S
ham

VIANNEY COLLEGE
LIBRARY

R. P.

RANCISCI SVAREZ,

RANATENSIS E SOCIETATE IESV DOCTORIS THEOLOGI,

IN CONIMBRICENSI ACADEMIA
Sacræ Theologiæ quondam Primarij & emeriti Profeſſoris.

E VIRTVTE ET STATV RELIGIONIS.

TOMVS IV. ET VLTIMVS.

bligationibus Religioſorum ex Regula, Prælatione & ſubiectio-
egulari prouenientibus.

arietate Religionum tam in genere, quàm in ſpecie.

eligione Societatis IESV *in particulari.*

Cum Superiorum permiſſu, & Priuilegio Cæſareo.

VIANNEY COLLEGE
LIBRARY

MOGVNTIÆ,
umptibus Hermanni Mylij Birckmanni,
Excudebat Hermannus Iereſius.

Anno Domini M. DC. XXVI.

EX LIBRIS
Rev. ... P. Graham
VIANNEY COLLEGE
LIBRARY

VIANNEY COLLEGE
LIBRARY

R. P.

FRANCISCI SVAREZ,

GRANATENSIS E SOCIETATE IESV DOCTORIS THEOLOGI,

ET IN CONIMBRICENSI ACADEMIA Sacræ Theologiæ quondam Primarij & emeriti Profeſſoris.

DE VIRTVTE ET STATV RELIGIONIS.

TOMVS IV. ET VLTIMVS.

De Obligationibus Religioſorum ex Regula, Prælatione & ſubiectione regulari prouenientibus.

De varietate Religionum tam in genere quàm in ſpecie.

De Religione Societatis IESV *in particulari.*

Cum Superiorum permiſſu, & Priuilegio Cæſareo.

VIANNEY COLLEGE
LIBRARY

MOGVNTIÆ,
Sumptibus Hermanni Mylij Birckmanni,
Excudebat Hermannus Mereſius.
Anno Domini M. DC. XXVI.

EX LIBRIS
Rev. ... P. Graham
VIANNEY COLLEGE
LIBRARY

R. P. N.

MVTIO VITELLESCO,

SOCIETATIS IESV

PRÆPOSITO GENERALI,

Opus Suarij de RELIGIONE

Ex eadem Societate BALTHASAR ALVAREZ *D. & C.*

POSTREMVM hunc, & germanum, quanquam poſthumum Suarij de Religione fœtum, quem ipſe iam conceptum diu parturierat, in meo ſinu hactenus incluſum in lucem tandem editurus, pauliſper hæſi dubius, quo ſub ſidere naſcentem emitterem. Nefas quippe eſſe ducebam partum illuſtriſſimum adeò obſcurè, expectatiſſimum adeò temerè in vulgus prodire, quin priùs aſtrum haberet natalitium, quod & illius dignitatem augeret, & fauſtum, ac fortunatum exitum portenderet. Circunſpexi igitur, neque vllum mihi aut ſplendidius, aut benignius occurrit, quàm tu vniuerſæ Societatis noſtræ & parens, & columen ſingulare, qui in Romano cœlo tuâ ipſe luce conſpicuus oculos, & animum ad te conuertiſti, imò rapuiſti. Vidi, ac præuidi illicò, quàm benè, & fauſtè caſurus ortus; pignùſque accepi felicitatis futuræ, & in tanto fulgore ſpes præluxit bonæ fortunæ, quæ animum altiùs erexit, & mirificè confirmauit. Viſum mihi fuit & ſalubre, & honeſtum, quin etiam glorioſum, occaſione pulcherrimâ oblatâ vti, illum tibi naſcentem dicare, conſecrareque, te illi ſidus natalitium aſſignare, cui feliciter præſideas, quem humaniter foueas, quem benignè intuearis. Idque vel maximè, quòd & rationi conſentaneum, & operi vtile, & dignitati tuæ decorum fore putaui. Rationi conſentaneum; quia cùm toti Societati, velut ſol vniuerſo orbi præſis, Aſtronomiæ lex, & ratio

poſtulat, vt noſtrum tibi Mercurium adiungas, qui vt ſapientiæ ſymbolum eſt, ita cum Sole, vt obſeruant Aſtrologi, incredibili modo conſentit. Operi vtile; quia tui ſyderis miti, facili, & benigno aſpectu fœtus noſter adoleſcet, confirmabitur, corroborabitur, quin à peſtifero alicuius aſtri oculo ſideretur. Dignitati tuæ decorum; quia, quemadmodum Soli glorioſum eſt, quòd aſtra reliqua ab eo lucem mutuentur. ita decorum tibi erit, quòd tantum ſydus à te fœneretur ſplendorem. Sed omiſſis verborum inuolucris, abiecto fuco lenocinioq; dicendi, rem nudam ſyncerè inueſtigemus. Plurimis igitur iuſtiſſimiſq; de cauſis cenſeo Suarium hoc tibi vni ex omnibus Opus, teq; illi etiam opem, fidem & patrocinium debuiſſe, ita vt eodem mutui officij nexu vinciamini. Quàm eſt æquum, vt quod opus, vir in tota hac tua familia maximus in lucem edit, tibi eiuſdem familiæ Parenti maximo conſecretur? Quàm conueniens, vt quos beatiſſima noſtri ſoli gleba fructus tulit, tibi cultori, & domino agri reddantur? Quàm conſentaneum, vt quas pleniſſimus Sapientiæ fluuius aquas euoluit, ad te fontis caput iterum redeant? Sunt quidem hæc altiùs repetita, illa videamus, quæ è re ipſa magis naſcuntur. Opus de Religione Societatis, quod in toto hoc volumine præcipuum eminet, ex monito ac præſcripto R.P. D. Claudij Aquauiuæ Suarius conficiendum ſuſcepit; nónne res ipſa poſtulat, vt quoniam à Claudio principium accepit, ad te (qui in eius locum, neq; nomine, neq; factis inferior ſucceſſiſti) tanquam ad terminum & finem referatur? Omnium certè cæterorum fœtuum Suarij, quos tu cùm per otium legeres, pulcherrimum iudicaſti; nónne hoc nomine tuus eſt, parens Societatis optime, cui iure optima quæque debentur. Nónne præterea eius hoc titulo Opus tibi vendicas, vt cuius doctrinam olim (quod ingenuè confiteris) amplexus es, modò tuearis? & quem viuum magiſtrum habuiſti, mortuum hoc ſaltem patrocinij officio proſequaris? Iam verò, quòd huius Libri ſcopus ſit noſtra Societas, adeò tuum reddit Opus, vt nemini, te præter vnum, conuenire poſſe videatur. Quapropter exiſtimo, & ita credere par eſt, hanc mihi mentem ab ipſo Suarij animo iam Beato immiſſam fuiſſe, qua me violentiùs impelli ſentiebam, & cui tandem poſt varios ſolicitudinum æſtus acquieui. Quippe qui nutricis more fœtus curam ſuſcepiſſem, ſedulò aluiſſem, & in ſinu hactenus contentum nollem exponere fortunæ arbitrio, ſed tutori fideliſſimo quaſi pupillum exhibere, & in tutiſſimo alicuius gremio collocare, qui tantum pignus, quantum ego ceperam, & caperet, & ſuſtineret. Quanquam enim Suarij Opera non rudia, & inchoata, ſed abſoluta, & perfecta ſint, adeò vt exiſtimem Diuino conſilio factum eſſe, vt tot Libri poſt eius mortem, maturè ſatis in lucem ederentur, quo omnibus palam fieret, nihil in iis rude, nihil informe eſſe, quod Parentis lima, aut lingua vrſi more formaretur; tamen, &

men, &

men & præclarum mihi fore videbatur, & illi ſalutare, ſi eum illi patronum adhiberem, qui non modò protegeret, ſed efferret, non modò ſuſciperet, ſed illuſtraret, non modò defenderet, ſed etiam nobilitaret. Hac enim ego ratione abundè mihi ſatisfactum putabo, quoniam illum laboris & induſtriæ in hoc fœtu alendo, & nutriendo fideliter collocatæ fructum accepi, vt te tutorem optimum relinquerem eius fœtus, qui parente optimo orbatus eſſet. Suſcipe igitur illius curam, & tuæ in eo Societatis imaginem, non fictis adumbratam, ſed veris expreſſam coloribus contemplare, & ſiue parens es, ad eius nos ſimilitudinem effingito; ſiue imperator, ad hoc vexillum explicatum euocato: ſiue magiſter, hoc nobis vitæ & morum caſtigatiſſimum exemplar imitandum proponito: ſiue paſtor, nos intra hos legum & rationum carceres, & ſepta contineto; ſiue Sol, hoc nos lumine illuſtrato, & hanc facem nobis inſpiciendam obiicito, vt in ea aciem mentis noſtræ experiamur & irretortis oculis, firmoq; obtutu defixi, generoſos nos eſſe Aquilæ magnarum alarum, id eſt, Parentis Ignatij pullos, & tibi, & omnibus verè probemus. VALE Societatis noſtræ Parens obſeruandiſſime.

Ad Lectorem.

HOc de Religione poſtremo volumine fidem tibi pro Suario ſoluimus, ſtudioſe Lector; habes quo auidum expleas animum, faſtidio procul exulante. Excuſa prius typis (nec diffiteor) pleraq; de Societatis IESV inſtituto acceperis, ſed non priùs exarata calamo. Nam quadripartitum atq; elaboratum de Religione Opus ante annos ferè 18. in ſuo ſeruabat ſcrinio Author Suarius. Acceperis antea ſcitè admodùm explanata, quæ ad mores, legesq; noſtræ familiæ referuntur; ſed quæ ad ſplendorem illius faciant, quæ ad refellendos impugnatores conferant, non alibi prius data, non accuratiùs elucubrata. Neq; verò quod de aliis Religioſorum Ordinum inſtitutis preſſius dixerit Suarius, inuidiam ſibi iure conflauerit: breuitatem quippe indixit prouectior ætas, quæ ſuo flexu ad occaſum, metamq; properabat, ac par erat, vt explicatis obiter alienis (omnino enim præterire, propoſita ab initio tractandi ſeries minimè patiebatur) de ſuæ Religionis inſtitutione ac documentis, qui ſcopus fuerat à Parente Claudio præfixus, latiùs diſſereret. Nam hîc probanda erant ex Antiquitate, quæ indocti quidam noua eſſe obijciebant; hîc abſoluenda argumenta, quibus varij Societatis gradus acerbè impetebantur; hîc proterẽdæ calumniæ, quibus non benè in ipſam animati odioſam vulgo atq; inuiſam redderent: quem planè laborem non fruſtrà ſuſcepiſſe Suarium ſperamus: imò fore, vt cùm ad manns legentium venerit, diſcãt ac ſibi demum perſuadeant, hanc Societatis noſtræ Regulam appoſitiſſimam eſſe, quæ Profeſſores ſuos ad religioſæ vitæ perfectionem ducat, ad proximorum ſalutem procurandam inſtruat, & ad Eccleſiæ Catholicæ fines propagandos obarmet. Illud tantùm moneo addidiſſe nos huic Operi (præter morem Suarij) allegationes quaſdam magis peculiares, indicatis ſcilicet capitulis, ac numeris, in quibus aut iam dixerat, aut dicturus quippiam erat. Nimirùm quantum id impendio temporis proſpicit, tantum legentibus gratum eſſe ſolet.

Vale.

Facul-

Facultas Prouincialis in Luſitania.

EGo Petrvs Novais, Societatis Iesv in Prouincia Luſitaniæ Prouincialis, poteſtate ad hoc mihi facta á R. admodum P. Mutio Vitelleſco Præpoſito noſtro Generali, facultatem concedo, vt Tomus hic quartus de Religione á Patre Franciſco Suarez, noſtræ Societatis ſacræ Theologiæ Doctore, & in Conimbricenſi Academia primario olim Profeſſore emerito compoſitus, eiuſdemque Societatis grauium ac doctorum hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, ſigilloque noſtro munitas dedimus. Oliſippone 15. Ianuarii anno 1624.

Petrvs Novais.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis Iesv in Prouincia Rhenana.

CVm ex mandato Sacræ Cæſareæ Maieſtatis, omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis, ac aliam quamcunque librariam negotiationem exercentibus, ſerio firmiterque inhibeatur, ne quiſquam libros vllos à Societatis noſtræ Patribus hactenus editos; aut impoſterum edendos, intra Sacri Imperii, regnorum & dominiorum Sacræ Cæſ. Maieſt. hæreditariorum fines, ſimili alioue charactere aut forma, ſiue in toto, ſiue in parte recudere, vel aliò recudendos mittere, aut alibi etiam impreſſos adducere, vendere & diſtrahere, clam ſeu palam citra ſupradictorum Patrum conſenſum ac teſtimonium audeat, vel præſumat. Ego Ioannes Copperus *Societatis* Iesv *per Rheni Prouinciam Prouincialis, concedo* Hermanno Mylio *facultatem excudendi* Francisci Suarez de virtvte et statv religionis Tomvm III. et IV. *In quorum fidem hoc ei teſtimonium manu noſtra ſubſcriptum & ſigillo munitum dare voluimus. Monaſterii. 1623. 24. Maii.*

Ioannes Copperus.

INDEX

INDEX
TRACTATVVM ET LIBRORVM QVI HOC QVARTO TOMO CONTINENTVR.

TRACTATVS OCTAVVS.

De obligationibus Religioſorum ex regula, prælatione, & ſubiectione regulari prouenientibus. fol. 1.

LIBER I. DE propriis obligationibus Religioſorum, quatenus ſub propria regula viuunt, vel ſpecialib. iurib. ſubduntur. ib.
II. De Religioſis quatenus Prælati ſunt, & eorum obligationibus, vt ſic. 49
III. De Religioſis deſerentibus, vel mutantibus aliquo modo ſtatum ſuum, atque de obligationibus eorum. 178

TRACTATVS NONVS.

De varietate Religionum, tam in genere, quàm in ſpecie. 275

LIB. I. De varietate Religionum in genere. ibid.
II. De varietate Religionum in ſpecie. 321

TRACTATVS DECIMVS.

De Religione Societatis Ieſu in particulari. 356

LIB. I. De Religione Societatis Ieſu quoad inſtitutionem & inſtitutum eius in generali. ibid.
II. De ingreſſu in Societatem, & probatione, & quæ illum antecedit, & quæ ſubſequitur. 394
III. De admiſſione ſcholarium in Societatem per vota ſimplicia, eorumque dimiſſione. 417
IV. De votis ſimplicibus caſtitatis, paupertatis, &c. quæ in Societate Ieſu emittuntur. 448
V. De ſcholaſticis ac ſtudiis Societatis Ieſu, tam domeſticis, quàm externis. 512
VI. De profeſſione, quæ in Societate fit, ac de iis, quæ illam antecedunt, & conſequuntur. 535
VII. De Profeſſis trium votorum, & coadiutoribus formatis Societatis. 582
VIII. De mediis, quibus ad propriam perfectionem acquirendam Societas vtitur. 592
IX. De mediis ſeu miniſteriis, quibus ad proximorum ſalutem Societas vtitur. 619
X. De regimine Societatis, & conſequenter de Prælatis eius. 675
XI. De iis qui religioſum ſtatum à Societate mutant. 733

Capita eorumque numerum initio cuiuſque libri ſuo ordine reperies.

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRAE, QVAE HOC OPERE AVT CITANTVR, AVT EXPLICANTVR.

Primus numerus paginam, ſecundus marginalem eiuſdem paginæ numerum indicat.

EX VETERI TESTAMENTO.

Lib. IV. Regum.

CAP. 2. CVm leuare vellet Dominus Eliam per turbinem in cælum, ibant Elias & Eliſeus de Galgalis. 353.10

5. *Vtinam fuiſſet Dominus meus ad Prophetam qui eſt in Samaria.* 354.14

Iob.

38. *Super baſes illius ſolidatæ ſunt.* 360.1

Pſalmi.

Pſal. 47. *Vacate, & videte, quia ego ſum Dominus.* 292.4

83. *Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.* 660.1

118. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* 666 10

Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius, in toto corde exquirunt eum. ibid.

132. *Quam bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* 606.4

144. *Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, & in iuſtitia tua exultabunt.* 379.7

Prouerbia.

1. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba ſua, dicens: vſquequo paruuli diligitis infantiam.* 625.25

4. *Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem.* 450.10

Sapientia.

8. *Sciui quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ ſcire cuius eſſet hoc donum.* 454.2

Eccleſiaſticus.

8. *Ne ſpondeas ſupra virtutem tuam.* 412.3

11. *Fili, ne in multis ſint actus tui.* 380.10

Ieremias.

12. *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt qui recogitet corde.* 292.4

Threni.

3. *Bonum eſt viro cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, ſedebit ſolitarius, & tacebit, &c.* 291.3

EX NOVO TESTAMENTO.

Matthæus.

4. VEnite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. 375.6

5. *Beati miſericordes.* 291.3

Beati mundi corde. ibid.

Si oculus tuus dexter ſcandalizat te. 198.3

6. *Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire.* 291.1

Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. ibid.

Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. 490 5

10. *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecto.* 625.25

18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Quæcunque ligaueritis, & ſolueritis, &c.* 51.9

Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum, 695.3. & 696.7
19. *Vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus.* 462.19
25. *Quod vni ex minimis iſtis feciſtis, mihi feciſtis.* 291.3
26. *Similiter omnes diſcipuli dixerunt: Tunc venit Ieſus cum illis in villam quæ dicitur Gethſemani, &c.* 654.21

Marcus.

10. *Nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, &c.* 361.6

Lucas.

5. *Simon & alij annuerunt ſociis, qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos.* 588.1
7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & cui minus dimittitur, minus diligitur.* 609.17
9. *Sequere me.* 336.2
Tu autem vade, & annuntia regnum Dei. ibid.
10 *Manducate quæ apponuntur vobis.* 681.7
In eadem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt. ibid.
Optimam partem elegit. 291.3, 293 10, 295.1
Dic illi vt me adiuuet. 588.1
13. *In plateis noſtris docuiſti.* 624.25
14. *Niſi quis renuntiet omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* 459.10
Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles & cæcos & claudos introduc. 625.25
22. *Tu es Petrus, &c* 427.5

Ioannes.

13. *Quod facis fac citius.* 155.3
In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. 371.7
14. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcamus te ſolum verum Deum.* 291.3
18. *Sciebat autem Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Ieſus conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis.* 665.8

Acta Apoſtolorum.

5. *Nos autem orationi & verbo inſtantes erimus.* 293.10
Si eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſoluetur, ſi vero ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere illud. 372.8
6. *Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.* 375.6, 383.1, 588.3
20. *Poſuit vos Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* 52 10

Epiſtola D. Pauli ad Romanos.

10. *Quomodo prædicabunt niſi mittantur.* 619.2
13. *Qui diligit proximum, legem impleuit.* 383.9

Epiſt. I. ad Corinthios.

1. *Fidelis Deus per quem vocati eſtis in Societatem filii eius Ieſu Chriſti.* 358.9
Auferte malum ex vobis ipſis. 198.35
Vidua eligatur in operibus bonis, teſtimonium habens. 313.7
Si hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit. ibid.
7. *Si infidelis diſcedit, diſcedat.* 198.3
Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt quæ domini ſunt, quomodo placeat Deo, &c. 284.1
Porro hoc ad vtilitatem veſtram dico, non vt laqueos vobis iniiciam, ſed ad id qu d honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento domini obſeruandum. ibid.
Reliquum eſt, vt qui habent tanquam non habentes ſint, & qui emant tanquam non poſſidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. 460.12
10. *Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis omnia in gloriam Dei facite.* 606.2
13. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate.* 291.3

Epiſt. II. ad Corinthios.

8. *Ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ.* 585.4

Epiſtola ad Galatas.

6. *Vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* 605.6

Epiſtola ad Epheſios.

3. *Eius factus ſum ego miniſter ſecundum donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecundum virtutem operationis eius: mihi enim ſanctorum minimo data eſt gratia euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti.* 380.9

Epiſtola ad Philippenſes.

2. *Spero in Domino Ieſu Timotheum me cito mittere ad vos, &c.* 585.4

Epiſtola ad Coloſſenſes.

1. *Sine intermiſſione orate.* 292.4

Epiſt. I. ad Theſſalonicenſes.

2. *Non quaſi hominibus placentes, ſed Deo qui probat corda noſtra; nec enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, nec quærentes ab hominibus gloriam.* 620.34

Epiſt. II. ad Theſſalonicenſes.

2. *Sicut probati ſumus à Deo vt credatur nobis Euangelium, ita loquimur, non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra.* 606.2

Epiſt. I. ad Timotheum.

4 *Exercitatio corporalis ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia.* 392.18
Attende tibi & doctrinæ. 367.11

5. Qui

5. *Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni ſunt, maximè qui laborant in verbo, & doctrina.* 609.17

Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. 699 17

Epiſt.II.ad Timotheum.

2 *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus vt ei placeat, cui ſe probauit.* 291.1

4. *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè.* 625.27

Epiſtola ad Titum.

1. *Amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere.* 368.11

Epiſtola Iacobi.

1. *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt, viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* 667 4

Epiſtola I.Petri.

2. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* 655.26

3. *Melius eſt benefacientes pati, quam malefacientes. quia Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt.* ibid.

4. *Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.* ibid.

Epiſtola I.Ioannis.

1. *Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum filio eius Chriſto.* 360.15

INDEX BVLLARVM, CONCILIORVM, CONSTITVTIONVM, MOTVVM PROPRIORVM, &c.

Bvlla Alexandri III. 286.11. & ſeq.
Gregorij XIII. an. 1575. 143.3, 369.2, 371.6. 629.3.
Gregorij XIV. de confirmatione inſtituti Societatis. 408.13
Iulij III. 166.12, 369.2, 389.10, 476.1, 537.14
1. Pauli III. 358.10, 362.8, 369.2, 476.1, 537.14, 545.7, 620.2, 628.1, 685.7
2. Eiuſdem. 359.10, 369.2
3. Eiuſdem. 369.2
vlt. Eiuſdem. 129.15, 144.8, 150.5. & ſeqq.
1. Pij IV. 371.6
Pij V. *dum indefeſſæ.* 143.3, 307.5
2. Eiuſdem. 371.6
Concilium Agathenſe c.18. 38.1
Arelatenſe IV. cap.7. ibid.
Aurelianenſe can.21. 53.13
Cabilonenſe II. can.65. 31.11
Carthaginenſe III. can.33.29. 2, 31.11
IV. c. vlt. 18.5. cap.11. 21.18. can.30. & 32. 159.2. cap.11. 318.3
Chalcedonenſe cap.4. 23.5, 279.4
Colonienſe. 1.p.c.3. 531.6
Gangrenſe. 375.4
Hiſpalenſe II. cap.9. *c. in noua.* 16. q.7. c.11. 313.5
Lateranenſe. 56. 2. cap. 6. 531. 4 & ſeq.
Matiſconenſe I. c.2. 38.1
Nannetenſe c.4. 671.2
Nyſſenum. can.14.54. 56.52.13
Toletanum II. c.1. 418.5.
IV. cap.8. 280.7, c.25. 406. 8. cap.23. 418 5
VI. c.6. 19.5
X. 21.18
XI. c.7. 607.6
Tridentinum ſeſſ.25. c.4. de regularib. 23.6
Ead. ſeſſ. c.7. de reg. 77.7, & ſeqq. c.4. de regul. 102.14
Seſſ.24. c.6. 104.8
Seſſ.25. de regul. cap.1. 109. 25. ibid. 27. & ſeq. cap.5. de reg. 31. 12. 13, ibid. 38.2
Seſſ.22. c.1. de reform. & ſeſſ.24. c.12. in fin. 46.2
Seſſ.25. de reg. c.10. 121.7
Seſſ.24. c.6. 152.12
Seſſ.23. c. 10. de reform. 171.19, 176.10
Seſſ.14. c.11. 252.6, ibid.8
Seſſ.25. c.19. de reg. 436.8. c.1. de reg. 459.11
Seſſ.5. c.2. de reg. 620.4
Seſſ.24. c.4. ibid.
In declaratione ad ſeſſ.14. c. 7. 631.13
Congregatio VIII. generalis. can. 26. 402.31
Conſtitutio Gregorij XIII. 45.26
Eiuſdem. *Aſcendente Domino* 186.3, 275. 2, 371.6, 380.9, 540.2. & alibi.

Eiuſdem

Eiuſdem in Bulla anni 1573. incip. *Ex Sedis Apoſtolicæ.* 384.3
Alia eiuſd. 418.4
B. Ignatij c.3.§.4. 384.3
Eiuſd. in fine. c.2. 418.13
Eiuſd. p.3.c.1.§.6. 455.6
Decretum Clementis VIII. de reſeruatione caſuum pro regularibus. 120.4
Motus proprij Pij V. & Gregorij XIII. 26.4
Ordinatio P. Claudij. 604.13
Reſponſum congregationis Cardinalium. 45.27
Synodus VII. ſeſſ. canon. 10. 38.1

LOCA IVRIS CANONICI, ET CÆSAREI.

Ex decreto.

Abbas 2.18 q.2. 63.11
Abbati d.54. 157.11
Abbatem 2.18.q.2. 76.2,81.19
Abbates.18.q.2. 54.2
Conſideret.de pœnit.d.5. 47.6
Decimas.16.q.1. 311.9
Definimus.18.q.2. 384.4
De viduis.27.q.1. 19.5
Deuotis.20.q.1. 315.6
Diaconiſſam.27 q.1. 318.15
Geſta.74.d. 30.7
Hoc nequaquam.7.q.1. 361.4
In decima.18.q.2. 45.26
In noua 16.q.7. 77.6
Iuxta.16 q 1. 22.2
Monachum.20.q.3. 19 5
Monachi.2.16.q.1. 22.2
Monaſteria.18.q.2. 38.1,54.2
Nullam.18.q.2. 57.11,154.2
Pernicioſam.18 q.2. 2 2
Placuit.1.& 2.16.q.1. 22.2,212.4
Quæ contra mores.d 8. 90 23
Quàm ſit neceſſarium.18 q.2. 53.16,63.11
Qui vere.16 q 1. 22.2,280.10.11
Quiſquis.14 q.1. 5.6
Quoniam.69 d ex VII. Synodo.c.14. 165.3
Sacrorum.12.q.2. 160.5
Sanctimonialis.23.d. 21.18,318.3
Sicut.27.q.1. 19.5
Sine exceptione.12 q.2. 115.6
Statuimus.19.q 3. 226.12,231.3
Statutum.18.q.1. 259.21
Vidua.20.q.1. 21.18
Viduas.27.q 1. 19.5
Viſis.16 q 2. 83.5
Vlt.d.50. 114 3
Vn.15 q.2. 311.9

Ex decretalibus,

A crapula.de vita & hon.cler. 46.2
Ad aures de reb.Eccl.non al. 160.6
Ad noſtram.de appel. 21.17
Clerici 1.de vita & hon.cler. 20 13,46.2
Clerici 2.de vita & hon.Cler. 19.4,20.13,263.9
Contingit.de arbitr. 66.23
Cum ab Eccleſiarum.de offic.ord. 50.6,56.8
Cùm acceſſiſſent.de conſtit. 80.5
Cum ad monaſterium.de ſtatu monach. 3.5,46.3, 109.25 459.10
Cùm ad noſtram.de elect. 62.8
Cum cauſam de elect. 51.7,52.12,62.8
Cum dilectus.de relig.dom. 51.11,53.16
Cum ſis de ætat & qual. 404.2
De cauſis §.1.de offic.deleg. 20.14
Deus qui.de vita & hon. cler. 18.3,19 4,20.11. 21.16
Ea quæ.de ſtatu monach. 56.7
Epiſcopum.de cler.ven. 46.2
In ſingulis.de ſtatu mon. 53.16,54.3,56.7
Inſinuantes.qui cler.vel vou. 271.21
Inter cætera.de offic.ord. 619.1
Licet de Eccl ædif. 230.31
Monachi.de ſtatu mon. 154.4
Monaſteria.de vita & hon.cler. 44.24
Multa.ne cler.vel mon. 46.2
Nam concupiſcentiam de conſti. 7.2
Niſi cum pridem.de renunc. 281 15,282.18
Non licèt.de reb.Eccl.non al. 160.7
Nouit.de iudic. 704.15
Nullum.de ſtatu monach. 155.5
Nuper.de ſent.excom. 145.10
Officij.de elect. 64.16
Omnis vtriuſque ſexus.de pœnit.& remiſſ. 114.4
Omnibus.de cler.ven. 46.2
Quanto.de offic.ord. 23.5,56.8
Quia propter.de elect. 70.2
Quod Dei timorem.de ſtatu reg. 52.12
Quod à te.de cler coniug. 247.3
Recolentes.de ſtatu mon. 328.4
Relatum.ne cler.vel mon. 7.2
Reprehenſibilis.de appell. 98.2,& ſeq.
Sane de regul. 221.17
Statuimus.de ſuppl.neglig.prælat. 171.16
Super eo.de regul. 29.7,173.26
Tranſmiſſam.de elect. 41.11
Tuam de ætat.& qual. 66.22,& ſeqq.
Vxoratus.de conuerſ.coniug. 319.5
Vlt.de offic.ord. 13.12

Ex ſexto decretalium.

Abbates.de priuil. 51.7,53.13,56.9,170.13, & ſeqq.

Accuſatus.de hæret. 46.4
Ad noſtram.de appell. 30.7
Ex eo.§.in Eccleſiis.de elect. 68.3
Exiit.de verb ſign. 3.4
Indemnitatibus. de elect.79.14
Nullus. de elect.52.12
Quod omnes.de reg iur. 30.7
Quorundam.de elect. 265.5
Statuto.§.ſtatuimus.de decimis. 37.15
Vt periculoſa.ne.cler.vel mon.17.initio & nu.7. & ſeq 21.18
Vnic.§.ſane de relig.dom. 3.2
Vn.§.verum.de ſtatu.reg. 35.5,38.2,39.5
Vn.§.confirmatos de relig.domib. 306.4

Ex Clementinis.

1.de conſtit. 21.18
1.De elect. 51.7,52.12,63.11,76.3,273.27
1.De ſtatu monach. 23.5,46.2,114.4
Dudum.de ſepult. 62.4
Exiui.de verb.ſig. 3.4
Vt ii.de ætate & qual. 68.5

Ex Extrauagantibus Ioan. XXII.

Antiquæ.de voto. 456.9

Ex Extrauagantibus communibus.

Ambitioſæ.de reb.Eccl.non al. 163.19.& ſeq.
Inter cunctas.de priuil. 125.15,624.23

Ex Digeſtis.

l.1.de iure delib. 20.14
l.1.De reg.iur. 1.1
l.9 De iur.& fact.ignor. ibid.
l.17.De ædil.edict. 187.10
l.Si conſtante.ſol.matr. 37.15
l.Si ita ſcriptum.de leg.2. 64.16

Ex Codice.

l.Sancimus.de ſacr.Eccl. 160.5

Ex Authenticis.

Auth.de alien.& emphyt.c.9. 160.5
Auth.de monach.coll.5. 398.17

INDEX

INDEX CAPITVM
LIBRI PRIMI.

De propriis obligationibus Religioſorum, quatenus ſub propria regula viuunt, vel ſpecialibus iuribus ſubduntur.

Cap. I.	*QVid & quotuplex regula Religioſa ſit, & quomodo à Conſtitutione differat?*
II.	*Quam obligationem inducat regula religioſa, & quomodo cognoſcatur quanta ſit talis obligatio.*
III.	*Quomodo dignoſcatur regulam obligare, quando id non exprimit.*
IV.	*Vtrum Religioſus teneatur ſub præcepto ad non contemnendam regulam, & conſequenter an teneatur ad progrediendum in via perfectionis ſecundum regulam.*
V.	*Vtrum teneatur religioſus non dimittere ſuum habitum.*
VI.	*Vtrum religioſi ad clauſuram ſeruandam non egrediendo clauſtrum proprio & rigoroſo præcepto teneantur.*
VII.	*An rigoroſo etiam præcepto teneantur Religioſi ad clauſuram non admittendo externos.*
VIII.	*De clauſura monialium quoad non egrediendum è monaſterio.*
IX.	*Quis poſſit in prædicta clauſura monialium diſpenſare.*
X.	*De altera parte clauſuræ monialium, quoad ingreſſum ſcilicet in earum monaſteria.*
XI.	*Vtrum omnes actiones ſæculares, vel profanæ, & in vniuerſum omnes prauæ ſint religioſis ſpecialiter prohibitæ.*

TRACTA-

TRACTATVS OCTAVVS

DE OBLIGATIONIBVS RELIGIOSORVM EX REGVLA, PRAELATIONE ET SVBIECTIONE REGVLARI PROVENIENTIBVS.

LIBER PRIMVS.

De propriis obligationibus Religioſorum, quatenus ſub propria regula viuunt, vel ſpecialibus iuribus ſubduntur.

POST explicatam eſſentiam & ſubſtãtialia vincula ſtatus Religioſi, dicendum ſupereſt de obligationibus, quæ ad omnes pertinent quatenus Religioſi ſunt. Et quoniam tractando de votis, quibus Religioſi efficiuntur, ſimul diximus de obligationibus quæ ex illis naſcuntur, & in Religioſis potiſsimæ ſunt: ideo ſolùm hic ſupereſt dicendum de Regula & propriis ſtatut s, ſeu conſtitutionibus Religioſorum, & obligationibus quæ ex eis naſcuntur directè, vel etiam indirectè, ſeu conſequutione quadam ratione ipſius Religioſi ſtatus, vt in ſequentibus conſtabit. Hoc ergo primo libro dicemus de vi ac poteſtate regulæ & conſtitutionis religioſæ, ac obligationibus ex eis directè conſurgentibus, etiam illis quæ iure canonico ſunt impoſitæ; poſtea verò de indirectè conſurgentibus ex ſtatu ipſo, ſeu officio.

CAPVT I.

Quid & quotuplex Regula Religioſa ſit, & quomodo à Conſtitutione differat?

I. *Regula ſignificatio multiplex.* VT obligationem directè prouenientem perſonæ Religioſę ex ſua regula vel conſtitutione intelligamus; oportet vt quid ipſa Regula, quídve Conſtitutio ſit, & an diſcrimen inter ſe habeant, exponamus. *Regula* (inquit Iſidorus lib. 6. Etymologiar. c. 16. & refertur cap. 2. d. 3.) *dicta ex eo quod ducit, nec aliquando aliorſum trahit.* & ſubiungit, *Alii dixerunt regulam dictam vel quòd regat, vel quod normam rectè viuendi præbeat, vel quod diſtortum prauumque corrigat.* Aliter Iuriſconſultus l. 1. ff. de reg. iuris; *Regula eſt* (inquit) *quæ rem, quæ eſt, breuiter enarrat: non vt ex regula ius ſumatur, ſed ex iure quod eſt regula fiat.* Vnde conſtat vocem hanc æquiuocam eſſe, nam interdum ſignificat inſtrumentum artis ad dirigendas aliquas actiones inuentum, vt ex communi vſu conſtat, & inde videtur deriuata ad ſignificandum principium aliquod inuentum ad dirigendas operationes morales, & ſic apud iuris peritos regula frequentiùs appellatur breuis & compendioſa pręceptio ex iure collecta, vt ſit veluti norma aliquarũ actionum. Sic inſcribuntur tituli de regulis iuris, ſic etiam dicitur in l. 9. ff. de iuris & facti ignorantia. *Regula iuris eſt, ignorantiam iuris nocere; facti vero non,* & ſic de aliis. Ex quo tandem in iure canonico regula ſolet pro lege ſeu iure ſumi: nam lex eſt, quæ maximè dirigit operatioues morales, & in hoc ſenſu videtur ſumpta ab Iſidoro citato loco; vbi etiam ait regulam Latinè idem eſſe quod canonem Græcè: canones autem cómmuni vſu iam vocamus canonicas leges. Nihilominus tamen nomen regulæ etiam in hac ſignificatione Eccleſiaſtica ſumptum non ſignificat rigoroſum præceptum obligans in conſcientia, ſed ſimplicem ordinationem mores hominum dirigentem: ſicut regulæ artis appellantur præceptiones in vnaquaque ſeruandæ, vt opus artificioſè fiat. Hoc ergo modo quaſi per antonomaſiam applicata eſt illa vox ad ſignificandum regulam religioſam. quia ſtrictiori & perfectiori modo religioſorum actus dirigit, vt bene notauit Vmbertus in expoſitione regulæ Auguſtini c. 7. vnde ab illa ipſi Religioſi regulares ſunt appellati, quia ad viuendum ſecundùm regulam aliquam aſtringuntur, vt cõſtat ex rubrica de regularibus; vbi Panormit. & alij id notant. Sicut olim clerici in communi & religioſè viuentes à canone Canonici dicti ſunt. Poſtea verò Canonici Regulares ſunt appellati, quia nomen Canonici generalius eſt, vt optimè, notauit Nauar. comment. 1. de regularib. n. 2. & 3. vbi optimè defendit geminatam illam vocem à calumnia Ludouici Viues, nam Canonici ſimpliciter dicuntur clerici, qui ſub aliqua communitate & regula viuunt, quamuis religioſi non ſint, ſed proprium habeant: Canonici autem regulares appellantur, qui non vtcunque communiter viuunt, ſed alia inſuper obligatione aſtringuntur. quod rectè etiam notauit Couarr. in Clement. *ſi furioſus.* p. 1. in princip. n. 1. vbi aduertit etiam Sanctimoniales Virgines in hac ſignificatione à Chryſoſtomo Canonicas appellari, id eſt, regulares.

II. *Regula pro inſtituto* Vlteriùs autem, vt ſecundæ parti tituli ſatisfaciamus, aduerti poteſt interdum appellari regulã

vita ſeu collectione multarum Regularum ſpecialiũ, quadruplex olim tantummodo.

quamcunque ſingularem ordinationem ſeu legem, ita vt nomen regulæ commune ſit, interdum verò eſſe hoc nomen collectiuum, ſignificãs normam viuendi ſecũdùm perfectionem Euangelicã; quomodo vna regula continet in ſe plures regulas priori modo ſumptas, & vtroque modo eſt frequens vſus huius vocis in præſenti materia, præcipuè tamẽ loquimur poſteriori modo. Atque ita diſtingui ſolet ab auctorib. quadruplex regula religioſa ſpecialiter ab Eccleſia approbata, ſcilicet Baſilij, Auguſtini, Benedicti (de quibus fit mentio, & earum approbatio ſupponitur in c. *pernicioſam* 18. q. 2. ex Concilio Rom. ſub Innocẽtio II. c. 16. & 27.) & regula S. Franciſci ab Honorio III. approbata, ſub quibus regulis multæ religiones viuunt, vt ſub regula S. Benedicti militant ferè omnes ordines monachales, præter Carthuſianos, qui habent ſtatuta pro regula, vt notat Sylu. verb. *Religio* 1. q. 7. Vt proprij Benedictini, qui in iure Monachi nigri appellantur, Ciſtercienſes, Camaldulenſes, & alij præterea ferè omnes ordines militares Hiſpaniæ. Sub regula S. Baſilij dicuntur militare ferè omnes Orientis monachi. & idem dicit Antonin. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 8. de Carmelitis; ſed de hoc poſtea n. 6. videbimus, nam illius ordinis authores non facilè hoc admittũt, ſed ſuam regulam eſſe volunt ab omnibus prędictis diuerſam, & ante Honorium etiam approbatam. Sub regula verò Aug. militant omnes Canonici regulares, & Eremitæ, qui Auguſtiniani, & Prædicatores, & plures alij. qui, vt Anton. Sylu. & alij aiunt, licet in regula conueniant, conſtitutionibus inter ſe differunt.

III.
Diſcutitur prædicta quadrimẽbris diuiſio Regulæ.

Vt autem hoc explicemus, & cur illæ tantũ quatuor regulæ numerentur, & approbatæ dicantur, quæri poteſt quid inter regulam & conſtitutiones differat. Nam ſi regula ſingulariter ſumatur, quælibet conſtitutio religioſa, regula eſt: ſi autem ſumatur collectiuè, regula vniuſcuiuſque religionis cõprehendet omnes conſtitutiones eius, quia ex omnibus conſurgit norma viuendi in illa religione: & quia non eſt maior ratio cur ſub collectione regulæ quædam conſtitutiones potius quàm aliæ comprehendantur. Confirmatur & declaratur: quia quando religioſi promittunt obedientiam ſecundùm regulam, neceſſe eſt vt ſub regula conſtitutiones comprehendant, aliàs non tenerentur ſecundum illas obedire, nec ad maiorem vel ſtrictiorem obedientiam obligarentur fratres Prædicatores, v. g. quàm Canonici regulares, quia omnes obligantur ad obediendum, ſecundùm eandem regulam; ſi per regulam ſola Auguſtini regula intelligenda eſt: cõſequens eſt apertè falſum: ergo oportet vt in vnaquaque religione propriæ conſtitutiones ſub illius regula comprehendantur. Quòd ſi hoc ita eſt, ſine cauſa diſtinguũtur tantùm quatuor regulæ approbatæ, ſed tot diſtinguendę ſunt, quot ſunt in Eccleſia religiones approbatæ. quia nulla eſſe poteſt religio ſine propria regula in eo ſenſu ſumpta, aliàs nõ haberet in quo diſtingueretur ab alia, nec poteſt eſſe religio approbata, quin regula eius approbata ſit, cùm tota perfectio & ſubſtãtia religionis (vt ſic dicam) pendeat ex regula, ſeu ex ordine ad illam.

IV.
Enucleatur iam ipſa diuiſio.

In hoc poteſt ſolùm eſſe quæſtio de vocabulis, & ideo illa vel illorũ vſum diſtinguere oportet, & ita conſtabit an in re ſit aliqua differentia. Nõ eſt ergo dubium quin loquẽdo de regula iuxta ſignificationem explicatam ab Iſidoro, & ad materiã præſentem applicatam, pro norma rectè & perfectè viuẽdi, omnes conſtitutiones religionis, quæ in illa habeant vim legis, ſub regula comprehendantur, quia in illis omnibus conſiſtit norma perfectè viuẽdi in tali religione, & hoc conuincit ratio facta. Videtur autem in aliquibus religionibus quaſi per antonomaſiam vocari regula, quędam ſpecialis norma ſeu præceptorum collectio à primo aliquo fundatore religioſi ſtatus tradita, quæ à cæteris ſumpta eſt tãquam fundamentũ ſuæ religionis ſeu modi viuendi: & huiuſmodi fuerunt tres illæ antiquiores regulæ Baſilij, Auguſtini, & Benedicti, quæ ſi attente inſpiciantur, adeò breues ſunt, vt non contineant omnia, quæ in communitate religioſa neceſſaria, vel vtilia eſſe poſſunt, ſed tantũ pręcipua & ſubſtantialia. & pręſertim regula Baſilij, quam nunc ex eius operibus colligere poſſumus, vel ex regulis breuius, aut fuſius diſputatis, vel ex cõſtitutionibus monaſticis, vel ex epiſtola eius ad Gregorium Theologũ, quæ incipit, *Agnoui literas tuas*, quæ eſt de forma honeſtæ vitæ: ex his (in quã) locis ſolùm colligũtur generalia quædã conſilia ad viam perfectionis inſtituendã, non verò omnia quę ad plenam inſtitutionẽ monaſterij, vel totius Reip. religioſæ neceſſaria ſunt; & idẽ ferè obſeruari poteſt in aliis duabus. Vnde ortũ eſt, vt ſemper illis regulis additę ſint aliquę conſtitutiones vel noua ſtatuta, quæ tẽporum neceſsitas oſtendit eſſe neceſſaria. Item factũ eſt, vt intra latitudinem ſtatus religioſi ad diuerſos fines ſit vnaquæq; ex illis regulis applicata, vel ad eundem ſub diuerſis cæremoniis, & obſeruantiis, iuxta diuerſas vocationes, aut pios affectus, quos Deus fundatorib. aut potiùs reformatoribus, vel moderatoribus aliquarum religionum inſpirauit. Atque hoc modo dicuntur variæ religiones ſub vna vel altera illarum regularum militare: quia illam regulã quaſi pro fundamento ſumpſerunt, & proprias obſeruãtias addiderunt, de illis etiam proprias ordinationes faciendo, quas, vt ab illa primaria regula diſtinguerent, conſtitutiones, vel ſtatuta appellarunt. D. autem Franciſcus nullam illarum regularum pro fundamento ſuæ religionis ſumpſit, ſed propriam confecit, eiuſque peculiarem approbationem obtinuit, & ideo quarto loco inter approbatas nominatur, ſub qua militant etiam variæ religiones, vel potius familiæ Minorũ, pręſertim tres, Obſeruantiæ, Cõuentualitatis, & Capucinorum, quæ ſub diſtinctis Generalibus proprias etiã habent conſtitutiones ſeu ſtatuta à propria regula S. Frãc. diſtincta.

V.
Primum Corollar. quo reſpondetur tertiæ parti tituli.

Ex his ergo ſatis conſtat, quomodo differat conſtitutio à regula in his religionibus vbi hæc diſtinguuntur: non enim per ſe differunt ex obligatione; quam inducunt, vtraq; enim eſſe poteſt vel ad culpam mortalem, aut venialem, vel ad ſolam pœnã, iuxta intentionem inſtituẽtium aut acceptantium talem regulam vel conſtitutiones; & ſecundùm vtramque debent Prælati vniuſcuiuſque religionis ſubditos gubernare, & poteſt eis imputare ex vi obedientiæ, vt probatum eſt. Differentia verò ſolùm videtur accidentaria in origine, & in hoc quòd regula eſt quaſi generalis & communis, cõſtitutiones autem ſpeciales & proprię. Aliqui exiſtimant etiam differre aliquo modo in maiori perpetuitate prouenienti, ex ſpecialiori Põtificis approbatione ſeu confirmatione: nam regula non poteſt ſine Põtificis authoritate mutari, quia eſt iure communi, vel à Pontifice ſpecialiter confirmata: conſtitutiones autem ſicut per religionem factæ ſunt, ita per eã mutari poſſunt. ita D. Anton. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 4. ex Ioanne Andr. in Nouellis. De qua differentia mihi ſatis non conſtat: & ideo conſulenda cenſeo ſingula inſtituta, & quo ſenſu & modo vnaquęque talẽ regulam ſumpſerit, ac profiteatur: nam de tribus antiquioribus regulis non habemus ita expreſſam Põtificum, aut iuris communis approbationem. Nam Innocent. II. in dict. c. *pernicioſam* obiter tantum illarum mẽtionem facit, & ſupponit potiùs antiquam approbationem, quæ ſcripta non habetur, ſed potius traditione & vſu facta videtur, quamuis de regula S. Benedicti legitur ſpecialis S. Greg. approbatio in hæc verba, *Ego Gregorius S. R. E. Præſul ſcripſi vitã B. Benedicti, & legi regulam, quã ipſe ſanctus manu propria ſcripſit,*

Quo pacto quidam reſpondeant eidem parti.

Expenditur illorum reſponſio.

ſcripſit, laudaui eam & confirmaui in ſancta Synodo. ita refertur ad finem illius regulę poſt cõmentarios Turrecrematæ in quodam antiquo volumine, de cuius authoritate mihi ſatis non conſtat. Deinde non cõſtat illas regulas ita eſſe confirmatas à Pontificibus, vt non poſsint à religionibus, quæ illas profitentur communi conſenſu & authoritate mutari. Loquimur autem de mutatione quoad aliquas particulares partes regulę, nam mutare totam iam eſſet mutare religionem, & ſubſtantiam eius. quod religio facere non poteſt, aliàs deſtrueret ſeipſam. Hoc tamen modo etiam non poteſt talis religio authoritate ſua mutare omnes conſtitutiones ſimul ſumptas, quibus quaſi conſtituitur in eſſe talis religionis: quia hoc eſſet deſtruere ſuam ſpecialem profeſſionem: non videtur ergo eſſe in hoc magna differentia. Præſertim, quia etiã conſtitutiones approbatarum religionum ſolent eſſe à ſede Apoſtolica confirmatæ, & nihilominus ab eadem ſede habet religio poteſtatem ad mutationem aliquam faciẽdam: idem ergo poteſt contingere circa regulam. Conſulendæ ergo ſunt facultates Apoſtolicæ quas in hoc vnaquæque religio habet. Specialiter verò ex regula S.Benedicti, & S.Franciſ. quædam ſunt in iure canonico inſertæ, vt patet ex cap. *Cum ad monaſterium.* De ſtatu monach. & ex cap. *exiit.* de verborum ſignif. in 6. & Clement. *exiuit.* eod. tit. & in his verum eſſe opinor nõ poſſe fieri abrogationem ſeu derogationem, Summo Pontifice inconſulto.

VI. *Secundum Corollar.* Secũdò ſequitur ex dictis, multas eſſe religiones approbatas, quæ non habẽt regulã in eo ſenſu ſumptam, id eſt, à conſtitutionibus diſtinctam, aut ex aliquo antiquo Patriarcha religionum ſumptam, non tamen propterea carẽt regula propriiſsimè dicta, verè enim ac propriè regulares ſunt: habent ergo ſuas cõſtitutiones pro regula. ita ſentiũt de Carthuſienſibus Antonin. Sylueſt. & alij: qui putant vſque ad ſua tempora nullam aliam religionẽ approbatam fuiſſe, quæ aliquam ex prædictis regulis non profiteretur. Et ſane Innocent. II. in dict. cap. *perniciosam.* ſatis ſignificat, vſque ad ſua tempora omnes veros religioſos ſub aliqua trium antiquarũ regularum militaſſe: ſic enim ait de quibuſdam mulieribus, *Quæ licèt neque ſecundùm regulam B.Benedicti, neque Baſilij, aut Auguſtini viuant, ſanctimoniales tamen vulgo cenſeri deſiderant*; quaſi tacitè ſupponendo illas fœminas non potuiſſe niſi ſub aliqua ex his regulis veram religionem profiteri. Nihilominus tamẽ Carmelitæ ante Innocentium II. verè religioſi erant, & tacitam ſaltem approbationem habebant, vt colligitur ex cap. vnico, §. *ſanè.* de relig. domib. in 6. & infrà latiùs dicemus; & tamen ipſimet dicunt ſe nullã ex dictis regulis profiteri, ſed propriam: non ergo religiones omnes approbatæ viuebant ſub aliqua illarum quatuor regularum. Antonin. autem & alij ad hoc reſpondent, Carmelitarum regulam à Baſilio duxiſſe originem, & ita ſub illa comprehendi. quod licèt aliquibus non placeat, mihi videtur neceſſarium, propter textum citatum Innocentij II. Vſque ad tempora ergo Honorij III. facilè concedemus nullam fuiſſe religionem approbatam, quæ ſuas conſtitutiones quaſi pro primaria regula habuerit, præter Carthuſianos, de quibus dicit Antonin. ſuprà quòd habent ſua ſtatuta pro regula, & habetur in magna veneratione in Eccleſia. Poſt Honorium verò Societas in hoc imitata eſt Carthuſianos, nullam enim ex antiquioribus regulis profitetur, ſed Conſtitutiones, quas à ſuo fundatore S.Ignatio accepit, habet pro regula à ſede Apoſtolica approbata, vt infrà videbimus. Ordo etiam Minimorum dicitur habere propriam regulam à ſuo inſtitutore S. Franciſco de Paula editam, & à Sixto IV. & Alexandro VI. approbatam.

Hoc corollarium putant nonnulli verificari de inſtituto Carmelitarum.

Non tamen placent.

Verificatur plane de Carthuſ. & Societate, & aliis.

VII. *Tertium corollar.* Tertiò ſequitur, nunc plures eſſe in Eccleſia quã quatuor regulas approbatas. Nam præterquã quòd religio Carmelitarum ſuam propriam regulam approbatam habere contendit; Carthuſienſes, & Minimi, & Societas, & fortaſſe alij habent ſuas, quia nec eſſe poſſunt ſine regula, vt dixi, nec poteſt religio eſſe approbata ſine ſua regula: hæ autẽ religiones approbatæ ſunt, vt ſupponimus, & non profitentur ſuprà dictas regulas: ergo vnaquæque habet ſuam approbatã. Neque enim in illis prioribus quatuor maior, aut diuerſæ rationis approbatio cogitanda erit; nullo enim fundamento hoc dici poteſt, cùm eadem authoritate Pontificia, & eiſdem verbis etiam hæ poſteriores regulæ approbatæ, & confirmatæ ſint. de quo videbimus plura in particulari infra tractando de approbatione Societatis. Non omittam etiam aduertere in 9. tomo operum D. Hieronymi haberi regulam monachorum ex ſcriptis D.Hieronymi à Lupo de Olíueto Generali eiuſdem ordinis collectam, ibidemque refert literas Apoſtol. Martini V. quibus eam approbauit, vt monachi illius ordinis, qui priùs ſecundùm regulam B.Auguſtini profitebantur, ſub propria regula D. Hieronymi nuncupata deinceps profiterentur. Extat etiam regula S.Pachomij, quem ab Angelo dictante accepiſſe Hieronymus refert, & ſub ea multos Ægypti monachos vixiſſe.

CAPVT II.

Quam obligationem inducat regula religioſa, & quomodo cognoſcatur quanta ſit talis obligatio.

I. *Duplex modus condendi regulam cum iuriſdictione, aut ſine illa.*

SVpponimus hanc regulam habere aliquam vim, & rationem legis, vt conſtat ex vſu & ſenſu omnium religionum, & patebit magis ex dicendis. Ad quod explicandum aduerto, ſtatum religionis, vt ſæpè dixi, dupliciter poſſe conſiderari, vel ſecluſa iuriſdictione Eccleſiaſtica à Pontificibus collata Prælatis, vel toti communitati religioſę; vel adiuncta huiuſmodi iuriſdictione. Et vtroque modo intelligi poteſt in eo eſſe regulam, immo in principio religionum videntur regulæ hoc modo inſtitutæ, & priùs potius per modum inſtructionis, & doctrinæ, quàm per modũ legis, vt videre licet in multis ex conſtitutionibus ſeu regulis S.Baſilij: poſtea per modum cuiuſdam ſtatuti conuentionalis, quod nõ eſt propriè lex, ſed habet vim in mutua promiſsione & pacto: addita verò iuriſdictione per Eccleſiã, confirmatur religioſa regula (ſub qua ſemper conſtitutiones & ſtatuta comprehendimus) vt habeat veram & propriam rationem legis. Eſt autem præterea aduertendum, nonnullas eſſe leges datas regularibus, vel omnibus, vel certis religionibus immediatè ab ipſis Pontificibus ſummis, quarũ aliquę continentur in iure canonico ſub titulis de Regularib. & de ſtatu monach. de religioſis domibus & nonnulla ſub titulis de voto, de ſentent. excomm. & aliis; aliquæ verò ſunt extra corpus iuris in Bullario ſeu collectione conſtitutionum Põtificalium, & aliis motibus propriis, qui extra illud opus vagantur; de quibus legibus in hoc capite nõ agimus, tum quia non pertinent ad regulam, ſed potiùs ad ius canonicum, quod interdum præcipit laicis, interdum clericis, interdum ſecularibus, interdũ verò regularibus. Tum etiam, quia non eſt dubium quin illæ obligent in conſcientia, modus autem & gradus obligationis ex verbis & materia ſumẽdus eſt, atque etiam ex pœna, præſertim quando habẽt cenſuram annexam: & quæ iſtam ipſo iure imponunt, explicatæ à nobis ſunt in tomo 5. de Cenſuris. Præter has ergo leges regula ipſa religioſa per Pontificem confirmatur, vt vim habeat legis non tantũ conuentionalis, ſed etiam iuriſdictionalis (vt ſic dicam)

In iure canonico, atque etiam in vnaquaque religione approbata dãtur regula cum iuriſdictione facta.

dicam.) & ſimiliter ſtatuta vel conſtitutiones, quatenus à religione fiunt per poteſtatem à Pontifice acceptam, veram rationem legis habent.

II. *Regula religioſa plus obligat quã conſilium.*

Ex his ſequitur, regulam religioſam neceſsitatem aliquam operandi imponere, hoc enim eſt de ratione legis, & per hoc differt à puro conſilio, vt ex propria materia lib.5.de legib.c.4.ſuppono. Regula autem religioſa non eſt merum conſiliũ; quia præter illam ſunt multa alia, quæ ex conſilio poſſunt religioſi facere: nam, vt recte dixit S.Benedictus in c.vlt. ſuæ regulæ, non tota perfectio in ſola regula eſt; & nihilominus religioſus omittens alia conſilia ſupra ſuam regulam, non cenſetur deeſſę ſuo muneri & ſtatui: ſi autem ſuam regulam prætermittat, deficere cenſetur à ſua obligatione: ergo talis regula reſpectu illius plus eſt quam conſilium: ergo aliquam neceſsitatem imponit. Et confirmatur ex dictis, quia talis regula ex iuriſdictione procedit; ergo ab illa habet vim & dirigendi, & cogendi, quæ eſt moralis neceſsitas. Hæc autem duplex ſolet eſſe in legibus: vna ſub obligatione ad culpam: alia ſub reatu pœnæ, quas nos directiuam, & coactiuam appellamus, licet aliqui ſoleant vtranque ſub coactione comprehendere. Si ergo loquamur de poſsibili, vtraque locum habere poteſt in regula religioſa, quia iuriſdictio Prælatorum perfecta eſt, & ad vtrumque actum dirigendi & cogendi ſe extendit, vt tomo ſuperiori oſtenſum eſt. Imo ſecluſa iuriſdictione, in ſtatuto conuentionali poſſet intelligi vtraque neceſsitas, conſcientiæ in virtute pacti & promiſsionis, ſi per ſtatutum fides data exigatur: pœnę autem ex eodem capite, quanuis coactio & exactio non poſsit eſſe tam rigoroſa, ſecluſa iuriſdictione, vt ſupra etiam declaratũ eſt.

III. *Poteſtque primo obligare ad mortale in materia graui. Poteſt ſecundo ad veniale ſolum obligare.*

Poteſt autem primo lex, præſertim Eccleſiaſtica, interdum obligare ad culpam mortalem: quam efficaciam poſſe etiam habere regulam religioſam dubium non eſt, ſi cum poteſtate, quæ non deeſt, concurrat inſtituentium voluntas, & materia regulæ grauis ſit, & capax tantæ obligationis. Deinde ſecundo poteſt interdum regula obligare ad ſolam venialem culpam: quod etiam in re eſt clarum, quando materia non eſt capax maioris obligationis, quamuis de nomine ſit quæſtio an talis regula mereatur nomen præcepti, vel legis. Qui enim putant peccatum veniale non eſſe contra legem vel præceptum, conſequenter dicent talem regulam quoad hanc partem non eſſe legem vel præceptum, ſed ſimplicem ordinationem. Imo Scotus in 2. d. 21. q.1. vult comprehendi ſub conſilijs: tamen (vt dixi) quæſtio eſt de nomine, & ſimpliciter loquendo melius appellatur præceptum, licet ratione materiæ diminutam obligationem inducat, & in ordine ad charitatem conſeruãdam non ſit præceptum ſimpliciter neceſſarium, de quo videri põt Cai.2 2. q.186. ar.9. & Opuſ.25. tra 1. Vega li.14. in Trid. c.13. Nau. in c. *cõſideret* de pœnit. d.5. n.7.

IV. *An de materia graui poßit ferri præceptum leue. Partis negatiua authores & fundamentum*

Difficilius autem dubium eſt, ſi materia præcepti ſit capax obligationis ſub mortali, an ſit in poteſtate inſtituentis regulam non imponere tantam obligationem, imponere tamen aliquam in conſcientia, ita vt illa tranſgreſsio ex vi regulæ ſit peccatum veniale. Aliqui enim in quib. ſunt Bellarm. lib.3. de Laicis c.11. ad fin. Medin. 1.2. q.96. ar.4. Vazquez 1.2. diſp.158. c.4. putant non eſſe hoc in poteſtate legiſlatoris, quia vel præcipit, vel non (inter hæc enim non poteſt dari medium:) ſi autem præcipit, præceptum natura ſua infert obligationẽ proportionatam materiæ, nam hoc ex natura rei ſequitur, nec poteſt per voluntatem hominis impediri.

Vera reſolutio probatur ratione, & authoritate

Cæterum verius exiſtimo circa eandem materiam poſſe imponi regulam obligantem ad mortale, & nihilominus poſſe authorẽ regulæ moderari poſtea intentionem ſuam, & obligare tãtum ad veniale. Hoc probaui in tractatu de legibus lib.3. c.27. ſequuntur Sanchez li.1. de matr. diſ.9. n.6. Valentia t. 2. diſ.7. q.5. punct.6. q.2. & 3. & alij quos cit. loco allegaui. Nam tota obligatio poſitiui præcepti pẽdet ex voluntate ferentis, & nulla eſt mere neceſſaria, ẽt ſuppoſita voluntate præcipiẽte: quia in hacmet voluntate, & in ipſo præcepto poteſt intelligi latitudo, vt ſentire videntur, qui mandatum à præcepto diſtinguũt, non ſolum in materia, ſed etiam in modo iubendi, vt videre licet in Sylu. verb. *Lex*. q. 8. & verb. *Præceptum*. q.2. Nauarro in Sum. c.23. n.48. & ſeq. referente D.Tho. in quodlib.1. q.9. ar.20. vbi multum fauet huic ſententię, vt ſtatim videbimus. Eã ẽt ſupponunt omnes authores, qui dicunt leges humanas nõ obligare ad mortale etiam in materia graui, ſed tantũ ad veniale, quando verba plus non indicant, vt late refert Gutierrez li.1 c.7. n.20. Henriq. li.11. c.13. n.2. in fine. Gerſon in tract. de vita ſpirituali animæ, lect.5. alphab 63. lit. G. & ſeq. vbi ita videtur interpretari difficilem opinionem quam habuerat in eodem tract. lect. 1. peccatum veniale ſolum differre à mortali ex miſericordia Dei, non ex natura rei, eſſet n minus improbabilis illa ſententia, ſi intelligatur de miſericordia Dei, non quidem diſsimulante, aut non puniente malitiam talis peccati vt grauem, quanuis reuera talis ſit; hic n. ſenſus omnino cauendꝰ eſt: ſed de miſericordia non præcipiendi vel ꝓhibendi tales actus cum toto illo rigore, quo poſſet; ex quo fit vt de facto & reipſa tãtam nõ habeat malitiam: quo ſenſu non eſt ita improbabilis illa ſententia, licet vera non ſit in legib. diuinis, quia ſi poſitiuæ ſint, nobis non conſtat per ſpecialem reuelationem de tali moderatione voluntatis Dei, niſi quatenus materia ipſa eam poſtulat: ſi vero ſint naturales, obligant per modum naturæ, ac proinde quantum poſſunt, iuxta materiæ capacitatem. In humanis autem præceptis, quanuis non ſit vniuerſalis, quia interdum non poteſt legiſlator humanus obligare ad mortale, etiamſi velit propter incapacitatem materiæ; è contrario tamen poteſt legiſlator humanus nolle obligare quantum poteſt in aliqua materia, & hanc voluntatem ſuam ſatis explicare. Et hanc differentiam inter præceptum hominis & Dei indicauit aperte D.Thomas 2.2. q 105. ar.2. vbi propterea dicit, inobedientiam contra Deum eo eſſe maiorem, quo maius eſt bonum omiſſum, vel malum commiſſum: quia intentio Dei accommodatur materiæ, vt ſic dicam: inobedientiam vero hominis non ſemper eſſe maiorem, licet ſit contra maius bonum, quia aliud minus bonum poteſt eſſe magis de intentione præcipientis. Vult ergo peccatum contra legem humanam in grauiori materia poſſe eſſe leuius ex intentione præcipientis: ergo eadem ratione poterit eſſe leue peccatum, etiamſi materia ſit grauis ex intentione præcipientis, ab illo enim totum hoc negotium pendet. Poteſt ergo in materia graui legem vel ſimplicem ordinationem imponere, quæ obliget in conſcientia, ſolum tamen ad venialem culpam. Atque hoc indicare voluit Martinus V. in approbatione regulæ monachorum S. Hieronymi, vbi in fine declarat tranſgreſſores illius non propterea mortalis peccati vinculo ligari, non quia materia ſit incapax illius obligationis, ſed quia illam imponere non vult, ſic enim ait, *Volumus*; &c. non excludit autem minorem obligationem in conſcientia, tum quia non ſine cauſa dixit, non ligari ad mortalem culpam: tum etiam, quia ſubdit, vt pro modo culpæ pro huiuſmodi tranſgreſsionibus puniantur. Et ideo etiam in noſtra Societate declaratum eſt, regulas non obligare ad peccatum mortale, vel veniale, 6. p. Conſt. c 5. quia poterant ad vnum vel alterum tantum obligare, & ita habent multarum religionum regulæ: eſt ergo poſsibilis talis obliga-

tio. de

tio. de qua re plura dixi in tract. de legibus citato.

V. *Poteſt tertio ad ſolam pœnam, & non ad culpam obligare.*

Tertio etiam poteſt dari regula, quæ nullā obligationem in conſcientia etiam ad culpam venialē inducat, ſed ſolùm ad pœnā obliget: hoc enim multi putant ſufficere ad veram rationem legis. Alij ſolùm volunt hanc appellare legem cōuentionalem. Sed non eſt in nominib. immorandum: certum eſt enim poſſe Prælatum habentem Eccleſiaſticā iuriſdictionem ex vi illius, & ſecluſo alio pacto imponere hanc neceſsitatem operandi ſub reatu talis pœnæ, vel (vt etiam huius vocis inuidia tollatur, ſub tali grauamine non imponēdo immediatè obligationem ad culpam reſpectu actus immediatè imperati. Probatur, quia hic modus neceſsitatis non inuoluit repugnantiam, nec excedit humanam iuriſdictionem, quia multo maior eſt neceſsitas ſub obligatione ad culpā; & quia Princeps poteſt non permittere aliquem actum niſi cū tali onere. Poteſt ergo hæc neceſsitas imponi ex vi iuriſdictionis humanæ. Illud autem imperium ex hac parte ſufficiēs eſt ad rationem legis, quia iam imponit aliquam neceſsitatem, & excedit rationem conſilij, & ideo à multis dicitur lex purè pœnalis.

VI. *Semper tamē inuoluit aliquam obligationem in conſcientia.*

Addimus verò neceſſariò inuoluere aliquā obligationem in conſcientia, ſeu in illam tandem reſolui, quia ſine illa nec vera ratio legis ſubſiſteret, nec vera neceſsitas moralis induci poteſt. Declaratur, quia ſi talis regula imponit pœnā tranſgreſſoribus, obligat illos in conſcientia ſaltem vt patiantur pœnam, dat enim ius Superiori ad puniendum talem actum, quem punire iuſtè non poſſet, niſi regula illū ſic prohibens poſita fuiſſet: ergo neceſſe eſt vt obliget ſubditum etiam in conſcientia ad parendum Superiori talem pœnam imponenti, id eſt, ad non reſiſtendum illi violenter, ſi pœna conſiſtat in paſſione, vel ad exequendā illam, ſi cōſiſtat in actione, & ſtrictè præcipiatur. Vnde Martinus V. ſupra adiunxit, *Per ſuos Superiores pro eorum exceſſu & tranſgreſſione ac modo culpæ iniungi valeat pœnitentia ſalutaris, quā ſuſcipere, & adimplere teneatur.* Quocirca etiamſi regula nō taxet certam pœnam eo ipſo quòd regula eſt, ſubiicit hoc modo tranſgreſſorem iuſtæ pœnæ, ſiue immediatè, ſiue mediante aliqua culpa, alioqui nō haberet in quo à mero conſilio diſtingueretur, vt ſignificauit Hieron. lib. 1. contra Iouinian. dicens: *Quod præcipitur, imperatur, quod imperatur, neceſſe eſt fieri, quod ſi non fiat, pœnam habet.* & infrà, *Vbi conſilium datur, offerentis conſilium eſt, vbi præceptum, neceſſitas eſt ſeruientis*, habetur in c. *quiſquis*. 14. q. 1. Vt ergo regula à meo conſilio diſtinguatur, oportet vt neceſsitatem aliquam ſaltem ad pœnam inducat.

VII. *Quo ex tribus dictis modis regula religioſa obliget.*

Cùm ergo hi tres modi obligandi poſsibiles ſint in regula religioſa, non poſſumus in communi ſtatuere quomodo de facto obliget: quia nullus ex dictis modis eſt ſimpliciter neceſſarius ad regulā religioſam vt ſic, & in particulari potuerunt inſtitutores religionum eligere vnum vel alium modum obligandi. Propter quod graues Doctores difficile putant definire de regula religioſa quomodo obliget. Veruntamen in communi loquendo (vt dixi) nihil aliud reſpondere poſſumus niſi obligare aliquo ex illis tribus modis, & ad nullum eorū neceſſariò determinari. In quo eſt aduertendum quod tomo prçced. li. 10. dixi, votum obedientiæ non obligare immediatè ad ſeruādam regulam, niſi regula ipſa verbis ſatis expreſsis exigat voti obligationē. Et ideo non rectè cenſent qui putant regulam religioſā ex genere ſuo obligare ad mortale: quod ſenſerunt Henricus, & alij, ex illo fundamento, quòd voti obligatio ex genere ſuo obligat ſub mortali, & obligatio regulæ eſt obligatio voti. Falſum eſt autē hoc fundamentū, quia votū non obligat ad ſeruandam regulam, ſed ad obediendū ſecundùm regulā: & ideo propria obligatio regulæ, vt ſic, nō ex voto obediētiæ, ſed ex propria ratione legis, & ex principiis eius colligenda eſt. & hæc de prima parte tituli.

Aſsignantur principia ad dignoſcendum qua & qualis ſit obligatio regularum.

Difficultas ergo ſupereſt, quomodo in particulari cognoſcetur, an aliqua regula religioſa obliget ad culpam grauem vel leuem, vel ſolùm ad pœnam. Quod quidem iudicabitur facilius ponderando, & expendendo verba vniuſcuiuſque regulæ, & conſiderando communem ſenſum, & conſuetudinem vniuſcuiuſque religionis: & fortaſſe inferiùs tractādo de varietate religionum in 2. tractatu aliquid de ſingulis attingemus. Nunc verò generalia quædam principia vel regulę proponenda ſunt. Quatuor ergo modis poteſt ſe habere quoad hanc partem aliqua regula vel inſtitutum religionis. Primò, vt in eo diſtinctè, & (vt aiunt) in actu ſignato explicetur mentem religionis eſſe obligare in vi prçcepti quātum poteſt iuxta vniuſcuiuſque materiæ capacitatem. Secūdò, vt explicet eodem modo obligare ad veniale tantùm, & nunquam ad mortale ex vi regulæ, niſi vbi ſpecialibus verbis fuerit maior rigor præcepti expreſsè declaratus. Tertiò, vt eodem expreſſo modo explicetur in regula nō obligare in cōſcientia ad aliquam culpam etiam venialē, ſed ſolū reddere tranſgreſſorē reum pœnæ. Quartò, vt nihil horū in regula declaretur, ſed abſolutè feratur ordinādo, ſtatuēdo, aut præcipiendo quæ agēda ſunt. VIII. *Notatio quadruplicis modi ferendi regulam. Primi. Secundi. Tertii. Quarti.*

IX. *De primo modo ferendi regulam.*

Ex his modis primus videtur poſſe accommodari ad regulam S. Franciſci: nam (vt dicitur in Clement. *Exiui de paradiſo.*) vbicunque in illa regula ponitur nomen *præcipiendi*, aut hoc verbum *teneantur*, aut æquiualens, cēſetur obligare ſub mortali. Verū eſt tamen in regula ipſa primitiua hoc non explicari ſub his formalibus verbis; tamen à Pontificibus ita declaratum eſt, quia conſuetudo ipſius religionis ita etiam regulam declarauit, quod eſt ſignum hanc fuiſſe mentem inſtitutoris, & à principio ita fuiſſe intellectam. Iuxta hanc ergo interpretationē regula illa obligabit ad mortale, vbicunque fuerit conſtituta per modum præcepti, & materia capax ſit. Aliæ verò regulæ, quæ non habent huiuſmodi verbum, obligabunt iuxta modum infra explicandum circa quartum membrū ſuprà poſitum, quia quoad eam partē nihil ſpeciale declaratū eſt. Quocirca in rigore nullam inuenio religioſam regulam, in qua vniuerſalis obligatio pro tota illa explicata ſit, illo primo modo ſuprà declarato. Et iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quodlib. 1. art. 20. talis modus regulæ non eſſet conueniens, aliàs ſtatus religioſus eſſet religioſis in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam poſſet declinari.

X. *De ſecundo modo bipartito. Exponitur vna pars.*

Secundus modus regulæ ſuauior eſt, & ad tollēda pericula cautior, & ad inuitandū ad perfectionē ſufficiens. Duas autem continet partes. Vna eſt negatiua, ſcil. non obligare ad mortale. & hæc eſt frequens in multis regulis, vt ſuprà citatum eſt de regula S. Hieron. ex Martino V. & de aliis infra in 3. modo dicetur. Solùm aduerto, aliquando poni illā declarationem ſine vlla exceptione, vt in dicto Breui Martini V. Nihilominus tamen ſubintelligenda neceſſariò eſt exceptio aliqua. Prima, *niſi regula aliqua contineat materiam voti*, vt eſt, v. g. quæ prohibet habere proprium, quæ licet ex vi regulæ non obliget ſub mortali, obligat tamen ex vi voti. Secunda, *niſi aliqua regula in particulari expreſſe declaret talem obligationem*, nam, vt habet regula 34. iuris in 6. generi per ſpeciem derogatur. Oportet tamen vt verba legis non poſſint aliter explicari: quando enim illa generalis declaratio eſt in regula, nō ſufficiunt ſimplicia verba quantumuis præceptiua, vt, *teneantur, præcipimus*, &c. ad inducendam dictam obligationē, quia propter hæc & ſimilia verba ponitur illa declaratio,

claratio, alias nullum fere haberet effectum: neceſſe eſt ergo vt addatur aliud ſpeciale ſignum indicans intẽtionem legislatoris eſſe obligare ſub culpa graui, non obſtante dicta generali declaratione. Hoc autem ſignum iuxta communẽ vſum duplex eſt. Vnum quando additur, *in virtute obedientiæ*: nam tunc expreſſe ſignificatur actum illum conſtitui intra propriam & rigoroſam materiam voti obediẽtiæ, ſeu exigi à religioſo proprium obedientiæ debitum, quod ex genere ſuo obligat ſub mortali. Alterum ſignum eſt quando additur pœna excõmunicationis maioris ipſo facto incurrendæ: quia talis cenſura non incurritur, niſi pro peccato mortali. Dixi autem, *ipſo facto incurrendæ*, quia ſi ſolum eſſet inferenda, licet alias ſint opiniones an hoc ſit ſignum obligationis ad mortale, quas late examinauimus li. 4. de legib. c. 18. à n. 16. in præſenti caſu non debet cenſeri ſufficiens: nam cum ſupponatur generalis declaratio quod regula nõ obligat ad mortale, vt in particulari oppoſitum fiat, neceſſe eſt addi ſignum certiſsimum, & omni exceptione maius: illud autem non eſt huiuſmodi, quia comminatiõ excommunicationis ferendæ & ſæpe ſiſtit in ſola comminatione, & referri poteſt ad ipſos Prælatos, vt ipſi cogant per excommunicationem ad regulam ſeruandam; & tunc non erit obligatio ad mortale, donec Prælatus ponat præceptum ab homine ſub illa rigoroſa obligatione.

Vnum ſignũ exceptionis ab hoc ſecundo modo.

Alterum ſignum.

XI. Circa aliam partem affirmatiuam de obligatione ad veniale, aduertendum eſt dupliciter contineri poſſe in regula: primo explicite, quia ſcilicet vtraque pars expreſſe declaratur; & tunc res eſt clara quantum ad generalem intentionem inſtituentis, licet dubitari poſsit an extẽdatur ad omnes & ſingulas regulas, in quo ipſa verba talis declarationis pręcipue conſideranda ſunt: & deinde materia aut modus regularum. nam, vt ſignificat D. Thom. dict. quodlib. & infra in cap. ſeq. explicabimus, in regula nonnulla miſceri ſolent, quæ ſunt pura conſilia, in quæ nulla obligatio in conſcientia cadit etiam ad veniale: quod locum habet, non obſtante prædicta generali declaratione quia illa intelligitur fieri iuxta materiam proportionatam: huiuſmodi autem eſt quidquid in regula habetur per modum præcepti, vel ſtatuti aut ordinationis, non vero id quod ſolum ponitur per modum conſilij: quia illa declaratio non fit ad ponendam obligationem, vbi ex vi verborum non poſtulatur, ſed ad limitandã illam, vbi ex modo regulæ poſtulatur. Tunc ergo in tali materia, quantumcumqne grauis ſit, obligatio eſt ſub veniali; erit tamen maior in grauiori materia, ſemper tamen intra illam latitudinem. Alio modo poteſt illa pars cõtineri in regulã ſolum tacite, ſeu præſumptiue, quia ſcilicet ſolũ obligatio ad mortale negatur, de altera vero tacetur, vt fit in dicta declaratione Martini V. nam per hoc admitti ſeu relinqui videtur, iuxta cap. *nonne*; de præſumptionibus, quæ præſumptio erit euidentior ſi in regulã ipſa expreſſe ſupponatur in generali, *obligatio in conſcientia*: nam cum hæc duplex tantum ſit, excluſa vna, tantum relinquitur altera. Si autem illa generalis declaratio non habetur, res eſt magis dubia, quia datur tertium membrum quo poſsit regula obligare, vt ſupra diximus. Nihilominus, quia illa duo membra incompatibilia non ſunt, imo valde germana, ſcilicet obligare ad culpam venialem, & ad aliquam pœnam, ideo qui præciſe excludit obligationem ad culpam mortalem, videtur plane totam aliam obligationem, quæ ex vi legis inferri poteſt, admittere. quod probabilius fiet ex his, quæ in quarto puncto dicemus.

Exponitur altera pars eiuſdem ſecundi modi.

XII. Hinc ergo ortus eſt tertius modus ferendi, & expreſſe declarandi regulam, vt neque ad veniale, neque ad mortale peccatum obliget. ita fit in religione Prædicatorum, vt refert D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1. & ſignificat ſuo tempore fuiſſe hoc ſingulare in illa religione: nam cum de alijs religionibus dixiſſet, regulãm obligare ſaltem ad venialem culpam (quod infra declarabimus) ſubdit, *In aliqua tamen religione, ſcilicet ordinis fratrum Prædicatorum, tranſgreſſio talis, vel omiſſio ex ſuo genere non obligat ad culpam neque mortalem, neq; venialem, ſed ſolum ad pœnam taxatam ſuſtinendam.* Vbi Caiet. addit, hanc declarationẽ non fuiſſe in illo ordine à principio eius, ſed factam eſſe in ſecundo Capitulo generali anno 1237. Non exponit autem an declaratio illa cadat etiam in regulam D. Auguſtini, quatenus eam dicta religio profitetur, vel ſolum in proprias conſtitutiones eiuſdem religionis. Nam ſi vera eſt differentia inter regulam & conſtitutiones, quam ſupra c. 1. n. 5. ex Antonino & alijs retuli, non potuit illa religio regulæ obligationem moderari, ſed ſolùm ſuarum conſtitutionum: & hoc videntur ſonare verba, quę Caie. refert, *Nolumus quod ſtatuta noſtra obligent ad culpam, ſed ſolum ad pœnam.* Verius tamen exiſtimo declarationem illam extendi etiam ad ipſam regulã. Nam D. Th. de ipſa regula loquitur, & ratio eadem eſt in illa: & ꝓbabilius exiſtimo eſſe in tota religione poteſtatem ad hanc declarationem ſeu moderationem faciendam etiam in regula, vt ſupra dixi.

De tertio modo.

XIII. Notanda ſunt etiam illa verba, *ſed ſolum ad pœnam taxatam ſuſtinendam*. Circa quæ Caie. dubitat, an hæc ſit obligatio in conſcientia, necne; & negatiue reſpondet: quia declaratio regulæ excludens ab illa obligationem in conſcientia vniuerſalis eſt; ergo nec circa ſuſtinendam pœnam illam relinquit. In quo videtur cõtrarius his, quæ ſupra n. 6. diximus; ſed non eſt, quia loquitur præciſe & ex vi regulæ, & de directa obligatione eius: nos autem loquuti ſumus de obligatione conſequente ex natura rei, vel ex præcepto Superioris. Itaque ſi regula imponat pœnam ipſo facto à ſubdito exequendam, & non infligatur à Prælato (id enim facere poteſt, & ſolet, vt ibidem Caiet. refert) non magis obligat in conſcientia ad exequendam pœnam, quam ad non cõmittendam tranſgreſsionem: quia declaratio vniuerſalis eſt, vt recte Caiet. argumentatur; ſi autem pœna per Prælatum imponenda eſt, vel conſiſtit in actione exequenda ab ipſomet ſubdito ad præceptum Prælati, & tunc iuxta modum præcepti erit modus obligationis: vnde, ſi præceptum fuerit rigoroſe poſitum, erit quidem obligatio ex vi pręcepti, non ex vi ſolius regulæ. Vel pœna ſolum paſsiue ſuſtinenda eſt à ſubdito, & tunc non habet locum directa obligatio in conſcientia, quia hæc non eſt ad patiendum, ſed ad agendum, quanuis intelligi poſsit obligatio ad non reſiſtendum violenter, ad quod videtur teneri ſubditus ex vi ſubiectionis & obedientiæ. Dices, nulla ergo obligatio oritur ex hac lege pœnali, nam tota hæc oritur ex vi obediẽtiæ debitæ Prælato. Reſpondetur, Regula tunc facit vt illa pœnalitas per modum ſupplicij & vindicationis ſit materia obediẽtiæ iuſte impoſitæ; nam ſine tali cauſa non poſſet Prælatus iuſte vel rigoroſe præcipere talem actionem, vel cogere ad talem paſsionem. Et ita obligatio in conſcientia, quæ ibi interuenire poteſt, radicaliter fundatur in regula, & in declaratione eius, prout à D. Thoma etiam inſinuatur, dicit enim regulam non obligare ad culpam, ſed ad pœnam, loquitur enim de obligatione in conſcientia: ſentit ergo in ordine ad pœnam oriri aliquam obligationem in conſcientia, quæ non videtur poſſe eſſe alia niſi quę à nobis explicata eſt.

Ex obligatione directa ad ſolam pœnam reſultat per conſequentiam obligatio aliqua in conſcientia.

XIV. Et iuxta hæc (vt Caietanus etiam dixit) intelligẽda eſt omnis alia regula, quæ ſimilem habuerit declarationem, qualem habet noſtra Societas diſtinctiſsimam, & tollẽtem omnem dubitationem. 6. p. ſuarũ conſt. c. 5. vbi dicitur, vniuerſas cõſtitutiones decla-

Hic tertius modus ferendi regulam diſtincte habetur in Societate.

declarationes, aut ordinationes, exceptis tantùm Societatis votis, non inducere obligationẽ ad peccatum mortale, vel veniale, niſi addantur expreſſa ſigna huius obligationis, vbi ponuntur hæc duo, *in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti*, vel *in virtute obedientiæ*, tanquam ſpecialia religionis. Supponitur autẽ aliud ſignum de pœna excommunicationis, vt generale ex vi iuris communis, quo interdum etiam vtuntur conſtitutiones Societatis, vt infrà videbimus. Eſt autẽ peculiare in illa declaratione, vt nulla mentio in ea fiat obligationis ad pœnam, & in tota regula Societatis hoc ſpecialiter obſeruari poteſt, vt rariſsimè pœna aliqua taxetur, neque illius comminatio fiat, ſed ſimpliciter quæ agenda ſunt, ſtatuantur. Quod non ideo fit, quia ex regulis ipſis non ſequatur obligatio ad aliquam pœnam; hoc enim, vt diximus, & ex natura rei ſequitur, & ad diſciplinam religioſam neceſſarium eſt, quæ in Societate exactè retinetur appoſitis per Superiores pœnitentiis pro leuiſsimis etiam contra regulam trãſgreſsionibus: ſed voluit nobis ſignificare S. P. N. Ignatius, primò alumnos ſuos amore potiùs, quàm timore regendos eſſe: vnde in citato loco cõcludit, *& loco timoris offenſæ ſuccedat amor, & deſiderium omnis perfectionis, & vt maior gloria & laus Chriſti creatoris ac Domini noſtri conſequatur.* Deinde voluit vt quando contigerit aliquem in regulæ obſeruatione deficere, non ſolùm patienter ſuſtineatur pœna, ſed etiã voluntariè ac ſtudioſè procuretur: & ideo p.3. conſtit.c.1.§. 28. & in ſummario conſtit. §. 51. *Aliquoties (inquit) ſingulis annis omnes à Superiore ſibi pœnitentias iniungi propter defectum obſeruationis regularum putant, vt hæc cura indicium ſit illius, quam de ſuo profectu ſpirituali in via Dei quiſque habet.*

CAPVT III.

Quomodo dignoſcatur regulam obligare, quando id non exprimit.

I. QVartus modus ferendi regulam religioſam propoſitus præced.c.n. 8. atque in præſenti ſeparatim tractandus, quia vberiorem doctrinam continet, vſitatus fuit ab antiquis Patribus, ſimpliciter enim regulam cõſtituebant, & modum obligationis eius non declarabant: & ideo difficile eſt iudicare quę obligatio ex tali regula naſcatur in profitentibus illam, non ratione voti adiuncti (de hoc enim iàm ſuprà dictum eſt) ſed ratione ſui, quatenus eſt quædam lex talis communitatis, quam ſeruare tenentur qui efficiũtur membra eius. Et eſt ratio dubij, quia regula eſt vera lex, vt ſuprà dixi, & vtitur propriis verbis præceptiuis: ergo obligat cum omni rigore legis, id eſt, ad peccatum etiam mortale, quando materia eſt capax. Conſequentia probatur ex declaratione Pontificis in dicta Clement. *Exiuit.* vbi ex eo quod S. Franciſ. in ſua regula ad quædam apponit verbum præcepti, vel æquipollentis, colligit obligationem eius ſub culpa graui. Minor autẽ patet ex regula Auguſtini, in cuius initio ponit, *Hæc ſunt quæ vt obſeruetis præcipimus in monaſterio conſtituti.* Et in fine ait, *Vbi vos inueneritis ea, quæ ſcripta ſunt, facientes, gite gratias Domino: vbi autem ſibi quicunque veſtrum videt aliquid deeſſe, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt debitum dimittatur.* in quibus verbis ſignificat, hunc defectum in regula non eſſe abſque culpa coram Deo. Et S. Benedictus in Prologo ſuæ regulæ ſic incipit, *Auſculta ô fili præcepta Magiſtri*, &c. de illa ſic ſcribit Bernardus lib. de Præcepto & diſpenſatione, cap. 2. *Vniuerſa Benedicti inſtituta non profitentibus quidem monita tantùm ſeu conſilia cenſenda ſunt, nec grauant non obſeruata, cùm tamen profitentibus in præcepto, præuaricantibus in crimina fiant.* Regula etiam S. Pachomij ſic incipit. *Hæc ſunt præcepta vitalia à tribus maioribus tradita.*

Arguitur hunc quartum modum ſemper importare grauem obligationem.

II. In hac re tres poſſunt eſſe ſentẽtiæ. Prima eſt, huiuſmodi regulam vi ſua, & ex primaria intentione inſtituentium obligare ad culpam quantum poteſt iuxta vim verborum, & capacitatem materiæ. Pro qua ſententia citari poſſunt Hẽricus & Ioannes de Neapoli, quos ſuprà retulimus, qui magis videntur loqui ratione voti, quàm in virtute legis. Hãc verò ſententiam circa regulam Auguſtini ferè ſequitur Antonin. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 6. & de regula S. Benedicti ex parte idem tenet Turrecremata tract. 5. & 6. in illam, vbi ponderat verba Prologi, *Auſculta ô fili præcepta magiſtri, & admonitionem tui patris libenter excipe* Ex quibus colligit regulam obligare quoad præcepta cum toto rigore, quamuis quoad admonitiones nõ ita obliget. Quoad modum autem diſtinguẽdi obſcurè loquitur, quia non ex verbis, ſed ex materia putat eſſe diſtinguẽda; nam ſi contineant finem regulæ, vel ſint eſſentialiter neceſſaria ad illum, non putat eſſe præcepta, etiamſi per modum præcepti ferantur. Ex qua declaratione: ſi rectè attendatur, nihil firmum colligi poteſt, ſed potius ex illa ſequitur regulam vt regulam non inducere obligationem, ſed res ipſas, quæ continentur in regula, aliquando afferre obligationem, vel ex natura ſua, vel ratione voti. Et in idem ferè redit ſententia Antonini, vnde nullum inuenio authorem, qui hãc ſententiam expreſsè aſſerat, quamuis multi Canoniſtę illi faueant, dum aſſerũt regulam religionis, ſi vtatur verbis præceptiuis, aut æquiualentib. & materia aliàs grauis ſit, obligare ad mortale, nullã ferè in hoc differentiam facientes inter præcepta regulę religioſæ, & quælibet alia præcepta iuris canonici, vt videre licet in Panorm. in c. *nam concupiſcentiam.* de Cõſtit. & in c. *relatum.* ne clerici vel monachi. Felino in dict. c. *nam concupiſcentiam.* n. 9. & alij quos referunt, putantque eſſe ſententiam D. Thomæ 2. 2. q. 186. art. 9. quia ibi ait regulam obligare ad mortale ratione præcepti, ſi in ea ſit expreſſum: quia tunc pertinet regula ad ſubſtantialia religionis, ſcilicet ad votum obedientiæ, quod eſt fundamentum dictorum authorum. Non declarat autem D. Thomas quando regula contineat præceptum. Et eodem ferè modo loquitur in quodlib. 1. art. 20. vbi diſtinguit in regula tria, præcepta, ſtatuta ſeu ordinationes, & monitiones ſeu conſilia; & quoad præcepta affirmat obligare ſub mortali, quoad alia negat: nõ tamen declarat quomodo obligẽt ſtatuta, aut monitiones, nec quomodo illa tria ſint in regula diſtinguenda, an ex verbis, vel ex rebus.

Prima opinio in præſenti cap.

Dictæ opinionis nullus author expreſſe.

III. Secunda ergo opinio eſſe poteſt, regulam religioſam, ſi de obligatione eius nulla fiat in ea generalis declaratio, nullam obligationẽ ad mortale peccatũ inducere, quantumcunque verbis præceptiuis vtatur, niſi vel aliquo ſpeciali verbo oſtẽdat ferre præceptum ſub virtute voti obedientiæ, vel talem addat pœnam, quæ planè indicet lapſum grauem, vel niſi conſuetudo ita fuerit regulam interpretata: nihilominus tamẽ obligare ad omnia, quę in ipſa cõtinentur ſub veniali. Prior pars probatur primò ex diſcurſu D. Thom. in illo quodlib. nã ſancti Patres, qui religiones inſtituerunt, noluerunt hominibus iniicere damnationis laqueũ, ſed potiùs viã ſalutis ita ordinare, vt illius periculum eſſe non poſſet: ergo non habuerũt intentionem multiplicandi præcepta obligantia ad mortale, nam illa non poſſent nõ eſſe in laqueum reſpectu totius communitatis, in qua plures infirmos & fragiles eſſe neceſſe eſt: ergo quoties verba omnino non cogunt ad intelligẽdum huiuſmodi fuiſſe intentionẽ fundatoris, præſumenda nõ eſt. Secũdò id colligi poteſt ex ipſo nomine regulæ, quod de ſe nõ vẽdicat rigoroſam vim præcipiendi, ſed dirigendi, & inſtruendi. Vnde, licèt ſub generali regula in aliquibus particularibus ponatur verbum imperandi, vel in actu ſignato, vt

Secunda opinio bipartita.

præcipimus, mandamus, vel in actu exercito, vt, *omnes hoc faciant, caueant*, &c. non eſt ſufficiens ſignum rigoroſi præcepti, nã ſæpe vti ſolemus illis verbis ad explicandam ſimplicem ordinationem, ſicut pater imperat filio ſine intentione rigoroſè obligandi in conſcientia: vel ſicut dicitur Matt. 7. *Præcepit eis ne cui dicerent.* Sic etiam Clemens I. ep. 5. *Doctrinis* (inquit) *& exemplis Apoſtolorum obedire præcipimus* quod explicat Gloſſa, id eſt, monemus, in c. *dilectiſſimis*. 12. quęſt. 1. Vel ſaltem eſt certum ſub illa voce etiam monitiones cõprehendi, quia in Apoſtolorum doctrinis & exemplis tam pręcepta, quàm conſilia continentur. Igitur ex ſubiecta materia & circunſtantiis lenitur ſępe rigor illius vocis. Vnde Nauar. c. 23. Summæ. n. 50. dixit, illa verba ex originaria ſignificatione nõ indicare obligationem ad mortale, & in dubio potiùs interpretanda eſſe de veniali, præſertim ſi aliquæ coniecturæ adiungantur, quæ in præſenti ſunt, Primùm quòd talia verba ponuntur ſub generali titulo regulę, & non rigoroſę legis. Secundũ, quòd eodem tenore ponuntur in rebus leuioribus. Tertiùm, quòd ad finem intẽtum per regulam nec neceſſaria, nec conueniens erat talis obligatio.

IV. Altera verò pars de obligatione ad veniale colligitur ex D. Thoma d. q. 186. art. 9. ad primũ. vbi ait, omnia quæ fiunt contra regulam, & non rigoroſè, neque ex voto præcipiuntur, eſſe peccata venialia: & idem ſentit in alio loco quodlib. 1. quoad eã partem regulæ, quam dicit continere ordinationes ſeu ſtatuta. Idemque intelligit de omni regula, in qua expreſsè non declaratur intentionem fundatorum eſſe hanc obligationem excludere. Et Caiet. d. art. 9. circa ad ſecundum in fine, & to. 1. Opuſc. tract. 25. q. 1. ait, regulam Auguſtini ex ſe obligare ad veniale ratione verbi *præcipimus* in principio eius poſiti. Quod etiam ſentiunt Vmbertus & Ioannes Dominicus in expoſitione eiuſdẽ regulæ, quos refert Anton. ſuprà §. 5. & 6. quamuis concedant aliqua eſſe in regula, quæ ſunt tantùm conſilia. Eodẽ ferè modo ſentit Turrecrem. de regula S. Benedicti quem Antonin. §. 7. latè refert. Ac deniq; authores omnes citati in præcedenti opinione, à fortiori hoc ſentiunt. Et D. Bernard. lib. de præcepto & diſpenſat. c. 12. & ſeq. vbi hanc regulam conſtituit, *Vniuerſorum, quæ per ſe, aut propter ſe nec bona nec mala ſunt, aut diuina inſtitutione, aut propria cuiuſque profeſſione fixa non ſunt, non iuſſa quidem licitè, vtrumlibet, vel admittantur, vel omittantur; iuſſa verò ſine culpa negligantur, ſine crimine non contemnantur.* Sentit ergo quæ ſunt in regula (de his enim tractat) ſecluſo cõtemptu ſine mortali omitti; hoc enim vocat crimen, non tamen ſine aliqua culpa, etiamſi ex negligentia fiat, quæ ad minimum erit venialis. Ratio eſſe poteſt, prima ex D. Thoma, quia tranſgreſsio regulæ eſt quædam diſpoſitio ad tranſgredienda principalia vota, nam ad illorum obſeruantiam ordinantur regula, & omnia inſtituta regularia: ergo illa tranſgreſsio eſt quædã diſpoſitio ad peccandum mortaliter: ergo eſt peccatũ veniale, nam propria ratio eius eſt vt ſit diſpoſitio ad mortale. Secunda, quia verba regulæ ſunt præceptiua, vel ordinatiua: ergo vi ſua inducunt aliquã obligationem, & intentio legiſlatoris quoad hanc partem præſumitur conformis ſignificationi verborum: quia ceſſant coniecturæ omnes factę de obligatione ſub mortali, nam hęc minor obligatio eſt ſatis conſentanea fini regulæ & inſtitutoris eius, & eſt valde intrinſeca ex vi talis modi ordinandi: ergo niſi expreſſa & quaſi reflexa intentione excludatur, ſemper ineſt ex vi regulæ.

Arguitur item ratione Prima.

Secunda.

V. Tertia ſententia eſt, regulam religioſam ſimpliciter latã, ſiue ordinatiuis, ſiue præceptiuis verbis, de ſe non obligare ad culpam mortalem, aut venialem, niſi quando vel in ipſa regula hoc ſpecialiter declaratur, vel ex aliis circunſtantiis id colligitur, vel conſuetudine ita receptum ac interpretatũ eſt. Fundamentum huius ſententiæ eſſe debet, quia intentio ferentis talem regulam non eſt huiuſmodi obligationem imponere, ſed ſolùm directionem & inſtructionem tradere, iuxta quam religioſi viuere, & gubernari debeant. Coniectura autem huius intentionis eſt primò, quia hoc ſufficit, & eſt magis accommodatum ad finem regulæ. Secundò, quia vel illa obligatio orietur ex voto, vel ex iuriſdictione, non ex iuriſdictione, quia regulæ factæ ſunt ab inſtitutoribus religionum, priuſquam propriã iuriſdictionem Eccleſiaſticam haberent, vt conſtat de S. Benedicto, & de S. Auguſtino, qui regulam feciſſe creditur priuſquam eſſet Epiſcopus. Et licèt Epiſcopi, vel Pontifices tales regulas poſtea approbauerint, non tamen ideo addiderunt vim præcepti, ſed ſolùm approbarunt, & cõfirmarunt illas, vt obſeruantias regulares aptas ad conſequendam perfectionem, vt in ſimili dixit Nauarr. Comment. 4. de Regular. n. 29. & ſeq. Neque etiam oritur ex voto obedientiæ: quia, vt ſuprà dixi, religioſus nõ vouet ſeruare regulam, ſed obedire ſecundum regulã; & ideo, donec Prælati præceptum accedat, non obligat regula in conſcientia, niſi ad hoc ſolùm, vt religioſus ſit paratus ſubiici diſciplinæ religioſæ ſecundùm regulam. Vnde argumentor tertiò, quia non magis obligat regula ſcripta, quàm Prælati iuſsio: ſed Prælatus cùm iubet aliquid ordinario modo, ſiue vtatur verbo mãdandi, ſiue aliis ſimplicioribus: non obligat in conſcientia, nec cenſetur præcipere vt iuriſdictione vtens, ſed vt ſpiritualis pater: neq; etiã cenſetur rigoroſè exigere promiſſam obedientiam, donec expreſsis, & quaſi pręſcriptis verbis id declaret: ergo eodem modo de regula cenſendũ eſt.

Tertia opinio, eiuſque fundamentum.

Suadetur primò.

Secundò.

Tertiò.

VI. Inter has ſentẽtias difficile eſt ferre iudiciũ, quia difficile eſt intentionem authoris vniuſcuiuſq; regulæ coniectari: nam ſimplicia verba reuera ad hoc non ſufficiũt, vt generaliter dixit Nauarr. dict. c. 23. Summæ, n. 50. & in religioſa regula propter ſpeciales rationes maximè locũ habet, vt omnia adducta declarãt. Hęc autem ipſa difficultas ſatis perſuadet, quòd ad obligationẽ peccati mortalis attinet, admittendam non eſſe in regula, niſi vel apertè contineat materiã voti, vt eſt apud Auguſtinum illa, *Nõ dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia*, vel niſi contineat materiam aliàs per ſe neceſſariã, vt eſt illud apud eundem Auguſt. *Vbicunque fœminæ ſunt, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite*; & illud, *Qui conuitio, vel maledicto, vel criminis obiectu aliquem læſit, meminerit ſatisfactionem, quantotius curare quod fecit: & ille, quid læſus eſt ſine diſceptatione dimittere.* Vel denique niſi ſpeciali aliquo ſigno, aut ſpirituali pœna neceſſitas præcepti ſub graui culpa apertè ſignificetur; cuius membri exemplum in materia aliàs non neceſſaria (vt verum fatear) in regulis Baſilij, Auguſtini, aut Benedicti non inuenio, neque in regulis Pachomij, neque in illis, quæ circumferuntur nomine Hieronymi: neque in regula Carmelitarũ alia verba inuenio præter hæc: *Debeatis, nõ liceat, ieiunent*, &c. quæ etiam in rigoroſis ſeu propriè dictis legibus non ſolent grauem obligationem indicare.

Authoris opinio quantum ad grauem obligationem.

VII. Solùm facit nobis negotium regula S. Franciſci, præſertim addita expoſitione Pontificis, in d. Clem. *Exiui*. Sed, ſi attentè expendantur verba & circunſtãtiæ illius regulæ, facilè intelligetur nihil obſtare dictam determinationẽ: nam ter tantùm in illa regula inuenitur hic modus loquẽdi, *Firmiter præcipio*; in quo Pontifex declarat rigoroſum pręceptum indicari, & meritò, tũ quia in tribus illis locis ſermo eſt de materia trium votorum, in c. 4. de paupertate, in 10. de obedientia, in 11. de caſtitate. Tum etiã, quia ille modus exaggerationis, *Firmiter præcipio*, indicat obligationem, & (vt ſic dicam) voti firmitatem. Tum etiam, quia in illa regula valde accuratè diſtin-

Non obſtat proximè dictis regula S. Franciſ. aut pontificis eius declaratio.

diſtinguit Sanctus modum loquendi quando vult præcipere, vel quando vult tantùm monere aut exhortari, vel cōſulere. Eſt etiā aliud in illa regula peculiare, quòd in ea fit promiſsio ſeruandi talem regulā; ex qua promiſsione colligit Pontifex, rigoroſam obligationem regulæ quoad ea quæ ſub dictis verbis præcipit. Prẹter illa tamē tria loca, ſunt alia, in quibus ponuntur hæc verba, *teneantur*, vel *non debeant*, quæ Pontifex fatetur in rigore non æquiualere verbis præceptiuis, ibi, *Licet fratres nō ad omnia, quæ ſub verbis imperatiui modi ponūtur in regula, ſicut ad præceptorum ſeu præceptis æquipollentium obſeruantiam teneātur; expedit tamen*, &c. Vnde quæ poſtea ipſe declarat habere vim prẹcepti, ſpeciale eſt ratione materiæ, v.g. voti paupertatis, vel alterius ſimilis in eis contenti, vel etiam ex circuuſtantiis, & conſuetudine ac traditione illius ordinis, quæ ita intellexerat, & obſeruauerat illa præcepta, vt de ieiunio, & ſimilibus.

VIII. *Item eiuſdē opinio quātum ad leuē obligationem culpæ venialis, quæ.*

Quod verò ſpectat ad obligationem peccati venialis, non eſt multum contēdendum: quia vix poteſt ſeparari venialis culpa à tranſgreſsione regulẹ, vt ſtatim dicam n. 12. Et ideo veriſimile eſt, vbi expreſsè nō excluditur hæc obligatio, induci per propria ſtatuta & conſtitutiones regulæ. Dico autem, *per propria ſtatuta*, propter diſtinctionem D. Thomæ, quæ valde notanda eſt, quia in regulis miſceri ſolēt alia quæ ſunt pura conſilia, quẹ ex omnium ſententiā nullam obligationem inducūt, ſicut in lege Euangelica ſunt conſilia nullam obligationem inducentia, vt præter Hieronymum ſuprà citatum explicat Auguſtinus de Sancta virginitate, c. 4. Et optimè Chryſoſtomus tom. 4. hom. in id, *Salutate Priſcillam, & Aquilam*, quæ habetur pòſt commentariū in Epiſt. ad Rom. Diſcernere autem illa duo interdum eſt facile ex verbis, vt clariùs patet in regula Franciſci, quàm in aliis: interdum verò ex materia, & ex modo doctrinæ, quæ potius præponitur per modum recordationis, quàm ordinationis, vt eſt in regula Benedicti ſtatim in principio, *Abbas ſemper meminiſſe debet*, &c. & alia multa ſimilia ſunt in illa regula, & nonnulla in regula Auguſtini, quamuis in ea frequentiùs ordinando & ſtatuendo loquatur. In regula autem Baſilij, prout in eius operibus nūc habetur, etiamſi quædam habeant nomen regularum, & aliæ Conſtitutionum, omnes tradūtur magis per modum doctrinæ & conſiliorum, quàm ſtatutorum: tamen in regula Carmelitarum, quæ cenſetur eſſe Baſilij, diſtinctè ponuntur priùs ſtatuta, & pòſtea exhortationes, quæ vt plurimum tantùm continent conſilium, vel commemorationem Euangelicæ doctrinæ. Hæc ergo conſilia, & exhortationes per ſe nullam obligationem inducunt, præter eam, quam ex natura rei vel ex Euangelio habēt res, de quibus fiunt. Statuta verò videntur inducere obligationem ſaltem ſub veniali culpa, vbi aliud non explicatur. Quamuis multum in hoc valeat cōſuetudo, & communis ſenſus religionis: nam ad interpretandam legem plurimum valet, & ideo poteſt ei adiicere obligationem, vel tollere.

Quomodo in varijs religionibus diſcernatur regula à mero cōſilio.

IX. *Quomodo in religione prædicatorū idem diſcernatur.*

Atque hæc diſtinctio inter ſtatuta & conſilia notari etiam poteſt in illis regulis, quæ expreſsè excludunt obligationem ad culpam etiam venialem. nā ſtatuta illarum obligabunt ad pœnam: mera autē conſilia neque etiam ad pœnam videntur obligare; quia nullam omnino neceſsitatem inducunt, aliàs non haberent in quo ab ſtatutis talis regulẹ diſtinguerentur. Imò in religione Prædicatorum videtur non incurri debitum pœnæ, niſi per tranſgreſsionem regulæ imponentis & taxantis illam; quia declaratio generalis eſt, vt regula ſolùm obliget ad ſuſtinendam pœnam taxatam in ea. Vnde ſolùm illa capitula regulæ, & Conſtitutiones, quæ ſub pœna aliquo modo taxata aliquid ordinauerint, habebunt rationem ſtatutorum, reliqua verò erūt mera conſilia, niſi ex eis, vel ex vſu conſtet propter eorum tranſgreſsionem ſolere Prælatos pœnitentias iniungere ſuo arbitrio taxandas, nam hoc ſatis erit vt habeant vim ſtatutorum.

X. *Quomodo item in Societate.*

Vnde in Societate cùm nulla ſit ordinariè obligatio ad culpam, nec taxatæ pœnæ comminatio, omnes regulæ & conſtitutiones cenſentur eſſe non tantum conſilia, ſed ſtatuta, quia de omnibus exigitur perfecta obſeruantia in eiſdem met Conſtitutionibus, 6. p. c. 5. & p. 10. §. 13. & pro cuiuſcunq; trāſgreſsione poſſunt Prælati accommodatam pœnitentiā iniungere. Quare vix poſſum in eis diſtinguẹre conſilia ab ſtatutis, niſi fortaſſe ex parte materię. Nam in regula Societatis multa ſunt, quæ ſolùm generaliter componunt interiorem hominem, & nihil externum, aut in particulari ſeu certis tēporibus agendum ſtatuit, vt cum dicitur, curandum eſſe ei qui Societatem ingreditur, vt *omnem carnis affectum erga ſanguine iunctos exuat, & illum in ſpiritualem conuertat*. Et illud, *Diligenter animaduertant oportet quātopere iuuet ad vitæ ſpiritualis profectum omnino & non ex parte abhorrere ab his omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur*, &c. & ſimilia multa, quæ in Summario Cōſtit. collecta ſunt. Reliqua verò omnia, quæ aliquid determinatè agendum ordinant, vel prohibent, propria ſtatuta ſunt, quæ neceſſe eſt aliquo modo verſari circa exteriores actus; nam licèt etiam dentur ſtatuta de actibus mentalibus, tamen quatenus ad illa præſcribunt certum tempus, in quo poſtulāt vacationem ab aliis actibus externis, reſpiciunt etiam exteriorem obſeruantiam. Ita ergo poſſunt aliquo modo in illa regula ſtatuta à cōſiliis diſtingui: ita tamen hoc eſt accipiendum, vt etiam illa, quæ dicuntur conſilia, cenſeantur ſpecialiter propoſita profeſſoribus huius regulæ, vt & ad illa aſpirare debeant. & ſecundùm illam ſeu in ordine ad illam regi à Superioribus poſsint, & ordinationes recipere: vnde ſolùm videntur ab aliis in hoc differre, quòd defectus vel imperfectiones contra illa puniri non poſſunt: quia pro actibus internis nullus ab homine iudicatur, vel punitur, etiamſi puniri poſsit pro externis defectibus, qui illam internam imperfectionem indicant: vel etiam per voluntariam confeſſionem talis defectus interni extra Sacramentum factam, poſsint per correctionem religioſam tales defectus puniri. Et ad hoc etiam extendi poſſet illa regula Societatis, quæ iubet aliquoties poſtulare pœnitentiam propter defectus regularum. Atque ita in Societatis inſtituto ſecluſis rigoroſis præceptis, quæ præter vota ferè nulla ſunt, parua eſt inter conſilia & ſtatuta diſtinctio.

In Summario §. 8. &c.

Temperantur proximè dicta de Societate.

In Summario §. 51.

XI. *Dubitatur an reuerà frangi poſsit regula non obligans ad peccatum, abſque omni peccato. Ratio dubitandi.*

Vltimò dubitari hic poteſt, quomodo tranſgreſſio ſtatuti ſeu conſtitutionis ſine legitima cauſa excuſante facta poſsit non eſſe aliquod peccatum. Nā eo ipſo quòd aliquis eſt membrū alicuius Reipub. obligatur in conſcientia ad ſeruandas leges eius: ſed ſtatuta & conſtitutiones ſunt leges huius religionis; ergo eo ipſo quòd quis eſt membrum religionis, obligatur in conſcientia ad ſeruandas illas: ergo non poteſt vitare peccatum ſaltem veniale in earum tranſgreſsione, niſi ex diſpenſatione, vel iuſta epikeia. Confirmatur. nam *turpis eſt pars, quæ diſcordat à toto*: quẹ diſproportio ſufficit ad culpam venialem, iuxta vulgarem ſententiam Auguſtini communiter receptam in materia de legibus: ſed hanc improportionem incurrit religioſus quoties ex puro arbitrio aut negligentia tranſgreditur regulam: ergo. Propter hæc dicunt aliqui, religioſum tranſgredientem quodcunque ſtatutum regulæ, etiā minimum, non excuſari à culpa veniali, quantumcūque inſtitutor expreſsè declaret regulā non obligare etiam ad veniale. Quia licet per ſe & directè obligare nolit, non poteſt excludere naturalem obligationem, quæ indirectè ſequitur, poſita lege: Sicut legiſ-

Eius confirmatio.

legiſlator quantumcunque nolit ſe obligare, tenetur ſeruare legem à ſe latam ex illo principio naturali, *Patere legem, quam ipſe tuleris*. Vel ſicut diſpenſatus in lege poſitiua validè & ſine cauſa, peccat, ſaltem venialiter, vtendo diſpenſatione ratione illius principij, *Turpis eſt pars*, &c.

XII. *Cõtraria ſententia vera.* Sed hæc ſententia mihi nõ placet, quia repugnat menti & intentioni talium religionum, & authorũ earum, & inutiles reddit conatus eorũ: quid enim refert propter maiorem ſecuritatẽ, & ad tollendos laqueos nolle directè obligare ad culpam venialẽ, ſi eo ipſo neceſſariò inciditur in eandem obligationem alio titulo, præſertim cum id ſine ſufficienti fundamento dicatur, vt oſtendam. Dico ergo, facilè intelligi poſſe in hac tranſgreſsione, per ſe loquẽdo, non eſſe culpam venialem, licet per accidens frequenter incurratur. Declaro vtrumque diſtinguẽdo duplicem tranſgreſsionem, per commiſsionem, vel omiſsionem: & in vtraque diſtinguendo duo, ſcilicet opus, & quòd ſine licentia fiat, & omittere petitionem licentiæ ad id faciendum. *Quomodo vera ſit hæc ſententia in commiſſione contra regulam.* Quando ergo actus qui fit, eſt prohibitus per regulam, & ſupponitur nõ malus de ſe nec per Eccleſiaſticam prohibitionem (alioqui habebit aliunde malitiam non ex regula) tunc conſiderandum eſt motiuum propter quod fit talis actus: nam ſi illud re vera eſt honeſtum, actus nullum peccatum erit; quia ſola oppoſitio ad regulam, vel omiſsio petitionis licentiæ, non eſt circunſtantia ſufficiens ad vitandum actũ, cùm non ſit talis prohibitio, quæ ex intẽtione prohibentis reddat actum malum, quia hoc ipſe declarat cùm dicit nolle obligare in conſcientia. Quia verò rarò contingit religioſum operari ex motiuo honeſto quando operatur contra regulam, ſed ex aliqua otioſitate, vel delectatione; ideo frequenter hoc non fit ſine culpa veniali.

XIII. *Quomodo item vera in omiſſione regulæ.* Idem cum proportione dicendũ eſt de omiſsione regulæ contraria, nam ex illo capite non eſt mala ſolùm quia prohibita, & ideo non eſt per ſe mala: per accidens autem erit ex voluntate qua eſt voluntaria. Quod duobus modis eſſe poteſt, ſcilicet, vel in actu poſitiuo, qui eſt cauſa eius, vel in ſe. Priori modo iudicanda eſt iuxta qualitatem actus: vt ſi quis omittat orationem hoc tempore iniunctam per regulam propter ſtudium; conſiderandum eſt quo motiuo vacetur ſtudio: nam ſi ſit honeſtum, & cum aliis circunſtantiis intrinſecè requiſitis ad talẽ actum, ex ſolo capite illius omiſsionis non eſt malum, quia ipſa omiſsio per ſe mala nõ eſt, & ita nullum ibi interuenit peccatum. Quia verò motiuum honeſtum non inducit ad agendum contra regulã, ideo frequenter talis actus eſt culpabilis ratione extrinſeci finis. Quòd ſi omiſsio conſideretur vt in ſe voluntaria, ſubdiſtinguendum eſt, nam poteſt eſſe voluntaria tantũ indirectè, quia non aduertit, quãuis poſſet: & tunc cenſeo ſemper excuſari omnem culpã in tali omiſsione, etiamſi interueniat aliqua negligentia in conſiderando; quia hæc ipſa negligẽtia, licèt ſit minùs perfecta, nõ eſt mala, quia nec eſt intrinſecè mala, neque interuenit prohibitio, quæ reddat illam malam. Imò, licèt illa inaduertentia vel negligentia proueniat ex præcedẽte occupatione alias culpabili, non fiet inde omiſsio mala: quia illa præcedens culpa non eſt cauſa talis omiſsionis, & licet ſit cauſa eius, non inde aggrauatur in malitia ſua, cùm aliunde ipſa omiſsio in ſe mala non ſit. Poteſt denique ipſa omiſsio eſſe directè & in ſe voluntaria, vt ſi quis nolit, v.g. orare: & tũc licet obiectum illius volitionis non ſit malum, quia illa omiſsio in ſe mala non eſt: de ipſo tamen actu volendi ſeu nolendi, prout in indiuiduo fit, iudicandũ eſt iuxta motiuum eius. nam ſi ſit honeſtum, etiam voluntas erit honeſta: ſi autem ſit turpe, erit volũtas mala: ſi denique ſit indifferens, vt delectatio aliqua, vel fuga alicuius laboris, actus erit in indiuiduo otioſus, & conſequenter peccatum veniale. Et huiuſmodi frequentius eſſe ſolẽt tales omiſsiones, fiunt enim ex quadam animi tepiditate ad ſuperãdam aliquam difficultatem; & ideo practicè vix fiunt ſine aliqua culpa veniali, non propter obligationem regulæ, ſed propter irrationabilem volendi, vel nolendi modum in indiuiduo. Quod patet, nam in actibus etiam conſiliorum contingere poteſt hic modus peccandi venialiter, vt ſi quis directè nolit eſſe religioſus otioſè, & ſine vlla rationabili cauſa habendo hunc actum.

Idem iudicium eſt de omiſsione petendi licentiam, quæ ſemper coniungitur cum huiuſmodi regulæ tranſgreſsione, imò in illa maximè conſiſtit. XIV. *Quomodo denique ſit vera in omiſſione licentiæ petendæ.* Nam ſi actus præſcriptus à regula omitteretur, vel contrarius fieret cũ licentia Prælati, non eſſet trãſgreſsio. ergo ſi quid malitiæ eſt in tali actu, videtur maximè conſiſtere in non petenda licentia. Conſiderandum ergo eſt, quomodo omittatur eius petitio, an directè, vel indirectè, & applicanda eſt doctrina tradita: nam hæc etiam omiſsio in ſe mala nõ eſt, cum obligatio ad talem licentiam petendam ſolùm ſit ex regula, quæ ad culpam non obligat, vt ſupponimus. Poteſt etiam interdum contingere, vt petita licentia, & non obtenta quis operetur, vel omittat contra regulam: & tunc eſt nonnullum periculum contemptus, de quo ſtatim diſputabimus ſequenti cap. ſecluſo autem contemptu, etiam tunc non eſt per ſe mala illa operatio vel omiſsio, ſed iudicandum de illa eſt iuxta motiuum operandi, & regulas poſitas, quia etiam tũc actus non eſt intrinſecè malus, neque etiam interuenit ſufficiens prohibitio, quæ illum reddat malum: ſuppono enim Prælatum negando licentiam non imponere nouum præceptum obligans in conſcientia, nam tunc eſſet noua obligatio, ſed non ex vi regulæ.

Ad rationẽ dubitandi in num. 11. Ad rationem ergo dubitandi reſpondetur, membrum communitatis obligari quidem ad ſeruãdas leges communitatis, nõ tamen aliter quàm illæ obligent: ſi ergo illæ ita ſunt impoſitæ, vt in conſcientia non obligent, nemo ſuſcipit maiorem obligationem eo quòd talem ſtatum profiteatur. *Ad confir. ibid.* Ad confirmationem reſpondetur, cùm dicitur turpem eſſe partem, &c. ſi per hoc ſignificetur operatio contra rectam rationem, intelligendum eſſe illud principium quando pars non conformatur toto in obſeruatione legis obligantis in conſcientia, quia tãtùm huiuſmodi lex continet rectitudinem rationis neceſſariam ad honeſtatem morum; & ideo in præſenti non habet locum hoc principium ita intellectum, ſed ad ſummum poteſt dici religioſus tranſgreſſor regulæ eſſe imperfecta pars, atque adeò turpis latiori modo, quia imperfectio latiùs patet quã venialis culpa. Poſſet etiam incurrere turpitudinẽ peccati ex illo principio ratione ſcandali, & infamiæ religionis, & pro illius qualitate erit maior vel minor turpitudo. Denique alio etiam modo poteſt hæc pars turpis vocari, ſi velit ita eſſe tranſgreſſor regulæ, vt non ſubiaceat pœnæ ſeu diſciplinæ religioſæ: nam in hoc iam diſcordaret à toto in eo, ad quod in conſcientia tenetur, vt ſuprà explicatũ eſt.

CAPVT IV.

Vtrùm Religioſus teneatur ſub præcepto ad non contemnendam regulam, & conſequenter an teneatur ad progrediendum in via perfectionis ſecundùm regulam.

I. *Pars affir. eiuſque authores.* Communis ſententia Doctorum eſt, quamuis religioſus non peccet per ſe tranſgrediendo regulam; ſi tamen id faciat ex contemptu, eſſe peccatum mortale,

mortale, etiam in minimis. Quamuis enim hoc vltimum non omnes aſſerant, tamen D. Bernard. qui videtur eſſe præcipuus author illius ſententiæ, ita expreſsè loquitur in lib. de pręcepto & diſpenſatione, eumq́ abſolutè ſequuntur D. Thom. diſt. 2. 2. q. 186. art. 9. & hinc fortè in cōſtitutionibus ſui Ordinis cùm ſæpe dicatur eas ad mortale non obligare, ſemper exceptio fit de contemptu. item Bonau. to. 1. opuſc. lib. 2. Pharetræ, c. 44. & plures alij quos retuli in opere de Legibus lib. 3. c. 28. num. 2. Explicans autem D. Thom. hunc contemptum, ait tranſgreſſionem regulæ non obligare ad mortale, niſi propter contemptum regulæ; quia hoc directè contrariatur profeſsioni, per quam aliquis vouit regularē vitam: vnde ſentit tunc aliquid in particulari fieri contra regulam ex contemptu, quando ſimpliciter tota regula contemnitur, & ex illo abſoluto contēptu deriuantur particulares tranſgreſsiones. Per contemptum autē regulæ videtur D. Thom. intelligere abſolutum propoſitum non ſeruandi illā ſeu viuendi ita liberè ac ſi illa non eſſet. Quod apertiùs declarat in ſolutione ad tertium, dicens, *Tūc aliquis tranſgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit ſubiici regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra regulam.* Sentit igitur D. Thom. hunc actum, *Nolo ſeruare regulam*, in religioſo eſſe peccatum mortale, & conſequenter teneri religioſum ex vi ſuæ profeſsionis ad habendum propoſitum ſeruādi ſuam regulam: quam obligationem fundat in voto, quod religioſus facit regularis vitæ. Et hinc q. 184. art. 5. ad ſecūdum dicit religioſum nō profiteri ſe eſſe perfectum, ſed tendere ad perfectionem; & ideo non eſſe mendacem licèt imperfectus ſit: committere autem mendacium & ſimulationem *ex eo quod ab intentione perfectionis animum reuocat.* Et quamuis non declaret illud mendacium eſſe peccatum mortale, tamen id planè ſentit, quia tale mendacium eſt cōtra votum in materia graui. Vnde Caiet. ibi, *Tales* (inquit) *videntur in ſtatu peccati mortalis in litera haberi, tanquam mendaces & ſimulatores facto* Et infrà declarat, vt non reuocetur animus religioſi ab intentione proficiēdi, neceſſarium eſſe vt religioſus habeat intentionem viuendi ſecundùm regulam & conſtitutiones; idque ſatis eſſe, quamuis in multis interdum delinquat. Sequitur hanc doctrinā Aſtenſis lib. 6. Summ. tit. 47. quem refert & ſequitur Angel. verb. *Religioſus.* nu. 27. Armill. verb. *Religio.* num. 3. Tabiena num. 4. Et idem ſentit Nauarr. Comment. 1. de Regularib. num. 10.

II. *Primum argum. pro hac parte affir.* Poteſtq́ hæc ſententia confirmari primò ex modo viuendi multarum religionum. Nam iuxta regulam S. Benedicti, cap. 58 qui profitetur, promittit ſtabilitatem ſuam, & conuerſionem morum ſuorū, & obedientiam coram Deo & ſanctis eius. Vbi Turrecrem. aduertit, tria ſubſtantialia monaſticæ profeſsionis ibi tangi, ſcilicet ſtabilitatem, conuerſionem morum, & obedientiam. Hæc autem conuerſio morum, quam etiam Carthuſienſes, & alij promittunt, vt tomo præced. annotauimus, ſemper intelligitur ſecundùm regulam: quia religioſus non tenetur ad eos mores ſupererogationis, qui non continentur in ſua regula, vel ad illam non reducuntur, vt eodem tomo tractando de obedientia diximus, & in particulari de Minoribus explicuerunt Nicolaus Pap. in c. *exiit.* verſ. *quem intellectum.* de verb. ſignif. in 6. & Clemens in Clement. *Exiui.* § *nos circa.* eod. tit. & in forma profitendi S. Franciſci ita fit promiſsio ſeruandi regulam fratrum Minorum viuendo in obedientia, ſine proprio, & in caſtitate: ergo ex vi talis profeſsionis tenetur religioſus habere propoſitum ſeruandi regulam: nam hoc ipſum eſt propoſitum tendendi ad perfectionem, quia nō tenetur aliter tendere, quàm ſeruando regulam, vt notauit Caiet. dict. art. 9.

III. *Secundum argum.* Confirmatur ex modo loquendi Patrum. Nam Hieron. epiſt. 1. ad Heliodorum, *Tu igitur perfectum te fore pollicitus es, nam cum derelicta militia* (ſcilicet ſeculi) *te caſtraſti propter regnum cœlorum, quid aliud quàm perfectam ſequutus es vitam? perfectus autem ſeruus Chriſti nihil præter Chriſtum habet, aut ſi quid præter Chriſtum habet, perfectus non eſt; & ſi perfectus non eſt, cum ſe perfectum fore Deo pollicitus eſt, ante Deum mentitus eſt: os autem quod mētitur, occidit animam.* Vnde idem Hieronym. epiſt. 8. ad Demetriadem dicit, *non progredi in via perfectionis, regredi eſſe.* Quomodo loquitur etiam Bernard. ſerm. 2. de Purificat. Hoc enim ideo verum eſſe poteſt in eo qui deſiſtit ab intentione progrediendi: nam in executione ipſa non poſſumus ſemper proficere. Vnde idem Bernard. epiſt. 253. Monachæ inquit, *Non vis proficere, ergo vis deficere.*

IV. *Secundum argum.* Vltimò confirmari poteſt hæc ſententia, quia regula religionis inducit ex ſuo genere aliquam obligationem in conſcientia, vt cap. præced. dictum eſt: ergo licèt illam tranſgredi in ſingulis ſemper ſit in executione tantùm peccatum veniale, quia materia eſt leuis; intentione & propoſito totam illam cōtemnere, erit peccatum mortale, quia obiectum illud eſt materia valde grauis. Quæ ratio magis vrgere videtur pro iis religionibus, quarum regulæ obligant non ſolùm ad pœnam, ſed etiam ad aliquam culpam.

V. *Pars negās.* Nihilominus eſſe poteſt ſecunda ſententia, negans eſſe peccatum mortale habere animum liberè viuendi abſque obſeruatione vel cura aliqua ſeruandi regulam, niſi in his tantùm rebus, in quibus ipſa obligat ſub peccato mortali, id eſt, in tribus ſubſtantialibus votis, vel in quolibet alio, ſi fortaſſe in particulari religione ſit, & in ſpecialibus præceptis rigoroſis & grauibus, ſi quæ fuerint expreſſa in regula, iuxta principia capite ſuperiori poſita. Nam ſi malum propoſitum ſeu contemptus ad hæc etiam extendatur, manifeſtum eſt eſſe peccatum mortale, non ſolùm ex modo, ſed etiam ex obiecto, imò non tantùm ſimplex mortale, ſed virtute multiplex, vtpote contrarium multis votis & præceptis. Cum prædicta verò limitatione, illud propoſitum non eſſe peccatum mortale, probatur primò, quia neque eſt contra votum, nec contra præceptum aliquod diuinum, aut humanum. Prima pars probatur, quia in profeſsione religionis, per ſe ac præcisè loquendo de ſtatu religionis vt ſic, tantùm fiunt tria vota, nam illa tantum ſunt de ſubſtantia illius ſtatus. Vnde, licet promittatur cōuerſio morum, non eſt illa promiſsio intelligenda tanquam votum diſtinctum ab illis tribus, ſed tanquam confusè & quaſi collectiuè continens illa tria. Quia non promittit quis aliam conuerſionem, niſi quæ exercetur ſeruando paupertatem, caſtitatem, & obedientiam: in qua obedientia regula includitur, quia non fit ſpecialis promiſsio ſeruandi regulam, niſi quatenus ſub obedientiam cadit, vel, quod perinde eſt, ſolùm fit promiſsio obediendi ſecundùm regulam. At verò illud propoſitum non eſt contra aliquod ex his tribus votis, vt ex obiecto & limitatione eius à nobis explicata conſtat: ergo.

Probatur hæc ſententia argumēto trimembri.

Primum membrum.

Secundum membrum. Secunda pars probatur, quia vel illud ius eſt diuinum poſitiuum, & hoc oſtendi non poteſt: vel eſt naturale; & hoc non, quia illud propoſitum non habet ex obiecto intrinſecam malitiam, præſertim mortalem, quia non eſt de actibus per ſe malis, ſed vel de indifferentibus, vel etiam de bonis, quamuis minùs perfectis, imò interdum includere poteſt actus perfectiores, quàm in regula contineantur, vel permittantur, vt ſi quis proponat ieiunare etiam quando regula prohibet, vel vigilare quando præcipit dormire.

VI. *Euaſio refellitur.* Dices, ſuppoſita profeſsione & incorporatione cum religione quæ per illam fit, eſſe contra rationē natu-

naturalẽ nolle viuere ſecundùm regulam eius. Sed contrà,nam in præcedenti capite oſtenſum eſt, hãc obligationem non eſſe maiorem, quàm ex ipſa regula naſcatur, nam ratio naturalis ſolùm præcipit ſeruare regulas communitatis in eo gradu obligationis,in quo ipſæ latæ fuerint: ſed tota regula etiã collectiuè ſumpta non eſt poſita cum obligatione ad mortale : ergo nec ratio naturalis obligat illo modo ad ſeruandam illam. Probatur minor, quia in tota collectione regularum nõ eſt alia obligatio niſi quæ conſurgit ex ſingulis particularibus regulis:quia author regulæ non intendit vnam obligationem pro tota regula collectiuè ſumpta,& ſingulas in ſingulis regulis,ſed per vnamquamque regulam imponit ſuam obligationem,ex quibus cõſurgit totius regulæ obligatio,quę reuera non eſt vna, ſed eſt multitudo obligationum particularium. In illa autem multitudine nulla in particulari eſt quæ ſit ſub mortali, vt ſupponimus, quia vel in regulà non eſt,vel ſi eſt, non includitur in illo propoſito. Ex multitudine autem obligationum leuium,præſertim diuerſarum legum & rationum non conſurgit vna obligatio grauis in conſcientia. Quod eſt euidens, quando ſingulæ regulæ neque ad veniale obligant:nam cùm in ſingulis nulla ſit obligatio in conſcientia, omnes etiam ſimul non habent obligationem in conſcientia;ergo multo minùs poſſunt efficere vnam obligationem grauem. Idem verò eſt,etiamſi regulæ ſingulæ obligẽt ſub veniali, quia multa venialia non efficiunt vnum mortale, iuxta doctrinam certam 1.2.quæſt.88. & 89 tranſgreſsiones autem talium regularum tantùm ſunt plura peccata venialia, nec inter ſe cohærent quaſi ad cõponendam vnam obligationem, vt dixi,ſed tantũ multitudinem diſcretam : ergo neque vnam culpã grauem efficere poſſunt, ſed multitudinẽ leuium. Nec refert quòd illa multa leuia vno propoſito apprehendantur,quando inter ſe non vniuntur in vna materia graui eiuſdem vitij, vt ſunt multa furta leuia; quia alia non efficiunt vnum obiectum à quo illud propoſitum habeat vnam malitiam grauem,ſed habet plures leues ex variis obiectis, quæ virtute apprehendit. Imò licèt fingatur illa eſſe vna malitia,erit tantùm venialis ex vi regulæ; quia, vt ſupponimus, author regulæ ſimpliciter noluit per illam obligare ad mortale in quacunque materia etiàm aliàs graui,&nihil diſtinxit inter ſingulas regulas,vel totam collectionẽ earum. Et hinc probata manet tertia pars de lege humana, quia in præſenti non interuenit alia niſi regula, nam ex vi illius pręcisè loquor:ſed regula non affert hanc obligationem,vt oſtenſum eſt.ergo.

Tertium membrum.

VII. *Confirmatur primo eadem pars negans.*

Et confirmatur hic diſcurſus, nam ſi illud propoſitum formale eſſet peccatum mortale, etiã per ſolam executionem ac diuturnam conſuetudinem licentioſè viuendi ſine obſeruatione regulæ perueniretur ad ſtatum peccati mortalis,quod admittere durum & pernicioſum eſſet: ergo. Propter hoc fortaſſe Caiet.dict.2.2. quæſt. 184. articulo quinto diligenter aduertit,loqui D.Thomam de intentione vt diſtinguitur ab exequutione: quia deficere (inquit)à perfectione executiuè, non eſt ſimulare, aut mentiri:deficere autem ex intentione,eſt ſimulare,aut mentiri, & ita virtute negat dictam illationem.Rationem autem illius differentiæ reddit, quia ſtatus Eccleſiaſticus ſignificat directè intentionem exiſtentium in ſtatu, & non executionem. Quod inde colligit, quia ſtatus ille à principio habet ſuam ſignificationem, cùm tamen à principio non poſsit ſignificare executionem, ſed ſolam intentionem.Sed in primis probatur noſtra ſequela, quia in moralibus perinde valet conſenſus virtualis & indirectus,ac formalis & directus:ſed qui ſciẽs & videns longo tempore deficit ab obſeruatione totius regulæ,habet plus quàm virtualem conſenſum non proficiendi in perfectione ſecundùm illã regulam: ergo ſi formalis conſenſus eſt peccatum mortale, etiam ille eſt peccatum mortale: & committetur tunc peccatum mortale quando quis incipit præuidere ſuum ſtatum, & non vult remediũ adhibere, ſed voluntariè continuare; ſicut dici ſolet de illo, qui leuia furta committens, præuidere incipit iam conſurgere materiam grauem. Deinde illa differentia à Caietano aſsignata nimis ſpeculatiuà & voluntaria videtur: nam exterior habitus vel ſtatus magis debet ſignificare exteriorem vitã, quàm intentionem, vel cur potius hanc,quàm executionem? Nam à principio ſignificabit initium executionis,& deinceps progreſum eius:Et pręterea admiſſa differentia,& illo mendacio, non eſſet mortale ex obiecto, quia non eſt mendacium contra votum,vt oſtendimus: neque etiam eſt mendacium pernicioſum, cui enim nocumentum infert, per ſe loquendo? Tandem nullum profectò mendacium eſſe videtur: quia exterior habitus vel ſtatus nec intentionem, nec executionem per ſe ſignificat,ſed obligationem regulæ accommodatam.

VIII. *Confirmatur ſecundo.*

Quod declaratur,& confirmatur, nam aliàs ſequitur etiam Epiſcopos peccare mortaliter, ſi habeant intentionem non viuendi perfectè,nec exercendi opera ſupererogationis,ſed tantùm ſeruandi præcepta,& rigoroſas obligationes voti,aut officij: conſequens eſt falſum;ergo.Sequelam admittit Caietanus,quia D.Thomas ibi indifferenter loquitur de religioſis,& Prælatis, & de vtriſque ait mendacium & ſimulationem committere ſi deficiant ab intentione perfectionis. Conſequens autem eſt incredibile,tum quia nullum apparet fundamẽtum talis peccati mortalis, & aſſerendum non eſt, niſi vbi ratio, aut lex cogit:tum etiam, quia hoc eſſet damnare quamplures, vel fortaſſe ordinariũ modum viuendi Prælatorum, ſatis enim feciſſe putãt, ſi ſingulis præceptis & obligationibus iuſtitiæ, miſericordiæ, caſtitatis, & ſimilibus ſatisfaciant, nec prudentes & pij etiam confeſſores plus ab illis exigunt. Imò ſi illa ratio ſimulationis, aut mendacij ſufficeret ad peccatum mortale,non ſolùm deficiẽdo ab intentione, ſed etiam ab executione perfectionis,peccaret mortaliter. Quin etiam profitendo illum ſtatum ſine perfectione, mortaliter peccaret.Probatur, quia ille non eſt ſtatus acquirendi perfectionem, ſed hominis iam perfecti, vt ſuprà declaratum eſt:ergo qui accipit illum ſtatum, cùm non ſit perfectus,ſimulat,& mentitur, quia ille ſtatus non ſignificat intentionem proficiendi, ſed virum iam perfectum.

IX. *Confirmatur vltimo.*

Tandem confirmatur, quia aliàs ſequitur, eſſe in ſtatu peccati mortalis illum religioſum, qui habet deliberatum animum non ſeruandi vnam, duas, aut tres ex ſuis regulis,etiamſi cæteras ſeruare ſtudeat ordinario modo. Conſequens etiam eſt durũ & incredibile: ſuppono enim illas regulas non obligare ad culpam, vel non ad mortalem. Sequela patet,primò ex eadem doctrina Bernardi:nam frãgere quamcunque regulam ex contemptu illius, eſt peccatum mortale:ille autem eſt contemptus talis regulę;ſi enim propoſitum non ſeruandi totam regulam collectiuè, eſt contemnere illam; propoſitũ etiam non ſeruandi hanc regulam, v. g. ieiunandi ſexta feria,aut examinandi conſcientiam quotidie, eſt contemnere illas ſingulares regulares: ergo eſt peccatum mortale. Probatur item ſequela, quia illud ſufficit vt aliquis deficiat ab intentione proficiendi ſecundùm regulam, vel quia illæ ſunt tam neceſſariæ ad perfectionem, vt moraliter non poſſit acquiri ſine obſeruatione illarum, vt eſt regula de quotidiana oratione, vel conſcientiæ examinatione,& ſimiles:vel certè,quia totum & perfectum

iuxta

iuxta Philoſophum idem ſunt. Qui ergo non habet intentionem ſeruandi totam regulam, ſed potius contrariam, plane non intendit eſſe perfectus ſecundum illam: ergo.

Duplex præſertim difficultas enodatur, ac tota controuerſia per partes diſſoluitur.

X. Hæc ſunt quæ difficilem reddunt doctrinam illam D. Thomæ: in qua explicanda deſidero nec laqueum religioſis iniicere, imponendo periculum peccandi mortaliter vbi reuera non ſit: neque etiã eis occaſionem tribuere vt remiſſe viuant, & veris periculis peccandi mortaliter ſe exponant. Duo ergo explicanda ſunt. Primum de obligatione habendi intentionem proficiendi, aut viuendi ſecundum regulam. Secundum de tranſgreſsione regulæ ex contemptu. *Primũ pronuntiatum.* Circa priorem partem dico in primis, religioſum abſolute teneri ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis. *Probatur.* Probatur, quia ex vi ſuæ profeſsionis tenetur velle ſeruare ſtatum, qui ſecundum ſe eſt in conſilio tantum, & non in præcepto: ſed hoc ipſum eſt intrinſece velle tendere ad perfectionem: ergo. Explicatur minor, quia vt tendatur ad perfectionem, non eſt neceſſe vti omnibus mediis vtilioribus ad charitatem obtinendam, ſed ſatis eſt vti aliquibus de ſe non præceptis: nam vti omnibus vix eſt mortaliter poſsibile, vel ſaltem eſt rariſsimum. *Syluestri placitum.* Vnde Syluest. verb. *Relgio.* 1. quæſt. 3. poſtquam propoſuit doctrinam S. Thomæ, ſubdit, habere locum quando religioſus omnia media ad illum finem ſibi vult abdicare, nam ſi vnum retineat, non eſt extra ſtatum ſalutis: quia licet teneatur ad intentionem tendendi, non tamen currendi ad perfectionem. Indicat autem neceſſarium eſſe vt retineat propoſitum vtendi aliquo medio, quod non ſit in præcepto.

XI. *Explicatur & admittitur in bono ſenſu.* Hoc autem poteſt intelligi vel quòd ſecundum ſe ſpectatum non ſit in præcepto, & ſic eſt veriſsimum, quia via perfectionis debet aliquid addere vltra communem viam mandatorum. Alio verò modo poteſt intelligi de præcepto etiam reſpectu ipſius religioſi, ita vt præter ea quæ ratione votorum, vel ex rigoroſo præcepto regulæ, aut Superioris facere tenetur, debeat neceſſario intendere aliquid ſibi non præceptum adiungere. Et hunc ſenſum videtur ille author intendere. Difficile autem probari poteſt, quanuis id peculiare opus nimis oneroſum non ſit: nemo enim eſt tam diſſolutus, qui non ſoleat aliquid ſupererogationis facere. Sed nihilominus in rigore cùm nulla ſit obligatio intendendi magis vnum opus quàm aliud, neque omnia ſimul, neque aliquod determinate ex his, quæ huic perſonæ præcepta non ſunt, non apparet vnde teneatur ad intendendum aliquod in confuſo, vel ſuo arbitrio eligendum. Præterea, quanuis religioſus per votum efficiat ſibi præceptum quod alias erat conſilium, nihilominus ſeruando votum illud, implet etiam conſilium, & tendit per viam perfectionis, alias ſeruare caſtitatem, & paupertatem religioſo voto confirmatam, non eſſet tendere ad perfectionem, quod planè abſurdum eſt. Igitur ad implendam obligationem in aſſertione poſitam, ſatis eſſe videtur quod religioſus intendat ſeruare ſua vota integrè prout in tali regula ſiunt, & cætera omnia ſpecialia præcepta ſuæ religionis, præter communia. Patet, quia ſi hoc faciat, verè tendit ad perfectionem: ergo ſi hoc præciſe intendat, etiam intendit tendere ad perfectionem, etiamſi non intendat currere, vt aiebat Syluester.

XII. Dico ergo ſecundo, per ſe loquendo & ex vi obiecti non teneri religioſum ſub peccato mortali habere propoſitum ſeruandi omnia, vel aliqua ex his, quæ nec promiſit, nec ſibi ſpecialiter præcepta ſunt: quanuis moraliter loquendo, vix fieri poſsit, vt habeat debitam intentionem ſalutis propriæ, quin hoc etiam intendat. *Secundum pronuntiatum bipartitum.*

Suadetur prior pars. Prior pars videtur ſequi ex proximè dictis circa præcedentem aſſertionem, & conuinci argumentis ſecundo loco factis: non enim poſſumus imponere obligationem ſub peccato mortali ſine voto, vel præcepto, de quo ſatis conſtet. Item cum illo propoſito ſtat amor Dei ſuper omnia: quia relinquit hominem cum affectu de ſe efficaci non recedendi à Deo vt ab vltimo fine propter vllam rem mundi: quod ſatis eſt ad amorē ſuper omnia: ergo illud propoſitum non eſt peccatum mortale ex obiecto ſuo. Nam peccatum mortale euidenter pugnat cum amore Dei ſuper omnia. *Suadetur poſterior.* Poſterior pars probatur, quia vix poteſt moraliter contingere, vt homo etiam ſecularis habeat firmum propoſitum nunquam peccandi mortaliter, quin conſequenter nonnulla opera ſupererogationis faciat, & habeat formale, vel virtuale propoſitum illa faciendi: quia ſicut ſubſtantia creata non poteſt ſine omnibus accidentibus conſeruari, ita nec ſubſtantialis charitas & amicitia Dei poteſt ſine aliquibus operibus, quæ ſint extra ſubſtantiam eius, exiſtere. Ergo ſeruata proportione non poteſt religioſus habere firmum propoſitum ſeruandi omnia ad charitatem & ad perfectionem eius neceſſaria in tali ſtatu, quin paratus ſit multa in particulari agere bona & honeſta, quæ præcepta non ſunt: quia non poſſunt moraliter hæc ab illis omnino ſeiungi. Quod notauit Gerſon Dialogo de Perfectione cordis, p. 2. Alphab. 68. lit. H. vbi cùm dixiſſet, qui ſtatuit ſeruare præcepta, & non conſilia, non eſſe in malo ſtatu, quia nemo conſiliis ligatur: addit, *Quamuis rarò fiat, vt homines præcepta ſtrenuè compleant, quin quodammodo ſupererogent, & miſceantur conſiliis.*

XIII. *Tertium pronuntiatum.* Dico tertiò, quando regula religionis ad nullum peccatum obligat, ſed tantùm ad pœnam, non peccat mortaliter religioſus per ſe & ex vi obiecti, qui habet animum non ſeruandi quamcunque regulam, dummodo paratus ſit ad ſuſtinendam pœnam. *Vnde probetur 1.* Probatur primo ex rationibus factis: quia in obiecto illius actus non eſt materia contraria alicui voto, vel præcepto. *Probatur 2.* Secundò, quia ille vult ſubiacere regulæ eo modo, quo ipſa lata eſt; quia illa ſolum ordinat, vt hoc vel illud religioſus faciat, aut pœnæ ſubiaceat: ille autem vult non facere quod ordinatum eſt, cum ſuo diſcrimine: ergo ſufficienter ſubiicitur regulæ ſaltem quoad finem non lædendi conſcientiam, eſto imperfectiſsimus ſit. Vnde ſi quis vellet ita eſſe liber à iugo regulæ, vt paratus non eſſet ſuſtinere pœnam, quantumcunque Prælatus eam præciperet, vel ei reſiſtere ſi neceſſe ſit; ille ſine dubio eſſet in malo ſtatu, & peccaret mortaliter, tum quia habet diſpoſitionem directe contrariam voto obedientiæ. tum etiam, quia reſiſtit regulæ, non tantum vt mera lex pœnalis eſt, ſed etiam vt reſoluitur in obligationem conſcientiæ ex ſuo genere grauem, ſcilicet non reſiſtendi Prælato iure ſuo vtenti, & obſeruationem regulæ procuranti. At verò ſi quis ſit ita remiſſus, vt ſecum ſtatuat non ſeruare regulam quoties occulte potuerit, vel aliter pœnam vitare, vel certè quoties maius onus ſenſerit in ſeruanda regula, quàm in ſuſtinenda pœnitentia, non apparet in hoc actu malitia mortalis ex obiecto. Maximè ſi alias proponat non peccare etiam venialiter, dum regulam non exequitur, ſed in aliis actibus honeſtis ſibi ſuauioribus ſe exercere.

XIV. *An obligatus ad ſolam pœnam regulæ peccet in propoſito non ſeruãdi regulam, ſtatuendo tamẽ ſubire pœnam. Opinio cenſens eſſe veniale. Ita cenſet Caiet.*

Sed quæres, an in eo actu ſit ſaltem culpa venialis, nam ex dictis videtur ſequi nullam eſſe. Nam in obiecto illius actus ita circumſpecti & limitati non eſt intrinſeca malitia etiam venialis, nec prohibitio in conſcientia etiam ſub veniali: ergo neque actus ipſe per ſe culpabilis eſt venialiter. Dicunt aliqui, illud eſſe peccatum veniale, quia oritur ex propoſito non operandi quod melius eſt, quod habet intrinſecam deordinationem, quia licet in particulari non facere quod melius eſt, non ſemper ſit peccatum, tamen generatim proponere in actionibus vitæ non facere quod melius eſt, videtur eſſe intrinſece peccatum: quia eſt ponere obicem Spiritui ſancto, & gratiæ Dei. quod ſentit Caiet. 2. 2. q. 186. art. 2. non ſolum de religioſis, ſed etiam de quibuſcunque. Declarat autem non eſſe peccatum mortale, ſed veniale tantùm: quia in rigore non excludit dilectionem Dei ſuper omnia. At verò religioſus volens illo modo non ſeruare regulam, vult non operari quod melius eſt: quia licet regula non obliget ad culpam, ſeruare illam melius eſt. Sed hoc non obſtat quominus ille actus poſſit à veniali culpa ex vi obiecti excuſari. Primò, quia reſiſtere gratiæ Spiritus ſancti vocanti ad meliora, non videtur eſſe peccatum, ſi alias ſit propoſitum obſequendi illi in neceſſariis: quia Spiritus ſanctus vocando ad opus conſilij non ponit præceptum ſequendi vocationem. Et ideo Chriſtus ad perfectionem vocabat illis verbis. *Qui vult venire poſt me*, vel, *ſi vis perfectus eſſe.* Dices, licet non teneamur obedire huic gratiæ, tenemur tamen non ponere illi quaſi antecedentem obicem: per illud autem propoſitum ponitur obex Spiritui ſancto ne nos vocet ad meliora.

XV. *Oſtenditur multipliciter nec veniale eſſe, ex ſe dictum propoſitum. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò*

Sed contrà, quia nec de hoc poteſt oſtendi tale præceptum, cùm totum hoc pertineat ad bona ſupererogationis. Item alias peccaret, qui deliberato animo ſtatuit non eſſe religioſus: quia poneret obicem antecedentem vocationi diuinæ. Præterea reuera ille non eſt obex, quia Spiritus ſanctus vocat ad mutandum illud propoſitum, & ſæpe efficaciter id operatur. Accedit præterea quòd religioſus de quo agimus, non vult ſemper reſiſtere diuinæ gratiæ & vocationi, ſed ſolum vult viuere ſuauiter (vt ſic dicam) ſecundum ſuum ſtatum, per quod non excludit quin ſi à Deo fortius tangatur, mutaturus ſit propoſitum. Præterea non vult nunquam operari quod melius eſt, vel nunquam ſeruare regulam, ſed vult non ſemper eſſe addictus regulæ, vel perfectioribus conſiliis; quæ duo valde diuerſa ſunt, ſicut contraria, vel contradictoria, & multo magis inordinatum eſt velle ſemper tranſgredi regulam, quàm velle non ſemper & in omnibus ſeruare regulam. Et ſi moraliter loquamur, inueniri non poteſt religioſus ita rectus in ſubſtantialibus ſeu neceſſariis, vt illæſa illa ſeruare ſtatuat, qui in reliquis ſit ita remiſſus vt intendat nullam omnino regulam ſeruare, aut ſemper in omnibus tranſgredi: quod vix contingere poteſt ſine contemptu, vt infra declarabo. Poteſt autem facilè inueniri religioſus ita remiſſus, vt contentus neceſſariis, nolit de aliis eſſe ſolicitus, & ideo ſtatuat non ſemper regulam ſeruare, ſed quando diſciplina ipſa & ordo religioſus neceſsitate quadam morali compulerit, vel quando ſine grauamine & difficultate fieri poſsit. Denique cum hoc propoſito etiam ſtat, quod talis religioſus velit in aliquibus actibus vel ſecundum regulam, vel vltra illam multa opera ſupererogationis & meliora facere. Et ad minimum cum illa vitæ relaxatione ſtat, vt velit intenſius & frequentius amare Deum, quàm teneatur: quod etiam pertinet ad opera conſiliorum, & vix omitti poteſt ab eo, qui efficaciter ſtatuit Dei amorem ſuper omnia, vt notauit Angeſtus in ſuis Moralib. c. 8. §. *Diuerſorum finium.* concl. 1. Igitur in illa intentione per ſe & ex vi obiecti nullum peccatum committi videtur.

XVI. *Quartum pronuntiatum bimembre. Oſtenditur prius membrum.*

Dico quartò, vbi regula obligat ad venialem culpam, & non ad mortalem, graue peccatum veniale eſt proponere frangere illam ſi occaſio tulerit; tamen ſecluſo periculo grauioris lapſus, & contemptu, non eſt peccatum mortale. Prior pars euidens eſt ex ſuppoſitione talis regulæ: quia in particulari tranſgredi illam, eſt peccatum veniale, ergo & id proponere: ergo grauius eſt confuſe & indefinitè id intendere, quia in illo obiecto maior malitia includitur, quàm in qualibet particulari tranſgreſsione. Imò (vt ſupra dicebam) dubitari poteſt an illa malitia ſit vna, vel multiplex, quia videntur ibi eſſe tot malitiæ, quot ſunt regulæ diuerſarum virtutum: quia omnium tranſgreſsio implicitè ibi continetur, & admittitur: quod ſatis eſſe videtur ad omnium malitias contrahendas; quod fortaſſe ita eſt. Facilè tamen defendi poteſt eſſe vnam tantum contra generalem rationem obediendi legi. Sicut enim obſeruationes omnium regularum conueniunt in hac generali ratione, ita tranſgreſsio regulæ vt ſic præciſe opponitur illi generali rationi, & quando intentio voluntatis in eam præciſe tendit, ab illa ſumit vnam ſpecificam malitiam, vt latius in 1. 2. explicatur.

XVII. *Oſtenditur poſterius.*

Et nihilominus (vt ſecundam partem probemus) in propoſito illa malitia non erit mortalis: quia omnes tranſgreſsiones, quæ ſub illa generica conuenientia apprehenduntur, veniales tantum ſunt, & ſecundum proprias rationes non concurrunt propriè ad vnam materiam grauis peccati componendam, ſicut concurrunt plura furta leuia, ſed ſolum concurrunt ſecundum rationem communem: in qua conueniunt, quæ cenſetur grauius obiectum, quia in potentia & confuſe includit ſpecificas malitias: hæc autem grauitas nunquam poteſt eſſe tanta, vt conſtituat peccatum mortale. *Confirm.* Confirmatur, nam hac ratione in homine ſeculari non eſt peccatum mortale cum propoſito ſeruandi omnia rigoroſa præcepta habere animum non cauendi venialia, vel facilè committendi illa prout ſeſe obtulerit occaſio, ſecluſo tamen periculo grauioris lapſus, & contemptu, in quo omnes ferè conueniunt, vt ex 1. 2. quæſt. 88. conſtat: ergo idem eſt cum proportione de religioſo in dicto caſu, quia omnes obligationes eius ex regula non excedunt peccatum veniale, vel ſi quæ ſunt maiores ſupponimus illum habere propoſitum ſeruandi eas: eſt ergo eadem proportio.

XVIII. *Exponitur limitatio. Niſi detur periculum incidendi in mortale.*

Prior verò limitatio huius poſterioris partis de excluſione periculi grauioris lapſus, fundatur in illo principio, quòd in moralibus exponere ſe periculo peccandi eſt peccatum: nam qui amat periculum, peribit in illo: peccatum autem veniale eſt diſpoſitio ad mortale, vt ait D. Thom. citato loco, & magis explicat 1. 2. quæſt. 88 art. 3. dicens, veniale ex ſola leuitate materiæ, vel ex defectu ſufficientis deliberationis, directè diſponere ad mortale circa eandem materiam: peccatum autem veniale ex genere indirectè ſaltem & remouendo prohibens diſponit ad mortale peccatum. Si ergo ſupponatur regula obligans ſub veniali, intentio frangendi illam eſt virtualis intentio ſe diſponendi ad grauiorem lapſum, non tantum remote, ſed etiam proximè: quia licet vnum vel aliud veniale ſit tantum diſpoſitio remota, tamen frequentia illorum; & præſertim cum deliberatione negligendi illa, facile eſſe poteſt proxima diſpoſitio ad mortale. Sed circa hanc partem aduertere oportet rarò aut nunquam pec-

cari

cari mortaliter ob huiuſmodi periculum, niſi in particulari materia & ſpecie peccati mortalis illud periculum verſetur, & aliqua certa ratione & experimento conſtet ex remiſſo modo viuendi in obſeruatione talis regulæ, vel in vitandis talibus culpis leuioribus ſequi illud periculum: quia aliàs non eſt occaſio proxima, ſed remota, quæ non ſufficit ad ſpecialem culpam mortalem ex illo titulo: & ideo exiſtimo raro contingere vt illa remiſsio animi in ſeruandis regulis leuioribus etiam directè voluntaria ſit ex hoc ſolo titulo peccatum mortale: quia illa negligentia, per ſe loquendo, tantùm eſt diſpoſitio remota, niſi accedant aliquæ particulares circunſtantiæ, quæ in aliqua materia conſumment occaſionem proximam.

XIX. *Exponitur altera limitatio. Niſi interueniat contemptus.*

Altera limitatio, quæ erat de contemptu, petit alteram partem ſuperiùs propoſitam in num. 10. ex qua pendet maximè intelligentia opinionis D. Thomæ: quia ipſe planè intelligit, non peccari mortaliter in illa remiſsione animi circa intentionem ſeruandi regulam, niſi perueniatur ad contemptum. Primum ergo difficile eſt explicare quis ſit iſte contemptus; & deinde an ſemper ſit peccatum mortale, & ob quam cauſam. Dicunt ergo aliqui, ipſam intentionem vel propoſitum non ſeruandi regulam eo ipſo eſſe contemptum, quamuis nullam aliam circunſtantiam habeat. Quod ſignificare videtur D. Thom. dict. q. 186. art. 9. ad 3. cùm ait, *Tunc committit aliquis, vel tranſgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit ſubdi ordinationi legis, vel regulæ*; ergo contemnere eſt renuere ſubiici regulæ: renuere autem ſubiici nihil aliud eſſe videtur quàm nolle ſeruare regulam. Sed hoc ſi intelligatur de contemptu, quid ſit mortale peccatum, non poteſt eſſe verum niſi in illo obiecto includatur aliqua ſubiectio, ad quam homo teneatur ſub mortali. Quod manifeſtè conuincitur rationibus ſuprà factis: quia propoſitum non ſubiiciendi ſe regulæ in his quæ grauiter non obligant, neque ex obiecto, neque ex voto aliquo, aut ex ſpeciali prohibitione habet malitiam mortalem. Dico autem, niſi in obiecto includatur ſubiectio grauis, ſeu in re graui: quia, vt ſuprà num. 13. dicebam, ſi quis proponeret non ſubdi regulæ, etiam reſiſtendo ſuperiori volenti ipſum cogere, vel iuſtè punire, in malo ſtatu eſſet, ac mortaliter peccaret. Et fortaſſe hoc totum includit D. Thom. & ita erit facilis, & clara eius ſententia. Nec immeritò poteſt dici talis actus verus contemptus tam regulæ, quàm Prælati: nam, vt Bernardus ait de præcepto & diſpenſatione, cap. 12. *Contemptus tumor ſuperbiæ eſt*: ſuperbia autem maximè repugnat huic ſubiectioni, iuxta doctrinam eiuſdem D. Thomæ 2. 2. q. 162. art. 5. & 6. At verò ſi religioſus ſemper retineat intentionem ſeruandi omnia neceſſaria ex voto, vel præcepto, & ſubiiciendi ſe Prælato, & religioſæ diſciplinæ, non poteſt dici contemnere ſaltem grauiter, etiamſi habeat intentionem non ſeruandi regulam in reliquis. Atque ita ſentit etiam Caiet. dict. q. 186. art. 2.

Sententia D. Thomæ attributa quando interueniat contemptus in propoſito frangendi regulam.

Expenditur hæc ſententia.

XX. *Diſtinctio Caietani circa proximè dicta.*

Addit verò ibidem Caiet. illud propoſitum ex obiecto quaſi materiali eſſe contemptum leuem, qui non excedit venialem culpam: quia eſt contemptus ſpiritualis perfectionis, non verò eſt contemptus Dei; ex obiecto autem formali fieri peccatum mortale: *vt ſi quis* (inquit) *refugit ſubiici diuinis conſiliis vt conſiliis, & profectui charitatis vt perfectiori viæ*. Ratio eius eſt, quia contemptus Dei eſt peccatum mortale, ex D. Thoma q. 15. de veritate, art. 5. ſed tunc interuenit contemptus Dei, quia nolle ſubiici diuinæ regulæ, eſt contemnere Deum: ergo. Sed vtraque pars indiget maiori explicatione. Prior enim erit quidem vera, ſi regula obliget ſub veniali culpa, alioqui ſi ad nullam culpã obliget, vel ſi ſint tantùm conſilia, de quibus magis ibi Caiet. loquitur, non video quomodo ex obiecto materiali ille actus ſit peccatum veniale, cùm in obiecto nulla malitia ſit: erit ergo indifferens actus ex ſua ſpecie. Cuius etiam ſignum eſt, quia poteſt honeſtari ex fine. Vnde etiam ex vi materialis obiecti non neceſſariò includitur contemptus in illo actu: quia ſemper contemptus boni actus & perfecti, inordinationem dicit. Tunc ergo dici poterit aliqualis contemptus, quãdo quis ex ſola incuria & remiſsione animi ſine vllo iuſto titulo negligit illa opera per directam intentionem; & ita ſine dubio loquutus eſt Caietanus: & tunc verum eſt talem actum non excuſari à culpa veniali.

Quãdo verũ ſit primum diſtinctionis membrum.

XXI. *Arguitur contra ſecũdum membrum eiuſdẽ diſtinctionis.*

In altera verò parte vix poteſt intelligi quid ſit velle tranſgredi conſilia vt conſilia Dei ſunt; aut nolle profectum charitatis vt perfectior via eſt. Nam ſi ſit ſenſus reduplicatiuus, ſeu cauſalis, ſcilicet nolle ſequi conſilia quia conſilia Dei ſunt, & nolle perfectum charitatis, quia perfectior via eſt: hic poſterior actus videtur impoſsibilis, quia perinde eſt ac nolle bonum, quia bonum, vel quia melius eſt: quod tam repugnat quàm velle malum quia malum eſt. Prior autem actus licèt non ſit impoſsibilis, eſt tamen adeò rarus & extraordinarius, vt vix credibile ſit propter illum ſolum toties repeti à Doctoribus eſſe peccatum mortale tranſgredi regulam vel legem ex contemptu. Imò ille actus non videtur poſſe oriri niſi aut ex errore aliquo in fide, contemnendo conſilia Dei tanquam minùs bona, ſeu vera: vel ex odio Dei, nolendo ſequi conſilium eius in deſpectum illius: qui modus operandi magis videtur eſſe damnati hominis, quàm viatoris. Quòd ſi hic non eſt ſenſus, vix intelligitur quid ſit renuere ſubdi conſiliis, vt conſilia Dei ſunt. nam ſecluſa dicta cauſalitate in conſilio vt conſilio ſolum manet id, in quo diſtinguitur à præcepto, ſcilicet quòd non imponit neceſsitatem. Hoc autem ſenſu nolle ſubdi conſiliis vt conſilia Dei ſunt, non auget, ſed extenuat inordinationem, nam inde habet actus ille vt non ſit intrinſecè & per ſe malus: quia non eſt de obiecto prohibito, ſed ſolùm conſilio repugnante. Sicut qui vult committere peccatum aliquod quia veniale eſt, ſumpta cauſali in dicto ſenſu non aggrauat culpam, imò directè præſeruat ne peccatum illud mortale ſit.

XXII. *Deciſio authoris quoad cõtemptum conſiliorum Dei vt Dei ſunt vix cõtingentem.*

Ad hanc difficultatem fateor tranſgredi conſilia ex contemptu, non poſſe eſſe peccatum mortale, niſi vel ſuppoſito errore in intellectu prauè ſentiente de conſiliis diuinis, vel tam prauo affectu in voluntate, vt velit Deum ipſum ſpernere, aut res diuinas ſeu gratiã ipſam pro nihilo habere. Vnde ſi tantùm in hoc ſenſu dicitur religioſus peccare mortaliter tranſgrediendo regulam ex contemptu, verum & facile erit: parum autem ad praxim deſeruit, quia vel nullus eſt religioſus ita prauè affectus circa Deum & res diuinas, vel ſi quis eſt, ille non ſolùm intendet regulam tranſgredi quoad conſilia, ſeu ſimplices ordinationes, ſed etiam quoad rigoroſa præcepta & vota. Alio autem modo poteſt intelligi contemptus in religioſo vel reſpectu Prælati ſeu religionis, vel reſpectu ipſius regulæ. De priori videtur maximè loqui Bernardus dict. lib. de præcepto & diſpenſatione. Nam cap. 12. diſtinguit mandatum à mandante, & grauitatem præcipuam conſtituit in contemptu mandantis. Eritque hic actus ſi quis nolit obedire Prælato, vt oſtendat ſe illum pro nihilo ducere. quæ intentio ſine dubio eſt peccatum mortale ex genere ſuo. Et ſimile eſſet ſi quis ex odio, aut ira contra ſuam religionem, vel perſonas eius intenderet quaſi conculcare, vel profanare regulam: nam

De alio duplici modo contemptus magis contingentis. Expeditur prior modus eiuſq; cauſa.

nam tunc tranſgreſsio minimæ regulæ hac intentione facta, eſſet peccatum mortale. Et hic modus operandi rarus etiam eſt, non tamen tam inſolitus ſicut præcedens.

XXIII. *Expeditur poſterior, & eius cauſa aperiuntur.* Reſpectu verò regulæ poſſet eſſe proprius contemptus ſi quis formaliter eam diſpiceret tanquã minus vtilem ad ſuam perfectionem, & ob eam rem illam tranſgrederetur. In quo modo operandi non videtur neceſſario miſceri error contra fidem, ſicut de contemptu conſiliorum dicebamus: quia licet regula ſit approbata, ſolum inde habetur, & non continere aliquid contra bonos mores, & ex ſe continere viam aliquam ad perfectionem vtilem: non tamen inde ſequitur vel cuicunque perſonæ in indiuiduo fore vtilem, quia poteſt aliquis habere naturam illi repugnantem: nec ſequitur eſſe vtiliorem aliis regulis vel mediis ad perfectionem: ergo ſi religioſus concipiat contemptum ſuæ regulæ, vel ſolum comparatione ſuæ perſonæ, vel ſolum per comparationem ad alia media, quæ ipſe ſibi excogitat, & credit ſibi fore vtiliora, non ſe opponit approbationi Pontificis, nec directè errat in doctrina fidei ex vi illius contemptus. Neque etiam ex affectu odij, aut vindictæ, aut alio ſimili videtur eſſe in illo actu, per ſe loquendo malitia grauis: & ideo in tranſgreſsione regulæ ex huiuſmodi contemptu non apparet malitia mortalis ex illa circunſtantia, ſi aliunde non ſit. Eſſe tamen poteſt magnum periculum illuſionis & deceptionis, prout ſancti paſsim aduertunt. Vnde Rich. de S. Victore cap. 9. ſuper Cantica, *Vigiliæ* (inquit) *& orationes ſunt tibi inutiles, ſi ſingularitatem quandam in his teneas, per quam communia, & ad quæ magis teneris, omittas.* Et Caſsiãn. lib. 11. de Inſtitut. c. 18. *Quidquid* (ait) *in conuerſatione fratrum minimè communis vſus recipit, vel exercet omni ſtudio vt iactantiæ deditum declinemus,* &c. & D. Auguſt. ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, *Melius* (inquid) *claudus in via, quàm curſor præter viam.* Quæ ſententia licet de Apoſtatis ab Auguſtino dicta ſit, optimè in præſenti accommodatur: nam modus quidam apoſtaſiæ eſt communem relinquere regulam propter propriam adinuentionem. Aliquando etiam oriri poſſet ex nimia præſumptione, & ſuperbia, quæ tunc attinget rationem peccati mortalis, quando iuxta prudentis arbitrium exponit religioſum periculo retrocedendi, vel deficiendi in neceſſariis ad ſtatum ſuum; & nihilominus in ſuo iudicio & affectu perſeuerat. Denique intentio generalis non ſe ſubiiciendi regulæ, etiamſi tantum ſit ex amore proprio & accidia, quidam contemptus regulæ eſt virtualis potius, quàm formalis. Si tamen quis non ſolum intendat non eſſe ſolicitus in obſeruatione regulæ, ſed etiam nunquam illam ſeruare, quanuis facilè poſsit, diſpoſitio hæc vel eſt peccatum mortale, vel certe magna diſpoſitio ad illud, & vix ſine formali contemptu haberi poteſt.

Satisfit argumentis ab initio capitis propoſitis.

XXIV. Supereſt vt rationibus vtriuſque partis in principio capitis factis ſatisfaciamus, ne reſolutioni à nobis datæ obſtare videantur. Sententiam ergo illam D. Thomæ & communem num. 1. propoſitam intelligendam cenſeo, vel quando intentio, non viuendi ſecundum regulam talis eſt, vt vel ſimpliciter totam regulam nihil diſtinguendo inter grauia & leuia, ſubſtantialia & accidentalia deſpiciat, vel quando talis eſt, vt omnino quis ſtatuat nec ſeruare regulam, nec ſubiacere religioſæ diſciplinæ: vel certe, quando quis ita deſpicit regulam, non ſolum non intendat totam ſeruare, ſed etiam quaſi poſitiue intendat totam illam non ſeruare, ne illi ſubiectus appareat; extra hos verò caſus non eſt peccatum mortale, niſi per accidens ratione periculi.

Neque plus probant confirmationes ibi adductæ. Nam prima in num. 2. ſumpta ex modo profitendi, promittendo conuerſionem morum, aut obſeruantiam regulæ, ſolum probat eſſe neceſſariam intentionem ſubiiciendi ſe regulæ in eo gradu in quo ipſa proponitur: nam, vt ſuprà diximus, per profeſsionem vel vota eius non aliam obligationem aliquis ſibi imponat præter eam, quam author regulæ impoſuit, ſed ſolum profitetur ſe ſubiicere illi. XXV. *Ad primum argum. in num. 2.* Secundæ autem confirmationi ex modo loquendi ſanctorum in num. 3. reſpondetur, verba illa Hieronymi accommodatè intelligenda eſſe: nam cum ait, *Te perfectum fore pollicitus es,* non intelligit aliquem promittere ſe conſequuturum perfectionem, ſed in ſtatu perfectionis permanſurum, ad quem ſtatum ſpectat nihil præter Chriſtum habere, id eſt, nec proprium aliquid, nec ſeculi, aut matrimonij curas, neque aliam voluntatem, niſi eius qui Chriſtum repræſentat. *Ad ſecundũ argum. in num. 3.* Quæ in tantum cadunt directè ſub promiſsione, in quantum pertinent ad tria ſubſtantialia vota religionis: & hoc modo intentio ſeruandi regulam, quatenus hæc continet, vel determinat ſecundum peculiarem modum ſuam, eſt de neceſsitate præcepti: reliqua verò ſunt ad melius eſſe, vel in eo gradu neceſſaria, in quo per regulam proponuntur. Atque hæc intentio ſufficit vt quis habeat propoſitum proficiendi ſubſtantialiter, vt ſic dicam, & conſequenter ad non deficiendum ſimpliciter gratiæ Dei. Et ita cum proportione accommodari poterit vulgaris illa ſententia, in via Dei non progredi deficere eſt, quia non progredi in ſubſtantialibus & neceſſariis, erit ſubſtantialiter deficere: non progredi autem in conſiliis, erit deficere in perfectione tantum: & ſæpe erit defectus venialis, non autem ſubſtantialis defectus.

XXVI. *Ad proloquium ſanctorum in eodem n. 3.* Illa verò ſententia, *In via Dei non proficere, eſt deficere.* vel *non progredi, eſt regredi,* quæ frequentior eſt apud Bernardum, quàm apud alios Patres, intelligi poteſt vel formaliter & rigoroſe, vel cauſaliter ſeu conſecutiuè ac morali modo. Prior ſenſus non eſt verus, quia etiamſi quis in gratia non creſcat, ſi non peccet, non ideo regreditur in via Dei. Vnde formalius dixit Auguſt. ſerm. 15. de verbis Apoſt. *Semper adde, ſemper ambula; ſemper profice, noli in via remanere, noli retro redire, noli deuiare. Remanet qui non proficit, retro redit qui ad ea reuertitur vnde iam abſceſſerat, deuiat qui apoſtatat.* Secundus ergo ſenſus eſt intentus à Bernardo: nam, quia in hac vita non poteſt homo carere omni operatione, ideo neceſſe eſt per eam aut deficere, aut proficere. Sicque dixit idem Bernard. epiſt. 91. & epiſt. 341. *In hac vita mortali nihil in eodem ſtatu permanet, aut aſcendas neceſſe eſt, aut deſcendas.* Vnde illa ſententia non eſt religioſorum propria, ſed omnibus iuſtis communis eſt. Dum autem ſic dicitur deficere qui non proficit, non intelligitur de defectu mortalis culpæ, imò nec de diminutione ipſius charitatis in ſeipſa, quæ diminui nullo modo poteſt, ſed intelligitur de defectu alicuius venialis culpæ, vel de defectu in acquirendo aliquo morali vitio: aut de augmento alicuius inordinatæ affectionis, quæ curſum, vel facilitatem virtutis impediat. Atque ita intellecta illa ſententia, nihil ad præſentem cauſam facit. *Altera reſponſio ad idem proloquium.* Addo etiam, præſertim intendere dictos Patres docere periculoſum eſſe in hac vita exiſtimare aliquem ſe ſatis profeciſſe, & ideo deſiſtere à cura & ſolicitudine proficiendi. Sic dixit Bernardus dicta epiſt. 253.

Nunquam

Nunquam iuſtus arbitratur ſe comprehendiſſe, nunquam dicit ſatis eſt, ſed ſemper eſurit, ſititque iuſtitiam. Et ita inferiùs ſubdit, *Si ſtudere perfectioni eſſe perfectum eſt: profectò nolle proficere, deficere eſt.* vtique à perfectione, non ſtatim à gratia; niſi tanta ſit ſuperbia, vel animi relaxatio, vt hominem in eo periculo conſtituat. Quo ſenſu dixit etiam Auguſt. dict. ſerm. 15. *Semper tibi diſplicead quod es, ſi vis peruenire ad id, quod nondum es: nam vbi tibi placuiſti, ibi remanſiſti; ſi autem dixeris, Sufficit, & periſti.*

XXVII. *Ad tertium angumen in num. 4.* Ad vltimam confirmationem iam reſponſum eſt, regulam religionis, de qua agimus, vel non obligare ad aliquam culpam, vel ſolum ad venialem: neque ex confuſa illa, & generali ratione non ſeruandi huiuſmodi regulam, inſurgere materiam grauis culpæ, ſecluſo contemptu, & periculo, vt ſatis explicatum eſt.

XXVIII. *Ad primam probationẽ partis neg. in n. 5. & 6.* Ad rationes pro altera parte factas reſpondetur in primis optimè probare illud propoſitum non eſſe peccatum mortale, niſi vel grauem contemptum includat, vel hominum morali periculo mortaliter peccandi exponat. Vtrumque autẽ quando contingat, iam explicatum eſt: nec de toto primo diſcurſu in num. 5. & 6. aliquid amplius dicere neceſſe eſt. *Ad primam confir. in num. 7.* In prima verò confirmatione in num. 7. addo, rectè etiam probari, propter ſolam rationem mendacij vel ſimulationem hoc non eſſe peccatum mortale, niſi propoſitum extendatur ad tranſgreſſionem voti: quam tranſgreſsionem mendacium vocat Hieronymus in loco citato, & de illo dicit occidere animam. Illo autem ſecluſo, nullam rationem mortalis peccati in hoc inuenio, imò nec veram rationem mendacij, aut formalis ſimulationis, niſi quis directè intendat decipere alios. Vnde etiam, in ipſamet profeſsione ſi quis intendat verè profiteri, non habeat tamen intentionem ſeruandi regulam, apud homines non mentitur, quidquid ſit apud Deum, quia verè intendit quod per verba profert. Quòd ſi audientes plus concipiunt, non eſt ex vi actionis vel prolationis exterioris; ſed quia bene præſumunt de aſſumente talem ſtatum, dum contrarium non apparet: alter autem eos non decipit, licèt decipi ſinat, quod non ſemper mendacium eſt. Vnde, etiamſi religioſus malè viuat, non mentitur deferens habitum, etſi ratione illius ab aliis credatur honeſtè viuere: quia non tenetur ſe prodere, etiamſi alij fallantur. Maximè quia in factis, & veſtibus principalis finis non eſt ſignificatio, vt in verbis, ſed vſus: & ideo frequenter ſine mendacio aſſumuntur propter vſum, etiamſi alij in ſignificatione fallantur. Cùm ergo D. Thom. ait, committere quempiam mendacium vel ſimulationem cum ab intentione perfectionis deficit, præcipuè intelligendum puto reſpectu DEI: quia non intendit ſeruare quod ei promiſit, ſicut de Hieronymo dicebam. Si autem exponatur etiam reſpectu hominum, intelligendus erit, ſi quis directè intendat ſimulationem & hypocriſim, alioqui erit tantum materialis ſimulatio.

XXIX. *Ad ſecundã confir in num. 8.* In ſecunda confirmatione, adnoto, veriſsimum eſſe Epiſcopos non eſſe in peccato mortali, eo quod non intendant conſequi perfectionem charitatis per opera conſiliorum & ſupererogationis, ſecluſo contemptu, & morali periculo non ſeruandi quæ illis præcepta ſunt, prout hæc ſunt à nobis explicata. nam omnia quæ diximus, maiori ratione habent locum in Epiſcopis: quia ipſi nullum votum faciunt tendendi ad perfectionem, vel ſeruandi conſilia, præter caſtitatem: quod non habent vt Epiſcopi, ſed vt clerici in ſacris. Secluſo autem voto, illa ratio mendacij, quæ in eis conſideratur, vel nullius vel parui momenti eſt, vt declaraui. Quia verò ratione ſtatus obligantur ſpecialiter ad quædam opera perfectiſsima, vt ad ponendam animam pro ouibus, & ad ſubueniendum illis in neceſsitatibus ſpiritualibus, & corporalibus, ideo tenentur eſſe in præparatione animi ad hæc opera ſaltem pro temporibus & opportunitatibus, in quibus ſub obligationem cadunt: tunc ergo eſſent in ſtatu peccati mortalis, quando haberent intentionem huic præparationi animi contrariam, quæ iam non eſſet intentio non ſeruandi conſilia, verum etiam nec præcepta. Sic ergo tenentur Epiſcopi ex vi ſtatus habere intentionem perfectè viuendi, id eſt, perfectiſsima opera charitatis & iuſtitiæ exequendi quando fuerint neceſſaria: & quia per conſiliorum obſeruationem ad hoc benè diſponentur, rectè faciunt illa obſeruando: non poſſumus tamen illis attribuere præceptum habendi hoc propoſitum cum fundamento niſi ad tollendum contemptum, vel periculum morale, vt explicatum eſt.

In vltima confirmatione iam conſtat per ſe non eſſe peccatum mortale deliberatum propoſitum non ſeruandi vnam, vel aliam regulam, neque illud ſufficere ad contemptum, niſi includat obſtinatum animum non parendi regulari diſciplinæ in tranſgreſsione talis regulæ, vel niſi includat aliud genus periculi & contemptus à nobis expoſiti. XXX. *Ad vltimã confir. in num. 9.* Eſt autem hoc diſcrimen inter generale propoſitum circa totam regulam, vel particulare circa vnam aut aliam, quòd facilius poteſt illa generalis deiectio animi vergere in contemptum, vel conſtituere hominem in graui periculo, vt per ſe clarum videtur. Et hanc etiam ſolam differentiam inuenio inter illam intentionem generalẽ, & executionem in frequenti tranſgreſsione regulæ: nam hæc moraliter contingit ex ſola fragilitate, & ex particularibus affectibus vel negligentiis, quæ in diuerſis occaſionibus occurrunt: & ideo in illa non eſt tanta occaſio perueniendi ad contemptum, ſicut eſt in formali deliberatione, aut propoſito.

CAPVT V.

Vtrùm teneatur religioſus non dimittere ſuum habitum.

I. *Prima ſuppoſitio morẽ certi habitus eſſe religioſis ab antiquo vſitatum.* OCcurrebat primo dicendum hoc loco de monachorum habitu ſingulari an conuenienter introductus ſit, & ex quo tempore, & qua ratione, ac fructu. Nam hæretici huius temporis ſicut religioſorum ſtatum odio habent, ita in eorum habitum & cæremonias vehementer inuehuntur. Veruntamen hoc labore liberauit nos eruditiſsimus Bellarmin. qui lib. 2. de Monachis, cap. 40. rem hanc diligenter expediuit: & ex his quæ adducit, conſtat morem hunc ab initio naſcentis Eccleſiæ incepiſſe. Imo ſi antiquiora etiam tempora inſpiciamus, inueniemus Eliam, Ioannem Baptiſtam, & alios, qui auſterius vitæ genus profeſsi ſunt, in exteriori habitu id demonſtraſſe. Vnde Chryſoſtom. homil. 69. in Matth. dicit monachos habitu imitari Eliam, & Ioannem. Et Dionyſius c. 6. Eccleſiaſt. hierarch. commemorat antiquum morem mutandi habitũ in profeſsione monachatus. *Sacerdos* (inquit) *ſigno crucis eum conſignatum tondet, omnique veſte detracta, eum alia induit.* Caſsianus lib. 1. de inſtit. renunciant. per multa capita habitum monachorum deſcribit, & per ſingulas eius partes myſticas illius rationes reddit. Tractat etiã Baſilius in reg. fuſius diſputatis c. 22. attingens potius rationes morales, vel, vt ita dicam, vſuales illi ſtatui accommodatas.

II. *Secũda ſuppoſitio de cauſis prædictis moris.* Duplex enim eſt præcipua cauſa, ob quam peculiaris habitus religioſis tributus eſt. Vna comprehendit varias rationes morales, ſcilicet vſus pauper-

paupertatis, vt tantum conſulatur decentiæ, & conſeruationi naturæ, non abundantiæ & ſuperfluitati, iuxta illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur*, vt optimè ad hoc propoſitum expendit Baſil. reg. 22. ex fuſius diſputatis. Alia eſt corporis mortificatio & pœnitentia, quæ non parum exercetur in veſtitus aſperitate. Altera eſt profeſſio humilitatis & abiectionis, quæ in exteriori habitu multum cernitur. Et hæ rationes ac ſimiles communes ſunt omnibus religioſis, vnicuique iuxta finem & inſtitutum ſuum. Alia verò cauſa, quam myſticam vocamus, eſt ſignificatio aliqua, quæ aliquando eſt in colore, vt veſtis alba ſignificare ſolet candorem mentis. Vel è conuerſo fuſcam veſtem ait Auguſt. epiſt. 199. ſignificare continentiam; & de cuculla ait Caſsianus ſignificare ſimplicitatem & innocentiam; & ſic de alijs. Moralis autem ratio, quæ ex ratione etiam ſigni ſumitur, eſt, vt monachus ab hominibus aliorum ſtatuum, ſcilicet à laicis & clericis ſecularibus, diſtinguatur: & quia monachorum religiones variæ ſunt, exterior etiam habitus diuerſus diſtinctionem inter eas notam facit. Quæ ratio maximè locum habet in religionibus monachorum. Nam religio clericorum habere poteſt habitum aliis clericis communem, vt inferius ſuo loco de Societate dicemus.

III.

Proponitur quæſtio, & ratio dubitandi vtrinque.

Hoc ergo ſuppoſito, quæſtio eſt, an religioſus, qui ex regula peculiarem habitum defert, teneatur ſub culpa graui non deferere vel mutare talem habitum. Et ratio dubitandi eſt, quia regula religionis, vt ſupponimus, non obligat ad culpam, vel grauem culpam: ſed religioſus ſolùm tenetur deferre habitum ſuum ex vi regulæ: ergo ad illum retinendum ſolùm tenentur regulari obligatione: non autem rigoroſa & ſub mortali. Minor probatur, quia religioſus non ſe obligat ex voto ad deferendum habitum, vel tonſuram, de qua eadem eſt quæſtio magis quàm ad obſeruandas alias cæremonias ordinis: ergo ſolùm ſupereſt illi obligatio ex regula, & ita ſentit Panorm. in c. *Deus qui.* de vita & honeſt. Cleric. n. 2. circa 1. gloſſam vbi non videtur facere differentiam inter hanc obſeruantiam, & alias, quæ ſunt ex regula. In contrarium autem eſt, quia iuxta traditionem omnium religionum, & communem exiſtimationem grauis culpa in religioſo cenſetur ſuum habitum deſerere. Eſt igitur aduertendum in proprietate ſermonis aliud eſſe ſpoliare ſe ſeu nudare habitu, aliud deſerere aut mutare habitum. Nam primum fieri poteſt ad breue tempus, & ſine aſſumptione alterius habitus, ad dormiendum, v. g. ad balneum ſumendum, vel natandum, vel ab alias ſimiles cauſas. Secundum verò propriè ſignificat relinquere religioſum habitum ad induendum alium. Quod fieri poteſt, vel ad viuendum diu aut perpetuò in alio habitu aſſumpto, & illud eſt propriè renunciare habitum: vel ſolùm ad breue tempus; & illa dicitur mutatio habitus, quanuis hæc vox generalior ſit. Poteſt etiam mutatio eſſe vel in habitum ſecularem, vel in alium habitum religioſum.

Quæſtio, vel proponi poteſt de dimiſsione habitus, vel de ſpoliatione.

Prima Aſſertio de demiſsione habitus peccaminoſa grauiter.

IV.

Dico ergo primò, teneri religioſum ſub mortali peccato retinere, id eſt, non mutare proprium religionis habitum. Hanc aſſertionem vt certam ſupponunt omnes Doctores, quos nunc omitto, quia infrà lib. 3. à principio tractando de apoſtaſia à religione, referendi ſunt: nam vnus modus, & frequentior apoſtatandi eſt per deſertionem habitus. Et ſufficienter probatur ex cap 2. Ne cleric. vel monach. in 6. vbi fertur excommunicatio ipſo iure in quemlibet religioſum profeſſum temere dimittentem religionis ſuæ habitum: excõmunicatio autẽ maior ſupponit peccatũ mortale.

Probatur.

Confirmatur, nam clericus ſecularis tenetur ſub mortali non deſerere, vel mutare clericalem habitum, vt conſtat ex toto tit. de vita & honeſt. cleric. ergo idem dicendum eſt de religioſis, nam quoad hoc æquiparantur in iure. Vnde confirmatur per argumentum ab ſpeciali ex cap. *Deus qui.* de vita & honeſt. cleric. vbi Innocentius III. concedit quibuſdam monachis & religioſis diuerſorum ordinum vt in vnum honeſtum habitum ſe conforment, vt poſsint melius vniri, vel ſcandalum auferre ad Euangelium prædicandum: ergo ſupponitur in illo textu non poſſe religioſos per ſe loquendo licitè mutare habitum. Optimè hoc confirmat cap. *Clerici* 2. de vit. & honeſt. cleric. ibi. *Pontifices autem in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes vtantur niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem*, vbi clarè ſupponitur hæc obligatio, imò etiam ex illo textu rectè probatur teneri religioſum ad deferendum habitum ſuum patentem, cum non permittat etiam per Epiſcopalia indumenta occultari. Quæ etiam eſt ibi communis opinio, quam expreſsè quoque docuit Nauarr. in conſiliis de regularibus infrà citandis.

Confirmatio 1.

Confirm. 2.

V.

Ex iure naturali ſuppoſito voto naſci hanc obligationem videtur.

Sed difficultas eſt vnde naſcatur hæc grauis obligatio non deferendi habitum, ſeu quo iure hoc præceptum introductum ſit, & in primis dici poteſt eſſe de iure naturali, ſuppoſito tali voto, & ſtatu, & inſtitutione ac fine talis habitus. Nam, vt num. 2. diximus, hic habitus non ſolum datur ad humanum vſum, ſed tanquam inſigne propriæ profeſsionis. Eo autem ipſo quò quis aſſumit aliquod munus vel ſtatum cum perpetua obligatione ſuſtinendi illud, conſequenter obligatur ad non deponendum proprium ſignum publicè inſtitutum & datum ad talem profeſsionem ſignificandam, nam illa eſt virtualis quædam defectio ab illa obligatione. Quæ ratio manifeſtè conuincit quando habitus deponitur animo retrocedendi ab ſtatu: nam tunc planè committitur apoſtaſiæ vitium, quod ſuppoſito voto, contra legem diuinam & naturalem eſt, vt ſignificatur in Concil. Carthag IV. cap. vlt. habetur in c. 1. 27. q. 1. & idem habetur in cap. *de viduis.* & cap. *viduas.* cum aliis ead. cauſ. & 9. cap. 2. 20. q. 3. ex Concil. Tolet. VI. c. 6. tunc autem præciſè agimus de ſola depoſitione habitus. Poſſet autem intelligi aliquem velle retinere ſtatum, & ſeruare ſubſtantialia eius, nolle autem vti tali habitu: quod poſſet facilius in monialibus contingere. Ergo non ſatis eſt obligatio ad ſtatum, niſi addatur ſpecialis obligatio ad deferendum in habitu proprium ſignum talis ſtatus. Ad hoc verò dici poſſet, quanuis hæc duo ſpeculatiuè (vt ſic dicam) ſint ſeparabilia; practicè in tali materia non poſſe ſeparari, quia vel religioſus dimittit habitum relinquendo etiam monaſterium, ſeque ab obedientia ſuorum Prælatorum ſubtrahendo, vel ſub illa manens. Priori modo retrocedit ab ſtatu, in quo perſeuerare tenetur, & eſt apoſtata; vt infrà citato lib. 3. videbimus: poſteriori autem modo impoſsibile moraliter eſt vt habitum mutare permittatur. Quæ ratio probat quidem optimè, quando mutatio habitus diuturna eſt, & quando per modum ſtatus aſſumitur: tamen etiam de illa non probat in vniuerſum, ſed vt in plurimum. Nam in religione militari, v. g. poteſt aliquis nunquam deferre habitum, diſsimulantibus & conniuentibus Prælatis, vel fortè ignorantibus: & in monaſterio monialium nimium relaxato poſſet aliqua deponere velum,

Non eſſe hanc cauſam ſufficientem ſumptā per ſe ſolam.

velum, & ſeculari modo ornari; in cæteris ſeruando integritatem ſui ſtatus. In quibus caſibus ſi id contingat, non deſinit religioſus peccare mortaliter propter negligentiam, vel ignorantiam Prælatorum non adhibentium coactionem; & præterea hoc peccatum non ſolùm committitur in ſtabili mutatione habitus, ſed etiam in ea quæ fit ad breue tempus, vt ex dict. cap. 2. Ne clerici vel monach. in 6. ſentit Nauarrus conſ. vnico de Apoſtatis. n. 6. & tamen ratio facta in eo caſu non procedit.

VI. *Completa cauſa prædictæ grauis obligationis traditur.*

Neceſsarium ergo eſt, vt præter rationem naturalem & neceſſariam connexionem moralem cum ſtatu & obedientia Prælatorum ſit aliqua poſitiua lex, quæ directè obliget ad retinendum habitum religionis, quam ſemel quis profeſſus eſt. Alioqui non erit per ſe grauis malitia in contraria dimiſſione, ſed ſolum ex adiunctis, vel per accidens, ratione ſcandali. Dico ergo habere religioſos poſitiuum præceptum, quo ita obligantur. Propter difficultatem autem in num. 3. poſitam addendũ eſt hoc præceptum non tam fundari in ſpeciali regula, quàm ſupponi (cum proportione) ad omnem regulam. Eſt enim hoc tanquam generale quoddam ius ſtatus religioſi, vt vnuſquiſque in ſua vocatione, & conſequenter in proprio habitu ſuæ vocationis permaneat. Quod ius quatenus extenditur vltra id quod mere naturale eſt, poteſt dici non ſcriptum, id eſt, communi conſenſu & traditione omnium religionum receptum. Poteſt etiam dici ius commune canonicum, quia in decretis ſuprà citatis authoritate Pontificum, & Conciliorum generalium confirmatum eſt.

VII. *Reſponſio Caiet. quo ad primam dubii partẽ*

Sed quærendum reſtat, an dimiſsio vel mutatio habitus ſemper ſit peccatum mortale? Quod dubitari poteſt primò ex modo peccandi, ſecundò ex parte materiæ. Quoad primum Caiet. in Summ. verb. *Clericorum peccata*. ſignificat, religioſum non peccare mortaliter, niſi temerè dimittat ſuum habitum; nam inde probat quaſi à fortiori clericum non peccare mortaliter dimittendo ſuum, niſi temerè id faciat: quid autem ſit temere dimittere, explicauit idem Caiet. 2. 2. q. 53. art. 3. dicens, temeritatem eſſe inordinationem ex contemptu. & infrà dicit eſſe ſpeciem præcipitationis contemptum addentem. Et in illo rigore dicit eſſe interpretandos canones imponentes pœnas temerè delinquentibus, alludens inter alia ad c. 2. ne cleric. vel monach. in 6. vbi excommunicatur monachus temerè dimittens habitum. Ergo iungendo omnia, ſentit non eſſe peccatum mortale dimittere habitum, niſi fiat ex contemptu.

VIII. *Reiicitur Caiet.*

Quòd ſi hæc doctrina vera eſt, non magis obligatur ſub mortali religioſus ad non dimittendum habitum, quàm ad non tranſgrediendam quamcunque regulam: quæcunque enim tranſgreſsio eſt mortalis ſi fiat ex contemptu, & non aliàs. Hoc autem repugnat his quæ hactenus diximus, & communi modo ſentiendi & loquendi Doctorum, cenſent enim multo maiorem eſſe obligationem ad non dimittendum habitum, quàm ad alias particulares obſeruantias regulæ. Quocirca licèt temeraria dimiſsio in illo rigore explicata à Caietano, neceſſaria fortè ſit ad incurrendam cenſuram latam in dict. c. 2. de qua re in proprio loco diximus: tom. 5. in 3. p. diſp. 23. ſect. 4. tamen ad peccandum mortaliter non eſt neceſſarius contemptus, ſed ex parte modi peccandi

Vera reſolutio.

ſufficit quælibet libertas, quæ ad alia peccata mortalia ſatis eſt, ſiue ſit mixta cum ignorantia culpabili, ſiue cum paſsione & prauo affectu vagandi per aliquod tempus, aut fornicandi, percutiendi aliquem, &c. qui eſſe poteſt ſine proprio contemptu. Ratio eſt, quia hæc materia eſt grauis ex ſuo genere, & eſt ſtrictè prohibita per ſacros canones, nõ ſolùm in dict. cap. 2. ſed etiam in antiquioribus; & communis traditio & conſenſus declarat illam eſſe rigoroſam & potiſsimam legẽ prohibentem; ergo vt tranſgreſsio eius ſit peccatum mortale, non eſt neceſſarius formalis contemptus, ſed ſufficit virtualis incluſus in libera voluntate faciendi actum legi contrarium. Et hæc eſt communis ſententia Doctorum etiam explicantium illam particulam *temerè*. in dict. c. 2. dicunt enim temerè dimitti quoties ſine cauſa rationabili dimittitur, vt notauit Sylu. verb. *Excommunicatio*. 9. n. 51.

IX. *Expeditur poſterior pars dubii.*

Quoad ſecundam partem certum videtur poſſe hoc peccatum eſſe aliquando veniale ex parte materiæ. quod aperte ſentit Syluest. verb. *Excommunicatio*. 9. n. 53. cum aliis quos refert. Poteſt autem hæc leuitas materiæ in præſenti conſiderari & ex parte temporis: quia licèt dimittatur habitus, ſtatim reaſſumendus eſt, & ea intentione exuitur. Et in hoc caſu præcipuè videntur loqui Palud. Syluest. & cæteri: quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, nec dicitur quis ſimpliciter aſſumere ſecularem habitum eo quòd ad breue tempus illum induat, argumento legis *diuortium*. ff. de diuortijs. Alij tamen hunc caſum non admittunt, quia ſi reuera fiat mutatio doloſa ad vtendum ſeriò habitu ſeculari, &, vt talis perſona ſecularis reputetur, videtur eſſe materia grauis, etiamſi pro breuiſsimo tempore fiat. Quod videtur ſentire Nauarr. dict. conſ. de Apoſtaſia n. 6. & ſumma Roſella verb. *Excommunicatio*. & videtur valde probabile, quia illa materia habet intrinſecam deformitatem repugnantem illi ſtatui.

Mutationẽ habitus non reddit leuẽ breuitas tẽporis.

Vnde addendum ſecundò eſt, vt talis mutatio fiat leuis, neceſſarium eſſe vt etiam ex intentione minuatur, v. g. ſi quis ad breue tempus mutet habitum, non vt ſeriò illo vtatur, vel vt ſecularis incedat, ſed ludi cauſa ad repræſentandum, vel quid ſimile, tunc enim ſine dubio erit res leuis: quod etiam frequens vſus virorum timoratorũ declarat.

Redit tamẽ intentio.

X. *Obiectio cõtra proximè dicta de intentione enucleatur.*

Dices, Intentio eſt valde extrinſeca reſpectu talis materiæ: ergo ſi materia ipſa eſt contraria præcepto, & alioqui eſt ſufficiens ad peccatum mortale, non fiet veniale eo quòd ex intentione ioco ſa aut leui fiat. Reſpondetur hoc verum eſſe de intentione merè extrinſeca, quæ non mutat moralem rationem actionis: nos autem loquimur de intentione efficiendi huiuſmodi mutationem. Voco autem in præſenti variationem moralem actionis, quòd mutatio habitus fiat ad mutandam reuera ſpeciem exteriorem & exiſtimationem ſtatus, vel quòd fiat ſolùm ad repræſentandam aliquam perſonam, quia ſecundum æſtimationem moralem hæ ſunt actiones diuerſarum rationum, imò poſterior non cenſetur vera mutatio. Prior verò eſt propriiſsima, & ideo quanuis fiat ex intentione, quæ ſecundùm ſe tantùm ſit peccatum veniale, vt ad intuendum publicum ludum, vel quid ſimile ipſa ratione ſuæ materiæ vel prohibitionis erit peccatum mortale.

XI. *Quomodo mutando partem ſolũ habitus, fiat aut non fiat leuis mutatio.*

Alio modo videtur hæc materia poſſe eſſe leuis, quia non totus habitus, ſed pars eius dimittitur. In quo præcipuè eſt obſeruandum, ne religioſus habitus ita ex parte minuatur, vt ex reliquo cognoſci non poſsit, an talis perſona religioſa ſit, necne, iam enim illa materia erit ſemper ſufficiens ad peccatum mortale: quia in ea conſummatur tranſgreſsio legis & quoad materiam, & quoad finem eius. Quin potiùs licet quis exuendo exteriorem partem habitus, retineat internam, & ſuperinduat ſecularem habitum, ne religioſus appareat, ratione materiæ non excuſabit grauem culpam: quia illa pars cum illis circunſtantiis eſt ſatis grauis materia, & quia religioſus

tenetur exteriorem habitum ſuum retinere, vt colligitur ex cap. *Deus qui.* de vit. & honeſt. cler. & ſentiunt ibi gloſſ. Ioan. Andr. Antonius, & Panormit. Nauarr. conſil. 76. de Regularibus in noua impreſsione. Si verò pars habitus, quæ retinetur, exteriùs apparet, & eſt proprium ſignum talis ſtatus, non peccabit quis ſaltem grauiter contra prohibitionem dimittendi habitum: quia re vera non dimittit, neque occultat proprium ſtatum. Vnde ſi aſſumat partem alterius habitus quæ proprium non occultat: peccare quidem poterit contra decentiam religioſam, vel contra canones prohibentes clericis, vel monachis laicum, vel indecentem veſtitum, non tamen contra obligationem non dimittendi habitum. Dixi autem, ſi ſit ſufficiens ſignum proprii ſtatus, quia non ſatis eſt quòd ſit ſignum religioſi ſtatus in communi: quia religioſus tenetur deferre peculiarem habitum ſuæ religionis, vt Nauarrus ſuprà notat, & ſufficienter probatur rationibus adductis.

XII. *Quomodo item nihil proprii habitus mutãdo, ſed aliũ ſuperinduendo.*

Quæri autem hîc poteſt, an occultatio habitus nihil de proprio exuendo, ſed aliũ ſuperinduendo, ſit mutatio ſufficiens ad peccatum mortale. Sed hoc dubium tractaui latiùs in 5. tom. 3. Partis, in loco cit. in num. 8. & mihi ſemper videtur ex vi materiæ nõ eſſe illam mutationem de qua loquuntur iura; quia reuera non eſt dimiſsio habitus: neque etiam intrinſecè eſſe mendacium, vel quia occultare veritatem non ſemper eſt mendaciũ, vel quia veſtis aſſumpta non eſt principaliter ad ſignificandum, ſed ad alium vſum, propter quem accipi poteſt ſine mendacio, etiamſi alij decipi permittantur. Præterea licet illa ſit ficta ſimulatio quando ſine rationabili cauſa ſit; nihilominus non videtur ex obiecto mendacium ita perniciosum, vt ſit peccatum mortale: iudicandum ergo erit ex fine, nam ſi id fiat ex intentione mortali, erit mortale, & multo magis ſi fiat animo apoſtatandi, vel fugiendi à religione: quia illa intentio & eſt mortalis, & multum proportionata illi actioni. Idemque timendum eſt ſi fiat animo libere vagandi per multum tempus: quia illa eſt virtualis depoſitio religioſi habitus.

XIII. *Quomodo tandem dicta dimiſsio poſsit omni peccato carere. Primò ex iuſta cauſa, ſeu neceſsitate.*

Vltimò eſt circa hanc obligationem aduertendũ, non eſſe ita præciſe neceſſariam, vt oppoſitum nunquam liceat ſaltem ad tempus & ex iuſta cauſa. Quia propter grauem neceſsitatem vel tuendi vitam, vel vitandi grauem infamiam, aut ſcandalum, licitè poteſt mutari habitus religionis ad tempus, vt notauit gloſſa in cap. 2. ne cleric. vel monach. in 6. & in cap. *Cleric.* 2. de vita & honeſt. cleric. & ſumitur ex textu ibi, *Niſi iuſta cauſa timoris exegerit habitum transformari.* Idemque in ſimili de prohibitione portandi arma notauit gloſſ. in cap. *Cleric.* 1. eod. tit. Et idem docent Syluest. verb. *Habitus.* & alij Summiſtæ tum ibi, tum verb. *Excommunicatio.* Antonin. 3. p. tit. 24. c. 53. Et ratio eſt, qui tunc illa non eſt temeraria dimiſsio, imò nec voluntaria cenſetur, argumento c. 1. de his quæ vi, &c. & quia leges humanæ non obligant cum tanto rigore, quando aliàs materia eſt de ſe indifferens, & transgreſsio non cedit in contemptum religionis, vel damnum commune: in eo autem caſu nihil horum interuenit, quia illud tunc non eſt mendacium, vt probat ratio ſuprà facta num. præcedent. nec ſit in contemptum religionis, nec ſequitur aliud damnum, ſed potiùs ſit ad vitandum illud vt ſupponimus.

XIV. *Inſtantia contra proximè dicta diluitur.*

Dices, hoc ad ſummum habere locum quando neceſsitas præoccupat hominem, non verò quando homo ſe ingerit actioni, vel itineri habenti neceſsitatem illam, vel periculum annexum. Reſpondeo, in priori caſu de neceſsitate præoccupante, ſemper hoc procedere, etiamſi contingat occaſionem illam ex antecedente peccato oriri, quia illud eſt per accidens, & hîc & nunc iudicandum eſt de humana neceſsitate prout iam in re exiſtit. In poſteriori autem caſu de ſe ingerente penſanda eſt neceſsitas, vel vtilitas aggrediendi opus vel iter, quod ſine mutatione habitus religioſi commodè fieri non poteſt: nam ſi illa fuerit ſufficiens, non eſt relinquendum opus propter illam circunſtantiam, vt rectè ſenſit Nauarr. conſil. 70. de Regularibus, in ſecunda impreſsione, addens iudicium de legitima cauſa in hoc negotio relinqui arbitrio boni viri, cùm non ſit iure determinatum, argumento cap. *de cauſis.* §. 1. de officio deleg. & l. 1. ff. de iure deliberandi. At verò quando ratio aggrediendi opus eſt iniqua, vel non neceſſaria, tunc licèt fieri non poſsit ſine periculo vitæ, vel infamiæ abſque mutatione habitus, nulla eſt excuſatio, ſed dupliciter in eo facto peccatur, primò in intentione iuxta malitiam eius, deinde in medio aſſumpto ad excuſandum periculum, non imminens, nec neceſſarium, ſed voluntariè aſſumptum.

XV. *Secundò poteſt carere omni peccato ex diſpenſatione.*

Alia quoque ratione poteſt fieri licita hæc mutatio habitus per iuſtam diſpenſationem. Cùm enim hæc obſeruantia non ſit de ſubſtantia ſtatus religioſi, certum eſt admittere diſpenſationem ex iuſta cauſa, quæ etiam relinquitur arbitrio prudentis diſpenſatoris. Non requiritur verò tanta, vt per ſe ſufficiat excuſare; quia illa non eſſet diſpenſatio, ſed interpretatio. Neque etiam eſt neceſſaria ingens & extraordinaria cauſa, qualis ad diſpenſationem in ipſo ſtatu religioſo, vel in ſubſtantialibus eius neceſſaria eſt, quia minor effectus minorem cauſam requirit. Et eadem proportione quo mutatio futura fuerit maior, vel diuturnior, eo maiorem cauſam poſtulat: vt ſi detur diſpenſatio ad totam vitam, vel ſolùm ad tempus ſtudij, vel ad agendum negotium, aut iter. Et ſimiliter plus requiritur vt mutetur habitus monachalis in laicalem, quàm in clericalem, & plus vt in clericalem, quam in alium monachalem, quia magis receditur à lege, ſeu regula.

XVI. *Hanc diſpẽſationem poteſt Papa concedere. De prælato religionis idẽ probari videtur à Nauarro. Confirmatur.*

Quæri autem poteſt, quis habeat poteſtatem concedendi hanc diſpenſationem. Et quidem conſtat ſummum Pontificem maximè poſſe illam concedere, cap. *Deus qui.* de vita & honeſt. cleric. & quia in omnibus habet ſupremam poteſtatem. De Prælato autem religionis dubitari poteſt. Nam videtur etiam illum poſſe hanc licentiam ex iuſta cauſa dare, quia per hoc non diſpenſat in voto, ſed in regula, quæ illam conditionem inuexit, niſi iuſta cauſa obſtet. Et confirmatur, quia Prælatus poteſt diſpenſare cum religioſo in clauſura (loquimur enim de viris, & ex vi iuris communis.) ergo & in delatione habitus: quia eiuſdem ſunt obligationis, vt patebit cap. ſeq. Atque ita ſentire videtur & hæc duo æquiparare Nauarr. dict. con. 70. n. 8. & 9. Nihilominus cenſeo ſolum Papam poſſe hanc diſpenſationem concedere, propriè loquendo. Quod ita declaro, nam aliud eſt dare licentiam ad opus, quod ſine mutatione habitus commodè exerceri non poteſt, aliud verò diſpenſare per ſe & directè in geſtatione habitus. Primum facere poteſt Prælatus, & facit quotidie; & ita loquitur Nauarr. vt conſtat ex caſu quem tractat. Illa verò non eſt diſpenſatio in hac obligatione, ſed facultas ad agendum opus religioſum, quæ non eſt neceſſaria ad opus propter diſpenſationem, ſed propter ſubordinationem & obedientiam religioſam: poſita autem illa facultate ad opus, altera obligatio per ſe ceſſat ratione occurrentis cauſæ, iuxta ſuprà dicta in num. 13. & 14. Propria autem diſpenſatio eſſet quando opus

ad quod

ad quod datur facultas ſine periculo vitæ, vel infamiæ, vel alio ſcandalo poteſt exerceri in proprio habitu religioſo, & daretur ſpecialis licentia ad non deferendum habitum illo tempore: & hoc modo nego poſſe Prælatum dare hanc diſpenſationem.

Eius ratio, quæ etiam ſatisfit probationi contrariæ.

Hancque differentiam conſtituo inter Pontificem & Prælatum. Ratio me mouens eſt, quia hæc diſpenſatio non tam eſt in regula, quàm in iure communi, vt ex dictis num. 6. conſtat: & poteſtas ad illam concedandam nullibi inuenitur data Prælatis, neque etiàm continetur in generali facultate quam habet diſpenſandi in iure communi, quia illa ſolum extenditur ad res quæ ordinariè & frequenter occurrunt, & ad diſpenſationes moraliter neceſſarias ad ordinarium viuendi modum: hæc autem diſpenſatio non eſt huiuſmodi, ſed eſt valde extraordinaria, & multum exorbitans, ideoque ſupremam Pontificis poteſtatem mihi poſtulare videtur, quanuis hoc in terminis diſputatum non inuenerim.

Satiſfit confirmationi præcedenti n. allatæ ex multiplici diſcrimine inter diſpẽſationem clauſuræ & habitus.

Atque hanc etiam differentiam conſidero inter exiſtentiam extra clauſtrum, & mutationem habitus, quòd illa eſt frequenter neceſſaria, & habet ordinarias cauſas, hæc verò minimè: & ideo prior cenſetur conceſſa Prælato in generali poteſtate, non autem poſterior. Item eſt alia ratio optima, quia facultas exiſtendi extra clauſtrum quaſi per ſe & directè pertinet ad iuriſdictionem Prælati, vt poſsit vti ſuo ſubdito vbi ille indiguerit, vel ei præcipere miniſterium extra clauſtra, quàndo opportunum iudicauerit: mutatio verò habitus per ſe non ſpectat ad executionem obedientiæ religioſæ. Non ergo eſt ſimilis ratio, neque illa duo æquiparantur, niſi quando ex facultate ad aliquod opus neceſſaria eſt vtraque circunſtantia. In quo etiam eſt differentia, quia circunſtantia loci moraliter eſt per ſe intenta, & intrinſecè poſtulatur in ipſa facultate: alia verò eſt omninò per accidens, ſequiturque ex cauſis extrinſecis, & ideo non eſt ita directè intenta.

XVII. *Inſtantia contra datã reſolutionẽ.*

Dices, interdum religioſus habens facultatem à Prælato ad aliquod iter vel miniſterium agendum, dubitat an expediat, vel liceat mutare habitum, & ſua authoritate non audet, & de licentia Prælati ſecurus facit: ergo ſignum eſt poſſe Prælatum directè & per ſe hanc licentiam dare.

Diluitur.

Reſpondeo, illam magis eſſe authenticam interpretationem, quàm diſpenſationem: nam in rigore illud dubium poſſet determinari per prudens arbitrium, conſiderata cauſa: ſi verò poteſt fieri recurſus ad Superiorem, meritò fit, quia ad illum ex officio ſpectat declarare an lex obliget in caſu dubio, & ſua authoritate adiungit practicam certitudinem. Quòd ſi quis illam vocet diſpenſationem, non contendo de voce, quia ſolùm loquimur quando conſtat obligationem non dimittendi habitum non ceſſare ob extrinſecas cauſas, & per ſe tollitur à Superiore; & hoc dicimus pertinere ad ſolum Pontificem. Vnde infero, regulariter ac moraliter loquendo, per ſolam licentiam Prælati non poſſe dimitti habitum pro tota vita, nec pro tempore diuturno, & quaſi ſtabili modo, ſed ſolùm occaſione alicuius actionis, & pro tempore quo durat; quod ſecus eſt de diſpenſatione Pontificis, vt per ſe conſtat. Et ideo dico, *regulariter loquendo*: quia ſi religioſus mittatur à prælato ad prædicandum Euangelium, vbi non poteſt ſine periculo facere niſi mutando habitum, etiam poterit longo tempore, & per totam vitam ea licentia vti, quia eſt conſequens ad prædictum miniſterium, quod toto illo tempore ſanctè exercetur.

Aſſertio ſecunda. Religioſum exuere ſe, abſque animo deſerendi habitum non eſſe peccatum, ſeclùſa regula, vel extrinſecis circunſtantiis.

XVIII. *Oſtenditur aſſertio.*

Hactenus à n. 4. diximus de dimiſsione & mutatione habitus: nunc de ſpolatione breuiter dicendum eſt, nihil de illa eſſe ſtatutum iure communi, quia c. 2. nec cleric. vel monach. in 6. non loquitur de ſpoliatione, vt in 5. tom. 3. p. n. 8. allato dixi. Et omnia alia iura magis loquuntur de mutatione habitus cum qua ſtatus relinquitur, quàm de ſpoliatione, vt ſuprà notaui. Vnde ex vi iuris communis hoc prohibitum non eſt: neque etiam ex natura rei aut ratione voti, ſeu ſtatus religioſi. Conſulenda ergo eſt religioſa regula, tanta enim erit hæc obligatio, quanta in illa fuerit impoſita. Vnde niſi ex aliis circunſtantiis hæc tranſgreſsio fiat culpabilis, vel mortale peccatum, non erit talis, niſi iuxta regulæ obligationem.

Sentire videtur Sylueſter ſemper peccare religioſum exeundo ſe abſque rationabili cauſa.

Ait tamen Sylueſt. verb. *Excommunicatio*. 9. n. 52. nunquam dimitti (etiam hoc modo) à religioſo profeſſo ſine rationabili cauſa abſque peccato: *quia adeò* (inquit) *eſt annexus oſſibus monachorum, quòd in quocunque loco conſiſtentes, ſiue in lecto quieſcentes, conſtanter eo vti debent*, citat cap. *vidua*. 20. q. 1. vbi Concilium Toletanum X. loquens de virginibus ſacris, quæ religionem confitentur, ait, *Tunc accepta à Sacerdote, vel miniſterio apta religionis profeſsioni veſte ſeu in lectulo quieſcens, ſiue in quocunque loco conſiſtens, conſtanter ea vtatur.* Et Concilium Carthaginenſe IV. c. 11. dicit, *Sanctimonialis virgo cum ad conſecrationem ſuo Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper vſura eſt, profeſsione, & ſanctimoniæ aptis*, habetur in cap. *Sanctimonialis*. 23. diſt. Imò indicat præterea Sylueſt. hoc peccatum eſſe mortale, ſi ex rationabili cauſa non fiat, vt ſi ex laſciuia (inquit) & illicita ſenſualitate dormiendi quietius in hoſpitio extra monaſterium.

Accedit aliqua ex parte Nauarrus.

Et Nauarr. in conſil. de Apoſtatis ſignificat, religioſum, qui ſpoliatur habitu ad liberius fornicandum, peccare mortaliter, non ſolùm contra temperantiam, ſed etiam exuendo habitum, quanuis apoſtata non ſit.

Suſtinetur tamen aſſertio poſita.

Nihilominus ex vi iuris communis certum exiſtimo non eſſe in hoc obligationem ſub peccato mortali: quia neque in citatis decretis ſunt verba, quæ indicent rigoroſum præceptum. Nam in cap. *vidua*. ſolùm dicitur, *conſtanter ea vtatur*; in alio verò, *qualibus ſemper vſura eſt*. quæ non ſunt verba rigoroſe præceptiua, vt per ſe conſtat: nec communi vſu & conſuetudine ita ſunt interpretata. Nec dicti authores oppoſitum ſentiunt: nam Sylueſter expreſſe dicit, licèt monachi debeant ſemper ſuo habitu vti, tamen hoc debitum eſſe honeſtatis, non neceſsitatis. Et in hanc ſententiam refert Archidiaconum, & Ioan. Andr. ſolùm ergo volunt ex circunſtantia extrinſeca poſſe illud peccatum eſſe mortale. Vnde in prædicto caſu intemperantis religioſi non erit, per ſe loquendo, duplex malitia mortalis in illo actu, vna fornicationis, alia ſpoliationis habitus, niſi fortaſſe ex ſpeciali regula talis prohibitio cum eo rigore facta ſit: ſemper enim iura ſpecialia excipimus, quæ conſulenda & obſeruanda ſunt. Alia de decentia, quam religioſi in veſtibus ſeruare debent, legi poſſunt apud Nauarr. Comment. 4. de Regul. num. 27, vbi latè expendit Clem. 1. de Conſtit. de qua aliqua dicemus in cap. 11.

CAPVT

CAPVT VI.

Vtrum religioſi ad clauſuram ſeruandam non egrediendo clauſtrum proprio & rigoroſo præcepto teneantur.

CIrca clauſuram maior eſt, & ſpecialis monialium obligatio; & ideo quæ in genere dicemus, de viris præcipuè intelligenda ſunt, poſtea in cap. 8. & 9. quod fœminis fuerit particulare addemus. Poteſt autem religioſa clauſura in duas partes diſtribui: vna eſt obſeruatio clauſtri non egregiendo extra illud; alia eſt eiuſdem clauſtri obſeruatio, non admittendo perſonas extraneas ſeculares, vel laicas intra illud.

I. *Argumentũ pro ſententia neg.* Circa priorem partem clauſuræ in hoc cap. propoſitæ, quæſtio eſt, an habeant religioſi ſpeciale præceptum non egrediendi extra clauſtrum ſine legitima facultate, & conſequenter an talis egreſſus ex ſuo genere ſit peccatum mortale. Ratio dubitandi eſt, quia hæc obligatio non oritur ex voto, nec ex præcepto Eccleſiaſtico, ergo ad ſummum oritur ex regula: ergo non eſt maior quàm ſit communis obligatio regulæ: non eſt ergo, per ſe loquendo, & ex genere ſuo peccatum mortale. *Prima pars argumenti vrgetur.* Prima pars antecedentis probatur, quia religioſi directè non vouent clauſuram, quia ordinariè ſolum vouent tria ſubſtantialia vota: neque etiam indirectè in his continetur clauſura, niſi in quantum in virtute obedientiæ præcipi poteſt: ergo donec ita præcipiatur per regulam, vel Prælatum, non eſt talis obligatio ex vi voti. Neque obſtat quòd aliqui dicuntur profiteri expreſsè hoc modo, Promitto Deo, & Sanctis eius, & vobis Domino abbati, me perpetuam continentiã ſeruaturum in hac domo, vel monaſterio, vt ex Speculatore refert Nauarr. ſtatim citandus, tum quia illud ſpeciale eſt, & mihi non conſtat in qua religione ſeruetur: tum etiam, quia intentio illorum verborum non eſt promittere nunquam exire à monaſterio materiali, ſed formali, vt ſic dicam, id eſt, ſeruare continentiam cum perſeuerentia in tali ſtatu.

II. *Vrgetur poſterior pars argumenti.* Secunda pars probatur, quia nullum eſt in iure canonicum decretum, quod huiuſmodi præceptũ ſatis probet. Nam ſi qua ſunt, maximè illa, quæ Gratian. congerit 16. q. 1. Illa verò non de permanentia in clauſura vt ſic, ſed in ordine ad abſtinendum à functionibus Eccleſiaſticis loquuntur, quando verbis vtuntur præceptiuis, vt patebit vnum vel aliud attingendo. Primum eſt cap. *placuit.* ſecundum 16. q. 1. vbi Eugenius Papa ait, *Placuit communi noſtro Concilio, vt nullus monachorum pro lucro terreno de monaſterio exire nefandiſsimo auſu præſumat.* Et infrà, *Sit clauſtro ſuo contentus: quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio monachus.* Vnde Bernard. ſerm. 1. de S. Andrea, monaſteria comparat ſtagnis, à quibus piſces non habent diuagandi facultatem. In quibus verbis priora, quæ maiorem rigorem continent, non ſunt abſoluta, ſed cum illis limitationibus, *pro lucro terreno, & nefandiſs mo auſu.* ex quibus conſtat nõ ſimpliciter prohiberi exitum, ſed ad prauum finem, vel ad actiones vel miniſteria monachis prohibita, quæ ibi ſtatim recenſentur iuxta illius temporis conſuetudinem. Poſteriora autem verba nõ continent præceptum, ſed monitionem & recordationem proprij ſtatus, vt patet etiam ex ſubiunctis verbis, *Sedeat itaque ſolitarius, & taceat, quia mundo mortuus eſt, Deo autem viuit.* Quomodo etiam dicit Concilium Nicænum in c. *placuit.* 1. eiuſdem q. *Placuit omnibus reſidentibus in ſancta Nicæna Synodo, vt monachorum conuerſatio & vita ſecundum etymologiam nominis ab omnibus diſcrepet (monachus enim Græcè, Latinè ſingularis dicitur) vnde monachum per omnia ſingulariter agere oportet.* Per quæ verba ſui ſtatus illum admonet, & poſtea ſubiungunt præceptum in his decretis (quod præ oculis habendum eſt) intentum, agunt enim de monachis antiquis, qui ex vi ſtatus non erant ſacerdotes, neque ad miniſteria Eccleſiaſtica ordinabantur, ſed ad vitam ſeparatam & contemplatiuam agendam: directè ergo prohibentur exire ad illa miniſteria circa populum peragenda, non verò nouum præceptum circa eorum ſtatum eis imponitur. Imò in dict. c. *placuit.* 1. in fine apertè ſupponitur monachos poſſe exire, ſeu peregrinari, nam dicitur, vt non ſepeliant niſi monachum in monaſterio ſecum commorantem, etſi fortuitò quenquam aduenientium fratrum ibi mori contigerit. Per illam verò comparationem piſcis declaratur vtilitas vel neceſsitas clauſtri ex vi ſtatus, non ex ſpeciali præcepto canonico. Aliud decretum eſt in cap. *Monachi.* 2. ead. q. ſed conſtat manifeſtè ibi non exitum, ſed Eccleſiaſticum miniſterium egrediendi prohiberi, & prætereà addi, *ſine imperio Abbatis.* Idem poteſt reſponderi ad c. *iuxta*, & c. *qui verè.* ibid.

III. *Probantur conſequentia argumenti n. 1. illata.* Conſequentiæ autem in num. 1. illatæ probantur à ſufficienti partium enumeratione, quia non eſt aliud principium vnde poſsit oriri hæc obligatio, niſi regula, quæ quoad hanc obſeruantiam non fertur maiori rigore, nec verbis magis indicantibus præceptum, quàm in aliis, vt videre licet in Regula Auguſtini cap. 10. aliàs 29. quoad hanc partem ſolùm dicitur: *Qui habet aliquo eundi neceſſitatem, cum quibus Præpoſitus iuſſerit, ire debebit.* Dixerat enim in cap. præcedenti, & in c. 16. aliàs 8. vt nunquam ſoli incedant, ſed duo vel tres ſimul: hîc autem ſubiungit, ſocium debere à Prælato deſignari: vnde à fortiori ſupponere videtur potius quàm diſponere vt petatur licentia à Præpoſito, ſi quò eundem eſt: hæ autem regulæ non plus obligant quàm reliquæ. Baſilius autem in ſua regula nullum peculiare præceptum de hac re poſuit: ſolum in reg. 35. ex fuſiorib. indicat vtilitatem magnam manendi intra clauſtra. Et in c. 8. conſtit. monaſt. monet grauiter religioſos, vt in aſsignato ſibi ad habitandum loco fortiter & quietè permaneant, & non facilè huc illucque diſcurrant. Subdit verò ſtatim: *Neque verò tamen proptereà perpetuo eſt tanquam in cuſtodia permanendum, ſed quandocunque & res poſcit, & conſcientia non reprehendit, liberè eſt, fidenterque prodeundum, ita tamen vt in prodeundo modus teneatur, & praua omnis ſuſpicio euitetur.* In regula autem Carmelitarum (quæ creditur eſſe Baſilij) cap. 6. dicitur, *maneant ſinguli in cellulis ſuis, vel iuxta eas die ac nocte in lege Domini meditantes*, & cætera. Ex quibus à fortiori ſequitur obligatio manendi in clauſtro. Sed illa regula non plus obligat quàm aliæ, & certum eſt minus obligare quàm præceptum non exeundi extra clauſtrum; grauius enim peccaret religioſus Carmelita extra clauſtrum ſine licentia exiens, quàm extra cellam. In regula etiam D. Benedicti nihil expreſſum de hac re inuenitur, nam licèt cap. 29. ſupponatur eſſe graue delictum egredi monaſterium, tamen ſermo ibi eſt de egreſſu per apoſtaſiam, vel fugam, quod longè diuerſum eſt. In cap. autem 51. prohibet comedere extra monaſterium ſine imperio Abbatis, de exitu autem nihil dicit. Neque etiam S. Franciſcus in ſua regula: ſolùm enim de volentibus ire ad infideles, diſponit in c. vlt. vt non eant ſine licentia Miniſtri Prouincialis. Denique in Regula S. Pachomij, cap. 36. 47. & 72. prohibetur exitus ſine licentia, ſicut prohibetur etiam locutio, aut deambulatio in monaſterio, vel aliquid ſimile. Non apparet

paret ergo vnde in hac re ſit rigoroſa præcepti obligatio.

IV. *Primũ præmiſſum in hac q. certũ.*

Vt ſeparemus certa ab incertis, ſupponendum eſt, exitum à monaſterio animi apoſtatandi, vel fugiendi ab obedientia Prælatorum, eſſe intrinſece malum, ſuppoſita profeſsione, & ex genere ſuo peccatum mortale, quia directè repugnat obligationi, quæ ex profeſsione naſcitur. De qua re infra in lib. 3. à cap. 1. vbi de mutatione religioſi ſtatus dicturi ſumus: hîc enim non agimus de permanentia in ſtatu, & receſſu illi contrario, ſed de permanentia in loco materiali monaſterij, vt ſic dicam, & hanc vocamus clauſuram, cui opponitur egreſsio tantum localis extra ſepta totius monaſterij. *Secundum præmiſſum.* Secundò certum eſt, hanc clauſuram non eſſe ita præceptam monachis ſeu religioſis, vt nulla ratione eis liceat extra clauſtrum exire: nam de licentia legitimi Prælati exire licet, vt ſupponunt omnes regulæ religioſorum, & ius commune non repugnat, communiſque conſuetudo confirmat. Certum eſt etiam Prælatos communi & ordinaria poteſtate poſſe dare hanc licentiam, niſi vbi aliquod ius proprium alicuius religionis obſtiterit. *Tertium præmiſſum.* Tertiò ſuppono eſſe in religioſis aliquam obligationem non exeundi è clauſtro ſine licentia Prælati. hoc enim etiam conſtat ex regulis & ex vſu. Intelligendum eſt autem de religioſis infra Prælatum, nam ipſe Prælatus ſibi poterit facere facultatem, vt per ſe conſtat, quamuis in modo poſsit excedere, vt infra attingam. Loquimur etiam de religioſis, qui profitentur vitam communem ſeu cœnobiticam prout nunc ſunt in Eccleſia: nam ſi ſtatus religioſus conſideretur vt fuit in Apoſtolis, vel prout eſſe poteſt in vita ſolitaria vel priuata, non poſtulat neceſſario hanc obſeruantiam. Duo ergo alia videntur poſſe dubitari. Vnum eſt, qualis ſit obligatio religioſi non exeundi extra clauſtrum ſine licentia: aliud eſt, an hæc licentia dari poſsit à Prælato per modum ordinariæ facultatis, vel ſolum per modum diſpenſationis.

V. *Datur obligatio ad clauſuram.*

Circa primum videtur ſanè dicendum, hanc obligationem ex genere ſuo non eſſe tantum ex ſimplici ordinatione regulæ obligantis ad pœnam, & non ad culpam, ſed eſſe in conſcientia, & in rigore proprij præcepti obligantis iuxta materiæ capacitatem. ita ſentit Nau. ſuprà, qui non parum laborat in inueniendo hoc præcepto, & tandem illud præcipuè reducit ad conſuetudinem & vſum omnium religionum. Quamuis enim hæc obſeruantia à principio inceperit ex directione regulæ, poſtea verò vſu videtur recepta tanquam res grauis, & intrinſece neceſſaria ad cuſtodiam & conuenientem diſciplinam illius ſtatus. Nonnihil etiam potuerunt conferre Conciliorum & Pontificum decreta ad introductionem huius præcepti, maximè illud Concilij Chalcedon. c. 4. quod refertur in dict. cap. *qui vere.* ibi, *In locis, in quibus ſe ſemel Deo dedicauerunt, permanentes*, & ſubditur infrà, *Prætereuntem vero hæc decreuimus extra communionem eſſe, ne nomen Domini blaſphemetur.* Et aliud Alexandri II. in dict. c. 2. *Iuxta Chalcedonenſis tenorem optimi Concilii monachis, quamuis religioſis ad normam S. Benedicti intra clauſtrum morari præcipimus, vicos, caſtella, ciuitates peragrare prohibemus.* Quamuis enim verum ſit hæc & ſimilia fuiſſe præcepta ad illum finem, vt non vſurparent Eccleſiaſtica miniſteria, tamen ea occaſione videtur eis præcepta aliqua permanentia in clauſtro, vel ſaltem ipſo vſu in eo ſenſu eſt illa lex recepta. Et eodem modo, licet illa loquatur de ſolis monachis, & ſecundum antiquam institutionem, quæ ad actiones erga proximos non ordinabatur: nihilominus quoad hanc partem videtur ab omnibus religionibus recepta, nam in omnibus delictum in conſcientia exiſtimatur, clauſurã frangere prædicto modo. Vnde Innoc. III. in c. *quando* de offic. ordin. de omnibus loquens inquit, *Ad audientiam noſtram noueris perueniſſe, quòd monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ cùm deberent potius in clauſtro iuxta regularia inſtituta diuinis obſequiis vigilare, clauſtrum abhorrentes per curias Principum diſcurrere*, &c. Et ſimilia habentur in Clem. 1. §. *quia verò.* de ſtatu monach. In quibus iuribus directè quidem non præcipitur clauſura, ſed prohibetur diuagatio & diſcurſus ad curas Principum, maximè ſine licentia Prælatorum, & vſurpando bona religionis: ſupponunt tamen regularem obligationem ad clauſurã ſeruandam. Huius autem rei fundamentum magis explicabitur declarando gradum culpæ, quæ in tranſgreſsione huius obligationis committi poteſt.

VI. *Hæc obligatio per ſe eſt grauis.*

Dico ergo ſecundo, hæc obligatio ex genere ſuo talis eſt, vt contra illam poſsit mortaliter peccari, ex eo ſolum quòd materia in illo genere grauis ſit. Hæc aſſertio ſequitur ex præcedenti, nam hæc lex vel traditio obligat in conſcientia, & per ſpecialem voluntatem legislatoris non limitatur ſolum vt obliget ſub veniali, vbi enim eſt hæc limitatio? nunquam enim præſumitur niſi explicetur. Cum autem in præſenti hæc obligatio vt eſt in conſcientia, maxime nitatur aut legibus canonicis, aut conſuetudine, deberet per illas explicari, quod non ſit neque in decretis citatis, nec per conſuetudinem: ergo relinquitur hæc obligatio in ordinario & quaſi naturali modo obligationis legis humanæ: conditio autem huius legis eſt vt obliget quantum poteſt iuxta capacitatem materiæ, & conſequenter vt in materia graui obliget ſub mortali: ergo talis eſt præſens obligatio. *Caſus nonnulli certi grauitatis huius materiæ.* Materia autẽ grauis reſpectu huius obligationis poteſt variis exemplis explicari. Primum, ſi quis abſque licentia clauſtrum egrediatur, vt extra illud diu & quaſi ſtabili modo viuat, etſi non habeat animum nunquam reuertendi, vel omnino relinquendi religionem: nam talis fuga ex communi ſenſu omnium religionum grauis tranſgreſsio eſt; imò ego exiſtimo id non fieri ſine culpa apoſtatiæ, quando intenditur mora multum diuturna, de quo infrà in lib. 3. ſuo loco dicam. Multi autem, inter quos vidẽtur eſſe Caiet. & Nauarr. exiſtimant non eſſe apoſtaſiam, niſi ſit cum animo non reuertendi, & nihilominus pro certo habent eſſe graue peccatum mortale, quod tamen eſt in materia clauſurę. Imò idem cenſendum eſt de quacunque propria fuga, quæ occultè fit, aut quaſi violenter inuito Prælato ad vagandum aliquo tempore, etiamſi nec tempus ſit multum diuturnum, neque vagatio ſit ad peccandum mortaliter: & à poſteriori ſignum huius grauitatis eſt ſcandalum & infamia vel religioſi, vel etiam religionis, quam talis fuga ſolet generare. Propter quod adeò eſt in iure odioſa, vt etiam prętextu adeundi maiorem Prælatum, in canonibus prohibeatur. Et nouiſsime Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 4. de Regularibus dixit, *Non liceat regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eis miſsi, aut vocati fuerint*; & contrarium facientes mandat puniri vt tranſgreſſores ſui inſtituti. *Trident.* Vbi particula, *non liceat*, ſatis ſignificat obligationem in conſcientia, & modus tranſgreſſionis ac pœnæ ſufficienter oſtendit grauitatem tranſgreſsionis.

VII. *Caſus alii ex ſententia Authoris.*

Præter hæc quæ clara videntur, cenſeo etiam eſſe grauem materiam huius tranſgreſsionis quẽcunq; nocturnũ exitum furtiuũ, & ſine licentia, etiãſi alias ex fine nõ ſit ad peccandũ mortaliter, quia reuera eſt nimis contrarius decentiæ & cuſtodiæ religioſæ, & eoſdẽ effectus ſcãdali & infamiæ per ſe loquẽdo ſecũ trahit. Et hoc clarè ſupponit Clem. VIII. in decreto de caſibus reſeruatis religioſorum:

nam

nam tertius eſt *nocturna, ac furtiua à monaſterio egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta*, cùm enim non reſeruentur niſi peccata mortalia, ſupponit manifeſte talem eſſe illum egreſſum, non tantum ex fine extrinſeco, hic enim accidentarius eſt, & oportuiſſet id explicare, eſt ergo tale ex obiecto. Vnde etiam cenſeo, quanuis egreſsio diuturna ſit, ſi tamen fiat animo pernoctandi etiam extra monaſterium ſine licentia eſſe ſufficientem materiam peccati mortalis. Quia nocturna egreſsio non eſt tantum mortalis propter modum exitus, per quem vis quædam fieri videtur cuſtodiæ monaſterij, quæ ſine dubio eſt circunſtantia multum aggrauans, ſed etiam eſt grauis propter exiſtentiam ipſam furtiuam extra monaſterium, tanto & tali tempore, in quo, per ſe loquendo, ineſt & periculum infamiæ, & ſcandali, tam proprij, quàm aliorum.

VIII. *Quæ ſit cauſa prædictæ grauitatis.*

Ex quibus exemplis coniectare poſſumus, radicale fundamentum huius grauitatis, eſſe ius Superioris ad gubernandum, & cuſtodiendum ſubditum, quod grauiter læditur per huiuſmodi exitus. Nam in primis ſubditus ita eſſe debet ſub poteſtate Superioris, vt ab illo poſsit vel gubernari & cuſtodiri, vel imperari: à qua ſubiectione multum ſubtrahitur per fugam vel diſceſſum à monaſterio, inuito, vel inſcio Prælato: nam ſi diſceſſus ſit diuturnus quoad moram, priuatur quodammodo Prælatus poteſtate imperandi, in materia graui, qua ratione fuga ſerui, qui tenetur eſſe ſub poteſtate domini, ex ſuo genere grauis culpa eſt: religioſus autem quoad hoc ſuo modo æquiparatur ſeruo, vt tomo præced. dictum eſt. Si autem diſceſsio ſit ad modicum tempus quoad quantitatem, graue autem quoad qualitatem, vt ſic dicam, quia nimirum eſt tempus requirens maiorem cuſtodiam, & permanſionem ſub poteſtate Prælati, ea ratione etiam tollitur Prælato ſubiectio ſeu ius debitum illi in materia graui: vt ſi filia furtim diſcedat à domo paterna, præſertim tempore nocturno. nam licèt aliàs in indiuiduo fingamus non peccare mortaliter neque ex intentione, neque ex periculo, ex iniuria quam facit domui paternæ, & fidelitati illi debitæ, grauiter peccabit: non eſt autem minus religioſa caſtitas, & decentia ſeruanda. Et iuxta hanc ponderationem explicata hæc obligatio, videri poteſt non mere poſitiua, ſed naturalis, & diuina, ſuppoſita profeſsione religioſa in tali ſtatu, pertinereque vel ad iuſtitiam legalem reſpectu totius communitatis, vel reduci etiam ad votum obedientiæ reſpectu Prælati: nam hoc votum (quod eſt notandum) non tantum obligat ad actu obediendum quando actu præcipitur, ſed etiam ad perſiſtendum quaſi in proxima ſubiectione, vt mandari quis poſsit, quam ex natura rei ſecum affert obedientia, etiamſi diſtinctè non præcipiatur. Vnde furtiua diſceſsio à clauſtro ſic conſiderata nō tam eſt peccaminoſa grauiter ob materialem egreſſum à terminis localibus clauſtri, quàm ob ſubtractionem à ſubiectione & poteſtate Prælati, quæ cum illa coniuncta eſt. Sic ergo ſatis probabiliter explicatur radix huius obligationis. Quod ſi aliquibus nihilominus videatur non omnino demonſtrari obligationem merè naturalem, negari ſaltem non poterit, & oſtendere ſufficientem grauitatem in illa materia ad grauem etiam obligationem legis poſitiuæ, & conuenientiſsimè impoſitam eſſe religioſis hanc obligationem, ſiue per legem canonicam ſcriptam, ſiue per conſuetudinem & quaſi traditionem.

IX. Dico tertio nihilominus exire de clauſtro ſine licentia Prælati non eſt adeo graue peccatum, quin in indiuiduo poſsit eſſe veniale ex leuitate materię. Et quidem aſſertionem ipſam, quantum ad leuitatem culpæ, expreſſe docet Nau. dict. Comm. 4. n. 35. Sed videtur amplius velle, nimirum hoc peccatum per ſe tantum eſſe veniale, licet per accidens ex ſcandalo vel nocumento poſsit fieri mortale. Ratio eius eſt, quia licet ius commune confirmet, non tam id facit addendo vim præcepti, ſed vim generalis ſtatuti, ita quod non fiat de obſeruantia præceptum, ſed de obſeruantia regulæ particularis obſeruantia legis generalis. Cuius rationis vim & ſenſum non ſatis percipio, quia vel intendit canones Eccleſiaſticos nullam huic regulæ addidiſſe obligationem, ſed ſolum feciſſe vt quę erat regula particularis vnius vel alterius religionis, eſſet vniuerſalis omnium: & hoc repugnat his quæ hactenus diximus, & verbis canonum quę pręceptiua ſunt, & multo magis conſuetudini, quam ipſe non negat: præterquam quod ſi id verum eſſet, neque ad peccatum veniale per ſe obligaret talis prohibitio, quia ſimplex regula generatim ſumpta non obligat in conſcientia, niſi induat veram rationem legis. Vel intelligit ius commune addidiſſe vim ſtatui generalis obligantis in conſcientia cū limitatione ad veniale ex intentione canonum ſeu authorum eorum, & interrogo vnde conſtet de hac intentione, cum verba præceptiua abſoluta ſint.

Dico ergo peccatū hoc non eſſe veniale ex limitata voluntate legiſlatoris, ſed poſſe fieri veniale ex leuitate materiæ, qualis erit, vt opinor, ſi duo religioſi per communem ianuam ſine licentia exeant conſueto modo, paulo poſt reuerſuri: ſecluſa enim mortali intentione in tali exitu, & ſecluſo ſpeciali præcepto alicuius religionis, ſi forte ſit, per ſe & ex vi clauſuræ, hoc non eſt peccatum mortale: quia & prudenti exiſtimatione vt tale apprehēditur communi conſuetudine: neque illa eſt ſubtractio notabilis à ſubiectione Prælati, nec poteſt dici fuga à monaſterio, vel aliquid ſimile. Quamuis ergo ille ſit grauis defectus intra latitudinem diſciplinæ regularis, & excuſari non poſsit à culpa veniali, quia aliquo modo lædit clauſuram, & cuſtodiā religioſā, tamen non poſſumus illud vt peccatum mortale damnare, quia in illo genere nō continet grauē deordinationē. Poſſumus id confirmare exēplo ſerui ſuprà adducto, nam licet fugiendo grauiter peccet (quod gratia exempli ſuppono) ſi tamen ad horam ſe ſubtrahat, vt propriæ vacet voluntati, etiam cū aliquo incommodo Domini, non peccabit plus quā venialiter ob materiæ leuitatem: ita ergo in præſenti. Denique cuiuſcunque ferè legis tranſgreſsio poteſt eſſe venialis ex leuitate materiæ: ergo etiam hæc, quia nulla eſt ſpecialis ratio quæ obſtet.

X. *Contrarii placitum Authoris.*

Probatur.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

XI. *Declaratur & ſuadetur aſſertio.*

Tandem dicendum eſt, non obſtante hac obligatione poſſe interdum exitum hunc extra clauſtrum fieri licite ſine licentia ex iuſta cauſa. Non loquimur de exitu vel apoſtatico, vel ſimpliciter fugitiuo à tota religione, & omnibus Prælatis eius, ad hunc enim nulla poteſt eſſe iuſta cauſa, eſt enim intrinſece malus, vtpote voto contrarius, & ideo honeſtari non poteſt, vt infrà ſuo loco videbimus. Loquimur ergo de exitu, qui licitus eſſet, ſi de licentia fieret. Hic ergo præſertim ad breue tempus interdum eſſe poteſt neceſſarius ex charitate proximi ad defendendum illum, vel iam morienti per abſolutionem ſubueniendum, vel quid ſimile: & tunc licet petenda ſit licentia, ſi fieri poſsit, ſi tamen inſtet neceſsitas, licitum eſt exire ad opus charitatis neceſſarium. Verum eſt in his & ſimilibus caſibus interuenire præſumptam, ſeu tacitam licentiam, quæ in his rebus ſufficit, vt in ſuperioribus dictum eſt. Poteſt tamen accidere, vt petita licentia negetur, & tunc oriri videtur perplexitas quædam: veruntamen vſitata regula ſequenda eſt, vt ſi res fuerit dubia, religioſus ſequatur iudicium Prælati, & ſuam legem obſeruet: ſi autem de neceſsitate proximi ac proinde de obliga-

obligatione charitatis certus ſit; & Prælatus procedat vel ex falſa præſumptione, vel ex prauo affectu, & res poſsit fieri ſine ſcandalo; & infamia religionis, tunc nullum committetur peccatum in tali egreſſu: imo interdum cadere poterit ſub obligatione, quanuis tot requirantur circunſtantiæ, vt vix caſus ſit moralis, niſi in exitu quaſi momentaneo, qui moraliter quaſi pro nihilo reputatur. Hic autem occurrebat quæſtio, an hic exitus ad longum iter agendum poſsit aliquando eſſe licitus animo eundi ad ſuperiorem Prælatum prætextu propriæ defenſionis. ſed de hoc dicam commodius infra cit. lib. 3. tractando de apoſtaſia religioſorum.

XII. Per hæc ſatis videtur explicata hæc obligatio, & ſatisfactum rationibus dubitandi in principio n. 1. poſitis. Supereſt tamen declarandum qualis licentia neceſſaria ſit vt hic exitus licite fiat. *Sententia Nauarri.* Naua. enim ſupra ſentit licentiam hanc eſſe neceſſariam per modum diſpenſationis, & conſequenter non poſſe dari licite niſi ex iuſta cauſa, neque ſubditum liberari à violatione clauſuræ per licentiam ſine rationabili cauſa obtentam, ſicut ſupra dicebamus de vſu paupertatis. *Prima pars vera reſolutionis.* Sed diſtinguendum cenſeo inter rigoroſam præcepti obligationem, quæ hic cenſetur eſſe ex iure communi, vel naturali, & inter obſeruantiam regulæ. Priori modo aſſero, per licentiam Prælati ſine fraude & vi ab illo obtẽtam ſemper excuſari à culpa mortali, clauſurę violationem, etiamſi licentia imprudenter, & ſine vlla cauſa detur, imo (quod grauius eſt) etiamſi Prælatus per ſuã regulam ſit prohibitus eam dare. *Probatur.* Probatur, quia talis exitus non eſt apoſtaſia, neque fuga, neque etiam furtiua egreſsio: quia nec fit inſcio Prælato, nec extra obedientiam eius: ſecluſis autem illis tribus capitibus, & ſecluſis ijs, quæ ſunt per accidens, ſcilicet ſcandalo, contemptu, &c. non apparet in hac re materia grauis culpæ ex vi ſolius clauſuræ. *Confirm.* Confirmatur, & declaratur ratio à priori, quia licentia Prælati in pręſenti non eſt diſpenſatio in iure communi, ſed potius eſt quaſi materia & conditio ipſiuſmet præcepti, quia hæc lex non prohibet exitum ſimpliciter, ſed exitum ſine licentia. Neque talis lex ex ſua ſpeciali ratione poſtulat vt licentia prudenter detur, ſed hoc ſupponit ex officio Prælati: neque imponit ſubdito onus hoc examinandi, id enim neque ex lege conſtat, neque ex conſuetudine; nec multum rationi conſonat. Præſertim, quia finis huius prohibitionis, vt dixi, magis eſt vt religioſus non diſcedat à Prælato; quam vt non diſcedat à loco: quotieſcunque autem diſcedit ſub voluntate Prælati, non diſcedit à Prælato, etiamſi Prælatus talem voluntatem immerito habeat.

XIII. *Inſtantia.* Dices, hoc diſcurſu probari religioſum nec venialiter peccare vtendo tali facultate: quod videtur plane falſum, cum id irrationabile ſit. Sequela vero patet, quia nullo modo violat legem clauſuræ quantum ad materiam eius, vt explicata eſt. *Reſponſio.* Reſpondeo concedendo ſequelã ex vi illius legis clauſuræ, vt ſi quis habeat præceptum non comedendi ſine licentia, & petat, ac obtineat illam, & comedat ſine vlla neceſsitate propter ſolam voluptatem, nihil peccabit contra dictum pręceptum, quia in nullo violauit materiam eius, licet peccet contra temperantiam intempeſtiue, vel ſine cauſa comedendo: ſicut non violat legem ieiunij, qui de cibis non prohibitis nimium comedit tempore permiſſo, licet aliàs intemperatus ſit. Ita ergo in præſenti caſu nihil peccat religioſus contra commune ius clauſuræ, licet peccare poſsit vel petendo licentiam, quæ iuſte dari non poteſt, vel otioſe tempus conterendo, vel malum exemplum dando, vel alio ſimili modo: quę peccata frequenter erunt venialia, mortale vero vel nunquam, vel rariſsime, niſi intentio exeundi ſit ad peccandum mortaliter, vel cum aliquo graui ſcandalo, quæ omnia accidentalia ſunt. Hæc vero intelligenda ſunt de ordinario egreſſu ad breue tempus, vel ad aliquod iter agendum. Nam ſi loquamur de facultate ad habitãdum extra monaſterium, hæc dari non poteſt niſi per modum diſpenſationis ex cauſa legitima: quia quoad hoc prohibitio eſt abſoluta, vt conſuetudo ipſa declarat, vt infra tractando de mutationibus religioſorum latius dicemus.

Ex quibus infero, Prælatum, qui in tali loco non habet ſuperiorem, exeundo ſine iuſta cauſa, non violare clauſuram, licet aliàs fortaſſe peccet. XIV. *Illatum de egreſſu ipſius Superioris.* Probatur, quia non exit ſine licentia, quam enim poteſt alijs dare, poteſt etiam ſibi ſumere; vel certe lex illa, quæ in ſuamet materia includit licentiam Pręlati, loquitur ſolum ad ſubditos, relinquens Prælatum in libertate, quam habet ex vi ſui muneris: nec imponit illi ſpecialem obligationem, vt illa irrationabiliter non vtatur, quia de hoc nihil loquitur, ſed relinquit naturali obligationi. In quo vltimo puncto oppoſitum ſentit Nauar. ſupra n. 32. non tamẽ dicit peccare mortaliter, ſed forte venialiter, ex illo principio, *Patere legẽ, quam ipſe tuleris*. Cum autẽ nos dixerimus ex vi legis clauſuræ ẽt ſubditos non peccare egrediendo ſine cauſa, dummodo non ſine licentia, potius ſequitur ex illo principio, Prælatũ etiam non peccare propter tranſgreſsionem illius legis, licet fortaſſe aliũde id nõ faciat ſine peccato.

At vero loquẽdo ex vi regulæ non poſſumus doctrinam generalem tradere niſi ſub cõditione proportionata vnicuique regulæ. XV. *Secunda pars reſolutionis.* Nam ſi aliqua regula obligat ad ſpecialem clauſuram præter communẽ hactenus explicatam, & directe prohibet vel Prælatis eam licentiam dare, niſi ex iuſta & neceſſaria diſpenſatione; vel ſubditis abſolute interdicit violationẽ eius, tunc licentia data ſine iuſta cauſa non reddet religioſum tutum in conſcientia intra gradũ obligationis regulæ, id eſt, ſi regula obligat ſub mortali, non excuſabit illud, ſi ad veniale ſimiliter: ſi vero ad ſolam pœnam, hæc iam non eſt proprie in conſcientia, & ideo apud ipſum Prælatum, qui dedit facultatem, fortaſſe excuſabit, non tamen apud ſuperiorem Prælatum, ſi tam clara ſit iniquitas licentię, vt non poſsit ſubditum ignorantia, vel authoritas Prælati excuſare. Ratio eſt, quia tunc non ſufficit ſimplex licentia, ſed diſpenſatio neceſſaria eſt, vt ſupponitur, ex vi regulæ: illa vero diſpenſatio ſine cauſa rationabili non tantum eſt iniqua, ſed etiam nulla, quia eſt ab inferiori in lege ſuperioris: regula enim eſt ſuperior Prælato, & ab altiori iuriſdictione ſeu poteſtate. Exemplum huius rei eſt, quod Nauarr. ſupra adducit de clauſura Carthuſianorum, *Exempla iuris ſeu regula variarum religionum.* qui per ſtatuta prohibentur egredi clauſtrum ſine licentia Prioris Generalis, niſi in raris caſibus in eorum conſtitutionibus numeratis. Et ſimile fere exemplum eſt in religione Chamaldulenſi. Et omnes pene religiones monachales maiorem clauſuram ex vi ſuæ regulæ profitentur, quàm Mendicantes, quia non profitentur mendicitatem, aut miniſteria, quæ ſine egreſſu à clauſtro commode fieri non poſſunt. Et inter ipſas monachales quædam obſeruant ſtrictiorem clauſuram: imo intra eandem religionem quædam monaſteria ex peculiari conſtitutione, vel conſuetudine ſtrictiorem ſeruant clauſuram, vt in religione S. Benedicti Caſsinenſe monaſteriũ in Italia, & Montis Serrati in Hiſpania: & inter Canonicos regulares Illuſtre cœnobium S. Crucis in hac vrbe Conimbrica, & ſic de alijs monaſterijs, in quibus gradus & modus obligationis iuxta proprias vniuſcuiuſque conſtitutiones attendenda ſunt; multum etiam conſuetudo conſideranda: nam in his rebus magnam vim habet, vt Nauarr. aduertit.

CAPVT VII.

An rigoroſo etiam præcepto teneantur Religioſi ad clauſuram non admittendo externos.

I. *Ius commune ingreſſum externorum in monaſteria non vetat.*

SVpereſt dicendum de altera parte huius clauſuræ, quæ eſt vt ſeculares vel externi non permittantur ingredi monaſteria religioſorum. De qua re nihil inuenio generali lege canonica ſtatutum in corpore iuris neque quoad virorum, neque quoad fœminarum ingreſſum in talia monaſteria. Extra ius vero eſt quidam Motus proprius Pij V. & alius Gregorij XIII. de quibus ſtatim dicemus. Prius ergo ſupponendum eſt in hoc ſeruandas eſſe regulas vel conſtitutiones ſingularum religionum, in quibus ſi nihil ſit pertinens ad prohibitionem huius ingreſſus virorum vel fœminarum, nulla quidem erit circa hoc ſpecialis obligatio poſitiua, ſed ſola naturalis, quæ naſci poteſt vel ex decentia religioſa, vel ex neceſſaria cura vitandi ſcandalum, tam illud, quod ſeculares religioſis dare poſſunt, quam etiam illud, quod à religioſis poſſunt ijdem ſeculares capere, etiam ſæpe ſine culpa illorum, vt eleganter proſequitur Baſil. in Conſtit. monaſt. cap. 7. *Quod nec ſſe eſt* (dixit Ambroſius, licet aliud agens in offic. cap. 20.) *dare ſecularibus obtrectandi locum.* Quocirca ex vi ſui muneris tenentur Prælati, etiamſi peculiaris regula nihil iniungat, conuenientem vniuſcuiuſque ſtatui in hac parte cautionem adhibere, vt non facile perſonæ ſeculares intra clauſtrum, & præcipue ad eius interiora loca ingredi permittantur: quia quies à ſtrepitu ſecularium ſeparata religionis animis maxime neceſſaria eſt, teſte Bernardo ep. 78. Quod quidem magis neceſſarium eſt his, qui vitam pure contemplatiuam profitentur, quam his, qui miſcent actiuam: quibus nihilominus debita etiam moderatio neceſſaria eſt, ne & à ſecularibus contemnantur, & ad ſecularia nimia eorum familiaritate trahantur. Cum debita tamen moderatione & prudentia id nunquam fuit prohibitum, vt patet ex Baſilio ſupra, vbi in fine c. ait, etiam ad menſam poſſe admitti, ſi pij, prudentes, & bene affecti ſint. Et reg. 312. & 313. ex breuioribus & reg 20. ex fuſioribus id ſupponit cum declarat quomodo hoſpites, vel alij, qui ad nos viſitandos veniunt, recipiendi, & tractandi ſint. Et D. Ambroſ. dicto lib. officior. cap. 20. ſignificat, ſi ſeculares indigent noſtra ope aut miniſterio, potius expedire vt illi ad nos veniant, quam nos ad ipſos. Hoc tamen non eodem modo de fœminis, ac de viris accipiendum eſt: nam circa illas multo maior cautio eſt adhibenda, ne regulariter in monaſteria religioſorum ingredi permittantur, propter periculum, & ſcandalum. De qua re multa ſumi poſſunt ex Baſilio cap. 4. Conſtit. monaſt. & ex Ambroſ. ſupra.

Ex decentia tamen & ob vitandum ſcandalum ſpeciale ius non datur quouſque ſint arcendi.

II. *Vbi ſpecialis regula non admittendi externos datur tria in ea ſunt attendenda. Primum.*

Si autem ſpecialis conſtitutio religionis præcipit hanc clauſuram, prohibẽdo ingreſſum ſecularium, tria in illa conſideranda ſunt. Primum de quibus perſonis loquatur: nam frequentius prohibebit tãtum ingreſſum fœminarũ: ſi autem aliqua ex parte ad viros etiam extendatur, ſeruanda eſt. Intelligetur autem extendi quoties de ſecularibus in communi, vel per verba maſculini generis loquitur, nam hæc verba comprehendunt vtrumq; ſexum, licet non è conuerſo, maxime vbi diſpoſitio eandem rationẽ habet in fœminis, ac in viris, ne dum quando habet maiorem, vt in præſenti. Secundo eſt conſiderandum de quibus locis fiat prohibitio, nam ordinarie non fit de Eccleſia, etiam pro fœminis: Carthuſiani autem dicuntur habere hanc prohibitionem, vnde etiam ſolent ianuam Eccleſiæ habere intra ſepta ſeu muros totius monaſterij: in alijs vero religionibus ſolet prohiberi fœminis ingreſſus intra totum clauſtrum, non vero in Eccleſiam: & ſolet dubitari, quid nomine *Eccleſia* tunc intelligatur. Videtur autem vox illa exponenda iuxta c. *ſi ciuitas.* de ſent. excom. in 6. ſcilicet vt cõprehendat ſacriſtiam, & capellas illi cõtiguas, ad quas per ipſaſmet Eccleſias patet immediatus ingreſſus, nam omnia illa cenſentur partes eiuſdem Eccleſię: loca vero magis diſiuncta, & clauſtrum ipſum, etiamſi per Eccleſiã ad illud immediate intrari poſſit, omnino ad Eccleſiam non pertinent, nec eius appellatione venire poſſunt. In nonnullis vero religionibus ex vi ſuarum conſtitutionum permittitur fœminis ingreſſus etiam ad clauſtrum inferius vel ſemper, vel quibuſdam certis diebus, & occaſione aliquarum ſolennitatum, & in eis quid nomine *clauſtri* intelligatur, & vbi terminetur, ita vt vltra progredi non liceat, ex vniuſcuiuſque loci ſitu, forma, conſuetudine, & præcipue ex Prælatorum declaratione, quæ eſſe debet intentioni conſtitutionum, & cuſtodiæ religioſæ conformis, ſumendum eſt. Pro viris autem nunquam videtur eſſe generalis prohibitio ingrediẽdi intra clauſtra, quanuis maior vel minor ingreſſus pro varietate religionum permittatur, in quo vnaquæq; conſulat ſuas leges, nihil enim certius dicere poſſumus.

Secundum.

Tertio expendenda eſt ratio & modus obligationis, nam hęc etiam cum non ſit de iure communi, non eſt eadem in omnibus, & ideo verba etiam, & conſuetudo declarabunt gradum obligationis. Eſt aũt in hoc conſiderandum obligationem hanc directe cadere poſſe in ipſos religioſos, vel Prælatos eorum, quia conſtitutio religionis non poteſt ſeculares obligare, & ideo ſi per illam tantum hic ingreſſus eſt prohibitus, peccabunt quidem religioſi admittendo, vel permittendo ingreſſum, vnuſquiſque pro ratione ſui muneris: ſeculares autem ipſi non peccabunt ingrediendo, niſi vel quia inducunt alios ad peccãdum, aut cooperando peccato eorum, vel quia per vim, aut furtiue ingrediuntur, quod videtur eſſe contra iuſtitiam, & in tali materia erit contra religionem propter ſanctitatem loci. Præter hoc vero per indulta Pontificia ſolent religiones habere poteſtatem directe imponendi hanc prohibitionem ipſis ſecularibus, etiam ſub cenſuris ipſo facto incurrẽdis. Et propter hanc obligationem emanarunt à ſede Apoſtolica varia priuilegia, per quæ nonnullis fœminis illuſtribus conceditur, vt poſſint ingredi monaſteria virorum quocunque modo talis ingreſſus prohibitus ſit. III. *Tertium.*

Motus proprii Pii V. & Greg. XIII. circa ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum per quatuor dubia expediuntur.

Ex abuſu ergo talium priuilegiorum motus videtur Pius V. ad prohibendum huiuſmodi ingreſſum in conſtitutione, quæ eſt 22. in Bullario Romano, & incipit, *Regularium perſonarum*: anni 1566. in qua primum reuocat omnes licentias ingrediendi monaſteria, ac domos Carthuſienſium, & aliorum quorumcunque regularium, etiam Mendicantium mulieribus cuiuſcunque gradus, conditionis, &c. ampliando hanc reuocationem omnibus vſitatis & maxime rigoroſis verbis. Deinde prohibet ingreſſum ſub excommunicatione latæ ſententiæ ſibi reſeruata prædictis mulieribus dictas facultates prætendentibus, & Pręlatis monaſteriorum, ac religioſis prohibet ne illas admittant ſub pœnis priuationis officiorũ, & inhabilitatis ad illa, & ſuſpenſionis à diuinis ipſo facto incurrẽdis. Et Greg. XIII. ſua Conſtit. 36. *Vbi gratia.* addit etiam his pœnam excom- IV.

Dubia circa hanc legem. excommunicationis reſeruatæ. Circa quam legem multa dubia orta ſunt. *Primum.* Primum an comprehendat abſolute omnes mulieres, vel ſolum illas, quæ facultates illas prius habebant. *Secundum.* Secundum, an illæ prohibeantur abſolute & ſimpliciter, vel ſolum prætextu dictarum licentiarum ingredi, ita vt ſi non virtute illarum, ſed ſua temeritate ingrediantur, non tamen contra hanc legem, neque eius cenſuram incurrant. *Tertium.* Tertium, quæ perſonæ monaſterij peccent permittendo hunc ingreſſum, & quando cenſeantur illum permittere. *Quartum.* Quartum, an illæ ſic peccantes incurrant pœnas illic poſitas ante omnem ſententiam.

V. Pro primo dubio vnum pronuntiatum. Ad primum dicendum videtur primo non extendi prohibitionem ad mulieres, quæ huiuſmodi facultates nunquam habuerunt. Probatur, quia in textu expreſſe ſit reſtrictio prohibendo mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus. Et Gregorius XIII. ait, *Inhibentes eiſdem, qui illas obtinuerunt.* Quæ verba reſtricta ſunt, & ideo extendi non debent, tum quia lex pœnalis eſt, tum quia eſſet contra proprietatem illorum. Neque obſtat ſi quis obijciat ſimilitudinem rationis, tum quia hæc extenſio per ſimilitudinem non admittitur in legibus præſertim pœnalibus, in quibus ratio ſine voluntate legislatoris non operatur: tum etiam quia facile negari poteſt ſimilitudo rationis, quia hæ perſonæ ſolent eſſe nobiliores, & potentiores, & propter vſum fortaſſe ingrediendi difficilius poſſent contineri per ſolam reuocationem priuilegiorum, niſi adderetur prohibitio. *Alterum pronuntiatum.* Secundo dicitur ex vi verborum non comprehendi omnes mulieres etiam habentes tale priuilegium: nam licet prius dicatur, *mulieribus cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate ac præeminentia præditis*, ſtatim additur, *etiam Comitiſſis, Marchioniſſis, Duciſſis.* Vnde videntur hi gradus aſsignari tanquam ſupremi earum fœminarum, quæ ibi comprehenduntur: ergo illæ quæ ſuperiores fuerint, vt Reginæ, & filiæ earum, Imperatrices, & earum filiæ, non comprehendentur. Quæ interpretatio iuxta tenorem decreti Pij V. videtur iuridica: tamen iuxta tenorem Gregorij, qui ſic habet, *Quibuſuis, etiam Comitiſſis, Marchioniſſis, Duciſſis, & alijs cuiuſcunque ſtatus, & conditionis mulieribus*, non videtur procedere: nam particula, *& alijs*, &c. non videtur poſita ad deſcendendum, ſed ad aſcendendum, vt patet ex progreſſu præcedentium verborum. Nihilominus de eadem re & de eiſdem perſonis loquitur vterque Pontifex: neque eſt veriſimile Gregorium in ſpecie nominaſſe illos gradus perſonarum, & Reginas, &c. ſub generali clauſula comprehendiſſe: maxime, quia paulo inferius, vbi Reges & Reginas comprehendere voluit, nominauit. Denique hic à fortiori locum habet regula iuris, ſub generali clauſula non comprehendi quæ ſpecialiſsimam rationem habent, quæ procedit euidentius, quando in clauſula generali additur ſpecificatio inferioris notæ.

VI. Obiectio ex Greg. XIII. & declaratione Cardinalium. Contra hoc vero obijci ſolet declaratio eiuſdem Greg. XIII. & congregationis Cardinalium, quam moderni referunt. Cum enim religio Minimorum in ſuis conſtitutionibus habeat conceſsionem, vt mulieres de ſtirpe Regia, & fundatrices ſuorum monaſteriorum volentes cum decenti comitatu ingredi ſuas domos, tolerari poſsint: conſuluerunt Patres illius ordinis Summum Pontificem, an illi conceſsioni per prædictas conſtitutiones derogatum ſit. *Reſponſio.* Reſponditque Pontifex ex ſententia congregationis non eſſe derogatum quoad Reginas vel fundatrices duntaxat. Quæ declaratio confirmat ex parte datam expoſitionem, ſcilicet quoad Reginas, & extendit illam quoad fundatrices, ſiue hæc extenſio denuo conceſſa ſit ab ipſo Summo Pontifice, ſiue iuxta commune ius data; nam illæ perſonæ tam peculiarem habent rationem, vt non debuerint ſub generali prohibitione comprehendi, tum quia ius Patroni eſt valde priuilegiatum in iure: tum etiam, quia fundatrices ſunt quaſi dominæ ſuorum monaſteriorum, & ideo non debuerunt eadem generalitate qua extraneæ ab illis excludi, nam quoddam ingratitudinis genus eſſe videbatur. Quoad alia vero repugnat nobis illa declaratio: quia præter Reginas, in quibus Imperatrix ſine dubio comprehenditur, ſunt aliæ maioris dignitatis quam ſint Duciſſæ, vt filiæ Regum, vel etiam neptes, quæ vulgari ſermone *Infantas*, vel *Princeſas* (ſi primogenitæ ſint) appellari ſolent. Ad quod reſpondemus, potuiſſe Pontificem ſuam mentem ita exponere, nam ſæpe Pontifices in his declarationibus aliquid de nouo addunt ſua poteſtate, & ſi de illa declaratione ſatis conſtet, illi ſtandum erit. Mihi tamen non conſtat illam fuiſſe vniuerſalem, fortaſſe enim pro illa religione propter ſpecialem obſeruantiam eius voluit Pontifex regulam illam ita coarctare. Eſt enim aliud valde conſiderandum in illa declaratione, quod nimirum extendit dictam reuocationem Pontificum ad regulas ipſas, vel conſtitutiones religioſorum: quod ſane non videbatur ita dicendum ex vi & tenore ipſorum indultorum: quia (vt in principio dixi) prohibitio ingrediendi hæc monaſteria, ſit per conſtitutiones religionum approbatas à Pontificibus, & facultates ingrediēdi dantur ſuppoſita prohibitione. Pius autem V. ſolum reuocat facultates ac licentias ingrediendi monaſteria quibuſcunque fęminis conceſſas, quæ facultates ſupponunt prohibitionem, vt dixi: ergo ſi ipſamet conſtitutio religionis non prohibet ingreſſum, nulla eſt facultas ad illum neceſſaria, nec videtur proprie dici facultas conceſſa fœminis ipſamet conſtitutio permittens illarum ingreſſum. Sed hæc difficultas attingit dubium ſecundum propoſitum.

VII. Secundum dubium, an illi motus proprij vetent abſolute ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum. Erat igitur ſecunda dubitatio quam in d. 22. de cenſu. ſect. 6. à n. 11. tractaui, an per has conſtitutiones prohibeatur abſolute hic ingreſſus mulieribus, ita vt quamuis nec per conſtitutiones alicuius religionis, nec per conſuetudinem eſſet prohibitus, ex vi harum legum prohibeatur. *Arguitur pro parte affir. ex declaratione Cardin.* Nam ex declaratione proxime citata videtur ſequi factam eſſe prohibitionem abſolutam, cum cenſeatur reuocata poſitiua permiſsio, quæ per conſtitutiones Minimorū fiebat, exceptis ſolis caſibus ſpecialibus, quos hæ conſtitutiones non comprehendunt. *Item ab abſurdo.* Item, quia alias nullus fere eſſet fructus illarum conſtitutionū, quæ tanto conſilio & verborum ponderatione factæ ſunt. *Authoris reſolutio.* Nihilominus dicendum inprimis eſt, ibi non prohiberi ingreſſum ſimpliciter omnibus fœminis. Probatur, quia oſtenſum eſt conſtitutiones illas non loqui cum omnibus, ſed cum habentibus tales facultates. Et hinc ſit coniectura etiam illis non imponi ſpecialem prohibitionem abſolutam, quia quoad hoc non eſt in eis ſpecialis ratio, nec debent eſſe prioris conditionis. Solum ergo prohibentur ne prædictis facultatibus vti tentent, & virtute illarum ingredi, quaſi contemnentes Pontificiam reuocationem. Quod indicauit Pius V. in illis verbis, *Prohibentes mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus, ne monaſteria ingredi audeant*, &c. vtique fundatæ in dicta prætenſione. Quod euidentius declarant verba Gregorij, *Inhibentes eiſdem, qui illas obtinuerunt, ne ipſarum licentiarum prætextu*, &c. *Excluditur allatum abſurdum.* Nec propter hoc ſiunt inutiles illæ conſtitutiones, quia finis earum non videtur fuiſſe addere nouam clauſuram monaſterijs virorum, præter eam, ad quam ſingula ex ſuis inſtitutis tenentur, ſed conſeruare illa in ſua integritate, & indemnitate contra importunitates fœminarum poten-

potentium, & de ſuis priuilegijs confidentium.

VIII. *Ad declarationem prædictam Cardinalium multiplex reſponſio.*

Ad illam autem declarationem inprimis dico me non vidiſſe illam, & ideo de illius ſenſu non mihi ſatis conſtare, fortaſſe enim (vt num. 6. dicebam) fuit ſolum pro tali religione per modum extenſionis, & forte ad petitionem eius. Dici etiam poteſt in illa religione prohibitum eſſe ingreſſum fœminarum ex vi regulæ; exceptionem autem in ea factam reputari licentiam tali iure conceſſam talibus fœminis ad ingrediendum, & ideo cenſeri reuocatam per has conſtitutiones, non tamen eſſe additam ſpecialem prohibitionem prædictis fœminis, ſed relictas eſſe vt comprehendantur in prohibitione regulæ: & ideo ſolum peccare contra hāc conſtitutionem, & eius cenſuram incurrere, ſi prætextu permiſsionis regulæ ingredi velint. Vnde, ſi alio modo per vim, vel fraudem ingrediantur, licet fortaſſe grauius peccent, non incurrent hanc cenſuram, quia hæc non imponitur pro quocunque delicto in tali ingreſſu, ſed pro ſpeciali contumacia contra hanc legem.

IX. *Inſtantia ex Nauarro expeditur.*

Refert tamen Nauarr. Comment. 4. de Regularib. nu. 62. Pium V. declaraſſe mentem ſuam fuiſſe comprehendere omnes fœminas etiam alia ratione, quam virtute prædictarum facultatum ingredientes, imo etiam omnes carentes talibus facultatibus, & ita ſeruari in Prætorio Pœnitentiariæ. Quæ declaratio (ſi reuera fuit) non pura videtur declaratio, ſed extenſio; & ideo donec ſit ſufficienter promulgata (ad quod ſola relatio Nauarri non ſatis eſt) non obligat. Præſertim cum in eiſdem cōſtitutionibus dicatur, *poſtquam harum notitiam habuerint.* Huius autem declarationis non habetur ſufficiens notitia, qualis per ſe ad obligandum requiritur; & ideo vbi non ſit alio ſufficienti modo promulgata, vel conſuetudine recepta, non exiſtimo obligare niſi ſecundum ſimplicem tenorem dictarum conſtitutionum. Et hoc etiam per argumentum ab ſpeciali confirmat alia declaratio data ab eodem Pio V. ordini Minorum in particulari, quam refert Emmanuel Rodriguez 1. tom. Quæſtionum regularum, q. 48. art. 3. de qua per indulta authentica eidem religioni conſtitit, & ita recepta eſt. In ea vero facta eſt eadem extenſio ad omnes fœminas, & ad quemcunque ingreſſum ſine prætextu facultatum: aliunde vero facta eſt limitatio, & facultas conceſſa ingrediendi clauſtra monaſteriorum cauſa diuinorum officiorum, proceſsionum, concionum, funerum ſeu ſuffragiorum pro defunctis, vt ibi latius videri poteſt. Quæ declaratio quoad hanc ſecundam partem non eſt pura interpretatio, vt per ſe notum videtur, ſed fuit conceſsio, vel additio quædam: idem ergo eſt de priori parte. Et vtraque peculiariter directa fuit ad illam religionem. quapropter non tenentur aliæ religiones priorem extenſionem, quæ rigorem affert, admittere, niſi eis authentice conſtet mentem Pontificis fuiſſe de omnibus loqui. Poſteriori autem conceſſione ſine ſcrupulo omnes vti poſsūt, vel quia quoad illam partem eſt fauor ampliandus, & quaſi priuilegium in quo eſt communicatio: vel certe, quia ſi priorem rigorem non recipiunt, eo ipſo ſunt eis omnia illa permiſſa, quia non ſunt prohibita: ſi autem prohibitionem vt communem omnibus admittunt, cum ſuis exceptionibus poſſunt illam recipere, & non aliter. Cæterum quamuis iuxta prædictas conſtitutiones Gregorij XIII. & Pij V. veram ſentiam traditam doctrinam, ſcilicet fœminas ingredientes alia monaſteria virorum diuerſa à monaſterijs Minorum non prætextu facultatum, &c. non comprehendi vel ſubijci pœnis prædictarum conſtitutionum, nec religioſos illas admittentes, ſicut iam docueram tom. 5. in Tertiam partem diſput. 22. ſect. 6. num. 11. Nihilominus, poſtquam hæc ſcripſeram, ad meam notitiam deuenit alius motus proprius Pij V. editus anno 1570. die Iulij 16. qui incipit, Romanum Pontificem. vbi eiſdem pœnis ſubijcit, quaſcumque fœminas virorum monaſteria ingredientes, ac religioſos illas ingredi permittentes, etiamſi ſine vllo prætextu facultatum ingrediantur, & admittantur. Quem motum proprium ad verbum refert Confectius in priuilegijs ordinum Mendicantium inter literas Apoſtolicas fol. 179. Quapropter nullus iam ſupereſt dubitandi locus pœnas priorum conſtitutionum per hanc vltimam ad omnes fœminas virorum monaſteria ingredientes, & ad religioſos illas ingredi permittentes, fuiſſe extenſas.

X. *De tertio & quarto dubio in n. 4. propoſitis.*

De tertio dubio eadem eſt proportionalis ratio in monaſterijs virorum, & monialium, & ideo in cap. 10. ſimul explicabitur. In quarto autem dubio certum eſt cenſuras ſuſpenſionis, & excommunicationis ſtatim incurri ante omnem ſententiam, quia verba ſunt expreſſa, & in cenſuris ſine vlla dubitatione hoc operantur. Ex illis autem cenſuris ſuſpenſio, quæ à ſolo Pio V. fertur, non habet clauſulam reſeruationis. Gregorius vero, qui excommunicationem addidit, cum dicat, *Sub eadem excommunicatione*, videtur plane eam reſeruare, quia talis erat excommunicatio, quæ præceſſerat: quomodo autem per priuilegia tolli poſsit, ſupra declaratum eſt, & iterum inferius lib. 2. à c. 20. Quoad alias vero pœnas, probabile eſt neceſſariam eſſe ſententiam declaratoriam ad incurrendas illas, iuxta communiorem doctrinam in materia de legibus.

CAPVT VIII.

De clauſura monialium quoad non egrediendum è monaſterio.

I. *Diſcutitur, & reſoluitur clauſura hæc monialium.*

SVpereſt vt explicemus ea, quæ ſpecialia ſunt monialibus circa clauſuram tam quoad egreſſum, quam quoad ingreſſum, quæ ſine dubio ſtrictior eſt. Loquor autem de monialibus proprie, vt nunc omittam alias, quas in tractatu ſequen. lib. 1. cap. 4. in fine commemorabo. Primo ergo circa egreſſum in hoc cap. inquirendum eſt, an & vnde teneantur moniales ſub graui obligatione ad culpam, ad ſeruandam clauſuram non egrediendi è ſuis monaſterijs. Conſtat enim inprimis non eſſe de intrinſeca neceſsitate ſtatus religioſi in fœminis ſpecialis clauſura vel proprio voto promiſſa, vel per ius poſitiuum impoſita, tum quia oſtenſum eſt tomo ſuperiori, & infra etiam dicetur in num. 11. olim ſacras virgines ſolitas ſæpe fuiſſe in proprijs domibus religionem profiteri: & præterea eſt oſtenſum in eodem tomo, tria vota ſubſtantialia ſufficere ad ſtatum religioſum, & rationes ibi factæ de vtroque ſexu probant: non eſt ergo ſimpliciter neceſſarium quartum votum clauſuræ. Neque etiam vlla extrinſeca lex determinata eſt de intrinſeca ratione talis ſtatus, quia licet poteſtas præcipiendi ſit de ratione illius quatenus reſpondet ſubiectioni, quæ ſit per votum obedientiæ, determinata lex vel preceptum humanum pendet ex prudentia & arbitrio: & ideo nullum determinatum dici poteſt eſſe de ſubſtantia talis ſtatus. Denique ſine tali lege vel voto poteſt ſeruari caſtitas, & regula religioſa, vel modus viuendi ſecundum conſilia Euangelica: ergo non ſunt ſimpliciter neceſſaria ad talem ſtatum. Non poteſt tamen dubitari, quin hæc clauſura cōuenientiſsima ſit ad ſtatū religioſum fœminarum, præcipue quando illum profitentur in communi, ſeu conuentuali vita, vt nunc eſt in vſu Eccleſiæ, qui veritatem hanc ſatis confirmat, & ex naturali conditione & fragilitate ſexus fœminei id eſt per ſe manifeſtum, & patebit amplius ex dicendis.

Cap Inſinuante, qui cleric. vel vouen. Cōc. Illibertin. c. 17.

Atque

II. *Primum illatum ex proxime dictis.* Atque hinc colligimus potuiſſe Eccleſiam ita inſtituere religioſum ſtatum fœminarum, vt prohibuerit illum profiteri in proprijs domibus, ſed tantum in ſacris domicilijs & monaſterijs ad hoc per ipſam Eccleſiam deputatis, & approbatis. Quia licet hoc non ſit abſolute de ſubſtantia, liberum eſt Eccleſiæ non admittere profeſsionem, niſi cum hac circunſtantia, vt ſubſtantia religionis melius ſeruetur. Et ita feciſſe ſaltem quoad ordinarium & frequentiorem modum huius ſtatus, conſtat ex vſu Eccleſiæ, quem antiquiſsimum eſſe conſtat ex Concilio Carthag. III. can. 33. Et licet nunc etiam non ſit de ſubſtantia profeſsionis, vt profeſsio in monaſterio ſeu intra clauſtra fiat, argumento dicti cap. *inſinuante.* tamen certum eſt de ratione eius in talibus religionibus eſſe vt profeſsio in ordine, & cum obligatione ad illum modum viuendi fiat. In eo tamen modo viuendi in communi poteſt adhuc eſſe latitudo in modo & obligatione ſeruandi clauſuram.

III. *Secundum illatum.* Vnde vlterius poteſt etiam Eccleſia non admittere aliquam fœminam ad religioſam profeſsionem, niſi ſimul voueat vel ſe obliget ad non exeundum è monaſterio, in quo ſtabilitatem profitetur, ſine legitima Eccleſiæ diſpenſatione: quia licet hoc ex natura rei non ſit de ſubſtantia illius ſtatus, tamen eſt ita coniunctum cum illo, & neceſſarium ad decentiam eius, vt poſsit Eccleſia merito non acceptare pactum profeſsionis ſine illa conditione. Dices; ergo poſſet Eccleſia prohibere ne fœminæ in priuatis domib. voueant ſtatum continentiæ, quin etiam ſe obligent ad aliquam clauſuram, quia hæc videtur moraliter repugnare cum illo modo viuendi, & ideo poſſe Eccleſiam prohibere ne in illo fiat ſimile votum. Reſpondetur, non eſſe ſimile de profeſsione religioſa, & de voto ſimplici: nam per profeſsionem conſtituitur virgo in publico & ſolemni ſtatu Eccleſiæ, & eſt peculiari modo membrum Eccleſiaſtici ſtatus, cuius inſtitutio & regimen ſpeciali ratione eſt ſub prouidentia Prælatorum Eccleſiæ: per votum autem ſimplex continentiæ non conſtituitur ſtatus Eccleſiaſticus, ſed eſt actio mere priuata, quæ non pendet etiam ex acceptatione Eccleſiæ, ſed inter Deum & ſolum hominem tranſigitur: & ideo vniuſcuiuſque conſilio & arbitrio relinquitur, quanuis ſi votum illud ſit aliquo modo publicum, ad prouidentiam Paſtorum Eccleſiæ pertineat procurare vt decenter obſeruetur: de qua re multa ex canonibus, & Patribus antiquis in ſuperioribus adduximus.

IV. *Tertium illatum de fundamento obligationis clauſuræ* Tertio ex dictis colligitur, obligationem præciſam ad ſeruandam clauſuram non egrediendi monaſterium duobus vel tribus tantum modis intelligi poſſe in ſanctimoniali. Voco autem obligationem præciſam vt illam augeam ſupra ordinariam clauſuram virorum: quia non includit in obiecto ſeu materia illam conditionem *non exeundi ſine facultate Prælati, aut Abbatiſſæ*, ſed abſolute non exeundi. Nam, licet hęc negatio non excludat iuſtam diſpenſationem, nihilominus multum differt diſpenſatio à ſimplici facultate, vt dixi in cap. 6. à num. 12. & ideo illa vocatur abſoluta obligatio. Prima ergo radix huius obligationis eſſe poteſt quartum votum monialium ſpecialiter de hoc obiecto emiſſum. Non eſt enim dubium quin hæc eſſe poſsit cōueniens materia voti quatenus illa clauſura ad diuinum cultum ordinatur, & ad obſeruantiam caſtitatis, ac in vniuerſum ad ſpiritualem profectum multum conferre poteſt. Vbi ergo de tali voto conſtiterit, obligatio clara eſt, & materia eius extendetur iuxta declarationem regulæ, vel communem obſeruantiam monaſterij. Multumque refert ſcire, an hæc obligatio oriatur ex voto, vel aliunde, tum ad grauitatem eius, tum ad modum diſpenſationis, vt infra dicam. Aduertere etiam oportet non eſſe neceſſarium vt hoc votum explicite fiat, ſatis eſt enim ſi fiat implicite, vt ſi ex regula, vel ex ordinatione Eccleſiæ iam conſtet hanc obligationem includi in ipſa profeſsione, ſicut in ſuperioribus dicebamus tria vota ſemper fieri in profeſsione, quanuis ſæpe non exprimatur niſi obedientiæ votum: vel ſicut votum caſtitatis fit in ſuſceptione ordinis ſacri.

Secundo poteſt hæc obligatio oriri ex pacto ſeu promiſsione mere humana facta monaſterio, quod ſub ea conditione vult recipere talem perſonam, & non alias. Hæc ergo conditio ſine dubio eſt iuſta, & alioqui contractus ille vtrinque libere fit: ergo poteſt ex parte monaſterij imponi illud grauamen: ergo ſi acceptetur, oritur obligatio ſeruandi illud, quia pacta iuſta ſeruanda ſunt. Vt autem talis obligatio inſurgat, oportet vt ea conditio in principio ſufficienter proponatur, aliàs non erit voluntaria: intelligetur autem ſufficienter proponi ſi in regula contineatur, vt profeſsio ita fiat, vel conſuetudine ita receptum ſit: nam vnuſquiſque intendit profiteri ſecundum regulam, & probatam conſuetudinem religionis. Hic autem ſecundus modus moraliter à præcedenti non ſeparatur: quia in profeſsione non intelligitur fieri pactum mere humanum, cum de illo ſeruando Deo fiat promiſsio: & quia eadem clauſura non promittitur homini niſi in quantū pertinet ad cultum Dei, & ita Deo principalius promittitur. Atque huc etiam reducitur omnis obligatio orta directe ex regula, ſi in illa tale præceptum contineatur: quia tunc etiam illa obligatio oritur ex voto obedientiæ. Totam ergo hanc obligationem ex voto ſeu ex profeſsione appellamus. V.

Vltimus ergo huius obligationis modus eſſe poteſt ex poſitiuo Eccleſiæ præcepto ſuperaddito profeſsioni: & de hoc fuit aliquando controuerſia an poſsit Summus Pontifex hoc præceptum imponere monialibus, quæ per profeſsionem ad clauſuram ſe non obligauerunt. Videtur enim non poſſe, quia neque ex vi iuriſdictionis Eccleſiaſticæ; hæc enim non ſe extendit ad opera conſiliorum, inter quæ ſine dubio computanda eſt perpetua clauſura: neque etiam ex vi voti obedientiæ, quia, vt ſupra vidimus, ſolum poteſt ex vi illius præcipi ſecundum regulam: ergo vbi clauſura non eſt de regula, neque explicite promiſſa eſt, non poteſt imperari. Atque ita tenuit Oldrad. conſil. 96. & propendet Felin. dicens eius rationem eſſe æquiſsimam in cap. *ad noſtram.* de appellat. num. 6. Erat autem ratio Oldradi, quia fruſtra daretur annus probationis ad experiendas auſteritates regulæ ante profeſsionem, ſi poſt factam profeſsionem poſſunt nouæ auſteritates præcipi, quas Nouitius nec expertus eſt, nec cogitauit. Dicendum nihilominus, poſſe hoc præceptum imponi, non ſolum per Pontificem Summum, ſed etiam per Prælatos religionis. VI.

Probatur primo ex vſu, quia ita factum eſt in cap. vnic. de ſtatu regularium, in 6. & alijs, quæ infra referemus. Reſponderi poſſet, Pontificem per illam legem obligaſſe omnes fœminas, quæ poſt illam profiterentur religionem: quia per illam ſufficienter eſt eis propoſita conditio cum qua recipiuntur, non tamen obligaſſe iam tunc profeſſas: ſicut lex continentiæ ſacrorum Clericorum cum primum lata eſt, non obligauit iam ordinatos, ſed ordinandos, vt ſupra vidimus. Hanc tamen euaſionem excludit Pontifex, dicens, vniuerſas, & ſingulas moniales, præſentes atque futuras. Vbi gloſ. verb. *Præſentes*, difficultatem huius præcepti expendit. & tandem reſoluit, licet Summus Pontifex non poſsit fideles cogere ad ſtatum perfectionis; tamen poſtquam VII.

poſtquam illi voluntarie illum ſumpſerunt, poſſe illos obligare ad arctiorem & perfectiorem vitam. Quomodo loquitur etiam gloſſ. in cap. *quod omnes.* de regulis iuris, in 6. & in cap. *geſta.* 74. d. Innocent. in cap. *ſuper eo.* de Regularibus. & idem videtur ſentire Abb. in cap. *ad noſtram.* de appellat. n. 4. & 5. vbi Felin. Decius, & alij eodem fere modo loquuntur. Sed hoc cum grano ſalis intelligendum eſt: quia non poſſunt religioſo præcipi auſteritates, quæ nullo modo ad regulam pertinent, vt in ſuperioribus viſum eſt tractando de obedientiæ voto; ſed præcipi poſſunt ea, quæ directe vel indirecte, ſeu implicite in tali ſtatu vel regula continentur, qualia ſunt omnia, quæ licet in regula non ſint expreſſa, tamen ſecundum rectam prudentiæ rationem vel ad decentiam talis ſtatus, vel ad puritatem eius & obſeruantiam moraliter ſunt vel neceſſaria, vel certe conuenientiſsima, vt late citato loco ex communi doctrina probatum eſt, & per ſeſe eſt manifeſtum: quia in omni ſtatu bene inſtituto eſt huiuſmodi poteſtas in Prælato neceſſaria.

VIII. Vnde vtroq; titulo ſupra inſinuato poteſt Pontifex hoc præceptum ponere. Primo ex vi ſuæ iuriſdictionis ſuppoſito ſtatu iam voluntarie aſſumpto: multa enim ſunt, quæ abſolute non poſſent præcipi perſonis Eccleſiaſticis, niſi talem ſtatum aſſumpſiſſent: illo autem ſuppoſito iuſte imperantur, vt conſtat ex titulis de vita & honeſt. cleric. & de cohabit. cleric. & mulierum, & ne cleric. vel monachi, cum ſimilibus. Et ratio eſt, nam qui aſſumit aliquem ſtatum, virtute ſe obligat ad ea, quæ expediunt vel decent in tali ſtatu: quorum determinatio nec ſemper eſt certa & ſufficiens ex ſola natura rei, nec relinqui debet vniuſcuiuſque arbitrio: ergo ad eum, qui præeſt in tali ſtatu, ratione ſuæ iuriſdictionis conuenit poſſe ea præcipere, quæ ad conſeruationem & obſeruantiam talis ſtatus neceſſaria ſunt. Sed in præſenti materia clauſura monialium eſt moraliter neceſſaria ad puritatem ſtatus, quem profeſſæ ſunt, non ſolum propter obſeruantiam caſtitatis (quamuis hæc fortaſſe ſit præcipua ratio) ſed etiam ad tollenda multa impedimenta tendendi ad perfectionem, quod etiam Prælati iure ſuo facere poſſunt: ergo. Et hanc rationem inſinuauit Bonifacius VIII. in dict. cap. vnic. dum ait, *periculoſum & deteſtabile quarundam monialium ſtatui prouidere ſalubriter cupientes*, &c. vbi ſtatum monialium ſine obſeruantia clauſuræ periculoſum & deteſtabilem vocat: quod ex effectibus & abuſu ibidē oſtendit, & inde recte colligit ad ſuam prouidentiam & iuriſdictionem ſpectare huic incommodo prouidere. Alius titulus eſt, obedientiæ votum, qui eodem modo explicandus eſt, nam ratione illius poteſt Prælatus præcipere auſteritatē, vel rigorem in regula non expreſſe contentum, ſi ad obſeruanda ea, quæ in regula continentur, & maxime ſi ad vota ſubſtantialia in ſua integritate conſeruanda ſint moraliter neceſſaria, vel ita vtilia, vt difficile poſsit religio aliter contineri: talis autem eſt clauſura reſpectu monialium, vt dictum eſt. Atque hoc modo recte procedit doctrina Canoniſtarum ſupra adducta, quam ita explicuit Nauarr. Comment. 4. de Regularib. num. 40. & ſequentib. & inſinuat Antonin. 3. p. tit. 16. capit. 7. §. 3. Sylueſt. *Religio.* 7. quæſt. 16. Angel. verb. *Religioſus.* §. 30.

IX. *Ad argum. in num. 6.* Ad rationem ergo dubitandi reſponſum iam eſt, negamus enim aſſumptum. Vnde clauſura reſpectu monialium etiam ante præceptum impoſitum non poteſt reputari ex illis bonis ſupererogationis, quæ proprie dicuntur de conſilio, ſed eſt vnum ex medijs adeo conuenientibus ad finem illius ſtatus, vt ſit apta materia præcepti poſitiui. Imo eſt tam conſentaneum rationi naturali, vt Nauarr. ſupra plures proponat coniecturas, quæ ſuadere videntur ex natura rei eſſe præceptum, ſuppoſita obligatione ſtatus ex voto talium perſonarum, quæ licet non perſuadeant, vt ipſe fatetur, oſtendunt ſaltem ſufficienter eſſe aptam materiam humani præcepti. Ad rationem autem Oldradi reſpondet Felin. annum probationis non dari ſolum ad experiendum in ſpecie talem religionem, ſed propriam etiam aptitudinem ſuijpſius ad religionem in genere. nam per profeſsionem videtur religioſus ſe ſubijcere omni alterationi & diſpoſitioni Superioris, de qua poteſt eo tempore vnuſquiſque cogitare, & ideo non poteſt dici deceptus. Sed hoc non recte dictum eſt, vel iuxta limitationem ſupradictam intelligendum eſt, licet dicta verba vix illam patiantur. Dico ergo annum probationis ſolum concedi propter experimentum illius religionis, in quo facienda eſt profeſsio. Sicut autem diximus poteſtatem Prælati extendi ad ea, quæ virtute vel indirecte continentur in regula; ita qui per annum probationis experitur talem regulam, virtute experitur omnia, quæ continentur in illa; experitur (inquam) vel ſaltem animi præparatione & deliberatione; intelliget enim per illud experimentum fore per profeſsionem ſubijciendum Prælato quoad omnia, quæ ad obſeruantiam talis regulæ conuenientia fuerint: & hoc ſatis eſt, vt poſtea non poſsit de deceptione conqueri.

Expediuntur nonnulla dubia circa præſens caput.

Quærendum vero ſupereſt an hæc obligatio inſit de facto omnibus ac ſolis monialibus, & ex quo principio ex dictis, & quam rigoroſa ſit; vltimo quis poſsit in ea diſpenſare, quod in ſequens caput reſeruamus. Explicabimus vero tantum quid iure Pontificio ſeruandum ſit, nam ſingulas earum regulas explicare noſtrum non eſt. Nec mihi conſtat, quænam illarum emittant quartum votum clauſuræ, aut ex vi ſuæ regulæ aut poſt Pontificia præcepta. Priori enim modo dicuntur illud emittere religioſæ S. Claræ, iuxta regulam ab Vrbano IV. approbatam: & ideo iuxta modum & menſuram præſcriptam à regula tenebuntur ex vi voti clauſuram ſeruare. Aliqua etiam monaſteria, licet ex prima inſtitutione non haberent clauſuram, poſt Eccleſiæ præceptum, non ſolum illam admittunt, ſed etiam promittunt: quod an ſit neceſſarium ex vi præcepti, infra attingam. Certum eſt autem, illud votum per ſe non addere obligationem extenſiuam (vt ſic dicam) ſed ſolum intenſiuam, id eſt, nouum titulum obligationis ad eandem rem. Et ideo explicata materia præcepti, erit explicata materia huius voti. X.

Primo ergo dicendum eſt teneri moniales omnes ex præcepto Eccleſiæ ad obſeruandam clauſuram quantum ad cauendum exitum ab illa. Primus qui hoc præceptum poſuit, videtur fuiſſe Bonifacius VIII. in cap. vnic. de ſtatu regular. in 6. Nam licet in antiquis canonibus multa ſint huius clauſuræ præcepta, nullibi tamen erat abſolute iniuncta, ſed dependenter fere à legitima facultate Abbatiſſæ, vnde paulo maior fœminis quam viris imponebatur. Canon enim 33. Concilij III. Carthagin. qui primus in hac materia eſſe videtur, prius permittebat virgines ſacras à parentibus in ſuis domibus cuſtodiri; *poſtquam vero illis priuata fuerint* (ait) *Epiſcopi prouidentia in monaſterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur, vt ſimul habitantes inuicem ſe cuſtodiant, ne paſſim vagantes, Eccleſiæ lædant exiſtimationem.* Vbi etiam virgines XI. *Quo gradu egreſſio monialium ante Bonifacium fuerit vetita.*

orbatæ

orbatæ parentibus non coguntur in monaſterio claudi, nam poterant grauioribus fœminis commendari, & de virginibus habitantibus in monaſteriis non dicitur vt nunquam exeant, ſed ne paſſim vagentur, & vt inuicem ſe cuſtodiant. Poſtea verò in can. 46. Trullano, qui VI. Synodo attribuitur, ſic ſtatutum eſt. *Quæ vitam exercitatoriam* (id eſt, religioſam) *eligunt, & in monaſteriis ſunt conſtitutæ, ne omnino progrediantur*: quæ prohibitio videtur eſſe abſoluta (quanquam de efficacia illius canonis ad obligandum non ſatis conſtet.) Statim verò ſubiungit. *Si qua autem inexorabilis neceſſitas ad hoc trahit, cum benedictione, & permiſſione eius, quæ præeſt, hoc agant, tuncque non ſolæ per ſe, ſed cum aliquibus vetulis, & quæ in monaſterio primæ ſint, cum mandato eius, quæ Præfecta eſt; eis autem omnino extra cubare non liceat.* Vnde conſtat non fuiſſe abſolutam prohibitionem, ſed cum ſubordinatione ad licentiam Abbatiſſæ. Et in Concilio Cabilonen. II. can. 65. ſimiliter dicitur, *Sanctimoniales, niſi fortè Abbatiſſa ſua pro aliqua neceſſitate incumbente illas mittente, nequaquam de monaſterio egrediantur.* De ipſa verò Abbatiſſa dicitur in cap. 57. vt non exeat ſine licentia Epiſcopi, niſi in quibuſdam caſibus. Conſtat itaque antiquis canonibus non fuiſſe hanc clauſuram rigoroſè præceptam.

Primus omnium Bonifacius dictā egreſsionem ſtrictè vetuit

Primùm igitur Bonifacius Papa illam abſolutè præcepit, nulla relicta egrediendi facultate, quacunque ratione, vel cauſa, vna tantùm addita exceptione infrà explicanda: quæ exceptio magis cōfirmat prohibitionem ipſam quoad omnes alios caſus, quia, vt eſt vulgatum axioma, *exceptio firmat regulam in contrarium*. Vnde exiſtimo ex vi illius legis nullum exitum licuiſſe niſi per modum rigoroſæ diſpenſationis, & ſatis dubium eſſe an poſsit aliquis præter Summum Pontificem illam cōcedere, quia in lege Superioris adeò abſoluta non poteſt inferior diſpenſare.

XII. *Hæc Bonifacii prohibitio, vel recepta non fuit, vel diſſuetudine ceſſauit.*

Illud tamen decretum vſu receptum nō fuit, vel per contrariam conſuetudinem fuit antiquatum, vt indicat Concilium Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. de Regularibus, dicens, *Bonifacii VIII. conſtitutionem renouans Sancta Synodus*; & infrà, *Præcipiens vbi clauſura violata fuerit diligenter reſtitui*, & authores paſsim teſtantur, & experientia nobis in Hiſpania conſtat, & de Gallia refert Ioannes Andreas ſuper illud cap. Et ob hanc fortaſſe cauſam dixit Caietan. in ſumm. verb. *Monachi.* excuſari moniales circa clauſuram indictam à iure, ſi nunquam fuit acceptata, & Epiſcopi ſic ſemper gubernarunt dando eis licentiam exeundi, quoniam iura non recepta tanto tempore infirma ſunt. Idemque eſt ſi fortè alicubi in principio acceptata fuit, & poſtea per contrariam conſuetudinem reuocata. Quæ conſuetudo non ad hoc tantùm præualere potuit, vt licentia Epiſcopi ſufficeret, ſed etiam licentia Abbatiſſæ: quia vtrumque eſt tantùm contra ius humanum, quod poteſt per legitimam conſuetudinem contrariam tolli. Potuit autem ius illud ſic abrogari in vna prouincia, & non in alia, & intra eandem prouinciam in vna religione, & non in alia; imò & in vno monaſterio eiuſdem religionis, & non in alio, quia ſunt communitates diuerſæ, & vna poteſt nō recipere legem, vel præſcribere contra illam, licèt alia eam recipiat, & obſeruet. Nihilominus tamen quatenus rigor illius legis per poſteriores tēperatus eſt, poterunt omnia monaſteria ea moderatione vti, etiamſi antea legem illam integrè ſeruarent.

XIII. *Tridentinū renouat decretum Bonifacii.*

Concilium ergo Trident. ſeſſ. 25. cap. 5. de Regularibus innouando dictam conſtitutionem, hunc modum obſeruat, quòd prius *præcipit vniuerſis Epiſcopis ſub obteſtatione diuini iudicii, & interminatione maledictionis æternæ, vt in omnibus monaſteriis ſibi ſubiectis, ordinaria, in aliis verò Sedis Apoſtolicæ authoritate, clauſuram ſanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtituant; & vbi inuiolata eſt, conſeruari maximè procurent.* Poſtea verò explicando hanc clauſuram, & obligationem ipſarum monialium, ait, *Nemini autem ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire è monaſterio etiam per breue tempus, quocunque prætextu, niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda, indultis, & priuilegiis quibuſcunque non obſtantibus.* Quod decretum ſi attentè expendatur, in aliquibus æquale eſt decreto Bonifacij, vt mox oſtendemus, & in aliquo ſtrictiùs, vt num. 22. conſtabit: ac in aliquo ſuauiùs, prout in cap. ſequenti videbimus. Eſt ergo æquale primò in materia, prohibet enim omnem exitum monialium à monaſterio; & ita præcipit & innouat perpetuam clauſuram. Quod autem in hac parte addit Concilium, *etiam ad breue tempus*, non fuit reſtrictio, ſed maior explicatio, nam in abſoluta negatione hoc continebatur: & quod ait, *quocunque prætextu*, perinde eſt atque illud quod dicitur à Bonifacio, *quacunque ratione*. Secundò eſt æquale in vniuerſalitate perſonarum quas obligat; comprehendit enim omnes & ſingulas totius orbis, & cuiuſcunque ordinis moniales: ita enim expreſsè loquitur Bonifacius VIII. & idem eſt ſenſus Concilij, tum quia innouat decretum Bonifacij; tum etiam quia vniuerſaliter loquitur, *Nemini ſanctimonialium*, &c. tum quia præcipit vniuerſis Epiſcopis, & de monaſteriis ſibi ſubiectis, & non ſubiectis: ergo comprehendit omnes. Vnde vtrumque decretum comprehendit omnes religioſas tacitè vel expreſsè profeſſas; ſic enim expreſſe diſtinxit Bonifacius. Concilium autem licèt diſtinctionem omiſerit, innouauit, & ſatis eſſe cenſuit dicere, *Nemini liceat poſt profeſſionem*: nam vtraque tam tacita, quàm expreſſa, eſt profeſsio ſimpliciter.

XIV. *Etiam eas quæ antea non tenerentur ad clauſuram.*

Et quia in vtroque decreto nihil aliud poſtulatur, ideo vtrumque comprehendit omnes profeſſas, ſiue antea vouiſſent, vel ſeruaſſent clauſuram, ſiue non: non enim poſſumus nos limitationē addere, quam lex non poſuit. Præſertim quia Bonifacius expreſsè tulit legem ad comprimēdas moniales, quæ clauſuram non ſeruabant, & expreſsè dixit, *moniales præſentes, atque futuras, & cuiuſcunque religionis, vel ordinis*: ergo euidenter voluit omnes obligare, etiam quæ non profitebantur clauſuram. Denique non præcipit vt ſuam priſtinam obligationem ſeruare compellantur, ſed ex vi ſuæ legis obligationem ipſe imponit, dicens, *Præſenti conſtitutione perpetuo irrefragabiliter valitura ſancimus.* Ex quibus verbis conſtat & legem eſſe nouam, & de ſe non ſupponere obligationem, ſed imponere. Concilium autem Trident. innouando Bonifacij conſtitutionem, & nullam quoad hoc addendo limitationem, euidenter loquutum eſt in eodem ſenſu imponendo eandem obligationem legis Eccleſiaſticæ eiſdem profeſsis omnibus in eadem vniuerſalitate ſumptis. Et ideo præcipit Epiſcopis vt vbi clauſura ſeruata fuerit, illam retineri faciant: vbi autem violata fuerit, reſtituant: violatam enim cenſet vbicunque non ſeruabatur, propter legem Bonifacij VIII. nam non dicitur violatio, niſi ſit contra aliquam obligationem, vel legem. Et ideo monaſteria, quæ non profitebantur clauſuram, non poſſent propriè dici violaſſe illam, ſi ad illam non tenerentur. Quia verò ex lege Bonifacij obligabantur, ideo eorum etiam non obſeruatio, violatio cenſetur, nam per violationem ſaltem incepit. Concilium ergo vtens illa diſiunctione, ſatis diſtinctè voluit conſtitutionem Bonifacij in ſua vniuerſalitate reſtituere. Quod etiam in vltimis verbis, per quæ reuocat indulta, hoc ſatis declarauit, vt ſtatim exponam. Et clariſsimè in cap. 22. eiuſdem ſeſsionis explicuit omnia & ſingula decreta

de monialibus edita, intelligi de monaſteriis quarumcunque monialium, virginum, ac viduarum, quocunque nomine appellentur, etiamſi viuant ſub gubernio militiarum, etiam Hieroſolymitanę, ſub quacunque regula, &c. quæ ibi videri poſſunt, & ampliſsima ſunt, & æquè ampliant hoc decretũ de clauſura, ac ſi in illo ſpecificè addita eſſent, licèt in finem ſint reſeruata, ne ſæpiùs illa repetere eſſet neceſſe. Non eſt ergo dubium quin hæc fuerit mens Concilij; & ita etiam ſupponunt euidenter Pius V. & Gregorius XIII. in decretis infrà citandis, ac prorſus in praxi ſeruari vidimus, & ſtatui Salmanticæ in Concilio Compoſtellano anno 1566. Tradit denique Nauar. in Comment. 4. de Regularib. n. 4. & latè & doctè Emmanuel Rodriguez tom. 1. Quæſtionum regular. quæſt. 44. art. 2. Habet autem ſpecialem difficultatem, an conuerſæ ſub hac generalitate comprehendantur, de quo dicemus meliùs poſt ſequens punctum in n. 17.

Denique oſtenditur ex praxi, & authoribus.

XV. Vltimò commune eſt vtrique decreto, vt non comprehendant niſi moniales profeſſas. ita docent omnes, & explicuit Congregatio Cardinalium circa Concilium Trident. agẽs de monialibus Tertiariis, ſeu de Pœnitentia, quas ſi profeſsionem emiſerint, dicit cogendas eſſe ad clauſuram, ſi verò profeſsionem non emiſerunt, ſeruandam eſſe conſtitutionem Pij V. *Circa Paſtoralis offici.* quæ eſt 8. in Bullario Romano, vbi dicit, huiuſmodi fœminas monendas eſſe à Prælatis, vt profeſsionem emittant, & poſtea clauſuram ſeruent: quòd ſi induci non potuerint ad profeſsionem emittendam, prohibeantur ne in poſterum alias in ſuam congregationem recipiant. In qua conſtitutione manifeſtè etiam ſupponitur, eas omnes, quæ in religione approbata tria vota ſubſtantialia non emiſerunt, hac lege non comprehendi. Ratio autem in primis eſt, quia dicta iura expreſsè limitant ſuum præceptum ad profeſſas tacitè, vel expreſsè; & huius limitationis ratio fuit, quia illæ ſunt tantùm propriæ religioſæ, & Eccleſia ſolùm pro religioſis fœminis hanc curam clauſuræ adhibuit. Quapropter quantumuis virgines ſint per votum virginitatis conſecratæ Deo, & collegialiter viuant, & ſub obedientia vel ſpontanea, vel etiam priuato voto aut pacto promiſſa, ſi non habent ſtatum ab Eccleſia pro religioſo approbatũ, & in eo tria vota ſubſtantialia emiſerunt, non obligantur hoc præcepto clauſuræ, licèt circa eas obſeruanda ſit conſtitutio Pij V. & ita in ſpecie de quadam congregatione fœminarum reſoluit Nauarr. conſ. 6. de ſtatu monach.

XVI. Ex quibus infertur primò, nouitias non obligari hac lege, quia religioſæ non ſunt. Solùm poteſt dubitari, an ſi nouitia ſemel exeat à monaſterio, eo ipſo deſinat eſſe monialis eo modo quo antea erat, id eſt, deſinat eſſe nouitia, & conſequenter interrũpat nouitiatum. In quo breuiter certum mihi eſt, ſi exeat ſine licentia Abbatiſſæ, interrumpi annum, & conſequenter amittere priorem qualemcunque ſtatum, etiamſi habitum non exuat, vt à fortiori patet ex dictis tomo ſuperiori de anno probationis in genere. Si autem exeat cum licentia Abbatiſſæ, vel ſuperiorum monaſterij, ad quos hoc pertinet, & ex iuſta cauſa data, certum eſt & licere, & nõ interrumpere nouitiatũ. Ita enim intelligo quoddam reſponſum Congregationis Cardinalium ſi nouitia morbi curandi cauſa de licentia Superiorum, & cum eo habitu, qui ipſis videbitur, ante profeſsionem exeat, & poſtea ſanitate recuperata redire voluerit, poſſe & ad habitum, & ad profeſſionem recipi. Intelligo enim ſenſum eſſe, poſſe recipi eodem tempore & modo, ac ſi intra monaſterium ſuam probationem continuè peregiſſet: quia non intelligitur eam interrupiſſe, ſub eadem ſemper obedientia viuens, & habitum non temere dimittens. Alioqui ſi nouus annus eſſet neceſſarius, nihil deſeruiret declaratio: nam licèt dimiſiſſet omnino religionem & habitum, volens reuerti, poſſet recipi ad habitum, & perſeuerando in nouitiatu, etiam ad profeſsionem. At verò ſi egreſſus nouitiæ ſit de licentia Abbatiſſæ, malè tamen conceſſa, res videtur dubia, quia perinde videtur exire cũ tali licentia, ac ſine vlla; quia illa licentia nulla eſt, cùm Abbatiſſa nõ poſsit illam dare: & idem dicam de Prælato, ſi abſque cauſa legitima illam det. Nihilominus cenſeo per talem exitum non interrumpi ſeu amitti nouitiatum: quia nulla eſt lex quæ irritet illum. Imò neque inuenio legem iuris communis, quæ prohibeat directè huiuſmodi exitum, aut Abbatiſsis ne poſsint hanc licentiam dare, ſed ex regulis & prohibitionibus Superiorum hoc pẽdet; & ideo niſi expreſsè declaratum ſit in aliquo monaſterio, illam continuationem clauſuræ eſſe de ſubſtantia nouitiatus, nulla ratione dici poteſt per illum exitum interrumpi. Eſtque clara differentia inter illum exitum, ab eo qui eſt ſine licentia: nam quando eſt ſine licentia, eſt quædam retroceſsio ab obedientia, & conſequenter ab vnione cum tali monaſterio: quando autem fit cum licentia, ſemper retinetur vnio & permanentia in eadem religione quantum ad illum gradum: ad quod facere poſſunt quæ tractat Nauarr. conſil. 32. de Regularibus.

An nouitia interrumpẽs clauſuram, interrumpat etiam nouitiatum.

Secundò ex dictis reſoluitur dubium ſuprà in fine num. 14. relictum de monialibus conuerſis vtrũ ad clauſuram teneantur: nam ſi profeſsionem triũ votorum non emittunt, non tenentur ad clauſurã, quia non comprehenduntur ſub illa lege, & alio titulo non tenentur: ſuppono enim illam non vouere nec promittere. Si autem emittunt tria vota, ad illam obligantur ex vi huius decreti, vt ſatis patet ex dictis: & quia in ſubſtantia religionis nõ poſſunt differre hæ conuerſæ ab aliis, ſed ſolùm in miniſterio; quia conuerſæ dicuntur quæ deputantur ad ſeruitia, ſeu miniſteria corporalia, aliæ verò ad chorum; vnde etiam differunt in habitu ſaltem quoad hoc, quòd conuerſæ non deferunt nigrum velum, ſicut aliæ: vnde etiam inferiores ſunt in quodam gradu honoris, ſeu dignitatis, per quæ omnia non minuitur earum religio, ſed augeri poteſt: & ideo nec clauſuræ obligatio minor in eis eſſe debet. Dixi autem, *ex vtriuſque decretorum*: quia Pius V. in ſua conſtitutione 8. *Circa paſtoralis.* quandam in hoc limitationem ſeu exceptionem permiſit, ſcilicet, vt in monaſteriis, quæ ad ſuam ſuſtentationem indigent eleemoſynis fidelium, quæ per conuerſas colligendæ ſunt, ſi illæ fuerint profeſſæ, poſsint extra monaſterium degere cum his conditionibus. Prima, vt ſint ætatis annorum 40. Secunda, vt in domo contigua monaſterio degant. Tertia, vt non ingrediantur clauſuram monialium niſi in caſibus in ſuis conſtitutionibus expreſsis. Quarta, vt de ſuis domibus non exeant ad colligendas eleemoſynas, niſi de licentia Ordinarij & Superiorum. Gregorius autem XIII. in ſua conſtit. 13. *Deo ſacris.* cupiens hanc exceptionem auferri, iniungit Ordinariis, vt quacunque ratione cognouerint poſſe conuenienter conuentuum moniales ſuſtentari ſine hac eleemoſynarum collectione, eaſdem conuerſas ſub eadem clauſura cum aliis monialibus reducant, neque amplius à ſuis monaſteriis exire permittant. XVII.

Dubium bipartitum circa conuerſarum profeſſionem & clauſuram.

Duo autem ex illis conſtitutionibus circa has conuerſas oriuntur dubia. Primum eſt, an poſsint iam veram profeſsionem emittere, & ad clauſuram obligari. XVIII.

Prima dubii pars.

obligari. Nam Pius poſt ſuperiora verba ſubiungit: *Et de cætero nullæ aliæ profeſſæ conuerſæ recipi amplius etiam de conſenſu ſuorum Superiorum, vel Prælatorum poſſint: quod ſi aduerſus hanc noſtram prohibitionem receptæ fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inanis ſit, prout ex nũc nullam ac irritam facimus, & annullamus.* Reſponderi poteſt Pontificem prohibere vt non recipiantur conuerſæ profeſſæ, quæ extra monaſterium maneant, ſed vt finitis illis quæ tunc erant, collectio fieret per conuerſas non profeſſas. Sed obſtat, quia Gregorius XIII. contrario potiùs modo declarat illam prohibitionem, dicens; *Quod autem idem Pius ſtatuit de cætero nullas alias conuerſas profeſſas, recipi amplius poſſe: ita eſſe intelligendum declaramus, præter illas conuerſas quæ extra monaſterium in domibus contiguis degerent.* In quo potiùs ſignificat illas recipi poſſe, non verò alias quæ intra monaſterium degant: quod videtur incredibile, vt ſtatim dicam. Secundum dubium eſt, an poſsint nunc in monaſteriis eſſe conuerſæ non profeſſæ. Nam Gregorius expreſsè dicit, *Conuerſas vero non profeſſas, & profiteri nolentes, dimiſſo habitu domum remittant, neque alias in futurum niſi profeſſionem ſuo tempore emiſſuras, atque ſub perpetua clauſura manſuras, in monaſteria huiuſmodi recipi permittatur.* In contrarium verò eſt, quia hæc prohibitio videtur priori prohibitioni repugnare, vel ex vtraque ſequi nullas conuerſas eſſe poſſe in monaſteriis monialium, quod admitti non poteſt.

Secunda pars.

XIX.

Opinio Nauarri ad hoc dubium, nõ poſſe nunc dari in monaſteriis cõuerſas profeſſas.

Circa hoc dubium Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 56. exiſtimat prohibitum eſſe monialibus recipere conuerſas, quæ profeſsionem emittãt, & intra monaſteria maneant; & quod amplius eſt, dicit, conſuluiſſe de hac re Gregorium XIII. & ipſum ita interpretatum eſſe mentem Pij V. & ſuam. Veruntamen de interpretatione viua voce data ab ipſo Gregorio XIII. mihi non ita conſtat, vt tenear illi nunc adhærere. Nam licèt certò credam Nauarrum veritatem referre; neſcio tamen an ſatis verba Gregorij perceperit, aut intellexerit. Mihi tamen perſuadere non poſſum dictos Pontifices id prohibuiſſe. Primò propter rationes optimas, quas idem Nauarrus adducit, vt veriſimilis non ſit talis prohibitio: quia nullo titulo neceſſaria, aut vtilis vel conueniens apparet, neque per ſeſe ad ſtatum religioſum, vel perfectionem eius: cur enim hoc magis pertinet ad perfectionem monialium, quàm monachorum, qui vbique habent conuerſos profeſſos, ſeu veros religioſos, etiamſi maximam perfectionem & rigorem vitæ profiteantur. Neque ad finem clauſuræ, quam in illis indultis præcipuè intendunt dicti Pontifices, & vbi ſolùm ea occaſione aliquid de his conuerſis ſtatuunt: ſi autem illæ ad perpetuam clauſuram obligantur, quid poteſt nocere clauſuræ earum profeſsio? Aliunde verò earum auxilium eſt moraliter neceſſariũ cæteris monialibus, quæ propriè monachæ vocantur, & diuinis officiis magis vacare debent, & multo maius inconueniens eſſet recipere intra clauſuram conuerſas, quæ nunquam profiteantur. Accedit præterea, quòd per talem prohibitionem impediretur ſtatus perfectionis multis pauperioribus fœminis, quæ ad gradum monacharum recipi non poſſunt. Eſſet denique talis prohibitio contra receptam & ferè vniuerſalem conſuetudinem, quam veriſimile non eſt voluiſſe dictos Pontifices abrogare ſine vrgentiſsima cauſa, quæ hic non apparet: nam ita poſtulat æquitas legis humanæ Eccleſiaſticæ, præſertim cùm illa conſuetudo honeſta & ſancta videatur.

XX.

Secundò moueor propter expreſſa verba Gregorij XIII. præcipientis conuerſas non profeſſas in monaſteriis tunc repertas, aut profiteri, aut abire, neque alias (inquit) in futurum niſi profeſsionem ſuo tempore emiſſuras, atque in perpetua clauſura manſuras in monaſterio huiuſmodi recipi permittantur. Ex quibus verbis euidenter conſtat ipſum non ſimpliciter prohibuiſſe receptionem conuerſarum, tantumque abeſſe vt profeſsionem vetuerit, quòd potius hanc poſuit tanquam cõditionem neceſſariam vt conuerſæ admittantur, cũ qua expreſſe voluit vt permittantur. Quorum verborum vis non latuit Nauarrum, nihil tamen ad illa reſpõdet, nec declarat quomodo potuerit Gregor. XIII. ſine expreſſa contradictione mentem ſuam aliter viua voce declarare.

XXI.

Satisfit motiuo Nauarri in nu. 19.

Tertiò declaratur exponendo mentem vtriuſque Pontificis. Nam Pius V. proximè loquutus fuerat de conuerſis deſtinatis ad eleemoſynas colligendas, eaſque permiſerat extra monaſterium in propinquis domibus habitare; & ſtatim ſubdit, *Et de cætero nulla alia profeſſa conuerſa recipi amplius etiam de conſenſu ſuorum Superiorum, vel Prælatorum poſſint*; irritatque receptionem & profeſsionem. Et proſequitur deinde, *Quod ſi prædicto modo neceſſitatibus monialium*, &c. ergo manifeſtè loquitur de conuerſis degentibus extra monaſterium, & illas tantùm refert cùm ait, *nullæ aliæ*: nam contextus ipſe & connexio antecedentium cum conſequentibus planè id oſtẽdit. Gregorius autem XIII. volens diſpoſitionem Pij vel declarare, vel limitare, de conuerſis intra, & extra monaſterium degentibus diſtinctè loquitur. Et primùm vult omnes conuerſas profeſſas reduci ad clauſuram monaſterij quoad fieri poſsit: Secundò vult, vt intra monaſteria nullæ ſint conuerſæ non profeſſæ. Tertiò voluit vt conuerſæ profeſſæ intra monaſterium & tunc eſſe, & in futurum recipi, & denuò profiteri poſsint. Quartò permiſit, vt præter conuerſas intra manentes, ſi neceſsitas eleemoſynarum duret, poſsint ad hoc miniſterium extra monaſterium in domibus propinquis huiuſmodi conuerſæ profeſſæ habitare, & in futurum etiam ad hoc recipi. Quintò prohibuit, ne plures huiuſmodi recipi poſſent; quàm ad hoc miniſterium eleemoſynarum eſſent neceſſariæ, & ita dicit eſſe intelligendum, quod Pius V. dixit, *nullas alias in poſterum recipi poſſe*, ſcilicet nullas alias præter eas, quæ propter miniſterium eleemoſynarum neceſſariæ ſunt, & in propinquis domibus habitent. Difficile autem creditu eſt hanc fuiſſe mentem Pij V. nam proximè poſt illam prohibitionem ſubdit, *Quod ſi prædicto modo neceſſitatibus monialium ſuccurri ſufficienter non poterit, mandamus Superioribus, vt ipſi prouideant de aliis perſonis piis, & Deo deuotis, quæ fidelium eleemoſynas colligãt.* Quod remedium neceſſarium non eſſet, niſi mens eius fuiſſet vt collectio ampliùs non fieret per conuerſas denuo ad profeſsionem receptas. Nec Gregorius dixit aliam fuiſſe mentem Pij V. ſed voluit illam ex parte mutare, concedens vt vbi neceſſaria fuerit hæc collectio, poſsint aliquæ conuerſæ ad profeſsionem recipi propter illud miniſterium: quia ſeruatis circumſtantiis à Pio V. poſitis, videtur moraliter fieri poſſe, ſine inconuenienti, & ſperari, quòd per eas miniſterium fideliùs, & diligentius fiat. Denique neuter ex dictis Pontificibus diſponit an poſsint monaſteria monialium habere aliquas cõuerſas ſeu oblatas non profeſſas, quæ extra ſepta monaſterij in domibus propinquis degant. Tamen eo ipſo quòd hoc non prohibent, relinquitur hoc iuri communi, vel naturali, aut ſpeciali vniuſcuiuſque religionis: conſtat autem ex natura rei hoc nõ eſſe malum, ſed poſſe eſſe religioſum & ſanctum, ſicut eſt in religionibus virorum: neque etiam inuenio decretum aliquod iuris communis, quod hoc prohibeat. Relinquendum ergo eſt iuri religionis, vel receptæ conſuetudini, dummodo his conuerſis ingreſſus ad monaſterium nõ pateat, niſi

niſi iuxta dicenda iu c.10. circa alteram partem huius clauſuræ, ad quam hæc obligatio pertinet. Et hæc de conuerſis.

XXII. Præter dicta autem de clauſura Concilium Trident. addit, reuocationem priuilegiorum, dicens, *Indultis quibuſcunque, & priuilegiis non obſtantibus.* Et in cap.22. fit amplior, magiſque ſpecifica reuocatio, *Non obſtantibus eorum* (id eſt; regularium) *omnium, & ſingulorum priuilegiis ſub quibuſcunque formulis verborum conceptis, ac Mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon conſtitutionibus, & regulis etiam iuratis, atque etiam conſuetudinibus, vel præſcriptionibus, etiam immemoriabilibus.* Quæ tota reuocatio ad prædictā legem applicanda eſt: nam idem Concilium ait, cadere in omnia præcedentia, & ſingulas eius partes: ergo maximè in hanc, quæ eſt vna ex principalioribus partibus. Et quoad hanc partem eſt rigoroſior hæc lex Concilij, quàm fuerat Bonifacij. Nam ille nullam expreſſam reuocationem priuilegiorum, vel conſuetudinum addidit, & ideo licèt ex vniuerſalitate & exaggeratione verborum, & ex circunſtantiis literæ poſſet fortaſſe colligi, non tamen ita clarè & apertè, præſertim ad reuocādas immemoriales conſuetudines, vel ſpecialia priuilegia, præſertim in ipſamet fundatione monaſteriorum obtenta: quia iuxta commune ius lex non ſolet huiuſmodi derogare, niſi ſatis expreſsè id declaretur, iuxta c.1. de conſtit. in 6. Nunc verò per hoc decretum vt latum eſt à Concilio Trident. certum eſt nullum genus priuilegij, vel conſuetudinis poſſe impedire hanc obligationem.

In quo decretum Concilii ſit ſtrictius quam Bonifacii.

XXIII. Ex his ergo ſatis declarata ſunt tria puncta ſuprà num.10. propoſita, ſcilicet hanc obligationem omnibus, & ſolis monialibus profeſsis eſſe impoſitam, & oriri, non quidem ex voto generatim loquendo, ſed ex præcepto Eccleſiaſtico iam à nobis declarato. Dico, *generatim loquendo*, quia aliquæ moniales, vt S. Claræ, & fortaſſe aliæ, emittunt hoc votum in quibus additur (vt ſic dicam) obligatio intenſiua, non extenſiua, quia hæc reuera non poteſt eſſe maior. Nam quoad perſonas hoc præceptum extenditur ad omnes religioſas, vt dictum eſt; quoad locum ſeu actum prohibet omnem exitum extra clauſtrū, etiam ad Eccleſiam, quam ſeculares intrant, & extra ianuam clauſuræ, etiamſi ſit intra aliam quæ patere ſolet ſecularibus, vt Gregorius XIII. in ſuo Motu diſtinctiùs præcepit, & Nauarr, dict. Comment.4.n.57. declarauit. Quoad tempus verò ſeu occaſiones exeundi comprehendit omnes, tantùm neceſſariis exceptionibus adhibitis, vt mox declarabimus. Non poteſt ergo eſſe maior extenſio huius obligationis. Nō cogit autem præceptum hoc moniales vt votum clauſuræ emittant, quia neque in aliqua conſtitutione hoc declaratur; neque ſub hac ratione receptum eſt illud præceptum, ſicut cōtingit in continentia clericorum; & ideo non eſt quòd hanc obligationem imponamus. Et ita etiam patet quàm rigoroſa ſit hæc obligatio.

CAPVT IX.

Quis poſſit in prædicta clauſura monialium diſpenſare.

I. VT vltimum punctum ex propoſitis in cap. præcedenti num.10. expediamus, oportet explicare moderationem, quam Concilium Tridentinum addidit huic præcepto, *niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbata*, per quam temperatur, vt eodem cap. num.13. dicebamus, rigor præcepti Bonifacij. Quia (vt ibi notaui) abſolutam reliquit prohibitionem, & vnicam exceptionem addidit, per quam magis videbatur coarctari generalis prohibitio. Quod fecit conſultiſsimè Concilium, vt faciliùs poſſent moniales induci ad ſeruandum præceptū, quod tanto tempore recuſauerant. Circa illam verò moderationem nonnulla explicanda ſunt: Primum, quæ ſit illa legitima cauſa: ſecundum quis poſsit licentiam dare.

Dubium primum de legitima cauſa egrediendi clauſuram.

Circa primum dicendum eſt, ex vi Concilij relictum hoc eſſe prudenti arbitrio Epiſcopi. Probatur, quia talis cauſa nullo iure definita eſt, nec Cōcilium illam determinat: ergo reliquit arbitrio Epiſcopi, cui approbationem committit. Dices, Iam fuerat hæc cauſa à Bonifacio definita, ſcilicet laborare tali morbo, vt nō poſsit cum aliis abſque graui periculo ſeu ſcandalo communicare: cauſa autē legitima idem eſt, ac cauſa per legem ſtatuta: ergo de hac loquitur Concilium, & hanc vult eſſe recognitam & approbatam ab Epiſcopo. Sed nō eſt hæc mens Concilij, neque ita communiter intellectum aut receptum eſt, & conſtat etiam ex conſtitutionibus Pij, & Gregorij, vt ſtatim videbimus, & ex multis declarationibus Cardinalium, & ex vi & proprietate verborum. Nam legitima cauſa indefinitè ſignificat cauſam rationabilem, quæ legi rectæ rationis conformis eſt: non ergo rectè limitaretur ad particularem cauſam illo antiquo iure indicatam. II.

Cauſa ſufficientia relinquitur arbitrio ordinarii iuxta Trid.

Aduertendum eſt autem Pium V. in conſtitutione 100. *Decori.* cauſam hanc intra certos limites præſcripſiſſe, cum maiori quidem amplitudine quàm Bonifacium, cum magna tamen (vt apparet) reſtrictione Concilij. Sic enim ait, *De cætero etiam infirmitatis ſeu aliorum monaſteriorum occaſione & prætextu, niſi ex cauſa magni incendij aut infirmitatis lepræ, aut epidemiæ, à monaſteriis præfatis exire, ſed neque in prædictis caſibus extra illa niſi ad neceſſarium tempus ſtare licebit.* Vbi apertè cauſam legitimam reſtringit ad illos tres caſus. Ex quibus duo poſtremi continentur ſub cauſa à Bonifacio explicata, imò plures videtur Bonifacius comprehendiſſe, nam plures videntur eſſe morbi contagioſi, qui communitati graue periculum vel ſcandalum afferre poſſunt, quos omnes Bonifacius ſub generali voce complexus eſt. Nauarrus autem in dict. Commentario 4. de Regularib. n.48. ait, hoc caſus Pij V. extendēdos eſſe ad ſimiles; quod variis coniecturis confirmat. iuxta quam interpretationem manifeſtum eſt totum quod Bonifacius in ſua exceptione comprehendit, contineri in duabus infirmitatibus à Pio V. in ſpecie poſitis. Præſertim quia veriſimilius eſt nomen *epidemia* non rigoroſè ſumi ibi pro illa quæ peſtis dicitur, id eſt, pro morbo, qui ita graſſatur, & per cōtagium communicatur, vt maiorem hominum partem, quos ferit, interimat: ſed vt latiùs dicitur de quolibet morbo communi ita contagioſo, vt ab vno facilè ad alios diffundatur, ſi cum illo communicent. Cùm enim illa lex quoad hanc partem reſtrictiua & odioſa ſit, verba eius in mitiori ſignificatione propria interpretanda ſunt: certum eſt autem iuxta vſum peritorum artis medicæ, vocem *epidemia* abſolutè dictā, hanc habere ſignificationem. Iuxta illam ergo intelligenda eſt hæc lex, & ita non per ſimilitudinem, ſed etiam per proprietatem comprehenduntur omnes morbi verè cōtagioſi, qui communitati graue periculum, vel ſcandalum afferre poſſunt. Et nihilominus verum exiſtimo Nauarri dictum, in illis ſcilicet caſibus comprehendi quoſcunque alios ita ſimiles, vt in eis eadem ratio, quæ in prædictis, militat. Ponit ipſe exemplum in periculo belli imminentis: nam tunc liceret monialibus fugam capere propter ſimilitudinem rationis cum primo caſu incendij: quod etiam admittit Gutierrez lib.1. Practicarum III.

Pius V. arctat cauſas limitat.

Author cū Nauarro extendit decretum ad caſus non ſolū propriè ſimiles, ſed etiā in quibus ratio pontificis militat.

Vide Gal. in lib. 1 de ratione victus in morbis acutis, commento 9, & li. 3. de morbis popularib. p 3. comm. 20.

carum quæſt.cap.14.n.9.vbi alios refert. Idem erit ſi monaſterio iuxta flumen exiſtente, inundatio vel ruina totius monaſterij nimium creſcente fluuio repentè timeatur:& ſic de ſimilibus, qui materialiter, non formali ratione ſunt ab incendio diuerſi.

IV. *Nũ præter dictas cauſas egreſſus alia ſint admittenda. Ratio partis neg.*

Difficultas ergò eſt, an in aliquo caſu liceat huiuſmodi licẽtiam dare moniali propter aliam cauſam præter has tres numeratas à Pio V. vt à nobis ſunt cum Nauarro proximè expoſitæ. Ratio dubitãdi eſt,quia Pontifex ponit regulam vniuerſalem prohibentem,&addit illas exceptiones:ergo firmat regulam in contrarium: nullam ergo aliam exceptionem permittit.Confirmatur primò, quia ſtatim grauem adiungit pœnam aduerſus aliter concedẽtes huiuſmodi facultates, volens illam eſſe quaſi formam ſubſtantialem illius facultatis concedendæ;ergo facultas aliter conceſſa nulla eſt. Confirmatur ſecundò,quia ex illis tribus cauſis numeratis à Pio V.euidenter conſtat illum ſolùm conſideraſſe commune detrimentum conuentus, vt hæc licentia legitima eſſe poſſet.Vel ergo alia cauſa talis eſt,vt ſimile detrimentum communitati afferat, & ita non eſt alia cauſa, nec ſimilis propriè, ſed eadẽ, vt explicatum eſt: ſi verò non vergit in damnum communitatis, planè non eſt reputata à Pontifice ſufficiens: quomòdo ergo poterit ab aliquo inferiori ſufficiens reputari.Atque ita definit hoc dubium Gutierrez lib. 1. ſuarum Pract. quæſt. c. 14. & Cenedus in Collectaneis ad 6. collect. 31. nu. 2. Eman. Rodrig. tom. 1. quæſt. regul. quæſt. 49. artic.3.

V. *Contrarium ſentit Nauarrus in duobus caſibus.*

Contrariam ſententiam tenet Nauar. Comment.4.de Regularib.n.49.vbi duos caſus ponit,in quibus videtur hoc licere præter numeratos à Pio V.Primus eſt quando monialis vnius monaſterij eligitur in Abbatiſſam alterius, nam Epiſcopus poteſt hanc cauſam exeundi à ſuo monaſterio vt ſufficientem approbare; & in hoc etiam conſentit Gutierrez, imò illud extendit ad quamcunque rationabilem cauſam, propter quam authoritate & præcepto Prælatorum monialis mutatur ab vno monaſterio,vt in alio habitet. Quia hoc non ideo licet ſolùm,quia cauſa eſt iuſta, licet diſtincta: ſed quia ille exitus non eſt de quo loquiturPius V.quia non eſt (inquit Gutierrez)ad manẽdum extra monaſterium,ſed ad tranſeundum ad aliud: Pius autẽ loquitur de exitu ad manendum aliquo tempore in ſeculo.Quę ratio non videtur omnino ſatisfacere:quia etiam prohibetur à Pio V. exitus ad ambulandum extra monaſterium per aliquod breue tẽpus,ſine vlla mora aut detentione in aliquo loco: imò, etiamſi fingatur cauſa rationabilis exeundi per vnam ianuam monaſterij ad ingrediẽdum ſtatim per aliam, incedẽdo recta via, & ſine vlla mora,id non eſſet licitum: ergo quòd alter egreſſus fit ſolùm ad iter agendum vſque ad aliud monaſterium, non ſufficit quominus ſit materia huius prohibitionis. Nihilominus caſum illum cenſeo eſſe veriſsimum:nam conſuetudo, quæ eſt optima legũ interpres, ita illum approbauit, & interpretata eſt. Neceſſarium autem eſt ad rationem reddẽdam dicere,vel ex benigna ſeu præſumpta interpretatione illum non reputari exitum à monaſterio, quia eo ipſo quòd exit ab vno,cenſetur moraliter tranſire ad aliud eo modo quo poteſt,viamque intermediam moraliter non reputari: vel (quod mihi magis placet) hic habet locum regula iuris, quòd ſpecies derogat generi, etiamſi ſpecies antecedat. Hic autẽ caſus ſpecificus eſt in iure expreſſe permiſſus, & nouiſsimè in Concilio Trident ſeſſ.25. cap. 7. de Regularib. vbi ſtatuit vt in caſu neceſsitatis poſsit eligi Abbatiſſa ex alio monaſterio. Qui autem vnũ concedit,etiam approbat neceſſarium medium ad illud.Pius autem V.ſine dubio noluit reuocare hãc legem: eius ergo vniuerſalis prohibitio per illam ſpecialem legem limitatur. Confirmari poteſt à ſimili ex dict.c.vnico,§.*verum*.de ſtatu regularium in 6.Vbi in ſpeciali caſu conceditur vt Abbatiſſa cum honeſta & decenti ſocietate poſsit exire ad fidelitatis ſacramentum præſtandum alicui Principi, cui illud debet.Quæ lex ſpecialiter non reuocatur, & ideo limitare cenſetur generalem prohibitionem: ergo ſimiliter,&c.

VI. *Quorundã extenſio dicti caſus non admittitur.*

Aliqui tamen hoc extendunt ad quamcunque mutationem monialium ab vno monaſterio in aliud propter varias cauſas, vt ad fundãdum monaſterium,vel ad aliud miniſterium ibi peragẽdum, licèt non ſit Prælatio Quæ certè iuxta dicta videntur probabilia; tamen à Congregatione Cardinalium hoc reſponſum datum inuenio, *Monialis non poteſt tranſire de vno ad aliud monaſterium, etiam de conſenſu Epiſcopi ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, etiamſi tranſlatio fiat ad aliud eiuſdem Ordinis.*Et infrà dicitur,Sedem Apoſtolicam aliquando hoc concedere ex cauſa de conſenſu Superiorum etiam ad monaſterium alterius obedientiæ. Et nuper in hoc Luſitaniæ regno vidi ad transferẽdam monialem ab vno monaſterio ad aliud eiuſdem Ordinis, & ſub eodem Generali,& interueniente ſatis graui cauſa ſalutis, expectatam fuiſſe licentiam Sedis Apoſtolicæ. Ita ergo ſeruandum iudico quotieſcunque cauſa mutationis talis non fuerit,quæ vel in iure ſit ſpecialiter expreſſa,vt dictum eſt de officio Abbatiſſæ.(Idemque cenſeo ſi oporteat totum mõnaſterium alio transferri,iuxta decretum Concilij Trident. ſeſſ.25. c. 5. de Regularib.) vel niſi per æquiparationem rationis poſsit cauſa ad numeratas à Pio V. reduci iuxta ea quæ ſtatim dicemus:vt eſt v. g. quando oportet ob prauos mores monialem aliò transferre, nam illa cauſa non immeritò contagioſo morbo comparatur,vel ſcandalo communi, pro quo vitando Bonifacius etiam egreſſum conceſsit.

VII. *Secundus caſus, quem Nauarrus probat quadrupliciter.*

Alter verò caſus,& difficilior eſt,ſi monialis graui laboret ægritudine, ita vt in morali periculo mortis conſtituatur niſi extra monaſterium curetur:& tunc etiam exiſtimat Nauarrus eſſe ſufficiẽtem cauſam iuſtæ facultatis, etiamſi morbus ille cæteris monialibus contagioſus non ſit. Fundatur primò, quia illa cauſa eſſet ſufficiens iuxta Concilium Tridentinum;Pius autem V.non videtur voluiſſe derogare Concilio: nam potiùs dicit,ſe velle renouare,& ſtabilire illud. Idemque argumentum ſumit ex decreto Bonifacij, quia in hac parte eſt ſtrictius quàm Concilium, imò etiam quàm Conſtitutio Pij, quatenus non exprimit caſum incẽdij, & nihilominus non obſtante illo decreto erat legitima illa cauſa iudicio omnium prudentum, & cõmuni vſu. Tertiò adducit Nauarr. leges iuris ciuilis, in quibus prohibitio aliqua fit cum certo numero exceptionum,& nihilominus iuxta communes interpretationes admittuntur aliæ,quando recta ratio docet eſſe admittendas Quartò argumentatur ex coniecturata mente legiſlatoris, quia non eſt veriſimile voluiſſe priuare hominem defenſione propriæ vitæ,quæ tam naturalis eſt.

VIII. *Contrarium ſentit Gutier.*

Ad hæc argumenta reſpondet latè Gutierrez ſuprà negando in ſpecie eſſe licitam facultatem in eo caſu.Et quamuis aliæ reſponſiones probabiles ſint (quas breuitatis cauſa omitto) in ea mihi non ſatisfacit,in qua admittit non obſtante decreto Bonifacij in ſua vi permanente, poſſe licentiã dari in eo caſu, & negat poſſe fieri iuxta conſtitutionẽ Pij V.cùm reuera magis reſtrictiua ſit exceptio Bonifacij,quã Pij,vt ponderaui:vel ſaltẽ in hoc conueniãt, quod etiam Bonifacius in ſua exceptione ſolùm reſpexit ad cauſam, quæ ad totam communitatem pertineat;quod eſt fundamentum potiſsimum ſuæ ſenten-

ſententiæ. Vnde conſequenter loquendo idem dicendum eſſet de decreto Bonifacij, niſi fuiſſet conſuetudine derogatum, vel per Concilium Trident. amplificatum. Et hanc ſententiam eſſe communem ait Emmanuel Rodriguez 1.tom. Quæſt.regul.q.49. art.3.citans Collectores Mendicantium, & Cordubam in Additionibus ad Compendium, & ipſe indicat eſſe ſequendam in iudicando, & conſulendo, cùm tamen in art.2.dixiſſet, in monaſteriis exiſtentibus in deſertis locis, ad quæ non poſſunt medici frequenter accedere quantum neceſſe eſt, ſufficientem cauſam huius licentiæ inſurgere poſſe ex ægritudine priuatæ perſonæ non obſtante Motu proprio Pij V. quem limitandum putat quoad illa monaſteria. Sed certè ſi limitatio admittenda eſt, non eſt præciſè propter ſitum monaſterij, nam certiſſimum eſt illud abſolutè ſub lege comprehendi; ſed eſt propter neceſsitatem occaſione illius ſitus ſubortam: ſi ergo illa ſufficit quamuis ſit vnius tantùm perſonæ, & ex ægritudine, ſufficiet ex quacunque alia cauſa naſcatur: quia hoc ad vim & rationē præcepti materiale eſt.

IX. *Nauarri placitum ſuadetur primo.*

Ego igitur non poſſum diſcedere à pia ſententia Nauarri propter nonnulla quæ vltra illum breuiter expendam. Primum: quòd leges humanæ non obligant ad ſui obſeruationem cum graui periculo mortis, niſi vbi honor fidei, vel religionis, vel magna neceſsitas boni communis intercedat: nihil autem horum in præſenti interuenit: ergo non tenetur monialis cum tanto periculo parere huic præcepto Eccleſiaſtico. Minor ſupponitur ex facto, nam reuera moraliter ita poteſt facilè contingere. Ad maiorem autem reſponderi poteſt, eſſe veram niſi ex circumſtantiis legis apertè conſtet intentionem præcipientis eſſe obligare cum illo periculo, vt hic conſtare videtur. Sed cōtra hoc eſt, quia illud principium ſicut communiter receptum eſt, ita etiam communiter non ſolet fundari in ſolo defectu voluntatis, ſed etiam in defectu poteſtatis, quia leges hominum debent eſſe tolerabiles & humanæ, & ita non poſſunt imponere tam graue onus exponendi ſe graui periculo mortis, niſi ex cauſa proportionata, quæ non eſt niſi neceſsitas communis boni temporalis, aut ſpiritualis. Quamuis autem hoc præceptum ſit propter bonum commune & ſpirituale religionis, tamen hoc bonum non periclitatur, nec patitur graue nocumentum propter licentiam cōceſſam in illa extrema neceſsitate. Et quamuis demus legem hanc non fuiſſe futuram iniuſtam, in eo ſenſu tamen negari non poteſt quin eſſet grauiſſima, & duriſsima, quod præſumendum non eſt de pia mente Pontificis: & ita procedit optimè vltima ratio Nauarri.

X. Vnde argumentor ſecundò in hunc modū, quia duobus vel tribus modis coniectare poſſumus illū caſum fuiſſe omiſſum à Pontifice. Primò, quia non venit in actualem conſiderationem ipſius; & hoc inſinuat Nauar. & ita quaſi per epiikeiam interpretatur non fuiſſe voluntatem eius illum excludere. Illud autem ſuppoſitum difficile creditu eſt, quia illa ſolet eſſe cauſa maximè vulgaris & frequens. Secundò ergo credi poteſt Pontificem de illo cogitaſſe, & intellexiſſe verum periculum mortis quod in illo caſu eſſe poteſt, & noluiſſe nihilominus legē ſuam tunc relaxare; & hoc dicimus videri incredibile. Tertiò igitur poteſt intelligi Pontificem quidem cogitaſſe de cauſa priuatæ infirmitatis, ſuppoſuiſſe tamen, vel præſumpſiſſe, propter illam curandam non poſſe eſſe neceſſarium exitum à monaſterio: & tunc ſi poſtea reuera conſtet de neceſsitate, ita vt illo medio ſperetur vita, & ſine illo moraliter deſperetur, lex illa non obſtabit, quominus cauſa illa legitima cenſeatur. Probatur, quia lex fundata in præſumptione quantum ad id non obligat, quando veritas rei præſumptioni non correſpondet, vt eſt recepta doctrina. Sed ita contingit in hoc caſu iuxta hanc interpretationem: ergo.

XI. *Satisfit rationibus aduerſariorum in num. 4.*

Tertiò, vt ſimul ſatisfaciamus clariùs fundamētis alterius ſententiæ per æquiparationem rationis, poteſt hic caſus ſub numeratis à Pio V. comprehendi. Nam etiam alij authores fatentur hanc æquiparationem ſufficere, ſed negant in hoc caſu reperiri, quia putant Pium V. ſolum reſpexiſſe ad cauſam quæ pertineat ad communitatem monialium, ita vt damnum non exeundi omnes concernat. Sed reuera non ita eſt, quia etiam habuit rationem dāni ſingularum monialiū. Quod declaro in caſu incendij: tunc enim incendium ſufficit vt omnes moniales monaſterio exeant, quando omnium vita periclitatur niſi exeant: ſi autem non immineret periculum omnium, ſed aliquarum, quia videlicet vna pars monaſterij incenditur, & in alia non eſt periculum: tunc illæ tantum exire poſſent, quæ aliter vitare mortem non poſſent, vt ſi fingamus habitare in parte quæ incenditur, & non poſſe tranſire ad aliam niſi per ignem. Idemque erit de vna tātum, ſi caſus ad hoc reſtringatur vt illa ſola in incēdio periclitetur. Quod ideo expendo, vt declarem hanc cauſam non reſpicere communitatem vt cōmunitas eſt, ſed omnes perſonas eius vt ſingulas, & ſufficere in vnaquaque ſi illam ſolam tangat: ergo quæcunque alia cauſa, quæ conſtituat ſingulas moniales in euidenti periculo mortis niſi exeant, eſt eadem cum hac per æquiparationem rationis, & conſequenter comprehenditur ſub illa exceptione, & procedunt exempla aliarum rerum, quæ Nauarrus adducit. Confirmatur, & declaratur, ponamus enim periculum ægritudinis, quod in vna ſupponimus graſſari per omnes, vel quamplures moniales monaſterij, non propter contagium ipſarum inter ſe, ſed propter nouam loci inſalubritatem, vel aliā extrinſecam occaſionem illius loci peculiarem; certè tunc cauſa illa æquipararetur incendio reſpectu totius monaſterij, quia iam periculum tangit omnes: ergo pari modo reſpectu ſingularum talis cauſa æquiparatur incendio vniuſcuiuſque: ergo ſicut periculum incendij vnius ſufficit vt illa ſola poſsit exire; ita etiam infirmitas ex loco proueniens, quæ illi ſoli vitam eripit. Hoc denique confirmat quædam reſponſio Cardinalium, quæ ſic habet, *Curandæ valetudinis cauſa ad balnea monialem exire poſſe Sedes Apoſtolica conceſſit, dum tamen eat cum honeſto comitatu perſonarum, quem Ordinarius dandum cenſuerit: atque tam eundo, quàm redeundo nullum ad locum extra viam rectam diuertat, neque diutius maneat apud ipſa balnea, quàm ad curandam infirmitatem neceſſe fuerit.* Non declaratur autem ibi an illa fuerit diſpenſatio cum aliqua moniali in particulari, vel generalis declaratio iuris. Tamen ex tenore verborum hoc poſterius magis colligitur.

XII. *Obiectio contra proximè dicta diluitur.*

Dices, rationes has nimium probare, ſcilicet poſſe in huiuſmodi caſu monialem ſine facultate, imò & inuitis Prælatis exire, quia non obligatur lege clauſuræ, vt prima & ſecunda ratio probare conātur: & quia in caſu incendij, cui hunc ęquiparamus, non eſt neceſſaria facultas. Reſpondetur negando ſequelam, ſimpliciter loquendo: quia lex quæ non obligat ob periculum mortis, ſolùm excuſat quantum ad vitandum periculum neceſſarium eſt: hæc autem lex ſimpliciter prohibet exire ſine legitima facultate, & in caſu quem tractamus ad vitandum periculum non eſt neceſſarium exire ſine legitima facultate, & approbatione Superiorum. Et in hoc etiam eſt diſsimilis æquiparatio incendij: quia ibi periculum non dat locum petendi facultatem, nec cauſa indiget approbatione Superioris, quia per ſe eſt euidentiſsima. Cùm ergo extenſio hæc fiat per æquiparationem rationis, in eo tantùm fieri debet,

in quo

in quo eſt paritas: in reliquo verò potius eſt æquiparatio facienda cum aliis caſibus in eadem lege poſitis, in quibus approbatio Epiſcopi requiritur, etiamſi infirmitas contagioſa ſit. Quod tamen ſemper intelligitur, niſi eſſet euidens periculum in mora, vt ſi acuta peſtis repente inuaderet monaſteriũ, & Epiſcopus multũ diſtaret; tunc enim æquipararetur hic caſus incendio. Quia verò adeò eſt rarus, vt non ſit moralis, non commemoratur in lege. Solùm poſſet vigeri caſus, in quo monialis conſtituta in dicto periculo mortis, petita facultate, eam obtinere non poſsit: tunc enim non videtur obliganda ad ſeruandam legem cum tanto periculo vitæ. Tamen, quia res morales periculis expoſitæ ſunt, non eſt huiuſmodi caſus admittendus, nec talis libertas concedenda, tum quia non poteſt hic tã euidenter conſtare de periculo, ſicut in incendio: & ideo ſi Prælatus informatus non approbat neceſsitatem, præſumendum eſt non eſſe ſufficientem: tum etiam, quia nunquam id fieri poſſet ſine magno ſcãdalo & infamia religionis: atq; ita militat ibi ratio ſeruandi legem humanam, etiam cum vitæ periculo propter commune bonum ſuæ religionis.

Secundum dubium, à quo, & quomodo, ſuppoſita cauſa, danda ſit licentia.

XIII.

Diſpenſationem propriè ſumptam ſolus Papa concedere poteſt verè ordinario, quoad clauſuram.

Ex his ergo declaratum relinquitur vltimum punctum in fine numeri 1. propoſitum; quis ſcilicet, & quomodo poſsit in hoc præcepto diſpẽſare. Poſſumus autem hic diſtinguere facultatem à diſpenſatione modo in ſuperioribus adnotato. Nam facultas eſt pars materiæ ipſius legis, quia prohibitio ipſa eſt ingrediẽdi abſque tali facultate ex tali cauſa conceſſa: & ideo cùm talis facultas datur, reuera non diſpenſatur in lege, ſed iuxta illam fit: diſpenſatio autem propria eſſet ſi daretur licentia egrediẽdi ſine cauſa & facultate in lege requiſitis. Diſpenſationem ergo in hoc rigore & proprietate ſumptam ſolus Papa concedere poteſt: quia ſolus ipſe poteſt in ſuis legibus diſpenſare iure ordinario. Nec fingi poteſt caſus, in quo ex accidenti ſit neceſſaria diſpenſatio Epiſcopi, quia in eo ſufficiet facultas, quam ipſa lex permittit; & ita ceſſabit ratio diſpenſationis in ipſa proprietate ſumpta. Loquendo autem de facultate, Concilium Trident. dixit legitimam cauſam ab Epiſcopo eſſe approbandam: & Pius V. dixit hoc eſſe intelligendum etiam de monaſteriis exemptis à iuriſdictione Epiſcoporum, & vult approbationem dari *in ſcriptis, expreſſe, & cauſa cognita.* & poſtea ſubdit, *Aliter autem, quam, vt præfertur, egredientes,* &c. Ex quibus verbis colligitur, omnes illas conditiones neceſſarias eſſe ad vitandam culpam, & cenſuram. Extendit tamen nomen *Epiſcopi,* dicens, *Per Epiſcopum, ſeu alium loci ordinarium.* Quod intelligo de Ordinario habente iuriſdictionem Epiſcopalem: hoc enim ſignificare ſolet *Ordinarii* nomen, quando agitur de actu pertinente ad iuriſdictionem fori contentioſi, & maximè in materia tam graui. Et hæc non eſt additio, ſed interpretatio Concilij Tridentini: quia nomen *Epiſcopi* in his rebus extendi ſolet ad Ordinarium habentem iuriſdictionem Epiſcopalem. Et fortaſſe ob hanc cauſam congregatio Cardinalium in nonnullis reſponſis de hac materia ſemper vtitur nomine Epiſcopi, quamuis ſine dubio non recedat à mente Pij V. Quæri autem poteſt, an hæc approbatio & licentia Epiſcopi ſufficiat. Ad quod reſpondendum eſt, in monaſteriis ſubiectis Epiſcopo ſufficere, quia ibi ipſe eſt & Epiſcopus, & Prælatus religionis. In exemptis verò neceſſaria prætereà eſt licentia proprij Prælati, Prouincialis ſcilicet, vel Generalis, iuxta vniuſcuiuſque inſtitutum: hanc enim licet Concilium non requirat, non excludit, ſed potiùs ſupponit vt iure communi neceſſariam; ſemper enim loquitur ſecundùm ius, quando illud non immutat: & ita expreſsè declarauit Pius V. & dicta Congregatio Cardinalium in multis reſponſis. Et vterque tam Superior regularis, quàm Epiſcopus debet approbare legitimam cauſam, vt Pius V. dixit. Emmanuel autem Rodriguez dict. q. 49. art. 6. ait hoc non eſſe in vſu in Hiſpania, & ideo ſine ſcrupulo ſufficere in illa licentiã Prouincialis habẽtis iuriſdictionem Epiſcopalem: quia ipſe etiam eſt Epiſcopus, & ordinarius talis monaſterij, & conſtitutio Pij vel eſt intelligenda quando Prælatus monaſterij nõ habet iuriſdictionem Epiſcopalem, vel per nõ vſum amiſit vim obligandi. Sed quod ad ius attinet, prior expoſitio violenta eſt, nam Pius expreſsè requirit, præter alios Ordinum Superiores, approbationẽ Epiſcopi, vel Ordinarij, etiamſi monaſteria exempta ſint; & declarationes Cardinalium expreſsè requirunt cõſenſum Superioris regularis, & Epiſcopi diœceſani: & declarant Epiſcopos poſſe per cenſuras compellere quoſcunque Superiores religionum ad hoc obſeruandum, non obſtantibus priuilegiis. Quod verò attinet ad non vſum, res eſt facti, quæ mihi nõ ſatis conſtat. Illud tamen ſcio legem Eccleſiaſticam non pendere ex acceptatione, nec amittere vim ſuã niſi poſt longiſsimam præſcriptionem præſertim quando dat iuriſdictionem, contra quam præſcribendum eſt.

Emmanuelis placitum expenditur.

Sed quid ſi dent licentiam ſine cauſa legitima, egritne tuta in conſcientia ipſa monialis? Reſpondetur, minimè, per ſe loquendo; nam ipſa bona fide procedendo, ſemper debet præſumere Prælatos legitimè agere, etiam in eo caſu opinabili, vel dubio: quia hoc eſt ordinarium ius Superioris, & in præſenti maximè iuuat, ſi duo tam graues Prælati concordent. Si tamen ei conſtet in conſcientia cauſam non ſubeſſe, & fauore, vel alio modo licentiam obtineat, nec culpam, nec cenſuram excuſat: quia & illa facultas in reipſa nulla eſt, & eam non latet: & quia Pius V. dicit, *Aliter autem, quàm vt præfertur, egredientes*: prædictum autem fuerat, vt ſine legitima cauſa & probata non exeant. Quæ porrò ſit hæc cauſa legitima, ſatis iam explicatum eſt: vt autem ex omnibus dictis regulam ſummatim colligamus, non cenſeo hoc eſſe abſolutè relinquendum prudenti arbitrio Epiſcopi, aut Prælatorum, vt ex vi Concilij relinquebatur: quia Pius V. illam legitimam cauſam vel limitauit, vel declarauit: iuxta quam limitationem, prout à nobis expoſita eſt, videtur poſſe generaliter dici hanc cauſam conſurgere vel ex neceſsitate præciſa ad propriam vitam tuendam, vel ex neceſsitate vitandi contagium ſeu damnum aliarum monialium. Quæ profectò eſt ſatis magna reſtrictio, ita verò ſcripta eſt. XIV.

Dubium an monialis cũ facultate ſine legitimã cauſa data, egredi poſsit.

Quid Trid. & Pius V. pro facultate ſimplici requirant.

Sed obiiciet aliquis ex Nauarro ſuprà, quia Pius V. non videtur derogaſſe Concilio Trident. quod etiam abſolutè affirmat Emmanuel Rodriguez, dict. quæſt. 49. art. 5. quia in ſua conſtitutione idem Pontifex ait, velle ſe adhærere decreto Cõcilij Trident. Veruntamen negare non poſſumus Pontificem amplitudinem illam Concilij quodammodo coarctaſſe, ſiue per derogationem, ſiue per limitationem, iuxta doctrinam Bartoli diſtinguentis illa duo in l. *ſi conſtante.* ff. ſoluto matrim. n. 39. Nam illa limitatio potiùs eſt per quandam declarationem, quàm per derogationem. Quæ declaratio licèt limitans ſeu coarctans videatur; quando pietatem reſpicit, fauorabilis potius quàm correctoria cenſetur, argumento cap. 2. §. *ſtatuimus.* de decimis in 6. Ob hanc ergo cauſam; non obſtante illa limitatione, dicitur Pontifex adhærere Concilio, & nulla facta mentione derogationis illud limitauit: alioqui inutilis XV.

Obiectio cõtra doctrinã proximi dubii diluitur.

inutilis fuiſſet lex Pij V. quoad illos tres caſus, quos enumerat, quod in omni legum interpretatione cauendum eſt.

XVI. *Quid ſi è cõtra ſubſit cauſa, ſed approbatio eius, vel licentia negetur.*

Quæri verò vlterius poteſt, quid dicendum ſit ſi è contrario cauſa legitima in re ſubſit; Epiſcopus autem vel Prælatus nolit illam approbare. Reſpondeo, duo hic interuenire, quæ videntur diſtinguenda, approbatio cauſæ & licentia exeundi, nam reuera ſeparabilia ſunt, vt de approbatione quoque & facultate ad confeſsiones audiendas, in tomo de pœnitentia notauimus; quia quamuis nullus det licentiam, quin approbet, moraliter, ac prudenter loquendo; tamen è conuerſo ad aliquem pertinere poteſt approbatio cauſę, quæ conſiſtit in iudicio de ſufficientia illius, abſque poteſtate dandi licẽtiam. Atque hoc modo videtur pertinere approbatio ad Epiſcopum quoad monaſteria exempta: & ita Cõcilium nihil aliud dixit niſi cauſam ab Epiſcopo approbãdam. Et Pius V. vt cauſa cognita, & in ſcriptis expreſsè approbata ſit. Sine approbatione ergo cauſæ exiri non poteſt, iuxta prędictas leges, etiamſi iniuſtè negetur: quia hæc iura requirũt vt de facto approbatio præcedat extra caſum incendij, vel ſimiles: licentia verò proprij Superioris ex vi ſtatus religioſi neceſſaria eſt. Quocirca ſi monaſterium eſt ſubiectum Epiſcopo, & ipſe negat approbationem, & conſequenter negat licentiam exeundi, nullo modo licet exire, quia vtrumque ius obſtat, & per modum defenſionis, aut iuſtæ excuſationis id fieri non poſſet ſine magno ſcandalo, & in caſu potius ficto, quàm morali, vt ſuprà in ſimili dicebam in numer. 12. Quando autem monaſterium eſt exemptum, & Epiſcopus non vult approbare cauſam: Prælatus autem proprius licentiam præbet, & cauſam approbat, ſi iniuſtitia Epiſcopi euidens ſit, videtur in conſcientia poſſe excuſari monialis: quia tunc ratio religionis propriè eam non obligat, & alioqui lex poſitiua non videtur in eo caſu obligare: quia tunc reipſa impletur quod lex intendit, quamuis exterior ſolennitas deſit, ad quam non videtur obligare cum tanto diſpendio, licèt fortaſſe in foro exteriori aliud præſumatur. Si autem è cõtrario Epiſcopus approbet, & Prælatus reſiſtat, & nolit licentiam dare, permittendus non eſt exitus (moraliter loquor) quia tunc & hæc lex obſtat, & intrinſeca obligatio religionis ſeu obedientiæ: & quia tunc vix poteſt vitari graue ſcandalum, & apoſtaſiæ periculum, vel ſpecies, cum infamia religionis. Quod maximè vrget quando clauſura ſpeciali voto promiſſa eſt: quia in obiecto ſeu materia eius includitur ſemper licentia Prælati. Et ideo quoad hoc multum referre poteſt quòd hæc obligatio naſcatur ex voto, vel ſolùm ex lege humana. Sicut etiam referre poteſt ad hoc vt diſpenſatio cõceſſa ſine legitima cauſa etiam à Romano Pontifice inualida ſit.

XVII. *De pœnis monialium clauſuram frangentib.*

Vltimò notari poſſunt pœnæ, quæ in dictis cõſtitutionibus feruntur contra moniales frangentes clauſuram. Cõcilium enim Trident. nullam in hoc caſu tulit; ſed ſolùm contra magiſtratus ſeculares, qui negãt auxilium Epiſcopis neceſſarium ad clauſuram inſtaurandam, ponit pœnam excommunicationis ipſo facto: & eandem ponit inferiùs contra ingredientes in monaſteria monialium, de quibus mox dicemus. Cõtra ipſas verò moniales egredientes illegitimè nullam ponit cenſuram vel pœnam, ſed ſimplicem prohibitionẽ. Pius verò Quintus in Motu proprio, qui incipit, *Decori & honeſtati.* excommunicationem poſuit ipſo facto, & alias pœnas quas extendit etiam ad recipientes, comitãtes, & dantes illis auxilium. De quarum interpretationa legi poteſt Nauar. in dict. Comment. 4. & quę infrà dicemus de pœnis apoſtatarum, ne oporteat eadem repetere: nam in his omnibus eadem ferè eſt proportio, imò in rigore ſufficit applicare generales regulas de cenſuris, & de aliis legibus pœnalibus, quas lectorem non ignorare ſuppono.

CAPVT X.

De altera parte clauſuræ monialium, quoad ingreſſum ſcilicet, in earum monaſteria.

NOn minus neceſſarium eſt ad virginum cuſtodiam, & religioſos mores, vt ſeculares vel extranei intra earum clauſtra non ingrediantur, quã vt ipſæ inde non egrediantur: & ideo ſacri canones non minus hoc, quàm illud prohibuerunt. Ex antiquioribus hoc prohibent Concilium Matiſconenſe I. c. 2. & Concilium Arelatenſe IV. cap. 7. Quibus locis non videtur facta abſoluta prohibitio, ſed cum aliquibus limitationibus ex parte perſonarum, vel ex parte actionum. Nam quoad primum additur in dict. c. 7. hæc limitatio, *Niſi aut paterna, aut germana neceſſitudo probetur admittere*; quamuis hęc non pro ingreſſu, ſed pro acceſſu addita videatur: quæ duo quomodo diſtinguantur, patebit ex dicendis: quoad primum verò permittitur ibi ingreſſus ad dicendas Miſſas, quod poſtea mutatum eſt. In VII. etiam Synodo ſeſſ. 7. can. 20. prohibetur fieri duplex monaſterium, id eſt, ex fœminis & viris conſtans: & explicatur regula Baſilij, ſecundùm quã talia monaſteria permittebantur, ita eſſe ſeruanda, vt ab vno monaſterio ad aliud aditus non pateat; *& quando neceſſaria vita* (inquit) *à parte virorum ad regulares deferuntur, extra portam hæc ſuſcipiat Abbatiſſa monaſterii fœminarum cum aliqua vetula monacha.* Ante ſeptimam verò Synodum in Concilio Agathenſi, cap. 28. præceptum fuerat monaſteria puellarum longiùs à monaſteriis monachorum, aut propter oblocutiones hominũ collocari. Quæ refert Gratian. c. *definimus*, & c. *monaſteria*. 18. q. 2. vbi plura alia decreta de hac materia refert. In illis tamen omnibus nõ inuenio abſolutam prohibitionem huius ingreſſus quoad omnes perſonas, tam viros, quam fœminas non profeſſas in tali monaſterio.

I. *Iure antiquo prohibitum omni ex parte non fuit ingredi in monaſteria monialium.*

II. *A Bonifacio integra prohibitio primò manauit.*

Primus ergo, qui hanc clauſuram integrè præcepit, fuit Bonifacius VIII. in dict. c. vnico de ſtatu regular. in 6. *Nulli* (inquit) *aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, neque etiam honeſtæ niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia ingreſſus, vel acceſſus pateat ad eaſdem.* Quod præceptum conſtat quoad perſonas vniuerſale eſſe, quia ſub voce perſonæ honeſtæ, tam fœminæ, quàm viri, & tam laici, quàm clerici, vel monachi, & Epiſcopi comprehenduntur. Id verò clariùs declarauit Concilium Trid. ſeſſ. 25. de Regularib. c. 5. dicens: *Ingredi autem intra ſepta monaſterii nemini liceat, cuiuſcunque generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerint.* In quibus verbis dubium oriri poteſt circa illam particulam, *cuiuſcunque ætatis*, an comprehendantur pueri ante vſum rationis. Sed manifeſtum eſt eos ex parte ſua non comprehendi, quia non ſunt capaces præcepti: lex autem illa directè refertur ad ipſos ingredientes, cum tenor eius ſit, *Ingredi nemini liceat.* Et nõ poteſt comprehendere pueros pro ea ætate, in qua nihil poteſt eis eſſe illicitum; ex parte verò introducentium, vel admittentium ipſos poſſet magis dubitari. Sed de hoc genere cooperationis ad hunc ingreſſum etiã pro his perſonis, quibus eſt illicitus, nihil Concilium Trid. loquutum eſt: neque in Motib. Pij V. S. 22. aut 100. neque in Motibus Gregorij XIII. 13. 36. aut 75. qui ſunt de hac clauſura, aliquid circa has perſonas ſpecialiter expreſſum inuenio, pręterquam in 36. Gregorij, ibi, *Neue moniales ubi eidem pœnis illos aliter admittere præſumant.* Sed conſtat ex

Num in ista prohibitione comprehendantur pueri ante vſum rationis.

contextu

contextu, relatiuum, *illos*, ſolùm referre quaſdã perſonas ibi nominatas, quæ prætextu quarundam facultatum aliàs legitimarum pro articulis neceſsitatis volunt ingredi, etiam quando nulla eſt neceſsitas. Vnde potiùs ſumitur ab ſpeciali argumentum, cùm in aliis locis hæc additio non fiat, non extendi præceptum vel pœnas eius ad huiuſmodi perſonas. Talis ergo cooperatio in tantum erit prohibita, in quantum ipſa de ſe fuerit mala, ſuppoſita culpa in ingredientibus: quia cooperatio ad culpam per ſe mala eſt, & conſequenter eodem præcepto prohibita, etiamſi ad incurrendam eius pœnam non ſufficiat. In prędicto ergo caſu de pueris ante vſum rationis, cùm ex parte illorum nulla ſit culpa, ex parte admittentium ipſos nulla eſt cooperatio ad culpam: cumque prohibitio directè non cadat in ipſos infantes, non poteſt indirectè redundare in admittentes ipſos: ergo ex neutra parte hic ingreſſus prohibitus eſt.

III. Sed inſurgit difficultas, nã ſequitur idẽ eſſe dicendum de perpetuò amentibus, qui nunquã vſum rationis habuerunt, etiamſi grandioris ætatis ſint: conſequens videtur eſſe contra bonos mores, & cõtra intentionem Concilij: ergo. Sequela patet, quia illi nõ peccant ingrediẽdo, nec ſunt prohibiti, quia non ſunt capaces præcepti; ergo nec moniales prohibitæ ſunt admittere, vel introducere illos, neque in hoc peccant. Minor probatur, quia inde poſſunt ſequi eadem incommoda, vel maiora, quàm ſi illi haberent vſum rationis, qualia ſunt indecentes ioci, impudici tactus, & ſimilia, ex quibus conſtat talem ingreſſum directè eſſe contrarium intentioni illius legis.

Num grandiores, ſed tamen perpetuo amentes.

IV. Ad hoc Nauarrus dict. Comment. 4. nu. 59. quem ſequitur Emmanuel Rodriguez 1. tom. q. 46. art. 1. Thom. Zerola in praxi Epiſcopali p. 1. verbo *Moniales*, ad 8. quæſitum verſu 4. negat admittendam eſſe ſequelam: quia fatui (inquit) licet non poſsint peccare, poſſunt tamen ad peccãdum incitare, tumultum facere, turpiter iocari, & ſimilia monaſterio nocentia aſportare. Quæ ratio probat quidem bene peccare moniales contra legem naturæ, vel cõtra ſuam regulam hos admittendo, vel certè etiam contra votum caſtitatis, ſi mala intentione, vel cũ morali periculo læſionis eius, illos admittãt. Quomodo etiam poterunt peccare admittendo paruulos, præſertim grandiuſculos, licèt nondum ratione vtantur: quia licèt ipſi non poſsint peccare, neque actiuè ad peccandum incitare, poſſunt eſſe materia peccandi, & obiectiuè mouere, vel occaſionem præbere ad faciendum tumultum, vel turpiter iocandum, vel aliquid peius. Non videtur autem probare illa ratio illud eſſe peccatum contra prohibitionem Concilij, tum propter replicam factam, quia etiam quoad illam rationem eſt ſimilitudo in pueris: tum maximè, quia vt lex obliget nõ ſatis eſt finis legis, niſi interueniat etiam materia legis. Quamuis enim lex ieiunij hodie obliget propter talem finem, quamuis idem finis, vel eadem neceſsitas ſit in me alio die, non obligabit me lex ieiunij, ſi pro illo die non eſt poſita. Sic ergo cùm hæc lex non ſit poſita pro his perſonis ratione carentibus, licèt in aliquibus earum ratio & neceſsitas legis eadem ſit, obligatio non erit eadem, præſertim, quia cùm hæc lex non obliget moniales niſi indirectè, vrget ſemper ratio, quòd ceſſante obligatione directa circa alios, nulla poſsit in ipſas redundare.

V. Nihilominus ſententia illorum authorum mihi placet, cenſeoq́; eſſe peccatum graue contra prohibitionem Concilij admittere has perſonas. Rationẽ verò eſſe exiſtimo, quia præceptum illud per ſe & vi ſua illas etiam perſonas obligat, quamuis ex accidenti excuſetur: aliud enim eſt nõ obligari, aliud excuſari à lege, vt ex materia de legibus ſuppono. Hanc ergo differentiam inuenio inter infantem, & adultum perpetuò ſtolidum, quòd infans per ſe eſt incapax præcepti, & ideo ad illum nullo modo dirigitur: adultus verò eſt capax per ſe loquendo. quòd autem in tali ætate per ſe ſufficiente ad vſum rationis habeat impedimentum eius, per accidens eſt: & ideo tale impedimentum excuſat quidem perſonã à tranſgreſsione prçcepti, non tamen excludit quominus præceptum in illam cadat. Ideoque ſi talis perſona admittatur vel introducatur in monaſterium, licèt ipſa non peccet, peccant aliç: quia ille ingreſſus eſt contra præceptum, qui licèt non ſit liber homini amenti, aliis eſt liber, & ideo non excuſantur, licèt ille excuſetur. Declaratur exemplo, ſi homo dormiens vel ebrius introducatur, nã ipſe non peccabit, & alij ſine dubio peccabunt: quia in illo carentia culpæ eſt ſolùm per excuſationem, & non quia nõ ſit materia præcepti: quæ tamen excuſatio in aliis locum non habet. Sicut etiã qui facit vt alius comedat carnes in die prohibito, illo fortaſſe non peccante propter obliuionem, vel ignorantiã, peccat contra præceptum Eccleſiæ, quia licèt alius excuſetur, actus ipſe eſt cõtra præceptum Eccleſiæ, & ipſe eſt voluntaria cauſa eius. Multò ergo magis dicendum eſt in præſenti caſu, in quo ipſemet actus materialis (vt ſic dicam) ingrediendi, licet ab ingrediente non fiat moraliter, habet eadem incommoda quæ lex vitare intendit: & tunc habent optimè locum congruentiæ à Nauarro adductæ. Fauet tandem forma huius præcepti prout habetur in dict. c. vnic. de ſtatu regular. in 6. *Nulli aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ ingreſſus pateat*, &c. Nam hęc verba non ſolùm ad ingredientes dirigi videntur, ſed etiam ad omnes, quibus cura incũbit talis clauſuræ, & paſsiuè magis quàm actiuè feruntur, vt non tantùm ingrediendi actionem moralem, ſed etiam permiſsionem ſeu admiſsionem comprehendere videantur. Nomen autem inhoneſtæ perſonæ in omni proprietate comprehendit hos amentes, non verò infantes, quibus vix etiam nomen perſonæ tribuitur, iuxta communiorem vſum.

Sed explicandum ſupereſt, quis ſit terminus localis (vt ſic dicam) huius ingreſſus, in quo conſummatur violatio huius præcepti. In quo generatim loquendo dicendũ eſt, in omni monaſterio fœminarum ſepimẽtum aliquod, vel murum neceſſariò deſignandum eſſe per totum circuitum eius, vt intra illud cenſeatur eſſe clauſtrum monaſterij: intra quem terminum contineri debent, & loca omnia, ſeu cubicula, & officinæ interiores, & clauſtrum, & hortus etiam ſi quis fuerit monialium, ac denique omnia loca, in quibus ipſæ ordinariè verſantur, cõprehendi debent. hoc enim ſupponunt omnia dicta iura, & Pontifices, quoties de hac materia loquuntur, & eſt per ſe euidens, ſuppoſita neceſsitate clauſuræ. Qui ergo intra illum murum, vel ianuam eius ingreditur, eo ipſo præceptum hoc tranſgreditur, & quandiu intra illum non eſt, præceptum hoc nõ violauit. Vnde qui animo ingrediẽdi aſcendit murum, licèt intentione, & attentatione grauiter peccauerit, non incurrit cenſuram Concilij ſi non intrat: qui autem ſine tali intentione aſcenderet tantùm ob curioſitatem, vel aliam cauſam, non peccaret contra hanc legem, ſed aliunde iuxta ſcandalũ, nocumentum, vel iniuriam illatam. VI.

Explicantur limites clauſuræ.

VII. Eſt autem practicũ dubium, an omnis locus, ad quem poſſunt egredi moniales, cenſendus ſit intra clauſuram, quam non poſsint ingredi ſeculares. Et ratio dubitandi eſt, quia vſu retentum videtur, nõ obſtante Cõcilio, vt iuxta interiorem ianuam monaſterij ſint aliqua receptacula, ſeu cubicula, ad quæ ſeculares, præſertim fœminæ ingrediuntur, quamuis illuc etiam moniales egrediantur: quod

An poſsit dari locus communis ad quẽ poſſint egredi moniales, & ingredi externi ſine fractione clauſuræ.

non eſſet permittendum, ſi per Concilium intelligeretur prohibitum. In contrarium autem eſt, quia vel illa loca ſunt intra clauſuram, vel extra; non extra, aliàs non liceret monialibus ad illa egredi: ergo ſunt intra clauſuram: ergo licet monialibus illa ingredi. Reſponderi poteſt, eandem clauſuram poſſe habere duplices terminos, vel potiùs vnum terminum communem, qui ſit quaſi intrinſecus vtrique extremo, id eſt, loco clauſuræ, & externo, & ideo ingredientibus, & egredientibus licet ſimul attingere talem terminum. Neque enim hic terminus mathematico modo indiuiſibilis eſt, ſed aliquam extenſionem habet, & plures perſonas capere poteſt, & per impoſitionem quandam moraliter deſignãdus eſt. Poteſt ergo ſpatiũ illud quod eſt inter duas ianuas, tanquam terminus communis deſignari. Sicut enim paulò antea in num. 6. dicebamus, eum qui aſcendit murum, nondum violaſſe clauſuram ingrediendo; ita etiam religioſus, vel religioſa, licèt aſcendat murum ad egrediendum, nondum cenſetur conſummaſſe peccatum violãdi clauſuram per egreſſum, donec extra ſepta monaſterij egreſsio fiat, vt ſignificauit etiam Clemens VIII. in decreto de reſeruatione caſuum regularium. Ita ergo intelligitur dari terminus communis, in quo poſsint ſimul eſſe ſecularis, & religioſus ſine ingreſſu vnius, & egreſſu alterius.

VIII. Reſpondeo nihilominus dari talia loca communia (vt ſic dicam) eſſe contra mentem Concilij, & contra legem eius. Primum patet, quia hoc eſt quod præcipuè intendunt vitare canones, ne ſcilicet moniales cum ſecularibus in eiſdem receptaculis ſeu locis poſsint conuenire. Quod adeò verum eſt, vt hac ratione prohibuerint moniales egredi, vel habere ianuam ad Eccleſiam exteriorem, ad quam intrent ſeculares. Et ex ratione & fine præcepti conſtat hoc eſſe in primis neceſſarium. Et confirmatur, quia aliàs etiam viris liceret ingredi talia cubicula: quod per ſe ſtatim apparet abſurdiſsimum. Vnde ille vſus, vel potiùs abuſus, qui in contrarium affertur, nullibi ad viros amplificatus eſt. Nullo autem colore fit in hoc diſtinctio inter viros & fœminas: quia prohibitio æqualis eſt pro omnibus, & pro eiſdem locis, ſeu pro eadem clauſura. Vnde probatur altera pars, primò ex verbis Bonifacij, *Nulli que aliquatenus ingreſſus pateat ad eaſdem*, ſcilicet moniales: quomodo igitur non patet ingreſſus ad eaſdem, ſi licet ingredi ad aliquod receptaculum, ad quod ipſæ moniales communiter egrediuntur. Concilium autem, atque etiam Pius V. renouant decretum illud Bonifacij. Et præterea Concilium ait, *Ingredi intra ſepta monaſterii nemini liceat.* Septa autem monaſterij non appellantur cubiculum aliquod, ſed murus, quo habitatio monialium clauditur, vt conſtat ex communi vſu vocis. Nec poteſt negari quin talia loca ſint intra ſepta. Primò, quia ſunt intra ianam illam, quam ſemper clauſam monialis aliqua cuſtodit, extra quam egredi piaculum eſt. Deinde quia in illis locis reſident communiter moniales, præſertim ianitrices, & ſociæ earum, quas omnes intra clauſtrum ſemper contineri neceſſe eſt.

IX. *Ad conſuetudinem pro parte contraria adductã in n. 7.*

Quapropter ad conſuetudinem nu. 7. adductam reſpondeo, & raram eſſe, & vbi permiſſa eſt, ex aliqua ignorantia eſſe ortam, non eſſe tamen permittendam, ſed abolendam, quia eſt iuri contraria, & non eſt rationabilis, quia multum etiam derogat religioſæ cuſtodiæ & diſciplinæ: & quamuis eſſet tolerata, non eſt tam antiqua, nec tam communis & nota Superioribus, vt potuerit canonicæ legi & adeò graui derogare. *Ad euaſionẽ ibidem illatam.* Ad obiectionem aliam reſpondetur, totam illam eſſe fraudem legis, & Sophiſticam argumentationem. Vnde cũ eadem proportione dicitur, quãuis locus diuidens locũ clauſtri ab externo non ſit mathematicè indiuiſibilis, moraliter tamen debere eſſe indiuiſibilem, & non amplum quoddam cubiculum ſeu receptaculum ad mutuam confabulationem ſine vlla murorum diuiſione ædificandum. Quòd autem ſupra murũ, vel in ipſamet ianua poſsint ſimul duæ perſonæ coniungi ſine ingreſſu vnius, vel egreſſu alterius, non conſideratur à lege: quia & eſt nimis accidentarium, & quia leges communes nõ poſſunt ad hæc minima & particularia deſcendere; & ita non poteſt inde argumentum ſumi ad congreſſum in eodem cubiculo, quod de ſe poſſet ſufficere ad ſimul habitandum.

Quis poſſit licentiam dare ad ingreſſum in monaſteria Monialium.

SVpereſt vt explicemus reſtrictionem ſeu moderationem huius legis, hactenus enim amplitudinem, & veluti ſubſtantiam eius declarauimus. X.
Addit ergo Concilium Trident. ſeſſ. 25. de Regular. cap. 5. *Sine Epiſcopi, vel Superioris licentia in ſcriptis obtenta.* Et infrà, *Dare autem tantum Epiſcopus, vel Superior licentiam debet in caſibus neceſſariis: neque alius vllo modo poſſit etiam vigore alicuius facultatis, vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi.* Bonifacius autem VIII. etiam dixerat, *niſi rationabilis & iuſta cauſa exiſtat, ac de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia.* Circa quam moderationem primùm noto, ſolum Pontificem poſſe dare hanc facultatem ſine cauſa neceſſaria ad talem ingreſſum, quia omnes inferiores Prælati ſolùm id poſſunt circa hanc legem, quod eis conceſſum eſt, & quidquid non eſt conceſſum, eſt prohibitum, quia ipſi de ſe non habent poteſtatem derogandi legi Pontificiæ, vel Conciliari: ibi autem ſolùm eis conceditur vt poſsint dare facultatem ex cauſa neceſſaria: ergo ſolus Papa amplius poteſt. Vnde fit, ſi Epiſcopus det facultatem ſine legitima cauſa, non ſolùm peccare, ſed etiam nihil agere, quia excedit poteſtatem ſibi conceſſam: & ideo cui talis facultas datur, non poteſt illa vti tuta conſcientia, per ſe loquendo, quia non impletur conditio poſita à Concilio, & illa non impleta, obligat prohibitio eius, poſſet tamen ignorantia excuſare adhibendo fidem Superiori: quod habebit locum quando ſubditus bona fide procedit, & non eſt certus de defectu cauſæ. Sequitur etiam inde, ſolum Papam propriè poſſe in hac lege diſpenſare: quia inferior Prælatus, ſi dat facultatem ob neceſsitatem, non diſpenſat, ſed implet legem: ſi verò dat ſine neceſsitate, nihil facit. Dices, Sequitur Pontificem nunquam poſſe licitè diſpenſare: quia diſpenſatio ſine cauſa neque à ſupremo Principe licitè datur, etiamſi data valeat. Reſpondetur negando ſequelam, nam poteſt dari cauſa ſufficiens ad iuſtam diſpenſationem, quæ non eſſet ſufficiens ad facultatem ab Epiſcopo dandam. Nam Epiſcopus ſolùm poteſt eam concedere *in caſibus neceſſariis*, vtique monaſterio, ſeu monialibus. Pontifex autem poteſt iuſtè illam concedere ob qualitatem perſonæ, vel ob inſignem beneficentiam, ſuppoſita aliunde decentia, moderatione, & aliis circumſtantiis.

Prima Notatio, ſolum Papam poſſe licentiam dare ſine cauſa egreſſionis.

Illatio falſa remouetur.

XI. *Secunda Notatio, in caſibus neceſſariis dare licentiam poteſt Epiſcopus.*

Secundò aduerto, poteſtatem dandi hanc facultatem in caſibus neceſſariis ex decreto Concilij reſeruatam eſſe Epiſcopo, vel Superiori. Et quidem de Epiſcopo nulla eſt difficultas quantum ad monaſteria illis ſubiecta, nam in illis ſolius Epiſcopi licentia ſufficit, & neceſſaria eſt. Sub Epiſcopo autem comprehenditur eius Vicarius generalis, vt declarauit congregatio Cardinalium; addit tamen conditionem, *Dummodo mandatum ſpeciale ad*

Qui veniãt hic nomine Epiſcopi.

hoc

hoc habeat. Declarat itaque hanc poteſtatem eſſe ab Epiſcopo delegabilem, quia iure ordinario conuenit, & Concilium illud non limitat. Cenſet tamen caſum eſſe ita ſpecialem, vt non debeat reputari in conceſſione generali, niſi exprimatur. Comprehenditur etiam nomine Epiſcopi Capitulum Sede vacante, quia ſuccedit in ordinaria iuriſdictione Epiſcopali, & reſpectu talium monaſteriorum ſubiectorum etiam poſſet comprehendi nomine Superioris. Idemque à fortiori eſt de Epiſcopo electo & confirmato, nondum verò conſecrato: quia hic actus iuriſdictionis Epiſcopalis eſt, quam ille iam poteſt exercere, cap. *tranſmiſſam.* de elect. Denique vtroque nomine comprehenduntur ſeculares Abbates, vel ſimiles inferiores Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem, ſi habeant aliqua monaſteria monialium ſibi immediatè ſubiecta, vt per ſe ſatis patet.

XII. *Poteſt item ſuperior regularis quoad moniales ſubiectas.* Quoad monaſteria verò exempta, & immediatè ſubiecta regularibus, certum eſt, Prælatum regularem poſſe hanc facultatem dare, quia ille eſt ſuperior talis monaſterij. Item eſt certum ex vi Concilij pro huiuſmodi monaſteriis hanc facultatem ſufficere: quia Concilium abſoluta diſiunctione vtitur, & ad veritatem diſiunctiuæ, atque adeò ad obſeruantiam diſiunctiui præcepti vna pars ſufficit. Vnde in hoc eſt differentia inter facultatem ingrediendi, & egrediendi: nam ad egreſſum cauſa ſemper eſt ab Epiſcopo approbanda, etiam in monaſteriis exemptis, & ſuppoſita facultate Prælati: ad ingreſſum autem nulla eſt neceſſaria approbatio Epiſcopi, quia Concilium illam non poſtulauit, nec Pius V. nec Gregorius XIII. aut alius Pontifex, nec in reſponſis congregationis Cardinalium vlla eſt de hoc mentio. Grauior ergo facultas egrediendi, quàm ingrediendi reputata eſt: & ideo differentia illa conſtituta videtur. Cùm autem dicimus facultatem Superioris (& idem eſt de Epiſcopo) ſolam ſufficere, non excludimus conſenſum Abbatiſſæ, ſeu monaſterij, nam hic ex natura rei ſupponitur, & neceſſarius eſt, ſemperque in facultate ſubintelligitur, quando non egreditur terminos facultatis. Quod addo, quia talis poſſet eſſe caſus, vel occaſio, in quo Prælatus poſſit non ſolùm facultatem dare, ſed etiam præcipere, & ſi neceſſe ſit, cogere moniales, vt ingreſſum non impediant, quod pendet ex modo iuriſdictionis, & cauſæ, quæ ad præſens non ſpectant.

XIII. *Quis veniat nomine Superioris monialium.* Duo autem alia dubia eſſe poſſunt. Primum eſt, quis ſit intelligendus nomine Superioris reſpectu talium monaſteriorum, an ſcilicet Generalis, vel Prouincialis, vel etiam Prior, ſeu Abbas monaſterij virorum, ſi fortaſſe monaſterium monialium illi ſubiectum ſit. Quod interrogari poteſt vel ex vi Concilij, vel ex vi alterius iuris. De hoc ſecundo nihil certi dicere poſſumus, niſi ſeruandas eſſe regulas religionis in his omnibus, in quibus diſpoſitioni Concilij non repugnant: quia de hoc nihil habemus ex iure communi, niſi quod Bonifacius dixit, *Ac de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia.* Quis autem ſit ille ad quem pertinet, ipſe non ſtatuit: remittit ergo ad propria iura religionis: illa ergo etiã ex ſpeciali intentione Bonifacij neceſſariò ſeruanda ſunt. Quod verò ſpectat ad Concilium, ſine dubio ex vi illius ſufficit licentia Prouincialis, quia eſt quaſi Epiſcopus quoad iuriſdictionẽ reſpectu ſuorum ſubditorum. Si autem ex vi regulę alicuius religionis neceſſaria fuerit licentia Prælati ſupremi, ſeu Generalis, non repugnabit Concilio, nam ille tunc eſt ſuperior quoad illum caſum, & non alius: vnde iuxta decretum Bonifacij ille ſolus eſt ad quem pertinet dare facultatem, in quo nihil Concilium innouat. Quòd ſi conſtitutiones ipſæ regulares reſtringerent hanc facultatem ad Summum Pontificem, non derogarentur per decretum Concilij, tum quia per generalem legem non derogantur ſtatuta particularia, quorum mentio non fit, præſertim quando eorum rigor magis fauet intentioni legis: tum etiam, quia ipſummet Concilium cap. 22. declarauit non eſſe mentem ſuam per ſuperiora decreta arctiores regulas aliqua ex parte relaxare. De Prælato verò inferiori ſeu conuentuali videri poteſt iuxta mentem Concilij non poſſe habere hanc poteſtatem, quia cùm Concilium ſub diſiũctione ponat Epiſcopum, & Superiorem, videtur cum proportione loqui de Superiore, qui habet locum Epiſcopi quoad iuriſdictionem, quia quoad hoc eſt æqualitas rationis: Prælati autem conuentuales non habent iuriſdictionem Epiſcopalem, ſimpliciter loquendo, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt. Propter quam rationem hæc pars videtur ſatis probabilis, & tutior: vnde ſaltem cenſeo talem actum non pertinere ad ordinariam iuriſdictionem talis muneris, ſaltem in ordinibus mendicantibus: ſi tamen Prouincialis, vel Generalis voluerit committere hanc poteſtatem Prælato conuentuali, qui aliàs ſit etiam immediatus Prælatus ordinarius monialium, non repugnabit Concilio, vt ex dicendis conſtabit. *Quid de prælato infra Prouincialem.*

XIV. *Quoſnam à danda facultate Tridentinum excludat.* Addit enim Concilium, poſtquam dicit Epiſcopum, vel Superiorem licentiam hanc dare debere in caſibus neceſſariis; *Neque alius vllo modo poſſit etiam vigore cuiuſcunque facultatis vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi.* Vbi in primis excludit ne Abbatiſſa poſſit hanc licentiam dare, nomen enim maſculini generis etiam fœminas complectitur, vt eſt vulgaris regula. Et eſſe hanc communem ſententiam, etiam iuxta c. vnicum refert Nauarr. Comment. 4. de Regularib. numer. 59. Ratio autem quam adducit ex Dominico, Franco, & aliis, ſcilicet non ſufficere licentiam Abbatiſſæ, quia & illi imponitur clauſura. Hæc (inquam) ratio mihi non ſatisfacit. Quid enim repugnat ſeruare clauſuram ſibi impoſitam, & habere poteſtatem dandi licentiam ad ingreſſum in caſibus neceſſariis. Et fortaſſe illa ratio apparentiùs probaret de licentia ad egreſſum, quoniam in illa propriè ſubiecta eſt Abbatiſſa: & ideo ad eundem Prælatum videtur pertinere dare illi, aut aliis facultatem. Quanquam neque hoc ſit ſimpliciter neceſſarium ex vi illius rationis, ſed quia iura expreſsè poſtulant licentiam Epiſcopi. Vnde conſiderato tenore dicti cap. vnici, *Ac de illius ad quem pertineat, ſpeciali licentia,* non video cur non poſſet ſub illis comprehendi Abbatiſſa, ſi antea aut ex regula, aut ex conſuetudine ad illam hoc pertinebat: quia ibi etiam ſub maſculino comprehendi poteſt fœmininum: at Concilium reuocat omnem ſimilem conſuetudinem, vel priuilegium, aut quemcunque alium titulum. Vnde exiſtimo non poſſe Prælatum committere Abbatiſſæ hanc poteſtatem: quia Concilium reuocat omnes facultates etiam in poſterum concedendas. Et eadem ratione exiſtimo non poſſe Prælatum illam committere alicui, qui non ſit ſuperior ſimpliciter talis conuentus: quia Concilium apertè vult ſolos ſuperiores poſſe habere hanc facultatem. Denique ſi aliquæ perſonæ ex ſpeciali priuilegio etiam Pontificio poterant illam facultatem concedere, ibi reuocata eſt: non tamen voluit Concilium auferre à Pontifice poteſtatem illam in poſterum concedendi, ſi vellet; ſed per illa verba explicuit voluntatem, quam tunc Eccleſia habuit, & ſedes Apoſtolica confirmauit, vt talia indulta nõ concederentur: quę voluntas non facilè à poſterioribus Pontificibus reuocatur. Et hanc vim & energiam habent illa verba reſpectu ſedis Apoſtolicæ. Ambiguum autem eſſe poteſt, an illa reuocatio ſe extendat ad facultates vel indulta ingrediendi mona-

monaſteria: nam longè diuerſum eſt habere indultum ad dandam licentiã ingrediẽdi, vel habere indultum dans licentiam ad ingrediendum: Conciliũ autem tantùm de prioribus loqui videtur, cõſiderato tenore verborum. Aliqui tamen volunt verba extendere ad vtrumque; in quo non immoror, quia illa reuocatio ſatis per Pium V. & Gregorium XIII. facta eſt, de qua ſuprà ſatis eſt dictum.

XV. *An ſaltem Epiſcopi veniant nomine Superioris etiam reſpectu monialiũ ſubiectarum regularib.*

Aliud dubium eſt, an Epiſcopus poſsit dare hãc facultatem in monaſteriis exemptis ſuæ diœceſis. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia Concilium ſub diſiunctione dicit, *Epiſcopus, vel Superior.* Sed ex his verbis nullum argumentum ſumitur, alioqui eodem modo dici poſſet, regularis Prælati licentiam ſufficere in monaſterio Epiſcopi: quia etiam ibi poſſet applicari diſiunctiua locutio. Sicut ergo ibi nihil poteſt Prælatus, quia non eſt ibi ſuperior, &c. debet intelligi reſpectiuè: ita Epiſcopus ex vi Concilij, nihil poteſt in hac parte circa illa monaſteria ſibi non ſubiecta, quia diſiunctiua illa debet intelligi cum partitione accommoda: aliàs poſſet Epiſcopus concedere hanc licẽtiam renuente Prælato religionis, quod eſt contra debitum ordinem, ſuppoſita exemptione, quam Concilium in hac parte tollere noluit, nam ideo addidit illam particulam, *vel ſuperioris.* Per quam etiam ſignificauit non eſſe ſatis eſſe Epiſcopum, niſi ſit Superior monaſterij ad hãc licentiam dandam: è contrario verò Superiorem ſufficere, vt declaratum eſt. Additur verò in quadam Declaratione congregationis Cardinalium, vbi poſt Concilium fuerit conſuetudo introducta, ordinarius det hanc licentiam in monaſteriis regularium ſubiectis, obſeruandam eſſe. Sed id profectò non erit ex vi Concilij, ſed ex vi conſuetudinis, quæ poteſt iuriſdictionem dare, vel priuilegium tollere. Sicut etiam ibidem dicitur, vbi fuerit conſuetudo introducta vt Epiſcopus habeat ſuperintendentiam aliquam ſuper conceſsione talium licentiarum, vt v.g. quòd debeant apud eum regiſtrari, obſeruandam eſſe, quamuis Epiſcopus non poſsit tunc licentiam improbare. Quando verò hæ licentiæ dantur fœminis, vel aliis perſonis, aut clericis ſecularibus Epiſcopo ſubiectis, poterit Epiſcopus ex parte illarum ingreſſum prohibere ſi iuſtam & rationabilem cauſam ad hoc habeat: quod magis habere poteſt locum in acceſſu, quàm ingreſſu in talia monaſteria, quia ingreſſus non tam facilè permittitur. Obſeruandum eſt autem quod Concilium præcipit, vt talis licentia in ſcriptis detur. Neceſſaria enim videtur hæc circumſtantia ad vitãdam excommunicationem à principio poſitam, ſic enim ait. *Sine licentia in ſcriptis obtenta ſub excommunicationis pœna.*

Quæ cauſæ requirantur ad prædictam licentiam.

XVI. *Quæ cauſa à Bonifacio, quæ à Trid poſtuletur.*

Iam quæ ſit cauſa legitima dicendum. Sed hæc à Bonifacio per duas tantùm cõditiones explicatur, ſcilicet quòd ſit rationabilis, & manifeſta. Concilium verò Tridentinum addidit, quòd tantùm detur in caſibus neceſſariis. Et ita videtur priorem conditionem à Bonifacio poſitam coarctaſſe: nam rationabilis cauſa multò latiùs patere videbatur. Nam quòd mater ingrediatur ad viſitandam filiã, rationabilis cauſa appellari poterat, & tamen iuxta tenorem Concilij ſine dubio non eſt ſufficiens, quia illa congruitas ſimpliciter non eſt neceſsitas. Qui autem cenſendi ſint caſus neceſſarij, explicatur à gloſſ. in dict. c. vnic. verb. *Cauſa,* his exemplis, *ſicut in medicis, barbitonſoribus, ſutoribus, carpentariis cum egerint, & ſimilibus.* Intelligit ergo caſus neceſſarios ad vitam humanam. Tamen licèt hi frequentiores ſint, non eſt ad illos arctanda conſtitutio Concilij, Concilij, vt ex dicendis patebit. Quanta verò debeat eſſe hæc neceſsitas, Concilium nihil dixit, ſed ſimpliciter, *in neceſſariis.* Gregorius autem XIII. in conſtitutione ſuprà tractata, *Vbi gratiæ & indulta.* addidit, *Sed neceſſitatibus vrgentibus duntaxat ingredi,* &c. Sed per illam particulam nihil addidit Concilio quoad gradum neceſsitatis, ſed obſeruantiam & executionem eius prouidit, ſtatuens, *ſub eiſdem pœnis ipſo facto incurrendis.* ne quiſquam prætextu licentiæ datæ pro caſibus neceſſariis, ingrediatur, niſi tunc quando verè vrget neceſsitas: non ergo vult neceſsitatem eſſe maiorem, ſed vt verè inſit in vſu ipſius licentiæ: & ad hoc addit pœnas, quas Concilium non poſuit.

XVII. *Neceſſitas quæ à Tridentino poſtulatur duplex eſt.*

Eſt autem aduertendum, hanc neceſsitatem duplicem eſſe poſſe, vnam communem & ordinariam, aliam extraordinariam pro multis repentinis, vel inopinatis euentibus, qui non poſſunt per ordinariam prouidentiam præueniri. De priori videtur tantùm loquuta gloſſa ſuprà citata: ſed ſine dubio textus, quem exponit, multo latiùs loquitur, abſolutè loquens de cauſa rationabili. Illa ergo neceſsitas ex natura rei excipitur in tali lege, & in omni regula monialium. Sed in illa neceſsitate poteſt eſſe latitudo, vt quòd plures medici ingrediantur ad viſitandam infirmam, vel vnus ſufficiat, & ſimilia. Et propter hanc determinationem neceſſarium eſt prudens arbitrium Prælati, neque alia regula pro tali neceſsitate aſsignari poteſt. De poſteriori etiam neceſsitate dicendum eſt, conſideratam eſſe à Concilio; & fortaſſe ob illam præcipuè illa verba, in neceſſariis, poſuiſſe. nam alia per ſe nota erant. Gradus autem ſeu menſura huius neceſsitatis prudenti etiam arbitrio eiuſdem Prælati relinquitur, quia nulla alia regula aſsignari poteſt. In hoc autem iudicio pręſtando facilè vnuſquiſque intelligit maiorem neceſsitatem poſtulandam eſſe ad ingreſſum viri, quàm fœminæ, & ad ingreſſum nocturnum, quàm diurnum, & ſic de aliis circunſtantiis. Pro his etiam neceſsitatibus extraordinariis, qui ſub generali facultate comprehendi commodè non poſſunt, vbi Prælati longè diſtant à monaſteriis, neceſſe eſt vt alicui committant vices ſuas, qui in repentinis caſibus, quando eſt periculum in mora, poſsit huiuſmodi licentiam dare, ne cogatur Abbatiſſa vti epiikeia, quæ etiam in hac lege locum habebit, ſi reuera moralis neceſsitas ſuperueniat, & Prælatus conſuli non poſsit: nam hæ leges morales ſunt, & moraliter ſunt intelligendæ.

XVIII. *Dubium primum circa hanc neceſsitatem.*

Sed ſuperſunt hic nonnulla dubia. Primum eſt, an poſsit Prælatus dare hanc facultatem nõ ſolùm ad ingrediendum ad breue tempus, ſed etiam ad habitandum ſeu diu permanendum ibi ſi neceſsitas moralis id poſtulet. Hoc maxime locum habet in ſeruitricibus, ſi non inueniantur ſufficientes, quæ velint profiteri, nec in perpetuum monaſterio offerri, an poſsint ſeculares eſſe. Quarum neceſsitas eſſe poteſt vel pro toto conuentu, vel pro aliqua particulari moniali. In quo primò dicendum eſt, ex vi Concilij non eſſe prohibitum, ſi caſus reuera cenſeatur neceſſarius. Probatur, quia Concilium non limitauit ingreſſum ad breue, vel longum tẽpus, ſed abſolutè de illo loquitur, *in caſibus neceſſariis:* ergo ſi neceſsitas poſtulat diuturnãm moram, vel habitationem poſt ingreſſum, Concilium illam non prohibet. Deinde nullum eſt aliud decretum iuris communis, quod hoc prohibeat, vel quod diſtinguat in hac parte inter ingreſſum & habitationem. Neque etiam poſt Concilium inuenio cõſtitutionem Pontificiam hoc expreſsè prohibentẽ. Imò, ſi verum eſſet, quod Nauarrus ſentit, Piũ V. & Gregorium prohibuiſſe conuerſarum profeſsionẽ, tacitè in hoc permiſiſſent ſeruitrices ſeculares: *Primum pronuntiatũ pro hoc dubio.*

quia

quia veriſimile non eſt voluiſſe Pontifices, vt in monaſterijs Sanctimonialium nullæ ſint fœminæ, quæ in rebus, & ſeruitijs neceſſarijs ad humanam vitam eis famulentur, cum moraliter loquendo illis maxime indigeant. Quia vero certius credimus non eſſe prohibitum monialibus habere profeſſas conuerſas, vt c.8. à num.19. oſtendimus, ideo neceſsitas famularum ſecularium multo rarior eſſe poteſt.

XIX. *Secundum pronuntiatum.* Vnde ſecundo dicitur, licentiam pro his famulabus dari non poſſe, niſi vera neceſsitate exiſtente, & ſub conditione ſeruandi clauſuram, ita vt nunquam egrediantur, & ſi ſemel egreſſæ fuerint, nunquam amplius ingrediãtur. Ratio prioris partis eſt, quia ceſſante neceſsitate, ceſſat caſus de quo Cõcilium loquitur: ceſſabit autem neceſsitas quoties per conuerſas profeſſas ſufficienter potuerit monaſterio miniſtrari. Vnde ſi non deſit occaſio moralis recipiendi illas, non erit liberum Prælatis dare potius licẽtiam ad ingreſſum ſecularium ſeruientium, quam ad recipiendas conuerſas profeſſionem emiſſuras. Et hoc maxime confirmat conſtitutio 13. Gregorij XIII. quæ prohibet, vt conuerſæ non profeſſæ ſi profiteri noluerint, in domum remittantur, & in futurum non recipiantur, niſi ſuo tempore profeſsionem emiſſuræ: quæ prohibitio adeo eſt rigoroſa, vt videatur excludere omnino à monaſterijs monialium vſum ſeruitricium ſecularium: nam ſi prohibet tenere conuerſas non profeſſas, multo magis ſeruientes omnino ſeculares: quia conuerſæ magis accedunt ad ſtatum religioſum, minuſque videntur poſſe obſtare clauſuræ, aut alijs religioſis obſeruantijs monialium. Nihilominus tamen, quia expreſſe loquitur de conuerſis, non extendam prohibitionem rigoroſam vltra caſum expreſſum ob ſimilitudinem rationis, cui facile reſponderi poteſt. Intelligo igitur Gregorij mentem fuiſſe, vt neceſſarium miniſterium monialium fiat per conuerſas profeſſas, & ideo ſi poſsit haberi copia earum, non poterunt admitti famulæ ſeculares, vt etiam citato cap.8. diximus ex mente Concilij. Si autem deſit earum copia, non exiſtimo prohibitum eſſe à Gregorio ne talia miniſteria poſsint per famulas fieri de licentia Prælatorum, & cum alijs conditionibus debitis: quia non eſt veriſimile voluiſſe in huiuſmodi euentu relinqui monaſteria ſine remedio. Tunc autem potius recipiendæ ſunt ſeculares, quam conuerſæ non profeſſæ, quia hoc eſt expreſſe prohibitum, & non illud. Et ratio eſſe potuit, quia famulæ dimitti poſſunt quoties ſeſe obtulerit occaſio recipiendi nouitias conuerſas profeſsionem emiſſuras: quod in alijs oblatis vel conuerſis non ita fieri poſſet. Item, quia in monaſterijs monialium nulla apparet neceſsitas vel vtilitas harum conuerſarum non profeſſarum: nam ſi ſunt vtiles ad miniſteria, & volunt ſe conſecrare Deo per profeſsionem, non eſt cur non admittantur: ſi autem profiteri nolunt, non eſt cur ad aliud genus oblationis vel perpetui contractus recipiantur. Altera vero pars colligitur ex mente Concilij, & Gregorij XIII. & ex declarationibus Cardinalium, quas ſtatim num. ſequenti referemus. Et ratio eſt, quia hæc facultas danda eſt cum minima læſione clauſuræ quoad fieri poſsit, quia eſt diſpenſatio in re graui, quæ coarctanda eſt. Præſertim, quia per ſe, & ex natura rei eſt id neceſſarium ad cuſtodiam & honeſtos mores monialium.

XX. *Tertium pronuntiatum.* Vltimo dicitur, hanc facultatem dari poſſe pro communi neceſsitate monaſterij, non vero pro particulari ſeruitio vnius, vel alterius monialis. Hoc etiam à fortiori colligitur ex declarationibus Cardinalium. Eſt enim conſentaneum profeſsioni religioſæ, alioqui ſingulæ moniales proprias famulas habere vellent, quod eſſet contra decorem & religionem monaſterij. Ratio vero eſt, quia ille non eſt caſus neceſsitatis, cum per monaſterij communes ſeruitrices ſeu coadiutrices poſsit ſufficienter ſingularum neceſsitatibus prouideri. Quod ſi exiſtat caſus (id enim frequenter contingere poteſt) in quo aliqua monialis indigeat particulari cura & miniſterio alicuius famulæ vel ſociæ ad curam Prælatæ vel Abbatiſſæ, ſpectat aliquam ex ſeruientibus huic miniſterio omnino applicare. Vnde ob huiuſmodi neceſsitates licitum erit facultatem dare ad augendum numerum ſeruitricium ſecularium, ſi conuerſæ profeſſæ, vel aliæ moniales ex iunioribus iuxta vſum & conſuetudinem monaſterij non ſufficiant. Tunc autem reuera non datur facultas vt aliqua admittatur vt famula alicuius particularis monialis, ſed vt pro ſeruitio monaſterij ingrediatur: applicatio autem ad tale miniſterium fit ex Abbatiſſæ voluntate.

Iuxta hæc definiendum etiam eſt aliud dubium, XXI. *Secundum dubium.*
an poſsit Epiſcopus vel Prælatus monaſterij dare licentiam, vt puellæ ſeculares in monaſterijs educentur, vel vt aliæ honeſtæ fœminæ ob graues cauſas intra ea commorentur per aliquod tempus. Videbatur enim ex dictis ſequi non poſſe, quia illi non videntur caſus neceſſarij reſpectu monaſterij, de quibus videtur loquutum Concilium. Nihilominus congregatio Cardinalium ſæpe declarauit hoc non eſſe prohibitum per Concilium. De qua re ſeptemdecim declarationes refert Emmanuel Rodriguez dict. quæſtione 46. artic. 10. quarum omnes, præter vltimam, ad manus meas peruenerunt, & plures aliæ eiuſdem fere tenoris. In quadam tamen earum in generali adhibetur limitatio, *licet Epiſcopo vel Superiori in monaſterijs ſibi ſubiectis dare licentiam recipiendi puellas in monaſterijs, & ibi commorari, vt recte in omnibus inſtruantur, licet nolint religionis habitum ſuſcipere, cum certis tamen conditionibus, non obſtante Concilio Tridentino.* Illæ autem conditiones in alijs explicantur. Prima, vt nullas ſecum afferant vel habeant ancillas: ſecunda, vt exire non poſsint niſi non reuerſuræ: tertia, vt obligatæ ſint ad clauſuram, & ad cætera ſicut moniales: quarta, vt in eo veſtitu incedant qui virginali modeſtiæ & pudori conueniat: quinta, vt ibi eſſe non permittantur vltra ætatis ſuæ annum 25. ſexta, (quæ ex 9. declaratione à dicto authore allata colligitur) eſt, vt facultates habeant, vel parentes à quibus poſtea dotari in matrimonio, vel in aliquo monaſterio poſsint. Septima, vt hoc non extendatur ad viduas, etiamſi velint perpetuo in monaſterio viuere, niſi velint fieri moniales, quia (dicitur in declaratione vndecima) *in iſtis nulla adeſt cauſa neceſſaria.* quod verbum notandum eſt pro his, quæ dicemus: & quia in alijs caſibus neceſſarijs etiam mulieres maritatæ permittuntur ibi recipi ad tempus, declaratione decima tertia, & decima quarta. Octaua conditio ſumi poteſt ex 16. declaratione, vt fœminæ, quibus talis facultas datur, inhoneſte non vixerint, præſertim ſi non conſueuit monaſterium huiuſmodi fœminas admittere. Nona, vt hoc non repugnet inſtitutis ſeu conſuetudini monaſterij. Decima, vt Abbatiſſæ, & monialium conſenſus accedat.

In quo notanda ſunt verba cuiuſdam interrogationis, & reſponſionis eiuſdem congregationis XXII. *Quæ in Cardinalium declarationibus obſcura ſint.*
Cardinalium, quæ mihi ambigua viſa ſunt; ſcilicet, *Vtrum puellæ introduci poſſit intra clauſtra monialium ad hoc vt educetur ibi etiam abſque licentia Ordinarii quoad monaſteria regularibus ſubiecta: Reſpondet Congregatio poſſe, obtentis tamen literis ab ipſa congregatione in forma præſcripta: non autem ex ſola licentia Superiorum regularium.* Dubium enim mihi eſt (cuius perfectam intelligentiam Romæ procurari vellem)

quæ ſit illa congregatio, cuius literæ requiruntur. Nam ſi ſit ipſamet congregatio Cardinalium, vt vocis ſimilitudo indicat, repugnat hoc alijs reſpõſis, in quibus ſæpe dicitur ſufficere licentiam Prælati iuxta tenorem Concilij. Item non conſtat congregationem illam habere iuriſdictionem, ſed ſolum miniſterium pertinens (vt ſic dicam) ad clauem ſcientiæ. Denique non conſtat, quæ ſint illæ literæ neceſſariæ, vel quæ ſit forma præſcripta earum. Si autem ſit ſermo de congregatione ipſius monaſterij, primum inuſitatus eſt modus loquendi, nam ſignificari potius ſolet nomine monaſterij, aut conuentus. Deinde licet eius conſenſus requiratur, non tamen ſcripta licentia, ergo nec literæ ſub aliqua certa forma. Nec minus obſcurum eſt, quod ibidem conſequenter ſubditur, *Neque etiam de licentia Ordinarij, & Superiorum illa, quæ habitum regularem ſuſcipere vult, & ibi permanere, poteſt ibidem commorari per aliquot dies, vt magis perſpicere poſſit monaſterii, & ordinis regulam, niſi obtentis literis ab ipſa congregatione.* In quo reſponſo valde quidem probabile mihi eſt non poſſe Prælatos dare licentiam, vt quę volunt moniales fieri prius ante ſuſceptionem habitus nouitiarum, per aliquot dies intra monaſteria recipiantur: quia ille non eſt caſus neceſsitatis, tum quia ad hoc datur annus probationis, vt regula & monaſterij mores perſpiciantur; tum etiam, quia extra monaſterium poteſt regula videri, & ſufficiens informatio ſumi. Et præterea, quia illo titulo poſſent plures ingredi, & poſtea exire, ante receptionem habitus, quod eſſet occaſio & fingendi ſimilem occaſionem, & perturbandi moniales. Quod autem ibi adiungitur, *niſi obtentis literis ab ipſa Congregatione*, non ſatis intelligo. Tandem ex his declarationibus colligo, caſum neceſsitatis, quem Concilium requirit, non limitari ad neceſsitates ipſius monaſterij, vel monialium, ſed extendi etiam ad neceſsitates proximarum, id eſt, mulierum, quarum graui neceſsitati ſpirituali vel corporali per illum ingreſſum vel habitationem ſubueniri poteſt ſine incommodo vel violatione regulæ monaſterij: in hoc enim principio fundantur omnes declarationes relatæ, quia non ſunt quaſi relaxationes rigoris Concilij, ſed veram eius interpretationem continent.

XXIII. *Dubium tertium.*

Tertio dubitari poteſt, an hæc prohibitio vel coarctatio extendatur ad ipſos Prælatos, qui ſuo iure poſſunt ingredi monaſteria monialium: cuiuſmodi ſunt omnes, & ſoli illi, qui poſſunt facultatem ingrediendi alijs dare: quia certum eſt eos non indigere ſpeciali licentia Pontificis, ſed ipſo iure illam habere ratione ſui muneris, cum poſsint alijs præſtare. Videntur ergo poſſe vti hoc iure ſuo arbitrio, rationabili quidem, tamen ſine præciſa limitatione ad caſus neceſſarios à Concilio poſitam: quia Concilium ſolum dixit de Epiſcopis, vel Superioribus, quam licentiam dare non poſsint: non autem dixit, non poſsint accipere, vel non valeant ſua poteſtate vti. Deniq; dare licentiam non dicitur proprie reſpectu ſuijpſius: ergo illa lex non eſt extendenda, cum in hac parte ſit rigoroſa. Nihilominus Gregorius XIII. conſtitutione ſua 75. dubijs emergentibus ad hoc ſpecialiter edita, declarauit Concilium comprehēdere etiam hos Prælatos, vt ingredi non poſsint, niſi in caſibus neceſſarijs. *Et in eis* (inquit Gregorius) *vt ingrediantur, à paucis, idque ſenioribus perſonis comitati.* Vnde dare licentiam intelligitur Epiſcopus, etiamſi ſibijpſi illam faciat: nam in hoc etiam in generali lege quodammodo diſpenſat, & ideo eandem ſeu proportionatam cauſam requirit. Et hanc ſuam mentem ſatis explicuit idem Concilium, dum infra cap. 7. præcipit vt *is, qui electioni Abbatiſſæ præeſt, Epiſcopus ſeu Superior clauſtra monaſterii non ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat.*

Vera reſolutio.

Si quis enim ingreſſus videri poterat rationem aliquam habere, maximè ad electionem faciendam, & tamen, quia non habet neceſsitatem, declarat Concilium, in eo non licere ingreſſum. Inde tamen commutata ratione intelligi poteſt, ſi aliquis caſus occurrat, in quo propter perturbationem monialium, vel alias cauſas, neceſſarium ſit Superiorem ingredi ad electionem faciendam, non eſſe prohibitum id facere: quia Concilium per poſterius decretum non reuocauit prius, ſed declarauit ſolam electionem non eſſe caſum neceſsitatis: ergo quacunque ratione accidat fieri caſum neceſsitatis, habet locum prius decretum, vt rectè notauit Nauarr. dict. comment. 4. num. 59. & in Summa c. 27. num. 124.

An ingreſſus tantum, vel an etiam acceſſus ad dicta monaſteria ſit prohibitus.

Vltimo tractari poteſt, vtrum hæc prohibitio extendatur etiam ad acceſſum ad monaſteria monialium. Quod difficultatem nullam habet (mea ſententia) ſpectato ſolo Concilio Trident. nam in eo nulla ſit mentio acceſſus, ſed ſolius ingreſſus. Et ita cenſeo certum, omnia quæ diſponit, ad ſolum ingreſſum pertinere, nec per alium actum violari prohibitionem eius, aut incurri cēſuram. Dubium ergo oritur ex decreto Bonifacij, quia hæc duo diſtinguit, dicens, *Nulli que inhoneſta perſonæ, nec etiam honeſta, ingreſſus, vel acceſſus pateat ad eaſdem.* Et eodem modo loquuntur nonnulla antiqua decreta, quæ ſtatim indicabimus. Nec videtur dubium, quin illæ duæ voces diuerſos actus ſignificent, tum quia ſub diſiunctione ponuntur quaſi ad augendū præceptum. Quia in cap. *monaſteria.* de vita & honeſt. cleric. prohibetur frequentia ad monaſteria Sanctimonialium; per frequentiam autem non intelligitur frequens ingreſſus, qui vſitatus non eſt: ergo intelligitur acceſſus: igitur acceſſus nomine intelligi debet, quod vox in proprietate ſignificat aditum ad monaſteria monialium, viſitandi, vel colloquendi gratia. Vnde non eſt ſermo de acceſſu ad earum Eccleſias, ſed ad earum colloquia, & aſpectum. In hoc ergo ſenſu videtur Bonifacius prohibuiſſe acceſſum, etiam ſine ingreſſu: cum illa vero limitatione, *niſi rationabilis & manifeſta cauſa exiſtat, & de illius, ad quem pertinuerit, ſpecialis licentia.* XXIV.

Ingreſſus & acceſſus diſtinguuntur.

Videtur autem Bonifacius auxiſſe prohibitionē Alexandri III. in dict. c. *monaſteria.* Nam Alexander ſolum de viris loquutus eſt: Bonifacius vero de omnibus perſonis. Et quanuis gloſſa ibi in propoſitione caſus videatur ad viros limitare textum; tamen ſine dubio loquitur generaliter de omnibus, vt ſupra dixi. Item Alexander ſolum frequentiam prohibuit, quæ addit ſupra acceſſum iterationem, ſeu repetitionem actus. Quanta autem illa eſſe debeat, gloſſa ibi, duplicem actum putat ſufficere: quod non placet Hoſtienſi, ſed iudicandum putat ex communi vſu loquendi. Itaque prudenti arbitrio relinquitur. Nam ſi inter vnum & alium acceſſum longum tempus interponatur, non poterit dici frequentia: ſecus vero erit ſi intra breue tempus ſæpius accedatur. Recte autem aduertit Panormit. ex Ioanne Andrea, maximè damnari quando poſt monitionem iterum acceditur: nam tunc praua generatur ſuſpicio. Bonifacius autem abſolute acceſſum prohibet: vnde neque vnum tantum permittere videtur ſine manifeſta & rationabili cauſa. Eſt etiam alia differentia, quia Bonifacius nullam imponit pœnam; Alexander autem clericis comminatur pœnam ſuſpenſionis ab officio, laicis vero maioris excommunicationis, non ipſo iure illas imponens, ſed præcipiens Epiſcopis, vt imponant, XXV.

Bonifacii, & Alexandri prohibitiones hac de re, & diſcrimina inter vtranque prohibitionem.

nant, præmiſſa prius monitione, & ſpeciali prohibitione etiam ab homine: quę pœna manifeſte ſupponit culpam grauem, ſaltem poſt Epiſcopi monitionem, nam antea habere poſſet aliquam excuſationem, niſi frequentia euidenter eſſet nimia, & cum aliquo ſcandalo.

XXVI. *Quæſtiuncula triplex.* Dubium ergo nunc ſupereſt, primo an prohibitio Bonifacij obliget ad culpam in quocunque acceſſu: Secundo an ex vi illius legis ſemper ſit peccatum mortale accedere ad monaſteria monialium ſine conditionibus à Bonifacio poſitis. Tertio inquiri poteſt, an ſub hac prohibitione comprehendatur etiam ſcriptio literarum. *Reſolutio prima, an Bonifacii prohibitio de acceſſu vigeat.* Quoad primum dicendum eſt, ex vi illius legis fuiſſe prohibitum huiuſmodi acceſſum: quia verba eius in proprietate accipienda ſunt, & in ea continent hanc prohibitionem: quam ita intelligunt Syluester verb. *Religio*, 7. q. 16. Angelus verb. *Monialis*. n. 3. Vereor tamen legem illam ſicut non fuit recepta quoad ingreſſum, ita etiam neque quoad acceſſum: quia conſuetudo obtinuit, vt moniales in hac parte iuxta ſuas regulas & receptos vſus gubernentur. Dubitari vero poteſt, an Concilium Trid. innouauerit hanc cōſtitutionem quoad hanc partem. Ad quod videtur negatiue reſpondendum. Nam licet in principio dicti cap. 5. incipiat, *Bonifacii VIII. conſtitutionem renouans ſancta Synodus, &c.* poſtea explicans in quo renouet, ſolum egreſſum, & ingreſſum commemorat. Vnde non video cur Nauarr. dict. Comment. 4. n. 61. verſ. 6. dixerit, præfatum cap. *periculoſo*, & Concilium non ſolum vetare frequentiam, ſed ſimpliciter omnem acceſſum. Nam licet hoc ſit verum de cap. *periculoſo*. Concilium tamen de acceſſu nihil loquutum eſt. Magis videtur eam innouare Pius V. dict. conſtit. 8. *Circa paſtoralia*: nã dicit, *Quam nos authoritate præfata etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam obſeruari mandamus.* Ergo etiam quoad hanc partem præcipit obſeruari. Si quis autem attente conſideret, ſolum eam innouat quoad clauſuram, & quoad omnia & ſingula, quæ ad illam pertinent. Acceſſus autem prohibitus videtur eſſe vltra clauſuram: imo Pius V. ſolum de illa parte clauſuræ, quæ prohibet egreſſum, videtur ibi loqui, vt ex tota conſtitutione, & ex conſtitutione 100. eiuſdem conſtat. In conſtitutione autem 22. vbi attingit aliquid de altera parte clauſuræ, ſolum loquitur de ingreſſu, quanuis ibi potius agat de monaſterijs virorum. Gregorius autem XIII. in ſua conſtit. 36. de monaſterijs etiam monialium tractans, ſolum ingreſſum prohibet; imo in conſtit. 13. ſic inquit, *Et quidem poſt ſacri Concilii Trident. decretum, quo conſtitutio felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Periculoſo, renouatur, prohibens ne aut ipſis monialibus ex monaſteriis ſuis egredi, aut vlli cuiuſcunque ſexus, aut ordinis perſonæ ad eas ingredi liceat.* In nouis ergo decretis non inuenio ſpecialem prohibitionem canonicam de huiuſmodi acceſſu. Et ideo non poſſumus cum ſufficienti fundamento aſſerere eſſe malum, quia prohibitum; ſed ex circunſtantijs & modo iudicandum eſt. Semper tamen ſacri canones huiuſmodi acceſſum auerſati ſunt, vt videre licet in cap. *in decima*, & cap. *definimus*, & alijs 18. quæſt. 2.

XXVII. *Reſolutio ſecunda, mortale non eſt per ſe loquendo acceſſus ad colloquendum cum monialib.* Ad ſecundum dubium hinc conſtat, ex vi ſolius prohibitionis Eccleſiæ hoc non eſſe peccatũ mortale, quia nulla talis eſt. Non dubito tamen, quin decretum Bonifacij ex ſuo genere illam induceret; ſi tamen illud conſuetudine derogatum eſt, affirmare non poſſumus hoc eſſe peccatum mortale ex ſuo genere, quia nullum apparet aliud ius poſitiuum, quo diſtricte prohibeatur, ſecluſa frequentia, quam ſatis grauiter prohibet dict. c. *monaſteria*. quod dici non poteſt conſuetudine derogatum. Ablato autem iure poſitiuo, ex natura rei non eſt intrinſeca malitia, præſertim grauis in huiuſmodi acceſſu. Erit autem mortalis culpa, primo ex praua intentione, ſecundo ex materia locutionis, tertio ex ſcandalo, vel reſpectu monialis, ſi ei occaſio peccandi detur, vel reſpectu ſuijpſius, ſi quis ſciat ſe inde conſtitui in periculo peccandi, vel reſpectu aliorum, ſi inde rumor, vel mala ſuſpicio oriatur. Vnde quarto poteſt eſſe grauis culpa propter iniuriam, quæ fit monaſterio, ſi aliqua infamia inde oriatur. Vnde addo quinto, omnem acceſſum furtiuum ad moniales eſſe peccaminoſum. Voco autem furtiuum omnem illum, qui fit ſine licentia Abbatiſſæ, vel eius ad quem pertinet illam dare, & regulariter cenſeo eſſe peccatum mortale, etiamſi ad mortalem finem non ordinetur, quia eſt contra ius monaſterij, & Abbatiſſæ, & contra bonum nomen eius, nam inter ſeculares furtiue accedere ad colloquendum cum virgine exiſtente ſub cura parentum, ex ſuo genere eſt grauis iniuria: multo ergo magis in virgine ſacra. Erit autem grauior hęc culpa, ſi acceſſus ſit ad loquendum per loca inuſitata, quia tanto eſt maior iniuria, & periculum ſcandali. Sexto denique ſolent hoc Epiſcopi per generales ſententias prohibere, & Syluester refert ſynodales excommunicationes, ſub quibus ſolet hoc prohiberi: quæ ſine dubio ſunt iuſtiſsimæ, & obligant grauiter etiam in indiuiduo; in quo interdum ceſſare poſſent incommoda, vel ratio grauis malitiæ: quia lex non ceſſat in particulari, etiamſi ratio legis ibi ceſſare videatur: Talis ergo excommunicatio in vniuerſum obligat. Imo inuenio quoddam reſponſum Congregationis Card. datum 9. die Aprilis anno 1587. quod ſic habet, *Regulares adeuntes monaſteria monialium ſine licentia Epiſcopi, incidunt in pœnam excommunicationis, quam Epiſcopus ſuo edicto propoſuit, niſi regulares illi haberent ex priuilegio quod non poſſint excommunicari; & tunc deberent puniri à ſuis Superioribus alia pœna. Qui regulares ſic excommunicati non poſſunt abſolui à ſuis Superioribus, ſed ab Epiſcopo, qui ſibi hanc abſolutionem reſeruauit.* Ex quibus ſatis colligitur, quam graue iudicetur huiuſmodi præceptum à prædicta congregatione. Quando autem acceſſus non eſt furtiuus, ſed cum facultate eius ad quem pertinet dare, licet fortaſſe ſit ſine neceſsitate vel cauſa ſufficienti, imo licet ſit ex cauſa ficta, non erit peccatum mortale ſecluſo ſcandalo, & praua intentione, & nimia frequentia: quia non videtur res ex obiecto grauis, nec ſpecialiter prohibita per ius poſitiuum, vt declaratum eſt.

Eadem eſt reſolutio ad tertiam interrogationē, XXVIII. nullum enim inuenio ius de illa re ſpecialiter conſtitutum. *Reſolutio tertia de ſcriptione Epiſtolarum.* Imo etiam c. *Periculoſo*, quanuis eſſet in ſua viridi obſeruantia, non eſſet extendēdum ad hunc caſum: quia ſcribere literas in rigore non eſt accedere, & lex non eſt extendenda vltra proprietatem terminorum. Vnde Nauarr. dict. Comment. 4. n. 61. refert prohibitionem ſeu edictum factum Romæ de huiuſmodi ſcriptione, quod dicit non obligare extra vrbem, quia non fuit lex Pontificia. Et conſ. 19. de ſent. excomm. refert aliam ſpecialem prohibitionem factam quibuſdam religioſis à Gregorio XIII. ſub pœna excommunicationis, quæ illos obligat, non alios. Itaque de hac re nulla eſt prohibitio legis poſitiuæ, ſed de illa iudicandum eſt iuxta circunſtantias, & finem actionis, & cum proportione fere applicari poſſunt, quę de acceſſu diximus num. præcedenti.

***

CAPVT

CAPVT XI.

Vtrum omnes actiones ſeculares, vel profanæ, & in vniuerſum omnes prauæ ſint religioſis ſpecialiter prohibitæ.

I. *Puncta duo tractanda hoc in cap.*

IN hoc capite non agimus de ſola obligatione regulæ, ſed de quauis alia ex quocunque iure naſcatur, vel naturali, vel poſitiuo. Duo autem ſunt, quæ interrogantur. Vnum eſt, an religioſis aliquæ actiones ſpecialiter prohibitæ ſint, quæ alijs non prohibentur. Aliud eſt, an illa eadem, quæ religioſis cum alijs communiter prohibita ſunt, habeant in religioſis ſpecialem prohibitionem, vel grauitatem. Quoad priorem partem ſupponimus non eſſe ſermonem de actionibus contrarijs votis monaſticis, nam de illis conſtat eſſe ſpecialiter prohibitas religioſis. Specialiter (inquam) quantum eſt ex vi ſtatus, quia religioſis per ſe conuenit talis obligatio, ſeu prohibitio, non vero alijs, qui illum ſtatum non profitentur. Poteſt autem interdum ſimilis obligatio inueniri in perſona non religioſa, quia votum aliquod habet, in quo cum religioſis conuenit. Sed hoc & eſt accidentarium, & ibi iam interuenit participatio quædam ſtatus religioſi. Deinde non tractamus de ſpeciali prohibitione orta ex regula; nam ſic etiam conſtat multa eſſe poſſe ſpecialiter prohibita religioſis. Sed de hac obligatione in genere ſatis dictum eſt à c. 1. in particulari vero vnuſquiſque regulam ſuam conſulat. Præterea non agimus de prohibitione ex vi iuris naturalis, aut diuini, ſic enim nihil eſt ſpecialiter prohibitum religioſo, præter ea, quæ intrinſece ex votis, & traditione facta religioni ſequuntur: de quibus etiam dictum eſt in tomo ſuperiore: nulla enim alia ratio aut cauſa excogitari poteſt vnde ſimilis prohibitio naturalis, aut diuina oriatur, cum in his perſonis nihil ſpeciale inueniatur, per ſe loquendo, & vt religioſæ ſunt: nam ſi habeant alia miniſteria, vel officia, ratione illorum poterunt alias obligationes habere: ſed illa accidentaria ſunt ad religioſum ſtatum.

II. *Reſolutio puncti quoad prohibitiones communes religioſis cum Eccleſiaſticis ſecularibus.*

Igitur ſolum ſupereſt dicendũ de iure communi canonico. In quo vlterius conſiderandum eſt, quędam dici poſſe ſpecialiter prohibita religioſis, vt diſtinguuntur à perſonis omnino laicis, ſeu non Eccleſiaſticis, vel ſpecialiſsime prout tam à laicis, quam à ſecularibus clericis diſtinguuntur. Priori modo ſunt iure canonico prohibita religioſis multa, quæ numerantur in c. 1. & ſequent. ne cleric. vel mon. & in c. *à crapula*. c. *clerici*, 1. & 2. de vita & honeſtat. cleric. & Clem. 1. de ſtatu monach. & Concil. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. de Reform. & ſeſſ. 24 c. 12. in fin. quę ibi videri poſſunt, nihil enim habent, quod ſpecialiter ad religioſos pertineat, & hic tractanda non ſunt, quia omnibus clericis ſunt communia, habebunt enim, ſi Deus dederit, ſuum proprium locum in tractatu de ordine. Et multa ex ibi prohibitis ſunt per ſe mala, vt ebrietas, libido, vſura, & ſimilia: alia pertinent ad decentiam habitus clericalis, de quibus quantum ad religioſos ſpectat, ſatis in c. 5. dictum eſt. Alia denique ſpecialiter prohibentur propter decorem talis ſtatus, & quia multum impediunt finem eius. Inter quæ numerantur inprimis negotiatio temporalis lucri cauſa, foręſes cauſas agere, præſertim in cauſa ſanguinis, conductores ſecularium rerum, aut procuratores eſſe, & huiuſmodi, quæ licet per ſe mala non ſint, periculum habent, & implicant hominem negotijs ſecularibus, iuxta c. 1. & 2. de Cleric. venat. Quibus denique accedunt alia, quæ de ſe magis indifferentia videntur, vt ſunt alearum ludus, venatio, canes, & aues inſequendo, & vociferando: de quibus videri poteſt Nauarr. Comment. 4. de Regularib. num. 26. & ſequentib. vbi ſpecialiter agit de venatione prohibita religioſis, quam nõ putat eſſe peccatum mortale, ſecluſo ſcandalo, & aliquando ex iuſtæ recreationis cauſa, & ſeruatis alijs debitis circunſtantijs poſſe fieri ſignificat: quod verum exiſtimo. Et idem dixit de ludo idem Nauarr. in Summ. c. 19. num. 3. quando ludus aliàs non eſt ex iure prohibitus, vt notauit etiam Bernardus Diaz in practica, cap. 70. vbi Salzedo alios refert, & attigit Soto lib. 4. de Iuſtitia, q. 5. art. 2. Maxime tamen cauendum eſt, ne votum paupertatis per ludum violetur, quod maxime poteſt huius actionis malitiam aggrauare, eumque qui à religioſo aliquid lucratur, ad reſtitutionem obligare, iuxta principia ſuperius poſita de materia paupertatis.

III. *Reſolutio eiuſdem puncti quoad prohibitiones religioſorum proprias.*

Poſteriori modo inueniuntur in iure ſpeciales prohibitiones factæ religioſis, quas fere omnes late expoſui in tomo 5. tractando de excommunicationibus iuris in particulari in diſp. 22. & 23. & de ſuſpenſionibus proprijs religioſorum diſp. 31. ſect. 6. eaſque breuiter recenſet Sylueſt. verb. *Religio* 6. q. 15. & 16. & *Religio*. 7. q. 15. & Angelus verb. *Religioſus*. 66. Quibus locis multa ponunt, quæ non ſunt omnibus religioſis communia, ſed eorum propria, qui Monachi nigri in iure appellantur: & adhuc inter illa multa non ſunt rigoroſa præcepta, vt in ſuperioribus tactum eſt, explicando etiam c. *cum ad monaſterium*. de ſtatu monach. Multa etiam ex his, quæ numerant, pertinent vel ad non alienanda bona religionis, quæ li. 2. à c. 26. tractabo, vel ad modum faciendi, & acceptandi electiones, quod attigimus tomo ſuperiore, explicando obedientiæ votum, & tractando modum creandi Prælatos. Reliqua dicemus, quæ ſpectant ad Prælationes intra religionem, eodem lib. 2. à c. 3. nam de alijs, quæ ſunt extra illam in priori loco tomi ſuperioris, eſt dictum, & dicemus plura infra lib. 3. tractando de mutatione ſtatus religioſi: vbi etiam tractabimus de his, quæ pertinent ad prohibendam apoſtaſiam, & omnem illicitam mutationem ſtatus religioſi. Solum ergo deſiderari poterat explicatio præcepti pſallendi in choro horas canonicas, quod ad regulares etiam Eccleſias extenditur in Clem. 1. de Regular. Sed hoc præceptum vnamquamque religionem obligat iuxta modum ſui inſtituti: vnde Societatem non obligat, quia ſub tali modo inſtituta, & approbata eſt: cuius rei rationem infra tract. 10. lib. 1. c. 8. reddemus. Vnde autem oriatur obligatio, quam ſinguli religioſi profeſsi habent ad recitandas horas canonicas, & tota communitas ad publice canendas & recitandas illas in choro tomo 2. lib. 4. c. 17. de Horis canonicis dictum eſt. Et ideo de oneribus ſtatus religioſi in communi nihil dicendum ſupereſt.

IV.

Quoad ſecũdam partem eſt commune dubium, an peccatum religioſi, cæteris paribus, grauius ſit, quam non religioſi, & conſequenter an idem præceptum commune religioſo, & non religioſo magis obliget religioſum? Quam rem diſputat D. Th. 2. 2. q. 186. a. 10. vbi, ſi attente legatur, reſolutio eius non ſolum eſt negatiua, verum potius ſignificat leuius eſſe peccatum religioſi, per ſe loquendo. Ex triplici enim accidente (vt ait) poteſt peccatum religioſi eſſe grauius, ſcilicet vel quia eſt contra votum, vel quia eſt ex contemptu, vel quia fit cum ſcandalo: quæ tria conſtat eſſe accidentaria, & extra propriam rationem & obligationem particularium præceptorum. Idem tenet Sylu. *Religio*. 6. q. 14. Greg. Lop. gloſſ. 8. in lib. 25. tit. 4. p. 1. cum Ioan. Andr. in c. *Accuſatus*. de hæretic. in 6. Extra hos vero tres caſus ait D. Th. peccatum religioſi eſſe leuius in eodem genere peccati. Quia ſi ſit leue (inquit) quaſi abſorbetur ex multis bonis operibus, quæ facit; ſi vero ſit mortale, facilius ab eo reſurgit. Sed hæ rationes

tiones etiam ſunt ab extrinſecis effectibus ſumptę, & ſolum probant peccatum religioſi facilius remedium habere, non tamen eſſe in ſe leuius.

V. *Prima aſſert pro Authoris reſolutione.*

Quocirca dicendum cenſeo, præcepta communia religioſis, & non religioſis, quantum eſt de ſe, æqualiter illos obligare. Probatur, quia præceptum indiſtinctè loquitur, & poteſtas præcipientis æqualis eſt reſpectu omnium: voluntas etiam generalis eſt, & indifferens: ergo etiam obligatio æque ad omnes deſcendit, per ſe loquendo. Neque enim ex parte ſubiectorum conſiderari poteſt aliquid, quod reddat vnam ex his perſonis magis obnoxiam huic obligationi, quam alias: ſuppono enim præceptum non pertinere ad ſtatum religioſi vt ſic, aliàs non eſſet commune non religioſis: ergo ſtatus hominis religioſi per ſe, neque auget, neque minuit obligationem talis præcepti. Vnde fit, vt ex hac parte, & conſequenter ex vi materiæ nec grauius, nec leuius religioſus peccet, ſed iuxta exigentiam virtutis, ad quam pertinet tale præceptum. Dices, eo ipſo, quod perſona eſt ſacra, ex circunſtantia perſonæ aggrauari quamlibet culpam, ideoque ipſam magis obligari ad non transgrediendum quodlibet præceptum. Reſpondetur idem argumentum fieri poſſe de clerico comparatione laici, & de fideli ſeu baptizato comparatione infidelis. Item ſolet idem argumentum fieri de loco ſacro, de quo certum eſt non omne peccatum factum in eo ſpecialem grauitatem inde accipere, niſi vel peculiariter ibi prohibitum ſit, vel directè ſit iniurioſum loco. Ita ergo in pręſenti dicimus illam circunſtantiam perſonæ non aggrauare ſpecialiter quamlibet culpam, niſi vel ratione voti, vel peculiaris præcepti ſit ſpecialiter prohibita, vel aliunde ſit directè iniurioſa tali ſtatui, vt rectè Caiet. 1. 2. q. 7. art. 1. ſentit. Vnde ſi in tali perſona conſideretur aliqua maior obligatio vitandi culpas, non eſt ex ſola conſecratione perſonæ, ſed ex alijs conditionibus ad voluntatem vel intellectum pertinentibus, vt videbimus.

VI. *Secunda aſſertio bipartita.*

Secundo dicendum eſt, regulariter loquendo grauius peccare religioſum quoties cum perfecta deliberatione peccat, leuius autem cum ex ſubreptione. Ratio prioris partis eſt, quia regulariter ille modus peccandi eſt in religioſo cum maiori ſcientia, & conſequenter cum maiori libertate, ac propterea cum maiori ingratitudine erga Deum. Quia ex maiori lumine rerum ſpiritualium, quod ſolent religioſi habere, ſequitur & maior libertas in peccando quando deliberatio non impeditur. Et præterea etiam ſequitur maior obligatio recognoſcendi illud Dei beneficium, & conſequenter non offendendi benefactorem.

Conciliatio eorum, qui contra hanc partem videntur ſenſiſſe.

Atque hoc modo intelligēdum puto, quod aliqui abſolute aſſerunt, peccatum religioſi, cæteris paribus, grauius eſſe quam non religioſi, propter circunſtantiam perſonæ. Quo modo loquitur ſæpe Nauar. vt videre licet in Summa c. 6. n. 13. & in c. *conſideret*. de pœnit. diſt. 5. n. 49. & 50. & Comm. 2. de Regul n. 59. Hoc enim in tantum verum eſſe exiſtimo, in quantum ex illa conditione perſonæ oritur aut maior conſideratio, aut certe maior facultas & obligatio conſiderandi & cauendi diuinam offenſionem, ſaltem ex generali ratione gratitudinis. Hæc autem omnia non ita habent locum in peccatis, quæ ex ſurreptione fiunt: quia non ſunt perfectè humana, & ideo non magis imputantur ratione maioris luminis, aut ſcientiæ, quia in eis præuenitur homo, ne cum perfecta libertate poſsit his donis vti. Et ob eandem cauſam fere nulla ingratitudo in his peccatis conſideratur. Quanuis autem hoc proprie locum habeat in peccatis venialibus, nam ſurreptio in rigore ſumpta in ſolis illis locum habet; ſuo tamen modo extendi poteſt ad peccata, quæ ex infirmitate, aut vehementi paſsione fiunt, etiamſi mortalia ſint, quatenus paſsio antecedens facultatem conſiderandi impedit. Et ideo D. Th. de his abſolute dixit eſſe leuiora in religioſo. quod regulariter forte ideo eſt, quia paſsio, quæ religioſum vincit, aut perturbat, ſolet eſſe maior: nam ſi in illa eſſet æqualitas, etiam poſſet illi magis imputari, quod habens plura principia vel auxilia ad ſuperandam illam, vinci ſe ſinat. Niſi etiam dicatur culpa leuior (quod plane videtur D. Thom. intendiſſe) id eſt, minus nociua ſeu periculoſa quoad vltimum eius damnum ſeu effectum, quia facilius curari poteſt. Quod ſecus eſt in peccatis, quæ ex certa ſcientia, vel malitia à religioſis fiunt: nam in eis maxime locum habet, quod Aug. dixit ep. 137. *Sicut non vidi meliores quam qui in monaſterijs profecerunt; ita non vidi peiores quam qui in eis defecerunt.*

VII. *Exponitur maior grauitas peccati religioſi, quando interuenit.*

Aduertit nihilominus Nauarr. citatis locis, & rectè, grauitatem hanc, quam poteſt habere peccatum religioſi, ex hoc ſolo capite ſecluſis tribus illis circunſtantijs, quas D. Thom. n. 4. adductus conſiderauit, neque addere malitiam diſtinctæ ſpeciei, neque mortaliter aggrauare, ita vt ex veniali peccato poſsit facere mortale; neque etiamſi mortalem malitiam ſupponat, ita notabiliter aggrauare illam, vt neceſſe ſit talem circunſtantiam in confeſsione declarare. Ratio omnium eſt, quia ibi non eſt ſpecialis materia ſacrilegij, vt oſtenſum eſt: pręter quam nulla alia cum fundamento excogitari poteſt. Solum ergo eſſe poteſt augmentum, vel ratione maioris libertatis, aut voluntatis formalis, vel interpretatiuæ, quæ notabiliter non augent; vel ratione alicuius ingratitudinis, quæ non eſt formalis, ſed materialis, ſecluſo contemptu, vt in ſimili diximus in tomo 4. de Pœnitentia, diſp. 13. ſect. 3. & in præſenti etiam materia, quanuis de alia re agens, ſenſit Caiet. 2. 2. q. 187. art. 4.

VIII. *Ingratitudo religioſorum vtentium bonis temporalibus donatis an ſit grauior.*

Ait vero D. Tho. eo ipſo in loco, Religioſos illicite vti temporalibus bonis, ſi ab actibus religioſis deſiſtant: quia ſic quantum eſt de ſe defraudant intentionem eorum, qui talia bona contulerunt. Vbi Caietanus declarat illud eſſe illicitum ratione ingratitudinis, vel formalis, ſi directè intendatur, vel ex contemptu beneficij ſuſcepti fiat (quod moraliter nunquam fit) vel tantum materialiter, quæ erit maior, vel minor, iuxta obligationem, quam ex alio præcepto habuerint religioſi ad tales actus exercendos. Vnde niſi aliàs teneantur ſub peccato mortali ad tales actus, ſola ingratitudo ſuſcepti beneficij non ſufficiet ad malitiam mortalem.

IX. *Ex alio fundamento alij aggrauāt peccatum religioſi.*

Dicunt vero aliqui, eo ipſo quod religioſi ex vi ſui ſtatus, & profeſsionis deputantur ad aliquos actus, vt, v. g. ad chorum, vel ad ſpiritualia miniſteria erga proximos, vel ad ſeruiendum in actionibus corporalibus, ſi ſint laici, teneri ex iuſtitia ad illos actus exercendos, & non ex ſola gratitudine, ideoque per ſe ac directè peccare mortaliter illos omittendo. Quia inter religionem & religioſum intercedit pactum implicitum, vt religio miniſtret omnia neceſſaria ad vitam; religioſus vero munus ſuum exequatur.

Vera authoris doctrina.

Dico tamen, excepta obligatione recitandi officium canonicum, quæ oritur ex alijs principijs, ſiue illa ſint conſuetudo, ſiue ius aliquod canonicum, ſiue ſolenne votum, de quibus alibi, in reliquis actibus nullam eſſe obligationem ſub peccato mortali, per ſe loquendo, niſi vel in regula ſit præceptum, quo ita diſtrictè præcipiantur, vel ipſe Prælatus ſub virtute obediētiæ illos præcipiat. Ratio eſt, quia nullum aliud principium talis obligationis, vel grauis transgreſsionis cum fundamento affirmari poteſt. Nam ex vi profeſsionis ad nullos actus immediate ſe obligat religioſus, niſi ad id, quod vouet: non vouet autem immediate actus illos, ad quos deſtinatur, neque enim ad recitationem

nem

nem in choro, quidquid ſentiat Nau. tractatu de oratione, c. 21. n. 20. ſed præter caſtitatem & paupertatem vouet tantum obedire ſecundum regulam. Tunc ergo obligabitur ex voto ad illos actus, quando interuenerit obedientiæ præceptum, vel regulæ, vel hominis: ergo, ſi vtrumque ſecludamus, non manet obligatio ex vi votorum; ergo nec ex vi profeſsionis: ergo nec iuſtitiæ obligatio interuenit, donec Prælatus rigoroſe præcipiat, & exigat ius ſuum; tunc enim fateor peccatum eſſe poſſe cõtra iuſtitiam ratione traditionis, & pacti, & contra virtutem religionis ratione voti obedientiæ, vt in ſuperiori tomo late explicauimus. Sicut peccaret etiam Prælatus contra iuſtitiam negando ſubdito neceſſaria ad ſuam ſuſtentationem: eſt autem differentia, quia Prælatus ex officio habet hanc obligationem ſine nouo præcepto, nec enim ſubditus poteſt illud Prælato imponere: at vero ſubditus immediate & ex officio ſolum tenetur obedire: in particulari vero obligatio ſemper eſt iuxta gradum præcepti ſeu legis ſibi impoſitæ; & nunquam intelligitur obligatio iuſtitiæ ab ipſo exigi, niſi quando actus ita præcipitur. Illa autem iuſtitię obligatio, aut tranſgreſsio non eſt reſpectu fundatorum, aut bene factorum, qui eleemoſynas dederunt (niſi vbi tale pactum interuenerit) ſed eſt reſpectu Prælati, ſeu religionis, cui religioſus ſe tradidit. Dixi autem *per ſe loquendo*, nam ratione ſcandali, vel propter alia grauia damna, ſi inde ſequantur, poterit in ea omiſsione eſſe peccatum mortale. Et hactenus de obligationibus religioſis communibus: reliquum eſt vt de Prælatis in particulari dicamus.

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De religioſis quatenus Prælati ſunt, & eorum obligationibus, ut ſic.

CAP. I. *AN in religioſo ſtatu neceſſarius ſit aliquis Prælatus iuriſdictione pollens, & vnde illam habeat.*

II. *Quotuplex ſit Religionis Prælatus, & quem inter ſe ordinem ſeruent?*

III. *De electione ſupremi Prælati in religione, deque conditionibus ex parte ipſius requiſitis, vt legitime eligatur.*

IV. *De conditionibus eligentium dictum Generalem.*

V. *De forma prædictæ electionis Generalis.*

VI. *De electione aliorum Prælatorum infra Generalem.*

VII. *An Prælatio Religionis perpetua ſit; quandiuve durare poſſit, aut debeat.*

VIII. *An Prælatus Religionis poteſtatem habeat obligandi ſubditos in conſcientia, quando & quomodo.*

IX. *An in Prælatis religioſis ſit poteſtas coerciua, tum in vniuerſum, tum ſpeciatim ad pœnas ſpirituales.*

X. *An in eiſdem ſit talis poteſtas ad pœnas corporales.*

XI. *An religioſi poſsint à ſententiis & præceptis ſuorum ſuperiorum appellare.*

XII. *An in Prælatis regularibus ſit poteſtas diſpenſandi, & ad quam materiam ſe extendat.*

XIII. *Quibus Prælatis, & qua ratione poteſtas diſpenſandi cum ſuis ſubditis ſit conceſſa.*

XIV. *Quæ perſonæ à Prælatis Religionis diſpenſari queant.*

XV. *An in Prælatis Religionum ſit poteſtas, tum ad abſoluendum ſuos ſubditos à culpis non reſeruatis; tum ad delegandum aliis talem poteſtatem.*

XVI. *An in aliis etiam, præterquam in ipſis Prælatis Religionum, vel eorum delegatis detur poteſtas illos abſoluendi. Vbi de bulla Cruciatæ.*

XVII. *An ſaltem pro religioſis peregrinis, ac nouitiis abſoluendis detur in aliis dicta poteſtas.*

XVIII. *Quid circa reſeruationem culparum in Religione ſtatuerit Clemens VIII.*

XIX. *Quis poſsit abſoluere religioſos à culpis reſeruatis.*

XX. *An Prælati regulares habeant poteſtatem abſoluendi ſuos ſubditos à cenſuris.*

XXI. *A quibus cenſuris & pœnis poſsint Prælati regulares abſoluere ſuos ſubditos, per priuilegia religionibus, præſertim mendicantibus conceſſa.*

XXII. *In quibuſnam Religioſis Prælatis ſit poteſtas abſoluendi ſubditos de omnibus cenſuris, tam à iure, quam ab homine.*

XXIII. *An in Epiſcopis etiam reſideat dicta poteſtas abſoluendi Religioſos.*

XXIV. *Ad quas perſonas abſoluendas extendatur dicta poteſtas.*

XXV. *An ſuperiores religionum poſsint per priuilegia abſoluere ſubditos etiam à cenſuris ſpecialibus ab homine.*

XXVI. *De poteſtate Prælatorum religionis circa bonorum temporalium adminiſtrationem, ex primæua inſtitutione à iure antiquo permiſſam.*

XXVII. *De poteſtate ad prædictam adminiſtrationem immobilium iuxta poſterius ius Canonicum.*

XXVIII. *De poteſtate ad prædictam adminiſtrationem iuxta indulta ſpecialia Religionum, & nominatim Societatis.*

XXIX. *De poteſtate Prælatorum regularium ad conferendos ordines.*

XXX. *De poteſtate eorundem Prælatorum ad res aut veſtimenta ſacra benedicenda vel conſeruanda.*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE RELIGIOSIS QVATENVS PRÆLATI SVNT, *& eorum obligationibus, vt ſic.*

POST explicatam eſſentiam, & præcipua vincula, ſtatus religioſi, dicendum de cæteris obligationibus, & proprietatibus eius. Ad hoc autem oportet gradus perſonarum, ex quibus religioſa congregatio coaleſcit, diſtinguere, & ſigillatim conſiderare, quia pro diuerſitate eorum, diuerſa eſt obligatio, & in quibuſdam earum perſonarum oritur, ex reſpectu ad alias. Ad duo autem capita poſſunt dictæ perſonæ reuocari, Prælatos ſcilicet, & ſubditos. Primum vero occurrit Prælatorum cõſideratio, quia & præcipui ſunt, & poſt doctrinam de obedientia, & ſubiectione, opportune cadit ſermo de Prælatis. Igitur de eis dicemus, quæ pertinent ad ipſorum creationem, ſeu exiſtentiam, (vt ſic dicam,) deinde, quæ ad poteſtatem & obligationes ipſorum, quæ in tali creatione fundamentum habent.

CAPVT I.

Vtrum in religioſo ſtatu aliquis Prælatus requiratur iuriſdictionem habens, & vnde illam habeat.

I. *De ſtatu religioſo prout nunc eſt in Eccleſia, ſermo inſtituitur.*

NOn poſſumus religioſorum obligationes, in quibus tradendis verſamur, explicare quoad eam partem, quæ Prælatos attingit, niſi de eorum exiſtentia, & poteſtate, in quibus tales obligationes fundamentum habent, doctrinam, per nonnulla capita præmittamus. Supponendum vero, ſermonem eſſe de ſtatu religioſo, vt nunc eſt in vſu Eccleſiæ, in regulari, & communi vita, nam, vt ſupra tactum eſt, & tractatu ſequenti dicemus, inueniri etiam poteſt verus religioſus ſtatus in ſolitario & priuato viuendi modo, reſpectu cuius non eſt neceſſaria alia Prælatio, vel præcipiendi poteſtas, præter eam, quam intrinſece requirit obediẽtiæ votum, vt ex dicendis à fortiori conſtabit: & ideo de illo ſtatu, quod ad præſens attinet, nihil aliud dicere neceſſe eſt. De alio vero ſtatu communitatis religioſæ per ſe notum videtur in illo neceſſarium eſſe aliquem, qui cæteris præſit, præcipue ſi hoc non reſtringamus ad vnam perſonam, ſed indefinite loquamur de vno gubernatore, ſiue illa vna perſona ſit, ſiue vnum conſilium ex multis perſonis conſtans: ſic enim impoſsibile eſt humanam communitatem ſine gubernatore conſiſtere. *Vbi enim non eſt gubernator* (dixit Spiritus Sanctus Prou. 11.) *populus corruit.* Quod ſi de omni communitate hoc verum eſt, multo magis de religioſa, in qua ſummus ordo ad perfectionis profectum neceſſarius eſt. Et ideo in eo ſtatu ſpeciali titulo & ratione neceſſaria eſt obedientia, vt tomo præcedenti vidimus. Simili ergo modo neceſſarius eſt Superior, cui obediatur: & ideo omnes religionum inſtitutores hoc primum in hoc genere viuendi ſtatuunt, vt ſcilicet in eo ſit aliquis Præfectus, cui cæteri perfecte obediant, vt ſatis oſtenſum eſt tractando de neceſsitate obedientiæ: hæc enim duo correlatiua ſunt.

Qualis Prælatio deceat magis religionem.

Quanuis autem de abſoluta neceſsitate hoc non reſtringatur ad vnam perſonam, vt dixi, tamen moraliter loquendo, neceſſe eſt vſum huius regiminis ad ſingulares perſonas reduci, quia fieri non poteſt, vt ſingula, quæ agenda, vel præcipienda occurrunt, plurium communi conſilio diſponantur, vel ordinentur. Poſſet autem ordinaria poteſtas etiam immediata, ſolum eſſe in communitate, ſeu conſilio aliquo, licet per Vicarios proxime adminiſtranda eſſet: illud autem regimen non eſſet religioni conueniens, quia imperfectum eſt, & ordini religioſo minus accommodatum. Ideoque in omnibus religionibus monarchicum regimen, ſaltem quoad proximam gubernationem vſu receptum eſt. Eſt enim hoc regimen omnium perfectiſsimum, teſte Ariſtot. 8. Ethic. cap. 10. & confirmat D. Thom. 4. contra Gent. cap. 76. imo Chriſtus Dominus docuit, dum in ſua Eccleſia perfectam monarchiam eſſe voluit, vt in tom. de fide oſtendi. imo & natura ipſa hoc perſuadere videtur, dum vnum tantum ſupremum Principem, Deum ſcilicet, admittit, vt notauit Cyprianus in tract. de Idolorum vanitate. Status ergo religioſus ratione ſuæ perfectionis monarchiam etiam maxime poſtulat. Requirit ergo non ſolum vnum gubernatorem, ſed etiam vnum caput, quod ſingularis perſona ſit: in hoc enim differt monarchia à cæteris politijs.

Eſt autem ex ſuperiori tomo recolendũ, in Prælatis religionum duplicem poſſe intelligi poteſtatem, iuriſdictionis ſcilicet & dominij. Dicendum ergo ſecundo eſt. In hoc ſtatu neceſſarius eſt ſuperior, qui poteſtatem dominatiuam habeat; iuriſdictio vero non ita illi neceſſaria eſt. Prior pars ſufficienter eſt in illo tomo declarata, & probata: nam traditio, & votum obedientiæ ſunt de neceſſitate ſtatus religioſi: ergo & poteſtas dominatiua in Prælato eſt neceſſaria in hoc ſtatu: nam hæc duo ſunt quaſi correlatiua, vel tanquam cauſa, & effectus; nam ex traditione, quæ fit ex parte religioſi, ſequitur dicta poteſtas in religione à qua in ſuperiorem transfertur. Altera item pars probatur, quia prædicta poteſtas ſufficit ad gubernationem œconomicam: hæc autem, ſi ſit accommodata diſciplinæ religioſæ, ſufficit in rigore ad religioſum ſtatum. Maior patet in ſeculari gubernatione domus, in qua pater habet huiuſmodi proportionalem poteſtatem in filium, vir in vxorem, dominus in ſeruum, & illa ſufficit ad politicam gubernationem. Minor autem patet, quia religioſus ſtatus ſufficienter ſaluari poteſt in communitate vnius domus, cuius gubernatio & viuendi modus ad perfectionem charitatis ordinetur: ergo in illius ſuperiore ſufficit prædicta poteſtas ad eundem finem, & vitæ modum accommodata. Quod ſi plures domus habeãt inter ſe moralem vnionem, qua vnum corpus politicum efficiant, præterquã quod id non eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſtatum religioſum, etiam illud poteſt ſufficienter ſaluari cum prædicta poteſtate amplificata, ſeu extenſa quoad dominium cum ſufficienti proportione, ſiue id fiat per ſubordinationem obedientiæ plurium conuentuum, ſeu domiciliorum ad vnum ſuperius caput, ſiue II.

put, ſiue per conſenſionem plurium Abbatum, ſeu ſuperiorum conuentualium inter ſe; quanquam hoc ſecundum minus firmum eſt, & pluribus diſſenſionibus expoſitum.

III. *Varia exempla pro aſſertione confirmanda.*

Confirmatur, & explicatur exemplis, primo monialium, in quibus nulla eſt iuriſdictio ſpiritualis iuxta doctrinam D. Th. in 4. d. 19. & 25. communiter receptam, quam in tomo de cenſuris diſp. 2. ſect. 3. à n. 5. explicuimus; & tamen in illarum conuentibus eſt aliqua cæteris præfecta, ſiue Abbatiſſa, ſiue Prioriſſa, vel aliter nominetur, in qua eſt ſufficiens poteſtas gubernatiua ad religioſum ſtatum neceſſaria, argumento c. 2. de his, quæ fiunt à Prælato, cū his, quæ ibi notat Abbas, & alij, & ex ipſo vſu ſatis conſtat. Aliud exemplū eſt de antiquis monachis, qui regulariter non erāt clerici, vt ſumitur ex Dionyſio c. 6. de Eccleſ. hierarch. Hier. ep. 1. ad Eliodorum, 4. ad Ruſticum, & lib. contra Vigilantium, & ex alijs, quæ referuntur 16. q. 1. & infra tractatu ſequenti de varietate religionum, latius de ea re dicemus: & tamen inter antiquos monachos erant Præfecti ac Superiores ſufficientem habentes poteſtatem ad religioſum ſtatum gubernandum, vt conſtat de illis antiquis Patribus Antonio, Hilarione, & Pachomio, imo etiam S. Benedicto, quem ſacerdotem fuiſſe non legimus; imo non fuiſſe ſcribit Bonau. in expoſitione ſuæ regulæ, c. 7. fuiſſe autem vere Abbatem, id eſt, monachorum patrem, & ſuperiorem, ſatis conſtat. Eſtq; optimum exemplum apud D. Greg. li. 1. Dialog. c. 4. de Equitio, qui, cùm ſacris ordinibus initiatus non eſſet, Abbas, & multorum monaſteriorum Pater à Gregorio appellatur. Igitur ad hoc munus iuriſdictio Eccleſiaſtica neceſſaria non eſt, ſed ſufficit prædicta poteſtas: nam in his viris laicis, quantumcunq; ſanctis, Eccleſiaſtica iuriſdictio eſſe non poteſt. Dices, in illis fuiſſe poteſtatem excommunicandi, vt ex regula S. Benedicti, & ex alijs colligi poteſt. Reſpondetur, in nomine *excommunicationis* eſſe æquiuocationem: nam illa, de qua Benedictus in ſua regula loquitur, non erat cenſura Eccleſiaſtica, ſed externa quædam ſeparatio à conuerſatione fratrum, vel in choro, vel in alijs occupationibus, ſeu exercitijs, vel in communibus colloquijs, quæ ſeparatio ſolum erat per ordinationem, ſeu prohibitionem obedientiæ, vnde neque ipſum religioſum, neque alias perſonas eo modo ligabat, quo nunc ligat Eccleſiaſtica cenſura.

IV. *Arguitur adhuc contra ſecundam partē præcedentis aſſert.*

Rurſus vero obijciet aliquis, nunquam poſſe ſtatum religionis eſſe aut conſeruari ſine Prælato habente poteſtatem iuriſdictionis, nec exemplis adductis oppoſitum probari; quia nec moniales ſunt ſine huiuſmodi Prælato, nec religioſi vnquam fuerunt: ſolumque probant dicta exempla, non oportere Prælatum eſſe eiuſdem ſexus, vel eiuſdem ordinis; non vero eſſe omnino nullum. Nam moniales vel ſubijciuntur religioſis viris tanquam Prælatis habentibus iuriſdictionem in illas, vel Epiſcopis, ſi exemptæ non ſint: & tunc Epiſcopus non minus eſt proprius Prælatus earum, quam ſit Prouincialis, aut Prior circa ſibi ſubiectos. Et ſimiliter olim quando monachi erant mere laici, ſubijciebantur Epiſcopo tanquam proprio Prælato, vt ſumitur ex citato loco Dionyſij, & ex Hieronymo, & alijs, quos ſupra retulimus: & idcirco quia Epiſcopus per ſeipſum præeſſe non poterat, ſolebat ſubſtituere Presbyterum aliquem, cui vices ſuas committebat, vt colligitur ex Concilio Chalcedonenſi c. 8. & ex regula Auguſtini, vbi diſtinguit Præpoſitum à Presbytero, & vtrique tribuit poteſtatem corripiendi religioſos, & vindicandi delicta: quia fortaſſe in Præpoſito erat tantum poteſtas dominatiua; in Presbytero autem erat etiam Prælatio, & iuriſdictio: & hoc ſignificant illa verba, quæ habentur in fine regulæ, *Præpoſito tanquam patri obediatur, multo magis Presbytero, qui omnem veſtrûm curam gerit. Vt ergo cuncta iſta ſeruentur, & ſi quid ſeruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur; ſed vt emendandum corrigendumque curetur, ad Præpoſitum præcipue pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius eſt apud vos maior authoritas, referat quod modū vel vires eius excedit.* Erat ergo in Presbytero maior poteſtas, quam in Præpoſito, quæ non videtur alia fuiſſe niſi iuriſdictionis: ergo nūquam hæc defuit in Prælatis religionum. Et ratio ſumi poteſt ex prædictis verbis Auguſtini: quia hæc poteſtas moraliter neceſſaria eſt ad perfectam gubernationem talis ſtatus, tum ratione directionis perfectæ, tum etiam ad maiorem coactionem vbi fuerit neceſſaria.

V. *Occurritur argumentis proxime factis.*

Hæc argumenta conuincunt plane quod intendunt, ſolumque poſita ſunt vt verum ſenſum aſſertionis poſitæ explicemus. Duobus enim modis intelligi poteſt, Prælationem cum iuriſdictione eſſe neceſſariam ad ſtatum religioſum. Primo, vt talis iuriſdictio, & Prælatio eſſe debeat ſpecialiter commiſſa ipſi religioni, vel alicui perſonæ eiuſdem ordinis, & profeſsionis. Et hoc modo negamus eſſe neceſſariam propriam Prælationem cum poteſtate iuriſdictionis intra ipſam religionem: & hoc conuincunt exempla adducta in numero 3. quibus addi poteſt exemplum, quod nunc etiam extat, religionis laicorum inſtitutæ ad curandos infirmos in publicis Xenodochijs eorum curæ commiſsis: illi enim inter ſe proprios habent Præfectos, quibus obediant; illi tamen iuriſdictionem proprie non habent, ſed in Epiſcopis reſidet. Alio modo poteſt intelligi hæc iuriſdictio neceſſaria in aliquo Prælato Eccleſiæ, qui ratione illius dici poterit Prælatus religioſorum: & hoc modo euidens eſt talem Prælationem, & iuriſdictionem eſſe neceſſariam, vt probat diſcurſus numero præcedenti factus: & præterea, quia non poteſt eſſe in Eccleſia aliquis ſtatus, quin totus ſubiectus ſit iuriſdictioni Prælatorum, & Paſtorum Eccleſiæ, ſecundum aliquem modum vel immediate à Chriſto, vel ab ipſa Eccleſia inſtitutum: quod magis ex ſequenti aſſertione, eiuſque declaratione conſtabit.

VI.

Dico ergo tertio. In religionibus exemptis, quales nunc fere ſunt omnes religiones virorum, neceſſarij ſunt Prælati proprie dicti habentes ſpiritualem, imo & Epiſcopalem iuriſdictionem. Concluſio eſt certa, & communis Doctorum, quos ſtatim referemus, conſtatque inductione iuxta præſentem Eccleſiæ vſum: nam & monachales Ordines, & Mendicantes (ad quas reducuntur alij, qui cum illis communicant, vel participant) habent huiuſmodi Præpoſitos cum propria poteſtate, & iuriſdictione. Ratio autem neceſsitatis, ſuppoſita exemptione, eſt efficax, quia eo ipſo, quod religio à iuriſdictione Epiſcoporum eximitur, manet immediate ſubiecta ſolius Pontificis iuriſdictioni; non poterat autem conuenienter gubernari immediate per ſolum Summum Pontificem, aut per Commiſſarios, vel Delegatos ab ipſo: quia in omni congregatione neceſſarij ſunt Paſtores ordinarij, quibus eius cura ex officio incumbat: ergo, ſi huiuſmodi Paſtores proximi non ſunt Epiſcopi, neceſſarium eſt, vt ſint Prælati proprij vniuſcuiuſque religionis. Atque hinc inferunt communiter Doctores, Præpoſitum Generalem, Prouincialem, & localem, ſeu conuentualem vniuſcuiuſque religionis approbatæ à Summo Pontifice, & exemptæ, eſſe vere ac proprie Prælatos, vt patet ex Gloſſ. in Clem. 1. de Elect. verb. *Prælatum.* vbi Cardinalis, & alij. Sumitur ex Panorm. in cap. *cum ab Eccleſiarum,* de Offic. Ordin. vbi diſtinguit duplicem acceptionem huius vocis *Prælatus*: vnam late, ſecundū quam etiam

etiam Parochus dici poteſt Prælatus, quatenus ſuis Parochianis præeſt: aliam propriam, & iure vſitatam, ſecundum quam ſolus ille, qui habet iuriſdictionem ſpiritualem, & ordinariam fori contentioſi, Prælatus dicitur, vt ſumitur ex cap. 2. iuncta gloſſ. vlt. de iudicijs. Cum ergo Superiores religionum iuriſdictionem habeant ſpiritualem fori contentioſi, eamque ordinariam, nam ex vi proprij muneris eam habent, vnde & delegare illam poſſunt, Prælati proprie dicuntur, vt latius docent etiam Sylueſt. & Angel. verb. *Prælatus.* Et hæc de 1. p. tituli.

Tractatur ſecunda pars tituli de origine iuriſdictionis Prælatorum Regularium.

VII. Ex dictis facile definitur quæſtio hic occurrens, vnde, aut quo iure habeant hi Præfecti religionum vt Prælati ſint, id eſt, vt habeant hanc ſpiritualem iuriſdictionem. Quidam enim putant habere illam iure diuino. quod grauiſsimos Doctores docuiſſe, eos tamen non referens, dixit Medina, li. de Indulgentijs, cap. 24. eandem ſequi videtur, & ſuadere conantur Emmanuel Rodrigues to. 1. Regularium quæſt. q. 17. art. 2. & Miranda in Manuali Prælatorum tom. 1. quæſt. 13. articulo 4. concluſione 1. Argumentantur primo, quia Prælati Eccleſiæ ſunt, qui habent iuriſdictionem illam, de qua dictum eſt Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* nam iuxta communem interpretationem Chryſoſtomi, & aliorum, nomine Eccleſiæ, Prælati ibi intelliguntur; ſed Præfecti religionum ſunt vere Prælati: ergo habent iuriſdictionem iure diuino. Secundo, & in idem redit, quia Chriſtus ibi, cum dixit, *Quæcunque ligaueritis,* &c. ad omnes Prælatos Eccleſiæ loquutus eſt: ſed inter hos Prælatos ſunt Superiores religionum: ergo habent iuriſdictionem ex vi verborum Chriſti, atque adeo ex iure diuino. Tertio, Epiſcopi habent iuriſdictionem iure diuino, vt eſt multorum ſententia; ſed Prælati religionum habent iuriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi Epiſcopalem, vt dicitur in cap. *Abbates.* de Priuilegijs, in 6. & notat gloſſa in Clement. vnica, de rebus Eccleſ. non alien. verb. *Proprii.* ergo per argumentum à ſimili etiam illi habent iuriſdictionem ex iure diuino. Quarto, religio inſtituta eſt à Chriſto; ſed religio non poteſt conſiſtere ſine Prælatis eiuſdem ordinis habentibus iuriſdictionem: ergo habent illam à Chriſto. nam qui inſtituit aliquem ſtatum, ſine dubio dat omnia neceſſaria ad illum. Maior ſupponitur ex ſupra dictis. Minor ſumitur ex ratione iuris ſtatuentis, vt religioſorum Prælatus eiuſdem habitus, & religionis ſit: cuius rationem reddit Innocentius III. in cap. *cum cauſam*, de Electione. Quia ſecundum legem diuinam non eſt in boue arandum, & aſino: id eſt (vt expoſuit Concilium Hiſpalenſe II. cap. 9. cap. *in nona*, 16. quæſt. 7. *homines diuerſæ profeſſionis in officio vno non ſociabis; nam cohærere* (vt ibidem ſubiungitur) *& coniungi non poſſunt, quibus & ſtudia, & vota diuerſa ſunt.* Vnde in Clem. 1. de Elect. ſic dicitur, *Cum rationi non congruat, vt homines diſparis profeſſionis, vel habitus, ſimul in eiſdem monaſterijs ſocientur, prohibemus, ne religioſus aliquis in Abbatem vel Prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur.* Eſt ergo hæc inſtitutio ex natura rei intrinſeca huic ſtatui.

VIII. Hæc ſententia noua eſt, & ſine dubio falſa: qui enim fieri poteſt, vt ſit de iure diuino, quod ab Eccleſia non ſemper fuit obſeruatum? oſtendimus autem num. 3. in antiquis religionibus fuiſſe ſpirituales Patres, ſeu Præfectos, aut Abbates ſine propria & ſpirituali iuriſdictione. Vnde certum eſt, inſtitutionem hanc habuiſſe initium à ſummis Pontificibus, atque adeo eſſe de iure humano. quod prædictus author non negat, ſed ait, fieri poſſe, vt idem Prælatus pluribus titulis, & rationibus iuriſdictionem habeat. At hoc ſolum habet locum, vbi plures tituli non inuoluunt repugnantiam: at vero in præſenti, ſi proprie ac per ſe loquamur de origine iuriſdictionis. Tunc enim iuriſdictio proprie dicitur eſſe de iure humano, quando ab homine immediate confertur: & è conuerſo de iure diuino dicitur, quæ immediate datur à ſolo Chriſto; & ita vnus titulus iſtorum alium excludit: non poteſt ergo eadem iuriſdictio vtroque modo proprie ac per ſe haberi. Dico autem *per ſe*, quia ſi vnus titulus ſit per accidens, non erit tanta repugnantia. Vt qui opinantur Epiſcopos habere iuriſdictionem diuino iure, negant quidem per ſe habere ab homine; tamen quia non negant, nec negare poſſunt habere illam dependentem à Summo Pontifice, dicere poſſunt etiam eſſe ab illo ſaltem per accidens, tanquam à non prohibente, ſeu impediente, cum poſſit, vel tanquam à confirmante, ſeu deſignante perſonam. Sed hæc non ſunt ſatis vt iuriſdictio dicatur de iure humano: ſic enim etiam iuriſdictio Summi Pontificis per accidens eſt ab hominibus eligentibus ipſum: nec iuriſdictio Prælatorum religionis eſt hoc modo ab homine, ſed vt ab immediate, & per ſe conferente illam: niſi enim Summus Pontifex illam dediſſet, nullum eſt diuinum ius, nullave Chriſti promiſsio, ex qua colligere poſsimus ipſum immediate illam conferre: maxime quod talis modus Prælationis immediate eſt inſtitutus ab Eccleſia, & non à Chriſto Domino, licet enim poteſtas illum inſtituendi fuerit à Chriſto, non vero ipſa inſtitutio, nullibi enim oſtendi poteſt, nec talis inſtitutio fuit ex aliquo præcepto diuino poſitiuo, ſed ex prudenti arbitrio Summorum Pontificum: nullo ergo modo talis iuriſdictio eſt proprie de iure diuino, niſi ſolum remote in generalibus principijs, & in poteſtate concedendi illam: quod euidentius fiet reſpondendo ad argumenta.

Ad primum negatur conſequentia, fit enim illatio virtualiter in quatuor terminis: immediate IX.
enim ſolùm infertur, Prælatum religionis habere iuriſdictionem illam, ratione cuius dixit Chriſtus, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* inde autem nihil infertur, quia Chriſtus non dixit, omnes Prælatos Eccleſiæ habituros dictam iuriſdictionem immediate ab ipſo. Vnde, ſi ratio illa quidpiam valeret, probaret, omnes, qui in Eccleſia habent poteſtatem excommunicandi, etiam Archipresbyteros, Archidiaconos, Priores, Abbates, & ſimiles inferiores dignitates, habere illam iure diuino; quod plane falſum eſt, quia fere in his omnibus conſtat manaſſe iuriſdictionem ex priuilegijs Pontificum, & humana inſtitutione. Eademque eſt reſponſio ad ſecundum; fatemur enim verba illa, *Quæcunque ligaueritis, & ſolueritis,* &c. dicta eſſe pro omnibus Prælatis; dicimus tamen adimpleri vel in multis, vel in omnibus infra Summum Pontificem per iuriſdictionem mediante ipſo Pontifice conceſſam. Vnde in his argumentis oportet aduertere, aliud eſſe, Prælatum habere iuriſdictionem; aliud, quod obediendum ſit Prælato iuriſdictionem habenti. Primum non ſemper eſt immediate à Chriſto, nec ex præcepto eius: ſecundum autem eſt diuinum præceptum explicatum Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit.* quod ſuo modo naturale eſt, ſicut obedire Regibus. Similiter participatio clauium non ſemper eſt immediate de iure diuino, ſed per hominis conceſsionem; & nihilominus, ſuppoſita participatione clauium, quod habeant effectum aperiendi, & claudendi, de iure diuino eſt, explicato illis verbis, *Quæcunque ligaue-*

ritis, &c. hic autem non agimus de effectu clauium quaſi in ſenſu compoſito, ſed de ipſa clauium participatione per iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

X. Ad tertium primo reſpondetur negando antecedens: probabilius enim credimus iuriſdictionem Epiſcoporum non eſſe de iure diuino, vt tomo 4. & 5 tertiæ part. diximus. Secundo vero reſpondetur negando conſequentiam, tum quia argumentum à ſimili debile eſt, maxime vbi tanta ratio differentiæ poteſt facile aſsignari: tum etiam, quia ex illo antecedente contrarium potius inferri debuiſſet. Itaque, ſi negemus Epiſcopos habere iuriſdictionem iure diuino, inde à fortiori infertur, idem dicendum eſſe de omnibus inferioribus Prælatis, ſiue ſecularibus, ſiue religioſis: ſi vero de Epiſcopis id admittimus, inde etiam colligimus de inferioribus non eſſe admittendum, primo quidem, quia hoc tanquam ſpeciale habet aliquam rationem in Epiſcopis, quia eorum dignitas eſt de iure diuino, & quia diuinum præceptum eſt, vt Eccleſia per Epiſcopos regatur, iuxta illud Actor. 20. *Poſuit vos Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Aliæ vero inferiores dignitates, quantum ſpectat ad poteſtatem iuriſdictionis fori contentioſi, nec ſunt ex inſtitutione Chriſti, nec ex præcepto eius.

XI. Vnde argumentor ſecundo, quia quod religioſi ſint exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, non ſolum non eſt de præcepto diuino, verum etiam videtur potius quædam quaſi diſpenſatio, vel limitatio iuris diuini, quod de ſe erat indifferens: ergo, quod religioſi habeant intrinſecos Prælatos, vt ſic dicam, habentes propriam iuriſdictionem, non poteſt eſſe de iure diuino. Patet conſequentia, quia neceſsitas talium Prælatorum ſupponit dictam exemptionem: nam ſi religioſi eſſent ſubiecti Epiſcopis, per eos, eorumque Vicarios poſſent immediate gubernari in his, quæ ad iuriſdictionem ſpectant, relicta eis tantum domeſtica adminiſtratione, ad quam poteſtas dominatiua, & votum obedientiæ ſufficit: ſicut olim fieri diximus, & nunc fit cum multis monialibus, & cum religioſis mere laicis. Antecedens autem per ſe notum videtur, quia hæc exemptio fuit priuilegium voluntarium, quod proinde multo tempore conceſſum non eſt: & incepiſſe videtur aliqua ex parte à temporibus Gregorij I. qui monachos Sancti Benedicti vel omnino, vel magna ex parte à iuriſdictione Epiſcoporum exemit, vt colligitur ex Concilio Lateran. ſub eodem Gregorio I. & ex lib. 7. Epiſtolarum eius, epiſt. 18. & ex cap. 1. & 5. 18. quæſt. 2. Alexander vero III. poſtea exemit Carthuſianos, & Honorius III. Ordines S. Franciſci, & Dominici, & deinceps hæc exemptio amplificata eſt, antea enim non erat adeo vniuerſalis etiam vſque ad tempora Innocentij III. vt conſtat ex Concilio Lateran. ſub eodem, can. 12. & ex cap. *cùm dilectus*. de Relig. dom. nec fingi poteſt tanta neceſsitas poſtea ſuborta, quæ ex vi iuris diuini, aut naturalis Pontifices obligauerit ex pręcepto ad hanc exemptionem faciendam. Nec dubito, quin de abſoluta poteſtate poſsit nunc illam reuocare, ita vt factum teneat, quanuis ſine iuſta cauſa iam id non recte fiat.

XII. Ad quartum reſpondetur inprimis diſtinguendo maiorem, nam ſtatus religionis præciſe quoad ſubſtantialia vota, eſt à Chriſto immediate inſtitutus; ad illum autem, vt ſic non ſunt neceſſarij Prælati, qui religioſi ſint, nedum eiuſdem ordinis, & habitus. Quod patet, quia non eſt de eſſentia talis ſtatus, vt ſit in communi vita ſeu congregatione, pro qua maxime poſſet eſſe neceſſaria dicta Pręlatio. Status autem religionis, quoad omnes circunſtantias, quas nunc habet, non eſt ex inſtitutione Chriſti immediate, ſed adiuncta Eccleſiaſtica prudentia ac diſpoſitione, & ideo quanuis in illo ſtatu, prout nunc eſt, eſſet ſimpliciter neceſſaria dicta iuriſdictio, nō ſequitur datam eſſe immediate à Chriſto; ſed pertinere poteſt, vt reuera pertinet ad eas circunſtantias, quas Eccleſia addidit. Secundo dicitur, etiam in hoc ſtatu prout nunc eſt in vita communi, vel ſub vno Præfecto, iuriſdictionem ordinariam in Præfecto exiſtentem non eſſe ſimpliciter neceſſariam ad conſeruationem talis ſtatus; vt patet in monaſterijs monialium, quæ immediate ſubduntur Epiſcopis, & in antiquis monaſterijs monachorum. Quocirca ratio illa, qua iura vtuntur, non fundatur in abſoluta neceſsitate, ſed in maiori congruitate, & prudentiori regimine, alioqui diſpoſitio illorum iurium non eſſet cōſtitutiua noui iuris, ſed tantum declaratiua iuris diuini; quod eſt contra illam particulam, *de cætero*, quæ in dicta Clementina habetur. Addo præterea, illa decreta ſupponere ſtatū religioſum prout nunc eſt ab Eccleſia inſtitutum, & non ſtando in mero iure diuino. Suppoſito enim, quod Eccleſia voluerit, vt religioſi habeant proprios & immediatos Prælatos ordinarios, diſtinctos ab Epiſcopis, valde conſentaneum rationi eſt, ac fere neceſſarium ex ipſa rei natura, vt ſint religioſi, & eiuſdem ordinis, vt poſtea videbimus. At vero id, quod ſupponitur, non eſt de iure diuino, quia Epiſcopi poſſent eſſe proximi Prælati religioſorum. Vnde etiam nunc, ex communi ſententia, ad Eccleſiam regularem, ſi ſit Cathedralis, poteſt eligi in Epiſcopum clericus ſecularis, iuxta cap. *nullus*. de Elect. in 6. & argum. Clementinæ 1. de Electione, & c. *quod Dei timorem*, de ſtatu regular. & notat Abbas in dict. c. *cum cauſam*, de Electione, n. 6. & rationem reddit, quia Epiſcopus propter excellentiam dignitatis ſuæ poteſt dici religioſus, & ideo poteſt religioſis immediate præeſſe. Ergo idem potuiſſet Eccleſia inſtituere de quocunque conuentu religioſo, etiamſi Cathedralem Eccleſiam non habeat.

XIII. *Inſtantia ab incommodo remouetur dupliciter.*

Quòd ſi quis dicat, non poſſe vnum Epiſcopum conuenienter tot conuentus immediate gubernare: dicitur inprimis, hoc eſſe accidentarium ratione multitudinis, non per ſe ratione ſtatus religioſi, quem conſideramus. Deinde dicitur, potuiſſe ſingulos conuentus gubernare per Vicarios ſuos, qui non ordinariam, ſed delegatam tantum iuriſdictionem ab illo haberent, & ideo proprij Prælati non eſſent, iuxta doctrinam receptam, ſupra notatam ex Panormitano, Angelo, Sylueſtro; & alijs. Poſſent etiam hi Vicarij ſeu delegati in rigore eſſe ſeculares, quales videntur olim fuiſſe Presbyteri monaſterijs præpoſiti ab Epiſcopis, de quibus mentionem faciunt Concilium Chalcedon. & Auguſtinus ſupra citati; quanuis interdum etiam fuerint ex eiſdem religioſis: quando enim inter monachos aliquis inueniebatur ſacerdotio dignus, & ad illud munus aptus, ille potius eligebatur, quia negari non poteſt, quin, cæteris paribus, hic ordo melior, & cōuenientior ſit: & huiuſmodi videtur fuiſſe Paphnutius ille, quem Presbyterum congregationis Scythiæ vocat, & ſumme laudat Caſsianus collat. 3. cap. 1. & Daniel ſucceſſor eius, de quo loquitur collat. 4. capite 1. Huc etiam ſpectat quod refert Epiphanius Epiſt. ad Ioannem Epiſcopum Hieroſolymitanum, ſe ordinaſſe Sacerdotem quendam monachum renuentem, eo quod multitudo fratrum Presbytero careret. Sic etiam intelligo, quod refert Hieronymus in Epitaphio Paulæ, in Monte Nitriæ occurriſſe Paulæ innumerabiles turbas monachorum, ex quibus multos ſacerdotalis, & Leuiticus ſublimabat gradus: erant enim, vt fertur, in eo monte ad quinque millia monachorum, inter quos plures fuiſſe ſacerdotio dignos, & aptos ad regen-

regendum alios, credibile eſt. Quod autem hi Preſbyteri olim fuerint quaſi Vicarij, vel coadiutores Epiſcoporum in hoc munere, canon 8. Concilij Calcedonenſis ſupra citatus, ſatis oſtendit, vbi præcipiuntur eſſe ſub poteſtate Epiſcopi ſecundum traditionem ſanctorum Patrum, & can. 4. ſtatuit, Monachos per vnamquamque ciuitatem, aut regionem ſubiectos eſſe Epiſcopo. & idem colligitur ex canone 14. 54. & 56. Concilij Niſſeni, quos refert Alphonſus Piſſanus lib. 3. eiuſdem Concilij; & præſertim eſt notandus 14. *Si quis laicus fieri monachus voluerit, ſine licentia Epiſcopi, qui illius monaſterii poteſtatem habet, non eſt recipiendus*; vbi ſupponitur, monaſteria tunc fuiſſe ſub poteſtate Epiſcoporũ: quod expreſſe decreuit multo poſt Concilium Aurealianenſe tempore Simachi Papæ, can. 21. *Abbates* (ait) *pro humilitate religionis in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant.* habetur in c. *Abbates.* 18. quæſt. 2. vbi multa alia ſimilia ex varijs Concilijs referuntur. Ex quibus conſtat, Epiſcopos fuiſſe proprios Prælatos religioſorum, & Abbates aut iuriſdictionem non habuiſſe, vel certe non niſi delegatam ab Epiſcopis; vel poſtquam cœperunt ordinariam habere, habuiſſe illam dependentem ab Epiſcopis, donec per priuilegia exempti fuerunt. Quæ omnia ſunt manifeſta ſigna iuriſdictionis per ipſos Epiſcopos, vel per Summum Pontificem conceſſæ, ex liberali gratia, & meliori quadam prouidentia, ſuppoſita varietate temporum, & religionum, non ex abſoluta iuris diuini neceſsitate.

XIV. *Videtur dictam iuriſdictionem naſci ſaltem ex iure communi poſitiuo.*

Vlterius vero quæri hic poteſt, vtrum habeant hi Prælati iuriſdictionem, ex communi iure ciuili, aut canonico. Cum autem hęc iuriſdictio ſpiritualis ſit, clarum eſt non poſſe oriri directe ex iure ciuili, poſſet autem ei attribui, vel quatenus in eo explicatur aliqua ratio naturalis, quæ hoc poſtulat, vel quatenus in eo aliquid diſponitur, quod à iure canonico acceptatur, eo ipſo quod non reijcitur, vt, verbi gratia, in lege vlt. C. de iuriſdict. omnium iudicum, diſponitur, vt qui in aliqua militia connumerati ſunt, his iudicibus ſubſint, qui eis in tali iuriſdictione præſunt; nam hoc videtur poſtulare naturalis æquitas & ratio. Facit deinde caput *cum Eccleſiarum*, de offic. ordin. quatenus ſignificat, vnumquemque Prælatum habere iuriſdictionem in ſuam plebem ſeu congregationem ſibi ſubiectam.

XV. Dico tamen iuriſdictionem hanc, quoad religiones omnes non poſſe ſatis fundari in iure communi, quia nullum datur, quo vniuerſim ſtatutum ſit, vt religio quatenus talis eſt, conſtet Prælatis habentibus propriam & intrinſecam iuriſdictionem. Nam, vt ſupra num. 2. probaui, non eſt de intrinſeca ratione ſtatus religioſi, vt conſtet proprijs Prælatis, iuriſdictionem Eccleſiaſticam habentibus, imo non ſemper illam habuerunt, nec modo habent omnes, præſertim moniales, & ſi quæ ſunt religiones pure laicorum. igitur ex hoc præciſe, quòd religio inſtituitur, vel etiam approbatur, non ſequitur habere iuriſdictionem, niſi ei inſuper conferatur: nullum autem eſt commune ius canonicum, quod hoc ſtatuat, vt vi illius ſtatim cenſeatur conferri. Non ergo datur, ex vi iuris communis. Nec dicta iura quidquam probãt: nam vtrumque ſupponit iudicem, aut Prælatum habentem iuriſdictionem, & ea ſuppoſita, ſtatuunt, vt ei pareatur. Circa illam vero legem aduertenda eſt vulgaris differentia, inter iuriſdictionem ciuilem & Eccleſiaſticam, quod ciuilis proueniat ab ipſa cõmunitate hominum: ſpiritualis à Chriſto in Papam, & per hunc in alios. Illa ergo lex loquitur de iuriſdictione ciuili, quam communitas aliqua cõferre poteſt ſuo præfecto, quem ſibi in iudicem, & immediatum ſuperiorem eligit, ſiue id faciat adminiculo ipſius iuris ciuilis, ſiue illo tantum non contradicente. Hoc autem non poteſt in exemplũ adduci ad religioſos, de quibus agimus, quia eorum iuriſdictio debet eſſe ſpiritualis, & à capite manare. Circa alium vero textum canonicum eſt obſeruandum in eo ſermonem eſſe de proprijs Eccleſiarum Prælatis, qui iuriſdictionem habent fori contentioſi; nam hoc eſſet ratione Prælati in rigore ſumpti, vt ſupra cum communi docuimus. Si ergo ſupponatur religio habere Prælatum in hac ſignificatione, clarum eſt eum habere iuriſdictionem, & hoc ſolum probatur ex illo textu: attamen hoc ipſum eſt, quod quærimus, an videlicet Præfecti, ſeu Rectores religionum, vel quocumque alio vocentur nomine, ex vi iuris communis habeant, quod ſint veri Prælati in dicto ſenſu, & hoc nec ex illo textu, nec ex alio probari poteſt.

XVI. *Quando cœperunt Religiones habere iuriſdictionem per ſpecialia iura.*

Sed quæri tandem poteſt, quando inceperint religioſi habere Eccleſiaſticam iuriſdictionem. Reſpondetur de hoc initio non ſatis conſtare, neque idem pro omnibus poſſe aſsignari: nam cum non ſit fundatum in iure communi, debet ad ſpeciales conceſsiones reuocari: quę conceſsiones factæ ſunt aliquibus religionibus ſtatim à principio earum: aliquando vero longa poſt tempora, quæ incerta ſunt; & ideo propria ſingularum religionum indulta, vel hiſtoriæ, & antiquæ conſuetudines, ſunt conſulenda. Videtur autem hæc iuriſdictio in religione S. Benedicti modo aliquo incepiſſe à tempore Diui Gregorij, vt ſignificatur in c. *quam ſit neceſſarium*, 18. quæſt. 2. quanuis neque ibi expreſſe iuriſdictio eis concedatur, ſed aliquæ exemptiones, vel immunitates, quas Epiſcopi violare non poſsint. Quandiu ergo religioſi fuerunt ſubiecti Epiſcopis, non videntur habuiſſe propriam iuriſdictionem ſaltem ab Apoſtolica Sede, ſed quam Epiſcopi delegare volebant; vnde tunc proprie videtur hæc iuriſdictio incepiſſe cumprimùm exemptio religioſorum à iuriſdictione Epiſcoporum incepit. Exemptio autem quoad integras religiones initium videtur habuiſſe à temporibus Alexandri III. Innocentij III. & Honorij III. Nam Carthuſienſem ordinem Alexander III. exemit; Innocentius vero & Honorius, mendicantes ordines, & deinceps Romani Pontifices ſimilia priuilegia alijs religionibus conceſſerunt. Ante hæc vero tempora videntur fuiſſe aliqua monaſteria exempta, licet alia eiuſdem ordinis ſubiecta eſſent Epiſcopo diœceſis, vt colligitur ex capite *cùm dilectus*, de religioſ. domib. & ex capite *in ſingulis*, & cap. vltimo, de ſtatu monach. Et ita in diuerſis monaſterijs eiuſdem ordinis fieri tunc poterat, vt vnus Prælatus iuriſdictionem haberet, & non alius, ſicut hodie ſunt etiam monaſteria monialium, quæ cum ſub eadem regula, verbi gratia, Sancti Benedicti aut Franciſci viuant; alia tamen Prælatum habent ordinarium, alia regularem. Iam vero hoc non eſt in vſu, ſed in omnibus religionibus tam clericorum, quam monachorum ſuperiores propriam iuriſdictionem habent: hinc ſi qui ſunt ſubditi Ordinarijs, non videntur carere omnino iuriſdictione ſaltem immediata, & quoad primam inſtantiam: de quo tamen conſuetudo, & indulta Apoſtolica ſeruanda ſunt, quia, vt dixi, inde manat hæc iuriſdictio.

Petrus Sutor lib. 2. de vita Carthuſianorũ tract. 3. c. 2.

CAPVT II.

Quotuplex ſit religionis Prælatus, & quem inter ſe ordinem ſeruent.

I. *Triplex genus Prælatorum in vnaquaque religione.*

NOn inquirimus diuerſitatem Prælatorum in diuerſis religionibus, ſed in eadem: nam prior diuerſitas magis ſolet eſſe de nomine, quam de re: in diuerſis enim religionibus idem eſt proportionalis

nalis modus Prælatorum, ſeu Superiorum, quanuis diuerſis nominibus appellentur, *Abbates, Priores, Guardiani, Rectores*, &c. Quod ſi in eis ſit aliqua diuerſitas quoad priuilegia, vel poteſtates, illa eſt accidentaria ad communem tractationem, quam nunc proſequimur, pendetque ex ſpecialibus priuilegijs, & ſtatutis ſingularum religionum, vt obiter, quantum neceſſe fuerit, attingemus. Agimus ergo de varietate Prælatorum, qui in vna & eadem religione, atque adeo in ſingulis eſſe poſſunt. Quæ diuerſitas, vt formalis ſit, (nam materialis nihil ad doctrinam refert) ſecundum maiorem, vel minorem vniuerſalitatem Prælationis ſumenda eſt: non enim poſſunt aliter diſtingui, niſi ſecundum hierarchicum ordinem. Sic ergo triplex religionis Prælatus generaliter diſtingui poteſt, ſcilicet, infimus, ſupremus, & medius, prout Dionyſius ſingulas hierarchias in tres ordines diſtinguere ſolet.

II. *Qui ſint Prælati infimi, ſeu locales.* Prælati infimi in religione ſunt illi, qui Conuentuales, ſeu Locales vocantur, quorum vnuſquiſque vni tantum monaſterio præeſt, & in eo immediatam gerit Prælationem, ita vt infra ſe nullum alium Prælatum habeat. Huiuſmodi eſt Abbas, v. g. vnius monaſterij, Prior, Guardianus, &c. nam hos omnes vere Prælatos eſſe communis ſententia eſt, vt notant Angel. & Sylu. verb. *Prælatus.* & alij ſuperiori cap. num. 6. citati. Quod etiam declaraſſe videtur Sixtus V. in 2. conſtitut. de illegitimis, in qua priorem declarauit. Idemque Florentiæ declaratū fuiſſe quoad religionem Minorum in quodam capitulo generali, refert Corduba in Annotationibus ad Compendium priuilegiorum, tit. *Guardianus.* Imo aduertit Panormitanus in cap. vlt. de Regularib. iure communi antiquo hoc tantum genus Prælatorum fuiſſe vſitatum in religionibus, loquendo de proprijs Prælatis intrinſecis religioni: quia in ſingulis monaſterijs erant ſinguli Abbates habentes per ſe regimen, neque vnus Abbas ſubijciebatur alteri Abbati, ſed omnes Epiſcopo loci, iuxta cap. *Abbates*, & cap. *Monaſteria*, 18. quæſt. 2. & alia adducta cap. præced. Atque ita obſeruatum fuiſſe tempore Baſilij, Auguſtini, & Benedicti, ex eorum Regulis non obſcure colligitur. Et idem ſignificat Caſsianus in ſuis inſtitutionibus & collationibus de monachis Ægypti. Vnde Baſilius regul. 35. ex fuſioribus, vbi tractans quæſtionem, an expediat in vno oppido plura eſſe monaſteria, plane ſupponit, eo ipſo, quod eſſent diſtincta, nullo modo coaleſcere in vnum corpus, & habere debere Prælatos inter ſe omnino condiſtinctos. Interdum vero legimus, vnum Abbatem præfuiſſe multis monaſterijs, vt de Pachomio in vita eius, & cap. 43. & 57. apud Surium tom. 3. die 14. Maij. Veriſimile autem eſt, omnia illa monaſteria fuiſſe per modum vnius, ſicut nunc ſolet eſſe vnum monaſterium cum aliquibus reſidentijs annexis, quarum omnium vnus eſt immediatus ſuperior, licet Vicarios habeat in diuerſis locis, qui OEconomi vocantur in vita Pachomij ſupra. Hinc etiam legimus apud Paladium in Lauſiaca hiſtoria, cap. 7. in tom. 7. Bibliothecæ; cum in monte Nitriæ quinque millia eſſent monachorum, ex quibus nonnulli erant Presbyteri, vnum ex eis tantum fuiſſe primum Presbyterum, qui ſolus ſacra Deo offerebat, & omnibus præerat. Poſtea vero inter diuerſa monaſteria habentia diſtinctos Abbates, cœpit eſſe maior vnio ſub vno Prælato proprio totius religionis, vt nunc videmus in omnibus fere Ordinibus tam Monachalibus, quam Mendicantibus, & reſpectu illius vniuerſalioris Prælati inferior eſt hic particularis, ſeu localis Præpoſitus; vt per ſe conſtat. Infimus autem à nobis appellatur, quatenus ſub ſe non habet inferiorem Prælatum: nam licet habere ſoleat Vicarium ſibi ſubordinatum, qui in aliquibus religionibus vocatur Prior reſpectu Abbatis, in alijs Superior reſpectu Prioris, vel Miniſter reſpectu Rectoris, aut Præpoſiti; tamen, iuxta communem ſententiam, hic non eſt Prælatus, quia non habet iuriſdictionem propriam, & ordinariam: aut enim nullam habet, ſed ſolum œconomicam adminiſtrationem, aut ſolum habet delegatam, vt notat Sylueſter verb. *Prælatus.* quem alij communiter ſequuntur. Intelligitur autem de Vicario non ſolum nomine, ſed etiam re: nam, vt idem Sylueſter notat, ſi mortuo Abbate, vel Priore, Vicarius ſubſtituatur cum ſufficiente authoritate, ille pro tunc Prælatus cenſendus eſt, quia iuriſdictionem habet ordinariam, quam delegare poteſt, & per eam abſoluere à reſeruatis, &c. Idemque à fortiori eſt de illo, qui præeſt paruo conuentui, immediate ſubiecto Prouinciali, aut Generali, quanuis propter paruitatem Vicarius tantum nominetur. Quod ſumi poteſt ex capite *in ſingulis*, de ſtatu monachor. ibi, *Priorum Abbates proprios non habentium.*

III. *Qui ſint Prælati ſupremi, ſeu Generales.* Supremus Prælatus religionis dicitur, qui intra illam Superiorem non habet, & omnes alios eiuſdem religionis Prælatos ſibi habet ſubiectos: qui Prælatus in omnibus religionibus, quæ illum habent, vocatur Generalis, quanuis in quibuſdam appelletur, Prior Generalis; aut etiam Abbas Generalis, vt loquitur Panormit. in c. vlt. de Regularib. in alijs Magiſter, Miniſter, aut Præpoſitus Generalis. Vnde conſtat, non dici hunc Prælatum ſimpliciter ſupremum, quia nulli ſubiectus ſit, ſic enim ſolus Summus Pontifex poteſt dici ſupremus Prælatus religionum omnium; ſed ſolum reſpectiue, ſeu inter Prælatos eiuſdem religionis. Dices, ergo eadem ratione poſſet talis Prælatus eſſe ſubiectus Epiſcopo. Reſpondeo, non eſſe in hoc repugnantiam, ſi non obſtante tali modo Prælationis, non fuiſſet facta per Pontifices religioſorum exemptio; tamen de facto nunquam videtur fuiſſe in Eccleſia hic modꝰ Prælationis ſine iuriſdictione quaſi Epiſcopali; nec ſine exemptione à iuriſdictione Epiſcoporum. Nam huiuſmodi Prælatus Generalis iuriſdictionem habet quodammodo vniuerſaliorem, quam particulares Epiſcopi, nam habet monaſteria ſibi ſubiecta in varijs Epiſcopatibus, vel etiam Prouincijs, aut Regnis: ergo non poterat conuenienter eſſe ſubordinatus ſingulis Epiſcopis, quia moraliter non poſſet generaliter, & vniformiter monaſteria ſibi ſubiecta gubernare. Vnde quādiu fuerunt monaſteria ſingula quaſi per ſe ſeparata, ita vt eorum Abbates non haberent intra ſuam religionem Superiorem, videntur Epiſcopis fuiſſe ſubiecta, vt de Benedictinis colligitur ex c. *in ſingulis.* de ſtatu monachor. Religiones vero, quæ vnum corpus efficiunt ſub vno interno capite, ſemper fuerunt exemptæ, ex quo talem vnionem habere cœperunt, vt conſtat ex Ciſtercienſibus, Carthuſianis, Prædicatoribus, Minoribus, &c. Et hæ dicuntur habere ſupremum Prælatum ſub Summo Pontifice. Per hoc tamen non excludimus, quin congregatio generalis talis religionis poſsit eſſe ſupra ipſum Generalem, de quo in tract. 3. l. 10. c. 4. dicemus; ſed loquimur de Prælatis ordinarijs, quibus permanenter ac durabiliter religio gubernatur.

IV. *An, & quomodo poſſint eſſe in vna religione plures Generales.* Dices rurſus, ex dictis ſequi in vna religione tantum eſſe poſſe vnum Prælatum ſupremum: tum quia non poſſunt eſſe plura capita æqualia, (eſſet enim monſtroſum) tum etiam, quia diximus de ratione huius ſupremi Prælati eſſe, vt habeat omnia monaſteria eiuſdem religionis ſibi ſubiecta. Conſequens autem eſt falſum, nam eadem religio, vt v. g. S. Benedicti, aut Bernardi, &c. habet plures Generales, alium in Hiſpania, alium in Gallia, alium in Luſitania, vt conſtat ex vſu. Reſpondeo, ſi proprie loqua-

loquamur, vnius religionis tãtùm eſſe poſſe vnum ſupremum Prælatum, ſicut in vno Prædicamento non poteſt eſſe niſi vnum genus generaliſsimum. Et quidem, quantum ad negationem ſuperioris, quã ratio ſupremi includit, manifeſtum eſt non poſſe eſſe in duobus, ſi alter eorum eſt Generalis ſimpliciter, quia eo ipſo habebit alterum ſibi ſubiectum, & conſequenter ille alter non erit ſupremus: vel ſi vterque ita præeſt, vt neuter alteri iure ordinario ſubiiciatur, & conſequenter monaſteria vni ſubiecta, alteri non ſubiiciantur, neque è conuerſo; neuter eorum dici poteſt Generalis ſimpliciter talis religionis, ſed vterque dici poterit Generalis ſecundùm quid ſuæ nationis, ſeu regionis. In religionibus ergo, in quibus plures nominantur Generales, obſeruandum eſt, an inter eos ſit aliqua ſubordinatio etiam minima, ita vt vnus ſit prorſus independens; alij verò aliquam etiam minimam depẽdentiam ab illo habeant, quia ab eo confirmari debent, aut viſitari poſſunt, vel quid ſimile; & tunc ille ſolus, qui independens eſt, eſt ſupremus Prælatus, atque adeo Generalis ſimpliciter totius religionis; alij verò tantùm ſecundùm quid ita nominãtur, partim propter amplitudinem diſtricti, partim propter minimam ſubordinationem, quæ moraliter, & in ipſo vſu quaſi nihil reputatur. Si autẽ nullam omninò inter ſe ſubordinationem habent, vterque reuera eſt ſupremus Prælatus, prout de illo nunc loquimur, & ſic comprehenditur nomine Generalis, quamuis reſpectu totius religionis non ſit Generalis ſimpliciter, ſed ſolum in ſua natione, ſeu diſtricto: quomodo ſe habebant ante paucos annos in religione S. Hieronymi Generales Luſitaniæ, & Caſtellæ, & nunc Generales Ciſtercienſes, vel S. Benedicti, & in religione S. Franciſci Generales Obſeruantium, Conuentualium, & Capucinorum in Italia eodem modo videntur inter ſe comparari. Et in huiuſmodi ordinibus religio, in qua ſunt plures Generales, dicitur vna non perfecta vnitate morali, quæ requirit vnionem ſub vno capite; ſed vnitate, & imitatione eiuſdem fundatoris, & vnitate etiam Regulæ, ſaltem quoad præcipua, & quoad habitus ſimilitudinem, & quoad quandã maiorem fraternam communicationem, ac dilectionem, quam ſimilitudo efficere ſolet. Neque hoc mirum videri debet, quia in religionibus antiquis non videtur fuiſſe maior vnitas, vt, v.g. in religione S. Benedicti, quando ſinguli Abbates erant quaſi ſupremi, quia communem Superiorem eiuſdem religionis non habebant, imò nec Viſitatores cõmunes, nec Capitula generalia, vt colligitur ex c. *in ſingulis*, de ſtatu monach. vbi Panormit. & Doctores id aduertunt. Vnde obiter etiam declaratum eſt, an hic ſupremus Prælatus, ſeu Generalis ſit neceſſarius in religioſo ſtatu. Dicendum eſt enim abſolutè, & ſimpliciter non eſſe neceſſarium: ad maiorem autem vnitatem, & meliorem gubernationem fuiſſe opportunum, eiuſque vnitatem magis neceſſariam eſſe in quibuſdam religionibus, quàm in alijs, vt ſpecialiter de noſtra Societate infrà ſuo loco declarabimus.

V. *De prælatis medijs, ſeu prouincialibus.* Prælati medij dicuntur qui intra eandem religionem ſuperiorem Prælatum habent, & nihilominus aliquo modo vniuerſales Prælati ſunt, plures domos, pluresque Prælatos inferiores ſub ſe habẽtes, vt ſunt Prouinciales religionum Mendicantiũ, & aliarum, quæ eas imitantur. Nam in religionibus Monachalibus non videntur eſſe in vſu huiuſmodi Prælati medij: nam Carthuſiani, præter Generalẽ, non habent vnius Prouinciæ, vel nationis Prælatũ aliquem communem, ſed ſolos Priores ſingulorum conuentuum. Hi verò ſuis temporibus Capitulum quaſi Prouinciale, ſeu Nationale efficiũt, quod Capitulum, quamdiu durat, dici poteſt habere authoritatem Prælati quaſi Prouincialis, vel Nationalis; in eo tamen non eligunt Prouincialem, ſed Viſitatores, qui non ſunt ordinarij Prælati, ſed veluti ſpecialem quandam commiſsionem ſuis locis, & temporibus exercent. Reliquæ item Monachales religiones vnũ tantùm ſolent habere ordinarium Prælatum ſupra omnes Abbates, vel Priores, quẽ propterea Generalem appellant, modo ſuperius declarato. Non eſt ergo hic triplex ordo Prælatorũ neceſſarius ſimpliciter in religioſo ſtatu, etiam prout nunc eſt in vſu Eccleſiæ. *Hic triplex genus prælatorum non eſt abſolute neceſſarium* In religionibus autem Mẽdicantibus propter amplitudinem earum, & peculiarem viuendi modum ſemper ſeruatur hic ordo quaſi hierarchicus, vt inter Superiorem cõuentualem, & Generalem, mediat Prouincialis, qui ſub Generali exiſtit, & ſub ſe habet plures conuentus, & Prælatos eorum, qui vnam Prouinciam conſtituunt, quæ licèt ſit pars vnius religionis, per ſe ſpectata efficit vnum politicum corpus, conſtans ex omnibus illis Conuentibus, cuius caput eſt Prouincialis. Nec ſolent in religionibus, moraliter loquẽdo, eſſe plures Prælati intermedij, & Ordinarij: nã licet aliquando creentur Commiſſarij, vel Viſitatores, illi non ſunt Superiores ordinarij, ſed extraordinarij, habenteſque iuriſdictionem delegatam, quæ expirat per mortem concedentis.

VI. *Apud Franciſcanos tamen inter Prouincialẽ, & Generalem, dantur commiſſarii.* Religionem S. Franciſci excipio, in qua alij ſunt Prælati intermedij, vt eſt Commiſſarius Generalis Ciſmontanus, vel Vltramontanus, qui Superior eſt Prouincialibus omnibus ſuæ familiæ, & ſub Generali conſtituitur, &, vt probabilius creditur, verus Prælatus eſt, iuriſdictionemque ordinariam habet. In aliquibus etiam Prouinciis habent Prælatos medios inter Prouinciales, & Guardianos, qui Cuſtodes in ſpeciali quadam ſignificatione appellantur, ſuntque ſub Prouincialibus, & ſub ſe habent nonnulla monaſteria Prouinciæ, quæ in hunc modum in plures cuſtodias eſt diuiſa: quanquam hoc ferè iã non ſit in vſu, ſed tituli tantùm, ſeu nomina retineantur, quæ ad nos nunc exponere non pertinet. Sed illi tres gradus prælationis Generalis, Prouincialis, & Præpoſiti localis nobis ſufficiunt: nam hi generales ſunt, &, ſi qui alij ſunt intermedij, facilè poteſt eorum munus ad inſtar Prouincialatus explicari. & hæc de 1. parte tituli.

In quibus tria Prælatorum genera numerata conueniant.

VII. *Prima aſſertio pro prima conuenientia.* De his ergo breuiter inquiri poteſt, in quo conueniant, & in quo etiam differant, per quod ſecundæ parti tituli ſatisfaciemus. Quod ad conuenientiam attinet dicendum eſt primò, cõuenire in hoc, quòd omnes habent iuriſdictionem ſpiritualem in ſubditos; tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro exteriori Eccleſiaſtico, aut religioſo: loquimur enim ſecundùm præſentem conſuetudinem Eccleſiæ, & religionum, quæ proprium habent regimen extra iuriſdictionem Epiſcoporum. Et ſic aſſertio eſt clara ex ipſo vſu, & inſtitutis ac priuilegiis talium religionum: & à fortiori conſtabit ex ſequenti aſſertione. *Secunda aſſertio pro ſecunda conuenientia.* Secundò ergo dicendum eſt, omnes hos Prælatos habere iuriſdictionem ordinariam, & non tantùm delegatam. Hoc certum eſt apud omnes, & de iuriſdictione in foro pœnitentiæ, id oſtenſum à nobis eſt in 4. tom. 3. p. diſ. 25. quia omnes hi ſunt ordinarij paſtores, quibus ex officio incumbit cura animarum religioſorum: nam reſpectu eorũ ſuperiores, & vniuerſales Prælati ſunt quaſi Epiſcopi; inferiores verò ſeu locales ſunt quaſi Parochi, & ideo habere debent ordinariam iuriſdictionem in foro pœnitentiæ: religioſi enim propter fauorem exemptionis non debent carere huiuſmodi ordinariis paſtoribus, hoc enim potius eſſet nocumentum,

quam fauor. Atque eadem ratio cum proportione applicari poteſt ad externam iuriſdictionem: nam hæc etiam neceſſaria eſt ad religionis gubernationem, vel in tota illa, vel in ſingulis Prouinciis, vel in vnaquaque domo reſpectiuè. Quamuis enim, in rigòre loquendo, poteſtas dominatiua poſſet ſufficere ad exteriorem gubernationem, præſertim ad œconomicam vnius domus; tamen efficacior, & vtilior erit, ſi fiat ſimul per poteſtatem iuriſdictionis. Suppoſita autem exemptione religionum ab Epiſcopis, neceſſarium eſt, vt in ipſa religione ſit hæc iuriſdictio, & efficacia eius, quia non poteſt relinqui ſine proprio gubernatore infra Summum Pontificem. Hac ergo ratione neceſſaria eſt talis iuriſdictio in Generali, & quia ille non poteſt immediatè præeſſe ſingulis prouinciis, neceſſaria etiã eſt in Prouinciali, præter quem in vnaquaque domo neceſſarius eſt proprius gubernator, qui participet etiam curam Epiſcopalem, vt infrà num. 12. dicam, & ideo etiam in illo eſt moraliter neceſſaria hæc iuriſdictio. Et in omnibus ordinaria eſt, quia omnes ſunt ex officio paſtores, & rectores in hoc etiam exteriori foro. ita ſentiunt communiter Doctores in cap. *cum ab Eccleſiarum*: & cap. *quanto*, de Offic. Ordin. c. *ea qua*, & c. *ſingulis*. de ſtat. monach. & bene Nauar. alia congerens conſil. 9. de Priuileg.

VIII. *Huius partis ratio.* Et ratio generalis eſt, quia iuriſdictio, quæ conuenit alicui per electionem Collegij, vel Vniuerſitatis ad aliquod officium, cui vel natura ſua, vel virtute legis talis iuriſdictio conuenit, eſt ordinaria, & non tantùm delegata: ſed huiuſmodi eſt iuriſdictio horum Prælatorum: ergo eſt ordinaria. Maior quoad priorem partem de electione eſt cõmunis Iuriſtarum cum gloſſa in cap. *cùm ab Eccleſiarum*. de Offi. Ordin. verb. *Eccleſiaſtica*. & Panormit. in cap. *ſuſpicionis*. de Officio delegati, num. 9. Syylueſt. verb. *Prælatus*. & colligitur ex cap. 1. de Elect. Aduertunt autem iidem authores, regulariter, ſeu communi iure, eſſe neceſſarium ad iuriſdictionem ordinariam quòd habeatur per electionem: nam iure ſpeciali, vel authoritate prælati ſuperioris poteſtatem habentis, aliter conferri ſolet, vt conſtat ex cap. 2. de Offic. Archidiac. & ex communi vſu, & quia nullum eſt ius, vel ratio, quæ neceſſariò requirat electionem, de quo latius cap. ſeq. Addo etiam, electionem non eſſe ſatis ad iuriſdictionem ordinariam, ſi ex intentione eligentium ſolùm fiat ad cõmiſsionem, ſeu delegationem faciendam. Et ideo dixi, oportere vt electio fiat ad præfecturam, vel officium, cui annexa ſit iuriſdictio, nam reuera in hoc formaliter conſiſtit ratio ordinariæ iuriſdictionis. Oportet autem vt hæc annexio ſit iure ordinario, & ideo addidi alteram particulam, *virtute legis*. Quæ communis etiam eſt ex gloſſa, & Canoniſtis, & ex rubrica de officio delegati, & aliis Doctorib. in l. 1. ff. de Officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio. Qui aſſerunt, iuriſdictionem ordinariam eſſe; quæ habetur virtute legis; intelligendum autem eſt prædicto modo, nam virtute legis poteſt etiam haberi iuriſdictio delegata, vt conſtat de iuriſdictione Inquiſitorum, & ex toto titulo de officio deleg. Oportet ergo quòd talis iuriſdictio conueniat ratione officij, vel dignitatis de iure aliquo, vel conſuetudine Quod ſignificarunt Innocentius, & Panormitanus in cap. 1. 2. & 3. de officio Ordinarij, & ſatis expreſsè colligitur ex l. 1 ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſd. Et ita probata eſt maior propoſitio tota, de qua plura etiam dixi in tom. 4. & 5. 3. p. Quòd autem hoc modo iuriſdictionem habeant hi prælati religionum, quæ erat minor propoſitio rationis factæ, per ſe eſt euidens, nam habent officium paſtorale Eccleſiæ approbatione inſtitutum, cui tam intrinſeca videtur iuriſdictio, vt ſine illa vix poſsit intelligi, vel ſaltem non poſsit moraliter executioni mandari, vt declaratum eſt. Ac denique partim iure cõmuni, vt infrà videbimus, partim iure proprio ſingularum religionum per Pontificia diplomata; partim conſuetudine ſatis confirmata eſt hęc iuriſdictio, vt latè Nauar. Comment. 2. de Regularibus n. 63. & ſequentib. & Comment. 3. nu. 40. & ſequentib. Hic verò occurrebant ſpeciales quæſtiones, an Viſitatores religionum habeãt ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem: item de Commiſſariis: item de Præſidentibus Capitulo generali, iuxta cap. *in ſingulis*. de ſtatu monachor. vbi hæc, & ſimilia à Doctoribus tractantur. Sed in eis immorari nolo, quia vel non ſunt magni momenti, vel non habent generalem doctrinam pro omnibus religionibus, ſed iuxta vniuſcuiuſque ſtatuta, aut mores definienda ſunt.

IX. Tertiò dicendũ eſt, hanc iuriſdictionem in Prælatis religionum eſſe quaſi Epiſcopalem. ita loquũtur omnes authores in Clement. 1. de rebus Eccleſ. non alien. verb. *Proprij*, & ſumitur ex cap. *Abbates*. de priuileg in 6. ibi, *In quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem obtinent*, vbi gloſſa notat vocare *quaſi Epiſcopalem*, quia non ſe extendit ad actus, ad quos poteſtas ordinis, ſeu conſecratio Epiſcoporum neceſſaria eſt. Sed hoc maiori explicatione indiget, quia illa particula diminuens, *quaſi*, non æquè in omnibus his Prælatis diminuit, vt mox dicemus. Aduertendum eſt autem textum illum loqui de Abbatibus, qui tantum ſunt ſuperiores Cõuentuales: ex quo colligitur, idem dicendum eſſe de cæteris.

X. *Obiectio contra citatum textum pro aſſertione, quantum ad mendicantes.* Dicunt autem aliqui, hoc argumentum rectè cõuincere de aliis Prælatis ſuperioribus ordinũ Mendicantium, vt ſunt Generales, & Prouinciales; non tamen eſſe idem de Conuentualibus Prælatis earundem religionum, vt ſunt Guardiani, Priores, &c. quia hi ſunt inferiores Prælati, qui comparantur ad Prouinciales, ſicut Archidiaconi, vel Archipresbyteri ad Epiſcopum: hi autem Prælati minores non habent iure communi Epiſcopalem iuriſdictionem, nam ſolùm de quibuſdam minoribus poſſunt per ſe iudicare, maiora verò ad Epiſcopum perferre debent, vt conſtat ex toto tit. de officio Archidiaconi, & Archipresbyteri, cum ibi adnotatis. Ita ergo Prælati Conuentuales, ſaltem religionum Mendicantium, iure communi non habebunt iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſed inferiorem quaſi Archidiaconi, vel Archipresbyteri. Dico tamen, iure communi nullam differentiam oſtendi poſſe inter Abbates, vel Priores Monachales, & Guardianos, Priores, & alios Prælatos Conuentuales Mendicantium: nihil enim de his poſterioribus Prælatis iure communi circa hoc inuenimus diſpoſitum. Et quamuis illa analogia Archipresbyteri, & Epiſcopi in aliquo ſimilis ſit, non tamen in omnibus, vt ſtatim dicemus, & ideo ex illo nõ poteſt ſufficiens argumentum ſumi. Eo vel maximè, quòd ſi conſideremus ſtatum, & modum regiminis, quem nunc habent monachales religiones, etiam in eis Abbates particulares poſſunt comparari ad Generalem, ſicut Archidiaconi ad Epiſcopum. Si autem loquamur ſecundùm ius antiquum, non poſſumus ſecundùm illud diſcrimen conſtituere in religionibus Mendicantibus, cùm nondum eſſent inſtitutæ; ſed potius cum proportione eſſet de illis loquendum.

XI. Dices, hinc potiùs colligi ex iure communi non poſſe probari aliquem infimum Prælatum religionis, etiãſi Abbas benedictus ſit, habere iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ſi proprium ſuperiorem Prælatum habet in eadem religione. Iura enim antiqua ideo tribuunt Abbatibus iuriſdictionẽ quaſi Epiſcopalem, quia tunc ſinguli Abbates erãt quaſi

ſupremi,

ſupremi, & Generalem ſuperiorem non habebant. Vnde in c.*nullam*.18.q.2.ait Pelagius Papa, *Ad Abbatem poteſtas tota pertinere conuenit*; quia nimirum eo tẽpore vnuſquiſque Abbas habebat totam curam ſui monaſterij, nec recognoſcebat Generalem ſuperiorem. Quanquam (vt verum fatear) incertum mihi eſt, an hic textus loquatur de propria iuriſdictione ſpirituali, vel de ſola poteſtate dominatiua, per quã competit etiam Prælato adminiſtratio totius monaſterij quoad ſpiritualia, & temporalia, etiã præuia propria iuriſdictione ſpirituali. Quòd enim hoc ſufficiat ad verificanda verba illius textus, ex eo colligi poteſt, quòd iuxta communem expoſitionẽ Doctorum diſpoſitio illa etiam ad Abbatiſſas ampliatur, vt ibi notat Nauar. comment. 3. de regularib. n. 4. qui multa adducit ex regula Auguſtini ad confirmandam deciſionem illius textus, quæ planè intelliguntur de Præpoſito, qui tunc iuriſdictionẽ non habebat, ſed poteſtatem dominatiuã, vt ſuprà notaui: cumque Pelagius Pontifex non multo poſt Auguſtinum ſederit, & ferè eodẽ quo S. Benedictus floruit tempore, incertũ eſt, an propria iuriſdictio ſpiritualis iam tunc eſſet Abbatibus conceſſa, maximè cùm non conſtet vel Benedictum ipſum, vel Abbates illius temporis fuiſſe clericos. Communiter tamen extenditur hic textus ad poteſtatem iuriſdictionis ſpiritualis, quod non eſt facilè negandum, quia etiam oſtendi non poteſt illam tunc non habuiſſe, & iura indifferẽter loquuntur, meliuſque, & propriùs illa poſita procedunt.

XII. Verumtamen hæc obiectio nihil obſtat, nam Abbates illi, de quibus iura canonica dicunt habere quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem, ſubditi erant Epiſcopis, vt eadem iura teſtantur; erant ergo illis inferiores non ſolùm dignitate, ſed etiam iuriſdictione, ſubordinatione, ac dependentia: ergo comparabantur ad illos ſicut nunc ad ſuum Generalem, vel Prouincialem: ergo hæc ſubordinatio non obſtat quominùs nunc etiam dicantur habere iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Nec iura antiqua fundantur in hoc, quòd illi Abbates erant tunc ſupremi in ſua religione, hoc enim parum referret, ſi poteſtas eorum adeò eſſet limitata, vt ad nullos actus Epiſcopalis iuriſdictionis ſe extenderet: quod eſſe poſſet, etiamſi intra eandem religionem Superiorem haberent, nam ſubiectio ad Epiſcopos ſufficeret. Imò nec ex cit. c. *nullam*. etiamſi de poteſtate iuriſdictionis intelligatur, ſatis colligitur illã iuriſdictionem tunc fuiſſe tantam, vt quaſi Epiſcopalis dici poſſet: nam verba illa, *ad Abbatem poteſtas tota pertinere conuenit*, intelliguntur reſpectiuè, id eſt, comparatione facta ad alios monachos, cum quibus ibi fit collatio, vt patet ex illis verbis, *Quia nulla authoritas remanebit Abbati, ſi monachorum poteſtati cœperit ſubiacere*. Sic ergo dicitur tota poteſtas eſſe in Abbate, quia tota, quanta eſt, in illo ſolo eſt, & ſemel collata, iam non pendet à ſubditis; quanta autem ſit, ibi non explicatur, ſed ſolum dicitur, *vniuerſa quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem monaſterii pertinent, Abbatis ſolicitudo debet adimplere*. Ad hæc autẽ duo ſufficere poſſet iuriſdictio inferioris Prælati, vt Archipresbyteri, &c. Igitur quòd iuriſdictio Abbatis ſit quaſi Epiſcopalis, non tam iure antiquo, quàm nouo citato ex lib. 6. ſufficienter probatur: ergo illis quoad hoc æquiparantur alij Prælati Conuentuales religionum Mendicantium, non reſiſtente ſaltẽ iure communi, imò aliquo modo adiuuante ſaltẽ per ſimilitudinem rationis. Nã reuera nulli eorum habẽt ex iure communi, ſed ex propriis priuilegiis, & quaſi ſpeciali iure, nec in dicto c. *Abbates*. illis confertur hæc poteſtas, ſed collata ſupponitur, vtique per priuilegia: conſtat autem Locales Prælatos Mẽdicantium per priuilegia ſua huiuſmodi poteſtatẽ habere, vt ex infra tractandis à cap. 8. latiùs patebit declarando in particulari actus, ad quos habent poteſtatem.

Ratione tandem probatur, declarando vocem XIIII.
illã, *quaſi Epiſcopalem*. Dupliciter enim poteſt aliqua iuriſdictio dici Epiſcopalis. Vno modo ratione ſubiecti ſcilicet, quia eſt iuriſdictio per ſe debita muneri Epiſcopali, & quaſi iure ſuo poſtulans perſonam conſecratam in Epiſcopum tanquam propriũ ſubiectum ſuum. Alio modo poteſt iuriſdictio dici Epiſcopalis ratione actuum, quia ſcilicet extenditur ad actus, qui communi, & ordinario iure ſunt proprij iuriſdictionis Epiſcoporum. Sunt enim quidã actus ſpiritualis iuriſdictionis, per ſe conuenientes Epiſcopis, aliis autem non niſi quatenus aliquid participant de iuriſdictione eorum. Iuriſdictio ergo Prælatorum religionis, Epiſcopalis nominatur, quia reuera ſe extendit ad actus iuriſdictionis Epiſcopalis circa ſubditos talium Prælatorum. Huiuſmodi enim actus ſunt, excommunicatio, aut ſuſpẽſio, maximè ſi fiant iuriſdictione ordinaria: item abſolutio ab eiſdem cenſuris, pręſertim ab homine latis: item abſolutio à caſibus & cenſuris reſeruatis, præſertim Papæ, in aliquibus euentibus: item diſpenſatio in votis, in nonnullis irregularitatibus, & ſimiles, quos participant prædicti Prælati religionum: nam licèt fortè non quilibet illorum Prælatorum, quilibet tamen eorum poteſt plures efficere, & in eis excedunt ordinariam iuriſdictionẽ Archipresbyteri, & Archidiaconi: Hi enim licèt poſſint aliquando excommunicare, non tamen tã generali poteſtate ſicut Prælati religionũ, & præterea non poſſunt diſpenſare in votis, &c. Hæc ergo ratio ſatis eſt, vt iuriſdictio horum Prælatorum Epiſcopalis vocetur, non tamen ſimpliciter, ſed cum diminutione, & ideo additur illa particula *quaſi*.

Poteſt autem dicta particula duo ſignificare. Primum, quòd illa iuriſdictio eſt (vt ſic dicam) in alieno ſubiecto, id eſt, in non Epiſcopo: & hoc modo talis diminutio communis eſt omnibus Prælatis non Epiſcopis, & ad illam pertinet quod non ſufficit in tali perſona ad exercendos omnes actus Epiſcopales, ſaltem eos, qui conſecrationem Epiſcopalem requirunt, vt quædam gloſſa citata n. 9. dicebat, quãuis hoc non ſemper proueniat ex limitatione iuriſdictionis, ſed ex defectu poteſtatis Ordinis. Secundò poteſt per illam particulam ſignificari diminutio intrinſeca (vt ita dicam) ipſius iuriſdictionis Epiſcopalis: quia nimirum in Prælato religionis non ſe extendit ad omnes actus, etiam puræ iuriſdictionis, quos Epiſcopalis iuriſdictio poteſt elicere. Et hoc modo etiam ſumitur illa particula in præſenti, & maximè locum habet in Prælatis conuentualib. qui iuriſdictionem habent magis limitatam, & ideo ſine dubio non poſſunt omnes actus iuriſdictionis Epiſcopalis, vt, v. g. dare literas dimiſſorias ad ordines ſuſcipiẽdos, & alia, de quibus infrà. In Prouincialibus etiam exiſtimo regulariter etiam habere locum hanc diminutionem, quia non poſſunt omnia circa ſuos ſubditos, quæ poſſunt Epiſcopi circa ſuos, quia aliquid ſemper eſt Generalibus reſeruatum. De Generalibus autem ipſis dubitari poteſt, quia pleniſsimam habent iuriſdictionem ſub Summo Pontifice: nihilominus etiam in eis inuenietur aliqua diminutio, & ſaltem hæc nũc occurrit, quòd interdictum locale ponere nõ poſſunt, vt in tomo de cenſur. diſp. 36. ſect. 1. n. 2. diximus: item ea, quæ ſpecialiter poſſunt Epiſcopi vt delegati Põtificis, non cadunt ſub iuriſdictionem Prælatorum religionis, etiamſi illa delegatio in iure cõtineatur, quia ſolùm fit Epiſcopis. XIV.

Particula quaſi in aſſertione duo importat.

Dico quartò. Omnes dicti Prælati religioſorũ in hoc conueniunt, quòd habent immediatam iuriſdictionem in omnes religioſos ſibi ſubiectos. Concluſio eſt certa, & communis, & de Prælatis conuẽtualibus XV.

tualibus eſt per ſe euidēs, quia ſunt immediati Prælati, habentes iuriſdictionem in ſubditos, vt oſtenſum eſt, & inter illos, & ſubditos non mediat alius Prælatus: ergo neceſſe eſt vt illorum iuriſdictio immediata ſit in ſibi ſubiectos, nā ad alios nullo modo extenditur: nam Prælatus inferior non habet iuriſdictionem in eos, qui ſui Collegij non ſunt, argum. l. vlt. C. de iuriſdict. omn. iudic. & cap. *cum ab Eccleſiarum*, vbi gloſſa, de Offic. Ordin. De ſuperioribus autem, ſeu vniuerſalioribus Prælatis declaratur aſſertio ex comparatione ad Epiſcopum, Archiepiſcopum, & Patriarcham: nam Archiepiſcopus vt ſic non habet immediatam iuriſdictionem in omnes ſubditos ſuæ prouinciæ, ſed vt Epiſcopus illam habet in ſua propria diœceſi; in reliquis verò Epiſcopatibus ſuæ prouinciæ non item, ſed illam habent proprij Epiſcopi; ipſe verò ſolùm mediatè, id eſt, in caſu appellationis, niſi fortè dum viſitat, vt alibi dixi tom. de cenſur. Et eadem ratione, & cū proportione Patriarcha non habet iuriſdictionem immediatā in Archiepiſcopatu ſui Patriarchatus, ſed ad ſummum mediatam, iuxta iurium diſpoſitionem. Non ergo ita comparantur dicti Prælati religioſorū, ſed Prouincialis æquè immediatè poteſt ſuam iuriſdictionem exercere in quemcunque religioſum ſuæ prouinciæ, ſicut proprius Prior ac Rector eius: & Generalis eadē proportione immediatè comparatur ad omnes, & ſingulos religioſos ſuæ religionis.

XVI. Sic ergo explicata concluſio ſufficienter probatur ex vſu, & inſtitutione omnium religionum, quę per huiuſmodi Prælatos gubernantur: quæ conſuetudo videtur ſufficere vt dicamus hoc eſſe quaſi ius commune, quamuis generale ius Pontificium non inueniatur de hoc ſcriptum. Vnde ſi ex ſpeciali inſtituto in aliqua religione aliud ſeruetur, illa reputanda eſt quaſi exceptio à iure communi, quæ ad nos non ſpectat. Ratio verò huius aſſertionis tota conſiſtit in inſtitutione: congruentia verò inſtitutionis eſt, quia hic modus iuriſdictionis eſt magis accommodatus ſtatui religioſo, tum, vt ſubditorū ſaluti, & commodis meliùs & efficaciùs per plures prouideatur: tum, vt ordo, & ſubordinatio perfectiùs obſeruetur: nam Locales Prælati tam exactè, & perfectè ſubditi eſſe debent Prouincialibus, & Prouinciales Generali, ſicut minimi religioſi ſuo Prælato. Hæc autem perfecta ſubiectio eſſe nō poſſet, niſi vniuerſalium Prælatorum iuriſdictio ad omnes & ſingulos reſpectiuè immediatè deſcenderet. Denique hæc iuriſdictio religioſa proportionatur voto obedientiæ, & ad illius complementum, & perfectam executionem quodammodo ordinatur; ideoque ſicut votum obedientiæ immediatè obligat ad obediendum omnibus his Prælatis, ita in omnibus illis eſt iuriſdictio immediatè attingēs vniuerſos ſubditos. Nec verò ex hac multiplici iuriſdictione immediata ſequitur aliqua perplexitas, vel confuſio, quia non eſt ſine ordine, neque eſt ita multiplex, quin ad vnam reuocetur, vt ex dicendis conſtabit.

In quibus eadem Prælatorum genera differant.

XVII. Dico ergo quintò, huiuſmodi Prælatos differre inter ſe varijs modis in huiuſmodi iuriſdictione, præſertim verò in amplitudine, & dependentia, ſeu ſubordinatione. Et primò eſt clara differentia in amplitudine quaſi extenſiua quoad perſonas, ſeu quoad territorium, quale in præſenti eſſe poteſt. Nā Prælatus infimus ſolùm in ſuum monaſterium & perſonas eius, iuriſdictionem habet: medius ſeu Prouincialis tantùm in perſonas ſeu monaſteria ſuæ prouinciæ: Generalis in omnes perſonas, & loca religionis iuriſdictionem habet; quod ex dictis ſatis declaratum eſt. Secundò poteſt hæc differentia intelligi in amplitudine iuriſdictionis quoad materiam, quia nimirū quò vniuerſalior eſt quoad perſonas, vel loca, eo etiam plures actus exercere poteſt tam circa perſonas, quàm circa loca, eo modo, quo capacia ſunt. Et in hoc ſenſu etiam differētia eſt vera, eius tamen intelligentia, & probatio pendet ex perfecta cognitione poteſtatis horū Prælatorum, quam hic, & infrà à c. 8. trademus: nunc breuiter declaratur exemplis clarioribus. Nā Prouincialis poteſt exercere actum mutandi religioſum ab vna domo in aliam, quod Prior facere non poteſt: & Generalis ab vna prouincia in aliā, quod Prouincialis non poteſt. Circa domum etiam, vel bona monaſterij multa fieri poſſunt cum licentia Prouincialis, quæ ſine illa non poſſent, vt graue aliquid, & difficile inchoare; contractus, præſertim alienationes bonorum, conficere: & aliquādo in his Generalis conſenſus neceſſarius eſt, de quo nō poſſumus certam regulam in particulari tradere, quia iuxta varia inſtituta, & conſuetudines religionum eſt in hoc magna diuerſitas: generalis verò doctrina quòd hæc differentia aliquo modo in omnibus inueniatur, ſine exceptione vera eſt.

Cuius ratio, ſeu congruentia eſt, quia ſicut hæ prælationes diſtinguuntur quaſi in obiectis; ita per ſe primò intendunt diuerſos fines: nam poteſtas infimi Prælati reſpicit per ſe primò commune bonū ſuæ domus; Prælati medij ſuæ prouinciæ; Prælati ſupremi totius religionis: nam hæc fuit moralis neceſsitas multiplicandi has prælationes; ad hos autē fines diuerſa media accommodata ſunt, & quò bonum intentum eſt vniuerſalius, eò etiam poſtulat plura, & vniuerſaliora media; & perſonæ ipſæ ſecundùm plures reſpectus ſubiiciuntur Prælato vniuerſali, quàm particulari, id eſt, nō ſolùm vt ſunt partes domus, ſed etiam vt ſunt membra prouinciæ, vel etiam totius religionis, cuius vniuerſalibus commodis inſeruire debet. Atque etiam è conuerſo quatenus hæc prælatio ad bonum ſingulorū religioſorum ordinatur, propter hunc etiam finem neceſſaria fuit hæc multiplex poteſtas, vt bona cōmunia religionis poſſent conuenienter ad maius commodum ſingulorum applicari, quantum expediat, & fieri poſsit ſine incommodo communis boni. Denique, quia ratio poſtulat, vt ad grauiores actus, & maiora negotia grauior etiam ſeu maior poteſtas requiratur, vt cum grauiori etiam conſilio fiant; poteſtas autē quò vniuerſalior, eò eſt grauior; & ideo amplior etiam eſt in actibus, & effectibus ſuis. Vnde colligitur, has iuriſdictiones ita inter ſe comparari, quòd quidquid poteſt inferior, poteſt ſuperior, ob quartam conuenientiam ſuprà declaratam: è conuerſo autem non quidquid poteſt ſuperior, poteſt inferior, ob differentiam proximè traditam. XVIII.

Alio modo dicebamus differre has iuriſdictiones in dependentia, quæ primò conſiderari poteſt in origine, ſeu in eſſe: nam inferiores Prælati ducere ſolent originem aliquo modo à ſuperioribus, nō verò è contrario, vt Prouincialis à Generali, nō verò è conuerſo; & Rector à Prouinciali, & non è cōtrario: ſicut cauſa particularis manat ab vniuerſali, & non è conuerſo. Dixi autem *aliquo modo*, quia in hoc poteſt eſſe varietas iuxta varia inſtituta religionis: aliquando enim ſuperior Prælatus omninò confirmat, vel illam ratam habet: nulla enim ratio cogit, vt determinatè aliquis modus ex his neceſſarius ſit; tamen quòd aliquo modo creatio inferioris Prælati pendeat à ſuperiore, per ſeſe eſt valde conſentaneum rationi, & ad debitam ſubordinationem neceſſarium, & vt Prælatus ſuperior poſsit integrè ſuo muneri ſatisfacere, cum ad ipſum magis pertineat cura ſubditorum, quàm ad quemlibet inferio- XIX.

inferiorem Prælatum ſibi ſubordinatum. In quo etiam conſiderandum eſt quando vnus Prælatus inferior, v. g. Conuentualis, habet plures Superiores, neceſſarium quidem eſſe, vt in origine, ſeu receptione ſuæ prælationis pendeat à ſupremo Prælato vel formaliter, ſi ab illo confirmandus, vel inſtituendus ſit, vel radicaliter, in quantum pendet à Prælato medio, v.g. Prouinciali, qui ab alio ſuperiore, ſeu ſupremo ſuam poteſtatem accepit: nã perfecta ſubordinatio hanc reductionem vſque ad ſupremum Prælatum requirit. At verò è contrario neceſſarium non eſt, vt infimus pendeat à medio, nam interdum poteſt immediatè à ſolo ſupremo creari, vel confirmari: neque hoc repugnat debito ordini, tum quia etiam ſupremus Prælatus eſt immediatus ſuperior, vt n.15. oſtendimus: tum etiam, quia Prælatus medius tenetur conſentire ordinationi ſupremi, vel maioris Prælati. Vterque ergo modus inueniri poteſt in religionibus, & de facto inuenitur, vt conſtabit varia earum inſtituta conſideranti, & infrà in ſpeciali aliquid attingemus de Societate in tractatu 3. lib. 10. cap. 3.

XX. Sed obiiciet aliquis contra poſteriorem partem. Nam Prouinciales, vel Abbates creant Generalem in Capitulo, & ſæpè etiam Priores, aut Guardiani Prouincialem: ergo etiam ſuperior prælatio ducit originem ab inferiori; eſt ergo hæc depẽdentia mutua, poteſtque eſſe ſine inconuenienti, quia eſt reſpectu diuerſorum. Reſpondeo, Prouinciales eligẽtes Generalem, non eligere illum vt Prouinciales ſunt, ſed vt electores, quæ duo munia ſunt formaliter diuerſa, nam actus eligendi per ſe non pertinet ad iuriſdictionem Prouincialis, vnde à multis participatur, qui Prouinciales non ſunt: & è conuerſo poſſet alius modus electionis inſtitui, in qua Prouinciales, vel Abbates ſuffragium non haberent: igitur ſuperior Prælatus nunquam pendet ab inferiori formaliter tanquam à Prælato; è cõtrario autem inferior pendet hoc modo à ſuperiore; & ita intelligitur differentia poſita. Qualis ſit autem dependentia illa, quam habet Prælatus, qui per electionem creatur, à ſuis electoribus, in ſequenti ſectione declarabitur.

XXI. Secundò intelligitur hæc dependentia in operari, quia nimirum Prælatus ſuperior non pendet in ſuis actibus ab inferiori; inferior autem pendet aliquo modo à ſuperiori. Vtrumque enim cõnſtat ex vſu. Et ratio prioris partis eſt, quia ſuperior nec pendet ab inferiori tanquam à cauſa intermedia, cùm poſſit ſine illo operari, ſicut oſtenſum eſt, nec pendet vt à cauſa dante virtutem operandi, vt proximè etiam dictum eſt: nullo ergo modo per ſe pendet. Dices, in naturalibus ſæpe cauſa vniuerſalis pẽdet à particulari in agendo, ſaltem lato modo, id eſt, vt ſine illa non poſſit effectum producere, vt ſol non poteſt generare hominem ſine homine. Reſpõdeo, id habere locum in cauſis vniuerſalibus imperfectis, quæ ſolùm immediatè, & quaſi partialiter poſſunt concurrere, per ſeſe autem non ſufficiũt. Cauſa autem vniuerſalis perfecta per ſeſe ſufficit abſolutè ad effectum; qualis eſt Deus, & ideo ſimpliciter non pendet à cauſa proxima, ſed ſolùm ex ſuppoſitione, quòd nolit abſolutè efficere effectum, ſed dando tantùm neceſſarium concurſum cauſæ ſecundæ: tunc enim, licèt non ſit propria dependentia, eſt nihilominus neceſſitas influxus cauſæ ſecundæ. In præſenti autem dictum eſt, vniuerſalem Prælatum eſſe ita perfectum, vt poſſit etiam immediatè operari, ſi velit; & ideo abſolutè nõ indiget concurſu, vel conſenſu inferioris Prælati, ſed ſolet hic eſſe neceſſarius ex quadam vrbanitate ſuperioris Prælati; & moraliter, ac regulariter loquẽdo, ad bonum pacis, & ordinis, & melioris gubernationis conueniens eſt; abſolutè autẽ poteſtas eſt in ſuperiore Prælato, & interdum expedit illa vti, vel in defenſione innocentis ſubditi, vel ad conſolandum afflictum, vel propter alios ſimiles fines.

Ratio alterius partis eſt, quia cauſa particularis pendet ab vniuerſali in ſuis actionibus: nam quale eſt eſſe, tale eſt & operari. Hæc autem dependentia non eſt intelligenda cum rigore phyſico de influxu immediato, & per ſe, ſed moraliter, in primis mediatè, quatenus poteſtas inferioris pendet à ſuperiore, vt dictum eſt: deinde aliquo modo immediatè, ſaltem vt à cauſa non impediente, cùm poſſit. Quamuis enim neceſſe nõ ſit, vt ſuperior Prælatus actu confirmet, vel ordinet quæ inferior præcipit; tamen neceſſarium ſaltem eſt vt non contradicat, nam voluntas inferioris Prælati non poteſt eſſe efficax contra voluntatem ſui ſuperioris. Atque hinc ſequitur alius modus huius dependentiæ, qui in hoc, virtute continetur, ſcil. quod maior Prælatus poteſt coarctare iuriſdictionem inferioris, non tamen è conuerſo. Hoc poſterius per ſe notum eſt, & colligitur à paritate rationis ex cap. *nullam*, 18. q. 2. Prius autem multipliciter etiam ſequitur ex dictis. Primò, quia inferior Prælatus pendet in ſuo eſſe à ſuperiore; ergo in iuriſdictione; ergo in quantitate ſeu amplitudine iuriſdictionis. Secundo, quia inferior Prȩlatus eſt ſubditus ſuperiori: ergo ſi ſuperior præcipiat, vt in hac, vel illa re non ſe intromittat, tenetur illi obedire, ſupponendo, nullam turpitudinem in eo præcepto includi: hoc igitur modo etiam poteſt limitare poteſtatem eius. Tertiò, quia Prælatus vniuerſalis poteſt immediatè præcipere omnibus ſubditis: ergo poteſt eis prohibere, ne in hac re, vel illa pareant inferioribus Prælatis: ergo hoc etiam modo limitabit facultatem illorũ, quia eius potentia, & voluntas efficacior eſt. Deniq; hoc mdo poteſt ſupremus Prælatus præſeruare ſibi abſolutionem à tali culpa, iudicium in tali cauſa, vel talem diſpenſationem, aut etiam ſubiectionem talis perſonæ, & ſimilia: & idẽ ſuo modo poteſt Prælatus medius circa infimum.

Statim verò occurrit inquirendum, an hæc reſtrictio requirat iuſtam cauſam, vel poſſit pro ſolo arbitrio maioris Prælati fieri. Reſpondetur breuiter primò, ſi loquamur de his, quæ conueniunt vnicuique Prælato ex vi ſui muneris, atque adeò de poteſtate ac iure ordinario, quoad hæc non poſſe reſtrictionem fieri licitè ſine iuſta cauſa. ita docent communiter Doctores in ſimili, tractando de caſuũ reſeruatione, vt in 4. tom. de Pœnitentia notauimus. eſt autem hic eadem ratio, tum quia vnuſquiſque Prȩlatus habet aliquod ius in re quoad iuriſdictionem ſuam ordinariam; non ergo poteſt licitè illo priuari ſine cauſa: tum etiam, quia vel illa eſt pœna illata ſine culpa, & ſic illicitè; vel eſt peruerſio, aut immutatio ordinis, de ſe inſtituti ad bonum cõmune, & conſequenter eſt præter regulam, quæ omnia ſine cauſa facta, ſunt illicita: tum denique, quia ex huiuſmodi iniuſtis reſtrictionibus multum poteſt perturbari pax, & oriri ſcãdala. Vnde ad minimum cenſeo hoc eſſe contra charitatem, & iuſtitiam legalem, & non eſt improbabile etiam eſſe cõtra commutatiuam: quamuis hoc ſit magis incertum, quia in his religioſis nõ videtur eſſe tam proprium dominium circa hæc iura, vel officia.

XXII. (margin, beside "Ratio alterius partis eſt")

XXIII. *Prælatus maior reſtringens iuriſdictionẽ minoris ſine cauſa peccat*

Vnde, his nõ obſtantibus, cenſeo ſecundò reſtrictionem hanc validã eſſe, etiamſi abſque cauſa fiat, ſicut etiam de reſeruatione caſuũ probabilior ſententia fert. Cuius ratio eſt, quia voluntas ſuperioris Prælati, abſolutè loquẽdo, potẽtior eſt, & nulla eſt lex poſitiua, quæ huiuſmodi factum irritet, neque ex ſola natura rei poteſt cenſeri nulla, quia *multa illicite fiunt, quæ facta tenent*, inter quæ videtur hoc computandum, quia nullam habet ſpecialẽ rationẽ nullitatis, cùm defectus magis ſit in modo, quã in

XXIV. *Valida tamẽ reſtringit, niſi reſtrictio ſit contra bonos mores.*

in ſubſtantia, cumque magis interueniat ibi iniuſtitia legalis, quàm commutatiua. Vnde confirmatur, quia in his actibus maior ratio habenda eſt boni communis, quàm priuatæ iniuriæ; ad bonum autem commune expedit, vt talis reſtrictio timeatur, & ſeruetur, etiamſi iniuſta appareat ex defectu cauſæ: & ideo facta tenet, ac valida eſt. Dico autem, *ex defectu cauſæ*, quia ſi aliunde contineret intolerabilē errorem contra bonos mores, clarè, & euidenter nulla eſt. Tertiò verò addendum eſt, ſi quæ ſunt cōceſſa inferiori Prælato vltra ius ordinarium per delegationem ſuperioris, & licitè, & validè reuocari ab eodem Superiore, vel ab æquali, ſcilicet ſucceſſore, vel etiam ab alio vtrique ſuperiore, pro ſola voluntate ſine ſpeciali cauſa: & tunc ceſſant omnes rationes ſuprà factæ, quia delegatio eſt quædā gratia, & fauor: quanquam in hoc etiam cauenda ſunt incommoda, quæ per accidens ſequi poſſunt, vel contra commune bonum, vel cōtra pacem, & charitatem ſingulorū: maximè, ſi acceptio aliqua perſonarum miſceri videatur.

Delegata iuriſdictio licitè reſtringi poteſt ſine cauſa, per ſe loquendo.

XXV. Tandem inquiri hic poteſt, an hæc dependent ia ſit etiam in conſeruari: quod eſt quærere, an ſupremus Prælatus poſſit quemlibet ſibi inferiorem ſuo officio priuare: & eadē quæſtio eſt de Prælato medio reſpectu ſibi ſubiecti. Sunt autem duo certa. Vnum eſt, ſine legitima cauſa nō poſſe licitè, vt à fortiori ex dictis conſtat. Intelligendum autem id eſt, quando prælatio vel perpetua eſt, vel pro definito tempore datur, ſi intra illud auferatur, quia tunc procedunt fortiùs rationes in ſuperiori puncto factæ. Si autem tempus non eſſet definitum, nec poſitiuè perpetuum, ſed indefinitè daretur ad arbitriū Superioris; tunc per ſe non eſſet illicitum, nam ceſſat etiam omnis ratio iuſtitiæ, dummodo nihil nouum fiat contra conſuetudinem, quod meritò poſſet perturbationem aliquam, vel infamiam generare. Secundò eſt certum, ex iuſta cauſa poſſe hoc & licitè, & validè fieri, quia iuriſdictio non deeſt, & ad licitū vſum ſufficit iuſta, & proportionata cauſa. Quod ita explicatur: nam hæc cauſa generatim loquendo duplex eſſe poteſt. Vna eſt, culpa ſufficiēs ipſius prælati: nam iuſtè poteſt à ſuo ſuperiore puniri; ſed priuatio officij poteſt eſſe iuſta pœna: ergo. Alia eſt, ratio aliqua vrgēs maioris boni communis: nam hæc munera non ad priuatum commodum prælatorum, ſed ad bonum cōmune religionis ordinantur: cura autem huius boni communis, & iuriſdictio ad illud tuendum proportionata, maximè pertinet ad ſupremos, & vniuerſales prælatos, vt ſuprà declaraui: ergo in eo caſu, & ex parte eorum eſt ſufficiens poteſtas, & ex parte cauſæ ſufficiens ratio, vt talis mutatio ſanctè fiat.

An Prælatus maior poſſit inferiorem amouere.

XXVI. Tertium autem incertū eſt, ſcilicet, an talis priuatio ſine iuſta cauſa facta, valida ſit. Omiſſis autē rationibus dubitandi, quæ vtrinque facilè excogitari poſſunt, cēſeo illam eſſe validam, per ſe ſpectata hierarchica ſubordinatione harum poteſtatum, propter rationes factas in ſuperiori puncto: nam eadem ratio eſt totius, & partis in his, quæ ſimilia ſunt. Si ergo reſtrictio ſine cauſa facta valida eſt, cū tamen ſit diminutio ſeu ablatio partis iuriſdictionis, etiam totius ablatio valida erit. Hoc autem, & reliqua quæ in hoc capite diximus, intelligēda ſunt, & ſupponendo in his prælatis perfectam, & monarchicam iuriſdictionem, & tollendo impedimenta, ſeu reſtrictiones, quę per legem, vel ſuperiorem poteſtatem factæ eſſe poſſunt. Primum ideo aduerto, quia in multis religionibus, etiamſi Generales, vel Prouinciales habeant, regimen non eſt ſimpliciter monarchicum, præſertim in rebus grauioribus, in quibus Generalis, vel Prouincialis nihil validè poteſt ſtatuere ſine concurſu ſuorum *Definitorum*, aut quouis alio nomine vocentur, qui definitiuum ſuffragium in huiuſmodi negotiis habent. Igitur quoad hoc non poſſumus regulam generalem ſtatuere, ſed ſpectanda eſt conſuetudo, vel inſtitutio vniuſcuiuſque religionis, & iuxta modum eius applicare quæ hactenus diximus. Eademque ratione addita eſt altera limitatio: nam hæc poteſtas ſiue conferatur immediatè à Summo Pōtifice, ſiue mediante religione, & generali Capitulo eius, vel per ſupremum Superiorem ad medios deſcendat, ſæpè non datur abſolutè, ſaltem quoad plures actus ex dictis, ſed cum reſtrictione & obligatione ſeruandi talem formam aut modum, vel cum aliqua dependentia ab ipſo concedente, aut ſimili alio modo; & tunc facultas non excedit conceſſionem: ideoque etiam quoad hanc partem conſulenda ſunt priuilegia, & ſtatuta religionum, vt ſecundùm ea limitentur omnia, quę diximus: nam illa procedunt per ſe, & quantum eſt ex iure communi, & ex natura & modo talium iuriſdictionum; non eſt tamen dubium, quin iura ſpecialia poſſint multa addere, quę hic à nobis non poſſunt conſiderari, ſed ad ſingulas religiones id pertinebit.

CAPVT III.

De Electione ſupremi Prælati in Religione: deque conditionibus ex parte ipſius requiſitis vt legitimè eligatur.

DVobus modis poteſt Magiſtratus aliquis creari, ſcilicet, vel per electionem, vel per voluntatem alicuius Principis, ſeu Prælati ſuperioris: omitto enim hæreditariam ſucceſſionem, quæ in præſenti materia, & in vniuerſum in ſpirituali poteſtate locum non habet: omitto etiam modum ſuccedendi per nominationem Prælati decedentis, ſeu finientis tempus ſuum, deligentis ſibi ſucceſſorem: quia licet hic modus intrinſecam malitiam, aut aliam repugnantiam abſolutè non inuoluat in Eccleſia tamen in nullo genere propriæ ſucceſſionis ac prælationis vſu receptus eſt; ne prælatio Eccleſiaſtica quaſi teſtamento legari ſeu relinqui videretur, & ad vitanda pericula, quæ eſſe poſſent, ſi vnuſquiſque iuxta ſuam propriam affectionem ſucceſſorem ſibi poſſet eligere: & ideo hoc eſt ſacris canonibus vetitum, vt dixit Gratianus in §. *his omnibus*. 8. q. 1. poſt nonnulla decreta, quæ de hoc adduxerat. & in ſimili nonnihil in tomo de fide diſp. 10. ſect. 4. retuli. Dixi autem, hoc non admitti in propriam ſucceſſionem prælationis, quia nominare aliquem Vicarium, qui præſit interim dū ſit electio proprij prælati, non ita repugnaret, quia neque habet prædicta incommoda, nec per canones eſt prohibitum. Vnde in noſtra Societate 8. p. Conſtit c. 1. conceditur Generali, vt poſſit Vicariū nominare, qui ſtatim poſt mortem eius, debeat Societatem cōgregare, atque illi præeſſe, donec Præpoſitus Generalis eligatur: quanquam neque S. Ignatius ipſe, neque aliquis eius ſucceſſor vſque ad hæc tempora, in quibus ſcribimus, ea facultate vti voluerit. Itaque ſolùm ſuperſunt duo modi ſuprà dicti, quibus Prælati religionis creari poſſunt. I.

Excluditur ab hoc capite hæreditaria ſucceſſio, & nominatio.

Apud Ribaden lib. 4. vita S. Ignat. c. penult.

Vt ergo à ſupremo capite incipiamus, dicendum eſt principaliter Prælatum ſupremum & generalē vniuſcuiuſque religionis per legitimam electionē creandum eſſe. Hoc probat vſus, & inſtitutio omnium religionum, & eſt conſentaneum iuri canonico, vt ſtatim dicam. Ratio autem eſt, quia hic Prælatus non habet intra religionem alium ſuperiorē, à quo inſtitui poſſit: ergo non ſupereſt alius modus niſi per electionem. Dices, habere hos prælatos Sūmum Pontificem ſuperiorem, à quo poſſent inſtitui, ſicut ab eo creantur Epiſcopi. Reſpondetur, II.

Prima aſſertio, Generalem per electionem creari.

potuiſſe

potuiſſe quidem Pontificem Summum ho c ſibi reſeruare, & hac lege, & modo vnamquamque religionem inſtituere, & approbare; noluiſſe tamen, vt ſuauiùs, & commodiùs religionibus prouideret, vt nimirum ipſa religio in paſtore ſibi eligendo conſentiret; & vt ipſe etiam electus à ſuiſmet futuris ſubditis publicum haberet ſuæ ſufficientiæ, & dignitatis teſtimonium, & ita cum maiori amore, & fiducia à tota religione ſuſciperetur. Simili enim ratione noluerunt Summi Pontifices ſibi ſucceſſores nominare, ſed electionem Eccleſiæ committere, vt videre licet in Turrecremata lib. 2. Summæ, c.51. & in citato loco tomi de fide. Atque hoc rectè confirmant iura, quæ diſponunt, vt Abbas per electionem monachorum creetur: illi enim Abbates, vt ſuprà cap. præced. n. 11. tetigi, erant tunc in ſua religione ſupremi, quamuis Epiſcopis eſſent ſubiecti, & ideo non poterant à religioſis creari, niſi per electionem; potuiſſent tamen, ſi Eccleſia vellet, à ſolis Epiſcopis, vel Pontificibus prouideri: illud tamen nunquam factum eſt, nec iudicatū expediens; propter rationes paulo antè adductas. Et ob eaſdem nunc in religioſis monialium, quæ ſubſunt Epiſcopis, Abbatiſſę per electionem monialium creantur, & non conſtituuntur à ſolis Epiſcopis. Denique in regulis ſingularum religionum hoc diſponitur, vt videre licet in Regula S. Franciſci, cap. 8. & in 8. p. Conſtitut. Societatis, c.1. & 2. &c.

III. Dices, Quomodo potuit hæc dignitas Præpoſiti Generalis in vnaquaque religione incipere per electionem, cum electio ſupponat religionem ipſam conſtitutam, cùm debeat à religioſis fieri, vt dicemus; religio autem ſupponat aliquem Prælatum, cui omnes poſsint obedientiam promittere. Reſpondeo, primò, neceſſarium non eſſe vt concluſio intelligatur de primo initio ac fundatione religionis, nec de nouo quòd tunc inceperit gubernare: nunc enim præcipuè agimus de ordinario regimine religionum, poſtquam inſtitutæ, & fundatæ ſunt. Deinde dicitur generalis prælati electionem aliis modis potuiſſe in religionibus incipere. Primò: vt præceſſerit religio, & regimen eius ſine vno ſupremo capite, vel gubernatore, poſtea verò ſingula monaſteria inter ſe conſenſerint de vno communi prælato eligendo: nec repugnat religionem præexiſtere ſine huiuſmodi prælato, vt de religione S. Benedicti, & de antiquis monachis ſuprà coniectauimus.

IV. Secundò, poteſt à principio inſtitui religio cum hac lege, vt nullum habeat prælatū, vt de religione S. Franciſci conſtat ex Regula eius, cap. 1. & 8. & idē eſt de religione Prędicatorum, & de Societate. Modus autem conſtituendi primum Generalem eſſe potuit vel per deſignationem Summi Pontificis, quod ita fuiſſe in religione S. Franciſci colligi poteſt ex cap. 1. Regulæ eius, vbi Franciſcus ipſe ſoli Papæ promittit obedientiam; de aliis autem dicitur, *Teneantur obedire Franciſco, & ſucceſſoribus eius*; vel etiam poteſt talis creatio fieri per liberum conſenſum omnium, qui in principio aggregati fuerunt fundatori religionis, illi obedientiam promittendo, etiā ante approbationem Apoſtolicam: nam licèt eo tēpore ille non eſſet verus prælatus ſicut illa non erat vera religio; tamen adueniente approbatione, per quam Pontifex confirmat quod priùs factum eſt, & acceptat ſua vota tanquam ſolennia, confertque participationem ſuæ iuriſdictionis illi religioni in indiuiduo prout in talibus perſonis inchoata, incipit ille eſſe verus prælatus generalis ordinis. Et fortaſſe etiam ita factum eſt in religione S. Franciſci, & ſancti Dominici. Alio item modo poteſt primus Generalis fieri per propriam electionem, & poſt religionem iam verè inſtitutam, & confirmatā, prout in noſtra Societate contigit: anno enim 1540. cōfirmata eſt à Paulo III. ſequenti verò anno P. N. S. Ignatius in Generalem electus eſt. poſtea verò tam ipſe Ignatius, quàm ſocij eius ſolennem profeſsionem emiſerunt; in qua etiam notari poteſt quòd Ignatius ipſe Summo Pontifici tantùm, reliqui verò ipſi etiam Ignatio perpetuam obedientiam promiſerunt. Rurſus obſeruare licet, prius fuiſſe Societatem veram religionem, quàm in ea eſſet facta ſolēnis profeſsio; imò priuſquā eſſent vota aliqua, authoritate Pontificia in ea recepta, quia iam erat approbata, & erat in ea poteſtas emittendi talia vota, quæ primū facta fuere ab ipſo Ignatio, & illa ex vi prioris approbationis ipſo iure fuerunt acceptata per Apoſtolicam Sedem; reliqua verò mediante ipſo Ignatio admiſſa fuere. Denique notare licet in ea electione, perſonas illas priùs fuiſſe eligentes, & electam, quàm eſſent veri religioſi, quòd nondum votum obedientiæ emiſiſſent: quamuis enim prius illud eſſe decreuiſſent ex lib. 2. vitæ Ignatij. c. 13. nōdum tamen illud executioni mandauerant. quod quomodo eſſe poſsit, paulò pòſt declarabimus.

Lib. 1. vitæ S. Ignatii, c. vlt. & lib. 3. c. 1. apud Ribaden.

De conditionibus ad electionem alicuius in Prælatum religionis, præcipue Generalem.

V. Quoniam verò in concluſione dictū eſt, id quod etiam de ſe eſt manifeſtum, electionē hanc debere eſſe legitimam, nam à lege præcipuè vigorē habet: ideo explicandum nobis ſupereſt quid requiratur vt hæc electio legitima ſit. Poſſunt autem ad tria capita reduci huiuſmodi requiſita, nimirū, ad perſonam electam, ſeu eligendam; electores, & formam, ſeu modum electionis. Primum horum in præſenti capite expediemus, duo reliqua in duobus ſequentibus. In perſona ergo eligenda duo deſiderantur, ſcilicet capacitas & dignitas. Circa capacitatem igitur ſciendum eſt, ex natura rei, vel ex ſolo diuino iure nullam conditionem ſpecialem ad hāc capacitatem requiri præter generales, vt quòd ſit perſona humana, ratione vtens, & apta aliquo modo ad hoc regimen ſuſcipiendum, hæc enim in omni electione humana neceſſaria ſunt: præter hæc verò ex vi ſolius rationis naturalis nihil amplius cum fundamento addi poteſt. Quatenus verò electio hæc in fide ſuo modo fundatur, & ad ſupernaturalem finem ordinatur, rectè colligitur ex diſcurſu etiam connaturali fidei, & gratiæ, ad hanc capacitatem neceſſariam eſſe fidem, ſeu fidei profeſsionem in perſona eligenda, quia aliàs non poteſt eſſe apta ad huiuſmodi regimen. Vnde etiam neceſſarium eſt quòd ſit perſona baptizata, ex generali principio alibi latè tractato t. 4. & 5. in 3. p. quòd *ſine charactere baptiſmali nullus eſt capax ſpiritualis iuriſdictionis*. Quòd verò ex diuino iure poſitiuo, nihil amplius hic requiratur, ex dicendis conſtabit.

Quæ conditiones iure naturali requirantur.

VI. Supereſt ergo vt de iure Eccleſiaſtico videamus an in eligendo aliquid amplius requiratur, vt non ſolùm capax, ſed etiam dignus cenſeatur. Hoc autē ius triplex diſtingui poteſt, ſpeciale, generale, & generaliſsimum: ſpeciale hic voco, quod in vnaquaq; religione per ſpecialia indulta, vel priuilegia additum eſt, quale eſſe poteſt, v.g quòd perſona eligenda non ducat originem ex Iudæis, vel aliud ſimile. Et de hoc iure nihil hic dicimus. Generaliſsimum appello quod non ſolùm religioſis, ſed omnibus cęteris Eccleſiaſticis electionibus commune eſt, quale eſt, quòd eligendus non ſit excommunicatus, aut irregularis ad officium vel beneficium: de quo etiā hic non agimus, in ſua generalitate, quia ſpectat ad materiam de Cenſuris, & Irregularitate, quæ in proprio loco tradita eſt: ſolum hic addemus quæ neceſſaria fuerint ad applicandum huic electioni illam communiorē doctrinam, quod fiet explicādo

Ius Eccleſiaſticum triplex.

ius, quod generale vocamus, quatenus omnibus religionibus commune eſt.

Prima conditio iuris communis ad Generalis prælaturam, legitima ætas.

VII. Prima ergo conditio requiſita in perſona eligẽda, eſt, vt habeat legitimam ætatem, quæ ad minimum debet eſſe viginti quinque annorum, iuxta cap. *cum in cunctis*, de Electione, confirmatum à Cõcilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 12. de Reformatione. Hæc autem iura generaliter loquuntur de omnibus dignitatibus Eccleſiaſticis, habentibus curam animarum annexam, ſub quibus ſine dubio comprehenduntur etiam prælationes regulares, magnã enim ſine dubio habent curam animarum ordinariam, & ex officio, veræque prælationes, & dignitates Eccleſiaſticæ ſunt, vt ſuprà diximus. *Dubiũ qua ſit legitima.* Quia verò ibi in Epiſcopis poſtulatur ætas triginta annorum, in inferioribus viginti quinque, dubitari poteſt ſub quo illorum membrorum comprehendere debeamus prælatum generalem religionis. Nam in rigore & proprietate non eſt Epiſcopus, ſed dignitate inferior; verba autem legis in ſua proprietate ſeruanda ſunt: præſertim in lege, quæ ponit formã neceſſariam, & irritat actum in quo omittitur: nam ex hac parte eſt odioſa, & ideo reſtringenda ad verborum proprietatem. Contrarium autem videtur ſuadere ratio: quia hæc maior ætas non tam poſtulatur in Epiſcopis propter ordinis dignitatem, qnàm propter ſuperiorem iuriſdictionem, & grauiora negotia, & actus, qui ratione talis iuriſdictionis ad illos pertinent. Sed ſupremus Prælatus religionis participat maximè iuriſdictionem Epiſcopalem, quæ in illo ratione ſtatus ſubditorum magnam iudicij maturitatem requirit. Ergo, quantum ad præſens ſpectat, videtur ſub Epiſcopi nomine comprehendendus. *Reſolutio authoris.* Nihilominus prior ſententia in rigore iuris vera videtur propter rationes adductas, & quia nullus author illam extenſionem facit. Imò Panormitanus dict. cap. *cum in cunctis*, num. 6. quærens *quid de Abbate?* reſpondet in iure clarè non caueri, communiter tamen reuocari ad diſpoſitionem de inferioribus dignitatibus: diximus autem ſuprà cap. 2. num. 2. ius commune nihil diſponere in particulari de hac prælatione vniuerſali, ſeu generali religionis; ſed tantùm de Abbate, quatenus per ſe erat quaſi ſupremus intra ſuam religionem. Addo præterea, licèt hic ſit veluti caſus omiſſus in iure communi, nihil referre, quia moraliter loquendo, & quaſi ex ipſarum rerum natura ſeu neceſsitate contingere non poteſt, quin is, qui in Generalem eligitur, trigeſimum annum ætatis excedat: nec exiſtimo contigiſſe vnquam in graui aliqua religione, vt iunior aliquis fuerit electus. De Sancto enim Bonauentura legimus cum 35. ætatis annum ageret, & per tredecim tantùm in religione fuiſſet, electum eſſe, quod ſingulare valde, & extraordinarium reputatur, factumque fuiſſe ob eius ſingularem virtutis & doctrinæ excellentiam. Cuius non diſsimile exemplum in admodum reuerendo P. N. Generali Claudio Aquauiua Romæ ante viginti annos conſpeximus: nam 39. ætatis anno, & 15. religionis propter eximias naturæ, & gratiæ dotes in Generalem Societatis electus eſt.

Secunda conditio, profeſſio ſolennis, expreſſa, & in eadem religione.

VIII. *Prima pars.* Secunda conditio hodie neceſſaria, vt quiſpiam ſit capax huius electionis, eſt, vt ſit expreſsè profeſſus eandem religionem. In qua tres includuntur: prima eſt, vt ſit profeſſus: habetur in cap. *cum ad noſtram.* de electione, vbi irritatur electio, in qua quidam electus fuit in Abbatem prius quàm eſſet monachus: idem habetur in cap. *cum cauſam.* & in cap. *cum in magiſtrum* eodem titulo: in quibus iuribus obſeruare licet, ſolùm prohibere, ne ſeculares, ſeu non profeſsi eligantur, & præcipere vt electiones de aliis factæ, irritentur; non tamen in eis expreſsè declarari, an tales electiones eſſent ipſo iure nullæ, & an ille defectus redderet perſonam incapacem, vel ſolùm indignam, ſeu improportionatam. *An hæc pars conditionis requiratur ad valorem electionis.* Vnde videtur probabile ſecundùm illud ius antiquum tales electiones non fuiſſe irritas ipſo facto, quia in dict. cap. *cum cauſam*, allegatur conſuetudo, qua multi Priores continuè vnus poſt alium fuerant non profeſsi, qui cum ita ſimpliciter appellentur, non videntur fuiſſe reputati tantùm, vel ſolo nomine, ſed veri Prælati: vnde Pontifex ſubdit, *Non debemus ſolum attendere quid factum ſit, ſed quid ſit faciendum.* Et hanc opinionem indicat Panorm. ibi, numer. 6. dicens, *Item nota, quod electio facta in Eccleſiã regulari de non profeſſo venit irritanda, conſuetudine contraria non obſtante. Hodie verò eſt ipſo iure nulla, per c. nullus, de electio. in 6.* Sentit ergo, ante illud ius libri 6. nõ fuiſſe talem electionem ipſo iure nullam. Quod expreſsè aſſeruit gloſſa in dict. c. *nullus.* Nihilominus gloſſa in dicto c. *cum ad noſtram*, exponit, *irritare*, id eſt, irritam nunciare, citans cap. *Officij.* eod. tit. ex quo, mea ſententia nihil probatur, nam agit de re longè diuerſa, vt infrà exponam: alia verò gloſſa in dict. cap. *cum cauſam*, citat cap. *Abbatem*, & c. *quàm ſit* 18. q. 2. vt probet, talem electionem etiam ante illa decreta Innocentij III. fuiſſe contra ius commune, & ideo fuiſſe nullam, ac proinde verbum *irritare* ibi idem eſſe quod irritum declarare. In illis autem iuribus ſolùm dicitur, Abbatem eligẽdum eſſe à monachis de ſua, vel de eadem congregatione: poteſt autem nouitius in rigore dici de eadem congregatione; & ideo illa iura non videntur ſatis conuincere.

Nihilominus tamen iura illa ita intelligenda cẽſeo, quia propriè congregatio religioſorum, præſertim in ordine ad electionem, ſolùm comprehendit profeſſos, qui etiam ad eligendum ſolùm comprehenduntur: nam de eiſdem, ſeu de eadem congregatione loquũtur illa iura in ordine ad actiuam, & paſsiuam electionem. Quare non dubito, quin ante Innocentium III. hæc conditio fuerit neceſſaria iure communi; & præterea quia niſi ita eſſet, nõ præciperet Innocentius illam irritari, nec diceret, conſuetudinem non potuiſſe in contrarium præualere. Probabile etiam eſt, fuiſſe conditionem ita neceſſariam vt ſine illa perſona eſſet inhabilis: quia illa conditio ponitur tanquam de forma ſubſtantiali electionis, & vt tam neceſſaria ex parte eligendi, quàm ex parte eligentium. Et ita etiam ſenſit Hoſtienſis dict. c. *cum cauſam.* n. 7. & Panormitanus varius eſſe videtur, nam ex illo textu colligit, quòd conſuetudo non poteſt habilitare perſonam prorſus inhabilem. Nunc autem certior res eſt, & ex dict. c. *nullus*, quod iam exponemus. IX. *Probabilius affirmandũ.*

Secundò addendum eſt huic conditioni, non quamcunque profeſsionem ſufficere, ſed neceſſariã eſſe expreſſam. X. *Secunda pars.* Ita enim additum eſt in cap. *nullus.* de elect. in 6. vbi ad tollendam omnem dubitationem, non de monacho, ſed de religioſis ſub hac voce, nec de Abbatia tantùm, ſed etiam de prælatura, cuiuſcunque religionis mentio fit: & poſtulatur, vt eligendus *antea fuerit ordinem regularem expreſſe profeſſus.* Et additur, *Quod ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum habeatur.* Atque idem de Abbatiſsis ſtatuitur in cap. *indemnitatibus.* eod. tit. quod ius ſecundùm omnes quantum ad hanc partem, nouũ fuit, nam ante illud ſufficiebat tãta profeſsio, cùm verè religio-

religioſum efficiat. Nunc autem non eſt dubiũ quin conditio hæc expreſſæ profeſsionis ſit de ſubſtantia & valore talis actus, cùm in illo textu hoc ſatis expreſſum ſit: de quo etiam aliqua diximus ſupra tomo præced. tractando de effectibus profeſsionis.

XI. *Tertia pars.* Tertiò addendum eſt huic conditioni, debere hanc expreſſam profeſsionem eſſe in eadem religione. ita ſtatuitur in Clement. 1. de electione, prohibetur enim *ne religioſus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur. Quod ſi ſecus actum extiterit, ſit eo ipſo irritum, & inhabile.* Vbi ponderanda eſt illa particula *de cætero*, qua ſignificatur illud eſſe ius nouum: antea enim non erat hæc conditio tam neceſſaria, vt ibi notat gloſſa, & illam renouat Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 10. de Reform. & ſeſſ. 25. c. 21. de Regul. Verùm etiam exiſtimo iure antiquo poſtulari, vt patet ex dict. c. *Abbatem.* 1. & in c. *quamſit.* 18. q. 2. in quibus Abbas eligendus dicitur de eadem, ſeu de ſua congregatione: non erit autem de eadem congregatione, niſi in eadem profeſſus ſit. Vnde Gregorius expreſsè dixit *non extraneus.* Conſonat etiam cap. *nec è meritis,* & c. *nullus inuitis.* & c. *obitum.* d. 61. vbi Celeſtinus, & Gregorius Pontifices ſtatuunt, vt in vnaquaque Eccleſia ex eius clericis Prælati aſſumantur, & non ex alia, niſi in eadem digni inuenti non fuerint. Quæ conditio etiam ſubintelligebatur in Abbate religionis, imò expreſsè ponitur à Gregorio in dict. c. *quàm ſit. Quod ſi aptam* (inquit) *inter ſe perſonam inuenire nequiuerint, ſolerter ſibi de aliis monaſteriis ſimiliter eligant ordinandum.* Quo etiam modo videtur intelligendum cap. *Abbas.* 2. quod ex Concilio Moguntino refert Gratianus 18. q. 2. vbi ſi contingat Abbatem cum licentia Epiſcopi locum ſuum relinquere, dicitur, *eligant ſibi fratres Abbatem de ipſis: ſin autem, de extraneis*; ſub illa enim conditione, *ſin autem,* ſubintelligendum eſt, ſcilicet, *commodè fieri non potuerit*; quamuis canon ille in Conciliis Moguntinis non reperiatur. Nunc autem conditio hæc non ponitur in dicta Clementina, ſed abſolutum eſt decretum, & irritans; & ideo non exiſtimo poſſe admitti exceptionem illam priuata authoritate: ſed in eo caſu recurrendum eſſe ad Superiorem; qualis eſt ſolus Summus Pontifex in caſu, de quo loquimur, quanquam timendum non eſt quòd poſſit moraliter euenire, vt in tota aliqua religione nullus ſit, qui ad eam gubernandam dignus ſit, & ſufficiens.

XII. *An totalis hæc ſecunda conditio requiratur ex natura rei.* Vt autem rationem huius conditionis declaremus, quærimus, an hæc cõditio ſit neceſſaria ex obligatione iuris naturalis, vel ſolùm poſitiui Eccleſiaſtici. Quidam enim primum aſſeruerũt, eo quòd Pontifices ratione naturali niti videantur. Innocẽtius enim inde probat, hominem non profeſſum non poſſe eſſe Prælatum profeſſorum, quia lex diuina prohibet in boue & aſino arare, aut veſtem induere de lana linoque contextam: nam licèt hæc ſumpta ſint ex lege veteri, non tamen vt poſitiua erat, ſic enim ceſſauit; ſed vt indicant naturale iudicium rationis, cui non congruit, vt homines diſparis profeſsionis vel habitus ſimul in eiſdem monaſteriis ſocientur, vt dixit Clemẽs V. dicta Clement. 1. & Concilium Hiſpalenſe II. c. 9. ex eadẽ lege Moyſis confirmat quod dixerat, *in vno eodemque officio non debet diſpar eſſe profeſſio.* & infrà ſubdit optimam rationem, *Nam cohærere, & coniungi non poſſunt, quibus & vota, & ſtudia diuerſa ſunt.*

XIII. *Reſponſio authoris.* Veruntamen ex tribus partibus huius conditionis, ſecundam clarum eſt non eſſe neceſſariam, nec præceptam ex natura rei ſcilicet, quòd profeſsio ſit expreſſa: quia nulla eſt ratio, quæ neceſsitatem ſuadeat, ſed congruitatem, vt per ſe ſatis eſt clarum, & in ſuperioribus traditum eſt, & ex ipſo iure conſtat ante illam Eccleſiæ conſtitutionem, non fuiſſe factam differentiam inter profeſſos tacitè, vel expreſſe, vt in Prælatos religionis eligi poſſent. Si autem ex natura rei expreſſa profeſsio eſſet aliquo modo neceſſaria, fuiſſet ille intolerabilis error. Solùm ergo illa conditio poſtulata fuit, quia profeſsio tacita dubiis, & litibus eſt expoſita: oportet autem, vt de illius profeſsione, qui in Prælatũ eligitur, maxima certitudo, quoad fieri poſsit, habeatur. Et ideo hæc conditio non fuit ab Eccleſia poſtulata donec neceſsitas profeſsionis clarius propoſita fuit tãquam de ſubſtantia, & valore electionis.

Deinde tertia pars illius cõditionis, ſcilicet, quòd ſit profeſſus eiuſdem religionis, congruitatis tantùm eſt, non neceſsitatis: quia, ſi illa conditio ex natura rei eſſet neceſſaria, maximè quia ſine illa nullus poſſet dignè, & conuenienter munus Prælati exequi; conſequẽs falſum eſt: ergo: Maior patet, quia nulla alia ratio talis neceſsitatis cogitari poteſt, cũ reliqua omnia, quæ poſſunt eſſe de ſubſtantia talis muneris, poſsint facilè reperiri, vt iudicium, & ſufficiens rerum notitia, ac recta voluntas, &c. Minor autem patet, quia illa diſparitas profeſsionis, vel habitus non neceſſariò impedit, quominùs Prælatus inferiores gubernet iuxta eorum regulas, & inſtitutum, in quo poteſt, & debet eſſe ſatis inſtructus; & ideo Clemens V. in dicta Clementina ſolùm dixit, *Cùm rationi non congruat*, non verò dixit, *cùm rationi repugnet, aut contrarium ſit.* Congruitas enim in hoc conſiſtit, quòd diſparitas religionis non conciliat amorem, vel in Prælato ad religionem ipſam, vel in ſubditis ad ipſum Prælatum, nec etiam iuuat diſsimilitudo habitus: per ſe autem conſtat, hoc nõ eſſe neceſſarium impedimentum ex ſola rei natura, niſi lex fuiſſet adiuncta. Imò etiam per legem poſſet aliis modis illi incommodo ſubueniri abſque identitate profeſsionis, argumento cap. *Deus qui,* de vita & honeſt. clericor. vbi in caſu neceſsitatis ad tollendum ſcandalum, & ad ædificationem proximorum, debent homines diſparis profeſsionis ſe conformare in vnum honeſtum habitum, & propoſitum: ſic ergo poſſet religioſus alibi profeſſus eligi in Prælatum alicuius religionis, dummodo ſe illi conformaret in habitu, & exteriori modo viuẽdi, quantum ad vnionem ſufficeret. Quod ſignificauit gloſſa vltima in cap. *in nona.* 16. q. 7. & Panormitanus dict. cap. *Deus qui.* Tandem confirmatur, quia antiqui canones ſtatuebant (quod nunc etiam fieri poteſt ex diſpenſatione Pontificis) vt ſi in propria religione non inueniretur dignus, ex alia ſumi poſſet. Supponitur ergo, poſſe eſſe perſonam ex ſe dignam ad tale munus, etiamſi in eadem religione profeſſus non ſit: vel etiam ſupponitur, per exceſſum in aliis dotibus compenſari poſſe diuerſitatem illam profeſsionis: ergo abſque vlla dubitatione conditio hæc non eſt ex ſola rei natura neceſſaria, etiamſi ex ſe habeat congruitatem ſufficientem, vt per legem humanam tanquam neceſſaria præcipi potuerit. XIV.

De prima etiam parte huius conditionis idem dicendum cenſeo, ſcilicet, profeſsionem perſonæ eligendæ in Prælatum non eſſe ex natura rei conditionem neceſſariam; eſſe tamen ita congruam, vt meritò lex humana neceſsitatẽ addiderit. Hoc ſecundum à fortiori conſtat ex dictis: nam ſi profeſſio eiuſdem religionis habet illam congruitatem, multo magis profeſsio abſolutè. Prior autem pars ex dictis in cap. primo manifeſta eſt. Duo enim requiruntur in huiuſmodi Prælato: vnum eſt voluntaria ſubiectio ſubditi per traditionem, & votum obedientiæ: aliud eſt ſpiritualis iuriſdictio. De primo conſtat poſſe religioſos, ſi velint, promittere obedientiam homini non profeſſo, ſed ſeculari clerico, nõ ſolùm ſi ſit Epiſcopus, de quo nullus dubitat, verùm etiam, ſi Epiſcopus non ſit, poſſeq́; Eccleſiam XV.

tale votum recipere, & approbare, quia non eſt per ſe malum, nec contra bonos mores, & in particulari poſſet eſſe vtile. Idemque cum proportione eſt de iuriſdictione: nam eadem ratione poſſet Pontifex (ad eum enim hoc primariò pertinet) eam conferre Prælato ſeculari, ſicut olim eam habebant Epiſcopi. Dices, hoc ideo eſſe quia Epiſcopi ſunt in altiori ſtatu, vt reſpondet Panormitanus in c. *cum cauſam*. de Elect. n. 6. & bene quoad reddendam rationem iuris communis, quæ pertinet ad congruitatem, & decentiam, non ad abſolutam neceſsitatem, ſecluſa lege prohibente. Nec enim ſemper neceſſe eſt, vt Prælatus ſit in eodem, vel altiori ſtatu, ſatis enim eſt quòd perſona ipſa ſit ſufficiens ad tale regimen: ita enim profeſſus in religione laxiori propter qualitates perſonales poſſet, ſecluſa prohibitione poſitiua, aſſumi ad regendam ſtrictiorem religionem: presbyter etiam eſt ſuo modo in altiori ſtatu, quàm Diaconus; & clericus in ſacris, quàm in minoribus, & nihilominus minores ſæpè, aſſumuntur ad gubernandos maiores. Denique, quamuis lege ordinaria laicus non ſit capax iuriſdictionis ſpiritualis; nihilominus Pontifex de abſoluta poteſtate poſſet illam conferre laico in perſonas Eccleſiaſticas: neque id eſſet per ſe intrinſecè contra legem naturalem, aut diuinam, vt in tomo de cenſur. diſp. 2. ſect. 3. num. 12. quamuis poſſet eſſe indecens, & ſcandaloſum, & ita per accidens malum: ergo eadem vel maiori ratione poſſet Pontifex conferre iuriſdictionem clerico ſeculari in religioſos, quia non minor, imò fortaſſe maior diſparitas eſt inter laicum & Eccleſiaſticos, quàm inter clericum ſecularem, & religioſos. Innocentius ergo præcipiẽs illam conditionem, affert legem diuinam quaſi in exemplum: nam illa diuina lex etiam ſupponebat congruitatem in ipſa natura rerum, non abſolutã neceſsitatem.

XVI. *An in profeſsione requiratur antiquitas.*

Quæri autem poteſt vlteriùs circa hanc conditionem, vtrùm requiratur aliquod tempus, ſeu antiquitas profeſsionis in tali perſona; vel ſtatim poſt factam profeſsionem eligi poſsit. Ratio dubitandi eſt, quia Concilium Trident. ſeſſ. 25. cap. 7. de Regularibus, ſtatuit, vt Abbatiſſa non eligatur, niſi quæ octo annis poſt expreſſam profeſsionem laudabiliter vixerit; vel ſi id fieri non potuerit, ſaltem quinque: ergo idem erit neceſſarium in Abbatibus, tum quia ſub maſculino genere ſolet comprehendi fœmininũ: ergo & è conuerſo: tum etiam, quia maior authoritas, & vitæ approbatio in Abbate quàm in Abbatiſſa videtur neceſſaria. Vnde à fortiori id obſeruandum erit in Generali religionis. Nihilominus dicendum eſt, neceſſarium non eſſe, vt aliquod certum tempus poſt profeſsionem tranſeat, ſed ſtatim per ipſam profeſsionem expreſſam reddi perſonam capacem huius prælationis, quantum eſt ex hoc capite. Ratio eſt, quia nullo iure præſcribitur illa conditio, & ex natura rei neceſſaria non eſt. Primum patet, quia in corpore iuris nec de Abbatibus, nec de Abbatiſsis, nec de Prælatis religionis in communi aliquid ſimile inuenitur, aut ab authoribus refertur: decretum autem Concilij Tridentini potiùs ad oppoſitum induci debet, quia ſpecialiter id ſtatuens de Abbatiſſa, videtur relinquere Abbatem in communi, & antiqua regula; vt in ſimili argumentatur Abbas in cap. *cum in cunctis*, de Elect. num. 6. & ſumitur ex gloſſa, ibi recepta in c. *indemnitatibus*. de Electione, verb. *Trigeſimum*, & verb. *Non obſtante*, in fine. Vnde, licèt ſub maſculino genere comprehendi ſoleat fœmininum, non tamen è contrario: vt ad hoc propoſitum dixit expreſsè Abbas in cap. *ſuper inordinata*. de Præbend. numer. 8. cum gloſſa in Clementina *Attendentes*, de ſtatu monachor. verb. *Cecidiſſe*. Et habetur expreſsè in l. *ſi ita ſcriptum*, ff. de Legatis 2. vbi diſsimilitudo rationis, fundata in vſu verborum, ac decentia, aſsignatur: *Exemplum enim* (inquit) *peſſimum eſt fœminino vocabulo etiam maſculos contineri*. Quoad rem verò eſt etiam facile differentiam aſsignare: quia virilis cõditio perfectior eſt, & ſecurior, & ideò non ita indiget huiuſmodi temporis limitatione, aut conditione. Secundum autem & per ſe eſt facile, & ex dictis in ſuperiori puncto cũ proportione oſtendi poteſt, quia hæc antiquitas profeſsionis, regulariter, ac moraliter loquendo, poteſt eſſe valde neceſſaria, vt poſsit quis more religionis diutiùs & meliùs expediri, quę experientia moraliter neceſſaria eſt ad rectè gubernandum: non tamen eſt conditio ſimpliciter neceſſaria ex natura rei, non ſolùm ad capacitatem, verũ etiam nec ad dignitatem perſonæ: quia illa experientia poteſt aliis modis ſuppleri, vel conditiones alię, & dotes perſonæ poſſunt eſſe tales, vt illum defectum compenſent. Solùm eſt cauendum, ne ita eligatur aliquis repẽtè profeſſus ad huiuſmodi prælationem, vt illa iam vacante, ex ſeculari fiat religioſus, & profiteatur, vt ad prælationem promoueatur: hoc enim adeò eſt in iure reprobatum, vt talis electio irrita decernatur, in cap. *Officij*, de Electione, etiam in eo caſu, in quo electus *paratus erat purgare ſe, quod nulla fuiſſet ad id ambitione inductus*, vt ibi dicitur, *quia* (vt ibi etiam ſubiicitur) *ex his quæ in continenti ſubſequuta ſunt, oſtenditur quod talis taliter non poſſit eligi in Abbatem*.

XVII. *Irritatio de qua in c. Officii de Elect. fuit facta, & non tantum declarata.*

Occurrit autem circa illud caput dubitatio, an ſaltem prohibitum ſit, ſtatim poſt profeſsionem aliquem eligere in Abbatem, vel Generalem: nã hoc videtur ſupponi in illo textu, cùm tamen nullibi talem prohibitionem inueniamus, & alioqui definiri non poſsit quantum tempus intercedere debeat. Vnde etiam difficile eſt rationem addere, cur illa electio irrita declarata fuerit, quia ille defectus non erat per ſe ſufficiens ex ſola rei natura ad irritandam electionem, vt per ſe conſtat, quia illa celeritas vel etiam vera ambitio non affert ſecum incapacitatem, neque etiam ante illud caput inuenitur ius Eccleſiaſticum talem electionem irritans: quomodo ergo potuit irrita declarari? Propter hoc dicere poſſet aliquis, illum fuiſſe electum in Abbatẽ, priuſquam eſſet profeſſus, nam eodem die, quo receptus eſt in monachum, electus eſt in Abbatem, vt in Integra dicitur. Sed authores non ita intelligunt hunc textum, & meritò, tum quia monachum fieri in rigore magis ſignificat profeſsionem facere, quæ tunc fieri potuit ſtatim primo die recipiendo habitum profeſſorum, vel etiam expreſsè profitendo, & renunciando iuri ſuo: tum etiam, quia nec talis ratio dubitandi propoſita eſt, cùm tamen futura eſſet potiſsima, nec Pontifex in illa fundatur, nec præcipit profeſsionem facere, vt iterũ eligi poſsit; ſed ſolùm vt competenter inſtruatur, & purgetur. Cenſeo igitur, electionem illam particularem non fuiſſe nullam ipſo facto propter rationem allatam; & conſequenter verba illa, *Irritam eſſe decreuimus, & inanem*, non ſignificare ſententiam tantùm declaratoriam nullitatis, ſed effectricem talis nullitatis, irritando id, quod factum erat, quamuis nõ eſſet per ſe irritum: ad irritandum autem ſufficiens ratio fuit vehemens ambitionis præſumptio, orta ex his, quæ in continenti facta ſunt. nam vt in Integra dicitur, eodem die, in quo monachus eſt effectus, fuit in Abbatem electus. Acceſsit etiam, quòd illa perſona non ſatis digna, & ſufficiens reputata eſt, *eo quod antequam eſſet diſcipulus, voluit eſſe magiſter*.

XVIII. *An etiam irritet in poſterum ſimiles electiones.*

An verò id ſtatuerit Pontifex, vt in poſterum ſimilis electio ſic facta, ſit irrita ipſo facto, dubitari poteſt propter vim verborum, *Irritã eſſe decreuimus, & inanem*. Quæ ferri videntur non ſolùm in illam electionem, ſed in omnẽ ſimilem. Quod licèt fortaſſe defendi

defendi poſsit; mihi tamen probabilius videtur, ibi legem ſtatui, vt in ſimili caſu poſsit & debeat caſſari electio, prout ibi Innoc. indicat, & Hoſtien. quia verba textus non aliud in rigore poſtulant, & non ſunt amplianda in materia rigoroſa; at lex illa, vt reſpicit ambitionem, pœnalis eſt; vt verò fundatur in perſonæ inſufficientia, non eſt tam euidens indignitas, vt ſufficiat ad nullitatem. Hinc autem inferri videtur, quoties electio religioſi ad huiuſmodi prælationẽ eſt nimis præmatura, etiamſi poſt profeſsionem fiat, poſſe irritari; & conſequenter infertur; vt electio ſit omnino rata & firma, neceſſarium eſſe vt aliquod tempus à profeſsione interiectum ſit: hoc autem videtur præter conſuetudinem, & contra rationem, quia nullum certum tempus ibi deſignatur, nec deſignari poteſt.

XIX. Dicendum tamen eſt, in primis ibi non tantùm conſiderari breuitatem temporis poſt profeſsionem, ſed ſubitam mutationem à ſeculari ſtatu vſque ad prælationem, addita etiam illa circumſtantia, quòd mutatio facta eſt vacante Abbatia. Nã ex his omnibus ſimul ſumptis & ambitio, & inſufficientia valdè præſumitur; ideoque quoties ſimiles circumſtantiæ occurrerint, irritandam eſſe electionem: quod adeò verum eſt, vt ſine diſpenſatione Papæ fieri, & confirmari nõ poſsit, vt ibidem ſignificatur, vt rectè Panormit. notauit. Nihilominus addo, nunc, moraliter loquendo, nunquam eſſe irritãdam electionem propter celeritatem eius, poſt legitimam profeſsionem electi, niſi aliunde manifeſtè redundet in perſonæ electæ inſufficientiam, & indignitatem Probatur ex eodem capite, verbis illis, *Verum poſtquam fuerit in regula competenter inſtructus.* Vbi gloſſa, & Doctores ad ſummum requirunt annum ad huiuſmodi inſtructionem, vel committendum dicunt prudenti arbitrio: nunc autem ad profeſsionem faciendam prærequiritur annus integer religionis, in quo, ſi perſona ſit tantæ capacitatis, vt ſit digna prælatione, profectò etiam poterit competenter inſtrui in regula religionis: ergo, niſi perſona alioqui ſit indigna, vel ambitio, aut vehemẽs præſumptio eius intercedat, ſola ratio, ſeu breuitas temporis poſt profeſsionem, non infirmat electionem, vt ob eam cauſam caſſari poſsit. Quod ſenſit Fredericus de Senis conſil. 258. cum Ioan. Andr. in c. *cum ad noſtram.* de elect. vbi Additio ad Panorm. idem notat.

Tertia conditio Sacerdotium.

XX. Tertia principalis conditio neceſſaria in perſonã eligenda ad prælationem religionis, præſertim ſupremam, eſt, vt ſit ſacerdos, ex ca. 1. de ætate, & qualitate. Certum eſt autem, hanc conditionem nõ eſſe requiſitam iure diuino, vel naturali, quia nullam habet intrinſecam connexionem cum tali munere, vel poſitiuo, quia nullum eſt de hac rẽ ſcriptum, vel traditum. Deinde ſi in hoc munere præciſè ſpectemus poteſtatem dominatiuam, & ſubordinationẽ religioſam, ortam ex votis & profeſsione, etiam ex communi, & antiquo iure Eccleſiaſtico, non eſſet neceſſaria hæc conditio, imò nec alicuius ordinis, vel primæ tonſuræ: quia cùm illa poteſtas non ſit iuriſdictionis ſpiritualis, de ſe non requirit ordinẽ, vel inchoationem eius. Sic enim antiqui Abbates nec ſacerdotes, imò nec clerici erant, vt colligitur ex c. *à Subdiacono.* d. 93. præſertim prout à Gratiano legitur: & ita ex illo colligit gloſſa in c. *tuam.* de ætat. & qualit. & Panormitanus in cap. 1. de ætat. & qualit. Quamuis in ipſo can. 7. Concilij Romani, ſub Syluestro prout in 1. tom. Cõciliorum refertur, nulla fiat Abbatis, aut Monachi mentio: tamen ex aliis decretis 18. q. 2. idem colligi poteſt. Et fortaſſe verum eſt, etiamſi inter religioſos ſubditos aliqui

Hæc ſacerdotii conditio nullo iure poſtulatur ſiue poteſtatẽ dominatiuã ſpectes cum non ſit iuriſdictionalis.

ſint ſacerdotes: quia ex vi illius poteſtatis non ſubduntur vt ſacerdotes, nec quoad actus iuriſdictionis, ſed quoad diſciplinam religioſam; nec in eo eſſet intrinſeca indecẽtia: quia quoad illum modum regiminis magis conſideratur æqualitas profeſsionis, & ſuper omnia perfectio virtutis. & ita credo ſæpè contigiſſe in antiquis religioſis: nam Equitius, Pachomius, Antonius, qui presbyteri non fuerunt, nec fortaſſe clerici, in ſuis monaſteriis presbyteros aliquos ſibi religioſe ſubiectos habere potuerunt. Et S. Franciſcus ſacerdos non fuit, vt refert Bonau. in expoſitione ſuæ Regulæ, cap. 7. & fortaſſe in principio ſuæ religionis nec clericus fuit, quantum colligi poteſt ex diſcurſu vitæ eius, quam Bonauen. ſcribit, & tamen etiam tunc nonnullos religioſos ſacerdotes habuiſſe in ſua religione, licèt paucos, refert Bonau. dict. cap. 7. At verò conſiderando in Prælato religionis ſpiritualem poteſtatem, ex generali lege canonica neceſſarium eſt, & ſufficit, vt ſit clericus, quia laicus etiam religioſus non eſt capax ſpiritualis iuriſdictionis, vt ſuprà dixi. Quòd autem ſit ſacerdos non videtur neceſſarium, quia quicunque ordo, etiam prima tonſura, ſufficit, quantum eſt ex generali ratione ſpiritualis poteſtatis. Nec etiam ex ſpeciali ratione iuriſdictionis religioſæ videtur hæc conditio neceſſaria, aut aliquo iure præſcripta: nam in dict. c. 1. de ætat. & qualit. ſolùm mandatur, vt *Abbates, Decani, & Præpoſiti, qui presbyteri non ſunt, presbyteri fiant.* illa tamen non ponitur vt conditio neceſſaria, vt eligi poſsint ad tales dignitates, nec de religioſis aliquid ibi ſpeciale dicitur. Adde D. Franciſcum fuiſſe Generalem ſui Ordinis, qui tamen ſacerdos non fuit, vt dixi: idemque Sanctus in ſua Regula ſtatuit, vt conuerſi ſui Ordinis ſine ordinibus ſacris poſsint eſſe Prælati.

Siue ſpiritualem iuriſdict. cum ſufficiat prima tonſura.

Dicendum ergo cenſeo, conditionem hanc in tãtum eſſe iure communi neceſſariam in perſona eligenda ad hanc prælationem, in quantum in omni perſona, cui cura animarum committitur, ſeu confertur beneficium, aut dignitas habẽs annexam hãc curam vel obligationem, poſtulatur. Ratio eſt, quia nullo ſpeciali iure impoſita eſt circa hoc maior obligatio, vel neceſsitas. De iure autem communi neceſſarium nõn eſt, vt qui promouetur ad curam animarum habendam, ſit iam ſacerdos, quãdo promouetur; ſed ſatis eſt, vt per promotionem ipſam ſeu beneficium obligetur ad ſacerdotium ſuſcipiẽdũ. Quod notauit Abbas in dict. c. 1. de ætat. & qualitat. & colligitur ex eodem textu, & ex cap. *præterea.* eod. tit. & cap. *ſi pro clericis.* de Præben. in 6. Ita ergo in præſenti, quamuis religioſus profeſſus nõdum ordinatus ſacerdos, in Prælatum religionis eligeretur, iure communi non eſſet irrita electio, nec irritanda, quia nullum haberet iuris defectum: teneretur autem ſic electus debito tempore ordinari, tũ ex dict. c. 1. vbi nomine Abbatis omnes intelligunt comprehendi Prælatum religioſum, nomen etiam Præpoſiti propriè illi conuenit. Ratio verò eſt, quia nunc Abbates ſeu Prælati religionum habent propriam curam animarum: neceſſarium autem eſt, vt paſtores animarum ſacerdotes ſint, quia aliàs nec poterunt per ſeipſos ſubditis peccata remittere, neque pro eis offerre, aut Euchariſtiæ ſacramentum tribuere: quod magnum inconueniens eſt, quia deeſſet illis poteſtas ad præcipua munera ſui officij, cui non ſemper poſſunt per alios conuenienter ſatisfacere; & præterea poſtquã in religionibus quãplures & præcipui ſunt presbyteri, indecens profectò eſſet, Prælatum non eſſe ſacerdotem. Quę ratio, moraliter loquendo, probat, etiam ante electionẽ eſſe debere ſacerdotem; ex decentia tamen, & ex communi curſu rerum, non ex neceſsitate, quia de hoc nulla eſt lex.

XXI. *Poſtulatur tamen dicta ſacerdotii conditio, ſaltem poſt electionem debito tempore ſuſcipiendi, propter curam animarum ſubditorum.*

 Dici

XXII. Dici verò poteſt, regulariter neceſſariũ eſſe, vt eligendus, ſit ordinatus in ſacris. ita colligitur ex ca. *tuam*. de ætat. & qual. ibi, *Cùm inſtante neceſſitatis articulo, poſſit in Abbatem aſſumi, etiam in minoribus ordinibus conſtitutus*. Nam per argumentum à contrario colligitur, extra articulum neceſsitatis debere eſſe ordinatum in ſacris qui Abbas conſtituitur, & ita notat ibi Panormitanus: nam ſi ob neceſsitatem poteſt fieri Abbas qui non eſt ordinatus in ſacris: ergo extra neceſsitatem, atque adeò regulariter non poterit eligi niſi ordinatus in ſacris. Veruntamen ſatis probabile eſt, quod & gloſſa ibi indicat, ibi eſſe ſermonẽ de irregulari, qui non poteſt in ſacris ordinari, vt indicant illa verba textus, *Inſtituas in Abbatẽ, ita videlicet quod ad ſacros ordines non aſcendat*. Vnde fit, vt ibi appelletur non conſtitutus in ſacris non omnis ille, qui actu non eſt ordinatus, ſed qui nec poteſt etiã ordinari: vnde gloſſa vltima aduertit, Pontificẽ per illa verba, *Cum inſtante neceſſitate*, &c. reſpondere tacitę obiectioni, quomodo fieri poſsit Abbas, qui non poteſt fieri ſacerdos: ergo nõ ſola priuatio actualis, ſed incapacitas conſideratur. Vnde ex illo textu ſolũ colligitur, irregularem ad ſacros ordines non poſſe iure ordinario eligi in Prælatum religionis: ſequiturque hoc ex præcedenti aſſertione. nam eo ipſo quòd obligatur ex vi muneris ad ſacros ordines, non poteſt ad illud eligi, qui ad eos eſt impeditus. Quæ verò neceſsitas ſufficiat, vt non obſtante hac irregularitate, quis eligatur, & an tunc etiam requiratur diſpenſatio, paulò inferiùs dicemus.

XXIII. *Neceſſarium vero eſt vt habeat ſaltẽ primam tonſuram.* Vltimò verò circa hanc conditionẽ addi poteſt, neceſſarium eſſe vt eligendus ad prælationẽ regularem, præſertim ſupremam, clericus ordinatus ſit, ſaltem in minoribus ordinibus, ſeu aliquo eorum. Hoc apertè colligitur ex dict. c. *tuam* ibi. *Cum inſtante neceſſitatis articulo, poſſit in Abbatem aſſumi etiam in minoribus ordinibus conſtitutus.* Et ratio ſuprà tacta eſt, quia laicus omninò ſeu non clericus non poteſt ritè eligi ad dignitatem Eccleſiaſticam, quia non eſt capax eius, vt ſæpe dictum eſt: nemo autẽ eligi poteſt ad id, cuius non eſt capax. Adeò, vt in c. *contingit*. de arbitris, dicat Innoc. III. *Generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laicum*, & idem in c. 2. de Iudiciis, priùs dicitur laicos non poſſe tractare Eccleſiaſtica negotia; poſtea verò additur, *Sed Epiſcopi, Abbates*, &c. vbi ſupponitur, Abbates nõ poſſe eſſe laicos, vt ſint apti ad res Eccleſiaſticas tractãdas: & quoad hoc, vt Abbas notat, mos, ſeu ius antiquum immutatum eſt. Et ratio fundamentalis eſt, quia olim Abbas monachorum non habebat iuriſdictionem ſpiritualem. Quęri verò poteſt, an ſufficiat prima tonſura, quia in dict. c. *tuam*, dicitur, *In minoribus ordinibus conſtitutus*; cùm tamen prima tonſura ordo non ſit. Dico tamen ſufficere; quia intentio iuris ſolùm eſt vt ſit clericus, & capax ſpiritualis iuriſdictionis.

Quarta conditio carentia irregularitatis.

XXIV. Quarta principalis conditio aſsignari poteſt, vt eligendus in Prælatũ irregularis non ſit. Sed ſciendum eſt, irregularitatem propriè ac per ſe primò reſpicere ordines, eſt enim inhabilitas quædam ad ordines recipiẽdos: hîc autem ſermo eſt de irregularitate latiùs ſumpta, vt dicit etiam inhabilitatem ad beneficiũ Eccleſiaſticum, vel prælationem. Quia verò beneficium, ac prælatio ſupponit aliquẽ ordinem, ideo irregularitas ſimpliciter cõſequenter eſt impedimentũ ad Eccleſiaſticam prælationem: nam irregularitas ſimpliciter eſt quæ impedit omnem ordinem, & conſequenter vſum eius, & quidquid talem ordinem, & vſum requirit. Nam qui ad aliquid eſt inhabilis, conſequenter fit inhabilis ad id quod eſt illi connexum, vt dixit Gloſſa in c. *ſtudeat* d. 50. verbo *vt tale beneficium*. & Nau. c. 27. n. 251. An verò illa irregularitas, quæ non impedit omnẽ ordinem, ſed aliquem, v. g. ſacerdotium, aut ordinem ſacrum, impediat omninò huiuſmodi electionem, dubitari poteſt. Veruntamen idem iudicium in hac quæſtione dari debet, quod de electione ad quodlibet aliud beneficium facta de perſona irregulari, de qua diximus in propria materia diſput. 40. ſect. 2. num. 30. eſſe nullam ipſo iure: idem ergo eſt in præſenti, quia hæc prælatio regularis eſtò non ſit propriè beneficium quoad temporale annexum; eſt tamẽ quoad ius ſpirituale circa curam animarum, & in omni rigore eſt dignitas ac prælatio. Verum eſt regulam illam maximè procedere de irregularitate ſimpliciter, ſi tamen res attentè conſideretur; hic non eſt neceſſaria diſtinctio inter irregularitatem partialem, & totalem: quia ſi irregularitas eſt præciſe ad ſacerdotalem ordinem, hoc ſatis eſt, vt per ſe loquendo impediat electionem perſonæ ad huiuſmodi prælationem, iuxta dict. c. *tuam*. & iuxta dictam regulam generalem, de his, quæ inter ſe connexa ſunt: nam ſecundùm ordinarium ius, huiuſmodi Prælatus debet eſſe ſacerdos, & ideo eo ipſo quòd eſt irregularis ad ſacerdotium, impeditur ne eligi poſsit. Quòd ſi ſit irregularis ad aliquem inferiorem ordinem, eo ipſo eſt irregularis ad omnes ſuperiores, vt ex propria materia conſtat; & ideo perinde impedit.

Solùm poſſet excogitari irregularitas, ſeu inhabilitas ad ſolum Epiſcopatum, & non ad ſacerdotium: & de illa concedendum eſt, non eſſe impedimentum ad hanc electionem, quia nec directè prohibet hanc prælationem, vt ſupponitur; nec propter connexionem, quia ad hanc prælationem non eſt neceſſaria dignitas Epiſcopalis. Dices: Eſt ſaltem neceſſaria iuriſdictio Epiſcopalis. Reſpondeo, per talem irregularitatem directè prohiberi conſecrationem Epiſcopalem; iuriſdictionem autem ſolùm conſequenter, quatenus conſecrationem ſupponit. Imò, licet non ſit irregularitas in hac proprietate, ſed pœna inhabilitatis ad dignitatem, ſeu iuriſdictionem Epiſcopalem, non eſſet extendenda ad hanc iuriſdictionem *quaſi Epiſcopalem*, qualis eſt in Prælato religionis, etiam ſupremo: quia pœna non eſt extendenda vltra rigorem verborum; in rigore autem illa dignitas non eſt Epiſcopalis. Vnde ſecus erit, ſi inhabilitas non limitetur ad illam dignitatem in ſpecie, ſed extendatur ad prælationes, vel dignitates Eccleſiaſticas in genere, tunc enim ſine dubio comprehendet hanc, de qua tractamus. XXV. *Poſsitne eligi qui eſt irregularis ſolum ad Epiſcopatum.*

Vna verò differentia aſsignari poteſt inter irregularitatem integrã, ſeu ad omnes ordines, & partialem ad aliquos tantùm ex ſuperioribus: quòd prior ita reddit perſonam inhabilem, vt electio de illa facta, eo ipſo irrita ſit, quia eſt incapax iuriſdictionis ſpiritualis: at verò irregularitas partialis, v. g. ad ſacerdotiũ, vel ſacros ordines, licèt impediat, regulariter loquendo, electionem, non tamen reddit illam ipſo iure nullam: quia non reddit perſonã incapacem iuriſdictionis ſpiritualis, & alioqui nullum eſt ius expreſsè irritans talem electionem, neque ex vi ſolius connexionis ſequitur irritatio ipſo iure, ſed ſolum quòd poſsit irritari: quia conditio ſacerdotij, vt dixi n. 21. non eſt neceſſaria antecedẽter, ſed ſolùm conſequenter. Et hoc etiam poteſt aliquo modo colligi ex dict. c. *tuam*, dum ſignificat, in neceſsitate poſſe eligi huiuſmodi irregularem: in quo videtur ſupponi, illum non eſſe abſolutè incapacem talis dignitatis: Vnde etiam probabile eſt, in eo caſu non eſſe neceſſariam diſpenſationem ab homine conceſſam ad talem electionem, quia ſatis conceditur ex vi illius iuris: & ita intelligo quod Panormitanus, & alij ibi dicunt, talem perſonam XXVI. *Electio impediti irregularitate partiali non eſt ipſo iure irrita.*

tunc

tunc aſſumi diſpenſatiue, ſcilicet conceſsione, aut interpretatione iuris.

XXVII. *Irritabitur tamen niſi debito modo validetur.* Nihilominus tamen, vt talis electio rata, & firma maneat, neceſſarium erit, vt vel ſuperior diſpenſet in tali irregularitate, vel confirmet, aut conferat talem Prælationem cum facultate retinendi, & adminiſtrandi illam abſque ſacerdotio, vel ordinibus ſacris. Quocirca, ſi quis prædicto modo irregularis eligeretur ad huiuſmodi Prælationem etiam ſine neceſsitate, & poſtea priuſquam caſſaretur electio, obtineret diſpenſationem irregularitatis, fortaſſe iam non poſſet irritari electio, quia electio fuerat valida, licet infirma, ſolum ratione impedimenti, ad debitum vſum, & ad explendam obligationem talis dignitatis: ablato ergo impedimento, roboratur (vt ſic dicam) & firma manet electio. Maxime cum nullum ſit ius, quod directe præcipiat illam irritari, niſi exiſtente iuſta cauſa impediente ſacrum ordinem, argumento c.1. de ætat. & qualit.

XXVIII. Iam vero occurrebat hîc dicendum in particulari de nonnullis conditionibus, quæ perſonam frequentius ſolent reddere inhabilem ad huiuſmodi electionem; vt præcipue ſunt, defectus natalium quoad ortum illegitimum; defectus originis ex radice infecta macula hæreſis, apoſtaſiæ, vel Iudaiſmi, aut alterius ſectæ damnatæ, & infamia. Sed de his omnibus dixi late in materia de Irregular. diſp. 43. 48. 50. neque hîc aliquid nouum notatu dignum occurrit: niſi hoc ſolum, quod eſſe illegitimum impedit iure communi, iuxta cap. 1. de filijs Presbyt. ex quo plane habetur, etiam poſt profeſſionem religionis durare hoc impedimentum. An vero per Superiorem religionis diſpenſari poſsit, conſulenda ſunt ſpecialia priuilegia, nam iure cõmuni non poteſt: de quo infra à cap. 12. nonnihil attingemus. Secundum autem defectum non conſtat impedire ex vi ſolius iuris communis, & ideo ſpecialia iura religionum, vel Prouinciarum conſideranda ſunt, & ſeruanda. De tertia gloſſa in dict. c. *tuam*, verbo, *Non aſcendat*, dicit, infamiam non impedire Abbatiæ Prælationem: citat. c. *accedens*. d. 50. vbi Saturninus quidam Presbyter, qui pro crimine à ſacerdotij ordine erat deiectus, ſolicitudinem de monaſterijs gerere, & in eodem ſtatu manere permittitur; ſed ſi infamia talis ſit, quæ reddat perſonam irregularem ad ſacerdotium, conſequenter impedit hanc Prælationem, vt dictum eſt, quia coniuncta eſt cum ordine ſacerdotali: decretum autem illud Gregorij procedit iuxta antiquum ius, in quo Abbates eſſe poterant non ordinati; & ideo irregularis ad ordines per ſe non impediebat Prælationem, niſi in caſibus expreſsis. Eò vel maxime, quod non conſtat Saturninum illum fuiſſe Abbatem: imo veriſimilius eſt tantum habuiſſe miniſterium temporale, ſeu procurationem quorundam monaſteriorum, vt bene exponit Turrecremata ibi. Qui cenſet, etiam eo tempore non potuiſſe irregularem à ſacerdotio, eſſe Abbatem; quia non poſſet curam animarum monachorum exercere. Et ex illo quidem textu aliud non colligitur, vt bene ipſe explicat: tamen ratio eius non cogit, quia tempore Gregorij poterat eſſe Abbas ſine ordinibus ſacris, vt ſupra cap. 1. num. 3. oſtenſum eſt ex 1. Dialogor. cap. 4. & alijs teſtimonijs. Nihilominus veriſimilius eſt, infamem ſecundum ius Canonicum nunquam potuiſſe eſſe Abbatem, quia id eſt valde indecens, & repugnans tali muneri: nunc autem multo certius id eſt, quando hæc eſt propria ſpiritualis Prælatio. Sed de hac infamia videnda ſunt, quæ late tradidimus in fine quinti tomi, diſp. 48.

***

CAPVT IV.

De conditionibus eligentium dictum Generalem.

HActenus dictum eſt de conditionibus requiſitis ex parte eligendi: nunc dicendum ſecundo loco ſupereſt de eligentibus, quod breuius expediri poteſt. Primo enim dicendum eſt, electionem hanc pertinere ad ipſammet religionem, nam ſecundum commune ius eligere Prælatum alicuius congregationis, ad ipſam congregationem ſpectat, c. 1. de Electione, & cap. 2. 3. 4. & ſequentibus, 18. q. 2. vbi ſpecialiter de monachis agitur: & ſicut ſtatuitur, vt Abbas de eadem congregatione eligatur, ita etiam quod ab eadem congregatione. Atque hoc ius commune maxime receptum eſt in omnibus religionibus ſecundum iura ſpecialia quoad ſupremam Prælationem totius religionis, quia in illa erat moraliter neceſſaria electio, vt ſupra oſtendi c. præced. num. 2. non erat autem expediens vt eſſet ab externis, vt per ſe notum eſt. Quid autem requiratur, vt hæc congregatio ad hunc finem, ſeu effectum legitima ſit, maxime attendendum eſt ex conditionibus requiſitis in ſingulis eligentibus, de quibus ſtatim, & in authentica, ac ſufficiente eorum conuocatione, quæ maxime pendet ex propria inſtitutione, & modo ſingularum religionum. Nam in vnaquaque debet conuocatio fieri ab eo, qui ad illud munus deputatus eſt, authoritatemque habet ab ipſa religione, & ſimiliter conuocandi ſunt omnes etiam, qui iuxta ſtatuta vniuſcuiuſque religionis ſuffragium in illa habere poſſunt. I. *Prima aſſertio ſeu conditio, vt eligentes ſint de ipſa Religione.*

Secundo dicendum eſt, huiuſmodi eligentes debere eſſe profeſſos eiuſdem religionis, non tamen eſſe neceſſarium, vt ſint expreſſe profeſsi. Prior pars certa eſt ex eiſdem iuribus citatis 18. q. 2. vbi monachis committitur ſui Abbatis electio, *Quem ſibi* (ait Gregorius ibi cap. 5.) *propria voluntate concors fratrum ſocietas elegerit*: nomine autem fratrum intelliguntur, qui iam per profeſsionem facti ſunt religioſi. Expreſſum vero ius eſt in cap. *ex eo*. § *in Eccleſiis*. de Elect. in 6. & in cap. *indemnitatibus*, idem circa electionem monialium præcipitur, vbi gloſſæ & Doctores conueniunt. Denique ita habet omnium religionum conſuetudo. Ratio etiam id exigit, quia nouitius non eſt verum membrum illius corporis: ergo nec ius eligendi habere poteſt. Præterea rationes fere omnes, propter quas nouitius non poteſt eligi in Abbatem, probant non poſſe eligere. De quibus videri poteſt cap. *cum in magiſtrum*, de Electione, ſcilicet quia non debet eſſe prius magiſter, quam diſcipulus; & quia nouitius non ſatis eſt expertus religionem, nec poteſt habere ſufficientem notitiam perſonarum. Alteram partem docet expreſſe gloſſa in cap. *nullus*. & in cap. *ex eo*. verb. *Tacite*, & cap. *indemnitatibus*, verb. *Tacitè*, de Elect. in 6. & probatur ſufficienter ex dictis iuribus: nam in primo ſolum poſtulatur expreſſa profeſsio in eligendo; tacetur autem de electore; ius autem nouum non mutat, vel limitat antiquum, niſi in eo, quod exprimit: in alijs vero iuribus expreſſe requiritur ſub disiunctione profeſsio tacita, vel expreſſa: ergo quælibet earum ſufficiet. Ratio autem eſt, quia vtraque eſt vera profeſsio. Dices, Cur potius in eligendo, quam in electore requiritur, quod profeſsio fuerit expreſſa? Reſpondetur, hoc pendere ex iure poſitiuo, & ideo voluntatem legiſlatoris eſſe nobis pro ſufficienti ratione: illum autem mouere potuit, quia plus multo eſt eligi in Prælatum, quam eligere, ideoque plures conditiones in eo requiruntur. Item, quia, vt quis habeat ius eligendi, ſatis eſt, quod vere ac ſubſtan- II. *Secunda aſſertio vt ſint profeſſi.* *Dubium explicatur.*

ſubſtantialiter ſit membrum communitatis, ſeu religionis: quod non minus tenetur perpetuo obedire Prælato, quam reliqui; hunc autem ſtatum tam vere ac proprie habet per profeſsionem tacitam, ſicut per expreſſam; vt autem eligatur in caput, id ſatis non eſt, propter alias rationes ſuperius allatas.

III. Tertio dicendum eſt, neceſſarium eſſe, vt electores ſint clerici, & in ſacris conſtituti. Prior pars probari poteſt ex dict. cap. *ex eo. §. in Eccleſiis.* de Elect. in 6. ibi, *Conuerſi laicicum clericis electionibus intereſſe non debent* (ſcilicet) *in Eccleſiis regularibus, vel monaſteriis.* circa illa autem verba aduertit gloſſa, ex vi illorum non excludi monachos profeſſos, etiam non ordinatos, ſi ad ordines tendant, quia illi non vocantur *conuerſi*, ſed propriiſsime monachi: vnde quanuis pro tunc ſint laici, id eſt, nondum clerici ordinati, nihilominus non poſſunt dici *conuerſi laici*; non ergo ſub illis verbis comprehenduntur. Et ad hoc confirmandum refert varia iura, quæ ſolum probant, per nomen *monachi* comprehendi fratres non clericos; quod ſatis à nobis eſt in ſuperioribus confirmatum. Imo iuxta morem antiquum, etiamſi nunquam ordinati eſſent, *monachi* vocabantur: quin etiam nunc exiſtimo interdum accipi hanc vocem in tam lata ſignificatione, vt conuerſos vere profeſſos comprehendat, c. *canonica.* de ſent. excommunicat. At vero è contrario nomen *conuerſi* re vera non ſolet attribui monachis ex eo tantum, quod ordinati non ſint, ſed ex eo, quod ſunt in gradu, in quo ad ordines non deputantur, licet ſint vere religioſi, Geminianus in c. *exceptionem*; de priuilegijs, in 6. & alij communiter. Quocirca ſtando in proprietate dictorum verborum, videtur vera ſententia gloſſæ, quam ſumpſit ex Innocentio in c. 2. de inſtitutionibus; & idem ſentiunt Abbas, cap. 1. de Procuratoribus, n. 9. Felinus in cap. *non dubium.* de ſenten. excomm. n. 3. verſic. *Secunda concluſio.* Dicet vero aliquis, ſaltem præſuppoſitiue colligi hanc partem ex illo textu, quatenus dicit, conuerſos laicos non eſſe admittendos ad electionem ſimul cum clericis: ſupponere enim videtur faciendam eſſe à clericis. Sed hoc etiam non cogit, nam licet ſupponat, vbi ſunt clerici faciendam eſſe ab illis; non tamen à ſolis illis: nam, ſi hoc ſupponeret, non oporteret decretum facere de excludēdis conuerſis laicis: vnde potius retorqueri poteſt argumentum in contrarium, colligendo ab ſpeciali, vel ex illo principio, quod *exceptio firmat regulam in contrarium.* nam ibi Pontifex volens excludere eos, qui cum clericis admittendi non ſunt ad electionem, ſolum excludit conuerſos laicos: ergo virtute admittit omnes alios profeſſos, qui monachi ſunt, & non tantum conuerſi. Et inter eos poteſt optima ratio differentiæ aſsignari: nam alij religioſi, quanuis non ſint ordinati, poſſunt eſſe literati, & maiorem rerum notitiam habere, quæ ad huiuſmodi electionem ſolet eſſe neceſſaria.

Inſtantia remouetur.

IV. Igitur ex antiquo iure nihil inuenio, quod illam priorem partem ſufficienter probet: imo Innocentius ſupra aperte dicit, ius eligendi cadere in monachum laicum. Et idem ſentit Panormit. cap. 2. de Inſtitutionib. n. 5. Quorum ſententia maxime procedit ſecundum ius antiquum, quando monachi, etiam ipſi Abbates, erant laici, tunc enim clarum eſt, electionem Abbatum potuiſſe fieri à monachis laicis, etiamſi inter eos eſſent aliqui clerici; quia hoc erat accidentarium; & quia per talem electionem non conferebatur iuriſdictio ſpiritualis, vt ſupra declaraui. Nunc autem quando Abbas religionis eſt proprius Prælatus, & iuriſdictionem ſpiritualem habet, videtur ex alio principio requiri, vt eligentes omnes, clerici ſint, quia ius eligendi ad huiuſmodi Prælationes non cadit in laicum, vt dicitur in c. *ſacroſancta.* & c. *Meſſane*, de Electione. Et quanuis illi textus poſsint intelligi de laicis omnino ſecularibus, quia in caſibus illorum textuum de illis erat ſermo, & rationes etiam ad illos maxime pertinent; nihilominus cum hæc electio munus quoddam ſpirituale ſit, videtur ſatis probabile, regulam ipſam extendendam eſſe ad omnes laicos. Quia, vt ſupra notaui, & initio materiæ de Cenſuris, cum iura dicunt, ſpiritualem adminiſtrationem, vel electionem non eſſe committendam laicis, laicorum nomine comprehenduntur etiam religioſi non ordinati: ergo, cum hæc electio ſit aliquo modo actus iuriſdictionis, vel ſaltem adminiſtrationis ſpiritualis, videntur ab illa excludendi omnes laici quantumuis monachi ſint. Et conſequenter poſſet probabiliter ſuſtineri, ad eos etiam extendi dict. cap. *ex eo.* nam, licet conuerſorum nomine in rigore non veniant monachi; nihilominus quæ negantur conuerſis, non quia conuerſi ſunt, ſed quia laici ſunt, videntur conſequenter negari etiam laicis; huiuſmodi autem videtur eſſe in præſenti actus eligendi ſpiritualem Prælatum: non enim negatur conuerſis eo, quod ad inferiora & tēporalia officia ſint deſtinati; id enim humilitati religioſæ conſentaneum non eſſet, nec ſolum vel præcipue quia non ſunt literati, quia hoc ex ſe non obſtat huiuſmodi electionibus, ſed maxime neceſſaria eſt prudentia, & experientia, quæ in his conuerſis ſæpe non eſt, & multis clericis deeſſe poteſt, imo & ſcientia, ſeu doctrina. Negatur ergo, quia *laici* ſunt; hæc enim eſt proprie & per ſe cauſa, quam ius debet attendere: ergo quoad hoc comprehenduntur omnes religioſi, ſeu monachi, qui laici ſunt.

Vnde nunc ſunderi poſſit.

Certius autem probatur illa prior pars ſimul cum poſteriori ex Clement. *Vt ij*, de ætat. & qualit. vbi Pontifex ſtatuit, *Vt nullus de cætero in Eccleſiis Cathedralibus, vel collegiatis ſecularibus, vel regularibus vocem in Capitulo habeat, etiamſi hoc ſibi ab aliis libere concedatur, niſi ſaltem in ſubdiaconatus ordine fuerit conſtitutus.* Quod decretum comprehendit ſine dubio monaſteria regularium, qui ad diuina officia deſtinati ſunt; & eorum Capitula, vt ex ipſo textu conſtat, & ex omnium expoſitione. Vnde fit à fortiori comprehendi ſub hac lege capitula Prouincialia, vel Generalia talium religionum: nam, ſi particularis Conuentus eſt proprium regulare collegium, ratione cuius talis Eccleſia collegiata dicitur; multo magis tota prouincia, vel tota religio conſtituit vnum Collegium, cuius Capitulum in hac deciſione comprehendatur. Deinde, per hoc decretum excluduntur omnes non ordinati in ſacris, ne vocem in Capitulo habeant, & conſequenter ne poſsint eligere: nam hæc eſt vna, & forte potiſsima ex his vocibus, quæ haberi poſſunt in Capitulo. Loquitur autem ſpecialiter illa lex (quantum ad noſtrum propoſitum nunc ſpectat) de proprijs monachis, ſeu religioſis, qui ad diuina officia ſunt deſtinati, quique ex vi ſui gradus debent ad ſacros ordines promoueri, vt patet ex principio, & ex ratione illius textus, *Vt ij, qui diuinis officiis ſunt mancipati, vel mancipabuntur in poſterum, ad ſuſcipiendos ſacros ordines propterſius inducantur*, &c. Vnde colligit Panormitanus, ex vi illius textus non excludi à Capitulo conuerſos, quia illi non ſunt diuinis officijs deſtinati; ſed ad noſtram præſentem quæſtionem id non refert, quia non agimus de priuatione vocis in Capitulo quoad omnes actus, ſed ſolum quoad electionem, à qua iam ſupponuntur excluſi conuerſi ex alio capite. V.

VI. Inquirunt autem ibi gloſſa & Doctores duo, quę breuiter expedire neceſſariū eſt. Primum eſt; Quid ſi aliquis non erat ordinatus in ſacris tempore vacationis, tempore autem electionis iam ordinatus ſit? Reſpondetur, poſſe habere ſuffragium, quia ille eſt ha-

Primum dubium circa prædictã conditionem enodatur.

eſt habilis tempore electionis, & hoc ſufficit: nec enim in illo capite poſtulatur, vt ante vacationem ſit ordinatus, ſed ſolum, vt non admittatur in Capitulum niſi ſit ordinatus: quod varijs iurib. confirmant gloſſa & Panormitanus ibi. Sed ratio facta, eſt ſufficiens. Ob quam etiam, ſi quis non eſſet profeſſus tempore vacationis, tempore autem electionis iam eſſet profeſſus, poſſet, & deberet ad electionem admitti, quantum eſt ex hoc capite: quia nullo iure ſtatutum eſt, vt profeſſio antecedat vacationem, neque etiam quod profeſſio debeat antecedere electionem certo aliquo tempore; ſed ſolum quod facta ſit, vt patet ex dict. c. *ex eo.*

VII. *Secundum dubium cui per distinctionem fit ſatis.* *Primum membrum distinctionis.*

Altera dubitatio eſt, quid ſit dicendum de eo, qui ordinatus ſit in ſacris ante legitimam ætatem, videtur enim eſſe inhabilis ad electionem, quia lex poſtulans ordinem ſacrum, conſequenter poſtulat legitimam ætatem ad illum: ergo, quidquid horum deficiat, non ſit perſona habilis. Reſpondetur, duobus modis poſſe aliquem ordinari in minori ætate: primo ex priuilegio, atque adeo legitime, & tunc non dubito, quin talis perſona poſſit habere ſuffragium, quia habet omnia requiſita ab hac lege, & modo licito abſque vlla culpa. Item, ille non ſolum recipit ordinem, ſed etiam executionem ordinis: ergo. Nec ratio facta obſtat, quia hæc lex non poſtulat directe & per ſe ætatem, ſed ſupponit illam, quantum à lege poſtulatur. Vnde fit, vt licet diuerſis temporibus leges canonicæ maiorem, vel minorem ætatem requiſierint ad ſubdiaconatum, quælibet earum ſufficiens fuerit ad habendum vocem in Capitulo, ſuppoſito ordine: ita ergo ſi per diſpenſationem minor ætas ſufficit ad illum ordinem, ſufficiet etiam ad habendum ſuffragium. *Alterum membrum.* Alio modo poteſt quis ordinari ante ætatem legitimam illicite ac ſubreptitie, & tunc certum eſt iuſte poſſe priuari ſuffragio per ſententiam, quia poteſt ſuſpendi: an vero ſit ipſo iure priuatus, & inhabilis ad talem electionem, pendet ex generali quæſtione, an ſit ipſo iure ſuſpenſus, quam tractaui late in tom. 5. diſp. 31. ſect. 1. à num. 22. agens de ſuſpenſione; licet enim iuxta antiquum ius non eſſet ipſo facto ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus, vt affirmat Panormitan. dict. Clement. num. 8. nihilominus iuxta nouum ius ipſo facto ſuſpenſus manet, & hac ratione inhabilis ad electionem. Eſt autem aduertendum, hanc ſuſpenſionem eſſe ſpecialem pœnam, quæ ſi per aliam legem impoſita non eſſet, ex vi dictæ Clementinæ non induceretur. Vnde ſi quis propter bonam fidem excuſaretur à culpa in tali ordinatione, & conſequenter à pęna, poſſet tuta conſcientia ferre ſuffragium, quia reuera habet conditionem ordinis ſacri requiſitam in dicta Clementina, & nullum habet impedimentum canonicum: nam defectus ætatis per ſe non eſt impedimentum ad electionem, eſto ſit impedimentum ad executionem ordinis, ſi ante impletam legitimam ætatem cognoſcatur. Quia, vt dixi, lex nihil de ætate diſponit in ordine ad electionem. Et ita tenet expreſſe Panorm. cum Paulo contra quandam gloſſam dicto n. 8.

VIII. *Defectus dicta conditionis clericatus irritat vocem.*

Tandem quæri hìc poteſt, an hæc conditio ſit de ſubſtantia electionis, ita vt ſuffragium datum à non ordinato in ſacris, nullum ſit, vel ſolum ſit prohibitum. Sed hoc nullam habet dubitationem, ſi illa verba expendantur, *Nullus vocem in Capitulo habeat, niſi,* &c. nam illa verba non ſolum prohibent, ſed etiam tollunt omnem facultatem & poteſtatem, ideoque non eſt dubium, quin tale ſuffragium nullum ſit, quia perſona eſt inhabilis ad illud ferendum. Quod non ſolum eſt verum, quando ipſa perſona per fraudem ſe ingerit, ſed etiam, ſi à toto Capitulo admittatur, vt ibi gloſſa notauit, verb. *Concedatur*, & verbo, *Nullo modo.* Et probatur ſufficienter ex verbis illis textus, *etiam ſi hoc ſibi ab alijs libere concedatur*, quia per hæc verba irritatur talis conceſſio, quandoquidem ea non obſtante, alius remanet ſine voce in Capitulo ex vi illius legis. Imo addit gloſſa ibi, neque Epiſcopum poſſe in hoc diſpenſare, quod veriſsimum credo; ſed id omitto, quia in præſenti caſu nunquam poteſt occurrere neceſsitas talis diſpenſationis; & eadem ratione omitto caſum alium, ſi contingeret nullum eſſe ordinatum in ſacris: nam in præſenti contingere non poteſt, agimus enim de religionibus monachorum, & clericorum prout nunc ſunt in vſu Eccleſiæ: nam ſi quæ ſit religio mere laicorum, vt poteſt eſſe militaris, vel hoſpitalaris, & in illa fiat electio, non eſſet neceſſaria hæc conditio, vt omnes Doctores aduertunt in dict. cap. *ex eo.* & dicta Clement. de ætat. & qualit. & ex ipſis iuribus ſatis colligitur. *Excipe religionem pure laicorum.*

IX. *Quarta aſſert. vt nullus elector ſit cenſuratus.*

Quarta conditio generalis aſsignari poteſt, vt elector non ſit per excommunicationem, vel aliam ſimilem cenſuram, aut Eccleſiaſticam inhabilitatem ſuſpenſus à munere eligendi, quod generale eſt omnibus electionibus Eccleſiaſticis, de qua in diſp. 14. de cenſur. ſect. 2. à num. 6. & ideo illam omitto. Videri poteſt Abbas in cap. *illa quotidiana.* n. 7. & in cap. *Cumana.* in fin. de Elect. & in cap. vlt. de Procuratorib. num. 3. vbi late tractat aliam quæſtionem, an inhabilitas vnius electoris reddat nullam totam electionem; vel ſuſtineatur propter habiles, quæ etiam generalis eſt, & ideo illam omitto. Pro regula enim tenendum eſt, *Vtile per inutile non vitiari*; & ita in præſenti inhabilitatem vnius, vel alterius non nocere, quando alij non conſenſerunt, nec voluntarie admiſerunt excommunicatum, vel alium ſimilem, cuius defectum ſupplere non poterant, tunc enim conſpiratio illa reddet vitioſam totam electionem, non vero priuata malitia vnius. Et ita ceſſat nunc quæſtio, quam late tractant Innoc. Ioan. Andr. Panormit. & alij dictis locis, ſi excommunicatus ſit occultus, an poſsit, ratione illius, irritari electio: nam hodie facile hoc expeditur, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, quæ nullum fauorem concedit excommunicato, concedit autem alijs ne illum vitare teneantur. Et ideo ille ſemper peccat, ſe ingerendo ad electionem: alij vero non peccant illum non reprehendendo, quanuis poſsint, quia non tenentur illum vitare, aut repellere; & ideo ex hac parte non erit nulla electio.

CAPVT V.

De forma prædictæ electionis Generalis, vbi late exponitur textus c. quia propter. de Elect.

I. *Ius canonicum præſcribens formam eligendi Eccleſiaſticum Prælatum abſolute ſumptum.*

Tertio loco, vt creatio Prælati valeat, neceſſarium eſt, vt debita forma electionis ſeruetur. Circa quam duo potiſsimum iura ſunt obſeruanda, ſcilicet cap. *quia propter*, de Electione. nam licet caput illud generalius loquatur, ſine dubio comprehendit hanc electionem, de qua modò agimus. Nam, iuxta communem interpretationem, diſpoſitio illius textus habet locum in electionibus Abbatum Eccleſiarum regularium, quæ etiam dicuntur viduatæ, & ſine paſtore relinqui, mortuo, vel deficiente Abbate, cap. *ne pro defectu*, eod. tit. per diſpoſitionem autem dicti cap. *quia propter*, prouidetur omnibus *Eccleſiis viduatis*, vt in eodem textu dicitur: ergo comprehēdit illa diſpoſitio electionem Abbatum regularium: ergo & in omnibus Prælatis localibus religionum, qui licet non vocentur Abba-

Abbates, fere ſolo nomine differunt quoad munus, ad quod eliguntur: ergo à fortiori idem dicendum eſt de electione Prælatorum regularium altiorem ſeu vniuerſaliorem habentium iuriſdictionem; & maxime de electione ſupremi Prælati. Et hæc eſt communis doctrina Doctorum in dict. cap. *quia propter.* Aliud ius eſt ſpecialiter pro Regularibus editum in Concilio Tridentin. ſeſſ. 25. cap. 6. de Reformat. regularium, vbi expreſſe declaratur, comprehendi electiones Superiorum omnium, Abbatum, Officialium, Generalium, imo & Abbatiſſarum ſeu Præpoſitarum. Vbi tamen conſiderandum eſt, non præcipi, vt hi omnes per electionem fiant, ſed, vt, vbi fiunt per electionem, talis modus in electione ſeruetur.

Ius ſpeciale pro Prælatis Regularibus eligendis.

De forma antecedente electionem.

II. *Prima conditio vt antecedat conuocatio ſuffragantium.*

Ad tria ergo capita reducuntur omnia, quæ in iuribus illis ſtatuuntur. Quædam enim præcedunt, alia comitantur, alia ſubſequuntur electionem. Ad primum caput pertinent illa verba c. *quia propter. Cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, qui debent, & volunt, & poſſunt commode intereſſe, aſſumantur tres de Collegio fide digni, qui ſecrete, & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant.* Ex quibus verbis primo colligitur, neceſſarium eſſe ad legitimam electionem, vt omnes, qui habent ius eligendi, conuocentur, ſi commode fieri poſſit: nam ſi non fuerint vocati, non poterunt moraliter eſſe præſentes, etiamſi velint; quod tamen in prædicto iure poſtulatur. Et expreſſius ponitur hæc conditio in c. *coram.* de Electione. & ſumitur ex c. *bona memoria.* 2. & cap. *cum inter.* 2. eod. tit. & c. *quod ſicut.* eod. tit. Non eſt autem ita neceſſarium vt adſint omnes, qui ius habent eligendi, quia non coguntur eligere, ſed ſi velint, vt ex prædictis verbis aperte conſtat. Vnde fit, non tantum neceſſarium non eſſe, vt omnes, qui poſſunt ferre ſuffragium, præſentes ſint; verum etiam nec maior illorum pars: quia poteſt maior pars nolle adeſſe, & tunc non eſt impedienda electio contra intentionem illius cap. quæ in principio eius explicatur: poterit ergo celebrari ab his, qui præſentes fuerint. Dices, hoc eſſe contra rationem electionis, quæ debet eſſe à maiori parte. Item omnes, qui habent ius ſuffragij, debent adeſſe; ergo iniuſte agunt, ſi nolunt adeſſe: non ergo pro illorum voluntate debet fieri electio à paucioribus. Item, quid, ſi omnes, vel fere omnes nolint venire, quomodo fiet electio?

Ad primum. Ad primum reſpondetur, electionem debere fieri à maiori parte eorum, qui præſentes ſunt, & actu ferunt ſuffragium, vt ſtatim ex eodem textu dicetur, non omnium, qui poſſunt ferre ſuffragium, quia parum confert poteſtas, ſi non reducatur in actum. *Ad ſecundum.* Ad ſecundum dicitur, illud verbum, *debent,* ex parte electorum non dicere obligationem, ſed ius, ita vt reſpectu eorum paſſiue potius, quam actiue interpretandum ſit: nam illis debetur ſuffragium, ſi velint illud ferre, licet ipſi non teneantur; & ideo non iniuſte agunt nolendo, nec contra debitum electionis.

Hoc autem intelligitur ex vi iuris communis, nam ex iure ſpeciali poterit imponi obligatio, vel etiam ex præcepto Superioris, ſi ita expediat.

Ad tertium. Vnde ad tertium dicitur, in eo caſu ad prouidentiam Superioris pertinere facere, vt conueniens numerus electorum congregetur, quantum potuerit, & ad bonum religionis expedire cenſuerit. Quod ſi non valuerit aliquem numerum cogere, deuoluetur electio, ſeu prouiſio Eccleſiæ ad Superiorem, vt Canoniſtæ communiter aiunt: in noſtro autem caſu ad Summum Pontificem pertinebit, ſi religio exempta ſit, quia tota religio non habet extra ſe Superiorem aliquem, per quem poſſit ei de capite prouidere, quando ipſa vel ſua culpa negligens eſt, vel propter impedimenta impotens ad illud eligendum.

III. *Dicta conuocatio debet eſſe moraliter poſſibilis.*

Vnde etiam conſtat quomodo hæc conuocatio electorum facienda ſit: quod voluit explicare Pontifex in illo verbo, *Et poſſunt commode.* nam hæc commoditas, vt Doctores dicunt, & ratio poſtulat, magis ex parte Eccleſiæ, ſeu communitatis, quam ipſorum electorum ſpectanda eſt. Interrogari autem poteſt, qualis, vel quanta eſſe debeat hæc commoditas, quæve difficultas vocandi aliquem excuſet. Item, an oporteat vnumquenque in particulari, vel ſufficiat publicum edictum proponere, die & hora in particulari aſsignatis. Reſpondeo, in his circumſtãtijs nihil eſſe iure communi diſpoſitum: nam in dict. c. *quia propter,* nihil de hoc dicitur, & in nullo alio aliquid de forma eligendi præſcribitur; & ideo inprimis ſeruanda ſunt iura ſpecialia, per quæ ſolent hæc eſſe definita. Deinde iuxta c. *cum inter vniuerſas,* de electione, vbi ius ſcriptum defuerit, ſeruanda eſt conſuetudo, præſertim in modo conuocandi per admonitionem, ſeu vocationem ſingulorum, vel per generalem publicationem, ſolitam fieri tali loco, aut modo, vel per ipſam legem & conſtitutionem, qua ipſo iure (vt ſic dicam) ſolent vocari electores: quod in noſtro caſu maxime locum habet in his religionibus, vbi Prælatio Generalis temporalis eſt, & certo, ac per legem definito tempore vacat, & ſucceſſoris electio certo etiam die, & loco fit. Vbi autem vel tempus, vel locus ſunt incerta, vel certe vacatio ipſa, quia non contingit niſi per mortem, neceſſe eſt conuocationem ſigillatim fieri per omnes Prouincias, vel Prælatos Generali immediatos, vt per eos ad omnes, qui ſuffragium habent, perueniat. Vnde in his difficultas illa, vel diſtantia, quæ per ſe eſt coniuncta cum tali electione, non conſideratur, nec cenſetur eſſe contra commoditatem electionis: debet ergo eſſe extraordinaria. Vnde, quando talis eſt, quę nec à lege conſiderari potuit, nec per conſuetudinem iudicari, prudenti arbitrio relinquendum eſt, nulla enim alia regula certa ſtatui poteſt: in eo autem iudicio ferendo maxime attendendum eſt, ne propter dilationem electionis communitas detrimentum patiatur. Et hæc eſt communior ſententia in c. *coram.* de electione. & ſumitur ex c. *cum inter vniuerſas.* eod. tit.

An fieri debeat ſingulatim.

IV. Præterea ponderanda ſunt illa verba, *præſentibus omnibus*: nam ex eo conſtat, electionem canonicam debere fieri in communi congregatione, in qua præſentes adſint omnes electores; non enim iure communi permittitur fieri electio, niſi *communiter celebrata,* vt explicatur in c. *in Geneſi.* De Elect. dicitur autem communiter celebrari, quando in vno loco omnes electores conueniunt; ſingulariter autem fieri diceretur, quando ſinguli in ſuis domibus, vel Prouincijs manentes, ſuffragia mitterent. Ratio autem huius conditionis eſt, vt electio poſſit fieri cum maiori examine, & cognitione perſonarum, & cum maiori certitudine tam ſuffragiorum, quam meritorum eligendi. Addit Panormit. in dict. c. n. 12. hoc ſequi ex alio generali principio, quod ea, quæ fiunt ab Vniuerſitate, vt Vniuerſitas eſt, debent fieri per congregatos in vnum. Et idem habet gloſſa in c. *cum omnes.* de conſtitutionib. vbi idem Abbas n. 8. latius id confirmat. & eſt per ſe valde conſentaneum rationi, quia tunc proprie operatur Vniuerſitas per modum vnius corporis, quãdo eſt congregata in vnum ad talem actum, & more ſolito, & non aliàs; at vero electio eſt actio Vniuerſitatis tanquam vnius corporis habentis poteſtatem ad conſtituendum ſibi caput.

V. Vnde colligo hanc conditionem eſſe ſubſtantialem.

Probatur, quia, ſi illa deficiat, reuera non eſt electio, neque actio communitatis vt ſic, iuxta rationem proxime factam: ergo non eſt valida: ergo cōditio ſubſtantialis eſt. In præſenti enim illa conditio ſubſtantialis vocatur, ſine qua non poteſt actus moralis valide fieri ſub tali ratione. Sed obijcit Panormitanus, quia abſentia aliquorum per cōtemptum, id eſt, quia ſine cauſa vocati non ſunt, non inducit nullitatem electionis, cap. *Ecclesia.2.* de Electione. ergo præſentia non eſt de ſubſtantia. Confirmatur, nam ſi electio fiat in abſentia alicuius, qui iniuſte vocatus non eſt, & ille poſtea conſentiat, id ſatis eſt, vt valida ſit electio, ex eodem textu, & communi ſententia: ergo præſentia non eſt de ſubſtantia. Tandem, aliquis abſens, & impeditus poteſt admitti ad ſuffragium ferendum: ergo. Reſpondetur, obiectionem procedere in diuerſo ſenſu. Aliud eſt enim loqui de vocatione omnium electorum, vt præſentes fiant ad ſuffragium ferendum: aliud de præſentia eorum, qui de facto ſuffragium ferunt. Nos hîc non loquimur de vocatione, nec dicimus eſſe de ſubſtantia, vt fiat de omnibus ac ſingulis, qui ius habent ſuffragij, nullo excepto: ſed agimus de ipſamet electione, & ad eam dicimus eſſe omnino neceſſariam & ſubſtantialem præſentiam electorum: quod ratio facta plane cōuincit. Obiectio autem Panormitani procedit de vocatione in priori ſenſu, & in eodem negat ipſe præſentiam eſſe de ſubſtantia, præſentiam nimirum omnium, qui ferre poſſunt ſuffragium: quod verum eſt, quia, licet aliqui deſint, etiam iniuſte, valida erit electio donec irritetur, dummodo ſufficiens numerus electorum conuocatus ſit: nam ſaltem requiritur, & eſt de ſubſtantia, vt duæ partes electorum conuocentur, aliàs non cenſeretur Vniuerſitas conuocata. De qua re videri poteſt Bartolus in l. *omnes populi.* ff. de iuſtit. & iur. quæſtione 3. Panormitanus in cap. *in cauſis.* de Electione, vbi contra eundem Bartolum docet, non eſſe neceſſarium, vt duæ partes adueniant cum effectu: nam eo ipſo, quod vocantur, & contemnunt venire, amittunt ius ſuum, & perinde reputantur ac ſi non eſſent de numero eligentium, cap. *cùm nobis.* de Elect. & ideo qui ſuperſunt, etiamſi pauci ſint, cenſentur eſſe Vniuerſitas electorum. Quod cenſeo habere locum, quando non duæ partes tantum, ſed omnes, qui debent & poſſunt habere ſuffragium, eſſent ſufficiēter vocati, & plures deficerent tranſacto præfixo termino: nam ſi duæ tantum partes eſſent vocatæ, & poſtea ex eis multi voluntarie deeſſent, profecto congregati non ſufficerent, nec tunc dici poſſet Vniuerſitas ſufficienter vocata. Sed hæc generalia ſunt, & ideo ſufficit illa breuiter attingere.

VI. Ad confirmationem priorem, de illo, qui vocatus non fuit, & poſtea conſentit, reſpondetur, illum proprie non conferre valorem electioni; iam enim facta, & valida ſupponitur: ſed quaſi cedit iuri ſuo, quo poſſet illam infirmare, & irritationem eius poſtulare; & hoc modo confert firmitatem quandam electioni iam factæ. Propter hoc ergo non eſt eadem ratio de illo conſenſu: nam illud non eſt proprium ſuffragium, ideoq; ad illud præſtandum non eſt neceſſaria præſentia ex vi prædictæ formæ, ſeu iuris. Nec ego inuenio aliud, in quo talis conditio ad illum conſenſum præſtādum exigatur: poterit ergo quis abſens, & in ſuo loco manens, conſenſum illum præſtare poſt factam electionem; ſicut poſſet ante electionem vocatus non venire, & cedere iuri ſuo. Solum ergo eſt differentia, quòd ſi prius vocetur, & contemnat venire, iuſte, valide, ac firmiter ſine illo fit electio: ſi autem ipſe contemnitur, & non vocatur, iniuſte fit electio, & poteſt irritari, quanuis valida ſit. Ad aliam confirmationem de abſente impedito, in eodem c. *Quia propter.* §. *Illud.* diſponitur quid faciendum ſit; & in ſumma dicitur, eum, qui ita eſt abſens, & diſtans, vt vocari non debeat, nullo modo poſſe ferre ſuffragium, quia reputatur tanquam nullum habens ius: ſi autem conuocandus eſt, ipſe autem allegat, ſe eſſe iuſte impeditum, primùm omnium debet ſufficienter veritatem impedimenti oſtendere, aut cōfirmare, & tunc poterit vices ſuas committere alicui ex alijs electoribus. Et ita, licet ipſe ſit abſens, non concurrit ad electionem vt abſens, ſed vt præſens: nam ſicut per alium concurrit, ita per alium præſens eſt.

VII. *Tertia conditio, vt aſſumantur tres, qui ſuffragia exquirant.*

Vlterius principaliter ſtatuitur in dictis verbis, vt ante electionem aſſumantur tres, qui ſingulorum vota exquirant. Circa quam partem multa tractari poſſunt, quæ breuiter inſinuabo, quia res non eſt propria religionum, quanuis ab eis participetur. Primum quomodo hi tres aſſumendi ſint: nullus enim certus modus ibi præſcribitur, & fortaſſe ob hãc cauſam vſus eſt Pontifex generali verbo aſſumendi, & non dixit eligendi, vel aliud ſimile. Ordinarius autem modus, ac fere moraliter neceſſarius, eſt per electionem, quia vbi perſonæ non ſunt deſignatæ, per legem, nec ex vi alicuius muneris, ſed per conſenſionem plurium deſignandæ ſunt, ibi neceſſaria eſt electio. Vnde ad eligendos illos tres non oportebit hanc formam ſeruare, ne procedatur in infinitum: arbitrario ergo modo fiet; nec enim illa forma neceſſaria eſt ad omnes electiones, ſed Prælatorum tantum, vt dixi. Poſſet autem vel conſuetudine, vel lege ſtatui, vt electio illorum trium non pertineret ad totam congregationem, ſed ad quatuor, vel quinque antiquiores, vel digniores ratione officij, aut alterius conditionis: hoc enim nulli iuri repugnat. An vero poſsit lege, vel conſuetudine introduci, vt ſine vlla electione deſignatæ ſint hæ tres perſonæ, per conditionem antiquitatis, vel officij, &c. dubitari poteſt, quia in illo textu dicitur, *aſſumantur tres de Collegio fide digni.* Per quæ verba videtur committi præſentibus examen, & cognitio de tali qualitate perſonæ. Nihilominus oppoſitum video in praxi ſeruari, iuxta ſpecialia ſtatuta, vel iura, quæ non cenſentur contraria huic communi iuri. Vel quia perſonæ deſignatæ per legem præſumuntur eſſe fide dignæ, ordinarie enim deſignari ſolent, quæ ratione muneris, vel antiquitatis digniores cenſentur; vel certe, quia nunquam excluditur conſenſus tacitus, vel expreſſus præſentium in tali congregatione, quia illis non negatur ius ſuſpicionem obijciendi, ſi talem perſonam non reputent fide dignam. Imo addit Panormitanus, quòd licet abſque adminiculo iuris, vel conſuetudinis tres de congregatione ſua ſponte aſſumerent munus illud, eo ipſo, quòd alij tacerent, cenſerentur virtualiter aſſumpti. De quo ego dubito, ſaltem quoad forum externum, quia merito præſumerentur id facere per potentiam, & alios tacere magis inuitos, quàm volentes.

Quomodo aſſumendi per vota, ne, an modo alio.

VIII. *Sit ne ſubſtantiale vt hi tres ſint de Collegio Electorum.*

Secundo inquiri poteſt, an ſit de ſubſtantia huius conditionis, vt hi tres aſſumpti ſint de Collegio electorum. Nam gloſſa, & nonnulli Doctores dixerunt, hoc non eſſe ſubſtantiale. Sed certe repugnant textui, vt melius conſiderarunt Innocen. Hoſtien. Panormit. & alij. Nam ibi expreſſe dicitur, vt hi tres ſint de Collegio, & poſtea ſubditur, *aliter electio facta non valeat.* Item, quia hæc conditio eſt valde neceſſaria, vt electio conuenienter fiat, qa fidelius hoc munus exercebitur per eos, ad quos ſpectat electio. Et ob eandem cauſam oportet, vt hi ſint de Collegio, id eſt, de numero eligentium: hic n. eſt planus ſenſus illius textus. Itaque, ſi electio ſit, v.g. in Ordine Minorū, non ſatis eſt, vt eligātur tres de eo-

de eodem Ordine, vel de eadem prouincia, &c. ſed oportet, vt ſint tres ex his, qui vocem habent in Capitulo. Addit Panormitanus etiam eſſe de ſubſtantia vt ſint tres, & non plures, nec pauciores. Quod quidem de paucioribus mihi certum videtur, quia eſſet expreſſe contra formam, & contra certitudinem ſcrutineæ. De pluribus autem, merito dubitari poteſt, quia illud non eſſet contra verba formæ, quia vbi ſunt quatuor, ſunt etiam tres: nec contra finem, quia augmentum numeri potius reddit certiorem, & ſecuriorem fidem electionis. Dices, eadem ratione poſſent aſſumi quinque, & ſex, & ita in quocunque maiori numero; multo ergo magis poſſent aſſumi omnes, qui ſunt de congregatione, quod eſſet formam deſtruere. Conſiderandum eſt ergo, in hoc negotio non ſpectari tantum certitudinem, ſed etiam ſecretum, & ideo deſignatus eſt numerus, qui & ad certitudinem faciendam, moraliter ſit ſufficientiſsimus, & pro ſecreto ſeruando ſit minimus, qui eſſe poſsit: & ideo exiſtimo, illum numerum ita eſſe præfixum, vt tam maior, quam minor excluſus ſit: de quo plura ſtatim. Et hæc de primo capite ex poſitis num. 2.

De forma comitante electionem.

IX. Ad ſecundum caput ibidem poſitum ſpectant illa verba textus, *Qui ſecrete & ſigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior & ſanior pars Capituli conſentit.* Per quæ tria præcipiuntur. Primum eſt, vt à prædictis tribus commiſſarijs vota ſecrete & ſigillatim exquirantur: & in ſcriptis redigantur. Quod duobus modis poteſt intelligi: primo, vt ſinguli electores voce coram illis tribus proferant, quem eligunt, & aliquis eorum ſcribat. quem ſenſum videtur indicare verbum *exquirendi*, nam exquirere idem videtur eſſe quod *quærere*, ſeu interrogare; & additur, *diligenter*, quo ſignificatur, vt interrogatio & reſponſio fiat ſatis diſtincte, & clare, ita vt nulla poſsit eſſe ambiguitas. Et cauendo, quoad fieri poſsit, ne iniquitas aliqua committatur: vnde notat Hoſtienſis, debere huiuſmodi ſcrutatores reſpicere vultum vniuſcuiuſque, quia difficile eſt crimen non prodere vultu. In quo hunc ſenſum indicat, & magis in eo, quod ait hunc numerum præſcribi, vt vnuſquiſque liberius dicat, quod ſibi videbitur. Quod etiam affirmauit gloſſa ibi, Panorm. & alij. Alio modo poteſt intelligi, vt vnuſquiſque eligentium ſecretò ſcribat, vel ſcriptum deferat votum ſuum, ita vt neque ipſis ſcrutatoribus notum fiat. Et hoc eſt magis conſentaneũ illi verbo *ſecrete*, quia ſi tres ſciant, non videntur ſuffragia eſſe ſecreta. Item facit, quia ibi ſolum fit mentio ſcripturæ, non autem vocis; nec neceſſaria eſt vox, vbi ſcriptura interuenire debet: nec etiam vtilis, quia multum diminuit ſecretum: ergo. Denique hic modus videtur neceſſarius iuxta Concilium Tridentinum ſupra, dum præcipit, omnes *eligi debere per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur*: Propter quæ verba aliqui cenſent, priorem modum eſſe reprobatum, quidquid ſit de iure antiquo.

Tria præcepta in citato textu Quia propter, pro forma comitante continẽtur.

X. Ego vero cenſeo, priorem modum poſſe obſeruari ex vi iuris communis: quia reuera ita ſentit communis ſententia, & in textu nihil eſt, quod repugnet. Quin potius dubitari poſſet, an alius eligendi modus locum habeat iuxta hoc commune ius, de quo in ſequentibus dicemus. Deinde cenſeo, etiam iuxta Concilium Tridentinum, eſſe illum modum licitum, & ſufficientem. Patet, quia inprimis non repugnat verbum illud *vota ſecreta*: nam verbum *ſecrete*, quod in alio capite habetur, æquiualet, & nihilominus illo modo cenſentur vota ſecrete ferri: fiunt ergo vota ſecreta. Item, quia quædam Declaratio Cardinalium ſic habet, *Vota ſecreta intelliguntur eſſe etiam quod aliqui Superiores quatuor, aut quinque ea ſciant. ſi hoc eſt iuxta formam ſtatutorum religionis, c. quia propter, de electione.* Et in alia Declaratione ſic dicitur, *Si electi fuerint à Superioribus aliqui, v. puta quatuor, qui vota omnium recipiant, electio reputabitur ſecreta, & canonica, c. quia propter, de electione.* Vbi recipere vota non videtur ſignificare ſolùm ſchedulam ſcriptam recipere: nam hoc modo nihil referret ad ſecretũ, quòd eſſent quatuor, vel quinque; ſignificat ergo audire vota, & ſcire, vt in prioribus verbis expreſſe dicitur. Cumque in vtroque loco videtur cap. *quia propter*, clarum eſt ita fuiſſe à Congregatione intellectum. Dubitari autem poteſt, quomodo ibi dicatur, hoc ſecretum ſeruari etiam in quatuor, aut quinque, & ad hoc citetur cap. *quia propter*, cum in eo tres præciſe requirãtur: propter quod ſupra nu. 8. diximus, augmentum illius numeri eſſe contra dictam formam. Dicendum ſane videtur, caput illud ſolum ad hoc citari, vt non repugnet ſecreto requiſito ad formã canonicam, ſuffragium coram multis proferri, ſi deputati ſint legitimi ad illud ſub ſecreto recipiendum. Quod autem hic numerus ternarium excedat, præter c. *quia propter.* eſt: vnde clarum eſt, ad hoc non citari: & idcirco addita eſſe illa verba, *Et hoc ſit iuxta formam ſtatutorum religionis.* Subintelligendum autem exiſtimo, quæ à Sede Apoſtolica confirmata ſint: nam ſine illius auctoritate non poſſent derogare iuri communi.

Deinde, nec per alia verba, *Ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur*, prohibita eſt illa XI.
forma eligendi, vt dictæ declarationes Cardinalium aperte ſupponunt. Et ratio eſt, quia non publicari, non ſignificat, à nemine ſciri, ſed ſeruari ſub ſecreto ſub quo recepta ſunt, & ita ſicut ſuffragia ſunt ſecreta, quanuis à trib. ſciantur, ita quandiu ab illis ſub eodem ſecreto retinentur, non publicantur: ſed hoc optime fieri poteſt non obſtante dicta notitia: ergo illa verba non neceſſario prohibent illam. Et explicatur amplius, quia in illis verbis duo iucluduntur, vnum de præſenti, & aliud de futuro. De præſenti eſt obligatio ad non publicandum vota, & hæc ſtatim ſequitur, etiamſi coram tribus proferantur vota: & ideo ex hac parte nulla eſt repugnantia. Pertinet etiam ad ſubſtantiam electionis, & ad hunc effectum de præſenti, vt in ipſa publicatione electionis nomina eligẽtium non publicentur: nam Concilium non dicit, *Teneantur non publicare*, ſed, *Non publicentur*: & poſtea addit verba irritantia electionem aliter factam. Quod adeo verum eſt, vt Congregatio Cardinalium declarauerit, *Quod ſi per electionem factam in bullis confirmationis, ſeu patentibus exprimerentur nomina eligentium, electio ſit nulla*, quia adhuc videtur electio non eſſe plene conſummata, & ideo totum illud ſecretum cenſetur eſſe de ſubſtantia electionis. De futuro autem eſt, vt nomina eligentium nunquam cum effectu publicentur, ſeu manifeſtentur. Et hoc, cum ſit quid contingens, & pendens ex facto, & arbitrio hominum, non poteſt pertinere in ſe ad ſubſtantiam electionis, ſed ad ſummum in obligatione, aliàs penderet electio ex futuro euentu, quod eſſe non poteſt. Dices. Ideo videtur ex mente Concilij verbum illud, *non publicentur*, non ſolum negare actum, ſed etiam poteſtatem, non tantum iuris, ſed etiam facti; atque adeo tale poſtulare ſecretum, vt nunquam poſsint nomina publicari: quod optime fiet, ſi ſuffragium non voce proferatur, ſed ſcriptura aliquantulum immutata, vt non agnoſcatur, & ita à nemine ſciatur, atque adeo à nemine publicari poſsit. Et ita iuxta hanc intelligentiam plane excluditur

Num ſecretum in ſuffragando poſtulet ſeribi ſuffragia immutando characteres.

cluditur per illa verba modus proferendi ſuffragium per vocem; eſt tamen nimis rigoroſa, & coacta expoſitio contra proprietatem verbi, præſertim in morali vſu. Item, quia non eſt veriſimile antiquum morem, & iure communi probatum vno verbo tam obſcuro fuiſſe reprobatum. Eò vel maxime, quòd licet ex parte ſecreti minus conueniens ſit, quam alius; habere poteſt alias vtilitates, propter quas poſſit interdum præferri: non oportet ergo vt per legē ablata ſit poteſtas phyſica loquendi (vt ſic dicam) ſed moralis, obligando dicto modo ad ſeruandum ſecretum. Sufficit ergo reſpectu futuri actus obligatio, q̄ rigoroſam eſſe exiſtimo, & ſub culpa graui: quia materia magni momēti eſt.

XII. *Secretum ſuffragii non ſolum petitur reſpectu recipientiū ſuffragia, ſed etiam ſuffragantium*

Imo exiſtimo non tantum cadere in ſcrutatores, qui vota recipiunt, ſed etiam in ipſoſmet ferentes ſuffragium: quia Concilium *diſtricte præcipit, omnes ſupradictos eligi debere per vota ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur.* hoc ergo diſtrictum præceptum non limitatur ad has, vel illas perſonas, ſed indefinite ponitur: ergo comprehendit omnes, per quos poſſit talis publicatio fieri: ergo comprehendit ipſos eligentes, & quemlibet eorum. Vt enim hoc præceptum grauiter frangatur, non eſt neceſſe, vt multa ſuffragia, aut multis perſonis reuelentur; ſed ſatis eſt vt quilibet eligentium cuicunque perſonæ manifeſtetur, quia iam rumpitur ſecretum. Quod adeo verum eſt, vt ſufficiat talis manifeſtatio vnius ſuffragij facta vni perſonæ extra formam præſcripti, ad annullādam electionem, ſi in ipſamet electione fiat; vt à congregatione Cardinaliū declaratum eſt. Dicet aliquis. Hæc prohibitio facta eſt in fauorem eligentium: ergo ſi ipſi cedant iuri ſuo, & ſeipſos reuelent, non peccabunt ſaltem grauiter. Reſpondeo, non eſſe illam cauſam adæquatam, imo nec principalem; ſed fauorem ipſiuſmet electionis ad vitandas fraudes, & illicitas contentiones, & vt maiori cum libertate electio fiat. Et eadem ratione dici non poteſt, hanc prohibitionem ſolum durare vſque ad conſummatam, confirmatam, & publicatam electionem; poſtea vero licitum eſſe ſe manifeſtare: nam reuera non ita eſt, tum quia Concilium ſimpliciter dixit, *nunquam publicentur*: tum etiam, quia ad finem præcepti intereſt ne fiat publicatio etiam poſt tranſactum tempus electionis.

XIII. *An redigi ſuffragia in ſcriptis ſit circunſtantia eſſentialis electioni*

Vlterius vero inquiri poteſt circa eandem partem ſeu præceptum primum, an ſit de ſubſtantia huius formæ, vt vota in ſcriptis redigantur. Nam quod hoc ſit præceptum, manifeſtum eſt in textu: an vero ſit ſubſtantialis conditio, dubitari poteſt, quia ibi non ſpecialiter exprimitur, & raro ſolet ſcriptura eſſe de ſubſtantia actus, maxime in his, quæ à communitate fiunt ad plura ſuffragia. Nihilominus certum eſt, hanc conditionem eſſe de ſubſtantia, vt omnes Doctores ibi notant, & gloſſa in c. 1. de Cenſib. in 6. Cardinalis in tract. de Elect. 1. p. c. 22. & 3. p. c. 61. Colligiturque ex textu ibi, *& in ſcriptis redacta*, &c. & infra, *aliter electio facta non valeat.* nam illud aduerbium *aliter*, cadit in totam illam formam, c. *Eccleſia veſtra*, 2. eod. tit. manifeſtum autem eſt, priora verba poſita eſſe in ipſa forma. Ratio etiam hoc poſtulat, quia illa circunſtantia eſt valde neceſſaria ad certitudinem electionis.

XIV. *An etiam circunſtantiæ aliæ in eodem 1 præcepto indicatæ.*

Vnde obiter conſtat, alias etiam circunſtantias, quæ in illis verbis includuntur, eſſe ſubſtantiales, vt quòd vota ferantur ſigillatim, & non ſimul plura, etiam duo, vt patet ex particula *ſigillatim*, & quia hoc ad ſecretum neceſſarium eſt. Item, quòd vota omnia, nullo excepto, ſuſcipiantur, patet ex illa diſtributiua *vota cunctorum*, vbi Panormit. aduertit, quòd licet non ſit de ſubſtantia electionis, vt omnes vocati veniant; eſt tamen de ſubſtantia, vt omnes præſentes ſuffragium ferant, quod intelligendum exiſtimo, ſi velint: nam, ſi quis iam in Congregatione præſens, ſe excuſaret, & nollet ferre ſuffragium, quamuis ſine illo electio fieret, non eſſet electio nulla, quia nullo iure irritatur, & particula illa, *Cunctorum*, recte intelligitur iuxta præcedentia verba, *Qui debent, & volunt, & poſſunt* ſuffragium ferre. Imo nec prohibitum iure communi eſſe ideo procedere ad electionem contempto illo etiam ex præſentibus, qui non vult ſuffragium ferre; eſſet tamen ſtatim à Congregatione expellendus. Inſinuatur autem à Panormit. differentia inter electores antequam congregentur, & poſtquam præſentes iam in Congregatione ſunt. Nam, ſi quis antea non vocetur, ſed contemnatur, non ſtatim fit irrita electio poſtea ſubſequuta, licet irritanda ſit ad petitionem eius, qui fuit contemptus. Si autem aliquis ex præſentibus contemnatur, & inuitus ad ſuffragium non admittatur, electio eſt nulla. Ratio autem differentiæ eſſe videtur, quia hoc poſterius eſt contra intrinſecam formam electionis ibi præſcriptam; illud autem prius eſt circa præambula ad electionem; ſola autem forma eſt ibi in rigore præſcripta, & ſubſtantialis, iuxta cap. *Eccleſia veſtra*, infra eod. tit. Congruentia etiam addi poteſt, quia, qui iam præſentes adſunt, videntur habere acquiſitum maius ius, & quia tunc communitas ipſa, vt communitas eſt, aut vim patitur, dum non permittitur tota eligere, aut committit intolerabilem errorem, iniuſte non admittendo aliquem ex præſentibus ad ſuffragium ferendum.

Plus eſt non admitti præſentem ad ſuffragandum, quam non vocari abſentem.

Secundo præcipitur per illa verba, vt ſuffragia omnia mox in communi publicentur, nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto. Dicuntur autem publicari ſuffragia in communi, quando integer numerus eorum publice profertur quoad totam Congregationem, non explicando in quorum fauorem data fuerint, vel quot ex illis in hāc, vel illam perſonam deſcenderint, ſed explicando ſolum numerum perſonarum, quæ ſuffragium tulerunt: hoc enim ſignificat illa particula, *in communi*. ordinatur autem hæc ſolennitas ad maiorem certitudinem collationis votorum poſtea faciendæ, & vt ſubterfugia, & tergiuerſationes præcludantur. Vnde hæc ſolennitas ex omnium ſententia ſubſtantialis eſt. Dubitari autem ſolet, an illa conditio talis publicationis, ſcilicet vt mox fiat, & ſine interpoſitione appellationis, vel alterius dilationis, ſit etiam de ſubſtantia. Pars vero affirmans certa videtur ex ipſo textu, nam omnes illæ circunſtantiæ pertinent ad intrinſecam formam, & ita cenſet Panormit. cum communi opinione. Quam autem vim habeat illa particula, *mox*, tractant ibi late gloſſa, & Doctores, & Bartolus in l. *ſi quis maior.* C. de tranſaction. & in l. *ſi fructus.* ff. ſolut. matrim. Breuiter tamen dicitur, in præſenti ſignificare, vt ſtatim ſine vlla morali interruptione publicatio fiat: eſſet autem moralis interruptio, ſi interponeretur, alius actus pertinens ad impediendam vel differendam electionem; vel ſi abſque tali publicatione diſſolueretur Congregatio ſine vlla cauſa cogente, argum. cap. *cum poſt.* de Elect. de quo ſtatim. Denique à quo, vel quomodo fieri debeat talis publicatio, in textu non præſcribitur, vt Hoſtien. notauit, & ideo nihil quoad hoc eſt de forma; clarum eſt autem debere fieri ab ipſis ſcrutatoribus, id eſt, ab vno, conſentientibus alijs. quia vix eſt alius modus poſſibilis, cum ſoli illi ſupponantur ſcire ſuffragia ſecreta, & expediens non ſit omnes ſimul loqui, nec neceſſarium, vt à ſingulis ſucceſſiue fiat publicatio.

XV. *Secundò præceptum textus in n. 9 allati vt ſuffragia publicentur mox.*

Quid Mox importet.

Tertio præcipitur in eadem parte, vt *collatione habita, is eligatur, in quem omnes, vel maior & ſanior pars Capituli conſentit.* Circa quam partem duo præcipue explicanda ſunt; ſcilicet, qualis ſit illa collatio, & quomodo

XVI. *Tertio præceptum eiuſdem textus bipartitum*

de collatione, & electione faciendis.

quomodo fieri debeat poſt illam electio. Circa primum certum inprimis eſt, collationem hanc eſſe adeo neceſſariam, vt ſit de ſubſtantia electionis, ex cap. *Cùm Anna*, infra, eod. tit. Deinde certum etiam eſt, collationem eſſe debere inter vota recepta, non enim agitur de collatione inter aliquos eligendos, hæc enim collatio pertinet ad omnes, & ſingulos ferentes ſuffragia, & ex contextu conſtat collationem illam actiue referri ad ſcrutatores; paſsiue vero (vt ſic dicam) ad ſuffragia. In quo autem conferri debeant, quæri poteſt, an ſcilicet in ſolo numero, vel etiam in qualitatibus perſonarum: nam gloſſa ibi hoc ſecundum indicat, dicens, *Collatione facta numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum*: ſumpſitque ex cap. *in Geneſi*, & cap. *Eccleſia veſtra*. de Electione. & ſequuntur ibi Panormit. num. 10. & alij. Sumiturque ex eodem textu dicente, *In quem maior, & ſanior pars*, &c. quia maior refertur ad numerum; ſanior autem ad qualitatem perſonarum, quæ per zelum, & meritum ſignificantur.

XVII. *Prima difficultas circa explicatam collationem*

Circa hanc autem collationem ſic explicatam occurrit difficultas: primo, quia ſupponit ſuffragia, & vota ſingulorum debere eſſe nota ſcrutatoribus: quia niſi ſciant pro quo ſinguli ſuffragium ferant, nihil referret vouentium zelum vel meritum ponderare, cùm ignoretur in quam partem vniuſcuiuſque pondus inclinat. Difficile autem creditu eſt, illam formam limitari ad modum ferendi vota, ſuam mentem voce explicando coram tribus ſcrutatoribus, vt ſupra tractatum eſt. Quòd ſi quis dicat, collationem illarum qualitatum poſtulari quantum fieri poteſt, ideoque ſi ſuffragia ferantur per ſchedulas ſecretas, ſufficere collationem quoad numerum. Contra hoc eſt, quia textus indiſtincte loquitur. Et præterea hinc oritur altera difficultas: nam illa collatio qualitatum inutilis eſt, quia ſemper numerus eſt præferendus; ita vt ſi maior pars Capituli in vnum conſentiat, ille ſit eligendus, cuiuſcunque conditionis eligentes perſonæ iudicentur: & è conuerſo, ſi numerus perſonarum ſuffragiorum non excedit dimidiam partem, non ſufficiet ad electionem faciendam, etiamſi eligentes digniſsimi ſint. Alioqui tota electio reuocabitur ad iudicium ſcrutatorum, & cum paucis votis poterunt eligere quem maluerint, iudicando, illam eſſe saniorem partem, etiamſi maior non ſit: quod eſt magnum inconueniens in re morali, & occaſio plurium diſſenſionum.

XVIII. Ad priorem difficultatem, gloſſa & Doctores omnes ſupponunt plane totum id, quod in ea proponitur, & ſine dubio eſt conſentaneum iuri tam in dicto cap. quam in cap. *Cùm Anna*, & cap. *in Geneſi*. cap. *Eccleſia ſanctæ Mariæ*. eod. tit. De electione autem facta per ſecretas ſchedulas, nihil dicunt authores, quomodo poſsit tunc inter ſuffragia talis collatio fieri: vnde videntur ſentire, illum modum electionis non eſſe ſecundum hoc commune ius, & ideo conſequenter dicere debent, non eſſe licitum nec ſufficientem niſi ex aliquo iure ſpeciali legitime confirmato, & tunc iuxta illud erit alio modo collatio facienda. Mihi autem credibile non eſt, vt ſupra dixi num. 9. hunc modum ferendi ſuffragium per ſchedulas, & vota omnino ſecreta fuiſſe excluſum ex vi huius decretalis, & formæ eius, cùm ſit aptus, & fortaſſe, omnibus penſatis, conuenientiſsimus omnium. Maxime cùm verba textus cum omni proprietate in illo poſsint verificari, cum proportione tamen, & accommodatione ad talem modum eligendi.

XIX. Dico ergo, collationem tunc præcipue eſſe faciendam numeri ad numerum; in qualitatibus autem ſolum in aliquo caſu poſſe habere locum, aut eſſe neceſſariam. Primo enim exquirere diligenter oportet, an ſinguli vouentes habiles ſint, habeantque omnia neceſſaria ad ferenda varia ſuffragia. Vnde ſi de aliquibus ſit quæſtio, & aliqui ſint in dubio eiecti, vel admiſſi, diligenter oportebit conferre numerum ſuffragiorum, an ſit tantus, vt tollat omne dubium, & conſequenter an electio ſit certa, nec ne. Deinde, interdum in his electionibus ſunt vota qualificata, quæ aut cæteris præferuntur, aut pluribus æquiualent, ſoletque huiuſmodi qualitas, etiamſi perſona ſit occulta, deſignari; vt, v. g. quod ſit Presbyter, vel Prælatus, aut aliquid huiuſmodi. In his ergo qualitatibus facienda erit diligens collatio, qualis fieri ſolet in ſuffragijs cathedræ, licet ſint aliàs occulta, quantum ad perſonas vouentium. Intelligamus ergo hunc textum indefinite loqui de collatione ſuffragiorum, qualis nimirum, vel neceſſaria vel opportuna fuerit iuxta modum ferendi ſuffragia. Quod autem Panormit. addit, in hac collatione conferendum etiam eſſe de merito electi, an ſit idoneus ad dignitatem, mihi probari non poteſt, tum propter ea, quæ ſupra nu. 17. dixi, & præcipue quia textus euidenter loquitur de collatione ſuffragiorum, qua ſuppoſita abſolute dicit, vt is eligatur, in quem Capitulum conſenſerit: tum etiam, quia iudicare de dignitate electi non pertinet ad ſcrutatorem, ſed vel ad confirmatorem, ſi neceſſaria ſit confirmatio, vel ad Superiorem, ad quem recurrere oportebit, ſi aliquid contra idoneitatem electi obijciendum ſit.

In ſecunda difficultate petitur, vt explicemus, cur coniungantur illæ duæ particulæ, *Maior & ſanior pars*: nam ſi ſit maior, illa erit ſufficiens. Circa hoc diuerſæ ſunt ſententiæ Canoniſtarum. Quidam cenſent, maiorem partem quoad numerum poſtponendam eſſe minori, ſi hæc ſanior ſit, id eſt, maioris zeli, meriti, & æquitatis. ita ſentit Innoc. ibi, & in c. *ſcriptum*, de Elect. Gloſſa in cap. *in Geneſi*. verb. *ad zelum*, de Elect. quæ conſequenter infert, non ſemper ſtandum eſſe numero, & illam cenſeri maiorem, & saniorem partem, quæ maiori ratione, & iuſtitia nititur. Fundatur in verbis textus, ſed non ſufficienter, vt patebit, nec videtur opinio per ſe rationi conſentanea, vt difficultas ſuperius num. 17. propoſita perſuadet. XX.

Tractatur ſecunda difficultas de intelligentia illarum vocum, Maior & ſanior pars.

Alij ergo dixerunt, minorem partem ſuffragiorum nunquam ſufficere ad faciendam electionem, quantumcunque zelo, & meritis perſonarum excedat. ita docet Panormitan. ibi num. 7. cum Ioanne Andr. & alijs, & probat, quia textus dicit, *In quem omnes, vel maior, & ſanior pars*. vbi prius diſiunctiue requirit totum, vel partem, poſtea vero in huiuſmodi parte copulatiue poſtulat, vt maior, & ſanior ſit: non ergo ſufficit altera ex his proprietatibus, ſed vtraque neceſſaria eſt, quia copulatiua in ſuo rigore vtrumque extremum coniungit. Confirmatur, quia vel illa particula, &, ſumitur coniunctim in dicta proprietate; & habetur intentum: vel ſumitur diuiſim, vt ſæpe ſolet, & non improprie: & ita ſenſus erit, quòd electio valeat facta à maiori parte, & facta à saniori parte, & tunc ſequitur perplexitas; quid enim ſi vna pars ſit maior, & non ſanior, altera vero ſanior, ſed minor? vtriuſque enim electio valida erit, ſi vnaquaque proprietas per ſe ſufficit: neque erit ratio cur potius ſanitas numero, quàm è conuerſo numerus ſanitati præferatur, ſi de vtroque membro per ſe diuiſim ſumpto ad electionem ſufficere affirmatur. Reſponderi poteſt ex Innocentio, ibi, neutro modo ſumi particulam &, ſed pro *id eſt*, ita vt ſenſus ſit, in quem maior, id eſt, ſanior pars. Sed eſt violenta, & voluntaria expoſitio contra proprietatem, & communem vſum talis vocis. Item, ex illa expoſitione ſequitur, nunquam requiri maiorem partem numeri votorum ad canonicam electionem, ſed meliorem, niſi fingendo caſum moraliter impoſsi- XXI.

impoſsibilem,in quo omnes electores ſint æquales in omnibus qualitatibus : hoc autem repugnat multis iuribus, cap. *cùm Anna*, cap. *in Geneſi*, cum alijs, de Electione.

XXII. *Authoris iudicium maior pars dimidietate requiritur.* Relinquitur ergo vt ex vi illorum verborum inprimis requiratur maior numerus ſuffragiorum; quod mihi certiſsimum videtur. Intelligendúmque eſt de maiori parte totius Capituli : non enim ſufficit habere plura vota,quàm cæteri,ſi numerus votorum non contineat maiorem partem totius Capituli : nam hoc requiritur ad electionem canonicam, de qua ibi eſt ſermo : vnde expreſſe dicitur *maior pars Capituli*, & in alijs iuribus citatis expreſſe declaratur. *Non tamen ſufficit niſi ſit ſanior.* Iuxta hoc vero fundamentum ſequitur conſequenter, maiorem numerum,licet neceſſarius ſit ad electionem, non tamen ſufficere, niſi etiam ſit ſanior : nam vis illius copulatiuæ æque vtramque partem comprehendit. Vnde infertur vlterius,ſi contingat maiorem partem,quæ in vnum conſentit,non eſſe ſaniorem,& ſaniorem,quæ vult alterum,non eſſe maiorem, vtriuſque electionem per ſe loquendo, eſſe nullam, quia neutra pars eligentium habet omnia requiſita ad conficiendam electionem. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia ſi contingat alteram partem amittere ius ſuum,eo quòd (v.g.) elegit ſcienter indignum, tunc electio alterius partis erit valida,quia ad illam deuoluitur ius alterius partis, & ita iam non reputatur vt minor pars, ſed vt integrum Capitulum, vt notauit Panormit. in cap. *dudum*. 1. de Elect. num. 10. Per ſe autem loquendo, etiamſi ab vtraque parte eligatur dignus, talis electio non tenet, eſtque caſus expreſſus in cap. *Eccleſia veſtra*. 2. de Elect. vbi Hoſtien. vterque Abbas, & alij id notant, & ſequuntur. Vnde ad ſecundam difficultatem poſitam negandum eſt antecedens quoad illam partem, vt maior pars ſemper ſufficiat ſine illa qualitatum conſideratione.

XXIII. *Reſpondetur iam ad 2. difficult. in n. 17 & aperitur quomodo maior pars intelligatur ſanior in ſuffragiis ſecretis.* Neque inde ſequitur, per ſe loquendo, perturbatio aliqua, quia vbi aliud non conſtiterit, maior pars ſemper præſumitur ſanior, vt in eod. cap. *Eccleſia*. dicitur, & ſumitur cap. *dudum*. 1. eod. tit. & ratio ipſa per ſe ſtatim poſtulat; vbi autem oppoſitũ probari potuerit, per Superiorem iudicandum eſt, & ita tollitur perturbatio. Quod ſi aliqua diſſenſio, vel lites oriantur, non refert, quia in huiuſmodi rebus humanis non poſſunt omnia vitari incommoda, & magis expedit, vt electiones iuſte fiant. Semper tamen manet nobis illa difficultas, quia hinc ſequitur, non poſſe fieri electionem per vota omnino ſecreta, quia tunc non poteſt apparere, quæ pars ſit ſanior. Quod expreſſe animaduertit Panormit. dict. cap. *Eccleſia*. num. 7. dicitque, communiter non animaduerti, ipſe tamen fatetur, non debere ita fieri, vel, vt ipſe loquitur, *non debere dari voces per lupinos*. Nihilominus, quod ſuperius n. 9. & 18. dixi cenſeo verum, ſcilicet, illum modum electionis reprobari non poſſe: nam, vt ibi dicitur in Addit. ad Panormit. *per totum mundum practicatur, quod voces dantur ſiue per fabas, ſiue per lupinos*: & (quod me magis mouet) eſt ille modus valde conformis Concilio Trident. ſtatuentis, vt nomina eligentium nunquam publicentur : nam vbi fuerit dubium de ſaniori parte, non poterit, moraliter loquendo, ferri iudicium, niſi nomina publicentur. Dico ergo, vbi fuerit illa conſuetudo, ſeruandam eſſe, & tunc maiorem partem præſumi ſaniorem, vt paulo antea dicebamus. Imo addit Baldus tract. de Schiſmate, colum. 12. quòd quantò cautius dantur ſuffragia, vt non comprehendantur, tantò ſanior & liberior eſt electio. Denique, vt ſupra dicebam, tunc fiet collatio quoad hanc conditionem ſanioris partis, prout fieri potuerit, ſcilicet, vel ex parte electi, conſiderando ne adeo ſit indignus, vt inde ſufficienter colligatur, non fuiſſe ſaniorem partem, quæ in illum concurrit: vel ex parte modi cognoſcendi ſaltem in generali, an interceſſerit ambitio, & donationes illicitæ, vel aliquid ſimile. Vnde ſufficienter probetur partem illam non fuiſſe ſaniorem. Quia vero generaliter, & in communi, & non deſcendendo ad perſonas particulares, hoc moraliter probari non poteſt; ideo ſemper maior pars præſumetur ſanior, ſi perſona electa indigna non ſit.

XXIV. *Tractatur 2 pars, id eſt, Electio propoſita num. 16.* Circa alteram partem huius præcepti, ſcilicet, vt, facta collatione, electio fiat, primùm tollenda eſt ambiguitas vocis: nam electio proprie videtur fieri quando feruntur ſuffragia, nam electores ſunt omnes de Capitulo, eligunt autem vouendo; poſtea vero potius videtur fieri publicatio electionis iam factæ. Textus autem non ita loquitur, ſed potius dicit, tunc fieri, & faciendam eſſe electionem. Eſt enim aduertendum, electionem hanc eſſe veluti vnum actum totius Capituli, qui non cenſetur fieri, ſeu conſummari donec vnus nomine totius Capituli loquatur, & eligat futurum Prælatum: hoc autem fit poſtquam totius Capituli voluntas paulatim declarata, & cognita eſt; & ita electio aliter fit à ſingulis declarantibus ſuas voluntates, aliter à toto Capitulo declarante ſuam & quaſi vnam voluntatem. Hoc ergo eſt, quod per illa verba fieri mandatur, eſtque omnino de ſubſtantia, vel (vt ita dicam) ipſa ſubſtantia, & forma electionis, quia non cenſetur electio facta, donec ita fiat, nec conferet aliquod ius, ſi hoc omittatur: imo neceſſariũ, & ſubſtantiale eſt, vt hæc electio ſtatim poſt collationem ſine interruptione morali fiat; ſicut dictum eſt num. 15. de publicatione ſuffragiorum in communi, vt expreſſe declaratur in cap. *cum poſt*, de Electione. Quomodo autem hæc electio communis fieri debeat, in prædicto textu non declaratur; tamen ex intentione eius, & ex cap. *ſicut cum*. de Elect. in 6. conſtat, debere fieri ab vno, nomine omnium publice loquente, & denunciante electionẽ. Quis autem ille eſſe debeat, vel à quo deſignari, aut præcipi debeat, vt loquatur, in eodem etiam textu non dicitur; tamen & ex contextu conſtat à ſcrutatoribus debere deſignari; quia verò hoc non expreſſe dicitur, aiunt expoſitores, vtile eſſe vt Capitulum à principio det hanc poteſtatem ſcrutatoribus, vel alicui eorum. Gloſſa vero in c. *ſicut cum*. de Elect. in 6. ait, quemcunque ſufficere, ſi cæteri audientes tacite conſentiant. Mihi autem videtur veluti ex natura rei hoc pertinere ad eum, qui Capitulo præeſt, dum iura aliud non diſponunt, ſupponunt enim & deeſſe non poſſe, qui præſit Capitulo, vel ſaltem qui primam vocem habeat, & omnia debere ordinate fieri : ratio autem poſtulat vt hoc fiat ab eo, qui præeſt, vel qui primam vocem habeat, quando nulli alteri commiſſum eſt. Et hæc de ſecundo capite ex propoſitis in num. 2.

De forma conſequente Electionem.

De tertio capite ibidem poſito, id eſt, de his, quæ poſt electionem neceſſaria ſunt, nihil additur in dict. c. *quia propter*. neque in iure communi aliquid aliud inuenio, nec videtur neceſſarium, imo nec poſsibile, cum ſupponatur iam electio conſummata. Solum inuenio id, quod ex Conc. Trid. ſupra n. 11. notaui, diſtricte præcipiente, vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Quomodo autem ex hoc decreto aliquid reſultet pertinẽs ad ſubſtantiam electionis: quomodo item id, quod in futurum pendet, non ſuſpẽdat valorem electionis, ſatis ibidem declaratum eſt: nihil ergo eſt ſubſequens electioni, quod ad valorem eius proprie pertineat. Solum ergo poteſt confirmatio poſt electionem requiri, vt plenum ius Prælationis obtineatur: XXV. *De confirmatione Electi.*

neatur: quæ confirmatio iure communi neceſſaria eſt, pertinetque ad Superiorem immediatum Prælati electi, &, ſi nondum illa obtenta, quis Prælatione vtatur, iure acquiſito per electionem priuatur, c. *aua itia.* de Elect. in 6. & videre licet latius in Syluestro, & Angelo, verb. *Confirmatio.* Panormit. in c. *cùm Eccleſia.* de Elect. n. 8. In præſenti ergo confirmatio per ſe ſpectat ad ſolum Summum Pontificẽ; tamen, iuxta priuilegia, & indulta multarum religionum, non ſolet eſſe neceſſaria ſpecialis confirmatio; ſed cum ex vi priuilegiorum fiat authoritate Apoſtolica, eo ipſo, quòd quis publice denunciatur canonice electus, cenſetur etiam confirmatus eadem Apoſtolica authoritate; & ita videtur eſſe in vſu multarum religionum: nam finita electione Generalis; ſtatim ei vt ſupremo Prælato omnes reuerentiam exhibent, & ipſe incipit præſidere generali Capitulo, ſuumque munus exercere.

CAPVT VI.

De Electione aliorum Prælatorum infra Generalem.

I. *Aſſertio tripartita.* HActenus de creatione ſupremi Prælati religionis diximus, & ex his, quæ tribus proxime præcedentibus capitibus tractata ſunt, hoc vno capite facile expediri poſſunt, quæ ad reliquos ſpectant. Dicendum ergo eſt omnes illos poſſe per electionem creari, non tamen eſſe in eis ita neceſſariam ſicut in Generali: vbi autem in vſu fuerit, cum proportione ſeruanda eſſe, quæ de electione Generalis diximus: vbi autem iuxta ſpeciale inſtitutum electio neceſſaria non eſt, ſimplicem ac legitimam prouiſionem Superioris habentis poteſtatem ſufficere. Declaro ſingula: nam inprimis poſtquam tota religio habet vnum ſupremum caput internum ſeu præter Pontificem, ab illo poteſt ſatis commode recipere inferiores Pręlatos, tam medios, quam infimos, ſiue vtroſque immediate prouidendo, ſiue ſolum medios ac ſibi proximos, & per eos inferiores reliquos. Et ob hanc cauſam dixi, in his Pręlatis non eſſe tam neceſſariam electionem, quia influxus primi Prælati poteſt ad hæc omnia extendi ſine vlla repugnantia, ſicut in vniuerſa Eccleſia Catholica vnius Vicarij Chriſti neceſſaria eſt electio: pro alijs autem inferioribus Prælatis, Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis, in rigore non erat neceſſaria electio, nam per ſolum ipſum Vicarium Chriſti poterant ſufficienter prouideri, ſi ipſe voluiſſet. Olim etiam videtur fuiſſe obſeruatum, vt Abbates monaſteriorum ab Epiſcopis crearentur, vt colligitur ex Concilio Niceno, c. 54. vbi etiam ſignificatur Epiſcopum ſolitum fuiſſe creare Abbatem quaſi Generalem plurium monaſteriorum; hunc vero inſtituiſſe locales, ſeu particulares Abbates ſingulorum monaſteriorum: idem munus tribuitur ſacerdotibus in Concilio Tolet. IV. cap. 50. Nihilominus tamen frequentius obſeruatum eſt in religionibus, vt inferiores etiam Prælati per electionem fiant, & non eſt dubium, quin recte ita fieri poſsit, quia hoc pendet ex humana inſtitutione, & Pontificis approbatione; nec ex natura rei habet hic modus creandi huiuſmodi Prælatos aliquid præter rectam rationem aut cõuenientem gubernationem, per ſe loquendo: nec repugnat iuri communi, ſed potius eſt illi valde conformis, vt videbimus: nec denique repugnat iuri, aut poteſtati ſupremi Superioris, vel ſupremi Prælati, quia illa limitata eſt iuxta regulas, & indulta Apoſtolica, per quæ illi non maior poteſtas conceſſa eſt. In hoc enim differt monarchia vnius religionis à monarchia totius Eccleſiæ: nam in tota Eccleſia ſuprema poteſtas abſoluta gubernandi, in capite reſidet, quæ à nullo infra Chriſtum poteſt limitari; & ideo modus inſtituendi inferiores Prælatos per electionem, vel ſine illa, non potuit ab alio, quam ab ipſomet Pontifice definiri. Vnde, quãdocunque, vel vbicunque per electionem fit, vel facta eſt, ex benigna conceſsione eiuſdem Pontificis introducta eſt: in religionibus autem tota poteſtas manat à Pontifice, loquendo de propria iuriſdictione, & ideo licet vni Generali principaliter communicetur, datur tamen cum limitatione ad hunc vel illum modum regiminis, iuxta exigentiam rerum: vbi ergo inſtitutio electionum talium Prælatorum poſtulat, ſeruanda eſt. Iam vero declaratur, & probatur altera pars, nimirum, in huiuſmodi electionibus ſeruanda eſſe fere omnia, quæ de electione Generalis diximus. Quod quidem, quantum ſpectat ad ea, quæ pendent ex iure communi, vnica ratione oſtendi poſſet, quia ius commune nihil fere diſponit de Generalibus in particulari; ſed vel de Prælatis in communi, vel de Abbatibus, ſub quibus alij Prælati locales intelliguntur, & à fortiori eorum Superiores.

De 1. & 2. conditionibus requiſitis ex parte eligendi.

Igitur vt per particulares conditiones breuiter diſcurramus. Primo ex parte eligendi neceſſaria eſt ætas ad minimum 25. annorum: de qua nihil ſpeciale occurrit, præter ea, quæ de Abbatiſsis ſtatim adnotabimus à num. 7. expreſſa in eadem religione. Circa quam interrogari poteſt, an requiratur profeſsio in eadem Prouincia, vel domo cum proportione, ita vt ſicut in Generali requiritur profeſsio eiuſdem religionis, ita in Prouinciali eiuſdem Prouinciæ, in conuentuali eiuſdem domus. Sic enim de Abbate ſentit Syluest. verb. *abbas.* n. 2. & in cæteris. Et fauent iura antiqua 18. quæſt. 2. vbi in c. *Abbatem* 2. dicitur, *In monaſte io illum vo'um us ordinari quem ſibi de ſua congregatione*, &c. id eſt, de ſuo monaſterio, vt ſequentia verba declarant, *& poſſeſſionis dominus*, de quibus paulo inferius: & in cap. ſequenti tunc ſolum permittũtur monachi eligere *de aliis monaſteriis*, quando *inter ſe aptam perſonam inuenire nequiuerint.* Et fortaſſe olim quando monaſteria monachorum ita erant inter ſe diuiſa, vt non efficerent proprie vnum corpus, nec haberent vnum Superiorem communem, hoc erat in more poſitum, vt electio fieret ex proprio monaſterio, allegaturque tanquam ius ordinarium & commune, quod non licebat prætermittere niſi in prædicto caſu neceſsitatis. Quanquam forte non fuit hoc tam neceſſarium, quin electio aliter facta valida eſſet, quia non inuenimus verba irritantia in antiquo iure, & alioqui cùm electio futura eſſet communi cõſenſu, ſaltem maioris partis, poterat communitas cedere iuri ſuo: imo præſumenda eſſet ex legitima cauſa, & neceſsitate id facere, niſi oppoſitum manifeſte conſtaret. II. *Secunda conditio erat profeſſio. Prælatus eliſm ex eadem prouincia, vel domo eligebatur ordinarie.*

Nunc autem in religionibus virorum certum eſt, conditionem hanc non eſſe neceſſariam, ſed ſolum vt electus eiuſdem religionis ſit, vt patet ex Clement. 1. de Elect. ibi, *Ne religioſus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus, vel profeſſionis.* ergo ex vi illius textus ſolum eſt neceſſaria identitas religionis, profeſsionis, & habitus: non ergo eiuſdem domus, vel Prouinciæ. Expendimus autem ſupra cap. 3. num. 11. particulam, *de cætero*, in eodem textu poſitam, quia ex ea intelligitur, illud eſſe ius nouum; poſt illud autem non habemus ius, quod maiorem identitatem requirat: ergo illa ſufficit. Denique, vſu omnium religionum ita receptum eſt. Nam religiones Mendicantes, & aliæ illis ſimiles, tantam habent in ſe vnitatem, vt diſtinctio locorum, vel prouinciarũ valde acciden- III. *Id nunc in religionibus virorum non poſtulatur.*

talis

talis reputetur, ideoque nec in eligendo Prouinciali conſideratur, per ſe loquendo, vt eiuſdem Prouinciæ ſit filius, aut habitator, neq; in Prælato conuentuali quòd ſit eiuſdem conuentus. Maior huius rei conſideratio videtur conſeruari in religionibus monaſticis; tamẽ quoad hoc fere reductæ ſunt ad eandem formam. Hoc ergo ius regulariter eſt commune omnibus: vbi autem ex ſpeciali regula aliquid aliud additum fuerit, obſeruandum eſt.

Nota.

IV. Poteſt autem circa dictam Clementinam dubitari, an illa tria verba, *eiuſdem religionis, profeſſionis, & habitus*, æquipolleant, ſolumque ſint poſita ad maiorem rei declarationem, vel expreſsionem; an vero ſingula aliquid addant. Gloſſa enim ibi indicat hoc poſterius: nam, ſi religio, inquit, ſit diuerſa, vt Ciſtercienſium, & Carthuſienſium, quanuis fortaſſe profeſsio ſit eadem, non ſufficiet. Sed quoad hæc duo non exiſtimo vnum ab altero ſeparari, ſed voces illas vt ſynonymas poſitas eſſe, & ita non ſunt poſitæ in eadem clauſula, ſed vna in principio in ratione textus, altera inferius in ipſamet lege. Nunquam enim religio eſt diuerſa, quin profeſsio ſit aliquo modo diuerſa, ſaltem quoad obedientiæ votum: tum quia ſit diuerſis Prælatis non ſubordinatis: tum etiam, quia ſit ſecundum regulam, quam in diuerſis religionibus oportet eſſe aliquo modo diuerſam. Et præterea traditio, quæ etiam eſt de ſubſtantia profeſsionis, neceſſariò eſt diſtincta in diſtinctis religionibus: illa ergo duo æquipollent in præſenti materia.

Num tria hac religio, profeſſio, habitus ſint ſynonyma.

V. De alio autem termino, videtur certe poſitus ad addendum aliquid: nam contingit in eadem religione deferri diuerſos habitus in diſtinctis monaſterijs aut Prouincijs, vt, v.g. in religione S. Franciſci quidam ſine calceis incedunt, & aſperiori ac viliori habitu vtuntur, quam alij; & ideo licet ſint eiuſdem religionis, non tamen videntur eſſe eiuſdem habitus cum alijs conuentualibus, vel de Obſeruantia. Et in alijs religionibus, vt Trinitatis, v.g. aut canonicorum regularium, magna varietas in diuerſis regionibus conſpicitur, non ſolum in colore, ſed etiam in figura. Videtur ergo in prædicto textu requiri, vt eligendus in Superiorem ſit non ſolum eiuſdem religionis, ſed etiam eiuſdem habitus intra illam. Quod patet ex contextu, nam ſtatim à principio ſub diſiunctione dicitur, non eſſe rationi conſentaneum, vt homines diſparis profeſsionis, vel habitus in eiſdem monaſterijs ſocientur: & ex hac ratione concluditur, vtramque conditionem poſtulandam eſſe in Abbate, ſeu Prælato medio. Hæc vero expoſitio difficilis eſt, nam ex illa ſequitur, in religione S. Franciſci, aut Carmelitarum, v.g. non eſſe validam electionem, ſi aliquis ex eadem religione, diuerſæ tamen familiæ, geſtantis diſtinctum habitum eligatur. Conſequens videtur falſum, & contra vſum. Confirmatur, nam in eadẽ religione contingit eſſe varietas in habitu quoad colorem album, vel nigrum, vt de ordine S. Benedicti dicitur in Clemen. *Ne in agro.* §. 1. de ſtatu monach. & tamen id non obſtat, quo minus geſtans habitum diuerſi coloris poſsit in Abbatem eligi, vt ibi gloſſa fatetur, dicens hanc diuerſitatem eſſe accidentariam.

Conuenientia in habitu an ſit requiſita in eligendo.

VI. Ex hac igitur gloſſa, & quæ circa illam à Doctoribus notantur, colligere poſſumus, conuenientiam quidem in habitu eſſe neceſſariam ex parte eligendi in Prælatum, hæc enim in dicto textu expreſſe poſtulatur, poteſt autem diuerſitas in habitu eſſe quaſi ſubſtantialis, quæ, vt mihi videtur, ſemper ſupponit diuerſitatem Regulæ, & conſequenter etiam religionis. Tunc enim mutatio in habitu alicuius religionis cenſetur ſubſtantialis, quando eſt contra diſpoſitionem regulæ, vt ſignificauit Panormit. in dict. Clemen. 1. num. 4. ergo, vt varietas in habitu cenſeatur ſubſtantialis, neceſſe eſt vt ex diuerſitate Regularum procedat; nec poteſt alia ratione commode diſcerni ſubſtantialis varietas ab accidentali in ipſo actu: tunc ergo diſtinctio in habitu meritò impediet electionem. Accidentalis autem diſtinctio in habitu erit, ſiue ſit in colore, ſiue in figura, quæ non fuerit contra regulam, ſed ſub eadem permittatur: illa ergo non impediet electionem. & de hac procedunt exempla ſuperius num. præced. adducta. Et ratio reddi poteſt, quia illa varietas non eſt diſtinctio in habitu ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid, & ideo non repugnat prædicto textui. Ex qua interpretatione concluditur, identitatem habitus in rigore non addere conditionem diuerſam ab identitate religionis, ſed per eam explicari, ad vnitatem religionis requiri aliquam conformitatem in habitu, ſaltem ſubſtantialem. De quo iterum dicemus infra, tractatu ſequenti de varietate religionum. Addo vero, vbi contigerit, electum eſſe diuerſi habitus accidentaliter, quanuis electio valida ſit, nihilominus eſſe iuri conſentaneum, vt durante illo munere, ſe conformet alijs in habitu, ſaltem Superiori; ne inter caput, & membra diuerſitas appareat, argumento c. *Deus, qui.* de vita, & honeſt. cleric. & cap. *in nona.* 16. q. 7. ibi, *Conſtituentes vt hi, qui in adminiſtrationibus Eccleſiæ Pontificibus ſociantur, diſcrepare non debeant nec profeſſione, neque habitu.*

Affirmandum de conuenientia ſubſtantiali, quæ ſemper arguit identitatem religionis, non de accidentali.

An deciſio Clementinæ à num. 3. explicatæ procedat de electione monialis.

Tandem dubitari poteſt, an deciſio illius Clementinæ circa 2. conditionem locum habeat etiam in monialibus. Ad quod reſpondendum eſt affirmatiue, cum gloſſa ibi, & communi ſententia: quia in his diſpoſitionibus fœmininum ſub maſculino comprehenditur, vt in ſuperioribus diximus. Expreſsius vero hoc ſtatuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 7. de Regular. vbi poſtquam nonnullas conditiones poſuit obſeruandas in ea, quæ in Abbatiſſam eligenda eſt, ſubdit, *Quod ſi his qualitatibus non reperiatur in eodem monaſterio, ex alio eiuſdem ordinis eligi poſſit.* Quæ verba inprimis ſupponunt, in monaſterijs monialium, per ſe loquendo, & quoad fieri poſsit, obſeruandum eſſe, vt de eodem monaſterio Abbatiſſa eligatur. Deinde, in caſu neceſsitatis ſolum conceditur, vt de alio monaſterio eiuſdem ordinis eligi poſsit: eſt ergo hoc ſubſtantiale. VII.

Reſolutio affirm.

Decretum Trid. pro electione monial.

Circa hoc autem decretum primùm obſeruare oportet, duas conditiones addidiſſe ibi Concilium pro Abbatiſsis, & Prioriſsis, &c. quæ in viris neceſſariæ non ſunt: ſcilicet, ætatem quadraginta annorum; & octo annos religioſæ vitæ poſt expreſſam profeſsionem eius: vt enim ſupra cap. 3. num. 7. diximus de Generalibus religionum, ita etiam de Prouincialibus, & Conuentualibus Prælatis virorum nullum eſt ius, quod in eis dictas conditiones requirat: decretum autem de fœminis non comprehendit viros, vt ſupra etiam oſtenſum eſt. Tantum ergo in præfectis fœminarum illæ duæ conditiones ſpeciali iure requiruntur, & vtraque addita videtur à Concilio Tridentino. Nam, quod ad ætatem attinet, licet olim Gregorius Maximiano Epiſcopo ſcripſerit, vt non permitteret Abbatiſſas niſi ſexagenarias fieri, lib. 3. Epiſt. 11. cap. *Iuuenculas,* 20. quæſt. 1. tamen illud nunquam fuit pro iure receptum, poſteaque Bonifacius VIII. in cap. *indemnitatibus.* de Elect. in 6. ſolum ætatem triginta annorum completorum requiſiuit. Concilium autem Tridentinum quaſi medium tenens, & quia experientia forte monſtrauit, in fœminis ſicut fortior ætas quàm ſexagenaria neceſſaria eſt, ita maturiorem, quam tricenariam requiri, quadraginta annorum VIII.

Expenditur prædictum decretum de ætate, & antiquitate moniales eligendæ.

norum ætatem poſtulauit. De altera vero conditione antiquitatis profeſsionis nihil inuenio antiquiore iure, nec ſimili, neque diſsimili definitum. Hæ autem duæ cōditiones non declarantur à Concilio tanquam ſubſtantiales, nec irritatur electio aliter facta, ſed ſimplex prohibitio ponitur, *vt non eligatur*, &c. ideoque ſi alioqui electio facta ſit iuxta commune ius, licet illæ duæ conditiones non ſeruentur, non erit electio irrita ipſo iure, ſed ad ſummum irritanda. Præterea illæ conditiones non ponuntur à Concilio vt ſimpliciter neceſſariæ, ſed, ſi ſeruari potuerint; alioqui conceditur vt ætatis triginta annorum, & poſt quinquennium à profeſſione eligi poſsit. Intelligo autem, illas conditiones ſeruari non poſſe non ſolum quando in nulla religioſa eiuſdem monaſterij inueniuntur; ſed etiam, ſi inueniantur in aliquibus vitæ laudabilis, ſi non habeant qualitates aliquas ad gubernandum neceſſarias: ita enim intelligendum eſt Concilium cum dicit, *Si his qualitatibus non reperiatur in eodem monaſterio*, ſcilicet, apta ad electionem: clarum eſt enim illas ſolas qualitates non ſufficere, vt perſona ſit digna; nec velle Concilium, vt ſine alijs requiſitis aliqua eligatur, etiamſi illas conditiones habeat. Et eodem modo intelligo quandam reſponſionem Congregationis Cardinalium, quæ abſolute habet, *Abbatiſſam triginta annorum, & quæ per quinque annos ſolos ſit profeſſa, eligi non poſſe, ſi in monaſterio eſt aliqua monialis quadraginta annorum; & quæ iam per octo annos ſit profeſſa*; ſubintelligendum enim puto, dummodo alioqui ad gubernandum apta ſit, & ſufficiens, nam hoc ex natura rei neceſſarium eſt. Addit vero idem Concilium, vt ſine illis eligi poſſit, oportere, vt non poſsit commode ex alio monaſterio cum illis eligi; quod committit iudicio Superioris: & ideo Congregatio Cardinalium in prædicta reſponſione addidit, *Aut in aliquo monaſterio eiuſdem ordinis vicino iſtius qualitatis inueniatur*; vbi expendo particulam illam *Vicino*, quæ addita eſt verbis Concilij fortaſſe ad declarandum, diſtantiam loci ſufficere, vt electio non poſsit commode ex alio monaſterio fieri: quanta autem ſit illa diſtantia, Superior iudicabit.

IX. Notandum præterea eſt aliud reſponſum eorūdem Cardinalium, quod varijs ac fide dignis teſtimonijs ad noſtras manus peruenit ſub his verbis, *Abbatiſſa, licet per quinquennium non manſerit in religione, dum tamen excedat triginta annos, & id fiat ad requiſitionem ſuarum monialium de licentia ſecundæ dignitatis cathedralis, & earum Superioris regularis, dummodo laudabiliter anno ſuperiore ſe geſſerit, debet confirmari per biennium in officio. Quod ſi ad confirmationem dictæ Abbatiſſæ deeſſet Superiorum regularium licentia propter abſentiam, ſeruatis iis, quæ hoc capite præſcribuntur, ad dictam confirmationem procedendum eſt.* Quod reſponſum inprimis intelligo habere locum, quando diſpoſitio Concilij Tridentini ad literam ſeruari non poteſt, quia non eſt veriſimile per illam derogari, vel aliqua ex parte diſpenſari in Concilio, ſi obſeruari poteſt. Solum ergo habet locum quando nec quadragenaria cum octo annis profeſsionis eiuſdem monaſterij & religionis commode eligi poteſt; nec etiam in monaſterio inuenitur aliqua triginta annorum ætatis, & habens quinque integros annos profeſſionis æque digna, & apta ad illud regimen: nam ſi huiuſmodi inueniatur, non video cur alia admittenda ſit. Imo etiam in eo caſu neceſsitatis cenſeo, illam declarationem factam eſſe authoritate Pontificis, quia ſola ſcientia ſine poteſtate ad illam nō fuiſſet ſufficiens, tum quia eſt quaſi noua lex in caſu à Concilio omiſſo, nihil enim Concilium prouidit pro eo caſu, in quo non inuenitur aliqua triginta annorum, habens quinque annos profeſsionis: tum etiam, quia ibi poſtulatur licentia ſecundæ dignitatis cathedralis, & Superioris regularis, ſi commode haberi poſsit, & ſolum conceditur, vt ad biennium confirmari valeat. Quæ omnia non pertinent ad doctrinalem interpretationem, ſed authenticam, & poteſtatiuam, vt ſic dicam; ideoque, vt illa declaratio ad vſum applicari debeat, obſeruare oportet, an ſit vniuerſaliter facta pro tota Eccleſia, & an ſit ſatis promulgata vt habeat vim legis. De quibus mihi nunc non conſtat; credo tamen ſaltem obſeruari poſſe vbi oppoſitum non conſtiterit, nam continet quaſi epycheam per ſe ſatis conſentaneam rationi, & habet ſufficientem authoritatem.

Ex hac vero declaratione conſtat, antiquitatem profeſsionis non eſſe reputatam à Congregatione Cardinalium tam neceſſariam conditionem, ſicut ætatem completam triginta annorū: nam alius caſus omiſſus eſt in Concilio eſſe poſſet, in quo nulla monialium exiſtentium in monaſterio, & apta ad gubernationem eius, habeat triginta annos ætatis expletos, & tamen in eo nulla declaratio vel epychea facta eſt, ideoque in tali caſu nulla eligi poteſt minoris ætatis, etiamſi per plures quā octo annos religioſa fuerit: ſed in eo caſu aut ex alio monaſterio eiuſdem religionis aſſumenda erit Abbatiſſa, etiamſi difficultates aliquas ſuperare, vel aliquid incommodi ferre neceſſe ſit, vel certe diſpenſatio erit à Summo Pontifice poſtulāda. Sed quid ſi duæ aptæ ad dictum officium concurrant, altera quadragenaria, nondum tamen habens quinq; annos profeſsionis; altera vero habēs illos completos vel etiam octo, nondum vero attingens quadrageſimum annum ætatis, licet excedat trigeſimum? Videtur enim hæc poſterior præferenda, quia habet aliquo modo completam vtramque conditionem à Concilio poſtulatam: priori vero vna conditio omnino deeſt. In contrarium autem eſt, quia Concilium per ſe primo requirit ætatem quadraginta annorum, quę conditio completur in priori, & non in poſteriori, & aliunde conditio ætatis magis deſideratur, vt notatum eſt: ergo videtur præferenda prior. Mihi videtur negotium arbitrarium, quia reuera ſe habent tanquam excedens, & exceſſum, & ideo cenſeo præferendam eſſe illam, quæ ob alias conditiones dignior reputata fuerit: ſi aūt fuerint æquales, exceſſus ætatis videtur præferēdus ex genere ſuo, propter rationem factam, & quia in iure magis conſideratur, quàm alius. Dico autem, *ex genere ſuo*, quia tam paruus eſſe poſſet exceſſus ætatis, & tantus in antiquitate religionis, vt hic præponderaret: Superior ergo prudenter hoc dijudicabit. Hinc tamen colligimus, quotieſcunque nulla eſt, habens integras illas duas cōditiones quadraginta annorum ætatis, & octo profeſsionis, illam eſſe, cęteris paribus, præferendam, quæ plus de illis participauerit. Vt ſi ſit aliqua habēs quadraginta annos ætatis, & quinq; profeſsionis, in dubio eſſet præferenda alijs non attingentibus illam ætatem, neque habentibus octo annos profeſsionis; & ſic de alijs. Quamuis n. dici poſsit, Concilium ſolum aſsignaſſe illa tempora certa, & ideo, ſi non expleantur, nihil referret quod ad illā magis, vel minus accedatur, & ſimiliter duas illas conditiones ſimul poſtulaſſe, & ideo, ſi ſimul non coniungantur, vnam vel alteram nihil conferre: nihilominus negari non poteſt, quin & conditio ætatis maioris 30. annorum per ſe ſpectata neceſſaria ſit, & quod iuxta intentionem Concilij maior participatio illarum conditionum, vbi integræ haberi non poſſunt, cæteris paribus, reddāt perſonam in hoc munus dignior ē. XI.

Ex quo tandem intelligitur, quando iuxta mentem Concilij oporteat electionem fieri ex alio monaſterio. Nam inprimis iuxta dictam declaratione Cardinaliū ſolum eſt hoc ſimpliciter neceſſarium, quando

X. *Iuxta hoc reſponſum non tam exigitur monialis antiquitas, quam ætas.*

XI. *Quarum conditionū defectu poſsit, aut debeat eligi monialis ex alio monaſterio.*

quando in eodem monaſterio nulla, quæ eligi poſſit, habet triginta annos ætatis completos: nam ſi illos habeat, in reliquis conditionibus facilè poteſt benignè interpretatione vti, conſiderata aliqua incommoditate in eligendo ex extraneis: hanc enim etiam neceſſariam eſſe opinor, vt prædicta declaratio locum habeat, ita vt à diſpoſitione Concilij non recedatur. Addo deinde, ſufficientem cauſam eligendi ex alio monaſterio eſſe, quòd in eodem nō inueniatur aliqua habens ſimul illas duas qualitates quadraginta annorum ætatis, & octo profeſsionis: ſic enim intelligo illa verbo Concilij, *Quod ſi his qualitatibus non reperiatur in eodem monaſterio*; quia niſi vtramque habeat, dici non poteſt eſſe illis qualitatibus affecta. Verum eſt, Concilium nō dicere in eo caſu, eligi debere ex alio monaſterio, ſed poſſe; quare iudicio Superioris relinquit, vt id fiat, ſi abſque incommodo poſsit. Vnde, ſi non obſtante eo defectu, ex conſenſu Superioris alia de eodem monaſterio eligatur, habens alias conditiones requiſitas à Concilio triginta annorum ætatis, & quinque profeſsionis, ſine dubio erit valida & confirmanda electio, etiamſi fortaſſe aliter ſine incommodo fieri poſsit, quia nullum eſt verbum in Concilio, quod neceſsitatem indicet, ſed ſolam directionem Superioris, vt id non permittat, niſi ratione alicuius incommodi. Quòd ſi fortaſſe ille liberalior ſit quàm debeat, inde non infirmatur electio, cùm Conciliū hoc non diſponat. Tanto autem faciliùs, ſeu ad vitandum etiam leuius incommodum poterit hoc permitti, quanto minor fuerit defectus dictarum conditionum in perſona eligēda ex eodem monaſterio. Nam ſi habeat octo annos profeſsionis, licèt non attingat quadrageſimum annum ætatis, dummodo excedat triginta, faciliùs poterit admitti eius electio: & idem eſt è conuerſo, ſi habeat quadraginta annos ætatis, nondum verò expleuerit totos annos profeſsionis. Et ſic de aliis combinationibus, quæ facilè cogitari poſſunt.

Expediuntur 3. & 4. conditiones requiſitæ in eligendo.

XII. *Ordo ſacer.* Tertia conditio neceſſaria ex parte eligendi in prælatum erat, vt ſit ſacerdos, vel ordinatus in ſacris: quam per ſe conſtat in religionibus virorum, non monialium requiri, quia nec fœminæ ſunt capaces ordinis, neque illo indigent ad ſuum modum prælationis, cùm non conſiſtat in poteſtate iuriſdictionis ſpiritualis, ſed tantum in dominatiua, ſeu materna. In religionibus autem virorum ita neceſſaria eſt ad inferiores prælationes, ſicut ad ſupremam: nā iura quæ adduximus, de conuentuali Abbate, ſeu Superiore præcipuè loquūtur. Quarta cōditio erat, vt ſit legitimus: quam certum eſt etiam poſtulari ad prælationem Prouincialem, vel Conuentualem: imò ad quodcunque munus religionis habens iure ordinario ſpiritualem iuriſdictionem. *Legitimitas.* Nam c. 1. de filiis presbyt. hæc omnia complectitur, vt latiùs Sylu. proſequitur verb. *Prælatus.* num. 3. & verb. *Electio.* 1. q. 14. n. 15. & Angel. eod. verb. n. 23. Dubitari autem poteſt an hæc conditio etiam in Abbatiſsis requiratur. *Arguitur non requiri legitimitatē pro Abbatiſſa.* Et ratio dubitandi eſt, quia earum prælatio non conſiſtit in ſpirituali iuriſdictione: ſed ille defectus originis ſolùm impedit ex vi iuris canonici aut ordinem, aut ſpiritualem iuriſdictionē: ergo. Maior ſępè eſt in ſuperioribus tractata, præſertim c. 1. n. 3. minor ex iure conſtat, quia nullū decretum afferri poteſt, in quo impedimentum illius ampliùs extendatur. Et cōfirmatur maximè ex toto titulo de filiis presbyterorum, in quo de filiis tantum ſermo eſt. Et licèt ſub nomine maſculino ſoleant fœminæ comprehendi, tamen id potiſsimū habet locum in fauorabilibus, non autē in odioſis, niſi vel aliæ circumſtantiæ, vel ſaltem omnimoda identitas rationis ad illum ſenſum cogant: hic autē nec eſt ſimilis ratio, vt explicatum eſt, nec circumſtantiæ aliquę ad illam extenſionem faciendam inducunt. Imò ſi conſiderentur verba cap. 1. de filiis presbyt. apertè videntur determinari ad ſolos maſculos: nam priùs dicitur, vt filij illegitimi nō ordinentur, niſi religioſi fiant, & deinde additur, *Prælationem vero nullatenus habeant.* loquitur ergo de filiis ordinis capacibus, vel (quod idem eſt) de prælatione propriè dicta, quæ ordinem aliquem præſupponit, aut requirit. In reliquis autem textibus ferè ſermo eſt de filiis presbyterorum, quatenus ad dignitates, perſonatus, aut beneficia Eccleſiaſtica curam animarum habentia, admitti non poſſunt ſine diſpenſatione Pontificis, præſertim in illis Eccleſiis, vbi patres eorum beneficia habuerūt. De quibus etiam ſolis agit Concilium Trid. ſeſſ. 25. cap. 15. de Reformat. Conſtat autem officium Abbatiſſæ nec dici poſſe beneficium Eccleſiaſticum, neque illius ſolicitudinem propriè vocari poſſe curam animarum, ſed ſolùm miniſterium pertinens ad gubernationem quaſi œconomicā vnius domus, quamuis accommodatam religioſo ſtatui ac profectui. Tandē, nulla irregularitas admittenda eſt, quæ non ſit in iure expreſſa; hæc autem inhabilitas illegitimorum ad prælationes Eccleſiaſticas quędam irregularitas eſt: non eſt ergo ad fœminas extendenda, cùm in iure non ſit expreſſa.

Propter hæc ergo, vel ſimilia, nōnulli graues authores cenſuerunt, hunc defectum natalium nullū impedimentum eſſe ad munus Abbatiſſæ. Citatur ab Emmanuel Rodr. q. 10. art. 21. & in Summ. 2. p. c. 29. n. 12. Felinus referens Ioannem Andr. & Geminianum loco infra adducēdo, num. ſeq. ſed nec Felinus id tenet, nec dictos authores refert: citatur etiam Ancharanus in c. *generali.* de Elect. in 6. citans Cynum, & Bartolum in l. 2. ff. de verbor. ſignificat. vbi etiam Bartolus nihil de hac re loquitur; indicat verò hanc opinionem Tabien. verb. *Virginum conſecratio.* Nihilominus alij diſtinguunt inter Abbatiſſas, quæ temporales ſunt & non benedicuntur, & perpetuas, quæ benedicuntur: & de prioribus aiunt cum prima opinione, nihil referre quòd illegitimæ ſint, ſecus verò eſſe de poſterioribus, quia ſunt veræ prælatæ, & habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Sed hæc diſtinctio neque in antiquis authoribus inuenitur, neque habet fundamentum in iure. Nam in primis benedictio non refert, quia illa non eſt aliquis ordo, vt defectus natalium reddat perſonam quaſi irregularem ad illam benedictionem; neque admittenda eſt illa exceptio, cùm in iure non habeatur, & materia ſit odioſa, & quamuis admitteretur, ſicut profeſsio religioſa tollit irregularitatem ad ordines, ita etiam tolleret ad illam benedictionem. Perpetuitas etiam non refert, quia non maiorem iuriſdictionem habet Abbatiſſa perpetua ex illo capite, quàm temporalis; ſed id, quod habet, magis durabile eſt, & reuera neutra habet propriam iuriſdictionem ſpiritualem, nam hoc non prouenit ex maiori, vel minori duratione, ſed ex incapacitate fœminei ſexus, vt alibi diximus tom. 5. in 3. p. XIII.

Eſt ergo communis opinio, illegitimam abſque diſpenſatione nō poſſe eſſe Abbatiſſam. tenet gloſſa in cap. *indemnitatibus.* §. 1. verb. *Canonicæ.* de elect. in 6. Sequitur Panormitanus in cap. *cum nuncius.* de Elect. n. 6. & Felinus cap. *in minimus.* de accuſationib. n. 4. quam eſſe communiter receptā, & in praxi ſeruatam teſtatur Nauarrus Comment. 2. de Regularib. n. 60. Maiolus lib. 1 de irregular. c. 19. n. 10. citans Tabienam verbo *Diſpenſatio.* 5. verſu 21. Qui tamen non fundantur niſi in cap. 1. de filiis presbyter. quod generaliter ſtatuit, filium illegitimum XIV. *Communis opinio requirens legitimitatem.*

eſſe

eſſe inhabilem ad Eccleſiaſticas prælationes; munus autem Abbatiſſæ inter prælationes computatur, vt notant Doctores in dict. c. *indemnitatibus*. §. *Verum*. ex textu ibi, *Vt à dignitate deijciatur adepta*, vbi Geminianus in 3. notab. & Abbas in cap. *quia propter*, de electione, n. 8. vbi propterea omnes docent in electione Abbatiſſarum ſeruandam eſſe formam illius textus, quia ſub nomine prælationis comprehenditur. Et licet D. Thom. in 4. d. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. dicat, Abbatiſſam nõ habere prælationem ordinariam, ſtatim tamen ſubdit, habere quaſi ex cõmiſsione, habet ergo aliquo modo ſufficiẽte vt ſub generali nomine comprehendantur. Præterea non obſtat, nomen filij maſculini generis, quia in aliis ſimilibus diſpoſitionibus iuris ſub ea voce fœminæ comprehenduntur, præſertim quando lex eſt fauorabilis religioni, etiamſi fortaſſe ſit oneroſa priuatæ perſonæ ex Clemen. 1. cum gloſſ. ibi, verb. *Homines*. de Elect. & in c. *generali*. verb. *Vniuerſos*. de Elect. in 6. huiuſmodi autem eſt diſpoſitio illius ca. 1. In quo etiam non deeſt ſimilitudo rationis, quia munus Abbatiſſæ etiam computatur inter dignitates Eccleſiaſticas. Et ad hoc confirmandum induci poteſt declaratio Sixti V. quæ aliàs poſſet in contrarium obiici: cùm enim contra illegitimos rigoroſum reſcriptum edidiſſet, poſtea in declaratione addidit, *Cæterum quæ à nobis circa religioſos viros in præfata conſtitutione ſancita ſunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.* Quam declarationem ideo neceſſariam reputauit, quia non ex vi verborum, ſed ex peculiari intentione, & benignitate ſua videbatur profecta. Quamuis enim prima ſententia in rigore iuris facile defendi poſsit, quia reuera ex illo ſufficienter non conuincitur hæc opinio: nihilominus in praxi non cenſeo recedendum ab hac ſententia, quoniam ſicut communior, ita ſecurior eſt.

Opinio Emmanuelis in n. præced. in praxi minus ſecura, quãuis facile defendi poſſit.

XV. Sed dicunt aliqui, hanc maculam per profeſsionem religioſam tolli, nam in viris irregularitas ad ordines tollitur per profeſsionem religioſam: ergo etiam in fœminis aliqua inhabilitas tolli debet; in eis autem non eſt irregularitas ad ordines, quæ tolli poſsit; ergo tolletur ſaltẽ hæc inhabilitas ad prælationem. Sed hoc non rectè dicitur: nam profeſsio ſola ſua vi, & naturâ non tollit hæc impedimenta, vt in ſuperioribus tetigimus, & per ſe ſatis notum eſt: tantum ergo tollit, quantum à Pontificibus eſt conceſſum, & ideo in viris profeſsio tollit irregularitatem ad ordines, non verò ad prælationes, quia vtrumque ſtatutum eſt in dict. c. 1. de filiis presbyter. Quòd autem in fœminis profeſsio tollat inhabilitatem ad prælationem, nullo iure, aut priuilegio conceſſum eſt: ergo propter illam congruentiã, vel æquiparationem, non poteſt hic effectus tribui profeſsioni monialium: neque etiam eſt ſimilis ratio, quia per hanc inhabilitatem nõ impeditur fœmina ab aliquibus actibus ſpiritualibus, & ad cultum Dei pertinentibus, qui per fœminas exerceri poſsit; ſicut impeditur vir per irregularitatem ab ordine.

XVI. Denique addunt prædicta gloſſa, Panormit. Felinus, & alij, non poſſe eligi in Abbatiſſam, quę fuerit corrupta, etiamſi ſit vidua: quod ſolùm probant ex cap. *iuuenculas*. 20. q. 1. vbi Gregor. præcipit, eligi virginem ſexagenariam. Veruntamen caput illud quoad vnam partem, ſcilicet quòd ſit ſexagenaria, receptum non eſt in vim legis: idem ergo de altera parte reſponderi poteſt: vnde Archidiac. & Hugo ibi aiunt, illud interdum non obſeruari; nam licet decentiſsimum ſit, vt virginibus nõ præſit niſi virgo, vt ita non ſolùm verbo, ſed etiam opere ac perſeuerantia ſit aliis exemplum virginitatis; nihilominus aliquãdo poteſt expedire viduam eligi, quãuis tunc conſecranda, ſeu benedicenda non eſſet, vt notat etiam gloſſa in Clemen. *Attendentes*, verb. *Rationabilis*. de ſtat. monach. quæ tamen indicat etiam in eo caſu neceſsitatis neceſſariam eſſe diſpenſationem, quam etiam indicat, poſſe concedi per aliquẽ prælatum præſidentem electioni, v. g. Epiſcopum, vel Epiſcopalem iuriſdictionem habentem: quod mihi eſt probabile, quia illa prohibitio, quã Greg. fecit cuidam Epiſcopo, non eſt cum tanto rigore propoſita, vt ab illo extulerit poteſtatem diſpenſandi in caſibus reuera neceſſariis. Sed in hac re potiſsimum cenſeo ſtandum eſſe conſuetudini. Reliqua quæ de aliis defectibus ſeu impedimentis ad huiuſmodi prælationem, eiuſdẽ ferè rationis ſunt cum his, quæ de viris diximus, & de illis videri poteſt latè Maiolus dict. lib. 1. de irregularitate, capite 29.

An corrupta poſſit eligi in Abbatiſſam

Quid de aliis defectibus cum viris communib.

Tractantur conditiones ex parte eligentium requiſitæ.

XVII. Iam dicendum eſt de requiſitis ex parte eligentium, in quibus eadem, quæ de Generali diximus in c. 4. cum proportione ſeruanda ſunt. Nam in primis vniuſcuiuſque electio ad congregationem proportionatam pertinet: electio enim prælati conuẽtualis iure communi ad conuentum pertinet, argumento cap. 1. de electione, & expreſsè habetur in c. *cum dilectus*, de conſuetudine, & 18. q. 2. per multa capita, & ferè ex natura rei ſequitur, ſuppoſita prouiſione futura per electionem: & ſaltem conſtat, niſi iure aliquo poſitiuo aut conſuetudine præſcripta aliis ius eligendi conceſſum ſit ex natura rei in ipſo corpore communitatis tale ius reſidere. Affirmat autem Nauarrus comment. 3. de Regularib. n. 2. hoc ius conſtituendi Abbates magna ex parte reſeruatũ eſſe Summis Pontificibus, vel facultatem præſentãdi illos nonnullis Principibus eſſe conceſſam. Sed hoc intelligendum exiſtimo de his, qui vel regulam in ſuo rigore non obſeruant, vel ſecundum aliquã reformationem regulariter viuunt: nam in religionibus obſeruantibus ac reformatis electio iuxta communem conſuetudinem per conuentum fit, & ita eſt obſeruandum, niſi aliud conſtiterit de iure ſpeciali. Vnde fit, idem proportionaliter eſſe dicendum de electione Prouincialium; quãuis enim ius commune de illis nihil ſpecialiter diſponat, conſtat eandem eſſe rationem, ſeu proportionem prouinciæ, ſeu Capituli Prouincialis ad ſuum Prælatum, quæ eſt conuentus localis ad ſuum.

1. Conditio vt eligendi officium ſit penes congregationẽ.

XVIII. Deinde ex parte eligentium requiritur etiã profeſsio eiuſdem religionis, nam iura ſuprà citata ſignatim requirunt hanc conditionem in electione Abbatis, vel Abbatiſſæ. Non eſt autem neceſſarium vt talis profeſsio ſit expreſſa, quia hoc in iure non poſtulatur, vt ſuprà c. 4. n. 2. ſatis dictum eſt. Et ibi etiam n. 3. tractata ſufficienter eſt alia conditio, quã iura poſtulant, ſcilicet, vt electores ſint in ſacris ordinati. Quæ licet in monialibus locum non habeat, dubitari tamen poteſt, an illæ religioſæ, quæ inter eas laicæ vocantur, quia nec velantur, nec ad officium chori deputantur, an (inquam) vocem habeãt in huiuſmodi electione. Sed de hoc nihil inuenio vel in iure, vel in authoribus, & ideo dico breuiter: ſi illæ non ſint verè profeſſæ per tria vota ſolennia, iure communi excludi cap. *indemnitatibus*. de Elect. in 6. Si autem ſint verè religioſæ profeſſæ, nullum inuenio ius, quo excludantur: nam illa ſimilitudo, vel proportio ad religioſos eligentes, qui debent eſſe ordinati, non ſufficit, neque aliquid refert ad ius in hac re conſtituendum. Non repugnat ergo admitti; an verò admittendæ ſint, ex conſuetudine, vel ex iure ſpeciali pendet, & regulariter obſeruari exiſtimo vt non admittantur. Poſtulatur præterea in dict. c. *indemnitatibus*, ætas duodecim annorum exple-

2. Conditio, profeſſio religionis eiuſdem.

3. Ne electores ſint laici.

Quid de monialibus laicis, vt vocãt.

De conditione ætatis, &

antiquitatis eligentium.

expletorum: ſed illud procedebat iuxta antiquum ius. Hodie autẽ cùm maior ætas requiratur ad profeſsionem emittendam, conſtat etiam ad eligendũ maiorem ætatem requiri, ſcilicet ſexdecim annorum expletorum. Maior autem neceſſaria non eſt, quia neque ad profeſsionem emittendam requiritur, nec per ius aliquod per ſe poſtulatur; nec etiam petitur, vt poſt profeſsionem, aliquod tempus ante electionem interceſſerit. Vnde etiam neceſſarium non eſt quòd profeſsio diem vocationis anteceſſerit, ſed ſufficit vt ante electionem legitimè facta ſit. In viris autẽ nihil inuenio ſpecialiter de ætate diſpoſitum, & ideo quæ ſufficiens eſt ad ordinem Subdiaconatus, ſufficit etiam ad eligẽdum. De quo videri poteſt Syluest. verb. *Electio.* 1. per priores quatuor quæſtiones.

XIX. *An patronum requiratur ad eligendum.*

Tandem inquiri ſolet, an Patronus poſsit habere ius eligendi ſimul cum religioſis. Faciunt enim dubitationem verba Pelagij Papæ in c. *Abbatem.* 2. 18. q. 2. *In monaſterio* (inquit) *illum volumus ordinari Abbatem, quem ſibi de ſua congregatione, & monachorum electio, & poſſeſsionis dominus popoſcerit ordinari.* Per quæ verba videtur ius eligendi Patrono tribui; vbi gloſſa alia iura in eandem ſententiam refert. Nihilominus dicendum eſt, *Pars neg. vera.* Patronum non poſſe habere ius eligendi, tum quia, ſi eſt laicus, non poteſt habere iuriſdictionem Eccleſiaſticam, nec propriam adminiſtrationem, ſi verò non ſit profeſſus eiuſdem religionis, etiamſi ſit clericus, non poteſt eligere prælatum regularem, iuxta *c. ex eo*, & *c. indemnitatibus.* de elect. Et hæc eſt ſententia communis, quam tenet gloſſa in dict. c. *Abbatem.* gloſſa in cap. *quod ſicut.* verb. *Impedire.* vbi Abbas n. 6. idem in cap. *cum terra.* n. 2. de elect. idem Panormit. in c. *nobis.* de iure patronatus. In quo textu expreſsè eſt hoc declaratum, & per illud explicandum eſt dict. cap. *Abbatem*, ait enim, *In conuentuali Eccleſia non electioni prælati facienda, ſed iam facta honeſtius præſtolatur aſſenſus.* *Electioni tamen factæ præbet aſſenſum.* non ergo eligit patronus, ſed electioni factæ præbet aſſenſum. Quod etiam in dict. c. *Abbatem*, inſinuatur, nam electio tãtùm dicitur eſſe monachorum; patroni autem ſimul cum illis poſcere electum. Dices, aut hoc nihil conferre patrono, aut idem habere incommodum: nam vel cogitur patronus præbere aſſenſum, & ſic inutilis eſt illa cæremonia; vel poteſt ſua voluntate rumpere electionem, & hoc maius eſt incommodum. Reſpondetur primùm, illud eſſe quoddam genus gratitudinis, recognitionis, & honoris, quod inter homines plurimum æſtimatur. Deinde, ſi patronus legitimam cauſam proponat, ob quam non præbet aſſenſum; audiendus eſt; &, ſi cauſa ſit ſufficiens, Superior non confirmabit, ſed caſſabit electionem: ſine legitima autem cauſa nihil obſtabit Patroni diſſenſus; & ita nec eſt inutilis hęc poteſtas, nec incommodum affert. Quamuis autem hoc ita ſit iure communi, ſpecialia iura legitimè confirmata ſpectanda etiam ſunt, & laudabilis conſuetudo ſeruanda. Nunquam tamen poterit conſuetudine introduci, vt ius eligendi prælatum acquiratur laico, aut non profeſſo, nam eſt contra canones Eccleſiaſticos, & contra Eccleſiaſticam vtilitatem ac diſciplinam, & ita ſentiunt Doctores citati, & Nauar. Comment. 3. de Regularib. n. 60.

XX. *Vltima conditio ne ſint cenſurati.*

Vltimò neceſſe eſt, vt hi electores non ſint per cenſuram Eccleſiaſticam impediti, aut voto priuati. De hoc autem impedimento ſufficiunt ſuperiùs dicta cap. 4. num. 9. quoniam eiuſdem rationis eſt in omnibus electionibus, ſiue maiorum, ſiue minorum prælatorum, & pro omnibus conſulenda eſt doctrina de Cenſuris, vt illo c. 4. num. 9. iam citauimus: nam ex ea conſtat per quam ſuſpendatur quis à poteſtate eligendi. Viderique poſſunt Syluester, & Angelus, & alij Summiſtæ, verb. *Electio.* Inquiri etiã hic poſſet, an moniales per cenſuras interdictæ, aut ſuſpenſæ priuentur etiam hac poteſtate eligendi, mediatè, aut immediatè, in materia de Cẽſuris ſufficienter tactum eſt; & ideo de his electoribus hæc in præſenti ſufficiant.

XXI. *De forma ſeruanda in dicta electione.*

Tertium requiſitum eſt, vt ſeruetur debita forma electionis. Circa quam communis, & recepta ſententia eſt, ſeruandam eſſe formam præſcriptam in cap. *quia propter*, in his omnibus prælatis, vt conſtat ex Innoc. Panor. & omnib. expoſitoribus, Sylueſtro verb. *Electio.* 2. n. 2. & 4. vbi addit, tam Priores Prouinciales, quàm Conuentuales ordinis Prædicatorum, & qui eis correſpondent in aliis religionibus, debere eligi iuxta dictam formam, reſecatis multis iuris ſubtilitatibus per conſtitutiones eorum: intelligendum eſt autem de conſtitutionibus confirmatis à Summo Pontifice, ſi in aliquo derogant iuri communi, quia nulla conſtitutio ſine authoritate Summi Pontificis contra illud valere poteſt. Neque hic occurrit aliquid ſpecialiter addendum, ſed ſuperiùs dicta in cap præced. cum proportione applicanda ſunt. Atque idem dicẽdum eſt de monialibus, in quibus eadem forma capitis, *quia propter*, vt ibidem quoque tradidimus, ſeruanda eſt, vt notauit gloſſa communiter recepta in c. *indemnitatibus.* §. 1. verbo *Collatio.* de Elect. iuxta modum tamen & moderationem additam in dict. c. *indemnitatibus.* quam in Summa redegit Sylueſter verb. Elect. 3. in fine. Denique, etiam in eis locum habet diſpoſitio addita à Cõcilio Trident. ſeſſ. 25. c. 6. de Regularib. vt in eodem expreſsè declaratur. Et hæc de conditionibus, ac forma eligendi prælatos regulares infra Generalem.

XXII. *Oſtenditur tandem 3. pars aſſert. poſita in n. 1 de creatione prælati abſque electione.*

Vltima pars aſſertionis reſtat de modo creandi huiuſmodi Superiores abſque electione per ſolam prouiſionem, aut nominationem ſuperioris Prælati. De quo genere prouiſionis, quantum ad vſum eius ſpectat, cùm præter ius commune ſit, nihil aliud dicere poſſumus, niſi tantùm ibi ſeruari poſſe ac debere, vbi ſpeciali & approbato iure fuerit inſtitutum. Qua lege ſuppoſita, ex parte eligentis, ſeu prouidentis neceſſarium eſt vt habeat ſuam poteſtatem non ſuſpenſam, neque impeditam. *Quid ex parte prouidentis requiratur: quid item ex parte prouiſi.* Et quia talis poteſtas annexa eſſe debet prelationi eiuſdem religionis, vt ſupponimus, omnes conditiones quæ ad talem prælationem neceſſariæ ſunt, ad illam requiruntur. Ex parte verò eius, qui prouidendus ſeu inſtituendus eſt in prælatum, omnes conditiones ſuprà poſitæ in cap. 3. ex parte eligendi neceſſariæ ſunt. quia illæ non poſtulantur propter ſpecialem modũ electionis, ſed propter prælationẽ ipſam: vt, v. g. quãdo ius diſponit, vt nemo eligatur in prelatũ religionis, niſi expreſsè profeſſus, profeſsio non petitur propter modum electionis, ſed vt perſona ſit capax prælationis: vnde quantum ad hoc ſpectat, cùm dicitur, *non eligatur*, perinde eſt ac ſi diceretur, *non promoueatur.* idemque de cæteris conditionibus illo capite poſitis intelligendum eſt, iuxta communem, & certam ſententiam. Neque vlla ratio dubitandi occurrit: nam quòd iura vtantur verbo *eligatur*, ſolum eſt, quia ſecundùm commune ius ille eſt ordinarius modus promouendi aliquem ad hãc dignitatem: aliquando verò vtuntur verbo *aſſumẽdi*, vt in cap. *tuam.* de ætate, & qualit. ibi, *Poſſit in Abbatem aſſumi*, quia reuera, vt dixi, non reſpiciunt viam (vt ſic dicam,) ſed terminum, id eſt, conditiones, quæ decent talem perſonam: vnde hęc, quæ diximus, potiſsimè intelliguntur de quacunque inſtitutione, ſeu collatione prælaturæ: nam ad poſtulationem, per quam non acquiritur ius poſtulato, non requiruntur ex parte eius, qui poſtulatur, omnes conditiones neceſſariæ ad prælationem habendam: nam ſatis eſt quòd ſi aliqua deficiat, poſſit in ea diſpenſare ille, à quo ſit poſtulatio, & quòd ratio ſufficiens ad diſpenſandum intercedat,

vt

vt latiùs tractatur in tit. de poſtulat. Prælator. & à Summiſtis, verb. *Poſtulatio*. Denique circa modum, ſeu formam prouidendi prælationem abſque electione, nihil citra hoc dicendum occurrit, niſi quęcunque ſigna, aut verba ſufficienter declarantia voluntatem ſuperioris prælati, cõferendi alteri inferiorem prælationem cum actuali vſu (vt ſic dicam) ſeu exercitio eius, ſufficere ad illam conferendam eo ipſo quòd ſufficienter proponitur ac promulgatur. Nec exiſtimo eſſe neceſſarium addere quòd requiratur etiam ſubditorum acceptatio: nam, per ſe loquendo, non eſt neceſſaria noua acceptatio, ſed ſufficit obligatio obediendi, quam ex vi voti habent. Quanquam in hoc ſeruanda ſunt etiam iura ſpecialia, vel honeſta conſuetudo præſcripta. Sed de hoc modo prouidendi Superiores religionis, quia inter omnes videtur eſſe proprius Societatis; ideo tractando in particulari de eius inſtituto, plura de illo dicemus tractatu 10. lib. 10. cap. 3.

Quid ex parte forma ſeu modi prouidendi.

CAPVT VII.

An prælatio religionis perpetua ſit, quantóve tempore durare poſsit, aut debeat.

I. *Reſolutio quæſtionis attento iure natura.* QVæſtio hæc tractari poteſt aut ex natura rei, aut ex iure communi, aut ex ſpeciali. In primo ſenſu non poteſt tractari de facto, quia pendet ex hominum arbitrio, ac inſtitutione, vt videbimus; & ideo ex ſola rei natura nõ habet hæc prælatio quòd ſit perpetua, vel temporalis. Sed hoc ſolùm ex natura rei ad illam conſequitur, vt poſtquam ſemel collata eſt, auferri non poſſit iuſtè intra illud tempus, pro quo data eſt, niſi interueniente cauſa legitima, & poteſtate, quia per collationem acquiritur in illam proprium ius, quo nemo poteſt ſine cauſa priuari: de quo aliàs. Igitur ex natura rei vterque modus inſtitutionis poſsibilis eſt, quia in neutro illorum per ſe eſt aliquid contra rectam rationem, & quia alij principatus, & magiſtratus poſſunt eſſe perpetui & temporales. Denique quia in vtroque modo poſſunt eſſe multa commoda in ordine ad bonum regimen, & quamuis habeant admixta incommoda, vel non ſunt contra rectam rationem, vel non per ſe ſequuntur, ſed per accidens, neceſſarioque ſunt in rebus humanis toleranda, quia non poſſunt omnia vitari, & præcipuum punctum humanæ prudentiæ eſt tunc id eligere, quod minus habet incommodi. Vnde oritur quæſtio, quæ illarũ inſtitutionum ex natura rei magis expediat religioſorum gubernationi: de qua dicam in n. 9. expeditis aliis membris propoſitis.

II. *Reſolutio eiuſdem attento iure diuino.* Secundò igitur dicendum eſt de iure communi. Omitto autem diuinum, quia de hac materia in particulari nihil diuinum ius ſtatuit, vt ſæpè in ſuperioribus tactum eſt, & per ſe eſt euidens, quia nec ſcriptum, nec traditum oſtendi poteſt. Imo probabile exiſtimo in vniuerſa Eccleſia Catholica nullã prælationem eſſe ex diuino iure abſolutè perpetuã, ita vt non poſsit quis ea inuitus priuari, vel ſub ea lege haberi, niſi ſolus Pontificatus Summus: ſed de hoc aliàs. Igitur, loquendo de communi, iure Eccleſiaſtico, Nauarrus Commentar. 3. de Regularib. n. 3. affirmat, monaſteriorum prælatos, vel prælatas ſecundùm ius commune, & regulam debere eſſe perpetuos: id autem non probat niſi ex eodem textu; quem commentatur, cap. *nullum*. 18. q. 2. vbi dicitur, nullam poteſtatem relinqui monachis expellendi Abbatem, aut ſibimet alium ordinandi: quod non alia ratione dici poteſt, niſi quia Abbas ex vi iuris perpetuus eſt. Et hoc idem ſupponitur toto titulo de ſtatu monach. Veruntamen duobus modis intelligi poteſt, hanc perpetuitatem eſſe de iure communi, poſitiuè ſcilicet, ſeu definitiuè; aut negatiuè tãtùm, vel (vt ita dicam) præſuppoſitiuè. Priori modo non inuenio ius aliquod poſitiuè definiẽs vt hæ prælationes perpetuę ſint; nec Nauarrus illud adducit. Nam illud caput *nullam*. ſolùm ſtatuit, vt monachi non poſsint deponere Abbatem pro arbitrio ſuo, aut alium creare quãdo voluerint, quod longè diuerſum eſt: nam, licèt prælatura ſit temporalis, non poterit deponi prælatus arbitrio ſubditorum, ſed definito tempore à lege, ſeu ſtatuto, vel ipſo iure amittet officium, vel tenebitur renunciare, & ad id cogi poterit iuxta conſtitutionis tenorem. An verò poſsit prælatus ſub ea cõditione creari, vt tantùm duret in officio ad arbitrium ſubditorum, infrà à num. 4. videbimus. Neque etiam in toto titulo de ſtatu monachor. aliquid inuenio, quo hæc cõditio perpetuitatis pro hoc munere decernatur, ac præſcribatur.

At verò alio modo negatiuo verum eſſe videtur ex vi iuris communis hanc dignitatem eſſe perpetuam. Primò, quia illud ius non vetat quin perpetua ſit, ſicut etiam non prohibet eſſe temporalem. Secundò, quia ſemper loquitur de hac dignitate tanquam de perpetua, & quæ de illa ſtatuit, perpetuitati congruunt, quia nimirum illam conditionẽ ſupponit. Vnde fit tertiò, vt virtualiter illã approbet ac defendat, qui videtur eſſe proprius ſenſus dicti cap. *nullam*. declarat enim, poſtquam religioſi ſibi eligunt aliquem in Abbatem, abſolutè, & ſimpliciter, ac ſine vlla temporis limitatione, talem prælatum ita eſſe perpetuum, vt non poſsit ab inferioribus deponi. Liberum enim eis fuit poteſtatem in ipſos dominandi tradere; poſtquam autem abſolutè dederunt, auferre nõ poſſunt. Atque hic videtur fuiſſe mos antiquorum monachorum, vt colligitur ex decretis, & hiſtoriis ſuprà adductis & ex Concilio Moguntino, cap. 11. vbi dicitur, Abbatem non poſſe etiam ſuo arbitrio locum ſuũ relinquere, ſed cum permiſsione Epiſcopi. Et ex Concilio Triburienſi ſub Adriano III. & aliis, quæ ſtatuunt, Abbatem ſolùm propter crimina, vel defectus in regimine, poſſe ſuo munere priuari; & ex Regula S. Benedicti cap. 2. & 64. colligitur, Abbatem ex vi ſuæ Regulæ eſſe perpetuum: nam licèt hoc expreſsè, & in actu ſignato (vt ſic dicam) non dicatur, tamen nullus ei præfigitur terminus, & tanquam de perpetuo de illo tractatur: Hac ergo ratione magis dici poteſt duratio perpetua, quàm temporalis huius prælationis eſſe de iure communi, præſertim antiquo: quia præſuppoſitiuè ſaltem ferè ſemper de illa tanquam de perpetua loquitur. III.

Tertiò nihilominus ſecundùm ſpecialia iura religionum multa eſt in hoc varietas. Nam in primis ſupremus Generalis frequentiùs temporalis eſt, & maiori, vel minori tempore durat, in religione Minorum, & Carmelitarum per ſexennium; in multis aliis monachalium ſolùm per triennium; in aliquibus verò religionibus perpetuus eſt, ſeu ad vitam, vt in religione Carthuſianorum, Prædicatorum, & Societatis: religio autem S. Auguſtini quoddam medium obſeruat ad hoc vſque tempus; nam viuente Generali, Capitula Generalia celebrant, in quibus de retinẽdo eodem Generali, & nouo creãdo ſuffragia ferunt. Vnde videntur non poſſe ſine rationabili cauſa mutationem facere: atque ita Generalem eſſe perpetuum, tamen ſub ea conditione, ac modo, vt ex prudenti arbitrio religionis ceſſare valeat. Reliqui autem Prælati omnes inferiores in omnibus religionibus temporales ſunt, iuxta proprias conſtitutiones, ordinationes, aut Apoſtolica indulta, vt ex vſu conſtat, & vnicuique videre licet in propriis inſtitutis. Solùm in ordine Carthuſienſium Priores durant perpetui; & fortaſſe in aliquibus particularibus monaſteriis aliorum ordinum, IV. *Quid de iuribus ſpecialibus.*

præſer-

præſertim monialium; & vbi fuerit illa conſuetudo, vel inſtitutio, ſeruanda eſt. Horum autem omnium rationem, & modum explicare nunc non eſt neceſſe: de noſtro autem peculiari, in fine huius operis dicemus, tract. 10. lib. 10. c. 2. & 3. & in eum locum reſeruamus quæſtionem, cur Generalis Societatis perpetuus ſit.

An expediat prælatos locales non eſſe perpetuos.

V. Hic verò de prædicto communi vſu religionum, præſertim quoad Abbates, & Priores Conuentuales, videndum eſt, an conuenienti ratione fuerit introductus. Nauarrus enim dict. Comment. 3. num. 3. dicit, nunquam ſibi perſuadere potuiſſe animarum ſaluti, & tranquillitati expedire, Abbates, ſeu Prælatos, qui ſecundùm ius commune, & Regulam debent eſſe perpetui, fieri triennales à Capitulo eligendos. Idem ait Conſil. 7. de ſtatu monach. num. 8. Mouetur ex incommodis, quæ inde regulariter oriuntur. Primùm, quia inde fit, vt Prælati quodammodo à ſubditis pendeant, & conſequenter fit, vt vigor & authoritas Prælati plurimum minuatur: nam, vt dicitur in dict. c. *nullam*, nulla authoritas remanebit Abbati, ſi monachorum poteſtati cæperit ſubiacere, & vt dicitur in cap. *viſis*. 16. q. 2. *Humani moris eſt illum vereri, cuius iudicio, & voluntate nunc erigeris, nunc deprimeris.* temporales ergo Superiores verentur potius, quàm dominentur ſubditis, a quibus deprimi, & erigi poſſunt. Secundò, quia ex hac viciſsitudine oritur in primis multorum ambitio, quæ peſtis eſt religionis, & religioſorum oculos excæcat, ne ſui ſtatus obligationem agnoſcant, vt dicitur in capit. *quorundam*. de Elect. in 6. ex qua ambitione ſubſequitur eneruatio diſciplinæ: nam qui eligi cupiunt, multa diſsimulant, vt gratos habeant ſuffragatores. Sequuntur deinde ſubornationes, colluſiones, imò Simoniæ, & conuentiones, odia, & diſsidia inteſtina, murmurationes, & ſimilia, quæ Nauarrus dicto loco latè proſequitur. Quæ omnia maximè confirmantur ex antiqua conſuetudine, & iure communi: non enim ſine cauſa antiqua conſuetudo habuit, vt Abbates eſſent perpetui. Fauet etiam vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo, quæ habet vt Epiſcopi, & alij Prælati Eccleſiarum ſecularium perpetui ſint, adeò, vt translationes Epiſcoporum per ſe ac regulariter Eccleſiæ diſpliceant, quia vtilius creditur, vt idem Epiſcopus in eadem Eccleſia perpetuò maneat. Ex quo intelligitur non ſolùm per accidens, ob incommoda, quæ ſequuntur, ex frequenti electione; ſed per ſe propter vtilitates, & commoda; quæ ex diuturna perſeuerantia eiuſdem perſonæ in hoc munere ſequũtur, illam eſſe magis conuenientem, quia ex maiori conſuetudine, & quaſi perpetuo vinculo maior amor generatur, & homo maiori cura ſuſcipit munus, in quo perpetuò eſt perſeueraturus: longa etiam experientia multum confert ad magnam prouidentiam, & gubernationem. quæ omnia deficiũt in temporalibus prælatis, quando enim incipiunt ſui muneris experientiam habere, tunc deficiunt, nec de rebus perpetuis admodum curant, contenti vt ſit pax in diebus ſuis. Denique alia congruentia ſumi poteſt à ſimili ex Baſilio regul. 35. ex fuſiorib. vbi ipſe probat, non expedire in eodem loco plura monaſteria multiplicari, quia difficile eſt reperiri plures perſonas dignas prælatione religioſa. *Nam abſolutè* (inquit) *ſeueræ diſciplinæ ratio moderatorem conuentus prouidum, & non parum eloquentem requirit, & præterea vigilantem, ac mitem, & eiuſmodi qui perfectò cordo Dei iuſtificationes exquirat.* Vnde concludit, *Qui quæſo fieri poteſt vt plures tales in vno eodemque pago reperiantur?* Sic ergo in præſenti poſſumus interrogare, quî fieri poſsit, vt in tanta Prælatorum mutatione omnes vel plures eorum inueniantur.

Secundo à conſuetudine, & commodis perpetuitatis.

3. Ex congruentia.

VI. Nihilominus contrariam partem nõ minoribus cõiecturis ſuadere poſſumus. Primò enim plus mouet mutatio antiquæ conſuetudinis, quã ipſa vetus conſuetudo, quia illa mutatio non in vno, vel alio loco, ſed in tota Eccleſia facta eſt: nec ſolum in religionibus, quæ de ſuo feruore aliquid remiſerunt, ſed etiam in illis, quæ in eo conſeruantur, vel ad illũ reuocatæ ſunt, vel de nouo ſunt inſtitutæ. Quod eſt ſignum, illam mutationem non eueniſſe ex priuato errore, aut imperfectione, ſed quia per experientiam cognitum eſt, hunc modum eſſe magis cõuenientem. Accedit, quòd Apoſtolica Sedes ſemper in hanc partem ſeſe magis propenſam oſtendit, vt prælati, vel prelatæ religionũ temporales ſint: vnde videmus ſæpè illius authoritate mutatum eſſe modum regiminis ex perpetuo in temporalem; nunquam autem è conuerſo ex temporali in perpetuũ. Imò ſi alicui per plures annos, vel indefinito tẽpore ad arbitrium Superioris prælati, alij durauerint, eius authoritate tempus limitatum, vel abbreuiatũ eſt: ergo ſignum eſt Apoſtolicam Sedem ſentire hũc modum eſſe cõuenientiorem. Tertiò, priora incõmoda, quæ Nauarrus inferebat, in primis non tam ex temporali duratione Prælatorum, quàm ex modo illos eligendi inferebantur: ergo ad ſummum oportebit modum illum mutare, non verò ob eam ſolam cauſam perpetuos prælatos facere: & deinde etiam in ipſis electionibus poſſunt alia remedia adhiberi, quibus illa incommoda euitentur. Nam in religione, v. g. Prædicatorum, Priores triennales ſine illis incommodis eliguntur, & Concilium Trident. huiuſmodi electiones tacitè approbando, aliquã remedia adhibuit, vt rectè, & ſine fraude fiant. Quartò, per ſe rem ipſam ſpectãdo, videtur vtilior prælationum mutatio, & viciſsitudo congruis tẽporibus facta, quàm perpetuitas: tum quia Superior religionis debet eſſe non dominus, ſed pater, iuxta illud, *Non dominantes in cleris.* Si autem perpetuus ſit, facilè obliuiſcitur paterni ſpiritus, & paulatim fit pluſquam dominus: ſi autem breui tempore duraturus ſit, hoc ipſo magis in proprio officio continetur. Tum etiam, quia, vt poſsit conuenienti modo præcipere, neceſſarium valde eſt vt aſſueſcat interdum obedire, & vt compatiatur neceſsitatibus, vel etiam infirmitatibus ſubditorum, valde conueniẽs eſt, vt aliquando eas ipſe patiatur, & in eis ab alio prælato pendeat. Quæ omnia ceſſant in perpetuis prælatis. Tum præterea, quia ipſa ſecuritas muneris perpetui ſolet perſonam reddere negligentem nõ ſolum in temporalibus, ſed multò magis in ſpiritualibus. Imò (vt Nauarrus etiam fatetur) in temporalibus vſu venire ſolet, vt maiori ex parte in ſuam vtilitatem illa conuertant, & aliquando etiã amicis, vel cognatis illa tribuant: quod incommodum, licèt temporale videatur, nõ ibi ſiſtit, ſed magna affert ſpiritualia incommoda non ſolum ipſius prælati, ſed etiam ſubditorum, quia inde oriuntur odia, & graues detractiones, & ſimilia. Tum denique, quia ſi vnus & idem ſemper gubernet, alij non exercentur, nec experientiam gubernãdi acquirũt: vnde euenire ſolet, vt pauci ad illud munus obeũdum apti inueniantur; è contrario verò dum plures ſucceſsiue fiunt, plures etiam agnoſcuntur apti ad illud munus, qui aliàs incogniti iacerent, quia magiſtratus oſtendit virũ, & præterea ipſo vſu perficiuntur, & ita religio abundat hominibus ad quãcunque dignitatem, aut prelationem aptiſsimis. Ex his ergo ſaltem concludo; non eſſe tam certam ſententiam illam Nauarri, quantum ipſe exiſtimauit, & conſuetudinem, quæ nunc maxima ex parte viget in religionibus, non eſſe facilè improbandam: nam ad minimum res arbitraria eſt, & ſine imprudẽtia poteſt alterutra pars eligi, dummodo, quoad fieri poſsit, incommoda, quę in vnaquaque illarum contingere poſſunt, præcaueantur.

Arguitur pro parte cõtraria quod expediat.

Primò ex reuocatione antiquæ perpetuitatis.

Secundo ex propenſione Sedis Apoſt.

Tertio ex incommodis perpetuitatis.

Quarto, ex commodis mutationis horum prælatorum.

Vt

VII. *1. Pronuntiatum in hac controuerſia.*

Vt autem quod ſentio dicam; vbi electiones, præſertim faciendæ à Capitulis, aut cōgregatione multarum perſonarum, vitari poſſunt, per ſe loquendo, & conuenientius, & ſtatui religioſo magis conſentaneum eſt, vt prælationes nō ſint perpetuæ. Ad hoc ſentiendum perſuadeor rationibus poſteriori loco factis. Quibus addo, ſtatum religioſum nō eſſe per ſe ſtatum prælationis, ſed ſubiectionis, & humilitatis, ſolumque ob neceſsitatem prælationem admittit: valde ergo conſentaneum eſt illi ſtatui, vt quantum fieri poſsit, nullus religioſus ſit ſemper prælatus. Deinde hoc modo magis conſeruatur æqualitas, quæ ad religioſam claritatem neceſſaria eſt: dum enim qui hodie præeſt, cras ſubiectus & aliis æqualis conſpicitur, & ipſi, qui præſunt pro illo tempore non nimium efferuntur, & alij poſtea de eorum æqualitate plurimum ædificantur. Item, religioſa gubernatio magis in charitate, quàm in aliis humanis reſpectibus fundari debet: quod ſi ita fiat, non minori cura, & ſolicitudine aſſumetur, quàm ſi perpetuò duratura ſit: ſi autem alia intentione, vel reſpectu fiat, eo ipſo multum expedit, vt non ſit admodum diuturna, nam quò plus durauerit, eo in deterius verget. Similesque rationes poſſunt facilè conſiderari; neque in rationibus, quæ in contrarium fiebant, aliqua retinet vim, niſi illa fortaſſe, quæ ſumebatur de neceſsitate experientiæ. Ad quam in primis dicimus, hoc incommodum (cùm omnia vitari non poſſint) in primis rarò eſſe magni momenti, & aliquando diſsimulandum eſſe, & aliis mediis ſupplendum. Deinde non in omnibus, ſed in his, qui primò gubernare incipiunt, hic defectus locum habet, & regulariter non multo tempore durat: nam res pertinentes ad vnam domum religioſam tantæ non ſunt, quin breui tempore per experientiam agnoſcantur, & qui in aliquibus domibus expertus eſt, facilè vnius prouinciæ experientiã comparabit. Denique, inexperti pro illo tempore iuuari poſſunt prædeceſſorum exemplis, & præſentium conſiliis, & Prælatorum ſibi ſuperiorum monitis: quibus omnibus ſi obediat, non multum errabit.

Ad contrarias rationes in n. 5.

VIII. *Secundum Pronuntiatum iuxta quod procedet opinio Nau.*

Secundò nihilominus aſſero, vbi prælaturæ per electiones conferendæ ſunt, moraliter loquendo, conſultius eſſe, vt ſint vel perpetuæ, vel admodum diuturnæ. In hoc aſſentior ſententiæ Nauarri, propter damna & pericula electionum, quæ tam intrinſeca eſſe videntur, ſuppoſita hominum fragilitate, & experientia, vt longè difficilius videatur illa vitare, quàm illa, quæ ex perpetuitate, vel diuturnitate prælationis ſequi ſolent. Atque ita videmus quamplures ex religionibus, in quibus prælationes temporales ſunt, vel abſtuliſſe electiones, vel reduxiſſe illas ad concilium aliquod paucarum & grauium perſonarum, in quo facilius ſit vitare electionum incommoda, vel ex parte eligentium, aut eligendorum, ita vel perſonarum numerum, vel tempus ac modum electionis coarctaſſe, vt negotiationes electionum, quoad fieri poſsit, præcaueantur. Quòd ſi religiones aliquæ ſimpliciter retinent conuentuales, & frequentes, ſeu triennales electiones prælatorum, id fortè eſt vel quia non poſſunt commodè aliter ſibiipſis prouidere, vt de monaſteriis monialium probabile eſt, vel quia nondũ ſunt expertæ incommoda, ſed in ſimplicitate, & puritate religioſa omnia efficiant: quod deſiderabile eſt.

Vltimò verò interrogare quis poteſt, eſtò prælationes hæ temporales ſint, quis modus limitationis earum magis expediat. Duobus enim modis intelligi poteſt prælationem eſſe temporalem, ſcilicet, vel quia eſt ad certum, & definitum tempus, vel indefinitè ad arbitriũ alicuius. Quis ergo ex his modis melior exiſtimandus erit? Poſſent ad vtramque partem coniecturæ adduci, nam res etiam eſt arbitraria, & prudentialis. Illis tamen omiſsis reſpondeo, priorem modum per ſe, & ex ſuo genere videri meliorem. *Iudicium authoris.* Hoc ſuadet in primis conſuetudo, nã ferè ab omnibus religionibus ita ſeruatur. Deinde, vbi hæ prælationes infra ſupremam (de his enim agimus) per electionem prouidentur, vix poteſt aliter fieri, quia illud arbitrium non debet alicui perſonæ committi, alioqui veluti noua electio ei committeretur. Quòd ſi illud arbitrium eiuſdem congregationis futurum ſit, cuius fuit electio, perinde erit illud ferre ac de nouo eligere, & tunc melius erit vt omninò libera ſit electio, ne difficile, aut oneroſum ſit Superiorem mutare, ſi expediat, dum nõ ſine aliqua infamia, vel nota fieri videtur, quando tempus non eſt lege præſcriptum. Addo præterea, in multis religionibus ſtatutum eſſe, & ab Apoſtolica ſede approbatum vt idem prelatus non iterum ſtatim eligatur, ſed poſt elapſum aliquod tempus: ergo ſignum eſt, per ſe loquendo, melius eſſe vt aliquo tempore vacet: ergo etiam erit melius vt tempus prælationis præciſum ſit. Vbi autem prælationes conferuntur ab vno ſuperiori capite, faciliùs poſſet tempus, ſeu terminus eius eiuſdem arbitrio committi; tamen rationes factæ ſuadent, etiam ibi determinationem temporis eſſe meliorem, tum quia etiam ibi expedit aliquando ceſſare, ſeu intermitti officium, & hoc eſſe à lege ſtatutum: tum etiã, quia ita liberiùs fieri poterunt mutationes abſque nota eorum, qui auferuntur, & abſque grauamine Superioris, qui hoc modo nullius offenſionem incurret, mutationes ſuis temporibus faciendo. Tollentur etiam occaſiones vel accipiendi perſonas, vel certè murmurationum, &c. Cùm autem dicimus, tempus debere eſſe limitatum, vt, adueniente præfixo termino, ſtatim ipſo facto prælatio vacet; fortaſſe enim hoc non ſemper expediet: ſatis ergo erit quod ſtatim ſit noua prouiſio facienda, nec poſſit ſecundùm ſtatuta notabiliter differri: in particulari ergo, iuxta varias religionum conditiones, & circumſtantias; poterit vnum, vel alterum expedire: quod autem in vnaquaque fuerit ſtatutum id maximè obſeruandum eſt.

CAPVT VIII.

An Prælatus Religionis poteſtatem habeat obligandi ſubditos in conſcientia, quando, & quomodo.

IN ſuperioribus capitibus ſolùm explicuimus neceſsitatem, & conſequenter etiam varietatẽ horum Prælatorum, vbi ſimul (ſi quis attentè conſideret) declarauimus cauſas, & originem harũ prælationum: nunc ſupereſt vt explicemus, quid ſit hoc munus? quod faciemus explicando poteſtatẽ eius, nam totum in poteſtate conſiſtit, ſeu per illam formaliter conſtituitur; & quoniam poteſtas ex actibus cognoſcitur, ſimul etiam actus huius poteſtatis, & effectus declarabimus; ad quos actus tenẽtur hi Prælati ex ſpeciali obligatione ſui muneris; & ideo ſimul de eorum obligationibus dicemus, quatenus Prælati ſunt, nam vt homines, vel vt religioſi habẽt obligationes cæteris communes. Supponimus autem ex dictis in ſuperioribus, eſſe in his Prælatis duplicem poteſtatem; dominatiuam, & iuriſdictionis: de quarum diſtinctione nunc non agimus, nam ſatis intellecta iam eſt. I.

De poteſtate dominatiua hic non agitur.

Præcipuè ergo agimus de poteſtate iuriſdictionis: nam altera, quatenus habere poteſt actum veluti præciſum à iuriſdictione, explicata eſt partim tractando de irritatione votorum religioſorum, partim tractando de voto obedientiæ: quatenus verò coniungi poteſt cum

cum poteſtate iuriſdictionis, ſimul cum illa explicabitur. Poteſtas autem iuriſdictionis, licet ſecundùm adæquatam rationem vna ſit, tamen in ordine ad varios actus tanquam multiplex concipitur: ſic enim diſtingui poteſt hæc poteſtas in voluntariã, vel non voluntariam: directiuam, & coactiuam: ligandi, aut ſoluendi, vel diſpenſandi: de quibus omnibus dicendum eſt per ſequentia capita, ac primùm de illa quam in titulo propoſuimus.

II. In omni regimine prima poteſtas & maximè neceſſaria eſt directiua, ad quam pertinet non ſolùm conſilia (hoc enim ſine ſpeciali poteſtate fieri poteſt) ſed etiam leges, ſeu præcepta ferre: hæc ergo in primis requiritur in religioſo prælato. Sit ergo certum, poſſe Prælatum religionis in conſcientia obligare ſubditum per legem, vel præceptum ſuum iuſtum. Hoc eſt certum, & commune apud omnes Doctores, quos referre non eſt neceſſe, quia res videtur certa de fide, ſuppoſito vniuerſali conſenſu Eccleſiæ, & vero ſtatu religioſo, eiuſque inſtitutione, & approbatione. Itaque duplex eſt titulus huius poteſtatis. *Primo ex titulo voti obedientiæ.* Prior eſt votum obedientiæ, & de hoc ſufficiunt quæ de illo voto diximus: quia ſubditum obligari hoc voto, & Superiorem poſſe ex illo obligare, comparantur ſicut actio, & paſsio; nõ enim poteſt ſubiectum pati, niſi poteſtas ſit in agẽte: ita ergo non poſſet ſubditus obligari, niſi eſſet poteſtas in Prælato ad obligandum. Oſtendimus autem ſuprà, tom. præced. religioſum obligari ex voto ad parendum: ergo & Superior poteſt illum, obligare; obligatio autem ex voto eſt in conſcientia: ergo Prælatus poteſt in conſcientia obligare. *Contentio de nomine tollitur.* Contendere autem quis poſſet tunc non obligare Prælatum, ſed votum ipſum; Prælatum autem ſolũ veluti explere conditionem, ſine qua votum non obligaret. Sed hoc ſolum eſt de verbis contendere fatemur enim illam obligationem hoc titulo conſideratam prouenire ex voto; tamen quia votum ipſum non obligat ad talem actum, niſi medio imperio Superioris, & ideo meritò dicitur Superior habere poteſtatem ita præcipiendi, vt alter in conſcientia parere teneatur, ſiue Prælatus propriè obligationem imponat, ſiue exhibeat materiam, cui veluti inhæret obligatio ex voto. Omitto quæſtionem, an ibi interueniat etiam obligatio iuſtitiæ ratione traditionis: nam de illa ſatis dictum in ſuperioribus eſt, & totam illam, qualiſcunque ſit, ſub voto nunc includimus.

III. *Secundo ex titulo collata iuriſdictionis.* Alter titulus huius obligationis eſt iuriſdictio Eccleſiaſtica his prælatis conceſſa. Qui titulus pendet ex duobus principiis. Vnum eſt de iure, ſcilicet, Eccleſiaſticam iuriſdictionem eſſe ſufficientem ad obligandum in conſcientia per leges, ſeu præcepta. Et hoc eſt de fide certum, pertinet tamen propriè ad materiam de Legibus, vbi latè illud tractauimus lib. 4. c. 18. & ideo nunc ſolum id ſupponimus. Aliud principium eſt de facto, ſcilicet, Prælatis religionũ communicatam eſſe iuriſdictionem Eccleſiaſticã, ad hunc actum ſufficientem; hoc autem conſtat ex vſu Eccleſiæ, & ex indultis, & priuilegiis ſingularũ religionum.

Et latè tractauimus ſup. cap. 1. Ergo ex his duobus principiis manifeſtè cõcluditur, eſſe in his Prælatis poteſtatem obligandi in conſcientia per præceptum: Dici poteſt, dari poſſe iuriſdictionem ad alios actus, non verò ad tam grauem obligationem imponendam, nam ad hoc requiritur valde perfecta iuriſdictio. Sed hoc non rectè dicitur, tum quia eodem modo, quo conſtat, Prælatos religionum habere hanc iuriſdictionem; conſtat etiam illam extendi ad hunc actum, tum etiam, quia ſæpè imponunt præcepta ſub pœna excommunicationis: tum præterea, quia illa iuriſdictio eſt quaſi Epiſcopalis, vt diximus; vel quia licèt hæc iuriſdictio videatur valde perfecta, habet tamen latitudinem, & gradus, & ſecundùm aliquem neceſſaria eſt in quolibet habente veram iuriſdictionem gubernatiuam.

Vnde ad maiorem huius rei veritatem obſeruare oportet, aliud eſſe præceptum perſonale, aliud verò ſtatutum per modum legis. Priori modo poſſunt præcipere etiam in conſcientia omnes, qui habent iuriſdictionem aliquam; magis autem, aut minus iuxta modum iuriſdictionis: poſteriori autem modo non omnes, ſed illi, qui habent principalem quãdam iuriſdictionem, qualis requiritur ad leges ferendas. Sic ergo in religione omnium Prælatorũ eſt mouere ſuos ſubditos per præcepta obligantia in conſcientia cum proportione ſuæ iuriſdictionis: nam Prælati conuentuales ſolùm in religioſos ſui monaſterij, & in rebus ad illud pertinentibus, Prouincialis in ſua prouincia, Generalis in tota religione vti poteſt poteſtate ſibi conceſſa. Ad faciẽda autem ſtatuta perpetua, quę vim habeant, & rationem legis, nec inferiores Prælati, nec Prouinciales ordinariam poteſtatem habent. Dices, Epiſcopus poteſt condere ſimilia ſtatuta; iſti autem prælati, præſertim Prouinciales, habent Epiſcopalem iuriſdictionem: ergo poterunt ſtatuta perpetua facere. Reſpondetur negando conſequentiam, quia non in omnibus habent parem, aut ſimilem poteſtatem, ideoque non Epiſcopalem, ſed quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habere dicuntur. Epiſcopi ergo habent per ſe ac immediatè iuriſdictionem à Summo Pontifice, & illi etiam immediatè ſubſunt, ideoque per ſe habent iuriſdictionem ad condenda ſtatuta; ſunt enim quaſi Eccleſiæ Principes ſub ſupremo capite: Prouinciales autem religionum non immediatè à Papa, ſed vel à Generali, vel à ſua religione habent iuriſdictionem, ſubiectam etiam, & dependentem à Generali, & ideo non conceditur eis iuriſdictio ſine Generali ad condenda ſtatuta; quæ eſt res grauiſsima; & quæ concernit totum corpus religionis. Quin potiùs neque ipſi Generali ſine vniuerſali cõuentu ſolet tanta facultas dari: quia licèt ille ſit veluti proprius Epiſcopus totius religionis immediatè conſtitutus ſub Pontifice ſummo; nihilominus non eſt ſimpliciter ſupremum tribunal ipſius religionis, nam Capitulum generale ſuperius eſt: & ideo regulariter illi reſeruatur hæc poteſtas, quæ à Iuriſtis dicitur eſſe meri ac mixti imperij: eſt ergo hoc valde conſentaneum rationi, & inſtituto ac moribus religionum. IV.

Non vero per ſtatuta etiam prouincialis.

Imo nec Generalis extra capitulũ generale.

Dices, hoc habere locum in ſtatutis, quæ fiunt pro toto corpore religionis: ſecus verò eſſe de ſtatutis ſingularum Prouinciarũ, vel nationum. Reſpõdetur in primis, vnam religionẽ, quæ ſub vno Generali militat, & in vnum generale Capitulum interdum congregatur, eſſe vnum corpus politicum, quòd ſeruare debet vnitatem quoad fieri poſſit, & ideo regulariter expedire, vt non ſolùm ſubſtantialia regulæ, ſed etiam perpetua ſtatuta & leges, ſeu conſtitutiones eædem in tota religione ſint, & ob hanc cauſam regulariter non eſt neceſſe vt in ſingulis prouinciis, vel nationibus ſit poteſtas condẽdi ſtatuta perpetua: nam ſi quid peculiare in ſingulis prouinciis neceſſarium eſt, per ordinariam prouinciam & ordinationes Prælatorum accommodari poteſt. Deinde dicitur, vbi aliquod ſimile ſtatutum neceſſarium eſſet, poteſtas illud condendi potius conuentui prouinciali, quàm Prælato Prouinciali eſſe illam poteſtatem committendam, ſeruando proportionem ad id, quod diximus de cõuentu generali reſpectu generalium legum. Addo verò vlteriùs, etiam non expedire, vt hæc poteſtas ſit in Capitulo prouinciali, vel etiam nationali, (ſi fieri contingat) independenter à Generali Prælato, vel Capitulo; quia reſpectu talis Prouinciæ tale ſta- V.

tutum eſt etiam res grauiſsima, & ideo fieri nõ debet ſine influxu ſupremi capitis, ſeu tribunalis, ſaltem confirmantis, vel approbantis tale ſtatutum, argumento cap. *cum acceſſiſſent*. de Conſtit. ibi, *Ac ſtatutum ipſum authoritate ſedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodum confirmatum*. Item, quia, ſicut pars non debet diſcordare à toto, regulariter loquendo; ita cum expedit in aliquo diſcrepare, non debet id facere ſine motione, aut conſenſu capitis, vel totius corporis: maximè quando illa diſſonantia in re perpetua futura eſt. Item, quia, cùm Generalis debeat habere prouidentiam ſingularum prouinciarum, etiam quoad proprias obſeruantias earum, valde conſentaneum rationi eſt, vt ſine illo ſtatuta perpetua non introducantur. Quanquam autem hæc vera ſint, & conformia rationi; nihilominus non adeò cogunt, vt per ſe inducant neceſſariam obligationem: nec etiam inuenio ius commune, quod præcipiat hæc omnia ita obſeruari, ſicut à nobis propoſita ſunt; & ideo ſemper conſulenda ſunt peculiaria inſtituta, ſeu indulta ſingularum religionum, vt id obſeruetur, quod in vnaquaque fuerit ordinatum, & ab Apoſtolica ſede tacitè, vel expreſsè cõfirmatum. Circa vtrunque autem modum præcipiendi ſiue per præceptum ſiue per ſtatutum nonnulla ſuperſunt declaranda.

Primum dubium; An ad obligandum præceptum requiratur conſultatio.

VI. Primum eſt, an Prælati religionum poſsint præcepta, id eſt, quæ ſtatuta non ſint (ita enim breuitatis cauſa generali nomine pro ſpecifico vtemur,) imponere ſolo ſuo arbitrio ſine conſilio eorum, qui iuxta religionis morem illi aſsiſtunt, & ſunt à conſiliis. Pro reſolutione aduerto, præceptum poſſe eſſe, vel ſpeciale, quod vni perſonæ tantùm ponitur, ſiue pro vno actu, ſiue pro multis, aut longo tempore. Vel poteſt eſſe præceptum generale, quod etiam poteſt eſſe duplex, ſcilicet vel ad vnum tantum, vel alium actum, ita vt generale dicatur ſolùm ex parte ſubiectorum reſpectiuè ad Prælatum præcipientem, quia ſcilicet pro omnibus illius ſubditis ponitur: vel poteſt dici generale etiam ex parte temporis, quia nimirum ponitur vt duraturum vel indefinito tempore, vel vt duret quandiu durat Prælati poteſtas, non enim poteſt amplius durare, finitur enim per mortem eius, vel elapſo prælationis tempore, vt ſuppono ex materia de Legibus, & de Cenſuris. Quamuis ergo reſponſio ad prædictam interrogationem pendeat ex inſtitutis ſingularum religionum, quia poteſt Prælatis vno vel alio modo concedi poteſtas. Conſiderando tamen quod iuri communi, vſui, & rationi magis conſentaneum eſt, dicimus primò, in præceptis, quæ imponuntur particularibus perſonis, niſi valde grauia, oneroſa, aut extraordinaria ſint, ſolam auctoritatem, voluntatem, & iudicium Prælati ſufficere abſque alio conſilio, tum quia huiuſmodi præcepta ordinaria, & facilia ſunt: tum etiam, quia eſſet valde oneroſum pro ſingulis actibus ſeu perſonis Concilium congregare. In grauioribus autem præceptis, etiamſi vnam tantùm perſonam attingant, obſeruare profectò debent Prælati, vt ea ſine ſufficienti conſilio, ad minimum, à religione præſcripto, vel maiori, ſi negotium id poſtulet non imponant. Ratio eſt, quia ſi tale conſilium lege præſcriptum ſit, ſeruandum eſt: ſecluſa autem poſitiua lege, prudentia ipſa poſtulat, vt res grauis non fiat ſine maturo conſilio, cùm rectum in eis iudicium ex multis circumſtantiis, rationibus, & interdum ex ſpecialibus legibus pendeat. Quapropter, ſi aliter fiat, grauiter peccari poteſt, vel ratione poſitiuæ legis, vel ratione temeritatis, & periculi errandi: & quidem prior obligatio, quæ eſt ex lege poſitiua, æqualis eſt reſpectu omniũ: poſterior autem, quæ ex naturali ratione naſcitur, non eſt ſimpliciter æqualis, ſed proportionalis. Nã vnus Prælatus magis poteſt indigere conſilio, quàm alius ad huiuſmodi onera imponenda, vt per ſe notum eſt. Vnde à fortiori conſtat, multò magis adhibendum eſſe hoc conſilium, ſi præceptum toti communitati imponendum ſit; maximè, ſi perſeueranter, ſeu pro diuturno tempore imponatur, quia tunc res valde grauis eſt: ſi autem ſit pro vno actu, cuius occaſio, & tẽpus citò tranſit, faciliùs ferri poteſt abſque huiuſmodi conſilio, niſi ſpeciale ius religionis id prohibeat.

Prænotatio multiplicis præcepti.

An verò vbi hoc cõſilium neceſſarium eſt, ſit etiam de ſubſtantia, & valore præcepti, diſtinctione opus eſt. Nam in primis conſiderandum eſt, an religionis regimen ſit purè monarchicum, vel miſtũ ariſtocratico, qualein multis religionibus eſt per definitorium, quod vocant. In hoc poſteriori modo regiminis conſtat conſilium eſſe de ſubſtantia, quia non ſolum eſt conſilium, ſed iudicium, & definitio, nam ſuffragia non ſunt tantùm conſultiua, ſed definitiua: vnde poteſtas præcipiendi tunc non eſt propriè in vna Prælati perſona, ſed in conſilio. Exiſtimo tamẽ raro eſſe adeò coarctatam poteſtatem Prælati quoad præcepta particularia, vel tranſitoria, quæ ad vnum actum dantur. Quando verò regimen eſt purè monarchicum, poteſtas quidem eſt in ſolo Prælato: adhuc tamen conſiderare neceſſe eſt, an conſilium per propriam conſtitutionem poſtulatum ad talem actum, ſit de ſubſtantiali forma actus, necne. Aliquando enim de ſubſtantia actus eſt rem in conſilio tractare, quamuis auditis ſuffragiis, validum ſit quod Prælatus ſtatuit, etiãſi à ſuffragiis conſulentium diſcedat; & tunc ſi Conſilium omittatur, præceptũ non obligabit; obligabit autem etiamſi in eo imponendo conſulentium adhibitorum iudicium Prælatus non ſequatur. Quãdo verò conſilium ſolùm requiritur vt actus rectè fiat, præceptum validum erit, etiamſi conſilio non præmiſſo feratur. Atque hoc vltimo modo intelligo eſſe hoc conſilium neceſſarium vbicunque ſuffragantium vota tantùm ſunt conſultiua, & Prælatus eſt verus monarcha, niſi aliud ex verbis poſitiuæ legis ſatis conſtet; quod tom. præced. attigimus, tractando de receptione nouitiorũ, & latius in materia de Legibus lib. 3. c. 15. n. 3. VII.

An prædicta conſultatio ſit de ſubſtantia præcepti.

Vnde etiam conſtat, multò magis eſſe neceſſarium hoc conſilium ad alium modum præcipiendi per leges, ſeu ſtatuta perpetua: Et ideo meritò talia ſtatuta neque à Prælatis fieri poſſunt ſine Capitulo proportionato, vt ſuprà dixi à num. 4. neque à Capitulo ſine conſenſu Prælati: quod etiam iuri communi conſentaneum eſt, cap. *nouit*. de his, quæ fiunt à præl. & cap. *Cum conſuetudinis*. de conſuetud. Sed in hoc obſeruare oportet diſcrimen inter Capitulũ, & Prælatum generalia: nam Generalis ad faciendũ ſtatutum perpetuum ita indiget concurſu Capituli, vt niſi maior eius pars concurrat, lex condi non poſsit, argumento eorum, quæ communiter tradunt Doctores cap. *cum acceſſiſſent*. de conſtit. Innoc. & Panormit. in c. 2. de noui operis nunciatione. At verò è contrario licèt Capitulum ſine præſentia, & præſidentia Prælati per ſe, aut per ſuum Vicarium legem condere non poſsit, non tamen pendet ex conſenſu, vel ſuffragio affirmatiuo (vt ſic dicam) Prælati: nam ſi maior pars Capituli concordet in lege ferenda, quamuis generalis Prælatus alterius ſit opinionis, præualebit ſententia Capituli, & lex conſtituetur, dummodo pars Capituli ita excedat, vt ſuperet qualitatem, aut prærogatiuam Prælati, ſi quam habet in ſuffragãdo iuxta religionis ordinationes. Ratio autem eſt, quia poteſtas, VIII.

Conſilium eſt etiam de ſubſtantia ſtatuti.

vt dixi-

vt diximus, adæquata eſt in Capitulo, & ibi Prælatus ſolùm eſt vnus ex ferẽtibus ſuffragia, & ad ſummum ſolet eius ſuffragium duobus æquiualere, vel habere qualitatem vincendi vbi eſt in numero æqualitas, & in hoc differt Capitulum religionis cõparatum ad ſuum Generalem, à Concilio generali comparato ad Pontificem, & à Capitulo Eccleſiæ cathedralis comparato ad Epiſcopum. Nam in Concilio generali ſi Papa nolit, non poterit lex fieri, etiamſi totum Concilium velit: & idem exiſtimo de Capitulo cathedralis reſpectu Epiſcopi quoad leges grauiores, quas ſine conſenſu Epiſcopi facere non poteſt, iuxta cap. *cum conſuetudinis.* de conſuet. in Capitulo autem religioſorum ſecus eſt, vt diximus. Ratio autem eſt, quia vt tract. de fide cenſui, diſp. 5. ſect. 8. Papa eſt ſupra Concilium; Capitulum autem generale religioſorum eſt ſupra ipſum Generalem: Epiſcopus etiam non comparatur ad Capitulum Eccleſiæ vt ferens particulare ſuffragium quoad hoc negotium conſtituendi legem, ſeu conſtitutionem capitularem; ſed vt Superior habens poteſtatem confirmandi, vel infirmãdi legem: ſecus verò eſt in Prælato religionis, vt diximus: & radicem huius declarabimus ex modo iuriſdictionis, & emanationis eius à Summo Pontifice.

Cur non ſit de ſubſtãtia pro ſtatutis Pontificum.

IX. Ex quo etiam obiter expeditur aliud dubium, an Capitulum generale religionis ſede vacante, ante electionem Generalis poſsit leges condere perpetuò manſuras. Dicẽdum eſt enim ex natura rei, ſeu iure communi poſſe, ſi eiuſdem religionis iura, vel Pontificia indulta non obſtent. Ratio eſt, quia illud Capitulum habet ſupremam iuriſdictionem in talem religionem immediatè à Pontifice: & quamuis tunc religio non habeat Generalem, nõ tamen poteſt carere aliquo Vicario, ſeu Præſidente, qui pro tunc ſimul cum toto Capitulo eandem poteſtatem habet ad præcipiendum, vel ſtatuendum, quam habere poteſt Capitulum cum Generali iam electo. Et ideo non eſt ſimile ſi quis obiiciat de Concilio generali Acephalo, congregato Pontificatu vacante; nam illud non habet æqualem poteſtatem cum Summo Pontifice, & conſequenter nec cum Concilio generali, cui Pontificia authoritas adeſt: & ideo non poteſt vniuerſales leges condere, quæ perpetuò obligent, niſi à Pontifice poſtea electo fuerint approbatæ. Maior eſſet ſimilitudo de Capitulo Eccleſiæ cathedralis Epiſcopatu vacante, nam poteſt facere diœceſanas leges, quæ durent, & obligent, etiam poſt Epiſcopi electionem, vt notauit Fredericus de Senis conſil. 16. & ſumitur ex Panormitano in c. *à nobis.* 1. de ſent. excomm. n. 12. Et ratio eſt, quia Capitulum ſede vacante habet iuriſdictionem Epiſcopalem ordinariam, & ideo conſtituit legem de ſe perpetuam, argumento c. vlt. de officio legati. Eſt tamen notanda differentia, quia ſtatutũ factum à Capitulo Eccleſiæ cathedralis vacantis poteſt reuocari ab Epiſcopo poſtea electo vt dicti authores docent, & eſt per ſe euidens, quia eſt poteſtas ad minimum æqualis: ſicut vnus Epiſcopus poteſt reuocare legem ſui anteceſſoris. At verò ſtatutum factum à Capitulo totius religionis Generalatu vacante, non poteſt reuocari à Generali poſtea electo ſine conſenſu eiuſdem, vel ſimilis Capituli. Ratio eſt, quia non habet æqualem poteſtatem, vt declaratum eſt.

Capitulum Generale ſede vacante poteſt per ſtatuta obligare in conſcientia.

Quid de Concilio Generali Eccleſiæ.

X. Dixi autem, niſi iura religionis, vel indulta Apoſtolica obſtent, quia poſſet generali Capitulo committi iuriſdictio ſolùm ad eligendum Generalem, & ad præcipiendum, & ordinandum ea tantum, quæ ad hunc finem neceſſaria eſſent, vel ad actualẽ conſeruationem, & gubernationem totius religionis pro eo tempore. In quo caſu non poſſet tale Capitulum ante electionem Generalis leges durabiles condere, quia non habet iuriſdictionem ordinariã, & abſolutam, ſed tantùm commiſſam ad talem finem. Conſtat autem hunc modum conceſsionis eſſe in poteſtate concedentis primò quidem ac per ſe in Summo Pontifice, cuius proinde verba, & intẽtio maximè obſeruanda ſunt: deinde etiam in tota religione: nam, ſi conſtitutionibus eius ordinatum eſſet, ac declaratum, vt Capitulum congregatũ ad electionem Generalis, illo vacante, nihil poſſet ſtatuere ante talem electionem, nec aliam iuriſdictionem exercere præter ſuperiùs explicatam, id ſatis eſſet, vt non poſſet nec licitè, nec validè condere leges. quia religio non intendit dare poteſtatem, niſi iuxta ſuas conſtitutiones. Dices, ipſum Capitulum poſſet tales conſtitutiones mutare, vel in eis diſpẽſare. Reſpondeo, negandum eſſe aſſumptum in prædicto caſu: quia etiam iſti ſunt actus ſupremæ iuriſdictionis, quæ, vt ſupponitur, non eſt data ſimpliciter tali Capitulo, ſed definitè ad talem electionem, & mediante illa, ſimulque cum generali electo ad leges ferendas, vel mutandas ſi opus fuerit.

Secundum dubium de conditionibus requiſitis ad obligandum in conſcientia.

Secundò circa vtraque præcepta inquiri poteſt quæ conditiones requirantur; vt inducere valeant hanc obligationem in conſcientia. Hoc verò dubiũ partim reſolutum eſt tomo Superiore tractando de voto obedientiæ, partim coincidit cum generali quæſtione de requiſitis ad obligationem legis humanæ, vel Eccleſiaſticæ, quæ ex propria materia li. 3. de legib. à c. 15. petenda eſt. Breuiter ergo, ſupponenda eſt in primis in Prælato poteſtas, de qua iam in c. 1. dictum eſt. Secundò ſupponenda eſt ex parte materiæ legis, ſeu præcepti honeſtas, quæ in omni præcepto humano neceſſaria eſt, ſiue ſit intrinſeca ipſi materiæ, ſiue ex fine extrinſeco ſumi poſsit; ita vt materia ipſa nec intrinſecè mala ſit, neque ab aliquo ſuperiore, maiorem habẽte poteſtatem, prohibita, iuxta communes regulas iuris, cap. *quod ſuper his.* de maiorit. & obedien. c. *inſtit.* d. 4. cum ſimilibus, quia nemo poteſt ad malũ obligari, neque inferior poteſt legem ſuperioris auferre, vt in fine huius capitis pro præſenti materia dicemus. Quando verò materia eſt dubia, quid agendum ſit dubitari poteſt: ſed hic etiam locum habent generales regulæ de Legibus in lib. 4. c. 11. Diſtinguere enim oportet inter Superiorem, & ſubditum, ſuperior enim non debet imponere legem quandiu dubitat, an materia ſit honeſta, vel iuſta, donec ſaltem probabile iudicium practicũ formet de honeſtate illius, quia aliàs exponit ſe manifeſto periculo errandi; ſubditus autem ſi lex lata ſit, tenetur eam ſeruare, quandiu non cõſtiterit eſſe iniuſtam, quia in dubio ius Superioris præfertur, & pro illo præſumitur: vnde non obſtante illo dubio, quod ſpeculatiuum tũc eſt, interuenit certitudo practica, honeſtum eſſe tũc obedire legi. Sed de hoc in lib. de legib. c. 9. n. 10. & tractatu de conſerentia. XI.

Prima conditio poteſtas prælati.

Secũda honeſtas materiæ.

Tertiò ſupponenda eſt materia apta ad obediẽtiam religioſam: nõ enim quælibet materia honeſta eſt capax huius obedientiæ, ſed quæ eſt conſentanea Regulæ, vt in tomo ſuperiori latè explicatum eſt. Quamuis enim præceptum, vt manat ex poteſtate iuriſdictionis, non fundetur directè, & immediatè in voto obedientiæ; nihilominus, quia illa iuriſdictio datur accommodatè ad ſtatum religioſum, eandem materiam reſpicit, & vltra illam non extenditur. Quod, vt declaretur, aduertendum eſt ex vi huius iuriſdictionis quædam præcipi poſſe, quæ communia ſunt religioſis cum cæteris Chriſtianis, ſicut poteſt Epiſcopus aliqua præcepta imponere ſuis ſubditis, tam clericis, quã laicis, ſeruata propor- XII.

Declaratur hæc tertia conditio.

proportione: item alia poſſe præcipi propria religioſorum, quæ laicis, vel clericis ſecularibus non poſſent ab Epiſcopo præcipi. De prioribus clarum eſt ſub hac iuriſdictione contineri, quia ſuo modo pertinent ad ſtatum religioſum, quaſi præſuppoſitiuè, ſicut conſilia ſupponunt præcepta, vel perfectio iuſtitiæ ipſam iuſtitiam. Denique, licèt religioſi ſint exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, non tamen à iuriſdictione Epiſcopali; ſed quia debebat eſſe in Epiſcopo reſpectu talium perſonarum, committitur Prælato religionis, & ideo materia apta ad præcepta Chriſtianorum (vt ſic dicam) eſt etiam apta ad præcepta religioſorum. De poſterioribus autem præceptis dicimus, materiam eorum accōmodandam eſſe ſtatui vniuſcuiuſque religioſi, & obedientiæ ab eo promiſſæ: quia amplior iuriſdictio nec data eſt ex intentione Pontificis, vt tam ex iure communi, quàm ex indultis religioſorum facilè conſtare poteſt, & ex Concilio Trid. ſeſſ. 25. de Regul. nec dari poterat, vt exiſtimo.

XIII. *Nodus diſſoluitur.* Quin potius difficile videri poteſt quomodo dari poſſit Prælato religionis iuriſdictio Eccleſiaſtica, qua poſſit aliquid præcipere ſubdito ſuo, quod non poſſit Epiſcopus ſuis præcipere, cùm iuriſdictio videatur eadem, ſolumque differat in applicatione ad hanc, vel illam perſonam. Quocirca, licèt in vi voti per poteſtatē dominatiuam aliquid poſſit præcipere Prælatus religionis ſuo ſubdito, quod non poſſet Epiſcopus præcipere clerico; tamē quod per poteſtatem iuriſdictionis id poſſit, difficile apparet, quia iuriſdictio hæc ſolùm videtur ſe extendere ad materiam communem omnibus fidelibus. Tamen idem nodus diſſolutus eſt in ſuperioribus, quia non oportet iuriſdictionem illam æqualiter, vel vniformiter reſpicere omnes fideles, ſed cum proportione pro ſtatuum varietate, nā ex vi illius aliud poteſt præcipi clerico, aliud laico, aliud virgini, aliud nuptæ, & ſic de aliis, quia, ſuppoſito ſtatu, aliud eſt neceſſarium ad bonum regimen animæ vnius, aliud alterius. Ita ergo eſt in religioſo: vnde, licet aſſumptio talis ſtatus voluntaria fuerit, tamen illa ſuppoſita, cura, & ſolicitudo de obſeruantia illius ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam pertinet, & ita eſt in Prælato religionis, futuraque eſſet in Epiſcopo niſi in alium eſſet tranſlata. Hic tamen diſcurſus ſimul oſtendit quod dicebam, materiam huius iuriſdictionis non poſſe extendi vltra materiam accommodatam ſtatui aſſumpto religionis, & obedientiæ promiſſæ, quia ſupponit hanc tanquam cōditionem neceſſariam.

XIV. Quartò requiritur, vt præceptum ſufficienter propoſitum ſit, quia aliàs non applicatur ita, vt obligare poſſit. Hæc autem propoſitio debet eſſe accommodata præcepto. Vnde, ſi ſit præceptum priuatum, oportet vt particulari perſonæ, cui imponitur, ſufficienter intimetur, vt per ſe conſtat; non oportet autem vt Superior per ſeipſum præcipiat, ſatis enim eſt ſi id faciat per internuncium fide dignum, vel per literas ſubſcriptas, niſi religio ſpeciali iure poſtulet aliam cæremoniam in intimādo præcepto ſeruandam, nam tunc modus prǽſcriptus adhibendus eſt. Vbi tamen ſimilis lex fuerit, attentè obſeruare oportebit verba legis, vt conſtet, an illa forma præcipiendi requiratur ſolùm vt in foro exteriori conſtet de impoſito præcepto, an verò etiam ad ſubſtantiam, & valorem præcepti: frequentiùs enim exiſtimo priorem eſſe ſenſum talium legum, & tunc ad obligationem in conſcientia ſatis erit, vt voluntas Superioris præcipientis quacunq; via innoteſcat ſufficienter: & hoc eſt obſeruandum, niſi in aliquo caſu aliud expreſſè diſpoſitum ſit per humanam legem. In quo idem cum proportione dicendum eſt de præceptis, quæ à Prælatis feruntur pro tota communitate, non ſub ratione ſtatuti, ſed præcepti tantùm, nam eſt eadem ratio, proportione ſeruata: in ſtatutis autem neceſſaria eſt ſolennis promulgatio, quia hæc eſt de ratione legis, illa autem ſtatuta ſunt veræ leges. Modus autem promulgationis, ſi per proprias conſtitutiones religionis fuerit definitus, ſeruandus eſt, & antequam conſtitutio ſit tali modo promulgata, non obligabit in conſcientia, etiamſi priuatim conſtet eſſe conditam. Si autem nullum de hoc fuerit ius priuatum, recurrendum erit ad conſuetudinem, quia ex ſolo iure communi non videtur poſſe aliquid certum definiri: quia de legibus religioſorum nihil peculiare ius diſponit, imò & in aliis legibus, ciuilibus, vel Eccleſiaſticis, non eſt idem modus promulgationis, & difficilè ad mores religioſorum applicatur, vt ſtatim dicam. Conſuetudo ergo ſeruanda eſt, quia ipſa poteſt in hoc habere vim legis.

Quid pro impoſito toti communitati. *Quid ſufficiat pro ſtatuto.*

Quia verò non ſemper de conſuetudine conſtat, vel nulla certa eſt, dubitari poteſt, an ex natura rei neceſſarium ſit conſtitutionem editam promulgari in ſingulis monaſteriis, ſeu domibus religionis. XV. Nam in legibus Eccleſiaſticis cū proportione ſumptis, hoc non eſt neceſſarium; lex enim Pontificia ſufficienter promulgatur Romæ; Epiſcopalis in cathedrali Eccleſia; Regia in Curia Regis: & ſic de aliis: nec neceſſarium eſt, vt leges in ſingulis Eccleſiis, vel oppidis promulgentur: ergo ſimiliter in prǽſenti non erit neceſſaria promulgatio in ſingulis domibus. In contrarium autem eſt, quia Prælati religionum nō habent quaſi proprias ſedes, vel curias, in quibus huiuſmodi promulgationem facere poſſint: & ideo neceſſarium videtur vt faciant illā per totam religionem, & conſequenter per vniuerſas domus eius, quia non eſt maior ratio de vno, quàm de alio, & quia aliàs non fieret promulgatio toti religioni. Item, quia communitas religioſa magis in perſonis, quàm locis continetur, & ideo requirit promulgationem, quæ ipſi communitati perſonarum directè fiat: hæc autem fieri non poteſt, niſi fiat in omnibus locis, in quibus pars illius communitatis exiſtit.

Reſpondeo, hunc modum promulgationis eſſe ſatis accommodatum, mihique optimum videri, maximè quando leges pertinēt ad ſingulos, vt tollantur ignorantiæ, & excuſationes: abſolutè autem non eſt neceſſarium. XVI. *Iudicium authoris.* Nam in primis, ſi ſtatutum factum eſt in Capitulo generali, ſicut in illo adeſt tota religio ad condendam legem, ita ſi ibi promulgetur, tota religio ibi etiam adeſt ad audiendum: ergo illa promulgatio ex natura rei poteſt eſſe ſufficiens in ſuo ordine, vel certè iuxta canonica iura, illa ſolennis editio habet vim promulgationis. Dico autem, *in ſuo ordine*, quia illa nō ſatis eſt vt ſtatim obliget omnes religioſos vbique exiſtentes, ſed tēpus ſufficiens, vt notitia legis ad alia loca diffundatur, præterire neceſſe eſt: & ad curam Prælatorum pertinebit prouidere quomodo talis notitia diuulgetur vel per literas miſſiuas, vel voce eam proponendo in locis, aut perſonis, prout expedire aut ſufficere iudicauerint, iuxta materiam ipſius legis. Nam, ſi legis actus ad ſolos Prælatos pertinet, ſatis erit ipſi notitiam dare, & grauioribus perſonis, quæ proximè poſſunt talia munera obire: & idem eſt cum proportione, ſi ad alios hoc vel illud miniſterium agentes pertineat: ſi verò ſpectet ad omnes religioſos, maior publicatio facienda eſt, fiet tamen facilè per publicam notitiam, & traditionem, etiamſi ſpecialiter in ſingulis monaſteriis authoritate publica non proponatur. Atque idem dicendum cum proportione eſt de ſtatutis Prouincialibus, vbi fuerit ſufficiens authoritas condendi illa.

XVII. Quinta conditio ad obligationem legis neceſſaria

ſaria eſſe ſolet,vt ad ſubditos feratur: quæ ſequitur ex prima,quia poteſtas hæc ferendi leges eſt reſpectiua,& terminatur ad ſubditos. Tria verò puncta in præſenti occurrunt circa hanc conditionem. Primum eſt de nouitiis,an in numero ſubditorum ponendi ſint, qui præceptis Prælatorum in conſcientia obligari poſsint? De qua re multa in tomo ſuperiori diximus, tractando de nouitiis, & nihil ferè addendum occurrit, quod ad hunc locum propriè pertineat.Solum eſt præ oculis habenda illa duplex poteſtas Prælati religionis, ſcilicet dominatiua, & iuriſdictionis : neutra enim quatenus eſt propria religioſorum, habet locum in nouitios, quia nec votum obedientiæ emiſerunt, nec ſe ſubiecerunt propriè vt religioſi ; & hac ratione per ordinaria præcepta,vel leges proprias religioſorum,non poſſunt in conſcientia obligari.Tamen,quia pro eo tēpore ſunt ſub paſtorali cura Prȩlatorum religionis, poterunt ab eis obligari in his, quæ per ſe cadunt ſub iuriſdictioneEpiſcopali ſine ſpeciali reſpectu ad profeſsionem religioſam,vt.v.g.ad dicendam veritatem in caſu occurrenti, in quo legitimè interrogatur,vel ad cauendam talem peccati occaſionem, vel reſtituendum ablatum, cogendo etiam per cēſuram,& ſimilia,quæ ad ordinariam iuriſdictionē Epiſcoporum pertinent, & non poſſunt ab Epiſcopis exerceri circa nouitios exemptarum religionum.De qua re plura in ſequentibus, præſertim. c. 17.& 24.

XVIII.

Secundum dubium de prælato Generali an obligetur legibus capituli Generalis.

Secundum punctum eſt de ipſo Prælato ſupremo religionis, an obligetur præceptis, vel ſtatutis eius.In quo nullum eſt dubium de ſtatutis latis in Capitulo generali,quia,vt ſæpè dixi,Capitulum eſt ſupra ipſum Generalem, & ideo ſuis legibus æquè obligat Generalem ipſum, ac cæteras ſingulas perſonas,quæ ſunt de Capitulo.Vnde fit,vt non ſolùm obligent quoad vim directiuam, ſed etiam quoad coactiuam,quia ſunt leges Superioris,& ideo in eis non habet locum illud principium, quòd Princeps obligatur ſua lege quoad vim directiuam & non quoad coactiuam. Et hinc meritò in religionibus, in quibus Generales temporales ſunt, ſolent finito tempore puniri, ſi conſtitutiones tranſgreſsi ſunt, quia de ſe fuerunt rei facti pœnæ, quamuis pro eo tempore pro quo erant Generales, non potuerint puniri ex defectu Superioris intra ſuam religionem, nam à Papa poſſent iuſte puniri, ſi de huiuſmodi delictis cognoſceret. Imò etiam, durante Generalatu, vel vbi perpetuum eſt, ſi generale Capitulum congregetur, poterit de ſimilibus trāſgreſsionibus cognoſcere, & eas punire, quia, vt dixi, iuriſdictione ſuperior eſt. Quòd ſi alicubi ex ſpeciali inſtituto Capitulum non habet hanc poteſtatem,illud neceſſariò eſſe debet ex ſpeciali Pontificis conceſsione,aut reſeruatione, & ideo ad illū recurrendum erit pro talium criminum emendatione.

XIX.

Quid ſi ipſe Generalis ſolus valeat condere ſtatutum.

Sed quid,ſi Generalis habeat poteſtatem ferendi leges perpetuas, ſolus, & ſine Capitulo? numquid obligabitur illis in conſcientia? Reſpondeo in primis, nullam eſſe religionem (quantum aſſequi poſſum) in qua ſolus Generalis talem habeat poteſtatem: ad minus enim requirit concurſum aliquorum Definitorum, ſeu Conſiliariorum, quocunque nomine vocentur, qui in lege ferenda non ſolùm votum conſultiuum, ſed etiam deciſiuum habeant.Et tunc illud tribunal in eo actu habet ſupremas vices totius religionis, ideoque eſt ſupra ipſum Generalem, poteſtque illum lege obligare, ſicut de Capitulo generali dicebamus.Admiſſo autem illo caſu,videtur eſſe idem iudicium, quod de illa quæſtione generali,anPrinceps ſuis legibus obligetur,in quo certum cenſeo obligari quoad vim directiuam,vt alias rationes,& longam diſputationem omittam,quam in materia de Legibus lib. 3. c.35.tradidi: in præſenti exiſtimo, hac conditione datam eſſe poteſtatem Generali, vel immediatè à Summo Pontifice,vel mediante ipſa religione, ad leges ferendas,vt ipſe eas obſeruare teneatur, quādo ratio, & materia legis illis communis eſt, quia poteſtas data eſt illi in ædificationem,nō in deſtructionem:eſſet autē magna diſsipatio religioſæ diſciplinæ,ſi Prælati non obſeruent cōſtitutiones generaliter ad omnes pertinentes.Vnde etiam exiſtimo,per huiuſmodi tranſgreſsionem fieri reos pœnæ,quamuis nec eam in ſeipſos exequi cogātur; neque,ſi ipſo iure impoſita ſit, illam ipſo facto incurrant:quia ſi ſit cenſura aliqua,non poſſunt illam in ſeipſos ferre;ſi verò ſit alia pœna, non coguntur illā exequi per ſeipſos, niſi fortè ſit aliqua pœnitentia religioſa occulta, ad quam poſsint religioſi in conſcientia obligari.nam tunc illa magis reducitur ad vim directiuam: poterunt autem propter talia delicta puniri à Superiore,ſi intra religionem illum aliquādo habere potuerint,vel ſaltem à ſummo Pōtifice:quia reatum pœnæ contraxerunt,etiam quoad iudicium humanum. Atque idem dicendum cēſeo de toto Capitulo generali, ſi contingat delinquere contra obſeruantiam regularem,non vt ſinguli,ſed vt vniuerſitas, nam reuera committit delictum etiam in foro humano, quamuis ex defectu Superioris puniri non poſsit niſi à Summo Pontifice.

Vnde etiam conſtat quid dicendum ſit de pręceptis, ſeu ordinationibus, quæ non ſunt leges, & à Prælatis per ſe ſolis,& præſertim ſupremis, faciliùs poſſunt imponi.Eodem enim modo dicendum cēſeo, ſi talium præceptorum materia, & ratio ipſis Prælatis communis ſit, teneri eos in conſcientia ad eorum obſeruationem, vel ex illo generali principio,quòd Princeps tenetur ſeruare ſuas leges,quod per identitatem rationis extendendum eſt ad præcepta generalia,etiamſi non conſtituantur ſub ſtricta ratione legis: vel ex voluntate interpretatiua totius religionis,& pacto implicito cum ipſo Prælato, quia hæc conditio neceſſaria eſt ad illud munus debite exercendum,& ideo cum hoc onere dari,& acceptari videtur. Atque eadem proportione de cęteris Prȩlatis,intra ſuos terminos aliquid prȩcipientibus,iudicandum eſt,de Prouinciali ſcilicet quoad ſtatuta Capituli Prouincialis,& quoad præcepta generalia ab ipſo lata pro tota Prouincia, & de conuentuali Prælato quoad præcepta, quæ fortaſſe pro ſuo conuentu generaliter imponit, nam omnium eſt eadem ſeu proportionalis ratio. Secus verò eſt de Superiori Prȩlato reſpectu receptorum, quæ ab inferiori lata ſunt, quia nullo modo eſt illi ſubiectus,nec ex vi ſui muneris tenetur ſe conformare præceptis illius,nec directè,nec indirectè, neque ex vi alicuius pacti impliciti,vt magis ex ſequēti puncto patebit. XX.

Tertium punctum eſt de hoſpitibus,ſeu peregrinis,an obligētur legibus ſeu præceptis eius prouinciæ,vel domus,in qua ad tempus exiſtunt. Quæ interrogatio non habet locum quoad ſtatuta, vel præcepta generaliter lata pro tota religione: nam conſtat illa ab omnibus, & vbique eſſe ſeruanda: contingit autem in vna prouincia eſſe propria ſtatuta,quæ non ſunt in alia, & in vna domo aliquid ex præcepto peculiariter obſeruari ab omnibus ibi habitātibus:de his ergo procedit talis ratio.Ad quā primùm generaliter dicimus,conſulendum eſſe inſtitutum religionis,quoad conſtitutiones eius : nā, ſi aliquid in eis eſt circa hoc declaratū, illud eſt obſeruandum,quia conſtitutio ſufficit vel ad limitāda,vel ad extendenda talia præcepta,vt obligēt,vel non obligent tales perſonas. Secundò, ſecluſo iure ſpeciali, illa, quæ ſunt pura præcepta generalia, & XXI.

non propria ſtatuta, non obligant religioſos aduenas. Probatur à ſimili ex c. *à nobis.* 1. de ſenten. excōmun. vbi declaratur, ſententiam latam vel per generale præceptum Prælati tantùm obligare ſubditos. Vnde omnes colligunt, nō comprehendere peregrinos, qui intra diœceſim verſantur: ergo idem dicendum eſt in præſenti, ſeruata proportione. Ratio autem à priori eſt, quia præceptum directè fertur ad perſonas, & ideo nō poteſt obligare niſi ſubditos; peregrini autem ſimpliciter non ſunt ſubditi, ſed ſolùm quoad ea, quæ pertinēt ad vniuerſale regimen religionis. Dices, inde poſſe ſequi ſcandalū, ſi cæteri videant, religioſum non ſeruare commune præceptum. Reſpondeo, hanc circumſtantiam eſſe accidentariam, quæ ſi aliter vitari non poſsit, tunc orietur obligatio non ex tali præcepto, de quo agimus, ſed ex lege charitatis. Deinde ſcandalum illud facilè auferri poſſet, nam fundatur in ignorantia, vel facti, quia non cognoſcitur talis religioſus vt hoſpes, vel quia putatur hoſpes teneri eiſdem præceptis; vtraque autem ignorantia poteſt facilè tolli; & in hoc videntur Doctores conuenire.

XXII. De ſtatutis autem, quæ verè ſunt leges perpetuę, idem eſſet dicendum iuxta opinionem, quæ tenet, non ſubditos peregrinantes in aliena diœceſi, non teneri ad ſeruanda propria illius ſtatuta, niſi ratione ſcandali. Quod nonnulli moderni ex illo principio docent in præſenti quæſtione: ſed reuera illud principium minùs probabile eſt, & contrarium eſt magis conſentaneum iuri communi, & rationi, vt in materia de Legibus probaui. lib. 3. c. 33. & lib. 2. de dieb. feſtis, c. 14. Alia ratione poſſent religioſi excuſari ab hac obligatione, quia nimirum ſtatuta particularia ideo ſolēt obligare peregrinos, quia directe reſpiciunt territorium aliquod, intra quod aliquis habet iuriſdictionem, vt præcipiat, vel prohibeat aliquid fieri inter terminos illius diœceſis, à quocunque ibi aſsiſtente: ſtatuta autem religioſorū non habent huiuſmodi vim ſeu rationem; quia nō accommodantur territorio, ſed perſonis. Vt enim notauit Innocentius in c. *dilecta.* de exceſſ. prælator. in principio, duplex eſt communitas, alia realis, quę conſtat ex territorio; alia perſonalis, quæ ſolùm cōſtat ex perſonis, vt eſt Academia, v.g. & Collegium, de quibus ſermo eſt in l. vlt. C. de iuriſd. omn. iud. Religioſa ergo communitas in hoc ſecundo ordine continetur, & ideo leges eius non reſpiciunt territorium, ſed perſonas: ergo non poſſunt hoſpites cōprehendere, nam præcepta ideo dicebamus non obligare hoſpites, quia non reſpiciunt directè territorium, ſed perſonas.

XXIII. Nihilominus contrarium vt probabilius, & ſecurius ſentiendum, & aſſerendum eſt, vt generaliter ſentiunt gloſſa, Innocentius, & Panormitanus in d. c. *à nobis.* & ſumitur ex c. *quæ contra mores.* 8. d. ibi, *Vt pactum inter ſe ciuitatis, aut gentis conſuetudine, vel lege firmatum, nullius ciuis aut peregrini libidine violetur.* Vbi expendo illud verbum, *Ciuitatis, aut gentis*, quæ hominum communitatem eodem more viuentem comprehendunt. Pondero etiam illa verba, *lege, aut conſuetudine*, & ex illis conficio nouum argumentum: nā religioſus, qui in aliqua prouincia verſatur, tenetur receptam conſuetudinē illius prouinciæ ſeruare: ergo à fortiori ſtatuta. Antecedens patet, quia clericus tenetur ſe cōformare cōſuetudini Eccleſię, in qua verſatur: ergo & religioſus, ſeruata proportione; nā, ſi rationem naturalem inſpiciamus, eadē eſt in vtroque; ſi ius poſitiuum, nullum eſt, quod in religioſis quoad hanc partem aliquam exceptionē faciat. Præterea, quamuis religioſa cōmunitas præcipuè conſiſtat in perſonis, tamen, quatenus habēt certas prouincias, quæ certis terrarum terminis, aut certo domorum numero diſtinguuntur, habēt ſuum modum territorij, pro quo poſſunt ſtatuta fieri: ergo eodem modo obligabunt hoſpites, ſicut ſolent ſtatuta Epiſcopalia obligare peregrinos.

Poteſt autem aliquis interrogare, an hoc locum XXIV. habeat etiam in ſuperioribus Prælatis, quando in aliquibus locis verſantur: vt v.g. Generalis cùm eſt in aliqua prouincia, an teneatur ſe accommodare propriis ſtatutis, & conſuetudinibus illius prouinciæ: & idem eſt de Prouinciali reſpectu alicuius cōuentus, habentis ſpecialem obſeruantiam abſtinēdi à carnibus, vel quid ſimile: in illis enim eſt peculiaris ratio dubitandi, quia ſunt Superiores, qui nō tenentur ſe ſubdere legibus inferiorum; ſtatutum autem Prouinciale reſpectu Prælati generalis, eſt inferioris ordinis, factum ſcilicet à prouincia ſibi ſubiecta: & eadem proportio eſt de Prouinciali reſpectu ſtatuti, vel conſuetudinis vnius cōuentus, & præterea eſſet valdè oneroſum his Prælatis dū ſingulas prouincias, vel domos viſitant, ſingulorum moribus ſeſe accommodare. Reſpondeo ſupponēdo ſemper, in his, & ſimilibus rebus ſtandum eſſe conſtitutionibus, vel receptis conſuetudinibus ſingularum religionū: his ergo remotis, loquendo ex vi iuris cōmunis, idem dicendū cenſeo de ipſis Prælatis, quòd nimirum dum hoſpites ſunt teneantur ſeruare mores locorum in quibus verſantur: tum quia hoc exigit ipſa generalis ratio ſocietatis: tum etiam, quia ibi interuenit aliud generale præceptū, quod hoſpites obligat ſeſe conformare moribus locorum; hoc autem nō eſt vnius loci, vel prouinciæ, ſed commune omnibus, & ideo prælatos etiam obligat. Tum denique, quia nullum ſtatutum religionis poteſt habere vim legis perpetuæ, niſi ab ipſo Generali confirmatum ſit, & ideo, licèt non ſit vniuerſale pro omnibus locis, non poteſt dici latum ab inferiori prælato, ac proinde eadem ratio obligationis in illo erit, quæ in cæteris.

Tertium dubium quantum obliget præceptum poſitum à Superiore.

Tertium dubium hic eſſe poteſt de quantitate XXV. huius obligationis in conſcientia, an extendatur etiam ad culpam mortalem. In quo certum eſt, poteſtatem ad hoc extendi: quia ſi cōſideretur vt fundata in voto, illud ex ſuo genere obligat ſub mortali; ſi verò vt eſt iuriſdictio, illa etiam perfecta eſt, & ideo ſe extendit ad obligationem materiæ, & rei præceptæ conuenientem: qua ratione conſtat, non ſolùm in Pontifice, ſed etiam in Epiſcopis eſſe hanc poteſtatem: illam ergo participant religionū Prælati. Difficultas ergo eſt de vſu, ſeu actuali obligatione, id eſt, quando præceptū Prælati tale ſit, vt obliget ſub mortali. Hoc autē ex generalibus principiis legum definiendum eſt, accommodando illa ad talem ſtatum. Suppoſita ergo poteſtate, de qua iam dictum eſt, duæ conditiones neceſſariæ ſunt; materia capax talis obligationis, & voluntas prælati. Circa priorem ſolùm eſt aduertendum, aliquam actionem, vel materiam ſecundùm ſe ſpectatam poſſe videri leuem, quæ in tali ſtatu, ratione finis, & circumſtantiarum ſit grauis: quia eius dilatio in tali ſtatu poteſt religioni afferre graue nocumentum. Circa poſteriorem obſeruandū eſt, communem morem religionum eſſe, vt ordinaria præcepta Prælatorum, quæ ore tenus fiunt, non cēſeantur ita obligare, vt, ſi abſque contemptu, ex negligentia, vel alia occaſione omittatur, tranſgreſsio ſit mortalis, etiamſi materia ſit grauis, & verba ſint præceptiua, vel in actu ſignato, vt *mando, præcip. &c*; vel in actu exercito, vt *fac, recita*, &c. Cuius ratio non eſt, niſi quia ex vſu illa verba non ſatis indicant in prælato voluntatem obligandi. ita ſumitur ex D. Bern. lib. de Præcepto & diſpenſ. c. 12. & S. Thom. 2. 2. q. 186. a. 9. vbi latè Caietanus, & Nau. c. 23. num. 35. & ſe-

& ſequent. clarius id docet D. Ant. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 9.
Gerſon p. 2. Alphab. 32. lit. L. conſider. 6. & Alphab.
34. lit. M. Angles p. 2. q. de Voto, art. 2. difficult. 16.

XXVI. Vnde vlterius addo, ſi Prælatus præcipiendo ad-
dat verba, quibus ſatis indicet voluntatem obli-
gandi in conſcientia iuxta materiæ capacitatem,
tunc, ſuppoſita materiæ grauitate, obligationem
eſſe ſub mortali. ita docent omnes, & eſt clarum ex
dictis. Quæ autem ſint hæc verba, aut ſigna, ex vſu
vniuſcuiuſque religionis ſumendum eſt; commu-
nia autem ſunt, cum Superior præcipit *in virtute o-
bedientiæ*, aut in *virtute ſanctæ obedientiæ*; in aliquibus
etiam ſufficit dicere, *in nomine Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti*. Idem cenſendum eſt, quando præceptum poni-
tur ſub excommunicatione. Et quidem, ſi excom-
municatio imponatur ipſo facto incurrenda pro-
pter præcepti tranſgreſsionem, res eſt indubitata,
quia excommunicatio non incurritur niſi propter
peccatum mortale. Si autem ſolum adiungatur ex-
communicatio ferenda, aliqui putant non eſſe ſuf-
ficiens ſignum, quia non ſtatim incurritur cenſura
per illum actum, ſed requirit nouam contuma-
ciam, vt imponatur. ita ſentit Angles ſupra; & Ca-
iet. in Summa, verb. *Clericorum peccata*. & verb. *Præ-
cepti tranſgreſſio*. Alij vero communiter ſentiunt, et-
iam illud eſſe ſufficiens ſignum obligationis ſub
mortali, niſi aliquibus indicijs ſufficienter conſtet
illam eſſe meram comminationem externam. ita
ſentit Caiet. dict. art 9. Nauarr. dict. cap. 23. n. 53. Ca-
ſtro 1. de Lege pœn. c. 5. docum. 4. ad fin. & Sylu. ver.
Præceptum. q. 3. Angel. verb. *Lex*. §. 3. Tabiena eod. ver.
§. 28. S. Antonin. dict. §. 9. Qui generaliter loquun-
tur de quocunque præcepto Eccleſiaſtico, quia per
tranſgreſsionem talis præcepti efficitur quis dig-
nus excommunicatione; non autem fit dignus niſi
per peccatum mortale, etiamſi excommunicatio
per iudicem ferenda ſit. Propter quod probabilior
eſt hæc ſententia; videtur autem mihi longe cer-
tior inter religioſos, inter quos etiam raro, vel nũ-
quam proponitur hęc cenſura per meram commi-
nationem, ſed ad explicandum præcepti rigorem;
ſufficienter ergo indicat voluntatem obligandi,
per ſe, ac regulariter loquendo.

Quartum dubium de Excuſationibus obligationis in conſcientia.

XXVII. Quarto dubitari poteſt, an poſsit religioſus ab
hac obligatione aliquo modo excuſari. Quod du-
bium intelligi debet, perſeuerante voluntate Su-
perioris præcipientis, & volentis obligare: nam ſi
ipſe reuocet præceptum, vel ſi finiatur terminus,
pro quo poſitum erat, iam illa erit non excuſatio,
ſed ceſſatio obligationis, & præcepti, dummodo
reuocatio valida fuerit: de quo infra in proprio ca-
pite dicemus. Durante autem præcepto, contingit
in alijs legibus excuſatio vel per ignorantiam, vel
per neceſsitatem, aut coactionem. De priori cer-
tum eſt etiam in præſenti poſſe interuenire, ſiue ſit
ſermo de ignorantia facti, ſiue iuris, cum hæc præ-
cepta humana ſint. Quando autem hæc ignorantia
inuincibilis ſit, ex generalibus principijs expendẽ-
dum eſt. Solum hic aduertimus, ignorantiam pro-
prij iuris non facile eſſe excuſabilem in religioſo,
quia maiori obligatione tenetur illius notitiam, &
frequentem memoriam habere: præſertim quoad
eas leges, quæ ſub culpa obligant. Altera item ex-
cuſatio locum habet in præſenti materia, quia pręce-
pta hæc, de quibus agimus, humana ſunt, & ideo
non obligant cum tanto rigore. Item, quia voti
executio non obligat in ſimili euentu. ergo ſimili-
ter, &c. Dices, hoc ſolum habere locum, quando
rationabiliter præſumitur, intentionem ſuperio-
ris non fuiſſe obligare pro tali euentu, quod eſt
contra ſuppoſitionem paulo ante factam, qua di-
cebamus, quæſtionem procedere durante præce-
pto, & voluntate Superioris. Reſpondetur, illud
intelligi de præcepto, & voluntate generali ac per
ſe; non de voluntate particulari etiam ex ſuppoſi-
tione talis circunſtantiæ; ſicut quando interuenit
ignorantia, perſeuerat præceptum, & voluntas Su-
perioris, non quidem obligandi cum hac reflectio-
ne, etiam interueniente ignorantia, eſſet enim ir-
rationabilis voluntas; ſed generaliter quantum eſt
ex ſe.

Sed quid, ſi voluntas Superioris ſit obligandi, XXVIII.
etiam in eo caſu particulari, non obſtante coactio-
ne, mortis periculo, vel alia ſimili neceſsitate. Re-
ſpondetur, in hoc duplicem eſſe poſſe quæſtionem.
Vna eſt, an præcipere hoc modo excedat poteſta-
tem Prælati religioſi, ita vt, licet velit, non obli-
get. Altera eſt, quando cenſendum ſit ita velle, &
rationabiliter velle. Circa priorem quidam ſim-
pliciter affirmant, id eſſe ſupra talem poteſtatem.
ita ſentiunt Tabiena verb. *Epiſcopus*. §. 5. concl. 5. &
ſentit Armilla verb. *Obedientia*. n. 5. citans D. Th. 2. 2.
q. 104. art. 5. dicentem, in his, quæ pertinent ad cor-
poris ſuſtentationem, vel conſeruationem, non te-
neri ſubditum parere Superiori. Fundari poſſunt
primo, quia tota hæc obligatio radicaliter funda-
tur in voto obedientiæ, & conſequenter in inten-
tione vouentis: nullus autem intendit ſe obligare
ad parendum in huiuſmodi euẽtu. Item, quia tan-
tum obligatur religioſus ad obediẽdum ſecundum
Regulam; Regula autem non præcipit res adeo dif-
ficiles, nec cum tanto diſcrimine: ergo. Vnde infert
Armilla, non poſſe Prælatum religionis præcipere
ſubdito, vt aſsiſtat infirmo tempore peſtis.

Nihilominus dicendum eſt, hunc modum præ- XXIX.
cipiendi non excedere poteſtatem Prælati religio-
ſi. ita tenet Caiet. tom. 3. Opuſcul. tract. 9. qui eſt de
hac re, & ſumitur ex eodem & communi ſententia
1. 2. q. 96. art. 4. Et ratio eſt, quia Prælatus religionis
eſt vere Superior, habens poteſtatem ad omnia,
quæ ad perfectam gubernationem inter homines
neceſſaria eſſe poſſunt; hic autem modus obliga-
tionis ſæpe neceſſarius eſt. Vnde Principes ſecula-
res, & Eccleſiaſtici hanc habent poteſtatem, vt la-
tius in materia de Legibus lib. 3. c. 30. oſtendimus.
Explicatur exẽplis, nam ſi religioſus ægrotet mor-
bo contagioſo, poteſt Prælatus præcipere alteri, vt
ei miniſtret, etiam cum periculo vitæ, quia illud eſt
neceſſarium ad conueniens regimen monaſterij,
& ad conſeruationem atq; adeo ad commune bo-
num eius: præterquam quod charitas de ſe obligat
hoc corpus religioſum ad ſubueniẽdum partibus,
quibus conſtat, aliàs ei periculum imminet. Vnde
quando hæc obligatio eſt quaſi indifferens, & non
applicata ad certam perſonam, penes Superiorem
eſt poteſtas applicandi illam; aliàs eſſet inefficax,
nec poſſet conuenienti modo ad effectum perduci:
ergo. Deinde poteſt Prælatus præcipere religioſo,
vt tempore peſtis aſsiſtat, ſi ita expediat ad com-
mune bonum, & aliquo modo pertineat ad obli-
gationem talis religionis, vel ex peculiari inſtitu-
to, vel ex graui neceſsitate occurrente: quia etiam
in his caſibus pertinet ad munus Prælati eis pro-
uidere: habet ergo poteſtatem accommodatam.
Denique, interdum poteſt præcipere longam naui-
gationem, etiamſi habeat periculum annexum, vt
oſtenſum eſt tomo præced.

Nec fundamenta contraria difficultatẽ habent. XXX.
Ad D. Thom. enim recte reſpondit Caietanus, ea, *Ad primum*
quæ pertinent ad conſeruationem naturæ, per ſe *fundam. in*
non cadere ſub præceptum humanum, id eſt, per *num. 18.*
ſe, & directe non poſſe prohiberi, ſi neceſſaria ſint;
nec contraria præcipi: per accidens vero præcipi
poſſe, præcipiendo nimirũ actum, cui coniunctum

eſt periculum contrarium conſeruationi naturæ. D. Thomas ergo in priori ſenſu loquitur; poteſtas autem hæc, de qua agimus, ſolum poſteriori modo ſe extendit ad huiuſmodi malum contrarium naturæ. Et ratio à priori eſt, quia per huiuſmodi præceptum non præcipitur fieri aliquid naturæ contrarium, ſed præcipitur permitti, ſeu pati, ſi neceſſe ſit: quod eſt rationi conſentaneum, & interdum bono communi neceſſarium, ideoque ſub poteſtatem humanam cadit. Ad aliud fundamentum reſpondetur, poteſtatem hanc immediate ac formaliter eſſe iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ ad huiuſmodi præcepta extenditur. Quia vero aliquo modo ſupponit profeſsionẽ religioſam vt fundamentum, ideo dicitur vlterius, ex vi profeſsionis ſubdi religioſum huiuſmodi præceptis, quatenus ſunt conſentanea tali ſtatui, & corpori religionis, cuius pars efficitur per profeſsionem: ſicut miles tenetur obedire duci præcipienti etiam cum periculo vitæ ratione ſui ſtatus ac profeſsionis. Quapropter etiamſi religioſus dum vouet obedientiam, expreſſe non intendat obligare ſe ad obediendum in his caſibus, implicite id intendit, imo, etiamſi velit, non poteſt hanc intentionem excludere, quia repugnat intentioni profitendi. Vnde hoc genus præcepti non excedit ea, quæ ſunt conſentanea regulæ, vt declaratum eſt: non enim dicimus, poſſe Prælatum pro arbitrio ſuo præcipere, ſed quando ad bonum religionis, vel ad debitum munus, vel miniſterium eius ſit pertinens: quidquid autem huiuſmodi eſt, ſpectat ad regulam religioſam, vt ſupra vidimus.

XXXI. Atque hinc fere reſponſum eſt ad alteram quæſtionem: iam enim declaratum eſt quando Prælatus rationabiliter hanc habet voluntatem, ſeu intentionem. Vnde vel ex verbis eius expreſsis, vel certe ex reipſa intelligi poterit talis voluntas. Ad hoc autem magis explicandum aduerto dupliciter coniungi hoc periculum actioni præceptæ, ſcilicet, omnino per accidens, & præter intentionem ac præciſionem præcipientis; & per ſe, aut de facto hic & nunc cum præſcientia præcipientis. Quando accidit priori modo, regulariter excuſabitur quis à præcepto, quia non intercedit voluntas pręcipientis, cum *nihil ſit volitum ſi non ſit præcognitum*: nec etiam præſumitur, quia ordinaria conditio præcepti humani eſt, vt non obliget cum tanto rigore; neque aliud eſſet rationi conſentaneum, quia non eſſet moraliter tolerabile. Dico autem, *regulariter*, quia ſi in re ipſa intercederet magna neceſsitas religionis, & oppoſitum vergeret in grauem ignominiam, vel detrimentum eius, tunc ſine dubio præceptum obligaret vel ex natura rei, vel ex implicita voluntate pręcipientis, ſicut de præceptis Eccleſiaſticis eſt communis doctrina. Quando vero periculum ineſt poſteriori modo in re præcepta, clarum eſt, voluntatem præcipientis eſſe obligare, non obſtante tali periculo, &, per ſe loquendo, pręſumitur talis voluntas rationabilis, niſi oppoſitum manifeſte conſtet. Quæ doctrina communis eſt quoad vtramque partem, ſumiturque ex D. Th. 2. 2. q. 120. Caietano ibi, & 12. q. 96. ar. 4. & 6. Soto 2. de Iuſtit. q. 5. ar 8. Caſtro li. 1. de Lege pœn. c. 5. docum. 5. Nau. c. 23. n. 43. Sylu. verb. *Præceptum*. q. 3.

CAPVT IX.

Vtrum in Prælatis religioſis ſit poteſtas coerciua tum in vniuerſum, tum ſpeciatim ad pœnas ſpirituales.

I. QVòd in his Prælatis aliqua ſit poteſtas huiuſmodi, id manifeſtum eſt, tum ex vſu, tum ex ratione, quia poteſtas directiua ſine aliqua coercitione, infirma ac fere inutilis eſt, quia ſine timore ac diſciplina non poteſt communitas humana in officio contineri, quantumuis bona videatur in hac vita mortali; quia *corpus, quod corrumpitur, aggrauat animum, & caro concupiſcens aduerſus ſpiritum*, ſæpe vincit, ideoque *ſepties in die cadit iuſtus*. Eſt igitur omnino neceſſaria hæc poteſtas, vt ordo, pax, & inſtitutio religioſa conſeruetur. Explicandum vero eſt, qualis & quanta ſit. In quo diſtinguere iterum oportet in ſtatu religioſo, id quod habet quaſi ab intrinſeco ex pura natura ſua, vel quod habet ab extrinſeco ſuperadditum ex prouidentia, & liberalitate Pontificum.

Dicendumque primo eſt, Prælatum religionis ex vi talis ſtatus, ſeu profeſsionis, ac voti obedientiæ ſubditorum, ſolum habere poteſtatem coercendi modo paterno, & iuxta limites Regulæ. Probatur, ac declaratur, quia vt ſic non habet iuriſdictionem, ſed poteſtatem dominatiuam inſtar illius, quam habet paterfamilias in domo ſua: ſolum enim differunt, quòd hæc circa exteriora, & corporalia, illa vero circa ſpiritualia præcipue verſatur. In hoc autem conueniunt, quòd neutra eſt proprie iuriſdictio, vnde neuter etiã illorum eſt proprie iudex, qui poſsit, grauem pœnam corporalem, vel ſpiritualem imponere; ſed ſolum eam correctionem adhibere, quæ inter latitudinem familiaris domus ac prouidentiæ locum habere poteſt. Qualis autem, vel quanta eſſe poſsit hæc pœna, iudicio prudentis arbitrij relinquendum eſt, vt conſiderato vſu, & communi more hominum id iudicet. Exemplo monialium id ita declaratur. nam in eis eſt poteſtas aliqua coerciua iuxta regulam, licet iuriſdictionem non habeant; illæ tamen non excedunt religioſam diſciplinam per leuiores pœnitentias. Quod ſi grauior punitio neceſſaria eſt, ad Prælatum recurrere oportet. Eodem modo in religionibus virorum Vicarius, licet iuriſdictionem non habeat, poteſtatem aliquam coerciuam habet, quę vltra leues, & ordinarias pœnitentias non ſe extendit. Itemque fuiſſe olim obſeruatum in religionibus quando Præpoſiti ſacerdotes non erant, nec iuriſdictionem habebant, intelligi poteſt ex Regula Auguſtini, nam circa finem ſic ait, *Præpoſito tanquam patri obediatur; multo magis Presbytero, qui omnium veſtrûm curam gerit. Vt ergo cuncta iſta ſeruentur. &, ſi quid ſeruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur, ſed vt emendandum, corrigendumque curetur, ad Præpoſitum præcipue pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius eſt apud vos maior auctoritas, referat quod modum, vel vires eius excedit.* Denique hæc poteſtas ſolum fundatur in voto obedientiæ, & ab illo quodammodo manat, & ideo non excedit communem & regularem intentionem ſic vouentium: imo fortaſſe ipſi non poſſent dare maiorem poteſtatem ſupra ſeipſos, niſi à publica poteſtate deſcenderet, vt ex dicendis patebit. II.

Dico ſecundo, Prælatus religionis ratione iuriſdictionis Eccleſiaſticę habet perfectam poteſtatem coerciuam Epiſcopalem. Hoc conſtat etiam ex vſu, & ex priuilegijs omnium religionum exemptarum: quæ enim exemptæ non ſunt, non habent reuera hanc poteſtatem in ſeipſis, vel in ſuis intrinſecis Præpoſitis (vt ita dicam) ſed manet in Epiſcopis, qui illam ſine dubio non habent in moniales ſibi ſubiectas; & idem eſt de viris, ſi exempti non ſunt: ergo in exemptis talis iuriſdictio reſidet in proprijs Prælatis: non enim extincta eſt, nec Summo Pontifici reſeruata, nec enim expediebat, cum ſit ordinarie, & regulariter neceſſaria: ergo tranſlata eſt in religionem ipſam, & Prælatos eius per Summos Pontifices, non quidem iure communi, ſed ſpeciali, vt ſupra tetigi, quod proinde conſulendum eſt. Addit Nau. Comm. 2. de Reg. n. 63. hanc iuriſ- III.

iuriſdictionem magna ex parte introductam, vel auctam eſſe conſuetudine, quæ vim habet dandi iuriſdictionem, cap. *Duo ſimul.* de offic. Ordin. quod etiam repetit Conim. 3. de Reg. in fine. Et ideo conſuetudinum etiam eſt habenda ratio: nam ratione illarum fieri poteſt, vt tota iuriſdictio ſit à Prælato religioſo, quoad omnia delicta, vel quòd aliqua ſint Epiſcopi reſeruata, aut quòd in vtriſque ſit iuriſdictio accumulatiue, de quo nonnihil in fine c. 11. dicemus. Vt autem hæc poteſtas explicitur, aduertendum eſt, duplicem eſſe poſſe coercionem in Prælato Eccleſiaſtico, ſcilicet, ſpiritualem, & corporalem: illa prior fit maxime per cenſuras, irregularitates, vel inhabilitates ad quæcunque ſpiritualia bona, vel iura, vel miniſteria, & omnia alia, quæ ad hæc reuocari poſſunt; ſub corporali comprehẽdimus quamcunque corporis caſtigationem, afflictionem, vel etiam publicam reprehenſionem, aut infamationem, aut incarcerationem, vel deputationem ad quodcunque vile, vel laborioſum opus, ſeu miniſterium: aliæ enim pœnæ temporales, quæ fieri ſolent in externis bonis fortunæ, in religioſis, qui non poſſident propria bona cum proprie non habent, quanuis enim priuari poſſint vſu aliquarum rerum, qui aliàs ipſis liceret, vel etiam ſecundum Regulam eſſet debitus, illa tamen priuatio propter corporis afflictionem imponitur, & ita ſub prædictis pœnis comprehenditur.

Tractatur ſecunda pars tituli, de poteſtate coercitiua ſpirituali.

IV. Quæri ergo inprimis poteſt, quantum ſe extendat hæc poteſtas Prælatorum religionis, quoad ſpiritualem coercionem, in modo ſeu numero, aut ſpecie pœnarum. In qua re inprimis, ſi limitatio adhibita eſt vel in Pontificum conceſsione, ac priuilegijs, vel in diſtributione, ſeu applicatione eius, facta ipſis Prælatis per religionem ipſam in ſuis Capitulis, vel per aliquem Superiorem, poteſtatem habentem, illa limitatio ſeruanda eſt: hoc autem quia ex poſitiua conſtitutione pendet, inde in vnaquaq; religione ſumenda eſt. Quando autem indefinita eſt conceſsio ad regendam & gubernandam religionẽ ſub protectione immediate Summi Pontificis ſuſceptam, & ab Ordinariorum iuriſdictione exemptam, illa poteſtas non habet aliam limitationem, niſi quam ex natura rei ſecum affert, vel iure communi habet in Epiſcopis: quia ex nullo alio capite fingi poteſt limitatio, & vbi lex non diſtinguit, nec limitationẽ addit, non poſſumus nos voluntarie illam excogitare. Vnde fit, eſſe in huiuſmodi Prælato poteſtatem ad coercendos ſubditos per quaſcunque Eccleſiaſticas cenſuras, quæ aliàs iuſte poſsint in tali materia, ſeu crimine perſonis imponi. Patet, quia in Epiſcopis eſt hæc poteſtas: ergo & in his Prælatis: item quia hi Prælati poſſunt excommunicare: ergo & alias cenſuras ferre.

V. *Excipitur interdictum locale.* Dixi autem, quæ poſſunt imponi perſonis, vt excluderem interdictum locale, quod non poteſt ab his Prælatis imponi, vt in ſuperioribus dixi, in c. 2. nu. 14. ex propria materia de cenſur. Dubitari autem poteſt, an extendatur ad cenſuras, quæ communitatibus imponuntur, vt ſunt ſuſpenſio Capituli, & interdictum generale perſonale. Non video tamen cur ſit illis hæc poteſtas neganda, quia vere ſunt Prælati, & iudices reſpectu inferiorum communitatum, vt, v. g. Generalis reſpectu Capituli Prouincialis, & inferiorum, & Prouincialis reſpectu Capituli conuentualis (debent enim cum proportione ſumi.) ergo poteſt Prælatus ſuperior ſuſpendere Capitulum ſibi ſubiectum, vel interdicere communitatem religioſam, ſi neceſſe ſit, quia hæc poteſtas iure ordinario coniuncta eſt cum tali iuriſdictione, & vtilis eſt ad communem gubernationem; & nulla eſt ratio excipiendi illam. De interdicto enim locali eſt ſpecialis ratio, quia quodammodo redundaret in perſonas non ſubditas ipſis Prælatis regularibus, & propterea non eſt eis data tam ampla poteſtas, quanta eſt in Epiſcopis: interdictum autem perſonale non tranſcendit ipſas perſonas, vel communitatem earum; & ideo non eſt in eo ſimilis ratio.

Dubitari autem poteſt, an hæc poteſtas ferendi cenſuras conueniat etiam Prælatis conuentualibus religionum: illi enim videntur eſſe tanquam Parochi, quibus hæc poteſtas non conceditur. Dicendum vero eſt, etiam illos habere communiter poteſtatem excommunicandi, vt conſtat ex obſeruantia fere omnium religionum, & ex ſupra dictis, citato cap. 2. vbi oſtendimus, poſſe etiam Prælatos habere iuriſdictionem quaſi Epiſcopalẽ, nam hic actus ſolet eſſe primus, qui cum tali iuriſdictione conceditur. Vnde fit, vt hi Prælati etiam poſsint ſuſpendere ſingulas perſonas ſibi ſubiectas, quia qui poteſt excommunicare, poteſt etiam ſuſpendere, nam qui poteſt in maius, poteſt etiam in minus, quando eſt rationis ſimilitudo ſufficiens, vel quando comparantur quodammodo tanquam totum, & pars, & poteſtas eſt iuriſdictionis ordinariæ, & non delegatæ: quæ omnia in præſenti concurrunt. Suſpenſio autem Capituli, & communitatis non videtur pertinere ad hos Prælatos: quia non habent Capitulum à ſeipſis condiſtinctum, & ſibi ſubiectum: Prælatus enim conuentualis non habet iuriſdictionem extra ſuum Capitulum; illius autem ipſe eſt caput, & ideo nihil poteſt peccare ipſum Capitulum, quod ipſi præcipue non imputetur, ac proinde non poteſt ipſemet eſſe iudex criminis commiſsi à tali Capitulo, vt Capitulum eſt: ergo nec poteſt illud punire per ſuſpenſionem. Denique, ſicut non poteſt ſuſpendere ſeipſum, ita nec Capitulum, cuius ipſe eſt caput. Vnde, licet iuſte ſuſpenderet ſingulos, ipſe ſemper maneret habilis, & in eo ſeruaretur vox Capituli, iuxta doctrinam Abbatis in c. 1. de elect. n. 5. communiter receptam, vt teſtatur Nauarr. conſil. 38. de Reg. Atque eadem ratio eſt de generali interdicto perſonali totius cõuentus; particulare vero videtur ferri poſſe per huiuſmodi Prælatos, propter rationem proxime factam. Ordinarie autem non videtur eſſe in vſu, ſicut ſunt aliæ duæ cenſuræ. Cuius ratio fortaſſe eſt, quia pro ſingulis perſonis illæ duæ cenſuræ ſunt magis accommodatæ, & ſufficiunt maxime pro perſonis religioſis, quæ non ſolent eſſe adeo contumaces. Imo, vt recedant à contumacia ſola excommunicatio imponi ſolet; quando vero additur ſuſpenſio, magis eſt ad punitionem delicti commiſsi; ad quem finem non eſt tam accommodata cenſura interdicti, quia priuat medijs ſpiritualibus, & neceſſarijs ad animæ profectum. VI.

De alijs autem pœnis Eccleſiaſticis dicendũ eſt, propriam irregularitatem non poſſe ab his Prælatis imponi. Probatur, quia neque Epiſcopi illam imponunt: irregularitas enim tam grauis res eſt, vt ſolo Pontificio iure imponatur, & ſolum in caſibus ab ipſo expreſsis, c. *is qui.* 1. de ſent. excommun. in 6. extra quos caſus nec per iudicis ſententiam, nec per nouum ius inferiorum Prælatorum poteſt imponi, vt in propria materia diſput. 40. de cenſur oſtendi: ergo nullo modo Prælati religionum hanc pœnam imponere poſſunt, ſed ad ſummum declarare, an quiſpiam ſubditorum illam incurrerit. VII.

De alijs vero inhabilitatibus res eſt magis dubia: hinc enim videtur, inhabilitare perſonam ad actum, ad quem natura ſua, vel diuino iure habilis eſt, videtur eſſe poteſtatis ſupremæ, quem vocant meri, & mixti imperij, vt colligi poteſt ex his, quæ tradit VIII.

tradit Nau.conſil.26. de Regul.n.4. & 5. In contrarium autem eſt, quia per ſtatuta religioſorum puniuntur, ſæpe huiuſmodi pœnis, quibus redduntur inhabiles ad Prælationes, vel officia, &c. Reſpondetur quando huiuſmodi pœnæ iure communi præſcriptæ ſunt, vt imponendæ propter aliqua delicta, Prælatum regularem iuſte poſſe talem pœnam imponere; imo etiam debere, quando iure proprio religionis alia pena præſcripta non eſt. Patet prior pars, quia illa pœna canonica eſt, & proportionata tali delicto: ergo iuſte imponi poteſt à iudice, qui poteſtatem habet Eccleſiaſticam puniendi tale delictum; cùm aliàs ei non ſit ſpecialiter prohibitum talem penam imponere. Poſterior autem pars probatur, quia iudex debet ſecundum ius iudicare. ergo ſi non habeat proprium, debet iudicare ſecundum commune ius. Licet enim religioſi ſint exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, nõ tamen à iure communi. Et ideo ſi pœna ſit lata ipſo iure, & tale ius vniuerſale ſit pro omnibus Eccleſiaſticis perſonis, religioſus tranſgreſſus ipſo facto pœnam incurrit: ergo ſi pœna ſolum ſit ferenda per iudicem, etiam erit imponenda religioſo delinquenti per ſuum Prelatum. At vero ſi ius non ſit vniuerſale; ſed de clericis ſecularib. loquatur, (quod attente ex verbis, & vſu conſiderandum eſt) tunc non erit ita neceſſarium illam pœnam imponere; ſed ad prudentiam iudicis pertinebit illam legem imitari, & cum proportione ad talem perſonam, & ſtatum illam applicare.

IX. Quando vero talis inhabilitas non eſt iure communi impoſita, aduertere oportet, an reſpiciat actum, cuius valor pendet aliquo modo ex poteſtate dominatiua vel voluntate religionis, nec ne. Nã, quando habet dictam dependentiam, optime poteſt religio talem inhabilitatem imponere, ſeu inſtituere, quia poteſt ſuum conſenſum non præſtare, vel poteſtatem non concedere: ſi ergo poteſt inhabilem reddere perſonam ad Prælationem in religione habendam, non conſentiendo ſcilicet electioni eius, vel non præbendo iuriſdictionem, quæ ab ipſa religione manare debet. Aliæ vero ſpirituales pœnæ, vel inhabilitates, quæ huiuſmodi non ſint, neque à iure ſint inſtitutæ, non poſſunt à religionibus denuo excogitari, aut inſtitui, quia hoc proprie ſpectat ad Pontificiam poteſtatem, vt latius diximus tractando de Cenſuris, & de Irregularitate diſp.40. multoque minus poſſunt ipſi Prælati nouas ſpirituales pœnas adinuenire, aut imponere, ſed ſolum quæ iure communi, aut proprio impoſitæ ſunt, vel ad inſtar illarum, quando pœna fuerit arbitraria.

An dicta poteſtas competat Abbatiſſis monialium.

X. Tandem dubitari poteſt, an hæc poteſtas conueniat, vel conuenire poſsit Abbatiſsis monialium. Ratio dubij quoad priorem partẽ eſſe poteſt, quia olim Præfecti monaſteriorum, licet eſſent laici, poterant ſuſpendere, & excommunicare: nam de excommunicatione ſæpe ſit mentio in Regula S. Benedicti, vt patet ex regula 23. & ſequentib. vſque ad 28. ſuſpenſionis autem meminit Caſsianus li. 4. Inſtit. c.20. ergo eadem ratione poterunt Præfectæ monialium ſimiles pœnas imponere. Quoad ſecundam vero partem ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in cap. *dilecta.* de maiorit. & obedien. dicitur, Abbatiſſam ſolitam eſſe ſuſpendere ab officio, aut beneficio moniales, & clericos ſuæ iuriſdictioni ſubiectos. De hac re dixi ex profeſſo in materia de Cenſuris; diſp.2. ſect.2. à nu.5. & ideo breuiter eam expediam. Loqui enim poſſumus aut de communi, & ordinario iure, aut de ſpeciali priuilegio alicuius Abbatiſſæ. Priori modo dicendum eſt, non poſſe monialium Prælatas huiuſmodi pœnas ſpirituales imponere, quia ſaltem ordinario iure non habent iuriſdictionem ſpiritualem, quæ ad illas pœnas imponendas neceſſaria eſt. Vnde idem dicendum eſt de quocunque Præfecto religioſorum non ordinato, quia ſecundum commune ius non clericus non eſt capax iuriſdictionis ſpiritualis, vt ſupra tetigimus, cap.3.n.20. & latius in eodem loco diximus: & ideo adnotauimus etiam ſupra, excommunicationem illam apud S.Benedictum non eſſe cenſuram Eccleſiaſticam, ſed ſolum ſeparationem quandam à communi menſa, vel choro, vel conuerſatione fratrum, vt ab expoſitoribus adnotatur, & ex ipſa Regula non obſcure colligitur. Et ſimilis erat ſuſpenſio, de qua loquitur Caſsianus, eamque vocat ſuſpenſionem ab oratione, id eſt, vel ſeparationem à communi oratione, vel priuationem proferendi orationem aliquam in communi conuentu fratrum. Has ergo, & ſimiles pœnas poterunt Abbatiſſæ monialibus imponere, ſi alioqui ſint conformes ſuæ Regulæ, vel conſuetudini, & ordinarium modum diſciplinæ religioſæ non excedant. Nec tales pœnæ ſunt proprie ſpirituales, ſed ad corporales reducuntur, ad modum exilij, vel ſeparationis cuiuſdam. Fortaſſe etiam poteſt hæc pœna ad aliquid ſpirituale extendi, vt ſi iubeatur quis non communicare tali die, vel non orare, ſed in alio opere laborare in pœnam: hæc tamen, ſi aliquando permittantur, non imponuntur per propriam iuriſdictionem, ſed ſolum vt mandata quædam per dominatiuam poteſtatem, & non inferuntur proprie, vt ſunt ſpirituales priuationes, ſed vt inducunt aliquam notam, vel ruborem.

Loquendo autem de ſpecialibus priuilegijs, Canoniſtæ multa concedunt his Abbatiſsis, vt patet XI.
per Panormitanum, & alios in dict. cap. *dilecta.* & in c. *cum dilectus.* de Conſuetud n.20. & in cap. *dilecta.* de Exceſſ. Prælat. nimirum, poſſe conferre beneficia, & habere ius inſtituendi, & conſequenter, poſſe ſuſpendere à beneficio, imo & tollere illud, vel etiam ſuſpendere ab ordine, ſaltem lato modo, præcipiendo ſcilicet clericis ne celebrent. Et rationem reddunt, quia iſta ſunt iuriſdictionis ſpiritualis, & non ordinis. Et nihilominus omnes pro comperto habent, non poſſe ex quocunque priuilegio Eccleſiaſticas cenſuras inferre: & hoc ſequuntur Sylu. Angel. & alij, verb. *abbatiſſa.* Difficilis tamen eſt illa ratio, & non ſatis conſequens doctrinam: nam ferre cenſuras etiam eſt actus ſpiritualis iuriſdictionis, & ad illum non requiritur ordo per ſe, & ex vi talis actus: ergo eadem ratio eſt de illo, & de quocunque alio actu, qui per ſe requirat iuriſdictionem ſpiritualem, & non ordinem. Patet conſequẽtia, quia vel ſpiritualis iuriſdictio prærequirit ordinem (ſub illo primam tonſuram includẽdo) tanquam neceſſariam diſpoſitionem, ſeu conditionẽ, vt ſubiectum ſit capax talis iuriſdictionis; & ſic nulla iuriſdictio ſpiritualis, neque actus eius eſſe poterit in fœmina. Vel neque iſto modo requiritur ordo ad iuriſdictionem ſpiritualem habendam, & exercendam; & ſic etiam iuriſdictio ad cenſuras ferendas eſſe poterit in perſona carente omni ordine, vel etiam incapaci ordinis. Reſponderi poterit, verum quidem eſſe de abſoluta potentia Pontificis poſſe iuriſdictionem ſpiritualem, etiam ad cenſuras ferendas, communicari laico, vel fœminæ; tamen ſecundum ius commune, & perpetuam Pontificum obſeruationem id nunquam fieri, nec talia priuilegia concedi: alios vero actus, qui minorem iuriſdictionem requirunt, interdum concedi Abbatiſsis. Sed diſtinctio hęc mihi non ſatisfacit, quia non video quomodo poſsit ſufficienter in iure fundari: nam quod laicis, vel fœminis non communi-

cetur

cetur iuriſdictio ad excommunicandum, v.g. maxime habetur ex generali regula, quòd poteſtas clauium, etiamſi iuriſdictionis tantùm ſit, ſolis clericis communicatur, iuxta ordinarium, & perpetuũ ius Eccleſiæ: omnis autem iuriſdictio ſpiritualis pertinet ad poteſtatem clauium. Vnde D.Th. in 4. d.19.q 1.art.1.quæſt.3.ad 4 generaliter ait, *fœminam non poſſe habere aliquam iuriſdictionem ſpiritualem.* & iterum, *fœminam non habere clauem ordinis, aut iuriſdictionis.* Addit autem, *mulieri committi aliquem vſum clauium.* Circa quæ verba difficile ad explicandum eſt, quomodo alicui committatur vſus clauis, ſi non committitur ipſa clauis: nemo enim vti poteſt re, quàm non habet. Item nemini committi poteſt vſus iuriſdictionis, niſi committatur iuriſdictio: ergo ſimiliter, &c. Quid ergo eſt committi fœminæ vſum clauium, vel (quod idem eſt) vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ſi clauis ipſa, & iuriſdictio non committitur?

XII. Sane D.Tho. non aliter declarat vſum clauium, qui committitur fœminæ, niſi *quia ei datur habere correctionem in ſubditas mulieres, propter periculum, quod imminere poſſet, ſi viri mulieribus cohabitarent.* Vnde non videtur loqui de ſpeciali poteſtate; quæ illi ſolet aliquando concedi ex priuilegijs, non ſolùm in fœminas ſubditas, ſed etiam in viros, & clericos, quos interdum poteſt habere ſubiectos, vt patet ex dicto c. *dilecta.* Quare, iuxta mentem D.Thomæ, non dicitur concedi fœminæ vſus clauium, quia verus actus iuriſdictionis ſpiritualis ei concedatur: nam corripere ſubditas fœminas non eſt actus iuriſdictionis ſpiritualis, ſed eſt actus cuiuſdam dóminij religioſi, quod proprie non à poteſtate clauium, ſed à voto obedientiæ, & profeſſione religioſa deſcendit. Vocatur autem ille vſus clauium vel ſolùm per quandam analogiam, & imitationem, quia illud dominium eſt aliquo modo ſpirituale; vel quia etiam illa poteſtas, & vſus eius non eſt ſine interuentu clauium, quia etiam ille modus Prælationis, ſeu regiminis non poteſt eſſe ſine approbatione Pontificis, & ideo eſt veluti quidam vſus per claues cõmiſſus. Quocirca reſpectu monialium certum videtur, nunquam Prælatas habere poteſtatem imponendi prædictas pœnas ſpirituales, ſaltem per ſeipſas: quia per nulla priuilegia maior poteſtas coerciua eis conceditur circa moniales ſubiectas, quàm quę ſufficiat ad prædictam correctionem religioſam.

Concluditur neque ex iure ſpeciali Abbatiſſas habere propriam iuriſdict. ſpiritualem in moniales.

XIII. De alijs vero perſonis, & maxime de clericis, qui interdum eis ſubijciuntur, exiſtimo inprimis, illam ſubiectionem non eſſe ratione alicuius propriæ iuriſdictionis ſpiritualis, vt ratio facta, & authoritas D.Thomæ probat; ſed ratione alicuius dominij, vel iuriſdictionis, quæ licet ſubſtantialiter temporalis ſit; tamen annexa eſt aliquo modo bonis, aut perſónis Eccleſiaſticis, & ideo Eccleſiaſtica dici poteſt, & quodammodo ſpiritualis, quam cõmitti fœminæ, nec repugnat, nec eſt omnino inuſitatum. Atque hoc modo habet aliquando Abbatiſſa integram adminiſtrationem, & gubernationem omnium bonorum monaſterij, quæ Eccleſiaſtica ſunt, inter quæ bona ſæpe continentur villæ & caſtra, quorum iuriſdictio temporalis tota eſt monaſterij, & Abbatiſſæ committitur, & aliquando etiam extenditur ad perſonas clericorum, quãtum ad actum præcipiendi illis, & caſtigandi illos: nam hi etiam actus de ſe non ſunt ſpirituales, ſed corporales (vt ſic dicam) Eccleſia autem eos ſibi reſeruauit propter dignitatem talium perſonarum; eos autem interdum committit etiam per iuriſdictionem ordinariam his perſonis, quæ licet ordinem non habeant, ſunt tamen Eccleſiaſticæ, & in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ. Quæ conditio ſufficit, vt ei committatur iuriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas, quando non datur ad actus proprie ſpirituales, ſed ad alios temporales, vel corporales, quatenus in perſona Eccleſiaſtica verſari poſſunt.

In clericos, & alias perſonas habere poteſt Abbatiſſa iuriſdictionem quodammodo ſpiritualem.

Quocirca quando actus eſt proprie ſpiritualis, XIV. exiſtimo nunquam dari huiuſmodi perſonis propriam iuriſdictionem ad illos efficiendos; ſed ad ſummum concedi actum aliquem, qui ſit veluti conditio, ad cuius præſentiam, id quod ſpirituale eſt, fit ab Eccleſiaſtico Prȩlato, ad cuius poteſtatem id ſpectat. Exemplum eſt in facultate eligendi confeſſorem, quæ datur pœnitenti: non enim illi tribuitur poteſtas dandi alteri iuriſdictionem, ſed deſignandi perſonam, cui ſtatim Pontifex dat iuriſdictionem: ita ergo, cùm dicitur Abbatiſſa poſſe conferre beneficium, aut habere ius inſtituendi, & ſimilia, intelligendum exiſtimo quoad actum præſentandi, ſeu deſignandi clericum, cui beneficium, vel iuriſdictio Eccleſiaſtica conferatur: nam dare hanc iuriſdictionem, vel beneficium quoad ius ſpirituale, quod includit, eſt actus clauium, quarum poteſtas fœminis non communicatur, iuxta cap. *noua.* de pœnit. & remiſſ. Aliquando vero hæc præſentatio fit homini, v.g. Epiſcopo, vt ab eo collatio, & inſtitutio fiat, vt in cap. *cũ noſcitur.* de his, quæ fiunt à Prælatis ſine, &c. Aliquando vero fieri poteſt abſoluta per ſimplicem deſignationem, & quaſi electionem, vt, ipſo facto beneficium, & ſpirituale ius à Pontifice conferatur. Atque eadem ratione poteſt interdum Abbatiſſa dare poſſeſsionẽ beneficij, quia ille in rigore non eſt actus propriæ iuriſdictionis ſpiritualis in ipſo executore, ſed in præcipiente; tunc autem Abbatiſſa ſolùm ſe habet tanquam is, cui delegatur executio: & eodem modo poteſt dare titulum, id eſt, teſtimonium beneficij alteri collati, non à ſe, ſed à Pontifice ad ſuam nominationem. Eodem ergo modo poſſunt è contrario priuare beneficijs, vel poſſeſsione eorum in pœnam, ſi hoc eis ſpeciali priuilegio conceſſum ſit, quia tunc etiam non exercent proprie iuriſdictionem ſpiritualem, ſed ad voluntatem earum Pontifex eſt, qui ſuſpendit influxum, ſeu aufert iuriſdictionem ſpiritualem.

Nunquam tamen ei conceduntur actus proprii, & directi ſpiritualis iuriſdictionis.

Dices. Ergo ſimili modo poterunt etiam excommunicare, non directe, & per ſe ſpirituale vinculum faciendo, ſed deſignando perſonam, quam XV. Pontifex ſtatim liget ad declarationem, ſeu voluntatem Abbatiſſæ. Reſpondetur, non inueniri in hoc repugnantiam, nec excedere poteſtatem Pontificis, vt à fortiori conſtat ex dictis in materia de Cenſuris: regulariter autem hoc non concedi fortaſſe propter periculum abutendi cenſuris, vellent enim ſuo iudicio illas imponere, vel auferre, quod non poteſt eſſe conueniens. Aliquando autem concedi ſolet his Abbatiſsis, vt per officiales ſuos poſſint excommunicare, tunc autem ipſi officiales nõ accipiunt poteſtatem excommunicandi ab Abbatiſsis, ſed à Summo Pontifice ad mandatum, ſeu deſignationem Abbatiſſæ: ſicut dici etiam poteſt de Conſeruatoribus iudicibus, eliguntur enim à religioſis per ſua priuilegia: iuriſdictio autem eis datur à Summo Pontifice. Denique eodem modo de alijs cenſuris ſuſpenſionis, & interdicti iudicandum eſt, vt expreſſe Abbas ſupra docuit: quanuis, latius loquendo de his prout ſolum ſignificant prohibitionem aliquam, poſsit interdum per huiuſmodi Abbatiſſas fieri, vt ſupponitur in dict. cap. *dilecta.* & dixi in materia de Cenſuris. Et hæc de pœnis ſpiritualibus.

* * *

CAPVT

CAPVT X.

An in Prælatis religionis ſit poteſtas coerciua ad pœnas corporales.

I. *Prælatus religioſus nequit pœnam mortis imponere ſubdito.*

CIrca corporales pœnas poteſt in ſpecie tractari, ad quas ſe extendat hæc poteſtas Prælatorum religionis. In quo certum eſt non extendi hanc poteſtatem ad pœnam mortis, quæ à nullo iudice Eccleſiaſtico imponi poteſt, cap. *cùm non ab homine*, de iudicijs. Quia vero Eccleſiaſtici iudices interdum poſſunt ſententiam ferre de delicto, & reum poſtea remittere brachio ſeculari, dubitari poteſt, an poteſtas horum Prælatorum ad hoc ſe extendat. Dicendum enim videtur, ex vi ſolius profeſsionis religioſæ hoc non repugnare, quia poſſunt Prælati regulares religioſum incorrigibilem propter enormia crimina habitu, & omnibus priuilegijs religionis priuare: ergo conſequenter poſſunt ſi delicta id mereantur, talem perſonam tradere brachio ſeculari. Dixi autem, *quantum eſt ex parte profeſſionis*, quia, ſi religioſus ſit ordinatus clericus, non poteſt religioſus Prælatus illum degradare, nec priuare priuilegio clericali, & illum tradere brachio ſeculari: quantumuis illum priuet ſtatu, ſeu habitu religionis. Addo etiam, ſi ex parte ipſius Prælati conſideretur quòd eſt clericus, quòdque iuriſdictionem Eccleſiaſticam adminiſtrat, non poſſe ita religioſum priuare immunitate, vt illum tradat brachio ſeculari, niſi hoc ei ſpeciali priuilegio conceſſum ſit. Ratio eſt, quia niſi hæc remiſsio fiat authoritate, ſeu priuilegio Pontificis, vix poteſt ab irregularitate excuſari, vt latius in propria materia tractaui diſp. 47. ſect. 1. Secundò, quia hæc immunitas conceditur religioſo non tantum vt clericus eſt, ſed etiam vt eſt religioſus, in fauorem, non priuatæ perſonæ, ſed religionis; & ideo non poteſt Prælatus priuare religionem hoc fauore propter peccatum priuatæ perſonæ, niſi hoc ei ſpecialiter concedatur: ſicut non poteſt priuata perſona renunciare priuilegio in fauorem communitatis cõceſſo, cui per talem renunciationem præiudicium fiat. Et ob hanc cauſam exiſtimo Prælatos religionum nunquam habere hanc poteſtatem, quia nunquam eſt eis ſpecialiter conceſſa, neque expedit, vt ea vtantur propter decentiam, & honorem religionis.

Poſſet tamẽ ex vi profeſſionis relaxare brachio ſeculari.

Aliunde tamen id reue.a non poteſt.

Cur non poſſit.

II. *Obiicitur ex conſuetudine condemnandi ad mortem eiectos.* *Duplex modus tradendi brachio ſeculari, ac de quonam tradita doctrina procedat.*

Obijci autem poteſt communis vſus, & praxis ſecularium iudicum condemnantium ad mortem huiuſmodi religioſos delinquẽtes, & eiectos: quam vbique ſeruari teſtatur Caſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ, fol. 51. num. 66. Sed circa hoc aduertendum eſt, dupliciter intelligi poſſe religioſum tradi brachio ſeculari, vt de crimine, morte digno, iudicetur; ſcilicet, permiſsiue tantum, ac remote, auferendo impedimentum religioſi habitus, & immunitatis. Secundò, immediate, & (vt ſic dicam) poſitiue, illum tradendo in manibus iudicis ſecularis poſtquam de crimine conuictus, & iudicatus eſt. Nos loquimur de hoc poſteriori modo, & ſic negamus eſſe talem conſuetudinem. Imo etiam ab alijs iudicibus, quando non temere, ſed ordinate procedunt, vix aliquando id fit, niſi in caſu hæreſis; in quo caſu etiam cum religioſo id faciendum eſt, non tamen à Prælato religionis, ſed ab Inquiſitoribus, quibus iudicium de illo crimine reſeruatum eſt, vt in ſpecie, agens de iuriſdictione religioſorum, tractat Nauarrus, Conſil. 1. de Hæreticis. Alij vero caſus, in quibus poſſunt Prælati Eccleſiaſtici hoc modo tradere clericum degradatum iudici ſeculari, rari ſunt, vt tractaui tom. 5. ad 3. partem, Diſput. 6. de ſuſpenſ. ſect. vlt. Et in eis exiſtimo, non debere, nec poſſe religioſum Prælatum hoc modo tradere ſubditum, quantumuis incorrigibilem, tradere brachio ſeculari, propter ea, quæ diximus. Conſuetudo ergo illa, ſi quæ eſt, videtur intelligẽda priori modo; in quo etiam alia diſtinctio obſeruanda eſt: nam religioſus ſemel eiectus, dupliciter poteſt morte plecti à iudice ſeculari. Primò, propter delicta commiſſa poſt eiectionem à religione, digna tali pœna: & hoc modo facile poteſt admitti, ſi fuerit conſuetudo, quando religioſus eiectus aliàs clericus non eſt: quia in eo ſtatu iudex ordinarius eius non eſt Prælatus religionis; nec videtur reputari tanquam perſona Eccleſiaſtica, ſuppoſita dicta conſuetudine. Quod ideo aduerto, quia religioſus, quantumcunque eiectus, verus religioſus manet, vt infra lib. 3. c. 5. oſtendam, & ſub obedientia Epiſcopi eſſe debet tanquam Eccleſiaſtica perſona: & ideo videtur frui priuilegio fori, niſi per contrariam conſuetudinem amiſſum ſit. Quæ conſuetudo maxime tolerari poſſet, quando talis religioſus eiectus nec regularem, aut clericalem habitum portaret, nec obedientiam Epiſcopo ſeruaret. Secũdo modo poſſet puniri religioſus eiectus propter crimina in religione commiſſa: & hoc modo nec admittendam, nec probandam cenſeo talem conſuetudinem, nimirum, quòd à iudice ſeculari poſsit ad mortem damnari propter talia crimina, tum quia illa commiſit in alieno foro, & quaſi in diuerſo territorio: tum etiam, quia ſupponitur iam iudicatus, & punitus, nam per ſententiam definitiuam eiectus eſt à religione propter talia crimina.

Allata conſuetudo quantum valere, aut non valere poſſit.

III. *Nequit item Prælatus damnare ſubditum ad mutilationem, aut etiam flagellationem per plateas.*

Præterea non extenditur hæc poteſtas ad mutilationem membri, nam hæc eiuſdem rationis eſt cum pœna mortis, quod attinet ad irregularitatem, & repugnantiam cum Eccleſiaſtica manſuetudine. Item excludenda videtur pœna publica corporalis, quæ ordinarie non eſt in vſu in Eccleſiaſtico foro propter decentiam religioſi, & clericalis ſtatus; qualis eſt publica flagellatio per plateas, & vias ciuitatis. Nam licet abſolute non excedat Eccleſiaſticam iuriſdictionem huiuſmodi pœna citra ſanguinis effuſionem; tamen regulariter non eſt in vſu Eccleſiæ reſpectu perſonæ Eccleſiaſticæ; neque talis pœna per canones aliquando deſignatur: & ideo non eſt extendenda poteſtas Prælati regularis; vt arbitrio ſuo poſsit illam imponere. Poteſt nihilominus religio punire ſubditũ pœna triremis, vt late Nauar. Comment. 3. de Regularib. nu. 53. vbi id maxime probat ex conſuetudine plurium regularium, & quia illa pœna non includit diffuſionem ſanguinis per ſe; neque aliquo ſpeciali iure eſt prohibita, & ideo potuit conſuetudine induci, nam iuriſdictio poteſt conſuetudine acquiri, cap. *cùm contingat.* de foro compet. vbi gloſſa alia refert. Sicut etiam quoad alia multa horum Prælatorum iuriſdictio conſuetudine aucta eſt.

Bene tamen damnare ad triremes.

IV. *Obiectio contra hanc pœnam triremium.*

Poteſt autem obijci ex eodem Nauarro, quia huiuſmodi pœna videtur nimis acerba, & excedens fraternitatem, & manſuetudinem religioſam, &, (quod grauius eſt) nimis periculoſa ſaluti animarum eorum, qui ſic puniuntur, propter prauam ſocietatem, & mores perditos, & infinitas peccandi occaſiones illius ſtatus. Cum ergo Prælati religioſi maxime debeant ſubditorum ſaluti cõſulere, quantumuis mali ſint, alienum ab eorum charitate, & munere videtur hanc pœnam imponere. Vnde non legimus antiquos Patres, Baſilium, Auguſtinum, Benedictum, &c. tali pœna vſos fuiſſe: imo (quod magis vrget) neque Epiſcopi ſolent ſeculares clericos hac pœna afficere, ſed ſolus Summus Pontifex videtur poſſe id facere. Ratio etiam adhiberi poteſt, quia nulla pœna repugnans priuilegio canonis *ſi quis ſuadente*, poteſt imponi à iudice Eccleſiaſtico inferiori Summo Pontifici, niſi iuxta formam

formam iuris communis, ſcilicet poſt realem degradationem, quia Prælatus inferior non poteſt priuare ſubditum priuilegio à Superiore conceſſo: at vero pœna triremium eſt contra priuilegium canonis, quia ibi rei vapulantur à laicis, & per vim ibi detinentur. Nec ſatis eſt reſpondere, illud fieri authoritate, & quaſi ex commiſsione Prælatorum, & ideo excuſari iuxta c. *vt fama*. de ſenten. excomm. nam licet hoc ſatisfaciat quoad violentam detentionem, non tamen quoad verberationem: quia hoc ipſum eſt contra priuilegium canonis, prohibetur enim Abbas flagellare ſubditum religioſum per laicum, cap. *vniuerſitatis*. de ſent. excommunic. & ibi communis.

Impugnatur euaſio.

V. Reſpondetur, has rationes perſuadere, raro poſſe ac debere Prælatos regulares hanc pœnam imponere; non tamen probare eſſe per ſe iniuſtam, aut illicitam: quia poteſt eſſe æqualis delicto, & aliàs non eſt intrinſece mala, nec iure prohibita. Neque obſtat, quòd non legamus antiquos Patres illa vſos fuiſſe, tum quia aliquæ fortaſſe grauiores tunc erant in vſu, qualis eſt perpetua incarceratio cum magna ciborum diminutione, & alijs corporalibus pœnis: tum etiam, quia tunc non erat tanta neceſsitas, quia non erat tanta multitudo perſonarum in ſingulis religionibus, nec feruor earum adeo fuerat diminutus. Et ideo licet talis pœna acerba ſit, non ſemper excedit religioſam charitatem, & manſuetudinem, quia eſt interdum neceſſaria ad exemplum, & timorem aliorum, & ad ſatisfaciendum publico ſcandalo ex enormi, & publico delicto exorto. Magis profecto cauenda eſſet hæc pœna propter periculum animæ; tamen quia hoc periculum accidentarium eſt, toleratur interdum, eo quòd non occurrat alia commoda via digne puniendi delictum ſine morte. Et fortaſſe ideo hæc conſuetudo non ita inualuit apud Epiſcopos reſpectu clericorum ſecularium, quia quando aliquod delictum eſt dignum acerba pœna corporali etiam in perſona Eccleſiaſtica, perpetuo, vel diuturno carcere illud punire ſolent: quia ſine magno grauamine id facere poſſunt, & cum minori periculo reorum; religio autem ſæpe non poſſet ſine magno grauamine hos ſecum retinere, etiam carcere incluſos, vt infra lib. 3. iterum attingemus tractando de eiectis.

Satisfit obiectioni.

VI. Ad rationem autem in contrariū reſpondet Nauarrus, legem prohibentem, ne perſona Eccleſiaſtica per laicum verberetur, etiam authoritate Prælati Eccleſiaſtici, contraria conſuetudine ſublatam eſſe, ita vt non ſolum à pœna, & cenſura, ſed etiam à culpa excuſet. Veruntamen & Panormitanus, quem ipſe citat, non probat illam conſuetudinem, & præterea non dicit eſſe de verberatione, ſed de tortura, de qua fortaſſe non eſt eadem ratio, niſi accommodetur modo ſtatim explicando. Et ideo in tomo 5. diſp. 22. ſect. 1. à n. 40. explicando excommunicationem canonis *ſi quis ſuadente*, cenſui illud c. *vniuerſitatis*, ſuam obligationem retinere, præſertim circa regulares, de quibus in ſpecie loquitur: nec puto, contrariam conſuetudinem in eis oſtendi poſſe. Dico ergo inprimis, cap. *vniuerſitatis*, loqui quando pœna flagellationis directe imponitur, & perſona religioſa ad hoc traditur miniſtro, vt vapulet. Quod non ita fit in pœna triremis, quia per ſe ſolum ordinatur ad laborem remigandi, per accidens autem adiungitur flagellatio. Sed hoc non ſatisfacit: quia vel poſtea licite verberatur religioſus damnatus ad triremes, vel non. Si primum, iam ſine culpa non ſeruatur lex lata in dict. c. *vniuerſitatis*. Si ſecundum, certe non iuſte damnatur religioſus ad illam pœnam, tum quia, moraliter loquendo, habet verberationem quaſi per ſe adiunctam: tum, quia datur alijs materia peccandi.

Ad impugnationem euaſionis in n. 4. Nauarri reſponſio non placet.

Altera reſponſio, quæ etiam inſtatur.

VII. Addendum ergo eſt, dictum cap. *vniuerſitatis*, ſpecialiter loqui de verberatione, quæ fit modo religioſo, & iuxta religioſam diſciplinam, vt ex ipſo textu clare conſtat; & quoad hoc non exiſtimo illam legem eſſe vſu reuocatam; neque talis conſuetudo eſſet rationabilis, cum hoc pertineat ad religioſam honeſtatem, & poſsit decenter ſeruari; quando autem religioſus verberandus eſt non more religioſorum, ſed more aliorum ſecularium, & infamium reorum, non procedit ille textus, quia nec de tali caſu loquitur, nec poſſet decenter ſeruari, quia non poteſt perſona religioſa tale munus per ſe licite aut decenter exequi. Ita ergo contingit in verberatione illa, quæ fit in triremibus; & in hoc eſt etiam ſimile exemplum de tortura: ideo enim religioſi torquentur per miniſtros laicos, quia torquentur more laicorum, quod tortoris munus non poſſet religioſa perſona per ſe decenter exequi. Illud autem in vtroque caſu difficile manet, quomodo ſcilicet poſsit religioſus taliter torqueri licite, vel ad laicalem (vt ſic dicam) verberationem, vel pœnam, quæ illam includat, damnari. Ad quam difficultatem nihil aliud reſpondere poſſumus, niſi conſuetudine introductum eſſe: quam damnare non poſſumus, cum ſciente, & tacente Summo Pontifice inualuerit, & à viris doctrina & religione inſignibus obſeruetur: quæ bona etiam fide incipere potuit, quia nullum eſt expreſſum decretum, quo prohibeatur: nam potius in cap. 1. de calumniatoribus, ſubdiaconus verberibus publice caſtigari præcipitur, & in cap. *quia iuxta*. 5. quæſt. 6. ſimiliter dicitur, aliquando poſſe vt infamem verberibus caſtigari.

Exactior reſponſio.

VIII. Statuendum præterea eſt, poſſe etiam Prelatum regularem punire ſubditum criminoſum pœna exilij: hanc enim etiam Canones imponunt Eccleſiaſticis perſonis, vt patet ex cap. *cum beatus*. 45. d. & cap. 1. de Calumniatorib. vbi gloſſæ id notant, & alia iura adducunt; & de perſona religioſa eſt eadem ratio, & nullibi inuenitur prohibitum, quòd hac pœna puniatur; neque etiam ob rigorem excedit poteſtatem talium Prælatorum, nam maior eſt pœna triremium: ergo. Poteſt autem hoc exilium dupliciter intelligi. Primò, intra ipſam religionem: ſecundò, expellendo à religione, & ſimul relegando. De priori modo eſt res perſpicua, & quotidiana praxis: nam vbi ſunt filiationes monaſteriorum, aut prouinciarum, ſolent religioſi propter delicta à proprijs monaſterijs, vel prouincijs ad aliena transferri; & illud eſt quoddam exilij genus, quomodo ſolent etiam puniri moniales, quando grauiter, & ſcandaloſe in ſuis monaſterijs delinquunt: tantoque grauior erit hæc pœna, quò in loca magis diſtantia, vel minus cognita, facta fuerit mutatio. Vbi autem non ſunt filiationes, habet locum hoc exilium per mutationem prouinciæ, aut regni, vel propriæ originis, vel profeſsionis, & educationis in eadem religione. De ſecundo autem modo exilij ſolent aliquando religionum Prælati, dum aliquem expellunt, illi ſimul præcipere, vt in tali prouincia vel regione non habitet, & ita ſimul condemnant reum & ad expulſionem, & ad exilium. Et videtur hoc eſſe poſſe iuſtum, tum quia delictum poteſt eſſe dignum vtraque pœna: tum etiam, quia ad honorem, vel pacem religionis pertinere poteſt, vt talis religioſus eiectus ibi non habitet.

Poteſt vlterius Prælatus damnare ſubditum exilio.

Vnus modus exilii, ad quem datur poteſtas.

Alter modus.

IX. Sed nihilominus in rigore non videtur obligare tale præceptum, & conſequenter neque hanc pœnam poſſe hoc modo imponi: quia poſtquam religioſus eiectus eſt, non eſt ſubditus religionis, nec tenetur Prælatis eius obedire: ergo neque illi præcepto obedire cogitur: nam eo ipſo, quòd ceſſabit ſubiectio, ceſſauit etiam præceptum. Confirmatur,

Ad hunc modum non dari poteſtatē probatur.

matur, quia non poteſt Prælatus imponere præceptum ſubdito pro eo tempore, pro quo vel ipſe non eſt futurus Prælatus, vel alter non eſt futurus ſubditus: tum quia præceptum expirat morte mandantis, niſi ſit lex: tum etiam, quia extra territorium ius dicenti non eſt parendum, cap. 2. de conſtitut. in 6. Confirmatur tandem, quia ob ſimiles rationes (præter alias) ſi Prælatus ei, quem eijcit, præcipiat ingredi aliam religionem, non tenetur ei parere, vt dixit Nauarr. conſil. 77. de Regularib. & infra etiam li. 3. c. 5. n. 20. dicemus. Vnde etiam obiter colligo, religioſum eiectum, cui Prælatus concedit facultatem ingrediendi aliam religionem, dummodo non ſit in tali Regno, vel Prouincia, non obligari ex vi præcepti ad hanc conditionem ſeruandam: quia illa reſpicit tempus, in quo iam non eſt futurus ſubditus, & virtute continet quoddam exilium. Dico autem, *ex vi præcepti*, nam ex vi pacti poſſet obligari, vt ſi ad vitandum aliud genus pœnæ iuſtæ, ſub ea conditione, & pacto acceptaſſet eiectionem, tunc enim, ſi conditio fuerit iuſta, & libere acceptata, obligat non per modum præcepti humani, ſed ex naturali lege fidelitatis, vel iuſtitiæ; neque erit ſufficiens excuſatio, quòd metu grauioris pœnæ fuerit acceptata: quia ille metus non fuit iniuſte incuſſus; ſicut quando damnato ad mortem remittitur pœna, ea lege, vt obligetur ad ducendam in vxorem talem mulierem, vel ad tale munus publicum exercendum, iuſta eſt conditio, & obligans poſtea in conſcientia.

X. Præter has pœnas poteſt etiam Prælatus religionis præcipere ſubdito grauiores aliquas pœnitentias, vel labores, aut opera, vel aſpera, & dura, vel humilia, & abiecta pro qualitate delicti. Hæc ſumitur ex Syluestro, verb. *Religi*. 6. quæſt. 6. & Angelo verb. *Religioſus*. num. 29. & conſtat ex dictis ſupra de voto obedientiæ. Vnde in hoc conſideranda eſt differentia inter has pœnas, & alias grauiores corporales; quòd ad alias ſolùm obligatur homo, vt eas patiatur, non reſiſtendo violenter; ad eas autem poteſt obligari religioſus etiam actiue (vt ſic dicam) eas in ſe exequendo, quia hæc obligatio non excedit humanam iuriſdictionem, nec eſt res nimis ardua, aut difficilis, de quo latiùs in materia de Legibus lib. 5. à cap. 5. Hic verò occurrebat ſpecialis difficultas de religioſo damnato ad perpetuum carcerem, an teneatur non fugere, etiamſi poſſit. Item, ſi damnatus ſit, vt fame paulatim pereat, per inſenſibilem quandam cibi diminutionem, & ſubtractionem, an teneatur non ampliùs comedere, etiam ſi poſſit. Veruntamen hæ quæſtiones generales ſunt, de quibus videri poteſt Couar. lib. 1. Variar. cap. 2. num. 14. Caiet. 2. 2. quæſt. 69. art. 4. Sot. lib. 5. de Iuſtit. quæſt. 6. art. 4. & ſpecialiter de religioſis Nauar Comment. 4. de Regularib. num. 63. Salſedo in Practica crimin. cap. 137. Qui omnes concludunt, in priori caſu teneri religioſum ad non fugiendum, tum ex generali lege iuſtitiæ, vel obedientiæ, qua tenetur reus parere ſententiæ iuſtæ, & illam ſeruare, quantum ad ea, quæ per ipſum licite exerceri poſſunt: tum etiam ſpeciali titulo, quo religioſus tenetur ratione voti obedientiæ in clauſtro manere, & intra terminos eius à Prælato præſcriptos. Quæ ſententia vera eſt maxime in religioſis; intelligenda tamen videtur ex vi ſolius detentionis, ſeu incarcerationis: per accidens verò propter grauiſsima incommoda tali incarcerationi adiuncta, accidere poteſt, vt contrarium liceat: ſicut iam dicemus.

XI. In altero ergo puncto reſolutio communis eſt, non teneri reum abſtinere à cibo neceſſario ad vitam conſeruandam propter pœnam impoſitam: imò multi dubitant, an licite poſſit id facere: qua quæſt. omiſſa, quia pertinet ad materiam de homicidio, ſaltem certum eſt, non poſſe obligari in conſcientia ad huiuſmodi abſtinentiam: quia & eſt res nimis difficilis, & naturali inclinationi repugnãs, & alioqui non eſt neceſſaria ad commune bonum: ſatis enim eſt, quòd reipſa poſſit iuſte cibis priuari, & quòd iudex poſſit præcepto ſuo miniſtros iuſtitiæ obligare ne alimenta præbeant huiuſmodi malefactori, quod etiam poteſt prohibere Prælatus religionis tam virtute obedientiæ, quam ratione voti paupertatis. Ipſi verò religioſo prohibere non poteſt, quin licite comedat, ſi poſſit, quia nec iuſtitia, nec obedientiæ paupertatis votum ad tam difficilem abſtinentiam obligat. Vnde infero, religioſum ſic damnatum poſſe licite fugere, non ad fugiendum carcerem, ſed mortem. Omnes enim fatentur damnatum ad mortem licite fugere, ſi poſſit, quia priuilegium vitæ tuendæ maximum eſt, vt conſtat ex auctoribus citatis, & alijs, quos ipſi referunt. Sed qui ita damnatur ad perpetuum carcerem, vt per continuam inediam paulatim pereat, eſt damnatus ad mortem, nam licet non ſit damnatus, vt occidatur, eſt tamen damnatus, vt quaſi ab intrinſeco moriatur, quod perinde eſt, quantum ad vitæ detrimentum pertinet; ergo propter illud vitandum licebit fugere. Et fortaſſe in hoc caſu loquuntur Angelus, & alij auctores, quos Couar. Nauar. & Salſedo referunt, dicentes, licere fugere damnato ad perpetuum carcerem.

CAPVT XI.

An Religioſi poſſint à ſententiis, & præceptis ſuorum ſuperiorum appellare?

Hoc in loco tractandum occurrit, an religioſus poſſit appellare à ſententia Prælati, per quam ad grauem pœnam condemnatur. Et, vt quæſtio ſit ſpecialis huius materiæ, ſumenda eſt in eo caſu, in quo licitum eſſet ſeculari clerico, vel laico à ſententia legitimi iudicis appellare, vel quia reputat illam iniuſtam, vel nimis rigoroſam, & ſperat à Superiore eſſe iuſte leniendam. In priori ergo caſu videtur licere etiam religioſo appellare, iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. quæſt. 68. ar. 3. quia talis appellatio nihil aliud eſt, quàm quædam naturalis defenſio, qua nemo poteſt iuſte priuari. Confirmatur, quia ſi Prælatus religionis ſubditum aggrederetur iniuſte, vt illum gladio occideret, poſſet ſubditus ſe etiam gladio defendere propter naturale ius defenſionis: ergo ſi illum aggreditur per ſententiam iniuſtam, poterit ſe defendere ſaltem per appellationem iuſtam. Quòd ſi hoc neceſſariò admittendum eſſet in religioſo, ſi damnari poſſet ad mortem; eadem ratione licebit quotieſcunque damnetur ad patiendam iniuriam, tantoque magis, quanto pœna iniuſta fuerit acerbior. Idem argumentari poſſumus de altero caſu, quando licet pœna non excedat limites iuſtitiæ, multùm tamen rigoroſa eſt; & infra eoſdem poſſet mitior imponi: cur enim non licebit reo mitiorem iudicem poſtulare, cùm non petat iniuſtum? aut cur debet hoc magis religioſo prohiberi, quàm alijs, cum religioſum iudicium mitiſsimum omnium, & paternum potius quàm iudiciale eſſe debeat? Tandem quando Prælatus inferior præcipit ſubdito aliquid nimis graue, & difficile, poteſt ſubditus ad ſuperiorem Prælatum recurrere non ſolùm pro iniuſtitia, ſed etiam pro nimio grauamine tollendo: ergo idem erit in pœnis. I.

Arguitur poſſe religioſum appellare à ſententia iniuſta.

Item à iniuſta, ſed nimis rigoroſa.

In contrarium autem facere videtur c. *reprehenſibilis*. de appellationib. vbi dicitur, *Statuimus, ne ſubiecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appellationis erumpant*. & in fine ſubditur, *Præcipue vero hoc in religioſis volumus obſeruari, ne religioſi cũ pro aliquo exceſſu fuerint corri-* II.

Arguitur non poſſe tum ex iuri communi.

corrigendi, contra regularem Prælati ſui, & Capituli diſciplinam appellare præſumant, ſed humiliter ac deuote ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua fuerit eiſdem iniunctum. Et in c. *ad noſtram.* eod. tit. præcipit Alexander III. cuidam Abbati, vt, licet religioſus appellare præſumat, eum, iuxta ſui ordinis inſtitutionem, caſtiget. Item ſumitur ex c. *licet.* de Officio ordinarij. Ex quibus iuribus ortum videtur axioma communiter receptum, inter probos religioſos *appellationis vocem audiendam non eſſe*, & per ſtatuta, vel conſuetudines religionum communiter hoc prohibetur, vt dicitur in lib. Monumenta ordinum, fol. 125. aliàs 220. conceſſ. 499. & ſpecialiter in ordine Prædicatorum eſt conſtitutio prohibens appellationem, quam his verbis refert Armilla, verb. *Accuſatio in fine. Declaramus, quod licet appellatio ſit de iure naturali, vnuſquiſque poteſt iuri ſuo renunciare, & eo ipſo, quod quis obedientiam ſponte profitetur, ſecundum Conſtitutiones noſtras, ſecundum quas non licet appellare*, &c. & infra refert in quodam Capitulo generali, *denunciatum fuiſſe fratribus vniuerſis, quod de iure communi, & ex priuilegio ordinis ſpeciali nulli fratrum licitum eſt à correctione, vel ab officiorum amotione appellare.* Et ſimilis prohibitio, licet alijs verbis, habetur in eorum Conſtitut. diſt. 2. *Cum non venerimus* (dicitur ibi) *contendere, ſed potius delicta corrigere.* Et videri poteſt Ferdinandus à Caſtillo lib. 2. ſuæ Chronicæ. cap. 8. vbi refert etiam confirmationem Bonifacij IX. Vnde etiam confirmatur: nam in noſtra Societate Paulus III. in Bulla vlt. circa princ. inter alia ſtatuit, *vt à correctione regulæ Societatis huiuſmodi ſecundum ordinationes facta, vt vigor diſciplinæ melius conſeruetur, appellari aut talis appellatio per vllum iudicem admitti non poſſit.* Item: Ciſtercienſibus priuilegium conceſſum eſt, vt à correctionibus Præpoſiti Generalis, vel Viſitatorum eius appellari non poſſit etiam ad Sedem Apoſtolicam ſub pœna excommunicationis Sedi Apoſtolicæ reſeruatæ, niſi à generali congregatione, & in caſu denegatæ iuſtitiæ, aut pro notoria iniuria. ita refertur in Compendio Societatis, verb. *Appellatio.* vbi aliud ſimile priuilegium refertur Canonicis regularibus conceſſum, & Iulius II. idem conceſsit Minoribus, prout habetur in Supplemento, conceſſ. 553.

Tum ex ſtatutis religionum.

III. Ad hæc vero omnia reſpondent aliqui, intelligenda eſſe altero è duobus modis. Prior eſt, vt à correctione Prælatorum non ſit religioſis appellandum, niſi correctiones in modo excedant, alioqui, interueniente exceſſu, non putant eſſe religioſis prohibitam appellationem, etiam à correctione regulæ. ita ſentit gloſſa 1. in cap. *de priore*, de appellationib. vbi idem ſentit Decius, & Panormit in cap. *ad noſtram.* de appellat. vbi in principio ita colligit concluſionem illius textus, *à correctione legitima non appellatur, niſi modus excedatur.* Deinde à contrario ſenſu infert, appellationẽ permitti religioſis, quando indebite prægrauantur per Superiorem, quia nulli deleganda eſt defenſio, cap. *cum inter.* de exceptionib. Idem habet Gloſſa, Panormit, & alij communiter ex textu ibi in c. *licet.* de offic. Ordin. Quam ſententiam ſequitur Nauarr. Comment. 3. de Regularib. n. 51. & conſil. 4. de Appellat. vbi inter alia ait, nullo iure prohiberi regularem appellare; quin potius in c. 1. & 2. 2. q. 6. omnibus dicitur permiſſa appellatio, quod ſaltem intelligendum eſt de omnibus, quibus non eſt appellatio ſpecialiter prohibita, vt idem Nauarr. notat ex Gloſſa in l. *qui reſtituere.* ff. de rei vendicat. Qui omnes addunt rationem, quia, quando in correctione modus exceditur, contra ius naturæ eſſet tollere defenſionem: ergo & appellationem.

IV. Hæc tamen reſponſio difficilis eſt, primò, quia hoc modo nulla eſt differentia inter ſecularem clericum reſpectu Epiſcopi, & religioſum reſpectu ſui Prælati: nam etiam ſecularis appellare poteſt à correctione, ſi ſit vltra modum; ſi autem modus ſeruetur, etiam ille prohibetur appellare in dict. cap. *licet.* & in Tridentino ſeſſ. 13. cap. 1. de Reformat. ergo nulla eſt differentia. Conſequens autem videtur contra communem ſenſum, & ſupra dictum axioma receptum, quod ſpeciale eſſe creditur in religioſis, quod etiam ſignificatur in dict. cap. *reprehenſibilis.* in fine. Secundò obſtat, quia aliàs Pontificia indulta nihil concedunt, quia non appellare à moderata, & legitima correctione, ex debito iuſtitiæ neceſſarium eſt, vt ex D. Thoma diximus num. 1. in religioſis autem, etiam ex ſpeciali debito obedientiæ: ergo ſi Pontifices hoc tantum voluerunt eſſe prohibitum, nullum ſpeciale priuilegium conceſſerunt, quod videtur eſſe contra mentem eorum. Tertiò, ratio illa de defenſione naturali videtur inefficax, nam eſt ab ſpecie ad genus negatiue: quia defenſio, etiam iuſta & moderata eſt genus, & latius patet, quam appellatio, ideoque licet alicui denegetur appellatio, non recte infertur defenſionem denegari. Poteſt enim ad Superiorem recurrere per ſimplicem querelam, vel per modum ſupplicationis, aut precum, & ab eo obtineri vel iuſtitia, vel gratia; quod eſt ſufficiens remedium diuerſum ab appellatione, vt ex dicendis conſtabit, & multò magis decens religioſum ſtatum. Vide Panorm. c. *cum dilectus.* de appellationib.

Alius modus reſpondendi eſt, per dicta indulta non prohiberi religioſis ſimpliciter appellationẽ, ſed illam, quæ ſit ad aliena, vel extrinſeca tribunalia, vel per alium modum indebitum, qualis eſſet recedere à conuentu prætextu accedendi ad Superiores ſine eorum facultate: quod meritò prohibetur in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. cap. 4. de Regularib. & Gregorius XIII. in quadam conſtitutione præcipit ſub grauibus pœnis religioſis Minoribus, ne ad ſecularia tribunalia appellent; non vero prohibet appellationem ſeruato debito ordine intra propriam religionem, vel, ſi neceſſe ſit extra totam illam appellare (vt ſi à Supremo generali Prælato appellandum ſit) id fiat ad Apoſtolicam Sedem, vel ad tribunal ab ipſa deſignatum. Sic enim in dict. c. *de priori.* grauiter reprehenditur quidam Prior, qui appellationem ad Sedem Apoſtolicam non admiſit, nam ad Romanam Eccleſiam omnibus appellare licet, cap. *ad Romanam.* cum alijs, 2. quæſt. 6. & in Congregatione Cardinalium pro regularibus decretum factum eſt anno 1587. vt appellationes religioſorum fiant immediate ab vno Prælato religionis ad proximum ſuperiorem, & à Generali ad Protectorem, & à Protectore ad ſacram Congregationem. Videtur ergo legitima dicta expoſitio, quam adducit Emmanuel Roder. tom. 1. quæſt. 29. ar. 2. Nihilominus difficultate non caret, tum quia iuxta illam nihil ſpeciale concederetur religionibus per citata indulta, præter exemptionem, quia eo ipſo, quòd religio eſt exempta, eſt religioſis interdicta appellatio ad omnia alia tribunalia, ſaltem extra Sedem Apoſtolicam, vel eum, qui eius vicem gerit: quia ex natura rei, & communi iure, nullius momenti eſt illa appellatio, quæ ſit ad perſonam non habentem iuriſdictionem. Conſequens autem videtur eſſe contra intentionem talium indultorum: nam in Societate, v. g. poſtquam exempta iam erat à Paulo III. ab eodem additum eſt, vt appellari non poſſit: tum etiam, quia in aliquibus ex priuilegijs citatis interdicitur appellatio, etiam ad Sedem Apoſtolicam: ergo multò magis non licebit ad altiores Prælatos eiuſdem religionis. V.

Propterea dicendum cenſeo, appellationem etiam ex natura rei non iniuſtam, eſſe regulariter interdictam religioſis, maxime per ſpecialia priuilegia, ita docet ſimpliciter Soto lib. 5. de Iuſt. quæſt. 6. art. 3. & de Mendicantibus admittit Nauar. conſ. 5. de Ap- VI.

1. Aſſertio pro reſolutione huius capitis.

de Appellat.num.6.quanuis addat, & meritò, non eſſe priuandos alio genere defenſionis. Ad hoc ergo explicandum aduerto aliud eſſe appellare; aliud ad Superiorem recurrere alijs modis.: nam per appellationem ita fit recurſus ad Superiorem, vt ſuſpendatur iuriſdictio inferioris Prælati, tam quoad vim obligandi per præceptum, vel ſententiam, à qua appellatur, quàm quoad poteſtatem procedendi in cauſa, de qua agitur: regulariter enim hos duos effectus habet appellatio, quanuis in cenſuris, quando ſubſequitur poſt ſententiam latam, ſolum habeat ſecundum effectum, vt diſp. 3. de cenſur.ſect.6.diximus, & traditur communiter in cap. *ſuper eo*, & cap. *Paſtoralis*. de appellationib. & cap. *is cui*. de ſentent. excommunic. in 6. & videri poſſunt Syluester, & Angelus, verb. *Appellatio*. Per alium vero recurſum ad Superiorem non ſuſpenditur iuriſdictio inferioris, nec quantum ad vim obligandi per ſuum præceptum, vel ſententiam, quandiu à Superiore non fuerit reuocata, nec etiam quoad procedendum ad executionem, vel ad vlteriorem definitionem cauſæ, ſi opus ſit: quia per alium ſimplicem recurſum non poteſt ſubditus deuoluere negotium ad altiorem Prælatum ſola voluntate ſua ſine adminiculo iuris; nullum autem eſt ius, in quo talis deuolutio fundari poſſit, ſecluſa appellatione.

Aſſertio hæc procedit de propria appellatione, ac regulariter.

VII.

Non vero procedit de recurſu ad Superiores Prælatos etiam Papam.

Recurſus ergo ad altiorem Prælatum legitimũ, & habentem iuriſdictionem, nullibi negatur religioſo ſubdito, eſſet enim contra omnem rationem: maxime in ſuſtinendis pœnis, quia per hoc nullam iniuriam facit proximo Prælato, quia interim illi obedit, vt ſupponimus, & aliàs vtitur iure ſuo, quia, vt ſupra cap.2.num.15.dixi, Prælatus religionis, licet vniuerſalis ſit, habet immediatam iuriſdictionem in ſubditos; ergo licet eis ad illam recurrere. Nec contra hoc inuenio prohibitionem aliquam poſitiuam. Vnde cenſeo hunc recurſum non ſolum eſſe licitum quando in pœna imponenda Prælatus debitum modum excedit; ſed etiamſi ſit iuſta, & ſecundum regulam; dummodo materia talis ſit, vt altior Prælatus iuſte poſſit gratiam aliquam, vel quaſi diſpenſationem concedere, quia tunc ex nullo capite malum eſt illam procurare, dummodo etiam vera & ſufficiens relatio Superiori fiat, ne gratia, ſeu remiſſio ſubreptitia ſit. Cenſeo præterea, hunc recurſum non ſolum licere ad altiores Prælatos religionum, ſed etiam vſque ad Summum Pontificem, vel ad quemcunque alium habẽtem iuriſdictionem ad mutandum præceptum, vel pœnam religioſo impoſitam à ſuis Superioribus: quia in his omnibus eadem ratio locum habet.

VIII.

Recurſus hi ad externos licitus eſt: quando [illegible] intercessionem [illegible] non [illegible] naturales.

Ad externos verò non licet etiam hoc modo recurrere, cum illi Superiores non ſint, nec iuriſdictionem habeant: propter quod etiam (vt hoc obiter notetur) ſecunda expoſitio ſeu modus reſpondendi poſitus in num.5. videtur minus ſatisfacere, quia id ſolum cenſet eſſe prohibitum circa appellationem, quod generaliter vetitum eſt in quocunque actu petendi vſum iuriſdictionis ab eo, qui non habet. Si autem ille recurſus ad alios Principes, vel Prælatos non ſit ad petendam actionem aliquam iuriſdictionis, ſed interceſſionem, non eſt per ſe, & intrinſece malum, quia nihil petitur per ſe iniuſtum, aut iniquum. Solet autem in religionibus hoc etiam prohiberi per proprias regulas, vel conſtitutiones. Et ſane meritò, tum quia huiuſmodi interceſſiones multum religionem perturbant, ſunt enim violentiæ quædam morales: nam ſi illis non condeſcendatur, vel odia generantur, vel ſaltem amicitiæ diſſoluuntur, aut remittuntur: ſi autem propter illas nimiæ indulgentiæ fiant, eneruatur diſciplina religioſa cum non paruo religionis diſpendio: tum etiam, quia hoc nunquam fit ſine dedecore, & infamia religionis, & alijs grauiſſimis incommodis. Propter quod non immeritò recti, & religioſi Prælati non tantum flecti non ſolent huiuſmodi interceſſionibus, verum potius indignari, ita vt difficiliores, & duriores ſeſe in huiuſmodi religioſos oſtendant, cum prudentia tamen, & moderatione, ne ſcandala, vel maiora mala ſequantur. Quin potius etiam ſolet hos Prælatos offendere recurſus ad alium altiorem Prælatum: ſed hoc humanum eſt, &, ſi ob eam cauſam malum aliquod ſubdito inferant, erit iniuſtum, quia in eo non male aget, vt diximus num. præcedenti.

Hæc tamen meritò in religionibus prohibetur.

Quia vero per ſimplicem recurſum ſine vera appellatione non ſemper ſatis ſubuenitur iniurijs, IX.
quas interim religioſi pati poſſunt; ideo diximus; *1. aſſertio.*
appellationem eſſe regulariter, non verò ſemper eis interdictam, quia interdum eſt neceſſarium medium ad repellendam grauem, & manifeſtam iniuriam. Vt ergo explicemus quomodo regulariter non liceat talis appellatio, eſt ſecundò dicendum, non ſatis eſſe, quòd ſententia contineat rigorem: nam ſi totus ille locum habet abſque propria iniuſtitia, non habet locum in religioſo vox *appellationis*, etiamſi fortaſſe in ſeculari audiri poſſet. Vnde, etiamſi in eo caſu religioſus appellet, ſi Prælatus non mutet ſententiam, vel præceptum, tenetur ſubditus parere, vel non reſiſtere, donec à ſuperiori Prælato, alia via requiſito, aut rogato, relaxatio fiat. Ratio omnium eſt, quia iuſtitia ſuam vim retinet, etiamſi ſit rigoroſa; vt in contractibus, ſi venditor noluit niſi pro rigoroſo pretio vendere, emptor tenetur totum ſoluere. Sic ergo, quandiu Prælatus non excedit limites iuſtitiæ, etiamſi ſummo rigore vtatur, obligat per ſuum præceptum, & ſententiam, nec ſuſpendi poteſt per appellationem, quæ inter religioſos ſaltem non habet locum, niſi vbi iniuria intercedit.

Tertiò addendum eſt, non ſatis eſſe, quòd ſit dubium, an ſententia iuſta ſit, nec ne, ſed oportere, vt X.
iniuſtitia ſit clara. ita ſentiunt communiter Do- *3. aſſertio.*
ctores citati, & communiter Summiſtæ verb. *Appellatio*. Angel. num. 10. Tabiena 11. Armil. 16. Syluest. quæſtione 7. Gloſſ. in dict. cap. *ad noſtram*, & in dict. cap. *licet*. & bene Couar. in Practicis. capit. 23. num.6. verſ. *Sexto*, & *Octauo*. Soto ſupra, nec Nauarrus contradicit. Et ratio eſt, quia in dubio obediendum eſt Prælato, & ius eius præferendum eſt. Item quia in dict. cap *ad noſtram*. abſolute dicitur, quòd non obſtante appellatione religioſi, Prælatus ſecundum regulam, & conſtitutionem ordinis eum corrigat, & caſtiget: idemque ſine limitatione ſtatuitur in dict. cap. *reprehenſibilis*. Ergo nulla limitatio, vel exceptio addenda à nobis eſt, niſi quam ratio naturalis neceſſariò poſtulat; quod ſolum habet locum in manifeſta iniuria. Præterea explicatur in hunc modum ex dict. capit. *ad noſtram*. quia cum Prælatus poſſit, & debeat punire ſubditum iuxta regulam, ex duplici capite poteſt oriri dubium circa iuſtitiam punitionis, ſcilicet vel quia factum ipſum negatur ſatis eſſe probatum, vel quia pœna dicitur excedere modum regulæ. Ex hoc poſteriori capite nunquam dubium poteſt eſſe ſufficiens cauſa appellationis: quia ſi regula ponit definitam pœnam pro tali delicto, vel erit euidens exceſſus, ſi maior ponatur, vel certe erit clara iuſtitia ex hac parte, ſi pœna ſit conformis regulæ; & ideo hoc ſignatim poſtulatur in dict. cap. *ad noſtram*. quòd ſi minor fuerit, ſaltem reſpectu ipſius religioſi non erit iniuſta: quòd ſi in ipſa regula pœna committatur arbitrio Prælati, eo ipſo, quòd illam imponat, & non conſtat eſſe iniuſtam, exiſtimatur prudenti arbitrio

trio poſitam, atque adeo iuxta regulam. Cùm autem dubium verſatur circa facti notitiam, vel probationem, meritò etiam, præſertim inter religioſos, præſumitur pro facto Prælati, tum propter cõditionem ſtatus, tum etiam, quia inter religioſos in huiuſmodi correctionibus neceſſe non eſt iudicialem ordinem exactè ſeruare, vt dicitur in c. *qualiter & quando*. de accuſationibus in fine.

XI. *4. Aſſertio.* Quartò dicendum eſt, in grauioribus cauſis aliquando eſſe admittendam appellationem religioſi ad altiorem Prælatum, ſeruato debito ordine: in communibus autem defectibus, aut correctionibus, quæ nec infamiam inducunt, nec acerbam aliquam pœnam, vel dolorem, penitus non eſſe audiendam, ſed humiliter, ac deuote ſuſcipiendum, quod pro ſalute ſua eis fuerit iniunctum, vt dicitur in dict. cap. *reprehenſibilis*. Priorem partem probant, quæ ex Gregorio XIII. & Congregatione Cardinalium adduximus. Probat etiam naturalis ratio, quia tunc eſt talis defenſio neceſſaria, quia niſi ſuſpendatur ſententia, & executio, imminet periculum grauis nocumenti, & fortaſſe irreparabilis. Hoc etiâm ad minimum ſentiunt auctores citati in reſponſionibus ſupra poſitis. Soto etiam & alij eam non negant quoad appellationem intra propriam religionem. nam omnia incommoda, quæ ex huiuſmodi appellationibus Soto infert, in hoc fundantur, quòd decor, & quies religionis perit, ſi eorum cauſæ extra religionem ad ſeculares iudices, tametſi competentes, transferatur. Quæ incommoda non ſequuntur ex eo, cùm intra religionem ab inferiori ad ſuperiorem Prælatum appellatur: ergo ſi alioqui negotium graue eſt, & iniuſtitia clara, licite poterit talis appellatio fieri, quia tunc nec bono communi ſequitur detrimentum, neque alteri fit iniuria, ſed propria, & grauis propulſatur. Neque etiam ius commune tunc prohibet appellationem, quia iura citata non loquuntur in eo caſu, in quo aliquod abſurdum ſequitur contra rationem naturalem: & idem dicendum eſt de quibuſcunque priuilegijs, vel religioſorum regulis, quæ non prohibent appellationem, niſi à correctione regulari: quando autem punitio grauis eſt, & cum manifeſta iniuria, non poteſt dici correctio regularis. Hæc autem aſſertio quoad hãc partem non repugnat primæ, quia hic caſus extraordinarius eſt, vixque poteſt accidere in religione, quòd fiant tam graues, & manifeſtæ iniuriæ titulo iuſtitiæ, & poteſtatis publicæ, & quòd tam graue periculum imminet recurrendo ad Prælatum altiorem ſimpliciori, & magis religioſo modo: vnde quia res morales iudicandæ ſunt ex his, quæ frequenter accidunt, ideo abſolute dicitur interdicta vox *appellationis*, maximè verò cum illa reſtrictione, *regulariter*.

XII. Quod magis declaratur probando ſecundã partem, de qua maxime videntur loqui iura citata, & quoad eam rem procedunt, vt opinor, etiamſi in correctione excedatur modus; item de appellatione etiam intra eandem religionem, ab inferiori ad ſuperiorem Prælatum. Quæ inprimis non habet locum intra eandem domum, tum quia ibi ſolum eſt vnus Prælatus, vt ſupponimus: tum etiam, quia ibi non eſt neceſſaria propria appellatio, cùm facile poſſit eſſe perſonalis recurſus ad Superiorem, qui locum, & effectum appellationis habere poteſt, iuxta cap. *dilecti*. 2. de appellat. & quę ibi notantur. Hinc ergo probatur generaliter concluſio, quia ſi in his ordinarijs correctionibus, quæ iuxta diſciplinam religioſam fiunt, locum haberet appellatio à Priore ad Prouincialem, & à Prouinciali ad Generalem, magna ſequeretur perturbatio, & diſciplina religioſa ſine dubio corrueret, tum quia reuerentialis timor ad inferiores Prælatos, facile contemneretur: tum etiam, quia vix poſſent ſuperiores Prælati expediendis ſingulorum religioſorum cauſis, & appellationibus vacare; tum denique, quia partim per huiuſmodi dilationes, partim per fraudes, vel negotiationes, quæ interim miſceri poſſunt, nulla fere fieret religioſa correctio: ergo ad bonum religionis expedit, vt in hac correctione ſimplicius procedatur ſine vllo genere appellationis. Confirmatur, & declaratur, quia vbi intercedit rationabilis cauſa, quæ ſufficiens eſſet ad appellandum, ſi eadem repræſentetur eidem Superiori, & ab eo humiliter petatur, vt pœnam remittat, aut temperet, moraliter loquendo, erit ſufficiens remedium, quia religionum Prælati maxime debent recta ratione gubernari, & credendum eſt pro ſui ſtatus obligatione, regulariter loquendo, ita procedere: ſi autem rationabilis cauſa non ſubeſt, neque etiam appellatio rationabilis erit. Quod ſi interdum, interueniente etiam iuſta cauſa, illud remedium non ſufficiat, minus malum eſt, quod in raro caſu priuata perſona incommodum aliquod patiatur, quàm vt relaxatio religionis per vſum appellandi à correctione regulæ introducatur. Eò vel maxime, quòd ex huiuſmodi correctione non creatur infamia alicuius momenti, &, licet aliqua excogitari poſsit, per humilem certe obedientiam, & patientiam, non ſolum recompenſatur, ſed etiam ſuperatur. Aliunde etiam in huiuſmodi religioſis pœnis non eſt tantus labor, aut dolor, quin ſine culpa poſsit facile ſuſtineri ab his, qui perfectionem profitentur: nam & ipſi poſſunt & debent huiuſmodi pœnas inter alias pœnitentias, & auſteritates, quas voluntarie ſumunt, computare, & Superiores poſſunt interdum ſimilia propter ſolam exercitationem ſpiritualem pręcipere: ergo eſt valde conſentaneum huiuſmodi ſtatui, vt vox *talis appellationis* in eo non audiatur.

Vltimò addo, meritò conceſſum eſſe religioſis, vt etiam in grauioribus cauſis extra totam religionem non fiat appellatio. Duobus autem modis intelligi poteſt fieri extra totam religionem. Primo, ad iudicem non competentem; & de hoc genere appellationis non loquor, quia, vt ſupra n. 8. dixi, conſtat per ſe, & intrinſece eſſe iniquum, ſiue fiat ad laicos iudices, vel Principes, quod peſsimum omnium eſt, & interdum contra cenſuram in bulla Cœnæ Domini latam; ſiue fiat ad Eccleſiaſticos Prælatos non habentes iuriſdictionem in tales religioſos, quia illud etiam eſt contra iuſtitiam, & contra præcepta, & priuilegia ſingularum religionum. Alio vero modo poteſt dici appellatio extra religionem fieri, quoties fit ad Prælatum ſecularem, & extrinſecum, vt ſic dicam, cui religio, vel monaſterium ſubiectum eſt; & hæc appellatio per ſe non eſt iniuſta, vt conſtat. Circa illam vero diſtinguendum videtur inter religiones non exemptas, & exemptas: nam in illis, quæ ſubiectæ ſunt Epiſcopis, non eſt prohibita appellatio in prædictis caſibus ad Epiſcopum, cui monaſterium ſubiectũ eſt, quia gerit vicem ſuperioris Prælati, qualis in alijs religionibus eſſe ſolet Prouincialis, aut Generalis. In religionibus autem exemptis, de quibus præcipue loquimur, appellatio ad Epiſcopum ex vi exemptionis prohibita eſt, non vero appellatio ad Summum Pontificem, quæ iure diuino, & communi omnibus patet, vt probant iura ſupra num. 3. citata. De hac ergo appellatione dicimus in aſſertione, meritò conceſſum eſſe religionibus præſertim Mendicantibus, vt in eis non admittatur talis appellatio etiam ad Summum Pontificem, probaturque ſufficienter ex indultis ſupra num. 2. citatis. XIII. *5 Aſſertio, quod nec in grauioribus caſibus expediat appellare ad Prælatum extra religionem.* *Idque etiam ad iudicem competentẽ.*

Vt autem amplius explicetur, diſtingui poteſt duplex XIV.

EX LIBRIS
Rev. E. P. Graham

Appellatio eundo perſonaliter ad Superiorem cum licentia, licita eſt. duplex modus appellationis, quod notat Nauarr. conſil. 5. de appellat. num. 7. facto ſcilicet, & verbo. Facto dicitur fieri, quando arripitur iter ad ſuperiorem Prælatum, iuxta cap. *dilecti.* 2. de Appellat. Quod quidem, ſi fiat cum licentia proximi Prælati, licitum eſt, vt per ſe conſtat, & per argumentum à contrario ſumitur ex Concilio Tridentino ſtatim citando: tunc autem illa non eſt propria, & rigoroſa appellatio, ſed ille alius ſimplex recurſus ad Superiorem. *Quid ſi quis eat ſine licentia ex graui cauſa.* Si autem fiat inuito, aut inſcio Superiore, videtur talis appellatio prohibita à Concilio Triden. ſeſſ. 25. cap. 4. de Regularib. ibi, *Nec licet regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati, fuerint. Qui vero ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur.* Nauarrus autem Comment. 2. de Regularib. num. 61. hanc prohibitionem interpretatur, vt non procedat in adeunte Superiorem ex graui cauſa; qualis eſt iniuſtum, & notabile grauamen, à quo non poteſt ſubditus aliter liberari: *Quia non eſt* (inquit) *credendum tantum Co ciliũ voluiſſe derogare tam iuſtæ appellationi tam graui rationi nite :ti*, ſcilicet, quia illud poſſet repugnare iuri naturali, quo malitijs hominum obuiandum eſt. *Præſertim* (ait) *quod non eſt petendus conſenſus ab eo, ad cuius ge:anamen tollendum, vel delictum caſtigandum, eſt agendum iuxta gloſſam* in cap. *cùm paſtoris* 2. quæſt. 7. & argumento c. *ex parte* de accuſationibus.

XV. Veruntamen expoſitio hæc difficilis creditu eſt, quia, iuxta illam, prohibitio Concilij ſine fructu fuiſſet, quia ſemper fuit in Eccleſia prohibitum religioſis arripere iter ſuo arbitrio, & ſine vrgente cauſa ſub titulo eundi ad ſuperiorem Prælatum: Concilium autem nouum aliquid prohibere voluit, vt indicant illa verba, *nec liceat regularibus*. mens ergo Concilij fuit, vt nullo prætextu hoc faciant: minus enim incommodum exiſtimat, vt religioſus interdum patiatur aliquod grauamen iniuſtum, quam vt totum corpus religionis illo prætextu magnum diſpẽdium patiatur. Exiſtimo ergo hanc fuiſſe mentem Concilij, alias nullum fere remedium prioribus malis adhibuiſſet. Vnde in foro exteriori non excuſabitur, vt opinor, huiuſmodi religioſus hoc prætextu quo minus ab ordinario loci detineri poſſit, & puniri, licet nec excommunicatus ſit, nec excommunicandus, vt Congregatio Cardinalium in quadam Declaratione aduertit. In foro autem conſcientiæ tunc ſolum poſſet admitti hæc excuſatio, quando vel magnum commune bonum euidenter periclitaretur, vel extrema neceſsitas immineret alicuius grauiſsimi, & irreparabilis nocumenti; quod non proprio, ſed prudentum arbitrio iudicandũ eſſet. Quapropter ſolo titulo appellationis à grauamine iniuſtæ ſententię, moraliter loquendo, nunquam exiſtimo hoc licere, quia raro eſſe poteſt grauamen tam notabile, tamque irreparabile, vt propter ſolam dilationem accedẽdi ad Superiorem ordinato modo tam graue debeat exiſtimari, præſertim, quia maior infamia, maiuſque nocumentum, etiam ſpirituale, ſequi ſolet ex huiuſmodi perturbato diſceſſu.

XVI. *An illicitũ ſit ire etiam ad Sedem Apoſtolic. ſine li. ẽtia.* Dubitari vero poſſet circa dictum decretũ Concilij Tridentini, an ſub illo verbo, *ad ſuperiores ſuos accedendi*, comprehendi etiam debeat Romana Sedes: videtur enim in rigore non comprehendi, quia ſub generali verbo non comprehenditur tam ſpecialis authoritas, & quia nomine Superiorum, iuxta communem vſum ſolum ſignificãtur proprij Prælati religionis. Item, quia ius Pontificium non ſolet derogare, niſi expreſſa, & ſpecifica mentio illius fiat. In contrarium autem eſt, quia ad intentionem Concilij multò magis neceſſarium erat hoc oſtium claudere diſcolis religioſis, quàm cætera. Item, quia nomen *Superioris* generaliſsimum eſt, & in rigore plus videtur comprehendere, quàm ſi nomen Prælati poſitum fuiſſet. Item, quia alias nec legatus Pontificis ſub eo decreto comprehenderetur, & ita licitum eſſet, inconſulto proprio Superiore, ad illum accedere, quod valde abſurdum eſt. Et ideo exiſtimo hanc poſteriorem partem veriorem, & vſu receptam. Quæ non repugnat ſupremæ auctoritati Pontificis, quia ab ipſomet hæc prohibitio naſcitur, nam, licet ſit ſupremus paſtor, vult, vt in acceſſu ad ipſum debitus ordo ſeruetur, & communi bono religionis proſpiciatur. Tenebitur autem Prælatus religionis concedere ſubdito petenti hanc facultatem quando rationabilis cauſa ſubeſt: quòd ſi eam tunc neget, poterit ſubditus per aliam viam conqueri apud Summum Pontificem, vt ſeipſum defendat, vel alicui malo graui ſuccurrat: ſi tamen nullum aliud remedium ei ſupereſt, tunc iuxta grauitatem cauſæ per modum epicheiæ iudicium ferri poterit.

XVII. *Appellatio verbalis, ſeu propriè dicta eſt, quæ formaliter prohibetur.* De appellatione autem propria, & verbali intelliguntur ſpecialia priuilegia, in quibus Sedes Apoſtolica concedit, vt etiam ad ſeipſam huiuſmodi appellatio non fiat: nam verba ſimpliciter prolata, in proprietate ſumenda ſunt, & vox appellationis non aliud proprie ſignificat. Ratione autem [illegible]rum priuilegiorum, & ſanctæ obſeruantiæ optime, & religioſe attigit Soto, quia commune bonum religionis priuato pręferendum eſt, & vnumquodque membrum pro bono totius poſtponere debet ſuum peculiare incommodum: plurimum autem intereſt religioni, vt cauſæ eius, &, ſi qui ſunt defectus, inter ipſos religioſos tanquam inter patres, & fratres componantur, & altiſsimo ſilentio recludantur: nam, ſi extra prodeant, decor etiam, & honor religionis minuetur, & paulatim peribit; præter alia incommoda, quæ ex libertate appellandi extra religionem in diſcolis, & inquietis hominibus ſequerentur. Eſt etiam optima moralis ratio, quia ſufficienter prouiſum eſt religioſis per plures Superiores a Conuentuali, vſque ad Generalem, qui & facilius, & melius poterunt veritatem cauſæ cognoſcere intra propriam religionem, quàm externi iudices, etiamſi Pontificij ſint. Meritò ergo alia appellatio denegatur. Per hoc autem non prohibetur alia via legitima ad Summum Pontificem, dummodo proprijs Prælatis obedientia ſeruetur, donec Summus Pontifex aliud ſtatuat: imo hoc eſt, quod præcipue dicta priuilegia concedunt.

CAPVT XII.

Vtrum in Prælatis regularibus ſit poteſtas diſpenſandi cum ſubditis; & ad quam materiam extendatur.

I. POſt explicatam poteſtatem directiuam, & coactiuam, dicendum ſequitur de poteſtate diſpenſatiua: nam hæc etiam in perfecto Prælato neceſſaria eſt, quia ſine illa non poteſt humanum regimen moraliter ſubſiſtere. Sit ergo hæc prima & generalis aſſertio, habere ſcilicet Prælatum regularem poteſtatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis, (nam de extraneis nunc non agimus.) Hoc ſatis conſtat ex ſuperioribus in cap. 5. vbi oſtenſum eſt eos habere iuriſdictionem Epiſcopalem, ad quam pertinet hæc poteſtas diſpenſandi. Vnde etiam conſtat, hanc aſſertionem proprie habere locum in religionibus exemptis: nam quæ exempta non ſunt, ſicut Epiſcopo ſubiacent in his, quæ ſunt iuriſdictionis non voluntariæ, ita etiam in his, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, ex quibus eſt diſpenſa-

penſatio: & ideo non eſt tam neceſſaria poteſtas diſpenſandi in præfectis, vel ſuperioribus talium religionum, neque ordinario iure illam habent, ſed quantum vel Epiſcopus de illa commiſerit; vel per ſpecialia priuilegia eis ſic à Pontificibus communicata; vel ſi quid habent ex legitima conſuetudine præſcriptum. At verò prælati exemptarum religionum iure ordinario, & ex vi exemptionis habent hanc poteſtatem diſpenſandi, ſicut habent iuriſdictionem Epiſcopalem, quia ſub Pontifice Summo non habent alium proprium Epiſcopum extra ſuos prælatos; & ideo ad eorum munus, prout de facto in Eccleſia inſtitutum eſt, pertinet hæc poteſtas; eſt ergo in illis ex ordinario iure, & conſequenter dicenda eſt poteſtas ordinaria, & non tantùm delegata, ſicut ſuprà de eorum iuriſdictione diximus. & hæc de 1. parte tituli.

II. Hac igitur poteſtate ſuppoſita, tria principalia dubia circa illam occurrunt explicanda. Primum, quantum ſe extendat, & conſequenter circa quam materiam verſetur. Secundũ, in quibus prælatis religioſorum ſit hæc poteſtas, id eſt, an ſolùm in Generalibus, vel Prouincialibus; vel etiam in conuentualibus, ſeu particularibus. Tertium, ad quas perſonas ſe extendat hæc poteſtas, id eſt, an ad ſolos profeſſos, vel etiam ad nouitios, aut extendatur vlteriùs ad familiares, benefactores, vel alios ſimiles. Primum autem dubium tractari poteſt in primis in generali per comparationẽ ad Epiſcopos. In qua cõparatione prima difficultas eſt, an prælati regulares poſſint diſpenſare cum ſuis religioſis in omnibus caſibus, in quibus poſſunt Epiſcopi diſpenſare cum ſuis ſubditis. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia Epiſcopus diſpenſare poteſt in omnibus, quæ ſibi non ſunt iure, aut conſuetudine prohibita, ſeu ſpecialiter Papæ reſeruata; vt eſt vulgatũ apud plures Canoniſtas, & Summiſtas; at prælati religioſorum non habent tãtam poteſtatem, ſed ad ſummũ poſſunt quod eis iure aliquo conceſſum eſt, vt docuit Innocent. in cap. 2. de eo, qui furt. ord. ſuſcepit. ergo. Confirmatur, quia in multis caſibus poſſunt diſpenſare Epiſcopi, in quibus non poſſunt diſpenſare prælati regulares: vt v. g. in occultis ſuſpenſionibus, vel irregularitatibus poteſt Epiſcopus diſpenſare iuxta decretum Concilij Tridẽtini ſeſſ. 24. c. 6. de Reformat. in quibus tamen non poſſunt prȩlati regulares diſpenſare; & ſimilia: ergo. In cõtrarium autem eſt, quia hi prælati, ſuppoſita exẽptione ſuarum religionum, iure ordinario habent hanc poteſtatem: ergo, ſi non limitetur, eſt æqualis quoad extenſionem iuriſdictioni Epiſcopali. Patet conſequentia, tum quia illius loco ſuccedit, ſeu ſubrogatur: tum etiam, quia non eſt maior ratio limitãdi illam in vno actu, vel materia, quàm in aliis, niſi vbi aliquo expreſſo iure facta fuerit limitatio. Atq; hanc partem ſequuntur Gloſſa, & Doctores communiter in Clement. 1. de rebus Eccleſiæ non alienandis, verb. *Proprij.* & in capite *Abbates.* de priuileg. in 6. verb. *Quaſi Epiſcopalem.* & ſumitur ex Nauarro in Summ. c. 12. num. 75. verſic. *Tertio.* & conſil. 5. de ſponſalibus, iuxta impreſsionem Romanam anni 1590.

III. *Tres ordines facultatum Epiſcoporũ ad diſpenſandum.* Pro reſolutione diſtinguere oportet, quędam eſſe, quæ conueniunt Epiſcopis iure ordinario quatenus Epiſcopi ſunt, vt diſpenſatio votorum, quæ Epiſcopalia dicũtur, & in aliis caſibus, qui etiam hac ratione Epiſcopales dicũtur: alia verò eſſe, quæ ſpeciali iure conceduntur Epiſcopis, *vt legatis Summi Pontifi s*, vt ſunt multi caſus, vel poteſtates eis conceſſæ in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. & 25. & aliis decretis de Reformat. quamuis vbicunque expreſſe additur illa particula, non de poteſtate diſpenſandi, ſed de aliis actibus iuriſdictionis, vel adminiſtrationis Eccleſiaſticæ ſermo eſt. Tertiò tamen ſine additione illius particulæ, *vt Sedis Apoſtolicæ delegati*, quædam circa diſpenſationes ſpecialiter conceduntur Epiſcopis, quæ antea non concedebantur, vt in dict. cap. 6. ſeſſ. 24. Concilij Tridentini. Quod ergo ſpectat ad primum ordinem actuum, ſeu facultatum, verum eſt in regularibus prælatis eſſe omnem poteſtatem diſpenſandi cum ſubditis, quæ eſt in Epiſcopis, ſeruata proportione: & hoc probat ratio ſuperiùs facta. Addidi autem, *ſeruata proportione*, quia ratione ſubiectorum, ſeu materiæ multa cadunt ſub poteſtatem, quam Epiſcopi habent ad diſpenſandum, quæ non poſſunt à prælatis religionum exerceri, quia non poſſunt eſſe actus ſuis ſubditis conuenientes: vt ſunt, v. g. diſpenſatio in impedimentis matrimonij non irritantibus, vel quid ſimile. Sicut etiam è conuerſo aliqua diſpenſatio poteſt eſſe accommodata ſtatui religioſo, quæ non poteſt habere locum in laico: vt, v. g. diſpenſatiò in regula, & ſimiles; hæc autem diuerſitas materialis eſt. Formalis autem ratio vtriuſque poteſtatis eſt diſpenſare cum ſubdito in his, quæ ordinariè poſſunt eſſe neceſſaria, & accommodata ſtatui eius: & in hoc eſt æqualitas ſuperiùs dicta.

Quod verò attinet ad ſecundum ordinem, certum eſt ea, quæ illo modo conceduntur Epiſcopis, non extendi ad Prælatos religionum, quia iuriſdictio, quæ illo titulo communicatur, non eſt Epiſcopalis, ſed Apoſtolica, & ideo ex vi muneris non participatur ab his, qui iuriſdictionem Epiſcopalem participant: neque etiam poteſt ad illos extendi cõceſſio quæ fit Epiſcopis propter conuenientiam, quam in modo iuriſdictionis cum illis habent, tum quia verba priuilegij ſeu delegationis in ſua proprietatẽ accipienda ſunt: ergo delegatio, quæ fit ſpecialiter Epiſcopo, non poteſt ad prælatum regularem extendi, qui verè Epiſcopus non eſt: tum etiam, quia in huiuſmodi delegationibus maximè haberi ſolet ratio dignitatis Epiſcopalis, quam non habent regulares prælati, neque etiam abſolutè, & ſimpliciter habent iuriſdictionem Epiſcopalem, ſed quaſi Epiſcopalẽ, vt in ſuperioribus declarauimus. Denique non ſolùm regulares prȩlati, ſed etiam ſeculares inferiores Epiſcopis non comprehenduntur ſub huiuſmodi facultatibus, quia reuera non ſunt Epiſcopi: & hoc ad minimum ſentit Innocentius ſuprà. Neque in hac parte exiſtimo eſſe controuerſiam inter auctores. IV.

In tertio ordine poteſt eſſe nonnulla maior difficultas, an religioſi prȩlati participent illãm etiã poteſtatem diſpenſandi, quæ ſpeciali iure conceditur Epiſcopis: nam ratio proximè facta videtur negatiuam partẽ ſuadere, quia licèt hæ facultates videantur gratiæ, & ex eo capite ampliandæ, tamen quatenus exorbitant à iure communi, videntur potiùs reſtringendæ ſaltem ad verborum proprietatem, quæ non poteſt dici reſtrictio, ſed potius adæquata priuilegij interpretatio. Et hanc partem confirmat etiam auctoritas Innocẽtij, & textus, quem allegat, in c. *ad hæc.* de offic. ordinar. vbi dicitur, ardua negotia ad Epiſcopum eſſe deferenda: ſatis autẽ ardua ſunt illa, quę cùm priùs, etiam ipſis Epiſcopis denegarentur, poſtea ſpeciali iure eis conceduntur: ergo non ſunt ad alios extendenda. Nihilominus aliqui cenſent, huiuſmodi conceſsiones tam quoad diſpẽſandum, quàm quoad abſoluendum, eo ipſo quòd conceduntur Epiſcopis, intelligi conceſſa prælatis religionum, quatenus iuriſdictionem Epiſcopalem ad hos actus abſoluendi, & diſpenſandi abſolutè, & ſimpliciter participant. Fundamẽtum eſt, quia huiuſmodi conceſsiones non exorbitant à iure communi, ſed potiùs per eas fit reductio ad commune ius, & ideo extenduntur ad omnes, qui participant iuriſdictionem Epiſcopalem. Antecedens decla- V.

ratur; primùm ex illo principio, *quod ex vi ſui muneris poſſunt Epiſcopi circa ſuos ſubditos quidquid poteſt Papa in vniuerſa Eccleſia, niſi eis ſit ſpecialiter prohibitum.* Nam ex hoc principio ſequitur, omnes reſeruationes, vel prohibitiones, quæ fiunt Epiſcopis in huiuſmodi materia diſpenſationum, eſſe exceptiones quaſdam à iure communi, nam per eas adimitur Epiſcopis id quod aliàs ex vi ſui muneris competeret, ſi nō prohiberetur; ſed id, quod conuenit ratione muneris, conuenit ex vi iuris communis, vel diuini, vel ſaltē Eccleſiaſtici vniuerſalis, ergo tales prohibitiones, vel reſeruationes continent exceptionem à iure cōmuni. Conſequentia autem probatur, primò quia eo ipſo quòd ablata eſt exceptio per conceſsionem factam Epiſcopis, redimus ad antiquum ius; ſed ex vi iuris communis ſibi relicti illæ facultates conueniunt omnibus habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem: ergo ſecundò, ablata prohibitione, Epiſcopus poteſt ex vi ſui muneris, & non ex ſpeciali delegatione Papæ; ſed quidquid poteſt Epiſcopus hoc modo, poſſunt etiam hi prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem, iuxta doctrinam Panormitani, in cap. *at ſi clerici. §. de adulteriis.* n. 13. de iudiciis, ſuprà à nobis probatum: ergo. tertiò quia illud principium, *quod Epiſcopi in his poſſunt quidquid ſibi non prohibetur*, immediatè applicari poteſt prælatis etiā regularibus exemptis: quia, vt dixi, habent commiſſam iuriſdictionem Epiſcopalem in ſuos ſubditos, quæ ad omnia illa extenditur, quæ non excipiuntur: ergo ſicut in Epiſcopo extenditur ad omnia non prohibita, ita & in his prælatis. Eo autem ipſo quòd ſimilis conceſsio facta eſt Epiſcopis, auſertur prohibitio: ergo.

VI. Fundamentum autem huius opinionis valde incertum mihi eſt, præſertim in materia diſpenſationum (nam de abſolutione fortaſſe alia eſt ratio ſtatim notanda) nullo enim iure ſatis probatur, Epiſcopum poſſe diſpenſare in omnibus, quæ ipſi non prohibentur: nam cap. *nuper.* de ſent. excomm. quod ad hoc affertur, non loquitur de diſpenſatione, ſed de abſolutione ab excommunicatione, de qua fortaſſe eſt ſpecialis ratio propter periculum animarū, quod regulariter in diſpenſationibus eſſe non ſolet; præter illud autem ius, nullum aliud afferri poteſt: imò ſunt multa, quæ oppoſitum ſignificant, vt diſp. 7. de cenſur. ſect. 4. à numer. 2. & lib. 6. de legib. cap. 14. à num. 4. latiùs dixi: Neque etiam ex ſola ratione naturali poteſt illud principium colligi: nam licèt ex natura rei vnuſquiſque diſpenſare poſsit in lege à ſe poſita, non tamen in lege poſita à Superiore. Quin potiùs lex Superioris ex natura ſua eſt reſeruata, ne inferior poſsit in illa diſpenſare, niſi ab ipſo Superiore, vel ab altiori talis poteſtas poſitiuè concedatur. Dicunt fortaſſe ita eſſe in præſenti: nam hæc poteſtas generaliter data eſt Epiſcopis à Chriſto Dom. quoad omnia, niſi per Pontificem limitentur. Sed hæc ſententia quoad hanc partem de immediata emanatione iuriſdictionis Epiſcoporum, generaliter falſa nobis ſemper viſa eſt, vt tomo 4. & 5. 3. partis diximus, & lib. etiam 4. de legib. cap. 3. &, Deo dante, in 6. etiam dicemus tractando de Ordine Hierarchico Eccleſiæ. Specialiter verò videtur nunc improbabilis quoad poteſtatem diſpenſandi in legibus Papæ: nam, cùm hic ſit ex ſe ordo præpoſterus, quòd inferior mutet legem Superioris, neque expediat niſi in certis caſibus, vel materiis, incredibile eſt, illam fuiſſe quaſi generalem regulam à Chriſto poſitam, & alium ordinem eſſe quaſi exceptionem à regula. Magiſque improbabile eſt, conceſsionem factam prælatis religionum ex vi diuini iuris habere hanc extenſionem, cùm certum ſit iuriſdictionem hanc non eſſe in prælatis regularibus de iure diuino, ſed immediatè a Papa, à quo ex vi iuris communis non ampliùs conceſſum illis eſt, quàm de facto habent Epiſcopi.

VII. Vnde intelligitur (quod valde notandum eſt) quòd licèt daremus reſpectu Epiſcoporum, denegationem alicuius poteſtatis ſe habere per modum priuationis, & limitationis iuris diuini; nihilominus reſpectu prælatorum inferiorum, etiam regularium ſolùm comparari per modum ſimplicis negationis, ſeu non conceſsionis, quia illi nihil vnquā habuerunt de iure diuino: de iure autem humano ex vi iuris communis ſolùm receperunt ea, quæ Epiſcopis eodem iure communi non ſunt prohibita: ergo reſpectu aliorum, quæ ſpecialiter Epiſcopis prohibentur, non ſe habent vt priuati, ſed vt non recipientes talem iuriſdictionem, vel, vt aliàs dici ſolet, non ſe habēt vt nudati, ſed vt nudi. Quamuis ergo poſtea fiat ſpecialis conceſsio Epiſcopis, & reſpectu illorum dicatur illa ablatio prohibitionis, reſpectu inferiorum nō poteſt talis exiſtimari; quia illi nunquam fuerunt prohibiti, & poſitiua conceſſio illis non fit. Et poteſt hoc confirmari, quia ſub generali conceſsione non veniunt ſpecialia, quæ alioqui ſolent eſſe Superiori reſeruata, vt eſt axioma iuris: ergo quamuis diſpenſatio aliqua, quæ ſecundùm antiquum commune ius erat reſeruata Pontifici, nunc ſpeciali iure Epiſcopis concedatur, non eſt hæc ſpecialis conceſsio extendenda ad inferiores prælatos, quibus tantùm veluti per generalem conceſsionem communicatur Epiſcopalis iuriſdictio.

VIII. Propter hæc mihi maximè placet doctrina Innocentij in num. 5. quoad hanc partem, ſcilicet, vt non facilè extendamus ad inferiores prælatos ſpeciales conceſsiones factas Epiſcopis, præſertim quando illæ ſunt ad caſus extraordinarios, & non ad ordinarium regimen animarum. Nec Panormitanus, aut alij antiqui auctores in hoc contradicunt, ſed loquuntur tantùm de generali iuriſdictione Epiſcoporum quoad res ordinarias, & communes. Vnde circa dictum cap. 6. Concilij Tridentini ſeſſ. 24. inuenio à congregatione Cardinalium declarationem factam his verbis, *In hoc decreto non comprehenduntur inferiores habentes iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem, ſed tantum Epiſcopi priuatiue quoad omnes alios.* Quæ declaratio non potuit fundari in aliqua ſpeciali ratione, aut locutione illius textus, ſed in generali doctrina; & ideo ad omnes ſimiles caſus extenditur. Ad fundamentum autem contrariæ ſententiæ poſitum numero 5. ſatis reſponſum eſt: quia neque in ipſis Epiſcopis admittimus illud principium ita generatim ſumptum, vt poſsint quidquid non prohibetur: nec etiam admittimus conſecutionem ad inferiores prælatos. Et ſanè in exemplo illo de poteſtate diſpenſandi in irregularitate occulta, conceſſa à Concilio Tridentino, non video qua ratione dici poſsit, per illam redire ad antiquum ius: quod eſt enim illud ius antiquum, quod per illud decretum reſtituitur? nam humanū nullum oſtendi poteſt, nec cum probabili fundamento dici poteſt, poteſtatem diſpenſandi irregularitatibus iure diuino conuenire Epiſcopis, cùm ipſæ irregularitates per ſolum ius Eccleſiaſticum incurrantur; ad quod etiam ſpectat ſtatuere quomodo, vel à quo tollendæ ſint: quod maximè poſtulat ratio in pœnalibus irregularitatibus, de quibus Concilium loquitur: nam pœna à Superiore impoſita, ſtando in diuino ac naturali iure, ab eo tantum remitti poteſt, vel ex eius voluntate.

IX. Ex his ergo ad primam interrogationem ſeu dubium ſuprà numero 2. poſitum, ad quid ſcilicet ſe extendat hęc poteſtas diſpenſatiua prælatorum regularium, reſpondendum eſt, generatim loquēdo, & ex vi iuris communis ſe extendere ad diſpenſationes Epiſcopales ſecundùm idem commune ius,

& non

& non vltrà, ſiſtendo in eodem iure. Quod totum ſatis probatum relinquitur, vt opinor, ex diſcurſu facto. An verò ex vi ſpecialium iurium, aut priuilegiorum ampliùs poſſint, non eſt noſtrum ex profeſſo diſputare, quia non aſſumimus onus explicandi omnia iura, & priuilegia omnium religionum in particulari, ſed de ſola Societate in poſtremo huius tomi tractatu magna ex parte id præſtare conabimur, vbi in lib. 9. de his etiam diſpenſationibus nõnihil in particulari dicemus. Nunc ſolùm in generali dicimus multa eſſe priuilegia conceſſa religionibus, præſertim mendicantibus, ratione quorum multò ampliorem habent poteſtatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis, quàm Epiſcopi habeant cum ſuis clericis, vel laicis. Specialiter autem notari poteſt priuilegium conceſſum à Pio V. fratribus Prædicatoribus anno 1571. die 22. Iulij, per quod extendit conceſsionem factam Epiſcopis à Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. ad prælatos illius religionis, & conſequenter aliarum, quæ in priuilegiis cum illa communicant. Et conſequenter additur, vt poſsint, quidquid poſſunt Epiſcopi circa ſuos ſubditos, ſiue ex iure communi, ſiue ex Concilio Tridentino, ſiue ex quacunque alia facultate. Ampliùs verò extenditur horum Prælatorum poteſtas ex vi priuilegij Carthuſienſibus cõceſsi à Sixto IV. anno 1481. ſcilicet, vt Generalis per ſe, vel per quinquaginta prælatos inferiores ab ipſo deputandos diſpenſare poſsit cum ſuis ſubditis in omnibus caſibus Pontificalibus, nullo excepto, in foro conſcientiæ tantũ; ſola diſpenſatio in homicidio voluntario conceditur cum limitatione, ſcilicet, citra altaris miniſterium. Et plura alia de priuilegiis referuntur in Cõpendio Minorum, & à recentioribus diligenter tractantur.

Multa conceſſa ſunt Prælatis regul. quæ non dantur Epiſcopis.

X. Ex quibus, (vt ad particularia deſcendẽdo, diſtinctius hæc poteſtas declaretur) intelligi poteſt, poteſtatem hanc diſpenſatiuam regularium prælatorũ ad omnem materiam Eccleſiaſticarum diſpenſationum extendi quatenus in perſonis religioſis locum habere poteſt. Dico autem *ad omnem*, diſtributione accommodatè accepta, pro ſingulis generibus, non verò pro omnibus caſibus, qui ſub ipſis generibus comprehendi poſſunt, vt ſtatim explicabo. Nam hæc materia diſpenſationum in quatuor capita diſtribui, & comprehendi poteſt, quæ ſunt vota, irregularitates, Eccleſiaſtica præcepta, & in religioſis regularis obſeruantia. In omnibus igitur his materiis poſſunt prẹlati regulares cum ſubditis diſpenſare, quanquam fortaſſe non poſsint in rebus omnibus, quæ ſub illis capitibus comprehendũtur. Et in primis de diſpenſatione votorum ſatis diximus in ſuperiori tomo, vbi oſtẽdimus, in religioſis prẹlatis duplicem eſſe poteſtatem circa vota ſubditorum, ſcilicet, dominatiuam, per quam poſſunt illa irritare, & iuriſdictionis, per quam poſſunt in eis diſpenſare. Et omiſſa priori, quæ ad præſens non ſpectat, & ſatis fusè ibi tractata eſt, in altera conſtat eandem eſſe in his prælatis, quæ eſt in Epiſcopis, quia in omnibus votis iure cõmuni diſpenſare poſſunt, quæ non ſunt Summo Pontifici reſeruata: & idẽ poſſunt religioſi prælati, de quibus addere poſſumus, diſpenſationẽ circa vota reſeruata, vel inutilẽ, vel repugnantem, & noxiam illis eſſe; & ideo talem poteſtatem illis non concedi, nec moraliter potuiſſe. Solùm enim ſunt vota reſeruata religionis, caſtitatis, & quarundam peregrinationum. Primũ votum ſimplex religionis non habet locum in religioſis, cùm iam ſint in termino illius voti (vt ſic dicam.) Et quãuis religioſus profeſſus poſsit votũ arctioris religionis emittere, tamẽ illud non eſt votũ religionis, nec reſeruatum, & ideo ſub hãc poteſtatem cadit, vt ſuprà diximus. Quòd ſi nouitius fortè habeat huiuſmodi votum religionis, certum eſt nõ poſſe prælatum religionis cum eo diſpenſare, quidquid ſit de aliis votis. Votũ autem caſtitatis conſtat eſſe indiſpenſabile in religioſis per omnem prælatũ infra Summum Pontificem, quia votum illud ſolẽne eſt. Quid autem dicẽdum ſit de ſpeciali iure Societatis quoad eos religioſos, in quibus votũ illud ſimplex eſt, tractabimus infrà tract. 10. lib. 3. c. 9. Nũc autem certum ſit, durante ſtatu, votum illud eſſe indiſpenſabile, mutato autem ſtatu, cum illo auferri: mutationem autem ſtatus nõ poſſe fieri per modum diſpenſationis, ſed potiùs irritationis. Cætera autẽ vota peregrinationum à religioſis fieri nõ poſſunt, niſi in ordine ad licentiam prælati; & ideo in poteſtate prælati erit dare, vel non dare talem licẽtiam, & votum irritare: confirmare autem votum, quantum eſt ex parte facultatis ſuæ, & alia via diſpenſare, non eſt illi cõceſſum, nec talis poteſtas neceſſaria eſt moraliter. Quoad hãc ergo partem manet hæc poteſtas in terminis iuris communis, & Epiſcopalis iuriſdictionis. Quædam verò alia, quæ ſpecialiter circa quædam vota Societatis deſiderari poſſunt, infrà tractabuntur in illo tract. 10. lib. 6. cap. 11.

Vota reſeruata Pontifici æque reſeruata quoad diſpenſationem Prælatis regularib. ac Epiſcopis.

De voto ingrediendi Religionem

De voto caſtitatis.

De voto eũdi Hieroſol. &c.

De poteſtate diſpenſandi in irregularitatibus.

XI. Circa ſecundum caput irregularitatum poſitum num. præced. in materia de irregularitate tomo 5. multa diximus, & ex dictis hic num. 6. conſtat, ex vi iuris communis generalis non habere Epiſcopos poteſtatem diſpenſandi in irregularitate vt ſic, & conſequenter in omni irregularitate non prohibita; ſed ad ſummum poſſe diſpenſare in aliquibus irregularitatibus, eis conceſsis iure communi; quæ autem illæ ſint, proprio loco illius tomi 5. explicatũ eſt. Similem ergo habebunt poteſtatem in tali materia prælati regulares, iuxta principium ſuprà poſitum. Statim verò occurrebat quæſtio de poteſtate diſpẽſandi in irregularitatibus ex delicto occulto contractis, conceſſa Epiſcopis per Conciliũ Tridentinum, an intelligatur cum proportione cõceſſa prælatis regularibus. Sed ad hoc iam reſponſum eſt negatiue in n. 8.

XII. Occurrit verò vlterius interrogandũ, ſtante illo iure (de quo præter alia loca, in diſp. 21. de fide ſect. 4. à nobis diſceptatum eſt,) & ſecluſis priuilegiis, an poſsint religioſi exempti obtinere diſpenſationem talium irregularitatũ occultarũ; nam cùm ſint exẽpti à iuriſdictione Epiſcoporũ, non poterũt ab Epiſcopis diſpenſari, quia diſpenſatio eſt actus iuriſdictionis, & ideo ſolũ poteſt circa ſubditum exerceri. Si autem recurrendũ illis eſt ad Summũ Pontificẽ, erũt peioris conditionis, quàm alij clerici ſeculares, reportabuntq́; incommoda ex ſua exẽptione. Hoc argumento vti poſſunt qui putant, ſimilem conceſſionem factam Epiſcopis eo ipſo extendi ad prælatos regulares habẽtes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Sed certè neque illud verum eſt, vt dixi, neque argumentum id perſuadet. Certum eſt enim potuiſſe Concilium ſolis Epiſcopis illam facultatẽ concedere, omnes inferiores prælatos, etiam exemptos, & regulares excludentem. Quid ergo tunc ad argumentũ eſſet reſpondendum? Idem igitur nunc reſpondemus. Dico ergo, regulares tunc diſpenſari poſſe ab Epiſcopis in his caſibus, vnumquemque ab Epiſcopo illius diœceſis, in qua commoratur, & domicilium habet: nã, licet ſit exemptus, tamẽ quoad aliquos actus Epiſcopi proprios, & omnibus reſpectiuè neceſſarios, eſt illi ſubiectus, vt aliàs dixi tomo 4. diſp. 28. ſect. 4. tractando de approbatione cõfeſſorum. Quod maximè verum habet quoad actus iuriſdictionis voluntariæ, qui cedunt in fauorem, & vtilitatem ſubditi, qualis eſt actus diſpenſationis. Eſtque optimum exemplum de actu lucrandi indulgentias. nam licèt indulgentia ſit Epiſcopalis, poſſunt

An religioſi diſpenſari valeant ab Epiſcopis in quibus nequeunt ſui ſuperiores.

poſſunt religioſi illa frui, vt in 4. tom. adnotaui diſput. 52. ſect. 1. n. 3. & tamen indulgentia etiã ſuo modo eſt actus iuriſdictionis: qui ſolùm circa ſubditos exercetur.

XIII. *Ad talem diſpenſationem requiri licentiam prælati putant aliqui.*

Dubitabit verò aliquis, an ad huiuſmodi diſpẽſationem ſit neceſſaria licentia prælati, vel ſaltem an per eius prohibitionem poſsit impediri. Videtur enim vtrumque affirmandum, quia religioſus non habet velle, aut nolle: ergo non poteſt ſine licentia prælati talem diſpenſationem procurare, aut illa gaudere. Confirmatur, quia ob ſimilem cauſam nõ poteſt religioſus indulgentiam Epiſcopalem lucrari inuito ſuo prælato, vel ſine licentia eius. Denique, cùm iſti ſint actus iuriſdictionis voluntariæ, non videntur poſſe exerceri ab Epiſcopo circa alienum ſubditum inuito eius prælato. Atque ita ſentiunt Emmanuel Roder. tom. 1. quæſt. 22. art. 3. & aliqui moderni. Sed diſtinguendum eſt de actu quoad valorem ſuum, vt habeat effectum, vel ſolùm quoad honeſtatem, vt rectè fiat. Item ſeparare oportet actiones præuias, & neceſſarias ad obtinẽdam, huiuſmodi gratiam ab Epiſcopo, ab ipſamet gratia. Sæpè enim ad obtinendam diſpenſationem (& idem cum proportione eſt de indulgentia) neceſſarium eſt aut domo exire, aut literas ſcribere, vel aliquid ſimile operari, quod prohibente prælato religionis, aut ſine licentia eius, iuxta religionis ſtatuta fieri non poteſt, & has vocamus actiones præuias ad gratiam obtinendam, ratione quarum cõtingere poteſt, vt talis gratia ſine facultate proprij prælati non poſsit ab Epiſcopo obtineri, ſaltem licitò, & religioſo modo. Nihilominus tamen, ſi religioſus cum affectu procuret diſpenſationem, & neceſſaria ad illam obtinendam faciat, & Epiſcopus eam concedat, valida erit, ſiue in modo procurandi religioſus rectè egerit, ſiue non, quia ille defectus eſt extrinſecus, & accidentarius ad valorem talis gratiæ. In hoc ergo ſenſu verum eſt, diſpenſationem hanc poſſe obtineri ſine licentia prælati, imò ipſo inuito: quod de indulgentia affirmauit Palud. in 4. d. 20. quęſt. 4. n. 48. & idem eſt de hac diſpenſatione, quia vtraque eſt iuriſdictionis volũtariæ, & eſt ad vtilitatem ſubditi ſine vllo incommodo eius, vel religionis, & ideo ab illa non cenſetur religioſus exemptus: maximè quando talis poteſtas non communicatur proprio prȩlato, quia per exemptionem non debet fraudari commune omnium commodum.

XIV. *An queat regularis diſpenſari ab Epiſcopo, ſi ipſius prælatus ſimilem habeat poteſtatem. Arguitur pro parte affirm.*

Nonnullum verò dubium eſſe poſſet, poſtquam per priuilegia ſimilis facultas conceſſa eſt prælato religionis, an, eo non obſtante, poſsit religioſus petere ab Epiſcopo diſpenſationem irregularitatis occultæ: videtur enim poſſe, quia per extenſionem factam reſpectu regularis prȩlati, non eſt ablata poteſtas ab Epiſcopo, ceditque in maiorem fauorem religioſi vt non auferatur; ſicut, licèt Pontifex daret Rectori huius Collegij facultatem ad aliquam indulgentiam ſuis religioſis concedendam, nõ propterea eſſent prohibiti iidem religioſi quominus Epiſcopalem indulgentiam lucrari poſsint. In contrarium autem eſt, quia per illam cõceſsionem, ſeu extenſionem videtur cõſequenter extendi, & quaſi conſummari exemptio religioſorum quoad hunc actum: nam inde maximè colligimus, religioſum poſſe hanc diſpenſationem obtinere ab Epiſcopo in terminis Concilij Tridentini, quia non habet al iũ Epiſcopum, neque aliquem vice eius quoad talem actum: ergo eo ipſo quòd prælato eius datur iuriſdictio Epiſcopalis etiam quoad talem actum, ceſſat ſubiectio ad Epiſcopũ reſpectu eiuſdem actus. Confirmatur primò: nam ſi à principio Concilium Tridentinum conceſsiſſet illam facultatem Epiſcopis, & regularibus prælatis habentibus quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem, tunc nõ diceremus, religioſum poſſe diſpenſari ab Epiſcopo, ſed tantum à ſuo prælato, quia illa facultas ſolum eſſet conceſſa vnicuique prælato reſpectiuè in ordine ad ſuos ſubditos: ergo idem dicendum eſt ſi per ſubſequens priuilegium in eodem ſtatu res conſtituitur. Confirmatur ſecundò, quia aliàs poſſent nunc religioſi exempti obtinere ab Epiſcopis diſpenſationes in omnibus caſibus Epiſcopalibus, etiam ſi poſsint eaſdem obtinere à ſuis prælatis per communem, & ordinariam poteſtatem ſuprà explicatam: quod videtur eſſe contra morem, & contra religioſum ordinem, atque exemptionem. Sequela patet, quia per poteſtatem conceſſam prælatis religionum quoad hos actus iuriſdictionis voluntariæ non cenſetur ablata generalis poteſtas ab Epiſcopis, ſed accumulatiuè in vtroque eſſe poterit, ſicut in alio caſu dicebamus, nam hoc etiam erit in maius commodum religioſorum.

Hæc res dubia profectò mihi videtur, ideoque ſecurius eſt hanc poſteriorem partem ſequi in praxi obtinendo ſemper huiuſmodi diſpenſationem à proprio prælato, vel de licentia eius, ſi recurrere quis velit ad Epiſcopum eo, quòd prȩlatus nõ vult, vel non audet ſua poteſtate vti, aut de illa dubitat. XV.
Nam quòd de conſenſu prælati poſsit Epiſcopus hanc diſpenſationem dare, multi affirmant. Eſt autem probabile, prælatum exemptum eo ipſo quòd ipſe habet poteſtatem diſpẽſandi, habet etiam ius, vt nullus ſe intromittat circa ſuum ſubditum, neque ipſum præueniat in vſu talis poteſtatis, & propterea tunc neceſſarium eſſe conſenſum prælati, etiam vt ſit valida diſpenſatio: quod ſecus eſt quando prælatus ipſe poteſtatem non habet. Eſt autem hoc maximè veriſimile quando diſpenſatio attingit aliquo modo diſciplinam regularem, vt magis explicabitur in c. 16. circa abſolutionem. Nam exemptio, & poteſtas conceſſa prælatis religioſis magis reſpicit commune bonum religionis, quàm cõmodum ſingulorum; & ideo licèt priuatus religioſus velit cedere priuilegio exemptionis, non poteſt in detrimentum religionis: ita ergo quamuis poſſet obtinere diſpenſationem ab Epiſcopo occultè, & ſine ſcientia ſui prælati videatur commodum priuati religioſi, poteſt eſſe noxium, & iniurioſum religioni, ac proinde repugnans priuilegio exemptionis. Quod non ſolùm in abſolutionibus à cenſuris & peccatis, (vt infrà dicam) ſed etiam in diſpenſatione præceptorum tam communium Eccleſiæ, quàm propriorum religionis, mihi videtur certum.

Circa irregularitatum verò diſpenſationes videtur res magis dubia, quia continet purum fauorem, & nullum nocumentum poſſunt afferre religioni. XVI.
Et, vt rectè in ſimili adnotauit Paludanus ſuprà in num. 13. reliquæ abſolutiones, vel diſpenſationes non ſunt omninò iuriſdictionis voluntariȩ, quia per ſe procedunt à poteſtate tam ligãdi, quàm ſoluendi, ligandi (inquam) per præceptum, vel per iuſtam ſententiam; diſpenſatio autem in irregularitate, ſicut & conceſsio indulgentiæ, nihil videtur habere iuriſdictionis inuoluntariæ, ſed eſſe purus fauor, & gratia. Nullum etiam videtur afferre poſſe incommodum religioni, quia per illam nec remittitur delictum, nec tollitur à prælato religionis ius iudicandi, & vindicandi illud in eo foro, in quo illud nouerit: nec etiam propter talem diſpenſationem cogitur prælatus religionis concedere facultatem ſubdito recipiendi ordines, vel alium ſimilem actum exercendi: ſolum ergo tollitur inhabilitas quædam, quod pertinet ad purum fauorem ſine alicuius nocumento. Propter hæc ergo non videtur omninò improbabile, diſpenſationem datã ab Epiſcopo perſonæ exemptæ ſine licentia prælati eius in materia irregularitatis alias diſpenſabilis ab Epi-

à Epiſcopo, eſſe validam, etiamſi prælatus regularis habeat poteſtatem diſpenſandi in illa: maximè quando hæc poteſtas ſolùm data eſt per extenſionem quandam conceſsionis factæ à Concilio Tridentino. Quia per illam iam antea habuerunt Epiſcopi hāc poteſtatem etiam in religioſos exemptos, vt probauimus, & difficilius excluditur, quàm non admittitur hoſpes; nec ſatis probatur poteſtatem illam fuiſſe ablatam per ſubſequēs priuilegium. Et ideo non eſt ſimilis ratio ſi à principio non fuiſſet data, aut ſi decretum Concilij in aliam formam factum fuiſſet.

XVII. Nihilominus contrarium, vt dixi, ſecurius eſt, & ſaltem ad ſeruandum rectum, & religioſum ordinē exiſtimo eſſe neceſſarium, & non dubito quin prælati religionis poſsint ſtrictè prohibere ſuis ſubditis, ne ab aliis quàm à ſuis prælatis talem diſpenſationem poſtulent, quando ipſi poſſunt eam concedere. Denique quoad alias irregularitates extra illud decretum Concilij Tridentini nulla poteſt eſſe controuerſia, quia propriæ nullæ ſunt aliæ irregularitates Epiſcopales, quantum eſt ex vi iuris communis: quoties conſuetudine in aliquibus diſpenſare poſſunt; in eis id etiam obſeruandum erit circa religioſos, quod conſuetudine fuerit introductum, aut retentum: non exiſtimo autem eſſe talem conſuetudinem quòd religioſi exempti, ab Epiſcopo diſpēſentur; ſed quidquid iuris ipſi habebant, trāſlatum eſſe cenſetur ad regularem prælatum exemptum reſpectu ſuorum ſubditorum. Cōſulenda ergo ſunt vniuſcuiuſque religionis priuilegia, prout ſunt conſuetudine interpretata, & recepta, & ita obſeruanda ſunt. Quapropter nōn deſcendam hoc loco ad examinandas ſingulas irregularitates, & particulares caſus, an in illis poſsint, vel nō poſsint prælati regulares diſpenſare cum ſuis ſubditis, quia cùm non ſint huiuſmodi caſus definiendi ex iure communi, ſed ex particularibus priuilegiis, alienū eſt à præſenti inſtituto, in propriis autem locis, & materiis, cùm occaſio occurrerit, non omittemus ea, quæ opportuna viſa fuerint.

De poteſtate diſpenſandi in præceptis Eccleſiæ.

XVIII. Tertium caput diſpenſationum ex recenſitis nu. 10. eſt in præceptis Eccleſiæ. Circa quod eædem generales regulæ obſeruandæ ſunt: nam *quidquid iure communi poſſunt Epiſcopi in hoc genere circa ſuos ſubditos, poſſunt etiam hi prælati circa ſuos*, ex illo principio, quòd iſti prælati habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, quæ ad hoc genus diſpenſationum maximè neceſſaria eſt: quia huiuſmodi poteſtas regulariter verſatur in his rebus, quæ frequenter, & ordinariè occurrunt, pro quarum diſpenſatione non poteſt ſemper fieri recurſus ad Summum Pontificem: quæ neceſsitas non minus in religioſis perſonis, quàm in cæteris euenire ſolet: ergo eo ipſo quòd eximuntur ab ordinaria iuriſdictione Epiſcoporum, neceſſe eſt vt prædicta poteſtas eorum prælatis concedatur, aliàs non poſſent perfectè, imò nec commodè gubernari. Et intelligitur hoc ampliùs, ſi addamus quod ſuprà n. 14. & 17. inſinuauimus, ita eſſe hos religioſos exemptos, vt iam non poſsint diſpenſationes in his præceptis ab ordinariis Epiſcopis obtineri, quia tota cura animarum eorum ablata eſt Epiſcopis, & translata in prælatos religionis: ſalus autem animarum in præceptorum obſeruatione poſita eſt, & ideo poteſtas diſpenſandi in præceptis ad curam animarum principalem, & Epiſcopalem maximè pertinet: ergo quibus prælatis commiſſa eſt hæc cura in religionibus, eiſdem hæc poteſtas data eſt.

XIX. Vnde obiter colligo, quando in aliquibus ſpecialibus priuilegiis harum religionum, dicitur vt poſſint in his præceptis diſpenſare, vel per illa priuilegia nihil præter ius commune conceditur, ſed declaratur ius, quod ipſam exemptionem comitatur; vel certè ſi Pontifex aliquid amplius concedere intendit, illud certè erit vt faciliori modo, vel ex leuiori cauſa id facere poſsit, quàm valerent ex ſolo communi iure. Exempli gratia conceſsit Iulius III. Bulla an. 1552.
Societati vt eius Præpoſitus poſsit per ſe, vel alios profeſſos diſpenſare cum perſonis Societatis circa ieiunia, & cibos prohibitos; quæ conceſsio videtur ſpecialirer facta propter illam particulam, *per te, vel alios Societatem ipſam profeſſos*. nam alioqui illa facultas muneri Præpoſiti coniuncta erat: vnde illa conceſsio à Gregorio XIII. generaliter extēſa eſt, vt per quoſcunque religioſos Societatis talis diſpenſatio fieri poſsit. Ad hunc ergo modum ſimilia priuilegia expendenda, & intelligenda ſunt.

Alia regula negatiua eſt, quidquid in hoc genere Epiſcopi non poſſunt iure communi, prælatis etiā XX.
religionum non eſſe conceſſum, niſi ex ſpeciali aliquo priuilegio aliud conſtet. Probatur, quia ſecluſo huiuſmodi priuilegio, non eſt vnde prælati regulares habeant maiorem poteſtatem, ſeruata proportione. Quòd autem per priuilegium Pontificis hæc poteſtas poſsit ampliari, nullus Catholicus dubitauit; imò quòd in multis ita factum ſit, conſulenti bullas religionum, vel compendia priuilegiorum, facilè conſtabit. Hic autem iterū occurrit illa quæſtio, qua nimirum regula vtendum ſit ad cognoſcēdum quid in hoc genere conceſſum ſit, vel prohibitum Epiſcopis, & conſequenter his prælatis, an ſcilicet, quidquid non prohibetur, cenſeatur conceſſum. Sed hanc quæſtionem latè tractaui in materia de Legibus, lib. 6. c. 4. & de cenſur. diſp. 7. ſect. 4. vbi cenſui, ea tantùm cenſeri in hoc ordine conceſſa, quę vel expreſſo iure canonico ſcripto, vel vſu conſtiterit eſſe conceſſa. Vſum autem & conſuetudinem extendendam diximus ad omnia, quæ moraliter, ac prudenter ad regimen ordinarium animarum fuerint neceſſaria, nam extenſionem hanc ipſa etiam ratio naturalis poſtulat, vt ſuprà etiam num. 10. tetigimus tractando de diſpenſatione in votis reſeruatis. Iuxta hæc ergo principia de huiuſmodi poteſtate prælatorum regularium iudicandum eſt.

Suboritur tamē hîc quæſtio, an quidquid in hoc XXI.
genere Epiſcopis expreſsè conceſſum eſt iure ſpeciali, cenſeatur conſequenter conceſſum his prælatis. Exemplum ſumamus ex Concilio Tridentino ſeſſ. 23. c. 11. & 13. de Reformat. vbi prohibet, ordinatum in inferiori ordine ante annum ab eo ſuſcepto aſcēdere ad ſuperiorem; dat tamen facultatem Epiſcopis diſpenſandi in ea prohibitione. Vnde ſtatim oritur dubitatio, an prælatus regularis poſsit diſpenſare in huiuſmodi interſtitiis. Quidam ergo abſolute affirmant, huiuſmodi decreta extēdi ad hos prælatos, propter generalia principia ſuprà poſita, & conſequenter aiunt in exemplo poſito prælatum religioſum poſſe diſpenſare in interſtitiis. Alij verò, licèt generalem illam doctrinam admittant, in illo exemplo hoc negant, quia putant Concilium ibi non concedere illam facultatem Epiſcopo, tanquam prælato eius, cum quo diſpenſatur, ſed tanquam ordinatori, putant enim hanc diſpenſationem non pertinere ad ordinarium prælatum clerici ordinandi, ſed ad eum Epiſcopum, à quo ordinandus eſt, ita vt ſi vnus concedat dimiſſorias literas, & alius ordines collaturus ſit, diſpenſatio interſtitiorum non pertineat ad concedentem dimiſſorias, ſed ad ordinantem. Vnde rectè infertur, prælatum religionis vt ſic non poſſe in hoc diſpenſare, quia non eſt ordinator. Dico autem *vt ſic*, quia ſi contingat prælatum regularem habere priuilegium cōferendi minores ordines ſuis ſubditis,

tunc

tunc poterit cum illis diſpenſare in interſtitiis taliũ ordinum, non quidem ex mera iuriſdictione, quam habet vt prælatus, ſed ex peculiari conceſsione, quę ad illum extenditur quatenus ordinator eſt. ita expoſuit Emmanuel Rodericus tom. 1. Quæſt. reg. q. 22 art. 7. dicitque conſtare ex contextu Concilij, & ex declaratione Card. prout refert (ait) Pater Gaſpar Paraſelus in lib. Priuilegiorum.

XXII. Ego verò in lib. manu ſcripto, earundem Declarationum Cardinalium, quem apud me habeo, magna diligentia, & auctoritate collectum, ad dictam ſeſsionem 23. c. 11. in verbo illo, *Iudicio Epiſcopi.* hanc declarationem additam inuenio, quam etiam refert Marzilla lib. 3. tit. 13. c. 9. *Non poteſt Epiſcopus, ad quẽ dimiſſus eſt ordinandus, hoc iudicium facere.* Quibus verbis apertè exponit contra ſuperiorem interpretationem, hanc diſpenſationem non pertinere ad ordinantem, ſed ad dantem dimiſſorias literas. Et ad c. 13. ad illa verba, *Si per annum ſaltem*, &c. additur, *Ob eminentiam doctrinæ, & bonum teſtimonium, & de conſenſu Ordinarij Summus Pontifex concedit, vt breuiori tempore*, &c. Vbi dum conſenſus ordinarij, non ordinatoris poſtulatur, apertè declaratur hoc ius eſſe prælati ſuperioris, nõ Epiſcopi conferentis ordines. Præterea in ipſo Concilio nihil inuenio, ex quo ſatis colligi poſsit loqui de Epiſcopo ordinante: nam in c. 10. verba ſunt, *Hi vero non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum ad ſacros ordines promoueantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas iudicio Epiſcopi aliud expoſcat.* Vbi conſtat, nomen Epiſcopi de ſe indifferens eſſe ad ordinantem, vel dantem dimiſſorias literas, & ex circumſtantia literæ potius colligitur (vt Cõgregatio Cardinalium ſignificauit) ſermonem eſſe de Epiſcopo, qui ſit proprius prælatus eius, qui ordinatur: nam ille meliùs poteſt iudicare de tali neceſsitate, vel vtilitate. Similiter in c. 13. ſolùm dicitur, *Niſi aliud Epiſcopo videbitur.* rectè igitur Concilium exponitur de Epiſcopo ſuperiore eius, qui ordinandus eſt. Vnde conſequenter erit probabilis prior ſententia, etiam quoad illud particulare exemplum: cui fauet ſecunda declaratio Cardinalium ſuprà citata, quatenus vtitur nomine *ordinarij*, hæc enim vox propriè admodum comprehẽdit Prouincialem, ſeu prælatum religionis reſpectu ſuorum inferiorum.

XXIII. Sed quod attinet ad hoc particulare exemplum, cùm diſpenſatio hæc non ſolùm ex iudicio, ſed etiã ex voluntate pendeat, ex hac parte dici poteſt diſpenſatio hæc pendere ab Epiſcopo ordinante: quãtumuis enim Epiſcopus, vel prælatus, qui dat dimiſſorias literas, iudicet expedire, & facultatẽ det vt interſtitia non ſeruentur, poteſt Epiſcopus, qui ordines daturus eſt, non eſſe contentus tali diſpenſatione. Vnde quantumuis prælati religionum cõtendant, huiuſmodi diſpenſationem reſpectu ſuorum ſubditorum ad eos pertinere (vt eſt certè ſatis probabile) nihilominus (quod in praxi ſæpè vidimus) poteſt Epiſcopus eam non acceptare, quanquã fortaſſe ſine rationabili cauſa id licitè facere non poſsit. E contrario verò, quamuis Epiſcopus velit conferre ordines religioſo, vel alteri ſibi non ſubdito, non ſeruatis interſtitiis, non videtur poſſe iure id facere, niſi ex iudicio Epiſcopi dantis literas dimiſſorias, propter declarationem adductam, & rationem factam. Vnde quoad hanc partem nõ dubito, quin hæc diſpenſatio, ſeu iudicium hoc, reſpectu regularium, pertineat ad eorum prælatos, ad quos ſpectat dare illis dimiſſorias literas. Atque ita nomen Epiſcopi in dictis decretis ampliandum eſſe ad inferiorem prælatum habentem iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem ſufficientem ad dandas dimiſſorias literas: ita enim ex dicta declaratione colligitur, nec poſſunt commodè illa decreta aliter intelligi, cùm hæ perſonę non habeant alium Epiſcopũ, ad quem poſsit, vel debeat hoc iudicium pertinere. Quocirca, ſi prælatus religionis det ſubdito dimiſſorias literas ſimpliciter ad ſuſcipiendum omnes ordines à quolibet Epiſcopo, nulla facta mentione interſtitiorum, non videtur poſſe Epiſcopus ordinans ſolo ſuo iudicio à voluntate diſpenſare cum illo in interſtitiis: quia omnis facultas ſimpliciter data, debet in reliquis omnibus intelligi ſecundùm ius: ergo ita ſunt intelligendæ huiuſmodi dimiſſoriæ literæ: ergo ex vi illarum non intercedit proprij prælati, & ordinarij iudicium circa talem diſpenſationem: ergo non poteſt ab ordinatore fieri, attenta diſpoſitione, & declaratione Concilij Tridentini ſuprà dicta. Vnde tandem concluditur, hanc diſpẽſationem in rigore magis pertinere ad prælatũ Ordinarium, quàm ad ordinatorem, quãdo hi diſtincti ſunt: nam licèt vterque concurrere deberet, tamen acceptatio ex parte ordinantis magis videtur pertinere ad vſum diſpenſationis, quàm ad valorẽ eius: ſicut etiam dimiſſoriæ literæ parùm vtiles erunt, ſi Epiſcopus nolit eis vti, ſeu ordines conferre, & nihilominus de ſe validæ ſunt: ita ergo videtur dicendum de hac diſpenſatione: ergo, quantum eſt ex ſe, ſeu quantum ad actum primum (vt ſic dicam) per quem perſona fiat habilis, & ſine impedimento poteſtas Epiſcopalis quoad hanc diſpenſationem videtur extendi ad prȩlatos religionis, quãuis ipſi modeſtiæ cauſa rectè faciant non tam vtendo verbo diſpenſandi, quàm rogandi Epiſcopos in literis dimiſſoriis, quas conferunt, vt admittant ſuos ſubditos ad ordines, non ſeruatis interſtitiis, quia ſufficiens neceſsitas, vel vtilitas intercedit.

Non obſtãte autem hac declaratione in illo particulari caſu, quod ad generalem quæſtionem ſpectat, non cenſeo indiſtinctè admittendam eſſe vniuerſalem regulam, quam alij in n. 21. inducebant, vt vbicunque per ſpecialia verba conceditur Epiſcopis poteſtas diſpenſandi in aliqua lege Pontificia, aut conciliari, eo ipſo intelligenda ſit conceſſa prælatis regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum: nã licèt fortaſſe regulariter ita ſit; non tamen videtur id eſſe infallibile propter rationes in ſuperiori puncto adductas. Conſideranda ergo in primis eſt materia legis: nam ſi illa pertineat ad ſalutem animarum, & ad bonum regimen ſpirituale earum, ſine dubio admittenda eſt illa extenſio, quia quoad hãc curam, vt ſuprà dicebam, prælatus religionis habet totum onus Epiſcopale: ergo & habere debet omnem poteſtatem, quæ ratione illius oneris, & curæ videtur conceſſa. Si autem materia legis non fuit huiuſmodi, ſed pertinẽs ad externum ordinem Eccleſiaſticum, vt omnia ſcilicet decenter, & ordinatè fiant; tunc erit vlterius conſiderandum, an materia, & cauſa diſpenſationis talis ſit, vt requirat notitiam & prouidentiam proprij prælati, vel ſolùm concedatur ſpecialiter Epiſcopo propter maiorem rei auctoritatem, vel grauitatẽ, vel vt non frequenter ac vulgariter fiat. Quando enim conceſsio eſt prioris generis, ſignum eſt, intentionem legis eſſe, diſpenſationem committere Prȩlato Epiſcopali (vt ſic dicam) & in eo ſenſu accipi tunc nomen Epiſcopi. Et hac ratione interpretati ſumus decreta proximè tractata, & ex declaratione Cardinalium adducta, ad omnia ſimilia decreta regulam, ſeu argumentum ſumimus. At verò quando facultas datur poſteriori modo quòd ex circumſtantiis literarum conſtare poterunt, non facilè eſt recedẽdum à proprietate verborum, nec ſpecialis conceſsio per generales regulas menſuranda eſt, vt ſuprà latiùs eſt declaratum: ſed hic modus conceſsionis rarò inuenietur in puris præceptis, niſi aliqua irregularitas, vel inhabilitas diſpenſanda interueniat: de quibus iam dictum eſt. XXIV.

De

De poteſtate diſpenſandi in obſeruantiis, ſeu obligationibus ipſius religionis.

XXV. Quartum caput harum diſpẽſationum poſitum numer.10.eſt regula ipſa, ſeu obſeruantia regularis. Circa quod generatim loquendo certum in primis eſt, poteſtatem hanc diſpenſatiuam verſari poſſe circa hanc materiam. ita docet gloſſ. vlt. in c. vlt. 20. q. vlt. & in c. *carnem*. de Conſecr. d. 5. Sylu. verb. *Diſpenſatio*. n. 20. Angel. eodem verbo, n. 8. & alij infrà citandi. Hoc colligitur primò ex cap. *Cum ad monaſterium*. de ſtatu monachor. vbi in fine ſic dicitur, *Nec aſtimet Abbas quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare: quia abdicatio paupertatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Ex quibus verbis duo colliguntur. Vnum eſt, non poſſe prælatum diſpenſare in ſubſtantialibus votis ſtatus religioſi, neque in aliquo actu, qui ſit contra obligationem eorum: quòd hîc pro certo ſupponimus ex ſuprà dictis, & ex Concilio Triden. ſeſſ. 25. de Regular. c. 1. dicente, *Cum compertum ſit ab eis* (ſcilicet à prælatis) *non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent, relaxari.* Vnde in præſenti vota ſubſtantialia non comprehendimus ſub obſeruantiis regularibus, ſed cætera, quæ ad regulam pertinent. Aliud ergo in illis verbis inſinuatum eſt, poſſe prælatum in his obſeruantiis, & regulis diſpenſare. Imò per argumentum à cõtrario videtur ex illis verbis colligi, poſſe diſpenſare in omnibus, quæ non ſunt cõtra ſubſtantiam votorum: nam ſi ideo non poteſt diſpenſare in proprietate, quia eſt contra ſubſtantiam voti, poterit in his, quæ contra ſubſtantiam non fuerint. Sed, quod ſpectat ad hanc vniuerſalitatem, argumentum nón eſt efficax, quia non oportet vt ratio illa Pontificis ſit adæquata, potuit enim adduci vt notior, & efficacior, quidquid ſit de aſſertione, de qua paulo inferiùs. Rectè autem inde colligitur ſimpliciter, aut indefinitè, quod poſſit diſpenſare in regula: niſi enim hoc ſupponeretur, neque oportuiſſet illam ſpecialem exceptionem facere, neque ſpeciali ratione illam confirmaret.

XXVI. Ratio etiam hoc conuincit, tum quia ſi poſſunt diſpenſare in præceptis Eccleſię, multò magis in regulis religionum: tum etiam, quia hæc diſpenſatio frequenter neceſſaria eſt: ergo oportet vt ſit commiſſa Ordinario prælato, aliàs nõ eſſet ſufficienter regulari vitæ prouiſum. Vnde conſtat, poteſtatem hanc conuenire prælatis ex vi iuris communis ſuprà declarati. Probatur, quia iuriſdictio Epiſcopalis extenditur ad ea omnia, quæ ſpectant ad ſubditum, iuxta proportionem ad ſtatum eius. Sicut ergo Epiſcopus poteſt diſpenſare cum clerico ſeculari in obligationibus pertinentibus ad ſtatum clerici, vel ad officium, aut beneficiũ eius; ita cum proportione poteſt prælatus regularis diſpenſare cum ſubditis in propria eorum regula. Vnde etiam Epiſcopus poteſt diſpenſare cum religioſis ſibi ſubiectis, & non exemptis, in his, quæ pertinent ad obſeruantiam regulæ: ergo hęc facultas per exemptionem eo ipſo trãsfertur in prælatum regularem. Dices: Cur ergo interdum dantur religionibus ſpecialia priuilegia? Reſpondeo breuiter, ſicut in ſuperioribus ſæpe dixi, talia priuilegia vel nihil nouum cõcedere, ſed explicare magis poteſtatem horum pręlatorum ad tollendos ſcrupulos; vel certè concedere aliquam peculiarem circumſtantiam, ad quam ordinaria poteſtas nõ extendebatur, vt v.g. ad diſpenſandum faciliùs, vel cum minori neceſsitate. Quid autem horum duorum per priuilegium intendatur, ex materia, & verbis, aliiſque circumſtãtiis eius colligendum erit.

XXVII. *An hæc poteſtas extendatur ad graues obligationes.* Quæri autem poteſt, an hæc poteſtas extendatur ſolùm ad regulas directiuas (vt ſic dicam) quæ non obligant ad culpam ſaltem mortalem, vel extendatur etiam ad quamcunque obligationem grauem, & ſub mortali, prouenientem ex regula, vel ex peculiari voto religionis, præter tria ſubſtãtialia. Hãc dubitationem attingit Emmanuel Rodericus to. 1. q. 26. art. 1. diſtinguitque in religione tria: quædam ſubſtantialia religioni vt ſic, quæ indiſpenſabilia ſunt per hanc poteſtatem, vt diximus, alia ſubſtantialia tali religioni, vt talis eſt; quæ indicauit Concilium Trid. c. 1. de Regul. ſeſſ. 25. in illis verbis, *Atque alia ſunt ad cuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta ad eorum reſpectiue eſſentiam pertinentia.* *Triplex ordo obligationũ in religionibus iuxta quoſdam.* & huiuſmodi putat dictus auctor eſſe omnia vota, quæ in aliqua religione, præter tria ſubſtantialia, fiunt: item omnia præcepta, quæ ad peccatum mortale obligant. In tertio ordine ſunt, & accidentaria dici poſſunt, omnia, quæ in regula continentur, & hunc gradum obligationis non imponunt. Reſpondet igitur, poteſtatem prælatorum regularium extendi ad omnia tam in ſecundo, quàm in tertio ordine contenta: quia Concilium ſolùm dixit, religioſum prælatum non poſſe relaxare ea, quæ ſunt de ſubſtantia regularis vitæ; & non dixit, huius, vel illius vitæ regularis, ſed abſolutè, *vitæ regularis*, quæ ſolùm ſunt ea, quæ pertinent ad primum ordinem: ergo ſignificat, in aliis omnibus poſſe; quia exceptio firmat regulam in contrarium. Citat enim in hanc ſententiam D. Bern. lib. de Præcep. & diſp. D. Th. 2. 2. q. 47. a. 3. Sylu. verb. *Diſpenſatio*. q. 14. Sot. 1. de Iuſtit. q. 7. a 3. & lib. 8. q. 3. a. 1. dub. 2.

XXVIII. *Pranotatio pro vera reſponſione duplicis obligationis, ex voto, aut ex regula.* Hæc verò doctrina non poteſt, vt exiſtimo, ita vniuerſaliter, & ſine limitatione defendi, ideoque ad explicandam veritatem, diſtinguamus vota peculiaria vniuſcuiuſque religionis à regulis, & præceptis obligantibus ſub mortali: eſt enim inter hæc duo maxima differentia, quamuis ambo ex regula, & ex voto oriri videantur: nam & vota peculiaria ſecundùm regulam fiunt, & pręcepta regulę aliquo modo includunt votum obedientiæ; eſt nihilominus differentia, quòd licèt regula ordinet vt votũ fiat, tamen immediate non oritur obligatio ex regula, ſed ex voto, vt in religione Minimorũ regula ordinat fieri quartum votum abſtinẽdi à carnibus, facto autem voto, comedere carnes eſt ſacrilegium immediatè oppoſitum voto: è contrario verò, ſi ſola regula immediatè obligat ad eandem abſtinentiam, v.g. etiamſi obliget ſub mortali (vt quidã de Carthuſianis dicunt) non eſt obligatio voti, neque excedit obligationem præcepti humani Eccleſiaſtici: quia votum obedientiæ, quod illa lex ſupponit, obligat immediatè ad ſeruandam vnamquamque regulam, vt ſuprà dixi, ſed vnaquæque regula obligat iuxta ſenſum, & virtutem ſuam. *Vaſquez 12. diſp. 161.*

XXIX. *Prima Aſſertio de votis aliis à cõmunibus omni Religioni.* Primò ergo de obligatione ex votis aſſero, prælatum religionis reſpectiuè non poſſe diſpenſare in omnibus votis, quæ vnaquęque religio ſibi aſſumit tanquam ſubſtantialia ſuo inſtituto: imò, propriè loquendo, nunquam credo poſſe diſpenſare in talibus votis ſecundùm ſe, licèt in aliquo actu vel vſu eorum interdum poſsit diſpenſare iuxta legem, aut morem religionis. Explico & probo hanc aſſertionem primò inductione, quam idem auctor facit, adducens in primis ſpecialia vota Profeſſorum Societatis. Præcipuum eſt quartum votum obediendi Summo Pontifici in miſsionibus: de quo nec cogitari quidem poteſt, quòd per prælatos Societatis diſpenſari poſsit, tum quia non eſt ſimplex, ſed ſolenne, vt conſtat ex Conſtitutionibus, & ex Bullis Pontificiis, & infrà ſuo loco tract. 10. lib. 6. c. 4 dicetur: tum etiam, quia eſt de ſubſtãtia ſpecifica huius ſtatus, vel profeſsionis, quam nulla poteſtas infra Pontificiam immutare poteſt: tum etiam, quia eſſet

valde abſurdum quòd inferior prælatus poſsit diſpenſare in voto facto de obediendo ſuperiori prælato. Præterea, quia vel prælatus Societatis poteſt diſpenſare in hoc voto quoad vſum eius; & hoc non, aliàs, præcipiente Pontifice miſsionem alicui profeſſo, poſſet prælatus Societatis diſpenſare, ne illi obediret. quod abſurdiſsimum eſt, nam hoc modo præceptum Papæ ſubiiceretur voluntati prælati Societatis: vel poſſet diſpenſare in ipſo voto ſecundùm ſe, id eſt, auferendo totum ipſum votum; & hoc repugnat intentioni; & menti totius Societatis, & immutabilitati profeſsionis eius, quam habet iuxta Bullas Pontificias, & iuxta intentionem vouentium, & acceptantium, nec tantùm vt profeſsio eſt, ſed etiam vt talis profeſsio eſt. Et hoc confirmant verba Concilij Tridentini dict. cap. 1. ita intelligenda: *Si enim illa, quæ baſes ſunt, & fundamenta totius regularis diſciplinæ, exactè non fuerint conſerua a, totum corruat ædificium neceſſe eſt.* Ratio enim, quam hæc verba continent, cum proportione vim habet in tali religione, ſecundum ſuam ſpeciem (vt ſic dicam) conſiderata, non enim debet eſſe ſtabile, ac firmum hoc ædificium ſecundùm generalem rationem tantùm, ſed etiam ſecũdùm propriam; hæc autem euerteretur, ſi aliquod ex fundamentis eius relaxari poſſet. Denique quæ de aliis votis dicemus, de hoc à fortiori conuincunt.

XXX. *Arguitur non videri hoc aſſertũ procedere de votis ſaltem ſimplicibus profeſſorum Societ.*

De aliis igitur votis ſimplicibus, quę religioſi Societatis poſt profeſsionem emittunt, idem dicendũ cenſeo. Sed priùs obiter aduerto, prædictum auctorem inter hęc vota Societatis ponere votum de detegendo ea quæ aliquis per miniſterium procuraſſe repertus fuerit. Sed de hac re nõ fit in Societate votum, ſed de detegendo eo, qui dignitatem ambiret. Itaque idem de his votis dicimus, quamuis de illis nonnulla eſſe poſsit maior ratio dubitandi, nam illa ſimplicia ſunt, & ex hac parte ordinario iure diſpenſabilia, vnde, cùm non ſint peculiariter reſeruata, videtur probabile ſubeſſe poteſtati prælati, quia, vt diximus iure cõmuni omnia vota Epiſcopalia ſunt diſpenſabilia à prælato religionis in ſuos ſubditos, omnia autem vota, quæ ſpecialiter reſeruata non ſunt Pontifici, ſunt Epiſcopalia. Vnde cõfirmatur: nam ſi religioſi Societatis non eſſent exẽpti à iuriſdictione Epiſcoporum, Epiſcopi iure ſuo poſſent in his votis diſpenſare, eo ipſo quòd reſeruata non ſunt: ergo, iuxta ſuperius dicta, per exemptionem translatum eſt hoc ius in prælatos Societatis. Imò, ſi non fuiſſet ita translatum, videretur adhuc manere in Epiſcopis, quia nullo alio iure, vel ſpeciali prohibitione illis ſublatum eſt.

XXXI. Nihilominùs pro certo iudico, Generalem non habere in Societate talem poteſtatem. Quod in primis mihi perſuadet communis totius religionis conſenſus: nam cùm ipſa talem poteſtatem in ſe nõ agnoſcat, neque aliquem eius vſum aliquando vſurpet, imò nec ſibi conuenientem iudicet, ſignum profectò eſt nec talem poteſtatem ipſi eſſe datã, nec intentionis, aut voluntatis eius eſſe vt Generalis, vel prælati illam habeant. Secundò declaratur ratione, quia hæc poteſtas nec ſpeciali iure conceſſa eſt Societati, in nulla enim Pontificia Bulla eſt illius mentio, neque in omnibus Societatis conſtitutionibus: neque etiam communi iure cõceſſa eſt, quia nullum commune ius eſt, quod de ſimilibus votis loquatur, & quod de cæteris votis Epiſcopalibus loquitur, non poteſt rationabiliter ad hæc vota extendi.

XXXII. Et quoniam in hoc vltimo eſt punctum difficultatis, variis modis illud oſtendo. Primò ex principio iuris, quòd ſub generali cõceſsione non veniũt ea, quæ ſpecialem rationem habent, & difficultatẽ, quæ proinde non eſſet aliquis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus, ſed in his votis eſt ſpecialis difficultas, & optima ratio, ob quam non ſit veriſimile ſub illa generali conceſsione cõprehendi, & committi prælato religionis: ergo. Explicatur minor, quia illa vota licèt nõ ſint abſolutè de eſſentia huius ſtatus, ſunt tamen valdè propinqua, & quaſi propriæ paſſiones eius, pertinentq; ad cõſiſtenciam, & quaſi integritatem eius: hæc autem non cõmittuntur prælato, ſed ſupponuntur potiùs tanquam baſes huius religionis in ſuo gradu, vt in cæteris reb. poſsit prælatorum poteſtas conuenienter adminiſtrari, iuxta ea, quæ ex Concilio Tridentino ſuprà citauimus.

Secundò declaratur in hunc modum, quia in religioſo duplicia vota diſtingui poſſunt, quędam dici poſſunt perſonæ, alia ſtatus: ſtatus voco ea vota: quæ ex vi cuiuſcunque inſtituti emittuntur, & exiguntur veluti ad complementum profeſsionis talis ſtatus: perſonæ autem appello ea vota, quę vnuſquiſq; religioſus ſuo arbitrio ſuperaddit vltra exigentiam ſtatus. Ius ergo commune concedit poteſtatem prælato ad diſpenſandum in votis perſonalibus, ſeu priuatis religioſorum; non tamen licèt nobis extendere hoc ius ad vota ſtatus, & communia religioni: quia nec ratio poteſtatis, nec vtilitas religionis ſuffragatur. Vota enim ipſius ſtatus quaſi complent, & perficiũt proprium onus talis religionis, alia verò perſonalia vota ſunt onera ſuperaddita toti ponderi religionis, & ideo in his poſterioribus poteſtas diſpenſandi vtiliſsima, & neceſſaria eſt, in prioribus verò, moraliter loquendo, non eſt vtilis diſpenſatio, & ideo nec poteſtas ad illam pręſtandam vtilis eſſet religioni; vnde nec veriſimile eſt illi eſſe datam. Nam licèt fingatur caſus, in quo talis diſpenſatio poſſet eſſe vtilis, adeo eſt rarus, & difficilis, vt propter illum non fuerit concedenda hæc poteſtas, neque aperienda via ad multiplicandas huiuſmodi diſpenſationes: manſit ergo hæc poteſtas in eodem Pontifice qui religionem confirmauit, eamque ſub ſuo patrocinio recepit. Et confirmari poteſt hæc ratio, quia poteſtas diſpẽſandi vota in prælato religionis reſpectu ſubditorum non magis extẽditur, quàm poteſtas irritandi, quia hæc eſt magis intrinſeca, vnde eius vſus & vniuerſalior, & facilior eſſe ſolet: ſed prælatus Societatis nõ poteſt hæc vota irritare, vt eſt certiſsimum, quia pertinent ſuo modo ad ipſum ſtatum: ergo nec diſpenſare in eis poteſt. XXXIII.

Tertiò declaratur in hunc modum, quia hæc diſpenſatio vel dari poteſt à prælato in toto voto, aut in aliquo actu, vel vſu eius: neutrum dici poteſt: ergo. Minor quoad priorem partem explicatur: nam diſpenſare illo modo in voto, eſt auferre omninò à me votum, & obligationem nõ procurandi dignitatem, aut non relaxandi paupertatem. Quòd ergo Præpoſitus Generalis hoc non poſsit efficere, indubitatũ apud nos eſſe debet, quia tunc maximè procedunt rationes factæ, quia ad illam nõ ſpectat ſoluere propria religionis vincula per ſedem Apoſtolicam approbata, & quodammodo confirmata. Item, quia aliàs poſſet diſpenſare ſimul cum omnib. profeſsis, & ſecum ſaltem mediante Confeſſore; & conſequenter poſſet diſpenſare cum vno, vel pluribus, aut certè omnibus, qui denuò admittuntur ad profeſsionem, ne illa alia vota ſimplicia emittant: & ſimilia abſurda inferri poſſunt, de quibus eadem eſt ratio, quantum attinet ad poteſtatem, licèt ex parte cauſæ maior in quibuſdam, quàm in aliis requiratur. Quòd ſi in his poteſtas eſt in ſolo Summo Pontifice, quia pertinent ad ſubſtantiam huius religionis ſecundùm ſpeciem ſuam, profectò etiam tollere omninò talia vota, vel aliquod eorũ à quolibet profeſſo, pertinet ad ſolum Summum Pontificem, à quo etiam ex defectu cauſæ rarò poterit talis diſpenſatio concedi. XXXIV.

Poſte-

Poſterior pars minoris haberet locum, ſi Supe-
XXXV. rior poſſet diſpẽſare cum profeſſo Societatis vt acceptet dignitatem ſibi oblatam extra Societatem, etiamſi ei non præcipiatur; vel vt non manifeſtet ambientem, vel procurantem dignitatem, etiamſi ſciat. Et in hoc in primis vix poteſt occurrere rationabilis cauſa talis diſpenſationis: nam ſi occurrat tanta neceſsitas, quæ obliget prælatum ad approbandum illud factum, vel omiſsionem non obſtante voto, profectò ſufficiet interpretatio quòd tunc votum non obliget, propter graue aliquod periculum, vel quid ſimile: ſi autem neceſsitas tanta non eſt, vix poteſt eſſe ſufficiens cauſa iuſtæ diſpenſationis, maximè reſpectu prælati Societatis, qui maximè tenetur conſulere maiori bono ſpirituali totius Societatis, & ſingulorum ſubditorum, ad quod talis diſpenſatio nihil poteſt deſeruire. Et ſanè ſi S. P. Ignatius intellexiſſet, Generalem habiturum poteſtatem ad diſpenſandum illo modo in voto nõ acceptandi dignitatem, non poſuiſſet vt conditionem neceſſariam quòd præcipiatur, ſed potiùs dixiſſet, niſi ex facultate, aut iudicio Generalis vt ſæpè aliàs dicit; noluit autem hoc iudicio aut voluntati alicuius relinquere, ſed illius tantùm, qui poſſit præcipere, & per præceptum ſuum extrahat actũ à materia voti.

Præterea eſt optima ratio, quia ex poteſtate or-
XXXVI. dinaria nullus poteſt diſpenſare in voto ex parte, qui non poteſt in totũ: ergo ſi prælatus non poteſt diſpenſare in toto: nec in parte poterit. Antecedens declaratur: nam per delegationem ſolet aliquando committi diſpenſatio in vno, vel alio actu voti, vt ad petendum debitum, v.g. licèt non committatur in toto voto. Sicut etiam ſolet committi poteſtas commutandi, & non diſpenſandi: in præſenti autẽ non eſt facta aliqua delegatio, vt per ſe conſtat. Per poteſtatem autem ordinariam nũquam poteſt fieri vnum illorum, quin etiam poſsit diſpẽſari aliud, vt facilè conſtare poteſt inductione: ſicut etiam nemo poteſt iure ordinario commutare votum, quin poſsit etiam diſpenſare. Et ratio eſt, quia obligatio voti eiuſdem rationis eſt in toto, & in parte, & aliàs poteſtas ordinaria de ſe ſimpliciter cadit in votũ, niſi aliunde limitetur, quæ limitatio in præſenti nulla etiam eſt: ergo ſi ordinaria poteſtas prælatorum Societatis extenditur ad diſpenſandum hæc vota quoad aliquos actus eorum, etiam extẽdetur ad ipſa ſecundùm ſe. Et in hoc (vt obiter id adnotemus) eſt differentia notanda inter diſpenſationem in voto, & in lege: nam in lege diſpenſare poteſt iure ordinario qui non poteſt illam tollere; in voto autem qui diſpenſare poteſt, in eo poteſt illud tollere. Et ratio differentiæ eſt, quia lex nõ tollitur per diſpẽſationem, ſed per abrogationem, qui eſt actus ſuperioris poteſtatis; votum autem per diſpẽſationem tollitur. Cuius differentiæ poteſt vlteriùs ratio reddi, quia votum eſt quaſi priuata lex huic tãtùm perſonæ impoſita, & ideo eximere talem perſonam à tali lege, quod eſt diſpenſare, eſt etiam tollere votum; lex autem eſt generale præceptũ, quod non tollitur, licèt vnus, vel alius ab illo eximatur, & ideo maior poteſtas neceſſaria eſt ad tollendam legem, quàm ad diſpenſandum in illa.

XXXVII. Vltimò confirmare poſſumus hanc reſolutionẽ, quia ſi prælatus Societatis poſſet in his votis diſpẽſare, poſſet id facere non ſolùm Generalis, ſed etiã Prouincialis, imò & localis Præpoſitus; quod dicere valdè abſurdum eſt, & nullo modo in ædificationem, ſed in deſtructionem. Sequela patet, quia ſi admittitur hæc poteſtas, ſolùm eſt propter Generalem poteſtatem diſpenſandi in votis non reſeruatis; hæc autem poteſtas quamdiu non limitatur, vel vſus eius prohibetur, tanta eſt in minori prælato, quanta in maiori, & ita eſt de facto in prælatis Societatis, quia nulla facta eſt limitatio, quæ nobis innoteſcat: ergo ſi Generalis poteſt, etiam alij poſſunt. Veritas ergo eſt, poteſtatem illam communem diſpenſandi in votis Epiſcopalibus non extendi ad hæc vota, quia illa poteſtas ſolùm verſatur circa vota perſonæ, non circa vota ſtatus, vt declaratum eſt. Vnde etiam dici poſſunt, hæc vota ſtatus eſſe reſeruata, ſicut & ipſe ſtatus quoad ſuam immutabilitatem immutabilis eſt.

XXXVIII. *Primum corollar. ex veritate comprobata, pro votis ſubſtãtialib. Scholarium Societatis.*

Quo ex fundamento ſeu ratione, inferre poſſumus primò, vota Scholarium, vel coadiutorum Societatis, licèt ſimplicia ſint, potius reſeruata, quàm Epiſcopalia dici poſſe, nullus enim Epiſcopus poteſt in eis ſe intromittere, vt Greg. XIII. definiuit: & optima ratio, præter Pontificis decretum eſt, quia illa vota non ſunt communia & vulgaria (vt ſic dicam) ſed ſunt vota ſtatus religioſi, & per Pontificẽ confirmati, & exempti. Quamuis autem prædicta vota ſimplicia profeſſorum Societatis non ita formaliter ac primò conſtituant religioſum ſtatum ſicut vota Scholarium, ſunt tamen ſuo modo per ſe annexa perfectiori ſtatui, & ad quandam illius conſummationem neceſſaria, & ideo imitantur naturam eius, ſicut acceſſorium imitatur principale. Ex quo etiam infero, promiſsionem illam, ſeu votum ingrediendi Societatem, quod emittit ſcholaris approbatus Societatis, eſſe indiſpenſabile tam per Epiſcopos, quàm per eiuſdem religionis prælatos, ſicut vota & ſtatus religioſus, quibus illud votum connectitur, indiſpenſabilia ſunt: quamuis enim alio modo auferri, ſeu irritari poſsint, non tamen diſpenſari, & perſeuerante illo ſtatu, fieri non poteſt quin promiſsio illa & obligatio eius integra maneat, quàmuis executio ex voluntate Superioris pendeat.

Secundum corollar. pro eorundem voto ingrediendi Societatem.

XXXIX. *Tertium Corollar. pro voto clauſuræ, & abſtinendià carnib. &c.*

Sequitur præterea ex dicta reſolutione, idem dicendum eſſe de quocunque ſtatu religioſo habente votũ aliquod ex peculiari ratione talis ſtatus præter tria vota communia, nam tale votum indiſpẽſabile eſt per prælatos religionis, propter rationes factas, quæ generaliter procedunt ex natura ſtatus religioſi, & conditione talis voti; & ideo punctum hoc non reſeruauimus in peculiarem tractatum de Societate, quia de ſe commune eſt. Ita ergo cenſeo de monialibus Sanctæ Claræ, quoad votum clauſuræ, non enim poſſunt in illo diſpenſare prælati minores, quia non poſſunt votum illud, vel obligationem eius auferre. Idem eſt de voto non comedendi carnes, quod religioſi Minimi emittunt: nam per eorum Superiores tolli, ſeu diſpenſari non poteſt ob eaſdem rationes. Nec refert quòd prælatus poſsit aliquando dare licentiam egrediẽdi, aut comedendi, &c. nam ſuppoſito voto, hoc tantum fieri poterit vel interpretandò caſum eſſe talem, in quo votum non obliget, quod non eſt diſpenſare, vt in tractatu de voto lib. 6. c. 9. dixi; vel ſubtrahẽdo materiam voti, quia nimirum in ipſo voto emittendo vel expreſsè, vel ſecundùm regulam includitur cõditio non faciendi hoc, vel illud, niſi approbãte, vel ordinante Superiore: tunc enim dum ipſe ordinat, vel dat facultatem, non diſpenſat, ſed facit vt ceſſet materia voti. Hac autem integra manente, indiſpẽſabilia eſſe exiſtimo talia vota per inferiores prælatos, etiam per Epiſcopos, quia ex vi ſtatus, cui ſunt annexa, ſunt alterius ordinis, & habent quaſi peculiarem modum reſeruationis, vt explicatum eſt.

Secunda Aſſertio graues obligationes dici poſſe ſubſtantiales Religioni in qua dantur.

Secundò dicẽdum eſt de obligationibus religionis ſub mortali ex Regula, vt num. 28. notabamus; quæ meritò dici poſſunt pertinere aliquo modo ad ſubſtantiam religionis, cùm ſuo modo pertineant ad ſubſtantiam vitæ ſpiritualis in tali religione. Quin potiùs aliqua, quæ nec vouentur, nec illo modo præcipiuntur, in aliqua religione reputantur de ſubſtan-

ſubſtantia eius: ſicut in Societate in Congregat. 5. generali, can. 17. declaratum eſt, aliqua eſſe ſubſtantialia huius inſtituti, quamuis ſub culpæ obligatione impoſita non ſint, vt reddere rationem conſciẽtiæ ſuæ Superiori, & alia, quæ ibi numerantur: ſicut etiam inter Carthuſianos abſtinentia à carnibus cenſetur valde ſubſtantialis, licèt probabilius fortè ſit non cadere ſub obligatione mortalis culpæ, vt alibi diſſeritur. Cùm enim vnuſquiſque ſtatus religionis tendat ad perfectionem ſecundùm propriũ ſcópum ac finem ſuum, & per certa ac definita media, meritò dici poſſent ſubſtantialia tali religioni ea, quæ ſunt ita intrinſeca, vel neceſſaria ad talẽ finem, ſine quibus non poteſt talis religio moraliter conſeruari, & tendere ad perfectionem ſecundùm modum ſuum. Nam tria vota ideo dicuntur ſubſtantialia ſtatui religionis vt ſic, quia ſunt media moraliter neceſſaria ad perfectionem vt ſic, abſolutè namque (licèt rariſsime) perfecti homines dari poſſunt non religioſi, vt olim Patriarchæ & alij in lege gratię: ergo ſeruata proportione in tali, vel tali religione illa erunt de ſubſtantia talis ſtatus, quę ad proprium finem eius fuerint moraliter neceſſaria, præſertim quando illis ſublatis, vix, aut difficulter dari poteſt perfectio charitatis in tali ſtatu, regulariter loquendo: & huiuſmodi ſunt in Societate ea, quæ in prædicta congregatione declarata ſunt, vt, Deo dante, expendemus in tract. 10. lib. 10. c. 6.

XLI. Hinc vlteriùs aſſero, in hæc, quatenus ſubſtantialia ſunt religioni, non cadere diſpenſationẽ, neque poteſtatem prælatorum ad hanc materiam ſecundùm hanc rationem ſpectatam extendi; & cum hoc nihilominus ſtare, vt in particulari poſsit in huiuſmodi obſeruantias, vel præcepta cadere diſpenſatio. Prior pars patet ex illo principio ſumpto ex Concilio Trid. *ſubſtãtialia religionis, vt talia ſunt immutabilia eſſe*, ſaltem per poteſtatem intrinſecam ipſius religionis: quod nos oſtendimus cum proportione de ſingulis religionibus, & de ſubſtantialibus vnicuique eſſe intelligendum. Ratio etiam moralis id poſtulat, quia talis poteſtas non eſſet ad ædificationem, ſed ad deſtructionem. Altera verò pars cõſtat ex vſu, & quia talis diſpenſatio ſæpè eſt moraliter neceſſaria. Vnde ad concordiam & intelligentiã vtriuſque partis, aduertere oportet, nõ omnia, quæ abſolutè & ſimpliciter ſumpta, ſunt ſubſtantialia religioni, in particulari quoad ſingulas perſonas, vel ſingulos actus earum eſſe ita ſubſtantialia: vt v. g. in Societate ſubſtantiale eſt, id eſt, moraliter neceſſarium, ad perfectionem eius, vt conſcientiæ inferiorum notæ ſint Superiori, & conſequenter vt ipſi reddant rationem earum, quia non poteſt illa notitia moraliter, ac religioſè aliter obtineri. Non poterit ergo Generalis, vel aliquis prælatus Societatis in huiuſmodi regula, vel inſtitutione ita diſpenſare, vt in Societate non ſeruetur, vel vlla ratio, aut cura illius habeatur, nã hæc eſſet diſsipatio, non diſpenſatio, & illa eſſet propria relaxatio in re ſubſtantiali, vt talis eſt. Nihilominus tamen hæc ipſamet obſeruantia reddendi rationem cõſcientiæ in vna perſona in particulari propter probitatẽ eius, & magnam exiſtimationem de illius prudẽtia, &c. poteſt non eſſe neceſſaria, neque ad bonum eius, neque aliorum, & ideo licèt cùm ea diſpenſetur, nõ erit diſpenſatio in ſubſtantialibus inſtituti: quia illa obſeruantia licèt in toto corpore religionis ſit ſubſtantialis; nõ tamen vt applicata ad ſingula mẽbra. Hinc autem rectè fit, diſpenſationem in his obſeruantiis grauioribus, & quæ ad ſubſtantiam alicuius inſtituti ex natura ſua, vel ex declaratione eius pertinere cẽſentur, difficiliorem eſſe debere, etiam cùm in particulari fiunt, ita vt moraliter ſatis conſtet, inde non minui ſubſtantialem obſeruantiã religionis. In aliis verò regulis, vel cæremoniis, vel actibus virtutum facilius poteſt concedi diſpenſatio, imò aliquando dari poſſet non tantùm vni vel alteri in particulari, ſed etiam toti religioni ab eo, qui poteſtatem habet in totam religionem. Semper tamen neceſſaria eſt cauſa proportionata, nam hęc in omni iuſta diſpenſatione poſtulatur.

Quæri autem hîc poteſt, an diſpenſatio data à prælato ſine cauſa iuſta, ſit valida, quáuis ipſe peccet dando: ita enim ſolet eſſe valida diſpẽſatio malè conceſſa in humano iure. Dico tamen, nõ eſſe validam, nec reddere ſubditum tutum in conſcientia. Ratio eſt, quia diſpenſatio in lege Superioris ſine cauſa data ab inferiori, eſt nulla; prælatus autem religionis diſpenſans in præceptis, aut regula religionis, diſpenſat in lege Superioris: ergo diſpenſatio eius ſine cauſa data, eſt nulla. Minor manifeſta eſt in Superioribus localibus, & Prouincialibus, ac Generalibus; quia ipſi non ſunt legislatores: nam propriæ leges, id eſt, ſtabiles, ac perpetuæ non ſolent committi eiuſmodi prælatis, ſed Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus reſpectiuè, iuxta varia ſtatuta religionũ, quæ Capitula ſunt ſupra eoſdem prælatos, etiam cum proportione comparatione facta: ergo dum illi diſpenſant in conſtitutionibus religionis, diſpenſant in lege Superioris, ac proinde non valet diſpenſatio ſine cauſa data. Ex quo diſcurſu intelligitur aſſertionem maximè habere locum in conſtitutionibus totius religionis, quæ ſunt firmatæ maiori auctoritate, quàm ſit in aliquo ſingulari prælato, etiamſi Generalis ſit: nam ſi generalis ipſa congregatio cum aliquo particulari diſpenſet, valida erit diſpenſatio, etiamſi fortaſſe ſine cauſa data ſit, quia tunc non procedit ratio facta, & alia ratio nullitatis per ſe non occurrit. Secus autem eſſet, ſi diſpenſatio fieret in præcepto Pontificio, vel in conſtitutione *ſpecialiter* confirmata à Papa, vt perinde habeatur ac ſi ab ipſo eſſet facta, quia iam tunc diſpenſatio eſſet in lege Superioris. Similiter vbi Capitulum Prouinciale veras leges pro ſua prouincia facere poteſt, ſi idem Capitulum in aliqua diſpenſet ſine cauſa, per ſe loquendo valida erit diſpenſatio, quia diſpenſat in lege ſua, vel ſui æqualis. Diſpenſatio etiam data à Generali in lege lata à Capitulo prouinciali, ex communi iure, & ratione talis muneris valida eſt, quia eſt à maiori pręlato, niſi eius poteſtas per conſtitutiones religionis ſit mutata. Item, ſi Generalis (& eadem eſt proportio de Prouinciali) diſpenſet in ſua ordinatione, vel præcepto, quod non eſt propriè lex, valida erit diſpenſatio, quia in proprio præcepto diſpenſat. Denique cum diſpenſatio hæc cadere poſsit tam in præceptum obligans in cõſcientia, quàm in regulam obligantem ſolum ad melius eſſe, cũ proportione ad vtrumque applicandum eſt quod dicimus de valore, aut nullitate diſpenſationis: nam, ſi eſt valida, tollit obligationem in conſcientia, vel in ratione maioris perfectionis pro ratione legis, vel regulæ. XLII.

Quarta Aſſertio incidens, nullã eſſe diſpenſationẽ prælati datam ſine cauſa.

Excipiuntur prælati conditores ipſarum legum.

Quòd ſi talis lex habeat adiunctam pœnam ipſo facto incurrendam, vt cenſuram aliquam; ſi diſpenſatio non fuit valida quoad vim directiuam legis, planè non impediet quominùs talis pœna incurratur: quia ſi diſpenſans non potuit auferre vim legis Superioris, quoad vim directiuam, nec quoad coactiuam potuit. Item, quia ſi diſpenſatio fuit inualida, ſubditus æque contumax eſt, & inobediens. Intelligo autem *per ſe*, nam ex ignorantia facile poterit ſubditus excuſari vel omninò à culpa, vel ſaltem à pertinacia requiſita ad talem cenſuram; auctoritas enim prælati diſpenſantis facit ſæpè talem ignorantiam probabilem, vel ſaltem multum excuſabilem, vbi non interuenit malitia, ſed ſimplex ſubditi fides. XLIII.

Quid de pœna legis ipſo facto incurrenda, quãdo diſpenſatio fiat inualida.

Vbi autem pœna non eſt ipſo facto impoſita, ſed XLIV.

ſed ferenda, faciliùs interueniet excuſatio, nam à nullo inferiori prælato poterit talis pœna imponi, quia nullus inferior poteſt damnare quod Superioris auctoritate, & voluntate factum eſt. Nec etiã ipſemet diſpẽſans poterit rationabiliter illud factũ punire, quando ſubditus ipſum non decepit, nec ei vim intulit, quia ipſemet indebitè diſpenſando fuit occaſio illius tranſgreſsionis. At verò maior prælatus meritò puniet tranſgreſſorem illum, dummodò adeò ſit euidens iniuſtitia, & defectus diſpenſationis, vt non poſsit ſubditus excuſari, nam in caſu aliquo modo dubio non eſt damnandus ſubditus, cùm alias debeat pro ſuo prælato præſumere. At quando res eſt clara, ſicut non excuſatur à culpa, etiam in exteriori foro, ita nec à pœna: ergo cùm in ſuperiori prælato, ſit ſufficiens iuriſdictio, poterit illam exequi. De æquali verò ſucceſſore res eſt magis dubia, quia videtur habere ſufficientem iuriſdictionem, & non impeditam, cùm ipſe non fuerit auctor talis diſpenſationis. Nihilominus probabilius puto oppoſitum: quia eſto diſpẽſatio fuerit iniuſta, tamen æqualis non poteſt in exteriori foro de illius iniuſtitia cognoſcere, neque illam damnare: ergo nec punire quidquid auctoritate illius factum eſt.

Quid de pœna inferẽda.

XLV. *Diſpenſatio à licentia preſsè ſumpta longè differt.*

Vltimò in hoc puncto aduerto quod ſuprà tetigi, aliud eſſe diſpenſare, aliud licentiam dare: cùm enim Superior dat facultatem religioſo ad faciendam eleemoſynam, non diſpenſat: ſic ergo in nonnullis conſtitutionibus, vel regulis contingit, cùm enim dat licentiam ingrediẽdi cubiculum alterius, vel exeundi domo, & ſimilia, propriè non diſpenſat. Et ratio eſt, quia illa opera non ſunt ſimpliciter prohibita per leges religionis, ſed ne fiant ſine licentia; & ideo quando ita fiunt, non ex diſpenſatione fiunt, ſed ex conceſsione ipſiuſmet regulæ, tunc ergo licentia non eſt neceſſaria vt diſpenſatio fiat, ſed vt compleatur materia legis, ſeu modus operãdi per legem poſtulatus. Cùm ergo dicimus, diſpenſationem religioſam etiam in hac materia, vt ſit iuſta, vel etiam valida, non oportet hoc extendere ad omnem licentiam, quin potiùs ad honeſtatem talis actus ſufficit Superioris cõſenſus bona fide ac ſimpliciter obtentus, quia ſolùm requiritur vt cõditio neceſſaria ex parte materiæ. Imò etiam vt talis facultas licitè detur, non ſemper neceſſaria eſt ſpecialis cauſa, ſed ſufficit, vt in illo opere hîc, & nunc, nihil ſit incommodi, & quòd poſsit à ſubdito honeſtè fieri quocunque titulo, etiam ob honeſtam animi, vel corporis recreationem, & ſæpè Superior licitè has facultates cõcedit, ne nimis auſterus videatur, cùm tamen ad licitas diſpenſationes hoc non ſufficiat, niſi propria, & ſpecialis cauſa interueniat.

XLVI. Et fortaſſe iuxta hanc doctrinam intelligẽda eſt quædam conceſsio Pij II. facta Minoribus, quæ in ſpecie verborum obſcura eſt, eius verò intelligentia poterit ad multa ſimilia ſeruire. Conceſsit ergo ille Pontifex Ordini Minorum, *vt prælati poſſent annuere, ſeu diſpenſare cum ſubditis debilibus, & infirmis, quæ non ſunt contraria Regulæ*. In quibus verbis videtur eſſe quædam implicatio in adiectis: nam ſi diſpenſatio non eſt in his, quæ ſunt contra regulam, ad quid neceſſaria eſt? vel quod priuilegium ibi conceditur? Item, exempla, quæ ibi ponuntur, videntur eſſe contra regulam Minorum, vt equitare, &c. quomodo ergo diſpenſatio contra regulam non conceditur, & diſpenſatio in equitando, hiſque ſimilibus conceditur? Dicendum verò eſt, iuxta diſtinctionem à nobis datam, quædam eſſe, quæ ſimpliciter, & abſolutè prohibentur per regulam, vt, v. g. habere proprium tam in communi, quàm in particulari, &c. & hæc dicuntur eſſe ſimpliciter contra regulam, & quoad hæc non conceditur in illo priuilegio diſpenſatio in regula: alia verò ſunt, quæ non abſolutè prohibentur, ſed cum limitatione, ſcilicet, vt nõ fiant ſine facultate, vel etiam ſine vrgente neceſsitate. Et hæc non ſunt ſimpliciter contra regulam quoad ſubſtantiam, ſed quoad modũ, quando vltra præſcriptam conditionem fiunt: in his ergo conceditur illa diſpenſatio, quæ, vt aliquid conferat, ſeu operetur, tribuit poteſtatem dandi hanc facultatem, vel licentiam cum minori cauſa, ſeu neceſsitate, quàm rigor regulæ poſtularet. Atque ita videntur intellexiſſe illam cõceſsionem expoſitores eiuſdẽ ordinis. Ex illa ergo nos elicimus, ea, quæ non ſimpliciter prohibentur, nec ſub votũ cadunt, non eſſe propriè ex ſubſtantialibus, in quibus diſpenſatio non cadit. Colligimus etiam, in his, quæ ex facultate Superioris licent, non habere rationem diſpenſationis conceſsionem facultatis ex ordinaria prouidentia, & quaſi ratione muneris debitam, ſed tunc ſolùm, quando aliqua maior benignitas, aut liberalitas ſit ex peculiari cauſa, vel poteſtate. Speciale verò dubium hic ſupererat, an habitus delatio, & habitatio intra clauſtrum ſint ex his, quæ per prælatos religionis diſpenſari poſſunt. Sed hoc tractabitur commodius infra lib. 3. c. 7. diſputando de mutatione ſtatus religioſi: & ideo hæc ſufficiunt de materia, ad quam hæc poteſtas extenditur.

CAPVT XIII.

Quibus Prælatis, & qua ratione poteſtas diſpenſandi cum ſuis ſubditis conceſſa ſit.

SVpereſt vt de alio puncto principali in c. præcedenti propoſito dicamus; in quibus ſcilicet prælatis ſit hæc poteſtas. Sunt enim in religionibus prælati ſupremi, medij, & infimi, vt ſuprà expoſuimus: quibus ergo illorum datur hæc poteſtas? vel quanta vnicuique? In qua re generalis regula Doctorum eſt, vnumquemque prælatum religioſum id tantũ poſſe in hac materia diſpenſationum, quod à iure, vel priuilegio, & regula ei conceſſum eſt. ita Innoc. in c. 2. de eo, qui furt. ordines ſuſcepit, & in c. vlt. de poſtulat. prælat. Abbas, Anton. & communis in c. *at ſi clerici. §. de adulteriis*. de iudic. Syluester verb. *Diſpenſatio*. n. 10. Et ratio eſt, quia hi prælati non habent de ſe hanc iuriſdictionem: ergo oportet; vt à Pontifice illam recipiant, quia nullus alius poteſt illam concedere tanquã ordinarius: ergo oportet vt iure cõmuni, vel ſpeciali, ſeu ex priuilegio illam habeant: quæ duo capita breuiter à nobis explicanda ſunt. I.

Circa ius commune aduertere primò oportet, in eo ferè nihil haberi (vt ſuprà cap. 12. num. 2. etiam notaui) de his prælatis niſi ſub nomine Abbatum, qui ſunt proximi, & immediati prælati monaſteriorum, & ſub ea voce comprehendi reliquos Superiores religionum habentes ſimile munus quoad iuriſdictionem, quãuis diuerſis nominibus appellentur. Vnde fit, hanc poteſtatem quatenus ex vi iuris communis habetur, omnibus veris prælatis regularibus conuenire reſpectiuè, id eſt, vnicuique in ſuo quaſi territorio, niſi per ſpeciale ius alicuius religionis limitata ſit. Quod, vt ampliùs explicetur, aduerto ſecundò, dupliciter poſſe hanc poteſtatem concedi iure cõmuni. Primò per ſpecialem conceſsionem, vel declarationem. Secundò per generalem conceſsionẽ iuriſdictionis quaſi Epiſcopalis. Priori modo Sylu. verb. *Diſpenſatio*. q. 14. cum Angelo eodẽ verbo, n. 8. decem caſus promittunt ex iure cõmuni, in quibus poteſt Abbas cum ſubditis diſpenſare, poſtea verò & nouem tantũ numerant, & inter eos ſeptimus, & nonus neque inter ſe condiſtincti ſunt, nec continent caſus ſpeciales, ſed generalem doctrinam de poteſtate diſpenſandi in regula, vel obſeruantiis regularibus, quã ſuperiori c. tradidimus, II.

& expendimus. Octauus autem caſus eſt circa diſpenſationem irregularitatis, de qua nos ex profeſſo diximus in t.5.diſp.42.de Irregularitate, ſect.3. caſu 8.& latiùs diſp.31.de Suſpenſione ſect.1. Vbi oſtendi in c.*cum illorum*.de ſent.excommunic.ſermonem eſſe de ſuſpenſione, non de propria irregularitate: atque ita facultatem in eo textu datam magis eſſe ad abſoluendum, quàm ad diſpẽſandum. Alij verò ſex primi caſus, quos dicti auctores numerant, nõ pertinent propriè ad poteſtatem diſpenſandi, vt, per illos breuiter diſcurrendo, facilè conſtabit. Et ſimilis caſus poteſt à nobis addi ex cap.*cum H.* de eo, qui furtiuè ord. ſuſcep. vbi in fauorem religionis conceditur Abbati poteſtas diſpenſandi cum eo, qui furtiuè ordines ſuſcepit, de quo impedimento, an ſit ſuſpenſio, vel irregularitas, & conſequenter de facultate data in illo textu in tomo citato ſatis diximus. Primus ergo caſus eſt, diſpenſare cũ nouitio, vt ad ſacros ordines promoueatur ex c.*Monachus*.d. 77.ſed nouitius vt ordinetur, non indiget ſpeciali diſpenſatione, cùm nullum impedimentum, vel irregularitatem habeat, vt alibi oſtenſum eſt. Et in dicto textu de hoc non conceditur diſpenſatio, ſed de interſtitiorum tempore, vt breuius in nouitio fit in fauorem religionis. Et hæc ipſa diſpenſatio nõ committitur prẹlato, ſed fit per ipſum ius, quamuis hodie quoad hanc partem reuocatum ſit per Concilium Tridentinum. Addo, in epiſtola 1. Gelaſij nõ haberi verba illa, *Monachus nouitius*, ſed ſolum illa, *Si quis de religioſo propoſito*. Vnde ego valde dubito, an etiam ſecundùm illud ius diſpenſatio illa ad nouitios extenderetur.

III. Secundus caſus eſt, diſpenſare cum apoſtata à religione, vt poſſit ad ordines promoueri. ex c. vlt. d. 50.Sed ibi nulla talis poteſtas datur prælato, ſolaq; hæc verba apponuntur, *Quem etiam iubemus ad clericatus officium non admitti*. Vnde, ſi illa eſſet irregularitas, potiùs dicendum eſſet, prælatum non poſſe diſpenſare in illa. Sed videtur Syluеſter motus per argumentum à contrario ex c.vlt.de Apoſtatis, vbi de religioſo apoſtata, qui ante reditum ad religionem ordinatur, dicitur, non poſſe miniſtrare ſine diſpẽſatione Papæ: quia ergo hęc reſeruatio non additur in alio textu, colligi, ibi diſpenſationem eſſe conceſſam prælato. Sed non eſt bona collectio: nam in poſteriori textu pœna impoſita, non eſt irregularitas, ſed cenſura ſuſpenſionis, quæ ſi non reſeruaretur, eo ipſo fuiſſet conceſſa, iuxta c. *nuper*. de ſent.excommun. Hæc autem regula non habet locum in irregularitate, vt aliàs dixi, & ideo ſi in priori capite fuiſſet poſita irregularitas ſimpliciter, ex vi illius iuris non poſſet Abbas in ea diſpenſare. Verius tamen eſt, ibi non poni irregularitatem abſolutè, ſed quaſi conditionatam, donec, pœnitentia peracta, ad religioſum ſtatum redeatur; & tunc nec datur prælato poteſtas diſpenſandi, nec eſt neceſſaria diſpenſatio, ſed ipſo facto finitur irregularitas, ſicut in aliis irregularitatibus ſæpè contingit. Atque idẽ eſt de tertio caſu diſpenſandi ad ordines cum illegitimo, ex c.1.de filiis presbyter. Veruntamen ibi etiam non datur poteſtas diſpenſandi, ſed ipſo iure tollitur tale impedimentum, facta profeſsione, vt aliàs diximus.

IV. Quartũ caſum ſumit ex Clement. 1. §.*ſane*.de ſtatu monachorum, de poteſtate diſpenſandi cũ monacho, vt vltra menſem differat communionem. Sed illa nec eſt propria diſpenſatio, ſed iudicium quoddam, & quaſi authentica ſentẽtia: nec ſoli Abbati committitur, ſed etiam confeſſori, & Priori, verba enim textus ſunt, *Dominica menſis cuiuslibet in monaſteriis ſemper communicent, niſi forte ex cauſa, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis monaſteriorum non diſinant intimari, eorumque iudicio, vel abſtineant, vel accedant*. Simile afferre poſſumus ex capit. *omnis vtriuſque ſexus*. de pœnitent. & remiſſ. vbi etiam in præcepto Eccleſiaſtico communicandi in Paſchate additur illa conditio, *Niſi forte de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab huiuſmodi præceptione duxerit abſtinendum*. vbi non conceditur poteſtas diſpenſandi, ſed declaratur materia, & conditio ſub qua tale præceptum imponitur. Ad quem ferè modum ſuprà c.præced.n.45. diſtinguebamus, dare facultatem, non ſemper eſſe diſpenſare: ita enim in præſenti dare conſilium, vel iudiciũ circa dilationem communionis ex rationabili cauſa, non eſt re vera diſpenſare.

Atque idem ferè cẽſeo de quinto caſu, quem ponit Syluеſter de facultate, quam poteſt dare Abbas monacho, vt ſit capellanus Eccleſiæ parochialis, cõſentiente Epiſcopo, ex c.1.diſt.58. & c.*doctos*. cum aliis, 16.q.1.Sed hoc etiam non pertinet ad poteſtatẽ diſpenſandi, ſed ad ſubordinationem, quam religioſus debet prælato ſuo. Duo enim illa iura intendunt declarare, & ordinare: vnum eſt, monachum ſi ſit ordinatus ſacerdos, non eſſe incapacem, vel impeditum ex eo quòd monachus eſt, quominus animarum miniſteria exercere poſſit; & hoc præcipuè agitur in dict.c.*doctos*. Secundum eſt, nihilominus non eſſe religioſum aſſumendum ad hæc miniſteria ſine conſenſu prælati, ſicut etiam non poteſt intromitti ſine voluntate Epiſcopi, vel Papæ: & hoc agitur in dict. c.1. & aliis multis. Sicut etiam in c.2. eiuſdem diſt.58.dicitur, monachum non poſſe ordinari ab Epiſcopo ſine licentia ſui Abbatis; licentia autem ad ſuſcipiendos ordines, non eſt propriè diſpenſatio, quia non eſt alicuius regulæ relaxatio, ſed eſt aliud genus gratiæ, vel facultatis. Ita ergo facultas miniſtrandi in Eccleſia Parochiali, non eſt diſpenſatio, ſed facultas quædam, vel etiam præceptum, quod interdum poteſt prælatus ſuo ſubdito imponere. Quantum verò extendi poſsit facultas, quam prælatus poteſt religioſo dare ad regendam aliquam Eccleſiam parochialem, & an poſsit illam concedere perpetuam, manendo ſcilicet ſemper extra clauſtrum, & an extendi poſsit ad obtinendum Eccleſiaſticum beneficium, dicemus infrà lib.3.c.19. tractando de mutatione ſtatus religioſi. V.

Eiuſdem rationis exiſtimo eſſe facultatem, quã Abbas poteſt dare monacho ad ædificandam cellulam à congregatione monaſterij ſeparatam: quã dicti auctores ſexto loco numerant, ex c. *nullus*.18. q.1. & c.*Monachum*.20.q.4. Nam illa etiam facultas non habet rationem diſpenſationis, ſed cuiuſdam obedientiæ ex parte ſubditi, & debiti regiminis ex parte prælati: maximè ſi illa facultas extra monaſterij ſepta non extendatur, vt in dict. c. *Monachum*, præſcribitur: an verò poſsit prælatus religionis dare ſubdito facultatem tranſeundi à vita cœnobitica, ad ſolitariam, vel manendo ſub eadem regula, & obedientia, vel mutando illam, dicemus infrà tractando de mutatione ſtatus religioſi. Igitur de hac poteſtate etiam reſpectu Abbatum, & à fortiori reſpectu quorumcunque prælatorum conuentualiũ, nihil ferè habemus in particulari iure canonico præſcriptum, prẹter id, quod in c. *ad monaſterium*. inſinuatur de diſpenſatione circa obſeruantias regulares, quod in ſuperiori cap. ſatis explicatum eſt: alia enim iura, quæ à Syluеſtro, & aliis ad hoc citantur, parum ſine dubio ad rem faciunt. VI.

Supereſt ergo alter modus n.2.poſitus colligendi hanc poteſtatem diſpenſandi ex iure communi, per aliud principium, ſeu generalem regulam, quatenus ex illo habemus hos prælatos habere iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem: nam inde videtur ſequi, quẽlibet ex illis habere totam poteſtatem, quæ ratione iuriſdictionis Epiſcopalis ad regularẽ ſtatũ applicatæ haberi poteſt. Sed in hoc oportet aduertere, aliter loquendum eſſe de his Abbatibus pro eo tempo- VII.

Qualem poteſtatem, & unde haberent olim Prælati non exempti ad diſpenſandum.

tempore, quo erant ſubditi Epiſcopis; & aliter de Prælatis exemptis. Nam in priori ſtatu,ſeu tempore nihil reuera poterant, niſi quod intrinſecè, & ex natura rei ſtatus eorum poſtulabat vel expreſsè illis in iure concedebatur. Ad quod explicandum recolo duplicem illam poteſtatem,quam diximus eſſe in Prælatis religionis, dominatiuam, & iuriſdictionis: huic enim duplici poteſtati, duplex etiam diſpenſatio correſpondere poteſt, dominij ſcilicet, & iuriſdictionis. Nam ſicut ex parte ſubditi duplex eſt ratio ſubiectionis,ſcilicet, traditio voto obedientiæ confirmata, & iuriſdictio; ita etiam in Prælato duplex eſt ratio præcipiendi, & vtrique reſpondet propria poteſtas diſpenſandi,nam vnuſquiſque eo modo, quo poteſt præcipere, poteſt etiam in ſuo præcepto diſpenſare. Vnde etiam in antiquis Præfectis regularium, qui propriam & Eccleſiaſticam iuriſdictionem non habebant, inerat poteſtas aliqua diſpenſandi, illa verò extendi non poterat ad leges Eccleſiaſticas, vel effectus ab illis manantes: quia ſicut hi ſunt effectus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ita per illam ſolam immutari poſſunt. Et eadem ratione non poterat verſari circa votum quoad diſpenſationem; quia poteſtas diſpenſandi in votis eſt iuriſdictionis, & ſupernaturalis, vt ſuprà vidimus, quæ in illis Præfectis non erat, vt ſupponimus. Solùm ergo verſari poterat illa poteſtas circa obſeruantias regulares,vt ex antiquis regulis etiam colligitur,Baſilij,Auguſtini, Benedicti, &c. Et facile declaratur conſiderando originem illius poteſtatis; naſcitur enim ab ipſiſmet ſubditis, & ex mutua conuentione inter ipſos, & religionem: nam ſub hac veluti conditione ſe committunt religioni ac Prælato eius, vt ab ipſo poſſint ad onera religionis vel obligari, vel ab eis diſpenſari; quia verò tota hæc inſtitutio religioſa pēdebat à voluntate, & approbatione Epiſcoporum, ideo hæc ipſamet poteſtas poterat ab ipſis Epiſcopis limitari, diſpenſationes aliquas in obſeruantijs etiam religioſis ſibi reſeruando,quia apud eos erat maior poteſtas non ſolùm ratione iuriſdictionis, ſed etiam ratione voti,vt ſuprà oſtenſum eſt. Et ad hunc modum poteſt eſſe nunc in Abbatiſsis, aut Prioriſsis aliqua poteſtas diſpēſatiua, iuxta earum inſtituta,& permiſsiones ſuorum Prælatorum. Idemque dicendum eſt de religionibus, vel monaſterijs virorum ſubiectis Epiſcopis,etiamſi propriā iuriſdictionem non habeant, vt ſi inter eos clerici ordinati non ſint, nam in illis ſicut eſſe poteſt præfectura,ita etiā hoc genus poteſtatis,iuxta Epiſcopi determinationem. Nam de tali poteſtate,aut ſtatu ita præciſe ſpectato, hæc regula aſsignari poteſt, vt quidquid iuxta modum inſtituti, profeſsionis, ac regulæ in obſeruantijs regularibus diſpenſabile eſt, poſſe per Præfectū regularē diſpenſari, niſi ab Epiſcopo prohibeatur; quæ ſatis ex dictis declarata eſt.

VIII.

Talis poteſtas eſt non propriè diſpenſatiua.

Solùm in hoc puncto aduerto, actum huius poteſtatis videri plus participare de ratione irritationis, vel ſimplicis facultatis, quàm diſpenſationis, quia per hanc poteſtatem non videtur auferri obligatio, niſi faciendo aliquam mutationem ex parte materiæ, vel apponendo conditionem, qua poſita, ceſſat obligatio præcepti, vt ſuprà dicebamus de ſimplici facultate, & cernitur in votis: nam hi etiam religionum Præfecti poſſunt vota ſubditorum irritare, cùm tamen non poſſent diſpenſare.

Meritò tamen vocari poteſt diſpenſatiua.

Veruntamen, licèt quæſtio de nomine ſit, magis propriè poteſt hic ſeruari nomen & ratio diſpenſationis: nam regula talis religionis ſuam habet rationem legis, à cuius obligatione, ſiue coactiua, ſiue directiua, poteſt Præfectus ex vi ſui muneris aliquem eximere, nulla facta mutatione in materia, ſed immediatè ac per ſe tollendo obligationem, etiamſi regula abſolute præcipiat, vel prohibeat, nulla adiuncta conditione, interuenit ergo ibi propria ratio diſpenſationis. Item, poteſt generalis Præfectus religionis generale aliquod præceptum ſuis ſubditis imponere, & deinde poteſt aliquem eximere modo ſuprà dicto, & non tantùm declarando, non eſſe obligatum, ſed auferendo obligationem,quam poſsit conſeruare: ibi ergo etiam interuenit modus diſpenſationis. Neque eſt ſimile de voto, nam illius obligatio eſt diuina, & naturalis, pendetq; ex eius relaxatione per ſe, vel per diſpenſatorem à ſe deputatum: ab altero autem homine pendere non poteſt,niſi quatenus vel materia voti, vel conſenſus permittentis ab eius voluntate pendet: regularis autem obligatio,ſecluſa iuriſdictione,manat ex hominum pacto,& promiſsione inter ſe, & ideo ab eiſdem dari potuit poteſtas tollendi illam. Et quanuis ablatio huius obligationis reſpectu eius perſonæ,cui conceditur, ſit veluti abrogatio præcepti illi impoſiti; tamē reſpectu regulæ,ſeu præcepti generalis, meritò appellatur diſpenſatio.

Hæc igitur ſola poteſtas eſt intrinſeca ſtatui religioſo, & ideo illa de ſe integra eſt, etiam nunc in quocunque religioſo Prælato, ſiue vniuerſali, ſiue locali, niſi maior Prælatus aliquid ſibi ſpecialiter reſeruauerit, ſicut de Epiſcopo in num.7.dictum eſt: nam ipſamet inſtitutio religioſa hanc conditionem poſtulat, & ideo ſuperioribus Prælatis hanc confert poteſtatem. Hæc autem poteſtas & confirmata, & aucta eſt per iuriſdictionem Eccleſiaſticam Prępoſitis regularibus ſuperadditam. Nam per hanc iuriſdictionem noua poteſtas diſpenſandi data eſt, quæ verſari poteſt circa omnes materias ſuprà cap. præcedenti declaratas, & ſpecialiter circa ſtatuta, vel præcepta regularia, quatenus iam non ſolùm procedunt ex paterna ſeu dominatiua poteſtate, & ſunt leges (vt ſic dicam) conuentionales, ſed etiam ex poteſtate iuriſdictionis, & Prælationis, & ſunt leges ſimpliciter, & in omni proprietate. IX.

Eam poteſtatem non habent Prælati non exempti, cùm non ſint quaſi Epiſcopi ſubditorum.

De hac autem iuriſdictione quoad Abbates, vel Prælatos non exemptos à iuriſdictione Epiſcoporum, nihil dicere poſſumus ex vi illius principij de iuriſdictione Epiſcopali, quia his Abbatibus nullibi legimus eſſe generatim conceſſam generalem poteſtatem quaſi Epiſcopalem, neque erat conueniens ſtatui eorum, cùm eſſent ſub immediata iuriſdictione Epiſcoporum. Vnde in antiquis canonibus Decretorum, & quinque librorum Decretalium,quia nondum erat adeò extenſa, & multiplicata hæc exemptio religionum, nulla ferè fit mentio iuriſdictionis Epiſcopalis horum Abbatum, quia cùm illam haberent eo tempore Epiſcopi, nōdum erat illis communicata iure ordinario. Neque obſtat, quod de Abbate dicitur in c. **nullam**, 18.q.2. ad Abbatem totam poteſtatem pertinere. ex quibus verbis ſolent multa Canoniſtę colligere de hac poteſtate Abbatum, vt videre licet in Nauar. Comment.3. de reg.n.4. & alijs, quos ipſe refert. Dicendum eſt enim, ibi non loqui Pontificem de propria poteſtate iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ſed de poteſtate dominatiua, ſeu paterna, quam habet Abbas ex vi talis religioſi ſtatus, vt conſtat ex contextu, & in ſuperioribus tactum eſt. X.

Neque illam habent ex iure communi.

De his ergo Abbatibus, ſeu Prælatis non exemptis dicendum eſt, ex vi ſui muneris, ſeu ex conceſſione iuris nullam habere iuriſdictionem ad diſpēſandum in votis, præceptis, aut impedimentis Eccleſiaſticis, generatim loquendo. Probatur, quia hoc pertinet ad iuriſdictionem Epiſcopalem, quam ipſi non habebant. Dixi autem, *generatim loquendo*, quia excipiendi ſunt caſus ſpeciales in iure expreſſi, ſi qui fortaſſe fuerint, vt à n.2. tractatum eſt. Dixi etiam, *ex conceſſione iuris*, quia ex cōceſsione Epiſcopi poterūt Abbates habere hanc iuriſdictionem, quia, XI.

cùm eſſent ſuperiores Prælati ordinarie, poterant illam communicare, & quaſi vicarios ſuos illos conſtituere. Tunc autem illa iuriſdictio in his Prælatis videri poteſt tantum delegata, quia non conuenit his Abbatibus ex vi muneris, ſed ex conceſſione Epiſcopi. Et fortaſſe regulariter ita eſt. Exiſtimo tamen, potuiſſe tunc Epiſcopos, eo modo, quo ad illos ſpectabat approbatio & inſtitutio religionum in ſuis Epiſcopatibus, inſtituere munus, & Prælationẽ Abbatis cum ordinaria iuriſdictione ad diſpenſandum in prædictis materijs, iuxta menſuram aliquam ab ipſis præſcribendam: hoc enim non videtur excedere poteſtatem Epiſcoporum, quandiu eam ſibi Apoſtolica Sedes non reſeruauit. Qualis autem fuerit in hoc antiqua inſtitutio monachorum, mihi non conſtat. Poſtquam autem Pontifex ſibi reſeruauit confirmationem, & approbationem religionum, in nullo Prælato religioſo inuenitur hæc iuriſdictio ad diſpenſandum vt ordinaria, niſi eam habeat à Summo Pontifice: nam ſi religio ſit exempta, eo ipſo habet iuriſdictionem à Papa; ſi autem exempta non ſit regulariter, non habent Præfecti eius hanc iuriſdictionem, ſed quantum Epiſcopus ſuperior concedere vult.

Poterunt tamen habere ex iure ſuorum Epiſcoporum.

Hodie nulla religio eam habet ordinariam niſi à Papa.

XII. Atque hinc vlterius concluditur, potiſsimum inueniri hanc iuriſdictionem in Prælatis regularibus exemptis, & in ſuo ordine ſupremis, id eſt, immediate Summo Pontifici ſubiectis. Probatur, quia illi omnes ſuſtinent locum, & munus Epiſcoporum reſpectu ſuorum ſubditorum. Vnde ad hoc non refert, quod talis Prælatus ſit vnius loci tantum, vel plurium: nam ratio facta in vtroque æque procedit. Vnde ſi quis nunc eſt Abbas exemptus vnius tantum monaſterij, non habens alium Prælatum regularem, cui ordinarie ſubiectus ſit, poteſtatem habet diſpenſandi Epiſcopalem, iuxta regulas ſuperius cap. præced. poſitas, & iuxta ſpecialia priuilegia, ſi illa habuerit. Idemque à fortiori certum eſt de Generalibus omnium religionum, vt per ſe conſtat. De Prouincialibus autem, quatenus ſubiecti ſunt Generalibus, oritur nonnulla ratio dubitandi, quia habent ſuperiorem Prælatum habentem Epiſcopalem, & ordinariam iuriſdictionem in ipſos, & in omnes ſubditos eorum cum poteſtatẽ diſpenſandi immediate cum omnibus illis: non ſolet autem in Eccleſia reſpectu eorundem eſſe poteſtas diſpenſandi Epiſcopalis infra Summum Pontificem, niſi in vno Epiſcopo, vel Prælato habente vices eius. Maior autem dubitatio eſt de Prælatis conuentualibus, quia hi ſolum videntur eſſe tanquam proximi Parochi, qui poteſtatem non habent diſpenſandi, neque illis videtur neceſſaria, cùm per Prouinciales poſsit ſufficienter omnibus neceſsitatibus ſubueniri.

XIII. In hoc verò puncto ſeruanda eſt regula tradita ab Innocentio in cap. 2. de eo, qui furt. ord. ſuſcep. recepta communiter à Doctoribus ibi, & in c. *a. ſi clerici.§.de adul eris.* de Iudic. & à Syluestro & Angelo, verb. *Diſpenſatio.* videlicet, vnumquemque Prælatum religioſum eam habere poteſtatem diſpenſandi, quæ ſibi à iure, vel à regula conceſſa eſt. Quæ aſſertio ſupponit in his omnibus Prælatis eſſe aliquam poteſtatem diſpenſandi, quę de omnibus, etiam de conuentualibus vera eſt. Quod conſtat ſufficienter ex vſu omnium religionum. Item, quia ſupra oſtenſum eſt, hos omnes eſſe vere Prælatos, & conſequenter omnes participare iuriſdictionem Epiſcopalem: ergo eadem ratione participabunt illam quoad poteſtatem diſpenſandi, quia non debet eſſe minor hæc poteſtas vt fauorabilis, quàm vt rigoroſa. Denique, quia hæc poteſtas pro ratione ſui muneris vnicuique ex his Prælatis neceſſaria eſt. Et omiſsis Generalibus, de quibus iam diximus, de Prouincialibus eſt res certa, quia ſunt quaſi Epiſcopi in ſuis prouincijs. Et (vt difficultati inſinuatæ in n. præced. ſatisfaciamus) ſpecialis neceſsitas naſcitur ex peculiari conditione ſtatus religioſi: nam quando religio adeò vniuerſalis eſt, vt per vniuerſam Eccleſiam per varias regiones ſit diſperſa, & ideo eſt in varias prouincias diuiſa, non poſſunt commode omnes religioſi diſpenſatione indigentes, ad Generalem recurſum habere; ſed neceſſarium fuit hanc poteſtatem Prouincialibus communicare. Quæ ratio ſuo etiam modo, licèt non tam vrgente, locum habet in Prælatis conuentualibus, quia neceſsitas diſpenſationis ſæpe poteſt eſſe vrgens, & præſentanea, vel quaſi quotidiana, & ideo non debuit pendere ſemper à Prouinciali, qui interdum & diu, & longe abſens eſt. Accidit, quod hæc poteſtas diſpenſandi ſæpe eſt neceſſaria ad bonum ſpirituale ſubditorum; religioſi autem ſicut ratione ſtatus ad maiorem perfectionem ſpiritualem obligantur, ita per hęc auxilia debent & frequentiùs, & faciliùs adiuuari: eſt ergo valde conſentaneum huic ſtatui, vt Prælati etiam locales hanc habeant poteſtatem, vt ſicut tenentur non tantum ſalutem, ſed etiam perfectionem ſubditorum procurare, ita etiam poſſunt modis omnibus illos iuuare. Et ideo non repugnat, nec eſt vllum inconueniens, quòd hæc poteſtas, etiam in ordine ad eundem actum, ſeu effectum, ſit in multis Prælatis ſubordinatis inter ſe, & ſub vno Summo Pontifice: tum quia potuit ſine dubio hoc modo ab eodem Pontifice concedi, tum etiam, quia tota illa ordinatur ad maius bonum, & ædificationem religioſorum, & in ea ſeruatur ordo, vt quatenus eſt in inferiori, ſemper à ſuperiore dependeat, vt mox dicemus; & ita ſeruatur pluralitas ſine confuſione.

Deinde verò aſsignatur in prædicta aſſertione communis regula ad cognoſcendum gradum, ſeu quantitatem huius poteſtatis in vnoquoque ex dictis Prælatis, quæ dicitur eſſe vel ius commune, vel ſpeciale religionis; illam verò regulam ita intelligendam cenſeo, vt, quantum eſt ex vi iuris communis, in quolibet illorum ſit poteſtas diſpenſandi in caſibus Epiſcopalibus, iuxta principium generale ſupra poſitum & explicatum cap. præced. à n. 1. vſque ad 9. Ratio eſt, quia ius commune nulli iſtorum Prælatorum limitat hanc poteſtatem: ergo, quantum eſt ex vi eius, in nullo eorum diminuta eſt. Præſertim, quia ſi in aliquibus eſt diminuta, maxime in conuentualibus Prælatis: at ius commune potius his concedit quidquid concedit regularibus Prælatis: quia (vt n. 2. dixi) de his tantùm fere ſemper loquitur, & ex vi iuris communis nihil pertinens ad hoc genus poteſtatis, his inferioribus Prælatis ademptum eſt. Relinquitur ergo, vt limitatio talis poteſtatis, ſi quæ fuerit in his Prælatis, ex iure ſpeciali vniuſcuiuſque religionis ſumenda ſit. XIV.

Hæc poteſtas cuique Prælato cum proportione competit.

Vnde hanc regulam, pro conceſsione dictæ poteſtatis ex vi iuris ſpecialis conſtituo, vnumquemque Prælatum regularem poſſe diſpenſare cum ſuis ſubditis in omnibus, quæ in regula reſeruata non ſunt ſuperiori Prælato, ita vt quidquid non eſt prohibitum, cenſeatur conceſſum. Probatur, quia ex vi Prælationis habet vnuſquiſq; Prælatus hanc poteſtatem: ergo vnuſquiſque habet totam, quæ in tali religione inuenitur reſpectu ſubditorum, niſi prohibeatur iure ſpeciali: quia nullum aliud principium excogitari poteſt vnde limitetur. Dices, in Societate potiùs contrariam regulam ſeruari, iuxta quandam Bullam Gregorij XIII. quia nullus inferior Prælatus ſub Generali cenſetur poſſe diſpenſare, niſi quatenus ſibi conceſſum eſt, ita vt quidquid non eſt conceſſum, cenſeatur prohibitum, XV.

tum, & non è contrario, quidquid non eſt prohibitum, cenſeatur conceſſum. Reſpondetur, inprimis hîc nos non agere de ſpeciali inſtituto Societatis, de quo infrà toto tract. 10. ſed de communi ratione Prælatorum regularium. Deinde dicimus, id non eſſe alienum à noſtra regula: nam, ſi in Societate id ſeruatur, illud eſt propter ſpeciale ius, quod declarat eſſe prohibitum quidquid non eſt conceſſum. De quo, an ita vniuerſaliter accipiendum ſit, vel quomodo ſit intelligendum, infrà ſuo loco dicam in citato tract. lib. 10. cap. 5.

XVI. Tandem, vt meliùs poſsit dicta regula ad omnia inſtituta applicari, animaduertendum occurrit, hanc poteſtatem dupliciter conuenire poſſe vnicuique religioni exemptæ. Primò ex vi muneris talis Prælati, habentis reſpectu ſuorum ſubditorum non tantùm vices Parochi, ſed etiam Epiſcopi: & quantum ad hoc genus poteſtatis maximè procedit regula poſita, vt ſufficienter confirmatur ex proximè dictis num. præced. & ex ſuprà generatim tractatis cap. 12. de iuriſdictione quaſi Epiſcopali horum Prælatorum. Alio modo poteſt conuenire hæc poteſtas ex ſpecialibus priuilegijs, vel indultis, ſiue directè conceſsis tali religioni, ſiue per communicationem cum alijs: & quoad talem poteſtatem, licèt regula dicta benè intellecta, & applicata, locum etiam habeat, tamen modus indulti, & conceſsionis maximè conſiderandus eſt. Nam, ſi verba Pontificis generalia ſunt, ſcilicet, concedendi tali religioni, vel Prælatis eius poteſtatem diſpenſandi in hac, vel illa re, & per aliud indultum, vel per regulam religionis non limitantur, tunc optimè procedit regula poſita, quia illa poteſtas in omnibus inuenitur, quibus ſpecialiter non prohibetur. Si autem verba indulti ſunt ſpecialia, quia nimirum ſolùm diriguntur ad Generales, vel ad Prouinciales, tunc potiùs habet locum altera regula, ſcilicet, inferiores Prælatos ſolùm poſſe in eo genere id, quod ſibi à ſuperioribus fuerit conceſſum: nam cùm alibi datum non ſit, ex natura rei eſt ipſis prohibitum, quandiu non eſt conceſſum. & hoc modo etiam hic caſus ad prædictam regulam reducitur: nam illamet ſpecialis conceſsio & eſt ius ſpeciale talis religionis, & eſt virtualis quædam prohibitio reſpectu inferiorum. Dico autem ſemper reſpectu inferiorum, quia reſpectu ſuperiorum nunquam cenſeo illam limitationem admittendam, niſi exprimatur: quanuis enim indultum, vel regula tantùm diceret, Omnes Guardiani, vel Priores, vel denique conuentuales Prælati, quomodocunque nominentur, hoc poſsint diſpẽſare; nihilominus Prouinciales, & ſuperiores Prælati non ſunt cenſendi excluſi ab ea conceſsione & poteſtate: quia ſub particulari ſemper includitur vniuerſalis Prælatus; ſicut ſub nomine proprij ſacerdotis comprehenditur Epiſcopus quoad habendam poteſtatem.

XVII. Dices, interdum inferior habet ius ad iudicandum in aliqua cauſa, in qua non poteſt ſuperior ſe intromittere, niſi fortaſſe per viam appellationis, vel in defectum alterius: ergo idem contingere poteſt in hac materia diſpenſationum. Reſpondetur inprimis, antecedens non habere locum in Prælatis Ordinarijs, habentibus propriam curam ſpiritualem ſubditorum in vtroque foro, vt ſunt Prælati religionum. Deinde, in his diſpenſationibus multo minus eſſe id admittendum, quàm in alijs cauſis iudicialibus, quia propinquiùs ordinantur ad ſpirituale bonum ſubditorum. Ac denique, vt id poſſet admitti, oporteret prohibitionem, & denegationem eſſe expreſſam, quia multum exorbitaret ab ordinario iure. Supererat hîc alia dubitatio, an Prælati habentes hanc poteſtatem poſsint illam delegare. Sed expediemus illam ſimul cum alia ſimili in c. 15. à n. 4.

CAPVT XIV.

Quæ perſonæ à Prælatis religioſis diſpenſari queant.

VLtimum punctum ſuprà propoſitum c. 12. n. 5. fuit de perſonis, quæ per hanc poteſtatem poſſunt diſpenſari. Et de tribus generib. perſonarum poteſt dubitari, ſcilicet de ipſiſmet Prælatis vtentibus tali poteſtate, de nouitijs, & de ſecularibus, aliquo extrinſeco modo (vt ſic dicam) religioni cõiunctis, vt ſunt familiares, ſeruiẽtes, & ſimiles. Nam præter hæc tria genera ſolùm relinquũtur alia tria, ſcilicet, religioſi profeſsi eiuſdem religionis ſubditi; religioſi eiuſdem etiam profeſsionis, non tamen ſubditi, & omnes alij externi nullo modo religioni coniuncti, ſiue ſeculares ſint, ſiue religioſi alterius religionis. De hoc autem triplici poſteriori genere nulla eſt quæſtio; nam quod attinet ad religioſos profeſſos eiuſdem religionis conſtat, illos eſſe quaſi propria ſubiecta (vt ſic dicam) circa quæ poteſtas hæc verſatur. nam propter illos datur huiuſmodi poteſtas: cum illis ergo omnibus poteſt diſpenſare Prælatus religionis, per ſe loquendo, ſeu niſi in ipſo indulto fiat peculiaris reſtrictio, quæ rarò, vel nunquam fit. De alijs religioſis eiuſdem profeſsionis, non tamen ſubditis eſt contraria regula certa, ſcilicet, non poſſe religioſum non ſubditum diſpenſari à Prælato non ſuo. Ratio eſt clara, quia diſpenſatio hæc eſt actus iuriſdictionis, quæ non verſatur circa non ſubditum. Et quanuis interdum contingat, poteſtatem diſpenſandi concedi erga eos, qui aliàs non ſunt ſubditi, quia per priuilegium fiunt ſubditi quoad illum actum, vel quia tunc non cõceditur propria iuriſdictio, ſed nudum miniſteriũ; licèt hoc (inquam) fieri poſsit, & interdum fiat, tamen ex ordinario iure religionum; tam communi, quàm ſpeciali, certum eſt, non ita fieri, quia eſſet contra debitum ordinem, & quia pareret confuſionem potius, quàm ædificationem. Item, quia religioſi poſſunt facilè habere recurſum ad ſuos proprios Prælatos, & Prælatus debet agnoſcere vultum pecoris ſui: ergo ſuperuacaneum, & inopinatum eſſet, ſi vnuſquiſque religioſus poſſet diſpenſari à quolibet Prælato ſuæ religionis, etiam non ſuo. Denique, ob hanc rationem non poteſt inferior Prælatus diſpenſare cum ſuo Superiore; nec Prælatus vnius conuentus cum Prælato alterius; neque vnus Prouincialis cum alio: ergo multò minus poterit vnus Prouincialis diſpenſare cum ſubditis alterius, vel è contra, & ſic de cæteris. Statim autem occurrebat quęſtio de religioſis hoſpitibus, an poſſint diſpenſari à Superiore loci, vel prouinciæ, in qua inueniuntur, propter actualem ſubiectionem, quam videntur habere. Reſolutio tamen eſt, non poſſe, loquendo propriè de diſpenſatione prout diſtinguitur ab abſolutione: de quo poſtea n. 7. videbimus. Et ratio eſt, quia ſimpliciter non ſunt ſubditi; & quia diſpenſatio obtineri poteſt à Prælato abſenti. Et ita in ſimili declaratum eſt de clericis forenſibus à Congregatione Cardinalium circa capitulum *liceat.* quod eſt 6. de Reformat. in ſeſſ. 24. Concilij Triden. I.

Sex perſonarum genera in hac quæſt.

Expediuntur tria poſteriora genera perſonarum.

Atque hinc facilè conſtat, eandem regulam negatiuam veram, & indubitatam eſſe in vltimo genere perſonarum. Quia illæ non ſolùm ſubiectæ non ſunt, verùmetiam nec coniunctæ, aut vnitæ tali religioni. Obſeruare autem oportet, ſermonẽ hîc eſſe de poteſtate conceſſa religioni per modum iuriſdictionis in foro exteriori, & in ordine ad externum regimen. Aliquando enim conceditur aliqua poteſtas diſpenſandi in ordine ad forum conſcientiæ, & quaſi annexa iuriſdictioni in foro II.

foro ſacramentali, quæ ſic conceſſa non ordinatur ad regimen religionis, ſed ad miniſteria circa ſalutem animarum, & in fauorem pœnitentium. Et hoc poſteriori modo conceditur interdum religioſis per ſua priuilegia poteſtas diſpenſandi cum externis vel in aliquibus votis, vel in aliquo impedimento affinitatis, vel quid ſimile. Sed quia hoc vniuerſale non eſt, vnuſquiſque conſulere debet ſua priuilegia, & ſatis cognitam habere poteſtatem ſibi conceſſam. Quando autem poteſtas huiuſmodi eſt, circa illum poterit exerceri, qui in foro pœnitentiæ fuerit ſubiectus, quia illa poteſtas, cùm in ordine ad illud forum detur, illam ſubiectionem poſtulat, & non aliam.

III.

Expeditur iam quæſtio circa 1 genus, an Prælati ſecum diſpenſare valeant.

Iam igitur circa priora tria genera perſonarum dubium inprimis eſt: an Prælatus religionis poſſit ſecum ipſe diſpenſare? Et ratio dubitandi oritur ex dictis, quia ipſe non eſt ſibi ſubiectus, neque habet in ſe iuriſdictionem: ergo non poteſt ſecum diſpenſare. Confirmatur, quia ſemper eſſet ſuſpecta, & periculoſa talis diſpenſatio: quia nemo recte poteſt in propria cauſa iudicium ferre. Denique, hi Prælati ſemper habent Superiorem, ad quem recurrant, Conuentualis ad Prouincialem, Prouincialis ad Generalem, & Generalis ad Papam: ergo non poſſunt ipſi ſecum diſpenſare. hac enim ratione non poſſunt Epiſcopi ſecum diſpenſare, quia Superiorem habent, iuxta doctrinam Panormitani in c. *magnæ*. de voto, de qua ſupra in materia de voto lib. 6. c. 11. dictum eſt. Propter hæc aliqui abſolute negant, hos Prælatos poſſe ſecum diſpenſare. Alijs verò hoc nimis oneroſum videtur, quia non debent eſſe hi Prælati peioris conditionis, quã ſint ſui ſubditi: ergo, ſi ſubditus poteſt diſpenſari, v. g. à Prouinciali in aliquo caſu: ergo etiam ipſe Prouincialis poterit diſpenſari per eandem poteſtatem Prouincialis; aliàs grauius cum illo ageretur. Item, quia Prælatus poteſt ſibi concedere licentiam, quam poteſt ſubdito dare, quia vix poteſt alio modo conuenienter gubernari: ergo eadem ratione poteſt ſibi concedere diſpenſationem, quàm ſubdito; quia non magis hoc repugnat, quàm illud, & vtriuſque neceſsitas frequenter ac moraliter occurrit.

IV.

Non quæritur an requiratur diſtinctio inter diſpenſantem & diſpenſatũ.

In hac quæſtione difficultas eſſe poteſt de modo neceſſario ex parte actus diſpenſandi, an ſcilicet exerceri poſsit ab eodem circa ſeipſum. Quo ſenſu difficultas generalis eſt ad plures alias materias, de Legibus, de voto, &c. in quibus ſufficienter tractata eſt, citato cap. 11. de voto & lib. 6. de legib. cap. 12. à num. 8. & ideo hic omittitur, quia vim non facimus in hoc, quòd Prælatus poſsit per ſeipſum ſecum diſpenſare, vel eligere aliquem, cui committat diſpenſationem, hoc enim ſatis illi eſt, quanuis probabile ſit, ſi per alium poteſt ſecum diſpenſare, in rigore etiam poſſe per ſeipſum: quia diſtinctio perſonarum non eſt de ſubſtantia diſpenſationis, ſicut eſt de ſubſtantia ſacramentalis abſolutionis, licet moraliter conuenientius ſit illud iudicium alteri committere, vt probat ratio dubitãdi in principio facta. In alio ergo ſenſu intelligenda eſt dubitatio de poteſtate ipſa, an ſit in Prælato ad huiuſmodi diſpenſationem faciendam, ſiue per ſe, ſiue per commiſsionem ſuo confeſſori factam.

Proprius ſenſus quæſt. An poſſit Prælatus poteſtatem ſaltem delegare vt ſecum diſpenſetur.

V.

In hoc ergo ſenſu dico inprimis, ſupremũ Prælátum religionis poſſe ſecum diſpenſare, quia non eſſet ſufficienter prouiſum, ſi deberet ſemper extra religionem quærere remedium talis diſpenſationis. quod plane eſt contra intentionem Pontificum concedentium religioni huiuſmodi facultates, ſeu priuilegia, & exemptiones, vt omnes eius religioſi poſsint illis gaudere: non excipiunt autem Generalem: ergo illum etiam comprehendunt. Eſſet etiam id contra intentionem religionis, ad quam ſpectat habere debitam prouidentiam ſui Prælati non minus, quàm aliorum. Vnde eo ipſo, quòd religio committit Generali abſolute, & ſine reſtrictione omnem poteſtatem ſuam quoad actus diſpenſandi, conſequenter illam committit erga ipſummet. Poſſet tamen religio, vt exiſtimo, exiſtens tota in Capitulo generali, deſignare perſonam, cui has vices reſpectu Generalis committat, vt poſtea etiam dicemus de abſolutione: & tunc non poſſet Generalis ſecum diſpenſare, ſed à Commiſſario Capituli generalis; quia reuera poteſtas principaliter eſt in tota religione, & ille modus vtendi illa non habet repugnantiam, neque indecentiam, imò poteſt eſſe conueniens. Quandiu tamen religio non vtitur hoc genere prouidentiæ circa ſuum ſupremum Prælatum, prout regulariter non vtitur, talis poteſtas commiſſa cenſetur Generali propter rationem factam, & quia non eſt à nobis ſine cauſa reſtringenda. Modus autem vtendi illa poteſtate per ſe, vel per alium, ſi ſpeciali lege religionis non præſcribitur, conſequenter etiam relinquitur, vt iuxta rei naturam, & prudentiam Prælati fiat.

Secundò de inferioribus Prælatis dicendum eſt, VI.
de illis non poſſe aliam generalem regulam aſsignari, niſi vnumquemque in hoc dependere à ſuo Superiore, iuxta inſtitutionem & vſum ſuæ religionis: per ſe enim loquendo pertinet talis diſpenſatio ad proximum Prælatum vniuſcuiuſque; & in Prælatis conuentualibus ita exiſtimo regulariter obſeruari, nimirum à ſuis Prouincialibus poſtulari debere huiuſmodi diſpenſationes, vel ex facultate eorum habere deſignatum aliquem confeſſorem, vel licentiam eligendi illum, cui hæc poteſtas ſit commiſſa: quòd ſi ex vſu religionis conſtiterit, Prælatis inferioribus eſſe conceſſam hanc facultatem, id ſatis erit, nam conſuetudo oſtendit hanc eſſe voluntatem ſuperioris Prælati, vt ſæpe aliàs dixi. In Prouincialibus autem, quanuis in rigore, conſiderata qualitate ſui muneris, habeant eandem dependentiam a Generali; tamen frequentiùs non videtur ſeruari tanta ſubordinatio inter hos Prælatos in multis religionibus; ſed Prouincialis cenſetur poſſe in ſua prouincia quidquid nõ eſt expreſſe reſeruatum Generali, iuxta ſua ſtatuta. Vnde, ſi ſtatuta in hoc aliquid diſponunt, illud ſeruandum eſt; ſi autem nihil diſponunt, videtur eo ipſo commiſſa facultas ipſis Prouincialibus, niſi ex conſuetudine oppoſitum conſtet. Aliqui etiam probabile exiſtimant, hos Prælatos poſſe iuuari ad hanc diſpenſationem priuilegio cap. vltimi. de pœnit. & remiſſ. licet illud priuilegium extendatur ad hos Prælatos, vt dixi in 4. tom. 3. p. diſp. 27. ſect. 2. tamen difficile eſt illud extendere ad hanc poteſtatem diſpenſandi, cùm ibi ſolùm concedatur facultas eligendi confeſſorem, qui confeſſor nec per ſe habet hanc poteſtatem ex vi muneris confeſſoris, nec in illo textu ei datur, cùm ſolùm de munere confeſſoris fiat mentio: maxime cùm hæc diſpenſatio, de qua agimus, nullo modo ſit annexa abſolutioni ſacramentali, quia neque eſt præuia ad illam ex neceſsitate, vt eſt abſolutio à cenſura, neque aliam connexionem neceſſariam cum illa habet.

VII.

Hæc aſſertio procedit de propria diſpenſatione non de ſimplici licentia, vbi ea locũ habet.

Eſt autem vltimò in hoc puncto aduertendum, hæc omnia intelligi de diſpenſatione proprie dicta, quam in ſuperioribus c. 12. n. 45. diſtinximus à communi licentia; & ita proprie habent locum in diſpenſatione votorum, & præceptorum Eccleſiæ, & impedimentorum, quæ ex illorum tranſgreſsione interdum contrahuntur, & præceptorum etiam religionis ſimpliciter prohibẽtium, vel præcipientium aliquid: nam circa has materias verſatur proprie diſpenſatio. At verò in alijs actibus, qui non prohi-

prohibentur ſimpliciter fieri, ſed licentia Prælati poſtulatur, vt rectè fiant, non videtur dubitãdum, quin his Prælati, etiam conuentuales poſsint huiuſmodi licentias ſibi concedere, quas alijs dare poſſunt, dummodo debita moderatione ſecum vtantur, quam etiam circa alios obſeruare tenentur. Probatur, quia hoc eſt moraliter neceſſarium iuxta ſtatum horum Prælatorum. Item, quia huiuſmodi licentia non tam eſt actus iuriſdictionis, quam cuiuſdam dominij, eo autem ipſo, quòd Prælatus relinquitur in hac domo tanquam pater & ſuperior illius, relinquitur tanquam dominus ſuarum actionum, earum ſcilicet, quæ ad ordinarium modum talis vitæ pertinent, in cuius ſolet eſſe neceſſaria licentia Præpoſiti totius domus: ergo hoc ipſo illi conceditur, vt ipſe poſsit ſua facultate facere, quod alij poſſunt de eius licentia efficere. Quod ſemper intelligitur, niſi aliquid ei ſpecialiter prohibeatur, cuius licentiam ſibi reſeruet ſuperior Prælatus.

VIII.

Explicatur deinde quæſtio quoad 1. genus, an ſcilicet Nouitii diſpenſari valeant.

In ſecundo puncto de nouitijs, quod ad vota attinet, ſuperiùs tractatum eſt; quod verò pertinet ad communes obſeruantias, vel præcepta religionis, in eis locum non habet: quia illi non obligantur in rigore his præceptis, & ita non indigent propria diſpenſatione; ſed vt ſuæ religioni, & probationi ſatisfaciant, indigebunt licentia Prælati, quam certum eſt poſſe ab ipſo dari, quanuis, vt rectè fiat, prudens cauſa neceſſaria ſit. Solùm ergo poteſt dubitari de Eccleſiaſticis præceptis, aut de effectibus eorum. In quo agi poteſt vel de obſeruantia, & executionè talium præceptorum pro tempore tantùm illius anni probationis; vel de diſpenſatione aliqua perpetua, & durabili. Priori modo dicendum eſt poſſe Prælatum diſpenſare cum nouitio in his, in quibus poſſet à ſuo Epiſcopo diſpenſari, vt in ieiunio, vel in audienda Miſſa, & ſimilibus. Ratio eſt, quia pro illo tempore gaudent priuilegio exemptionis, & quoad ſpiritualia ſunt ſub propria cura Prælatorum religionis: ergo hi Prælati poſſunt exercere circa illos iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ad quam pertinet hæc diſpenſatio. Et confirmatur, quia hic modus diſpenſationis regulariter eſt neceſſarius, & in tali ſtatu neque expedit, nec conuenienter fieri poteſt, vt nouitius habeat recurſum ad alium Prælatum præter eum regularem, ſub cuius diſciplina viuit: ergo. Vnde, ſi Prælatus religionis ex proprijs priuilegijs maiorem aliquam in hoc habet poteſtatem circa ſuos religioſos, etiam illam extendendam cenſeo ad nouitios: quia licèt nouitius in rigore non ſit religioſus, & quoad odioſa non comprehendatur ſub hac appellatione; nihilominus quoad gratias, & fauores comprehenditur, iuxta communem doctrinam. Poteſtas autem diſpenſandi fauorabilis eſt, & ideo amplè interpretanda, licèt diſpenſatio ſit reſtringenda.

1. Pronunt. de diſpenſationibus ad tempus.

IX.

2 Pronunt. de diſpenſationibus in perpetuum.

Poſteriori autem modo dicendum eſt, Prælatum religionis non poſſe cum nouitijs diſpenſare, ſcilicet, diſpenſationes perpetuas eis concedendo, quæ in eis durent, etiamſi poſteà non profiteantur, ſed habitum relinquant. Probatur, quia illi non ſunt abſolutè & perpetui ſubditi. Item, quia eſſet irrationabilis diſpenſatio, quæ potiùs cedere poſſet in nocumentum religionis, quàm in fauorem. Denique, nullo iure, vel priuilegio talis poteſtas oſtendi poteſt. Vnde etiam colligo, non poſſe nouitium diſpenſari virtute priuilegiorum religionis ad effectus perpetuos, ſeu permanentes in tali perſona, etiamſi religionem relinquat; quia illa formaliter, vel virtualiter eſt quædam diſpenſatio perpetua. Huiuſmodi eſſe cenſeo diſpenſationem ad ordines ſuſcipiendos, ſiue ſit diſpenſatio in irregularitate, ſiue in interſtitijs, ſiue in recipiendo ordines extra tempora; eſtò enim poſsit Prælatus per priuilegia cum ſuis religioſis in huiuſmodi diſpenſare, non eſt extendenda illa poteſtas ad nouitios, niſi in ipſo indulto expreſſa mentio illorum fiat. Ratio eſt, quia, conſiderata materia talium priuilegiorum, non poteſt prudenter ad nouitios fieri extenſio, cùm tamen in rigore verborum ſub religioſis non comprehendantur; vt per ſe conſtat. Aſſumptum declaratur, tum quia illa extenſio non eſt accommodata ſtatui nouitij, vt ſic, nam ille habet ſtatum annuum (vt ſic dicam) & facilè mutabilem; diſpenſatio autem fit ad rem perpetuam: tum etiam, quia poteſtas ſuper nouitios ſolùm conceditur ad ſpirituale regimen eorum pro tempore probationis, & conſequenter ſolùm extenditur ad ea, quæ ad hunc finem ſunt neceſſaria; huiuſmodi autem diſpenſationes nihil ſolent ad illum finem referre: tum denique, quia talis diſpenſatio poſſet interdum cedere in iniuriam Epiſcopi, cui nouitius, vt ſecularis, ſubiectus eſt quaſi radicaliter, & erit etiam actualiter, ſi ad ſeculum reuertatur, manebitque clericus ſecularis irregulariter ordinatus, ſine licentia ſui Epiſcopi, quod eſt inconueniens, & contra debitum ordinem: & ideo præſumendum non eſt Pontificem in hoc ſenſu cõcedere priuilegia. Neque obſtant priuilegia quædam Sixti IV. quæ referuntur in Mari magno, & in lib. Monum. ordin. conceſſa Prædicatoribus, & Minoribus, vt cum nouitijs poſsint diſpenſare in quibuſdam irregularitatibus: quia ſi illa comprehendunt nouitios, ideo eſt, quia illos expreſsè nominant; vnde potiùs ſumitur argumentum ab ſpeciali, nimirum, quando expreſsè non nominantur, non comprehendi in huiuſmodi priuilegijs: quomodo autem illa priuilegia intelligenda ſint, alibi tractatum eſt. Et ſimile priuilegium conceſſum eſt Societati à Paulo III.

Vide Emman. Roder. tom 1. q. 14. art. 15.

X.

De 3 gener. perſonarum in eodem n. 1.

In tertio puncto de diſpenſatione cum extraneis familiaribus, vel ſeruientibus religioni, pro regula habendum eſt, tunc ſolùm extendi hanc facultatem ad has perſonas, quando in indulto fuerint expreſſæ. Quia neque in proprietate verborum ſub religioſorum nomine comprehenduntur, neque etiam ſecundùm aliquam extenſionem, quæ vel in iure, vel in communi modo loquendi habeat aliquod fundamentum. Neceſſaria ergo eſt extenſio, quæ ab ipſo Pontifice fiat per expreſſa verba, de qua nihil dicere poſſumus ex iure communi, quia nullum eſt, quod talem poteſtatem concedat. Conſulenda ergo ſunt particularia priuilegia: huiuſmodi autem eſt priuilegium, quod Eugenius IV. conceſsit monachis S. Hieronymi, quo aliæ religiones per communicationem vtuntur, ſcilicet, vt Prælati conuentuales poſſent diſpenſare cum familiaribus monaſteriorum in ieiunijs Eccleſiaſticis, vel etiam, vt diebus prohibitis poſſent ratione infirmitatis carnes, & oua comedere, de conſilio medici, vel etiam ſine illo, ſi commodè habere non poſsit. de quibus vide in Compendio Minorum, verb. *Ieiu. inm.* §. 7. & in Compend. Societatis, verb. *Diſpenſatio.* §. 7.

CAPVT XV.

An in Prælatis religioſorum ſit poteſtas tum ad abſoluendum ſuos ſubditos à culpis non reſeruatis, tum ad delegandum alijs talem poteſtatem.

QVoniam in ſuperioribus conſtituimus differentiam inter diſpenſationem, & abſolutionem, ideo, explicata in tribus proximis capitibus poteſtate diſpenſandi, neceſſariũ eſt de poteſtate abſoluendi I.

uendi in ſpecie dicere. Duplex autem eſt abſolutio, quæ ad præſens pertinere poteſt, ſcilicet, à peccatis, & à cenſuris, vel pœnis Eccleſiaſticis: nullum enim aliud ſpirituale vinculum excogitari poteſt, quod per abſolutionem tollatur: nam ſi quæ ſunt alia, vt legum, irregularitatum, aut votorum, non tolluntur per abſolutionem, ſed per diſpenſationem. Duplex ergo hinc oritur quæſtio principalis, vna eſt de poteſtate abſoluendi à peccatis in foro ſacramentali: alia de poteſtate abſoluendi à cenſuris.

II. Circa priorẽ multa in præſenti dici poſſent, niſi ex principijs poſitis in 4. tomo, circa iuriſdictionem fori ſacramentalis, & ex dictis in ſuperioribus de munere, & iuriſdictione Prælatorum regularium, res eſſet ſatis nota; & ideo breuiter applicabimus generalia principia ad hanc materiam, proponendo ea, quæ in ipſa ſeruanda ſunt, tam circa peccata non reſeruata in hoc, & duobus capitibus ſequentibus; quàm circa reſeruata in cap. 18. & 19.

1. Aſſertio de abſolutione à peccatis indiſtinctè. Primò ergo certum eſt, habere Prælatos religionum ordinariam iuriſdictionem ad abſoluendum ſuos ſubditos religioſos à peccatis. Patet, quia ſunt Ordinarij paſtores animarum ſuorum ſubditorũ, & in eos translata eſt cura, quam Epiſcopi, vel Parochi habent circa ſuos ſubditos ſeculares: ergo habent prædictam iuriſdictionem ex vi ſui muneris, quod eſt habere illam tanquam ordinariam. Denique hoc eſt per ſe notum ex vſu, & inſtitutione ferè omnium religionum exemptarum, ſequiturque neceſſariò ad ipſam exemptionem, vt ſuprà dictum eſt. Et ideo hîc nihil agimus de religionibus non exemptis, nam illæ ſicut ſunt ſub iuriſdictione Epiſcoporum, ab ipſis, vel per ipſos habere debent ſuos proprios ſacerdotes, ſeu vicarios, à quibus abſoluantur, vel ſi circa hoc habuerint aliqua ſpecialia priuilegia Pontifica, iuxta illa debent quoad hanc partem, ſeu iuriſdictionem ab Epiſcopis gubernari.

III. *2. Aſſertio.* Secundò eſt certum, hanc iuriſdictionem eſſe in pluribus Prẹlatis regularibus inter ſe ſubordinatis reſpectu eiuſdem ſeu eorundem ſubditorum. Explicatur, nam Prælati Conuentuales habent hanc iuriſdictionem circa religioſos ſui conuentus, & circa eoſdem habet Prouincialis eandem iuriſdictionem de ſe æquè immediatam quoad vſum abſoluendi ſubditos, ſi velit, independenter à voluntate Prælati Conuentualis, vel etiam ipſo renuente. Et cum eadem proportione habet ſimilem iuriſdictionem Generalis in eoſdem ſubditos totius religionis, ſeu ditionis ſuæ. Hoc etiam eſt certum ex praxi religionum, & ex intrinſeca ratione taliũ munerum: omnes enim hi ſunt proprij, & ordinarij Paſtores talium animarum magis, vel minùs vniuerſales: quæ vniuerſalitas non tollit prædictam immediationem quoad poteſtatem, ſed ponit ſubordinationem inter dictos Prælatos, etiam in vſu huius poteſtatis, ita vt inferior pendeat à ſuperiore, non verò è conuerſo. Exemplum eſt in Parocho, Epiſcopo, & Pontifice: qui omnes habent iuriſdictionem immediatam dicto modo in hoc foro cum ſubordinatione. Vnde Prælati Conuentuales ſolẽt Parochis comparari in hoc foro, quia ſunt proximi Paſtores ordinarij talium animarum; Prouinciales autem ſunt tanquam Epiſcopi; Generales verò non habent tantam proportionem cum Pontifice, quia ille eſt ſimpliciter ſupremus, & ordinarius Paſtor etiam in hoc foro ipſorum religioſorum; Generales autem ſunt ſub ipſo Summo Pontifice, & ideo ſolent comparari Archiepiſcopis, vel Patriarchis. Sed in hoc differunt ab eis, quòd Archiepiſcopus non habet iuriſdictionem ordinariam in hoc foro in diœceſib. ſuffraganeorum, niſi dum viſitat; Generalis autem ſemper eſt ordinarius Paſtor, & ideo ipſe etiam vti poteſt immediatè tali iuriſdictione modo ſuprà dicto. Et hanc exiſtimo eſſe inſtitutionem & obſeruantiam omnium religionum. Video enim non repugnare inſtitui alio modo huiuſmodi Prælationes vniuerſales, & præcipuè Generalis Prælati, vt ſcilicet in hoc foro non prẹoccupet munus proprij, & immediati Prẹlati, ad quem maximè pertinet conſcientiam ſubditi cognoſcere; ſed nihilominus talis inſtitutio non eſſet accommodata ſtatui religioſo, nam illa Prælatio eſſet magis forenſis, & externa, quàm ſpiritualis, & paterna, quam poſtulat religioſus ſtatus in quocunque gradu, & ordine Prælationis.

Comparatio Generalis cum Papa, vel cum Archiepiſcopo, in quo deficiat.

IV. *3 Aſſertio.* Tertiò hinc etiam certum eſt, quemlibet ex his Prælatis poſſe hanc iuriſdictionem pro ſuis ſubditis alijs delegare. Probatur, quia quicunque habet poteſtatem ordinariam, poteſt illam delegare, vt dicto tomo 4. latè diximus: neque in præſenti eſt vlla ratio limitandi hoc generale principium, ſeu faciendi exceptionem. Imò eſt hîc quiddam ſpeciale adnotandum: nam inter ſeculares ordinarij Paſtores, vt Parochi, v.g. licèt poſſint, non tenentur ſuam iuriſdictionem delegare, ſed poſſunt velle per ſe audire confeſſiones ſuarum ouium, ordinariè loquendo: at verò in religionibus hoc non eſſet expediens: licèt enim Superior ratione ſui muneris, & poteſtatis debeat eſſe paratus ad confeſſiones ſubditorum audiendas, ſi ipſi velint ei confiteri, non tamen debet ordinariè ad hoc illos cogere, & ideo neceſſe eſt, moraliter loquendo, iuriſdictionem hanc alicui alteri delegare, cui religioſi liberè confiteantur. Quòd ſi quis quærat, quanta, & qualis ſit hæc neceſſitas, ſeu obligatio Prælati. Reſpõdetur inprimis ex natura rei videri eſſe grauem, quia retinere in ſe ſolo iuriſdictionem hanc eſſet abuſus quidam in illa, contra religionem ſacramenti, & contra ſalutem animarum ſubditorum, nam ob hanc cauſam multis periculis exponentur. In quo eſt magna differentia inter Superiorem regularem, & ſecularem Parochum, tum propter maiorem dependentiam, quam habet religioſus ad ſuum Superiorem: tum etiam, quia ab eo regitur in omnibus rebus, & timere poteſt, ne notitia ſacramentalis fori cum alio regimine miſceatur. Maximè cùm ab eodem poſſit ſuo modo in exteriori foro iudicari, & puniri. Propter quæ etiam ex proprio inſtituto, & regula exiſtimo teneri vnumquemque Prẹlatum ad hanc delegationem faciendam, & ita etiam creſcet obligatio, quanuis ex hoc capite non excedat obligationem regulæ. Quia verò res hæc magnæ conſiderationis eſt, vt obligatio eſſet clarior, ſpeciali lege impoſita eſt à S.D.N. Clemente VIII. in Decreto de Reſeruatione caſuum pro regularibus, vbi §.2. ſic inquit, *Non liceat Superioribus regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerint, aut ipſimet ſubditi ſponte, aut proprio motu id ab eu petierint.*

Prælatus regularis obligatur ad delegandam poteſtatem ad abſoluendum à culpis.

V. In quibus verbis primùm expendo loqui de Superioribus indefinitè, & ita comprehendere omnes tam Conuentuales, quàm maiores. Ex quo fit, neceſſariò teneri ad delegandam ſuam iuriſdictionem alijs confeſſoribus; alioqui cogerentur religioſi illis confiteri, & ipſi eos audire. Deinde aduerto, ſermonem eſſe de ordinarijs culpis, & confeſſionibus earum, non de reſeruatis, de quibus proinde exceptio adiungitur, quam infrà in cap. 18. tractabimus. Præterea ponderanda ſunt illa duo verba, *ſponte, aut proprio motu.* nam quod fit proprio motu, excludit alterius inductionem, petitionem, aut conſilium, quæ non excludit particula *ſponte*; & ideo ſecurius quidem eſt, vt hoc non fiat niſi proprio motu ipſius pœnitentis; ſi tamen fiat ſpontè, id ſatis erit, quia verba Pontificis disiunctiua ſunt: fiet autem ſpontè, etiamſi conſilium aliquod, vel inductio antecedat: cauendum eſt autem, ne timor aliquis

aliquis reuerentialis, aut nimia perſuaſio, quæ eſt virtualis quædam præceptio intercedat: nam tunc moraliter non cenſetur actus fieri ſponte, prout Pontifex per illa verba intendit. Denique verbum *non liceat*, prçceptiuum eſt, & ſufficiens ad inducendam grauem obligationem, ſi materia ſit grauis, cuiuſmodi eſſe videtur materia huius præcepti, cùm pertineat ad debitum vſum ſacramenti adeò neceſſarij.

VI. Hinc conſequenter iubet idem Pontifex ibidem nu. 3. vt Superiores in ſingulis domibus deputent duos, tres, aut quatuor confeſſarios pro ſubditorum numero maiori, vel minori, qui generalem habeant facultatem abſoluendi à non reſeruatis. Quod præceptum conſequens eſt ad Superiorem prohibitionem, vt declaraui, & confirmat aſſertionem noſtram. Addit verò, delegationem hanc eſſe multis faciendam, ad minimum enim numerat duos, plures autem adiungit, ſi neceſſarium fuerit. Dubius autem eſt ſenſus horum verborum: nam poteſt eſſe duplex. Vnus eſt, vt illic duo, vel plures confeſſores indifferenter pro omnibus religioſis talis domus deſignentur, ita vt liberum ſit vnicuique religioſo, cui voluerit eorum, confiteri. Alius eſt, vt ſignentur quidem plures, qui inter ſe habeant diuiſum onus audiendi confeſsiones omnium; ita tamen, vt vnicuique definita pars, & certæ perſonæ deſignatæ ſint: neque poſsint, qui vni commiſsi ſunt, alteri confiteri. Videri autem poteſt Pontifex intendere primum ſenſum, quia intendit prouidere quomodo religioſorum confeſſiones liberiùs fiant, ita vt propter verecundiam, vel difficultatem ſe aperiendi, non verſentur in periculo committendi ſacrilegium: ad hunc autem finem multum conferret, ſi confeſſores ſint plures priori modo. Item, quia aliàs non eſſet neceſſarium ſemper duos deſignare, ſed vnus ſatis eſſet, ſi pro paruo conuentu ſufficeret.

Vnus modus delegandi plures confeſſarios in vno conuentu.

Alter modus.

VII. Nihilominus non opinor fuiſſe mentem Pontificis obligare Superiores religionum ad deſignandum plures confeſſores priori modo, ſcilicet, pro ſingulis religioſis. Primò, quia id non ſatis explicat, ſi autem voluiſſet hoc onus imponere, cùm ſit nouum, & extraordinarium, ampliùs declaraſſet illud. Secundò id colligo ex verbis illis, *Pro numero ſubditorum maiori, vel minori.* nam ex eis conſtat rationem poſtulandi plures, non eſſe vt ſinguli religioſi multos habeant confeſſores; aliàs non pro numero pœnitentium, ſed pro vniuſcuiuſque conditione, vel indigentia eſſent multiplicandi confeſſores: ergo ratio ſolùm fuit, vt onus diuideretur inter plures, ſi opus eſſet, quod ſpectat ad ſecundum ſenſum ſuprà poſitum. Vnde etiam cenſeo non eſſe mentem Pontificis, vt hi confeſſores debeant ad minimum, ac neceſſariò eſſe duo, etiam in paruo conuentu: nam illa verba *pro numero ſubditorum*, reddunt etiam conditionalem ſenſum, ſcilicet, ſi numerus ſubditorum plures, vel pauciores confeſſores poſtulauerit: ſi ergo vnus confeſſor pro tali numero ſatis ſit, non eſt voluntas Pontificis, vt duo neceſſariò conſtituantur. Idque vſu ita receptum eſt, vt videre maximè licet in monaſterijs monialium, quibus non minus neceſſaria eſt prouidentia illius Pontificij decreti; & tamen quando numerus religioſarum magnus non eſt, vnus tantùm Vicarius, vel confeſſor ordinarius ab Epiſcopo, vel Prælato eis ſolet aſsignari. Idque planè ſupponit Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. de Regularib. cap. 10. ſolùmque prouidet, vt, *præter ordinarium confeſſorem, alius extraordinarius ab Epiſcopo, & aliis Superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confeſſiones audire debeat.* Vnde poſſumus retorquere argumentum ſuprà factum, quia non eſt neceſſarium multiplicare hos confeſſores, vbi numerus religioſorum plures non requirit; ergo vbi propter numerum plures multiplicantur, non oportet ſingulos deſignari pro toto conuentu, ſed ſatis eſt vnicuique certam aut definitam partem eius committere. Quartò ſecluſo ſpeciali iure poteſt vterque illorum modorum eligi, & vnaquæque religio, vel Superior eius poſſet inter illos duos modos prudenter arbitrari, vel priorem eligendo, tanquam humanæ fragilitati magis accommodatum, vel poſteriorem tanquam ad ſeueritatem diſciplinæ religioſæ, & ad perfectius regimen ſpirituale animarum magis aptum: ergo non eſt veriſimile, voluiſſe Pontificem excludere hunc poſteriorem modum, & priorem omninò præcipere, præſertim pro ordinarijs confeſsionibus peccatorum non reſeruatorum, nam de reſeruatis infrà dicemus, in cap. 18.

Sed quæret aliquis, cur huiuſmodi confeſſarius delegatus à nobis dicitur, & non potiùs ordinarius, ſicut Prælatus ipſe Conuentualis ordinarius eſt, non obſtante iuriſdictione Prouincialis. Eſt enim conſiderandum, quòd licèt Prælatus Conuentualis comparetur Parocho, quia ad vnam tantùm Eccleſiam, ſeu locum iuriſdictionem ſuam ordinariam definitam habet: nihilominus quoad iuriſdictionem habet illam ſuperioris rationis, & quaſi Epiſcopalem, & ideo caſus habet ſibi reſeruatos, & non conſtituitur, vt ordinariè confeſsiones ſubditorum audiat, ergo optimè poteſt habere ſub ſe confeſſorem, qui verè ſit tanquam Parochus in hoc foro, & conſequenter habeat iuriſdictionem ordinariam: ergo, cùm talis confeſſor ex legis neceſsitate conſtituendus ſit pro tali munere, potiùs dicendus eſt habere iuriſdictionem ordinariam, quàm delegatam. Et confirmatur: nam huiuſmodi confeſſor ſolet à Prouinciali, vel Definitorio eligi, ſicut alij ordinarij officiales, & ex vi ſui muneris requirit hanc iuriſdictionem: ergo eſt ordinaria. VIII.

Quæſtiuncula ſuborta, an confeſſor iuxta Clementem deſignandus, dicendus ſit delegatus.

Reſpondetur, inprimis à poſteriori conſtare, hãc ſolum eſſe delegationem iuriſdictionis, quia (quod ad rem maximè ſpectat) nõ poteſt huiuſmodi confeſſor ſuam iuriſdictionem alteri committere; ſi autem haberet illam vt ordinariam, poſſet eam delegare. Antecedens patet ex conſuetudine, & ex mente Prælatorum. Item eſt optima ratio, quia Prælati dum committunt vices ſuas huiuſmodi confeſſori, eligunt induſtriam perſonæ. Vnde etiam Clemens in dicto decreto dicit, deſignandos eſſe confeſſores, qui ſint docti, prudentes, & charitate prædìti. Ergo ſolùm eis committitur, vt per ſe poſsint talem iuriſdictionem exercere, iuxta commiſsionem ſibi factam. Denique, hæc iuriſdictio pendet ex hominis conceſsione, & ab illius voluntate deſcendit: eſt ergo delegata. Nec refert, quòd ex neceſsitate legis, ſeu regiminis talis confeſſor conſtituendus ſit, nam hoc ipſum ſufficienter fit per delegationem. Quòd verò talis iuriſdictio cõmittatur à Prouinciali, vel à proximo Superiore, parùm refert, quia ab vtroque fieri poteſt per modum delegationis. Nec inuenio hoc vniuerſali aliquo iure definitum: nam Clemens VIII. in dicto decreto ſolùm dixit, *Superiores in ſingulis domibus deputent*, &c. quod reſpectiuè referendum eſt ad eos Superiores, ad quos prouiſio talium officiorum ſpectat: qui autem illi ſint in vnaquaque religione, ex proprio iure, & modo regiminis intelligendum eſt. IX.

Addendum verò vlteriùs eſt, non obſtante illa delegatione, vel ordinaria commiſsione, quam Prælatus ex officio facit, conſtituendo ordinarium confeſſorem, poſſe extraordinariè eandem iuriſdictionem ſuam alijs delegare, vel ex parte Sacerdotis, dando illi directè iuriſdictionem, vel ex parte ſubditi pœnitentis, dando illi facultatem ad eligendum confeſſorem. Hoc conſtat, quia ordinaria poteſtas X.

poteſtas pluribus delegari poteſt, quod maximè locum habet in hac iuriſdictione, quæ non exercetur ſine voluntate, & ſubiectione pœnitentis: per hoc autem, quòd Superior poteſtatem ſuam vni commiſit, non ſe priuauit poteſtate, & libertate delegandi alijs eandem iuriſdictionem. Solùm obſeruare debet Prælatus primò, ne hoc faciat modo ſibi prohibito per ſuam regulam: nam licèt pro vna vice, ſeu ad aliquem actum facilè hoc concedatur Prælatis; tamen concedere ſubdito abſolutam, & permanentem facultatem eligendi confeſſorem, quem voluerit, fortè non poſſunt ſecundùm regularem diſciplinam. Et ſimiliter quanuis poſsit cōmittere cuicunque Sacerdoti, vt ſemel audiat confeſsiones ſubditorum, tamen conſtituere illum, vt ordinarium confeſſorem ſimul cum alio, præſertim reſpectu eorundem pœnitentium, ſæpè etiam non poterit ſecundùm regulam: illa ergo eſt conſulenda, & obſeruanda. Plurimum etiam aduertere debet, ne nimia facilitas in his facultatibus, vel delegationib. vergat in ſpirituale nocumentum ſubditorum; quod facilè accidere poteſt, niſi in perſonarum delectu magna conſideratio habeatur.

Obſeruanda circa hanc partem.

CAPVT XVI.

An in aliis etiam præterquam in Prælatis religioſorum, vel eorum delegatis, ſit poteſtas illos abſoluendi.

I. HIc occurrit quęſtio, an liceat religioſis alteri cōfiteri præterquam confeſſori ſibi deſignato à ſuis Prælatis, vel de illorum facultate. Et vt certa ab incertis ſeparemus, non eſt quæſtio de confeſſione venialium, vel in vniuerſum de materia non neceſſaria: quia ad hanc, vt ritè fiat, non eſt neceſſaria ſpecialis iuriſdictio, ſed illa ſufficit, quæ omnibus ſimplicibus ſacerdotibus communis eſt: & ideo ſi à religioſo fiat talis confeſsio ſine licentia Prælati, in rigore valida erit, nec erit grauius peccatum, quàm ſit vnius regulæ tranſgreſsio, quæ, ſi non obligat in conſcientia, illa imperfectio per ſe non attinget venialem culpam; & licèt obliget in conſcientia, non credo eſſe illam materiam mortalis culpæ, per ſe loquendo, ac ſecluſo contemptu, vel ſcandalo: quia, cum ſacramentum de ſe ſit validum, & alioqui non ſimpliciter neceſſarium, modus ille non eſt adeò grauis, vt defectus illius ad peccatum mortale ſufficiat. Difficultas ergo eſt de confeſsione de materia neceſſaria. In qua etiam eſt certum, iure ordinario, & ſecluſo priuilegio, non poſſe regulares alijs confiteri, niſi confeſſoribus à ſuis Pręlatis deſignatis: quia reliqui iuriſdictionem in illos non habent. De priuilegijs ergo eſt dubium, quod ex parte pœnitentium, & ex parte confeſſorum tractari poteſt.

Reſolutio affir. quoad abſolutionē venialium.

Quæſtio præſentis capitis bipartita pro mortalibus.

An per Cruciatam queant religioſi eligere confeſſorem.

II. De pœnitentibus eſt commune dubium, an religioſus per Bullam Cruciatæ poſſet eligere confeſſorem approbatum, quem voluerit, inuito, vel non conſentiente ſuo Prælato. Quæ res ſatis eſt controuerſa inter modernos, & multi partem affirmantem ſequuntur: quia Bulla illa pro omnibus fidelibus conceditur, & quoad hanc facultatem generaliter etiam loquitur, illam tribuendo omnibus fidelibus: ergo comprehendit etiam religioſos, maximè cùm ſit fauor, qui ampliandus eſt. Et quanuis religioſus ratione ſtatus indigeat facultate Prælati, vt licitè accipiat Bullam, vel vt expendat eleemoſynam ad illam neceſſariam, vel vt faciat actionem, ſine qua effectus Bullæ comparari non poteſt; tamen hæc licentia Prælati ſolùm eſt neceſſaria, vt rectè, & ordinatè hæc fiant. Si tamen, prætermiſſo hoc ordine, & ſine debita licentia fiant, facta tenent, & ſufficiunt ad effectus Bullæ conſequendos, ſi aliud impedimentum non obſtet: quia ille modus rectè operandi non eſt de ſubſtantia talis actionis, vel effectus, nec culpa illa videtur ex ſuo genere eſſe graue peccatum: quòd ſi aliquando fuerit, per pęnitentiam deleri poterit, acceptio tamen Bullæ valida manebit, & conſequenter vſus eius poterit poſtea eſſe fructuoſus. Igitur ſiue religioſus Bullam acceperit de licentia Prælati, ſiue non, poterit poſtea per illam eligere confeſſorem independenter à voluntate Prælati: quia non poteſt inferior Prælatus prohibere facultatem à Superiore datam, vel vſum eius: Pontifex autem, qui eſt ſupremus Prælatus, dat facultatem eligendi confeſſorem: ergo non poteſt Prælatus religionis illam prohibere. Et confirmatur: nam multi religioſi docti, & timorati hanc ſententiam ſine ſcrupulo ſequuntur in praxi, etiam videntibus ſuis Prælatis, & tacentibus.

Reſpondeo nihilominus, contrariam ſententiam eſſe veram, ſecuram, & religioni maximè conſentaneam, quam plures, & graues Theologi noſtri temporis tenent; quibus addi poſſunt Garzia, de Benef 2.p.cap.5. à num.6. Ledeſ.2.p. 4.q.29. art.2. Corduba in annot. ſuper regul. D.Franciſ.c.7. quæſt.8. puncto 2. Paraſel. de priuil. Minimorum c. 10. Sebaſtianus à Coſta d' Andrade in expoſit. Cruciatæ, quæſt.107. Poteſt autem dupliciter fundari: primò, quia licèt in principio cum ea generalitate conceſſa ſit, poſtea Pontifices reuocarunt illam conceſsionem, quantum ad religioſos, eiſque tanquam religionis priuilegium conceſſerunt, ne quis poſſet ea facultate Bullæ vti. ita conceſsit Minoribus Leo X. vt refertur in Supplem. conceſſ. 144. & 168. & Pius V. Prædicatoribus, vt refert Paraſelus in Compendio priuilegiorum Minimorum, & Emmanuel Rodriquez poſt expoſitionem Bullæ Cruciatæ; & Alexander VI. idem conceſsit Ciſtercienſibus, vt refertur in eorum Compendio, verb. *Cruciata*, & Gregorius XIII. Societati Ieſu in Bulla de vſu facultatum. Ad hæc verò, & ſimilia indulta reſponderi poteſt, hos Pontifices potuiſſe reuocare priores Bullas, vel reſtringere, quas ipſi concedebant; non tamen potuiſſe modum ponere poſterioribus Pontificibus, & ideo per poſteriores Bullas Cruciatæ reuocari conceſsiones illas, & denuò facultatem illam generaliter concedi. III.

Sed contra hoc eſt, quia in vltima clauſula eiuſdem Bullæ, etiam expeditæ à poſterioribus Pontificibus, additur limitatio, *Exceptis tamen, quæ conceſſa ſunt Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres.* Quæ exceptio generalis eſt, & ideo cadit non tantùm in indulgentias, vt quidam ſine ratione volunt, ſed abſolutè in omnes gratias, & facultates in Bulla conceſſas, nam clauſula in fine poſita, & verbis generalibus concepta, cadit in omnia præcedentia, vt Iuriſtæ communiter docent, & eſt per ſe euidens, quia ſi clauſula ſit diſtributiua, non debet reſtringi; ſi verò eſt indefinita, æquiualet vniuerſali, neque eſt vlla ratio determinandi verba ad vnam partem potius, quam ad aliam, iuxta ea, quæ tradit Abbas in c *ſecundo requiris*. de appellat. n. 10. & 11. cum Bartolo in l. *talis Scriptura*. ff. de leg. 1. ergo ex vi illius clauſulæ non reuocatur illud priuilegium religioni, & Superioribus conceſſum. Hoc verò fundamentum, licèt ſit probabile pro illis religioſis, quibus illa conceſsio facta eſt, non verò ſatisfacit pro omnibus abſolutè. Item, licèt habeat locum in dicta reuocatione Bullæ Cruciatæ facta cum illa limitatione, non tamen in alijs Bullis, quæ generaliùs loquuntur. IV.

Secundò ergo, & meliùs, vt opinor, fūdatur hæc ſententia in hoc, quòd talis facultas nunquam fuit V.

per

per Bullam Cruciatæ religioſis conceſſa. Quod primò probo: nam fere omnes citati Pontifices in citatis reſcriptis, verbis vtuntur non tam conceſſiuis, quàm declaratiuis: ergo non reuocant facultatem per Bullam conceſſam. Antecedens patet ex Bulla Pij V. vbi referens factum, ait, *Nonnulli his facultatibus vti præſumunt, & illarum prætextis eligunt confeſſorem.* vbi verbum, *præſumunt*, & vox, *prætextu*, indicant id non legitimè fieri: & poſtea concludit, illa priuilegia quoad hoc non habere locum in prædictis fratribus, *Apoſtolica* (inquit) *auctoritate tenore præſentium perpetuo declaramus.* Clariùs verò Greg. XIII. in decreto Societatis *declarat, non eſſe, nec fore vnquam mentis ſuæ, aut Sedis Apoſtolicæ, vt perſonæ Societatis*, &c. & Alexander III. in fauorem Ciſtercienſium ſimiliter declarauit, *non eſſe mentis ſuæ*, &c. Paulus V. etiam confirmauit denuo omnia priuilegia Societatis, quæ antea erant reuocata, vt priſtinum haberent vigorem in Bulla anni 1606. quæ incipit, *Quantum Religio.* Ex his ergo, & ſimilibus colligimus illam non fuiſſe reſtrictionem, ſed iuridicam Bullæ declarationem, ac proinde & eſſe perpetuam, nunquamque reuocari, & eſſe vniuerſalem: nam licèt ad peculiarem religionem dirigatur, quia ad illius petitionem facta eſt, omnes comprehendit, in quibus eadem ratio iuridicæ declarationis verſatur. Simile argumentum ſumo ex quadam declaratione Cardinalium, facta ad petitionem Patriarchæ Valentini, qua declararunt, moniales Epiſcopo ſubditas non poſſe vigore facultatis in Bulla conceſſæ alios confeſſarios, præter eos, qui ad audiendas ipſarum monialium confeſsiones ab eodem Ordinario approbati fuerint, eligere. Quę declaratio non potuit fundari in ſpeciali aliquo priuilegio illis monaſterijs, vel Epiſcopis eorum Prælatis cōceſſo: quia nec de illo conſtat, neque illa interrogatio, ſeu petitio declarationis fuiſſet neceſſaria, ſi tale priuilegium exiſteret: fundatur ergo in ratione iuridica, quæ alijs regularibus communis eſt.

Accedit tandem Bulla Clementis VIII. anno 1599. 23. Nouembr. edita, in qua prædictus Pontifex perpetuò declarat conceſsionem Cruciatæ, & aliorum priuilegiorum, ſeu indultorum particularium, quę ab Apoſtolica Sede concedi ſolent, quantum ad articulum eligendi confeſſorem, & abſoluendi à caſibus reſeruatis cum religioſis, & monialibus quorumcunque ordinum, locum minimè habere, nec cenſeri; ſed ſuæ intentionis exiſtere, quòd prædicti religioſi & moniales quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſeu confeſsionis adminiſtrationem, diſpoſitioni ſuorum Prælatorum ſubiecti ſint. In qua quidem conſtitutione declarat Summus Pontifex nec ſuæ intentionis, nec Sedis Apoſtolicę fuiſſe, vel eſſe, quòd religioſi vel moniales cuiuſcunque Ordinis vti poſsint priuilegijs Cruciatæ quoad effectum eligendi confeſſorem, vel abſoluendi à reſeruatis. Ex dictis verò iam ſic efformo argumentum: Non ſolùm alij SS. Pontifices, ſed Clemens VIII. declarat conceſsionem Cruciatę, & priuilegia illius quoad eligendum confeſſorem, vel abſoluēdum à reſeruatis, non habuiſſe nec habere locum in religioſis vel monialibus vſque ad eius tempora: Ergo neque modò habebit. Valet conſequentia, quia tenor Bullarum ſubſequentium eſt omnino idem, & immutatus, præſertim quoad extēſionem, ſeu comprehenſionem perſonarum, quæ priuilegijs Bullæ vti poſſunt, & ſolùm certo numero annorum, v. g. ſexto quoque anno nouam à Sede Apoſtolica accipit confirmationem, vel renouationem, eodem, inquam, manente tenore Bullæ; ergo ſi antea conceſsio Cruciatæ non comprehendebat perſonas religioſas, vt prædicti Pontifices declarant, nec modò comprehendet, nam noua extenſio ad illas non cenſetur fieri, niſi id explicetur noua aliqua clauſula, ſeu verborum declaratione, vt per ſe patet.

Ratio autem eſſe videtur, quia ſub clauſula generali non comprehenduntur particularia, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus, vt eſt regula, in *generali*. de Regulis iuris, in 6. cap. 2. de pœnit. & remiſſ. in 6. In præſenti autem facultas hæc habet in religioſis ſpecialem quandam rationem, & (vt ita dicam) deformitatem: ergo non eſt veriſimile comprehendi religioſos ſub verbis tantùm generalibus, quantum ad illam facultatem, etiamſi quoad alios fauores Bullę comprehendantur. Minor patet, quia talis facultas verget in magnum detrimentum religionum, vt Pius V. in prædicto indulto fatetur: poteſt enim illa eſſe occaſio diſſolutionis & relaxationis diſciplinæ religioſæ, vt Gregorius XIII. ſignificat: non eſt autem veriſimile voluiſſe Pontifices ſub generalib. verbis tantam licentiam religioſis concedere. Quod declarari poteſt ex alio principio, quòd Pontifex concedendo priuilegium generale, non præſumitur cōprehendere particulares caſus, qui includunt præiudicium tertij, vel ſunt contra ſpeciale ius alterius: in prēſenti autem interuenit præiudicium religionis, & peculiare ius Prælatorum eius, quod ſine dubio habet aliquid magis ſpeciale, quàm ius Parochorum, vel Epiſcoporum circa ſubditos ſeculares, quatenus Prælati regulares habent ſpecialem obligationem procurandi non tantùm ſalutem, ſed etiam perfectionem ſuorum ſubditorum, & conſeruationem ſuæ religionis, quoad diſciplinam religioſam; ergo. VI.

Accedit tandem quod in nonnullis Iubileis, in quibus Pontifices volunt hanc gratiam facere religioſis, id verbis proprijs, & ſpecificis declarant: ergo ſignum eſt, cùm generatim tantùm loquuntur, non eſſe mentem eorum cōprehendere religioſos. Vbi animaduerſione dignum cenſeo non inueniri (quoad ego viderim, aut legerim,) has ſpecificas conceſsiones, niſi in aliquibus facultatibus, quæ pro vna vice tantùm & raro, & ex grauiſsimis cauſis propter aliquod ſolenne Iubileum conceduntur, quod non ſolùm ſine præiudicio religionum, ſed etiam cum fructu poteſt interdum fieri ad ſubueniendum omni generi perſonarum, & vni, vel alteri, qui fortaſſe ob nimiam verecundiam, aut prauam conſuetudinē oneratam habent conſcientiam. At verò in conceſsionibus perpetuis, vel quæ ad longum tempus, & quæ ad ordinariū vſum confeſsionis conceduntur, nunquam fit illa ſpecifica conceſsio, quia per licentiam generalem, & talem ordinarium vſum planè euerteretur diſciplina religioſa: multi enim timorem ac pudorem religioſum amitterent, ex quo etiam non parua infamia religionibus crearetur: ſignum ergo eſt Pontifices per generalia verba non intendere has ſpecificas conceſsiones. In quo etiam expendo circunſpectionem Concilij Trid. ſeſſ. 25. c. 10. vbi cùm expediens iudicauerit bis, aut ter in anno dari monialib. extraordinarios confeſſores; nihilominus illos voluit eſſe deſignatos ab Epiſcopis, vel Superioribus: quia cùm illa eſſet lex perpetua, inconueniens maximū reputauit liberam facultatem facere monialib. vt vel ſemel in anno poſſent ſuo arbitrio eligere confeſſorē: quî ergo credibile eſt Pontificem eis concedere abſolutam licentiam id ſemper faciendi quotieſcunq; voluerint, per hęc priuilegia, quę vel perpetua ſunt, vel per cōtinuam ſucceſsionem ſemper durant. Quòd ſi monialib. hoc Pontifex non concedit per generalia verba, certè nec viris regularibus, in quibus non minor ratio ſpecialitatis militat. VII.

Accedit optimum iudicium ex quibuſdam Iubileis.

Alterum iudicium ex Trident.

Quapropter quod de Bulla Cruciatæ dicimus, verum eſſe cēſemus de omnib. Bullis, vt Trinitatis, aut aliarum confraternitatum, & ſimilib. indultis, per VIII.

Dicta habentus de Bulla Cruciatæ extenduntur ad alias.

per quæ conceditur hæc facultas permanens, & generalis per ſimilia verba, propter eaſdem rationes. Eſtque de hoc egregia declaratio, & conceſsio facta Ordini Ciſtercienſium, vt habetur in eius Compẽdio, ver. *Confeſſionale*. §. 4. vbi ita concluditur, *Si quis ergo monachus, vel monialis quodcunque confeſſionale impetraret, aut eo abſque Superioris facultate vti præſumpſerit, eo ipſo impetratis caret, ac pœnis conſtitutionum, & definitionum inhabilitatis, & ſuſpenſionis ſubiicitur, prout conceſſit Clemens VII.* In Iubileis autem, vt dixi, quæ pro vno tantùm actu conceduntur, faciliùs poteſt admitti illa extenſio, ſed in eis neceſſarium iudico, vt aliquibus ſpecialibus verbis ſufficienter oſtendatur illam fuiſſe intentiouem concedentis.

IX.
Ad argum. in num. 2.

Ad fundamentũ ergo contrariæ opinionis, conceſsis omnibus, quæ in ea præmittuntur, negamus Pontificem, talem licentiam religioſis concedere, ideoq; ſiue accipiant Bullam de licentia Prælati, ſiue abſque illa, non poſſunt vti illa facultate Bullæ; non quia Prælatus tollat illã, ſed quia Pontifex non dedit. Dices, ergo quamuis Prælatus det facultatẽ non ſolùm accipiendi Bullam, ſed ẽt vtendi omnibus facultatib. eius, non poterit religioſus vti hac facultate, quia non eſt ſibi facta per Põtificem. Reſpondeo primùm, ſi Prælati verba ſint tantùm generalia, idem cenſeo, propter ea, quę dixi de ſpecialitate huius facultatis, quæ multò maior mihi eſſe videtur in perſona religioſa, quàm ſit in perſona ſeculari facultas ab Epiſcopo data confitendi alteri de ſibi reſeruatis: at verò ius declarat ſub facultate Epiſcopi ad abſolutionem de omnibus peccatis non cõprehendi reſeruata: ergo ſimiliter in pręſenti ſub generali licentia fruendi gratijs Bullæ, nõ comprehenditur hæc facultas, quæ vix poteſt prudenter concedi. Deinde, ſi in particulari hoc etiam concedat Prælatus, poterit religioſus illa facultate vti vel quia ipſe Prælatus poteſt per ſe illam concedere, vel certe, quia tunc ceſſat præiudicium tertij, & ideo poſſunt verba Pontificis ad illam perſonam extendi, quia ſe gerit tanquam liber, & ſui iuris. Atque hoc modo excuſari poſsũt religioſi, qui in praxi ſequuntur alteram ſententiam: quia Prælati eorum tacitè conſentiunt, dũ ſciunt, & non reſiſtunt: quod ſi ita eſt, ipſi Prælati videant cur, & quomodo id faciant. Ego verò exiſtimo eos magis fundari in ignorantia, putantes contrariam ſententiam eſſe practicè probabilem: quod ego mihi non exiſtimo.

X.
Videri quoque nouitios non poſſe vti Cruciata.

Solet autem peculiariter dubitari, an idẽ dicendum ſit de nouitijs, quòd nimirum non poſsint vti Bulla quoad hanc facultatem ſine licentia Prælatorum. Videntur n. rationes factæ in eis procedere, non quoad hoc iudicandi ſunt ac ſi eſſent veri religioſi, nam pro tunc ſunt ſub iuriſdictione religionis quoad hoc forum, vt in ſimili dixit Cord. lib. 1. Quæſtionarij, q. 30. ex quo loco poſſunt multa deſumi ad hanc partem confirmandam. Nihilominus probabilius cẽſeo, poſſe nouitios gaudere hoc priuilegio Bullæ, ſiue eam acceperint antequam religionem ingrediantur, ſiue poſtea illam ſumpſerint de licentia Prælatorum, vel abſque illa. Ratio eſt, quia ſi attendantur generalia verba Bullæ, omnes comprehendunt: ſpecialis autem illa ratio, ob quã credimus non comprehendere religioſos quoad hanc facultatem, non ita habet locum in nouitijs: tum quia verè non ſunt religioſi, & ſimpliciter liberi ſunt, vt de ſe, & de actibus ſuis poſsint diſponere, c. *religioſ.* de ſent. excom. c. *non ſolùm*, de Regularib. in 6. cum ſimilibus. tum etiam, quia ex eo, quòd nouitij habent hanc facultatem, non ſequitur morale detrimentum religionis: ergo nullum habemus ſufficiens fundamentum, vt eis hanc gratiam denegemus. Quin potiùs etiam poſt declarationes Pontificum, quòd religioſi non poſsint vti tali facultate ſine licentia ſuorum Prælatorum, probabilius eſt nouitios poſſe nihilominus vti prędicta facultate Bullæ: quia quoad hunc rigorem non comprehenduntur ſub religioſorum nomine, iuxta generalem regulam Doctorum in dict. c. *religioſo*. & Summiſtarum verb. *religio*, & aliorum quos congerit Tiraquel. de vtroque retractu p. 1. §. 1. gloſ. 8. n. 28. & ſequentibus, quæ hîc maximè locum habet, cùm non militet in præſenti eadem ratio in nouitio, quæ in vero religioſo quoad ſubiectionem, & dependentiam à ſuis Prælatis. Et hanc ſententiam tenent frequentiùs moderni Doctores, & alij, quos referemus in puncto ſequenti.

An per priuilegium vnius religionis poſſit abſolui pœnitens alterius religionis.

Aliud membrum ſuprà propoſitum in fine n. 1. erat, an ex parte confeſſorum ſit in aliquibus iuriſdictio, ſeu poteſtas per priuilegium aliquod conceſſa, ratione cuius poſsint religioſi eis cõfiteri ſine ſuorum Superiorũ facultate. In quo ſolùm eſt dubium de iuriſdictione delegata à Papa, ſeu per priuilegium Sedis Apoſtolicæ: inferior n. ſufficere non poteſt eo, quòd religioſi ſint exempti (de his enim loquimur) à iuriſdictione omnium aliorum Prælatorum extra ſuam religionem, non minùs in foro pœnitentiæ, quàm in exteriori: igitur neq; ab ipſis Prælatis externis abſolui poſſunt: multò ergo minùs à delegatis eorum. De habentibus autem iuriſdictionem delegatam per Pontificia indulta, eſt nonnulla ratio dubitandi: quia religioſi non ſunt exempti à iuriſdictione Pontificis; ſed Pontifex cõcedit mihi, v. g. iuriſdictionem, vt poſsim audire confeſsiones ſibi ſubditorum: ergo poſſum audire confeſsiones quorumcunque religioſorum; ergo & ipſi poterunt mihi confiteri ſine facultate ſuorum Prælatorum, vel etiam contra prohibitionem illorum, quia non videntur poſſe id prohibere: ſicut non poteſt Parochus prohibere ſubdito ſuo, ne religioſo priuilegiato, & approbato confiteatur. XI.

De priuilegio tantùm Papali dubium eſſe poteſt.

Nihilominus dicendum eſt, vnumquemq; religioſum debere in hoc ſeruare ſuum inſtitutum, q; maximè in hac parte ſemper erit munitum Sedis Apoſtolicæ approbatione, & cõfirmatione. Si ergo Prælati alicuius religionis iuxta ſuam regulam nõ prohibent ſubditos ſuos confiteri cuicunq; habenti aliàs iuriſdictionem ſufficientem in illo foro, poterunt tales religioſi abſolui nõ tantùm à ſuis Prælatis, ſed etiam à quibuſcumq; religioſis priuilegiatis ad tale munus. Quia confeſſores ipſi de ſe poteſtatẽ habent ad quaſcunq; confeſsiones audiendas, ſi aliàs ex parte pœnitentium non ſit impedimentum; ſed in huiuſmodi religioſis non eſt impedimẽtum, quia ſecluſa ꝓhibitione ſui inſtituti, aut Prælatorum, nullum eſt: ergo. Solùm in hoc põt aduerti; cõtingere poſſe, vt in aliqua religione ſint aliqui caſus peculiariter reſeruati, quamuis aliàs non ſint ꝓhibiti confiteri dicto modo, & tunc licèt confeſſio de alijs peccatis fieri poſsit dictis confeſſoribus, quoad reſeruata verò ſeruanda erit regula ſtatim tradenda de cæteris religioſis, quib. ſpecialiter prohibitum eſt confiteri alicui ſine licentia ſui Pręlati. Quia Prælati talis religionis tunc non dant facultatẽ ſupra peccata ſibi reſeruata: tum quia nec iuriſdictionem, ſeu facultatem tribuunt, vt ſupponimus, ſed tantùm nõ prohibent: tum etiam, quia licèt darent facultatem confitendi cui vellent, non intelligerẽtur comprehendere caſus reſeruatos ſub illa generali cõceſsione, iuxta c. 2. de pœni. & remiſſ. in 6. Neq; etiam poteſtas, quam confeſſores aliunde habent, extenditur ad hos caſus reſeruatos, propter ea, quæ ſtatim dicemus. Exiſtimo autẽ paucas eſſe, vel nullas religiones, in quib. tantam habeant religioſi libertatem, ſed in omnibus obſeruatur, vt religioſi nemini poſsint confiteri, niſi vel proprio XII.

Præla-

Prælato, vel de licentia eius, ſeu confeſſori ab ipſo deſignato.

XIII. Sic ergo dicendum eſt, huiuſmodi religioſos non poſſe confiteri alijs religioſis, vel ſacerdotibus, etiam his, qui aliàs habent iuriſdictionem delegatam à Papa, vt confeſsiones generaliter audiant. ita ſentiunt Doctores omnes, quos ſtatim referam. Aliqui conantur hoc fundare in ſola poteſtate ordinaria Prælatorum religionis: nam qui poteſt ligare, poteſt abſoluere, c. *ſi inferior.* 21. d. & c. *ſi Petrus.* 24. q. 1. quod principium maximè verum habet in habente ordinariam poteſtatem; ſed Prælatis religionum data eſt poteſtas abſoluendi ſuos religioſos: ergo poſſunt etiam eos ita ligare, vt ab alijs abſolui non poſsint. Et confirmatur, nam ob hanc rationem poſſunt caſus ſibi reſeruare. Confirmatur ſecundò: nam Prælatis religionum commiſſa eſt propria cura ſpiritualis ſuorum religioſorum, & ideo illis data eſt plena iuriſdictio ordinaria in hoc foro: ergo eo ipſo eſt eis conceſſum, vt ſine eorum facultate non poſsint alijs confiteri.

XIV. Hæ verò rationes, & ſimiles, licèt probent reſpectu inferiorum Prælatorum, aut confeſſorum habentium ab eis delegatam iuriſdictionem, non tamen reſpectu confeſſorum habentium iuriſdictionem à Papa. Nam illud principium; Qui poteſt abſoluere, poteſt & ligare (præter alias fallentias, vel interpretationes, quas recipit) ad ſummum procedit reſpectu inferioris, vel æqualis iudicis, non verò reſpectu ſuperioris: nam inferior non poteſt ita ligare ſubditum, quin à ſuperiore Prælato poſsit abſolui. Eadem autem ratio eſt de Superiore ac de delegato eius, quia cenſetur eſſe vna iuriſdictio. Quãuis ergo Prælatus religionis poſsit ligare ſubditum, ne ab alio poſsit abſolui, non tamen poteſt in ea ligatione comprehendere Pontificem, vel habentem poteſtatem ab illo: hîc autem agimus de confeſſoribus habentibus à Pontifice poteſtatem. Vnde ad primam confirmationem eodem modo reſponderi poteſt, licèt Prælatus religionis poſsit reſeruare caſus reſpectu inferiorum, vel ęqualium, non tamen reſpectu Papæ. Et patet, quia etiam Epiſcopi poſſunt reſeruare caſus, & tamen religioſi aliqui per indulta Pontificia poſsint ab illis abſoluere: ergo eadem ratione poterũt abſoluere à peccatis reſeruatis à religionum Prælatis. Vnde etiam non videtur vrgere 2. confirmatio, quia, quanuis oues alicui, vt proprio Paſtori committantur, ſemper manet integrum ius ſupremi Paſtoris, vt per ſe, vel per alium poſsit in eas influere.

XV. Oportet ergo oſtendere, non eſſe voluntatem ipſiuſmet Pontificis delegare cuiquã ſuam iuriſdictionem reſpectu aliorum regularium, repugnantibus, vel non conſentientibus Prælatis illorum: hic enim eſt punctus difficultatis. nam reuera, ſi Papa voluiſſet aliter illam iuriſdictionem concedere, potuiſſet, & factum teneret, vt probant tam ratio dubitandi in principio poſita, quàm obiectiones factæ contra ſuperius fundamentum. Illud autem aſſumptum probatur ex priuilegio Innocentij IV. conceſſo Ordini Prædicatorum, ſcilicet, vt fratres habentes facultatem, vt confeſsiones generaliter audiant, non poſsint talium religioſorum confeſſiones audire, niſi pœnitentes à ſuis Prælatis licentiam habeant. Quo priuilegio gaudent per viam communicationis aliæ religiones, quæ illam habent. Refertur autem illud priuilegium in Supplement. Minor. & in lib. Monument. Ordin. & in Cõpendio Societatis, verbo *Confeſſarius.* §. 5. Idem refertur conceſſum Minoribus, & Carmelitis, vt refert Emmanuel Rodr. tom. 1. quæſt. 62. art. 4. quanuis ſolùm videatur intelligere prohibitionem illam quoad alios Prȩlatos, vel confeſſores ab eis approbatos, & iuriſdictionem habentes: tamen propter hoc ſolùm non erat neceſſaria ſpecialis prohibitio: quia illud ex vi exemptionis, & iuriſdictionis horum Prælatorum prohibitum erat, vt probat primum fundamentum adductum in num. 13. ergo vniuerſaliùs intelligenda eſt illa prohibitio de quibuſcunque confeſſoribus. Idem conceſſum eſſe ab Innocentio VIII. & Iulio II. Ordini Eremitarum S. Auguſtini, refertur in Compendio Mendicantium verb. *Confeſſio.* & *Confeſſor.* §. 6. & 7. & Clemens VII. ac Gregorius XI. idem conceſſerunt Ordini Ciſtercienſium, vt habetur in eius Compendio verb. *Confeſſor.* §. 3. vbi etiam dicitur, ab antiquo fuiſſe illi Ordini indultum, vt vnuſquiſque Monachus confiteri debeat ſuo Prælato, vel alijs de eius licentia, aut deſignato confeſſori Conuentuali. Quæ conceſsio intelligi debet excluſiuè, ſcilicet vt alteri confiteri non poſsit, quantumcunque ipſe confeſſor aliunde habeat iuriſdictionem ad confeſsiones audiendas. Idem enim Pontifex, qui talem iuriſdictionem cõceſsit, poteſt alia via limitationem hanc adhibere, ſcilicet, vt reſpectu regularium nemo vti poſsit tali iuriſdictione, niſi pœnitens à ſuo Prælato facultatem habeat. Denique limitationem illam expreſsè poſuit Benedictus XI. in Extrauag. *Inter cunctas.* de Priuilegijs dicens, *Non religioſis, qui ſecundum ſtatuta ſuorum Ordinum proprijs Prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis prohibentur.* Atque ita eſt etiam conſuetudine receptum in omnibus religionibus benè ordinatis. Quæ conſuetudo ſufficiens eſſe ſolet ad ſuo modo dandam, vel tollendam iuriſdictionem in hoc foro. Vnde nec moniales etiam confiteri poſſunt quibuſcunque regularibus confeſſoribus, niſi de licentia ſuorum Prælatorum. Et ideo Congregatio Cardinalium circa c. 10. de Regularibus ſeſſ. 25. Concilij Tridentini declarauit, etiam extraordinarios confeſſores, qui aliquoties in anno dandi ſunt monialibus, à Prælatis illarum eſſe approbandos, ita vt ſi monaſteria ſint ſubiecta regularibus, Epiſcopi approbatio non ſufficiat, niſi in aliquo extraordinario caſu, quem infra in ſpeciali capite de monialibus fortaſſe attingemus.

Tandem ex his omnibus probabiliter coniectare poſſumus, à principio non fuiſſe mentem Pontificum concedentium religioſis iuriſdictionem ad confeſsiones audiendas, illis concedere facultatem audiendi confeſsiones regularium inuitis eorum Prælatis: nam quæ à Deo, & eius Vicario ſunt, ordinata ſunt: cùm ergo Prælatus religionis ab ipſo Pontifice habeat ius prohibendi ſubdito, ne extraneis confiteatur, inordinatum eſſet, vt alij nihilominus haberent iuriſdictionem ab eodem Pontifice ad tales confeſsiones audiendas. Dices, eadem ratione dicetur eſſe inordinatum, quòd habeant iuriſdictionem audiendi confeſsiones ſecularium inuitis Parochis, vel Epiſcopis. Reſpondeo, non eſſe ſimilem rationem, quia non eſt tanta dependentia voluntatis hominis ſecularis à ſuo Epiſcopo, vel Parocho, quanta eſſe debet voluntatis religioſi à ſuo Prælato: nec etiam eſt tam neceſſaria ſubordinatio inferioris ad ſuperiorem, nec tam intima cognitio, quam ſuperior debet habere de inferiore: & ideo in ſtatu religioſo multum inuertitur debitus ordo per huiuſmodi libertatẽ ſubditorum; quod non ita fit in ſtatu ſeculari. Propter hoc ergo ſatis veriſimile eſt, Pontifices nunquam intendiſſe dare hanc iuriſdictionem cum detrimento religioſi ordinis ac diſciplinæ: & ad hoc confirmandum iuuant, quæ ſuprà in ſimili puncto diximus, & per hæc ſatis reſponſum eſt rationi dubitandi in contrarium. XVI.

* * *

CAPVT XVII.

An ſaltem pro religioſis peregrinis, ac nouitiis abſoluendis detur in aliis dicta poteſtas.

I. *Reſponſio generalis.* PEculiare autem hîc dubium circa hoc occurrit de religioſis peregrinãtibus, cui poſsint, aut debeant confiteri de non reſeruatis;(nam de reſeruatis in c.19.n.2. dicemus.) In quo iuxta regulas iuris communis dicendum eſt, debere confiteri ei, qui in loco, in quo inueniuntur, iuriſdictionem habet ordinariam, vel delegatam, vt ex propria materia de Pœnitentia conſtat. Quia verò religioſi etiam in hoc regi ſolent ſpeciali iure, illud vnuſquiſque ſeruare debet, quod ad ſe pertinet, & generalis regula erit, vt vnuſquiſque ſequatur directionem ſui Prælati, vel ſuæ regulæ, iuxta dicta in proximo capite. Certum eſt enim, religioſo peregrinanti nec debere, nec poſſe denegari facultatem, vt alicui confiteri poſsit, quia hæc neceſſaria eſt, conſiderata hominis fragilitate,&,ſecluſa præciſa neceſsitate,ad maiorem perfectionem etiam confert.

II. *Deciditur vnus caſus circa peregrinos.* Deinde, diſtinguere poſſumus veluti tres caſus, Primus eſt, quãdo religioſus peregrinus ſecum defert ſocium eiuſdem religionis, ſacerdotem,& ſufficientem ad confeſsiones audiendas:& tunc communis obſeruantia eſſe ſolet, vt religioſus peregrinans debeat ſocio confiteri,& non alteri, quia hæc ſolet eſſe voluntas Prælatorum,quæ licèt aliquãdo non ſit expreſſa, ſufficit tacita, & incluſa in ipſa licentia ſic peregrinandi,quam recta ratio,& cõmunis conſuetudo ſatis indicãt. *Deciditur alter caſus.* Secundus caſus eſt,vt religioſus peregrinus ſit hoſpes in alia domo, vel monaſterio eiuſdem religionis: & tũc regula eſt,vt cõfiteri debeat vel Prælato ipſius domus, vel alteri de licentia eius,vel confeſſori conuentuali, qui eſt quaſi Ordinarius illius loci; non tamen poterunt confiteri alijs religioſis eiuſdẽ domus, ſi ad audiẽdas confeſsiones ſuorum religioſorũ à Prælatis expoſiti non ſint. *Ratio deciſionis.* Ratio eſt,quia illi non habent iuriſdictionẽ ad audiendas confeſsiones religioſorũ:ergo nec circa hoſpitẽ habent. Prælatus verò,velOrdinarius habẽt iuriſdictionẽ, cui iure hoſpitij ſubdi põt peregrinus pro eo tẽpore, quo ibi moratur.

III. *Euaſio.* Dices,rationem hanc procedere cõſiderando iuriſdictionem, vt manãtem à Prælato illius domus, vel per ſe illi conuenientẽ: ſecus verò intelligi poſſe de iuriſdictione manante à Prælato ipſiuſmet peregrini,qui dedit illi facultatem eligendi confeſſorem,vt de clerico ſeculari ſtatim dicemus.Ergo per illam poterit eligere quemcunque religioſum illius domus. Reſpondent aliqui, non poſſe, quia alij religioſi illius domus non ſunt approbati à Prælato religionis ad audiẽdas confeſsiones religioſorum: religioſi autem quãuis poſsint eligere ſacerdotem non approbatum ab Epiſcopo, iuxta Concil.Trid. non tamen poſſunt eligere iuxta antiquũ ius(quod Tridentinum in hac parte non mutauit,)niſi ſacerdotem approbatum à ſuis Prẽlatis.Sed hoc non ſatisfacit:nam vel approbationem intelligunt collationem iuriſdictionis, & ſic eſt verum, quod aſſumitur,tamen in eo,quod ſubſumitur,petitur principium:nam hoc eſt,quod contendimus,ſc. quemlibet religioſum electũ à pœnitente, eo ipſo eſſe approbatum ab ipſius Prælato,per facultatem,quam illi fecit eligendi confeſſorem; ſicut de ſeculari clerico ſtatim dicemus. Si autem per approbationem intelligatur iudicium præuium; ſeu declaratio authentica de ſufficientia ad audiendas confeſsiones, qualem nunc requirit Conc.Trid. ab Epiſcopo datum ad audiendas cõfeſsiones ſecularium; ſic falſum eſt aſſumptum,quia nec antiquo iure fundatũ eſt,nec conſuetudine conſtat,vt ex ſequenti caſu euidentiùs conſtabit. Item illo modo non ſatisfit difficultati;nam poſsũt eſſe in illa domo multi, qui ſæpiùs fuerunt confeſſores fratrũ,& tunc non ſint, qui, quantum ad approbationem, quæ excogitari poteſt,ſecluſa iuriſdictione, meritò cenſeri debent approbati, & tamen non licet hoſpiti eis confiteri. Dico ergo,rationem huius eſſe, quia in eo caſu non poteſt manare iuriſdictio à Prẽlato pœnitentis.Nã facultas,quæ illi datur ad eligendum confeſſorem, ſolùm eſt pro caſibus neceſsitatis,quando deeſt ordinarius confeſſor eiuſdem religionis; tunc autem iure hoſpitij ille habet ſufficientẽ ordinarium confeſſorem eiuſdem religionis, etiam applicãdo cum proportione ius commune: ergo tunc ceſſat facultas eligendi confeſſorem, & conſequenter deeſt omnis iuriſdictio,quæ manare poteſt à Prælato pœnitentis.Vnde ſi Prẽlatus conceſsiſſet expreſſam facultatẽ eligendi quemcunq; ſacerdotem,ẽt in monaſterijs eiuſdem religionis, tunc ſine dubio poſſet cuicunq; confiteri, niſi ſtatuta religionis ita repugnarent,vt illam facultatem irritam redderent.Regulariter aũt Superiores talem facultatẽ non concedunt, vel quia per regulam prohibẽtur, vel certe quia per ſe eſt irrationabilis,&contra debitũ ordinem ſine vlla neceſsitate.Quapropter eo ipſo quòd talis facultas non eſt expreſſa,cenſetur non conceſſa, nec comprehenſa ſub generali facultate, quæ & neceſsitatẽ reſpicit,& debitum ordinẽ religioſum.

Addendũ verò occurrit circa hunc,&præcedentem caſum, ſi ambo ſimul concurrant, liberũ eſſe religioſo alterutro ex iilis modis confiteri: i.e.ſi religioſus habens ſociũ ſacerdotẽ in aliquo monaſterio ſuæ religionis hoſpes ſit, poſſe vel ſocio ſuo, vel Ordinario ipſius monaſterij confiteri. Ita n. quantũ intelligere poſſum,habet cõſuetudo.Et ratio eſſe poteſt, quia in vtroq; illorum eſt ſufficiẽs titulus iuriſdictionis, & per ſe non repugnat habere duos cõfeſſarios idoneos;neq; ibi interuenit voluntas ꝓprij Prælati, quæ vnum illorum acceptet, & alterũ excludat,nulla n. eſt ratio ſufficiens ad præſumendam illam, cùm vterq; illorum modorum ſit per ſe ſatis ordinatus,&conſentaneꝰ religioni.Secus verò eſſet, ſi vel Superior aliud ordinaſſet, aut declaraſſet,ꝙ ſine dubio facere põt,vel per ſpecialem regulam, aut conſuetudinẽ religionum aliquid ẽt definitũ eſſet, nam illud ſemper obſeruare neceſſe eſt. IV. *Quid quando concurrunt ambo præcedentes caſus.*

Tertius caſus eſt, quando religioſus diuertit ad loca extra monaſteria ſuæ religionis:& tunc,ſecluſis particularibus voluntatibus, ſeu inſtructionibus Prælatorum, quæ non cadunt ſub ſcientiam, niſi quoad hoc ſolum, quòd ſeruandæ ſunt, quando non fuerint planè iniuſtæ: his,inquam, ſecluſis, generalis regula eſt, tunc poſſe confiteri cuicunque ſacerdoti ſeculari,vel regulari: quia non debet priuari ſubſidio confeſsionis. Atq; ita docent omnes; dubitant tamen, an ad hoc ſit neceſſaria expreſſa licentia Prælati,vel ſufficiat tacitè incluſa in licentia peregrinandi. Reſpondetur tamen, quamcunq; ſufficere, vt aliàs in materia de Pœnit. generaliter diximus de huiuſmodi peregrinis:non enim debẽt eſſe peioris conditionis religioſi peregrinãtes quoad hanc facultatem.Prẽterea,quia talis facultas ſecundùm rectam rationem debita eſt,&quaſi neceſſitate morali annexa peregrinationi: ergo conceſſo antecedente, virtute eſt conceſsũ conſequens. Deinde, cõmunis conſuetudo ſatis in hoc interpretatur volũtatem Prælatorum. Eò vel maximè,quòd vix poteſt fieri, quin in regulis, vel conſtitutionib. vniuſcuiuſq; religionis hoc ſatis declaratũ ſit. Imo ẽt ſunt aliqua priuilegia Pontificia, concedẽtia religioſis, *Vt dum itinerantur, vel fuerint extra conuentus ſuos duntaxat, valeant confiteri quibuſcunque ſacerdotibus regularibus,vel ſecularibus.* ita conceſsit Sixtus IV. Minoribus,vt refertur in li.Monumenta Ordinum,& Innoc.VIII.Ciſtercienſibus,vt in eorum Cõpendio refertur. In quo indulto notari poſſunt illa verba, V. *Deciditur 3. caſus.*

Vel

Vel fuerint extra conuentus ſuos. nam ſi intelligatur abſolutè de omnibus conuentibus ſui Ordinis, cõfirmant optimè quæ diximus in ſuperiori puncto n.2. eſtque expoſitio ſatis pia, & probabilis; ſed non cogens, quia poſſunt illa verba exponi reſpectiuè de conuentibus ſuis, id eſt, propriis, in quibus habitāt, vnuſquiſque ſcilicet in ſuo.

VI. Interrogari vlteriùs poteſt, quem ſacerdotē debeat tūc religioſus eligere, an habentem aliàs iuriſdictionem, an approbatum ab Epiſcopo, an regularem, ſi poſsit. Reſpondetur ad primum, non eſt neceſſarium vt ſacerdos eligendus aliàs iuriſdictionē habeat, quia nō debet religioſum abſoluere per iuriſdictionem Epiſcopi, vel Parochi, ſed per iuriſdictionem, quam recipit à prælato regulari, media facultate eligēdi ipſum: quod ſatis patet ex dictis. Vnde in hoc eſt notanda differentia inter peregrinum ſecularem, & religioſum: quia ſecularis abſoluitur in aliena diœceſi more incolarum illius loci, in quo verſatur, vt alibi diximus in materia de Pœnitent. Religioſus autem, etiam peregrinus, ſemper abſoluitur iure religioſorum, atque adeò per iuriſdictionem manantem à ſuis prælatis. Et ratio fortaſſe eſt, quia religioſus, licèt peregrinetur, nunquam vagatur extra ſuam diœceſim, quia religio non clauditur certis terminis localibus alicuius diœceſis: vnde religioſus ſemper retinet actualem ſubiectionem perfectam ad prælatum ſuum, vt per illius iuriſdictionem in vtroque foro gubernetur quantū fieri poſsit.

Quæſtiuncula 3. circa proximum tertium caſum.

VII. Ad ſecundam interrogationem reſpondetur nō eſſe neceſſarium religioſum eligere ſacerdotem approbatum ab Epiſcopo, niſi à prælato ſuo in facultate ſibi conceſſa id fuerit ſpecialiter præſcriptum. Ratio prioris partis eſt, quia illa approbatio nec ex natura rei, nec ex iure antiquo eſt neceſſaria, ſed ſolùm ex nouo iure Concilij Tridentini; Concilium autem ſolùm voluit illam approbationem eſſe neceſſariam ad confeſsiones ſecularium audiendas, vt ex contextu conſtat, & alibi ex profeſſo tractatū eſt. Ratio verò alterius partis eſt, quia prælatus poteſt facultatem concedere limitatam ad certum genus perſonarum; ergo poteſt etiam limitare illa conditione adiecta. Veruntamen, niſi illam apertè exprimat, non eſt præſumenda: quia non eſt veriſimile voluiſſe prælatum imponere onus, quod Concilium non poſuit, ſi enim voluiſſet, expreſsiſſet, hęc enim regula in oneribus maximè imponendis ſeruanda eſt: præſertim cùm reſpectu regularium non ſit tam neceſſaria hæc conditio, tum quia frequentius confitentur, tum etiam, quia cautius viuunt; & ita faciliùs poſſunt idoneum confeſſorem eligere, etiamſi illo ſolenni ritu approbatus non ſit.

VIII. Ad tertiam interrogationem eodem modo reſpondendum eſt, per ſe loquendo liberam eſſe electionem ſecularis, vel regularis ſacerdotis, niſi prælatus expreſsè adhibeat limitationem aliquam, tūc enim illi ſtandum eſt, alioqui non eſt cur præſumatur. Solùm poſſet quis dubitare, quando contingit in eodem loco concurrere religioſum eiuſdem ordinis, tunc enim videtur valde probabilis præſumptio voluntatis prę lati, vt ſubditus extraneo ſacerdoti, ſiue ſeculari, ſiue regulari non confiteatur, cùm poſsit habere ſuæ religionis confeſſorem. Et ſanè ita eſt conſulendum, quia per ſe eſt magis ordinatum, magiſque commendat vnitatem, & fidelitatem erga religionem. Nihilominus, vbi non fuerit vel in regula præſcriptum, vel à Superiore ordinatum, non cenſeo eſſe neceſſarium, quia omnis hæc limitatio eſt oneroſa, & ſcrupuloſa, & ideo niſi de illa expreſsè conſtiterit, non eſt imponenda.

IX. Tandem quæri hîc poſſet, an hæc facultas peregrinantium regularium ſe extendat ad obtinendā abſolutionem à caſibus in ſua religione reſeruatis. Sed de his caſibus dicemus in cap.19. nunc enim tātùm de ordinaria confeſsione ſimpliciter loquuti ſumus. Obſeruandum verò eſt, in multis religionibus præſcriptum eſſe, vt qui iter egit, cùm primùm ad monaſterium redit, integrè confiteatur omnia, quę geſsit ab vltima confeſsione in monaſterio ante diſceſſum facta. Et quidem D. Baſilius in regula 44. ex fuſioribus, monet, vt prælato omnia manifeſtentur: ſed ibi non agit de ſacramentali confeſſione: tamen illud ſtatutum habent Carthuſiani, vt ferunt; & idem habet Ordo S. Hieronymi in ſuis Conſtitutionibus, cap. 20. Et in Societate vniuerſalior regula traditur, vt *qui alij, quàm ſuo confeſſario deſignato confiteretur* (vtique ex iuſta cauſa, qualis eſt abſentia) *debeat poſtmodum quantum recordari poterit eidem confeſſario ſuo totam ſuam conſcientiam aperire, vt nihil ignorando, quod ad eam pertineat, melius in Domino poſſit eundem iuuare.* habetur 3. p. Conſtitut. cap. 1. lit. Q. & in Summario Conſtitutionum, §. 9. Vbi autem ſimilis conſtitutio, vel conſuetudo ſeruatur, videri poteſt facultatem religioſo conceſſam, vt tempore abſentiæ, vel peregrinationis confeſſorem eligat, non eſſe abſolutam, ſed ſub onere iterum eadem confitendi proprio prælato, vel confeſſori: niſi enim hæc conditio fuiſſet in facultate appoſita, non poſſet poſtea obligari religioſus ad confeſsionem iterandam, quia hæc non eſt materia præcepti.

Peregrinantes religioſos alicubi teneri aperire ſuam conſcientiam cū redeunt.

X. Veruntamen, ſecluſis peccatis reſeruatis, de quibus poſtea, non cenſeo eſſe ita explicanda huiuſmodi ſtatuta, tum quia illa non ſolùm loquuntur de materia peccati mortalis, ſed etiam de venialibus, quando talis eſt, vt ad maiorem perfectionem pertineat illam expreſsè confiteri: tum præterea, quia etiam in materia mortali non ſolùm comprehendunt externa peccata, ſed etiam interna per ſolam cogitationem, & conſenſum: durum eſt autem dicere, facultatem confitendi peccata merè interna dari ſub illo onere; quia illa eſſet quædam eorum reſeruatio, quæ in vſu non eſt. Vnde etiam confirmatur, quia per illa ſtatuta non reſeruantur omnia peccata, quæ religioſus committit dum iter agit: ergo facultas ad confitenda illa non datur ſub hoc onere, quia illo modo dari non ſolet, niſi pro peccatis reſeruatis. Eſt ergo facultas abſoluta, & ita ex vi confeſsionis nulla obligatio remanet. Nihilominus tamē illa ſtatuta ſancta, & perfecta ſunt, tum quia, licet iteratio confeſsionis in qua fuerunt peccata abſolutè remiſſa, non cadat ſub præceptum, cadere tamen poteſt ſub regulam perfectionis, quando illa iteratio ſpecialem habet rationem vtilitatis: tum etiam, quia eſtò præceptum illud, nulla ſuppoſitione facta, imponi non poſsit; tamen voluntariè, media profeſsione, & voto, obligare poſſe, vt graues Doctores docuerunt, Maior in 4. d. 17. quæſt. 6. Gerſon in Regulis moralibus, tit. de Pœnitentia, tom. 2. Alphab. 25. lit. F. Adrianus in 4. quæſt. 5. de Confeſsione, Medina Cod. de Confeſsioœ, q. de facultate, & fructu reiterandi confeſsionem, Nauar. in cap. *placuit.* de pœnit. d. 6. numer. 118. Dico tamen, ſimilia inſtituta non inducere ſpecialem obligationem in conſcientia, ſed ſolū ſimplicis regulæ, vbi aliud expreſsè non declaratur: quia illa obligatio, quæ manet, non naſcitur ex modo poteſtatis conceſſæ ad abſoluendum, ſeu ex virtute clauium in foro ſacramentali, vt ex dictis patet: ſed naſcitur præcisè ex voto. Et hæc de peregrinis religioſis.

Talis obligatio non eſt ex reſeruatione, ſed ob maiorem perfectionē.

Quid dicendum circa nouitios.

Iam quoad nouitios dubitari etiam poteſt, an confiteri poſsint ſine licentia prælati ſacerdoti aliàs XI.

habēti iuriſdictionem. In quo tres poſſunt eſſe ſententiæ. Prima, ſine diſtinctione docens, non poſſe novitium tali ſacerdoti confiteri. tenet Corduba libro primo quæſtione 30. citatur Gerſon Alphabeto 34. littera P. ſed ibi ſolùm ait, Abbatem poſſe abſoluere nouitios ſicut profeſſos. Hinc verò ſumitur ratio huius opinionis, quia nouitij pro eo tempore ſunt commiſſi iuriſdictioni religionis. Sed hæc ratio, vt ſuprà cap. 16. num. 14. dixi, non conuincit, niſi addatur excluſio ab alia iuriſdictione, quæ ex vi illius principij non neceſſariò ſequitur. Et ideo eſt ſecunda opinio ſatis probabilis, quę indiſtinctè ait, poſſe nouitium confiteri cuicunque Sacerdoti habenti iuriſdictionem, vel ab Epiſcopo ipſius nouitij, vel à Papa, per priuilegia, v.g. religionū. ita ſimpliciter tenent nonnulli moderni, Henriquez li. 6. de Pœnit. cap. 16. §. 3. lit. X. & lib. 7. de Indulgentiis, cap. 22. §. 7. lit. I. & V. qui citat pro hac ſententia Angelum verbo *Nouitius.* §. 18. & Armillā ibidem, Syluestrum *Religio.* 5. §. 6. qui ſolùm dicunt nouitium non teneri ad præcepta regulæ: vnde videtur inferre, non obligari ad confitendum prælato, vel ordinariis confeſſoribus religionis, & cōſequenter poſſe confiteri aliis quibuſcunque habentibus iuriſdictionem. Quæ illatio non videtur neceſſaria, quia, ſecluſa obligatione præcepti, poteſt nouitius eſſe exemptus à iuriſdictione extranea religionum, & ideo ex defectu iuriſdictionis non poſſe aliis confiteri. Soto verò, qui etiam citatur lib. 7. de Iuſtit. quæſt. 2. art. 1. in fine tertij argumenti, verſic. *Ex hac.* ſolùm agit de differentia inter votum religionis, vel votum perſeuerandi in religione; quod nihil ad rem præſentem facit. Fundamentum autem, quod pro hac opinione afferri poteſt, ſtatim examinabimus.

1 Sententia inſufficiēter fundata.

2. Sententia probabilis.

XII. Tertia opinio diſtinctione vtitur, de confeſſoribus priuilegiatis, habentibus iuriſdictionem à Papa, & de Ordinariis paſtoribus, & delegatis ab illis, vt ſunt Epiſcopus, Parochus, & aliquis adiutor eius. Primò ergo dicimus, nouitiū vnius religionis poſſe liberè confiteri cuicunque confeſſori priuilegiato, habenti iuriſdictionem à Papa. Probatur ex dictis cap. præced. num. 10. de vſu priuilegiorum ab ipſo Papa conceſſorum ex parte pœnitentium: nam ſicut talia priuilegia generaliter conceduntur omnibus fidelibus, ita per priuilegia confeſſorum datur illis iuriſdictio ad audiendas confeſſiones omnium fidelium: ergo ſicut in prioribus priuilegiis comprehenduntur nouitij ſub fidelibus, & non ſub exceptione religioſorum; ita etiam in poſterioribus priuilegiis comprehenduntur ſub eadem appellatione fidelium, & exceptio, quæ fit de religioſis non habentibus facultatem prælatorum, non complectitur nouitios, quia reuera religioſi non ſunt. Atq; ita omnia priuilegia, quæ in hoc pacto excipiunt confeſſiones religioſorum, & ratio, quæ ſuadet exceptionem illam fuiſſe neceſſariam, non extenduntur ad nouitios, quia quoad illos eſt materia odioſa, & ſub proprietate verborum non comprehenduntur, neque habent ſubſtantiale fundamentum talis exceptionis. Quæ ratio apud me cōuincit, ſuppoſita reſolutione illius prioris puncti.

3. Sententia & eluti media per duo pronūtiata. 1. Pronunciatum.

XIII. Vnum tamen aduerto, iuriſdictionem hanc, quæ per hęc priuilegia datur, regulariter non deſcendere ad ſingulos religioſos, niſi media conceſſione, & voluntate ſuorum prælatorum. Vnde fit, ſi pręlatus religionis expreſsè ſuis ſubditis prohibeat nouitiorum ſuorum confeſſiones audire, nō poterunt nouitij illis confiteri, non quia ipſi nouitij ex parte ſua impediti ſint, ſed quia ipſi religioſi iuriſdictionem non habent, nam Superior poteſt illam coarctare, & communicare prout voluerit: ſicut etiam non habent iuriſdictionem ad audiendas confeſſiones religioſorum eiuſdem domus, quia illis non communicatur à prælatis ſuis: vel ſicut etiā poteſt prælatus approbare ſubditum, & dare iuriſdictionem ad audiendas confeſſiones virorum, & non fœminarum; ſic etiam poteſt approbare ad audiendas confeſſiones ſecularium, & non regularium, etiam nouitiorum. Quando autem prælatus abſolutè, & directè prohibet nouitiorum confeſſiones audire, ſine dubio intendit vetare quantum poteſt, & cōſequenter iuriſdictionem auferre, iuxta communiorem doctrinam Canoniſtarum in materia de Legibus tractatam. Quocirca, ſi tota religio (vt in Societate fit, ſicut in tract. 10. lib. 9. cap. 2. n. 2. trademus) per influxum Generalis iuriſdictionem accipiat, ipſe poteſt omnibus, & ſingulis ſacerdotibus totius religionis efficaciter prohibere, ne cōfeſſiones nouitiorum totius religionis audiant, nec eos abſoluere valeant: idemque cum proportione Prouinciales in ſuis prouinciis, & Conuentuales prælati in ſuis domibus: nam hæc iuriſdictio ita cōmunicatur ſubditis, vt ſemper in illius vſu à proximis prælatis pendeant. Imo eodem modo poſſent prælati religionum, ſi vellent, ita limitare iuriſdictionē ſuorum ſubditorum, vt ab ea excluderent non ſolum nouitios propriæ religionis, ſed etiam omniū aliarum, quia delegatio poteſtatis omnem hanc limitationem admittit, vt ratio facta probat: neque in hoc malè facerent, ſed potiùs vnionem & charitatem oſtenderent ac fouerent; & incommodis (ſi quæ ſequi poſſunt ex illa libertate nouitiorum) occurrerent. Quanquam, ſi moraliter res ſpectetur, ſatis illis occurri poſſit per hoc quòd intra eandem religionem non poſſint nouitij confiteri alicui ſine licentia prælati, nam extra illam rarò, aut nunquā id facere poſſunt.

Obſeruatio per quam temperatur hoc pronunciatum.

Secundò dicitur iuxta hāc ſententiam, nouitios non poſſe confiteri, inuito prælato, alicui confeſſori habenti tantum iuriſdictionem Epiſcopalem. Hanc partem ſatis probabiliter ſuadent variæ rationes, quas Corduba ſuprà multiplicat. Præcipuū verò fundamentum eſt, quia nouitius cēſetur mutaſſe domicilium, & territorium, præſertim quoad ea, quæ ſpectant ad Sacramenta neceſſaria, argumento eorum, quæ tradunt Doctores in cap. *omnis vtriuſque ſexus*, & in c. vlt. de Parochiis, & cap. *ad Apoſtolicæ*, de decimis, & Syluester, & alij Sūmiſtæ verb. *Domicilium*, & Tiraquel. de vtroque retractu, part. 1. gloſſ. 8. num. 23. & 24. Sed ad hoc reſponderi poteſt, nouitium mutare quidem aliquo modo domicilium, acquirendo, non tamen amittendo. Acquiſiuit enim domicilium, vel quaſi domicilium in religione, quatenus ad illam tranſtulit animo ibi remanendi, non quidem abſoluto, & immutabili, ſed ſub conditione, quod ſatis eſt ad acquirendum domicilium, ratione cuius ſubſit iuriſdictioni prælati religionis. Inde autem non ſtatim ſequitur quòd amittat omninò prius domicilium, quia non repugnat ſimul habere duo domicilia, & multo minus habere vnum domicilium, & alium quaſi domicilium, etiam in ordine ad confeſſionem, vt conſtat ex materia de pœnitentia. Cùm ergo nouitius non acquirat domicilium omninò firmum, adhuc retinet prius, & conſequenter ſimul cùm ſubiectione ad prælatum religionis retinet ſubiectionem ad Epiſcopum, pręſertim in foro confeſſionis, quod voluntarium eſt. Sed contra hoc eſt, quia fieri non poteſt vt aliquis ſimul, & eodem tēpore habeat duos ordinarios paſtores non ſubordinatos inter ſe in hoc foro, quia repugnat debito ordini, & pareret confuſionem. Vnde, licèt quis poſſit habere plura domicilia, tamē pro eo tempore, in quo in vno habitat, non poteſt adire Parochum alterius domicilij; ſed pro eo tempore paſtori tantùm illius loci, in quo habitat, ſubiectus eſt: ergo nouitius quando in religione habitat, ſoli prælato illius ſubiectus eſt. XIV.

2. Pronunciatum.

Sed

Sed hoc etiam argumentum licèt ſit ſatis probabile, non tamen conuincit, quia illud antecedens non ab omnibus recipitur: Nau. enim tenet oppoſitum, cui ego magis adhæſi in 4. tom. in 3 p. de Sacramento Pœnitentiæ.

XV. Addendum ergo eſt, nouitium ita mutare domicilium, vt omninò fiat extra iuriſdictionem ſecularium paſtorum, & ideo ex vi prioris iuriſdictionis non poſſe illis cõfiteri. Aſſumptum declaratur, quia tota religio eſt exempta à iuriſdictione Epiſcopi in vtroque foro, in hac autem exemptione religio accipienda eſt non vt ex profeſsis tantùm conſtat, ſed etiam vt nouitios complectitur: vt exempli gratia, Societas Ieſu, (vt in eius Conſtitutionibus adnotatur p. 5. in principio) vno modo accipitur vt complectitur omnes, qui ſub obedientia Præpoſiti Generalis viuunt, etiam nouitios: cùm ergo Pontifices, Paulus III. & Gregorius XIII. illam ſub ſua protectione ſuſcipiunt, & ab Ordinariorum iuriſdictione eximunt, intelligendi ſunt, de illa loqui ſub illa ampliſsima acceptione, vt patet ex illis verbis Pauli III. in ſua Bulla vltima, *Ipſamque Societatem, & vniuerſos illius ſocios, & perſonas, illorumque bona quæcunque ab omni ſuperioritate, iuriſdictione, & correctione quorumcunque Ordinariorũ eximimus*, &c. Vbi particula illa, *Vniuerſos ſocios, & perſonas*, videtur habere emphaſim, & ampliare etiam ad nouitios. Idem ergo erit in aliis religionibus, ſiue quia habent ſimilia indulta, ſiue quia per communicationem hoc etiam gaudere poſſunt, ſiue etiam per regulas iuris communis. Quia beneficiũ Principis ampliſsimè eſt interpretandum, & priuilegia ſunt amplianda, quãtum verba iuxta communem vſum patiuntur: hoc autem eſt priuilegium, & beneficiũ Principis, & verba optimè admittunt hanc ampliationem. Nam religio Minorum in omni proprio vſu dicitur tota illa congregatio, vt ex omnibus membris, etiam nouitiis, conſtat: nam licèt nouitius propriè religioſus non ſit, propriè tamen eſt in illa cõgregatione, quæ illo nomine appelletur.

XVI. *Obiectio cõtra allatum fundam. diluitur.* Dices, hanc extenſionem eſſe ipſis nouitiis oneroſam, & ideo admittendam nõ eſſe. Reſpondeo in primis negando conſequentiam, quia gratia priuilegij magis eſt cõſideranda reſpectu totius religionis, cui immediatè ſit, quàm reſpectu particulariũ: nam ſæpè etiam poteſt eſſe illa exemptio oneroſa multis profeſsis. Secundò reſpondetur negando aſſumptum: quia licèt interdum oneroſa eſſe poſsit ex aliquo accidenti, ſimpliciter tamen eſt fauorabilis. Vnde confirmatur præcipuè hoc fundamentũ, quia nouitius gaudet non ſolùm priuilegio canonis, ſed etiam fori, & propriæ exemptionis religionis quoad alios actus iuriſdictionis: ergo etiam & maiori ratione quoad iuriſdictionem fori pœnitẽtiæ. Quæ ratio ampliùs in ſequentibus comprobabitur. Hæc ergo tertia opinio videtur mihi veriſimilior, & ex dictis ſit ſatis fundamentis aliarũ, quæ ſua probabilitate non carent.

CAPVT XVIII.

Quid circa reſeruationem culparum in Religionibus ſtatuerit Clemens Octauus.

I. *Duplex modus reſeruãdi.* VT de abſolutione religioſorum à culpis, in qua verſamur, dicamus etiam ſpecialiter de reſeruatis, præmittenda eſt explicatio diplomatis, Pontificij circa reſeruationem. Dupliciter verò poſſunt caſus aliqui eſſe reſeruati reſpectu religioſi, ſcilicet vel à Pontifice, vel ab ipſa religione. Prior reſeruatio communi, & vſitato iure non ſit niſi cum aliqua cenſura reſeruata, iuxta dicta in 4. tom. 3. p. & ideo his peccatis reſeruatis ſimul cum cenſuris dicemus in cap. 20. Circa aliam ergo reſeruationem ſupponendum eſt, poſſe prælatos religionum reſeruare ſibi aliquos caſus: quod eſt certum eadem certitudine, qua id conſtat de Epiſcopis, & aliis prælatis circa ſuos ſubiectos: nam licèt Concilium Tridentinũ ſeſſ. 14. c. 7. ſolum Pontificem Maximum, & Epiſcopos nominauerit, tamen ſine dubio ſub Epiſcopis intellexit omnes habẽtes Epiſcopalem iuriſdictionem: nam actus reſeruandi iuriſdictionis eſt, & per ſe non pendet à charactere Epiſcopali; ſicut neque actus abſoluendi à peccatis. Item quia religioſi exẽpti (de quibus ſemper agimus) non ligantur reſeruationibus Epiſcoporum: ergo iuſtum eſt, vt ſubdantur reſeruationi propriorum prælatorum. Denique ita habet conſuetudo ferè omnium religionum, vt infrà in tractatu de Societate lib. 8. c. 5. in particulari referam: quam conſuetudinem Pontifices confirmarunt, & approbarunt, præſertim Alexander VI. vt refertur in Supplemento Minorũ, & in lib. Monumenta ordinum, conceſſ. 66. & nouiſſimè S. D. N. Clemens 8. peculiari decreto de hac re edito anno 1593. qui aliqua peculiariter circa hanc reſeruationem ordinauit, quę hîc adnotare, adiuncta breui declaratione, propter dubia, quæ quotidie interrogantur, neceſſarium viſum eſt.

Primò ergo ipſe enumerat vndecim caſus, qui in religionibus reſeruari poſſunt. *Primus, Veneficia, Incantationes, Sortilegia. 2. Apoſtaſia à religione, ſiue habitu dimiſſo ſiue retento, quando eo peruenerit, vt extra ſepta monaſterii, ſeu conuentus egreſſio fiat. 3. Nocturna, ac furtiua è monaſterio, ſeu conuentus egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 5. Iuramentum falſum in iudicio regulari, ſeu legitimo. 6. Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiã effectu non ſequuto. 7. Falſificatio manus, aut ſigilli officialium monaſterij, aut conuentus 8. Furtum de rebus monaſterij ſeu cõuentus, in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale. 9. Lapſus carnis voluntarius, opere conſummatus. 10. Occiſio, aut vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſque perſonæ. 11. Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarũ à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* II. *Enumeratio caſuum qui reſeruari permittuntur.*

Circa quos caſus primùm aduertere oportet, quamuis in aliquibus eorum explicetur, neceſſariã eſſe materiam peccati mortalis, & opus externum, nihilominus has duas conditiones in omnibus illis eſſe intelligendas, quia peccata venialia ſicut non ſunt materia neceſſaria confeſsionis, ita nec propriè reſeruationis; peccata autem merè interna, etiamſi mortalia ſint, ſecundùm communem Eccleſiæ vſum non reſeruantur, etiamſi in rigore reſeruari poſsint. Pontifex autem cùm aliud expreſsè nõ declaret, loquitur ſecũdùm ordinariam legem, vel conſuetudinem Eccleſiæ. Pręterquam quòd verba, quibus vtitur, in rigore & proprietate, prout ſunt accipienda, ſignificant externos actus. Vbi ergo huiuſmodi declaratio addi videtur, nõ eſt ſolùm propter has conditiones, vt generales ſunt, ſed propter aliquid ſpeciale, circa aliquam earum explicandũ. In primo ergo caſu nihil additum eſt, quia non erat neceſſarium, nam illud genus peccati externum eſt, & grauiſsimum, & vix poteſt in indiuiduo cõmitti, quin mortale ſit. Quid autem ſub illis vocibus comprehendatur, dictum eſt in primo tomo tract. 3. lib. 2. de vitiis virtuti religionis oppoſitis: & videri poſſunt Summiſtæ in illis verbis, & verb. *Maleficium*, ac verb. *Superſtitium*. III. *Prima obſeruantia principalis circa hos caſus in vniuerſum.*

In

IV. *Circa 2. caſum.* In ſecundo caſu peculiariter explicatur, non ſufficere quemcunque exteriorem actum: nam licet quis deliberato animo apoſtatandi exuat habitum regularem, & ſecularem induat, & curet, ac tentet egredi ſepta monaſterij, & tandem id non exequatur, vel quia mutat voluntatem, vel etiam quia nō poteſt, caſus ille reſeruatus non eſt, quia non peruenit ad ſtatum, & effectum, quem Pontifex deſignat. Et ratio eſſe potuit, quia vel antea non eſt perfecta iniuria illata religioni, ita vt cedat in infamiam eius, vel certè, quia antea non poteſt illa dici apoſtaſia exterior.

V. *Circa tertiū.* In tertio caſu ſolùm notanda eſt illa particula, *furtiua*, quæ idem ſignificat, quod ſine licentia prælati. Vnde licèt quis exeat per vim, vel metum grauem immiſſum prælato, ne reſiſtat, exteriùs nihilominus furtiuè dicetur egredi, quia inuito prælato, vel ſine legitimo conſenſu eius egreditur: vnde illud peccatum non ſolùm eſt quaſi furtum, ſed quaſi rapina in illo genere, vt ſic loquamur: generatim autem comprehenditur ſub furtiuo egreſſu, quia fit inuito prælato. *Duo dubia expediuntur circa hunc caſum.* Sed quid ſi prælatus conſentiat, tamen iniquè, & contra ſuum officium, & contra honorem Dei, & religionis? Quid etiam, ſi ipſe prælatus ſic occultè egrediatur? Vtrumque cenſeo egreſſum furtiuum, & in hac reſeruatione comprehenſum. Primum quidem, quia illa licentia iniuſta eſt, & nulla, & ita nihil operatur: ſecunda autem, quia, licèt prælatus conuentus nō habeat præſentem prælatum, cuius voluntate regatur; habet tamen regulam, & voluntatem Superioris prælati, aut totius religionis, aut expreſſam, aut ſecundùm rectam rationem præſumptam, reſpectu cuius talis egreſsio furtiua eſt. Denique modus talis egreſſus qualis ille ſit manifeſtat, quia ſemper fit occultè, ac furtiuè.

VI. *Aliud dubium.* Dubitari verò etiam poteſt, an hic caſus extendatur ad egreſſum furtiuum diurnum. Verba enim Pontificis ſunt, *nocturna, ac furtiua è monaſterio egreſſio.* ergo omnis furtiua egreſsio illicita reſeruata eſt. Reſpondeo nihilominus illam dictionem, *ac*, complexiuè, & non diuiſiuè eſſe intelligendam, ac propterea furtiuam egreſsionem ſi nocturna non ſit, etiamſi contingat eſſe peccatum mortale, ex vi illorum verborum nō reſeruari. Sicut enim nocturna egreſsio non reſeruatur, niſi furtiua ſit, vt eſt per ſe euidens tam ex ipſa re, quàm ex intentione Pontificis; ita è cōuerſo, furtiua egreſsio, niſi ſit nocturna, non reſeruatur, quia, vt illud prius verum ſit, neceſſe eſt particulam *ac* complexiuè ſumi: & inde ſequitur etiam poſterius, vt per ſe conſtat.

VII. *Circa 4. & 5. caſum.* Circa quartum caſum nihil occurrit adnotandum, præter ea, quæ dicta ſunt de voto paupertatis. In quinto ſolùm deſiderari poteſt vt explicetur, quid vocetur iudicium legitimum. Breuiter tamen dicitur, eſſe quodlibet iudicium forenſe, quod ſecundùm leges, vel canones in ſuo foro, qui ſolet dici actus legitimus duarum perſonarum ſub eodem iudice, &c. iuxta Gloſſam in cap. *forus*. de verbor. ſignif. Videntur ergo ibi numerari iudicium regulare, & legitimum ad excludenda iudicia priuata per conuentiones, vel arbitria particularia. Addendū verò cenſeo, tunc eſſe hunc caſum reſeruatum, quādo religioſus legitimè interrogatur, & ſub iuramento veritatem negat: ſecùs autem erit, ſi iniuſtè interrogetur, nam tunc licèt ſub iuramento neget, ſi reſpondere ſciat, & debitam intentionem haberet, non erit periturus: ſi autem ex ignorantia, & conſcientia erronea peccet, exiſtimās illud eſſe periurium, non erit caſus reſeruatus, quia illud externum non eſt verum periurium, ſed putatum; reſeruatio autem reſtringenda eſt vt cadat ſuper verum actum. Idem opinor dicendum eſſe, ſi quis iuret falſum teſtimonium contra aliquem in iudicio, quod eſt nullum, vel quia fit coram non legitimo iudice, vel ob aliam cauſam, quia tunc illud iudicium non eſt legitimum, & quia iudicium, quod eſt nullum, non eſt iudicium, licèt appareat, & ideo nec illud eſt periurium in iudicio verè, ſed tantùm apparenter.

Sextus caſus non indiget declaratione, ſed videri poteſt motus proprius Sixti V. contra illud genus peccati; & moderatio, quæ à Clemente addita eſt, quæ attigimus in 5. tom. de Cenſuris. In ſeptimo interrogari poteſt, qui vocētur officiales monaſterij. Ad quod breuiter dicitur, ſub illa voce comprehēdi & prælatum ipſum, & omnes, qui ſub illo habent aliquam adminiſtrationem perſonarum, aut bonorum conuentus, vt ſunt Vicarius, Subprior, vel in Societate Miniſter, Procurator, &, ſi qui ſunt alij ſimiles. Addo etiam comprehendi à fortiori Prouincialem, & Generalem, iuxta mentem Pontificis, quia eò falſificatio grauior eſſet, & magis pernicioſa religioni. Item, quia quilibet eorum dici poteſt officialis monaſterij, vel conuentus: nam licèt magis propriè appelletur totius prouinciæ vel religionis, tamen ibi à fortiori ſinguli conuentus includūtur; quæ extenſio maximè locum habet in his, quæ ipſi prælato fauorabilia ſunt, & quæ pertinent ad reuerentiam, & fidelitatem eius officio debitā quale eſt hoc, de quo agimus. Occurrit etiam hic obiter adnotandum, ſupponere hic Pontificem tacitè approbare vſum religionis, quòd officiales eius propria habeant ſigilla diſtincta ab his, quibus priuati religioſi vti poſſunt: non enim falſificatio cuiuſcūque ſigilli, ſed propria talis muneris, reſeruata eſt. Quare, licèt priuatus religioſus vtatur aliquando proprio ſigillo, & alius illud falſificet, non incurret in hunc caſum reſeruatum: & è conuerſo, ſi officialis non habeat ſpeciale ſigillum, ſed eiuſdem figuræ cum aliis, vel priuatum, quodcunque illud ſit, falſificatio eius ex hoc capite non erit reſeruata, quia non eſt ſigillum officialis vt ſic, neque habet (vt ita dicam) auctoritatem religionis. Dixi autem *ex hoc capite*, quia ex alio falſificandi manum, erit caſus reſeruatus. VIII. *Circa ſextū.* *Circa 7. vna quæſtiuncula.*

Interrogari etiam poteſt, an fabricare ſigillum ſimile ſigillo religionis, vel officialium eius occultè, & furtiuè, ſit falſificare ſigillum, ſi per illud nulla falſa ſcriptura conſignetur. Reſpondeo, ſicut falſificare manum eſt ſubſcribere cum nomine alterius, imitando ſubſcriptionem eius, quæ illius non eſt; ita falſificare ſigillum propriè eſt conſignare ſimilē ſcripturam ſigillo alieno. Quod dupliciter fieri poteſt, ſcilicet, vel ſubfurando proprium, & verum ſigillum, & conſignando, vel fabricando aliud ſigillum ſimile, & illo vtendo. Quamuis autem hæc furtiua fabricatio ſigilli graue peccatum ſit; tamen non videtur eſſe propria falſificatio, donec falſæ literæ per illud conſignentur: & ideo non videtur eſſe peccatum reſeruatum etiamſi hac intentione fabricetur, donec ad prædictum vſum, & effectum perueniat: ſicut etiam furari ſigillum prælati ea praua intentione, ſi ad effectum ſigillandi non perueniatur, non erit peccatum reſeruatum ex hoc capite. IX.

Tertia quæſtiuncula. Denique interrogari poteſt, ſi ſcriptū, quod falſò conſignatur manu, aut ſigillo officialis, non pertineat ad officium, nec ad rec monaſterij, ſed ſit familiaris epiſtola, v. g. falſò alteri attributa, an tale peccatum reſeruatum hic ſit. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia illa non eſt falſificatio ſigni officialis, vt officialis eſt, videtur autem hęc reſeruatio intelligenda reſpectu officialis formaliter, quia non reſpicitur perſona eius, ſed munus. Quòd ſanè videtur probabile: nihilominus non excuſarem huiuſmodi actionem à ratione peccati obſeruati, quoties materia eius ſufficeret ad peccatum mortale, quia

quia ſimpliciter eſt contra fidelitatem debitam tali perſonæ ratione talis muneris, & eſt iniurioſa non tantùm perſonæ, ſed etiam officio.

XI. *Circa octauum.* De octauo caſu, quantum ſpectat ad quãtitatem ſufficientem vt illud furtum mortale ſit, ſuperiùs tactum eſt, nam hoc peccatum ſemper habet adiũctam malitiam proprietatis. Quia vero ibi dicitur, *De rebus monaſterij*, dubitatum eſt, an furari aliquid à priuato religioſo ex rebus illi ad ſuum vſum cõceſſis, ſub hac reſeruatione comprehendatur: & pars affirmans dicitur fuiſſe ab ipſo Pontifice declarata, *Primum dubium.* in qua nulla mihi dubitatio eſſe poſſet: quia quòd res ſit applicata ad vſum vnius fratris, non tollit, quin, abſolutè loquendo, ſit monaſterij, vel conuẽtus. Quin potiùs, licèt priuatus religioſus habeat vſum eius cum facultate donandi illam etiam extra religionem, nihilominus furari illam, erit reſeruata culpa, ſi mortalis ſit, quia quãdo illa res non eſt cõſumpta, vel alienata extra religionem, ſemper eſt monaſterij quoad proprietatem, & dominium, vel quoad principalem adminiſtrationem, & diſpenſationem (vt monaſteria comprehendamus, quæ dominium in communi non habent,) & hoc ſatis eſt vt comprehendatur ſub verbis Pontificis in omni proprietate. Sed quid ſi res non ſit alicuius monaſterij in particulari, vt ſolet eſſe, v. g. pecunia, qua Prouincialis vtitur, vel res aliæ ſimiles. Reſpondetur ſine dubio comprehendi, iuxta dicta in pręcedenti caſu: nam ſub illo ſingulari *monaſterij, vel conuentus*, à fortiori comprehenditur plurale *conuentuum, vel monaſteriorum*; bona autem prouinciæ vt ſic ſunt omnium monaſteriorum ſimul.

XII. *Circa nonũ caſum.* Circa nonum caſum eſt familiare dubium, quid ſignificent illa verba, *opere conſummatus*; duobus enim modis intelligi poſsũt. Primò, vt ſint poſita ad excludendum lapſum per conſenſum internum, vel moroſam delectationem, ita vt ſolùm ſignificetur, oportere vt tale peccatum in opus externum progrediatur, & in illo conſummetur quatenus peccatum mortale eſt. Alius ſenſus eſt, vt peccatum ſit conſummatum in ſua ſpecie. Prior ſenſus eſt rigoroſus, nam iuxta illum omnia peccata extera habẽtia malitiam mortalem ex ipſamet materia, & actione exteriori, continentur ſub hac reſeruatione ſic declarata, vt ſunt, v.g. tactus impudici, qui ad vltimam conſummationem non perueniunt. Dixi autẽ, *ex ipſamet materia, & actione exteriori*, quia ſi materia exterior reuera ſit leuis, quamuis ex prauitate intentionis fiat actio exterior peccatum mortale, non erit reſeruatum ex vi horum verborum, quia reuera dici non poteſt opere conſummatum. Alius ſenſus eſt mitior, &, quantum intelligere potui, cõmuniori ſenſu receptior; iuxta quem ſenſum actus impudicus, ſi non perueniat ad conſummationem actus in ſua ſpecie, fornicationis, v.g. vel alia ſimili, non erunt caſus reſeruati, quia non ſunt opere cõſummati. Solùm aduerto, quoties peccatum peruenit ad pollutionem, eſſe in omni rigore opere conſummatum, & conſequenter ſub illa reſeruatione comprehendi, quia illud peccatum habet propriam ſpeciem, in qua conſummatur iuxta doctrinam D. Thomæ 2.2.q.154. art. 11. & hoc ſatis eſt vt ſit reſeruatum, quamuis non perueniatur ad conſummationem illius actus, quem fortaſſe peccans intendebat, vel in quem natura ſua actus impudici ordinabantur, copulam ſcilicet carnalem.

XIII. *Circa 10. & 11.* In decimo caſu nihil occurrit adnotãdum. In vndecimo ſolùm eſt ponderandum illud verbum *malitioſum*, vt inde colligatur ſi fiat bona fide, etiã imprudenter, & cum graui negligentia, non eſſe caſum reſeruatum: nam verbum *malitioſum* non tantùm ſignificat fieri cum graui culpa, ſed etiam fieri ex malitia, id eſt, ex directa intentione impediendi effectum literarum, & retardandi illas, exiſtimo etiam illud verbũ coniungendum eſſe etiam cũ apertione literarum, nam, vt reſeruata ſit, oportet vt ex malitia fiat: ad hoc autẽ ſatis erit, quòd fiat intelligendo, aut præſumendo id eſſe contra voluntatem Superioris, nam tunc ſufficiens malitia interuenit. XIV.

Secunda principalis obſeruatio circa eoſdem caſus in vniuerſum. Eſt autem circa hos caſus vlterius aduertendũ, Pontificem non præcipere ordinare, vt omnes hi caſus reſeruentur in religionibus, vt manifeſtè patet ex illis verbis, *Decreuit* (ſcilicet Pontifex) *vt nemo ex regularium Superioribus peccatorum abſolutiones ſibi reſeruet exceptis iis, quæ ſequuntur; aut omnibus, aut eorum aliquod prout ſubditorum vtilitati expedire in Domino iudicauerint.* In quibus verbis nullum eſt præcipiens, vt hi caſus reſeruati ſint, ſed ſolùm prohibens, ne Superiores religionum alios reſeruent, & eis permittens vt ex his poſsint, quos expedire iudicauerint, reſeruare. Vnde infertur, per hoc decretum non auferri à Superioribus poteſtatem reſeruandi caſus, ſed ad talem materiam limitari. Et quoniam in prædictis verbis Põtifex indefinitè loquitur de Superioribus, exiſtimo ex vi illorum nõ ſolùm Generalem, vel Prouincialem, ſed etiam prælatum Conuentualem poſſe prędictos caſus, vel quemlibet eorum reſeruare, etiamſi in religione reſeruati non eſſent. Quod non ita intelligendum eſt, vt Pontifex cenſeatur dare prælatis nouam aliquam poteſtatem, ſed ſolùm non auferre; ita vt ſi Guardiani, vel Priores antea habebant priuilegia reſeruandi caſus, (quod eſſe conceſſum ab Alexandro VI. refertur in lib. Monum. ordin. & in Supplemento Minorum) etiam nunc habent eandem poteſtatem, ſed reſtrictam ad hos caſus à Pontifice deſignatos: imò ex poteſtate ordinaria exiſtimo poſſe idem facere, niſi aliàs ſint prohibiti per ſuam regulam, quia ſunt veri prælati Ordinarij, & habent altiorem iuriſdictionis rationem, quam Parochi.

Præterea obſeruandum eſt, quòd licet Pontifex reſtrinxerit poteſtatem prælatorum ad illos vndecim caſus, non abſtulit omninò religionibus poteſtatem alios reſeruandi, ſed voluit vt id ſolùm fieri poſſet vel à Capitulo generali pro tota religione, vel à Capitulo prouinciali pro ſua prouincia. Vbi etiam aduerto, non fuiſſe mentem Pontificis dare Capitulis nouam poteſtatem, ſed ſolùm non auferre quam iuxta ſua priuilegia, vel conſtitutiones habebant. Vnde in Societate, in qua congregatio prouincialis iuxta ſuum inſtitutum non habet iuriſdictionem ad huiuſmodi actus, etiam nunc illam nõ habet, non obſtantibus prædictis verbis Pontificis. Ad quod etiam expendo, ſolùm negatiuè dicere, *non aliter fiat quàm generalis, vel prouincialis Capituli*, &c. nõ dicere autem poſitiuè, vt ab eis, & à quolibet illorum fieri poſsit. XV. *Tertia obſeruatio.*

Dicunt autem aliqui, hanc prohibitionem, ſeu limitationem nõ eſſe vſu receptam in aliquibus religionibus: quia ſæpè contingit euenire caſus particulares, qui propter bonum regimẽ neceſſariò ſunt ſtatim reſeruandi, nõ expectato Capitulo generali, quia aliàs maxima incommoda religioni ſequerentur. Sed nullo modo cenſeo hoc eſſe admittendum in praxi, nam lex Pontificia non pendet ex acceptatione, ſed ipſa obligat vt acceptetur, & ideo primi tranſgreſſores poſt ſufficientem promulgationem non excuſantur à culpa, nec cõtinuata tranſgreſsio ſufficit reuocare legem, donec valdè frequens ſit, & ab ipſo legiſlatore ſcienter tolerata, quod in præſenti nullo modo video dici poſſe: quia nec talis conſuetudo huic legi contraria oſtendi poteſt, & multò minùs quòd Summus Pontifex ſcienter tolerat illam: maximè verò hoc habet locum in lege irritante, qualis eſt hæc, aufert enim poteſtatem, & conſequenter reddit nullam reſeruationem aliter factam. XVI.

factam. Quapropter ſine ſcrupulo poſſunt ſubditi non timere illam, quantumcunque illis dicatur, prohibitionem Pontificis non eſſe acceptatam. Ratio autem de incōmodis religionis vel probat Pōtificiam prohibitionem eſſe contra commune bonum religionum, quod dicere pluſquam temerariū eſſet: vel certè nihil probat, quia vel nulla ſunt talia incommoda, quibus aliis mediis occurri non poſſit, præſertim pro breui tempore: vel ſi aliquod interdum ſequatur, eſt rarum, & particulare, quod lex humana non conſiderat.

XVII. *Dubium an poſſint prælati relig. reſeruare cenſuras eſto nō poſſint culpas.* Poteſt autem dubitari, eſto non poſsint prælati immediatè, & directè reſeruare ſibi alias culpas, poſsint nihilominus reſeruare cenſuras. Et ratio dubitandi eſt, quia à diuerſis non fit illatio; cenſura autem, & peccatum, & vtriuſque reſeruatio diuerſa ſunt. In contrarium autem eſt, quia iuxta communem vſum Eccleſiæ quoties peccatum habet excommunicationem ipſo facto annexam, ſi excōmunicatio reſeruata ſit, etiam peccatum cenſetur reſeruatum. Item, quia aliàs poſſent prælati religionum per hanc viam eludere hoc præceptum, adiūgendo cenſuras, & illas ſibi reſeruando. Reſpōdeo, debere prælatos omninò cauere, ne hac occaſione multiplicent cenſuras: nam, vt in iure dicitur trāſgreſſor legis meritò iudicatur qui verba legis tenens, cōtra legis nititur voluntatem. *Reſolutio vera.* Nihilominus exiſtimo, prelatos religionum non eſſe priuatos per hanc legem ſuo iure ſeruandi cenſuram: quia reuera eſt per ſe diſtincta; & mens Pontificis non fuit de illa tractare. Declaraturque in hunc modum, quia vel cenſura fertur à lege, vel ab homine; ſi à lege, reſeruari poterit ab auctore legis, quia in religionibus auctor talis legis non eſt niſi Capitulum generale, vel prouinciale, quæ poteſtatem habent reſeruandi caſus, etiam ex ordinatione Pontificis. Si autem cenſura eſt ab homine, eo ipſo abſolutio eius pertinet ad ferendam illam, & ita dici poteſt illi reſeruata. Et quamuis de illa, quæ fertur per ſententiā generalem, ſint opiniones; tamen non dubito quin ad tollēdas illas poſsit Superior etiam nunc ſibi talem abſolutionem reſeruare, cùm illi non ſit prohibitum, vt dixi, & per accidens ſit quòd ratione cenſuræ non poſsit à tali peccato abſolui, nam hoc etiam ſequitur ex cenſura per ſententiam particularem.

CAPVT XIX.

Quis poſſit abſoluere religioſos à culpis reſeruatis.

I. *Prima Aſſertio, negās hanc poteſtatem extra religionē.* SVppoſita iam reſeruatione ſuperiori cap. explicata, facilè eſt definire, quis poſsit religioſos abſoluere à peccatis ſic reſeruatis. Primò enim dicendū eſt, per ſe loquendo, & iure ordinario à nemine poſſe abſolui extra ſuam religionem, præterquam à Summo Pontifice. Hoc patet, quia dictum eſt in c. 16. à communibus etiam peccatis non poſſe extra religionem abſolui: ergo à fortiori idem dicendum eſt de peccatis ſpecialiter reſeruatis. Vnde fit, ampliandum eſſe etiam ad eos, qui habent iuriſdictionem delegatam à Papa per generalia priuilegia abſoluendi à reſeruatis: nam in illo c. oſtenſum eſt, hęc priuilegia, ſiue ſint conceſſa ex parte pœnitentium, ſiue ex parte confeſſorum, non extendi ad perſonas religioſorum: ergo nec facultas in eis conceſſa extenditur ad peccata reſeruata in religionibus. An verò hæc ampliatio extendenda ſit ad nouitios, iuxta ſuperiùs dicta c. 17. à n. 11. definiendum eſt. Nouitij enim gaudere poſſunt dictis priuilegiis, & ideo abſolui poterunt per eorum facultates; per communem autem iuriſdictionem Epiſcoporum abſolui non poſſunt à reſeruatis, quia neque ab aliis poſſunt, vt diximus eodem c. 17. n. 14. *Quid de nouitiis.*

Sed quid de religioſis iter agentibus? Quidam aiunt, non poſſe abſolui ab externis cōfeſſoribus ab huiuſmodi peccatis. Ratio eſt, quia per priuilegium Sixti IV. Innocentij VIII. & ſimilia, ſolùm eis conceditur, vt poſsint confiteri ſacerdotibus regularibus, vel ſecularibus, dum iter agunt: in hac autem facultate generali non comprehenduntur caſus reſeruati, vt in iure declaratum eſt. Neque etiam illa facultas cenſetur conceſſa à prælatis, niſi expreſsè, & in ſpecie declaretur, ob eādem cauſam quòd caſus ſpecialis ſub generali conceſsione non comprehenditur. Et hoc ſpecialiter confirmat, quia nōnulli Pontifices prohibuerunt Mendicantibus prælatis, ne caſus reſeruatos extra ſuos ordines committant, vt ex lib. Monumenta ordinum referunt Corduba in c. 7. Regula S. Franciſci, q. 3. & Emmanuel Roder. tom. 1. q. 62. a. 5. Reſpōdeo nihilominus, nullam poſſe in hac re generalem regulam aſsignari, ſed conſulendam eſſe regulam, conſuetudinem, vel peculiarem prouidentiam prelatorum vniuſcuiuſque religionis. Moraliter enim loquendo, neceſſarium eſt, vt aliquo modo in hac parte ſubditis religioſis prouideatur: nam ſi ſint ſacerdotes, quotidie poſſunt indigere confeſsione, quia debent frequenter celebrare; & per plures dies abſtinere, & ſcandaloſum eſſe poteſt, & eis nociuum, & nimis moleſtum. Si autem ſacerdotes non ſunt, etiam expedit vt ſæpiùs communicent; eſſetque præter debitam religionis prouidentiam eos cogere, vt à cōmunione abſtineant vſque ad reditum in monaſterium: quamuis enim hæc poſſet eſſe iuſta pœna religioſi ſic peccantis, eſſet tamen nimis rigoroſa, & non admodum medicinalis, niſi vbi cenſura interuenit: præterquam quod periculoſum eſſet cogere religioſum, qui fortaſſe ex fragilitate moraliter peccauit, vt per multos dies ſine ſacramentali abſolutione permaneat. II. *Quid de iter agentibus nonnulli reſoluant.* *Verior reſolutio authoris.*

III. *Indultum Innocentii pro hac reſolutione expenditur.* Ob hanc ergo cauſam Innocentius VIII. vt dicti auctores referunt ex Compendio Ciſtercienſi, verbo *Confeſſor.* §. 15. conceſsit Prædicatoribus monachis, vt *extra monaſterium ordinis exiſtentes de licentia Superiorum* cuicumque regulari, ſeu ſeculari ſacerdoti confiteri poſsint, & à quocunque caſu, quomodocunque reſeruato abſolui, ſicut à confeſſariis ordinis. Quæ verba mihi ambigua ſunt: nam illa particula *de licentia Superiorum*, poteſt cum antecedentibus, & conſequentibus coniungi, quia nulla virgula interponitur; reddet autem ſenſum valde diuerſum, ſi vno, vel alio modo conſtruatur: nam coniūcta præcedentibus, ſenſus eſt, religioſum, qui ex licentia Superiorum extra monaſterium exiſtit, eo ipſo poſſe abſolui, &c. ita vt illa verba addita ſint ad excludendum fugitiuos ab huiuſmodi gratia, & ad ſignificandum, licentiam ſic confitendi, vel ab ipſo Pontifice eo ipſo dari, vel intelligi incluſam in ipſa licentia peregrinandi. Si autem prædicta verba tantùm ſubſequentibus coniungantur, ſenſus eſt, eos, qui extra monaſterium exiſtunt, poſſe de licentia ſuorum Superiorum abſolui. Sed hic poſterior ſenſus minùs aptus videtur, tū quia hoc per ſe notum eſt, tum etiam, quia idem dici poſſet de exiſtētibus in monaſterio. Prior ergo ſenſus videtur proprius, & intentus. An verò illa conceſsio ſit vſu recepta in aliis religionibus, mihi non conſtat, neque exiſtimo fuiſſe neceſſarium, tum quia non eſt omnibus directè facta, & aliæ non coguntur communicationem eius admittere: tum etiam, quia non continet præceptum, ſed datur per modum priuilegij cui renunciare potuit illa religio, cui directè conceſſum eſt. Et adhuc certius exiſtimo non cogi prelatos religionum illam facultetem abſolutè dare, ſed eo modo, quo expedire iudicauerit. Quod & per ſe eſt rationi conſentaneum, quia Pontifex non intendit relaxare diſciplinam religioſam, ſed tantū

ſuffi-

ſufficienter prouidere neceſsitati religioſorum. Et ex ipſa conceſsione colligi poteſt, quatenus dicit, ita poſſe abſolui, ſicut poſſent *à confeſſariis ordinariis*: Cõfeſſarij autem Ordinis non poſſunt abſoluere à reſeruatis, niſi iuxta modum à Superiore præſcriptũ: ergo neque alij in prædicto caſu.

IV. *Prædicta Authoris reſolutio ſolidius fundetur, in vſu, vel regula cuiuſque religionis.* Propter hoc ergo cenſeo, magis eſſe attendendã regulam, vel conſuetudinem religionis, aut ordinationem prælatorum, quàm alia priuilegia. In aliquibus ergo religionibus fortaſſe vel ex regula, vel ex conſuetudine conſtat, talem licentiam abſolutè, & ſimpliciter cenſeri conceſſam eo ipſo, quòd prælatus non prohibet, nec limitat illam, & in talibus religionibus eo ipſo quòd quis peregrinatur, peccata deſinent eſſe reſeruata, quia perindè abſolui poſſent à quolibet confeſſore, ac cæteri. Quod difficile creditu eſt, quia non poteſt non eſſe in diſpendium religionis: ſi enim reſeruatio adhibetur vt ſit tanquam frænum ad non cadẽdum, quomodo auferenda omninò eſt quando religioſus extra monaſterium vagatur, cùm tunc maiori fræno & pluribus mediis indigeat? Ob hanc ergo cauſam religiones aliquæ licentiam illam concedunt peregrinantibus cum onere comparendi poſtea corã ſuis prælatis: ſic enim vtrique neceſsitati ſubueniunt, quia nec ſubditus cogitur diu carere abſolutione, nec ei aufertur frænum reſeruationis, & alioqui modus ille dandi facultatem ſub illo onere, ſanctus eſt, & in Eccleſia vſitatus, vt in to. 4. diſp. 30. ſect. vlt. latè tractatũ eſt, & ita ſeruari dicitur in religione Carthuſiæ, & S. Hier. & de Societate, vt infrà tractat. 10. lib. 8. c. 5. dicetur.

V. *Quid vbi nec regula prouidit, nec de vſu conſtat.* Tandem, vbi nec per regulam ſatis declarata ſit hæc facultas, vel modus eius, nec de conſuetudine ſatis conſtiterit, quia fortaſſe ſolet peti facultas à Superiore, ſi contingat aliquem ex obliuione naturali diſcedere non petita facultate, credendum eſt, implicitè eſſe conceſſam à Superiore in ipſa facultate peregrinandi, ſaluo rigore reſeruationis quoad fieri poteſt. Prior pars conſtat, tum quia, qui vnum concedit, virtute concedit aliud, quod moraliter neceſſarium eſt ad illud conuenienter exercendum: tum etiam, quia vniuerſalis conſuetudo ita videtur interpretari voluntatem prælatorum. Altera verò pars probatur, quia illa licentia non datur niſi propter neceſsitatem: ergo eſt explicanda iuxta ea iura, quæ in ſimilibus caſibus facultatem concedunt: quotieſcunque autem hæc facultas in iure datur ratione occurrentis neceſsitatis datur ſaluo onere reſeruationis, atque adeò ſub obligatione comparendi: ergo hoc ſenſu interpretandum eſt, quoties Superior aliud expreſsè nõ declarat. Imò aliqui volunt in eo caſu non dari vllam facultatem, ſed ob inopiam confeſſoris, qui à reſeruatis abſoluat, poſſe religioſum abſolui tũc directè ab aliis peccatis; reſeruata autem ſolùm per accidẽs remitti, ſicut oblita, & ideo manere integram obligationem illa confitendi Superiori. Quod quidem non repugnat, vt infrà in ſimili videbimus; eſt tamẽ rigoroſius, & quod dixi videtur veriſimilius. Nam quod alij aiunt, in eo caſu neutro modo poſſe abſolui, ſed poſſe ac debere celebrare, aut communicare cum ſola contritione, mihi veriſimile non eſt, vt ſtatim in ſimili dicam.

VI. *Secunda aſſert. excludẽs quoque religioſos non habentes licentiam prælati.* Secundò dicendum, religioſum non poſſe abſolui à caſibus reſeruatis ab aliquo religioſo, ſeu confeſſore ſuæ religionis, niſi de licentia prælati, ſpecialiter ad hoc conceſſa. Probatur, quia hæc eſt vis reſeruationis; ſupponimus autem peccatũ eſſe reſeruatum ipſi prælato: ergo qui ab illo non habet iuriſdictionem, non poteſt hanc abſolutionem præſtare; non datur autem talis iuriſdictio per generalem facultatem audiendi confeſsiones religioſorũ, vt ex regula iuris ſæpè citata conſtat, ergo neceſſaria eſt ſpecialis facultas. Limitandum verò hoc eſt, niſi ex regula, vel ex vſu iam conſtaret, talem facultatem eſſe annexam tali muneri confeſſoris. Verũtamen in eo caſu peccatum non eſſet reſeruatum iã ſoli prælato, ſed ipſi, vel confeſſori domus. Sicut reſpectu nouitiorum, ſi eorum Magiſter habet ex officio talem facultatem, eorum peccata non tantum Superiori, ſed etiam Magiſtro ſuo dicentur reſeruata, vel ſub diſiunctione, quamuis in hoc ſemper excedat prælatus, quòd poſsit ſibi reſeruare, ſi velit. Et ideo poſſet eſſe quæſtio de modo loquendi. Dicet fortaſſe aliquis, iam hoc eſſe debere ius ordinariũ religionum, quia Summus Pontifex Clem. VIII. ordinauit, vt Superiores in ſingulis domibus deputẽt duos, vel tres confeſſarios, quibus etiam caſus reſeruati committantur. Reſpondetur: imò hinc colligi, huiuſmodi confeſſarios non habere hanc iuriſdictionem ex vi ſui muneris, imò nec debere illis committi habitualiter (vt ſic dicam) ſed ſolùm pro re nata, quando occaſio id poſtulauerit. *Inſtantia expeditur.*

VII. Sed licèt hoc verum ſit communi iure, quæri poteſt, an ex communi aliquo priuilegio religionum poſsint regulares abſolui à quocũque ſacerdote, vel confeſſore ſui ordinis. Circa hoc nonnulla priuilegia referuntur in Compendiis priuilegiorum religionum, & in lib. Monumenta Ordinum, quæ in ſumma redegit Emanuel. Roder. q. 62. art. 6. ex quibus duos caſus præcipuè elicio. Vnus eſt in quo datur facultas religioſis Minoribus, vt poſsint ſemel eligere de eadem obſeruantia confeſſorem: qui de omnibus peccatis reſeruatis & cenſuris poſsit illos abſoluere, imò & diſpenſare in irregularitatibus, excepto homicidio, & mutilatione voluntaria. Quod priuilegium, cum generale ſit, complectitur omnia peccata, etiam in ipſa religione reſeruata; cumque ex parte perſonæ eligendæ nullam aliam conditionem requirat, niſi quòd ſit eiuſdem ordinis, non videtur amplius reſtringenda, nec poſtulãda ſpecialis licentia prælati. Sed nihilominus probabile exiſtimo, confeſſorem ſic eligendum debere eſſe ex approbatis, vel expoſitis à prælato religionis ad audiendas confeſsiones ſuorum ſubditorum, tũ quia non ſine cauſa dixit Pontifex, *Poſſit eligere confeſſorem de eadem obſeruantia*, & non dixit, poſsit eligere *ſacerdotem*, aut *presbyterum*: tum maximè, quia priuilegium debet, quoad fieri poſsit, ſecũdùm ius intelligi, quãdo ita poteſt ſuum effectum operari ſufficienter, & magis ordinatè, quod ita contingit in præſenti: nam priuilegium hoc operatur dando benè amplam iuriſdictionem; tamen ex parte perſonæ non excludit ordinarium ius religionum, quod requirit prælati approbationẽ ad illud munus exercendum. Vnde quatenus idem priuilegium ibi extenditur etiam ad ſeruientes, & famulos, oportebit vt confeſſor eligendus, ſit approbatus ab Epiſcopo, iuxta Concilium Tridentinum. De nouitiis autem, ad quos etiam ſit extenſio, non idem iudico, ſed ſufficere illis confeſſorem approbatum à religione: nã quoad hoc non vt ſeculares, ſed vt regulares computandi ſunt. Denique hoc priuilegio vti poſſunt omnes religioſi, qui in priuilegiis cum Mendicantib. communicant, vnuſquiſque tamen ſeruare debet modum in ſua religione præſcriptum, & à Pontificibus approbatum circa vſum talium priuilegiorũ. Idem ſentiẽdum eſt de quibuſdam aliis priuilegiis, & quaſi iubileis cõceſsis aliquibus religionibus pro aliquibus anni feſtiuitatibus, quæ refert dictus Emanuel tom. 1. q. 62. a. 10. *Nota pro ſeruientibus in religione Item pro nouitiis.*

Alius caſus eſt, quo ſimilis facultas cõceditur pro articulo mortis, quæ in quodã priuilegio Sixti IV. cum his exaggerationibus conceditur, *Quicunque confeſſor quemlibet religioſum Mendicantium, vel eorum qui gaudent illorum priuilegiis, ab omnibus caſibus, nullo excepto, cum omnimoda auctoritate, ac ſi in illo actu eſſet Sũmus* VIII. *Alter caſus in articulo mortis.*

Pontifex, abſoluere poteſt; & eadem auctoritate ei indulgentiam plenariam concedere. In quo primum notari poteſt particula, *quicunque confeſſor.* quam intelligo de confeſſore, qui hoc munere fungi poterat in illo articulo ante hoc priuilegium; & ideo fortaſſe non dixit, *Quicunque presbyter*, vel *ſacerdos.* nam licèt in caſu neceſsitatis quilibet ſacerdos poſsit eſſe confeſſor in articulo, & tunc conſequenter poſsit vti hac facultate circa religioſos; tamen, ſecluſa neceſsitate, non quilibet ſacerdos, ſed ſolus proprius, vel delegatus eius, poteſt eſſe confeſſor, etiam in illo articulo: hoc autem priuilegium non facit confeſſorem eum, qui non erat, ſed auget facultatẽ legitimi confeſſoris. Et ob hanc cauſam exiſtimo non poſſe religioſum virtute huius priuilegij confiteri in articulo mortis cuicunque ſimplici ſacerdoti, omiſſo legitimo confeſſore, ſi adſit, & velit ſuum munus iuſtè exequi. Item, licèt ex vi eorum verborum non fiat determinatio ad confeſſores eiuſdem ordinis, nihilominus ex alio capite exiſtimo, quando adeſt proprius confeſſor, non poſſe eligi presbyterum alterius ordinis, quia non eſt confeſſor reſpectu talis perſonæ; prædicta autem verba videntur reſpectiuè, & propriè intelligi, quia ibi, vt dixi, non datur facultas ad eligendum quemcunque ſacerdotem in confeſſorem, ſed augetur poteſtas cuiuſcunque legitimi confeſſoris talis perſonæ. Et confirmatur hæc expoſitio, quia ibi ſolùm intenditur fauor articuli mortis quantum ad plenam remiſsionem, qui poteſt obtineri non immutando debitum ordinem, nec ius alterius auferendo: ergo ita explicandus eſt.

IX. *Secunda obſeruatio.* Secundò eſt notanda illa particula, *quemlibet religioſum.* nam ex vi illius conſtat non extendi ad familiares, vel ſeruientes. De nouitiis autem dubitari poſſet, quia religioſi non ſunt, tamen in re adeo fauorabili poteſt nomen religioſi ad nouitium extẽdi: item quia in eodem priuilegio ſub his verbis, *Omnibus Prædicatorum, & Minorum ordinum profeſſoribus*, nouitij manifeſtè cõtinentur: nam inferiùs dicitur, conſequantur indulgentiam etiamſi ante profeſſionem moriantur: ergo eadem ratione poſſunt cõprehendi ſub nomine religioſorum. Erit autem hoc certius, ſi in religione ſit generale aliquod priuilegium concedens, vt nouitij frui poſsint huiuſmodi gratiis, & fauoribus. Idemque dubium locum habet in donatis, qui tria vota ſubſtantialia nõ emittunt, & ideo propriè religioſi non ſunt. Et quia neque ad illa vota emittenda, vel profeſsionem faciendam tendunt, ideò adhuc minus propriè religioſi ſunt, quàm nouitij: & ideo ſecurius eſt pro his perſonis vti aliis priuilegiis continentibus ſimilem gratiam pro articulo mortis, & expreſsè extenſionem faciunt ad huiuſmodi perſonas, vt refertur in Compendio D. Hieronymi, §.6. cum quibuſdam limitationibus, & conditionibus, quæ ibi explicantur.

X. *Tertia obſeruatio, & quorundam placitum circa illam.* Præterea aduertere oportet, in prioribus priuilegiis ſimpliciter concedi hanc gratiam pro articulo mortis. Vnde inferunt aliqui, quòd ex vi illorum ſi quis abſoluatur in vero periculo, (quod ſub articulo comprehenditur, vt tom. 10. diſp. 26. ſect. 4. & diſp. 21. de fide ſect. 4. n. 23. diximus) & poſtea non moriatur, non poteſt iterum per illud priuilegium abſolui: quia talis facultas iam habuit ſuum effectum, & ita per primum vſum expirauit, vt generaliter de ſimilibus facultatibus tenet Nauarrus in Summa c. 26. n. 31. dicens eſſe iuxta mentem omniũ; ſolumq; id confirmat argumento l. *boues.* ff. de verb. ſignificat. ibi, *Hoc ſermone dum nupta erit, prima nuptiæ ſignificantur.* Et confirmari poteſt: nã ob hanc cauſam quando Papa vult maius priuilegium concedere, addit, *Quod ſi de illo reputato tunc mortis articulo, aut infirmitate, in qua eorum quilibet conſtitutus fuerit, non diſceſſerit, ſemper indulgentia prædicta intelligatur reſeruari ad verũ mortis articulum.* Quæ verba adduntur in priuilegiis cõceſsis ab Eugenio IV. & à Nicolao V. relatis in dicto compendio S. Hieron. §.6. & 7. ergo ſignum eſt, vbi hæc extenſio non additur, finiri facultatem per primum vſum. Et hanc ſententiam videtur ſequi Cordub. lib. 5. de Indulgentiis, q. 39. in fine.

XI. *Authoris deciſio quoad conceſsionem indulgentiæ in articulo mortis.* Sed in his priuilegiis oportet duo diſtinguere, ſcilicet, abſolutionẽ à reſeruatis, de qua nunc præcipuè agimus, & indulgentiam plenariam. Quantũ ergo attinet ad indulgentiam Nauarri opinio frequentiùs recepta eſt, vt intelligi poteſt ex Sylueſtro, verb. *Indulgentia.* n. 25. & Antonino 3. p. tit. 10. c. 3. § . 4. & 5. Nihilominus probabilius cenſeo ſemper reſeruari in verum articulum mortis ex coniecturata mente Pontificis, nam reuera intentio eius eſt concedere hanc gratiam, vt quantum in ſe eſt habeat efficaciam perducendi hominẽ immediatè ad gloriam, ita vt illi non ſit neceſſaria purgatio poſt hanc vitam. Item, quia hæc etiam eſt intentio poſtulãtis hoc priuilegium, quia tota mens eius fertur ad veram mortem: nam vera neceſsitas huius gratiæ in illo vero articulo exiſtit. Vnde vbi hoc expreſsè ponitur, fieri cenſeo ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia, tamen conſiderata materia, etiam ſine tali declaratione, videtur ex re ipſa ſatis conſtare de mente Pontificis.

XII. *Duplex modus differendi indulgentiam vſque ad artic. mortis.* Hæc autem ſuſpenſio vſque ad verum articulũ, dupliciter poteſt intelligi: primò, vt indulgẽtia nũquam habeat effectum, donec vera mors ſequatur, & ideo, illa non ſequuta, reſeruetur. Secundo, vt indulgentia ſtatim operetur, & nihilominus ſi mors non ſequatur, iterũ atque iterum in ſimili articulo concedi poſsit cum effectu, donec vera mors ſequatur. Et licet prior modus ſit probabilis, tamẽ poſterior eſt magis pius, & veritati magis conſentaneus. Primò, quia beneficiũ Principis amplè interpretãdum eſt, quando ipſe non limitat illud, hic autẽ nõ limitat, quia non dicit, *ſemel in articulo mortis*, tunc enim fortaſſe ſtatim fieret effectus, propter rationẽ quam ſtatim faciemus, & expiraret gratia propter illam reſtrictionem *ſemel*, quæ in præſenti non additur, ſed eſt cõceſsio indefinita pro articulo mortis: ergo amplè intelligendum eſt hoc beneficium pro quouis articulo. Et cõfirmatur, quia in huiuſmodi rebus indefinita æquiualet vniuerſali. Secũdò, quia Pontifex abſolutè dat confeſſori facultatem cõcedendi illam indulgentiam in articulo mortis: ergo etiam confeſſor vtens illa, abſolutè abſoluit plenariè, & non ſub aliqua conditione: ergo abſolutio nõ manet ſuſpenſa, quaſi expectans aduentum mortis: nec debemus recurrere ad præſentiam Dei, quia hi effectus morales fiunt iuxta virtutem, & intentionem agentis independenter ab extrinſeca ſcientia: ergo in illa abſolutio ſtatim operatur: ergo reſeruatur in verum articulũ mortis noua abſolutio. Tertiò poteſt ita explicari; quia per talem indulgentiã vult concedere Pontifex plenariam remiſsionem totius vitæ vſque ad articulum mortis: quia tamen de vero articulo mortis homini conſtare non poteſt, ideo cõſequenter ac neceſſariò vult vt talis abſolutio inſtanti periculo, & quando moraliter timetur mors, concedatur: & quia non vult abſolutionem, quę debet eſſe actus legitimus, eſſe cõditionatam, ideo ſtatim habet effectum. Si autem poſtea mors non ſequitur, effectus ille non eſt adæquatus gratiæ, ſeu facultati: quia non eſt de reatibus totius vitę vſque ad veram mortem: ergo ſemper ſupereſt facultas abſoluendi in vero articulo mortis à reatibus, qui ſuperfuerint: ergo ſemper reſeruatur indulgentia aliqua ad verum articulum mortis. Atq; ita ſentit Gerſon 2. p. tract. de abſolutione ſacramẽtali, §. *Quæris vlterius.* Alph. 33. lit. K. & quoad hanc partem idem ſequitur Cordub. ſuprà.

Hinc

XIII. Hinc verò colligo idem à fortiori dicendum eſſe de poteſtate abſoluēdi à peccatis reſeruatis pro articulo mortis ſimpliciter conceſſa: nam ſine dubio per illam poteſt quis abſolui in graui, & morali periculo mortis, quia non poteſt humano, & rationabili modo aliter dari, vel plus differri abſolutio. De qua multò certius eſt ſtatim operari, quia ſacramētalis abſolutio ſuſpendi non poteſt, nec conditionē de futuro recipere. Si autem mors nō ſequatur, dari poterit ſimilis abſolutio in quocunque ſimili euentu vſque ad verum articulum mortis. Primò quidē ratione indulgentiæ plenariæ, quando illa coniungitur, vt in indultis, de quibus agimus: nā eodē ſenſu conceditur poteſtas abſoluendi à reſeruatis, quo indulgentia plenaria pro articulo mortis, vt ex eodē contextu patet. Imò illa poteſtas abſoluendi ordinatur ad indulgentiam plenariam obtinendam, vt in iubileis, & per Bullā Cruciatæ fieri ſolet: ergo quandiu homo manet capax talis indulgentiæ, manet etiam capax abſolutionis, quæ eſt diſpoſitio ad illam: nam qui dat formam, dat conſequentia ad formam. Secundò, etiamſi indultum non haberet adiunctam indulgentiam plenariam, ſed tantū daret poteſtatem abſoluendi à reſeruatis in articulo mortis, non extingueretur illa poteſtas per primū actum, ſed ſemper maneret ſufficiens ad abſoluendum in vero articulo mortis, propter eaſdem rationes in priori puncto factas, quia reuera finis intentus à Pontifice per hanc facultatem, eſt efficax auxilium pro ipſa morte, & quia illa non ſequuta, nondum habet illa facultas plenum vſum. Et reuera hoc potiùs opinatur Corduba, imò ex hoc exēplo confirmat illud de indulgentiis, *Sicut aliæ confeſſiones* (inquit) *factæ pro articulo mortis, vt ad ab,oluendum à peccatis, & cenſuris in articulo mortis, ad celebrandum domi ſua, & communicandum in articulo mortis, intelliguntur toties, quoties talis articulus occurrit, vt patet* (ait) *ex practicata conſuetudine.* In fine autem illius §. ſolùm dicit, licentiam abſoluendi à reſeruatis expirare per primum actum, niſi aliud conſtet de mente concedentis. Nos autem dicimus, id ſatis conſtare de mēte concedentis, & priorem actum non fuiſſe adæquatum tali facultati.

Deciſio quoad abſolutionem à reſeruatis in eodē articulo.

XIV. Sed quæret tandem aliquis, quæ ſit vtilitas huius indulti de reſeruatis pro articulo mortis, ſecluſa plenaria indulgentia: quia in mortis articulo nulla eſt peccatorum reſeruatio, vt Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. dicit: ergo illa facultas nec neceſſaria tunc eſt, nec vtilis. Reſpondetur, duo per hanc facultatem concedi. Vnum eſt, vt confeſſor ordinarius, qui aliàs non poſſet in illo articulo à reſeruatis abſoluere, cùm adſit prælatus, qui abſoluere poſſit, valeat abſolutionem à peccatis reſeruatis impendere. Quamuis enim in articulo mortis ſi neceſſitas vrgeat, nulla ſit reſeruatio culparum, nihilominus nō excluditur ab illo articulo debitus ordo, vt nimirum ab illo petatur abſolutio, qui per ſe habet iuriſdictionem, quia ſolus mortis articulus nō dat aliis iuriſdictionem, ſed ſolùm in defectu habentis illā, ideoque quando adeſt ſuperior, ad quem per ſe ſpectat reſeruatorum abſolutio, nō poteſt inferior ſacerdos, vel ordinarius cōfeſſor abſoluere à reſeruatis per ſolum commune ius. Addito autem hoc priuilegio poteſt quilibet confeſſor abſoluere, prætermiſſo prælato, & abſque alia facultate eius, quia Pontifex dat illi iuriſdictionem.

XV. Secunda vtilitas huius priuilegij eſt, quia ex vi illius abſoluitur religioſus ſimpliciter, & ſine vllo onere comparendi. Nam licèt omnia peccata in articulo mortis à quolibet ſacerdote abſolui poſſint, tamen interdum ſi habeant cenſuram reſeruatam annexam, ratione illius relinquitur onus comparēdi, quando abſolutio datur ab eo, à quo aliàs dari non poſſet, vt alibi tractatum eſt. Quando autē abſolutio datur ex vi huius priuilegij, nullum relinquitur onus comparendi, ſed tantùm ſatisfaciēdi. Non omittam autem aduertere, in quodam priuilegio relato à citatis auctoribus, & in dicto Compēdio S. Hieronymi haberi hæc verba, *Cum aliquis fratrum incurrerit in dementiam, letargiam, vel amiſerit expreſſionem loquelæ antequam abſoluatur, vel quia non fuit copia confeſſoris, in tali caſu, vel ſimili, abſoluere eum poſſit in articulo mortis, & remiſſionem plenariam auctoritate Apoſtolica impendere quilibet preſbyter ſecularis, aut regularis.* Oportet enim hæc verba ſapienter intelligere: nā ſi in illis ſit ſermo de abſolutione ſacramentali, neceſſarium eſt vt aliqua confeſsio fieri potuerit, ſaltem per generalia ſigna confeſsionis in ordine ad abſolutionem poſtulatam. Si autem confeſsio nullo modo præcedere potuit, non eſt danda abſolutio Sacramentalis, nec priuilegium potuit talē facultatem concedere; abſolutio verò, ſeu remiſsio indulgentiæ plenariæ dari poteſt in eo caſu virtute illius priuilegij, quia hæc non eſt ſacramentalis, nec requirit neceſſariò præcedentem confeſsionem, ſed ſolam gratiæ diſpoſitionem, quæ præſumitur quādiu oppoſitum non conſtat.

Tertiò dicendum eſt, prælatum religionis iure ſuo poſſe ſubditos abſoluere à peccatis in religione reſeruatis, vel alteri eam iuriſdictionem cōmittere. XVI. Hæc aſſertio quoad priorem partem eſt per ſe nota, quia cum peccatum reſeruatur Superiori, apud illum manet iuriſdictio ad abſoluēdum à peccatis huiuſmodi. Eſt autem hoc reſpectiuè intelligendum de Superiore non tantùm reſeruante, ſed etiam cui ſit reſeruatio: quamuis enim Generalis, vel Prouincialis ſolus, vel cum Capitulo ſibi proportionato, iuxta morem religionis, reſeruet peccatum, non tamen ſemper ſibi reſeruat, ſed Conuētuali prælato: de illo ergo dicimus poſſe iure ſuo abſoluere, & à fortiori omnem Superiorem prælatum. Sed quid ſi peccatum reſeruetur ſoli Generali, vel Prouinciali? Reſpondeo, tunc non poſſe Conuētualem prælatum iure ſuo abſoluere; ſicut non poteſt Parochus abſoluere iure ſuo à peccatis reſeruatis Epiſcopo. Ad prouidētiam autem Prouincialis, vel Generalis pertinet prouidere modum quo poſſint ſubditi abſolui à talibus peccatis in abſentia ſua, quia cùm hæc ſit frequēs, & diuturna, & cōfeſſio cum abſolutione non poſsit fieri per literas, iniuſtum eſſet cogere ſubditos tanto tempore confeſsione priuari, vel cogere illos, vt vel diminutè confiteantur, tacēdo peccata reſeruata, quia ab eis abſolui non poſsint; vel, licèt integrè confiteantur, vt ab eis abſolui non poſsint, niſi per accidens ſicut à peccatis oblitis. Imò licèt peccatum habeat annexam excommunicationem reſeruatam Prouinciali, cuius abſolutio per literas poteſt impetrari, qua impetrata, tollitur reſeruatio culpæ, nihilominus moleſtiſsimum eſſet ſubditis grauamen expectandi abſolutionem cenſuræ per literas à Prouinciali, tum propter moram, tum propter periculum reſeruationis; & ideo ſemper eſſe debet præſens qui poſſit abſoluere, vel ſimpliciter, vel ſaltem ſub onere comparendi tempore commodo.

Altera pars etiam eſt certa, quia in prælato iuriſdictio circa hæc peccata, eſt ordinaria, conuenit enim illi ex vi ſui muneris: ergo poteſt illam delegare. XVII. Dices, quando reſeruatio ſit à Capitulo vel prælato ſuperiore, tunc inferior prælatus ſolùm ex cōmiſsione ſuperioris reſeruantis habet iuriſdictionē circa talia peccata: ergo eſt iuriſdictio delegata: ergo non poteſt illam alteri committere. Reſpondetur negando antecedens, ſi de noua, aut ſpeciali commiſsione intelligatur: nam reſeruare peccatum Cōuentuali prælato, non eſt nouam iuriſdictionem illi committere, ſed eſt non auferre, quæ conuenit illi ratione muneris, quòd ſi hæc vocetur commiſsio,

nõ eſt delegatio, ſed traditio ordinariæ iuriſdictionis. Occurrit autem hic mihi peculiare dubium, ſi peccatum ſit reſeruatum Prouinciali, vel Generali, & ipſe deſignet aliquem, qui in abſentia ſua abſoluat, an ille poſsit vices ſuas alteri committere. Reſpondeo tamen, non poſſe, quia reuera ille tantùm eſt delegatus. Vnde idem dicam in illo caſu de ipſomet prælato locali, etiamſi illa facta ſit commiſsio à Prouinciali, vel Generali: quia tunc etiam eſt purè delegatus, quia illa commiſsio nõ eſt ex proprio munere, neque à iure, ſed ab homine; vt ſi Epiſcopus committat Parocho peccata ſibi reſeruata, non poteſt illam iuriſdictionem alteri ſubdelegare.

XVIII. Dices, ergo cogitur ſubditus tunc confiteri prælato proximo, vel vni confeſſori, cui facta eſt commiſsio, nec poteſt ab eis obtinere facultatem confitendi alteri, quod eſſet valdè moleſtum, & ſæpè etiam nociuum. Ponamus deinde, Prouincialem lapſum eſſe in peccatũ, quod reſpectu illius eſt reſeruatũ Generali; cogetur ergo illud confiteri ſoli cõfeſſori ſibi deſignato à Generali, nec poterit obtinere facultatem confitendi alij, niſi ad Generalem recurrendo, & ita eſſet ipſe peioris conditionis, quã cæteri. Reſpondeo ad priorem difficultatem, illud non eſſe inconueniens in rigore loquendo, quia ſatis eſt quòd Prouincialis vni committat vices ſuas, qui ad illud opus quaſi permanenter expoſitus ſit, & ſit quaſi pœnitentiarius eius: quòd ſi aliquis ſubditus illo contentus nõ fuerit, recurrere poterit ad Prouincialem, medio alio ſacerdote, nomine pœnitentis tacito, petente facultatem: quòd ſi paſſus fuerit moram, ſibi imputet, cùm ad pœnitentiariũ expoſitum nolit recurrere. Suauius tamen faciet Prouincialis, committendo talem facultatem cum poteſtate ſubdelegata, vel duobus, aut tribus illam committendo, ſi commodè fieri poteſt.

XIX. Atque idem ferè dici poteſt ad alteram partem, quamuis in eo caſu ſit ſpecialis difficultas, eo quòd recurſus ad Generalem & difficilior eſt, & tardior; & præterea, quia Prouincialis vix, aut nullo modo poteſt petere nouam facultatem, tacito ſuo nomine. Et ideo in deſignando confeſſore Prouinciali cũ tali facultate, videtur magis neceſſarium, vt habeat illam cum poteſtate delegandi; vel certè vt illam habeat tanquam ordinarius miniſter reſpectu talis perſonæ. Vtcunque tamen id fiat, non poteſt vitare Prouincialis quin ab eo petat facultatem cõfitendi alteri, & ſiue illam per ſe, ſiue per alium petat, excuſari non poteſt quin confeſſori innoteſcat perſona, pro qua facultas poſtulatur; quia non habet alium pœnitẽtem pro quo poſsit poſtulare. Sed hoc non eſt inconueniens, eſt enim tanquam onus illius muneris quod tolerandum eſt, nam & eſt neceſſarium ad debitum ordinem, quia etiam prælatus cùm ſit homo, indiget freno reſeruationis, & non poteſt alio conuenienti modo illi prouideri de miniſtro, qui eum poſsit abſoluere, eo quòd Superiorem diſtantem habeat. Et aliunde, ſicut ratione muneris, & donorum, quæ ad illud ſupponũtur, tenetur liberior eſſe huiuſmodi culpis, mirum non eſt, ſi in illas inciderit quòd maius etiam ſentiat onus, & grauamen.

XX. Occurrit tamen ſtatim quæſtio, an Superior non ſolùm poſsit, ſed etiam teneatur delegare hanc facultatẽ quando ſubditus id poſtulet. Sed hanc quæſtionem tractaui ſufficienter in 4. to. diſp. 30. ſect. 4. & in 5. explicaui modum cõcedendi illam; quæ hoc loco repetere neceſſe non eſt. Sed propter quoſdam, qui nimiam licentiam in hoc negotio ſubditis cõcedunt, addendum hic occurrit vulgare dubium, ſi prælatus neget hanc licentiam ſubdito petenti illã per ſe, vel per alium, an eo ipſo poſsit ſubditus alteri confiteri, & ab illo abſolui à peccatis reſeruatis. Non enim defuerunt, qui id affirmarent: quia tunc ſubditus vim patitur à prælato: ergo eo ipſo habet ius confitendi alteri. Antecedens patet, quia prælatus grauiter peccat, negando huiuſmodi facultatẽ, contra ſuum munus, & contra præceptum Pij V. in quodam motu proprio anni 1571. Prædicatoribus conceſſo, in quo declarat, eos non poſſe per Bullam Cruciatæ eligere confeſſorem ſine licentia prælatorum. Et ſubdit, *Eiſdem tamen prælatis in vſu huiuſmodi poteſtatis, ſic cum ſubditis benignos, & faciles ſe exhibeant, præcipimus.* Conſequentia autem probatur, quia eo ipſo quòd inferior prælatus iniuſtè negat dictam facultatem, præſumitur ſuperior prælatus, vel ipſe Papa concedere illam, ne ſubditus perplexus, & ſine remedio maneat.

Sed nihilominus ſentẽtiam hanc falſam eſſe exiſtimo, quia nullo iure fundatur, nec auctores antiqui illam docent, nec talis conſuetudo eſt inter timoratos viros, nec denique ratio vlla illi ſuffragatur. Nam in hoc Sacramento non ſufficit ratihabitio de futuro, nec voluntas præſumpta, ſi non ſit de aliqua volũtate, quam reuera habeat, vel habuerit prælatus, & præſumptio fundetur in aliquibus ſufficientibus ſignis talis voluntatis; in præſenti autem nulla ſunt talia ſigna, neque vlla veriſimilitudo, quòd Superior habeat, vel habuerit talem voluntatem. Imò, ſi prudenter res conſideretur, exiſtimo nec ratihabitionem de futuro hic interuenire, quia potius prælati ſuperiores præſumendi ſunt grauate ferre huiuſmodi ſubditorum libertatem, quia licet alicui fortaſſe interdũ poſſet eſſe vtilis, ſæpiùs eſſet in ruinam, & in diſpendium religionis. Deniq; illa ſententia intellecta de abſolutione directa à reſeruatis parum conſentanea eſt doctrinæ Concilij Tridentini ſeſſ. 14. c. 7. quomodo autem poſsit ſano modo explicari, ſtatim dicam. Videantur quæ generatim de hac facultate petita, & non obtenta dixi in 4. tom. diſp. 17. ſect. 4. XXI.

Sed quæret aliquis, quid faciet pœnitens, cui hæc facultas negatur, & neceſsitatem habet celebrandi, vel communicãdi, ita vt ſi omittat, ſcandalum, vel infamia ſequatur. Quidam dicunt, habita contritione, vel probabili exiſtimatione eius, poſſe communicare non præmiſſa confeſsione, tanquam is, qui non habet copiam confeſſoris. Sed circa hoc eſt in primis aduertendum, non quodcunque peccatũ prælati in deneganda facultate ſufficere vt ſtatim concedamus ſubdito hanc, vel ſimilem licentiam. Poteſt enim hoc peccatum conſiſtere, vel ſolùm in nimio rigore, & in periculo, in quo conſtituit ſubditum, vel malè confitendi, vel concipiendi auerſionem, & quaſi odium confeſsionis; vel poteſt eſſe peccatum in hoc quod Superior intendit abuti notitia confeſsionis, ita vt ſubditus inde probabiliter timeat aliquod graue damnum, vel fractionem ſigilli. Quando peccatum eſt tantùm primi generis, illud non eſt ſatis vt ſubditus deobligetur ab obſeruatione diuinorum præceptorum, quando vincendo difficultatem, & ſuſtinendo rigorem nimiũ Superioris, nullum probabile incommodum, neque iniuriam ſacramenti timet, licèt Superiori confiteatur, ſed ſolùm ruborem, verecundiam, & ſimiles difficultates, quæ, moraliter loquendo, non ſufficiunt ad excuſandum à diuino præcepto. Si ergo in eo caſu communicare vult, confiteatur integre cui poteſt, quia habet diuinam obligationem, & nullã ſufficientem excuſationem. XXII.

Quãdo autem peccatum eſt poſterioris rationis, habet ſine dubio ſubditus ſufficientem excuſationem, vt cõſtat ex materia de Pœnit. Poteſt ergo tũc communicare, licèt Superiori non confiteatur. Addo verò, etiam poſſe confiteri alteri ordinario confeſſori, & ab eo poſſe abſolui, quamuis abſolutio ſolùm cadat directè in peccata non reſeruata, & alia tollantur ſolùm indirectè, ſicut oblita. Imò verò nõ XXIII.

ſolùm

ſolùm exiſtimo hoc poſſe fieri, ſed etiam eſſe cõuenientius, & omninò faciendum, ſi quis habeat cõſcientiam alterius peccati mortalis non reſeruati: quia ille eſt diſpoſitus ad confeſsionem, & ad effectum abſolutionis, quantum eſt ex ſe, vt ſupponimus, & alioqui confitetur quantum poteſt, & quomodo poteſt, & quòd licitè id facit, cũ ſit in neceſsitate cõmunicandi; quæ eſt ſufficiens, vt debeat ſic confiteri, tum vt impleat pręceptum diuinum, tum vt fiat ex attrito contritus, ſi fortaſſe non peruenit ad veram contritionem. Confeſſor autem poteſt, & debet tunc abſolutionem præſtare, ſi ſibi conſtet, pœnitentem habere iuſtam excuſationem non cõfitendi Superiori: quia pœnitẽs eſt diſpoſitus, & integrè confitetur quantum poteſt, & eſt in ſufficienti neceſsitate abſolutionis. Neque eſt quòd confeſſor de iuriſdictione dubitet, quia tunc non vtitur iuriſdictione præſumpta. (In quo differt hæc ſentẽtia à præcedenti) ſed vtitur iuriſdictione certa, quã habere debet circa alia peccata confeſſa, quæ ſufficit ad conficiendum ſacramentum, quo indirectè tollantur peccata reſeruata, etiamſi in illa nulla ſit iuriſdictio. Per hoc autem remediũ ſubuenitur neceſsitati pœnitentis, & ſeruatur reuerentia debita ſacramento Euchariſtiæ, & non minuitur rigor reſeruationis, nam ſemper manet eadẽ obligatio cõfitendi directè illa peccata Superiori, vel ei, qui ab illo iuriſdictionem habuerit: in quo maximè differt hic modus dicendi à præcedenti in n. 20. nam iuxta illum, conſequuta ſemel abſolutione, non oporteret illa peccata iterum confiteri Superiori: quia remiſſa fuiſſe dicuntur per iuriſdictionem ipſo iure, vel tacitè datam à maiori prælato, imò etiam fit vt pœnitens maneat liber ab omni onere comparẽdi, quia ſicut pręſumitur iuriſdictio data, ita pręſumetur abſolutè, & ſimpliciter data: maximè vbi peccatum non habet annexam cenſuram reſeruatam, quod ſine dubio maximum inconueniens eſt. Et ideo illa iuriſdictio præſumpta, vt dixi, nullo modo eſt admittenda; abſolutio autem directa iuxta mẽſuram propriæ iuriſdictionis cum remiſsione indirecta eorum peccatorum, in multis caſibus neceſſariò admittenda eſt, vt ex propria materia conſtat: vnus ergo illorum eſt hic, de quo agimus, & alium ſimilem in ſequenti c. videmus.

CAPVT XX.

An prælati regulares poſſint abſoluere ſuos ſubditos à cenſuris.

I. HActenus de peccatorum abſolutione dictũ eſt, iam de abſolutione cenſurarum agendum, quæ poſſunt etiam diſtingui in cenſuras ipſiuſmet religionis, & ab extrinſeco prouenientes: item in cenſuras à iure, vel ab homine: item in reſeruatas, & nõ reſeruatas. Deinde poteſtas abſoluendi ab illis, eſſe poteſt vel ex iure communi, vel ex iure, & priuilegiis regularibus. Primò ergo dicendum eſt, pręlatũ religionis iure cõmuni poſſe abſoluere ab omnibus cenſuris non reſeruatis, & ipſo iure latis, ſiue ſit ius commune, ſiue proprium religionis. Probatur ex c. *nuper*, de ſent. excom. vbi quilibet proprius ſacerdos dicitur habere hanc poteſtatem: quia vbi conditor iuris abſolutionem non reſeruat, conceſsiſſe videtur, vt ibidem dicitur. Quæ regula in omni iure, tã communi, quàm regulari, eadem ratione locũ habet: pręlatus autem religionis eſt proprius ſacerdos ſuorum ſubditorum, vt per ſe conſtat: ergo. Ex quo infero, etiam ordinarium confeſſorem conuentus, vel quemcunque alium approbatum ab ipſo prælato ad audiendas confeſsiones ſubditorum cum iuriſdictione abſoluendi à mortalibus nõ reſeruatis, poſſe etiam abſoluere à quibuſcunque cenſuris nõ reſeruatis per talia peccata contractis: nam iuxta probabiliorem ſententiam, quam in tom. 5. approbauimus, deciſio c. *nuper.* extenditur ad quemlibet ſacerdotem habentem iuriſdictionem ad abſoluẽdum à peccatis mortalibus, ratione quorum cenſetur conſequenter conceſſa poteſtas abſoluendi ab huiuſmodi cenſuris: nam, qui delegat poteſtatẽ ad aliquid cenſetur concedere poteſtatem ad omnia neceſſaria ad talem finem, vt eſt vulgatum in iure. Et confirmatur, quia aliqua eſt conſtituenda differentia inter excommunicationem reſeruatam vel non reſeruatam prælato: nulla autem eſſet, ſi cõfeſſor ordinarius non poſſet abſoluere ab excommunicatione non reſeruata. Hîc autem oriebatur dubium de cenſuris iuris communis peculiariter cõmiſsis Epiſcopis, de quo infrà dicemus.

Secundò dicendum eſt, prælatum religionis iure ordinario poſſe abſoluere ſubditum ab omni cenſura lata ab homine, tam per ſententiam generalẽ, quàm per particularẽ, niſi ſit lata à Superiore prælato ſuo. Probatur aſſertio, quia cẽſura ab homine, ab eodem tolli poteſt, à quo fuit poſita, vel ab eius ſuperiore; ſed religioſus non poteſt ab alio homine excommunicari niſi à prælato ſuo: ergo ab eodem poteſt, & debet abſolui. Habet ergo prælatus iure ordinario hanc poteſtatem, quæ, ſi conſideretur in prælato ſuperiore, extendetur ad omnes cenſuras latas ab inferioribus prælatis ſibi ſubiectis. Atque hinc facilè probatur exceptio: nam inferior nõ poteſt ſuperioris ſententiam reuocare. II.

Poteſt autem quæri, an illa exceptio intelligẽda ſit tã de ſentẽtia generali, quàm de particulari: Breuiter tamen reſpõdeo, quòd licet in rigore iuris vtrique adhibenda videatur, nihilominus ex vſu, & pia interpretatione generalis ſentẽtia in hoc æquiparatur iuri, ita vt, ſi cenſuram ſic latã prælatus ſibi expreſsè non reſeruet, eo ipſo illam ordinariis prælatis, vel confeſſariis reſeruare cenſeatur iuxta regulam dicti c. *nuper*. Solùm ergo in ſententiis ſpecialibus illam limitationem intelligit. Ex dictis autem conſtat, nomine prælati in præſenti comprehendi Summum Pontificem, qui generali, & ſpeciali titulo eſt ſupremus prælatus religioſorum, & ideo ipſe poteſt abſoluere quoſcunque religioſos à quibuſcunque cẽſuris, latis à quibuſcunque aliis prælatis: alij verò non poſſunt abſoluere à latis ab ipſo, niſi quatenus ab eo conceditur, vel expreſsè, vel per generalem regulam c. *nuper*. III.

Peculiarem verò difficultatẽ habet quid dicendum ſit de excõmunicatione religioſi lata ab Epiſcopo in caſibus in quib. eam in religioſos ferre poteſt, etiamſi exempti ſint: nam de ſibi ſubiectis nulla eſt quæſtio, quia cũ ipſe ſit Ordinarius prælatus talium religioſorum, regula poſita, in eo locũ habet. Poteſt autem interdum Epiſcopus aliquid pręcipere religioſis ſub pœna excõmunicationis, vt quòd ad proceſsionem vocati accedant, iuxta Concilium Trident. ſeſſ. 25. c. 13. de Regular. & in aliis caſibus illis commiſsis in eadem ſeſsione, variis decretis de Regularibus, & ſeſſ. 5. c. 1. de Reformat. & aliis locis ſimilibus. Tunc ergo, cùm certum ſit, ipſummet Epiſcopum poſſe abſoluere, & à fortiori Pontificem; de prælatis religionis dubium eſt, nam cũ non ſint ſubditi Epiſcopis, non videntur comprehendi ſub exceptione poſita, poterũt ergo abſoluere ſubditos ab his cenſuris. Reſpondeo nihilominus non poſſe: quia in eo actu reuera ſunt Epiſcopi ſuperiores pręlati reſpectu prælatorum religionis: nã vel Epiſcopi in eo actu procedunt vt delegati Sedis Apoſtolicæ, vt ſæpè in dicto Concilio dicitur, & tunc conſtat nõ ſolùm eſſe Superiores, ſed quodammodo ſupremos, quia vtuntur iuriſdictione Pontificia ſibi delegata: Vel ſe gerunt vt propria iuriſdictione vtentes, ablata exemptione, quantum ad talem caſum; & ſic

IV. *An de cenſuris ab Epiſcopis latis procedat aſſertio.*

& ſic etiam ſunt Superiores, quia omnes prelati religionum iure ordinario eſſent ſubditi Epiſcopis, niſi eſſent exempti: ergo pro illis caſibus, in quibus exempti non ſunt, manent inferiores Epiſcopis: ergo non poſſunt abſoluere à cenſura lata ab Epiſcopo in aliquo tali caſu per ſententiam particularem, nam de generali aliud eſt, vt diximus.

V. *Priuilegium eximens religioſos à cēſuris niſi nominentur.*

In quo tamen obiter notandum eſt priuilegium cōceſſum à Nicolao IV. quod his verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Excommunicatio.* §.3. *Nicolaus IV. noluit fratres ligari aliqua ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, hominis, niſi nominatim fieret mentio, nec ſufficeret, ſi diceret in ſententia generali, vt perinde valeant, ac ſi eſſent nominati expreſſè.* Quod priuilegium ſi intelligatur de expreſſa nominatione ſingularum perſonarum regularium, eſt ſatis magnū; ſi autem intelligatur ſolùm de expreſſa nominatione talis, vel talis religionis, vel monaſterij, & omniū religioſorum eius, minorem continet gratiam, ſufficientem tamen ad explicationem priuilegij, ſi alia verba non repugnant. Videtur prior ſenſus magis conſentaneus verbis, quia propriè non dicitur fieri mentio nominatim aliquorum quādo ſub generali appellatione talium religioſorum comprehenduntur; præſertim quia ibi dicitur, *non ſufficere, ſi dicatur in ſententia generali, vt perinde valeāt ac ſi eſſent nominati expreſſè.* Quod credibile non eſt, poſitum eſſe propter nominationem religionis, aut monaſterij, quæ facillimo negotio fieri poteſt expreſſè: poſitum ergo eſt propter expreſſam nominationem perſonalem. Ita ergo videtur hic fauor intelligendus, ampliandus, & valde notandus.

VI. Dico tertiò, à cenſuris latis, & reſeruatis iure religionis eodem iure abſoluere poteſt prælatus, ad quem reſeruatio facta eſt, & à fortiori prælatus ſuperior, & cōſequenter delegati ab ipſis. Hæc omnia conſtāt ex communi doctrina de cenſuris, & ex dictis in præcedenti capite de ſolutione à culpis reſeruatis: nam quoad hoc eadem eſt ratio, & proportio. Solùm quæri poteſt, ſi reſeruatio cenſuræ fiat prælatò abſolutè, & abſque addito determinante, quis veniet ſub illa appellatione, & præſertim, an prælatus, etiam localis, poſſit abſoluere. Reſpondetur affirmando: nam ſub illa voce abſolutè prolata, quilibet prælatus comprehenditur, & indefinita locutio in his rebus vniuerſali æquiualet. Itē, quia Præpoſitus Conuentualis eſt verè prælatus, & participat ſuo modo iuriſdictionem Epiſcopalem; vt ſuprà c.2. à n.9. dixi.

VII. Circa delegationem autem occurrit illa vulgaris interrogatio, ſi Superior cōmittat poteſtatem abſoluendi ſubditum à cenſuris, an cenſeatur cōmiſſa ad abſoluendum à cenſuris reſeruatis. Videtur enim negatiuè reſpondendum, iuxta regulam textus in c.2. de pœnit. & remiſſ. in 6. In contrarium autē eſt, quia per illam facultatem plus videtur concedi, quàm per facultatē abſoluendi à peccatis mortalib. non reſeruatis, ſed per hanc conceditur conſequenter poteſtas abſoluendi à cenſuris nō reſeruatis, vt n.1. diximus: ergo vt illa facultas aliquid operetur, oportet vt extendatur ad cenſuras reſeruatas. Reſpondetur nihilominus, ſi aliunde non colligatur, hanc fuiſſe mentem concedentis, non eſſe facilè extenſionem illam admittēdam; propter citatam regulam, & quia poteſt illa expreſſa, & directa cōceſſio fieri ad tollendā omnem dubitationem, vel opinionē: nam in iuriſdictione delegata non eſt certū, eum, qui poteſt abſoluere à mortalibus, poſſe etiam abſoluere ab excōmunicatione maiori non reſeruata, licèt ſit probabile: item poteſt operari illa facultas, vt abſolutio à cenſura per ſe detur ſine ordine ad abſolutionem ſacramentalem. Hoc autem procedit quando in religione ſunt quædam cēſuræ reſeruatæ, & aliç non reſeruatæ: nam ſi tantū eſſent reſeruatæ, neceſſariò venirent ſub generali appellatione, quia in tali religione non ſunt aliæ; & ideo ex materia ipſa fit ſufficiens determinatio.

Dico quartò, prælatus religionis, partim iure cōmuni, partim ex priuilegio, poteſt abſoluere ſubditos è cenſuris reſeruatis Papæ quæ in iure commiſſæ ſunt Epiſcopis. VIII. Non agimus de cenſuris, quas ipſi Epiſcopi ſibi reſeruant, quia illæ non ligant religioſos exemptos, de quibus agimus; cenſuræ autem Papales ligāt illos, ſi alioqui ad illos vel ſpeciatim, vel generatim dirigantur; & conſequenter etiam reſeruatio Papalis ex ſe vim habet reſpectu illorum: ideoque niſi ab ipſo Papa detur aliquo modo iuriſdictio, non poterunt ab illis abſolui. Solet autem in iure committi Epiſcopo in aliquibus caſibus abſolutio à cenſura Papæ reſeruata: quod dupliciter cōtingit, ſcilicet, vel ſimpliciter ex generali ratione Epiſcopalis iuriſdictionis, vel ex peculiari commiſſione, & præſertim ſi addatur, *vt legato Pōtificis.* Priori modo committitur ei abſolutio ab excommunicatione can. *Si quis ſuadente*, vt in c. *peruenit*, cum ſimilibus, de ſent. excomm. & in Concilio Later. ſub Alex. III. p.14. In his ergo caſibus, & ſimilibus abſoluere poſſunt prælati religionum ſuos ſubditos iure ordinario. Probatur, quia habent in illos iuriſdictionem Epiſcopalem, & præſertim in his rebus, quæ ad ſpiritualem ſalutem, & medicinam pertinent, vt eſt abſolutio à cenſura: ſicut ergo illam iuriſdictionem habent communi iure, vt ſuprà probatum eſt; ita etiam habent poteſtatem abſoluendi in his caſibus.

IX. *Non procedit æquiparatio ſumpta Epiſcopis vt legatis ſedis Apoſt.*

Poſteriori modo ſunt multæ conceſsiones factæ Epiſcopis in Concilio Tridentino; illa verò præcipua eſt, quæ habetur ſeſſ. 24. c.6. de Reformat. vbi conceditur Epiſcopis facultas abſoluēdi in quibuſcunque caſibus occultis, ſedi Apoſtolicæ reſeruatis. Quæ conceſsio, ſi nuda verba inſpiciantur, videtur eſſe prioris generis, & cōſequenter extendi ad prælatos religionum, etiam iure ordinario. Nihilominùs in 4. tom. 3. part. diſp. 30. ſect. 2. n.7. propter quādam reſponſionem Cōgregationis Cardinaliū, oppoſitum dixi: retuli tamen ibidem Motum propriū Pij V. in quo facultatem illam extendit ad prælatos ordinis Prædicatorum: quo priuilegio aliæ etiā religiones per viam communicationis vti poſſunt.

Nouo tamē priuilegio Pii V. contra procedit.

Conceditur autem illa facultas tam Prioribus Cōuentualibus, quàm ſuperioribus prælatis. Vnde cōſtat Superiores, aut Vicarios ordinarios non poſſe illa facultate vti, niſi eis à prælatis delegetur: intelligetur autem delegata, quoties prælatus à monaſterio abſens, Vicarium loco ſuo relinquit. Fruentur autem illa facultate Superiores paruorum conuentuum, qui licèt Abbates, aut Priores non nominentur, munus tamen integrè exercēt, & immediatè Prouinciali ſubiiciuntur. Atque idem dicendum eſt circa priores caſus, in quibus hi prælati vtuntur ſua iuriſdictione ordinaria, iuxta ſuperiùs dicta de his prælatis, & eorum iuriſdictione in genere.

X. *An quoad cenſuram ob hæreſim æquiparentur etiam Epiſcopis iidem prælati.*

Hîc autem occurrebat ſpecialis quæſtio de excōmunicatione incurſa per peccatum hæreſis, an poſſit ab his prælatis abſolui per illud priuilegium Pij V. dicendum autem eſt, ſi Concilij facultas reuocata nō eſſet, ſine dubio id poſſent hi prælati, quia extenſio Pij V. generalis eſt quoad omnes facultates; Concilium autem concedit hanc facultatem Epiſcopis, ſaltem per ſeipſos. Ego autem in dicta ſect. 2. probabilius cenſui, dictam facultatem eſſe reuocatam per Bullam Cœnæ, quod explicando eandem Bullam in tom. 5. & diſp. 21. de fide ſect. 4. n.12. iterū confirmaui, & nunc etiam verum cenſeo, etiamſi nonnulli moderni oppoſitum docuerint, in quibus ſunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. c.3. & Emmanuel Rodr. tom. 1. q.20. art 10. & in explicat. Cruciatæ §. 9. nu. 70. Gutier. in Quæſt. canon. ſtatim citandus.

Vnde

Vnde conſequenter in præſenti pro indubitato habeo, non poſſe hos Prælatos abſoluere ab hac cenſura ex vi Concilij, & Priuilegij Pij V. quod etiam ſenſit Sancius lib. 2. Decalogi. cap. 11. n. 7. tum quia ille non vult, vt hi Prælati in hac parte habeant maiorem iuriſdictionem, quàm Epiſcopi, ſed tantùm, vt non ſint peioris conditionis: tum etiam, quia reuocatio, quæ fit in Bulla Cœnæ, generalis eſt quoad omnes, qui non habent facultatem peculiarem in caſus ibi contentos prout ibi reſeruantur.

XI. Addunt verò aliqui, quòd licèt Epiſcoporum facultas non eſſet reuocata, Prælati religionum illam non haberent, quia illa non eſt data Epiſcopis, vt Epiſcopi ſunt, ſed vt Inquiſitores ſunt, quod munus Prælati religionum non habent. Sed hoc non poteſt ſatis probari ex verbis Concilij Tridentini: nam poſtquam generaliter de alijs criminibus occultis dixerat, ſubdit, *Idem & in hæreſis crimine*, &c. ergo hoc etiam committit Epiſcopis, vt Epiſcopi ſunt; ſolùm addidit reſtrictionem, vt non poſsint eam poteſtatem delegare: de cuius reſtrictionis ſenſu alibi diſputandum eſt. Vide quæ dixi diſp. 30. de pœnit. ſect. 2. & diſp. 21. de fide ſect. 4. & diſp. 21. de cenſur. ſect. 3. num. 5. & Cordubam in Summa Hiſpana, q. 8. Gutierez in ſuo Quæſtionario cap. 13. num. 28. Emman. Rodr. tom. 1. q. 20. art. 11. Igitur licèt Concilium ex ſe non extendatur ad Prælatos religionum, ſed ſolùm ex conceſsione Pij V. tamen, illa ſuppoſita, non dubito, quin extenſio comprehendat etiam crimen hæreſis; tamen reuocatio æquè etiam extenditur, vt dixi, & in ſequentibus ampliùs explicabo.

XII. Dico quintò, per priuilegia religionum, præſertim Mendicantium, poſſunt Prælati regulares abſoluere ſuos ſubditos ab omnibus cenſuris à iure, vel ab homine latis. Priorem partem huius concluſionis, quæ ſpectat ad cenſuras à iure, (ſub quibus nunc cenſuras Bullæ Cœnæ comprehēdo) colligo ex his, quæ breuiter notantur in Compendio Societatis, verb. *Abſolutio*, & ex multis priuilegijs, quæ indicat Emmanuel Rodericus tom. 1. quæſt. 20. Non cenſeo tamen neceſſarium per ſingula priuilegia diſcurrere: quædam enim concedunt abſolutionem tantùm ab vna cenſura, excommunicatione, v.g. alia ab alijs, vel ab omnibus, & interdum extendunt ſermonem ad diſpenſationem ab irregularitate, de qua nunc non agimus. Item, quædam addunt hanc limitationem, *Niſi adeo fuerint graues, & enormes exceſſus, quod ſint ad Sedem Apoſtolicam merito deſtinandi*, vt ex Clemente IV. refertur in lib. Monumenta ordinum, conceſſ. 318. & 319. Alia verò addunt contrariam extenſionem, *etiamſi talia forent, propter quæ Sedes Apoſtolica eſſet conſulenda*, &c. prout refertur in dicto Compendio Societatis, §. 10. ex priuilegio Benedictinis conceſſo. Ex omnibus ergo priuilegijs ſufficienter inſpectis colligitur vniuerſalis concluſio poſita (etiam quoad vtramque partem.) In qua ſunt tria explicanda. Primum materia, circa quam hæc facultas verſatur: ſecundum, quis Prælatus poſsit illa vti: tertium, circa quas perſonas.

Probatur ex varijs priuilegijs.

CAPVT XXI.

A quibus cenſuris & pœnis poſſint Prælati regulares abſoluere ſuos ſubditos per priuilegium religionibus, præſertim mendicantibus, conceſſum.

I. IN hoc puncto, quoad primum in fine præcedentis capitis propoſuimus, dicendum eſt cenſuras Pontificias eſſe materiam horum priuilegiorum. Hoc conſtat ex eorum verbis, quę vniuerſalia ſunt, & prædictam diſtributionem multis modis declarant. Quia verò ſub vniuerſali clauſula non ſolent ſpeciales caſus comprehēdi, dubitari inprimis poteſt, an ſub ea comprehendantur caſus reſeruati in Bulla Cœnæ, qui, vt aliqui cenſent, ita ſunt ſpeciales, vt ſub generali facultate non comprehendantur. qua de re vide Staphylæum de Reſeruat. in forma Breuium, pag. 191. Gomez in tract. Breuium, n. 26. Nihilominus dicendum eſt comprehendi, non quidem ſub ſingulis priuilegijs, nam, vt dixi n. 12. c. præced. in aliquibus ſunt vel tantùm generalia, vel nimis limitata, ſed ſub omnibus ſimul. Primò quidem eſt priuilegium Sixti IV. cuius fit mentio in noſtro Compendio §. 6. verb. *Abſolutio*. ex Monumentis Minorum. In eo enim à generali exceptione quatuor tantùm caſus excipiuntur; exceptio autem, vt Iuriſtæ aiunt, firmat vniuerſalem regulam in contrarium: ergo ex vi illius indulti extenditur hæc facultas ad omnes alios caſus in Cœna Domini contentos, & quomodocunque Pontifici reſeruatos. Erant autem caſus excepti à Sixto IV. Primò *relapſus in hæreſim, ſchiſma, literarum Apoſtolicarum falſificatio, & delatio prohibitorum ad infideles*. Qui omnes ſunt caſus in Bulla Cœnæ contenti, & ex his, quæ circa illius expoſitionem tomo de Cenſur. diſp. 21. ſect. 2 diximus, ſatis clari. Ex his autem intelligitur vis rationis factæ: nam ex eis conſtat, illam facultatem extendi etiam ad primum lapſum in peccatum hæreſis, quod inter omnia reſeruata habet maximam ſpecialitatem; ergo à fortiori intelliguntur conceſsi omnes alij caſus ibi non excepti. Item cùm in ſola hæreſi relapſus excipiatur, in alijs non exceptis quicunque relapſus, ſeu quodcunque recidiuum intelligitur conceſſum.

II. Addo verò vlteriùs, illam exceptionem magna ex parte ſublatam eſſe per conceſsionem Gregorij XIII. Societati factam, *abſoluendi ab hæreſi, & à relapſu etiam in hæreſim eos omnes, qui ſub Societatis obedientia viuunt, ſi quis (quod Deus auertat) in eam incideret*, vt dicitur in dicto Compendio, §. 7. & in 9. additur, eandem facultatem conceſsiſſe Alexandrum VI. Minoribus de Obſeruantia, cum duplici tamen limitatione, ſcilicet, pro ſolis Vltramontanis, & dummodo relapſorum crimina publica, & notoria apud ſeculares non ſint: Gregorius verò nullam limitationem addit. Circa quam extenſionem dubitari poteſt, an per illam ſublatæ ſint aliæ tres exceptiones poſitæ à Sixto IV. nam ita videtur affirmandum, quoniam potiſsima illarum exceptionum erat relapſus in hæreſim, & inter omnes caſus ille habet maximam ſpecialitatem: ergo illo conceſſo, reliqui omnes cenſentur conceſsi. Sed nihilominus ex vi illius ſolius indulti non auderem hoc affirmare, quia in materia iuriſdictionum, & poteſtatum argumentum illud non eſt firmum, nam poteſt quis habere iuriſdictionem ad iudicandum de grauiſsimo crimine, & non de minori, maximè in iuriſdictione delegata, qualis datur per hæc priuilegia. Verum eſt, iuxta materiam ſubiectam intentionem illorum Pontificum videri fuiſſe, vt omnis exceptio & limitatio auferretur. Exiſtimo tamen ſuppoſuiſſe alias exceptiones iam ſublatas, & ideo illam tantùm, quæ maxima erat, abſtuliſſe; ablatæ autem videntur aliæ exceptiones per priuilegia generalia, quæ exceptionem non habent, & addunt illam clauſulam, *etiamſi talia forent, propter quæ Sedes Apoſtolica eſſet conſulenda*. Dices, per hãc clauſulam, etiam exceptionem relapſus in hæreſim videri ſublatam. Reſpondeo, adeò eſſe ſpecialem caſum illum, vt ſine ſpecifica expreſsione non putaretur conceſſus, etiam per illa generalia verba; ſicut in diſp. 21. de fide ſect. 4. diximus, per priuilegia concedentia facultatem

Neque hodie excipitur caſus hæreſis.

Quid de alijs 3. caſibus exceptis cum hæreſi à Sixto IV.

abſoluendi à caſibus Cœnæ, non comprehendi hæreſim, niſi exprimatur. Propterea igitur ſpecifica conceſsio, & extenſio meritò obtenta eſt. Atque ita relinquitur ſatis probata concluſio quoad omnes cenſuras à iure, & Pontificias, quia omnes continentur vel extra Bullam Cœnæ, vel intra illam; ſed ad vtraque extenditur hæc facultas; ergo. Quocirca non eſt dubium, quin hæc facultas ſe extendat ad excommunicationem, cap. *ſi quis ſuadente.* nam licèt olim de iure communi hæc cenſura committeretur Epiſcopo in grauioribus caſibus, & Abbati in leuioribus, cap. *Monachi.* de ſent. excommun. tamen etiam illa conceſsio generalis non erat, ſed ſolùm quando permiſsio erat monachorum inter ſe. Et licèt poſtea extenſa ſit ad percuſsionem clerici ſecularis, cap. *Religioſo.* de ſent. excom. in 6. tamen & ſoli Epiſcopo committebatur, & non vniuerſaliter, ſed in percuſsione non enormi, iuxta communem interpretationem: at verò iuxta prædicta priuilegia abſolutè conceſſa eſt hæc facultas non in ſpeciali, ſed per ſufficientem clauſulam generalem, vt explicatum eſt.

Extenduntur etiam ad omnes caſus cap. Si quis ſuadente.

III. Dubitari verò hîc poteſt, an hæc priuilegia hodie ſufficiant ad huiuſmodi obſeruationem. Eſt autem duplex ratio dubitandi: prima, quia priuilegia non cadunt in futuras reſeruationes; eæ autem reſeruationes Cœnæ Domini ſingulis annis renouantur, & tanquam de nouo fiunt: ergo priuilegia priùs conceſſa non extenduntur ad illas. Quæ ratio procedit de quibuſcunque caſibus poſt dicta priuilegia reſeruatis, etiam extra Bullam Cœnæ. Alia ratio eſt, quia hæ facultates videntur reuocatæ per poſteriores Bullas Cœnæ, in quibus ad finem dicitur, *etiam prætextu quarumuis facultatum, vel indultorum quibuſcunque perſonis quorumuis ordinum etiam Mendicantium, ipſiſque ordinibus, & eorum monaſteriis,* &c. Per quæ verba videntur expreſsè derogata dicta priuilegia. Dicendum nihilominus eſt primò, hæc priuilegia de ſe ſufficere ad abſoluẽdum à quibuſcunque peccatis reſeruatis, tam in Bulla, quàm extra illam, etiamſi reſeruatio poſt conceſsionem priuilegiorum facta ſit. Probatur, quia ſenſus illorum priuilegiorum non eſt per ea dari facultatem ad abſoluendum ab illis peccatis, quæ tunc reſeruata ſunt, quando priuilegium conceditur; ſed ab illis, quæ tunc reſeruata ſunt, quando fit confeſsio, & abſolutio præſtanda eſt: ergo, licèt reſeruatio ſit poſterior, nihil refert. Antecedens probatur, quia inprimis Papa poteſt hoc ſenſu ſuam iuriſdictionem delegare, vt eſt apud omnes indubitatũ, quia poteſt facere delegationem de ſe perpetuam, id eſt, quandiu reuocata non fuerit, & poteſt ſuam propriam iuriſdictionem, & pro tempore vitæ ſuæ illo modo delegare: ergo pro omnibus futuris temporibus. Quòd autem hoc etiam intendat probatur, quia concedit illa priuilegia vt perpetua, & vt generalia ad omnes caſus reſeruatos; non poſſent autem eſſe talia, niſi ea intentione concederentur. Item, quia priuilegia illa ſunt abſoluta, & continent gratiam & fauorem, quæ in nullius præiudicium cedunt, niſi ipſius concedentis: ergo non ſunt à nobis reſtringenda, ſed amplianda potiùs, iuxta communem regulam iuris.

Dubium inſurgens an dicta priuilegia hodie valeant.

IV. Confirmatur à ſimili: nam, ſi Rex eximat oppidum ab aliquo onere, quantumcunque poſtea creſcat, totum id, quod in futurum auctum eſt, cenſetur exemptum, vt tradit Baldus in l. *cùm fundus*, ff. de legatis 2. & tractat Couar. in Pract. cap. 2. ergo ſimiliter, &c. Confirmatur ſecundò à ſimili, nam ſi Pontifex concedat Regi præſentationem beneficiorum talis prouinciæ, vel ciuitatis, extenditur illa conceſsio etiam ad beneficia poſtea creata, argum. cap. *quia circa.* de priuileg. vbi ratio aſſertur, quia in beneficijs pleniſsimè eſt interpretatio adhibenda: ergo multò magis in præſenti adhibenda eſt: tum quia nouæ reſeruationes ſunt quotidianę, & ideo faciliùs creditur de eis cogitaſſe Pōtificem, quando tale priuilegium conceſsit; tum etiam, quia hæc priuilegia data ſunt propter publicam, & magnam vtilitatem, ſcilicet ſpiritualem, iuxta ea, quæ tradunt Ioan. Andr. in c. *qui ſentit.* de regulis iuris in 6. & Panormit. in c. *quia circa.* n. 5. Alexand. li. 2. conſil. conſilio 178. n. 21. Tandem confirmatur ex vſu ſequentium Pontificum: quando enim volunt vt talia priuilegia non valeant ad abſoluendum à caſibus denuò ab ipſis reſeruatis, reuocant expreſſe dictas facultates: ergo ſupponunt, illas de ſe extendi ad ſubſequutas etiam reſeruationes.

Secundò dicendum eſt, prædictas facultates non eſſe reuocatas per Bullam Cœnæ Domini. Circa quam aſſertionem ſciendum eſt; olim in reuocatione, quæ fiebat in Bulla vſque ad Gregor. XIII. ſolita fuiſſe poni illa tantùm verba, quæ ſuprà retulimus; illis verò, vt notauit Nauar. c. 27. n. 73. addidit Sixtus V. hæc verba, *Niſi in eis etiam caſus præſentibus literis expreſſi comprehendantur.* quæ etiam adduntur in Bulla S.D.N. Clementis VIII. Igitur iuxta hanc additionem manifeſta eſt concluſio poſita, quia per illa verba declaratur non reuocari priuilegia, in quibus conceditur ſpecifica facultas abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ: huiuſmodi autem ſunt priuilegia regularium, vt oſtendimus: ergo. Specialiter etiam conceſsit Gregorius XIII. Societati, vt nullæ eius facultates per Bullam Cœnæ Domini derogatæ cenſeantur, vt refertur in Compendio Societatis, verb. *Bulla Cœna.* §. 2. V.

At verò iuxta antiquam formam dubium erat, an talia priuilegia eſſent reuocata, propter verba ſuperiùs citata ſine prædicta, vel aliqua alia limitatione poſita. Et affirmandum cenſuit Collector priuilegiorum Mendicantium, verb. *Abſolutio ordinaria quoad fratres.* §. 13. vbi refert reſponſum Cardinalis Alexandrini, ita affirmantis. Aliquibus tamen iuris doctis nimis rigoroſa viſa illa interpretatio, quia non putant veriſimile Pontificem voluiſſe reuocare omnes facultates datas in ſpecie ad ipſoſmet caſus Cœnæ: quia inde poſſunt inferri multa incommoda, quæ videntur abſurda, quæ indicant magnam inconſtantiam in voluntate Principis, quæ præſumenda non eſt, vt latiùs refert Emman. Roder. tom. 1. q. 20. art. 9. Ad illa verò incommoda reſpondere poſſunt, hanc reuocationem non eſſe intelligendam reſpectu eiuſdem Pontificis, qui cōceſsit priuilegium, vt adnotauit etiam Cardinalis Alexandrinus, quia de eodem veriſimile non eſt infra eundem annum velle reuocare facultatem perpetuam, quam in ſpecie conceſſerat, prȩſertim cùm illa reuocatio, cùm ſit ordinaria, cenſeatur præuiſa, nam videretur eludere vel decipere concedendo hoc priuilegium, quod ſtatim eſt reuocaturus: reſpectu ergo eiuſdem magnam habet vim illa cōiectura, quæ quando eſt adeò vehemens, magnam vim habet in interpretatione legum, vt latè proſequitur Tiraquel. in Præfatione ad l. *ſi vnquam.* n. 37. at verò quando Bulla reuocatoria, edita eſt à diuerſo Pontifice, nulla poteſt argui inconſtantia, quia, cùm diuerſa ſit voluntas, non eſt inconſtantia quòd vna reuocet, quod alia voluit, vt quotidie fieri videmus: nec particularia incommoda, quę hinc inferuntur, aut potiùs cogitantur, apud me vim habent, quia ſunt valdè priuata, & extraordinaria, quæ morales leges non conſiderant. Probabilius fundamentum illius ſententiæ eſſe poteſt, quia facultas abſoluendi à caſibus Cœnæ, non exceditur, niſi in ſpecie detur, nec ſufficit clauſula generalis abſoluendi à caſibus reſeruatis Papæ, vt multi ſentiunt: ergo & è conuerſo facultas ſpecialis ad abſoluendum à caſibus Cœnæ non reuocatur per clauſulam

VI. *Diſcutitur aſſertio ſpectata Bulla Cœnæ ante hos Pontifices.*

Qui ſtant pro reuocatione.

Qui reuocationem negent.

ſulam

ſulam generalem, donec expreſſa mentio illius fiat: ſed in Bulla Gregorij XIII. & alijs non fiebat talis reuocatio, ſed tantùm generalis. Vnde iuxta hanc ſententiam, & rationem per illa verba ſolùm reuocantur generales facultates abſoluendi à cenſuris reſeruatis Papæ, vt nimirum illæ non ſufficiant ad abſoluendum à caſibus Cœnæ, non verò reuocentur facultates expreſsè hoc concedentes; quod quidem explicauit Sixtus Quintus, non verò addit.

VII. *1. Obiectio contra allatam rationem.*

Veruntamen hæc ratio videtur ſeipſam falſificare: nam, ſi facultas generalis ad abſoluendum à caſibus omnibus Papę reſeruatis, non comprehendit caſus Cœnæ: ergo talis facultas non eſt reuocabilis per prohibitionem abſoluendi à caſibus Cœnæ: quia non reuocatur niſi facultas, quæ antea erat; ſed antea illa non erat facultas abſoluendi à caſibus Cœnæ: ergo per Bullam Cœnæ non reuocabantur illa priuilegia generalia: atque adeò ex illa ratione potiùs ſequitur, per illa verba ſolùm reuocari illa priuilegia, quæ in ſpecie illos caſus concedebant, nam alia generalia per ſe erant limitata, & excluſa. Dices, ergo immeritò in Bulla Sixti V. illa additio facta eſt, quia deſtruit ipſam reuocationē. Reſpondeo, inde fieri probabile oppoſitum eius, in quo fundatur prædicta ratio, quæ alio modo ita impugnatur. *2. Obiectio.* Nam per vniuerſalem clauſulam abſoluendi à caſibus Papæ reſeruatis, datur facultas etiam ad caſus Cœnæ in ſpecie: ergo è conuerſo per reuocationem generalem abſoluendi à caſib. Cœnæ reuocantur etiam facultates expreſsè illos concedentes. Antecedens probatur ex mente Sixti V. & Clementis VIII. addendo enim illam limitationem, ſupponunt dupliciter dari facultatem ad abſoluendum à caſibus Cœnæ, ſcilicet, per generalem clauſulam, vel per ſpecificam, & ideo declarant ſe reuocare priorem facultatem, non poſteriorem. Idemque confirmari poteſt ex alijs indultis, in quibus Pontifices generaliter concedentes ſuos caſus, excipiunt caſus Bullæ Cœnæ, ſupponentes comprehendi, niſi excipiantur. Sed hæ rationes non concludunt, quia in his literis Apoſtolicis aliqua verba addi ſolent tantùm ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia.

VIII. *Ad 1. obiect. in n. praeced.*

Vnde ſuſtinendo illud fundamētum (quod probabile eſt) ſub conceſsione generali caſuum Pontificis non comprehendi caſus Cœnæ, dicendum eſt ad priorem obiectionem, hoc ipſum prouenire ex vi illius clauſulæ, & ideo reſpectu præcedentium priuilegiorum eſſe reuocatoriam ex parte; reſpectu verò ſubſequentium eſſe quaſi declaratoriam, ſeu impedientem, ne ad hos caſus extendantur. Per illa enim verba factum eſt, vt illi caſus tam ſpecialem habeant reſeruationem, vt ſub generali clauſula abſoluendi à reſeruatis non comprehendantur. Si enim non adderetur illa clauſula reuocatoria priuilegiorum, non eſſet cur illa omnia delicta non comprehenderentur, quia atrocitas culparum non ſufficit per ſe ſola; alia enim fortaſſe delicta, vt Simoniæ, vel blaſphemiæ, ſunt tam grauia ac multi caſus Bullæ Cœnæ, & nihilominus licèt habeant annexam excommunicationem reſeruatam Pontifici, comprehenderentur ſub illa clauſula generali *abſoluendi à reſeruatis*. Si ergo caſus Cœnæ non comprehenduntur, ideo eſt, quia per illam clauſulam reuocatoriam ſunt exempti, & ita per illa verba & reuocantur, vel limitantur quoad hāc partem priuilegia priùs conceſſa, & ſimul fit, vt ſubſequentia priuilegia ſub generali clauſula conceſſa, hos caſus non comprehendant. *Ad 2. obiect. in eodem n.* Ad ſecundam ergo obiectionem ex verbis Pij V. reſpondetur, ſolùm eſſe addita ad hoc ipſum explicandum, ſcilicet, priuilegia generalia non ſufficere ad abſoluendum ab his caſibus, & fortè ita explicaſſe mentem ſuorum prędeceſſorum. Et ſimili modo, ſi aliquando in generalibus priuilegijs fit exceptio caſuum Cœnæ Domini, ad maiorem claritatem fieri, non quia ſit neceſſarium; & ideò raró fit illa exceptio. Frequentiùs è conuerſo quando Pontifex vult priuilegium extendere ad caſus Cœnæ, eos ſpecialiter exprimit, ſentiens, in vniuerſali clauſula non comprehendi. Eſt ergo probabile, priuilegia religionum in hac parte nunquam fuiſſe reuocata per Bullam Cœnæ; incertum tamen; & ideo prudenter Societas declarationem, vel renouationem obtinuit à Gregorio XIII. iam verò per poſteriores Bullas dubium ſublatum eſt.

IX. *An dicta priuilegia extendantur etiam ad cenſuras propter Simoniam contractas.*

Supereſt verò aliud ſpeciale circa cenſuras, quæ per Simoniam contrahuntur. Nam licèt dicta priuilegia ad illas etiam extendantur, vt declaratum eſt, tamen Sixtus V. in Motu proprio aduerſùs clericos malè promotos, §. 8. eaſdem pęnas renouans, & alias addens, ſibique eas reſeruans, reuocat omnia priuilegia, etiam in Mari magno contenta, vel quibuſcunque ordinibus, aut perſonis regularibus conceſſa, & ſimiliter derogat facultatem Concilij Tridentini conceſſam Epiſcopis ad abſoluendum à caſibus occultis. Quæ reuocatio integra adhuc manet, quia licèt Clemens VIII. Motu proprio edito anno 1595. conſtitutionem illam Sixti V. reduxerit ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, addidit exceptionem, *Præterquam contra ſimoniace ordinatos, & ordinantes inflictas*. Reſpondetur *Reſolutio, extendi ad omnes, præter contractas ex ordinatione Simoniaca.* inprimis hanc reuocationem non eſſe generalem de quacunque Simonia, ſed de illa tantùm, quę circa ordines committitur, & ideo ſi aliqua cenſura contrahitur per Simoniam circa beneficia, vel prælationes obtinendas, facultas abſoluendi ab illa reuocata non eſt. De alia verò, quæ contrahitur per ordinationem ſimoniacam, concedēdum eſt, nunc non habere Prælatos religionum hanc facultatem circa ſuos ſubditos, niſi à Sede Apoſtolica habeant, ſaltem viuæ vocis oraculo, nouam confirmationem ſuorum priuilegiorum. Eſtque admiratione dignum, quòd poſsint hi Prælati abſoluere à peccato hæreſis, & non à peccato ſimoniæ: vbi conſtat verum eſſe, quod ſuprà num. 2. diximus, in his facultatibus non valere argumentum, qui poteſt in maius, poſſe etiam in minus. Et ad illam admirationem reſponderi poteſt, licèt peccatum ſimoniæ minus graue ſit, quàm hæreſis, eſſe tamen frequentius, & plerunque eſſe homines, præſertim regulares, nimium procliues ad ordines ſuſcipiendos; & ideo non immeritò potuiſſe reſeruationem illius delicti magis reſtringi.

X. *An extendantur ad cenſuras contractas ſpe, & fiducia priuilegiorum.*

Dubitari præterea poteſt de quadam reſtrictione, quæ in dictis priuilegijs addi ſolet, ſcilicet, vt poſsit ab his cenſuris abſolutio dari, niſi fuerint peccata commiſſa in contemptum clauium, vel niſi commiſſa fuerint ſpe, & fiducia talium priuilegiorum, vt conſtat ex priuilegijs Bonifacij IX. & Eugenij IV. quę referuntur in Supplemento, & Monum. Minorum. In contrarium autem eſt, quia licèt illa priuilegia non plus concedant, tamen alia & nouiora, & vniuerſaliora non addidere illas reſtrictiones, & ideo certum eſt ex vi priorum priuilegiorum non eſſe limitatam hanc materiam, nam potuit per alia priuilegia amplificari. Neque oportuit priorem limitationem expreſsè reuocari: quia per ſolam additionem tollitur limitatio. Manet autem dubium, an generalia verba ſufficiant ad huiuſmodi extenſionem. Nam de poſteriori præſertim limitatione, ſpe ſcilicet, & fiducia, quidam exiſtimant, tacitè contineri in huiuſmodi priuilegijs, vel facultatibus, & in alijs ſimilibus, etiamſi non exprimatur. Ratio eſt, quia in generali conceſsione non comprehenditur caſus ſpecialis, qui veriſimiliter non eſſet à Pontifice in particulari conce-

concedendus; ſed illud genus peccati eſt valde ſpeciale, & contrarium intentioni Pontificis, qui non vult, vt eius gratia ſit alicui occaſio peccandi. Atque hæc ſententia ſumi poteſt ex Antonino 1. p. tit. 10. cap. 3. §. 5. vbi in forma generali concedendi indulgentiam plenariam, ponit hanc particulam; *Præter ea, quæ ex confidentia huius indulti commiſiſti*, ſentiens includi in huiuſmodi indultis dictam conditionem, & in eandem inclinat Corduba li. 5. de Indulgentijs, q. 37. quem ſequitur Emman. Rodr. to. 2. q. 20. art. 16. qui conſequenter idem ſentiunt de quibuſcunque ſimilibus gratijs, vel facultatibus, quæ à Pontifice concedi ſolent.

XI. *Contraria ſententia ſuadetur.* Sed licèt hæc opinio pio zelo cogitata ſit tanquã ſecurior, & cautior, ne priuilegiati ſumant occaſionem peccandi, nihilominus videtur nimis rigoroſa. Primò, quia quando Pontifices volunt cum illa limitatione facultatem concedere, expreſsè declarant, quod frequenter faciunt, præſertim in Bullis Compoſitionis propter damnum tertij: ergo quando non exprimunt, præſumendum potiùs eſt, noluiſſe illam addere præſertim in priuilegijs, quæ per ſe ſolùm ordinantur ad ſpiritualem reparationem, & medicinam ſubditorum. Vnde argumentor ſecundò, quia hæc facultas neceſſaria eſt etiam pro illis, qui ex beneficio priuilegij ſumunt occaſionem peccati: ergo ad benignitatem Principis, intendentis reparationem lapſi, pertinet tota illa amplitudo facultatis: ergo quando ipſe eam non limitat, ita interpretanda eſt tanquam Principis beneficium. Tertiò, quia grauius eſt crimen hæreſis, & præſertim cum lapſu, quàm peccatum aliud commiſſum etiam cum illa circunſtantia fiduciæ priuilegiorum: ergo, ſi facultates extenduntur ad hęreſim, cur non etiam ad illam prauam fiduciam? cùm non excipiatur. Et confirmatur, nam in aliquibus indultis fiunt aliquæ exceptiones particulares, & reliqua generaliter conceduntur: ergo nihil aliud excipere nobis licet. Et hanc ſententiam tradidimus lib. 6. de voto cap. 13. n. 6. & ſequutus eſt Sancius lib. 4. de voto c. 54. n. 18. Tenet item Syluest. verb. *Indulgentia*, q. 10. partic. 5. vbi contra Antoninum ait, illam limitationem ſolùm eſſe neceſſariam, ſi in indulto exprimatur: & Corduba fatetur, in rigore hoc ita eſſe.

XII. *Ad fund. aduerſariorum.* Neque obſtat, quòd Pontifex non intendat dare incentiuum peccandi: quia cùm hoc ſtat, quòd intendat, vt abſoluatur etiam ille, qui talem occaſionem ſumpſit, quam ipſe non dedit: ſicut Deus, quando promittit omnium peccatorum veniam, non intendit dare incentiuum peccati, & nihilominus ſuam promiſsionem extendit etiam ad ea peccata, quæ ex fiducia in ſua miſericordia, & promiſsione fiunt: quia illud ſpectat ad perfectam miſericordiam, quam exaltat hominum malitia, & quia alio modo non ſufficiēter eſſet prouiſum fragilitati hominum. Ita ergo ſuo modo ſe gerit Pontifex in his indultis erga religioſos, quibus non eſſet alio modo ſufficienter prouiſum. Vnde etiam prædicti auctores fatentur, in caſu particulari, ne nimia triſtitia abſorbeatur, qui ſic peccauit, poſſe abſolui per dictam facultatem. At certè, ſi facultas de ſe non haberet dictam amplitudinem, non poſſet quis in eo caſu abſolui ſimpliciter, ſed cum onere comparendi: ergo, ſi pro illo, & ſimilibus caſibus creditur facultas conceſſa, veriùs dicitur abſolutè, & ſimpliciter conceſſam eſſe, quanuis non omnibus hoc prædicandum ſit, ne inde ſumant occaſionem peccandi. Igitur prædictæ limitationes hodie omnino ſublatæ ſunt.

XIII. Tandē quæri poteſt de quadam extenſione, quæ in his indultis addi ſolet, quia non ſolùm datur poteſtas abſoluendi à cenſuris, ſed etiam à pœnis, & interdum additur poteſtas abſoluendi ab irregularitatibus, infamia, inhabilitate, &c. ſed de illa generali particula *à pœnis*, dicam ex profeſſo infrà, tract. 10. lib. 9. cap. 2. à n. 20. explicando poteſtatem, quam habent confeſſarij Societatis ad abſoluendos quoſcunque fideles; vbi etiam oſtendam, ſub illis verbis non comprehendi irregularitatem, quę in pœnam delicti ſolet imponi. Quia verò ad id aſſerendum, vnum ex præcipuis fundamentis eſſe ſolet, quia irregularitas non abſoluitur, ſed diſpenſatur, quod etiam in materia de Cenſuris, & de irregularitate oſtenſum eſt, difficultatem in præſenti ingerunt illa indulta, quatenus dant poteſtatem abſoluendi ab irregularitatibus: aut enim illud principium falſum eſt, aut illa verba includunt repugnantiam. Idemque dubium eſt de conceſsione abſoluendi ab infamia, vel inhabilitatibus: nam hæ ſunt etiam veluti irregularitates quædam, quæ non abſoluuntur, ſed diſpenſantur. Item, quia pœnæ perpetuæ non abſoluuntur, aliàs extenderetur illa poteſtas ad abſoluendum à depoſitione perpetua, vel degradatione, ſi fieret ſine mortis pœna ſubſequuta, quod planè falſum eſt: ſed huiuſmodi inhabilitates de ſe ſunt pœnæ perpetuæ, vel, ſi imponantur ad præfixum tempus, intra illud non abſoluuntur, ſed diſpenſantur: quæ eſt ergo hæc poteſtas abſoluendi? Propter hanc fortè difficultatem ſolet hæc conceſsio ita explicari, vt per abſolutionem ab irregularitate non intelligatur ablatio ipſius irregularitatis, ſed abſolutio à culpa, cui eſt annexa talis irregularitas. Poteſt enim abſolutio ſacramentalis à culpa dari, irregularitate manente, vt eſt communis doctrina, quam in tom. 4. & 5. 3. partis tractauimus: & videri etiam poteſt Cardinalis receptus in Clem. *Dudum*. de ſepultur. q. 8. ergo etiam poteſt concedi poteſtas abſoluendi à culpa, & non tollendi irregularitatem. ita exponit Collector Compendij Ciſtercienſis, verb. *Abſolutio*: ſequitur Emman. Rodr. tom. 1. q. 20. art. 18. *Arguitur primo contra verba priuilegiorũ concedentium abſolutionem ab irregul. &c.*

XIV. Obijci verò poteſt, quia, iuxta hanc interpretationem, nulla facultas conceditur per hæc verba, *talium priuilegiorum*. Probatur primò, quia, quanuis culpa habeat irregularitatem annexam, non propterea abſolutio peccati quoad culpam reſeruata eſt, non ſolùm Summo Pontifici, verùm etiam neque Epiſcopo, vt tractaui tom. 4. in 3. p. diſp. 28. ſect. 3. ergo ſi per illa verba ſolùm conceditur abſolutio à culpa, nihil conceditur, quia iure communi habebatur. Secundò, multùm repugnat proprietas verborum, quia abſolutio à ſola culpa reuera dici non poteſt abſolutio ab irregularitate, cùm illam non tollat.

XV. Ad hæc verò reſponderi poteſt, ex his, quæ ſubobſcurè inſinuat prædictus auctor, ſeu Collector abſolutionem hanc ab irregularitate, non intelligi ab irregularitate iam contracta, ſed de abſolutione à delictis quibuſdam, quæ producunt irregularitatem, ſi cum eis celebretur, quia ſecum afferunt ſuſpenſionem, vt ſunt publicus concubinatus, & ſimilia, iuxta doctrinam Nauarri cap. 25. n. 76. Sed hoc & gratis dicitur, quia verba indulti generalia ſunt, & ſine fundamento ſic limitantur; & non ſoluit difficultatem; tum quia illa eſt maior improprietas verborum, quia non abſoluitur quis à vinculo, quod nondum contraxit, nec neceſſariò eſt contracturus, ſi nolit: non enim dicetur ſacerdos abſolui ab irregularitate, quando ab excommunicatione abſoluitur, eo quòd eſſet contracturus irregularitatem, ſi excommunicatus celebraret: ergo idem eſt in ſuſpenſione. Tum etiam, quia illa peccata non ſunt reſeruata ratione illius ſuſpenſionis, præſertim Summo Pontifici: vbi enim facta eſt talis reſeruatio? imò neque inter peccata, quæ olim dicebantur ipſo iure Epiſcopis reſeruata, numerari ſolebant, vt patet ex dictis in illa ſect. 3.

Tum

Tum denique, quia illa doctrina Nauarri, vt exiſtimo, vera non eſt, vt alibi oſtendi, quia illa ſuſpenſio non eſt vera cenſura, cùm ipſe fateatur, per ſolam pœnitentiam tolli.

XVI. *Vera Authoris reſponſio.* Videtur ergo dicendum, ibi verbum abſoluendi latiùs ſumi pro verbo abolendi, ſeu tollendi, quæ verba abſtrahunt à propria abſolutione, & diſpenſatione: ſicut enim ſub poteſtate ligandi, & ſoluendi includitur poteſtas diſpenſandi, ita verbum abſoluendi poteſt interdum ſumi in illa generali ſignificatione, quæ diſpenſationem includit. Verum quidem eſt iuxta ordinarium, & proprium vſum iuris canonici, non ita ſolere accipi verbum illud, & ideo vbi verba adiuncta non cogunt, propria ſignificatio retinenda eſt, & hic eſt ſenſus illius principij, ſeu fundamenti, *irregularitas non abſoluitur*, &c. quod alijs locis poſuimus. Si autem adiuncta verba cogant ad intelligendum, verbum accipi in illa latiori ſignificatione, non eſt adeò impropria, quin admitti poſſit. Eò vel maximè, quòd coniunctio illarum duarum vocum, *abſolutio irregularitatis*, cogit nos, vt in alterutra illarum improprietatem, vel extenſionem ſignificationis admittamus: ergo eligenda eſt, quę minor fuerit; multò autem minor improprietas eſt in extenſione verbi abſoluendi ad diſpenſationem, quàm in acceptione vocis *irregularitatis* pro culpa, quæ irregularitatem produxit, aut producere poteſt. Præſertim, quia per priorem verbi interpretationem ampliatur priuilegium, quod fieri debet quando cum nulla, vel minori improprietate verborum fieri poteſt. Tandem in hiſmet priuilegijs ſtatim ſubiungitur exceptio (vt ijdem auctores referunt) homicidij voluntarij, mutilationis, & bigamiæ: ergo ſignum eſt non eſſe ſermonem de abſolutione à culpa; quia nec bigamia eſt culpa, nec peccatum homicidij, aut mutilationis tale eſt, vt per hæc priuilegia abſolui non poſſit. Et hactenus de materia huius poteſtatis.

CAPVT XXII.

In quibuſnam Religionibus Prælatis ſit dicta poteſtas abſoluendi ſubditos ab omnibus cenſuris tam à iure, quàm ab homine.

I. Circa ſecundum punctum de perſonis, quibus hæc poteſtas conceditur, quod etiam in fine capitis 20. propoſuimus; primùm omnium conſideranda ſunt verba priuilegiorum: nam ſi in ſpecie quædam nominantur, & non alia, illa ſolùm habebunt poteſtatem, quia priuilegia tantum valent, quantum ſonant. Si autem generatim poteſtas conceditur Prælatis, vel Prælato, dicendum eſt dari Prælatis conuentualibus, & à fortiori omnibus vniuerſalioribus. Ratio prioris partis eſt, quia illi ſunt veri Prælati, vt ſuprà oſtendimus, & conceſsio indefinita æquiualet vniuerſali. Quod eſt manifeſtius quando loquutio eſt in plurali, nam cùm eſt ſermo de Prælato in ſingulari, nonnihil dubitationis habere videtur. Nihilominus tamen reſtringi non poteſt ad vnum tantùm Prælatum ſupremum; tum quia potius nomine proprio Generalis, quàm communi nominaretur: tum etiam, quia regulariter hoc eſt contra communem vſum religionum, nam ipſo iure cenſentur hæ facultates per ipſamet priuilegia communicata Prouincialibus, & ad vſum earum moraliter neceſſarium eſt. Quãtunuis ergo Prælatus in ſingulari nominetur, ſub illa voce comprehenditur Generalis, & Prouincialis: ergo etiam Conuentualis Prælatus, quia nulla eſt ratio reſtringendi. Dices, alij habent magis propriè iuriſdictionem Epiſcopalem. Reſpondeo, parum hoc referre: nam hic etiam habet eam iuriſdictionem, quæ ſufficit, vt ſit verè & ſimpliciter Prælatus, vt hac ratione ſub illa voce comprehendi poſsit, quæ indefinitè poſita tantum valet, ac ſi diceretur, quicunque Prælatus. Aliunde verò actus abſoluendi, propter quem datur hæc facultas, magis ordinatur ad internam ſalutem, quàm ad forenſe iudicium, ideoque meritò cenſetur conceſſa illa facultas proximo Prælato, qui curam gerit animarum ſubditorum. Vnde quando in iure committitur Prælato caſus aliquis reſeruatus Pontifici, Abbas ſpecialiter nominatur, vt patet ex c. *cùm illorum*. cum ſimilibus, de ſent. excom. quia nimirum ille eſt veluti proprius paſtor religioſorum; idem autem eſt de quocunque Prælato Conuentuali.

Nihilominus tamen (vt alteram partem probemus) non poteſt ſub illa voce, etiam in ſingulari poſita ita intelligi particularis Prælatus, vt excludantur vniuerſales, tum propter rationem factam de infinita loquutione: tum maximè, quia illi ſunt præcipuè Paſtores, & magis propriè. Vnde ſicut alibi in tomo de pœnit. diximus, nomine proprij ſacerdotis ita in iure ſignificari Parochum, vt non excludatur Epiſcopus, vel Pontifex; ita de nomine Prælati in præſenti dicendum eſt. Quapropter, etiamſi indulta ſolùm facerent mentionem Prælati Conuentualis, v.g. Prioris, vel Guardiani, aut Abbatis, non exiſtimo excludi ſuperiores Pręlatos eorundem ſubditorum, propter rationem factam, & quia reuera hoc poſtulat debitus ordo, & veriſimile non eſt Pontificem velle aliquid præter illum concedere. II.

III. *Limitatio præd. ctæ partis, & eius explicatio.* Dicò autem, *reſpectu eorundem ſubditorum*, quia interdum priuilegium conceditur in fauorem vnius tantùm monaſterij, & religioſorum, vel Prælati eius, vt ſic, & tunc quanuis dicamus, non ſolùm Abbatem, vel Priorem localem, ſed etiam Prouincialem, vel Generalem poſſe vti illo priuilegio: nihilominus non poterunt illo vti niſi circa religioſos illius monaſterij, quia non conceditur illis vt Prouinciales, vel Generales ſunt abſolutè, ſed vt ſunt Prælati talis monaſterij. Exemplum eſſe poteſt in multis priuilegijs conceſsis Abbati monaſterij S. Benedicti Valliſoleti, quæ in Compendio etiam Mendicantium, & in noſtro interdum referuntur, verbo *Abſolutio*, & verbo *Diſpenſatio*: ſi tamen ſupponamus illa ipſi concedi vt Abbati illius monaſterij, & non vt Generali ſui ordinis, prout eſt in Caſtella, de quo mihi non ſatis conſtat, quia originales literas videre non potui. Addo etiam per alias Bullas, & indulta, quæ concedunt communicationem omnium priuilegiorum, factum iam eſſe, vt ferè nullum ſit priuilegium vni domui, vel prouinciæ, aut nationi conceſſum, quibus non poſſunt alij conuentus gaudere, vt conſtare poteſt in noſtra Societate ex Bulla Pij V. *Dum indefeſſæ*. vbi communicationem priuilegiorum illi concedens, addit illa verba, *Tam in genere, quàm in ſpecie, & tam communiter, & communicatim, quàm particulariter, & diuiſim, etiam per modum extenſionis, ſeu communicationis, & aliàs quomodolibet quibuſuis ordinibus fratrum, & ſororum Mendicantium, quocunque nomine nuncupentur, illorumque congregationibus, conuentibus, & Capitulis, ac vtriuſque ſexus perſonis, ac illorum monaſterijs, domibus, Eccleſijs*, &c. Et ſimilia verba habet Gregorius XIII. in Bulla anni 1575. *Ad perpetuam rei memoriam*, addens extenſionem ad omnes religiones, *Mendicantium* (inquit) *aliarumque religionum ordinibus, congregationibus, conuentibus, Capitulis, monaſterijs, domibus, Eccleſijs*, &c. & multæ aliæ religiones habent ſimilem communicationem, & ideo, vt dicebam, iam non multum refert, an priuilegium in principio fuerit vni monaſterio, vel Abbati illius, aut toto ordini conceſſum.

Secundò

IV. Secundò dicendum eſt, ex vi talium priuilegiorum, in quibus Prælati nominantur, non poſſe inferiores miniſtros, vel confeſſores abſoluere à prædictis caſibus. Probatur, quia nulli alij ſunt proprij Prælati, & priuilegium non extenditur vltra verborum proprietatem. Vnde fit ex vi horum priuilegiorum Vicarios ordinarios monaſteriorũ, quocunque nomine appellentur, non poſſe hanc abſolutionem dare ex vi talium priuilegiorum. Probatur, quia non ſunt Prælati, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Dubium trimembre circa aſſertionem.

V. Dubitari autem poteſt, an ſit aliquod ſpeciale priuilegium, per quod facultas concedatur Vicarijs, ſeu Subprioribus, &c. In hoc duo videntur certa inter auctores, & tertium incertum. Primum eſt, Vicarium illius domus, quæ non habet alium Prælatum conuentualem, vel quia mortuus eſt, vel tempus ſuum abſoluit, vel certè, quia in tali domo non conſueuit alius prouideri Prælatus, hunc, inquam, Vicarium gaudere his priuilegijs, quia, licèt non nomine, re ipſa Prælatus conuentualis eſt, vt ſuprà tetigimus: vnde ad hoc non eſt neceſſarium ſpeciale priuilegium, ſed ſuprà dicta verba ſufficiunt. Secũdum eſt, huiuſmodi Vicarium, vel Subpriorem ordinariè non habere hanc poteſtatem, dum ſcilicet proprius Prælatus ſuum monaſteriũ præſens gubernet, propter concluſionem, & rationem adductam, & quia nullum inuenitur priuilegium, quod maiorem extenſionem habeat, vt ſtatim dicam.

Reſolutio primi membri.

Reſolutio ſecundi membri.

VI. De tertio verò puncto eſt nonnulla dubitatio, ſcilicet, quando monaſterium habet propriũ Prælatum, ille autem abſens eſt, an poſſit tunc Vicarius his facultatibus vti. Nam Collector priuilegiorum in Compendio Mendicantium, verb. *abſolutio quoad fratres.* §. 7. & 34. partem negantem indicat. Contrarium verò cum Veracruce, quem citat, & tenet Emmanuel Rodericus dict. qu. 20. art. 2. & 3. nimirum, quemcunque Vicarium Prioris conuentualis relictum ab ipſo Priore pro tempore ſuæ abſentiæ habere eandem auctoritatem. Fundatur in quodam priuilegio Clementis IV. quod ipſe refert art. 1. ex li. Monumenta ordinum, vbi hoc videtur concedi *Generalibus, Prouincialibus, Prioribus conuentualibus, & eorum vicem gerentibus in eorum conuentibus, & locis ſibi commiſſis.* Hæc verba refert dictus auctor art. 3. quæ ſi eodem tenore habentur in originali, planè conuincunt, nec poſſunt benè exponi de Vicario, qui Sede vacante loco Prælati ſubſtituitur: nam illa verba, *Eorum vicem gerentibus in eorum monaſterijs*, non poſſunt commodè intelligi, niſi de monaſterijs, vel prouincijs habentibus proprios Prælatos, qui dum abſunt, alios relinquunt, qui vices ſuas gerunt. Et inde rectè ſequitur Vicarium, vel Miniſtrum abſente Prælato, ſeu Rectore, poſſe vti illis facultatibus, quia tunc vices Prælati gerit. Veruntamen idem auctor in art. 1. alio tenore refert illud priuilegium, ſcilicet, *Conceſſit Generali, & Prouincialibus miniſtris, & eorum Vicarijs, atque etiam Cuſtodibus fratrum Minorum in Prouincijs, & Cuſtodijs ſibi commiſſis*, &c. In quibus verbis conſtat nec Prioribus conuentualibus, nec eorum Vicarijs factam eſſe illam conceſſionem, vt idem auctor fatetur. Imò, ſi tenor verborum ſeruetur, nec Vicarijs Cuſtodum ſit conceſſio, ſed tantùm Vicarijs generalibus, vel Prouincialibus, fortaſſe propter maiorem illorum auctoritatem. Addit verò idem auctor in eodem art. 1. ex libro Monum. ordin. conceſsione 548. & conceſſ. 432. priuilegium illud extenſum fuiſſe ad Priores conuentuales in gratiam Prædicatorum, & Carmelitarum; de Vicarijs autem ibi nihil dicit: ſed in art. 2. ſtatim in principio ait; ex Mari magno Prædicatorum conſtare hæc priuilegia extẽdi ad Priores conuentuales; & eorum Vicarijs: nihil tamen in particulari allegat, ſed refert ſe ad articulum 1. D. autem Antoninus 1. p. tit. 19. cap. 2. priùs dicit, generalem Vicarium Magiſtri ordinis ex poteſtate ſibi à priuilegijs tradita ita poſſe fratres abſoluere ab omnibus peccatis, & cenſuris, ſicut magiſtrum ipſum, & idem poſtea ſubdit de Vicario Prioris Prouincialis, & infrà inquit, *Item Vicarius Prioris conuentualis in ſuo conuentu poteſt omnia, quæ ſuperius de Vicario Magiſtri ordinis poſita ſunt*; addit verò exceptionem, quæ ad abſolutionem non ſpectat; & ſubiungit, *Hæc, quæ dicta ſunt de Vicarijs, habentur in diuerſis priuilegijs, & præcipuè Bonifacij, Virtute.* Ex his autem Antonini verbis non poſſumus ſatis iudicium ferre, an loquatur de Vicarijs, qui Sede vacante conſtituuntur, vel in quacunque abſentia loco Prælatorum relinquuntur, tamen dum alia reſtrictio non conſtiterit, poſſumus in ampliori ſenſu verba accipere, cùm omnes ibi ſint verè ac propriè Vicarij.

Tertij membri.

Authoris iudicium.

VII. Dicet aliquis eadem ratione extendendæ ſunt hæ facultates ad Vicarios, etiam pro eo tempore, quo Prælati ſunt præſentes, quia etiam tunc ſunt verè ac propriè Vicarij. Reſpondetur negando ſequelam, quia licèt in aliquibus religionibus ita appellentur, non tamen in eadem ſignificatione; quia tunc non gerunt vices proprij muneris Prælatorum, quod in iuriſdictione conſiſtit, ſed habent proprium miniſterium cuiuſdam domeſticæ adminiſtrationis; in dictis autem indultis nomen Vicarij ſignificat eum, qui vices gerit in iuriſdictione, & Prælatione, imò his verbis aliquando explicatur, vt dicti auctores referunt: in religionibus autem, vbi Subprior Vicarius appellatur, vox illa ſignificat idem miniſterium, ſeu officium, quod in religionibus monachalibus nomine Prioris ſignificari ſolet, & in Reg. S. Benedicti, c. 65. vocatur Præpoſitus monaſterij. Quando ergo Abbas, Guardianus, &c. præſens adeſt, ille, qui Vicarius dicitur, non propriè vicem eius gerit, ſed proprium miniſterium exercet, & ideo tunc non gaudet dictis facultatibus: at verò quando Prælatus abeſt, iam vices illius gerit in proprio illius munere, & ideo iam eſt Vicarius, de quo loquuntur indulta. Vnde, vt omnis tollatur ſcrupulus, optimum conſilium eſt, vt Prælatus, dum recedit, omnes poteſtates ſuas committat Vicario, & ne hoc pendeat ex memoria, vel voluntate ſingulorum, debet eſſe ſtabili lege, aut recepta conſuetudine introductum.

Illatum contra proximum authoris iudicium diluitur.

Secundum dubium.

VIII. Vt autem hoc magis declaretur, dubitari poteſt ſecundò, an hæ facultates delegabiles ſint. Et ratio dubitandi eſt, quia non pertinent ad iuriſdictionem primariam, ſed ad delegatam in foro conſciẽtiæ, quæ ſubdelegari non poteſt. Item, quia nemo poteſt priuilegium ſibi perſonaliter conceſſum in alium transferre, hæc autem ſunt priuilegia conceſſa talibus perſonis: ergo non poſſunt & alijs committi. Item, confeſſor Societatis, v.g. qui ex priuilegio habet poteſtatem abſoluendi à caſibus Papæ reſeruatis, non poteſt hanc facultatem committere alij ſacerdoti non habenti: ergo. Reſpondetur nihilominus poſſe Prælatos committere vices ſuas alijs, etiam in vſu harum facultatum. ita docent omnes, qui de his priuilegijs ſcribunt, & vſu ipſo ſatis comprobatum eſt. Item in aliquibus indultis Pontificijs hoc expreſsè explicatur, vt in Bullis Societatis, Paulus III. in ſua Bulla vltima expreſsè concedit Generali, *vt omnes gratias, conceſſiones, & indulta ſibi conceſſa à Sede Apoſtolica, exercere poſſit per Vicarios, aut perſonas ad id ſibi bene viſas.* Quod etiam declarauit Gregor. XIII. in Bulla de vſu facultatum.

Ratio dubitandi.

Vera reſolutio, qua primo ſuadetur ex vſu, & ex Pontificijs indultis.

tum. Idem conceſsit Sixtus IV. Prælatis Minorum in quodam indulto ſuprà relato, vt ſcilicet, per ſe, vel per alios poſsint hanc abſolutionem præſtare.

IX. *Altera aliorum ſuaſio.* Eſt etiam hoc cōſentaneum iuri communi, maximè ſupponendo, iuriſdictionem Epiſcopalem ex iure communi, diuino, vel Eccleſiaſtico extendi quaſi natura ſua ad omnes hos caſus, ſi non impediatur, vel limitetur ab aliquo ſuperiore. Vnde fit (vt multi opinantur) vt quando Summus Pontifex caſus ſibi reſeruatos Epiſcopo concedit, non cenſeatur iuriſdictionem delegare, ſed tantùm impedimentum, aut prohibitionem auferre, qua ablata, ſtatim ex vi ſuæ ordinariæ iuriſdictionis poteſt ab illis caſibus abſoluere. Sic ergo de Prælatis religionum ratiocinari poſſumus, habent enim iuriſdictionem Epiſcopalem, & ideo in hoc æquiparantur Epiſcopis, vt ex vi ſuæ iuriſdictionis poſsint quidquid eis non prohibetur, quod maximè verum habet in abſolutione à cenſuris, iuxta doctrinam Panormitani in cap. *at ſi clerici.* §. *de adulterijs*. de Iudicijs, & aliorum ibi: ergo eadem ratione per hęc priuilegia non delegatur illis iuriſdictio, ſed ſolùm tollitur prohibitio, qua ablata, ex vi muneris, atque adeò per iuriſdictionem ordinariam hæc omnia poſſunt.

X. *Diſplicet vna ex parte dicta ſuaſio.* Quod fundamentum prout nititur in iure diuino, mihi probari non ſolet, quia in vniuerſum cenſeo, iuriſdictionem Epiſcoporum non eſſe immediatè à iure diuino, ſed per Pontificem; maximè verò id cenſeo de poteſtate immutandi, vel tollendi præcepta, vel quæcunque vincula à Superiore poſita: non enim video, quo iure diuino, naturali, vel poſitiuo habeat inferior poteſtatē ad deſtruendum, quod ſuperior conſtruxit: id enim nec in Euangelio ſcriptum, neque vlla traditione confirmatum reperio, neque enim neceſſariam illationem video, vt ex principijs reuelatis naturali diſcurſu inferatur: quin potiùs nec rationi conſentaneum videtur in illa generalitate ſumptum, quia eſt contra debitam ſubordinationem inferioris ad ſuperiorem. At verò limitatum illud fundamentum ad *Suſtinetur vero vt probabilis ex alia parte.* abſolutionem à cenſuris, & fundatum non in iure diuino, ſed in canonico, eſt ſatis probabile propter cap. *nuper.* de ſent. excomm. in quo ponderanda ſunt illa verba, *Quia conditor canonis abſolutionem ſibi ſpecialiter non reſeruauit, eo ipſo conceſsiſſe videtur facultatem relaxandi*: per quæ ſatis ſignificatur, illam facultatem non eſſe à iure diuino immediatè, ſed ab auctore ipſiuſmet cenſuræ, vt alibi in tomo de cenſuris latiùs extendi.

XI. *Infirmatur tamen abſolute dicta ſuaſio.* Ex hoc tamen videtur infirmari illatio facta, nam hæc conceſsio poteſt eſſe & ordinaria, & delegata: ergo ex vi illius iuris neutra colligi poteſt. Nec dubito, quin poſsit Papa concedere Epiſcopis ſuos caſus reſeruatos per modum delegationis tantùm, ſicut in Concilio Tridentino multa eis committuntur vt Papæ delegatis, quæ aliàs poſſent ab eis fieri iure ordinario, ſecluſis priuilegijs, vel exemptionibus. Et multi valde probabiliter putant, commiſsionem ad abſoluendum in caſibus occultis factam Epiſcopis à Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. de Reformat. fuiſſe ſpecialem delegationem, & non reſtitutionem iuriſdictionis ordinariæ Epiſcopalis, aliàs hodie caſus illi occulti, eſſent Epiſcopales, & conſequenter, qui haberet generale priuilegium abſoluendi à caſibus Epiſcopalibus, poſſet ab illis caſibus abſoluere, quod planè falſum eſt, & cōtra communem vſum, vt etiam ſentiunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. c. 15. §. 7. lit. P. & Emmanuel Rodriquez in expoſitione Bullæ, num. 135. & contra illa verba eiuſdem Concilij, *Per ſeipſos aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum*, quæ ſatis indicant illam iuriſdictionem eſſe valde ſpecialem, & non communem Epiſcopalem: imò etiam indicant eſſe delegatam, quia ſi eſſet ordinaria, eo ipſo poſſet per Vicarium exerceri: quanquam hoc iudicium non conuincat, vt ex ſtatim dicendis conſtabit.

XII. *Tertia & probatior ſuaſio pro vera reſolutione.* Quidquid ergo ſit, an illa ſit dicenda conceſsio, vel reſtitutio ordinariæ iuriſdictionis, vel ſolùm commiſsio iuriſdictionis propriæ, nihilominus ex alio etiam principio ſatis probatur aſſertio poſita, quia Commiſſarius ex priuilegio perpetuus poteſt alteri vices ſuas committere: quod eſſe communiter receptum à Doctoribus, ait Corduba in Summa Hiſpana, quæſt. 8. ex Sylueſtro, verb. *Abſolutio*. 4. num. 6. dub. 2. qui refert gloſſam in cap. vlt. de offic. Ordin. & fauet textus ille, vbi ſic dicitur, *His, quibus ex officio in certis caſibus competit illos abſoluere, qui pro violenta manuum iniectione incidunt in canonem ſententiæ promulgatæ, licet aliis abſolutionem huiuſmodi committere cum viderint expedire.* Hæc autem poteſtas, quæ datur Prælatis per priuilegia perpetua, proprijſsimè dicitur competere ex officio, quia ratione officij conuenit: nam priuilegium illud quoad hoc magis eſt reale, quàm perſonale, quia dignitati adhæret, & ratione illius competit perſonæ: ergo ex officio competit. Neque oportet, vt omninò conueniat ex officio tanquam iuriſdictio ordinaria, nam particula, *in certis caſibus*, quæ ibi additur, ſatis indicat ſufficere, quòd ex priuilegio conueniat ratione dignitatis, vt rectè ibi gloſſa expendit, quæ ſubdit, idem eſſe in omnibus alijs communicationib. quòd illi, qui ordinario iure, vel delegato à Principe, poſſunt abſoluere, poſsint etiam committere vices ſuas, vt viderint expedire, dummodo delegatio, vel commiſsio fit ratione officij, ac proinde per priuilegium perpetuum. Atque idem tenent ibi Panormitanus, Felinus, & alij in cap. vlt. de Offic. deleg.

XIII. Atque ita reſponſum eſt ad rationem dubitandi in num. 8. poſitam: nam hæc iuriſdictio vel ordinaria eſt, vel in hoc æquiparatur ordinariæ, quia ex officio ratione legis, ſeu perpetui priuilegij competit. Quando autem Prælatus committit vices ſuas alteri quoad hanc abſolutionem, non transfert priuilegium in illum, propriè loquendo, ſed vtitur miniſterio eius ad ſuum priuilegium exequēdum, quod valde diuerſum eſt. Vnde ille Commiſſarius non poteſt alteri vices ſuas committere, quia non tam iuriſdictio, quàm nudum miniſterium ei commiſſum eſt, iuxta caput vltimum §. vltimo de offic. delegat. atque ita procedit exemplum eodem numero octauo de ſimili poteſtate abſoluendi cōmiſſa confeſſori religioſo, qui illam committere non poteſt, quia nudum miniſterium ei commiſſum eſt. Aduertendum eſt tamen pro noſtra Societate, &, ſi quæ eſt alia religio, quæ hunc modum obſeruet, quòd in ea omnis hæc poteſtas cenſetur conceſſa Generali, iuxta Bullas Pontificum, vt infrà videbimus tractatu 10. libro 9. capite ſecundo à numero ſecundo, & per illum conceditur Prælatis inferioribus, vt conſtat etiam ex Compendio priuilegiorum eiuſdem Societatis. Nihilominus tamen & Prouinciales, & Rectores, ſeu Præpoſiti locales poſſunt alijs committere vices ſuas, vel delegare hanc poteſtatem quotieſcunque in conceſsione ſibi facta non ſit expreſſa reſtrictio, vel prohibitio, vt per ſe, & non per alios abſoluere in aliquo caſu poſsint, quia eo ipſo, quòd talis reſtrictio non ponitur, cenſetur eis conceſſa poteſtas eo modo, quo per indultum conceditur, ſeu eo modo, quo iuxta commune ius adminiſtrari poteſt facultas, quæ ratione officij Prælato competit.

***

Tertium dubium.

XIV. Hinc verò naſcitur tertium dubium, an poſsint ſuperiores Prælati reſtringere hanc facultatem inferioribus, ſcilicet Generalis Prouincialib., & Prouincialis Prælatis Conuentualibus. Oportet autem loqui præcisè ſtando in virtute dictorum priuilegiorum, nam vbi eſt ſpeciale indultum declarans, vel concedens hanc poteſtatem, vt eſt in Societate, ſublata eſt quæſtio. De alijs ergo videtur res dubia, quia cùm Pontifex immediatè, & quaſi ex æquo concedat hanc poteſtatem omnibus his Prælatis, licèt aliàs ſint ſubordinati in iuriſdictione ordinaria, & in ea poſsit Superior reſtringere iuriſdictionem inferioris, vt ſuprà dictum eſt, tamen in hac commiſsione videntur æquales, & ideo non poſſe in vno eorum ab altero reſtringi. Nihilominus etiam in hac poteſtate probabilius cenſeo, poſſe reſtringi à ſuperioribus Prælatis reſpectu inferiorum quandiu expreſsè hoc non prohibetur in ipſo indulto. Ratio eſt, quia Papa concedens priuilegium in fauorem religionis, cenſetur conferre iuxta debitum ordinem, & magis conſentaneum ipſi religioni, quandiu aliud expreſsè non declarat; ſed debitus ordo religionis poſtulat, vt inferiores Prælati pendeant à ſuperioribus: ergo credendum eſt hanc eſſe voluntatem Pontificis concedentis talia priuilegia, atque ita tunc non dici poteſt inferior auferre facultatem à ſuperiore cõceſſam, quia non creditur ſimpliciter conceſſa, ſed cum hac ſubordinatione.

XV. Sed fortaſſe hæc coniectura alicui non ſatisfaciet, quia priuilegia abſolutè loquuntur, & potiùs ſunt extendenda. Item, quia, cùm hi caſus iam ſint extra iuriſdictionem ordinariam Prælatorum, & ſint proprij ipſius Pontificis, poteſt ipſe æqualiter illos concedere ſine illa ſubordinatione, quæ in re tam fauorabili ad remedium ſubditorum non videtur neceſſaria. Nihilominus illa mihi videtur moralis coniectura ſatis probabilis, quam aliter ita explicare poſſumus: quia Pontifex concedendo has facultates, non aufert ab his Prælatis poteſtatem reſeruandi ſibi caſus, quia hoc expedit ad diſciplinam religioſam; ſed expedire poteſt, vt ex his caſibus Pontificijs aliqui ſint reſeruati Prouinciali, vel Generali: ergo credendum eſt ita concedi hanc facultatem Prælatis religionis, vt ſemper maneat in maiori Prælato ius reſeruandi ſibi caſum, quem expedire iudicauerit. Quod maximè locum habet iuxta opinionem aſſerentem, per hæc priuilegia ſolùm auferri prohibitionem, & rem ſtatim reduci ad commune ius: nam ſtando in iure communi, licèt aliqua cenſura Pontificia non eſſet ab ipſo Pontifice reſeruata, poſſet Generalis, vel Prouincialis religionis eam ſibi reſeruare: ergo poſt hæc priuilegia poſſunt etiam id facere, quia per priuilegia ſolùm conſtituuntur in terminis iuris communis; & quanuis Papa auferat ſuam prohibitionem, non tollit ius Prouincialis, vel Generalis, vt poſsit id prohibere, ſi religioni fuerit expediens. Præterea, ſuſtinendo, vt videtur verius, per hæc priuilegia non tantùm auferri prohibitionem, ſed etiam concedi poſitiuam facultatem, & iuriſdictionem: Nihilominus vnaquæque religio cum approbatione Sedis Apoſtolicæ habere ſolet auctoritatem diſtribuendi has facultates prout ſibi iudicauerit expedire: ergo poteſt vnaquæque religio ſtatuere, vt quædam ex his facultatibus ſint reſeruatæ Generali, aliæ Prouincialibus, &c. nec dubito, quin factum teneat propter præſumptam, vt dixi, voluntatem Pontificum, qui religionibus ipſis, & propter maius earum bonum has facultates concedunt. Denique tota ipſa religio poteſt cedere iuri ſuo, & non obſtante priuilegio ſibi conceſſo, pro ſingulis Prælatis, aliqua eorundem priuilegiorum pro maioribus Prælatis reſeruare. Dices, eſto poſsit hoc fieri à Capitulo generali, vel Prouinciali, non tamen à ſingulis Prælatis maioribus. Reſpondeo, hoc pendere ex modo gubernationis vniuſcuiuſque religionis: nam earum Prælati habent poteſtatem à Capitulis, à quibus eliguntur, & ideo ſi ab eis fuerit conceſſa etiam ad hunc actum, poterunt illa vti, non verò alijs. Addo tamen vltimò, nunc ſtandum circa hoc eſſe nouo decreto Clementis VIII. circa reſeruationes regularium: nam quælibet reſtrictio harum facultatum ad abſoluendum à caſibus reſeruatis Papæ, re vera eſt noua reſeruatio in tali religione facta, & ideo circa illam decretum Clementis ſeruandum eſt. Ex quo duo colligo; vnum eſt, non poſſe fieri niſi in generali, vel Prouinciali Capitulo reſpectiuè, iuxta formam in eodem decreto præſcriptam: aliud eſt, à Capitulo poſſe fieri, nam Pontifex hanc generalem facultatem præbet huiuſmodi Capitulo ad reſeruandum quoſcunque alios caſus, vltra deſignatos ab ipſomet Pontifice: & mirum profectò eſſet, quòd poſſet religio reſeruare caſus minus graues, & non aliquem ex grauioribus reſeruatis Papæ.

Quartum dubium.

Hinc porrò emergit quartum dubium, an ſcilicet omnia peccata, quæ in iure, vel in Bulla Cœnæ, aut alijs, ſunt reſeruata Summo Pontifici, cenſenda ſint reſeruata in quacunque religione, non obſtantibus prædictis priuilegijs; & conſequenter, an Prælatus concedens alicui religioſo abſolutam poteſtatem audiendi confeſsiones ſuorum ſubditorum, cenſeatur illi concedere has facultates, ſeu hos caſus: nam, ſi reſeruati non ſunt in tali religione, comprehendentur ſub generali facultate; non videntur autem reſeruari, quia Summus Pontifex per illa priuilegia abſtulit reſeruationem, & religio aliam non addidit, vt ſupponimus. Vnde Clemens VIII. in ſuis caſibus reſeruatis regularium non facit horum mentionem, nec ſingulæ religiones in ſuis proprijs reſeruationibus, vt de Societate nobis conſtat, & de alijs ſuprà tetigimus. XVI. *Videri per priuilegia religionum tolli omnem reſeruationem, quæ non ſit ab ipſa religione facta.*

Nihilominus reſpondetur, hos caſus non ſolùm eſſe reſeruatos, ſed etiam altiori, & ſtrictiori modo quàm ſint particulares caſus religionum. Declaratur, nam Pontifex nunquam ſimpliciter abſtulit ſuam reſeruationem ab his caſibus, etiam reſpectu religioſorum, ſed ſolùm eorum abſolutionem religioſorum Prælatis commiſit, quod longè diuerſum eſt: nam ſi ablata fuiſſet ſimpliciter reſeruatio reſpectu talium perſonarum, abſolui poſſent ab illa cenſura à quocunque proprio confeſſore, iuxta cap. *nuper.* de ſent. excom. quod tamen falſum eſt, vt ex primo, & ſecundo dubio conſtat. Vnde eo ipſo, quòd Põtifex hanc poteſtatem conceſsit ſolis Prælatis, & eorum vices gerentibus, voluit abſolutionem hanc eſſe illis reſeruatam. Hæc autem reſeruatio non fundatur in poteſtate, & voluntate ipſius religionis, ſed manat ex voluntate ipſius Sedis Apoſtolicæ, quæ priùs talem reſeruationem abſolutè fecit, & poſtea circa illam maiorem poteſtatem non conceſsit, neque ampliùs (vt ſic dicam) illam remiſit: & ideo dixi hanc reſeruationem altiorem eſſe, quàm ſint propriæ reſeruationes vniuſcuiuſque religionis. Et ideo fortaſſe hi caſus Pontificij non numerantur inter particulares reſeruationes religionum, quia ſunt alterius ordinis, & ſupponuntur tanquam omnibus communes. XVII. *Contraria reſolutio vera.*

Ex quo infertur, hos caſus non comprehẽdi ſub XVIII.

gene-

Conſectarium ex proxima reſolutione.

generali delegatione, vel commiſsione facta à Prælato religionis ad abſoluendum à peccatis, vel cenſuris, iuxta regulam textus in cap. 2. de Pœnitent. & remiſſ. in 6. Quin potiùs licèt ſuperior concedat facultatem ad abſoluendum à peccatis reſeruatis in religione, non videtur concedere facultatem ad abſoluendum ab his caſibus Pontificijs, quia habent reſeruationem longè alterius rationis, vt dixi, & ideo habent ſpecialitatem ſufficientem, vt ſub illa generalitate non comprehendantur. Item, quia circa peccata reſeruata in religione habet Prælatus ordinariam iuriſdictionem, quam per illa verba delegare videtur: circa hos autem caſus Pontificios habet ſolùm iuriſdictionem ex peculiari commiſsione Pontificis, quæ difficilius, & maiori cum conſideratione committi alteri debet, ideoque ſub illa generalitate non comprehenditur. Quod maximè verum cenſeo de caſibus Cœnæ Domini, & inter eos lapſus in hæreſim, propter eorum ſpecialem, vel ſpecialiſsimam grauitatem, & reſeruationem. Ideoque prudenter in Compendio Societatis licèt abſolutio à caſibus Cœnæ reſpectu ſubditorum committatur ſuperioribus cum facultate delegandi, nihilominus lapſus in hæreſim ſoli Generali reſeruatur, ita vt nec Prouinciales poſsint abſoluere, niſi ſub onere comparendi. Et alibi etiam diximus, ipſummet Pontificem committendo caſus ſuos, non cenſeri committere caſus Cœnæ, niſi exprimat; & committendo caſus Cœnæ, non committere abſolutionem ab hæreſi, niſi in ſpecie id declaret: ergo idem dicendum eſt de Commiſſario Pontificis. Vnde Epiſcopus, v.g. committens alicui caſus ſuos, non videtur committere abſolutionem, v.g. à cenſura canonis *ſi quis ſuadente*, pro illis caſibus, in quibus ipſi in iure committitur, quia illi non ſunt propriè caſus Epiſcopales, vt alibi diximus. Vt ergo Prælatus religionis cenſeatur committere hos caſus Pontificios, oportet, vt vel in ſpecie eos exprimat iuxta vniuſcuiuſque exigentiam, vel, ſi vtatur generalibus verbis, quòd talia ſint, vt omnem tollant ambiguitatem: vt ſi dicat, v.g. concedere omnes facultates ſuas, vel quantum per priuilegia poteſt, aut quid ſimile. In quo etiam obſeruare oportet, vt diſtinctè explicetur an concedatur poteſtas abſoluendi à culpis, vel etiam à cenſuris: nam hæc duo diuerſa ſunt. Verum eſt, in caſibus Pontificijs ita eſſe coniuncta, vt vno conceſſo, alterum conceſſum eſſe intelligatur. Videantur dicta in 4. tomo diſp. 30. ſect. 2.

Tomo de pœnit.

CAPVT XXIII.

An non ſolum in religionis Prælatis, ſed etiam in Epiſcopis ſit prædicta poteſtas ad abſoluendum religioſos.

I. Ex vi priuilegiorum, regularium non habent Epiſcopi hanc poteſtatem.

IN hac quæſtione inprimis certum eſt non conuenire Epiſcopis hanc poteſtatem ex vi priuilegiorum ipſorum regularium, cùm in eis nulla de Epiſcopis fiat mentio, ſed potiùs ab eorum iuriſdictione eximantur. Loquimur enim de exemptis, nam circa regulares ſibi ſubiectos clarum eſt poſſe Epiſcopos quidquid in hoc genere poſſunt iure cōmuni, & ſi quid ampliùs per priuilegia Pontificia talibus religioſis fuerit conceſſum reſpectu ſuorum Prælatorum, nam Epiſcopi ſunt proprij illorum Prælati, quod munus non habent reſpectu exemptorum. Solum ergo habere poteſt locum dubitatio poſita in duobus, vel tribus caſibus: primò in nonnullis caſibus, in quibus iure communi ſcripto ſeu canonico poſſunt Epiſcopi abſoluere à caſibus aliàs Pontifici reſeruatis, vt à leuiori læſione clerici, cap. *Monachi*, & cap. *cùm illorum*. de ſentent. excommunicat. Secundum eſt de aliquo caſu neceſsitatis, in quo propter difficilem recurſum ad Pontificem cenſetur tacito iure, & recepta conſuetudine, facta commiſsio Epiſcopo, quæ neceſsitas poteſt interdum in religioſo exempto occurrere. Tertium eſt de Prælato religionis, qui non poteſt abſoluere ſeipſum, neque habet alium à quo poſsit commodè abſolui; nec debet eſſe peioris conditionis: poterit ergo ab Epiſcopo abſolui.

Triplex caſus proponitur, in quo videntur habere Epiſcopi talem poteſtatem.

II. Quorundam placitum in 1. caſu & eorum fundam.

Circa primum caſum quidam putant quòd licèt religioſus exemptus poſsit in illis caſibus abſolui à ſuo Prælato; nihilominus poſſe etiam abſolui ab Epiſcopis, ſi velit: quia licèt Pontifex conceſſerit illam poteſtatem Prælatis religionis, non abſtulit Epiſcopis: ergo liberum eſt religioſis, ſi velint eis ſubijci quoad hanc abſolutionem. Nec videtur obſtare exemptio, quia hæc videtur eſſe à iuriſdictione coacta, non à voluntaria. Item videtur eſſe in his, quæ ſpectant ad grauamen, non in his, quæ ad fauorem; eſt autem maior fauor religioſi quòd à pluribus Prælatis poſsit abſolui. Atque ita opinati ſunt Fredericus de Senis conſil. 14. & Ioannes de Lignano in Clemen. *Ne in agro*, de ſtatu regularium, & alij, quos Sylueſter citat. Contrariam ſententiam tenet Abbas in cap. *Monachi*. de ſentent. excommunicat. numero 4. vbi refert Ioannem Andream, & ſeipſum in alijs locis; quos ſequitur Sylueſter verb. *Abſolutio*. 5. num. 2. Fundamentum eſt, quia religioſus exemptus non tantùm eximitur à iuriſdictione fori contentioſi, ſed etiam à iuriſdictione fori pœnitentialis: nam hac ratione non poteſt confiteri Epiſcopo ſine licentia ſui Prælati, vt ſuprà viſum eſt: ergo in neutro foro poteſt Epiſcopus abſoluere religioſum, quantumuis ipſe ſe illis ſubijciat. Et confirmatur, quia exemptiones priuilegij non in fauorem priuatum religioſi, ſed in fauorem totius religionis conceſſum eſt, & in fauorem etiam Prælatorum eius: ergo nullus religioſus poteſt in hoc cedere iuri ſuo, nec ſibi iudicem conſtituere extra Prælatos ſuos, iuxta cap. *ſignificaſti*. de foro compet. Atque hæc ſententia planè videtur in rigore iuris vera, & per ſe loquendo, ac ſuppoſitis religioſorum priuilegijs omninò ſeruanda.

Cōtrarium verius.

Eius fund.

III. Quomodo poſſet procedere prius placitum.

Dico autem ſuppoſitis priuilegijs, quia ſi Prælati religioſorum non haberent poteſtatem abſoluendi ſuos ſubditos ab aliquo caſu reſeruato Papæ, & aliàs conceſſo Epiſcopis, in eo caſu probabilem cenſerem primam ſententiam. Exemplum eſſe poterat in facultate abſoluendi à caſibus occultis conceſſa Epiſcopis in Concilio Tridentino: nam ſi illa non fuiſſet extenſa ad Prælatos religionum, poſſent, vt opinor, religioſi abſolui ab Epiſcopis, quia non debent eſſe deterioris conditionis: & rationabiliter interpretamur non eſſe exemptos, niſi in his, in quibus ſubduntur iuriſdictioni ſuorum Prælatorum. Si enim in foro exteriori non poſſent de aliquo delicto iudicari à ſuis Prælatis, profectò eo ipſo non cenſerentur in illa cauſa exempti à iuriſdictione Epiſcoporum, quia non debent ſine ordinario iudice relinqui. Poteſtque hoc non improbabiliter colligi ex capite *ſi Papa*, de priuilegijs in ſexto: ergo idem cum proportione in abſolutione à cenſuris locum habet. At verò nunc, quia tota iuriſdictio Epiſcoporum ad abſoluendum à cenſuris, etiam eis iure commiſſa circa Pontificios caſus, commiſſa eſt Prælatis regularibus per priuilegia perpetua, non poſſunt religioſi, per ſe loquendo, in talibus caſibus ab Epiſcopis abſolui, quia prorſus exempti ſunt, & quia Prælati religionum meritò poſſunt reſpectu ſuorum ſubditorum ſibi tales caſus reſeruare, quia illis iudicium eorum commiſſum eſt, & in fauorem ipſorum, vt planè ſignificauit Pius V. in Motu proprio, quo Prælatis

Fauet ei ius.

Prædicatorum conceſsit facultatem illam Concilij Tridentini, cùm ait, *Nec Prior conuentualis, & ſuperiores Prælati dicti ordinis in hac parte deterioris conditionis exiſtant.* Nec fundamentum contrariæ ſententiæ tunc habet vim, quia ſufficienter prouiſum eſt religioſis, & illa maior licentia licèt videatur fauor priuatæ perſonæ, non tamen religionis; & fortaſſe etiam reſpectu priuatorum non eſſet fauor in ordine ad eorum ſpiritualem profectum: nam inde fortaſſe ſumerent licentiam peccandi.

Ad fund. in num. 2.

IV. *2. Caſus.* Circa ſecundum caſum neceſsitatis, in quo religioſus non poteſt adire Prælatum ſuum, poteſt autem conuenire Epiſcopum, Syluester ſuprà numero 3. affirmat cum Panormitano, in eo caſu poſſe religioſum abſolui ab Epiſcopo ex æquitate, licèt non poſsit de rigore iuris. Per æquitatem autem intelligit epijcheiam, vt Panormitanus expreſsè declarat. Itaque intelligunt ex vi legis, & exemptionis in rigore ſumptæ non poſſe; ex quadam tamen interpretatione voluntate Pontificis poſſe, ne religioſus in eo caſu ſit deterioris conditionis, quàm ſeculares, quod videtur eſſe contra intentionem eximentis. Sed difficile mihi eſt in materia iuriſdictionis, & in lege irritante actum huiuſmodi epijcheiam admittere extra caſum extremæ neceſſitatis; hæc autem materia iuriſdictionis eſt, ſine qua non poteſt Epiſcopus abſoluere religioſum: lex etiam, quæ vetat exercere iuriſdictionem circa perſonam exemptam, eſt irritans actum, vt conſtat ex iuribus citatis, & ex capite *frater.* 16. quæſtione prima: ergo extra caſum extremæ neceſsitatis, id eſt, periculi mortis, non poſſumus hanc licentiam Epiſcopo dare. Dicit enim Concilium Tridentinum ſeſsione 14. capite 7. loquens de caſibus reſeruatis, extra illum articulum inferiores ſacerdotes nihil poſſe: vocatur autem inferior ſacerdos reſpectiuè omnis ille, qui eſt inferior comparatione reſeruantis, & ab illo non habet commiſſam facultatem; ita verò ſe habet Epiſcopus in eo caſu reſpectu religioſi exempti, quia & eſt inferior Papa reſeruante, & ab illo non habet commiſsionem ordinariam, vt ſupponimus: ergo, nec ex interpretatione poſſumus illam admittere, niſi in periculo mortis, iuxta doctrinam Concilij. Aliàs pari ratione poſſemus dicere, poſſe nunc Epiſcopum abſoluere in ſimili caſu clericum ſibi non ſubditum ſolùm, quia habet difficilem recurſum ad ſuum Prælatum, quod planè videtur falſum, quia illa difficultas non præbet alteri iuriſdictionem. Similiter etiam poſſet Epiſcopus abſoluere religioſum in caſu, in quo recurſum habet ad ſuum Prælatum, & illi iniuſtè negat abſolutionem: quod etiam non videtur admittendum, quia iniuſtitia vnius Prælati, vt capite 19. numero 21. diximus, non dat alteri iuriſdictionem, quando ſubordinati non ſunt. Alioqui aperiretur via, vt in ſimilibus caſibus religioſi quaſi appellent à ſuis Prælatis ad Epiſcopos, quod magnum incommodum eſt, & contra intentionem eximentis.

Impugnatur quoad caſum neceſſitatis nõ extrema.

V. *Vera huius caſus deciſio.* Dico igitur, non videri neceſſariam hanc interpretationem ad fauorem religioſorum, ſed per generales, & communes regulas caſuum reſeruatorum poſſe illis ſufficienter ſubueniri abſque vlla epijcheia, quæ admittenda non eſt, niſi vbi manifeſta neceſsitas vrget; hîc autem nulla erit neceſsitas, ſi aliter poteſt ſufficienter ſubueniri neceſsitati religioſi. Quòd autem poſsit, declaro ex generali principio in iure fundato, quod poſui in 4. tomo tertiæ partis, diſputatione 30. ſectione 3. ſcilicet, in caſibus Pontificijs, quoties non patet aditus ad Summum Pontificem, vel Commiſſarium eius, niſi cum magna difficultate, & mora, tunc poſſe peccatorem abſolui ab inferiori ſacerdote cum onere comparendi coram Pontifice, vel habente iuriſdictionem ab illo circa tales caſus reſpectu talis perſonæ. Hoc ergo principium cenſeo in præſenti eſſe applicandum. Quando enim religioſus non habet facilem aditum ad ſuum Prælatum, abſolui quidem poterit ab alio, non tamen ita vt maneat omninò liber à reſeruatione, ſed vt abſoluatur cum onere comparendi coram Summo Pontifice, aut coram ſuo Prælato, qui reſpectu ſui vices illius gerit. Hoc enim ſatis eſt ad ſubueniendum neceſſitati religioſi, & aliunde ſeruatur rigor reſeruationis, & debita ſubiectio ad Prælatum. In eo autem caſu non eſt neceſſarium, vt religioſus recurrat ad Epiſcopum, quia à quolibet ſacerdote, à quo poteſt abſolui à culpis mortalibus, poterit pro tunc abſolui à tali cenſura, quia non abſoluitur ſimpliciter, ſed cum onere comparendi; ſicut poſſet ex ſententia omnium abſolui, quando etiam ad Epiſcopum eſſet difficilis acceſſus; idem autem eſt quanuis ſit facilis, quia ad abſoluendum cum illo onere non habet maiorem facultatem Epiſcopus reſpectu perſonæ ſibi non ſubditæ, quàm ordinarius confeſſor. Et ex hac parte hic modus abſolutionis cedit in maiorem fauorem religioſi, quia faciliùs abſolui poterit, & ita meliùs poterit onus comparendi tolerare, præſertim quia nullum eſt ius, quo poſsimus illum eximere à tali onere, quòd ſecum affert reſeruatio, quando poteſtas abſoluendi ſolùm datur occaſione talis difficultatis, vel neceſsitatis.

VI. *Confirmatur amplius.* Tandem confirmatur hoc, & declaratur, quia Prælatus regularis, quando mittit ſubditum ad peregrinandum, poteſt illi dare facultatem eligendi confeſſorem, à quo poſsit abſolui etiam à caſibus Papæ reſeruatis ſub onere comparendi coram ſe. Tunc ergo, ſi talis religioſus incidat in cenſuram canonis *ſi quis ſuadente*, in eo loco, vbi non poteſt recurrere ad Prælatum abſentem, non poteſt recurrere ad Epiſcopum, vt ab eo ſimpliciter abſoluatnr ſine onere comparendi coram ſuo Prælato, quia tunc iam habet ſufficientem iudicem, ſeu confeſſorem à ſuo Prælato deſignatum, nec eſt recurrendum ad iuriſdictionem interpretatiuam, vbi expreſſa, & ſufficiens haberi poteſt: at verò quanuis Prælatus expreſsè non declaret illam voluntatem, ex ipſo communi iure ſatis explicatur. Relinquitur ergo ſolùm Prælatum regularem habere hanc iuriſdictionem in religioſos exemptos ſub Pontifice Summo, niſi in caſu extremæ neceſsitatis, in quo nulla eſt reſeruatio.

VII. *3. Caſus.* In tertia autem interrogatione, ſeu caſu petitur, quid dicendum ſit de ipſo Prælato religionis. Quæ difficultas magis pertinet ad caput ſequens de his, qui per hanc poteſtatem abſolui poſſunt. Nam certum eſt, abſolutionem Prælati religioſi in his caſibus non pertinere ad Epiſcopum, tum quia non minus eſt exemptus, quàm reliqui, tum etiam, quia non minùs poteſt abſolui per priuilegia religionis, quia non debet eſſe deterioris conditionis cùm ſit principale membrum eius, & priuilegia generaliter pro omnibus dentur. Igitur, ſi iuxta communem vſum præciſè loquamur, poteſtas abſoluendi ab huiuſmodi cenſuris Prælatum conuentualem, eſt apud Prouincialem, & reſpectu Prouincialis apud Generalem, nam vnuſquiſque ſolùm pendet à ſuo proximo Prælato, & quando priuilegia concedunt hanc facultatem Prælatis, intelligenda ſunt reſpectiuè, ſcilicet, illis Prælatis, vel illi Prælato, quos, vel quem vnuſquiſque religioſus habuerint: Generalis verò, quia intra religionem non habet ſuperiorem Prælatum, ſed ſolùm generale Capitulum, abſolui poterit

Prælati relig etiam abſolui poſſunt intra religionem per eius priuilegia.

In quibus ſacerdotibus ſit talis poteſtas ordinariè.

terit ab illo confeſſore, cui Capitulum ſuas vices commiſerit.

VIII. *De modo aliis non tam ordinarii habendi hanc poteſtatem erga Prælatos.* Quòd ſi Capitulum ipſum nihil circa hoc oblig auerit, eo ipſo poterit Generalis eligere confeſſorem cum omni poteſtate, quam priuilegia concedunt: quia non ſupereſt alius modus, quo poſsit ipſe Generalis paſsiuè frui huiuſmodi priuilegijs, quibus priuari non debet. Eſtque ille modus conſentaneus iuri communi in cap. vlt. de Pœnitent. & remiſſ. Quin potiùs in multis religionibus obſeruari intelligo, vt etiam Prouinciales, & Conuentuales Prælati eodem modo ſibi eligant confeſſores cum omnibus facultatibus, quas ipſi poſſunt ſuis ſubditis communicare. Quod fieri poteſt, vel quia in ipſa religione ita ſpecialiter, & poſitiuè (vt ſic dicam) ordinatum eſt, quod ſine dubio fieri poteſt, vel etiam conſuetudine recipi, aut certè quia contrarium ordinatum non eſt; quod cenſeo etiam ſufficiens. Quia ex priuilegio dicti capitis vlt. de pœnitent. & remiſſ. hi Prælati poſſunt ſibi eligere confeſſorem *præter licentiam ſuorum Superiorum*, vt dixi in 4. tom. diſput. 27. ſect. 2. dub. 5. & nunc in confirmationem eorum, quæ ibi dixi, expendo illam particulam, *præter ſuorum Superiorum licentiam*: non enim dicit, contra eorum ordinationem, aut voluntatem, ſed ſolùm præter, id eſt, abſque eorum licentia, & quando illi non prouident alio modo de ordinario confeſſore; qui eſt caſus, de quo loquimur. Deinde confeſſor ſic electus, eo ipſo habet circa talem Prælatum omnes facultates Pōtificias, ſiue hoc ſit, quia ab ipſomet communicantur, ſicut Papa eligendo confeſſorem dat illi iuriſdictionem in ſeipſum, ſiue (quod verius exiſtimo) quia virtute priuilegiorum immediatè ei conferuntur, eo quod vices gerit ſuperioris Prælati in eo munere.

IX. *Quid vbi duo tantum ſunt ſacerdotes, Prælatus & ſubditus, amboque excommunicati.* Hîc verò occurrere poteſt caſus, in quo in religioſo conuentu tantùm ſint Prælatus, & alius ſacerdos, & ambos incurriſſe in cenſuram reſeruatam Pontifici: vt, v.g. per mutuam rixam in cenſuram canonis *ſi quis ſuadente.* quomodo poſsint abſolui; quia tunc nec Prælatus poteſt abſoluere ſubditum, cùm ipſe ſit excommunicatus, neque etiam poteſt illum eligere in confeſſorem, quia ſimiliter ligatus eſt: quid ergo in eo articulo facient? Quidam vt Emmanuel Rodriquez tom. 1. quæſt. 20. ar. 12. citans Ioannem Fabianum verb. *Abſolutio.* 2. §. 6. & alij, reſpondent, ob neceſsitatem poſſe tunc mutuò abſoluere: quia neceſsitas caret lege. Item, quia excommunicatus poteſt in caſu neceſsitatis abſoluere à peccatis: ergo & à cenſuris. Quòd ſi in praxi ſequenda eſſet hæc ſententia, deberet Prælatus priùs abſoluere ſubditum, & iam ille abſolutus, eſſet idoneus miniſter ad abſoluendum Prælatum.

X. *Limitanda dicta reſponſio ad caſum occultum.* Indiget tamen, vt opinor, illa ſententia magna declaratione, & limitatione. Et inprimis, ſi neuter illorum eſt nominatim excommunicatus; vel ſi cenſura fuit canonis *ſi quis ſuadente.* & delictum eſt occultum, videtur Prælatus poſſe abſoluere ſubditum; quia nondum eſt omninò priuatus iuriſdictione, & communicatione cum illo ſaltem in bonum ſubditi. Dices, hoc haberet locum, ſi ſubditus non eſſet etiam excommunicatus; quia verò excommunicatus ſupponitur, non videtur poſſe vti fauore Extrauag. *Ad euitanda.* Reſpondeo, etiam licèt ſubditus excommunicatus ſit, Prælatus non eſt iuriſdictione priuatus in ſuos ſubditos, quantum eſt ex ſe: licèt autem talis ſubditus excommunicatus ſit, non peccat petendo à Prælato abſolutionem, quia illa communicatio cùm ſit ordinata ad bonum animæ, & ad ſe liberandum à cenſura, non eſt prohibita ex vi ſuæ excommunicationis; neque etiam propter Prælati excommunicationem prohibetur ratione Extrauag. *Ad euitanda*, & ideo in eo caſu non dubito, quin, ſeruato hoc ordine, licitè petatur, & detur abſolutio.

Vrgendo tamen caſum, ita vt delictum ſit publicum, ceſſat hoc remedium, & tunc non cenſeo ſtatim eſſe dandam licentiam Prælato abſoluendi ſubditum, vel è contra, cùm hoc ſit contra rationem factam, & contra iura, argument. cap. *audiuimus.* 24. quæſt. 1. & cap. *prudentiam.* §. 6. de offic. deleg. & cap. *duobus.* de ſentent. excommunicat. per argumentum à contrario; ibi enim dicitur, duos habentes facultatem ſeſe inuicem abſoluendi, ſi ambo in excommunicationem minorem incidant, non priuari dicta poteſtate, nec vſu eius, vt rectè gloſſa exponit. quia excommunicatio minor priuat receptione Sacramentorum, non vſu iuriſdictionis: ergo de excommunicatione maiori contrarium tacitè exponit, quia hæc priuat vſu iuriſdictionis: & ita ſentiunt ibi gloſſa, & Doctores. Quapropter in eo caſu Prælatus extra religionem debet eligere alium ſacerdotem habilem, vt ab eo abſoluatur, & poſtea ipſe abſolutus poterit abſoluere ſubditum. Dico autem, Prælatum debere hoc facere, quia ſubditus non habet hanc facultatem; neque ipſe Prælatus dum excommunicatus eſt, poteſt illam concedere, vt alibi dixi. XI. *Quando caſus eſt publicus neuter in alterum habet poteſtatem. Quo remedio tunc ſit vtendum.*

Dices, ergo nec ipſe poteſt eligere ſibi confeſſorem. Reſpondetur, negando conſequentiam: quia dare licentiam ſubdito, vt eligat confeſſorem, eſt actus iuriſdictionis, cuius vſu priuatus eſt excommunicatus; eligere autem confeſſorem non eſt vſus iuriſdictionis, ſed cuiuſdam priuilegij, quo non priuatur excommunicatus. Dices, cùm Prælatus eligit confeſſorem, committit illi iuriſdictionem ſuam, vt illa circa ſe vtatur; ille autem videtur eſſe actus iuriſdictionis. Reſpondeo, non ipſe committit, ſed Pontifex, vel ſuperior Prælatus virtute priuilegiorum, vt ſupra in fine numero 8. dictum eſt. Sed inſtabit aliquis, fingendo caſum, in quo non ſit copia alterius ſacerdotis ſecularis, vel alterius religionis, qui eligi poſsit. Reſpondeo, in eo caſu ita ſe habere quemlibet illorum ac ſi eſſet ſolus, & non haberet copiam confeſſoris, extra caſum articuli mortis, quia excommunicatus vitandus extra hunc articulum non habet vſum iuriſdictionis; in illo autem articulo poſſunt ſe inuicem abſoluere à peccatis, & ratione illorum etiam à cenſuris, vt in 4. tomo generaliter dictum eſt. XII. *Inſtantia contra id remedium diluitur. Replica remouetur. Vltima inſtantia huius caſus publici.*

CAPVT XXIV.

Ad quas perſonas abſoluendas extendantur hæc priuilegia.

I. *1. Aſſert. pro profeſſis, & ſimilibus.* Hoc eſt tertium punctum ſuperiùs in fine capitis 20. propoſitum. In quo inprimis certum eſt, talia priuilegia poſſe habere effectum circa omnes profeſſos talis religionis, quia pro illis maximè conceduntur hæc priuilegia. Quia verò priuilegia hæc concedi ſolent ſub his verbis, vt Prælati poſſint abſoluere ſubditos ſuos, oriebatur dubium de ipſis Prælatis. Sed hoc iam expeditum eſt in fine capitis proximè præcedentis; nam illi etiam ſunt ſubditi vel ſuperioribus Prælatis, vel ſaltem ipſi religioni. Oriebatur deinde dubium ſpeciale de ſcholaribus, & Coadiutoribus Societatis, qui non ſunt profeſsi. Sed nullam habet rationem dubitandi, tum quia ſunt veri religioſi, & regulares, ſub quibus vocibus ſolent hæc priuilegia concedi: tum etiam, quia eorum incorporatio, & vota ſub nomine profeſsionis comprehenduntur, præſertim in fauorabilibus, vt infrà tractatu 10. libr. 3. cap. 5. oſtendam. Tum denique, quia Pius V. & alij Pontifices expreſsè illis communicant hæc priuilegia.

2. Aſſertio pro peregrinis. In lib. Monum. Ordinum conceſſ. 318. & 319. ſic.

II. Secundò dicendum eſt, hanc facultatem extendi non tantùm ad proprios religioſos ſubditos, ſed etiam ad hoſpites, ſeu peregrinos, qui iure hoſpitij poſſunt ab eis ſacramentaliter abſolui. Probatur primò ex ipſis priuilegijs: ſæpè enim expreſsè nominant hoſpites, nam Clemens IV. in priuilegio citato inquit, *Nec non fratribus alijs eiuſdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndecunque.* Alia verò priuilegia indefinitè loquuntur de ſuis monachis, aut religioſis, vnde conuenienter intelliguntur de illis, qui ab vnoquoque Prælato ſacramentaliter abſolui poſſunt, quia hæc priuilegia, vt dicemus, ad forum conſcientiæ præcipuè ordinantur. Et licèt aliqua priuilegia loquantur de ſubditis, rectè etiam exponuntur de ſubditis in foro conſcientiæ ſecundùm præſentem ſtatum. Secundò probatur ex quadam declaratione Cardinalium ad cap. *liceat*. ſeſſ. 24. Concilij Tridentini, quæ habet, forenſes dum verſantur in aliquo Epiſcopatu, poſſe abſolui à caſibus occultis ab Epiſcopo loci per facultatem ibi conceſſam: ergo ſimiliter religioſus hoſpes abſolui poterit per facultates religionis à Prælato illius loci, in quo tanquam hoſpes degit, ibi enim ſe habet tanquam forenſis, & militat in eo eadem ratio.

Peregrinis abſolutio, non diſpenſatio danda.

III. Eſt autem notanda differentia, quæ ibi aſsignatur, inter diſpenſationem, & abſolutionem: nam de diſpenſatione dicitur, non poſſe dari homini forenſi ab Epiſcopo loci per illam facultatem Concilij, ſed petendam eſſe à proprio Epiſcopo; abſolutio autem dicitur poſſe dari ab Epiſcopo loci. Et ratio inſinuatur, quia abſolutio ſolùm conceditur in ordine ad forum ſacramentale, & ideo ſicut ſacramentum Pœnitentiæ miniſtrandum eſt in præſentia pœnitentis, ita & hæc abſolutio per ſe loquendo danda eſt ab Epiſcopo præſente; ideoque Epiſcopo loci commiſſa cenſetur; diſpenſatio autem poſtulari poteſt ab Epiſcopo abſente, & ideo ſemper reſeruatur proprio Prælato, & Epiſcopo. Iuxta quam doctrinam in propoſito etiam obſeruandum erit, quia in multis eorum & diſpenſandi, & abſoluendi facultas committitur, abſolutionem ſemper extendi ad hoſpites, non verò diſpenſationem, niſi in ipſo priuilegio expreſsè contineatur, vt eſt in dicto priuilegio Clementis IV. nam immediatè poſt citata verba ſubdit, *Abſolutionem, vel diſpenſationem indigentibus.* Secluſa autem expreſſa conceſsione, eſt illa doctrina valde probabilis, tum propter auctoritatem Congregationis, eiuſque rationem: tum etiam, quia abſolutio à cenſura conceditur hoſpitibus, quia eſt neceſſaria ad abſolutionem à culpa, quæ differenda non eſt, *ne propter dilationem pœnitentiæ, periculum immineat animarum*, vt dicitur in cap. vlt. de pœnit. & remiſſ. diſpenſatio autem non eſt neceſſaria ad miniſterium pœnitentiæ, nec ad ſalutem animæ, vnde differri poteſt, & reditus ad Prælatum expectari, vel ab abſente poſtulari.

Locus ex declaratione Cardin. difficilis.

IV. Vnum verò aliud inſinuatur in illa doctrina, quod, ſi verum eſt, ſatis ſingulare eſt, ſcilicet, per facultatem abſoluendi à cenſuris, conceſſam tantùm in foro pœnitentiæ, (qualis eſt illa Concilij Tridentini) non poſſe abſolutionem etiam à cenſura dari abſenti, quia debet dari in ſacramento Pœnitentiæ, vnde ibi expreſsè exponitur, Concilium loqui de abſolutione ſacramentali. Sed hoc receptum non eſt, quia videtur nimia reſtrictio priuilegij, & facultatis ſine cogente ratione. Vnde multi putant, poſſe Epiſcopum ex vi Concilij per ſeipſum abſoluere à cenſura hæreſis occultæ monialem, vel aliam impeditam perſonam abſentem, quia nec facultatem poteſt delegare, vt Concilium indicat, quanuis Corduba in Summ. Hiſpan. quæſtione 8. & alij aliter exponant; nec cogendus eſt Epiſcopus ad pœnitentem impeditum accedere, vt illum abſoluat, nam data abſolutione à cenſura, tollitur reſeruatio culpæ, & ita poterit à quocunque legitimo confeſſore abſolui. Sed quid in hoc ſentiendum ſit pro re, de qua agimus, inferiùs explicabimus. vide interim Nauarrum conſil. 15. de ſentent. excommunicat. iuxta primam impreſsionem. Emmanuel Rodriquez tom. 1. quæſt. 20. articulo 11. in fine. Gutierez in Practicis quæſtio. cap. 13. num. 28.

3. Aſſertio pro nouitijs.

V. Dico tertiò: Hæc poteſtas abſoluendi extenditur etiam ad nouitios, qui virtute dictorum priuilegiorum poſſunt abſolui. ita habetur expreſsè in multis priuilegijs citatis, in quibus etiam explicatur, vt poſsint abſolui ab omnibus peccatis ante, vel poſt ingreſſum commiſsis, & ab omnibus Eccleſiaſticis, & ſecularibus ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine latis, vt refertur ex priuilegio Sixti IV. in Compendio Societatis, verb. *Abſolutio.* §. 6. ex monumentis Minorum, & idem habetur in citato priuilegio Clementis IV. & in alijs. Eſt autem aduertendum, in eis non tantùm concedi hanc facultatem pro nouitijs, qui iam habitum ſuſceperunt, ſed etiam pro his, qui ingredi volunt: quod etiam Paulus III. conceſsit Societati in Bulla vltima, qui addit limitationem, quæ eiſdem verbis in antiquis priuilegijs continentur, ſcilicet, *Volentes ingredi Societatem, ſeu religionem, ſi iſi mox ingrediantur, eo ipſo in priſtinas ſententias, à quibus abſoluti fuerint, reincidant, etiamſi ſuper hoc induciæ eis à peccatis religionis concedantur.* Aliqui verò exponunt, vt qui vult ingredi per profeſsionem, poſsit ante illam abſolui, non verò ante ingreſſum per ſuſceptionem habitus ad nouitiatum. Indicat Viualdus 1. part. Summæ, tit. *de Abſolutione.* num. 22. Sed prior expoſitio verior eſt, nam in priuilegio priùs dicitur, *Volentes ingredi*, &c. & poſtea, *Ac eos, qui poſt aſſumptum habitum, vel profeſſionem emiſſam recoluerint*, &c. Et ita ſentit D. Antoninus referens idem priuilegium 3. part. tit. 24. in vltimis verbis. Et in Bulla Societatis euidenter conſtat ſermonem eſſe de his, qui volunt ingredi priuſquam recipiantur. Vnde hæc abſolutio videtur conceſſa quaſi præparatio ad ipſum ingreſſum, ſeu receptionem habitus. Ex prædicta verò limitatione conſtat, ſi quis poſtulet ingredi ſine animo ingrediendi, ſolùm vt abſoluatur, abſolutionem eſſe nullam: imò niſi habeat animum ingrediendi, & profitendi, ſaltem bona fide ingrediendo ad probandum cum animo profitendi, ſi iuſta cauſa ad illum mutandum non occurrerit. Vnde in illo priuilegio Societatis expreſsè dicit Paulus III. *Reincidunt in priſtinas ſententias, niſi mox ingredi, & peractis experientijs ſecundum Conſtitutiones Societatis vota emittere parati ſint*: ergo qui non habet hunc animum, & bonam fidem, non conſequitur abſolutionem. Et idem eſt proportionaliter in alijs religionibus, nam eadem ferè verba in priuilegijs Mendicantium habentur.

Hoc priuilegio gaudent etiam ante ſuſceptionẽ habitus volentes ingredi ſeriò.

Quid de non perſeuerante. Emman. Rodr. to. 1. q. 3. ar. 4 & q. 20. art. 21. Viuald. ſuprà, n. 13 & 14.

VI. Sed quid, ſi quis ſic abſolutus bona fide ſuſcipiat habitum religionis cum animo profitendi, poſtea non profiteatur abſque culpa ſua, quia vel à religione eijcitur, vel ex iuſta cauſa egreditur, nunquid reincidet in priores cenſuras? Communiter auctores affirmatiuè reſpondent, & non afferunt aliud priuilegium, niſi vel Clementis IV. & Pauli III. Sed ex illis obſcurè colligitur, nam Clemens ſolùm ait, *Niſi mox ordinem intrauerint.* & Paulus ferè ſimilia habet verba. Quæ intelligenda videntur de primo ingreſſu ad nouitiatum, nam de illo erat ſermo ſuprà, vbi dicitur, *Volentes ingredi ordinem*: ergo qui ſemel ingreſſus eſt bona fide, & animo profitendi ſecundùm ius, iam impleuit conditionem

Ingrediens de facto, ſed abſque ſua culpa non perſeuerans nõ reincidit.

ditionem requiſitam: ergo licèt poſtea egrediatur, præſertim licitè, non reincidet: nulla eſt enim ratio extendendi illud verbum, *Niſi intrauerint*, ad introitum per profeſsionem, quia talis expoſitio nec cõſonat ſuperioribus verbis, nec rigor ipſius verbi ad illam cogit, cùm de ſe ſit indifferens; nec priuilegiũ coarctandum eſt, ſed extendendum. Præſertim cũ ſit valde conſentaneum rationi, vt qui abſolutus fuit in ordine ad inſignem actum ingrediendi religionem, & illum bona fide expleuit, non priuetur poſtea illo beneficio, & quod facultate ſibi à iure conceſſa legitimè vtatur, dimittendo religionem. Et confirmatur, nam ille eſſet quidam modus cogendi nouitium ad profitendum, ſaltem timore reincidendi in cenſuras, quam coactionem iura valde abhorrent, præſertim Concilium Tridentinum ſeſſ.25. de Regularib. c.15. & ſequentibus. Quapropter probabile reputo, hanc abſolutionem datam nouitio, qui bona fide in religione verſatur cum animo profitendi, non eſſe ad reincidentiam, ſed omninò abſolutam, ac permanentem, datam verò ei, qui vult ingredi antequam nouitius ſit, eſſe ad reincidentiam, ſi cum effectu non ingrediatur, aut ingreſſus nimium differatur: ſi autem cum effectu ingrediatur, omninò firmetur abſolutio, ita vt licèt caſu poſtea non profiteatur, non reincidat. Hæc omnia videntur ſatis probari coniecturis adductis, & maximè patebunt ſi attentè legatur Pauli III. indultum. Priùs enim concedit facultatem abſoluendi *omnes & ſingulos Societatis ſocios, & perſonas ſub eorum obedientia, diſciplina, & correctione pro tẽpore degentes.* Sub quibus verbis clarum eſt nouitios comprehendi, & de horum abſolutione nulla cõditio ponitur: poſtea verò ſolùm ponitur conditio circa eos, qui ingredi volunt, & eo titulo abſoluuntur, priùs nimirum quam ad aliquid recipiantur.

Secus de eo qui ante, vel poſt ingreſſum ſua voluntate recedit.

VII. Quia verò hæc noſtra ſententia incerta eſt, alia via potuerunt hæ perſonæ certiùs liberari à periculo reincidendi, ſi nimirum non abſoluantur titulo huius priuilegij, ſed abſolutè vt ſeculares per facultatem, quam ibi concedit idem Paulus III. religioſis Societatis ad abſoluendum quoſcunque fideles à quibuſcunque cenſuris, &c. extra Bullam Cœnæ, quod priuilegium infrà tract.10. lib.9. c.2. declarabimus. Verum eſt quidem abſolutionem ſic datam, etiam ante receptionem habitus, eſſe omninò abſolutam, & ſine periculo reincidentię, quia non datur titulo religionis, ſed ſicut dari poteſt cuicunque ſeculari. Eſt tamen magna differentia inter has facultates, & abſolutiones: nam hæc, quæ communis eſt omnibus ſecularibus, non extenditur ad caſus Cœnæ, alia verò, quę datur titulo religionis, extenditur ad omnes ferè caſus Pontificios iuxta ea quæ diximus c.21. n.1. & ſequentib. Item eſt alia differentia, quia facultas pro ſecularibus ſolùm eſt ad abſolutionem, alia verò extenditur ad diſpenſationem in aliquibus irregularitatibus.

Ex alio tamen priuilegio abſolui poſſunt, abſque onere reincidendi: eſto non perſeuerent.

Hoc vero priuilegium nõ extenditur ad abſolutionem omniũ caſuum. Neque ad diſpenſationes omnes.

VIII. Præter hæc autem ſunt alia priuilegia, per quæ poſſunt nouitij abſolutè, & ſine vlla conditione abſolui à cenſuris reſeruatis, vt eſt illud Eugenij IV. & Cæleſtini V. quod refertur in Compendio Ciſtercienſi, verb. *Abſolutio*. §.1. vbi datur facultas Generali reformatori regularis obſeruantiæ *abſoluendi monachos, & nouitios*, & poſtea extenditur etiam ad diſpenſationem in irregularitatibus, & nulla conditio ad reincidendum apponitur, poſſuntque per viam communicationis aliæ religiones ea facultate vti, per illam tamen ſemel tantùm in vita poteſt dari hæc abſolutio. Dubito verò an illa extendatur ad caſus Cœnæ Domini, quia non ſit illorum propria, & ſpecifica mentio, ſed verba generalia ſunt hæc, *Ab omnibus qualitercunque enormibus peccatis*; & infrà, *à quibuſuis excommunicationis*, &c. Verum eſt, particulã illam, *qualitercunque enormibus*, multum augere præcedentem diſtributionem, *ab omnibus*: ergo, vt aliquid addat, neceſſarium videtur vt extendat facultatem ad caſus Cœnæ. Quæ ponderatio eſſet efficax apud me ſi præceſsiſſet particula, *ab omnibus reſeruatis*; nunc verò non ita eſt, ſed dicitur, *ab omnibus qualitercunque enormibus*; & ideo dici poteſt in ſola diſtributione *ab omnibus*, non includi reſeruata; per aliam verò particulam extendi ad reſeruata tantùm generaliter, & ideo non oportere vt extendantur verba ad caſus Cœnæ. Sed contra hoc inſto, & expendo particulam *qualitercunque*. Nam ad illam extenſionẽ generalem de caſibus Papæ reſeruatis ſufficeret dicere, *ab omnibus etiam enormibus*: dum ergo additur, *qualitercunque enormibus*, maior ampliatio ſignificata eſt: ergo ſit ad caſus Cœnæ, ſaltẽ in generali (vt ſpecialitatem hæreſis excludam) quia non eſt alia ampliatio, propter quam illa particula poni potuerit. Et poteſt confirmari à ſimili ex gloſſa in Clemen. 1. de Reiudic. verbo *quauis*, quam commendat Panormit. 1. p. conſil. vlt. n.5. & ad hanc partem confirmãdam videtur adduci ab Emmanuele tom.1. q. 20. a. 4. vbi licet non loquatur expreſsè de caſibus Cœnę, dicit tamen illud priuilegium extẽdi ad caſus quomodolibet reſeruatos Papæ: eſt ergo hæc extenſio ſatis probabilis. Non tamen videtur illa ponderatio ſufficiens, vt vere poſsimus dicere, in hoc indulto eſſe expreſsè comprehenſos caſus Cœnæ, & ideo quoad hanc partem videri poteſt reuocatum per Bullam Cœnæ, niſi eam reuocationem impediat ſpeciale indultum Gregorij Societati conceſſum, de quo ſuprà c.21. num.8. in fine dictum eſt. Veruntamen etiam abſque illo exiſtimo non eſſe reuocatã illam facultatem, quia illa eſt ſufficiens expreſsio, præſertim ſi alia verba eiuſdem indulti ponderentur.

Referuntur alia priuilegia ampla pro nouitiis abſoluendis & diſpenſandis.

Diſcutitur an proximè allata priuilegia extendantur ad caſus Cœnæ.

Vltimò addo, etiam videri conceſſam ſufficientẽ facultatem abſoluendi nouitios abſolutè & ſine reincidentia per priuilegium Benedictinorum, quod ſub his ferè verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Abſolutio*. §. 10. *Poſſunt prælati abſoluere omnes, qui in Societate* (ſeu in tali religione) *propoſuerunt perpetuum Deo reddere famulatum, à quibuſcunque peccatis*, &c. Expendo enim non dicere *qui promiſerunt*, ſed *propoſuerunt*, & ideo veriſimile eſt extendi ad nouitios, qui eo animo in religione verſantur, qui licèt poſtea non perſeuerent, abſoluti manebunt, quia ibi nulla limitatio, nec conditio adiungitur. Intelligo tamen neceſſarium eſſe, vt illi iam ſint aliquo modo in religione, ſaltem per ſuſceptum habitum, nec ſufficere illud propoſitum, ſi extra religionem habeatur, quia verba indulti diriguntur ad eos, qui in religione iam ſunt. IX.

Vltimum priuilegium pro iiſdem nouitiis.

Dico quartò, priuilegia hæc etiam extẽdi ad donatos, ſeu oblatos religioni. ita habetur expreſsè in priuilegio conceſſo Ciſtercienſibus ad obſeruandũ ſemel in vita, de quo proximè in numer. 8. loquuti ſumus, vbi cum monachis, & nouitiis expreſsè numerantur donati, & commiſsi: ſub quibus vocibus comprehenduntur omnes illi qui conuerſi appellantur, licèt profeſsi non ſint, nec tria vota ſubſtantialia emittant, dummodo religioni donati, ſeu dicati ſint cum aliqua firmitate, & obligatione, ſiue per obedientiæ votum, ſiue per aliud genus promiſsionis, & pacti: nam omnes hi dicuntur propriè donati, aut oblati, vt in 5. tom. dixi, explicando canonem *ſi quis ſuadente*. Quia verò hæc extenſio ad donatos in aliis priuilegiis non ſit, ſed ſemper eſt ſermo de monachis, fratribus, aut religioſis, ideo aſſertio hæc non eſt vniuerſaliter intelligenda de omnibus gratiis, & facultatibus, quas explicuimus; ſed ſolùm de illis, in quibus talium perſonarũ expreſſa mentio facta fuerit. Nam hi reuera non ſunt monachi, nec religioſi; & quamuis interdum latè ſumpto vocabulo ſoleant hæ perſonæ nomine regula- X.

Quarta aſſert. pro donatis.

Prima obſeruatio pro aſſertione.

regularium, aut monachorum comprehendi, præſertim in diſpoſitione fauorabili, iuxta doctrinam Panorm. & aliorum in rubrica de Regularibus: nihilominus in his priuilegiis comprehendi non debent, niſi exprimantur, tum quia ex communi vſu conſtat hanc eſſe intentionem Pontificum, & ideo vbi volunt plus concedere, id exprimunt: tum etiā, quia licèt priuilegia cōtineant fauorem, ſunt iuxta proprietatem verborum intelligenda, vbi iura ipſa illa non extendunt. Hoc autem intelligimus de illis conuerſis, qui tria vota ſubſtantialia non emittūt, nam de illis, qui hæc profitentur, non eſt dubium quin ſub illis priuilegiis comprehendantur, etiamſi monachorum tantùm mentionem faciant, quia licèt monachus interdum ſtrictè dicatur vt diſtinguitur à conuerſo, tamen in generali ſignificatione ſatis propriè ſignificat quemcūque religioſum fratrem. Aduerto vlteriùs ſi priuilegium vtatur aliis verbis generalibus, quæ in rigore non requirant illa vota, extendi poſſe ad huiuſmodi donatos. Talia videntur eſſe verba illa ſuprà num. 9. citata ex priuilegio Benedictinorum, *Omnes, qui in tali religione propoſuerunt perpetuo Deo reddere famulatum*: nam hi donati verè, & propriè dici poſſunt propoſuiſſe, imo & promiſiſſe perpetuò in tali religione Deo reddere famulatum. Idem videtur dicendum de his verbis, *Omnes, qui ſub obedientia talis religionis viuunt*: nam hoc etiā de his perſonis in proprietate dicitur, quia vel votum obedientiæ emittunt, vel certè promiſſionem, aut pactum illi perpetuò ſeruiēdi: quod ſatis eſt, vt dicantur ſub obedientia talis religionis viuere. Semper tamen conſulenda ſunt alia verba ipſius priuilegij, vt ex tenore illius verus ſenſus colligatur: ad quod etiam multum conferre poteſt religionis conſuetudo.

Secunda obſeruatio.

Tertia aſſertio.

XI. Sed quid de aliis laicis ſeruientibus religioni? Reſpondeo. De his nihil ſpeciale inuenio, quod attinet ad religiones virorum, præter ea, quæ de adminiſtratione ſacramētorum reſpectu talium perſonarum dicam infrà, tract. 10. lib. 9. c. 2. tractando de miniſterio Societatis erga pœnitentes. De ſeruitricibus autem monialium nonnulla tradit Emanuel Rodriquez tom. 1. q. 20. a. 24. quæ in eo videri poſſunt.

An laici ſeruientes gaudeant etiam dictis priuilegiis.

XII. Vltimò circa hanc abſolutionem explicandum ſupereſt, quomodo dāda ſit. Et in primis quæri poteſt, an danda ſit ſolùm in foro ſacramentali quod iterum occurret tract. 10. lib. 9. cap. 2. n. 24. Et ratio dubij eſt, quia in his priuilegiis ſæpè dicitur, vt hæc abſolutio detur in foro conſcientiæ tantùm. Reſponderi poteſt, per hæc verba non ſignificari modum dandi abſolutionem, ſed effectum eius: quæ duo valde diuerſa ſunt: poteſt enim abſolutio à cēſura dari per ſe, & extra ſacramentum Pœnitentiæ, & nihilominus non habere effectum quoad externum forum, ſed ſolùm quoad obligationem in cōſcientia. Et ita exponunt illa verba moderni Doctores, & reuera in rigore non videntur aliud poſtulare. Sed difficultatem mihi ingerit quædam declaratio Cardinalium, quam ſuprà retuli n. 4. Nam cùm Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 6. tribuat Epiſcopis facultatem abſoluendi in caſibus occultis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, & addat illa verba, *In foro conſcientiæ impoſita pœnitentia ſalutari.* Inde colligunt Cardinales, Concilium loqui de abſolutione ſacramētali in foro conſcientiæ: ergo pari ratione idem dicendum eſt de quolibet indulto per ſimilia verba conceſſo. Verum eſt tamen, illud non affirmari in reſponſione directa, quæ in ea declaratione datur, ad dubium directè propoſitum; ſed incidenter in quadam ratione, quæ non ſemper eſt efficax, aut neceſſaria etiā in decretis. Nihilominus diſtinctione vti poſſumus: nam hæc facultas interdum conceditur ſolùm ad abſoluendum à peccatis reſeruatis in foro conſcientiæ, nulla facta mentione cēſurarum, & tunc veriſimilius eſt per ſe concedi poteſtatem ad abſoluendum à culpis, à cenſuris verò conſequenter ratione culparum, & ideo tunc cenſuras non poſſe tolli niſi in ipſo vſu ſacramēti, & in ordine ad abſolutionem ſacramentalem: & in hunc modum loquitur Concilium Trid. illo loco, & in hoc videtur fundata dicta expoſitio. At verò ſæpè conceditur hæc facultas directè ad abſoluendum à cenſuris, vel à peccatis, & cenſuris, & tunc directè conceditur abſolutio cenſurarum, & ideo non limitatur ad ſacramentalem abſolutionem: quia quando poteſtas alicui conceditur directè, cenſetur iuxta modum & naturam ſuam concedi; & ideo extra Sacramentum exerceri poteſt, cùm per ſe, & natura ſua illud non requirat. Sed quid ſi indultum dicat, *In foro conſcientia, & pœnitentiali?* Quidam putant per hæc verba fieri maiorem reſtrictionem, ita vt facultas ſic data etiam directè ad cenſuras tollēdas, reſtringatur ad forum ſacramentale. Dico tamen illa verba vel eſſe æquiualentia, vel ſolùm addi ad magis explicandum finem & modum huius abſolutionis. Quamuis enim cenſura extra Sacramentum abſolui poſſit in foro conſcientiæ, nihilominus ſimul eſſe debet forum illud aliquo modo pœnitentiale, quia abſolui non debet niſi qui pœnitentiam oſtēdat, & ad ſatisfaciendum paratus ſit, & ideo in huiuſmodi indultis addi ſolet, *Salutari pœnitentia iniūcta, & ſatisfacta parte.* De quibus particulis quid operentur, & an valor abſolutionis ex illarum executione pendeat: item, an ſatisfacta parte, poſſit hæc abſolutio extendi, & valere etiam quoad forum externum, dicemus infrà tract. vltimo lib. 9. c. 2. tractādo de priuilegiis religioſorum Societatis ad abſoluendos quoſcunque fideles, nam doctrina illa omnibus generalis eſt. Hæc autem omnia, quæ diximus præcipuè pertinent ad abſolutionem à cenſuris à iure latis, in quibus ſemper comprehendimus latas generaliter ab homine, vt in quinta aſſert. capitis 20. poſuimus, vel quia ex generali conſuetudine iam æquiparantur quoad effectus, & quoad abſolutionem, vel quia in prędictis indultis exprimūtur, vt conſtat, & ſtatim etiam dicam.

CAPVT XXV.

An ſuperiores religionum poſſint per ſua priuilegia abſoluere ſubditos etiam à cenſuris ſpecialibus ab homine.

Dicendum verò ſupereſt de excommunicatione ab homine ſpeciali, an per hæc indulta tolli poſſit. Quidam enim moderni affirmant per hæc priuilegia conceſſum eſſe abſoluere religioſos à cenſura lata ab homine in particulari contra talem religioſum. ita Emmanuel dict. q. 20. art. 4. non tamen affert expreſſum de hoc priuilegium, ſed nonnulla inducit. Primum eſt, illud Clementis IV. ſuprà citatum cap. præced. in quo facultas hæc extenditur etiam ad caſus Bullæ Cœnæ, paucis exceptis, iuxta aliam declarationem Sixti IV. ſuprà etiam allegatam in cap. 21. num. 1. Vnde ſic colligitur, qui concedit maius, concedit etiam & minus, in regula, *Qui licet.* de regulis iuris, in 6. ergo qui concedit facultatem à caſibus Cœnæ, quæ maior eſt, cōcedit etiam quācunque cenſuram ab homine quomodocunque latam. Similis collectio fit ex verbis illis Martini V. in priuilegio Benedictinis conceſſo, *etiamſi talia forent, propter quæ eſſet ſedes Apoſtolica conſulenda, vel quæ Sūmus Pontifex reſeruare conſueuit*; item ex illis Eugenij IV. in priuilegio Ciſtercienſibus conceſſo, *Ab omnibus etiam qualiercunque enormibus.* Nam ex his, & ſimilibus verbis poteſt idem argumentum fieri à conceſſione I.

ceſsione maioris facultatis ad conceſsionem minoris. Secundò adducit priuilegium Gregorij XIII. conceſſum Generali ordinis Miniſtrorum infirmorum, vt poſsit per ſe, vel alios, abſoluere ſubditos à quibuſuis cenſuris à iure, vel ab homine (*non tamen nominatim*) quomodolibet latis, refert verò Caſſarubius in Addit. ad Compendium Mendicantium, verb. *Solutio quoad fratres.* integram Bullam huius priuilegij. Fit autem vis in exceptione illa, *non tamen nominatim*: nam hæc exceptio firmat regulam in omnibus aliis: ergo extenditur illa facultas etiam ad ſententias particulares ab homine, dummodo perſona non ſit nominatim excommunicata. Tertiò addere poſſumus, quòd in illo indulto Eugenij IV. generaliter, & ſine reſtrictione dicitur, *ab omnibus cenſuris, & ſententiis à iure, vel ab homine, in genere, vel in ſpecie, promulgatis, vel promulgandis.*

II. Nihilominus contraria ſententia ſuaderi poteſt, retorquendo hæc eadem argumenta. Primum quidem, quia Clemens IV. in dicto priuilegio expreſsè dicit, *à iure vel à iudice generaliter promulgatis*: ergo non eſt veriſimile alia eius generalia verba extendi ad ſententias etiã particulares, cùm illa expreſſa limitatio ad illas excludendas poſita ſit. Vnde argumẽtum illud à maiori facultate ad minorem in poteſtatibus non ordinariis, nec ſubordinatis (de quibus regula iuris intelligenda eſt) parum efficax eſſe, ſuprà oſtendimus. Huiuſmodi autem ſunt hæ poteſtates, non proueniunt enim ab extrinſeco ex vi proprij muneris, ſed per voluntariam Pontificis conceſsionem, & quaſi delegationem, & inter ſe ſubordinatæ non ſunt: ergo ex conceſsione maioris non rectè alia infertur. Maximè, quia quotidie videmus per Iubilæa, vel alia indulta Pontificia cõcedi caſus reſeruatos Papæ, etiam Bullæ Cœnæ, & non concedi cenſuras ab homine particulariter latas, quia licèt in his non ſit maior grauitas quoad culpam, & cenſuram, tamen in earum abſolutione concedenda eſt maior difficultas propter peculiare ius illius iudicis, qui tulit ſententiam, & ne perturbetur ordo iudicialis. Et ideo parum probant alia generalia verba de conceſsionibus caſuum reſeruatorum Pontifici, vel quantumcunque enormiũ, quia in eis vel eſt ſermo de cenſuris à iure, vel ad ſummum per ſententiam generalem.

III. Secũdò illa particula, *nominatim*, poſita in indulto Gregorij XIII. videtur potiùs excipere huiuſmodi ſententias particulares: excommunicatio enim, v. g. tunc fertur particulariter in aliquẽ, quando fertur nominatim in eum; neque apparet quomodo ſententia poſsit eſſe particularis ex parte perſonæ, (ſic enim loquimur) niſi in illam nominatim feratur. Dico autem, ex parte perſonæ, quia poſſet ferri ſententia excommunicationis pro delicto ſpeciali, v.g. furto, generaliter tamen in eum, qui illud commiſit, & poſt trinam admonitionem ſatisfacere noluit, quia occultus eſt: tunc enim licèt in reipſa excommunicatio feratur in perſonam, vel perſonas particulares, quia particulare factum à particularibus perſonis neceſſariò extitit: nihilominus ex forma ſententiæ generaliter fertur in perſonas incertas, & de huiuſmodi ſententia rectè probatur ex vi illius priuilegij, & aliorum, vt dicemus, comprehẽdi ſub hac facultate. Non tamẽ id probatur de ſententia particulari, id eſt, quæ directè fertur in particularem perſonam. In quo etiam eſt conſiderandum, aliud eſſe excommunicationẽ eſſe latam nominatim in aliquem, aliud verò illũ declarari nominatim excommunicatũ. Nam poteſt primũ ſtare ſine ſecundo; declaratio enim non facit cenſurã, ſed ſupponit, vt alibi dictum eſt: igitur in illo priuilegio non tantùm excipitur cenſura, quam declaratio nominatim facta ſubſequuta eſt, ſed omnis illa, quæ nondum declarata eſt: ſic enim ibi dicitur, vel ab homine, (non tamen nominatim) quomolibet latis. Sic autem excommunicatio nominatim làta, & excommunicatio per ſententiam particularem idem ſunt: ergo.

Tertiò, ſub generali clauſula, *vt eſt regula iuris*, non comprehenduntur ſpecialia, quæ in particulari cõcedi non conſueuerunt, præſertim vbi peculiaris difficultas, vel iniuria tertij intercedit; ſed huiuſmodi eſt facultas abſoluendi à particulari cenſura ab homine lata, vt cõſtat tum ex vſu, tum ex ratione facta, quia cepit aliquo modo in iniuriam iudicis: ergo talis facultas non cõprehenditur ſub clauſulis generalibus; ſpecialis autem conceſsio non inuenitur: ergo negandum eſt eſſe conceſſam. Et ideo non ſatis colligitur ex alio indulto Eugenij IV. & Celeſtini V. nam omnia illa verba generalia ſunt. Licet enim in eis dicatur, *à iure vel ab homine*, & infrà addatur, *in genere, vel in ſpecie promulgatis*, non ſatis determinantur verba ad ſententias particulares ab homine, nam illa particula, *vel in ſpecie*, non videtur referri ad perſonam, in quam ſpecialiter fertur cenſura, ſed ad ſpeciem cenſuræ, vel pœnæ: aliquando enim fertur cenſura ſub nomine generali, vt ſuſpẽſionis, v.g. aliquando ſub nomine ſpeciali, vt ſuſpẽſionis ab officio, vel beneficio. Poteſt etiam illud verbum referri ad ſpeciem delicti commiſsi, vt ſuprà declarauimus. IV.

Nihilominus cenſeo per priuilegia religionum abſolui poſſe religioſos, & nouitios, ſeu ingredientes religionem ab omnibus cenſuris latis, etiam ab homine per ſententiam ſpecialem. Hoc ſuadet ſatis probabiliter priuilegium proximè tractatum: nam verba illa, *Vel in ſpecie promulgatis*, reuera habẽt vim, & difficilè diſtrahuntur ad alios ſenſus, nam ſentẽtia ſpecialis diſtinguitur à generali; dicitur autem generalis ſententia, quæ non fertur in determinatã perſonam, & propriè dicitur illa, quæ nec ratione delicti determinatur ad auctorem eius: ergo ſpecialis dicitur ratione determinatæ perſonæ in quam fertur. Et licet verum ſit, poſſe dici ſpecialem eam, quæ fertur in auctorem ſingularis delicti commiſſi, licèt incognitum, non eſt tamen cur ad illam ſolã verba illa limitentur, cum magis propriè ſit ſpecialis quæ fertur in perſonam nominatam, & verba priuilegij abſoluta ſunt. Præterea perſuadet omninò, vt opinor, hanc ſententiam indultum Pauli III. Societati conceſſum, & ſub his verbis conceptum, *à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis, & ſecularibus ſententiis, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quomodolibet latis, & promulgatis.* Expendo enim illud aduerbium *quomodolibet*; ſi enim abſolutè dixiſſet ab homine, poſſet per argumentum ſuprà factum reſtringi ad ſententiam generalem; cum verò additur, *quomodolibet*, non habet locum reſtrictio: nã ſolùm ad hoc addi potuit, vt talis reſtrictio tolleretur. Vnde infero, doctrinã hanc procedere etiamſi quis nominatim denunciatus ſit, quia Pontifex non fuit contentus dicere, *quomodolibet latis*, ſed addit etiam, *promulgatis*: denũciatio autem excommunicationis latæ nihil aliud eſt quam promulgatio talis ſententiæ; at ſententia quomodolibet promulgata, per hanc poteſtatem remitti poteſt: ergo etiamſi nominatim denunciatus ſit. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Abſolutio*. §.6. vbi de hac facultate ſit mentio, ſimpliciter dicitur, *vel ab homine latis*, ſine vlla reſtrictione, vel declaratione; in quo ſignificatur, nullam eſſe neceſſariam. Sed de hoc priuilegio iterum in tract. 10. lib. 9. c. 2. n. 22. V.

Dices. Ergo ſi contingat religioſum excommunicari ab Epiſcopo in caſu aliquo ſibi commiſſo poterit nihilominus à ſuo prælato abſolui, imò etiamſi excommunicatus ſit à legato, vel iudice aliquo Apoſto- VI.

Apoſtolico. Item licèt ſit excommunicatus à ſuo Generali, vel Prouinciali, poterit abſolui à Guardiano, vel Priore. Quæ omnia videntur abſurda, quia ſunt contra debitum ordinem, & regimen, & in iniuriam iudicis ferentis ſentẽtiam. Sequela autem patet, quia verba illa, *quomodolibet ab homine*, tã generalia ſunt, vt omnia hæc comprehendant. Imò in illo priuilegio additur exceptio, niſi caſus ſint adeò graues, & enormes, vt meritò cenſeatur Sedes Apoſtolica conſulenda, & declaratur huiuſmodi eſſe ſolùm illa quatuor à Sixto IV. excepta ſuprà cap. 21. num. 1. allata: ergo hæc exceptio firmat regulam quoad omnes alias ſententias à iure, vel ab homine quomodolibet latis: ergo comprehenduntur omnes caſus ſuprà numerati. Quin potiùs niſi illi comprehenderentur, non poſſet hæc facultas exerceri circa religioſos quoad ſententias particulares in eos latas poſtquam religioſi ſunt. Conſequens eſt abſurdum: ergo. conſequentia patet, quia in illo ſtatu iam conſtituti excommunicari non poſſunt, niſi vel à ſuis prælatis, vel ex ſpeciali commiſsione, & poteſtate Apoſtolica. Minor probatur. quia licèt in fauorem religionis concedatur hoc priuilegium pro his, qui volunt ingredi, non tamen pro ſolis illis, ſed maximè pro iam profeſsis, ſeu religioni per vota coniunctis, imò ad eos principaliter dirigitur priuilegium, vt ex eius tenore conſtat, & in eo expreſsè additur, vt abſolui poſsint ab omnibus ante, vel poſt ingreſſum religionis in Societate commiſsis: ergo etiam à ſententiis in eos latis quomodolibet ab homine, etiam poſtquam religioſi ſint.

VII. Reſpondeo igitur concedendo ſequelam quoad eam partem de cenſura lata à iudice, vel prælato aliquo extra religionem, quia priuilegium ad hæc omnia extenditur, & ex vi alterius priuilegij Benedictinis conceſsi poſſunt Superiores etiam Locales Societatis iuxta compendium in verbo *Abſolutio* §. 10. abſoluere ſubditos à quibuſcunque ſententiis & peccatis, *etiam ſi talia forent propter quæ Sedes Apoſtolica eſſet conſulenda*. Additur autem ibi, *vt id fiat præmiſſa ex parte ſubditorum debita ſatisfactione*. Ad hanc autem ſatisfactionem pertinere exiſtimo, vt quando ſpecialis ſententia ab homine præceſsit, vt non ſolùm parti læſæ, ſi qua fuerit, ſed etiam Eccleſiæ, id eſt, iudici (iuxta modũ loquendi Euangelij) nam per contumaciam ſpecialem illi facta eſt ſpecialis iniuria. Oportet ergo vt ante omnia abſoluendus à contumacia recedat: deinde, vt ſatisfactionem exhibeat, vel offerat, aut promittat, prout potuerit, & tandẽ vt iudicem, à quo excommunicatus eſt, ſaltem reddat certum de obedientia ſibi, & Eccleſiæ reddita, & abſolutione obtenta: ita enim vitantur incommoda, quæ ex dicto priuilegio ſequi poſſe videbantur. Et hæc eſt ſufficiens ratio huius interpretationis, quia priuilegium ita debet ſortiri ſuum effectũ, vt in reliquis omnibus quàm minimum lędat aliorum iura, & præſertim ea, quæ ad conuenientẽ gubernationem pertinent.

VIII. Ad alteram verò partem, quæ ſpectat ad ſententias maiorum prælatorum eiuſdem religionis, dicendum eſt, in eis eſſe hoc ſpeciale quòd Superiores poſſunt ſibi caſus, vel ſententias reſeruare: & inferiorum prælatorum iuriſdictionem reſtringere, nõ obſtantibus priuilegiis, vt dictum eſt. Si ergo ſuperior prælatus hoc modo tulerit ſententiam, vel ex Conſtitutionibus, aut ex conſuetudine religionis conſtiterit, hanc reſtrictionem, ſeu reſeruationem eſſe factam, tunc neganda eſt ſequela, quia quoad hanc partem habet inferior prælatus reſtrictã, vel non ſibi communicatam huius priuilegij facultatẽ. Si autem talis reſtrictio, vel reſeruatio non eſt facta, concedenda eſt ſequela eodem modo, quo in ſuperiori parte dictum eſt. Et fortaſſe hęc eſt intentio ſuperioris prælati non reſtringentis iuriſdictionẽ inferioris, vt ſubditus ſtatim ac fuerit bene diſpoſitus, & ſatisfactionem obtulerit, ſine dilatione poſsit abſolui.

CAPVT XXVI.

De poteſtate prælatorum religionis circa bonorum temporalium adminiſtrationem ex prima ſua inſtitutione, à iure antiquo permiſſam.

I. PRæter poteſtates circa perſonas, neceſſe eſt vt prælatus religionis habeat poteſtatem circa bona temporalia eiuſdem religionis, quia non poteſt religio omninò carere his bonis temporalibus vel quoad proprietatem, poſſeſsionem, & vſum, vel ſaltem quoad ſimplicem tentionem, & vſum, iuxta vniuſcuiuſque modum: quomodocũque autem habeantur, neceſſe eſt vt eorum adminiſtratio & cura ad aliquem pertineat. Non poteſt autem pertinere ad ſingulos, tum quia per ſe repugnat ordini, & cõſeruationi rei, tũ etiam, quia potius per votũ paupertatis ſimul impediti ſunt, nè propria voluntate, & arbitrio poſsint de temporalibus bonis diſponere, vt ſuprà tractatum eſt. Quamuis autem hæc poteſtas in tota communitate, vt ſic, eſſe poſsit, tamen non poteſt communitas per ſe ipſam immediatè exercere omnia, quæ ad hanc adminiſtrationem pertinent, & ideo neceſſe eſt; vt hæc poteſtas vel omninò, vel magna ex parte prælato commiſſa ſit. Explicandum ergo à nobis eſt quantum poteſtatis in hoc genere commiſſum ſit prælatis religionis, & ad quos actus, & cum quibus conditionibus extendatur. Quia verò hæc conceſsio poteſtatis aliquo iure conſtare debet, triplex ius hic diſtinguere poſſumus, ſcilicet naturale, commune, ſeu canonicum, & ſpeciale ex priuilegiis ſeu ordinationibus Pontificum circa ſingulas religiones. Primũ breuiter expediemus, quia fere ad vſum non deſeruit. Tertium autem latiſsimè patet, & ferè non cadit ſub generalem doctrinam; ſed vnaquæque religio ſua debet ſcire ſtatuta, & priuilegia: & ideo ſolùm obiter & gratia exempli aliquod particulare inſtitutum indicabimus. Dicemus ergo præcipuè de poteſtate, quam ad hanc adminiſtrationem habet prælatus religionis iure communi. Et quamuis hæc poteſtas de facto amplior videatur eſſe in vniuerſalioribus prælatis, quia tamẽ iura canonica, vt ſuprà notaui, frequentius loquuntur de Abbatibus, quibus reſpondent omnes prælati Conuentuales, ideo poteſtatem hanc in eis explicabimus, vnde facilè cõſtabit quid de cæteris dicendum ſit. Tandem quia actiones huius adminiſtrationis variæ ſunt, omnes poſſumus ad tria capita reuocare, quæ ſunt recipere, conſeruare, & alienare. Sub prima comprehendimus omnem acquiſitionem bonorum, quæ religioni fit: ſub ſecunda omnem actionem, quæ pertinet ad gubernationem, beneficentiam, augmentum, cuſtodiam, & vſum talium bonorum: ad tertiam pertinet omnis conſumptio, diſtractio, ſeu alienatio; imò etiam omnis vſus talium bonorum.

Notationes aliquot pro deciſione præſentis capitis.

Triplex caput adminiſtrationis temporalis acquiſitio, conſeruatio, alienatio.

II. Primò ergo dicendum eſt, iuxta primæuam inſtitutionem religionum, quam ius antiquũ admittebat, totam adminiſtrationem bonorum monaſterij eſſe ſeu fuiſſe apud ſolum Abbatem. Colligitur ex c. *nullam* 18. q. 2. vbi Pelagius Papa inquit, *Vniuerſa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem monaſterij pertinent, Abbatis ſolicitudo, ad quem poteſtas tota pertinere conferet, debeat adimplere*. Hoc autem ius, quantum ex verbis eius colligitur, non conſtitutiuum, ſed declaratiuum fuit, non enim de nouo ſtatuit;

tuit, ſed pro conſtanti ſupponit totam poteſtatem eſſe apud Abbatem. Eſt ergo aduertendum, ex vi ſtatus religioſi, & ſecluſo omni iure poſitiuo Eccleſiaſtico, fieri potuiſſe, & antiquitus ita factum eſſe, vt hæc poteſtas tota in ſolo prælato exiſtat. Dico, fieri potuiſſe, quia hoc ſemper dependet ex volũtate, & conſenſu totius communitatis. Si enim ex ſola rei natura loquamur ex vi inſtitutionis religioſæ congregationis, in qua ſingulæ perſonæ paupertatem profitentur, poteſtas adminiſtrandi quæcunq; bona, immediatè eſt in ipſa communitate, quia illa eſt domina, vel vſuaria per ſe primò. Item, quia ex natura rei non eſt maior ratio de vno membro illius communitatis, quàm de alio. Præterea quia, cũ omnes habeant votum paupertatis, nullus poteſt proprio nomine vti huiuſmodi bonis: ergo oportet, vt facultas, in quocũque particulari ſit, deriuetur ab alio; non poteſt autem reſolutio vltima fieri niſi ad totam communitatem vt ſic, quia in nulla particulari perſona ſiſtere poſſumus intra communitatem ipſam, nõ oportet autem extra illam progredi, vt ſcilicet poteſtas illa manet ab Epiſcopo, vel Pontifice, nam ex natura rei hoc neceſſarium non eſt, nam vnaquæque cõmunitas habet ius propriũ adminiſtrandi ſua bona, quo non priuatur cõmunitas religioſa eo quòd religioſa ſit, quia non repugnat voto paupertatis ſingulorum, niſi hoc etiam voluntariè profiteatur: pendet ergo hoc ex voluntate eorum, qui ad inſtituendam, vel inchoandam talem communitatem primùm conuenerunt: nam illi poſſunt inter ſe ſtatuere, & quaſi paciſci vt tota adminiſtratio temporalium rerum ſit apud ſolum prælatum: ergo ita fieri potuit in initio religionum; ſemel autem facta, & approbata inſtitutione, qui eam poſtea profiterentur, conſequenter præberent ſuum aſſenſum, & quantum in ipſis eſſet, idem ius in prælatum transferrent. Confirmatur, ac declaratur, nam hæc poteſtas adminiſtrandi bona temporalia nec eſt iuriſdictionis, nec per ſe requirit illam, ſed eſt poteſtas dominatiua, ſub hac cõprehendendo poteſtatem miniſterialem à domino cõmiſſam: ergo talis poteſtas reſpectu communitatis religioſæ, per ſe, & ex natura rei, ac ſecluſo iure poſitiuo, non pendet à conceſsione Pontificis, vel alterius prælati Eccleſiaſtici, ſed ex voluntate eorum, qui in tali communitate ſociantur: ergo per eandem voluntatem fieri poterit, vt in ſolum prælatum ea poteſtas transferretur.

Poſitam aſſertionem nõ procedere loquendo ex natura rei probatur.

Cõfirmatur.

III. Quòd autem ita in initio religioſum factum ſit, intelligi poteſt ex antiquis inſtitutoribus religionum, & Regulis eorum, Baſilij in regula 7. & 8. ex fuſius diſputatis, & ſerm. 2. de Inſtit. monachor. & ſæpè aliàs docet, totam hanc curam debere eſſe apud Antiſtitem, & ita interpretatur exemplum primitiuæ Eccleſiæ, quando omnia erant communia, & ſingulis diuidebantur prout vnicuique opus erat. Et de eadem re videri poſſunt in regulis breuioribus 87. 91. 100. & 101. & 302. Similiter Auguſtinus in Regula ſtatim in principio, *Non dicatis aliquid propriũ, ſed ſint vobis omnia communia, & diſtribuatur vnicuique veſtrum à Præpoſito veſtro*, &c. & infrà præcipit, vt nihil occultè accipiatur, ſed ſit in poteſtate Præpoſiti. Caſsianus etiam lib. 4. de Inſtitutis renunciant. c. 13. & 14. idem de antiquis monachis refert, de quo etiam legi poteſt c. 20. & ſequentibus, in quibus planè ſupponit, totam hanc curam penes Abbatem fuiſſe: & idem ſumitur ex toto lib. 7. Idem conſtat ex Regula S. Benedicti, c. 32. & 33. & 54. & 57. in quibus locis, & aliis ſupponit, totam hanc poteſtatem eſſe apud Abbatem; quod generalius declarat c. 65. Idem habetur in Regula S. Pachomij cap. 18. & 19. & regula 40. Denique reduci hoc poſſet ad primam congregationem religioſam, quæ in Eccleſia fuit, nimirum Collegium Apoſtolicum, in quo ita erant omnia communia, vt eorum diſpenſatio & adminiſtratio præcipuè ad Chriſtum Dominum pertineret: Vnde cum Ioannis 13. Chriſtus Iudæ dixiſſet, *Quod facis fac citius*, diſcipuli exiſtimarunt, *quia loculos habebat Iudas quod dixiſſet ei Ieſus: Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis vt aliquid daret.* Ratio verò huius inſtitutionis reddi poteſt, quia, vt in principio num. 1. dicebamus, neceſſarium fuit hanc poteſtatem alicui committere, quia non poterat per totam communitatem adminiſtrari: ergo maximè debuit committi prælato, vt debitus ordo, & perfecta obedientia in omnibus ſeruaretur. Et quamuis poſsit non ſoli prælato, ſed cum conſilio, & conſenſu paucorum hæc poteſtas committi; non tamen legimus ita olim eſſe factum, ſed poteſtatem fuiſſe ſoli prælato commiſſam, quamuis ad prudentiam, & obligationem eius pertineret vti conſilio aliorum iuxta rerum qualitatem. Ratio autem eſſe potuit, quia vel monarchia etiam quoad hanc partem tanquam perfectior gubernatio electa eſt, vel quia hoc iudicatum eſt pertinere ad maiorem ſui, & rerum omnium abnegationem, & obedientiæ ac paupertatis profeſsionem. Iuuare etiam potuit, quia monachorum bona parua tunc indigebant adminiſtratione, & Abbates veri Patres erant, & aliorum vtilitati, non ſuæ conſulebant.

Probatur iã aſſertio loquendo ex poſitiua voluntate ipſius communitatis. Primo authoritate.

Secundo ratione.

Adminiſtratio hæc cur in ſolidum competebat prælato.

IV. Ob has ergo, & alias cauſas talis fuit olim religionum inſtitutio quoad hãc partem, eamque iure communi antiquo Pontifices approbarunt, vt docet Panormitanus, & communis ſententia in c. *edoceri.* de reſcriptis. & in c. *ad Apoſtolicam.* de Regul. & Nauarr. Commen. 3. de Regularib. num. 5. & 6. &c. ſufficienter probatur ex dicto c. *nullam.* & ex dicto c. *ad Apoſtolicam.* & ex c. *cum ad monaſterium*, de ſtatu monachorum, iuncta gloſſa ibi verbo, *amoueri.* & c. 2. eiuſdem tit. ibi, *Niſi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta adminiſtratione permiſſum.* Item ex c. *edoceri.* de reſcriptis, ibi, *Cum ex officio ſuo teneantur* (ſcilicet Abbates) *congregationis ſuæ negotia procurare.* Additur autem ſtatim, *Niſi Abbatis, & conuentus negotia eſſent omnino diſcreta*, vbi Panor. n. 2. aduertit, hoc non eſſe ſecundũ ius commune, nam ex hoc iure omnia debent eſſe communia in ſtatu regulari quoad dominium, & pertinere ad Abbatem quoad adminiſtrationẽ. Ratio autem huius communis iuris fuiſſe videtur, quia in eo Pontifices non tam condiderunt nouum ius quantum ad monachos ſpectat, quàm approbare, & confirmare quod ex vi ſuæ profeſsionis inſtitutum erat.

Hanc in ſolidum adminiſtrationẽ ius commune approbauit.

De poteſtate acquirendi.

V. Sed quæres, ad quos actus ex tribus allatis in fine n. 1. extendatur ex vi iuris antiqui hæc poteſtas prælati. Reſpondetur, nullam in hoc inueniri limitationem in iure ſcriptam, præter eam, quæ in dict. c. *nullam*, ſignificatur per illa verba, *Fideliter & ſtudioſe, vniuerſa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiuſdem monaſterij pertinent.* Per quæ verba nihil ſpeciale additum eſt, ſed explicatur ſolùm quod ex natura rei neceſſarium eſt. Itaque ex tribus illis actibus, quos ſuprà numerauimus, in primo, ſcilicet acquirendi monaſterio, nulla limitatio ponitur, ſed tota auctoritas eſt penes Abbatem, ſupponendum eſt enim, acquiſitionem eſſe iuſtam, & decentem religioſo ſtatui: talis enim acquiſitio ex ſe cedit in vtilitatem monaſterij, & ad cultum Dei ex ſe refertur, & ideo abſolutè, & ſimpliciter comprehenditur ſub prædictis verbis, & pertinet ad dictam poteſtatem. Vnde ratione illius poteſt prælatus recipere quidquid monaſterio oblatũ fuerit, & quod ſibi fuerit donatum, quamuis non ſibi, ſed monaſterio acquirat. Item, cũ illius facultate alij poſſunt acquirere monaſterio, quamuis non ſibi, ſine illa autem

autem nec ſibi, nec monaſterio. Et ideo quoad hũc actum rectè additum eſt in illo textu, *Ad vtilitatem eiuſdem monaſterij*, quia hæc poteſtas non extenditur ad acquirendum alicui perſonæ priuatæ, ſed ſoli monaſterio, cum alia acquiſitio paupertati repugnet.

VI. *An Abbas vnus monaſterij poſſit acquirere alteri monaſterio.*

Sed ponderanda eſt particula, *eiuſdem*; quia vnus Abbas non poteſt acquirere alteri monaſterio, ſed ſolùm illi, cuius adminiſtratio illi cõmiſſa eſt; quia in alia monaſteria nullam habet poteſtatem. Inquiret verò aliquis, quomodo poſſet vnus Abbas acquirere ſuæ religioni pro alio monaſterio, quando vnuſquiſque Abbas erat ſupremus, & non habebãt vnum prælatum generalem, neque etiam Capitulũ generale celebrabant, cuius conſenſu, & poteſtate poſſet talis acquiſitio fieri. Reſpondetur, in eo caſu nullum Abbatem vnius monaſterij potuiſſe ex vi ſui muneris acquirere alteri monaſterio, vel (vt ita dicam) potuiſſe acquirere aliud monaſterium, & bona eius ſuæ religioni, cùm eius prælatio non extenderetur extra ſuum monaſterium. Potuiſſe nihilominus facultatem concedere aliquibus ex ſuis ſubditis, vt in alio loco nouum monaſterium erigerent, cuius acquiſitio, & acceptatio ab eiſdem non vt ſingulis ſed vt vniuerſis, id eſt, vt conſtituẽtibus nouum Capitulum, fierent, & tunc ad illos etiam pertinere proprium eligere Abbatem, ad quẽ adminiſtratio bonorum noui monaſterij pertineret. Addo inſuper, monachos tunc fuiſſe Epiſcopis ſubiectos, quorum auctoritate, & conſenſu reſpectiuè monaſteria erigebantur, & ita accedente cõſenſu Epiſcopi diœceſis, in qua monaſterium erigẽdum erat, & concurrente nouo Capitulo religioſorum illuc conuenientium de licentia ſui Abbatis, vel ſuorum Abbatum, facilè poterat noua acquiſitio fieri tali religioni.

De poteſtate conſeruandi.

VII. Quoad ſecundum actum, qui eſt conſeruatio bonorum, nulla etiam neceſſaria eſt limitatio, præter eam, quam citata verba præ ſe ferunt, habet enim prælatus totam poteſtatem, quæ ad debitam conſeruationem, & gubernationem talium bonorum neceſſaria eſt, nõ minus quàm ſi eſſent ſua propria, quia & ad bonum regimen hoc neceſſarium eſt, alioqui communia bona facilè perirent: tum etiam, quia hæc eſt intentio domini talium bonorum, id eſt, conuentus, à quo, vt diximus, manauit hæc poteſtas. Vnde etiam fit, vt iuxta menſuram poteſtatis ſit etiam menſura obligationis quoad hanc curam, & ſolicitudinem ita fideliter adminiſtrandi talia bona, vt ad maius Dei obſequium, maioremque monaſterij vtilitatem cõſeruentur. Vnde quia per ſe non poteſt totam curam immediatè exercere, ad eandem poteſtatem ſpectat poſſe officiales, & miniſtros creare, per quos hanc temporalem curã exequantur, quibus etiam obligationem res fideliter adminiſtrandi, & conſeruandi imponant, quæ obligatio tantæ æſtimationis erat inter antiquos Patres, vt delictum reputarent tres lẽticulas è manibus per nonnullam incuriam elabi, vt eſt apud Caſsianum lib. 4. Inſtit. c. 20. *Cuius* (inquit) *negligentia reatus non aliter ei emiſſus eſt, niſi eum publica pœnitentia diluiſſet.* Et rationem declarans ſubdit, *Non ſolum enim ſeipſos non eſſe ſuos, ſed etiam omnia, quæ ſua ſunt, credunt Domino conſecrata. Propter quod ſi quid fuerit monaſterio illatum, vt ſacroſanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari; tantaque fide vniuerſa procurant, atque diſpenſant, vt etiam ea, quæ deſpectui habentur, paruaque reputantur, ac vilia, ſiue loco mouerint, vel competentius collocauerint: ſi tenuem feſtucam de oratorio, cellaue ſubmouerint, mercedem ſe conſequuturos à Domino tota credulitate confidant.* Ex quibus verbis intelligi poteſt, curam hanc conſeruandi bona monaſterij ad omnes, & ſingulos religioſos pertinere; ſed diuerſo modo: nã ad omnes pertinet conſeruatio quaſi per accidens, per obligationem (vt ſic dicam) negatiuam, nõ diſſipandi, aut non malè tractandi res monaſterij: quæ obligatio & ad paupertatem, & interdum ad iuſtitiam pertinere poterit. Poſitiua autem cura conſeruandi res, per ſe non ſpectat ad ſingulos, niſi quatenus charitas interdum eam dictare poteſt: ſpectat ergo ex officio, & iuſtitia ad prælatum, cui eſt primariò commiſſa dicta poteſtas; per participationẽ verò ad miniſtros quos ipſi ſibi conſtituerint. Denique etiam pertinet ad prælatum ſtrictiori modo conſeruatio rerum per negatiuam obligationem non conſumendi, vel alienandi res niſi iuxta menſuram ſtatim explicandam.

Conſeruatio hæc ad alios etiam ſubditos attinet ſuo modo.

De poteſtate alienandi, ac primo quoad mobilia.

VIII. *Notatio variorum bonorum mobilium, ac vſus eorum.*

Tertius ergo actus, & præcipuus huius poteſtatis eſt alienatio talium bonorum; ſub qua voce comprehendimus omnem vſum, quo talia bona conſumuntur. Hic ergo actus etiam eſt commiſſus ex vi iuris antiqui prælato monaſterij ſine vlla limitatione, præter eam, quam ius naturæ poſtulat, nimirum vt talis diſpenſatio ſit *fidelis, & in monaſterij vtilitatem.* Vt autem hoc magis in particulari explicetur, diſtinguere poſſumus bona monaſterij in immobilia, & mobilia; de quibus terminis diximus lib. 4. Defenſionis fidei c. 18. & mobilia rurſus in ea, quæ permanentem habent durationem cum ipſo vſu, vt ſunt veſtes, libri, & ſimilia; & in ea, quæ vſu cõſumuntur; quæ duplicia etiam diſtingui poſſunt: quædam, quæ pertinent immediatè ad conſeruationem vitæ, vt ſunt eſculenta, & poculenta, quædam quæ mediatè, vt pecunia. Ab hac ergo vltima incipiendo, duplicem habet vſum, (quantum ad præſens ſpectat) quo poteſt conſumi, nimirum aut emendo latè hac voce vtendo, vt explicaui; aut gratiosè donando; & vterque eſt ſuo modo in poteſtate prælati religioſi, quatenus vterque vel neceſſarius, vel vtilis, vel decens monaſterio, aut religioſis eius (inter quos prælatus ipſe præcipuè cõputatur) eſſe poteſt, & ideo neceſſariò debet poteſtas prælati ad hunc vſum extendi. Eſt tamen differentia inter illos duos vſus, quòd prior licèt ſit conſumptio pecuniæ, non tamen eſt conſumptio bonorum, ſed cõmutatio, quia loco pecuniæ ſuccedit illud, quod per illam emitur, quodque ad vſus humanæ vitæ neceſſarium eſt, & ideo in eo vſu maior facultas conceditur.

Vſus pecuniæ duplex.

IX. *De vſu pecuniæ qui eſt emptio.*

Nam extenditur in primis ad ea omnia, quæ ad diuinum cultum neceſſaria, vel decentia prudenter iudicata fuerint, ſeruata proportione ad monaſterij facultates, & ad modum ac inſtitutum religionis: quod & per ſe ſatis eſt conſentaneum rationi, & ſufficienter fundatur in illo verbo dicti c. *nullã. Vel ad diuini cultus reuerentiam*; ſub quo verbo, vt rectè notauit Nau. comprehenduntur omnes ſumptus fabricæ, & ornamentorum Eccleſiæ; addo etiã miniſtrorum ſecularium, ſi qui fortè ad ſeruitium Eccleſiæ neceſſarij ſunt: nam hæc omnia pertinent ad reuerentiam diuini cultus, & hos omnes ſumptus nomine *emptionis* comprehendimus. Deinde extenditur ad ea omnia, quæ ad religioſos ſuſtentando, & conuenienter, & decenter, iuxta ſuum ſtatũ fuerint opportuna: quia ad hunc finem maximè talia bona deputata ſunt, & ſub his ſumptibus comprehenduntur omnia, quæ pertinent ad fabricam monaſterij, & ad ſupellectilia eius, tam communitati, quàm ſingulis neceſſaria, tam quoad corporis conſeruationem, vt ſunt ea, quæ ad delectum, & veſtitum ſpectant, quam ad alia miniſteria iuxta inſtitutum religionis conuenientia, vt ſunt libri, & ſimilia.

ſimilia.Et huc etiam ſpectant expenſæ, quæ fieri ſolent cum operariis,ſeu ſeruitoribus,& iumentis familiæ religioſæ neceſſariis.Hæc enim omnia, & ſimilia prudenti arbitrio prælati commiſſa ſunt, & ideo ad illa omnia plenam accipit poteſtatem, cõmenſuratam regulæ, & rectæ rationi. Addo etiam non ſolùm poſſe,ſed etiam debere prælatum huiuſmodi ſumptus, & expenſas facere, quia non ſolùm charitas,ſed etiam officium illũ rigoroſe obligant: nam ſub hac lege,& conditione munus accepit,vnde,vt ſuprà dicebamus,intercedit quaſi pactũ mutuum inter religioſos,& religionem,cuius poteſtatem,& obligationem prælatus ſuſcepit.

X. Addit vero Nau.poſſe prælatũ in primis accipere neceſſarios,& honeſtos vſus ſuæ perſonæ, & ſecundo loco ponit vſus fabricæ,& in tertio ſuſtentationem conuentus,iuxta doctrinam Abbatis in c.*de his.* de Eccl.ædific.ibi tamen Pan.loquitur de clericis ſecularibus habentibus beneficia in aliqua Eccleſia, de quibus ait,nõ teneri ex fructibus ſibi neceſſariis Eccleſiam ædificare,vel inſtaurare, vel pauperes alere,ſed ex ſuperabũdantibus.At in noſtra materia longe diuerſa ratio eſt,tractamus enim de conuentibus religioſis,in quibus perfectus modus viuendi in communi,& rigor diſciplinæ ſeruatur, vbi nõ eſt (ſecluſis abuſibus) certa portio ad ſuſtentationẽ prælati,alia ad fabricam, alia ad religioſos ſuſtentandos deſignata;ſed omnia monaſterij bona indiuiſe deſtinata ad omnia onera huius conuentus ſuſtentanda. Quapropter non inuenio ordinem vllũ, quem poſsit prælatus inter ſe,& alios ſeruare, præter eum,quem neceſsitas poteſt exigere,quæ interdum obligabit ad ſubueniendum prius aliis, quàm ſibi,interdum è contrario.Per ſe autem loquendo, æquè primò ad alendum totum conuentũ tenetur, in quo ipſe etiam comprehenditur, poteſt autẽ cedere iuri ſuo,non verò aliorum, niſi in his, quæ regulæ conſentanea ſunt:& è conuerſo,ſicut nõ debet terminos regulæ, aut modeſtiæ religioſæ cum aliis excedere,ita nec ſecũ,quod multò magis cauere debet,tum propter exemplum,tum propter periculũ, quod ex propẽſione, quam vnuſquiſque habet ad ſeipſum,oriri facilè poteſt.Per hæc tamen non excluditur, imò maximè cõmendatur proportionalis diſtributio,nam ęqualitas religionis non cõſiſtit quoad hanc partẽ in abſoluta vnitate, ſeu pari formitate,ſed in proportionali diſtributione; optima autem illa eſt,quæ in Actibus c.4.docetur, *Diuidebatur ſingulis prout cuique opus erat*, vt Baſil. Aug.& alij religioſorum Patres frequenter expendunt.

XI. *De ſecundo vſu pecuniæ qui eſt donatio.*

Circa alium modũ diſtrahendi pecunias per gratuitam donationem,ſciendum in primis eſt,nõ eſſe commiſſum prælato religionis, vt ſolo titulo liberalitatis poſsit huiuſmodi largitiones facere, tum quia non eſt dominus,ſed diſpẽſator fidelis,& prudens,cuius non eſt liberales donationes ex alienis facere:tum etiã, quia in dicto c.*nullam*, ſolùm dicitur,poſſe expẽdere in Dei cultum,& proprij monaſterij vtilitatem.Et confirmat optimè c. *abbati.* diſt. 54.vbi dicitur,non licere Abbati ſeruum monaſterij facere liberum: & redditur ratio, *Qui enim nihil proprium habet,libertatem rei alienæ dare non poteſt*; hoc enim intelligendum puto quando illa eſt mera, & liberalis donatio libertatis,alienando rem, quæ erat monaſterij: idem ergo erit in pecunia. Vnde à fortiori ſequitur, non poſſe turpes donationes facere,quales ſunt in præſenti omnes illæ, quæ nullo titulo honeſto fiunt, ſed ad vanam oſtentationem, vel ad quemcunque prauum finẽ.Quapropter prælatus ſic expendens pecuniam monaſterij,& contra ſuum officium, atque adeo cõtra iuſtitiam peccat, abutendo ſua poteſtate, & contra votum paupertatis, quia vtitur illis bonis, non vt prælatus religioſus,ſed vt dominus.

Prælatus donans inhoneſte peccat contra iuſtit. & contra votum paupertatis.

XII. *Titulo eleemoſynæ donare poteſt iuxta facultates conuentus.*

Nihilominus tamen poteſt ex aliis honeſtis titulis aliquid gratiosè donare:primò titulo miſericordiæ in eleemoſynam,vt eſt certũ apud omnes,quia monaſterium poteſt,imò & debet facere eleemoſynam,ſi valeat:hæc autem cura demandata eſt prælato,quãtum eſt ex iure communi, vt loquimur, & ex antiqua inſtitutione, quia neque alij ſinguli poſſunt eam facere ſine licẽtia prælati, vt ſuprà tractatum eſt,nec ad hoc erat ſemper totus cõuentus cõgregandus,neque etiam legimus, hoc fuiſſe cõmiſſum alicui Concilio ex pluribus ſuffragiis deciſiuis conſtante:ergo erat commiſſum Abbati.Et in dicto c.*nullam*, comprehendi poteſt tam ſub his quæ pertinent ad reuerẽtiam,& cultum Dei, quàm ſub his, quæ ad vtilitatem monaſterij pertinent,vtrumque enim habet eleemoſyna. Quantum autem in hoc genere largitionis poſsit prælatus,non poteſt certa regula præſcribi, ſed prudenti arbitrio relinquendum eſt,conſideratis monaſterij facultate, & aliis occurrentibus circunſtantiis.

XIII. *An poſſint dare omnia ſuperflua.*

Specialiter autem quæri ſolet, ân poſsit,vel debeat prælatus omnes ſuperabundantes redditus in eleemoſynam dare.Reſpondetur,neque in hoc etiã poſſe aſsignari generalem regulam; regulariter autem id neceſſarium non eſt,nec conueniens,quamuis interdũ poſsit eſſe laudabile, & aliquando præceptum. Pendet enim hoc ex occurrentibus neceſſitatibus proximorum:nam ſi illæ ſint extremæ, nõ ſolùm ſuperflua, ſed etiam aliqua ex neceſſariis dãda ſunt,habita ratione aliorum, qui ad talẽ neceſſitatem ſubleuandam ſolent cõcurrere. Si verò neceſsitas ſit grauis, omnia ſuperflua ſunt danda, niſi ex concurſu aliorum neceſsitas minuatur.Si autem neceſsitates tantùm ſint communes, licèt aliquid ex ſuperfluis dandũ ſit, maximè à religioſis propter exemplum;dare tamen omnia nec neceſſarium eſt, vt ſuppono ex materia de eleemoſyna,neq; in prælato religioſo eſſet conſilium, & ideo non opinor eſſe id in poteſtate eius,regulariter loquendo, tum quia melius eſt,ſi commodè poteſt,augere,& perficere monaſterium ipſum,vel quoad ea, quæ pertinent ad cultum diuinum, aut habitationem, vel quoad perpetuos redditus, vt ex eis plures religioſi ſuſtentari poſsint, quod maius Dei obſequium eſt, quàm abundans eleemoſyna in communibus neceſsitatibus,vt adnotauit Nau. dicto Comment. 3. de Regul.n.7.in fine.

XIV. *Poteſt prælatus relig. donare ad remunerandam gratiã.*

Poteſt præterea prælatus huiuſmodi gratuitam donationẽ facere titulo gratitudinis, ſeu remunerationis,quæ ex iuſtitiæ obligatione non debeatur: hactenus enim donationem hãc gratuitam appellamus, quam iuriſperiti *Antidoralem* vocant, quia nõ omninò liberalis, ſed ex aliqua obligatione naturali exorta,quamuis efficaci ad agendum, l. *ſed & ſi* §.*conſuluit*.ff.de petitione hæreditatis. Ob hanc ergo naturalem æquitatem, & obligationem quã talis largitio ſupponit,neceſſarium eſt, vt comprehẽdatur ſub poteſtate prælati, tum quia neceſſaria eſt ad perfectam bonorum temporalium adminiſtrationem:tum etiam,quia talis gratitudo & remuneratio maximè decet ſtatum religioſum, nam eſt ſolutio alicuius debiti moralis.Dici etiam poteſt pertinere ad vtilitatem monaſterij:nam qui gratum animum non oſtendit, etiam in his temporalibus bonis,iuxta modum ſuo ſtatui cõuenientem, non poteſt aliorum beneuolentiam, & amicitiam conſeruare, quod eſt magnum incommodum, etiam humanum ac temporale. Vnde etiam addo nõ ſolũ habere poteſtatem prælatum ad remuneranda obſequia,vel beneficia iam recepta,ſed etiam ad præueniendum aliquid gratis erogando, vt ſe vrbanũ, & beneuolum oſtendat, reſpiciẽdo ſemper ad maiorem proximorum ædificationẽ, vel ad monaſterij vtilitatẽ; atque ita omnia hæc comprehendũtur

Imo & ad nouam acquirendam.

ſub citatis verbis c. *nullam*. Et ad hæc capita videtur reuocari omnis erogatio pecuniæ, quæ à prælato religioſo fieri poteſt; menſura autem, & modus in qualibet earum regula prudentiæ præſcribenda ſunt, quia nulla alia vel iure taxata eſt, vel generali ratione definiri poteſt: conſiderandus ergo eſt finis largitionis, & poteſtas monaſterij, vt ſeruata proportione, & reſpectu ad vtrumque, medium in largitione ſeruetur.

XV. *De motu proprio Clem. VIII. contra largitiones.*

Hîc autem occurrebat ſpecialis difficultas orta ex ſpeciali motu proprio Clementis VIII. quem latè explicat Sancius lib. 6 de matr. diſput. 4. n. 7. & adducit Azor tom. 1. lib. 12. c. 9. q. 5. quo largitiones religioſorum prohibentur. Sed præterquam quòd nunc loquimur ſtando præciſe in antiquo iure cõmuni, non credimus ibi eſſe prohibitas largitiones, quæ & nomine communitatis, ſeu, quod perinde eſt, per poteſtatem ab illa acceptam, & honeſtiſſimis titulis à nobis explicatis, & cum debita moderatione fiunt: quod facilè ex ipſo motu proprio cõſtabit, & per ſe eſt veriſimile, quia hæc omnia & valdè decentia ſunt, & religioſo ſtatui neceſſaria, vt rationes factæ oſtendunt. addo etiam non videri eum motum ſatis vſu receptum ſaltem in hoc Luſitaniæ Regno.

XVI. *De vſu aliorum mobilium qui eſt eorum conſumptio.*

Ex his facilè intelligi poteſt quid poſſit prælatus circa alienationem, vel conſumptionem aliorum bonorum, quæ ipſo vſu conſumuntur: nam de his eadem proportionalis ratio eſt, quæ de pecuniis, imò interdum ſub pecunia comprehenduntur, quatenus & pecunia æſtimantur, & quoad multa eundem habent vſum. Dupliciter ergo poſſunt hæ res conſumi, aut alienari; primò ſimpliciter, id eſt, per puram amiſſionem ſeu cõnſumptionem earum, vel per aliquam permutationem, ſub hac voce cõprehendendo venditionem, & quemcunque alium contractum, per quem ita hæ res alienantur, vt loco illarum aliæ monaſterio acquirantur. Vterque ergo modus diſpenſationis cadit ſub poteſtatem prælati, & conſequenter ab illius voluntate pendet eiſdem rationibus, & cum eiſdem regulis, & moderationibus, quibus de pecunia id explicauimus. Et ob eaſdem etiam cauſas vterque modus cadit ſub obligationem prælati, ſed prior frequentior eſt, & magis neceſſarius, quia immediatè ordinatur vel ad religioſorum ſuſtentationem, vel ad ſacra miniſteria, & cultum Dei. Poſterior autem per ſe neceſſarius non eſt, ſed tunc ſolùm, quando vel ad conſeruationem bonorum monaſterij, vel conuenientem eorum adminiſtrationem, fuerit neceſſaria. Interdum etiam eſt opportuna talis alienatio ad religioſos ſuſtentandos dum quidam fructus venduntur, vel pro aliis neceſſariis commutãtur, aut immediatè, & vnico contractu, vel mediãte pecunia, & duplici contractu ex pretio vnius rei venditæ, aliam emendo. Hoc enim modo contractus huiuſmodi efficere non eſt alienũ à ſtatu religioſo, ſed vſitatum etiam ab antiquis monachis, qui etiam propria opera ſuis manibus, & arte facta ad ſe ſuſtentandos vendere ſolebant, vt in ſuperioribus retulimus: ſola enim emptio, & venditio per modum negotiationis ad temporale lucrum, religioſis prohibita eſt.

Duplex conſumptio, & vtraque licita prælato.

XVII. *De aliis mobilibus quæ in vſu diu permanent.*

Præterea de aliis bonis mobilibus, quæ in vſu diu permanent, licèt paulatim conterantur, & tandem conſumantur, eadem ferè regula ſeruanda eſt; nam etiam eſt apud prẹlatum poteſtas alienandi illa, quia hæc actio interdum eſſe poteſt vtilis, vel neceſſaria monaſterio: ergo oportet vt poteſtas circa illam alicui demandata ſit: ergo eſt in prælato, cui eſt tota poteſtas commiſſa. Limitatio autem huius poteſtatis eadem eſt quoad illa duo principia in dicto textu inſinuata, quia non vt dominus, ſed vt diſpenſator poteſt prælatus alienare hæc bona, vel ad maiorem cultum, & reuerentiam ſupremi domini, vel ad proprij monaſterij vtilitatem. Vnde fit, vt ex illis duobus modis alienandi vel ſimpliciter donando, aut conſumendo; vel pro pecunia ſeu alia re, commutando, prior rariùs liceat prælato, & cum magna moderatione, in rebus paruæ æſtimationis, & ſuperuacaneis monaſterio, quanquam in hoc etiam non poſſimus aliam regulam niſi prudentiam aſſignare, quia nulla certa quantitas abſolutè limitata eſt; regulis ergo ſuperius poſitis & cum proportione applicatis vtendum eſt. Poſterior autem alienandi modus ſæpiùs poteſt eſſe conueniens, quanquam etiam debeat rarior in his bonis, quàm in fructibus, qui vſu conſumuntur, quia quò res ipſæ maiorem habent ſtabilitatem, eo etiã eorum dominium, vel profeſſio maiorem firmitatem poſtulare videtur: tum etiam, quia hę res ex ſuo genere ſolent eſſe gratioſiores, & habere meliorem vſum in vno indiuiduo, quàm in alio: ac denique vẽditio, vel commutatio talium rerum rarò ſolet eſſe vtilis monaſterio, niſi in aliqua graui neceſſitate, vel niſi in alias vtiliores commutetur.

Quid de donatione gratuita horum bonorum.

Quid de onerosa.

De poteſtate alienandi immobilia.

XVIII.

Hinc tandem immobilium alienatio ex ſuo genere difficilior eſt, quia talia bona ſolent eſſe quaſi fundamenta monaſterij in his, quæ ad vſum & cõſeruationem corporum pertinent, ſine quibus ſpiritualia non poſſunt ſubſiſtere. Vnde fit, vt nunquã fuerit in poteſtate prælatorum talia bona ita diſtrahere, vt monaſterium omninò illis priuetur ſine æquiualenti, vel meliori compenſatione, quia hæc non eſſet adminiſtratio, ſed diſſipatio bonorum, prælato autem tantùm data eſt poteſtas adminiſtrandi, non in deſtructionem, ſed in ędificationem (vt verba Pauli 2. Corinth. 13. vſurpem.) Nihilominus tamen non omninò caret prælatus ex vi iuris communis, poteſtate alienandi hæc bona, quia ſi alienatio ſit in vtilitatem, etiam continebitur ſub regula in dicto cap. *nullã*; quia verba generalia ſunt, & nullo alio iure antiquo fit illa exceptio; nec ratio cogit ad illam admittẽdam, quin potiùs, ſi ſuperiùs factæ pro licitis alienationibus mobilium, conuenienter applicentur, etiam oſtendunt huius facultatis neceſſitatem, ſuppoſita monarchia antiquorũ monaſteriorum. Quod erit euidentius ſi nomen alienationis aliquantulum extendamus: in rigoroſa enim ſignificatione importat venditionem, donationem, vel quamcunque aliam ſimilem actionem, per quam dominium rei in alium transfertur: latiùs autem ſolet extẽdi illa vox ad locationem, vel conductionem, & alios ſimiles contractus, per quos vſus, vel vſusfructus rei, vel dominium vtile eius perpetuò, vel ad aliquod certũ tempus ſub aliquo onere, ſeu penſione alienatur, iuxta ea, quæ ſtatim dicemus, & conſtat ex c. *nulli*. de rebus Eccleſ. non alien. & l. vlt. C. de rebus alienis non alienandis, & Auth. de non alienandis, §. *nos igitur* verſic. *Alienationes*. collat. 2. Manifeſtum autem eſt in monaſteriis habentibus bona immobilia neceſſarium ſæpe eſſe huiuſmodi contractus facere: ergo neceſſe fuit poteſtatem adminiſtrandi prælato conceſſam ad huiuſmodi actiones extendi, ſub limitatione poſita in dicto c. *nullam*. nam in his bonis eſt maximè neceſſaria.

Oſtenditur hanc etiam poteſtatem fuiſſe in prælatis iure antiquo.

XIX. *Quæ ſolemnitas olim in his alienationibus.*

Neque inuenio in antiquis hiſtoriis limitationẽ aliam prælato regulari impoſitam in vſu huiuſmodi adminiſtrationis quoad alienationes talium bonorum, præter illam generalem, quæ ex natura rei eſt per ſe conueniens, vt grauiora negotia ſine prudentum conſilio non tranſigantur, hæc enim alienatio rerum immobilium inter res graues monaſterij meritò computatur; & ideo comprehenditur

ſub

ſub dicta regula, quæ à S. Benedicto, cap. 3. & ab aliis exprimitur. Quantum autem, & quale futurum eſſet illud conſilium, non fuit fortaſſe eodem modo ab omnibus conſtitutum, ſed vnaquæque religio ſuam conſuetudinem, vel regulam ſeruabat. Nec etiam inuenio in antiquo iure canonico ante Leonem X. peculiarem modum, aut formam circa hoc præſcriptam. In iure autem ciuili inueniuntur quędam leges Imperatorum prohibentes alienationes talium bonorum, vt patet in l. *iubemus*. 2. C. de ſacroſ. Eccleſ. cum ſequentibus, & Authenticis, quæ ibi referuntur ex collatione 2. tit. de non alienan. & collat. 9. tit. de alienat. & emphyt. Sed illæ leges, cũ eſſent ciuiles, non poterant directè ligare perſonas eccleſiaſticas, niſi quatenus per Eccleſiæ Pontifices admittebantur, licèt quoad forum externum & ciuile, & quoad perſonas laicas, vendentes, & ementes talia bona, poſſent habere aliquos effectus. Sed circa illas leges nunc immorari non oportet, quia in hoc ſtandum eſt iuri Canonico, quod iam ſequẽti c. explicauimus.

XX. *Enucleatur concluſio poſita nu. 2.*

Vltimò verò addendum eſt circa dictam concluſionem excluſiuam (vt vocaut) numero 2. poſitam, non excludere concomitantia. Cùm ergo dicimus ſolum prælatum habere hanc poteſtatem, non excludimus dependentiam eius à ſuo Superiore, ſi talem habeat; ſed dependentiam à iuris ſubditis, de qua expreſsè loquitur dictum caput *nullam*. Vnde cùm olim Abbates regulares eſſent ſubditi Epiſcopis, tenebantur in hac adminiſtratione, & nihil agere contra eorum voluntatem, & in rebus grauioribus, præſertim in alienationibus earum, Epiſcoporum conſenſum expectare, vt expreſsè cauetur in cap. *Abbatibus* 12. q. 2. ex Concil. Aurelian. III. c. 23. & in c. *In venditionibus* 17. q. 4. ex Conc. Agath. c. 56. in quo etiam aduertendum eſt bona monaſteriorum, ſeu religionum, ſemper habita eſſe in Eccleſia tanquam Eccleſiaſtica, vt conſtat ex decretis 10. q. 2. & 12. q. 2. & 17. q. 4. per multa capita, & in Decretalibus. de rebus Eccleſiæ non alienandis & Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. & meritò, quia & monaſterij ipſa loca ſacra ſunt, & religioſi perſonæ ſunt eccleſiaſticæ, ac bona eorum peculiariter ſunt diuino cultui dicata. Hinc ergo fit vt quamuis prædicta poteſtas eſſet apud Abbates, nihilominus tenerentur non vti illa contra eccleſiaſticos canones in his quæ de rebus Eccleſiæ nullo, vel certo modo alienandis diſponunt; nam illi non erant à ſacris canonibus exempti.

CAPVT XXVII.

De poteſtate prædictæ adminiſtrationis immobilium, iuxta poſterius ius Canonicum.

I. Diximus pręcedenti capite de hac poteſtate iuxta antiquum ius commune; nunc iuxta poſterius agendum. Dico ergo: Poteſtas adminiſtrandi bona Religionis, nunc etiam, ſtando in iure communi, eadem eſt in prælato regulari, excepta ſolùm reſtrictione quæ iure Canonico aduecta eſt, quoad alienationem aliquorum bonorum. Probatur prima pars, quia ab antiquo iure non recedimus, niſi quatenus per poſterius immutatum eſt, ſed nullum inuenitur nouum ius commune ſeu Pontificiũ quod poteſtatem hactenus explicatã amplius reſtringat; ergo. Minor quoad negationem quã includit, probatur, quoniam neque in corpore iuris Canonici, neq; extra illud extat lex in vniuerſum aliquid circa hoc ſtatuens, vel generaliter de Eccleſiaſticis bonis, vel ſpecialiter de regularibus, pręterquam circa alienationes rerum immobilium aut pretioſarum, de quibus vt ad poſteriorem partem aſſertionis veniamus, multa ſunt antiqua decreta, quæ prohibẽt prælatis res immobiles vel pretioſas Eccleſiæ alienare, tamen omnia intelligũtur de alienatione cõtraria diuino cultui, vel vtilitati Eccleſiæ, & ideo ſemper intelligũtur excepti caſus, in quibus vel pietas, vel neceſsitas, aut vtilitas, cauſa eſt talis alienationis, vt notant gloſſa & Doctores in c. *nulli*. de reb. Eccleſiæ non alienand. Tamen pro illis caſibus, in quibus talis alienatio licet, verum eſt in Authenticis citatis inueniri ſpecialem formam ſeruãdam in alienatione rerum Eccleſiaſticarum, quam multi Doctores cenſent ſemper fuiſſe ſeruandã, quia erat canonizata, 10. q. 2. c. 2. At verò licet Gratianus ibi eam inſeruerit, non ſequitur eſſe canonizatam, vt conſtat ex materia de legibus; & ideo plures Canoniſtæ cenſent neque eſſe, nec fuiſſe ſemper neceſſarium formam illius authenticæ ſeruare: de qua re videri poteſt gloſſa in cap. 1. de reb. Eccleſ. non alienand. in 6. Gloſſa, Pan. & alij in c. *nulli*, extra eodem titulo. & Rebuffus in tractat. de alienatione rerum Eccleſiaſticarum. n. 2.

II. *Solemnitas alienationis quo poſteriore iure fundetur.*

Omiſsis ergo ſimilibus legibus, per iura canonica ſpecialis ſolennitas poſtulatur, ſine qua Prælatus Religionis nequit bona immobilia aut mobilia pretioſa, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, &c. cum illa alienare poteſt, nulla habita ratione aliarum cõditionum, etiamſi per ius ciuile requiratur, vt tradũt prædicti Doctores, & Innoc. in c. 1. de rebus Eccleſ. non alienandis in 6. Panor. in cap. *in præſenti*. de probat. num. 28. Et ratio facta conuincit, quia hæc materia Eccleſiaſtica eſt, non ciuilis. Primò autem fundatur neceſsitas huius formæ ſeu ſolennitatis in c. *ſine exceptione* 12. q. 2. quod à Gratiano tribuitur Leoni Papæ in epiſt. ad Epiſcopos Siciliæ, non citat autem numerum epiſtolæ: inter epiſtolas autẽ Leonis primi, ſolum quarta eſt ad Epiſcopos Siciliæ, in qua hoc caput non habetur. Neque in tomis Conciliorum inter opera eius refertur. Vnde non mihi conſtat an fuerit Leonis I. vel alterius, quia neque à Gratiano notatur. Neque inter decreta vel geſta alicuius Pontificis Leonis vocati illud inuenio. Vt autem in Gregoriano Decreto aduertitur, alij referunt illud caput ex Leone in Concilio apud Valentias, vel ex Concilio Carthagin. IV. ſed in nullo Cõcilio ex Valentinis, quæ habemus, illud c. habetur; in Concilio autem Carthagin. IV. can. 30. ita legitur. *Vt Epiſcopus rebus Eccleſiæ tanquam commendatis, non tanquam proprijs vtatur.* Et c. 32. ſubiungitur, *Irrita erit donatio Epiſcoporum, vel venditio, vel commutatio rei Eccleſiaſticæ, ſine conniuentia, & ſubſcriptione clericorum.* Quæ verba habentur in vltima parte illius capitis, *ſine exceptione*, & in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælatis, &c. vbi tribuuntur Conc. Valent. Cuiuſcunque igitur authoris fuerit illud decretum, certum eſt eſſe authenticum, & formam in eo præſcriptam, eſſe neceſſariam, ex vi iuris communis, prout nunc loquimur.

III. *Prima conditio vt ſubſit cauſa ſufficiens alienandi.*

Plura autem ſunt quæ in illo capite requiruntur. Primum eſt, cauſa, quæ explicatur his verbis, *niſi forte aliquid horum faciat, vt meliora proſpiciat.* & infrà, *quod non ſit dubium profuturum Eccleſiæ.* Sub quibus verbis comprehenduntur quatuor cauſæ, quæ ab authoribus numerantur, vt videre licet in Panormitano, & Rebuffo ſuprà ex Gloſſa in Summ. 12. q. 2. Prima eſt neceſsitas, quæ à fortiori comprehenditur ſub vtilitate. Secunda eſt vtilitas, quæ ſolet etiã appellari neceſsitas, vt Philoſophi dicũt, ad melius eſſe. & ita exiſtimo quoad hæc duo capita iura indifferenter loqui, vt patet ex dicto c. *ſine*. c. *ſi vt*. c. *non habenti*. 12. q. 2. & cap. *vt ſuper*. de rebus Eccleſ. non alien. & in Authen. *Hoc ius*. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. 10. q. 2. Tertia cauſa dicitur eſſe quando res eſt incommoda Eccleſiæ, c. *terrulas*. 12. q. 2. & cap. *fugitiui*. de rebus Eccleſ. non alien. Sed hæc quid eſt niſi quædam vtilitas? Si enim rem vtilem pro vtiliori cõmutare magna

Prima cauſa neceſſitas. *Secunda vtilitas.* *Tertia cauſa ad 2 ſpectat.*

magna vtilitas eſt, dict. c. *ſuper.* §. 1. etiam rem inutilẽ in vtilem conuertere, vel damnoſam diuendere, vtile eſt: nam hoc ipſum, ſcilicet vitare damnum, eſt quædam vtilitas. Non enim exiſtimo, rem immobilem, quantumuis inutilis, vel damnoſa videatur, ita licere diuendere, quin, ſi commodè fieri poſsit, alia illius loco ſubſtituitur, quæ nonnullam vtilitatem afferat: quia, vt dicitur dict. c. *ſine exceptione.* illud ſemper eligendum eſt, quod ſit profuturum Eccleſiæ, ſemper autem talis commutatio eſt profutura, ſi fieri poteſt.

IV. *Inſtantia occurritur.*

Dices. Interdum poteſt res ita eſſe inutilis, vt nec vendi poſsit, nec commutari pro alia vtili; tunc ergo licèt talem rem donare abſque alia vtilitate. Reſpondeo, primùm ſi habere talem rem eſſet onoroſum religioni, quia nimirum in conſeruanda illa aliquid expendit, tunc iam eſſet vtilitas in ea donãda, quia vitare expenſas infructuoſas vtile eſt: ſed hoc vix accidere poteſt in rebus immobilibus, ſed ſolùm in ſe mouentibus, quæ quando huiuſmodi ſunt, tam paruæ æſtimationis ſunt, vt non pertineant ad bona de quibus agimus. Si autem res immobilis ſine vllo damno, vel incommodo monaſterio ſub eius dominio conſeruari poſſet, quantũuis inutilis videatur, non poteſt, vt opinor, liberaliter donari ſine aliqua commoditate, vel morali vtilitate monaſterij, tum quia habere illud non nocet, & quod nunc videtur inutile, in aliqua occaſione poterit eſſe vtile: tum etiam, quia vt cauſa ſit legitima, non ſatis eſt quòd alienatio non ſit inutilis, ſed oportet vt ſit vtilis, vt iura citata docẽt, & ideo inter res vtiles non licet commutare æqualem pro æquali, licet aliquid commodi inde monaſterio accreſcat: omnes ergo hæ cauſæ ſub vna vtilitate continentur.

V. *Vltima cauſa pietas.*

Addunt verò auctores citati aliam cauſam, ſcilicet pietatem, qualis eſt, v. g. redemptio captiuorum, nam pro illa dicunt poſſe bona Eccleſiæ alienari, quod probant ex l. *Sancimus.* C. de ſacroſ. Eccleſ. ibi, *Excepta videlicet cauſa captiuitatis, & famis: nam ſi neceſſitas fuerit* (inquit) *in redemptione captiuorum, tunc venditionem præfatarum rerum diuinarum, & hypothecam, & pignorationes fieri concedimus, quoniam non abſurdum eſt animas hominum quibuſcunque vaſis, vel veſtimentis præferre.* In qua lege ſolùm eſt ſermo de rebus mobilibus: expendi autem poſſunt illa verba, *quibuſcunque vaſis, & veſtimentis*, nam planè extenduntur ad res pretioſas, quæ æquiparantur immobilibus; expreſſe verò in Authent. de alienat. & emphyt. tit. 3. de alienatione, & emphyteuſi, c. 9. *Sanctiſsimas*, dicitur, *Eccleſias, ſeu œconomos ciuitatum præcipimus alienare res immobiles pro captiuorum redemptione, niſi ſub hac conditione poſſeſſiones aliqui dederint, vt nullo modo has alienent.* Sed hæ leges cùm Eccleſiaſticæ non ſint, non poſſunt de rebus Eccleſiarum diſponere, & ita non videtur illis ſtandum niſi vel quatenus ipſum ius naturale, & diuinum explicant, vel canonibus conſentaneæ ſunt. Inuenimus autem illas leges canonizatas per iura canonica, c. *ſacrorum.* 12. q. 2. vbi Gregorius ait, *Et ſacrorum canonum ſtatuta, & legalis auctoritas permittit, licite res Eccleſiaſticas in redemptionem captiuorum impendi.* Similia verba habet lib. 6. epiſt. 35. cap. 199. & apud Gratianum ſuprà c. *& ſacrorum.*

VI. *Miniſteria Eccleſiæ vaſa ſacra vocantur.*

Sed oportet cautè exponere verbum illud, *Miniſteria Eccleſiæ*, non enim eſt ſenſus, Eccleſiaſtica munera, aut actiones vendi poſſe propter opera miſericordiæ, conſtat enim illud non licere; ſed vaſa ſacra, quia ad diuina miniſteria deputata ſunt, miniſteria nuncupauit, vt patet ex verbis infra ſubiunctis, *Si de prædicta Eccleſia vſuale argentum eſt, ſupraſcriptã quantitatem accipiet, alioqui de ſacratis vaſis vos hac in re eam, quam prædiximus, qualitatem præbere neceſſe eſt: nam ſicut omnino graue eſt fruſtra Eccleſiaſtica miniſteria vendere, ſic iterum culpa eſt imminente huiuſmodi neceſſitate res deſolata Eccleſia captiuis ſuis præponere, & in eorum redemptione ceſſare.* Quod etiam elegãter proſequitur Ambroſius lib. 2. de Offic. c. 28. Et habetur apud Gratianum cap. *ſicut.* cap. *aurum.* 12. q. 2. Ex prædictis autem verbis conſtat, hunc caſum comprehendi ſub Eccleſiæ vtilitate, imò etiam neceſsitate, vt Gregorius in citatis verbis ſatis declarauit, rectéque comprehenditur hæc cauſa in dicto c. *ſine exceptione*, in verbis illis, *Vt meliora proſpiciat.* Addit quintam cauſam Hoſtien. in Summa, tit. de rebus Eccleſ. non alien. ſcilicet, æquitatem, ex cap. *ad aures.* eod. tit. Verùntamen in illo etiam textu maior Eccleſiæ vtilitas conſiderata eſt, vt patet ex illis verbis, *Niſi fortè tunc alii poſſint ad maiorem Eccleſiæ vtilitatem cum eodem labore, & onere conferre.* Solùm ergo poteſt ratio æquitatis facere, vt cum æquali Eccleſiæ vtilitate is præferatur, cui alia ratio æquitatis fauet.

Vide Molinam 2. tom. de Iuſt. diſp. 468. & Couar. lib. 2. Variar. c. 16. n. 8. & 9.

VII. *Haſtenus explicata conditio eſt iuris naturalis.*

Atque hæc conditio ita explicata per hæc omnia membra non tam eſt poſitiui iuris, quàm diuini, & naturalis, quod quidem verum eſt de quocunque prælato Eccleſiaſtico, quantum ad bona ipſius Eccleſiæ, quorum ipſe non eſt dominus, ſed diſpenſator: multò verò magis in prælato regulari propter paupertatem, quã profitetur. Additur verò ex poſitiuo iure neceſſarium eſſe vt de hac cauſa cõſtet per publicum inſtrumẽtum ad hoc ſpecialiter factum, ita vt non ſufficiat hoc inſeri in inſtrumento alienationis. Ita docet Dominicus, Philippus, Socinus, & Guido, quos refert, & ſequitur Rebuffus ſuprà, num. 10. Hanc verò ſolennitatem non inuenio expreſſam in dict. cap. *ſine exceptione.* ipſi verò allegant cap. 1. de rebus Eccleſ. non alien. in 6. cuius verba ſunt, *Præſertim cum euidens neceſſitas quare fieri deberet, vel vtilitas non ſubeſſet.* Ex quibus non video quomodo illa peculiaris conditio & ſolennitas colligatur, nam ibi ſolùm requiritur vt verè ſubſit euidens neceſsitas, & vtilitas: quòd autem hoc conſtare debeat per ſpeciale inſtrumentum, ibi non dicitur, neque ego inuenio aliud in iure expreſſum. durum autem eſt admittere conditionem vt neceſſariam ad contractus valorem, vel honeſtatem, quam iura non exprimunt. Præſertim, quia in cap. 2. de rebus Eccleſ. non alien. in 6. ſolùm poſtulatur vt alienatio fieret *in forma, & caſibus à iure permiſſis*, caſus autem ſunt ſuprà numerati, circa quos, vt de illis conſtet, nulla forma ponitur in iure, ſed circa alia, quæ ſtatim dicemus. Quocirca niſi cõſuetudo fortaſſe obſtet, videtur probabile ex parte cauſæ ſufficere quòd in re ſubſit, & ſufficienter poſsit de illa in iudicio conſtare ſiue per ſpeciale inſtrumentum, ſiue aliis modis. Ad quem autem pertineat probare huiuſmodi vtilitatem Eccleſiæ, ſi fortè poſt alienationem lis exorta ſit, videri poteſt in citatis auctorib. & præſertim in Couarruuia lib. 2. Variarum cap. 17. ad nos enim non ſpectat.

VIII. *Secunda conditio alienationum immobilium bonorum.*

Secundò vt rectè fiat alienatio, neceſſarium eſt vt ante illam præcedat tractatus, dict. c. *ſine exceptione.* ibi, *Et cum totius cleri tractatu, & conſenſu*, & in cap. 1. de rebus Eccleſ. non alien. in 6. quædam conceſsio reprobatur. *Quia tractatus ſolennis, & diligens, qui in talibus conceſſionibus perpetuis, & alienationibus rerum* Eccleſiaſticarum exigitur, non fuit habitus in eadem. Eſt autem tractatus mutua collatio conuentus, ſeu Capituli de neceſsitate, vel vtilitate alienationis; vnde ad illum conuenire debent omnes, qui circa talem alienationem ſuffragium habent, nam eorundem petitur tractatus, quorum conſenſus poſtulatur. Oportet etiam (iuxta communem interpretationem) vt tractatus fiat inter religioſos, vel clericos capitulariter congregatos, ita vt non ſit ſatis ſeparatim cum ſingulis rem tractare, aut per literas cum eis conferre, niſi in

vnum

vnum conueniant, & inter ſe conferant, nam & verba iurium hoc indicant, & iuuat cap. *tertio loco.* de probationibus & res ipſa ita poſtulat vt conuenienter agi poſsit, & Doctores conſentiunt, vt patet ex ſuperius citatis. Addit Rebuf. ſuprà numero ſuo 12. debere fieri ſpeciale inſtrumentum de hoc tractatu, quod in iure non inuenio expreſſum, & ideo non iudico eſſe neceſſarium in foro conſcientiæ; tamen in exteriori praxi ſequendus eſt vſus, & communis ſententia: exiſtimo tamẽ ſufficere quòd in eodem inſtrumento alienationis narretur tractatus præcedens, non tantùm præſupponendo, ſic enim oportebit vt alia via de ſuppoſitione conſtaret; ſed narrando illum, & dando fidem illius, ex ſententia Capituli, quæ ex illo reſultaret circa vtilitatem alienationis; & fortaſſe Iuriſtę nihil aliud intelligunt.

IX. *Tertia conditio.* Tertia conditio eſt conſenſus Capituli in talem alienationem. Patet ex citatis verbis c. *ſine exceptione.* & ex aliis ſtatim citandis: vnde quoad hanc partem multum diminuta eſt poteſtas prælati, quia non eſt monarchica, ſed cõiuncta cum ariſtocratia. Ratio autem ſeu congruentia huius iuris fuiſſe videtur, vt difficilior fieret hæc alienatio, & quia fortaſſe prælati abutebantur poteſtate, quam antea in ſolidum habere ſolebant, &, ſi petebatur conſilium ſeniorum, vel Capituli, non erat deciſiuum, ſed cõſultiuum, iuxta hanc verò formam omnes de conuentu habent ſuffragium deciſiuum. Vnde duo actus hic diſtinguendi ſunt, vnus pertinens ad tractatum, alius pertinens ad ipſum contractum alienationis. Prior pertinet ad intellectum, ſeu iudiciũ, *Vnus actus pertinens ad hanc tertiã cõditionem.* per illum enim quaſi fertur ſententia quòd talis alienatio expediat, vel neceſſaria ſit monaſterio, ad hanc enim ordinatur tractatus, &, ſi in ea Prælatus non cõfirmaretur Capitulo ſaltem pro maiori parte, non eſſet vltrà progrediendum, quia iam deeſſet iuſtæ alienationis fundamentum, nec poſſet rationabiliter poſtulari conſenſus in alienatione ab his, qui eam conuenientem non eſſe iudicaſſent. *Alter actus.* Alius actus eſt voluntatis, quia propriè nomine conſenſus ſignificatur, & eſt voluntas quòd talis alienatio fiat: poteſt enim aliquis iudicare vtile eſſe monaſterio vt fiat alienatio, & nihilominus nolle vt hic & nunc, vel cum tali perſona fiat, propter extrinſecos reſpectus, vel rationes: propterea ergo requiritur conſenſus in ipſamet alienatione. De quo conſenſu, quomodo debeat exprimi in inſtrumento per propria nomina, & ſubſcriptiones ſingulorum, & de aliis circumſtantiis eius, videri poſſunt auctores citati.

X. *Explicatur hic poſterior actus.* Quod ad nos ſpectat, ſolùm eſt aduertendum requiri ſimul conſenſum prælati, & Capituli. Vt autẽ Capitulum conſentire dicatur, non eſt neceſſe vt omnes de Capitulo conſentiant, ſed ſufficit maior pars, vt ibi gloſſa aduertit, nam quod à maiori parte fit, cenſetur à toto fieri, vt ſuprà c. 5. tractando de electionibus diximus: ſi autem ſaltem magna pars non conſentiat, etiamſi plures cum prælato velint, nihil fieri poterit, quia tunc verum non eſt, Capitulum conſenſiſſe: è contrario verò quamuis totum Capitulum, excepto prælato, conſentiret, non poſſet alienatio fieri, vt eſt communis ſententia Doctorum, quos retuli, quia vtriuſque ſimul, prælati ſcilicet, & Capituli conſenſus neceſſarius eſt. Item, quia per hanc formam non priuatur prælatus ſua poteſtate, ſed ſolùm limitatur ne poſsit illa vti ſine conſenſu Capituli, vt apertè colligitur ex iuribus citatis: ergo ſemper neceſſarium eſt vt interueniat auctoritas, & poteſtas prælati, quod eſſe non poteſt ſine conſenſu eius. Tandem ob hanc cauſam ſede vacante non poteſt Capitulum cathedralis Eccleſię bona eius alienare, vt conſtat ex c. 1. de rebus Eccleſ. non alien. in 6. vbi gloſſa aduertit idem eſſe in minoribus Eccleſiis c. *ſi qua.* & c. *precaria.* 12. q. 2. Huius autem ratio inter alias eſt, quia auctoritas prælati eſt maximè neceſſaria ad huiuſmodi actum; ergo quando Eccleſia non vacat, fieri non poteſt ſine cõſenſu eius.

Solùm quæri poteſt, ſi contingat in Capitulo paria eſſe ſuffragia præter prælatum, & inter ſe æqualiter diuidi, an id ſufficiat, vt accedente conſenſu prælati, fieri poſsit alienatio: videtur enim non ſatis eſſe: quia Capitulum in hoc negotio debet conſiderari vt condiſtinctum à prælato, nam iura dicunt, prælatum non poſſe hoc facere ſine conſenſu Capituli; & è conuerſo dicimus conſenſum totius Capituli ſine Epiſcopo non ſufficere: conſiderantur ergo Capitulum, & prælatus tanquam duæ perſonę condiſtinctæ, quarum conſenſus ſimul neceſſarij ſunt, ſic autem conſiderando Capitulum nõ poteſt dici in eo caſu conſentire, quia maior eius pars non conſenſit. Nihilominus probabilius videtur ſaltem in religionibus, vbi Capitulum non ita condiſtinguitur à prælato, ſicut in cathedralibus Eccleſiis, illum conſenſum Capituli ſufficere, quia prælatus eſt pars Capituli, & ideo abſolutè verum eſt tunc maiorem partem Capituli, & Conſequenter Capitulũ ipſum cõſentire. Neque eſt incõueniens quòd prælatus ſuo conſenſu operetur, & vt pars habens ſuffragiũ in Capitulo, & vt caput, & ſuperior ſua fungens poteſtate: atque idem cenſeo de quocunque Capitulo, in quo prælatus eodem modo prę ſideret. Alia multa poſſent de his conditionibus tractari, quæ omitto, quia pertinent ad vniuerſaliorem materiam de bonis Eccleſiaſticis, & quia vnaquæque religio hæc obſeruat, vt ſtatim dicam, iuxta priuilegia ſibi conceſſa: videri ergo poſſunt in citatis auctoribus, præſertim in Panormitano in c. 1. & c. *tua.* de his quæ fiunt à prælatis, &c. Geminiano, & aliis in c. 1. de rebus Eccleſ. non alien. in 6. XI. *Quæſtiuncula inſurgens.* *Authoris probabilis reſolutio.*

XII. Solùm ergo addendum eſt, pro regularibus prælatis iure nouo confirmato, & declarato eſſe illud antiquum ius in Clemen. vnic. de rebus Eccleſiæ nõ alienandis, vbi omnibus *religioſis, monaſterio, Prioratui Eccleſia, ſeu adminiſtrationi cuiuis p. oſſident.bus* prohibetur hæc alienatio, *niſi neceſſitas aut vtilitas monaſterij, Prioratus, Eccleſia, aut adminiſtrationis huiuſmodi hoc expoſcant, conuentus ſui: aut, ſi conuentum non habeant, pralati proprij aſſenſu ad hoc nihilominus accedente.* In quo iure ſolùm ſupereſt explicanda illa vltima conditio, quæ additur quando deeſt conuentus: tunc enim ſolius prælati conſenſus poſtulatur. Ex quo in primis videtur à contrario ſenſu colligi, quando prælatus, aut prior habet conuentum, tunc, ſi vterque conſentiat, non eſſe neceſſarium conſenſum ſuperioris prælati. Probatur, quia hic ſpecialiter poſtulatur quando deeſt conuentus: ergo, quando non deeſt, ſufficit conſenſus eius ſine conſenſu ſuperioris prælati.

XIII. *Obiectio.* Sed contra hoc obiici poteſt, quia prælatus non exemptus non poteſt aliquid alienare ſine conſenſu Epiſcopi, etiamſi conuentus conſentiat, vt colligitur ex cap. *Abbatibus*, 12. q. 2. & cap. *in venditionibus.* 17. q. 4. & tradit gloſſa recepta in Summa, 12. q. 2. prælatus autẽ conuentualis exemptus indiget conſenſu ſui Prouincialis, quem habet loco Epiſcopi, nam, cùm ſit exemptus, in illo conſenſus Epiſcopi neceſſarius non eſt, vt notauit Turrecr. in dicta Sũma, in princ. 12. quæſt. 2. tamen loco illius eſt neceſſarius conſenſus ſui prælati. Reſpondetur ad priorem partem, in dicta Clementina non requiri in eo caſu conſenſum ſuperioris prælati; & ita ex vi illius non eſſe neceſſarium conſenſum Epiſcopi; tamen quia illa nõ reuocat antiquum ius, nec de hoc aliquid poſitiuè diſponit, ideo, ea non obſtante, veram eſſe communem ſententiam. Nam argumentum in contrarium licèt ſit efficax ad probandum,

ex vi illius iuris non poſtulari talem conſenſum, nõ tamen eſt efficax ad probandum non requiri ex vi aliorum iurium. Atque idem dicendum eſt ad poſteriorem partem, quæ per ſe eſt conſentanea iuri communi, quatenus Prouincialis, vel Generalis vicem Epiſcopi tenet reſpectu monaſterij exempti; nihilominus tamen illud pendet ex proprio iure vniuſcuiuſque religionis. Vbi autem nihil in contrarium ſtatutum fuerit, prędictum ius commune ſeruandum eſt, adeo, vt Archidiac Hoſtien. & alij, quos refert & ſequitur Rebuff. ſuprà n. 85. non valere cõſuetudinem in contrarium dixerint.

XIV. *Circa poſtulandum cõſenſum prælati ſuperioris, dubium vnum.*

Circa eandem verò partem, quatenus poſtulat conſenſum Superioris, quando Prior, vel adminiſtrator non habet conuentũ, interrogari poteſt primò, an prælatus ſuperior, vel Epiſcopus poſſit ſolus cõſenſum præſtare, vel ſimul debeat cõcurrere Capitulum Eccleſiæ, vel monaſterij, cui talis prælatus præeſt. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia iuxta formã *c. ſine exceptione.* Epiſcopus non poteſt alienare bona Eccleſiæ ſine conſenſu Capituli, quæ forma non eſt reuocata per dictam Clementinam. Reſpondetur nihilominus, ex vi illius textus non requiri conſenſum niſi ſolius Epiſcopi, v. g. Quam ſentẽtiam ſignificant Geminianus, Peruſius, Speculator, quos refert, & ſequitur Rebuffus ſuprà, n. 88. vbi allegat etiam alia iura. Sufficiunt tamen verba eiuſdem Clementinæ, quæ ſolũ requirit conſenſum prælati proprij: nec oportet addere onus, quod lex non addit. Nec ex vi antiqui iuris id erat neceſſarium, nam in dicto *c. ſine exceptione*, expreſsè dicitur, *ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ ſuæ*: vnde omnes colligunt, ad alienãda bona inferiorum Eccleſiarum non requiri conſenſum Capituli Eccleſiæ cathedralis, ſed Epiſcopi, & eorum, ad quos pertinet proxima cura taliũ Eccleſiarum. De quo poſſunt optimè intelligi vltima verba eiuſdem textus, quę generaliùs loquuntur de alienatione rei Eccleſiaſticæ, & prohibetur fieri ab Epiſcopo *abſque conniuentia, & ſubſcriptione clericorum.* Quæ intelligenda ſunt reſpectiuè, id eſt, clericorum vniuſcuiuſque Eccleſiæ, vel vnius tantùm, ſi plures non habuerit. Ergo, ſi Eccleſia fuerit regularis, &, ſi conuentum non habuerit, etiam ex vi illius textus ſufficit conſenſus Epiſcopi, & Prioris.

XV. *Dubium alterum per diſtinctionẽ duplicis caſus reſoluitur.*

Sed quid ſi talis Prior fuerit exemptus? Reſpondeo, aut eſt immediatu s Papæ, aut habet prælatum ſuperiorem intra eandem religionem: in hoc poſteriori caſu proprij pręlati regularis conſenſus neceſſarius eſt, & ſufficit. Solùm tenebitur ipſe prælatus ſuperior ad præbendum ſuum aſſenſum, vti conſilio ſibi, iuxta ſuam regulam præſcripto ad ſimiles res graues definiendas, ſiue illud conſultiuum ſit, ſiue definitiuum: quoad hoc enim verum eſt, dictam Clementinam licèt in eo caſu non requirat conſenſum alicuius Capituli, vel conſilij, non tamẽ excludere alia iura ſpecialia, quæ illud poſſunt requirere. Quocirca, ſi bona illius Eccleſiæ, quæ per huiuſmodi Priorem ſine proprio conuentu adminiſtrantur, ſunt ita annexa alteri monaſterio, vt cẽſeantur etiam bona illius, ideoque talis Prior ſit ſubiectus prælato illius monaſterij; tunc ſine dubio erit neceſſarius conſenſus non tantùm prælati, ſed etiam Capituli monaſterij: quia ipſemet prælatus non poteſt dare ſuum conſenſum ad alienanda bona monaſterij ſine conſenſu Capituli, illa autem bona etiam ſunt talis monaſterij.

Quid in poſteriori.

Quid in priori.

At verò in priori caſu neceſſarius erit conſenſus Pontificis, nam ille eſt proprius prælatus talis Abbatis, ſeu religioſi exempti: quod notat gloſſa in dicta Clementina, verbo *Proprij.* & Rebuffus ſuprà, numer. 86. Qui omnes addunt, ſi talis Abbas Eccleſiam habeat pleno iure ſibi ſubiectam, id eſt, cum Epiſcopali iuriſdictione, tunc non indigere conſenſu Pontificis, nam potiùs ipſe poteſt præbere auctoritatem alienationibus bonorum cuiuſcũque Eccleſiæ ſibi ſubiectæ, conſentiente illius Rectore. Aduerto tamen non ſolùm in regularibus, ſed etiam in ſecularibus prælatis inueniri minimè poſſe aliquem habentem iuriſdictionem Epiſcopalem, & Pontifici immediatè ſubiectum, qui tamen conuentum non habeat, ſeu Capitulum, vel ſaltem clerum: quapropter nullum exiſtimo eſſe talem Abbatem, qui ſolo arbitrio ſuo ſine conſenſu alicuius prælati ſibi ſuperioris, ſaltem Papæ, & ſine conſenſu alicuius Capituli, vel cleri, vel ſaltem proximi rectoris Eccleſiæ poſſit bona Eccleſiæ alienare. Nam in dicto cap. *ſine exceptione.* generalis regula ponitur, Epiſcopum nõ poſſe alienare bona Eccleſiæ ſine conſenſu cleri: ergo multò minùs poterit inferior prælatus habens iuriſdictionem Epiſcopalem: ergo è contrario quotieſcunque locum habet caſus dictæ Clementinæ, in quo religioſus præfectus non indiget conſenſu alicuius conuentus, vel cleri, quia illum non habet, neceſſarius illi eſt conſenſus alicuius prælati ſuperioris, ſaltem Papæ, quantumcunque ipſe exemptus ſit: nec in hoc exiſtimo poſſe habere locum limitationem, vel exceptionem, ſed ſolùm in illis prælatis, qui cùm habeant conuentus, in eis habent Epiſcopalem iuriſdictionem ſolùm Pontifici Summo ſubordinatam.

De quibus rebus alienandis intelligatur prædicta ſolennitas.

XVI. Additur verò in dicta Clemenrina limitatio huius formæ, ſeu prohibitionis his verbis, *Verùm præmiſſa ad locationes, vel etiam redditum aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus non extendi.* Circa quæ verba duo in hoc puncto declaranda ſuperſunt. Primum, in quibus bonis alienandis requirantur prædictæ conditiones: ſecundum, in qua eorum alienatione neceſſaria ſit: vtrũque autem horum ſatis diſtinctè explicatur in Extrauag. *Ambitioſæ.* de rebus Eccleſ. non alien. nam generalis regula ibi ſtatuta de Eccleſiaſticis bonis, ad regularia etiam applicanda eſt. Quoad priorem ergo partem, declaratur ibi, bona, circa quæ prædicta omnia ſeruanda ſunt, eſſe omnia *immobilia, & pretioſa mobilia*: vnde fit, circa alia omnia, quæ huiuſmodi non fuerint, conditiones illas non eſſe neceſſarias, ac proinde circa alienationem illorum integrum manere ius antiquum, & poteſtatem, quam iuxta illud habent regulares prælati. Quid autem per immobilia bona intelligatur, res nota eſt, & videri poteſt Panormitanus cap. *Nulli.* de rebus Eccleſiæ non alienandis, numer. 9. & 10. & tomo præced. illud attigimus, tractando de materia paupertatis. In præſenti ergo ſub immobilibus bonis comprehenduntur tam res corporeæ, fixæ, & immobiles, quàm actiones, & iura, vel redditus longi temporis, ſeu ius diuturnum ad illos, cenſetur autem diuturnum, ſi ſit ſaltem decem annorum. Item etiam iura, ſeu debita rerum immobilium, quę naturam eorum participant.

Reſponſio de bonis immobilib. & quæ talia ſint.

XVII. *Quæ immobilia non ſubduntur dictæ ſolennitati.*

Circa hæc autem debita oportet aduertere, neceſſarium eſſe, vt iam ſit monaſterio ius acquiſitũ, nam antea non ſunt bona monaſterij, nec Eccleſiaſtica, & ideo nondum comprehenduntur ſub prædictis legibus, ideoq; ſi quis modus alienationis in eis eſſe poteſt, manet ſub ordinaria poteſtate adminiſtratiua prælati. Exemplum eſt, ſi donatio offeratur monaſterio ſub his, vel illis conditionibus, vel legatum relinquatur, ante acceptationem non habet monaſterium ius acquiſitum, & ideo ad nõ acceptandum manet poteſtas apud pręlatos, poſſuntque alienare, vel commutare bona ſibi relicta modo ſuprà dicto, tractando de paupertate in maiorẽ

vtili-

vtilitatem, vel commoditatem monaſterij. Quam ſententiam tenuit Freder. de Senis conſil. 9. quem refert, & ſequitur Panormitan. in cap. 1. de in integrum reſtit. n. 9. & cap. *tua.* de his, quæ fiunt à Prælatis, num. 9. vbi additio refert Romanum, Ancharanum, & Lapium, & alios refert Rebuffus ſuprà, num. 30. vbi tamen refert etiam Ancharanum & alios in contrarium, & ipſe, licèt diſtinctione vtatur, in eam ſententiam magis inclinat, & eam ſequitur noſter Molina diſput. 468. de iuſtitia. Sed mihi in rigore prior opinio vera videtur, nam ante acceptationem nō eſt proprium ius acquiſitum, quod inter bona immobilia computari debet Facit ad hoc confirmandum dictum Pauli de Caſtro conſ. 11. & Felin. cap. *cognoſcentes.* de Conſtit. num. 7. limit. 3. mulierem poſſe repudiare donationem ſibi factam nondum acceptatam omiſſa ſolennitate ſtatuti loquentis de alienationib. mulierum, quia loquitur vbi ius eſt acquiſitum in re. Quod etiam ſentit Sanch. lib. 6. de Matr. d. 4. à num. 11. Verum eſt debere Prælatos in hoc ſeruare modum ſua regula præſcriptum, vel ſi in hoc nihil eſſet ſpeciale definitum, ſeruare debet generalem regulam, vt in rebus arduis nihil agat ſine conſenſu conuentus: de qua videri poteſt Felinus in cap. *doceri*, de reſcriptis, num. 3.

XVIII. *Quæ cenſeantur mobilia pretioſa.* Quę verò cenſeri debeant mobilia pretioſa, non inuenio in iure declaratum, neque ab auctoribus de illa re certa regula aſsignatur præter quædam exempla ſumpta ex l. *lex.* C. de adminiſtr. tut. vt videre licet in gloſſa in cap. *tua.* de his, quæ fiunt à Prælatis, & Panormitan. in dict. cap. *nulli.* num. 8. & 11. prudens ergo iudicium interuenire debet. Primum autem locum inter hæc bona obtinent vaſa, & veſtimenta diuino cultui deputata, quando ſunt ex materia multæ æſtimationis, præſertim ſi in eo genere, & quantitate materiæ, & artis qualitate præſtent, vt ſunt vaſa aurea, vel argentea, gemmæ, veſtes aureæ, aut ſericæ maioris pretij: & de his præcipuè loquitur dicta Extrauagans, *Ambitioſa*, dicens, *Pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſia, monaſteria, & pia loca reguntur, illuſtrantur que.* Exiſtimo præterea in hoc numero computari copioſam bibliothecam monaſterio competentem: nam licèt ſinguli libri, vel plures illorum alienari poſsint ſine illa ſolennitate, vendere tamen totam bibliothecam eſt ſine dubio res grauiſsima, quæ inter mobilia pretioſa, quæ ſeruando ſeruanda ſunt, vt iura loquuntur, meritò computatur. Et idem iudico de grege integro ouium, aut ſimilium rerum ſe mouentium, quæ fructiferæ ſunt, & immobilibus bonis communi æſtimatione æquiparantur. Idem cenſuit Nauarrus conſil. 7. de reb. Eccleſ. non alien. de cæſione arborum ferentium & non ferentium fructus, quæ magno pretio æſtimantur, & venduntur: nam, licèt illa res videatur mobilis, eſt pretioſa, & quatenus pertinet ad vtilitatem prædij, & illi adhæret, quodammodo eſt immobilis: & nihilominus in conſil. 6. ait idem Nauarrus, ſuccidere aliquas arbores inutiles, vel opacas, & eas vendere, non tranſcendere æſtimationem, & modum rerum mobilium, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, vel non debent, quia reuera & ſunt paruæ æſtimationis, & non pertinent ad vtilitatem prædij, & ideo nullo modo reputantur immobiles; cætera autem bona mobilia, quæ huiuſmodi non ſunt, & ſeruando ſeruari non poſſunt, etiam ratione quantitatis, ſi aliquando ſint magni pretij, inter mobilia pretioſa non computātur, vt ſunt pecunia, oleum, triticum, vinum, & alij fructus, atque etiam veſtes, quæ quotidiano vſu facilè teruntur, & magnæ æſtimationis non ſunt. *Quæ mobilia non cenſeantur pretioſa.*

XIX. *Conſectariū.* Ex quo infert Panormitanus dicto cap. *nulli.* cum gloſſa ibi, hæc omnia permutari poſſe à Prælato, aut vendi ſine prædicta ſolennitate, quia in eis integram retinet adminiſtrandi poteſtatem, nam, vt ſuprà dicebamus, ius antiquum integrum manet, vbi per nouum non eſt immutatum; circa hæc autem bona nihil innouatum eſt in prædictis iuribus. *Verum de his non pretioſis.* Solùm excipitur in dicto c. *nulli, ruſticum mancipium*, iuxta Authenticum de non alienandis, §. *nos igitur.* nam iuxta ius antiquum computabatur huiuſmodi mancipium quaſi acceſſorium, vel quaſi pars ipſius prædij, & ideo inter immobilia computabantur. *Exceptio à conſectario.* Et ideo fortaſſe idem nunc cenſendum erit de iugis boum, aut aliorum iumentorum cum alijs rebus deputatis ad cultum prædij: nam licèt ſingula ex his non ſint mobilia pretioſa, tamen peculium illud ruſticanum (vt ſic dicam) quid pretioſum dici poteſt, & coniunctum prædio eſt, veluti quid immobile: in eo ergo etiam videtur ſeruanda forma iuris. In cæteris autem mobilibus, vt dixi, Prælatus habet ſuam integram poteſtatem, vt plane colligitur ex dicta Extrauag. per argumentum ab ſpeciali, & ex dicta Clemen. in fine, per argumentum à fortiori, & eſt communis ſententia his locis, & 12. quæſt. 2. in princ. cum gloſſa ibi, & in cap. *tua*, vbi etiam Panormitan. de his, quæ fiunt à Prælat. &c. Additur verò in dicta Extrauagante verbum notandum, *Ac de fructibus, & bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt pro inſtantis temporis exigentia.* *Notandum.* Quo ſignificatur, etiam hæc bona non eſſe alienanda niſi quando opportunitas, vel occaſio id exigit, reſpiciendo ſemper ad neceſsitatem, vel commoditatem monaſterij, vel ad debitam pietatem.

De qua alienatione intelligatur eadem ſolennitas.

XX. Quoad alteram verò partem num. 16. propoſitam, in qua ſcilicet alienatione requiratur prædicta ſolennitas, dicitur in prædicta Extrauagante, *Omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem, omneque pactum, per quod eorum dominium transferatur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in caſibus à iure permiſſis, & de rebus, & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, & cum Eccleſiarum euidenti vtilitate.* *Variæ alienationes in quibus requiritur dicta ſolennitas.* Per quæ verba inprimis ſublata eſt ambiguitas, quæ in dicta Clementina relinquebatur, quod cenſeatur modicum tempus: quam ibi tractat gloſſa, & refert varias opiniones, & Panormitanus ibi videtur approbare illam, quæ tempus infra decennium cenſet eſſe modicum: tamen dicta Extrauagans limitauit tempus trium annorum, & ita de facto ſeruatur, & ſeruandum eſt. Deinde poſſent hîc quæſtiones inſtitui de ſingulis contractibus iſtorum quomodo Prælato prohibiti ſint, & an ſint omninò inualidi ſine debita ſolennitate facti, & an ſaltem valeant pro tempore permiſſo, quando pro maiori indebitè facti ſunt. Sed ab his, & ſimilibus quæſtionibus nunc abſtineo, quia generales ſunt de omnibus Eccleſiaſticis bonis, & latè tractantur à citatis auctoribus, & videri poteſt Molina tom. 2. de Iuſtit. diſp. 466. & tribus ſequentibus. Nunc ſolùm ſuppono ex dictis iuribus manifeſtum eſſe, huiuſmodi contractus eſſe irritos ex vi prædictarum legum abſque alia ſententia, vel declaratione, quia in ipſa lege ſatis explicatur, neque talis irritatio eſt pœna, vt ſit neceſſaria ſententia. *Defectus illius ſolennitatis irritat alienationē.* Nec mihi placet ſententia eorum, qui dicunt, ſi non ceſſet iuſta cauſa, & vtilitas Eccleſiæ propter ſolum defectum ſolennitatis non teneri quempiam in conſcientia recedere à contractu, quod ſentit Nauarrus Commentario de Alienatione rerum Eccleſ. num. 15. & ſequentib. & in Comment. de ſpolijs clericorum, §. 2. num. 6. quia ſolennitas (inquit) inducta eſt ad

præſumendam iuſtam cauſam; vbi autem intercedit veritas, ceſſat præſumptio. Sed non placet, quia non eſt tantùm ad præſumendum, ſed ad præcauendum ne aliter fiat, & ideo non obſtante veritate cauſæ, neceſſaria eſt ſolennitas. Tum quia effectus legis, & obligatio non ceſſat, etiamſi finis in particulari ceſſet: tum etiam, qui deeſt poteſtas ad contrahendum alio modo: ergo actus eſt ſimpliciter nullus.

XXI. *Tunc aut contractus reſcindendus, aut ſolennitas denuo adhibenda.* Quapropter qui hoc modo accipit bona alienata à monaſterio, non poteſt illa in conſcientia retinere, nec fructus, imò, ſi ſit in mora reſtituendi, tenebitur ad damna monaſterij, niſi propter bonam fidem à culpa excuſetur. De quo videri poteſt Nauarrus tribus conſilijs vltimis de rebus Eccleſ. non alien. Couar. in reg. *Peccatum*, §.3.n.11. Anton. Gom. l.3. Tau. n.124. Gutier. de iure confirm. 1.p.c.1.n.42. Rebuff. referens alios antiquos, ſuprà, n. ſuo 42. & Molina loco citato; neque in hoc poteſt monaſterium cedere iuri ſuo; niſi confirmando denuò contractum, & ſupplendo priorem defectũ: nam quando ius præſcribit certam formam eſſentialem ſeruandam in contractibus, nemo poteſt huic iuri renunciare, vt ſumitur ex l. *contra iura*. ff. de pactis, & l. *nemo poteſt*. ff. de legat. 1. notat Panormit. in c. *ſi diligenti*. de foro compet. num. 7. ex Bartolo in l. *ſi quis in conſcribendo*. C. de pactis. Vnde ſi in præſenti caſu conſenſus Capituli, v.g. prætermiſſus fuiſſet, actus quidem in rigore eſſet inualidus, poteſt tamen ratificari per conſenſum Capituli, præmiſſo tractatu, & tunc incipiet valere contractus non à tempore, quo factus eſt, ſed à tempore, quo fuit ratificatus, vt eſt communis ſententia Doctorum, quos refert Rebuffus ſuprà, n.95. Et per hæc ſatis videntur dicta iura explicata quantum ad præſens inſtitutum ſpectat. *De pœnis indebite alienantium.* De pœnis autem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, quæ ibi adduntur, præſertim in Extrauag. *Ambitioſæ*, dictum in particulari eſt in tomo de Cenſuris: diſp. 22. ſect. 6. à num. 6. De alijs verò, quæ pertinent ad priuationem beneficiorum, aut officiorum, iuxta generales regulas materiæ de Legibus iudicandum eſt, vbi etiam in ſpecie illam Extrauagantem attigimus, & cum Nauarro adnotauimus, quoad has pœnas non videri vſu receptum.

CAPVT XXVIII.

De poteſtate prædictæ adminiſtrationis iuxta ſtatuta & ſpecialia indulta religionum, nominatim Societatis Ieſu.

I. *Aſſertio pro 1 parte tituli.* IN hac re dicendum eſt, Prælatum vniuſcuiuſque religionis poſſe & debere adminiſtrare bona monaſterij, aut religionis iuxta indulta, & priuilegia à Sede Apoſtolica ſuæ religioni conceſſa, & iuxta ſuã regulam, vel conſtitutiones ab eadem Sede approbatas. Probatur, quia indulta Apoſtolica dant poteſtatem derogando etiam iuri communi, quando id ſufficienter exprimunt, (nam quòd poſſint id facere, manifeſtum eſt.) Conſtitutiones autem cõſtituunt ius, quod huiuſmodi Prælatus ſeruare tenetur: ergo & poteſt, & debet iuxta talia indulta, ac ſtatuta religionis bona adminiſtrare. Quæ verò ſint huiuſmodi ſtatuta, & indulta in ſingulis religionibus, non eſt noſtrum nunc inquirere, vel examinare, ſed videri poſſunt, quæ de his priuilegijs, ſicut & de cæteris alijs, doctè, & diligenter tractat Emmanuel Rodericus in 1. tomo Quæſtionum regularium, q.27. *Priuilegia religionum parum derogant ſolennitati iuris communis.* Si quis autem attentè animaduertat, in priuilegijs communiter conceſſis Mendicantibus, aut monachalibus religionibus, nihil ferè derogatum eſt de ſolennitate ad alienationem requiſita; in reliquis verò, quæ ad adminiſtrationem pertinent, idem ferè ius commune eſt omnibus. Quod ſi aliqua ſit varietas in ſpecialibus ſtatutis, eorum intelligentiam, & obſeruantiam vnicuique Prælato remittimus.

Solùm eſt notatu dignum priuilegium illud à Sixto IV. & Leone X. conceſſum Minoribus ad alienandum aliqua bona immobilia, *non obſtantibus vltimis voluntatibus teſtatorum, vel donantium*, prout refertur in Supplemento Minorum, conceſſ. 95. & 317. II. *Priuilegiũ alienandi non obſtante vltima voluntate.* Quanquam, quia illi non habent bona immobilia, ſolùm conceditur eis commutatio talium bonorum, quando primùm illis traduntur. Alij verò Mendicantes, qui habere poſſunt dominium rerum immobilium, vti poſſunt illa facultate, etiam poſtquam acceptant, & poſſident talia bona, iuxta teſtantis voluntatem, dummodo obſeruent conditiones in priuilegio requiſitas, nimirum, vt ſine ſcandalo fiat, & cum diligenti informatione de talis alienationis, vel commutationis neceſſitate. Et ita habetur in priuilegijs Auguſtinianorum, & in Compendio Societatis, verb. *Alienatio*, §.5. vbi vſus huius facultatis reſeruatur Generali, iuxta proprium, & peculiarem modum procedendi Societatis. De quo pauca hîc addere neceſſe eſt, ne oporteat iterum poſtea in tract. 10. de hac temporali adminiſtratione ſermonem facere, & quia antiquus modus procedendi religionum videtur in ea quoad hanc partem, innouatus. Ac denique, quia, vt in fine dicam, aliqui putant, poſſe alias religiones, vel Generales earum per communicationem priuilegiorum vti Pontificijs facultatibus Præpoſito Generali Societatis in hac parte conceſsis.

III. Eſt igitur in hac materia aduertendum, quòd ſicut in Societate religioſum regimen ad perfectam monarchiam reuocatum eſt, vt infrà tract. 10. lib. 10. cap. 1. dicam, ita tota poteſtas adminiſtrandi omnia domorum, vel collegiorum Societatis bona temporalia, illi per Conſtitutiones Societatis attributa eſt, hoc ſolo excepto, quòd collegia ſemel acceptata diſſoluere non poteſt, nec etiam immobilia bona omninò alienare, vt habetur 9. p. Conſtit. his verbis: *Ampla generalis Societatis poteſtas ad alienandum cum duplici limitatione.* *Eſt penes Præpoſitum Generalem omnis facultas agendi quoſuis contractus emptionum aut venditionum quorumlibet bonorum temporalium mobilium tam Domorum, quàm Collegiorum Societatis: & imponendi, ac redimendi quoslibet cenſus ſuper bonis ſtabilib. ipſorum Collegiorum, in eorundem vtilitatem ac bonum, cum facultate ſeſe onere liberandi, reſtituta pecunia, quæ data fuerit. Alienare autem, aut omnino diſſoluere Collegia, vel Domos iam erectas Societatis, ſine generali eius Congregatione, Præpoſitus Generalis non poterit.* Et ſtatim §.6. Generali datur facultas diſponendi, & applicandi huic, vel illi loco quęcunque bona Societati indifferenter relicta, prout magis cenſuerit expedire: & infrà §.17. declaratur, poſſe etiam admittere Collegia, & Domos, quamuis non poſſit ea diſſoluere, vt ſtatim additur in 18. Ex quibus conſtat hanc poteſtatem ex vi Conſtitutionum eſſe latiſsimam, extendique omnia mobilia ſine vlla limitatione, ideoque etiam pretioſa comprehendere. Item extendi ad immobilia quoad imponendos cenſus ſuper illis, dummodo redimi poſsint, & cedant in religionis vtilitatem, qui eſt modus quidam alienationis: ex quo planè ſequitur poſſe etiam locare, vel facultatem dare ad locandum vltra triennium, & omnes alios contractus efficere, qui non continent propriam ac perpetuam alienationem, vel tranſlationem dominij directi, aut vtilis: nam omnes illi ſunt minores alienationes rerum immobilium, quàm venditio cenſus ſuper illis: cui autem maius conceditur (vt habet regula iuris 53. in 6.) cenſetur etiam minus conceſſum, in his ſaltem, quæ eiuſdem ſunt rationis.

At

IV.

1. Limitatio non alienandi omnimodè bona immobilia.

At verò abſoluta ſeu perpetua alienatio rerum immobilium, ex vi huius conſtitutionis Generali non conceditur, quanuis ſub his terminis ibi expreſsè non dicatur, ſed ex his, quæ illi ſpecialiter conceduntur, conſtat hoc non eſſe conceſſum, & conſequenter eſſe prohibitum, cùm deſit poteſtas. Vnde inferiùs, c.4. §.5. inter graues lapſus, propter quos poſſet Societas Generalem officio priuare ponitur, *Aliqua ſtabilia bona Domorum, vel Collegiorum alienare.* quomodo autem hoc intelligendum ſit, infrà explicabitur.

V.

2. Limitatio non diſſoluendi Collegia, &c.

Alia verò limitatio expreſsiùs ponitur in eadem conſtitutione, §.18. ſcilicet, non poſſe Generalem transferre, vel diſſoluere, quod intelligitur de Generali ſolo, nam ipſe cum Societate, hanc habet poteſtatem, vt habetur in 4.p. Conſtit. cap. 2. §.3. vbi in Declaratione exponitur, per Societatem commodè intelligi congregationem generalem; tamen fieri etiam poſſe ſine congregatione generali, concurrentibus his, qui habent ius ſuffragij, mittendo ſcilicet ſua ſuffragia.

Quid requiratur, vt hæc limitatio ceſſet.

Qui autem tunc habeant ius ſuffragij cum Generali, ibi non explicatur: ad minimum autem in Societate ſolent eſſe Prouinciales omnes in Europa, quando res ſine congregatione generali tranſigenda eſt, vt à ſimili conſtat ex p. 9. Conſtit. cap.5.§.3. vbi agitur de electione Aſsiſtentis, quando extra congregationem generalem fit, ad quam ſufficere dicuntur ſuffragia omnium Prouincialium. Tamen in alijs caſibus poſtulari ſolet cum Prouincialibus ſuffragium duorum Præpoſitorum, vel Rectorum localium vniuſcuiuſque Prouinciæ, vt patet ex eadem 9.p.cap.4. §.6. & 8.p.cap. 2. lit.C. & ideo ambiguum manet, an hîc etiam ad alienandum, tot ſuffragia neceſſaria ſint. Sed conſidero tunc ſolùm extra congregationem generalem requiri ſuffragia Præpoſitorum localium præter Prouinciales, quando Generalis cum eis non concurrit, ſed ipſi inter ſe per literas conferunt ad ſupplendum aliquem defectum Generalis, & cogendum, vel obligandum eum ad aliquid faciendum, quod ſolùm facere poſſunt in caſibus expreſſis, & modo præſcripto in Conſtitutionibus. Quoties autem Generalis ipſe cum conſenſu Societatis abſque congregatione generali aliquid facturus eſt, tantùm ſolent poſtulari ſuffragia Prouincialium, vt conſtat ex primo loco citato, & clariùs ex altero loco 9.p. cap.4. §.6. vbi prædicta differentia expreſsè conſtituitur: nam ſi Generalis velit ſibi Vicarium generalem eligere, poteſt id facere cum ſolis ſuffragijs Prouincialium; ſi autem Societas velit illi dare Vicarium, neceſſaria ſunt ſuffragia aliorum Præpoſitorum.

Sententia Authoris in hoc dubio.

In præſenti ergo cenſeo, ius ſuffragij in eo caſu eſſe apud ſolos Prouinciales, quia ſolus Generalis poteſt alienare cum conſenſu Societatis: ergo ſufficienter tunc præbet conſenſum per Prouinciales; in quo receditur à iure communi, nam iuxta illud non ſufficiunt ſuffragia per literas, nec ſingillatim extra Capitulum. E contrario verò nunquam poteſt Societas ſine Generali alienationem facere, & ideo extra congregationem generalem non requiruntur ſuffragia Præpoſitorum localium. Quin potiùs nec congregatio generalis Sede vacante, licèt Vicarium generalem Præſidentem habeat, poteſt talem alienationem facere, quia conſtitutio citata expreſsè dicit, *Præpoſitus Generalis ſimul cum ipſa Societate poteſtatem habebit*, quæ verba cum omni proprietate ſunt intelligenda, & ideo de Præpoſito, non de Vicario illa intelligo, ſic enim & magis conformia ſunt iuri communi, & magis proſpiciunt indemnitati Societatis. Ratio etiam in ipſamet conſtitutione inſinuata iuuat, quia non eſt membrum à corpore abſcindendum ſine conſenſu capitis; & ideo dum corpus quaſi truncum eſt, & caret proprio capite, non eſt aliquod principale membrum abſcindendum, donec caput eligatur.

VI.

Quid etiam vt ceſſet quoad diſſolutionem Vniuerſitatis.

Specialiter etiam de vniuerſitatibus Societatis dicitur in 4. p.cap. 11. §. 2. ad Generalem pertinere eas admittere, *non tamen poſtquam admiſſa fuerint, ſine congregatione generali per eum diſſolui poſſe.* Vbi neque in textu, neque in Declaratione ponitur diſiunctiua de ſuffragijs Prouincialium extra cõgregationem: vnde videtur probabile, præcisè requiri conſenſum congregationis in vnum corpus conuenientis, nam hoc ſignificat vox *congregatio* in proprietate; & ita magis conſulitur firmitati vniuerſitatum, & minùs receditur à iure communi. Poteſtque ratio huius ſpecialitatis reddi: quia vniuerſitates ſunt magis publicæ, & ſolent eſſe grauiores quàm priuata Collegia, aut Domus, & ideo earum diſſolutio, aut mutatio poteſt eſſe in maius diſpẽdium, & ſcandalum, ideoque prudenter potuit reſeruari ad congregationem generalem ſtrictè ſumptam.

Reſponſio probabilis.

Nihilominus probabile eſt, hanc conſtitutionem non eſſe diuerſam à præcedenti, & congregationem ibi ſumptam eſſe tanquam æquipollentem Societati, cuius rei iudicium ei remitto, ad quem auctoritas interpretandi Conſtitutiones ex officio ſpectat.

VII.

Quia dici querequiratur, vt limitatio poſt. n. 4. ceſſet.

Ex his à fortiori conſtat, poſſe Generalem cum conſenſu Societatis alienare bona ſtabilia Collegiorum, & Domorum: quia plus eſt diſſoluere Collegium, quàm aliqua bona ſtabilia illius alienare; cui autem in his maius conceditur, non negatur, quod eſt minus. Tum etiam, quia hæc actio interdum poteſt eſſe conueniens Societati: ergo oportet, vt in ea ſit poteſtas ad illam; ſed non eſt in ſolo Generali, neque in ſola congregatione: ergo ſaltem eſſe debet in vtroque ſimul. Denique hoc eſt conſentaneum iuri communi, imò plus eſt quàm ius commune requirat, quia ius commune ſolùm requirit conſenſum conuentus cum Prælato, vel Epiſcopo, aut Prouinciali, hîc autem cum Generali poſtulatur conſenſus congregationis generalis, vel Prouincialium totius Societatis pro maiori parte. Neceſſarium autem eſt, vt talis alienatio cedat in vtilitatem Domus, vel Collegij, hæc enim conditio ex natura rei neceſſaria eſt, & iura omnia illam requirunt; nec eſſet rationabilis conſtitutio, quæ in hoc eſſet illis contraria. Vnde notari poteſt differentia inter diſſolutionẽ omnimodam vnius Collegij, vel alienationem bonorum ſtabilium eius: quòd diſſolutio non poteſt cedere in vtilitatem ipſius Collegij, cùm per illam omninò deſtruatur, & rei deſtructæ nulla ſit vtilitas; alienatio autem aliquorum bonorum ſtabilium Collegij, vel Domus permanentis poteſt cedere in vtilitatem eius; & ideo in diſſoluendo Collegio non habetur ratio priuatæ vtilitatis eius, ſed Societatis; in alienandis autem aliquibus bonis primùm omnium habenda eſt ratio vtilitatis eius Collegij, cuius ſunt talia bona.

VIII.

Quæſtiuncula ſuborta diſſoluitur.

Sed quid ſi fingatur caſus, in quo talis alienatio ſit vtilis Societati, & non priuato Collegio, cuius ſunt bona. Videtur certè in eo etiam caſu habere Generalem cum conſenſu Societatis hanc poteſtatem, ex argumento facto, quòd propter hunc finem poteſt id, quod maius eſt: ergo etiam quod eſt minus. Id autem intelligendum erit dummodo non ſit ita oneroſum Collegio, quòd priuatur talibus bonis, vt ſine illis commodè ſuſtentari non poſsit, neque ex alio capite inſtitutioni repugnet. Dices: ergo poſſet Generalis cum conſenſu Societatis partem bonorum ſtabilium vnius Collegij auferre, & applicare alteri, ſi priori ſuperflua ſint, & poſterius indigeat; quod videtur graue incommodum, & contra vſum. Reſpondeo, non videri hoc eſſe vltra abſolutam poteſtatem, ſi aliunde ex circun-

circunſtantia extrinſeca non repugnet, & aliàs cõſtet illud ſecundùm ſe eſſe maius Dei obſequium, maiuſque bonum Societatis. Probatur, quia Societas eſt vnum corpus, & bona ſingulorum Collegiorum magis ſunt totius corporis, quàm partis: ergo poteſt totum ipſum corpus cum capite dictã mutationem facere cùm cedat in maius bonum totius corporis, & tali Collegio non fiat vera læſio, cùm ſupponantur illa bona eſſe illi ſuperabundantia. Item hæc poteſtas non eſt prohibita Societati, aut ſpecialiter reſeruata Summo Pontifici; vbi enim eſt hæc prohibitio, vel reſeruatio? ergo continetur ſub poteſtate diſſoluendi Collegium, præſertim, quia in toto pars continetur.

IX. Dico autem, ſi aliunde non repugnet; tum quia ſi bona ſint beneficia Eccleſiaſtica tali Collegio vnita, non poſſunt diſiungi, & alteri vniri ſine auctoritate Pontificis: tum etiam, quia ſi ex pacto inito cum fundatoribus, vel cõditione ab eis poſita hoc prohibeatur, non licebit, quia iuſta pacta ſeruanda ſunt. Sicut in 4.p.Conſtitut.cap.2.in prima Declaratione dicitur, quando Societas dimittit aliquod Collegium, non poſſe bona eius extra Societatem donare; ſed vel debere ea in manu Patroni relinquere, ſi aliquis talis ſit, cui ex inſtitutione, & voluntate fundatoris reſeruata eſt pia diſpoſitio de talibus bonis, pro tali caſu: ſi verò nulla interceſſerit talis reſeruatio, Societatem poſſe applicare illa bona prout expedire iudicauerit, id eſt, applicando illa alijs Collegijs, vel Domibus indigentibus, id enim neceſſariò ſequitur cùm dictum fuerit, nõ poſſe extra Societatem donari: idem ergo cum proportione dicimus de parte bonorum vnius Collegij in caſu dicto. Qui, vt dixi, rarò poteſt contingere, tum quia ferè ſemper interuenit aliquod ex dictis impedimentis: tum etiam, quia nullum eſt, & vix eſſe poteſt Collegium, quod habeat ſuperabundantia bona, quia ſi plures habet redditus, plures etiam habet quos alat, & ſemper plures habere poteſt, omneſque ſolent eſſe neceſſarij ad finem talis Collegij, vbicunque ita copioſè fundatum eſt. Frequentiùs autem poſſet hoc ſubſidium fieri ex redditibus vnius Collegij eleemoſynam alteri faciendo, ad quod habet poteſtatem ſolus Generalis, quia illa non eſt alienatio bonorum immobilium, ſed mobilium tantum.

X. Addenda verò eſt limitatio, quæ in dictis Conſtitutionibus ſæpè exprimitur, pertinetque maximè ad paupertatem Societatis profeſſæ, nimirum Generalem non poſſe redditus Collegiorum in vſum Societatis profeſſæ conuertere, nedum ipſa bona ſtabilita. ita habetur 4.p. c.2. §.5.& p.9.c.3. §. 18. Quod ita intelligendum eſt, vt non modò Præpoſitus ſolus, verùm etiam nec cùm conſenſu totius Societatis, aut Societas ipſa hoc poſſit efficere, quod ex dictis locis inſinuatur, expreſsiùs verò habetur in 4. p. c.10. ſupremam curam Collegiorum, dicitur ibi, iuxta Sedis Apoſtolicæ literas profeſſa Societas habebit: cùm enim quidquam priuatæ vtilitatis, ex redditibus quærere, vel in ſuum vſum conuertere non poſſit, eſt valdè probabile, quòd maiori cum puritate procedat, &c. & in Examine, c.1.§.4.declaratur, idem eſſe intelligendum de redditibus Domorum probationis, quæ ſunt veluti Collegiorum membra. Hæc autem limitatio non inde oritur, quòd poteſtas Generalis ad adminiſtranda bona Collegiorum diminuta ſit, ſed ex eo præcipuè, quòd Societas profeſſa ratione ſui peculiaris voti, eſt incapax huiuſmodi vſus. Per hoc tamen non videtur excludi, quin, interueniente vera neceſsitate, poſſit Collegium Societatis eam eleemoſynam facere domui profeſſæ, quam poſſet facere monaſterio S.Franciſci: ſed de hoc plura infrà, tractando de paupertate Societatis, in tract.10. lib.4.c.9.& ſequentibus.

3. Limitatio non tam poteſtatis Generalis, quã capacitatis aliorum.

XI. Hæc ſunt peculiaria iura, quæ circa hanc adminiſtrationem habet Societas ex vi ſuarum Conſtitutionum, quæ in hac parte ſpecialiter approbatæ ſunt per varia indulta, & priuilegia Apoſtolica. Et inprimis Pius V. in Bulla anni 1568. *Innumerabiles.* Conſtitutiones quoad hoc expreſsè confirmauit, vt contractus in Societate non celebrentur capitulariter, ſed per Generalem Præpoſitum, ad quem ordinario iure tota facultas eos celebrãdi ſpectat, vel per eum inferiorem Prælatum, aut delegatum, cui ipſe hoc commiſerit. Per hoc tamen non excluditur, quin ad dimittenda, vel tranſmutanda Collegia indigeat Generalis conſenſu Societatis, quia non de huiuſmodi dimiſsione ibi agitur, ſed de his contractibus, vt in Compendio, verb. *Alienatio.*§.1. adnotatur, & meritò, tum quia non fuit mens Pij V. derogare in aliquo Conſtitutionibus, ſed confirmare illas: tum etiam, quia in principio expreſsè dicit ſub diſiunctione, gubernationem Collegiorum pertinere, *vel ad Præpoſitum, vel ad ipſam Societatem*, indicans ſe velle tribuere, vel relinquere vnicuique quod ad illum ſpectat. Et nihilominus illa confirmatio poſſet ad dictũ caſum applicari, quando ſine congregatione generali cum ſuffragijs Prouincialium à Præpoſito fiunt: tunc enim licèt fiat cum conſenſu Societatis, non fit capitulariter.

Indultum Pii V confirmans prædicta iura Societatis de alienationibus.

XII. Et iuxta hoc etiam intelligendum eſt, quod de hoc caſu dicitur in Bulla 1.Iulij III. vbi cùm dictum eſſet, Præpoſitũ debere grauiora ſtatuere cum conſilio Societatis, ſubditur, *Concilium verò neceſſario conuocandum ad condendas, vel immutandas Conſtitutiones, & alia grauiora, vt alienare, vel diſſoluere Domus, vel Collegia ſemel erecta, intelligatur eſſe maior pars totius profeſſæ Societatis*; & hoc inferiùs confirmat Pontifex; ex quibus poſſet aliquis intelligere, omninò eſſe neceſſariam conuocationem Societatis ad illum actum, atque ita non poſſe niſi capitulariter fieri. Sed non ita eſt, illa enim verba non ſunt Pontificis, ſed petitionis, & narrationis oblatæ Pontifici ab ipſa Societate, quæ expreſsè ſtatim adiungit, *iuxta Conſtitutionum noſtrarum declarationem*. in Declarationibus autem explicatum eſt, vt capitularis congregatio non ſit neceſſaria ad talem actum: ergo tãtum abeſt, quòd hoc ibi reuocatum ſit, vt ſit potiùs à Iulio III. confirmatum. Vnde quoad hunc effectum Prouinciales omnes ſimul ſumpti, licèt in vnum locum congregati non ſint, totam Societatem repræſentant, & quod Generalis facit ad plura illorum ſuffragia, cenſetur facere cum conſenſu maioris partis Societatis.

Indultum Iulii III. ad idem.

XIII. Ad hæc Gregorius XIII. prædicta priuilegia, & indulta varijs modis declarauit, confirmauit, & auxit: nam in Bulla anni 1575. de vſu facultatum, conceſsit, vt poſſit Societas vti priuilegijs conceſſis alijs religionibus ad exercendos contractus, vel alios actus, qui ab alijs religionibus capitulariter fiunt, vti (inquam) more ſuo, & iuxta Conſtitutiones ſuas per eos, quibus adminiſtratio talium bonorum commiſſa eſt; in Bulla autem anni 1576. *Apoſtolica Sedis.* hoc ampliùs declaratur, & tota poteſtas Præpoſito relinquitur cum facultate eam delegandi quibus, & quomodo expedire iudicauerit, iuxta Conſtitutiones. Ampliatur præterea ibi Præpoſiti poteſtas etiam ad alienationes bonorum immobilium, vel quaſi mobilium, & ad pretioſa mobilia cuiuſcunque qualitatis, & quantitatis, ac valoris. Quod priuilegium ampliùs extenditur ab eodem Gregorio in Bulla anni 82. *Ex debito*, &c. vbi omnia genera contractuum numerantur, & conceduntur Præpoſito, vt per ſe, vel alium eos exercere, cum varijs clauſulis, & extenſionibus, quę ibi, & in

Indulta varia Gregor. XIII. ad idem.

& in Compendio priuilegiorũ videri poſſunt; ſempertamen cauetur, vt omnia fiant in euidentem Collegiorum vtilitatem, quanuis ibi concedat Gregorius, vt qui cum Societate contrahunt, aut bona illius emunt, non teneantur probare euidentem vtilitatem, nec pretium ab eis datum in Societatis commodum fuiſſe conuerſum, ſed ſolùm oſtendere patentes literas à Societate, ſeu Præpoſito Generali de contractu cum ea inito, & pretio ſoluto. Additurque, non eſſe neceſſarium ſpecialem Sedis Apoſtolicę confirmationem ad omnimodam talium contractuum firmitatem, ſed conſenſum Præpoſiti, vel congregationis generalis reſpectiuum ſufficere. Additur etiam ibi extenſio notanda, & neceſſaria ad componendas lites. Datur enim Generali facultas, vt *poſſit de bonis Societatis compromittere, & quomodolibet ſuper illis transigere, illiſque ſimpliciter vel liti deſuper habitæ, & actionem in non poſſeſſorem cedere, & renunciare.* Quod etiam intelligitur ſub illa conditione, in euidentem vtilitatem, vel neceſsitatem: nam hæc fuit in principio poſita, & ſub illa, omnia ſequentia vnico textu conceduntur. In huiuſmodi autem compoſitione non oportet, vt vtilitas ſit ſemper temporalis, ſed ſufficiet ſpiritualis, vt ad tollenda ſcandala, vel perturbationes, ne impediatur fructus animarum, cuius rei iudicium in toto hoc negotio prudenti arbitrio eiuſdem Generalis relinquitur, his verbis, *vtilitatemque venditionum, & aliorum huiuſmodi, vel etiam neceſsitatem, aut aliam cauſam, propter quam fiant, ſimpliciter, & abſque figura iudicii cognoſcere, iudicare, definire, & penitus terminare libere, & licitè valeat.*

XIV. *Obſeruatio prima circa præcedentia indulta.* Circa quæ priuilegia nihil ferè notare neceſſe eſt, cùm & per ſe, & ex dictis ſint ſatis clara; in eis autem conſiderare licet quantum Apoſtolica Sedes approbet monarchicum regimen Societatis, quantumque de fidelitate, & prudentia Præpoſiti Generalis confidat: illi enim præcipuè hanc facultatem concedit, nec requirit cum illo aliquod definitiuũ conſilium, ſed ordinariũm modum procedendi Societatis. *Secunda.* In quo etiam aduerto, nullam formam, vel ſpecialem ſolennitatem canonicam eſſe hodie neceſſariam ad validitatem horum contractuum, ſed ſimpliciter fieri poſſe per ordinarias Scripturas, ſicut fiunt inter ſeculares, quia ita concedit Gregorius in hac vltima Bulla. Imò, cùm in priori Bulla citata anni 1576. quandam peculiarem ſolennitatem poſtulaſſet, & contractus aliter factos, irritos declaraſſet, in hac vltima hoc onere Societatem liberauit, & ſimpliciùs procedendi facultatem conceſsit. *Tertia.* In quo tamen vlteriùs aduertere oportet, conceſsionem disiunctiuè fieri his verbis: *Præpoſito Generali dictæ Societatis, vel ipſi Societati, dum ea ſcilicet erit generaliter congregata.* ad vtrumque ergo membrum cum proportione applicandum eſt, quod dixi. Et de Præpoſito res eſt clara; quando autem res in congregatione agitur, vel ſi congregatio ſibi aliquid reſeruaret (quod facere poteſt) tunc ex natura rei ſequitur, vt res ad plura ſuffragia deciſiua definienda ſit, quia non poteſt alio modo congregatio conſentire, vel ſua poteſtate vti: poſſet tamen eam poteſtatem delegare alicui ſingulari perſonæ, & tunc ad delegationẽ eſſet neceſſaria maior pars ſuffragiorum congregationis; delegatus autem poſtea poterit ſimpliciter & ſolus, iuxta morem Societatis, negotia tranſigere.

XV. *Quid poſſit fieri in alienationibus vacante Sede in Societate.* Dubitari autem hîc poſſet, an vacante Generalatu, Vicarius generalis habeat quoad hoc plenam poteſtatem Generalis. Idemque interrogari poteſt de congregatione generali, Sede vacante, antequã Generalem eligat, an ſcilicet intelligatur habere poteſtatem ibi conceſſam. De quibus infrà tract. 3. lib. 10. cap. 4. dicetur: nunc breuiter ad vtrumque reſpondeo negatiuè, quia vtriuſque poteſtas eſt limitata per Conſtitutiones, & quaſi determinata ad finem eligendi Generalem, & quia priuilegium illud in hac parte potius coarctandum eſt, quàm extendendum.

XVI. *Quid requiritur in Prælato Societatis, vt iuſtè vtatur dictis indultis.* Tandem dubitari poteſt, quid teneatur facere Prælatus Societatis, vt iuſtè ac validè vtatur hac poteſtate, præſertim in alienatione bonorum immobilium, vel pretioſorum mobilium. Reſpondeo, quod attinet ad iuſtitiam & conſcientiam, nullam peculiarem obligationem habere ex iure poſitiuo, præter eam, quam naturalis ratio ex vi talis muneris poſtulat procurandi per huiuſmodi contractus maiorem vtilitatem Societatis: nihil enim aliud in prædictis Bullis poſtulatur, neque in modo inquirendi de huiuſmodi vtilitate, vt plena illius notitia, & informatio habeatur, nulla ſpecialis ſolennitas, vel diligentia præſcribitur, ſed totum relinquitur prudentiæ, & conſcientiæ Generalis, vt conſtat ex verbis Gregorij in vltimo priuilegio in numero 13. citato, quæ ampliſsima ſunt, nam priùs refert conceſsionem in priori priuilegio factam, *Nos eidem Societati, illiuſque Præpoſito Generali pro tempore exiſtente, quod informatione de contractibus ineundis per literas, vel aliàs prout ipſe Generalis ſtatueret à ſubordinatis localibus Præpoſitis, vel Rectoribus, aut Præfectis ſeu horum vicegerentibus, vel à Prouincialibus, ſeu Viſitatoribus, aut Commiſſariis, vel ab aliis ſibi bene viſis, auditis, iuxta eorum inſtitutum Conſultoribus, accepta concedimus*, &c. Poſtea verò ſubiungit, *Ex nunc de cætero perpetuis futuris temporibus (ſupra concedimus) ſi vt præmittitur, vel ſi vtrilibet (dicto ſcilicet, Præpoſito, vel congregationi generali) viſum erit extraiudicialiter, ac ſummariè, & ſimpliciter accepta, vel etiam ea omnino omiſſa*, &c. Quod verbum vltimum poſitum eſt, non quia Præpoſitus, vel congregatio poſsit ad contractum faciendum procedere ſine ſufficienti notitia vtilitatis; id enim cõtra rationem naturalem eſt: ſed quia interdum poſſunt habere hanc notitiam ſine noua informatione, quod maximè contingere poteſt in congregatione generali, vbi adeſſe ſolent hi, quibus ex officio incumbit talem habere notitiam, & poſſunt cæteris illam præſtare, & Præpoſitus ipſe poteſt interdum non indigere noua informatione, quia ſufficienter nouit qualitatem rei, de qua agitur. Itaque in conſcientia ſolùm tenetur recta intentione, & prudenter procedere, vt Societas non damnificetur, & nihilominus in Societate magna diligentia, & peculiaris ẽt forma obſeruatur, vt hęc informatio plenè ac fideliter Generali tradatur.

XVII. *Quid requiratur vt vtatur validè.* Vnde tandem fit, huiuſmodi contractus validos eſſe quotieſcunque bona fide ob maiorem vtilitatem fiunt; quæ eſt manifeſta intentio Pontificis in dicta Bulla. Quare licèt poſtea effectus probet, venditionem, v.g. non fuiſſe vtilem, non propterea iudicandum eſt contractum fuiſſe nullum, quia eius valor non pendet ex futuro euentu, dummodo in ipſomet contractu non interueniat deceptio, vel enormis læſio ex parte ementis, nam hæc ſunt alia principia generalia nullitatis, de quibus nunc non agimus. Si autem contractus à principio fieret mala fide propter complacendum alteri in vtilitatem eius cum nocumento Societatis, exiſtimo in conſcientia contractum eſſe nullum, non propter ſolam iniuſtitiam, ſed quia non ſeruatur forma in vſu poteſtatis conceſſæ, ſed exceduntur limites poteſtatis. Sicut enim hæc priuilegia tollunt obligationem aliarum ſolennitatum iuris communis, ita dum hanc conditionem retinent, cum eadem vi, & neceſsitate, quam in iure communi habet, illam requirunt, conſtat autem ſecundùm commune ius eſſe de ſubſtantia contractus. Vnde ſi emptori conſtet de tali defectu, & ini-

& iniquo modo alienandi, tenebitur in conſcientia non contrahere, vel ſi ita contraxit, reſcindere contractum, imò ſi ipſe fuit in cauſa, reſtituere Societati damna, quæ fortaſſe Prælatus reparare non valet. Et ita etiam eſſet in externo foro iudicandum, ſi defectus ſufficienter probaretur; difficile autem eſſet vtrumque ad praxim reducere. Hæc ergo ſunt propria indulta Societatis in hac adminiſtratione.

Quouſque aliis religioſis poſſit communicatio horum indultorum competere.

XVIII. An verò alij religioſi per viam communicationis illis vti poſsint, ipſi examinabunt, & videbunt. Ego ſolùm aduerto per communicationem non intendere Pontifices inuertere modum procedendi vniuſcuiuſque religionis ſecundùm ſuas Conſtitutiones; neque ad hoc licentiam dare: communicatio ergo ad vnamquanque accommodari debet iuxta modum ſuum; vt, v.g. Pontifex concedit Generali Societatis, vt in alienationibus ſimpliciter procedat iuxta ſuas Conſtitutiones, non conceditur per communicationem Generali, v.g. S. Auguſtini, vt poſsit ſimiliter vti illo priuilegio iuxta Conſtitutiones Societatis, ſed iuxta ſuas, quia intentio Pontificum non eſt derogare aliquibus Conſtitutionibus, nec priuare religionem, vel religioſum ſuo iure, quod fortaſſe iuxta ſuas Conſtitutiones habet. Vnde licèt in Societate tantùm requiratur conſilium conſultiuum, in alijs requiretur definitiuum; & licèt in Societate non ſit de ſubſtantia actus, in alijs eſſe poterit. Obſeruata ergo hac moderatione, & conuenienter applicata, habebit locum dicta communicatio.

CAPVT XXIX.

Quam poteſtatem habeant Prælati regulares ad Ordines conferendos?

Eſſe in Prælatis religionum aliquã eiuſmodi poteſtatem.

I. DVplex poteſtas Eccleſiaſtica diſtingui ſolet, iuriſdictionis, & ordinis: ad priorem pertinent, quæ hactenus de poteſtate horum Prælatorum tractauimus, nam poteſtas adminiſtrandi temporalia quaſi acceſſoriè iuriſdictioni adiungitur; poteſtas autem ordinis vocatur illa, quæ eſt ad quoſcunque actus ſanctificandi, conſecrandi, aut ſolenniter benedicendi rem aliquam, vel perſonam. Hęc autem poteſtas non conuenit ſpecialiter Prælatis religionis per ſe, & præciſè ex eo, quòd Prælati ſunt, ſed ſupponi ſolet in illis ex eo, quòd ſacerdotes ſunt. Nihilominus tamen ex peculiari inſtitutione, vel conceſsione Eccleſiæ aliquid eis in hac parte conceſſum eſt, quod vel omnibus, vel multis eorum eſt communicatum, & ideo breuiter eſt hoc loco explicandum. Supponendo inprimis ſacerdotem ſimplicem ſolùm poſſe ex vi ſuæ ordinationis, & communis inſtitutionis Eccleſiæ præter ſacramenta, quædam pauca ſacramentalia conficere, vt aquam benedictam, & ſimilia, quæ in Miſſali, & Manuali Romano continentur: nihilominus tamen poſſe Pontificem hanc poteſtatem extendere per ſpecialia priuilegia. Vnde ſi Prælati religionum aliquid amplius poteſtatis in hoc genere habeant, per ſpecialia indulta Pontificia illis conceſſum eſſe neceſſarium eſt, & ideo illa conſulenda ſunt, licèt aliqua ſint in iure communi inſerta, vt videbimus.

1. Suppoſitio pro hac poteſtate explicanda

II. Secundò ſupponendum eſt, Abbates religionum quoſdam eſſe benedictos, alios non benedictos, vt ex vſu conſtat, & ex priuilegijs ſtatim referendis. Et colligitur etiam ex c.1.de ſupplen.neglig.Prælat. quod ſumptum eſt ex 6. priuilegio Ciſtercienſium, & idem habetur in 8. ab Vrbano III. conceſſo. ex quo nonnulla ad rem præſentem notari poſſunt. Primò, Abbatem non conſtitui in ſuo munere per benedictionem, ſed per electionem, & confirmationem, vt ibi gloſſa notat, Panormitan. & omnes; atque ita benedictionem ſe habere veluti quoddam ornamentum, & quaſi ordinationem, ſeu cõſecrationem perſonæ in ea dignitate conſtitutæ. Vnde rectè infert Nauarrus Conſil.2.de Sacramentis non iterandis, benedictionem illam non poſſe iterari, ſicut prima tonſura, & aliæ benedictiones Eccleſiaſticæ circa eandem rem permanentem non iterantur. Secundò colligitur ex dicto textu, hanc benedictionem habuiſſe olim aliquos actus proprios, qui dici poſſunt veluti actus Ordinis, vt inſinuauit Sylueſt.verb. *Abbas*.num. 4. nam Abbas electus, & confirmatus poteſt actus iuriſdictionis exercere, tamen benedicere, aut ordinare, qui ſunt veluti actus Ordinis, non poterat olim, niſi eſſet benedictus, quod in illo textu ſupponitur, & ſtatim ampliùs patebit. Simul verò conſtat ex illo textu, per conceſsionem Pontificis fieri poſſe, vt Abbas non benedictus poſsit eoſdem actus quaſi Ordinis exercere, quos poteſt benedictus: cùm enim olim Abbates ab Epiſcopis benedicerentur, antea non exercebant prædictos actus Ordinis, quia verò Epiſcopi interdum negabant, vel nimium differebant benedictionem, concedit ibi Alexander III. *Vt ſi Epiſcopus tertio cum humilitate ac deuotione, ſicut conuenit, requiſitus, Abbates benedicere renuerit, liceat Abbatibus proprios monachos benedicere, & alia, quæ ad officium huiuſmodi pertinent, exercere.* Conſtat igitur illam benedictionem Abbatis non eſſe ſimpliciter neceſſariam ad tales actus.

Dico ergo: Aliqui Prælati religionum poſſunt primam tonſuram & minores Ordines conferre, III.
& olim poterant etiam ſubdiaconos, & Diaconos ordinare. Hæc aſſertio partim conſtat iure communi, partim priuilegijs extra illud exiſtentibus. Primum ius, quod in hac re inuenio, eſt in c. 1. 69. diſt.ex VII.Synodo, cap.14.vbi dicitur, *Abbates poſſe tantummodo in proprio monaſterio lectores ordinare.* vnde gloſſa colligit, etiam poſſe facere Oſtiarios, quia inferior gradus eſt. Et Innocentius III. in cap. *cum contingat*. de ætat. & qualit. inde concludit, poſſe etiam dare primam tonſuram, quia qui maius poteſt, etiam poteſt id, quod eſt minus, maximè quando ſunt per ſe ſubordinata. Hoc ergo ius antiquum indubitatum eſt. Nonnulla verò ad illius declarationem interrogari poſſunt.

Prima Quæſtio, in quibus ſit hæc poteſtas?

Primum ſit, qui Prælati regulares habeant hanc IV.
poteſtatem. Reſpondeo, qui quatuor conditiones habuerint, quantum ex textu colligitur. Prima, vt ſit Abbas, id eſt, Prælatus monaſterij; &, ſi hæc ſola eſſet neceſſaria, exiſtimo ibi comprehendi quoſcunque veros Prælatos regulares, etiamſi Abbates non appellentur, quia hoc non pendet ex nomine, ſed ex re ſignificata per nomen, & in re, quantum attinet ad dignitatem Prælationis, æquales ſunt, vt ſæpe in ſuperioribus dictum eſt. Et confirmatur, nam in originali, ſaltem prout habetur in editione Latina Conciliorum (Græcam enim videre non potui) non eſt nomen Abbatis, ſed Præfecti monaſterij. Secunda conditio eſt, vt Abbas ſit ſacerdos, vt etiam Innocentius expreſsit, olim enim ſæpè Abbates non erant ſacerdotes, quod vſque ad ſua tempora duraſſe, Innocentius ſignificat. Tertia conditio eſt, vt ſit benedictus, & ſignificatur illis verbis, *Si eidem Abbati manus impoſitio facta noſcatur ab Epiſcopo ſecundum morem perficiendorum Abbatum*; illa enim manus impoſitio ibi non eſt niſi benedictio, vt gloſſa aduertit, quia reuera nihil aliud commodè intelligi poteſt. Quarta conditio eſt, vt habeat iuriſdictionem, de qua ſtatim.

Secunda

Secunda Quæſtio, Qui poſſint ordinari.

V. Secundò interrogari poteſt, quos poſsint Prælati ordinare ex vi illius iuris, id eſt, an ſolùm monachos eiuſdem religionis, vel etiam extraneos, aut ſeculares. Hoc pendet ex intelligentia illorum verborum, *Solummodo in proprio monaſterio*: nam referri poſſunt vel ſolùm ad perſonas, vel ſolùm ad locum, vel ad vtrumque ſimul. Iuxta primum ſenſum dicendum eſt, vnumquenque Abbatem tantùm poſſe ordinare monachos ſui monaſterij; poſſe tamen illos ordinare vbicunque reperiantur, quia monaſterium ibi ſumitur formaliter pro perſonis, & quia qui poteſt ordinare ſubditum in ſua diœceſi, etiam poteſt extra illam, quia ille eſt actus voluntariæ iuriſdictionis, vt Canoniſtæ docent, quos refert, & ſequitur Rebuffus in Practica, p.1.cap. *De clericis*, &c. Iuxta ſecundum ſenſum Abbas ſolùm poterit ordinare in loco ſui monaſterij, ibi tamen poterit extraneos illuc legitimè venientes ordinare: quia iuxta hunc ſenſum in perſonis nulla ponitur limitatio. Iuxta tertium verò ſenſum ſolùm poterit ordinare ſuos ſubditos, & intra ſuum monaſterium.

Triplex ſenſus priuilegij ado-diuandum

VI. Et hunc ſenſum exiſtimo verum: nam quòd hæc poteſtas ſolùm conferatur reſpectu propriorum monachorum, certiſsimum eſt ex vſu, & ex alijs priuilegijs, quæ infrà referemus, & declarát apertè Innocentius III. ſuprà dicens, *Cum contingat interdum quod laici ad monaſteria conuolantes à ſuis Abbatibus tonſurentur*, &c. Et iuxta hoc intelligit ſtatim decretum VII. Synodi, cuius ratio, & motiuum non tam fuit fauor Abbatis, quàm religionis, & vt facilè, & ſine diſtractione poſſent religioſi ordinari: ergo ſolùm pro ſubditis data eſt hæc poteſtas. Denique coniectura ſufficiens eſt, quia ſimilia priuilegia ad ſubditos tantùm referri ſolent, niſi aliud expreſsè declaretur, quod in præſenti non fit. Deinde, quòd talis facultas limitetur ad propria monaſteria; patet etiam ex proprietate verborum, & cõmuni interpretatione Item poteſt reddi ratio, quia nullus Epiſcopus poteſt in aliena Diœceſi ordines conferre, etiamſi proprios ſubditos ibi ordinare velit, vel alios exemptos, qui ab ipſo ordinari cupiunt; argumento cap. *Epiſcopum non*, & ſequentibus.9. quæſt.2. & cap. *placuit*.7. quæſt.1. & Clementin. vnica, de foro competenti. Sed Diœceſis (vt ſic dicam) vniuſcuiuſque Abbatis, non extenditur extra proprium monaſterium; ergo non poſſunt extra illud Ordines conferre. Quæ ratio optimè probat etiam ex vi iuris communis non poſſe ordinare in alio loco inuito Prælato illius Diœceſis; quæri autem poteſt, an ex conſenſu alterius Prælati poſsit id facere; nam gloſſa in dicto cap. *quoniam*, verb. *Monaſterio*, affirmat poſſe ſi inuitetur ab alio Prælato, quod ſolum probat ex cap. vlt. 9. quæſt.2. vbi ſermo eſt de Epiſcopis, de quibus ratio longè diuerſa eſſe videtur, quia Epiſcopus ex vi ſuæ conſecrationis poteſt ordinare quoſcunque, & ſolùm ex lege Eccleſiaſtica requiritur certus modus, vt licitè fiat; in præſenti autem poteſtas eſt ex priuilegio. Vnde non videtur excedere formam, & conceſsionem illius.

Tertia Quæſtio, An valida ſit ordinatio excedendo formam priuilegij.

VII. Vt ergo circa hoc veritas conſtet, inſurgit alia quæſtio, ſi Abbas excedat formam canonis ordinando ſibi non ſubditos, vel extra ſuum monaſterium, ordinatio ſit valida, eſto licitè non fiat. Videri enim poteſt, ita eſſe affirmandum, quia facultas per hoc decretum conceſſa eſt veluti quædam poteſtas ordinis; poteſtas autem ordinis non pendet ex loco, aut iuriſdictione, vt validum efficiat actum, ſi aliàs verſetur circa materiam capacem; ergo poſtquam hęc poteſtas per priuilegium data eſt, quanuis non liceat ea vti, niſi modo, & circunſtantijs à concedente præſcriptis, ſi tamen aliter fiat, factum tenebit; ſi concurrant reliqua omnia neceſſaria ad tale ſacramentum. Atque ita ſentit gloſ. in cap. *Abbates*, de priuilegijs in 6. verb. *tonſuram*: vbi cum Archidiacono ait Abbatem alteri (id eſt, non ſubdito) conferendo ordines imprimere characterem. Quòd ſi hæc pars vera eſt, probabiliter defenditur, quòd dicta gloſſa in c. *quoniam*. ſup. relata affirmat, quam aliqui ſequuntur, & tunc non ſolùm validè, ſed etiam licitè poterit Abbas ordinare extra ſuum monaſterium, quia illa limitatio ſolùm cenſetur addita in fauorem Prælati alterius loci; & ideo illo cedente iure ſuo ceſſat illa obligatio. Imò eadem ratione (quod etiam gloſſa ſentit) poterit vnus Abbas licitè ordinare ſubditos alterius Abbatis inuitatus ab illo, quia poteſtas ordinis non deeſt, vt ſupponitur: reliqua autem, quæ ad iuriſdictionem pertinent, per licentiam alterius Prælati licitè fiunt.

Nihilominus, in priori puncto de ordinatione non ſubditorum contraria pars videtur probabilior, ſaltem quoad circunſtantiam perſonarum. VIII. Itaque ſi Abbas ordinans ſeculares, vel Religioſos, non ſui ordinis, aut ſibi non ſubditos, ordinatio non tenebit ex defectu poteſtatis in ordinante. ita ſentiunt communiter Doctores in dicto c. *quoniam*, & in cap. *cum contingat*. de ætate & qualitate, & Rebuffus in practica, p.1.cap. *de Clericis* num.14. & ideo in num.15. ait extraneos promotos ab Abbatibus debere priuilegium Abbatis oſtendere, ſine quo tonſura eorum non valet. Ratio autem eſt, quia licèt hæc poteſtas ſit ad actum Ordinis, & ideo latè poteſtas ordinis dicatur; tamen non eſt ex intrinſeca, & quaſi diuina extenſione ſiue characteris ſacerdotalis, qui ſolus in Abbate ſupponitur, ſed eſt ex quadam veluti extrinſeca extenſione per Pontificis voluntatem; ergo hæc extenſio non excedit terminos à Pontifice præſcriptos; ergo extra illos nulla eſt poteſtas in tali miniſtro, non ſolùm vt licitè, verùm etiam vt validè faciat; ergo ſi poteſtas ſolùm data eſt ad ordinandos regulares ſubditos; circa alios facta nulla eſt. Probatur conſequentia, quia illa extenſio, & poteſtas non eſt de ſe indifferens ad omnes, ad modum potentiæ naturalis, ſicut dici poteſt de charactere Epiſcopali, ſed eſt voluntaria, iuxta conceſsionem delegantis; ergo non extenditur vltra illa etiam, quoad poteſtatem faciendi actum validum. Confirmatur exemplo: nam ſi Pontifex det licentiam Sacerdoti ad confirmandum tantùm perſonas huius ciuitatis, non poteſt validè alios extraneos confirmare, quia per ſe non eſt miniſter huius ſacramenti, ſed ſolùm quantum ei conceditur; idem eſt autem in præſenti.

Declaratur etiam ex alio effectu: nam Pontifex IX. poteſt concedere hoc priuilegium ſolum pro tali tempore, quo tranſacto, ſi quis tentaret Ordines conferre, vel confirmare, nihil faceret, quia iam non eſt miniſter ex commiſsione. Item poteſt Papa tale priuilegium abſolutè datum reuocare, vt per ſe certum eſt; ergo poteſtas eius non eſt in omnibus ſimilis poteſtati characteris, quæ indelebilis eſt, & irreuocabilis; ergo etiam quoad perſonas limitari omnino poteſt à concedente. Ex qua reſolutione ſequitur huiuſmodi Abbates non poſſe ordinare alios ſibi non ſubditos, etiam rogatus à Prælato illorum, quia vnus Prælatus ſolùm poteſt inuitare alium ſuppoſita in alio ſufficienti poteſtate ordinis, vel ſufficienti commiſsione Pontificis; neutra autem in præſenti inuenitur, vt oſtenſum eſt: ergo.

Maior patet, quia nullus Prælatus infra Summum Pontificem poteſt committere extraordinario miniſtro (vt ſic dicam) ea, quæ pertinent ad poteſtatem ordinis, ſed ſolùm poſſunt inferiores Prælati dare licentiam ſubditis, vt ab his, qui vel per conſecrationem, vel per conceſsionem Pontificis poſſunt eſſe Miniſtri huius Sacramenti, illud recipiant.

X. *Rationes dubitandi de altero puncto ordinandi extra locum à priuilegio expreſſum.* Magis autem videtur res dubia de circunſtantia loci proprij Monaſterij; videtur enim res nimis extrinſeca, vt ab illa validitas actus pendere cenſeatur. In contrarium autem objici poteſt, quia, ſi facultas Pontificis detur ad tempus determinatum, extra illud non manet poteſtas; ergo ſi dat pro loco definito extra illum, non eſt poteſtas. Eſt enim eadem ratio, ſcilicet, quòd hæc poteſtas commenſuratur conceſsioni, vt dictum eſt. Mihi ſanè videtur poſſe Pontificem cum tanta reſtrictione delegare hanc poteſtatem, vt extra locum ab ipſo deſignatum, nec validè exerceri poſſit, quia cùm totum pendeat ex illius voluntaria conceſſione, poteſt conditionem, quam voluerit, apponere.

XI. Nihilominus ex vi verborum dicti cap. *quoniam*, non exiſtimo eſſe poſitum, neque eſſe præſumendum, niſi ſatis expreſsè declaretur propter coniecturam factam, quod hæc circunſtantia eſt nimis extrinſeca ad ſubſtantiam, & valorem talium actuum. Et ideo non eſt ſimile de perſonis, quia conceſsio, & poteſtas, illas principaliter reſpicit, & ideo ad perſonas deſignatas præciſe terminatur vbicunque ſit; neque etiam eſt ſimile de limitatione temporis, quia ex illa pendet ſubſtantia, (vt ſic dicam,) ſeu totum eſſe talis poteſtatis; pendet enim in fieri, & conſeruari à concedente, & tranſacto tempore ab ipſo deſignato ſtatim definit conſeruari; atque ita ceſſat. A loco autem non ita pendet, ſed ſolum reſpicit illum, vt circunſtantiam actus neceſſariam, vt licitè fiat. Qua ſententia ſuppoſita exiſtimo veram eſſe ſententiam gloſſæ, quoad monachos ſubditos Abbati, quia & validè & licitè poterit illis conferre ordines dictos extra ſuum monaſterium, ſi à Prælato alterius loci vel inuitetur, vel permittatur. De valore patet ex dictis. De honeſtate autem probatur, quia licèt textus dicat *in ſuis Monaſterijs* quoad circunſtantiam loci, ſolùm eam poſtulat, quatenus iure communi ad debitum ordinem neceſſaria eſt; conſentiente autem Prælato alterius loci nullus peruertitur ordo, & ideo non fit contra hanc legem, ſicut non fit contra commune ius.

Quomodo vera ſit gloſſa in n 7. allata de licita ord.

Quarta Quæſtio, An per hoc priuilegium ordinari poſſint Nouitij.

XII. Quartò interrogari poteſt, vtrùm hæc poteſtas ex vi illius iuris extendatur ad Nouitios eiuſdem monaſterij, & ſuo modo ſubditos Abbati; videtur enim non extendi, quia Nouitij non ſunt religioſi, neque in rigore ſunt ſubditi. Item, quia Nouitius poteſt diſcedere; Ordo autem ſemel datus eſt indelebilis; ergo non eſt veriſimile, pro illis etiam datam eſſe hanc poteſtatem. Præſertim, quia eſt communis opinio, Nouitios ſecundùm commune ius non poſſe licitè ordinari; ergo illa conceſsio intelligenda eſt, ſecundùm hoc commune ius. In contrarium autem eſt, quia verior ſententia fert Nouitium poſſe ordinari; ſi aliud ſpeciale non impediat, & præſertim ad tonſuram, vel minores ordines, ad quos ſpecialis titulus non eſt neceſſarius; ergo in fauorem Religionis extendenda potius eſt hæc poteſtas, quàm reſtringenda, cùm ſit etiam beneficium Principis, quod latè explicandum eſt, quantum verba legis patiantur. Verba autem illius legis ſolùm habent *in ſuis Monaſterijs*, in quibus etiam comprehenduntur Nouitij, & aliquo modo ſunt partes illius Communitatis Religioſæ; ergo.

Confirmatur, quia Innocentius III. in dicto cap. *cum contingat*, ſolùm ait, *Laici ad Monaſteria conuolantes à ſuis Abbatibus tonſurantur*, per quæ verba propriè videntur Nouitij ſignificari, qui ex ſæculo ad Religionem conuolant. Vnde Alexander IV. in cap. *Abbates*. de priuilegijs in 6. duo membra diſtinguit, dicens: *Monaſteriorum ſuorum Conuerſis, & qui ad illa conuolauerint*. Vbi per Conuerſos non intelligit Religioſos laicos prout ſolent Conuerſi à Monachis diſtingui; conſtat enim poteſtatem hanc non pro illis præcipuè dari, ſed intelligit Monachos profeſſos, qui Conuerſi appellantur, quia in profeſsione promittunt modum conuerſionis; ergo per illos, qui conuolauerunt ad monaſteria, intelligit Nouitios, quos enim alios intelligere poteſt. quod ſenſit gloſſa ibi, verb. *Conuolauerunt* addens, *vt ibi conuertantur, & fiant monachi*. Et idem ſentiunt ibi Francus, & Cardinalis Alexandrinus, & expreſsè Rebuffus ſuprà num. 18. dicens valere talem ordinationem intra annum profeſsionis, neque annullari (loquitur de prima Tonſura) etiamſi Nouitius egrediatur. quia legitimè facta eſt, iuxta regulam *actus legitimi*. de regul. iuris in 6. & efficacior ratio eſt, quia ordo eſt indelebilis. Atque hæc ſententia, vt magis fauorabilis, ac probabilis ſuſtinenda eſt, quam à Iulio II. confirmatam, & declaratam inuenio in priuilegio conceſſo Ordini Ciſtercienſi in Hiſpania, vbi inter alia ſic habet, *Nec non Nouitios, & alios quoſcunque dicti monaſterij ſubditos prout poterant præfati perpetui Abbates clericali charactere inſigniendi*. per quæ verba multa alia ex his, quæ diximus, comprobantur. XIII.

Quinta Quæſtio, An ad omnes ordines conferendos priuilegium hoc extendatur.

Quintò interrogari poteſt, ad quos ordines conferendos hæc poteſtas extendatur, ex vi illius antiqui vſus. In quo duo ſunt certa. Primum non extendi ad ſacros ordines, quia ibi non exprimuntur, & poſſe conferre aliquem ordinem ſacrum abſque Epiſcopali conſecratione ordinantis eſt magnum priuilegium, quod non conceditur, niſi exprimatur in ſpecie. Secundò eſt certum poteſtatem extendi ad omnes gradus infra lectorem, vt in principio num. 3. dixi: nam qui dat poteſtatem ad formam, dat, vel ſupponit poteſtatem ad diſpoſitionem præuiam; prima autem tonſura, & gradus Oſtiarij eſt quaſi diſpoſitio ad gradum lectoris, qui in eo textu expreſsè conceditur; ergo, &c. Solùm ergo ſupereſt difficultas de duobus gradibus Exorciſtæ, & Acolyti; nam gloſſa in cap. 1. de ordinatis ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatum, partem affirmantem indicat. Cùm enim in textu dicatur omnes Ordines vſque ad Subdiaconatum excluſiuè à non Epiſcopis quandoque conferri, gloſſa id confirmat ex dictis capitulis *quoniam*, & *cum contingat*; ſentit ergo ex vi illorum iurium poſſe Abbates omnes dictos ordines conferre. Et poteſt ex textu ſumi argumentum, quia Alexander III. affirmat hoc fieri, & nullum extat aliud ius, quo poſsit fieri. XIV.

Nihilominus contraria ſententia probabilior eſt, quam tenet gloſſa in dicto c. *quoniam* communiter ibi approbata, vt conſtat ex Turrecremata, & alijs. Ratio eſt, quia in textu expreſsè limitatur poteſtas ad lectoratum, & non poteſt à nobis extendi ad id, quod maius eſt; priuilegia enim nec per ſimilitudinem rationis, poſſunt extendi vltra verborum proprietatem, nec dum vbi eſt tanta diſparitas. Denique priuilegia tantum valent, quantum ſonant, XV.

ſonant, & ideo ſuprà n.8.dicebamus, ſi concedant facultatem circa tales perſonas, non poſſe ad alias extendi; ergo cùm verba illius textus de lectoribus tantùm mentionem faciant, non poſſunt cum fundamento vltrà extendi. Nec verba Alexandri III. in contrarium vrgent; nam licèt referat omnes ordines minores interdum dari à non Epiſcopis, non tamen dicit fieri ex vi illius iuris antiqui, imò nec alterius iuris communis ſcripti, ſed poterat tunc fieri ex vi aliorum priuilegiorum, vt mox dicemus.

Sexta Quæſtio, An Prælatus non benedictus vti poſſit hoc priuilegio in aliquo caſu?

XVI. Sextò interrogari poteſt, an hoc ius, quoad omnia in illo ſtatuta nunc duret, vel quoad aliqua mutatum ſit. Et ſpecialiter quoad eam conditionem Abbatis ordinantis, quòd ſcilicet debeat eſſe benedictus, dubitatur, vtrùm Abbas non benedictus poſſit nunc Ordines conferre. In quo dicendum eſt ex parte ampliatum eſſe hoc ius per conceſsionem Alexandri III. quæ habetur dicto cap.1. de ſupplenda negligentia Prælatorum, vbi ſic inquit: *Si Epiſcopus tertio cum humilitate, ac deuotione, ſicut conuenit, requiſitus Abbates benedicere renuerit, liceat Abbatibus proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ad hoc officium pertinent, exercere.* Vbi gloſſa verb. *Alia*, intelligit, *vt conferant Lectoratum in proprio Monaſterio*, quam Panormitanus ibi, & alij approbant, & idem tenet Ioannes Andreas in Clementina *Attendentes.* §. *ſtatuimus.* de ſtatu monachorum. Felinus in cap. *eam te.* de reſcriptis. Panormitanus & communis in cap. *inter Monaſterium.* de re iudicata. Et quanuis verba Alexandri III. obſcura ſint; nam in originali, quod eſt priuilegium ſextum Ciſtercienſibus conceſſum, ſic habet: *Liceat nouitios proprios benedicere, & alia, quæ ad illud officium pertinent, exercere.* Vnde obſcurum redditur, an facultas ſolùm referatur ad illud officium benedicendi monachos, aut veſtes, vel ſimilia: licèt hoc (inquam) ita ſit, nihilominus Vrbanus Tertius, in priuilegio octauo eorundem Ciſtercienſium clariùs dixit concedens idem priuilegium, *& cætera, quæ ad officium ſuum pertinent, exercere*: pertinet autem ad officium eorum Lectores in ſuo Monaſterio ordinare; ergo in eo caſu, non eſt dubium, quin Abbas non benedictus poſſit hoc præſtare. Neque etiam poteſt dubitari, quin poſſit Papa hoc concedere; quia illa benedictio, non imprimit characterem, neque eſt ex Chriſti inſtitutione, vt neceſſaria reputetur ad hanc conceſsionem; ſicut ergo poteſt Papa ſimplici Sacerdoti abſque præuia aliqua benedictione committere confirmationem, ita etiam ordinationem; & ita pro illo caſu de facto illam commiſit.

Septima Quæſtio, An extra dictum caſum poſſint Prælati non benedicti, ſeu non perpetui ordinare?

XVII. Vlteriùs verò inquiritur ſeptimò; an extra illum caſum habeant aliqui Abbates non benedicti, imò nec benedicendi, prædictam poteſtatem ordinandi. Quod dubium mouetur propter Abbates triennales, qui non benedicuntur, vt perpetui, eo quòd benedictio ſit etiam quaſi perpetua, & indelebilis, & ideo non datur propter officium temporale, prout ſtatuit Eugenius Quartus in priuilegio ſexto Ciſtercienſibus de Obſeruantia in Hiſpania conceſſum: de illis ergo Abbatibus dubium eſt, an poſſint tunc Ordines conferre in ſuis Monaſterijs. Et quidem, quod de iure communi non poſſint, neque etiam ex antiquis priuilegijs Ciſtercienſibus, aut alijs ſimilibus, certum eſt, quia in eis non inuenitur conceſſum. Nihilominus aliqui id affirmant ex priuilegijs conceſsis Ciſtercienſi familiæ in Hiſpania. Primum eſt dictum priuilegium ſextum conceſſum ab Eugenio Quarto, anno 1437. vbi vult, *vt Abbates triennales, licet eis munus benedictionis non impendatur, omnibus, & ſingulis honoribus, præeminentijs, priuilegijs, prærogatiuis, iuribus, & inſignijs Abbatialibus fungi poſſint.* Hæc autem verba nimis generalia ſunt, & de illis meritò dubitari poſſet, quia poteſtas conferendi ordines eſt priuilegium valde ſpeciale. Tamen priuilegium Iulij Secundi, ſuprà relatum omnem tollit dubitationem, quia expreſsè, & in ſpecie concedit his Abbatibus triennalibus poteſtatem inſigniendi clericali charactere, quam habebant Abbates perpetui, quid autem per characterem clericalem ibi intelligendum ſit, infrà dicemus. Aliæ item conceſsiones de hac re citantur in Compendio Ciſtercienſi, verbo *Abbas* §.4.& 5.

Octaua Quæſtio, An per hæc priuilegia ſoli ſubditi religioſi nunc valeant ordinari.

Octauò interrogari poteſt, an hæc poteſtas etiam nunc limitetur ad ſolos ſubditos Religioſos. XVIII.
Ratio dubitandi ſumitur ex capite *Abbates.* de priuilegijs in 6. vbi expreſsè conceditur his Abbatibus, *vt poſſint primam tonſuram conferre Monaſteriorum ſuorum conuerſis & qui ad illa conuolauerint, & in quos Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem obtinent.* Deinde Innocentius Octauus anno 1489. conceſsit Ciſtercienſis Ordinis Generali, & quatuor præcipuis Abbatibus, (& eſt priuilegium 118.) *vt poſſent omnes ordines minores perſonis eiuſdem Religionis intra Monaſteria prædicta conferre*; imò ibidem refert antea hoc ipſum fuiſſe ab Apoſtolica Sede illis conceſſum: quæ conceſsio non limitatur ad ſubditos, ſed extenditur ad omnes Religioſos eiuſdem Ordinis, quanuis non ad ſeculares etiam ſubditos, ſicut præcedens, in qua tertium membrum planè intelligitur de ſecularibus, qui interdum ſubijciuntur his Abbatibus habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem. Vnde illa conceſsio quoad hoc magis ampla eſt, licèt, quoad poteſtatem conferendi ſit magis reſtricta, vt in ſequenti quæſtione dicam.

Sed licèt verum ſit per hæc iura, ſeu priuilegia XIX.
amplificatam fuiſſe antiquam conceſsionem iuris *Reſolutio vera de ſolis ſubditis religioſis Abbatum triennalium.*
communis: Nihilominus, quoad Abbates triennales videtur reſtricta à Iulio II. ad ſolos ſubditos per illa verba, *Nouitios, & alios quoſcunque dicti Monaſterii ſubditos.* per quæ certum eſt excludi non ſubditos etiam Religioſos eiuſdem ordinis; an verò comprehendantur ſubditi, etiam ſeculares, dubium eſt propter illa verba, *alios quoſcunque.* Tamen dubitationem abſtulit Concilium Tridentinum ſeſſ.23. c. 10. de reformatione, vbi ſtatuit, vt ampliùs non liceat his Abbatibus *cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram, vel minores Ordines conferre*; & infrà ſubdit, *non obſtantibus quibuſuis priuilegijs, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam immemoriabilibus.* Circa quæ verba dubitari poteſt, an per illa reuocetur priuilegium etiam in iure inſertum, vt eſt in dicto cap. *Abbates.* quia hæc priuilegia difficiliùs reuocari ſolent; ſed nihilominus etiam illud reuocatum cenſetur, & ita declaratum inuenio à congregatione Cardinalium. XX.

Sed quid ſi aliquis ſubditus ſecularis ordinetur ab Abbate, nunquid ille indigebit noua tonſura, vel ordinatione? Ad hoc reſponſum inuenio eiuſdem congregationis tam manuſcriptum, quàm ex varijs impreſsionibus, circa citatum c. 10. Trid. illum *Quoad ſubditos ſeculares horum Abbatum ordinario valet, ſed non licet.*

lum non indigere iterum tonſurari, ſeu ordinari quoad minores iam receptos, ſed ſolùm indigere diſpenſatione. Vnde tacitè videtur explicari illud verbum Concilij, *non licet*, vt contineat prohibitionem, non verò auferat poteſtatem. Nam ſi poteſtatem abſtuliſſet, reuera illa ordinatio non fuiſſet valida, quia ignorantia, vel bona fides etiamſi intercedat, non reddit actum validum, quando poteſtas deeſt: ergo ſi Ordo bona fide ſuſceptus à tali Abbate fuit validus, non deerat poteſtas in Abbate, ſed ſolùm prohibitus eſt illa vti circa talem perſonam. Et ideo dicitur eſſe neceſſaria diſpenſatio, quia per illam ordinationem, quanuis ſit datus character, non tamen vſus eius, eo quòd ſit datus ab habente poteſtatem impeditam, ſeu ab alieno, & non à proprio Epiſcopo, & abſque literis eius. A quo autem ſit danda hæc diſpenſatio ibi non explicatur: credo tamen pertinere ad proprium Epiſcopum ordinari iuxta principia poſita in materia de ſuſpenſione diſp. 31. ſect. 1.

XXI.

Licebit tamen iuxta reſponſ. Cardin. ſi ſint Abbates mitrati, &c.

Additur verò, in eiſdem reſponſionibus Cardinalium circa idem caput Concilij Tridentini, vnum valde notandum, ſcilicet Abbates, qui habent ius baculum deferendi, & mitram ſi Sacerdotes ſint, & benedicti, poſſe, & validè, & licitè conferre omnes minores ordines, quibuſcunque, tam regularibus, quàm ſecularibus, etiam ſibi non ſubditis, ſi tamen ordinandi habeant dimiſſorias literas, à proprio Epiſcopo, vel Prælato, per quas ſingulatim, & in particulari hanc licentiam præbeat, & conſenſum etiam Epiſcopi illius loci, in quo ſunt ordines miniſtraturi. Ex qua reſponſione planè ſequitur, quòd ſi huiuſmodi Abbates hos ordines conferant talibus perſonis ſine dimiſſorijs literis ſuorum Prælatorum, ordinatio ſubſtantialiter erit valida, & non iteranda, quanuis ſic ordinati indigeant diſpenſatione, propter ſuſpenſionem contractam ratione ordinis malè ſuſcepti. Conſequutio eſt euidens, quia ſi Abbas licitè hoc faciat ſuppoſitis dimiſſorijs literis, ſupponitur poteſtatem habere, quia dimiſſoriæ literæ, non dant illi poteſtatem, ſed ſolùm licentiam, vel ius vtendi ſua poteſtate circa talem perſonam.

XXII.

Hæc Cardinalium reſponſio, ſi authentica eſt, parit difficultatem.

Hæc autem omnia videntur repugnare reſolutioni traditę circa tertiam quęſtionem in n. 8. Nam hîc clarè ſupponitur poteſtatem horum Abbatum ex vi ſuæ benedictionis ſe habere ad modum poteſtatis collatæ per characterem, quæ de ſe ſufficit ad operandum circa perſonam quamcunque, licèt ad iuſtè operandum requirat iuriſdictionem. Sed nos ſuprà tantùm diximus ex illo iure antiquo Septimæ Synodi id non haberi, quod reuera videtur ſufficienter probatum; fortaſſe autem per poſteriora priuilegia id ampliatum eſt, aut conſuetudine idem eſt explicatum, & in hac conſuetudine potiſsimum videtur fundata illa reſolutio: nam de iure, aut de priuilegio ſcripto mihi non ſatis conſtat. An verò illi reſolutioni ſtandum ſit, alijs iudicium relinquo; nam de authoritate, & certitudine illius reſponſi, mihi hactenus dubia res eſt.

Nona Quæſtio, An dicta priuilegia extendantur ad aliquos ordines conferendos vltra Lectoratum.

XXIII.

Reſolutio affir quoad omnes ordines minores

Nonò interrogari poteſt, an illud antiquum ius ſit ampliatum quoad poteſtatem conferendi aliquos ordines vltra lectoratum. Ad quod affirmando reſpondendum eſt: nam Alexander III. in dicto capite primo de ordinatis ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatum, refert, ſolere aliquos non Epiſcopos omnes ordines infra ſubdiaconatum conferre: ergo cùm ex iure communi hoc non conſtet, credendum eſt ex priuilegio factum eſſe. Item Innocentius VIII. commemorat, vt ſuprà retuli, nonnullos Abbates Ciſtercienſes ex priuilegijs & indultis Apoſtolicis hoc poſſe. Imò Congregatio Cardinalium in reſponſo ſuprà citato ſupponit, omnes Abbates benedictos habentes ius deferendi mitram, & baculum, poſſe omnes minores ordines conferre, ita vt benedictio illa ſit quaſi ordinatio quædam conferens hanc poteſtatem. Potuit enim ſub hac ratione à Pontificibus inſtitui; an verò à principio habuerit hanc inſtitutionem, affirmare non poſſumus, quia non eſt in iure expreſſum; ſed potius ius cum limitatione loquitur, vt videmus. Priuilegium etiam Innocentij Octaui non de omnibus Abbatibus benedictis, ſed de Ciſtercienſi, & quatuor alijs loquitur. Alexander etiam Tertius in dicto capite primo, ſolùm indefinitè dicit, *huiuſmodi Ordines à non Epiſcopis, quandoque conferri.* Non eſt etiam dubium, quin Abbates Sancti Benedicti habeant hoc priuilegium. Idem de Abbate Camaldulenſi, & alijs; hinc ergo vel vſu, vel expreſſa conceſsione extenſa eſt hæc poteſtas conferendi omnes minores ordines ad omnes Abbates benedictos, ex vi ſuæ benedictionis.

XXIV.

Reſolutio neg. quoad ſacros ord. ſaltem poſt Tridentinum.

Additum præterea eſt, ab Innocentio Octauo in dicto indulto, vt Abbas Ciſtercienſis, & quatuor principales Abbates eiuſdem Ordinis poſsint etiam Diaconatum, & Subdiaconatum conferre. De qua commiſsione controuerſia eſt inter Theologos, an poſsit à Papa fieri, vt in materia de ordine tractandum eſt: nunc autem factum tanquam certum ſupponimus, & ideo credimus iure etiam eſſe factum, quanuis in ratione, & modo explicandi hoc ius poſsit eſſe varietas, de qua ſuo loco. Veruntamen priuilegium hoc quoad hanc partem reuocatum eſſe per Concilium Tridentinum, ſentit Nauarrus Conſilio decimotertio de priuilegijs. Nam ſeſsione 23. capite 8. de reformatione, ſtatuit Concilium ordinationes ſacrorum Ordinum à proprio Epiſcopo faciendas eſſe; vnde ſignificat ſolos Epiſcopos poſſe ordines ſacros conferre; illud verò cap. non multum vrget; nam, vt ex contextu conſtat, & à Congregatione Cardinalium declaratum eſt, cap. illud, etiam in minoribus ordinibus locum habere. Maius indicium eſt, quod in cap. 10. cùm de ordinatione Abbatum loquitur, ſolùm Tonſuram, vel minores Ordines reſpectu ſubditorum Monachorum eis permittit, & cap. 12. Epiſcopis tribuit curam eligendi & examinandi dignos ad ſacros ordines, & ſubdit, *Regulares quoque, nec in minori ætate, nec ſine diligenti examine Epiſcopi ordinentur, priuilegijs quibuſcunque quoad hoc penitus excluſis*, ergo vult Concilium, vt regulares ordinari non poſſint in ſacris, niſi ab Epiſcopis, & reuocat priuilegia contraria, quale erat hoc, de quo tractamus. Quæ ſententia Nauarri mihi placet; nam licet (vt ipſe etiam putauit) reuocatio illa non ſit tam expreſſa, quin poſsint coniecturæ illæ diſſolui, nihilominus priuilegium illud adeò eſt exorbitans, vt eius reuocatio etiam tacita, & inſinuata tantùm admittenda ſit. Videtur enim Concilium conſultò noluiſſe expreſſam mentionem illius priuilegij facere, ſed tacitè illud præterire, ne videretur illud tanquam validum recognoſcere (quod controuerſum eſt) ſed ſimpliciter ſtatuit, & ſuppoſuit, quæ in priuilegio repugnabant, addita ſolùm generali reuocatione, per quam hoc etiam priuilegium reuocatum intelligitur. Quod etiam ſenſit Collector compendij Priuilegiorum Ordinis Ciſtercienſis, hoc priuilegium omittens.

XXV.

Eadem reſolutio valet à fortiori pro Abbatib. triennalib.

Vnde multo certius eſt, Abbates nō benedictos, & triennales non gaudere hoc priuilegio, quibus ſolùm cōceditur, vt poſsint ſubditos ſuos Clericali chara-

charactere inſignire, prout poterant perpetui Abbates, ſub quibus generalibus verbis certum eſt, tam ſingulare priuilegium non comprehendi, maximè, quia illud commune non erat omnibus perpetuis Abbatibus; ibi autem ſolùm conceditur, quod omnibus commune erat. Vnde certum exiſtimo etiam ante Concilium Tridentinum, hoc non potuiſſe. De alijs verò quatuor minoribus Ordinibus contrarium eſt, etiam de his Abbatibus non benedictis, ratione illius priuilegij; nam licèt verbum *character clericalis* ſufficienter poſſet in ſola prima tonſura verificari, tamen ex ſe ad illa non limitatur, & ideo conuenienter extenditur ad omnes ordines Minores; ad quos ſaltem ex conſuetudine extendebatur poteſtas perpetuorum Abbatum, quibus quoad hoc triennales æquiparantur.

XXVI. *Obiectio contra nunc dicta, non rectè euaditur à quibuſdam.* Sed obijci poteſt capitulum, *Abbates*, de priuilegijs in 6. vbi ſolùm permittitur Abbatibus primam clericalem conferre tonſuram, per quod videtur etiam antiquum ius limitari. Nonnulli volunt extendere textum illum ad omnes minores ordines, vt videre licet in expoſitoribus, & alijs, quos refert Sylu. verb. *ordo* 3. q. 2. Sed planè repugnat proprietas literæ; nam prima tonſura Clericalis propriè ſignificat ſolam illam, vt à proprijs ordinibus diſtinguitur. *Vera euaſio.* Et ideo dicendum eſt in illo textu, non præcipuè diſponi de ordinibus, quos poſſunt Abbates conferre, ſed de perſonis, quibus poſſunt eos conferre, & quoad hoc ampliabat textus ille ius antiquum, (vt dixi) ad quoſcunque ſubditos Abbati habenti iuriſdictionem Epiſcopalem, etiam ſeculares. Igitur ratione huius ampliationis ſolùm primæ tonſuræ mentionem fecit, quia quoad omnes illos ſubditos noluit illi Pontifex maiorem poteſtatem dare, ſi tamen aliunde habeatur, non abſtulit illa; nullum enim verbum reuocatorium quoad hanc partem addidit. Et vel maximè, quòd priuilegia, quæ minores ordines concedunt, poſteriora ſunt, & conſuetudo etiam id ſemper obtinuit.

Decima Quæſtio, An in priuileg. ordinandi communicent alii religioſi.

XXVII. Vltimò dubitari poteſt, vtrùm Prælati aliarum Religionum per viam communicationis gaudere poſsint hoc priuilegio; & ratio dubitandi eſt, quia Prælati Mendicantes, v. g. communicant non ſolùm inter ſe, ſed etiam cum Religionibus Monachalibus, vt conſtat ex varijs priuilegijs, quæ in eorum compendijs referuntur, verb. *Communicatio*; ſed hæc facultas conferendi Ordines minores pertinet ad vnum ex priuilegijs Apoſtolicis; ergo in illo etiam communicabunt. Patet conſequentia, quia verba Pontificum generaliſsima ſunt, vt conſtat præcipuè ex priuilegio Clementis VII. Minoribus conceſſum, in quo inter alia dicitur, *omnibus facultatibus & gratiis noſtræ profeſſionis regularis obſeruantiæ, non contrariis aliis ordinibus quibuſcunque non Mendicantibus quomodolibet conceſſis, & in omnibus, & per omnia; perinde ac ſi nobis conceſſa ſpecialiter fuiſſent.* vbi hæc poteſtas comprehenditur ſub nomine facultatis, & gratiæ, maximè cum illa ampliatione, *in omnibus, & per omnia.* Nec talis facultas repugnat inſtitutis aut Regulari obſeruantiæ aliarum Religionũ, quæ Monachales non ſunt. Cur ergo Prælati earum non participabunt hanc poteſtatem, cùm ſint verè Prælati, & æqualem habeant in ſuos ſubditos iuriſdictionem Epiſcopalem, & conſequenter in re ipſa habeant æqualem dignitatem, etiamſi non eodem nomine appelletur.

XXVIII. *Pars neg. probatur multipliciter.* De hoc nihil inuenio à Doctoribus tractatum, tamen ex perpetuo eorum ſilentio colligo, omnes pro manifeſto ſupponere Prælatos aliarum Religionum, qui Abbates non ſunt, non gaudere hoc priuilegio. Idem videtur certum ex perpetuo non vſu omnium Religionum non Monachalium; nullus enim earum Prælatus hac vtitur poteſtate; ergo ſignum eſt non agnoſcere illam ſibi conceſſam per viam communicationis. Et idem exiſtimo etiam de Canonicis regularibus, quorum inſtituto, & procedendi modo poſſet faciliùs hæc facultas accommodari, & nihilominus non vtuntur illa, per viam communicationis, niſi aliquibus ſit ſpecialiter conceſſa. Deinde poteſt reddi ratio, quia hoc priuilegium adeò ſpeciale eſt, vt ſub generali clauſula non cenſeatur comprehendi. Item, quia non eſt ex his priuilegijs, quæ pertinent, vel ad ſpiritualem vtilitatem, vel ad conueniens regimen Religionis, ſed potiùs ad quandam dignitatem & præeminentiam talium Prælatorum, quæ non videtur ita accommodata ſtatui aliorum Religioſorum, præſertim mendicantium; & ideo non cenſetur ad illam extendi communicatio. Denique quoties iura loquuntur de inferioribus Prælatis, quibus hæc poteſtas ordinandi communicata eſt, ſemper loquuntur de illis ſub nomine *Abbatis*. quod eſt ſignum per eam vocem, in iure ſignificari peculiarem dignitatem, quam non habent Prælati aliarum Religionum, qui hoc nomine non vocantur. Et ideo in hac poteſtate non communicant: Præſertim, quia ex ſe & ex primæua inſtitutione poſtulabat hæc poteſtas benedictionem ipſius Abbatis, & licèt ſpecialiter commiſſa poſtea ſit Abbatibus non benedictis eorundem ordinum, id ſolùm fuit, *Tacitè obiectioni occurritur.* quia eis quodammodo erat debita benedictio, ne omnino priuarentur commodis eius. Prælati verò aliarum Religionum per ſe nullam habent benedictionem, & ideo, nec ex iure communi habent hanc poteſtatem, neque illa ſpecialis conceſsio facta Abbatibus triennalibus, ad illos ſpectat etiam per communicationem. Cuius ſignum etiam eſt, quia neque alijs inſignijs dignitatis vti poſſunt, ſcilicet mitra, baculo, &c. neque ad hoc priuilegium extenditur communicatio, quia re vera non eſt res accommodata alijs inſtitutis; ergo multo minus extendetur ad poteſtatem ordinandi, cùm hoc miniſterium ſine Pontificalibus inſignijs perficere non poſsint.

CAPVT XXX.

De poteſtate eorundem Prælatorum ad res, aut veſtimenta benedicenda, vel conſecranda.

Sciendum eſt, quædam ex his iure communi conceſſa eſſe ſimplicibus Sacerdotibus, vt eſt, aquæ, I. *Notationes pro deciſione.* aut panis benedictio, de quibus in Miſſali ordinario mentio ſit, & de his hîc non tractamus, quia ſupponimus Prælatos, de quibus agimus, eſſe ſacerdotes, & eo titulo poſſe quidquid poſſunt Sacerdotes ſimplices: alia verò ſunt propria Epiſcoporum iure ordinario, vt ſunt conſecratio calicis, vel altaris, & benedictio ſacrarum veſtium, & de his eſt in præſenti ſermo. Eſt tamen vlteriùs aduertendum, quaſdam ex his benedictionibus fieri adiuncto chriſmate, vt calicis, vel aræ, alias verò per ſimplicem orationem, & aſperſione aquæ benedictæ. Tandem ſupponendum eſt, quanuis iure ordinario hæc non conueniant niſi Epiſcopo conſecrato, nihilominus per Summum Pontificem poſſe regulariter committi Presbytero. Dico *regulariter*, quia de quibuſdam dubitarunt aliqui, vt de confectione chriſmatis, & de benedictione olei infirmorum, an ſcilicet poſsint ex delegatione Pontificis ita cõfici, aut benedici à ſimplici Sacerdote, vt ſit ſuffi-

ciens materia Sacramentorum, confirmationis, & extremæ vnctionis, contra quos dictum à nobis eſt in 3. tom. 3. partis diſp. 33. ſect. 2. & 4. tom. diſp. 40. ſect. 2. Sed in illis eſt ſpecialis ratio propter ordinem ad Sacramentum, cuius materia, & miniſter ſunt de iure diuino; relictis ergo illis materijs, quæ ad Sacramenta pertinent, de cæteris benedictionibus ad ſacramentalia tantùm ſpectantibus, certum eſt poſſe Pontificem illas committere ſimplici ſacerdoti, quia cùm omnia ſint immediatè ex inſtitutione Eccleſiæ per eiuſdem poteſtatem ſupremam, deſignari poteſt earum miniſter. Vnde etiam fit, vt ex communi ſententia Doctorum multum in his poſſet valere conſuetudo, præſertim, quoad ſimplices benedictiones, quæ ſine vnctione chriſmatis fiunt.

II. *Aſſertio bipartita.* His poſitis dicendum inprimis eſt Abbates regulares poſſe veſtes ſacras & pallas altaris, & corporalia benedicere, non tamen poſſunt conſecrare calices, vel aras, nec conſecrationem vllam efficere, quæ vnctionem chriſmatis requirat. Vtraque pars communis eſt Canoniſtarum in c. *Abbates.* de priuilegijs in 6. & in Clementina *Attendentes.* de ſtatu monachorum. Vt autem ſingulas partes probemus, *Dubium circa 1 partem huius aſſert. vnde ad Abbates manauerit hæc poteſtas benedicendi.* dubitari poteſt circa priorem: vnde duxerit originem hæc poteſtas, vel quo iure fundetur; nam in decretis c. præced. citatis nulla de hac poteſtate fit mentio, ſed ſolùm de benedictione, & ordinatione Monachorum, ex quibus, eſto maioris momenti ſit ſaltem, quoad ſacramentalem ordinationem, non licet inferre hanc poteſtatem, quę diuerſæ rationis eſt; & ſimiliter in dicto cap. *Abbates*, dicitur quidem huiuſmodi Abbates poſſe in ſuis Eccleſijs, quæ ad eos pertinent, pleno iure benedictionem ſolemnē poſt Miſſam, veſperum, aut matutinum tribuere; de alio verò benedictionis genere non fit mentio, neque ex illa colligi poteſt propter argumentum factum; quin potius per argumentum ab ſpeciali, dum hæc benedictio tantum exprimitur, aliæ videntur negari. *Manaſſe ex conſuetudine quidam aiunt.* Propter hæc Doctores communiter hoc reducunt ad conſuetudinem. Difficile autem eſt, explicare quomodo actus ordinis conſuetudine præſcribatur, quia pendet ex poteſtate ordinis, quam non poteſt dare cōſuetudo, licèt dare valeat poteſtatem iuriſdictionis. Quod autē hi actus ſint poteſtatis ordinis, conſtat, tum quia non poſſunt fieri, niſi ſaltem à Sacerdote, tum etiam, quia in eis ſeruatur certa forma, & ſolennitas ad rem aliquam diuino cultui ſacrandam ordinata; tum etiam à poſteriori, quia Sacerdos, vel Epiſcopus ligatus cenſura, & hos actus exercens fieret irregularis.

III. *Quo pacto explicetur à nonnullis talis conſuetudo.* Duobus ergo modis hoc explicari poteſt, primùm iuxta ſententiam Angeli verb. *Benedictio* n. 1. dicentis Sacerdotem ſimplicem, ex vi ſuæ ordinationis poſſe conficere hæc ſacra benedicendo veſtes, &c. niſi prohibeatur (imò, quod grauius eſt, idem dicit de benedictione calicis.) Quod ſi hoc verum eſt, facile intelligitur potuiſſe per conſuetudinem introduci, vt his Abbatibus non cenſeatur prohibitum hoc miniſterium. Veruntamen fundamentum Angeli, vt ipſe fatetur, receptum non eſt communiter, & illud etiam reprobarunt poſtea Syluester, & alij. Deinde ipſe tantùm illud oſtendit à poſteriori, quia poteſtas illa conſuetudine acquiritur, quæ nec eſt bona collectio, vt ſtatim dicam, nec oſtendit cur Sacerdoti conueniat hęc poteſtas, eo ipſo, quòd Sacerdos eſt; quocirca vt ſacerdos habeat hanc poteſtatem, non ſatis eſt, quòd non ſit prohibitus, ſed neceſſe eſt, vt poſitiuè illi ſit conceſſa. Nam, vt dixi in tom. 3 3. part. diſput. 15. ſect. 3. ſicut hæc ſacramentalia ab Eccleſia ſunt inſtituta, ita miniſtri eorum per Eccleſiam determinari potuerunt, & debuerunt. Nec videtur dubium, quin potuerit Eccleſia à principio inſtituere ſimplicem Sacerdotem, vt proprium & ordinarium miniſtrum harum benedictionum, cùm in hoc nulla ſit repugnantia, vt ibi cum Durando dixi. Quòd autem ita factum ſit à principio, nec probari poteſt, neque eſt veriſimile; ergo & gratis aſſeritur Sacerdotem hoc poſſe, niſi prohibeatur, ſed dicendum potiùs eſſet, ſi ei cōcedatur, & veriſimilius eſt (quod communis habet ſententia) ex primæua inſtitutione ſolos Epiſcopos eſſe ordinarios miniſtros harū benedictionum; & conſequenter in illis ſolis eſſe hanc poteſtatem quaſi ordinariam. Probatur tum ex cap. *conſulto.* de conſecr. d. 1. vbi dicitur corporale debere eſſe ab Epiſcopo benedictum, neque id ponitur tanquam ſpeciale, vt Sylueſt. indicat, ſed pro occaſione loci illud potius quàm alia nominatur; ſignificatur autem talium rerum benedictionem ordinario iure Epiſcopalem eſſe, tum ex Pontificali Romano, vbi ſemper ponitur Epiſcopus tanquam ordinarius miniſter harum benedictionum, ſemperque ſupponitur debere eſſe Pontificem, qui mitra vti valeat; tum etiam, quia ad maiorem reuerentiam & æſtimationem talium rerum, ita fieri oportebat; cuius ſignum etiam eſt, quia nunquam legimus hoc licuiſſe omnibus Sacerdotibus, cùm tamen etiam expreſſam prohibitionem non legamus; ergo ideo fuit ſemper prohibita, quia non fuit conceſſa, vt à ſimili colligitur ex c. *quamuis.* 68. diſtin. Vbi de Chorepiſcopis dicitur, non poſſe ea, quæ ſunt propria Epiſcoporum, quoniam quamquam conſecrationem habeant, Pontificatus apicem non attigerunt.

Alio ergo modo explicari poteſt illa conſuetudo, diſtinguendo, quædam conuenire Epiſcopis ratione ſuæ conſecrationis, ex vi iuris diuini, qualia ſunt confirmationis Sacramentum dare, ordinare, & ſimilia, & de his verum eſt, non poſſe conſuetudine acquiri. cap. *quanto.* de conſuetudine. & ratio à priori eſt, quia nec conſecratio poteſt acquiri conſuetudine, nec conſuetudo poteſt mutare ius diuinum, & de his intelligi debet communis doctrina Canoniſtarum in dicto c. *quanto.* & in c. *aqua.* de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris. Alia verò ſunt, quæ Epiſcopis conueniunt, & reſeruantur ex inſtitutione Eccleſiæ, vt ea, de quibus agimus, & in his videtur conſuetudo poſſe habere vim ad conferendam poteſtatem, quia hæc poteſtas in hoc comparatur iuriſdictioni, quòd per ſolam extrinſecam conceſsionem dari poteſt; ergo ſicut iuriſdictio propter hanc cauſam conſuetudine acquiritur, ita etiam hæc poteſtas. Item, quia hæc dari poteſt per extrinſecum priuilegium, ſed conſuetudo dare poteſt priuilegium. IV. *Melior explicandi modus.*

Dices, ergo poſſet conſuetudine acquiri, vt Sacerdos poſsit Eccleſiam reconciliare, quia hoc etiam ex inſtitutione Eccleſiæ pertinet ad Epiſcopū; conſequens eſt contra dictum cap. *aqua.* de conſecrat. Eccleſiæ, vel altaris. Reſpondetur ibi eſſe ſermonem, de priuata conſuetudine Epiſcopatus Bracharenſis, quæ ad hanc poteſtatem introducendam ſatis eſſe non poterat, ſine conſuetudine Eccleſiæ Romanæ, quod eſt valde conſiderandum, vt ita intelligatur ſententia communis, quam tractamus. V. *Inſtantia ſoluitur.* Vt autem huius ratio intelligatur, aduertendum eſt, quoddam principium in eo textu poſitum ſcilicet Epiſcopum non poſſe delegare, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis inferioribus Sacerdotibus, ſed tantùm alijs Coepiſcopis, vt habetur etiam in cap. *quod ſedem.* de offic. ordin. Cùm tamen Summus Pontifex poſsit aliqua ex his committere inferioribus Sacerdotibus, vt nunc ſupponimus. Ratio autem differentiæ eſt, quia actus ordinis, aut eſt iure diuino annexus ordini Epiſcopali, & ſic vel à nemine poteſt committi inferiori Sacerdoti, vel non niſi in aliquo raro caſu à ſolo Summo Ponti- *Explanatur ſolutio.*

Pontifice ex plenitudine poteſtatis. Aut talis actus eſt annexus Epiſcopali ordini ex inſtitutione Eccleſiæ,& ſic etiam talis inſtitutio ad Summum Pontificem ſpectat,& ideo nullus inferior poteſt inſtitutiones mutare, aut alteri ſua poteſtate illud miniſterium committere, niſi in caſibus in iure expreſſis. Quia ergo conſuetudo non habet vim ad dandā aliquam poteſtatem niſi ex tacita voluntate illius Principis,qui talem poteſtatem delegare poteſt,ideo in præſenti priuata (vt ſic dicam) diœceſana cōſuetudo non fuit ſufficiens ad huiuſmodi poteſtatem conferendam;generalis autem conſuetudo Eccleſiæ Romanæ ſufficit,quia in ea Pontificia authoritas interuenire cenſetur.

VI. *Conſuetudo non dat poteſtatem Abbatibus ad benedicendū veſtes ſacras, ſed eſt ſignum datæ.*

Vltimò tamen obſeruandum eſt, quod aliàs diximus de iuriſdictione, multo magis habere locum in hac poteſtate, ſcilicet conſuetudinem ipſam non concedere hanc facultatem, ſed eſſe ſignum conceſſionis à ſuperiori factæ, quod multo magis in præſenti verum cenſeo;nam iuriſdictio abſque ſpeciali conceſſione poteſt acquiri per conſuetudinem legitimè præſcriptā adminiculo iuris, ita circa hoc expreſsè diſponentis; de hac verò poteſtate nullum extat expreſſum ius quòd conſuetudine poſsit acquiri;eſt ergo hæc conſuetudo ſignum conceſsionis à Summis Pontificibus factæ circa talem facultatem:& veriſimile mihi eſt manaſſe ex aliqua expreſſa conceſsione,vel inſtitutione Pontificum; quam in hunc modum probabiliter declaro,ſupponendo Abbates non poſſe iure ordinario, ſeu ex vi huius conſuetudinis has res ſacras benedicere, niſi ipſi benedicti ſint. Argumento cap. *quoniam*.d.69.& cap. *cum contingat*.de ætate,& qualitate. quod etiam ſentiunt communiter Doctores, & patet etiam, quia ſine benedictione non poſſunt iure communi vti inſigniis Epiſcopalibus; ergo multo minus poſſunt hos Epiſcopales actus participare. Requiritur ergo benedictio,& illi cenſetur eſſe annexa ipſo iure poteſtas benedicendi has res ſacras. Et hinc veriſimile fit,huiuſmodi Abbatum benedictionem, ex voluntate,& inſtitutione Summorum Pontificum habuiſſe vim conferendi hanc poteſtatem,& poteſt ita declarari. Nam in ipſa benedictione Abbatis dicitur per eam ordinari Abbatem,& conſtitui in ordine Prælatorum Eccleſiæ,& quodammodo participare dignitatem Epiſcopalem; ergo mirum non eſt,quod ex vi benedictionis huiuſmodi participet etiam aliquos actus Epiſcopales inferioris ordinis, & qui etiam poſſunt ſimplici Sacerdoti committi.

Quomodo probabiliter credatur collatā fuiſſe hanc poteſtatem à Pōtificibus.

VII. *Obiectio cōtra nunc dicta ex communi ſententia.*

Sed adhuc obſtat huic communi ſententiæ priuilegium ab Innocentio Octauo conceſſum Ciſtercienſibus,vt generalis,& quatuor præcipui Abbates poſsint pallas altaris, & omnia ornamenta Eccleſiaſtica benedicere;ergo ſignum eſt hoc non conuenire illis ex vi benedictionis, nec eſſe commune omnibus Abbatibus perpetuis,alias nihil Abbatibus illis ſpeciale concederetur. Reſpondeo propter hoc incertum mihi eſſe, quid ante tempora Innocentij Octaui in hoc habuerit conſuetudo, potuit tamen ab eo tempore vel ea occaſione introduci. Nam Innocentius Quartus qui pluſquam ducentis annis præceſsit,in Clem. *attendentes*. de ſtatu Monachorū, negat Abbates hoc poſſe ex conſuetudine. Deinde dicitur ex conſuetudine ſolùm poſſe Abbatem benedicere paramenta ſui monaſterij,vt notat Geminianus in cap. *Abbates*.de priuilegiis in 6. In illo autē priuilegio amplior poteſtas illis Abbatibus ſpecialiter conceditur:nam verba ſunt, *Pallas altaris & omnia ornamenta Eccleſiaſtica*, quæ non limitantur ad ſola illa quæ Monaſterii ſunt, ſed abſolutè ad omnia extenditur. Addit verò Sylueſt. verb. *Benedictio* n.5. conſuetudinem iam tenere, vt omnes poſſint cuiuſcunque loci paramenta benedicere: quod ipſe etiam fundare conatur in dict.cap. *Abbates*,iuncta gloſſ.verb. *quaſi Epiſcopalem*. Sed ex iure illo nihil colligitur, quia iuriſdictio quaſi Epiſcopalis non dat facultatem ad actus ordinis niſi aliàs expreſsè concedatur:de conſuetudine autem probabilius id eſt,quamuis iam magis videatur in priuilegiis fundata.

VIII. *Oſtenditur iam 2. pars eiuſdem aſſert. quod ſit vera de facto.*

Ex his ergo ſatis probata eſt prior pars aſſertionis affirmatiua:altera verò,quę negatiua erat,quoad conſecrationes, quæ fiunt cum vnctione chriſmatis,probatur primò,quia nullo iure,vel conſuetudine (vt omnes fatentur) conceſſum eſt: & aliàs conſtat hos actus eſſe Epiſcopales. Imò ſunt qui cēſeant,eſſe adeo ſtrictè Epiſcopales,vt conſuetudine præſcribi non poſsint,quod tenuit Syluest. ſuprà,& non parum fauet vſus non cōcedendi talem facultatem. Contrarium tamen tenet Angelus cum Cardinali,quod in rigore verius eſt, quia hoc ſimpliciter eſt ex iure humano,& ita potuiſſet Papa, ſi voluiſſet,hunc actum etiam adiūgere, quaſi ex officio, Abbatiali dignitati,ac benedictioni. Deinde in dicto priuilegio Innocentij Octaui dictis quatuor Abbatibus & generali Ciſtercienſi conceditur, vt poſſint etiam calices, & altaria conſecrare, chriſmate ſacro prius ab aliquo Antiſtite Catholico recepto: nō eſt ergo dubium,quin poſsit Pontifex hunc actū committere Sacerdoti non Epiſcopo: cur ergo non poterit etiam conſuetudine præſcribi, vel benedictione Abbatis ipſo iure coniungi? De facto verò certum eſt non ita factum eſſe,imò & de illo ſpeciali priuilegio mihi incertum eſt, an fuerit vſu receptum,& an nunc duret.

De poſſibili tamen contraria pars vera eſt.

IX. *Facultas prædicta, ſeu annexa quodammodo Abbatibus ad quid extendatur ſecluſis aliis priuilegiis.*

Atque hinc vlteriùs addendum eſt facultatem hanc non eſſe extendēdam vltra benedictiones earum rerum,quæ ad ſacra veſtimenta pertinent, vel pallas,ſeu ornamenta altaris, ſub quibus etiā corporale comprehēdimus:nam ad hæc omnia, & hęc ſola extenditur conſuetudo, vt omnes Doctores docent. Quare licèt in Pontificali Romano multæ aliæ res nominentur;quæ ſine benedictione olei benedicuntur, nihilominus nō extenditur hæc facultas ad omnes illas,ſed tantùm ad ſupradictas. In dicto autem priuilegio Innocentij octaui conceditur dictis Abbatibus, vt poſsint etiam benedicere vaſcula,ad reponēdam ſacram Euchariſtiam, & quaſcunque imagines. Item vt poſsint Eccleſias,ſeu Monaſteria ſui Ordinis, quoties fuerit opportunum, dummodo ex homicidio polluta non forent, recōciliare aqua priùs per aliquem catholicum Antiſtitem(vt moris eſt) benedicta obtenta: hoc autē priuilegium quoad hanc partem nō eſt commune, ſed particulare quorundam Abbatum. Denique licèt hæc facultas olim ſolùm concederetur Abbatibus benedictis,tamen Iulius II. in priuilegio *Sacræ Religionis* cōceſſo familiæ Ciſtercienſi in Hiſpania,quod inter impreſſa eſt 19. conceſsit Abbatibus triennalibus,vt veſtes,tunicas, & alia ornamenta, pro celebratione Miſſarum, & aliorum diuinorum officiorum, in Eccleſiis monaſteriorum prædictorum duntaxat neceſſaria benedicerent.

X. *Aſſertio tripartita. Prior pars ſuadetur per viam communicationis.*

Secundò dicendum eſt Prælatos Ordinum mendicantium etiam poſſe ſacra ornamenta benedicere,imò & ſuas Eccleſias,vel cœmeteria. Prior pars probatur inprimis per vim communicationis;nam quoad hanc benedictionem eſt in vſu,& praxi Religionum, eamque ſupponunt omnia compēdia priuilegiorum Religionum,vt videre licet in Compēdio Minorum, verbo *Benedicere*, & in Cōpendio Societatis eodem verbo §.3. Vnde conſiderandum eſt, quoad alios Prælatos,qui nō ſunt Abbates, nō poſſe allegari cōſuetudinem, vt immediatam rationē, ſeu titulum huius facultatis, quia reuera nulla eſt talis conſuetudo, nec probabilis ratio eius; debet ergo fundari in aliquo priuilegio, quod poteſt eſſe, vel

vel directè conceſſum in hac ſpecie Mendicantibus, vel omnibus, vel alicui Religioni illorum; vel tantùm indirectè per viam communicationis, cũ Religionibus Monachalibus.

Dubitatio contra hanc partem remouetur.

Et de hoc poſteriori modo poſſet alicui eſſe dubium, propter dicta in cap. præced. Nam ſi non eſt communicatio cum illis in collatione Ordinum minorum, cur erit in hac benedictione. Item quia non communicant cum eis in facultate vtendi inſigniis Põtiſicalibus: ergo neque in hac benedictione; nam hæc duo ſeſe comitãtur. Vnde Cõgregatio Cardinalium in quodam reſponſo, circa Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 10. ſic inquit: ***Abbas qui eſt benedictus, vel qui ex priuilegio Sedis Apoſtolica habet, vt Pontificalia exercere poſſit, ac ſi eſſet benedictus, poteſt omnia ſacra benedicere, illis exceptis, in quibus vnctio requiritur.*** Nihilominus omnes, vt dixi, in hoc admittunt communicationem, cuius ratio ſtatim patebit.

XI. *Poſterior pars etiam per directam conceſſionem oſtenditur cum ſuis limitationibus, & ampliationibus.*

Secundò ergo probatur aſſertio, quia ſimile priuilegium directè conceſſum eſt Minoribus per Leonem X. vt habetur in ſupplemento Minorum conceſsione 55. & in Compendio eorundem, verb. *Benedicere.* §. 14. & in Compendio Societatis eodẽ verb. §. 1. In quo priuilegio duplex ponitur limitatio; vna, vt ſolùm pro ſuorum fratrum vſu poſsint hæc benedicere; alia, vt benedicere non poſsint ea, in quibus chriſma interuenit, in reliquis verò ampliſſima eſt cõceſsio, nam extenditur ad Eccleſias, cœmeteria, Capitula, & Oratoria benedicenda, & cõſequenter etiam ad reconciliandam Eccleſiam pollutam quoties opus fuerit ſine alia limitatione, vt notatur etiam in Compendio Societatis verb. *Eccleſia* §. 2. Item extenditur ad paramenta, & ornamenta, & alia quæcunque ad diuinum cultum neceſſaria. Vnde fit, vt etiam Corporalia poſsint benedicere, & pyxidem Euchariſtiæ, & omnia alia, quæ ad altaris ornamentum, vel ad vſum ſacrificij Miſſæ iuxta morem Eccleſiæ Romanæ benedici ſolent. Deinde quoad perſonas conceditur hæc facultas non ſolùm Generalibus, & Prouincialibus, ſed etiã Conuentualibus Prælatis; & ſub his comprehendũtur omnes Vicarij, qui in defectu Prælatorum eorum regimen, & iuriſdictionem tenent, illos enim ſuprà cap. 22. num. 4. diximus ſub nomine Prælatorum comprehendi, & in præſenti expreſsius declaratum eſt à Pio V. in quodam priuilegio Hieronymianis conceſſo. Præterea in dicto priuilegio Minorum additur, ***vt idem poſſint alij fratres eiuſdem Ordinis, qui ad hoc in Capitulo generali deputati fuerint.*** Alij verò referunt conceſſum fuiſſe à Sixto quarto Ordini minorum, vt omnes ſimplices Sacerdotes poſſint hæc ſacra benedicere, exceptis Corporalibus. Ita refert ex ſumma Roſella, Sylueſt. verb. ***Benedictio.*** n. 4. qui inde infert idem poſſe Sacerdotes Ordinis Prædicatorum. Exiſtimo tamen, hanc tantam amplificationem nõ eſſe in vſu, neque etiam expedire. Præterea limitatio illa de benedicendis tantùm veſtibus ad proprium vſum, ſublata creditur per viã communicationis, per dictum priuilegium Innocentij Octaui conceſſum Ciſtercienſibus. Nam expreſsè dicit ***tam ſui monaſterij, quàm vndicunque ſit.*** Et in Compendio Societatis verb. *Benedicere.* §. 2. refert priuilegium conceſſum à Iulio II. Priori Generali Canonicorum Sancti Saluatoris, quo ſimpliciter, & ſine limitatione conceditur facultas benedicendi hæc, quæ ſunt ſacris vſibus neceſſaria. Atque ita ſupponitur fieri poſſe in ſcholio eiuſdem Compendij, dum pro vſu huius poteſtatis quoad externos, prudens moderatio adhibetur, ſcilicet, vt non fiat niſi neceſsitate vrgente & prælatis diſtantibus, & ſine illorum offenſione. Ex quibus tantum conſtat actionem hanc eſſe ex his quæ à prælatis Mendicantium iuxta ſuum inſtitutum exerceri poſſunt; aliàs per propria, & directa priuilegia non ipſis cõcederetur, & ideo quoad ipſam gaudere poſſunt per viam communicationis etiam priuilegiis Abbatibus conceſsis, & hactenus de prælatis Religionum.

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

De Religioſis deſerentibus, vel mutantibus aliquo modo ſtatum ſuum, & de obligationibus eorum.

CAP I. *QVando Religioſus ſit poſitiuus, vel Apoſtata cenſendus; & quas pœnas ob tale crimen incurrat.*

II. *Expediuntur aliquot dubia circa doctrinam cap. præcedentis.*

III. *De culpa, obl ga ione, ac pœna cooperantium modo aliquo ad alterius apoſtaſiam.*

IV *An Religioſus profeſſus iuſtè poſſit à religione expelli?*

V. *Ad quid teneatur profeſſus è Religione eiectus; ac primùm, an teneatur ad illam redire.*

VI. *Ad quid obligetur Religioſus expulſus licitè & liberè in ſeculo permanens.*

VII. *An liceat Religioſo profeſſo extra monaſterium viuere, retento, vel mutato habitu de licentia Prælati; & ad quid tunc teneatur.*

VIII. *An ex natura rei. ſeu ſecluſo iure humano, liceat profeſſo vnius Religionis ad aliam perfectiorem propria authoritate transferri.*

IX. *An liceat etiam ex natura rei tranſitus propria authoritate factus ad Religionem laxiorem vel æqualem.*

X. *Quouſque ex vi iuris communis liceat tranſitus ad Religionem perfectiorem.*

XI. *An ex vi dicti iuris communis liceat tranſitus ad Religionem, æquè vel minus ſtrictam.*

XII. *An ſpectato iure particulari, ſeu indultis Religionis, liceat tranſitus ad aliam Religionem.*

XIII. *An Religioſus legitimè tranſiens ad aliam Religionem, poſſit ſecum transferre aliquod peculium.*

XIV. *An cum Religioſo tranſeunte tranſeant etiam immobilia vel mobilia pretioſa, quæ fortè ratione illius pertinebant ad priorem Religionem.*

XV. *An cum Religioſo tranſeunte, tranſeant etiam prærogatiuæ, quibus in prima Religione fruebatur.*

XVI. *De tranſitu Religioſi ad Epiſcopatum, & de obligationibus eius ex vi votorum caſtitatis, & paupertatis.*

XVII. *De obligationibus eiuſdem ex vi voti obedientiæ.*

XVIII. *An prædictus Epiſcopus gaudeat gratiis ſuæ Religionis: & vtrum omnia dicta à cap. 16. procedant de Religioſo aſſumpto ad Cardinalatum.*

XIX. *An Religioſus transferri queat ad beneficium infra Epiſcopatum, & quibus obligationibus tunc teneatur.*

LIBER

LIBER TERTIVS.

DE RELIGIOSIS DESERENTIBVS, VEL MVTANTIBVS aliquo modo ſtatum ſuum, atque de obligationibus eorum.

I. HActenus dictum eſt de omnibus, quæ ſpectant ad ſtatum religioſum in cõmuni ſumptum. Nunc priuſquam ſequenti Tractatu deſcendamus ad ſpecies eius, oportet etiá in generali tractare de his, qui ab hoc ſtatu deficiunt, vel illũ mumant quocunque modo; nam oppoſitorum cognitio ad eandem doctrinam ſpectat, atque adeò quas obligationes per talem mutationem deponant, vel retineant, aut etiam de nouo incurrant. vnde meritò præſens liber ad tractatum hunc de obligationibus veluti acceſſoriis annectitur.

Mutatio de religioſo in non religioſum duplex & vtraque ab hoc lib. aliena.

Poteſt autem in præſenti duplex diſtingui mutatio, vna, qua fit aliquis ex Religioſo non Religioſus; alia, qua retento ſtatu Religioſo, fit mutatio in vſu, & vita illius, vel in alium ſtatum. De priori modo hic non agimus, quia ſolùm duobus modis contingit, vnus eſt per diſpenſationem Summi Pontificis, de qua ſatis in ſuperioribus oſtenſum eſt eſſe poſsibilem ex cauſa grauiſsima; facta autem illa mutatione modo legitimo per ſe loquendo nulla ſupereſt obligatio prioris ſtatus, quia omnino ſublatus eſt, ſi diſpenſatio fuit abſoluta; nã ſi habet admixtã commutationem aliquam, manebit obligatio ad illud opus in compenſationem impoſitum, quę obligatio eſt vel præcepti à Superiore diſpenſante impoſiti, vel erit potiùs cuiuſdam voti ſimplicis, quod virtualiter fit, quando talis commutatio acceptatur, quia ſuſcipitur illa tanquam obligatio religioſa ſuccedens loco alterius, quæ aufertur, & accipitur, ſub eodem genere obligationis. Dico autem, *ſecluſa commutatione*, nullam tunc manere obligationem rigoroſam prioris ſtatus, quia nec vota manent, nec ſubiectio ad regulam; nihilominus ex quadam decentia manet quædam obligatio honeſte viuendi, & conſentaneè ad priorem ſtatum, quoad fieri poſsit. Dixi etiam, dummodo legitima ſit diſpenſatio, quia ſi ſit ſurreptitia, aut ſine iuſta cauſa, & conſequenter nulla, nullam auferet obligationem, & ita erit iudicandum, de tali perſona, ſicut de Apoſtata, & fugitiua; de quibus ſtatim dicemus.

1 Mutatio per totalem diſpenſationem.

Alius modus, quo hæc mutatio contingit, eſt, per talem eiectionem à religione, quæ includat votorum irritationem, & hic modus non habet locum in Religioſis profeſsis, ſed eſt ſpecialis in religione ſocietatis, quoad aliqua membra illius, & ideo in ſpecialem tractatum hunc modum reſeruamus.

2. Mutatio per relaxationem votorum.

II. Retento autem religioſo ſtatu quo ad vinculum, & ſubſtantiam eius, poteſt fieri deſertio, vel mutatio illius, quoad vſum communis vitæ, habitationem, habitum, ſubiectionem ad regulam, & alios mores vitæ religioſæ. De hac ergo mutatione duo præcipuè à nobis explicanda ſunt, quibus ſcilicet modis licitè vel illicitè fiat, & poſt illam factá, quæ obligatio maneat in Religioſo quatenus talis eſt. Vt autem in particulari diſtinctè rem tractemus, diſtinguere poſſumus quinque vel ſex modos huius mutationis. Quædam enim eſt voluntaria, ſed illicita, vt eſt per fugam, vel apoſtaſiam; alia eſt inuoluntaria, quæ ſupponit cauſam illicitam, tamen cũ ſit ſine culpa fieri poteſt, vt eſt per iuſtam eiectionẽ. Alia eſt voluntaria, & poteſt eſſe licita ex iuſta diſpenſatione, ſolùm ad viuendum extra Conuentũ, vel ad tempus, vel perpetuò, vel retento habitu, vel mutato. Quarta mutatio fit per trãſitum ad alium ſtatum, non repugnãtem priori, qui poteſt eſſe, vel ſtatus in alia religione, vel aſcenſus ad gradum Epiſcopalem, quibus etiam addere poſſumus tranſitum ad ſeruiendum Eccleſiæ, in aliquo beneficio ſęculari, vel regulari, de quibus omnibus ſigillatim dicemus.

De mutatione non tollente vinculum ſubſtantiale religioſi ſtatus hic tractatur.

Multiplex modus dictæ mutationis tractandus.

CAPVT I.

Quando Religioſus ſit fugitiuus vel Apoſtata cenſendus: & quas ob id crimen incurrat pœnas.

I. PRimum omnium ſupponendum eſt, Religioſum profeſſum non poſſe licitè ſuo arbitrio, & ſine debita facultate, à ſua religione, imò nec à ſuo conuentu diſcedere, quia ratione ſui ſtatus, & profeſſionis ad perpetuam perſeuerantiam obligatur, & conſequenter ratione regulæ, vel obedientiæ, tenetur aliquo modo ad vitam religioſam in clauſtro vel in clauſura retinendam ſub propriis inſigniis ſeu habitu talis religionis, vt ſuprà lib. 1. à cap. 5. oſtenſum eſt. Non poteſt ergo licitè ſuam religionẽ, vel monaſterium relinquere abſque legitima facultate. Hæc igitur mutatio ſine culpa non fit. Sunt autem varij gradus huius mutationis; & conſequẽter etiam culpæ, quos oportet diſtinguere. Primus & minimus eſt quando quis egreditur è monaſterio, ſine ſcientia prælati, ſeruando, in reliquis omnia, quæ in ordinario, & quotidiano egreſſu ſeruari ſolent: id eſt, de die, & per communem ianuam, & ad breue tempus. Et licèt talis egreſsio ſecluſo ſcandalo, ac praua intentione; imò & ſecluſo præcepto ſub obedientia, vel declaratione alia Prælati, aut ſtatuti, (materia enim capax eſt grauis obligationis ſi imponatur, quia multum ſpectat ad cuſtodiam diſciplinæ religioſæ.) videri poſsit eſſe leuis culpa, de quo Nauar. commento 4. de regularibus à n. 29. præſertim in 35. imò & ab ea excuſari, ſi fingantur caſus iuſtæ neceſsitatis, vel magnæ vtilitatis; ita vt prudẽter præſumatur ſuperioris abſentis, vel ẽt ad quẽ non ſit aditus in eo articulo, licẽtia. Attamẽ vix poterunt in tali egreſsione omnes dictæ circumſtãtiæ conuenire; vnde iuxta earum defectum, grauior etiam erit culpa, vt ſi non per conſuetam ianuam, aut nec per ianuam, ſed per aliam extraordinariam viam fiat egreſsio, quòd vix poterit per aliam honeſtam circunſtantiam à mortali peccato excuſari ſaltem propter morale periculum ſcandali, & infamiæ, non tantũ ipſius egredientis, ſed etiam religio-

Generalis aſſertio de peccaminoſo diſceſſu à conuentu. Ac primo eius modo.

ligionis. Multo tamen erit grauius, ſi ſit de nocte, quia nũquam excuſabitur, etiamſi fingamus, quod vix credi poteſt, fieri ſine intẽtione grauiter peccaminoſa ex ſuo obiecto. Et ita Clemens VIII. in decreto de caſibus pro regularibus reſeruandis, abſolutè ponit nocturnam, ac furtiuam è monaſterio egreſsionem, etiam nõ animo apoſtatandi; reſeruatio autem de graui culpa fit. Quocirca etiamſi nullum ſit expreſſum ius Canonicum quod in vniuerſum egreſsionem ſine licentia, ſub mortali prohibeat; nec etiam in regula alicuius religionis ſit fortaſſe expreſſum præceptum hoc prohibẽs ſub mortali; nihilominus ex communi obſeruantia, & conſuetudine omnium religionum hoc videtur eſſe receptum ſub graui obligatione, quia ea conſuetudo (quæ vim legis habet) nõ curat rariſsimum caſum, qualis eſſet, qui propter illas omnes circumſtantias omni malitia careret. Eſt tamen difficile ad explicandum in qua ſpecie talis malitia ſit, & contra quã virtutem directè militet, ſecluſis affectibus ſcandali vel infamiæ prædictæ, ac ſecluſa malitia ex prauo fine, quæ omnia ſunt per accidens. Dico tamen eſſe extrinſecè contra iuſtitiam, & quia verſatur circa rem ſacram includere malitiam ſacrilegij. Monaſterium enim & clauſura eius, res quædam ſacra eſt, quæ grauiter violatur per furtiuam ac nocturnam egreſsionem, ideoque intrinſecè continet grauem iniuriam religionis, & rei ſacræ. Quanquam ob tale crimen nulla ſit cenſura vel pœna alia ipſo iure poſita, neque etiam ſequatur alia obligatio, ex eo delicto, per ſe loquendo, præterquam ad emendationem, & condignam pœnitentiam, & ad procurandum omnimodè, ne talis actus in religionis, vel alterius infamiam vel nocumentum aliud redundet.

De ſecundo modo peccaminoſi diſceſſus.

II. Secundus gradus huius mutationis eſt, quando quis ſine licentia egreditur monaſterium fugiẽdo ab obedientia & ſubiectione proprij Prælati, non quidem animo manendi in ſæculo, nec relinquendi religionem, aut habitũ; ſed alia occaſione, vel prætextu, cum mora notabili, & ſcandaloſa, quamuis ſemper quaſi in via ad redeũdum. Et hic lapſus grauior eſt, & videtur ſanè ex obiecto peccatum mortale, (niſi iuſta excuſatio interueniat) quamuis non attingat veram, & propriam rationem apoſtaſiæ, vt omnes Doctores ſtatim citandi docent. Poteſt ergo illa propriè dici fuga à monaſterio, non tamẽ apoſtaſia, quę plures conditiones requirit infrà tractandas, vbi etiã dicemus, quomodo in rigore differant malitiæ horum peccatorum. Eſt autem huiuſmodi fuga peccatum graue. Primo quidem (vt mihi videtur) ex natura talis ſtatus, vel profeſsionis, ratione cuius tenetur quis ſubeſſe poteſtati, & imperio Prælati talis religionis, & eſſe vnitus ſuo corpori ſub tali capite: qui autem hoc modo exit à monaſterio, ſubtrahit ſe durabiliter, ſeu permanẽter, pro aliquo notabili tempore à poteſtate, & dominio ſui Prælati & religionis; ergo peccat grauiter contra iuſtitiam & religionẽ. Secundò conſtat hoc eſſe opus natura ſua ſcandaloſum tã ipſis Religioſis, quàm externis, & de ſe creans magnam infamiã religioni. Tertiò hoc ſpecialiter prohibitum eſt in Cõcilio Trident. ſeſſ. 26. c. 4. de regularibus, vbi ſpecialiter de hoc egreſſu loqui videtur, cum dicit, *Nõ liceat regularibus à ſuis conuentibus recedere.* Non enim poſſunt hæc verba propriè accommodari ad egreſſum ex ſola domo ad breue tempus, de quo in priori puncto dictum eſt, quia per illum nõ dicitur quis propriè recedere à conuentu. Nec propter illũ poteſt quis iuſtè reputari deſertor ſui inſtituti, ſicut hic quem tractamus damnatur ibi à Concilio. Nam ſubdit eos, qui ita recedunt à ſuis Conuentibus fugitiuè ab Ordinariis *tanquam deſertores ſuorum inſtitutorum* puniendos eſſe.

Hic modus fugæ continet peccatũ mortale.

III. *Quomodo punienda talis culpa.*

Vbi etiã obiter adnotari poteſt propter hoc crimen nullam incurri pœnam ipſo facto ex vi cõmunis iuris; ſpecialia enim Religionũ ſinguli religioſi conſulent. Adnotant etiam Cardinales in quodam reſponſo ſuo, non dixiſſe Concilium, vt excommunicentur, ſed vt puniantur, in quo indicat, alio modo cogendos, & caſtigandos eſſe, non verò excommunicandos, niſi fortaſſe neceſſarium ſit. Quam iuriſdictionem Ordinariorum amplificauit Sixtus V. in motu proprio contra illegitimos, &c. qui eſt 73. in Bullario, vbi præcipit Ordinariis & miniſtris eorum, vt curent diligenter inquiri, an regulares vacantes, vel diuertentes ad ſæcularia hoſpitia literas ſuæ obedientiæ ſecum ferant, & alioqui contra illos procedant, & tãdiu ſub cuſtodia detineant, donec de illis certa notitia habeatur. Prælatis autem regularibus præcipit, vt eos ſine tali licentia (niſi aliàs cogniti ſint) in hoſpitium recipiant ſub grauibus pœnis. Ipſis autem regularibus, ſic vagantibus, vel ſine licentia incedentibus, nullam nouam prohibitionem, aut ſpecialem pœnam imponit. Hæc autem omnia ſatis manifeſtè oſtendunt eſſe hoc graue crimen ex genere ſuo.

Quarta dicta punitio probat à poſteriore grauitatem.

IV. *De excuſatione ab hac culpa.*

Dixi autem, *niſi iuſta excuſatio intercedat*, quia non eſt hoc adeò intrinſecè malum, quin ex iuſta, & neceſſaria cauſa poſsit honeſtari. Omitto autem ignorantiam, quæ vix in huiuſmodi negotio interuenire poteſt, quamuis iuuare nonnihil poſsit concurrentibus aliis circumſtantiis, de quibus ſtatim. Cõmunis ergo excuſatio eſſe ſolet, ſi interueniat nimia vexatio proximi Prælati cum manifeſta iniuria, vel vltra modum puniendo aliquod delictum, vel certè ſine iuſta cauſa affligendo, vel auferendo ea quæ ex ordinario iure religionis debentur, præſertim cum dedecore, & infamia; tunc enim ſi religioſus ſine licentia recedat, non animo vagandi, ſed eundi ad Superiorem Prælatum, qui ſe defendat, videtur excuſari à culpa, tum quia ius defenſionis naturale eſt, tum etiam, quia ibi interuenit voluntas interpretatiua maioris Superioris.

V. *Bannes & alii eam non admittunt.*

Hanc verò excuſationem in nullo caſu admittẽdam putant aliqui viri graues, quibus aſſentitur Bannes 2. 2. quæſt. 13. art. 1. tum propter abſolutam prohibitionem Concilij Tridentini, quod addit etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, &c. & ſub pœna adeò ſeuera, vt indicet ſatis in illo facto peccatum graue: tum etiam, quia id non fit ſine graui ſcandalo, & perturbatione Religionis. Tenetur autẽ quis pauliſper ſuſtinere, & cedere iuri ſuo propter commune bonum, & ideo ipſi etiam Superiores Prælati, non ſolent tales executiones admittere ſed grauiter puniunt ad ſe hoc prætextu confugientes. Nihilominus contrariam ſententiam tenet Nauarrus Comment. 2. de regularibus. n. 61. citans Baldum, Decium, & alios, quia huiuſmodi acceſſus ad ſuperiorem eſt quædam virtualis, ſeu implicita appellatio, argumento cap. *dilecti.* 2. de appellat. & legis *contra pupillum.* §. *is qui.* ff. de re iudicata. Iuſta autem appellatio nemini denegatur. Hoc autem fundamentum parum profectò vrget, quia appellatio etiam eſt interdicta religioſis, vt præced. lib. cap. 11. viſum eſt, & licèt in manifeſtis iniuriis permittatur, non tamen ſubtrahendo religioſum propria authoritate ab obediẽtia ſui Superioris. Quidquid verò ſit de voce appellationis, propria ratio eſt paulo antè inſinuata de iuſta defenſione. Quam (inquit Nauarrus) noluit prohibere Concilium Tridentinum, quia non eſt veriſimile voluiſſe impedire tam intrinſecum, & naturale ius; ſolum ergo prohibet voluntarium acceſſum propter alias cauſas.

Inter

VI. *Authoris ſententia.* Inter has ſententias prior eſt magis tuta, & regulariter ſequenda; quia, licet hic acceſſus per ſe non ſit intrinſecè malus, tamen, & de ſe malè ſonat, & regulariter habet adiuncta grauia incommoda. Nihilominus in rigore, ſi cauſa ſit euidenter iuſta, & ſatis publicè nota, res non eſt per ſe mala, propter rationem factam de iuſta defenſione: nec etiã prohibita eſt à Concilio Tridentino, vt bene explicatũ eſt. Et optimè confirmat Sixtus V. in declaratione ad ſuum motum proprium ſuprà citatum, vbi de his regularibus peregrinantibus, ſine licentia ſuorũ ſuperiorum addit; *Quod ſi dicerent ſe ad Apoſtolicam ſedem confugere, ob grauamina à ſuis ſuperioribus ſibi illata, & ideo ab ipſis ſuperioribus licentiam, & literas obtinere non potuiſſe, non propterea vllo modo recipi debet, niſi fide dignorum teſtimonio de petita ab eis licentia, & per ſuos Superiores denegata conſtiterit.* Ex qua exceptione manifeſtè colligitur, non eſſe omnino, & ſemper malum egredi clauſtrum ſine licentia Prælati prætextu adeundi ſuperiorem. Et quamuis ibi Sixtus ſolùm loquatur de prætextu confugiendi ad Apoſtolicam ſedem, tamen eadem proportionalis ratio eſt de prætextu adeundi Prouincialem, vel Generalem, tum quia in his eſt ſufficiens iuriſdictio ab eadem ſede Apoſtolica communicata, tum etiam, quia ſi rationes extrinſecas reſpiciamus, non minus ſcandalizare, & perturbare ſolet huiuſmodi Romana profectio ſine voluntate prælatorum regulariter, quã profectio ad ſuperiorem prælatum religionis, ſine inferioris conſenſu: ſi autem reſpiciamus rationem intrinſecam, eadem neceſsitas, & iuſta cauſa eſſe poteſt, adeundi tales prælatos; imò quoties ſufficiens fuerit intra religionem defenſionem quærere à maiore prælato, ſine cauſa tentaretur maior profectio.

VII. *Quando nõ ſit opus patrono licentia adeundi ad ſuperiorẽ prælatum.* Vnum autem valde notandum occurrit in dictis verbis; ſignificant enim Sixtus, vt hoc rectè fiat neceſſariam eſſe licentiam petitam, licèt non ſit obtenta, quia ſine ſufficienti teſtimonio petitæ licentiæ, non vult admitti excuſationem; per quod videtur excludi, quod Nauarr. ſuprà ait non eſſe petendam licentiam ab eo cuius grauamen per ſuperiorẽ tolli procuratur, quod ſignificat gloſſa 1. in cap. *cum paſtoris*. 2. q. 7. & ſumi videtur ex c. *ex parte*. de accuſationibus. Sed gloſſa prædicta non loquitur de licẽtia petita, ſed de conſenſu, qui includit licentiam etiam conceſſam, quòd ſi hoc tantùm voluit Nauarrus, non repugnamus. Addo verò etiam petitã licentiam de rigore iuris, & in foro conſcientiæ nõ videri ſimpliciter neceſſariam, quia nullo alio iure poſitiuo præcepta eſt in hoc caſu, in quo ſcilicet cõſenſus prælati non eſt neceſſarius, nec Sixtus V. directè hanc præcipit, ſed ex præſumptione quadam, ſine illa non vult admitti excuſationem ab Ordinario; illa verò præſumptio non oberit conſcientiæ, ſi reuera ſolùm emiſſa ſit, quia nullus eius fructus ſperabatur. Quocirca hoc in particulari pendet ex circumſtantiis. Nam ſi ſubditus timeat Prælatũ immediatum non ſolùm non eſſe conceſſurum facultatem, ſed etiam omnino impediturum, recurſum ad Superiorem, vel negotiationibus effecturũ vt Superior Prælatus falſis informationibus præueniatur, vel alio modo noceat ſuæ defenſioni, tũc excuſari poterit ſubditus etiam à petenda licentia. Quòd ſi fortaſſe ob eam rem in itinere capiatur, vel alias pœnas ſuſtinere cogatur, non eſt hoc argumẽtum ſufficiens culpæ in cõſcientia, ſed præſumptionis eius in exteriori foro: in quo ſi de veritate conſtiterit, ceſſabit ſine dubio afflictio, & dabitur religioſo teſtimonium, quo poſsit ſecurè ad Superiorem peruenire.

VIII. *Quando ſit opus.* Si autem ex petitione licentiæ nullum damnum timetur, petendam eſſe cenſeo, & in primis ſi eſt aliqua ſpes obtinẽdi illam, vel etiam, ſi nulla eſt ſufficiens ratio deſperandi, omnino neceſſarium iudico illam petere, quia tenetur religioſus per ſe loquendo non ire ſine licentia; ergo tenetur etiã prius procurare illam; neque habet iuſtam cauſam hoc emittendi, quando non habet probabilem rationẽ deſperandi, neque timet aliquid incommodi. Imò licèt non habeat ſpem obtinendi licentiam, debet illam petere. Primò ex quadam vrbanitate, ne ſuũ Prælatum contemnere videatur. Secundò, vt cauſam ſuam quãtum in ſe eſt iuſtiorem faciat. Tertiò, quia hæc poteſt eſſe maxima ratio ſedandi ſcandalum; nam ſi quod poſtea naſcitur illius cauſa potius Prælatus, quàm ſubditus cẽſendus eſt. Denique neceſſarium eſt, vt tanta ſit neceſsitas, quæ non det locum petendi prius licentiam à Superiori Prælato, & expectãdi illam, niſi res talis ſit, vt ad plenam informationem, neceſſaria ſit præſentia, nec ſperetur per ſolas literas aliquod remedium, vel licentiã poſſe obtineri. Eſt autem raro, & difficile hæc omnia ſimul concurrere; difficilius item eſt ſubdito in huiuſmodi caſu prudens iudicium ferre in ſua cauſa, & ideo nunquam hoc facere debet ſine prudentum conſilio, qui raro, vt exiſtimo, id ſuadebũt, aut permittent.

Tandem verò quæri poteſt, an ſit aliqua cenſura IX.
vel pœna propter hunc exitum. Nam Rebuffus in practica. p. 2. tit. de diſpenſatione cum regularibus dicit propter hoc delictum incurri excommunicationem ipſo facto. Probat primò, ex cap. 2. de clericis, vel monachis in 6. ſed ibi ſolùm eſt ſermo vel de religioſo dimittente habitum, de quo ſtatim dicemus, vel de accedente ad ſtudium literarum, ſine legitima licentia ſui Prælati. Vnde illa excommunicatio non extenditur extra hos caſus, vt tom. 5. 3. partis latiùs explicuimus. Probat ſecundò, quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio Monachus c. *placuit*. 2. p. 16. q. 1. Sed illud dictum eſt ratione periculi, vel ratione culpę non ratione cenſuræ. *Propter culpam prædicti ſecundi gradus incurri excommun. putat Rebuffus.*

Dicendum eſt ergo propter hoc crimen nullam X.
eſſe cenſuram, vel pœnam ipſo iure latam, vt rectè docet Nauar. ſuprà citatus in num. 5. & colligitur ex Conc. Trid. dicto cap. 4. in verbo *Puniantur*, & maximè adiuncta congregatione Cardinalium ſuprà relata n. 3. Secundò probatur ex Extrauag. 1. de regular. vbi religioſus ſine licentia recedens, & vagans, non excommunicatur, niſi monitione præuia, poſt quindecim dies ad monaſterium non reuertatur; verum eſt nõ loqui generaliter, ſed de illo qui exiit prætextu tranſeundi ad aliam religionem, ſed inde ſumitur à fortiori argumentum, atque etiam ab ſpeciali: nam ſi in eo caſu nõ excommunicatur quis ipſo facto, niſi monitione præuia, neque etiam in cæteris, cùm in eis non ſit lata maior excommunicatio. Imò, neque illo modo extendenda eſt cenſura ad alios caſus, cùm tantùm in illo ſpeciali poſita ſit, ne quis, prætextũ fictæ licentiæ tranſeundi ad monachalem ordinem, propriam mẽdicantem dimittat. Dices, ibi eſſe ſermonem etiam de illo qui exiit habitu dimiſſo. Reſpondeo, ex vi illius textus etiam illum non incurrere cenſuram; niſi poſt dictam monitionem & contumaciam, tamen ille textus eſt antiquior, quàm capit. 2. *ne Clerici, vel Monachi*, vbi abſolutè excommunicantur dimittentes habitum, vt ſtatim videbimus. Nam Martinus IV. auctor illius Extrauagantis præceſsit Bonifacium Octauum, qui fuit auctor dicti cap. 2. Ex quo tandem capite poteſt idem confirmari, quia ibi etiam fertur cenſura hæc ſolum in ſpeciali caſu; ergo extra illum non eſt extendenda, cùm in iure non ſit expreſſum. *Oppoſitum ſuadetur. Secundo.*

De tertio modo peccaminoſi diſceſſus.

Tertius gradus huius mutationis eſt, quando XI.
quis

quis deſerit propriam Religionē animo non redeūdi ampliùs ad illam, etiam ſi habitum eius non deſerat, quod dupliciter fieri poteſt. Primò animo tranſeundi ad aliam Religionem, & de hoc tranſitu dicemus infrà à c.9. Secundò fieri poteſt animo manendi in ſæculo, vel cum propoſito retinendi ſemper habitum, vel abſolutè cum animo ſeſe gerendi prout ibi magis placuerit, aut expedire cenſuerit. Et in hoc in primis certum eſt graue peccatum mortale per hanc fugam cōmitti, quod à fortiori patet ex dictis in præcedenti diſceſſu, quia hoc peccatum includit totam malitiam illius, & auget illam propter animum perpetuum deſerendi religionem, & conſequenter negando Prælatis eius obedientiam in toto tempore vitæ, & defraudandi perpetuò religionem, ſuis obſequiis, & actibus, ſeu miniſteriis, in quo eſt magna iniuſtitia & ſacrilegium.

Probatur grauitas eius

XII. *An hic modus diſceſſus ſit apoſtaſia.*

Difficultas verò eſt, an peccatum illud ſit vera apoſtaſia à religione. In quo ſuppono primò vulgarē diſtinctionem de triplici apoſtaſia, à fide, ab Ordine, & à Religione ex Theologis, cum D. Thom. 2. 2. q.12. art.1. & Canoniſtis cum gloſſa c.1. de Apoſtatis; quam diſtinctionē attigi diſp.16. de fide ſect.5. Suppono ſecundò Apoſtaſiam à religione, de qua ſola hic loquimur, non committi ſine deſertione religionis; itaque quantumuis aliquis ſit incorrigibilis, vel rebellis obedientiæ, ſi in conuentu perſeueret, apoſtata non eſt, vt bene notauit Nauar. conſil. vlt. de regular. aliàs conſil. vnico ſub tit. de Apoſtatis. quia licèt retroceſsio ab obedientia poſsit latè dici apoſtaſia, tamen proprio, & vſitato modo loquēdi iurium, non committitur ſine retroceſsione ab ipſo ſtatu. Sic ergo inquiritur an in prædicto caſu ille religioſus dicendus ſit Apoſtata; videtur enim non eſſe, quia non deſerit habitum, vt ſupponimus; ergo non deſerit profeſsionem talis religionis, nec ſtatū eius, ſed ſolum vſum, & habitationem, quod longè diuerſum eſt. Confirmatur. Nam hæc egreſsio à religione, ſolùm differt à fuga ſuperiori puncto explicata, ſecundum magis, & minus, id eſt, in maiori temporis duratione; ergo, ſi prior non eſt apoſtaſia, neque hæc etiam erit, quia apoſtaſia videtur eſſe peccatum ſpecie differēs ab omni peccato, quod apoſtaſia non eſt.

XIII. *Contraria ſententia approbatur.*

Nihilominus dicendum eſt peccatum illud eſſe propriam apoſtaſiam à religione. hęc eſt communis ſententia Canoniſtarum cum Innocentio in c. finali de renuntiatione, vbi Abbas n.3. idem Caietan. & alij expoſitores D.Th. 2.2. quæſt.12. art.1. Et Sylueſt. verb. *Apoſtaſia* §.9. Angelus ibi n.4. Armilla n.11. & reliqui Summiſtæ; Sumitur ex Clement. 8. in decreto de caſibus reſeruatis Regulariū, vbi ponit Apoſtaſiam à religione ſiue habitu dimiſſo ſiue retento. Ratio eſt, quia ille, qui ſic recedit à religione, non manet, nec perpetuò vult manere, ſub obedientia religioſa alicuius Prælati; ergo vult ſimpliciter retrocedere ab ſtatu religioſo; ergo eſt apoſtata à religione. Antecedens ſupponitur ex caſu, prima conſequentia probatur, quia ſine obedientia non poteſt perdurare ſtatus religioſus, quia & ipſa obediētia ſubſtantialis eſt, & ſine illa non poteſt paupertas exerceri, vt in ſuperioribus declaratum eſt. Dices, hac ſolum impediri quātum ad vſum; vſum autem non eſſe de ſubſtantia religioſi. Sed contra hoc obiicitur probando ſimul ſecundam conſequentiam rationis factæ, quia ad apoſtaſiam à religione, non eſt neceſſe, vt aliquis ſe priuet à ſubſtantiali vinculo religionis, quia hoc impoſsibile eſt propria authoritate fieri; quod ſi fieret authoritate Papæ, iam non eſſet apoſtaſia; ergo ſufficit actu relinquere illum ſtatum, quantum in ſe eſt. hoc autem facit, qui recidit à religione, propoſito perpetuo manendi ſine iugo obedientiæ, & conſequenter ſine vſu paupertatis.

Euaſio præcluditur.

Nec refert, quòd non relinquat habitum, neque habeat propoſitū relinquendi, quia habitus non facit Monachum, neque eſt de ſubſtantia religionis. Et ideo poteſt eſſe vera religio ſine ſpeciali habitu, vt ex vſu Eccleſiæ conſtat, vnde in tali religione poteſt eſſe euidens apoſtaſia, ſine mutatione habitus; ergo & in qualibet alia, quia retentio ſigni accidētalis parum refert, ſi ſubſtantia religionis relinquitur; & confirmatur. Nam licèt quis retineat obſeruantiam caſtitatis, quæ magis ſubſtantialis eſt ſtatui religioſo, non propterea apoſtaſiam euitat, & idem eſt, etiamſi retineat obſeruantias, vt ieiunij, &c. ergo idem erit etiamſi habitum retineat. Et ita reſponſum eſt ad rationem dubitandi.

XIV. *Ad argum. in num 1.*

In confirmatione autem petitur, an hoc peccatū reipſa differat ſpecie à fuga, quæ ſolùm ad tempus fit. De hac re nihil inuenio ab auctoribus explicatum, ſed ſpeculatiuè loquendo ſatis probabile apparet, non eſſe diuerſitatem ſpecificam inter hæc peccata, vt videtur probare confirmatio facta, quæ declaratur amplius, nam tota malitia vtriuſque peccati eſt iniuſtitia contra religionem, & ſacrilegij contra Deum frangendo promiſsionem illi factam, & contrectando iniuſte (vt ſic dicam) rem Deo ſacratam; ergo malitiæ ſunt eiuſdem ſpeciei, licet vna ſit maior quàm alia. Declaratur item exemplo, nam furari rem animo reſtituendi illam poſt aliquod tempus, vel cum propoſito nunquam eam reſtituendi, peccata ſunt eiuſdem ſpeciei, licèt vnum ſit grauius alio, ſed ita prorſus in præſenti comparantur: ergo. Dices qui recedit, ſine animo redeundi, ſimpliciter retrocedit à ſtatu religioſo: alter verò non retrocedit: ergo committunt peccata ſpecie diuerſa. Reſpondeo vtrunque retrocedere, ſed priorem ſimpliciter, poſteriorem verò ad tempus, & proinde ſecundùm quid, quod patet, quia pro eo tempore non vult talis fugitiuus vt religioſus viuere: ergo pro tunc vult retrocedere à religione, quamuis habeat animum poſtea redeundi: vt ſi Nouitius relinquat vitam ſub obedientia religioſa animo redeundi poſtea ad religionem, id ſatis eſt, vt retrocedere pro tunc dicatur, & nouitiatum interrumpere: ergo ſimiliter in profeſſo illa eſt quædā retroceſsio, licet dicatur ſecundùm quid, quia ſolū eſt ad tempus. Quæ differentia non ſatis eſt ad diſtinctionem ſpecificam, quia ſemper manet priuatio eiuſdem honeſtatis ſolùm differens ſecundùm magis, & minus.

XV. *Confirmatio in eodem n.12. confirmatio [illegible] loquendo ſpeculatiuè.*

Moraliter autem videntur reputari hæc peccata tanquam ſpecie diuerſa, primò in ordine ad cōfeſſionem: nam ſine dubio religioſus temerè dimittēs ſuam religionem animo nunquam redeundi ad illam, tenetur hanc circumſtantiam in confeſsione explicare; hoc videtur certum ex communi ſenſu omnium Doctorum: Vnde licèt ſit controuerſia an circumſtantia notabiliter aggrauans, & non mutās ſpeciem, ſit neceſſariò in confeſsione aperienda, in præſenti puncto non videtur admittenda. Non enim cenſeo eſſe probabile practicè, negare hanc circumſtantiam eſſe confitendam, eo quòd non mutet ſpeciem, ſed tantùm notabiliter aggrauet quidquid enim ſit de illa ſpeculatione, moraliter eſt recepta illa differentia tanquam ſufficiens ad illam obligationē, ſiue hoc ſit propter rigoroſam diſtinctionem ſpecificam, ſiue, quia non poteſt ſtatus pœnitentis aliter ſufficienter explicari, ſiue propter notabilem grauitatem, & quia ſe habent tanquam completum, vel incompletum in illa ſpecie, quod ego verius cenſeo, & ſicut multi cenſent, de mutilatione, & homicidio, & idem valde probabile eſt, in exemplo furti ſupra poſito, quamuis nomen furti abſolutè dictum de ſe includat illam intentionem, niſi aliud explicetur: & idem erit in præſenti, ſi quis declaret ſuum peccatum nomine apoſtaſiæ.

XVI. *Non conficit tamen loquendo moraliter quod oſtenditur 1. in ordine ad confeſſionē.*

Q Secun-

XVII. Secundò differunt moraliter in ordine ad pœnas iuris; nam propter temporariam fugam nulla eſt pœna ipſo iure impoſita, vt ſuprà num. 10. dixi, propter hanc verò incurruntur omnes pœnæ, quę propter apoſtaſiam à religione ipſo iure impoſitæ ſunt. Et de aliis quidem pœnis dicemus inferius in 5. modo diſceſſus. De excommunicatione verò inquiri hic poteſt, an propter hoc crimen incurratur. Quidam affirmant, quia ille eſt apoſtata, & apoſtata eſt excommunicatus pro iure, cap. *Et periculoſa*. ne Clerici vel Monachi, & hanc opinionem aliqui tribuunt Syluestro, & Caietano. ſed immeritò, magis hoc inſinuat Armilla verb. *Apoſtaſia*. num. 11. dicens abſolutè apoſtatam à religione hodie eſſe excommunicatum. Dicendum ergo eſt propter hoc crimen nullam eſſe iure communi impoſitam excommunicationem. Ita ſentiunt Syluester verb. *Apoſtaſia*. §. 8. vbi primùm ait apoſtatam à religione ſi habitum dimiſerit eſſe excommunicatum; ergo non impleta illa conditione de habitus dimiſſione, ſentit non incurrere excommunicationem, & infrà clariùs id explicat, & Caietan. verbo *Apoſtaſia*, vbi ait apoſtatas à religione excommunicatos eſſe ob habitus dimiſſionem, in quibus verbis clarè ſentit excommunicationem non incurri donec apoſtaſia perueniat ad illum actum. Idem ſentiunt Innocentius, & Panormit. in cap. *Intelleximus*. de ætate, & qualitate. Ratio eſt, quia pro his apoſtatis nulla eſt alia excommunicatio in iure, niſi quæ lata eſt in dicto cap. *Vt periculoſa*. Sed ibi non fert in hos apoſtatas abſolutè; ſed in dimittentes habitum. ergo non eſt extendenda vltra verba textus. Præterea in Extrau. 1. de regularibus; exiens ſine licentia, & ita vagando incedens non excommunicatur, donec monitione præuia, per quindecim dies in ſuo malo ſtatu perſeueret, & tunc dicitur, *quod ſi efficere neglexerit poſt ipſum terminum, tanquam notorius apoſtata excommunicatus in omnibus, & per omnia debet ab omnibus reputari*; ergo antea non eſt excommunicatus. Quod intelligendum eſt de iure communi; nam iure ſpeciali aliud poteſt contingere in particularibus religionibus propter propria indulta Apoſtolica, quæ conſulenda ſunt, & aliqua ſtatim attingemus.

Secundo ex ordine ad pœnam.

XVIII. Sed oppones Titulum vltimum de apoſtatis, vbi dicitur de Monacho apoſtata, ſi in apoſtaſia ſacrum ordinem recipiat, non poſſe ſine diſpenſatione Sũmi Pontificis in ſuſcepto ordine miniſtrari; quod non poteſt in alio impedimento fundari, niſi quia cùm eſſet excommunicatus ſuſcipiendo ordinem factus eſt irregularis. Reſpondetur, Primùm probabile eſſe ibi eſſe ſermonem de apoſtata, qui habitum monachalem dimiſit, & in clericali ordinatus eſt, quod ſignificat Panormitanus. Sed hoc, & eſt diuinare, quia textus indiſtinctè loquitur, & non ſatisfacit, quia eo tempore non incurrebatur excommunicatio propter hanc apoſtaſiam etiam cum dimiſſione habitus, quia nondum erat conditum decretum Bonifacij VIII. & antea nullum erat continens illam ſententiam. Dico ergo illam non eſſe irregularitatem propter ordinationem receptam cum cenſura, ſed eſſe ſpecialem pœnam ſuſpenſionis reſeruatæ impoſitam propter graue crimen ſuſcipiendi ordines, in prauo, & infami apoſtaſiæ ſtatu. De qua ſuſpenſione, & eius reſeruatione latè dixi in tomo de Cenſuris. Cætera, quæ de hac apoſtaſia dici poſſunt, communia ſunt, cum illa quę fit per habitus dimiſſionem, de qua dicemus in quinto puncto.

Obiectio cõtra nunc tradita.

De quarto modo peccaminoſi diſceſſus.

XIX. Quarta mutatio fieri poteſt per fugam à religione cum dimiſſione habitus, ſine intentione perpetuò manendi extra religionem, ſed ſolùm pro aliquo tempore, & de hac mutatione, primò certum eſt, eſſe graue peccatum mortale, vt à fortiori conſtat ex dictis. Secundò eſt certum propter illud incurri ipſo facto excommunicationem latam in c. 2. ne clerici, vel Monachi in 6. quam in tom. de cenſuris latè explicui. Tertiò dicendum cenſeo illam circumſtantiam dimiſſionis habitus eſſe de neceſſitate, in confeſſione aperiendam, tum quia, quando illa adiungitur incurritur cenſura, & non aliàs. & ita ratione illius habet peccatum ſpecialem circumſtantiam contumaciæ contra præceptum Eccleſiæ, tum etiam, quia illa per ſeſe notabiliter aggrauat, & multum variat iudicium Confeſſoris, iuxta communem ſenſum omnium prudẽtum: tum denique, quia moraliter loquendo, illa circumſtantia ratione ſcandali addit malitiam ſpecie diſtinctam. Dubitari inſuper poteſt, an per ſe addat ſpecialem malitiam, quod pendet ex illa quæſtione ad quam virtutem, & ad quod præceptum ſpectet obligatio quã religioſus habet, ad non dimittẽdum habitum religionis. De qua re ſuprà dictum eſt in n. 1. & iuxta ibi dicta probabile eſt, illud eſſe ſpeciale delictum ſaltem ratione Eccleſiaſtici.

Triplex pronuntiatum circa hunc modum.

XX. Difficultas autem ſupereſt, an talis cenſendus ſit Apoſtata; videtur enim non eſſe. Primùm, quia in definitione apoſtaſiæ poni ſolet quòd ſit cũ animo omnino relinquendi ſtatum religioſum, ſed ille nõ habet hanc intentionem vt ſupponimus; ergo. Secundò, quia ſi quis temerè diſcedat à propria Religione animo tranſeundi ad aliam, non eſt Apoſtata, vt eſt communis ſententia Doctorum cum gloſſa in cap. 1. de Apoſtatis, Caiet. & aliorum 2. 2. q. 12. art. 1. & Summiſtarum verb. *Apoſtaſia*. Quod cenſetur eſſe verum, etiamſi habitum propriæ religionis dimittat; ergo à fortiori, ſi dimittit habitum cum animo reaſſumendi, & redeundi ad propriam Religionem, non erit Apoſtata. Tertiò eſt ratio à priori, quia apoſtaſia eſt retroceſſio à ſtatu religionis, ſed qui ſic recedit, non retrocedit à ſtatu, quia ſemper habet animum redeundi; ergo; & confirmatur: nam hac ratione dicimus in ſecundo puncto fugitiuum cum animo redeundi, & retento habitu non eſſe Apoſtatam; ergo quamuis relinquat habitum, non erit Apoſtata, cùm habitus non ſit de ſubſtantia religionis, & conſequenter dimiſſio illius non addit ſubſtantialem mutationem, atque hanc ſententiam tenent moderni expoſitores D. Thomæ, 2. 2. queſt. 12. art. 1. Bannes, & Aragon. & putant eſſe ſententiam Caietani, qui non ſatis illam declarauit. Nam cum diſtinguit de eo qui recedit cum intentione redeundi, vel non redeundi, ſic inquit, *Diſtinguere oportet, quia religioſum cum habitu ſine licentia, & alterius obedientia manere dupliciter contingit*, &c. Vbi conſtat loqui de religioſo, qui retinet habitum; poſtea verò nihil dicit de dimittente habitum cum animo reſumendi, tamen in Summa verb. *Apoſtaſia*, ſatis explicuit mentem ſuam pro hac ſententia.

Prædictum modum non continere apoſtaſiam arguunt quidam tripliciter.

XXI. Eſt ergo mihi difficilis illa recentiorum opinio. Primò, quia multi ex antiquioribus indicant oppoſitum, vt patet ex Innocẽtio, Panormitano, & aliis in c. vlt. de renuntiatione, & in c. *Intelleximus*, de ætate, & qualitate. Secundò, quia ex illa opinione ſequitur Monachum, qui dimittit habitum animo vagandi, vel militandi per aliquot annos, cum intentione reuertendi tandem ad religionem, non eſſe Apoſtatam, neque incurrere infamiam, & pœnas Apoſtatarum; conſequens eſt falſum; ergo. Minor patet ex communi modo loquendi, & ſentiendi omnium iurium, & prælatorum Eccleſiæ, omnes enim hos vocant Apoſtatas, & vt tales eos puniunt. Tertiò, Clericus in ſacris, qui dimiſſo habitu Clericali ſeculariter viuit, aut militat, ſimpliciter eſt, &

Continere tamen probari poteſt.

censetur

cenſetur Apoſtata ab ordine, ſiue habeat intentionẽ redeundi ad priſtinum ſtatum, ſiue non: ergo idem eſt in præſenti. Probatur conſequentia, quia vtraque apoſtaſia conſiſtit in retroceſsione à perfectiori ſtatu; ergo ſi in ordine eſt vera retroceſsio ſine intentione perpetuitatis, erit etiam in religione. Vnde argumentor quartò ratione impugnante ſimul fundamentum contrariæ ſententiæ, quia, vt aliquis retrocedere dicatur, nõ eſt neceſſaria intentio, nunquam redeundi ad priorem ſtatum, ſed ſufficit velle nunc cadere à priori ſtatu; & conuerti in alium, etiãſi poſtea redeundum ſit ad priorẽ: vt, qui recedit à ſide abſolutè eſt Apoſtata, etiamſi fingamus habere animum redeundi ad fidem, & qui cadit à gratia, ſimpliciter retrocedit à via Dei, etiãſi eodem tempore quo peccat habeat animum poſtea pœnitendi; ergo intentio non redeundi, non eſt de ratione apoſtaſiæ; ergo in illa fuga cum dimiſsione habitus nihil deeſt ad veram apoſtaſiam.

XXII. Hæc argumenta videntur facere hanc partẽ valde probabilem Cauendum tamen eſt, ne in aliud extremum incidamus, omnem exitum à religione cum dimiſsione habitus, quæ ſufficit ad peccandũ mortaliter, & ad incurrendam excommunicationem eſſe apoſtaſiam; hoc enim nullum eruditum dixiſſe ait Nauarrus in dicto conſil. de Apoſtatis n. 6. Reſpondere tamen poſſumus id ſatis ſentire gloſſam in dicto cap. *vt periculoſa*. verb. *horum*. vbi ita exponit, *id eſt, quod Apoſtata dimittendo habitum, vel quia vadit ad ſtudium ſine licentia*. per quæ verba ſentit omnem fugam religioſi cum temeraria dimiſsione habitus ſufficiente ad excommunicationem incurrẽdam eſſe apoſtaſiam, quod etiam ſentiunt ibi Ioannes Andreas, & Bernardus, quos refert Sylu. verb. *Excommunicatio*. 9. num. 52. & ex parte ſequitur, quãuis dicat iſtos nõ ſemper eſſe propriè Apoſtatas, ſed tantùm ad aliquid, ſcilicet aſſumptione alterius habitus. Sed nec declarat, nec oſtendit cur illa non ſit propriè & ſimpliciter apoſtaſia. Vnde hoc concedere fortaſſe non eſt magnum inconueniens. Cum limitatione tamen exiſtimo eſſe verum, nimirum, ſi fuga, & dimiſsio ſit cum animo permanendi, & viuendi ſtabiliter, vt ſic dicam, in ſtatu ſæculari pro lõgo tempore, ſiue determinato trium vel quatuor annorum, ſiue indeterminato ad ſuum arbitrium, vel donec aliquam actionem perficiat; nam in huiuſmodi caſu cenſeo committi veram apoſtaſiam, etiamſi quis habeat animum redeundi ad religionẽ finito tempore, vel negotio. Hoc mihi probant rationes poſteriori loco factæ, neque enim concipere poſſum quin eſſet Apoſtata religioſus, qui in Luſitania dimitteret habitum, vt iret in Indiam, animo ibi negotiandi aliquid, & redeũdi, & tunc reuertẽdi ad ſuam religionem, quia illa reuera eſt moralis retroceſsio, & abdicatio ſui ſtatus. Itẽ, quia quoad malitiam eiuſdem ſpeciei eſt cum dimiſsione ex intentione non redeundi, vt ſuprà in ſimili eſt probatum; quoad quantitatem verò eſt grauiſsimum, ſatiſque in ſua ſpecie conſummatum; quoad pœnas verò iuris, propter illud incurruntur, vt in ſequenti puncto oſtendam; ergo quãtum ad rem ſpectat habet omnes effectus morales apoſtaſiæ, & communiter ita vulgò nominatur; cur ergo non cenſebitur, & theologicè & iuridicè apoſtaſia.

XXIII. Et fortaſſe alij authores hoc non negarent in eo caſu, quia Nauarrus dicto n. 6. ſolùm dicit illam dimiſsionem habitus, quę fit cum animo eum citò reſumendi, & ſine animo religionem deſerendi, non eſſe apoſtaſiam. In prædicto autem caſu deeſt illa prior conditio, quia ille non habet intentionem citò reſumendi habitum, ſed poſt longum tempus. Item in hac re morali intentio mutationis pro tempore diuturno poteſt tanquam perpetua reputari; tum propter periculum mortis; tum propter periculum nunquam redeundi, propter prauam conſuetudinem, & maiores difficultates, quæ in tanto tempore timeri poſſunt.

XXIV. *Ad primum argum in num. 20.*

Ad fundamenta ergo prioris ſententiæ reſpondemus in primis, ſi per intentionem deſerendi ſimpliciter religionem intelligatur cũ toto rigore intentio nunquam redeundi ad religioſum ſtatũ, ſine fundamento poni talem intentionem in definitione apoſtaſiæ, quia nullo iure probatur, nec efficaci ratione, neque in aliis ſpeciebus apoſtaſiæ ita eſt, nec denique eſt conſentaneum communi modo loquendi, & ſentiendi, cui multum debent hæ morales definitiones accommodari. Si autem illa intentio latiùs ſumatur pro intentione permanẽdi ſimpliciter in ſtatu ſæculari, id eſt, pro aliquo tempore notabili, ſic facilius admitti poteſt, & non repugnat reſolutioni datę, quamuis habeat aliquam difficultatem, vt ſtatim attingemus. Ad ſecundum idem cũ proportione dicendum eſt. Nam ſi quis relinquat habitum ſuæ religionis, vt in ſæculo aliquãdiu permanenter viuat, quamuis ſimul habeat propoſitũ ingrediendi aliam religionem etiam laxiorem, Apoſtata eſt; quod expreſsè docent Innocẽtius, & Panormitanus ſuprà, imò ipſi largius loquuntur. Sed hoc nunc nobis ſatis eſt, & ſufficienter probatur illo ſecundo argumento, & aliis rationibus factis. Secus verò eſt quando aliquis relinquit habitum ſuæ religionis, vt immediatè tranſeat ad aliam, tunc enim non cenſetur propriè Apoſtata, quia nõ retrocedit à ſtatu religioſo vt ſic, & hoc tantùm docet cõmunis opinio; quando verò id fiat licitè, vel illicitè, & quæ pœna incurratur, & an poſsit habere aliquã rationem apoſtaſiæ, infrà dicemus. Ad tertium iam reſponſum eſt, ſatis recedere à ſtatu religioſo, qui pro diuturno tempore ſæcularem aſſumit. Nã moraliter ita ſe gerit, ac ſi non haberet alium ſtatum. Ad confirmationem reſponderi poteſt primò, quãuis habitus non ſit de eſſentia religioſi ſtatus, eſſe tamen publicum quoddam ſignum profeſsionis, & retentionis eius iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7. ad 1. & ideo quamdiu habitus retinetur cum intentione redeundi ad clauſtrum, ſeu ad obedientiam prælatorum, non cenſeri aliquem permanenter reliquiſſe religionem, quia ſemper exterius profitetur illam, & reditum ad vſum eius. Quando autem exuit habitum, vt ita durabiliter viuat, cenſetur ſimpliciter exuere religionem quoad exteriorem ſtatum, etiamſi retineat animum redeũdi. Secundò, & fortaſſe verius, reſpondetur negando aſſumptum, nam etiam retento habitu poteſt committi apoſtaſia per notabilem moram in ſeculo extra omnem obedientiam: vt c. ſequenti in quodam dub. explicabimus: in ſecundo autem puncto ſuperiori, ſolùm de fuga quaſi in tranſitu quodam licèt graui, & peccaminoſo, locuti ſumus.

XXV. *Difficultas orta, ex ſententia tradita n. 21. & 22.*

Rationes autem factæ pro altera parte probant ſufficienter reſolutionem poſitam, pariunt verò aliam difficultatẽ, quando ſcilicet iudicanda ſit mora ſufficiens ad apoſtaſiam poſt dimiſſum habitum, & quæ ſufficiat ad excommunicationem incurrendam, & non ad apoſtaſiam: nam ſi hæc non diſtinguuntur per intentionem manendi, vel non manẽdi perpetuò in ſęculo, difficile videtur ea diſtinguere per maiorem, vel minorem temporis moram. In qua re in primis aſſero aliquam eſſe dimiſsionem habitus, etiam poſt temerarium egreſſum, quę non ſufficit ad excommunicationem incurrendam, vt eſt in exemplo Nauarri dimiſsio habitus ſolùm ad exercendum aliquem actum turpem. Idemque eſt ſi fiat dimiſsio ſolùm ad ſe occultandum in aliqua occaſione ne capiatur, dummodo fiat animo ſtatim reſumendi illum, quia tunc non cenſetur temeraria dimiſsio, vt ſentit etiam Caietan. verb. *Apoſtaſia*, & latiùs explicui in tomo de Cenſuris.

Deinde dico fugam vel exitum temerarium ſecũdum cum dimiſsione habitus ad euagandum etiam per breue tempus eſſe peccatum mortale cum excommunicatione annexa ipſo facto, iuxta cap. 2. Ne cleric. vel Monach. in 6. & quæ circa illud notauimus in 5. tom. 3. partis. Denique propter communem ſententiam addere poſſumus, hanc non cenſeri ſimpliciter apoſtaſiam, quoad alias pœnas iuris, niſi quando quis cenſetur abſolutè dimittere tam permanenter habitum, vt cenſeatur etiam ſimpliciter dimittere religionem, & hac ratione poſſe aliquando dimiſsionem habitus ſufficere ad excommunicationem incurrendam, & non ad apoſtaſiam ſimpliciter propter temporis breuitatem. Quanta autem eſſe debeat illa temporis mora, quæ ad apoſtaſiam ſufficiat, prudentis arbitrio æſtimabitur, ſcilicet quando tanta eſt, vt moraliter cenſeatur mutatio quædam totius ſtatus. Neque hoc eſt incõueniens, quia etiam in ipſa dimiſsione habitus ad iudicandum, quando ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, nec ne, vtuntur authores prudentis viri arbitrio, vt videre licet in Syluestro ſuprà, & in Nauarro in ſumma c. 27. n. 131. Eſt autem aduertendum, an fugitiuus dimittens habitum à principio id faciat cum intentione ſeculariter viuendi per multum tempus, vel cum intentione ſtatim habitum reſumendi. Nam in priori caſu ſtatim committit apoſtaſiam, quia reuera ex tunc dimittit religionem, & habitum ſimpliciter; in alio verò caſu non fit ſtatim Apoſtata propter contrariam rationem: tamen ſi poſtea paulatim differat reaſſumere habitum per tempus notabile, incipit eſſe Apoſtata, quando formaliter, aut virtualiter id decreuerit, vel voluntariè conſummauerit.

De quinto modo peccaminoſi diſceſſus.

Hic modus continet apoſtaſiam, & pœnas eius cum completur per externum actum.

Quintus gradus huius mutationis eſt, quando
XXVI. religioſus deliberato animo relinquendi in perpetuum religioſam vitam fugit, & dimittit habitum, & hic eſt conſummatiſsimus actus in hoc genere malitiæ, quare certum eſt eſſe apoſtaſiam, & qui illud committit, ſtatim in ipſo puncto fieri Apoſtatam, & incurrere excommunicationẽ, & alias pœnas Apoſtatarum. Circa quod primum oportet diſtinguere apoſtaſiam internam ab externa; illa cõmittitur per ſolum propoſitum dimittendi religionẽ; illa verò non ſufficit ad pœnas Eccleſiaſticas, etiam excommunicationem, neque etiã ad reſeruationem, vt ex aliis locis ſuppono. Exterior conſiſtit in ipſa reali dimiſsione habitus, vel religionis.

Quæſtio 1. circa hunc modum quando conſummetur externus actus.

XXVII. Quæri autem poteſt, quando primum ita exterius conſummetur, vt ad cenſuram & reſeruationẽ ſufficiat. Hoc videtur nobis declaraſſe Clemens VIII. in dicto Decreto caſuum reſeruatorum, dicens apoſtaſiam reſeruari, *quando eo peruenerit, vt extra ſepta monaſterij, ſeu conuentus egreſſio fiat.* Igitur quãuis religioſus mutet habitum, & ſæcularẽ accipiat, & egrediatur cella, & perueniat vſque ad ſepta monaſterij, ſi ibi ad ſe conuertitur, & mutat animum, imò licèt per vim capiatur, & detineatur, non eſt abſolutè Apoſtata, quia non conſummauit actum, quem apoſtaſia ſignificat, & ideo caſus ille reſeruatus non eſt ex vi illius Decreti Clementis; nam ex ſpeciali ſtatuto alicuius religionis reſeruari poſſet, quia eſt ſufficienter exterior. Non ſufficit etiam ad pœnas in iure latas contra Apoſtatas vt ſic, quia huiuſmodi pœnæ reſtringuntur ad actus conſummatos, vt diximus latiùs in materiis de cenſuris & de Legibus. Dixi autem, *vt ſic*, quia de excommunicatione fortaſſe eſt alia ratio, quia non fertur in Apoſtatas, vt ſic, propter quod diximus ſuprà, non omnes Apoſtatas illam incurrere, ſed fertur in dimittentes habitum religionis ſuæ, vt conſtat ex dicto cap. 2. ne clerici vel Monach. in 6. Hoc autẽ peccatum ſatis conſummatum eſt in illo actu. Nihilominus ſatis probabile exiſtimo etiam excommunicationem tunc incurri, quia verba illius textus ſunt; *ne in ſcholis, vel alibi temere habitum ſuæ religionis dimittant*, ex quibus iuncto principio textus; *Vt periculoſa religioſis euagandi materia ſubtrahatur*, valde veriſimile ſit, ſermonem præcipuum Pontificis eſſe de locis extra monaſterium, & illa referri, per illam particulam, *vel alibi*, ac proinde donec quis extra monaſterium dimiſſo habitu exiſtat, nõ incurrere illam cenſuram. quem ſenſum confirmant verba Clementis ſuprà citata; cur enim voluiſſet peccatum illud non eſſe reſeruatum, ante exitum extra ſepta monaſterij, ſi cenſeret eſſe ſufficiens ad excommunicationem Papalem incurrendam.

Ante conſummationem nec apoſtaſia à Clemente reſeruatur; nec aliæ pœnæ incurruntur.

Quæſtio 2. quæ ſint pœnæ apoſtaſiæ conſummatæ.

1. Aſſertio, incurri quandam veluti irregularit.

Secundò quæri poteſt, quænam pœnæ incurrantur propter hanc apoſtaſiam. In quo primùm certum eſt ſecluſa excommunicatione, eſſe annexam apoſtaſiæ vt ſic, quandam inhabilitatem, & quaſi irregularitatem ad Ordines ſacros ſuſcipiẽdos durante illo ſtatu. ita enim expreſsè habetur in c. vltimo de Apoſtatis. In quo in primis obſeruo hoc impedimentum non eſſe propriam cenſuram, quia per ſolam pœnitentiam, & reditum ad priſtinum ſtatum tollitur abſque alia abſolutione, vt colligitur ex illis verbis, *Monachus in apoſtaſia Ordinem ſacrum recipiens*: nam ex eis colligitur, eſto ponatur apoſtaſia ante ordinationem, eo ipſo tolli impedimentum, abſque alia abſolutione, vel diſpenſatione, quæ eſt communis intelligentia. Vnde etiam fit, non eſſe irregularitatem perpetuam, & abſolutam, ſed eſſe ex illis quæ per temporis ſucceſſum, vel rei mutationem ipſo facto ceſſant, vt eſt illa quæ naſcitur ex infamia, vel ex defectu ætatis. Quod ſecus eſt de impedimento, quod naſcitur ex ſuſceptis Ordinibus in tali apoſtaſia; nam illud ſine diſpenſatione, aut abſolutione auferri non poteſt; ſed de illo impedimento, quæ non eſt pœna apoſtaſiæ, ſed alterius criminis Ordinis malè ſuſcepti non eſt hic dicendum, ſed dictum eſt in tom. de Cenſuris diſp. 21. de ſuſpenſione. XXVIII.

Obſeruatio altera.

Deinde obſeruo vocem illam *Monachus*. Nam ex illa colligi poteſt pœnam hanc non eſſe communem omnibus religioſis. Nam in odioſis, non ſolent ſub ea voce comprehendi Canonici Regulares. argumento cap. *quod Dei timorem.* de ſtatu Monachor. vbi id notat Panormitanus, & Nauarrus Comm. 3. de regularibus num. 4. & 41. Sed nihilominus verior ſententia eſt legem hanc comprehendere omnes religioſos; etiam Canonicos, vel quoſcunque Clericos regulares. Ratio eſt, quia tota illa lex habet reſpectum ad ſtatum religioſum vt ſic, & non quantum ad id, quod eſt ſpeciale Monachis; ergo licet illud decretum de ſolis Monachis expreſsè loquatur, de omnibus religioſis intelligendum eſt, nam in ſubſtantia, & perpetuitate ſtatus ſunt pares. Quod planè confirmat cap. 2. de poſtulando, vbi Pontifex declarat canonem prohibentem Monachum eſſe aduocatum comprehendere Canonicum regularem, *Licet de Monachis ſpecialiter in canone ſit expreſſum*, vt ibi dicitur. Et ratio illius declarationis eſt, quia illa prohibitio facta eſt intuitu religioſi ſtatus: ergo idem eſt in præſenti, imò etiam in omni ſimili caſu, vt ibi fatetur Panormitanus, & Nauar. dicto numer. 41. vbi ex communi ſententia ait quando fundamentum canonis tale eſt, vt in eo æquiparentur ſecundùm ius antiquum Monachi, & Clerici Regulares; tum diſpoſitionem etiam odioſam de Monachis extendi ad Canonicos regulares, quia tunc reuera intentio legiſlatoris eſt, loqui de Religioſis, licèt quaſi materialiter nominet *Monachos*. Ita verò eſt in præſenti. Nam apoſtaſia XXIX.

æque

æquè damnata eſt in Clericis regularibus ac in Monachis,& fundamentum illius legis eſt obligatio ad religioſum ſtatum, quæ eiuſdem ſubſtantiæ eſt in vtriſque.

XXX. *Obſeruatio tertia de maioribus Ordinibus procedere dictã pœnam.*

Tertiò expendi poteſt verbum illud, *aliquem ſacrum Ordinem*; nam ex illo oritur dubiũ, an hoc impedimentum extendatur ad Ordines minores;nam interdum omnes Ordinationes generaliter vocantur ſacræ quatenus ſacramentum ſunt; propria verò, & ſpeciali ratione ſolùm dicuntur Ordines ſacri,Subdiaconatus,& ſuperiores: Eſt ergo dubium quomodo ibi accipiendi ſint Ordines ſacri;vera tamen interpretatio eſt ibi Ordines ſacros propriè ſumi: tum quia iuxta communem vſum iuris hæc eſt magis propria ſignificatio,tum etiam, quia non oportet legem pœnalem ampliari. Vnde fit religioſum ſuſcipientem minores Ordines in ſtatu apoſtaſiæ non manere ſuſpenſum, quoad vſum talis Ordinis, & conſequenter ſi apoſtaſiam relinquat, & pœnitentiam agat,poſſe ſine noua diſpenſatione ad ſuperiores Ordines aſcendere. Scio multos ex Canoniſtas ibi aſſerere ipſum cõtrahere impedimentum, diſpenſabile tamen per Epiſcopum, & in eo textu fieri mentionem ſacrorum ordinum ſolùm propter ſpecialem reſeruationem; ſed illud nullo iure probatur,& ideo non eſt admittendum, vt dixi latiùs tom.5. in 3. p. Loquimur autem ex vi apoſtaſiæ,vt loquitur ille textus;nam ſi dimittendo habitum excommunicationẽ incurriſſet, & in eo ſtatu ſuſciperet Ordines minores, ratione excommunicationis fieret irregularis;ſed illa pœna eſt ex alio

An procedat etiam de Ordin. Epiſcopa.'i.

generaliori principio,de quo in eodem 5.tom. Hic verò vlteriùs poteſt interrogari, ſi religioſus Apoſtata eſſet ſacerdos,& in apoſtaſia conſecraretur Epiſcopus,an maneret ſuſpenſus ab Epiſcopali ordine;& eſt ratio dubij, quia conſecratio Epiſcopi inter ſacros Ordines non numeratur.De hoc nihil inuenio in expoſitoribus, & Summiſtis; mihi tamen videtur illum manere ſuſpẽſum ab executione Ordinis Epiſcopalis;tum per argumentum à fortiori, quia plus eſt conſecrari Epiſcopum,quàm ordinari Diaconum:tum etiam (& meliùs) quia conſecratio Epiſcopalis eſt,veluti extenſio quædam characteris ſacerdotalis, & ideo ſub illo comprehenditur in numeratione ſacrorum Ordinum.

XXXI. *2. Aſſertio excludens alias pœnas.*

Secundò principaliter dicendum eſt, nullam aliam pœnam eſſe ipſo iure impoſitam propter hanc apoſtaſiam. ita ſentiunt Sylueſter, Angelus, & alij verbo *Apoſtaſia*, & ratio eſt, quia nullo iure inuenitur talis pœna impoſita. Dices in iure imponi infamiam propter hoc crimen,cap. *alieni* 2. quæſt. 7. Re-

Obiectioni de pœna infamia occurritur.

ſpondeo primò verba illius canonis ampliſsima eſſe,& extendi ad apoſtaſiam largiſsimè ſumptã pro inobedientia Eccleſiaſtica,iuxta illa verba, *Aut ſacris Patrum regulis & conſtitutionibus non obedientem.* Poteſt etiam intelligi de Apoſtatis tam à fide,quàm ab ordine,& religione, quæ eſt communior expoſitio, & conſentanea principio textus, *alieni erroris ſocium, vel à ſui propoſiti tramite recedentem.* Poſtea vero ſubditur, *Infames omnes eſſe cenſendos qui ſuam aut Chriſtianam præuaricantur legem, aut Apoſtolicam, vel regularem libenter poſtponunt authoritatem*, & in hoc ſenſu rectè probatur hæc pœna;non tamen ipſo facto, neque ante ſententiam iudicis incurrendam, quia ibi nulla ſunt verba,quæ talem rigorem indicent. Idemque confirmatur ex c. *Beatus* 3. quæſt. 4. vbi *Apoſtata refutandus dicitur ante conuerſionem ſuam*; ſcilicet ab accuſatione, vel teſtimonio; ergo donec refutetur per iudicem tanquam infamis, non incurrit huiuſmodi pœnam ipſo facto,vnde Syluester explicans hanc pœnam in apoſtaſia ab ordine,ſolùm dicit,interim ab accuſatione & teſtimonio tanquam infamis repellitur;ergo ſentit ante ſententiam iudicis non incurri hanc pœnam. Hoc autem intelligimus de infamia iuris; nam ſi delictum ſit publicum, propter eius grauitatem ſufficiat ad infamiam facti, iuxta ea quæ de infamia in materia de irregularitate tradidimus.

XXXII. *Quorundã placitum de pœnis alijs reijcitur.*

Præter has vero pœnas traduntur aliæ à Doctoribus,quæ propter apoſtaſiam ab Ordine incurrũtur,quas nonnulli extendunt ad apoſtaſiam à religione,ſed ego pro regula conſtituo,nullam pœnam impoſitam propter apoſtaſiam Ordinis in ſpecie eſſe extendendam ad apoſtaſiam religionis,niſi in ipſamet lege, vel in alia fiat talis extenſio,quia in pœnali lege, vt talis eſt,non admittitur talis ampliatio,etiamſi fortaſſe delictum ſit grauius: Nec ſufficit ſimilitudo rationis,tum quia requiritur voluntas legiſlatoris,tum etiam, quia illa ſimilitudo nũquã eſt exacta.In aliis verò pœnis, nõ inuenitur talis extenſio facta in iure, & ideo in eis explicandis non immoror:nam de apoſtaſia ab Ordine Deo dãte dicturi ſumus in 6.tom.3. partis. Tandem aduertendum eſt, hæc omnia intelligi de iure communi, contento ſcilicet in corpore iuris; nam extra illud ſunt quædam conſtitutiones Pauli IV. & Pij V. ferentes ſpeciales pœnas, quas inferius attingemus; ſunt etiam in particularibus religionibus, ſpecialia indulta quæ conſulenda ſunt, vt de ſocietate iam dicemus.

CAPVT II.

Expediuntur dubia quatuor circa doctrinam capitis præcedentis.

I. *1 Dub. an ſint Apoſtatæ qui non profeſsi diſcedunt.*

SVperſunt verò hic nonnulla dubia. Primum eſt an religioſi non profeſsi per vota ſolennia retrocedendo modis ſupradictis fiant veri Apoſtatæ, eorumque pœnas incurrant; antiqui enim Doctores partem negantem,vt certam ſupponunt.Nam Nouitius propterea non fit Apoſtata retrocedendo, quia profeſsionem nondum emiſit, ac proinde Religioſus non eſt, cap. *Religioſo*.§.1. de ſentent. excommun.in 6.Præterea, quia non dicitur quis ſimpliciter ingredi religionem donec profiteatur, iuxta ea quæ authores notant in Authentica *Ingreſſi*, & Authentica, *Si qua mulier*. de ſacroſanctis Eccleſiis per Bartolum,& alios,quos refert Tiraquellus de vtroque retractu tractat.1.§.1.gloſſ.8.numer.34. Felinus cum additione in cap. *cum deputati*. de iudiciis numer.2. ergo neque antea poteſt eſſe egreſsio à religione;ergo neque apoſtaſia. Ad hoc dubiũ duo dicenda ſunt, primum eſt non eſſe verum Apoſtatam,neque incurrere pœnas eius, niſi qui eſt verus Religioſus. Hoc conuincit ratio dubitandi propoſita,& hic eſt ſenſus communis ſententiæ antiquorum Doctorum. Vnde infertur,ſi quis poſt votum

Vide Greg. Lopez, leg. 17.tit.1.partita 1. Ponuntatum in hoc dubio.

ſimplex caſtitatis matrimonium contrahat, non eſſe Apoſtatam.Item neque illum, qui poſt tria vota ſimplicia, Paupertatis, Caſtitatis,& Obedientiæ in ſeculo emiſſa, ſiue in priuatum viuendi modũ, ſiue in aliqua communitate, & modo eius viuendi non approbato ab Eccleſia pro vera religione, vt dicuntur eſſe fœminæ,quæ Mantellatæ, aut Tertiariæ vocantur: neque hunc, inquam, eſſe Apoſtatam, neque incurrere pœnas, etiamſi aſſumat ſtatum omnibus illis votis repugnantem.Ratio eſt, quia ille non eſt Religioſus, & ita non retrocedit à ſtatu religioſo, in quo ratio huius apoſtaſiæ conſiſtit.

II.

Dices, retrocedere ab obligatione eiuſdẽ rationis:nam hæc eſt eadem in votis ſimplicibus, & ſolennibus,vt ſuprà dixi. Reſpondeo primùm,id nos non tractare ſpeculatiuè, an malitia illorum peccatorum differat ſpecie, nec ne: ſatis enim eſt, quòd loquendo Eccleſiaſtico more illa peccata differant quam plurimùm in æſtimatione, appellatione, & puni-

punitione, quia vnum eſt longe grauius alio, & quia illud eſt contra inſtituta Eccleſiaſtica, & non aliud; ac denique, quia vnum eſt multo magis cõſummatum in ſua ſpecie quam aliud. Addo verò illa peccata etiam differre ſpecie quoad aliquam malitiã, nempe in malitia iniuſtitię, quam committit verus Religioſus apoſtatãdo à ſua religione, propter traditionem illi factam, & ab Eccleſia acceptatam, quã malitiam non incurrit retrocedens ab alio viuendi modo, quantumuis pio, quia in eo non interuenit traditio valida; hæc enim ſine Eccleſiæ approbatione eſſe non poteſt.

III. *2. Pronuntiatum.* Dico ſecundò, omnes verè Religioſos, etiam illos qui tantùm ſimplicia vota emittunt in religione ab Eccleſia approbata ad verũ ſtatum religioſum etiam in illo gradu eſſe verè Apoſtatas, & incurrere pœnas iure communi Apoſtatis impoſitas retrocedendo criminosè à ſua religione. Hæc concluſio eſt certa ex declaratione, & approbatione Pontificum. Supponitque poſſe dari verum ſtatum Religioſum, cum votis ſimplicibus, quod eſſe certum ſecundùm doctrinam Eccleſiæ infrà oſtendemus tract. 10. lib. 3. c. 3. Ex hoc autem principio manifeſtè infertur aſſertio poſita: nam apoſtaſia eſt iniqua retroceſſio à ſtatu religioſo; ſed verus ſtatus religioſus conſtitui poteſt aut per profeſſionem, aut traditionem votis tantùm ſimplicibus confirmatam; ergo etiam poteſt eſſe vera apoſtaſia huic ſtatui contraria. Vnde Paulus III. in vltima Bulla, quam Societati conceſſit, huiuſmodi recedẽtes à Societate poſt vota ſimplicia emiſſa Apoſtatas vocat, & omnem poteſtatẽ Superioribus præbet ad eos cogendos, & puniẽdos, quia reuera iniuriam ſuæ religioni faciunt, vt ſtatim explicabimus, & Pius IV. ac Pius V. in Bulla, *Aequum reputamus*. addunt pœnam excomm. ipſo facto in eoſdem Apoſtatas, & vt tales puniendi, & cogendi declarantur, & Gregorius XIII. in conſtitutione, *Aſcendente Domino. Si à Societate* (inquit) *deficiant ex cõmunicationis, & aliis Apoſtatarum pœnis ſint ſubiecti*. & infrà, *Ex communicationis maioris latæ ſententiæ, & aliis Apoſtatarum pœnis, ſi qui à Societate deficiant ſubiacere, & tanquam veros Apoſtatas puniri poſſe.* Quæ verba omnem tergiuerſationem excludunt; nam hos non fictos, aut reputatos, ſed veros Apoſtatas eſſe declarat.

IV. *Satisfit motiuis nu. 1.* Neque antiqui authores huic veritati repugnãt; nam verum eſt Nouitium nõ poſſe eſſe Apoſtatam, quia non eſt verus Religioſus, quod de his Religioſis, de quibus loquimur, dici non poteſt. Verum eſt etiam proprium ingreſſum in religionem, quo ſcilicet quiſpiam fit membrum illius, & particeps religioſi ſtatus eſſe profeſſionem, tamen modus talis profeſſionis pendet ex inſtitutione Eccleſiæ, quæ poteſt facere vt per vota ſimplicia firmetur profeſſio, ſeu incorporatio ſufficiens ad religioſum ſtatum, & ita poteſt eſſe verus ingreſſus in religione, ſine votis ſolennibus. Antiqui autem authores loquuti ſunt ſecundùm morem ſui temporis, in quo non erat in vſu profeſſio, vel incorporatio religioſa, niſi per vota ſolennia, & ideo indifferenter de his loquuntur. Formaliter autem intelligendum eſt dictum eorum de profeſſione quatenus eſt incorporatio cum religione, & aſſumptio religioſi ſtatus. Vnde etiam iura antiqua loquentia de Apoſtatis in his etiam Apoſtatis locum habent; nam ſi loquuntur nomine Religioſorum, aut regularium, etiam iſti veri Religioſi, & regulares ſunt; ſi verò loquuntur nomine Monachorum, tamen, vt cap. præced. numer. 29. dicebam, formaliter reſpiciunt religioſum ſtatum, & ideo omnes veros Religioſos comprehendunt, iuxta communem doctrinam.

V. *Vera & propria traditio religioſa ſtat per vota ſimplicia.* Et poteſt ratione declarari; nam hi Religioſi verè ſe tradunt Deo, vt loquuntur Pius IV. & Pius V. ſuprà, & religioni, vt loquitur Gregorius XIII. & quantum in ſe eſt in perpetuum hanc traditionem per vota confirmant; ergo dum iniuſtè recedunt, priuant religionem & Deum iure ſuo, & ita cõmittunt apoſtaſiam eiuſdem malitiæ, cum altera quæ eſt contra profeſſionem ſolennem. Et ideo meritò datur religioni poteſtas capiendi huiuſmodi fugitiuum, & Apoſtatam; nam Dominus etiam poteſt capere ſeruum fugitiuum, vbicunque illum inuenerit. leg. 1. Cod. vbi cauſæ ſtatus agi debet, & in leg. 1. §. *per ſeruum*. ff. de acquirenda poſſeſſione. facitque lex 1. Cod. vbi quis de Curiali, &c. Quibus locis Bartolus, Baldus, & alij dicunt in hoc caſu valere argumentum à ſeruo ad Religioſum. Cùm ergo hi Religioſi, de quibus agimus, verum ſui dominium religioni tradiderint, veram apoſtaſiam recedendo committunt, & in omnia iura Apoſtatis contraria peccant, & conſequenter eorum pœnas incurrunt.

Sunt autem aliqui moderni authores, qui poſt hanc inſtitutionem ſimpliciter ſcripſerũt, eum qui non fecit votum ſolenne non eſſe Apoſtatam, vt Aragonius 2. 2. quæſt. 12. art. 1. qui ſolùm dicit eas quæ vulgò *Beatæ* dicuntur, non eſſe Apoſtatas, licèt contra ſimplex votum caſtitatis nubant, quod erat per ſe clarum; ſed ille reddit rationem, quia non ſunt profeſſæ, nec fecerunt aliquod votum ſolenne. Sed hic author loquutus eſt more antiquorum, & fortaſſe non vidit Bullas Societatis, neque eius inſtitutum ſatis perſpectum habuit; nam quando ipſe ſcripſit nondum erat hæc res in iudicio contradictorio (vt ſic dicam) ventilata. Difficiliùs ibidem loquutus eſt Dominicus Bannes, dicens Apoſtatam eſſe qui retrocedit à religione, quam vouit ſolenniter. *quoniam ſi ſit religio in qua emittatur votum ſimplex tantùm, retrocedere ab illa non eſt apoſtaſia.* Non eſt autem auſus ponere exemplum in Societate, neque ego volo intentionem eius iudicare, ſed ponit exemplum in fœminis tertij Ordinis S. Franciſci, vel Dominici. Sed immeritò, quia quam illæ profitentur non eſt religio, nec religio appellati poteſt, quæ ab Eccleſia vt religio approbata non eſt; & ideo conditionalis illa, *Si ſit religio, in qua ſit tantùm votum ſimplex, retroceſſio ab illa non eſt apoſtaſia*, in rigore & proprietate ſermonis falſa eſt; nam ſi ſit religio approbata, erit apoſtaſia recedere ab illa poſt veram incorporationem eius, per quæcunque vota fiant, vt probatum eſt; ſi vero non eſt approbata, non eſt religio; & ideo receſſus à tali modo viuẽdi, non eſt quidem apoſtaſia, tamen nihil refert ad veritatem illius conditionalis. VI.

Dixi autem hunc receſſum eſſe apoſtaſiam ſi criminoſe fiat, quia nullus receſſus à religione ſine peccato factus dici poteſt apoſtaſia, vt rectè notauit Caiet. dicta quæſt. 12. art. 1. & commemorat Nauarrus in dicto conſilio de Apoſtatis. num. 4. Nam apoſtaſia eſt nomen vitij ſecundùm propriam ſignificationem, & communem vſum eius, & ideo in Clericatu, qui poſt ordines tantùm minores relinquit habitum, & ſtatum Clerici, non eſt Apoſtata, quia in eo non peccat, neque etiam eſt Apoſtata Religioſus profeſſus, qui ex licentia Pontificis dimittit habitum, & viuit extra clauſtrum, vel licèt ducat vxorem, ſi diſpenſatio ex legitima cauſa ad hoc extenditur. Ad hunc ergo modum in præſenti ſi quis retrocedat à tali ſtatu ex legitimo conſenſu religionis, quamuis ipſe etiam conſentiat, non eſt Apoſtata, quia in tali conſenſu vel egreſſu non peccat, imò licèt peccaret malo fine conſentiendo, aut procurando egreſſum, vel licèt priùs peccando daret cauſam dimiſſioni; nihilominus in ipſo egreſſu non committeret apoſtaſiam, quia, nec vota violaret, nec religioni propriè facere iniuriam per quam apoſtaſia conſummatur. Dico autem, ſi hoc VII. *Qui ex legitimo conſenſu religionis ab ipſa eximitur non eſt Apoſtata*

hoc fiat ex legitimo conſenſu religionis, nam ſi eſſet extortus per fraudem, & ſubreptionem fingendo cauſam vbi verè non eſt, vel per quandam moralem viam, ex inſtituto malè viuendo, vt liber dimittatur, non eſſet conſenſus legitimus, nec reddet quempiam ſecurum ab apoſtaſiæ crimine in conſcientia, etiamſi exteriùs non ita appareat.

VIII. *3. Pronunt. Apoſtatæ à Societate Ieſu, incurrunt excom. reſeru. licet habitum nō mutent.* Addendum denique eſt peculiariter pro religione Societatis non ſolùm committi hoc vitium ab omnibus iniquè ab ea retrocedentibus, poſt incorporationem, in quocunque gradu eius, ſed etiam præter alias iuris pœnas incurri excommunicationem ipſo facto Pontifici vel Generali Societatis reſeruatam, etiamſi fiat ſine dimiſsione habitus, vel etiamſi fiat tranſeundo ad religionem. De hoc ſecundo puncto dicemus infrà in capite 12. Primum autem patet ex Bullis Pij V. & Gregorij XIII. qui hanc cenſuram ferunt præcisè propter apoſtaſiam, vel illis verbis, *Si qui à Societate deficiant*, nihil aliud poſtulatur, quod eſt contra ius commune, in quo dimiſsio habitus poſtulatur ad cenſuram. Fuitque hoc neceſſarium in hac religione, quia non habet peculiarem habitum à Clericali diſtinctum: imò quanuis in illo obſeruet peculiarem modum, & decentiam, & fugitiuus ſtatuat illam retinere, & obſeruare; nihilominus dictam excommunicationem incurret, ſi egrediatur animo manendi extra obedientiam Societatis, quia eſt verus Apoſtata. Secus verò eſſet, ſi exiret titulo adeundi Superiorem, vel animo redeundi ad Societatem ſine permanentia in ſæculo. Tunc enim licèt aliàs peccaret, non eſſet propriè Apoſtata, & ideo non incurreret hanc cenſuram. In qua etiam eſt notanda reſeruatio eius, nam inde conſtat grauiter decipi eos, qui putant poſſe ordinarium Confeſſorem ab illa abſoluere.

IX. *Dicta reſeruatio nec per Cruciatam ceſſat.* Dices, eſto non poſsint per poteſtatem ordinariam, poſſe per Bullam Cruciatæ, quæ concedit omnes caſus reſeruatos Pontifici; ergo etiam hunc cùm illum non excipiat. Sed hoc etiam eſt falſum. Primùm, quia ſuprà lib.2.cap.16. oſtenſum eſt Religioſos abſolui non poſſe ſine licentia ſuorum Prælatorum virtute illius Bullæ; Apoſtata autem Religioſus eſt, & ſuis Prælatis iure ſubiectus. Secundò, quia, vel ille permanet in ſua apoſtaſia, & ſic eſt incapax abſolutionis, vel recedit ab apoſtaſia, & ſic debet redire ad ſuam religionem, ac proinde à proprijs Prælatis, ac iudicibus abſolui, non ab extraneis. Dices, licèt in apoſtaſia manens ſit incapax abſolutionis à culpa, quia eſt in ſtatu damnationis, poſſe tamen abſolui à cenſura, ſaltem validè. Reſpondeo, eſto poſsit facere hoc Pontifex, tamen per Bullam Cruciatæ non concedit hanc poteſtatem, quia vel ſolùm concedit illam in ipſa confeſſione, vt multi volunt, vel certè ſolùm conceditur in ordine ad confeſsionem, & ſatisfacta parte, & ideo ſolùm conceditur pro his, qui ſaltem ſunt diſpoſiti ad abſolutionem de tali culpa. Denique cùm in illa abſolutione interueniat præiudicium tertij, ſcilicet Religionis, non intelligitur comprehenſa ſub generali clauſula, iuxta communem doctrinam, & intelligentiam priuilegiorum fundatam in cap. *quanuis*, de reſcriptis in 6. & in cap. *ſuggeſtum*, de decimis, & in leg. *quoties*, Codic. de precibus Imperat offeren. & in leg. 2. §. 2. & leg. *Officij*. ff. Si quis à Principe, & in ratione naturali, quia intentio Principis non eſt iniuriam alicui inferre, vel ad hoc occaſionem dare, & ideo, quando eſt neceſſarium ad bonum commune priuare aliquem iure ſuo, id exprimitur in lege, vel priuilegio; & è conuerſo, quando non exprimitur, generalis conceſsio non intelligitur ad talem caſum extendi, ſicut etiam in alijs religionibus Prædicatorum, Minorum, &c. ſi Apoſtatæ, aut fugitiui excommunicationem reſeruatam incurrunt, iuxta talia priuilegia talium ordinum, non poſſunt per huiuſmodi Bullas abſolui in iniuriam talium religionum. Ad quod etiam applicari poteſt illa regula iuris, in generali conceſsione non comprehendi, quod in ſpecie non eſſet Princeps veriſimiliter conceſſurus.

Nau c.16. n.31. Cord. in ſum q.19. Sarmient. lib.1. Selectarum quæſtionum c. 10. n.5.

Dubium 2. de religioſo fugitiuo prout diſtinguitur ab Apoſtata.

Secundò dubitari poteſt, an fugitiui à religione incurrant pœnas Apoſtatarum. Supponimus per fugitiuum intelligi Religioſum, qui vagatur extra monaſterium, & extra obedientiam ſuorum Prælatorum ſine animo deſerendi religionem iuxta ſuperiùs explicata in 2. 3. & 4. puncto, & iuxta leg. 17. ff de ædilitio edicto. *Quid ſit fugitiuus* (dicitur ibi) *& reſpondetur fugitiuus eſt, qui extra Domin. domum fugæ cauſa, quo ſe à domino celaret, manſit*; ita ergo cum proportione vocatur Monachus fugitiuus, vt notant Doctores communiter in capite vltimo de Regular. & quanuis Panormitanus ibi dicat eo ipſo, quòd Religioſus recedit à Monaſterio, & non eſt ſub obedientia Prælati eſſe Apoſtatam, & ita videatur hæc duo confundere; nihilominus iuxta ſuperiùs dicta licèt omnis Apoſtata ſit fugitiuus, non è conuerſo omnis fugitiuus eſt Apoſtata, quæ eſt ſententia Ioannis Andreæ ibi, & magis recepta; ita ergo nunc loquimur de fugitiuo, & inde naſcitur propoſitum dubium, quia ſi non eſt Apoſtata, non incurret pœnas eorum. X.

XI. *Quid ſit eſſe fugitiuum.* Et quidem dubium ſuppoſitis, quę diximus, difficultatem non habet, ſtando in iure communi: nam fugitiuus aut dimittit habitum, aut non dimittit; ſi dimittit, excommunicationem incurrit, non verò alias pœnas, ſi non fugiat cùm animo deſerendi religionem modo ſuprà explicato; ſi autem non dimittat habitum, nec excommunicatus eſt ipſo iure, neque alias pœnas incurrit, quandiu Apoſtata non eſt, quæ omnia ex ſuperioribus conſtant, & excipitur caſus ſpecialis de eo, qui accedit ad ſtudia, ſine legitima licentia; nam eſt excommunicatus, licèt habitum non dimittat, nec Apoſtata ſit, ex cap. 2. ne Clerici vel Monach. in 6. quod in 5. tomo explicatum eſt. Solet autem quæri de fugitiuo, qui licèt non dimittat habitum, occultat illum, an ille ſit Apoſtata, vel excommunicatus. Sed de apoſtaſia iudicandum eſt iuxta modum fugæ; nam ſi ſit ad deſerendam religionem ſimpliciter, erit Apoſtata, ſin minus, ſola occultatio non facit Apoſtatam eum, qui aliàs non eſſet, quia non ſufficit ad conſummandum actum in ratione deſertionis, ſeu retroceſsionis à ſtatu religioſo, qua de re conſule Quintilianum Mandoſium de ſignatura gratiæ, tit. licentiæ fol. 101. De excommunicatione verò videri poſſunt dicta in citato 5. tom. *Reſolutio de pœnis fugitiui iuxta varios modos eius.*

XII. *Videntur Pontifices contra hanc reſolutionem æquiparare fugitiuos cum Apoſtatis.* Habet autem difficultatem propoſitũ dubium de pœnis latis à Paulo IV. in 3. conſtitutione, quæ in Bullario habetur, vbi contra huiuſmodi fugitiuos, ſimul, & indifferenter cum Apoſtatis varias multiplicat pœnas ipſo iure incurrendas, ſcilicet priuationem omnium beneficiorum, inhabilitatem ad illa recipienda, incapacitatem fructuum Eccleſiaſticorum, ita vt illos ſuos non faciant, ſed reſtituere teneantur, & perpetuam ſuſpenſionem ab omni ordine & Eccleſiaſtico miniſterio, &c. Quæ omnia confirmauit, & auxit Pius Quartus in ſua conſtitutione prima in eodem libro. Videntur ergo ibi æquiparari fugitiui Apoſtatis, quoad has pœnas, quia generaliter feruntur contra omnes, *qui temeritate propria, & contra iuramentum in ſua profeſſione præſtitum, & contra regularia ſui ordinis inſtituta extra clauſtra ſuorum Regularium locorum digum habitu*

retento, vel dimiſſo. Vnde in ipſomet titulo vtriuſque cōſtitutionis dicitur contra Religioſos extra clauſtra vagantes, & Apoſtatas; ergo contra vtroſque indifferenter feruntur pœnæ.

XIII. *Oſtenditur tamen non id voluiſſe Pontifices* Nihilominus dicendum eſt ſolos veros Apoſtatas incurrere illas pœnas. Et inprimis ſupponendum eſt non loqui Pontifices illos contra eos, qui ex legitima facultate extra clauſtra morantur, vel cum habitu, vel ſine habitu, quia illud nec eſt contra votum in profeſsione factum, neque dici poteſt contra regularia inſtituta, quia regula non excludit Superioris Prælati legitimam facultatem, nec denique dici poteſt factum temeritate propria. Et quanuis ibi ſubiungatur, *temeritate propria, & quouis prætextu, vel cauſa.* intelligendum profectò eſt de iniquo prætextu, & cauſa non vera, ſed ficta, vt Pius etiam IV. declarauit, dicens non incurrere illas pœnas niſi Apoſtatas, qui cum literis, & diſpenſationibus *ſubreptitiis* in ſæculo vagantur. Et ratione facilè perſuaderi poteſt, Paulus IV. voluit punire, quæ licitè fiunt, nec damnare, aut irritare licentias, vel diſpenſationes, ex veris, & iuſtis cauſis conceſſas. Deinde, quòd ad illas pœnas incurrendas neceſſaria ſit apoſtaſia, probatur ex verbis illis Pauli IV. *Volentes contra apoſtaſiam ipſam plenius prouidere, & eam quantum nobis ex alto conceditur de medio tollere.* & iuxta hanc intentionem ſemper loquitur repetendo frequenter nomina *Apoſtatarum*, & *Apoſtaſiæ*, & Pius IV. ita declarat eius intentionem, dicens: *Paulus prædeceſſor, quod diuerſorum Romanorum Pontificum Conſtitutionibus contra Apoſtatas editis deerat ſupplere ſtudens, & apoſtaſiæ morbo per amplius mederi intendens,* &c. ergo iuxta hanc intentionem explicanda eſt diſpoſitio talis legis, maximè cùm pœnalis ſit, & reſtringenda; ita enim eſſe iura interpretanda, & ipſa iura, & eorum interpretes docent, vt patet apud legem finalem ff. de hæredibus inſtituendis, & ibi Bartol. Baldum, & alios, ac ratio ipſa conuincit, quia ex intentione, & voluntate legiſlatoris tota legis efficacia pendet, & quia pœna & eius intentio maximè reſtringenda eſt, quantum verba patiuntur. Quanuis ergo ſimul cum vocibus Apoſtaſiæ, & Apoſtatarum alij termini in illis conſtitutionibus addantur, omnes eò tendunt, vt turpitudinem apoſtaſiæ declarent, & exaggerent, non tamen, vt propter aliud vitium, præſertim minus graue, eædem pœnæ imponantur.

XIV. *Apoſtatæ nomen ad quos ſe extendat etiam propriè* Probant autem ſufficienter, vt opinor, conſtitutiones illæ, quod cap. præced. à num. 19. diximus ad apoſtaſiam ſatis eſſe, longo tempore, & quaſi permanenter in ſæculo manere, & extra omnem obedientiam vagari; manifeſtè enim ibi dicitur hoc ſufficere ad incurrendas omnes illas pœnas, & conſequenter cenſetur per illa verba ſufficienter deſcribi vitium apoſtaſiæ, quod ibi tantùm punitur. Imò ex eiſdem decretis etiam colligitur (quod ſuprà cap. præced. num. 14. fortaſſe non tam expreſsè diximus) hoc ſatis eſſe ad apoſtaſiam, etiamſi habitus non dimittatur, vt patet ex illis verbis Pauli IV. *Alij vero nullo ſuffulti prætextu temeritate propria,* &c. *extra clauſtra ſuorum Regularium locorum degunt, & in ſæculo, aliqui habitu ſui ordinis retento, aliqui illo abiecto in habitu Presbyterorum ſæcularium, & quamplurimi in habitu laicali temere vagantur.* Hos ergo omnes cenſet Apoſtatas, & pro omnibus illis pœnas imponunt inferiùs; ergo eandem moram, vel euagandi tempus in ſæculo, cenſet ſufficere ad apoſtaſiam habitu retento, aut dimiſſo, ſicut cenſet eandem ſufficere cum habitu clericali, & laicali, & in nullo ex his modis poſtulat, quòd fiat egreſsio ſine animo vnquam reuertendi. Et ſine dubio quoad forum externum ita ſemper iudicabitur.

XV. *Euaſio de* Reſponderi autem poteſt illud iudicium eſſe ex præſumptione; nam qui ita vagatur, diu præſumitur non habere animum reuertendi. Sed certè ſi tale iudicium fundaretur in præſumptione, non deberet æquè puniri, qui habitum retinet, nam de illo potiùs poſſet præſumi habere animum reuertendi, cùm ſemper retineat propria inſignia religionis. Deinde falſum exiſtimo, illam legem, vel pœnam eius fundari in præſumptione; nam in ea ſolùm conſideratur id, quod exteriùs committitur, & conuinci poteſt, ſcilicet temeraria deſertio, & euagatio ſine iuſto prætextu. Vnde ſi quæ ex ibi impoſitis incurritur ipſo facto, & in conſcientia ante omnem ſententiam etiam declaratoriam, illam incurret Religioſus, qui temerè in ſęculo commoratur, ſeu vagatur, etiamſi habitum non dimittat, & ſiue habeat animum redeundi ad religionē, ſiue non, quia Pontifex expreſsè ponit pœnam propter illud crimen, quod in illo actu ſufficienter conſummatur, & illa intentio redeundi, vel non redeundi, eſt valde extrinſeca, pertinens magis ad futuram, & contingentem reſipiſcentiam, quàm ad crimen, quod in præſenti committitur, & propter quod pœna imponitur. Sic igitur pœnæ ibi latæ non extenduntur vltra Apoſtatas à religione; qui verò ſint Apoſtatę difficilius declarari videtur, quā multi authores opinati ſunt, niſi iuxta modum ſuprà inſinuatum explicentur. *Apoſtatæ nomine in foro externo refellitur.*

XVI. *Quæ pœnæ ex prædictis incurrantur ipſo facto, necne.* Occurrebat verò ſtatim declarandum, an pœnæ illæ incurrantur ipſo facto, & ante omnem ſententiam declaratoriam criminis; ſed non cenſeo neceſſarium in hoc immorari, ſed legantur attentè, & ponderentur verba, & applicentur generales regulæ, de lege pœnali, & erit facilis reſolutio. Præſertim, quia Pius IV. quoad pœnas priuationis beneficiorum, & dignitatum, videtur declaraſſe non incurri ante ſententiam declaratoriam criminis, quod ſecus eſſe de cenſuris ibi latis manifeſtè ſupponit. Addendum denique eſt præter hæc omnia habere Prælatum religionis poteſtatem capiendi, cogendi, & incarcerandi huiuſmodi Apoſtatas, eoſque condignè puniendi etiam corporaliter, iuxta ſuam regulam, vel iuxta prudens arbitrium, regulari ſtatui conſentaneum. Et quoad hoc genus pœnæ, & coactionis æquiparantur fugitiui Apoſtatis; non quoad quantitatem pœnæ; nam hæc imponenda eſt iuxta modum delicti, ſeu quoad modum coactionis, quæ illis inferri poteſt ratione ſubiectionis, & iuriſdictionis eiuſdem. De qua poteſtate optimè ſcribit Nauar. comment. 3. de Reg. num. 50. Eam confirmans non ſolùm ex titulo iuriſdictionis, ſed etiam ex titulo dominij, ratione cuius poteſt dominus ſeruum fugientem capere, vel rem propriam recuperare vbicunque illam inuenerit, etiam iuxta leges ciuiles; & hoc in ſpecie multi Pōtifices conceſſerunt religionibus, vt cōſtat ex compendijs priuilegiorum, verb. *Apoſtata.* verb. *Fugitiuus.* In quibus multæ aliæ facultates ad hanc cauſam pertinentes, & aliquæ aliæ pœnæ continentur, quæ ibi videri poſſunt; non indigent enim ſpeciali declaratione. Solùm aduerto in aliquibus indultis, non tantùm eſſe ſermonem de Apoſtatis, ſed de recedentibus à religione ſine licentia Prælati, quæ videntur extendi etiam ad fugitiuos, licèt non ſint propriè Apoſtatæ. Tale videtur eſſe priuilegium conceſſum minoribus, vt recedentes à religione niſi poſt mandatum Superioris infra octo dies ad obedientiam religionis redeant, excommunicationem Pontifici reſeruatam incurrunt. Hæc enim facultas monendi, & præcipiendi reditum, veluti ſub tali cenſura, non ſolùm datur reſpectu Apoſtatarum, ſed etiam reſpectu omnium fugitiuorum. *Quæ item à Prælatis infligi valeant.*

Dubium

Dubium 3. de obligatione Prælatorum ad reuocandos Apoſtatas

XVII. Sed inquiret aliquis (ſitque tertia dubitatio, in hoc cap.) an ſuppoſita dicta Prælatorum poteſtate teneantur Prælati huiuſmodi fugitiuos inquirere, & cogere, vt ad ſua monaſteria redeant. Reſpondetur *per ſe loquendo* teneri, tum quia iure communi ita ſtatutum eſt in c. vlt. de Regularib. vbi Prælatis præcipitur, vt annuatim quærant, & reduci ſtudeant fugitiuos ſuos, tum etiam, quia ex vi muneris, & officij ſequitur hæc obligatio, quia tenetur Prælatus, & bono communi religionis, & ſpirituali ſaluti talis ſubditi proſpicere, & ad vtrumque finem, neceſſaria eſt illa diligentia, & cura Prælatorum. Satisfacient autem, vt exiſtimo, huic muneri, ſi iuxta ortam occaſionem, vel occaſiones moralem diligentiam adhibuerint. Nam illa particularis circunſtantia, de annali inquiſitione, non videtur eſſe in vſu, & vix poteſt moraliter eſſe neceſſaria, vel expectari; nam ſi Prelato conſtiterit nullum eſſe fugitiuum, nihil eſt, quod quærat; ſi autem aliquis aufugit, non eſt expectandum tempus vnius anni ad inquirendum illum, ſed ſtatim adhibenda eſt omnis diligentia, vt poſsit eſſe fructuoſa. Quòd ſi tunc capi non poſsit, non videtur neceſſarium ſingulis annis ſpecialem inquiſitionem facere, ſed ſatis erit vigilare, & iuxta occurrentes occaſiones prudenti arbitrio moralem diligentiam adhibere.

Reſoluitur obligari.

XVIII. Dixi autem *per ſe loquendo*, quia ſi talis eſt perſona fugiens, vt experimento conſtet eſſe incorrigibilem, vel nociuam religioni, excuſandus videtur Paſtor ab onere quærendi tam morbidam ouem, quia bonum commune præferendum eſt priuato; quod ſignificauit S. Bonauentura de libro quæſtionum circa regulam S. Franciſci, q. 14. vbi loquens de tali Religioſo, inquit, *ſi Deo permitte ut talis ſeipſum eiiceret, gratiæ ſunt Deo agendæ, non quia ille peccauit, ſed quia oues ſuas à peſtifera contagione liberauit: vtinam abſcindantur, qui vos conturbant, ſcilicet puritatē veſtram, pacem & famam*; & inſinuat rationem, quia religio poteſt huiuſmodi Religioſum pernicioſum à ſe abijcere; ergo ſi ipſe abeat non tenebitur eum requirere, & ita etiam ſentit Syluester verbo *Apoſtaſia*, num. 10.

Excuſantur aliquando Prælati à dicta obligatione.

XIX. Addendum verò occurrit, etiamſi talis ſit Religioſus, vt poſtea eijciendus ſit, requirendum tamen eſſe, vt in prauo apoſtaſiæ ſtatu non permaneat, quia debet Prælatus, quod in ſe eſt, & ſine incommodo poteſt facere, vt illum liberet à ſtatu damnationis; quanuis autem religio gaudeat de illius membri abſciſsione, tamen quia illicito modo facta eſt, ille Apoſtata manet ſemper in ſtatu damnationis, donec à Prælato competente abſoluatur & licencietur. Et quanuis ipſe teneatur ſibi conſulere, & remedium procurare, tamen, quia dum eſt fugitiuus, ſemper eſt ſub cura & iuriſdictione religionis, ideo etiam Prælatus tenetur illi malo remedium adhibere, quod ſi id poſsit facere, abſolutionem, & facultatem mittendo abſenti, & prudenter iudicet ita expedire, ſatisfaciet ſuo muneri; regulariter tamen loquendo exiſtimo debere reuocari, & propter apoſtaſiam incarcerari, & puniri, iuxta cap. *à nobis*, de Apoſtatis. quia ita etiam expedit ad exemplum aliorum, & quia fortè vexatio dabit intellectum, & quanuis eijciendus ſit, fortè illi proderit, vt extra religionem cautiùs viuat. Deinde poteſt talis reductio eſſe vtilis, vt Religioſus ille audiatur, an in ea religione, vel prouincia habeat ſpeciales cauſas ſuæ perditionis, & contumaciæ, atque ita remedium illi adhibeatur ſuæ fragilitati accommodatum quoad fieri poſsit. Nam & religioſa charitas & paſtoralis cura totam hanc diligentiam videntur poſtulare.

Quærendus tamen Apoſtata etiam eiiciendus, ad ſui correctionem, & exemplum aliorum.

Dubium 4. ad quem pertineant bona parta in apoſtaſia.

Quartò dubitari poteſt de bonis acquiſitis ab his Apoſtatis, dum in eo ſtatu permanſerunt, ad quem pertineant, quoad ius, & dominium; & conſequenter cui reddi debeant, vel durante apoſtaſia, vel recedendo ab illa, aut per mortem, aut per reditum ad religionem, aut per licentiam obtentam manendi in ſæculo. Circa quod inprimis diſtinguendum eſt de modo acquiſitionis, aut enim talia bona ſunt acquiſita per iniuſtitiam contra commutatiuam, vt per furtum, vſuram, vel quamcunque negotiationem iniquam, vel ſine iniuria alicuius. In priori caſu videtur clara reſponſio, nam bona illa obnoxia ſunt reſtitutioni, vt per ſe conſtat; ergo proprijs dominis reſtituenda ſunt; hoc ergo certiſsimum eſt, quando certi ſunt domini, ad quos ius talium bonorum ſpectat. Contingit autē dominos eſſe incertos, & occultos, & tunc, quanuis bona ſint reſtituenda pauperibus, ſeu in pias cauſas, dubitari poteſt, an hoc fieri poſsit arbitrio ipſius apoſtaſiæ, vel debeat hoc ſuis Prælatis committere, vel etiam an Camera Apoſtolica habeat ius aliquod ad talia bona: ſed in hoc puncto ſuppono, non habere ius quandiu viuit, qui ea lucratus eſt, ſed ſolùm poſt mortem eius poſſe illa recuperare, iuxta modum infrà tractatum. Quod ſemper intelligendum eſt, deducto ære alieno, habente certum dominum, vt eſt per ſe notum ex materia de iuſtitia; pro incertis autem dominis bene poteſt Camera Apoſtolica ſubſtitui. Dum verò Pontifici non eſt acquiſitum ius, non video præciſam obligationem in conſcientia, ob quam non poſsit Apoſtata pœnitens ſtatim bona illa reſtituere erogando pauperibus prout ſibi placuit intra latitudinem iuſtitiæ, quia hoc non eſt contra votum paupertatis, & nullum aliud præceptum occurrit, cui repugnet; ergo. Probatur maior, quia illa diſpenſatio, ſeu elargitio non eſt actus dominij, vel proprietatis, quia potius eſt alieni reſtitutio, vnde non fit nomine proprio, ſed nomine ipſius domini talium bonorum; nam ex voluntate illius interpretatiua pauperibus erogantur. Addo verò poſſe Prælatum religionis, ex obedientia præcipere tali Apoſtatæ, vt in reſtitutione talium bonorum ſeruet modum à ſe præſcribendum, ſupponendo illum eſſe iuſtum; probatur, quia illud præceptum non excedit materiam voti obedientiæ; cùm ſit de re honeſta, & quæ multum poteſt conferre, & ad ſalutem, & ad perfectionem, vt ipſamet reſtitutio aliàs neceſſaria optimè fiat. Secundò etiam in pœnam delicti apoſtaſiæ, & iniuſtæ acquiſitionis poteſt Prælatus hoc onus imponere ſubdito. Tunc ergo peccabit ſubditus contra obedientiam, ſi aliter faciat, tamen ſi faciat, videtur factum tenere, quia non eſt de bonis monaſterij, nec contra paupertatem, exiſtimo tamen poſſe Prælatum factum irritare iuxta principia in ſuperiori tomo poſita.

XX.

1. Pronunt. quoad bona alieni domini.

Quid quando domini ignorantur.

XXI. Supereſt dicendum de bonis acquiſitis ſine iniuſtitia, quæ poſſunt eſſe in duplici differentia, quædam obtenta ſine turpi negotiatione, vel lucro, alia per modum prohibitum acquiſita. De prioribus clarum eſt reddenda eſſe monaſterio, vel religioni, iuxta diſpoſitionem Prælati, & iura Religionis, quia Religioſus nihil ſibi acquirit, & per ſe loquendo, & ex vi ſtatus acquirit ſuæ religioni, vt ſuprà eodem tomo probatum eſt, & hoc ius religionis per nullum aliud impeditum eſt circa hæc bona; oporteret n. eſſe Pontificium ius, quod oſtendi non poteſt. Tenetur ergo Apoſtata ad monaſterium rediēs, ſecū deferre hæc omnia bona, nec poteſt illa donare, vel ſuperfluè conſumere, ſed tantū neceſſa-

2. Pronunt. quoad bona licitè acquiſita.

neceſſarijs vti. Quomodo autem hæc bona pertineant ad ſpolia Cameræ Apoſtolicæ, ſi Apoſtata extra clauſtrum ea lucretur, & ibi cum illis decedat infrà declarabimus. Dices quî fieri poteſt, vt Apoſtata licitè aliquid acquirat, cùm in eo ipſo contra paupertatem peccet. Reſpondetur, inprimis dicitur *licitè acquirere* quantum eſt ex parte actionis, aut medij, per quod acquiritur, quia nimirum actio, per quam acquirit, non eſt ei prohibita, neque indecens in ſtatu religioſo, vt ſi acquirat petendo eleemoſynam, vel acceptando liberalem donationem, vel recipiendo ſtipendium iuſtum pro Miſſa, aut concione, &c. vel denique ſi laborando manibus ſuis in re honeſta. Deinde, quanuis Religioſus nihil poſsit accipere ſine licentia Prælati ratione paupertatis, non eſt neceſſe, vt Apoſtata ſemper peccet cùm dictis modis aliquid accipit ſine licentia, quia eſt in ſtatu, in quo eſt illi moraliter impoſſibilis talis licentia, cùm tamen ſit illi neceſſarium aliquid accipere. Et quanuis antecedenter illa impoſsibilitas nata ſit ex peccato, tamen poſtquam ineſt, excuſare poteſt à nouo peccato, vt per ſe conſtat. Quòd ſi fortaſſe ille ex diſſoluto animo peccet intendendo id accipere, vt proprium, vel contemnendo licentiam Prælati, illæ ſunt circunſtantiæ internæ magis quàm externæ, & ideo illis non obſtantibus bona illa reputantur honeſtè acquiſita, ſcilicet ex ſe, & ex modo acquiſitionis.

XXII.
3. Pronunt. quoad bona illicitè, ſed non iniuſtè parta.

De alijs autem bonis turpiter & non iniuſtè acquiſitis, certum eſt ex ſe non eſſe obnoxia reſtitutioni, ſiue illa turpitudo ſit contra naturalem legem, vt ſi Monialis acquireret abutendo ſua caſtitate, vel Monachus accipiendo pretium, vt actioni turpi cooperetur, ſiue ſit tantùm contra ſacros canones, vt ſi lucrum fiat per negotiationẽ prohibitam perſonis Eccleſiaſticis, non quia intrinſecè mala ſit, ſed quia ſecularis eſt, & habet ſpeciem mali, vel periculum peccandi adducit, vel quia indecens eſt, vt omnis mercatura, & negotiatio, militare, exercere officium forenſe, & ſimilia. Ratio eſt, quia ſola iniuſtitia obligat ad reſtitutionem, non autem alia turpitudo, quæ facit inæqualitatem in bonis acquiſitis, iuxta communem doctrinam 2. 2. q. 62. Hinc ergo fit, vt ſecluſo iure poſitiuo, talia bona etiam acquirantur monaſterio, quia acquirerentur ipſimet Religioſo, ſi eſſet capax; ergo loco illius ſuccedit monaſterio, niſi aliunde impediatur. quod & eſt conſentaneum iuri communi c. *non dicatis*, cum gloſſ. 12. q. 2. & cap. *cum olim*, 2. cum notatis ibi per Innoc. & alios de priuilegijs. Atque ita expreſsè declarauit Paul. IV.

XXIII.
Opponitur contra hoc primum conſtitutio pro Camera Apoſt.

Solùm ergo facit in hoc puncto difficultatem quædam conſtitutio Pij IV. quæ eſt quinta illius Pontificis, in ſumma conſtitutionum, & incipit, *Decens eſſe cenſemus*. In qua declarat pertinere ad Cameram Apoſtolicam, bona acquiſita à Clericis in ſacris, tam Regularibus, quàm ſecularibus per illicitam negotiationem, vel alias contra ſacros canones. Et Nauar. in comm. de ſpolijs §. 7. n. 3. 4. & 5. refert aliam conſtitutionem eiuſdem Pontificis, quæ in margine notatur eſſe trigeſima prima, & incipere, *Romanus Pontifex*. Sed eam non habet Summa Lugdunenſis, habetur tamen in copioſiori Bullario Romano, in quo prior eſt vigeſima tertia in ordine; & poſterior, quod ad præſens attinet, non mutat difficultatem, quia in ea dicitur confirmare eandem applicationem illorum bonorum, ſolùm quia eam limitat, ne locum habeat in Cardinalibus, neque in eis, qui ex legitima facultate Pontificis, teſtamentum condit, vel licentiam habet, vt ei ab inteſtato ſuccedatur. Videtur ergo per illas conſtitutiones ablatum eſſe ius Monaſterio ad talia bona, & tranſlatum eſſe in Cameram Apoſtolicam, & ita indiſtinctè fatetur Nauarrus ponens exemplum de quodam Religioſo Apoſtata, qui in Indijs ad viginti millia Ducatorum negotiando acquiſierat, quæ ſecundùm antiquos canones ad religionem pertinebant. Iuxta nouum autem ius illius conſtitutionis dicit pertinuiſſe ad ſedem Apoſtolicam, & ideo conſulit Monaſterijs, vt circa talia bona ſe componant cum Camera Apoſtolica, vt poſſent iure firmo illa petere, & nonnullas ampliationes, ac limitationes adhibet, quæ in eo videri poſſunt.

XXIV.
Dicta conſtitutio an procedat de acquiſitis à religioſo laico.

In quib. decretis duo mihi notanda occurrunt. Primum ibi tantùm eſſe ſermonem de Clericis, & ideo dubitari poſſe, an Religioſus conuerſus, ſeu laicus, veram profeſsionem emittens, ſeu vota ſubſtantialia religionis ibi etiam comprehendatur? & ratio dubij eſſe poteſt, quia nomine *Clerici* venire ſolet aliquãdo quælibet perſona Eccleſiaſtica, præſertim in fauorem eius: illa autem conſtitutio, cùm ſit fauorabilis Cameræ Apoſtolicæ, licèt ſit alijs onerosa, videtur ſimpliciter inter fauores computanda, & ita Nauarr. ſuprà abſolutè loquitur de quocunque Religioſo Apoſtata. Nihilominus videntur bona talis Apoſtatæ ad religionem pertinere. Probatur, quia talis Monachus non eſt Clericus, nec ſub tali appellatione etiam latè ſumpta comprehendi ſolet, vt patet ex canone, *Si quis ſuadente*, & ſimilibus, & ex titulo, ne Clerici, vel monachi. Cõfirmatur primò, quia conſtitutio non eſt fauorabilis Clericis, imò eſt pœnalis, vt ſtatim dicam; ergo ex ea parte non eſt amplianda, ſed reſtringenda; ergo etiamſi nomen *Clerici* poſſet ita ampliari, non eſſet ibi extendendum. Confirmatur ſecundò, quia illa conſtitutio non ſit directè in tuitionem ſtatus religioſi vt ſic, ſed Clericatus, & decentiæ eius, vt conſtat ex illis verbis, *Per quoſuis Clericos tam ſeculares, quam regulares etiam in ſacris ordinibus conſtitutos*, &c. Ergo licèt laicus Monachus illicitè negocietur, bona ſic acquiſita non adiudicantur Cameræ Apoſtolicæ, quia caſus ille non pertinet ad intentionem huius legis.

XXV.
Eadem negatiua reſpon procedit etiam de religioſo clerico ſi ſolum contra regulam acquirat, & non contra canones.

Vnde obiter infert, licèt Religioſus Apoſtata ſit Clericus, & acquirat modo ſibi illicito ratione ſui peculiaris ſtatus, non tamen ratione clericatus, vel propter prohibitionem ſacrorum canonum, bona illa non eſſe comprehenſa ſub illa conſtitutione, quæ tantùm loquitur de bonis acquiſitis per illicitam negotiationem, vel alias contra ſacros canones. Illa autem acquiſitio, vt ſupponimus, non fuit contra ſacros canones, ſed contra regulam, vel cõſtitutiones religionis, nec poteſt dici negotiatio illicita, tum quia non eſt illicita Clerico vt ſic, vt etiam ſupponimus, & textus ille vtpote pœnalis, cum hac formalitate videtur explicandus, tum etiam, quia Pontifex loquitur ſecundùm ius commune. Vnde non vocat ſimpliciter negotiationem illicitam, quæ ex peculiari inſtituto aliquibus prohibetur; ſi aliàs regulariter Eccleſiaſticis perſonis licita eſt. Quæ omnia vera quidem videntur attenta ſola conſtitutione Pij IV. Tamen iuxta aliam conſtitutionem Gregorij XIII. planè dicendum eſt omnes regulares comprehendi modo infrà explicando.

XXVI.
Nec item procedit niſi in duobus caſibus præfata conſtitutio.

Secundò aduerto ibi non ſimpliciter adiudicari hæc bona Cameræ Apoſtolicæ, ſed in duobus caſibus; Vnus eſt per ſucceſsionem, quaſi hæreditariam poſt mortem, quando talis perſona, vel condit teſtamentum ſine legitima facultate, vel licèt haberet facultatem teſtandi inteſtata decedit, niſi in facultate eſſet expreſſum, vt ei ab inteſtato ſuccederetur. Argumento legis, *ex imperfecto*, & legis *hac conſultiſſima*, Codic. de teſtam. Secundus caſus eſt, quoties talis perſona priuata fuerit illis bonis in vita ſua. Circa quem dubitari poteſt primùm de quibus bonis loquatur Pontifex; quidam eum intelligunt ſolum de bonis, quæ relinquit Apoſtata extra

clauſtra

clauſtra decedens; nam hæc ſignificantur nomine *ſpoliorum*, vel ea etiam bona, quæ poſt eius mortem inuenta fuerint extra religionem, vt ſic dicam. Vnde fit, vt ſi Apoſtata redeat ad religionem, bona non pertineant ad Cameram, ſed ad monaſterium. ita Emm. Rodr. tom. 1. quæſtionum regularium q. 30. art. 11. citans Nauarrum conſil. 17. de ſtatu Monachorum, ſed ibi Nauarr. affirmat quidem in eo caſu, quo Apoſtata decedit extra ipſam religionem, talia bona pertinere ad Cameram Apoſtolicam, non tamen negat, extra illum caſum non pertinere, & præterea ibi ad hoc non allegat conſtitutionem Pij IV. ſed aliam Greg. XIII. *Officij noſtri*, quæ eſt 44. in Bullario Romano maiori, & 19. in minori, quæ directè facta eſt circa illum caſum. Pius autem IV. videtur latiùs loqui, quia adiudicat Cameræ etiam illa bona, quibus Apoſtatæ priuantur, dum viuunt. Vnde licèt verum ſit hæc bona non numerari inter ſpolia, neque occupari à Collectore, ſeu Camerario Apoſtolico, vſque ad mortem eius, ad quem pertinent, tamen tunc non ſolùm inter illa bona videntur computanda ea, quæ apud illum tempore mortis inueniuntur, ſed etiam quælibet alia, quibus viuens priuatus eſt.

XXVII. *Authoris reſponſio probabilis.*

Dici ergo poteſt, omnia huiuſmodi bona Apoſtatæ pertinere ad Sedem Apoſtolicam, ita tamen, vt viuente ipſo Apoſtata hoc intelligendum ſit ad modum legis pœnalis, ita vt tunc ſolùm intelligantur hæc bona applicata Cameræ Apoſtolicæ, quando viuente tali perſona, in pœnam illius priuata fuerit; ſi autem ipſa propria ſpōte de illis diſpoſuerit, non teneatur in conſcientia illa reddere Cameræ Apoſtolicæ, quia nemo tenetur ad pœnam ante condemnationem. Poterit ergo ea in vita dare ſuæ religioni, & conſequenter etiam religio, ſi ad ſe reuocet perſonam; poterit etiam cum illa talia bona recuperare, nec poterit poſtea illis priuari, quia iuſto titulo illa vſurpat, cùm nondum eſſent Cameræ Apoſtolicæ adiudicatę, nec etiam poſſunt dici fuiſſe confiſcatæ, vt poſtea retrotrahatur ſententia, quia in illa conſideratione nullum eſt verbum confiſcationis, neque aliud ex quo id colligi poſſit. Quę expoſitio & ſententia probabilis videtur, quia cùm conſtitutio illa priuet religionem antiquo iure, videtur quoad fieri poſſit reſtringenda; illa autem reſtrictio videtur accommodata iuri communi, ex proprietate illius verbi, *priuati fuerint*.

Quæ bona viuentis Apoſtatæ ſpectent ad Cameram Apoſtolic. opinio quorūdam.

XXVIII. *Obſtaculum remouetur.*

Sed obſtat aliud verbum, quod ſtatim ſubiungitur, *& eis deſtitui contigerit*. Nam illud verbum in rigore ſignificat quamcunque abdicationem, ſeu derelictionem talium bonorum. Si quis autem rectè conſideret, Pontifex non dicit, ſi contigerit eos deſtituere talia bona, ſic enim conſideratio dicta haberet vim, ſed paſſiuè dicit, ſi contingat deſtitui illis bonis, & ita idem ſignificat, quod priuari, & cùm ſit paſſiuum, optimè per modum pœnę explicatur. Nihilominus interpretationē hanc non aſſero tanquam ſecuram, ſed alijs conſiderandam propono. Et præcipuè obſeruare oportet, quo ſenſu conſuetudo interpretata fuerit hanc legem. Nam fortaſſe Camera Apoſtolica & ius, & vſum habet, exigendi, & recuperandi hæc bona, vbicunque illa inuenerit poſt mortem talium perſonarum: ſi tamen illæ viuentes ea donarunt, vel aliàs alienarunt, qui ea poſſident fortaſſe non tenentur in conſcientia ea reddere Cameræ, donec exigantur, propter rationem dictam. In Religioſo verò Apoſtata oportet ſpecialiter obſeruare, quòd ſi ea non tradat Cameræ Apoſtolicæ (id enim ſemper facere poteſt, ſe huic iuri conformando) non poteſt ſuo arbitrio de iſtis diſponere, quia repugnat voto paupertatis, ſed tunc debet religioni ea donare, quæ poterit illa retinere ſaltem vſque ad mortem Apoſtatæ. Poſt mortem autem eius, ſi adhuc bona illa in indiuiduo extent, & non cenſeantur conſumpta in ſuſtētationem eius, magis dubia res eſt, an in conſcientia pertineant ad Cameram Apoſtolicam, etiamſi ab ipſa non exigantur; tum quia Pius IV. non loquitur tantùm de Apoſtatis, ſed de omnibus Clericis per illicitam negotiationem, vel contra ſacros canones lucrantibus aliqua bona. Conſtat autem quòd licèt ſecularis clericus poſtquam lucratus eſt aliqua bona huiuſmodi, ceſſet à tali negotiatione, & conuertat illa bona in vtilitatem Eccleſiæ ſuæ vſque ad mortem, nihilominus poſt eius obitum pertinere ad Cameram Apoſtolicam; ergo idem erit cum proportione in Apoſtata Regulari, etiamſi dum viuit illis bonis fruatur monaſterium, tum etiam, quia Gregorius XIII. dicit Cameram Apoſtolicam habere vices, & nomen veri hæredis in huiuſmodi bonis, & in ea dominium, ac poſſeſsionem eorum nulla traditione præcedente tranſire; eſt ergo optimum Nauarri conſilium, vt de his bonis ſemper compoſitio fiat cum Camera Apoſtolica.

XXIX. *Varia diſcrimina inter Pontificū decreta circa bona Apoſtatarum adeunda.*

Sed eſt aduertenda differentia inter Gregorium XIII & Pium IV. Nam hic tantùm loquitur de bonis per negotiationem illicitam, vel contra canones acquiſitis: Gregorius autem abſolutè loquitur de omnibus acquiſitis extra clauſtra in apoſtaſia, quocunque modo acquirantur, & ibi ferè numerat omnes modos in ſpecie, qui per ſe aliàs prohibiti non ſunt. Et ideo quantum ad ſucceſsionem poſt mortem Apoſtatæ extra clauſtra morientis videtur hoc extendendum ad omnia eius bona, quocunque modo illa acquiſiuerit ex vi conſtitutionis Gregorij. At verò ſi Apoſtata ad clauſtrum redeat ante mortem, non habet in illo locum illa cōſtitutio, & ideo quoad bona licitè acquiſita procedit regula ſuperiùs poſita, quoad bona autem illicitè comparata videtur ſemper habere locum conſtitutio Pij IV. quanuis res ſit incerta, vt dixi.

XXX. *Quid de bonis illicitè partis à religioſo non Apoſtata.*

Imò etiam ex vi illius conſtitutionis dubitari poteſt, an Religioſus non Apoſtata, ſed ſub obediētia ſuorum Prælatorum viuens ſi aliquid acquiſiuit per illicitam negociationem, vel per modum à ſacris Canonicis prohibitum, an illud in morte eius pertineat ad ſpolia Pontificis, ſi in propria ſpecie extet, vt in precioſis mobilibus, vel copioſa pecunia, &c. Et ratio dubij eſt, quia Pius IV. non loquitur de Apoſtatis, ſed in vniuerſum de Clericis illicitè lucrantibus, ſiue ſecularibus, ſiue Regularibus, & ſanè in ſecularibus indiſtinctè id accipimus, etiamſi Apoſtatæ non ſint; ergo eodem modo intelligendum eſt in regularibus; eſt enim eadem ratio, nimirum, quòd vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere valemus, quando nec ratio, nec ius aliud cogit. Addo præterea Gregorium XIII. etiam non loqui de ſolis Apoſtatis, ſed de omnibus Religioſis extra clauſtra degentibus, etiam de licentia legitima ſuorum Prælatorum, & velle, vt bona ibi ab eis lucrata ad ſpolia Pontificia pertineant, ſaltem ſi apud eos tempore mortis extra eadem clauſtra inueniantur; ergo à fortiori conſtitutio Pij IV. ad non Apoſtatas extendenda eſt. Obſeruandæ autem ſunt multæ differentiæ. Prima, quòd Pius ſolùm loquitur de clericis; Gregorius ſimpliciter de Regularibus. Secunda, quòd Pius ſolum loquitur de bonis illicitè acquiſitis; Gregorius ſimpliciter de acquiſitis. Tertia, quòd Pius loquitur de bonis, ſiue vſque ad mortem retentis, ſiue in vita ablatis; Gregorius autem videtur ſolùm loqui de bonis vſque ad mortem poſſeſſis, & hæ tres differentiæ à nobis iam explicatæ ſunt. Quarta addi poteſt, quia Gregorius ſolum loquitur de bonis acquiſitis extra clauſtrum; Pius autem non adhibet hanc limitationem, & ideo dubitari vlteriùs poteſt, an bona illicitè acquiſita à

Clerico

Clerico regulari, etiam in clauſtro aſsiſtente, pertineant ad ſpolia poſt mortem eius, vbicunque inuenta fuerint, & ratio dubij eſt, quia Pontifex indiſtinctè loquitur; ergo ita eſt à nobis intelligendus propter rationem ſuprà factam. Item, quia Gregorius noluit indiſtinctè id ſtatuere, vel intelligere, cum limitatione loquutus eſt; ergo è conuerſo Pius ſine limitatione loquens, indiſtinctè, & ſine limitatione voluit intelligi. Præterea habet hoc probabilem congruentiam, quia Pius, vt dixi, non loquitur indiſtinctè, vt Gregorius, de bonis acquiſitis, ſed tantùm de illicitè partis, & ideo meritò loqui potuit etiam de regulari ſic lucranti intra clauſtrum, quia illa culpa, & indecentia, quam in ea lege maximè reſpexit Pontifex in totum monaſteriũ, & Prælatum eius redundat, quando Religioſus eius, præſertim clericus, vel illicitè negotiatur, vel contra ſacros canones lucratur; videntur ergo ſanè hæc bona prædicta conſtitutione comprehendi, ſaltem cum dicta limitatione legis pœnalis, vt ſcilicet poſsint à Pontificio collectore recuperari modo explicato.

CAPVT III.

De culpa, obligatione, ac pœna cooperantium modo aliquo ad alterius apoſtaſiam.

I. VLtimò circa hanc materiam de religioſis fugitiuis dubitari poteſt, quid peccent, vel quam obligationem aut pœnam incurrant, qui huiuſmodi Apoſtatis cooperantur, vel illis auxilium præbent, aut fauorem, eos recipiendo, defendendo, &c. In quo poſſumus conſiderare, vel ius tantùm naturale diuinum, vel ius Eccleſiaſticum. Priori modo dicendum eſt, huiuſmodi cooperatores peccare grauiter ex genere ſuo contra diuinum, & naturale ius, quia cooperãtur ad rem intrinſecè malam, ſacrilegam, & iniuſtam. Duæ autem difficultates circa hoc occurrunt. Prima eſt, quando aliquis cenſeatur cooperari huic peccato, in qua dicẽdum eſt duos eſſe modos generales huius cooperationis, ſcilicet poſitiuum, & negatiuum, & in vtroque eſſe varios gradus. Primus & maximus poſitiuæ cooperationis eſt, inducere, & excitare Religioſum ad exitum, vel fugam, nam hoc non ſolùm eſt cooperari, ſed etiam quodammodo principaliùs operari, & eſſe primum auctorem ipſius apoſtaſiæ. Secundus eſt, conſilium dare petenti, & approbare ſimilem deliberationem, nam hoc præter moralem cooperationem, eſt pernicioſè decipere proximum in re graui. Tertius eſt adiuuare ad ipſummet iniquum exitum, vel fugam, vel aperiẽdo ianuas, aut tollendo alia impedimenta, vel certè alijs modis auxilium præbendo ad illa ſuperanda. Quartus eſſe poteſt poſt exitum recipiendo, occultando, aut defendendo Apoſtatam. In quo oportet aduertere hunc non eſſe concurſum ad proprium peccatum apoſtaſiæ, quod in ipſo prauo exitu committitur; quia verò Apoſtata non ſolùm peccat exeundo, ſed etiam permanendo in ſæculo, ſeu non redeundo ad clauſtrum, ideo iſti receptatores, &c. in tantum peccare poſſunt, in quantum cooperantur huic detentioni, vel ſunt in cauſa, ne huiuſmodi Apoſtatæ ſtatim ad ſuam religionem redeant.

Varii gradus poſitiuæ cooperationis ad apoſtaſiam explicantur.

II. Quapropter ſi amicus, vel conſanguineus recipiat huiuſmodi Apoſtatam in domo ſua, vel præbeat ei neceſſaria ad vitam, ſolùm quia amicus, vel conſanguineus eſt, & alio modo non cooperetur ſuæ detentioni, non videtur cooperari peccato eius, quia nullo modo cauſat illum, ſed ſolùm naturam ſuſtentat: ſi autem illi præbeat inſtrumenta neceſſaria ad fugam, vt equum, aut pecunias, videtur ſanè cooperari peccato eius. Nam ſi ſciret illum ire ad occidendum hominem, & præberet illi equum, ſine dubio cooperaretur, & in vniuerſum daret inſtrumentum neceſſarium ad opus: eſt magnus concurſus ad illud. Nec refert, quod talis res, & præſertim pecunia de ſe ſit indifferens ad alios vſus; nam res moraliter conſideranda eſt, prout hîc, & nunc conſtat eſſe moraliter determinatam ad prauum vſum. Idem erit, ſi per vim defendatur, ne à Prælato religionis, vel miniſtris eius capiatur, quia eſt defenſio iniuſta, & quædam veluti apoſtaſiæ conſeruatio. De occultatione verò non eſt omnino idem, ſi ſecludatur poſitiua vis, aut iniuſta deceptio, quia, quod reliquum eſt, ſolùm videtur eſſe negatiuum, vt non prodere Apoſtatam, vel non cogere illum, vt domo exeat, vel certè habere clauſam ianuam domus, vel cubiculi, quamquam in hoc iam videatur eſſe poſitiuus concurſus, quod magis moraliter quàm phyſicè prudenter ſpectandum eſt, iuxta occurrentes circunſtantias, & præſertim ex intentione; nam ſi id fiat, vt Apoſtata liber euadat, & vagetur, planè eſt cooperatio; ſi autem fiat ſolùm ad tuendum honorem eius, vt cum minori dedecore, ac pœna reducatur ad monaſterium in interiori foro, vt opinor, excuſabitur à cooperatione, quamuis in exteriori præſumatur cooperari.

Quæ receptio Apoſtatæ ſit, aut non ſit cooperatio.

Quæ etiam occultatio eiuſdem.

III. Negatiuè dicimus cooperari illum, qui cùm poſſit impedire Apoſtatæ exitum, vel commorationem in ſeculo, id facere negligit; neceſſarium autem eſt, vt in eo ſupponatur obligatio, aliàs non delinquet. nam omiſsio non imputatur, niſi ſuppoſita obligatione, hæc autem obligatio duplex in præſenti eſſe poteſt, vna charitatis, alia officij, quæ ad iuſtitiam pertinet. Prior non ſufficit ad propriam cooperationem, neq; ad incurrendam propriam malitiam apoſtaſiæ, quia illud ſolum eſt peccatum contra charitatem, vel miſericordiam. At verò poſterior obligatio cenſetur ſufficere ad poſitiuam cooperationem, quia ille infert iniuriam religioni, non impediendo tale peccatum, & ideo illi imputatur nocumentum inde proueniens religioni, ac ſi poſitiuè illud inferret, & ideo cenſetur moraliter cooperari. Et quamuis poſsit ſpeculatiuè cõtrouerti, an ille propriè participet malitiam apoſtaſiæ, quia non videtur in ea negligentia peccare contra votum, vel contra virtutem religionis, tamen & certum eſt peccare concurrendo moraliter ad nocumentum religioni illatum, ac proinde contra iuſtitiam; & probabilius eſt peccare contra virtutem religionis, quatenus illud nocumentum eſt rei ſacræ, & contra perſonam ſacram, imò etiam dici poteſt contra votum, non quod habet Prælatus, v. g. negligens ſic delinquens, ſed quod habet ſubditus, & ipſe tenetur ex iuſtitia illæſum cuſtodire.

Explicatur alia cooperatio negatiua.

IV. Altera verò difficultas eſt, an huiuſmodi cooperator teneatur ad aliud, quàm ad reſtitutionem non quidem reſpectu Apoſtatæ, quia ſcienti, & volenti non fit iniuria; ſed reſpectu religionis, quæ graue nocumentum patitur, dum priuatur perſona, in quam habet dominium, & ius, & conſequenter obſequijs, vel vtilitatibus eius, cuius nocumenti huiuſmodi cooperator cauſa eſt, & maximè ſi fuit excitator & inductor. Vnde conſequenter videtur teneri ad reſtitutionem. Quod non ſolùm de inducente ad exitum eum, qui iam profeſſus eſt, ſed etiam de impediente, vel conſulente alicui, ne ingrediatur, vel profiteatur religionem, affirmat Scotus in 4. d. 15. & ibi Maior q. 17. §. *Quia hic.* Palud. q. 2. art. 2. & ibi Gabr. q. 17. art. 3. dub. 1. Richard. art. 5. q. 4. ad 8. D. Antoninus 2. p. tit. 11. c. 2. §. 1. Syluest. verb. *Reſtitutio.* 3. q. 1. vbi dicit eſſe opinionem non ſolùm Richardi, & Scoti, ſed etiam S. Thomæ, locum tamen non adducit, nec exiſtimo S. Thomam alicubi

Alia difficultas: Ad quam reſtitutionem teneatur apoſtaſiæ cooperans.

alicubi hoc in particulari dixiſſe. Refert etiam in hanc ſententiam Archidiaconum, Summam Angelicam, Roſellam, & alios. Ratio huius ſententiæ eſt, quia ille, qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur, vt ait regula iuris: qui autem infert damnum, tenetur illud reſtituere; ergo in præſenti naſcitur obligatio ad reſtitutionem reſpectu religionis propter damnum datum. De modo autem reſtitutionis dicitur inprimis debere exhortari Apoſtatam, vt redeat, quod ſi obtinere non poſsit, alium quærere debere, qui ingredi velit, & locum Apoſtatæ ſupplere, quòd ſi non inueniat ipſum teneri ingredi religionem, vt per ſeipſum reddat æquiualens religioni, cùm non poſsit idem. Quod etiam ſentit Adrianus in 4. quæſt. 3. in fine, & quodlibet. 12. & Nauar. c. 12. n. 44. c. 17. n. & 11. 14.

V. Sed hæc ſententia abſolutè probari non poteſt, & ideò diſtinguamus modum cooperationis, ſeu cauſalitatis, an fuerit per vim, vel fraudem, aut ſolùm per inductionem, & preces; alij etiam diſtinguunt intentionem, an ſcilicet factum fuerit ad nocendum religioni, vel ob alias rationes humanas. Sed ad obligationem reſtitutionis parum refert intentio, & ideo diſtinctio illa neceſſaria non eſt. Dico ergo primò, qui religioſum apoſtatare facit, in nullo caſu tenetur religionem ingredi, vt locum alterius ſuppleat. Quod intelligo etiamſi vis, vel fraus interuenerit, & aliter reparari non poſsit damnum. ità tenet Maior ſuprà, & Soto li. 4. de iuſtitia q. 6. art. 3. Nauar. c. 12. n. 44. Ledeſm. 2. 4. q. 18. art. 2. dub. 1. Probatur primò, quia ingreſſus religionis eſt opus adeò difficile, & ſupererogationis, vt nemo ſit cogendus ad reſtituendum, cum tanto onere. Secundò, quia ſi quis alienum ſeruum ad fugam incitauit, licèt teneatur illum reſtituere, non tamen tenetur ſe pro illo in ſeruitutem dare, vt illum reſtituat, etiamſi aliter non poſsit, quia præceptum reſtituendi non obligat cum tanto detrimento. Tertiò, qui occidit Religioſum, non tenetur ingredi religionem pro illo, vt videtur manifeſtum ex communi vſu, & exiſtimatione; ergo à fortiori, &c. Et hoc magis ex ſequentibus conſtabit.

1. Aſſertio negans cooperatorem in aliquo caſu obligari, vt ipſe pro altero ingrediatur.

VI. Dico ſecundò, non tenetur quis quærere alium, qui loco Apoſtatæ velit religionem ingredi, ita tenent Sot. & Ledeſm. & poteſt probari applicando rationes factas, & præterea, quia ingreſſus religionis non debet fieri propter hunc finem, imò per ſe non fit propter commodum religionis, ſed propter ſpirituale bonum ipſius Religioſi; ergo, nec iuſtitia per ſe obligat ad compenſandam hoc modo fugam alterius. Et confirmatur, quia non eſſet prudens conſilium inducere aliquem ad ingreſſum religionis principaliter ob eum finem, vt ſuppleat abſentiam alterius. Dices, eſto priùs debeat conſiderari, an expediat ingreſſuro, & an ſatis voluntariè id faciat, tamen ſi ſeruatis his circunſtantijs poteſt quis ſuo conſilio, vel alio auxilio iuuare illum ad ingreſſum, tenebitur id facere in recompenſationem apoſtaſiæ alterius. Reſpondeo optimè quidem facturum, ſi id faciat, & ita eſſe conſulendum, tamen in rigore ex vi reſtitutionis non teneri, quia nemo tenetur reſtituere de alienis bonis, etiam petendo conſenſum à dominò. Nam ſi ego teneor reſtituere mille aureos, quos non habeo, non teneor petere ab alio, vt pro me reſtituat, & in exemplo de ſeruo ſuprà poſito non teneor procurare, vt alius ſe donet in ſeruum pro altero, quem fecit fugere, & ſic de alijs, præſertim, quia hic alia ſpecialis ratio intercedit, vt iam exponam.

2. Aſſertio, nec obligari quærere qui pro ſe ingrediatur.

VII. Dico ergo tertiò, in dictò caſu non tenetur quis aliquid reſtituere religioni pro ſola carentia talis perſonæ, quando ipſammet reſtituere non poteſt. Dico, *ſola*, vt excludam alia damna, vel carentiam lucri, de quibus ſtatim dicam. Probatur primò ratione generali, quia hoc damnum eſt ex his, ſeu in his bonis, quæ in eodem genere reſtitui non poſſunt, neque eſt obligatio compenſandi illa in bonis inferioris ordinis. Declaratur exemplo de homicidio; nam qui patrem alicuius interficit, non tenetur præcisè pro vita, vel carentia patris, aut mariti aliquid in conſcientia reſtituere, quia non eſt damnum ab homine reparabile, ſed ſolùm tenetur ad alia nocumenta, quæ inde ſequuntur. Idem eſt in exemplo ſuprà poſito de interficiendo Religioſo, item de abſcindente manum alterius, &c. Secundò eſt hîc ſpecialis ratio, quia Religioſus non eſt ita ſub dominio religionis, ſicut ſeruus; nam, vt ſuprà dictum eſt, ſeruus principaliter eſt propter vtilitatem domini; Religioſus autem non ita eſt in religione propter eius vtilitatem, præſertim temporalem, ſed propter ſuammet ſpiritualem perfectionem, & ideo carentia Religioſi præcisè ſpectata non eſt proprium nocumentum religionis, quod ab homine reſtituēdum ſit, nam præſcindendo emolumenta temporalia, quæ ex tali perſona poſſunt prouenire religioni, ſola eius præſentia, & ſocietas, non poteſt reputari damnum factum religioni in proprijs bonis, ex quo obligatio reſtituendi naſcatur, ſed eſt veluti damnum proueniens vni amico ex abſentia alterius. Quòd ſi inde ceſſat religioni aliquod ſpirituale commodum, etiam illud eſt ab homine irreparabile, neque cadit ſub humanam reſtitutionem, niſi fortaſſe modo ſtatim explicando.

3. Aſſertio nec ſolam carentiam religioſi, obligare ad reſtitutionem.

VIII. Dico quartò, ſi quis per vim, vel fraudem Religioſum profeſſum religioni eripiat, tenetur inprimis ceſſare à vi, vel deceptionem auferre, vt Religioſus religioni ſe reſtituat. Si autem hic effectus non ſequatur, non tenetur ad aliam reſtitutionem ratione perſonæ; ſi tamen monaſterium amiſit aliqua temporalia lucra propter abſentiam Religioſi, tenebitur illa reſtituere monaſterio. Probo ſingula, nam inprimis violentia eſt contra iuſtitiam; ergo ſi illa durat, durat etiam peccatum contra iuſtitiam; ergo ſicut eſt obligatio ceſſandi à peccato, ita etiam eſt obligatio ceſſandi ab huiuſmodi vi. Vnde ſi coactio ſemel facta eſt, & Religioſus poſtquam eſt per vim extractus, ſua libertate omnino relinquitur, ceſſat conſequenter hæc obligatio. Quæri autem poteſt, an teneatur ille qui per vim extraxit Religioſum per ſimilem vim eum ad monaſterium reducere, videtur enim teneri, quia non debet eſſe aliquis minus efficax in reſtituendo, quàm in auferendo. Nihilominus dicendum eſt non teneri, imò nec propria auctoritate poſſe id facere, quia nemo poteſt priuata auctoritate perſonæ liberæ vim inferre: Religioſus autem eſt liber, vt poſsit redire, & non redire; ergo non poteſt cogi ab aliquo priuata auctoritate. Confirmatur, quia ſi ſua voluntate exijſſet, non poſſet ab alio cogi ad reditum, ergo licèt fuerit ereptus per vim, ſi poſtea ſua voluntate vult extra manere non poteſt cogi, vt redeat. Patet conſequentia, quia prior iniuria non dedit eripienti poteſtatem, aut iuriſdictionem ad talem actum. Dices ſaltem poſſe illam vim & coactionem inferre authoritate ipſius religionis, illa ſcilicet petente, aut conſentiente, vt illum ad ſe per vim reducat; ergo tunc tenebitur id facere ſi valeat. Reſpondeo, difficile eſt tantam obligationem imponere, quia illud munus eſt valde odioſum, & periculoſum, & quodammodo vile, quando non fit per propriam iuriſdictionem, ſed tanquam à miniſtro alterius, & ideo licèt tunc poſsit licitè fieri, & conſulendum ſit quando ſine incommodo poteſt, non exiſtimo tamen pertinere ad obligationem reſtitutionis, quia eſt medium valde remotum, ac violentum, magiſque pertinet ad punitionem delicti, vel ad reme-

4. Aſſertio tripartita.

Probatur 1. pars de vi in extrahendo alterum à relig.

Qui per vim extraxit religioſum non tenetur per vim reducere.

dium ipſiuſmet Religioſi, quàm ad reſtitutionem, quæ religioni fiat: nam huiuſmodi coacta reductio potiùs ſolet eſſe oneroſa Religioni.

IX. *Probatur 2. pars de fraude decipiendo vt recedat.*

Secunda pars de fraude communis eſt in omni materia, præſertim morali, vel pertinente ad ſalutem animæ, in qua vnus ab alio decipitur; tenetur enim ille ad reſtitutionem faciendam, non minus in nocumento ſpirituali quàm in corporalibus, vt rectè docuit Caiet. in ſumma c.7. verb. *Reſtitutio*, & omnes Auctores citati. Et ratio eſt, quia illud eſt graue nocumentum, & fit alteri contra eius voluntatem, quia ipſamet deceptio cauſat inuoluntariū; ergo eſt actio iniurioſa, quæ de ſe parit reſtitutionem. Prima autem reſtitutio in hoc damno eſt deceptionem auferre, planè confitendo, & admonendo perſonam, quòd à ſe decepta fuerit, vel quòd ſuum conſilium fuerit erroneum. Vnde talis obligatio (ſicut & præcedens) tam eſt reſpectu ipſius Religioſi, quàm reſpectu religionis; illius, quia ei immediatè eſt facta iniuria, & nocumentum illatum; ipſa enim deceptio ipſius Religioſi decepti magnum damnum eſt: huius verò, quia etiam ipſa religio, per illud medium paſſa eſt iniuriam.

X. *Proxima probatio conficit etiam 3. partem aſſertionis de obligatione ad ſpiritualia damna, non tamen ex iuſtitia.*

Ex quo vlteriùs infertur, teneri huiuſmodi deceptorem reſpectu ipſius religioſi, ad reſtituendum ei omnia damna, quæ ob eam cauſam paſſus eſt, & inuoluntariè patitur, etiam poſtquam deceptio ſublata eſt. Hæc illatio poteſt intelligi, vel de ſpiritualibus damnis, vel de temporalibus. De prioribus non eſt ita certa quoad obligationem iuſtitiæ, quia talia nocumenta, nec ſequuntur ex abſoluta neceſsitate extrinſeca ſine proprio conſenſu, & voluntate ipſius hominis, nec reparari poſſunt, aut compenſari per aliquid, quod ab homine reſtitui poſsit. Dices ſaltem poſſe procurari per aliqua media, vt ſunt orationes, exhortationes, conſilia, &c. Tenebitur ergo ille qui decepit, vel vim intulit, non ſolùm vim, & tenebras auferre, ſed etiam orare pro alio, vel exhortari illum, ac denique quod in ſe eſt facere, vt ad priſtinum ſtatum ſpiritualem redeat. Item inter ſpiritualia bona computari poteſt ipſemet quietus & pacificus ſtatus religioſus, à quo alterum deturbauit; & ſic etiam tenetur facere, quod in ſe eſt, vt reſtituatur ad illum ſtatum, vel ex parte ipſius conſulendo, & admonendo, vel ex parte religionis excuſando illum, & procurando, vt admittatur ad eandem vitam ſicut antea erat.

XI. Reſpondetur ad priorem partem generalem eſſe quæſtionem, ſcilicet an qui alium ad peccandum induxit, ad illa omnia damna poſtea fortaſſe ſecuta teneatur ex iuſtitia; & quanuis multi auctores in n.4. citati ita cenſeant; verior tamen ſententia eſt non teneri ex iuſtitia, ſed ex charitate obligari poſſe, & fortaſſe ſpeciali titulo ratione prioris nocumenti, vel ſtrictiori obligatione ſecundùm ordinem charitatis; quod tenent Sylu. Sot. & Ledeſ. ſuprà, & Corduba in ſumma. q.172. & Nau. c.14. n.45. & in c. *noli*, de pœnit. d.1. & ratio eſt, quia ſicut iniuria ſolùm eſt in dãno, quod inuito infertur; ita reſtitutio ex iuſtitiæ obligatione ſolùm eſt, vſque ad tollendū damnum, quod alter patitur inuitus: nam cætera, quæ pēdent ex arbitrio eius, ab eo fieri poſſunt, eo ipſo, quòd vis vel deceptio tollitur; ideoq; non eſt neceſſe, vt ab alio procurentur. Imò eo ipſo, quòd ipſe liber, & inſtructus de veritate non vult redire, & virtute remittit priorem iniuriam, & incipit ſibi eſſe auctor ſui nocumenti. Ad alteram verò partem reſpondetur admittendo omnia, quantum ad ea, quæ non pendent ex arbitrio ipſius Apoſtatæ, ſed ex parte religionis, quod ex ſequenti puncto magis patebit; nam illa reſtitutio directa magis pertinet ad temporalia nocumenta, licèt per quandam relationem dicantur ſpiritualia, quatenus poſſunt ſpiritualia bona impedire.

De poſterioribus ergo, ſeu temporalibus bonis obligatio eſt manifeſta ex conſenſu omnium Doctorum, quos citaui, & ex contrario fundamento; quia nocumenta his bonis contraria inferuntur inuito, & ad ea tollenda ac reparanda non ſufficit, auferre vim, vel deceptionem; ergo manet obligatio reſtituendi illa. Huiuſmodi eſt, v.g. infamia, quã fortaſſe incurrit talis Religioſus: nam tenetur alter, vel omnino illam auferre, ſi poteſt, demonſtrãdo illum non voluntate ſua, ſed per vim fuiſſe à clauſtro eductum, vel certè minuere dicēdo illum fuiſſe deceptum, &c. Aliud damnum eſt amiſsio honoris, & ſui gradus in religione ſua, & quædam inhabilitas, quæ inde relinquitur ad honores, vel miniſteria religionis. Tenetur ergo huiuſmodi malefactor procurare, vt hæc omnia incommoda vel nulla, vel minima ſint. Pro his autem, quæ euitare non potuerit, aliam ſatisfactionem facere nō tenetur, quia non poteſt, neque illa talia ſunt, vt in bonis alterius ordinis reſtitui ex iuſtitia debeant. Aliud damnum erit, ſi Religioſus ob eam cauſam fecit temporales ſumptus, quorum eſt debitor, vel ſi amiſit, v.g. libros, aut alias res ſimiles, tenebitur n. deceptor omnia huiuſmodi reſarcire. Deniq; maximum nocumentum eſt, ſi religio nolit illum recipere, ſed à ſe illum expellat, tunc autem tenebitur deceptor illum alere, & de temporalib. prouidere, ſaltem donec habeat vnde cōmodè ſuſtentari poſſit, quia per grauem iniuriam & fraudem priuauit illum etiam hoc temporali cōmodo, quod eſt maximè aduertendum pro his Religioſis Societatis, qui tantùm per vota ſimplicia incorporati ſunt, ad quos expellendos maiorem libertatem habet religio, & pro illis tota hæc doctrina communis eſt. XII. *De obligatione quoad damna temporalia.*

Atque ex his facile intelligitur, & probatur reliqua pars quartæ aſſertionis: nam ſi deceptor errorem abſtulit, vel contrarium conſilium dedit, & alter redire nolit, non poteſt aliter perſonam ipſam reſtituere religioni, & ideo præciſè ex hoc capite ad nihil amplius tenetur, iuxta dicta in tribus primis aſſertionibus. Si autem perſona illa erat vtilis religioni in temporalibus, quibus religio ob eam cauſam priuata eſt, tenebitur, qui cauſam dedit per vim vel deceptionem, ad reſtituendum, quia per manifeſtam iniuriam fuit cauſa illius nocumenti, ſeu carentiæ lucri certi, quod perinde reputatur; ſicut qui per vim vel deceptionem impedit pauperem ne certam eleemoſynam obtineat; ergo ſimiliter in præſenti: Hoc autem intelligendum eſt quãdo vis infert r ipſi Religioſo, nam ſi ſoli religioni inferatur fortaſſe aliud dicendum eſt, vt ſtatim dicam. Eſt etiam hoc intelligendum de nocumento, quod paſſa eſt religio eo tempore, quo Religioſus per vim, vel fraudem, extra illam detentus eſt. Nam de illo tempore efficaciter procedit ratio facta, at verò ſi ablata vi aut errore, & Religioſo volente redire religio nolit illum acceptare, extunc ceſſat obligatio reſtituendi religioni lucra, quibus deinceps priuatur, quia iam illis non priuatur in vita. An verò idem dicendum ſit, ſi religioſus ipſe admonitus, & ſuæ libertati relictus nolit redire, patebit ex ſequenti aſſertione. XIII. *Hanc obligationem eſſe ex iuſtitia probatur.*

Dico ergo quintò, qui ſine vi & fraude inducit Religioſum ad apoſtaſiam, nihil illi poſtea reſtituere tenetur, nec religioni, ex iuſtitia. ita ſentiunt Ledeſm. Sot. & alij, & tandem videtur conſentire Nauarr. Et ratio prioris partis eſt, quia illa inductio reſpectu religioſi non eſt actio contra iuſtitiam, ſed contra charitatem tantùm, ex huiuſmodi autem culpa non naſcitur obligatio reſtituendi, vt ſupponimus cum D.Thom. ſecunda ſecundæ, quæſtione 62. & communi ſententia; ergo. Maior patet ex verbis aſſertionis, nam ſub vi includimus omnem actionem iniurioſam, per quam metus grauis, XIV. *5. Aſſertio bipartita.*

grauis, vel alicuius momenti incutiatur; ſub deceptione verò omnes falſas promiſsiones, vel conſilia erronea, his autem ſecluſis, ſcienti, & volenti non fit iniuria. Reſpectu verò religionis non habet locum hæc ratio, quia illa reuera iniuria fit, quia inducere alium ad faciendam iniuriam iniuria eſt, ipſamet autem actio apoſtatandi iniuria eſt religioni; ergo inductio ad illam non fit ſine iniuria religionis.

XV. Nihilominus probatur aſſertio; nam ex illa iniuria duo damna oriuntur, vel oriri poſſunt, quæ poſtulant recompenſationem: vnum eſt ſeparatio illius perſonæ, quæ eſt quaſi abſciſsio vnius membri; aliud eſt priuatio vtilitatum, ſeu emolumentorum temporalium, quæ talis perſona poſsit afferre ſuo monaſterio. Primum ex his nocumentis tale eſt, vt non poſsit reſtitui niſi ab ipſomet Religioſo, qui voluntariè redire debet, & ideo alter qui illum induxit excuſatur propter impotentiam, nec tenetur reddere æquiualens, vt ſuprà n.7. probaui. Vnde ad ſummum poſſet obligari ad inducendum rationibus Apoſtatam, vel rogando vt redeat, & ſecurius erit ita facere, & fortè frequenter erit neceſſarium, vel ad retractandum prauum conſilium, vel ad relinquendum alium in plena libertate ſua, ne fortè exiſtimet eum, qui ſe induxit, adhuc permanere in ſententia, & voluntate ſua, & ideo non audeat ipſe mutare etiam conſilium. Per ſe autem loquendo ſolùm tenetur ad tollendam omnino priorem inductionem, &, vt ita dicam, omne ſemen eius; nam eo ipſo alter manet liber ad reditum, & cùm aliàs ad illum ſit obligatus, ipſamet obligatione ſua ſatis mouetur, & conſcientia impellitur vt redeat, & ideo in rigore iuſtitiæ non videtur alter teneri ad aliam inductionem, iuxta generalem etiam doctrinam ſuprà tactam de præbente ſcandalum, vel inducente ad malum.

XVI. Aliud nocumentum de ceſſatione lucri non cenſetur eſſe propria iniuria religionis, & ideo ex illa non naſcitur obligatio ad reſtitutionem. Antecedens declaratur, & probatur, quia Religioſus non tenetur ex iuſtitia lucrari aliquid religioni, ſed ſolùm obligari poteſt ex charitate, vel obedientia; quanuis enim dicatur eſſe ſub dominio religionis, non tamen eo modo, quo ſeruus. Nam ſeruus eſt ad vtilitatem domini, ſicut equus, & ideo ex iuſtitia tenetur eſſe vtilis domino in temporalib. commodis, ac proinde qui ſeruum inducit ad fugam, tenetur domino reſtituere lucrum ceſſans. leg. 1. ff. de ſeruo corrupto, & leg. *qui ſeruo*. ff. de furtis. & ſumitur ex cap. *ſi ſeruus*. 54. d. Religioſus autem non eſt propter vtilitatem, pręſertim temporalem monaſterij, & ideo non tenetur ex iuſtitia ad lucrandum illi; ergo nec monaſterium habet ius iuſtitiæ ad talia lucra, niſi ſuppoſita voluntate, & operibus ipſius Religioſi. Nam ſi lucratur, religioni lucratur; ſi tamen lucrari nolit, non facit iniuriam religioni contra iuſtitiam commutatiuam; ergo qui illum inducit ad non lucrandum ex hoc capite non peccat contra iuſtitiam commutatiuam, nec tenetur reſtituere, ſicut qui inducit teſtatorem ſine vi, aut fraude, vt legatum, vel hæreditatem non relinquat Petro, non peccat contra iuſtitiam, nec tenetur reſtituere, ſolùm quia alter non tenebatur ex iuſtitia dare, & conſequenter Petrus non habebat ius iuſtitiæ ad talem rem. ergo ita eſt in præſenti; nam qui inducit alterum ad apoſtaſiam, mediatè inducit eum vt nolit lucrari monaſterio, & hoc ſecundum non eſt iniuſtitia; ergo ex illa inductione, vt cadit in hanc partem, non oritur obligatio reſtituendi. Et confirmatur, nam ipſemet Religioſus Apoſtata non tenetur ex iuſtitia reſtituere monaſterio emolumenta, quibus caruit propter abſentiam eius; ergo neque inductor tenebitur, quia ſolùm redundare poſſet in hunc obligatio ex læſione alterius. Dicunt aliqui Religioſum etiam per ſe teneri, ſed excuſari, quia non poteſt, & ideo redundare obligationem in alium. Sed certè illud prius, nec fundari poteſt, nec veriſimile eſt, aliàs Religioſus doctus, qui nollet, verbi gratia, legere Cathedram, ex qua monaſterio prouenirent copioſi reditus, teneretur per ſe de iuſtitia commutatiua ad reſtituendos illos, ita ſi fiat Epiſcopus, vel alia quacunque via, poſsit reſtituere, obligetur id facere, quod incredibile eſt, & inuſitatum, & præter intentionem primariam ſtatus religioſi, qui non ordinatur ad emolumentum temporale, ſicut ſtatus ſerui.

Sed objicitur contra hanc aſſertionis partem; nam interdum oritur obligatio reſtituendi carentiam lucri dependentis ex voluntate alterius ſine debito iuſtitiæ, vt qui detinet pauperem ne petat eleemoſynam, tenetur illam reſtituere, quanuis eleemoſyna non deberetur ex iuſtitia, ſed liberaliter eſſet conferenda. Item, quia aliàs etiamſi quis extraheret Religioſum à religione per vim, vel fraudem, non teneretur ea lucra religioni reddere, quia etiam tunc religio non habebat ius iuſtitiæ ad illa. Ad priorem partem reſpondetur, non eſſe ſimilem rationem, quia pauper habet proprium ius, ad actum petendi eleemoſynam, quo actu iniuſtè priuatur per violentam detentionem, aut deceptionē; ille autem actus tanti æſtimabilis eſt, quantum eſt commodum, quod cum morali certitudine ex illo reportari ſolet, & ideo tunc non obſtat, quòd lucrum pendeat ex voluntate alterius, quia de voluntate illa moraliter conſtat: ſi autem contingeret mutari voluntatem eorum, qui daturi ſunt eleemoſynam, & hæc etiam mutatio certò cognita eſſet, ceſſaret etiam obligatio reſtituendi illud emolumentum. Ita eſt autem in præſenti, nam mutatur voluntas ipſius Religioſi, ſine qua non habet monaſterium ius iuſtitiæ ad illud lucrum, & ideo ceſſat obligatio reſtituendi illud. Et hinc patet reſponſio ad alteram partem; nam eſt etiam ratio diſsimilis, quia quando Religioſo infertur vis, vel fraus, tunc non deeſt eius voluntas ad obſequia & lucra religionis, & ideo iniuria, quæ fit religioni, priuando eam tali perſona, æſtimatur etiam ſecundùm lucra, & emolumenta, quæ ex tali perſona illi prouenirent, quia ille nunquam cenſetur mutaſſe voluntatem, quia vis, & fraus tollit voluntarium: quando autem Religioſus ſolùm inducitur, ipſe mutat voluntatem ſuam, & per illam deſinit eſſe vtilis religioni, quoad illa lucra temporalia; ideoque carentia talis perſonæ iam non æſtimatur per reſpectum ad illa lucra, quia ipſamet perſona non habet voluntatem acquirendi illa, & aliunde, non habere illam voluntatem, non eſt ſimpliciter contra iuſtitiam reſpectu religionis, vt declaratum eſt. XVII. *Obiectio bimembris contra probata in n. praced.*

Dices; ergo etiamſi Religioſus extrahatur per vim, factam religioni, & non Religioſo, non ſequeretur obligatio ad reſtituendum, quod videtur contra dicta in præcedenti aſſertione num. 8. Explicatur ſequela. Si Religioſus habeat voluntatem fugiendi, & religio ei reſiſtat, eumque diligenter cuſtodiat, tunc poteſt tertia perſona inferendo vim religioni, & non Religioſo, illum eripere. Probatur ergo tunc ſequela, quia ille Religioſus non habet voluntatem lucrandi tunc aliquid religioni; ergo damnum illatum religioni priuando illam per vim tali perſonę non eſt æſtimandum ex quantitate lucri quo priuatur religio, quia illud lucrum futurum erat voluntarium, & voluntas deeſt. Sicut ſi illa perſona eſſet impotēs ad lucrandum, nulla æſtimatio ex lucro fieret: perinde autem reputatur eſſe nolētem, ac eſſe impotentem. Reſpondeo, conſequen- XVIII.

ſequenter loquendo argumentum conuincere, & ita concedendam eſſe ſequelam; nec conſequens eſt contra dicta, quia loquuti ſumus de deceptione ipſius Religioſi, & ſimiliter de vi ipſi illata, vel per abſolutam coactionem, vel ſaltem per grauem metum, quæ ſuo modo impedit voluntarium.

XIX. Sed adhuc ſupereſt ſcrupulus, quia obligatio reſtituendi principaliter oritur ex damno reipſa illato, vel lucro cum effectu impedito, per actionem iniurioſam. At verò in præſenti caſu, ſi Religioſus maneret in monaſterio, moraliter loquendo, vel amore religionis, vel timore pœnę, cum effectu lucraretur religioni tantam quantitatem, vel operas tantæ æſtimationis in eius obſequium, vel vtilitatem impenderet; ergo, qui infert religioni dictam vim, reipſa priuat illam tali emolumento per actionem iniurioſam; ergo reipſa tenetur illud reſtituere. Et ideo etiam non videtur ſatisfacere prior reſponſio, de mutatione voluntatis, tum quia indecens eſt cauſa illius mutationis; non ſine iniuria religionis, nam ipſa inductio iniurioſa eſt illi, tum etiam, quia hæc æſtimatio non debet fieri tantùm ſecundùm præſentem voluntatem ipſius Religioſi, ſed multo magis ſecundùm effectum, qui in re futurus eſſet, ſi vis illa vel iniuria non fieret religioni. Confirmatur exemplo, nam ſi quis de manibus iudicis eriperet reum, vel debitorem deſiderantem fugere, teneretur ex iuſtitia ſatisfacere, vel iudici lucrum, quod reuera eſſet recuperaturus, ſi ob eam cauſam illud amittit.

XX. Reſpondeo rationem factam eſſe valde probabilem, & reddere rem dubiam ac conſideratione dignam. Nihilominus reſpondeo reſtitutionem nō ſemper eſſe faciendam ſecundum effectum in futuro præſumptum, ſeu qui creditur futurus, ſi talis actio, vel mutatio non fieret, niſi in præſenti habeat quis ius iuſtitiæ ad illum effectum, & ad cauſas à quib. pendet, quatenus cadunt ſub humanam poteſtatem, alioqui effectus eſt merè contingens, & extra dominium alterius, & ideo carentia illius non cenſetur damnum ab altero illatum, quod reſtituendum ſit: vt, v.g. Si Petrus per iniuſtitiam cogatur eſſe abſens à domo, vel ciuitate ſua, & ea occaſione contingat non eligi ad officium, vel non conſequi aliud commodum, pendens omnino ex voluntate alterius, non tenetur qui vim intulit totam hanc carentiam lucri reſtituere, quia eſt res valde extrinſeca; ita ergo eſt in præſenti. Neque eſt ſimile de iudice, quia ille habet proprium ius iuſtitiæ ad pœnam media condemnatione, quæ iam erat in poteſtate, & voluntate eius. Et ſimile eſt de creditore; nam habet ius iuſtitiæ ad rem ſibi debitam, quod oſtendimus non ita eſſe in religione reſpectu lucri, vel operis quo comparandum eſt. Eſſet autem exemplum magis ſimile, ſi aliquis eſſet debitor non ex iuſtitia, ſed ex aliquo voto, & ab alio perſuaderetur ne impleret votum; nam licèt grauiter peccaret inductor, non tamen teneretur ad reſtitutionem, quia debitum non erat ex iuſtitia. Idemque eſſet ſi per vim illatam tali creditori pararetur via alteri habenti votum ad fugiendum, & non ſoluendum. Eſt item ſimile ſi quis Religioſum in monaſterio manentem induceret, vt non obediat Prelato præcipienti, vt legat, vel aliud ſimile faciat, vnde monaſterio lucrum reportaret, nam licèt moraliter conſtet cum effectu ita fuiſſe futurum, ſi ipſe non induceret, non tenebitur ad reſtitutionem. Idemque erit ſi per vim, vel metum cogat Prælatum, ne vim inferat ſubdito nolenti legere, aut laborare. Non poteſt tamen negari quin ratione huius violentiæ teneatur ad aliquam ſatiſfactionem arbitrio boni viri, vt dicit Soto; non tamen ad ceſſationem lucri, ſi aliud damnum in proprijs bonis non interceſſit, hoc enim ſemper reſtituendum eſt.

Conſectaria ex hactenus dictis.

Ex dictis ſequitur à fortiori, quid dicendum ſit de illo, qui impedit alterum, ne in religionem ingrediatur, vel ipſi, vel religioni, & poteſt eſſe ſermo vt in num. 4. proponebatur, vel de ſolo ingreſſu per profeſsionem, vt cùm quis impedit iam Nouitium ne profiteatur, vel de primo ingreſſu, vt cùm quis impedit ſecularem ne habitum religionis aſſumat. Et de vtroque dicendum eſt, ſi inductio ſit ſine vi, & fraude, per ſolas preces, & alia humana motiua, nullam inde oriri obligationem reſtituendi reſpectu vtriuſque partis. Probatur, quia neutrius reſpectu illa actio eſt contra iuſtitiam. Imò ſi conſideretur præciſè vt eſt aliquo modo in damnum religionis, nec peccatum mortale ex genere ſuo eſſe videtur, quia religio non habet ius in tali, vel ad talem perſonam; ergo peccatum illud reſpectu religionis non eſt contra iuſtitiam; ergo non habet ex obiecto grauem malitiam, quia nulla apparet alia virtus cui grauiter repugnet: maximè enim charitati repugnaret, inde autem grauem malitiam non habet, per ſe loquendo, quia religio non eſt in graui neceſsitate, vt ob eam cauſam ſit mortale peccatum impedire illi bonum illud, ſeu commodum talis perſonæ; ſicut non eſt peccatum mortale impedire ne aliquis inſtituatur hæres, quando id ſit ſine vi, & fraude, & ſine formali odio. Et ita etiam hîc limitari ſolet hæc pars, quæ communis eſt, dummodo hoc non fiat ex intentione damnificandi religionem, quæ limitatio vera eſt, quoad peccatum mortale. Nam illa intentio includit odium grauiter repugnans charitati, non tamen eſt neceſſaria illa limitatio in ordine ad reſtitutionem, quia etiam illa intentio non eſt contra iuſtitiam, neque actio ab illa procedens ob illam cauſam iniurioſa ſit. XXI.

Primũ conſectarium negans obligationem reſtituendi in impediente ingreſſum ſine vi & fraude. Imo negans eſſe peccatũ mortale cõtra Religionem defraudatam.

At verò reſpectu ipſius perſonæ, quæ tanto bono impeditur, videtur eſſe actio illa peccatum mortale ex genere ſuo, non tantùm ratione intentionis, vt ſi fiat ex odio, & inuidia ſpiritualis profectus fratris (quod eſt manifeſtum) ſed etiam ex ipſa materia, quia eſt illud genus quoddam grauis ſcandali. Nam ſcandalum non tantùm eſt inducere proximum ad malum, ſed etiam auertere illum à bono, vel meliori, præſertim quando illud iam inchoauerat, vel in propoſito habebat. Vel ſi quis nolit hoc vocare propriè ſcandalum, (ne in voce hæreamus) certè eſt quoddam opus inferens graue nocumentum proximo; quod licèt non ſit contra iuſtitiam, quia non ſit inuito, eſt tamen contra charitatem inducere hominem in eam voluntatem, quæ talis nocumenti cauſa eſt. Et confirmatur, nam inducere aliquem prauis conſilijs, & precibus vt dilapidet bona ſua, graue peccatum eſt contra charitatem, quia eſt cauſa damni notabilis contra eandem virtutem. XXII.

Videtur tamen mortale contra ſtatuentem ingredi.

Nihilominus aliqui cenſent hoc non eſſe peccatum mortale ex genere ſuo, niſi ex aliqua praua intentione illam accipiat, quia non tenetur quis magis diligere proximum in ſpiritualibus, quàm ſeipſum; ſed non peccat quis grauiter nolens ingredi religionem, vel mutando propoſitum ingrediendi, & conſequenter ſe priuando omnibus bonis, quæ ſtatus ille ſecum affert; ergo nec etiam peccabit grauiter eodem modo ſe gerens circa proximum, prout poteſt ſine iniuria, ſcilicet inducendo voluntatem eius. Confirmatur; nam obiectum illius inductionis, ſcilicet, vt proximus nolit ingredi religionem, non eſt intrinſecè malum; ergo neque actus inducendi, ex vi obiecti eſt ali- XXIII.

quod

quod peccatum, nedum mortale: cuius ſignum etiam eſt, quia ex iuſta cauſa poteſt eſſe actus bonus, vt eſt per ſe notum; ergo ex cauſa ſeu motiuo, propter quod fit; ſumenda eſt ratio, & grauitas talis culpæ; ergo niſi fiat ex mortali intentione, non erit peccatum mortale. Non ergo peccabit mortaliter parens retrahens filium à religionis ingreſſu, ſolùm vt habeat hæredem. Nec amicus retrahens amicum, cuius conuerſatione & familiaritate, ſine Dei offenſione gaudet, neque Dominus retrahens ſeruum propter ſuam vtilitatem temporalem, quia in his caſibus, & ſimilibus, non eſt malitia mortalis; ſed vel nulla eſt, vel ad ſummum erit venialis, ſi delectatio aliqua humana, & indifferens, vel temporalis vtilitas propter ſe diligantur: ergo abſolutè dicendum videtur hoc non eſſe peccatum mortale, niſi, vel ratione intentionis prauæ, vel niſi aliquis modus moralis violentiæ adiungatur, vt eſt in parente timor reuerentialis, aut nimis importunæ preces, vel etiam promiſſiones vanæ, quæ vix poſſunt à deceptione excuſare. Videatur Nauarr. li. 2. de reſtitut. c. 2. n. 15.

XXIV. *Secundum conſectarium tripartitum.* Secundò infero ex dictis, eum qui per vim vel dolum ingreſſum, vel profeſsionem religionis impedit, peccare mortaliter, & teneri ex iuſtitia ad tollendam vim, & ignorantiam, ſeu errorem, non tamen teneri ad ampliorem reſtitutionem faciendam, aut perſonæ, aut religioni. Prima pars clara eſt, quia actio illa non ſolùm eſt contra charitatem, ſed etiam contra iuſtitiam, ſaltem reſpectu perſonæ, cui vis infertur, vel quæ decipitur: reſpectu autem religionis erit etiam actio iniurioſa, ſi coactio fiat Prælato, ne talem perſonam recipiat, aut ſi per dolum & deceptionem Prælati idem fiat; an verò vis facta volenti eſſe Religioſus, ſit etiam iniuria religionis, & è conuerſo, dubitari poteſt, quia tunc ſunt quaſi perſonæ minùs diſtinctæ. Nihilominus affirmatiuè reſpondendum eſt; quia vnuſquiſque habet ius, vt per vim & fraudem cuicunque factam, nemo impediat, ne ſibi beneficium conferatur: vt ſi quis per violentiam impediat diuitem, ne faciat eleemoſynam pauperi, non ſolùm diuiti, ſed etiam pauperi iniuriã facit; ita ergo eſt in præſenti. Quando enim Prælatus per timorem grauem cogitur, ne aliquem admittat, huic fit grauis iniuria, quia per iniqua media & iniuſta, inuitus priuatur magno bono. Et è conuerſo, cùm vis infertur perſonæ; iniuria fit religioni, quia impeditur progreſſus, & augmentum eius. Item indirectè priuatur vnuſquiſque ſua libertate per violentiam alteri factam, quod in quocunque humano contractu iniuſtum eſt. Atque idem eſt de deceptione, in qua ſolet peculiaris iniuria interuenire, quia ſolet decipi vna pars infamando aliam, quæ eſt noua & directa iniuria. Et hinc probata relinquitur ſecunda pars, nam iuſtitia obligat ad ceſſandum ab iniuria, & ad tollendum iniuſtum impedimentum, vt ſuprà ſatis dictum eſt.

Qui contra iuſtitiam impedit, & religioni & impedito eſt iniurioſus.

XXV. Tertia verò pars, quæ nunc eſt communior, vt patet ex Soto, Ledeſm. & alijs recentioribus probanda eſt à fortiori ex ſuperiùs dictis. Nam damnum ſpirituale, quod ibi conſiderari poteſt, non poteſt, vt ſic dicam, in ſe & efficaciter reſtitui, & quoad præteritum tempus, eſt quaſi irreparabile; quoad futurum verò ſatis reparatur tollendo omne impedimentum; & quamuis poſsint dari alia auxilia monendi, precandi, intercedendi, &c. illa, vel ſunt ad melius eſſe, vel ad ſummum ad charitatem pertinent, non ad iuſtitiam. Damnum verò temporale ex parte Religionis non conſideratur ob rationem ſuprà factam, quæ hîc maiorem vim habet, quia religio nondum habet ius in talem perſonam; ex parte verò futuri Religioſi poſſet magis conſiderari, quia fortè priuatur temporali ſubſidio, &c. Tamen, quia illud eſt valde accidẽtarium, & remotum, & quia regulariter plus in hoc genere relinquitur per ingreſſum religionis, ideo etiam hæc obligatio moraliter non æſtimatur, præſertim, quia quoad tempus futurum ſatis reſarcietur illud damnum, ſi quis ablato impedimento religionem ingrediatur, quod in eius eſt poteſtate: incommodum autem præteritum, quatenus temporale eſt, moraliter quaſi nihil æſtimatur. Poſſunt quidem excogitari circunſtantiæ, quæ reddant hoc damnum æſtimabile, & dignum temporalis recompenſationis: ſed hoc adeò eſt rarum, vt non impediat generalem regulam, & tunc arbitrio prudentis relinquendum eſt.

Tertiò infertur ex dictis, eos qui cooperantur Religioſo volenti apoſtatare, adiuuando, recipiendo, &c. licèt grauiter peccent pro ratione cooperationis, non teneri ad aliquam reſtitutionem. Probatur, quia non tenentur Religioſo, quia reſpectu illius peccatum illud non eſt iniuſtitia, ſed ſacrilegium. Nec tenentur religioni, propter fundamenta ſuperiùs adducta; ſi enim is, qui inducit, non tenetur, multo minus obligabitur, qui ſolùm adiuuat. Atque hæc ſunt, quæ ex iure naturæ conſequuntur; iure autem Eccleſiaſtico (vt 3. parti tituli ſatisfaciamus) additum eſt, vt hæ perſonæ excommunicationẽm ipſo facto incurrant, vt conſtat ex priuilegijs conceſsis Mendicantibus ab Innocentio IV. & Leone X. & Iulio II. in lib. Monument. Ordin. conceſsione 554. & 651. & 452. & in compendio priuilegiorum Mendicantium verb. *Apoſtata* §. 8. & in Compendio Societatis verb. *Apoſtata*. §. 3. & 4. vbi notatur hanc excommunicationem eſſe reſeruatam Pontifici. Solumque indiget hæc cenſura declaratione, quoad receptatores, quam trademus infrà à cap. 8. tractando de tranſitu ab vna religione ad aliam. XXVI. *Tertium conſectarium de cooperantib. ad apoſtaſiam.*

CAPVT IV.

An Religioſus profeſſus iuſtè poſſit à religione expelli.

Ratio dubitandi eſt, quia profeſsio eſt contractus reciprocus inter Religioſum, & religionem, vt ſæpè dictum eſt: ergo debet eſſe æqualis ex vtraque parte; ſed Religioſus ipſe ob nullam cauſam poteſt inuita religione illam deſerere, vel ad ſeculum redire, etiam quoad habitationem & vitam à religionis communitate ſegregatã: ergo nec è contrario poteſt religio ipſum Religioſum inuitum à ſe expellere. Atque ita ſentit Cardinalis in Clement. 1. §. *Quia verò* de ſtat. monach. Monachum incarcerari, & alijs modis puniri, non tamen poſſe expelli. Quod videtur poſſe confirmari ex c. vlt. de Regular. vbi Pontifex præcipit omnes eiectos inquiri, & ad monaſterium, ſi ordo religioſus id patitur, vel ad habitationem aliquam monaſterio coniunctam reuocari, vt ibi pœnitentiam agant: ergo ſaltem poſt illud ius non licet talis eiectio. Alij ita moderantur hanc partem, vt dicant Religioſum, quantumcunque incorrigibilem, expelli non poſſe, ſi permanere vult, atque adeò niſi ipſe conſentiat. Ita ſentit Syluester, tribuens D. Thomæ, verb. *Religio*. 6. §. 17. Armilla verb. *Religio*. §. vltimo. I.

Nihilominus res certa eſt, poſſe licitè Religioſum à religione expelli iuſta de cauſa. Probatur primò ex iure communi, cap. *cùm ad monaſterium*, de ſtatu monach. vbi de proprietario contumaci, & poſt regularem monitionem præmiſſam, dicitur, *De monaſterio expellatur, nec recipiatur vlterius niſi pœnitentiat ſecundum monaſticam diſciplinam.* Exponet fortaſſe aliquis, ibi non dici, vt expellatur à religione, ſed à monaſterio, nimirum quaſi relegando illum in aliud, II. *Prima probatio ex iure communi.*

liud, non verò extra totam religionem pellendo: ita enim in ſimili interpretari conatur Archid. in c. *Abbates*.18.q.2.n.5. Veruntamen conſiderandum eſt, Pontificem loqui de monaſticis religionibus, in quibus profeſsio fit in particulari monaſterio, in quo acquiritur filiatio, & peculiaris vnio, & obligatio, ita vt nec Religioſus poſsit ad aliud monaſterium eiuſdem religionis ſine monaſterij conſenſu tranſire, nec aliud monaſterium poſsit cogi ad illum recipiendum in proprium membrum, ac ſocium: & ideo perinde loquitur Pontifex de monaſterio, ac de integra religione, quia ad illum modum profeſsionis alia monaſteria ſunt omninò per accidens; intelligit ergo vt expellatur ſimpliciter à religione. Et ita ſentit ibi gloſſa, licèt addat, poſſe mitti in arctius monaſterium, ne euagetur, ſed pœniteat: quod eſt verum, ſi religio velit, & expedire iudicauerit: tamen ſi aliud iudicat, etiam poteſt omninò expellere, iuxta Pontificis mentem, & communem intelligentiam. Quod clariùs explicauit Honorius in c.vlt. eiuſdem tit. dicens, *Ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat ſanas oues.* Idem probatur apertè ex c. *relatum*, ne clerici, vel monachi; ibi, *vel ſi reſtiterint auſu temerario eis ei ctis*, &c. & cap. *cùm in Eccleſiis*. de maioritate, & obedientia, ibi, *Alioquin de fratrum conſortio penitus excludatis.*

III. *Probatio ex iuribus & vſu peculiar. relig.* Secundò idem probatur ex regulis, & conſuetudinibus religioſis. Nam Baſil. in reg. 28. ex fuſiùs diſputatis, de inobediente poſt plures admonitiones, contumaci, ait, *Vt membrum vitiatum, inutileque, medicorum more, præcidere conuenit.* Affert illud Matth. 5. *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te*, &c. Idem habet reg. 44. ex Breuioribus, & ſanè non ob culpam nimis grauem, ſed quia impatienter ſuffert correctionem cum contumacia. Idem reg. 57. & 61. pro quocunque vitio incorrigibili, vel quia laborare non vult, nec Pſalmos diſcere, & ſimilia cum incorrigibilitate coniuncta. Idem in animaduerſ. ad canonicos delinq. reg. 8. & in Conſtitut. monaſt. cap. 34. Benedictus etiam in ſua regula, cap. 28. præcipit, contumaces, & incorrigibiles expelli, & planè loquitur de abſoluta eiectione à tota religione, nam ſupponit, præceſsiſſe plures admonitiones, correctiones, pœnas, vſque ad flagella, & excommunicationem, & alia media, nullaque ſufficere, & tunc ait, vtatur Abbas conſilio Apoſtoli, *Auferte malum ex vobis ipſis*, 1. Cor. 5. &, *Si infidelis diſcedit, diſcedat*, 1. Corinth. 7. *Ne ouis morbida totum gregem contaminet.* Et ita obſeruant religiones monachales, quæ ferè omnes (Carthuſiam excipio) ſub regula Sancti Benedicti militant, vt ſumitur ex Conc. II. Aquiſgran. ſub Ludouico, tit. de Ordine Rectorum, c. 15. & ex Bern. epiſt. 122. vbi eodem conſilio vtitur. Et vſu etiam id ſeruaſſe S. Benedictum, refert Greg. lib. 2. Dialog. cap. 25. Auguſtinus in regula, cùm dixiſſet, contumacem grauiori pœna plectendum eſſe, ſubdit; *Quam ſi ferre recuſauerit, etiam ſi ipſe non abſceſſerit, de veſtra ſocietate proiiciatur: non enim hoc fit crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera plurimos perdat.* Et ita etiam obſeruant religiones, quæ regulam Auguſtini profitentur, vt de Canonicis regularibus dicitur in Concilio I. Aquiſgran. ſub Ludouico, cap. 134. vbi latiſsimè plura ponuntur remedia priuſquam ad hoc extremum ſupplicium perueniatur. Idem obſeruare licet in ſacra Prædicatorum religione, diſtin. 1. ſuarum conſtitut. cap. 19. vbi poſt alias pœnas additur, *Vel ſecundum regulam Patris noſtri Auguſtini, ſi magis expediens iudicetur, exutus habitu ordinis, de noſtro ordine expellatur*; quod etiam confirmat D. Thom. quodlib. 12. art. vlt. Idem ſtatutum eſt à S. Franciſco in ſua regula, cap. 13. vt Apoſtata, qui religionis habitum voluntariè exuerit, penitus ab ordine expellatur: quòd, licèt cùm aliqua moderatione infrà tractanda, in illo ordine receptum eſt; & ad alios caſus ampliatum per Alex. VI. vt refertur in lib. Monumenta Minorum, conceſſ. 65. & alia videri poſſunt in Compend. priuileg. Mendicant. verb. *Eiicere.* & in Specul. Minor. 2. p. tit. 1. & apud Bonauent. q. 14. in regulam.

Cord. q. 31. in c. 1. ſua regula. Manuel Rodér. 1. tom. quæſt. regul. q. 30. a. 13. 14.

Tandem probatur ratione, quia commune bonum religionis priuato commodo religioſi præferendum eſt, ſed ad commune bonũ religionis moraliter neceſſarium eſt, vt poſsit à ſe expellere mẽbrum putridum, ne alia inficiat, vt Sancti citati docent: ergo. Quæ ratio multis iuribus confirmari poteſt, quæ de cenſuris Eccleſiaſticis, præſertim de excommunicatione loquuntur, cum proportione tamen in præſenti locum habent. Facit cap. *reſecanda*. c. *ecce*, 24 q. 3. cap. *ſed illud*, 45. d. cum ſimilibus. Vnde facilè ſoluitur ratio dubitãdi propoſita, & confirmatur veritas. Primùm enim nulli parti fit iniuria, ſi pacta & fœdera, iuxta conditiones, quibus inita ſunt, ſeruentur: pactum autem religionis cum religioſo, quando ſe illi obligat, eius profeſsionem acceptando, habet hanc conditionem incluſam, vt ſecundùm regulam viuere ſtudeat, & religionem non perturbet, ſed obedientem & corrigibilem ſe exhibeat: ergo ſi ipſe Religioſus fidem non ſeruat, nec religionis obligatio integra manet, poterit ergo illum à ſe expellere. Quod autem illa conditio ſubintelligatur (reliqua enim clara ſunt) conſtat, quia tam in communi iure, quàm in ipſis regulis religionum, quàm in ratione naturali continetur; vota autem & profeſsio fiunt ſecundùm regulam, & commune pactum cenſetur fieri ſecundùm ius, & ſecundùm rectam rationem: ergo. IV.

V. *Moderatio in eodem n. 1 impugnatur tripliciter.* Atque hinc colligitur, non eſſe neceſſarium, vt ipſe Religioſus eiectioni conſentiat, ſi aliàs ſufficiens cauſa præceſsit. Probatur primò ex omnibus iuribus, & regulis adductis, quæ abſolutè loquuntur, & conſenſum ipſius perſonæ non requirunt. Secundò probatur ex vſu, ita enim nunc fit in omnibus grauioribus religionibus, eſſeque antiquiſsimum morem intelligi poteſt ex facto Magni Pachomij, quod ex Simeone Metaphraſte refert Surius in vita eius, cap. 59. die 14. Maij, vbi ait, cùm quidam monachus, Syluanus nomine, inhoneſtè ſe gereret, eum vocaſſe poſt vigeſimum annum ſuæ exercitationis, iuſsiſſeque veſte exui monaſtica, & expelli monaſterio. Eum autem, ad pedes Patris procidens, rogaſſe, *Hoc adhuc mihi condona Pater, &c.* Pachomium autem reſpondiſſe: *Si tot acceptis monitionibus, noluiſti accipere id, quod eſt melius, neque plagis affectus eligere id, quod eſt vtile, quemadmodum poſſum diutius permittere, vt membrum morboſum congregetur cum grege Chriſti: ne forte vnius ouis affricata ſcabies, non paruam eius partem inficiat, & corrumpat.* Poteſtatem ergo in ſe agnoſcebat Pachomius illum inuitum expellendi, quanuis tandem precibus, & promiſsis ſub fideiuſſore datis ceſſerit, & illum cum magno illius fructu retinuerit. Idem intelligitur ex Ioan. Climach. in gradu 4. Obedientiæ, vbi refert de antiquis monachis, diſsidentes iuſſu Prælati ſolitos reconciliari ante Solis occaſum, & priuari cibo, donec in gratiam redirent. *Aut certe* (inquit) *è monaſterio expellebantur.* Tertiò declaratur ratione, quia eiectio hæc non tam eſt medicinalis pœna, quàm vindicatiua, propter commune bonum: ergo non pendet per ſe ex conſenſu delinquentis, ſed ipſo inuito inferri poteſt, ſi ad commune bonum expedire iudicetur.

Dices, hoc ad ſummum procedere, ſi Religioſus nollet ſuæ eiectioni conſentire, nec etiam vellet emendari, tunc enim propter contumaciam, & incorrigibilitatem eijci poſſet inuitus: at verò ſi cum voluntate permanendi in religione oſtenderet etiam emendationis propoſitum, non videtur poſſe expelli, quia tunc iam non eſt contumax, nec dici VI.

poteſt

poteſt incorrigibilis; cum tamen propter ſolam cõtumaciam, & incorrigibilitatẽ poſsit expelli, iuxta c.vlt. de ſtatu monach. Vnde D. Thom. quodlib. 12. art. vlt. comparat eiectionem hanc excommunicationi, vt ſicut excommunicari non poteſt quis, niſi quia contumax eſt, & emendari non vult; ita nec à religione expelli: nam æquiparantur hæ perſonæ; vtraque enim ſpiritualis eſt, & pœna ſpiritualis non fertur niſi in contumacem.

VII. Reſpondeo, ſemper quidem eſſe neceſſariam aliquam incorrigibilitatem, non tamen ſemper neceſſariam eſſe actualem contumaciam. Priorem partẽ probat dict. c. vlt. de ſtat. monach. & alia teſtimonia ſuprà adducta in num. 3. & illam intendit præcipuè D. Thom. loco citato, ex Bonau. q. 14. in expoſit. reg. & ſumitur etiam ex Bulla Alexand. VI. quæ refertur in lib. Monumenta Ordi. conceſsione 65. & hoc cõuincit ratio, quam D. Thom. inſinuat: nam hæc eſt grauiſsima pœna, quæ priuat hominem non ſolùm temporalibus commodis, ſed etiam ſpiritualibus, & ideo non debet ſtatim imponi propter delictum commiſſum, etiam graue; ſed debent aliæ medicinales pœnæ adhiberi priùs, & omnibus modis tentari, vt talis Religioſus emendetur. Eſt etiam hoc conſentaneum ſtatui religioſo, qui eſt ſchola virtutis, ac perfectionis, ad quam pertinet non ſolũ promouere ad virtutem, ſed etiam vitia corripere, & ſpecialiter infirmos curare: ergo eſt valde alienum à tali ſtatu infirmos ſtatim deplorare, quod fieret eos eiiciendo abſque multa curatione præuia, quæ inefficax inueniatur propter contumaciam infirmi.

VIII. Nihilominus probatur altera pars, quia ſi quis iterum ac ſæpiùs correctus, non emendetur, aut iterum atque iterum recidat; etiam ſi poſtea offerat, & promittat emendationẽ, poteſt & interdum debet expelli: nam ille ſatis dici poteſt incorrigibilis, & ideo in eo locum habent iura, quæ incorrigibilem expellendum dicunt. Aliud enim eſt eſſe incorrigibilem, aliud actu cõtumacem; hoc enim etiam actualem reſiſtentiam voluntatis, illud verò ſolùm dicit iteratum lapſum contra adhibitam correctionem. Vnde iura Canonica ſtatuunt, incorrigibilem clericum in aliquibus criminibus, degradandum eſſe, & tradendum brachio ſæculari; quod fieri poteſt, etiamſi tunc cõuertatur, & maximè doleat, ac promittat emendationem, ſi iam ſufficiens caſtigatio, & monitio ſemel, vel iterum præceſsit; quomodo etiam ſe gerit Eccleſia in puniendis hæreticis relapſis: ita ergo de eiectione à religione cenſemus. Nõ eſt ergo omninò comparanda cum cenſura, ſeu excommunicatione; ſed ſolùm quoad hoc, vt requirat aliquam præuiam monitionem, caſtigationem, & contumaciam; non tamen in hoc quòd illam etiam actualem & perſeuerantem poſtulet. Ratio autem differentiæ eſt ſuprà facta, quòd excommunicatio eſt pœna medicinalis, quæ per ſe primò reſpicit bonum eius, qui punitur: hæc autem non eſt huiuſmodi, ſed principaliter reſpicit bonum aliorum, ſcilicet totius religionis, tum in exemplum, & vt alij timeant eſſe ita rebelles ordinariæ correctioni, & diſciplinæ religioſæ: tum etiam, vt auferatur malum de medio fratrum, ne & ipſi contaminentur; quod alia via non efficaciter cauetur: nam licèt talis perſona dicatur offerre emendationem, non eſt tamen fide digna, nec probabilis de illa ſpes concipitur propter præcedentem incorrigibilitatem; & ideo licet in ordine ad bonum eius credendum illi ſit, & ideo abſolutio à cenſura ſtatim detur, quia ſolùm pendet ex præſenti bona diſpoſitione; nihilominus in ordine ad bonum aliorum id non ſufficit, quia propoſitum illud facile mutabitur, vergetque eius ſocietas in aliorum detrimentum.

Quæ ſit cauſa iuſtæ expulſionis.

Ex dictis declaratum ferè eſt, ob quam cauſam poſsit Religioſus profeſſus à religione expelli. IX. Ordinariè enim loquendo, duę cõditiones neceſſariæ ſunt. Prima eſt, vt graue aliquod peccatum præceſſerit externum, & de ſe inferens ſcandalum aliis, vel infamiam religioni: tam grauis enim pœna non poteſt inferri niſi propter grauem culpam; oportet etiam eſſe externam culpam, quia de internis Eccleſia non iudicat, extra forum Sacramentale. *Prima conditio ad iuſtam expulſionem; graue delictum.* Addit S. Bonau. opuſc. 9. in regulam S. Franciſci, q. 14. non ſatis eſſe quòd ſit externum, & ſæpiùs correctum, ſi ſit occultum, ne oriatur ſcandalum ex publica eiectione cùm culpa non pateat. Intelligendum eſt autem ſatis eſſe quòd ſit publicum iuridicè, id eſt, ita vt de illo ſit ſufficienter conuictus in regulari iudicio, iuxta debitam formam & modum eius, quia in omni delicto hoc ſatis eſt ad condignam pœnam. Nec poteſt ab aliis exiſtimari iniuſtè punitus, eo quòd delictùm non fuerit publicum notoreitate facti; quia potiùs debent præſumere prælatum vt iudicem iuſtè procedere: nec etiam reo fit iniuria publicando delictum, vel pœnam eius, quando in iudicio ſatis probatum eſt, & ita expedit ad commune bonum. Dices, niſi tale peccatum in aliorum vergat detrimentum, non meretur pœnam ſeparationis à conſortio aliorum, non vergit autem in aliorum detrimentum donec ſit publicum, vt infamiam vel ſcandalum generet. ergo. Reſpondetur, non oportere expectare effectum, ſed ſatis eſſe quod delictum de ſe tale ſit, nam tale peccatum in perſona religioſa, quæ in communitate viuit profitente perfectionem, non poteſt non eſſe de ſe ſcandalum, & religionem infamans. Vnde Alexander VI. Minoribus conceſsit, vt poſsint contumaces expellere, nulla addita reſtrictione de infectione fratrum, vel ſcandalo, & notoreitate facti. Quin potius expectare vt delictum ſit notorium externis, quod Bonau. ſuprà q. 17. clariùs indicat, non ſolùm neceſſarium non videtur, verùm nec conueniens, ſed maximè nociuum religioni.

X. Altera conditio eſt, vt de tali peccato præceſſerit correctio, & admonitio ſine fructu, vel emendatione: hoc etiam conſtat ex dictis, quia oportet, vt non ſolùm Religioſus peccator ſit, ſed etiam incorrigibilis, vt iuribus, & ratione declaratum eſt. *2. Conditio; præuia monitio.* Quęri autem poteſt circa hanc ſecundam conditionem primò, quanta, vel quotuplex correctio neceſſariò præcedere debeat. Secundò, an ſemper, & in omni caſu neceſſaria ſit, vel aliquando grauitas peccati ſemel commiſsi, & ſcandalum vel infamia inde ſequuta ſufficiat. Ad priorem interrogationem dicẽdum eſt, de ea re non eſſe vnam certam regulam pro omnibus religionibus præſcriptam, ſed maximè relinqui prudentiali iudicio. Hoc conſtat ex Baſilio, Auguſtino, & aliis adductis, ſolùm enim aſſerunt, eum qui ſæpius correctus contempſerit emẽdari, eiiciendum eſſe. Quam regulam ſequitur ordo Prædicatorum, nam in ſuis Conſtitutionibus d. 1. c. 19. vbi ille dicitur incorrigibilis, *qui culpam non timet committere, & pœnas recuſat ferre: vel ex earum ſæpius appetita inflictione iudicio diſcretorum cognoſcitur non proficere.* At verò in religione Minorum ille propriè cenſetur incorrigibilis, qui ter conuictus & punitus de crimine, nõ emendatur, vt habetur in Ordinat. general. Toletan. tit. de Incorrigibil. c. 6. & refert Emman. Roder. q. 80. art. 14. Et in regula S. Benedicti, cap. 58. qui ter deſerit religionem, poſt profeſsionem factam, ampliùs admitti prohibetur, atque ita omninò expellitur, tuncque cenſetur ſatis incorrigibilis: quòd ſi aliqua moralis regula tradi poteſt, hæc certè videtur maximè probabilis,

magiſque vſitata. Vnde clericus, qui de grauioribus criminibus bis eſt canonicè punitus, vel ter admonitus, & non emendatur, cenſetur incorrigibilis, vt degradari poſſit, & tradi brachio ſeculari: vt videri poteſt in Iulio Claro lib. 5. §. vlt. q. 36. n. 33. & 34. Menochio conſil. 82. n. 97. Bernard. Dias in praxi c. 151. qui alios referunt.

XI. Nihilominus non eſt hæc regula adeò certa, quin detur ſemper locus prudenti iudicio prælatorum, vel ampliùs expectandi, vel citius expellendi reum, ſi ad commune bonum valde conueniens exiſtimetur, & nulla ſit expreſſa lex ſpecialis, quæ oppoſitũ ſtatuat: ius enim commune nullum eſt, ſed loquitur indefinitè, vt vidimus. Vnde etiam in religione Minorum ex conceſsione Leonis X. quæ refertur in compẽdio priuilegiorum, §. 5. poteſt aliquando expelli Religioſus pro attroci delicto ſemel tantùm perpetrato, vt ſi ex illo delicto tanta infamia, tantumque ſcandalum ortum eſſet, vt ſine magno detrimento detineri reus inter Religioſos non poſſet. Et religioni S. Hieronymi in Hiſpania cõceſsit Pius V. anno Domini 1566. vt in delictis grauioribus, aut grauiſsimis velut inobedientię contumacia, ſeu incorrigibilitate poſsit ſuos Religioſos etiam vſque ad priuationem habitus incluſiuè punire. Vbi etiã cùm indefinitè de grauioribus & grauiſsimis delictis loquatur, ſolumque gratia exempli ponat contumaciam inobedientiæ, conſtat non ponere regulam omninò deſinitam, ſed prudentiæ iudicis relinquere, quando delictum ſufficientem grauitatẽ habeat ad hanc pœnam, & an, quæve contumacia expectanda ſit. Similem in Societate noſtra inſtructionem à Pontificibus probatam infrà tract. 10. oſtendemus. Denique ſecluſo ſpeciali iure ac priuilegio, ex ſola ratione naturali hoc ipſum ſignificauit Syluest. verb. *abbas* n. 6. vbi referens ſententiam D. Thomæ dicentis, non poſſe expelli Religioſum niſi propter contumaciam, addit, *Quod intelligo, niſi incorrigibilitas præſumatur de facto propter conditionem viri; vel de iure propter regulam ita mandantem.* Vbi in primis modum & diſtinctionem indicat explicandi regulam à D. Thoma, & communiter traditam de contumacia, vel incorrigibilitate, ſcilicèt, vel actuali, ſeu præterita, & præſumpta. Deinde duos modos inſinuat præſumendi iuſtè incorrigibilitatem, etiam ſi actu non præceſſerit, vel de iure, vt quando regula aliqua religioſa illam præſumit in aliquo delicto, vel de facto, vt quando tales ſunt circumſtãtiæ perſonæ, vt nulla ſit moralis ſpes correctionis. Addo, etiam interdum fieri poſſe, vt licèt ſit ſpes correctionis in ipſa priuata perſona, non tamen poſsit ſatisfieri publicæ infamiæ, vel ſcandalo totius religionis, niſi expellendo religioſum delinquentem: vel non poſſe conuenienti modo, & ſine magno diſpẽdio religionis in perpetuo carcere detineri, vel alio ſimili modo puniri: & tunc etiam eſſe poſſe ſufficientem cauſam expulſionis, quantum eſt ex vi iuris communis, ſi ius ſpeciale alicuius religionis non repugnet. Quia commune bonum religionis præferendum eſt priuato; & quia interdum iuſtè punitur quis perpetuo exilio, imò & morte, propter vnum delictum ſine alia contumacia; & interdũ poteſt hoc fieri arbitrio iudicis propter grauiſsimas circumſtantias, vt videri poteſt apud Eman Roder. tom. 1. q. Regul. q. 30. art. 14. vbi pro ſe citat Iul. Clar. lib. 5. §. ſacrilegium n. 3. & Maranta in ſpeculo fol. 29. poſt n. 53. quid ergo mirum, quòd hoc poſsit fieri in aliqua religione, maximè vbi propriũ ius non reſiſtit?

XII. *Qui putent eiectionem corrigibilis eſſe illicitam in foro conſcientiæ.* Addunt verò aliqui ex doctrina S. Bonauenturæ, licèt in exteriori foro poſsint prælati iuſtè expellere Religioſos propter graues exceſſus, etiam ſine propria incorrigibilitate, non tamen in foro conſcientiæ; propter ſcandalum, quod in animis ſecularium poteſt generari, & propter periculum damnationis, cui exponuntur ſic eiecti, quia nequeunt ſeruare regulam, quam promiſerunt, à cuius obligatione non poſſunt liberari. Sed debent (aiunt) tales religioſi perpetuis carceribus mancipari, & ibi puniri pro qualitate delictorum. Hanc verò diſtinctionem de foro interno, & externo ad hanc materiam applicatam, apud S. Bonauenturam non inuenio, nec videtur mihi poſſe probabiliter accommodari, per ſe loquendo: itaque quoties iuxta regulam approbatam, vel iuxta Pontificia diplomata, ſeu conceſſionem, licitum eſt in exteriori foro expulſionis ſententiam ferre & exequi contra religioſum profeſſum; etiam in foro conſcientiæ id eſt licitum, per ſe loquendo.

XIII. *Probatur tamen talẽ eiectionem non eſſe illicitam cõtra iuſtitiam commutatiuam.* Ratio eſt, quia ex duplici tantùm capite poſſet id non licere, vel quia eſſet contra iuſtitiam, vel quia contra charitatem, alia enim radix in præſenti cogitari non poteſt: neutrum autem ex his poteſt cum probabilitate affirmari: ergo. Probatur minor quoad priorem partem de iuſtitia, quia vel hoc intelligitur de iuſtitia commutatiua, ratione mutui contractus facti inter Religioſum & religionem in ipſa profeſsione; & hoc non, vt etiam S. Bonauent. dict. quæſt. 14. fatetur, quia pactum illud intelligitur ſecundùm regulam approbatam, & ſecundum priuilegia Pontificia, & ſecũdùm rationem rectam: iuxta hæc autem iura omnia, includit conditionem ex parte religionis, ſi ita profeſſus vixerit, vt decet, vel debetur religioſo ſtatui, & communitati: aut clariùs, niſi ſe reddat dignum expulſione, iuxta regulam & mentem Pontificis: ergo quoties quis eiicitur iuxta regulam, & priuilegia, non frangitur pactum à principio factum: ergo ex hac parte non peccatur contra iuſtitiam: ergo ex eodem capite quod licet in foro exteriori, licet etiam in foro conſcientiæ.

XIV. *Nec contra vindicatiuã.* Vel ſermo eſt de iuſtitia vindicatiua, & ex hac parte non poteſt etiam cõtra conſcientiam agi, ſaltem per exceſſum contra Religioſum (nam de defectu contra religionem, vel Rempublicam, ſtatim dicam.) Probatur, quia in tali religione per legem iuſtam, qualis eſt regula approbata. vel per Pontificiam declarationem, quæ in priuilegio continetur, illa iudicata eſt condigna pœna talis delicti, vel talium delictorum: ergo non fit iniuria reo illam exequendo. Nec enim putandum eſt illam conceſsionem Pontificis eſſe permiſsiuam tantùm, ſed approbatiuam: tum quia oppoſitum conſtat ex verbis conceſsionum, tum etiam quia eſſet cõtra omnem rationem. Cur enim permitteret Pontifex religioni, (quæ tenetur non ſolùm ad iuſta, ſed etiam ad perfecta) vt iniuſtam pœnam imponeret, & exequeretur, ſine impedimento, & ſub Pontificis vmbra, & authoritate? Quòd ſi quis dicat, Pontificem non approbare hanc, vel illam eiectionem in particulari, ſed illam, quæ fit iuſta cauſa; hoc eſt quod intendimus: nec enim nos defendimus vt iuſtam omnem expulſionem in indiuiduo: ſed ex hypotheſi dicimus, eam quæ fuerit iuſta in foro externo, iuxtà regulã vel priuilegia, nõ poſſe eſſe in foro conſcientiæ iniurioſam eiectionem. Vnde ſi iudicium particulare de cauſa eiectionis in re verum ſit, & prudẽtiale, iuxta verum ſenſum regulæ & priuilegiorum, reddet ſine dubio prælatum tutum in foro conſcientiæ, ſaltem quoad hanc partem non inferendi iniuriam reo: ſi verò iudicium ſit falſum, quia nimirum delictum tale non eſt, quale regula, vel priuilegium requirit: tunc nec ipſa expulſio eſt iuſta ſecundùm regulam, & ideo neque in conſcientia erit iuſta per ſe loquendo, imò etiam erit contra obligationem incluſam in primo pacto profeſsionis, vt patebit facilè conuertendo rationem ſuperiùs factam. Dico autem, per ſe loquẽdo, quia per ignorantiam,

tantiam, & bonam fidem prælati poterit interdum factum excuſari. Nunquam ergo hic ſeparatur iuſtitia in conſcientia, & in iudicio externo, reſpectu religioſi.

XV. *Nec denique contra iuſtitiam legalē.*

Maius dubium eſſe poſſet, an talis expulſio poſſit interdum eſſe contra iuſtitiam legalem, & bonū commune, quia nimirum delictum non ſatis punitur illo modo: imò ſæpè fortaſſe ipſe delinquens deſiderabit hanc pœnam, vt poſsit liberius viuere. Vnde quoad hanc partem regula, vel priuilegium non videntur eſſe præceptiua, ſeu ordinatiua, ſed conceſsiua, vt ita fiat: ſemper autem videntur ſubintelligere conditionem, *niſi ratio iuſtitiæ plus fieri poſtulauerit.* Reſpondeo, Pontificem per hanc conceſſionem, vel regulam non tam intendere punitionē delicti, quàm præſeruationem, quietem & decentiam religionis: & ideo ſi ad hos fines neceſſaria ſit religioſi eiectio, non eſt omittenda, eo quòd delictū non videatur adæquatè puniri, nam hoc non eſt ita intrinſecè neceſſarium, vt ex iuſta cauſa omitti non poſsit. Accedit, quòd ſemper poteſt antecedere alia vindicta delicti, quæ pro capacitate ſtatus religioſi videatur ſufficiens. Poteſt etiam ſic eiectus ad triremes mitti, ſi dignus iudicetur, vel perpetuò, vel ad tempus, itaque nunquam condigna punitio repugnat cum eiectione, ideoque qui concedit facultatem expellendi à religione, non aufert obligationem puniendi delicta modo ſufficienti ad publicam ſatisfactionem, quatenus ſimul eſſe poteſt cum expulſione à religione: & ideo non refert ad iuſtitiam & honeſtatem talis conceſsionis quòd ſola expulſio non ſit interdum ſufficiens pœna. Eſſet autem contra rationem tale priuilegium, ſi ratione illius poſſet quis expelli, etiam in eo caſu, in quo talis expulſio eſſet contra iuſtitiam in foro conſcientiæ.

XVI. *Probatur deinde neque eſſe contra charitatem.*

Venio ad alteram partem de obligatione charitatis, quæ in primis locum non habet vbi hæc pœna non eſt arbitraria, ſed lege præſcripta, in qua inferior, ſeu ordinarius prælatus diſpenſare non poteſt. Deinde, etiamſi prælatus religionis ex charitate teneatur procurare bonum religioſi quantumuis criminoſi, magis tamen tenetur cuſtodire puritatem & pacem ſuæ religionis, & auferre ſcandala, &c. Vnde Bonauent. dict. q. 14. dixit, *Crudelis eſt miſeratio, vnde plures, & meliores grauiter offenduntur.* Præterea obligatio ex charitate, ceſſante iuſtitia, plures conditiones requirit, quæ vix poſſunt in huiuſmodi caſu inueniri. Primùm enim neceſſarium eſt, vt proximus ſit, vel conſtituatur in graui periculo, morali, & proximo ſuæ ſalutis: deinde, vt alius poſsit ſine magno incommodo, præſertim ſpirituali, ſuo, vel aliorum illi neceſsitati ſuccurrere: at in præſenti religioſus per eiectionem non ſtatim conſtituitur in proximo periculo, imò neque in morali ſalutis ſuæ: poteſt enim vexatio dare intellectum, & humiliatio conuerſionem, vel poteſt multis modis ſibi conſulere, vt pericula effugiat: aliunde verò ſæpè non poteſt prælatus ſine magno onere religionis, & periculo aliorum religioſorum, & ſuæ famæ, & quietis, illum detinere: non ergo obligatur ad hoc ex charitate. Aſſerendum ergo ſimpliciter eſt, id quod regula per Pontificem approbata, vel priuilegia, aut bullæ Pontificiæ permittunt, ſeu concedunt ſingulis religionibus, circa eiectionem contumacium, ſeu diſcolorum religioſorum, non ſolùm in externo foro, ſed etiam in conſcientia per ſe loquendo licita eſſe. An verò in aliquo particulari caſu charitas exigat moderationem aliquam in executione, id ad factum pertinet, non ad ius, eſtque accidentarium & ex prudenti arbitrio pendens. Et tunc etiam conſiderare oportet, an prælatus authoritatem habeat ad talem moderationem faciēdam vel poteſtatem ſuperiorem iuxta regulam, requirat: id enim ſeruandum eſt.

Concluditur contra citatos in n. 12.

In quo prælato ſit poteſtas ad expulſionem.

Tandem facile etiam ex dictis intelligitur, quis poſsit religioſum à religione eiicere, ſuppoſita cauſa ſufficienti, nam ſine illa nullus poteſt, & cum illa non quilibet, ſed qui iuriſdictionem ad hunc actū habet, nam eſt actus vindicatiuæ iuſtitiæ, & magnæ coactionis, qui ſine iuriſdictione fieri non poteſt. XVII.

Eſt in Papa.

Primò ergo ac præcipuè habet hanc poteſtatem Summus Pontifex; non ſolùm, vt ſupremus paſtor Eccleſiæ, quod clarum per ſe eſt, ſed etiam vt ſupremus prælatus religionis, ad quem ſpectant actus ſupremi, ad bonum eiuſdem religionis pertinentes. Deinde habet hanc poteſtatē corpus ipſum religionis; vt autem illam habeat non eſt neceſſe, vt à Summo Pontifice ſpecialiter conferatur, ſed ſatis, vt non auferatur, ſeu reſeruetur talis actus. Ratio prioris partis eſt, quia hæc eiectio ex natura rei iuſta eſt, ex vi conditionis incluſæ in priori pacto inter religionem, & Religioſum, vt ſuprà explicatum eſt: ergo ex natura rei eſt in ipſa religione tota, ſeu vt eſt vnum corpus, ſi aliunde non impediatur: ſicut è contrario ex natura rei eſt apud illam onus retinendi, & alendi religioſum, qui nullam cauſam præbet eiectioni. Confirmatur, quia omne corpus habet ius ſeparandi à ſe contagioſa membra, & omnis Reſpublica abiiciendi, qui eam conturbant, & poteſtas ad hunc actum per ſe eſt in corpore Reipublicæ: ergo ſimiliter eſt cum proportione in corpore religioſo.

Eſt in tota Religione.

Poſterior verò pars, quæ eſt limitatio prioris, patet, quia poteſtas corporis ſubordinata eſt capiti, aliàs eſſet ſumma confuſio: ergo ſi per caput reſtringatur, id eſt, per Pontificem reſeruantem ſibi illum actum, non poterit tota religio ſine conſenſu eius religioſum eiicere. Conſiderandum itaque eſt corpus integrum religionis in rigore ſumptum Pontificem ipſum vt ſupremum prælatum includere, qui quatenus iuriſdictionem in illam habet, non ab ipſa, ſed ex ſe, ſeu à Chriſto illam habet: quatenus verò habet poteſtatem dominatiuam, licèt à religione illam habeat; in illo tamē ordine eſt ſuprema etiā reſpectu totius corporis religionis ſimul ſumpti, quod non habent prælati intrinſeci (vt ſic dicā) ipſius religionis. Hac ergo ratione poteſt hanc poteſtatem non ſolùm vt vniuerſalis paſtor, ſed etiam vt ſupremus prælatus ſibi reſeruare. Quia verò iure, & poteſtate ordinaria relinquit religionem ſeipſam plenè gubernare: ideo quandiu hæc poteſtas ablata, ſeu reſeruata non eſt, in ipſa religione integra manet. Et in eo caſu, quo Pontifex illius vſum ſibi reſeruaret, teneretur ex iuſtitia, poſt plenā cauſæ cognitionem in eiectionem Religioſi conſentire, ſi & culpas haberet tali pœna dignas, & ad religionis bonum, illius pœnæ executio neceſſaria moraliter videretur. XVIII.

Excipe, niſi à Papa reſeruetur.

Tertiò ſolet hæc poteſtas eſſe in Generalibus religionum. Nam illis commiſſa eſt tota poteſtas neceſſaria ad gubernandam religionem, & ad vniuerſale bonum eius: huiuſmodi autē eſt hæc poteſtas, de qua agimus, vt oſtenſum eſt. Vnde Pius V. in priuilegio ſuprà citato conceſſo Ordini S. Hieronymi in Hiſpania, quod habetur in Compend. priuileg. eiuſdem Ordinis, verb. *Condemnare*, inter alia ſic ait; *Conſiderans quod Prior Generalis, per conſtitutiones dicti ordinis habet omnimodam, & ordinariam poteſtatem, quam ipſum Capitulum generale, tempore, quo celebratur, habet: Priori Generali conceſſit facultatem relegandi*, &c. In quibus verbis ſolùm expendo rationem, quæ mouit Pontificem, ad concedendum Generali poteſtatē, quam Capitulo concedebat: quia tota XIX.

Eſt denique in Generalibus.

tota poteſtas Capituli translata eſſe debet in Generalem: eadem ergo ratione iure ordinario habere videtur Generalis poteſtatem eiiciendi Religioſum ex iuſta cauſa. De aliis verò inferioribus prælatis, vt ſunt Prouinciales, Priores, Guardiani, &c. nihil certum dicere poſſumus ex communi iure, ſed ſolùm conſulenda eſſe iura ſpecialia regularum, ſeu priuilegiorum ſingularum religionum, & illa eſſe obſeruanda. Regulariter autem videtur eſſe in ſolo Generali iure ordinario; nec immeritò, quia abſcindere membrum corporis eſt res grauiſsima, & ideo meritò poſtulatur conſenſus capitis. Prouinciales autem aliquando hac poteſtate vtuntur ex commiſsione, vel generali, vel ſpeciali, iuxta varios vſus religionum.

Quid de inferioribus prælatis.

XX.

Requiratur ne conſultatio vt prælatus eiiciat religioſum.

Quæri autem hic poteſt, an prælatus habens hãc poteſtatem poſsit illa vti ſuo iuſto arbitrio, ſine cõſilio aliorum, qui in ordinibus ad hoc miniſterium deputari ſolent, vel potiùs huiuſmodi conſilium ſit omninò neceſſarium ad valorem actus. Nam in prædicto priuilegio Pij V. ad Hieronymianos additur, *Dum tamen hæc omnia faciat de conſilio fratrum*, &c. & ſimilia haberi ſolent in Conſtitutionibus religionum, vt in Conſtit. Prædicatorum, cap. 19. d. 1. dicitur, *De conſilio diſcretorum, ſi expediens iudicetur, poteſt Magiſter ordinis*, &c. Verumtamen in hac etiam re non poſſumus generalem regulam tradere, ſed obſeruandum eſt in vnaquaque religione inſtitutum eius ab Eccleſia approbatum: nam in quibuſdam ſuffragia conſulentium deciſiua ſunt, ita vt ſine illis, vel eorum numero competenti, nihil validè fieri poſsit, & in eis reſponſio eſt clara, quia conſilium eſt de ſubſtantia actus, imò ſolùm apud illud eſt poteſtas. In aliis verò conſulentium ſuffragia ſunt tãtùm conſultiua, quibus auditis, poteſt prælatus ſtatuere quid iudicauerit expedire; duobus autẽ modis poteſt intelligi huiuſmodi conſilium neceſſariò eſſe adhibendum, vt in ſuperioribus notauimus, tractando de receptione Nouitiorum, ſcilicet vel ex præcepto tantùm vel vt res bene fiat, non tamen ad valorem actus, vel vtroque modo; ex iure autem communi non conſtat, quo iſtorum modorum in præſenti requiratur, ſed conſulenda ſunt priuata iura vniuſcuiuſque religionis, & illa ſunt ſeruanda. In eis autem attente conſiderandum eſt, an poteſtas abſolutè detur prælato, poſtea verò ſolùm iniungatur, vt tales, vel tales perſonas conſulat: an verò detur talis poteſtas, quaſi ſub ea conditione, vt in dicto priuilegio Pij V. dicitur, *Concedimus Priori Generali, &c. dum tamen hæc omnia faciat de conſenſu fratrum*, &c. Quando enim conceſsio eſt ſub hac poſteriori forma, eſt ſine dubio illa ſubſtantialis conditio, ita vt licet neceſſe non ſit conſilia ſequi, neceſſarium ſit illa audire, iuxta communem ſententiam fundatam in proprietate verborum, quam in citato loco expoſui. At verò quando poteſtas priori modo datur, conſultatio ſolũ eſt neceſſaria ex præcepto, vel regula, &, ſi illa omittatur, malè fit, nihilominus actus eſt validus, quia illa tunc nõ eſt ſubſtantialis forma, vt eodem loco dixi.

CAPVT V.

An & quomodo profeſſus eiectus teneatur ad religionem redire.

I.

Supponitur eiectum non liberari à vinculo trium votorum ſubſtãtialium ſolennium.

IN primis ſupponendum eſt, per huiuſmodi eiectionem non ſolui religioſam profeſsionem quoad vinculum, ſed ſolùm quoad vſum, ſeu cohabitationem, ſicut quando ſeparantur coniuges propter alterius adulterium, ſemper manet vinculum matrimonij integrum. Quãquam enim de antiquo vſu Eccleſiæ incertum ſit, an religioſi dyſcoli eiicerẽtur omninò liberi à profeſsione religioſa, nunc tamen in his, qui ſolenniter profitentur, certum eſt non ita fieri. Quam diuerſitatem videre licet in vna Societatis religione, in qua ſcholares approbati eiiciuntur ſolutò vinculo, profeſsi verò minimè: idẽque eſt in omni alio profeſſo. Nam licèt eiiciatur, non deſinit eſſe religioſus, vt eſt concors ſententia Doctorum in 4. diſt. 38. Innocen. c. *Dilectus*. 2. de ſimoni. Cardin. Clemen. 1. de Regularib. §. *Quomodo*. q. 1. Eſtque euidens ex ſuprà dictis de immutabilitate profeſsionis religioſæ; & ex vſu Eccleſiæ, nam conſtat hos manere ſemper inhabiles ad matrimonium, etiamſi non ſint in ſacris ordinati. Denique hoc apertè ſupponitur in cap. vlt. de Regularib. vt ſtatim in num. 6. expendemus. Manet ergo in his religioſis integra profeſsio, & quidquid eſt de ſubſtãtia eius, atque adeò tria vota, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ in eo perſeuerant: quomodo autem eis vti debeat, & ad quid ratione eorũ, & profeſsionis obligetur, explicandum ſupereſt. Et de caſtitate quidem nulla eſt difficultas, tenetur enim illam integrè ſeruare, quia poteſt, & in hoc non ita pendet ab actuali ſubiectione, vel vnione cum ſua religione.

De obligatione redeundi ad religionem.

II.

Prima ſententia Nauarri negãs obligationẽ ad reditum.

De aliis ergo inquiri poteſt primò, an teneatur ſemel eiectus ad ſuam religionem redire, quamdiu aliam profeſſus validè non eſt, nam in eo caſu certum eſt nõ teneri: an verò poſsit id facere, infrà videbimus. Quidam ergo aſſerunt abſolutè non teneri ad reditum, nec ad illum poſſe compelli, ſi per ſententiam definitiuam, & iuſtam eiectus in perpetuũ eſt. Ita tenet Nauarr. Comment. 2. de Regularib. n. 36. Comment. 3. num. 52. & lib. 3. Conſilior. tit. de Regularib. conſil. 77. & ſeq. Fundamenta eius ſunt, primò, quia per ſententiam definitiuam extinguitur obligatio, quæ proinde non poteſt amplius reuiuiſcere. *In perpetuum enim ſublata obligatio reſtitui non poteſt*, vt dicitur in l. *qui res*. §. vlt. ff. de ſolution. Secũdò, quia res iudicata ſeruanda eſt, l. *res iudicata*. ff. de regul. iur. & quod bene definitum eſt, retractari non debet, cap. *quod bene*. 6. q. 4. adeò vt res iudicata impediat litis ingreſſum, Clement. 1. de except. Tertiò, quia eſt res duriſsima, vt eiectus definitiuè contra ſuam voluntatem, reducatur ad monaſterium, vbi vix æquo animo ferre poſsit improperia, quæ in eum alij de more obiicient. Quartò, quia degradatus realiter à ſuis ordinibus, non poteſt cogi vt redeat ad gradum, quem priùs tenebat; ergo nec monachus eiectus, &c. Tandem ad hoc inducit anthoritas Bernardi, Abbatis, Cardinalis, & Antonini, qui de eiectis nunquam hoc aſſeruerunt, ſed ſolùm de fugitiuis. Addere vltimò poſſumus, quia religio non tenetur ſemel eiectum iterum recipere; ergo nec ipſe tenetur redire, etiamſi reuocetur. Debet enim eſſe par vtriuſque conditio, ſeu obligatio.

III.

Secunda ſententia Soti in tribus propoſitionibus conſiſtens.

Alij dicunt, teneri huiuſmodi eiectum in primis ad emendationem, ita vt fiat aptus ad religionem, & dignus vt in ea recipiatur. Deinde, teneri ad petendum, & procurandum, vt in religione iterũ recipiatur, & conſequenter teneri ad ingreſſum ſi admittatur. Tertiò verò aiunt, ſi poſt moralem petitionem ſufficientem repellatur, non teneri ampliùs ad ingreſſum, etiamſi maximè cogatur, vel præcipiatur. ita tenet Soto lib. 7. de Iuſtitia, q. 2. art. 1. circa ad 3. Qui conſequenter ait, hunc Religioſum in eo caſu manere liberum à vinculo religionis, & ab obedientiæ voto, imò & à voto paupertatis, de quo infrà.

IV.

Et prima quidem huius opinionis propoſitio veriſsima eſt, teneri ſcilicet hunc Religioſum ad emendationẽ non ſolùm per ſeſe, id eſt, propter vitia vitanda,

vitanda, propter quæ punitus eſt, ſed propter ſtatũ religioſum, vt, quantum in ipſo eſt, non ſtet per illum, quominus ad illum reſtituatur, & aliàs non eſſe tutum in conſcientia. quam partem tenet etiam Syluest. *Religio*. 6. q. 12. & idem ſupponit in verb. *Apoſtaſia*. q. 5. & 6. tenet etiam Angles, tit. de Voto, art. 2. difficult. 8. c. 3. Cordub. in c. 2. ſuæ Regulæ, q. 21. & fauet Bonau. q. 14. ſuper Regulam. Sumitur etiam ex c. vlt. de Regularib. vt ſtatim videbimus. Ratione probatur, quia ille eiectus verus religioſus manet; ergo per ſe & ex vi ſuæ profeſsionis obligatus manet ad viuendum ſecundùm illum ſtatum; ergo tenetur, quantùm in ſe eſt, illum non impedire. Confirmatur, quia habens votum ſimplex religionis, tenetur non ponere ex parte ſua voluntarium impedimentum receptioni, quam etiam procurare tenetur: ergo multò magis ad hoc tenetur religioſus iam profeſſus, etiamſi eiectus ſit, nam eiectio nõ abſtulit vinculum, & conſequenter nec obligationem. Maximè cùm ſua culpa iuſtè eiectus fuerit, & nemini debeat ſua iniquitas patrocinari.

V. Et hinc etiam probatum manet ſecundum dictũ illius ſententiæ, quod etiam alij authores recipiũt, & ego verum cenſeo. Nam qui tenetur viuere in aliquo ſtatu, tenetur non ſolùm illum non impedire, ſed etiam illum procurare, & ſi admittatur, tenetur acceptare, vt exemplo etiam adducto de habente votum ſimplex religionis oſtenditur; ſed religioſus ſua culpa eiectus tenetur ſemper obligatione viuendi in ſtatu illo: ergo tenetur illum ſufficienter procurare, quantum in ſe eſt. Confirmatur, quia non cenſetur ſic eiectus ſatis moraliter emẽdatus, donec humiliter petat iterum in religionem recipi, ſed tenetur emendari ſufficienter, ita vt ſatisfaciat religioni, vt in eam poſſet iterum recipi: ergo. Imò addit Tabiena verbo *Religio*, n. 25. ſi in vno monaſterio non recipiatur, teneri alia adire, ſi ſit probabilis ſpes. An verò teneatur aliam religionem ingredi, vel hoc ei liceat, dicemus num. 18. nunc enim loquimur de reditu ad priorem religionem. Tertia verò propoſitio illius ſententiæ probari maximè poteſt argumentis Nauarri, mihi tamen nihilominus non placet.

VI. Dico ergo, Religioſum ſemel eiectum etiamſi iterum atque iterum petierit iterum recipi, & repulſus ſit, teneri ad ingrediendum iterum, quoties reuocatus fuerit, ſi ad aliam religionem non tranſiit, tunc enim iam prima obligatio ceſſauit, & quaſi commutata eſt, vt ſtatim dicam. Probatur ergo aſſertio ex c. fin. de Regularib. vbi Gregorius IX. præcipit Superioribus religionum, vt fugitiuos, & eiectos de ordine ſuo requirant ſollicitè annuatim, eoſque recipiãt, ſi regularis ordo id permittit, aliàs eis prouideant modo ibi ſtatuto: quod intelligitur, ſi illi eiecti & fugitiui emendati inuenti fuerint, nã ſi adhuc ſint contumaces, aliud remedium adhibẽdum eſt, vt ibi ſtatuitur. Exponitur in illo textu, Superiores ſemper habere ius reuocandi eiectos, & cogendi ad iteratum ingreſſum, ſi regula non reſiſtat. Vnde etiam ſupponit, eos teneri ad obediendum, & reuertendum ſi præcipiantur, & ideo præcipit eos excommunicari, ſi contumaces ſint. Et, quod notandum eſt ibi, in hoc æquiparantur fugitiui, & eiecti, conſtat autem fugitiuos ſemper teneri ad religionem reuerti, ſi admittantur; ergo & eiecti. Reſpondet Nauarr. caput hoc intelligendum eſſe de eiectis iniuſtè, vel non per ſententiam definitiuam, ritè & rectè latam. Sed hoc gratis dictum eſt, & ſine fundamento inuentum, quia dictũ caput abſolutè, & ſine reſtrictione loquitur: imò ſupponere videtur nullum religioſum poſſe ita definitiuè eiici, quin religio retineat ius reuocãdi illum.

VII. Vnde argumentor ratione, quia per eiectionem non ſoluitur religioſus ab obediẽtiæ voto, licèt pro tunc careat vſu illius, quia caret actuali regimine Superioris: ergo ſi ad obediendum reuocetur, tenetur ex vi voti reuertere & obedire. Antecedens patet, tum quia votum illud ſolenne extingui non poteſt ordinario iure, tum etiam, quia ille manet verus Religioſus, & conſequenter retinet omnia eſſentialia, tum denique, quia non debet reportare commodum ex culpa ſua, fuit autem propter culpam eiectus, & priuatus commodis religionis, non tamen fuit liberatus onere obedientiæ omninò. Reſpondet Nauarr. licèt fuerit propter culpam eiectus, iam tamen fuiſſe ſufficienter punitum, & ideo non debere iterum puniri propter idem delictum, ſed qui ſenſit onus, debere potiùs ſentire commodum illi annexum. Sed contrà, nam hæc non eſt ſecunda punitio, ſed debita obſeruantia voti, quod ſemper manet: vnde licèt ille fuerit ſufficienter punitus, dum poſtea reuocatur, non iterum punitur, ſed mandatur ei, vt obligationem ſuam expleat. Neque hoc commodum exonerandi ſe hac obligatione, annexum eſt illi pœnæ: cur enim, aut quo iure id cautum eſt? Nulla enim ratio per ſe ſpectata rei natura, id poſtulat: ſed potius debitus ordo requirit, vt poſt debitam ſatisfactionem pro delicto, perſona redeat ad priorem ſtatum, vel ſoluat obligationem in qua ſemper manſit.

Dices, religionem eo ipſo quòd noluit Religioſum petentem, & rogantem admittere, ceſsiſſe iuri ſuo, & ideo illum iam non teneri redire, licet reuocetur. Sed falſum eſt quod aſſumitur. Aut enim religio iuſta ex cauſa recuſauit illũ acceptare, & quaſi ab exilio reuocare, & tunc non eſt cur cenſeatur iuri ſuo ceſsiſſe ſimpliciter, & pro omni tempore, ſed ſolùm voluiſſe illum condigna pœna afficere, donec ſatis pateretur: Aut iniuſtè & contra rationem negauit illi reditum, & tunc error non eſt totius religionis, ſed vnius prælati, vel conuentus particularis; vnde nõ ſufficit vt tota religio iuri ſuo ceſsiſſe cenſeatur. Quare potiùs exiſtimo, etiamſi velit, cedere iuri ſuo in perpetuum, & ſine vlla limitatione non poſſe: quia illud ius conſiderandum eſt vt pertinet principaliter ad Deum, quomodo nõ poteſt tolli per voluntatem hominis, ſine iuſta cauſa: ſicut non poſſet nunc religio licentiam dare religioſo, vt extra illam maneat, cedendo iuri ſuo: ita ergo eſt in quolibet eiecto, nam licèt ad eiiciendum illum poſsit eſſe iuſta cauſa, tamen ad cedendum in perpetuum abſolutè, & ſimpliciter, ita vt religioſus, quantum eſt ex ſe non teneatur redire, non habet religio poteſtatem, quia nulla poteſt ſubeſſe iuſta cauſa, ſuppoſito perpetuo vinculo profeſsionis. Et eadem ratione non poteſt religioſus remittere religioni obligationem, quam habet recipiendi illum, quando & delictum eſt ſufficienter punitum, & in futurum nullum eſt periculum, quia hoc etiã eſt contra ius acquiſitum per vinculum perpetuæ profeſsionis. VIII.

Dices: Etiam vinculum matrimonij eſt perpetuũ, & tamen interdum fit ſeparatio quoad totum ita perpetua vt non teneantur coniuges iterum ad ſe redire: aliquando etiam vnus eorum propter delictum ita priuatur iure in alium, vt alter ampliùs non teneatur ad ipſum redire: ergo ſimiliter eſſe poteſt in præſenti. Reſpondeo primò, exemplum poſſe retorqueri quoad id, de quo agimus. Nam, ſi ſeparatio fiat, v. g. propter adulterium vnius, licèt ille, qui paſſus eſt iniuriam, non teneatur amplius coniugi alteri cõſentire, nec eum acceptare in ſuum conſortiũ: tamen ſi velit idem qui iniuriã eſt paſſus, alterum reuocare, & cum eo redire in amicitiam, alter ſemper tenetur acceptare, & vitã maritalem cum alio agere, debitũ reddere, &c. vt eſt cõmunis reſolutio Doctorum in 4. cum D. Tho. in 4. d. 35. IX.

d.35.& q.62. Addit art. 6. quia innocens non priuatur iure ſuo propter peccatum alterius, ſed in fauorem illi conceditur quòd poſsit alium à ſe abiicere; quod autem in fauorem conceditur, non debet in detrimentum verti, l. *quod fauore.* C. de Legib. & è contrario, nullus debet reportare commodum ex ſuo delicto, & ideo non liberatur coniux adultera propter peccatum ſuum ab onere cohabitandi, & reddendi debitum, ſi alter velit vti iure ſuo, & cedere fauore ſibi conceſſo. Vnde etiamſi adultera priùs rogaſſet admitti, & alter noluiſſet, ſi poſtea ille mutet voluntatem, & reuocet adulteram, ipſa tenetur conſentire; ſic ergo in propoſito. Deinde dico, quoad aliam partem eſſe diſsimilem rationem, tum quia in ſeparatione adulteræ à marito agitur de vindicanda iniuria mariti; hic autẽ agitur præcipuè de vindicanda offenſione diuina, & de tollẽdo omni impedimento perfectionis, præcipuè ipſi religioni, & ideo poſtquam hoc ſublatum eſt, & Deo eſt ſatisfactum, ceſſat ratio diuortij ſpiritualis ex vtraque parte inter Religioſum & religionem. Tum etiam, quia iure declaratum eſt, illam perpetuam pœnam eſſe debitam iniuriæ adulterij, vel alteri ſimili: ſeu (quod perinde eſt) perpetuum illum fauorem eſſe cõceſſum innocenti; in excluſione verò à religione, nihil tale declaratum eſt, ſed potiùs ei imponitur onus quærendi eiectos, cum limitatione ſuprà explicata.

X. Atque hinc facilè reſpondetur ad argumẽta Nauarri. Ad primum enim negatur antecedens, nam per ſententiam definitiuam, per quam aliquis eiectus eſt, non extinguitur obligatio eius, cum vinculum profeſsionis, & obedientiæ votum non tollatur, quatenus exercitium eius per ſubtractionem materiæ impeditur. Ad ſecundum concedo, rem iudicatam eſſe ſeruandam, neque hic proprie mutari ſententiam, ſed finitur effectus eius, tempore ab ea virtualiter præſcripto. Cùm enim aliquis per definitiuam ſententiam à religione eiicitur, nõ eſt ſenſus talis ſententiæ, vt ille liber omninò maneat ab onere religionis, ſeu ad manendum extra illam, ſed ſolùm vt à religione ſeparetur quamdiu religioni iuſtè placuerit. Sicut ſententia definitiua diuortij perpetui, non mutatur, etiamſi nocens cogatur redire ad petitionem nocentis, quia hæc ipſa conditio in ſententia erat incluſa. Ad tertium reſpondetur, illud incommodum eſſe valde accidentarium, & extrinſecum quod ſua culpa meruit talis religioſus. Addo præterea, minus malum eſſe illa improperia in religione ſuſtinere, quàm extra religionem perpetuò manere. Denique addo, ſi ille verè pœnitens redeat, & vitam omninò aliorum ædificatione mutet, non eſſe cur timeat talia improperia, vel incõmoda: & ad obligationem prælatorum religionis pertinebit illa impedire.

XI. Ad quartum primò negatur conſequentia, & ſimilitudo, nam degradatus non tenetur ſpeciali voto ad obediendum, & perſeuerandum in illo ſtatu ſicut Religioſus. Item degradatus ad ea, quæ ſunt oneris, tenetur, etiam perſeuerante degradatione, quia tenetur ſeruare caſtitatem, & horas canonicas recitare; reliqua verò ſunt magis honoris, & vtilitatis, quibus poteſt renuntiare: at Religioſus eiectus excuſatur pro tunc à multis oneribus religionis, quæ ſuſtinere incipit cùm redit, & ideo non debet liber manere omninò ab obligatione redeundi, aliàs commodum ſaltem temporale & humanum ex ſua culpa reportaret. Secundò reſpondeo negando aſſumptum, quia degradatus realiter à nullo prẹter Rom. Pontificem poteſt ad priſtinum ſtatum, ſeu dignitatem reuocari, ab eodem autem poteſt præcipi, & obligari, ſi oportuerit, vt ad talem ſtatum redeat, eo prorſus modo, quo ſacerdos non degradatus cogi poteſt, vt conuenienter ſuo ſtatui viuat, eiuſque munera exerceat. Nec enim iuſta pœna liberauit reum ab hac obligatione, vt probant cum proportione rationes factæ: nec adduci poteſt ius, vel ratio in contrarium, quæ probet efficaciter Põtificem fuiſſe priuatum hac poteſtate, propter degradationem.

Ad quintum, ponderationes illorum authorum, quas Nauarrus affert, non multum nos mouent, nõ ſolùm quia ius, & ratio plus mouẽt, ſed etiam quia paruum fundamentum in eis habent: nam Bern. in poſitione caſus dict. cap. vltimi apertè dicit, vtroſque, ſcilicet, fugitiuos, & eiectos reducendos eſſe ad clauſtrum; ſupponit ergo vtroſque teneri ad reditum, quantum eſt ex ſe. Quod autem in fine dicitur, ſicut fugitiui inobedientes extiterunt, &c. vbi videtur omittere eiectos, vt Nauarrus põderat: vel breuitatis tantùm cauſa feciſſe credendum eſt, nec enim à textu ipſo, in quo vtrique in eadem clauſula numerantur, diſſenſiſſe veriſimile eſt: vel certè ſubtiliter iudicauit, etiam eiectos poſtquam incipiunt eſſe inobedientes quoad non redeundum cõtumaciter, incipere etiam eſſe fugitiuos. Et eodem modo intelligendi ſunt Abbas, & alij Canoniſtæ, quos ibi citat, qui interdum de vtriſque, interdum de fugitiuis loquuntur. XII.

In vltimo argumento petitur, an religio teneatur ſuſcipere hos eiectos? ad quod dicendum ferè eſt ſicut ſuprà de fugitiuis. Poſſet ergo negari conſequentia, quia non eſt æqualis ratio, cùm religio ſit innocens, & qui eiicitur ſit nocens, & ſua culpa mereatur priuari omni bono religionis, licèt religio ius ſuum integrum retineat, ſicut exemplo matrimonij declaratum eſt. Vnde ſecundò dicitur, in hoc expectandum eſſe ius religionis, nam ſi iuxta propriam regulam poteſt propter certa, vel grauia crimina aliquos perpetuò eiicere ſine obligatione ampliùs eos recipiendi: ipſa libera manebit, quamuis alter non omninò maneat liber. Nam à principio intelligitur pactum inter religioſum, & talem religionem ſub ea conditione initum, quod tacitè approbatur in dict.c.vlt. dum dicitur, eiectos recipiendos eſſe, niſi regula obſtet: quod non eſt iniuſtum, quia ius religionis maius eſt, quia eius bonũ diuinius, vtpote communius, eſt: item, quia, vt dicebam, religio eſt innocens, alter autem nocens, & pro eo caſu, & non pro alio ponitur dicta conditio. De qua re plura in ſimili dicemus tractatu decimo de Societate. XIII.

Adduntur verò duo iure communi ſtatuta in illo cap. vlt. Vnum eſt, quòd vbi regula non obſtiterit, eiecti recipiendi ſunt in religione, ſecundùm regularem diſciplinam, id eſt, ſufficienter emendati, & caſtigati, & exhibita cæteris religioſis ſufficienti ſatisfactione. Secundum eſt, vbi ſecundùm regulã recipi non poſsint ad communem vitam, recipiendos eſſe ad arctam aliquam cuſtodiam, vel ſeparatum viuendi modum prope monaſterium, vt ſub illius prouidentia, & expenſis, ne in perniciem ſuarum animarum vagari cogantur. Nam quia hic ſtatus principaliter ordinatur ad ſalutem animæ, huius maior ratio habenda eſt, quàm alicuius oneris, vel expenſarum religionis. Vnde colligo, iuxta ius illud, nullum religioſum eſſe ita eiiciendum, vt liberè vagari permittatur, quia ſi vagantes reducendi ſunt iuxta textum illum, nunquam vagari permittendi ſunt: ergo nec à principio ſunt liberi permittendi, ſed cuſtodiendi eo modo, quo in illo capite diſponitur. Regulariter autem hoc non ſeruatur, quia vel religiones non poſſunt ſine magno ſuo detrimento hos cuſtodire, vel quia religiones noua habent priuilegia, aut ſtatuta à Pontificibus confirmata, quæ conſulenda ſunt. XIV. *Quid ius commune ſtatuerit de eiectis.*

Quo-

Quomodo recipiendus ſit in eandem religionem profeſſus expulſus.

Quæri autem poteſt vlteriùs, quando huiuſmodi
XV. eiectus reuertitur ad religionem vel ipſo petente, & religione conſentiente, vel è contrario religione cogente, & ipſo non reſiſtente, quomodo recipiendus ſit. Reſpondeo in primis requiri ſufficientem poteſtatem in recipiente, quia eſt res grauiſsima, & pertinens ad gubernationem religionis, & ideo nō poteſt priuata authoritate fieri, ſed publica poteſtate religionis. Apud quem autem ſit talis poteſtas iuxta varia inſtituta & regulas religionum reſpondendum eſt. Nihil enim video iure communi ſtatutum, præterea, quæ de receptione religioſorum tomo præced. diximus, & quod in dict. cap. vlt. diſponitur, vbi Abbates præcipiuntur huiuſmodi eiectos recipere, ſi regula non reſiſtat, vel aliquo modo eos cuſtodire, vbi aliter iuxta regulam recipi non poſſunt. Quod ergo ibi de Abbatibus dicitur, in aliis religionibus cum proportione intelligendum eſt de prælatis, ad quos hæc cura pertinet, vel ſolis, vel cum aliquorum conſilio, iuxta regulam.

Debita poteſtas ad receptionem.

XVI. Deinde reſpondeo non debere eiectum cùm recipitur, nouam profeſsionem emittere: cum enim ſuprà nu. 1. dictum ſit, hos non liberari per eiectionem à vinculo profeſsionis, & votorum ſolēnium, clarum eſt non indigere noua profeſsione, ſed ſolùm reuocationem prioris ſuſpenſionis, & actualis ſeparationis à gremio religionis, ratione cuius erat quis impeditus ab actuali vſu obedientiæ, & ab actuali vnione cum tali corpore, poſtea verò reſtituitur ad talem vnionem actualem per ſolam mutationem voluntatum, & mutuum conſenſum in actualem vſum, (vt ſic dicam) non in vinculum. Sicut in exemplo ſuprà poſito in num. 9. de matrimonio, cùm illi, qui perpetuo diuortio erant ſeiuncti, per nouum voluntarium conſenſum iterum cōiunguntur, non contrahunt matrimonium, quia non eſt nouum vinculum, ſed nouus vſus eius. Vnde non ſolùm non eſt neceſſaria noua profeſsio, verùm nec propriè videtur poſsibilis, quia profeſsio valida, & eadem omninò non eſt multiplicabilis in eadem perſona, licèt ad maiorem deuotionem poſſit exteriùs renouari. Dixi autem *eadem omnino*, quia ſi in alia diuerſa religione ille eiectus reciperetur, deberet in ea denuò profiteri, quia nunquam ſe illi tradidit, nec votum obedientiæ ibi fecit, & ita eſt profeſsio quodammodo ſpecie diuerſa, eo modo, quo inſtituta diſtinctarum religionum moraliter diuerſa ſunt. Similiter ſi religio eſſet ex his monachalibus, in quibus vnuſquiſque in ſua domo ſpeciali profitetur, tunc eiectus ab vna domo, ſi in aliā eiuſdem religionis reciperetur, deberet in illa profiteri, vt eſſet filius illius domus, nam hoc neceſſarium eſſet etiamſi eiectio non intercederet, ſed immediatus tranſitus ab vna domo in aliam. Vt autem iterum recipiatur in eandem religionem abſolutè, non indiget noua profeſsione, ſed externa acceptatione habentis poteſtatem, nam hoc ipſo manet actualiter ſubiectus, ſicut antea erat.

Noua profeſsio in antiqua religione non requiritur.

Secus ſi ad aliam fiat reditus.

XVII. Interrogari autem poteſt vlterius circa hoc punctum, an recipiendus ſit talis eiectus in eodem gradu antiquitatis profeſsionis, quoad locum ſedendi, ferendi ſuffragium, & alias prærogatiuas, ad quas profeſsionis antiquitas neceſſaria eſt, iuxta varios vſus religionum. Quidam enim affirmant, alij partem negantem abſolutè docent: mihi autem videtur neutrum eſſe ſimpliciter neceſſarium, ſed arbitrio prudenti recipientium committendum eſſe. Regulariter autem loquendo, ille, qui eiici meruit, conſequenter videtur amiſiſſe ius ad ſuæ profeſſionis gradum, & ideo meritò recipi poſſe in nouiſſimo loco. Item, ratione prioris delicti dignus eſt hac priuatione in pœnam, nam ſi dignus fuit eiectione, multò magis hac priuatione, & licèt ei, dum iterum recipitur, ex parte remittatur pœna, nihilominus non eſt neceſſe vt omninò remittatur, quoad hanc conditionem accidentalem. Sed licèt hoc regulare ſit, nihilominus talis eſſe poſſet conditio perſonæ, tantaque pœnitentia & emendatio, vt cenſeatur dignus maiori remiſsione, & ideo iuſtè poſsit vel ad priſtinum gradum, vel ad mediocrem alium recipi. Imò aliquando id expediet ad bonum religionis, vt alij eiecti ad pœnitentiam agendam animentur.

An eiectus receptus gaudeat antiquis præeminentiis.

Iudicium Authoris.

Ad quid teneatur Religioſus expulſus, ſi in ſuam religionem non recipiatur.

Tertiò verò quæritur, quid teneatur facere eiectus quoad ſtatum ſuum ſi in ſua religione non recipiatur, an ſcilicet teneatur aliam ingredi religionem, vel poſsit liberè in ſeculo manere. Nam Bonauent. d. q. 14. ſuper regulam ſentit, teneri aliam religionem ingredi, quod ſequitur Cordub. dict. q. 21. in cap. 2. ſuæ regulæ, propè finem. Dicendum autem eſt primò, religioſum ſemel eiectum poſſe liberè aliam religionem ingredi, ſi velit, quod eſt manifeſtum, ſi priùs diligentiam aliquam adhibuit, vt in ſua religione reciperetur, nec potuit obtinere, vt à fortiori patebit ex dicendis: veruntamen abſolutè id verum exiſtimo, poſſe, ſcilicet, ſtatim ac eiicitur, nulla alia expectata licentia, vel diligentia præmiſſa, aliam religionem ingredi, ſi ſtrictior, vel ſaltem æqualis ſit, quia tunc nec ſuæ religioni faciet iniuriam, cùm ipſa eum expulerit, nec ſtatui religioſo vt ſic, cùm æqualem accipiat. De tranſitu verò ad laxiorem, dubitari poteſt, quia talis religioſus ex vi prioris profeſsionis tenetur permanere, quantum in ſe eſt, in ſtatu tantæ perfectionis: ergo donec per illum ſtat quominus in illo permaneat, non poteſt liberè ad laxiorem tranſire. Confirmatur. quia non poteſt liberè manere in ſeculo, quandiu ipſe eſt in cauſa vt ſit à religione eiectus, & ideo tenetur tollere impedimentum, & ſe oſtendere paratum ad reditum, vt ſuprà à numer. 6. dixi. Ergo eadem ratione in eodem caſu & cū eadem proportione minuere (vt ſic dicam) ſtatum perfectionis, quem profeſſus eſt, donec per ipſum non ſtet, quominus in priori ſtatu maneat. Tandem confirmatur, quia Innocentius IV. conceſsit Minoribus, vt refertur in lib. Monumenta Ordinis, conceſſ. 162. vt ſemel eiecti poſſent liberè ad aliam religionem tranſire, exceptis militaribus: ergo ſignum eſt, hoc per ſe non eſſe licitum propria authoritate, ſaltem quantum ad religionem laxionem. Alioqui non fuiſſet neceſſaria ſpecialis conceſsio, nec debuiſſent excipi religiones militares, nam illæ veræ religiones ſunt, eſto ſint laxiores. Et hæc pars mihi probatur. XVIII.

Primum pronuntiatum in hoc tertio puncto, poſſe eiectum ingredi aliam religionem.

Non tamen laxiorem:

Non deſunt tamen quibus videatur in eo caſu poſſe Religioſum ſic eiectum ſtatim tranſire ad religionem laxiorem, ſi velit, quia in ea ſaluatur ſubſtantia ſtatus religioſi; ad modum autem, ſeu auſteritatem eius, ille non ſe obligauit abſolutè, ſed ſolùm in ea religione quam profeſſus eſt, ab illa autē iam eſt eiectus in perpetuum, vt ſupponitur: ergo eo ipſo manet liber ab illo ſpeciali vinculo. Sed hæc ratio ſolùm probat hoc licere poſt factam diligentiam, ita vt per religioſum non ſtet quominus in priori auſteritate perſeueret, nam ex ſua culpa non debet commodum, & libertatem ab obligatione arctioris religionis comparare: ergo donec emendatus à culpa, oſtendat ſe paratum ad illam obliga- XIX.

Aliorum placitum, & fundamentum.

tionem

tionem implendam, & per illum nō ſtet, non poteſt ei talis libertas concedi. Quamuis autem ex natura rei hoc ita eſſe videatur, ex dict. conceſsione Innocentij, id licebit cum limitationibus in ea poſitis. Quia ex diſpenſatione Pontificis licitum eſt ad laxiorem religionem tranſire; illa autem conceſsio continere videtur in hac parte generalem diſpenſationem, quæ potuit habere iuſtam cauſam ad euitanda maiora mala. Limitationes autē ſunt; prima vt non fiat tranſitus ad religionem militarem, quoad milites arma portātes, nam quoad clericos, vel monachos, qui in eis religionibus ſpiritualem vitam profitentur, non videtur id prohibitum. Alia limitatio eſt, vt ſic eiecti deferāt literas teſtimoniales Prouincialis, vel Generalis ſui ordinis, & aliter recipi non poſsint abſque licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ. Et quantum ex verbis conceſsionis colligitur, ſi hæc forma receptionis non ſeruetur, profeſsio erit inualida, non minùs quàm ſi alius non eiectus reciperetur. Vltima limitatio eſt, quòd hæc conceſsio ſpecialiter facta eſt Minoribus, & ideo ſolùm alij, qui cum illis in priuilegiis communicāt, illa vti poterunt.

XX. *Secundum pronuntiatum, eiectū non obligari ad tranſitū illum.* Secundò dicendum eſt, religioſum eiectum nunquam teneri ad aliam religionem tranſire, ſed poſſe in ſeculo liberè manere, poſtquam iam emendatus repulſus eſt, licèt re ſufficienter oſtenderit paratum ad reditum. ita tenet Soto ſuprà, & à fortiori Nauarr. Sylueſt. & alij citati. Et probatur, quia ille ſic profeſſus non ſe obligauit alteri religioni, & per illum iam nō ſtat quominus in ea viuat, vt ſupponitur: ergo non tenetur alteram ingredi, quia in his, quæ ad conſilia pertinent, nemo tenetur, niſi ad id, quod voto ſe obligauit. Sicut qui promiſit ingredi determinatam religionem, ſi in ea non recipiatur, non tenetur aliam quærere, quia ad illam ſolā ſe obligauit; ſed ſimiliter per profeſsionem in hac religione ſolùm illi, eiuſque regulæ ſe obligauit: ergo ſi ab ea repellitur, non tenetur aliam quærere. Dices: eſto ipſe ex vi votorum non teneatur, poſſe à Prælato religionis cogi, & obligari, vt ad arctiorem religionem tranſeat, in pœnam delictorum. Reſpōdeo, etiam hoc modo non poſſe ſimpliciter obligari, vt docet Nauarr. conſil. 77. de Regularib. quod ipſe probat, quia poſtquam eiectus eſt, non eſt ſubditus: ergo non tenetur parere, quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. Sed contrà, quia poteſt religio non prius hunc eiicere, ſed immediatè condemnare vt tranſeat ad religionem arctiorem. Item quia in pœnam delicti priùs commiſſi, poteſt illum obligare, vt poſt eiectionem ieiunet, vel ſit relegatus à tali ciuitate, ſicut poteſt ad triremes condemnare. Ratio ergo eſt, quia nemo poteſt ad ſtatum religioſum obligari (etiam in pœnam delicti) ſi illum non vouit: eadem ergo ratione nō poteſt cogi ad arctiorem religionem abſolutè: poterit tamen ſub conditione, vel disiunctione obligari, vt vel tranſeat ad aliam, vel maneat in perpetuo carcere, aut ad triremes eat, ſuppoſito delicto digno tali pœna.

XXI. Dices: Ergo ſaltem ſi priùs ante profeſsionem in ea religione factam vouiſſet abſolutè religionem, teneretur poſtea eiectus ex vi prioris voti, repulſus à tali religione aliam quærere. Reſpōdetur, ita ſentire Sotum, neque id eſſe directè contra noſtram aſſertionem, in qua ſolùm conſideramus obligationē per ſe, & ex vi profeſsionis. Reſpondemus tamen ſecundò, negando conſequentiam: probabilius enim nobis videtur, etiam in eo caſu non obligari religioſum eiectum, & omninò repulſum, aliam religionem ingredi, ex duobus capitibus: vnum eſt, quia prius votum ſimplex, etiamſi de religione abſolutè fuerit, iam ſatis fuit completum; & ideo ampliùs non obligat. Sicut qui bona fide ingreſſus eſt vnam religionem, vt probaret illam, & ante profeſsionem licitè dimittit habitum, non tenetur aliam ingredi, quia impleuit votum, vt ſuprà dictū eſt: ergo à fortiori, &c. Aliud caput eſt, quia prius votum per priorem profeſsionem prorſus fuit extinctum. Imò addo, licèt prius votum fuiſſet de particulari religione ſtrictiori, ita vt ille peccauerit laxiorem ingrediendo, & in ea profitendo, nihilominus poſtea ab hac eiectus, iam non teneatur alteram, quam vouerat, vel aliam æqualem, aut inæqualem ingredi, quia votum illud ſimplex omninò extinctum fuit per talem profeſsionem, vt definit Pontifex in c. *qui poſt votum.* de Regularib. in 6. & reſoluit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. ad 3. & ibi Caiet. & à nobis eſt in ſuperioribus declaratum.

CAPVT VI.

Ad quid obligetur Religioſus expulſus licitè & liberè in ſeculo permanens.

IAm verò de hoc religioſo eiecto, & in ſeculo licitè permanente multa occurrunt, circa obligationem, honeſtumque modum viuendi eius; certum eſt enim in eo manere vincula profeſsionis, & triū votorum, vt oſtendimus; in vſu ergo illorum, & in actualibus obligationibus, quæ ex illis naſci poſsūt in tali ſtatu, eſt tota huius rei difficultas. Quæ in voto caſtitatis nulla eſt, nam obſeruantia eius non pendet ab aliquo prælato, nec ab ſpeciali viuendi modo, & ideo vbique ſeruari poteſt & debet integrè. Igitur de voto obedientiæ eſt dubitatio, cui tenetur ille religioſus actu obedire, quia videtur nemini teneri ex vi voti, ſed ſolum ex vi communium legum, aut præceptorum: Quod ſi ita eſt, ad nullum vſum obedientiæ religioſæ tenebitur, & conſequenter nec ad vſum paupertatis, quia hic intelligi non poteſt ſine ordine ad aliquem prælatum religioſum, quia votum paupertatis inuoluit ex parte materiæ ordinem ad aliquem prælatum, qui poſsit licentiam dare vtendi temporalibus bonis, vt ſuprà dictum eſt, & conſequenter nec ad alia onera religionis omninò tenebitur: quæ omnia videntur incommoda, quia illa perſona ex vi ſui ſtatus ſemper manet obligata ad ſtatum perfectionis: ergo neceſſe eſt vt ad aliquem vſum eius maneat obligata. I. *Reſolutio quoad obligationem caſtitatis.*

De obligatione quoad votum obedientiæ.

Primò ergo circa obedientiæ votum eſt ſententia Nauarri, religioſum ſic eiectum teneri ad obediendum Epiſcopo non tantùm vt alij fideles, vel clerici tenentur ratione ſuæ iuriſdictionis, ſed ſpecialiter ratione voti obedientiæ, atque adeò in his, quæ ad perfectionem aliquo modo pertinent, ſecūdum modum illi rationi viuendi proportionatum. ita habet in Comment. 2. de Regularib. n. 33. & Cōment. 3. n. 46. Et inde refert teneri eiuſmodi eiectū, ad ſe præſentandum Epiſcopo, & manifeſtandum ſe eſſe religioſum, & paratum ei obedientiam præſtare. Vnde intelligitur ipſum loqui de ſpeciali obedientia religioſa, & ex voto, nam ſi ſolum teneretur obedire vt alij clerici, non oporteret ſe amplius manifeſtare, quàm clericum. Fundamentum eius eſt, quia nullus poteſt manere ſine Superiore, c. *nullus*. 93. d. ſed ille eiectus manet ſine Superiore ſuæ religionis: ergo neceſſe eſt vt alteri ſubeſſe incipiat; nullus eſt autem niſi Epiſcopus, ab eius enim obedientia per profeſsionem liberatus erat; ergo in illius obedientiam incidit cùm à iugo profeſsionis per eiectionem liberatur. II. *Nauarri ſententia.*

III. Contrariam ſententiam indicat Soto lib. 7. de Iuſtit. quæſt. 1. art. 1. dum ait, huiuſmodi religioſum manere

manere liberum à voto obedientiæ. Expreſsiùs id docuit noſter Molina, tom. 1. de Iuſtit. diſp. 140. vbi ſententiam Nauarri dicit eſſe contra praxim Eccleſiæ, ideoque omninò improbabilem. Fundamentũ eſt, quia nemo tenetur ex voto obedire, niſi cui promiſit; ſed religioſus ille non promiſit obedire Epiſcopo, ſed prælatis ſuæ religionis: ergo ſi his obedire non poteſt, nec tenetur; quia ab eis eiectus eſt, non eſt vnde obligetur obedire Epiſcopo ex ſpeciali voto, ſed ab vſu talis voti liber manet, ſolumque manebit ſub obedientia Epiſcopi ſicut cæteri clerici, vel fideles. Confirmatur, nam hac ratione ſuprà dicebamus non teneri aliam religionem ingredi, quia illam non vouit: ergo ſimiliter, &c. Atque hinc ſequitur (iuxta hanc opinionem) non teneri religioſum hunc manifeſtare Epiſcopo quòd religioſus ſit, quia ſatis eſt quòd ei obediat vt ſimplex clericus, ad quod neceſſe non eſt vt Epiſcopus ſciat illum eſſe religioſum. Solùm ergo tenebitur eſſe paratus redire ad obediẽtiam religioſam, quoties reuocatus, & admiſſus fuerit, & hoc ſatis eſt vt vinculum voti obedientiæ maneat.

IV. Nihilominus opinio Nauarri contemnenda non eſt, nec minùs probabilis, ſed abſolutè probabilior debet reputari; quamuis in vſu adeo limitanda ſit, vt non relinquatur magna diuerſitas. Hæc poſterior pars ex diſcurſu eorum, quæ num. 10. dicemus, conſtabit. Prior autem ſuadetur, quia in primis eã ſignificant graues Doctores, Panormit. in c. vnico de infantibus & languidis. in fine ait, religioſum legitimè eiectum eſſe ſub poteſtate Epiſcopi. Idem ſentit Innocent. in c. *cum olim.* 2. de priuileg. n. 3. quatenus dicit, hunc monachum eiectum acquirere Epiſcopo, à cuius iuriſdictione non eſt abſolutus: videtur enim loqui de iuriſdictione religioſa, quia alia communis non ſufficeret vt Epiſcopo acquireret. Hanc autem Innocentij opinionem videntur probare Doctores ibi communiter, vt affirmat, & ſequitur Alexand. de Neap. in Addition. ad Panormit. ſuprà; tenet etiam Archidiacon. in c. *Abbates.* 16. quæſt. 2. Specul. de ſtat. Monach. verſ. 41. Fredericus de Sen. conſil. 38. Sylueſt. verb. *Apoſtaſia.* quæſt. 6. Prǽterea eſt hæc opinio per ſeſe valde conſentanea rationi: nam hic eiectus manet verus religioſus; ergo tenetur eo modo, quo commodè potuerit, ſeruare ſtatum ſuum, & vitam religioſam, ſaltem quoad ſubſtantialia, ſed hoc non poteſt niſi alicui ſpecialiter obediat; nullus autem eſt alius, cui hæc obediẽtia magis præſtari poſsit, & debeat, quàm Epiſcopo. Quod in hunc modum confirmatur, quia olim in Eccleſia, qui profitebantur ſtatum religioſum priuatum, ſeu ſolitariũ, eo ipſo ſubiiciebantur ſpecialiter Epiſcopo, & omnes monachi erant illi ſpecialiter ſubiecti, niſi eximerentur; ſed iſte religioſus poſtquam eiectus eſt, manet in ſtatu religioſo quaſi ſolitario, ſeu particulari, priuatur etiã per eiectionem priuilegio exemptionis: ergo eo ipſo reducitur ad ius antiquum, manetque Epiſcopo ſubiectus, nõ ſolùm communi modo, vt alij fideles, ſed ſpeciali titulo religioſorum.

V. *Expeditur fundamentum contrarium in n. 3.* Argumentum in contrarium expediri poteſt primò ſupponendo quod ſuprà diximus, votum obedientiæ religioſæ non tantùm fieri prælatis intrinſecis eiuſdem religionis, ſed etiam extrinſecis, vt ita loquamur, & ideo diximus nunc fieri à Religioſis exemptis ipſi Papæ, nam ille ſpeciali modo eſt prælatus omnium religionum; à religioſis autem non exemptis fit etiam Epiſcopo, cui ſubiiciuntur tanquam Prælato ſuperiori omnibus prælatis, ſeu Præfectis religionis, & conſequenter etiam Papæ tanquam ſupremo. Si ergò religioſus eiectus ſit non exemptus, clarum eſt manere ſub obedientia Epiſcopi, ex vi ſui voti, quia à principio illi tanquam prælato illam promiſerunt, vt declaratũ eſt. In religioſo autem exempto videtur id difficilius explicari. Dicendum autem eſt, quamuis in eo tempore, ſeu ſtatu non promiſerit obedientiam Epiſcopo, materialiter, vt ſic dicam, promiſiſſe tamen illam omnibus prælatis ſuis, & quia pro eo tempore Epiſcopus non erat proprius prælatus eius, ideo nõ obligabatur illi ex voto obediẽtiæ; tamen, quia poſt eiectionem incipit eſſe prælatus eius, ideo incipit etiam illi ex voto obligari. Confirmatur, & declaratur, quia prius votum factum eſt non ſolùm prælatis religionis, ſed etiam Summo Pontifici, imò huic primò ac præcipuè, aliis autem vt gerentibus vicem eius: ergo etiam poſt eiectionem obligat votum ad obediendum Pontifici: ergo & gerenti vicem eius, qui tunc eſt Epiſcopus, nam per eiectionem perdit religioſus priuilegium exemptionis, & cõſequenter ex voluntate Pontificis, vel expreſſa, vel tacita, ſubiicitur Epiſcopo, quia non eſt veriſimile, vt Pontifex, qui verè eſt prælatus & ſuperior ordinarius talis Religioſi, relinquat illum liberum omninò, & ſine vllo regimine. Sicut ergo ante exemptionẽ omnes religioſi erant ſub obedientia Epiſcoporum, ita intelligendum eſt ad eandem redire, finito priuilegio exemptionis, vt per eiectionem finitur, & ſub hac tacita conditione concedi. Declarari poteſt exẽplo Religioſi, qui ad ſeculare beneficium promotus eſt, nam eo ipſo deſinit eſſe ſub obedientia prælatorum ſuæ religionis; & incipit eſſe ſub obedientia Epiſcopi, ſub quo habet beneficium, vt eſt communis ſententia, quam oſtendit Nauar. ſuprà ex gloſſa, Cardin. in Clement. 1. de ſtatu Monach. verb. *Clauſtrum.* Ioan. Andr. Panormit. & alij, & textu ibi in c. vlt. de Capellis Monach. Panormit. c. *quod Dei timorem.* de ſtatu Monach. n. 9. Sylueſt. verbo *Religio.* 7. quæſt. 11. Nec eſt veriſimile illam obediẽtiam eſſe cõmunem tantùm, prout illam debent ſeculares clerici, ſed accommodatã religioſo ſtatui, quia aliud eſſet prorſus inordinatum, & contra bonum animarum: ergo ſignum eſt eo ipſo quòd Religioſus liberatur ab obedientia prælati exempti, incidere in obedientiã Epiſcopi: idem ergo eſt in caſu eiectionis.

Denique dicitur; præter votum obedientiæ, & directam obligationem ex illa ortam, Epiſcopũ ex vi ſui muneris, & iuriſdictionis habere poteſtatem regendi perſonam quamcunque religioſam nõ exemptam, modo conuenienti, & apto ſtatui religioſo. Nam, vt ſuprà dicebam, eſto religioſus non voueat obedientiam Epiſcopo, eo ipſo quòd religioſus eſt, & in foro Eccleſiæ in eo ſtatu conſtitutus, pertinet ad Epiſcopum eum in illo ſtatu gubernare, & conuenientia illi ſtatui præcipere, & inconuenientia remouere: ſicut perſona clerici eo ipſo quòd ordinatur, ſubiicitur ſpecialiter Epiſcopo, nam perſona religioſa, eo ipſo eſt ſpecialiter res ſacra, & Eccleſiaſtica, vnde vel hoc ſolo titulo incipit eſſe ſub ſpeciali cura Prælatorum Eccleſiæ, & conſequẽter, remota exemptione, pertinet ad ſpecialem curam Epiſcopi, & ob eandem cauſam debet illi ſpecialem obedientiam longè alio modo, quàm reliqui ſeculares laici, vel clerici, quia in ordine ad diuerſum finem, & conſequenter etiam in diuerſis mediis, & rebus. Hoc ergo ſatis eſt, vt ſecluſo etiam voto dicatur Religioſus eiectus eſſe ſub ſpeciali obedientia Epiſcopi, tenerique ad obediẽdum illi in rebus ſuo ſtatui conuenientibus, ſi non ex voto, ſaltem ex paſtorali poteſtate Epiſcopi tali ſtatui proportionata: licèt ferè non ſit tam ampla ſicut addito obedientiæ voto. Vnde etiam conſequenter fit, vt talis Religioſus teneatur ſe manifeſtare Epiſcopo, & ſui ſtatus notitiam ei dare, vt ab eo poſsit gubernari. Qui enim ad aliquid agendum tenetur, conſequenter obligatur ad ea, quæ neceſſaria ſunt, vt illud fieri poſsit, argumento cap. 1. & c. *præterea.* de offic. deleg. VI. *Altera eiuſdem fundamenti enodatio.*

Cui Epiſcopo, habitationis ne, an originis, an fortè beneficii, teneatur eiectus ſe præſentare.

VII. Statim verò oritur ſecundum dubium, quod latè ſuprà tractat Nauarrus dict. Comment. 2. n. 34. cui Epiſcopo teneatur hic Religioſus ſe præſentare, & obedire, an Epiſcopo originis, vel domicilij, ſeu loci, in quo eiicitur, aut beneficii regularis, ſi quod habebat. Et reſpondet, ſubiici Epiſcopo originis, vnde vult eo ipſo quòd eiicitur, incipere eſſe ſubiectus Epiſcopo originis, quantumuis ille diſtet, ideoque teneri adire, vel conuenire illum, eique obedientiam præſtare, & ſub eius diſpoſitione viuere, aut, ſi velit ad alium Epiſcopatum tranſire, ab illo licentiam poſtulare, nec poſſe licitè ſuo arbitrio id facere. Fundamentum illius eſt, quia ſolus Epiſcopus originis eſt certus, & immutabilis. Nam licèt per beneficium, vel aliis modis alibi poſsit acquiri domicilium, & ſubiectio ad Epiſcopum, nunquam tamen aufertur domicilium originis, ſed accumulatur aliud, reliqua verò mutabilia ſunt, & facilè auferuntur. Confirmatur, quia aliàs religioſus eiectus, cùm primùm incipit eſſe extra religionẽ, maneret quaſi ſui iuris, vt liberè poſsit cui voluerit Epiſcopo ſe ſubdere, & præſentare, quod eſt contra ſtatum eius.

VIII. Hæc verò ſentẽtia practicè pati poteſt plures difficultates, & non ſufficienter fundatur, ideoque nõ videtur ſequenda, nec ipſi eiecti in has anguſtias redigendi ſunt. Contingit enim ſæpè Religioſum eiici in loco remotiſsimo à loco ſuæ originis; cur ergo cogetur ſtatim peregrinari, & illum adire? Interdum etiam illud erit magnum incommodum non ſolũ ſpirituale, ſed etiam temporale, vel quia erit illi occaſio liberè diuagandi per multum tempus, & varia loca, vel quia redire ad locum originis erit fortaſſe nociuum. Sæpè etiam erit moleſtiſsimum, vel propter honorem, vel propter ruborem, & verecundiã nimiam: cur ergo tam duram obligationem imponemus ſine ſufficienti fundamento? Nam quòd immutabilior ſit origo, non refert: inde enim habetur ad ſummum, poſſe hunc eiectum, ſi velit, ſe ſubdere ſtatim Epiſcopo originis, non verò quòd illi neceſſariò ſubiiciendus ſit, nam hoc præſtant alij tituli domicilij, aut beneficij, vt poſsit quis alteri ſubdi, ſi velit. Et ita quoad alios actus iuriſdictionis liberũ eſt aliis perſonis ſe ſubdere Epiſcopo beneficij, aut domicilij, & non originis: vt, v. g. ad recipiendum ab eo literas dimiſſorias, & ſimilia: ergo idem erit in præſenti.

IX.
Iudicium authoris liberũ eſſe eiecto ſubdi Epiſcopo originis, vel loci Monaſterii.

Quocirca probabile mihi eſt, eſſe liberũ huic religioſo eiecto ſtatim ſe præſentare Epiſcopo loci, in quo eſt monaſterium, à quo eiicitur, & illi obedire; ſiue hoc fit ratione domicilij, quod ſibi eligit, & incipit ibi habere, ſiue quia tunc eſt quaſi peregrinus, & nullum habens domicilium, & ideo ſubiicitur paſtoribus illius loci, in quo præſens eſt, & quaſi peregrinari incipit. Nec tamen ad hoc ipſum cenſeo eſſe obligandum, quia, ſi velit, poteſt etiam adire Epiſcopum originis propter fundamentum Nauarri. Nec eſt inconueniens, quod Nauarri confirmatio aiebat, eiecto liberum eſſe inter hæc eligere, præſertim priuſquam ſe præſentet, quia eſt veluti carẽs determinato prælato, cui actu ſubiectus ſit, ideoque aliquam ſpontaneam electionem in eo habere poteſt.

Quid quando alterum iam elegit.

Videri autẽ poteſt probabile inter hos duos Epiſcopos debere neceſſariò eligere, quia reſpectu aliorum nullum habet titulum ſubiectionis. Nam quòd habuerit domicilium ſub alio Epiſcopo antequam ingreſſus eſſet religionẽ, non refert, quia iam omninò domicilium mutauit: & idem eſt, ſi antè beneficiũ habuit, quod iam omninò reliquit, nulla enim inde manet ſubiectio. Sed licèt ſit verũ, nullam rationem ſubiectionis reſpectu aliorum Epiſcoporum, adhuc manet dubium, an pro ſuo arbitrio poſsit illam præbere, cui voluerit, quod pendet ex alia dubitatione, ſcilicet an poſtquam vni ſe præſentauit; & actu ſubiecit, teneatur perpetuò ſub illo manere, ita vt ſine illius licentia non poſsit mutare domicilium, de quo ſtatim numero 16. dicam; & inde patebit alterius dubij reſolutio.

Quomodo, & in quibus rebus debet eiectus obedire Epiſcopo.

Dubitari enim vlterius poteſt, quomodo, & in quibus rebus teneatur hic Religioſus eiectus obedire Epiſcopo, cui iam ſe præſentauit, & ſubiectus actu eſt, vt 2. parti aſſertionis ſatisfaciamus. Ratio autem dubitandi eſſe poteſt, quia ille ſolùm promiſit obedire prælato ſecundùm talem regulam; ſed eiectus iam non tenetur ſeruare regulam: ergo non tenetur obedire ſecundùm illam: ergo nulla in re tenetur obedire, quia quidquid extra regulam præcipitur, non cadit ſub tale votum, vt ſuprà oſtenſum eſt. X.
Oſtenditur iam 2. pars aſſertionis poſita in n. 4.

Dubiũ præuium de obligatione eiecti ad regulam religionis.

Quæ dubitatio ſupponit aliam ſimul hic neceſſariò tractandam; an teneatur Religioſus eiectus regulam ſeruare, quantum in illo ſtatu poteſt: illa enim, quæ pendent ex actuali vita regulari, & communitatis, ſeruare non poteſt, & ideo clarum eſt ab illis excuſari; vt eſt, v. g. aſsiſtere in choro, clauſuram ſuo modo ſeruare, ita vt ſine licentia prælati non poſsit clauſtrum exire, intereſſe Capitulo, & communem pœnitentiam ſuſcipere, & ſimilia; ſunt verò alia multa, quæ poſſent extra clauſtrum ſeruari, à quibus non videtur exonerandus hic eiectus, cum poſsit ea ſeruare, ne commodum ex iniquitate ſua reportare videatur. Huiuſmodi ſunt in primis priuatim recitare officium Canonicum, quæ videtur eſſe generalior obligatio conſequens profeſsionem; item ieiunia ordinis cuſtodire, quæ videtur etiam grauiſsima obligatio; itẽ diſciplinas, vel alias pœnitentias, quas regula præſcribit, &, ſi quæ alia ſunt eiuſmodi. Eadem quæſtio eſt de habitu, quem ſcilicet deferre teneatur, aut quem poſsit ei præcipere Epiſcopus, cui ſubiectus eſt. Tandem quæſtio ſimilis eſt de habitatione, & de aliquali modo clauſuræ, ita vt ei præcipi poſsit ne tam facilè domo exeat, vel non ſolus, vel non ſine alicuius facultate. Ac denique an poſsit illi prohiberi mutatio in alium locum, vel etiam, an poſsit ei præcipi. Nam ex vna parte videtur valde alienum ab ſtatu religioſo, vt poſsit ſuo arbitratu locum, vel domicilium mutare, vel etiam vt non poſsit à ſuo Superiore mutari. Ex alia verò parte non apparet quomodo poſsit ad aliquid horum præcepto cogi, cùm ea non promiſerit, nec ſint ſecũdùm regulam, quam promiſit.

In hac re incipiendo à ſecundo dubio, Soto li. 7. de Iuſtitia, quæſt. 2. articul. 1. & circa, ad 3. pro certo habet, non teneri huiuſmodi eiectum ad obſeruationem regulæ, cùm ad nullum obedientiæ vſum obligetur. Idem Molina loco citato: Nauarrus etiam, licèt in puncto de obedientia Epiſcopi ab eis differat, in hoc tamen conſentit, quòd non putet teneri ad regulam ſeruandam, tum citatis locis, tum etiam lib. 3. Conſiliorum, conſil. 79. Alij dixerunt, hunc teneri ad obſeruanda ſubſtantialia regulæ, non verò ad accidentalia. Et hoc poſterius communiter receptum eſt, vt ait Nauarrus ſuprà. Primum verò videtur ſenſiſſe Fredericus de Senis, quem ibi citat conſ. 8. Sed difficile eſt, aliqua ſubſtantialia in regula diſtinguere præter tria vota. Et ideo abſolutè aſſerendum videtur cum communi, XI.

hunc

hunc non teneri ad regulæ obſeruationem. ita tenet cum Soto ſuprà Nauarrus Comment. 3. de Regularib. num. 46. Et ratio eſt, quia ad regulam non obligatur quis niſi ex vi profeſsionis, & quaſi ſub pacto, & conditione, vt permittatur viuere in tali ſtatu, & communitate: nam ciuis in tantum obligatur legibus ciuitatis, in quantum in illa viuere permittitur; ſi autem ab illa eiiciatur ac relegetur, ceſſat obligatio. Item, quia obſeruantia talis regulæ in tali vita communi, eſt ſuo modo facilis propter propoſitionem, quam habet cum tali modo viuendi, & auxilia, quæ in eo ſtatu ſunt ad illam obſeruãtiam ſuſtinendam, quod extra clauſtrum, & in ſeculari vita eſſet moleſtiſsimum religioſo: ergo non intendit ſe obligare ad regulam, niſi ex ſuppoſitione talis ſtatus. Item ille non gaudet priuilegiis religionis, nec alitur bonis eius, & conſequenter non exoneratur cura, & diligentia quærendi neceſſaria ad vitam: ergo non debet onerari cæremoniis, vel obſeruantiis religioſis.

XII. *Enucleatur aſſertum diſcurrendo per obligationes Regulæ n. 10 recenſitas De officio canonicorũ.*

Vt verò aſſertum hoc magis in particulari explicetur, dicendum eſt, hunc religioſum eiectum non teneri ad officium canonicum recitandum, ſi clericus in ſacris non ſit. ita Soto ſuprà: & probatur, quia vel teneretur ex voto, & hoc non, quia illud non expreſsè, & in ſpecie vouit; vel ratione regulæ, & hoc non, quia non tenetur ad regulæ obſeruationem, vt oſtenſum eſt; vel ratione Eccleſiaſtici præcepti, quod obliget omnes in religione profeſſos, & hoc nullum extat, vt diximus lib. 4. de horis canon. c. 10. n. 7. vel ratione conſuetudinis, & hæc ſolũ probari poteſt de religioſis ſuum ſtatum profitẽtibus, ac retinentibus, & ad chorum per ſe obligatis, nam illi, qui chorum non profitentur, vel qui non ſunt ad chorum deputati, nec talem habent conſuetudinem, nec ad hoc obligantur ex ſententia omniũ; multò autem minùs poteſt oſtendi conſuetudo in his eiectis; nec conſuetudo, quæ eſt intra religionẽ, poteſt obligare ad illam extra religionem ſeruandam, tum quia non eſt maior ratio de conſuetudine, quàm de regula; regulam autem nõ tenetur ſeruare, ergo nec cõſuetudinem: tum etiam, quia modus viuendi longè diuerſus eſt, & conſuetudo reſpicit illum ſpecialem vitæ modum: tum etiam quia extra religionem deficit fundamentum illius conſuetudinis, quod eſt obligatio ad chorum ex vi regulæ, & fortaſſe ſuſtentationis ex eleemoſynis aut Eccleſiaſticis bonis, vt aliqui volunt: eiectus enim iam non alitur ex bonis religionis, ſed oportet vt quærat vnde alatur: durum ergo eſt illum obligare: nam habens titulum beneficij ſine ſacris ordinibus, ſi omnino fructibus eius gaudere non poteſt, non obligatur pro tunc ad recitandum: ergo ſimiliter, &c. Vel tandem tenetur ille præciſè ratione profeſſionis, & hoc non, quia, vt tract. 4. ſuprà citato, & tract. 8. cum Caietano, Ioanne de Medina, & aliis diximus, profeſsio per ſe non affert ſecum obligationem officij canonici, ſed media conſuetudine orta ex prædictis capitibus. Et hac ratione profeſsi laici non tenentur ad officium canonicum, quia nõ ſunt ad chorum deputati. Vnde omnes dicunt, ſi monachus profeſſus, & conſtitutus in gradu eorũ, qui ordinandi ſunt, & chorum profitentur, arbitrio Superioris mutetur ab illo gradu ad gradum fratrũ laicorum, iam non teneri ad officium recitandum: maior autem mutatio fit in religioſo per eiectionẽ, magiſque ſeparatur à choro (vt ſic dicam) poteſtque perpetuò manere licitè in ſtatu laicorum, extra coniugium: ergo multo magis deobligatur ab illo officio.

XIII. *Contra proximè dicta de officio cum ſentientes refutãtur*

Contra hanc verò partem opinatus eſt Nauarrus in Enchirid. de Orat. cap. 7. num. 20. tum quia culpa non debet ei patrocinari, nec libertatem conferre, tum etiam quia ſemper manet religioſus, & ad ſuũ monaſterium aliquo modo reuerti poteſt, ſi velit. Hanc opinionem ſequitur Emmanuel Roder. tom. 1. quæſt. regular. queſt. 30. art. 19. quia non ſunt hi exonerandi, niſi in his, quæ in ſeculo commodè ſeruare non poſſunt; cùm ſua culpa extra religionem ſint; ſed poſſunt commodè canonicum officium dicere: ergo. Sed hæc non cogunt, quia prius quærendum eſt fundamentum obligationis, quàm quæratur ratio excuſationis. Hîc ergo non ideo hos excuſamus, quia commodè ſeruare non poſſunt hanc obligationem, ſed quia in eis deeſt obligationis fundamentum, quod non eſt nuda profeſsio, vt dictum eſt, ſed profeſsio, cum actuali deputatione ad chorum, & conſuetudine in illa fundatâ, per eiectionem autem, licèt non tollatur profeſsio, tollitur actualis deputatio ad chorum, & mutatur quodammodo ſtatus, in quo illa obligatio fundatur. Nec refert quòd ſua culpa eiectus ſit, quia illa fuit cauſa remota, ad cuius pœnam per accidens ſecutum eſt, vt tolleretur fundamentum huius obligationis. Vt ſi intra religionem ipſam aliquis propter delicta transferretur à ſtatu monachorũ chori, ad gradum laicorum, conſequenter tolleretur illa obligatio; & de obligatione ad ſeruandam totam regulam idem dicendum eſt. Nec illud reputatur commodum, quia plus habet incommodi, & pœnæ, licèt ſuppoſito tali malo pœnæ, aliquod onus auferat. Vnde quoad hoc non eſt eadem ratio de fugitiuo, nam ille re vera non mutauit ſtatũ, & gradum in ſuo ordine, & ideo cum eadem obligatione manet.

XIV. *De geſtatione habitus.*

Tertiò quod ad habitum pertinet, certum eſt hunc religioſum nõ teneri, imò nec poſſe habitum ſuæ religionis deferre, quia iuſtè illo priuatus eſt, & quia eſt depoſitus, & quaſi degradatus à monachatu, & ideo ei non permittitur habitus religionis. Item, illud cederet in magnam iniuriam, & infamiã talis religionis. Denique habitus ille, iuxta communem impoſitionem, & conceptionem ſignificat actualem vnionem cum tali religione, & vitam ſub obedientia eius: quæ ſignificatio in tali perſona falſa eſt. Atque ita ſentit Nauarrus citatis locis, præſertim Comment. 3. de Regularib. vbi ſignificat, teneri hunc religioſum eiectum ad deferendũ habitum clericalem; exiſtimo tamen ex vi profeſſionis ad hoc non teneri: nam, ſi ſit clericus, ratione ordinum tenebitur, quantum gradus ordinis poſtulauerit: ſi autem clericus non ſit, exiſtimo poſſe manere in habitu laicorum, quia poteſt in eorum ſtatu perpetuò manere ſine animo ſuſcipiendi ordines: cur ergo obligabitur clericalem habitũ deferre. Item, ſi eiectus ſit ex religioſis laicis, certum videtur non cogi ad habitum clericalem: ergo idem eſt, licèt eſſet ex deputatis ad chorum, ſi nondum erat ordinatus, quia ſine culpa poteſt animum mutare, & cœlibatum in ſtatu laicorum ſeruare. Quare nec per obedientiam Epiſcopi exiſtimo poſſe cogi ad talem habitum deferendum, quia hoc directè non vouit, nec etiam vouit obedire in omnibus ſine diſcrimine, etiamſi per ſe non pertineant ad ſtatum religioſum, habitus autem clericalis per ſe non pertinet. Solùm ergo poteſt obligari vt honeſtum habitum deferat, conſentaneum ei, qui caſtitatem, imò etiam ſtatum perfectionis profitetur; in particulari autem prudenti arbitrio hoc relinquendum eſt. Vt, ſi perſona eiecta, eſſet monialis profeſſa, cogi poſſet ad habitum honeſtum, virginibus accommodatum, deferendum, non verò ad aliquem ſpecialem modum, vel figuram propriam aliquam, vt eſt in viris habitus clericalis.

XV. *De habitationis modo.*

Quartò, idem cum proportione dicendum eſt de loco, & habitatione huius eiecti. Fuit enim opinio Frederici de Senis, poſſe ab Epiſcopo obligari, vt in ali-

in aliquo loco ſolitario viuat, vt ibi ſeruet ſubſtantialia religionis. Sed hoc meritò refellit Nauarrus dict.cõſil.79.quia nullo iure, nec ratione fundatur, ille enim eiectus nec ſolitariam vitã vouit, nec etiã promiſit obedire in huiuſmodi rebus, nec ille modus viuendi eſt ſecundùm regulam, ſecundùm quã obedire promiſit: nec etiam eſt illud medium neceſſarium ad ſeruandam caſtitatem, vel paupertatẽ quam vouit. Quocirca ſolùm poterit ab Epiſcopo obligari, vt in loco honeſto viuat, vbi ſine periculo morali caſtitatis violandæ conſeruari poſsit.

XVI. Maior enim dubitatio eſt ſuprà tacta in fine n. 9. an poſsit hic religioſus obligari ad viuendum in eodem loco ſemper, vel ſub obedientia eiuſdem Epiſcopi, vel poſsit liberè, & pro arbitrio ſuo mutare ſolum, vel intra eandem diœceſim, vel ad aliam tranſeundo, in reliquis parendo Epiſcopo, ſub quo fuerit iuxta menſuram ſuæ obligationis. Nauarrus dict. Comment.2.n.34. ſentit, non poſſe mutari ſuo arbitrio, cùm ſit religioſus, & conſequenter velle, aut nolle non habeat, cap. *quorundam.* cap. *ſi religioſus.* de elect. in 6. ideoque teneri ibi habitare, vbi Epiſcopus præſcripſerit, & poſtquam vni Epiſcopo ſubiectus eſt, non poterit ſine licentia eius mutare domicilium. Quæ ſententia etſi tutiſsima videatur, non video tamen, quomodo fundari poſsit ſufficienter. Quia ille non vouit clauſuram niſi religioſam, & cœnobiticam, ſeu conuentualem, vt ſic dicam: ſeu, quod perinde eſt, non vouit obedire quoad habitationem niſi ſecundùm regulam; habitatio autem ſecundùm regulam ſupponit permanentiã in religione, eiuſque cõmuni vita: ergo ablato hoc fundamento non manet obligatio obediendi in ea materia. Et confirmatur, quia alias durior, & ſtrictior eſſet quoad hanc partem obligatio religioſi eiecti, quàm erat in ſua religione, quia tenetur ſemper manere ſub obedientia eiuſdem Epiſcopi, ſi ipſe velit, & in loco ab eo deſignato, quod iugum duriſsimum eſt. Quare non cenſeo eſſe imponendum ſine maiori fundamento obligationis. Nam obligatio obediendi non eſt abſolutè in omnibus, ſed ſecundùm regulam, vt ſuprà declaratum eſt, & cum eadem limitatione intelligitur religioſus non habere velle, aut nolle, ſcilicet, in his, quæ ſecundùm regulam præcipiuntur: in his autem quæ ſunt extra, vel ſupra regulam, poteſt habere aliquam libertatem. Et ita in præſenti exiſtimo poſſe mutare domicilium ſine licentia obtenta à ſuo Epiſcopo vel intra eandem diœceſim, vel ad aliam migrando. Et conſequenter cenſeo in dubitatione ſuprà poſita in num.9. etiam à principio cùm eiicitur, eſſe in ſuo arbitrio eligere Epiſcopatũ, in quo viuat, & Epiſcopum, cui ſe ſubiiciat, quãdiu ibi vixerit: quia nullum video votum, vel præceptum quod ad aliud cogat.

XVII. *De actibus pœnitentiæ orationis, & miſericordia* Quintò cenſeo idem eſſe dicendum de ſpecialibus actibus, ſeu exercitiis virtutum, vt ſunt ieiunia, diſciplinæ, aut aliæ corporis afflictiones, orationes vocales, aut mentales, aut opera miſericordiæ corporalis, vel ſpiritualis circa proximos: exiſtimo enim poſſe obligari per ſpecialem obedientiam Epiſcopi, niſi quatenus ad caſtitatis obſeruationem iudicauerit eſſe neceſſarium. Probatur, quia ex vi regulæ pro eo ſtatu non tenetur ad talia opera, vt oſtenſum eſt, ſed ex vi voti obedientiæ ſolùm poteſt ad illa obligari, quatenus ſunt ſecundùm regulam, id eſt, quatenus regula ipſa ad ea obligat: ergo. Itẽ, quia aliàs poſſet obligari ab Epiſcopo ad hæc opera pro arbitratu Epiſcopi, ſine vllo reſpectu ad regulã, quod repugnat: aliàs poteſtas Epiſcopi ad præcipiẽdum ex vi voti obedientiæ maior eſſet, quàm fuiſſet in prælatis religionis, quod dici non poteſt, cum ſit quaſi ſubrogata loco illius. Sequela verò patet, quia reſpectu eiecti regula perinde ſe habet ac ſi nõ eſſet, quia (vt ſic dicam) non eſt pro illo poſita, ſed pro religioſis, & obligatione, & vſu. Addidi verò limitationem de neceſsitate talium operum ad obſeruationem caſtitatis, quia exiſtimo, vnam ex potiſsimis materiis voti obedientiæ eſſe, ea, quæ pertinent ad obſeruationem aliorum duorum votorum, & ob eã cauſam potiſsimùm requiri hoc votum in omni ſtatu religioſo, etiam priuato, vt ſuprà tetigi, & infrà latius dicam. Vnde, quia votum caſtitatis in tota ſua vi, & vſu integrum manet, licèt aliæ regulæ, & obligationes ceſſent; hæc ſemper durat, & conſequenter ſecundũ illam poteſt per obedientiam iniungi quidquid ſpecialiter ac prudenter iudicatum fuerit neceſſarium. Huius autem rei iudicium apud prælatum eſſe debet, vt per ſe conſtat. Nec expectanda eſt extrema neceſsitas, aut euidens periculum: Sed ſatis eſt quòd tale medium iudicetur valdè conueniens ad præcauendum periculum, vel ad quandam maiorem ſecuritatem, qualis in omni ſtatu religioſo procuranda eſt. *Limitatio circa hos actus pro tuenda caſtitate.*

Sextò, & vltimò concludo, hunc religioſum non teneri obedire Epiſcopo, niſi in tribus materiis. Primò in his rebus, quæ ſecundùm generale arbitrium prudentiæ pertinuerint ad decentiam ſtatus religioſi, prout in illo modo viuendi durat, in honeſtate, ac decentia habitus, occupationis, ſeu negotiationis, conuerſationis, & ſimilia. Secũdò in his, quæ pertinent ad caſtitatem religioſam. Tertiò in his, quæ ad vſum paupertatis neceſſaria ſunt. Hæc probantur in primis, quia nulla probabilior ratio huius obedientiæ, & ſubordinationis aſsignari poteſt. Quia non debet hęc obedientia eſſe ſine aliqua mẽſura, cùm hoc ſit vltra ordinariam menſuram ſtatus religioſi: illa autem menſura non eſt prior regula, quia ad illam non tenetur, nec alia, quia illam profeſſus non eſt: ergo nõ poteſt alia excogitari, niſi quæ ex ipſis votis, & decentia ſtatus ſumitur. Confirmatur, quia in illis tribus reperitur ratio clara: nam in primis votum obedientiæ vix poteſt ad vſum reduci ſine ſubordinatione obedientiæ ad aliquam perſonam in materia eiuſdem voti, vt ex ſuperioribus conſtat. Deinde obedientia religioſa ex generali ratione ſua ordinatur ad debitam inſtructionem, & aliquam diſciplinam pro illo ſtatu, & maximè ad obſeruantiam caſtitatis: ergo ſi manet in hoc religioſo obedientia ad Epiſcopum, maximè propter illa tria capita manet; præter illa verò nullum aliud poteſt cum fundamẽto addi: ergo. Et per hæc ſatisfactum eſt omnibus interrogationibus in præcedenti dubio propoſitis. XVIII. *De ſubiectione ad Epiſcopum in tribus.*

De obligatione quoad votum paupertatis.

Dixi à n.10. de voto obedientiæ; ſupereſt dicendũ de effectibus, & obligationibus, quas votum paupertatis habere poteſt in huiuſmodi religioſo eiecto. Et in primis quæri ſolet, cui acquirat ea, quæ quacunque via recipit, vel lucratur: certũ eſt enim non acquirere ſibi taliũ rerum dominium, quia nõ eſt capax eius: cui ergo acquirit? Eſt autem quæſtio quando iuſtè, & per definitiuam ſententiam in perpetuum eiectus eſt, nam ſi temerè, & iniuſtè ſit eiectus, adhuc acquirit monaſterio ſecundùm omnes: quia temeritas, aut iniuſtitia particularis prælati, non poteſt nocere monaſterio: vt notauit Panorm. in cap. *ſicut nobis.* de Regularib. n.6. & in cap. vnic. de infantibus, & langui. expoſ. Archidiaconus cap. *Abbates.* 18. quæſt. 2. ex Regula *delictum.* de Regul. iur. in 6. in quibus auctoribus, & aliis citandis, aduertendum eſt, promiſcuè tractare hoc punctum, de eiectis fugitiuis, vel tranſlatis; ſed nos ſigillatim de his agimus, & ideo confundendæ non ſunt difficultates, nam ſunt valdè diuerſę: hic enim ſolùm de iuſtè eiectis agimus, & maximè de perpetuò eiectis: nam XIX. *Eiecto non in perpetuũ incumbit afferre quæ in ſeculo acquiſiuit ſi reuocetur.*

nam ſi non ſit perpetuò expulſus, ſed ad tempus, monaſterio acquirit, quia licèt pro eo tempore, quo extra illud viuere compellitur, poſsit vſus rerum ad ſuam ſuſtentationem retinere: tamen non poteſt eas in alios vſus diſtrahere, cùm re vera ſit ſubditus religionis, & finito tempore, tenetur cum ſuis omnibus rebus ad religionem redire. Imò etiam exiſtimo, quòd licèt iuſtè & omnino eiectus ſit, quandiu non emendatur, nec procurat redire, ſed per eum ſtat, quo minus recipiatur; pro tunc acquirere monaſterio, ſaltem quoad hunc effectum, vt ſi monaſterium velit illum reuocare, teneatur omnia ſecum deferre, & monaſterio tradere; nec poſsit ea in alium vſum diſtrahere: quod à fortiori patebit ex dicendis.

XX. *Eiectus in perpetuum non acquirit monaſterio.* Difficultas verò eſt, poſtquam iam eſt omnino eiectus, ſine ſpe redeundi, etiamſi per ipſum non ſtet. In quo caſu ferè omnes Doctores conueniunt, hunc eiectum non acquirere monaſterio, à quo eiectus eſt, quia iam non habetur vt membrum eius. Item, quia videtur renunciaſſe iuri ſuo, vel potiùs neceſſariò amiſiſſe illud, ita expellendo perſonam, quia abdicat à ſe dominium eius quantum poteſt. *Imo nemini acquirere, quidam cenſent.* Dici inprimis poſſet, nulli acquirere, quia non monaſterio, eo quòd ab illo abſolutus ſit, nec alteri, quia nullius alterius eſt: ergo nulli. Vnde fiet, vt contractus ab illo facti nihil valeant, ſed ſolùm accipiat vſum rerum. Hanc opinionem refert Innocentius cap. *cùm olim*. 2. de Priuileg. num. 2. Non eſt tamen veriſimilis, præſertim quoad vltimam partem: nam ſi ille dono accipit aliquid ab eo, qui poteſt donare, & cum alijs conditionibus requiſitis ad valorem donationis quantum eſt ex parte donantis, re vera tenebit donatio, ſaltem quoad hoc, vt à donante reuocari non poſsit: ergo abdicauit ſe dominio rei donatæ. idemque argumentum fieri poteſt de venditione, emptione, & ſimilibus. Vnde etiam fit, vt talium rerum dominium alicui acquiri debeat, quia non manent ſine domino, & quaſi pro derelicto, vt magis ex dicendis patebit. Alij ergo dixerunt, illum acquirere Epiſcopo, quia ſub eius obedientia viuit. *Aliorum placitum, quòd acquirat Epiſcopo.* ita Innocentius ſuprà, quem videtur ſequi Panormit. locis citatis, & cap. vlt. de Regul. Antonin. 3. p. tit. 16. c. 5. §. 4. Angel. verb. *Monaſterium*, num. 6. Tabiena verb. *Religio*. num. 27. Veruntamen hæc opinio non ſatis explicat, quis ſit proprius dominus illorum bonorum, certum enim eſt Epiſcopum non eſſe dominum illorum, cur enim? ad ſummum ergo eſſe poteſt diſpenſator, tanquam Prælatus, cuius facultate diſtribuenda, ſeu applicanda ſunt. dominus autem eſſe non poteſt, quia nullum titulum dominij habet. *Nauarri placitum quòd acquirat Deo.* Et ideo Nauarr. dict. Commen. 2. de Regularib. num. 33. dixit, hunc eiectum acquirere Deo, adminiſtrationem eius pertinere ad Epiſcopum: & ita exponit auctores proximè citatos. Ipſe autem fundatur in ſuo generali principio, quòd omnia Eccleſiaſtica bona ſunt immediatè ſub ſolo dominio Dei; de quo aliàs: nobis enim neceſſarium videtur ſemper addere aliquod dominium humanum, ſeu quòd ad aliquem hominem, vel hominum communitatem pertineant circa talia bona.

XXI. *Reſolutio quando religioſus transfertur ad aliquam Eccleſiam regularem, vel ſecularem.* Dico ergo, hunc eiectum conſiderari poſſe vel ſolùm ac præcisè ratione eiectionis, vel ratione translationis ad aliam Eccleſiam regularem, per profeſsionem in illa; vel ſecularem, per beneficium: ratione translationis certum eſt acquirere Eccleſiæ, vel monaſterio, ad quod translatus eſt, cap. 1. 18. quæſt. 1. cap. *Si quis translatus*. 21. quæſt. 2. & infrà c. 13. latiùs dicetur de translatione ad monaſterium. Translatio autem ad Eccleſiam ſecularem fieri poteſt, vel per beneficium in illa ſuſceptum, & tunc etiam eſt res clara, & infrà cap. 19. tractanda: vel fieri poteſt ſolùm per habitationem, & domicilium, ac obedientiam iam præſtitam Epiſcopo illius loci, abſque vllo beneficio, ſed viuendo ex eleemoſynis: vel alijs ſuorum operum fructibus, vel ſtipendijs, (non eſt enim dubium, quin vtroque modo liceat tali religioſo viuere, cùm neutrum ſit prohibitum, nec per ſe malum, nec ab ſtatu religioſo alienum, aut indecens, vt in ſuperioribus generatim tractatum eſt, & in particulari tractat Nauarrus dict. Comment. 2. num. 37.) Igitur de religioſo hoc tantummodo translato ad Eccleſiam ſecularem etiam cenſeo veram eſſe communem ſententiam, ſcilicet, acquirere illi Eccleſiæ, ad quam ſpecialiter translatus eſt, id eſt, bona illius pertinere ad bona communia illius Eccleſiæ, cum onere alendi illum, & cum poteſtate vtendi bonis illis, quæ acquirit, de licentia Epiſcopi, quæ debet eſſe iuſta, & in pios vſus, non extraneos, nec alienos ab illa Eccleſia, quanuis ex rationabili cauſa, & pia poſsint etiam alij Eccleſiæ applicari. Ratio eſt; quia per hanc qualemcunque translationem acquiritur ius illi Eccleſiæ, quia illa quodammodo ſuſcipit onus alendi talem religioſum; & Epiſcopus acquirit etiam ius diſtribuendi, & diſpenſandi talia bona: ac denique, quia iura canonica ita diſponere videntur ſatis rationabiliter. Quocirca ſi contingat, hunc religioſum reuocari ad monaſterium, non habet monaſterium ius repetendi bona illo tempore acquiſita, imò nec religioſus voluntariè illa deferre poterit, ſine conſenſu Epiſcopi, cui iam fuit ius acquiſitum, quoad diſpenſationem eorum. Et eadem ratione, ſi talis religioſus ſe transferat ab vna Eccleſia in aliam, prout diximus facere poſſe, non poterit ſecum deferre bona acquiſita ibi ſine licentia Epiſcopi, propter eandem rationem, ſed ſolùm ea, quæ ſuo actuali vſui ſunt moraliter neceſſaria.

At verò ſi hic eiectus nunquam propriè transfertur ad aliam Eccleſiam, quia nec beneficium in aliqua recipit, nec ſub ſpeciali obedientia alicuius Epiſcopi viuit, nec tanquam religioſus ſe gerit (ſiue hoc malè, ſiue licitè faciat) ſemper videtur mihi acquirere ſuæ religioni, illamque habere ius ad reuocandam perſonam, & cum ea omnia, quæ acquiſiuit: &, ſi illa in tali ſtatu moriatur, credo poſſe recuperare bona ſi quæ reliquit. XXII. *Quid quando ſimpliciter eiicitur ſine tali aliqua translatione.* Ratio eſt, quia per ſolam eiectionem nulli alteri Eccleſiæ, nec certo aut determinato Epiſcopo acquiſitum eſt ius ad talia bona, quia nullius Eccleſiæ ille eſt ſpeciale membrum effectus, neque in vlla viuit, aut alitur vt religioſus, ſed vt alij clerici, vel ſeculares. Vnde in eo caſu exiſtimo habere locum, quod dixit Syluester verb. *Apoſtaſia*. quæſt. 9. ius diſponendi de bonis acquiſitis à tali religioſo pertinere ad ſupremum Prælatum religionis, à qua eiectus eſt. Ipſe tamen in hoc diſtinguit inter religioſos exemptos, & non exemptos: quod mihi non probatur. Nam ſi religioſus eiectus, eſt translatus, etiamſi exemptus ſit, ſubijcitur Epiſcopo, & procedunt, quæ diximus: quia per eiectionem totalem amittit ius exemptionis, quia deſinit gaudere priuilegijs ſuæ religionis, & ipſa etiam religio amittit hoc ius reſpectu talis perſonæ, quia, quantum poteſt, illam à ſe præſcindit, & ita relinquit illam ſub obedientia Epiſcopi, ſaltem quandiu illam ad ſe non reuocat: quod idem eſt in religioſo non exempto, in eodem caſu, in quo ſit omnino translatus ad Eccleſiam ſecularem, ſeu poteſtatem Epiſcopi, tanquam proximi ſuperioris ſui. Si autem translatio facta non eſt, tunc de non exempto verè dicitur manere ſub obedientia Prælati ſuæ religionis, ſaltem ſupremi, vel ſuperioris illi, à quo eiectus eſt; & conſequenter verum eſt, illum acquirere ſuæ religioni, licèt fortaſſe non acquirat ſuo monaſterio, à quo eiectus eſt, ſed applicatio ſit in poteſtate

Prælati ſuperioris: tamen idem eſt proportionaliter de non exempto: nam licèt ille maneat ſubiectus Epiſcopo, id eſt, quia ipſe Epiſcopus eſt veluti ſuperior Prælatus talis religionis.

CAPVT VII.

Vtrum liceat Religioſo profeſſo extra monaſterium viuere retento, vel mutato habitu, de licentia Prælati, & ad quid tunc teneatur.

I. DIximus de vitioſa, vt ſic dicam, & pœnali mutatione Religioſi ſtatus: Sequitur dicendum de mutationibus, quæ per ſe ac licitè fieri poſſunt, quarum minima eſſe videtur, quæ fit per ſolam ſeparationem, ſeu habitationem, ſine aſſumptione alterius ſtatus, vel officij, quod per ſe poſtulat talem mutationem. De hac igitur ſeparatione religionis, primò certum eſt non eſſe licitam ſine legitima facultate, alicuius Prælati, qui poſsit illam concedere. Hoc ſatis conſtat ex dictis in c. 1. & ſeq. quia ſine tali licentia committeretur peccatum apoſtaſiæ, vt ibi probatum fuit.

Non licere ſic viuere abſque licentia.

II. Secundò eſt certum ex legitima facultate poſſe hoc licitè fieri. Probatur quia non eſt hoc intrinſecè malum, neque etiam eſt contra votum, quia paupertas, caſtitas, & obedientia exrra clauſtrum poſſunt ſeruari. De caſtitate id ſupponimus, vt in Clericis ſecularibus, &c. De paupertate infra id declarabimus. De obedientia verò conſtat, quia per eandem legitimam facultatē ſeruatur debita ſubordinatio obedientiæ ad Prælatum; nam ſemper talis Religioſus pendet à Prælati voluntate quoad locum habitationis ſuæ. Religioſus autem de ſe ibi habet clauſtrum, & monaſterium, vbi per voluntatem Superioris habitauerit. Denique hoc ſatis conſtat ex vſu Eccleſiæ, quem antiquiſsimum etiam eſſe ex dicendis conſtabit.

De licentia vero licere.

III. Dubium verò imprimis eſt, quis poſsit hanc facultatem concedere? & quidem de Summo Pontifice conſtat poſſe, quia eſt ſupremus Prælatus, & in eo eſt ſuprema poteſtas; Dubium ergo eſt de Prælato ipſius Religionis, quod poteſt tractari, vel ſecundùm ius commune, vel ſecundùm priuilegia, ac ſpecialia iura Religionum. Priori modo dicendum eſt habere Prælatum hanc poteſtatem. ita ſentit Nauarr. Comment. 2. de Regularibus n. 16. & 40. & Comment. 4. n 14. & ſequentibus. Et probatur, primò, quia iure communi poteſtas ſupra Religioſum eſt penes Prælatum, c. *nullam* 18. q. 2. Secundò, quia iure communi poteſt quis profiteri aliquam regulam alicuius Religionis manens in domo ſua de licentia Prælati, & ad nutum eius, cap. *inſinuante.* qui Clerici vel vouentes; quod antiquum ius nullo poſteriori reuocatum eſt, nec poteſtas Prælatorum limitata; ergo integrum manet. Tertiò, quia licentia non eſt diſpenſatio in aliquo voto, ſed ad ſummum in regula; ſed Prælatus poteſt diſpenſare in regula; ergo poteſt illam licentiam concedere.

Dictam licentiam poteſt Papa concedere.

Poteſt etiam Prælatus regularis attento iure communi.

IV. Sed obijci poteſt, primùm, quia Prælatus non poteſt diſpenſare in iure communi; ſed communi iure videtur prohibitum Monacho viuere extra clauſtrum; ergo. Minor colligitur ex c. *placuit* 2. 16. q. 1. vbi dicitur, *Placuit communi noſtro Concilio, vt nullus Monachorum pro lucro terreno de monaſterio exire nefandiſſimo auſu præſumat,* & infrà. *Sit clauſtro contentus, quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio Monachus.* Idem ſumitur ex c. *Monachi* 2. Ex quibus ſumi poteſt ſecunda ratio, quia Prælatus non poteſt diſpenſare in his, quæ ſunt vel ſubſtantialia ſtatui religioſo, vel adeò propinqua, & neceſſaria, vt ſine illis vix poſsint ſubſtantialia conſeruari; ſed ita ſe habet vita clauſtri reſpectu ſtatus Religioſi, vt ex dictis iuribus conſtat. Licèt enim ſtatus religioſus in communi poſsit eſſe in vita ſolitaria, vel in priuata domo, nihilominus ſpecialis ſtatus vitæ Cœnobiticæ, & regularis, non poteſt extra clauſtrum retineri, quia non poteſt ibi regula & communitas obſeruari. Tertiò non poteſt Prælatus eximere aliquem ab obedientia ſua, ſed extra clauſtrum viuens manet ab obedientia exemptus; ergo non poteſt hoc illi concedere. Quartò eſt ſimilis difficultas de voto paupertatis, quia extra clauſtrum viuens neceſſe eſt vt habeat bona, & reditus vnde viuat, & vt de bonis, quæ habet, liberè poſsit diſponere, quod videtur repugnare voto paupertatis, & obſeruantiæ eius, quam præſcribit Concilium Trident. ſeſſ. 25. c. 2. de regular.

Ad primum dicitur imprimis poſſe Prælatum regularem diſpenſare cum ſubditis, in his, quæ ſunt iuris communis, vt in ſuperioribus viſum eſt. Deinde dicitur nullam eſſe talem prohibitionem abſolutam ex vi ſolius iuris communis; nam in dicto c. *placuit.* ſolùm prohibetur ne Monachus præſumat exire nefandiſsimo auſu, &c. Qui autem egreditur cum licentia Prælati, non egreditur nefandiſsimo auſu; & in c. *Monachi* additur, *Niſi cum Abbatis imperio*; ergo potiùs ſupponitur Abbatem poſſe dare hanc facultatem. Magis abſolutè videtur id præcipi in c. *qui vero* eadem cauſa, & quæſtione, quod eſt Concilij Chalcedonenſis can. 4. Et iuxta illud ait Alex. II. in capite *iuxta.* ibidem, *iuxta Chalcedonenſis optimi Concilii tenorem Monachis, quamuis Religioſis ad normam Sancti Benedicti intra clauſtrum morari præcipimus, vicos, caſtella, ciuitates peragrare prohibemus.* Tamen in priori canone Concilij Chalcedonenſis expreſsè additur, niſi fortè iubeantur propter vrgentes neceſsitates ab ipſius ciuitatis Epiſcopo. Erant enim tunc Monachi illi ſubiecti. Vnde nunc in exemptis illa poteſtas translata eſt ad Prælatū, & iuxta eandem limitationem præceptum Alexandri intelligendum eſt, cùm ad aliud referatur. Et c. 2. ne Clerici vel Monachi in 6. ſumitur optimum argumentum ab ſpeciali. Nam ibi præcipitur, vt nullus Religioſus ſe conferat ad ſtudia literarum, vt ſcilicet ea occaſione extra clauſtrum viuat, niſi de licentia Prælati, & ibi ſpecialiter poſtulatur, vt illa non detur ſine conſenſu maioris partis Capituli, quæ conditio ibi ſpecialis eſt, & ideo ſi licentia detur ad alios fines, neque illud Concilium neceſſarium eſt; eſt ergo poteſtas apud ſolum Prælatum ex vi communis iuris. V.

Ad ſecundum reſpondetur, probare quidem argumentum facultatem hanc, ſine grauiſsima, & ferè neceſſaria cauſa dari non debere, nō tamen ſimpliciter non poſſe dari, quia habitatio in clauſtro multum ſine dubio confert ad vitam religioſam, & ad cauenda pericula, & ad ſeruandam conformitatem, & perfectam vnionem cum toto corpore, & ad externorum etiam, & ſecularium exemplum, & ædificationem: nam ſine dubio hæc ſeparatio Religioſi à ſuo choro, & priuatus viuendi modus ex ſuo genere non confert populo ædificationem, niſi grauibus & manifeſtis cauſis honeſtetur. Abſolutè tamen non eſt res ſimpliciter neceſſaria ad honeſtum viuendi modum etiam ſuppoſito ſtatu religioſo, quia non eſt de ſubſtantia eius, nam extra clauſtrum poſſunt ſeruari tria ſubſtantialia vota, & vita etiam regularis quoad pręcipuas eius obſeruantias. Nam qui extra clauſtrum viuere permittitur, non eo ipſo abſoluitur ab omnibus oneribus, & obligationibus religioſæ regulæ, cur enim? aut quę eſt ratio talis conſequutionis? nullo ergo modo admittenda eſt talis extenſio, niſi in indulto exprimatur, & fiat quaſi ſpecialis diſpenſatio. Quæ multo quidem difficilior eſt, & vix poteſt habere cauſam VI.

ſam iuſtam, præſertim ſi generaliter fiat. nam in aliquibus ſpecialibus regulis poſſet aliquando tolerari. Secluſa autem huiuſmodi diſpenſatione tenetur huiuſmodi Religioſus ibi ſeruare totam ſuam regulam, pro loci & temporis opportunitate, præſertim quoad actiones, quæ priuatim, & ſolitariè fieri poſſunt, vt ſunt ieiunia, & alij modi auſteritatis ac pœnitentiæ, orationes, & ſimilia, quia nulla eſt ratio excuſationis per ſe loquendo, cùm ſine conſortio aliorum fieri poſsit, & regula ſimpliciter, & ſine loci determinatione loquatur. Quòd ſi aliquæ regulæ determinatè reſpiciunt clauſtrum, vel communitatem, licèt non dentur executioni, non fit earum tranſgreſsio, ſed quaſi ſuſpenditur earum obligatio, quia pro tali loco, & tempore deeſt occaſio, & facultas exequendi huiuſmodi regulas. Et quod caput eſt, formaliter in eo ſeruari poteſt omnis regula, quòd ſemper fieri poteſt aliquid ex obedientia, vel quod cenſetur eſſe voluntati ſuperioris conſentaneum. Vnde etiam ſeruatur vita communis, & Cœnobitica, quia ſeruatur vnio cum toto corpore ſub obedientia eiuſdem Prælati, & quia eſt ſemper quis paratus redire ad monaſterium, quando iuſſus fuerit, vt in tertia obiectione dicitur.

VII. *Prælatus peccat grauiter dando ſine cauſa licentiam ad habitandum extra clauſtrum.*

Sed quid ſi talis licentia ſine cauſa legitima detur? Reſpondeo inprimis grauiter peccare Prælatum eam concedentem, quia omnis diſpenſatio in lege iuſta ſine cauſa data, iniqua eſt ex parte dantis. Dices, hoc eſſe verum quando lex obligat ad peccatum mortale; & continet abſolutam prohibitionem; regula autem, quæ obligat Religioſum ad habitandum in clauſtro, vel non obligat de ſe ſub peccato mortali, vel ſaltem non continet abſolutam prohibitionem contrariam, ſed ſub illa conditione, niſi de licentia Prælati; & ideo Prælatus dans talem licentiam, non videtur propriè diſpenſare, ſed ſolùm neceſſariam conditionem apponere, vt actus debito modo fiat. Sicut, quando Prælatus dat licentiam Religioſo, ad egrediendum è monaſterio, non diſpenſat propriè, aliàs malè faceret dando talem licentiam ſine ſpeciali cauſa.

VIII. Ad hoc reſponderi poteſt ex Nauarro dict. Comment. 4. de Regularib. n. 32. legem prohibentem religioſum egredi clauſtra monaſterij includere non ſolùm illam conditionem ſine licentia Prælati, ſed etiam hanc, neque cum illa, niſi iuſta neceſsitate, vel vtilitate id ſuadente, quod ipſe ſolùm probat ex c. citatis, *Placuit* & *Monachi*, *Iuxta*, & *Qui verè* 16. q. 1. In quibus, vt ſuprà tractauimus, videtur Religioſis præcipi clauſura, & prohiberi exitus niſi de licentia cum neceſsitate conceſſa. Vnde videtur ſentire Nauarrus etiam ordinariam licentiam ad exeundum è Monaſterio ad breue tempus, vel horam non poſſe licitè dari ſine iuſta neceſsitate, vel vtilitate. Erit tamen differentia, quia dare hanc licentiam ad communem exitum, erit tantùm culpa venialis; dare autem ad commorandum extra monaſterium erit culpa mortalis, quia, quoad hoc lex, & materia eius grauiſsima eſt, & talis diſpenſatio tam Religioſo, quàm religioni poteſt afferre graue incommodum.

IX. Ne tamen nimiùm hoc reſtringere videamur, aduertere oportet antiquos illos canones non loqui de omnibus religioſis, ſed de proprijs monachis, qui vitam magis ſolitariam, & à conſortio hominum remotam profitentur, & præcipuè factos eſſe illis temporibus, quando monachi non permittebantur miniſteria Clericorum exercere in populis concionando, aut Sacramenta miniſtrando, vnde præcipuè illis prohibent exitum ad hunc finem, & ideo requirunt Epiſcopi licentiam ex neceſsitate, vel magna vtilitate conceſſa; nam ad ordinarium exitum pro alijs ordinarijs occaſionibus, non videtur veriſimile fuiſſe etiam tunc neceſſariam licentiam Epiſcopi, nec tantam circunſpectionem in ea concedenda. Nihilominus tamen verum exiſtimo in illo ſtatu iuxta ſuum inſtitutum non poſſe illam licentiam licitè concedi, ſine aliqua neceſsitate, vel vtilitate alicuius momenti, quia re vera cenſetur hæc vna ex præcipuis obſeruantijs illius ſtatus, & ad decorem & puritatem eius maximè pertinens. Tamen quoad hoc non eſt æqualis ratio de omnibus alijs inſtitutis religionis, quæ tantam clauſuram ex vi ſui inſtituti non profitentur, vt ſunt religiones mendicantes, & aliæ ſimiles, quia licèt in eis neceſſaria ſit licentia ad exitum; tamen faciliùs poteſt concedi, non quidem omnino ſine cauſa rationabili, quia hæc in omni actu humano neceſſaria eſt, vt honeſtè fiat, ſed ſine tanta neceſsitate, vel vtilitate, quia interdum ſufficere poteſt ratio honeſtæ amicitiæ, vel moderatæ recreationis, vt reddat cauſam rationabilem, quæ in monachali ſtatu fortaſſe non ſufficeret. Et cum eadem proportione grauior fortaſſe cauſa, & magis extraordinaria neceſſaria eſt in proprio Monacho, vt ei concedatur licentia habitãdi extra clauſtrum, quàm in alijs Religioſis, qui cum proximis magis verſantur. Et nihilominus etiam in illis grauiſsima cauſa neceſſaria eſt, & regulariter vrgens neceſsitas, aut tanta vtilitas vel propriæ religionis, aut alterius boni communis, vt prudenter cenſeatur incommoda talis facultatis compenſare.

X. *Prædicta licentia à Prælato regulari data, eſt nulla.*

Vlteriùs verò dubitari poteſt, eſto, peccet Superior concedendo hanc facultatem ſine cauſa legitima, an illa valida ſit. In quo mihi diſtinguendum videtur inter Prælatum religionis, & Summum Pontificem. Nam de licentia conceſſa à Prælato religionis exiſtimo eſſe nullam, ſi abſque cauſa legitima concedatur. Ratio eſt, quia diſpenſatio data ab inferiori in iure Superioris eſt nulla, ſi abſque cauſa detur; Prælatus autem religionis concedit hanc licentiam, tanquam diſpenſans in iure Superioris; ergo. Declaratur minor. Primò, quia ſi attendamus ius religionis, quilibet Prælatus religionis eſt inferior illo. Nam ſemper eſt conſtitutum à tota religione, quæ ſuperior eſt cuicunque perſonali Prælato, etiam ſi Generalis ſit, & ſolet eſſe approbatum, vel confirmatum à Papa, quod ad minimum facit difficiliorem diſpenſationem. Eo vel maximè, quòd hoc ius iam non eſt quoad hanc partem vnius, vel alterius religionis, ſed totius ſtatus religioſi, prout nunc eſt in vſu Eccleſiæ. Vnde dici poteſt ſaltem vſu, & acceptatione omnium religionum introductum eſſe tanquam ius omnib. commune, iam non tantùm obligans ad modum regulæ, ſed vt rigoroſum præceptum. Denique cenſeri etiam poteſt hoc ius Pontificium & Conciliarium ex decretis ſuprà citatis, à quibus conſuetudo etiam declarauit omnes religiones comprehendi, & meritò, quia hoc clauſuræ genus non reſpicit peculiarem vitam Monachorum, ſed communem ſtatum regularium, & ideo in hoc iure conueniunt, vt etiam indicat Nauar. ſuprà. Vnde clariùs conſtat in ordine ad hoc ius diſpenſationem Prælati eſſe inferioris. Quod idem cenſeo de licentia Epiſcopi, reſpectu non exemptorum, quia licèt in ipſis decretis illi concedatur hæc facultas, ſemper conceditur vt inferiori, & ideo in eis poſtulatur expreſſe iuſta neceſsitas, vel vtilitas. *Nunc dicta procedunt etiam de licentia Epiſcopi.*

XI. *Quid de licentia Papæ.*

At verò ſi talis licentia à Summo Pontifice concedatur ſine cauſa legitima, valida erit, quia non eſt diſpenſatio in voto, cùm hæc per ſe non ſit materia voti, vt oſtenſum eſt, neq; in iure diuino, aut naturali, quia ſecluſo voto nullum tale excogitari poteſt, vt ſuprà diſputando de clauſura oſtenſum eſt; eſt ergo diſpenſatio in iure Eccleſiaſtico, in quo diſpẽſatio à Pontifice data ſine cauſa, valida eſt, vt ex ma-

ex materia de legibus ſuppono. Solùm oportet cauere (quia in hoc aliquid eſt periculi) ne licentia ſubreptitia ſit falſas cauſas allegando, aut aliquid neceſſarium occultando, nam tunc ex alio capite diſpenſatio inualida erit.

Non peccat ſubditus obediendo quando præcipitur, etiam ſine cauſa, habitare extra clauſtrum.

XII. Atque hinc conſtat, quid dicendum ſit de ſubdito, an ſit tutus in conſcientia vtendo tali facultate ſine cauſa data. Primùm enim diſtinguendum eſt inter licentiam, & mandatum. Nam ſi Prælatus non ſolùm permittat, ſed etiam præcipiat ſubdito habitare extra clauſtrum, non peccabit ſubditus parendo, etiamſi Prælatus peccet præcipiendo, quia ſubditus non tenetur examinare factum Prælati. Dices, ſubditus non poteſt obedire Prælato iniuſtè præcipienti. Reſpondeo tamen poſſe, quando non præcipit aliquid per ſe malum, aut diuinæ, vel Eccleſiaſticæ legi contrarium; manere autem extra clauſtrum non eſt huiuſmodi, & ita fieri poteſt, etiamſi imprudenter præcipiatur. Dices, Religioſus non debet obedire Prælato præcipienti aliquid cõtra regulam, quia tunc excedit ſuam poteſtatem, & ideo præualere debet directio regulæ, etiam ſi non ſeruare illam aliàs malum non ſit, vt ſentit Bernar. lib. de præcepto, & diſpenſatione; viuere autem extra clauſtrum, per ſe eſt contra regulam, imò & cõtra rigoroſum ius, vt diximus: ergo non licet obedire Prælato id præcipienti ſine cauſa. Reſpondetur reſpectu ſubditi, hoc ius non eſſe abſolutum, non morandi extra clauſtrum, ſed non morandi ſua voluntate, & arbitrio. Vnde quando ſimpliciter ducitur præcepto ſuperioris, formaliter non agit contra tale ius, ſiue ſuperior benè, ſiue malè præcipiat. Probabile autem eſt propter rationem factam, non teneri ſubditum ad obediendum in illo caſu; oportet autem, vt certò & ſine dubitatione conſtet de iniuſtitia præcepti iuxta vulgare principium, quòd in dubijs parendum eſt Prælato, quod multo facilius locum habet, quando non dubitatur de re intrinſecè mala.

Poteſt tamen licitè non obedire.

Peccat tamen grauiter quando non præcipitur petendo licentiam, & illa vtendo.

XIII. At verò quando non interuenit mandatum, ſed ſolùm licentia, ſeu diſpenſatio, primùm quidem grauiter peccat ſubditus eam petendo à Prælato, ſi certus eſt nullam interuenire rationabilem cauſam, ſed ſolùm appetitum libertatis, vel alterius humanæ commoditatis, quia vel decipit Prælatum in re graui, vel inducit illum ad id, quod non poteſt ſine graui peccato concedere. Et præterea Religioſus ipſe non manet tutus in conſciẽtia cum tali facultate, quia oſtenſum eſt illam eſſe nullam; ergo non excuſat à culpa, quæ in tranſgreſſione illius præcepti committitur. Dices, ergo ille viuens extra clauſtrum cum tali facultate erit Apoſtata, quia ſi id faceret ſine vlla facultate, tale peccatum committeret, & facultas illa, vt dictum eſt, culpam non excuſat; nam actus nullus nihil operatur. Reſpondetur negando ſequelam, quia non eſt Apoſtata qui manet ſub obedientia Prælati. Et quoad hoc eſt magna differentia inter eum, qui manet extra clauſtrum ſine licentia, vel cum licentia, licèt inualida, nam prior non manet ſub obedientia, & ita dupliciter peccat, ſcilicet manendo extra clauſtrum, & recedendo à ſubiectione debita Prælato, & in hoc ſecundo apoſtaſia conſummatur: Alter verò licèt peccet contra præceptum manendi in clauſtro, manet tamen in ſubiectione Prælati, & ideo Apoſtata non eſt. Licentia ergo illa quamuis ſit nulla, quoad effectus iuris, operari nihilominus poteſt aliquid facti, quale eſt, quòd talis perſona recognoſcat alium vt Prælatum, & de facto eius obedientiæ ſubſit.

XIV. Sed hinc poteſt quiſpiam in contrarium argumentari, licèt talis Religioſus peccauerit, inducendo ſuperiorem ad malum, tamen poſt licentiam datam, licèt iniquè, non peccabit, ſaltem grauiter illa vtendo, quia iam non agit contra præceptum ſaltem ex defectu materiæ illius; nam, vt dicebamus, materia huius prohibitionis non eſt abſolutè viuere extra clauſtrum, ſed viuere ſine voluntate Prælati; illa autem licentia ſufficit, vt id non fiat ſine voluntate Prælati; ergo ſufficit vt ille non ſit tranſgreſſor præcepti; ergo vt non ſit peccatum graue. Reſpondeo primò cum Nauarro ſuprà, præceptum non ſolùm requirere voluntatem Prælati, ſed etiam iuſtam cauſam, & ex hac ſecunda parte ſemper fieri contra præceptum. Secundò dicitur ipſum præceptum poſtulare licentiam, vel voluntatem Prælati, non quamcunque, ſed validam ſeu efficacem ad tollendam præcepti obligationem, quia verba legis intelliguntur ſecundùm ius, & quia ipſa ratio, & iuſtitia legis hoc poſtulat: nam hæc licentia non poſtulatur ſolùm vt ſeruetur debita ſubordinatio inter ſubditum & Prælatum, ſed maximè vt religioſa clauſura iuxta exigentiam Religioſi ſtatus illæſa ſeruetur. Ad hoc autem neceſſarium eſt, vt non quæcunque voluntas Prælati ſufficiat, ſed illa, quæ valida, & efficax eſt.

Licentia Papalis ſine cauſa, etiam peccaminoſa eſt, valet tamen.

Sed quid ſi facultas ſit Pontificia. Reſpondeo inprimis etiam malè concedi, ſi abſque legitima cauſa concedatur. ita Nauarr. dict. n. 40. qui rationem reddit, quia Papa non poteſt diſpenſare in voto ſine cauſa iuſta. Quæ ratio probat diſpenſationem illam non ſolùm eſſe iniuſtam, ſed etiam nullam, ſi illa eſt diſpenſatio in voto, vt Nauar. indicat. Sed re vera non eſt diſpenſatio in voto; nam ſuprà oſtendimus vota per ſe non obligare ad manendum intra clauſtrum niſi ratione obedientiæ ſecluſis religionibus Monialium, vel ſi aliquæ virorum illud ſpecialiter promittunt. Sufficiens ergo ratio eſt, quia etiam Pontifex malè faciet diſpenſando in ſuis legibus ſine legitima cauſa regulariter loquendo, vt ex propria materia de legibus ſuppono, & maximè verum habet in materia adeò odioſa, & quodammodo perfectioni Religionis, & proximorum ædificationi contraria. Verum eſt reſpectu Pontificis plures eſſe poſſe cauſas legitimas ad hãc facultatem concedendam, quæ non erunt reſpectu Prælati Religionis, vt ſi Pontifex hoc concedat alicui veterano Eccleſiæ miniſtro ad maiorem quietem, & quaſi in præmium laborum, illum ſuæ obedientiæ reſeruando, vel ſi id faciat in gratiam alicuius Prælati, etiam ſine magna neceſſitate, quia cùm ipſe ſit author iuris, in quo hæc obligatio fundatur; faciliùs poteſt in illo legitimè diſpenſare. Si tamen omnino cauſa ſufficiens deſit (quod rarò ſine ſurreptione continget) peccaret concedens etiam ſi ſit Pontifex: vnde etiam peccabit poſtulans, tanquam inducens ad malum niſi per ignorãtiam excuſetur. Videtur autem nihilominus valida illa licentia, quia diſpenſatio data à Pontifice ſine cauſa, in lege poſitiua valida eſt. Non eſt autem ita valida, quin teneatur ſemper Pontifex illam reuocare, quia eiuſdem rationis, & malitiæ eſſe videtur eam conſeruare, cuius fuit concedere, cùm ſemper retractabilis ſit, & in virtute illius, quaſi continuè contra legem fiat.

Religioſus illa vtendo eſto non peccet contra præceptum clauſuræ, aliunde delinquet.

XVI. Quandiu verò non reuocatur, videtur reddere Religioſum tutum in conſcientia, ne ſit violator clauſuræ, manendo extra clauſtrum, quia licentia eſt valida; ergò tollit obligationem prohibitionis; ergo excuſat culpam tranſgreſſionis eius. Sed licèt hoc ex directa obligatione illius legis ita eſſe videatur, iuxta communem doctrinam, non excuſatur quis ab aliqua culpa vtendo tali facultate, quia *turpis eſt pars, quæ ſine cauſa legitima diſcordat à toto*, quæ culpa in alijs legibus humanis reputari ſolet venialis. Vereor tamen ne in præſenti, ratione materiæ, ſit mortalis, quia ſeparatio à toto corpore in re tam graui ſine cauſa legitima videtur notabilis deformitas,

mitas, cuius ſignum eſt, quia regulariter ſcandalum generat, & nonnullam etiam infamiam creat religioni præter alia pericula, quæ magis extrinſeca ſunt.

XVII. *Quæ ſit iuſta cauſa licentiæ.*

Tandem in hoc puncto interrogari poteſt, quænam ſit cenſenda legitima cauſa ad huiuſmodi facultatem concedendam. Reſpondeo cum Nauarro ſuprà, has cauſas non eſſe per ius definitas, & ideo prudenti arbitrio ſuperioris committi. Argumento cap. *De cauſis.* §. *Illu.* de offic. deleg. & legis 1. ff. de iure deliberandi. Generalia autem capita harum cauſarum ſunt ſuprà inſinuata num. 9. ſcilicet vtilitas monaſterij. Argumento cap. *Monachi* 16. quæſt. 1. quod Nauarrus extendit, ſiue ſit vtilitas directa ſiue indirecta, vt ſi ſit vtilitas Patroni ipſius Monaſterij, vel ſi ſit amicus valde vtilis monaſterio, aut Princeps magnus defenſor eius, quòd in ſimili docuit Innocent. in cap. *Cum G. & A.* de ſentent. & re iudicata num. 2. vbi eum ſequitur Panormit. num. 29. & communis. Idem dicendum cenſeo de alia vtilitate publica Eccleſiæ, aut totius populi, & Nauar. ponit exemplum, vt gratia docendi facultatem aliquam regulari licitam, iuxta cap. *non magnopere.* ne clerici, vel monachi. Quam conditionem in omni ſimili cauſa vel vtilitate ſubintelligendam cenſeo, quia ſi negotium vel miniſterium non eſſet licitum Monacho, quomodo poſſet cauſa honeſtari? Aliquando etiam poteſt ſufficere priuata cauſa præſertim pietatis, præcipuè ſi ad ipſammet perſonam Religioſi pertineat.

XVIII.

In tertia obiectione petitur, an hæc facultas poſſit concedi perpetua, & irreuocabilis. Et quoad priorem partem reſpondeo, faciliùs poſſe dari ad breue tempus, quàm ad diuturnum, & minorem cauſam ſufficere, vt per ſe clarum eſt, & eadem ratione poſſe melius concedi ad tempus limitatum *quamuis diuturnum,* quàm indefinitè ſine temporis limitatione. Nihilominus certum eſt poſſe etiam hoc modo dari, non ſolùm à Pontifice, ſed etiam à Prælato, quia nullo iure prohibetur, & cauſa poteſt eſſe talis, quæ ad illum modum facultatis ſufficiat. Igitur in hoc ſenſu poteſt hæc licentia eſſe perpetua negatiuè, vt aiunt, id eſt, ſine certo termino. Perpetua autem poſitiuè, atque adeò irreuocabilis eſſe non poteſt proportione ſeruata, quod rectè ſenſit Nauarrus Comment. 2. de regul. num. 16. & conuincit ratio in obiectione num. 4. inſinuata, quia non poteſt Prælatus eximere ſubditum ab obedientia ſua; Quandiu autem facultas eſt reuocabilis, ſemper manet ſubditus ſub obedientia Prælati, & ideo non repugnat talis facultas obedientię voto, quia non eſt de neceſsitate eius, vt ſubditus ſit loco coniunctus alicui Prælato, à quo poſsit in ſingulis proximè gubernari, ſed hoc ipſum ſubordinatum eſt prudenti arbitrio ipſius Prælati. At verò ſi facultas eſſet irreuocabilis, eo ipſo maneret ſubditus exemptus ab obedientia Prælati, vt per ſe clarum eſt. Eſt autem hoc intelligendum ſeruata proportione, vt dixi: nam ſi concedens licentiam eſt Prælatus regularis, non poteſt dare illam irreuocabilem à ſe, vel à ſuperiore Prælato, propter diſcurſum factum. Poteſt tamen dare irreuocabilem ab inferiori, & maiori ratione poteſt Pontifex ita illam dare, vt à nullo Prælato religionis reuocari poſsit, quia eſt ſupremus Prælatus. Neque hoc eſt contra obedientiæ votum, quia ipſamet obedientiæ ratio poſtulat ordinem, & ſubordinationem, & conſequenter petit vt ſuperior Prælatus poſsit dare facultatem, quam inferior reuocare non poſsit, & conſequenter integra ratio obedientiæ ſeruatur, ſi ſupremo Prælato obeditur, quando omne ius in talem perſonam, ipſe ſibi reſeruauit.

XIX. *Viuens extra clauſtrum cum licentia, nihil poteſt habere proprium.*

In quarta obiectione petitur, quomodo ſeruandum ſit paupertatis votum ab eo, qui extra clauſtrum viuere permittitur; nam quod ſeruari debeat certiſsimum eſt, cùm illud non tollatur. Primò ergo nihil proprium habere poteſt propter illam mutationem, quia repugnat voto. Nec neceſſarium eſt, quia talis religioſus manet ſemper mēbrum ſuæ religionis, & ideo ſi quid habet, dominium eius eſſe poteſt apud religionem, vel apud eum, apud quem eſt dominium omnium bonorum, quibus ſua religio vtitur, quod propter fratres minores dicimus. Deinde (vt ſatiſfaciamus Concilio Tridentino) non eſt neceſſe vt habeat adminiſtrationem aliquorum bonorum immobiliū, neque annuos reditus certos, ad quos ius aliquod quaſi proprium habere videatur; nam ſunt plures alij modi, quibus ſuſtentari poſsit. Primùm recipiendo certam aliquam portionem, à ſuo Prælato, vel Monaſterio, cuius vſum, & non ampliùs recipiat. Secundò petendo eleemoſynam. Tertiò ſuis laboribus, vel miniſterijs aliquid acquirendo, vel ſuſtentationem, aut ſtipendium ab aliquo Prælato, Eccleſia, vel Academia, &c. recipiendo. In quibus modis omnibus integra ſeruari poteſt paupertas, nō ſolùm quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſum, quia ſemper eſt dependenter ab aliena voluntate, & iuxta beneplacitum eius. Vnde etiam fit, vt talis religio poſsit diſponere, dum ſic viuit de bonis, quæ veluti in peculium habet ſuo arbitrio, & ſalua nihilominus paupertate, quia totum illud facit ex licentia Superioris. Et ideo licèt eius arbitrium ſit veluti proxima regula; principalis verò cui conformari debet, eſt iuſta licentia Prælati, vel formalis, vel interpretatiua, iuxta ſuperiùs dicta de voto paupertatis.

Neque oportet habere ius adminiſtrandi bona immobilia.

Quomodo poſſit acquirere bona aliqua.

Tandem poſsit etiam in eo ſtatu aliquid acquirere modis licitis ac ſibi permiſſis; Atque ita ſuum peculij modum congregare, per illam tamen acquiſitionem nullum ius ſibi comparat, ſed totum tranſit in monaſterium iuxta cōmune ius Religioſorum ſuprà explicatum, quod eodem modo locum habet in Religioſo, etiam ſi extra clauſtrum viuat; non agimus enim de Epiſcopo vel beneficiario, de quibus infrà à cap. 16. dicemus, quibus titulis ſecluſis, nulla eſt ratio eximendi quemcunque Religioſum propter ſolam ſeparatam habitationem.

XX. *Concluditur modus paupertatis extra clauſtrum degentis.*

Itaq; in omnibus ſeruare debet paupertatis regulas ſuprà poſitas, ſolùmque intercedit differentia, quòd exiſtenti extra clauſtrum neceſſariò conceditur licentia, veluti permanens, & aliquo modo generalis, dandi, & recipiendi; quæ tamen neceſſariò limitatur, vel iuxta expreſſam voluntatem Pręlati, vel iuxta generales regulas de obligatione voti paupertatis. Vnde rectè aduertit Nauar. ſuprà, ex vi facultatis viuendi extra clauſtrum, ſi nihil aliud exprimatur, nullam ſpecialem licentiam concedi ad diſponendum liberè de bonis, quæ in eo ſtatu acquiruntur, quia nulla eſt inter hæc connexio neceſſaria. Imò nec per ſe rationabilis eſt, niſi ſpecialis cauſa intercedat ad eam extenſionem faciendam, quia maior effectus maiorem cauſam requirit. Quod ego verum eſſe opinor, non ſolùm de tam ampla licentia, qualis eſt conuertendi omnia in ſuos vſus, ſed etiam de quacunque relaxatione in regulari paupertate, quam ille modus viuendi non poſtulat; ſed tantùm vel ex neceſsitate quadam humana, vel ex decentia, & honeſtate, præſertim miſericordiæ, vt eſt facultas faciendi aliquam eleemoſynam, prout recta ratio dictauerit, quæ cenſenda eſt conceſſa, eo ipſo, quòd non negatur, quod à fortiori confirmari poteſt ex his, quæ Nauar. ſupra tractat n. 41.

CAPVT

CAPVT VIII.

An ex natura rei liceat profeſſo vnius religionis propria authoritate ad aliam ſtrictiorem tranſire?

TRanſitus ab vna religione ad aliam poteſt eſſe vel ad ſtrictiorem, vel ad æqualem, vel ad laxiorem. Poteſt item conſiderari tripliciter, primò ex natura rei. Secundò ſtando præciſè in iure communi. Tertiò iuxta peculiare priuilegium per Sedem Apoſtolicam religioni conceſſum. De primo ergo modo dicemus in hoc & ſequenti capite; de alijs duobus, in ſequentibus.

I. Dico igitur primò, tranſitus ab vna religione ad aliam non eſt per ſe & intrinſecè, ſeu ex natura rei malus, etiamſi propria authoritate fiat, dummodo ſit ad religionem perfectiorem. Dixi ***etiamſi propria authoritate fiat***, quia ſi Pontificis authoritas interueniat, res eſt extra omnem controuerſiam vt conſtat ex vſu, & ex his, quæ infrà dicemus de iure Canonico. Ratio etiam id oſtendit, quia iuxta humanam conditionem ſæpe occurrere poteſt moralis neceſſitas faciendi hunc tranſitum; ergo oportet, vt ſaltem authoritate Pontificis licitè fieri poſſit. Addimus ergo in aſſertione ſine hac etiam facultate interdum fieri poſſe. Et præterea per illam particulam intelligimus non eſſe neceſſariam licentiam eiuſdem religionis; nam ſi ipſa conſentiat, nulla etiam eſt dubitandi ratio, quia volenti, & conſentienti nulla fit iniuria; ergo ſi religio, quæ relinquitur, conſentit, nulla iniuria fit illi: neque etiam fit Deo, quia eius obſequium, & cultus in vtroque loco quæritur. Quæ ratio etiam videtur probare ex conſenſu religionis licitum eſſe hunc tranſitum etiam ad æqualem, ſecluſa humana prohibitione, de qua infrà videbimus, quia ſecluſa iniuria tertij non eſt improbabile, poſſe propria authoritate votum licite commutari in æquale. Oppoſita tamen ſententia eſt longè probabilior, eamque latè defendimus tract. 6. lib. 6. c. 19. à n. 5. Concluſio ergo poſita loquitur de tranſitu, qui fit ad perfectiorem inuita propria religione. Ratio autem eius eſt, quia per hunc tranſitum non fit contra obligationem Deo factam in profeſſione religionis; ergo non eſt vnde ſit illicitus ex natura rei, etiam ſi propria authoritate fiat. Antecedens patet, quia per profeſſionem religionis præcipuè intenditur tendentia ad perfectionem ex vi ſtatus, ad hanc ergo per ſe primò Religioſus obligatur: ſed per hunc tranſitum non receditur ab hac tendentia in perfectionem, ſed potiùs magis apprehenditur; ergo non eſt contra illam obligationem.

II. Sed contrà, in hac obligatione non eſt attendendus finis eius, ſed materia, ita enim in omni lege, & promiſſione ſeruatur; ſed per profeſſionem licèt intendatur tendentia ad perfectionem, non eſt tamen illa materia promiſſionis & voti, niſi quatenus in particulari promittitur talis paupertas & obedientia ſecundùm talem regulam; hæc autem materia non ſeruatur tranſeundo ad aliam religionem, quia ad minimùm mutatur obedientia ſecundùm regulam. Ad hoc verò reſpondendum eſt, per aliam partem aſſertionis; ideo enim reſtricta eſt ad tranſitum in religionem perfectiorem. Vnde probatur ſimul illa pars, & ſatisfit difficultati; nam in materia voti, licet mutare vnam in aliam, præſertim, quando in ordine ad finem intentum diuini cultus, & propriæ perfectionis fit commutatio in meliorem, vt ſuprà tract. 6. probatum eſt; ſed ita eſt in præſenti: ergo. Dices illud eſſe verum, quando votum fit ſoli Deo, & non datur ius in re alicui homini; at in perfectione religionis præter vota Deo nuncupata fit promiſſio, vel potius traditio tali religioni, quæ acquirit dominium in talem perſonam; ergo non poteſt profeſſus priuari religione illo dominio ſua authoritate, quod facit tranſeundo ad aliam religionem ſua authoritate. Sicut, qui ſe alicui vendit, aut tradit in ſeruum, non poteſt ſe alteri donare priuãdo priorem dominum ſuo iure propter quodcunque maius commodum ſuum. Reſpondetur etiam, in Religioſa profeſſione licitam eſſe illam commutationem eius loquendo ex ſola rei natura, quia ſicut in matrimonio rato, verum ius, & dominium acquiritur ſponſo, & nihilominus poteſt à contractu recedere tranſeundo ad religionem, quia in illo contractu intrinſecè ineſt conditio melioris frugis; ita multo maiori ratione in contractu, qui per profeſſionem cum religione fit, inuoluitur intrinſecè conditio melioris frugis; multo enim maior ratio in hoc contractu interuenit, quàm in illo, quia matrimonium non ita per ſe, & immediatè ordinatur ad ſpiritualem perfectionem, & cultum Dei, ſicut profeſſio Religioſa. Et ideo meritò eſt maior hæc licentia in profeſſione quàm in matrimonio, quia in matrimonio ſolùm durat quandiu conſummatum non eſt, quia poſtea inuoluit intrinſecam malitiam; in profeſſione verò eſt perpetua, quia nunquam inuoluit malitiam neque tractu temporis, aut aliquo vſu, vel actione ius maius religioni acquirit, & vt ſic dicam, ſtatus ille talis eſt, vt vſque ad gloriam, ſeu finem vitæ non cenſeatur conſummari.

Denique propria ratio eſt, quia ipſamet tradi- III.
tio profeſſionis, licèt fiat religioni, non fit principaliter propter ipſam, ſed propter Religioſum, & perfectionem eius, & ideo ſemper cenſetur reſeruata facultas, aſſumendi ſtatum perfectiorem, & in hoc eſt magna differentia inter ſeruum, & Religioſum, vt ſuprà tactum eſt. Atque hoc confirmat vſus antiquorũ Monachorum; legimus enim fuiſſe ſolitos ſua monaſteria relinquere, vel ad vitam ſolitariam, & magis auſteram ſuſtinendam, vel advitanda aliqua ſpiritualia incommoda. Optimum de *Accedunt*
hac re exemplum legimus apud Caſſianum lib. 4. *exempla.*
de inſtitutis renunciantium c. 30. vbi refert Abbatem Pynuphium ſuum Cœnobium reliquiſſe vitandi honoris gratia, propter maximam reuerentiam, & ſubiectionem, quam omnes illi præſtabãt; vt ergo humilitatem, & ſubiectionem, quam deſiderabat, exercere poſſet, *clam fugiens de Cœnobio ſeceſſit ſolus, in Thebaidis vltimas partes, ibique depoſito habitu monachorum aſſumpta ſeculari veſte Cœnobium Tabennenſitarum expetiit, quod ſciebat cunctis eſſe diſtrictius.* & c. 31. refert eundem Sanctum ſemel reuocatum ad ſuum Cœnobium iterum in Palæſtinam aufugiſſe, & in alio monaſterio receptum fuiſſe. Nec lectorem perturbet illa mutatio habitus monachalis in ſecularem, quia non fuit temeraria, nec ad permanendum, vel vagandum, in illum habitum, ſed ex pia cauſa, & ad breue tempus, quantum ſcilicet ad illud ſanctum propoſitum eſſet neceſſarium. Idem feciſſe Macharium, & à Sancto Pachomio ignoranter fuiſſe ſuſceptum, refert Paladius in Prato ſpirituali, aliàs in Lauſiaca hiſtoria c. 6. & ſimile refert c. 21. de quadam Sanctimoniali. Præterea de Sancto Benedicto legimus priùs mutaſſe monaſterium, vt ad regendum aliud petentibus fratribus accederet, poſtea verò illis iniquè ſe gerentibus erga illum ad priſtinum monaſterium rediiſſe, apud Gregorium lib. 2. dialogorum c. 3. Et quod amplius eſt, idem Benedictus in ſua regula c. 61. agens de Monachis peregrinis, dicit recipiendos eſſe, & ſi ibi perſeuerare voluerint, & ſtabilitatem ſuam firmare, & bonum ſpecimen ſui dederint, admittendos eſſe. Tamen D. Benedictus ibi loquitur de Monachis

eiuſdem

eiuſdem religionis ſuæ, qui cùm profitentur ſecundùm illam regulam, eo ipſo habent hanc facultatem modo in ea præſcripto.

IV. Sed obijci poteſt, nam ſequitur Religioſum, qui habet licentiam à Summo Pontifice ad tranſeundum ad determinatam religionem, poſſe authoritate ſua tranſire ad ſtrictiorem; conſequens eſt falſum; ergo. Sequela probatur à paritate rationis. Minor autem patet, quia delegatus non poteſt mutare voluntatem delegantis, quia delegatio eſt ſtricti iuris, cap. P & G. de offic. deleg. ergo ſimiliter, qui talem habet licentiam, non poteſt virtute illius aliud facere, niſi quod in illa præſcriptum eſt; non poteſt ergo ordinem mutare. Reſpondeo concedendo ſequelam, etiamſi viri aliqui docti aliud ſentiant. Duobus autem modis poteſt alia religio eſſe ſtrictior. Primò etiam comparatione illius religionis à qua fit tranſitus; & ſic conſtat eſſe licitum; non tam virtute illius facultatis, quàm ex natura rei, vt dictum eſt, & ex iure communi, vt infrà cap. 10. patebit. Niſi fortè ex priuilegio eſſet prohibitus ille tranſitus; nam tunc neceſſarius erit vſus facultatis, & tunc dico etiam illam ſufficere eadem ratione, qua in puncto ſequenti.

V. Alio ergo modo poteſt religio eſſe ſtrictior comparatione alterius, ad quam tranſitus concedebatur, licèt non ſit reſpectu eius à qua fit, & tunc eſt nonnulla maior ratio dubitandi. Dico tamē etiam tunc poſſe fieri. Primò, quia votum de quacunque religione determinatè ſufficiēter impletur in quacunque ſtrictiori; ergo à fortiori hæc facultas. Nam duo reſpectus poſſunt in ea conſiderari; vnus eſt libertatis, quæ datur ad relinquendam propriam religionem, & hic ſemper eſt idem, ſeu eadem reuocatio iuris, ſeu priuilegij talis religionis; ſecundus eſt ad aliam religionem, ad quam fit tranſitus, & quoad hoc fit reſtrictio tranſeundo ad meliora. Eſt enim conſiderandum, determinationem talis religionis factam à Pontifice in tali facultate, non eſſe in ſpecialem fauorem vel auxilium talis religionis; nam ſi de hoc conſtaret, tunc verum eſſet non poſſe mutari Pontificis voluntatem; nunc autem non ita loquimur, ſed prout ordinariè conceditur talis licentia in gratiam Religioſi, & frequenter fit determinatio ad petitionem eius, vel ſi fit ab ipſo Pōtifice, ſolùm eſt ad reſtringendam facultatem, ne tranſitus fiat ad laxiorem, & vt obligatio relinquatur magis certa, & determinata; ergo quando quis vtitur facultate illa ad tranſeundum ad arctiorem, non excedit, ſed potiùs minùs vtitur illa facultate, quàm poſſit. Tertiò argumentor ex voluntate præſumpta cōcedentis. Cur enim vellet impedire Pontifex tranſitum ad perfectiorem, ſi ad minùs perfectam illum concedit? Declaratur in hunc modum; nam ſi quis vtens illa facultate tranſeat ad religionem ſibi deſignatā, poteſt deinde tranſire ad perfectiorem illa; ergo potuit etiam à principio immediatè tranſire; nam ille intermedius terminus non eſt per ſe neceſſarius, neque vlla ratio probabilis apparet, ob quam cenſeamus Pontificem voluiſſe cum hoc rigore illum præſcribere. Quocirca ſicut in iure dicitur non eſſe reum voti, qui in melius illud commutat, ita hîc dicimus non eſſe reum talis facultatis, vt ſic loquamur, id eſt, non excedere illam, neque ea abuti, qui virtute illius ad ſtrictiorem immediatè tranſit: nam ex parte termini à quo, eam formaliter implet; ex parte verò termini ad quem, impletur eminenter.

VI. Per quod patet reſponſio ad fundamentum cōtrariæ ſententiæ, tum quia licèt delegatio ſit ſtricti iuris, in præſenti non extenditur, ſed potiùs reſtringitur, vt declaratum eſt, tum etiam, quia in dicto cap. *P & G.* ſolùm ſignificatur delegationem eſſe ſtricti iuris; quoad iuriſdictionem, vt non poſſit extendi ab vna perſona in aliam, vel ab vna cauſa in aliam, vbi nulla eſt connexio; non eſt tamen ita ſtricti iuris, vt ſub formali conceſſione non poſſimus, & ſæpe debeamus intelligere aliquid virtualiter conceſſum. Neque exiſtimo Nauarrum aliud ſenſiſſe conſil. 63. de Regul. n. 4. cùm de quadam delegatione facta ad certum ordinem ſeu conuentum, ait nihil potuiſſe fieri virtute illius, niſi ad illum ordinem: loquebatur enim manifeſtè comparatione ordinis laxioris, vt conſtat ex clauſula proximè præcedenti.

Sed quid ſi Religioſus habeat votum non tranſeundi ad aliam religionem, licebitne nihilominus huiuſmodi tranſitus? Reſpondeo duplici tempore, & duobus modis potuiſſe fieri tale votum, primò ante ingreſſum in primam religionem, vel poſt profeſſionem in illa. Item fieri potuit vel abſolutè non tranſeundi, vel determinatè non tranſeundi ad perfectiorem, vel ad laxiorem, vel ad æqualem. Si ergo votum fuit factum ante profeſſionem primæ religionis, quocunque ſenſu factum fuerit, poſtea non obligat, quia per profeſſionem extinguitur tota eius obligatio. Nam licèt feciſſet votum determinatum ingrediendi ſtrictiorem religionē, & nihilominus profiteretur laxiorem, ampliùs non teneretur priori voto, vt declaratum eſt in capite penultimo de Regularib. in 6. ergo multo minùs obligabitur priori voto tranſeundi vel non tranſeundi ad aliam religionem. Si autem votum non tranſeundi factum eſt poſt profeſſionem, obligare quidem poteſt ſpecialiter ad non tranſeundum ad laxiorem, neque ad æqualem, nam licèt ad hoc teneatur Religioſus ex vi ſuæ profeſſionis, vt dicemus, non repugnat nouam voti ſimplicis obligationem ſuperaddere. Quia Religioſus capax illius eſt, nam præcedens profeſſio, non extinguit aut impedit ſubſequentia vota, vt ſuprà vidimus. Materia etiam illa apta eſt ad votum, quia reſpectu talis perſonæ eſt de meliori bono, quod eſt manifeſtum, quoad non tranſeundùm ad laxiorem; habet autem etiam locum in ordine ad æqualem, quia licèt abſolutè, & ſecundùm ſe, non ſit melius eſſe in vna religione quàm in alia æquali, tamen ſuppoſita profeſſione iam facta in vna religione, melius eſt illi permanere, quàm ad æqualem tranſire; quia eſt iam ius acquiſitum priori religioni, & quia cæteris paribus mutatio eſt in minus bonum. Operabitur autem tale votum duo: vnum eſt, vt ſi eo non obſtante tranſitus ad laxiorem, vel æqualem indebitè fiat, grauiùs peccetur propter tranſgreſsionem talis voti, quæ adiungitur priori malitiæ; aliud eſt, quia ſi petenda ſit diſpenſatio ad tranſeundum, oportebit hanc ſpecialem obligationem declarare, alioquin licèt ſoluantur alia vincula, ſemper hoc manebit; oportet ergo, vt illud etiam diſpenſetur, vel irritetur à Prælato religionis; nam hoc etiam modo tolli poteſt, vt ex ſuperioribus conſtat.

VII. *Quæſtiuncula de voto non tranſeundi ad aliam religionem.*

Reſolutio quando votum factum eſt ante profeſſionem in priore religione.

Item quando factum eſt poſt profeſſionem, de non tranſeundo ad æqualem, vel laxiorem.

VIII. Dices, non videri hoc votum diſtinctum à prioribus, ſed idem repetitum, ſeu renouatum, vt licèt Religioſus poſt profeſſionem iterum promittat Deo ſeruare caſtitatem, vel ſeruare profeſſionem, quoad hanc partem non addit nouam voti obligationem, & ſi diſpenſatio in ipſa profeſſione petenda eſſet, non oporteret illam quaſi reflexam promiſsionem explicare, & idem eſt, ſi poſt profeſſionem addat votum non nubendi, vel quid ſimile; ergo idem eſt in præſenti, quia hoc votum non tranſeundi, non videtur eſſe aliud, quàm repetitio & explicatio voti obedientiæ facti in tali religione; nam ratione illius tenetur quis ibi perpetuò manere, ſicut votum non apoſtatandi non videtur diſtinctum ab ipſa profeſſione, nec circunſtantia neceſſariò in confeſſione aperienda. Reſpondetur

tur hoc non eſſe improbabile, ſed eo non obſtante, multi putant illud votum addere nouam obligationem, & eſſe circunſtantiam, vel aperiendam in confeſsione, ſi tale votum violetur, vel explicandam in obtinenda diſpenſatione, quia indiget etiam propria relaxatione. Sed hoc non credimus conuenienter, nec conſequenter dici, vt ſuprà tractando de voto in communi diſputauimus.

IX. Reſpondetur ergo aliter, votum illud reuera eſſe ſpecie, & forma, ac materia diſtinctum à tribus votis ſubſtantialibus profeſsionis, quod eſt manifeſtum quoad caſtitatem, & paupertatem. De obedientia autem probatur, quia formaliter hoc non eſt votum obediendi, ſed permanendi tantùm in tali ſtatu, vel non tranſeundi ad alium incompaſſibilem, nec ſatis eſt, quòd vna materia ad aliam ordinetur, vt vota confundantur; nam licèt quis habens votum caſtitatis, voueat non ingredi in talem domum, in qua periclitatur caſtitas, nihilominus votum illud diſtinctum eſt, & addit ſpecialem circunſtantiam, & obligationem; ita ergo in præſenti cenſeo. Hoc enim votum immediatè & directè non reſpicit ipſam obedientiam, ſed quid veluti præuium ad illam, imò nec pro motiuo proprio habere videtur obedientiæ bonum, ſed firmam ſemper habere traditionem huic religioni factam, quæ eſt materia diſtincta à materia trium votorum, & illi addi poteſt obligatio voti, quia obligatio ipſius traditionis, vt ſic, reuera non eſt voti, ſed quaſi iuſtitiæ, vt in ſuperioribus viſum eſt.

X. *Denique quando ſit de non trāſeundo ad ſtrictiorem.* At verò non poteſt tale votum obligare ad non tranſeundum ad perfectiorem religionem, ſiue in ſpeciali de hoc fiat, ſiue in generali de non tranſeūdo, quia priori modo eſt imprudens & nullum; poſteriori autem modo non poteſt intelligi, neque eſſe efficax cum tanta extenſione. Ratio eſt, quia tale votum de ſe eſt impeditiuum maioris boni, & ideo eſt nullum. Dices, hunc tranſitum non eſſe regulariter conſulendum, quia moraliter non expedit; ergo hoc ſatis eſt, vt non efficere illum ſit materia voti. Reſpondetur, aſcenſum ad perfectiorem ſtatum ſecundùm ſe cadere ſub conſilio, & hoc ſatis eſſe, vt poſsit eſſe materia voti, & conſequenter, vt oppoſitum eius de ſe non ſit materia voti, quanuis ex circunſtantijs poſsit interdum non expedire, vt ſtatim declarabimus, quod non ſatis eſt, vt poſsit abſolutè fieri votum non tranſeundi ad perfectiorem religionem, ſed cum addito; non tranſeundi ſcilicet ſine debito modo, vel conſilio.

CAPVT IX.

An liceat etiam ex natura rei tranſitus propria authoritate factus ad religionem laxiorem, vel æqualem?

I. Hac in re dicendum eſt, tranſitum ad religionem laxiorem; vel æqualem propria authoritate, ſeu abſque diſpenſatione eſſe illicitum. Probatur prior pars de laxiori, quia commutare votum de re meliori in minus bonam, non licet ſine iuſta diſpenſatione; ergo. Quia verò hæc ratio non ita vrget in tranſitu ad æqualem, addenda eſt alia, quæ comprehendat vtramque partem, ſcilicet, quia huiuſmodi tranſitus eſt contra ius acquiſitum tali religioni. Nam conditiò ſupradicta incluſa in tali contractu, ſolùm eſt de meliori fruge, quia ſolùm eſt propter maiorem cultum Dei, vel maius animæ bonum. Nam ſine hoc reſpectu irrationabilis eſt libertas ad relinquendam propriam religionem. Eſſetque magna inæqualitas, ſi ipſa obligaretur abſolutè ad retinendum perpetuò Religioſum, & ille poſſet eam relinquere pro alia æquali: quod nec religio expreſsè vult vt dicamus renuntiare iuri ſuo, nec præſumi poteſt id velle, cùm nemo contra ſeipſum contrahere præſumatur. Dices, eandem inæqualitatem interuenire in tranſitu ad meliorem religionem; nam plus obligatur religio, cùm non poſsit dimittere ipſum Religioſum, vt meliorem recipiat. Reſpondeo primò, non eſſe ſimilem rationem, quia reſpectu perfectioris ſtatus eſt rationabilis cauſa præſumendi, vel potiùs obligandi religionem ad contrahendum ſub illa conditione; reſpectu verò alterius æqualis nulla eſt talis ratio. Secundò dicitur aliunde compenſari hanc apparentem inæqualitatem; nam religio poteſt dimittere vnum Religioſum propter defectum eius, vt ſuprà cap. 4. viſum eſt; nulla ergo eſt inæqualitas, quòd ipſe poſsit dimittere religionem ſolùm propter defectum minoris eius perfectionis. Religio autem non poteſt communi iure dimittere Religioſum profeſſum quandiu vita eius moraliter tolerabilis eſt: iniquum ergo eſſet ſi ipſe poſſet eam dimittere, non ſolùm tolerabilem, ſed etiam æquè perfectam.

Dubium I. An tranſitus ex natura rei licitus expediat.

Superſunt verò nonnulla dubia circa hanc aſſertionem. Primum; eſto hic tranſitus per ſe licitus ſit, an ſit expediens, & moraliter vel regulariter conſulendus. Tractat hoc D. Thom. 2. 2. quæſt. 189. art. 8. & reſpondet his verbis: *Tranſire de religione ad religionem niſi propter magnam neceſſitatem non eſt laudabile, tum quia ex hoc plerunque ſcandalizantur illi, qui relinquuntur, tum etiam, quia faciliùs proficit aliquis in religione quam conſueuit, quàm in illa quam non conſueuit cæteris paribus.* Et deinde affert ſententiam Neſtorij Abbatis, quam refert Caſsianus collat. 14. cap. 5. *Vnicuique* (ait) *vtile, atque conueniens eſt, vt ſecundum propoſitum, quod elegit, ſiue gratiam, quam accepit, ſummo ſtudio ac diligentia, ad operis arrepti perfectionem peruenire feſtinet, & aliorum quidem laudans admiranſque virtutes, nequaquam à ſua quam elegit profeſſione diſcedat.* Et cap. 6. addit, ex hac mutatione ſequi diſpendium potius, quàm profectum, quia dum quis varias inchoat vias, per nullam earum ad terminum tendit. Vnde concludit: *Multis viis ad Deum tenditur, & ideo vnuſquiſque illam, quam ſemel arripuit, irreuocabili curſu ſui intentione conficiat, vt ſit in qualibet profeſſione perfectus.* Baſilius etiam in Conſtitutionibus monaſticis, cap. 34. loquens etiam de Monaſterijs eiuſdem religionis monaſticæ (in ea enim profeſsio de ſe perpetua fit in vno monaſterio) monet Prælatos eorum ne temerè, vel inconſideratè deſciſcentes inuicem alter alterius fratres ſuſcipiat; *Siquidem hoc facere* (inquit) *ſumma confuſio eſt, diſſolutio, atque peruerſio ſpiritualis ædificij.* quod latè proſequitur, ac tandem concludit: *Tunc autem tantummodo reprehenſione vacare fratris ſegregatio debet, quandocunque ex Antiſtitis iudicio, occulta alicuius, quam ipſe ſciat, vtilitatis cauſa fiat.* D. etiam Bernardus in Epiſtola 1. ad Robertum tractans de tranſitu Roberti nepotis ſui à ſuo Ciſtercienſi ordine ad Cluniacenſem, grauiter inuehit in huiuſmodi tranſitum, dicitque eſſe contra regulare decretum, & contra votum. Quod ſi quis dicat Bernardum ibi conqueri de tranſitu à religione auſteriori ad laxiorem: obſtat idem Bernardus in lib. de præcepto, & diſpenſatione, cap. 20. vbi ex profeſſo tractat de ſtabilitate profeſsionis in eodem loco, & an liceat mutare illam vel expediat: *Ad quod* (inquit) *interim nunc ſecurus reſponderim, a bono, quod ſemel quis vouerit, non licere diſcedere, & ad hoc mutare locum, quem ſibi quiſque delegerit, & cui ſe ſua voluntate ac voce firmauerit, omnino non conſulo.* Sed in his verbis planè loquitur de tranſitu,

II.

Ordinariè non expedire, docent Patres.

vel

vel ad ſæculum, vel ad laxiorem ordinem; nam ille eſt propriè deceſſus, & ideo ſimpliciter dicit, *Non licere*; Inferiùs verò ſubdit, *Sane de Religioſis, ac bene ordinatis monaſteriis nullus profeſſorum meo conſilio, ne arctioris quidem vitæ deſiderio, ſine licentia ſui ſenioris egredietur*; & inferiùs adhibet exemplum. *Forte vult aliquis de Cluniacenſibus institutis ad Ciſtercienſium ſeſe ſtringere paupertatem, eligens præ illis, nimirum conſuetudinibus, magis regulæ puritatem. Si me conſulit non conſulo; ſi non, ſane id ſui Abbatis vſurparit aſſenſu.* Et in Apologia ad Guillelmum Abbatem, teſtatur ſe multos religioſos ab illo tranſitu remouiſſe, cùm tamen in eadem Apologia illius ordinis relaxationem reprehēdat.

III. *Primum conſectarium ex adductis Patribus.* Ex mente igitur iſtorum Patrum imprimis colligimus, huiuſmodi tranſitum, etiam ſi fiat titulo maioris perfectionis, periculoſum eſſe, & rarò aut nunquam eſſe conſulendum. Primùm (aiunt Bernard. & D. Thom.) propter ſcandalum eorum, quos deſerit. Secundò (proſequitur Bernard.) quia certa pro dubijs relinquere tutum non eſt, forſan enim hoc tenere poteſt, illud non poterit. Tertiò ex D. Thom. quia bona conſueta relinquere, & inſolita inchoare, non ſolet ad proficiendum eſſe vtile. Quartò (ait Bernard.) *ſuſpectam habeo leuitatem*, &c. quæ proſequitur.

IV. *Secundum conſectarium.* Secundò colligitur ex dictis Patribus hunc tranſitum non eſſe faciendum ſine aſſenſu, & iudicio Prælati, quod duplici ratione verum eſt. vna, quia res adeò grauis & lubrica fieri non debet ſine prudenti conſilio; quod ſubditus à Prælato ſuo, quem Dei loco habet, accipere debet regulariter, ac per ſe loquendo: præſertim, quia cùm ille cognoſcere ſoleat vultum pecoris ſui, & naturam ac mores eius, faciliùs poterit, & rectum conſilium illi dare, & ſi fortaſſe occaſione aliqua leuiter moueatur, illi remedium adhibere. Altera videtur hoc neceſſarium propter conuenientem ſubordinationem ſubditi ad Prælatum. Vnde aliqui cenſent ex natura rei eſſe graue peccatum egredi monaſterio ea intentione, ſine licentia Prælati petita, & obtenta, vel ſaltem iniuſtè negata, quia Prælatus pro eo tempore habet ius cuſtodiendi, & regendi talem perſonam, ergo non poteſt ſubditus inſcio Prælato, licitè egredi etiam illo titulo, item quia illo tempore ſolicitus erit Prælatus de ſtatu ſubditi, quod eſt magnum morale incommodum, & præterea occaſio ſcandali multùm inde augetur, & exponuntur alij periculo iudicandi eum eſſe Apoſtatam.

V. Quę rationes iudicio meo probant occultam fugam, etiam hoc titulo factam, vix poſſe moraliter excuſari à peccato mortali. Quia verò hæc malitia non eſt in ipſo opere, vt ſic dicam, id eſt, in tranſitu, ideo ſi ſemel fiat, & alia religio perfectior aſſumatur (loquendo ex natura rei vt loquimur) non eſt iterum ad priorem ſtatum reuertendum, vt ait Bernard. ſuprà, ſed ſufficiet priorem Prælatum certiorem reddere de ſuo ſtatu ne ſolicitus ſit. Addo præterea dependentiam à proprio Prælato in hoc negotio non eſſe ita debitam ex natura rei, vt ſine aſſenſu & conſenſu eius nunquam poſſit licitè fieri. Ratio eſt, quia ex voto obedientiæ Religioſus ad hoc non obligatur; ergo ſimpliciter non tenetur. Patet conſequentia, quia ex nullo alio capite poteſt oriri obligatio per ſe, cùm ex contractu, & traditione non oriatur, vt ſuprà oſtendi, & alia incommoda, quæ ſequi poſſunt, accidentaria ſunt, & alijs modis præueniri poſſunt. Antecedens autem patet, quia votum obedientiæ ſolùm obligat ſecundùm regulam, non autem ad ea, quæ ſpectant ad ſuperiorem regulam, quale eſt, illam aſſumere vel relinquere. Et ideo diximus tract. ſuperiore, Prælatum regularem non poſſe irritare votum aſcendēdi ad perfectiorem ordinem, etiam ſi poſſit irritare cætera. Vnde, quod ſpectat ad aſſenſum, id eſt, iudicium Prælati an tranſitus expediat necne? optimum conſilium eſt expectare illud, & ſtare illi, non tamen video vnde ſit præceptum ex natura rei, imò aliquando poteſt Prælatus in hoc eſſe ſuſpectus, quia eſt veluti pars propter affectum ad ſuum monaſterium, & curam eius, quam gerit. Interdum etiam poteſt authoritate & numero aliorum contrarium conſulentium vinci; cæteris autem paribus Prælati iudicium præferendum eſt. Vnde à fortiori conſtat, non eſſe præceptum expectare conſenſum eius, quia ſi aſſenſus non eſt neceſſarius, multo minùs erit conſenſus, cùm ſecundum rectam rationem voluntas debeat ſequi intellectū; & ratio à priori eſt ſuprà tacta, quia obedientia Prælati non obligat in illa materia; ergo ex vi voti, vel præcepti, non tenetur ſubditus ſequi voluntatem Superioris. Et hoc etiam ſupponit ius Canonicum cap. ſeq. citandum, quia non diſponit contra ius Superioris, ſed potiùs in fauorem eius.

Addunt verò Authores communiter limitationem, quæ ſi vera eſt, locum habet non tantùm reſpectu iuris communis, ſed etiam ex vi iuris naturalis. VI. Eſt autem limitatio, vt ex tranſitu huiuſmodi non grauiter lædatur, vel infametur prius monaſterium: nam tunc nec Prælatus tenetur dare licentiam, nec ſubditus poteſt recedere ſine illa obtentà, nec recedens erit ſecurus, licèt alibi recipiatur, ſed reuocandus eſt, argum. cap. *licet* de regular. ibi, *In iacturam, vel iniuriam ſui ordinis*, & ibi, *Sicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas priuatæ vtilitati præfertur.* Ita refert Panormitan. ibi, n. 12. & ſequitur Syluest. verb. *Religio.* 4. q. 2. & quia Panormitan. dubitat, addit non eſſe dubitandum, quando illa infamia, vel iactura non prouenit ex culpa monaſterij ſed ex rerum conditione, & idem ſequitur referens Innocentium Antoninus 3. p. tit. 16. c. 4. quia *non debet* (inquit) *eſſe cauſa ſcandali, nec grauis iacturæ*, citatque illud Ambroſij 2. de officijs. cap. 24. *Veritatis eſt regula, vt nihil facias commendandi tui cauſa, quo minor alius fiat.* habetur in cap. *Si quis vero* 11. q. 3. vbi Gloſſa aliam confirmationem adducit. In fine tamen addit aliquid, quod dubitationem Panormitani confirmat. *Si tamen* (inquit) *facies aliquid eo propoſito, vt tibi proſit, licet alii noceat, non peccas.* Quòd verum eſt, niſi nocumentum alterius tam graue ſit, vt charitas obliget ad carendum proprio commodo propter vitandum malum proximi, & ita eſt limitanda illa doctrina communis.

VII. *De occulta fuga ad ſtrictiorem regulam.* Denique in hoc dubio animaduerto occultam fugam à monaſterio etiam propter hunc finem *per ſe loquendo* non videri licitam ex natura rei propter rationem inſinuatam; quòd Prælatus habet ius cuſtodiendi talem perſonam, & talem locum, contra quod ius ſine rationabili cauſa facere inordinatum eſt. Eſt etiam de ſe ſcandaloſum, & habens ſpeciem mali, quia opus ipſum ex ſe habet apparentem apoſtaſiam, vel fractionem clauſuræ, intentio autem in occulto latet. Dixi verò *per ſe loquendo*, quia ſi Religioſus iniuſtè impediatur à ſuo propoſito, quod ſanctum eſſe credit, vel probabiliter timet per importunas preces fore impediendum, & alioquin eſt tam integræ vitæ, vt non poſſit generare ſcandalum, vel ſi adhibet aliud remedium ſufficiens ad præueniendum illud, poterit illa actio excuſari à culpa, ſicut excuſatur in antiquis Sanctis, quorum exempla cap. præced. n. 3. retulimus; quia poteſt quis vti iure ſuo, & conſulere ſuæ perfectioni ſpirituali non ſeruato iure Superioris, quando, vel ipſe ſuperior malè illo vtitur, vel ſubditus non poteſt ſine graui ſuo incommodo illud cuſtodire, quin potiùs ſecluſo graui ſcandalo actiuo, non apparet in illo actu ex ſola rei natura malitia mortalis, quia illud ius Superioris in huiuſmodi materia magis videtur pertinere ad quandam decentiam, & de-

& debitum ordinem, quàm ad rigorem iuſtitię, nihilominus tamen peruerſio huius ordinis, & imprudens fuga eſt magnum indicium, inſtinctum illum, vel motionem non eſſe ab Spiritu ſancto; nam quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt. Et ideo huiuſmodi tranſitus tali modo factus, id eſt, occultè, & ſine ſcientia ſaltem Superioris, ex ſe habet ſpeciem mali, & minimè expedientis, & ideo nec conſulendus, nec permittendus eſt, etiam ſecluſa prohibitione poſitiua, niſi vbi euidens apparuerit neceſsitas.

2. *Dubium, Quanam iudicanda ſit religio perfectior ad hoc, vt tranſitus ad illam per ſe ſit licitus?*

VIII. *Interrogantur quatuor in hoc dubio.* Secundò dubitari poteſt circa eandem aſſertionem, quando vna religio iudicanda ſit perfectior alia, ad hunc finem, vt huiuſmodi tranſitus per ſe ſit licitus. Ratio dubij eſt, quia religiones propriæ, & perfectæ (de his enim loquimur) in ſubſtantialibus, id eſt, in tribus votis conueniunt. In reliquis autem ſolent ſe habere tanquam excedens, & exceſſum. Nam vna excedit in paupertate; alia in auſteritate habitus, vel cibi; alia in diuturna contemplatione, vel aſsiſtentia chori; alia in amplitudine, & perfectione obedientiæ; alia in excellentioribus operibus charitatis. Qua ergo regula vtendum erit? Præterea contingit vnam religionem eſſe quoad hoc ſecuriorem alia, quòd maiorem ſolitudinem & ſeparationem à conuerſatione hominum profitetur, & ideo pauciores occaſiones peccandi in ea eſſe videntur, propter quod ſecurior appellatur; & nihilominus alia poteſt eſſe perfectior, quia reuera in ea ſunt maiora media ad conſequendam excellentiam ſanctitatis, quæ igitur illarum erit præferenda ad huiuſmodi tranſitum? nam vtrumque eſt per ſe intentum in ſtatu religioſo, ſcilicet, & maior ſeueritas, & maior perfectio. Rurſus contingit vnam religionem ex vi ſuæ inſtitutionis, & regulæ eſſe perfectiorem, & ſtrictiorem alia, & nihilominus de facto, meliùs, & faciliùs tendi ad perfectionem in ea, quæ de ſe videtur inferior, quia integrè ſeruat ſuum inſtitutum, & in altera remiſsè viuitur, &c. quid ergo ad hunc tranſitum magis expectandum eſt? inſtitutum, an actualis obſeruantia? Denique poteſt accidere religionem ſecundùm ſe in omnibus eſſe perfectiorem, & iure, & facto, & nihilominus huic perſonæ non ſit accommodata ad creſcendum in perfectione; nam vt Gregorius aliàs dixit, licèt diuturna contemplatio ſecundùm ſe melior ſit multis, non eſt melior propter naturam inquietam, & improportionatam; idemque dici poteſt, de auſteritate vitæ, & ſimilibus proprietatibus. Eritne igitur hæc ſufficiens ratio ad faciendum hunc tranſitum ſine vlla diſpenſatione, ſi per diuturnam experientiam de illa inæqualitate conſtet?

IX. *Quorundam reſponſio ad primam interrogationem.* Circa primam interrogationem aliqui exiſtimant ad hunc effectum honeſtandi hunc tranſitũ illam eſſe religionem præferendam, quæ arctior eſt; vocant autem arctiorem illam, quæ in exterioribus obſeruantijs corporis aſperior, & rigoroſior eſt. Ita ſentit Panormit. citans Ioannem Andream cap. *ſane.* de regularibus in fine, & dicit eſſe opinionem Canoniſtarum. Sed ipſi non loquuntur ex natura rei, ſed ſecundùm iura, & ſolùm dicunt, attendendum eſſe vbi viuitur ſtrictiùs, in quo autem hæc ſtricta vita conſiſtat non declarant, videntur tamen loqui de exteriori auſteritate, quia de illa poteſt eſſe exterior certitudo, quam ipſi requirunt propter externum forum, & fauet lex Hiſpaniæ partita 1. tit. 7. leg. 9. vbi etiam Gregorius Lopez gloſſa 3. vbi ita etiam interpretari videtur arctiorem religionem, diſtinguens illam contra ſanctiorem, & fructuoſiorem. Denique hanc opinionem ſequutus eſt Emmanuel Rodriq. 3. tom. quæſtionum regularium, q. 52. art. 4. ſolùmque fundatur, quia hic tranſitus debet ita fieri, vt in exteriori foro valeat. In exteriori autem foro, maior perfectio conſiſtit in maiori auſteritate, nam ſi ex vberioribus fructibus, & ſanctitate eſſet penſanda, cùm hoc pertineat magis ad factum quàm ad ius, nihil certum ſtatui poſſet.

Contrariam ſententiam tenet D. Tho. dicto art. 8. qui vult attendendam eſſe excellentiam, & perfectionem religionis ſecundùm veritatem; ſic autem *non attenditur ſecundum ſolam arctitudinem, ſed principaliter ſecundum id, ad quod religio ordinatur, ſecundario vero ſecundum diſcretionem obſeruantiarum, debito fini proportionatarum*, & idem dixerat q. 188. art. 6. Sequitur Syluester verb. *Religio.* 4. quæſt. 1. & 2. Nauar. Comment. 4. de regular. num. 3. idemque ſentiunt Palud. Antoninus, & alij infrà citandi. Eſtque hæc opinio ſine dubio vera, præſertim prout nunc loquimur ex natura rei, in qua magis attenditur veritas, quàm præſumptio. Nam ratio, & fundamentum huius tranſitus, vt ſit licitus, eſt maior Dei honor, & maior ſpiritualis perfectio propria: ſi ergo verè, & in re ipſa religio in hoc præeminet, in ea inuenitur fundamentum huius liciti tranſitus; ergo. Confirmatur, & declaratur. Nam ſi profeſſus in religione perfectiori licèt minùs auſtera, tranſeat ad minùs perfectam licèt magis auſteram, re vera retrocedit, quia minùs exactè tendit ad perfectionẽ, quam promiſerat. Ergo è conuerſo, qui ab arctiori ad perfectiorem tranſit, non retrocedit; ergo licitè facit. Confirmatur ſecundo à ſimili de voto ſimplici; nam qui vouet opus perfectius, v. g. diuturnam orationem, non poteſt illud commutare in opus auſterius, vt, v. g. ieiunium, ſolùm propter auſteritatem, ſi omnibus penſatis prius opus ſemper iudicetur gratius Deo. Ergo ſimiliter in præſenti. Vnde intelligitur conditionem incluſam in voto tam ſolenni, quàm ſimplici, non eſſe de auſteriori vita aut opere, ſed de meliori, ſeu gratiori Deo. X.

XI. *Ad fundamentum Emmanuelis in calce numeri 9.* Ad fundamentum prioris ſententię primùm dicimus, nos magis loqui in foro conſcientiæ, & ſecundùm veritatem, quàm in foro exteriori, & apparentia. Deinde dico (quod ſtatim cap. ſequenti latiùs tractabitur) ius Canonicum non diſcordare ab hac veritate. Nam in cap. *licet.* de regularibus. priùs dicitur *arctioris religionis obtentu.* poſtea verò dicitur, *prætextu maioris religionis*, & ne quis dicat textum arctiorem vocaſſe maiorem, ſubdit tertiò, *Ad frugem melioris vitæ valeat tranſmigrare.* & iterum ſubdit; *licite poteſt ſanctioris vitæ propoſitum adimplere.* Certum eſt autem illam eſſe vitam meliorem, & ſanctiorem, quæ perfectior eſt in ordine ad finem charitatis. Si ergo ſemel concedatur dari poſſe perfectiorem religionem cum minori arctitudine quoad auſteritates corporis, vt reuera concedendum eſt, negari non poteſt, quin illa ſit maior religio, quia maiorem Dei cultum profitetur, & conſequẽter, quòd vita eius ex vi ſtatus ſit melior, & ſanctior; ergo iuxta illud ius eſt licitus tranſitus ad illam. Vnde quoties ius loquitur de arctiore religione, vel intelligit cæteris paribus in alijs perfectioribus, vel certè (quod veriſimile mihi eſt) loquitur non de arctitudine tantùm quoad corporis auſteritates, ſed abſolutè quoad totam regulam, totumque viuendi modum. Quod rectè ſenſit Palud. in 4. d. 38. q. 3. n. 17. dicens: *Arctior dicitur religio, non quæ maioris auſteritatis, ſed quæ eſt perfectioris, & maioris meriti.* Sic enim exiſtimo nullam eſſe religionem ſimpliciter perfectiorem alia, quæ non ſit etiam ſimpliciter arctior, quoad totam regulam. Primò quidem ob generalem rationem virtutis, quę verſatur circa diffi-

difficile, & ideo ſtatus, qui ex vi ſua maiorem perfectionem in exercitio virtutum requirit, difficilior eſt ex ſuo genere; ergo eſt etiam arctior ex vi regulæ. Secundò, quia vt religio ſimpliciter ſit perfectior, neceſſe eſt, vt omnibus penſatis, obſeruantiam trium votorum ſubſtantialium perfectiùs profiteatur, præſertim ſi in exteriori auſteritate minùs excellat, quia ſi in accidentalibus inferior eſt, oportet, vt in ſubſtantialibus excellat, aliàs cur erit ſimpliciter perfectior? At verò religio, quæ circa materiam trium votorum ſtrictior eſt, non tantùm perfectior, ſed etiam arctior dicenda eſt, quia maior rigor, & difficultas eſt in perfecta obedientia, v.g. quàm in corporali pœnitentia, & ſic de cæteris, cum proportione.

XII. Quamobrem non rectè exiſtimatur comparatio religionum in perfectione pertinere ad factum, & non ad ius; falſum enim hoc eſt, quia etiam hæc comparatio fit ſecundùm regulam conſiderato fine ad quem ordinatur religio, (vt dixit D.Thom.) & medijs illi proportionatis, quibus vtitur, vtique ſecundùm regulam, quidquid ſit de fructibus, ſeu effectibus, quos nunc non conſideramus. Atque ita non video cur etiam in exteriori foro non poſsit conſtare ex vi regulæ, maior perfectio vnius religionis, & maior etiam auſteritas in rebus difficilioribus, ſed magis ſubſtantialibus, etiamſi in corporali auſteritate inferior eſſe videatur. Non ergo inextricabiles quæſtiones ex huiuſmodi comparatione oriũtur etiam quoad externum forum. Nam ex fine, & regulis vniuſcuiuſq; religionis, per principia certa, & conformia ſacris Scripturis & Canonibus, id diſcerni poteſt, vt videbimus infrà in ſequentibus tractatibus, agendo de varietate religionum, & in particulari de Societate. Quod ſi tandem res fuerit dubia, non eſt contentiosè agendũ, ſed Superioris, hoc eſt Apoſtolicæ Sedis, iudicium expectandum eſt, & interim ſubditus non poteſt mutare ſuam religionem inuito ſuo Prælato, tum quia in dubio, iudicio Prælati ſtandum eſt, tum etiam, quia in dubio melior eſt conditio poſsidentis, tum denique, quia durante dubio reputantur illæ religiones tanquam æquales, & ideo non eſt licitus tranſitus inuito Prælato.

XIII. *Completur enodatio interrogationis 1. in n. 8.* Igitur, vt illi primæ interrogationi integrè ſatiſfaciamus, dicimus in huiuſmodi tranſitu omnes conditiones vtriuſque extremi conſiderandas eſſe ad iudicium ferendum. Nam ſi cætera ſint paria, & vna religio excedat in aſperitate vitæ, ſine dubio eſt licitus tranſitus ad illam, quantum eſt ex parte perfectionis eius. Si autem in alijs non eſt æqualitas, conſideranda ſunt ea, in quibus inuicem ſe excedunt, vt ea præferatur, quæ excedit in re altioris ordinis, & magis grata Deo. Et præcipuè conferre ſolet excellentia finis, quia in moralibus eſt præcipua circunſtantia, & ſi res bene ſit inſtituta, vt eſt quælibet religio approbata, habebit etiam media ſuo fini proportionata. Quanuis in hoc etiam poſſit eſſe inæqualitas, & ideo ſi religiones in fine conueniant, illa præferenda eſt, quæ plura, vel meliora obſeruat media, magiſque fini proportionata ex vi ſuæ regulæ. Sicut etiam licèt duæ religiones videantur æquales in vitæ auſteritate, non ſtatim credendum eſt eſſe prohibitum tranſitum ab vna ad aliam, quia in alia perfectione poteſt vna excedere, quod ſatis eſt, vt illa præferatur.

XIV. Tunc verò difficultatem ingerit, quod ſecundo loco interrogaui, ſi vna excedat in perfectione, & alia in ſecuritate, quid dicendum ſit: caſus enim profectò non repugnat, ſtatus enim Epiſcopi perfectior eſt, non tamen ſecurior; & actus martyrij perfectiſsimus eſt. in eo autem plus periculi eſſe poteſt, propter maiores occaſiones, & difficultates, & ſolitaria vita per ſe ſpectata eſt perfectiſsima, ſed periculoſior quàm Cœnobitica, vt cum Hieronymo ſentit D.Thom. 2.2. q. 188. art. 8. & inter Cœnobiticas, ſeu communes vitas, contemplatiua videtur ſecurior, quàm actiua, vel mixta, & tamen non ſemper perfectior eſt. De hac ergo comparatione nihil ſpeciale dictum inuenio ab Authoribus, & mihi eſt res dubia, ſpectata (vt loquimur) ſola ratione, & ſecluſo iure humano. Tamen iuxta mentem D. Thom. videtur dicendum ſemper eſſe licitum tranſire ad perfectiorem, etiamſi non videatur ita ſecura. Nam D. Thom. ſine vlla limitatione illud prius affirmat, & ratio eſſe poteſt, quia maior perfectio eſt per ſe primò intenta per profeſsionem, & alioqui nulla eſt religio, quæ non habeat ſufficientem moralem ſecuritatem, ſi quis eam diligenter obſeruare procuret.

Et fortaſſe in hoc fundatum fuit, quod refert Syluester verb. *Religio* 4. q. 6. Pariſienſem Academiam decreuiſſe licitum eſſe tranſitum ab Ordine Carthuſienſium, ad ordinem Prædicatorum, quod ipſe etiam affirmat, cum Antonino 3. p. art. 16. cap. 4. §. 4. qui in hanc ſententiam refert Ioannem Andream, & Monaldum, & Zabarellam Cardinalem, & Ioannem Dominicum, qui idem dicit de ordine Minorum; imò de Mendicantibus in vniuerſum idem ſentiunt cum Paludano in 4. diſt. 38. q. 2. n. 17. qui etiam addit inter Mendicantes licitum eſſe tranſitum ab alijs, ad Minores & Prædicatores. Denique Nauarr. conſil. 68. de regul. in prima impreſſione & 53. in 2. referens ſententiam Syluestri ſolùm dicit ſe non vidiſſe textum, qui hoc in ſpecie declaret, tamen ſi bono zelo fiat & ſine ſcandalo, poſſe rectè fieri in foro conſcientiæ, quod planè intelligit ſine licentia obtenta à ſuo Prælato, ſicut intellexit Sylueſter. Fundamentum enim huius reſolutionis eſt, quia licèt religio Carthuſianorum ſecurior ſit, religio tamen Prædicatorum ex vi ſuæ inſtitutionis eſt perfectior, vt D.Tho. ſentit. Quod enim illa prior ſit ſecurior, videtur ſufficienter probari ex Extrauagant. *Viam.* de Regularibus, vbi Martinus Papa declarat licitum eſſe tranſitum ex Ordinib. Mendicantium ad Carthuſienſem, quod ſaltem fundari debuit in maiori ſecuritate. Verum eſt eundem Nauarrum conſil. 51. in 2. impreſsione & 10. in prima, affirmare Ordinem Carthuſienſem eſſe arctiorem omnibus Ordinibus Mendicantibus, *Carthuſiani* (inquit) *notabiliter omnes Mendicantes præcedunt vita auſteritate*, quam maximè fundat in perpetuo ſilentio, & clauſura, vix tamen poterit hoc dictum cum priore conciliare; nam ſi religio Carthuſianorum eſt arctior, cùm ſit etiam ſecurior, cur licet in conſcientia tranſitus ab illa ad Minores, vel Prædicatores? niſi dicamus eſſe arctiorem, quoad aliquas externas obſeruantias; non verò quoad perfectionem ſimpliciter, quomodo nunc nos de arctiori loquimur. XV. *An ex natura rei liceat tranſitus à Carthuſienſibus ad Prædicatores, & alios mendicantes.*

Dices, ſi ex natura rei non licet tranſire à religione perfectiori, ad minùs perfectam, etiam titulo maioris ſecuritatis, cur Pontifex illud permittit? Reſpondeo, multa ſimilia facta eſſe de iure poſitiuo reſpiciendo ad bonum commune, quæ propria authoritate non licerent; & alia eſſe prohibita, quæ licerent, vt infra videbimus, poteſt enim in his Pontifex diſponere vel diſpenſare, prout iudicauerit expedire. Deinde ratio in præſenti eſſe potuit. Quia exceſſus in perfectione ſtatus incertus & controuerſus eſſe ſolet, quia pendet ex multarum circunſtantiarum comparatione; de maiori autem ſecuritate poteſt eſſe maior certitudo. Item quia licèt maior perfectio ſit melior, ſecuritas tamen exiſtimatur regulariter magis neceſſaria, leges autem conſiderant id, quod frequentiùs neceſſarium eſt, atque de hoc tranſitu iterum tract. ſequenti li. 2 c. 4. à num. 7. dicemus. XVI.

XVII. In tertia interrogatione petitur, an hic exceſſus inter religiones, vt ſit licitus tranſitus ab vna ad aliam, ſpectandus ſit, ſecundùm ius, vel ſecundùm factum, id eſt, ſecundùm primariam regulæ inſtitutionem, vel ſecundùm actualem obſeruantiam eius. Ad quod reſpondet D.Tho. dict. art. 8. obſeruantiam potius quàm inſtitutionem ſpectandam, & affert exemplum Ioannis Monachi ex Caſsiano collatione 29. cap.3. & ſequentibus, quæ ſententia eſt communiter recepta, non ſolùm à Theologis, ſed etiam à Canoniſtis, vt patet ex Innocentio, & Panormitan. in cap. *ſane.* & in cap. *licet.* de regular. ad quod expendunt verba textus in dict. cap. *ſane. Si locus vbi nunc permanet, maioris religionis quàm Eccleſia Aromatenſis exiſtit*, &c. Vbi exiſtentia non inſtitutio, & ſimiliter ponderant verbum capit. *licet vitam duceret arctiorem*, quo ſignificatur non ſufficere ſtrictam regulam, niſi vitæ & mores ſint illi conformes. idem tenet Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partita 1. Syluest. verb. *Religio* 4. q. 2. Palud. & Antoninus ſuprà, & omnes. Ratio autem eſt, quia hic tranſitus fit licitus ex intentione, & occaſione maioris perfectionis; ſed ad hoc parum refert inſtitutio, ſi vſus & mores non ſint illi conformes; ergo. Et confirmatur, quia lex conſuetudine abrogata, vel derogata, iam non eſt lex, vel non eſt tam rigoroſa ſicut antea, ſed iuxta moderationem, quam per conſuetudinem accepit; ergo ſimiliter iudicandum eſt de religione, & eius perfectione, ſecundùm eum ſtatum, ad quem per conſuetudinem deducta eſt, & non iuxta rigorem regulæ. Vnde conſiderari poteſt, tribus modis poſſe religionem eſſe temperatam, ſeu remiſſam à prima inſtitutione. Primo de licentia Pontificis, & quaſi per nouam inſtitutionem, vel ſaltem conſenſionem totius religionis, & tunc eſt res clara, & ſine limitatione.

Religio remiſſior tripliciter.

A remiſſa primo modo licet tranſitus.

XVIII. Secundo poteſt contingere ſola conſuetudine adeò præſcripta, vt reuera obligationem remiſerit, ideoque in tali ſtatu licitè viuatur, quamuis minus perfectè, & tunc æquè procedit eadem ratio, ſi conſuetudo ſit vniuerſalis. Contingit tamen reſeruari aliqua monaſteria, in quibus rigor, & perfectio regulæ obſeruatur, & tunc ait Ioannes Andreas, & ſequitur Syluest. tranſitum debere fieri ad monaſterium ſtrictum eiuſdem ordinis; idemque à fortiori dicent, ſi ex approbatione Pontificis quædam monaſteria, vel Prouincia rigorem regulæ; aliæ verò mitigationem obſeruent. Veruntamen ſi Religioſus ſolùm profeſſus eſt ſecundùm regulam ſic mitigatam, licèt velit tranſire ad perfectiorem modum viuendi, non credo teneri tranſitum facere ad monaſteria, in quibus totus rigor primitiuæ regulæ obſeruatur; tùm quia poteſt ille quærere maiorem perfectionem, & non tantam; dari enim poteſt medium inter illa duo extrema; tùm maximè quia poteſt quærere maiorem perfectionem, & non maiorem auſteritatem. Vnde cùm aliàs non teneatur ad illum rigorem, quem non eſt profeſſus, non eſt cur obligetur ad ſumendam auſteritatem ſuæ primæ regulæ eo ipſo, quòd vult maiorem perfectionem. Si autem velit tranſire ad aliam æquè auſteram, & perfectam, tunc veriſimile eſt debere potiùs manere in rigoroſo ſtatu propriæ religionis, quàm ad aliam tranſilire, tum quia illud fit cum minori nota, vel infamia religionis, & cum minori periculo, ac mutatione antiquæ conſuetudinis, tum etiam, quia ibi poteſt ſeruare omne id ad perfectionem ſpectans, quod profeſſus eſt, & aliquid addere; in alia verò religione, neceſſe eſt multa omittere, vel mutare: tum maximè, quia conditio melioris frugis in profeſsione incluſa, poteſt ſeruari manendo in eadem religione, & obediendo Prælato eius: ergo ex vi profeſsionis adhuc tenetur ibi manere, quia ſolùm eſt illi licita mutatio, quando eſt neceſſarium ad finem melioris frugis. Quæ ratio conuincit maximè; quando tota religio eſt ſub vno Generali; nam ſi militent ſub capitibus omnino diuerſis, ferè reputantur tanquam religiones diſtinctæ, & ideo magna ex parte ceſſat hæc ratio; aliæ verò non probant præciſam obligationem, probant tamen maximè expedire ita omnino conſulendum eſſe, & faciendum, niſi aliunde magna cauſa intercedat.

A remiſſa ſecundo modo quouſque liceat, vel non liceat tranſitus.

Tertio modo contingit regulam non ſeruari, ſolùm ex abuſu, & praua conſuetudine, quæ non excuſat à culpa, vel propria, vel regulari, & tunc non ſolùm licitè, ſed etiam ſuo modo neceſſaria eſt illa mutatio, ſi quis expertus ſit, ſe moraliter non poſſe viuere, niſi ſecundùm illam conſuetudinem, quia tunc non eſt profeſſus ſecundùm regulam ſic violatam, ſed ſecundùm regulam obſeruandam, & ideo, quærere debet ſtatum & viuendi modum, in quo moraliter id facere poſsit; tunc autem ſi in religione ſint monaſteria, vbi regula ſeruatur, & in eis firmiter & ſtabiliter manere poteſt, nec ſit periculum, quòd aliquando cogatur redire ad monaſteria relaxata, tunc in eis manere tenebitur, nec poterit totam religionem relinquere propter laxiorem, quia reuera profeſſus eſt ſecundùm obſeruantiam talis regulæ, quam tenere poteſt, & ſic retenta eſt perfectio ſtatus; ergo non habet ius relinquendi illum. In hoc etiam tertio modo conſuetudinis locum habet, quod Ioannes Andreas addit, ſi quis habeat ſpem, quod permanendo in religione reformabitur, non poteſt illam dimittere propter laxiorem, quod eſt quidem veriſsimum ſuppoſita prædicta ſpe, quia tunc illa conſuetudo non impedit perfectiorem vitam; imò præbet occaſionem operis perfectæ charitatis, vt eſt reformatio propriæ religionis, tamen illa ſpes, in primo, & ſecundo modo relaxationis, nulla profectò eſt moraliter loquendo, & in poſtremo erit rara: vnde ex hoc capite raro etiam priuabitur quis dicta libertate. Ait denique D.Tho. ſuprà citatus in num. 10. ad hanc mutationem in illo caſu neceſſarium eſſe iudicium Prælati, quid autem nomine *iudicii* intelligat, non declarat. Sed loquendo ex natura rei, vt nunc loquimur, exiſtimo eodem modo eſſe intelligendum, quo in ſuperiori puncto explicatum eſt, nam eſt eadem ratio, quamuis Caiet. ibi oppoſitum ſentiat dicens, in hoc caſu neceſſariam eſſe licẽtiam petitam, & obtentam. Et ratio, inquit, eſt, quia hic tranſitus non eſt ad melius abſolutè, ſed in caſu; regulare eſt autem, vt quod eſt agendum in caſu, à Superioribus hauriendum ſit, quę ratio non cogit, quia ille tranſitus eſt ad melius ſimpliciter in indiuiduo, licèt non ſit melius ex ſpecie, vel genere; & hoc ſatis eſt, quando de exceſſu certo, & ſine dubitatione conſtat; & ita ſentiunt Authores citati æquiparantes in hoc prædictos caſus. XIX.

Quid de remiſſa tertio modo.

In quarta interrogatione petitur, an hæc comparatio Religionum debeat abſolutè inter eas fieri, an reſpectiuè ad perſonam religioſi, qui ſperat magis proficere in religione laxiori, quàm in arctiori, quam profeſſus eſt. Ad quod reſpondetur intelligendam eſſe abſolutè, & non cum illo reſpectu, ideoque non licere tali religioſo ſua authoritate, hunc tranſitum facere. Hoc ſentit D. Thom. communiter receptus dicto ar. 8. dum ait, in eo caſu neceſſariam eſſe diſpenſationem. Et ratio eſt, quia illud votum religioſum ſimpliciter factum eſt de meliori bono, & abſolutè loquendo poteſt impleri; nam licèt fortè ſit difficilis, & repugnans, natura cum diuina gratia, & auxilijs religionis ſuperari poteſt; ergo non poteſt propria authoritate in minus commutari. Vnde confirmatur, & declaratur; nam quando quis per profeſsionem ſe tradit religioni, non includitur ibi hæc conditio, *niſi experiar* XX.

hunc

hunc ſtatum eſſe repugnantem meæ naturæ, aut conditioni, vel *niſi mihi ſit arduum, ac difficile illum integrè obſeruare*: alioquin non eſſet firma, nec ſtabilis illa traditio, & quicunque vellet, facilè poſſet illo prætextu retrocedere; imò non ſolùm ad laxiorem Religionẽ, ſed etiam ad ſæculum, & ad nuptias illo prætextu liceret deſcendere, quia *melius eſt nubere, quàm vri*: & quia non abſolutè, ſed ſub ea conditione ſe obligauit, quam multi dicerent in toto ſtatu religionis, quantum ad ipſos, non impleri; quod abſurdiſsimum eſt; & in errores huius temporis contra cœlibatum, inducit. Ergo profeſsio religioſa talem conditionem non includit; ergo, & voto & iuſtitiæ repugnat recedere à profeſsione facta illo ſolo titulo. Tandem confirmari hoc poteſt ex his quæ de votis ſimplicibus ſuprà tract. 6. diximus, non licere in eis ſimilem commutationem in minus bonum ob ſimiles difficultates propria authoritate facere.

XXI. Nihilominus tamen certum eſt, quod D. Thom. ait, ex diſpenſatione licitum eſſe huiuſmodi tranſitum. Conſtat enim diſpenſationem transeundi ad laxiorem religionem eſſe poſsibilem, quod nullus negat, quia tunc nõ diſpenſatur in voto ſolenni, ſed in qualitate eius, vt ſic dicam. Deinde eſt certũ poſſe eſſe iuſtum, quia in hac materia, quod non eſt iuſtum, nec validum eſt, quia eſt diſpenſatio in obligatione voti, quæ ſi non eſt ex iuſta cauſa, non eſt valida. Inter cauſas autem maximè iuſtas ad hanc diſpenſationem vna eſt, quæ in dicta obiectione tãgitur, de impedimentis ſpecialibus talis perſonæ ad proficiendum in tali religione, ſicut etiam dictũ eſt de voto ſimplici: nam ſeruata proportione in omnibus quæ ad hanc commutationem, vel diſpenſationem pertinẽt, eadem eſt in præſenti ratio. Vnde ſi quæratur apud quem ſit poteſtas concedendi hãc diſpenſationem, reſpondendum eſt iure diuino eſſe in Summo Pontifice; an verò de facto ſit in illo ſolo, dicemus in ſequentibus.

XXII. *Sitne aliquando procuranda talis diſpenſatio.* Quæret autem fortaſſe aliquis, vtrùm in eo caſu non ſolùm liceat, verum etiam expediat aut neceſſarium ſit, & ſub præcepto talem diſpenſationẽ poſtulare. Non enim deſunt, qui hoc vltimum affirmant, quando defectus commiſsi in tali religione de ſe meliori, ſunt peccata mortalia, & occaſio eorũ naſcitur in tali ſubiecto ſuppoſita eius fragilitate ex modo viuendi talis religionis. Quia vnuſquiſque tenetur vitare periculum peccandi; ergo ſi Religioſo conſtet talem ſtatum eſſe ſibi periculum peccandi; etiamſi illud periculum non oriatur ex imperfectione ſtatus, ſed ex improportione ſuarum virium ad perfectionem eius, tenetur procurare illud periculum vitare; ergo, & diſpenſationem ad hoc neceſſariam petere. Sed difficile eſt huiuſmodi obligationem imponere, cùm ſtatus perfectior de ſe inducat ad maius bonum, & occaſio, ſi quæ eſt, tota naſcatur ab ipſo homine, & ideo non debeat illam fugere fugiendo ab ſtatu, cùm ſecum deferat ſeipſum; non ergo ob eam cauſam teneri poteſt ad petẽdam facultatem mutandi ſtatum, ſed ad faciendam vim ſibi ipſi ſeruando regulas talis ſtatus. Confirmatur, quia aliàs obligandus eſt qui habet votum caſtitatis, & propter fragilitatem ſuam ſæpius labitur, ad petendam diſpenſationem; quod ſanè non ita eſt, quia licèt poſsit illam petere, non tamen tenetur, aliàs Clericus in ſacris æquè fragilis eſſet ad id obligandus, & cognita eius neceſsitate, neceſſariò eſſet illi diſpenſatio concedenda, quod eſt apertè falſum, quia poteſt pugnare, & cum diuina gratia vincere. Ita ergo eſt in præſenti.

XXIII. Quare cenſeo regulariter non eſſe talem obligationem, niſi fingatur caſus in quo eſt in monaſterio aliqua occaſio proxima, & moralis peccandi, quæ nõ poſsit manendo in tali religione vitari, qui caſus non eſt moralis. Faciliùs poſſet excogitari caſus in quo miniſteria, & occupationes religionis, quamuis aliàs ſanctæ & perfectæ, afferant tali perſonæ occaſiones cadendi, nec poſsit in tali religione permanere, qui paratus ſit, & expoſitus ad tales actiones exercendas, quando illi iniunctum fuerit, tunc enim non videtur improbabile, poſſe hanc obligationem interuenire; ſicut enim nemo poteſt tuta conſcientia exercere officium, quod ſcit certò ſibi eſſe periculum peccandi. Ita videtur non poſſe retinere ſtatum, in quo ad tale officium, ſeu miniſterium cum tanto periculo cogendus eſt. Sed neque hoc etiam eſt morale; ſunt enim alia remedia; aliàs frequentiſsimè deberent omnes petere diſpẽſationes, ad relinquendos ſuos ſtatus. Aperiat ergo talis perſona fragilitatem ſuam, & periculum Prælatis ſuis, vt huiuſmodi occaſionem remoueant, quod moraliter ſemper facere poſſunt, & debent, quia non deſunt in religione præſertim perfecta, & bene inſtituta occupationes variæ in quibus poſsit religioſus ſine periculo occupari, ſi ipſe etiam ex parte ſua, quam poteſt, & debet diligentiam adhibeat. Non eſt ergo abſolutè imponenda talis obligatio, ſub diſiunctione tamen neganda non eſt in prædicto caſu, id eſt, vel ad procurandum remedium, & adhibendam ex parte ſua omnem diligentiam neceſſariam, vt religioſe viuat iuxta ſuam profeſsionem, vel certè ad procurandam diſpenſationem tranſeundi ad alium ſtatum vbi careat illo periculo, ſiue in reliquis obſeruantiis laxior ſit, ſiue æqualis, vel ſtrictior.

CAPVT X.

Quouſque ex vi iuris communis liceat tranſitus ad religionem perfectiorem.

AD hanc quæſtionem quæ initio capitis 8. ſecundo loco ponebatur, dico ex vi iuris poſſe Religioſum tranſire ad perfectiorem religionem, ſine diſpenſatione, non tamen ſine licentia Prælati, ſaltem petita. Hæc aſſertio communis eſt Theologorum cum D. Th. dict. q. 189. art 8. & Canoniſtarum in cap. *ſane.* & cap. *licet.* de regul. ex quibus iuribus hoc ſufficiẽter probatur. Eſt autem in hac aſſertione, & in illo iure, perfectior religio intelligenda modo explicato in præcedenti cap. nam ibi oſtendimus illud eſſe conſentaneum iuri communi, tam quoad hoc, vt exceſſus debeat eſſe ſimpliciter in ſtatu perfectionis, & non neceſſariò in auſteritate exteriori, quàm quoad hoc vt talis exceſſus attendi debeat, ſecundum actualem ſtatum, & obſeruantiã, non iuxta regulam ſecundùm ſe. Habet autem locum poſita aſſertio in omnibus religioſis tam clericis, quàm laicis, etiam illis qui conuerſi dicuntur, quia ſi ſunt profeſſi, veri etiam religioſi ſunt, & in eis procedunt rationes factæ, & probat optimè c. *non eſt.* de regul. ibi, *Monachos vel conuerſos*, idemque eſt de Monialibus cum proportione, vt habetur ex Concilio Triburienſe II. q. 4. cap. 1. Propter clauſuram autem nunc indigebunt licentia ad exeundum de monaſterio. Solet autem dubitari de oblatis, vel conuerſis, qui profeſsionem non emittunt, an habeant hanc licentiam tranſeundi ad arctiorẽ religionem; nam Gloſſ. in cap. *vt lex* 27. q. 1. negat illis hanc facultatem, quia ſunt veluti ſerui monaſterij, & eam ſequitur Panorm. in dicto cap. *non eſt.* Sed mihi non probatur eorum ſententia, quia hi oblati non efficiuntur ſerui monaſterij, nec per oblationem aut contractum cum monaſterio initum redduntur inhabiles ad profitendam religionem. Propriè enim dici non poſſunt tranſire ab vna religione ad aliam, quia religioſi non ſunt, ſed ex non religioſis fieri religioſos, quod omnibus per ſe licet. Neque oblatio ſimplex priori monaſterio facta ex-

I. (margin, beside first line of Caput X text)

Obiectio quadam difficilis. (margin)

cludit conditionem illam *melioris frugis*. aliàs non eſſet rationabilis oblatio, cùm principaliter ad Dei obſequium,& animæ ſalutem ordinetur, non ergo debet maius bonum impedire, & ita ſentit Archidiaconus in dicto c. *vt lex*. & Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partit. 1. Imò probabile exiſtimo, ad emittẽdam veram profeſsionem religioſam poſſe ad quãcunque religionem tranſire, quia ille eſt ſimpliciter ſtatus perfectionis, & ita fit tranſitus ad meliorem ſtatum, & non inuenio ius aliquod illud prohibens, aut irritans profeſsionem à tali perſona factam, neque etiam ex natura rei video cur malè fiat, ſi reuera ex intentione maioris perfectionis fiat. Videantur ſuprà dicta de ingreſſu religionis.

II. Supereſt verò obiectio circa aſſertionem poſitã ex decreto Vrbani Papę in c. *mandamus* 19. q. 3. prohibẽtis, ne quis Canonicus regulariter profeſſus Monachus fiat, cùm tamen conſtet Monachorum profeſsionem eſſe arctiorem, quàm ſit Canonicorum regularium, vt expreſsè dicitur in c. *quod Dei timore*. de ſtatu Monachorum. Hanc obiectionem tangit D. Th. ſuprà ad 2. Et primò dicit, decretum illud eſſe intelligendum de Monachis conſideratis ſecundùm ſtatum, quem ex prima inſtitutione habebãt; nam erant laici, & non Clerici; & quia Canonici regulares directè ordinantur ad diuina miniſteria, & ſunt religioſi Clerici ex vi ſui inſtituti, ideo prohibentur tranſire ad Monachos etiam arctiores, quia licèt ex hac parte viderentur aſcendere ex alia nobiliori, deſcenderent à ſtatu ſacri miniſterij ad laicorum ſtatum. Secundò addit D. Thom. quod ſi Monachi eſſent laici, licitum eſſet tranſire ab ſtatu Monachorum ad ſtatum Canonicorum Regularium, iuxta illud Hieronymi Epiſt. 4. ad Ruſticum, *Sic viue in Monaſterio, vt Clericus eſſe merearis.* Tertiò denique dicit nunc licitum eſſe Canonico regulari ad Monachatum tranſire petita Superioris licentia, quia iam Monachi Sacerdòtes ſunt, & diuinis miniſteriis inſeruiunt, & aliàs in arctitudine ſuperant.

III. Sed in his omnibus dictis D. Th. eſt nonnulla difficultas, & in primis circa textus expoſitionem difficile creditu eſt, ibi eſſe ſermonem iuxta antiquum ritum Monachorum, quando non ordinabantur, quia illud decretum eſt Vrbani II. qui floruit poſt annum 1180. quando iam Monachi, tam Benedictini, quàm Carthuſiani, & alij frequenter ordinabãtur; nam à tempore D. Gregorij videtur hæc conſuetudo introducta, vt infrà in tract. 9. lib. 1. c. 7. n. 2. dicam. Deinde, hoc etiam admiſſo videtur difficilis D. Th. ſententia, quia propter ordinationem non videtur debuiſſe impediri, quominus Canonicus regularis Monachus fieri poſsit; aliàs nec Clericus ſæcularis deberet permitti Monachus fieri, quod eſt falſum, & contra iura cap. *licet*. de regularib. cum ſimilibus, vt ſuprà tractatũ eſt, & ſequela patet, quia etiam clericus ſæcularis non debet tranſire ad ſtatum laicorum. Quòd ſi reſpondeatur, illum non eſſe in ſtatu perfectionis, & ideo poſſe ad illũ tranſire non obſtante clericatu. Inſtabimus etiam Canonicum regularem, non eſſe in ſtatu maioris perfectionis, ac proinde non eſſe propter clericatum impediendum, quominus ad illum tranſire poſsit. Eo vel maximè, quòd licèt Monachi non eſſent Clerici, ex vi inſtituti non omnino prohibebantur eſſe, vnde ſtatus ille de ſe erat indifferens clericis, & laicis ergo licèt Canonicus regularis ad illum tranſiret, non propterea aſſumeret ſtatum repugnantem clericatui, nec priuaretur fructu quem ex miniſterio ſacro habere poſſet; cur ergo illi prohibitus eſt aſſenſus ad maiorem perfectionem.

IV. Hinc etiam difficile eſt ſecundum dictum D. Th. quòd Monachi laici poſſent tranſire ad Canonicos regulares, ſequitur enim inde Monachum laicum religionis arctioris, verè profeſſum & obnoxium rigori regulæ, poſſe tranſire ad Canonicos regulares, vel ad laxiorem religionẽ, ſi recipiatur ad gradum clericorum, ſeu eorum, qui ad chorum deputantur. Conſequens videtur planè abſurdum, quia rationes factæ in præcedenti capite, & iura citata æquè de omnibus religioſis tam clericis, quàm laicis probant. Nam clericatus per ſe non pertinet ad perfectionem, neque illam confert, licèt eam ſuo modo poſtulet; ergo non eſt licitum deſerere ſtatũ maioris perfectionis ſine ſacerdotio propter ſtatũ minùs perfectum cum ſacerdotio. Reſponderi poteſt, ſuppoſito ſtatu perfectionis etiamſi in aliis obſeruãtiis minus ſtrictus ſit, eo ipſo quòd illi ex proprio inſtituto coniungitur ſacrum altaris miniſterium, conſtitui ſtatum ſimpliciter perfectiorem, quàm ſit Monachatus laicorum, quantumuis ſtrictus ſit. Sed hoc profectò incredibile eſt, præſertim quando vterque ſtatus ad eundem finem vitæ cõtemplatiuæ tendit, & in eo ſiſtit, vt de Canonicis regularibus D. Th. ſupponit, & de primæua inſtitutione Monachorum certum eſt. Nam licèt ad hunc finem multum conferant ſacra illa miniſteria, quæ ſunt propria Clericorum, tamen in ordine ad propriam perfectionem obtinendam, poſſunt multo plus conferre diuturnæ vigiliæ, & cõtemplationes, & obedientia, humilitatis, & pœnitentiæ opera; ergo penſatis omnibus poteſt eſſe Monachatus laicorum ex vi ſtatus perfectior quàm religio Canonicorum. Neque oppoſitum ſuadent verba Hieronymi, quæ D. Th. affert; nam in eis ſolùm docet Hieronymus Monachum non debere affectare Clericatũ, ſed vitam, quæ clericatum mereatur. Vnde non fit eſſe meliorem ſtatum clericatus quàm ſtatum laici, quando aliàs non habet tot media ad perfectionẽ aſſequendam. Aliàs dicendum eſſet antiquos illos Sanctiſsimos Monachos Benedictum, Paulum, Antonium, Pachomium, & ſimiles, ex vi ſtatus nõ fuiſſe profeſſos maiorem perfectionem quàm Canonicos religioſos.

V. Circa primam difficultatem num. 3. propoſitam Sylueſter *Religio* 4. n. 8. ſentit illud decretũ eſſe fundatum in communi iure, quod non licet tranſire à religione magis perfecta ad minùs perfectam, etiamſi hæc arctior ſit, & ita inde ſumit argumentum contra opinionem Canoniſtarum c. præced. à num. 17. tractatam. Sed difficile eſt credere religionẽ Clericorum ex eo ſolùm quòd Clericorum eſt, eſſe magis perfectam, quacunque religione Monachorum laicorum, etiamſi arctiſsima, & tam in auſteritate, quàm in contemplatione, & clauſura, vel ſolitudine perfectiſsima ſit, vt obiectiones factæ declarant. Et ideo addi poſſet Canonicos regulares tempore Vrbani II. non fuiſſe profeſſos laxiorem vitam, quã Monachi tunc etiam ſeruarent. vnde enim poteſt contrarium conſtare? nam licèt regula D. Auguſtini, quam Canonici regulares profitentur, per ſe nõ ſit nimis auſtera, vel ſtricta, capax tamen eſt cuiuſcunque rigoris, & auſteritatis, quam vnaquæque religio per ſuas conſtitutiones, & obſeruantias addere poteſt, ſic enim Prædicatorum religio, quamuis Auguſtini regulam profiteatur, ſatis arcta religio eſt, & in Luſitania Canonicorum regularium obſeruantia, præſertim in hoc inſigni Conimbricenſi Cœnobio Sanctæ Crucis, ſatis arcta cenſetur propter rigoroſam clauſuram, & exercitium vitæ contemplatiuæ, præſertim in foro, & diuinis officiis. ſic igitur fieri potuit, vt tempore Vrbani II. eorum profeſsio non fuerit æſtimata laxior, quàm Monachorum; prout communiter tunc viuebant, nondum enim tunc Mendicantium Ordines, vt nunc ſunt in Eccleſia Romana approbati, inceperant. Et quamuis Carthuſienſiũ ordo paulò ante Vrbanum II. ſub Victore III. aut Gregorio VII.

incepiſſe videatur, fortaſſe ſub illo decreto cōprehenſa non eſt, quia ſub generali clauſula non videtur tam ſpecialis caſus comprehendi, qui ſemper ſolet à ſimilibus legis à Pontificibus excipi. Vel fortaſſe ille ordo nondum natus erat; nam multi putant ab ipſomet Vrbano tam Carthuſienſem, quàm Ciſtercienſem ordinem fuiſſe confirmatum, Platina in eius vita ita referente.

VI. Sed hæc ſicut non facilè expugnari poſſunt, ita planè incerta ſunt, & nullo ferè fundamento nitūtur, & ideo D.Th. ne diuinare videretur, aliquid in illis ſtatibus Monachorum, & Canonicorum, conſiderauit per ſe illis conueniens, in quo illam prohibitionem fundaret, ſiue Monachorum vita arctior eſſe ſupponatur, ſiue non. Poteſt enim Pontifex, vt infrà videbimus, propter commune bonum prohibere tranſitum vnius religionis ad aliam, etiam arctiorem, vel perfectiorem, quia bonum commune præfertur priuato, & quia per hoc in rigore nō impeditur ſpiritualis profectus ſingularum perſonarum, quia licèt ſtatus ipſe non obliget ad maiorem perfectionem, nunquam tamen illam excludit, nec de ſe impedit, quominus vnuſquiſque poſſit proficere quantum cum diuina gratia velit, & præterea ſi in particulari caſu aliud expediat, ſemper eſt locus recurrendi ad Pontificem, vt legitimè fiat. Vnde talis prohibitio (quod valde notandum eſt pro omni ſimili,) non eſt niſi reſeruatio quædam facultatis neceſſariæ ad huiuſmodi tranſitum. Nam, vt cap. præced. n. 4. dixi, ratio poſtulat, vt non fiat ſine licentia Prælati; cùm ergo Pontifex ſit ſupremus Prelatus omnium religionum, poteſt hanc facultatem ſibi reſeruare, quando expedire iudicauerit. hoc autem facit per ſimilem prohibitionem. nam licèt abſolutè fiat, ſemper includit tacitam conditionem ſine facultate mea.

VII. Duo ergo conſideranda ſunt in ſtatu Canonicorum regularium, vnū eſt, quod ex genere ſuo quatenus eſt religio Clericorū, perfectior eſt quàm religio Monachorum, quod planè ſupponit D.Th. loco citato, & nos tractatu ſequent. c. 7. ex profeſſo oſtendemus; aliud eſt, quòd ille ſtatus per ſe ac principaliter ordinatur ad ea quæ aguntur in diuinis myſteriis; igitur propter honorem & dignitatē tanti muneris & miniſterij ſuppoſita ſufficienti perfectione illius ſtatus, & excellentia, quam ex ſuo genere habet, meritò potuit Pōtifex illum tranſitū prohibere. Neque obſtant, quæ in contrarium obiiciūtur; nam reſpiciunt tantùm priuatas, & particulares rationes, & ita facile ſoluuntur ex dictis.

VIII. *An ſufficiat licentia Prælati ad tranſitum de canonicis regul. ad monachos, ex vi iuris communis.* Sunt autem, qui exiſtimant nō obſtante illa prohibitione potuiſſe Canonicum regularem tranſire ad arctiorem religionem Monachorum, de licentia ſui Prælati, quod eſt probabile, ſi intelligatur de licentia obtenta, vt ibi Gratianus ſentit. vbi etiam videri poteſt Gloſſa, & Archidiaconus, & Ioannes Andreas in c. *ſane*. de regul. Sed fortaſſe probabilius eſt ex vi illius textus, non potuiſſe fieri ſine licentia Pontificis: tum quia prohibitio eſt valde abſoluta, & per verba rigoroſa, *Mandamus & vniuerſaliter interdicimus*, &c. tum etiam, quia addit exceptionem, *niſi publicè lapſus fuerit*. quæ firmat regulam in contrariū, maximè cùm in eo etiam caſu, non poſſet Canonicus fieri monachus, niſi ex voluntate ſui Prælati, cui conceditur illa facultas, vt poſſit in pœnam publici lapſus illum tranſitum concedere; ergo extra illū caſum non poſſet id concedere ex vi illius iuris. Sed iam illud ius reuocatum eſt, vel moderatū, vt mox explicabimus, & ideo non obſtat concluſioni poſitæ in n. 1.

IX. In dubio ſecundo petitur, an Monachus laicus arctioris profeſſionis poſſit tranſire, ad Canonicos regulares, & intelligitur dubium ſi in gradu clericorum recipiatur; nam etiam in religione clericorum regularium ſunt fratres laici profeſsi, de quibus non poteſt eſſe controuerſia, quia certum eſt ad illorum ſtatum, non eſſe licitum tranſitum, quia in laicali gradu eſt æqualitas, & in arctitudine vitæ ſupponitur exceſſus in monachali religione. De trāſitu verò ad clericalem gradum D.Th. ſignificat eſſe licitum, & idem affirmat Turrecremata dicto cap. *nullus*. q. 5. concluſ. 3. quæ ſic habet, *Monachi laici poſſunt tranſire ad ordinem Canonicorum propter altitudinem, & excellentiam actuum ad quos ordines ſacri cōſtituti ſunt.* Idem tenet Nauarrus comment. 4. de Regul. n. 2. & 4. Qui Authores videntur loqui de Monachis laicis prout nunc ſunt communiter in religionibus Monachorum, & ex ſententia D.Th. videtur ſequi à paritate rationis, idemque ſequitur ex opinione Syluestri n. 5. ſuprà recitata, quòd ſtatus clericorū ſimpliciter perfectior ſit.

Poſſet tamen aliquis reſpondere nō eſſe eandem rationem, de Monachis laicis prout nunc ſunt, & prout olim erant, quia olim ipſi efficiebant principaliter totum corpus religionis, & ita tota perfectio illius ſtatus ex capacitate illorum menſurabatur; iā verò nunc religiones etiam Monachales præcipuè conſtant ex clericis, & ad eorum miniſteria deſtināntur, & ita iam habent totam perfectionem religionis clericalis, & iuxta illam perfectionem iudicandum eſt de illo ſtatu, quoad omnes perſonas eius, etiamſi quædam, quæ ſunt veluti membra minùs principalia, ad ordines non deſtinentur: nam hoc accidentarium eſt, & ideo non eſt iudicandum de illis ſecundùm perſonalem conditionem, ſed ſecūdùm totius corporis perfectionem. Quæ differentia eſt vtcunque probabilis, non tamen ſatisfacit, quia ſtatus perfectionis reſpectu vniuſcuiuſque non eſt conſiderandus quaſi per denominationem extrinſecam, ex concomitantia aliorum, ſed ex modo intrinſecæ profeſsionis, & obligationis; illæ autē perſonæ ex vi ſui ſtatus terminantur ad functiones laicorum, neque poſſunt iure ordinario vltrà progredi. Imò hæc limitatio maior in illis eſt, quàm in antiquis Monachis. nam antiqui licèt per ſe non tenderent ad miniſteria ordinum, non tamen ex vi ſtatus ab ordinibus ſuſcipiendis poſitiuè excludebantur, ſed arbitrio Epiſcopi, & Abbatis iuxta perſonæ dignitatem & monaſterij, vel Eccleſię neceſsitatem ordinari poterant, ad quod alludit Hieronymus dicens, *Sic viue in monaſterio, vt Clericus eſſe merearis*. Nunc autem poſitiuè excluduntur Monachi laici ab omni ſpe, & cogitatione Ordinum; neque alicui conceduntur niſi rariſsimè, & ex priuilegio extraordinario. Quapropter conſequenter loquendo iuxta illā ſententiam cenſeo idem eſſe dicendum de his monachis laicis, quantum eſt ex vi iuris communis, quod nunc conſideramus. X.

Mihi tamen difficile eſt hoc admittere. Et in primis non video id ſequi ex dicto c. *mandamus*. nam licèt Pontifex prohibeat tranſitum ab vna religione in aliam, non propterea fit conſequens vt concedat contrarium tranſitum alterius in iſtam, vt licèt eſſet prohibitus tranſitus à religione Prædicatorum ad Carthuſianos, non ſequeretur eſſe Carthuſianis permiſſum trāſitum ad Prædicatores, & ſic de aliis. Et ratio eſt, quia ſæpe fit illa prohibitio propter æqualitatem, ſæpe propter dubiū, & frequenter ad tollendas contentiones, vel occaſiones inſtabilitatis, etiamſi religio ad quā tranſitus prohibetur, perfectior ſit, quod ita in præſenti factum eſſe probabile eſt, vt ſuprà declaraui, ſecluſo autem hoc iure ex nullo alio probari poteſt hoc eſſe licitum, quia nullibi eſt poſitiuè conceſſum, quin potius in c. *licet*. de regular. abſolutè prohibentur Monachi tranſire ad laxiorem ordinem, neque ex parte Monachorū diſtinguitur inter laicos & Clericos, neque ex parte laxioris religionis fit diſtinctio inter religionem XI.

Cano-

Canonicorum, & Monachorum. vbi autem lex nõ diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, iuxta doctrinam Bartoli in leg. vnica Cod. *quorum legatorum*, & Iaſonis in leg. *triticum* ff. de verborum obligationibus. numer. 6. Præſertim quando ratio non cogit, nec fauet vt eſt in præſenti, ſuppoſito illo principio, quòd ſtatus Monachi laici non ſolùm auſterior, ſed etiam arctior ſimpliciter, id eſt, perfectior eſſe poteſt, quàm ſtatus religioſi per ſe Clerici, quod principium videtur ſatis probatum in obiectionibus factis, propter quæ hanc partem cenſeo veriorem de iure communi, & per ſeſe valde conuenientem ad pacem & quietem laicorum Monachorum. Nam ſi hoc titulo liceret illis religionem clericorũ appetere, & poſtulare ſub titulo maioris perfectionis, magna occaſio illis daretur ambiendi clericalem dignitatem, & fugiendi ſui ſtatus auſteritatem, & humilitatem. Multum autem in ſuo ſtatu ſtabilientur, ſi intelligant in ordine ad veram perfectionem animæ coram Deo obtinendam, ſuum ſtatum excedere poſſe, etiam ſtatum eorum, qui ad ſacra miniſteria per ſe ordinantur, quamuis illi ſuperent in dignitate, & in aliquorum operum excellentia. Et hoc magis explicabimus infrà tractando de iuribus ſpecialibus, quæ habent religiones quoad hanc partem.

An ad hunc tranſitum ſufficiat petita licentia, & non obtenta: & quam neceſſaria illa ſit.

XII. *Agitur de ſecunda parte aſſertionis initio capitis poſita.* Circa tertiam D. Thom. propoſitionem eſt tertia dubitatio, pertinens ad alteram partem noſtræ aſſertionis, an ſufficiat ad hunc tranſitum petita licentia & non obtenta. Et ratio dubitandi eſt, quia D. Thom. ſolùm dicit *petita licentia*, nihilque amplius declarat. Textus autem quem citat, videtur poſtulare licentiam obtentam. Nam verba capituli *ſtatuimus* 19. q. 3. ſunt, *ſine Patris & totius congregationis permiſſione recedere*, vel vt alia litera habet, *ſine Patris totius congregationis permiſſione*: ergo requiritur conſenſus, vel Abbatis, & Capituli, vel ſaltem Abbatis. Alij in hoc diſtinguunt inter forum conſcientiæ, & externum, & dicunt in foro conſcientiæ neceſſariã eſſe licentiam obtentam à Prælato, quia fit illi iniuria recedendo ab obedientia illi promiſſa, eo inuito, & ita loquutum fuiſſe Vrbanum II. In exteriori autem foro dicunt ſufficere licentiam petitam & non obtentam, iuxta determinationem Innocentij III. in c. *licèt*. de reg.

XIII. Sed hæc ſententia licèt ab aliquibus referatur, à nullo authore claſsico defenditur, neque eſt probabilis, neque ad mentem Vrbani. Primum patet ex ſuprà dictis, quia ſecluſo iure poſitiuo licitum eſt tranſire ad arctiorem religionem renuente Prælato, in quo illi non fit iniuria, vt ibi explicatum eſt; ergo in foro conſcientiæ, non eſt neceſſaria licentia obtenta. Innocentius autem III. expreſsè etiam id concedit in foro conſcientię: *Poſtquam*, inquit, *à Prælato ſuo licentiam poſtulauerit, ex lege priuata abſolutus, liberè poteſt ſanctioris vitæ propoſitum adimplere, non obſtante proterua indiſcreti contradictione Prælati.* Non diceretur autem verè abſolutus ex lege priuata, ſi haberet legem conſcientiæ ad id obligantem, nec eſſet liber ad tranſeundum, ſi abſque peccato id facere non poſſet, quia id poſſumus, quod iure poſſumus, maximè in loquutionibus iuris.

XIV. Secũdum patet, quia Vrbanus, etiam in foro exteriori loquitur dum ſubdit; *Diſcedentem verò nullus Abbatum, vel Epiſcoporum, nullus Monachorum ſine communi literarum cautione ſuſcipiat.* Vnde ex vi illius textus potiùs dici poſſet Vrbanũ in foro exteriori poſtulaſſe licentiam obtentam, etiamſi in interiori nõ ſit neceſſaria, quia quando hic tranſitus fit contra iudicium, & voluntatem Prælati, non præſumitur fieri bono ſpiritu, ſed ex animi leuitate, & hanc expoſitionem inſinuat Gloſſ. ibi. Mihi tamen etiam non probatur, primùm quia in ipſo textu expreſsè diſtinguitur vel alicuius leuitatis inſtinctu, vel diſtrictioris religionis obtentu, nec veriſimile eſt pręſumpſiſſe Pontificem huiuſmodi obtentum ſemper eſſe fictum, ſeu palliatum: hoc enim in vniuerſum non poteſt niſi temerè iudicari; ſcimus enim D. Antonium de Padua ex Canonico regulari factum eſſe Monachum, quod optimo feciſſe ſpiritu ſine dubio credimus. Stante ergo illa lege, quòd ſecundùm illam neceſſarium erat in vno foro, erat etiam ſine dubio in altero, neque in re adeò pertinente ad ſanctitatem animæ, conuenienter poſſent illa duo ſeiungi.

Meliùs ergo alij diſtinguunt de duplici iure antiquo & nouo, dicuntque ex illo iure Vrbani, quod antiquius eſt, neceſſariam fuiſſe licentiam petitam & obtentam; poſtea verò ius illud temperatum eſſe ab Innocentio III. vt ſufficiat petita, & non obtenta; atque ita ſucceſſu temporis, hæc res multipliciter variata eſt. Nam Gregorius VII. cum Concilio Educenſi in c. 1. 19. q. 3. non ſimpliciter, ſed cum quadam moderatione hunc tranſitum prohibuit, dicens: *Nullus reuocare, & ad monaſt. cum habitum trahendum ſuſcipere audeat, vt Monachi fiant*, &c. Vbi verbum illud *reuocare & trahere* energiã habet, & ideo Gloſſa ibi inquit, *Quidam Abbates, vel Monachi ſuis ſuggeſtionibus Canonicos regulares ad monaſteria pertrahebant, & ideo ſtatuit Gregorius*, &c. Ex vi ergo illius decreti non erat prohibitum Canonicum ſponte ad Monachatum venientem ſuſcipere, ſed ſolùm ſuggeſtionibus attrahere, & ſic attractum ſuſcipere; fortaſſe enim circa hoc abuſus aliquis Monachorum percrebuerat. Poſtea verò Vrbanus II. quia fortaſſe illud remedium non fuerat ſufficiens, abſolutam fecit prohibitionem, cum ſola exceptione publici lapſus, vt explicatum eſt. Quia verò illa videbatur nimia reſtrictio, idem Vrbanus illam moderatus eſt, requirens tamen ſemper conſenſum Prælati, quia verò hoc priuilegio abuti poterant Prælati, ideo Innocentius III. (vt in ratione ſua ipſe inſinuat) abſtulit neceſsitatem licentiæ obtentæ, & petitam ſufficere voluit. XV.

Atque hæc ſententia veriſsima eſt quoad hanc partem, ſcilicet, quod nunc hoc ius vigeat, & ſeruãdum ſit; ad concordiam autem iurium, intelligi poteſt Innocentium non derogaſſe, ſed declaraſſe decretum Vrbani. Nam quod Vrbanus ait, *ſine permiſſione* intelligi debuit, vel conceſſa, vel debita, nam ſi iniuſtè negetur, non debet impedire ius ſubditi, nec ſpiritualem profectum eius, quia fraus & iniuria nulli patrocinari debet. Ita ergo lex Innocẽtij quoad hanc partem haberi poteſt, magis vt declaratiua, quàm vt conſtitutiua, quod ipſe indicat dicens, hoc fuiſſe conceſſum, ne quis ex temeritate, vel leuitate transferatur, non verò, vt ei facultas denegetur, qui verè frugem melioris vitæ intendit. & infrà dicit Prælato indiſcretè negante facultatem, ſubditum manere liberum, non ex ſua lege Canonica, ſed ex priuata lege Spiritus ſancti, quod non diceret Innocentius, ſi intelligeręt talem inſpirationem eſſe contra præceptum Pontificis Vrbani; nam idemmet Innocentius in cap. *niſi cum pridem*, de renuntiatione. legem priuatam quæ eſt contra obedientiam Eccleſiæ, non eſſe credendam eſſe ab Spiritu ſancto, nec dare homini libertatem ſine licentia ſui Prælati, quod ſecundùm legem ordinariam, vt loquimur, certiſsimum eſt. Denique hoc confirmat cap. *ſane*. de regular. quod eſt Alexandri III. qui Innocentium anteceſsit, & tamen in eo confirmat ſimilem translationem ſine conſenſu Prælati factã, XVI.

quod

quod eſt ſignum etiam ante Innocentium legẽ Vrbani non obligaſſe cum tanto rigore; eſt ergo probabile licentiam obtentam etiam ex illo iure antiquo non fuiſſe neceſſariam, ſed de illo capitulo *ſanè* plura ſtatim.

Obligatio petendi licentiam ad tranſitum grauis eſt.

XVII. Quartò dubitari poteſt circa aſſertionem poſitam, quàm neceſſaria ſit facultas petita. in quo certum eſt eſſe neceſſariam ex præcepto obligante ſub mortali culpa. in hoc conueniunt omnes doctores infrà citandi, & probabile eſt eſſe hanc obligationem ex lege naturę ſuppoſito hoc ſtatu, tamen multo eſt certior ex lege Eccleſiaſtica in decretis citatis; nam Innocentius ait, *Sicut ſubditus à Prælato debet trãſeundi licentiam poſtulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur, ita Prælatus debet illam indulgere*, &c. Vbi verbum *debet* licèt non ſit nimis rigoroſum, tamen iuxta contextum ex capacitate materiæ, ſatis indicat obligationem in conſcientia, quam eſſe grauem, & ipſa etiam materia, & ratio ſubiuncta ſatis indicat, ne obedientiam contemnere videatur, hoc enim valde neceſſarium & grauiſsimum eſt in ſtatu religioſo. Denique id conſtat ex illa æquiparatione, quæ ibi fit inter ſubditum, & Prælatum per idem verbum *debet*, quod in Prælato ſignificat grauem obligationem; nam ſine dubio mortaliter peccat Prælatus, ſi ſibi conſtet licentiam, nec temerè, nec de re incerta aut dubia peti; quia iniuriam facit ſubdito denegando illi ius ſuum, & quantum in ſe eſt impediendo meliorem ſtatum, & præbendo occaſionem ſcandali, vel infamiæ, ſi ſe inuito, ſubditus diſcedat; ergo etiam in ſubdito indicat verbum illud grauem obligationem. Denique Vrbanus vſus eſt verbo *ſtatuimus*, quod propriam legem ſignificat, quam ſaltem in hac parte certum eſt nõ eſſe reuocatam.

Violationẽ dictæ obligationis irritare tranſitũ, arguitur ex textu.

XVIII. Difficultas verò eſt, an petitio huius licentiæ ſit ita neceſſaria vt ſit de ſubſtantia, & valore actus, videtur enim ita eſſe ex dictis decretis Vrbani: nam in cap. *mandamus* 19. q. 3. præcipit, vt Canonicus regularis, ſi contra ſuam legem monachatum profiteatur, ad ordinem Canonicorum redeat & cucullam memorialem deferat, *Non quia ſit Monachus*, inquit ibi Gloſſa, *ſed ratione prioris maleficij.* Si enim verè eſſet Monachus, non deturbaretur à ſuo monachatu, ſed aliter puniretur propter illud crimen. In cap. autem *ſtatuimus*, licèt mitiget prohibitionem tranſitus, concedendo illum cum debita facultate, tamen quoad tranſeuntes indebitè non mitigat pœnam, neque irritationem. Ergo ex vi illarum legum eſt irritus hic tranſitus ſine licentia factus. Ergo etiam nunc irritus eſt. Probatur conſequentia, quia Innocentius III. quoad hoc non immutauit hanc legem: nam licet daremus moderatum fuiſſe illam quantum ad neceſsitatem conſenſus Prælati, ſi fortaſſe ex vi decreti Vrbani eſſet neceſſarius, tamen quoad neceſsitatem licentiæ petitæ integram illam reliquit; ergo ſicut antea erat ita neceſſaria vt omiſsio illius irritaret actum, ita etiam nunc. Confirmari hoc poteſt ex vulgari regula, quòd quæ cõtra legem fiunt, debent pro infectis haberi. Regul. 64. in 6. & leg. *non dubium*. Codic. de legibus. Quod maximè verum habet, quando peccatur in forma præſcripta ad faciendum actum, ſic enim forma præſcripta in huiuſmodi tranſitu eſt, vt fiat petita licentia.

XIX. Eſt igitur prima ſententia ſimpliciter affirmans petitionem licentiæ eſſe de ſubſtantia huius actus. Ita tenet Panormitanus in dicto cap. *licet*. num. 10. & lib. 1. Conſil. conſil. 95. dicit eſſe communem opinionem Hoſtienſis, Ioannis Andreæ, & Modernorum, citat Gloſſa in cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, quæ varias opiniones refert, & tandẽ in hanc partem inclinat, quòd Monachus ſic translatus reuocandus eſt, indicans tranſitum fuiſſe nullũ. Citat etiam Gloſſ. in c. *cum ſingula*. §. *prohibemus*. verb. *Canonica*. de præbend. in 6. Sed illa ſolùm dicit, ad hũc tranſitum ſufficere licentiam Prælati requirere, etiam ſi non obtineatur. Denique citat Gloſſam in dicto c. *mandamus*, quę expreſsè dicit regularem Canonicum ſic translatum non eſſe Monachum; loquitur tamen iuxta illud ius antiquum. Videtur tamen poſſe illud ius confirmari, ex dicto cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, quod eſt Innocentij III. & tamen in eo allegatur ius illud tanquam obligans & habens effectum illo tempore; ergo etiam nunc eandem vim habet, nam poſt Innocentium reuocatum non eſt. Addit rationem Panorm. quia neceſsitas petitæ licentiæ impoſita eſt, ne bonum obedientiæ contemni videatur; ergo ſi ſine tali licentia diſcedit, præſumitur contemnere bonũ obedientiæ; ergo non poteſt dici quòd inſtinctu Spiritus ſancti tranſierit; ergo non eſt validus tranſitus.

Secunda ſententia diſtinctione vtitur. Nam in Canonicis regularibus cenſetur tranſitus ad monachatum nullus, ſi fiat ſine licentia petita; non verò in quolibet alio tranſitu, vel Canonicorum regularium inter ſe, vel monachorũ inter ſe, vel monachorum ad Canonicos regulares. Sunt enim etiã inter ipſos diuerſi modi religionum, vel familiarũ militantium ſub diuerſis Generalibus, & conſtitutionibus, quarum vna eſt arctior alia, & ſimiliter poteſt eſſe aliqua regularis Canonia ſtrictior aliquo modo monachatu; ita ergo poteſt intelligi tranſitus, & monachi ad ſtrictiorem monachatum, vt per ſe conſtat, & ad ſtatum ſtrictiorem Canonici regularis, & Canonici etiam regularis ad Canonicatum ſtrictiorem. Dicit ergo hæc opinio omnem huiuſmodi tranſitum factum abſque petita licentia validum eſſe, etiamſi peccaminoſe fiat. Hæc opinio poteſt tribui Ioanni Calderino, qui vt refert Panormit. diſtinctione vſus eſt, ſed reuera erat alia eius diſtinctio: nam omnem tranſitum huiuſmodi à Monaſterio priuilegiato, quoad hanc partem, dicebat eſſe inualidum; ſi autem monaſterium à quo fit tranſitus, non eſt priuilegiatum, dixit eſſe validum; & fundamentum illius erat, quia priuilegium aliquid debet operari. Quæ ratio, vt bene aduertit Paludan. generatim ſumpta non conuincit, nã poſſet priuilegiũ alium effectum operari. Conſiderãdus ergo eſt tenor priuilegij. Nam ſi illud non ſolũ prohibeat, ſed etiam irritet tranſitum, factum ſine licẽtia petita, tunc illud operabitur, & reuocari poterit ſic translatus; ſi autem priuilegium non fecerit huiuſmodi, nihil confert ad hunc effectum, ſed alium operabitur ſecundùm tenorem ſuũ; quod ſi fortaſſe Calderinus non eſt loquutus de priuilegio priuato, ſed de inſerto in corpore iuris, ſic coincidit eius diſtinctio cum ſuperiori, quia in iure non inuenimus hoc priuilegium conceſſum niſi Canonicis regularibus in prædictis decretis, licet Gloſſa in c. *licet*. de regular. indicet ſimilem conceſſum eſſe Ciſtercienſibus in c. *non eſt*. de regular. quod ex illo nõ ſatis colligitur, vt infra videbimus. Eſto verò ſit aliquod tale priuilegium, prout commemorat Innocentius in dicto c. *licet*. idem erit de illo iudicium. XX.

Ratio ergo illius diſtinctionis eſt, quia tranſitus Canonici regularis ad Monachatum ſine licentia ſui Prælati, erat nullus ex vi decreti Vrbani II. ſed Innocentius III. non reuocauit, vel declarauit illud decretum, niſi quoad hoc, vt ſufficiat licentia petita, & non obtenta: ergo quoad reliqua omnia manet prius decretum in ſua vi; eſt ergo irritans, ſicut antea erat, & eadem ratio procedit de quacunque religione, quæ ſimile priuilegium habebat ante declarationem Innocentij III. nam ipſe de omnibus expreſſe, & eodem modo loquitur. in aliis verò, in quibus facta nõ fuerat talis irritatio, ceſſat XXI.

hæc

hæc ratio, quia Innocentius in dicto cap. *licet.* ſolùm prohibet, tranſitum ſine licentia petita, non verò addit clauſulam irritandi, neque poſt illam legem eſt alia edita in iure communi, quæ illam addat: ergo non eſt vnde illa profeſsio ſit irrita, quæ ratio rectè probat hanc poſteriorem partem, ſed prior non ſufficienter probatur.

XXII. Vnde eſt tertia ſententia, quæ mihi magis probatur, negans generaliter petitionem licentiæ eſſe de ſubſtantia actus, ideoque profeſsionem eſſe validã, ſi certum ſit factam eſſe in religione perfectiore, etiam ſi tranſitus ad illam factus fuerit abſque licentia petita. Ita tenet Gloſſa in cap. *ſani.* & in cap. *licet.* de regularibus, & Abbas antiquus. Gofredus, & Ancharanus, quos Panormit. refert. Sequitur Syluester verb. *Religio* 4. num. 1. citans Archidiaconum, Veruetium, & Supplementum, idem Turrecremata in cap. *nullus.* 19. q. 3. in ſua quæſtione 2. Ratio eſt, quia illa profeſsio non eſt irrita ex natura rei, neque ex iure canonico; ergo nullo modo. Prima pars antecedentis conſtat ex dictis in capite præced. nam ille tranſitus in ſubſtantia non eſt contra profeſſionem priorem, cùm ſit iuxta conditionem in illa incluſam; ergo ex natura rei non habet vnde ſit inualidus, quia ſi quid peccatum fuit, ſolùm fuit in modo, non tamen in iuſtitia, & conſequenter nec in ſubſtantia contractus. Secunda verò pars probatur, primò quia hæc irritatio non eſt facta, ex vi capituli *licet.* vt Panormitanus vult, quia in eo textu nullum eſt verbum irritans, ſed ſolùm præcipitur ſubdito, vt licentiam petat, &c. Verba autem illa, quæ expendit Panormit. *ne bonum obedientia contemnere videatur*, ſolùm declarant rationem ſeu motiuum talis præcepti, quod ad irritationem nihil refert. Item quia ex ratione Panormitani, ſolùm ſequitur peccare religioſum in modo illius tranſitus, inde tamen non ſequitur, profeſsionem poſtea factam in ſe non fuiſſe bonam, & ab Spiritu ſancto intentam, ſæpè enim Deus inſpirat opus de ſe bonum, & homo in executione eius miſcet aliquam malitiam, quæ non obſtat, quominus opus ſuum effectum, & valorem habeat. Quin potiùs (quod notandum eſt propter aliquos modos loquendi Canoniſtarum) licèt ex parte religioſi tranſitus fieret ex leuitate, vel paſsione aliqua, ſi tamen reuera fiat ad religionem arctiorem validus eſt. Sicut eſt validum votum de materia licita, etiamſi ex parte vouentis fiat modo illicito, qui modus nõ obſtat quominus effectus ipſe poſsit eſſe intentus à Deo, qui, vt Auguſtinus dixit, nouit permittendo mala exequi bona, quæ fieri decreuit. Nec denique Innocentius ponendo illud præceptum, dedit formam ſeruandam in tali contractu, ſed ſolùm voluit illum ordinem ſeruari propter reuerentiam debitã Prælatis, vt verba rationis eius ſatis declarant; nullum ergo eſt fundamentum irritationis in illo decreto: nec etiam poſt illud facta eſt in iure communi, nullibi enim extat in corpore iuris; Quid verò de priuatis priuilegiis poſtea conceſsis ſentiendum ſit, infrà dicam.

XXIII. De antiquioribus verò decretis, quæ ſolùm de ſpecialibus religionibus loquuntur: Primùm dici poteſt ſi quod fuit tale priuilegium conceſſum per illa decreta, non poſtulaſſe tantùm licentiam petitam, ſed etiam obtentam, atque ita voluiſſe, vt valor tranſitus, & receptionis ex illo ſequutæ, penderet ex conſenſu prioris Prælati, & ideo Innocentiũ, auferendo neceſsitatem huius conſenſus, abſtuliſſe etiam talem dependentiam, & conſequenter irritationem, quia ablato fundamento auferuntur reliqua, neque mens antiquorum Pontificum fuit, vt petitio licentiæ eſſet neceſſaria niſi propter conceſsionem; nunc autem non eſt neceſſaria propter illum finem, ſed ſolùm propter ſubordinationem obedientiæ, & ideo licet retenta ſit quoad neceſsitatem noui præcepti, non verò, quoad neceſsitatem valoris actus; nam hanc ſolùm habebat ratione cõſenſus, & quatenus erat via ad illum.

Deinde aſſero etiam in dictis decretis non inueniri hanc irritationem. Quod quidem de Canonicis regularibus videtur probari ex c. *ſane.* de regular. vbi Alex. III. præcipit non reuocari canonicum regularem, qui ad monachatum ſine licentia tranſierat, & tamen tunc decretum Vrbani non erat reuocatum ab Innocentio III. Reſpondet Panormit. illam fuiſſe diſpenſationem, quod colligit ex illo verbo *emanere permittas.* Sed non eſt veriſimile, tum quia illa declaratio habet vim legis ſemper ſeruandæ in ſimili caſu, tum etiam, quia ſolùm fundatur in ratione maioris religionis, tum præterea, quia ſi fuiſſet diſpenſatio, neque ille religioſus antea fuiſſet ibi cum bona conſcientia, vt in textu ſupponi videtur, nec ſimpliciter relinquendus eſſet ſine cõfirmatione, vel iteratione profeſsionis, ſi nulla fuerat. Verbum ergo *permittas*, neque ſemper, neque in rigore ſignificat idem, quod diſpenſes, ſed, non cõpellas ad contrarium; ita enim hæc duo verba in illo textu opponuntur. Deinde probatur ex ipſis decretis Vrbani II. nam in c. *mandamus.* vbi abſolutè prohibuit hunc tranſitum, veriſimile eſt irritaſſe etiam illum, quia reuocationem tranſeuntis præcipit: at verò in c. *ſtatuimus.* in quo moderatur prohibitionem, & concedit poſſe trãſitum fieri ex permiſsione Prælati, imitationem etiam abſtuliſſe videtur, quia non præcipit reuocari eum, qui ſine licentia tranſierit, ſed ſolùm addit; *Diſcedentem nullus Abbatum, vel Epiſcoporum ſine communi literarum cautione ſuſcipiat.* Si autem ſuſcipiatur cum effectu, non irritat receptionem, vel profeſsionem, nec receptum reuocari præcipit; ergo indicium eſt abſtuliſſe irritationem, quod fortaſſe indicium per ſe ſolùm non conuinceret, tamen iunctum cum c. *ſane.* magnam facit perſuaſionem.

XXV. De tranſitu præterea regularium Canonicorum, vel Clericorum inter ſe, ex laxiori ad ſtrictiorem nulla eſt ſpecialis diſpoſitio in iure illum prohibẽs, nedum irritans. Nec denique de Monachis reſpectu ſtrictioris religionis, ſiue aliorum monachorũ, ſiue Clericorum, talem prohibitionem inuenio in iure communi, quamuis eam referat Innocentius in dicto cap. *licet.* vbi Gloſſa verbo *Monachus.* refert capitulum *non eſt.* de regular. ſed ibi ſolùm præcipit Alexander III. Prælatis Galliæ, *Ne Monachos, vel conuerſos Ciſtercienſis Ordinis poſt profeſſionem ſine licentia Abbatum ſuorum per Epiſcopatus ſuos recipi nullatenus permittant.* Quam prohibitionem cum irritatione factam eſſe, ex fine textus, & ex ipſo originali manifeſtum eſt. Tamen in citatis verbis nulla eſt mentio religionis arctioris, quare optimè intelliguntur ſecundùm commune ius, de tranſitu ad laxiorem, vel æqualem, vt ibi Gloſſa ſentit. Nam pro ratione reddit, quia non reperitur ordo arctior, quod non placet Hoſtienſi, quia Carthuſia arctior eſt, & forſan inquit: *Etiam alij, quos non expedit nominare.* Vnde ipſe intelligit ibi eſſe datum priuilegium Ciſtercienſibus, vt ſine conſenſu Abbatis ad arctiorem tranſire non poſsint. Tamen ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. cap. 6. colligimus priorem fuiſſe mentem Pontificis, ſic enim dicitur: *Non eſt dubium, nec incertum, quomodo fratres Religioſi Ciſtercienſis ordinis in religione præemineant, & virtute, quod ex inſtitutione Patrum, & prædeceſſorum noſtrorum, hi, qui in eorum monaſteriis profeſſionem faciunt, ſine licentia ſui Abbatis prohibentur de clauſtro diſcedere, & diſcedentes in aliis monaſteriis non recipi. Inde eſt, quod nos eandem inſtitutionem, non ſolùm amicam religioni, ſed rationi conſonam ſolicitè conſeruare volentes, vniuerſitati veſtræ mandamus*, &c. Ex quibus verbis ſatis conſtat, Pontificem reſpexiſſe ad arcti-

Proxime dicta valent etiam quoad illos tranſitus qui n. 20. recenſentur.

arctitudinem, & perfectionem illius religionis, in qua fortaſſe tunc adeo vigebat diſciplina, & reformatio, vt Pontifex eo tempore nullam aliam exiſtimauerit eſſe arctiorem. Quapropter mutatis iam rebus, non credo ex vi illius textus eſſe prohibitum Ciſtercienſibus tranſitum ad arctiorem ſine conſenſu Prælati. Vnde idem Hoſtienſis in cap. *licet.* non adducit illum textum, ſed alluſiſſe putat Innocentium ad quandam decretalem antiquam, *Si qua libera.* de ſtatu regularium, quæ nunc non habetur in corpore iuris, ſed habetur in ſecunda collectione Decretalium Antonij Auguſtini, eiuſque verba ſunt, *Apoſtolica authoritate interdicimus ne quis veſtros fratres clericos, ſiue laicos poſt factam in monaſterio veſtro profeſſionem abſque veſtra licentia ſuſcipere audeat, vel tenere,* quæ verba magis generalia ſunt; tamen mihi non conſtat, an illud priuilegium ſuam vim retineat, cum à corpore iuris reiectum ſit, vel fortaſſe ideo fuit omiſſum, quia idem reputatum eſt cum cap. *ſanè*, & ideo iuxta tenorem illius erit intelligendum.

XXVI.
Concluditur valere tranſitum etiã ſi licentia petatur poſt diſceſſum à priori monaſterio.

Sic igitur concluditur petitam licentiam eſſe neceſſariam, vt actus rectè fiat, non tamen, vt valide fiat ex vi iuris communis; vnde fit Religioſum ſic translatum, & iam receptum in alio monaſterio arctiori, non eſſe reuocandum, quod eſt manifeſtum, ſi in alio monaſterio profeſsionem iam emiſit, quia eſt valida, & conſequenter obligat, & reuocat priorem. Si autem tantum ad habitum receptus ſit, poſſet eſſe maior dubitatio, quia adhuc eſt ſub obedientia alterius Prælati, & indebito modo ab illa receſsit; ergo poteſt reuocari. Nec ſatis eſſe videtur, inde petere licentiam, vt ſi negetur, iam compelli ad reditum non poſsit; nam vbi ius requirit licentiam, non ſatis eſt illam petere poſt factum, ſed debet peti à principio, vt ait Panormit. in dict. cap. *licet.* n. 11. & in cap. vltimo de Eccleſiis ædificandis num. 7. & 8. Sed licet hoc verum ſit, vt actus rectè fiat, vt in præſenti clare diſponit dictum cap. *licet.* ſi tamen tranſitus iam eſt factus, etiam quoad ſolam receptionem habitus, videtur ſufficiens; illam petere ad ibi permanendum, quia quod prætermiſſum fuit accidentarium erat, & ideo ſatis eſſe videtur, vt ſuppleatur eo modo quo fieri poſsit, non retractando prius factum, cum id nullius videatur eſſe vtilitatis, quandoquidem ille poteſt redire, ſtatim poſt petitam licentiam, etiamſi non concedatur. Quod maxime verum habet, quando licentia in principio fuit prætermiſſa, ex aliqua rationabili, & vrgente cauſa, iuxta doctrinam eiuſdem Panormitani in dictò cap. vlt.

XXVII.
Limitatur niſi ſit dubium, an alterum monaſterium ſit ſtrictius.

Sed hæc omnia intelligenda ſunt, vt dixi, quando omnino indubitatum fuerit tranſitum fieri, vel factum eſſe ad ſtrictiorem religionem. Nam vbi res dubia fuerit, nullo modo erit validus trãnſitus ſine licentia factus, quia tunc vel non ſolum eſt neceſſaria licentia petita, ſed etiam conceſſa; vel ſi Prælatus noluerit eam concedere, non poteſt priuari iure ſuo, priuſquam res per Superiorem decidatur, iuxta dictum capitulum *licet*, quia in dubio melior eſt conditio poſsidentis, quapropter, ſi exiſtente dubio religioſus tranſeat ſine licentia, reuocandus eſt, etiam poſt profeſsionem alibi factam, vt proprium monaſterium ad ſuam poſſeſsionem reſtituatur, & poſtea de dubio, & controuerſia inter ſubditum & Prælatum agatur.

XXVIII.
Ad quem ſpectet id dubium, definire.

Solet autem quæri, ad quem pertineat illam litem definire. nam in textu ſolum dicitur *Superioris eſt iudicium requirendum.* Sed quiſnam eſt iſte Superior? Quidam aiunt eſſe proximum Prælatum vtriuſque partis. ita dicit Sylueſter *Religio* 4. numero 1. cum Panormitan. & Innocent. Sed ſi hoc intelligant de proximo Superiore eiuſdem religionis, vt v.g. de Prouinciali, ſi contentio erat cum Priore, vel de Generali, ſi dubium erat cum Prouinciali, videtur ſequi idem inconueniens, quòd Prælatus ſit Iudex in cauſa ſua, propter quod vitandum committitur hoc iudicium Superiori, vt iidem Authores fatentur. Sequela patet, quia reſpectu omnium Prælatorum eiuſdem religionis, illa cauſa eſt tanquam propria, quia nullus eorum contendit pro commodo ſuæ perſonæ, ſed pro iure, & dignitate ſuæ religionis. Vnde illud dubium non verſatur in rigore inter Prælatum, & ſubditum, ſed inter religiones, quæ ſcilicet illarum arctior ſit, & ideo veriſimilius cenſeo hoc iudicium reſeruari Superiori vtriuſque religionis, qui erit Pontifex, ſi religiones, vel altera earum ſit exempta. Si verò eſſent monaſteria eidem Epiſcopo ſubiecta, ad ipſum iudicium pertinebit, vel ſi fuerint Monaſteria diuerſarum diœceſum, vt in monaſteriis monialibus facile accidere poteſt, tunc per metropolitanum videtur lis dirimenda. Denique quoniam hoc ad forum externum ſpectat, ille Superior, ad quem pertinet alias cauſas iudicare, inter illas duas religiones, vel Monaſteria eſt iudex in hoc dubio.

XXIX.
Reſolutio priorum partis, vbi monaſterium vni tantum prælato ſubordinatur.

Quintò dubitatur, à quo ſit hæc licentia poſtulanda, & quomodo. Reſpondetur ad priorem partem, ex vi iuris communis ſatis eſſe poſtulare illam ab Abbate, ſeu Prælato proprij Monaſterij; Probatur, tum quia iure communi tota poteſtas in his quæ ad talem domum pertinẽt, eſt apud illius Prælatum, vt ſuprà viſum eſt; tum etiam, quia iura citata non amplius requirunt. Solùm in dicto cap. *ſtatuimus.* videtur requiri licentia *Patris & totius congregationis.* ex quibus verbis aliqui colligunt neceſſariũ eſſe, vt licentia petatur ab Abbate cum conuentu. ita colligit Turrecremata ibi, qui ad hoc etiam põderat alia verba eiuſdem textus *ſine communi literarum cautione.* putat enim vocari communes literas, quia dari debent à toto conuentu. Sed hoc poſterius parum cogit, quia non literæ vocantur communes, ſed cautio, quæ per literas datur, dicitur communis, id eſt, vſitata: vel dicitur communis non ex parte dantium literas, ſed eorum ad quos dantur. Priora autem verba non conſtat ita eſſe in originali, nam alia habent *Patris totius congregationis.* Nihilominus ſi iuxta illud ius requirebatur licentia obtenta, probabile eſt, eo modo fuiſſe tunc neceſſarium concurſum conuentus ad talem licentiam, quod ad receptionem Monachorum neceſſarium eſſe ſuprà diximus, tamen iuxta nouum ius dicti c. *licet.* ſine dubio ſufficit à ſolo Prælato Monaſterij licentiam poſtulare. Probatur ex verbis eiuſdem capituli *licet. Subditus à Prælato debet licentiam poſtulare.* probatur etiã ex ratione eius, ſcilicet, vt bonum obedientiæ non contemnatur; nam obedientia exhibenda eſt Prælato, & ordinariè non pertinet ad totum conuentum.

XXX.
Idem putãt aliqui etiam nunc vbi habentur Prouinciales, & Generales.

Difficultas verò eſt an nunc quando monaſteria habent maiores Prælatos vniuerſales, quibus grauiora negotia reſeruantur, an teneatur ſubditus petere à Prouinciali, vel à Generali licentiam, quando iuxta morem religionis hæc cauſa illis reſeruata eſt. Videtur enim non poſſe ad hoc obligari, quia ius commune tantum imponit illi onus petendi licentiam à Prælato ſuo proximo; ergo ſi ille non dederit, vel diſtulerit reſponſum vſque ad Prouincialis, vel Generalis conſultationem, non tenetur expectare, quia iura particularia non poſſunt auferre libertatem iure communi conceſſam, niſi ad hoc ſpeciali priuilegio Pontificio munita ſit religio; quæ ratio videtur non improbabiliter partem hãc ſuadere; & poteſt addi congruentia, quia cùm hæc licentia non petatur propter conſenſum Prælati, ſed propter reuerentiam ei debitam, non videtur pendere ex vniuerſaliori iuriſdictione, Prouincialium, aut Generalium; neque illam poſtulare. Nihilomi-

hilominus oppoſitam cenſeo ſecuriorem, & omnino ſeruandam. Itaque ab illo Prælato petenda eſt facultas ad quem ſimilia negotia ſecundùm mores, & ſtatuta religionis pertinent. Ratio eſt, quia ſuppoſita tali inſtitutione, & limitatione iuriſdictionis, proximus Prælatus quoad hoc negotium non eſt Prælatus, & ideo petenda eſt licentia ab illo Prælato, qui in tali negotio ius Prælationis habet. Vnde per hoc non derogatur iuri communi, ſed propter mutationem quæ fit veluti ex parte materiæ ipſummet commune ius applicatur diuerſis Prælatis, iuxta varia inſtituta religionum. nam in dicto c. *licet.* non dicitur ſatis eſſe petere licentiam à Prælato conuentuali, ſed ſimpliciter *à Prælato,* quod eſt iuxta materiam ſubiectam intelligendum, de Prælato ad quem licentia illa pertinuerit; & confirmatur ex ratione eiuſdem textus, ne obedientia contemni videatur: Nam ad hoc neceſſarium eſt, vt vnicuique Prælato religionis ſeruetur obedientia, in his quæ ad illum pertinent, iuxta inſtitutum religionis. Denique licentia hæc non præcipitur poſtulari propter ſolam exteriorem ceremoniam, ſed etiam, vt intentio, & zelus religioſi, qui mutationem appetit, poſſit prudenter examinari, & per iudicium Superioris dirigi quoad fieri poſſit. Et ideo monet Syluester ſuprà, & rectè, mea ſententia, ſi poſt petitam licentiam Prælatus differat reſponſum, donec de re cogitet, & conſulat, & à Deo etiam lumen petat, ſubditum teneri ad expectandum cõuenienti tempore; ergo quamuis conſenſus Prælati neceſſarius non ſit, nihilominus meritò poteſt reſeruari hæc licentia ſuperiori Prælato, cuius iudicium, & conſilium pluris æſtimari ſolet; neque illa mora debet ſubdito iniurioſa, vel oneroſa videri, quia pro tam graui negotio non poteſt eſſe nimia, & ipſe tenetur, vt dixi, tempus ſufficiens ad prudẽtem conſultationem concedere, & in tali religione ſaltem per modum conſultationis ille recurſus iudicatur moraliter neceſſarius.

XXXI.
Reſolutio poſterioris partis huius quinti dubii de ſeruandis duob. modis in petenda licentia ad tranſitum.

Atque ex his conſtat, quis modus ſeruandus ſit in hac facultate petenda, qui per hæc verba explicatur in dicto cap. *licet. Debet cum humilitate, & puritate licentiam poſtulare*, id eſt, cum reuerentia Superiori debita, & veram cauſam, ac motiuum ſuæ deliberationis Prælato proponendo. nam primum pertinet ad humilitatem, ſecundum ad puritatem. Vnde contra priorem conditionem, raro peccabitur grauiter, ſi duæ conditiones ſeruentur; vna, vt licentia petatur ante omnem mutationem, ſeu egreſſum è monaſterio; alia, vt ab eo Prælato, & modo quo iuxta inſtitutum & morem religionis peti debet, poſtuletur. Solùm in hoc dubitari poteſt an ſit neceſſarium ſemper licentiam poſtulare intra monaſterium ad excuſandam culpam grauem, vt v.g. Si Religioſus eſſet abſens à Monaſterio cum legitima facultate, & inde petat facultatem per ſcriptum, an ſatisfaciat ſuæ obligationi, ita vt ſi denegetur, poſſit tuta conſcientia propoſitum ſuum exequi, videtur enim ſatisfeciſſe, quia etiam per literas poteſt humiliter, & cum puritate poſtulare, & ius non poſtulat, vt licentia petatur coram, ſeu in præſentia Prælati; Item quia ſi petenda ſit à Prouinciali, ſufficit per literas poſtulare, & ſi neget, vel etiamſi nõ reſpondeat, (ſentit Syluest. ſuprà) non tenetur ſubditus amplius expectare. Item quia ſuprà numero 26. dicebamus, qui iam receptus eſt in alio monaſterio, licèt non ſeruato debito ordine, ſatisfacere petendo licentiam per nũtium, vel per literas ad profitendum; ergo quod illi licet præcedente culpa, licebit alteri per aliam occaſionem, in qua culpa non præceſſit. Nihilominus exiſtimo, ſi Prælatus nolit eſſe conuentus tali petitione licentiæ, de ſe non ſufficeret, nec poſſe ſubditum ſine culpa ſtatim tranſire inuito Prælato, ſed teneri redire ad proprium monaſterium, & inde debito modo ac ordine egredi, vel negotium tractare. Ratio eſt, quia ille modus petendi facultatem eſt contra ius quod Prælatus habet, vt ſubditus ad ſuam obedientiam, ſeu poteſtatem redeat. Item quia petendo illo modo facultatem videtur decipi & contemni Prælatus, & ita non ſatisfieri illi præcepto. Hæc autẽ obligatio intelligitur per ſe loquendo. nam ſi graue aliquod periculum vel impedimentum timeretur, poſſet inde honeſtari, & ſufficiens reputari petitio talis facultatis; & hæc ratio locum habet quotieſcunque res non eſt integra, ſed ſtatus mutatio inchoata eſt, per receptionem alterius habitus, tunc enim non poteſt reditus fieri ſine magno incommodo, & ideo exiſtimo tunc in conſcientia excuſari, etiamſi culpa ſua in eo ſtatu ſe conſtituerit. ſic ergo ſeruanda eſt illa conditio, quoad fieri poſſit iuxta occurrentes circumſtantias.

Quomodo violetur prior modus non petendo coram.

XXXII.
Quomodo violetur poſterior non petendo ex ſana intentione.

Altera verò conditio, quæ puritatem requirit in poſtulanda licentia, maximè violabitur, ſi quis fingat ſe procurare tranſitum, ex affectu maioris perfectionis, cùm re vera ex alia humana cauſa moueatur, in qua deceptione non credo excuſari culpam grauem, quia ſi Prælatus totius cauſæ veram notitiam haberet, non teneretur petitam facultatem concedere; & ipſo denegante iuſtè, non poſſet ſubditus licitè tranſire, quia tunc ſolum hoc licet, quando Prælatus iniuſtè negat, vt diximus. Sicut ergo in petitione cuiuſcunque gratiæ, vel diſpenſationis neceſſaria eſt vera narratio ne gratia fiat ſurreptitia, & nulla, ita in præſenti neceſſe eſt, vt hæc licentia cum puritate, id eſt, pura veritate petatur; alioquin talis licentia etiam vt petita, erit ſurreptitia, & ideo non ſufficiet ad excuſandam culpam, quamuis non irritet actum poſtea ſubſequutum, quia talis licentia, non eſt de ſubſtantia eius, vt diximus num. 22.

CAPVT XI.

An ex vi prædicti iuris communis liceat tranſitus ad religionem æque, vel minus ſtrictam.

I.
Reſponſio ad primam partem tituli, requiri licentiam obtentam.

VLterius verò inquirendum ſupereſt, de hoc trãſitu ex vi iuris communis, vt loquimur, an poſſit Prælatus religionis ex iure communi, dare facultatem tranſeundi ad religionem æqualem vel laxiorem. Quod ad primam partem attinet, certum eſt non poſſe tranſitum ad religionem æqualem fieri à Religioſo ſine facultate non ſolum petita, ſed etiam obtenta, quia ex natura rei hoc neceſſarium eſt, vt ſuprà cap. 9. oſtendi, & ius Canonicum non id concedit, quia ſolùm de arctiore religione loquitur, quando vult licentiam petitã ſufficere. Ex quo ſequitur neceſſarium eſſe hanc licentiam poſtulare ab illo Prælato, qui poſſit illam cõcedere, quia aliàs nihil operaretur licentia ab alio oſtenſa. Præterea indubitatum eſt, poſſe Pontificem hanc licentiam dare, vt à fortiore conſtabit ex dicendis in ſequenti dubio.

II.
An poſſint illam dare Prælati infra Papam.

Solùm ergo ſupereſt difficultas de Prælatis inferioribus, circa quod multi ſentiunt poſſe Abbatem ſeu Prælatum religionis hanc licentiam dare. Ita ſentit Gloſſa in cap. *non eſt.* de regular. & in cap. *cum ſingula.* de præbend. in 6. Sequitur Panormit. dict. cap. *non eſt.* numero 6. Addit verò cautius eſſe habere diſpenſationem Epiſcopi, cum Innocent. in cap. finali de renunciatione. Sed videtur nihil referre conſiderato præſenti vſu Eccleſiæ, quòd de Epiſcopo, vel de Prælato religionis habente iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem loquamur. Nam ſi religioſi ſunt exempti, Epiſcopus non poteſt talem licentiam

licentiam dare, cùm nullam in eos poteſtatem habeat, in his quæ ſpectant ad ordinarium regimen eorum: ſi verò loquamur de monaſteriis ſubiectis Epiſcopo, ipſe ibi eſt quaſi proprius Prælatus, & ideo eadem erit de illo ratio. Oportet tamen aduertere in Monaſteriis virorum ſubditis Epiſcopis, dari proprium Prælatum regularem, ſcilicet Abbatē, vel Priorem, ad quem comparatur Epiſcopus, ſicut in religionibus exemptis comparatur Prouincialis ad conuentuales Prælatos. Omnes ergo tanquam manifeſtum ſupponunt Prælatum ſuperiorem, id eſt, Epiſcopum, vel Prouincialem poſſe hanc licentiam dare reſpectiuè. Ratio autem eſt, quia in hoc tranſitu duo ſunt, vnum eſt commutatio votorũ, quatenus ad Deum obligant, & hæc ordinaria poteſtate poteſt à quolibet fieri, vt nunc ſupponimus; aliud eſt alienatio, & quaſi abſciſio cuiuſdam membri ab hoc corpore religioſo; ergo quoad hoc habēt etiam poteſtatem huiuſmodi Prelati, quia hoc pertinet ad ordinarium regimen religionis, & nullibi inuenitur Papæ reſeruatum.

Reſolutio affirm. de prælatis ſupra locales.

III. *Diſcutitur an prælati locales poſſint dictam licentiam dare.*

Difficultas verò eſt, an ſolus Abbas ſine Epiſcopo etiam ſi ſupponatur illi ſubiectus, vel nunc, ſine Generali, aut Prouinciali cui eſt ſubiectus, poſſit talem licentiam dare, & in hoc ſenſu videtur id negare Innocentius dicto cap. vltimo de renuntiatione num. 2. citans cap. *qui vere* 16. quæſt. 1. vbi dicitur Monachos debere eſſe ſubiectos Epiſcopo permanentes in locis in quibus ſemel ſe Deo deuouerunt. Panormitanus ergo non putat eſſe licentiam Epiſcopi neceſſariam, licèt ſecurius iudicet illam poſtulare. Nauarrus autem comment. 4. de regular. numero 10. ſimpliciter affirmat ſufficere licentiā Prælati Minoris, per quem Abbatem, & quemlibet alium Prælatum intelligit, iuxta quam opinionem conſequenter dicēdum eſt in religionibus exemptis non requiri licentiam Prouincialis ex vi iuris communis. Præcipuum fundamentum ſumitur ex cap. *ſtatuimus* 19. quæſt. 3. ibi, *ſine Patris, & totius congregationis permiſsione*, &c. ex quo in primis ſolùm ſumitur argumentum à contrario, & præterea iuxta illam lectionem Prælatus ſolus, ſine conuentu non poteſt illam licentiam dare. Poteſt verò eadem ſententia probari ex dicto capitulo *non eſt*. de regularib. ibi, *ſine licentia Abbatum ſuorum*. nam clare ibi ſupponitur cum licentiā poſſe tranſire, ergo maximè ad æqualem. Veruntamen qui exiſtimant ibi prohiberi tranſitum ſine licentia ad quamcunque arctiorem, reſpondere poſſunt illud ſolùm intelligi de tranſitu ad arctiorem, vt ſcilicet cum licentia Abbatis fieri poſſit, ad aliam verò non arctiorem nullo modo.

IV. Quare non videtur hæc ſententia poſitiuè, vt ſic dicam, ſatis ex iure conuinci, quod etiam Nauarrus ſenſit. Exiſtimo tamen ſufficiens fundamentum eſſe, quòd non inueniatur in iure prohibitum Abbati, quominus poſſit hanc licentiam dare; atque adeò eo ipſo quòd non reſeruatur eſſe cōceſſam, quaſi ordinario munere. Aſſumptum patet, quia in dicto cap. *qui vere*, neque agitur de tranſitu ad aliā religionem, ſed ad miniſteria Clericorum in Eccleſiis exercenda, quod tunc nō permittebatur Monachis, niſi iuſſu Epiſcoporum, nec negatur Monachos eſſe ſubiectos Abbatibus, quoad ea quæ pertinent ad eorum iuriſdictionem, licèt affirmetur debere eſſe ſubiectos Epiſcopis. Ex quo ad ſummum ſequitur, contradicente Epiſcopo non poſſe Abbatem licentiam hanc dare, ſicut nec poteſt localis Prælatus exemptus, contradicente Prouinciali, illam dare, quia eſt ſuperior Prælatus. Quod autem ſit per ſe neceſſarium petere & obtinere licentiam ab Epiſcopo, inde non probatur, quia licèt ipſe ſuperior ſit, nihilominus Abbas habet ſuam ordinariam iuriſdictionem.

V. Altera verò pars, ſeu illatio, nimirum ſi hoc non eſt prohibitum eſſe conceſſum Abbati, probatur primò, quia ſuprà oſtenſum eſt iure communi apud illum eſſe totam monaſterij poteſtatem. Secundò declaratur in hunc modum, quia ad hanc licentiā, non tam eſt neceſſaria poteſtas iuriſdictionis, quàm adminiſtratiua bonorum monaſterij, & quaſi dominatiua in perſonas eius. Hæc autem poteſtas eſt in Prælato, vel ſolo, regulariter loquendo, vel ſimul cum conuentu in caſibus in iure, vel in regula expreſsis, vt ſuprà oſtenſum eſt; Ergo talis eſt poteſtas ad hanc facultatem concedendam. Maior patet, quia ex vi commutationis votorum non eſt neceſſaria iuriſdictio, cùm ſit in æquale iuxta receptam doctrinam, vel licet ſecundum quoſdam neceſſaria ſit, minima ſufficit vel ſolius Confeſſoris. Ad reliquum autem ſufficit vt religio cedat iuri, quod habet in talem perſonam, quod poteſt facere Prælatus per poteſtatem adminiſtratiuam, quam à religione habet, & eodem modo poteſt cedere obedientiæ ſibi, & ſuis ſuperioribus debitæ; ergo nihil aliud neceſſarium eſt. Vnde exiſtimo antiquos Abbates habuiſſe hanc poteſtatem etiam quando Clerici non erant, nec propriam iuriſdictionē Eccleſiaſticā habebant. Nunc verò erit in his Prælatis hæc poteſtas ſi per propriam regulam, vel conſtitutiones non ſit ablata, facilè enim id fieri poteſt, cùm ius commune poſitiuè non reſiſtat, ſed ſolùm non aſsiſtat, ſeu non prohibeat; & eadem ratione exiſtimo poſſe facile Epiſcopos in Monaſteriis ſibi ſubiectis hanc facultatem ſibi reſeruare.

VI. *Ad valorem dictæ licentiæ non eget Papa iuſta cauſa.*

Explicandum ſolùm ſupereſt an ſit neceſſaria iuſta cauſa, vt talis facultas, vel validè, vel licitè detur. In quo aliter de Summo Pontifice, aliter de inferioribus loquendum eſt. nam ſi Summus Pontifex talem facultatem concedat, etiam ſine cauſa valida eſt, quia nullam inuoluit diſpēſationem in voto, ſed meram commutationem in æquale, quæ ſine cauſa facta valida eſt. Aliunde verò peculiaris obligatio perſonæ ad talem religionem, in particulari, eſt ſolùm ex humana inſtitutione, quæ pendet ex voluntate Pontificis; ergo, ſi ipſe illam auferat, vel licentiā det commutādi illam in aliam, factum tenebit etiamſi abſque cauſa fiat; nam diſpenſatio in iure humano data à ſupremo Principe, etiam ſine cauſa valida eſt. Dices, illud non tantùm eſſe diſpenſari in iure, quatenus ius legem ſignificat, ſed eſſe tollere alicui ius ſuum, prout ius dominium & actionem ſignificat, quia religio habet ius acquiſitũ, & dominium in talem perſonam, quo priuatur per tranſlationem eius. Quamuis autem hoc ius media inſtitutione humana acquiſitum ſit, tamen poſtquam eſt acquiſitum, non videtur poſſe à Pontifice auferri validè pro ſua tantùm voluntate ſine iuſta cauſa, quia non eſt dominus omnium iurium religionis, ſed fidelis diſpenſator, & prudens. Sicut non poſſet ſine cauſa auferre ab vna religione omnia temporalia bona, & conferre alteri, nec factum teneret, quia eſſet contra iuſtitiam commutatiuam; ergo à fortiori idem dicendum eſt de perſona, quia non minùs habet religio dominiũ ſuarum perſonarum, quàm aliorum bonorum, & magis videtur lædi, per priuationem perſonarum, quā bonorum.

VII. Reſpondeo, Pontificem eſſe ſupremùm Prælatum cuiuſcunque religionis, & ratione huius ſupremæ poteſtatis poſſe eximere quemcunque religioſum ab obedientia inferiorum Prælatorum, & ſibi reſeruare, quod factum erit validum, etiamſi abſque vlla cauſa ob ſolam beneuolentiam, vel gratiā talis perſonæ fiat, & ita poteſt priuare religionem omni iure fruendi, vel vtendi tali perſona, in quo non facit illi iniuriam, quia vtitur iure ſuo. Eodem ergo iure vtitur, quando dat facultatem tranſeũdi ad a-

ad aliam religionem, nam ſicut ſibi reſeruare poteſt, ita etiam poteſt concedere, vt mediis Prælatis alterius religionis promiſſam obedientiam ſeruet. Denique, quamuis per profeſsionem perſona ſe tradat religioni, & religio acquirat dominium in perſona; tamen illud non eſt, (vt ita dicam) principaliter dominium vtile religioni, præſertim in temporalibus, ſicut eſt dominium ſerui, ſed eſt principaliter ordinatum ad ſpirituale bonum, & ideo illa traditio principaliter cenſetur fieri ſupremo Paſtori. vnde non eſt ſimile de aliis bonis temporalibus & dominio eorum.

VIII.

Eget tamen cauſa iuſta, vt licitè det licentiam.

Probat autem rectè illa obiectio, non poſſe etiam Pontificem licitè dare hanc facultatẽ ſine cauſa legitima, tum quia nec reſeruare ſibi poteſt quẽcunque religioſum eximendo illum ab obedientia ſuorum Prælatorum ſine rationabili cauſa, quia illud non eſſet in ædificationem, ſed in deſtructionem, tum etiam, quia illa facultas nonnullum nocumentum eſt propriæ religionis; non debet autem fauor vni fieri cum detrimento alterius habentis ius, & poſſeſsionem rei ſine cauſa. Tum præterea, quia hæ mutationes ex ſuo genere ſunt odioſæ, & parum vtiles, vt ſuprà viſum eſt, cap. 9. à numero 2. ergo non rectè faceret Pontifex illas permittendo ſine legitima cauſa; nam ad illum maximè ſpectat procurare vt omnia ordinatè fiant. Quæ rationes multo magis probant inferiores Prælatos non poſſe hanc facultatem dare ſine legitima cauſa, quę autem illa ſit, & an ſit eadem reſpectu omnium, infrà dicetur.

IX.

Prælati regulares infra Papam quouſque validè, vel licitè concedant tranſitum ad aliud monaſterium eiuſdem ordinis.

De aliis verò inferioribus Prælatis dubium eſt, an ſi dent huiuſmodi facultatem ſine cauſa legitima valida ſit, quod tractari poteſt, vel de Prælatis exemptis, vel de Epiſcopis, quoad monaſteria ipſis ſubiecta. De prioribus Prælatis dicendum videtur validè poſſe dare hanc facultatem intra monaſteria eiuſdem ordinis ſibi ſubiecta, non tamen ad extranea niſi ex legitima cauſa. Prior pars non habet propriè locum in religionibus in quibus nõ fit ſpecialis profeſsio pro vno particulari monaſterio, ſed abſolutè pro tota religione; nam in illis clarum eſt poſſe Prælatum ſuperiorem mutare ab vna domo in aliam prout iudicauerit expedire, & licèt aliquando fortè excedat vel imprudenter faciat, conſtat ſubditum non ſolùm poſſe, ſed etiam debere obedire, quia illa non eſt mutatio profeſsionis, ſed loci tantùm. Procedit ergo illa pars in religionibus vbi profeſsio fit determinatè ad certum monaſterium, in quo dicitur filiatio acquiri, vt ſolent eſſe Monachales, & in eis interdum fit mutatio tantùm localis, vt profeſſus vnius domus mittitur ad habitandum in altera, quod quidem, vt rectè fiat, nõ debet ſine legitima cauſa fieri, quia per id derogatur, vel iuri religioſi, ſi abſque cauſa inuitus ad id cogatur, vel monaſterij, ſi ipſo inuito mittatur. Nihilominus tamen ſi fiat, factum tenebit, quia illa facultas ſufficit, vt ex parte ſubditi ſine peccato id fiat, & ſimiliter ex parte monaſterij tam illius à quo recedit, quàm alterius ad quod tendit, quia illa ſolùm eſt mutatio etiam localis, quæ ad rem præſentem non ſatis eſt; aliquando ergo fit mutatio, quodammodo in ſtatu, quia fit quoad determinationem profeſsionis, relinquendo filiationem vnius monaſterij, & acquirendo in alio, & ad hoc dicimus validam eſſe licentiam Prælati ſuperioris vtrique monaſterio, vel certè licentiam proprij Prælati conuentualis, & voluntariam admiſsionẽ alterius; Ratio eſt, quia in ordine ad Deum ſupponitur æqualitas, & in ordine ad ipſam religionem non videtur hoc excedere poteſtatem adminiſtratiuam Prælati, quantum ad ſubſtantiam eius, vt ſic dicam, licèt in modo, ſeu prudentia vtendi illa poteſtate cõmittatur aliquis exceſſus, quod ita declaratur, quia hic non agimus de præcepto, ſeu de coactione, ſic enim exiſtimo non poſſe ſubditum profeſſum in vno monaſterio compelli profiteri in alio, quia profeſsio debet eſſe voluntaria, & obedientię votum ſemper fit iuxta regulam & primam profeſsionem, & per ſe non obligat ad ſecundam. Intercedere ergo debet voluntas ſubditi petentis, vel ſaltem acceptantis facultatem; ergo Prę̨lato voluntariè illam concedente id ſufficiet, vt incorporatio ex vi illius facta in alio monaſterio valida ſit, & hoc eſt illam facultatem eſſe validam. Probatur conſequentia quia Prælatus ſufficienter conſentit nomine Monaſterij cùm habeat poteſtatem adminiſtrandi iura eius, nec per hunc tranſitum cenſetur ita notabiliter lædi, vt ob eam cauſam actio irrita ſit, quia tota religio eſt vnum corpus, & ita illa non cenſetur ſubſtantialis mutatio, ſed valde accidentalis, in qua totius corporis vtilitas ſeu commodũ conſeruatur.

Hoc autem intelligimus ex vi iuris communis, X.

Obſeruationes duæ pro nunc reſoluentes.

quo tota poteſtas confertur Abbati, at verò ſecundùm iura ſpecialia talium religionum (quæ conſulenda ſunt) ſæpe non poteſt dari talis facultas, ſine conſenſu totius monaſterij quando non eſt tranſitus ad arctius monaſterium. In quo etiam eſt obſeruandum, quod licèt vna religio videatur vnius obſeruantiæ, & perfectionis, ex vi inſtitutionis, nihilominus in Monaſteriis, vel prouinciis eius poteſt eſſe magna inæqualitas, & ideo loquimur de tranſitu ad æquale monaſterium, nam ſi manifeſtè ſit maioris obſeruantiæ, & arctitudinis, tunc res eſt euidentior; imò ſeruata proportione in eo habet locum doctrina in præcedenti c. tradita, ſicut è contrario ſi ſit laxius, applicanda erunt potius, quæ in ſequenti dubio à n. 13. dicemus.

Altera verò pars eſt, quando tranſitus futurus eſt ad aliam religionem omnino diſtinctam, & tũc videtur ſanè non poſſe Prælatum ſine cauſa legitima dare validam facultatem ſubdito ad huiuſmodi tranſitum, quia ipſe habet poteſtatẽ à tota religione, vel à conuentu reſpectiuè, nunquam autem religio habuit animum dandi talem poteſtatẽ, quia per illam intendit ſuam conſeruationem, & ædificationem, non deſtructionem, aut mutilationem, per illam autem facultatem priuatur tota religio ſuo membro, & ſuo iure ſine vlla vtilitate, cũ ſupponatur nullam intercedere legitimam cauſam. Item poteſtas Prælati regularis non eſt tanta vt poſſit alienare rem pretioſam ſine vtilitate monaſterij, vel cauſa vrgente, neque etiam, vt poſsit eximere ſubditum ab obedientia ſua, vel ſuæ religionis in perpetuum, in quo multum differt à Pontifice, qui poteſt eximere religioſum ab obedientia totius religionis eius, & per hoc, vel etiam dando illi facultatem tranſeundi ad aliam religionem, non eximit eum ab obedientia ſua. Atque hæc pars videtur cõmuniter recepta ab Innocentio, Panormit. & alijs ſuprà citatis, qui ad hanc facultatem ſeu diſpenſationem requirunt legitimam cauſam etiam in Epiſcopo. & quamuis in particulari non declarent, an ſit neceſſaria ad honeſtatem, vel ad valorem actus, ſatis indicant hoc ſecundum, tum quia de Pontifice aliter loquuntur, tum etiam, quia loquũtur de poteſtate ſimpliciter, eamque cenſent non eſſe ſine cauſa legitima.

XI.

Ad aliam religionem inualidam dabunt iidem prælati licẽtiam abſque iuſta cauſa.

Reſoluitur idem quoad prælatos non exemptos, id eſt, Epiſcopos

Nonnulla tamen dubitatio poteſt circa hoc eſſe de Epiſcopo habente ſibi ſubiecta plura monaſteria monialium, v.g. diuerſarum quidem profeſsionum ſeu regularium, æqualis tamen perfectionis, an poſſit concedere facultatẽ tranſeundi ab vno ad aliud, ſine ſpeciali cauſa, ſed ſolùm vt complaceat tali perſonæ, vel eſto non poſsit licitè (vt re vera non poteſt niſi aliqua ratio diuini obſequij intercedat) factum nihilominus teneat ſi id faciat, in eo enim

XII.

An ſaltem monialem ſubditã poſſit Epiſcopus mutare ad aliam re[...] lam a[...]

videtur eſſe ſpecialis ratio, vt factum teneat, quia eſt ſuperior vtrique monaſterio, & ita poteſt ſibi reſeruare totum ius, ſeu ſubiectionem talis perſonæ;ergo & illi concedere,vt in alio monaſterio,ſub ſua obedientia militet, ſicut in Pontifice argumentabamur; nam cum proportione videtur procedere ratio. Nihilominus non videtur hoc Epiſcopo concedendũ, quia videtur actus ſupremæ poteſtatis; talis enim mutatio, per ſe eſt contra ius commune, & ideo diſpenſatio quæ circa illam fit,à quocunque inferiore ſine legitima cauſa eſt nulla; ergo quidquid virtute illius fit eſt inualidum. Confirmatur, quia aliàs peioris conditionis eſſet monaſterium ſubiectum Epiſcopo, quam Prælato regulari. Denique nulla eſt ſufficiens ratio, cur concedamus Epiſcopo hanc poteſtatem, quæ ad ordinarium regimen monaſterij neceſſaria non eſt, & nullibi inuenitur conceſſa, nec conſuetudine recepta. Nec ſatis eſt, quòd ipſe non ſe priuet, nec ſuam ſedem ſubiectione talis perſonæ, quia poteſtas non eſt illi data propter ipſum ſed propter monaſterium, & ideo non extenditur ad actum de ſe pernicioſum monaſterio, & ſine cauſa legitima facta.Tandem verò inquiri hic poſſet, quæ ſit cenſenda cauſa legitima,ſed hoc explicabimus in ſequenti puncto.

An & ex qua facultate liceat tranſitus ad religionem laxiorem.

XIII. *Tria certa in hoc puncto.*

Iam ergo videndum eſt de tranſitu ad laxiorem religionem,de quo primum eſt certum, etiam iure communi Eccleſiaſtico non eſſe licitum,ſine diſpẽſatione legitima.Patet,quia de ſe eſt contra votum, & contra pactum cum religione initum, vt ex ſupradictis conſtat, & nullum eſt ius quod talem licentiam præbeat,ideoque, quantumuis rationabilis cauſa intercedere videatur, nunquam id licet propria authoritate,quia commutatio voti in minus præter cauſam requirit poteſtatem, vt ſuprà tract.6.de voto viſum eſt,& ita hic ſentit D.Thom. dicta quæſt.189.quem omnes ſequuntur. Secundò eſt certum ex legitima diſpenſatione hunc tranſitũ eſſe licitum, quia ius commune illi non repugnat, nec poteſt, quia ipſamet diſpenſatio derogat iuri communi,& præualet contra illum ſi legitima ſit, aliàs in ipſiſmet terminis inuolueretur repugnantia.Tertiò eſt certum, hanc diſpenſationem à quocunque detur, requirere cauſam rationabilem, vt licitè detur. Hoc à fortiori patet ex dictis de tranſitu ad æqualem,de quo hactenus,& patebit ampliùs ex dicendis.

XIV. *Papa licentia ad laxiorem relig. abſque cauſa, nõ valet.*

Difficultas verò eſt primum,an hæc facultas datà à Summo Pontifice,ſine cauſa rationabili valida ſit, Gloſſa enim in cap.*cum ſingula.* de præbend. in 6. ſentit de licentia Papæ poſſe hunc tranſitum fieri ſine cauſa,quamuis ſecus ſit in inferioribus Prælatis,ſed vt rectè dixit Panorm.in dicto cap.*non eſt.* de regul.hoc ad ſummum eſt verum quoad forum Eccleſiæ, non quoad Deum; quod ſignificauit ſimilis Gloſſa in cap.*non eſt.*verb. *Adimplere* de voto. Dico ergo facultatem Papæ ſine cauſa datam non eſſe ita validam vt religioſus poſſit tuta cõſcientia in virtute illius tranſire ad laxiorem religionem; ita ſentit Nauar.dict. Comment. 4. numero 10. & probatur,quia illa eſt commutatio voti de meliori bono in minus bonum, ſed talis commutatio ſine cauſa legitima eſt iniqua contra ius diuinum & naturale; ergo licentia ad talem commutationem faciendam non poteſt eſſe valida. Sed quæri vlteriùs poteſt,an profeſsio tunc facta in laxiori religione, etiamſi malè fiat,nihilominus valida ſit; nã hæc duo ſimul eſſe non repugnat,quando nullum intercedit decretum irritans: in præſenti autem nullum eſſe videtur. Imò Pontifex ipſe,qui eſt ſuper omnia decreta, aſsiſtit illi profeſsioni per talem diſpenſationem,& illam acceptat per monaſterium,ſeu monaſterium in virtute eius,ergo cùm ibi intercedat voluntaria traditio, & Eccleſiæ acceptatio, erit valida profeſsio. Neque obſtare poteſt ius prioris monaſterij,quia Pontifex illi ceſsit, quod quantum ad hanc partem, validè facere potuit, iuxta ſuperiùs dicta.

Videri tamẽ validam profeſſionem, ſi de facto fiat.

XV. *Oppoſitum verius probatur, tum quoad vo[ta] Deo facta:*

Reſpondeo nihilominus probabilius videri illam profeſsionem ipſo facto irritam eſſe, non tam humano, quã diuino iure naturali; Probatur, quia ſi vota in profeſsione emiſſa ſunt inualida, & obligationem non inducunt, nec profeſsio valida eſſe poteſt, quia ſubſtantia eius principaliter in votis conſiſtit,ſed vota illa ſunt inualida,& nulla, & non obligant;ergo etiam profeſsio eſt nulla. Minor probatur, quia votum ſecundum, factum contra primum melius,eſt nullum; quia eſt de re iniqua; eſt autem huiuſmodi poſterius votum,ſiue quis explicitè voueat, non ſeruare, quod Deo promiſit, ſiue voueat facere aliquid repugnans priori obligationi,vt ſi Monialis quæ vouit clauſuram,voueat viſitare externam Eccleſiam:talia autem ſunt vota in laxiori profeſsione facta,quod maximè cerni poteſt in voto paupertatis,& obedientiæ, nam in obligatione caſtitatis,quædam æqualitas eſt in omnibus. Materia autem paupertatis ſtrictior eſt in vna religione quàm in alia, qui ergo vouet paupertatem laxiorem, vel intendit deobligari à priori ſtricta paupertate, & ſic vouet contra perfectius votum; vel intẽdit ſeruare nihilominus priorem paupertatem, & hoc repugnat ſecundæ profeſsioni. Multo autem euidentius cernitur hæc repugnantia in voto obedientiæ. Tum quia ad illud reducitur tota obſeruantia aſperitatum regulæ, ad quam vel obligatur religioſus, vel ſaltem poteſt obligari per huiuſmodi votum; tum etiam quia promittit obedientiam diuerſis Prælatis, & *nemo poteſt duobus dominis ſeruire.* Prior autem obedientia erat perfectior, vt ſupponitur.vnde licèt in paupertate eſſet æqualitas,imò licèt in materia eius excederet ſecũda religio,illa repugnantia in voto obedientiæ ſufficeret ad annullandam poſteriorem profeſsionem, quia ſupponimus priorem religionem,licèt excedatur in paupertate,eſſe ſimpliciter perfectiorem, quod eſſe non poteſt,niſi propter exceſſum in materia voti obedientiæ,vt explicatum eſt. Præcipuum enim votum in profeſsione religioſa eſt obedientiæ, & ideo ſi illud repugnat meliori bono,non poteſt profeſsio eſſe valida.Eo vel maximè, quòd propter cõnexionem,quam habent talia vota in tali profeſsione, ſi vnum eorum inualidum eſt ex natura rei,etiam reliqua.Et eadem ratione inualida eſt traditio quę fit religioni, quia non fit niſi vt annexa & coniuncta huiuſmodi votis, & in ordine ad eorum obſeruationem, per quod reſponſum eſt ad rationem dubitandi in contrarium poſita.

Tum quoad traditionem factam religioni laxiori.

XVI. *Facultatem cum cauſa datam à prælatis inf. à Papam licere, quidã putant.*

Ex quibus à fortiori concluditur,non poſſe Epiſcopum,vel quemlibet inferiorem Prælatum, licitè aut validè hanc licentiam dare,ſine legitima cauſa. Supereſt verò inquirendum, an ſaltem poſsit cum cauſa legitima,vel hæc facultas ſit ſoli Papæ reſeruata.in qua re communis ſententia eſſe videtur,Epiſcopum poſſe diſpenſare. Tenet Innocentius in cap. *dilectus.* de temp. ordin. numero 3. & in dicto cap.vltimo de renuntiatione, ſequitur Panormitanus, in dicto cap.*non eſt.*de regular.num.6.Sylueſter verb.*religio* 4. quæſt.2.qui bene aduertit hoc eſſe intelligendum reſpectiuè ſcilicet, de proprio Epiſcopo reſpectu religioſorum ſibi ſubditorum, vel de Prælatis habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem reſpectu exemptorum, & de illis reſpectiuè ſcilicet de vnoquoque reſpectu ſuorum ſubditorum,& idẽ ſequitur

ſequitur Nauar. dicto Comment. 4. numero 11. Ad hoc autem probandum Innocentius præter cap. *qui vere* 16. q. 1. (quod nihil probat, vt ſuprà vidimus, quia ſolùm in genere dicit monachos debere eſſe ſubiectos Epiſcopis) adducit cap. *ſignificatum.* de regular. ſed ibi ſolùm ſcribit Pontifex ad quendam Epiſcopum, *cum ad aliam religionem tranſire compellas*, vbi Gloſſa exponit ad aliam profeſsionem eiuſdē, vel maioris religionis. Panormit. autem ibi rectè aduertit, quoniam textus indiſtinctè loquitur, indicare profeſsionem, de qua ibi eſt ſermo, ſcilicet tacitè factam à puero oblato, vel recepto ab infantia, per delationem habitus, vſque ad annos pubertatis; illam, inquam, ſolùm obligaſſe ad religionem in genere, iuxta cap. *conſtitutionem.* de regul. in 6. Et ita nihil probat. Ipſe ergo Panormit. adducit alia duo iura, vnum eſt in cap. *non cogantur* d. 41. aliud eſt cap. *non mediocriter.* de conſecratione diſt. 5. ſed in eis ſolùm continetur ſententia quædam D. Auguſt. & D. Hieron. quibus docent tractationem corporis quoad auſteritates, & viuendi modum accommodandam eſſe vniuſcuiuſque fragilitati; hinc tamen ſolùm colligitur ex hoc capite oriri poſſe iuſtā cauſam huius diſpenſationis, quod verum eſt, vt ſtatim declarabimus. Ex hoc autem non ſatis probatur eſſe in Epiſcopis poteſtatem ad dandam hanc diſpenſationem, quod nunc inquirimus. Quocirca non videtur hoc poſſe probari poſitiuè ex iure, nam canon alius, quem Innocentius adducit ſuprà à nobis explicatus eſt; fundanda ergo videtur illa ſententia, ſolùm in hoc, quòd talis diſpenſatio nullibi legitur Papæ reſeruata, & ideo cenſenda eſt Epiſcopo commiſſa.

XVII. Contrariam ſententiam tenuit expreſsè Gloſſa in c. *cum ſingula.* §. *prohibemus.* verb. *Canonice.* de præbend. in 6. vbi dicit ſolum Papam diſpenſare. Tenet etiam Socinus conſil. 270. quem refert & ſequitur Rebuffus. Idem tenet Rebuffus in practica p. 1. tit. de tranſlatione monachorum numer. 9. qui tamen addit in numero 10. ſi cauſa exigeret celeritatem, tunc ſufficere diſpenſationem Epiſcopi, & ita interpretatur ſententiam Innocentij in d. cap. finali. de renuntiat. & in c. *dilectus.* ſed reuera non iuxta mentem eius. Illam verò limitationem ex Antonino refert Panormit. in dicto cap. *non eſt.* de regular. Dixit enim Epiſcopum tantum poſſe hoc facere, quādo eſt periculum in mora accedendi ad Pontificem, quæ exceptio generalis eſt, in aliis diſpenſationibus reſeruatis Papæ, quæ habent inſtantem, & euidentem neceſsitatem; ergo ſentit ordinario iure hanc diſpenſationem eſſe reſeruatam Papæ. Tenet etiam Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 4. qui etiam rigoroſius loquitur dicens ſolum Papam poſſe diſpēſare in tranſitu etiam ad æqualem, ſed de hoc iam dictum eſt.

XVIII. Ratio pro hac ſententia eſſe poteſt, quia Epiſcopus in huiuſmodi diſpenſationibus nō poteſt quidquid ei non prohibetur, ſed ſolùm quod ei conceditur. Hoc autem nō eſt ei conceſſum in aliquo Canone, vt dictum eſt: ergo. Maior in tom. de cenſuris, & tomo 2. tractando de diſpenſatione voti, & in materia de legibus fuſe tractata eſt, & eam admittit expreſſe Innocentius in dicto cap. *dilectus*, & ſumitur ex cap. *propoſuit.* de conceſsione Præbendæ, & ex Clement. *ne Romani.* de electione. Nunc autem declaratur exemplis ad rem præſentem pertinentibus, aliàs etiam poſsit Epiſcopus diſpenſare cum religioſo, vt ad vitam clerici ſecularis tranſeat, quæ laxior eſt, tamen in ea poſſunt ſeruari tria ſubſtantialia vota; quia hoc nullibi inuenitur prohibitum, aut Papæ reſeruatum. conſequens eſt contra communem conſuetudinem Eccleſiæ: Imò etiam ſequitur poſſe Epiſcopum diſpenſare cum religioſo in aliis votis, relicta ſolùm perpetua continentia, quia de ſolo voto caſtitatis conſtat factam eſſe prohibitionē Epiſcopo; ergo ex illa negatione prohibitionis, ſeu reſeruationis, non ſumitur regula ſufficiēs; ergo oportet quærere poſitiuam conceſsionem; aliàs non poteſt cum fundamento attribui poteſtas Epiſcopo. Cōfirmatur, nam hæc diſpenſatio inuoluit aliqua contra ius commune: primum quòd religioſus dimittat ſuum habitum, quod ius ſimpliciter prohibet. Deinde ſi ſit monialis, quòd exeat extra clauſtrum in caſu à iure non conceſſo; & ſimilia, ſed Epiſcopus non poteſt diſpenſare in iure cōmuni, niſi in rebus ordinariis, & quæ frequenter occurrunt, vel quæ ſpecialiter conceduntur, aut conſuetudine conſtant. Hic autem tranſitus ad laxiorē non poteſt dici res ordinaria, aut cuius neceſsitas frequens ſit, imò eſt res valde grauis, cuius neceſsitas rarò occurrit, & de qua meritò videatur ſedes Apoſtolica conſulenda.

Præterea, licèt olim quando immediata iuriſdictio in religioſos tota erat in Epiſcopis, haberent fortè ipſi hanc poteſtatem, nunc conſiderato præſenti ſtatu religionis vix videtur poſſe fieri hic trāſitus ſine diſpenſatione Papæ. Primum fit veriſimile, quia Epiſcopi tunc approbant religiones, quod maximum eſſe videtur, nam conſequenter poterant illas reformare, aut ſi neceſſe eſſet mutare, vel tollere, ergo multò facilius poterant religioſum ad laxiorem mutare. Denique tota gubernatio religionum apud ipſos erat, ſub qua multa grauiora comprehendebantur; ergo non eſt cur putemus hac poteſtate potius quàm aliis caruiſſe. Altera pars declaratur, quia ſi nunc loquamur de religioſis exemptis, clarum eſt, non poſſe ordinarios Epiſcopos cū eis diſpenſare, quia non ſunt ei ſubditi, vnde neque in aliis votis, aut præceptis cum eis diſpenſare poſſunt. Prælati autem regulares, quamuis habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, non videntur tantam habere iuriſdictionem, vt poſsint ſaltem ex parte, in votis ſubſtantialibus religionis diſpēſare, quod fit per licentiam ad huiuſmodi trāſitum. Antecedens patet, quia illa vota ſunt quaſi fundamētum, quod neceſſariò ſupponitur ad poteſtatem talium Prælatorum; ergo non extenditur poteſtas ad immutandum illum. Confirmatur, nam ob hanc cauſam non poteſt Prælatus religionis irritare votum ſubditi tranſeundi ad arctiorem religionem, quia eius poteſtas nō extenditur extra ea, quæ pertinent ad talem ſtatum, ergo eadem ratione non poteſt concedere tranſitum ad laxiorem. Denique poteſtas, quæ olim erat in Epiſcopis circa religioſos, non eſt tota translata ad Prælatos exemptos, tū quia ipſi non approbant religionem, vel aliquid ſimile, tum etiam, quia huiuſmodi religiones ſunt ſpecialiori modo ſub protectione & gubernatione Papæ, quàm olim eſſent antiqui religioſi. Vnde etiamſi loquamur de religioſis, qui nunc ſunt ſubiecti Epiſcopis, non eſt eadem ratio poteſtatis Epiſcoporum in ipſos, quæ antiquitus erat, nam diſpoſitiones iuris canonici, quæ nunc ſunt, comprehendunt regulares etiam ſubiectos Epiſcopis, & ideo in his, quæ ſunt contra Canones, non poſſunt cum illis diſpenſare, niſi vbi conſtiterit illis eſſe conceſſum; trāſire autem ad laxiorem religionem, eſt ſpecialiter per canones prohibitum, c. *ſane.* de regular. cum ſimilibus. XIX.

Inter has ſententias hæc poſterior videtur mihi verior ex vi iuris communis, quamuis prior ſit practicè probabilis propter authoritatem Innocentij, Hoſtienſ. Ioannis Andreæ, & Panormitan. Et quia in dicto cap. *ſignificatum.* probabiliter fundatur, quia Pontifex indiſtinctè ait, ad aliam religionem, & vbi ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, & ibi interueniebat rationabilis cauſa diſpēſandi, etiam ad laxiorem, propter religionis ingreſſum in te- XX.

in tenera ætate, vnde videtur ſumi argumentum ad alios caſus ſimiles, quando legitima cauſa interuenerit. Facile etiam poſſunt congruentiæ adduci ad hanc partem confirmandam, quia eſt fauorabilis, & iuxta hominum fragilitatem, & occaſiones, non ita rarò neceſſaria. Maximè autem fiet probabilis ſi conſuetudo illi fauet, quia in his rebus plurimum poteſt; ſed de illa mihi non conſtat, & vereor contrarium potiùs eſſe in vſu.

XXI. *Quæ ſit cauſa iuſta tranſeundi ad laxiorem religionem, vt diſpenſatio concedi poſſit?*

Supereſt vt breuiter explicemus, quæ ſit cauſa huius diſpenſationis: de qua dicendum eſt, non eſſe aliquo iure præſcriptam, & ideo prudenti arbitrio diſpenſantis relinqui. Solùm ergo adnotare poſſumus hanc cauſam poſſe reſpicere, vel commodum religioſi tantùm, vel religionis à qua transfertur, vel eius ad quam tranſit. Et quidem ſi omnium vtilitas concurrat, erit conſummatiſsima cauſa, vt ſi religioſus ſit vtilis religioni ad quam tendit, & alteri à qua redit, potiùs ſit oneroſus, quia fortè non eſt vtilis ad miniſteria eius, & eſt aptus ad canendum in choro, quod alia religio magis profitetur, & ipſi etiam religioſo ſperatur forte vtilius in eo vitæ genere occupari, licèt alioqui ex ſuo genere minùs auſterum, aut perfectum ſit.

XXII. *An ſufficiat ſolius tranſlati vtilitas?*

Quando autem hæc omnia ſimul cõcurrere non poſſunt, primùm regulariter conſiderandum eſt ſpirituale commodum religioſi, quacunque enim ratione prudenter ſperetur futurum eſſe maius, ſufficit ad iuſtam cauſam diſpenſationis, quia per religioſam vitam eſt hoc per ſe primò, ac proximè intentum, & ideo D. Tho. dict. q. 189. art. 8. hanc ferè poſuit vt vnicam cauſam huius diſpenſationis. Significat autem neceſſarium eſſe, vt procedat *ex infirmitate vel debilitate perſonæ.* Intelligendum autem exiſtimo de infirmitate, & debilitate, non tantùm corporis, ſed etiam animi, quia prouidentia Prælati vtrique debet prouidere, & ad maius Dei obſequium attendere. Ita etiam interdum expedit quando experientia docuit non ſolùm ex pura malitia, vel prauo habitu, ſed veluti ex innata conditione habere aliquem quandam ineptitudinem ad talem ſtatum, vel ingentem difficultatem in portandis oneribus eius, quam ante profeſsionem ſatis proſpectam non habuit. Ad quod etiam iuuare poteſt emiſiſſe profeſsionem in tenera ætate, quia ſolet multum poſtea natura mutari, vel certè dignoſci. Addi etiam poteſt ſi ſufficiat diſpẽſatio Prælati circa onera religionis, non eſſe facilè procedendum ad diſpenſandum in tranſitu, niſi vel illemet modus viuendi cum diſpenſationibus, alijs odioſus ſit, vel ipſimet religioſo nimis moleſtus. nam hoc ipſum multum impedire ſolet ſpirituale profectum; qui ſemper præ oculis habendus eſt. Vnde quando intercedit hæc ratio maioris boni ſpiritualis ipſius religioſi, non obſtabit etiamſi aliquod onus, vel incommodum monaſterij intercedat; nam ſi loquamur de monaſterio ad quod fit tranſitus, nihil huiuſmodi in eo conſideratur, quia voluntariè eſt admiſſurum talem perſonam; hanc enim conditionem omnia iura, & indulta inprimis poſtulant, & ideo ipſa religio debet ſibi conſulere, & de vtilitate, vel onere perſonæ iudicare, qualiſcunque enim illa ſit, volenti non fit iniuria; & ideo ex hac parte non poteſt diſpenſatio eſſe iniuſta. Niſi per illam cogeretur alia religio talem perſonam ſuſcipere, quod ſolus Pontifex de plenitudine poteſtatis facere poteſt; ordinariè autem non facit, neque expedit fieri, ſine grauiſsima cauſa. Reſpectu autem religionis à qua receditur non conſideratur incommodum eius, quia illud ad ſummum eſſe poteſt in re temporali, vel externa; tenetur autem ipſa religio magis procurare ſpirituale bonum religioſi, quàm huiuſmodi commodum ſuum. Præterquam quòd, ſimpliciter loquendo, vix poteſt eſſe commodum religioni habere intra ſe religioſum, qui iuxta ſtatum, & perfectionem eius non poſsit perfectè viuere.

XXIII. *Quid quando interuenit ſolum commodum religionis vnde fit tranſitus.*

Aliquando verò contingit tranſitum non eſſe in maiorem vtilitatem ſpiritualem religioſi, cedere tamen in vtilitatem religionis à qua fit tranſitus, & tunc vix poteſt cauſa eſſe rationabilis; aliquando tamen eſſe poterit ſi multa concurrant. Primum eſt, vt ipſa perſona religioſa ſaltem, non exponatur periculo morali detrimenti ſpiritualis, quia hoc repugnat profeſsioni, & obligationi eius, & ordini charitatis; oportet ergo, vt licèt maior profectus non ſperetur, ſaltem non timeatur defectus alicuius momenti, quod facilè ſperari poterit, ſi perſona ſit adeò religioſa, vt plus ſoleat operari, quàm ex obligatione regulæ teneatur. Deinde neceſſarium eſt moraliter loquendo, vt religio à qua recedendum eſt, cedat iuri ſuo, quod habet maximum, quando tranſitus non eſt neceſſarius propter ipſum religioſum; nam ſi ipſimet religioni commodum eſt, talem religioſum dimittere, quia licèt ſit probus, non tamen eſt ſibi vtilis, vel ad ſuum finem accommodatus, oportet, vt ipſamet religio huiuſmodi vtilitatem cognoſcat, & velit, quia non fit beneficium inuito, maximè cum diminutione ſuorum bonorum.

XXIV. *Quid quando eſt commodum tantum religionis ad quam trãſitur.*

Si autem vtilitas eſt tantùm alterius monaſterij ad quem fit tranſitus, multo magis eſt neceſſarius conſenſus proprij monaſterij, quia non poteſt vnus ditari ex bonis alterius illo inuito. Atque hoc procedit non ſolùm in tranſitũ ad laxiorem, ſed etiam ad æqualem religionem, nam procedit eadem ratio. Imò exiſtimo in huiuſmodi caſibus, quando cauſa non ex parte religioſi, ſed ex parte alterius religionis conſideratur, ſolum Pontificem poſſe dare huiuſmodi diſpenſationem, præſertim ſi tranſitus ſit ad laxiorem, & illa cauſa eſt valde extrinſeca ad obligationem voti, pertinetque ad Prælatum habentem Superiorem prouidentiam, & gubernationem vtriuſque religionis. Vnde tunc etiam magis vrgent omnes rationes in ſuperioribus factæ. Præter has cauſas poſſunt aliæ excogitari extrinſecæ, & accidentariæ, vt ſunt neceſsitas ſubueniendi parentibus ſi poſsit, naturalis illa obligatio impleri in religione minùs ſtricta quàm ſit propria. Item ſi quis patiatur iniuſtiſsimam perſecutionem, & ſimiles, quas omitto, quia generales ſunt, & tot modis variari poſſunt, vt interdum etiam liceat, in ſeculo ob ſimilem cauſam remanere cum debita facultate.

CAPVT XII.

An ſpectato iure particulari, ſeu indultis religionum liceat tranſitus ad alteram religionem.

I. *Proponuntur indulta; ac primum vetans recipere alienos religioſos.*

VLtimò pro tertio principali, quod initio capitis 8. proponebatur, dicendum eſt, in vnaquaque religione, præter ius commune ſpectanda eſſe ſpecialia priuilegia, & indulta, & illa eſſe ſeruanda. Declaratur, nam multa emanarunt Apoſtolica indulta in fauorem religionum, quibus hic tranſitus prohibitus eſt, vel ſimpliciter, vel cum aliqua limitatione, & imprimis Pius V. ſua conſtitutione 91. *Quæcunque*, videtur generaliter hunc trãſitum prohibere ſine licentia à Superioribus obtenta. nam prohibet ne volentes tranſire recipiantur, etiamſi laxiorem profeſsi fuerint. Veruntamen in illa conſtitutione ſolùm irritantur priuilegia conceſſa religionibus, aut quibuſcunque pijs locis aut Prælatis, &c. præter iuris communis diſpoſitionem

emanata recipiendi huiuſmodi religioſos, & conſequenter irritat, quidquid virtute talium priuilegiorum facultatum, aut diſpenſationum factum fuerit. Imò etiam, quod mirandum eſt, etiam præcipit Pontifex, vt qui antea fuerant tranſlati, virtute talium facultatum, ad proprias religiones redeant. Quod dico eſſe mirandum, quia profeſsiones antea factæ erant validæ, quia etiam facultates & priuilegia valida fuerant, donec ab ipſo Pio irritata fuere; quomodo ergo potuerunt illi religioſi reuocari ad ſuas priſtinas religiones. Dicendum verò eſt, Pontificem inprimis potuiſſe id facere, quia licèt profeſsionem ſemel validam non poſsit in totum; ſeu quoad ſubſtantiam irritare, tamen prout ad hanc vel illam religionem determinatur, poteſt eam irritare, ſeu mutare etiam inuito religioſo, vel religione, quia hoc totum pendet ex iure humano. In eo ergo caſu credendum eſt interfuiſſe legitimam cauſam id faciendi, propter maius commune bonum, & quietem, ſeu pacem religioſorum; nam multi fortaſſe eo titulo religioſum ſtatum indignè tractabant, vt in principio illius conſtitutionis ſignificatur. Ex vi ergo illius indulti, nihil circa ius commune immutatum eſt, vt bene notauit Nau. conſil 88. de regularibus. Quocirca tranſlati alio titulo, vel ſecundùm commune ius, ſiue ante illam conſtitutionem ſiue poſt, non prohibentur retineri, aut recipi. Vbi etiam conſiderandum eſt, aliud eſſe loqui de priuilegijs datis ad recipiendum alienos religioſos, & aliud de priuilegijs datis, ne proprij religioſi ab alijs recipi poſsint, ſine ſuorum Superiorum licentia. Priora enim priuilegia ſunt exorbitantia iure communi; ſuntque odioſa alijs religionibus; poſſunt enim inter eas ſcandala, & diſſenſiones generari, ac denique facilè poſſunt in occaſionem relaxationis, & inconſtantiæ peruerti; & ideo meritò reuocata fuere. Alia verò priuilegia fauorabilia ſunt, quia directè conſulunt immunitati, & quieti eius religionis cui conceduntur, & alijs non nocent; ſed ſolùm vetant, ne cum alterius detrimento velint proficere, quod eſt maximè conſentaneum charitati, & ideo talia priuilegia reuocata non ſunt, ſed potiùs in varijs religionibus multiplicata, quæ ab alijs obſeruanda ſunt, dummodo de illis conſtet.

II. *Proponuntur indulta Societatis vetantia tranſitum ad quamcunq; aliam religionem, præter Carthuſiam, abſque licētia obtenta.*

Exemplum ſit de priuilegio Societati conceſſo, vt nullus in ea profeſſus, vel per tria vota ſubſtantialia admiſſus, poſsit ad aliam religionem (Carthuſia excepta) tranſire, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, tam à tranſeuntibus, quàm à recipientibus ipſos prætextu cuiuſuis indulti conceſsi, aut concedendi, etiam quæſito colore ob frugem melioris vitæ, aut ſtrictioris obſeruantiæ, quodque ſecus facta non teneant. Habetur in literis Apoſtolicis eiuſdem Societatis in Bulla vltima Pauli III. *L. et dubitum.* §. *Ac inhibemus*, &c. & in Bulla prima Pij V. *Aequum reputamus*. in principio. vbi expedit, & confirmat Conceſsionem illam, quam Pius IV. iam fecerat. Idemque Pius V. viuæ vocis oraculo Carthuſiæ limitationem ita limitauit, vt tranſitus ad illam ſemel tantùm fieri poſsit, quod ſi in ea vſque ad profeſsionem non perſeueret tranſlatus, ad Societatem redeat, & ampliùs ad Carthuſianos tranſire non poſsit inuita Societate; Quam limitationem confirmauit, & ſub eadem cenſura obligare declarauit Gregorius XIII. in ſpeciali Bulla de hac re *Dilecte fili*, &c. Et aliæ circunſtantiæ in illis priuilegijs declarantur, quæ ad modum ſeruandum in hoc tranſitu pertinent, quas in ſequentibus, quantum ad generalem doctrinam pro huius loci opportunitate vtile fuerit, attingemus. Ex dictis verò conſtat in hac religione hoc iure ſtandum eſſe, quãtum ad tranſitum ab illa, nam ad illam nullus fieri poteſt iuxta ſuas conſtitutiones, vt ſuo loco tract. 10. lib. 2. cap. 1. videbimus. Ad eundem ergo modum dicendum eſt de ſingulis religionibus reſpectiuè, iuxta ſua priuilegia, vel indulta.

Primum dubium circa prædicta indulta, an vetent tranſitum ſine licentia obtenta, etiam ad religionem ſtrictiorem.

III. *1. Arg. pro parte neg.*

Dubitari autem poteſt primò; an per ſimilia indulta prohibeatur tranſitus ad perfectiorem religionem, ſine conſenſu Prælati, & ratio dubitandi eſt primò; quia non videtur Pontifex poſſe tale priuilegium concedere, quia non poteſt obligare aliquem, vt ſeruet, quod non promiſit, ſed nullus, qui profitetur religionem promittit perſeuerantiam in illa reſpectu melioris, id eſt, non tranſire ad meliora; ergo non poteſt ad hoc cogi per tale priuilegium. Minor patet, quia in profeſsione includitur conditio, ſeu exceptio melioris frugis, vt diximus. Vnde illa negatio tranſitus nullo modo dici poteſt comprehenſa ſub voto obedientiæ directè, vel indirectè, vt ea ratione ad illam poſsit quis cogi; nam eſt extra totam regulam, & quaſi intrinſeca limitatio omnis voti obedientiæ. Dices, ex vi talis indulti fieri, vt in illa religione profeſsio, vel incorporatio non fiat ſub ea conditione, ſed renuntiando illi, vel potiùs ſub conditione oppoſita. Quia promiſsio, ſeu votum obedientiæ, fit iuxta conſtitutiones, & literas Apoſtolicas; literæ autem Apoſtolicæ excludunt illam conditionem, & ponunt oppoſitam. Sed contra hoc inſto, quia videtur contra rationem excludere. vt ſi Eccleſia ordinaret, quòd à contractu matrimonij rati excluderetur conditio ſeu libertas tranſeundi ad meliorem frugem ante conſummationem, non eſſet cõueniens inſtitutio, vtpote impediens maius bonum; ergo ſimiliter in præſenti ita ligare hominem inferiori religioni, vt priuetur libertate aſcendendi ad perfectiorem ſtatum; videtur eſſe impedimentum maioris boni ſpiritualis; non eſt ergo licitum, imò nec videtur cadere ſub Eccleſiæ poteſtate.

IV. *2. Argum.*

Secundò argumentor ex cap. *licet.* de regular. vbi Innocent. III. refert priuilegia aliquibus religioſis conceſſa; *Ne poſtquam aliquis apud ipſos profeſſus fuerit, ad alium locum poſſit ipſis inuitis arctioris etiam religionis obtentu tranſire*, & tamen poſtea ita illa interpretatur, vt illis non obſtantibus poſsit hic tranſitus fieri petita licentia & non obtenta; ſed in priuilegijs ſpecialibus religionum non plus conceditur, quàm quod ibi Innocentius refert, vt exempli gratia, videre licet in prædictis indultis Societatis; ergo illis non obſtantibus, eadem ſemper declaratio admittenda eſt. patet conſequentia, quia priuilegia, quãtum fieri poſsit, ſecundùm ius declaranda ſunt. Maximè verò quia Innocentius indicat declarationem illam eſſe ſecundùm ius diuinum, & naturale, *quia vbi ſpiritus Domini, ibi libertas*, &; *qui Dei ſpiritu aguntur, non ſunt ſub lege*, quæ ad hoc propoſitum ibi adducit Innocentius, vt concludat tale priuilegium non dari, vt licentia denegetur, ſed vt prudenter res agatur. Vnde talem indicat rationem, quia vel Prælatus confiſus tali priuilegio negat facultatem, cum rationabili cauſa, vel ſine illa. In priori caſu etiam iure communi, non habet ſubditus ius tranſeundi, quia non eſt certum religionem eſſe meliorem; in poſteriori autem caſu abutitur priuilegio ſuo Prælatus, & ideo meretur illud amittere, vt ibidem ait Innocentius, & ex vi illius ſui decreti ipſo facto illud amittit quantum ad hunc effectum, & ſubditus habet ius tranſeundi ex vi illius decreti. Quod non eſt reuocatum quoad hanc partem per dicta priuilegia.

Nihilo-

V.
Reſolutio bipartita.

Nihilominus certiſsimum eſt, poſſe Pontificem eo ſenſu talia priuilegia cõcedere, vt abſolutè non liceat ad aliam religionem tranſire ſine licẽtia obtenta, etiam titulo maioris perfectionis, certumque eſt de facto ita eſſe conceſſum in dictis indultis Societatis, & idem erit de alijs, ſi per ſimilia æquipollentia verba conceſſa fuerint. Probatur primò, ita eſſe factum, quia in Bulla Pij IV. & V. in particulari ſubiungitur non obſtante dicto capitulo *licèt.* ad excludendum nimirum declarationem, vel limitationem in illo factam; nam quoad hoc derogatum eſt. Secundò probatur, quia expreſsè poſtulatur ibi *licentia obtenta*, in quod verbum non poteſt cadere illa declaratio. Niſi quis fortè exponat obtenta de facto, vel de iure, id eſt, debitè & non iniuſtè negata. Sed præterquam hæc euaſio excluditur per derogationem dicti capituli *licet.* etiam reijcitur ſufficienter per illa verba *ſine expreſſa licentia*, vt ait Paulus III. vel per illa *ſine expreſſa, & ad id ſpecialiter obtenta*, vt ait Pius. Tertiò, exceptio, quæ de ordine Carthuſienſium fit, hoc ſatis cõfirmat, quia etiam ad illum non licet tranſire ſine licentia petita, & iuxta tenorem cap. *licet.* ergo aliquid amplius prohibitum eſt, ex vi huius indulti reſpectu aliarum religionum, ſcilicet, vt non fiat ſine licentia reipſa obtenta. Quartò ad idem faciunt illa verba Pauli III. *Niſi de expreſſa ipſius Præpoſiti, vel dictæ Sedis licentia transferri*, &c. Nam in eis indicatur, ſi Prælatus religionis negauerit facultatem, & ſubditus contendat iniuſtè negari, non poſſe ſtatim ſua authoritate propoſitum ſuum exequi, ſed debere ad Sedem Apoſtolicam recurrere, nam per tale indultum illa ſibi hoc iudicium reſeruauit.

VI.
Oſtenditur pars prior, de iure.

Atque hinc rectè colligitur poteſtas; impium enim eſſet dicere, talia indulta eſſe iniquè, aut ſine ſufficienti poteſtate conceſſa, quia in re adeò graui, & ad ſalutem, & perfectionem animarum pertinente, non poteſt Pontifex errare, præſertim, cùm non tantùm vnus vel alter, nec ſemel aut iterum, neque ſub aliqua probabilitate, & cum formidine, ſed plures, & ſanctiſsimi, ac doctiſsimi Pontifices, & ſæpius, multiſque religionibus, ſimilia indulta ex certa, & plenaria poteſtate conceſſerint; non poteſt ergo de tali poteſtate dubitari, cùm de facto conſtet.

VII.
Primus modus iuſtificandi indulta n. 2. relata.

Modus autem explicandi iuſtitiam, & rationem huius facti, in ſuperioribus inſinuatus eſt, & primò dici poteſt, quando Pontifex hoc indultum alicui religioni concedit, hoc ipſo ſupponere, non eſſe inferiorem alijs, quas non excipit, ſcilicet quatenus eſt via ad perfectionem; nam licèt in vna vel alia conditione poſsit eſſe inferior abſolutè, ac ſimpliciter comparata poteſt iudicari non minùs apta ad perfectionem aſſequendam. Certum eſt enim poſſe Pontificem hoc iudicium ferre, & ad illum maximè pertinere. Non oportet tamen adeò reſtringere hæc indulta; nam in maiori amplitudine videntur conceſſa.

Secundus modus.

Secundò ergo poteſt Pontifex hoc concedere, ſaltem ſupponendo rem eſſe dubiam, an religiones aliæ, vel omnes, vel aliquæ ſint arctiores nec ne, & reſeruando ſibi iudicium in particulari quando licentia poſtulatur à tali religione, & ipſa non vult eam dare, nec cedere iuri ſuo, & hoc inſinuare videtur Paulus III. in verbis citatis, per ſeſe conſtat eſſe iuſtum, quando ex parte religionis, cui priuilegium conceditur, eſt ſufficiens fundamentum illius ambiguitatis, vt re vera eſt in exemplo adducto de Societate, cum quacunque alia religione conferatur, vt infrà tract. 10. lib. 1. cap. 9. oſtendemus. Nam & vniuerſaliter loquendo, in quacunque controuerſia Eccleſiaſtica poteſt Pontifex iudicium ſibi reſeruare, & maximè in his, quæ ſpectant ad approbandum, vel declarandum ſtatum perfectionis, & hoc etiam à fortiori colligitur ex c. *licet.* de regularibus.

Tertius modus.

Tertiò dicitur, etiamſi conſtet aliam religionem eſſe perfectiorem, poſſe Pontificem iuſtè prohibere tranſitum ad illam ſine licentia obtenta; tum quia per hoc non impeditur ſimpliciter aſcenſus ad ſtatum perfectiorem, ſed prohibetur, ne fiat ſine maturo conſilio, & ſine regula voluntatis Prælati, quantumuis enim alia religio ſit perfectior, poteſt mutatio ad illam in indiuiduo non eſſe conueniens, & ideo huius rei iudicium poteſt conuenienter Prælato reſeruari, ita vt conſenſus eius omnino neceſſarius ſit, eo vel maximè, quòd ſemper relinquitur recurſus ad Pontificem, ſi reſiſtentia Prælati iniuſta reputetur. Quod ſi ipſe etiam Pontifex facultatem neget, temerarius erit, qui velit reſiſtere, & non potiùs ſentire ſibi non expedire talem mutationem, etiam ſi alia religio perfectior videatur. Tum etiam, quia hæc difficultas tranſeundi poteſt eſſe valde conueniens ad commune bonum, & ad ſtabilitatem ſingulorum religioſorum, & ad pacem, & vnionem religionum inter ſe, & ideo licèt vni, vel alteri poſsit eſſe incommoda, illud in morali lege non æſtimatur, quæ commune bonum reſpicit. Præſertim, quia licèt tranſitus ad religionem perfectiorem impediatur, nemo ſimpliciter impeditur, quo minus ſemper poſsit eſſe perfectior: nam in quacunque religione eſt ad hunc profectum ſufficiens occaſio, ſi homo velit facere quod in ſe eſt, & voluntariè adiungere, quod in tali ſtatu ſub obligatione non imponitur.

VIII.
Ad 1 arg. in num. 3.

Vnde ad primam rationem dubitandi, præter reſponſionem ibi inſinuatam dicitur, etiam ſtante profeſsione, quam diximus fieri cum ſubintellecta conditione melioris frugis, poſſe Pontificem illud priuilegium concedere, & prohibere tranſitum, quia, vt diximus, non tam ſimpliciter prohibet, quàm præſcribit modum eius, ſcilicet, vt non fiat ſine tali facultate, & ideo poteſt ẽt irritare quidquid ſine illa conditione, ſeu ſolennitate fit. Neque hoc præceptum excedit iuriſdictionem Pontificis, in qua magis quàm in voto obedientiæ fundatur, quanuis prærequirat illud vt conditionem neceſſariam. Suppoſita n. obligatione, quam religioſus habet ad ſtatũ perfectionis, eo ipſo habet ius Summus Pontifex, ſub cuius ſpeciali cura ſunt omnes religioſi, vt poſsit modum præſcribere circa perſeuerantiam, vel mutationem talis ſtatus; nam hoc ſine dubio eſt neceſſarium ad conueniens regimen religionum, & ſingulorum religioſorum.

IX.
Prædicta indulta non deobligant à danda licentia iuſtè petita.

Ex quibus intelligimus per huiuſmodi priuilegium non liberari Prælatum religionis ab obligatione dandi licentiam ſubdito petenti tranſitum ad aliam religionem, quando & iudicauerit aliam religionem eſſe ſimpliciter perfectiorem, in quo, non debet tantùm ſuo ſenſu, & affectione duci, quia poſſet facilè errare, & eſſe iniurioſus alteri, ſed ex receptis ſententijs, & doctrinis, vel ex ſapientum conſilio iudicium ferre debet: Et præterea neceſſe eſt, vt iudicet huic ſubdito ſuo expedire, ſeu magis vtilem eſſe talem tranſitum; debet autem ita ſentire, quoties rationes non occurrunt, quæ contrarium ſuadeant, præter ſolam mutationem, quia illius incommodum vincitur ex maiori perfectione alterius religionis, quando aliud non obſtat. His autem concurrentibus iniuriam facit Prælatus ſubdito negando facultatem, & cogendo illum adire Summum Põtificem; nam ipſemet Summus Pontifex ſuppoſitis eiſdem conditionibus, non poſſet licitè negare in indiuiduo ſimilem facultatem per ſe loquendo, quia non poteſt impedire viam maioris perfectionis. Semper tamen excipitur neceſsitas boni communis. Vnde ſi Præla-

Prælatus religionis negaret talem facultatem, quia reuera credit eſſe valde nociuam ſuæ religioni, & ob eam cauſam illam remitteret Summo Pontifici, nihil, vt exiſtimo, peccaret, imò hunc eſſe puto vnum ex potiſsimis effectibus talis priuilegij.

X. *Expenditur euaſio, eiuſque præcluſio in n.3.*

Vnde cõſtat non eſſe neceſſariam reſponſionem poſitam ſuprà num.3. in argumento, quia Pontifex non ſolùm poteſt concedere, & de facto concedit hoc priuilegium pro his, qui poſtea profeſsionem emittunt, ſed etiam pro iam profeſsis, vt conſtat manifeſtè ex indultis citatis; Pontifex autem non immutat profeſsionem Deo factam, ſed illa non obſtante, vel conditione in illa incluſa, præcipit obſeruari certum modum in eius aſſequutione; & aliter fieri prohibet. Cur enim nõ prohibebit Pontifex aliquid, quod aliàs ex vi profeſsionis non eſt prohibitum, quando ratio boni communis id poſtulat? Addo verò, etiam modum ibi inſinuatum non eſſe impoſsibilem, nec contrarium rationi, quia, vt dixi, per hanc prohibitionem non tollitur omnino facultas aſcendendi ad arctiorem religionem, ſed cum hoc additur, *niſi de conſenſu Prælati, vel Pontificis*. In eodem ergo ſenſu rectè poteſt quis obligari, vt in ipſa profeſsione renuntiet libertati tranſeundi, niſi ſub hac conditione, ſic intellecta; nam ille quaſi contractus inter religioſum, & religionem liber eſt ex parte religionis, ſicut ex parte religioſi; ergo poteſt religio profeſsionem non acceptare, niſi religioſus ſe obliget ſub tali conditione, quam oſtenſum eſt eſſe honeſtam. Neque eſt ſimile de matrimonio, tum quia ſtatus matrimonij eſt longè inferioris ordinis, & abſolutè excludens ſtatum perfectionis, ſimpliciter, de quo nunc loquimur, religiones autem conueniunt ſubſtantialiter in ratione talis ſtatus, & differunt ſecundùm magis, & minus; tum etiam, quia in matrimonio ius vtriuſque partis eſt priuatum, in profeſsione autem religioſa ex parte religionis intercedit ius pertinens ad bonum commune, quod maioribus priuilegijs gaudet, tum denique, quia in matrimonio mutabilitas illa, quæ eſt in tranſitu ad religionem ante copulam, non ſolùm eſt honeſta, ſed etiam nullam habet ſpeciem indecentiæ, aut inconſtantiæ, neque infert ſcandalum, & non ſolùm in genere, ſed in indiuiduo, & regulariter conſulendum, ideoque non eſſet iuſta lex, vel conditio contractus, quæ ad illum tranſitum imponeret grauamen, expectandi conſenſum, vel alterius coniugis, vel Principis, aut Pontificis, quia eſſet ponere obſtaculum ſtatui perfectionis ſimpliciter ſine iuſta cauſa; mutabilitas autem in ſtatu religioſo etiam in ordine ad meliorem, regulariter non conſulitur, indigetque multis circunſtantijs, vt conuenienter, & ſine ſcandalo fiat; ideoque iuſta eſt lex, & conditio, quæ ſimile grauamen imponit.

XI. Dices, ergo ſecluſa prohibitione Pontificis poſſet religio hanc conditionem ponere profitẽtibus, vt ſe obligent ad non tranſeundum etiam ad perfectionem, ſine ſuo conſenſu, vel Pontificis, quia conditio eſt de ſe iuſta, & religio poteſt paciſci, vt voluerit intra latitudinem iuſtitiæ. Reſpondeo de facto hoc non poſſe ſine approbatione Pontificis, quia eſt contra ius commune tale grauamen apponere. Tamen ſecluſo iure communi, & ſola rei natura ſpectata, non videtur improbabile id admittere propter rationem factam, tamen quia id nunquam factum legimus in religionibus, ſine Pontificio priuilegio, ideo ſimpliciter negatur ſequela, & ratio reddi poteſt, quia licèt illa conditio non ſit iniqua, eſt tamen ſatis exorbitans à communi regula, & ideo non poteſt imponi priuata authoritate, aliquod enim grauamen poteſt eſſe iuſtum authoritate publica impoſitum, quod in ordine ad authoritatem priuatam eſſet iniquum. Præſertim, quia in religionis ſtatu eſt magna latitudo, & varietas, poſſetque illa conditio in vno eſſe iuſta, & non in alio, & ideo ad Pontificis authoritatem hoc iudicium pertinet. Vnde quodammodo ſpectat ad ſpecialem talis religionis approbationem, & ſtabilitatem, quam Pontifex dare poteſt, nulla autem religio debet authoritate ſua illam vſurpare.

Ad ſecundam rationem dubitandi negatur non plus concedi per huiuſmodi priuilegia, quàm per antiquiora iura fuerat conceſſum, ſaltem prout declarata fuerant ab Innocentio III. nam per hæc poſteriora priuilegia, declaratio illa Innocentij expreſsè reuocatur. Quamuis autem Innocentius afferat verba Scripturæ ibi citata, ad oſtendendum illam declarationem eſſe conſentaneam rationi, & diuinis literis, & ideo potuiſſe tunc conuenienter dari, non tamen oſtendunt ita eſſe neceſſariam illam limitationem, vt priuilegium cum maiori amplitudine conceſſum, diuino iuri, aut Scripturæ contrarium eſſe appareat; nam eadem Scriptura, quæ dicit, *qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei*, dicit, *probate ſpiritus an ex Deo ſint*, & quæ dicit, *vbi ſpiritus Domini, ibi libertas*, conſulit, *vt vnuſquiſque in ea vocatione, in qua vocatus eſt, permaneat*. Cùm ergo priuilegium non ordinetur ad impediendam libertatem, & efficaciam illius vocationis, quæ verè eſt à diuino ſpiritu, ſed ad probandam vocationem, vt ea, quæ eſt à Spiritu ſancto, conſtanter retineatur, nulla eſt repugnantia inter hoc priuilegium, & priuatam legem, quam Spiritus ſanctus per ſuam inſpirationem imponere ſolet, vt in ſimili ſenſit idem Innocentius in capite *niſi cùm pridem*. de renuntiatione. XII. *Ad 2. arg. in num. 4.*

Vnde ad rationem ibi factam reſpondemus, in vtroq; membro dilemmatis inueniri differentiam, inter ius commune & hoc priuilegium: nam in priori poſſet contingere, vt Prelatus prudenter negaret licentiam tranſeundi, non propter dubium de maiori perfectione alterius religionis, ſed propter circunſtantias perſonæ, quia vel non putat eſſe aptam ad illud inſtitutum, vel tunc non moueri bono ſpiritu, ſed turbatione aliqua, vel quid ſimile, & nihilominus ex vi iuris communis poſſet tunc ſubditus tranſire licentia petita, & non obtenta, quia ſi conſtat religionem, ad quam tendit, eſſe perfectiorem, hoc ſatis erat ex vi dicti cap. *licet*. vbi ſolùm requiritur iudicium Superioris, quando de arctitudine maiori alterius religionis dubitatur. nunc autem in ſimili caſu nullo modo licebit tranſitus inuito Superiore, hoc operante dicto priuilegio. In poſteriori etiam caſu eſt differentia, quia Superior indebitè negans licentiam, ipſo iure dicti cap. *licet*. priuatur priuilegio quoad hoc, vt non poſsit obligare ſubditum ad non tranſeundum, imò vt poſsit ſubditus ſua authoritate, & renuente Prælato tranſire. Poſito autem hoc priuilegio, etiamſi fingamus Prælatum indebitè negare licentiam, quia nullum graue damnum ſuæ religionis rationabiliter timet, & certò ſcit aliam eſſe perfectiorem, & nihil habet cur iudicet hanc perſonam non bono ſpiritu moueri, & nihilominus non vult permittere tranſitum eius: ſubditus in hoc caſu non poteſt ſua authoritate tranſire, ſed indiget Pontificia, nec Prælatus ipſo facto amittit poteſtatem obligandi, & retinendi illum donec per Pontificem priuetur. XIII. *Ad 1. membrum dilemmatis ibid. poſiti.* *Ad 2. membrum.*

Poſſet autem hîc non immeritò dubitari, ſi religio, cui hoc priuilegium conceſſum eſt, multum à ſua obſeruantia declinet, cenſenda ſit admittere tale priuilegium ipſo facto; videtur enim id valde veriſimile; tum quia non minùs meretur priuilegium amittere, qui ſit illo indignus, quàm qui illo malè vtitur; tum maximè quia tollitur fundamentum talis priuilegij neceſſarium ad iuſtificationem eius; XIV. *An religio ob relaxationem amittat priuilegium.*

eius; hoc enim eſſe debet talis ac tanta religionis obſeruantia, vt in fauorem eius poſsit meritò ille tranſitus interdici. Atque ad eam partem ſuadendam poſſent hîc adduci multa generalia principia de legibus; & de priuilegijs, præſertim, de ceſſatione eorum, ceſſante cauſa, & fine adæquato. Et quidem in conſcientia, ſi euidenter conſtaret de tanta religionis mutatione, ſine dubio ceſſaret obligatio talis prohibitionis. Ad quod etiam confirmandum valet communis opinio in c.9. à n.17. adducta, dicens maiorem perfectionem non eſſe attẽdendam ſecundùm primæuam inſtitutionem, ſed ſecundùm actualem obſeruantiam. Nihilominus, quia euidenter conſtare vix poteſt de tanta mutatione, quæ ad hoc ſufficiat; ideo non eſt priuanda religio tali priuilegio, præſertim in exteriori foro, donec in eo declaretur, aut priuetur.

Primum dubium, An tranſiens abſque facultate Superioris ſit apoſtata?

XV. *An ſint apoſtatæ, qui mutant religionem ſine facultate.*

Interrogabit verò vlteriùs aliquis, an religioſi tranſeuntes ſine facultate Superiorum iuxta illud priuilegium neceſſaria, ſint apoſtatæ, & incurrant cenſuras non ſolùm ſpeciales illius indulti, ſed etiam iure communi impoſitas contra apoſtatas, vel dimittentes habitum ſuæ religionis. Ratio dubij eſt, quia communiter Doctores aſſerunt non eſſe aliquem apoſtatam tranſeundo ad aliam religionem etiam indebitè. Vnde in definitione huius apoſtaſiæ ponunt, quòd ſit deſertio huius religionis, ſine tranſitu ad aliam, vt videre licet in Sylueſtro verb. *Apoſtaſia* quæſt.4. cum Gloſſa in cap. finali de apoſtatis, & cap. *ex parte.* de temporibus ordinationum. vbi Innocent. Panormit. & alij idem ſentiunt. Idem Innocentius in cap. vlt. de renuntiatione, & in cap. *intelleximus.* de ætate, & qualitate, Caiet. ſecunda ſecundæ, quæſt.12. art.1. Nauar. conſil. vnico de apoſtatis, & Summiſtæ ac moderni communiter, quorum fundamentum eſt, quia apoſtaſia eſt retroceſsio ab ſtatu religioſo: in eo autem caſu non retrocedit quis à religioſo ſtatu, ſed ſolùm à tali ſtatu religioſo, quæ licèt ſit illicita mutatio, non tamen apoſtaſia. Quæ quidem ſententia eſſet mihi indubitata ſecundùm antiquum ius, in eo caſu, in quo quis tranſiret ad religionem ſtrictiorem abſque vlla licentia ſaltem petita, quia licèt peccaret, non tamen in ſubſtantia mutationis, ſed in modo, neque illa poteſt dici retroceſsio, tum quia non eſt receſſus à promiſsione facta, tum etiam, quia potiùs eſt progreſſus, & tendentia ad maiorem perfectionem. Vnde magis ibi peccatur per exceſſum temerariè tendendi, quàm per defectum retrocedendi.

XVI. Extra hunc verò caſum, difficilem ſemper iudicaui illam ſententiam quamuis communem, quia conſiderata rei natura illa videtur formalis apoſtaſia, & antiquum commune ius nullam quoad hoc faciebat mutationem: hæc poſterior pars in confeſſo eſt. Prior verò probatur primò, quia apoſtaſia à religione dicit retroceſsionem ab ſtatu religioſo, & à pacto cum Deo & cum religione inito: ſed, qui relinquit ſuam religionem propter aliam non meliorem, retrocedit à pacto inito, & ab ſtatu quem retinere tenebatur; ergo. Quod ſi dicatur non recedere à religione in communi, ſed à tali. Contra hoc eſt inprimis D. Thom. dicta quæſt. 12. art.1. vbi dicit; *Contingit aliquem apoſtatare à Deo, retrocedendo à religione, quam profeſſus eſt*, nec poſuit limitationem ſine tranſitu ad aliam: qui autem exit animo tranſeundi præſertim ad laxiorem, re vera retrocedit à religione, quam profeſſus eſt, quando enim tendit ad meliorem, licèt relinquat illam, quam profeſſus eſt, non retrocedit, ſed vlteriùs pergit; quando verò tendit ad æqualem, licèt retrocedere non videatur in ordine ad perfectionem, vt ſic, in eo tamen retrocedit, quòd infidelis eſt promiſsioni factæ. Secundò argumentor in hũc modum, nam profeſsio facta in alia religione ſiue æquali, ſiue laxiore eſt ipſo iure nulla, quando fit ſine diſpenſatione, & ſine licentia propriæ religionis, vt ſuprà probaui, ergo tranſitus ad talem profeſsionem non eſt tranſitus ad ſtatum religioſum verum, ſed apparentem, & fictum: ergo ſimpliciter eſt retroceſsio à vero ſtatu religionis.

Poteſt controuerſia hæc, vt dixi in ſimili aliquãto ſuperius, eſſe de modo loquendi, tamen ſi loquamur de ſpecie malitiæ, quam peccatum illud in re ipſa habet, profectò eſt eiuſdem ſpeciei; nam eius intrinſeca malitia non conſideratur ex termino ad quem tendit, licèt inde poſsit minui, vel augeri iuxta intentionem operantis, ſed ſumitur ex termino à quo recedit, id eſt, ab iniuria, quam propriæ religioni facit, quæ eiuſdem rationis eſt, quocunque indebitè tendat, & ita ſi vnum peccatum eſt apoſtaſiæ, etiam & aliud. Niſi quis contendat vocem apoſtaſiæ, non vtcunque ſignificare peccatum habens illam malitiam, ſed cõnotando, quòd fiat animo relinquendi omnem religionem, ſeu ſimpliciter ſtatum religioſum, quod pertinebit ad quæſtionem de modo loquendi, oportebit tamen oſtendere vocem illam, aut ex primæua ſignificatione habere illam vim, aut ex vſu iuris, neutrum autem, vt opinor, poteſt ſatis oſtendi. XVII.

Primum quidem, quia apoſtatare in Latino rigore tãtùm ſignificat deficere, & impugnare, quod antea probabatur. Vnde dicitur apoſtata à fide qui ab illa deficit, & impugnat cùm antea probaret. & ibi quidem non poteſt eſſe tranſitus ad aliam veram fidem vel Eccleſiam, quia hæc eſt vna tantùm. Tamen quacunque ratione excogitarentur duæ, tranſitus ab vna ad aliam contra fidelitatem, vel profeſsionem eius eſſet apoſtaſia, ſicque inter hæreticos cenſetur apoſtata, qui ab vna ſecta ad aliam tranſit. Magiſque accommodatum exemplum eſt, ſi tempore legis veteris aliquis circunciſus vellet adducere præputium, & tranſire ad ſolam legem naturæ etiam ſub vera fide, & cultu vnius Dei, eſſet enim nihilominus apoſtata, vt ſatis ſignificat Paulus 1. ad Corinth. 7. ergo ex vi vocis non poteſt illa ſignificatio colligi. Neque ex vi iuris, quia nullibi in iure id explicatur, & potiùs iura in vniuerſum vocant apoſtatas, omnes iniquos deſertores ſuorum inſtitutorum, quod ſtatim ex indultis Pontificum oſtendemus. Nec etiam ad effectus iuris erat neceſſaria ſignificatio, quia nulli ſunt effectus, quos ius operetur in apoſtatas, quos non etiam operetur in hos deſertores ſuæ religionis, propter aliam non meliorem. Quia vt ſuprà vidimus, propter apoſtaſiam, vt ſic, nulla excommunicatio eſt ipſo iure lata, & infamia, quæ inde contrahi poteſt, etiam in hoc caſu contrahitur durante delicto, nam ingreſſus indebitus, & inualidus in aliam religionem nihil excuſat, ſecundùm veram rationem iuris, etiamſi in hominum opinione nonnihil diminuat. Excommunicatio autem, quam apoſtata incurrit, dimittendo ſuæ religionis habitum, non euitatur propter tranſitum ad aliam, vt probaui in 5. tom. 3. p. diſp. 23. ſect. 4. n. 26. ergo nullius vtilitatis eſt negare hoc delictum eſſe veram apoſtaſiam, quoad nomen, cùm tota res in illo inueniatur. XVIII.

Ex quo infero nunc, omnes tranſeuntes à ſua religione ad quamcunque aliam quocunque titulo maioris perfectionis, in caſibus per noua iura vel indulta Pontificia prohibitis, & ſine licentia in eiſdem indultis requiſita, eſſe veros apoſtatas. Exempla ſunt primum in extrauagante *Viam.* de regularibus, vbi prohibet Papa ſub excommunicatione latæ XIX. *Conjectarium ex nu. citadis.*

latæ ſententiæ, & ſibi reſeruata, ne aliquis ex ordinibus mendicantib. ad monachales tranſeat, Carthuſia excepta, ſine Sedis Apoſtolicæ facultate; religioſus enim mendicans tranſiens contra illam legem apoſtata cenſendus eſt, propter rationes factas. Idem dicendum eſt, de quolibet religioſo Societatis, ſi ad quancunque religionem ſiue monachalem (Carthuſia pro ſemel tantùm excepta) ſiue mendicantem ſiue quancunque aliam, ſine facultate Summi Pontificis, vel ſui Generalis tranſeat, erit enim apoſtata, atque ita illum appellant Pontifices. Paulus III. in ſua Bulla vltima, vbi poſt priuilegium conceſſum, & factam prohibitionem aliter egrediendi ſubdit, *Illos ſic egreſſos ac alios quoſcunque dicta Societatis apoſtatas, vt etiam alios quoſuis inſolentes, & qui id mereri videbuntur, in quocunque habitu apoſtatas prædictos contigerit inueniri, excommunicare, capere, & incarcerare licitè valeant.* ex quo verborum contextu conſtat illos ſic egreſſos vocari apoſtatas, tum ibi *& alios apoſtatas,* tum maximè, quia in quocunque habitu inueniantur ſic egreſſi, vt apoſtatæ excommunicari & capi permittuntur. Pius verò V. expreſsiùs dicit; *Si quis abſque Superioris licentia exiret, & in ſeculo vel alio etiam regulari loco degere præſumeret, liceat dicto Generali, aliiſque dictæ Societatis Præpoſitis, & Superioribus eoſdem tranſgreſſores, & tranſeuntes tanquam apoſtatas, ad ſuam ſocietatem reuocare.* Nec dici poteſt illam particulam *tanquam* eſſe diminutiuam, quia æquè cadit in egredientes ad manendum in ſeculo, vel ad tranſeundum ad aliam religionem. Denique Gregor. XIII. in citata Bulla *Dilecte fili.* expreſsè dicit; *Qui ſecus fecerit, in excommunicationem, & alias apoſtatarum pœnas & cenſuras eo ipſo incurrat.* Quid ergo illi deeſt, vt ſit verus apoſtata? Loquitur autem etiam de tranſeunte ſecunda vice ad ordinem Carthuſienſium. Vnde conſtat nihil referre, quòd trãſitus fiat titulo maioris perfectionis, vel ſecuritatis, nam hic titulus maximè colorari poterat in ordine ad Carthuſiam.

XX. Dices, qui ſic tranſit, non poteſt dici retrocedere ab ſtatu religionis, cùm maiorem perfectionem intendat. Reſpondeo, hoc argumento probaretur, ſi quis illo titulo in Eremum tenderet, vt duriorem & perfectiorem vitam ageret ſub aliquo habitu religioſo, vel quantumcunque auſtero, non retrocedere, quia ſemper intendit maiorem perfectionem, & conſequenter non eſſe apoſtatam, quod falſum eſſe conſtat. Non ſufficit ergo intentio, niſi medium proportionatum ſit, ad quod neceſſarium eſt, vt in vero ſtatu religionis perſeueretur. Hoc autem non fit in illo tranſitu; nam ille ſtatus, qui videtur aſſumi, non aſſumitur re vera, & ita duplici titulo fit retroceſsio, etiam in eo caſu, quia & non permanetur in ſtatu religioſo, & violatur pactum religionis priùs aſſumptæ. Ampliari hoc poteſt, etiamſi religioſus priùs fugitiuus fuerit, ſine animo apoſtatandi. nam ille etiam non poteſt ſuo arbitrio, vel ad vitandum ſupplicium ſuæ religionis, aliam ingredi non arctiorem: nam de arctiori tolerari poſſet, ſuppoſito priori malo; de alijs verò minimè, quia illud per ſe malum eſt, & non fit licitum ex priori malo, id eſt, ex præcedenti fuga, quia nemo debet ex iniquitate ſua commodum reportare. Addit verò lex quædam Hiſpaniæ partit. 1. tit. 7. leg. 10. Si religioſus fugitiuus in ea regione, in qua verſatur, cùm ad meliorem mentem conuertitur, non inueniat monaſteria ſui ordinis, nec arctioris, vel æqualis, poſſe ad laxiorem tranſire, quia ſi nullum inueniat, etiam poteſt inter honeſtos ſeculares viuere. Vbi Gregorius Lopez aduertit legem illam non eſſe ſumptam ex aliquo canone, ſed ex dictis Raimundi, quem refert, & ſequitur Summa Angelica verb. *Religioſus.* n. 43. Et intelligendum eſt quando reditus ad propriam prouinciam eſſet moraliter impoſsibilis.

Secundum dubium, Sitne etiam apoſtata, qui obtenta quidem licentia, alias indultorum prædictorum conditiones violat.

Sed quæret vlteriùs aliquis, an neceſſe ſit ſeruare XXI. in huiuſmodi tranſitu vltra licentiam etiam modum, vel alias conditiones in prædictis indultis, ſeu priuilegijs poſitas; ita vt etiam per earum violationem apoſtaſiæ crimen incurratur. Ad hoc generatim loquendo ſolùm reſpondere poſſumus, conſideranda eſſe verba priuilegij, & iuxta tenorem eius eſſe iudicandum; nam modus, & circunſtantiæ omnes, quæ præceptæ fuerint ſeruandæ ſunt, & ſiquidem fuerint tales, vt earum omiſsio irritet ingreſſum, vel profeſsionem in alia religione, vel illa impediat, incurretur per illam tranſgreſsionem crimen apoſtaſiæ, ſi tamen modus non eſt tantæ neceſsitatis, eius omiſsio ad tantum crimen non ſufficiet. Ratio prioris partis eſt, quia eo ipſo, quòd alia profeſsio non eſt valida, & vel non tempore debito, & in eo ſtatu permanetur, exiſtit religioſus extra ſtatum & obedientiam ſuæ religionis, cum animo ita perdurandi, ſine debita facultate, quod eſt apoſtaſiæ crimen. Ratio autem poſterioris partis è conuerſo eſt, quia tunc non receditur à ſtatu religioſo, etiamſi in modo commutandi illum aliquis defectus committatur, & ideo ſubſtantialiter, vt ſic dicam, non receditur à pacto profeſsionis, quia tranſitus fit cum licentia ſufficiente ſaltem ad valorem actus.

Intelligetur hoc meliùs deſcendendo ad aliquod XXII. *De conditione in ſpeciali, vt intra trimeſtre fiat tranſitus.* particulare, ad cuius inſtar poterunt facilè reliqua declarari. Perſiſtemus autem in eodem exemplo n. 19. allato, de indulto Societatis, in quo inprimis pro tranſitu ad ordinem Carthuſienſem deſignantur tres menſes, intra quos teneatur illum ordinem ingredi, qui eo titulo è Societate egreſſus eſt. Pro alijs verò religionibus, quando tranſitus ex licentia Superioris fit, eidem Superiori committitur, vt tempus præfigat. Si ergo ſic egreſſus intra tres menſes, vel deſignatum tempus, religionem aliam ingreſſus non fuerit, & ad Societatem ſtatim non reuertatur, pœnam excommunicationis ipſo facto inprimis incurret, iuxta Conſtitutionem Pij V. dicentis, *Abſque vlla mora ad dictam Societatem regredi teneantur ſub pœna excommunicationis præfata,* quam incurrent ſiue voluntariè non ingrediantur, ſiue quia non recipiuntur, vt ibidem explicatur.

Oportet tamen, vt ipſa mora non redeundi vo- XXIII. *Temperatur dicta conditio de trimeſtri.* luntaria ſit, alioquin non erit peccaminoſa, ſi propter impotentiam, vel naturalem, vel moralem reditus aliquantulum differatur, non incurretur cẽſura, quia excuſatur culpa, idemque erit, ſi mora ſit adeò breuis, vt prudenti arbitrio non cenſeatur ſufficiens materia peccati mortalis. In quo tamen ſcrupuloſè cauenda eſt mala fides, quia vbi lex præfixit certum terminum ad ſoluendum debitum, eo ipſo, quòd totum tempus elabi permittitur, tota ſubſtantia præcepti violatur, vt patet in præcepto confeſsionis annuæ, vel recitandi horas quotidie, non enim licet transferre actum ab vno die in alium, nec differre confeſsionem in primum diem alterius anni Eccleſiaſtici, nec propter breuitatem moræ fiet illa culpa venialis. Sic ergo poſſet quis in præſenti argumentari. Non tamen eſt omnino ſimile, quia ex vi illius legis non cogitur quis intra terminum trium menſium ad Societatem redire, ſed ingredi aliam religionem; ſi autem intra illum terminum non ingrediatur, finito illo termino tenetur

netur ſine mora redire, & ita tempus redeundi non habet indiuiſibilem terminum præfixum, ſed tantùm hunc, vt fiat, ſcilicet ſine mora, in quo neceſſariò debet interuenire prudens arbitrium, & bona fides, ideoque licèt aliqua parua negligentia aliquantulum detineat, non erit ſtatim peccatum mortale.

XXIV. *Quando poſſet ſimile ſuadere.* Et hoc quidem verum eſt, quoad illud tempus à iure deſignatum pro Carthuſia: nã in eo quod Prælatus pro aliis religionibus limitare poteſt, & debet, poteſt ipſe præfixum terminum eũdem, vel diuerſum ad vtrumque effectum deſignare. v g. vt intra menſem teneatur redire, vel ingredi; aut, quòd ſi intra menſem non recipiatur, intra alios quindecim dies redire teneatur, & tunc videtur procedere ratio facta, quòd ſi intra præfixum terminum præceptum non impleatur, ſubſtantialiter violatur, & ideo grauis erit culpa, etiamſi poſt elapſum terminum mora ſit breuiſsima, niſi alia excuſatio impotentiæ interuenerit. Poſſet etiam ſufficere ad excuſationem probabilis præſumptio voluntatis Prælati, quòd non fuerit mens eius cum tanto rigore terminum illum præfinire, ſed cum ea amplitudine, qua in moralibus parum pro nihilo reputatur. Et iuxta hoc priuilegium ceſſat ſolicitudo Doctorũ admonentium, ne Prælatus religionis det licẽtiam Monacho abeundi, donec ei conſtet, & aliam religionem eſſe paratam ad ſuum ſubditum recipiendum, & ipſum eſſe expeditum ad immediatè transeundum; quia alias daretur ei occaſio vagandi. Ita Innocentius, & alij in cap. vlt. de renunciatione, & notat Rebuffus in practica tit. de translatione Monachorum, n. 8. Et latiùs referens plures Greg. Lopez in l. 7. tit. 7. partita 1. verbo *aotra*. Hoc verò conſilium non in aliquo iure, ſed in prudenti conſideratione authorum fundatum eſt, ſæpe autem non poteſt moraliter ad praxim reduci, ſed neceſſarium eſt dare licentiam ſubdito, vt eat ad quærendum locum vbi recipiatur. Vnde id fieri poſſe Innocentius fatetur, retento tamen habitu, vt ego intelligo, & præfixo termino, vt vitetur illud incommodum vagandi, & ad hunc finem, & ad tollendam omnem dubitationem, & augendam poteſtatẽ, priuilegium illud conceſſum eſt.

XXV. *Aſſignatum tempus ad tranſitum, an licitè inſumatur ſi ne animo tranſeundi.* Sed quæres, an peccet religioſus manens toto illo tempore, v. g. per tres menſes extra monaſterium ſi multo antea vel mutauit propoſitum ingrediendi alium ordinem, vel certè intellexit non fore in illam recipiendum, videtur enim non peccare, nam Pontifex abſolutè concedit, *vt infra tres menſes*, &c. ergo poteſt liberè vti tota illa conceſsione, etiamſi iam de effectu deſperet, quia licèt data ſit licentia propter illum finem, non ceſſat ipſo facto ceſſante fine, vt patet de quacunque alia facultate data ad exiſtendum extra monaſterium per annum, v. g ad aliquod negotium peragendum, nam licet antea perficiatur, non ceſſat licentia ipſo facto, quia ille terminus videtur poſitus, vt vltra illum reditus, vel ingreſſus non differatur, non verò ſub conditione, vt ſi antea finitum negotium fuerit, expiret facultas, niſi talis conditio in ipſamet facultate exprimatur.

XXVI. *Primus caſus in hac quæſtiuncula reſoluitur.* Hæc interrogatio nõ habet vnam ſimplicem reſponſionem quia multis modis poſſunt circumſtãtiæ variari. Primo ergo ſi quis à principio non habeat animum tranſeundi ad aliam religionem, ſed eo colore petat facultatem, vt habeat occaſionem eo tempore libere vagandi, non eſt tutus in conſcientia, nam, & exeundo grauiter peccat, & permanendo, eadem intentione extra clauſtrum, & extra actualem obedientiam alicuius religionis. Probatur, quia illa facultas eſt ſubreptitia; prima enim conditio requiſita in tali indulto eſt, *ne ad alium ordinem tranſire velint*; ergo ſi re vera nolunt, ſed ſolùm fingunt velle, nec poſſunt vti facultate iuris, quia de illis ius non loquitur, nec in eis completur conditio quam ius poſtulat, neque etiam vti poſſunt facultate Prælati quem decipiunt. Eſt ergo ille exitus ſine legitima facultate; ergo peccaminoſus, & quidem non ſine culpa graui, iuxta dicta in ſuperioribus de obligatione ad clauſuram, quamuis enim illa dici non poſſit apoſtaſia, quia & retinetur habitus, vt ſuppono, & intentio redeundi intra illud breue tempus, neque in exteriori foro appareat fuga; tamen coram Deo reuera eſt quædam fuga, quia eſt exitus inuito Prælato, deceptio enim reddit illum inuoluntarium, eſt etiam illa deceptio ex mendacio pernicioſa, & contra Prælatum, quia decipit illum in re graui, & priuat illum ſubiectione, & obedientia ipſi debita, & contra religionem, cui poteſt magnum detrimẽtum ex ſimilibus fictionibus prouenire.

Deinde licèt exitus ſit factus bona fide, ſi poſteà mutat animum, & ſtatuit non ingredi alium ordinem, tenetur ſtatim ad proprium redire, nec poteſt licitè abuti tempore à lege conceſſo, vel à Superiore deſignato. Probatur, primò ex natura rei, quia iam non habet legitimam cauſam permanendi extra clauſtrum, loquimur enim per ſe, & ex vi talis exitus, cuius totum fundamentum ſublatum eſt. Vnde etiam colligitur licentiam ſiue iuris, ſiue hominis, ipſo facto ceſſaſſe, quia non poteſt intelligi data niſi ex cauſa legitima, & iuxta exigentiam eius; illa ergo conditio in ipſo indulto poſita, *ſi alium ordinem ingredi vellent*, intelligitur ſupponi pro toto tempore, pro quo datur facultas, quia eſt fundamentum eius, & veluti cauſa motiua adæquata, qua ceſſante, facultas, non tantùm inutilis, ſed etiam pernicioſa efficitur; ceſſat ergo ceſſante illa. Vnde addo vlterius, ſi religioſus infrà illud tempus deſperet ſe poſſe ingredi illam religionem, pro qua habuit facultatem, vel quia intellexit ſe habere inhabilitatem aliquam, vel impedimentum propter quod in nullo illius loco recipietur, eo ipſo teneri ſtatim redire ad ſuam religionem; probatur, quia tunc etiam ceſſat ipſo facto facultas manendi extra clauſtrum; tum quia rationes factæ non minùs probant, quando deeſt poteſtas, quàm vbi deeſt voluntas; tum etiam, quia ſi deſperatur ingreſſus; neceſſe eſt etiam deficere ab intentione procurandi illum. In his autem duobus caſibus, non facilè damnabo peccati mortalis, quamcumque moram, quæ non excedit terminum à lege vel à Prælato tranſactum, neque eſt cum ſcandalo, vel extrinſeca intentione mortali, quia non videtur materia nimis grauis, & à principio non interuenit dolus, vt ſupponimus. XXVII. *Secundi caſus reſolutio.* *Nota.*

Vnde è conuerſo ſi huiuſmodi religioſus poſsit ſtatim, vel infra tempus breuius intrare alium ordinem, nolit tamen vſque ad finem temporis ſibi deſignati, vt toto illo libertate fruatur, non videtur, per ſe loquendo, peccare mortaliter, quamuis minùs religiosè faciat. Probatur prior pars, quia ex vi legis ſolùm ei imponitur onus ingrediendi infra illud tempus, & ſemper habet propoſitum hoc implendi, vt ſupponimus; ergo ex hac parte, ſeruat ius; ergo facultas ſibi conceſſa ſemper etiam durat, quia ſemper durat fundamentum eius, quod eſt eſſe quaſi in via ad alium ordinem; ergo in rigore, non eſt ibi grauis tranſgreſsio alicuius præcepti, quia non obligatur quis ſumma celeritate, vt ſic dicam, illam viam peragere, ſed potius facultas illa concedere videtur totum illud tempus ad tranſitũ illum conſummandum. Quia verò directa intentio illius conceſsionis eſt terminum illum ponere, vt vltra illum non differatur ingreſſus, non verò, vt per totum illum retardetur, ſed quoad hoc permiſſio tantùm eſſe videatur, ideo ſi talis detentio ſine rationa- XXVIII. *Vltimus caſus expeditur.*

rationabili cauſa fiat, non poteſt aliqua culpa excuſari, quia eſt contra debitum clauſuræ religioſæ, & abuſus quidam permiſsionis, ſub facultate ſibi conceſſa.

De altera conditione redeundi ad priorem religionem, ſi in posteriore non perſeueretur.

XXIX. Additur præterea in illo indulto, quod explicamus, ſi huiuſmodi translatus, & in alio ordine iam receptus in illo nolit, vel non poſsit perſeuerare, vel profiteri, teneri poſtquam ab illo egreditur ad ſocietatem, ſeu religionem ſuam, ſine mora reuerti; cuius ratio manifeſta eſt, quia ille ſemper manet religioſus Societatis, ſeu prioris religionis, & ſolùm conceſſum eſt ei eſſe extra obediētiam eius, vt poſſet aliam religionem probare; ergo eo ipſo quod ab alia deficit, tenetur ex vi ſuorum votorum ad propriam religionem redire. Ad hunc autem reditum nullum certum tempus conceditur, ſed præcipitur fieri abſque mora, & additur eadem excommunicatio, niſi ita fiat, quòd intelligendum eſt iuxta ſupra dicta, quando mora culpabilis eſt, & ita notabilis, vt prudenti arbitrio ad culpam mortalem ſufficiat.

XXX. Dubitari autem hic ſolet, an teneatur prior religio ſic redeuntem admittere, quod tractat Syluester verb. *Religio* 4. q. 5. & affirmatiuè reſpondet, eſtque res manifeſta, quia nemo poteſt à religione expelli ſine cauſa ſufficiente: ille autem qui ex legitima facultate voluit ad aliam religionem tranſire non dedit cauſam vt expellatur poſtea, quia in alia receptus non eſt, vel in ea non perſeuerauit; ergo debet recipi; quin potius addo eſſe cogendum, & ad hoc teneri Prælatum religionis, quia nec religio, nec ipſe religioſus poſſunt in hoc cedere iuri ſuo, quia eſſet contra bonos mores, & contra obligationem profeſsionis, quatenus Deo principaliter fit. Idque confirmat cap. *Abbates*. 18. q. 2. Et idem ſatis indicant Pius IV. & Pius V. in dicto indulto, quatenus dicunt hos religioſos teneri ad reditum, & excommunicat tam ipſos in mora exiſtentes, quàm illos recipientes, vel eis auxilium, conſilium, vel fauorem præſtantes. Nam hæc omnia ſupponunt ex parte etiam religionis eſſe obligationem illos ſuſcipiendi. Et licèt ibidem ſtatim tantùm ſubiungatur, vt Prælatis liceat eos per coactionē ſi neceſſaria ſit, reuocare, illud verbum, *liceat*, non excludit obligationem, quam ipſi Prælati ex officio habeant reducendi, ſeu colligendi huiuſmodi vagantes, ſed explicat ſpecialem poteſtatem ibi conceſſam dictis Prælatis, vt expeditius, & efficacius hoc præſtare valeant.

De tertia cōditione, ſi translatus deſerat illicite ſecundā religionem, ſubiaceat iuriſdictioni primæ.

XXXI. Tertiò hic addere poſſumus conceſsionem aliam ad modum, ſeu conditionem huius tranſitus pertinentem, quæ facta minoribus eſt, vt in eorum cōpendio refertur, & in compendio ſocietatis verb. *Apoſtata* §. 10. ratione ergo illius ſic translatus ex legitima facultate ſuæ religionis, non ſolùm ſi in alia non profiteatur, ſed etiam, ſi poſt profeſsionem in ea factam illam deſerat, vt in ſæculo maneat, vel etiam, vt ad laxiorem tranſeat, ſubiacet iuriſdictioni Societatis, vel religioni Minorum à qua translatus eſt. Nam ex vi dictæ cōceſsionis poſſunt Prælati talis religionis cōtra illum translatum, tanquam cōtra apoſtatam procedere. Quæ quidem eſt ſatis noua poteſtas, nam ille profitendo in alia religione liberatus eſt ab obedientia prioris; ergo & à poteſtate coactiua eius. Vnde etiamſi ſit proprietarius, vel ſubornator, nō poteſt à Prælatis religionis puniri, quia iam nō eſt illi ſubditus; ergo nec propter apoſtaſiam cogi, aut puniri poteſt. Reſpondetur tamē, ideo neceſſariam fuiſſe ſpecialem Pontificis cōceſſionem, quem conſtat potuiſſe hanc iuriſdictionem Prælatis prioris religionis communicare, ſeu delegare. Congruentia autem fuiſſe videtur, tum quia talis apoſtaſia etiam cedit in iniuriam prioris religionis, tum etiam ad vitandam fraudem, ne quis illum tranſitum procuraret ſpe liberius poſtea vagandi, deficiendo ab altera religione, in qua fortaſſe circa hoc non tanta diligentia adhibetur, licèt fortaſſe in aliis obſeruantiis ſtrictior ſit.

Dicta tamē conditio ad duos euentus limitatur.

XXXII. Aduertendum eſt autem, hoc ſolùm concedi in duobus caſibus. Primò, quando ille translatus iterum ad ſæculum. Secundo, quando ad religionem laxiorem ſe transfert. Vnde ſi ad æqualem ſecundò tranſeat, etiamſi in eo peccet, non habet ſocietas, ſeu prima eius religio ius in illum, quia ibi non conceditur, & aliunde non habet, vt probatum eſt; nec poteſt fieri extenſio per ſimilitudinem rationis, tum quia in priuilegiis hoc locum non habet, tum etiam quia nec ſimilitudo rationis ibi reperitur, nam potiùs congruentiæ adductæ ibi ceſſant, quia vbi eſt æqualitas religionis, nec timeri poteſt fraus, nec propria iniuria, ſed hæc fit tantùm illi religioni à qua proximè recceditur, ad quam ſpectabit illam propulſare. Dubitari autem poteſt, an ſecundus caſus de tranſitu ad religionem laxiorem intelligendus ſit, quando fit ſine debita diſpēſatione, vel etiamſi fiat cum illa, ſi non interceſsit conſenſus ſocietatis, ſeu primææ religionis. Poſſet enim hic conſenſus poſtulari, & tunc diſpenſatio eſſet ſubreptitia, ac proinde nulla, ſi abſque illius mentione impetraretur. Verius tamen exiſtimo intelligendum eſſe caſum illum, quando tranſitus ad laxiorem fit ſine legitima diſpenſatione, quia ſi fiat cum legitima diſpenſatione, nullum crimen committitur, & ideo non poteſt ſic translatus vt apoſtata tractari. Nec veriſimile eſt talem diſpenſationem pendere ex licentia vel conſenſu Prælati prioris religionis, quia neque ad illum cura illius perſonæ iam pertinet, per ſe loquendo, neque conceſsio illa ad hoc extenditur quantum ex tenore eius intelligi poteſt.

Tertium dubium principale, An prælatus religionis gaudentis prædictis indultis, poſſit dare facultatem ad tranſitum.

XXXIII. Vltimò circa hæc indulta inquiri poteſt an poſſit Prælatus ſocietatis. v. g. (& idem de aliis intelligi poteſt cum proportione iuxta vniuſcuiuſque priuilegia) an poſſit, inquam, dare ſuis ſubditis licentiam tranſeundi ad aliam religionem, & an circa hoc ius commune aliquo modo immutatum ſit. nam cum ſubditi prohibeantur tranſire ad aliam religionem ſine licentia ſui Prælati, conſequenter permitti videtur, vt cum illa tranſire poſsint, ergo & Prælato datur poteſtas illam concedendi. Rurſus cùm indultum indifferenter loquatur de quacunque religione, imò maximè prohibeat tranſitum ad laxiorem, videtur etiam tranſitum ad illam concedere de licentia Prælati, & à fortiori, ad æqualem. Confirmatur, quia in illis indultis ſub diſiunctione dicitur, niſi de licentia Generalis, vel Summi Pontificis; ergo ſignificatur licentiam Generalis ſufficere ad quemcunque tranſitum, ſicut ſufficit Pontificis Summi. In contrarium autem eſt, quia priuilegium non extenditur ad aliquid contra ius commune, quantum ad id quod neque in ipſo exprimitur, neque ad effectum directè intentum in priuilegio neceſſarium eſt: talis verò eſt licentia; ergo.

Primum pronun. in hoc dubio non ſolum poſſe dare, ſed interdū debere.

XXXIV. Circa hoc in primis certum eſt poſſe hos Prælatos dare licentiam tranſeundi ad aliam religionem arctiorem, ſeu perfectiorem; probatur quia hoc iure communi eſt conceſſum, vel potiùs naturali, & diuino, & per indulta non eſt prohibitum, vt per ſe conſtat, quia neque in eis inuenitur talis prohibitio, neque finis eorum eſt tollere, ſed augere potius ius & poteſtatem Prælatorum. Quin potiùs,

potiùs, vt ſuprà dixi, tenebitur Prælatus dare hanc facultatem, ſi conditiones ſuperius etiam poſitæ concurrant. De Prælatis autem Societatis exiſtimo nunquam obligari per ſe loquendo, id eſt, ex vi perfectionis alterius religionis, quia meritò iudicare poſſunt inſtitutum ſuum ab alijs non ſuperari in abſoluta perfectione, licèt in aliquibus auſteritatibus corporalibus ſuperetur, vt conſtabit ex infrà dicendis in tract. 10. de hoc inſtituto.

XXXV. Solùm poſſet quis dubitare de Ordine Carthuſienſe, quando ſecundò poſtulat licentiam tranſeundi ad illam, qui iam ſemel ad illam tranſijt, & in illa non perſeuerauit, ſed ad Societatẽ redijt; nam cùm Pontifices in his priuilegijs excipiant Ordinem Carthuſienſem, etiamſi exceptionem limitauerint ad vnam vicem, propter vitandam inconſtantiam, tamen per hoc ſatis videntur declaraſſe, illum ordinem eſſe arctiorem, ergo quanuis prohibeant ſecundum tranſitum ad illum ſine licentia, cùm non prohibeant hanc licentiam concedere, videtur ſtatim ſequi obligatio naturalis dandi illam, quæ etiam eſt iuxta cap. *licet.* de regular. quod ſuam vim retinet in eo, in quo reuocatum non eſt. Reſpondeo inprimis non teneri in particulari, quãdo iudicant, vel perſonæ ipſi non expedire, vel religioni eſſe nociuum, nam, hoc ad minimum, vel concedit, vel ſupponit priuilegium, aliàs eſſet inutile, & præter rationem. Deinde aſſero etiam per ſe, & ex parte religionis non teneri ad hanc facultatem ſecunda vice dandam, quia non coguntur credere illum ſtatum eſſe perfectiorem, nec Pontifices feciſſe illam exceptionem, ſed ob maiorem ſecuritatem, vt ſuprà dicebam. Non dubito tamen, quin in hoc caſu poſsint illam concedere, quia poſſunt renuntiare priuilegia ſua, quando hæc renuntiatio non vergit in damnum ſuæ religionis, vt ſupponimus in tali caſu etiam in indiuiduo.

XXXVI. Secundò dicendum eſt, quotieſcunque Prælatus
2. Pronunt. Societatis iudicauerit, vel ad bonum ſuæ religionis, vel ad maius bonum ipſius religioſi non profeſsi, ſed tantùm per vota ſimplicia in Societate emiſſa expedire, dare illi licentiam, vt ad aliam religionem tranſeat, etiam laxiorem, poteſt id facere, & ſubditus ſecurus tranſire. Hoc non aſſero ex vi indultorum, quæ nunc explicamus; nam vt ſtatim de profeſsis dicam, ex illis non ſatis probatur, ſed fundatur hoc in ſpeciali poteſtate, quam habet Societas ad dimittendos huiuſmodi religioſos, etiam à votis ſuis liberos, ex iuſtis cauſis, iuxta ſuas conſtitutiones; nam inde euidenter fit, poſſe eis dare licentiam ad huiuſmodi tranſitum, per quem tollitur religioſus ſtatus, licèt fortaſſe minuatur. Vnde fit ex minori cauſa poſſe Prælatum hanc licentiam dare, quàm dimittere religioſum, vt ad ſeculum tranſeat, quia minor immutatio fit in ſtatu religioſo. Verum eſt tamen, non poſſe religioſum Societatis cogi ad admittendam illam conditionem, quia nemo poteſt compelli ad profitendam religionem, quam non promiſit, ſi tamen ipſe acceptare vellet, Prælatus optimè poteſt ſub illa conditione eum dimittere, & ipſe tenebitur eam implere, vel ad ſocietatem redire.

XXXVII. Sed quid, ſi ſolutis votis dimittatur, cum eo tamen onere ab ipſo acceptato? Reſpondeo conſultius videri, vt in eo caſu vota non irritentur, ſed relinquantur, donec per profeſsionem in alia religione extinguantur, quia nulla apparet neceſsitas anticipandi ſolutionem votorum, & aliunde ſecurius id erit, vt impleatur conditio, quàm ſi ſubditus ſtatim liber dimittatur; ſi tamen poſtea nolit implere conditionem, vix poterit efficaciter compelli: nam licèt poſsit, vel capi, vel puniri, in rigore non eſt apoſtata, quia iam nõ eſt Religioſus, quem ſtatum ſine apoſtaſia reliquit, poſtea ergo ad ſummum peccat, quia non implet promiſſum ingrediendi religionem, pro qua infidelitate poterit aliquandiu puniri, vel affligi iuxta retentam iuriſdictionem in talem perſonam ex vi prioris pacti, & priuilegiorum; ſi tamen ſit pertinax in ſuo propoſito, non eſt perpetuò excommunicandus, aut incarcerandus ob eam rem, ſed tandem erit ſuæ conſcientiæ relinquendus.

Dico tertiò, Prælatos Societatis non poſſe ex vi XXXVIII.
ſuperioris indulti dare licentiam profeſsis Socie- 3. Pronunt.
tatis tranſeundi ad ſtrictiorem religionem, niſi a- bipartitum.
liud habeant. Prima pars probatur, quia inprimis non poteſt dari hæc licentia ad tranſeundum ad religiones omnes monachales, excepta Carthuſienſe, quia in extrauag. *Viam.* de regularibus. hoc prohibitum eſt omnibus mendicantibus etiam de licentia ſuorum ſuperiorum: Societas autem vna eſt ex mendicantibus, quæ licèt nondum exiſteret, quando illa conſtitutio edita eſt, nihilominus ad illam extenditur, tum quia generaliter loquitur Conſtitutio, & extenditur etiam ad futura; tum etiam quia Pius V. declarans Societatem eſſe veram religionem mendicantem, conceſsit illi frui omnibus priuilegijs mendicantium; vnum autem eſt, quod in illa Extrauag. conceditur; nam in fauorem totius religionis facta eſt illa prohibitio, vt conſtat etiam ex illis verbis, *Volentes etiam conſeruationi ordinum mendicantium prouidere*; ergo hoc etiam priuilegio fruitur Societas, vt religio Minimorum, & quęlibet alia vera religio mẽdicans, quanuis nouior ſit. Hoc autem decretum renouatum non eſt per prædictum priuilegium, vt ſtatim oſtendemus.

Reſpectu verò religionum mendicantium, non XXXIX.
inuenitur vniuerſalis prohibitio, tranſeundi ab v- Deinde quo-
na ad aliam. Referuntur autem ſpeciales prohibi- ad mendi-
tiones tranſeundi de licentia Superiorum, vel à cantes.
Minoribus ad Minimos, vel è conuerſo, quo indulto, quatenus fauor eſt religionis, à qua tranſitus prohibetur, vti poteſt Societas per communicationem priuilegiorum. Reſpectu verò aliarum religionum mendicantium vtendum eſt generalibus principijs ſuprà poſitis in c. 11. de poteſtate, quam habent Prælati religionum, concedendi licentiam ſubditis tranſeundi ad religionem æqualem, vel laxiorem. In quo nos probabilius credimus non poſſe diſpenſare ſaltem in ordine ad laxiorem, vt videtur etiam ſatis probare Concilium Tridentinum, ibi, *Cuiuſcunq; facultatis vigore*; nam planè comprehendit etiam facultates propriorum Prælatorum. Quod quidem ius non derogatur per dictum priuilegium, quia nec expreſsè ac formaliter id fit, nec etiam virtute, cùm talis derogatio neceſſaria non ſit ad proprium finem, & effectum ipſius priuilegij. Et hæc eſt ratio, ob quam exiſtimo ibi non eſſe datam talem poteſtatem, nam directè ſolùm conceditur, vt ſubditus non poſsit exire ſine licentia Prælati; inde autem non ſequitur, quòd cum illa ſimpliciter poſsit; nam aliud eſt licentiam eſſe neceſſariam, aliud eſſe ſufficientem, multoque magis ad hoc poſterius requiritur quàm ad primum, ibi ergo ſolùm ſtatuitur, vt neceſſaria ſit, ergo inde inferri non poteſt ſufficere, neque ad hoc dari poteſtatem in Prælato, ſi aliunde non habebat. Quapropter, niſi Prælatus Societatis iudicet aliam religionem mendicantem eſſe ſimpliciter perfectiorem, (quod nec faciet, nec facere debet in ordine ad ſuum regimen) non poteſt ex vi illius priuilegij, nec etiam ex vi iuris communis, vt exiſtimo, talem facultatem concedere.

Sciendum eſt autem (vt aliam pronuntiati par- XXXX.
tem declaremus) Gregorium XIII. in quadam Bul- Secunda
la *Cùm alias* anni 1582. conceſsiſſe Præpoſito Gene- pars decla-
rali Societatis, vt poſsit profeſſos è Societate emit- ratur.
tere, & eis licentiam conferre vt poſsint ad quam-

libet aliam religionem etiam laxiorem tranſire. In quo indulto conſiderandum occurrit non concedi abſolutè poteſtatem dandi hanc licentiam, profeſſis quibuſcunque volentibus tranſire ad alias religiones, ſiue Monachales, ſiue mendicantes, ſiue pares, ſiue laxiores, ſolùm per modum cuiuſdam diſpenſationis, quia magis appetunt aliud vitæ genus, vel ſperant ſe maiorem conſolationem ibi habituros, vel quid ſimile. Sed ſolùm concedit cum limitatione ad illas perſonas, in quibus tales cauſæ inueniuntur, vt licèt profeſsi ſint, eos expediat è Societate eijcere, quod eſſe non poteſt niſi propter graues culpas; aliæ enim cauſæ quęcunque illæ ſint, non ſufficiunt ad profeſſum emittendum, vt infrà tract.10.lib.11.oſtendam.

XXXXI. *Suadetur declaratio.* Quòd autem hæc fuerit mens Gregorij, conſtabit expendendo tenorem priuilegij; nam inprimis in petitione ſeu dubitatione ſolùm proponitur, an Præpoſitus pro tempore exiſtens, valeat etiam profeſſos ex cauſis id exigentibus ab ipſa Societate emittere, & ipſis ſic emiſsis liberum ſit de eius licentia, ſe ad quemuis alium Mendicantium, vel non Mendicantium ordinem transferre, non ergo de omnibus profeſsis, ſed de illis, in quibus tales cauſæ inueniuntur, quæſtio mota eſt; nec poteſtas dandi talem licentiam pro alijs, quàm pro ſic emiſſis deſiderabatur. Et iuxta tenorem huius propoſitionis reſpondet Pontifex, *Nos Societatis puritati atque incremento, emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volentes ſtatuimus, vt in perpetuum liceat dicto Præpoſito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere, eoſque de ipſius Præpoſiti licentia, non tantum ad Carthuſienſium, ſed ad quemuis alium*, &c. In quibus verbis primò expendo verba illa, *Volentes conſulere puritati Societatis*; nam ex eis colligo cauſam huius emiſsionis ſolùm eſſe poſſe peccata, & prauos mores; nam hæc tantùm ſunt, quæ puritati religionis repugnant; huiuſmodi ergo cauſa ſupponi debet, priuſquam illa licentia locum habeat. Deinde, ex cæteris verbis ſatis conſtat, ſolùm profeſsis ſic emiſsis talem licentiam dari poſſe; nam hoc ſatis expreſsè in eis continetur; Quod etiam indicatum eſt in illa particula *& incremento*, quàm Pontifex in ſua ratione poſuit; nam dare hanc licentiam probis, & bonis profeſsis per ſe, non conferret ad incrementum Societatis. Atque hinc per argumētum ab ſpeciali confirmatur prior pars aſſertionis, quia manifeſtè ſupponitur extra hunc caſum, & modum non habere Præpoſitum hanc poteſtatem. Imò vlteriùs mihi etiam probat iure communi, non habere Prælatos religionum poteſtatem concedendi ſuis ſubditis ſimilem facultatem, maximè extra illum caſum: præſertim, quia ibidem prohibentur, ne illa gratia per viam communicationis vti poſsint, etiamſi aliàs ampliſſimam communicationem habeant.

XXXXII. *Obiectio bimembris.* Sed occurrit obiectio, quia hoc modo nihil noui per illud priuilegium cōceditur; nam iure communi poſſunt Prælati religionis cuiuſcunque eijcere profeſſos, qui talem pœnam merentur, vt ſuprà probatum eſt. Item abſolutè eiectus ſine alia licentia, poteſt quancunque religionem intrare; cùm poſsit in ſeculo manere. Reſpondetur ad priorem partem, primum priuilegium ſæpe concedi ad dubium tollendum, & priuilegium illud ad hunc finem directè poſtulatum eſſe, vt ex eius initio conſtat, & ideo licèt aliud non concederet, quoad hanc partem ſatis foret. Addo verò ex vi huius priuilegij concedi Præpoſito, vt non ſolùm iuxta rigorem iuris communis, ſed etiam ex minoribus cauſis poſsit profeſſum emittere, ſi cauſæ illum gradum attingant, vt ad puritatem, & incrementum Societatis expediat talem perſonam emittere, vt latiùs infrà tract.10.lib.11. in proprio loco dicemus. Vnde ad alteram partem reſpondetur eiſdem modis, ſcilicet id, quod aſſumitur, non eſſe tam certum, quin ad tollendam dubitationem priuilegium expediri potuerit. Deinde dicitur videri conceſſum ſpecialiter Societati, vt poſsit profeſſum dimittere cum onere tranſeundi, ad quancunque religionem, quam Prælatus voluerit aſsignare. Verum eſt tamen non poſſe ſubditum abſolutè cogi ad exeundum cum illa obligatione, ſed neceſſarium eſſe vt voluntariè illam acceptet, vt ſuprà generatim vidimus. Nihilominus tamen iuſtè compelli poteſt proponendo illi optionem, aut ſuſtinendi in Societate, condignam ſuis delictis pœnam, aut tranſeundi ad aliam religionem, quia religio habet ius puniendi illum; & liberum eum ad ſeculum dimittere, cùm aliàs verus religioſus Societatis ſemper maneat, non iudicat expedire ad puritatem & bonum nomen Societatis, & ideo iuſta eſt illa compulſio. Vt tamen ſit ſuauior, & faciliùs conditio à ſubdito acceptetur, data eſt ampla facultas Præpoſito, vt ad quamcunque religionem illi magis accommodatam, licèt aliàs laxiorem poſsit tranſitum concedere. Atque hactenus de priuilegijs.

CAPVT XIII.

An religioſus legitimè tranſiens ad aliam religionem poſsit transferre ſecum aliquod peculium.

SVpereſt explicandum quid religioſum tranſeuntem conſequatur; vel potiùs, quid tranſeat cum ipſo, vel quid amittat tranſeundo, quod per tria ſequentia capita expediemus. Et primò, ac præcipuè dubitari ſolet, an poſsit ſecum deferre mobilia, ſeu peculium aliquod, quod priùs habebat de licentia Prælati, vel aliquam partem eius, vel ſaltem ea bona, quæ ad monaſterium attulit. Procedit autem dubium, quādo tranſitus legitimè factus eſt; id eſt, ex debita facultate, vel iuſta diſpenſatione: nam aliàs tranſitus eſt nullus, & ideo ſi ſeipſum transferre non valet, multo minùs bona ſua ſecum deferre poterit. Vnde licèt poſtea contingat religioſum ſic malè translatum, manere in alio monaſterio, permittente priori religione, & obtenta diſpenſatione; nihilominus nō tenebitur prior religio aliquid de bonis, quæ occaſione talis perſonæ habuit, reddere ſecundo monaſterio, quia ipſa inuita, translatus eſt, & altera religio voluntariè illum ſuſcepit, cum ſuo onere, & ſine talibus bonis; ergo, licèt poſtea prior religio conſentiat in tranſitu, intelligitur id facere ſine ſuo præiudicio, & conſentiendo receptioni ſolius perſonæ prout iam facta fuerat. quod ex dicendis à fortiori conſtabit. I. *Quæſtio de tranſeunte indebite, negatiue reſoluenda eſt.*

Addo igitur etiamſi tranſitus ſit validus, & legitimus, non poſſe religioſum ſecum deferre aliquid ex bonis, quæ in priori religione quouis titulo cōparauerat, vel donatione, vel induſtria, vel alio ſimili modo. Ita docet Nauarrus Comment.4.de regular.n.24. verſic. *Vndecimo*, & conſil.55. de regularibus; vbi refert Abbatē, Cardinalem, & alios. Ratio eius eſt, quam modò attigimus, quia beneficiū per legem conceſſum intelligitur ſine præiudicio tertij; ergo cùm ius cōcedit tranſitum perſonæ, intelligi debet ſine præiudicio prioris religionis, quoad cætera omnia. Hæc verò ratio ſupponit aliā fundamentalem, ſcilicet, quòd religioſus nihil ſibi acquirit, ſed religioni, vel monaſterio; ergo licèt poſtea diſcedat, non poteſt priuare monaſterium dominio talium rerum ſua authoritate, neque aliud monaſterium poteſt illa accipere inuito domino; vtrumque enim contra iuſtitiam eſt. Neceſſe eſt ergo, vt vel prius monaſterium velit illa dona- II. *Imò & de tranſeunte etiam legitimè.* *Ratio.*

donare, quod non præſumitur regulariter, niſi ſuum conſenſum ſatis exprimat, vel Superior, diſpenſando in tranſitu, in hoc etiam diſpenſet, quod etiam non præſumitur, niſi id declaret propter rationem à Nauarro inductam.

III. *Dicta ratio valet pro quouis tranſitu.* Atque hic diſcurſus oſtendit, hanc regulam indiſtinctè procedere in quacunque mutatione religioſa, ſiue ſit ad monaſterium arctius, ſiue ad alia, & ſiue ſit ad petitionem eius per modum diſpenſationis, ſiue ex alia cauſa neceſſaria, vel per modum coactionis propter culpas, vel etiam propter vtilitatem, & exonerationem ipſius monaſterij cum conſenſu religioſi, & diſpenſatione, ſeu priuilegio Superioris. In omnibus enim his caſibus, ſi tranſitus abſolutè concedatur, ſine appoſita conditione quaſi per modum mutui contractus, de aliquib. bonis ſecum deferẽdis, nulla prorſus transferre poteſt; ratio eſt, quia dominium acquiſitum monaſterio in talia bona, fuit omnino abſolutum, & independens à futura conditione, vel mutatione perſonæ: ita vt licèt in profeſsione includatur conditio, vt perſona poſsit tranſire ad meliorem frugem, non tamen illa extenditur ad bona, quæ religioſus acquirit poſt profeſsionem in tali religione.

IV. Ratio autem huius eſt, primò, quia ſtatus religioſus non poſtulat, nec per ſe requirit huiuſmodi bona, ſed potiùs abnegationem eorum, & ideo licet quoad perſonam includatur conditio melioris frugis, non oportet, vt illam comitentur bona. In quo eſt magna differentia inter vinculum matrimonij rati, quando diſſoluitur per profeſsionem: tunc enim vnicuique parti reddenda ſunt bona, quæ ad illam pertinent, quia & illorum habebat dominium, & quodammodo per ſe ſunt neceſſaria in tali ſtatu, quod ſecus eſt, vt dixi, in ſtatu religioſo. Secundò, quia quanuis in profeſsione includatur dicta conditio, quandiu illa non impletur, religioſus eſt ſub abſoluto dominio religionis, quia dum conditio non impletur ſtatus eſt abſolutus; omnes ergo actiones eius, & quidquid ex eis reſultat, tranſeunt in abſolutum dominium religionis. Vt ſi Petrus ſit ſeruus Pauli pro certo tempore, vel non, vt talis conditio impleatur quidquid eo tempore ſeruus acquirit, ſit domini, ita vt licèt poſtea impleatur tempus, vel conditio, & perſona ſerui fiat libera, bona priùs acquiſita maneant apud dominum: Imò nulla eſt ſeruitus tam perpetua, quæ non includat ſaltem hanc conditionem, niſi dominus voluntariè manumittat, nemo autem dixerit ſeruum manumiſſum ſecum poſſe deferre bona in ſeruitute acquiſita; ita ergo de religioſo cenſendum eſt, qui in his maximè rebus, quæ ad dominium bonorum ſpectant, ferè æquiparatur ſeruo, vt in ſuperioribus dictum eſt.

V. Dices, eſto hæc vera ſint de his bonis quoad dominium eorum, non verò quoad vſum. Nam hic vſus debebatur tali religioſo, & hoc ius non amiſit propter tranſitum ad aliam religionem, ergo poteſt ea bona deferre, non vt dominus illorum, ſed tantùm ad vtendum illis, atque adeò ſub hac conditione, vt ſi poſt mortem eius durauerint, ad prius monaſterium redeant. Et confirmatur primò, quia qui ſentit onus, debet & ſentire commodum, ſed monaſterium ſecundum recipit onus ſuſtentandi & alendi talem perſonam; ergo debet etiam bona recipere, ſaltem, vt ipſa eis vtatur. Confirmatur ſecundò, quia aliàs neque veſtimenta propria, quibus induitur, nec inſtrumenta artis ſi aliquam fortaſſe exercet, nec propria ſcripta etiam proprio ingenio & manu elaborata, nec etiam libros, vbi in particulare peculium conceduntur, poterit talis religioſus ſecum ferre, quod videtur duriſsimum. Probatur autem ſequela, quia in his omnibus procedit ratio facta, nam omnium illorum dominium religioni fuit acquiſitum, & apud eam ſemper retentum.

Reſpondetur ad rationem, regulam poſitam tam de vſu, quàm de dominio eſſe intelligendam, quia ſicut religioſus non habet dominium, ita nec ius vtendi, ſed tantùm vſum facti, & ideo in ipſa perſona ex ſe nihil tranſit, vel potiùs nihil in ipſa eſt, ratione cuius poſsit ſecum deferre huiuſmodi bona ad vſum eorum, nec prior religio tenebatur in rigore concedere illi vſum talium bonorum in particulari, ſed tantùm abſolutè ad alendum illum; hoc autem debitum extinctum fuit per tranſlationem, ſicut in exemplo de ſeruo, etiam dominus tenetur illum alere, quandiu ſeruus eſt, ſi autem illum manumittat, ceſſat obligatio, nec poteſt ſecum deferre bona, quibus vtitur. Sic ergo religio non tenetur dare religioſo obligatione iuſtitiæ, niſi, quandiu religioſus eius eſt, nam hæc obligatio naſcitur, vel ex naturali debito quo totum obligatur alere partem, vel ex mutua æqualitate, & iuſto contractu inter religionem, & religioſum; ſicut enim religioſus non tenetur ſeruire religioni, niſi quandiu religioſus eius eſt, ita nec religio obligatur ad illum alendum, niſi pro eodem tempore, vel ſub eadem conditione. Ex quo à fortiori conſtat, ſi bona acquiſita religioni induſtria religioſi, ſint immobilia, non tranſire cum religioſo, etiam quoad vſumfructum quandiu ille viuit, quia etiam dominium talium bonorum fuit abſolutum, nec religioſus acquiſiuit ius fruendi, nec fingi poteſt alius titulns, niſi fortè ſuſtentationis; ad hanc autem non tenetur prior religio, vt declaratum eſt. VI.

Neque obſtat prima confirmatio, haberet enim locum principium quod aſſumit, ſi prior religio alteri inuitæ imponeret onus alendi ſuum religioſum, non tamen ita eſt, quia poſterior religio voluntariè recipit talem perſonam, & ideo ſi non poſſit ſuſtinere illud onus ſine tali ſubſidio, oportet vt in ipſa receptione conditionem illam explicet, & quòd prior religio conſentiat, vel quòd aliquis Prælatus vtrique ſuperior rem componat, alioquin ſibi imputet, quòd onus ſuſceperit ſine illo commodo. Et deinde iam non alit religioſum alienum, ſed ſuum; ideoque non deeſt ſufficiens æqualitas, cùm actiones etiam, & futuræ vtilitates talis perſonæ illius iam ſint. Eo vel maximè, quòd hic modus recipiendi onus ſuſtentandi religioſum ſine ſpeciali ſubſidio temporali, per ſe eſt conueniens tali ſtatui, vt in ſuperioribus declaratum eſt. VII.

Ad aliam confirmationem reſpondetur, ex vi iuſtitiæ concedendam eſſe ſequelam, vt probat ratio, tamen ex præſumpta voluntate rationabili, & ex recepta conſuetudine aliquam poſſe admitti exceptionem. Quod verò ſpectat ad veſtes, ſi tantùm ſit ſermo de his, quæ ad actualem vſum, vt ſic dicam, & decentem exitum è monaſterio neceſſariæ ſunt, clarum eſt poſſe illas ſecum deferre, tum quia nec debet nudus incedere, nec mutare habitum ſuę religionis, donec alterius induat: tum etiam, quia cùm ille ſit adhuc religioſus talis religionis, licitè poteſt habere vſum pro tunc neceſſarium, ſaltem rerum quibus tegatur. Quæ ratio probat etiam, tunc poſſe ali de bonis religionis, nec compellendus eſt mendicare, niſi religio ipſa hoc profiteatur. Si autem de duplicatis veſtibus, aut alijs ornamentis ſit ſermo, ſine dubio nihil horum poteſt ſecum deferre, niſi ex conſenſu Prælati, quem relinquit; nam de illis omnibus procedit optimè diſcurſus factus, quia illarum rerum vſus eſt pro alio tempore futuro, non pro præſenti, quidquid enim pro eo tempore neceſſarium eſt, non duplicatum, ſed ſimplex veſtimentum appellamus, etiam ſi ex varijs partibus conſtet. Quin potiùs de hoc ſimplici veſtimento dubitari poteſt, an teneatur ſecunda VIII. *De veſtibus.*

religio illud priori reſtituere, poſtquam religioſus profeſſus eſt; videtur enim in rigore teneri non minus, quàm ſi ibi eſſet naturaliter mortuus, vel ſicut, ſi veſtem aliquam mutuò acceptam à tertia perſona tuliſſet, teneretur religio illam reſtituere vero domino, ſic enim quilibet religioſus etiam proprium veſtimentum non habet niſi quaſi mutuatum à ſua religione. Eſto tamen hoc ita ſit, quoad hanc partem cenſemus temperare rigorem hunc ex quadam vrbanitate, & interpretatiuo conſenſu omnium religionum, quem ſatis declarat conſuetudo, neque enim decebat in re tam minima, vel amaritudinem animi erga transeuntem, vel nimiam affectionem ad temporalia bona oſtendere. Vnde etiam conſuetudo hæc in diuerſis religionibus pro maiori, vel minori paupertate earum, habet maiorem etiam, vel minorem amplitudinem, quæ ſine ſcrupulo ſeruari poterit.

IX. *De peculio librorum.* De libris autem, ſicut non eſt eadem ratio, ita non eſt etiam eadem conſuetudo; nam libri ex ſuo genere computantur inter mobilia precioſa, vel ſaltem multæ æſtimationis, & alioquin non habent vſum ſimpliciter neceſſarium, ſed voluntarium, & præterea poteſt per alios ſimiles in futurum ſupplere, & ideo nulla ratio poſtulat, quòd prior religio cogatur librorum peculium concedere, etiam quoad vſum pro futuro tempore, ſeu pro vita talis perſonæ in alia religione. Neque etiam eſt illa ratio ad præſumendum talem conſenſum, vbi non fuerit ſatis expreſſus, vel vbi nõ fuerit materia tam parua, vt quaſi pro nihilo reputetur. Nec refert, quòd iuxta morem religionis libri quaſi in peculium ſtabile, vel ad vitam concedantur, quia nunquam poteſt iſta conceſsio ita fieri, quin ſemper pendeat ex voluntate Prælati, qui ad nutum poteſt illam licentiam reuocare, & libros ad vſum aliorum religioſorum applicare, vt ſuprà oſtenſum eſt, eo autem ipſo, quòd ſubditus mutat religionẽ, nec Prælatus perſiſtit in priori voluntate, neque ipſe poteſt eius facultate vti. Imò licèt talis conceſſio fiat ex vi regulę, ſemper habet conditionem adiunctam perſeuerantiæ in tali ſtatu; nam omnis lex ad eos tantùm, qui ſub ea ſunt, loquitur.

X. *De manuſcriptis ad proprium vſum.* De ſcriptis autem eſt mihi nonnullum dubium, licèt nonnulli abſolutè idẽ de illis affirment, quia illa etiam ſunt bona quædam temporalia, & interdum non paruo pretio æſtimabilia, quorum dominium etiam acquiritur monaſterio; ergo procedit in eis ratio facta. Neque eſt ibi ratio præſumendi tacitum conſenſum, quando occultè, & inſcio Superiore ſcripta deferuntur. Hæc ergo ſententia ſine dubio tutior eſt. Nihilominus dico eſſe dubiam, quia ſcripta videntur eſſe quaſi pars ſcientiæ, & doctrinæ, quam aliquis in religione comparauit; ſunt enim in adminiculum memoriæ, à qua maximè ſcientia pendet. Poteſt autem religioſus ſuam ſcientiam, & doctrinam ſecum deferre; ergo & talia ſcripta, quibus, vt videtur, iniuſtè priuaretur, quia non eſſet ſine magno ſcientiæ, & doctrinæ ſuæ nocumento, & dominium religionis non videtur eſſe adeò abſolutum, vt poſsit cum tanta iactura talis perſonæ illa retinere. Et declarari poteſt, quia acceſſorium ſequitur principale, ſcripta autem ſunt veluti quid acceſſorium reſpectu ſcientiæ; ergo poſſunt & debent comitari perſonam, ad cuius propriam ſcientiam pertinent. Nihilominus Nauar. dicto conſilio, num. 10. eadem certitudine, qua de alijs bonis, affirmat religioſum translatum ſolùm poſſe deferre ſcripta, quæ inutilia eſſent ſuæ religioni priori, & quæ probabiliter crederet Prælatum donaturum: addere verò poſſumus, vel quæ iuxta morem religionis Prælatus non poteſt iuſtè negare, vel auferre niſi in pœnam alicuius grauis culpæ. Addo etiam, ob rationem factam, ſi quis deferat ſcripta ſibi vnica, & ſingularia, quorum copiam inuenire non poterit, maiorem aliquam excuſationem habere, ita vt non audeam illum condemnare, præcipuè ſi ſolùm ad propriam vtilitatem illa deferat, animo reſtituendi illa cumprimum, vel tranſumptum eorum habere potuerit, vel ſaltem in fine vitæ, ſi prius abſque magno incommodo non potuerit.

Tandẽ à fortiori conſtat, inſtrumenta artis multo magis comprehendi ſub bonis, quæ deferri non poſſunt, quia & ſunt æſtimabilia pretio, & facilè etiam poſſunt pretio comparari, & ab eis non pendet ars ipſa, ſed tantùm vſus eius. Vnde cùm talis vſus in vtilitatem alterius religionis transferatur, ad illam ſpectabit inſtrumenta artis præbere. Solent autem eſſe etiam inter religioſos aliqui inſignes artifices, habentes exquiſita aliqua inſtrumenta, quibus ſimilia, vel non inuenient, vel non ſine magno labore, & difficultate, & in his poſſet habere aliquam vim illa ratio, quod priuari tali inſtrumento eſſet magnum incommodum; quæ ratio ſuadet quidem debere Prælatum tunc ſe facilem exhibere, ſaltem ad mutuandum ſimile inſtrumentum, ad vſum eius, vel pro toto tempore vitæ, vel donec aliud ſimile habeat, vel certè ad vendendum illud, ſi alius poſſet illud pretio redimere. XI. *De inſtrumentis artis, quam forte nouit translatus.*

CAPVT XIV.

An cum religioſo tranſeunte tranſeant etiam immobilia, vel pretioſa mobilia, quæ fortè ratione illius pertinebant ad priorem religionem.

Svpereſt verò dicendum de bonis præſertim immobilibus, vel mobilibus pretioſis, quæ in propria ſpecie extant, vel quibus monaſterium ditius factum eſt, ſub quibus maximè pecuniæ comprehenduntur; de his ergo omnibus, quæ ſecum attulit religioſus, quando primam religionem ingreſſus eſt, non immeritò dubitatur, an poſsit illa ſecum deferre, cùm ad aliam tranſit etiam reluctante Prælato; nam in his videtur eſſe diſsimilis ratio, quia licèt per profeſsionem trãſeant in dominium religionis, tamen ibi interuenit pactum, quod habet implicitam conditionem, donandi ſcilicet, illa monaſterio, pro tempore, quo perſonam ipſam ſecum habuerit, nam illa bona comitantur perſonam, cuius hæc videtur eſſe iuſta, & rationabilis intentio. I.

Circa hoc aliqui Iuriſperiti, vt videri poteſt in Decio in Authent. *Generali* C. de Sacroſanctis Eccleſ. n. 4. & Anchar. conſil. 69. n. 8. diſtinguit de illo, qui ante legitimam ætatem profeſſus eſt, vel debito tempore; & de priori aiunt, bona, quæ attulit tranſire cum illo ad aliud monaſterium; de poſteriori autem negant. Sed diſtinctio non eſt neceſſaria; quia ſi profeſsio ita eſt facta ante legitimam ætatem, vt fuerit inualida, & nunquam fuit ratificata, clarum eſt perſonam illam quocumq; tranſeat, poſſe deferre ſecum ſua bona, neque oportebat ſpecialiter loqui de defectu ætatis; ſed generaliter de quocumque annullante profeſsionem. Ratio enim generalis eſt, ſcilicet, quia ſemper retinuit dominium illorum, nam votum paupertatis validum numquam fecit, ergo neque à ſe bona ſua abdicauit, item ſeipſum non tradidit validè monaſterio; ergo nec bona; nam quoad hoc ſaltem, certiſsimum eſt illud principium, quod in hoc negotio bona ſequuntur perſonam, quod eſt commune Bartoli, & Doctorum in Authentica *Si qua mulier.* & Authentica *Ingreſſi.* & Authent. *Generali.* de Sacroſanctis II.

ſanctis Eccleſiis, quia ſaltem hoc neceſſarium eſt in principio traditionis. De hoc ergo caſu nulla eſt quæſtio, ſaltem iuxta antiquum ius; nam ex quodã iure nouo Concilij Tridentini poteſt habere aliquã difficultatem, quam in c. ſequenti attingam. Si autẽ profeſsio inualidè facta ante ætatem, poſtea validè ratificata eſt, ſiue expreſsè, ſiue tacitè, parum refert quòd profeſsio nulla anteceſſerit. Itaque generaliter loquimur de quocumque religioſo verè profeſſo, & de tranſitu etiam valido, ac legitimo, vt in ca. præced. n. 1. etiam monui.

III. Alij ergo cenſent huiuſmodi bona tranſire cum religioſo etiam quoad dominium, & proprietatem, pro qua citantur Calderinus conſil. 29. de regular. colum. 2. Socinus ſenior lib. 4. Conſilior. conſil. 92. n. 14. & ſequent. Et Menochius lib. 2. de arbitrariis, c. 436. n. 11. qui fundantur in ratione dubitandi propoſita. Et poteſt confirmari ex c. *Quod à te.* de Clericis coniugatis, vbi de clericis apoſtatantibus à ſuis Ordinibus dicitur. *Sanè Ec- leſiis quibus intitulati fuerunt ſi de poſſeſſionibus, aut aliis bonis, aliqua contuliſſe noſcuntur, cum ab earundem Eccleſiarum miniſterio fuerint & beneficio ſequeſtrati, ad ipſos debent recta via ſine contradictione remitti*; ergo à fortiori in præſenti caſu debent tranſire cum ipſa perſona bona, quæ monaſterio donauerat.

IV. Alij diſtinguendum putant, ſi religioſus tranſit cum legitima licentia, vel ſine illa, item de bonis quoad proprietatem, vel quoad vſumfructum; nã in priori caſu, quando tranſitus illicitè fit, negant poſſe vllo modo ſecum deferre bona; quando autem iuſte fit, affirmant poſſe, & debere, ſaltem quoad vſumfructum, ne fiat difficilior huiuſmodi tranſitus ad perfectiorem religionem. nam ſi cogatur relinquere talia bona in monaſterio, non erit ita liber, & expeditus, vt tranſire poſsit ad perfectiorem ſtatum, quod eſſet impedimentum ponere aſcenſui ad perfectiorem ſtatum, quod eſſet inconueniens.

V. Mihi placet ſententia Nauarri abſolutè negantis talia bona tranſire cum perſona, quam etiam tenet Couar. referens multos in cap. 1. de teſtamentis numer. 20. & 21. iuxta quam ſententiam dicendum eſt, nec tranſeuntem poſſe tuta conſcientia per vim, vel fraudem illa ſecum deferre ſine conſenſu monaſterij, nec monaſterium teneri de iuſtitia ea donare, quoad proprietatem, vſumfructũ, aut vſum; quod intelligo per ſe, & ſecluſa exceptione, quæ propter accidentales circumſtantias fieri poteſt. Quia verò hoc non eſt æque certum in omnibus bonis, neque in omni tranſitu, ideo oportet hæc diſtinguere, & ſigillatim probare. Duobus ergo modis poteſt religioſus conferre monaſterio bona quæ prius habebat, vel ius ad illa, quæ habere poterat, primò neceſſaria conſequutione, & ex vi iuris communis, eo ipſo, quòd vult ibi religionem profiteri. Secundò liberali voluntate, & donatione diſtincta à traditione ſuæ perſonæ, quia nimirum poterat ante profeſsionem illa bona aliis donare, & voluit potiùs dare monaſterio, quod maximè procedit, quãdo non ſolùm ex negatione donationis, vel legati, aut teſtamenti facti in fauorem alterius, ſequitur neceſſaria ſucceſsio monaſterij facta profeſsione (hunc enim caſum in priori modo includimus) ſed, quia neceſſaria eſt poſitiua actio donandi, & hanc etiam voluntarie habuit.

Oſtenditur data reſolutio, quando bona obueniunt priori religioni ex vi profeſſionis in ea facta.

VI. Quando ergo bona tranſierunt in monaſterium priori modo, in nullo caſu poteſt illis priuari, ſaltem quoad proprietatem, propter trãſitum perſonæ, quia iure quaſi hæreditario acquiſiuit abſolutum dominium eorum, ſine dependentia ab actuali exiſtentia, ſeu perſeuerantia talis perſonæ, in tali religione, vel monaſterio. Quis enim talem dependentiam, vel conditionem appoſuit, an religioſus ipſe? at ille non potuit, quia licèt voluntas eius fuerit neceſſaria ad profitendum, tamen ſuppoſita voluntate hac, iam non ex ipſius arbitrio, ſed ex neceſsitate iuris tranſeunt illa bona in monaſterium. At ius illam conditionem non ponit, ſed abſolutè vult bona illa tranſire in monaſterium, quia ſupponit perſonam illam quaſi mortuam, & ſtatum illum perpetuum, & propter accidentales, & raros caſus non adhibuit dependentiam, vel conditionẽ, quæ poſſet magis obeſſe, quàm prodeſſe ſtabilitati illius ſtatus.

Dices, ille poterat teſtari, vel illa bona aliis donare; ergo etiam potuit hanc conditionem, vel hoc onus monaſterio ponere. Reſpondeo primò, probabile eſſe illam conditionem eſſe repugnantem profeſsioni, de quo ſtatim dicam. Deinde quando nullum condit teſtamentum, ſed permittit religionem quaſi ab inteſtato ſuccedere, licèt voluntariè, & liberaliter hoc faciat, tamen per hoc nullam apponit conditionem, ſed relinquit, vt religio ſuccedat iuxta diſpoſitionem iurium, ſicut qui non inſtituit hæredem ſolùm hac intentione, vt nepos ab inteſtato ſuccedat, gratiam quidem illi facit, non tamen propter hoc aliquam illi conditionem apponit, ſi autem religioſus condat teſtamentum, & monaſterium inſtituat hæredem, & dictam conditionem expreſsam non apponat, abſoluta eſt etiam ſucceſsio, quia illa conditio, nec ex natura rei ſubintelligitur, nec præſumi debet, præſertim preſumptione iuris, cùm illa reputetur mors quædam ciuilis, qui autem ante mortem naturalem inſtituit hæredem, non habet ſubintellectam hanc conditionem, vt ſi contingat ad vitam redire ei etiam reſtituantur bona. Si autem fingatur caſus, in quo illa conditio in teſtamento expreſsè ponatur, primùm non exiſtimo eſſe moralem, quia illa conditio indicat animum non ſatis conſtantem, & firmũ in ſtatu quem aſſumit, & ideo nemo illam adhibebit, nec religio deberet illam vel perſonam acceptare; an verò in rigore addi poſsit, ſtatim dicam à num. 16. VII.

Atque hinc infero idem iudicium eſſe de quibuſcunque bonis, quæ poſt profeſsionem talis religioſi adueniunt monaſterio per neceſſariam ſucceſsionem, quatenus induit, ſeu repræſentat perſonam eius; Probatur, quia illorum omniũ dominium abſolutè acquirit non ex noua voluntate religioſi, ſed ex vi ac neceſsitate iuris communis, ſuppoſita ſolũ priori voluntaria profeſsione. Nec poteſt religioſus iam profeſſus illam conditionem, vel onus aliquod ſuper talia bona religioni apponere, quia iam mortuus eſt, neque vllũ ius habet circa talia bona. Neque etiam ex vi prioris pacti, vel profeſsionis intelligitur talis conditio magis appoſita pro bonis aduentitiis in futurum, quàm pro illis, quæ ſtatim cũ ipſa perſona proueniũt. Imò licèt aliqua bona poſtea adueniant religioni, ius ad illa vel ad ſucceſsionẽ illorum, tranſlatum fuit in religionem in puncto profeſsionis, quod ius inter bona incorporalia ſtatim acquiſita religioni computari poteſt; ergo ſicut alia bona, tunc abſolute acquiruntur, & ſine vlla cõditione, ita & ius illud; ergo eodem modo acquiruntur poſtea religioni omnia bona, in quæ neceſſariò ſuccedit propter illud ius. VIII.

Sequitur etiam reſolutionem poſitam procedere de tranſitu talium bonorum, nõ ſolùm quoad proprietatem, ſed etiam quoad vſumfructũ, vel vſum; Probatur, quia in primis, nullum eſt ius poſitiuum, IX.

quod in præſenti materia aliud diſponat de vſufructu, quàm de proprietate: ſecluſo autem iure poſitiuo, vſusfructus ex natura rei, eſt domini cuius eſt proprietas, niſi etiam ex aliquo pacto humano hæc ſeparentur, quòd hic etiam nullum eſt, ergo ſicut prior religio iuſtè retinet proprietatem talium bonorum, ita etiam profeſsionem tam ciuilem, quàm naturalem, & vſumfructum eorum. Solùm ſupereſt declaranda vltima particula antecedentis; nam cætera omnia, & illatio per ſe nota videntur; probatur autem ex dictis; nam, præter profeſsionem, nullum pactũ interuenit ſuper talia bona inter religioſum & religionem, ratione cuius pacti vſusfructus taliũ bonorum reſeruetur religioni poſteriori, ſi ad illam tranſire contingat; oſtendimus enim religionem ſuccedere non ex ſpeciali voluntate religioſi, ſed ex vi iuris communis; cùm ergo ius commune illam reſeruationem non faciat, nec religioſus poteſt ſua voluntate illam ſuperaddere. Deinde eſto poſſet, de facto nihil tale declarat, nullam enim omnino conditionem adhibet, nec etiam eſt, cur ex natura rei ſubeſſe intelligatur, vt explicuimus, & magis ex dicendis conſtabit.

Oſtenditur deinde eadem reſolutio quando bona obueniunt ex mera liberalitate religioſi.

X. Supereſt, vt dicamus de aliis bonis, quæ religioſus ſuo mero arbitrio extra legis diſpoſitionem religioni donat in ipſa profeſsione, vel ante ipſam; nã poſt ipſam non habet locum hic modus donationis, cùm religioſus neque aliquid ſibi retinere poſsit, vt de illo poſtea cùm voluerit donationem faciat, nec poteſt aliquid de nouo acquirere, quod non ipſo facto ſtatim in religionem tranſeat. De huiuſmodi ergo bonis idem in primis dicẽdum eſt, quando donatio in principio ſimpliciter facta eſt, nulla in ea adiecta conditione, vel limitatione, quia etiam tunc monaſterium obtinet abſolutum dominium talium bonorum; ergo quidquid poſtea eueniat, non poſſet iuſtè ſine ſuo conſenſu illis priuari; patet conſequentia, quia hic etiam nullum eſt ius naturale, vel poſitiuum, quod illam obligationem imponat, nec etiam eſt vlla ratio ſubintelligendi hanc tacitam conditionem in illa donatione; nam licèt fiat occaſione profeſsionis, non tamen fit ſub conditione aliqua pendente in futurũ, imò ipſa profeſsio eſt actus ita legitimus, & intrinſecè perpetuus, vt non pendeat in futurum, & ideo ad ſummum poteſt intelligi illa donatio dependẽter à profeſsione vt de præſenti ſit, ita, vt ſi contingeret profeſsionem eſſe nullam, donatio etiam nulla redderetur, tamen facta profeſsione valida, nulla conditio de futuro intelligitur niſi exprimatur.

Probatio quando liberalis donatio facta eſt abſque vlla conditione.

XI. Et hæc ratio maximè vrget, quando non ſtat per religionem, quominus religioſum ſemper retineat, quia quantum eſt ex ſe, parata eſt ad illum alẽdum, & ad implendam conditionem, etiamſi fingamus fuiſſe in donatione incluſam; ergo iniuſtum eſſet illam cogere ad bona alteri tradenda. Imò idem certum exiſtimo, etiamſi ex iuſta cauſa religioſum emittat: quia donatio monaſterio facta neq; ipſi religioſo debet dare licentiam ad liberiùs peccandũ, nec religioni debet adimere libertatem ad expellẽdum illum, ſi ſuis peccatis id mereatur, vtrumque autem ſequeretur, ſi cogeretur religio bona reddere quando illum expellit. In hoc autem caſu ſi religioſus ſic punitus transferatur in aliud monaſterium, vt ibi in pœnam detrudatur, alẽdus quidem erit ſumptibus monaſterij, quod illum eiecit. Id tamen non eſt propter bona, quæ in monaſterium contulit, eodem enim onere tenebitur monaſterium, etiamſi nulla tẽporalia bona ab illo habuiſſet, ſed ratio eſt, quia non debet grauari aliud monaſterium, niſi omnino ſponte velit ipſum ſine alimentis recipere, de qua re in ſimili materia optimè loquitur Gregorius lib. 1. Epiſt. 42. vbi latiùs tractat non ſolùm de monachis, ſed etiam de clericis ſæcularibus habentibus propria bona, qui propter lapſus detruduntur in monaſteriis. Si autem contingeret iniuſtè expelli, etiam tunc non debet pati religio graue nocumentum propter vnius Prælati iniuſtitiam, vel imprudentiam, ſed cogendus eſt Prælatus, vel illum iterum admittere, vel alere, aut alio modo iniuriæ factæ ſatisfacere. Et quando iuſtum eſſet monaſterium priuare bonis propter tale delictum, id non eſſet ex intrinſeca obligatione orta ex priori donatione, quod nunc agimus, ſed eſſet quædam pœna per Superiorem imponenda.

Hæc probatio non ſolũ valet quando religio vult retinere religioſum, ſed etiã quando expellit.

XII. Atque hic diſcurſus non minùs probat de vſufructu bonorum, quàm de proprietate, quia hic etiam habet locum ratio ſuprà facta in n. 9. cùm monaſterium ſit verus dominus, eſſe etiã vſufructuarium, quia nullum eſt ius, vel pactum humanum, ratione cuius impediatur verus dominus frui, & vti re ſua. Neque etiam talis obligatio prouenit ex alia obligatione, quam habebat hæc religio ad alendam talem perſonam, tum quia hinc ad ſummum ſequeretur obligatio ad tribuendum ei ſufficientia alimenta in alio monaſterio; non verò ad dandum totum vſumfructum, aut totum dominium vtile, ſi fortaſſe pluris æſtimetur. Tum etiam, quia nec alimenta tenetur dare, quia parata eſt, ad alendum illum in ſuo gremio permanente, & ad hoc ſolùm à principio ſe obligauit.

Valet etiam de vſufructu, ſicut de proprietate.

XIII. Dices, hoc ad ſummum procedere, quando religioſus tranſit ad laxiorem, vel æqualem ſine culpa religionis, & ſolùm permittente, vel diſpenſante ad illius poſtulationem, ex opinione probabili cap. 11. à num. 16. tractata; tunc enim niſi in ipſa permiſsione ſeu licentia, ipſamet religio ſe voluntariè obliget ad aliqua alimenta præſtanda, profectò non poteſt ex conſcientia, vel iuſtitia obligari, etiamſi in præſtando ſuo conſenſu hanc conditionem, ſeu libertatem à tali obligatione non expreſſerit; quod fortaſſe eſſet conſultoris, non tamen neceſſarium, quia per ſe nullus eſt in re ipſa titulus talis obligationis, ſed alia religio quæ illum recipit, ſibi conſulat, & videat quale onus aſſumat. At verò quando tranſit ad perfectiorem religionem, vtitur religioſus iure ſuo; ergo non debet priuari actione quam habet ad vſumfructum talium bonorum, vel ſaltem ad alimenta. Et hic etiam habet locum congruentia alterius opinionis, ſcilicet, ne difficilior fiat tranſitus ad meliorem frugem. vnde ſicut in ipſa profeſsione includitur conditio, niſi velit tranſire ad altiorem religionem, ita in donatione bonorum intelligi poteſt incluſa proportionata conditio. Quæ ratio ſi quid probat, in omnibus bonis etiam per neceſſariam ſucceſsionem comparatis locum habet, & licèt in vſufructu vel alimentis maiorem quandam ſpeciem congruitatis habere videatur, tamen in rigore etiam procedit de proprietate, quia ſi ſemel admittatur illa conditio ſubintellecta, etiam in ipſa donatione proprietatis dicetur includi.

Obiicitur ſaltem non videri valere quando tranſitur ad religionem laxiorem vel æqualẽ.

XIV. Dico ergo, quantacumque bona religioſus donauerit monaſterio, non habere poſt profeſsionem maiorem actionem ad vſumfructum eorum, quàm ſi nihil contuliſſet, vel quàm habeat quilibet alius religioſus profeſſus eiuſdem monaſterij. Item è cõuerſo, religionem ipſam non teneri maiori obligatione iuſtitiæ ad alendum talem religioſum quàm alios, qui nihil contulerunt. Quæ doctrina inuenietur paſsim in ſanctis Patribus, Baſilio, Auguſtino, Benedicto, & aliis, qui de monaſticis inſtitutis ſcribunt.

bunt. Et eſt euidens, tum quia ęquè pauper eiicitur, qui diues erat, ac qui nihil habebat; tum etiam, quia religio non obligatur ad alendum religioſum, propriè, & per ſe, propter temporalia bona, quæ ab illo habuit, ſed propter profeſsionem religioſam: illa autem bona cenſentur per modum eleemoſynæ liberaliter donatæ, perinde ac ſi inter alios pauperes fuiſſent diſtributa. Hinc ergo ad illam difficultatē reſpōdeo, etiam ſi quis ad altiorem religionē tranſeat, non poſſe deferre ſecum talia bona, vel vſumfructum eorum, quia nullum ius ad illa habet, vt probatum eſt, atque ita nulla actione priuatur, quia religio non tenetur illum alere, niſi in eadem permanentem, nec etiam tenetur parare illi viam, vt ſic dicam, per temporalia commoda, vt ſe relinquat & ad aliam perfectiorem etiam tranſeat, ſatis enim eſt quòd non reſiſtat, neque impediat. Nec dici poteſt impedire, eo quòd bona non reſtituat, quia carentia temporalium bonorum per ſe non impedit, imò eſt optima diſpoſitio ad ingreſſum religionis, præſertim arctioris, quæ in hoc debet maiorem puritatem obſeruare, ſine temporali ſubſidio, vel ſpe religioſos admittendo, quod ſi contingat, aut nolle, aut non poſſe, accidentarium eſt obſtaculum, quod alia religio non tenetur tollere, ſua bona erogando.

XV. Optimum exemplum eſt in Monialibus, quæ nō recipiuntur ordinariè ſine dotibus, & tamen cùm de licentia ſedis Apoſtolicæ de vno ad aliud monaſterium transferuntur, earum dotes monaſteriis, quæ relinquunt, remanent, vt conſtat ex vſu. Et habetur in quadam declaratione Cardinalium ad Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 5. de regularib. qui abſolutè loquuntur de tranſitu, ſiue ſit ad arctiorem, ſiue non, & ſiue ſit eiuſdem, ſiue alterius religionis. In Monialibus autem maximè poteſt impedire hic tranſitus ob dotem non reſtitutam, quia in alio nulla recipitur regulariter ſine dote, & aliam quærere non eſt facile. ſed hoc impedimentum non imputatur huic monaſterio, quia non tenetur dotare monacham ſuam, vt in alio recipiatur. Eſt etiā optimum argumentum à ſimili, ſi religioſus tempore ſuæ profeſsionis copioſam donationem ſuorum bonorum feciſſet hoſpitali, & poſtea velit trāſire ad arctiorem religionem, nunquid teneretur hoſpitale reddere bona, vel vſumfructum eorum, ne tranſitus fiat difficilior? Cur ergo obligabitur religio, cui non minus abſoluta donatio facta eſt, & cuius bona nō minus, imò magis Eccleſiaſtica ſunt, & ob eam cauſam difficilius etiam alienari poſſunt; vnde ad hoc confirmandum, nō parum iuuant quæ de non alienandis Eccleſiaſticis bonis ſacri canones ſtatuunt.

XVI. *Diſcutitur reſolutio de liberali donatione an poſſit fieri ſub conditione.* Supereſt, vt explicemus quid dicendum ſit, ſi à principio in ipſamet donatione expreſsè addita fuerit hæc conditio, vt quacumque ratione cōtingat religioſum mutare ſuum ſtatum, religio teneatur vel bona reddere, vel ſaltem dotem competentem pro alio monaſterio, vel ſaltem alimenta, aut quid ſimile. In quo in primis dubitari poteſt, an talis conditio ſit iniqua, & inualida, videtur enim non eſſe, quia nulli eſt iniurioſa, ſuppono enim donationem eſſe liberalem, de bonis ſcilicet quæ poſſet nouitius, aut nouitia non donare monaſterio; poteſt ergo ea donare, prout voluerit; ergo, & ſub illa conditione. In contrarium autem eſt, quia illa conditio videtur eſſe contra votum paupertatis, ac proinde contra ſubſtantiam profeſsionis. Probatur aſſumptum, quia per illam conditionem retinet illa perſona ius aliquod ad illa bona; habere autem tale ius, repugnat voto paupertatis, nam eſt retinere aliquod genus dominij, quia ius illud æſtimabile pretio eſt, & eſt quoddam bonum temporale quāuis incorporeum.

Quæ ratio procedit quidem optimè, ſi conditio in eo ſenſu apponatur, vt perſona retineat ius aliquod ad talia bona, poſſet tamen in alio ſenſu poni, in quo non video intrinſecam malitiam, ſcilicet, vt religio maneat in conſcientia obligata ad ſubueniendum religioſo in tali occaſione, etiamſi ipſe nec ius, nec actionem aliquam contra religionem habeat; hæc enim duo, & inter ſe non repugnant, & optime compatiuntur cum integro voto paupertatis, vt ſuprà viſum eſt. Imò addi etiam poſſet in tali conditione, vt ſi religioſus tranſierit ad aliam religionem, eo ipſo altera religio acquirat ius ad talia bona, quia hoc etiam nihil derogat paupertati ipſius perſonæ, & aliunde nec iuſtitiæ repugnat, vt ratio ſuprà facta probat; ergo talis cōditio ſic intellecta non eſt intrinſece mala. Non poteſt tamen negari, quin male ſonet, quia vt numer. 7. in fine dicebam, indicat animum non ſatis conſtantem in ſtatu, quem aſſumit. In aliquo tamen caſu rarò poſſent occurrere circumſtantiæ, quæ conditionem illam poſtulare etiam ſecundùm prudens conſilium videantur, vt ſi fœmina religionis habitum aſſumens in aliquo monaſterio, timeret probabilem neceſsitatem tranſeundi poſtea ad aliud, vel eiuſdem ordinis, vel alterius ex graui cauſa, & legitima facultate; ſi ergo priori monaſterio copioſam donationem bonorum faceret, nulla inconſtantia, neque indicium eius eſt ſub conditione ponere, vt occurrente tali caſu, vel cogente tali neceſsitate teneatur monaſterium primum dare ſecundo competentem dotem, aut vſumfructū dotis, vel alimenta, aut aliquid ſimile: ſuppoſito ergo tali caſu, ſeu modo donationis, dicendum plane eſt teneri monaſterium implere conditionem, eo modo, quo in contractu poſita fuerit, quia eſt iuſta, & paupertati non repugnat, vt declarauimus, & nulla eſt lex canonica quæ reſiſtat, nam illa non eſſet alienatio bonorum Eccleſiaſticorum, quia illa bona nunquam fuerūt ſimpliciter donata tali monaſterio, ſed ſub tali modo, vel vſque ad cōplementum talis conditionis. XVII. *Deciditur affirmatiue, tamen ordinarie male ſonare talē conditionē.* *In quo euentu ſatis honeſta eſſet.*

Ex dictis ſequitur, ſi religioſus, vel religioſa ex diſpenſatione Pontificis quantumuis iuſta reuertatur ad ſæculum ſine vllo vinculo profeſsionis, & votorum, non poſſe deferre ſecum bona, quæ religioni donauerat abſolute, ſine conſenſu religionis, niſi hoc ipſum Pontifex in ſua diſpenſatione ſpecialiter concedat. Probatur, nam idem fundamentum abſoluti dominij habet locū in tali caſu. Imò in eo magis vrget, quia licet perſona Deo conſecrata reuertatur ad ſæculum, non propterea debent bona Deo conſecrata profanari, ſeu alienari, vel, vt ita dicam, ad ſæculum redire: neque in diſpenſatione perſonæ continetur diſpenſatio in alienatione bonorum, niſi in ſpecie concedatur; neque etiam cauſa, quæ ad primum ſufficiat, erit ſemper ſufficiēs ad vtrumque, quin potius, vt diſpenſatio in perſona tolerabilis ſit, erit regulariter cōueniens, vt pro bonis non concedatur, ſed quòd relinquantur religioni. videantur, quæ in ſimili tractat Rebuffus in procemio ad regias conſtitutiones gloſſ. 5. num. 23. vbi ex multorum ſententia dicit religioſum factum ſæcularem non ſuccedere in hæreditate paterna, quod difficilius eſt. XVIII. *Illatum de redeuntibus ad ſæculum ex iuſta diſpenſatione.*

Dices, in eo caſu tollitur fundamentum talis donationis, vel cuiuſuis tituli: quo mediante bona illa peruenerūt ad monaſterium vel per teſtamentū, vel per ſucceſsionem neceſſariam, &c. ergo eo ipſo redibunt bona ad priorem dominum, quia ablato fundamento, euertitur quidquid in illo nitebatur. Antecedens patet, quia tota ratio translationis talium bonorum in monaſterium eſt, vel incapacitas perſonæ ad dominium talium bonorum, vel voluntas donandi illa fundata in tali profeſsione; XIX.

per

per illam autem diſpenſationem, & profeſsio tollitur, & perſona fit habilis ad dominium talium bonorum. Confirmatur, quia ſi Papa diſpenſet in matrimonio rato, eo ipſo reuertitur ad ſponſum quidquid ſponſæ donauerat, & è cõtrario, quia deſtruitur fundamentum; ergo ſimiliter in præſenti.

XX. Reſpondetur, nec profeſsionem, nec incapacitatem dominij eſſe fundamentum, vt ſic dicam, à quo pendeat in conſeruari dominium abſolutè datum monaſterio de talibus bonis, ſed ſolùm fuit veluti occaſio, aut motiuum, vt talis donatio monaſterio fieret, ſicut ſi donatio illa facta eſſet pauperibus, vel conſanguineis, quia, vt diximus, donatio æquè abſoluta eſt. Imò in præſenti caſu multo minùs poteſt pendere à tali conditione, quia religioſum profeſſum per religionem fieri non religioſum rariſsimum eſt, & moraliter non conſideratur in tali cõtractu, ſeu donatione. Ad ſimile, quod affertur de matrimonio, reſpondeo, vnum eſſe caſum, in quo, via, & iure ordinario poteſt matrimonium ratum diſſolui, per profeſsionem religionis, in quo caſu iure etiam communi ſtatutũ eſt, quid de bonis inuicem donatis ab ſponſis faciendum ſit, vt in ſuperiori tractatu viſum eſt. Diſſolutio autem matrimonij per diſpenſationem extraordinaria eſt, & de his quæ rarò eueniunt; & ideo pro illo caſu nihil iura diſpoſuerunt, & ideo ſi quæ donatio interceſsit, tenor illius conſiderandus eſt; nam ſi donatio fuit omnino abſoluta, & non expreſsè ad ſupplementũ dotis, vel ratione matrimonij ſuſtentandi, certè non reuocabitur donatio propter diſpenſationem illam, maximè ſi præbendo conſenſum ad diſpenſationem, nullam cõditionem de donatione reuocanda ſponſus exigat; & ita ex hac parte potiùs confirmatur doctrina data. Si autem fuit conditio poſita ſaltem generalis, vt ſi matrimonium, quacunque ex cauſa non peruenerit ad effectum, donatio reſcindatur, ſeruanda eſt, quod nihil etiam obſtat his quæ diximus.

An ſaltem religioſi Societatis, qui vota tantùm ſimplicia emiſerunt, poſſint deferre ſecum bona, quæ ipſi Societati donarunt, ſi ab ea dimittuntur.

XXI. Vltimò occurrit ſpeciale dubium in hoc puncto circa religioſos Societatis, qui profeſsionem non emiſerunt, ſed per vota ſimplicia incorporati ſunt, & aliquid de bonis ſuis Societati donarunt, an ſi poſtea emittantur, poſsint deferre ſecum talia bona, & conſequenter teneatur Societas ea reddere, & donationem reſcindere. Eſt enim hoc propriũ Societati, vt non neceſſariò ſuccedat in bonis ſuorum religioſorum ſecundùm commune ius, ſed ipſi religioſi poſſunt, & debent iuxta ſuas conſtitutiones de ſuis bonis diſponere, & ita non habent hic locum omnia, quæ de priori genere bonorum diximus. Poſſunt autem ſi velint, ſicut aliis pauperibus, ita etiam Societati bona ſua, vel eorum partem donare, prout in tract. 10. lib. 4. c. 6. exponetur. de hac ergo donatione dubium eſt, an idem ſit iudicium, quod de religioſis profeſsis. Videtur enim hic eſſe diſpar ratio, quia licèt ex parte religioſi oblatio, & obligatio ſit perpetua, ex parte religionis non ſit abſoluta obligatio retinendi perpetuò huiuſmodi religioſos, ſed ſub conditione *niſi ipſi hoc demeruerint*, vel alia ſimili; ergo ratio poſtulat, vt donatio, quæ fit religioni, habeat etiam hanc conditionem, ſi religioſum non expellat, vel ſimilem. In contrarium autem eſt, quia forma donationis abſolutè fit, ergo etiam confert abſolutum, & irreuocabile dominiũ. patet conſequentia, tum quia talis perſona poteſt hoc modo donationem facere, & voluntas eius ex verbis colligenda eſt; tum etiam, quia ſi eodem modo faciat donationem conſanguineis, vel pauperibus, non reſcindetur donatio, etiamſi poſtea è Societate emittatur. Accedit præterea, quòd alias ſequerentur incommoda ſuprà tacta in aliis religioſis. Primum ac præcipuum eſt, quòd tales religioſi non perfectè renunciarent temporalibus bonis, nã ſemper haberent ſpem recuperandi illa, ſi ad ſæculum redirent, quod vel repugnat omnino, vel derogat multum religioſæ paupertati. Secundũ, quia hinc ſequeretur occaſio licentioſe viuendi, quia vel ſperarent non eſſe dimittendos à religione, ne cogantur etiam bona dimittere, vel certè minus timebunt dimitti, quia iam habẽt vnde viuant. Tertium ex parte etiam religionis minuetur libertas ad dimittendum religioſum dyſcolum, ne cogatur bona illi reddere, quæ fortaſſe ſuſtentando alios iã conſumpſit, quod ad commune bonum eius eſſet magnum incommodum.

In hac re nihil exiſtimo poſſe ex communi iure definiri, quia pendet ex modo contractus, ſeu donationis, quæ eſt res facti potius quàm iuris. Nam loquẽdo de poſsibili, certum eſt potuiſſe huiuſmodi religioſum abſolutè talem donationem facere, ſine vlla cõditione, quæ in futurum pendeat, quod probat euidenter ratio facta pro parte affirmante, quia voluntariè facit, & eſt abſolutus dominus, & quia ita poteſt alienare, vel donare aliis, cur erit in hoc religio peioris conditionis, aut magis incapax talis donationis? Secundò cenſeo certum, facta in hunc modum donatione, non teneri religionem in rigore iuſtitiæ, talia bona reddere tali perſonæ, ſi eam iuſtè à ſe dimittat. Probatur primò ex ratione facta; nam in eam fuit abſolutè tranſlatum dominium. Item, quia tertia perſona cui facta eſſet ſimilis donatio, non teneretur ea reſtituere in eodem euentu. Dices, non eſſe eandem rationem, quia alia perſona non eſt cauſa talis mutationis in huiuſmodi religioſo; at religio eſt cauſa illius, & conſtituit illum in nouo ſtatu, in quo indiget talibus bonis. Sed hoc parum refert; nam vel religio iniuſtè hoc facit, vel iuſtè. Si iniuſtè; eſt contra conditionẽ poſitam in pronuntiato; eſtque ille caſus diſtinctus, in quo meritò obligatur & cogenda eſt religio, vt reddat bona ei quem iniuſtè dimiſit, illa verò obligatio non eſt ob defectum prioris donationis, ſed propter ſpecialem iniuriam reſpectu talis perſonæ ſic donantis. Si verò iuſta eſt dimiſsio, vt in caſu ſupponimus, non debet propterea religio obligari ad relinquenda bona, quæ iuſtè poſsidet, cùm nec ratione rei acceptæ, nec ratione alicuius iniuriæ teneatur. Neque in eo caſu imputari poteſt religioni infelix euentus talis religioſi, ſed ipſi imputandus eſt. nam propter hanc etiam cauſam, nulla facta eſt in principio iniuria tali religioſo, obligando illum ad relinquenda bona ſua, exponendo ſe illi periculo: nam in primis non obligatur vnquam relinquere talia bona religioni, ſed liber ad hoc relinquitur. Deinde ſicut non cogitur talem religionem ingredi, ita nec bona alienare: ſi autem voluntarie vtrũque facit, nulla ei fit iniuria. Denique non poteſt dici exponi periculo, quantum eſt ex parte religionis, cum nunquam dimitti poſsit, ſi ipſe velit viuere iuxta regulam ſtatus, quem aſſumit, vt latiùs tractat. 10. ſuo loco dicemus. Vnde addo tertiò, huiuſmodi renuntiationẽ, etiãſi fiat in fauorem religionis, fieri in hoc ſenſu abſoluto, & immutabili, ſeu independẽte à mutatione, quæ poteſt accidere circa ſtatum perſonæ. Probatur rationibus factis, quę mihi certè probant aliũ modũ donationis eſſe valde pernicioſum religioni; non tam in temporalibus, quã in ſpiritualibus, & ideo nec acceptat, nec acceptare debet donationem in alio ſenſu factã, nec permittere, vt renuntiatio aliter fieret in cuiuſcunque fauorẽ fiat.

XXII. *Deciſio per triplex pronuntiatum.*

Quamuis

Moderamen prædictorum pronuntiatorum. Vide p. 2. Conſtit. c. 3. lit. B & decretum S. congreg. 5.

XXIII. Quamuis autem religio ex iuſtitia non teneatur hęc bona reddere in huiuſmodi caſibus, ex quadam æquitate, & ad tollendam omnem occaſionem offenſionis, poteſt licitè, vel omnia, vel aliquam eorum partem priori domino reddere, vel pretium eorum, quia hæc non cenſetur alienatio ſimpliciter bonorum religionis, ſed quædam iuſta diſpenſatio, neceſſaria ad conſeruandam libertatem, quam talis religio profitetur, ad dimittendas perſonas quæ ſibi non congruunt; imò ex praxi & conſuetudine inſtituto conſentanea, videntur hæc bona à principio acceptari à religione, cum hac poteſtate, & libertate, dimittendi etiam illa ſimul cum perſona, ſi fiunt expediẽs ad finem ſocietatis, & ad communem ædificationem. In hac tamen æquitate facienda, obſeruare etiam neceſſe eſt, ne nimium grauetur religio, quæ per multos annos alit perſonam, quæ poſtea literis, & aliis donis inſtructa dimittitur, & nihilominus integra vult recipere bona quæ donauerat, quod non poteſt non eſſe graue onus religionis. Cauendum etiam eſt, ne facilitas in hac parte generet in ſubditis certam ſpem, recuperandi bona in ſimili euentu; nam poſſet hæc eſſe occaſio licenter viuẽdi, vt ſuprà dicebamus. Denique præcauendum eſt etiam, ne hoc ſit tam frequens, & tali modo fiat, vt inducatur conſuetudo obligationem inducens.

CAPVT XV.

An cum religioſo translato transferantur etiam prærogatiuæ quibus in priori religione fruebatur?

I. PEr prærogatiuas hoc loco intelligimus quamcunque facultatem actiuam, vt eligendi, ferendi ſuffragium, &c. vel capacitatem paſſiuam, vt eligatur, v.g. ad tale officium, miniſterium, vel beneficiũ. item ius ſedendi in tali loco, & ſimilia. item immunitates vel exemptiones, à tali onere, vel labore, &c. Circa quod aduertendum eſt, ſermonem eſſe poſſe, vel de his omnibus, quatenus fundantur in profeſſione facta in religione à qua fit tranſitus, & in eius regula, vel quatenus fundari poſſunt in profeſſione, & regula alterius religionis. Nam quatenus ex natura rei conſequuntur quamcunque perſonam in religioſo ſtatu exiſtentem, niſi ab extrinſeco illis priuetur, conſtat, tranſitum nihil obeſſe talibus prærogatiuis. Duas ergo generales regulas conſtituo. Prima eſt, omnis prærogatiua præcisè fundata in profeſſione primæ religionis, & in regula eius, non tranſit cum perſona, ſed admittitur tranſitu conſummato; exempla ſunt, primum de antiquitate religionis; nam illa fundatur in profeſſione facta in tali religione, & ideo quandiu in illa permanetur, computatur per ſe loquendo à die quo ibi profeſſio facta eſt. Talis autem profeſſio non valet pro alia religione, quia per illam non eſt effectus membrum eius, nec obligatus obedientiæ eius. Hac enim ratione, qui transfertur, & aliam religionem per annum probare, & in ea profeſſionem emittere debet, vt rectè Nauar. conſilio 60. & 67. de regular. in 2. impreſſione. Hinc ergo fit, vt translatus amittat antiquitatem, quam habebat in monaſterio priori, & conſequenter fit, vt amittat locum, & quodcunque priuilegium ſibi debitum ratione antiquitatis. Fit etiam, vt translatus ad monaſterium alterius ordinis, non ſit capax prælationis in illo ordine, niſi in eo profeſſionem emittat, quia capacitas ad prælationem alicuius ordinis, ſecundùm ordinarium ius fundatur in profeſſione, facta in eodem ordine, vt in ſuperioribus latè tractatum eſt, & habetur etiam ex Trid. ſeſſ. 25. c. 21. de regul. & ſeſſ. 14. c. 10. de reformat. Vnde etiam ſi quis ad hunc finem ex vno ad alium ordinem transferatur, vt ibi prælationem exerceat, non debet ſine ſpeciali diſpenſatione ad prælationem admitti, niſi prius ibi profeſſionem emittat. Vnde cùm profeſſio perpetua ſit, quamuis ille poſtea prælationem dimittat, vel quacunque de cauſa illa priuetur, in eodem ordine ad quem fuit translatus, manere debet, vt rectè dixit Nauarrus conſil. 61. de regular. & ſequitur Emmanuel Rod. tom. 3. q. 52. art. 16. vbi fuſius hoc diſputat, ſed mihi videtur res extra omnẽ controuerſiam.

Prima regula circa prærogatiuas religionis à qua fit tranſitus.

De prærogatiua antiquitatis, & eam conſequentibus.

De prærogatiua prælaturæ.

Secunda regula bipartita de prærogatiuis religionis ad quam tranſitur.

II. Secunda regula eſt, poſtquam translatus ad aliũ ordinem ibi profeſſus eſt, conſequenter habet quãcunque prærogatiuam, facultatem, aut capacitatẽ, quam alij religioſi eiuſdem ordinis habent ex vi ſuæ profeſſionis, & regulæ, niſi ſpecialiter in aliquo prohibeatur per ius. Probatur prior pars, quia ille translatus poſt profeſſionem eſt verus religioſus talis ordinis; nam profeſſio ibi facta vera profeſſio eſt, eiuſdem ſpeciei, vt ſic dicam, cum profeſſionibus aliorum ibi ſolùm profitentiũ, & ratione prioris profeſſionis, non eſt talis perſona incapax, nec per ſe demeretur omnia priuilegia, & commoda talis religionis. Prior enim profeſſio optima fuit, vnde habuiſſe illam non nocet, in præſenti autem iam non exiſtit, neque obligat, quatenus repugnare poterat poſteriori, quia quoad hoc per illam irritata eſt. Mutatio autem ab vna in aliam, vel fuit conſilij, vt ſi trãslatio fuit in religionem perfectiorem. Si autem fuit ad laxiorem, ſupponitur autem facta ex legitima diſpenſatione, & cõſequenter honeſtè; ergo translatio, ex nullo capite impedit quominus translatus fruatur omnibus effectibus, & commodis profeſſionis illius religionis ad quam translatus eſt, & quam denuo eſt profeſſus. Confirmatur primò, nam per profeſſionẽ poſterioris religionis amittit omnia iura ſpecialia prioris profeſſionis. argumento capituli, *ſi quis iam translatus* 21. quæſt. 2. & c. *ne pro* 16. quæſt. 1. ergo debet gaudere omnibus iuribus ſecundę profeſſionis. Confirmatur ſecundò; nam ille per ſecundam profeſſionem, tenetur ſuſtinere onera omnia talis religionis, quia eodem voto obedientiæ, & paupertatis aſtringitur, ad quod faciunt, quæ tractat Nauar. Comment. 4. de regular. n. 26. & 27. ergo debet etiam gaudere omnibus commodis talis profeſſionis, nam qui ſentit onus, debet etiam & commodum ſentire. Atque hinc fit, vt huiuſmodi translatus iam profeſſus habere debeat locum, & ſuffragium iuxta morem & regulam talis religionis. ſequitur etiam poſſe eligi in Prælatum eiuſdem religionis quãtum eſt ex hoc capite, & ſimiliter poſſe habere beneficia regularia talis religionis, & ſic de aliis priuilegiis, &c. de quibus multa apud Nauarrum in dicto Comment. 4. & in citatis conſiliis de regularibus.

III. Exceptio autem ſeu poſterior pars regulæ, addita eſt primò propter Clemẽtinam primam de regularibus, in qua ſtatuitur, vt mendicantes omnes, qui ad religiones non mendicantes tranſierint, vocem, aut locum in Capitulo habere non poſſint, etiamſi ab aliis cõcedatur, & vt aſſumi nõ poſſint ad Prioratus, adminiſtrationes, officia, curam animarum, vel regimen, vel etiam ad hæc loco aliorum exercẽda. Et ita fiũt ad hæc omnia incapaces, vt quidquid in contrarium factum fuerit ſit irritum, & inane. Quæ conſtitutio ſuam vim retinet, & omnino ſeruanda eſt, ratioque illius fuiſſe videtur, vt religioſi mendicantes in ſua paupertatis profeſſione ſtabilius, & quietius perſeuerent. Gaudent autem illo priuilegio, non tantùm quatuor antiquiores ordines mendicantes, ſed etiam recentiores, vt religio Minimorum, & religio Societatis, vt ſuprà c. 12. numer. 38. in ſimili dictum eſt, quia tam veræ mendi-

Dicta Clemētina ad omnes mendicantes extenditur.

mendicantes ſunt hæ poſteriores, ſicut & priores, vt per Pontifices declaratum eſt, & infrà tractatu 9. oſtendemus, & ita comprehenduntur ſub lege vniuerſali, quæ diſponens in ea ſpecie, comprehendit etiam futuras religiones mendicantes, ſicut decreta quæ generaliter diſponunt de regularibus, comprehendunt quamcunque religionem de nouo approbatam.

IV. *Huic extenſioni obſtare videtur Nauarrus.*

Poteſt autem contra hoc citari Nauarrus conſil. 57. de regularibus in prima impreſſione, & 66. in ſecunda, vbi ait religioſum ſanctæ Mariæ de mercede, translatum ad ordinem non mendicantem, nõ incurrere dictas inhabilitates, quia religio mercedis, non eſt ex quatuor mendicantibus de quibus Clementina loquitur; ſentit ergo ſolùm dictos quatuor ordines comprehendi in illa Clementina. idẽ etiam ſuadet eius ratio, quia illa diſpoſitio eſt pœnalis, & ideo non debet extendi. Sine dubio tamen non fuit hæc mens Nauarri, ſed ratio eius in illa reſponſione fuit, quia dicta religio ſanctæ Mariæ, omnino non eſt ex mendicantibus, vt ipſe ſentit in cõſilio 63. eiuſdem impreſſionis, vel 65. alterius. Vbi etiam addit, quòd ſi illa religio ex primæua inſtitutione, vel ex noua reformatione à Papa confirmata, profiteretur paupertatem in communi, in ea haberet locum diſpoſitio dictæ Clementinę; ergo ſentit non limitari ad quatuor ordines prædictos, & ità confirmat declarationem datam.

V. *Ad locum citatum in n. præced.*

In priori ergo conſilio illa dictio *quatuor* caſu addita videtur; & ita in fine eiuſdem conſilij meliùs dixit Clementinam loqui de mendicante transeũte, & ideo non extendi ad nõ mendicantem. & hoc ad ſummum concludit congruentia. Quanuis autem lex illa, licèt reſpectu translati videatur pœnalis, vel potius odioſa, ſimpliciter eſt fauorabilis & priuilegiatiua, quia reſpectu totius religionis, cuius bonum maius eſt, continet priuilegium, & fauorẽ. Hinc verò non ſequitur, etiam ad non mẽdicantes extendendam eſſe, quia etiam priuilegia maximè debent propriis terminis contineri. Sicut è conuerſo, quamuis lex illa eſſet pœnalis, extenderetur ad omnes verè mendicãtes; etiam denuo approbatos, quia lex etiam pœnalis non eſt ita limitanda, quin proprietas terminorum ſeruetur.

VI. *Extenditur deinde ad omnes non mendicantes, præter Carthuſ.*

Sicut autem ex parte mendicantium vniuerſalis eſt conſtitutio, ita etiam ex parte religionũ ad quas fit tranſitus, eſt prorſus vniuerſalis, & comprehendit omnes non mendicantes etiamſi Apoſtolica authoritate ad eas tranſitus fiat, vt in textu expreſsè dicitur. Inueñio autem quãdam limitationem adhibitam à congregatione Cardinalium circa Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 11. his verbis; *Omnes cuiuſcunque religionis legitime translati ad Carthuſianos poſſunt in eadem Carthuſienſi religione in clauſtro Priores, & extra clauſtrum Procuratores eſſe.* Quæ exceptio firmat regulam in contrarium quoad omnes alias religiones, & ipſa videtur fundata in principio iuris, ſub generali regula non includi caſum ſpecialem rationem habentem; qualis in præſenti eſt Ordo Carthuſienſium, iuxta frequentem iuris conſuetudinem.

VII. *Extenditur denique ad omnem adminiſtrationem.*

Quæri autem vlteriùs poteſt, quid comprehendatur ſub officiis, & muneribus, quæ his religioſis translatis prohibentur. Sed de hoc videri poteſt gloſſa ibi, & Panorm. qui ſentiunt ſine diſtinctione omnia officia illis interdici, non ſolùm quæ iuriſdictionem habent, de quibus eſt res indubitata, ſed etiam, quæ ſolam habent adminiſtrationem, vt officium Oeconomi, Syndici, & Caſtaldi, vt loquitur illa Gloſſa, quam vocem alia Gloſ. in §. *pœna.* Inſtit. de iniuriis, ſignificare dicit actorem ſeruum. Quæ ampliatio ex verbis textus ſatis colligitur: nã prohibet aſſumi ad omnes adminiſtrationes, & officia non ſolùm tanquam principales miniſtros, ſed etiã vt tenentes locum aliorum. Quod verò Gloſſ. & Panormit. habet de miniſterio prædicandi, nimium mihi videtur: tum quia in verbis textus in rigore non comprehenditur, nam in prioribus verbis, *Ad prioratus quoque, adminiſtrationes,* &c. ſermo tantùm eſt de muneribus pertinentibus ad adminiſtrationem rerum temporalium; poſtea verò de ſpiritualibus ſolùm dicitur, *Quodque animarum curam, & regimen, nec pro ſe poſſint, nec pro aliis exercere.* prædicare autem non eſt exercere curam, aut regimen animarum. neque obſtat, quòd prędicare ſit officium Curæ; non eſt enim officium, prout dicit poteſtatem, ſed prout dicit actum: ibi autem nõ prohibetur his translatis omnis actus curandi, ſed ipſa cura, & regimen. Nam etiam miniſtrare ſacramentum cõfeſſionis, ſeu Euchariſtiæ, eſt officium Curæ, & tamen dicendum non eſt hos eſſe factos inhabiles ad hæc ſacramenta miniſtranda. Tum etiam, quia in hac actione, nõ eſt eadem ratio, quæ in aliis miniſteriis, quia non eſt veriſimile aliquem tranſire à mendicantibus, ad non mendicantes, ex nimio affectu cõcionandi, nam ad hoc munus ex ſe aptiores ſunt mendicantes ordines, quod ſecus eſt de miniſteriis temporalibus, vel de aliquo beneficio, &c. Pontifex autem voluit huiuſmodi occaſionem præcidere. Et ideo non credo prohibuiſſe hoc munus prædicandi, præcipuè cùm ad commune bonum ſpirituale ordinetur, ſicut nec prohibuit munus legendi, ſeu docendi, quæ oneris eſſe, & non honoris expoſuit Sixtus V. in declaratione ſui motus proprij de legitimis, quæ hanc etiam interpretationem confirmat.

Non tamen rectè extenditur ad officium prædicandi, & docendi.

VIII. *2 Fund. eiuſdem poſterioris partis ſumitur ex Trid. decreto.*

Secundò poſita eſt illa exceptio propter quoddã decretum Concilij Trident. ſeſſ. 14. cap. 11. de reformatione, quod ſic habet, *Quia regulares de vno ad aliũ ordinem translati facile à ſuis Superioribus licentiam ſtandi extra monaſterium obtinere ſolent, ex quo vagandi, & apoſtatandi occaſio tribuitur: nemo cuiuſcunque ordinis Prælatus, vel Superior vigore cuiuſuis facultatis aliquem ad habitum, & profeſſionem admittere poſſit, niſi, vt in ordine ipſo ad quem transfertur, ſub ſui Superioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat. Ac taliter translatus etiamſi canonicorum regularium fuerit, ad beneficia ſæcularia etiam curata omnino incapax exiſtit.* In quo decreto duæ prohibitiones continentur: vna pertinet ad obſeruantiã clauſuræ in huiuſmodi translatis, & directè ibi ſolùm præcipitur ne huiuſmodi recipi poſſint, niſi, vt in ordine ad quem transferuntur, in clauſtro ſub Pręlati obedientia perpetuò maneant. Ponderanda eſt enim illa particula *vt*, per quam ſignificatur mentẽ Cõcilij fuiſſe prohibere, ne translatio, vel receptio translati fiat ad hunc finem, vt ea occaſione translatus maneat extra clauſtrum de licentia Prælati illius ordinis ad quem fit translatio. Vnde, ſi expreſſe, vel tacitè eo fine translatio fiat, ſine dubio grauiter peccabit, & tranſiens & recipiens illum.

1 Prohibitio huius decreti, & ne fiat tranſitus niſi ad manendum in clauſtro.

IX. *Tranſitus abſque illo fine manendi in clauſtro licèt illicitus, non eſt irritus. Niſi diſpenſatio ad trãſitum ſit ſurreptitia aliunde.*

Quæri autem poteſt an receptio in eo caſu ſit irrita; nam Concilium ſolùm dicit *admittere non poſſit niſi,* &c. Tamen quia non addit verba irritantia, nõ videtur ex vi illius prohibitionis receptio, vel profeſſio irrita; quando enim Concilium hoc intendit, id exprimit, & verbum *non poſſit* ſolam prohibitionem ſignificare frequenter ſolet. Ex alio tamen capite poſſet illa translatio eſſe irrita, ſi quis procurãs tranſitum reuera illa intentione, diſpenſationem peteret ſub alio titulo, vel colore, tacita illa circunſtantia, talem enim diſpenſationem ſubreptitiam iudico, vtpote obtentam ex falſa vel diminuta narratione contra Pontificis mentem, quæ ſine dubio, in hac parte Concilio conformis eſt. Hac ergo ratione omnia ſubſequuta in vi talis diſpenſationis erunt irrita, ſicut eſſent ſi abſque vlla diſpenſatione fierent. Et præterea etiam poſt factam huiuſmodi translationem prædicta intentione, non poteſt

Præla-

Prælatus dare licentiam ſic translato ad manendũ extra clauſtrum iuxta expreſſam, vel tacitam conuentionem præcedentem: quia hoc manifeſte eſt contra intentionem Concilij. Vnde nihil aliud eſt, quàm conſummare delictum contra prohibitionem Concilij. Propter huiuſmodi autem delictum nulla pœna imponitur à Concilio: non tamen propterea cauſa grauis non eſt; nam materia eſt grauiſsima, & verba Concilij ſatis etiam rigoroſa ſunt.

X. Addit verò Nauarrus Comment. 4. de regular. n.12. Concilium in hac parte non videri nouum ius inducere, ſed antiquum declarare; antiquum autẽ vocare videtur ipſum ius naturale, & diuinum, quod huiuſmodi tranſitum ea intentione factum videtur reprobare, quia nullum ius ſcriptum inuenitur prius circa hunc caſum conditum. Vnde, quia ille modus tranſeundi, non eſt per ſe ita intrinſecè malus, quin poſsit ex aliqua magna neceſsitate honeſtari: concludit Nauarrus, ſi nunc occurrat caſus, in quo ex natura rei licitè poſſet fieri talis receptio propter illum finem, etiam nunc poſſe fieri, nõ obſtante Concilio, quia non eſt veriſimile, voluiſſe Concilium prohibere receptionem aliàs iuſtam in eo caſu, in quo poteſt eſſe ad remedium alicuius religioſi neceſſaria.

XI. Hęc interpretatio Nauarri pia eſt, non poſſumus tamen adhærere illi, quia magis pium eſt præcepta ſeruare, & lex Concilij non eſt tantùm declaratiua iuris naturalis, ſed etiam diſpoſitiua, & conſtitutiua noui iuris, vt conſtat ex verbo illo *poſſit*, ſi enim tantùm declarare intenderat, diceret *nemo poteſt*, &c. Quia verò nouam prohibitionem imponit, dicit *nemo poſſit*. Cuius etiam ſignum eſt, quia ſi ex natura rei tantùm loquamur, ſæpiſsimè illud fieri poſſet ſine peccato, ſaltem mortali, quando exiſtentia extra clauſtrum futura eſſet ad determinatum locum, & opus religioſo dignum, & ex parte perſonę ſine morali periculo, &c. Non poteſt autem dici in omnibus illis caſibus nunc etiam hoc licere, non obſtante Concilio, quia eſt contra tenorem verborũ eius, & contra diſciplinam religioſam, quam reformare intendit, vnde nec Nauarrus id admittit, niſi in raro caſu. Neque eſt verum illam legem latam eſſe ex præſumptione, & ideo non obligare vbi ceſſat præſumptio; nam aliud eſt motiuũ legis, aliud præſumptio. Concilium autem motum eſt ad eam legem ferendam, ex eo quòd ex facilitate dandi licentiam ad permanendum extra clauſtrum ſumi ſolet occaſio vagandi, vt in principio dicit; hæc autem non eſt præſumptio, ſed certum iudicium, ratione cuius fertur generalis, & abſoluta prohibitio, quæ omnes caſus, etiam de ſe non malos, comprehendit, quia indiſtinctè fertur, & hæc eſt vis poſitiuæ prohibitionis. Non ergo prohibet omnia, quia præſumat omnia & ſingula futura fuiſſe mala, etiamſi non prohiberentur, ſed quia illa materia moraliter eſt nociua, & periculoſa, id ſatis eſt, vt abſoluta prohibitio fiat, quia leges morales conſiderant, quod frequentiùs accidit, vt dicitur in leg. 4.5.& 6.ff.de legibus. Quocirca licèt in aliquo caſu particulari ceſſet finis huius legis, non ideo ceſſat obligatio eius, vt conſtat ex doctrina de legibus. niſi fingatur caſus, in quo eſſet contra charitatem nõ admittere volẽtem transferri, eo fine, & modo. Sed in primis licèt caſus admittatur, ſolùm ſequitur per epiikeiam ceſſare obligationem prohibitionis, non verò illam non eſſe veram legem de nouo aliquid prohibentem. Et deinde caſus ille vix poteſt euenire, & multo minùs poteſt eſſe tam vrgens, quin cõcedat locum & tempus ad petendam diſpenſationem.

XII. Altera prohibitio illius decreti eſt, vt religioſus translatus non poſsit habere ſæcularia beneficia etiam curata, imò, vt ſit incapax illorum, vnde ſit etiamſi illi dentur, collatio non teneat. Sed aduertendum, verba Concilij poni cum illo addito, *taliter translatus*, & in eis oriri dubium, an referantur ad verba poſita in principio capitis, *de vno ad alium ordinem translati*: an verò ad eos qui translati fuerint, vt extra clauſtrum maneant. Quod eſt quærere, an hæc ſit pœna eorum, qui in poſterum translati fuerint contra illam diſpoſitionem Concilij; an verò ſit conditio appoſita pro omnibus translatis ab vno ordine in alium, quantumcumque licitè ac rectè facta ſit translatio, ita vt illa non ſit pœna, ſed quaſi irregularitas pœnæ adiuncta à Concilio, ad præcidendas occaſiones translatis manendi extra clauſtrum. In qua re dubius ego ſum, & ob hoc ipſum dubium videbatur prior ſenſus præferendus, quia ſumus in materia odioſa, quę reſtringenda eſt, & quia ſi Concilium de omnibus translatis loqui voluiſſet, non dixiſſet *taliter translatus*, ſed abſolutè *translatus*. *1 Prohibitio decreti allati n.8.*

XIII. Nihilominus iuxta ſincerum contextum poſterior ſenſus videtur præferendus. præcipit enim Cõcilium, vt religioſus vnius ordinis non admittatur in alio, *niſi vt in ordine ipſo ad quem transfertur, ſub ſui Superioris obedientia in clauſtro perpetuo maneat*: ſtatim vero ſubdit, *ac taliter translatus*, &c. vbi manifeſte conſtat, illud *taliter* referri ad modum recipiendi, & tranſeundi proximè præſcriptum. loquitur ergo de translato etiam legitimo modo. Nec propterea ſuperfluè addita eſt particula *aliter*, quia poſita eſt ad augendam, & exaggerandam curam, & prouidentiam, quam Concilium adhibuit in hac lege; per quam voluit, vt etiam legitimè trãslati, nullo modo poſſent occaſione beneficiorum ſæcularium extra clauſtra manere. Et ideo etiam interpoſuit illam particulam augmentatiuam; *etiamſi Canonicorum regularium fuerit*, quia illi maximè videntur capaces horum beneficiorum, vt inde etiam conſtet nullam in hac prohibitione admittendam eſſe exceptionem, etiam poſitam in præcedenti puncto de Ordine Carthuſienſi, cuius inſtitutum magis abhorret ab huiuſmodi curis, & ſæcularibus beneficiis. Voluit ergo Concilium in hac parte, non ſolùm auferre translatis intentionem manendi extra clauſtra, ſed etiam impedire qualemcunque ſpem, quam concipere poſſent de huiuſmodi libertate obtinenda, mediis huiuſmodi beneficiis, quamuis tranſitus non eſſet ad eum finem ordinatus.

XIV. Attentè autem ponderanda ſunt illa verba, *De vno ad alium ordinem translati*. Nam ex eis plane cõſtat, non habere locum in tranſitu intra eundem ordinem etiam ſi ſit, mutando filiationem ab vno monaſterio in aliud; vel ab vna prouincia in aliam, vbi huiuſmodi filiationes ſunt in vſu; quia illa non eſt translatio ab vno ordine in alium, ſed ab vno monaſterio ad aliud, vel ab vna prouincia in aliam, & ideo tunc non eſt neceſſaria noua profeſsio, ſed quædam incorporatio; & tranſitus fit cum tota antiquitate profeſsionis, & cum aliis prærogatiuis cõmunibus toti religioni. Vnde obiter confirmatur quod ſuprà n.11. dixi, legem hanc Concilij, non tantùm eſſe declaratiuam iuris naturalis, ſed ſpecialem addere prohibitionem, nam ſi ſolam rationem ſpectemus, tam alienum eſt à vera religione, mutare monaſterium eiuſdem ordinis, propter finẽ obtinendi faciliùs licentiam viuendi extra clauſtrum, ac mutare ordinem; & nihilominus Concilium hoc ſpecialiter prohibuit inter diuerſos ordines, & de eodem nihil loquutum eſt, ſed hoc reliquit arbitrio & prudentiæ Prelatorum eiuſdem ordinis; nam interdum fortaſſe poteſt hoc expedire religioni, cui neceſſarium eſt habere religioſum extra clauſtrum, & non habet in tali monaſterio perſonam accommoda- *Decretum loquitur de tranſitu ad alium diſtinctum ordinem.*

modatam;tunc ergo alium träſferre ex altero monaſterio,propter hunc finem,vt maneat extra clauſtrum,non eſt malum.

XV. *An ſit diſtinctus ordo eo ipſo quo habet diſtinctum Generalem.*

Solùm poteſt dubitari an habeat locum hoc decretum Concilij à tränſitu à familia vnius ordinis, ad aliam familiam eiuſdem ordinis, quando ſunt ita diuiſæ, vt vnum caput,ſeu Generalem communem non habeant,quales ſunt familiæ Sancti Benedicti,aut S.Bernardi in Luſitania,Caſtella,& Italia, & in ordine Carmelitarum Mitigati, & Diſcalceati,& in ordine S. Franciſci, Conuentuales, Obſeruantes,& Capucini Hiſpaniæ.In his enim,& ſimilibus eſt ſpecialis ratio dubitandi, quia licèt propter conuenientiam in regula & primo fundatore, cenſeantur vna religio,tamen ſimpliciter videntur diſtinctæ, quia vnitas religionis eſt vnitas corporis politici,quæ ſine vno capite non videtur eſſe poſſe. Sed de hac vnitate, vel diſtinctione talium religionum dicturi ſumus tractatu ſequenti; nunc quòd ad præſens attinet; videtur hæc vnitas ſufficiens, vt hic tranſitus non cenſeatur eſſe ab vno ordine in alium. Quod præcipuè videtur clarum, quando pluralitas illa familiarum ſolùm eſt propter diuerſitatem nationum aut regnorum; nam hæc diuerſitas valde materialis eſt, cùm alioquin in fine, & ſubſtantialibus mediis,cæremoniis, regula,clauſura,& habitu ſit conformitas. Conuenientia autem in vno capite etiam erat ex vi inſtitutionis inter has familias, & ſemper remanet aliquod eius veſtigium; quod autem Summus Pontifex exemptionē maiorem,aut minorē huic vel illi familiæ, & Prælatis Prouincialibus, vel Nationalibus earum tribuat,non tollit prædictam vnitatem; imò licèt ſingulas cum ſuis Prælatis immediatè ſibi in omnibus ſubiiceret, ſufficienter in illo vnirentur, tanquam in vno ſupremo Prælato talis religionis, præſertim in ordine ad tranſitum de quo agimus, in quo magis conſideratur vnitas,vel diſtinctio in modo viuendi,& tendendi ad perfectionem, ex vi talis profeſsionis. Et ideo vbi diſtinctio harum familiarum eſt,etiam in rigore vitæ, & obſeruantia regulæ, & aliquo modo in habitu; magis dubia eſt dicta reſolutio. Nihilominus tamen etiam pro his religionibus cenſeo eſſe retinendam, tum quia ſubſtantialis conuenientia ſemper manet; tum maximè, quia verba legum intelligenda ſunt iuxta communem vſum;communiter autem, quælibet ex his religionibus,vna reputatur,vt tota religio S.Franciſci numeratur vna ex mendicantibus,& alia religio Carmelitarum;& ideo communiter etiam, qui mutatur ab vna familia in aliam, non cenſetur mutare religionem.

XVI. *Quid dicendū de aſportatione bonorum in hoc tranſitu*

Eſt autem aduertendum in hoc tranſitu intra eandem religionem poſſe habere locum quæ c.præced.diximus de bonis temporalibus ſecum deferēdis vel relinquendis; nam quantum attinet ad religioſum ipſum,idem eſt fundamentum paupertatis, vt nihil ſecum deferre poſsit, niſi,quæ ad neceſſariū vſum conceduntur. Quod verò ſpectat ad ipſa monaſteria, poteſt quidem intra eandem religionem eſſe maior quædam bonorum communicatio, in qua in primis ſeruanda eſt regula, deinde honeſta conſuetudo; poſtea decens ac prudens liberalitas Prælati,quæ paupertatis & diſcretę adminiſtrationis limites non excedit. Quando verò tanta eſt diſtinctio prouinciarum,ſeu familiarum eiuſdem religionis,vt nec conuenientiam in vno Generali habeant,nec communes congregationes,ſeu capitula, tanta ſolet eſſe diſtinctio in temporalibus bonis, quanta inter diuerſas religiones,& ideo omnia ſuperiùs dicta in rigore ſeruanda ſunt, niſi vbi aliud habuit conſuetudo.

XVII. Vltimò dubitari poteſt, an poſt tranſlationem factam ab vna religione ad aliam legitimè, & iuxta intentionem Concilij,poſsit poſtea Prælatus ęquali libertate,ſeu facultate, ſeu ex ſimili ratione dare licentiam tranſlato ad viuendum extra clauſtrum, ſicut cæteris ſubditis ſuis. Ratio dubij eſt, quia ſi hoc admittimus, nullius vtilitatis eſt prouidentia Concilij, quod in legibus interpretandis cauēdum eſt.Antecedens patet,quia Cōcilium cauere voluit, ne hi tranſlati facile obtineant licentiam manendi extra clauſtrum;& ideo prohibet ne ad hoc recipiātur:ſi autem eadem facilitate poſſent hanc licentiā obtinere, qua cæteri,non obſtante hac prohibitione Concilij, non conſequeretur Concilium, quod intendit: Reſpondetur nihilominus, poſſe Prælatum eodem modo mittere, vel licentiam dare his tranſlatis, ac cæteris, ſolùm facta exceptione, ne illa facultas detur titulo beneficij ſæcularis. Ratio eſt, quia Concilium hoc non prohibet, ſecluſa autem prohibitione nihil eſt, cur hi ſint peioris conditionis, aut cur religio minorem poteſtatem in eos habeat, ſi fortaſſe illis extra clauſtrum indigeat.Antecedens patet, quia Concilium nullam de hac re mentionem fecit, ſed ſolùm ne tranſitus, ſeu receſsio fieret ad hunc finem manendi extra clauſtrum.Item,quia poſtea Concilium addidit ſpecialem prohibitionem,& incapacitatem beneficiorum ſæcularium; ſolum ergo prohibere voluit, ne hoc titulo poſſent extra clauſtra manere; ergo, quoad reliqua commune, & antiquum ius integrum reliquit.

An iam legitimè tranſlatus poſſit licentiari ad viuendum extra clauſtrum.

XVIII. Nec propter hoc ſit inutilis prior Concilij prohibitio, quia per illam ſolùm voluit cauere,ne à principio in ipſo tranſitu, fieret quaſi implicitum pactū inter religioſum tranſeuntem, & religionem ad quam fit tranſitus, non recipiendi illum ad eum alendum, ſed ſolùm quaſi ad acquirendum ius in illum, & remittendum, ſeu licentiandum illum, vt extra clauſtrum viuat; & quærat vnde ali poſsit; nam hinc magna religionum peruerſio,& infamia creari poſſet. Quæ incommoda non ſequuntur ex eo, quòd religioſus legitimè tranſlatus æquè in hoc ſubſit poteſtati Prælatorum ac cæteri religioſi. Atque ita ſenſit etiam Nauarrus dicto Comment. 4 de regular. numer. 12. & 15. vbi alias rationes adducit,quæ in eo videri poſſunt. Vnum verò addit, quod mihi dubium eſt, ſcilicet hunc tranſlatum poſſe eſſe vicarium Epiſcopi,niſi obſtet Clementina I. de regularibus, id eſt,niſi ſit tranſlatus à religione mendicante, ad non mendicantem. Cenſet itaque quoad hoc Concilium nihil obſtare, & in hoc dico eſſe dubium,ex ea parte qua Conciliū prohibet hunc tranſlatum habere beneficia ſæcularia,etiam curata; nam licet Vicaria Epiſcopi, in rigore beneficium non ſit, tamen videtur eſſe quid maius,quàm ordinarium beneficium curatum, & ratio,quæ Concilium mouere potuit, in illa etiam viget. Nihilominus tamen, quia in lege rigoroſa proprietati verborum ſtandum eſt, veram exiſtimo illam Nauarri aſſertionem, de qua plura inferius in cap.19.

CAPVT XVI.

Ad quid teneatur religioſus Epiſcopus factus, quantum ad votum caſtitatis,& paupertatis.

I. *Aſſumi ad Epiſcopatū conuenienter poteſt religioſus.*

NOn inquiro an hic tranſitus licitus ſit, quia id certum, & indubitatum eſt. Cùm enim ſtatus Epiſcoporum perfectior ſit, quàm ſtatus religioſorum,ſine dubio licitum eſt ab hoc ad illum aſcendere, dummodo debitus modus ſeruetur. Eſt autem debitus modus,quod & ritè electus ſit,ſeu prouiſus, & quòd de licentia ſui Prælati, & non aliàs Epiſco-

Epiſcopatum acceptet,iuxta iuris diſpoſitionem in cap.*ſi religioſus*,& in cap.*quorundam*, de Electione in 6.quam ſuprà tom. præced. explicando materiam voti religioſæ obedientiæ, declarauimus, & in tract. 10. aliquid addemus; ſi ergo in reliquis debitus modus ſeruetur, nihil eſt in perſona religioſa, ex vi ſtatus,cur non poſsit ad Epiſcopatum aſſumi. Quia nec iure aliquo poſitiuo id prohibetur, nec ex natura rei ſequitur prohibitio,aut impedimentum ex vi profeſsionis religioſæ.quin potius cum ſtatus religionis ſit via ad perfectionem, & ſtatus Epiſcopalis,ſit quaſi terminus,ſeu exiſtentia in ſtatu perfectionis,videtur,quantum eſt ex hoc capite,valde proportionatus aſcenſus à religione ad Epiſcopatum.

II. *An ei liceat id appetere.* An verò liceat religioſo deſiderare,vel procurare hunc aſcenſum ad Epiſcopatum, dicemus alibi in 6.tom. 3. p. ſi Deus dederit, interim videri poſſunt quos latè refert Henriquez lib.10. cap. 32. nu.3. in Commen. Salmeron, & expoſitores in illud 1. Tim.3.*qui Epiſcopatum deſiderat*.&c. Nam illa quæſtio non eſt propria de religioſis, vt exiſtimo; nec enim placet,quod quidam dicunt, habere hoc deſideriũ ſpecialem malitiam in perſona religioſa; propter ſtabilitatem,quam in ſuo ſtatu habere debet, quod inſinuat S.Bonauentura in expoſitione regulæ cap. 2.poſt medium,tractans ſpecialiter de ſuis religioſis;ſed aſcenſus ad Epiſcopatum non eſt contra ſtabilitatem religionis,tùm quia ille ſtatus ſecundùm ſe perfectior eſt,tum etiam, quia Epiſcopatus non deſtruit ſtatum religioſum, vt ſtatim dicemus.Nec S. Bonauent.ex illo capite damnat hoc deſiderium, ſed quatenus ex ambitione, & ex affectu fugiendi religioſam humilitatem, & auſteritatem oritur, quomodo etiam in non religioſo erit damnabile, ſi ex illis, vel ſimilibus motiuis oriatur. Ex obiecto igitur, & per ſe non habet illud deſiderium maiorem malitiam in religioſo,quàm in cæteris; quamuis fortaſſe intra latitudinem perfectionis, maiori quadã obligatione teneatur religioſus cauere hoc deſiderium,quàm ſæcularis. An verò liceat etiam voto ſe obligare ad non acceptandum Epiſcopatũ, dicemus infrà tractando de Societate, in lib. 6.cap. 7.& 8.

III. *Arguitur religioſum factum Epiſcopum non manere religioſum.* Difficultas ergo eſt, an religioſus factus Epiſcopus deſinat eſſe religioſus,quòd ſi non deſinit,quas religioſi obligationes, & quomodo implere teneatur.Videtur enim non manere religioſus,quia non poteſt eſſe religioſus,niſi alicuius religionis, ſed ille nullius religionis religioſus manet; ergo religioſus non eſt.Probatur minor,quia ſi alicuius eſſet, maximè illius cuius antea erat;ſed non illius;ergo nullius.Probatur minor. Primò, quia omnino disiungitur à tali religione,ita vt non maneat membrum eius, nec teneatur legibus eius, nec comprehendatur (vt ſic dicam)appellatione eius. item non tenetur obedire Prælatis eius. item ſi aliquid acquirit, iam non illi acquirit; ergo non habet moralem vnionem cum illa;ergo,&c.

IV. *1. Aſſertio generalis.* Nihilominus certum eſt religioſum, cùm fit Epiſcopus,non amittere ſubſtantialem ſtatum religioſi.Ita docet D.Thom.2.2.quæſt.185.art.8.& eſt communis omnium ſentẽtia quos ſtatim referemus, & ſumitur ex gloſſa in cap.3.16.quæſt.1.& in cap.vnico 18.quæſt.1.Citat D.Thomas decretum Innocentij I. in Epiſtola 2.cap.10. quod refertur 16.quæſt.1.cap.3. de Monachis, qui diu morantes in monaſteriis, ſi poſtea ad Clericatus ordinem peruenerint,non debere eos à priore propoſito deuiare. Nam ſub Clericatus ordine Epiſcopatum etiam comprehendi, & D.Thom. ibi ſupponit, & omnes pro comperto habent, & ex ratione, quæ in ipſa Epiſtola ſubiungitur,optimè colligitur,ſcilicet, *Quia ſicut in monaſterio fuit, & quod diu ſeruauit, id in meliori gradu poſitus amittere non debet*.Et huc etiam tendit ratio D.Thom. quia ſtatus religioſus comparatur ad Epiſcopatũ, ſicut diſpoſitio ad perfectionem,vel ſicut diſciplina ad magiſterium.Diſpoſitio autem non tollitur adueniente perfectione, quoad id in quo, illi non repugnat, ſed potius congruit, imo ſimul manet, & magis confirmatur; ergo nec ſtatus religioſus tollitur adueniente Epiſcopatu. Probatur conſequentia, quia religioſus ſtatus,quoad ſubſtantiam ſuam non repugnat cum ſtatu Epiſcopali. Et quia in hoc vltimo conſiſtit tota vis huius rationis, & intelligentia aſſertionis, ac ſequentium capitum reſolutio, ideo ſigillatim diſcurrendo per tria vota religionis, & conſequenter per alia onera eis annexa, videndum eſt,quæ poſsint manere, & maneant ſimul cum ſtatu Epiſcopali, quæ verò repugnent vel tollantur.

Et quidem circa votum caſtitatis immorari non eſt neceſſe;nam conſtat eſſe coniunctum cùm ſtatu Epiſcopali,etiam per ſe ſpectato,& ſeparato à regulari,quod votum idem eſt,& eandem inducit obligationem, & idem impedimentum ad matrimonium contrahendum. Quin potius in regulari Sacerdote erat iam illud votum duplici titulo, per conſecrationem ergo Epiſcopalem non aufertur, ſed magis quodammodo conſecratur. Vnde fit vt eius obligatio aliquantulum augeatur; grauius enim peccabit religioſus iam factus Epiſcopus violando caſtitatem, quam ſimplex religioſus, imò & quàm Sacerdos & religioſus, propter maiorem cõſecrationem,& obligationem. Quanquam hoc argumentum non videatur tam graue, vt ſit circumſtantia neceſſaria in cõfeſsione explicanda, niſi adiunctum fuerit ſcandalum; vel alia ſpecialis circũſtantia,quia illa ſola nec ſpeciem malitiæ addit,nec iudicium confeſſoris grauiter immutat,vt diſp. 22. de pœnit.ſect.4.n.1.diximus. V. *Caſtitatis votũ magis qualificatũ fit in Epiſcopo regulari.*

Secundò dicendum eſt, paupertatis votum non repugnare cum ſtatu Epiſcopali, & ideo manere in religioſo facto Epiſcopo,quantum ad vinculum, & ſubſtantialem effectum eius, licet in vſu paupertatis maior licentia Epiſcopo religioſo detur. Prima pars per ſe eſt euidens,quia diuitiæ præſertim quoad earum dominium,& proprietatem, nõ ſunt per ſe neceſſariæ ad Epiſcopale miniſterium; ergo nec votum paupertatis repugnat tali ſtatui. Antecedẽs patet,quia licet habere vſum & diſpenſationem talium bonorum,moraliter neceſſarium ſit in eo ſtatu,non tamen habere proprietatem, ſeu dominiũ, paupertati autem non repugnat vſus, niſi ſit rei tãquam propriæ. Vnde multi putant Epiſcopum etiam ſæcularem non habere dominium redditum ſui Epiſcopatus,& nihilominus habere adminiſtrationem ſufficientem ad eſſentiam, & finem illius ſtatus. Paupertas ergo quamuis non ſit neceſſaria ad ſtatum Epiſcopalem, nec per ſe cum illo coniũcta, vt probat D.Thom.dicta quæſt.185. art.6. & alibi dicendum eſt latiùs, non tamen repugnat illi ſtatui, ſed potius eſſe poteſt decor & ornamentum eius,quale fuit in Apoſtolis, qui Epiſcopi fuerunt, ſimulque paupertatis votum habuerunt, vt ſuprà oſtenſum eſt. Imò non ſolùm regularis Epiſcopus, ſed etiam ſæcularis,qui ante Epiſcopatum non haberet paupertatis votum, poſſet illud ſimplex emittere; quamuis enim non poſsit ſine diſpenſatione renunciare Epiſcopatum, vt religioſus fiat, poteſt tamen in ſuo ſtatu manens paupertatem vouere,quia hoc nulli iuri repugnat, & eſt maior perfectio. VI. *2. Aſſertio quadrimẽbris.*

Altera verò pars, quæ ex hac priori infertur,probatur ex illo principio, quòd ſtatus religioſus manet ſimul cum Epiſcopali, in omnibus quæ cum illo non repugnant, vel ex natura rei, vel ex canonico iure;neutro autem modo Epiſcopatui repugnat VII.

promiſſa paupertas. Vnde ratio à priori eſt, quia religioſus quando promittit paupertatem, in perpetuum, ſeu pro toto tempore vitæ ſuę illam promittit: ergo illud vinculum ſemper manet, quia nihil eſt à quo expellatur. Dices, religioſum non vouere ſimpliciter paupertatem, ſed in tali ſtatu; ergo non aliter promittit perpetuitatẽ paupertatis, niſi quatenus promittit perpetuitatem talis ſtatus; ſed ſtatus ille non eſt perpetuus ſimpliciter, ſed ſub conditione, niſi in meliorem mutetur, vt de facto mutatur per aſcenſum ad Epiſcopatum; ergo tunc ceſſat obligatio prioris voti paupertatis, quæ non obligabat niſi in tali ſtatu, & quaſi ſub hac conditione, quandiu in hoc ſtatu fuerit. Confirmatur, ac declaratur, quia non omnes religioſi eandẽ vouent paupertatem, ſed vnuſquiſque ſecundùm talem regulam; ergo ſignum eſt ſolum vouere paupertatẽ pro eo ſtatu, in quo vnuſquiſque ſubiectus eſt regulæ, qui eſt ſtatus religioſi non Epiſcopi.

VIII. Reſpondeo, votum ſolemne paupertatis, de quo agimus, abſolutè, & ſimpliciter perpetuum eſſe; nã hæc eſt intentio inſtitutoris religionis, & Eccleſiæ approbantis illam, & conſequenter ipſorum vouẽtium, qui ita promittunt ſicut inſtitutio religioſa poſtulat. Imò ex vi talis voti obligatur religioſus non accipere ſtatum repugnantem religioſæ paupertati, & quia ſtatus Epiſcopalis illi non repugnat ideo, neque acceptare illum eſt contra obligationẽ paupertatis, neque etiam ipſe ſtatus excludit talem obligationem. Cùm verò dicitur, quòd prior ſtatus non durat, ęquiuocum eſt; nam ſi per ſtatum intelligatur actualis viuendi modus in tali communitate, ſub tali obedientia, &c. ſic verum eſt relinqui illum ſtatum per aſcenſum ad Epiſcopatum. In hoc autem ſenſu falſum eſt dicere, paupertatem nõ eſſe promiſſam niſi pro illo genere ſtatus quandiu durauerit, quia illæ ſunt quædam conditiones accidentales ſtatus religioſi, à quibus ſubſtantia eius non pendet, & ideo talis conditio, nec ponitur, nec ſubintelligitur in ſubſtantiali voto religionis. Si autem nomine ſtatus religioſi intelligatur pactum illud cum Deo initum in profeſsione religioſa, ſeu diſpoſitio vel præparatio ex obligatione manans in perſona ſic Deo conſecrata, tunc verum eſt votum paupertatis tandiu durare, quamdiu durat hic ſtatus; imò potius verum eſt ipſum votum formaliter concurrere ad conſtituendum hunc ſtatum. Sic autem falſum eſt hunc ſtatum amitti per aſcenſum ad Epiſcopatum; ſed potiùs dicendus eſt perfici.

IX. Vnde ad confirmationem reſpondetur primò, Epiſcopum regularem non omnino eſſe extra regulam, vt paulo poſt dicemus; & ideo licèt votũ paupertatis fuerit ſecundum regulam, poſſe obligare in ſtatu Epiſcopali. Deinde dicitur (quod notandũ eſt) quamuis promittatur paupertas ſecundùm regulam, poſtea non obligare præcipuè ex regula, ſed ex voto. Nam regula ſolum ſe habuit vt conditio vel menſura præfiniens certos terminos in materia talis voti; promiſsio autem fit de materia ipſa ſic definita ac declarata. Quamuis ergo daremus Epiſcopum iam non obligari regula, nihilominus obligari poteſt voto paupertatis facto ſecundùm regulam, quia ibi regula non concurrit imponendo obligationem, ſed deſignando materiam voti. Ex quo infero (quod etiam attentè conſiderandum eſt) votum paupertatis in ſtatu Epiſcopali plus, vel alio modo obligare vnum Epiſcopum regularem, quàm alium, iuxta diuerſitatem regulæ, ſecundùm quam paupertatem profeſſus eſt, vt v.g. religioſus S. Franciſci ſi fiat Epiſcopus, obligabitur fortaſſe ad ſtrictiorem obſeruantiam paupertatis quàm alij, & profeſſus Societatis factus Epiſcopus, retinere poterit aliquas ſpeciales obligationes paupertatis, quas infrà tract. 10. lib. 6. videbimus. Verum eſt tamen huiuſmodi circumſtantias, vel ſpeciales obligationes paupertatis includere conditionem non habendi, vel non faciendi hoc, aut illud, niſi ex legitima facultate, & ex hac parte poſſe ceſſare in Epiſcopo, quia ipſo iure cenſetur habere talem facultatem. Sed hoc ipſum non habet locum niſi quatenus ad decentiam, vel conuenientem modum talis ſtatus, neceſſarium eſt, & ideo intra illam latitudinem adhuc habet locum vt vnuſquiſque regularis Epiſcopus ſeruet paupertatem iuxta modum ſuæ religioni accommodatum, vt v. g. ſi ponamus in religione Minorum eſſe materiam voti vilibus indui veſtibus, licet hoc non debeat ita ſeruari ab Epiſcopo, ſicut à puro religioſo; poterit nihilominus ad id ſeruandum cum proportione ad ſuum ſtatum obligari. Similiter in Societate, ſi eſt materia voti non accipere ſtipendium pro miniſterio ſpirituali, non poterit religioſus Societatis factus Epiſcopus obligari, vt non alatur de reditibus ſui Epiſcopatus: cur autem non poterit obligari, vt alia ſtipendia pro muneribus, ſeu miniſteriis ſpiritualibus non accipiat?

Ex his etiam conſtat tertia pars de effectu huius voti in perſona Epiſcopi regularis; nam in primis habet in illo naturalem (vt ſic dicam) effectum voti, qui eſt obligare ad non habendum proprium, vel non vtendum aliqua re, vt propria, habet etiam effectum quaſi legalem, qui in voto ſolemni eſt reddere perſonam inhabilem perpetuò ad dominium & proprietatem temporalium bonorum, vt ſuprà explicatum eſt. Vterque ergo effectus manet in Epiſcopo; nam prior eſt inſeparabilis à voto manente ipſo, quia eſt quaſi effectus formalis eius: votum autem manet, vt oſtendimus; ergo. Poſterior autem eſſet quidam ſeparabilis per Eccleſiam, manẽte etiam ſubſtantia ipſius voti, quia ille effectus magis eſt à lege quàm ab ipſo; non tamen legimus hanc ſeparationem eſſe factam reſpectu Epiſcoporum, ſeu talem diſpenſationem ei conceſſam; neque id poſſet quiſpiam niſi temerè affirmare; ergo etiam hunc effectum habet in illo paupertatis votum, & hac ratione dixit D. Thom. ibi ad 3. Epiſcopum regularem nullo modo poſſe habere proprium. & quęſt. 88. art. 11. ad 4. addidit, *nihil debet habere tanquam proprium, ſed ſicut diſpenſator communium bonorum Eccleſiæ.* Immeritoque Sot. lib. 10. de iuſtitia quæſt. 5. art. 7. ab hac recedit ſentẽtia, propter friuolam rationem, ſcilicet, quia eodem modo adiudicatur ſua portio Epiſcopo regulari ac ſæculari; ergo æque acquirit dominium. Negatur enim conſequentia, quia non eſt æquè capax, ſed habet impedimentum irritans. Ex parte ergo dantium applicatur eodem modo, ex parte verò recipientis non eodem modo accipitur. Poteſt autem vterque ex his effectibus conſiderari, vel in actu primo tãtùm, vt ſic dicam, & ſic ſunt faciles, quia vnus impedit acquiſitionem dominij cũ effectu, alius conſiſtit in obligatione ſeruandi illud genus paupertatis, & quidquid ad illam conſequitur. Vnde vlterius conſiderari poſſunt in ordine ad actum ſecundum, qui eſt non vſus dominij, vel vſus paupertatis, & quoad hoc eſt difficultas, quomodo paupertas in Epiſcopo ſeruari poſsit quantum ad vſum. X.

Propter hoc poſita eſt vltima pars aſſertionis, *Epiſcopo regulari ampliorem vſum temporalium bonorum licitum eſſe, quam antea fuiſſet.* Quam partem probat optimè ratio ſuperiùs facta, & cum proportione applicata, quia religioſus ſtatus non manet cum Epiſcopali, quantum ad ea quæ Epiſcopatui repugnant; ſed in his cedit illi tanquam meliori. Repugnat autem ſtatui Epiſcopali habere vſum paupertatis tam reſtrictum & limitatum, ſicut habet purus religioſus; ergo votum paupertatis non ita obligat XI.

obligat Epiſcopum, quin liceat illi amplior vſus, vel alterius rationis, quàm antea liceret. Vt autem hoc explicemus, & ſimul declaremus obligationem omnem, quæ in huiuſmodi Epiſcopo manet ex vi talis voti, aduertendum eſt in tribus poſſe hanc maiorem facultatem Epiſcopi ſpectari, primò in quãtitate bonorum; ſecundò in vario vſu illorum; tertiò in modo vtendi illis independenter ab alterius voluntate.

Quantum extendatur in Epiſcopo regulari facultas poſſidendi, & adquirendi bona temporalia.

XII. *Reſolutio quoad priorem partem tituli.* Quoad primum clara eſt differentia talis Epiſcopi à ſimplici religioſo; quia licitum eſt Epiſcopo habere vſum omnium bonorum ad ſuum Epiſcopatum pertinentium; poteſt etiam habere vſum & poſſidere ſuo modo, bona ſæcularia, quocunque legitimo titulo ad eum perueniant, ſiue per donationem, ſiue per emptionem, ſiue etiam per hæreditariam ſucceſsionem, vt mox videbimus à n.13. *Limitatio de aliis redditibus Eccleſiaſticis.* Poſſet verò hîc quæri, an ſit etiam capax aliorum bonorum, ſeu redditũum Eccleſiaſticorum, præter ſuum Epiſcopatum. Sed quia hoc alterius conſiderationis eſt, dico breuiter ex diſpenſatione Pontificis poſſe, vt per ſe conſtat, ſine diſpenſatione autem Pontificis non poſſe. Nec ſolùm neceſſaria illi eſt communis diſpenſatio ad obtinenda plura beneficia, ſed etiam ſpecialis, ex eo quòd religioſus eſt, quia in perſona religioſi, quodlibet beneficium eſt incompatibile cum alio; adeò vt ſi vtrunque velit retinere, ab vtroque penitus repelli debeat, & eo ipſo fiat ineligibilis, vt dicitur in cap. *cum ſingula.* de præbendis in 6. Vnde rectè infert Rebuffus conſil.14.q.2. religioſum Epiſcopum obtinentem à Papa ſecundum beneficium, vt illud ſimul cum Epiſcopatu habeat, nulla facta narratione ſtatus religioſi, ſed tantùm quòd ſit Epiſcopus, non eſſe tutũ in conſcientia, quia gratia, & narratio ſubreptitia eſt; oporteret enim narrare illam circumſtantiam, quæ ſpeciali indigebat diſpenſatione, & multum reddebat negotium difficile. Nec enim ſatis eſt dicere, Põtificem iam ſciuiſſe illam perſonam eſſe religioſam, quia non oportet eum recordari omniũ, quæ fecit, neque id in iure præſumitur, c. *ex parte* 1. de offic. deleg. cum ſimilibus.

XIII. Quoad ſecundum de vſu multiplici diſtinguẽda ſunt illa tria, quæ ſuprà tractando de paupertate diſtinximus, ſcilicet, acquirere, retinere, & expendere. *De acquiſitione.* Quantum ad acquirendum, hoc neceſſariò manet in Epiſcopo regulari, vt nihil poſsit tanquam verus dominus & proprietarius acquirere, hoc autem ſecluſo, quantum ad actualem receptionem & tentionem, poteſt acquirere omnibus modis, quibus poteſt ſæcularis Epiſcopus, per donationẽ, per licitum, & honeſtum contractum, & per teſtamentum; imò etiam per neceſſariam & legitimam ſucceſsionem, vt notauit D.Tho. dicto artic. 8. ad 3. ex cap. *ſtatutum* 18. q.1. vbi ex Concilio apud Altheum, (quod non extat) dicitur, *Monachus factus Epiſcopus, velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea iure vendicandi poteſtatem habeat,* de quo textu plura ſtatim. *Hæc acquiſitio quoad dominium cedit Eccleſiæ.* Quod ſi inquiratur cui acquirat huiuſmodi Epiſcopus quoad dominium, & proprietatem, cum ſibi non acquirat, dicendum eſt non acquirere monaſterio, in quo differt à puro religioſo, ſed acquirere ſuæ Eccleſiæ; quod etiam docet D. Thom. ſupra, & ſumitur ex eodem cap. *ſtatutum,* vbi dicitur: *Poſtquam Epiſcopus ordinatur ad altare, ad quod ſanctifi atur & titulatur ſecundùm ſacros Canones, quidquid acquirere poterit reſtituat.* Idem colligitur ex capit. *cum olim* 2. de priuilegiis, vbi id Gloſſa notat, & alij Doctores.

Ratio autem eſt, quia religioſus factus Epiſcopus deſinit eſſe membrum ſui monaſterij, & incipit eſſe ſponſus ſuæ Eccleſiæ, & ideo iam non acquirit monaſterio, ſed Eccleſiæ (quando verò eam nõ habet, vt titularis, c. ſeq. n.5. intelligetur.) Deinde ſicut ab Eccleſia alitur, ita omnem ſuam operam, & induſtriam ſuæ Eccleſiæ debet, & ideo meritò ſtatutum eſt, vt illa lucretur, quidquid ad ipſum quacunque via peruenerit.

Solùm poterat hic ſupereſſe difficultas circa ſucceſsionem neceſſariam, vt in hæreditate paterna, & alia ſimili in qua religioſus ab inteſtato ſuccederet, quomodo poſsit hæc tranſire ad Eccleſiam: & ratio dubii eſt, quia ius ſuccedendi in talibus bonis trãſlatum eſt in monaſterium ex vi profeſsionis; ergo non poteſt poſtea monaſterium iure acquiſito priuari, propter tranſlationem perſonæ ad Epiſcopatum. XIV. *Videntur tamen accipienda bona hæreditaria.* Hanc difficultatem tangit Gloſſa in dicto cap. *ſtatutum.* & in ſumma reſpondit per ſolam profeſſionem ante mortem religioſi non acquiri monaſterio ius ſuccedendi, ſed ſolàm ſpem, quę euaneſcit per tranſitum religioſi ad Epiſcopatum. Sed obiici poteſt, quia ius ſuccedendi non manet in perſona ipſius religioſi, quia eſt incapax ratione voti paupertatis; ergo trãſit in monaſterium; nam in aliquo eſſe neceſſe eſt. Et ita ſentit Innocentius in c. *in præſentia.* de probat. n.4. ex cap. *ſi qua mulier.* 19. q.3. Dicendum ergo eſt, illud ius tranſlatum quidem eſſe in monaſterium eo tantùm modo, quo iura Canonica diſponunt, & non firmius: nam hîc effectus merè legalis eſt, & ideo non excedit iuris diſpoſitionem. Diſpoſitio autem iuris eſt, vt hoc ius licet ſit in monaſterio pendeat à perſona religioſi quantùm ad hoc, vt ſi talis perſona tranſlata fuerit ad Eccleſiam Cathedralem, ad illam tranſeat ius ſuccedendi. Secus autem eſt ſi ante tranſitum ad Epiſcopatum mortuus eſſet pater, & hæreditas iam eſſet tranſlata ad monaſterium, quia tunc iam haberet ius acquiſitum in re abſolutum & independens à perſonali ſtatu talis religioſi, iuxta dicta in ſimili & in cap.14. num. 8. Quod ampliandum eſt, vt procedat, etiam ſi caſu aliquo hæreditas iaceret, nec monaſterium illam adiiſſet iuxta dicenda in puncto ſequenti.

Sed quid, ſi talis religioſus profeſſus fuerat in aliqua ex religionibus, quæ non ſuccedunt loco religioſorum, vt in religione Minorum, vel Societatis; XV. *3 Exceptio affertur. Et pro ea arguitur.* videtur enim tunc ſuccedendi ius non tranſire ad Eccleſiam; quia ipſa religio nullum ius acquiſiuit, neque etiam in perſona religioſi manſit; ergo omnino amiſſum fuit, tranſiuitque ad alios fratres, vel cognatos, ac ſi talis perſona fuiſſet mortua; ergo nullum eſt ius quod poſtea in Eccleſiam transferri poſsit. *Confirm.* Confirmatur, quia hæc tranſlatio ſolùm fit virtute iuris; ſed nullum eſt decretum quod in eo caſu diſponat hoc ius tranſire ad Eccleſiam; ergo. Probatur minor, quia in dicto cap. *ſtatutum.* ſermo eſt de monachis S.Benedicti, vt ex fine eiuſdem textus conſtat, in qua religione monaſterium ius habet ſuccedendi; præter illum autem textum nullus eſt, vnde hoc colligi poſsit. Nihilominus contraria ſententia communis eſt, quam tenet Bartolus in tractatu Minoritarum in fine libro 4. quem ſequitur Rebuffus conſil.14. quæſt.1. & id manifeſtè ſupponunt Fredericus de Senis conſil. 26. & Romanus conſil.296. quos refert. & ſequitur Tiraquellus, de vtroque retractu, tractat. 1. §. 1. gloſſa. 9. numer. 105. Aiunt enim, ſi pater, vel teſtator moriatur, priuſquam talis religioſus tranſeat ad ſtatum Epiſcopatus, vel alium in quo ſit habilis, tunc hæreditatem nõn pertinere ad Eccleſiam, ſed ad alium hæredem, qui ſuccedat in gradu, etiam ſi contingat hæreditatem aliquo tempore iacere, & interim religioſum illum ad Epiſcopatum tranſire, quia

quia ius, & ordo ſuccedendi attenditur iuxta capacitatem & ſtatum perſonarum, tempore quo decedit pater, ſeu teſtator. Supponũt ergo, quòd ſi trãslatio fuiſſet facta ante mortem patris, ſuccederet religioſus, vel Eccleſia, iuxta exigentiam ſtatus quẽ tunc habebat. Fundamentum autem eſt idem, ſcilicet, quia ius ſuccedendi ſpectandum eſt ſecundũ ſtatum, quem quis habet eo tempore, quo pater decedit, & non ſecundùm eum quem tempore præcedente habuit. Vnde ait Bartolus, per illam translationem ſeu beneficium talem perſonam reſtitui in integrum, & ita recuperare ius ſuccedendi iuxta legem 2. Cod. de ſententiam paſsis; quæ certè parum probat; nam potiùs in ea dicitur, per remiſsionem vnius pœnæ non reſtitui bona, vel ius ad illa, *niſi ſpecialı beneficium ſuper hoc fuerit impetratum.* & ferè ſimilia verba habentur in leg. 1. verſ. *filio qui mortis.* ff. ad Tertullianum, quam etiam adducit. Oportet ergo in præſenti oſtendere ſpeciale beneficium Principis de tali reſtitutione.

XVI. *Quomodo fundanda ſit dicta communis ſententia.* Quare difficulter poteſt hæc ſententia efficaciter probari; tamen quia pietati fauet; cuius fauor ampliandus eſt, & quia cõmuniter recipitur à Iuriſperitis, quorum iudiciũ in huiuſmodi cauſis propriũ eſt, ſuſtinenda eſt, & approbanda. Poteſt autem in hunc modum exponi: Nam quandiu talis religioſus eſt in religione incapaci hæreditatis; ideo non ſuccedit religio, quia ipſa cedit iuri ſuo, non quia quãtum eſt ex parte talis perſonę, non poſſet habere ius ſuccedendi, & ideo ſtatim ac illa perſona vnitur alteri Eccleſiæ, quæ eſt capax ſucceſsionis, & non cedit iuri ſuo, transfert in illam ius ſuccedendi. Vnde intelligitur per profeſsionem in tali religione non fuiſſe extinctum omnino ius ſuccedendi, neque abſolutè fuiſſe translatum ad alios fratres, vel poſsibiles hæredes, ſed vel manſiſſe quaſi ſuſpenſum, vt ſecundùm præſentem ſtatum in nullo actu ſit tale ius, ſed ſit quaſi ſpectans rerũ euentum; vel certè, ſi ad alios fuit translatum, fuerit etiam non abſolutè, ſed dependenter à futuro euentu; vel denique dici poteſt, hoc ius radicaliter ſemper manere in perſona religioſi, neque hoc repugnare paupertati, quia non eſt, vt ipſe ſuccedat, vel ſibi acquirat, ſed vt loco & nomine eius Chriſtus (vt ſic dicam) vel aliquis pius locus ſuccedat. Vnde etiam conſidero, per profeſsionem acquiri Chriſto, vel Eccleſiæ ius ſuccedẽdi in bonis, in quibus religioſus ſuccedere deberet; hoc tamen ius applicari illi religioni, vel monaſterio, cuius filius, vel membrum eſt talis religioſus, & ideo quandiu ipſa religio renuntiat, ſeu non vult tale ius, amittitur hæreditas, ſi eo tẽpore ſuccedat, & ita tranſit ius ſuccedendi ad fratres, &c. Si autem ante tempus ſucceſsionis, id eſt, ante mortem parẽtis, translatio fiat ad Epiſcopatum, applicatur ius illud tali Eccleſiæ, quia illa applicatio eſt quaſi deãbulatoria, quandiu viuit ille cui ſuccedendum eſt; neque intelligitur Chriſtus, aut Eccleſia aliter eam feciſſe, aut omnino renuntiaſſe ex vi primæ profeſsionis. Hęc autem omnia non aliter probantur, niſi, quia ſine dubio potuit Eccleſia hoc modo diſponere circa ſucceſsionem religioſi, eſtque talis modus valde conſentaneus pietati, & rationi, & nihil repugnat tali ſtatui religioſo; nam illi ſatisfit per hoc, quòd eius communitas non ſuccedat, neque etiam religioſus ipſe (eo modo quo poſſet) quãdiu eſt mẽbrum eius. Neque etiam hic modus eſt iniurioſus aliis, qui cupiunt eſſe hæredes, quia non debetur illis ius ſuccedendi, cui religioſus voluntariè renuntiat, & ideo poteſt renuntiare ſub quacunque conditione, vel modo ab Eccleſia inſtituto. Denique ius dicti c. *ſtatutum.* non fundatur in hoc, quod prius monaſterium fuerat Ordinis S. Benedicti, & capax hæreditatis, ſed in hoc ſolum, quod conſecratio Epiſcopalis abſoluit monachum à priori lege, & facit capacem paternæ hæreditatis: ergo non eſt à nobis reſtringendum ſed extendendum.

Quin potiùs relati authores non ſolùm de translatione ad Epiſcopatum hanc legem intelligunt, ſed etiam illam ampliant, ad omnem legitimam translationem ad alium ſtatum. Ita vt ſi monachus S. Franciſci viuente ſuo patre tranſeat ad alium ordinem capacem hæreditatis, & ibi ſecundò profiteatur, poſtea mortuo patre ſecundum monaſterium ſuccedit in hæreditate paterna, quia cum perſona transfertur hoc ius, & ſecundum monaſterium illi non cedit, neque illi præiudicat, quòd prius monaſterium illud non acceperit, quia nõ fuit propterea omnino extinctum, neque abſolutè translatum ad alios ſæculares, vt explicuimus. Et eadem ratione hoc ampliant, etiamſi primum monaſterium fuerit capax hæreditatis, quia ſi de facto non ſucceſsit, eo quòd pater ſemper vixit, & eo viuente filius transfertur ad aliud monaſterium capax etiam hæreditatis, & ibi legitimè profitetur; poſtea moriente patre non prius, ſed poſterius monaſterium ſuccedit propter eandem rationem, quia prius monaſteriũ nunquam habuit ius firmum, vel certè tantùm habuit ſpem, & vtriuſque fundamentum per tranſitum ſublatum eſt, & in aliud monaſterium translatum. Vnde conſequenter etiam dicendum eſt, ſi ſecundum monaſterium ſit incapax hæreditatis, nihilominus prius amittere ius, vel ſpem ſuccedendi, licet poſterius illam non acquirat. Nam amiſsio per ſe fit ex vi translationis, & ablationis fundamenti, quòd autem altera religio nolit tale ius ſuccedẽdi, accidentarium eſt; vnde in eo caſu tranſibit hæreditas ad alios legitimos hæredes. Quæ omnia minus mihi certa ſunt, quia non ſunt in aliquo expreſſo iure fundata: tamen, quia probabiles rationes ſunt deductæ ex ſupradicto iure, & quia communiter doctores cum Bartolo ita ſentiunt, probanda ſunt, niſi alicuius regni expreſſum ius obſtiterit, vt Rebuffus dict. conſ. 14. ſignificauit. XVII.

Vnum autem inconueniens ex dictis ſequi videtur, ſcilicet, ſi huiuſmodi religioſus viuẽte patre ad ſæculum redeat, tunc etiam monaſterium priuari ſucceſsione, ſi cõtingat eo tempore, quo religioſus à tali religione abſolutus in ſæculo manet, teſtatorem, vel parentem mori; quod videtur contra ſuperius dicta, & contra rationem, quia per ſolenne votum paupertatis acquiſitũ fuit Chriſto, aut Eccleſiæ ſpeciale ius ad illam hæreditatem, & ideo licèt ab vna religione poſsit trãsferri in aliam, vel in aliquam Eccleſiam, ad quam legitimè transfertur perſona; tamen ſemper reſpectu Dei conſeruatur illud ius tanquam ſacrum quid, ſolumque in applicatione ad locum ſacrum, fit mutatio. In mutatione verò ad ſæculum ſi religio amittat ſucceſsionem ius illud, (vt ſic dicam) omnino amittitur Chriſto, & quod ſacrum effectum fuerat, iterum profanum efficitur, quod videtur inconueniens. Circa hoc Bartolus dicto lib. 4. Minoritarum c. 3. generaliter affirmat, quoties religioſus abſoluitur ab ordine ſuo ſine translatione ad aliquam Eccleſiam, ſeu dignitatem, non recuperare ius ſuccedendi, etiamſi abſolutio licito modo fiat. XVIII. *Cui acquirat profeſſus rediens legitimè ad ſæculum.*

Veruntamen hanc doctrinam intelligendam cẽſeo, quando abſolutio ſolùm eſt ab actuali obediẽtia, vel clauſura religionis, & non ab ipſomet vinculo profeſsionis. ita enim intelligendum eſt exemplum Bartoli ibidem; aut certè, nec verum eſt, nec cõſequenter poſitum. Ait enim religioſum propter ſua merita eiectum à religione, & translatum ad aliam de licentia Prioris, non transferre in aliam ius ſuccedendi, quia illa abſolutio magis eſt ad pœnam, quàm ad præmium. Hoc autem erit verum ſi translatio ad aliud monaſterium, ſolùm ſit, quaſi per coactionem, & deſtructionem in illud in pœnã; XIX.

nam

nam tunc quoad proprietatem ſemper illa bona pertinent ad prius monaſterium, quamuis ſecundũ poſsit eis frui, quandiu talis religioſus in eo vixerit. Si autem ſit vera translatio per nouam profeſsionem in altera religione, planè transfertur in illam ius ſuccedendi, iuxta ſuperius dicta. Neque enim obſtat, quod abiectio fuerit pœna, quia illa non poteſt impedire ius alterius religionis, quod neceſſario conſequitur ex profeſsione, & admiſsione talis perſonæ, & prior religio eo ipſo, quod permiſit talẽ perſonam aliam profiteri, permiſit etiam amittere ſpem, quam de illius ſucceſsione habere poterat. Sic ergo dicendum cenſeo de tranſitu ad ſæculum; nam ſi ſolum fiat quoad ſeparationem à conſortio religionis, manente vinculo, tunc certum eſt religioſum nũquam recuperare ius ſuccedendi in propria pſona, quia ſemper eſt incapax; vnde ſi ſit frater Minorita, nullo modo ſuccedere poteſt, ſi autem ſit alterius religionis capacis hęreditatis, ſemper illi acquiret ſuccedendo, niſi ita ſit omnino ſeparatus, vt alteri Eccleſiæ, vel Epiſcopatui addictus ſit, ſiue interceſſerit eiectio iuxta ſuperius dicta de illa; ſiue fuerit pura, & legitima translatio; tunc enim ſuccedet acquirendo Eccleſiæ, vel Epiſcopatui, vt dictum eſt.

XX. At vero ſi tranſitus ad ſæculum fiat per ablationem vinculi profeſsionis, media legitima diſpenſatione (ſupponimus enim interdum eſſe poſsibilem) tunc recuperabit illa perſona ius ſuccedendi & acquirendi ſibi, quia facta eſt capax ante mortem parentis, & quia prior religio amittendo perſonam amiſit ſpem ad ſucceſsionẽ eius, vt conſtat ex præcedentibus punctis. Vnde qui legitimè diſpenſauit cum perſona ſacra, vt deſineret eſſe ſacra, conſequenter diſpenſauit, ne ius illud, vel ſpes, quæ videbatur aliquo modo conſecrata Deo, amplius permaneret. Neq; hoc repugnat dictis in c. 14. nam ibi loquuti ſumus de bonis non tantum in ſpe, ſed in re ipſa acquiſitis monaſterio, de quib. longe alia ratio eſt. Et in hanc ſententiam inclinat Gregor. Lopez in gloſſa 1. ad legem 22. tit. 3. partit. 6. & videri etiam poteſt noſter Molina tomo 1. de iuſtitia diſp. 140.

Quantum in Epiſcopo regulari extendatur facultas retinendi bona temporalia.

XXI. *De quibus acquiſitis ſit hæc retentio licita.* Hactenus de acquiſitione, ſequitur dicendum de retentione, ſeu poſſeſsione bonorum acquiſitorũ, quæ ſecundo loco in n. 13. proponebatur. nam in hoc etiam multum differt inter religioſum factum Epiſcopum & alios, quia quidquid acquirit in Epiſcopatu, ſiue ex bonis ſui Epiſcopatus, ſiue quolibet alio titulo, etiã hęreditario, iuſtè & licitè poſsidet, ſeu tenet apud ſe. Ita docent omnes, & colligitur ex dicto c. *ſtatutum*, in quo in primis expendo illam particulam *ſibi hæreditatem vendicandi poteſtatem habeat*; nam illa particula *ſibi* demonſtrat, quoad commoditatem, atque adeo, quod poſſeſsionem, ſeu tentionem, ſibi acquirere, quanquam Gloſſa ibi exponat *ſibi*, id eſt, Eccleſiæ ſuæ, quod ad textum nõ eſt neceſſarium; nam infra ſatis explicat quomodo acquirat ſibi. Si autem admittatur expoſitio, intelligendum eſt quoad proprietatem, quod in textu ſignificatur, cum infra dicitur *ad altare reſtituat*. intelligiturq; poſtquam deceſſerit, vel Epiſcopatum dereliquit, iuxta ſtatim dicenda.

XXII. *De quibus non liceat.* Loquuntur autem de acquiſitis in Epiſcopatu; nam quæ prius in religione, ſeu monaſterio acquiſierat, vel peculium quod de licentia Prælati habebat, amplius retinere non poteſt; ita enim habetur in eodem cap. *ſtatutum*. cuius verba ſunt, *Sed quidquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat, monaſterio relinquat & Abbatis arbitrio.* Quæ verba nonnulli limitant ad bona acquiſita per induſtriam religioſi; nam patrimonialia transferri putant, quod tenuit Panormit. cum Cardinali in c. *quod ad te*. de Clericis coniugatis nu. 8. vbi additio eius idem ſequitur, & alia refert. Sed oppoſitũ cenſeo verius, quod tenuit Petrus de Peruſio ibi, & Anton. de Butrio conſil. 76. & ſatis probant verba illius textus, *Quidquid acquiſierat vel habere viſus fuerat*. quę diſiunctio excludit omnem aliam diſtinctionem, & præterea id ſatis confirmãt ſupradicta circa translatos de vna religione ad aliã. Conſtat vlterius ex illis verbis, ſtatim eſſe talia bona relinquenda, nec poſſe retineri, etiam quoad vſum, vel vſumfructũ, vt poſtea reſtituantur monaſterio tempore mortis; nam textus manifeſtè in hoc etiam diſtinguit inter bona prius & poſterius acquiſita. Quod ſimiliter confirmant ſupradicta de religioſo tranſeunte ab vna religione ad aliam. Vnde D. Anton. in tractatu de ſuſpenſione c. 4. num. 20. refert priuilegium conceſſum à Clemente IV. ordini Prædicatorum, vt qui aſſumitur ad Epiſcopatum, priuſquam cõſecretur, reſignet ordini libros, & alia quæ habebat, & alioqui ſit ab executione Pontificalis miniſterij ſuſpenſus; idemque præcepit Minoribus Alexander IV. vt refert in libro *Monumenta Minorum* tract. 1. non longè à principio.

Quæri autem hic poteſt, an idem iudicium cum proportione ſit de bonis acquiſitis in Epiſcopatu; nimirum ſi talis Epiſcopus regularis ab vno Epiſcopatu ad alium transferatur, an poſsit ſecum deferre bona in illo acquiſita, vt eis vtatur & fruatur quandiu vixerit, quanuis poſtea tempore mortis reſtituenda ſint priori Eccleſiæ; an vero teneatur ſtatim illa relinquere. In dicto enim cap. *ſtatutum*. ſolum dicitur eſſe reſtituenda Eccleſiæ, vel Epiſcopatui bona in illo acquiſita, non tamen declaratur, quando ſunt reſtituenda: videtur autem proportio ſeruanda inter hunc tranſitum ab vno Epiſcopatu ad alium, & priorem à religione ad Epiſcopatum: nam ſicut Epiſcopus adquirit ſuæ Eccleſiæ, ita religioſus ſuo monaſterio: ſed propter huiuſmodi acquiſitionem tenetur religioſus cum ſit Epiſcopus, ſtatim relinquere omnia bona monaſterio: ergo eadem ratione tranſiens ad alium Epiſcopatum, tenetur ſtatim relinquere priori Eccleſiæ, quidquid in illa acquiſierat. Confirmatur, primo, quia proprietas illorum bonorum eſt apud talẽ Eccleſiam, ergo eo ipſo quod diſſoluitur ſpirituale matrimonium inter Epiſcopum & ſuam Eccleſiam, naſcitur obligatio relinquendi illi bona ſua, quia nullum iuſtum titulum habet ad retinendum illa bona, & vſum, vel vſumfructum eorum inuito domino. Et confirmatur ſecundo, quia quoad vtilitatem, & ſeruitium ſuæ Eccleſiæ, perinde eſt mutare Epiſcopatum, ac mori: ergo perinde tenetur in vtroq; caſu relinquere huiuſmodi bona tali Eccleſię. In contrarium autem eſt, quia in dicto cap. *ſtatutum*: dicitur monachum factum Epiſcopum, vendicare ſibi hæreditatem paternam: ergo ſimpliciter ſibi comparat talium bonorum commoditatem, illam ergo retinere poteſt, quandiu viuit, ſatisfacietque vltimæ parti illius canonis, ſi ea reſtituat monaſterio tempore mortis, & confirmatur, quia cum in iure non ſit maior obligatio expreſſe impoſita Epiſcopo, non eſt cur nos illam augeamus. XXIII *An translatus ad alterum Epiſcopatum poſsit retinere acquiſita in priore.*

In hac re ego non inuenio expreſſam iuris deciſionem, imo nec in authoribus adhuc reperi hanc dubitationem expreſſe tractatam. Videtur autem probabiliter poſſe diſtingui inter bona acquiſita ex reditibus Epiſcopatus, vel aliunde comparatis, ſiue fuerint iure hæreditario obtenta, ſiue quocunque alio ſæculari titulo. De prioribus enim probabilius videtur debere ſtatim relinqui illi Eccleſiæ, in qua acquiſita fuere, qui omnino ſunt eius, quaſi ex intrinſeco titulo, eorumque vſus, & adminiſtratio ſolum concedebatur huic perſonæ ratione XXIV. *Reſponſio quoad acquiſita ex fructibus prioris Epiſcopatus.*

Epiſcopatus talis Eccleſiæ; ergo, quacunque ratione dimittat Epiſcopatum, non poteſt amplius illa bona apud ſe retinere, neque eis frui, item quia alias etiamſi eſſet magna quantitas pecuniæ, vel aliarum rerum, quæ vſu conſumuntur, poſſet omnia ſecum deferre, & illa in ſua vita conſumere, quod eſſet in magnum præiudicium talis Eccleſiæ, idque ſine ſufficienti titulo, & ratione, cum ille iam tali Eccleſiæ non inſeruiat, & aliam habeat vnde ſuſtentari poſsit.

XXV. *Reſponſio veriſimilis quoad acquiſita alio titulo.* De alijs autem bonis proprio & peculiari titulo acquiſitis videtur ſatis veriſimile, quod tranſeant cum perſona, argumento ex cap. *ex tranſmiſſa.* de renuntiatione, & cap. *quod à te.* de Clericis coniugatis, vbi Panormitan. notat bona patrimonialia ſequi perſonam; citans etiam leg. primam. ff. de Collegijs illicitis. & ratio differentiæ eſſe poteſt, quia bona patrimonialia, ſeu extranea per ſe non pertinebant ad Eccleſiam, ſed ſolum per accidens ratione conditionis talis perſonæ. Vnde alij Epiſcopi per ſe directè illa ſibi acquirunt, & poſſunt de illis teſtari, etiamſi de bonis intuitu Eccleſiæ acquiſitis nō poſſint, vt notant Panormit. & omnes in cap. 1. de Teſtamentis; ergo veriſimile eſt tranſlata perſona ad alium Epiſcopatum, transferri cum ea hæc bona patrimonialia, ſeu ſæcularia.

Dices, ſi illa iura & hic diſcurſus aliquid probaret, etiam ſuaderet talia bona tranſire ad ſecundum Epiſcopatum quoad dominium, & proprietatem, quia dicta cap. *ex tranſmiſſa.* & *quod à te*, ita loquuntur, & Panormitanus & alij Doctores in eodem ſenſu aiunt, bona donata Eccleſiæ à clerico habente in ea beneficium, tranſlata inde perſona ſecum deferre bona, quæ antea erant illius propria. Nihilominus in præſenti non cenſeo tantam extēſionem admittendam; nam in dicto capite *ſtatutum* dicitur illa bona *eſſe reſtituenda ad altare, ad quod ſanctificatur, & titulatur.* item quia dominium illorum bonorum ſemel acquiſitum fuit primæ Eccleſię, ergo non debet illo priuari, quamuis priuetur perſona, tum quia beneficium principis ſemper intelligitur fieri ſine præiudicio tertij; tum etiam, quia afflictis non eſt augenda afflictio; ſic ergo Eccleſia orbata ſuo paſtore, non eſt ſimul bonis eius priuanda. Neque alia iura loquuntur in ſimili ſpecie, ſed de clerico ſæculari capace proprij dominij, de quo eſt longe diuerſa ratio, & eodem modo loquuntur citati authores, qui varijs modis explicant, & limitant illam doctrinam etiam in eo caſu, & ſumma omnium eſt, in illo reddi bona tali clerico, vel ex benignitate potius quam ex iuſtitia, vel quia in donatione talis conditio incluſa ſubintelligitur, ex diſpoſitione iuris. In præſenti autem caſu nullum habemus ſimile ius, quare illud extendendum non eſt in Eccleſiæ præiudicium.

Quin potius propter has rationes eſt mihi res valde dubia, an liceat Epiſcopo in eo caſu deferre ſecum talia bona, etiam quoad vſum, vel vſumfructum, niſi in eo caſu, in quo ipſe Epiſcopus illis indigeret ad ſuam ſuſtentationem, vt ſi renunciaſſet Epiſcopatui, ſine tranſitu ad alium, vel ſine aliqua penſione, aut beneficio Eccleſiaſtico ad ſuam ſuſtentationem ſufficientem. Tunc enim ipſa ratio poſtulat, vt de bonis quæ ad ipſum pertinebant, alatur. Extra hos vero caſus non video ſufficiens fundamentum ad limitandum dictum ius, etiam quoad poſſeſsionem & vſumfructum talium bonorum, cum ille non ſit dominus eorum, & deſinat eſſe adminiſtrator, quia hoc munus ſolum ratione prælationis illi conueniebat, vt bene notauit Panormit. in cap. primo de Teſtamen. in fine.

Quantum in Epiſcopo regulari extendatur facultas expendendi bona temporalia.

Vltima actio eſt vſus, ſeu diſpenſatio bonorum, quæ tertio loco in numero 13. poſita eſt. In qua etiam manifeſtum eſt habere Epiſcopum ampliorem facultatem, quantum religioſus ſtatus poſtulet, vel etiam permittat, quæ multo plura in ſtatu Epiſcopali neceſſaria ſunt. Quæri autem ſolet, an in hoc vſu habeat Epiſcopus regularis tam liberam facultatem ſicut ſæcularis; Nam quod illam habeat, videtur eſſe communis ſententia, quam tenet Nauarrus, quæſtione 1. & 2. de reditibus Eccleſiaſticis & Sot. lib. 10. de iuſtitia articulo vltimo, idem ſentit, tamen ex diuerſis principijs; Nauarrus enim putat Epiſcopos etiam ſæculares non eſſe veros dominos, imo nec perfectè vſufructuarios redituum Eccleſiaſticorum, ſed tantum adminiſtratores, cum plena facultate vtendi, & diſponendi de illis bonis in pios vſus. Hanc autem facultatem ſine dubio habet æqualem regularis Epiſcopus, quia non minus fideliter hoc munus præſtare poteſt, quam ſæcularis, & quia illa facultas conuenit ex vi tituli Epiſcopalis, qui titulus eiuſdem rationis eſt in vtroque, & hanc ſententiam tenuit Cardinalis, in Clementina 2. §. *ſed & talis.* de vita, & honeſtate Clericorum, & videtur fauere Concilium Tridentinum capite 1. de reformatione dicens de Epiſcopis. *Omnino vero eis interdicit, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiaresve ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent, ſed ſi pauperes ſint, iis vt pauperibus diſtribuant, &c.* & infra ſubdit hoc habere locum non ſolum in Epiſcopis, ſed etiam in quibuſcunque tam ſæcularia, quam regularia beneficia obtinentibus; ergo idem etiam ſentit Concilium de Epiſcopo regulari, neque ampliorem facultatem ſæculari concedit. At vero Soto longè diuerſo nititur fundamento; ipſe enim quæſtione 4. eiuſdem lib. ex profeſſo probat Epiſcopos eſſe veros dominos ſuorum redituum, & conſequenter, tanquam veros dominos habere liberam diſpenſationem, cum onere tamen fideliter implendi onera Epiſcopalia; poſtea vero in alio artic. vlt. facit æquales Epiſcopos regulares, etiam in ipſo dominio, vt ſupra retulimus: ex quo manifeſtè concludit, Monachos Epiſcopos perinde poſsidere Eccleſiaſtica bona ac reliquos ſeculares. Itaque Nauarrus, dum ſæculares Epiſcopos re ipſa pauperes facit, æqualitatem inter eos, & regulares conſtituit, Soto vero, vt eandem faciat æqualitatem, regulares Epiſcopos diuites facit. XXVIII. *Sententia multorum æquiparans in hoc vſu Epiſcopum regularem & ſecularē.*

XXIX. *Non æquiparari dictos Epiſcopos vtriuſ ſententia.* Inter has ſententias Nauarri opinio minus improbabilis eſt; nam fundamentum Soti, quoad hāc partem de dominio regularium Epiſcoporum, reuera eſt improbabile. Abſolutè vero etiam opinio Nauarri non placet; probabilius enim cenſeo Epiſcopos ſæculares eſſe dominos fructuum ſuorum Epiſcopatuum, vt planè ſentit D. Thom. dicta quæſtione 185. artic. 7. vbi prius dicit Epiſcopos habere propriorum bonorū dominium; poſtea vero ſubdit, eandem eſſe rationem de his reditibus Eccleſiaſticis, quæ ſpecialiter ſunt Epiſcopatui deputata. de qua re alibi in opere de Ordine tractari ſolet. Ex hac ergo inæqualitate, quam regularis, & ſæcularis Epiſcopus habet in dominio talium bonorum, infero non eſſe æquales in facultate diſpenſandi illa; Probatur primo ratione generali, quia maior eſt poteſtas domini, quam diſpenſatoris ex genere ſuo; ergo etiam in præſenti eſt maior, quia nullo iure ſpeciali impeditur illa inæqualitas. Secundo declaratur; nam aliqua diſpenſatio ſeu vſus talium bonorum

norum eſſe poteſt licita Epiſcopo ſæculari, quæ non ſit regulari, vt v.g. ſi ille pauperum neceſsitatibus, & alijs pijs operib. ſui Epiſcopatus ſufficienter prouidit, & adhuc habeat ſuperflua de ſuis reditibus, nihil profectò peccabit, ſi aliquid donet ob ſolam cognationem, vel liberalitatem, quidquid Nauarrus dicat in citata q.1. monito 40. num.12. neque id repugnat Concilio Tridentino, quia fieri poteſt, ſine diſsipatione Eccleſiaſticorum bonorum, vt alibi dicemus. Epiſcopo autem regulari hoc non licet, niſi cum magna moderatione. Præterea in multis caſibus licet vterque peccet abundantius donando quam poſsit, eſt tamen diuerſo modo; nam ſæcularis non peccabit contra iuſtitiam, ſed contra religionem, abutendo bonis aliquo modo ſacris, vel contra miſericordiam omittẽdo pauperes propter conſanguineos, vel contra obedientiam Canonum Eccleſiaſticorum, præſertim dicti Concilij Tridentini. Regularis vero præter hos modos peccabit etiam contra iuſtitiam, cum ea donet quorum non eſt dominus, & vltra facultatem diſpenſandi quam habet. Dices, cui facit iniuſtitiam, non enim ſuæ religioni, quia illa nullum ius habet ad talia bona: nec ſuæ Eccleſiæ, quia illa potius tenetur ex iuſtitia, portionem ſuam dare Epiſcopo. Reſpondetur, iniuſtitiam fieri propriæ Eccleſiæ, in qua manet dominium talium bonorum, propter incapacitatem talis perſonæ; & ideo licet ex iuſtitia teneatur alere Epiſcopum, eique adminiſtrationem illorum bonorum committere; nihilominus ipſe etiam tenetur ex iuſtitia ius Eccleſiæ illæſum ſeruare.

XXX. *4. Ratio ex multis diſcriminibus.* Præter hæc Epiſcopo ſæculari per ſe loquendo licitum eſt habere ditiorem ſupellectilem, & ampliorem familiam quam regulari: nam licet vterq; poſsit, & debeat Epiſcopalem dignitatem, cum omni decentia & honore tractare, tamen ſæcularis, etiamſi in hoc aliquantulum excedat, vel nihil, vel ſaltem non grauiter peccabit, ſi aliunde ſufficientem pauperum curam habeat; regularis vero mea ſentẽtia facilè poterit in hoc grauiter peccare, quia debet ſeruare paupertatem religioſam in his, quæ dignitati Epiſcopali non repugnant. Et ſimili modo dicã, faciliùs poſſe grauiter peccare religioſum Epiſcopum notabilem pecuniæ quantitatem per ludum, aut alium modum ſimilem expendendo, quam ſæcularem, ex eodem fundamento. Denique quanuis neuter ex his Epiſcopus poſsit teſtari de bonis intuitu Eccleſiæ acquiſitis, nihil tamen repugnaret conſuetudine alicubi introduci, vt Epiſcopi teſtari poſsint de illis bonis, & nihilominus ex vi talis conſuetudinis non poſſet teſtari Epiſcopus regularis propter incapacitatem perſonę, imo fortaſſe; quoad hoc nunquam poſſet conſuetudo præualere, quia voto contraria videtur. Et ob eandem cauſam licet Pontifex poſsit vtrique Epiſcopo facultatem teſtandi concedere, longè tamen facilius, & ex leuiori cauſa Epiſcopo ſæculari quam regulari. imo facultas data ſæculari, ſine vlla cauſa valida eſſet, licet illicitè daretur; data autem regulari videtur inualida; nam prior eſt tantum contra ius humanum, poſterior vero includit diſpenſationẽ in voto, quæ ſine cauſa data nulla eſt. Denique patrimonialia bona poteſt ſæcularis Epiſcopus liberè expendere, & de eis teſtari, quod non poteſt regularis Epiſcopus. Ex his ergo vt exiſtimo manifeſtè conuincitur, non habere tam amplam facultatem diſpenſandi, & expendendi bona temporalia religioſum Epiſcopum, quam ſæcularem, quamquam authores non tam accuratè, & in particulari hanc comparationem expenderint. Fortaſſe tamen Cardinalis & alij, cum hos Epiſcopos faciunt æquales in libera diſpenſatione bonorum, non loquuntur de æqualitate in actibus, & radice huius diſpenſationis, prout à nobis explicata ſunt, ſed ſolum in libertate quoad modum diſpenſandi, vt in proximo ſequenti puncto declarabimus.

Vltimò enim ex his conſtat, quod vltimo etiam loco ſupra in fine num. 11. propoſuimus, quare ſcil. dicatur religioſus factus Epiſcopus habere ampliorem vſum rerum quoad modum, & quandam independentiam ab alterius voluntate. Diximus .n. tomo præced. in hoc maximè conſiſtere vti re aliqua, non vt propria, quia ſolum fit ad arbitrium Prælati, & dependenter à voluntate eius; religioſus ergo factus Epiſcopus iam non habet hanc dependentiam, ſed ipſo iure, vt ſic dicam, & ex vi tituli Epiſcopatus, poteſt liberè diſpenſare talia bona in omnem vſum alias ſibi non prohibitum. in hoc ergo rectè æquiparatur Epiſcopus regularis ſæculari, & id ſolum probant fundamenta Soti, Nauar. & aliorum, quia ſcil. titulus Epiſcopalis eiuſdem rationis eſt in regulari, & in ſęculari Epiſcopo. Nihilominus tamen, multa ſunt prohibita in hoc genere diſpenſationis Epiſcopo regulari, quæ non prohibentur ſæculari. Quod quidem non oportet intelligi, de prohibitione ſpeciali iuris poſitiui; ſufficit enim naturalis prohibitio, quæ ſequitur ex vi voti paupertatis, & ſtatus religioſi, vt declaratum eſt. XXXI. *In qua independent a æquiparentur Epiſcopus regul. & ſacul.*

Dices, illamet independentia à facultate alterius, etiam quoad vſus licitos, videtur eſſe contraria voto paupertatis. Reſpondetur in primis non eſſe contrariam, quia eſt quaſi intrinſeca tali ſtatui, & ideo Superior qui illum ſtatum conceſsit, conſequenter fecit facultatem vtendi bonis eius quantum eius conditio poſtulat. Vnde licet hæc dicatur independentia à facultate per hominem (vt ſic dicam) concedendam, includit nihilominus facultatem Prælati per ius ipſum datam, quod ſatis eſt ad ſubſtãtiam paupertatis. Quod inde maximè declaratur, quia ipſemet Superior, hoc eſt, Summus Pontifex, poſſet in hoc modum ponere Epiſcopo regulari, limitando modum diſponendi de huiuſmodi bonis, quia eſt illi ſpecialiter ſubiectus per obedientiæ votum, vt ſtatim videbimus, & votum etiam paupertatis retinet, vt hactenus demonſtrauimus: de eſſentia autem voti paupertatis eſt, vt diſpoſitio talium bonorum, ex Superioris arbitrio ſemper pendeat. Sicut ergo in ſuperioribus diximus, non poſſe Prælatum religionis ita concedere peculium religioſo, & facultatem diſponendi de illo, quin ſemper poſsit à Prælato reuocari, vel determinatus modus præſcribi, ita regularis Epiſcopus non poteſt in hoc eſſe omnino independens à Pontifice, ſed eius arbitrio in vſu talium bonorum ſemper debet ſubeſſe, & ita ſatis conſtat quomodo ſubſtantiam paupertatis retineat. XXXII.

CAPVT XVII.

Ad quid teneatur idem Epiſcopus quantum ad votum obedientiæ erga Prælatum ſuæ religionis, aut etiam regulas.

SVpereſt dicendum de obedientia, quæ dupliciter à religioſis exercetur. Primò circa præcepta Prælatorum religionis, quæ ab homine, vt ſic dicam, imponuntur; ſecundò circa obſeruationem regulæ religioſæ, & obſeruantialis, quæ ratione illius vnicuique regulari competunt. Quantum ergo ſpectat ad priorem partem tituli, dicendum eſt, quanuis Epiſcopus regularis ſubſtantiale votum obedientiæ retineat, nihilominus ratione illius non teneri ad obediendum Prælatis ſuæ religionis, ſed ſoli Pontifici Summo ſubeſſe. Prima pars conſtat ex dictis, quia hoc votum eſt maximè de ſubſtantia religionis. item quia non repugnat ſtatui Epiſcopali, vt per ſe conſtat. Secunda pars declaratur primò, quia votum obedientiæ, etiam factũ in tali religione, non poſtulat eſſentialiter actualem ſubie- I. *1. Aſſertio tripartita pro priore parte tituli.*

ſubiectionem ad aliquem Prælatum talis religionis; nam Generalis religionis, etiamſi perpetuus ſit, votum obedientiæ retinet, & tamen nulli Prælato regulari ſubeſt. item quia Summus Pontifex, eſt ſummus Prælatus cuiuſcunque religionis, & ſubſtantia voti obedientiæ ſufficienter ſaluatur reſpectu cuiuſcunque Prælati religionis, cuiuſcunque gradus vel conditionis ſit. Sic ergo ſufficienter probatur hoc non repugnare ſubſtantiæ huius voti; quod autem ex vi dignitatis Epiſcopalis illa exemptio ſequatur, probatur primo ex vſu Eccleſiæ; ſecundo ex dicto cap. *ſtatutum.* 18. q. 1. ibi, *Monachus, quem canonica electio à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit, & ſacra ordinatio de monacho Epiſcopum facit*; nam hoc maximè de iugo obedientiæ ad Prælatos religionis verum eſt, & dicitur eſſe à regula, quia obedientia eſſe debet ſecundum regulam, vt ſtatim amplius exponemus. Tertio, quia hæc vota non manent in his quæ repugnant ſtatui Epiſcopi, vt ſæpe dictum eſt; repugnat autem Epiſcopum, qui ſuæ Eccleſiæ curam gerere debet, & omnes actiones ſuas in illius vtilitatem cõſecrare, ſubeſſe obedientiæ ſuæ religionis. Quæ ratio probat optimè reſpectu Epiſcopi habentis propriam Eccleſiam, & Epiſcopatum, in quo hæc exemptio ex natura rei conſequitur, propter incompatibilitatem inter Epiſcopale munus & obedientiam regularem.

II. *Epiſcopi etiam titulares hac aſſertione comprehenduntur.*

In Eccleſia autem obſeruatur, vt religioſus, eo ipſo quod conſecratur Epiſcopus, licet reuera non habeat proprium Epiſcopatũ, ſit liber ab obedientia omnium Prælatorum ſuæ religionis; de illis ergo alia eſt ratio, ſcilicet, quia non decet dignitatem Epiſcopalis conſecrationis, vt talis perſona maneat ſubdita inferioribus Prælatis regularibus, quo ſenſu talis exemptio fundanda eſt in Eccleſiæ inſtitutione, quæ ex traditione ſatis nobis conſtat; ſola enim ratio decentiæ congruentiam oſtendit, non tamen per ſe ſufficit obligationem promiſſæ obedientiæ tollere. Accedit tandem, quod nullus conſecratur Epiſcopus, niſi ſub titulo alicuius Eccleſiæ, ratione cuius habet ius illam regendi, quod per ſe ſatis eſt, vt ex vi talis ſtatus liberari debeat à priuata obligatione religionis; nam quod actu non poſſideat ſuam Eccleſiam, accidentarium eſt. Vnde ex vi etiam talis conſecrationis deſinit religioſus eſſe actuale membrum in ſua religione, quia per ſe, & ex vi ſuæ dignitatis factus eſt caput alicuius Eccleſiæ; ergo eadem ratione liberatur à iugo obedientiæ religionis.

III. Hinc vero facilè concluditur vltima pars aſſertionis; in qua primo probanda eſt pars negatiua, ſcilicet, quod huiuſmodi Epiſcopus alteri quam Romano Pontifici, ex vi huius voti, non ſubſit. Contingere enim poteſt, vt huiuſmodi Epiſcopus ſubordinationem aliquam habeat ſaltem in aliquibus rebus ad Archiepiſcopum, vel ad Patriarcham, aut Primatem; nulli autem eorum ſubeſſe poteſt, eo quod regularis eſt, ſeu ratione voti obedientiæ. Ratio eſt, quia ipſe non promiſit obedientiam niſi Prælatis ſuæ religionis, inter quos non computantur vllo modo Archiepiſcopus, vel alij Superiores extra Summum Pontificem; ergo ex vi illius voti non obligatur obedire illis, etiam in his quæ ipſi poſſunt præcipere per Eccleſiaſticam iuriſdictionem, ſed obligabitur tantum ratione illius, eo modo quo alij Epiſcopi ſæculares obligantur. Item hac ratione non tenetur Epiſcopus regularis obedire ex voto Concilio Prouinciali præcipienti, ſicut nec ſeruare alia iura, vel leges Eccleſiaſticas, quia hoc ſpecialiter non promiſit, licet aliunde ratione officij, vel alijs titulis ea ſeruare teneatur.

IV. Hinc ergo rectè concluditur teneri ex ſpeciali vinculo religionis obedire Summo Pontifici, tum à ſufficienti partium enumeratione, tum etiam, quia Pontifex eſt verè Prælatus religionis, & ſemper manet illi Superior, & obedientia ad illum non repugnat, imo maximè congruit cum ſtatu Epiſcopali. Aduerti autem poteſt, quod ſicut votum obedientiæ religioſæ non eſt illimitatum, ſed ſecundũ regulam, ita Epiſcopus regularis non tenetur ex vi ſui voti obedire in omnibus Summo Pontifici, ſed in his tantum quę directè, vel indirectè ad ſuam regulam pertinent; quia votum obedientiæ mutatũ non eſt in ſe, ſed tantum vſus eius quoad reſpectum ad hunc, vel illum Prælatum. Fieri tamen poteſt, vt ſuppoſito ſtatu Epiſcopali, aliquid indirectè pertineat ad obſeruantiam regulæ in tali perſona, quod in alijs non pertinet, ſicut intra eandem religionem in eo qui habet munus Prælati Procuratoris, vel aliud ſimile, aliquid pertinere poteſt ad obſeruantiam regulæ, quod in alijs non habentibus tale munus non pertinet. Et hac ratione exiſtimo quidquid in tali perſona poteſt eſſe moraliter neceſſarium, ſuppoſito tali ſtatu, vel ad ſpiritualem animæ ſalutem, vel ad perfectionem ſecundum regulam, eſſe materiam huius obligationis, ſi ex vi illius voti præcipiatur, quia indirectè, & reductiuè ſub illo continetur.

V. *Dubium an Titularis teneatur obedientia voto reſpectu Ordinarii vbi commoratur.*

Occurrit vero hoc loco circa excluſiuam poſitam incidens dubium de Epiſcopo titulari, & regulari, qui intra diœceſim alterius Epiſcopi habitat, cuius iuriſdictioni ordinariæ videtur ſubiectus, an teneatur ex vi voti obedientiæ eidem obedire, nam videtur tunc perinde ſe habere ac religioſus à ſua religione ſeparatus omnino, quoad habitationem & ſubiectionem, de quo diximus ſupra cap. 6. manere ſubiectum obedientiæ Epiſcopi. Dicendum vero eſt, etiam hunc Epiſcopum regularẽ ſoli Pontifici debere obedientiam religioſam. Et inprimis ſi talis Epiſcopus antea erat profeſſus in religione exempta, euidens eſt non manere ſubiectum Epiſcopo loci, quia ante conſecrationem erat exemptus ab eius obedientia, & per conſecrationem, neque exemptionem amiſit, nec denuo factus eſt illi ſubiectus. Quin potius licet ponamus antea non fuiſſe de religione exempta, ex vi conſecrationis eximeretur à iugo Epiſcopi, ſub ea ratione, qua Prælatus eſt talis religionis, cui ex voto alij regulares fortaſſe obedire tenentur. Nam ſicut quilibet religioſus exemptus, per Epiſcopatum eximitur ab obedientia omnium Prælatorum religionis, præter Pontificem; ita etiam non exemptus, quia eadem eſt vtriuſque ratio; ergo licet Epiſcopus loci ſit vnus ex Prælatis talis religionis, ab illius etiam obedientia eximitur. Quin potius exiſtimo huiuſmodi Epiſcopos titulares iure ordinario, eſſe immediatè ſubiectos Summo Pontifici, quoad Eccleſiaſticam iuriſdictionem, de qua re alibi dicendum eſt. Hinc etiam obiter intelligitur, cui acquirat regularis Epiſcopus titularis, quia non habet Eccleſiam cui acquirat, & certum eſt non acquirere religioni, à qua ſeparatus eſt. Dicendum eſt enim per ſe, & ex vi iuris acquirere illi Eccleſiæ, cuius titulum habet, quia vero non poſſunt illi cum effectu applicari talia bona, in pia opera diſpenſanda ſunt, quæ diſpenſatio ipſi Epiſcopo eſt commiſſa, dependenter autem à Summo Pontifice, modo explicato in ſuperiori puncto.

An Epiſcopus regularis teneatur ad obſeruantiam regulæ, vel conſtitutionum ſuæ religionis.

VI. *Secunda aſſertio præſentis capitis.*

Ad ſecundam partem Tituli dicendum eſt, Epiſcopum regularem per ſe, & directè non teneri ad obſeruationem regulæ, vel cõſtitutionum religionis, niſi quoad ea quæ ſunt materia alicuius voti, vel

vel quæ per aliquam Eccleſiaſticam legem ſcripta ſunt. Contrarium huius aſſertionis ſentiunt multi Summiſtæ vt Angelus, verb. Monachus. n. 7. Armil. n. 8. Tabiena §. 5. Sylueſt. *Religio*. 6. q. 10. & *Religio*. 7. q. 11. qui dicunt teneri ad obſeruandas eas obſeruantias regulæ, quæ non impediunt Epiſcopale munus; cui ſententię multum certè fauet D. Thom. dict. artic. 8. Sed aſſertio poſita communior eſt, vt ſtatim referemus, & ſine illa limitatione habetur in dicto c. *ſtatutum*. in illis verbis, *Quem Canonica electio à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit*, vbi Gloſſa id aduertit. Ratione declaratur, diſtinguendo omnes leges religionis in illa duo membra, conſtitutiones, & regulas, quæ ſupra lib. 1. c. 1. declarata ſunt. Primò ergo quoad conſtitutiones ratio eſt clara, quia illæ non obligant, niſi vt præcepta Prælatorum, vel Capitulorum religionis; ſed talis Epiſcopus non tenetur obedire Prælatis; ergo nec huiuſmodi legibus; par enim eſt ratio præcepti ſcripti, ſeu legis permanentis, & præcepti ab homine impoſiti, ſi ex æquali iuriſdictione procedunt; imo præcepta ab homine rigoroſiùs obligare ſolent, quia vt Iuriſtæ dicunt, mitiùs agitur cum lege, quam cum homine. De regula vero poteſt eſſe nonnullum maius dubium, quia ſicut eſſe ſolet à primis fundatoribus tradita, ita ſubſtantialis profeſſio videtur directè reſpicere obſeruantiam eius. Nihilominus, idem de illa cenſeo præcisè loquendo, ex vi regulæ; ita colligitur ex dicto c. *ſtatutum*. 18. q. 1. ibi, *Quem Canonica electio à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit*, vbi Gloſſ. id eſt, à ieiuniis, vigiliis, &c. idem habet Gloſſ. in dicto c. 3. 16. q. 1. citans cap. 2. eiuſdem quæſtionis. vbi Gregorius ait: *Nemo poteſt & Eccleſiaſticis obſequiis deſeruire, & in monarchica regula ordinatè perſiſtere, vt ipſe monaſterii diſtrictionem teneat, qui quotidie in miniſterio Eccleſiaſtico cogitur permanere.* Ex quibus verbis congruentia huius exemptionis colligitur. item ſentit Gloſſa in c. *carnem*. de conſecrat. d. 5. Et idem planè tenent Sot. & Caiet. infra citandi. Ratio autem eſt, quia illa regula ſolum obligat, tanquam quædam lex huic cōmunitati impoſita; ergo ſolum obligat perſonas huius communitatis, quandiu ſunt membra illius, quia omnis lex pro communitate per ſe primò fertur, & ita ad eos tantum loquitur, qui ſunt partes illius communitatis: ſed religioſus eo ipſo quod fit Epiſcopus, deſinit eſſe membrum talis communitatis, quia nec eſt ſubditus, nec Prælatus eius: ergo non obligatur legibus eius. ergo, nec regula eius.

Probatur tamen primo quoad immunitatem à conſtitutionib.

Probatur ſecundo quoad immunitatem a regula.

Confirm. Confirmatur; nam ob hanc cauſam non tenetur huiuſmodi Epiſcopus ſeruare conſuetudines proprias ſuæ religionis; nam conſuetudo eſt quædam lex non ſcripta, quæ ſeruanda eſt quandiu viuitur inter eos, qui talem conſuetudinem ſeruant, vt Auguſtinus dixit; ergo eadem eſt ratio de omnib. aliis legibus poſitiuis propriis talis communitatis, inter quas regula connumeratur.

VII. Sed contra, quia multa eſſe poſſunt in regula, quę ſeruari optimè poſſunt in ſtatu Epiſcopali; ergo ad illa ſeruanda tenebitur talis Epiſcopus; patet conſequentia, quia iuxta doctrinam D. Th. quam ſupra etiam ſecuti ſumus, licet obſeruantiæ religioſæ, quę impediunt Epiſcopale munus, ceſſent in eo ſtatu, non tamen illæ, quæ cum illo ſtatu optimè conueniunt. Cur enim ceſſabit prior obligatio, cum nullum ei ponatur impedimentum? Reſpondetur, doctrinam illam procedere de his obſeruantiis, quæ ſunt de ſubſtantia ſtatus religioſi, vel directè, aut indirectè, ſeu implicitè ſub votum cadunt, & ideo hanc exceptionem primo loco in aſſertione poſuimus. Ratio autem differentię eſt, primò, quia ſtatus religioſus, quoad ſubſtantiam eſt immutabilis, quoad accidentalia vero mutari poteſt: per tranſitum autem ad Epiſcopatum fit in eo maxima mutatio accidentalis. Secundò, quia obligatio voti eſt perſonalis, & ideo ſequitur perſonam quocumque tendat; obligatio autem legis, eſt communitatis per ſe primò, & ideo ceſſat per ſeparationem à communitate.

Prima obiectio contra hanc aſſer.

Hæc obiectio concludit de obſeruantiis ſubſtantialibus, non de accidentalibus.

VIII. Vnde fit, exceptionē illam extendendam eſſe ad vota ſpecialia, quæ in aliqua religione fiunt, præter tria ſubſtantialia, ſi talia ſint, quæ ſtatui Epiſcopali non repugnent. Vt v. g. ſi religioſus ex ordine Minimorum Epiſcopus fiat, tenebitur ad obſeruantiam, non comedendi carnes, quia illa non eſt tantum ex regula, ſed ex proprio, & ſpeciali voto, ceſſabit autē illa obligatio, quando ſpeciali conditione perſonæ illa abſtinentia impedimentum fuerit ad Pontificalia munera. Similiter in Societate, ſi profeſſus fiat Epiſcopus, tenebitur ſeruare votum ſpeciale, quod pro tali ſtatu emittit, de quo nullum poteſt eſſe dubium, vt infra videbimus tract. 10. li. 6. c. 19. & idem cēſeo de cæteris votis ſimplicibus, quatenus materia eorū in tali ſtatu occurrere poteſt, quia omnia illa perpetua ſunt, & ſuppoſita occaſione, ſeu materia, executio, & obſeruatio eius nihil repugnat cum ſtatu Epiſcopali. De voto autem ſolenni obediendi Pontifici circa miſsiones, poteſt eſſe ſpecialis ratio excuſationis, quia videtur repugnare cum obligatione inſeruiendi proprio Epiſcopatui. Dico tamē, obligationem de ſe manere, quia votum immutabile eſt. Vnde in primis, ſi quis eſſet tantum Epiſcopus conſecratus, & Titularis, ex vi illius voti poſſet obligari ad quamcunq; miſsionem æque ac cæteri religioſi; Deinde licet habeat Epiſcopatum, poteſt ex vi illius voti obligari ad relinquendum illum, vt in Indiam v. g. mitti poſsit, vel ad alium Epiſcopatū illuc transferri. Deniq; cum impedimentum illud ſubſit diſpoſitioni eiuſdem Pontificis, cui ipſum votum fit, non poteſt cenſeri impedimentum ad non obediendum Pontifici, iuxta obligationem illius voti præcipienti; nam ipſe poterit impedimentum huiuſmodi auferre, ſolum ergo neceſſarium eſt de re tota illum certiorem facere, & poſtea obedire.

Inter obſeruantias ſubſtantiales cenſentur vota, ſi qua fiunt vltra tria ordinaria

Exemplum de voto Minimorum

Item de votis aliis profeſſorum Societatis.

Quid de quarto voto ſolenni.

IX. Sed obiicitur ſecundò, nam ſequitur non teneri Epiſcopum regularem ad deferendum habitū ſuæ religionis, conſequens eſt falſum; ergo. Probatur ſequela, quia deferre habitum non eſt materia voti, ſed tantum eſt vna ex conſtitutionibus religionis, nec etiam eſt canon aliquis Eccleſiaſticus, qui Epiſcopum regularem obliget ad habitum ſuæ religionis deferendum. Circa hoc communis ſentētia eſt, teneri huiuſmodi Epiſcopum ad deferendum habitum ſuæ religionis; ita affirmat D. Th. dict. ar. 8 quę ibi alij ſequuntur, Sylueſt. verb. Religio 7. q. 11. Couar. c. 1. de teſta. n. 18. vbi alios Authores refert. Et colligitur ex cap. *clerici*. 2. de vita, & honeſt. cleric. vbi dicitur. *Pontifices autem in publico, & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes vtantur, niſi monachi fuerint quos oportet ferre habitum monachalem.* Vnde conſtat hanc obligationem non tantum ex regula, ſed ex iure communi deſumptam eſſe, & ideo addidimus aliam limitationem in cōcluſione; nam ſi de aliqua obſeruantia religioſa per ius canonicum declaratum ſit ab Epiſcopis eſſe obſeruandam, tunc reſpectu illorum, non oritur obligatio immediatè ex regula, ſed ex tali iure. Imo ſignificat D. Th. hanc obligationem ſequi ex ſubſtātiali ſtatu religioſo, cum .n. dixiſſet, Epiſcopum manere ad hæc ſubſtantialia obligatū, ſubdit, *& per conſequens ad portandum habitum ſuæ religionis, qui eſt obligationis ſignum, indicans profeſsionem tum perpetuo obligare ad ſignum eius deferendum, ſi ut ad præſtandum actus ad quos obligat.* Vnde licet verbum *oportet*, poſitum in dicto cap. *clerici*. non ſit adeo rigoroſum, vt grauem obligationē ſub mortali ſoleat ſignificare, tamen iuxta ſubiectam materiam, ita interpretandum eſt, & intelligitur ab authoribus, vt patet ex Panorm. ibi n. 6. Et hoc tandem confirmat generalis Eccleſiæ cōſuetudo; nam quod Soto ſupra dixit

Obiectio contra eandem aſſert.

Epiſcopus regularis tenetur ad habitum religionis.

dixit in Italia hoc non ſeruari, quia Itali non dignantur Epiſcopos in habitu monachali videre, non video quo fundamento dictum ſit.

X. *Imo putant aliqui teneri ſub excommunicatione.*

Imo addit Syluester ſupra, hanc obligationem tantam eſſe, vt Epiſcopus, ſi habitum ſuæ religionis omittat, incurrat excommunicationem latam in cap. 2. *ne clerici vel monachi* in 6. Couarr. autem de hac excommunicatione dubitat. *Non enim eſt* (inquit) *in aliquo canone excommunicatio indicta monacho, qui prætextu Epiſcopalis dignitatis non dimiſſo habitu monachorum aſſumit albam illam, vel candidam veſtem, quæ ab Epiſcopis exterius defertur, tametſi male faciet monachus Epiſcopus ea vti.* Veruntamen Couar. non contradicit formaliter Sylueſtro, ſed aliquid addit, & vtrumq; indiget conſideratione. Duo ergo hic diſtinguenda ſunt, ſcilicet dimittere habitum; vel illo retento, ſuperinduere rochetum. Propter hoc ergo ſecundum ait Couar. non inueniri in iure poſitam excommunicationem, quod ego verum cenſeo, quamuis inter Doctores dubium ſit, an occultare habitum religioſum ſufficiat ad excommunicationem dicti ca. 2. incurrendam; in eo autem caſu occultaretur habitus religioſus.

XI. *Id tamen non eſt verum, ſi occultat habitum ſub rochito.*

Nihilominus quidquid ſit de alia occultatione, in hoc caſu non cenſeo eſſe ſufficientem cauſam illius excommunicationis, quia eſt nimia extenſio legis pœnalis vltra verborum proprietatem. Eo vel maximè, quod non obſtante indumento albo, poſſet retineri aliquod ſignum habitus religioſi, ſiue habitum longiorem deferendo, vel in colore, & forma caputij, aut manicarum. Sylueſter autem loquitur in priori caſu, in quo etiam, non videtur res adeo certa, tum quia illud caput 2. apertè loquitur de religioſis in ſuo puro ſtatu, & clauſura manentibus; quod patet ex principio textus, *Vt periculoſa religioſis euagandi materia ſubtrahatur, &c.* quæ non poſſunt ad Epiſcopum accommodari, tum etiam, quia illa nō videtur temeraria dimiſsio habitus, cum ſit commutatio in alium habitum proprium Epiſcopalis ſtatus. Sed cum Eccleſia non conceſſerit regularibus Epiſcopis habitum illum; nec monachalis habitus deſertionem, certè non poſſet illa commutatio à temeritate excuſari; aliunde verò, quamuis ratio textus non videatur tam propriè habere locum in Epiſcopo, verba tamen in rigore illum comprehendunt, & ideo timendam eſſe cenſeo talem excommunicationem, præſertim, quia monachalis habitus etiam in Epiſcopo deſeruire poteſt ad ſubtrahendum ſaltem euagandi nimium exceſſum.

XII. *Quando habitus mutatio liceat.*

Dices, in cap. *Deus qui.* de vita & honeſtat. cleric. conceditur religioſis, vt poſsint habitum mutare propter vniformitatem vnius conuerſationis, quādo in vnam Eccleſiam conueniunt, quia vnuſquiſque ſe debet conformare illis cum quibus viuit. ca. *quiſque.* diſt. 41. cap. *in nona.* 16. q. 7. Ergo cum monachus ſit Epiſcopus, permitti deberet monachalem habitum in clericalem mutare, cum inter clericos viuere debeat. Reſpondetur, id ſolum permitti, quando ex diſpari habitu ſcandalum generatur; iam vero nullum generatur ſcandalum eo eo, quod Monachus Epiſcopus ſuum habitum retineat, quin potius oppoſitum ſubditis ſcandalum inferret.

XIII. *Tertia obiectio contra eandem aſſertionem in num. 6.*

Tertiò obiici poteſt, quia ſequitur Epiſcopum regularem nihil peccare omittendo ieiunia, & ſimilia opera præcepta in ſua regula, etiam ſub mortali, quamuis poſsit facile, & commode in ſuo ſtatu illa ſeruare, conſequens eſt falſum; ergo. Sequela patet, quia ſi ille non eſt ſubiectus legi, nihil peccat non ſeruando illam; Minor autem probatur ex D. Th. dicente, poſſe Epiſcopum vti diſpenſatione in huiuſmodi obſeruantijs regularibus, quæ non repugnant Epiſcopatui. Qui autem indiget diſpenſatione, peccat, ſi abſque illa tranſgrediatur legem, imo oportet diſpenſationem eſſe rationabilem, & ideo addit D. Thom. *Secundum quod requirit neceſſitas perſonæ, vel officii, vel conditio hominum cum quibus viuit;* loquitur ergo de propria diſpenſatione, quæ veram obligationem ſupponit. Confirmari hoc poteſt ex cap. 3. 16. q. 1. vbi dicitur, *De monachis qui diu morantes in monaſteriis, ſi poſtea ad clericatus ordinem peruenerint, ſtatuimus non debere eos à priori propoſito diſcedere, ſeu deuiare,* ſatis autem diſcedit à priori propoſito, qui regulam non obſeruat, quando in illo ſtatu commode poteſt.

XIV. *Reſponſio quorundam ad hanc obiectionem.*

Propter hæc Caiet. in Comment. dict. artic. 8. & tom. 1. opuſculorum tractat. 25. q. 2. & Sot. lib. 10 de iuſtitia q. 5. artic. vlt. & alij Thomiſtæ communiter concedunt; teneri huiuſmodi Epiſcopum in conſcientia, ad ſeruandas regulas, vel conſtitutiones ſui ordinis obligantes ad culpam. Addunt vèro, non obligari debito legali, ſed morali, id eſt, non ex directa obligatione talis legis, verum enim eſſe putat, quod hactenus diximus, eos non manere ſubiectos his legibus. Sed ex rectitudine quadam rationis naturalis, quia ex aſcenſu ad perfectiorem ſtatum, non debet religioſus deficere à fructu prioris vitæ; deficeret autem ſi ea quæ per ſe conferunt ad perfectionem, & Epiſcopale munus non impediunt, deſereret. Vnde vlterius addunt iidem Authores, hanc obligationem in Epiſcopo in ſuo genere, non eſſe mortalem. Itaque, licet lex religionis de ieiunio v. g. obliget religioſos ſub mortali, eum qui factus eſt Epiſcopus non ita obligabit, ſed tantum ſub veniali; ratio eorum eſt, quia illa obligatio in Epiſcopo non eſt ex virtute illius legis, ſed ex illa morali decentia, qua tenetur non deſiſtere ab operibus perfectionis, qui perfectionis ſtatum conſcendit; hæc autem decentia ſolum leuem obligationem inducit. De legib. autem ſeu conſtitutionibus religionis, quæ tantum pœnales ſunt, indicant dicti Authores nullo modo obligare Epiſcopum, cùm ad pœnam religionis ipſe non teneatur.

XV.

Hæc ſententia mihi non probatur, ſecluſa enim obligatione regulæ, in vi regulæ, aut legis nullam inuenio naturalem rationem, quæ ſufficienter obliget ad eoſdem actus regulæ ſub aliqua culpa. Primò, quia illa ratio Caietani, ad ſummum probat, debere Epiſcopum exerceri in actibus perfectionis, & hoc pertinere ad decentiam ſui ſtatus. Quod autem illi actus iidem futuri ſint, qui per regulam ſuæ religionis perſcribuntur ſub obligatione ad aliquam culpam, non poteſt inferri ex illo generali principio; nam exiſtens in ſtatu perfectionis, non poteſt omnes actus perfectionis exercere; determinatio ergo ad hos, vel illos voluntaria eſt, ſecluſa lege obligante: ergo cum Epiſcopus non teneatur legibus ſuæ religionis, eſto debeat ex decentia occupari in operibus perfectionis, nihilominus non obligatur determinatè ad perſcripta per talem regulam. Secundò, ſtatus ipſe Epiſcopalis ſecum affert proprios actus perfectionis, quos ex intrinſeca obligatione poſtulat, vt ſunt, docere & illuminare alios, ſpiritualiter regere, & omnes eorum miſerias, quoad fieri poſsit, ſubleuare, ad quos actus alij neceſſarij ſunt, qui conſequenter ſub eandem obligationem cadunt, quantum ad alios fuerint neceſſarij: ſcilicet orare, legere, vigilare, &c. ergo ſi Epiſcopus etiam religioſus ſuo muneri, quoad omnes iſtos actus ſatisfaciat, ſufficienter implet illam rationem decentiæ exercendi opera perfectionis ſuo ſtatui conſentanea. Ergo ſi alioqui paupertatem etiam, caſtitatem, & obedientiam perfectè obſeruet, & omnia, quæ cum illis connexa ſunt, vel ex abſoluta neceſsitate, vel ex decentia, per hoc ſatisfaciet etiam decentiæ religioſæ, etiamſi alias particulares obſeruantias non obſeruet, quia non pertinet ad decentiam ſuperioris ſtatus, vt oneremus illum, & proprijs obligationibus, & alijs perti-

pertinentibus ad inferiorem ſtatum, non tantùm ſubſtantialiter, & per ſe, ſed etiam accidentaliter. Et huc tendunt verba ſup. cit. in num. 6. ex cap. 2. 96. q. 1. quod eſt Gregorij li. 4. Epiſtolarum, quamuis ipſe ibi non tractet de religioſo tranſlato ad Eccleſiam ſæcularem, ſed potius de clerico ſæculari, qui vult regimen monaſterij aſſumere. Tamen per ſimilitudinem rationis verba illa noſtro propoſito accommodantur.

XVI. *Ad obiectionem in n. 13. vera reſponſio.* Reſpondeo ergo ad obiectionem, concedendo non teneri Epiſcopum in conſcientia etiam ſub veniali culpa, per ſe loquendo, ad obſeruantias ſuæ regulæ. Hoc mihi probant ſufficienter omnia adducta; nam Canones, & Gloſſa illorum, ac Interpretes ſimpliciter abſoluunt Epiſcopum regularem à iugo regulæ, & nulla ſufficiens ratio naturalis eſt, quæ illum obliget, vt declaratum eſt. Solùm ergo ad hoc tenetur, vt iuxta integrum ſtatum ſuum, ſcilicet religioſi Epiſcopi, decenter viuat, & conſentaneè operetur; quod autem huiuſmodi opera ſint hæc vel illa, niſi lege aliqua Eccleſiaſtica vel diuina ſint præſcripta, vel ex voto vel ex officio ſint debita, liberè optioni, & determinationi operantis relinquitur. Quapropter ſi Epiſcopus Dominicanus ſit, non magis tenetur in conſcientia ad abſtinendum à carnibus, quam Franciſcanus, vel è conuerſo, Franciſcanus non magis tenetur ad ſuas peculiares obſeruantias, quam Dominicanus. Neuter etiam tenetur ad habendum ſocium ſui ordinis, & ſimilia. De quibus etiam Caiet. & Soto inter ſe non conueniunt. Et ob eandem cauſam nihil quoad hoc diſtinguendum puto, inter opera diſſona, vel conſona ſtatui Epiſcopali, ſed in omnibus cenſeo prudenti arbitrio relinquendum, an talia opera expediant, vel deceant, aut magis conueniant in tali ſtatu, & poſt tale iudicium libera etiam eſt electio eorum, & non ſub obligatione ad aliquam culpam, niſi aliquod indecens opus, vel inutile otium, loco talium operum admittatur. Non nego tamen eſſe aliquam congruitatem, vt cæteris paribus vnuſquiſque potius eligat opera ſuæ religioni, & regulæ conformia quam alia, cæteris paribus: non credo autem illam eſſe tantam, vt per ſe inducat obligationem in conſcientia, quia nullum eſt principium ex quo ſufficienter colligatur, ſecluſa directa obligatione ipſarum conſtitutionum poſitiuarum.

XVII. *Replica diluitur dupliciter.* Dices, teneri ſaltem ex illo principio, *quod turpis eſt pars, quæ non concordat toti.* Reſpondeo, primùm etiam ex hoc principio non teneri omnes partes ad ſeruandas omnes leges communitatis, ſed vnamquamque teneri ad illas, quæ ad ipſam ſpectant. vnde ſi leges aliunde habeant, non obligare in conſcientia, ſed tantum ad pœnam, ex illo principio non erit culpa illas non ſeruare; ſic ergo non obligatur Epiſcopus ad ſeruanda ſtatuta religionis propter illud principium, quia non cadunt in illum, neque eorum obſeruantia poſtulat tantam vniformitatem in membris adeò diſparibus, & ſtatuum diuerſorum. Vnde ſecundò dicitur Epiſcopum in rigore iam non eſſe membrum illius communitatis, & ideo ex hoc titulo conformitatis cum illa non obligari ad obſeruantias eius. Nec propterea licet inde colligere, illum non manere religioſum talis religionis in ſpecie potiusquam alterius, quia in ſubſtantialibus, & in habitu ſemper manet religioſus in tali ſpecie, & quoad vinculum præcipuè obedientiæ, ſemper manet ita ligatus habitualiter, vt ſi à Pontifice priuetur munere, & exemptione Epiſcopali, manebit ſubiectus ſuæ religioni; & non alteri. Hoc ergo ſatis eſt, vt ſtatutum religioſum eiuſdem rationis retineat, quanuis ſubiectus actu non ſit, nec Prælatis, nec legibus talis religionis.

XVIII. *Illatum ex dictis per quod ſatisfit ad D Th. in illo nu. 13.* Atque ex his infero, huiuſmodi Epiſcopum non indigere propria diſpenſatione ad comedendum carnes prohibitas. v. g. per præceptum regulæ, & idem eſt de ſimilibus, quia diſpenſatio ſolùm eſt ad tollendam obligationem, vbi ergo non eſt obligatio, nec diſpenſatio neceſſaria eſt. Cum ergo D. Thom. nu. 13. citatus ait poſſe ſecum diſpenſare, vel indicat ſe ſequi priorem ſententiam, quæ probabilis eſt, licet quam defendimus, in rigore iuris videatur vera; vel certè in lata quadam ſignificatione illo verbo vſus eſt, vt indicaret melius eſſe, magisque conſulendum cuilibet Epiſcopo religioſo, vt regulam ſuæ religionis quoad hanc partem obſeruet. Et ideo noluit licentiam præbere ad oppoſitum faciendum niſi per modum diſpenſationis, quia vir religioſus, & perfectus, ea quæ meliora, & ſuo ſtatui conuenientiora ſunt, etiamſi ſub obligationem non cadant, abſque iuſta cauſa prætermittere non debet, & ideo quando ſub hac tantum conſideratione ſibi indulget, aliquid huiuſmodi ſecum diſpenſare dicitur. Nec ex cap. *de monachis*, ſeu 3. 16. quæſt. 5. aliud colligitur, quia in eo non eſt ſermo de Epiſcopis, nec etiam neceſſe eſt textum illum intelligere de monachis tranſlatis ad Eccleſiam ſæcularem, ſed de quocunque monacho clerico ordinato; olim enim monachi ex vi ſtatus non ordinabantur, quamuis ergo interdum ex indulgentia ordinarentur, non propterea liberabantur à regulari obedientia, & obſeruantia. Vel denique licet extendamus textum illum ad monachum tranſlatum ad Epiſcopatum, reſpondetur cum Gloſſa ibi, non poſſe deficere à ſuo propoſito, quoad ſabſtantialia ſui ſtatus, & quamuis alias regulas non obſeruet, non poteſt dici propriè deuiare à propoſito, quia vbi ceſſat obligatio, non habet locum deuiatio à propoſito.

XIX. *Quid de obſeruantia ſexta feria in quam incidit Natalitium Chriſti.* Solùm ſupereſt ſpecialis difficultas, an hoc generale corollarium habeat locum in ſpeciali caſu cap. vltimi de obſeruatione ieiuniorum: de die natiuitatis, quando incidit in ſextam feriam, an poſſit religioſus Epiſcopus, ſine diſpenſatione comedere carnes illa die, quando ex regula ſuæ religionis erat prohibitum. Caiet. enim in hoc puncto contraria docuit. nam in 2. 2. dict. art. 8. dicit non poſſe hoc facere ſine peccato mortali, quia non gaudet beneficio, ſeu indulgentia conceſſa omnibus fidelibus: nam in illo capite, excluduntur ab illa omnes religioſi, quorum inſtituta obligant ad abſtinendum à carnibus, ſeu ad ieiunandum ſexta feria, & ideo præceptum Eccleſiæ abſtinendi à carnibus ſextæ feriæ, rigoroſè obligat huiuſmodi Epiſcopum. Idem verò Caiet. in citato opuſcul. negat illud eſſe peccatum mortale, & ait Sot. Caietanum ibi cordatius mutaſſe ſententiam, quod ipſemet Caiet. ſignificauit in vltimis verbis illius opuſculi dicens: *Tu lector memento ſcripta noſtra, de huius quæſtionis materia in commentariis ſuper 2. 2. ad hæc referre ſubtilius diſcuſſa.* *Eam ipſe retractat verius.* Itaque dicendum eſt, vbi abſtinentia à carnibus, vel ieiunium, ſolùm eſt ex regula, vel præcepto eius, & non ex ſpeciali voto, Epiſcopum poſſe licitè eo die carnes comedere, quia iam ipſe regulari obſeruantia non eſt aſtrictus; & textus ſolum excipit eos qui aut voto, aut regulari obſeruantia ſunt aſtricti. vnde Carthuſianus ſi fiat Epiſcopus, licitè poterit carnes comedere eo die; religioſus autem de ordine Minimorum etiam factus Epiſcopus, non poterit, quia ſpecialiori voto obligatur, quod ſemper durat.

CAPVT XVIII.

An Epiſcopus regularis gaudeat gratiis ſuæ religionis. Et quæ obligationes maneant in religioſo facto Cardinali.

I. *Pro priore parte tituli arguitur negatiuè.* DVo in titulo poſita ſuperſunt breuiter inquirenda circa hanc materiam. Primum eſt, an religioſus factus Epiſcopus gaudeat priuilegijs, & indulgentijs, conceſsis ſuæ religioni. Ex dictis enim videtur ſequi pars negatiua, quia Epiſcopus iam non tenetur oneribus religionis; ergo nec priuilegiis & commodis gaudere debet. item hæc priuilegia conceduntur intuitu religionis, ſed Epiſcopus iam non eſt membrum illius religionis; ergo nec communicat cum ipſa in priuilegiis, & gratiis. Propter hæc quidam abſolutè, & ſine vlla limitatione excludunt Epiſcopum regularem à participatione omnium gratiarum ſuæ religionis: nam ceſſante cauſa fundamentali priuilegij, ceſſat priuilegium, vt in materia de legibus tractauimus, & notat Gloſſa in cap. *Ita nos.* 25. q. 2. verbo *Ceſſauerint.* Decius in cap. *cum acceſſiſſent.* de conſtitutionibus. n. 15. *Arguitur affirmatiuè.* Sed ex eodem fundamento poteſt contrarium ſuaderi, quia priuilegia conceduntur in fauorem ſtatus religioſi, qui non tantum eſt in toto corpore myſtico religionis, ſed etiam in ſingulis perſonis eius; ſed hic ſtatus verè manet in Epiſcopo, non ſolum in genere, ſed etiam in tali ſpecie, vt oſtenſum eſt ca. præced. ergo in illo non ceſſauit cauſa & fundamentum priuilegij, aut indulgentiæ; ergo nec gratia ipſa ceſſauit, quia non eſt ſpecialiter reuocata, vt ſupponimus, nec ſublatum eſt fundamentum vt per ſe ipſa ceſſet.

II. *Deciſio per diſtinctionem.* Quapropter diſtinctione mihi vtendum videtur, nam aut gratiæ & priuilegia concernunt corpus religionis, vt ſic, & fauorem eius, quoad iuriſdictionem, adminiſtrationem temporalium bonorum, & alia huiuſmodi, aut reſpiciunt ſingulas perſonas. De prioribus non videtur dubium, quin Epiſcopus illis gaudere non poſsit, vt conuincit prior ratio facta; talia enim priuilegia non fundantur in toto ſtatu religioſo perſonali, ſed in vinculo, & coniunctione ad hoc corpus, cui per ſe primò conceduntur, & ad illius vſum, & commodum ordinantur. De poſterioribus autem iterum diſtinguendum eſt, quia vel vſus talium gratiarum aut priuilegiorum ab Epiſcopo vſurpatus, eſſet oneroſus ipſi religioni, vel non. Quando priuilegium concedit gratiam, qua perſona religioſa gaudere poteſt in commodum ſuæ animæ, vel corporis, ſine onere, vel grauamine ſuæ religionis, profectò non ceſſat propter ſtatum Epiſcopalem. Sicut enim diximus obligationes, & vincula ſubſtantialia religionis, quæ non repugnant muneri Epiſcopali in ipſo, ſeu cum ipſo durare, ita etiam ratio poſtulat, vt gratiæ, & indulgentiæ ſtatus religioſi, quibus poteſt Epiſcopus frui ſine incommodo ſuæ religionis, in ipſo etiam perſeuerent, & ita omnes rationes pro vtraque parte propoſitæ, hanc aſſertionem perſuadent, quia veriſimile eſt ſolum religioſum ſtatum quoad ſubſtantiam eius eſſe ſufficiens fundamentum, & cauſam talium gratiarum, & quoad eas retorquetur optimè illa ratio, quod qui retinet religionis onus, debet etiam retinere fauores eius.

III. At verò, ſi vſus talium gratiarum redundet in onus religionis, aut monaſterij, admittendus non eſt, quia ſemper cenſetur huiuſmodi fauor principaliter conceſſus in fauorem religionis. Et quoad hoc procedit quædam declaratio Sixti IV. quæ refertur in monumentis Minorum fol. apud me 149. conceſſ. 365. quæ ſic habet; *Ne ex habilitationibus ad beneficia, cum facultate, quod etiam poſt illa obtenta, in domibus dicti ordinis reſidere, cameras habere in illis, & in generalibus capitulis fratrum eorundem Prædicatorum, & Minorum ordinum vocem actiuam, & paſſiuam habere, ac priuilegiis fauoribus, gratiis, & indultis conceſſis ipſorum ordinum profeſſoribus gaudere poſſint, præfatis ordinibus, & illorum profeſſoribus grauamen inferatur: eiſdem motu, & authoritate decernimus, huiuſmodi habilitationis literas intelligi, & interpretari debere, vt fratres ipſi quibus conceſſa ſunt, vel concedentur in poſterum per Sedem Apoſtolicam, poſtquam aliquod beneficium adepti fuerint pacifice, aut pro Capellanis in aliquibus Eccleſiis cœperint deſeruire, conceſſionibus prædictis, prout vocem actiuam & paſſiuam, reſidentiam in domibus dictorum ordinum, ac retentionem dictarum domorum, camerarum, & alia, quæ ordinum præfatorum ſunt concernentia, de eorum ordinum Prælatorum conſenſu, duntaxat gaudere poſſint: & non alias, neque alio modo. Idem ſtatuentes de promotis ad cathedrales, etiam titulares appellatas Eccleſias, & alias dignitates Eccleſiaſticas.* In quo indulto expendo Pontificem non abſolutè excludere hos Epiſcopos à participatione gratiarum, ſed cum duplici limitatione; vna eſt, ſi illa ſit cum onere religionis, quæ ſignificatur in illis verbis; *prout vocem actiuam, &c.* vſque ad illa, *quæ ordinum præfatorum ſunt concernentia.* Alia eſt, vt illa non ſit ſine conſenſu Prælatorum; vnde colligitur, de conſenſu Prælatorum etiam poſſe frui his gratiis concernentibus aliquo modo religionem ipſam, & conſequenter ad fruendum aliis gratiis, quæ corpori religionis nihil obſtant, Prælatorum conſenſum neceſſarium non eſſe.

Aliud dubium eſt, an omnia, quæ diximus de Epiſcopis, eodem modo locum habeant, in Cardinalibus religioſis, etiamſi Epiſcopi non ſint. Ad quod breuiter dicitur, eodem modo omnia accommodanda eſſe, quia religioſus Cardinalis verè religioſus manet. eadem .n. eſt de illo ratio, vel certè maior, quia ex vi illius dignitatis non ita conſtituitur in ſtatu perfectionis, ſicut Epiſcopus. Quare vinculum paupertatis retinet, & incapax eſt proprij dominij, & ideo ſine diſpenſatione teſtari non poteſt, vt rectè dixit Baldus, in Authentica *licentiam.* de Epiſcopis, & Clericis. Vide Martinum Laudenſem in tract. de Cardinalibus. q. 58. & 59. & Andream Barbatiam de præſtantia Cardinalium 1. p. q. 3. & Hieronymum Manfredum de Cardinalibus. q. 133. Vnde quidquid acquirit poſt talem dignitatem, Eccleſiæ ſuæ videtur acquirere, ſemper enim habet alicuius particularis Eccleſiæ titulum, & regimen: Alias acquiret Eccleſiæ Romanæ ſeu Apoſtolicæ ſedi. Quod verò ad obedientiam attinet, clarum eſt ſoli Pontifici immediatè ſubeſſe, retinet tamen idem obedientiæ vinculum. De obligatione verò ad alias obſeruantias regulæ eadem ratio exemptionis eſt, quia iuxta inſtitutionem Eccleſiæ per illam dignitatem æquè ſeparatur quis à corpore religionis atque Epiſcopus. Habitum tamen deferre debet, ita enim obſeruat Eccleſiæ vſus, & fauent iura ſupra citata. Solus religioſus factus Summus Pontifex hac obligatione liberatur. Quamuis ſubſtantiam ſtatus religioſi non amittat, vt in ſuperioribus tractando de obedientiæ voto tactum eſt.

IV. *Reſoluitur ſecunda pars tituli quoad paupertatē.* *Quoad obedientiam* *Quoad alias obſeruantias regul.* *Quoad habitum.* *Excipitur aſſumptus ad Papatū.*

CAPVT XIX.

Vtrum Religioſus profeſſus poſſit ad beneficium, vel dignitatem inferiorem Epiſcopali tranſire; & quo iure tunc obligetur?

I. *Prima ſuppoſitio, pro-* SVppono in primis religioſum ex vi profeſsionis ſuæ non eſſe incapacem Eccleſiaſtici beneficij, etiam curam animarum annexam habentis. Sunt qui-

[...]feſsioni religioſa ex ſe non repugnare beneficium Eccleſiaſticū.

quidem multa antiqua decreta prohibentia, ne monachi clericorum officia populis celebrare, aut miniſtrare præſumant, quæ congerit Gratianus 16. q.1. veruntamen illa decreta loquuntur primò ſecundum antiquam conſuetudinem monachorum qui laici erant, & ex vi ſuæ profeſsionis clerici non erant, neque ad hunc finem inſtituebantur. Deinde non omnino excludunt monachos ab hoc miniſterio, tamquam inhabiles, vel ad ordines, vel ad beneficia, aut miniſteria Eccleſiaſtica, ſed prohibētur, ne ſuo arbitrio & vſurpato iure his miniſteriis ſe ingerant, nec ſine debita ſuperiorum facultate ad illa aſſumantur. Nunc autem ſolum aſſerimus profeſsionem religioſam per ſe; & vi ſua non reddere perſonam incapacem Eccleſiaſtici beneficij, quod declaratur, in hunc modum; nam duo ſunt in beneficio Eccleſiaſtico diſtinguenda, primum eſt ſpirituale ius ad tale miniſterium, quod ius interdum etiam includit iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vel in adminiſtratione verbi Dei, & Sacramentorum, vel etiam fori contentioſi. Secūdum eſt temporale commodum, quod ratione officij habet beneficium.

Id probatur quantum ad ius ſpirituale miniſteriorum.

Quantum ad primū, conſtat religioſum non eſſe incapacem illius iuris, quia non repugnat cum aliquo voto ſubſtantiali religionis. De caſtitate conſtat; de paupertate probatur ex dictis ſupra de materia illius voti, quia per illud non excluduntur, niſi iura & bona temporalia quoad proprietatem, & proprietarium vſum: miniſteria autem, & officia præſertim ſpiritualia, non excluduntur per illud votum, etiam quoad proprietatem, & poſſeſsionem eorum, vt ibi declarauimus, huiuſmodi autem ſunt beneficia Eccleſiaſtica quoad hanc partem.

Item quoad commoda fructuum temporalium.

Quoad alteram vero de temporalibus bonis, non eſt de ratione beneficij, vt eorum proprietas acquiritur habenti beneficium; ſed ſatis eſt quod ad illud pertineat adminiſtratio, vſus & diſpenſatio talium bonorum. imò multi exiſtimant beneficiarios ſæculares non plus habere; ergo ex vi paupertatis religioſus non eſt incapax beneficij. Neque etiam ex vi voti obedientię, quia in obtinendo beneficio ſeruari poteſt obedientia, vt ſtatim declarabimus. Denique quoad hoc eadem ferè eſt ratio de Epiſcopali beneficio, & de quacunque Superiori dignitate.

II. *Secūda ſuppoſitio nec iuri canonico id repugnare.*

Secundò ſupponendum eſt, etiam ex iure Canonico non eſſe religioſum incapacem Eccleſiaſtici beneficij inferioris Epiſcopatu, etiam habentis annexam animarum curam; vt hoc oſtendamus ſupponenda eſt vulgaris diſtinctio beneficij, quoddam eſt ſæculare, aliud regulare, quæ ſumitur ex cap. *cum ſingula*; & cap. *cum de beneficio.* de præbend. in 6. & ex Doctoribus communiter eiſdem locis.

Beneficiorum genera varia.

Sæculare dicitur, quod clericis ſæcularibus dari ſolet, ex debito, ſeu inſtitutione, aut legitima conſuetudine. Regulare autem vocatur, quod alicui religioni, vel monaſterio addictum eſt, vel ex inſtitutione, vel ex præſcripta conſuetudine quadraginta annorum, iuxta citata iura. Et vtrumque beneficium multiplex eſt, vt videre licet in Rebuffo in practica p.1. à principio, & de ſæcularibus beneficiis Deo dante alibi dicturi ſumus; hic enim neceſſaria non eſt diſtinctio, quia generatim de omnibus agimus.

Quæ beneficia regularia huc non ſpectent.

Circa regularia autem beneficia aduertendum eſt, ſub illis interdum numerari prælationes ipſiuſmet religionis, vt Abbatia conuentualis, vel Prioratus, & in vniuerſum omnia munera eorum regularium, qui alijs religioſis præficiuntur. Imò ipſemet monachatus, vel ſimplex munus Canonici regularis, ſolet interdum beneficium ſimplex appellari, vt videre licet in Rebuffo ſupra. Quidquid verò ſit de hoc modo loquendi, hic non agimus de beneficiis in hoc ſenſu, quia manifeſtum eſt in hoc ſenſu omnes veros religioſos habere ius ex ſe perpetuum, vt à ſua religione alantur, cui ipſi etiam inſeruire & obedire tenentur; certum eſt etiam religioſum ex vi ſuæ profeſsionis eſſe capacem prælationis præfecturæ, vel adminiſtrationis eiuſdem religionis, ſeu perſonarum, & bonorum eius; quod ſatis conſtat ex dictis ſupra lib 2. à cap.7. de Prælatis, & eorum electionibus. Loquimur ergo de beneficiis regularibus in alio ſenſu videlicet de his, quæ ſunt propria beneficia eiuſdem rationis quoad ſubſtantiam cum ſæcularibus; ſolumque dicuntur regularia, quia pleno iure ad monachos, ſeu regulares pertinent, & per eos adminiſtrantur.

III. *Oſtenditur iam prædicta 2. ſuppoſitio.*

Ex his ergo conſtat, religioſum non eſſe incapacem beneficij etiam ſecundum ius Canonicum; quia quantum ad beneficia regularia ipſum ius illa permittit, vel concedit; ergo ſupponit per regulares adminiſtrari poſſe, & debere. nam commune axioma iuris eſt, beneficia regularia regularibus conferenda eſſe; ſæcularia vero ſæcularibus. De ſæculari autem beneficio probatur, quia licet iura prohibeant monachum non aſſumi ad tale beneficium, ſine debita facultate, & legitimo titulo, ſeu prouiſione illius qui poteſtatem habeat, non tamen abſolutè prohibent, nec reddunt regulares perſonas inhabiles ad talia beneficia. Primò ergo videndum eſt de beneficiis regularibus, & de omnibus quæ ad illa pertinent, & deinde de ſæcularibus.

IV. *Prima aſſertio; poſſe regulares habere beneficium regulare ſui ordinis.*

Primò ergo dicendum eſt, regularem poſſe habere beneficium regulare ſui ordinis, vel monaſterij, non verò alterius, niſi ex ſpeciali diſpenſatione. Vtraque pars eſt certa, & communis, vt videre licet in Rebuffo in practica. p. 1. tit. vltimò; qui eſt de tranſlatione monachorum, & p.2. titulo de diſpenſatione cum regularibus facta, & ex Nauar. Comment.4. de regularibus. num.23. Sylueſt. verb. *Religio.* 6. & Panormitan. in cap. *Deus qui.* de vita & honeſtate cleric. & cap. *quod Dei timorem.* de ſtatu monachorum. & ſumitur ex cap. *cum ſingula.* §. *prohibemus.* de præbend. in 6. In quo prior pars ſupponitur potius, quam aſſeratur; nam officia, & beneficia conſueta adminiſtrari per monachos alicuius monaſterij; illis non ſolum poſſunt, ſed etiam debent conferri.

Hæc beneficia conferuntur ſolum à prælatis regul.

Vnde ſi talia beneficia pleno iure ſint tali monaſterio ſubiecta, per ſolam voluntatem Prælati regularis, poteſt religioſus ad tale beneficium transferri, vt Panormitan. & Syllueſt. notant, & colligi poteſt, ex cap. *doctos.* & cap. *ſi monachus.* cum ſequentibus. 16. quæſt.1. & ratio eſt, quia tunc prouiſio beneficij omnino pertinet ad Prælatum monaſterij; hac enim ratione dicitur pleno iure ad monaſterium pertinere, ſub Prælato autem Capitulum monaſterij comprehendimus, ſi iuxta monaſterij ſtatutum; vel conſuetudinem ad illud pertineat prouiſio. Perſona etiam eſt plenè ſubiecta Prælato monaſterij: ergo non ab Epiſcopo, ſed ab illius voluntate pendet, quoad prouiſionem, ſeu receptionem talis beneficij.

V. *Subditi tenentur illa acceptare.*

Vnde addit Nauar. ſuprà non ſolùm poſſe, ſed etiam teneri ad acceptandum tale beneficium, ſi Prælatus præcipiat, quia illud præceptum iuſtum eſt, & non excedit latitudinem obedientiæ religioſæ; quia gubernatio beneficiorum monaſterij valde pertinet ad vtilitatem, & regimen eiuſdem monaſterij, argumento cap. *quorundam.* de electione in 6. ibi; *extra adminiſtrationes proprii ordinis ſolium prælaturæ conſcendere moliuntur*; ergo comprehenditur illa adminiſtratio, vel ſuſceptio beneficij, ſub materia obedientiæ illius monaſterij. Quapropter meritò etiam hoc extendit Nauar. ad beneficium tenue, & paucos redditus habens, quia obedientia religioſa, non fundatur in pro-

pria authoritate, aut commodo temporali, ſed in obſequio religionis. Ait tamen Nauarrus, ſi beneficium ſit tam tenue, vt religioſus non poſsit ex illo ſuſtentari, non poſſe obligari, ad relinquendum monaſterium, vt in tali beneficio reſideat, non obſtante Clementina 1. §. *Cæterum.* de electione, quia nemo poteſt cogi miniſtrare ſine ſufficientibus ſaltem alimentis; debet ergo tunc monaſterium alere religioſum in alia Eccleſia reſidentem, vt ad hoc poſsit eum obligare. Quod videtur etiam intelligendum, niſi religioſus mendicitatem profeſſus ſit, & iuxta ſuum inſtitutum ad mendicandum poſſet obligari.

Quid ſi non ſufficeret ad alendum religioſum.

VI. De huiuſmodi autem religioſo in tali beneficio prouiſo, dubitari poteſt, an teneatur ad omnem obſeruantiam regularem. Nam, quod verè maneat religioſus, & teneatur ſubſtantialia vincula religionis ſeruare, & habitum deferre, non eſt dubium; & à fortiori patet ex dictis ca. 17. de Epiſcopo regulari. Hic verò addendum eſt, hunc religioſum manere obnoxium regulæ, quantum extra monaſterium, & in priuata domo ſeruari poteſt; vt à fortiori patet ex dictis ſupra cap. 7. de religioſo viuente extra clauſtrum cum licentia, vel diſpenſatione legitima. Ratio vero eſt, quia talis religioſus verè manet ſub obedientia ſui Prælati, & adhuc eſt membrum ſuæ religionis; ergo obligatur regula religionis eodem modo quo antea, ſolumque excuſabitur ab his obſeruantijs, quæ vel in tali habitatione, à communitate ſeparata, impleri non poſſunt, vel tale munus impediunt.

Ad quas obſeruantias teneatur.

Cuinam acquirat beneficiarius regularis habens beneficium ſuæ religioni pleno iure ſubiectum?

VII. Duæ verò ſuperſunt difficultates, vna eſt circa paupertatem cui ſcilicet acquirat talis religioſus; an ſcilicet Religioni, vel ſuæ Eccleſiæ; nam cum aliis nulla poteſt fieri rationabilis comparatio, nec cum ipſomet religioſo; nam certum eſt ſibi non acquirere quoad proprietatem. Ratio ergo dubij eſt, quia in aliis beneficiis religioſus acquirit Eccleſiæ ſuæ, vt ſtatim dicemus; ergo etiam in his quæ ſubſunt ſuæ religioni ſeu monaſterio. Probatur conſequentia, quia iura generaliter loquuntur, & quia ratio eſt eadem, quia omnis beneficiarius efficitur ſponſus Eccleſiæ ſuæ, illi ergo acquirit. In contrarium vero eſt, quia talis religioſus manet ſub obedientia ſui Prælati, & eodem modo totus eſt monaſterij ſicut antea erat; ergo & acquirit monaſterio ſicut antea, vt in vſu paupertatis omnino ſubordinatur voluntati Prælati, & conſequenter illi acquirit, cui ipſe vult, ergo acquirit monaſterio. Quæ ratio minimè procedit, quando beneficium pleno iure ſubiectum eſt monaſterio, & præſertim ſi ſit ad nutum auferibile. Et confirmari poteſt, quia quando Eccleſia, & beneficium ſunt ita ſubiecta pleno iure monaſterio, vt beneficium ſit auferibile ad nutum Prælati, tota vtilitas, totusve vſusfructus beneficij directè pertinet ad bona monaſterij; ergo beneficiarius ſolùm poteſt ſibi retinere, quæ, vel ſibi conſignata fuerint, vel ad Eccleſię obſequium debitum neceſſaria fuerint; ergo quidquid vltra hoc acquirit religioſus ex beneficio, ad monaſterium pertinet. Quod ſi aliunde quam ex beneficio acquirat, manet in eo integra ratio acquirendi monaſterio, neque ſub ea ratione ſpectatur tanquam miniſter ſeu ſponſus talis Eccleſiæ. vnde ſi paupertatis votum non haberet, clarum eſt non acquirere talia bona Eccleſiæ, ſed ſibi. Votum autem paupertatis non confert ius aliquod propriæ Eccleſiæ, quandiu integra manet vnio in propria religione, & ſubordinatio ad obedientiam eius.

Arguitur beneficiarium regularem acquirere fructus ipſi Eccleſiæ.

Arguitur acquirere potius monaſterio.

Confirm.

VIII. Hæ rationes videntur aliquam probabilitatem efficere, & fortaſſe propter eas, quando Authores dicunt monachum translatum ad aliam Eccleſiam, non acquirere monaſterio, ſed Eccleſiæ, loqui ſolent cum hac limitatione, ſi Eccleſia non ſit pleno iure monaſterio ſubiecta, vt infrà videbimus. Nihilominus diſtinguendum videtur, de bonis acquiſitis à tali religioſo intuitu ipſius Eccleſiæ, vel aliunde. De prioribus dicendum eſt acquirere Eccleſiæ ſuæ, & non monaſterio. ita ſentit Bartolus in leg. *ſi ſeruus communis.* 37. ff. de ſtipulatione ſeruorum. num 6. vbi item ſequitur additio ad illum. idem tenet Nauar. comment. 2. de regularibus. num. 6. verſ. *Octauo.* & probatur ratione priori loco facta. Et quia eadem eſt proportio beneficij perpetui reſpectu totius temporis, & beneficij temporalis reſpectu temporis pro quo durat, ſemper enim beneficium & fructus eius debent in commodum Eccleſiæ redundare. Quod optimè confirmat Nauar. ex Clement. vnica. de ſupplenda negligentia Prælatorum, vbi prohibentur Prælati regulares, ne huiuſmodi beneficia applicent menſis ſuis, penſionesve nouas imponant, aut veteres augeant. & infra declarat hoc habere locum in beneficiis, *quæ ſpeciales Priores, adminiſtratores, ſeu Rectores conſueuerunt habere, licet Priores, ſeu adminiſtratores huiuſmodi libere poſſint ad clauſtrum cum oportuerit reuocari.* Et infra ſtatuit, vt huiuſmodi Prælati bona talium beneficiorum vacantium occupare non poſsint. In quibus omnibus planè ſupponit Pontifex quæſita ex fructibus beneficij non pertinere ad monaſterium, alias cur non poſſet Prælatus penſionem imponere, imo & reſeruare ſibi aut ſuo monaſterio omnia, quæ ipſi beneficiario in ſuo munere neceſſaria non eſſent. Dicet aliquis, ibi non prohiberi penſionem imponi pro monaſteriis, ſed pro menſis Prælatorum. Reſpondetur, pro eodem reputari Prælatum, & monaſterium, tanquam caput, & corpus; vtriusque enim ius vnum, & indiuiſum eſt, ex vi ſtatus religioſi, nam Prælatus monaſterij non habet velut proprium ius ad fructus, vel reditus monaſterij, ſed ſolum ratione communitatis. Vnde intelligitur, quod ſupra in quadam confirmatione nu. 7. ſumebatur, in huiuſmodi beneficiis fructus eorum directè pertinere ad monaſterium: non eſſe in vniuerſum verum.

Approbatur prior pars dubii quoad fructus acquiſitos intuitu Eccleſiæ.

Poſſunt quidem aliquando beneficia eſſe ſic vnita monaſteriis ex ſpeciali gratia Pontificum, & tunc non habet in eis locum deciſio illius Clementinæ; nam in ea expreſsè declaratur illam intelligi *de beneficiis, quæ non ſunt de menſa Prælatorum ipſorum.* Quod idem eſt de beneficiis, quæ non ſunt ipſorum monaſteriorum. Vnde illa nec cen ſentur vacare propter mortem beneficiarij, iuxta capitul. vnicum. verſ. *quidam etiam.* de exceſsibus Prælat. in 6. ſemper enim monaſterium viuit, cuius ſunt tales fructus. Et ideo mirum non eſt, quod beneficiarius tunc acquirat monaſterio; non enim ipſe propriè acquirit, ſed dat monaſterio, quod ſuum eſt, ex ſpeciali vnione, vel applicatione alias ei facta. Poſſunt autem eſſe alia beneficia etiam manualia, ſeu quod idem eſt, ad nutum auferibilia, & pleno iure ad monaſterium ſeu Prælatum eius pertinentia, quorum reditus non ſint applicati monaſterio, nec menſæ Abbatiali, vt manifeſtè ſupponitur in dicta Clementina, & de his tractatur præſens quæſtio, an ratione perſonæ religioſæ, & ſubditæ tali monaſterio, acquiratur aliquid eidem monaſterio, de fructib. ſeu bonis, quæ intuitu beneficij, & talis Eccleſiæ acquirit beneficiarius. In his ergo beneficiis non

IX.

Exceptio aliquorum beneficiorum, de quibus non procedit dicta prior pars dubii.

De quibus procedat.

Satisfit argumento pro poſteriore parte dubii in n. 7.

non procedit dicta ratio, & ideo dicimus non acquirere monaſterio, ſed Eccleſiæ. Neque quoad hoc obſtat, quod talis perſona ſubſit obedientiæ monaſterij, quia hæc obedientia debetur ſecundum regulam, & ſecundum iura monaſterij: ditare autem monaſterium ex bonis Eccleſiæ, non pertinet ad obedientiam, ſecundum regulam, neque ad ius monaſterij, & ideo non ſequitur ex dicta ſubiectione. Vnde ſicut religioſus pro tempore quo reſidet in tali Eccleſia, tenetur ei inſeruire, nec poteſt obligari ad aliquid incompoſsibile illi miniſterio, niſi à beneficio reuocetur, ita pro eodem tempore, non poteſt obligari, vt ex bonis, vel fructibus Eccleſiæ acquirat monaſterio.

X.

An poſsit dictus beneficiarius dare aliquid monaſterio ſuo.

Sed quæres, an ſaltem poſsit licitè ipſe beneficiarius de fructibus ſui beneficij partem aliquam voluntariè monaſterio tribuere. Reſpondetur, ipſum non eſſe dominum ſed diſpenſatorem, habere tamen liberam adminiſtrationem illorum bonorum, id eſt, independentem à voluntate ſui Prælati regularis, quia quoad hanc partem, non eſt illi ſubiectus, vt declaratum eſt. Nihilominus tamen ex natura rei, & ex vi ſui muneris, tenetur debitum ordinem ſeruare in diſpenſandis bonis ſuo vſui non neceſſarijs, nam prouidere in primis debet Eccleſiæ ſuæ, deinde pauperibus ſibi ſubiectis, ſed eiuſdem Eccleſiæ. Si quid vero poſtea ſuperfuerit, iuſtè, & religioſè poteſt, dum viuit, ſuo monaſterio ea donare, quia eſt opus religionis, & miſericordiæ, nulloque iure inuenitur prohibitum. *An teſtari.* Teſtari autem in morte religioſo non permittitur, vt ſupra dictum eſt, niſi ex ſpeciali priuilegio. Vnde ſi talis religioſus peculium habeat ex huiuſmodi bonis vſq; ad mortem, (pro vt habere poteſt, niſi ſpeciali regula prohibeatur) in eis ſuccedet Eccleſia, & non monaſterium.

XI.

Quid fiet de peculio, ſi viuens reuocetur ad monaſteriū.

Sed quid, ſi talis religioſus reuocetur ad monaſterium, & amoueatur à beneficio, poteritne ſecum deferre ſuum peculium, & omnia bona mobilia, & ſe mouentia, quæ in illo habebat. Reſpondeo, poſſe quidem illa ſi velit Eccleſiæ relinquere, vel ſucceſſori, vel in pauperes diſtribuere, quia, donec recedat, liberam adminiſtrationem illorum habet. Ob eandem vero rationem cenſeo etiam poſſe illa ſecum deferre; tum quia adminiſtratio ſecundum ſe ad hoc extenditur; tum etiam quia talia bona iam erant eius vſibus applicata. Exiſtimo tamen eo ipſo, quod perſona iterum redit ad monaſterium cum talibus bonis, incorporari bona illa bonis monaſterij, quia in primis talis religioſus iam non poteſt habere liberam adminiſtrationem talium bonorum, quia hoc repugnat religioſæ vitæ, cum iam illa perſona ſit omnino actu ſubiecta Prælato religionis; ad illum ergo iam ſpectat talium bonorum adminiſtratio. Vnde eo ipſo, quod religioſus ſecum defert talia bona ad monaſteriū, quantum eſt ex ſe, illa applicat, & Prælatus illa permittendo conſequenter acceptat, & ideo ex tunc incipit dominium talium bonorum eſſe apud monaſterium.

XII.

Quid ſentiat Bartolus circa eandē priorem partem dubii quoad fructus aliunde quam ex Eccleſia quaſitos.

De bonis vero aliunde acquiſitis à tali beneficiario, quocunque modo, eſt maior difficultas, quia Bartolus ſupra dicit, quoad talia bona non acquirere Eccleſiæ ſuæ, ſed monaſterio, cuius opinionem videntur multum ſuadere rationes prius factæ in num. 7. & in num. 8. præſertim cum nullum ſit ius, quod talia bona applicet monaſterio. Nam capitul. *ſtatutum.* 18. quæſt. 1. & loquitur de Epiſcopo, & licet extendatur ad inferiora beneficia, merito requiri poteſt, vt cum Epiſcopatu conueniant in perpetuitate, & conſequenter in vi eximendi religioſum à iugo regulæ, quia alias non eſt ſimilitudo rationis; & ideo neque extenſio locum habet. Declaratur aſſumptum, nam quando religioſus liberatur à iugo regulæ totaliter (vt ſic dicam) diſiungitur à corpore ſuæ religionis, & vnitur ſuæ Eccleſiæ, & ideo merito illi tantum acquirit. Quando autem non liberatur à iugo obedientiæ, & regulæ, adhuc manet coniunctus ſuæ religioni, & actu ſubiectus illi, in omnibus, quæ non repugnant miniſterio Eccleſiæ; ergo etiam in his bonis, quæ non comparat intuitu Eccleſiæ, ſed aliunde, non acquirit Eccleſiæ, ſed monaſterio cuius eſt membrum. Eſt enim illa perſona quaſi diuiſa; nam partim eſt monaſterij, partim Eccleſiæ, ita tamen, vt quoad omnia quæ per ſe non pertinent ad ius Eccleſiæ, ſit monaſterij; quoad acquiſitionem autem talium bonorum per ſe non pertinet ad Eccleſiam, cuius ſignum optimum eſt ſupra tactum cap. 16. num. 25. quia ſi illa perſona eſſet ſui iuris, nullo modo talia bona pertinerent ad Eccleſiam, ergo cum ſit iuris monaſterij, vt ſic dicam, illi potius acquirit talia bona, quam Eccleſiæ. Vnde confirmatur tandem, quia antea monaſterium habebat hoc ius ratione talis perſonæ, & non amiſit illud propter tale beneficium, quia per illud non fuit perſona tranſlata ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid, vt declaratum eſt. Neque etiam poteſt aliud colligi ex dicta Clementina, quidquid Nauar. dicat, quia illa ſolum diſponit de beneficio, & de immunitate eius, (vt ita dicam) non vero de perſona, nec de omnibus bonis, quæ quacunq; via poſſunt ad illam peruenire.

Nihilominus Nauarrus ſupra dicto Comment. 2. de regularibus num. 6. tenet, huiuſmodi religioſum beneficiarium acquirere ſuæ Eccleſiæ, quocumque titulo vel ratione aliquid acquirat, qui videtur maximè fundari in dicta Clementina. nam ad Bartolum poſtea reſpondet, vel non vidiſſe illam Clementinam, vel non ſatis eam ponderaſſe. XIII. Sed, vt dixi, nullum argumentum efficax ab illa ſumi poteſt; quæ enim conſequutio eſt à fructibus beneficij ad bona, quæ, vel iure hæreditario, vel libera donatione, aut alio ſimili modo acquiruntur? Citat deinde Panormitanum in cap. *monachi.* de ſtatu regular. & in cap. vltimo, de capellis monachorum, ſed in neutro loco aliquid dicit ad hanc quæſtionem pertinens; ſed potius ait religioſum promotum ad beneficium perpetuum, non habere amplius communionem cum primo monaſterio; eum vero, qui tantum habet beneficium naturale, non eſſe ſeparatum à monaſterio, neque extra obedientiam Prælati: de acquiſitione vero bonorum nihil dicit. Deinde argumentatur Nauarrus ex quadam doctrina Frederici Senenſ. conſ. 35. num. 74. dicentis, occiſo beneficiario manuali, pœnam homicidæ applicandam eſſe Eccleſiæ, & non priori monaſterio, quia pro tunc eſt verus beneficiarius talis Eccleſiæ, & ſecundum illum ſtatum iudicandus eſt, vt ibi latius proſequitur, adductis varijs coniecturis, ex quibus ſit quidem probabile illud aſſumptum, non tamen certum, nec ſufficiens ad confirmandam rem multo magis dubiam. Præſertim, quia eſt longè diuerſa ratio, illa enim pœna applicatur ratione iniuriæ, & nocumenti; in eo autem caſu proximè & principaliter nocumentum, & iniuria fit Eccleſiæ, quæ, vt ſic dicam, actu poſsidet talem perſonam, & ideo ad illam maximè pertinet ius acquirendi illam pœnā, quamuis fortaſſe prudenti arbitrio iudicis etiam eſſet pars aliqua monaſterio applicanda. At vero quando acquiſitio non fit ratione iniuriæ, neque titulo ipſius Eccleſiæ, nullum apparet fundamentum ſufficiens, ob quod Eccleſia habeat ius ad bona talis perſonæ aliunde acquiſita.

XIV. Addit tamen Nauarrus rationem aliam, quam cenſet efficacem, quia bona acquiſita ex fructibus beneficij manualis, & ex opera ipſius monachi, non debentur monaſterio; ergo nec bona aliunde acquiſita; probat conſequentiam; nam ſi religioſus acquireret monaſterio, multo magis acquireret ex re ipſius monaſterij, quam ex re aliena; ſed fructus & opera monachi, ſunt quodammodo ipſius monaſterij cuius eſt monachus; ergo, ſi per illa non acquirit monaſterio, multo minus aliunde. Verumtamen neque hæc ratio videtur efficax. In antecedente autem duo inuoluuntur, vnum eſt de fructibus, & quoad illam partem admittitur facile, & negatur conſequentia; nam quoad eam partem falſum eſt, quod in probatione eius ſumitur, ſcilicet, Monachum acquirendo ex illis fructibus acquirere ex re monaſterij; nam illi fructus nullo modo ſunt monaſterij, neque immediatè, vt per ſe conſtat, nec mediatè ratione perſonæ, quia oſtenſum eſt eum non acquirere monaſterio talia bona, ſed Eccleſiæ. Vnde tales fructus non poſſunt dici bona monachi, ſed Eccleſiæ, quamuis adminiſtratio, & vſus illorum commiſſa ſint beneficiario monacho.

XV. Altera vero pars antecedentis erat de acquiſitis per opera monachi, & quoad hoc dubito de veritate illius antecedentis vniuerſaliter ſumpti; nam licet illud ſit verum, de operibus pertinentibus ad miniſterium Eccleſiæ, aut beneficij, quando ratione illorum aliquid per modum ſtipendij, vel eleemoſynæ datur; hæc enim omnia, lato quodam modo poſſunt in fructibus beneficij computari: de alijs verò operibus merè perſonalibus, ſeu temporalibus, quæ omnino ſunt extra obligationem, vel titulum beneficij, non videtur illud antecedens adeò certum, quia monachus non exercet illa opera, vt beneficiarius talis Eccleſiæ, ſed vt homo, vel vt monachus, ergo non eſt, cui per talia opera acquirat Eccleſiæ, & non potius monaſterio, cum ſecluſo reſpectu beneficiarij, ſemper illa perſona, & conſequenter actiones eius ſint monaſterij. Nihilominus Bartolus in leg. *ſed & ſi.* 30. §. *interdum.* ff. de vſufructu. ſentit huiuſmodi monachum per opera ſua acquirere Eccleſiæ. nam ſi emat (inquit) rem aliquam, & ſoluat illam pecunia acquiſita de opera ſua, res illa Eccleſiæ acquiritur; & rationem reddit, quia illa Eccleſia cui eſt præpoſitus, debet habere vſumfructum perſonæ ſuæ. Verum eſt illum non loqui in particulari, quando beneficium eſt manuale; loquitur tamen indifferenter de monacho alicui Eccleſiæ deputato. Et ratio quam reddit, generalis videtur. Vnde quoad hanc partem probabile eſt, quidquid talis monachus acquirit per opera ſua, acquirere ſuæ Eccleſiæ, quia protunc, quoad vſum, ſeu miniſterium deputatus eſt illi Eccleſiæ, & conſequenter omnes actiones eius illi ſunt conſecratæ; ergo & fructus earum.

XVI. Sed licet hoc admittamus, non ſequitur idem eſſe dicendum de quocunque alio modo acquirendi, ratione ſuæ perſonæ præciſè per hæreditariam ſucceſsionem, vel per aliam donationem, ac denique recipiendo potius, quàm agendo, quia perſona illa non eſt omnino translata, vt ſic dicam, in dominium talis Eccleſiæ, etiam pro illo tempore, ſed ſolum quoad miniſterium, & quaſi vſumfructum actionum, non vero quoad reliqua omnia, quæ ad talem perſonam pertinere poſſunt, cum illa ſemper maneat actu ſubiecta, & vnita monaſterio. Neque tunc verum eſt quod Nauarrus ſupponit, monachum acquirendo Eccleſiæ per ſua opera, acquirere illi ex re aliena, ſeu ex re monaſterij, non enim ita eſt; nam illa opera iam non ſunt monaſterij, ſed Eccleſiæ, quæ licet perſona quoad proprietatem ſit monaſterij, quoad poſſeſſionem, & vſum, ſeu vſumfructum protunc eſt Eccleſiæ. Sic enim ſeruus alicuius alteri ad vſum & ſeruitium tantum pro aliquo tempore donetur, acquiret vſuario per operas ſuas, quia pro illo tempore illæ operæ non ſunt proprietarij domini, ſed proximi profeſſoris, ſeu vſuarij. Et ſimili modo non cenſeo verum, monachum illum acquirendo monaſterio per hæreditariam ſucceſſionem, vel ſimilem modum, acquirere ex alieno: nam licet acquirat id quod erat alienum, non tamen ex alieno, ſed ex re maximè propria, qualis eſt propria perſona, vel natiuitas, aut origo, ratione cuius habet ius ſuccedendi, vel alia perſonalis conditio, ratione cuius ſine intuitu actionum, vel Eccleſiæ, aliquid ei donatur. Vnde non rectè applicatur illud axioma, *qui poteſt alteri acquirere ex re aliena; magis poſſet ex re ſua.* Poſſumus ergo retorquere rationem Nauarri, quia multo maior ratio eſt acquirendi monaſterio ea bona, quæ præciſè intuitu perſonæ acquiruntur, quam alia, quæ reſpiciunt opera, vel fructus Eccleſiæ: nam perſona ſecundum ſe manet ſemper ſub poteſtate, & quaſi ſub dominio monaſterij, licet quoad opera ſit protunc applicata Eccleſiæ.

Ex his ergo videtur ſententia Bartoli fieri ſatis probabilis. Et ſanè cum ex vi profeſsionis, & actualis ſubiectionis ad Prælatum monaſterij, per ſe conſtet de iure religionis ad bona pertinentia ad religioſum, quamdiu non conſtet certa aliqua ratione, aut lege monaſterium eſſe priuatum illo iure, ſeu ius illud translatum eſſe in Eccleſiam, non eſt facilè proferenda ſententia contra monaſterium, præſertim, cum in dubijs melior ſit conditio poſſidentis. Accedit etiam, quod beneficia manualia non ſimpliciter, ſed ſecundum quid beneficia cenſentur, quia beneficium debet eſſe perpetuum, vt notat gloſſ. in cap. vnico de capellis monachorum. in 6. verb. *perpetui.* ex text. ibi, & ex cap. *præcepta.* d. 55. & in cap. *Sanctorum.* d. 70. & ideo licèt inter regulares propter eorum peculiarem ſtatum hæc manualia beneficia admittantur, non oportet in eis habere locum omnia, quæ ex perpetuis beneficiis conſequuntur, cum in eis non fiat abſoluta & integra perſonæ translatio. Atque ex hac ſententia conſequenter dicendum videtur, non poſſe religioſum beneficiarium ad nutum amouibilem retinere hæc bona aliunde, quàm ex ſuis operibus, vel fructibus acquiſita, vel quoad naturalem poſſeſsionem, vel quoad vſum, vſumfructum, vel adminiſtrationem, niſi quantum ei fuerit à ſuo Prælato permiſſum; nam illa bona ſtatim acquiruntur monaſterio. ergo ratione beneficij non acquirit monachus ſpeciale ius adminiſtrandi illa, quia cum non ſint bona ſuæ Eccleſiæ, beneficium non confert adminiſtrationem illorum: ergo pertinet ad Prælatum monaſterij, cui etiam ipſe monachus ſubditus eſt: ergo ſine licentia illius non poteſt detinere aut contrectare talia bona. Quod ſecus dicendum eſſet conſequenter loquendo iuxta opinionem Nauarri, vt ex ſuperioribus conſtat. XVII.

An beneficiarius regularis habens beneficium ſuæ religionis pleno iure ſubiectum, Prælatis ſuis obedire teneatur, vt alii ſimplices religioſi.

Secunda difficultas eſt circa obedientiam huius religioſi, an ſe extendat ad omnia, in quibus alij ſimplices religioſi obedire tenentur. Sed hoc expe- XVIII. *Religioſus beneficia-*

Vnis ſubditur regula in iis quæ compatiuntur cum cura beneficii.

expeditum ferè eſt ex dictis; cum proportione enim applicáda eſt regula ſuprà poſita in dubio præced. de paupertate. Nam in his quę pertinent ad ſtatum religioſum, & ad obſeruationem propriæ regulæ, & cum munere, & occupatione beneficij non repugnent, tenetur hic religioſus fauere Prælato ſuo, quia non eſt diſiunctus omnino à corpore monaſterij, vt oſtenſum eſt, & ideo manet ſub obediẽtia Prælati; ergo maximè in his rebus, quæ non repugnant beneficio, & in illis omnibus, quia non eſt maior ratio de quibuſdam, quàm de aliis. Specialiter verò circa hoc diſponitur in iure, vt talis religioſus habeat ſecum ſocium ſui ordinis, vt conſtat ex cap. *monach.* & cap. *quod Dei timorem.* de ſtatu monachorum. & Clement. 1. §. *ad hac.* de ſtatu monach. quibus in locis Doctores notant, hoc maximè intelligi de Monachis beneficiariis, qui ad nutum Prælati moueri poſſunt, vt notat Ioannes Andreas in gloſſa Clementinæ *ne in agro.* §. *Ad hac.* de ſtatu regularium, verb. *ad clauſtrum*, & Panormit. in d. cap. *quod Dei timorem.* de quo plura in ſequentibus dicemus.

Non vero in aliis, quæ ſuæ curæ repugnant.

In his verò, quæ fuerint contraria ſeu repugnantia obligationi beneficij, aut vtilitati Eccleſiæ ſuæ, non tenebitur talis religioſus parere ſuo Prælato, quia *nemo poteſt duobus dominis ſeruire*, maximè ſi repugnantia iubeantur. item quia ille ex iuſtitia tenetur implere munus ſuum, ergo non poteſt Prælatus contrariam obligationem imponere, eſſet enim de re iniqua.

XIX.

Subditur quoque prælato in iis quæ præcipere ad boni beneficii exempti.

Dubitari autem poſſet, an habeat Prælatus ius præcipiendi in his quæ ſpectant ad adminiſtrationem beneficij, & non ſunt contra vtilitatem, vel finem eius, ſed potius illi conſentanea arbitrio Prælati. Reſpondeo, ſi talis Eccleſia ſit exempta omnino à iuriſdictione Epiſcopi, & ſubiecta Prælato regulari, ea ratione tenebitur beneficiarius monachus illi parere ſicut teneretur parere Epiſcopo, ſi ordinario iure illi eſſet Eccleſia ſubiecta, vt per ſe manifeſtum eſt.

Non tamen ſi beneficium ſit ſubiectũ ordinario.

Si autem Eccleſia ſit ſubiecta Epiſcopo, non tenetur monachus parere Prælato in his rebus, quæ pertinent ad regimen, vel adminiſtrationem Eccleſiæ, cuius eſt beneficiarius. Probatur primò, quia in his rebus tenetur parere Epiſcopo, ergo non proprio Prælato regulari, quia in eadem materia non poteſt habere duos ſuperiores inter ſe non ſubordinatos. Secundò, quia illa non eſt materia obedientiæ, quia non pertinet ad regulam, neque ad obſeruantiam religioſam, & ob hanc poſteriorem rationem, etiamſi Prælatus religionis ſimul ſit quaſi Epiſcopus illius Eccleſiæ, non tenebitur monachus beneficiarius illi parere in tali materia, ex vi voti obedientiæ, ſed ſolùm ratione iuriſdictionis, ſicut teneretur obedire Epiſcopo.

XX.

Dubium bimembre de ſubiectione quoad reuocationem religioſi à beneficio.

Tandem dubitari poteſt, an hic monachus teneatur ſemper obedire Prælato reuocãti eũ ad monaſterium; in quo duo poſſunt inquiri; Vnum eſt, an beneficium regulare ex genere ſuo, & quaſi ordinario iure tale ſit, vt ad arbitrium Prælati auferri poſſit. Aliud eſt, ſuppoſito beneficio quod conſtat eſſe ad nutum auferibile, quod manuale dicitur, an poſſit auferri ſine vlla cauſa, ſolùm ad voluntatem Prælati, ita vt ſubditus teneatur ſtatim parere. De vtroque dubio poſſunt videri Ioannes Andreas in cap. *cum ſingula.* de præbend. in 6. Panormitan. aliique Doctores in c. *monachi.* & in cap. *quod Dei.* de ſtatu monachorum. Ex quibus breuiter dicendum eſt ad priorem partem, quando Eccleſia eſt pleno iure ſubiecta monaſterio, regulariter loquendo, beneficium regulare illius eſſe manuale. ita ſumitur ex Panormit. dicto cap. *monachi.* in fine. & ex Rebuff. tracta. de pacificis poſſeſſ. numer. 279. vbi refert alios. Et probatur, quia monachus per tale beneficium non eximitur ab obedientia ſui Abbatis; ergo tenetur illi parere; nam cum non habeat velle nec nolle, non poteſt reuocationi eius reſiſtere; ergo tale beneficium manuale eſt. Dices, in hac ratione peti principium, quia hoc eſt quod inquirimus, an tale beneficium ſit manuale. Reſpondetur non peti, ſed ex ipſa conditione ſtatus religioſi oſtendi, quando Eccleſia eſt pleno iure ſubiecta monaſterio, etiam monachum beneficiarium eius debere eſſe plenè ſubiectum Prælato monaſterij. Et confirmatur, quia beneficia regularia ex ſuo genere, & ratione talis ſtatus, non ſunt ita firma, & perpetua, ſicut beneficia ſæcularia, argumento cap. *per tuas.* in fine de Simonia; ergo ſi alioquin accedat ſubiectio Eccleſiæ pleno iure, meritò cenſetur tale beneficium eſſe manuale. Intelligendum autem hoc eſt, niſi contrarium aliunde conſtet, vel ex inſtitutione beneficij, vel ex recepta conſuetudine, vel ex priuilegio conceſſo ipſi Eccleſiæ, vel beneficio; nam ſi ſit tantùm conceſſum perſonæ, non mutat naturam beneficij, ſed impedit effectum in tali perſona, vt ſtatim explicabimus. In illis autem caſibus beneficium ipſum erit perpetuum, vt notauit Nauarr. Comment. 2. de regular. numer. 6. quia non repugnat habere hanc conditionem, etiamſi regulare ſit, & in Eccleſia pleno iure ſubiecta; ergo poteſt illa conditio, vel conſuetudine acquiri, vel à principio poni, vel à Pontifice concedi; neque enim illa conditio iniqua eſt. oportet tamen, vt de aliquo ex prædictis titulis ſufficienter conſtet. Quod ergo dicimus, ſolùm eſt, quamdiu oppoſitum non conſtat, ſeu ſufficienter probatur, tale beneficium præſumi manuale. Quid autem dicendum ſit, quando Eccleſia non eſt pleno iure ſubiecta, paulò poſt videbimus.

Hinc ad alteram partem reſpondetur facilè, teneri monachum obedire Prælato reuocanti illum, quia Prælatus vtitur iure ſuo, & alter eſt illi ſubiectus. XXI. Et quidem ſi Prælatus id faciat ex cauſa, non ſolùm validè, ſed etiam licitè id facit ex omnium ſententia, quia tunc rationabiliter vtitur ſua poteſtate. Cauſam autem rationabilem eſſe intelligo, non tantùm culpam aliquam beneficiarij, ſed quãcunque vtilitatem, vel commoditatem ſufficientem religionis, aut Eccleſiæ, quia hæc mutatio, ſeu reuocatio non eſt pœna, neque actus iuſtitiæ vindicatiuæ, ſed prudentis gubernationis, & iuriſdictionis, quam Prælatus habet in ſubditum. Si autem Prælatus reuocet huiuſmodi ſubditum ſine cauſa, quidam dicunt illicitè agere & poſſe ſubditum coram maiore Superiore conqueri. ita ſignificat Innocentius in cap. *inſinuantes.* qui clerici, vel vouentes. numer. 2. *Si Superior* (inquit) *vellet ex malitia remouere illum à loco, poſſet ſupplicare Superiorem, & Superior eum audire deberet ad ſimilitudinem ſerui.* Expreſſius Rebuffus referens alios tractatu de pacificis poſſeſſionibus. numer. 275. vbi plura de his beneficiis tradit. Ex eiſdem tamen Authoribus colligitur, non poſſe huiuſmodi religioſum ſua authoritate reſiſtere Superiori reuocanti illum; neque ex ſolo defectu cauſæ poſſe veluti ex iuſtitia poſtulare coram ſuperiore Prælato, vt non reuocetur. ſed ſolùm proponere, aut ſupplicare, vt ait Innocentius. Præterea exiſtimo maiorem Prælatum non teneri, etiam ex prudenti regimine reuocationem impedire, niſi ei conſtiterit ex malitia fieri, quia ſecluſa extrinſeca deformitate, reuocatio religioſi ad clauſtrum eſt valde vtilis, & viciſsitudo illa eſt moraliter neceſſaria ad bonum religionis, ne per longam conſuetudinem exiſtendi extra clauſtrum amittat religioſus cõſuetudinem etiam obediendi, & alios religioſos mores, quapropter niſi aliunde conſtet malitiã interuenire, vel ſcandalũ generari, aut infamiã, reuocatio illa potiùs ſuſtinenda eſt à ſuperiori Prælato, quàm caſſanda. Denique conſu-

conſulendam etiam in hoc cenſeo conſuetudinem, nam ſi vſu receptum ſit, vt reuocatio ſaltem intra aliquod tempus non fiat ſine cauſa, & aliter facta cedat in infamiã religioſi, tunc iniquè ageret Superior, reuocando ſubditum cum eius infamia, nec ſuperior Prælatus id permittere debet. Vide Nauar. Comment. 2. de regularib. num. 65. verſicul. *Ad octauum.*

Quid dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia regularia, non tamen ſuæ religioni pleno iure ſubiecta.

XXII. *Ad collationem horum beneficiorũ duorum voluntas concurrit.* Ex his facilè intelligitur quid dicẽdum ſit de beneficiis regularibus, quæ non ſubſunt pleno iure poteſtati Prælati, vel monaſterij; nam quatenus hæc beneficia regularia ſunt, poſſunt conferri religioſo, ſine diſpenſatione ſpeciali, quia iam ſunt ex propria conditione pro religioſis deputata, vt dixi. Quatenus verò talia beneficia non ſubſunt pleno iure religioni, dari non poſſunt religioſis per ſolam voluntatem Prælati regularis, quia ſi voluntas eius ſufficeret, haberet plenum ius in collatione talis beneficij; ſi ergo ius plenum non habet, ideo eſt, quia pendet ab Epiſcopo, vel alio ſimili Prælato quoad inſtitutionem, vt notauit Nauar. Duplex ergo voluntas ibi concurrere debet, ſcilicet Prælati regularis, ſine cuius conſenſu nullus religioſus poteſt ad aliquod beneficium tranſire, vt eſt frequens in iure 16. q. 1. & 18. q. 2. & tomo præcedenti tractando de obedientia latè dictum eſt; & præterea voluntas Epiſcopi, cui talis Eccleſia ſubiecta eſt. In quo etiam obſeruandum eſt, religioſum tantùm poſſe tranſire ad beneficium regulare ſui ordinis, iuxta cap. *cum ſingula.* de præbend. in 6. quia neque proprius Prælatus poteſt dare ſubdito licentiam tranſeundi ad beneficium alterius ordinis, cum non poſſit monachus locum habere in diuerſis monaſteriis, nec etiam Epiſcopus poteſt beneficia pro tali ordine ſeu monaſterio deputata aliis tradere. Denique licèt monachus poſſit ad huiuſmodi beneficium tranſire, ſpecialiter tamen & maximè illi prohibetur, ne plura poſſit habere, vt in dicto cap. *cum ſingula.*

XXIII. *Sola voluntate prælati non poteſt religioſus amoueri à tali beneficio.* Igitur de monacho ſic tranſlato longè aliter iudicandum eſt, quàm de habente beneficium tantũ manuale, quia quando Eccleſia non eſt pleno iure ſubiecta religioni, beneficium eius licèt regulare ſit, non eſt manuale ſed perpetuum, quia religioſus in illo ſemel conſtitutus non poteſt ad nutum ſui Prælati amoueri; ſicut enim non potuit per ſolam voluntatem Prælati prouideri, vt dictum eſt, ita nec priuari poteſt. Dices, ſemper religioſus pendet à voluntate Prælati; vnde poteſt argumentum retorqueri, quia in principio ſolus diſſenſus Prælati impediret receptionem beneficij; ergo etiam poſtea ſufficit ad impediendam retentionem: nam licet plures cauſæ ſimul requirantur ad aliquem effectũ, cuiuſcumque tamen defectus ſufficit ad illius deſtructionem. Reſpondetur, conſenſum Prælati poſtulari in principio ad receptionem talis beneficij, non vt cauſam per ſe illius, ſed vt conditionem neceſſariam, & ideo non immutare naturam talis beneficij, ſed potiùs illi accommodari. Eſt autem natura beneficij vt ſit perpetuum, quæ conditio ex ſpeciali ratione mutatur, ſeu deficit in beneficiis regularibus pleno iure ſubiectis religioni, quia illa per ſe debent tantùm ex voluntate Prælati regularis, & aliunde obedientia religioſa poſtulat illum modum ſubordinationis. Quando ergo beneficium non ita pendet à Prælato regulari, ex ſe perpetuum manet, & Prælatus ipſe, quando præbet conſenſum, vt ſuis ſubditis de illo prouideatur, conſequenter conſentit, vt perpetuò tali Eccleſiæ adſcribatur, quia conceſsio rei facta cenſetur iuxta illius qualitatem, vt notatur in Clement. vnica de ſupplenda negligentia Prælatorum, cum Gloſſa ibi verbo *monaſteriorum.* Cedit ergo Prælatus tunc iuri ſuo, & ideò non poteſt poſtea ſua voluntate reuocare religioſum, neque ille tenebitur parere, donec iuridicè beneficio priuetur ex legitima cauſa ab habẽte poteſtatem.

Atque hinc infertur cum Nauarro dicto Comment. 2. de regular. numer. 6. religioſum tranſlatum XXIV. *Nec ſubditur obedientiæ, aut regulæ monaſterij.* ad tale beneficium, durante eo ſtatu manere liberum ab obedientia Prælati, & conſequenter etiam à iugo regulæ. argumento cap. vnici 18. q. 2. & omnium, quæ ſuprà dicta ſunt de regulari tranſlato ad Epiſcopatum, & quæ ſtatim dicemus de tranſlato ad beneficium ſæculare, nam quoad hoc æquiparãtur, quia in hoc conueniunt, quòd omnino ſeparãt religioſum à corpore religionis, & perpetuò illum dedicant, & vniunt Eccleſiæ cuius eſt beneficium. Præterea, ille incipit eſſe ſubiectus Epiſcopo, ſeu ordinario talis Eccleſiæ, & debet perpetuò ſuſtinere onera talis Eccleſiæ, & illi inſeruire, & ideo meritò manet exemptus ab actuali ſubiectione ſuæ religionis, & conſequenter etiam ab accidentalibus obſeruantiis eius.

Vnde etiam fit, vt in his etiam, quæ ad pauperta- XXV. *Quoad paupertatem conuenit cũ dictis de Epiſcopo.* tem pertinent, differat ab habente beneficium manuale, & conueniat potius cum Epiſcopo. Nam vndecumque acquirat per ſucceſsionem hæreditariã, vel alio modo, non monaſterio ſed Eccleſiæ ſuæ acquirit, ideoque adminiſtrationem eorum retinet & vſum, cum ſubordinatione tamen ad ſuum Epiſcopum, in quo ſolùm differt ab Epiſcopo regulari. Idemque Nauarrus cenſet, de regulari cui Papa cõcedit ad vitam ſuam beneficium regulare, etiamſi illud alias eſſet ad nutum auferibile, quia licèt per talem conceſsionem natura beneficij non mutetur, tamen in tali perſona accipit perpetuitatem, eſtque communis ſententia Canoniſtarum vt intelligi poteſt ex Felino in c. *in noſtra.* de reſcriptis in fine. Ioanne Andrea, Dominico, & aliis, in cap. *cum ſingula.* de præbendis in 6. Panorm. in c. *porrecta.* de confirmatione vtili, vel inutili, & in c. *niſi eſſent.* de præbendis n. 12. Quia per confirmationem Papæ cenſetur religioſus fieri obedientiarius Papæ, & beneficium cẽſetur plenè illi concedi. de qua re plura videri poſſunt in Rebuffo dicto tractatu de pacificis poſſeſſoribus. n. 279. & ſequentibus. Et hactenus de beneficiis regularibus.

Quid denique dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia ſæcularia.

De ſæcularibus beneficiis breuius poteſt res expediri, ſuppoſitis his quæ diximus. nam in primis XXVI. ordinario iure, non poteſt regularis tranſire ad beneficium ſæculare ſine diſpenſatione Pontificis, etiam de licentia ſui Abbatis, quia iuxta generalem *Regularis abſque diſpenſatione Papæ non transfertur ad benef. ſæcul.* regulam iuris, beneficia regularia regularibus, ſæcularia ſæcularibus danda ſunt, argumento cap. *cum ſingula.* & cap. *cum de beneficio.* de præbend. in 6. & cap. *nullus.* de electione in 6. quibus locis Doctores id notant, & ex natura, ſeu inſtitutione talium beneficiorum, eſt per ſe manifeſtum. Sumitur denique ex cap. *monachi.* de ſtatu regularium; nam licèt ibi directè ſolùm prohibeantur monachi, ne ſinguli per villas vel oppida in Eccleſiis conſtituantur, tamen conſequenter prohibentur habere beneficia ſæcularia; quia, ſi illa habeant, conſequenter poſſunt ſoli, & ſine ſociis habitare, vt ibi omnes notant, & ideo illam prohibitionem intelligunt de beneficiis manualibus; vnde in regularibus etiam perpetuis conſtitui poſſunt ſine diſpenſatione; in

ſæcula-

ſæcularibus autem minimè, vt ex Cardinali & aliis notat Rebuffus in practica tit. de diſpenſatione cum regularibus n.5. & 6. & 7. Ratio etiam ex parte ipſorum beneficiorum eſt, quia beneficia illis debent conferri, quibus vel iure, vel conſuetudine ſunt deſtinata; Ex parte verò perſonarum eſt optima congruentia, quia religioſus ſtatus per ſe non ordinatur ad huiuſmodi miniſteria clericorum ſæcularium propria, & ideo niſi beneficia ſpeciali ratione ad religionem pertineant, non debent monachi ſe illis immiſcere; vnde in cap. *ſuper eo.* de regul. dicitur, *neque amplius in Eccleſiis ſæcularibus debent aſſumi, ne contra votum quod domino fecerunt, venire probentur.*

XXVII. Multi verò Doctores excipiunt ab hac generali regula beneficia parochialia, vel quæ curam animarum habent annexam, & conſequenter regulam ſolùm procedere in beneficiis ſimplicibus, præbendis, Canonicatibus, dignitatibus, &c. ita ſentit Panormit. in cap. *quod Dei timorem.* de ſtatu regular. numer. 5. & ſequentibus, cum gloſſ. ibi, & gloſſa in Clement. 1. de electione verbo *ſæculari.* idem tenet Hoſtienſis in dicto cap. *quod Dei timorem.* n. 8. & ſequenti, & in ſumma tit. de ſtatu regular. §. *Vtrum.* Fundamentum eſt, quia religioſus poteſt ſine diſpenſatione tranſire ad Epiſcopatum propter curam animarum. Contrariam verò ſententiam tenet Calder. & multi alij, vt ſuprà refert Panormit. Quibus non parum fauet per argumentũ ab ſpeciali Clem. 1. de electione. ibi, *Per hoc autem, quin religioſus in Epiſcopum ſæcularis, vel cuiuslibet regularis Eccleſiæ licite poſſit eligi, non intendimus prohibere*; ergo ſignificat ſuperiorẽ prohibitionem extendi ad omnem Eccleſiam ſęcularem, ſola Epiſcopali excepta. In quo etiam eſt ſpecialis ratio, propter perfectionem ſtatus Epiſcopalis: vnde Epiſcopatus quaſi abſtulit à beneficio ſæculari, & regulari, ideoque non comprehenditur ſub regula data. At beneficium curatum communiter eſt ſæculare, & tale eſſe præſumitur, niſi oppoſitum probetur, ideoque generalis regula in eo ſeruanda eſt, vt regulari dari non poſsit, ſine diſpenſatione. Quare hæc poſterior opinio videtur magis vſu recepta, vt intelligitur ex Rebuffo ſuprà numer. 7. & ex Quintiliano Mandoſio de ſignatura gratiæ, tit. *diſpenſatio pro obtinendis beneficiis*, & in ea ſeruanda ſunt priuilegia, & leges ſingularum religionum.

Suppoſita autem translatione legitima religioſi ad beneficium ſæculare, quoad paupertatem, idem iudicium de illo eſt, quod de translato ad Epiſcopatum, ſeruata proportione; nam acquirit ſuæ Eccleſiæ, quocunque titulo acquirat, habet tamen dũ viuit, adminiſtrationem talium bonorum. Deinde quoad obedientiam liber eſt à Prælatis religionis, nec poteſt ad eam reuocari, nec tenetur in ſuo regimine eis parere, ſed Epiſcopo, nec etiam tenetur habere ſocium religionis, vt docent gloſſa, Panorm. & alij Doctores ſuprà citati in cap. *monachi.* & in cap. *quod Dei timorem.* de ſtatu regula. Denique in rigore præcepti & legis, non tenetur ſeruare particulares obſeruantias ſuæ religionis, licèt ex conſilio illas ſeruare debeat, vt ſignificatur in cap. *quod Dei timorem.* de ſtatu monach. iuncto cap. *recolentes.* eodem titulo, & quæ ſuprà de Epiſcopo regul. diximus. Nam quoad hoc procedit eadem ratio ſeparationis perpetuæ talis perſonæ à corpore religionis, ex qua naſcitur exemptio ab actuali obedientia, & legibus eius. Hæc autem, quæ diximus, locum habent in propriis beneficiis, nam de penſione longè diuerſa ratio eſt, nam ex vi illius etiamſi per diſpenſationem Apoſtolicam habeatur, nõ liberatur quis ad obedientia religionis ſuę, niſi tantùm quoad adminiſtrationem talis penſionis, quoad reliqua ergo religioſis obligationibus ſubiectus manet, & ſuo monaſterio acquirit, vt bene notauit Nauar. Comment. 4. de regular. num. 68. & ſeq. vbi plures differentias reſpectu religioſi conſtituit inter pẽſionem, & beneficium, quas extendit etiam ad penſiones perpetuas, quæ præſtimonia appellantur, quæ in eo videri poſſunt: cenſeo enim principia à nobis poſita ſufficere, & iuxta ea de illis omnibus eſſe iudicandum. XXVIII.

Translatus ad tale beneficium æquiparatur translato ad Epiſcopat. quoad paupertatem, obedien, &c.

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

De varietate religionum in genere.

Cap. I. *AN potuerit, vel debuerit eſſe in Eccleſia religionum varietas.*
II. *De diuiſione vitæ religioſæ in ſolitariam & cœnobiticam, & vtra ſit perfectior.*
III. *An militaris religio ſub genere ſtatus religioſi propriè comprehendi poſsit.*
IV. *An militares religiones quæ de facto dantur comprehendantur proprie ſub genere ſtatus religioſi.*
V. *De diuiſione religionis in actiuam, & contemplatiuam.*
VI. *Quæ religio ſit perfectior, actiua ne, an contemplatiua, an mixta.*
VII. *De diuiſione religionis in clericalem, & monachalem ſimpliciter.*
VIII. *An recte diuidatur religio monachalis ſimpliciter, ſeu prout contradiſtinguitur à clericali, in monachalem preſſe, & in mendicantem.*
IX. *Quot ſint ordines clericorum Regularium.*
X. *An religiones Monialium à virorum religionibus, atque etiam inter ſe diſtinguantur.*
XI. *De receptione, ac nouitiatu Monialium, earumque profeſsione cum ceremonia veli.*
XII. *De obſeruantia Monialium tam quoad ſubſtantialia vota, quàm quoad ſubiectionem erga prælat. ac regulam.*

TRACTA-

TRACTATVS NONVS

DE VARIETATE RELIGIONVM, TAM IN GENERE, QVAM IN SPECIE, COMPLECTENS LIBROS DVOS.

LIBER PRIMVS.

De varietate religionum in genere.

Ordo & partitio huius tractatus.

POſtquam ea omnia explicuimus, quæ de ſtatu religioſo abſolutè ſpectato conſideranda occurrunt, quoniam propoſitum noſtrum eſt ea omnia in religione Societatis ſpecialiter contemplari, & pro viribus explicare: vt completa doctrina ſit, neceſſe eſt de diſtinctione, & varietate religionum aliqua præmittere. Poſſunt autem religiones diſtingui vel per quædam generalia capita, ſeu conditiones, & fines earum, vt religio contemplatiua, vel actiua, &c. vel per ſpecies proprias earum, vt Prædicatorum, Minorum, &c. hoc ergo lib. priorem diuiſionem, in ſequenti verò, poſteriorem explicabimus.

CAPVT I.

Vtrum potuerit, vel debuerit eſſe in Eccleſia religionum varietas.

I. *Impugnatio hæreticorum pro parte negatiua.*

HÆretici, qui ſummo odio hunc ſtatum proſequuntur, multitudinē, ac varietatem religionū maximè damnant, ac perinde putāt eſſe dicere, hos religioſos eſſe ſancti Dominici, illos ſancti Franciſci, ac dicere, *Ego ſum Pauli, ego autem Apollo.* Quod reprehendit Paul. 1. Corint. 1. & 3. quia hoc eſt ſchiſmata, & diuiſiones in Eccleſiam introducere. vnde videntur contendere, ſalua vnitate fidei, & charitatis, non poſſe hanc multiplicationem admitti. Nā ſicut fides, & charitas vna eſt, & ideo eſſe poteſt vna religio Chriſtiana, ita etiam perfectio charitatis vna eſt: ergo non poſſunt in ordine ad illam religionem multiplari. maximè, quia nos docemus viam conſiliorum eſſe viam ad hanc perfectionem, & cōſilia eadem ſunt reſpectu omniū, ergo & religio debet eſſe eadem. Tandem concluditur, ſaltem nō expedire hanc varietatem propter diuiſionem, & incommoda, quæ ex ea naſcūtur. *Impugnatio altera ab incommodis.* Quod videtur experimēto poſſe comprobari: nam occaſione huius diuerſitatis multæ contentiones inter varias religiones ortæ ſunt dum aliæ alias præcedere contendūt, vel honore & loco, vel fama, & exiſtimatione apud homines, vel literis, & aliis huiuſmodi bonis. Ex quo etiā fit, vt ſæpè proximorū fructus propter religioſorum cōtentionem inter ſe impediantur: quæ omnia ceſſarent, ſi omnes idem corpus religionis conficerent. His accedit Diui Baſilij authoritas, ille enim ſimilem ferè quæſtionē pertractat in regulis fuſ. diſp. qu. 35. vbi quærit, an expediat in eodem pago plures eſſe religioſorū conuentus, reſpondet nō expedire, tum quia difficile eſt vnum inuenire condignum prælatum, ne dum plures; tum quia inter eos qui ſunt eiuſdem artis, facilè oriuntur contentiones, & æmulationes, quod (inquit) idem ferè in hac vita ſolet accidere, *Initio enim contentiones à rebus honeſtis auſpicantes, cum inter ſe certatim alii alios ſtudeant ſuperare, dum progreſſus maiores faciunt, poſtremo in ſimultates contentioſas delabuntur.* Loquitur autem Baſilius de monaſteriis eiuſdem rationis, & religionis, multò autem grauiùs ſequuntur illa incommoda in diuerſitate religionum. Accedit tādem, quòd ſi ſemel hæc varietas admittatur, in infinitum creſcere, & multiplicari poteſt, vt etiam experiētia nos docet, quia homines ſemper amant noua, & inuentiones proprias; at hæc nimia multitudo non poteſt non parere confuſionem, vt dicitur in c. vlt. de Regular. & cap. vnic. eodem tit. in 6. ergo. &c.

Nihilominus veritas Catholica eſt, varietatē religionum ad decorem, & vtilitatem Eccleſiæ; maiuſque Dei obſequium pertinere. Hæc veritas de fide certa eſt, ad quam confirmandam ſufficiunt nobis ſanctorum exempla, qui varias religiones inſtituerunt, & communis Eccleſiæ conſenſus, Pontificumq́ authoritas, quę illas approbarunt, & optima verba Gregorij XIII. in quadam Conſt. *Aſcendē e Domino*, in Societatis confirmationem, vbi ſic inquit, *Cum diuina prouidentia, pro temporum neceſſitate, varia, & ſalutaria ordinum inſtituta, in Eccleſia ſua produxerit, nouiſque in ea ſubinde naſcentibus morbis noua remedia, nouiſque emergentibus hoſtium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, & cuique illorum, iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem peculiares quaſdam notas, peculiaria inſignia, & opportuna ad finem, quem intendunt media ſuggeſſerit*, &c. Conſtat ergo varietatē religionū diuina prouidentia introductam eſſe, eſſeq́ Eccleſię opportunam, & auxiliarem. Vt autem hāc veritatē magis explicemus, & confirmemus, tria puncta declaranda ſunt; Primum, qualis diſtinctio, & varietas inter religiones intelligi poſsit: Secundum, quæ ſit ſufficiens ratio eius: Tertium, ſi quæ incommoda ex illa naſci poſsint, quomodo caueantur; per quod allatis in n. 1. impugnationibus ſatisfiet. II.

Puncta 3. tractanda proponuntur

Qualis diſtinctio & varietas inter religiones intelligi poſſit.

Circa primum ſtatuendum in primis eſt, omnes religiones neceſſariò conuenire in ſubſtantiali ritu III.

Hac varietas ant ex

ſtatus

ſtatus religioſi, qui conſiſtit in duobus, ſcilicet, in intendenda perfectione charitatis erga Deum, & conſequenter etiam circa proximum, & in renunciatione ſeculi per tria vota ſubſtantialia, & traditionem illam talibus votis firmatam, per quam homo ſe totum conſecrat diuino obſequio. Hæc duo ſatis conſtant ex omnibus hactenus dictis de ſtatu religionis, cùm hæc enim ſint ſubſtantialia illi ſtatui, non poſſunt non conuenire omni veræ religioni, ſiue illa ſit ſubſtantia generica, ſiue ſpecifica, de quo ſtatim. Hinc D. Thomas 2. 2. quæſt. 188. artic. 1. concludit, duobus tantùm modis poſſe diſtinctionem inter religiones inueniri, ſcilicet, vel in fine proprio, vel in exercitiis, & mediis, quibus ad eundem finem tendit. Cùm enim religio ſit ſtatus tendens in finem perfectionis, neceſſe eſt vt per certa, ac determinata media tendat: ergo non poteſt alia diſtinctio inter religiones cogitari, niſi ex fine proprio, vel mediis.

fine peculiari, aut ex mediis petenda.

IV. Dices, imò non videntur religiones diſtingui in finibus, ſed ſolùm in mediis, omnia enim, quæ intendunt, vel operantur, ſunt media in finem charitatis perfectæ: ergo ſolùm poſſunt diſtingui in mediis, quibus vtuntur ad hunc finem charitatis perfectæ. Reſpondeo, verum quidem eſſe, omnes fines particulares religionum ſingularum, eſſe media, ſi cum generali perfectione charitatis comparentur; ſunt tamen nihilominus fines proprij, quia ſunt bona per ſe honeſta, quæ propter ſe proximè expetuntur, & propter ipſa reliqua omnia exercitia talium religionum inſtituta ſunt, vel aſſumuntur. Dici etiã poſſunt illi fines, quia ſunt quaſi formales quædam actiones ipſius charitatis, quæ vt in ſe tales ſunt, intendũtur vt fines, vt verò per eas comparatur perfectio charitatis abſolutè, & ſecundùm ſe ſpectatæ, media dici poſſunt. Itaque ſi charitas ſecundùm ſe conſideretur, plura habet officia, in quibus exercetur, & eiſdem proximè augetur: ſunt autem illa adeò diuerſa, vt non poſſint omnia, & ſingula per ſe primò ab omni religione intendi, quia quædam in cõtemplatione Dei, aliæ in operatione circa proximum verſantur, & inter actiones erga proximum magna eſt varietas, quæ non poteſt ſub eodem vitæ inſtituto principaliter intendi, vt redemptio captiuorum, infirmorum curatio, &c. Hinc ergo factũ eſt, vt quædam religio dicatur inſtituta ad hũc finem proprium, id eſt, ad hoc officium charitatis, alia ad alium, & hac ratione diſtinguuntur aliquæ religiones ex finibus, vt religio contemplatiua ab actiua, & ſic de aliis. Ad hunc autem finem propriũ conſequendum, & religioſè exercendum, vtitur vnaquæque religio propriis modis, & obſeruantiis, vt orationibus, ieiuniis, operibus manuum, & ſimilibus, & hæc vocantur propria media, quia immediatè referuntur ad illum proprium finem, & illo mediante ad generalem finẽ perfectionis charitatis. Contingit autem aliquando duas religiones ad eundem proximum ſcopum eſſe inſtitutas, vt ad militiam v. g. vti tamen diuerſis obſeruantiis, ad illum finem religioſe exercendum, & tunc dicuntur religiones diſtingui in mediis, & non in fine; ſicut motus interdum diſtinguuntur, quia ad diuerſos terminos tendunt, aliquando verò quia ad eũdem tendunt diuerſa figura, vel per diuerſa ſpatia: quæ poſterior diſtinctio ſolet à Philoſophis reuocari ad diſtinctionem terminorum formalium, cùm prior diſtinctio ſit per terminos reales, & formales: ſicque in proprio dici poſſunt religiones omnes diſtingui ex fine, quia licèt aliquæ in proximo fine realiter conuenire videantur, tamen quatenus illum intendunt per diuerſa media, & exercitia, etiam in ipſo formaliter diſtingui videntur, quia ſub alia ratione, aut modo, aut perfectione illam intendunt. Modus autem loquendi Diui Thomæ ſicut magis realis eſt, ita etiam eſt magis perſpicuus, & clarus.

Obiectio cõtra varietatem ex fine.

Quidquando duæ religiones habẽt eundem finẽ proximum.

V. Ex quo rectè idẽ infert, magis diſtingui religiones, quæ ex fine, quàm quę ex ſolis mediis, ſiue exercitiis in ordine ad eundem finem diſtinguuntur. Quod eſt per ſe ſatis clarum: tum quia diſtinctio in rebus moralibus maximè eſt ex finibus; religio autem moralis res eſt: tum etiam, quia religiones, quę in finibus diſtinguuntur, regulariter etiam in mediis, & exercitiis diuerſitatem habent, quia ad fines diuerſos regulariter media diuerſa requiruntur, etiamſi in aliquibus eorum poſſit eſſe conuenientia: tum denique, quia quo maior eſt conuenientia inter aliqua duo, eo illa minus diſtinguuntur, religiones autem, quæ in fine conueniunt, magnam inter ſe habent conuenientiam, quam aliæ non habent: ergo. Quapropter adeò verum hoc eſt, vt religiones, quę in fine diſtinguũtur, poſſint quodammodo dici ſpecie diuerſæ, aliæ verò tantùm accidentaliter. Patet proportionali ratione, nam finis eſt, qui in moralibus dat ſpeciem; ergo religiones, quæ diſtinguuntur in fine, dici poſſunt ſpecie diuerſæ. Item artes, quæ tendunt ad diuerſos fines, ſpecie diſtinguũtur, ſed religiones ſunt veluti quædam ſpirituales diſciplinæ, ſeu artes: ergo. Hæc autem diſtinctio in finibus tanto erit maior, quanto inter ipſos fines ſecundùm ſe ſpectatos maior fuerit. Aliquando enim fines ipſi erunt quaſi ſubſtantialiter diuerſi, vt hoſpitalitas, & prædicatio verbi Dei; aliquando verò ſolùm ſecundùm magis, & minus, vt contemplatio perpetua, ſeu diuturna, vel ſolùm definitis horis: item prædicatio Euangelij inter fideles, vel in vniuerſo orbe, & inter infideles, & ſic de aliis. Clarum eſt ergo maiorem eſſe diuerſitatem religionum, quando fines ſunt ſubſtantialiter diuerſi, tuncque magis dici poſſe religiones ipſas ſubſtantia diuerſas: quamuis in hoc oportet magnam vim in verbis conſtituere, quia hic re vera non poteſt eſſe diuerſitas in ſubſtantia quia phyſica, vt ſic dicam, quia traditio, & tria ſubſtantialia vota, quæ in omnibus religionibus fiunt, eiuſdem ſpeciei, & eſſentiæ ſunt: igitur religionum diuerſitas nõ poteſt eſſe in ſubſtantia ſtatus. Moraliter autem dici poſſunt quodammodo ſubſtantialiter differre, quæ in primario fine differunt, comparatione earum, quæ in ordine ad eundem finem ſolùm in mediis, ſeu exercitiis diſtinguuntur.

Diſtinctio religionum ex finibus maior.

VI. Rurſuſque inter has tanto erit maior diuerſitas, quanto media, & exercitia fuerint magis diuerſa: aliquando enim tam parua eſt differentia, vt ſolùm in habitu, & inſigniis, & paucis cæremoniis diſtinguantur, vt religio Sancti Benedicti, & S. Bernardi inter monachales; & inter militares, Alcantaræ, aut Calatrauæ, & ſimiles, quæ videntur ſolùm numero diſtingui, quamuis in ea latitudine magis diſtinguantur, quàm duo monaſteria eiuſdem habitus, ſicut in naturalibus homo albus, & niger, ſolùm numero differunt, quamuis magis in ea latitudine, quàm duo homines albi diſtingui videantur. At verò mendicantes religiones vt Minorum, & Prædicatorum, non videntur diſtingui in fine, ſed in modo, & mediis, & eſt differentia longè maior, ita vt ad ſpecificam differentiam magis accedere videatur.

Ex mediis quoque ad tales fines varii gradus diſtinctionis inueniuntur.

VII. Maximè verò diſtinguentur religiones, ſi in vtroque fine, ſcilicet, & exercitiis diſtinctionem habeant. Et præſertim ſi in votis ipſis, & in obſeruantiis eorum diuerſitatem habuerint, quia cùm in votis conſiſtat ſubſtantia religionis, diuerſitas in illis maximè ad ſubſtãtiales accedit. Sicut dicimus, beatos diſtingui in eſſentiali beatitudine, quia in re illa in qua eſt ſubſtantia beatitudinis, habent aliquam varietatem, licèt in rigore diuerſitas illa ſpecifica, aut eſſentialis non ſit. Tandem aliquando intra

Diſtinctio ex finium ſimul ac mediorum diuerſitate, maxima.

Diſtinctio ex diuerſis prælatis.

intra eandem religionem videtur eſſe tanta varietas, vt plures religiones eſſe appareant, vt inter Minores, quod maximè verum eſt, quando ſub diuerſis Prælatis generalibus verſantur, quia tunc ſunt veluti diuerſi exercitus, habentes diuerſos duces, & inſignia diſtincta, & interdum etiam arma diuerſa, quamuis in fine, & aliis multum conueniant. His ergo modis poteſt diſtinctio, & varietas in religionibus reperiri.

VIII. *Vnitas religionis è contrario, ab vnitate finis petenda.*

Ex quibus intelligere licet, ad vnitatem religionis requiri conuenientiam in fine, & in mediis, quę quanto maior fuerit, tanto erit maior vnitas: nam bonum vt aiunt ex integra cauſa; vnitas autem habet rationem boni, pluralitas vero, quia talis, à perfectione declinat: nam vt dixit Auguſtinus ſerm. 27. de verbis Domini, *præponitur vnum multis, non enim à multis vnum, ſed multa ab vno.* Item res morales maximè recipiunt vnitatem vel diſtinctionem ex fine: vnitas autem religionis, vt numer. 5. dicebam, moralis eſt; maximè ergo requirit vnitatem & conuenientiam in fine proprio, qui eſt veluti ſcopus religionis.

IX. *Item ab vnitate modorum.*

Deinde neceſſaria eſt etiam conuenientia in mediis, tum quia, vt numero 4. attigi, nunquam finis eſt omnino & formaliter idem, ſi per diuerſa media, & vias omnino diſtinctas quæritur. Tum etiam quia religio eſt quaſi via quædam, & tendentia in finem; via autem, vt ſit eadem, non ſatis eſt quòd ad eundem terminum tendat, ſed per eadem media. Tum denique quia ſi media ſunt diuerſa, mores etiam, & vitæ conſuetudinem diuerſa eſſe oportet, cum qua diuerſitate non ſtat vera vnitas moralis. Hoc autem intelligendum eſt de præcipuis & ſubſtantialibus mediis, quia nonnulla diuerſitas in rebus minutioribus, & accidentalibus, non obſtat. Intelligendum etiam eſt de mediis non ſubordinatis, aut connexis inter ſe, ſi quidem intra eandem religionem poſſunt eſſe plura media, & conſequenter plures gradus perſonarum, quæ ad diuerſa munera deſtinentur; quæ varietas non impedit vnitatem, quia ſunt velut membra eterogenea eiuſdem corporis.

X. *Vnitas capitis conducit, ſed non requiritur.*

Præter illa autem duo, finis ſcilicet, ac mediorum conuenientiam, requiri poteſt ad vnitatem, conuenientia in vno capite, vel ſupremo prælato proprio eiuſdem religionis, ſed ſi conſiderentur ea, quæ tractatu præcedente lib. 2. cap. 2. de prælatis religionum diximus, hæc conditio non videtur ita neceſſaria, ſi aliàs ſit conuenientia in regula, & origine religionis; maximè ſecundùm modum loquendi, non ſolùm vulgi, ſed etiam iuris: ſic enim moniales omnes regulam ſanctæ Claræ, v. g. profitentes, eiuſdem religionis eſſe perhibentur, quamuis aliqua earum monaſteria Epiſcopo ſubdantur, aliqua verò prælato regulari, qui inter ſe minimè ſubordinantur; & eadem prælatorum diuerſitas in aliis, tam fœminarum, quàm virorum conuentibus facilè deprehendi poteſt. quanquam negari non debet maiorem fuiſſe futuram vnitatem, ſi non ſolùm regulam, ſed etiam prælatum eundem haberent, quia politicum corpus, qualis eſt religio, ex vnitate capitis recipit etiam vnitatem, ſiue id caput vna ſit perſona, ſiue aggregatum ex pluribus.

XI. *Similiter & vniformitas omnimoda in habitu.*

Addi pręterea poteſt, requiri ad religionis vnitatem conuenientiam in exteriori habitu: quia licèt hic non ſit de ſubſtantia religionis, eſt tamen ſignũ talis, vel talis profeſsionis. Hæc etiam conditio non eſt adeò neceſſaria, quin intra eandem religionem nonnulla diuerſitas in exteriori habitu permittatur, vt ſentiũt Gloſſa, & Doctores ex textu in Clem. 1. de electione; & vſu ipſo conſtat. Et ratio eſt, quia interdum ipſamet regula poſtulat poſitiuè (vt ſic dicam) hanc diuerſitatem, iuſtas ob cauſas, vt videmus in religioſis laicis & clericis eiuſdem religionis. Aliquando verò illam diuerſitatem permittit, quatenus directè non prohibet, & id quod de habitu ſtatuit, ſeruari poteſt cum aliqua diuerſitate in aliis conditionibus, vt ſi ſtatuat de figura, & materia; non verò de colore habitus, tunc licèt aliqua varietas in colore in diuerſis monaſteriis aut prouinciis permittatur, non erit contra vnitatem religionis. Hæc autem varietas in habitu nunquam poteſt tanta eſſe, quin aliqua vnitas ſeu conuenientia conſeruetur, quæ vnitatem talis religionis indicet, vt videre eſt in religione S. Franciſci Obſeruantiæ & Conuentualium, ac Capucinorum; & in religione Sanctiſsimæ Trinitatis, ac multo magis in religione canonicorum regularium. Omitto Societatem I E S V, quæ peculiarem habitum nõ aſſumpſit, & ita admittit illam varietatem, quam habitus clericorum in diuerſis regionibus habuerit: ſeruandò tamen illam vnitatem, nimirum vt vbique eo habitu honeſto, & ad ſtatum religioſum decente vtatur. In aliis verò religionibus ſemper ſeruatur aliqua vnitas vel in figura, vel in colore, vel in vtroq; ſigno, vel in aliquo alio ſigno ſpeciali, quod iuxta vniuſcuiuſque religionis regulam obſeruandum eſt, vt vnitas religionis quoad habitum retineri cenſeatur. Et hæc de primo puncto.

Quæ vniformitas in habitu ſeruanda in Societate.

Approbatur ac defenditur dicta religionum varietas.

Secundò dicendum eſt varietatem religionum non ſine magna diuinæ prouidentiæ diſpoſitione, & Spiritus Sancti directione inuẽtam eſſe; & in Eccleſia introductam, tanquam illi valde vtilem. Ratio penetrabilis eſt, quia ſtatus religionum proponitur hominibus tanquam via vtiliſsima ad perfectionem acquirendam. fieri autem non poterat, moraliter loquendo, vt vna religio vnuſque viuendi modus omnibus accommodaretur propter varias hominum complexiones ac propenſiones; vt notauit Gregor. 6: Moral. c. 26. alias 27. *Nonnulli namque hominum (ait) ita otioſæ mentis ſunt, vt ſi eos labor occupationis accipiat, in ipſa operis occupatione ſuccumbant, & nonnulli ita inquieti ſunt, vt ſi vacationem laboris habuerint, grauius laborent, quia tanto deteriores tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationem vacat. Vnde neceſſe eſt, vt nec quieta mens ad exercitationem ſe immoderati operis dilatet, nec inquieta ad ſtudium contemplationis anguſtet.* Ob hãc ergo cauſam vtiliſsimum fuit quaſdam eſſe religiones ad quietem, & otium contemplationis ordinatas, alias ad actiones, alias ex vtroque mixtas, vt omnes haberent, vnde, quod ſibi magis expediret, eligere poſſent. Et eadem eſt ratio de aliis differentiis, hi enim his actionibus, & exercitiis potius quàm aliis delectantur, quidam ad ſolitariã, alij ad ſocialem vitam propenſi ſunt: quidam corporibus fortiores ad labores, & rigores corporis ſunt apti, alij ad ſtudia, & ſpiritualia exercitia: ſic ergo per varietatem religionum omnibus ſubuentum eſt. Alia ratio etiam valde generalis eſt, quia religiones ex intẽtione Spiritus Sancti non ſolùm inſtitutæ ſunt ad bonum eorum qui in eis congregãtur, ſed etiam vt per eos alij, atque adeo vniuerſa Eccleſia iuuetur: quia ergo variæ ſunt actiones, & miniſteria, in quibus poſſunt religiones Eccleſię inſeruire; & non ſufficit vna pro omnibus actionibus, ideo ex earum varietate conſurgit plenitudo miniſtrorum, qui poſsint omnibus modis, & in omni actionum genere Eccleſiam iuuare. Et hoc eſt etiam quod Gregor. XIII. citato loco dixit, *Pro temporum etiam varietate prouidiſſe Deum varias religiones, prout occaſiones, vel neceſſitates temporum poſtulabant.* Addit etiã Bernard. in Apolog. Guillel. Abb. ad pulchritudinẽ Eccleſiæ pertinere hanc varietatẽ iuxta id Pſal. 44. XII.

aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circundata varietate. Nec mirum (inquit) *ſi in hoc exilio, peregrinante Eccleſia, ſit huiuſmodi pluralis vnitas, & vna pluralitas, cum in illa quoque patria quando & ipſa regnabit, futura ſit aliqua diſpar æqualitas, cùm ſcriptum ſit, in domo patris mei manſiones multa ſunt.*

XIII. Ex his ergo conſtat, quàm longè ſit hæc religionũ diſtinctio ab omni Eccleſiæ diuiſione, & ſchiſmate, ſicut enim in eadem domo diuerſitas manſionum, & cubiculorum, non deſtruit, ſed pulcherrimè cõſtruit vnitatem domus, & in republica, vel ciuitate pluralitas artium, & officiorum, non eſt contra vnitatem, ſed potiùs eſt maximè neceſſaria, vt ciuitas ſit conſummata, & perfecta; ita in Eccleſia varietas religionum eius vnitatem non diuidit, ſed illuſtrat. Neque obſtat quòd charitatis perfectio vna ſit, quia viæ ad illam poſſunt eſſe plures, non quidẽ quoad ſubſtantiam omninò diuerſæ, ſed quoad actionẽ, vel quoad modũ, & (vt ita dicã) quoad miſtionem, & participationem actionũ. Omnes enim religiones in ſubſtantia eaſdẽ ferè actiones exercẽt, tamen quædã in quibuſdam excedunt, aliæ in aliis, quædã hoc modo, aliæ alio illas participant, omnes tamen ſunt ſanctæ, & ad ſuprà dictos fines neceſſariæ. Incommoda autem, quæ ex hac varietate ſequi obiiciuntur, minoris momenti ſunt, neque cum vtilitatibus numeratis poſſunt comparari. Res enim humanæ huiuſmodi ſunt, vt nũquam omnibus incommodis careant, & ideo quando hæc ſequuntur, nõ ex re ipſa, vel actione, ſed ex infirmitate, vel malitia hominum, non ſunt propter illa omittẽda bona maiora, ſed adhibenda remedia, ne illa mala ſequantur; potiſsimum autem eſt charitas. Vnde elegãter Bernard. in dicta Apologia. *Requiritur* (inquit) *à me, cur, cum omnes ordines laudem, omnes non teneam, laudo enim omnes, & diligo, vbicumque iuſte, & pie viuitur in eccleſia: vnum opere teneo, ceteros charitate: faciet autem charitas* (*fidenter loquor*) *vt ne illorum quidem fructu fraudar, quorum inſtituta non ſequor.*

XIV. Diuus autem Baſilius citato loco non loquitur propriè de diuerſitate religionum, ſed de multiplicatione domorum, ſeu monaſteriorum eiuſdẽ religionis in eodem oppido, tractatque prudentialẽ quæſtionem, an expediat talia monaſteria multiplicari in eodem oppido: & ipſe fert probabile iudicium expedire magis, vt in vno domicilio, & ſub vno prælato omnes aggregentur. Hæc autem quæſtio longè diuerſa eſt ab ea, quam nunc tractamus, eſtque in ea ſatis veriſimile Baſilij iudicium, & fortaſſe regulariter ita eſt; & maximè eo tempore, in quo, vt ſupponere videtur Baſilius, religioſæ domùs erant ita diſtinctæ, vt non vnirentur ſub vno capite, quarum multiplicatio vicina poterat facilè diſcordiam parere, & non erat neceſſaria, quia regula erat vniformis omninò in modo viuendi ſeparato, & remoto ab actionibus externis. Ait etiam Baſilius fuiſſe tunc penuriam hominum, qui huiuſmodi domos regere vtiliter poſſent, quia monachi regulariter ſacerdotes non erant, neque docti. Quæ rationes hoc tempore ceſſant, nam in eadem religione ſunt variæ actiones, vel ad ſtudia, vel ad cõciones, & alia miniſteria, eſt etiam vnio earum inter ſe, & ſub vno ſuperiori prælato, nec deſunt homines docti, & prudentes, per quos poſsint gubernari, & ideo etiam hoc modo poſſunt vtiliter ſæpè monaſteria in eadem ciuitate multiplicari. Quia verò in vtraque multiplicatione poterat eſſe exceſſus, ideo multiplicatio religionum Summo Pontifici meritò reſeruata eſt, vt patet ex Concil. Later. in c. vlt. de Religioſ. dom. & Concil. Lugdun. in c. vnic. eod. tit. in 6. In Concilio autem Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de Regul. ad alia incommoda vitanda ſtatuitur, vt ſine licentia Epiſcopi monaſteria non erigantur.

CAPVT II.

Vtrùm religioſa vita in ſolitariam, & cœnobiticam rectè diſtinguatur: & vtra perfectior ſit.

1\. SVpponendum eſt, ſermonem eſſe de proprio ſtatu religioſo, latè enim poteſt religioſa vita appellari omnis illa, quæ ad diuinum cultum inſtituitur, etiamſi non habeat omnia requiſita ad religioſum ſtatum, vt ex ſuperiùs dictis ſatis notum eſt. Videtur autem hoc modo non poſſe habere locum diſtinctio propoſita; quia repugnat vitam eſſe verè religioſam, & eſſe ſolitariam. Primò, quia vota religioſa eſſe debent ſub ſpeciali obedientia alicuius prælati; qui autem ſolitariam vitam agit, nullius obedientiæ ſpecialiter ſubiectus eſt, vt patet de Ioanne Baptiſta, de Paulo primo eremita, & ſimilibus: ergo. Secundò, quia vita religioſa debet eſſe regularis, debet enim ſtatui, & firmari per profeſſionem ſub aliqua certa regula: vnde & in iure religioſi regulares appellantur, & pro eodem reputantur: ſed qui vitam ſolitariam agit nullam regulam profitetur, vt per ſe conſtat: ergo. Tertium, quia ſtatus religioſus requirit Eccleſiæ approbationem, & acceptationem; in vita autem ſolitaria nihil horum reperitur. In contrarium eſt, quia antiqui, & perfectiſsimi monachi hanc vitam profeſsi ſunt: imò hac ratione Ioannes Baptiſta eorum princeps, & dux in lege gratiæ appellari ſolet, & ante illum in lege veteri Elias cenſetur huic ſtatui principium dediſſe: cuius exemplum etiam Chriſtus dare voluit, quando in deſertum per quadraginta dies ſeceſsit, vt ieiunio, & contemplationi vacaret. Atque ita eſt apud Patres vulgaris diſtinctio monachorũ in anachoretas, & cœnobitas, vt videre licet apud Hieronymum epiſt. 22. ad Euſtochium de Cuſtod. virgin. Caſsianum collat. 18. cap. 4. Iſidorum lib. 2. de Offic. Eccleſ. cap. 15. de Monachis, & lib. 7. etymolog. cap. 13. vbi anachoretas & eremitas in duos ordines diſtinguit, nam eremitas vocat qui ſemper à principio ſolitariam vitam profitentur, anachoretas qui poſt acquiſitam perfectionem in vita cœnobitica, in ſolitudinem ſeparantur. Sufficiens tamen eſt bimembris diuiſio: nam quicunque ſolitariam vitam agunt, vtroque nomine appellari ſolẽt, & cum illa duo membra quaſi per contradictorias differentias diſtinguantur, adæquatè diſtinguunt diuiſum. Solent etiam Patres addere alia membra illi diuiſioni, vt patet ex proximè citatis, & ex S. Benedicto in principio ſuæ Regulæ. Veruntamen illa alia membra non pertinent ad veros & religioſos monachos de quibus agimus, ſed dantur de quibuſdam fictis & reprobis monachis, qui illis temporibus vigebant.

II. Tota ergo difficultas huius diuiſionis, vt argumenta oſtendunt, verſatur in altero membro, ſcilicet, vitæ ſolitariæ: nam de vita cœnobitica non eſt dubium. Dicitur enim cœnobitica vita, quæ agitur in religioſa congregatione, cuiuſcunque ordinis illa ſit, quę dici etiam poteſt vita communis, & ſocialis. Sed quia hæ voces generaliores ſunt, ideo religioſæ vitæ, quæ in conuentu fratrum fit, vox illa accommodata eſt. Quòd ergo hæc vitæ communis ratio accommodatiſsima ſit ſtatui religioſo, per ſe notum eſt, tum ex vſu Eccleſiæ, in qua hic modus vitæ religioſæ præualuit, ac ferè ſolus conſeruatur: tum etiam, quia ad omnia vota religioſo ſtatui ſubſtantialia, & ad praxim omnium conſiliorum, & virtutum eſt valdè opportuna, vt ſtatim magis patebit. Vnde de hac interpretatur Auguſtin. illud Pſalm. 132. *Quàm bonum, & quàm iucundum habitare*

habitare fratres in vnum: quia in huiuſmodi religioſis cœnobiis ita ſunt multi, vt tamen ſit cor vnum, & anima vna, cuius initiũ, & quaſi exemplar ait fuiſſe in cœnaculo, vbi poſt Chriſti Domini aſcenſionem erant Apoſtoli cum fidelibus congregati in vnum, orationibus inſtantes, & expectantes Spiritus Sancti aduentum. Et ideo in hos etiam cœnobitas interpretatur, optimè conuenire monachi nomen, quia licèt ab vnitate ſumptum ſit, *monos* enim eſt *vnus*, vnde monachus, quaſi vnus & ſolitarius dictus eſt; tamen etiam cœnobitæ monachi rectè dicuntur, *Nam qui ſic viuunt in vnum* (ait Auguſt.) *vt vnũ hominem faciant, vt ſit illis verum, ſicut ſcriptum eſt, cor vnum, & anima vna, multa corpora, ſed vnum cor, & vna anima, rectè dicitur monos, id eſt, vnus ſolus.* Igitur modis omnibus, & res, & vox religioſi ſtatus in huiuſmodi congregationes, earumque religioſos conuenit: de alio ergo membro videndum ſupereſt.

III. *Vita ſolitaria latè, & preſſè dicitur.*

Eſt ergo vlteriùs aduertendum, generaliter dici poſſe ſolitariam vitam omnem illam, quę communis non eſt, neque in Societate multorum idem genus vitæ profitentium, ſiue agatur in ſolitudine ab omni commercio hominum ſeparata, quæ propriè dicitur vita eremitica; ſiue agatur in pagis, villis, & ciuitatibus, in propriis tamen ac priuatis domibus: licèt enim hæc non poſſit dici vita ſolitaria, quantum ad conuerſationem, & conuictum cum aliis hominibus: poteſt tamẽ dici ſolitaria, ſi alioqui religioſa ſit quoad ſocietatem, & vnitatem in eodem genere vitæ. Fuit autem vterque modus viuendi cultus in Eccleſia ab his hominibus, qui viam conſiliorum, & perfectionis amplexi ſunt. Nam de vita eremitica extant clariſsima antiquitatis exempla. Tamen, ne ſit ambiguitas in nomine, oportet aduertere, interdum dici eremitas eos, qui in cœnobiis degunt, quando talia monaſteria ſolùm in deſertis locis, ac eremis conſtruebant, & ex ſua viuendi ratione talem ſeparationem à populis hominum poſtulabant. Hoc modo fuerunt eremitæ religioſi Sancti Baſilij, vt ex eo accipi poteſt in regul. 6. ex fuſ. diſput. in hac etiam amplitudine videtur mihi de ſolitaria vita loqui Hieronym. cum illam mirè laudat in epiſt. 1. ad Heliodorum. Auguſtini monachi eremitæ dicuntur, ad quos ſunt ſermones eius ad Fratres in eremo, de quorũ authore licèt aliqui recentiores dubitauerint, tamen plerique doctiores, eos Auguſtinianos verè eſſe recognoſcunt, & ita inueniũtur paſsim citati à grauibus authoribus, præſertim à Nicolao V. in tractat. de laudib. Auguſtini, & à S. Antonio de Paulo, Vincentio Ferrar. & Bernard. Senen. ſæpè in ſuis concionibus, & Concilium Aquiſgran. citat ſermon. de cõmuni vita clericorum, qui eiuſdem ordinis, & rationis eſſe cenſentur. Et fortaſſe non pauci inter illos inſerti erunt, qui non ſint Auguſtini, de quo iterùm libro ſequẽti cap. 8. num. 8. tamen quòd aliquos inſcripſerit eo titulo, veriſimillimum eſt ob tantam antiquitatem. Sic etiam Carthuſiani eremitæ appellari ſolent, & in ſua profeſsione promittunt conuerſionem, & emendationem morum in illa eremo; conſtat autem illorum vitam cœnobiticam eſſe, licèt multum participet de vita ſolitaria. Alio verò modo dicuntur eremitæ, qui vitam ſolitariam profitentur extra omnem hominum congregationem, & conuerſationem, qualem egit ſæpius Elias in monte Carmelo, & Ioannes Baptiſta in deſerto, & Paulus primus Eremita, vt in Kalendario Rom. appellatur.

Vita eremitica latè, eſt verus ſtatus religioſus.

Sermones ad Fratres in eremo, num ſint Auguſtini.

Vita eremitica preſſè, quæ.

IV. *Hæc vita laudabilis eſt.*

Hanc ergo vitam eremiticam in hoc rigore ſumptam ſanctam, & Deo gratam eſſe oſtendit latè Bellar. contra huius temporis hæreticos lib. 2. de Monachis, cap. 39. vbi plurima, & optima congerit Patrum teſtimonia, quæ ibi videri poſſunt, nam res ſatis clara eſt, tam ex ſe, quàm ex vſu, & approbatione totius Eccleſiæ, propter quod in Concil. Chalcedon. c. 4. dictum eſt, *Qui vere, pureque ſolitariam eligunt vitam, digni ſunt conuenienti honore*: habetur 16. quæſt. 1. cap. *Qui vere.* Suppoſita verò illius vitæ ſanctitate, oſtẽdere oportet, fuiſſe verè ſtatum religioſum. Circa quod ſciendum eſt, vitam illam ſolitariam dupliciter aſſumi poſſe: primò, ſtatim à principio cõuerſionis ab illa inchoando: ſecundò, ad illam à cœnobitica vita tranſeundo. Hoc poſteriori modo conſulunt Patres vitam illam eſſe aſſumendam, poſtquam, ſcilicet, aliquis in cœnobio per multos annos ſe exercuerit, & magnos progreſſus in perfectione fecerit, vt monet Hieronym. in epiſt. 22. de Cuſtod. virgin. ad Euſto. in fin. & epiſtol. 4. ad Ruſticum, *De ludo monaſteriorum huiuſcemodi volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant.* Idem ſenſit Auguſtin. lib. 1. de Morib. Eccleſ. c. 3. Caſſian. collat. 10. cap. 3. Benedictus cap. 1. ſuæ regulæ, Bern. ſerm. 3. de Circunciſ. & Iſidor. lib. 2. de offic. c. 15. ſub titulo *De tertio genere monachorum.* refert morem antiquum fuiſſe, vt per viginti annos, alias 30. prius probarentur in cœnobiis, & poſtea non niſi per electionem obedientiæ, ad ſolitariam vitam tranſiret, in Canone autem 41. Trullano ſaltẽ quatuor anni requiruntur, & Epiſcopi approbatio. Hãc ergo vitam ſolitariam manifeſtum eſt, & ſupponere, & includere religioſum ſtatum, quia ex illo, quẽ in monaſterio quiſpiam profeſſus eſt, ad eremum tranſit; per hunc autem tranſitum non aufertur religioſus ſtatus, qui in tali perſona ſupponitur, cùm talis ſtatus immutabilis ex ſe ſit, ſed vſus eius accidentaliter mutatur. Vnde quod ſpectat ad caſtitatem, & paupertatem, manifeſtum eſt in illa ſolitaria vita perfectiſsimè poſſe ſeruari, & eandem obligationem manere: quoad obediẽtiam verò exiſtimo, huiuſmodi tranſitum ſemper debuiſſe fieri ſeruata obedientiæ lege, & obligatione: imò etiam in ipſo eremo ſemper conſeruari debuiſſe ſubordinationẽ aliquam ad prælatum ſecundùm aliquam regulam: quia obedientiæ votum in ſe manebat etiam integrum, & ideo aliquem vſum eius fuiſſe neceſſe eſt, iuxta regulam tamen, & conſuetudinem vouentiũ. Et eadem ratione illa ſeparatio à cœnobio non repugnat traditioni, quam de ſe fecerat quiſpiam monaſterio per profeſsionem ſuam, quia illa traditio etiam intelligitur iuxta menſuram regulæ, & obedientiæ, & tota ordinatur ad maius bonum, & perfectionem profitentis, quæ omnia in illo tranſitu ſeruabantur.

Fuit etiam ſtatus religioſus quando à cœnobio ad illa tranſitus erat.

V. *Quando verò immediatè à ſeculo ad illam tranſitus erat, non videri ſtatum religioſum.*

Quando verò ſtatus ille eremiticus immediatè inchoabatur, ſine vllo tranſitu per cœnobium, nec per profeſsionem in illo factã, vt fuit in Sancto Paulo per totam vitam, & Antonio multis annis, & pleriſque aliis, difficile eſt definire, an & quo modo in eis fuerit vera profeſsio religioſi ſtatus. Quia licèt quoad obſeruantiam, ſummam paupertatem, & perfectiſsimam caſtitatem coluerint; non cõnſtat nobis, an talia vota emitterent. Deinde licèt demus ea emiſiſſe, ex illo affectu, quem habebant ſe totos conſecrandi cultui diuino, & perfectioni quærendæ; & quo vitam illam aſſumebant firmo propoſito in illa perpetuò manendi, & ideo credibile ſit perpetuam illam perſeuerantiam Deo promiſiſſe: maximè quia non ignorabant, hoc eſſe melius, & gratius Deo, hoc tamen totum ad verum religioſum ſtatum non ſufficit. Et, quod caput eſt, illi nullam obediẽtiam alicui homini profitebantur, nec ſecũdum certam regulã, vel voluntatem alienam viuere ſtatuebant, aut promittebant: quomodo ergo poterat in eis eſſe ſtatus religioſus perfectus? De hac verò difficultate inferius dicam in n. 12.

VI. *Modus quidam vitæ ſolitariæ*

Venio ad alium modum vitę religioſæ priuatum quidem, non tamen omninò ſolitarium. Vbi primum reiiciendus eſt quidam monachorũ gradus,

cuius mentionem fecit Hieron. in epiſt. 22. de cu- *memoratur, & reiicitur.* ſtod.virginit.in fin eoſque *Remoboth* appellat, quod nomen Ægyptium eſt, qui non omnino ſoli, ſed bini, vel terni habitabant, ſuo tamen arbitratu, & ſine obedientia viuebant, & licèt aliqua opera paupertatis, & pœnitentiæ facerent, perfectionem tamen vitæ non profitebantur. Eorundem videtur facere ſermonem Benedictus in ſua Regula, c.1. vbi duo genera horum hominum diſtinguit. Sed eos miſſos faciamus, nihil enim ad præſentem cauſam pertinent, non enim erant veri religioſi, ſed ficti, & perditi homines, & vt tales, dicti Patres eos reprehendunt.

VII. *Alter modus à fœminis præſertim vſitatus, & ſtatū religionis includens.* Illius ergo ſtatus, ac modi viuendi veſtigia præcipuè in fœminis, & ſacris virginibus inueniuntur, quamuis enim olim etiã in monaſteriis viuere ſolerent, vt ex Ambr. ad Virg. lapſ. c.7. Hier. epiſt. 8. ad Demetriad. & 48. ad Sabinian. & aliis conſtat: ſæpè etiam in propriis domibus viuebant, poſtquã corã Epiſcopo virginitatem profeſſæ fuerant, & ab eo velum acceperant. Vnde Aug. ſer. 1. de commun. vit. cleric. *Virgo* (ait) *etſi nunquam fuerit in monaſterio, ſi virgo ſacrata eſt, illi nubere non licet, quamuis eſſe in monaſterio non compellatur.* Hinc Conc. Tolet. IV. c.8. & eſt apud Burch. lib.8. decret. c.48. & Gratian. 27. q.1. c.7. *De viduis* (ait) *& puellis, quæ habitum religionis in domibus propriis, tam à parentibus, quàm per ſe mutauerunt, ſi poſtea contra inſtituta Patrū, vel præcepta canonum coniugia putauerint copulanda, tamdiu à communione habeantur ſuſpenſæ, quamdiu quod illicitè perpetrarunt emendauerint.* Quibus verbis ſignificatur illas fuiſſe veras religioſas, & incapaces matrimonij, quamuis in domibus propriis profeſſæ fuiſſent: imò ſignificatur profeſsionem tacitam per ſolam geſtationẽ habitus fuiſſe ſufficientem. Idem ſumi poteſt ex Cõcil. Carthag. IV. c.54. & ex aliis, quæ referuntur à Gratiano 27. q.1. Clarius ex Concilio Carthagin. III. c.33. colligimus virgines ſacras, quæ parentes habebant, ſub eorũ cuſtodia in propriis domibus viuere potuiſſe: ac mortuis parẽtibus dicitur ibi, in monaſteriis ſub prouidentia Epiſcopi eſſe cuſtodiendas. Quod etiam ex Concil. African. c.11. refert Burchar. lib.7. c.75. qui etiam c.54. refert decretum Eugenij Papæ, dicentis, *Mulieres ſub obtentu religionis velatæ, aut in monaſterio regulariter viuant, aut domibus ſuis ſuſceptum habitum caſtè obſeruent.* Hinc etiam in Concil. Eliber. c.27. permittitur Epiſcopo, & presbytero apud ſe habere filiam virginẽ Deo dicatam. Denique in c. *ex parte* 2. de conuer. cõiug. clarè ſupponitur, in propria domo poſſe religioſam profeſsionem fieri. & idem clarius habetur in c. *inſinuante.* qui cler. vel vouen.

VIII. *Iuxta hunc modū ſatis verificatur diuiſio in titulo poſita.* Conſtat igitur etiam hoc modo rectè diſtingui poſſe ſtatum religioſum in cœnobiticum, ſeu regularem, & ſolitarium, ſeu vitæ priuatæ, quia in hoc etiam interueniunt omnia, quæ ſunt de eſſentia talis ſtatus: non enim eſt de eſſentia eius quòd fiat ſub certa regula, vt ſuprà oſtenſum eſt: poteſtque habere Eccleſiæ approbationem ſufficientẽ, ſi talis profeſsio cum vera traditione, & votis ſubſtantialibus religionis, authoritate Eccleſiæ recipiatur, & approbetur. Quamuis autem hoc ita ſit, & olim fuerit in vſu, nunc iam non eſt in Eccleſia talis conſuetudo, quia nulla profeſsio ab Eccleſia recipitur, quæ non fiat ſecundùm aliquam regulam ab eadem Eccleſia approbatam, iuxta capit. vltimum de religioſ. domibus & capit. vnic. eod. titul. in 6. ergo qui nunquam religioſi fuerunt, nec ſub obedientia alicuius prælati, & approbatæ regulæ viuunt, ſine dubio non ſunt veri religioſi, etiamſi fortè caſtitatem voueant.

IX. *Hodie dicta diuiſio ſimpliciter locū non habet.* Quapropter diſtinctio hæc iam non habet ferè locum in Eccleſia, nam licèt ſint aliqui, qui ſolitariã vitam agunt, & Eremitæ dicuntur, illi aut profeſsi ſunt ſub obedientia alicuius regulæ approbatæ, ſub qua etiam viuunt, licèt à conſortio communis cõgregationis ſeparati: aut tales profeſsionem nunquam emiſerunt. Priores, vt benè notauit Syluester ver. *Eremita*, non ſint præciſe Eremitæ, ſed ſunt religioſi ducentes vitam eremiticam, qui in præparatione animi etiam ducunt vitam cœnobiticam, ſi ad illam per obedientiam reuocentur. Cuius vitæ antiqua veſtigia, & exempla in Hiſpania conſeruãt Patres Sancti Benedicti in celeberrimo, & religioſiſsimo conuentu Sanctæ Mariæ de monte Serratò. Quocirca licèt in his diſtingui poſsit vita ſolitaria à cœnobitica, quantum ad actualem viuendi modum, vt ſic dicam, non tamen quantum ad ſtatum religioſum: quia eſt vnus & idem varias actiones ſub eadem regula, & obedientia exercens.

Poſteriores autem non ſunt veri religioſi, vt cõmuniter authores ſentiunt, adeò vt multi negent eos gaudere priuilegio clericali. Nam primò illi non vouent, nec ſe tradũt in manibus alicuius, nec profitentur ſecundùm aliquam regulam approbatam. Secundò, vel caſtitatem non vouent, vel ſi vouent, id eſt merè priuatim, & ſimpliciter, vnde nec inhabiles fiunt ad matrimonium: nec publicè, & coram Eccleſia vouent, per ſe loquendo. Tertiò, non obligantur ad paupertatem, vt ait Gloſſa in c. *qui verè.* 16. q.1. quam omnes Doctores ſequuntur: Vnde etiam poſſunt condere teſtamentum, vt ſupponit Gratianus 19. q. 3. §. *è contra.* vbi etiam ait Paulum primum eremitam teſtamentum condidiſſe; ſed in facto deceptus eſt, vt conſtat ex Hieronymo in vita Pauli, quidquid ſit de iure an illud condere potuerit. Quartò, nec obedientiam vouent, vt ait S. Thomas in 4. d. 27. in expoſitione literæ ad finem circa illa verba, *Eremi ſolitudinem elegit.* Sed ſolùm tenentur obedire Epiſcopis ſicut alij fideles, vt idem ait 2. 2. q.186. art.5. ad 3. X. *Eremitæ qui non profitentur regulam aliquam, nõ ſunt religioſi.*

XI. *An ſaltem gaudeant priuilegio clericali.* Hinc à multis Doctoribus hi eremitæ non reputantur perſonæ Eccleſiaſticæ, nec gaudere priuilegio clericali. Quod ſenſit Ioannes de Lignano in Clem. *per literas*: de præben. Abb. in cap. *nulli* de foro compet. Angel. ver. *Eremita.* n.3. qui tamen in conſtãter ait hunc eremitam eſſe perſonam Eccleſiaſticã, & de foro Eccleſiaſtico, per cap. *nulla ratione*, d. 93. & cap. *ſi autem*, 11. q.3. qui textus nihil omninò de hac re loquuntur, nec ad illam faciunt, & hoc repugnat cum eo, quod proximè dixerat hic author, hos eremitas eſſe laicos, & manere ſub iuriſdictione Imperatoris, quia nihil habent, quod illos eximat. Item ſine cauſa negaretur eis priuilegium clericale, ſi perſonæ eſſent Eccleſiaſticæ: vnde Gloſſa in dicto cap. *qui vere*, dicit, eos gaudere priuilegio clericali, quia ibi in textu dicitur, *Qui verè, pereque ſolitariam eligunt vitam, dignos eſſe competenti honore.* Sed hoc longè diuerſum eſt, nimiſque generale. Vnde Archid. quem ſequitur Sylueſter, ait, gaudere, ſi ſubſint regioni, vel perſonæ religioſæ, gaudenti illo priuilegio. Sed licèt hoc demus, id non erit, quia ſunt religioſi, ſed quia tunc ſunt veluti conuerſi, aut obligati religioni: de qua re dixi plura in tom. 5. in 3. part. diſp. 22. ſect. 1. numer. 1. exponendo canonem, *Si quis ſuadente.* vbi partem negatiuam ſequutus ſum.

XII. *Diſcutitur dubiū in n. 5 propoſitū.* An verò idem ſentiendum ſit de antiquis ſanctis eremitis, Paulo, & ſimilibus, quòd ſcilicet veri religioſi non fuerint, iudicium aliis relinquo. Nam D. Thom. 2.2. quæſtione 186. art.5. ad 3. videtur eos inter religioſos computare, & ideo conatur declarare, quomodo habeant ſufficientem obedientiam ad illum ſtatum, quia ſcilicet ſubſunt Epiſcopis. Quod quidem eſſet verum, ſi conſtaret eas vouiſſe ſpecialem obedientiam Epiſcopis, ſed hoc nobis nõ conſtat. Idem verò D. Thom. q.188. art.8. ad 3. ſignificat hos ſanctos habuiſſe obedientiam in præparatione animi, idq; ſatis illis fuiſſe, quia actu obedire (ait)

(ait) non eſt neceſſarium perfectis. Sed licèt hoc ſit verum reſpectu perfectionis perſonalis, tamen reſpectu ſtatus neceſſarium videtur actuale votum obedientiæ, in quo illa aptitudinalis obedientia fundetur, & non tantùm in generali obligatione præceptorum: de hoc autem voto nobis dubium eſt, an illi ſancti eremitę, qui ſolitariam omnino vitam à principio vixerunt, illud emiſerint. Et probabilius, ac ferè certum videtur, non emiſiſſe illud, nec alia vota in manu alicuius, qui vice Dei, eiuſque authoritate illa reciperet, & acceptaret, atque adeò nec veram profeſsionem ad ſtatum religioſum neceſſariam feciſſe. In hac ergo re nihil certi habeo, quod reſpondeam, & ideo mallem aliorum iudicio hoc relinquere, quàm quicquam definire. Aut enim dicendum eſt, hos ſanctos Patres priuſquam in eremum ſecederent, religioſam profeſsionem in manibus Epiſcoporum feciſſe, quod eſt diuinare, nam in hiſtoriis, ſeu vitis eorum hoc non legitur: aut dicendum eſt, eos non fuiſſe propriè, ac formaliter religioſos quoad ſtatum publicum, & approbatum iure ordinario in Eccleſia, ſed fuiſſe religioſos apud Deum altiori ratione, ſpecialiter approbata peculiari Spiritus ſancti inſtinctu. Quod videtur ſignificaſſe D.Thom. quæſt. 188. art. 8. cum ait, in illis ſanctis viris Spiritum ſanctum ſua gratia ſuppleuiſſe, quod in aliis per exercitationem acquiritur: vnde dicere poſſumus in eis fuiſſe ſtatum religioſum quaſi eminenter, per abundantiam gratiæ confirmantis illos quaſi immobiliter in tali viuendi modo, & ſupplentis directionem obedientiæ, quæ in aliis per homines fieri ſolet, & in illis ſanctis erat perfecta in animi præparatione reſpectu prælatorum Eccleſiæ. Quod paulò inferiùs ampliùs declarabitur.

XIII. *Neque etiã locum nunc habet diuiſio quoad religioſum ſtatum in n. 7.*

Neque etiam habet locum prædicta diſtinctio, etiamſi vita ſolitaria non ſumatur in illo rigore, ſed vt diſtinguitur à vita cœnobitica, ſeu in communitate aliqua. Nunc enim iam non poſſunt fieri vota religionis, nec profeſsio valida in ſtatu omnino priuato, ſed propter fieri in religione approbata per Romanam ſedem, iuxta cap. vltim. de religioſ. dom. & cap. vnic. eod. tit. in 6. Talis autem religio non eſt niſi communitas aliqua ſub obedientia alicuius prælati, & ſub aliqua regula viuens; cuius mẽbrum effici neceſſe eſt, eique ſe tradere, qui ſecundùm illam ſtatũ religioſum aſſumit, ac profitetur. Quocirca omnes ſiue viri, ſiue fœminæ virgines priuatam vitam agentes, quantumuis ſe Deo dedicent, & voueant caſtitatem, vel etiam paupertatẽ, & obedientiam, etiam in manibus Epiſcopi, religioſi non ſunt, quia illa non eſt vera profeſsio, nec traditio, cùm non ſit acceptata ab habente poteſtatem, nec modo ab Eccleſia præſcripto, vt ſatis ex ſuperioribus patet.

Vtra ſit vita perfectior, cœnobiticane, an ſolitaria.

XIV. *Reſolutio D. Th. ſolũ procedit de vtraque vita intra eũdem ſtatum.*

Vltimò conſtat ex dictis, quid dicendum ſit de comparatione inter hos duos ſtatus, ſolitarium, & cœnobiticum. Nam D.Thom. d. quæſt. 188. art. 8. videtur ſimpliciter ſolitariam vitam præferre, quando debito ordine, ac modo aſſumitur: quia comparatur ad aliam, ſicut terminus ad viam; terminus autem ex ſuo genere perfectior eſt via. Et in pręſenti cœnobia ad hoc ſunt, vt homines tendant ad perfectionem, vita autem ſolitaria ſupponit perfectionem acquiſitam, vnde ſolùm eſt ad exercendã perfectionem. Sed in primis D. Thomas loquitur de vita ſolitaria, quando ad illam per vitam religioſam in cœnobio, ſeu conuentu tranſitur. Quomodo vita hæc ſolitaria iam ſupponit verum ſtatum religioſum, & ita non præfertur ſtatus ſtatui, ſed in eodem ſtatu præfertur gradus perfectorum, gradui proficientium. Vnde etiã ſupponitur diligens exercitatio in vita communi religioſa, ita vt perfectio iam comparata ſit, & ad illam exercendam ſolitudo eligatur, non proprio iudicio, ſed ſuperioris arbitrio, nam talis ſolitaria vita non caret obedientiæ ſubordinatione, cùm non deſtruat religioſum ſtatum, ſed perficiat.

XV. *Solitaria vita ex cœnobitica vt ſit perfectior, ſupponit licentiam prælati.*

Quapropter in viro iam religioſo ſolitaria vita aliter aſſumpta, non ſolùm perfecta non eſſet, verũ nec laudabilis, quia obediẽtiæ, & obligationi prioris profeſsionis repugnaret. Neque quoad hoc credendum eſſet cuicunque ſpiritui mouẽti ad vitam ſolitariam, contra ſuperioris voluntatem aſſumendam: nam quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt. Vbi applicari poſſunt verba Innocentij III. in cap. *niſi cum pridem*, de electione, vbi ad quendam Epiſcopum, qui cedere Epiſcopatui volebat ſine alia legitima cauſa, vel authoritate, ſolùm vt contemplationi vacaret, ſic inquit; *Sed dices, Spiritus vbi vult ſpirat: & neſcis vnde veniat, aut quo vadat: & ideo non eſt, qui poſſit vias illius ſpiritus perſcrutari, qui vero ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege, quia vbi ſpiritus Dei, ibi libertas. quare ſi cedendi* (quod nos in præſenti dicere poſſumus, ſi recedẽdi) *poteſtas data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes*, (ſeu recedes) *à Deo certè* (reſpondit Pontifex) *deſipis, ſi ſic ſapis, nam quomodo ſpiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit, ſi enim vera ſunt quæ præmiſimus* (ſcilicet de obligatione Epiſcopi, & idem eſt in pręſenti de obligatione profeſsionis) (*imo quia indubitanter ſunt vera*) *procul dubio contra ſpiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipſe eſt ſpiritus veritatis.*

Dices, nonne licet religioſo ad arctiorem religionem tranſire ſine obtenta licentia ſui prælati? Reſpondeo primò, illum tranſitum eſſe ab Eccleſia illo modo approbatum. Deinde ibi mutatur ſtatus in perfectiorem, quæ exceptio fuit in priori profeſsione virtute incluſa, & ita non agitur contra illam: hic verò non mutatur ſtatus, ſed in eodem aſſumitur certus vitæ modus, quem non licet propria voluntate aſſumere, quia licèt ille modus vitæ videatur ſecundùm ſe perfectior, tamen ei, qui in tali ſtatu exiſtit, melius eſt obedire, & contra obedientiam nullus viuendi modus poteſt eſſe in tali ſtatu perfectior.

At verò quando hic ſtatus vitæ ſolitariæ nõ ſupponit ſtatum religioſum, licet poſsit fortaſſe dici modus viuendi perfectior, quoad actionem, vel quoad vſum, non poteſt dici ſtatus perfectior, quia ſtatus non eſt: & ex ea parte imperfectus modus vitæ eſt, quia poteſt propria voluntate mutari. Quomodo dixit Gloſſa in dict. c. *qui vere*, Eremitam trãſeundo ad monachum, tranſire ad vitam arctiorem, quia iam nõ poteſt habere proprium: adde, & quia iam eſt ſub obedientia, quod eſt omnium optimũ, quantum ad ſtatum ſpectat. Quin potius licet ſupponatur religioſus ſtatus, ſi non ſupponitur exercitatio religioſa in congregatione fratrum, & magna virtus, ac perfectio acquiſita: illud vitæ genus regulariter loquendo eligibile non eſt, quia non eſt via ſecura ad perfectionem, ſed periculis plena: *Niſi diuina gratia* (ait D.Thomas) *ſuppleat quod in aliis per exercitationem acquiritur, vt in S. Benedicto, & aliis.* Quamobrem abſolutè, ac humano modo loquendo, ille viuendi modus omnino ſolitarius, illo modo aſſumptus, non cadit ſub humanum conſilium, nec poteſt dici ſimpliciter melior, ſed ſolùm cum hoc addito, niſi ſpecialis Spiritus ſancti inſtinctus interueniat, ita vt homo interius ab Spiritu ſancto certitudinem accipiat, quòd ſub protectione, & directione ſua illum ſuſcipiat. Quin etiam addo, regulariter item loquendo, etiã religioſis viris, & in vitę ſanctitate exercitatis, ſalubrius eſſe in fratrum congrega-

gregatione, quàm in ſolitudine verſari, vt docuit Baſilius ſer.1.de Inſtitutis monachorum, vbi ad minimum in conuentu denarium numerum requirit, ex profeſſo verò id diſputat regula 7. ex fuſioribus, comparatione facta inter vitam ſolitariam, & cœnobiticam, & hanc multis rationibus præfert.

XVII. Quæ à fortiori probant, ſtatum religioſum in vita communitatis eſſe longè vtiliorem, & ſecuriorē, quàm in vita priuata domeſtica, & non omnino ſolitaria, quia in tali modo viuendi & deſunt vtilitates vitæ communis, quales ſunt, maior, & quaſi cōtinuus obedientiæ influxus, adiutorium aliorũ fratrum per exemplum, per correptionem, & per alia charitatis opera, plures item occaſiones exercendi omnes virtutes, humilitatis præcipuè, ac charitatis, maior cuſtodia, & vigilantia ad proficiendum, & vitandos omnes defectus; atque aliæ ſimiles. Deeſt etiam in illo viuendi modo illa ſpecialis cōmoditas, vacandi ſemper Deo, propter quam vita ſolitaria in veneratione, & admiratione habetur. Vnde factum eſt, vt vterque modus vitæ religioſæ priuatæ, ſeu ſolitariæ, ferè ab vſu Eccleſiæ ſublatus fuerit. Domeſticus quidem & vrbanus (vt ſic dicā) vt parum vtilis, & occaſionibus expoſitus: eremiticus verò, & omnino ſolitarius vt periculoſus, & ordinariè etiam minus vtilis, niſi ſub actuali obediētia alicuius religionis retineatur.

XVIII. Addo pręterea, etiam illo modo, quo vita eremitica præfertur à D.Thoma cœnobiticæ, intelligendum id eſſe præciſe ſtando intra latitudinem vitæ contemplatiuæ, ideo enim ſolitaria vita præfertur, quia ad actualem contemplationem aptior eſt. Nihilominus tamen ſi vita illa omnino ſolitaria & otioſa illo ſancto otio, quod diligit charitas veritatis, vt Auguſtinus ait; ſi illa (inquam) comparetur cũ vita actuoſa, actione illa, quæ ex contemplatione manat, & aliquam conuerſationem inter homines requirit: perfectior ſimpliciter eſt hæc vita, quàm illa omnino ſolitaria, vt manifeſtè probat diſcurſus eiuſdem D.Thomæ, d. q.188. art. 6. & ideo in art. 8. ab illa comparatione vitæ ſocialis, & ſolitariæ, ſeparat religiones, quæ ad actiones aliquo modo ordinantur, de quibus iam dixerat, eas, quæ ad docēdum, & prædicandum ordinantur, ex ſuo genere præferre his, quæ tantùm contemplationi vacant, quia altius eſt perficere, quàm perfici, & ex abundātia perfectionis prouenit, contemplata aliis tradere. Vnde Baſil. dict. regula 7. vitam ſocialem maximè præfert propter exercitium operum charitatis, inter quæ potiſsima ſunt quæ proximè ex ipſa contemplatione naſcuntur. Hoc etiam videtur confirmari exemplo Ioannis Baptiſtæ, qui poſt vitam ſolitariam ad prædicandũ acceſsit. Item ad hoc propoſitum vtitur Innoc. III. in d.c. *niſi cum pridem*, de renun. exemplo Ieremiæ, dicens ad quendam Epiſcopum, qui propter otium contemplationis Epiſcopi munus recuſabat; *Scire debes non eſſe te ſanctificato in vtero ſanctiorem & ideo non oportet te prædicationis iam ſuſceptæ reſpuere miniſterium*, &c. Et in fine illius capitis plura dicit in confirmationem huius ſententiæ, quę inferius c.8. cùm iterum hæc comparatio occurret afferemus.

XIX. *Vtra vita ſit antiquior.* Vltimò poſſunt hi duo ſtatus comparari in antiquitate, vter ſcilicet antiquior fuerit. Quidā enim cenſent eremiticũ fuiſſe antiquiorem: nam authorem cœnobiorum dicunt fuiſſe Antonium, quem præceſsit Paulus, qui eremitarum pater poſt Chriſtum appellatur, quamuis ante ipſum Chriſtum illius vitæ exempla præceſſerint in Elia, Eliſeo, & Ioanne Baptiſta teſte Hieronymo epiſt.22. Sed nihil certum exiſtimo poſſe in hoc ſtatui: & ſi quid affirmandum eſt, veriſimilius videtur, cœnobia fuiſſe antiquiora. Nam à tempore Apoſtolorũ, & D. Marci inceperunt, ſiue clericorum, ſiue monachorum, vt in ſuperioribus tactum eſt, & infrà tract. 10 lib. 1. etiam dicetur. Et tempore etiam Eliſei & Prophetarum fuiſſe ſocietatem aliquam inter ſolitariam vitam agentes, ex antiquis authoribus colligitur. Veriſimile autem eſt nunquam defuiſſe aliquos, qui deſiderio contemplationis maioris ſolitariam vitam amauerint, vt ait Caſsianus collat.18.c.6. & ideo hi duo ſtatus quoad hoc dici poſſunt æquales, quamuis ordine magis cōgruo cœnobiticus debeat præcedere, vt dixi n.15. licèt interdum ex diuina inſpiratione ordo mutetur, ſicut Paulus ad ſolitudinem ſtatim vocatus eſt, occaſione quidem vitandi perſequutionē, vt ſuprà ait Caſsianus & Nicephorus lib.8. Hiſtor. cap.39. & 40. ex ſpeciali tamen Dei prouidentia ad ſingulare illius vitæ exemplum Antonius & Benedictus ſolitariam vitam prius coluerunt, & poſtea ad multorum perfectionem cœnobiticam inſtituerunt.

CAPVT III.

Vtrùm religio rectè diuidi poſſit in militarem, & non militarem.

OMiſſo ſtatu religionis ſolitario, quia vel in vſu iam non eſt, vel ſi aliquo modo eſt, pars eſt cœnobitici, & de illo iam ſatis diximus: agendum ſequitur de varietate quadam adhuc generica ordinum religioſorum, nempe militarium. Nam militares ordines multum ab aliis differre videntur, & in cōtrouerſia eſt, an ſint religiones ſimpliciter, vel ſecundum quid, ideo hoc in primis diſcutiendũ eſt. De aliis enim non militaribus liquet & dari in Eccleſia, & in ea eſſe non ſolùm ſtatum religioſum ſimpliciter, ſed etiam maximè perfectũ, & pro nunc ſatis diſtingui à militaribus per negationem finis illarum, quia videlicet ad corporalem militiam ordinatus non eſt.

De militaribus ergo ordinibus duplex quæſtio tractari poteſt. Vna eſt de poſsibili, an poſsit religio militaris inſtitui, id eſt, per ſe primò ad militandũ, quam præſenti c. expediemus. Alia de facto, an ordines militares, qui nunc ſunt inſtituti, ſint verè, propriè, ac ſimpliciter religiones quam in caput ſequens reſeruamus. Præſentem ergo quæſtionē tractat D.Thom. 2.2. quæſt. 188. art. 3. & reſpondet affirmando: & rationem reddit, quia militare debito modo, poteſt eſſe opus inſignis charitatis, & religionis; religiones autem actiuæ ad huiuſmodi actus inſtituuntur. Vt autem certa ab incertis diſcernamus, ſupponendum eſt, actum militādi debitis circunſtantiis factum, eſſe opus bonum, & iuſtũ, quod latiùs oſtenditur in materia de Bello 2. 2. quæſt. 40. contra aliquos hæreticos, qui dixerunt, bellum eſſe intrinſecè malum, vel ſaltem lege Euangelica prohibitum, quod eſt euidenter falſum, vt poſitiuè cōſtat ex tota Scriptura veteri; ex noua autem, ſaltem negatiuè, quia nulla talis prohibitio in ea continetur, nec ex traditione habetur, ſed potius oppoſitũ conſtat ex conſuetudine Eccleſiæ: nam Chriſtianiſſimi Principes ſæpè bella geſſerunt iuſtiſsima propter Eccleſię defenſionem, approbantibus, imò excitantibus Summis Pontificibus, imò & Deo ipſo miraculoſe ea confirmante. Denique ratio eſt euidens, quia ad pacem, & defenſionem Eccleſiæ id ſæpe neceſſarium eſt: & in Principibus ſupremis eſt ius, & poteſtas ad tuendam, imò & ad vindicādam ſuam Rempublicam. I. *Militia poteſt opus eſſe honeſtum.*

Eſt autem vlteriùs conſiderandum, duplex poſſe eſſe bellum iuſtum: vnum, quod ad temporalem finem tantùm proximè ordinatur, vt ſunt v. g. bella, quę ordinariè geruntur inter Principes Chriſtianos, nam licèt ex altera ſaltem parte ſint iuſta, non tamen per ea intendunt, niſi aliquod temporale domi- II. *Militia honeſta vno modo.*

dominium, quo priuati ſunt, aut iuſtam vindictam alicuius publicæ iniuriæ, vel aliquid ſimile. Aliud vero eſt bellum non ſolum iuſtum, ſed etiam pium ac religioſum, quia proximè à militantibus ordinatur ad defendendam religionem, finem, vel Dei populum ab iniurijs infidelium, paganorum, vel hæreticorum. Tale fuit bellum Machabæorum, quorum exemplo D. Thomas maximè vtitur; & in Eccleſia tale habitum ſemper fuit bellum contra Turcas pro defenſione, vel reſtauratione terræ ſanctæ. Et ideo antiquiſsimum fuit, voto ſe Deo conſecrare ad huiuſmodi bellum; vel ad præſtandum fauorem, vel auxilium in eo militantibus, & inſigne crucis aſſumere in ſignum talis voti, & obligationis, vt colligitur ex cap. *ex multa*, & ca. *poſtulaſtis*, cum multis aliis de voto, & ex ſupra dictis de votis ſimplicibus reſeruatis, inter quę tale votum computatur. Huiuſmodi etiam fuit bellum Caroli V. Imperatoris contra hæreticos Lutheranos, & ſimilia.

Altero modo.

III. Religio ergo ad militandum, non pro quocunq; bello iuſto inſtitui poteſt, vt benè adnotauit Caiet. dicto art. 3. & ſignificauit D. Thomas cum dixit, militiam religioſam non ordinari ad bonum temporale, ſed finem mundanum: hic enim finis non excludit quin bellum ſit iuſtum, nam ſeruata æquitate poteſt quis velle ſua temporalia bona, propter temporale commodum, vel propter ipſum principatum terrenum. At vero militia inter hos limites contenta, quantumuis iuſta, non poteſt eſſe finis religioſi ſtatus, quia eſt actio merè terrena, & temporalis, non minus quam mercatura, vel alia ſimilis negotiatio. Item, quia ſtatus religioſus debet primariò reſpicere cultum Dei, & pietatem, ac perfectionem animæ, militia autem illo modo ſpectata, licet habeat quandam bonitatem moralem, quatenus iuſta eſt; non tamen continet diuinum cultum, nec eſt opus pietatis, nec per ſe confert ad animi perfectionem: quin potius ex ſe multis eſt periculis expoſita, quæ niſi compenſentur ex aliquo perfecto fine religionis, & boni communis, non ſunt eligibilia ei, qui velit perfectionem conſequi.

Honeſtas 1. modi non ſufficit ad ſtatum religioſum.

IV. At verò ſi ſumatur militia religioſa (vt ſic dicam) id eſt, quæ pro defenſione Chriſtianæ religionis, & Eccleſiæ, ac innocentum aſſumitur, ſic quidem poteſt eſſe finis aptus, vt propter illum inſtituatur religio, & hoc modo dicendum eſt, poſsibilem eſſe religionem militarem, id eſt, ad religioſè militandum, tanquam ad proprium ſcopum, & finem inſtitutam. Hæc eſt mens D. Thomæ ſupra, cuius ſententia ſine controuerſia ferè communiter recepta eſt, & vſu Eccleſiæ ſatis confirmata: nam militares ordines ſub nomine, & approbatione religionum, iam diu in Eccleſia fuerunt, & initium ſumpſerunt ab Vrbano II. ante 570. annos, vt ex hiſtoriis illorum temporum conſtat, & attigit Thomas Boſius tom. 2. de ſignis Eccleſiæ lib. 19. cap. 1. num. 22. vbi originem, & progreſſum harum religionum breuiter recenſet. Probatur autem ratione, quia finis ille optimus eſt, & valde perfectus, & ad Dei gloriam, & cultum multum pertinens; ſed ad illum finem poſſunt eſſe aptiſsima media illa eadem, quæ ſubſtantialiter conſtituunt religioſum ſtatum: ergo ſi accedat debita poteſtas, ſeu authoritas Summi Pontificis, vt facilè poteſt, nihil deerit ad verum ſtatum religioſum. Conſequentia euidens eſt ex hactenus dictis. Maior etiam declarata iam eſt. Minor explicatur, & probatur. Nam inprimis votum caſtitatis aptiſsimum eſt ad illum finem, quia obligatio coniugis, & onera matrimonij multum impediunt libertatem neceſſariam ad militandum, & ad exponendum vitam ſuam bellorum periculis, nulla habita cura vxoris, aut filiorum. Suppoſito autem cœlibatu, conſecratio caſtitatis per votum per ſe eſt gratiſsima Deo, eritque vtilis ad obtinendum ab ipſo auxilium in eo munere maximè neceſſarium. Eſt autem valdè vtilis ad conſeruandam animæ puritatem, adeo neceſſariam his, qui vitam ſuam tot periculis expoſitam gerunt. Denique ad ſanitatem, & robur corporis conſeruandum, ad illud munus adeo neceſſarium, plurimum conferre poteſt. Atque eædem, vel ſimiles vtilitates in voto paupertatis inueniri poſſunt. quia vt aliquis verè, & ex corde Dei militiæ ſe conſecret, & lucrum temporale in ea non quærat, nulla poteſt eſſe melior diſpoſitio, quam rebus omnibus temporalibus omnino renunciaſſe; totumque illius affectum depoſuiſſe; aliàs multum ſemper eſſet periculi, bellandi potius propter rem familiarem augendam, quã propter Deum, ex qua intentione ſæpiſsimè oriuntur bella iniuſta, furta, ac prædationes, & ſimilia. Deinde ſtatus militiæ requirit animum liberum omni cura & ſolicitudine, vel augendi, vel conſeruandi temporalia bona. Item requirit animum adeo deſpicientem res huius mundi, vt etiam vitam ſuam contemnat, propter diuinum obſequiũ, eamque quotidie periculis exponat, ad quæ omnia optima diſpoſitio eſt abrenunciatio temporalium bonorum.

Sufficit tamen honeſtas 2. modi.

At verò obedientia, etiam ſecluſa religione, per ſeſe maximè neceſſaria eſt in bello, quia ſine illa nec debitus ordo, nec executio opportuna occurrentium actionum, & mediorum, nec debita ſolicitudo, ac prouida rerum omnium diſtributio, ſeruari poteſt: cum tamen ex his circumſtantiis fœlix belli ſucceſſus maximè pendeat. Ergo ſi militia ſit religioſa, & ſolum propter Deum, ad perfectionem eius maximè pertinebit, vt illa obedientia voto ſit conſecrata Deo: ſic enim & ſuperiores maiori cum poteſtate, & fiducia præcipient, & inferiores maiori cum reuerentia, & promptitudine obedient. Accedit, quod in negotio tam arduo nihil poteſt eſſe fœlicius, quam diuino nutu, per Vicarium, cui Dei nomine ſe tradidit, gubernari, ſic enim & ipſa opera erunt maioris meriti, & maiori ratione poterit in eis diuinum auxilium ſperari. Tandem, qui hoc Dei bellum militat, debet eſſe expoſitus, vt huc, vel illuc, vbi fuerit neceſſarium, vel ad actionem communi bono magis opportunam, mittatur, hanc autem animi præparationem confert obedientia: eſt ergo hoc votum tali ſtatui maximè accommodatum. V.

Vnde etiam concluditur, traditionem illam, quę in profeſsione religioſa fit, huic ſtatui maximè congruere, quia illa nihil aliud eſſe videtur, quam præparatio quædam ad perfectam obedientiam, & ſimul ad paupertatem, & rerum omnium nudationem. Nam qui ſe tradit, ſe abnegat, & ſe quodammodo derelinquit; ideòq; optimè diſpoſitus eſt ad obediendum, &c. Quin potius qui militiam profitetur, non ſolum actionem, ſed etiam animam & vitam ponit in manibus prælati, perfectè ergo ſe tradit: nihil igitur in tali viuendi modo, ad verum ſtatum religionis deerit, ſi ita inſtitutus ſit. VI.

Contra hanc veritatem viſus eſt tenere Sarmiento in ſuo defenſo. 1. p. nam monit. 57. ita obiicit, officium, quod tendit ad irregularitatem, opponitur religioni; ſed officium militandi tendit ad irregularitatem homicidij, vt per ſe patet: ergo non eſt vera religio quæ ad hunc finem inſtituitur. Quo argumento ipſe quidem ſolum intendit probare, religiones militares, quę nunc ſunt, non eſſe veras religiones; tamen, ſi ratio eſt alicuius momenti, etiam probat, non eſſe poſsibilem talem religionem veram; an verò ipſe hoc ſenſerit, vel calore diſputationis exceſſerit, & conſequutionem non viderit, haud ſatis ſcio. Reſpondeo tamen facilè, diſtinguendo maiorem, officium tendens ad irregularitatem opponitur religioni clericorum, tranſeat; VII.

 reli-

religioni laicorum, nego aſſumptum. Quia cum talis ſtatus non ordinetur ad ſacerdotium, nihil ei officit irregularitas, cum illa nec peccatum ſit, nec ex peccato trahatur, nec ſit per ſe intenta, ſed per accidens conſequatur. Illa ergo conſecutio irregularitatis, valdè accidentaria eſt ad ſtatum perfectionis.

VIII. Grauius obiici poteſt, quia ſtatus religionis debet eſſe ſchola perfectionis acquirendę, at verò ſtatus militiæ non poteſt eſſe ſtatus perfectionis acquirendæ: ergo. Probatur minor, tum quia perfectio duo requirit, & carentiam, vel diminutionem culparum, quoad fieri poſsit, & profectũ in omnibus virtutibus, præſertim in charitate, & cognitione Dei. Ad vtrumq; autem eſt ille ſtatus valdè improportionatus. De primo patet, quia munus illud eſt infinitis periculis peccandi expoſitum, tum propter nimiam exteriorem communicationem cum aliis hominibus, qui nec religionem profitentur, nec ordinariè honeſtè viuunt, quæ conuerſatio, & familiaritas vix poteſt moraliter excuſari, tũ propter ordinarium otium, quod in hoc vitæ genere eſſe ſolet, quandiu actuale bellum non agitur: tum propter alias innumeras occaſiones, quarum effectus ſatis ipſa experientia oſtendit. De ſecundo patet, tum quia ob eaſdem occaſiones, & cauſas non poteſt eſſe in his hominib. frequens virtutis exercitium; tum etiam, quia nulla, vel parua eſt, aut moraliter eſſe poteſt in tali ſtatu inſtitutio ſpiritualium magiſtrorum, minorque vigilantia, & cuſtodia prælatorum: quomodo ergo poteſt eſſe talis ſtatus, ſtatus perfectionis?

IX. Reſpondeo, ſtatum perfectionis eſſe omnem illum, in quo præter præceptorum obſeruantiam, conſiliorum via cuſtodienda eſt ex vi talis viuendi modi, & præſertim vbi ſeruanda ſunt tria illa magna conſilia, quæ oſtendimus in tali ſtatu poſſe reperiri. Certum eſt autem in illo ſtatu poſſe ſeruari præcepta, & illa etiam, & ad hunc finem poſſe prouideri ſufficientia media. Item ſtatus perfectionis eſt ille, qui deſtinatur ad aliquid agendum propter Deum, quod perfectionem charitatis & requirit, & oſtendit, & affert; tale autem opus eſt animam ſuã ponere pro amicis ſuis, vt Chriſtus dixit, quod planè faciunt, qui huic ſacræ militiæ ſe conſecrant: ergo talis ſtatus ex ratione ſua ſine dubio perfectionis eſt.

X. Conſiderandum autem eſt, in rebus creatis nullam ſubſtantiam eſſe perfectam, niſi debitis ſit accidentibus ornata, & ſimiliter in rebus moralibus, & præſertim in ſtatu vitæ, non ſatis eſſe quod habeat ſubſtantiam (vt ſic dicam) talis ſtatus, ſed neceſſarium eſſe vt debitis ſit circumſtantiis, & particularibus mediis communitus. Solùm ergo concludit ratio facta, in huiuſmodi ſtatu moraliter neceſſarium eſſe, vt priuſquam milites actuali militiæ committatur, in virtute aliquo tempore inſtruantur, & exerceantur, quod libenter concedimus. Tum quia dignè, & cum debita intentione religioſa militare, eſt potius opus perfectionis acquiſitæ, quam acquirendæ; religio autem, licet poſsit eſſe ad exercendam perfectionem, per ſe requirit, vt ſit ſchola acquirendæ perfectionis, & debitus ordo poſtulat vt priùs quis perfectionem acquirat, quam illam exerceat. Tum etiam, quia niſi huiuſmodi milites priùs ſint in virtute radicati, & fundati, nõ poterunt, moraliter loquendo, effugere pericula peccandi, quæ in eo ſtatu occurrunt, vt obiectiones factæ oſtendunt. Ex quo etiam vlterius colligi poteſt, conuenientiſsimum eſſe, & moraliter neceſſarium, vt in talibus ordinibus militaribus ſint conuentus religioſi, in quibus fratres milites aliquandiu verſentur, & in virtute, ac perfectionis via inſtruantur, prius quam militiæ ſe dedant; & ad illos aliquoties recurrant tempore pacis, ſeu quando ab vſu militiæ commodè vacare poſſunt, vt in virtute inſtaurentur, &, ſi pro humana fragilitate lapſi fuerint, vel de virtute aliquid remiſerint, reparentur, & reficiantur.

Denique ex eodem principio colligitur, valdè etiam opportunum, ac expediens eſſe, vt hæ religiones non ſint purè militares, ſed coniunctionem aliquam, ſeu miſtionẽ habeant cum religione ſpirituali, & ſocietatem cum religioſis, qui non militiæ, ſed ſpiritualibus exercitiis, & cultui diuino incumbant; vt nimirum poſsint milites à clericis religioſis in rebus ſpiritualibus inſtrui, & iuuari. Vnde in hiſtoriis de origine ordinis militaris Sancti Iacobi refertur, apud Didacum de la Mota lib. 1. de fundatione illius ordinis cap. 2. §. 2. & cap. 3. cum prius ille ordo in ſolis militibus per modum cuiuſdam fraternitatis incepiſſet, & in vitæ honeſtate, ac virtutis profectu perſeuerare non potuiſſet, milites ad ſe reuerſos intellexiſſe, ſe non poſſe Domino militare, nec inſtitutum ſuum ſecundum debitum finem perficere, ſine religioſis ſacerdotibus, & ſpiritualibus, à quibus ſpiritualia reciperent, ideoque cum religioſis quibuſdam canonicis regularibus in vnum religionis corpus conueniſſe. Atq; hunc morem aliæ religiones militares in vniuerſum ſeruant, vt conſtat. Atque ita ſufficienter oſtenſum eſt, & religionem militarem eſſe poſsibilem, & obiter tactum eſt quomodo debeat exerceri munus illud, vt ſtatui perfectionis accommodetur. XI.

CAPVT IV.

An religiones militares, quæ nunc ſunt de facto, comprehendantur propriè ſub genere ſtatus religioſi.

SVpereſt dicendum de altera quæſtione, quæ difficilior eſt, an religiones militares prout nunc ſunt in Eccleſia, quoad milites, ſint veræ religiones ſimpliciter, & abſolutè. Dico autem, *quoad milites*, quia quoad clericos, vel monachos, cum quib. habent ſupradictam in proximo cap. nu. 11. vnionem, non eſt dubium quin illi veri religioſi ſint, veram enim profeſsionem faciunt, & ſe Deo dedicant immutabiliter, & tria vota ſubſtantialia plenè obſeruant, ex vi ſuæ profeſsionis. Difficultas ergo eſt de militibus, & conſtitui maximè ſolet in hoc, quod illi non emittunt votum caſtitatis ſimpliciter, ſed coniugalis tantum, hæc autem caſtitas non videtur ſufficiens ad conſtituendum ſtatum ſimpliciter religioſum: ergo. Probatur minor, primò, quia de ratione ſtatus religioſi eſt votum caſtitatis, adeo vt hoc non poſsit Summus Pontifex immutare, vt dicitur in cap. *cum ad monaſterium*, de ſtatu Monachorum; ſed illud non eſt votum caſtitatis ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid: ergo non poteſt conſtituere ſtatum religioſum ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid. Secundò, quia ſtatus religioſus poſtulat profeſsionem obſeruandi conſilia, præſertim caſtitatis, illud autem votum non eſt de conſilio caſtitatis ſeruando, ſed ſolum de ſeruanda ea caſtitate, quæ ex natura rei eſt neceſſaria, & in præcepto: ergo non ſatis eſt ad ſtatum religioſum conſtituendum; quia modus ille ſeruandi eandem caſtitatem alias neceſſariam, maiori obligatione non promouet homines ad opera conſilij, & perfectionis facienda, ſed ſolum ad ſeruanda ſtrictius pręcepta, vel ad ſummum ad maiorem perfectionem eiuſdem operis præcepti, quod ſatis non eſt ad opus perfectionis. Tertiò, ſi attentè conſideretur ratio, ob quam eſt neceſſaria obſeruatio continentiæ ad perfectionem, planè conſtabit, caſtitatem coniuga- I.

iuga-

iugalem ad hunc finem ſatis non eſſe. Quia quod maximè impedit profectum perfectionis, eſt ipſe vſus matrimonij, cum omnibus oneribus, & curis, quas ſecum affert. Vnde Paul. 1. Cor. 7. quando conſilium caſtitatis dat, præcipuè conſulit abſtinere à matrimonio, & virginitatem ſeruare: & rationem ſubdit dicens, *Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt, quæ Domini ſunt, quomodo placeat. Deo. Qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt.* & infra, *Porro hoc ad vtilitatem veſtram dico, non vt laqueos vobis iniiciam, ſed ad id, quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſeruandi.* Sentit ergo matrimonium, & vſum eius, hoc impedimentum afferre, & non ſolam illicitam venerem, ſed etiam coniugij honeſtatem diuidere cor, & afferre curas, & ſolicitudines, quæ perfectionem impediant: ergo ad ſtatum perfectionis ſimpliciter non poteſt ſola caſtitas coniugalis ſufficere. Vnde Baſil. regula 5. ex fuſiùs diſputatis, locum hunc tractans, ait, Paulum occupationes, quæ ex matrimonio naſcuntur, cum his, quæ propter Deum ſumuntur, oppoſuiſſe, *Perinde quaſi hæc cum illis cohærere non poſſint.*

II. Quartò accedunt ſimiles rationes ex alijs duob. votis deſumptæ. nam talis paupertas ab his militib. vouetur, vt non liberet eos à ſolicitudinibus huius ſeculi, nec reprimat affectum conquirendi diuitias. imò, quod peius eſt, ad hoc talem paupertatem vouere videntur, vt ditiores fiant. denique, cum parentes filiorum ſint, illis theſaurizare debent: quomodo ergo perfectam, & religioſam paupertatem profiteri poſſunt? De obedientia formari argumentum poſſet ſimile, quia qui obligatus eſt vxori, & curæ filiorum, ac familiæ, non poteſt perfectam obedientiam profiteri: tamen quidquid ſit de vſu, quoad hanc partem non eſt difficile rationem religioſi ſtatus ſaluare, ſi cætera non deſint.

III. Propter has, & ſimiles difficultates nonnulli moderni authores docuerunt, hos militares ordines, prout iam inſtituti ſunt, & vſu ſeruantur, non continere verum religioſum ſtatum, quoad milites, ſed tantum ſecundùm quid. Primus huius aſſertionis author videtur fuiſſe Soto lib. 7. de Iuſtitia, articul. 3. & in 4. d. 27. quæſt. 1. articul. 4. vbi vehementiùs inuehitur in mores, & vitam horum equitum, quàm fortaſſe par eſſet. Eius tamen opinionem ſecutus eſt Sarmiento in ſuo Defenſorio initio, & p. 1. monit. 6. & lib. de Redit. Eccleſ. p. 4. cap. 1. qui etiam addidit, hos milites non eſſe perſonas Eccleſiaſticas, neque gaudere priuilegio canonis, vel fori: & monit. 16. negat hos emittere vota ſubſtantialia religionis. Idem tenuit poſtea Azeuedo libro 5. Nouæ recopil. lib. 3. titul. 5. lib. 14. num. 3. Ludouicus Lopez in Inſtruct. conſ. 2. p. cap. 48 & nonnulli alij, qui in ſuum fauorem afferunt D. Thom. 2. 2. quæſt. 185. art. 4. ad 3. vbi ſic ait, *illi modi viuendi, in quibus homines matrimonio vtuntur, non ſunt ſimpliciter, & abſolutè loquendo religiones, ſe ſecundum quid, in quantum ſcilicet in aliquo participant quædam, quæ ad ſtatum religionis pertinent.* Imò ſignificat vlterius Soto, milites hos, cum quibus diſpenſatum eſt, vt poſsint vxores ducere, non ſolùm poſt hanc diſpenſationem, verum etiam ante illam, quando inhabiles erant ad matrimonium, non fuiſſe verè religioſos; arguens enim, quia ſi ante hoc priuilegium matrimonium contrahere tentarent, nihil facerent, quod non aliunde emanare videtur, niſi à ratione religionis; Reſpondet, non inde prouenire quod ſit vera religio, ſed ex Pontificis ſtatuto. Vnde etiam concludit, non ſolùm modò, verùm etiam antea, per profeſsionem huius militiæ non diſſolui matrimonium præcedens ratum, & non conſummatum: quod etiam de militibus S. Ioannis affirmat in 4. vbi ſuprà. Quamuis fateatur, quod certum eſt, eos nunc eſſe inhabiles ad matrimonium: ſentiens etiam illos non eſſe inhabiles ex vi voti, ſeu veritatis religionis, ſed ex ſtatuto Papæ: & ideo ſubiungit ibidem, poſſe Pontificem cum his diſpenſare vt ducant vxores, ſalua eorum religione, licet non eſſet (inquit) ita honeſtum & condecens: quæ omnia ferè ſequitur Sarmiento ſuprà.

IV. In quo non loquitur Sotus conſequenter, nam in priori loco lib. 7. de Inſtitut. concedit hos milites Sancti Ioannis eſſe propriè religioſos, quia *pro ſuo inſtituto* (ait) *conuentum habent, & obedientiæ ſpecimen, neque matrimonium contrahunt.* At in altero loco 4. ait, non contrahere matrimonium, ſolùm ex ſtatuto Papæ, non ex proprietate religionis: & in alijs religioſis militibus cenſet id non fuiſſe antea ſufficiens, vt eſſent veri religioſi, cum tamen in reliquis pares eſſent, nam etiam habent obedientiæ ſpecimen, & antea maius habebant. ex ſua etiam inſtitutione conuentum habent, quanuis hoc ad veritatem religioſi ſtatus neceſſarium non ſit. Aliam etiam repugnantiam in dictis eius inuenio, nam apertè ſentit, hæc vota omnium horum militum, etiam S. Ioannis, per ſe eſſe ſimplicia, & ſolùm habere, vel habuiſſe illum effectum inhabilitandi ad matrimonium ex ſtatuto Pontificis, ſicut votum ordinis ſacri: alijs verò locis ipſe contendit ad veritatem religionis neceſſarium eſſe votum natura eſſe ſua ſolenne, id eſt, vi ſua, abſque conſtitutione Eccleſiæ impediens, ac dirimens matrimonium, quomodo ergo cum his ſtat, vt milites Sancti Ioannis ſint veri religioſi? Denique in eo etiam non ſibi conſtat, quod ait, non eſſe ita honeſtum, & condecens cum his, ſicut cum alijs militibus diſpenſare, vt matrimonium poſſint contrahere: nam ſi votum eorum eſt eiuſdem rationis, & in alijs fuit decens, & expediens, vt in lib. de Iuſtitia ipſe docet, cur non erit in his? tam enim eſt obſeruatu difficilis caſtitas ab his, ſicut ab alijs; & in eiſdem periculis verſantur, & eodem modo lautè viuunt. Eſt ergo de omnibus eadem ratio, ſi Papa velit ſua poteſtate vti, de facto verò fortaſſe non eſt inuenta tanta neceſsitas in militibus ſancti Ioannis: & præſertim, quia impenſiùs ſuæ profeſsioni, & militiæ vacant, & maiorem quandam rationem ordinis, & obedientiæ retinent.

V. De militibus ergo ſancti Ioannis, pro conſtanti ſupponimus, eſſe veros religioſos ex vi inſtitutionis ſuæ. *1. Aſſertio pro milit.* Ita ſentiunt omnes Doctores citandi, & Soto non negat. Et probatur, quia poſsibilis eſt religio vera & militaris, vt ſupra oſtenſum eſt; ſed in hoc inſtituto inuenitur quidquid ad veritatem talis religionis deſiderari poteſt; ergo. Patet minor, quia in primis habent integrum votum caſtitatis, vt ſupponitur, vota autem paupertatis, & obedientiæ non habent certam menſuram neceſſariam ad veritatem ſtatus religioſi, ſed ſatis eſt quod ſint ſecundum aliquam regulam approbatam, qualis eſt illa religio. Præſertim, quia quoad paupertatem re vera ſunt incapaces dominij, & omnis vſus, ſeu diſpoſitionis eius, ſine ſuperiorum facultate: quod autem in hac maiorem aliquem latitudinem habeant, ſpectare poteſt ad minorem rigorem, non ad tollendam ſubſtantiam religionis. Eademque ratio eſt de obedientia, præſertim cum ex vi inſtituti teneantur ad obediendum in re ſatis ardua, & difficili, qualis eſt aggredi quæcunque pericula belli propter ſidei defenſionem.

Quod

VI. Quod autem Soto ait, impedimentum contrahendi matrimonium in his religioſis eſſe tantùm ex ſtatuto Eccleſiæ, & non ex vi religionis: primùm nihil obſtat veritati ſtatus religioſi, nam hoc commune eſt omnibus religioſis profeſsis, vt ex ſententia Bonifacij, & Gregorij Pontificum, & ratione tomo præced. oſtendi. Deinde, voluntariè videtur hoc dictum, in hoc genere profeſsionis, ſeu religionis, magis quam in aliis: nec ab ipſo Soto differentia hæc aliqua ratione probatur, aut declaratur. Cur enim in alijs religionibus inhabilitas hæc intrinſecè oritur ex natura talis profeſsionis, & in hac non, niſi ex ſtatuto Eccleſiæ? Aut enim ex ſola ratione generali, quia militaris religio eſt, vel ex aliqua ſpeciali: primum dici non poteſt, alias nulla militaris religio poſſet eſſe vera religio, quia ipſe Soto putat, illam ſolam eſſe veram religionem, quę vi ſua hanc affert inhabilitatem; conſequens autem falſum eſſe oſtenſum eſt cap. præced. Secundum etiam excogitari non poteſt, quæ enim ſpecialis ratio fingi poteſt neceſſaria ad hunc effectum, quæ in religione militari inueniri poſsit, & in hac non inueniatur? Deniq; ipſe ait, hunc effectum ſequi ex traditione, per quam efficitur religioſus, quaſi ſeruus religionis, ſed hæc traditio inuenitur in his religioſis, alioqui religioſi non ſunt, quod ipſe Soto alibi dicere non audet. Igitur ſi in alijs religionibus illa inhabilitas ſequitur ex natura votorum, & profeſsionis, etiam in hac: vel quod verius eſt, ſicut in aliis, ita etiam in hac ſolennitas illa eſt ex conſtitutione Eccleſiæ, quod ad veritatem, & proprietatem religionis nihil refert. Quare falſum eſt etiam quod Soto ait, per profeſsionem in hac religione non dirimi matrimonium ratum, non conſummatum, oppoſitum enim in citato tomo oſtendimus. Denique non video qua conſequentia, aut ratione Soto admittat Pontificem poſſe in hac profeſsione diſpenſare, cum de cæteris religionibus non militaribus id neget, de quo etiam infra dicendum eſt. Quæ ferè omnia attingit & confirmat Nauarrus conſil. 2. de conuerſione coniugat. quod incipit, *Quidam nobilis.*

VII. *Conſectariũ ex aſſertione.* Hinc concluditur, omnes religiones militares, quæ à prima ſua inſtitutione cum integro voto caſtitatis, ac reliquis inſtitutæ fuerunt, quandiu in illo ſtatu, & integritate permanſerunt, veras ac proprias religiones fuiſſe: nam rationes factæ de religione ſancti Ioannis, prout nunc eſt, idem de cæteris probant, quoad illum ſtatum, & tempus, pro quo durauit.

An etiam ordines militares, qui caſtitatem tantum coniugalem vouent, ſint propriè religiones.

VIII. *Non videri veros religioſos.* Difficultas verò ſupereſt de his, quæ vel à principio ſolum caſtitatem coniugalem pro militibus profeſſæ ſunt; prout de militibus ſancti Iacobi refertur: vel per relaxationem à Pontifice conceſſam ad eum ſtatum defecerunt, nam iam perinde ſe habent ac ſi à principio ita eſſent inſtitutæ; quia iam re vera nihil amplius vouent, aut profitentur, & ita remiſsio illa non eſt tantùm in vſu; ſed in ipſo ſtatu, & ideo videtur tranſiiſſe à ſtatu religioſo, ad non religioſum, ſeu ſolùm ſecundùm quid religioſum.

IX. *Opinio Nauarri affir. eos eſſe verè religioſos.* Nihilominus communis opinio eſt, hos milites etiam nunc eſſe veros religioſos, ſimpliciter, & abſolutè. ita tenet Nauar. conſil. 11. de regular. quod incipit, *Quidam erudit ſsimus*, vbi ad hoc confirmandum affert communem ſententiam aſſerentem cõtra D. Thomam, Pontificem poſſe diſpenſare cum religioſo vt vxorem ducat: ſed illa ſententia, vt ego opinor, nihil ad rem præſentem facit, nam illa non aſſerit poſſe fieri per diſpenſationem, vt religioſus manens religioſus ducat vxorem, licitè, & validè, ſed vt deſinat eſſe religioſus, & ita poſsit id facere. Nec rectè dici mihi videtur, ſtatum hunc eſſe religioſum, cum perpetua (vt ſic dicam) diſpenſatione: ſed cum li inſtitutione, quæ iam non requirat diſpenſationem, & ideo dixi num. præced. perinde eſſe hanc rem conſiderandam, ac ſi à principio religio ita eſſet inſtituta. Affert etiam ibi Nauarrus ad hoc declarandum, ſolennitatem voti iure Eccleſiæ, & non diuino eſſe adiunctam profeſsioni religioſæ. Sed hoc etiam non exiſtimo ad rem facere, nam licet inhabilitas ad matrimonium ſit ab Eccleſia addita, tamen votum integrum caſtitatis, & obligatio ad non nubendum à Chriſto tradita ſunt, & ſub conſilio poſita cum ſtatu religioſo: punctum ergo difficultatis eſt, an tale votum, integrè ſaltem obligans, ſit de eſſentia ſtatus religioſi abſolutè dicti. Nam quod Nauarrus ibidem ſubiungit, ſicut ſolennitas voti fuit ex inſtitutione Eccleſiæ, ita etiam ex eiuſdem voluntate, & inſtitutione pẽdere, quod ad religioſum ſtatum requiratur votum integrum caſtitatis, vel partiale ſufficiat, non eſt æquè certũ, nec eiuſdem rationis. Nam ſolemnitas illa, quæ conſiſtit in inhabilitate ad matrimoniũ, intrinſecè non eſt neceſſaria ad perfectionem, licet deſeruiat ad occaſiones tentationum magis tollendas: & non eſt res conſiſtens in voluntate hominis, ſed in extrinſeca lege; at quod votum caſtitatis ſit integrũ, vel coniugale tantùm, multùm videtur ad perfectionem pertinere intrinſecè, & natura ſua: & ideo non videtur ſimile, quod poſsit Eccleſia ſtatum perfectionis approbare ſine ſolennitate voti, vel etiam ſine integritate.

Eandem nihilominus ſententiam docuit idem Nauarrus ſtatim conſil. 12. & latiùs in tit. de Reditibus Eccleſ. q. 1. monit. 55. & 56. & q. 3. monito 27. & ſequentib. quibus locis latè contra Sarmiento rem hanc diſputat. Eandem ſententiam comprobat Martinus Ayala in Compendio, & declaratione ordinis ſancti Iacobi, cap. 1. & 2. Breuiùs eam attigit Couarr. in Epit. 4. p. 2. cap. 3. §. 1. num. 18. vbi allegat Fortunium Garciam in quodam conſilio pro ordine ſancti Iacobi: latè Michael Medina lib. 4. de Sacr. hominum continen. controuer. 7. ca. 39. Pro eadem ſententia refert alios, & præſertim varios Doctores Hiſpaniæ, qui ei ſubſcripſerunt, Didacus Motta, in ſpeciali opere de hac re lib. 2. cap. 1. & 2. X. *Opinionem Nauarri alij amplectuntur.*

Fundamentum huius ſententię partim authoritate nititur, partim ratione. Primò ergo ad hoc afferuntur Bullæ Pontificiæ, à quibus hæ militiæ approbatæ ſunt, vt ordines regulares, ac religiones: & ita in eis ſæpiſsimè nominantur. Has latè, & eruditè adducit Didacus Motta in 1. lib. illius operis, & in lib. 2. earum verba doctè expendit, & ideo pauca hic attingam. Solum aduerto in eis numquam expreſsè, directè, & quaſi ex inſtituto tractari, an talis ſit vera religio, nec ne; ſed ſolùm ſub nomine religionis ſæpius ſignificari, & de illa tanquam de Eccleſiaſtico quodam gradu tractari, ac denique eiſdem formulis loquendi, religioſam profeſsionem, habitum, fraternitatem, obedientiam, & cætera ſimilia, huic ſtatui, ac alijs religionibus attribui. Sic Alexander III. in principio ſuæ Bullæ, *In Eccleſiaſticis gradibus* (ait) *generationis iuſtorum per tempora ſibi ſuccedunt*: iudicans ſtatum illum ad gradus Eccleſiaſticos pertinere: & infra, *In habitu, & conuerſatione religionis, ſub vnius magiſtri ſtatuerunt obedientia commorari*: & infra, *A Sede Apoſtolica requiſiſtis, vt vos tanquam peculiares filios in defenſionem veſtram, & locum, in quo caput ordinis factum fuerit, in ius, & proprietatem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſuſcipere deberemus*: & infra, *Ordinem veſtrum authori-* XI. *Primũ fundamentum eorum ex Bull. Pontificum.*

thoritate Apoſtolica confirmantes, &c. & infra, *Inter ea, quæ in profeſſionis veſtræ ordine ſtatutum eſt obſeruari, primus eſt, vt ſub vnius magiſtri obedientia, in communi humilitate abſq; diſcordia, ſine proprio viuere debeatis.* Et ſtatim adducit exemplum primitiuæ Eccleſiæ, quod, vt ſancti docent, omnes religiones imitatæ ſunt; & ſtatim adiungit votum continentiæ coniugalis. Et infrà prohibet poſt factam profeſſionem *redire ad ſeculum, vel ad alium ordinem tranſire ſine magiſtri licentia*: & infrà. Declarat, has perſonas frui priuilegio canonis. Similia verba reperiuntur multa in alijs bullis, quarum fragmenta prędictus author refert, quę omitto, quia eiuſdem rationis ſunt.

XII. *Item ex regula ipſa.* Ex fragmento autem regulæ hęc adnotanda cenſui. Primum refertur ibid. n. 17. & 18. longam diſceptationem Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum circa illum ordinem factam fuiſſe. *Qui* (dicitur ibi) *cum magno gaudio, & celebritate, ordinem ſanctum, & confirmatione dignum acceptarunt*, atq; ita Summum Pontificem illum confirmaſſe. Numero autem 21. ponuntur tria vota, quæ ab his militibus emittuntur, & ſubditur ſtatim n. 22. *Prædicta autem tria, vt vera, & perfectæ charitatis complementum ſunt inſtituta.* Quibus verbis apertè ſignificatur, hunc eſſe ſtatum perfectionis: ne autem quis dicat ſermonem eſſe de ſubſtantiali tantum perfectione charitatis, ſubditur ſtatim, *Cùm enim perfecta charitas foras omnem abijciat timorem, & prædicti fratres, pro exaltatione Chriſtianæ fidei, & fratrum defenſione perſonas, & res vniuerſas diuerſis periculis, & martyrijs indifferenter exponant: Deum tota mente, & totis viribus, & proximum ſicut ſeipſos diligere comprobantur.* Conſtat enim hanc charitatis perfectionem, quæ foras mittit timorem, & quæ ita omnia contemnit propter Deum, non eſſe communem, ſed excellentem, ac religioſam. Denique in diſcurſu illius regulæ multa traduntur, quæ, ſi ſeruentur, magnam quidem perfectionem afferent, & ſine profectu in perfectione ſeruari non poſſunt: ergo ſignum eſt profeſſionem illius regulæ eſſe ſtatum perfectionis, quia & modus viuendi ſtabilis eſt, & à Pontifice probatur, ac votis firmatus, & ad perfectionem ducit; cum ergo non ſit ſtatus Epiſcopalis, erit religioſus, quia non eſt alius ſtatus perfectionis.

XIII. *Concluditur ratio fundamentalis ipſius opinionis aſſirm.* Atq; hinc tandem manifeſta relinquitur fundamentalis ratio pro hac ſententia, nam hic ordo eſt verus ſtatus perfectionis, ergo eſt verus ſtatus religionis, ergo eius membra ſunt veri religioſi. Prima conſequentia probata iam eſt, & ſecunda eſt per ſe nota, quia verus ſtatus religionis non eſt niſi in ſingulis perſonis. Antecedens autem probatum eſt ex verbis regulæ: & declaratur amplius, quia hic ſtatus non eſt vitæ ordinarię, & communis obſeruandorum præceptorum; ſed etiam ſubleuatur ad obſeruanda conſilia, non vtcunque, ſed cum vera traditione totius hominis, totiuſq; vitæ eius ad obſequium Dei, & in actu ſatis difficili, qualis eſt vitam pro defenſione honoris, & Eccleſiæ eius tot periculis, ac laboribus exponere. Ac denique cum obligatione perpetua ad illa tria magna conſilia, Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ, quatenus ad illum finem accommodata ſunt, & ſufficiunt, ergo eſt ſtatus perfectionis.

XIV. *Diſſeritur hac ratio diſcurrendo per ſingula tria vota ſubſtantialia.* Quia verò in his votis, & præſertim caſtitatis oppoſita opinio num. 8. maximè hæret, ampliùs in hoc puncto explicanda eſt dicta ratio. Ponderanda ergo ſunt illa vltima verba in fine præcedentis nu. poſita, quatenus ad talem finem accommodata ſunt, & ſufficiunt. Quia, vt rectè Nauarr. Couarr. & alij aduertunt, non eſt de ratione ſtatus religioſi in communi ſumpti, vt ſummam paupertatem, vel obedientiam profiteatur, alioqui vix vlla eſſet vera religio: & ſaltem hæ religiones, de quibus agimus, etiam quoad illam partem, qua ex clericis conſtant, non eſſent veræ religiones, quod nullus audebit concedere: ſequela autem patet, quia etiam illi non profitentur ſummam paupertatem, vel obedientiam, ſed iuxta ſuam regulam. Ergo vnaquæque religio determinat ſibi certum modum, & menſuram circa materiam horum votorum: hęc autem non poteſt meliùs aliunde ſumi, quam ex fine religionis: quia omnes res morales ex fine ſortiuntur media, & ſpeciem, modum, & formam; hæc autem vota ſunt media ad perfectionem, vnde ſicut perfectio in tali religione, quæritur determinatè in tali actione, quæ eſt ſcopus proprius illius religionis, ita etiam vota & eorum materiæ debent illi accommodari. Cùm ergo hę religiones, etiam quoad milites, hæc vota vſurpent, cum debita menſura, ac modo reſpectu ſui finis; & finis alàs ſit ſufficiens ad perfectionem, vt in c. 3. probatum eſt, nihil illis deeſſe poteſt ad veritatem religionis.

At enim dicet aliquis rationem hanc optimè ſatisfacere pro voto paupertatis, & obedientiæ: de quibus profectò nulla poteſt eſſe ratio dubitandi, ſi de inſtitutione, non de vſu loquantur, vt loquimur. Pro voto autem caſtitatis, non videri ſatisfacere: nam inter hoc votum, & reliqua eſt notanda differentia, quod materia caſtitatis non videtur recipere moderationem, ſeu diuiſionem, nã tota materia eius, quæ eſt contra matrimonium, non eſt conſilij, ſed præcepti, ſolùm continentia à matrimonio, & vſu eius eſt in conſilio tantùm: & ideo, ſi quis vouet caſtitatem, quæ eſt in conſilio, neceſſariò vouet totam caſtitatem, vel ſaltem tenetur ſeruare totam caſtitatem, quia ex tali voto tenetur non conſummare matrimonium, & conſequenter vel ex eodem voto, vel ſaltem ex naturali iure tenetur omninò caſtus eſſe: ſi autem non vouet caſtitatem quoad abſtinentiam à matrimonij copula, non amplectitur conſilium caſtitatis, nam caſtitas coniugalis non eſt in conſilio, ſed in præcepto. Cum ergo ad ſtatum perfectionis neceſſarium ſit vouere caſtitatem, quæ eſt in conſilio, non poteſt diuidi hoc votum ex parte materiæ, ita vt ad perfectionem ſufficiat. Quod non eſt in aliis duobus, quia poteſt quis vouere paupertatem, & obedientiam quatenus in conſilio ſunt, & tamen non vouere omnia, quæ in ea materia ſunt in conſilio, quia non eſt neceſſarium ad perfectionem ſequi omnia conſilia. XV. *Prædictam rationẽ non videre concludere quoad votum caſtitatis.*

Explicanda ergo ſunt tria: primum quomodo caſtitas coniugalis accommodata ſit huic inſtituto. Secundum, quomodo ſufficiens ad ſtatum religioſum. Tertium, quomodo tale votum ſit de materia conſilij. Primum in regula & bullis citatis inſinuatur, & ex ipſo fine, & actionibus ad illum neceſſarijs non obſcurè intelligitur. Cum enim finis illius inſtituti ſit, agere iuſtum bellum pro fidei defenſione, non poteſt natura ſua non eſſe multis periculis humanis expoſitus, conſiderata hominis fragilitate. Quia neceſſe eſt, vt inter frequentes occaſiones milites verſentur: item neceſſarium eſt ad conſeruandas corporis vires, pro laboribus belli ſuſtinendis, illud abundantius reficere, & robuſtius reddere, quod vix poteſt fieri, quin ſimul aculei carnis, & ſenſualitatis augeantur. Deinde pro ratione ſtatus, & muneris, hæ perſonæ non poſſunt in clauſtris viuere, nec ordinariè, & ex regula aſperioribus veſtibus vti, nec denique applicare alia media ad caſtitatem ſeruandam moraliter neceſſaria. Quia ergo ſtatus religioſus ita debet ad opera perfectionis in ordine ad aliquem finem obligare, vt non implicet homines periculis peccandi: ideo conſiderata ratione illius finis, & ſtatus, caſtitas coniugalis videtur accommodatiſſima. XVI. *Tria explicanda pro obiectione proxima.*

Deinde erit talis caſtitas ſufficiens, ſi fini illius reli- XVII.

religionis,ſeu inſtituti per eam ſatisfiat. Quod ergo ſatisfiat, ſic patet. quia finis illius inſtituti non eſt contemplari,nec contemplata alijs tradere,nec ſpiritualibus ac internis exercitijs impenſiùs vacare, ad quos fines neceſſaria eſt perfecta cuſtodia caſtitatis.Et de his loquebatur Paulus,cum dicebat, *qui ſine vxore eſt, ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, qui autem cum vxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi*: quia illa ſolicitudo re vera impedit prædictos fines ſpirituales, & conſequenter perfectionem ſtatus, qui ad illos ordinatur. At horum militū ſtatus ordinatur ad ſeruiendum Deo in actib. externis, & re militari,ad quem finem non eſt abſolutè neceſſaria caſtitas, quæ excludat coniugium: nam licet quis vxorem habeat, poteſt cum tota perfectione neceſſaria debitis temporibus militiæ vacare: ergo ad talem ſtatum ſufficiens eſſe poteſt votum caſtitatis coniugalis.

XVIII. Quod denique hoc votum aliquo modo ſufficiat, vt conſilium caſtitatis in tali ſtatu aliquo modo ſeruari dicatur,explicari poteſt:Primò,quia offerreDeo,& voto conſecrare caſtitatem alioqui neceſſariam, conſilium eſt; ſed hoc non videtur ſatis, quia illud non eſt profiteri caſtitatem, quæ ſit in conſilio, ſed ſolum eſt facere opus conſilij in vouēdo.

Primus modus explicandi parū ſufficiens.

Secundus modus explicandi.

Secundò ergo explicatur, quia ex vi voti caſtitatis tenetur hic religioſus abſtinere ab vxore, quæ eſt materia conſilij caſtitatis,quia,ſecluſo voto,abſtinere à tali vſu,non eſſet præceptum. Aſſumptum patet, quia hi milites tenentur multis temporibus ſeparari ab vxoribus,vt militiæ interſint;& vxores etiam hoc patienter ferre, de quo debent à principio admoneri ante matrimonium, ſi veri iam religioſi ſunt, vel poſtea quando conſentiunt vt religioſi fiant. Quæ explicatio non diſpliceret, ſi ſufficienter probaretur hanc obligationem naſci in his militibus ex voto caſtitatis:at hoc facilè negabitur, ſed naſci dicitur ex voto obedientiæ, vel ex regula. Et poteſt hoc ſuaderi, quia licet hi milites aliquando fortè peccent non eundo ad bellum contra obedientiam, aut contra iuſtitiam, ſi tenentur ratione ſtipendij, vel commendæ adire: non tamen peccabunt contra votum caſtitatis, etiamſi illo tempore ſuis vxoribus vtantur? ergo ſignum eſt non obligari ad eundum in bellum ex voto caſtitatis. Antecedens patet ex bullis, & inſtituto ipſorum: quia ſolùm vouent caſtitatem coniugalem, ſed ille actus non eſt contra caſtitatem coniugalem,vt per ſe patet: ergo non eſt contra votum. Imò licèt militiam debito tempore omittant, ob amorem vxoris, vel ob nimiam libidinem,aut affectum rei vxoriæ,licèt peccent contra iuſtitiam,vel obedientiam,ratione actus præcepti, à quo impediuntur, non tamen videntur peccare contra caſtitatem coniugalem, & conſequenter nec contra votum.

Sed nihilominus probabile mihi eſt, eos peccare contra caſtitatis votum, ſaltem quando debitam militiam omittunt ex affectu ad rem vxoriam,quia iam tunc ille affectus in tali perſona non ſolum eſt
XIX. contra iuſtitiam, vel obedientiam, ſed eſt contra caſtitatem,quia eſt intemperatus affectus libidinis, quia licèt de ſe mala non ſit,ex indebito modo poteſt affectus eius eſſe malus;& quamuis videatur illa malitia conſiſtere in hoc, quod eſt cauſa alterius mali,ſeu omiſsionis: tamen non ſolùm eſt malus ille affectus, quia cauſa eſt, ſed etiam quia in ſe inordinatus eſt: non enim ideo eſt inordinatus quia eſt cauſa, ſed quia eſt inordinatus ideo eſt cauſa: effectus ergo non confert,ſed indicat malitiam: quæ in illo affectu non eſt alia niſi intemperantiæ contra caſtitatem: ergo actus libidinis ex illo affectu procedens,etiamſi ſit cum propria vxore, contra caſtitatem eſt, quia in illa delectatione vltimus finis conſtituitur: ergo eadem ratione eſt contra votum caſtitatis talis perſonæ; quia votum caſtitatis coniugalis, licet non prohibeat vſum caſtum propriæ vxoris, impedit nihilominus omnem vſum intemperatum illius,ſic enim omnis vſus vxoris propriȩ, vel contra debitum ordinem,aut modum,aut propter ſolam voluptatem,eſt contra votum caſtitatis coniugalis, licèt ſit magis, vel minùs graue peccatum pro ratione materiæ. Quocirca licèt votum caſtitatis coniugalis in alijs perſonis non habentibus talem ſtatum, non inducat talem obligationem, quia in eis talis affectus non eſſet malus, nec nimius,in perſona nihilominus,quæ illum ſtatum, per tale votum ſimul cum alijs profitetur, vſus ille eſt caſtitati contrarius: atque ita neceſſe eſt, vt votum ſolius caſtitatis coniugalis in tali ſtatu factum, aliquam continentiam comprehendat,quæ ſimpliciter ſit in conſilio,& non in præcepto.

Poteſt etiam hoc alio exemplo, ſeu actu declarari; quia veriſimillimum eſt, obligari hos milites ex XX.
vi ſuæ profeſsionis ad ita moderandam rem vxoriam, vt per illam non extenuentur viribus, ſibi ad militiam neceſſarijs. Nam cum ad eum finem primariò profiteantur, & hæc media ab eis aſſumantur, & promittantur, vt neceſſaria moraliter ad illum finem conſequendum,videntur profectò,ſicut ex voto obedientiæ obligantur ad obedientiam illi fini neceſſariam, & cum proportione ad paupertatem, ita etiam obligari ad caſtitatem coniugalem,quȩ continentiam illi fini neceſſariam prȩſcribat. Igitur ex hoc etiam capite nimius vxoris vſus poterit in tali perſona eſſe malus, & voto contrarius, qui aliàs in perſona omnino libera non eſſet peccatum.Vnde in eadem regula Sancti Iacobi cap. 9. aliàs 25. dicitur, milites non debere vti abſtinentijs, & afflictionib. corporis, quȩ vires ad militiam neceſſarias debilitent: ideoq; in his rebus obediendum eſſe Magiſtro: ergo multò magis in alia materia requiret moderationem. Et ſicut ibi obedientiam, ita hic vult regulam eſſe caſtitatis obſeruationem. Neque nunc contendo, an tale peccatum mortale ſit,vel veniale:nam licet ſit contra votum, poterit interdum eſſe veniale, quia inordinatio illa in ordine ad caſtitatem, videri poteſt materia leuis: id quod parum refert, ſatis enim eſt ad ſtatum perfectionis,quod ille obligetur ad ſeruandam cōtinentiam, quantum materia eſt capax in tali actu, vel opportunitate. Vnde licèt hæ perſonæ voueant ſimpliciter caſtitatem coniugalem,tamen prudenter intelligitur de caſtitate coniugali proportionata tali perſonæ,ac ſtatui:quæ caſtitas non ſolùm includit abſtinentiam ab omni vago concubitu, & ab omni turpi delectatione ad illum pertinente: ſed etiam debitam moderationem in vſu propriæ vxoris,conuenienter ad finem talis ſtatus. Denique huc etiam ſpectare videtur, quod in dicta regula cap.13.alias 32. prohibentur hi milites ad vxores accedere, cum ieiunauerint,& in ſolennitatibus Sanctæ Mariæ, Sancti Ioannis Baptiſtæ, Apoſtolorum, & in alijs maiorib. feſtiuitatibus,& vigilijs earum. Et in Bulla Alexandri III. de confirmatione illius ordinis,ante medium,ſignificatur, non debere hos milites ſuſcipere vxores ſine licentia Magiſtri; maximè ſi ad ſecundas nuptias, mortuis priorib. vxoribus, tranſire voluerint. Hæc autem omnia indicant in hoc ſtatu ſeruandam eſſe, ſaltem ſecundùm regulam,aliquam caſtitatem,quæ non eſt in prȩcepto, ſed in conſilio: quam totam veriſimile eſt ſub voto comprehendi, quia vouent ſeruare tria vota iuxta talem regulam.

Atque hæc quidem omnia probabiliter declarant materiam talis voti, tamen ne ſcrupulos, aut XXI.
laqueos iniiciam, non exiſtimo certum, nec neceſſarium,has circumſtantias caſtitatis,quas explicui, licèt pertineant ad perfectionem,& ad regulam, & conuenientem modum illius religionis,cadere ſub

proprium

proprium votum caſtitatis, ita vt in eis peccare ſit propriè ſacrilegium, aut maius peccatum, quàm ſit illud, ad quod obligat talis regula; quia coniecturæ adductæ, licèt ſint congruentes, tamen non cogunt, vt aſſeramus illam eſſe materiam talis voti, ſicut multa ſeruantur ex regula in aliqua religione, quæ ad perfectionem paupertatis pertinent, & tamen non ſtatim ſunt materia voti paupertatis, vt vilioribus pannis vti, vel quid ſimile, ita ergo in illis omnibus dici poteſt. Quamuis autem hoc admittatur, nihilominus ad ſtatum religioſum cenſebitur ſufficiens, caſtitatem neceſſariam ad ſalutem ex voto ſeruare, maiorem verò aliquam ex regula, & generali obligatione tendendi ad ſtatum perfectionis, quē quis profeſſ⁹ eſt, ēt ſi illa obligatio non ſit ex voto, nec etiā fortaſſe ſub culpa mortali.

XXII. *Differitur iam ratio poſitan. 14. quoad paupertatem.*

Ex his, quæ de caſtitate diximus, facile erit de paupertate cum proportione ratiocinari. Conſtat enim ſtatum illum, qui ſecum admittit coniugium, non poſſe exactum, vel magnum vſum paupertatis ſecum compati. Quia neceſſe eſt, vt vxoratus ſuam habeat familiam, cui prouideat, morale etiam eſt vt filios habeat, quibus theſaurizare debeat, ergo neceſſe eſt, vt profeſsio paupertatis tali ſtatui accommodata hæc non prohibeat: nō ergo poteſt eſſe nimium ſtricta. Item non poteſt eſſe tanta, quæ excludit omnem ſolicitudinem, & curam acquirēdi temporalia bona, quia aliqualis cura huiuſmodi intrinſeca eſt ſtatui matrimonij, moraliter loquendo. Quocirca licèt in regulis horum ordinum dicatur non habere proprium, & hoc vouere: nihilominus illud lato modo illi ſtatui accommodato intelligendum eſt. Quia nimirum non habent dominiū omninò liberum quoad omnem vſum, ſed dependentem à voluntate, & licentia ſuæ religionis: habent tamen vſum illarum rerum ita firmum, vt nō poſsit iure etiam ab ipſa religione auferri, niſi in caſibus certis, ac definitis in ea, nec etiam poſsint filij talium militum hæreditate paterna priuari; & alia huiuſmodi, quæ vel ſufficiunt ad dominium, licèt impeditum aliquo modo, ſicut eſt dominium maioratuum, vel certè moraliter illi æquiualet.

XXIII. *De ſufficientia dictæ paupertatis, ad ſtatum relig.*

Quòd autē huiuſmodi paupertas ſufficere poſsit ad aliquē verum ſtatū religioſum, eodem diſcurſu oſtendi poteſt, quo de caſtitate factū eſt. Quod hîc facilius eſt, vt Couarr. ſuprà notauit, quia paupertas maiorem habet latitudinem, & adhuc in perfectiorib. religionibus non eſt æqualis. Ergo ex ſe non eſt definitus certus modus paupertatis ad verum ſtatū religioſum, ergo ex fine definiendus eſt. Nā in omni religione dicātur homines Deo, ad eius ſpeciale obſequium, ſecundū aliquem finem, qui ad perfectionem ſufficiat: vnde paupertas illa, quæ ſufficiat ad talem finem exactè conſequendum, erit etiam ſufficiens ad verum ſtatum religioſum in tali ſpecie, & modo perfectionis. In hoc autem ſtatu, ad finē eius, hic modus paupertatis ſufficiens eſt, quia licèt aliquam ſolicitudinem temporalium bonorū habeat adiunctam, non tamen tantam, quæ impediat debitum modum tendendi in talem finem. In aliis autem religionibus, quarū finis eſt ſpiritualibus exercitiis, vel diuinę contemplationi impenſius vacare, neceſſaria eſt maior paupertas, quæ omnem ſolicitudinem temporalium bonorum auferat, quātum humana infirmitas, ac neceſsitas patitur, & in ſuperioribus declaratū eſt, at verò in hoc ordine religionum, quæ ad externa opera vitæ actiuæ, & præſertim ad militiam ordinantur, nō eſt cur requiratur tam ſtricta paupertas. Sufficiet ergo illa, quæ iuxta conditionem, & modum talis ſtatus excludat ſuperflua, & tollat curam, & ſolicitudinem tali fini repugnantem, qualis eſt illa, quæ deſcripta eſt.

XXIV. Tandem hinc multò facilius cōcluditur, in hoc ſtatu non deeſſe verum obedientiæ votum ad ſtatū perfectionis ſufficiens: imò ſi attentè bullæ, & regulæ horum ordinum legantur, inuenientur non parū perfectionis in hac parte profiteri, quantum eſt ex vi inſtituti, quidquid ſit de vſu, vel diſpenſationibus, quib. ſe ab actuali exercitio obedientiæ eximunt: hoc enim non minuit veritatem, & proprietatem ſtatus religioſi, licèt perfectionem perſonarū poſsit minuere. Et ad eundem modum de aliis obſeruantiis, & regulis diſcurrendum eſt. Ergo conſideratis omnibus, nihil deeſſe videtur huic ſtatui, quominus propriè, & verè religioſus cenſendus ſit. *Differitur denique de obedientia.*

XXV. *Conciliatio vtriuſque opinionis reiicitur.*

Non deſunt tamen, qui has ſententias in concordiam redigere volentes, diſtinctione vtantur, dicētes, ſtatum religioſum poſſe & latè, & ſtricte ſumi, vt eſt communis diſtinctio Iuriſtarum in Rubricā de Regularib. & Summiſtarum, verb. *Religio.* Atque priori modo, hos milites eſſe religioſos, eorumque ſtatum verè religioſum: poſteriori autem modo nō eſſe religioſos, niſi ſecundùm quid, & hoc putant ſignificaſſe D. Thomam in loco ſuperiùs citato in n. 3. Ne autem per hanc diſtinctionem tota quæſtio reuocetur ad vſum terminorum, neceſſe eſt interrogare ab his Doctoribus, quid per religioſum late ſumptum intelligant? Nā ſi ſub ea voce omnes perſonas comprehendant, quæ ſpeciali modo diuino obſequio obligatæ ſunt, & non ſolùm præceptorū, ſed etiam conſiliorum viam profitentur (ſic enim ſæpe vox illa *religioſus.* etiam in iure accipi ſolet) parum profectò his perſonis tribuunt, idque nec Soto, nec Sarmiento, vel alij negarent: ſed id ſatis non videtur ad ea omnia, quæ Pontifices in ſuis bullis ſignificant, cum proprietate intelligenda. Si verò aliquid amplius his perſonis, quod ad proprietatem ſtatus religioſi pertineat, attribuunt, quid eſt cur eos lato modo religioſos, & non ſtricto, ſicut alios appellent? Deinde interrogo, an in illo lato modo includatur analogia, & tanta diminutio, vt nō ſimpliciter, ſed tantùm cum addito, & ſecundū quid, hi dicendi ſint religioſi, nam contra videntur procedere omnia adducta: ſi verò vniuoce, & ſimpliciter tales ſunt, non oportet ambiguitatem media illa diſtinctione introducere.

XXVI. *Vera deciſio controuerſiæ.*

Igitur abſolutè aſſerendum cenſemus, hos milites quoad ſtatum eſſe proprie religioſos, quamuis quoad vſum, & obſeruantiam reuera non viuant ſimpliciter religioſe, ſed valde ſecundùm quid: hoc enim negare non poſſumus, niſi adulatores videri velimus. Vt autem diſtinctius conſtet quid per verba illa *eſſe ſcil. religioſos propriè quoad ſtatum, non ita tamen quoad vſum,* ſignificetur; addimus. In primis ex illo principio (quod ſcil. habeant ſtatum ſimpliciter religioſum) haberi, has perſonas eſſe Eccleſiaſticas, ſimpliciter loquēdo, & gaudere priuilegio canonis, & fori, ita enim in prædictis bullis expreſſe dicitur. Et patet, quia ſpecialiter ſunt aſſumptæ ſub Summi Pontificis protectione, tanquam perſonæ ſpecialiter diuino cultui dicatæ. Deinde religioſorum appellatione in iure veniunt, ſimpliciter loquendo, præſertim quoad fauores, & gratias: tum quia in ſuis Pontificiis bullis ita ſimpliciter appellantur: tū etiam, quia cenſentur habere in Eccleſia proprium, & ſpecialem ſtatum Eccleſiaſticum, & non ſecularem, nec clericalem, ergo religioſum.

XXVII. *Obiicitur à triplici abſurdo.*

Dices, ergo talis ſtatus venit in iure ſub nomine regulæ, aut religionis approbatæ; conſequens videtur falſum, alias eius perſonæ comprehenderentur ſub c. vnico, de voto in 6. dicente, votum caſtitatis ſolennizari per profeſsionem factam in religione approbata. Item comprehenderentur ſub decreto Concilij Tridentini ſeſſ. 25. c. 15. de Regularib. quod annos decimum ſextum ætatis completum, & integrum annum probationis requirit ad valorem profeſsionis. Reſpondeo, concedendo primam, & principalem illationē, hoc enim probāt teſtimonia *Primum abſurdum nullum eſſe.*

Pontificum,quę de approbatione horum ordinum adducta ſunt. Confirmari etiam poteſt ex c.vlt. de Relig.dom.& c.1.eodem tit.in 6. vbi prohibetur omnis profeſsio facta in religione non approbata per Sedem Apoſtolicam; ſed profeſsio in his ordinibus valida eſt,& conſentanea illis decretis: ergo re vera hi ordines comprehenduntur ibi ſub religionibus approbatis. Vnde è contrario non dubito, quin, ſi aliqui intentarent nouam religionem militarem introducere ſub ſpecie religionis,& profeſsionis,ſine approbatione Papæ,grauiter peccarent, & inciderent in pœnam excommunicationis latam in d. c.1.de Religioſis dom.in 6. etiamſi non perfectiora vota emitterēt,quàm in his ordinibus modò emittantur;quia & verba, & ratio, & conſequenter intentio Pontificum in illis textibus ad has religiones propriè,& meritò extenduntur. Cùm enim agitur de multitudine,& varietate religionum, quæ eſt in Eccleſia, militares planè comprehenduntur: cùm ergo ait Pontifex ſe velle ponere modū,& terminum huic multiplicationi religionum, has etiā comprehendit:nā ſimpliciter, & generatim loquitur:item non minor confuſio, & perturbatio ſequi poteſt in Eccleſia ex multiplicatione voluntaria religionum militarium, ſi abſq; Apoſtolicæ Sedis approbatione fiat,quàm ex aliis: imò eò poſſent ſequi maiora pericula,quò talis religionis modus,minus auſteritatis, & plus habet libertatis: ergo hæ religiones comprehenduntur ſub illo decreto : atque adeo in iure ſunt ſimpliciter religiones approbatæ.

Ordo militaris inſtitui nequit abſque Sede Apoſt.

XXVIII.
Secundum abſurdum non ſequi.

Prima verò illatio,quæ ex ipſa principali conſequentia ſubinferebatur,nō ſequitur, nam licèt votum caſtitatis horum militum ſit emiſſum in religione approbata,non tamen eſt votum integræ caſtitatis,dictum autē c.vnicum de voto in 6. loquitur de voto integro caſtitatis, & ideo non ſequitur votum horum militum eſſe ſolenne : itaque ex parte ſtatus,& approbationis nihil illi deeſſet ad ſolēnitatem,de qua eſt ſermo in illo textu, ſi alioqui ex parte intenſionis materiæ eſſet ſufficiens.Repugnat autem directè, votum eſſe de ſola caſtitate coniugali,& eſſe ſolenne,quoad inducendū impedimentum irritans ſubſequens matrimonium. Et eadem ratione certum eſt, tale votum non eſſe ſolenne, quoad irritandum matrimonium antea contractū non conſummatum : impoſsibile enim eſt matrimonij vinculum diſſolui per votum, quod ſimul ſtare poteſt cum matrimonio poſtea ſubſequuto; vt infrà in diſcurſu de votis Societatis iterum dicam tract.10.lib.4.c.1.& 2. Et in præſenti eſſet valde abſurdum, vinculum matrimonij diſſolui per aſſumptionem ſtatus,quo perſeuerante,& durante in tota ſua perfectione, poſſet contrahi matrimoniū cum alia.

XXIX.
Votum hoc caſtitatis quid participet de ſolennitate.

Aduerto tamen licèt hoc votum non habeat ſolennitatem quoad prædictos effectus, nihilominus participare aliquid de voti ſolennitate quoad perpetuitatem abſolutam, propter coniunctionem, quam habet cum vera traditione religioſa. propter quod ſolent à Nauarro, & aliis authoribus ſuprà n. 10. citatis,vota horū religioſorum ſolēnia appellari. Vnde etiam habent, vt difficiliùs multo diſpenſari poſsint,quàm vota merè ſimplicia: quia traditio ipſa ex ſuo genere, ac natura difficiliorem habet diſpenſationem,quàm votum merè ſimplex, vt in ſuperiori tomo tactum eſt. Hæc autem vota vel omnino, vel certè difficillimè poſſunt ſeparari à tali traditione,& ſtatu,argumento c.*cum ad monaſterium*, in fin.de Regularibus, & ideo multò difficiliùs diſpenſari poſſunt,quàm vota purè ſimplicia,quæ extra ſtatum religioſum fiūt. Imò addo ex parte cauſæ difficilius poſſe diſpenſari,quàm votum perfectè ſolenne,quia in hoc poteſt occurrere neceſsitas, & cauſa iuſtæ diſpenſationis,ſuppoſita poteſtate;in illo verò,etiamſi poteſtas ex parte Pontificis non deſit,vix poteſt cauſa ſufficiēs cogitari, quia cùm hoc votum non impediat matrimonium tam licitum quàm validum, nulla communis, vel publica neceſsitas poteſt dare cauſam tali diſpenſationi,nam illi ſufficienter per matrimonium ſuccurritur : aliæ verò cauſæ priuatæ,& occultæ,quæ excogitari poſſunt,ex fragilitate hominis, vel quid ſimile, nihil referre poſſunt, cum lex ipſa naturalis obliget ad ſuperandam illam difficultatem,& alia remedia inquirenda.Vnde potiùs quando neceſsitas occurrerit diſpenſandi in proprio ſolenni voto integræ cōtinentiæ, optimum conſilium erit non omninò illum religioſum in non religioſum ſtatum transferre,ſed in alicuius militaris religionis ſtatum cum caſtitate coniugali commutare, ſi aliquid ſpeciale non occurrat, quod talem perſonam ad hunc ſtatū inhabilem,aut minus idoneam reddat.

XXX.
Ad tertium abſurdum quid dicat Nauarrus probabiliter.

Vltima denique illatio, quæ fiebat ex Concilio Tridentino à Nauarro variis in locis, admittitur, ſcilicet, ad profeſsionem faciendam in his religionibus militaribus,eſſe neceſſarium integrū probationis annum,& ętatem ſexdecim annorum:ita indicat in conſil.10. de Regularibus, quod incipit, *cū Vincentius*,n.10.ad 3. agens enim de militibus Sancti Stephani,ait,in Rota declaratum eſſe,eos poſſe ſua vota omittere infra annum probationis : ex quo aliqui inferebant,eos nō eſſe verè religioſos: ipſe autem reſpondet,illud eſſe in eis ſpeciale,licèt veri religioſi ſint ex diſpenſatione Pontificum, qui poſt Concilium Tridentinum tale illius religionis ſtatutum confirmarunt.Vnde apertè intelligit,in nulla religione militari, quam ipſe veram religionem eſſe vbique defendit,poſſe profeſsionem aliter fieri,quàm ſeruatis conditionibus Concilij Tridentini,niſi ſpecialem diſpenſationem à Pōtifice habeat. Et in conſilio 12.quod incipit,*Per dilationem*, ait,hos religioſos milites, qui in monaſterio habitum ſuſcipiunt, & poſtea de licentia Magiſtri, vel altioris legitimi Pręlati,extra clauſtrum illum deferunt per annum in illo probationem ſufficienter implere, quia dum verſantur ſub obedientia prælati , cum habitu , moraliter cenſentur in clauſtro verſari: quod ad probationem ſatis eſt: ſupponit ergo annū probationis eſſe his religioſis ad profeſsionem neceſſarium. Præterea hoc expreſſe videtur affirmare in Conſil.9.de iis,quæ vi,incipit, *N.nobilis*, vbi licèt expreſsius loquatur de defectu ætatis, tamen & ſatis clarè loquitur de vtroque,& planè eſt eadem ratio,quam ipſe ibi expendit, quia nimirum Concilium æquè de vtraque conditione loquitur, & generalia valde habet verba,ſcilicet, *In quacunque religione virorum,aut mulierum*, & ita generaliter intelligendum eſt,etiamſi non militet in omnibus eadem omninò ratio , & maximè addita diſtributione, *quacumque*, quæ magnam habet vim, vt ibi latè expendit,adductis Doctoribus.

XXXI.
Certior reſponſio ad 3 abſurdum.

Quamuis hæc probabilem efficiant hāc partem: nihilominus inter reſponſa Congregationis Cardinalium inuenio circa illa eadem verba, *In quacumque religione*,ita ęcla ratum eſſe, *Hoc decreto, & decimonono, infrà, Quicumque regularis, non comprehenduntur ordines regulares militares, ſic etiam Rota decidit*, vbi non ex priuilegio,& diſpenſatione Papæ, ſed ex vi ipſorum decretorum , ſignificat Congregatio, non comprehendi prædictam religionem. Hoc autem ſuppoſito, reſpondendum eſt, non ideo excipi ab illo decreto,quia religiones non ſunt, nam oppoſitū in ipſa declaratione ſupponitur; ſed quia decreta illa nec neceſſaria, nec accommodata ſunt illis religionibus : & Concilium loquutum eſſe de religionibus, quibus propter obſeruantiam, & rigorem talia decreta ſunt neceſſaria;loquutum eſt autem generaliter,quia,iuxta freqūētem modū loquendi,

quendi, cùm eſt ſermo de religionibus, intelligitur eſſe ſermo de his, maximè ſi ſubiecta materia id expoſtulat.

XXXII. Et per hæc ſatisfactum exiſtimo difficultatibus etiam in principio poſitis: probant enim religiones has, vel ſecundùm præſentem ſtatum & vſum, parum habere (regulariter loquimur quoad milites) de exercitio perfectionis ac religionis, vel etiam ſecundùm ſe, minorem quandam perfectionē religionis participare; non tamen probant ſecundùm ſuam inſtitutionem, & ſubſtantiam non eſſe veras religiones.

CAPVT V.

Vtrùm conuenienter, & ſufficienter diuidatur religio in contemplatiuam, & actiuam.

Diuiſio hæc aliam ſupponit, quæ eadem habet membra, diuerſum tamen diuiſum, ſcilicet vitam, quæ in actiuam, & contemplatiuam diuidi ſolet: ex cuius diuiſionis intelligentia pendet illa, quā nunc tractamus, & ideo pauca de illa præmittenda ſunt, plura enim legi poterunt apud D. Thom. 2. 2. à quæſt. 179. vſque ad 182. incluſiuè.

Explicatur diuiſio vitæ in actiuam & contemplatiuam.

I. Primò ergo ſtatuendum eſt, vitā hominis Chriſtiani partim contemplatiuam eſſe, partim actiuam, & ita conuenienter in illa duo membra diuidi poſſe. Quam partitionem irrident Lutherani, qui omnia confundunt, voluntque Chriſtianos omnes eiuſdem ordinis, ſtatus, & occupationis eſſe; ſed contra eos ſufficiunt dicta de ſtatibus in genere, tom. præced. Veritas ergo hæc, quantum ad rem ipſam ſpectat, de fide certa eſt; quam aliqui colligere volunt ex illis verbis Pauli 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit.* Et illud Matth. 6. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire*, & infrà, *Non poteſtis Deo ſeruire, & Mammonæ.* Sed hæc loca magis conferunt ad probandum diſtinctionem ſtatus religioſi à ſeculari, quàm ad diſtinctionem duplicis vitæ, actiuæ, & contemplatiuæ, quæ & in ſecularibus inuenitur, & maximè in ipſiſmet hominibus Deo ſpecialiter dicatis, quibus omnibus, ſiue contemplationi, ſiue actioni vacent, commune eſſe debet, vt *non ſeruiant Mammonæ*, neque *implicent ſe negotiis ſecularibus.* Nam ſi hæc verba intelligantur de ſeruitio, & implicatione illicita, per ea verba diſtinguuntur iuſti ab iniuſtis hominibus: non contemplatiui ab actiuis; ſi verò intelligantur de amore temporalium, & negotiatione in eorum lucris procurandis, licitis quidem, ſecularibus tamen ac temporalibus, ſic diſtinguuntur homines ſequentes perfectionem, vel obſequiis diuinis ſpecialiter dicati, à communi Chriſtianorum vita: nam qui diuitias immoderatas quærunt, & ſeingerunt negotiationibus humanis propter diuitias, vel honores, vel propter potentiam humanam acquirendam, non ſunt apti ad perfectionem ſectandam, non ſolùm per vitam contemplatiuam, verùm etiam nec per actiuam: inde ergo non rectè probatur illa diſtinctio.

Hæc diuiſio quoad rem ipſam, de fide eſt.

II. Neque erit facile in Scriptura inuenire loca, in quibus ad literam hæc diſtinctio tradatur: inuenimus tamen multa, in quibus vtraque pars, ſeu mēbrum illius vitæ commendetur, tanquam ab alio diſtinctum: quod ſatis eſt ad illam diuiſionem cōfirmandam. Vt autem hoc oſtendamus, oportet ſupponere primò, nomine vitæ hîc ſignificari actū vitæ, ſeu illam rationem viuendi, quæ ad talem actum exercendum deſtinetur, ac tendat. Quod explicuit optimè D. Thom. dict. q. 179. art. 1. ex generali viuentium ratione, quæ in hoc conſiſtit, quòd habeant principium ſeſe mouendi, ſeu operandi in ſeipſis, nā inde actualis vita in ipſa operatione cenſetur conſiſtere, & illa operatio, ad quam vnumquodque maximè tendit, dicitur vita eius. Secundò ſupponenda eſt diſtinctio illa vulgaris non ſolùm Theologica, ſed etiam metaphyſica, contemplationis, ſeu ſpeculationis, & praxis, ſeu actionis practicæ: hæc enim diſtinctio in præſenti accommodatur ad modos viuendi hominum, morales, ſtudioſos, & rectos. Contemplatio enim in præſenti non ſumitur pro cuiuſcumque ſpeculatione veritatis, ſed illius, quæ ad Deum, eiuſque cognitionem ſpectat; nec ſumitur pro ſpeculatione arida, & ſterili, quæ nullum habet fructum circa voluntatem, & rectitudinem eius; ſed pro illa, quæ ita ſubleuat mentem in Dei cognitionem, vt ei totam animam vniat. Actio verò ſumitur propriè pro exteriori opera, & occupatione, non tamen pro quacumque ſeculari negotiatione; ſed pro actione virtutis, præcipuè miſericordiæ, quæ ſubleuandis proximorum miſeriis, vel corporalibus, vel ſpiritualibus intendit.

Suppoſitio prima pro idonea probatione.

III. Sic ergo explicatis nominibus, ſolet præcipuè colligi hæc diuiſio ex celebri loco Lucæ 10. vbi Chriſtus Magdalenam defendit dicens, *Optimam partem elegit.* Vacabat enim Maria contemplationi verborum Chriſti, eiuſque dulcedine, & amore fruebatur, quod inſtitutum Chriſtus maximè commendauit. Dum verò eam approbat vt *optimam partem*, aliam inſinuat eſſe partem, non malam, licèt non æquè bonam, illam ſcilicet, cui Martha intendebat, Chriſto miniſtrando, eique neceſſaria præparando. Ita intellexerunt locum illum Patres Eccleſiæ, qui proinde dixerunt, in illis duabus ſororibus has duas vitas eſſe ſignificatas. Auguſtinus lib. 1. de conſen. Euangel. cap. 5. & lib. 22. contra Fauſtum, c. 52. & ſequentibus, & ſerm. 27. de verb. Dom. & tract. 127. in Ioan. Greg. lib. 5. in libros Regum, cap. 4. & homil. 14. in Ezech. circa medium, & lib. 6. Moral. cap. 26. & 28. alias 17. & 18. Hieronymus in cap. 3. Threnor. circa verba illa, *Bonum eſt viro, cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, ſedebit ſolitarius, & tacebit*, &c. Per quæ etiam verba dicit, laudari vitam contemplatiuam, & condiſtingui ab actiua; quamuis ad actiuam pertinere dicat, omnem aliam viuendi rationem, præter monaſticam & eremiticam: de quo poſtea videbimus. Idem Hieron. epiſt. 22. ad Euſtoch. de Virginit. poſt medium, vbi vitam contemplatiuam virginibus ſacris præcipuè commendat, illamque optimè deſcribit. idem Baſil. in conſtitut. monaſt. cap. 2. latè & optimè, & aliqua addit cap. 5. Eſt denique diſtinctio hæc apud alios Patres ſatis communis, quos in ſequentibus referemus. Et ad confirmandam adduci poſſunt omnia loca Scripturæ, in quibus vel diuina contemplatio, vel proximorum beneficentia, & miſericordia commendantur, nam priora contemplatiuam vitam, poſteriora actiuam commendant. De priori dicitur Pſal. 45. *Vacate, & videte, quia ego ſum Dominus.* Ad Col. 1. *Sine intermiſſione orate.* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate:* & Chriſtus dixit Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deū videbunt:* quod etiam in hac vita ſuo modo impleri Sancti interpretantur, ſicut etiam dixit, Ioan. 14. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcamus te ſolùm Deum verum*, &c. De poſteriori dicitur Matth. 25. *Quod vni ex minimis iſtis feciſtis, mihi feciſtis*, & cap. 5. *Beati miſericordes*, &c. cum ſimilibus. Ex his ergo locis rectè colligimus, eſſe in nobis duplex genus operationū gratiæ, & ſanctitatis, quæ vita ſupernaturalis eſt: vnū ad

Probatur iam diuiſio in reipſa de fide.

ad internam conſiderationem, aliud ad externam operationem pertinens: cum ergo vtraque hæc operatio ſit quædam vita, rectè ſecundùm illam duplex vita diſtinguitur, quarum altera contemplatiua, altera actiua meritò nominatur, iuxta communem vſum illarum vocũ, etiam apud Philoſophos, vt ſuppoſuimus.

IV. *Obiectio contra nunc reſoluta.* Sed dicet aliquis, hæc duo genera actuum humanorum, & ſupernaturalium, non eſſe ſeparabilia ab aliquo modo viuendi huius vitæ mortalis rectè inſtituto, & ideo non rectè diſtingui vitam actiuam & contemplatiuam tanquam duas viuendi rationes, ſed ad ſummum tanquam duas operationes, quæ in omni ſtatu rectè inſtituto copulandæ ſunt. Antecedens expreſſe eſt Auguſtini 19. de Ciuitate, cap. 19. & oſtendi poteſt ex eiſdem locis ſuprà adductis, nam omnibus hominibus rectè viuentibus dicitur, *Vacate & videte, & eſtote miſericordes:* & (quod Baſilius etiam tanquam mirabile aduertit) Paulus eiſdem hominibus ait, *Sine intermiſſione orate, & Nocte ac die laborantes.* Et idem Baſilius in Regulis fuſius diſputatis, regula 37. ex profeſſo oſtendit, neminem eſſe excuſandum ab operatione, & labore, prætextu contemplationis, ſed ſtatis horis vtrumque eſſe exercendum. Et Chriſtus ipſe quando Magdalenam defendit, non negauit actionem eſſe neceſſariam, ſed exceſſum & nimietatem eius reprehendit, concludit autem, vnum eſſe neceſſarium ſcilicet, quod ad ſuſtentationem vitæ vel propriæ, vel proximi fuerit neceſſarium; vt idem Baſilius notauit in Breuiorib. regul. in 20. Et ratio eſt, tum quia in vita mortali non poteſt homo ſemper eſſe continuè intentus contemplationi, & ideo oportet vt in aliarum virtutum actibus exerceatur: tum etiam quia vnuſquiſque indiget propria mortificatione, & ſocietas hominum ſine mutuis obſequiis conſeruari non poteſt, & ideo aliqua actio omnibus eſt neceſſaria. Martha etiam licet miniſterio incumberet, non omninò priuabatur contemplatione, vt ponderauit Gregor. lib. 5. in 1. Regum, cap. 4. circa finem, circa illa verba Lucæ 10. *Quæ ſtetit, & ait. Quo exemplo* (inquit) *inſtruimur, vt, qui fratribus miniſteria exhibemus, ſi per moram ſedere ad redemptoris pedes non poſſumus, per aliquantulam morulam redemptori aſſiſtere debeamus.* Conſiderat autem Gregorius, Martham dum ſedulò miniſtrabat, aliquando per tranſitum vidiſſe, & audiſſe Chriſtum, aliquando verò ſtetiſſe, vnde concludit, *Sed bene aſſiſtimus ſi tranſeundo, & ſeruiendo videamus. Quid eſt autem tranſeundo Dominum cernere, niſi in omni noſtro bono opere ad ipſum dirigere cordis intentionem? tranſimus enim cum huc, illuc diſcurrendo in membris ſuis Domino miniſtramus, ſed tranſeundo Dominum cernimus, ſi per omne quod agimus, præſentem nobis ipſum, cui placere cupimus, contemplamur.* Vult ergo actionem non debere eſſe ſine contemplatione; & meritò, tum quia ſine oratione nihil poſſumus rectum & pium ex nobis facere, tum etiam, quia niſi interna conſideratione homo innumeris periculis exponitur, etiamſi in bonis operibus verſari videatur, iuxta illud Hierem. 12. *Deſolatione deſolata eſt omnis terra, quia nullus eſt, qui recogitet corde.*

V. Hæc obiectio poſtulat vt ſenſum & ſufficientiam diuiſionis explicemus. Et inprimis reſponderi poteſt, ad vitam actiuam propriè nõ pertinere quamcunque externam actionem, ſed illam tantùm, quæ ad alium dirigatur, vt ſunt miſericordiæ opera. Hoc autem modo rectè poſſe vitam contemplatiuam ab actiua ſeparari, quia poteſt eſſe vita, quæ nullis miſericordiæ operibus incumbat. Et è contrario contemplationem ſolùm dici conſiderationem veritatis ratione ſui, & ita etiam poſſe inueniri actionem ſine contemplatione, ſed hoc ſimpliciter verum non eſt: nam licèt contemplationis præcipuum obiectum ſit Deus, non tamen adæquatũ, ſed eſt omnis veritas, quæ ad Deum ordinatur. Item, licèt ſpeculatio Philoſophica ſiſtat in cognitione: hæc verò contemplatio affectiua, eminenter eſt practica, & non excludit ordinem ad effectum. Ac denique, licet vita actiua præcipuè verſetur in actionibus ad alterum, vt in optimo agibili; adæquatè verò comprehendit omne agibile, & virtutes omnes morales, vt tradit D. Thom. 2. 2. quæſt. 180. artic. 1. & quæſt. 181. art. 1. & 3. d. 35. quæſt. 1. art. 2. & 3. quæſtiuncula 1. & ſæpe alias, & ex dicendis amplius conſtabit. Concedendum ergo eſt, nullum eſſe poſſe vitæ ſtudium rectè inſtitutum ad perfectionem obtinendam, quod non aliquid de actione, & de contemplatione participet, vt diſcurſus factus probat. Vnde diſtinctio illa non eſt in eo ſenſu intelligenda, vt vita actiua omnem excludat contemplationem, aut vita contemplatiua omnem actionem. Sed ita denominantur ex eo, quod principaliter intenditur in vnaquaque: ſicut enim medium, quod ex contrariis compoſitum eſt, ab eo denominatur ſimpliciter, quod prædominatur, & excedit: ita hominis vita, quæ ex actione & cõtemplatione, non tanquam ex contrariis, ſed diuerſis muneribus coaleſcit, ab ea denominatur, quæ in vitæ inſtituto præeminet. Dicitur autem præeminere in præſenti (quod notandum eſt) non illa, quæ maiori tempore vitę, vel diei exercetur: ſed illa, quę habet rationem finis, propter quem omnia illa intenduntur: nam finis in moralibus eſt qui dat ſpeciem, & præcipuam denominationem. Sicut Ariſtot. dixit, qui furatur propter mæchiam, magis eſt mæchans quàm fur, quod verum eſt etiamſi plus temporis furando, quàm mæchando conſumat. Sic ergo quoddam eſt vitæ inſtitutum, quod per ſe primò, ac principaliter reſpicit tanquam proprium finem & ſcopum, opera miſericordiæ, hoſpitalitatẽ, redemptionem captiuorum, &c. tamen adiungit aliquam orationem, & conſiderationem, vt opus illud ſanctè exercere valeat, & propter generalem rationem cultus diuini, &c. hæc vita dicitur actiua à ſuo fine. E contrario verò quando principaliter quæritur contemplationis perfectio, & actio, ac mortificatio corporis in eum finem ordinatur, vt contemplationi inſeruiant, illa eſt proprie vita cõtemplatiua, & ita ceſſat obiectio facta. Eſtque differentia hæc conſentanea D. Thom. dict. q. 179 art. 1. dicenti, *In hominibus vita vniuſcuiuſque videtur eſſe id, in quo maximè delectatur, & cui maximè intendit. Quia ergo quidam homines præcipuè intendunt contemplationi veritatis, quidam verò intendunt principaliter exterioribus actionibus, inde eſt, quòd vita hominis conuenienter diuiditur per contemplatiuam & actiuam.* *Vera reſponſio.*

Bonam eſſe diuiſionem religionis in actiuam & contemplatiuam, non tamen adæquatam.

Atque hinc etiam concluditur cum eadem proportione, rectè ſtatutum religioſum diuidi in contemplatiuum, & actiuum. nam religio ſupra communem vitæ rationem, ſolùm addit conditionem ſtatus tendendi ad perfectionem; certum eſt autem illud ſecundum genus vitæ, aptum eſſe perfectioni quærendæ, nam vtrumque perficit charitatem, & quantum eſt ex ſe excludit omnia peccata, in quibus duabus rebus ſubſtantia perfectionis conſiſtit. Vnde optime Nazianzen. orat. 10. in laudem Cæſarij, §. *Age nunc, Philoſophari,* (inquit, eo verbo indicans contemplatiuam vitam) *vt maximum ita & difficillimum eſt, nec id aggrediendi multorum eſt, nec* VI. *Declaratur, & probatur.*

eſt, nec aliorum quàm quos diuinæ afficit mentis magnitudo, quæ bonæ hominum voluntati manum porrigere ſolet. Non parum autem hoc quoque æſtimandum eſt, ſi quis ſecundum vitæ genus complexus, probitati ſtudeat. Vtrumque ergo vitæ genus propriæ ſanctificationi, & perfectioni principaliter ſtudet. Ergo vtrumque aptum eſt, vt per modum ſtatus tendendi ad perfectionem aſſumatur, & votis religioſis conſecretur.

VII. Quod etiam ita factum eſſe vſus ipſe Eccleſiæ catholicæ ſatis oſtendit: nam quædam ſunt religiones monaſticæ, quæ ad contemplationem ſolam principaliter ordinantur, cuiuſmodi ſunt omnes illæ, quæ per ſe, & ex inſtitutione ſua circa proximos non verſantur, & in laude Dei præcipuè occupantur, &, ſi quid habent actionis, ad propriam tantùm perfectionem refertur, vel accidentarium eſt tali ſtatui. Aliæ verò ſunt religiones, quæ ad actiones miſericordiæ exercendas erga proximum, præcipuè inſtitutæ ſunt, & in ordine ad illas expeditè, & perfectè exercendas, & cœlibatus eligitur, & curæ omnes diuitiarum tolluntur, & obedientia promittitur, vt patet in religionibus Mendicantibus, & aliis, quæ vel infirmis curandis, vel redimendis captiuis, aut aliis ſimilibus operibus incumbunt. Rectè ergo diuiditur religio in contemplatiuam, & actiuam: quia religio vna diſtinguitur ab alia ex proprio fine, ſeu ſcopo, & propriis mediis, vt ſuprà dictum eſt cum D. Thoma quæſt. 188. art. 1. & 6. At hæ religiones habẽt diuerſos fines proprios, quamuis enim conueniant in generali fine quęrendi propriam perfectionem, & diuinum obſequium, tamen proximos fines habent diuerſos, ſcilicet perfectionem contemplationis, vel actionis, vt declaratum eſt.

VIII. Vnde conſequenter neceſſarium eſt, vt in propriis mediis principalioribus differant, nam licèt aliqua generalia habeant communia, vt ſunt tria vota ſubſtantialia, aliqua corporis caſtigatio, oratio aliqua & ſimilia: neceſſarium nihilominus eſt, vt in aliquibus omninò propriis differant, quia neceſſe eſt vt ad proprium & ſingularem finẽ propria etiam media accommodentur, qualia ſunt v. g. confabulatio cum proximo, vel ab illo ſeparatio: peregrinari extra domum, aut in clauſtro ſemper manere, exercitium chori, aut ſtudij, & ſimilia. Ergo meritò religionis ſtatus in hæc membra diuiditur, vt diuerſa: nam in his rebus non metaphyſica, aut phyſica diſtinctio quærenda eſt, ſed moralis, quæ cum illa phyſica quandam proportionem obſeruet.

IX. Maior difficultas eſt circa ſufficientiam huius diuiſionis. Aliqui enim cenſent, addendum eſſe tertium membrum religionis mixtæ ex contemplatione, & actione: nec ſine magno fundamento, quia non repugnat dari religionem, quæ ſimul contemplationi, & actioni principaliter intendat. Primò, quia hæc duo non ſunt inter ſe ita repugnantia, quin ſimul poſſint cum magna perfectione ſimul principaliter intendi. Secundò, quia Chriſtus Dominus hoc vitæ genus profeſſus eſt, ideo enim & pernoctabat in oratione Dei, & prædicabat, ac diſcurrebat benefaciendo & ſanando. Vnde idem vitę genus Apoſtolos docuit, nam & cum ipſo in montem aſcendebant, & in hortum Gethſemani frequenter cum ipſo ad orandum conueniebant: & cũ eo ſimiliter incedebant ad prædicandum, & ab eo mittebantur bini ad prædicandum, & curandum infirmos: denique hac ratione ipſi dicebant Actor. 5. *Nos autem orationi, & verbo inſtantes erimus.* Tertiò ſumi poteſt argumentum ex verbis Chriſti, Lucæ 10. *Maria optimam partem elegit,* prout expenduntur à Caietano 2. 2. q. 182. art. 1. Maria enim puræ vacabat cõtemplationi, & ideo Chriſtus illam appellauit partem, eam præferens alteri parti, quæ in ſola actione conſiſtit. Significans eſſe aliud vitæ genus totale (vt ſic dicam) & ex vtraque parte mixtum, & compoſitum. Atque ita Caietanus ibi hanc videtur ſequi ſententiam.

Quorũdam pars neg. probatur.

X. Contrariam verò partem ſuadere videtur in primis authoritas D. Thomæ dicta q. 179. art. 2. vbi diuiſionem illam bimembrẽ ſufficientem eſſe docet, & videtur eſſe communis ſententia Patrum, quos ſuprà n. 3. retulimus, duas enim tantùm vitas vbique diſtinguunt, & ideo per duas ſorores Martham, & Mariam ſignificari dicũt: & ſimiliter per Rachel, & Liam, vt latè Auguſt. 22. contra Fauſtum, cap. 52. & ſeq. Greg. lib. 6. Moral. cap. vlt. Ratio eſt, quam D. Thom. ibi ad 2. inſinuat, quia nullum eſt vitæ ſanctæ genus, quod contemplationem, & actionem non amplectatur, vt ſuprà explicatum eſt, ac denominatur contemplatiuum, vel actiuum ab eo, quod excellit, ſemper autem aliquod horum prædominatur, ergo neceſſe eſt vt vel contemplatiuum, vel actiuum dicatur, & ita diuiſio erit ſufficiens. Dicet fortè aliquis, poſſe dari genus vitæ cum tanta æqualitate vtramque partem complectens, vt nulla prædominetur, & conſequenter à neutra denominari, & ita eſſe addendum tertium membrum. At profectò id morale non eſt, nec oſtendetur tale genus vitæ in Eccleſia; quod autem non eſt, nec fortaſſe vnquam fuit, non eſt in moralibus receſendum. Accedit, quòd illo etiam poſito, denominaretur ſaltem à nobiliori, & ita eſſet vita illa contemplatiua.

Pro parte affirm. arguitur primò ex Patribus.

Item ratione.

XI. Tertiò tamen argumentor aliter, quia non poteſt vnus & idem ſtatus habere duos fines proximos, quos propter ſe intendat, quæcumque ergo religio contemplationem, & actionem complectitur, vel intendit actionem propter contemplationem, vel è contrario contemplationem propter actionem, non autem vtramque propter ipſam; ſtatus autem denominatur ex fine: ergo ſemper eſt vel contemplatiuus, ſi actionem ſolùm propter cõtemplationem quærat, vel actiuus, ſi quærat contemplationem propter actionem. Et ita D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. religiones illas, quæ ad ſpiritualia miniſteria circa proximos ordinantur, vitam actiuam profiteri dicit, licèt magna ex parte diuinis laudibus, & contemplationi vacent, quia contemplationem ad actionem ordinant, ſcilicet, vt contemplata aliis tradant. Et ita Societas, quæ vna ex his religionibus eſt, contemplationem ſumit vt vnum ex præcipuis mediis ad auxilia ſpiritualia conuenienter proximis præſtanda, vt conſtat ex eius conſtitutionibus p. 10. §. 2. Sic ergo erit ſufficiens diuiſio, nec oportebit tertium membrum adiungere.

Ratio altera pro eadem parte.

XII. Controuerſia hæc magna ex parte poteſt eſſe de nomine, & ideo non multum refert alterutro modo loqui, nam vterque loquendi modus in Patribus inuenietur. Dico tamen ſatis aptè diuidi ſtatum religioſum in illa tria membra, maioris claritatis gratia, & quia D. Auguſtinus 19. de Ciuitate, cap. 19. tertium vitæ genus adiungit, ex actuoſo, & otioſo compoſitum. Poteſtque hæc ſententia confirmari ex doctrina Proſperi in diſcurſu librorum de Vita contemplatiua: Nam in lib. 1. poſtquam vitam contemplatiuam declarauit, à cap. 13. oſtendit, pontifices Eccleſiæ, & prædicatores vitam contemplatiuam debere profiteri, quibus nihilominus tam in illo, quàm in ſequentibus libris magna officia tribuit vitæ actiuæ. Idem licet colligere ex doctrina Abbatis Neſtorij apud Caſsianum collat. 14. c. 4. vbi ſic ait, *Quidam ſummam intentionis ſuæ erga eremi ſecreta, & cordis conſtituunt puritatem, vt in præteritis Eliam, & Eliſeum, noſtriſque temporibus B. Antonium, alioſque eiuſdem propoſiti ſectatores familiariſſimè Deo per ſolitudinis ſilentium cohæſiſſe cognoſcimus. Quidam erga inſtitutionem*

Arridet magis pars negatiua.

tutionem fratrum, & peruigilem cœnobiorum curam, omnem ſtudij ſui ſolicitudinem dediderunt, vt nuper Abbatem Ioannem, qui in vicinia ciuitatis, cui nomen eſt Thmuis, grandi cœnobio præfuit, ac nonnullos eiuſdem meriti viros Apoſtolicis etiam ſignis meminimus claruiſſe. Quoddam Xenodochij, & ſuſceptionis pium delectat obſequium, per quod etiam in præteritis Abraham Patriarcham, & Loth Domino placuiſſe ſcimus, vt nuper B. Macarium ſingularis manſuetudinis ac patientiæ virum, qui Xenodochio ita apud Alexandriam præfuit, vt nulli eorum, qui ſolicitudinis ſunt ſecreta ſectati, inferior ſit credendus. Quidam eligentes ægrotantium curam, alij interceſſionem, quæ pro miſeris atque oppreſſis impenditur, exequentes, aut doctrinæ inſtantes, aut eleemoſynas pauperibus largientes, inter magnos ac ſummos viros pro affectu ſuo ac pietate viguerunt.

XIV. Hæc autem partitio magis eſt enumeratio quædam ſingulorum ſtatuum, qui ſub actiuo, & contemplatiuo inueniri poſſunt, quàm methodica, & immediata diuiſio ſtatus religioſi. Si enim omnia verba attentè conſiderentur, ſupponunt diuiſionem ſuprà datam de contemplatiua, & actiua vita, & vtramque ſubdiuidunt. Nam in duabus primis clauſulis videtur diuidi vita contemplatiua in ſolitariam, & cœnobiticam; de qua diuiſione nos ſuprà cap. 2. ſub generaliori ratione diximus: ſignificatur autem in verbis prædictis ſolitariam vitam tenere apicem puræ vitæ contemplatiuæ: cœnobiticam autem aliquid de actiua participare, præcipuè in illis, qui aliorum inſtitutionem & peruigilem curam ac ſolicitudinem ſuſcipiũt: & ita quoad hanc partem indicatur ibi trimembris diuiſio. In aliis verò duabus vltimis clauſulis diuiditur vita actiua in varias ſpecies, iuxta varietatem finium & actionum. Potuiſſet autem aptiùs diſtingui in vitam actiuam, quæ corporalibus miſericordiæ operibus occupatur, qualia ſunt plura eorum, quæ ibi numerantur: & quæ incumbit ſpiritualibus actionibus, quæ in ſolo illo verbo ibi inſinuantur, *aut doctrinæ inſtantes*, ſub quo verbo (vt adæquata ſit partitio) comprehendi debent omnia miniſteria quibus animæ proximorum iuuantur, ſiue ſit concio, ſiue confeſsio, ſiue priuatum colloquium, & ſimilia. Et hoc poſterius genus vitæ actiuæ non ſolùm non excludit contemplatiuam, verum potiùs illam requirit vt germanam ſororem, vel potiùs eam quodammodo intrinſecè includit, quia magnam internam conſiderationem in operante exigit; ergo ex illo etiam tertium membrum vitæ mixtæ rectè colligitur.

XV. *Idem inſtitutum conſtituitur conſideratis actibus concionandi, &c.*

Nam concio v. g. tota eſt contemplatio quædam externis actibus expreſſa, quæ non ſolùm ipſos concionantes, ſed etiam alios, quantum in ſe eſt, in Deum eleuat; ſupponit autem, vt rectè fiat, diuturnam orationem, & meditationem eorum, quæ dicenda ſunt: & hæc præcedere debet lectio, quæ pars etiam eſt vitæ contemplatiuæ, vt D. Thomas docet 2. 2. q. 188. art. 6. Et per ſe conſtat, quia eſt veluti primum initium eleuationis mentis in Deum: lectione enim diſcimus, & accipimus quæ per meditationem conſeruamus, & digerimus, & ita paulatim inflammatur anima in Deum. Hinc ſunt illi quatuor gradus, quos poſuit, & expoſuit Bernard. lib. de Scala clauſtrali, lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Quamuis enim vltimus tanquam perfectiſsimus, contemplationis nomen per antonomaſiam ſibi vſurpet: tamen, generaliter loquendo, vita contemplatiua omnes complectitur, *Quia lectio inquirit, meditatio inuenit, oratio poſtulat, contemplatio deguſtat*, vt ibidem ait Bernardus, qui poſtea rectè ſubiungit; *Ex his poſſumus colligere, quod lectio ſine meditatione arida eſt, meditatio ſine lectione erronea, oratio ſine meditatione eſt tepida, meditatio ſine oratione infructuoſa, oratio cum deuotione contemplationis acquiſitiua, contemplationis adeptio ſine oratione aut rara, aut miraculoſa.* Sicut ergo inter ſe connexa ſunt, ita cõtemplatiuus ſtatus, vt talis eſt, illa omnia complectitur, tanquam initium, medium, & finem. Sic enim dixit Iſidorus, & confirmari poteſt ex illo Bonauen. in Pharetra, lib. 4. cap. 26. *Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit; quæ enim neſcimus, ex lectione diſcimus, meditationibus conſeruamus.* Et Sanctus Vincentius tract. de vita ſpirit. 6. de ſomno & vigilia; *Lectio* (inquit) *& oratio ſeſe viciſſim excipiunt, mutuoque iuuant.* Docent præterea Auguſtinus, & Patres omnes, Magdalenam, cùm ad Chriſti pedes ſedebat, audiens verbum eius, actum contemplatiuæ vitæ exercuiſſe, & occaſione illius idem dicit Auguſtinus ſerm. 27. de verb. Domini, de his, qui cuiuſcunque prædicatoris Euangelici concionem audiunt; quia per illum loquitur Deus; at etiam loquitur per librum, dum ſimili intentione legimus; nam, vt ait Richardus de Sancto Victore lib. 4. de contemplatione, cap. 14. *Sicut per orationem nos ad Deum loquimur, ita per lectionem ipſe loquitur nobis.*

XVI. *Item conſideratis actibus docendi.*

Addo etiam ſub verbo illo inſtanti doctrinæ, nõ ſolùm doctrinam illam comprehendi debere, quæ per conciones datur, & ad inflammandos affectus præcipuè ordinatur, ſed etiam illam doctrinam, quæ ad eruditionem, & illuſtrationem proximorum ordinatur. Nam, vt infrà agentes ſpecialiter de Societate tractatu 10. lib. 5. cap. 4. oſtendemus, inſtitui poteſt religio, quæ ad hoc etiam actionis genus ordinetur, ſaltem ſecundùm aliquem gradum miniſteriorum, ſeu mediorum, quibus ad bonum proximorum vtitur. Quod etiam D. Tho. docuit opuſcul. 19. c. 2. & ſequentibus, & 2. 2. quæſt. 188. artic. 5. & 6. Ex quo etiam licèt intelligere, tale docendi inſtitutum, licèt ex parte actiuum ſit, quatenus actus docendi exterior eſt, & ad alios ordinatur: nihilominus intrinſecè ac neceſſariò includere cõtemplationem, quando doctrina eſt de veritate per ſe intenta, vt expreſſe docet etiam D. Thomas 2. 2. quæſt. 181. artic. 3. & q. 11. de verit. artic. 4. citans Auguſtinum dicto ſermo 27. de verb. Domin. vbi abſolutè de doctrina loquitur, cum ait; *Vacent verbo, inhient doctrinæ dulcedini:* tum quia hæc doctrina potiſſimum eſt ſacra, includens meditationem, & conſiderationem veritatis diuinæ, ac ſupernaturalis, quæ ex ſe multùm iuuat ad contemplationem diuinæ ſapientiæ, & ad inflammandum affectum. Tũ etiam, quia licet interdum hæc ſtudia verſentur circa creaturas, tamen ordinantur ad Dei cognitionem, & amorem, vt principalem ſcopum, & iam dictum eſt quidquid ad cõtemplationem ordinatur, vitam contemplatiuam pertinere; præſertim quia creaturarum cognitio, debita intẽtione aſſumpta, ducit in cognitionem Dei, & vt ſic contemplationem participat. Vnde D. Thom. 2. 2. q. 180. artic. 4. ait, omnem conſiderationem veritatis creaturæ, quę ad diuinam conducit, pertinere ad vitam contemplatiuam, & quæſt. 179. artic. 2. ad 4. ait, omnia humana ſtudia, quæ conducunt ad cognitionem talis veritatis, pertinere ad vitam contemplatiuã. Igitur talis etiam vita ſimul contemplatiua, & actiua eſſe videtur.

XVII. *Satisfit probationibus adductis n. 11.*

Videtur ergo ſatis fundata illa trimembris diuiſio, adiungendo præſertim ea, quæ in principio dubitationis numer. 10. poſuimus. Nec in re ipſa, vt dicebam, poteſt in hoc eſſe diſſenſio: nam per hanc trimembrem diuiſionem ſolùm declarare intendimus eſſe quoddam genus vitæ, quod vtrumque munus exactè colit, & exequitur: quidquid ſit de denominatione illi tribuenda. Et hoc ſolùm D. Thomas relatus in numer. 11. voluit in prædicta diuiſione, vt ſatis in ſolutione ad 3. declarauit: nec aliud

aliud intendunt Patres ibi citati. Et prima ratio ſolùm inſiſtit in denominatione, de qua plura ſtatim.

XVIII. *An religio complectens contemplationem, & actionem, neceſſariò vnam ad alteram ordinet.*

In vltimo verò argumento num. 12. poſito quippiam tangitur, quod ad quæſtionem de re pertinere poteſt, ſcilicet, an illa religio, quæ vtrumque munus amplectitur, vnum ad alterum neceſſariò ordinet, vel vtrumque per ſe intendat tanquam finẽ. Quidam enim putant primum neceſſariò eſſe dicendum, & ideo religionem ſemper denominari ab eo munere, quod pro fine habet, ſicque non eſſe neceſſarium tertium membrum. Mihi autem verius videtur, vtrumque munus intendi vt finem, in his præcipuè religionibus, quæ ad eam partem vitæ actiuæ ordinantur, quæ in ſpiritualibus actionibus circa proximum cõſiſtit. Nec tamen aſſero, vtrumque munus intendi tantùm per modum finis, negari enim non poteſt, quin actus vitæ contemplatiuæ in tali religione ad actionem ordinentur, nam ſtudium, lectio, meditatio frequentiùs ad ſeruiendum proximis referuntur: imò etiam ipſa oratio, & vnio cum Deo, propter illum finem poteſt rectiſsimè deſiderari, & procurari, quia eo quis eſt aptius inſtrumentum Dei in auxilio animarum, quò ipſe fuerit Deo iunctior, vt rectè dicitur in loco ſupra citato n. 12. ex conſtitutionibus Societatis. Nihilominus tamen etiam debet per ſe ac præcipuè intendi contẽplatio, etiam in tali religione; primò, quia contemplatio non eſt purè medium, ſed propter ſe maximè appetibilis. Secundò, quia in tali religione magis per ſe intẽditur propria perfectio, quàm proximorum; at perfectio propria in contemplatione maximè ſiſtit, & in ea comparatur: ergo. Tertiò, quia talis religioſus non ſolùm ea contemplatione vtitur, quæ ad auxilium proximorũ ſibi neceſſaria eſt, ſed etiam illa fruitur, quæ ſibi proficua, & in Deo delectabilis eſt. Vnde vt rectè ſuo munere fungatur, quoties circa proximum occupari neceſſe non eſt, contemplationi, vel alicui actui vitæ contemplatiuæ ſe ſtatim applicat; nõ propter actionem, ſed quia *otium ſanctum diligit charitas veritatis*, & ita ſtatim ad illud redit, qui verè amat, quoties *negotium iuſtum nõ imponit neceſſitas charitatis*: vnde ſubdit Auguſtinus 19. de Ciuitate, c. 19. *Quam ſarcinam ſi nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum eſt veritati.* Igitur talis religio per ſe contemplatiua eſt, & nõ tantùm propter actionem, ſed propter ſe contemplationẽ amplectitur, quod ſatis ſignificauit idem Auguſtinus ſuprà dicens, *Si autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem. Sed nec ſic omnimoda veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuauitas, & opprimat iſta neceſſitas.*

XIX. *Religio cur actiua, vel contemplatiua vocetur.*

Solet autem talis religio magis actiua, quàm cõtemplatiua nominari (quamuis proprio nomine poſsit dici miſta) vel quia nomen contemplatiuæ vitæ, eſt quaſi excluſiuum, ita vt ſignificet vitam illam, quæ ita per ſe tendit ad contemplationem, vt actionem nullo modo per ſe, quæ ad proximos ordinatur, intendat, ſed ſolùm illam exerceat, quàm vel charitas ipſa exigit, vel quæ conducere poteſt ad contemplationem. Omnis verò alia religio, quę ad actionem circa proximos verſatur, dici poteſt actiua, quæ ſi in actione corporalis miſericordiæ occupatur, propriè, & quaſi omnino vel præcipuè talis eſt; ſi autem in actione, & auxilio ſpirituali proximorum verſatur, dicitur actiua, quia non in ſola contemplatione ſiſtit, non quia illam non per ſe, ac principaliter amplectatur, vel ſaltẽ amplecti poſsit, ſi ratio ſui inſtituti hoc patiatur. Poteſt etiam ita denominari, quia contemplationem poteſt aliquo modo ordinare ad actionem, actionem verò non ita propriè ad contemplationem.

XX. Dices, potiùs ſolet inferius ad ſuperius ordinari, quàm è contrario, contemplatio autem actione ſuperior eſt, ergo magis poteſt actio ad contemplationem, quàm contemplatio ad actionem ordinari. Vnde & Gregor. 6. Moral. ſæpè repetit, præſertim c. 17. actionem debere præcedere, tanquam parans viam ad contemplationem. *Obiectio contra nunc dicta.* Reſpondeo, quando ordo eſt cauſalitatis, & auxilij, optimè ordinari ſuperius ad inferius, ita verò ordinatur cõtemplatio ad actionẽ vt det illi efficaciam, & vt illam moderetur ne ſpiritum extinguat. *Dilutio.* Actio verò non poteſt hoc modo ordinari ad contemplationem: alio verò modo poteſt aliqua actio referri ad contemplationem tanquam diſpoſitio præparans ſubiectum, de qua maximè loquitur Gregorius ſuprà, & D. Th. 2. 2. q. 180. artic. 2. tamen illa non ſolet eſſe actio circa proximum per ſe, & ex intrinſecis loquendo, ſed eſt illa actio quæ verſatur circa propriam mortificationem, pœnitentiam &c. Aliquo tamen modo magis extrinſeco poteſt actio erga proximum ad contemplationem ordinari, per modum meriti; vel impetrationis apud Deum, nam qui erga proximũ recta intentione, & vitæ puritate miniſterium ſuũ implet, à Deo obtinebit faciliùs donum cõtemplationis; quod ex ipſius gratia, magis quàm ex vlla humana induſtria pendet.

CAPVT VI.

Quæ religio ſit perfectior actiua ne, an contemplatiua, an ex vtraque miſta.

I. *De purè actiua certum cedere aliis, quidquid nonnulli ſentiant.*

SVpereſt dicẽdum circa diuiſionem hactenus trãctatam, quæ religio perfectior ſit actiua, vel contemplatiua, aut miſta. Et de purè actiuà nulla eſt difficultas. Quamuis quidam Iuriſtæ, vt ſuos labores exaggerent, ſuam vitam actiuam contemplatiuæ præferant, & illi etiam actioni, quæ in ſpiritualibus miniſteriis circa proximos verſatur: quod videtur ſentire Hoſtienſ. in principio Summæ, nam comparans huiuſmodi vitam reliquis, ait, *quæ ſi rectè duceretur, magis eſſet fructifera.* Addit Alber. l. *per diuerſas.* C. Mandati, fore etiam magis meritoriam: ſequitur Iaſ. l. 1. ff. de Iuſtitia, & iure, Lucas de Penna l. 2. C. de pignoribus lib. 12 Licet hi (inquam) authores ita loquantur, tamen vel per exaggerationem loquuti ſunt, vel non comparando ſtatus ſeu rationes viuendi, ſed perſonales labores, & merita. Comparãdo ergo vitam ipſam ſecundùm ſe, certiſsimum eſt, hanc pure actiuam, in infimo gradu eſſe cõſtituendam, vt comparatione aliarum minus perfecta ſit, nam id ſatis colligitur ex verbis Chriſti Lucæ 10. *Optimam partem elegit ſibi Maria.* quem locum ita exponunt ſancti communiter, vt cap. ſuperiore ex Auguſtino, & Gregor. & aliis relatum eſt, & videri etiam poteſt Gregor. homil 13. & 14. in Ezech. & lib. 6. Moral. cap. 28. Bernard ſerm. 5. Aſſumptionis, & 41. in Cant. Ruper. lib. 7. in Geneſ. cap. 81. Richardus de Sancto Victore lib. 1. de vità contemplatiua, cap. 1. Caſsian. collat. 1. cap. 8. Innocent. III. lib. 1. de myſter. Miſſæ. c. 63. & in ſerm. de Aſſumpt. Bonauent. de ſeptem itiner. æternit. d. 5. Anton. 4. p. tit. 10. c. 4. §. 4. Et ita vt certum ſupponunt omnes Doctores citandi, & probabitur clare ex omnibus rationibus ſtatim afferendis, pro ſequentibus opinionibus.

II. *Quod etiam mixta cedat purè contemplatiua arguitur authoritate quorundam.*

Igitur quòd ex duabus aliis pure contemplatiuà præferenda ſit, tenet Henric. quodlib. 12. q. 14. & 18. Et primò fauent huic opinioni authores, qui comparando abſolute vitam contemplatiuam cum actiua, tanquàm duo membra adæquatè diuidentia vitam hominis, abſolute præferunt contemplatiuam. nã iuxta illum diuidendi modum, vita miſta ſub actiua comprehenditur, vt paulò antea c. præced. n. 19. dicebamus, & ſentiunt omnes, qui vitã actiuã diuidunt in eã, quæ circa actiones corporales,

vel

vel in actionibus ſpiritualibus doctrinæ, & ſimilibus verſatur, vt D.Tho.2.2.q.188.artic.6.Bonauent. in meditat.vitæ Chriſti,c.45.Carthuſ.opuſc. de cõtemplat.lib.1.art.14.& D. Greg. hom. 14. in Ezech. circa medium; *Actiua vita eſt panẽ eſurienti tribuere, verbo inſipientem docere.* Conſtat ergo in ea diuiſione bimembri miſtam vitam ſub actiua comprehendi, ſi ergo in eadem diuiſione vita contemplatiua ſimpliciter præfertur actiuæ, etiam miſtæ antefertur. Ita verò ſentit D.Tho.2.2.q.182.art.1. & Caiet. ibi, Bonauent.loco proximè citato, c.57. & omnibus aliis ſuprà allatis. Multum etiam fauent huic ſententiæ D. Tho.2.2.q 188.artic.8.quatenus ait, vitam ſolitariam ex ſe, & ex ſuo genere eſſe perfectiſsimam, & ita religionem ſolitariam comparari ad omnes reliquas ſicut perfectum imperfecto: quod non eſt niſi propter puriorem vſum contemplationis, ad quam ſtatus ille omnino ordinatur: ergo contemplatiua religio, vt ſic, eſt perfectior, nam ſupremum in aliquo genere eſt menſura cæterorum.

III. *Arguitur etiam ratione.* Ratione item ſuaderi poteſt hæc opinio, quia vita purè contemplatiua eſt aptior ad meritum, & ad diuini amoris augmentum, ergo eſt de ſe perfectior ex vi ſtatus: conſequentia per ſe patet, nam hæc cõparatio ex vi ſtatus facienda eſt, vt à principio diximus. Vt autem antecedens probemus, aduertendum eſt, non debere fieri comparationem inter vitam purè contemplatiuam, & miſtam, in eo ſenſu, vt ſimul pro eodem tempore, actus ſolius contemplationis, cum actu vtriuſque vitæ ſimul ſumpto conferamus: ſic enim non erit æqua comparatio, ſed totius ad partem. Vt ſi quis nunc exerceatur in ſolo amore Dei, alter verò ſimul æqualem Dei amorem exercẽdo, actu prædicet: ſine dubio hic poſterior pro hoc tempore magis merebitur, cæteris paribus, quia habet totum meritum amoris, & vltrà prædicationis. Quo ſenſu etiam vita miſta ex actione exteriori erit perfectior, vt ſi in dicto exemplo ſimul amet æqualiter Deum, & peregrini pedes lauet. Debet ergo miſtio intelligi pro diuerſis temporibus, prout humano modo fieri poteſt, nunc orando, poſtea legendo, prædicando: & comparari cum vita ſimplici, quæ pro omnibus temporibus in actibus vitæ contemplatiuæ licèt variis verſetur. Sic ergo intellectum antecedẽs probatur, quia formalis actus charitatis, & amoris Dei, ex ſe ſunt magis meritorij, magiſque perficiunt charitatem: ergo ſtatus, qui ex ſe aptior eſt ad hos actus frequentiùs, & ardentiùs exercendos, aptior eſt ad perfectionem charitatis, & conſequenter perfectior: huiuſmodi autem eſt ſtatus vitæ purè contemplatiuæ, tum quia frequentiùs in ea vacatur huiuſmodi actibus, tum quia in meditatione magis ardet diuinus amor.

IV. Secundò, perfectio huius vitæ in duobus præcipuè conſiſtit, in maiori peccatorum diminutione, & in frequentiori Dei memoria ac dilectione, vt in ſuperioribus cum D.Thom. tradidimus; at illa duo faciliùs, ſecuriùs, & vberiùs comparantur per vitã purè cõtemplatiuam, quàm per miſtam: ergo. Probatur minor, nam vita contemplatiua minorem habet occaſionem peccandi, ſiue grauiter, ſiue leuiter: deinde nihil ferè habet, quod auertat animum ab actuali Dei memoria, & conſideratione. In actionibus verò circa proximum, multa ſimilia impedimenta, & occaſiones occurrunt, vt per ſe notum eſt. Vnde in hoc ſtatu vitæ miſtæ ſeruari minimè poſſunt multæ circumſtantiæ exteriores, quas ſancti Patres vt neceſſarias ad perfectionem acquirendam commendarunt, vt habere habitationem ſeiunctam ab his, qui communem vitam agunt, vt ait Baſil. in regula 6.& 7. ex fuſiùs diſputatis: item cuſtodia clauſtri, tum ne religioſi illud egrediãtur, tum ne ad confabulandum ſeculares admittant, vt latè Baſil. in Procem. regul. fuſi. diſput. & duobus ſermonibus aſceticis, proximè præcedẽtibus: item, vt omni careant ſolicitudine, & externa cura, quæ illorum mentem poſsit diſtrahere, ex eodem Baſilio regula 5.ex fuſi.diſput.circa principium; hæc autẽ omnia, & ſimilia in vita miſta nec ſeruantur, nec ſeruari poſſunt. Vnde Bernard. epiſt. ad Sugerium Abbatẽ, ad hos religioſos, qui cum proximis multum conuerſantur, alludens, ait, *Clauſtrum frequenter ſtipari militibus, vrgeri negotiis, iurgiis perſonare, patere interdum & fœminis, quid inter hæc cœleſte, quid diuinũ, quid ſpirituale poterit cogitari? luge, quippe ſilentium, & ab omni ſtrepitu ſecularium perpetua quies cogit cœleſtia meditari.* & epiſt.42.in fine, *labor, & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc ſunt monachorum inſignia; hæc vitam ſolent nobilitare monaſticam.*

Tertiò argumentor, quia quo homo in hac vita magis abſtrahitur à corpore in actionibus ſuis, & Deo, Angelis, ac beatis ſimilior efficitur, eò ſine dubio perfectiorem vitam profitetur; at vita contemplatiua quò purior, eò ſimilior vitæ Dei & Angelorum, quia ſpiritualior; & vitæ beatorum, quia intentior eſt Dei cognitioni & amori: & quia in vita beata ceſſant hæc miniſteria. V.

Quartò denique, quia omnes rationes, quæ probare poſſunt vitam actiuam, quę in actionibus corporalis miſericordiæ verſatur, eſſe minùs perfectã contemplatiua, probant cum proportione de alia vita miſta. Probatur antecedens, nam in primis illa vita actiua non eſt ſumenda ſine vlla contemplatione, ſic enim etiam hæc vita actionum ſpiritualiũ eſſet valdè imperfecta, & periculoſa: ſumenda ergo eſt cum proportione ex parte contemplationis: ſic enim dixit D.Thomas 2.2. quæſt.188. art. 2. ad 2. agens de hac vita, *Dum religioſi operibus vitæ actiuæ inſiſtunt intuitu Dei, conſequens eſt vt in eis actio ex contemplatione deriuetur.* Quæro ergo cur hæc vita in hoc gradu ſumpta ſit minùs perfecta, quàm purè contemplatiua? Certè non alia ratione, niſi quia illæ actiones erga proximũ minoris meriti, & perfectionis ſunt, quàm actus contemplationis, qui circa Deum verſatur. Vel (quod in idẽ redit) quia tales actiones ad ſummum procedunt ex charitate proximi, cõtemplatio autem habet adiunctam dilectionem Dei, quæ excellentior eſt. VI.

Hæ autem rationes eodem modo procedunt de illo gradu vitæ actiuæ, quæ in ſpiritualibus actionibus circa proximum verſatur: nam licèt hæ actiones perfectiores ſint corporalibus, & maioris meriti; non excedunt gradum charitatis proximi, vnde non attingunt gradum charitatis Dei. Quòd ſi dicas, eam poſſe fieri ex imperio charitatis Dei: idẽ dicetur de actionibus corporalibus: ergo ſi hoc non obſtat quominùs hæc vita abſolutè maneat minùs perfecta, quia totum hoc miſtum (vt ſic dicam) non adæquat ſimplicem dilectionem Dei, in ſua puritate, & ſumma perfectione exiſtentem, ad quem gradum de ſe tendit, vel etiam accedit vita contemplatiua: idem planè de alio ſtatu miſto dicendum erit. VII.

Contrariam ſententiam, nimirum religionem, quæ ſimul contemplatiuam vitam ex ſua inſtitutione profitetur, & ad ſpiritualia opera circa proximos deſcendit, præferendã eſſe, quoad perfectionem, & dignitatẽ, tenet apertè D.Thom. 2.2.quæſt. 188.art. 6. & opuſ. 19. cap.1.& 3. d.35. quæſt.1. art. 4. quæſtiuncula 2.& quæſtione 2.art.3.vbi etiam Durand.quæſt 2. Caiet.2.2. dicta quæſtione 188. art. 6. & quæſtione 182. art.1. Palud. 4. d.38. quæſt.3.art.1. in fin.& q.5.art. 2. Anton. 3.p. tit. 16. c. 1. §.2. Sylu. in Summa ver. *Religio*, 1.q. 4. Tabien. q. 5. & magis videtur in hanc partem inclinare Henr. quodl. 12. quæſt.25. Hanc etiam ſententiam ſequuntur Canoniſtæ in cap. *quod Dei timorem*, de ſtatu monachor. & in cap. VIII. *Contraria ſententia præferens religionem mixtam.*

in cap. *niſi cum pridem*, de renunc. Archi. in cap. *ſi quis.* 36. d. Et probatur primò ex Innocent. III. in d. cap. *niſi cum pridem.* de renunc. circa fin. vbi priùs ait, licèt vita Mariæ ſit ſecurior ac ſuauior, vitam tamen Marthæ vtiliorem, magiſque fructiferam eſſe. Deinde verò ſubdit, Quamuis ſimul in vnum & contemplatiuus eſſe valeas, & actiuus, exemplo Domini: affertque in exemplum Moyſem, qui nunc aſcendebat in montem, vt ibi gloriam Dei videret, nunc deſcendebat ad caſtra, vt cum maiori vtilitate neceſsitatibus populi prouideret. *Et ideo* (inquit) *facilius indulget vt monachus aſcendat ad præſulatum, quàm vt præſul ad monachatum deſcendat.* Quod expreſsius declarauit idem Pontifex in cap. *Licet.* §. *Si verò,* de Regularib. *Illa* (inquit) *regula obſeruata, vt nullus ſine licentia Rom. Pont. præſumat occaſione quacunque deſerere præſulatum, quoniam ſicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas ſpeciali vtilitati præfertur, & in hoc caſu rectè præponitur doctrina ſilentio, ſolicitudo contemplationi, & labor quieti.*

IX. *Quid aduerſarii reſpondeant ad citata ſupra.* Dices, Pontificem ibi loqui de ſtatu Epiſcoporũ, quem eſſe perfectiorem certum eſt, & à nobis ſuprà tract. præced. eſt probatum; non verò licet inde argumentari ad ſtatum religioſum: quia in prælato non ideo eſt illa actio perfectior, quia ſecundùm ſe magis cõferat ad perfectionem propriam, ſed quia ſupponit maiorem perfectionem, à qua proficiſcitur, vt argumentatur Durand. 3. d. 35. quæſt. 2. art. 8. & ideo eſt accommodata ſtatui Epiſcoporum, qui eſt ſtatus iam perfectorum: at religio eſt ſtatus acquirendæ perfectionis, & ideo reſpectu illius non videtur eſſe hæc maior perfectio; quia ad propriam perfectionem acquirendam magis confert quies contemplationis. Et ob hanc etiam cauſam non ſunt argumenta efficacia, quæ ex vitæ Christi D. & Apoſtolici muneris exemplis deſumuntur: quia illi etiam fuerunt in ſtatu perfecto, & conſummato perfectionis.

X. *Refelluntur.* Sed hæc differentia nihil obſtat. Primò, quia abſtrahendo ab hoc, vel illo ſtatu, inquiro, an vita habens actionem ſpiritualem erga proximum admiſtam contemplationi, ſit perfectior coram Deo, magiſque illi grata, quàm ſimplex contemplatio, vel minùs: ſi primum afferatur, profectò, in quocunque ſtatu illa vita aſſumatur, ſi pro dignitate exerceatur, erit etiam ſecundùm ſe melior, & gratior Deo: ſi autem dicatur ſecundum, etiam in ſtatu iam perfecto, non erit vita illa præferenda, tum quia in hac vita nullus eſt ſtatus ita perfectus, quin in illo proficiendum ſemper ſit: & ideo illud vitæ genus eſt in illo ſtatu præferendum, quod ſecundùm ſe melius eſt, magiſque confert ad creſcendum ampliùs in perfectione: tum etiam, quia id repugnat exemplo Apoſtolorum, qui ſine dubio magis merebantur, & proficiebant prædicando, & laborando pro ſalute animarum, quàm ſolùm contemplando: idque non ſolùm per accidens, ex feruore affectus, ſed etiã per ſe ex vi actionum: impoſsibile enim videtur quòd altiſsimum munus & perfectiſsimum obliget ad opera minoris meriti, vel quæ ſecundùm ſe maius meritum impediant.

XI. Secundò, quia licèt illa differentia oſtendat, in omni ſtatu bene inſtituto ad ſalutem proximorum neceſſarium eſſe, vt propria perfectio ſupponatur, & ideo in omni religione ad eum finem inſtituta, ante vſum talium actionum præcedere debeat ſufficiens contemplatio & actio ad propriam perfectionem acquirendam: non tamen licet inde colligere, eſſe improportionatum illud genus vitę ſtatui religioſo, quia in illo non ſolùm poteſt perfectio acquiri, ſed etiam exerceri: ergo religio, quæ vtrumque amplectitur, ex ſe perfectior erit. Si enim monachus iam bene inſtitutus, conuenienter aſcendit ad præſulatum, & conſentaneè ad perfectionem, vt Innocentius ſuprà ſentit: cur etiam religioſus iam benè in perfectione inſtitutus, non aſſumetur ad opera perfectionis ex charitate circa proximos exercenda? Hinc Bernard. ad fratres de monte Dei, colum. 3. monachos ſuos ſoli contemplationi vacantes, ad humilitatem hac cõſideratione exhortatur, *Longè* (inquit) *ſupra vos virtutem eorum ſuſpicientes, & admirantes gloriam, qui ambidextri fortiſſimi (ſicut Ahod ille fortiſſimus iudex Iſrael, qui vtraque manu vtebatur pro dextera) & quamdiu licet, deuotiſſimè intus vacare amant charitati contemplandæ veritatis, & cùm neceſſitas vocat, vel officium trahit, promptiſſimè ſe foras mittunt pro veritate adimplendæ charitatis.* Et ſermon. 57. in Cant. egregiè ad hanc rem exponit idem Bernardus verba illa Cantic. 2. *Surge, propera amica mea:* vbi primùm ait, animæ contemplanti dari interdum latitudinem mentis inſolitam, & infuſionem luminis illuminantis, *vel ad ſcientiam ſcripturarum: vel ad miniſteriorum notitiam, quorum alterum* (ait) *propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos reor dari.* & infrà, *Poſt hunc tantæ dignationis, ac miſerationis reſpectum, ſequitur vox blandè, & leniter diuinam inſinuans voluntatem, quæ non eſt aliud, quàm ipſe amor, qui otioſus eſſe non poteſt, de his, quæ Dei ſunt, ſolicitans, & ſuadens. Hoc ſi quidem vera, & caſta contemplatio habet, vt mentem, quam diuino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdum repleat zelo, & deſiderio acquirendi Deo, qui eum ſimiliter diligant, vt otium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſime intermittat, & rurſum poſita votis aliquantulum in hac parte, tanto ardentius redeat in id ipſum, quanto fructuoſius intermiſiſſe meminerit, & iterum ſumpto contemplationis guſtu valentius ad conquirenda lucra ſolita alacritate recurrat.* Ex quibus verbis multa poterit vnuſquiſque argumenta ſumere ad hanc partem confirmandam.

Alia pleraque ſuppeditabit Baſil. in regula 7. ex fuſius diſputatis, vbi non agit quidem de hac comparatione vitę ſolitariæ cùm cœnobitica: tamen dũ hanc præfert, & argumentum ſumit ex occaſionibus exercendi charitatis opera, planè ſentit tanto fore perfectiorem hanc miſtionem, quo illa opera charitatis fuerint excellentiora, & fructuoſiora, vt ſunt miniſteria circa ſalutem animarum. Vnde in regula 37. ex eiſdem, & ſæpe aliàs, ex profeſſo probat contemplationi oportere adiungere aliquem laborem, & actionem, *cùm non ad corporis caſtigationẽ modo vtilis nobis huiuſmodi vita ſit, ſed ad charitatem etiam erga proximum,* ſcilicet, ad eleemoſynas faciendas ex comparatis per laborem manuum. Multò ergo magis idem cenſeret idem Sanctus de charitate erga proximũ per opera ſpiritualis miſericordiæ. Quod expreſsius ſumi poteſt ex eodem Baſilio in conſtitutionibus monaſticis cap. 2. & 5. nam in priori diſtinguit vitam actiuam, & contemplatiuam, & hanc illi præfert, afferens doctrinam Chriſti in duobus ſororibus Maria, & Martha. Subdit autem hęc verba, *Quòd ſi vtramque ſimul potes imitari, vtrinque omnino ſalutis fructum reportabis. Cæterum præcipuum ſpiritualis doctrina locum tenet, reliqua verò omnia in ſecundis conſiſtunt.* Expendendum eſt autem ſemper, ibi loqui de actiua vita, quoad actiones vitæ corporalis, nam aliam videtur ſub contemplatione includere, & ita ſpiritualem doctrinam non ſolùm ex parte audientis, ſed multò magis ex parte docentis, inter ea ponit, quæ præcipuum locum tenent In cap. verò 5 ex profeſſo probat, perfectiorem vitæ rationem eſſe, quando contemplationi aliquis labor, vel actuoſa charitatis negotiatio adiungitur. Poſteaque in exemplum adducit Chriſti Domini vitam, quam dicit ſemper habuiſſe admiſtam actionem aliquam priùs quidem in pueritia in laboribus, & miniſteriis domeſticis parentes iuuando, vel etiam eis ſeruiẽdo: poſtea verò in prædicatione Euangelij, & conuerſione animarũ. Et poſtea ſubdit, XII.

Quid

Quid Apoſtoli, nonne ipſi quoque Dominum ſuum imitati, nonne aſſidui in laboribus erant? Animaduerte Paulum indiuulſe laborantem, contenteque itinera facientem, nauigantẽ, pericula adeuntem. Et infra concludit. *Quamobrem præclare is facere exiſtimandus eſt, qui cùm Domini, & diſcipulorum, atque adeò Apoſtolorum ipſius, & animi virtutem, & corporis exercitationem ſibi imitandam propoſuerit, haudquaquam otio marcere corpus ſinit, ſed in optimis aſſiduè officiis illud continet.* Et infra de Domino, Moyſe, & Elia inquit; *Auxiliaria opera corporis animæ virtutem illuſtriorem reddiderunt, dum omnibus ſuis partibus abſoluendæ ſpirituali ſuæ conuerſationi operatoriam eiuſmodi, & actiuã vitam; ceu ſigillum ac clauſulam adiecerunt.* Et poſtea addit exemplum Ioannis Baptiſtæ, *Qui cum aliquando ex arcano quodam Dei conſilio ſe in ſolitudine illa tenuiſſet, in loca culta poſtea egreſſus eſt, ibique prædicando, & baptizando, quæ munera ipſam etiam rerum actionem attingunt, illa ſua demum apud Herodem intrepida ſui animi libertate certaminis ſui finem inuenit.*

XIII. Hinc Gregorius Nazianzenus orat. 20. in magna eiuſdem Baſilij laude ponit, quòd actionem cum contemplatione perfectiſsimè coniunxerit. Et primùm ait, præclarè reconciliaſſe ac permiſcuiſſe inter ſe ſolitariam ac ſocialem vitam, quę inter ſe diſſidere videbantur; *Non* (inquit) *velut muro quopiam interiecto ea diſtinguens, atque à ſe inuicem ſeparans, verùm propriè coniungens ac dirimens, vt nec contemplatio communicationis expers eſſet, nec actio contemplatione careret: ſed quemadmodum terra, & mare: ita etiam hæ duæ vitæ commoda ſua inter ſe communicantes, ad vnicam Dei gloriam concurrerent.* Hinc idem Gregorius Nazianz. orat. 23. in laudibus Neronis philoſophi, & martyris ponit, quòd eſſet *virtute dexter*, tam quæ in contemplatione, quàm quæ in actione verſatur. Et infrà de eodẽ refert, cùm de genere vitæ deliberaſſet, eam elegiſſe, *quæ ad multorum vtilitatem ſe diffundit: atque ad diuinam diſpenſationem propè accedit. Quòd* (dixerat ſuperius) *perfectiſſimi animi, ac ſapientiſſimi eſſe iudicaret, priuatæ vtilitatis cum publicis commodis coniunctam habere rationem: neque enim quemquam noſtrum ſibi ſoli natum eſſe, ſed omnibus, qui eiuſdem naturæ participes ſunt.* Quæ fuit Platonis ſententia, cuius meminit etiam Cicero 1. de Officiis. Multaque ad eandem rem ſumi poſſunt ex eodem Nazianzeno orat. 1. vbi ex huius muneris, & miſtionis excellentiâ, exaggerat quàm ſit arduum Epiſcopale munus.

XIV. Hanc etiam vtriuſque vitæ permiſtionem ſatis commendat Auguſtinus lib. 19. de Ciuit. cap. 19. dum ait, perfectam charitatem, & otium amare, & negotium iuſtum ſuſcipere, cùm neceſsitas ita poſtulat. *Nec ſic* (inquit) *quiſquam debet eſſe otioſus, vt in eodem otio vtilitatem non cogitet proximi, nec ſic actuoſus, vt contemplationem non requirat Dei:* & lib. 22. contra Fauſtum, cap. 54. de eiſdem vitis agens, ait, *Vna amatur, & altera toleratur: ſed quæ toleratur, ipſa priùs, & vberiùs fœcundatur, vt ſi non propter ſe ipſam, certè propter filios diligatur. Labor enim iuſtorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generant, inter multas tentationes, & tribulationes prædicando Euangelium.* Hoc ergo vitæ genus planè anteponit Auguſtinus.

XV. Egregia verò eſt ſententia Iſidori li. Differentiarum, in 29. *Quibuſdam* (ait) *ſola contemplatio proficit, aliis verò ſola actiua eſt conſolatio: his media vtriſque compoſita vtilior eſt: nam quòd Saluator per diem ſignis, & miraculis in villis coruſcabat, actiuam nobis commendabat vitam, quòd verò in nocte per orationes tandiu pernoctabat, vitam contemplationis ſignificabat: idcirco Dei ſeruus, iuxta imitationem Chriſti, nec actualem vitam omittit, & contemplatiuam agit. Aliter enim incedens offendit, ſicut enim per contemplationem amandus eſt Deus, ita per actualem vitam amandus eſt proximus, ac per hoc ſic non poſſum ſine vtraque eſſe vita, ſicut ſine vtraque dilectione.* Hæc verò poſteriora verba intelligenda ſunt pro articulo neceſsitatis proximi: ſicut autem ex neceſsitate Iſidorus colligit obligationẽ; ita ex magna vtilitate, quę reſpectu totius communitatis eſt quædam neceſsitas infert maiorem perfectionem.

Eandem omnino doctrinam latè commendat & exaggerat Chryſoſtomus, homil. 34. ad Popul. *Hanc* (inquit) *viam teneamus, hæc enim eſt, quæ maximè reducit ad Deum, quæ Chriſti facit imitatores, & quoad fieri poteſt, Deo ſimiles reddit.* & infrà, *Sint igitur duæ optimæ viuendi viæ, & earum quidem vna bonum facit obeuntem, altera verò & proximum. Videamus vtra probabilior, & ad virtutis culmen nos magis perducit.* Poſtea verò ita reſpondet, vt priorem comparatione poſterioris reprehendere videatur. *Igitur* (ait) *ille, qui ſua duntaxat quærit, à Paulo mille accuſationes accipiet* (*cùm autem Paulum dixero, Chriſtum ſignificauero,*) *hic autem laudes, & coronas:* infrà verò hoc magis explicans ait, *Ieiunare quidem, & humi cubare, & exercere virginitatem, & temperantiam colere, ſolis hæc obeuntibus vtilitatem afferunt; quæ verò proximis à nobis exhibentur, vt eleemoſyna, doctrina, & charitas, hæc & nobis ipſis, & proximis, ad quos à nobis tranſeũt, proſunt.* Vnde infrà concludit, qui propter proximi ædificationem occaſionem martyrij vel differt, vel etiam omittit, magis probari apud Deum. Multa ſimilia habet homil. 36. & 79. & alij Patres frequenter, præſertim Gregor. hom. 5. in Ezech. & hom. 14. verſus finem, & lib. 5. in 1. Regum, c. 4. & lib. 1. Regiſt. epiſtol. 5. XVI.

Poſſumus præterea veritatem hanc exemplis perſuadere. Nam in primis etiam in veteri Teſtamento, Elias, & Eliſeus, qui videntur fuiſſe vel primi, vel ex præcipuis profeſſoribus vitæ cõtemplatiuæ, ita illam profeſsi ſunt, vt zelum Dei, & ſalutis animarum maximũ haberent, & ab inſtruendis populis, & corrigendis vitiis non deſiſterent, vt patet ex lib. 3. Regum, c. 17. & ſequentibus. Poſtea Ioannes Baptiſta, qui etiam contemplationis arcem aſcendit, tempore opportuno ad docendum & prædicandum deſcendit. Potiſsimum verò huius vitæ miſtæ exemplar in Chriſto Domino conſpicimus, vt ſancti allegati ſæpè attingunt, & in Euangeliis compertum eſt, & in 2. tomo, 3. p. diſput. 28. latè declarabimus. De Apoſtolis etiam res eſt manifeſta, imò in illis occupatio erga proximos potiſsimum videtur habuiſſe locum, nam ad hoc vocati ſunt, vt fierent piſcatores hominum, & Chriſti nomen portarent coram gentibus, & regibus, ac filiis Iſraël: & in hac vocatione, & munere explendo vitam ſuam conſumpſerunt. Nihilominus tamen dubitari non poteſt; quin ſimul vitam cõtemplatiuam ſumma cum perfectione intenderint: nam in omni perfectione primitias Spiritus habuerunt, & quamdiu cum Chriſto conuerſati ſunt, in eo genere vitæ ab ipſo ſine dubio fuerunt inſtructi, nam cum ipſo in horto ad orandum ſæpe conueniebant, cum eo in montes ſecedebant, cum eo pernoctabant in oratione Dei, vel ſaltem exemplo, & doctrina ad hoc paulatim inducebãtur: poſtea verò aſcendente Chriſto in cœlum iuſsi ſunt ſedere, & orare donec induerentur Spiritu ſancto: rurſus poſt aduentum Spiritus ſancti ipſi dixerunt, *nos orationi, & verbo inſtantes erimus*, & vtrumque ſuis temporibus exercuiſſe, ſæpe in Actibus Apoſtolorum legimus. Et Petrus orationi ante prandiũ vacabat, quando circa vocationem gentium illuminatus eſt. Paulus etiam de ſua excellentiſsima contemplatione multa narrat in epiſt. 2. ad Corint. 12. & ſæpe alias. XVII. *Suffragãtur exempla varia ex ſacris literis.*

De aliis item viris Apoſtolicis, & ſectatoribus Apoſtolorum res etiam eſt clara, vt de Baſilio, & Nazianzeno tetigimus, idemque eſt de Athanaſio, Auguſtino, & ſimilibus. Quia verò hi omnes Epiſcopi fuerunt, libet hîc commemorare hiſtoriam, quàm de Eulogio, & Protogene referunt Theodor. lib. 4. Hiſtor. cap. 16. & Nicephor. lib. 11. cap. 23. Illi enim XVIII. *Item ex ſanctis patrib.*

cùm

Cum Valentis Arriani iuſſu relegati eſſent in Thebaidem, & plures gentiles, paucos verò fideles ibi eſſe comperiſſent. ita proximis ſubuenire procurarunt, vt Eulogius in cella concluſus dies noctesque totas Deum oraret: Protogenes verò cùm eſſet admirabilis vir, & in literis educatus, cœpit docere, & ſignis, ac doctrina homines ad Chriſti gratiam perducere: Additque Theodorus, eum tantæ humilitatis fuiſſe, vt ſi quem ad recipiendam Spiritus Sancti gratiam induxiſſet, eum ad Eulogium deduceret, pulſaretque oſtium, & oraret, *Tum* (inquit) *vt aperiat, tum ſigillum dominicum ei, quem verbo Dei ad fidem traxiſſet, imponat. At cùm Eulogius ægrè ferret, velut precibus interruptis, tum Protogenes, Eſt, inquit, errantium ſalus magis neceſſaria.* Additque cœpiſſe omnes mirari Protogenem, *Cùm enim miracula edere, & tam multis lucem diuinæ cognitionis impartiri cernerent, primas Eulogio conceſſiſſe, & eos, quos verbo Dei cœperat, ad illum deduxiſſe: Meritò igitur multò maiorem, præſtantioremque virtutem in eo eſſe ſuſpicati ſunt.* Denique Antonius, & Benedictus duo præclariſsima vitæ contemplatiuæ exempla, quando in illa fuerunt perfectiores, tunc circa ſalutem proximorum intentiùs laborarunt. Nam de Antonio refert Athanaſius, deſcendiſſe aliquando in Alexandriam ad reſiſtendum hæreticis, & nunquam ſe denegaſſe multitudini hominum ad ſe concurrentium, vt omnes doceret, omnibusque benefaceret. *Vnde effectum eſt* (ait) *vt poſt eius doctrinam omnes diaboli paterent inſidiæ. Quid plura? totius orbis homines ad illum confluebant: nullus, ſe fruſtra illuc venire conqueſtus eſt, omnibus delectabile, atque iucundum laborus commercium fuit.* De Sancto autem Benedicto refert Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 8. *ſanctus vir.* non ſolùm plura monaſteria ædificaſſe, & inſtituiſſe, ac docuiſſe, (quod ſine magna actione non fit) ſed etiam poſtea in monte Caſsino idolorum templum euertiſſe, & oppidanos, ac incolas, Chriſtianis præceptis imbuiſſe. Eſt ergo hoc genus vitæ ex ſe perfectius, quod à pluribus, ac maioribus ſanctis cultum eſt.

XIX. *Suadetur tandem ratione.*

Supereſt, vt ratione etiam veritatem hâc declaremus. Poteſt autem ita formari ratio: quia hæc vita miſta includit totam perfectionem vitæ cõtemplatiuæ, & in nullo eam diminuit, ſed potiùs addit aliquid: ergo eſt abſolutè perfectior. Conſequentia clara eſt. Maior item eſt certa, ſi intelligatur de ſubſtantiali perfectione vitæ contemplatiuæ, quia ſupponimus illam per ſe intendi, exerceri, doceri, ac procurari in tali ſtatu, alioqui non erit vita, ſeu religio miſta, de qua diſputamus: ſi verò maior illa intelligatur de perfectione quoad gradum, ſic pendet ex probatione minoris, in qua eſt tota difficultas. Probatur ergo minor primò, quia ſi in aliquo diminuit, maximè quia eo tempore, quo actioni proximorum vacatur, diſtrahit, & occupat animũ, ne actu poſsit Deum in ſe diligere, ſed hoc in primis non ita eſt ex vi talis actionis, regulariter, ac per ſe loquendo: quia illa actio per ſe includit cogitationẽ de Deo, & rebus diuinis: & ſaltem ſecum admittit frequentem aſcenſionem cordis in Deum; imò, vt rectè fiat, illam poſtulat. Tum ratione debitę intentionis, per quam omnis hæc actio ad Dei gloriam ordinatur, & propter eius purum amorem fieri debeat; ita vt licèt proximè ſit propter charitatẽ proximi, hæc eadem charitas proximi ſit virtualis quædam dilectio Dei, qui eſt tota ratio ſic diligẽdi proximum. Tum etiam propter excellentiam miniſteriorum, quæ ex diuino auxilio maximè pendent: & ideo ad hoc impetrandum neceſſarius eſt frequens aſcenſus cordis in Deum.

XX. Secundò probatur eadem minor, quia eſtò concedamus huiuſmodi actionem pro aliquibus temporibus ita occupare mentem, vt vel actu non feratur in Deum, vel non ita intenſe: nihilominus inde non fit, vt aliquis detrimentum aliquod patiatur in tota illa perfectione, quam in vita purè contemplatiua obtinere poſſet, ob duas præcipuè cauſas. Vna eſt, quia, moraliter loquendo, imò humano modo, & ſecluſis ſpecialibus priuilegiis, fieri non poteſt, vt animus hominis continuè temporibus omnibus, ſine intermiſsione actu diligat Deum in ſe ipſo, vel quòd ſit in actuali conſideratione eius: & ideo in omni ſtatu neceſſarium eſt aliquod genus actionis, vt omnes Sancti, & Doctores myſtici; & in vita contemplatiua exercitatiſsimi, docent, vt ex allegatis conſtare poteſt. Si autem actualis contemplatio Dei aliquando interrumpenda eſt, nullo meliori ac fructuoſo modo interpolari poteſt, quã actionibus charitatis erga proximum, & maximè in ſpiritualibus miniſteriis, quæ ſunt longè maioris meriti, quàm omnes alij actus extra formalem dilectionem Dei, vt ex dicendis à fortiori conſtabit. Vnde licèt fortaſſe contingat occaſione horum miniſteriorum interruptionem hanc, & temporis occupationem eſſe aliquantulum maiorem, quam eſſet in alio genere priuatæ actionis, per excellentiam actionum, & miniſteriorum erga proximum compenſatur, vt ex verbis D. Thomæ ſtatim citandis colligi etiam poteſt.

Cauſa vna cur actio nõ impediat perfectionẽ contemplationis.

XXI. Alia cauſa eſt, quia ipſamet priuatio dulcedinis contemplationis propter Deum ſuſcepta, ſeu permiſſa, eſt magni meriti coram Deo, adeò vt ipſimet contemplationi illam præferat D. Thomas 3. d. 35. quæſt. 1. art. 4. quæſt. 2. dicens, *Quantum ad intenſionem meriti, videtur vita contemplatiua maioris meriti illa parte actiuæ, quæ circa ſui moderationem ſtudet: minoris autem quantum ad illam partem, quæ profectui aliorum inuigilat, quia hoc ipſum videtur eſſe fortioris charitatis ſecundùm genus, quòd homo prætermiſſa conſolatione, qua in Dei contemplatione reficitur, gloriam Dei in aliorum conuerſione quærat: quia etiam in humana amicitia verus amicus quærit magis bonum amici, quàm de eius præſentia delectari.* Hinc plurimum commendatur charitas Pauli, qui ad Rom. 9. cupiebat, *anathema eſſe à Chriſto pro fratribus ſuis:* id eſt (iuxta probabilem expoſitionem) ad tempus priuari eius conſortio, & viſione, vt fatribus proficeret. Vnde clarius ad Philip. 1. dicebat, *Coarctor è duobus deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto, multo melius: permanere autem in carcere, neceſſarium propter vos. Et hoc confidens ſcio, quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad perfectum veſtrum.* In quo eius excellentia charitatis commendatur, quia bonum proximorum præferebat ei, quod ſibi erat melius. Quod notauit Innocent. III. d. cap. *niſi cum pridem*, commendans ſimiliter charitatem S Martini, qui exemplum Pauli imitatus dicebat, *Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem.* Eſt autem conſiderandum, hos ſanctos non ſolùm acceptaſſe carere dulcedine contemplationis huius vitæ, ſed etiam viſione patriæ, in quo videtur eorum charitas excellere: nihilominus optimum inde argumentum ſumitur, ad participationem illius beatitudinis, quæ in hac vita eſſe poteſt. Et ex alio capite videtur argumentum eſſe efficax à fortiori: quia priuari ad tempus æterna beatitudine, licèt ſit quędam dilatio boni magni, tamen non eſt carentia alicuius meriti, quin potius inde augetur meritum: & ob dilationem temporalem beatitudinis comparatur æternum augmentum intenſiuum eiuſdem beatitudinis, quod lucrum incomparabiliter maius eſt: At verò dum homo in hac vita ſe priuat actuali contemplatione Dei, propter eundem Deum in proximo glorificandum, non ſolùm patitur dilationem alicuius boni, ſed priuationẽ cuiuſdã magni meriti, ex quo pendet æterna quædã perfectio maior beatitudinis, qua perpetuò carebit, niſi meritum illud alia via compenſetur: non eſt autem veriſimile priuari hominem tanto præmio à

Deo

Deo ipſo, propter opus bonum factum in obſequiũ eius: ergo ita augetur ex hac circumſtantia, & ex tali affectu huiuſmodi actus, vt compenſet, & ſuperabundanter reficiat iacturam illius boni, quantum ſpectat ad meritum, & ſanctificationem apud Deum.

XXII. Hinc tertiò ſatis probabiliter poſſumus eandem minorem alio ſumpto principio oſtendere nimirum, opera illa, & miniſteria ſpiritualia circa ſalutem proximi, ſuis debitis, & opportunis temporibus, & debito modo exhibita, eſſe maioris meriti apud Deum, quàm eſſet actualis contemplatio pro eodem tempore ſuſcepta. Hoc autem probatur, quia illud opus eſt magis meritorium, & ad perfectionem aptius, quod eſt diuinius, & gratius Deo; huiuſmodi autem eſt actio ſpiritualis erga ſalutem proximorum ex ſuo genere: ergo. Probatur minor primò ex Dionyſ. cap. 3. de cœleſti Hierarch. dicente, *perfectionem eſſe ad Dei imitationem totis conatibus eniti: quod eſt præſtantius, atque omnibus diuinus, Dei cooperatores fieri, & oſtendere diuinam in ſe ipſo actionem, ſecundùm quod poſſibile eſt.* Intelligit autem de cooperatione Dei circa ſalutem animarum, vt ibi omnes expoſitores intelligunt, iuxta illud 1. Corinth. 3. *Dei adiutores ſumus*: nam hæc propriiſsimè dicitur diuina actio. Vnde paulò ſuperiùs dixerat de viris perfectis, *fieri à Deo perlucida ſpecula, & omni labe pura, dignaque quibus principalis illius ac diuinæ lucis ſuauiſſimus radius influat*: & ſubdit, *quæ vbi indultum ſi ſacratiſſimum iubar affatim hauſerint, hoc ipſo poſtmodum abſque inuidia ſequentibus fundunt, atque in hoc ipſo diuinis obtemperant legibus.* & cap. 5. de Eccleſiaſt. Hierar. latè oſtendit, actiones hierarchicas, quæ in illuminandis ac perficiendis aliis conſiſtunt, eſſe omnium perfectiſsimas. Et hac ratione diximus ſuprà cum D. Thoma, ac reliquis Theologis, Epiſcopalem ſtatum eſſe omnium perfectiſsimum. ergo ex ſuo genere ſunt hæ actiones gratiores Deo, ac magis meritoriæ: ergo ex participatione illarum non poteſt religioſus ſtatus in perfectione minui, ſed potiùs augeri. Hoc etiam confirmat Gregor. homil. 12. in Ezech. circa finem dicens, *Nullum ſacrificium eſſe Deo magis acceptum, quàm ſit zelus animarum.* Vnde lib. 6. epiſt. 5. alias cap. 169. *Si vnigenitus* (inquit) *Patris pro explenda vtilitate omnium de ſecreto Patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum, nos quid dicturi ſumus, ſi ſecretum noſtrum præponimus vtilitati proximorum?* Atque hoc ipſum ad perfectionem charitatis Dei pertinere oſtendit ex interrogationibus Chriſti ad Petrum, *Amas me, Paſce oues meas.* Nam qui renuit paſcere cùm poſsit, indicat ſe non perfectè amare. Similia habet 1. p. Paſtor. cap. 5. Et Chryſoſt. lib. 2. de Sacerdot. eandem Chriſti interrogationem ita expendit. *Atqui illi quidem licebat verbis huiuſmodi Petrum affari, Si me amas Petre, ieiunia exerce, ſuper nudam humum dormi, vigila continenter, iniuriam preſſis patrocinare, orphanis patrem te exhibe, viduæ item te maritorum loco habeant.* Quod poſtea latè declarans, ait, in hoc demonſtrari excellentiam, & perfectionem actionum, quibus ſalus animarum procuratur, quòd illæ maximè ſunt coniunctæ charitati Dei: quod licet ab ipſo dictum ſit de paſtorali munere & actionibus eius, cum proportione habet locum in ſtatu religioſo participante onera illius muneris ex vi inſtitutionis ſuæ.

XXIII. Ratione poſſumus hoc ipſum declarare ex D. Thoma in 3. d. 30. quæſt. vnica, art. 4. ad 2. vbi ſic inquit, *Dilectio Dei & proximi, quantum ad actum interiorem, ad vitam contemplatiuam pertinet, vnde Gregor. homil. 14. in Ezechi. dicit, quod contemplatiua vita inſiſtit dilectioni Dei & proximi: ſed quantum ad actum exteriorem, vtraque ad vitam actiuam pertinet, quamuis huiuſmodi actus in proximis expendantur, quia Deus operum noſtrorum non eget.* Hinc ergo argumentum conficitur, quia hæc ipſa miniſteria, quæ in ſalutem proximorum fiunt, ſunt actus externi non tantum dilectionis proximi, ſed etiam Dei: ergo ex ſuo genere ſunt magis meritorij quàm pura interna cõtemplatio. Antecedens patet ex citatis verbis D. Thomæ. Et ratione, quia per illos actus directe quæritur gloria & honor Dei: & ideo tales actus non tantum imperatiue, & remote poſſunt eſſe à dilectione Dei, ſicut actus eleemoſynæ corporalis, vel alij ſimiles; ſed proximè & quaſi elicitiuè ſunt nati fieri ex dilectione Dei, quia velle, & procurare quodlibet bonum Dei, ſiue internum, ſiue externum, opus formale eſt amicitiæ erga Deum: gloria autem & honor Dei eſt quoddam bonum externum eius: ergo hęc procurare eſt officium proprium dilectionis Dei, ſed hæc gloria, & honor Dei exiſtit in honorantibus, & glorificantibus ipſum: ergo non poteſt aliter quæri, quàm illuminando, & conuertendo homines ad ipſum: ergo actiones, per quas hoc fit, per ſe, ac directè ſunt opera externa amicitiæ in Deum: ſunt ergo proprij actus externi dilectionis Dei: licet ſimul eſſe poſsint actus dilectionis proximi, ſi bonum illud conſideretur vt intrinſecum ipſi proximo. Prima verò conſequentia probatur primò, quia, moraliter loquendo, amor Dei quò eſt efficacior, eo eſt melior, & magis meritorius: amor autem, qui nõ ſiſtit tantùm in interiori affectu, ſed prodit in exteriores effectus adeò perfectos, eſt magis efficax: ergo.

Dices, actum exteriorem nihil addere interiori. XXIV. *Inſtantia remouetur.*
Reſpondeo primò, quando exterior actus requirit nouum interiorem actum, multum addere; ita verò eſt in præſenti: nam amor, qui ſiſtit in pura contemplatione, non parit voluntatem efficiendi talia opera, quibus glorificetur in hominibus Deus; amor autem, qui progreditur ad hanc actionem parit hanc voluntatem, quam ipſamet charitas Dei elicit. Quod ſi dicas, etiam purè contemplatiuum poſſe habere illam voluntatem per deſiderium internum, & complacentiam in illum actum tanquã in obiectum quoddam pertinens ad Dei amorem. Reſpondeo, longè diuerſum eſſe velle illud obiectũ vt per me exercendum, & efficiendum, quod eſt lõgè difficiliùs, & maius officium amicitiæ. Vnde non eſt dubium, quin talis voluntas longe ſit magis meritoria. Quòd ſi contemplatiuus extendat ſuum deſiderium ad illud obiectum etiam ſub tali ratione; aut deſiderium eſt inefficax, & ſic non eſt comparabile cum alia voluntate efficaci: vel eſt efficax, & ſic deſinet eſſe pure contemplatiuus, & tranſiet ad actionem, quantum ſibi poſsibile eſt: ergo per ſe vita includens illam actionem melior eſt, magiſque perficit, & exequitur amorem amicitiæ erga Deum. Nec poteſt poni inæqualitas in intenſione, & ardore affectus, nam hæc eſt per accidens, & de ſe poteſt eſſe maior in amore operatiuo: ſicut erat in Paulo, cùm dicebat, *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Imò quoad hoc, moraliter loquendo, multum ſolet addere actus exterior interiori, quia & requirit maiorem, & efficaciorem affectum: & ſolet eſſe occaſio vt magis ac magis accendatur, vtque in eo diutius perſeueretur.

Aliunde verò amor etiam in proximum eſt maior, adiuncta actione huiuſmodi, quam in pura cõtemplatione, vt facile poteſt eodem diſcurſu oſtendi: quia talis actio eſt actus externus amoris proximi, qui adiunctus interno amori auget perfectionem, & meritum, quod in amore proximi vt ſic eſſe poteſt. Vnde etiam concluditur, hoc genus vitæ abſolute & ſimpliciter magis perficere charitatem ſecundum integram rationem amicitiæ, quam includit in ordine ad Deum, & proximum, quia vnitè (vt ſic dicam) & internum amorem, & externum beneficium ſeu obſequium amplectitur, ſimul- XXV. *Progreditur eadem diuerſa ratio.* *Vita mixta perficit charitatem etiã in ratione amicitiæ.*

ſimulque eiſdem actionibus vtriuſque bonum, vel honorem, aut gloriam, vel commodum ac ſalutem procurat; & qui eam profitetur, ob hanc cauſam laboribus, & periculis ſe exponit; propriaque conſolatione, ac ſuauitate quietioris contemplationis ſe priuat. Cùm ergo perfectio vitæ Chriſtianæ in perfectione charitatis conſiſtat, erit ſine dubio hoc genus vitæ perfectius ex genere ſuo. Accedit præterea, quod ipſemet amor Dei, ex hac extenſione ad proximum perficitur, ſicut dixit D. Thomas 2. 2. q. 27. art. 8. dilectionem proximi propter Deum, perfectiorem eſſe dilectione ſolius Dei, quia illa includit ipſius Dei dilectionem, & addit dilectionem Dei in obſequium ipſius Dei, & implementum voluntatis eius. Et in 2. 2. quæſtione 184. art. 7. ad 2. addit egregiè idem D. Thomas, *hoc eſſe maioris dilectionis ſignum, vt homo propter amicum etiam aliis ſeruiat: quam ſi ſoli amico velit ſeruire.* Eandem ſententiam habet opuſc. 18. c. 18. per quam ipſe declarat ſtatum prælatorum eſſe perfectiorem: idem autem eſt, vt ſæpè diximus, de religione participante illum ſtatũ, quoad miniſteria, & actiones, quæ circa proximi ſalutem verſantur.

XXVI. *Obiicitur contra prædicta, ex Richardo, & Carthuſiano.*

Dicet fortaſſe aliquis, eum, qui contemplatiuam vitam purè profitetur, non carere beneuolentia, & beneficiis proximorum, ſed efficaciori, & ſecuriori modo illis prodeſſe. Hoc intelligere licet ex Richardo de S. Victore ſuper Cant. par. 2. cap. 8. vbi agens de excellentia vitæ contemplatiuæ, ait excellentius extendi ad proximos, quàm per actionem, *Ad hos* (id eſt, ad beatos ſanctos,) inquit, *contemplatione tranſilit ſponſa, & apud hos proximorum curam ſecum tranſtulit, cum his ante Deum eorum cauſam intus agit.* & infrà, *Bona quidem ſolicitudo, & turbatio carnalis.* (ſcilicet per actionem.) *Sed melior & ſublimior circa plures occupatio, & cura ſpiritualis* (ſcilicet per orationem.) *vtpote tam Deo, quàm cœleſtibus ciuibus, familiaris, & permanens, ac ſecura magis.* & infrà, *Huius meſſis partem occupat actiuus exteriori miniſterio: ſed contemplatiuus totam meſſem occupat orationis auxilio.* Hinc etiam Dionyſ. Carthuſ. de vita ſolitaria, art. 22. monet, vt vitæ contemplatiuæ dediti quotidie pro proximis orent, *ne à tanta perfectione ſint alieni.* Hoc ergo modo excellentiori compenſatur ille exceſſus, & alioqui eminet in multis contemplatiua vita. *Item ex defectu humanæ fragilitatis.* Accedit præterea, quòd, regulariter loquendo, non ſolent homines ex plenitudine contemplationis deſcendere ad actionem: ſed potiùs ex tædio internæ quietis, vel ſaltem ne tædio afficiantur: & ita non aſſumitur actio ex illa contemplatione perfectiſſimæ charitatis, ſed potiùs in remedium humanæ fragilitatis.

XXVII. Ad priorem partem reſpondetur inprimis, non parum commendari perfectionem vitæ miſtæ, cùm illius participatio aliqua contemplatiuo neceſſaria ſit, ne tanta perfectione omnino careat. Vbi etiam intelligere licet, cùm mens contemplantis deſcendit ad compaſsionem proximi, & ad orandum pro illo, non cadere ab optima via exercendi, vel perficiendi charitatem, quia in eo non recedit à perfecta charitate Dei, ſed illam quodammodo amplificat, & extendit: ita ergo qui ad actionem ex eodem motiuo deſcendit, nihil per ſe impeditur à perfectione charitatis, ſed potiùs in ea promouetur. Vnde ſecundò dicitur, optimum eſſe auxilium orationis, ſed non ſufficiens, neceſſarium eſt enim orationi opus adiungere: quia Deus decreuit non per ſe ſolum tantùm, ſed per homines ſalutem hominum operari, & ideo neceſſe eſt non ſolùm oratores, ſed etiam cooperatores Dei fieri in ſalute animarum, & hoc (cæteris paribus) perfectius eſt, quia Deo ſimilius, & quia priorem modum auxiliandi per orationem non excludit. Vnde Carthuſ. ſuprà, monet ſolitarios non ſolùm vt orent pro aliis, ſed etiam, vt ad ſe venientes prudenter & feruide ad Dei obſequium exhortentur. Et Richard. ibidem ſubdit, modum illum iuuandi proximos per ſolas orationes, eſſe imperfectorum, *quos exterior occupatio cito immutat, & deiicit*; ſignificans, à perfectioribus viris maius auxilium poſtulari.

XXVIII. *Ad defectio humanæ fragilitatis reſpondetur.*

Ad alteram partem primùm dicitur cum D. Thoma opuſc. 19. cap. 27. hic non conſiderari perſonarũ imperfectionem, ſed naturam, & perfectionem ſtatus, cui particularium perſonarum imperfectio nocere non poteſt. Deinde dicitur, ſi hæc non ſpeculatiuè, ſed practicè ac moraliter conſiderentur, neceſſarium eſſe homini internum otium externa aliqua actione interrumpere, & ideo optimum eſſe vitæ genus, in quo vtrique parti optimum otij, & negotij, ſeu actionis genus conſignat: primò quidem ac per ſe propter maiorem charitatis perfectionem procurans; ſecundariò verò etiam in illa varietate infirmitati hominum proſpiciens. Si ergo particulares perſonæ cum hac moderatione vtrumque intendant nihil à perfectione deflectent: ſi autem plus nimio actioni ſe tribuant, ob tædium contemplationis, imperfectioni eorum, non ipſius ſtatus tribuendum id eſt.

XXIX. Hæc ſunt quæ in comparatione hac præſentis capitis in fauorem vtriuſque partis afferri poſſe videntur: in quibus ſine dubio grauiora, & maioris ponderis ſunt quæ hanc poſteriorem partem à n. 8. hucuſque perſuadent. Vt autem quod ſuum eſt vnicuique parti tribuam: aſſertio in primis, ex ſuo genere ſecuriorem eſſe contemplatiuam religionẽ, ab externis actionibus erga proximos, & ab eorum conſortio, & conuerſatione ſeparatam. Hoc probãt rationes in fauorem prioris ſententiæ à num. 2. adductæ. Fauet etiam vſus Pontificum promittentiũ tranſitum ab aliis religionibus etiam miſtis, & in eo gradu, quantumcunque perfectis, ad ordinem Carthuſienſem, qui purè contemplatiuus eſt; fundati enim videntur ſaltem in maiori ſecuritate illius ſtatus, quamuis multi exiſtiment etiam eſſe fundatos in maiori perfectione, vel arctitudine, quos infrà lib. 2. c. 4. referemus, tractando de illo ordine in particulari, nunc enim neceſſarium non eſt. Tandem explicatur, quia in eo ſtatu ex vi ipſius, minores ſunt occaſiones peccandi, quæ magna ex parte oriuntur ex communicatione cum hominibus. Vnde ex hoc capite etiam eſt aptior ad creſcendum in charitate, & perfectione, quia magis ſeparata eſt ab exterioribus curis, maiuſque habet otium ad vacandum Deo, vnde minores habet etiam occaſiones diſtractionis per ſermonem, per ſenſus, & alia plantaſmata.

XXX. Nihilominus aſſero ſecundò, religionem miſtam quæ cum contemplatione intendit actionem circa ſpiritualem ſalutem proximorum, ex ſuo genere meliorem, & perfectiorem eſſe. Hoc probant efficaciter fundamenta ſecundæ ſententiæ à num. 8. poſita, & declaratur in hunc modum, quia in hoc ſtatu ſunt plures occaſiones exercendi ſimul cum charitate plures, & excellentiores virtutes; eſt etiam commoditas conſequendi maiorem Dei cognitionem, & exercendi altiori modo charitatem eius; ſunt etiam plures occaſiones ſuſtinendi labores, vel patiendi mala propter ipſum. Vnde exceſſus qui cõſideratur in priori ſtatu, eſt ſolùm (vt ita dicam) in cauſalitate per accidens, remouendo ſcilicet magis impedimẽta; exceſſus autem huius ſtatus eſt in cauſalitate per ſe, præbendo ſcilicet materiam, & opera maioris meriti, & media ſufficientia ad illa perfectè præſtanda. Nec verò deeſt in hoc ſtatu prouidentia ſufficiens ad cauenda pericula; nam inprimis licèt non tollat omnes remotas, & humanas occaſiones; fugit tamen morales, & quæ prudenti prouidentia præueniri poſſunt, & media etiam prouidet quibus ordi-

ordinariæ etiam occaſiones leuium culparum, vel diſtractionum, quæ ex conuerſatione cum hominibus etiam religioſa frequenter oriuntur, vel ſuperentur, & vincantur, vel certè aliquo maiori fructu compenſentur.

XXXI. Vltimò aſſero hanc comparationem ſolùm fieri ex genere, quantum eſt ex parte finis vtriuſque ſtatus; nam in particulari fieri poteſt, vt religio purè contemplatiua ſuperet mixtam, ſi hæc, vel in fine ipſo minus participet de contemplatione, quàm ad exactam perfectionem neceſſarium eſt, vel media non habeat perfecto fini accommodata. Hoc facilè intelligi poteſt, primò ex vulgari comparatione virtutum, ſeu actuum humanorum, in qua conſtat aliquid ex genere ſuo perfectius, poſſe in indiuiduo, vel in ſpecie eſſe minùs perfectum, propter materiæ, vel differentiæ contrahentis conditionem. Secundò ex rationibus factis à numero 2. pro priori ſententia: nam contemplatio per ſe finis eſt perfectior quàm actio; & hac ratione religio purè contemplatiua præfertur puræ actiuæ; ergo quamuis actioni miſceatur contemplatio, poteſt mixtio tam imperfecta eſſe, vt etiam ex parte finis ſtatus ille mixtus minùs perfectus ſit, poteſt autem id contingere dupliciter, ſcilicet, vel quia actio ad opera tantùm corporalis miſericordiæ pertinet, quæ minùs perfecta ſunt, & magis animum ab interna contemplatione auocant, vel, quia de vſu & inſtitutione vitæ contemplatiuæ modicum quid participat; de actione autem multum. vnde facilè fieri poteſt, vt interior deuotio, & feruor ſpiritus impediatur. Tertiò licèt finis religionis perfectus ſit, poteſt totus ſtatus deficere ab excellentia perfectionis in proportione mediorum; nam vt rectè dixit D.Thom. 2. 2. quæſtione 188. artic.6. & opuſcul. 19. contra impugnantes religionem cap. 1. excellentia religionis non conſiſtit tantùm in fine, ſed etiam in mediis, quod etiam eſt per ſe manifeſtum ex generali ratione moralis prudentiæ, quia inordinatum eſt finem intendere per media non proportionata. Quòd ſi media ſint proportionata ad aſſequendum aliquo modo finem, non tamen ad conſequendum perfectè, & exactè, tunc licèt finis in ſe valde perfectus ſit, nihilominus in tali ſtatu, & per talia media non intenditur totaliter (vt ſic dicam) & ideo non ſignificat illum ſtatum adæquate quantum ipſe finis eſt ſeu poteſt, ſed quantum attingitur per talia media, & ideo ex improportione mediorum poteſt eſſe minus perfecta religio, quæ finem habet in ſe perfectiorem. Quod tamen eſt verum comparando potius religionem mixtam ad contemplatiuam, quàm comparando mixtas inter ſe, vel contemplatiuas etiam inter ſe, & ideo licèt in genere poſſint hæ comparationes fieri ſine periculo, & offenſione; in particulari cauendæ ſunt, tum propter vitandam offenſionem, tum etiam, quia difficile eſt ſingula media vniuſcuiuſque religionis expendere, & cum aliis conferre.

XXXII. *Obſeruatio pro metienda perfectione religionis ex maiori proportione mediorum ad eundem finem.* Vnum tamen poſſumus hic generatim aduertere, ſcilicet, in mediis duplicem bonitatem poſſe ſpectari; vna, quam habent ex propriis obiectis, & quatenus ſunt actus talium virtutum, temperantiæ, pœnitentiæ, &c. aliam, quam habent in ordine ad finem conſequendum, quæ ſolet *vtilitas* appellari. Suppoſita ergo maiori perfectione finis, maior etiam perfectio mediorum, magis ſpectanda eſt ſub hac poſteriori conſideratione, quàm ſub priori, quia perfectio rei conſiſtit in conſequutione finis, ſi ergo finis eſt perfectior, illa media, quæ iuuant ad perfectius illum conſequendum, magis ad perfectionem ſimpliciter iuuant, etiamſi ex propriis obiectis tantam perfectionem non habeant, nam per illa perfectius attingitur talis finis. Vnde ſi fuerint illi adæquata, & quaſi totaliter illum attingentia, erunt perfectiſsima, quidquid ſit de alia bonitate, quam ex obiecto habere poſſunt. Hinc paupertas eſt aptiſsimum medium ad perfectionem, etiamſi ex obiecto ſpecialem honeſtatem fortè non habeat, & intra latitudinem paupertatis maior paupertas poteſt eſſe melior ad vnum finem, & minor ad alium; quòd ſi finis fuerit perfectior, & minor paupertas ad illum fuerit vtilior, illa magis conferet ſimpliciter ad maiorem perfectionem. Idem prorſus eſt de auſteritate vitæ: eſt enim optimum medium ad perfectionem, tam propter honeſtatem intrinſecam, quàm propter vtilitatem ad extrinſecos fines, & interdum poteſt maior auſteritas eſſe vtilior ad vnum finem, & minor ad aliũ, ſi tamen finis ſit perfectior, illa auſteritas erit ſimpliciter melior, quæ ad illum finem perfectius conſequendum aptior fuerit, etiamſi in ſe, & circa ſuã materiam minor ſit, propter rationem factam. In vniuerſum tamen loquendo, ſi cætera ſint paria in fine, & in proportione, ac vtilitate mediorum ad finem, illa religio perfectior erit, quæ maiorem etiam vitæ auſteritatem obſeruauerit, vel quæ habuerit media ad finem æque vtilia, & ex obiecto meliora, quia nunc in aliquo ſuperat, & in nullo ſuperatur.

CAPVT VII.

Vtrùm conuenienter diuidatur religio in Monachorum, & Clericorum.

Ratio dubitandi eſt, quià vel illa duo membra diſtinguuntur in ſolo habitu, vel in vitæ inſtituto. Primum non ſatis eſt, quia habitus non facit religioſum; Secundum non videtur habere locum, quia vel nomen *clerici*, generaliter ſumitur, prout commune eſt perſonis Eccleſiaſticis, etiamſi ſubſtantialia vota religionis non habeant, & hoc modo licèt ſtatus clericorum poſsit dici religioſus, lata quadam ſignificatione, non tamen propria, vt nunc loquimur. Vel nomen *clerici* ſumitur pro illo, qui ſimul cum ſtatu religioſo clericalem ordinem habet, & ſic omnis religio monachorum eſt religio clericorum, quia in ea ſunt plures religioſi Clerici, imò illa eſt præcipua pars cuiuſcunque religionis, & ad illum ſtatum ferè omnes religioſi tendunt, ergo non rectè diſtinguitur religio monachorum, à religione clericorum. I. *Partis negantis arg.*

Nihilominus dicendum eſt primò, rectè diſtingui religioſum ſtatum in clericalem, & monachalem; nam in primis conſtat ex iure, & Patribus, pleroſque religioſos propriiſsimè monachos eſſe & appellari, hoc conſtat, tum ex etymologia vocis, *Monachus*, quæ ſolitudinem, atque adeò ſtatum perfectionis indicat, c. *de præſentium* 16. q. 1. vbi per totam illam quæſtionem varia iura, & Patrum teſtimonia afferuntur, ex quibus conſtat monachorum ſtatũ, & verè religioſum eſſe, & diſtinctum non ſolùm à communi cœtu fidelium, ſed etiam à ſtatu clericorum, adeò, vt olim monachi ad clericorum munera, & ordinationes regulariter non admitterentur, ſed ſolùm ex ſpeciali cauſa aut neceſsitate, c. *ſi quis*, & cap. *ſi quem*. cap. *cum pro vtilitate*, & cap. *nec pro* 16. quæſt. 1. Et idem conſtat ex Siricio Papa epiſtol. 1. c. 9. & 13. & ex Hieronym. epiſtol. 4. ad Ruſticum, & in epiſtol. ad Ioannem Hieroſolymitanum, quæ eſt Epiphanij, & ex Palladio in hiſtoria Lauſiaca cap. 20. & 59. imò etiam ex Dionyſio cap. vltimo de Eccleſiaſtica hierarchia. Eſt etiam de hac re optimus Ambroſij locus, lib. 3. epiſtola 25. ad Vercellen. Eccleſiam, poſt med. qui pro comparatione horum membrorum valde notandus eſt, & infrà verba referam, in fine capitis. Qui ſtatus durauit ferè vſque ad tem- II. *Aſſertio affirm.*

A quo tempore cœperint monachi communiter fieri clerici.

ad tempora Gregorij, qui lib. 4. epiſtol. 44. monachos promoueri ad ordines poſt præfixa à ſacris Canonibus tempora ſtatuit, & poſtea in Clementina 1. de ſtatu monach. §. *Ad ampliationem* ſpecialiter ſtatutum eſt, vt ad ampliationem diuini cultus, monachi ad admonitionem Abbatis ſe faciant ad omnes ordines ſacros promoueri. Hoc verò quaſi ſuperadditum, vel immutatum fuit in ſtatu monachali; vnde in vita Pachomij cap. 25. apud Surium 14. die Maij refertur, non fuiſſe ſolitum ſuſtinere inter ſuos aliquem, qui ordinationem fuiſſet ſequutus, ad tollendam ambitionem, & conſequenter lites ac diſſenſiones; *Quomodo enim* (inquit) *minima ignis ſcintilla, ſi in arcam inciderit, niſi cito extinguatur, ſæpe perdit fructus totius anni; ita etiam principatus ambitio, vel clericatus cogitatio, ſi inciderit in monachos, nec cito extinguatur, facile corrumpit vniuerſum laborem exercitationis.*

III. Conſtat deinde fuiſſe ſemper in Eccleſia ſtatum aliquem religioſum per ſe ac ex proprio inſtituto clericorum, id eſt, ſub tribus conſiliis ac votis perfectionis, deſtinatum ad propria clericorum miniſteria, vel in diuino cultu, vel etiam in ſalute animarum procurãda. Hunc enim fuiſſe Apoſtolorum ſtatum, ex diſcurſu huius materiæ conſtat; oſtendimus enim tom. ſuperiore illos tria ſubſtantialia vota religionis emiſiſſe, non quidem ad monaſticam, vel Eremiticam vitam agendam, ſed Apoſtolicam, & clericalem, ad quam profitendam à Chriſto vocabantur, quod latiùs infrà explicaturi ſumus tractando de religione Societatis lib. 1. c. 5. Vnde meritò dicere poſſumus primam religionem clericorum ab ipſo Chriſto fuiſſe, & inſtitutam, & congregatam ac probatam. Satiſque veriſimile eſt, religionem illam non periiſſe cum Apoſtolis, ſed continua ſucceſſione fuiſſe in eorum ſucceſſoribus ac diſcipulis conſeruatam. Quod ſignificauit Vrbanus Papa in cap. *ſcimus* 12. quæſtione 1. vbi ait, vitam communem inter Chriſtianos, vſque ad ſua tempora viguiſſe, præſertim inter eos, qui in ſortem Domini ſunt electi, id eſt, clericos; & idem colligitur ex cap. *duo ſunt.* cap. *quia.* cap. *dilectiſſimis.* cum aliis, eadem cauſa, & quæſtione; vbi inter alia Clemens I. epiſtola 5. ſic inquit: *Communis vita omnibus neceſſaria eſt, & maximè his qui Deo irreprehenſibiliter militare cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum imitari volunt.* Vnde in vita Auguſtini refert Poſſidonius c. 5. factum presbyterum intra Eccleſiam mox inſtituiſſe monaſterium, & cum Dei ſeruis viuere cœpiſſet ſecundùm modum, & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam. Atque ita multi ſentiunt clericorũ, ſeu canonicorum regularium ordinem non fuiſſe primùm ab Auguſtino inſtitutum, ſed, vel reformatum, vel in Africam deductum, & peculiari regula inſtructum, vt in ſequenti libro cap. 8. iterum attingemus, & latius proſequitur Ioannes Trullus lib. 1. de ordine canonicorum regularium cap. 2. & 3. & attigit Nauar. in Commentario 4. de regular. numero 3. & ſequentibus, vbi ex Pio IV. probat religionem clericorum ab Apoſtolis fuiſſe inſtitutam, quod etiam confirmat Benedictus XII. in præfatione ad conſtitutiones canonicorum regulariũ. De hac igitur re dubitari non poteſt, neque etiam eſt dubium de conſeruatione huius ſtatus à temporibus Auguſtini vſque nunc, quamuis ſub magna varietate, vt poſtea citato cap. 8. & 9. attingemus.

Ab Apoſtolis cœpit clericorum religio.

Vide Auguſtinum Ticinenſem propugnaculo Canonici ordinis. p. 4. c. 4.

IV. De tempore verò, & ſucceſſione continua huius ſtatus religionis à temporibus Apoſtolorum, vſque ad Auguſtinum, non inuenio ſeriem hiſtoriæ omnino certam, vt id affirmare poſſim; quamuis ex decretis Pontificiis, quæ retuli, veriſimillimum ſit, nunquam hoc vitæ genus in Eccleſia, & eius clero defuiſſe. Vt enim benè notauit Soto lib. 10. de iuſtitia, quæſtione 4. art. 3. quamuis in initio Eccleſiæ omnes clerici profiterentur vitam communem & religioſam; poſtea creſcente clericorum numero, non omnes illum ſtatum amabant, ad quem non ex neceſſitate tenebantur, ſed conſilio inuitari debebant, vt tandem ſenſit Auguſtin. ſermon. 2. de communi vita clericorum & habetur in cap. *certe* 12. q. 1. Semper tamen obſeruatum videtur, non ſolùm vſque ad Auguſtinum, ſed etiam vſque ad Gregoriũ, vt à ſingulis Epiſcopis collegia aliqua clericorum inſtituerentur, qui communem, & religioſam vitã obſeruarent, vt patet ex reſponſionibus ad Auguſtinum c. 1. & 2.

An vſque ad tempora Auguſtini continue durauerit.

V. Ex his ergo ſatis conſtat eſſe, ac fuiſſe ſemper in Eccleſia dictos duos ordines Religioſorum clericalem ſcilicet, & monachalem. Neceſſarium autẽ eſt, vt propriam inter eos differentiam explicemus, ad quod neceſſe eſt ea quibus conueniunt ſupponere. Sunt enim inprimis ea omnia, quæ ad ſubſtantiam religioſi ſtatus pertinent, alioqui veri religioſi non eſſent, quod eſt manifeſtè falſum, vt conſtat, non ſolùm ex eorum inſtitutis, ſed etiam ex communi iure, vt patet ex cap. *quod Dei timorem.* de ſtatu monachorum; vbi Innocent. III. inquit, regulares Canonicos à monachorum ſanctorum conſortio non reputari ſeiunctos; quod eandem rationem, & veritatem habet in omnibus Clericis regularib. & idem habet Nicolaus Papa cap. *præſens* 20. q. 3. & res ipſa, ſeu conuenientia in votis conſtat ex capit. *cum in Eccleſiis.* de maioritate, & obedientia, & ex cap. *ſuper.* & cap. *cum ad monaſterium.* de ſtatu monachorum. Conueniunt deinde in multis accidentalibus conditionibus religionis, vt v. g. in vita communi, & in ordinaria inſtitutione, & obſeruantia vitæ religioſæ, iuxta modum vnicuique ſtatui accommodatum, & ſic dixit D. Thom. opuſcul. 19. cap. 2. canonicos regulares, & monachos ad paria cenſeri in his, quæ ſunt communia omni religioni, vt ſunt viuere ſine proprio, abſtinere à negotiationibus, & officiis ſecularibus. Præterea ſi in communi loquamur, poſſunt tam monachi, quàm clerici religioſi conuenire in aliquo fine, & ſcopo talis ſtatus; nam vtrique poſſunt intendere vitam purè contemplatiuam, vt notauit D. Thom. 2. 2. quæſt. 189. articulo 9. ad ſecundum, & conſequenter poſſunt etiam in multis mediis conuenire, vt in exercitio orationis, ac pſalmodiæ, & hoc modo ſunt nunc in Eccleſia religiones contemplatiuæ, non tantùm monachorum, ſed etiam clericorum.

Prima conuenientia inter monachalem & clericalem relig.

2. Conuenientia.

VI. Prima ergo differentia inter hos duos ſtatus eſſe videtur, quòd religio clericorum per ſe ordinatur ad ea, quæ aguntur in diuinis miniſteriis, non autem religio monachorum; quam inſinuauit D. Tho. in dicta ſolutione ad 2. & rationem reddit, quia prior eſt per ſe religio clericorum, ad quos ſpectant ea, quæ pertinent ad diuina miniſteria; ad religionem autem monachorum per ſe non competit, vt ſint clerici, vt habetur in decretis 16. quæſt. 1. Quæ differentia aſſignatur à D. Thom. inter has religiones, etiam vt profitentur vitam purè contemplatiuam: extendi tamen poteſt ad eaſdem ſi participent vitam actiuam; nam religio, per ſe ordinari poteſt ad miniſteria ſpiritualia, quæ circa proximos exercentur, & ſunt etiam clericorum propria; & ideo talis religio dici poteſt per ſe, & ex vi ſui finis eſſe clericorum; non autem monachorum, cum per ſe clerici non ſint, quod ſignificauit idem D. Thom. opuſc. 19. p. 2. cap. 2. dicens, dato quòd monacho docere non liceat (ſcilicet per ſe & doctrina prædicationis) non ſequitur quòd canonicis regularibus non licet docere; cum canonici regulares inter clericos computentur, iuxta Auguſt. in ſermone de communi vita clericorum. Non repugnat autem, quòd

1. Differentia inter eaſdē religiones ex finibus.

quòd religio monachorum ad hos fines extẽdatur, vt eiſdem locis docet D. Thom. & ex dicendis ſect. ſeq. conſtabit, ſed differentia quaſi formaliter conſtituitur, tam ex parte finis primariò intenti, quàm ex parte conditionis per ſe requiſitæ in ipſis perſonis, ſcilicet, ſtatus religioſi.

VII. *2. Differen. ex mediis.* Et ex hac differentia in fine, ſequitur ſecũda differentia in mediis, quæ ſemper eſſe debet fini accõmodata; nam monachorum ſtatus, ſicut per ſe non requirit clericatum, & proprias actiones eius, ita neque illa ſtudia, quæ ad tales actiones clericales probè exercendas neceſſaria ſunt, quibus tamẽ maximè indigent clerici regulares, non minus quàm ſeculares, proportione ſeruata ad ſuum finem. Nam religio clericorum, quæ per ſe ſolùm vacat contemplationi, & diuino cultui in ſacris myſteriis, minus ſunt neceſſaria ſtudia per ſe loquendo, quam religioni clericorum, quæ ad ſpiritualem actionẽ circa proximos per ſe ordinatur.

VIII. *3. Differen. ex habitu.* Hinc etiam differunt tertiò in habitu; nam religioſi, qui clericale munus per ſe profitentur, clericalem etiam habitum aliquo modo retinere debent, vt habitus cum ſtatu & vita concordet; monachi verò peculiarem habitum, ſeu cuculam, (hæc enim omnibus communis eſt) ſortiuntur, & ita in canonicis regularibus ſeruatum ſemper fuiſſe colligitur ex c. mandamus 19. quæſtione 3. vbi cucula diſtinguitur ab habitu canonici regularis, & ita obſeruari videmus in Hiſpania præſertim; nam in Italia, aliqui eorum dicuntur clericalem habitum in monachalem transformaſſe, vt videri poteſt in Trullo lib. 1. c. 29. numer. 10. Idem verò obſeruant aliæ religiones clericorum, vt Societas IESV, & ordo clericorum, qui Theatini vocantur, & alij, de quibus infrà fiet mentio.

IX. *4 Differen. ab auſteritatibus corporis.* Et hinc oritur quartum diſcrimen, nimirum, vt vita monachorum regulariter, ſeu ex ſuô genere auſterior ſit, quàm regularium clericorum in his quę pertinent ad corporis tractationem, vt ſunt victus, veſtitus, lectus, & ſimilia. Hoc etiam conſtat ex praxi, & comparando Canonicos regulares, cum profitentibus regulã S. Benedicti id affirmat Bernard. epiſt. 3. Et generalis ratio eſſe poteſt, quia hoc genus vitæ debet eſſe proportionatum, & exteriori habitui, & aliis perſonis clericalem ſtatum, qui per ſe etiam ſanctus, & religioſus eſt, profitentibus. Vnde D. Thom. in dicto opuſculo 14. tanquam differẽtiam certã inter canonicos regulares & monachos ſupponit, quòd canonici non tenentur abſtinere à lineis indumentis, à quibus monachi abſtinere tenentur. Similiter vſus carnium prohibetur monachis, in capit. *ad monaſterium.* qui non prohibetur clericis regularibus aliquo iure, nec per Auguſtini regulam, nec per eorum conſtitutiones communiter loquendo de ordinibus clericorum, quantum nobis conſtare potuit. Et ob hanc rem putãt aliqui dictum eſſe ab Innocentio III. in dicto c. *quod Dei timorem.* regulares canonicos ſub laxiori regula militare, ſcilicet quantum ad ieiunia, indumenta, & alias corporis auſteritates, non verò, quoad ſpirituales actiones, & opera perfectionis. Addo verò non oportere dictum illud Innocentij extendere ad omnes religiones clericorum: nam Innocentius tantùm loquutus eſt de regula, & modo viuendi canonicorum regularium, quæ ſuo tempore vigebat; ſtatus autem clericorum regularium, vt ſic, nõ poſtulat neceſſariò laxam, vel laxiorem regulam etiã in auſteritatibus corporis, quantum ad finem ſuum expediens fuerit.

X. *5. Differen. ex nominibus.* Tandem ex his differentiis, quæ ad rem aliquo modo ſpectant, orta eſt in nominibus diuerſitas. Nã nomen *Monachatum* iuxta frequentiorem vſum nõ tribuitur clericis regularibus, & conſequenter, nec nomen *Fratrum*, quod vulgò monachis accommodatum eſt, quia ſecundùm primæuum ius, & inſtitutionem, monachi à clericis condiſtinguebantur, 16. quæſt. 1. per multa capita. & ideo vbi iura, præſertim odioſa, comprehendere volunt omnes religioſos, vel non loquuntur de monachis, aut clericis, vel canonicis regularibus, ſed ſimpliciter de regularibus, vt Concilium Trid. ſeſſ. 25. cap. 1. de regular. & ſequẽtibus. quæ vox vniuerſalis eſt; vel vtroſque in ſpecie nominant, vt in Clement. 1. de ſtatu Monachor. ibi, *Monachos vel canonicos regulares* Et capit. *cum ſingula.* de præbend. in 6. ibi, *Ne aliqui Monachi, vel religioſi alii,* &c. Dixi autem *præſertim in odioſis*; quia in fauorabilibus, vel in his, quæ per ſe ſolùm reſpiciunt ſubſtantiam, vel decentiam ſtatus religioſi, ampliari ſolet nomen *monachorum*, vt cõprehendat etiam clericos regulares, vt conſtat ex ca. *ex parte.* de poſtulando, & indicatur in cap. *poſt tranſlationem.* de renunciatione, & notarunt Gloſ. Panormit. & alij ſuper hæc iura, & Nauarrus Comment. 3. de regular. numer. 4. & 41. Auguſtin. Ticinenſis in propugnaculo Canonici ordinis 4. p. c. 12. & Ioan. Trullo in ordine Canonicorum regularium lib. 1. cap. 29.

Atque ex his ſatis conſtat, quæ ſit differentia inter illa duo membra, tam in re, quàm in nomine. XI. *Concluditur inſtitutũ de diſtinctione, & ſufficientia membrorum data diuiſionis.* Conſtat etiam diuiſionis ſufficientia; neceſſe eſt enim omnem religionem per ſe ordinari aut ad miniſteria clericorum, aut contentam eſſe operibus, & modo viuendi laicis accommodato, neque inter hęc duo poteſt inueniri medium; ergo cum illa mẽbra per hos fines diſtinguantur, ſufficienter exhauriunt diuiſum. Poſſet autem aliquis tertium membrum excogitare religionis mixtæ, & participantis vtrunque finem, ſeu vtraque opera; ſed non oportet nobis vti nominibus præter communem vſum; nã omnes religiones, quæ cogitari poſſunt mixtæ, illo modo appellatione *monachorum* veniunt, vt ex ſeq. capite conſtabit.

Supereſt, vt de comparatione horum membrorum pauca dicamus, poſſunt autem in antiquitate, XII. *Comparatio vtriuſque membri quoad antiquitatem.* vel in perfectione cõparari. De priori cõparatione iam dictũ eſt, veriſimile videri eſſe æqualem quoad originem: nã initio Eccleſiæ vtriuſque ſufficientiæ indicia, & veſtigia inueniuntur. Quod ſi in hoc eſt aliqua earum præferenda, planè illa eſt religio clericorum, quia certius eſt collegium Apoſtolicum fuiſſe religioſam quandam communitatem, quàm quod viuentibus Apoſtolis monachatus inceperit; nam primum ex Euangelio, & ex Patrum traditione conſtat; ſecundum autem licèt ex Dionyſio, Philone, Euſebio, & aliis antiquis hiſtoricis fiat ſufficienter fide dignum, non tamen æquè certum. Eſt autem eodem modo certiſsimum, collegium illud Apoſtolicum conſtituiſſe religionem clericorum, non monachorum, quia fuit ille ſtatus per ſe primò ordinatus, ad clericorum miniſteria, vt ſuprà tactum eſt, & tractando de Societate magis explicabitur.

Quod ſi quis dicat totam Eccleſiam in ſuo initio XIII. *Obiectio pro antiquitate monachatus* fuiſſe veluti quandam monachalem religionem, quando ſcilicet omnes fideles habebant omnia cõmunia; ita enim de illo ſtatu Sancti loquuntur, vt patet ex Chryſoſtom. lib. 3. contra vituperatores vitæ monaſticæ, & Iſidoro lib. 2. de officiis Eccleſiaſticis cap. 15. & aliis ſuprà citatis, propter quod dixiſſe videtur Bernard. Apologia ad Guillelmum Abbatem, verſus finem, ſuum ordinem, id eſt, monaſticum, primum in Eccleſia fuiſſe, *Imo, à quo cœpit Eccleſia.* Reſpondendum eſt, *Diluitur, ſi primitiua Eccleſia ſumatur pro populo contradiſtincto à clero.* Eccleſiam primitiuam, vt condiſtinctam ab Apoſtolis, ſeu à clero, & vt conſtantem ex fidelibus laicis, licèt habuerit quandam formam monachalem, vel ſecundùm ſe totam, vel pro magna parte: nihilominus illam ortam fuiſſe à religione cleri-

clericorum, ſcilicet Apoſtolorum. Si verò conſideremus illam Eccleſiam, vt vnum corpus conſtans ex Apoſtolis, & aliis fidelibus, ſic fuit veluti vna perfecta religio, eminenter, ac formaliter complectens clericos, & laicos; ſemper tamen prima, ac præcipua pars eius fuit religio clericorum. Quod ſi in ipſiſmet Apoſtolis conſiderare quis velit, prius fuiſſe religioſos profeſſos quàm clericos, nam veriſimilius eſt tria vota emiſiſſe viuente Chriſto, & in manibus eius ante paſsionem, vt ex Auguſtino, Thoma, & aliis Patribus in priucipio huius materiæ tomo præced. tractauimus, & moderni authores grauiores frequentius ſequuntur: clerici autem facti non ſunt, vſque ad noctem Cœnæ; quantum ex Euangelio colligitur, & ex Concilio Tridentino ſeſſ. 22. canon. 2. Nihilominus reſpondemus à principio religioſum illum ſtatum fuiſſe clericalem; nam fuit inſtitutus, & ordinatus, ad finem prædicandi Euangelium, & exercendi alias actiones hierarchicas, & ſacerdotales, ſicut modò profeſsio canonicorum regularium, etiamſi à multis fiat ante ſuſceptum aliquem ordinem; ſemper eſt clericalis profeſsio potius quàm monachalis. Vnde cùm Bernardus dicit ſuum ordinem fuiſſe primum, vel in quo cœpit Eccleſia, intelligi debet de ſuo ordine, non vt monachali, & condiſtincto à clericali, ſed ſecundùm communem rationem ſtatus perfectionis; nam de monaſtico ordine in ſpecifica proprietate ſumpto, potiùs dicitur in Concilio Meldenſi capit. 9. fuiſſe ab Apoſtolis fundatum, ſeu à nominatiſsimis, ac ſanctiſsimis Patribus excultum, & in Concilio Colonienſi ſub Hermano. tit. de vita monaſtica capite primo, dicitur, vitam monaſticam, non multo poſt Apoſtolica tempore cœpiſſe, quod piè interpretandum eſt, id eſt, non multo poſt initium prædicationis Apoſtolorum.

Deinde ſi ſumatur pro aggregato ex vtroque.

Denique ſi ſumatur pro Apoſtolis ante, & poſt ſacerdotium

Ad locum Bernard.

XIV. *Probabile eſt monachatum ex quo incœpit, nunquam fuiſſe interruptũ.*

An verò vterque ſtatus, ex quo incœpit in Apoſtolis, vel per Apoſtolos, continua ſucceſsione, ſine interruptione durauerit, non ita certum eſt, quamuis de vtroque id ſit longè probabilius; nam de monachatu clarum eſt, à temporibus Antonij, vſque ad Baſilium, & à Baſilio, vſque ad Auguſtinum, & ab Auguſtino, vſque ad Benedictum, & à Benedicto, vſque ad noſtra tempora in Eccleſia nõ defuiſſe. Paulò autem ſuperius oſtendi in c. 2. etiam ante Antonium fuiſſe monachos, & Dionyſium Areopagitam monachorum quoque mentionem feciſſe, inter Dionyſium autem & Antonium vix fluxerunt anni ducenti quinquaginta, & ferè in medio temporum illorum inuenimus Dionyſium I. huius nominis Pontificem fuiſſe monachum; ergo veriſimillimum eſt, in illis paucis annis non fuiſſe interruptum monachatum.

XV. *Religio cleric. ab Aug. hucuſque interrupta non eſt.*

De religione autem clericorum in primis eſt cõſtans, ab ætate D. Auguſt. nunquam in Eccleſia defuiſſe, ſaltem in religione canonicorum regulariũ, vt ex perpetua traditione & antiquis hiſtoriis conſtat. Nam quòd Auguſtinus clericorum religionem, vel inſtituerit, vel reſtaurauerit, receptiſsimum eſt, ex Poſsidio in vita Auguſtini, & ex eodem Auguſt. in ſermon. de communi vita clericorum, & ex aliis, quæ infrà lib. 2. cap. 8. referemus, & ab eo tempore nunquam religionem illam fuiſſe omnino extinctam, conſtat, quia ſicut nunc durat, ita in toto ſuperiori tempore inuenitur eius memoria, neque alicubi legitur aliud eius initium poſt Auguſtinum.

XVI. *Quidà tẽpore Apoſtolorum vſque ad Auguſt.*

De tempore verò intermedio ab Apoſtolis vſque ad Auguſtinum, omnes etiam pro comperto habent, clericorum ordinem Apoſtolorum tẽpore fuiſſe in clero dilatatum, & à Clemente Romæ, à Iacobo Hieroſolymis, & à Marco Alexandriæ, & ſic ab aliis viris Apoſtolicis fuiſſe obſeruatum & auctũ. Vnde Soto li. 20. de iuſtitia q. 4. art. 5. *Naſcens*, inquit, *clericorum Eccleſia cœpit in com muni viuere, in quo vitæ inſtituto nonnihil temporis adoleuit.* Addit verò ſtatim, *At verò exhauſto paulo plus Clericorum numero, vix illa communis vita tolerari potuit*, &c. An verò hæc relaxatio clericalis ſtatus cœperit multo, vel breui tempore poſt vitam Apoſtolorum, non certò conſtat; nam etiam D. Auguſtinus ſuo tempore decreuit, non admittere ad ordinem, niſi regulares clericos; poſtea verò mutauit conſilium, vt conſtat ex cap. *certè* 12. quæſt. 1. Certum autem videtur non totum clerum cecidiſſe ab illo ſtatu intra illud tẽpus, ſed ad ſummum in illo initio ſucceſſu temporis factam eſſe clericorum diuiſionem quibuſdam retinentibus vitam regularem, & aliis amplectentibus laxiorem, & ſecularem, vt attigit Auguſt. Ficinenſis in propugnaculo p. 1. cap. 16. Et ſufficientem eius rei fidem facit Vrbanus Papa epiſtola 1. dicens, *Scimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maximè inter eos, qui in ſortem Domini ſunt electi, id eſt, Clericos*, &c. Fuit autem Vrbanus ducenteſimo vigeſimo quarto anno à natiuitate Domini, id eſt, ferè ducentis annis ante Auguſtinum: cum ergo ille ſtatus regularium clericorum vſque ad Vrbanum integer perſeuerauerit, veriſimile non eſt in reliquo breui tempore, vſque ad Auguſtinum fuiſſe extinctum, licèt fortaſſe magna ex parte relaxatus, ac imminutus fuerit; atque ita ſentiunt de hoc ſtatu, & eius origine, ac continuatione, qui de religione Canonicorum regularium accuratiùs ſcripſerunt, quos partim retulimus, partim indicabimus inferius c. 9. tractando de his religionibus clericorum magis in particulari.

XVII. *Religio cleric. ex genere ſuo perfectior eſt monachatu.*

De altera comparatione in perfectione, nonnulla diximus tractatu præced. agendo de ttanſitu ab vna religione ad aliã. Breuiter ergo dicẽdum eſt, in hac generalitate non poſſe fieri abſolutum iudiciũ, quia hi ſtatus ſe habent ad inuicem, tanquam excedens, & exceſſum; & ideo in particulari comparatio pendet ex multis circunſtantiis. Nihilominus tamen dicere poſſumus religionem clericorum ex genere ſuo eſſe perfectiorem; primò, quia ex vi ſui ordinis ad altiorem, & diuiniorem finem ordinatur: nempe diuinum cultum in ſupremis myſteriis, & ad ſalutem animarum, quantum eſt ex vi talis generis. Vnde explicatur ſecundò, quia in moralibus illud dicitur eſſe perfectius ex genere, quod ſumptum in ſupremo gradu illius generis, excedit ſupremum alterius. Ita verò eſt in præſenti, nam ſuprema religio clericorum perfectior fuit omni religione monachorum; talis enim fuit ſtatus religioſus, quem profeſsi ſunt Apoſtoli, vt oſtendimus; conſtat autem Apoſtolos non ſolùm in perſonali gratia, & perfectione, nec ſolùm in ſtatu Epiſcopali, ſed etiam in religioſo ſtatu perfectionis habuiſſe primitias Spiritus & perfectionis. Denique oſtendimus ſuprà vitam mixtam ex contemplatiua & actiua, eſſe perfectiorem quacunque ſimplici ex genere ſuo, oſtendimus etiam mixtionem illam tanto eſſe perfectiorem, quanto ex vtroque illo genere vitæ id quod perfectius eſt participat: hoc autem totum inuenitur in hoc ſtatu ex vi ſui generis; ergo. Dices etiam poſſe inueniri in religione monachorum quæ ſit mixta; ſicut etiam è contrario poteſt eſſe religio clericorum, quæ nõ ſit mixta ſed ſimplex. Reſpondeo ex ſuperius dictis, monachatui vt ſic non conuenire perfectionem illam, in eo gradu; quod ſi aliquando participat aliquid de illo, eſt tantùm ſecundùm quid & ſecundariò, vt explicabimus capite ſequenti, & hoc ſatis eſt, vt ſtatus clericorum regularium ex ſuo genere perfectior dicatur. Confirmant egregiè reſolutionẽ hanc verba Ambroſij lib. 3. epiſt. 25.

ad Vercellenſes §. *His ſequutus Euſebius. Hæc duo,* inquit, *in attentiore Chriſtianorum deuotione præſtantiora eſſe quis ambigat? Clericorum officia, & Monachorum inſtituta. Iſta ad comitatem, & moralitatem diſciplina, illa, ad abſtinentiam aſſuefacta, atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in ſecreto: ſpectatur iſta, illa abſconditur; ideo bonus athleta ait, ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, dignus ſanè qui ſpectaretur ab Angelis, dum luctaretur, vt ad Chriſti brauium perueniret cum certaret, vt in terris vitam Angelorum inſtitueret, in cælo nequitiam Angelorum refelleret. colluctabatur enim nequitiis ſpiritualibus. Merito mundus eum ſpectabat, vt mundus imitaretur. Hæc ergo vita in ſtadio, illa in ſpelunca; hæc aduerſus confuſionem ſæculi, illa aduerſus carnis appetentiam. Hæc ſubiiciens, illa refugiens corporis voluptates. Hæc gratior, illa tutior. Hæc ſeipſam regens; illa ſemetipſam coercens. Vtraque tamen ſe abnegans, vt fiat Chriſti, quia perfectis dictum eſt. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum.* Et infrà. *Hæc ergo dimicat, illa vero ſe remouet. Hæc illecebras vincit, illa refugit. Huic mundus triumphatur, illi exulat. huic mundus crucifigitur, vel ipſa mundo; illi ignoratur. huic plura tentamenta, & ideo maior victoria: illi infrequentes lapſus, facilior cuſtodia.*

CAPVT VIII.

Vtrùm monachorum religio recte, & ſufficienter diuidatur in mendicantem, & pure monachalem.

I. *Exponitur quæſtio.* CONſtat ex vſu Eccleſiæ *Monachi* nomen dupliciter accipi; pro genere ſcilicet, & pro ſpecie, ſeu membro contento, ſub latiori ſignificatu. Priori modo comprehẽdit omnes religioſos fratres, quatenus eos à clericis regularibus diſtinximus c. præced. quos non poſſumus generatim meliùs deſcribere, quàm per profeſsionem religioſam ſub habitu monachali. Strictè verò dicuntur monachi, quos vulgo *Monges* appellamus, & ſic diſtingui ſolent monachi ſimpliciter dicti, à monachis mendicantibus. Sic ergo rectè diuiditur monachorum ſtatus in purè monachalem, & mendicantem, quorum ſtatuũ differentia explicanda à nobis eſt. Vt autem in hoc certum aliquid dicere poſsimus, magis eſt vſus, & ſtatus Eccleſiæ conſiderandus, quàm ſola rei natura, vel poſsibilis inſtitutio. Nam loquendo hoc modo de poſsibili, nulla ferè proprietas cõſiderari poteſt in vno iſtorum ſtatuum, quæ non ſit poſsibilis in alio, quamuis de facto in eis diſtinguãtur, & præſertim in modo paupertatis, à quo *Mẽdicantium* nomen ſumptum eſt.

II. *1. Differẽtia inter mendicantes, & monachos per ſe, ex fine.* Primò ergo, ac præcipuè videntur diſtingui hi duo ſtatus ex fine; nam ſtatus monachalis ſtrictè ſumptus (ſic enim de illo nunc ſemper loquemur) contemplatiuus eſt, & ſimplex de ſe in illo ordine, quod patet inductione in præcipuis ordinibus monachorum, Carthuſienſibus, Benedictinis, Ciſtercienſibus, Chamaldulenſibus, &c. Hoc enim fuit primum monachorum inſtitutum, vt ſuprà dictum eſt, & ſumitur ex 16. quæſt. 1. per totam, & ex cap. nunquam. de conſecrat. d. 5. ideoque monachi, qui hoc inſtitutum ſimplex, & purum conſeruarunt, monachorum nomen, quaſi per antonomaſiam retinuerunt. At verò monachi mendicantes per ſe profitentur ſtatum vitæ mixtæ ex contemplatione, & ſpirituali actione, præſertim circa proximum; quod patet etiam inductione; nam ordines Prædicatorum, Minorum, Eremitarum, S. Auguſt. & Carmelitarum, quibus hoc nomen primum tributum eſt, hoc genus vitæ profitentur; nam in choro, & diuinis officiis contemplationi vacant, quatenus verò prædicationi, doctrinæ, aut miniſterio ſacramẽtorum inſiſtunt, actionem participãt. Vnde Panormit. in c. *cauſam.* de iudiciis num. 2. *Monachi* (inquit) *propriè & strictè dicuntur illi, qui virtute regulæ ſtant ſolitarii in monaſterio, nec immiſcent ſe prædicationibus.* argumento multorum capitum 16. quæſt. 1. Vnde ſubiungit, *Omnes monachi poſſunt dici* fratres, *non vero omnes fratres dicuntur* monachi; *nam mendicantes in rigore non accipiunt illam denominationem ſtricte ſumptam.* Rectè ergo diſtinguuntur Monachi & mendicantes ex fine, nam priores ſiſtunt in vita contemplatiua; poſteriores ad ſpiritualem actionem circa proximum extenduntur.

III. *2. Differentia ex paupertatis profeſſione.* Et hinc ſequitur ſecunda differentia magis propria, reſpectu mendicantium; nam monachi profitentur paupertatem in particulari, in communi tamen habent bona ſtabilia; mendicantes verò ex vi ſui inſtituti paupertatem etiam in communi amplectuntur, & vtrumque eſt accommodatum finibus proximè declaratis. Nam monachi cum ſolitariam & ſeparatam vitam, & maiorem clauſuram profiteantur, nõ poſſunt commodè iuxta ſuum inſtitutum è mendicato viuere; imò cum proximis non miniſtrent, non habent tam manifeſtam cauſam, & titulum poſtulandi ab eis ſuſtentationem, & ideo meritò non profitentur paupertatem in cõmuni, vt ſuprà cum D. Thom. diximus. Et hac ratione monachi, quando laici erant, & poſſeſsiones non habebant vnde ſuſtentarentur, potius labore manuum, quàm eleemoſynis alebantur, non quia eis mendicare non liceret, ſed quia eorum ſtatui non erat ita conſentaneum. Mendicantes verò cũ proximis inſeruiant, meritò ex eorum eleemoſynis viuere poſſunt, & quia inter ipſos proximos viuũt, & cum eis quantum expedit conuerſantur, ideo ſatis conſentaneum eorum fini eſt, vt mendicare valeãt, & quia hoc de ſe Euangelicam paupertatem magis commendat, & ad perfectam humilitatem vtile eſſe poteſt, ideo meritò huiuſmodi religiones talem inſtitutionem habuerunt, à qua *Mendicantium* nomen habuiſſe videntur.

IV. *Expoſitio dictæ differentiæ.* Dixi autem mendicantes *ex vi ſui inſtituti* amplecti paupertatem in communi, quia de facto non omnes mendicantes hoc obſeruant, ſed nonnulla habent bona ſtabilia, vt conſtat ex vſu, & ex conſtitutione Pij V. *Dum ad vberes*; quæ eſt 14. & apertè ex Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de regular. Tamen ad propriam rationem religionis *Mendicantis*; videtur neceſſarium, vt ſaltem in ſua prima inſtitutione hoc paupertatis genus amplexa fuerit; vt colligitur ex cap 1. §. *Confirmatos.* de religioſis domibus in 6. ibi, *Quibus ad congruam ſuſtentationem reditus, aut poſſeſſiones habere profeſſio, ſiue regula quælibet interdicunt, ſed per quæſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas.* Vbi etiam ſignificatur, *Mendicantium* nomen inde acceptum eſſe. Vnde Pius V. in Bulla, qua declarat Societatem eſſe religionem mendicantium, rationem reddit, *quippe quæ ex eius inſtituto, & conſtitutionibus Apoſtolica authoritate confirmatis, bona ſtabilia poſſidere nequit, ſed incertis eleemoſynis fidelium que largitionibus, & ſubuentionibus viuit.* Indicat ergo hanc eſſe propriam, & neceſſariam conditionem ad religionem mendicantem. & ideo etiam ſecundùm commune ius, religiones mendicantes dicuntur eſſe incapaces ſtabilium bonorum, ex teſtamento, vel alio ſimili modo, vt in ſuperioribus viſum eſt. Quædam etiam religiones dicuntur eſſe mendicantes ex vi ſuæ regulæ, vt religio Minorum; alij non ex vi regulæ, ſed ex conſtitutione, vt de Prædicatoribus loquuntur Panormitan. Decius, & alij in cap. *ad noſtram.* de appellationibus, & ad comprehendendum vtrunque membrum, non ſumus loquuti de regula, ſed de inſtituto, quod omnia cõprehendit. Quod etiam additũ eſt, vt excludamus factũ, ſeu actualem obſeruantiam, nam licèt aliqua

aliqua religio, ex priuilegio Apoſtolico de facto non mendicet, nec ſeruet hoc paupertatis genus; nihilominus ſi ex fundatione ſua illam profitebatur, ſub eodem gradu, & ordine religionum comprehenditur. Vnde in cap.1. de ſtatu regularium in 6.§. *Sanè.* ſupponitur poſſe etiam monaſteria ordinum mendicátium habere propria bona, & prouentus, quod notauit Lapus allegatione 4. Felinus in cap. *in præſentia.* de probation. numero 53. Calderinus conſilio 17. tit. de regularibus Baldus in dicto cap. *ad noſtram.* de appellationibus. Francus, & Geminianus in dicto §. *conſirmatos.* Quintilianus Mandoſius in regulis Cancellariæ, regul. 23. quæſtione 3. & 4. Iulius Clarus lib. 3. §. *Teſtamentum.* numero 29.

V. *Obſeruatio bipartita circa duas traditas differentias.* Ex his verò intelligi poteſt neutram ex his differentijs eſſe omnino propriam monachorum, neque inter ſe eſſe neceſſariò coniunctas. Primum patet, quia in religione clericorum poteſt etiam mendicitas reperiri, vt de Societate Ieſu diximus, ex declaratione, & approbatione ſedis Apoſtolicæ, & in eadem inuenitur altera proprietas vitæ mixtæ, quam non omiſit Pius V. ſubiungens, *Tum quia non minus quàm cæteri mendicantes in excolenda vinea domini aſſiduè laborant, fructusque ingentes, & ſalutiferos producunt, ac propterea eiſdem priuilegiis, indultis & gratiis, fratribus mendicantibus hactenus conceſſis, vti, frui, potiri, & gaudere meritò poſſint ac debeant.* Quod autem etiam poſsit religio clericorum non profiteri mendicitatem, neque actionem ex vi ſui inſtituti, in canonicis regularibus manifeſtum eſt. Vt ergo illæ duæ proprietates conſtituant religionem monachorum, ſupponendum eſt genus ipſum cum differentijs, quæ ex vi illius proueniunt. Et ita præſens diuiſio etiam de religione clericorum dari poſſet; non enim inconueniens eſt, præſertim in his rebus moralibus, vt genera non ſubalternata inter ſe per eaſdem differētias diuidi poſsint, quanuis ſemper prout diuerſo generi accommodantur, habeant etiam inter ſe aliquam diuerſitatem, vt de hiſmet differentijs, ſeu proprietatibus conſtabit inferiùs lib. 2. de ſingulis religionibus in ſpecie tractando.

VI. Atque eadem ratione conſtat, paupertatem in communi, & mendicitatem non eſſe de ſe, ac neceſſariò coniunctam cum actione ſeu vita iſta; nihil enim repugnat religionem purè contemplatiuam profiteri paupertatem in communi, imò & mendicitatem; nam ex ſola natura rei non eſt repugnantia, neque iure aliquo eſt prohibitum; imo aliqui ex Carmelitarum ordine, vt infrà lib. 2. c. 10. dicam, contendunt inſtitutum ſuum eſſe purè contemplatiuum, licet illa ſit vna ex antiquioribus religionib. mendicantibus. Quamquam verius ſit religionem illam, quo tempore contemplationem tantùm profeſſa eſt, non fuiſſe mendicantem, & ex quo mendicantib. annumerata eſt, mutaſſe etiam aliquo modo ſuum inſtitutum, & finem, & cōtemplationis actionem adiunxiſſe. Vnde licet de poſsibili verum ſit, illa duo non repugnare ſimul coniūgi, tamen ex conſuetudine Eccleſiæ, vt ſupra dicebam, n. 2. religiones mendicantes mixtæ ſunt, & in vinea Domini laborant, vt dixit Pius V. in Bulla Societatis ſupra citata, & congruentia ſupra nu. 3. data eſt, quia religioni ſolitariæ, & ſeparatæ, non ita eſt proportionata mendicitas. Faciliùs autem poſſet è conuerſo dari religio mixta, & inſeruiens proximis, & non mendicans, vt inter Fratres videntur eſſe ordo S. Mariæ à Mercede, & ordo Sanctiſsimæ Trinitatis, & ſimiles, de quibus infra lib. ſequent. nam licèt huiuſmodi religiones interdum mendicent ob neceſsitatem, vel humilitatem, mendicantes non ſunt, quia ex vi proprij inſtituti non coguntur mendicare, aut ſtabilia bona non habere.

VII. *Obiectio, non videri adæquatam diuiſionem præſentis capitis.* Hinc verò naſcitur dubium de ſufficientia dictæ diuiſionis; nam ex dictis ſequitur dari in Eccleſia aliquas religiones *Fratrum* ſeu *monachorum* generali appellatione, quæ nec mendicantes ſunt, nec Monachales ſpeciali appellatione. Reſpondeo verum eſſe, diuiſionem in rigore non eſſe adæquatam; non ſolùm ſpectando varietatem poſsibilem religionum, ſed etiam praxim, & vſum; data eſt ergo illa diuiſio de præcipuis generibus religionum, & quæ in vniuerſali Eccleſia magis vigent. Sunt ergo alij ordines Fratrum, qui ex proprio inſtituto non profitentur paupertatem in communi, & ex hoc capite mendicantes non ſunt, neque etiam ad finem contemplationis ſunt inſtituti, ſed ad aliquam actionem, & ex hac parte deficiunt à propria, & ſpecifica ratione Monachorum. Et ordinariè & frequentiùs videntur inſtituti ad actiones miſericordiæ corporales, vt ſunt captiuorum redemptio, peregrinorum ſuſceptio, &c. quamuis etiam poſſint ad actiones ſpirituales inſtitui, & non eſſe mendicantes, vt dixi.

Alia difficultates ex dicta diuiſione oritur, nam ſequitur vnam, & eandem religionem non poſſe ſucceſſu temporis priùs eſſe monaſticam, & poſtea mendicantem, vel è conuerſo, quod videtur falſum. Sequela patet, quia ſi de ratione religionis mendicantis eſt, vt ex vi ſui inſtituti non poſsit habere redditus, ergo non poteſt eadem religio nunc eſſe mendicans, & poſtea non eſſe, vel è conuerſo, quia ſi mutat inſtitutum, non eſt eadem religio. Si autem idem inſtitutum retinet, non poteſt ex vi illius illas veluti contradictorias proprietates diuerſis temporibus admittere. Minor autem patet in religionibus S. Auguſtini, & Carmeli, de quib. infra lib. 2. oſtendemus priùs fuiſſe purè monachales, poſtea tranſiſſe in mendicantes. Imò etiam religiò Prædicatorum, vt in eorum geſtis refertur, in ſui initio bona immobilia poſſedit, ac proinde mendicans non fuit, non multo verò pòſt, viuente S. Dominico, in primo capitulo generali Bononię coactò conſtitutionem fecerunt, de ſeruanda in communi paupertate, & immobilibus bonis, quæ tunc habebant, renuntiarunt. VIII.

Vnde alia interrogatio inſurgit, cur facta tali conſtitutione cœpit eſſe religio mendicans, quæ non erat, & tamen reuocata illa conſtitutione prout in alio capitulo generali, de facto reuocata fuit, & priuilegio Sixti IV. confirmata, vt prædicti Authores referunt; cur, inquam, per priorem profeſſionem ex non mendicante facta ſit mendicans, & per poſteriorem non deſierit eſſe mendicans? quod eſt rationem petere illius communis ſententiæ quā ſuprà n. 4. poſuimus, ad religionem mendicantem ſufficere habuiſſe ex conſtitutione illam paupertatem, quamuis iam non habeat. IX.

Ad priorem partem reſpondeo, in his rebus moralibus, vt continuè durare cenſeantur, non eſſe quærendam tantam vnitatem & immutabilitatē, quanta in naturalibus rebus inuenitur. Vna enim, & eadem Eccleſia (vt Patres loquuntur) cenſetur fuiſſe à principio mundi vſque nunc, quamuis in modo vnionis, & gubernationis magnam diuerſis temporib. admiſerit varietatem: ergo ſimiliter eſſe poterit vna & eadem religio, quamuis illas mutationes ſucceſſu temporum accipiat. Ratio verò eſt, quia in his rebus ad vnitatem potiſsimè conſideratur continua ſucceſsio perſonarum aliquo vinculo ſubſtantiali, pro ratione talis ſtatus inter ſe vnitarum, in ordine ad hunc finem, vt in Eccleſia eſt vnio veræ fidei in ordine ad eandem beatitudinem acquirendam, & in vnaquaq; religione eſt vnio per talia vota, tali modo, ſeu ſecundùm talem regulā, vel conſtitutionis emiſſa in ordine ad talem finem. Quòd ergo in vna vel altera conſtitutione fiat ali- X.

 qua

qua mutatio etiam in materia paupertatis non tollit identitatem religionis,ſed mutatio illa accidentalis cenſetur. Rectè autem inde colligitur,diuiſionem illam religionis in mendicantem,& non mendicantem, non eſſe per differentias quaſi ſubſtantiales in tali genere; nam poſſunt eidem religioni pro diuerſis temporibus & ſtatibus conuenire; adiunctis autem alijs circumſtantijs faciunt diuerſitatem in religionibus, maximè ſecundùm præſentem Eccleſiæ vſum.

XI. Ad alteram partem reſpondetur religioni Prędicatorum,v.g.priuſquam profiteretur paupertatem in communi, nihil aliud defuiſſe ad rationem religionis mendicantis; & ideo addita per conſtitutiones illa proprietate, propriè, ac perfectè cœpit eſſe vna ex mendicantibus. Cur autem poſtquam illam conſtitutionem mutauit, non deſiit eſſe mendicãs, ratio reddi ſolet, quia priuilegium auferens vnum non aufert aliud neceſſariò, iuxta leg. *ſi domus* ff. de ſeruitutibus vrbanorum prædiorum,& cap. *ex tuarum* ff.de authoritate & vſu pallij.& cap.*paſtoralis*.de priuilegijs. ita reſpondet Lapus allegat. 4. Eſt tamē difficilis reſponſio, quia religionem aliquam eſſe vel non eſſe mendicantem, non conſiſtit in priuilegijs, ſed in ſubſtantia, vt ſic dicam,vel profeſsione, ac legib. talis religionis; priuilegia enim, quæ dantur mendicantibus,non faciunt illas mendicantes, ſed ſupponunt; ergo ſi aufertur intrinſeca cōditio, neceſſaria ad religionem mēdicantem, etiamſi alia priuilegia non auferantur, non erit mendicans, vel certè ſolo nomine,& priuilegiorum conſortio talis poterit appellari; vel dicemus fieri quandam ampliationem(vt ita dicam)illius vocis, ſcilicet, vt religio,quæ ſemel fuit mendicans,talis ſemper appelletur in ordine ad vſum priuilegiorum, etiamſi nō talis ſit, ita vt mendicans nominetur, quæ eſt, vel fuit mendicans; quod tamen non videtur ſatisfacere; nam hoc nihil aliud videtur eſſe, quam concedere de facto talem religionem non eſſe mendicantem ſecundùm præſentem ſtatum.

XII. Et ideo addendum videtur, ſemper talem religionem exiſtimari ſecundùm ſuam primæuam inſtitutionem, nam aliud ſolùm eſt permiſſum, per modum cuiuſdam diſpenſationis, non propter relaxationem religionis, nec mutationem in ſtatum minùs perfectum;ſed quia propter iniquitatem,vel incommoditatem temporum id iudicatum eſt expedire hoc tempore ad maiorem perfectionem in tali inſtituto conſeruandam. Vnde quamuis ex diſpenſatione hoc liceat, numquam eſt alienum, ſed potiùs magis conſentaneum tali inſtituto paupertatem in communi ſeruare, vbi commodè fieri poſsit, & ſimiliter eſt conſonum tali ſtatui mendicitatem exercere quoties oportuerit, & hoc ſatis eſt,vt ſecundùm prȩſentem ſtatum talis religio verè,ac propriè mendicans ſit.

XIII. *Subdiuiſio religionis mendicantis.* Atq; ex his expeditur aliud dubium, quænam ſc. religiones ſub mendicantibus comprehendantur, & conſequenter quot illæ ſint, vnde etiam conſtabit quot ſint religiones Monachales. Poſſumus autem in communi diſtinguere religionem mendicantem in eam quæ nullum dominium bonorum, tam immobilium quàm mobilium, vel ſe mouentium, vel in communi, vel in particulari admittit; & eam, quæ licet bona immobilia, vel reditus non admittat,bona tamen mobilia,in communi habere poteſt. Priorem paupertatis, ſeu mendicitatis gradum profitetur ſacra Minorum religio, quæ quoad conditionem hanc poteſt dici primatum habere inter mendicantes, quia maximam & arctiſsimam paupertatem quoad bonorum dominium profitetur,iuxta cap. *Exiit*.de verbor. ſignific. in 6.& Clement.*Exiuit*.eod.tit. Aliæ verò religiones mendicantes profitentur alium gradum paupertatis,& inde quoad vſum eius aliæ differentiæ oriuntur, quæ in ſuperioribus tom.præced. tractando de paupertate tactæ ſunt, & inferiùs tract.10. dicendo de Societate aliquid addemus. In particulari verò, quatuor numerantur principales, ſeu antiquiores ordines mendicantes, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum D.Auguſt. & Carmelitarum, cap.vnico.§.*Sanè*.de religioſis domibus in 6. & in conſtitutionibus Pij V. ſtatim citandis, de quibus lib. 2. in particulari dicturi ſumus. Poſtea verò alij additi ſunt monachorum mendicantium, ſcil. ordo eorum qui *Seruitæ* dicuntur,ſeu ſerui S.Marię,& ordo Minimorum S.Franciſci à Paula, & ordo S.Hieronymi Ieſuatorum. Hos enim omnes mendicantes eſſe Pius V.declarauit ſua conſtitutione 35. *Romanus Pontifex*,vbi ſolùm dicit,ſe velle ordinem ſeruorum Beatę Marię quatuor mendicantibus annumerari, & in conſtitutione 48. *Apoſtolicæ ſedis*. & 49. *Romanus Pontifex*.annumerat alios duos ordines.Ex ordinib. autem clericorum poſtea declarauit Societatem Ieſu eſſe mendicantem,in bulla eiuſdem Societatis, *Dum indefeſſa*. Poteſt autem notari differentia in ratione quam reddit; nam de alijs ſolùm dicit dari honeſtam rationem, cur mendicantibus annumerentur, quia actu mendicant, & quia fruuntur priuilegijs mendicantium. De Societate autem rationem reddit;*Tum quia bona ſtabilia poſſidere nequit ſed incertis eleemoſynis, fideliumq; largitionibus, & ſubuentionib. viuit: tum quia non minus quàm cæteri mendicantes in excolenda vinea Domini aſſiduè laborant, fructuſq; ingentes & ſaluiferos producunt, ac propterea iiſdem priuilegiis, indultis,&c.*

Vnde quod dubitari ſolet, an minores ordines mendicantes tam verè ac propriè mendicantes ſint ſicut antiquiores, in Societate nullam quæſtionem habet; nam vt infra tract. ſeq. videbimus, non ſolùm ex conſtitutionibus, ſed etiam ex primæua regula Pontifici Paulo III. in principio præſentata, & ab eodem approbata, hoc genus paupertatis profitetur, & ſolenni voto promittit, & quod in ea ſingulare eſt, alio ſpeciali voto confirmat, quod ſui profeſſores faciunt numquam conſentiendo quantum in ipſis eſt, vt hæc paupertas minuatur. Quocirca Societas non tunc cœpit eſſe mendicans,quādo à Pio V. fauorem illum accepit,ſed cumprimùm in ſuo inſtituto approbata fuit. Vt enim religio aliqua ſit mendicans, in ſua ſubſtantia (vt ſic dicam) ſolùm requiritur, vt in eius inſtituto approbato paupertas,& mendicitas includatur,vt in Societate inuenitur: ſubſequens verò approbatio,quæ in ſpecie fit, magis eſt quædam ſolennis & expreſſa declaratio illius proprietatis, & quaſi ſpecificæ differentiæ talis religionis. Vnde quoad ſuum eſſe non ideo Societas eſt vna ex mendicantibus religionibus, quia Pius V. ita declarauit, ſed quia ipſa talis erat, ideo Pius V. talem eſſe declarauit, ſimulq; dignam eſſe, vt omnia mendicantium priuilegia ei concederentur, quod magna ex parte factum iam erat, & ipſe compleuit. XIV. *Societas Ieſu propriè eſt mendicans.*

XV. *Quid de aliis nouis ordinibus dictis etiam mendicantibus.* De alijs verò nouis ordinibus fratrum mendicantium plenum iudicium ferre non poſſum, quia de earum inſtitutis, de modo profitendi paupertatem mihi non ſatis conſtat. Et ad veram religionem mendicantem, non ſatis eſt actu mendicare, niſi ex vi inſtituti à Sede Apoſtolica approbati,talis paupertas obſeruetur,vel ſaltem obſeruanda ſit ſecluſo aliquo diſpenſationis genere, vt diximus à n. 11. De illis autem religionibus, ſolùm dicitur in prędictis bullis,quod mendicant,an verò hoc ſit ex vi inſtituti, vel ſaltem ita ſit conſuetudine approbata, & confirmata præſcriptum, quæ pro regula habeatur,ibi non dicitur. Neq; etiam ad veram religionem mendicantem in rigore ſufficit gaudere omnibus priuilegijs mendicantium, ſicut non ſufficit

ficit ad veritatem religionis gaudere priuilegijs religioſorum, niſi res ipſa & ſubſtantia ſupponatur. Quia verò Pius V. in dictis bullis, non tantùm dat priuilegia & nomen, ſed etiam addit; *Ipſos* (videlicet ordines) *vere mendicantes eſſe, & ſub mendicantium ordinibus eſſe, & comprehendi debere.* Ideo credendum eſt eos, vel ex vi ſuarum inſtitutionum habuiſſe hanc paupertatem, vel certè ex tunc approbatos, & confirmatos fuiſſe ad illam mendicitatem profitendam.

XVI. *Varietas ordinum non mendicantium.*

Reliqui ergo ordines, extra prædictos, mendicantes non ſunt, inter eos verò, vt dixi, quidam ſunt proprij monachi, ſecundùm ſpecialem appellationem. Alij verò, nec mendicantes ſunt, nec proprij monachi, ſed actiui, vel Crucigeri poſſunt appellari. Monachorum ſubinde varij ſunt ordines, ſeu religiones, ex quibus antiquior eſt D. Baſilij, ſub qua omnes monachos comprehendimus: in occidente verò primum locum tenet religio S. Benedicti. Nam licet fortaſſe prius D. Auguſtin. religionem Monachorum inſtituerit, illa tamen nunc ſaltem in monachi ſtatu non ſubſiſtit, & ideo illam prætermittimus, & ſub mendicantium Auguſtiniana familia eam collocamus. Nonnullæ verò religiones monachales, quæ ſub regula Auguſtini militant, vt Præmonſtratenſis, & S. Hieronymi in Hiſpania, recentiores ſunt, vt infrà videbimus, quam religio S. Benedicti, imò, & quàm aliæ plures religiones Monachorum, quæ ex eiuſdem Benedicti inſtituto exortæ ſunt, præſertim Chamaldulenſium, Ciſtercienſium, & Cluniacenſium, de quibus in ſequenti libro dicemus. Præter hos verò exſtat in Eccleſia inſignis ordo monachorum Carthuſienſium, qui antiquorum Anachoretarum vitam & rigorem imitatur, non tamen ſub aliqua ex antiquis regulis, ſed ſub proprio viuendi modo ab eius fundatore inuento, de quo pauca etiam in ſequenti lib. cap. 4. attingam. Similiter etiam aliorum ordinum fratrum, qui nec mendicantes, nec tantùm monachi ſunt, variæ ſunt religiones, quæ minùs vniuerſales, minùſque propagatæ in Eccleſia inueniuntur. Inter eos verò duæ ſunt in noſtra Hiſpania celebriores, ſcilicet religio Sanctiſsimæ Trinitatis, & religio S. Mariæ à Mercede, de quibus etiam in particulari dicemus.

CAPVT IX.

Quot ſint ordines clericorum regularium.

I. *Diuiſio in regulares ſimpliciter, & ſecundum quid.*

PRimùm diuidere poſſumus ſtatum Clericorum regularium in eum, qui ſimpliciter religioſus eſt, vel tantùm ſecundùm quid. Non deſunt enim, qui exiſtimant, clericos illos, qui in principio Eccleſiæ etiam vſque ad tempora Auguſtini vitam communem agebant cum Epiſcopis in Eccleſijs cathedralibus, ſolam paupertatem obſeruaſſe: alia tamen vota non omiſiſſe, & ideo non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid religioſos fuiſſe; nam D. Auguſt. in duobus ſermonibus de vita communi Clericorum, & Concil. Aquiſgranenſe ſub Ludouico, cap. 112. & 113. vbi ijdem ſermones referuntur, tantùm hanc conditionem vitæ communis quoad paupertatem Clericis cum Auguſt. in monaſterio viuentibus ſeruandam proponit. Deinde nihil aliud à ſuis clericis Auguſtinus exigit, niſi quod imitentur vitam, quam fideles, Apoſtolorum tempore, obſeruabant, vt Act. 4. & 5. refertur. Conſtat autem non omnes, qui in communi tunc viuebant, fuiſſe religioſos, nam etiam coniugati, vel omnes, vel plures, vitam illam communem profitebantur, vt ex generali narratione, & ex ſpeciali facto Ananiæ & Saphiræ colligimus.

Clericos etiam tempore Aug. videri religioſos ſecundum quid.

II. Veruntamen licèt non repugnet hoc genus vitæ in congregatione tam laicorum, quàm clericorum ſeruari, tamen quod aliquando fuerit, & præſertim ſub Auguſtini inſtitutione, nec conſtat, nec veriſimile eſt. Quod patet ex doctrina D. Tho. & iuribus cap. 7. adductis, & ex cap. *præter.* 32. diſt. vbi clerici communiter viuentes religioſi clerici appellantur, & cap. *præſens.* 20. q. 3. in fine ibi. *Non putamus Canonicos religioſos* (id eſt, regulares vt Gloſſ. exponit) *à Sanctorum monachorum vita, & conſortio ſeiunctos*: id eſt, alienos à vero religionis ſtatu. Præterea, quia licet in dictis ſermonibus Auguſtinus ſolam paupertatem commendet, & proprietatem reprehendat, non tamen alia vota excludit. Quin potius eorum integram obſeruantiam ſupponere videtur, & quia in paupertate grauis lapſus contigerat, pro ea pugnat: ibi enim non tradit regulam aut inſtitutionem integram, ſed concionatur, & ſolam materiam paupertatis commendandam, & proprietatem propulſandam, veluti in argumentum illorum ſermonum aſſumpſit. In eiſdem tamen domum ſuam *Monaſterium clericorum* vocat, eosq; ſuæ regulæ obſeruandæ obligatos fuiſſe ſupponit. Quare veriſimile non eſt, eos clericos non multo magis continentiam ex voto obſeruaſſe, quam ipſe Auguſtinus tanta circumſpectione ſeruarit, vt nec ſororem ſecum habere permitteret, dicebat enim; *Quæ enim cū ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt*, vt Poſsidonius ca. 26. in eius vita refert, vnde in cap. 11. ait in monaſterio Auguſtini ſeruos Dei ſeruaſſe *propoſitum continentiæ cum paupertate profunda.* Ex quibus Beatus Auguſtinus ab alijs Eccleſijs rogatus, decem venerabiles viros continentes, & doctiſsimos dedit. Vnde etiam conſtat, illius obedientiæ ſpecialiter ſubiectos fuiſſe, quod etiam ſuppoſita communi, & continenti vita in eadem congregatione, per ſe euidens eſt, quia ſine obedientia ſubſiſtere non poſsit. Et ob hanc rationem exiſtimo hoc genus vitæ ſemiregularis (vt ſic dicam) non poſſe habere locum in congregatione clericorum, ſi paupertatem obſeruet, nam multo magis in eis poſtulatur caſtitas, vel eo ipſo quod clerici ſunt; obedientia verò ſaltem ex eo quod in congregatione, ſeu in communitate viuere ſupponuntur, vnde faciliùs poſſet cogitari hic imperfectus ſtatus ex defectu paupertatis, ſi congregatio aliqua clericorum caſtitatem, & obedientiam ſeruaret, proprium verò non omnino abiiceret; nullam tamen nobis conſtat huiuſmodi eſſe, vel aliquando fuiſſe.

Oppoſitum oſtenditur.

III. *Duplex aliter modus clericorum ſecundùm quid religioſorum.*

Ex alio verò capite contingere poteſt, vt congregatio aliqua clericorum regulariter viuentium propria religio non ſit, ſcilicet ex defectu votorum, quia nimirum, vel non emittuntur, ſed ſolùm ex quadam ſocietate, vel conuentione humana, aut ſtatutis ab ea prouenientibus ſeruantur ea, quæ à religioſis ex voto ſeruari ſolent; vel ſi ſiunt vota, non includunt obligationem ad permanendum in tali ſtatu, ſed ſupponunt potiùs libertatem relinquendi illum, ſolùmque obligant ſub conditione, quandiu ibi perſeuerare libuerit. Prioris modi dicuntur eſſe nonnullæ congregationes in Italia, præſertim Romæ, quæ religioſos habent viuendi modos, & perfectos atque illuſtres viros ex ſe producunt, ad præſentem autem tractatum non ſpectant, quia propriè religiones non ſunt.

1. Modus.

IV. *2. Modus.*

Poſterioris modi cenſetur eſſe congregatio ſancti Georgij in Alga, quæ initium Venetiis habuit, & ab Eugenio IV. inſtituta dicitur, ſed ab eo potiùs illuſtrata fuit, iam enim à Gregorio XII. fuerat confirmatus ille viuendi modus, quem Laurentius Iuſtinianus eo iam tempore vita, & doctrina multum commendauerat. Pius autem V. ſuo motu proprio 75. *Lubricum vitæ genus*, huiuſmodi congregationibus, & nominatim huic Sancti Georgij præcepit, aut ſolennia vota ſub aliqua regula approbata emit-

emittere; aut talem viuendi modum dimittere. Adhuc tamen extat in Luſitania congregatio religioſa ſub appellatione S. Ioannis Euangeliſtæ, quæ eundem vitæ modum abſque votis ſolennibus retinet. Huiuſmodi autem clerici in rigore regulares non ſunt, & ita in ipſis bullis Pontificalibus, in quibus varia priuilegia eis conceduntur, *Canonici ſæculares* appellantur. Magis autem ad religionem accedunt, quam qui nulla vota emittunt; nam quandiu in tali congregatione perſeuerant, ſuntque membra eius, obedientiam, paupertatem, &c. ex voto ſeruare tenentur. Vnde pro tunc, quoad eorum obligationes de illis iudicandum eſt, eadem proportione, qua de cæteris religioſis. An verò hic modus libertatis in huiuſmodi communitatibus, ſeu congregationibus expediat, ad nos iudicare non pertinet, certum tamen eſt; id ex ſe malum non eſſe, eſto non ſit maximè perfectum ex parte perſonarũ ſe offerentium Deo, (negare enim non poſſumus, quin vinculum perpetuum ſaltem ex parte vouentis perfectius ſit, tum ad conſtituendum ſtatum, tum ad conſecrandam perſonam Deo.) Nihilominus ille etiam modus viuendi & vouendi, non ſolum honeſtus eſt, ſed etiam ad perfectionem aſſequendam poteſt eſſe valdè vtilis, & ſua peculiaria commoda liberiùs ſeruiendi Deo, & maiori voluntate ſuſtinendi, & ſuperandi difficultates, quæ in perſeuerantia vitæ religioſæ occurrunt, habere poteſt. Deniq; ad Eccleſiæ ſplendorem, & pulchritudinem ac perfectionem pertinet tota hæc varietas, non ſolùm in religionibus, ſed etiam in modis viuendi religioſis, qui ad perfectionem iuuant; non eſt enim minor, ſed multò maior varietas in hominum ingenijs, ſed propenſionibus, & ad ſuauitatem diuinæ prouidentiæ pertinet omnes congruenter vocare; quos vult ad perfectionem aliquo modo perducere.

V.

2. Diuiſio in Canonicos regulares, & Presbyteros ſimpliciter.

Præterea clericorum religio vera ac propria, tribusq; ſubſtantialibus votis de ſe perpetuis firmata, diuidi poteſt in religionem Canonicorum, & Presbyterorum ſimplicium, vt ſic dicam. Hæc diuiſio conſtat ex vſu Eccleſiæ. Eſt enim celebris, & antiquiſsima religio Canonicorum regularium; de qua an ſit vna vel multiplex, poſtea videbimus: certum eſt autem eſſe religionem clericorũ & Presbyterorum, tamen dum ſpecialiter Canonici appellantur, aliquo modo dignitatis, vel excellentiæ nomen participare videntur, & in eo diſtingui à clericis regularibus, qui Canonici regulares nec ſunt, nec appellantur. Nam quod ſint plures huiuſmodi conſtat ſufficienter exemplo Societatis Ieſu, quæ eſt religio clericorum & presbyterorum, vt loquuntur Pontifices, & Concilium Trident. infràq; oſtendemus in tract. ſequenti; & tamen Canonici regulares dici non poſſunt; talis enim appellatio neq; in iure, neq; in vſu habet fundamentum, & ideo credendum eſt, neq; in re ipſa, vel in conditionibus talis religionis illud habere. Idemq; eſt de alijs (quas infrà commemorabimus) religionibus clericorum, quos nunc ſimplices appellamus, vt à Canonicis regularibus eos diſtinguamus.

VI.

Quid nomine Canonici veniat.

Non eſt autem facilè diuerſitatem hanc declarare; nam ſi primam originem & vſum huius vocis *Canonicus* ſpectemus, nihil aliud in principio ſignificaſſe videtur, quam clericorum ſub regula viuentem & communem vitam, Apoſtolorum more, cum alijs in Eccleſiaſtico collegio obſeruantem, vt notauit Couarr. in Clement. *Si furioſus* p. 1. in principio, & Nauar. Comment. 3. de regul. num. 2. & 3. Nam *canon* Græcè *regulam* ſignificat, vnde Canonicus dictus eſt clericus regularem vitam ſequens. Cum enim in principio Eccleſiæ, vel omnes fideles, vel ſaltem omnes clerici communem vitam profiterentur, ſucceſſu temporis multi etiam clericorum relicta vita communi cœperunt priuatim viuere, & proprium habere, qui autem priorem ſtatum retinuerunt, vt à communi clericorum turba diſtinguerentur, Canonici dicti ſunt. Ac veriſimile eſt illos fuiſſe ab Epiſcopis proximè apud ſe retentos, & ad principalia miniſteria, & conſilia Eccleſiaſtica fuiſſe aſſumptos, ac ſubinde in communib. clericorum conſeſsibus digniora loca habuiſſe. Poſtea verò ipſi etiam Canonici vitam illam communem relinquere cœperunt, & proprias canonias, & præbendas inter ſe diuidere, *Canonicorum* nihilominus retento nomine, & ideo illi Canonici, qui in religioſa, & communi vita permanſerunt, canonici regulares dicti ſunt; non propter ambitionem, vel ignorantiam, vt calumniatus eſt Ludouicus Viues, ſed propter neceſsitatem determinandi ambiguitatem vocis *Canonicus*, in qua non vnde impoſita ſit, ſed ad quid tandem ſignificandum ſit tranſlata, oportet expendere; iam enim abſolutè ſumpta non ſignificat regularem, aut religioſum, ſed quemcunq; habentem canonicatum ſeu canoniam. Eſt autem *canonia* ſpirituale ius, ratione cuius aliquis habet ſtallum in choro alicuius Eccleſiæ, & locum in Capitulo, vt colligitur ex cap. *dilecto.* de præbendis, & notant Innocentius & Doctores in cap. *Cùm M.* de conſtitutionibus. Vt ergo determinetur ſignificatio ad Canonicos vitam religioſam retinentes, meritò cum additione appellantur regulares.

VII.

Canonici regulares ſunt propriè Canonici.

Hinc autem intelligitur Canonicum etiamſi regularis ſit, officium & ſpirituale ius Canonici retinere, hoc enim cum ſubſtantiali ſtatu religionis non repugnat. Diſtinguitur ergo à clerico regulari, quia qui ſimplex clericus regularis eſt; canoniam non habet, etiamſi religionem habeat. Sicut enim inter ſæculares dantur clerici, qui non ſunt Canonici; ita inter regulares poſſunt Canonici diſtingui à ſimplicibus clericis religioſis. Dices, eſto hoc locum habeat in Canonicis collatis cum clericis ſæcularibus, non tamen cum regularibus, nam hi ex vi profeſsionis ſuæ habent ſtatum in choro, & votum in Capitulo, ſi aliæ conditiones ætatis, antiquitatis, & ſimiles concurrant, & eodem titulo habent ius ad congruam portionem, ſeu ſuſtentationem ex bonis monaſterij, ſeu Eccleſiæ; ergo eo ipſo habent canoniam; quatenus in tali ſtatu eſſe poteſt, quid enim aliud eſſe poteſt canonia in ſtatu regulari.

Opponitur non videri diſtingui ab alio membro clericorum regularium.

VIII.

Diluitur inprimis facta comparatione cum clericis Societatis.

Reſpondeo inprimis obiectionem hanc nullum habere locum reſpectu clericorum regularium ſocietatis Ieſu; nam illi nec ſtatum in choro habent, quia illud munus chori ex vi ſui inſtituti non profitentur, neque etiam habent propriè locum in Capitulo, quia ordinariè non per Capitula, ſed per Prælatos ſuos gubernantur, nec electiones Prælatorum habent præter vnius Generalis; nec conuentualia Capitula celebrant, nec in communibus ſeſsionibus certa habent antiquitatis, vel honoris loca, vnde nec veſtigium, neque vmbram canonicatus, ſeu canoniæ participant. Quod etiam alio modo ex fine vtriusque inſtituti declarari poteſt: nam Canonici regulares ad diuinum cultum in diuinis myſterijs & officijs præcipuè deſtinantur, & hæc creditur fuiſſe prima eorum inſtitutio, vt ſuprà diximus, ideòque eorum inſtituto optimè congruit, vt & ſtatum habeant in choro, & vocem in Capitulo, per quod ſolet eorum Eccleſia, vel monaſterium gubernari. Religioſi autem Societatis ad Eccleſiaſtica miniſteria, in ordine ad ſalutem animarum deſtinantur, & ideo licet per ſe & ex vi inſtituti clerici ſint, non tamen ad munus Canonicorum per ſe ordinantur, ideòq; nec ſtallum in choro habent, nec Canonici regulares dicuntur, ſed tantùm clerici.

Diluitur item ex alio principio.

Alij

IX. *Quid eidem obiectioni poſſit concedi.* Alij verò religioſi clerici, qui vitæ tantùm contemplatiuæ vacant, & ad ſacra miniſteria diuini cultus primariò inſtituuntur, fortaſſe poſſunt nomine Canonicorum regularium comprehendi, propter obiectionem factam, nam regulariter omnes habent, & certas ſedes in choro iuxta ſuum gradum & dignitatem, & vocem in ſuo Capitulo. Vnde in iure clerici regulares, dici ſolent Canonici regulares, & è conuerſo, vt colligitur ex cap. vnico 15. quæſt. 2. addita expoſitione Gratiani ibidem in §. *hoc autem.* nam vbi in textu dicitur, *ne quis ſacerdotum vel clericorum, more ſecularium iudicum pro impenſis patrocinijs munera audeat accipere*, ipſe exponit intelligendum eſſe de clericis, qui canonicam vitam profeſsi regulariter ſe victuros propoſuerunt. Idem colligitur ex cap. *decimas* 16. quæſt. 1. ibi. *A monachis ſiue clericis communiter viuentibus nulla ratio ſit, vt milites, aut Epiſcopi, aut perſona qualibet decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis proprijs extorquere debeant.* Vbi clerici communiter viuentes dicuntur Canonici regulares; non enim conſtat tempore Paſchalis II. cuius fuit illud decretum, id eſt, anno 1100. alium clericorum ordinem fuiſſe, vnde in capitulo *in omnibus.* de conſecrat. diſtinct. 5. *Canonici clerici* dicuntur, id eſt, regulares clerici, (ita enim legendum & exponendum exiſtimo) quibus iniungitur, vt *canonicè*, id eſt, regulariter viuant, in quibus locis ſermo eſt de clericis communiter, & religioſè viuentibus, & ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ deputatis; omnes ergo illi ſine inconuenienti poſſunt nomine Canonicorum regularium comprehendi.

X. *Alii etiam clerici regulares præterquam Societatis, à canonicis regul. diſtinguuntur.* Quia verò, vt infrà videbimus, præter Societatem ſunt nunc in Eccleſia aliquæ religiones clericorum, quæ hoc nomen *Canonicorum regularium* non vſurpant, poſſumus differentiam aliquam inter has religiones aſsignare. Canoni enim regulares dicuntur illi tantùm, qui alicui Eccleſiæ cathedrali, vel collegiatæ deputati ſunt. Alij verò, quorum Eccleſia non habet hanc dignitatem, ſed eſt aut Parochialis, aut omnino ſimplex, non ſunt propriè Canonici regulares, ſed ſimpliciter clerici religioſi. Sicut enim in Eccleſijs ſecularibus eſt illa diſtinctio iuxta varios gradus dignitatis, ita in regularibus inuenitur. Eccleſia enim cathedralis dicitur, quæ ſedem habet Epiſcopalem; conſtat autem plures huiuſmodi Eccleſias canonicos regulares habere, etiam noſtris temporibus. Collegialis autem Eccleſia dicitur, quæ dignitatem Eccleſiæ cathedralis aliquo modo participat, cuius Superior verè Prælatus eſt participans iuriſdictionem Epiſcopalem, cuiuſmodi ſunt etiam multæ Eccleſiæ regulares. Canonicatus autem propriè ſolùm inueniuntur in Eccleſijs cathedralibus vel collegiatis, vt conſtat ex vſu, & modo loquendi tam iuris, quam vulgari, ergo conuenienter dicimus omnes illos, & ſolos regulares clericos, qui huiuſmodi Eccleſijs deputantur, dici Canonicos regulares.

XI. *Id impugnatur.* Obijcies, omnes Eccleſias regulares eſſe collegiatas, ac proinde potius hinc ſequi, omnes clericos regulares miniſterio Eccleſiæ deputatos eſſe etiam Canonicos regulares. Antecedens patet ex Panormitano in cap. *nobis.* de iure patronat. num. 8. & inſinuatur in cap. *ne pro.* de electione. & in cap. 1. de ſtatu monach. quæ ipſe refert, & idem ſumitur ex his quæ tractant Innocent. in cap. *poſtulaſti.* de iure patronat. & Felin. in cap. *accidentes.* de præſcriptionibus. *Occurritur diſtinguendo duos modos Eccleſiæ collegiatæ 1. Modus.* Reſpondetur, aliter ſumi nomen *Eccleſia collegiata* ab his Authoribus, quam in præſenti ſumatur. Ibi etiam *Eccleſiam collegiatam* vocant omnẽ illam, quæ inſtituta eſt, vt in ea ſit clericorum, vel etiam monachorum collegium, ſeu conuentus, à quo gubernetur, vel ſeruiatur, & vocatur etiam *conuentualis* (quamuis hæc vox ex vſu monachis accommodata ſit) atque hoc modo omnis Eccleſia cathedralis eſt collegialis, licet non conuertatur, & ſic etiam dantur Eccleſiæ collegiales ſecularium clericorum in quibus nec canonicatus, nec dignitates, ſed inferiora beneficia eſſe cenſentur. Alio verò modo vocatur *collegialis Eccleſia*, quaſi per antonomaſiam, illa quæ licet cathedralis non ſit, habet ſpecialem dignitatem & honorem, in quo ſuperat inferiores Eccleſias etiam conuentuales, & de his videtur loqui Gloſſa, in cap. *ſtatutum.* de reſcriptis, verb. *Cathedralium* vbi has vocat *Eccleſias collegiatas honorabiles.* *2. Modus.* Videtur autem earum dignitas per hoc rectè explicari, quod aliquam iuriſdictionem habent Superioris rationis, & Abbas, vel Prior, aut quocunque alio nomine vocetur earum caput, dignitatem habet, & iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem. Hoc igitur modo non omnis Eccleſia regularis eſt propriè collegialis, & ideo neceſſe non eſt, vt omnes regulares clerici ſint Canonici regulares. Potuit etiam hoc nomen ſumi ex origine, & ideo non accommodari illis clericis regularibus, qui eandem originem non habent, vt in ſequenti puncto explicabimus.

XII. *Subdiuiſio Canonicorum regularium.* Poſſunt ergo vlterius Canonici regulares diſtingui in Canonicos Eccleſiarum cathedralium, & non cathedralium; hos enim duos ordines illorum reperiri, & vſu ipſo, & iure, ac hiſtorijs conſtat; nam in Hiſpania habemus Eccleſias Cæſarauguſtanam, Tarraconenſem, & Pampilonenſem, & Oeſomenſem; quarum Canonici ſunt regulares; & extra Hiſpaniam per totum orbem ſunt plures huiuſmodi Eccleſię, vt latè refert Trullus lib. 1. ordinis canonicorum cap. 30. vbi latè oſtendit huiuſmodi Canonicos cathedralium Eccleſiarum eſſe verè religioſos, & eiuſdem ordinis cum alijs Canonicis regularibus, qui in monaſterijs, ſeu Eccleſijs collegiatis degunt, quia eandem profeſsionem ſub eadem Auguſtini regula faciunt, & eundem ſubſtantialem habitum religionis portant, ſolùmq; in accidentalib. rebus, maioriq; aut minori obſeruantia differunt. Imò ſi originem & antiquitatem ſpectemus, præcipuè videtur incepiſſe ille ordo in Eccleſijs cathedralibus, & ibi *Canonicorum* nomen accepiſſe, quod ad omnes poſtea deriuatum eſt, etiamſi extra Eccleſiam cathedralem in priuata Eccleſia, vel monaſterio profiteantur.

XIII. *Reliqui clerici regulares à Canonicis condiſtinguuntur.* Reliqui ergo clerici regulares, qui illud inſtitutum non profitentur, ſed propriam & peculiarem habent inſtitutionem, quæ per ſe non poſtulat, vel cathedralem Eccleſiam, vel aliquam aliam ſpecialem dignitatem hebentem, in rigore non comprehendùntur ſub illo nomine, neque habent, vnde illud participent, vt ſatis declaratum eſt. Poteſtque hoc deſeruire ad intelligenda iura, quæ de Canonicis regularibus loquuntur; nam ex vi verborum, & in rigore, non pertinet ad alios clericos regulares, niſi diſponant de re, quæ ſolùm fundatur in religioſo ſtatu clericali, quatenus talis eſt, vel contineant fauorem religionis, vt ſic. Si autem contineant licentiam vitæ laxioris, non ſunt extendenda nec applicanda ad omnes clericos regulares, niſi quatenus vniuſcuiuſque inſtituto accommodata fuerint.

XIV. *Quomodo etiam hi ſub diuidantur.* Tandem poteſt clericorum religio diuidi in mendicantem, & non mendicantem. Item in purè contemplatiuam, & mixtam ex contemplatiua & actiua. Societas enim, quæ ſub hoc genere continetur, mendicans eſt, & mixta: aliæ verò religiones clericorum non profitentur mendicitatem, aut proximorum miniſterijs ex inſtituto vacant, vt ex his, quæ in particulari tract. ſeq. lib. 1. cap. 5. dicemus, conſtabit.

CAPVT

CAPVT X.

Vtrùm religiones Monialium à religionibus virorum, vel etiam inter ſe diſtinctæ ſint?

I. *Propoſitio tractandorũ in reliquo libro.*

VLtima generalis diuiſio religionum eſſe poteſt, in religionem virorum & fœminarum; vtramque enim poſſeſsionem in Eccleſia eſſe conſtat, & habere inter ſe diſtinctionem aliquam. Quoniam ergo de religionibus virorum in communi ſatis diſtinximus, de Monialibus nonnulla dicere neceſſe eſt. Et quoniam ferè omnia, quæ ad ſtatum religionis pertinẽt, in eis cum proportione locum habent, & in particulari religiones fœminarum tamquam acceſſorium quid ad religiones virorum reducuntur, ideo vſq; ad finem libri percurremus breuiter omnia, quæ ad ſtatum religioſum pertinent, illa monialibus accommodando, & proportionem, quam ſeruent ad virorum religiones explicando, ſimulque totam illarum varietatem, & diſtinctionem inſinuabimus, ita vt nihil amplius de illis dicere neceſſe ſit.

II. *Fœminas Deo conſecratas, & iunctim habitantes olim fuiſſe oſtenditur.*

Primò igitur certum eſt à principio naſcentis Eccleſiæ fuiſſe conſuetudinem conſecrandi Deo fœminas, tam virgines, quam viduas per votum continentiæ, vt latè in ſuperiori tomo oſtendimus, tractando de voto caſtitatis. Deinde certum eſt, antiquiſsimum eſſe morem congregandi in ſeparatis domibus, ſeu monaſterijs fœminas Deo conſecratas, & viam perfectionis ſectantes. De temporibus enim Apoſtolorum fertur Iphigeniam ab Apoſtolo Matthæo ad Deum conuerſam, & ſacro velamine conſecratam monaſterium Virginum habuiſſe, ſed eſt res incertæ authoritatis, ſicut liber Abdiæ de Apoſtolicis inſtitutis, vnde ſumpta eſt. Probabilior eſt hiſtoria, quam de B. Virgine Martha refert Eccleſia, quod Maſsiliæ in loco à viris remotiſsimo cum aliquot honeſtiſsimis fœminis in perpetua virginitate, ſumma cum laude vſque ad mortem vixerit. Philo etiam in lib. de vita contemplatiua, non ſolùm viros, ſed etiam fœminas indicat fuiſſe vitam illam contemplatiuam ſequutas, quam per totum illum librum deſcribit. Poſt illa verò tempora legimus Sanctum Pachomium virginum monaſterium, iuxta ſuum habuiſſe & gubernaſſe, à ſorore eius erectum, vt refert Baronius ex antiquis hiſtorijs, & ex regulis eiuſdem Pachomij colligitur, & Chryſoſtom. hom. 8. in Matthæum cùm de Monachis Ægypti ſermonem habuiſſet, ſubdit, *Atque hæc non in viris ſolùm, verum etiam in fœminis ſplendere conſpicias*, & infrà. *Communis enim illis, ac viris aduerſus diabolum pugna eſt contra huius mundi poteſtates, nec vllam teneritudo ſexus his congreſſibus impares facit, non enim natura corporis, ſed voluntate animi exercentur iſta prælia, propterea ſæpe in huiuſmodi acie fortiùs viris fœminæ decertarunt, ac trophæis inſignibus claruerunt. Non ita variis aſtrorum choris cœlum refulget, vt AEgypti eremus innumeris monachorum, ac virginum diſtinguitur atque illuſtratur habitaculis.* Similia commemorat D. Hieronym. epiſtol. 48. ad Sabinianum, dicens: *Moris eſt in AEgypti & Syriæ monaſteriis, vt tam virgo, quam vidua, quæ ſe Deo vouerint, & ſeculo renuntiantes, omnes diuitias ſeculi conculcarint, crinem monaſteriorum matribus offerant deſecandum: non in recto poſtea contra Apoſtoli voluntatem inceſſuræ capite, ſed ligato pariter, ac velato.* Idemque Hieron. epiſtola 16. ad Principiam, refert eandem conſuetudinem incepiſſe Romæ tempore Athanaſij, vnde Auguſtinus de moribus Eccleſiæ cap. 31. *Hæc eſt* (inquit) *etiam vita fœminarum Deo ſolicitè caſtéque ſeruientium, quæ habitaculo ſegregatæ, ac remotæ à viris quàm longiſſime decet, pia tantum illis charitate iunguntur, &c.* & in Hiſpania, & eodem tempore fuiſſe iam vſum religioſarum virginum, conſtat ex Concilio Elibertino tempore Syluestri celebrato, canone 13. quamuis non conſtet eo tempore in proprijs & ſeparatis monaſterijs vixiſſe, nam in parentum domibus, ſaltem illis viuentibus habitare permittebantur, vt ex eodem Concilio colligitur canon. 27. & ex Conc. Carthaginenſi 3. can. 33.

III. *Quid nam profiteren-tur olim prædictæ fœminæ.*

Qualis autem vitę inſtitutio, & profeſsio, à principio fuerit in huiuſmodi fœminis Deo dicatis, incertum eſt, an ſcilicet fuerit per proprium religionis ſtatum cum omnibus votis, quæ ſunt de ſubſtantia eius, an verò fuerit per ſolum votum caſtitatis, ſicut nunc à multis fit. Item, an ſemper ſumpſerint hunc ſtatum in proprijs monaſterijs, & cõuentibus, an in priuatis domibus. Eademq; incertitudo eſt de habitu, ac viuendi modo; veriſimilius tamen eſt varios fuiſſe modos illius ſtatus; non ſolùm in diuerſis temporibus, aut locis, ſed etiam in eiſdem, ſicut nunc ſunt in Eccleſia. Nam quod aliquæ eſſent ſimplex tantùm votum caſtitatis emittentes, ex 1. ad Timoth. 5. intelligimus, & multi putant huiuſmodi fuiſſe quatuor illas virgines filias Philippi, de quibus Actorum 21. mentio fit; nam eas ſemper virgines perſeueraſſe indicat Euſebius li. 3. hiſtoriæ, c. 25. vbi de vna ſpecialiter refert ex Polycrate, Spiritus ſancti afflatu piè ſanctéq; vitam inſtituiſſe, & Epheſi mortem obijſſe, ex quibus verbis colligi poteſt inſtituiſſe vitam integrè ac perfectè religioſam. Quod etiam conſecratio illa ſolennis aliquando fuerit, vt inhabilem redderet perſonam ad matrimonium in ſuperioribus cap. 2. dictum eſt, aut ignorari, huius conſuetudinis initium, aut certè eſſe valde antiquum.

IV. *De ipſarum habitandi modo.*

Præterea, quoad modum habitationis, oſtendimus etiam in eodem cap. 2. num. 7. interdum fuiſſe in priuata domo, interdum in monaſterio, & conuentu communi, & ita vtriuſque modi viuendi fecit mentionem Hieronymus, nam epiſtola 22. de virginibus loqui videtur, quæ in proprijs domibus habitabant; in epiſt. autem 27. refert monaſteria ſororum, ſeu monialium à S. Paula ædificata. Indicat verò non fuiſſe monaſteria omnino clauſa, *Nam in die* (inquit) *dominico ad Eccleſiam procedebant, ex cuius habitabant latere, & vnumquodque agmen matrem propriam ſequebatur.* Auguſtinus verò lib. 1. de moribus Eccleſiæ cap. 31. etiam exactam clauſuram ſeruatam eſſe indicat, dicens; *Ad quas iuuenum nullus acceſſus eſt, neque ipſorum, quamuis grauiſſimorum & probatiſſimorum ſenum niſi vſque ad veſtibulum neceſſaria præbendi quibus indigent gratia.* Et ſaltem has fœminas, quæ in Monaſterio includebantur, integrè ac rigorosè ſtatum religioſum habuiſſe, non ſolum caſtitatem, ſed etiam paupertatem, & obedientiam vouendo, ex eiſdem Patribus manifeſtum eſt, & Innocent. II. in Concilio Romano tandem ſtatuit, vt Sanctimoniales, non niſi in Cœnobijs, ſeu communibus monaſterijs viuant, vt habetur in cap. *pernicioſam*. 18. q. 2. Olim enim quando Eccleſiæ non concedebatur tanta pax, & ſecuritas propter perſecutiones, aut tyrannidem Principum infidelium, non poterant commodè tot monaſteria fœminarum ædificari. Cumprimùm verò facultas, & occaſio data eſt, hic mos tamquam longè arctior ad virginitatem ſeruandam, ita præualuit, vt ſolus ille retentus ſit, & per Pontifices, & Concilia approbatus, vt patet cap. *definimus*, & cap. *in nullo*. cap. *monaſteria*. cap. *indecima* 18. q. 2. & alijs, de religioſis domibus, & de ſtatu monachorum vſque ad Concilium Trident. ſeſſ. 25.

V. *Notatio ſubordinationis mo.*

Ex his ergo ſatis conſtat in generali, origo, & neceſsitas huius ſtatus quoad fœminas, vt autem de illius varietate, & de peculiaribus conditionibus

nialium, pro diuiſione religionum ipſarum.

bus monialium dicamus, aduertendum eſt monaſteria monialium ordinariè, & ferè ab initio fuiſſe annexa, & ſubordinata monaſterijs monachorum, vt indicat exemplum ſuprà allatum de monaſterio virginum ſancti Pachomij, & ſignificat Auguſtinus ſuprà, dicens de monialibus, *Lanificio corpus exercent atque ſuſtentant, veſteſque ipſas fratribus tradunt, ab iis inuicem, quod victui opus eſt, reſumentes*, & in Concilio Hiſpalenſi II. cap. 11. ſtatutum eſt, *vt monaſteria virginum monachorum adminiſtratione ac præſidio gubernentur.* habetur in cap. *in decima* 18. quæſt. 2. & notauit Panormit. p. 1. conſiliorum conſil. 8. Ex illo tamen capite conſtat illam gubernationem ita fuiſſe monachis commiſſam, vt præcipuè, & maximè ab Epiſcopo penderet; nam is monachus, qui ab Abbate monaſterio monialium præponebatur, iudicio ſui Epiſcopi comprobandus erat, vi ibidem dicitur, & ita etiam in monaſterijs monialium locum habebat, quod ex Concilio Arelatenſi refert Gratianus in cap. *monaſteria*, 18. quæſt. 2. ſcilicet, vt monaſteria & monachorum diſciplina ad eum pertineant Epiſcopum, in cuius territorio ſunt conſtituta. Nam hoc etiam de monaſterijs monialium verum erat; regulariter autem videtur fuiſſe cum ſubordinatione, quatenus monialium monaſteria erant proximè ſubiecta monaſteriis monachorum; omnia verò tandem erant ſub cura, & poteſtate Epiſcoporum; tum quia ex generali regula, omnes Eccleſiæ, & loca ſacra in vnaquaque diœceſi conſtituta, ſunt Epiſcopo talis diœceſis ſubiecta, niſi probentur exempta, cap. *contra morem*. d. 100. cap. *omnes Baſilicæ* 16. q. 7. cap. *cum venerabilis*. & cap. *de xenodochiis*. de religioſis domibus: tum etiam, quia per multa decreta, ita in ſpecie cautum eſt 18. q. 2. ferè per totam.

VI. Hinc ergo colligimus primò, quòd ſicut acceſſorium ſequitur naturam principalis, ita religiones monialium ſequuntur religiones virorum, & iuxta illarum diſtinctionem ſuo modo differunt, ſeu variantur. ideòque non oportet de illis ſpecialem tractationem inſtituere, niſi quoad ea tantùm, quæ, vel ratione ſexus eis propria ſunt, vel ſpecialiter ſunt in iure de illis ſtatuta. Cætera verò, quæ, vel de religioſis in communi, vel de aliqua religione particulari dicuntur, ad religioſas in communi, vel in particulari applicanda ſunt. Solùm ergo ſunt nonnulla obſeruanda. Primum eſt quoad finem religionis, maiorem diuerſitatem inueniri in religionibus virorum, quàm fœminarum.

VII. *Quæ diuiſiones à c. 5. vſque ad 9. adductæ locum non habeant, vel habeant in fœminis.*

Nam in primis in fœminis non habet locum diſtinctio religionis in religionem laicorum & clericorum, quia hoc poſterius membrum non habet locum in fœminis, & ideo omnes religiones fœminarum imitantur potiùs religiones laicorum. Vnde etiam eſt, vt religio mixta, ex contemplatione, & actione ſpirituali, quæ verſatur in miniſterijs erga proximos, non habeat locum in religionibus fœminarum, quia fœminæ non ſolùm incapaces ſunt ordinum, ſed etiam docendi munus ad eas per ſe non pertinet, iuxta doctrinam Apoſtoli 1. Corint. 14. Regulariter ergo monialium religiones vitam profitentur contemplatiuam, & monaſticam, & ita in proprio gradu monachorum, ferè omnes monachæ continentur; nam ſi quid actionis participant, ordinariè ſolùm eſt quoad laborem manuum, quæ operatio etiam proprijs monachis viris, & maximè contemplatiuis, communis fuit, eſtque moraliter neceſſaria hominibus aliqua exercitatione corporis indigentibus. Aliud verò actionis genus, quod conſiſtit in vſu operum corporalis miſericordiæ, non eſt ita accommodatum religioni fœminarum, vt ſcilicet tamquam proprius finis, & ſcopus eius aſſumatur, quia licet huiuſmodi opera commodiſsimè poſſint per fœminas exerceri, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 5. *Vidua eligatur in operibus bonis, teſtimonium habens.* Et infra. *Si hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit*, &c. licet hoc, inquam, ita ſit, tamen quia hæc opera non poſſunt circa proximos exercere ſine exitu extra clauſtrum, qui regulariter non expedit fœminis religioſis, ideo non eſt ille finis accommodatus tali religioni, ac propterea licet religioſæ fœminæ inter ſe debeant hæc opera perfectiſsimè exercere, non tamen propriè illum habent pro fine religionis ſuæ, ſed eſt veluti conditio neceſſariò concomitans omnem religioſam communitatem.

VIII. *Diuiſio, ſeu varietas monialium pro varietate virorum regularium.*

Hoc tamen non obſtat quominus in monialium inſtitutis ſit varietas cum aliqua proportione ad religiones virorum. Nam in primis inter proprias monachales, quædam profitentur regulam S. Benedicti, ſub proprio eius nomine & accommodato habitu; aliæ Ciſtercienſi ordini obedientiam præſtant ſub nomine & inſigniis D. Bernardi. Sunt etiam, præſertim in Hiſpania, nonnulla monaſteria Sanctimonialium monachis D. Hieronymi ſubiecta, & conſequenter eorum inſtitutum imitantia. Ordo autem Carthuſienſium non habet ſorores ſibi ſubiectas, vel quia modus viuendi, & clauſura, ac ſolitudo illius religionis non patitur curam fœminarum, vel quia modus ille viuendi non poteſt conuenienter fœminis accommodari. Non ſolum autem monachorum ordines, ſed etiam quatuor antiquiores ordines mendicantes, ſua habent propria monaſteria monialium, quæ nomine *mendicantium* comprehenduntur, vt in terminis tractat, & definit Lapus allegat. 4. & colligitur ex cap. vnico. §. *ſane*. de ſtatu regular. in 6. vbi quædam monaſteria monialium dicũtur eſſe ordinum non mẽdicantium; ſupponitur ergo alia eſſe mendicantium ordinum. Et idem ſentit Gloſſ. in Clement. vnica de regular. verb. *quoslibet*. & ibi Bonifacius n. 56. Cardinalis q. 7. Qui conſequenter aiunt, diſpoſitiones iuris circa mendicantes, comprehendere huiuſmodi moniales ſeruata proportione. Nec refert, quòd in profeſsione vitæ mixtæ ex miniſteriis ſpiritualibus non poſsint fœminæ viris aſsimilari, quia ſatis eſt, quòd in aliis conditionibus vnaquæque religio monialium illam mendicantem imitetur cui adiungitur, & primò quidem ac præcipuè profitendo regulam eius, & obedientiam: deinde habitum eius, & mores, ſeu conſtitutiones imitantur, & præcipuè paupertatem, à qua *mendicantium* nomen ſumptum eſt. Præterea dicuntur eſſe aliqua monaſteria monialium ſubiecta Canonicis regularibus, quas neceſſe eſt regulam S. Auguſtini profiteri, & fortaſſe peculiari modo imitantur aſsiſtentiam in choro, & curam circa obſequium, & miniſteria diuina. Sicut etiam nonnulla monaſteria monialium inueniuntur ſub ordinibus militaribus, & cum inſignibus, & habitu earũ, quamuis finis ordinis militaris ſexui fœmineo omnino repugnare videatur, quia verò omnes religiones militares partim ex clericis vel monachis conſtant, quoad eam partem poſſunt moniales illud vitæ genus ſuo modo participare, idque ſatis eſt, vt ſub abſoluta appellatione talis religionis comprehendatur.

Obiectio contra moniales mendicantes remouetur.

Quædam ad canonic. regul. imo & ad religiones militares.

IX. *Moniales etiam Epiſcopis ſubiectas debere aliquam regulam approbatam profiteri.*

Denique in hoc puncto aduertendum eſt, plura monaſteria monialium eſſe nunc immediate ſubiecta Epiſcopis; poſtquam enim monachi exempti fuerunt à iuriſdictione Epiſcoporum monaſteria monialium quæ permanſerunt ſubiecta monachis, conſequenter etiam fuerunt à iuriſdictione Epiſcoporum exempta; multa verò manſerunt immediatè ſubiecta Epiſcopis, vel, quia à principio ita fundata fuerunt, vel quia priuilegio, aut alio

iuſto titulo id conſequuta ſunt. hoc tamen non obſtat, quominus talia monaſteria regulam aliquã approbatam profiteri debeant. Quod enim ſtatutum eſt in c.vltimo.de religioſis domibus, & c.vnico, eodem titulo in 6. vt nulla religio inſtituatur, niſi ſub regula à Sede Apoſtolica approbata, etiam in monaſterijs monialium omnino ſeruandum eſt, & priùs ſtatutum fuerat ab Innocentio II. in c. *perniccioſam.* 18.q.2.vbi decernit abolendam eſſe deteſtabilem conſuetudinem quarundam mulierum, quæ licèt approbatam regulam non profiteantur, Sanctimoniales appellari volunt. Vnde in cap. *indemnitatibus* §. *ſupradicta.* de electione in 6. in hoc ſenſu ſupponi videtur, moniales, quæ verè tales ſunt, id eſt, veræ religioſæ, debere viuere ſub aliqua de religionibus approbatis. Non eſt enim neceſſe, vt ſub obedientia Prælatorum regularium viuant: nam vt dixi, multæ ſunt ordinarijs, & ſæcularibus Prælatis immediatè ſubiectæ. Neceſſarium verò eſt, vt aliquam monachorum regulam profiteantur, quia nulla eſt regula à Sede Apoſtolica pro ſolis monialibus, vel pro illis principaliter approbata; & ideo neceſſe eſt, vt ſecundùm aliquam ex approbatis regulis religioſorum profiteantur, ſiue ſint ſubiectæ ipſis monachis, ſiue Epiſcopis. Sicut enim olim monachi erant ſubiecti Epiſcopis, non obſtante profeſſione ſuæ regulæ, ita etiam nunc eſſe poſſunt monaſteria monialium.

X. *Fœmina collegialiter viuentes abſq; dicta regula religioſa non ſunt.*

Quapropter ſi quiſpiam velit erigere monaſterium monialium, & non ſub aliqua regula approbata, neceſſarium erit, vt ratio, & modus viuendi in tali congregatione per Summum Pontificẽ ſpecialiter approbetur, alioqui eſſe poterit honeſta quædam mulierum congregatio, non tamen vera religio, ſeu religioſa profeſſio, iuxta dictum cap. vnicum, de religioſis domibus in 6. cum notatis ibi per Ioannem Andream, & per Panorm. prima parte Conſiliorum. conſil. 55. Non ergo ſufficiet tunc approbatio Epiſcopi; hæc enim neceſſaria quidem eſt, vt monaſterium de nouo in diœceſi erigatur, iuxta capitulum *de monachis.* cum ſequentibus 18.q.2. Et olim ſufficiebat ad nouum etiam viuendi modum inſtituendum; nunc autem neceſſe eſt, vt modus iſte viuendi, vel ſit iuxta aliquam regulam approbatam à ſede Apoſtolica, vel ſpecialiter ab eadem ſede approbatus ſit.

XI. *Illatum vnũ de origine & antiquitate monialium.*

Atq; ex his inferuntur duo. Vnum, idem eſſe iudicium de origine, & antiquitate religionum monialium, tam in generali, quàm in particulari, quod de religionibus virorum, proportione ſeruata. Nam vt ex dictis in nu.2. conſtat, monialium religio ſimul cum religione virorum exorta eſt, & cum ſingulis ferè monachorum authoribus, virginum etiam conuentus inceperunt, ſicut de Pachomio, & alijs diximus, & S. Baſilius inter ſuas regulas habet animaduerſiones ad Canonicos, & ad Canonicas, id eſt, regulares, & S. Auguſtinus fertur fundaſſe primum fœminarum monaſterium in Africa in ciuitate Thegaſtæ. De S. Dominico adhuc viuente legimus monaſterium fœminarum Romæ inſtituiſſe. D. etiam Franciſcus ſimul cum regula fratrum ſuorum, regulam ſororum S. Claræ inſtituit, quam Gregorius IX. approbauit, poſteaq; Vrbanus V. moderatus eſt, & ad meliorem ordinem, & fœminis magis accommodatum reduxit. De alijs vero religionib. tam monachorum, quam mendicantium, non ita certò conſtat quãdo cœperint habere monaſteria fœminarum ſibi ſubiecta, vel ſuam regulam profitentia. Veriſimile tamen eſt, idem eſſe in cæteris obſeruatum, ſimulq; incepiſſe, quamuis ſub eadem religione virorũ, varia etiam inſtituta monialium eſſe contingat, vt religio Minorum præter religionem S. Claræ, habet etiam ſibi ſubiectam religionem Conceptionis, quæ diuerſam regulam profitetur, & ſic de alijs, de quibus ſigillatim dicere operoſum eſſet, & nobis non neceſſarium. Alterum illatum longiorem petit explicationem ſequenti cap. tradendam.

Illarum alterum.

CAPVT XI.

De receptione, ac nouitiatu monialium, earumq; profeſſione cum ceremonia veli.

I.

PRæter conſectarium præcedenti cap. num. 11. poſitum, ſequitur etiam ex dictis in eodem capite, omnia quæ in diſcurſu huius operis de ſtatu religioſo dicta ſunt, cum proportione eſſe ad moniales applicanda. Nam in primis conſideranda eſt earum receptio, in qua obſeruandum in primis eſt quod iura ſtatuunt, vt non fiat niſi intra numerum præſcriptum monialium qui ex reditibus, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè ſuſtentari poſſunt, iuxta cap. vnicum §. *ſane.* de ſtatu regular. in 6. & decretum Concilij Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de regular. ac tandem conſtitut. Pij V. *circa paſtoralis, &c.* quod intelligendum eſt, niſi monialis ſecum afferat dotem ex qua poſſit commodè ſuſtentari; nam illa dos poteſt inter eleemoſynas, vel poſtmodum etiam intra reditus monaſterij computari. Hinc verò naſcitur dubium quod hic præcipuè controuerti ſolet, & ſpectat ad ſimoniæ vitium, an ſcilicet committatur in tali receptione, eo quòd non fiat ſine dote in pactum deducta, nec ſine alijs certis expenſis; ſed hoc punctum latè & in particulari tomo præced. tractatum eſt. Tractari etiam hic poteſt, de authoritate recipiendi aliquam in monialem, apud quem ſit, de quo etiam videnda ſunt eodem tomo dicta de receptione nouitiorum, & cum proportione in præſenti applicanda. Communis verò vſus iuri & rationi conſentaneus eſt, vt hæc poteſtas ſit in ipſo conuentu monialium, ſimul tamen requiratur Prælati licentia ſeu conſenſus. Nam quatenus illa receptio eſt ad communem vitam, & ſocietatem cum monialibus, ratio poſtulat, vt ipſæ voluntariè illam admittant, quatenus verò illa receptio eſt aliquo modo actus iuriſdictionis, oportet vt Prælatus apud quem eſt propria iuriſdictio, concurrat, de quo videri poſſunt Abbas in cap. *noſcitur.* de his quæ fiunt à maiori parte Capituli. Felinus in cap. *quoniam.* de ſimonia. Lapus allegat. 31.

De numero, & dote monialium recipiendarũ.

De poteſtate recipiendi.

II. *De conditionibus perſonalibus ſpeciatim an requiratur virginitas.*

Interrogari præterea poteſt, quæ conditiones ex parte perſonæ recipiendæ, ſpectandæ, vel poſtulandæ ſint: in quo primùm neceſſaria ſunt omnia, quæ in communi de ſtatu religioſo diximus tomo præcedente. Deinde hic addendum eſt, non ſolùm virgines, ſed etiam viduas in eundem monialium conuentum recipi poſſe. Hoc conſtat ex vſu Eccleſiæ, quem eſſe antiquiſsimum conſtat, nam in monaſterio illo virginum, quod in Africa Auguſtinus inſtituit, ſororem viduam illi præfecit, & Beata Briſida cùm eſſet vidua, monialium ordinem inſtituit, quarum fuit Abbatiſſa, licet ipſæ virgines eſſent. Præterea in cap. *vidua* 20. q. 1. de vidua dicitur, ſi velit religionem profiteri, admitti poſſe, & debere, recepto habitu religioni conueniente. idem conſtat ex cap. *viduas* 1. & 3. & cap. *vidua.* cum ſequentibus 27.q.1. Sunt verò nonnulla antiqua decreta, quæ huic aſſertioni repugnare videntur, de quibus ſtatim agemus. Dices ergo, etiam fœmina illicitè corrupta poſt pœnitentiam admitti poterit, vt inter virgines monialis ſit, quia culpa præcedens non videtur obſtare, ſi virginitatis integritas neceſſaria non ſit. Reſpondent aliqui, huiuſmodi fœminas hac macula, vel nota laborantes, non eſſe admittendas in conuentu virginum, de quo videri poteſt Francus in cap. vnico de

de religioſ. domibus in 6. Sed hoc intelligendum eſt ſecundum decentiam, & conuenientem honeſtatem, non ſecundùm incapacitatem, aut abſolutam prohibitionem, nulla enim in iure communi inuenitur, niſi in proprijs monaſterij conſtitutionibus habeatur. Quocirca, ſi lapſus fuerit publicus & infamis, talis fœmina, quamuis poſtea conuertatur in conſortium virginum, admittenda nõ eſt, ideòque pro huiuſmodi fœminis inuenta eſt ſpecialis religio, quæ dicitur *Mulierum pœnitentiæ*, aut Sanctæ Mariæ Magdalenæ, cuius plura ſunt in Hiſpania monaſteria, quæ regulam S. Auguſtini profiteri dicuntur, & ſub cura, & obedentia Prædicatorum viuunt. Si autem lapſus ſit occultus, & nõ generauerit infamiam, nihil impediet per ſe moraliter loquendo; imò aliquando licèt eſſet publicus, ſi ſemel tantum ex quadam fragilitate accidiſſet, poſſet tot alijs circumſtantijs perſonæ, generis, & emendationis honeſtari, aut compenſari, vt ſine inconuenienti talis perſona admitti poſſet. Itaque hoc in huiuſmodi caſibus maximè pendet ex prudenti arbitrio. Idemque dicendum eſt, de alijs conditionib. ex parte talis perſonæ requiſitis, vt quod & corpore, & animo ſit apta ad religioſam, & communem vitam, iuxta monaſterij, & ordinis regulam, vt dicitur in Concilio Trident. ſeſſion. 25. de de regular. c. 17.

III. *De ſecunda parte tituli, ſeu Nouitiatu.*

Poſt receptionem, neceſſaria eſt integri anni probatio, ita in monialibus ſicut in monachis, & cum iiſdem circumſtantijs, nec in hoc occurrit aliquid ſpeciale. Pari etiam modo poſt expletam probationem aut danda eſt profeſsio, aut dimittenda nouitia, iuxta legem poſitam à Tridentino ſuprà ca. 16. quæ vtrique ſexui communis eſt, vt conſtat ex diſcurſu totius tituli de regularibus, & ſpecialiter ex principio capitis 15. Neque obſtat particula *nouitios* maſculini generis; nam regulare eſt, vt ſub maſculino fœmininum comprehendatur, quando materia communis eſt.

IV. *De tertia parte ac primùm vt profeſſio fiat ſpontaneè.*

Circa profeſsionem autem ea omnia ſeruanda ſunt, quæ tractat. 7. ſunt explicata, & ſubſtantialia, ac generalia ſunt. Vbi etiam diximus ſpecialiter attendendum eſſe in profeſsione monialium, vt plena voluntate, & omnino ſpontanea fiat, quod antiquis canonibus cautum eſt, cap. *puellæ* 20. q. 1. Maximè verò hoc innouauit Concilium Trident. ſupra cap. 16. 17. & 18. nam ob eam cauſam in 16. ſtatuit, vt ante profeſsionem ex bonis nouitiæ monaſterio nihil tribuatur præter victum, & veſtitum pro anno probationis, *Ne hac occaſione diſcedere queat.* Vnde à Congregatione Cardinalium declaratum eſt, etiam dotem non eſſe monaſterio tribuendam ante profeſsionem, ſed in depoſito reponendam.

Item dos nouitiæ tempore profeſſionis ordinariè tradẽda.

Quod per ſe intelligendum exiſtimo; nam ſi neceſſitas, vel aliqua maior commoditas ipſiuſmet nouitiæ intercederet, & iudicium, ac licentia Epiſcopi interueniret, poſſet, vt opinor, dos recipi à monaſterio, data certa cautione, & ſecuritate illam integrè, & ſine difficultate reſtituendi, ſi nouitia velit abire, ita enim ſatisfit intentioni Concilij. Quod vlteriùs in cap. illo 17. circa hoc diſponit, vt Epiſcopus ante profeſsionem, virginis voluntatem exploret, vt pia, & omnino ſpõtanea ſit. Ac tandem in 18. cap. cenſuram addit contra eos, qui fœminas ad ſtatum religioſum aſſumendum cogunt, vel aſſumere volentes impediunt, iuxta cap. vlt. 32. q. 2. quæ tom. de cenſuris, & tractatu ſeptimo. lib. 6. ſupra eſt à nobis explicata. Sicut autem ex parte nouitiæ voluntas requiritur, ita etiam ex parte monaſterij, ſimul cum Abbatiſſa, ſicut de receptione dictum

Item profeſſio in manibus prælati facienda.

eſt; nam eſt eadem, vel maior ratio, vt ex dictis ſatis conſtat. Ex parte autem Prælati non ſolùm conſenſus neceſſarius eſt, ſed etiam in manibus eius debet profeſsio fieri, & ab eo acceptari, quia ſolùm apud ipſum eſt propria iuriſdictio, ex cap. *ſtatuimus* 20. quæſt. 2.

V. *De ceremonia veli. Velum receptionis, ſeu nouitiarũ. Velum profeſſionis.*

Eſt autem hoc ſolenne, & obſeruatum in fœminis, vt cùm profitentur, velum recipiant, & olim etiam ſolebant virgines conſecrari. Vnde multiplex diſtingui ſolet velum monialium, quoddam dici poteſt velum receptionis, quod nouitijs à principio datur, & ſolet eſſe album. Aliud dicitur velum profeſsionis, quod nigrum eſt (quamuis olim aliqua varietas in hoc fuiſſe videatur) & hoc datur ſolennem profeſsionem emittentibus cuiuſcumque ætatis, vel conditionis ſint. Meminit illius Hieronymus epiſt. 8. ad Demetriadem de ſeruanda virginitate, dicens. *Scio quod ad imprecationem Pontificis flammeum virginale ſanctum operuerit caput.* Vbi Marius Victorinus, dicit *flammeum appellari* velum rubrum, quo nuper nuptæ vti ſolebant, & in Epitaphio Plaulæ, aliàs epiſt. 27. de Paula dicit Hieronymus; *Chriſti flammeo reſeruatur*, ſcholium verò addit, *flammeum vocari indumentum flammei coloris, quo mulieres præſertim virgines caput tegebant.* Sed quidquid ſit de antiqua, aut prima vocis expoſitioue, conſtat, & ex ſubiecta materia, & ex adiuncto adiectiuo virginali Hieronymum loqui de velo monialium, propter quod etiam dicit ſolitum eſſe imponi ad Epiſcopi imprecationem. Vnde videtur Hieronymus ad ſpirituales nuptias, & nouas Chriſti ſponſas vocabulum illud transtuliſſe: nec propterea dicere oportet monialium velum tempore Hieronymi rubeum fuiſſe, quia non eſt attendendum ad originem, vel etymologiam vocis, ſed ad rem ad quam ſignificandam tranſlata eſt. Vnde idem Hieronymus epiſt. 12. ad Gaudentium. *Solent* (inquit) *cùm futuram virginem ſpoponderint, pulla tunica eam induere, & furuo operire pallio*, id eſt, fuſco, ſeu nigro. Epiſtola verò 48. ad Sabinianum faciens mẽtionem idem Hieronymus eiuſdem conſuetudinis ait: *Moris eſt in AEgypti & Syriæ monaſterijs, vt tam virgo, quam vidua, quæ ſe Deo vouerint, & ſeculo renuntiantes omnes delicias ſeculi cõculcarint, crinem monaſteriorum matrib. offerant deſecandum, non intecto poſtea contra Apoſtoli voluntatem inceſſuræ capite, ſed ligato pariter ac velato.* & infrà de moniali loquens ait; *Chriſti flammeo conſecrata eſt, & ſe in monaſterio victuram ſpoponderat, &c.* Vnde conſtat apertè loqui de velo profeſsionis, & docere viduis, & virginibus fuiſſe commune.

VI. *Prima prærogatiua huius veli conſecrationis, quod virginibus ſolum competit.*

Eſt autem aliud velum quod dicitur conſecrationis. Solent enim Sanctimoniales ſolenniter conſecrari nonnullis benedictionibus, & cæremonijs, quæ habentur in Pontificali Romano, & explicantur à D. Tho. in 4. d. 38. q. 1. art. 5. Palud. ibi. q. 5. art. 3. & latè ab Antonino 3. p. tit. 2. c. 2. Velum ergo, quod ſpeciali benedictione tunc imponitur, dicitur velum conſecrationis, quod plures habet prærogatiuas, vna eſt quod ſolis virginibus dari poteſt, vt dicti authores docent, & habetur expreſsè in capitulo *deuotis* 20. quæſt. 1. vbi Gelaſius Papa inquit, *viduas velare Pontificum nullus attentet*, quod etiam habet Concilium Triburienſe cap. 25. & Concilium Rothomagenſe canone 9. apud Iuonem p. 7. decreti c. 52. Hæc enim decreta non ſunt ita intelligenda, vt nullum velum viduis imponi poſsit, ac ſi illæ eſſent incapaces profeſsionis religioſæ; hoc enim alijs decretis repugnat, vt patet ex dictis, & ex ca. vlt. 20. q. 1. & ex multis alijs 27. q. 1. Sunt ergo illa decreta intelligenda de velo conſecrationis.

VII. *Corruptis etiam per vim hoc velum non datur.*

Vnde D. Thom. ſuprà, *Viduis* (inquit) *datur aliquod velum, non tamen cum illa ſolennitate, cum qua datur virginibus.* Idem ferè ibi Soto articul. 1. & Sylueſt. verb. *Conſecratio virginum.* Vnde à fortiori conſtat fœminas extra matrimonium corruptas, nulla ratione poſſe hoc velum recipere. Quod adeò verum eſt, vt etiamſi per violentiam, & ſine propria culpa corrupta ſit virgo, conſecrationis velo ornari

nari non poſsit, iuxta decretum Leonis Papæ epiſtola 87. ad Epiſcopos Mauritaniæ cap. 2. ſtatuentis cum his fœminis eam eſſe ſeruandam moderationem, *Vt neque in viduarum deiiciantur gradum, neque in ſacrarum, & perſeuerantium virginum numero cenſeantur.* Quod non ita eſt intelligendum, vt pro illis ſpeciale velum inſtituendum ſit, ſed, quòd in aliis prærogatiuis & honoribus præferri poſſent viduis & virginibus æquipararari, non tamen in conſecratione. Cuius rationem inſinuat infrà cap. 5. & habetur 32. q. 5. cap. *Illa*, dicens, *Illæ autem famulæ Dei, quæ integritatem pudoris oppreſſione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt humilitate, & verecundia, ſi ſe incontaminatis non audeant comparare virginibus, quamuis enim omne peccatum ex voluntate naſcatur, & potuerit corruptione carnis mens inuita non pollui, minus tamen hoc illis oberit, ſi quod potuerit, animo non amittere dolens ſe, vel corpora perdidiſſe.* Quod exponens D. Thom. citato loco ad 4. dicit, quamuis illæ quæ per violentiam corrumpuntur, ſi nullo modo conſentiant, virginitatis gloriam non perdant, quia tamen valde difficile eſt, quod in tali delectatione aliquis complacentiæ motus non inſurgat, ideo Eccleſiæ, quæ de interioribus non iudicat, huiuſmodi ſic corruptas inter virgines non velat. Eſt etiam illa quaſi quædã irregularitas, quæ licèt ſine peccato contrahatur, impedit talem conſecrationem. Vnde D. Aug. lib. de bono coniugali c. 18. *Etiamſi violenta corruptio virginis baptiſmum antecedat* (ait) *non poſſe etiam poſt baptiſmum inter Dei virgines conſecrari.* Verum eſt Auguſtinum ſimpliciter loqui de fœmina quæ catechumena fuit vitiata, & non addere expreſsè, etiamſi violenter vitiata ſit, loquitur tamen generaliter de catechumena vitiata, etiam ſine culpa. Ratio verò eſt, quia in conſecratione virginum non ſpectatur an culpa præceſſerit, ſed an virginitas etiam corporalis, ſeu materialis ſubſiſtat, quia per conſecrationem ipſam ſignificatur, & ſpeciali honore afficitur, & per illam repræſentatur integritas Eccleſiæ triumphantis, vt dixit Gloſſa in cap. *acutius* 16. diſt.

VIII. *An corrupta reputata virgo poſſit velum hoc accipere.* Sed quæri hic ſolet, ſi fœmina ſit in publica fama, & poſſeſsione virginitatis; occultè autem ſit corrupta, poſsit conſecrationis velum accipere. nã D. Th. ſuprà ad 5. abſolutè negat, *quia propter vitandum* (inquit) *ſcandalum non debent Eccleſiæ ſacramenta, vel ſacramentalia variari.* Dicit tamen quærendum eſſe remedium ad vitandum ſcãdalum, & infamiam, quale eſt, vt accidentalibus, & publicis ſolennitatibus retentis, quæ ſunt de ſubſtantia conſecrationis, mutentur, quam mutationem cenſet ſufficienter fieri mutato nomine *virginitatis* in nomen *caſtitatis*. Cuius ratio eſſe videtur, quia aliàs forma talis conſecrationis contineret mendacium. Idem ſequitur Angelus verb. *conſecratio virginum* n. 3. & Sylueſter ibi. n. 2. Hoc verò non placet Paludano in 4. d. 38. q. 5. art. 3. concluſ. 7. quem ſequitur Antonius 3. p. tit. 2. cap. 2. in principio, quia illa fictio continet mendacium in ipſo facto, quod non minus clarum eſt, quã in verbo; ſed hoc non admodum vrget, quia illud non eſt mendacium formale, ſed materialis diſsimulatio, vel occultatio; nam id quod fit habet ſuũ proprium vſum licitum, & bonum, & poteſt habere ſignificationem veram, ſcilicet ſanctificationis, & oblationis illius perſonæ, quæ ad diuinum cultum, & ad perpetuam cõtinentiam ex tunc Deo dicatur; alia verò falſa ſignificatio quæ ab aliis concipi poteſt, non eſt intenta, & ideo non interuenit mendacium.

IX. Quare non dubito, quin ille modus à D. Thom. relatus ſit licitus; & potius dubito an ſit ſufficiens remedium, vel neceſſarium: ſufficiens, inquam: nam eo ipſo, quòd *virginitatis* nomen in nomen *caſtitatis* mutetur, generabit ſuſpicionem, & ſcandalum apud audientes; præſertim mediocriter intelligentes, qui licet regulariter pauciores ſint, infamia tamen apud ipſos eſt maioris momenti. Neceſſarium autem non videtur, quia licet nominetur virginitas, non videtur eſſe mendaciũ, quia verba poſſunt legitimũ ſenſum habere. Vnuſquiſque enim cenſetur loqui in eo foro in quo operatur, ſic enim reus ſine mendacio negat delictum occultum, quod verè commiſit, & Iudex per ſententiam verè declarat innocentem eum, quem occultè ſcit nocentem, ſi in iudicio nõ probatur. Imò Scriptura diuina Luc. 2. & alibi ita loquitur, vt *Patrem* vocet eum, qui communiter talis reputatur, licèt non ſit; ergo ſimiliter ſine mendacio poteſt appellari *virgo*, quæ talis eſt in communi exiſtimatione; non obſtante contraria ſcientia occulta, quia omnes intelligunt humanum ſermonem eſſe ex humana ſcientia, & exiſtimatione, & non ſemper ex re ipſa.

X. *Probabilior reſponſio declaratur per duas partes.* Quocirca probabile exiſtimo, in caſu omnino occulto poſſe huiuſmodi fœminam accipere velum conſecrationis. Quod ita declaro; nam duplex obligatio ex hoc defectu occulto oriri poteſt, vel in Epiſcopo ad non conſecrandam fœminam, vel in ipſa fœmina, vt non ſe ingerat conſecrationi. *Prima pars quòd poſſit prælatus illã admittere ad velum.* Quoad priorem, ſi Epiſcopus ſolùm habeat notitiam lapſus, per confeſsionem ſacramentalem, certum eſt, nec debere nec poſſe negare conſecrationem fœminæ petenti, quia violaret ſigillum. Si autem ſciat extra ſacramentum per ſecretam reuelationem ipſius fœminæ, non cenſeo teneri ad expellendam illam, ſeu negandam conſecrationem, quod tenent Summa Confeſſorum, & Sylueſter. Ipſi tamen dicunt poſſe Epiſcopum diſpenſare, vnde rectè ſequitur non teneri ad actum oppoſitum. Verũtamen, ſi ipſi ſupponunt iuris prohibitionem, cùm illud ius commune ſit, oportet, vt oſtendant, vbi data ſit Epiſcopo facultas diſpenſandi in hac veluti irregularitate, fortaſſe dicerent poteſtatem eius ordinariam ſatis eſſe ob neceſsitatem vitandi ſcandalum. Mihi tamen videtur tunc non eſſe neceſſariam diſpenſationem, ſed ius ipſum commune non obligare Epiſcopum ad iudicandum de re occulta, vel ad operandum ex ſcientia adeò priuata, & occulta, præſertim cum periculo ſcandali. Item quia in illo actu nullum eſt mendacium, vt declaratum eſt, & alioquin non ſit aliqua irreuerentia tali conſecrationi, ſeu benedictioni, quia talis perſona non obſtante præcedenti lapſu, poteſt eſſe capax illius in ordinem ad perpetuam cõtinentiam futuram, nec etiam obeſt ſanctitati illius ſtatus, aut conuerſationi aliarum virginum, quia bona fama, & communis exiſtimatio impedit omne incommodum; ergo non eſt cur credamus hãc prohibitionem poſitam eſſe cum tanto rigore. Nihilominus tamen, non videtur teneri Epiſcopus ad conſecrandam huiuſmodi fœminam, quia poteſt ſe excuſare ab illo munere, vel alio colore illam nõ admittere ad profeſsionem. Quod quidem eſt verum per ſe loquendo, & ex lege iuſtitiæ, nihilominus in indiuiduo cauere debet, ne infamet proximum ſine cauſa, vel ne auertat huiuſmodi fœminam ab ſtatu perfectionis, maximè, quando ipſa confidenter ei aperuit conſcientiam ſuam in remedium, non in obſtaculum. *Non tenetur tamen admittere, ſecluſo ſcandalo ſeu infamia.* Quando autem Epiſcopus alia via haberet ſimilem notitiam moraliter certam, iam non eſſet res adeò occulta, & ideo meritò poſſet non admittere talem perſonam ad velum virginum; ſemper tamen debet id facere conſulendo famæ illius quãtum potuerit.

XI. *Secunda pars quod ipſa corru-* At verò loquendo ex parte ipſius fœminæ, cenſent multi teneri ad non petendum talem ſtatum, etiamſi ipſa ſola norit delictum, ſicut tenetur irregularis

pta occulta poſſit velum petere.

gularis non petere ordines, etiamſi ſolus ſciat irregularitatem, imò addunt Syluester, & Raimundus; quòd licet virgo conſecrata ſit, ſi poſtea occultiſsimè labatur, tenetur abſtinere ab his actibus, qui ſecundùm conſuetudinem monaſterij ſolent per ſolas virgines conſecratas exerceri. Sed eſt onus intolerabile, ac proinde incredibile, præſertim cùm nec poſsit ſatis oſtendi expreſſum præceptum, nec ſit res tam neceſſaria, aut tanti momenti, vt propter eam vitandam obliganda fuerit fœmina ad ſe infamandum. Imò etiam quamuis occultus lapſus hanc profeſsionem præcedat, non cenſeo obligandam fœminam ad ſe priuandum illo ſtatu, non ſolùm quando ſine infamia id vitare non poteſt, quod cenſeo certum, ſed etiamſi abſque infamia poſsit alium ſtatum, aut modum viuendi accipere. Probatur prior pars, quia etiam cenſuram occultam non tenetur homo ſeruare, quando non poteſt id facere ſine graui infamia. Secunda autem pars ſit inprimis veriſimilis, quia non tenetur quis ſe priuare tanto bono ſpirituali, quantum eſt ſtatus perfectionis propter crimen occultum. Ratio verò à priori omnium eſt, quia iura non imponũt hoc impedimentum tanquam pœnam, vel irregularitatẽ ipſo iure incurrendam, ſed præcipiunt Prælatis, ne conſecrent fœminam corruptam; igitur, quando res occulta eſt, non tenetur ipſa fœmina ſe abſtinere, ſed poteſt in exteriori foro ita ſe gerere, ſicut in communi opinione habetur. Et hoc planè ſupponunt D.Th. & alij authores, qui dicunt poſſe conſecrari mutato nomine *virginitatis* in *caſtitatis*.

XII.

Secunda prærogatiua huius veli quod à ſolis Epiſcopis cõſecratis, aut à presbyteris ex commiſſione Papæ dari poteſt.

Hæc ergo eſt prima & præcipua prærogatiua huius veli conſecrationis, quod ex vi ſuæ inſtitutionis eſt (vt ſic dicam) votum virgineum, modo à nobis explicato, cui conſequenter eſt alia adiuncta, quod tale velum à ſolis Epiſcopis dari poteſt, iuxta cap. *Deuotis* 20. queſt. 1. quod communiter ad hoc allegatur, vt patet ex Paludano, Syluest. & alijs. ibi vero non dicitur expreſsè, ſed indefinitè, ſeu paſsiuè dicitur, vt virgines non velentur niſi intra certa quædam tempora, de quibus infrà. Adduntur verò poſtea hæc verba; *Viduas autem velare Pontificum nullus attẽtet*, quæ intelliguntur de velo conſecrationis; ergo ſupponit illa prohibitio adæquatum miniſtrum huius velationis eſſe Epiſcopum. In alijs etiam decretis vbicunq; ſit mentio miniſtri huius conſecrationis, ſolus nominatur Epiſcopus. Et in Pontificali Romano in ritu illius conſecrationis idem ſupponitur. Ac deniq; eſt communis ſententia, cuius rationem aſsignat D.Tho. loco ſupra citato, quia hæc conſecratio eſt ſpiritualis quædam deſponſatio cum Chriſto, per quam repręſentatur deſponſatio ipſius Chriſti cum Eccleſia, quoad illius incorruptionem, & ideo *ſolus Epiſcopus* (inquit) *cui cura Eccleſiæ committitur, virgines deſponſat velando, non ſibi, ſed Chriſto, quaſi ſponſi paranymphus.* Poteſt autem hæc conſecratio committi presbytero per Summum Pontificem, non tamen cenſetur commiſſa per ſolam iuriſdictionem Epiſcopalem, quia eſt actus ordinis, & non tantùm iuriſdictionis, vnde neq; Epiſcopus electus, & confirmatus, & nondum conſecratus poteſt illum exercere, & à fortiori non poſſunt Prouinciales religionum, vel alij ſimiles inferiores Prælati, habentes iuriſdictionem Epiſcopalem, niſi ſpeciali priuilegio Pontificio hoc eis conceſſum ſit, ſicut nonnullis Abbatibus datum eſt. Epiſcopus autem non habet poteſtatem committendi hoc munus Presbytero, quia non poteſt ei committere actus ordinis Pontificalis, iuxta cap. *aqua*. de conſecratione Eccleſiæ.

XIII.

Tertia prærogatiua de tempore quo dandum eſt velum.

Præterea non poteſt hoc velum dari, niſi definitis temporibus & ætate à iure ſtatutis. Prior pars habetur in dicto cap. *deuotis*. & cap. *virginis* 20. q. 1. vbi prohibentur virgines conſecrari, niſi in die Epiphaniæ, aut in albis paſchalibus, id eſt, intra hebdomadam Paſchæ, vt Gloſſ. exponit, quamuis alia litera habeat in ſabbato Paſchæ. Vel etiam in natalitijs Apoſtolorum, vel etiam, niſi periculum mortis immineat, quia tunc, quocumque die velari poſſunt, vt ibidem dicitur. In Concilio autem Lateranenſi ſub Alexandro III. prout habetur in cap. 1. de temporib. ordin. conceſſum eſt, vt omnibus Dominicis diebus liceat virgines conſecrare, & conſuetudo hoc extendit ad alias ſolennes feſtiuitates, vt aduertit Turrecremata in dicto cap. *deuotis*. quæſtione 4. & ita in hoc conſulenda eſt, & ſeruanda conſuetudo. Altera pars de ætate virginis conſecrandæ magnam habuit in Eccleſia varietatem; nam in Concilio Romano ſub Syluest. cap. 10. ſignificatur non eſſe ſacrandam virginem vſque ad ætatem ſeptuaginta duorum annorum, in quibus ſuam caſtitatem probauerit. Gregorius autem lib. 3. epiſt. 11. ſexagenariam voluit eſſe virginem conſecrandam; Concilium verò Agathenſe cap. 19. ante annum quadrageſimum prohibet velari. In Concilio Carthaginenſi III. cap. 4. ſolùm poſtulatur ætas 25. annorum. habetur in cap. *iuuenculas*. cum ſequent. 2. q. 1. In Concilio autem Mileuitano cap. 26. & Concilio Africano cap. 93. additum eſt, propter vrgentem neceſsitatem licitum eſſe in minori ætate virginem velare.

Quarta de ætate cui dantur varia decreta.

De quo velo hæc decreta procedant.

Circa quæ decreta obſeruandum eſt aliud eſſe loqui de velo profeſsionis, & aliud de velo conſecrationis. Nam prius ſemper dari potuit in minori ętate, vt conſtat ex antiquis exemplis, & hiſtorijs, ac Patribus ſuprà citatis, & ex Conc. Triburienſi apud Burchard. li. 8. c. 10. & 98. & Conc. Carthag. IV. cap. 104. Et quia veriſimile non eſt, ad profeſsionem virginitatis poſtulaſſe aliquando Pontifices decrepitam, aut ſenilem ætatem, qualis eſt ſeptuagenaria, vel ſexagenaria; loquuntur ergo illa antiqua decreta de velo conſecrationis, & fortaſſe aliqua ex illis loquuntur de his fœminis quæ benedicebantur, vt eſſent Abbatiſſæ, vel vt haberent in Eccleſia aliquod miniſterium, de quo ſtatim num. ſequenti dicetur. Ad profeſsionem autem, & velum eius admitti poterant in minori ætate duodecim, vel quatuordecim annorum, & nunc anno 16. ætatis, vt tom. præcedenti dictum eſt ex decreto Concilij Tridentini, quod circa conſecrationem virginum nihil innouauit, & ideo vbi poſt profeſsionem conſecratio fuerit in vſu, circa illam antiqua iura ſeruanda ſunt.

XIV.

An conferat gratiam vel remiſsionem venialium hæc conſecratio.

Addunt denique nonnulli Doctores, quamuis conſecratio virginum ſacramentum non ſit, conferre tamen gratiam, & remittere venialia peccata ad modum ſacramentalium. Sed quod de gratia dicitur, non eſt intelligendum ex opere operato, vt per ſe notum eſt, alioqui eſſet ſacramentum, neque etiam ex ſpeciali priuilegio, quia nullum habet fundamentum; ex merito autem operantis poterit per illud opus augeri gratia, ſicut per alia bona opera, nihil tamen in hoc habet ſpeciale, & ita eſt intelligendus D. Thom. loco citato ad 2. Quod verò ſpectat ad remiſsionem venialium peccatorum, videri poſſunt dicta in 4. tom. 3. partis diſputat. 12. ſectione 2. vbi etiam negauimus fieri hunc effectum ex opere operato. Quod maiori ratione de hac cõſecratione negari poteſt, quia communiter non ſolet hæc conſecratio numerari inter ea ſacramentalia, quibus effectus ille tribuitur. Eſt autem aduertẽdum, velum hoc conſecrationis dari poſſe, vel in ipſa profeſsione religionis, vel poſt illam; nam ſine illa clarum eſt dari non poſſe, cùm non intercedat nec ſupponatur ſpiritualis deſponſatio cum Chriſto. Quando ergo ſimul concurrit hæc ſolennitas cum profeſsione ratione profeſsionis, quæ eſt nobiliſsimus actus, participabit aliquã

maiorem vim obtinendi gratiam, vel remiſsionem pœnarum iuxta dicta in ſuperiori tomo. Quando verò ſola conſecratio ſeparatim datur virgini iam profeſſæ, non eſt tanta ratio, vel fundamentum alicuius extraordinarij effectus, quia in illo actu non eſt tanta excellentia perfectionis, & ſola ſignificatio non ſufficit, cùm non ſit ſacramentum.

XV. *Velum conſecrationis duplex.*

Vltimò eſt circa hoc obſeruandum, hoc velum conſecrationis poſſe diſtingui in velum commune, de quo hactenus diximus, & velum prælationis, quod Abbatiſsis cum ſpeciali benedictione dabatur, quamuis iam hoc non ſit in vſu; nam licèt Abbatiſſę benedicantur, non datur eis ſpeciale velum, vt notant Anton. dict. cap. 2. & Turrecremata ſuprà num. 11. ac denique velum, quod vocant ordinationis. Aliquando enim Concilia ita loquuntur de ordinatione fœminarũ, vt patet ex cap. *Sanctimoniales* 20. q. 1. addita Gloſſa, quæ textum illum explicat de velo ordinationis iuxta capitulum *Diaconiſſ:m* 27. q. 1. quod ſic habet; *Diaconiſſam non debere ante annos quadraginta ordinari*, vbi tamen Gloſſa exponit Diaconiſſam, id eſt, Abbatiſſam, & ita tacitè exponit de velo prelationis. Probabile autem eſt nonnullas ex virginibus ſacris ſolitas fuiſſe deputari ad legendum Euangelium in choro, & alia ſimilia miniſteria, & illas fuiſſe vocatas Diaconiſſas, & earum benedictionem lato modo fuiſſe vocatam ordinationem. iam verò hoc non eſt in vſu, ſed in ipſa conſecratione virginum datur hęc facultas, nec aliud velum expectatur.

CAPVT XII.

De obſeruantia monialium tam quoad ſubſtantialia vota, quam quoad ſubiectionem erga prælatos & regulam.

I. POſt profeſsionem, & velationem, ſequitur religioſa obſeruantia, & obligatio, in qua moniales ſuo modo æquiparantur monachis, in ſubſtantialibus votis religionis, habent tamen hanc obligationem ſuo ſtatui, & ſexui accommodatam. Vnde vel in materia talium votorum, vel in his, quę conducunt ad eorum obſeruationem, nonnulla habẽt ſibi propria, quæ partim ad aliquam relaxationem, partim ad maiorem rigorem & obſeruantiam pertinent.

Circa paupertatem monialium vna obſeruantia.

Et primò circa paupertatem duo obſeruari poſſunt, primum eſt, licet aliquibus religionibus virorum conſultior ſit paupertas; non tantùm priuans dominio bonorum in particulari, ſed etiam in communi, monialibus autem id non expedire, quia non poteſt earum honeſtas, & clauſura tam integrè & perfectè ſeruari, niſi ab ipſo monaſterio habeant vitæ neceſſaria. Vnde cum religio S. Claræ in principio inſtituta fuerit ſub obſeruantia illius paupertatis, paulò pòſt Inuocent. III. in ea diſpenſauit permittendo potius quàm præcipiendo, vt non ſeruaretur; poſtea verò Vrbanus V. omnino ſeruari voluit regulam abſque tali paupertate, & Pius V. ſuo motu proprio 8. *circa paſtoralis.* & Gregor. XIII. motu 13. *Deo ſacris.* omnibus modis prouidere ſtuduerunt, vt monaſteria monialium habeant vnde ſuſtententur, ita vt ſi eleemoſynis indigeant, potiùs Prælatorum prouidentia quam earum ſolicitudine & poſtulatione habeantur, & quoniam experientia oſtendit hoc eſſe difficillimum, & quęcunque alium mendicitatis modum eſſe periculoſum, ideo ſimpliciter cõſultius eſt monaſterijs monialium habere communes reditus, quam paupertatem in communi profiteri. Aliqui excipiunt moniales Capucinas, quas aiunt non poſſe habere bona ſtabilia, vt videri poteſt in Iſidoro Moſconio in lib. 1. de Eccleſia miſitante p. 4. cap. 4. Veruntamen non habet fundamentum in Concilio Trid. ſeſſ. 25. de regular. cap. 2. non ſolùm excipit domos fratrum Capucinorum & Obſeruantiæ, vnde quantum eſt eſt vi Concilij, ſine dubio poſſunt habere bona ſtabilia; & ſi fortaſſe illi priuilegio renunciare volunt, indigent, vt exiſtimo, Summi Pontificis approbatione, quia poſt moderationem Vrbani non inuenitur illud genus paupertatis approbatum pro fœminis à Sede Apoſtolica.

II. *Altera obſeruatio.*

Vnde etiam ſequitur aliud quod obſeruandum eſſe dicimus, pertinetque ad vſum paupertatis in particulari. Obtinuit .n. conſuetudo etiã inter moniales ſatis reformatas, vt liceat ſingulis recipere ſingulis annis aliquos moderatos reditus, quib. ad res ſibi neceſſarias vti poſsint. Hoc .n. inde introductum videtur, quòd monaſteria regulariter non habent reditus ſufficientes, quib. omnia neceſſaria ad victum, & veſtitum tempore ſalutis, & ægritudinis omnibus prouideant, neq; etiam monialibus datur tempus, vt ſuo labore manuum poſsint huiuſmodi defectum ſupplere, & ideo ad vitanda maiora incommoda, vel pericula, huiuſmodi facultas eis permittitur. Tenentur nihilominus ea vti ſeruando neceſſarias regulas paupertatis, ita vt ille vſus proprietarius non ſit, ſed dependens à Superiore, & eius arbitrio obſeruando etiam, quę circa hoc diſponuntur à Conc. Trident. ſeſſ. 25. c. 2. de regularibus, quæ in ſuperioribus fuſiùs explicata ſunt.

III. *Circa caſtitatem notatio de clauſura, & veſtitu.*

Secundò circa caſtitatem ſolùm occurrit notandum, ratione illius præceptam eſſe ſtrictiorẽ clauſuram monialibus quam monachis, de qua copioſe ſuprà tract. præced. lib. 1. ca. 8. diſputatum eſt. Deinde cum decentia ornatus omnibus religioſis commendetur, maximè neceſſaria eſt fœminis, & præſertim Deo conſecratis, vt latè proſequitur Hieron. ad Demetriadem, & ad Euſtochium epiſtol. 8. & 22. & ſæpè aliàs Baſilius, & Ambroſius in libris de virginibus. Non inuenio autem ſpecialia pręcepta circa hanc materiam eis impoſita iure communi, præterea, quæ vel ex natura rei conſequuntur ex tali ſtatu; vel ea quæ de religioſis, aut perſonis Eccleſiaſticis loquuntur, quæ maiori ratione eas obligant, quia inter perſonas Eccleſiaſticas computantur, & ſub nomine regularium, vel religioſorum comprehenduntur, maximè in his, quæ ad ſubſtantiam, vel decentiam religionis pertinent. Priori modo, hoc eſt, ſpectata natura rei, dictum eſt à Concilio Carthaginenſi IV. c. 11. & habetur d. 23. c. 24. *Sanctimonialis virgo cùm ad conſecrationem ſuo Epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper vſura eſt profeſſioni, & ſanctimonia aptis*: Poſteriori autem, hoc eſt, ſpectatis iuribus circa perſonas religioſas, in Clement. *attendentes.* de ſtatu monachorum prohibentur, vti veſtibus ſericis, & virgatis, &c. vbi Gloſ. aduertit, prohiberi monialibus cum ſua proportione, quæ clericis prohibita ſunt Clement. *quoniam.* de vita & honeſtate clericorum, & cap. 1. & vltimo 21. quæſtione 4.

IV. *Comam nutrire poſſe moniales aliqui cenſent.*

Dubitat autem ſpecialiter illa Gloſſa, an liceat monialibus nutrire comam, quia in illo textu ſolùm dicitur, vt non vtantur comatis, & cornutis, id eſt, tortis crinibus, vt loquitur Paulus. 1. ad Timotheum 2. Vnde videtur ſolùm eis prohiberi illa copulatiua, ſeu illa fucata compoſitio crinium; non verò ſimpliciter habere comam, ſi honeſtè & occultè deferatur, atque ita ſenſerunt aliqui Iuriſperiti. Dicta tamen Gloſſa oppoſitum ſentit, & dicit eſſe conſuetudine receptum, vt Moniales tondeantur, & deformato capite Deo viuant potius quàm crines poliendo humani generis hoſti deſeruiant, quod magis ibi probat Panormitan. num. 11. argumento cap. *duo ſunt* 12. quæſtione 1. Idem Abbas in cap. *ſi quis.* de vita & honeſtate clericorum.

Obijci

V.

Obiici verò poteſt cap. *vxoratus.* de conuerſione coniugatorum; vbi dicitur, *Nullus veſtrum mulierem aliquam tonſurare præſumat,* & cap. *quacunque.* d.30. anathema dicit in mulierem quæ religionis obtentu comam ſibi amputauerit, & in Græco ad literam eſt, *Ob eam, quæ ex ſtimatur pietatis exercitatio,* quæ verba propriè videntur conuenire fœminis religioſis. Sed hæc obiectio ſi valida eſſet, probaret illicitum eſſe monialibus ſe tondere, quod incredibile eſt, cùm ſit res per ſe honeſtiſsima, ſuppoſita relatione, quæ in monialibus futura eſt, imò etiam ſit optimum ſignum, vel medium ad oſtendendum contemptum ſeculi, & proprij ornatus, ac pulchritudinis, & ita legimus Beatiſsimam Claram, cùm initio conuerſionis ſuæ ad ſanctam Mariam de Portiuncula feſtinaſſet, vt mundo nuntium remitteret, ibi crines capitis depoſuiſſe ſimul cum ornatu ſeculari. Idemque tanquam opus maximè laudabile vſu receptum eſt. Iura ergo citata intelligenda videntur de fœminis coniugatis, quæ religionis obtentu tondentur, præſertim contra virorum voluntatem, quod ſignificatur in illis verbis *tanquam reſoluens ius ſubiectionis*; nam coma dicitur data mulieri in ſignum ſubiectionis, & ita exponunt ibi Gloſſa, & Panormit. Quamuis autem hoc liceat, nō tamen inuenitur eſſe præceptum in iure, & ideo conſuetudo vel regula vbi fuerit, ſeruanda eſt, vbi autem non fuerit, non erit contra religionem comam capitis retinere; erit tamen illi contrarium eis abuti, vel capillos contorquendo, vel etiam ad vanam oſtentationem abſque veli operimento eos deferendo.

VI. *Circa obedientiã Notatio 1. de ſubiectione ad prælatum virum.*

Tertiò circa obedientiam monialium, tres obligationes præcipuè notandæ ſunt, prima eſt ad ſuos Prælatos, ſiue ſit Epiſcopus, ſiue aliquis regularis iuxtà vniuſcuiuſque monaſterij profeſsionem; nullum enim eſſe poteſt, quod alicui Prælato non ſubſit, quia fœminę non ſunt capaces iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & hæc obligatio non fundatur tantum in voto obedientiæ, ſed etiam in propria iuriſdictione ſpirituali, & ita in ea cum proportione locum habent omnia, quæ de obedientia religioſorũ in communi diximus. Non repugnat autem aliquod monaſterium monialium eſſe exemptum, & immediatè ſubiectum Summo Pontifici, quia hoc ex ipſius voluntate, & priuilegiis pendet. Rarum tamen hoc eſt, quia rarò expedit, & tunc neceſſarium eſt, vt Pontifex alicui vices ſuas committat, qui in rebus neceſſariis iuriſdictionem exerceat circa moniales, præſertim in foro interiori, quia magis neceſſarius eſt. Fertur etiam moniales, quæ dicuntur Sanctæ Brigidæ, quamuis habeant religioſos, qui in earum Eccleſiis diuina officia & ſacramenta adminiſtrant, nihilominus non habere Prælatum ſibi ſuperiorem, ſed potiùs Abbatiſſam habere in omnibus prælationem, veruntamen de illo inſtituto mihi non ſatis conſtat, neceſſarium tamẽ exiſtimo, vel vt Summus Pontifex illi ſpecialiter prouideat, ſaltem per priuilegia, vel certè, quod veriſimilius eſt, talia monaſteria ſubiecta Ordinario eſſe debent, vt ab illo gubernentur in his, quæ à iuriſdictione pendent, quamuis in ordinaria adminiſtratione externarum rerum Abbatiſſa habeat ſuperioritatem etiam in religioſos, qui ſolum eſſe videntur tanquam Capellani monialium, & incertum mihi eſt, an religioſi ipſi qui ſacerdotes ſunt, Abbatiſſæ obedientiam promittant.

VII. *Notatio 2. de ſubiectione ad Abbatiſſam qualis cõueniat monialibus.*

Altera obligatio monialium eſt ad obediendum Abbatiſſæ; hæc enim obligatio neceſſaria eſt ad regimẽ, & bonum ordinem monaſterij. Dubitari autem ſolet, quanta ſit hæc obligatio, & è conuerſo quanta ſit poteſtas Abbatiſſæ, ad præcipiendũ monialibus, quidam enim exiſtimant non poſſe eas in conſcientia obligare præſertim ſub mortali, quòd indicat Soto in 4.d.20.q.1.art.4. quia fœmina non eſt capax poteſtatis ſpiritualis, ſine qua non videtur poſſe tale præceptum imponi. Alij verò tribuunt illi hanc poteſtatem etiam cum proprietate, & rigore iuriſdictionis, quia Abbatiſſa eſt capax eius, ſaltẽ per delegationem iuxta cap. *dilecta.* de maioritate, & obedientia. Prælati autem religionum, vel Epiſcopus aut Pontifex, videntur hanc iuriſdictionem commiſiſſe Abbatiſſæ, tanquam neceſſariam ad regimen monaſterij.

VIII. *1. Pronuntiatum, moniales non ſubdi iuriſdictionaliter Abbatiſſæ.*

Vera tamen reſolutio eſt, diſtinguendam eſſe poteſtatem dominatiuam & iuriſdictionis, de quibus ſuprà non ſemel dictum eſt. Abbatiſſa ergo non habet propriam iuriſdictionem ſpiritualem, vt eſt cōmunis ſententia Theologorum D.Th. in 4.d.19. q.1. art.1. quæſtiuncula 3. & 4. & diſt.25.q.2.art.1. q. 1. ad 2. Palud. d.19.q.2.art.1. Sot. ſuprà, Syluest. & aliorum Summiſtarum verbo *Abbatiſſa,* à quibus non diſſentiunt Canoniſtæ, in dicto cap. *dilecta.* & conſentiunt alij, quos retuli in 5.tom.3.p. diſp.2.ſect.2. vbi varia etiam iura retuli, & explicui dictum c. *dilecta.* Vnde fit non poſſe Abbatiſſam, nec totum monialium conuentum propriam legem cōdere, vel præceptum ferre, per quod conſtituatur actus in propria ſpecie virtutis ſpecialis, nam hoc eſt proprium poteſtatis iuriſdictionis. Fit etiã, vt monialis transgrediens præceptum Abbatiſſæ in materia temperantiæ v.g. non peccet ſpecialiter contra virtutem temperantiæ, ſi opus de ſe alioqui non ſit illi virtuti contrarium. Et idem eſt in reliquis actibus, & virtutibus, quia talis eſt tranſgreſsio qualis eſt obligatio; obligatio autem, quæ non prouenit ex poteſtate iuriſdictionis, nō conſtituitur in particulari ſpecie virtutis, vt ex materia de legibus ſuppono, & in ſuperioribus tactum eſt.

IX. *2. Pronunt. ſubdi tamen dominatiue.*

Secundò verò dicendum eſt, habere Abbatiſſam poteſtatem dominatiuam, hoc eſt, poteſtatem adminiſtrandi, & regendi monaſterium, ac perſonas & bona eius, vt iidem authores docent. Ratione ergo huius poteſtatis poteſt præcipere monialibus, & illæ tenentur in conſcientia obedire ex vi voti obedientiæ, quod Sot. non negat, neque alij authores. Moniales enim promittunt obediẽtiam Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ, vt conſtat ex formulis profitendi; ergò ſi Abbatiſſa ita præcipiat, vt fidem datam exigat, obligabit in conſcientia, vel, ſi modus loquẽdi magis placet, votum ipſum obedientiæ obligabit poſita tali iuſsione, quę eſt quaſi applicatio materię voti, in quo eadem eſt ratio poteſtatis, & obligationis in fœmina, quæ in viro, & quoad hoc procedunt omnia ſuprà dicta de ſubiectione religioſorum.

X. *Quid requiratur vt per hanc poteſtatem Abbatiſſa obligetur in conſcientia.*

Ad hanc autem actualem obligationem neceſſàrium inprimis eſt ex parte rei pręceptæ materia honeſta, & capax talis obligationis, & quòd ſit ſecundùm regulam iuxta ſuperius dicta. Deinde neceſſarium eſt ex parte Abbatiſſæ, vt ſit in ſuo munere cōuenienter electa, & confirmata, iuxta ſuperius dicta de electione Prælati tract. præced. lib.2. quæ in Abbatiſſa cum proportione locum habent: Non eſt tamen neceſſe, vt ſit benedicta, niſi vbi iuxta regulã, vel conſuetudinem neceſſarium fuerit, iuxta Clem. *attendentes.* de ſtatu monach. de qua re videri poſſunt ibi Gloſſa & Doctores, & Summiſtæ verbo *Abbatiſſa.* Denique neceſſarium eſt, vt hęc facultas iuxta religionis vſum, & moderationem ad operandum, ſeu obligandum applicetur, quod conſtat ex principiis ſuprà poſitis.

XI. *Notatio vltima circa obſeruantiã regularum, ſeu ſtatutorum.*

Vltima obligatio monialium eſt ad ſeruandam ſuam regulam & conſtitutiones; nam hæc omnia ad obedientiã reuocantur. Qualis autem, & quanta ſit hæc obligatio, iuxta vniuſcuiuſque monaſterij, ſeu religionis morẽ, & conſtitutiones, & iuxta principia ſuperiùs poſita iudicandum eſt. Omnes autem obſeruare debent, vt ſaltem menſibus ſingulis

confiteantur, & ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiant iuxta Concilium Trid.ſeſſ.25.cap.10. de regular. Non tamen ponit præceptum, nec iubet imponi, ſed ſolùm Epiſcopos, & Superiores admonet, vt in conſtitutionibus monialium eas admoneant de hac ſacramentorum frequentia. & idem intelligendum eſt de obſeruantia audiendi quotidie Miſſam, nam per ſe maximè, decet religioſum ſtatum, vt in particulari notauit Antoninus 3.p.tit. 16.cap.7.§. 2. Idemque de aliis religioſis obſeruantiis iudicium eſt. Et quamuis fortaſſe ſtatuta non obligent ad culpam, per Prælatos compelli poſſunt moniales ad eorum obſeruantiam, cuius ipſi peculiarem curam habere debent in viſitationibus ſuis, quæ ab Epiſcopis faciendæ ſunt in monaſteriis ſibi ſubiectis; in exemptis verò, à proprijs, ſeu regularibus Prælatis; exceptis his, quæ ad clauſuram pertinent, nam iuxta Concil. Trident.ſeſſ.25. cap.5. de regular. hoc in vniuerſum eſt Epiſcopis commiſſum.

INDEX CAPITVM
LIBRI SECVNDI.

De varietate religionum in particulari.

Cap. I. *QVæ fuerit profeſſio monachorum Orientis, eorum præcipuè qui ſub regula Baſilij militarunt.*

II. *Quæ fuerit religionis S. Benedicti inſtitutio, & progreſſio.*

III. *Quæ religiones monachorum ex Benedictina ortæ ſint, & an ſint ab illa diſtinctæ.*

IV. *An ordo Carthuſienſis ſit perfecta monachorum religio.*

V. *An religio S. Hieronymi, aut alia monachalis, ſub regula S. Auguſt. militet.*

VI. *An religio prædicatorum vna ſit ex mendicantibus; quamque originem, & inſtitutionem habuerit.*

VII. *An religio Minorum vna ſit ex mendicantibus; & quam originem & inſtitutionem habuerit.*

VIII. *De origine ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & an vnus ſit ex mendicantibus.*

IX. *An religio Eremitarum S. Auguſtini quæ hodie extat in Eccleſia, ſit eadem reipſa, an ſolo nomine cum primis illis Auguſtinianis?*

X. *An ſacer ordo Carmelitarum vnus ex mendicantibus ſit, quamque originem & inſtitutionem habuerit.*

LIBER SECVNDVS.

De varietate religionum in ſpecie.

TRIA principalia genera religioſorum ex præcedenti libro ſumimus, monachorum, clericorum, & fratrũ mendicantium: quamuis enim hi vulgari modo loquendi, ſub nomine *monachorum* venire ſoleant, propriè tamen diuerſum gradum conſtituunt, quaſi medium inter duos prædictos, vt ſatis explicatum eſt, & communi etiã vſu monachales ordines ſtrictè ſumpti, ſolent à mẽdicantibus diſtingui. Sub vnoquoque ergo horum generum ſunt variæ ſpecies, de quibus omnibus exactè dicere, infinitum eſſet opus, & à meo inſtituto alienum. non poſſumus autem omnino eas prætermittere, vt diſtincta huius ſtatus cognitio habeatur. Dicam ergo de præcipuis ſpeciebus ſingulorum generum, & in ſingulis quatuor puncta præcipua attingam. Primò inſtitutionem & originem ſeu authorem & approbationem religionis. Secundò finẽ eius proprium, & ab aliis religionibus diſtinctum. Tertiò media, & obſeruantias proprias, quibus & ad ſuum finem conſequendum vtitur, & ab aliis religionibus diſtinguitur. Quartò de effectibus, & de illuſtrioribus perſonis nonnihil attingam, vel potiùs quia hoc magis hiſtoricum eſt, quàm doctrinale, authores apud quos inueniri poterũt, indicabo. Quia verò de religione Societatis IESV, propter quam maximè tractandam totum opus de religione aggreſſus fui, aliquanto fuſius ſcripſi; ideo in ſequentem tractatum eam doctrinam ſepoſui.

CAPVT I.

Quæ fuerit profeſſio monachorum Orientis, eorum præcipuè, qui ſub regula Baſilii militarunt.

I. *S. Baſilii religio hodie parum conſtat, nec Carmelitana cum ea coincidit.*

INter religiones monachorum prima omnium eſſe cẽſetur religio S. Baſilij, de qua pauca dicemus, quia iam ferè non extant illius religionis profeſſores in occidentali Eccleſia, & licèt in orientali multi eſſe dicantur, qui regulam illam adhuc obſeruãt, nobis non conſtat an illa religio prout nunc eſt, ſit approbata. Nam, licèt regula S. Baſilij approbata in iure ſit, iuxta cap. *perniciosum*. 17. quæſt. 2. nobis tamẽ incertum eſt, quæ mutatio in illo vitæ genere facta ſit in oriente: nam in Eccleſia occidentali Carmelitarum religio cenſetur illam regulam profiteri, licèt non omnes illius religionis profeſſores id fateãtur; eſto tamen ita ſit, tanta eſt facta mutatio in religione Carmelitarum prout nunc eſt, ab illa quam Baſilius inſtituit, vt alia meritò cenſeri debeat, vt c. 10. dicemus, de illa ſpecialiter diſputando, nunc enim nolumus ſub religione S. Baſilij illam comprehendere. Et ob eandem rationem nihil hoc loco dicemus de monachis antiquioribus Baſilio, qui dicuntur fuiſſe imitatores Eliæ, eiuſque in profeſſione religioſa ſucceſſores, nam de illis & res eſt valde incerta, & commodius de illa dicemus eodem cap. 10.

II. *Ante Baſilium extitit in Oriente profeſſio monaſtica.*

Certum nihilominus eſt, ante Baſilium fuiſſe in Oriente inſtitutam monaſticam profeſsionem: nã de monachis Alexandrinis mentionem facit Euſebius lib. 2. cap. 16. & vt ſuprà retuli, multi cenſent Eſſenos, de quibus Philo ſcripſit in lib. de vita contemplatiua fuiſſe Chriſtianos monachos. Quod ſenſit etiam Hieronymus lib. de Scriptorib. Eccleſiaſt. in Marco, & in Philone, dicens, habitacula eorum appellaſſe monaſteria. quod etiã ſenſit Epiphanius hæreſi 29. & eadem ratione dixit Caſsianus lib. 2. de Inſtitutis. cap. 5. Ægyptios monachos à S. Marco eſſe inſtitutos. Quam ſententiam latè & eruditè confirmat Cardinalis Baronius 1. tom. anno 64. fere per totum.

III. *Ea profeſſio partim ſolitaria fuit, partim cœnobitica.*

Quæ autem fuerit viuendi ratio in illis antiquis monachis ante Baſilij tempora, nobis in particulari non conſtat, ſed id ſolùm quod generale eſt vitæ monaſticæ, tum quoad ſubſtantialia vincula religioſi ſtatus, tum etiam quoad finem vitæ contemplatiuæ, & conſequenter quoad habitationem illi accommodatam, & à communi hominum conſortio ſeiunctam, ſub monachali habitu & profeſsione, quæ omnia in ſuperioribus viſa ſunt. An verò illi monachi vitam omnino ſolitariam, vel communem ſeu cœnobiticam agerent, non poteſt vniuerſaliter definiri. Certum autem eſt, vtrumque vitæ genus ante Baſilium, & fortaſſe à principio naſcentis Eccleſiæ obſeruatum fuiſſe: nam de ſolitaria vita habemus exemplum Pauli, qui per centum annos ante Baſilium illam coluit. De cœnobitica autem conſtat etiam ex Athanaſio, Antonium plura condidiſſe monaſteria, in quibus plures diſcipulos congregauit, & monaſticam vitam exercere docuit. Et ante illa tempora Dionyſius ex monacho factus eſt Pontifex, vt Damaſus, & Platina referunt, & Baronius tom. 2. ann. 261. dicit vocari monachũ, quia ſolitariam vitam aliquando egit. Caſsianus etiam collatione 18. cap. 5. & 6. exiſtimat monaſticam profeſsionem paulo poſt tempora Apoſtolorum inchoatam, vſque ad Paulum & Antonium continuè duraſſe, & ex cœnobitis anachoretas ortos fuiſſe: vnde infert, hoc vitæ genus non caſu, vel neceſsitate vitandi perſecutionem ortum fuiſſe, vt iam eo tempore quidam dicebant, & nunc etiã hæretici calumniãtur, ſed ſtudio perfectionis. Quamuis enim Paulus (vt ipſe ibidem fatetur, & Hieronymus in eius vita) ea occaſione in Eremum ſeceſſerit; tamen quòd ob eam tot annis in ea permanſerit, & tam ſeuerè obſeruauerit, fingi, & cogitari non poteſt. & de Antonio refert Athanaſius, ſolùm ſtudio perfectionis vitam illam aggreſſum fuiſſe. Refert tamen modum conuerſionis eius dicens, *Nec dum tam crebra erant monaſteria in Ægypto, neque omnino quiſpiam auiam ſolitudinem nouerat* (Pauli enim ſeceſſum tunc ignoraſſe videtur) *ſed quicunque in Chriſti ſeruitute ſibimet ipſi prodeſſe cupiebat, non longe à ſua villula ſeparatus inſtituebatur. Erat igitur in agello vicino ſenex quidam, vitam ſolitariam à prima ſectans ætate. Hunc Antonius cum vidiſſet, æmulatus eſt ad bonum. Et primo quidem incipiens ipſe in locis paululum à villa*

Id oſtenditur exẽplo Pauli, & Antonii, & antiquiorum etiam.

Bellar. lib. 2. de monach. c. 5.

tem-

remotioribus manebat: exinde autem, ſi quem in hoc ſtudio vigilantem comperirat, procedens quærebat vt apis prudentiſſima, nec ad habitaculum ſuum ante remeabat, niſi eius, quem cupiebat, frueretur aſpectibus.

IV.

Quo ſenſu ſolitaria vita præceſſit, aut non præceſſit Paulum.

Ex qua narratione intelligimus, vitam ſolitariã, & cœnobiticam aliquo modo ante Paulum, & Antonium fuiſſe, & aliquo modo ab eis incepiſſe. Præceſsit enim ſolitaria vita in locis parum ab oppidis remotis, vt conſtat de illo ſene, quem imitatus eſt Antonius; incepit autem in Paulo quoad internam & longè ſeparatam eremi ſolitudinem: & in hoc ſenſu dixit Hieronymus epiſt. 22. ad Euſtochium, Paulum fuiſſe primum eremitam. Sic etiam non eſt inconueniens admittere, illam tam ſingularem ſeparationem incepiſſe occaſione fugiendi perſecutionem, quamuis inſtitutum ipſum per ſe electum & intentum fuerit, & non ſine ſpeciali prouidentia Dei eueniſſe credendum ſit, vt illud eſſet quaſi ſingulare exemplum illius vitæ, quod poſtea alij ſine neceſsitate perſecutionis imitati ſunt. Nec tamen affirmare poſſumus nullos ſimiles eremitas antea fuiſſe, ſed ſolùm nullam eſſe de illis antiquiorem hiſtoriam, vel narrationem.

Quomodo cœnobitica præceſſerit Antonium.

Quòd autem vita etiam cœnobitica præceſſerit Antonium indicatur ab Athanaſio dum ait, non tam crebra fuiſſe monaſteria; non enim dicit, omnino fuiſſe nulla, ſicut loquitur de incolentibus auiam ſolitudinem: ſentit ergo fuiſſe aliqua cœnobia religioſorum. Niſi per monaſteria intelligamus ſingulas religioſorum cellulas, etiamſi vnaquæque eſſet quaſi domus ab aliis ſeparata, vnum tantùm habẽs habitatorem; ſolet enim verbum monaſterij in hoc ſenſu ſumi, vt patet ex Philone lib. de vita contemp. & Nicephoro lib. 8. Hiſtor. cap. 39. nam in rigore nihil aliud ſignificat quàm habitationem monachi; vnde, ſicut *monachus* ita appellatus eſt ex ſolitaria vita, ita *monaſterium* ſolitarij habitaculum ſeu ſolitudinem ſignificare poteſt, vt etiam Ambroſius Calepinus interpretatur. Vnde etiam olim græcè dicebantur *aſceteria*, id eſt, aſcetarum habitacula: dicebantur autem *aſcetæ*, qui in ſolitudinibus, ad perfectionem exercebantur, & eorum mentio fit in actis ſanctorum martyrum, vt videre licet in Baronio tom. 2. anno 361. §. *Reddemus*. Veruntamen, etiamſi admittamus, plura monaſteria in hoc ſenſu appellari plura habitacula ſingulorum monachorum inter ſe loco ſeiuncta; nihilominus veriſimilius eſt ordinarium, & magis vſitatum modum viuendi talium monachorum fuiſſe, vt omnes, qui prope aliquod oppidum habitabant, aliquam inter ſe vnionem haberent, & vnum Prælatum recognoſcerent, & *Archimandrita* olim dicebatur. Vnde in l. *Nos reddentes*. C. de Summ. Trinit. vocantur *Archimandritæ ſanctorum monaſteriorum*: nam ſinguli Prælati cenſebantur ſub ſe habere plura monaſteria in declarata ſignificatione: *mandra* enim græcè, *ſpeluncam* ſignificat, & monachi tunc, licèt in deſertis ſeparati tanquam in ſpeluncis habitarẽt, vnum habebant quaſi Principem & Prælatum, & ita ſimul ſolitariam & cœnobiticam vitam agebãt, cuius veſtigium nunc in ordine Carthuſiano conſpicimus, & expreſsius in celebri conuentu B. Virginis Montis Serrati, ordinis S. Benedicti, & aliis ſimilibus.

V.

Poſt Antonium vita monaſtica mirè cœpit propagari.

Hunc ergo ſtatum videtur habuiſſe in Oriente inſtitutio monaſtica vſque ad tẽpora Antonij. Poſt Antonium verò mirabile incrementum accepit, vt ex Athanaſio intelligimus in vita Antonij, qui etiã monachos ſecum habuiſſe commemorat, lib. de Fuga ſua, circa finem. Item ex Hieronymo epiſt. 7. ad Lætam dicente, *De India, Perſia, Æthiopia monachorum turbam quotidie ſuſcipimus*, & ex Nicephoro lib. 11. hiſtoriæ, cap. 34. vbi incipiens tractare de monachis illius ætatis, & regionis, quos *Eccleſiaſticos Philoſophos* appellat, inquit, *Magnus enim tunc, & haud ſcio an alio itidem tempore vnquam eorum prouentus fuit.* Et ſignificat ab Antonio originem duxiſſe, vt idem latiùs proſequitur lib. 8. cap. 40. vbi de Antonio inquit, *Habuit diſcipulos multos probatos admodum, & qui magiſtrum vitæ inſtitutione, ſapientiæ ſtudio, & virtute reliqua ſatis fœliciter retulerunt, qui partim in Aegypto, & Libya, partim in Palæſtina, Syria, & Arabia ſunt philoſophati.* Et idem latè oſtendit, & proſequitur Baronius tom. 3. ann. Domini 328. Vnde concludit, meritò poſſe Antonium magnum Patriarcham omnium monachorum appellari: poſt quem ſequuti ſunt Macharij, Ioannes Climacus, Hilarion, Pachomius, & ſimiles: de quibus multa leguntur in antiquis hiſtoriis, & præſertim apud Palladium in hiſtoria Lauſiaca, vbi de innumerabili multitudine monachorum illius ætatis c. 7. 9. 52 & 96. multa recenſet. Videri etiam poteſt Hieronymus epiſtol. 16. qui refert Athanaſium aduexiſſe in vrbem nouam Pachomij, monaſteriorumque ab illo inſtitutorum diſciplinam, quem etiam, Angelo dictante, regulam monachorum excepiſſe refert Gennadius de Viris illuſtribus, ca. 7. habetur in fine primi Tomi operum Hieronymi, & ipſa regula nunc habetur in fine operum Caſsiani.

Non tamen de regula aut varietate talium monachorũ ſatis conſtat.

De regula autem, aut inſtituto viuendi, quod Antonius ſuis monachis tradidit, nihil ſpeciale ſcriptũ reperio; præter generalia documenta, quæ in eius vita leguntur: nec præter regulam Pachomij inuenio aliam antiquiorem Baſilio. Nec etiam mihi cõſtat quæ eſſet diſtinctio, aut varietas illo tempore inter monachos orientis, vel in vitæ inſtituto & moribus, vel in habitu, habitatione, regimine, &c. præter ea quæ de triplici monachorum genere attigit Hieronymus epiſt. 22. ad Euſtochium, quorum etiam meminit Caſsianus collat. 18. cap. 17. & S. Benedictus in principio ſuæ Regulæ. Sed (vt in lib. præced. cap. 2. num. 6. attigi) tertius ordo illorũ monachorum potiùs videtur fuiſſe deficientium à veritate & perfectione religionis, quàm verorum monachorum. Alij verò duo ordines erant cœnobitarum, & Anachoretarum, de quibus iam diſſeruimus. In vtroque tamen iſtorum generalium ſtatuum fuit ſine dubio multiplex viuendi modus, vt ex Caſsiano, Climaco, & hiſtoriis Eccleſiaſticis in variis exemplis intelligimus, quamuis diſtinctè nõ habeamus proprias ſingulorum regulas, vel viuendi rationem.

VI.

Religio S. Baſilii paulo poſt Antonium.

Igitur non multò poſt Antonium, id eſt, ferè quadraginta annis, poſt illũ ſucceſsit Baſilius priorum monachorum virtutes æmulatus; (vt ipſemet refert epiſt. 79) quorum tamen viuendi rationem ipſe ad meliorem formam redegit, magiſque religioni congruentem, vt de ipſo Eccleſia legit: quod latius retulit Gregorius Nazianzenus, oratione de laudibus Baſilij: & inter eiuſdem Baſilij opera extãt conſtitutiones, & regulæ, & præclara inſtituta vitæ monaſticæ, quæ Hieron. de ſcript. Eccleſiaſt. in Baſilio Aſcetica vocauit. Non defuere tamen qui ea in dubium reuocarunt, & cuidam Euſtacio attribuere voluerunt, quam eſſe ſummam ſtultitiam affirmat Baronius tom. 1. anno 361. & optimè confirmat tum ex teſtimonio Gregorij Nazianzeni, tum etiã ex epiſtolis 63. & 79. eiuſdem Baſilij, in quibus ipſemet profitetur habere apud ſe viros, qui mundo renunciarunt, & vniuerſis ſeculi curis, & ſe doctore hoc pietatis ſtudium profitebantur.

Refelluntur negantes illius eſſe inſtituta & regulas monaſticas.

Atque ita vſque ad noſtra etiam tempora ſub Baſilij nomine monachatum profitentur multi religioſi per orientem, vbi licèt dicantur eſſe aliqui monachi ab Antonio, vel Paulo nomen accipientes, omnes tamen Baſilij regulam profiteri referuntur; & de illis videtur loqui Chryſoſtomus homil. 8. in Matth. cùm de illis dicit, innumerabiles angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus, de quorum vita multa prædicat homil. 56. 57. 58. & 59. ad populum, & in

tribus

tribus libris aduerſus vituperatores vitæ monaſticæ. Omnia etiam, quæ Caſsianus de vita monachorum orientis refert in lib. de inſtitutis renunciantium, & quæ ſcribit Palladius, quæque poſteriores hiſtoriæ referunt, ad monachos ſub regula Baſilij militantes præcipuè referenda videntur. Denique ex regula Baſilij omnes alias religionum regulas originem duxiſſe tanquam riuos ex vberrimo fonte, pie ſenſit Cardinalis Baronius tomo 4. anno Domini 363. non longe à fine. Specialiter verò ſolet illi attribui regula, quam ordo Carmelitarum profitetur, quod infra cap. 10. expendemus: nunc potiùs ſuppono ex regula Baſilij nos nihil amplius habere, quā ea quę in eius operibus continentur, ſub titulis regularū fuſius diſputatarum, ac breuiorum, & cōſtitutionum monaſticarum, præter quoſdam ſermones & epiſtolas, in quibus de eadem inſtitutione monachorum differit. Ex quibus etiam circumfertur quoddam veluti compendium regularum Baſilij à Ruffino compoſitum, ſeu in Latinum trāslatum.

VII. *De fine huius religionis*

Igitur quantum ex illis regulis colligi poteſt, inſtitutum illud Baſilij ex parte finis, monachatus propriè fuit: nam finis illius fuit diuinæ contemplationi vacare: & ideo ſeparatam habitationem habere ab omnibus hominibus, qui communem viam mandatorum ſequuntur, vt patet ex reg. 6. ex fuſius diſputatis. Et quamuis in reg. 7. comparet ſolitariam vitam cum cœnobitica, & hanc poſteriorem præferat, vtramque tamen ſupponit debere ad contemplationem principaliter ordinari. Et quamuis actionem aliquam in monacho requirat, ſemper tamen orationem, & contemplationem, tāquam finem principalem ponit, vt patet in c. 2. conſtit. monaſt. laborem autem manuum ad corporis exercitationem, & congruentem hominis occupationem requirit, vt patet ex c. 5. earundem conſtitutionum.

VIII. *De mediis ac primum de paupertate, caſtit. & obed.*

Media autem, quæ ad illum finem proponit, inprimis ea ſunt, quæ ad ſubſtantiam ſtatus religioſi pertinent, vt ſunt paupertas, obedientia, caſtitas ſub vno Prælato, de quibus in prædictis regulis latè diſputat, exhortationes potiùs, & generalia documenta, quàm peculiare aliquid & proprium illius inſtituti tradens. vnde quoad paupertatem nō inuenio eſſe illis prohibitum aliquid in communi habere, ſed ſolùm in particulari: hanc verò exactiſſimam requirit, adeò vt nec minimam eleemoſynam religioſis ſine licentia facere permittat de cōmunibus bonis, & cùm licentia, non ſine magna circūſpectione, vt patet reg. 87. 91. 100. & 101. & 302. ex breuioribus. In caſtitate etiā & obedientia maximam obſeruantiam poſtulat: & hæc vota pactum, & promiſsionem appellat, quæ violari aut reſcindi non poteſt in conſtitut. monaſt. cap. 22. & 34.

IX. *De mediis aliis accidentariis.*

Quoad alia verò ſpecialia media requirit imprimis peculiarem, pauperem, & ſimplicem habitum, vt patet in reg. 22. ex fuſioribus; non tamen declarat cuius coloris, aut figuræ ab ipſo fuerit inſtitutus. Quoad habitationem, præter ſeparationē conuentus, ordinariam clauſuram requirit, & ferè nullam cum ſecularibus hominibus conuerſationem permittit, vt patet ex cap. 6. 7. & 8. conſtitutionum. Non inuenio tamen de modo ſeruandi ſilentium aliquid ſpeciale ab eo ſtatutum, præter ea quæ ſæpe docet de moderatione circa loquutionem ſeruanda, vt cap. 12. & 13. conſtit. Similiter de ratione victus non inuenio in regulis Baſilij vſum carnium fuiſſe prohibitum, ſed tantùm commendari vt ſimplex, commune, & moderatum alimentum ſit, & vniuſcuiuſque neceſsitati accommodatum, vt patet ex reg. 19. & 20. ex fuſioribus: vnde etiam nulla certa ieiunia præcipit, ſed ferè hoc totum Antiſtitis arbitrio relinquit. De choro etiam vel cantu non inuenio ab eo eſſe factam mentionem, vel horarum diſtributionem, ſed tantùm orationem tum mentalem, tum etiam vocalem ſæpiùs ab ipſo eſſe commendatam ſimul cum diuinis laudibus & præſentia Dei, vt patet ex cap. 2. & 3. conſtit. & ex regula 5. 37. & aliis tam ex fuſioribus, quàm ex breuioribus, præſertim 218. & 306. Denique idem dicendum eſt de aliis auſteritatibus corporis ſeu actionibus pœnitentiæ: quamuis enim ſatis eam commendet & exaggeret, non tamen ad particularia præſcribenda deſcendit. Simili etiam modo loquitur de corporali labore ſeu exercitatione: ſpecialiter verò prohibet monachos, ne clericatum appetant, in c. 10. conſtit. & ſupponere videtur monachos à ſe inſtitutos ordinariè & ex vi profeſsionis ſuę non fuiſſe clericos, quamuis ad illum ſtatum aſcendere non repugnaret. Atque hæc ſunt quæ de origine, & modo, ac perfectione illius ſtatus in particulari dicere poſſumus: quàm verò fuerit vtilis Eccleſiæ Dei, & quot ſancti, ac perfecti viri inde manauerint, ex his, quæ ex Chryſoſtomo, & Caſsiano ſuperius attulimus, intelligi poteſt. Quibus addi poſſunt quæ de SS. Ephrem, Heſychio, & aliis ferè eiuſdem temporis leguntur apud Euagrium, Ruffinum, & alios: nā poſt illa tempora nullam ferè lucem de orientis monachis habemus.

CAPVT II.

Quæ fuerit religionis S. Benedicti inſtitutio, & progreſſus.

I. *De initio monachatus in occidente quid indicet Ambroſius.*

DE vita monaſtica quando primum cœperit in occidente, non omnino certum eſt: ſignificat autem Ambroſius ab Euſebio Vercellen. Epiſcopo primùm fuiſſe monachatum ex oriente in occidentem adductum. Indicat tamen non fuiſſe ab illo inſtitutam aliquam religionem monaſticam, de qua nunc loquimur: ſed ſtatum religioſum clericatui adiunxiſſe. Sic enim ait ſerm. 15. qui eſt de laudibus eius, *Vt cætera taceam, illud quam admirabile eſt, quod in hac ſancta Eccleſia eoſdem monachos inſtituit eſſe, quos clericos, atque iiſdem penetralibus ſacerdotalia officia contineri, quibus & ſingularis caſtimonia conſeruatur, vt eſſet in ipſis viris contemptus rerum, & accuratio Leuitarum, vt ſi videres monaſterii lectulos, inſtar orientalis propoſiti indicares: ſi deuotiones cleri perſpiceres, angelici ordinis obſeruatione gauderes.* Et lib. 5. epiſtol. 25. *Quid ſi in aliis Eccleſiis* (inquit) *tanta ſuppetit ordinandi ſacerdotis conſideratio, quanta cura expetitur in Vercellenſi Eccleſia, vbi duo pariter videntur exigi ab Epiſcopo monaſterii continentia, & diſciplina Eccleſiæ. Hæc enim primus in occidentis partibus diuerſa inter ſe Euſebius ſanctæ memoriæ coniunxit, vt & in ciuitate poſitus inſtituta monachorum teneret, & Eccleſiam regeret ieiunii ſobrietate.*

II. *His locus Ambroſii non cōuincit, vt varia exempla oſtendunt.*

Quæ verba, vt dixi, intelligi poſſunt, quia & ipſemet Euſebius in perſona ſua auſteritatē monachorum obſeruare cœpit, & clericos ſuos iuxta eam inſtituerat. Et fortaſſe nō denuo adiunxit religioſum ſtatum clericatui: oſtendimus enim ab initio Eccleſiæ ab Apoſtolis, & eius diſcipulis fuiſſe obſeruatū: & veriſimile eſt etiam in partibus occidētis, & maximè in Eccleſia Romana eum morem fuiſſe antea introductum, vt ex epiſt. 5. Clementis, & ex aliis colligitur. Auſteritatem ergo monachalem illi ſtatui adiungere potuit: vel certè propria monachorū monaſteria inſtituit, ex quibus poſtea clericos crearet: & ideo dicitur monachatum clericatui cōiunxiſſe. Nam de D. Martino ferè illi æquali refert Sulpitius, dialogo 1. cap. 7. factum Epiſcopum extra ciuitatem duobus ferè millibus monaſterium ſibi ſtatuiſſe. Quod ſic deſcribit, *Ipſe ex lignis contextam cellulam*

cellulam habebat, multique ex fratribus in eundem modum pleri que ſaxo ſuperiecti montis cauato, receptacula ſibi fecerant. Diſcipuli vero octoginta erant, qui ad exemplum beati magiſtri inſtituebantur: nemo ibi quicquam proprium habebat, omnia in medium conferebantur, non emere, aut vendere (vt pleriſque monachis moris eſt) cuiquam licebat. Ars ibi exceptis ſcriptoribus, nulla habebatur: cui tamen operi minor ætas deputabatur: maiores orationi vacabant. & ſubdit inferius, *Plures ex his poſtea Epiſcopos vidimus: quæ enim eſſet ciuitas, aut Eccleſia, quæ non ſibi de monaſterio Martini cuperet ſucceſſorem?* Videtur ergo illud fuiſſe proprium monachorum inſtitutum in fine quidem contemplationis, & in modo habitationis, & vitæ auſteræ orientalibus ſimile: in genere autem actionum, & labore manuum aliquantulum diuerſum. Cuius ratio fortaſſe fuit, quia ad creandos inde clericos & Epiſcopos à Martino ordinabantur. Sed & ante Epiſcopatum legimus Martinum Mediolani monaſterium monachorum erexiſſe, apud Sulpitium ſuprà cap. 4. & cap. 5. refert condidiſſe aliud iuxta oppidum: quod non explicat quale fuerit, videtur autem loqui de ciuitate Pictauienſi, vbi Hilarius Epiſcopus erat, quem ipſe proſequutus fuerat Auguſtinus etiam 8. lib. Confeſsionum ca. 6. refert ſuo tempore fuiſſe *monaſterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia ſub Ambroſio nutritore.* Et lib. 1. de moribus Eccleſiæ, cap. 31. loquens de multitudine monachorum, tam in vita ſolitaria, quàm in cœnobitica degentium, dicit, per totum orbem in dies magis magiſque diffundi, & in oriente maximè, atque Ægypto: ſignificans iam tum fuiſſe in occidēte diffuſam, quamuis fortaſſe non æqualiter. Et cap. 33. *Vidi* (inquit) *diuerſorium ſanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus vnus Presbyter præerat, vir optimus, & doctiſſimus.* & addit, *Plura etiam Romæ cognoui,* &c. Quòd autem illa Romana monaſteria non multo antè incepiſſent, ſed tempore Athanaſij, & occaſione aduentus eius in Vrbem, ex Hieronymo colligitur epiſt. 16. ad Principiam, dicente, *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Roma propoſitum monachorum, neque audebat propter rei nouitatem ignominioſum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen aſſumere. Hæc ab Alexandrinis prius ſacerdotibus, Papaque Athanaſio, & poſtea Petro, qui perſecutionem Arianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, monaſteriorumque in Thebaide, Pachomii, & virginum, ac viduarum didicit diſciplinam.*

III. *Quo tempore verisimiliter cœperit monachatus in occidente.*

Vnde conſtat, eodem ferè tempore, quo in oriēte per Antonium monachorum vita in ordinem redigi cœpit, in Occidente per Athanaſium inductam eſſe, & ab vrbe tāquam à capite facilè ad alias occidentis regiones dimanaſſe: quamuis non defuerint hæretici, qui monachorum nomen ſtatim inſectari cœperint, vt Auguſtinus commemorat in Pſalmum 132. Poſteà verò ipſemet Auguſtinus monachatum in Africam inuexit, de quo dicemus cap. 8. commodiùs, tractando de eremitis mēdicantibus. De illa ergo ætate vſque ad D. Benedictum nihil certius, vel ſpecialius de monachalibus religionibus, ſeu inſtitutis in occidente dicere poſſumus.

IV. *Quo tēpore cœperit religio S. Benedicti.*

Poſt hæc verò tempora D. Benedictus anno Domini 500. vel circiter, ſuam religionem ſub propria regula inſtituit, priùs enim ipſe ſanctæ conuerſationis habitum, vt Gregorius ait, id eſt, monachalem, à Romano monacho accepit, qui Romanus ſub Theodati Patris regula degebat, referente eodem Gregorio lib. 2. Dialog. cap. 1. Benedictus autē non videtur in eo monaſterio, vel ſub ea regula aliquando vixiſſe: quia neque à Theodato receptus eſt, neque illi fuit cognitus, ſed ſtatim in Sublacum ſeceſsit, vbi in ſpelunca diu delituit, ſolo Romano ſciente, & cibum occultè miniſtrante. Poſt paucos verò annos congregare diſcipulos cœpit, & in monte Caſsinate principale ſui ordinis cœnobium fundauit, & plura monaſteria in Italia conſtruxit, propriamque regulam edidit, quæ inter approbatas ab Eccleſia refertur in c. *pernicioſum*. 17. quæſt. 2. Et eam laudat Gregorius Papa lib. 2. Dialogorum in fine, & à monumentis eiuſdem ordinis refertur ſpecialis approbatio eiuſdem Gregorij Papæ, & alia Zachariæ I. & quando illæ deeſſent, generali traditione, & acceptatione tot Pontificum, & totius Eccleſiæ ſatis approbata eſſet.

V. *Quod inſtitutum ſeu profeſſio huius religionis.*

Conſtat igitur in primis religionem à Benedicto inſtitutam; proprie & perfecte monachalem eſſe, nam finis illius ſolum eſt propria perfectio ad diuinam contemplationem, & laudem ordinata, & cōparanda per media vitæ monaſticæ propria, vt ex diſcurſu eiuſdem regulæ conſtat. In qua illa, quæ pertinent ad diuinum & canonicum officium, & Pſalmodiam, expreſsius & diſtinctius tradita inueniuntur, quàm in aliis regulis religionum ab Eccleſia approbatis: ſimul tamen in eadem regula artificia, ſeu opera & labores monachorum commendātur, nam in ea ſupponitur, ſtatum illum non fuiſſe per ſe inſtitutum ad clericorum miniſteria, ſed ad vitam purè monaſticam, prout ante Benedictum in vſu erat. Quocirca quantum ad finem & ſubſtātiam religionis ſpectat, non videtur fuiſſe diuerſum Benedicti inſtitutum ab antiquis inſtitutis monachorum; quamuis fortaſſe in habitu fuerit diuerſum, & ad certam regulam redactum. Antea enim non videntur monaſteria omnia, præſertim in Occidente, aliquam vnam regulam obſeruaſſe, ſed vnumquodque vel iuxta receptas conſuetudines, vel iuxta Abbatis, & Epiſcopi arbitrium gubernabatur. Poſt Benedictum verò monaſteria omnia vel ab ipſo viuente ædificata (quæ multa fuerunt, vt ex Gregorio colligitur lib. 2. Dialog. nam prius quàm Sublacum relinqueret, duodecim monaſteria inſtruxit, & poſtea Caſsinenſe monaſterium fundauit) vel ab ipſius diſcipulis Mauro, Placido, & aliis, in Sicilia, Gallia, & aliis prouinciis erecta eandem regulam, & religionis vnitatem ſeruauit.

VI. *Circa tempora S. Benedicti alia monaſteria ab aliis fundatoribus ſunt inſtituta.*

Hic verò interrogare poteſt aliquis; an poſt Benedicti inſtitutionem non ſolùm monaſteria omnia, quæ ab ipſo duxerunt originem, ſed etiam reliqua omnia monachorum domicilia, quæ ab aliis monachorum parentibus vel ante Benedictum, vel eodem tempore in occidente, & præſertim in Italia ædificata erāt, Benedicti inſtitutionem ſuſceperint, & ad eius regulam ſeſe accommodauerint. Quòd enim & alia monaſteria, & alij fundatores eorum tunc fuerint, præter ea quæ in principio capitis diximus, conſtat ex Gregorio lib. 1. Dialogorum: nam in c. 1. refert, Honoratum virum ſanctiſsimum in Samnij partibus, in loco, qui Fundis dicitur, monaſterium conſtruxiſſe, & ferme ducentorum monachorum patrē extitiſſe; de quo etiam Honorato refert nullius fuiſſe diſcipulum, ſed à Spiritu ſancto edoctum. Et c. 2. commemorat Libertinum eiuſdē Honorati diſcipulum tempore Totilæ Regis Gothorum, eiuſdem Fundenſis monaſterij præpoſitū. vnde colligitur Honoratū vel æqualem Benedicto, vel paulò ante tempora Benedicti fuiſſe. nam ex lib. 2. c. 14. Dialogorum conſtat, Benedictum tempore Totilæ vixiſſe, eique mortem prædixiſſe. Simile eſt quod de S. Equitio refert idem Gregorius dicto lib. 1. c. 4. multorum monaſteriorum patrē in prouincia Valeria extitiſſe: quem tamen vel æqualem, vel ſeniorem Benedicto fuiſſe, ex fine eiuſdem capitis conſtat, vbi de eius vita inquit, *Hanc Albinus Reatinæ antiſtes Eccleſiæ cognouit, & adhuc ſuperſunt multi, qui ſcire potuerunt.* Et inferius ait; quo tempore Longobardi prouinciam Valeriæ vexare cœperunt, Equitium iam defunctum fuiſſe.

Hoc

VII. Hoc igitur poſito, inquirimus, an poſt Benedicti inſtitutionem manſerit inter monachos veluti religionum diſtinctio, vel omnes cœperunt ſub Benedicti regula militare. In quo in antiquis hiſtoriis nihil certum inuenio : tamen quid Anton. in 2. p. Hiſtoriali tit. 15. c. 14. ſic ſcriptum reperio, *poſt Benedictū omnes monachi occidētis militant ſub regula B. Benedicti, & ipſum habent in patrem, exceptis Carthuſienſib.* Similia ferè habet in 3. p. Theologali tit. 16. c. 1. §. 7. Vnde veriſimile mihi fit, vel ſtatim, vel paulò poſt inſtitutam & diuulgatam regulam Benedicti, omnes occidentis monachos ad illam ſe conformaſſe, quia nullum aliud initium inuenitur huius conformitatis; ergo ſicut de antiquitate traditionum, quarum principium ignoratur, argumentari ſolemus, reuocandas eſſe vſque ad initium Eccleſiæ: ita hic cum proportione colligimus, vniuerſalem tunc ritum monachorū ſtatim ab initio religionis S. Benedicti incepiſſe. Quod etiam poſſumus aliis cōiecturis cōfirmare. Prima, quia monachi antea non videntur habuiſſe certam aliquam regulam in Europa (vt omittam regulam Baſilij in oriente, & Auguſtini in Africa) nec ferè vnitatem religionis inter diuerſa monaſteria, ſed vnumquodque iuxta ſuas conſuetudines, & propria ſtatuta, vel fortè iuxta prudentiā ſui Abbatis gubernabantur. Benedictus autem & propriam regulam inſtituit, & varia monaſteria in Italia, & extra illam per ſe, & per ſuos diſcipulos Placidum, & Maurum ſub vnius religionis concordia fundauit: ergo facilè fieri potuit, vt alia monaſteria eandem regulam reciperent, cùm nullam haberent. Secundum indicium eſt, quia omnia iura, quæ poſt illa, & prope illa tempora, qualia fuerunt circa ętatem D. Gregorij, de ſolis monachis S. Benedicti, vel qui ab eo duxerunt originem, loquuntur. Tertiò (quod præcipuè me mouet) inuenio antiquā approbationem D. Gregorij dicentis, ſe confirmaſſe regulam S. Benedicti in ſancto Concilio. & ſubdit, *Et obſeruari præcipi ab omnibus qui ſeculo renunciare, & ad Deum conuerti voluerint, in omnibus regionibus ſeu prouinciis Eccleſiæ Latinæ.* Quartò nullum veſtigium alterius monachatus in Europa inchoati (vt Auguſtinianā, & Carmelitanam familiam nunc omittam) ad nos peruenit, præter religionem S. Benedicti, vel alterius quę ab illa originem ducat, aut certè propriam & notam aliam originem multo poſt tempore habuerit, vt de Carthuſianis infra cap. 4. dicemus: ergo veriſimile fit, omnia alia cœnobia monachorū, quæ per Italiam, & alias Europæ partes erant ante Benedictum, eius regulam, & profeſſionem aſſumpſiſſe, nam ſi poſtea durarent, in ea profeſſione inuenirētur. Quod ſi ſub regula Auguſtini aliqui permanſerūt, vel erant Canonici regulares, vel potiùs ſub nomine eremitarum, quàm monachorum viuebant, & magis in Africa, quàm in Europa multo tempore durarunt: Sicut Carmelitarum ordo ſi tūc iam ſub monachali profeſſione extabat, in oriente potius, quàm in occidente vigebat, vt poſtea videbimus in c. 10.

VIII. *Nū S Greg. magnus fuerit monachus Benedictinus.* Atque hinc poſſumus obiter expedire dubium quod circa receptam opinionem & hiſtoriam de monachatu S. Gregorij, eruditè excitauit Cęſar Baronius in tom. 7. anno 581. circa finem. Communis enim opinio fert, Gregorium Magnum ordinis S. Benedicti profeſſorem fuiſſe. Hoc autē difficile creditu videtur, quia Gregorius poſt functionem Vrbanæ pręfecturæ, & poſt ędificata ſex monaſteria in Sicilia, monaſterium quoddam S. Andreæ Romæ fundauit, & in eo monaſticum habitum aſſumpſit: non videtur autem conſtituiſſe illud monaſterium ſub inſtituto S. Benedicti: ergo neque ipſe illā profeſſus eſt. Maior ex hiſtoriis, & vita Gregorij, & ex eodem Gregorio lib. 1. epiſt. 1. & in præfatione Moralium, & ex aliis locis vt certa ſupponitur. Minor videtur colligi ex eodem Gregorio lib. 1. Dialog. cap. 4. iuncto cap. 20. lib. 4. vbi ſic inquit, *Vita venerabilis Valentinus, qui poſt in hac Romana vrbe mihi, ſicut noſti, meoque monaſterio præfuit, prius in Valeria prouincia ſuum monaſterium rexit.* Ex quibus verbis intelligimus, Gregorium hunc Valentinum vocaſſe, eique monaſterium ſuum & ſeipſum ſubieciſſe : ergo quam regulam & religionem Valentinus profitebatur, eandem Gregorius profeſſus eſt. At Valentinus non videtur fuiſſe diſcipulus S. Benedicti, ſed S. Equitij, de quo ſuprà ex eodem Gregorio commemorauimus fuiſſe inſtitutorem monaſteriorū in prouincia Valeria, vel antiquiorem Benedicto, vel certè non iuniorem, neque ab eius inſtitutione deſcendentem : ergo nec Gregorius fuit inſtituti Benedicti profeſſor. Neque enim primum inſtitutum mutauit, imò neque alium Abbatem vnquam habuiſſe creditur, præter illum primum in cuius manibus profeſſus eſt: nam vix biennium in monachū expleuerat, cum Diaconus Cardinalis factus eſt. Porrò Valentinum non Benedicti, ſed Equitij profeſſorem fuiſſe, patet in primis ex illis verbis, *prius in Valeria prouincia ſuum monaſterium rexit.* Dicit autem Gregorius in priori loco de eodem Equitio, *In Valeria prouincia patribus magnæ admirationis habeatur.* & infrà, *Qui* nimirum Equitius *pro ſua magnitudine ſanctitatis multorum in eadem prouincia monaſteriorum pater extitit.* Et infrà circa finem cap. *Silere* (inquit) *nō debeo quod de hoc viro* (id eſt, de Equitio) *Abbate quondam meo reuerendiſſimo Valentino narrante, agnoui, &c.* Vnde ſatis conſtat eundem eſſe Valentinum vel Valentinum Abbatem ſuum, de quo vtrobique loquitur, eumque fuiſſe ex illis monachis, qui in Valeria inſtituebantur, & fuiſſe diſcipulum Equitij; cuius iam defuncti miracula Gregorio narrabat, & ſucceſſorem eius in aliquo ex illis monaſteriis Valeriæ quorum pater Equitius fuerat. Poteſtque hæc dubitatio coniecturis confirmari, quia D. Gregorius, quamuis toto lib. 2. Dialog. & ſæpe alias de Benedicto ſermonem habeat, nunquam indicat ſe fuiſſe ſuæ religionis alumnum, neque patrem ſuum illum vocat, ſicut de Valentino loquitur. Similiter agens de doctrina eius lib. 2. Dialog. c. 36. ſolum dicit, *Doctrina quoque verbo non mediocriter fulſit : nam ſcripſit monachorum regulam, diſcretione præcipuam, ſermone luculentam.* quòd verò illam ipſe profeſſus fuerit, non indicat. Imò etiam in approbatione ſuperius citata ſolùm dicit, ſe legiſſe regulam illā, laudaſſe, & confirmaſſe, non verò ſeruaſſe, aut profeſſum eſſe.

Nihilominus tamen iuxta ſuperiorem reſolutionem num. 7. poſitam facile explicare poſſumus cōmunem ſeu receptam opinionem. IX. Fateor enim ex hiſtoriis Eccleſiaſticis non ſatis colligi Gregorium fuiſſe S. Benedicti monachum, nec Ioannem Diaconum in vita eius; nec Gregorium Turonenſem lib. 10. de Hiſtoria Francorum, c. 1. nec Platinam aliud affirmare; quam Gregorium ædificaſſe monaſterium, & in eo monachum fuiſſe. Veriſimile etiam eſt Abbatem, quem primum præfecit ſuo monaſterio, fuiſſe ex prouincia Valeria: quia ex diſcurſu facto valde probabiliter colligitur illum primū Abbatem fuiſſe Valentinum. Vnde etiam veriſimile eſt illum Valentinum ab Equitio, & non à Benedicto inſtitutionem habuiſſe. Multa verò alia, ex quibus hæc coniectura pendet, incerta remanent. Primùm quam regulam ſeruaret Valentinus in ſuo monaſterio Valeriæ: Fieri enim potuit, vt licet Equitij diſcipulus fuiſſet, & ei in monaſterio ſucceſſiſſet, creſcente fama Benedicti, (qui ſine dubio fuit vel æqualis, vel fere eiuſdem temporis cum Equitio) illiuſque regula diuulgata, eam in ſuo monaſterio receperit, iuxta coniecturam ſuperius factam. Deinde incertum eſt, an Gregorius aduocauerit

primos monachos ex prouincia Valeria, vel ex domiciliis S. Benedicti. hoc enim poſterius fit veriſimile tum ex propinquitate locorum; tum ex maiori notitia, & conuerſatione quæ eſſe poterat cũ monachis illius religionis. Nec huic obſtat, quòd Prælatus ex remota prouincia Valeriç adductus fuerit, quia fieri potuit vt ſanctitate, & munere regendi fuiſſet cęteris illuſtrior, & per notitiam & famã cognitus: nam alibi legimus apud eundem Gregoriũ iam Pontificem, aliquando præcepiſſe homini ſeculari Probo, vt ſui monaſterij Abbas fieret li. 9. epiſt. ep. 22. Tertiò eſt incertum, ſub qua regula voluerit Gregorius à principio fundationis ſui monaſterij, eius monachos viuere: eſtq́ veriſimile ipſum Benedicti regulam elegiſſe, quia ſemper maximè approbauit, & laudauit illam, vt cõſtat ex citata bulla, & citato loco Dialogorum. Quod ſi quis dicat, Gregorium non approbaſſe illam regulam, nec præcepiſſe vt ab omnibus monachis Eccleſiæ Latinæ reciperetur, niſi poſtquam fuit Summus Pontifex. Reſpõdemus hoc eſſe verum de approbatione authentica, tamen cum Gregorius ante monachatum ſuum vir eſſet & doctus, & prudentiſsimus, ignorare non potuit regulam D. Benedicti, quæ illo iam tempore erat celeberrima, præſertim in Italiæ partib. Itemq́ cum magno conſilio & deſiderio perfectionis tã de ſuo monaſterio erigendo, quàm de ſua conuerſione deliberaret, vt ex ipſomet Gregorio conſtat in pręfatione Moralium, per ſe fit ſtatim credibile regulã Benedicti pro ſe, & pro ſuo monaſterio elegiſſe. Hoc ergo modo nihil repugnat Valẽtinum Abbatem S. Gregorij fuiſſe diſcipulũ & ſucceſſorem S. Equitij, & nihilominus Gregorium fuiſſe in profeſsione & regula diſcipulum S. Benedicti. Cuius etiam magnũ argumentum eſt, quod multa decreta ſunt ab ipſo edita in fauorem monachorum, quæ habentur 16. q. 1. & ſequentib. præſertim 18. q. 2. quanquam in eis nulla fiat ſpecifica mentio religionis S. Benedicti.

X. *Quomodo verificetur tot viros inſignes fuiſſe monachos Benedictinos.*

Secundò iuxta eandem coniecturam n. 7. intelligenda exiſtimo quæ Trithemius lib. 1. c. 2. de n. virorum illuſtrium ordinis Benedictini narrat, nimirũ fuiſſe in illo ordine 18. Summos Pontifices, quorum primum ponit Gregorium Magnum: Cardinales pluſquã ducentos, &c. quę breuiter etiam repetit li. de Scriptorib. Eccleſ. in Benedicto. Hęc enim omnia in hoc fundari exiſtimo, quòd omnia, quæ in hiſtoriis referuntur de ſanctitate, dignitate, aut qualibet alia ſingulari excellentia alicuius monachi, qui poſt Benedictum vixit in occidente vſque ad ea tẽpora, in quibus conſtat religiones monachorum fuiſſe multiplicatas: omnia (inquam) attribuũtur religioni S. Benedicti, etiamſi hiſtoriographi nõ ſemper in ſpeciali referant illam religionem, ſed monachatũ. Quod meritò fit iuxta coniecturam à nobis factam; & fortaſſe ſine illa difficile erit illa omnia fundare, aut vera inuenire. Imò, quia, vt ſtatim dicemus, Ciſtertienſium religio, & aliæ Benedictum habent parentem, ideo illuſtres perſonæ illarum religionum ſolent etiam Benedictinæ attribui. Et hinc oritur varietas, nam interdum legimus fuiſſe 18. Pontifices Benedictini ordinis, interdum 24. & aliæ ſimilęs: quæ in concordiam rediguntur dicta animaduerſione. Nã interdum eſt ſermo de religione S. Benedicti præciſè, vt à ſuis filiab. diſtinguitur, interdum vt illas complectitur. In hoc verò fortaſſe per incõſiderationem exceſsit Trithemius, quòd ſuæ religioni attribuit Epiſcopos, Abbates, vel ſanctos aliquos, aut Benedicto antiquiores, aut non ad occidentales, ſed ad orientales monachos pertinẽtes, vt notauit Baron. 6. to. anno Domini 494. ſub finem.

XI. *Iura quæ continent aliquam obſeruantiam monachorũ S. Benedicti non ſemper nouam aut maiorem obligationẽ inducunt.*

Tertiò ex dicto principio in n. illo 7. ortum eſt, vt decreta antiqua, quę de monachis aliquas leges ſtatuunt, præcipuè ad Benedictinos monachos dirigantur, vt patet ex *c. cum ad monaſterium*, & *c. in ſingulis*, & *c. ea quæ.* de ſtatu monach. & Clem. *Ne in agro.* eod. tit. quæ de monachis nigris ſpecialem mentionem faciunt, quæ appellatio ſolis Benedictinis conuenit. Circa quæ iura duæ morales quæſtiones oriuntur. Prima eſt, an illa omnia, quæ in illis iuribus ſpecialiter ſtatuuntur, obligent in conſcientia, & ad peccatũ mortale pro materiæ qualitate. Quod dubium in particulari in præcepto confitendi, & cõmunicandi ſingulis mẽſibus tractaui in 4. t. 3. p. diſp. 36. ſect. 5. & in ſumma dixi non addere maiorẽ obligationem, quàm regula ipſa religioſa, iuxta ſuam inſtitutionem afferat: quia verba canonum nõ plus indicant. Quod idem conſequenter cenſeo eſſe dicendum de præcepto abſtinendi à carnibus, ſeruãdi ſilentium, & aliis ſimilibus, quę de ſe erant à monachis obſeruanda ratione regulæ, & in quibus nec grauior pœna, nec aliquid ſpecialius in iure additur, quo maior obligatio ſignificetur. Quod in particulari de prohibitione abſtinendi à carnibus docuit Sylueſt. ver. *Religio*. 7. q. 14. & ſumitur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. q. 185. a. 8. & 186. art. 9. & quodlib. 1. art. 20. cum tamen tranſgreſſori huius præcepti grauis imponatur pœna in *c. carnem*. de conſecr. d. 5. *Sex menſium ſpatio* (dicitur) *retruſioni, & pœnitentiæ ſubiacebit*. Explicat autem D. Thomas, illud intelligendum eſſe, quando contra expreſſum præceptũ Superioris cum inobedientia, vel contemptu monachus carnes comedit. Itaque quando ſtatuta regulæ in decreto aliquo iuris quaſi renouata inueniũtur, ſi non addatur noua cenſura, graue peccatum ſupponens, vel aliquod aliud ſignum ſeu verbum nouã obligationem indicans, non videtur denuo addi, ſed ſolum inſtaurari, & ad ſuum priſtinum ſtatum reſtitui, quia fortaſſe per non vſum, vel per abuſum prætermiſſa erant. Aliquando verò imponuntur monachis in iure ſpecialia præcepta ſub graui obligatione, quæ iuxta generales regulas de legibus dignoſcenda eſt: & de illis nonnulla attigimus tracta. pręced. agendo de habitu, & de clauſura, & de regula religioſorum, præter alia, quæ diximus alibi tractando de cenſuris.

XII. *Quando dicta iura extendantur, vel non extendantur ad alios monachos.*

Secundum dubium eſt, an ea, quæ ſtatuuntur in iure de monachis S. Benedicti, ad cæteros monachos extendenda ſint. Quod in ſpecie tractari ſolet de præcepto confitendi ſingulis menſibus, recipiendi Euchariſtiam prima Dominica menſis. Quidam enim exiſtimant huiuſmodi leges extendendas eſſe propter ſimilitudinem rationis. quod ſentit Gloſſa in dict. Clement. quam Abbas ibi, & alij ſequuntur. Oppoſitum verò docuit Stephanus, quem Gloſſa refert: & in materia de excommunicatione idem ego cenſui, quoad cenſuras latas in dict. Clem. *Ne in agro.* Vnde duobus modis poteſt dici lex aliqua Eccleſiaſtica lata pro ſolis monachis S. Benedicti. Primo, quia verba legis expreſsè & in particulari ad monachos illius religionis limitantur, vt in dicta Clement. Et tunc cenſeo legem ex vi diſpoſitionis ſuæ non obligare alios monachos: quia non extenditur vltra verba ſua. Dico autem, *ex vi diſpoſitionis ſuæ*: nam aliunde ex parte materiæ poterit extendi, vt ſi ex lege ipſa conſtet non conſideraſſe veluti ſpecificam differentiam illius religionis, ſed generalem rationem, & neceſsitatem monachalis ſtatus; tunc enim materiale eſſe videtur quòd tales monachos proprio nomine appellet. Alio verò modo poteſt dici lex lata pro ſolis monachis S. Benedicti, quia eo tẽpore lata eſt, quo non erat alia religio monachorum, vel in quo omnia illorum monaſteria ſub regula S. Benedicti militabant, quamuis verba canonis indifferentia ſint, ſolumque de monachis mentionem faciant. Et tunc ex vi diſpoſitionis legis obligatio extenditur ad omnes monachos, etiamſi poſtea aliqui exorti ſint: quia hæc eſt natura perpetuæ legis, vt ad omnes extendatur, qui

poſtea

poſtea naſcuntur, ſi ſub verbis & tenore legis comprehenduntur, vt ſuprà etiam diximus de legibus, quæ de religioſis ſub hac voce, vel ſub nomine regularium aliquid ſtatuunt. Nihilominus verò tunc è conuerſo conſiderandum eſt, an ex materia, vel ex aliis circumſtãtiis intelligatur diſpoſitio legis magis eſſe reſtricta, vt ſi fundetur in ſpeciali regula, vel profeſsione S. Benedicti, aut quid ſimile: tunc enim indifferentia vocis, *monachi*, ex circumſtantiis determinanda eſt. Et hæc ſufficit attigiſſe in particulari de hac religione, pro ratione inſtituti à nobis propoſiti.

CAPVT III.

Quæ religiones monachorum ex Benedictina ortæ ſint, & an ſint ab illa diſtinctæ?

POſt inſtitutionem religionis S. Benedicti multo tempore ſine noua inſtitutione monaſtici ordinis, & conſequenter, vt credimus, totus occidentalis monachiſmus Benedictini ordinis erat. Poſtea verò poſt annum Domini 900. quia fortaſſe obſeruantia illius religionis relaxata fuerat, occaſione reformandi illam cœpit illa religio multiplicari, vel alias ex ſe producere.

I. *Tractatur prior pars tituli quoad ordinem Cluniacenſem.* Quarum prima eſſe cenſetur ordo Cluniacenſium, quæ circa annum Domini 913. cœpiſſe dicitur, inſtitutore Odone Cluniacenſi Abbate, quamuis alij hoc tribuant Bernoni vt primo Abbati, & fundatori illius monaſterij, iuxta Sigisbertum in Chronico. Et alij præterea addunt opera Eutycij, ſeu Eutychij eiuſdẽ monaſterij monachi valde religioſi, & in Patrum regulis & inſtitutionibus valde eruditi, ex quibus (vt Antoninus refert) diuerſas conſuetudines ſumpſit, & vno volumine colligauit: & ideo fuiſſe dicitur inſtitutor conſuetudinum, quæ in monaſteriis ſeruabantur; & ſpecialiter de illo monaſterio à Bernone conſtructo ait Antoninus, *In eo ſeruantur inſtituta Patris Eutych i*, 2. p. Hiſtoriali tit. 15. c. 16. vbi propterea Scholiaſtes aduertit, Odonẽ fuiſſe potiùs propagatorem Cluniacenſis ordinis, quàm inſtitutorem: ſicut de Bernardo dici ſolet circa ordinem Ciſtertienſem, vt infra num. 3. notabimus. Idem tamen Bernardus in Apologia ad Hugonem Abbatem, enumerans primos parentes, de quibus Cluniacenſes gloriantur, primo loco ponit Odonem, nulla facta mẽtione Bernonis; neque Eutychij. Quocirca exiſtimo, Bernonem quidem fundaſſe Cluniacæ illud ſpeciale monaſterium ſub regula & ordinaria inſtitutione S. Benedicti: diſcurſu verò temporis opera & conſilio Eutychij addidiſſe obſeruantias aliquas, & reformationem, quæ ſuo tempore durauit ſub eadem religione S. Benedicti. Poſteà verò Odo, qui immediatè ſucceſsit in Abbatia Bernoni, reformationem ampliauit, & tantam mutationem fecit, vt diſtincta religio inchoata fuerit, vt communiter ab authoribus iudicatur.

II. *Tractatur poſterior.* Quæ autem fuerit hæc diſtinctio, & in quibus rebus, non ſatis inuenio ab authoribus, vel hiſtoricis explicatum. Nam in primis non fuit in fine proprio talis inſtituti: nam ſemper retentus fuit purus monachatus, & vita contemplatiua. Deinde non fuit mutatio in regula, neque in ſubſtantiali profeſsione votorum: nam Benedicti regula integra retenta eſt, idemque modus profitendi conuerſionem morum ſecundùm illam. In habitu dicũt quidam fuiſſe factam mutationem quoad figuram, & colorem. Sed quoad colorem Antoninus dict. tit. 15. c. 23. n. 2. refert Cluniacenſes ſemper retinuiſſe nigrum habitum, & de eis intelligit iura, quæ de monachis nigris loquuntur, & eoſdem ait fuiſſe reformatos anno 1400. per Eugenium III. in congregatione, quæ dicitur S. Iuſtinæ, quia initium habuit in Abbatia S. Iuſtinæ Paduæ, & poſtea per plura monaſteria propagata eſt. Illa autem congregatio nunc eadem religio eſſe videtur cum ordine S. Benedicti, & nõnulla monaſteria Hiſpaniæ, quæ Cluniacenſis ordinis fuiſſe dicuntur, præſertim S. Facundi, & ſancti Vincentij Salmanticæ eiuſdem ordinis nunc ſunt cum aliis S. Benedicti. Non videntur ergo à principio habuiſſe diſtinctionem in colore habitus; in figura verò fortaſſe fuit aliqua, & nonnulla etiam in conſtitutionibus, & obſeruantiis, propter quæ vt religio diſtincta, vel ſaltem vt familia diuerſa à religione S. Benedicti habita eſt: ad eum modum quo ſunt in religione Minorum variæ familiæ, cum non modica diſtinctione in figura, & aſperitate habitus, & aliarum obſeruantiarum, & tamen non cenſentur plures religiones, ſed vna, in diuerſis membris ſuis magis vel minùs reformata.

Secunda religio, non quidem tempore, ſed amplitudine, & dignitate, quæ ex D. Benedicto ortum habuit, fuit Ciſtertienſis. Cuius inſtitutor vulgò cenſetur S. Bernardus, quia inter religioſos omnes illius familiæ fuit illuſtris, & eam maximè propagauit, & auxit: nam dum viueret, centum ſexaginta monaſteria ſuæ reformationis in variis Europæ regionibus fundaſſe dicitur. Re tamen vera 15. annis antequam Bernardus eſſet monachus, Ciſtertienſium reformatio inceperat, vt conſtat ex hiſtoriis apud Vincentium lib. 25. cap. 64. Antonin. 2. p. tit. 15. cap. 8. Sigisbertum in Chronico anno 1098. quo anno religio illa inchoata eſt ſub Roberto primo Abbate Ciſtertienſi, vt in vita eius refert Surius tom. 2. die 29. Aprilis. Duxit autem originem à cœnobio Moliſmenſi, quod in prouincia Burgundiæ in Epiſcopatu Lingonienſi ſitum erat. Cœnobium autem illud Moliſmenſe Benedictini ordinis erat: an verò in eo ſeruaretur profeſsio communi, & antiquo more, vel iuxta nouam Cluniacenſem inſtitutionẽ, in hiſtoriis explicatum non reperio, illud tamen prius videtur probabilius. Nam Bernardus licèt Cluniacenſium mentionem faciat, nunquam ab eis originem vel aliquid habere recognoſcit, vt patet ex Apologia ad Guillelmum Abbatem, & epiſt. 1. ad Robertum nepotem, vbi S. Benedictum ſuum, & Cluniacenſium legiſlatorem appellat, ſuumque inſtitutum longè arctius eſſe oſtendit. Cœnobium itaque Moliſmẽſe profeſsionis erat S. Benedicti, obſeruantia tamẽ religioſa in eo fuerat relaxata. Quatuor autem monachi illius, Stephanus, Albericus, & alij duo maiorem perfectionem, & rigorem deſiderantes, ſolitudinem petierunt, ac tandem in ſylua *Ciſtercium* dicta quaſi eremiticam vitam inchoarunt: poſtea verò eos ſequutus eſt Robertus Moliſmenſis Abbas cum aliis viginti duobus, qui primum cœnobium Ciſtertiẽſe ſub eodem Roberto primo Abbate incoluerunt. Poſt paulum verò temporis redeunte Roberto iuſſu Pontificis ad Abbatiam Moliſmenſis cœnobij, ei ſucceſsit Albericus, quo intra biennium defuncto, ſucceſsit Stephanus, qui conſtitutiones illius ordinis in formam redegit, & conſummauit: ideoque fundator illius ordinis appellari etiam ſolet. Ille verò recepit Bernardum, qui maximè ordinem nobilitauit, & ideo nomen eius tandem retinuit. III. *Tractatur etiam prior pars tituli quoad ordinem Ciſtertienſem.*

Habet ergo hic ordo, quoad inſtitutum, regulam eandem, & eundem finem cum ordine S. Benedicti: maiorem tamen ab illo diſtinctionem quam ordo Cluniacenſis à principio habuiſſe, & nunc etiam habere videtur. Nam quoad habitum, magnam diſtinctionem habet in colore albo, vt conſtat, & in figura nonnihil differt, quamuis modicum. Et præterea differt in multis conſtitutionibus, & ſpecialiter ab Eccleſia approbatus eſt, & multis priuilegiis ornatus: & ita vt religio diſtincta inter monachales nume- IV. *Tractatur pars poſterior.*

numeratur,& in iure interdum fit ſpecialis mentio illius & ſatis honorifica,vt patet in cap.*non eſt*.de Regularib. vbi prohibetur tranſitus à Ciſtertienſi ordine ad alios,vbi Gloſſa rationem reddit,quia nullus ordo arctior tunc inueniebatur.De qua re in ſuperioribus dictum eſt tract. præc. lib 3. & in c. *licet.* eod.tit.approbatur tranſitus ad Ciſtertienſem ordinem tanquam ad arctiorem.Et in c. *in ſingulis.* de ſtatu monach. ſupponitur, morem celebrandi Capitula antiquiorem eſſe in ordine Ciſtertienſi, quã in ordine S.Benedicti. Et ideo ſtatuitur, vt ſimilia Capitula in ordine S.Benedicti fiant, & vt pro illis primordiis duo Abbates Ciſtertienſes in Capitulo cum aliis Abbatibus Benedictinis præſiderẽt.Quod ſatis demõſtrat quãtæ authoritatis & æſtimationis hic ordo fuerit tempore Innocentij III.Quanquam ante Innocentium Alexander III. in c. *recolentes.* de ſtatu monach.cõqueratur,quòd à prima perfectione nonnihil defeciſſent;*Dolentes*(inquit)*dicimus quod etſi non ab omnibus,neque in omnibus, à pleriſque tamen, & in pluribus ab illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum in tantum,vt aliqui ex vobis primæ inſtitutionis obliti, contra ordinis veſtri regulam, villas, Eccleſias, & altari poſſident, fidelitates,& hominia benigne ſuſcipiunt,iuſtitiarias,& tributarias tenent*,&c.

V. *Quale fuerit, aut nunc ſit Ciſtertienſium profeſſio.*

Ex quibus verbis & ex hiſtoriis ſuprà citatis intelligi poteſt, religionẽ hanc à principio fuiſſe fundatam in ſpeciali profeſsione paupertatis: nam etiam mendicaſſe referuntur tempore Stephani Abbatis. Re tamen vera nunquam ſunt profeſsi mendicitatem,aut paupertatem in communi, ſed solũ ex regula ſtatuebant abſtinere ab aliquibus modis ſeu generibus immobilium bonorum, vel Eccleſiaſticorum redituum, quibus poſſent vel temporalibus curis diſtrahi, vel miniſteriis à ſua profeſſione alienis occupari. Vnde Vincentius,& Antoninus referunt feciſſe declarationem ſeu conſtitutionem authoritate Apoſtolica confirmatam,abdicandi *Eccleſias,altaria,oblationes, & decimas,& ſepulturas aliorum hominum, & furnos,& molendina, & villas,& ruſticos*.Tantum ergo huiuſmodi bonorum genera abdicarunt, imò inferius reddendo rationem ob quã à decimarum perceptione abſtinebant,dicitur, decimas à ſanctis Patribus in quatuor partes eſſe diſtributas,vnam Epiſcopo,aliam clero,tertiam pauperibus,quartam fabricæ,& ideò vſurpare decimas detrectabant, quia in nullo illorum membrorum comprehendi monachum exiſtimabant: quia monachus(dicitur ibi) *terras ſuas poſſidet,vnde & per ſe, & per pecora ſua laborando viuat.* Nomine autem *monachi* ibi monaſterium intelligo: ſinguli enim monachi per ſe nihil poſsidere poterant: monaſterium autẽ habere poterat poſſeſsiones, & pecora, atque adeo bona immobilia,& ſe mouentia, ex quibus monachi alerentur. Igitur maiorem quidem paupertatẽ profeſſus eſt ordo Ciſtertienſis in principio, quàm reliqui ſectatores S.Benedicti,atque etiam Cluniacenſes ſeruarent, non tamen omnino erat incapax poſſeſsionum ſeu immobilium bonorum. Et ideo Alexander III.in dict. capit. *dolentes.* cum limitatione dixit,*Relictis poſſeſsionibus, vel etiam commutatis, quas inſtitutio veſtra non recipit.* In illo verò genere poſſeſſionum eam moderationem obſeruaſſe videtur, vt monachi ipſi ſuis manibus laborarent, & terram colerent: quod dictis verbis ſatis ſignificatur,& expreſsis à Bernardo in dict.epiſt.1.ibi,*Ieiunia, vigilias, ſilentium,manuumque laborem vocat inſaniam.* & infrà, *Qualis vero religio eſt fodere terram ſyluam excidere, ſtercora comportare?* In his ergo laboribus exercebantur tunc monachi Ciſtertienſes, etiamſi contemplatiuam vitam maximè profiterẽtur,& illo modo paupertatem ſimul, humilitatem & auſteritatem coniungebant, etiamſi bona & poſſeſsiones ſuo ſtatui accommodata non recuſarent. Atque in huiuſmodi obſeruantiis & conſtitutionibus ſimul cum exteriori habitu diſtincta fuit hæc religio ab aliis familiis S.Benedicti. Et ita etiam proprium habuit regimen,proprios Prælatos, & cõgregationes ſeu Capitula, & totius religionis ſupremum regularem Prælatum.Pro diſtinctione enim harum religionũ ſeu familiarum maximè oportet aduertere, cùm D.Benedictus quaſi ſedem ſuam in monte Caſsiano collocauerit, quamdiu eius religio omnino vna & vnita permanſit, ſingula monaſteria ita fuiſſe ſuis Abbatibus ſubiecta,vt aliquo modo reliqui Abbates videantur fuiſſe ſubordinati Abbati Caſsinenſi: quanquam ſi hoc intelligatur de ſubordinatione quoad aliquam iuriſdictionem, neque in iure, neque in hiſtoriis ſatis expreſſum inueniatur. Interdũ tamen ſcriptum reperio, Odonem fundatorẽ Cluniacenſium ſe ſuamque familiam ab obedientia Caſsinenſis Abbatis exemiſſe, ideoque quaſi nouũ ordinem erexiſſe. Sic ergo Ciſtertienſe monaſteriũ ab aliis ſeparatum fuit, & quaſi noua ſuprema Abbatia in eo inchoata eſt,ſub qua reliqua monaſteria illius ordinis erigebantur,& iuxta ſuas conſtitutiones, & priuilegia gubernabantur, & vſque hodie gubernantur, quamuis in hoc magna mutatio in diuerſis regnis & prouinciis facta fuerit, quam nũc explicare ad nos non pertinet.

VI. *Quis, & quantus D. Bernardus in ordine Ciſtertienſi.*

Hinc verò obiter coniector,D.Bernardũ non ſolùm non fuiſſe inſtitutorem illius ordinis, verùm etiam neque vnquam fuiſſe ſupremum Prælatum illius:nunquam enim fuit Ciſtertienſis Abbas, ſed tantùm Clarauallenſis, cuius monaſterij & fundator, & primus ac perpetuus Abbas, quandiu vixit, fuit:monaſterium autem Clarauallenſe à Ciſtertiẽſi ortum habuit. Nam illius Abbas Stephanus triẽnio poſtquam Bernardum in monachũ receperat, illum cum aliis monachis ad fundandum monaſterium miſit, quod poſtea Clara vallis vocatum eſt, eique in Abbatem Bernardum præfecit, qui ſemper ibi perſeuerauit: conſtat autem Abbatem Claraual lenſem ex vi ſuæ dignitatis nunquam fuiſſe aliis ſuperiorem: nunquam ergo Bernardus vniuerſalem prælationem in ſuo ordine habuit. neque enim alicubi legimus, per ſpecialem electionem aut conceſsionem ei fuiſſe aliquando datam. Neque hoc minuit Bernardi authoritatem, ſed auget potiùs,tantæ enim fuit inter ſuos æſtimationis, vt cũ ratione iuriſdictionis vniuerſalis Prælatus non eſſet, nihilominus vt communis parens ab omnibus habitus ſit, propter eximiam eius ſanctitatem, & religioſam, ac ſpiritualem doctrinam: & quia re vera fuit fundator plurium, ac ferè omnium monaſteriorum illius ordinis. De quo hæc dixiſſe ſufficiat: nam reliqua,quæ ſcholaſtica ſunt, & propria noſtri inſtituti, non requirunt ſpecialem doctrinam,ſed applicationem eius,quę generatim data eſt.

VII. *De Chamaldulenſi ordine, qui etiã à Benedictino deriuatur nonnihil diſtinguitur.*

Et ob eandem cauſam nihil ferè dicam de multis aliis religionibus monachalibus regulam S.Benedicti profitentibus, & quæ ab illa per nonnullas accidentales mutationes dimanarũt:in omnibus enim eſt idem vitæ inſtitutum, & earũ diuerſitas in paucis ritibus ſeu conſtitutionibus conſiſtit, quæ ab vniuſcuiuſque profeſſoribus ſciri debent,ſi talis profeſsio durat,nonnullæ enim iam extinctæ ſunt,& aliæ rara habent monaſteria. Itaque in hoc ordine ponimus congregationem Chamaldulenſem, quæ in Italia paucos quidem habet conuentus, magnæ tamen religionis, & æſtimationis, cœpitque anno nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo, authore S. Romualdo, quamuis ipſo viuente à reliqua familia S. Benedicti quoad obedientiam & vnionem ſeparata non fuerit, ſed ſolùm quoad habitationis modum,& quoad ſilentium,ieiunia, & alias aſperitates,ob quas tandẽ authoritate Alexandri II familia Chamal-

Chamaldulenſis approbata eſt,&ſeparata à reliquo ordine S.Benedicti: quia tanta diuerſitas non poterat commodè in eodem corpore, & ſub eodem regimine conſeruari. Nam Chamaldulenſes non vtuntur communi habitatione ad dormiendum, vel ordinariè comedendum, ſed ſinguli cellas habent quaſi domos ſeparatas, & ſolùm dominicis, ac feſtis diebus ad diuina officia conueniunt, & duodecies tantùm in anno ſimul cibum ſumunt; reliquo autem tempore ſolitariam vitam, & ſilentium ſeruant, & orationi, ac lectioni, vel labori manuum dant operam. Itaque Carthuſianis ſimillimi ſunt,&colore etiam albo vtuntur,& à carnibus abſtinent, quamuis non tempore morbi, vt Carthuſiani.

VIII. *De alio ordine Vallis vmbroſa, etiam deriuato ex Benedictino.*

Alius ordo poſt Chamaldulenſem ortus fuit qui Vallis vmbroſæ dicitur. Eiuſque author fuit S. Ioannes Gualbertus, qui prius fuit monachus Cluniacenſis ordinis in conuentu S. Miniatis; poſtea verò ad Chamaldulenſes peruenit, non tamen eorum inſtitutum profeſſus eſt; quia cœnobiticam vitam potiùs quàm eremiticam affectabat, vt hiſtoriæ referūt, ideoque poſtquàm per aliquot dies Chamaldulenſium mores,& vitam eſt coutemplatus, inde diſceſsit, & cum aliquibus ſociis in loco commodo, *Vallis vmbroſa* nominato, monaſterium S. Benedicti erexit, propriis quibuſdam auſterioris vitæ obſeruantiis & conſtitutionibus ad perfectiorem regulæ cuſtodiam adiunctis. Præcipuè verò in clauſuræ obſeruatione religio hæc in principio excelluit; habitus verò illius idem ferè eſt qui S. Benedicti, in colore tamen aliquantulum diuerſus, quamuis non ſit albus, ſed medij coloris. Atque hunc etiam ordinem approbauit Alexander II. anno 1070. quamuis in hoc annorum numero nonnulla ſit in authoribus diuerſitas.

Anton. 2. p. tit 15. c. 17. Surius to. 4.

IX. *De quibuſdam aliis ſimiliter deriuatis.*

Atque eodem ferè tempore poſt quinque aut ſex annos inſtituta eſt alia familia eiuſdem ordinis & regulæ S.Benedicti, opera quorūdam virorum nobilium Mediolanenſium, qui dictus eſt ordo Humiliatorum, & ab Innocentio III. tandem cōfirmatus eſt, poſtea verò à Pio V. omnino fuit ſublatus,& ideo de illo plura dicere neceſſe non eſt. Sunt etiam qui in hoc ordine ponant ordinem Grandimontēſem: ſed non inuenio huius rei ſufficiens fundamētum, vt ſequenti cap. dicam. Præterea ordo Cœleſtinorum, Guillielmitarum, qui alio nomine Montis Virginis appellatur, & ordo montis Olueti; ac denique ordo Sylueſtrinorum, qui omnes in Italia vigent, & ſub diſtinctis Generalibus ſeu primariis Abbatibus militant, Benedictinæ regulæ ſunt,& ferè eiuſdem religionis;& ſicut de aliis dictum eſt, ſolùm in aliquibus obſeruantiis, & aliquantulum in habitu differunt. Circa eorum autem originem & progreſſum nihil peculiare ad noſtrum inſtitutum pertinens occurrit;& ideo legi poſſunt hiſtorię, quę de illis fuſius tractant.

CAPVT IV.

An ordo Carthuſienſis ſit perfecta monachorum religio? Deque eius origine & obſeruantia.

I. *Origo Carthuſienſis ordinis.*

DE tribus, vel quatuor aliis monachorum ordinibus poſſumus hoc loco breuem mentionem facere Primus eſt Carthuſienſis ordo, qui inter monachales omnes arctior reputatur, tum ex inſtitutione, tum ex perſeuerentia in illa: quia de ſuo primo rigore minus remiſit. Cœpit autē hic ordo anno Domini 1084. iuxta Sigisbertum in Chronico, vbi ſic inquit, *Bruno natione Theutonicus ex vrbe Colonia literis apprimè eruditus, Rhemēſis Eccleſiæ canonicus, & ſcholarum magiſter, relicto ſeculo, eremū Carthuſiæ fundat, propoſitumque monaſticæ conuerſationis ſatis arduum inſtituit.* Idem referunt Antoninus 2.p.tit.15.c.22. & latè Surius to.5. die 6.Octobris, Dionyſius Carthuſ. opuſculo de laudibus ordinis Carthuſiani. Apud quos legitur tremendum exemplum, quod Brunum, & ſectatores eius excitauit ad illud vitæ genus aſſumendum, quod omitto, quia ſatis vulgatum eſt. Nō fuit autem hic ordo inſtitutus ſub aliqua ex antiquioribus regulis: nec referunt dicti authores quænam ſtatuta, vel conſtitutiones ab ipſo B. Bruno à principio habuerit, ſed ſolùm ædificaſſe in illa ſolitudine Carthuſiæ, Eccleſiam, & non procul ab illa cellulas inter ſe aliquantulum ſeparatas; ne alter alterius quietem & ſolitudinem perturbaret.

II. *Quòd eius inſtitutum.*

Vnde cōſtat inſtitutum illud ab initio fuiſſe maximè contemplatiuum,& proximè accedens ad ſolitariam ſeu eremiticam vitam, quamuis de cœnobitica multum ſemper participauerit. Subiungit autem Surius hæc verba, *Atque in iis ſingulis cellulis bini fratres degebant; & quemadmodum priſci illi Aegyptii monachi ſilentio, orationi, lectioni, cordis puritati, & rerum diuinarum contemplationi vacabant; certis etiam horis operi manuum, præſertim conſcribendis libris incumbentes, tum vt ſuæ inopiæ conſulerent, tum etiam vt ne quam darent occaſionem illis, qui quærunt occaſionem ſanctum eorum inſtitutum calumniandi, quod nullam Eccleſiæ Dei nauarent operam, ſed ſuis duntaxat rebus ſtuderent.* Et inferiùs ſubdit, quòd licet precibus; & vitæ puritate ac innocentia multum poſſent Eccleſiam Dei iuuare, *tamen ſanctiſſimi patres noſtri* (inquit) *qui Carthuſianæ vitæ prima iecē e fundamenta, nihil tale ſibi tribuentes libris ſcribendis etiam operam dare ſtuduerunt, & vt ſui ſucceſſores id facerent hortati ſunt, vt ſaltem manibus verbum Dei prædicarent, quando ore non poſſent; ſic enim* (ait) *loquuntur ſtatuta Patrum antiquorum.* Vnde conſtat illud inſtitutum quoad ſubſtantiam & finem eius, idem eſſe cum inſtituto antiquorum monachorum, principaliter quidē contemplatiuum cum ea miſtione alicuius externi laboris vel operis manuum, quæ ad leuandum faſtidium, & vitandum otium ſufficiat. Nam quòd hæc opera externa cedant in ſpiritualem vtilitatē proximorum, accidentarium eſt ad finem illius inſtituti: in quo etiam per ſe non eſt ſtudium literarū: quando verò contigerit aliquem doctum & eruditum profiteri illam religionem, tunc maximè locū habet quod Surius ait, non repugnare, imò eſſe cōſentaneum perfectioni illius inſtituti; actionem aliquam ſeu ſcriptionem proximo vtilem efficere eo tempore, quo aliàs operi manuum vacandum eſſet: nam quò actio illa fuerit perfectior, & ex maiori charitate, eo erit magis conſentanea tali inſtituto, non tam ex ſpeciali ratione ſui, quàm ex generali, faciendi quod melius eſt.

III. *Diſtinctio eius ab aliis monachalibus, præſertim abſtinentia à carnibus.*

Differt autem hęc religio à cæteris inſtitutis monachorum in propriis conſtitutionibus & obſeruātiis, quæ, vt veriſimile eſt, ab ipſo S.Bruno inchoatę fuerunt,& poſtea diſcurſu temporis; per prælatos; & generalia capitula perfectę & conſummatæ ſunt. Inter quas nonnullæ ſunt grauiores, & ſpecialiter adnotandæ, quia vel nonnullam difficultatem habent, vel ſingularem rigorem & obſeruantiam oſtendunt. Prima eſt de abſtinentia à carnibus, quæ tanta integritate obſeruatur, vt propter nullā cauſam vel neceſsitatem etiam extremam mortis vitādæ hanc legem transgrediantur: quod an licitè facere poſsint, à Theologis dubitatum eſt. Quia eſt contra obligationem naturalem, quam homo habet conſeruandi vitam, contra quam nulla lex poſitiua, præſertim humana obligare poteſt, imò nec votum ieiunandi, vel abſtinendi cum tali circumſtantia videtur poſſe obligare, imò nec ſeruari: quia eſt indiſcretum, & in detrimentum vitæ, quæ non eſt hominis, ſed Dei.

IV.

1 Caſus in quo non licet Carthuſiano monacho abſtinere à carnib.

Circa hoc ergo duo caſus diſtinguẽdi ſunt. Vnus eſt, quando extrema neceſsitas oritur ex defectu alterius cibi, ita vt ſit certum periculum moriendi fame, niſi carnes comedantur: alius eſt, quando tãtùm eſt ordinarium periculum ægritudinis, & medicus iudicat eſſe moraliter neceſſarium eſum carnis ad reſiſtendum ægritudini. In priori caſu cenſeo non eſſe licitum ſeruare tale ſtatutum, propter rationes factas; & quia in eo caſu talis abſtinẽtia nullam habet rationem virtutis: quia neqae ad proprium perſonale bonum talis abſtinẽtia ad aliquid vtilis eſt: neque ad aliquod bonũ commune. Quod enim emolumentum proueniet religioni ex eo quòd religioſus moriatur ne carnes comedat. Dices, ipſamet inuiolabilis obſeruatio legis eſt magnum bonum commune: ſicut Machabæi dederunt vitam, ne comedendo carnem ſuillam, legem violarent. Reſpondetur, ſi lex humana præciperet expreſsè non comedere carnes etiam in eo caſu, iniqua eſſet, & irrationabilis, quia eſſet legi naturæ, & charitati contraria, & ſine neceſsitate præciperet prodigere vitam. Vnde quando conſtitutio ſimpliciter fertur, non comprehendit caſum illum, ideoque tunc abſtinere à carnibus non eſſet ſeruare legem, ſed agere contra animam eius, quæ eſt charitas. Exemplum autem Machabæorum non eſt ad rem: quia in illo non erat neceſsitas naturalis (vt ſic dicam) & intrinſeca, ſed erat violentia in contemptum religionis illius temporis: in quo caſu prodigenda eſt vita, non per ſe propter abſtinentiam, ſed propter confeſsionem fidei, & honorem religionis. Sicut nunc etiam in extrema neceſsitate ob defectũ aliorum ciborum poteſt, & debet Chriſtianus comedere carnes feria ſexta: ſi tamen à tyranno cogeresur in cõtemptum religionis, & Eccleſiaſtici præcepti, nec deberet, nec poſſet: quia conſentiret errori eius.

V.

2. Caſus in quo licet etiã cum periculo vitæ.

In poſteriori autem caſu licitum eſſe exiſtimo obſeruare inuiolabiliter illam abſtinentiam, non obſtante ægritudinis periculo, aut neceſsitate. Ratio eſt, quia talis abſtinẽtia poteſt pertinere ad magnum commune bonum illius religionis, ne illa occaſione aperiatur via relaxandi ſanctam illam obſeruantiam in tali religione. Nam ordinariè ac regulariter loquendo, eſus carnium non eſt adeò neceſſarius ægrotantibus etiam cum periculo mortis, vt ſi omittatur, phyſicè, aut moraliter fiat ineuitabilis mors: quia ordinariè ſunt alij cibi, & alia media, quibus poſsit vita, etiam in illo ſtatu conſeruari ſine læſione, quantum eſt ex parte cibi. Quamuis ergo in aliquo caſu poſsit neceſsitas eſſe maior, & vita periclitari abſtinendo à carnibus; nihilominus ſi ea occaſione permittatur, neceſſarium erit arbitrio medicorum talem diſpenſationem relinquere, atque ita facilè fieret extenſio ad plures alios caſus non adeo neceſſarios: hoc ergo ne irrepat, poteſt eſſe ſufficiens & rationabile motiuum, abſolutè, & indifferenter abſtinendi à carnibus etiam in ſimili periculo, non obſtante medicorum iudicio; niſi contingat cum hoc ſecundo caſu coniungi priorem. Vt ſi ægrotus nullo modo valeat aliis cibis vti, ſiue ob pecuniam, ſiue ob conditionem ægritudinis: nam tunc fame potius, quàm ægritudine mori ſineretur. Atque ita huic quæſtioni reſpondent Gerſon proprio tractatu de hac re, alphab. 39. lit. E. Maior in 4. d. 38. q. 24. Martinus de Magiſtris, q. de Abſtinentia, & melius Victoria in Relectione de Temperantia, num. 8. & ſequentib. qui licet in principio ſit dubius, & in vtramque partem proponat argumenta, tandem in hanc reſolutionem inclinat.

VI.

De obſeruantia clauſuræ.

Alia ex præcipuis obſeruantiis Carthuſianorum eſt perpetua clauſura, de qua inquit Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 30. in hunc modum, *Hanc legem clauſuræ iure communi ſtatutam, aut confirmatam Carthuſiani partim ſtatutis, partim conſuetudine inuiolabiliter obſeruata adeo auxerunt, vt earum clauſura videatur quidam carcer perpetuus.* Et ibidem refert particulares conſtitutiones eiuſdem ordinis circa huiuſmodi clauſuram, quæ in ſumma continent primò, quòd Prior Carthuſiæ, ſcilicet Generalis, nunquam terminos ſui eremi egreditur: alij verò exire poſſunt cum licentia Prioris Generalis, & non aliter: quamuis ex quo incipiunt eſſe Priores, vſque ad Capitulum generale, poſsint ſepties exire pro vtilitate domus, & in Curias etiam Prælatorum, aut Principũ ad neceſſaria negotia tractanda. Alij verò priuati monachi nunquam egrediuntur niſi de licentia Prioris Generalis, & neceſsitate vrgente, vel niſi mittantur ad ſuſcipiendos ordines, vel ad habitandum in alio monaſterio ſui ordinis, vel niſi eligantur in Superiores, Viſitatores, vel vt eant ad Capitulum generale: vel niſi neceſsitas belli, aut alia ſimilis eos cogat: ac denique mitti etiam poſſunt ad grangias ſeu villas ſui conuentus. ex 3. p. ſtatutorum antiquorum §. 11. Poteſt etiam in hac clauſura cõſiderari, quòd ferè maiori parte temporis debent iuxta conſtitutiones ſuas intra cellam manere: poſſunt tamen intra ſuam clauſuram ſtatutis temporibus exire: extra clauſuram autem, & intra terminos ſui eremi egrediuntur ſemel, aut bis in hebdomada, non tamen priuatim, ſed communiter cum conuentu, animi relaxandi gratia, cum menſura tamen, & religioſo modo in ſuis conſtitutionibus præfixo. Vnde conſtat ordinem hunc perfectam ſatis, & rigoroſam clauſuram ſeruare. Exiſtimoque ratione illius obtinuiſſe religionem hanc inter alias prærogatiuam, vt ab omnibus aliis trãſitus ad illam liceat iure communi, in Extrauag. *Viam ambitioſæ.* de Regularib. & ferè iuxta omnia priuilegia religionum, nam hoc factum videtur propter maiorem ſecuritatem, quæ moraliter loquendo, & quãtum humano modo iudicari poteſt, maior eſt, vbi tanta clauſura, & ſeparatio à conuerſatione ſecularium ſeruatur: præſertim cum coniuncta ſit cũ tanta vitæ auſteritate, & iugi diuinarum rerum contemplatione. Quæ omnia ſunt etiam aptiſsima media ad magnam perfectionem conſequendam.

Iurã tot unà dem Carthuſienſium

Priuilegium tranſeundi ad Carthuſiam ob clauſuram datũ maxime.

VII.

Qui putent ex vi iuris communis licere etiam tranſitum à Carthuſia ad aliquam religionem.

Aliqui verò contendunt licitum eſſe quantum eſt ex vi iuris communis tranſitum à Carthuſienſi ad aliquem alium ordinem, vt iam in præced. tractatu lib. 3. c. 9. à num. 14. attigi. Ita cenſent religioſi Prædicatores in ſuis conſtitutionibus. diſt. 1. c. 13. §. 4. cum declaratione; & Syluest. verb. *religio* 4. q. 6. refert ita fuiſſe Pariſiis declaratum, & Nauar. conſil. 68. de Regularib. iuxta primam impreſsionem, quæſtionem mouens de tranſitu Carthuſiani ad Minores, dicit, in foro conſcientiæ poſſe fieri, ſi bona intentione, ſine ſcandalo, cum debitis circumſtantiis fiat. Quia, licet ius concedat tranſitum à mendicantibus ad Carthuſianos, non tamen prohibet è conuerſo tranſitum Carthuſiani ad mendicantes; & alioquin dictæ religiones mendicantes reputantur à ſuis profeſſoribus, & ſtrictiores, & perfectiores aliis, etiam Carthuſia, vt de ſua expreſsè dicunt Prædicatores in citato loco ſuarum Conſtitutionum, & de ſua ſenſit S. Bonau. in quæſtionibus circa ſuam regulam, q. 13. & latè Corduba ſuper regulam S. Franciſci c. 2. q. 17. & ſenſerunt aliqui Canoniſtæ, vt intelligi poteſt ex Ioanne Andrea, & Panormit. in c. *non eſt.* de regularibus.

VIII.

An hoc iudicetur.

Sed ego in hoc opere decreui religiones inter ſe non comparare, ſed omnes venerari, & ſingulis tribuere quod iure illis conceſſum eſt. Ordini ergo Carthuſiæ hoc conceſſum inuenio, vt ad ipſam liceat tranſire à mendicantibus. Quod autem ab ipſa ad mendicantes liceat tranſitus, ſcriptum nõ inuenio in iure, neque in aliquo priuilegio ſpecialiter conceſ-

conceſſo. Dare autem hanc licentiam per illam generalem regulam iuris, *quod tranſitus ad arctiorem religionem eſt licitus* non videtur mihi tutum, tum quia ius concedens tranſitum ad Carthuſiam, videtur ſupponere illam eſſe arctiorem, vel ſaltem ęqualem in arctitudine, & ſecuriorem: tum etiam quia ſi tranſire ad Carthuſiam non eſt retrò reſpicere, vt etiam ſupponit illud ius: ergo tranſire à Carthuſia ad alias, vel eſt retrocedere, vel certè non eſt vlterius progredi: ergo non licet ſine ſpeciali conceſsione. Tum etiam, quia videtur nimius auſus hanc licentiam dare, propter ſolum priuatum iudicium de excellentia alterius religionis, præſertim in cauſa propria. Vnde Nauar. dict. Comment. 3. de Regularib. n. 32. concludit, à Carthuſia ad nullam aliam religionem tranſiri. & Maior in 4. d. 38. q. 13. dixit, nullam inter religiones omnes Carthuſiam in bonitate, & ſecuritate excedere; quam aſſertionẽ proſequitur, & declarat latè, & cùm non poſitiuè, ſed negatiuè comparationem faciat, tolerari poteſt. Nauar. verò conſ. 10. de Regul. in prima impreſsione, abſolutè ait, Carthuſianos notabiliter eſſe auſteriores mendicantibus, etiam Minimis, quos cæteris in auſteritate præfert. Quæ cõparationes verũ habent quoad aliquas auſteritates exteriores, ſimpliciter autem, priuatũ iudicium dare difficile eſt.

IX. *De approbatione huius religionis.*

Vltimo ex dictis conſtat, ſatis multùmque eſſe religionem hanc ab Eccleſia approbatam. quando verò hæc approbatio cœperit, interrogari poteſt. Refert enim Gerſon p. 2. alphab. 39. lit. D. quoſdam obieciſſe ordini Carthuſienſium, quod confirmatus non eſſet: ad quam ipſe reſpondet, primùm fuiſſe approbatam more antiquarum religionum: quia per centum triginta annos anteceſsit religiones mendicantium, & conſequenter etiam pręceſsit illi iuri canonico, quod ſpecialem approbationem ſcriptam requirit; quare ipſo vſu, & ſanctitatis exemplo, & generali Eccleſię acceptatione approbata eſt. Aduertit autem Surius in vita S. Brunonis, Apoſtolicam Sedem ſtatim ab initio eam complexam fuiſſe, Brunonemque cumprimùm monaſterium Carthuſiæ fundaſſet, vocatum fuiſſe ab Vrbano II. Pont. Max. & cùm illum apud ſe retinere voluiſſet Pontifex, ſcripſiſſe eundem Pontificem in fauorem monachorum Carthuſiæ, vt eis eremus illa concederetur, vt in ea ſecum vitæ inſtitutum proſequerentur. *Et hæ* (inquit) *fuerunt primæ literæ* Romani Pontificis de Carthuſiano inſtituto, quæ magno ſunt documento, ab ipſis Carthuſianæ religionis initijs eam à Sede Apoſtolica approbatam eſſe. Deinde verò multis alijs priuilegijs, ac deniq; in citato decreto ſæpius confirmata eſt. Referunt denique Gerſon, & Maior, non defuiſſe qui perfectionem huius ordinis diminuere voluerint, eo quòd nec plures habeat ſanctos canonizatos, nec multis miraculis fulgeant: quibus ipſi latè reſpondent, hæc ſigna non eſſe neceſſaria ad perfectionem, & optimum ac ſufficiens eſſe exemplum perfectæ ſanctitatis, præſertim cum perſeuerantia tot annorum, in quibus rigor primus illius religionis ferè in nullo diminutus eſt.

Quid de viris in hac religione inſignibus.

CAPVT V.

An regula S. Hieronymi, aut alia monachalis, ſub regula Auguſtini militet?

I. *De Eremitis vna ex religionibus mendicantibus hic non agitur.*

PRæter religiones monachales, de quibus hactenus diximus, ſunt aliquæ nunc in Eccleſia, quæ licet profiteantur regulã Auguſtini, quæ antiquior eſt quàm regula Benedicti, nihilominus recentiores ſunt: nunc enim non agimus de religione Eremitarum S. Auguſtini, quam non inter monachales, ſed inter mendicantes ponimus. Antiqui autem monachi ſeu eremitę S. Auguſtini non retinent nunc eundem ſtatum, & viuendi modum, quem primitus habuerunt, ſed vel ad mendicantium ſtatum, qui longè poſt Auguſtinum inſtitutus eſt in Eccleſia, tranſlati fuere, de quo poſtea in c. 9. videbimus, vel adiunctis proprijs obſeruantijs, & conſtitutionibus, in nouos monachales ordines tranſierunt.

II. *Grandimontenſis ordinis fundator.*

In his ergo in primis numerari poteſt ordo appellatus *Grandimontenſium*, qui circa annum Domini 1080. à quodam Stephano Albanenſi viro religioſo inchoatus eſt. Et quidam referunt, eum inchoaſſe ſub regula S. Benedicti: alij dicunt militare ſub regula S. Auguſtini. Mihi de eorum inſtituto non ſatis conſtat. neutrum enim ex dictis declarant antiquiores hiſtoriographi, vt videre licet in Vincentio lib. 25. cap. 46. & Antonino 2. p. tit. 15. cap. 21. qui aiunt, Stephanum peragratis multis eremis, & de Canonicorum, & monachorum, & Eremitarum vita, quæ imitanda ſunt, memoriæ commendans, in Aquitania prope Lemouicas ad montem nemoroſum qui Muretum dicitur, primum monaſterium ſui ordinis ædificaſſe. Vnde potiùs ſignificat nullam ſpecialem regulam aſſumpſiſſe, ſed ex omnibus, quæ viderat, & expertus fuerat, ſuum peculiarem viuendi modum inſtituiſſe. Vnum verò referunt in illo viro ſpecialiter notandum, ſcilicet, cùm Muretum ſolus perueniſſet in locum ſolitarium, & contemplationi aptiſsimum, ibi ſe Deo ſeruiturum omni tempore ſpopondiſſe, & cum quodam annulo (ait Antoninus) quem de omni ſubſtantia mundi tantùm habebat, ſemetipſum caſtiſsimum virginem deſponſauit dicens, *Ego Stephanus diabolo abrenuncio, & omnibus pompis eius, & offero me, ac reddo Deo Patri, Filio, & Spiritui ſancto, ſcribens que profeſsionem ſuam, poſuit ſuper caput ſuum, fundens orationem ad Ieſum Dominum, & matrem eius Virginem.* Qui profeſsionis modus nouus eſt, & ſingulari Spiritus ſancti inſtinctui attribui poteſt: tamen in rigore illa profeſsio nec fuit, qualis nunc eſt per vota ſolennia, neque conſtituebat verum religioſum, cùm vota paupertatis, & obedientiæ non haberet.

Azor. to. 1. lib 12 ca 21. Hieronym. Roman. p. 1. lib 6. de Republ. Chriſtiana. c 9.

III. *Quando cœperit hic ordo eſſe propriè religio.*

Poſtea verò cum diuulgata eius fama multi diſcipuli ad illum congregati fuiſſent, religioſum monaſterium fundatum eſt, ac tandem annuente etiam Summo Pontifice tacitè, vel expreſsè, propria & perfecta religio eſſe cœpit. Accidit autem vt poſt mortem Stephani fratres S. Auguſtini litem mouerent monachis S. Stephani, contendentes locum illum Mureti, ad ius ſuum pertinere. Illi autem remedium à Deo poſtulantes, & in Miſſa humiliter Deo ſupplicantes, vocem hanc audierunt, *In Grandimonte, in Grandimonte*: & ita in locum illum, & monaſterium totum, & corpus fundatoris tranſtulerunt.

IV. *Non videtur inſtitutus ſub regula S. Auguſtini.*

Ex qua hiſtoria, quæ communis eſt, duo colliguntur, vnum eſt, vnde ſit hic ordo Grandimontenſis vocatus: aliud eſt, non eſſe admodum veriſimile, Stephanum fuiſſe monachum S. Auguſtini in aliquo conuentu, qui antea fundatus eſſet in loco illo Mureti, quia nulla mentio talis conuentus eſt in hiſtorijs, ſed ſolùm de lite mota à fratribus Auguſtinianis, qui fortaſſe in aliquo vicino monaſterio viuebant, & ius aliquod in ſolum illud, quamuis ſylueſtre, & deſertum prætendebant, præterquam quòd id repugnat modo profeſſionis ſuperiùs relatæ. Vnde etiam non eſt veriſimile ſub regula S. Auguſtini hunc ordinem fuiſſe fundatum, alioqui in illo principio potiùs habitus fuiſſet vt reformatio eiuſdem ordinis, quàm vt ordo diuerſus, neque eſſet tanta occaſio contentionis, præſertim ſi reformatio ex eiſdem fratribus facta fuiſſet, vt Fr. Hieronymus Romanus vult.

V.

Nec ſub regula S. Benedicti, ſed de nouo inſtar Carthuſiæ. Vide Volaterr lib 21. & Polydor Virgil lib 7 cap 2. Vide Caſſabeum in catal g glor. mund.

Neque etiam inuenio fundamentum ad aſſerendum, inſtitutum eſſe ſub regula S. Benedicti, vel ſub aliqua alia antiquiori; ſed veriſimile eſt, ſicut religio Carthuſianorum cum proprijs ſtatutis abſque alia regula eodem fere tempore fundata eſt, ita & hunc ordinem inueniſſe proprium viuendi modum. Qualis autem hic fuerit, in particulari nobis non conſtat, ſed ſolùm eſſe ordinem monaſticum, contemplationi, & pſalmodiæ deditum, cum magna ſolitudine & auſteritate corporali, cum magnis ieiunijs etiam in pane & aqua. Et de fundatore ſpecialiter refertur, quod incedebat indutus lorica ferrea contra carnis tentamenta; quem morem in totum ordinem introductum fuiſſe quidam aiunt. Refert item Platina in Ioanne XXIII. aliàs XXII. Pontificem illum, ordinem hunc aliquantulum iam labefactatum inſtauraſſe, & additis quibuſdam inſtitutionib. in meliorem formam redegiſſe. Huius vero ordinis nulla habemus in Hiſpania monaſteria: an verò in Gallia duret, vel in alias prouincias propagatus fuerit, incertum habeo.

VI.

De ordine Præmonſtratenſium ex Regula S. Auguſtini deſcendente.

Secundo loco poſſumus in hoc ordine ponere ordinem Præmonſtratenſium; nam illum monachalem vitam nunc profiteri, & habitum portare manifeſtum eſt, & regulam S. Auguſtini profiteri. Cœpit autem hic ordo anno 1120. quamuis in hoc nonnulla ſit differentia inter authores, ex quibus quidam aiunt fuiſſe approbatum à Paſchali II. alij à Gelaſio II. alij vero ab Innocentio II. Primùm autem huius religionis fundatorem omnes referunt fuiſſe Nortbertum virum nobilem Lotharingia oriundum, qui factus Presbyter, & habitu paupertatis aſſumpto, ac nudis pedibus incedens, prædicare cœpit verbum Dei; & à Gelaſio Papa II. licentiam & authoritatem illud munus præſtandi obtinuit. Poſtea verò Calixtus Papa eum Lugdunenſi Archiepiſcopo commendauit, cuius authoritate in quodam loco *Præmonſtratum* dicto vitam ſolitariam agere cœpit; & poſtea tredecim ſocios cõgregauit, & cum eis ſecundùm canonicę inſtitutionis normam, & regulam S. Auguſtini religioſam congregationem inchoauit: poſtea verò quadraginta clericos cum multis laicis ſecum iam habens, profeſsionem omnes fecerunt iuxta inſtitutionem Apoſtolicam, & regulam B. Auguſtini, & ad voluntariam paupertatem, cæteraſq; religionis obſeruãtias eos inſtituit: & adeò ſanctè vixit, & intra breue tempus in longinquas regiones Angliæ, Hiſpaniæ, Burgundiæ propagata fuerit eius religio. Quæ omnia ſumpta ſunt ex his quæ referunt Surius die 6. Iunij, & Antonin. 3. p. tit. 15. cap. 19. & tit. 17. c. 1. §. 3. Vincentius, & alij. Ex quibus videtur colligi ordinem hunc in principio fuiſſe Canonicorum regularium reformatorum, quamuis non conſtet, an in principio vſi fuerint hi religioſi communi habitu Canonicorum regularium, vel aliquo proprio habitu monachali. Nunc verò huiuſmodi habitum deferunt, præſertim in Hiſpania: in alijs verò Prouincijs Canonicorum rochetum, ſeu lineam veſtem albam deferre dicuntur: quia iuxta ſua ſtatuta poſſunt in hoc conſuetudini vniuſcuiuſq; regionis ſeſe accommodare. In reliquis nihil habet ſpeciale hæc religio: nam ex inſtituto contemplatiua eſt; nullam verò ſpecialem auſteritatem profitetur, ſed conſtitutiones habere dicitur ordini Canonicorum regularium accommodatas, ſeu ſimiles.

VII.

Ordo nuncupatus S. Hieronymi ab Auguſtini regula deriuatus.

Tertiò ac præcipuè poſſumus hoc loco numerare ordinem Eremitarum S. Hieronymi, ſub quo patrono tam in Hiſpania, quàm in Italia ordo monachalis inuenitur, non tamen cõſtituunt vnum corpus religionis, neque ſecundùm eandem regulam profitentur, qualis ex eadem radice prodijſſe videantur. Cœpit ergo hæc religio in Hiſpania in eo loco, in quo nunc ſitum eſt monaſterium S. Bartholomæi, quod ab oppido vicino, de Lupiana dicitur. Circa annum enim Domini 1370. nonnulli viri eremiticam & auſteram vitam agentes ibi congregari cœperunt, cùmque & numero, & vitæ ſanctitate augerentur, tandem religionem fundare decreuerunt, ad quod obtinendum, præcipuum quemdam ex ſua ſocietate virum, fratrem Petrum Fernandez appellatum, Romam miſerunt, qui à Gregorio XI. confirmationem obtinuit, & ſimul cum ſocio in manibus Pontificis profeſsionem emiſit; & in Hiſpaniam rediens aliorum fratrum profeſsionem recepit, & propterea nonnulli hunc Petrum Ferdinandum huius ordinis fundatorẽ vocant: Nam, licèt D. Hieronymi appelletur, certum eſt non fuiſſe ab illo fundatum, quia ferè per mille annos Hieronymus præceſsit, quibus omnibus non legimus fuiſſe in Eccleſia aliquem ordinem S. Hieronymi nuncupatum.

VIII.

Cur S. Hieronymi vocetur, quorundam ratio.

Cur autem hic ordo Hieronymum patronum habeat, & non potius Auguſtinum, interrogari poteſt, quia ab Auguſtino habeat regulam, quam à Gregorio XI. accepit, vt ſecundum eam religioſi profiterentur, ab Hieronymo autem nihil peculiare habere videtur. Dicunt aliqui, Hieronymum hunc ordinem, vel omnino ſimilem Bethleem fundaſſe, & aliquo tempore conſeruatum eſſe, poſtea verò interijſſe, & ab his religioſis excitatum eſſe, & ideo Hieronymum tamquam fundatorem recognoſcere.

Refelluntur.

Veruntamen, quamuis ex ipſo Hieronymo nobis conſtet & monachum fuiſſe, & monaſterium ædificaſſe prope Bethleem, vt ipſe refert in ep 26. ad Pammachium, circa finem, Nos (inquit) *in iſta prouincia ædificato alio monaſterio tantis de toto orbe confluentibus obruimur multitudine monachorum, vt nec cœptum opus deſerere, nec ſupra vires ferre valeamus.* Et in ep. 27. quæ eſt epitaphium Paulæ, mẽtionem facit monaſterij virorum; quod ibi eius ſumptibus ſuſtentabatur, præter tria monaſteria virginum. De cellula etiam, in qua manebat in Bethleem, mentionem facit epiſt. 61. & in lib de nominib. Hebraicis; & multis alijs in locis oſtendit ſemper monaſticam, & eremiticam vitam affectaſſe, præſertim ep. 4. Quod verò peculiare inſtitutum religioſum inſtituerit, aut quod regulam aliquam religioſam, vel peculiarem habitum ordinauerit, vel quod poſt mortem ſuam pro aliquo tempore habuerit proprios aliquos ſui inſtituti imitatores ſub eius titulo ſeu ducatu, affirmari non poteſt, quia nullum habet in antiquitate fundamentum.

IX.

Aliorũ placitum etiam reiicitur, & veriſimilius iudicatur.

Alij vero dixerunt, D. Hieronymum apparuiſſe primis eremitis huius ordinis in eo habitu, quem nunc ipſi geſtant, & inde & nomen, & habitum accepiſſe. Sed in nulla hiſtoria fide digna hanc reuelationem inuenio, vt factam eſſe affirmare poſsim, quamuis non negem accidere potuiſſe. Probabilius ergo eſt, illos primos fundatores ex peculiari affectu & deuotione ad D. Hieronymum, illum in patronũ accepiſſe, & quia maximè ſtuduerunt imitari monachalem & ſolitariam vitam, quam ipſe exemplo, & ſcriptis plurimùm commendauit.

X.

De eius inceptione variis in prouinciis.

Hinc factum eſt, vt aliquo tempore poſt inſtitutionem huius ordinis in Hiſpania nonnulla mutatio circa eius regulam intentata fuerit. Nam tempore Martini V. religioſus quidam eiuſdem ordinis, quem aliqui Petrum de Olmedo vocant, regulam monachorum compoſuit, vel potius ex ſcriptis Hieronymi concinnauit, vt qui eius ferebant nomen, illam profiterentur. Quæ regula in 9. tomo operum Hieronymi habetur: authorem autem eius Lupum de Oliueto nominat ibi Marianus Victor, & ibidem refertur approbatio Martini V. Congregatio autem huius ordinis in Hiſpania noluit eam mutationem admittere, ſeu primam inſtitutionẽ ac regulam retinuit. Ea verò occaſione ortus eſt in

Italia

Italia ſimilis ordo D. Hieronymi induſtria & authoritate prædicti Petri, ſeu Lupi, aut fortaſſe Petri Lupi, qui ſub regula à ſe collecta, & à Martino V. approbata monaſteria cœpit ædificare in Italia quę poſtea multiplicata fuerunt. Et licet aliquando intentatum fuerit congregationem Hiſpaniæ, & Italiæ in vnam cogere, ſub vno Generali, nunquam tamen obtentum eſt, & ita relictæ ſunt tamquam religiones diſtinctæ: ambæ verò monachales ſunt, multumque ſimiles in inſtituto, & in habitu, nonnihil tamen differunt; ſed præſertim in regula. Secus verò accidit in Caſtella, & Luſitania: hæc enim religio eodem tempore, quo in Caſtella orta eſt, cœpit etiam in Luſitania habere monaſteria, opera cuiuſdam religioſi, quem virum ſanctum fuiſſe, & Fr. Vaſcum fuiſſe appellatum, hiſtoriæ referunt. An verò ille fuerit ſocius, aut diſcipulus Petri Fernandez, & aliorum eremitarum S. Bartholomæi nec ne: item an in principio monaſteria Luſitaniæ, & Caſtellæ habuerint inter ſe vnionem, & ſubordinationem, mihi non conſtat. Solùm eſt certum eandem regulam Auguſtini, eundemque finem, ac vitæ modum, & ſub eodem inter ſe habitu profeſſam ſemper fuiſſe. Et ita, licèt antea diuerſas cōgregationes ſub diſtinctis Generalibus conſtituerent, facilè potuiſſe poſtea in eandem coaleſcere, & vnum communem Generalem eligere, vt nunc faciunt.

XI. *De eiuſdem inſtituto, & obſeruantia.* De toto ergo hoc ordine certum eſt, vnum eſſe ex præcipuis monachalibus, qui contemplatiuam vitam principaliter profitetur; maximèque excellit in cura diuini cultus, & cæremoniarum Eccleſiaſticarum, & in choro, & Pſalmodia, cum magna quiete, ac deuotione, ac temporis diuturnitate. Eſt etiam valde obſeruans in clauſura, & ſilentio, & in victu, & veſtitu ſufficientem obſeruat non ſolùm religioſam modeſtiam ac mediocritatem, ſed etiam auſteritatem. De quibus rebus omnibus præter Auguſtini regulam, habet proprias conſtitutiones pro ſuo inſtituto optimas, & accommodatiſſimas, in quarum obſeruatione peculiarem curam, & rigorem profitentur. Et hinc fit, vt hæc religio in ſua prima inſtitutione, & obſeruantia ferè ſemper durauerit, habueritque multos viros religione inſignes. Gaudet etiam multis priuilegijs Pontificijs vel proprijs, vel per aliorum communicationem. Circa quæ omnia nihil occurrit peculiarem habens dubitationem, aut declarationem poſtulans.

XII. *Qui ſint alii ordines eiuſdem nominis S. Hieronymi, ſed tamen diuerſi.* Solùm ſupereſt annotandum, præter hunc ordinem S. Hieronymi, quem ſuo modo per Italiam diffuſum eſſe diximus, eſſe alios in eadem Italia, qui eiuſdem nominis S. Hieronymi nuncupantur. Vnus dicitur *Ieſuatorum S. Hieronymi*, à Ioanne Columbino Senenſe fundatus, & ab Vrbano V. Pontif. Max. anno 1467. approbatus fuit. In multis autem differunt hi religioſi à noſtris Hieronymianis. Primò in regula, nam licèt in principio receperint regulam Auguſtini, poſtea dicuntur accepiſſe propriam à quodam ſuo religioſo Epiſcopo electo, cum approbatione Pontificis. Secundò in habitu, nam vtuntur caputio quadrato à ceruice ad humeros deiecto, & pallio canuſino: tertiò maximè diſtant in vitæ inſtituto, quia ſacris non initiantur: vnde nec chorum, nec alia ſacra miniſteria profitentur, ſed alijs precibus more laicorum, orationem Dominicam, & Angelicam recitando occupantur, & more antiquorum monachorum, manibus laborant, & inde ſuſtentantur. Vnde conſtat huiuſmodi religionem propriè monachalem eſſe, & in ea veſtigia quędam antiquitatis conſeruari, quod Eccleſiæ Chriſti valde vtile eſt. Pius cutem V. vt ſuprà lib. 1. cap. 8. dixi, inter mendicantes etiam numerari voluit, quia non repugnat monachalem ordinem eſſe mendicantem quoad paupertatem, & priuilegia. Aliæ verò duæ congregationes, quæ ſub nomine Hieronymi in Italia militant, ad hunc locum non ſpectant. Nam vna earum; quæ dicitur Petri Piſſani, ex inſtitutione ſua non eſt vera religio: quia nec vota ſubſtantialia in ea fiebant, nec regula aliqua approbata ſeruabatur. Aliqui tamen referunt Pium V. feciſſe vt ſub regula Auguſtini omnes huius inſtituti profeſſores tria vota emitterēt. Alij dicunt Pium V. hoc intentaſſe, ſed morte præuentum non potuiſſe proficere. Altera verò familia, quæ vocatur S. Hieronymi in Feſulanis, licèt dicatur eſſe religio approbata à Gregorio XII. magis tamen accedit ad religiones mendicantes, quàm monachales, vt intelligi poteſt ex Paulo Moriga in ſua hiſtoria religionum. *Azor. lib. 3. cap. 11. Hier. Rom. lib. 6 de Repub. Chriſtiana, c. 22.*

CAPVT VI.

Vtrum religio Prædicatorum vna ſit ex mendicantibus; quamque originem, & inſtitutionem habuerit?

I. *Ordo ſeruandus circa religiones mendicantes.* Poſt religiones monachales, dicendum ſequitur de mendicantibus, quæ poſt illas inceperunt; & licèt in multis cum illis conueniant, ab eis differūt, vt diximus, tam in fine, quam (quod conſequens eſt) in multis obſeruantijs, & conuerſatione vitæ: multumq; participant de clericorum ſtatu, ac miniſterijs: & ideo veluti miſtæ, & mediæ inter monachales, & clericales religiones cenſeri poſſunt. Incipimus autem à religione Prædicatorum; non quia inſtituamus dignitate, vel antiquitate eam alijs præferre (has enim comparationes omnino in hoc opere vitamus, quia non ſumus inter eas iudices conſtituti.) ſed quia in iure hoc ordine ponuntur: *Prædicatorū, Minorū Auguſtini, & Carmelitarum.* c. vnico. §. *ſane.* de relig. domib. in 6. Et in motu proprio Pij V. edito anno 1567. qui incipit. *Romanus Pontifex tam vniuerſalis, &c.* Et rurſum altero incipiente: *Apoſtolica Sedis benignitas.* Hunc ergo iuris ordinem ſequemur; quia hoc etiam iuri magis conſentaneum eſt; vt notauit Gloſſa in cap. *cum dilecta.* verb. *Tranſponentes.* de reſcriptis. Felin. in rubric. de maiorit. & obed. n. 5. & 6. Cur autem iura hunc ordinem ſeruauerint in his religionibus numerandis, ſtatim in n. 3. attingemus.

II. *De fundatore religionis Prædicatorum.* Hæc igitur ſacra religio auctorem habuit magnum Eccleſiæ propugnatorem S. Dominicum; cuius vita, & ſanctitas notiſſima eſt; & à grauiſſimis viris latè conſcripta. Inter alia verò videri poſſunt præclaræ huius viri ſanctiſſimi prærogatiuæ in eius ordinis conſtitutionibus. d. 1. cap. 15. lit. E. in declarationibus. Initium autem eius fuit tempore Innocentij III. & Concilij Lateran. ſub illo celebrati, anno Domini 1215. ad quod B. Dominicus cum Epiſcopo Toloſano acceſsit; vt cum Summo Pontifice ſui inſtituti rationem communicaret; eiuſque approbationem, & confirmationem ab eo obtineret. Pontifex autem, quamuis de Dominico ſummam opinionem haberet, eiuſque cogitationes, ac deſideria valde probaret; quia tamen res noua videbatur, & difficilis, maturiùs de illa deliberandum cenſuit; remiſitque S. Dominicum, vt cum ſocijs ſuis aliquam ex regulis approbatis eligerent, ad quam ſuum inſtitutum, & vitæ rationē accommodaret; atque ita benedictionem ſuam & approbationem poſtea obtineret. Quod vir ſanctus intra breue tempus perfecit; & regulam D. Auguſtini elegit cum conſenſu ſociorum: quibus etiam (vt hiſtoriæ referunt) tunc placuit adiungere conſtitutiones aliquas ex Præmonſtratenſi ordine deſumptas, quæ maximè ad rigorem vitæ, & obſeruātiam religio- *Caſtillo lib. 1. c. 47.*

religioſam pertinebant. Qua deliberatione, ac inſtitutione facta, Dominicus Romam redijt de promiſſione Pontificis certus, vt confirmationem eius obtineret. Inuenit autem Innocentium iam defunctum, & Honorium III. in Sede conſtitutum, apud quem non minorem gratiam inuenit, ſtatimq; ſui deſiderij complementum accepit.

III. *Eius approbatio inter primas ſolennes.*

Atque ita eius ordo approbatus fuit ab Honorio, in initio Pontificatus ſui, anno Domini 1216. ſolenni ritu, & literis expeditis in hæc verba: *Honorius Epiſcopus, &c. Nos attendentes fratres Ordinis tui futuros pugiles fidei, & vera mundi lumina, confirmamus ordinem tuum cum omnibus caſtris, & poſſeſſionibus habitis, & habendis, & ipſum ordinem, eiusq; poſſeſſiones, & iura ſub noſtra gubernatione, & protectione ſuſcipimus.* Vnde hoc videtur eſſe vnum ex proprijs priuilegijs huius religionis, quòd prima fuerit inter religiones omnes, quæ ſimilem approbationem ſolennem, & authenticè ſcriptam ſtatim in ortu ſuo obtinuerit. Vt affirmat Pius V. ſuo motu proprio 69. *Diuina diſponente.* dicens, ſacrũ ordinem Prædicatorum inter mendicantes ordines primò fuiſſe ab Eccleſia approbatum, & confirmatum. Ante Concilium enim Lateran. non erat adeò vſitatum in Eccleſia ſimilem approbationem expectare, vt in ſuperiorib. vidimus: ſed neceſsitas eius ab eodem tempore Innocentij III. & in eodem Concilio Lateran. indicta eſt, & præceptum latum, ne quis deinceps nouam religionem inueniret, ca. vlt. de religioſ. domib. ſcilicet, abſq; ſpeciali, & expreſſa ſummi Pontificis approbatione. Et quamuis ante illud Concilium B. Dominicus, & Franciſcus de ſuis religionibus inſtituendis tractarent; tamen eodem ſpiritu moti, & quia fortaſſe iam tunc religiones non ita approbatæ, minùs benè audiebant, vterq; ad Innocentium III. pro huiuſmodi confirmatione obtinenda acceſsit: ſed anteceſsit Franciſcus, quia licèt eſſet religione, & ætate iunior, patria erat propinquior, vt Antoninus notauit 3. p. tit. 23. c. 1. Prius ergo approbationem obtinuit; ſed ſolo viuæ vocis oraculo: nam approbationem ſolennem habuit multò pòſt ab Honorio III. anno 8. ſui Pontificatus, & 1223. Incarnationis Dominicæ. Ob hanc ergo cauſam dicitur ordo Prædicatorum primò approbatus, & confirmatus; tali ſcil. modo, & ritu ſolenni. Atq; ratione huius ſolennis approbationis verificantur, quæ de prioritate temporis ordinis Prædicatorum afferuntur in eius conſtitutionibus. d. 1. c. 15. lit. I. in declarationibus.

IV. *Dicta Prædicatorum religio eſt perfecta, etiam quoad formam vitæ, ex actiua, & contemplatiua mixta.*

Vnde conſtat primò hunc ordinem eſſe veram, & perfectam religionem, nihil enim ex omnibus, quæ diximus neceſſaria eſſe ad hunc ſtatum, in eo deſiderari poteſt. Dico autem eſſe perfectam, non ſolùm quoad ea, quæ ſunt de ſubſtantia talis ſtatus, quod eſt per ſe notum, ſed etiam quoad gradum, ſeu excellentiam inſtituti; quod, vt ſæpè diximus, ex finis nobilitate, & mediorum ad illum aſſequendum aptitudine dignoſcitur. Et quidem finis is eſt, quo excellentior religioſo ſtatui præfigi non potuit (propria ſcilicet, cuiuſq; religioſi ſpiritualis perfectio, & proximorum æterna ſalus) vt facilè intelligitur ex ijs, quæ ſuperiori lib. c. 6. à n. 8. cum D. Thoma, & alijs pleriſq; oſtendimus. Et tractatu ſequenti lib. 1. ca. 7. à n. 3. ex eodem fundamento, ſeu excellentia finis, iterum circa Societatem docebimus.

V. *Salus proximorum videri vnicum ordinis Prædicatorum finem.*

Eſt autem hoc ſalutis animarum propoſitũ adeò ingenitum huic ſacro Ordini, vt videri poſſet in hunc ſolum finem inſtitutus. Primò, quia B. Dominicus hinc planè ſumpſit occaſionẽ illius inſtituendi, quod videret Chriſti Eccleſiam à deſertoribus hæreticis magna in dies pati detrimenta. Secundò, quia Pontifices dictum ordinem vel primum approbantes, vel deinde approbatum confirmantes, nomen *Prædicatorum* (quod munus proximi bonum reſpicit) appropriatè donarunt: vt in prologo ipſarum conſtitutionum; & latiùs in earum declarationibus diſt. 1. ca. 15. lit. I. refertur. Eundem quoque ordinem varijs priuilegijs munierunt Pontifices, hoc allecti motiuo, quod *ad prædicandi officium fratres deſtinarentur.* Vnde huius finis, tanquam vnici, mentio fit in bulla confirmat. & in dicto prologo conſtitutionum, n. 3. his verbis: *Ordo noſter ſpecialiter ob prædicationem, & animarum ſalutem ab initio noſcitur, inſtitutus, & ſtudium noſtrum hoc debet principaliter intendere, vt proximorum animabus poſſimus vtiles eſſe.*

VI. *Vera reſolutio.*

Sed reuera magna eſſet peruerſitas, propria neglecta, alienæ ſalutis finem intendere, vtpote contra debitum charitatis ordinem, vt ex propria materia conſtare poteſt. Item, quia amor proximi ex Dei amore, in quo propria conſiſtit perfectio, quodammodo reſultat. Qua ergo ratione ſalus proximi promoueretur, abſque amoris Dei intentione? Ad hæc, omnis vera, approbataq; religio, qualis eſt hęc, de qua loquimur, primariò ordinatur ad perficiendos ſubditos, ſiue ad alios etiam perficiendos extendatur, ſiue non. Præterea multa in hac religione exercitia, media ſunt ad perficiendos ipſoſmet religioſos ordinata; vt oratio, ieiunia, auſteritatesque aliæ, de quibus ſtatim: non ergo aliorum ſalutem, prætermiſſa propria perfectione, tanquam finem vnicum ſibi propoſuit. Deniq; hoc ipſum apertè ſatis dicitur in ipſarum conſtitutionum declarationibus. diſt. 1. c. 15. lit. C. ad illa verba: *Promitto, &c.* Vbi exprimitur finem religionis (vtiq; quoad ſuos) eſſe charitatis perfectionem.

VII. *Diſſolutio eorum, quæ n. 5. ſunt allata.*

Quæ autem in contrarium allata ſunt, id tantũ probant, ſalutem proximorum eſſe finem principaliter intentum in hac religione, ab eaq; impensè procurari, non tamen qui excludit finem etiam principalem perfectionis propriæ, ita vt ambo vnũ totalem cõflent: quod etiam de noſtra Societate in ſequenti tractatu lib. 1. c. 2. differemus; vbi ſimul declarabimus, quid in hoc fine peculiariter vindicet, ad ſui diſtinctionem ab alijs religionibus, quæ illum quoque totaliter ſibi præfixerunt. Similiter, quod ad *Prædicatorum* nomen attinet, nouum non eſt, appellationem accipi aliquando ab vna tantùm parte, ac magis particulari finis, quàm ſit propria perfectio, quæ (vt diximus) communis eſt omni religioſo ſtatui. Et in materia propria exemplum ſuppetit. Noſtra enim religio ideo ab Apoſtolica Sede *Societatis Ieſu nomine* fuit donata, quoniam ipſi Chriſto in ſalute animarum multis modis cooperatur. Vnde nuncupatio hæc voce quidem diuerſa eſt, re autem ipſa, prædicandi munus, quod pro hæreticis reducendis à S. Dominico opportunum, ac ſufficiens iudicatum eſt, complectitur, & ad minora alia, ſed non minùs fructuoſa, rudiorũ inſtruendi miniſteria extenditur. Cùm tamen S. Ignatius partem alteram finis, propriæ, nimirum, perfectionis cuiuſque noſtrum explicitè propoſuerit in conſtitutionibus. Non ergo nomen *Prædicatoris*, aut *Societatis Ieſu*, aut ſimile aliud proximorum ſalutem reſpiciens, propriæ ſalutis, ac perfectionis finem excludit.

VIII. *De caſtitatis cuſtodiendæ cura.*

Iam, quod ad media prædicto fini idonea ſpectat, ſi conſideretur pars illa finis, quæ eſt propria perfectio, conſtat in hac ſacra Prædicatorum religione non deſiderari. Inprimis enim de tribus ſubſtantialibus votis ordinarijs, manifeſtum eſt perfecta ſatis in ea nuncupari. Non enim partialem caſtitatem, vt militares aliquot religiones, ſed omnẽ omnino materiam complectentem prædicatores profitentur. Sed quia id etiam vulgare eſt alicui religioni militari, nedum reliquis non militaribus; in cura certè prædicti voti obſeruandi, non vulgaria media adhibent. Hic enim ordo eſt inprimis de B. Virgine, quæ planè omnigenæ caſtitati ſtudioſiſsime patrocinatur, ſingulariter bene meritus; quippe

cuius

cuius fundator S. Dominicus receptiſsimam in Eccleſia deuotionem, Roſarium Virginis introduxerit; atque etiam vt nu. 12. referam veſtis formam ab eadem B. Virgine acceperit, quæ candore ſuo puritatem; nigrore autem pœnitentiam, quę puritatem fouet, ſignificabat. Abſtinentiam quoq; perpetuam à carnibus, atque etiam à cœna non minore parte anni, ſtatuto præſcripſit. Cura denique honeſtatis, & decentię in cubando, ac diligens communis dormitorij clauſura de nocte, in eiſdem ſtatutis prætermiſſa non eſt; vt patet in d. 1. c. 9. & 10. Satis igitur perfectè pro huius voti obſeruatione, media prouidit Dominicanum inſtitutum. Adde religionem hanc ſacræ doctrinæ tam Scholaſticæ, quam poſitiuæ ſtudijs eſſe deditiſsimam, quæ quantopere à lapſibus contra caſtitatem auocent, ex D. Hieronymo, & ex ipſo experimento didicimus, quemadmodum ſcitè conſideratum eſt in dictis declarationibus. d. 2. c. 14. n. 1. lit. A.

IX.
De paupertatis rigore.

Quod attinet ad paupertatem, ſi ad eos ſtimulos attendamus, quos ad illius rigorem ſenſit eiuſdem Ordinis fundator Dominicus, nihilo minores apparebunt, quam rigoris illius, quem S. Franciſcus vnicè coluit. Nam licet à principio S. Dominicus, ac tota familia, more Canonicorum regularium, quoad habitum, ac bonorum dominium in communi viuerent, vt lib. 1. c. 8. n. 8. attigimus, non multo pòſt S. Franciſci exemplo (vt eius annales tradunt) in primo generali capitulo, cui præfuit, omni prorſus dominio, etiam in communi renuntiatum eſt, ac bona eò vſque poſſeſſa, qua donatoribus, quà ſui Ordinis, quà Ciſtertienſibus quoque monialibus relicta fuere. Quin etiam in eodem generali capitulo inſtitutum eſt, vt ſoli calices ad ſacrificandum admitterentur, ex argento; vt non niſi ex vili, ſed mundo panno, ſacræ veſtes conficerentur. Lecti præterea, ac veſtitus ratio ſatis parca deſcribitur in citato ca. 9. & 10. Denique circa habitationum paupertatem, in d. 2. c. 1. n. 3. ita decernitur. *Mediocres domus, & humiles fratres noſtri habeant, nec permittantur curioſitates, ſuperfluitates, &c. quæ paupertatem noſtram deformant.*

X.
Is rigor diſpenſatur ad communes reditus.

At enim quod ad communes reditus attinet, quoniam experientia monſtrauit varia ordinis detrimenta, præſertim in ſtudijs literarum, ad finem illum prædicationis, ac ſalutaris doctrinæ adeò neceſſarijs, iudicatum eſt conducere omnino, vt rigor ille ex ea parte remitteretur. Quare etſi neque ad mitiorem regularium Canonicorum habitum, (in eum, quem B. Virgo deſignarat, iam antea commutatum) neque ad amplas admodum poſſeſsiones ſit factus regreſſus, attamen anno 1475. à Sixto IV. eſt obtenta diſpenſatio, quam poſtea Concilium Tridentinum omnibus, præter Minores, religionibus indulſit, vt reditus in perpetuum habere liceret in communi. Nimirum intellexerunt illius Capituli Patres, vt videre eſt, in declaratione citati numeri 3. lit H. paupertatem non eſſe ipſam religioſam perfectionem, ſed eius inſtrumentum, ſiue medium; ideoque pro exigentia finis à religione intenti, eſſe attemperandum: quemadmodum etiam S. Thomas 2. 2. q. 188. art. 7. copioſè diſſeruit; de quo iterum in ſequenti tractatu lib. 1. cap 9. & lib. 4. cap. 4. circa Societatis noſtræ paupertatem, rigoreſque alios, ſermo redibit. Hic verò declarandum eſſet pro mendicitate huius religionis, cùm ex non mendicante à principio, facta ſi mendicans ob renuntiationem redituum in communi, poſt regreſſum tamen ad reditus, non amiſerit rationem religionis mendicantis. Sed hæc dubitatio tractando diuiſionem religionis in monachalem & mendicantem expedita manet lib. ſuperiore in cap. 8. à num. 8.

XI.

Denique obedientiæ votum ſatis arduum eſt in hoc ſacro Prædicatorum ordine; de quo declaratio cap. 15. lit. K. in diſt. 1. ita habet: *Declaramus, quod religio, us non teneatur obedire Prælato in ijs, quæ ſunt contra præcepta Dei, & Eccleſiæ, &c. In dubijs autem tenentur omnes obedire.* Vnde à contrario palam intelligitur extendi eius voti materiam (ſaltem poſt dictam declarationem) ad id omne, quod culpam non deuoluit. quod tamen iuxta propriam regulam & inſtitutum limitandum eſt, vt infrà in ſeq. tractatu agēdo de obedientia Societatis latiùs explicabimus.

De obedientia amplitudine.

Vt autem omittam, ſatis arduum eſt inſtitui hunc Ordinem peculiariter ad reducendos hæreticos; quia ea de cauſa ad conuerſandum inter illos, non ſine vitæ diſcrimine, vtpote fidei Catholicæ hoſtes, eſt expoſitus. Sed & ſubiectionis non minimæ iudicium illud eſt, non poſſe quemlibet religioſum à correctione, quantumuis rigida, ſi regularis ſit, appellare ad Superiorem, etiam intra religionem; prout in conſtitutionibus. d. 2. c. 8. n. 5. diſponitur: & in declarationibus eius loci latiùs habetur. Atque hæc de medijs, quæ ad ſubſtantialem perfectionem ordinantur, ſint ſatis.

XII.
De accidentarijs medijs ad finem aſſumptis.

De medijs accidentarijs, regula ſcilicet, & obſeruantijs alijs, ſunt qui ex Carthuſienſium ordine ſumptas fuiſſe credant, fortaſſe quod in externo habitu aliquam pręferant conuenientiam, & à carnibus tota vita, vt diximus, ex ſtatuto abſtineant. Id tamen minus probabile apparet, ex declaratione ad cap. 15. num. 1. lit. E. in diſt. 2. conſtitutionum, & ex hiſtoria Fr. Ferdinandi de Caſtillo lib. 1. cap. 33. vbi à B. Virgine deſignatum fuiſſe Prædicatoribus habitum refert. Itaque delegit ſibi B. Dominicus inprimis probatiſsimam ſancti Auguſtini regulam, vt patet in forma ipſa profeſsionis propoſita in d 1. c. 15. initio, additis ad finem quaſi ſpecificum noui Ordinis, conſtitutionibus accommodatis, de oratione, de abſtinentia, alijſque corporis auſteritatibus, quas iam diximus, & amplificat etiam Caſtillo lib. 1. cap. 60. De ſtudijs denique ſacræ doctrinæ, ac prophanæ quoque ad illam capeſſendam requiſitæ, quorum quidem ſtudiorum curam, & prouidentiam quantam habuerit S. Dominicus, ſatis deſcribitur in diſtin. 2. cap. 14. per totum, iuncta declaratione. Satis etiam probauit euentus, cùm ex eo Ordine, tanquam ex Troiano equo, vel potius arce inſtructiſsima, ad deſtructionem munitionū, vt Paulus loquitur, ab Eccleſiæ hoſtibus oppoſitarum, prodiuerint ſtrenui propugnatores fidei, quā vel editis libris illuſtrem fecerunt. Inter quos S. Thomas, tanquam inter reliqua minora lumina fulgentiſsimum aſtrum, longè, lateq; coruſcat. Vel ab ea deerrantes reuocauerint: vel certè in pertinaces, à Sede Apoſtolica Inquiſitores delegati animaduerterunt; quam denique nobili martyrio fuerunt teſtati. Sed piget omnium catalogum texere, cùm facilè conſtare poſsint ex ipſius ordinis monumentis: imò & conſtare quot, & quales prodiuerint Eccleſiæ Prælati; Sacri, vt vocant, Palatij magiſtri; Monarcharum Hiſpaniæ Confeſſarij. Quot in celeberrimis Academijs profeſſores primarij, vt facilè credas, omnia hæc iure penè hæreditario huic illuſtri Ordini obueniſſe: adeò vt per annos non paucos rari fuerint in Republica literaria alicuius nominis viri in doctrina ſacra conſpicui, qui Dominicanæ familiæ non eſſent alumni.

Quot & quales inde prodierint religioſi.

Caſtillo fol. 105. col. 1.

Caſtillo, fol. 67. col 2.

XIII.
Ex hoc ordine duo alij fluxerunt.

Præter hanc regulam, ſub qua ipſe B. Dominicus ſanctiſsimè vixit, & obijt, inſtituit duos alios religioſæ vitæ ordines; vnum pro ſororibus; quem ſanctimonia æquè, ac generis claritate non paucæ fœminæ decorarunt, vt videre licet in eiuſdem religionis annalibus. Alterum pro fratribus & ſororibus, primò quidem de militia Chriſti nuncupatis; eo quòd ad bona Eccleſiæ, ab iniuſtis per id tempus inua-

inuaſoribus tuenda inſtituerentur. Poſtea verò tanta contra Eccleſiam ceſſante iniuria, nuncupatis de Pœnitentia, ſeu de Tertia Regula. Quod vitæ genus, licèt ad eſſentiam religioſi ſtatus non pertingat, vt ex ipſa regula intelligitur, atque etiam ex ſimilibus S. Franciſci, & S. Auguſtini Tertiarijs conſtat; attamen à Sede Apoſtolica varijs priuilegijs fuit communitum: & tandem ipſis eius profeſſoribus ſupplicantibus ab Innocentio VII. & Eugenio IV. tanquam pium, & laudabile confirmatum. Vide, ſi placet, tractatum de initio, ſeu fundatione huiuſce confraternitatis, qui cum ipſis Prædicatorum conſtitutionibus circumfertur, & citatum Ferdinand. de Caſtillo lib. 1. c. 49.

XIV. *Concluditur inſtituti Prædicatorum perfectio. Caſtillo fol. 298. & 301. p. 2.*

Non poteſt igitur prædictum ordinis Prædicatorij inſtitutum non eſſe perfectiſsimum, ac in ſupremo gradu ſtatuum religioſorũ numerari, cùm talem finem, taliaque media amplectatur; totque, ac tam ingentes fructus in Eccleſia Dei produxerit. Et (quod in minimis laudibus ponendum non eſt) cùm acerbis odijs ſit impugnatum ab externis, à domeſticis, diſcolisque religioſis turbatum; & nonnunquàm ab ipſa Sede Apoſtolica priuilegijs exauthoratum: inconcuſſum nihilominus hucuſq; perſeuerauit.

Spoliatum.

XV. *Obſeruatio prima circa idem inſtitutum.*

In ipſis porrò conſtitutionib. obſeruandum primò, eas ex vi ſua, ad nullam culpam obligare, vt paſsim in eiſdem exprimitur, & declaratur. Exceptio verò de contemptu, quæ in eis fit, latè diſcutitur ſuperiori tract. lib. 1. c. 4. Secundò, declarationis illius, quæ in diſt. 1. c. 15. n. 1. lit. I. §. *Præterea.* habetur. ordinem Prædicatorum præſtare inter alios *ratione maioris arctitudinis, & aſperitatis, quod ſit arctior omnibus religionibus mendicantibus ob parcitatem cibi, & longiora ieiunia.* Huius, inquam, declarationis ſenſum eſſe, hanc vnam eſſe ex arctiorib. religionib. ſecundùm quid, non vniuerſim; cùm probatio illa de parcitate cibi, & longis ieiunijs non amplius conficiat. Aliæ enim ſunt auſteritates apud mendicantes etiam religiones, quibus (vt purè monachalem Carthuſiam, de qua citata declaratio id non inficiatur, & alijs fortaſſe concedet) aſtringuntur, & commendantur, pedum ſcilicet nuditas, veſtitus ſimplicitas, & aſperitas, numerus præceptorum grauium non exiguus, & ſimiles, quæ in ordine Minorum vigent. Præterquam quòd religionis arctitudo ex alijs obſeruantijs eò difficilioribus, quò interioribus maximè eſt metienda; vt tractatu ſequenti, lib. 1. cap. 9. vberiùs oſtendemus.

Secunda.

XVI. *Tertia.*

Tertiò obſeruandum declarationem alteram indefinitè prolatam, eod. cap. 15. lit. A. Nimirum *profeſſionem ſolennem facere religioſum, eſſe obligationem abſolutè factam*, vt vera ſit, neceſſariò intelligendam eſſe de obligatione abſoluta ex parte vouentis; vt ſumi poteſt ex ijs, quæ ſequenti tract. lib. 3. per tria priora capita latè proſequemur. Quòd autem ſenſus hic ſit, ſufficienter colligitur ex ſimilitudine Homagij ibidem allata; hoc enim acceptantem nõ obligat, ſed dantem. Similiter, quod in lit. K. ſubiũgitur, profeſsionem religioſam ab omni voto ſimplici liberare, non procedit de ijs ſimplicibus, quæ Societatis ſcholares poſt bienniũ Nouitiatus emittunt. Conſtat ſiquidem, vt ſequenti tract. dicemus, donec talia vota ab ipſa Societate, aut à Pontifice relaxentur, validam vbiuis, præter Carthuſiam, profeſsionem ab eis emitti non poſſe. In hoc enim, ſicut in plerìſque alijs prærogatiuis, ea vota fuerunt à Pontificibus ſolenni profeſsioni æquiparata. Non procedit rurſum ea declaratio de ſimplici voto, etiam in ſeculo nuncupato, ſi tertiæ perſonæ iuri quæſito præiudicaretur; velut ſi quis diuini honoris intuitu voueret, largiturum ſe alicui pio loco bona ſua, tunc enim, licèt alibi profiteretur, voti tamen ſimplicis reus eſſet. Atq; hæc de hoc toto capite dicta ſufficiant. Reliqua ad hunc ordinem ſpectantia, ſc. de creatione Prælatorum, deque eorum officijs, & obligationibus, ſiue regulis: de forma Capitulorum, ac iudiciali correctione minutiùs perſequi noſtrum non eſt: ac ſæpius citato lib. Conſtitutionum traduntur accuratè.

CAPVT VII.

Vtrùm religio Minorum vna ſit ex mendicantibus: & quam originem, & inſtitutionem habuerit?

I. *De ordinis Minorum fundatore & origine.*

SAcra Minorum religio Dominicanæ germana ſoror eſt, eodemque ferè tempore nata, & vinculo charitatis iam olim tam in ſuis parentibus, quàm in filijs coniunctiſsima. Authorem habuit Seraphicum Patrem Franciſcum Aſsiſinatem, qui poſt conuerſionem ſuam ſingularis ſanctitatis prodigium fuit, & nouum humilitatis, ac mundi contemptus exemplar. Hic ergo glorioſiſsimus Patriarcha (omiſsis ijs, quæ ad initia conuerſionis, & vocationis eius pertinent) de noua religione inſtituenda deliberauit ac decreuit anno Domini 1209. qui annus (quod mirabile eſt) vigeſimus ſeptimus erat ætatis illius, & quintus à ſua conuerſione, quia natus dicitur anno 1182. & anno 22. ætatis ſuæ fuit conuerſus ad Dominum, hoc eſt anno 1204. Poſt quinque igitur annos ſocios habuit, & de religione inſtituenda tractauit, ac regulam ſcripſit, tandemque ad Innocentium III. cum duodecim ſocijs deceſsit ſui ordinis confirmationem ſupplicaturus. Et licèt in principio repulſam paſſus fuerit, tandem diuina reuelatione Pontifex commotus, illam conceſsit anno Domini 1212. non quidem ſolennem, nec literis conſignatam, ſed viuæ vocis oraculo. Et D. Anton. 3. p. titul. 23. cap. 1. dicit ſolùm fuiſſe veluti permiſſionem illius ſtatus pro tunc; tamen reuera ex tunc fuit conſtitutus verus ſtatus religioſus. Et Franciſcus cum ſocijs in manib. Pontificis ſolennem profeſsionem fecit, fuitque à Pontifice Generalis conſtitutus.

II. *Eius confirmatio ſolennis recentior, quàm Prædicatorum.*

Hinc verò factum eſt, vt licèt ordo Prædicatorum approbatus non fuerit vſque ad primum annum Honorij, nihilominus antiquitate præcellere cenſeatur, ſemperque in iure priùs nominetur, vbicumque ſimul nominantur. cap. *in his.* de priuileg. cap. *nimis.* de exceſsibus Prælat. cap. *cùm ex eo.* eodem in 6. cap *quorundam.* de elect. in 6. cap. *conſtitutionem.* de regul. in 6. Clement. *dudum.* de ſepultur. Nam ordo Minorum abſolutam approbationem & literis conſignatam non habuit vſque ad octauum annum Pontificis Honorij, hoc eſt, anno Domini 1223. octo item annis poſt ſimilem Prædicatorum confirmationem, atque ita hic ordo fuit ſecundus, qui hoc confirmationis genus in Eccleſia obtinuit. De fine autem huius ſacri inſtituti inuenio in eius regula ſcriptum. *Regula, & vita Minorum fratrum hæc eſt, ſcilicet, Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare, viuendo in obedientia ſine proprio.* Quæ verba valde generalia videri poſſunt, quia omnes religiones perfectæ profitentur viuere ſecundùm Euangelicam perfectionem cum illis tribus votis. Exiſtimo tamen ſanctum Franciſcum fuiſſe loquutum de perfectione illa Euangelica, quæ complectitur etiam eiuſdem Euangelij prædicationem iuxta illud Luc. 9. *Sequere me.* prout infrà ab ipſo Chriſto Domino exponitur. *Tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Eſt ergo huius religionis finis præcipuus perfectionem Euangelicam ſeruare, ſimulque illam prædicare. Et hoc ſupponit Franciſcus in regula, dum cap. 9. inſtruit fratres,

De fine, ſeu inſtituto huius ordinis.

non

non ſolum verbo, quomodo prædicare debeant (nã & hoc vnum eſt ex opuſculis quæ ſcripta reliquit, vt in tomo 13. Bibliothecæ magnæ è pag. 348. videre licet) ſed etiam exemplo ſæpe oſtendit; nam cum primum de religione inſtituenda cogitauit, prædicare cœpit exhortando homines ad pœnitentiam, verbis quidem ſimplicibus, tamen ignitis, & efficaciſsimis, quibus homines plurimum commouebat, ſtatim etiam ac ſectatores ſui inſtituti habere cœpit, illos ad prædicandum miſit, prius etiam quàm confirmationem primam ab Innocentio obtinuit, vt in Chronicis eius legitur: Viſio etiam illa, qua diuinitus fuit admonitus vt labantẽ Eccleſiam ſuſtineret, planè indicabat non ſolùm vitæ perfectione, ſed etiã prædicatione verbi Dei, & doctrina futuram religionem illam vtiliſsimam Eccleſiæ, ac proinde ob eundem finem fuiſſe inſtituendam.

III. Præſertim verò ac ſingulari modo profitetur hæc religio perfectionem Euãgelicam, quoad paupertatem, & nuditatem Euangelicam, quia nihil proprium non ſolum in particulari, verum etiam neque in communi admittit ex vi regulæ. Sic enim intelligunt cap. 6. ſuæ regulæ, quod ſic habet. *Fratres nihil ſibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rẽ.* Conſtat enim hoc nõ tantùm de ſingulis dici, quid enim neceſſe fuiſſet monere fratres, ne domos, aut loca ſinguli ſibi appropriarent. Intelligitur ergo de vniuerſis, & de tota communitate, & ideo ſubditur. *Sed tanquam peregrini, & aduenæ in hoc ſeculo in paupertate, & humilitate Domino ſeruientes, vadant pro eleemoſynis confidenter.* Et in cap. 4. hanc paupertatem reſtringendo, prohibentur fratres eleemoſynas petentes ne pecuniam recipiant, ſed res alias victui, aut veſtitui neceſſarias. Atque in hac excellentia paupertatis multum eminet hæc ſacra religio inter alias. Fuit enim prima omnium, quæ hoc genus paupertatis in communi profeſſa eſt: nam religiones, quæ præceſſerunt ante mendicantes, illam non ſeruabant, ſicut nec nunc ſeruant. Religio autem S. Dominici ex vi primæ inſtitutionis, & approbationis illam non coluit, vti ſuprà lib. 1. cap. 8. num. 8. oſtendi: neque vlla ex religionibus, quæ ſub regula S. Auguſtini militat, ex vi regulæ illam ſeruat. Religio autem Carmelitarum licet ex aliquorum ſententia id habuerit ex primitiua regula, tamen neque id certum eſt, neque quoad res omnes, vt infrà cap. 10. oſtendemus. Eſt ergo hæc ſingularis prærogatiua S. Franciſci, & ideo fortaſſe Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de regularibus, cum omnibus religioſis faciat facultatem habendi bona in communi, Minores excipit, vt præcipuam illam regulam, & inſtitutionem illibatam ſeruaret.

De potiſſimo eius medio quod eſt maxima paupertas.

IV. Atque ex his conſtat religionem hanc eſſe vnam ex præcipuis mendicantibus, & quadam ratione cum maximè proprietate, & ſingularitate hoc nomen ſibi vſurpare. Probatur, quia ex duabus conditionibus, quas diximus de facto poſtulari in religionibus mendicantibus, ſcilicet, vt vitam miſtam profiteantur, & paupertatem in communi, vtraque in hac ſacra religione ſatis perfectè reperitur: vt ex dictis patet. Et declarari poteſt per comparationem ad religionem Prædicatorum: habent enim ſe ſicut excedens, & exceſſum in aliis duabus conditionibus. Religio enim Prædicatorum ex parte finis excedit, quia principalius, & magis ex ſe videtur prædicationem intendere. Item in hoc quod præcipuè videtur contra hæreticos, & ad fidei defenſionem inſtituta: Religio verò S. Franciſci magis ad commouendum Chriſtianum populum ad pœnitentiam agendam, & ad mundi contemptum: quæ differentia in ipſis etiam fundatoribus cernitur: nã prædicatio S. Dominici

Hic ordo eſt maximè pro priè vnus ex mendicantibus.

Declaratur ex collatione cum ordine Prædicatorum.

maximè fuit contra hæreticos, & inde ſumpſit occaſionem fundandi religionem ſuam: prædicatio verò ſancti Franciſci ſimpliciter fuit ad curandos, & purgandos Catholicos, & licet ex feruore ſpiritus voluerit etiam, & procurauerit inter infideles prædicare, tamen ex diuina reuelatione ſtatim ad ſuos rediit, quia reuera illa erat propria eius vocatio, & à Deo intenta, vnde etiam circa literarum ſtudium diuerſos habuerunt ſpiritus illi ſancti Patriarchæ. Nam Dominicus literarum ſtudium præcipuè ſuis alumnis commendauit. Franciſcus verò in capite 10. ſuæ regulæ præmonuit, vt qui literas neſcirent, illas non diſcant, vterque autem prudenter agebat eligens medium ſuo fini accommodatum. At verò in mendicitate, & paupertate excedit Minorum religio, tum quia, vt dixi, ex regula profitetur paupertatem in communi, quod alia ſic non habet, tum etiam, quia in ipſamet paupertate in communi, ſingularem, magiſque rigoroſum modum in multis obſeruat; tum etiam, quia in exteriori habitu maiorem quandam paupertatem præ ſe fert.

V. Præter hæc, quæ ſunt veluti ſubſtantiales proprietates huius religionis, habet etiam plures obſeruantias, ad vitæ rigoroſæ perfectionem pertinentes, quas etiam magna ex parte ex vi regulæ ſeruare tenetur. Nam quod ad corpus attinet, præter habitus aſperitatem, & tenuitatem, calceamentis ſolùm ob neceſsitatem vtuntur, iuxta cap. 1. ſuæ regulæ, & pedeſtres incedunt iuxta cap. 3. niſi neceſsitas, vel infirmitas cogat. A feſto omnium Sanctorum vſque ad natiuitatem Chriſti Domini ieiunant, & ad ieiunandam aliam quadrageſimam à die Epiphaniæ numerandam cum benedictione inuitantur, licèt non præcipiantur; qua ieiuniorum obſeruantia aliam Prędicatorum de abſtinentia à carnibus in communi refectorio ſatis compenſant. Et iuxta hæc ſeruant eandem auſteritatem in lecto, & in aliis corporis afflictionibus, Et ad nonnullas alias, per conſtitutiones, & conſuetudines obligantur. Vnde concluditur religionem hanc non ſolùm ex fine, & mediis eſſe valdè perfectam, ſed etiam eſſe ſatis arctam, & auſteram. Nec deſunt multi ex profeſſoribus eius, qui cæteris omnibus perfectionem, & auſteriorem appellent, ſed hæ comparationes ſemper ſunt odioſæ, parumque vtiles ipſiſmet religioſis, ac profeſſoribus cuiuſcumq; religionis. Nam vt ipſi non ſolùm contenti ſint vocatione ſua, ſed etiam ad illam ſint impensè affecti, ſatis eſt, vt dignè, ac perfectè de ſua religione ſentiant, etiamſi aliis eam præferãt. Quamuis ergo hæc religio ex fine ſuo valdè perfecta ſit, & media habeat illi conſentanea, & auſterum ſatis vitam profiteatur, & in multis rebus alias excedat, non eſt tamen dubium, quin ſuperetur in aliis, quæ omnia exactè ponderare, & ferre abſolutum de comparatione iudicium, difficillimum eſſe exiſtimo.

De aliis modis, ſeu obſeruantiis huius ordinis.

VI. Quoniam verò religio hæc in illa celſitudine paupertatis, quam à ſuo authore accepit, principaliter fundata eſt; (nam per illam promiſſa eſt profeſſoribus eius virtutum ſublimitas, & hæreditas regni cœlorum in capite 6. ſuæ regulæ) hinc factum eſt, vt in zelo, vel tædio huius paupertatis religio ſit in plures quodammodo diuiſa, dum quidam tam arctam paupertatem malè ferunt, alii pro illa æmulantur. Paulò enim poſt Diui Franciſci mortem ab Innocentio IV. circa rigidam illam paupertatem diſpenſationem obtinuit, & annuos reditus ac immobilia bona in communi habere cœpit, & per plures annos tota ferè religio in eo ſtatu durauit. Nunquam tamen defuerunt primitiuæ regulæ, ac paupertatis zelatores, & obſeruatores, qui ſe à reliquis ſegregarunt. Nam quidam fra-

Varia Minoritarum familia vnde orta.

frater Cæſarius cum paucis ſectatoribus loca ſeparata, ac ſolitaria petiuerunt; ibique ſucceſsione continua per ſexaginta, & eo amplius annos à reliqua Franciſcana familia ſeparati vixerunt. Non conſtat autem mihi omnino certò an ſub obedientia eiuſdem Generalis, vel Prouincialis viuerent, vel omnino per ſe congregationem diſtinctam conſtituerent, illud autem prius probabilius videtur, quantum ex monumentis eiuſdem Ordinis diligentia Reuerendiſsimi Patris Fr. Franciſci Gonzagæ colligere poſſum. Poſtea eodem ſpiritu ſeparati ſunt alij, qui Clareni dicti ſunt, & de licentia Summi Pontificis Celeſtini V. omnino ab obedientia religionis exempti eremiticam vitam ſub regula ſancti Franciſci vixerunt, qui tandem poſtea ad obedientiam, & vnionem totius religionis rediere, licèt in vitæ auſteritate, & paupertatis puritate perſeuerauerint, & ſeparatam prouinciam per ſe conſtituerint, licèt ſub eodem Generali. Poſtea verò tempore Clementis VI. noua reformatio in hoc ordine inchoata eſt, & per Italiam, Galliam, Hiſpaniam paulatim creuit, & in duas principales familias totus Ordo diuiſus eſt, quarum altera proprietatem in communi retinuit, & *Conuentualium* dicta eſt, altera repudiauit, & vocata eſt *de Obſeruantia*, ad quam omnes aliæ varijs nominibus nuncupatæ reductæ ſunt. Et in principio quidem vtraque familia vni Prælato generaliſsimo parebat, qui ex Conuentualibus, vſque ad Leonem X. eligebatur, ſub Leone autem X. translatum eſt ſigillum ad Obſeruantiam, ex qua Generalis totius ordinis eligi cœpit, qui nomen *Miniſtri Generalis* retinuit. Ex Conuentualibus autem cœpit eligi proprius Generalis, qui *magiſter* appellatus eſt, ſupremam etiam iuriſdictionem habens, ſimilemque confirmationem ſuæ electionis à Miniſtro generali recipiens, ex præſcripto Leonis X. qui familias has in hanc concordiam redegit, ſub certis conditionibus, quas peculiari bulla expedita declarauit; atque in eo ſtatu vſque in hodiernum diem duæ illæ familiæ permanent; quibus poſteà tertia adiuncta eſt, quæ *Capucinorum* dicitur, & ex Obſeruantia prodiuit, ſuumque quoad nonnullas prouincias, proprium Generalem habet, & in communi paupertate, ac tota regula ſancti Franciſci de Obſeruantia conuenit, ſolùmque differt, quia ſimpliciter, & ſine declarationibus eam obſeruat, & aſperiori aliquo modo, habitu, & forma capucij aliquantulum diuerſa vtitur.

Conuentualium familia.

Familia de Obſeruan.

Familia Capucinorum.

VII. *Hæc varietas arduitatem in inſtituto Franciſcano arguit.*

Sed hæc diuerſitas non tollit religionis vnitatem ſaltem ſpecificam, vt ſic dicam; nam numericam, & moralem aliquo modo auferre videtur, quia ſaltem vnitas capitis, ſeu Generalis non retinetur. Non tamen hoc indicat imperfectionem inſtituti, ſed potiùs arduitatem, & difficultatem, quam mirum non eſt, in tanta hominum multitudine non ab omnibus æquè ſeruari, & adamari, ſed illud potius magna laude dignum eſt, quod tot ſint, nunquàmque deſint illius perfectionis zelatores, quamquam fieri poteſt, vt qui diſpenſatione illa circa paupertatem in communi vti voluerunt, non remiſsione animi, ſed bona intentione, & probabili opinione mouerentur, ad maiorem ſpiritus quietem, ac ſecuritatem id conferre exiſtimantes, ſicut aliæ multæ religiones mendicantes ſibi expedire iudicarunt, nec ob id creduntur à perfectione defeciſſe, quia paupertas per ſe non eſt regula perfectionis, ſed quanta, & qualis ad perfectionem magis deſeruire poteſt. Verum eſt tamen peculiari ratione in hoc inſtituto Diui Franciſci zelum, & cuſtodiam paupertatis in communi valde eſſe conformem ſpiritui, & vocationi talis religionis, ac proinde præferendum eſſe cæteris paribus, ideoque non ſine ſpeciali prouidentia Spiritus ſancti Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de regular. cum omnibus religionibus concedat facultatem habendi bona immobilia in communi, non obſtante quacunque regula, excepit Minores, Capucinos, & de Obſeruantia, tanquam ſpecialiter ad hanc paupertatem vocatos.

VIII. *Duo genera difficultatũ circa paupertatem alibi tractata.*

Hic verò occurrebant variæ difficultates, quæ circa hanc paupertatem Minorum ortæ ſunt, & inter Summos etiam Pontifices diſceptatæ, vt patet in varijs decretis de verborum ſignificatione in 6. in Clementina & extrau. Ioann. XXII. Sunt autem hæ difficultates in triplici differentia; quædam ſpectant ad paupertatem in communi, prout per ſe conuenit omnibus religionibus mendicantibus, & hæ tractatæ ſunt à nobis ſufficienter ſuperiori tom. agendo de voto paupertatis. Aliæ verſantur circa paupertatem quæ excludit dominium rerum omnium etiam mobilium, quæ vſu conſumuntur; quæque videtur eſſe propria Franciſcanorum; & difficultates huc ſpectantes magis videntur ſpeculatiuę quàm morales, vt apud quem ſit talium rerum dominium; & quomodo in rebus, quæ vſu conſumuntur, ſeparentur vſus, & dominium, ita vt non habeat dominium, qui habet vſum pro ſua voluntate. Quibus quæſtiones etiam illæ adiunguntur, An Chriſtus, & Apoſtoli aliquid proprium in hac vita habuerint, & an illa carentia omnis dominij ad maiorem perfectionem pertineat. Quas omnes in ſupradicto loco pro opportunitate ſufficienter attigimus, & in tom. 2. 3. p. de Chriſti Domini paupertate diſſeruimus. Et nouiſſime eas quæſtiones erudite tractat Ioan. Azor. in 1. tom. ſuarum inſtitutionum lib. 12. cap. vlt. Tertium caput dubitationum eſſe poteſt, & adhuc magis proprium huius religionis; quod verſatur circa vſum facti, & habet fundamentum in propria regula S. Franciſci.

IX. *Regula non acceptandi pecuniam exponitur.*

Vnum autem ex præcipuis dubijs eſt, circa cap. 4. vbi ſanctus Franciſcus firmiter præcipit, ne ſui monachi pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam, an hoc ſit præceptum, & hæc ſit materia voti paupertatis ſpecialis huius religionis; nam verba regulæ hoc videntur ſonare, & ita etiam ſunt à Pontificibus explicata; vſus autem videtur aliud indicare, & pro humanis neceſsitatib. videtur moraliter neceſſarium. Sed hic articulus latiſsimè declaratus eſt à Nicolao IV. in cap. *exiit.* §. *cæterum.* & à Clemente V. in Clement. *exiuit.* §. *porro.* Summa eſt illud quidem eſſe præceptum, & materiam voti paupertatis, ita tamen eſſe intelligendum, vt liceat per tertias perſonas eleemoſynam in pecunia recipere, & habere cum nonnullis limitationibus; & præcipua ſunt. Prima, vt pecunia intelligatur manere ſemper ſub dominio dantis eleemoſynam, quamdiu eſt in manu tertiæ perſonæ, ita vt poſsit ab alio libere repeti quamdiu in alios vſus conſumpta non eſt. Secunda vt non poſſit à fratribus peti, nec adminiſtrari tanquam propria. Item non poſsint rationem eius exigere, ſed fidei, ac conſcientiæ depoſitarij rem totam committere, non peccabunt tamen (vt opinor) ſi fecerint, vt Dominus pecuniæ rationem à Commiſſario petat pecuniæ ſibi creditæ, quando viderint expedire, quamuis regulariter cauendum hoc etiam ſit, præſertim ſi dans eleemoſynam tale ius ſibi à principio non reſeruauit reſpectu commiſſarij. Tertia eſt, vt ſolùm pro neceſſarijs vſibus reponatur, & expendatur, non ipſorum fratrum nomine, quorum pecuniæ non ſunt, ſed eius, qui eleemoſynam contulit, ita vt ſi neceſſe ſit contractum facere, non fratres dicantur emere, & dare pecuniam, ſed alius emat pro fratrum vſibus. Quar-

Prima conditio vt poſſit acceptare.

Secunda.

Tertia.

Quarta. Quarta prohibetur ibi mutuò accipere pecuniam etiam per procuratorem, quia per mutuum transfertur dominium in accipientem, & manet obligatio ſoluendi apud eundem: vtrumque autem repugnare conſtat huic regulæ, ſi tamen neceſsitas vrgeat, & deſint eleemoſynæ, conceditur eis, vt poſsint pecuniam per procuratorem recipere offerendo curam, & diligentiam procurandi eleemoſynas, quibus illi ſatisfiat, ſine obligatione propria; hoc enim in rigore non eſt mutuum, ſed quædam eleemoſyna, quamuis cum aliquo onere paupertati minimè contraria.

X. *An poſſint Minores contractum mutui celebrare.* Quæri verò obiter poteſt, an res alias, quæ pecunia non ſunt, poſsint mutuò recipere cum obligatione ex iuſtitia ad ſoluendum; quamuis enim ex parte materiæ non ita ſit eis prohibitum alias res accipere ſicut pecuniam, tamen ex parte obligationis videtur æquè repugnare paupertati in vtroque genere rerum. Et ſimile dubium eſt, an poſsint credita pecunia emere huiuſmodi res, ſiue mobiles vſu conſumptibiles, aut permanentes vel ſe mouentes, ſiue etiam immobiles, vt terram, ſiue pauimentum ad fundandam domum vel Eccleſiam, aut hortum, &c. Reſpondeo nunquam poſſe ita emere aliquid credita pecunia, vt ipſi etiam in cõmuni obligentur ad ſoluendum illud ex iuſtitia in pecunia, quia hoc planè repugnat eorum inſtituto, quia non poſſunt illam obligationem implere, niſi accipiendo pecuniam, & ſuo nomine ſoluendo. Quod ſi alius pro illis ſoluturus eſt, non poſſunt illi obligari de iuſtitia ad factum alterius; ſolùm ergo poſſunt promittere diligentias procurandi eleemoſynas, quib. talis res ſoluatur. Quando verò res mutuò accipitur ſoluenda in eadem ſpecie, vel etiam ſi in alia ſpecie, quæ non ſit pecunia, ſoluenda ſit, alia commutatione interueniente, tunc directè non fit contra hanc regulam de non accipienda pecunia, in qua nunc verſamur; tamẽ aliunde videtur repugnare illa obligatio ſtatui paupertatis in communi; ſicut enim priuatus religioſus obligari non poteſt, quia nihil habet proprium priuatim, ita cõmunitas, quæ nihil habet proprium in cõmuni, obligari non poteſt ad quæcunque bona temporalia reddenda: & reuera ita eſt, ſi obligatio ſit purè perſonalis; quia nemo poteſt obligari ad dandum, quod non habet, nec

Vnus modus quo poſſint obligari ad reddendum mutuum. quod ſperat habere ſolùm ex eleemoſynis. Poſſunt tamen obligari altero è duobus modis. Primò ſi is qui cui obligatur intelligat inuolui conditionem, *Si per eleemoſynas obtinere poſsint ea bona, quæ reddituri ſunt.* Tunc enim non obligatur ad impoſsibile, & aliter non decipitur. *Alter modus.* Secundò ſi obligatio non ſit purè perſonalis, ſed realis, ſaltem implicitè, id eſt, ſi iam habeant res alias eiuſdem valoris, & pretij, per quas poſsint in omni euentu ſatisfacere: nam licèt non ſint earum Domini, habent tamen abſolutam adminiſtrationem earum; vnde poſſunt illas obligare, ſicut poſſunt etiam in caſu neceſsitatis calicem vel rem aliam precioſam in pignus dare, & ſimilia.

XI. *Pontificias paupertatis declarationes, quomodo alii, atq; alii Minoritæ accepiãt.* Cætera quæ hic dubitari poterant, in citatis decretis ſatis attinguntur & declarantur, & in ſuperiori tomo agendo de paupertate à nobis allata ſunt. Solùm hic aduerto illas declarationes Pontificum circa hanc Minorum paupertatem, ſolùm fratribus de Obſeruantia eſſe vſui, nam conuentuales maioribus diſpenſationibus vtuntur, cùm propria bona in communi habeant: Capucini verò profitentur ſe nudam obſeruare regulam, & illis declarationibus renunciant. Nam in hoc maximè dicuntur ab Obſeruantibus diſtingui. Videant ergo ipſi quid voueant, & quo ſenſu, illudque obſeruent, mihi enim de eorum more, aut vſu non ſatis

Nota. conſtat. Non poſſunt tamen declarationem aliquã non admittere, quia votum & lex debet eſſe de re certa & clara. Solùm ergo poſſunt non admittere declarationes illas, quatenus aliquid de iure humano & arbitrarium inuoluunt, quod minorẽ fortè rigorem indicare videtur: in quo potuerunt ipſi maiorem rigorem eligere; neceſſarium verò eſt, vt in hoc aliquid certum, & ſtabile declaratum habeant, ne conſcientiæ facilè ligentur; quod in tanta communitate, & in rebus quæ quotidie præ manibus habentur, & neceſſariæ ſunt, facilè poteſt contingere.

CAPVT VIII.

De origine ordinis eremitarum S. Auguſtini.

I. *De quo S. Auguſtini ordine diſputatio inſtituatur.* HActenus de proprio ordine monachorum à D. Auguſt. inſtituto nihil diximus, ſed reſeruauimus, quia non eſt adeo manifeſtum D. Auguſtinum inſtituiſſe huiuſmodi ordinem, quin aliqua inquiſitione, & diſputatione indigeat: Et licet fuerit inſtitutus, nunc tamen vel idem non manet, vel non ſub pura, ſeu ſpeciali ratione monachatus, id eſt, ſub inſtituto vitæ ſolùm contemplatiuæ, & Eremitiuæ; ſed mixtæ, & ſub nomine ac ratione mendicantis religionis, qualis nunc eſt ſacra religio, quæ *Eremitarum ſancti Auguſtini* appellatur. De antiquitate ergo, & origine huius ordinis multa ſunt ab ſcriptoribus præſertim eiuſdem ordinis ſcripta, & diſputata in defenſionem ſuæ antiquitatis, quibus nos nihil addere poſſumus, nec litem cum alijs intendere volumus, ſed ea tantum, quæ probabiliora videntur proponere, ac inſtitutionem, authoritatem, & perfectionem huius ordinis, quæ ſine dubio magna eſt, breuiter declarare.

II. *1. Aſſertio, B. Auguſtinum poſt baptiſmum religioſum viuendi modum iniuiſſe.* Primò ergo probabilius exiſtimo Beatum Auguſtinum ſtatim à principio conuerſionis ſuę religioſam vitam profeſſum fuiſſe. Id enim non obſcurè colligitur ex verbis eiuſdem in libro 8. & 9. Confeſsionum; nam in libro 8. ca. 6. & ſequentibus commemorat internum bellum, quod adhuc Catechumenus patiebatur, deliberans de ſtatu quem poſt baptiſmum accepturus erat, matrimonij ſcilicet, vel cœlibatus; nam ad rem vxoriam & ſecularia negotia propenſus erat, aliunde autem exemplis, & verbis Sanctorum ad perfectionem ſectandam excitabatur. Tandem verò in cap. 12. diuinam inſpirationem, & mirabilem vocationem refert, qua tractus, & adiutus iam non ſolùm Chriſtianam, ſed etiam perfectam vitam ſequi firmiter elegit. Quam cum matri narraſſet, loquens cum Deo, *Exultat* (inquit) *& benedicit tibi, qui potens eſt vltrà quam petimus, aut intelligimus facere, quia tanto amplius ſibi, à te conceſſum, de me videbat, quàm petere ſolebat miſerabilibus eius flebilibusque gemitibus. Conuertiſti enim ita me ad te, vt neque vxorem quærerem, nec aliquam ſpem ſeculi huius, ſtans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei reuelaueras.* Hoc ergo eſt, quod Deus Monicæ conceſsit, vltra id quod petebat; illa enim conuerſionem Auguſtini ad fidem ſolùm poſtulabat, Deus autem etiam conuerſionem eius ad ſequendam perfectionem conceſsit. Et hoc eſt quod ſubdit; *Conuertiſti luctum eius in gaudium multo vberius quam voluerat, & multo clarius, atq; caſtius, quam de nepotibus carnis meæ requirebat.* Et lib. 9. cap. 1. magis explicans hoc propoſitum adeo perfectum, & firmum, vt iam veluti opere conſummatum (ait) *Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & volutandi, atq; ſcalpendi ſcabiem libidinum* quibus verbis perfectiſsimam renuntiationem ſeculi expreſsit, quoad illa tria, quæ per tria religionis vota abnegamus, ſcil. propriam voluntatem, ſeu dominandi libidinem, diuitias, & corporis voluptates. In cap.

autem 2. huius libri magis declarat contemplatiuam & monaſticam, ſeu ſolitariam vitam elegiſſe, & ideo inquit decreuiſſe munus docendi rhetoricam relinquere. *Sagittaueras* (inquit) *tu cor noſtrum charitate tua, & geſtabamus verba tua transfixa viſceribus, & exempla ſeruorum tuorum.* Et infrà. *Plena voluntas vacandi, & videndi, quoniam tu es Dominus, oborta mihi eſt, atq; firmata, noſti Deus meus.*

III. *Nec multū id distulisse coniecturis etiam ſuadetur.* Ex his ergo intelligi poteſt Diuum Auguſtinum, vel in ipſo baptiſmo, vel non multo pôſt religioſam vitam profeſſum eſſe. Probatur, quia firmo propoſito, & magna Dei vocatione, iam illam conceperat, vt declaratum eſt: ergo non eſt veriſimile, poſt baptiſmum executionem multum diſtuliſſe. Probatur conſequentia. Primò, quia talis dilatio, vel non fuiſſet ſine aliqua culpa, vel non ſine magna remiſsione animi, & imperfectione, quam certè ſi Auguſti. commiſiſſet, in confeſsionibus ſuis recognouiſſet & indicaſſet. Nam libro 9. capite 2. cùm haberet à Deo inſpirationem omittendi publicum legendi munus, vt Deo vacaret, & per aliquot dies diſtuliſſet executionem, ob cauſam ſatis apparentem, & rationabilem, illam dilationem tanquam alio modo culpabilem recognoſcit, & à Deo veniam petit, quid ergo facturus fuiſſet, ſi poſt baptiſmum viam perfectionis ingredi diſtuliſſet. Secundò ad huiuſmodi ſtatum iam ante baptiſmum ſe præparauit, tum relinquendo munus officij publici, quod per ſe cum baptiſmo non repugnabat: tum colligendo ſe cum ſocijs in villam, vbi Deo, & conſiderationi rerum diuinarum vacaret, vt ipſe refert libro 9. Confeſsionum capite 4. nullumque impedimentum habuit, vel à ſocijs, vel à matre; nam omnes mirum in modum illo genere vitæ lætabantur, & ipſe diuino amore flagrabat, quæ omnia ipſemet refert, quæ igitur cauſa dilationis excogitari poteſt. Tertiò expendo, quod eodem lib. cap. 3. de Nebridio refert cum Deo loquens, & dicens, *Quem non multo poſt conuerſionem noſtram, & regenerationem per baptiſmum tuum, ipſum etiam fidelem Catholicum caſtitate perfecta atque continentia tibi ſeruientem in Africam apud ſuos, cum tota domus eius per eum Chriſtiana facta eſſet, carne ſoluiſti.* vbi expendo verba illa, *caſtitate, & continentia perfecta tibi ſeruientem*; nam clarè ſignificant ſtatum firmum vitæ continentis, & conſecratæ ad perfectè ſeruiendum Deo. Pondero etiam illam coniunctionem *ipſum etiam*, ſupponit enim, ſe & ſocios ſuos, quos Nebridius imitabatur, eadem caſtitate perfecta, & continentia, ſeruiſſe Deo poſt ſuam regenerationem.

IV. *An is viuēdi modus fuerit propriè religioſa profeſſio.* Hæ igitur coniecturæ ſatis, vt opinor, ſuadent, Auguſtinum ſimul cum baptiſmo viam perfectionis, & ſtatum continentiæ amplexum eſſe. Nec verò continuò, & ſine maiore probatione affirmauerim, illum ſtatum fuiſſe propriè religioſum per tria vota præſertim ſolennia, prout nunc fit. *Quoad caſtitatem veriſimile.* Credibile quidem mihi eſt, ſtatum continentiæ firmo, ac deliberato animo deliberaſſe, & fortaſſe etiam Deo promiſiſſe; nam hoc mihi indicant illa verba quæ ſuprà ponderaui, *caſtitate, & continentia perfecta.* Imò veriſimile cenſeo votum hoc continentiæ etiam ante ſuſceptum baptiſmum adhuc Catechumenum emiſiſſe; nam hoc ſatis ipſe indicat in vltimis ferè verbis libri 8. Confeſſionum. *De paupertate incertum.* De voto autem paupertatis, vel obedientiæ nihil affirmare poſſumus, ſaltem de eo tempore quo Auguſtinus fuit in Italia, priuſquam in Africam rediret, quia nec Poſsidius in vita Auguſtini, neque Auguſtinus ipſe in Confeſsionibus, neque in alijs libris quicquam de hoc ſignificat, imo Antoninus ait, Auguſtinum reuerſum in patriam, ex patrimonio ſuo domum in eremo ædificaſſe pro ſe & ſocijs ſuis, & reliqua in pauperes diſtribuiſſe: ipſe verò Auguſtinus ſermon. 1. de communi vita clericorum ſcribit, tenuem ſuam ſubſtantiam vendidiſſe, & pauperibus erogaſſe: vnde conſtat ſuperiori tempore nondum ſe expoliaſſe omnibus bonis, vel dominio illorum, quamuis habere potuerit propoſitum, & votum dimittendi omnia quamprimùm commodè poſſet, & in vſus pios & paupertati conſentaneos; an verò ita fecerit, ſcriptum ab aliquo antiquo, vel ſatis fide digno authore non inuenio. Magis autem incertum mihi eſt obedientiæ votum, quia neque in monaſterio aliquo ex his, quę ante ipſum erant, neque in manibus alicuius illud emiſiſſe, vel Mediolani, vel Romæ, vel in alio Italiæ loco legimus, nec in congregatione, ſeu familia ſua videtur eo tempore talem viuendi modum habuiſſe; oportuit enim approbante aliquo Epiſcopo talem vitæ modum inchoari, & in manibus eius votum obedientię emittere, quod ſine dubio non fecit. *Multoque magis de obedientia.* Quod etiam ex modo, quo idem Auguſtinus in citatis libris confeſsionum de ſe, & de ſuis amicis, & de ſuo reditu in Africam loquitur, non obſcurè intelligitur, vnde Poſsidius in vita Auguſtini, c. 3. ſic inquit. *Ac placuit ei percepta baptiſmi gratia cum alijs ciuibus, & amicis ſuis Deo pariter ſeruientibus ad Africam & propriam domum agroſq; remeare.* Quæ verba indicant totam illam familiam fuiſſe laicam, & liberam ab obedientiæ iugo, Deo tamen ſeruientem, & inter ſe amicitia, & charitate coniunctam.

V. *Tacitæ obiectioni in contrarium occurritur.* Neque aliud ſignificaſſe exiſtimo, quod Monica ſanctiſsima iam morti vicina filio dixit, vt ipſe refert libro 9. confeſſ. capite 10. *Vnum erat propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam, vt te Chriſtianum Catholicum viderem prius quam morerer, cumulatius hoc mihi Deus meus præſtitit, vt te etiam contempta fœlicitate terrena ſeruum eius viderem.* Quo vltimo verbo indicare videtur illum iam fuiſſe religioſum, ſed, licet non ſit verum latè loquendo, quia iam profitebatur viam perfectionis, & continentiæ, & decreuerat ſeculares curas relinquere, vt explicuimus; tamen quod monaſticam vitam propriè ſumptam iam tunc profiteretur, non ſatis inde colligitur. Quamuis credibile ſit Auguſtinum iam concepiſſe propoſitum illius vitæ, tamen, cum eſſet, quaſi in via, & in reditu ad patriam, non videbatur tempus aptum, & commodum exequendi omnino, & quaſi conſummandi illud propoſitum, præſertim viuente matre; & ideo veriſimilius etiam eſt illam executionem diſtuliſſe vſque ad reditum in Africam.

VI. *Obiectio altera, ex quodam ſermone Ambroſio attributo.* Non deſunt verò qui putent Diuum Auguſtinum ſimul cum baptiſmo accepiſſe de manu Ambroſij monachi habitum: nam in quodam ſermone 92. inter ſermones Ambroſij, ſic Ambroſius loquitur de Auguſtino. *Nouum Chriſtianum nouis veſtimentis cuculla nigra induimus, cingulo ex corio nos ipſi præcinximus, quod Simplicianus noſter ingenti lætitia donauit.* In quam ſententiam ob authoritatem Ambroſij deſcendit Antoninus 3. p. hiſtoriali titul. 24. capite 14. §. 2. vnde facilè poteſt quiſpiam addere, tunc etiam Auguſtinum religioſorum vota in manu Ambroſij emiſiſſe. *Sermo ille ſpurius eſt duabus rationibus.* Veruntamen ſermo ille expunctus eſt ab operibus Ambroſij Romæ impreſsis, & magna diligentia emendatis, omnibus ſuppoſititijs operibus reiectis. Et Cæſar Baronius tomo 4. anno 388. grauiter reprehendit imperitum (vt ipſe loquitur) illius ſermonis fictorem, primùm, quia ineptè finxit, cum eius ſtylus omnino ſit alienus ab eloquentia, grauitate & ſententiarum pondere Ambroſij. Secundò, quia facilè poteſt mendacij redargui; duo enim apertè falſa dixit; vnum eſt quod Auguſtinum Carthaginenſem vocat, cùm conſtet fuiſſe Tagaſthenſem; aliud eſt, quod illum dicit fuiſſe conuerſum à Gentilium cultu, cum tamen certum

certum ſit nunquam coluiſſe idola, licèt in alijs erroribus verſatus fuerit. Veruntamen hæc duo aliquo modo colorari poſſunt dicẽdo, Africanos omnes interdum fuiſſe vocatos Carthaginenſes à Metropoli Ciuitate, vel Auguſtinum ita fuiſſe vocatum quia Carthagini multo tempore vixerat & docuerat, & vnde immediatè venerat cum diſceſsit ex Africa. De cultu autem Gentilium conuerſus dici potuit, non propter idololatriam, ſed quia ſine fide, & baptiſmo tanquam gentilis quidam philoſophus, & Academicus de Deo opinabatur. Illud verò difficiliùs poteſt ad verum ſenſum trahi, quod ibi dicitur, ſæpius Ambroſium tentaſſe Auguſtinum, & cum eo diſputaſſe, & è conuerſo Auguſtinum diſputationis ſuæ acrimonia, & vehementia Ambroſium viciſſe, cum tamen Auguſtinus ipſe li. 6. confeſsionum cap. 3. & 11. dicat ſibi non fuiſſe datam copiam ſciſcitandi ab Ambroſio, quæ cupiebat, niſi cum magna breuitate, *quia non vacabat Ambroſio*.

VII. *Satisfit obiectioni directè.*

Ex quibus planè incertum redditur quod de cuculla nigra dicitur, ſaltem quod id fuerit ab Ambroſio ſcriptum; nam vtrum in re ita fuerit, ignoratur. Et coniectura eſt non ita fuiſſe, quia erat vniuerſalis conſuetudo baptizatos indui albis veſtibus, vt idem Auguſtinus ſæpe commemorat lib. de fide, & ſymbolo, & lib. de catechizandis rudibus, nullamque mutationem conſuetudinis in ſuo baptiſmo factam alicubi indicat, quãuis baptiſmi lauacrum miniſterio Ambroſij recepiſſe commemoret lib. 1. contra Iulianum cap. 3. Ad hoc tamen reſponderi poteſt ſuper cucullam nigram impoſitam fuiſſe Auguſtino candidam veſtem baptizatorum. Sed licet hoc contingere potuerit, etiam eſt præter morem, quia ipſamet vſualis veſtis ſolet eſſe candida, vt nunc Romæ in neophytis conſpicitur. Denique aduerto Antoninum ex ſermone Ambroſij longè aliter verba illa referre dicentem, *Hunc in Chriſto genui, & poſtquam baptizaui eum, indui cucullam nigram, & ipſe ad differentiam monachorum ſe cinxit zona pergens ad Simplicianum, &c.* Ex hoc ergo ſermone nihil affirmare poſſumus eorum, quæ in illo referuntur.

VIII. *Num ſermones ad fratres in eremo vnde prædicta obiectio poſſet roborari, ſint Auguſtini.*

Nec maiorem fidem faciunt alia verba, quæ idem Antoninus refert ex eodem Auguſtino in quodam ſermone ad fratres in eremo: *Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, & calceamenta, & zonam nigram deſuper cinctam ad differentiam monachorum.* Nam hi etiam ſermones incertam habent authoritatem, & in Authorem eorum grauiter inuehitur Cæſar Baronius in tom. 4. ad annum Domini 382. & 385. & 387. & in Martyrologio 5. Ianuarij, & multi alij authores ſermones illos, vt Auguſtinianos non recipiunt, quamuis interdum ab alijs ſub nomine Auguſtini citentur. Et licet fortaſſe aliqui illorum ſint Auguſtini, ſicut olim inter eos ponebantur duo ſermones de communi vita clericorum, quos conſtat eſſe Auguſtini, & nunc ponuntur inter ſermones de diuerſis, ſuntque quadrageſimus nonus, & quinquageſimus: licet, inquam, ita potuerint aliqui alij veri Auguſtini ſermones ibi interſeri, vt lib. præced. cap. 2. num. 3. attigi, nihilominus certum exiſtimo quamplures eorum non eſſe Auguſtini, quia multa falſa, & Auguſtino indigna in eis continentur; vnde fit vt omnes ſint incerti. Quapropter illud teſtimonium de cuculla nigra, & zona ex corio, nullam inde authoritatem accipit, eſt ergo res incerta, & de ipſo, ſeu pro ipſo tempore baptiſmi parum veriſimilis, quid verò credi poſsit de reliquo tempore ante clericatum Auguſtini paulò pòſt ſubijciam.

IX. *Reiicitur alia incerta*

Vnde etiam incertum eſſe reperio, quod Antoninus ſupra refert, Auguſtinum poſtquam Mediolano deceſsit rediturus in Africam priuſquam Italiam relinqueret, viſitaſſe eremitas, qui erant in monte Piſſano, & per aliquod tempus ibi moratũ eſſe, & poſtea viſitaſſe alios eremitas qui erant in Centuncellis prope Romam. Adduntque alij Auguſtinum eo tempore, quo eremitas Piſſani montis viſitauit, dediſſe illis quandam regulam monachorum ex tribus, quas compoſuit, & ex tunc proprium monachorum ſtatum accepiſſe; poſtea verò viſitando alios eremitas in Centuncellis ſecundam regulam eis tradidiſſe. Sed hæc à Poſsidio in vita Auguſtini non referuntur, neque ab Auguſtino in lib. Confeſsionum, aut alibi inſinuantur; nec videntur poſſe cum Chronographia, de ætate Auguſtini conuenire; nam conſtat Auguſtinum expleto 33. ætatis anno, & 34. inchoato, baptizatum eſſe; ipſe enim lib. 1. Soliloquiorum cap. 10. hanc ætatem ſe habuiſſe dicit cùm illud opus ſcriberet, ſcripſit autem illud ante baptiſmum, vt ipſemet refert 1. retractationum cap. 4. Poſt baptiſmum autem ſtatim Romam ſe contulit, vbi ſaltem per annum commoratus eſt, tempus aptum nauigationi expectans; nam ibi multa conſcripſit, quæ ipſe commemorat lib. 1. retractat. cap. 7. 8. & 9. Et inter alia ſcripſit libros de moribus Eccleſię Catholicæ, in quorum primo cap. 33. commemorat monaſterium quod priùs Mediolani, & plura alia, quæ Romæ poſtea cognouit, de monte autem Piſſano, aut Centuncellis nihil memorat. Ait præterea idem Auguſtinus 9. Confeſſ. cap. 11. ſanctam Monicam matrem ſuam mortuam eſſe anno 33. ætatis eiuſdem Auguſtini, vbi potius legendum videtur anno 35. vt conſtat ex alio loco Soliloquiorum; ergo non potuit Auguſtinus poſtquam Mediolano diſceſsit, per duos annos commorari cum eremitis Piſſani montis, & Centuncellarum ante mortem ſanctæ Monicæ. Neque etiam veriſimile eſt poſt mortem matris retro rediſſe, & tam longas moras feciſſe; tum quia ipſemet Auguſtin. lib. 9. Confeſſionum cap. 10. de ſe, & matre inquit, *Apud oſtia Tyberina poſt longi itineris laborem inſtaurabamus nos nauigationem*; ergo cum hac intentione illuc perueniſſent, licèt mors matris poſt paucos dies acciderit, non eſt per ſe credibile, neque vlla ratio probabilis apparet, ob quam Auguſtinus mutauerit conſilium, & tam diuturnas moras fecerit: tum etiam, quia in ſermone primo de communi vita clericorum, dicit iuuenem fuiſſe, cùm in Africam redijt; ergo veriſimile eſt non exceſsiſſe 35. annum ætatis cùm illuc peruenit. Igitur hæc omnia tanquam incerta, & ad huius religionis veram originem, ſeu antiquitatem explicandam tanquam inefficacia relinquo, nec definitè aſſero Auguſtinum ante reditum in Africam non fuiſſe monachum, aut regulam monachorum non ſcripſiſſe, ſed aſſero hoc non conſtare ſatis fide digna hiſtoria, vel authoritate.

Coniectura de religioſo ſtatu Augu. antè eius reditum in Africam. Volaterranus lib. 21. Hier. Rom. lib 6. Reip. Chriſtianæ cap 6.

X. *2. Aſſertio. Auguſtinus ante presbyteratum monachus fuit, & religionẽ inſtituit.*

Nihilominus dico ſecundò Auguſtinum reuerſum in Africam priùs quàm Presbyter fieret, monachum fuiſſe, & in proprio monaſterio monachos congregaſſe, & inſtituiſſe. Hęc aſſertio non ſatis colligitur ex Poſsidio in vita Auguſtini; nam in cap. 3. ſolùm ait, *Placuit ei percepta baptiſmi gratia cum alijs ciuibus, & amicis ſuis Deo pariter ſeruientibus ad Africam remeare, vbi conſtitutus ferme triennio, & à ſe iam alienatis curis ſecularibus, cum iis qui eidem adhærebant, Deo viuebat ieiuniis, orationibus, bonisque operibus in lege Domini meditans die ac nocte.* Quæ verba indicant quidem vitam ſatis religioſam, & perfectam, nondum tamen ſatis explicant proprium ſtatum religioſum & monachalem; nam illa omnia dici poſſent de illo genere vitæ quod Auguſtinus Mediolani etiam ante baptiſmum in ſeparata villa inchoauerat. Vnde Baronius in 4. tom. anno 389. de hac re tractans, ſolùm dicit rediens (ſcilicet Auguſt.) *vna cum ſocijs*

Alypio, & Euodio in patriam, quem condixerant vitæ ſtatum, cum adhuc in Italia eſſent, exercere cœperunt. Deinde verò refert verba Poſsidij, & in prædictis verbis ſuis alludit ad relationem Auguſtini 9. confeſſ. cap. 7. & 8. Ex quibus ſolùm licet colligere cœpiſſe in Italia amare cum ſocijs ſolitariam, & contemplatiuam vitam, in caſtitate perfecta, & quæſiuiſſe locum ad hunc finem aptum, & hac intentione in patriam remeaſſe, & ſtatim ac illuc peruenit, prout potuit, opere compleuiſſe; an verò id fuerit cum monachali profeſsione, non ſatis à dictis authorib. explicatur.

XI. Nihilominus ipſemet Auguſtinus ſermon. 1. de
1. Probatio. communi vita clericorum qui non dubitatur eſſe ipſius, nam citatur à Beda 2. ad Corinth. 8. & à Concilio Aquiſgranenſi ſub Ludouico Imperatore anno 1016. cap. 112. ipſe, inquam, Auguſtinus ſatis ibi declarat ſtatim ac peruenit in Africam, monaſterium conſtruxiſſe, in quo cum ſuis fratribus vitam communem, & Apoſtolicam ageret. *Iuuenis* (inquit) *veni ad iſtam ciuitatem, vt multi veſtrum nouerunt, quærebam vbi conſtituerem monaſterium, & viuerem cum fratribus meis, ſpem quippe omnem ſeculi reliqueram, &c.* Dicet aliquis Auguſtinum non dicere conſtruxiſſe ſe illo tempore monaſterium, ſed quæſiiſſe locum vbi illud conſtrueret. Sed licet expreſſe non aſſerat, nec etiam negat; & per ſe veriſimile eſt non caruiſſe illo tanto tempore. Veruntamen in ſequentibus verbis id planè ſupponit; ait enim; *Veni ad iſtam ciuitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari poſſe Deo, vt nobiſcum eſſet in monaſterio.* habebat ergo iam monaſterium in quo cum fratribus religioſam vitam agebat, ad quam amicum adducere cupiebat, & hoc vocat lucrari illum Deo. Deinde refert ea occaſione aſſumptum eſſe ad ſtatum presbyteri, in quo iam conſtitutus ſubiungit, *Non attuli aliquid, non veni ad hanc Eccleſiam niſi cum indumentis, quibus illo tempore veſtiebar. Et quia hic diſponebam eſſe in monaſterio cum fratribus, cognito inſtituto, & voluntate mea, beatæ memoriæ ſenex Valerius dedit mihi hortum illum in quo nunc eſt monaſterium.* Ex quibus omnibus ſatis conſtat Auguſtinum adhuc laicum, monaſterium vnum conſtruxiſſe, & alterum poſtea iam factum presbyterum, ſed prius in eremo, ſeu loco ab oppidis ſeparato; poſterius in loco ciuitati vicino; nam illud prius colligitur ex illis verbis; *Veni ad iſtam ciuitatem propter videndum amicum.* quia ſcilicet in loco ſeparato habitabat. Poſterius autem indicat cùm ſubdit, *hic* (id eſt, in hac ciuitate Hipponenſi ad quam loquitur) *diſponebam eſſe in monaſterio cum fratribus.* Quod poſtea dicit denuo ædificaſſe, cùm iam prius eſſet antiquius. Et (quanuis hoc non explicet) veriſimile eſt, non deſtruxiſſe priorem domum, aut vacuam reliquiſſe transferendo fratres omnes ad nouum monaſterium; ſed cum paucis fratribus primi monaſterij ſecundum inchoaſſe, alijs fratribus in alio relictis, prout in aliarũ religionum initijs factum eſſe conſpicimus, quod etiam ipſe non obſcurè indicat; nam de ſecundo monaſterio ſubdit, *Cœpi boni propoſiti fratres colligere compares meos nihil habentes, ſicut nihil habebam, ſed imitantes me, vt quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogaui, ſic facerent, & illi qui mecum eſſe voluiſſem, vt de communi viueremus.* Ait autem Poſsidius in vita Auguſtini cap. 5. Auguſtinum factum Presbyterum, monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituiſſe, & cum Dei ſeruis viuere cœpiſſe ſecundùm regulam ſub Apoſtolis conſtitutam. At verò Auguſtinus ipſe in dicto ſermone non dicit ædificaſſe monaſterium intra Eccleſiam, ſed in horto ſibi à Valerio donato, in quo monaſterium durabat, etiam poſtquam ipſe erat Epiſcopus: & infra ſubiungit, *Perueni ad Epiſcopatum, vidi neceſſe habere Epiſcopum exhibere humanitatem aſſiduam quibuſcunq; venientibus, ſiue tranſeuntibus, quod ſi non feciſſem, Epiſcopus inhumanus diceretur. Si autem conſuetudo iſta in monaſterio permiſſa eſſet, indecens eſſet, & ideo volui habere in iſta domo Epiſcopi monaſterium clericorum.* Non ergo ædificauit Auguſtinus intra Eccleſiam monaſterium, niſi iam factus Epiſcopus, & tunc non ſine cauſa explicat feciſſe monaſterium clericorum, indicans prius fuiſſe monaſterium monachorum, ſeu laicorum. Significat etiam diuerſa fuiſſe illorum inſtituta; nam de primo ait non decuiſſe admittere in eo conſuetudinem habendi frequenter hoſpites. De ſecundo verò ſupponit, non habuiſſe talem indecentiam, nam ad hunc finem illud conſtruxit; erat ergo primùm rigidioris vitæ ſolitariæ, & contemplatiuæ, eiuſdem nimirum inſtituti, cum alio priùs conſtructo in loco à ciuitate remoto. Aliud verò licet religioſum eſſet, erat tamen vitæ (vt ſic dicam) humanioris ad hoſpitalitatem accommodatæ, & ad miniſteria Epiſcoporum & proximorum.

Præterea colligo ex ſuperioribus verbis habuiſſe Auguſtinum adhuc laicum in eo ſtatu pecu- XII. 1. Probatio.
liarem habitum, qui nec presbyterorum proprius erat, nec vulgaris laicorum, ſed tam honeſtus, vt à presbytero etiam retineri poſsit. nam hæc omnia mihi ſignificant illa verba; *non veni niſi cum illis indumentis, quibus eo tempore veſtiebar*; quando enim illa verba dixit Auguſt. iam erat Epiſcopus; in quo ſtatu indumenta mutauerat, (vt indicat,) antea vero eadem retinebat etiam in monaſterio ciuitatis, quæ ſi non fuiſſent ſpecialia, & ab indumentis aliorum ſecularium diſtincta, non de illis tanquam de ſingularibus, & proprijs loqueretur. Qualia autem illa fuerint, aut cuius figuræ, vel coloris, ipſe nobis non explicuit, & ideo nihil certum in ſpeciali dicere poſſumus, quamuis in genere non dubitem quin fuerint monachalia, propter ea quæ iam ſubijciam.

Colligo enim vlteriùs ex eodem loco adiun- XIII.
ctis alijs, Auguſtinum in illo primo monaſterio Probatio
propriam, ac perfectam monaſticam vitam in- principalis.
ſtituiſſe, quod probo primò, ex voce *Monaſterium*, quæ propriè dicitur, & tunc maximè dicebatur, de habitatione monachorum. Secundò, quia ibidem ait profeſſum fuiſſe cum fratribus voluntariam paupertatem, & profeſſum eſſe vitam communem ad imitationem Apoſtolorum. Tertiò, quia idem Auguſtinus libro 3. contra Petilianum cap. 40. de illo hæretico ſic inquit. *Pertexit ore maledico in vituperationem monaſteriorum, & monachorum, arguens etiam me quod hoc genus vitæ à me fuerit inſtitutum. quod genus vitæ omnino quale ſit neſcit, vel potius toto orbe notiſſimum neſcire ſe finxit.* Vbi Auguſtinus tacitè conſentit, & fatetur, ſe illud genus vitæ inſtituiſſe, quod intelligi poteſt, vel quia illud inſtitutum amplexus, & profeſſus eſt, vel quia in illo genere vitæ proprium, & peculiarem modum inſtituit; non enim totius generis, vt ſic dicam, ſeu totius vitæ monaſticæ inuentor cogitari potuit, niſi per magnam ignorantiam, vel malitiam, illorum hæreticorum, cùm ante Auguſtinum eſſet, & monachorum nomen, & genus vitæ in orbe diffuſum, vt ipſe commemorat tum hic, tum etiam alijs multis in locis, præſertim in libris de moribus Eccleſiæ, & de opere monachorum, & Pſalm. 75. & 99. & optimè in 132. vbi, & nomen monachi declarat, & vitam laudat, & modum etiam ſalutandi Deo gratias agendo commemorat, & in epiſtola 89. quæſt. 4. diſputando contra hæreticos, qui diuites omnes damnari dicebant, ne amore diuitiarum id facere calumniaretur, inquit. *Ego, qui hæc ſcribo perfectionẽ, de qua Dominus loquutus eſt, quando ait diuiti adoleſcẽti: Vade vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, & ſequere me:*

vehe-

vehementer adamaui, & non meis viribus, ſed gratia ipſius adiuuante ſic feci. Subiungitque deinceps, *& ad hoc propoſitum, quantis poſſum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo conſortes, quibus hoc per meum miniſterium perſuaſum eſt.* Scripſit autem Auguſtinus hæc verba iam Epiſcopus; poſſuntque tam ad monachos, quã ad canonicos regulares applicari. Certum tamẽ eſt ex dictis, ante Epiſcopatum, & ante presbyterium ipſum adamaſſe, & amplexum eſſe illum ſtatum & ad illum alios traxiſſe, & cum illis monaſterium nõ clericorum, ſed laicorum monachorum conſtruxiſſe. Hac ergo ratione dictus eſt *monachorum inſtitutor*, & quia fortaſſe illud vitæ inſtitutum primus in Africam inuexit; ac denique, quia in Latina Eccleſia primus etiam monachis viuendi regulam dedit, quam Apoſtolica Eccleſia poſtea probauit, vt iam oſtendam.

XIV. *3. Aſſertio regulam vnam ſcripſiſſe Auguſtinũ pro ſuis religioſis.*

Dico ergo tertio Auguſtinum pro ſuis monachis regulam illam, quam Eccleſia ſub nomine illius recepit, & probauit, edidiſſe. Solent quidem Diuo Auguſtino 3. regulæ attribui; duæ breuiores, & tertia integra, & magis completa, prima incipit; *Communi definitione decreuimus*, &c. Secunda poſt illa verba præambula; *Ante omnia fratres chariſſimi diligatur Deus, deinde proximus.* incipit, *Qualiter autem nos oportet orare*, &c. Sed hæ duæ regulæ incerti authoris ſunt, & probabilius creduntur non eſſe Auguſtini, & ita in 1. tom. operum eius ſeparatim, & quaſi in angulum reiecta ſunt, ſimul cum alia regula fœminarum, itaque de his nullam rationem habemus præterquam, quòd nihil ſpeciale continent, quod in certa Auguſtini regula non contineatur, præter ea quæ in regula ſecunda habentur de ordine pſallendi, & recitãdi diuinum officium, quæ ſtatui fortaſſe potuerunt ab Auguſtino, ſed propter illa, non oportet regulas multiplicare; ſatis eſt enim id quod in ſua regula Auguſtinus poſuit, *Orationi inſtate horis, & temporibus conſtitutis.* & infrà *pſalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore, & nolite cantare niſi quod legiſtis eſſe cantandum, quod autem non ita ſcriptum eſt vt cantetur, non cantetur.* Ex quibus verbis intelligitur habuiſſe monachos inſtructionem aliquam ſcriptam circa tempora, & modum pſallendi, & cantandi, illam verò non fuiſſe poſitam in regula, quia fortaſſe iuxta locorum, aut conſuetudinum diuerſitatem variari poterat. Itaque vna fuit ab Auguſtino religionis regula cõpoſita.

XV. *Hanc regulã ſcripſiſſe pro fœminis inepte Eraſmus.*

De hac verò regula dubium eſt, an Auguſtinus pro regularibus canonicis, vel pro eremitis illã ſcripſerit? omitto enim cenſuram Eraſmi ab omnibus piis, & doctis viris meritò damnatam, qui negauit Auguſtinum ſcripſiſſe illam regulam pro viris religioſis, ſed tantùm illam, quæ virtute habetur in epiſtola 109. Auguſtini, quæ eſt ad monachas, quæ reuera eadem eſt, ſed ſine dubio fuit pro viris ſcripta, & facilè potuit ab eodem authore ad fœminas accommodari, & in hoc ſenſu communiter recepta eſt, & citatur à D. Bernardo in lib. de præcepto, & diſpenſatione, & expoſita ab Hugone de Sancto Victore, vt notarunt Doctores Louanienſes in fine primi tomi Auguſtini tacitè contempta cenſura Eraſmi, quam Pariſienſis Academia iam damnauerat.

XVI. *Qui putent ſcripſiſſe primo pro canonicis regularib.*

Suppoſito ergo Auguſtinum pro religioſis viris illam ſcripſiſſe, dicunt aliqui primò ac præcipuè regularibus canonicis, & clericis eam tradidiſſe; quod ſenſiſſe videtur Gratianus in titulo capituli *non dicatis*. 12. quæſt. 1. quod conſtat ſumptum eſſe ex hac regula. Gratianus verò citat ſermon. 3. de communi vita clericorũ; & in decreto Gregoriano in quodam ſcholio eodem modo dicitur caput illud ſumptum ex ſermon. 3. de communi vita clericorum, in quo regula D. Auguſtin. continetur. Veruntamen inter opera, quæ Auguſtini eſſe creduntur, non inuenio tertium ſermonem de communi vita clericorum, ſed primum tantùm, & ſecundum; fieri tamen potuit, vt illa regula per modum concionis, aliquando imprimeretur, & ita adnotatur in quodam libro antiquo de quatuor regulis ab Eccleſia approbatis, vbi in principio ſic dicitur: *regula tertia Auguſtini in qua latius tradidit ea, quæ ad cõmunem vitam clericorum pertinent, quæ à nonnullis inter ſermones de communi vita cleric. enumeratur.* quæ omnia ſupponunt hanc regulam pro clericis fuiſſe ſcriptã, & idem affirmat Vincentius in ſpeculo hiſtoriali li. 29. c 44. vbi ait, Auguſtinum ſcripſiſſe regulam, & inſtitutionem pro clericis regularibus, qui etiam dicuntur canonici regulares. Idem habet Antoninus 2. p. hiſtoriæ tit. 9. cap. 8. §. 2. & 3. & Volaterranus lib. 21. Anthropologiæ; hoc autem non aliter probatur, niſi quia ab hac regula maximè videntur vocati canonici regulares, qui veri religioſi ſub Auguſtini diſciplina fuerunt, vt ſupra dictum eſt, & optimè confirmat Trullus lib. 1. de Antiquitate ſui ordinis c. 2. & 3. qui etiam adducit teſtimonium Poſsidij, de quo ſtatim.

XVII. *Verius ſcripſiſſe pro monachis eremitis laicis.*

Nihilominus perſuaſum mihi eſt Auguſtinum illam regulam primò ſcripſiſſe pro ſuis eremitis, & monachis, qui eo tempore ex vi profeſsionis ſuæ laici erant, & ab Auguſtino adhuc laico inſtituti ſunt, & normam viuendi acceperunt. Hoc pro certo habent omnes defenſores antiquitatis eremitarum S. Auguſtini. Quorum probationibus omiſsis ſolùm afferam coniecturas, quæ me maximè mouent. Prima eſt, quam in ſecũda aſſertione inſinuaui; oſtendimus enim Auguſtinum, antequam eſſet presbyter, monachorum monaſterium inſtituiſſe; ergo per ſe credibile eſt virum iam valde doctum, & perfectum, ſtatim eis dediſſe regulam, & normã viuendi, non legimus autem aliam ab ipſo conſcriptam. *1 Coiectura.*

XVIII. *2. Coniect.*

Secundò Poſsidius ca. 5. ſic de Auguſtino inquit, *Factus Presbyter monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſeruis viuere cœpit ſecundum modum, & regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam, maximè, vt nemo quidquam proprium in illa Societate haberet.* Ex quibus verbis colligunt aliqui, Auguſtinum dediſſe regulam ſuis clericis, quos in monaſterio congregauit, ad quod tamen verba non cogunt, quia ibi non eſt ſermo de noua regula ab Auguſtino facta, ſed ſub Apoſtolis conſtituta, quæ ſolùm illa eſt, quæ continet ſubſtantialia vota religionis. Tamen, vt dicebam, hinc ſatis veriſimiliter colligitur Auguſtinum prouidentiſsimum Prælatum adiunxiſſe ſuam regulam. Veruntamen conſideranda ſunt verba, quæ ſtatim adiungit Poſsidius, ſcilicet, *quod iam ipſe prior fuerat dum de transmarinis ad ſua remeaſſet.* Quæ verba ſunt notanda, confirmant enim quod ſupra numer. 9. diximus, Auguſtinum non fuiſſe verè profeſſum regulam religioſam donec ad ſua rediit. Deinde probant optimè, ante presbyterium, cum Dei ſeruis viuere cœpiſſe ſecundum regulam ab Apoſtolis approbatam, & conſequenter, quam regulam poſtea ſuis clericis dedit, priùs ſuis monachis tradidiſſe.

XIX. *3 Coniect.*

Tertiò idem probo ex ipſamet regula, in qua ſic dicit, *Præpoſito tanquam Patri obediatur, multo magis Presbytero, qui omnium veſtrum curam gerit.* & iteram infra, *Si quid ſeruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur, ſed vt emendandum, corrigendum que curetur, ad Præpoſitum præcipue pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius eſt apud vos maior authoritas, referat, quod modum vel vires eius excedit.* Ex quibus verbis colligo, religioſos illos ad quos primò Auguſtinus illam regulam direxit, fuiſſe monachos, ſimiles illis, quoad ſtatum, & profeſsionem, ac modum regiminis, qui tunc erant in oriente, & per Italiam, qui ordinariè *Quid pro coniectura ex his verbis eruatur.*

& per ſe ac ratione ſtatus non erant clerici, ſed laici monachi, & ſimiliter eorum præfectus, ſeu Abbas non erat presbyter regulariter loquendo, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt, & ſumitur ex c. *à ſubdiacono* d.23. & ex aliis multis 16. q. 1. & ex Hieronymo in epiſt. ad Nepotianum. Semper verò talia monaſteria fuerunt ſubiecta Epiſcopis, & veriſimile eſt ab eis ſemper habuiſſe ſingula monaſteria Presbyterum aliquem ad quem præcipua cura monaſterij, ſaltem quoad correctionem morum, & in rebus grauioribus pertineret, pro qua re vide, ſi placet, Caſſianum collat. 18. c. 15. & Epiphanium epiſt. ad Ioannē Hieroſolymitanum. Et quidquid ſit de aliis monaſteriis, de monaſterio Auguſtini id clarè colligitur ex citatis verbis. Nam ſingulare nomen Presbyteri apertè indicat, vnum tantùm fuiſſe in illa congregatione, & conſequenter illam non fuiſſe congregationem clericorum. Item colligitur Præpoſitum nō fuiſſe Presbyterum, quamuis haberet ordinarium regimen, & adminiſtrationem monaſterij, vt ex aliis locis eiuſdem regulæ ſatis conſtat. Denique colligitur reliquos omnes regulariter, ac per ſe loquēdo fuiſſe monachos laicos. Vnde in epiſtol. 109. eodem modo loquitur Auguſtinus ad monachas, vt ſcilicet Præpoſitæ obediant, multo autem magis Presbytero, &c. Ad canonicos autem regulares difficile poſſunt illa verba applicari, quia illis præpoſitus ſemper, ac per ſe, Presbyter eſt, neque eſt veriſimile fuiſſe vnquam aliam conſuetudinem. Nihilominus tamen verum exiſtimo, poſtquam Auguſtinus presbyter, vel Epiſcopus, clericos, ſeu canonicos religioſos ſibi adiunxit, eandem regulam illis ſeruandam tradidiſſe, vt notauit Anton. 3. p. tit. 24. c. 14. §. 2. quia, vt rectè ait, regula ipſa de ſe indifferēs eſt, & communis ad vtrumque ſtatum religioſorū. Vnde factum eſt, vt plures religiones, tū monachorum, tum etiam clericorum ſub illa militent; ſic ergo potuit Auguſt. priùs illam dare fratribus, & poſtea ſub eadem, religioſos clericos congregare, neque neceſſarium fuit illa pauca verba Præfecti, & Presbyteri mutare, quia facilè poterant cum proportione intelligi, & ſeruari, licèt prefectus etiam presbyter ſit, & ſiue contingat vnum tantum eſſe presbyterum, & prefectum, ſiue duas perſonas ſubordinatas, vt ſunt nūc inter canonicos regulares, Prior, & Vicarius, qui ambo presbyteri ſunt.

XX. *4 Aſſertio, dictam religionem laicorum viuente Auguſtino diffuſam per Africam.* Dico quartò religionem illam monachorum ita fundatam, & optima regula inſtructam, & Epiſcopali authoritate probatam viuente Auguſtino, in Africa propagatam fuiſſe. Hanc aſſertionem colligo in primis ex Poſsidio in vita Auguſtini cap. vltimo, vbi de Auguſtino iam defuncto ſic inquit, *Clerum ſufficientiſſimum, & monaſteria virorum ac fœminarum continentium cum ſuis Præpoſitis plena Eccleſia reliquit.* Nā ſine dubio credibile eſt illa monaſteria virorū fuiſſe magna ex parte horum eremitarum D. Auguſtini, quia non erant tunc in Africa alia monaſteria religioſorum virorum, de quibus videtur loqui Poſsidius. Nam prius ponit clerum ſufficientiſsimum, qui vel totus, vel precipuus erat religioſus, & illa verba *virorum ac fœminarum continentium* valde propriè indicant perſonas laicas. Quod etiam colligitur ex eodem Auguſtino epiſtola 76. ad Aurelium, vbi dicit ad militiam clericatus, nō deſertores monaſteriorum eligendos eſſe, ſed ex iis qui in monaſterio permanent, non niſi probatiores, atque meliores in clerum aſſumendos eſſe. *Cum aliquando* (inquit) *bonus etiam monachus vix bonum clericum faciat, ſi adſit ei ſufficiens continentia, & tamen deſit inſtructio neceſſaria, aut perſonæ regularis integritas.* Et ex eadem epiſtola conſtat quantam curam, & prouidētiam ſuorum monachorum haberet Auguſtinus, etiam poſt adeptum epiſcopatum. Denique per ſe eſt valde credibile Auguſtinum ſuæ religionis propagationem, non minus in fratribus quàm in canonicis procuraſſe; nam vtramque videbat eſſe neceſſariam populo ſuo ad vtriuſque ſtatus perfectionem. Et generalem charitatem, ac zelum animarum habebat; quod ex omnibus eius operibus ſatis conſtat; ſpecialiter verò colligitur ex epiſt. 64. ad Aureliū Carthaginenſem Epiſcopum in qua eum exhortatur vt diligentiam adhibeat extirpandi quædam vitia per vniuerſam Africam, & in fine gratias agit de agro, prouiſione, & liberalitate ipſius fratribus donato. In quo indicat iam tunc fuiſſe monaſterium ſuorū fratrum Carthagine. Clarius verò lib. 2. retractationum c. 21. ait, cum apud Carthaginem monaſteria eſſe cœpiſſent, ea occaſione ſcripſiſſe librum de opere monachorum. Quæ duo coniungendo, illa monaſteria monachorum fuiſſe intelligimus: cumque, vt ſuprà vidimus, ipſe Auguſtinus primus in Africam monachorum inſtitutum inuexerit, planè concluditur monaſteria Carthaginenſia ab Auguſtinianis, fluxiſſe, & licet fortaſſe aliqua ab Auguſtini diſciplina deſciuerint, plura illius inſtitutum retinuiſſe. Quod ſatis etiam ipſe Auguſtinus indicat lib. de opere monachorum c. 30. vbi ait ſcripſiſſe illum librum, *id maximè curans* (inquit) *ne boni fratres Apoſtolicis præceptis obedientes, à pigris, & inobedientibus, præuaricatores dicerentur.* & infrà. *Ne monaſteria doctrina ſaniore fundata corrumpantur.* & infrà. *Sciant cæteri fratres & filij noſtri, qui hanc per ignorantiam defendere conſueuerunt*, &c. Per quæ omnia iudicantur illa monaſteria, quæ ſana erant, ex filiis Auguſtini fluxiſſe, & in doctrina eius fundata.

Hinc verò multi pro certo habēt, omnia monaſteria, & omnes monachos, qui poſt Auguſtinum fuerunt in Africa, Sancti Auguſtini eremitas fuiſſe, vt Beatum Fulgentium, & alios ſimiles, qui poſt Auguſtinum floruerunt; quibus ego non contradico, quia conuincere non poſſum id falſum eſſe. Dico tamen rem eſſe incertam, quia licet forte ante Auguſtinum monachi in Africa introducti non fuerint, vt in ſuperioribus diximus, & attigit etiam Cæſar Baronius 4. tom. ann. 391. Nihilominus poſtea facile potuerunt alij Epiſcopi, ad imitationem quidem eius, monaſteria in ſuis diœceſibus ædificare, non tamen ſub regula eius, ſed iuxta propriam inſtitutionem, ſicut iam nouerant fieri in Italia. Sic legimus in vita Sancti Fulgentij cap. 3. Felicem quēdam Epiſcopum ædificaſſe ſibi monaſterium, in quo Sanctus Fulgentius monachus factus eſt, vt refertur c. 4. & inde tranſiit ad aliud monaſterium alterius Felicis Abbatis, vt dicitur c. 8. quod Abbatis nomen videtur alienum à regula & profeſsione eremitarum D. Auguſtini. Vnde quod de Fulgentio dicitur, incertum etiam ſit, quia ille etiam dicitur fuiſſe Abbas, & Pater multorum monaſteriorum. Sed de hoc paulò pôſt redibit ſermo. Atque hæc ſunt quę de prima origine illius religionis Auguſtinianæ coniectare poſſumus. XXI.

CAPVT IX.

An Auguſtiniani eremitæ, qui nunc exiſtunt, ſint iidem, qui olim tempore Auguſtini in Africa: an diuerſi, & mendicantes.

NVnc verò explicandum ſupereſt, an religio quæ ſub eodem modo nomine *Eremitarum S. Auguſtini* nunc eſt in Eccleſia, eadem cum illa ſuperiori capite tractata ſit reipſa, vel tantùm nomine. Ad I.
hoc autem definiendum vnum aliud tanquam certum ſupponendum eſt, ſcilicet hanc religionē prout nunc eſt, tempore Innocentij IV. & Alexandri IV. fuiſſe in eam formam redactam, quam nunc habet & ſolen- *Vna ſuppoſitio pro deciſione.*

& ſolenni ritu approbatam, & confirmatam, quod quomodo factum fuerit, paulò pòſt videbimus. Hoc ergo poſito tria puncta inquirenda ſunt. Primum, an ille ordo qui ab Auguſtino fuit inſtitutus, vſque ad tempora Innocentij IV. durauerit in Europa. Secundum, an omnes eremitæ qui iuſſu & opere Innocentij in hac familia congregati ſunt, fuerint illius profeſsionis vel religionis Sancti Auguſtini. Tertiò, eſto omnes vel plures illorum Auguſtiniani fuerint, nihilominus noua fuerit religio ex omnibus facta, vel eadem inſtaurata, & aliquantulum immutata.

Puncta tria decidenda.

II. Circa primum multi ex hiſtoriographis, & modernis affirmant in perſecutione Vandalorum, quę viuente adhuc Auguſtino in Africa cœpit, omnia eremitarum monaſteria deſtructa fuiſſe, & monachos ipſos partim necatos, partim diſsipatos fuiſſe, non tamen omnino extinctos. Vnde D. Antonius dicto cap. 14. §. 3. exiſtimat aliquos illorum in Italiã tranſiuiſſe; vel quia inde cum Auguſtino venerant; vel quia audiuerant ibi eſſe monachos ſimile vitæ ſtatutum ſeruantes, ipſi verò, vt inquit, vel ſolitariè viuebant eremiticam vitam agentes; vel monaſteria ædificarunt, & congregarunt, in quibus religio illa vſque ad Innocentium IV. ſeruata eſt; & ſimili modo potuerunt alij tranſire in Hiſpaniam, Galliam, & alias prouincias, & in eiſdem ſe conſeruare. Quanquam enim de tota hac re hiſtoriam authenticam non habeamus, vt fatetur D. Antonin. ſuprà, ex quadam verò traditione & ex nonnullis veſtigiis, quæ ſub nomine Auguſtiniano ſemper manſerunt, videtur hoc fieri veriſimile. Præcipuè verò apud nos faciunt nonnulla Pontificia decreta, quæ hoc confirmant; vnum eſt capitulum *is ſinuar*. qui clerici, vel vouentes, vbi Innocentius III. refert, & approbat profeſsionem cuiuſdam fœminę, emiſſam in manibus cuiuſdam de patribus Sancti Auguſtini, cum habitu eiuſdem religionis, vbi Gloſſa aduertit fœminam illam ſolennizaſſe votum ſuum tradendo ſe ordini Sancti Auguſtini. Erat ergo ille ordo ante Innocentium III. conſtat enim non fuiſſe illo tempore inchoatum. Contingit autem factũ illud in Luſitania; nam Innocentius ad Epiſcopos Olyſsipponenſem, & Conimbricenſem ſcribit; ergo erat iam hic ordo in Hiſpania. Quod autem etiam in Anglia eſſet, colligitur ex c. *di ecti filij*. de appellat. vbi refertur cauſa quæ agebatur inter Priorem S. Auguſtini, & Archiepiſcopum Canthuarienſem, quam Innocentius definit, in fauorem Prioris, & Monachorum. Refert etiam Antoninus ſuprà Innocentium III. dediſſe fratribus S. Auguſtini priuilegium ſcriptum, confirmando in fauorem illorum locum quendam S. Antonij in prouincia Senenſi. Vnde conſtat, iam tunc etiam fuiſſe in Italia hunc ordinem. Præterea in cap. vnico de religioſis domibus in 6. §. *ſane*. dicitur inſtitutio ordinis S. Auguſtini præceſsiſſe ante Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Illa autem inſtitutio antiquior, nulla alia eſſe poteſt, niſi, quæ ab Auguſtino facta eſt, quia nulla alia meruit hoc nomen eremitarum S. Auguſtini, præſertim ante Innocentiũ III. ergo neceſſe eſt, vt ipſe ordo durauerit, parum enim ad rem feciſſet inſtitutionem fuiſſe antiquã, ſi extincta fuiſſet. Ex his videtur ſatis colligi, hunc ordinem nullo tempore omnino defeciſſe poſt Auguſtinum, quia nullum aliud initium illius ordinis inuenitur ante Innocentium III. Addunt præterea aliqui Innocentium I. ſpecialiter approbaſſe regulã S. Auguſtini, & præcepiſſe, vt eremitæ, qui in variis locis Italiæ viuebant, ſub ea militarent, & Zozimũ Papam plura priuilegia huic ordini conceſsiſſe, & Leonem I. nomen eremitarum S. Auguſtini eis indidiſſe.

Arguitur affirmatiue ex hiſtoriis.

Item ex decretis Pontificum.

III. Veruntamen hæc omnia aliis non ſatisfaciunt, ideoque nihil certi de duratione monachatus, ſeu vitæ eremiticæ ab Auguſtino inſtitutæ pro toto illo tempore affirmari poſſe. Nam inprimis, quæ de Pontificibus Innocentio I. Zozimo, & Leone I. dicuntur, incerta ſunt, quia in communibus hiſtoriis non referuntur, neque in actibus illorum Pontificum. Illa verò iura decretorum non ſatis rem probant, tum quia potuerunt eſſe multæ Eccleſiæ, vel Cœnobia monachorum *S. Auguſtini* nũcupatã, quia ad illius imitationem informabantur, quamuis ab eo inſtitutionem non haberent, ſicut de monachis S. Hieronymi ſuprà diximus, vel etiam potuerunt ſic appellari, quia ſub regula S. Auguſtini militabãt; Imò etiam ſi admittamus, nunquam defuiſſe huius regulæ, ex quo ab Auguſtino facta eſt, aliquos profeſſores, & obſeruatores non tantum clericos, ſed etiam monachos, & eremitas; hoc tamen non ſatis eſt, vt dicamus omnes illos eſſe ſucceſſores eremitarum S. Auguſtini, alias etiam eremitæ S. Hieronymi & plures alij poſſent dici ſucceſſores illorum; oportet ergo oſtendere, & idem genus vitæ, & eundem aut ſimilem habitum, ac denique continuam ſucceſsionem, & vnionem, ſub continua etiam Prælatorum ſucceſsione tenuiſſe, quod difficillimè oſtendi poteſt. Et ſanè res eſt ſatis obſcura, & incerta; Nihilominus tamen prior ſententia cum moderatione explicata, ſuam habet probilitatem, quam in ſequenti puncto melius declarabimus.

Arguitur negatiue.

Pars affirm. cũ quibuſdã moderationibus adhibenais arridet

IV. Circa ſecundum ergo punctum propoſitum numero 1. quidam contendunt omnes eremitas quos Innocent. IV. in hunc ordinem redegit, fuiſſe ex his, qui à primo Auguſtini monaſterio deſcenderunt. At profectò hoc nec probari poteſt, nec facile credi; nam ante Auguſtinum multi eremitæ fuerũt, priùs quidem in oriente, & poſtea in Occidente, præſertim in Italia, vt ipſemet Auguſtinus commemorat. In præſenti enim non ſumuntur eremitæ ſtrictè prout diſtinguuntur à Cœnobitis, quia vitam omnino ſolitariam agunt, ſed pro quibuſcunque qui religioſam vitam contemplatiuam in locis ab oppidis, & conſortio hominum ſeparatis obſeruant, etiamſi in communi monaſterio viuant, ſicut reuera vixit Auguſtinus cum ſuis fratribus, & viuebant monachi quos ipſe Mediolani ſub diſciplina vidit, & alij quos fuiſſe diximus in Gallia in monaſterio S. Martini. Et Antoninus, & alij referunt ante Auguſtinum fuiſſe ſimiles eremitas in monte Piſſãno, & in Centuncellis, & fortaſſe erant in aliis locis; ergo non eſt cur credamus omnes eremitas, qui in Italia, Gallia, Hiſpania, & aliis locis durarunt vſque ad Innocentium IV. natos fuiſſe ex diſperſione eremitarum Africanorum; cur enim illi magis durarunt quàm alij, vel cur poſt illos non potuerunt alij inſurgere ſub diuerſo habitu, nomine, & regula, ſeu viuendi modo. Accedit, quod ante Auguſtinum dicuntur fuiſſe in Italia ſimiles eremitæ, in monte Piſſano, & Centuncellis, & fortaſſe in aliis locis, ergò vel ea, vel plura alia, potuerunt eſſe poſtea monaſteria eremitarum, quæ non duxerunt ex Auguſtino originem, ſed aliunde; ergo per ſucceſsionem potuerunt etiam durare, vel etiã multiplicari vſque ad tempora Innocentij, & Alexandri IV.

V. Dicendum ergo eſt, vnionem illam factam eſſe non ſolùm ex eremitis Auguſtinianis, ſed etiam ex aliis cuiuſcunque regulæ, vel nominis eſſent, hoc conſtat ex bulla Alexãdri IV. de prædicta vnione. Præcipuè verò dicuntur eo tempore fuiſſe eremitæ, qui appellabantur *Guilhelmitæ*, alias *Villelmitæ*, à Guillielmo duce Aquitaniæ, qui eremita factus nõ ſolùm ſanctam vitam egit, ſed etiam author multorum eremitarum fuit, præſertim per Galliam, Germaniam & Flandriam, qui ex nomine authoris *Guillel-*

Authoris reſolutio.

Eremitas S. Auguſtini à Guillielmo fuiſſe reformatos qui dam putant

Vide Onuphrium in chroni. o anno 1160.

Guillelmitæ nominati ſunt. Ita referunt hiſtoriographi nonnulli moderni, qui addunt hunc Guillielmum profeſſum fuiſſe regulam S. Auguſtini, atque ita ex eremitis S. Auguſtini fuiſſe, & conſequenter eius congregationem eiuſdē ordinis fuiſſe, Guillielmumque tantum fuiſſe reformatorem, & inſtauratorem eremitarum S. Auguſtini, quamuis in illis Prouinciis Galliæ, & Germaniæ ab illo Guillielmitæ nominentur.

VI. *Oſtenditur tamen non fuiſſe eorum reformatorē.*

Sed vt verum fatear, in eius vita, quam ex Theobaldo Epiſcopo refert Surius die decimo Februarij, nihil inuenitur, quod Auguſtini regulam, vel aliquā peculiarem profeſsionem redoleat, ſed ſolum viuēdi modum eremiticum, ſolitarium, & nimis auſterum. Nec ibi legitur ipſum ſuſcepiſſe habitū S. Auguſtini, ſed ſolùm, poſtquam ad meliorem mentem à S. Bernardo conuerſus eſt, conſuluiſſe virum eremitam, ſanctam, & ſolitariam vitam agentem (de quo etiam non legitur cuius profeſsionis eſſet vel regulæ) & ab eo fuiſſe indutum lorica ferrea, quam ſemper portauit, & miſſum fuiſſe vt renuntiaret omnibus ſuis bonis, & pedes peregrinando conſpectui Pontificis ſe præſentaret, quod ipſe perfecit, & poſtea Hieruſalem tranſiit, & tum ibi, tum poſtea in locis aliis per multos annos ſolitariam & rigidiſſimam vitam dicitur egiſſe. Nec etiam ibi legitur feciſſe Cœnobium aliquod, aut reformationem in eremitis S. Auguſtini. Solùm in c. 18. refertur, eum poſt reditum ab Hieruſalem in Tuſciam in ſpeluncam horribilem ſe recepiſſe breui tempore, aliquē numerum ſociorum religioſorum ei fuiſſe copulatum, cum quibus aliquandiu vixit, & hoſpitale in eo loco conſtruxit. Sed quia ſocij ab inſtituto breui defecerunt, ab eis diſceſsit, & hoſpitale cuidam eorum Petro vocato commendauit, tranſiuitque ad alium montem, vt eandem vitam rigidam, & ſolitariam ageret, vbi etiam alij ſocij ei adiuncti ſunt, qui tamen eum non ſunt imitati, & ideo cum eis non perſeuerauit, vt ex ca. 21. conſtat. Vnde (vt c. 22. ſubiungitur) ſolus receſsit in terram deſertam vocatam ſtabulum Rhodis, quæ eſt in territorio Senenſi, vt rectè probat Cæſar Baronius in annotationibus ad Martyrologium decima die Februarij) ibi ergo vſque ad finem vitæ ſolitariam vitam egit, vnum tantùm ſocium, & miniſtrum habens. Neque quidpiam aliud de Cœnobiis ab eo conſtructis, nec de reformatione ab eo facta, in ordine eremitarum Sancti Auguſtini, nec de habitu particulari eius aut regula à Theobaldo refertur.

VII. *Imo nec fuiſſe profeſſum ſtatum religioſum.*

Imò quod magis notandum eſt, ex tota narratione eius non colligitur hunc ſanctum virum aliquando feciſſe profeſsionem, ſeu vota ſubſtantialia religionis, & præſertim non conſtat, alicui obedientiam promiſiſſe; ſæpius enim, & mutauit eremum, & aliqua ex parte viuendi modum ſine dependentia ab alterius voluntate, quapropter ſtatus vitæ eius propriè videtur fuiſſe eremiticus, qualis olim fuit in Paulo, Hilarione, & aliis Anachoretis, quos ſuprà diximus non eſſe integrè religioſos ex defectu ſubiectionis, & obedientiæ.

Vide Aluarum Pelagiū lib. 2. de plāctu Eccleſiæ c. 51 & 23

VIII. *Quomodo potuit e dici reformator, atque inde Guillelmitas vocari ipſos reformatos.*

Fieri tamen potuit, vt exemplo huius ſancti viri eremitæ, qui tunc erant, fuerint reformati. itaque licèt per ſe ipſum Cœnobia non ædificauerit, neque habuerit, niſi vnum, vel duos veros diſcipulos, per illos poſtea potuit plures procreare. Quod indicatur in vita eius cap. 22. vbi de Alberto eius diſcipulo dicitur, *nec fraudatus eſt à ſuo deſiderio vir deſideriorum* (id eſt, Guillelmus) *proficiente in hoc eius diſcipulo* (id eſt, Alberto) *vt poſtmodum multorum Pater fieret filiorū*, vbi ſignificatur Albertum illum eremitas illos propagaſſe. Ibidem etiam fit mentio alterius diſcipuli *Venerabilis Petri prioris Mo tis de Pruno*, qui videtur eſſe ille cui hoſpitale commendauit, vt ſuprà diximus per hunc ergo potuit etiam congregatio ſeu vita eremitarum reformari, & à primo authore Guillielmitæ vocari. Quomodo autem hi omnes pertineant ad progeniem Auguſtini, aut ad ordinē eius, non video, niſi aliunde conſtet, aut diſcipulos Guillelmi regulam Auguſtini, & habitum eius recepiſſe, & rigorem aliquem iuxta exemplar & conſilia ſui magiſtri addidiſſe.

IX. *Neque item eremitæ S. Auguſtini videntur fuiſſe quos inſtituit Ioannes Bonus. Vide Sabelli. Ænead. 9. Faſcicul tēporum Pontacum in chroni. faciunt enim hunc Ioannem fundatorem eremitarum.*

Idem cenſeo de alio genere eremitarum, qui ad hanc congregationem reducti ſunt ab Alexandro IV. quorum author fuiſſe dicitur Ioannes Bonus, qui floruit tempore Innocentij III. & fuit vir eremita egregiæ ſanctitatis, & magnæ auſteritatis, vt refert Antonius 3. p. tit. 24. cap. 13. Ex quo loco conſtat ad eum, in ſuo eremitorio permanentem, plures acceſsiſſe, qui imitatores vitæ illius facti ſunt; illi ergo vſque ad Alexandrum IV. propagati fratres *Ioannis Boni*, vocati ſunt, & iidem eſſe cēſentur, qui eo tempore *Fratres pœnitentiæ Ieſu Chriſti* vocabantur. In geſtis autem ab hoc Ioanne Bono, nihil referri reperio de habitu, aut regula, aut ordine S. Auguſtini, ſed tantùm de vita eremitica, & auſtera in generali. Vnde ſectatores eius ſicut ab Auguſtino nomē non acceperunt; ita nec in ſpeciali modo viuendi, ſeu in ſpecifica ratione ſtatus, vt ſic dicam, ſed ſolū in genere eremitarum cum ſucceſſoribus Auguſtini, ſi qui fortaſſe tunc erant, conueniſſe videntur. Atque ad eūdem modum fuerunt fortè eo tempore per Italiam, & alias prouincias alij eremitæ, vel anachoriticam, vel cœnobiticam vitam agentes, variis, tum habitibus, tum etiam conſuetudinibus, vel conſtitutionibus vtentes, de quibus nobis nihil certò conſtat in particulari, ſed ſolùm in hac generalitate, & confuſione, hanc enim varietatem hiſtoriæ indicant, & Bulla Alexandri IV. ſupponit. In hac autem multitudine eremitarum veriſimilius eſt multos fuiſſe ſub hoc nomine eremitarum S. Auguſtini; nam coniecturæ ſuprà factæ id oſtendūt, & in multis prouinciis, & regnis reperiuntur antiqua monaſteria illius appellationis, & nominis, & Scripturæ etiam antiquæ, quæ talium monaſteriorum mentionem faciunt. An verò plura, vel pauciora horum monaſteriorum, vel eremitarum fuerint huius, vel alterius religionis, mihi non conſtat.

X. *An poſt Auguſtinum vſque ad Benedictum omnes monachi fuerint eremitæ Auguſtiniani.*

Non omittam autem hic aduertere, ſatis eſſe obſcurum, & incertum in hiſtoriis, an *monachi*, & *eremitæ*, ſiue ſolitarij, ſiue cœnobitici, qui in occidente fuerunt à morte Auguſtini, vſque ad D. Benedictū, fuerint eiuſdem profeſsionis, ita vt illa nomina tāquam ſynonyma accipienda ſint, vel in re ipſa aliqua ſit inter eos conſtituenda differentia, nam hinc pendet alia quæſtio; an ſcilicet tempore Alexandri IV. ſoli illi qui eremitæ nuncupabantur, & à monachis in aliquo ſibi proprio diſtinguebantur, ad hāc religionem ordinis eremitarum reducti fuerint, vel vtrùm aliqui etiam ex monachis in hac reductione fuerint comprehenſi. Nam in hoc etiam inuenitur diuerſitas in chronicis huius religionis, & ex illis terminis pendent multa, quæ de hac antiquitate dicuntur. Interdum enim dicunt eremitarum Auguſtini inſtitutum fuiſſe diſtinctum à monachali, interdum verò huius profeſsionis faciunt ferè omnes antiquos ſanctos, qui poſt Auguſtinum monachi fuerunt, ante Benedictum, vel extra regulam eius, vt Fulgentium, Columbanum, & ſimiles; ſed quod ad primum attinet, difficile eſt differentiā illam explicare, quia licèt nomen *Eremita* pro ſol tario, ſeu *anachoreta* ſumi ſolet, vt præcedenti libro notauimus cum Iſidoro lib. 7. Originum cap. 13. & lib. 2. de officiis Eccleſiaſticis cap. 15. tamen hic ad cœnobitas extenditur, qui in eremis degunt, conſtat enim eremitas S. Auguſtini cœnobitas fuiſſe; *Monachi* autem propriè, & ſpecificè ſumpti in hoc ſenſu etiam agunt ſolitariam vitā ex vi ſuæ profeſsionis, vt con-

vt conſtat de S. Benedicto, Bernardo, Bruno, & aliis, & ante hos de Antonio, Baſilio, & aliis orientalibus; quæ igitur differentia aſsignari poteſt inter eremitas, & monachos eorum temporum.

XI. *Vnum ſignũ diſtinctionis inter monachum & eremitam Auguſtinianum reiicitur.*

Dicunt aliqui, non tam in inſtituto vitæ, quàm in aliquo ſigno externo diſtinctos fuiſſe: Duo autem ſigna ponuntur, vnum eſt, quia eremitæ incedebãt præcincti cingulo ex corio; nam Antoninus ſuprà refert Auguſtinum præcinxiſſe ſe huiuſmodi cingulo, ad differentiam monachorum. Sed vt ſuprà dixi, illud non habet authoritatem, & prẹterea differentia illa parum momenti eſſe videtur. Nã Caſſianus lib. 1. ſuarum inſtitutionum cap. 2. cingulum monachi ponit inter veſtimenta eius, quod cingulum dicit fuiſſe pelliceum ad imitationem Eliæ, qui incedebat zona pellicea accinctus renibus 4. Regum 2. quod etiam dicitur de Ioanne Baptiſta Matthæi 3. idem habet Baſil. in reg. fuſi. diſp. c. 23. & Ioann. Hieroſolym. lib. de inſtit. prim. monach. cap. 37. qui omnes tanquam inſigne monachi ponunt zonam pelliceam. *Reiicitur alterum ſignum.* Alij pro differentia aſsignant quòd eremitæ incedebant baculos in manibus portantes, ex quodam breui Alexandri IV. vbi indicat hãc fuiſſe differentiam inter habitum eremitarum Sancti Auguſtini, & habitum monachorum; quod eremitæ baculos in manibus ferebant; ſed hæc etiam differentia, & parui momenti eſt, & incerta, quia non conſtat vel eremitas hoc habuiſſe ex inſtitutione, aut ex generali conſuetudine, neque etiam è conuerſo conſtat monachos nunquam inceſsiſſe portantes baculos in manibus. Quin potius Ioan. Hieroſolym. de inſtitut. antiq. monach. cap. 41. hoc ponit tanquam ex more antiquorum monachorum, quod ab Eliſeo deducit, quem baculum habuiſſe conſtat ex 4. Reg. 4. *Neque apud Auguſtinũ legitur differentia vlla inter ſuum eremitam, & monachũ.* Apud Auguſtinum quoque inter eremitam cœnobiticam vitam agentem, & monachum nullum diſcrimen inuenitur, vt conſtat ex locis adductis, præſertim ex pſalmis, & ex ſermonibus ad fratres in eremo, cuiuſcunque tandem authoris ſint, idem conſtat, vt videre licet ſermone 14. 22. & ſequentibus. Imò nomen eremitæ rarò, vel nunquam apud Auguſtinum inuenitur, ſed tantum nomen monachi, aut ſolitarij.

XII. *Authoris ſententia quod nomen eremitæ pro Auguſtinianis non ſit admodum antiquum.*

Exiſtimo ergo diſcrimen hoc inter *monachum* & *eremitam* non eſſe antiquum, niſi hæ voces in illa ſignificatione ſumantur, vt eremita ſignificet anachoretam, & monachus cœnobitam contemplationi deditum, & à communi hominum habitatione ſeparatum, quorum vitam diſtinctam deſcripſit Auguſtinus, lib. 1. de moribus Eccleſiæ cap. 31. licèt propria nomina eis non impoſuerit. Vnde ſicut omnes monachi, qui fuerunt poſt Auguſtinum, profeſſores ſui inſtituti fuerunt, ita neque omnes eremitæ, quod eſt manifeſtum, præſertim extra Africam: *Neque intra Africam omnes poſt Auguſtinũ religioſi, eius eremitæ fuiſſe conſtat.* nam in Africa aliqui volunt religioſos omnes, qui poſt Auguſtinum fuerunt, ſiue clericos, ſiue laicos, quocunque nomine *monachorum*, vel *eremitarum* appellentur, fuiſſe progenitos ex aliquo monaſteriorum Auguſtini, quod non repugnat ita contigiſſe, vt per ſe patet, tamen non ſatis oſtenditur ita fuiſſe. Quia in illo tempore non erant monaſteria religioſorum exempta, neque ita inter ſe vnita ſub vno Prælato communi, ſeu generali, ſicut nũc ſunt, ſed in vnaquaque Diœceſi, monachi erant ſubditi Epiſcopo illius loci, & ab illo approbabatur ritus viuendi illorum. Vnde ſicut Auguſtinus in ſua Diœceſi monaſteria condidit, vel antequam eſſet Epiſcopus approbante Valerio, vel iam Epiſcopo, ſua authoritate; ita potuerunt poſtea alij Epiſcopi in Africa condere propria monaſteria vel ſecundum regulam Auguſtini, vel ſecundum aliam propriam, & ita in vita Fulgentij cap. 4. legimus Fauſtum Epiſcopum ſibi monaſterium conſtruxiſſe, in quo Fulgentius factus fuit monachus, & in cap. 8. fit mẽtio alterius monaſterij Felicis Abbatis, vbi poſtea Fulgentius Abbas fuit, & cap. 12. fit mentio Beati Eulalij, Epiſcopi Syracuſani, & cap. 14. commemoratur aliud monaſterium Viuencenſe, ad quod tentauit Fulgentius diuertere, quia in eo rigidi propoſiti antiqua diſciplina ſeruabatur. Et ipſemet Fulgentius iam factus Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu proprium monaſterium ædificauit cap. 19. & poſtea aliud cum eſſet à Tyranno relegatus, in quibus omnibus nulla fit mentio regulæ S. Auguſtini. Imò *Abbatem* nominat, quod nomen in religione S. Auguſtini videtur inuſitatum. Item commemorat *perpetuam abſtinentiam à carnibus*, de qua non eſt vſus inter eremitas S. Auguſtini. Quæ coniecturæ non conuincunt illos monachos non fuiſſe eremitas S. Auguſtini; potuerunt enim in his accidentalibus eſſe varij mores, licet religio eſſet eadem, & eandem haberet originem, faciunt tamen rem dubiam. Vnde etiam incertum eſt, an omnes monachi, qui ex Africa prodierunt, fugientes aut Vandalorum perſecutionem; aut poſtea Maurorum, Auguſtiniani fuerint, quia ſi in Africa diſcurſu temporis multiplicata fuerunt inſtituta, ex omnibus illis exire potuerunt.

XIII. *De religioſis extra Africã res eſt certa.*

Multo autem certius eſt non omnes eremitas, qui extra Africam fuerunt, poſt tempora Auguſtini, fuiſſe illius ſucceſſores, nam vt diximus, etiam ante Auguſtinum erant eremitæ in Italia. Item quia diximus eremitas, & monachos cum proportione ſumptos, eoſdem fuiſſe illo tempore, id eſt, vel cœnobiticos inter ſe comparatos, vel anachoretas inter ſe. At conſtat non omnes monachos Italiæ Auguſtinianos fuiſſe vllo tempore. Denique D. Gregorius in Dialogis plures commẽmorat monachos ante tempora S. Benedicti, vt in lib. 1. de Equitio, Anaſtaſio, Martino, & lib. 2. de Romano monacho, qui Benedicto habitum religioſum tradidit, ac miniſtrauit, quem nullus hactenus dixit eſſe eremitam Auguſtinianum, nec de reliquis cum fundamento affirmari poteſt. Illi autem monachi erant reuera eremitæ; vel ex ſolitariis, vel ſocialibus.

XIV. *Poſt Benedictum monachi ab eremitis quibuſcunque videntur fuiſſe diſtincti.*

Probabile autem eſt poſt tempora D. Benedicti aliquam fuiſſe obſeruatam diſtinctionẽ inter monachos, & eremitas, præſertim in Europa, ſeu in Italia: nam religioſi S. Benedicti nunquam vocati fuerunt eremitæ, vt conſtat ex modo loquendi, tam iurium, quàm hiſtoriarum; imò videtur nomen *monachorum*, quaſi per antonomaſiam fuiſſe accommodatum, ad profeſſores illius inſtituti, & aliorum, qui ab eo manarunt, vel qui Benedicti regulam ſuſceperunt, vt ſuprà coniectauimus. *Eremitarũ* autem nomen retentum eſt ab aliis, qui in eremis religioſam vitam agebant, vel ſine ſpeciali regula Auguſtini; imò multi erant, qui veram religionem non profitebantur, vt notat Archidiaconus in cap. *cum ex eo* §. vltimo de exceſsibus Prælatorum in 6. *Quales eremitæ ſint ab Alexandro IV. in Auguſtinianam familiam redacti.* & eremitæ illi qui ab Alexandro IV. in hanc religionem redacti ſunt, religioſi omnes erant, vt videtur veriſimilius, diſtincti verò à monachis in ſenſu explicato, id eſt, ab his, qui monaſtica inſtituta, quæ nunc ſunt in Eccleſia, profitebantur. Inter ſe verò non vnius rationis erant, ſicut nec vnius nominis, habitus, aut regulæ: veriſimilius autem eſt quamplures eorum, ſeu aliquam familiam ex eis præcipuam ex ſucceſſoribus Auguſtini fuiſſe, nonnullos etiam quamuis proprios habuerint fundatores, regulam Auguſtini ſuſcepiſſe.

An ex eremitis, quos Alexander IV. in vnam religionem coëgit, noua religio fuerit inſtituta, an tantum Auguſtiniana reformata.

XV. *1. Argu partis affir. nouam religionem fuiſſe inſtitutam.* Supereſt, vt de tertio puncto n. 1. propoſito breuiter dicamus, nam ex eo maximè pendet reſolutio dubitationis, circa originẽ, & antiquitatem huius religionis; nam ſi in vnione facta ab Alexandro IV. ex multis familiis vna religio ab illis diſtincta orta eſt, erit hæc noua religio, cuius initium ab eo tẽpore computandum erit, ſi verò aliter facta eſt illa vnio, aliter etiam de origine huius religionis cenſendum erit. Videtur autem noua religio tunc inchoata. Primùm, quia ſicut in naturalibus, quando ex ſimplicibus inter ſe miſtis aliquid vnum generatur, illud diſtinctum eſt ab ipſis ſimplicibus, nouamque originem, & diſtinctam ab illis habet, ita in moralibus, atque adeo in præſenti mixtione, & quaſi transmutatione cenſendum videtur.

XVI. *Reſponſio ad hoc arg.* Ad hoc tamen optimè reſponderi poteſt, non eſſe comparandam illam vnionem ſubſtantiali mixtioni, quæ fit ex conuerſione plurium in vnum tertium à ſingulis miſcibilibus diſtinctũ: ſed mixtioni, vel vnioni, quæ fit ex pluribus, quorum vnum cætera in ſe ſubſtantialiter conuertit, quamuis inde fortaſſe maneat affectum aliquibus qualitatibus aliarum rerum, quas in ſe conuertit, ſicut ex aqua, & vino fit vnum lymphatum, quod totum ſubſtantialiter vinum eſt, quia vinum aquam in ſuam ſubſtantiam conuertit, licet qualitatibus aquæ affectũ maneat. Sic enim in præſenti non ita fuerunt ex multis familiis vna effecta, vt omnes reliquerint inſtitutum ſuum, & vnum nouum acceperint, quaſi nouam omnino formam, ſed retento Auguſtini inſtituto in ea familia, quæ ſub illo militabat, reliquę omnes illi ſe ſubdiderunt, & relicta ſua origine, ad Auguſtini familiam tranſierunt; ideoque eadem religio, Auguſtiniana in tota illa congregatione permanſit, & aucta eſt, non ſubſtantialiter mutata, quamuis quoad aliqua accidentalia nouam formã acceperit. *Suadetur dicta reſponſio tripliciter* Quod autem res ita acciderit, coniectura fit; Primò, quia in Bulla Alexandri IV. non dicitur, vt omnes eremitæ ad nouam religionem tranſeãt, ſed vt ad eremitas S. Auguſtini reliqui omnes aggregentur, ſub eiſdem conſtitutionibus, & regimine. Et Antonin. loco infrà citando his verbis refert hanc vnionem. *Erant tum temporis in diuerſis mundi regionibus diuerſi eremitæ ſub diuerſis titulis diuerſimode viuentes, quos omnes Innocentius eremitis S. Auguſtini coniunxit, reducens eos ad vnum ouile ſub vno paſtore.* & infrà. *Muniens eos pluribus priuilegiis & gratiis, quorum omnium exẽplaria, & nonnulla originalia ſub bulla ego vidi.* Secundò ex nomine, regula, & habitu; quæ maximè indicant originem & inſtitutum: hæc enim vnio facta eſt ſub regula S. Auguſtini, & ſub appellatione eremitarũ S. Auguſtini, & ſub habitu quẽ Auguſtinus induiſſe creditur, vel in baptiſmo, ſi ſermo ille Ambroſij recipitur, vel certè poſt baptiſmum, antequam fieret presbyter. Nam ex vita Fulgentij c. 18. colligitur, ſimilem habitum portaſſe in monachiſmo, & ita illum amaſſe, vt in Epiſcopatu illum non reliquerit, quod eſt magnum ſignum Auguſtinum illum monachalem habitum in Africam inuexiſſe. Tertiò, quia aliàs dicendum eſſet, Innocentium IV. vel Alexandrum IV. fuiſſe huius religionis fundatorem, & ab illo primam duxiſſe originem, quod eſt plane falſum, & contra mentem iſtorum Pontificum, & aliorum quos ſtatim refemus.

XVII. *Inſtatur tamen contra reſponſionẽ & eſt 2. arg. partis affir.* Sed licèt hæc reſponſio videatur magna ex parte ſatisfacere, adhuc ſupereſt difficultas, quia in ea vnione ipſamet Auguſtiniana profeſſio ita videtur mutata, vt nihil ex ea retentum fuerit, præter regulam & titulum Sancti Auguſtini, quæ duo non ſufficiunt, vt hæc cenſeatur eadem religio, quæ fuit ab Auguſtino inſtituta, & conſequenter, neque vt ab illo ſumat antiquitatem, & originem. Maior declaratur, quia inprimis quod ad habitum ſpectat, iam diximus incertum eſſe an Auguſtinus tempore baptiſmi monachalem habitum receperit. Deinde eſto vel tunc, vel ſaltem in Africa ante presbyterium illum habitum ſuſceperit, vt probabilius credimus, nihil tamen ſingulare, vel ſpeciale de illo habitu affirmari poteſt, præter id quod tunc reliquis monachis commune erat. Duo enim ſigna eiuſdem habitus præcipua eſſe creduntur, ſcilicet corrigia ex corio, & cuculla nigra, hæc enim duo in eo ſermone Ambroſiij commemorantur, & in vita Fulgentij inſinuantur, neutrum autem ex his fuit peculiare ornamentum eremitarum S. Auguſtini. Nam corrigia ex corio, & zona pellicea idem ſunt; oſtendimus autem ſuprà numer. 11. zonam pelliceam communem fuiſſe omnibus monachis, tam orientis ex Baſilio, Ioan. Hieroſolym. & Caſſiano, quàm occidentis & Africæ ex vita Fulgentij, de quo dicitur, *pelliceo cingulo tanquam monachus cingebatur.* Ex quo verbo conſtat, quàm ſit difficile intellectu, quod apud Antonium legitur ex ſermo. Ambroſ. Auguſtinũ aſſumpſiſſe cingulum ex corio ad differentiam monachorum, cum monachis commune ſit, nec fingi poteſt differẽtia inter cingulum Auguſtini & zonam monachorum: In quo enim poſita fuit? aut vnde conſtare poteſt? Nam de figura, aut latitudine illius zonæ, vel de colore eius albo, aut nigro, vel fortaſſe naturali, & nulla arte elaborato, nihil certum affirmari poteſt. Quod verò ſpectat ad nigrum colorem habitus, vel cucullæ, refert etiam Ioannes Hieroſolymitanus lib. de inſtitutione monachorum cap. 38. tunicam lanæ quam geſtabant monachi ſubtus ſcapulare *atramentario, ſeu nigro fuiſſe infectam.* Et in vita Fulgentij ſolum dicitur *ſubtus caſulam nigello, vel lactineo pallio circundatus inceſſit,* vbi obſcurũ eſt, quid nomine *caſulæ,* & quid nomine *pallij* ſignificetur; manifeſtum autem eſt ex contextu nomine caſulæ externam, ſeu ſuperiorem veſtẽ, & togam, vel vt clarius dicam, capam ſignificari; Pallium autem, licet alias proprie ſignificet externum veſtimentum, ibi ſignificari internum; nam ſubtus caſulam fuiſſe dicitur, & de hoc ſolùm aſſeritur fuiſſe nigelli, aut lactinei coloris, id eſt, album aut nigrum, probabileq́; eſt non fuiſſe artificioſi coloris, ſed illius, qui erat lanæ connaturalis. Ergo ex habitu quem nunc geſtat hæc religio, nihil peculiare colligi poteſt de inſtitutione Auguſtini.

XVIII. *Hæc inſtantia ex habitu ſumpta per ſe ſola nõ multũ cogit.* Sed hæc non multum obſtant, nam *habitus non facit monachum,* vt iura dicunt, & ſæpe religio mutationem aliquam in habitu admittit, & nõ propterea variatur religio. Vnde multo minus obſtat, quod habitus niger, & zona pellicea fuerint aliis monachis communia, ſicut nunc etiam ſunt: nam veriſimile eſt fuiſſe ab Auguſtino vſurpata cum aliquo peculiari modo, quo ſui monachi diſcernerentur à reliquis, quod etiam nunc eremitæ Auguſtiniani obſeruant, cum proportione quadam, non cum identitate, aut integra ſimilitudine, quis enim hoc poſſet cum fundamento affirmare? aut quæ eſt neceſsitas, cum potuerit optimè eſſe ſucceſsio in religione, cum nulla mutatione in habitu quoad figuram, vel quoad qualitatem materiæ, & ſimiles conditiones, iuxta temporum varietatem & opportunitatem. Videatur Antonius 3. p. tit. vltimo cap. vltimo. §. 5. vbi ait Alexandrum Pontificem determinaſſe hunc habitum exteriorem, quem hi religioſi nunc portant; vel reſpiciendo ad primam inſtitutionem, vel declarando in ſua prima inſtitutione nullum determinatum habitum habuiſſe à D. Auguſtino,

guſtino, & ideo hunc ipſum Pontificem definiuiſſe tanquam præſentibus temporibus & regionibus conuenientem, ſatiſque religioſum; interiorem verò habitum ipſi religioſi determinandum reliquit, prout in ſecunda parte conſtitutionum huius ordinis c.5. factum eſt.

XIX. *Efficax tamen reddetur ſi accedat etiam diuerſitas inſtituti.*

Sed quamuis ſola varietas in habitu non ſufficiat, ſi tamen cum illa iungatur diuerſitas in fine, & mediis, ſeu obſeruantiis religioſis, videtur planè concludi nullam relinqui conuenientiam inter hāc religionem, & ab Auguſtino inſtitutam, præter nomen & communem regulam. Conſtat autem totā hanc mutationē eſſe in hac religione factam. Quod patet primò ex fine. Nam Auguſtinus inſtituit eremitas ad finem vitæ purè contemplatiuæ, qualis erat vita omnium monachorum, & in ea ætate: & ideò elegit habitationem eorum in eremo, & ex laicis adhuc ipſe laicus monaſterium congregauit; ac denique ſolùm orationi, & pſalmodiæ cum aliquo labore manuum eos vacare voluit, quod eſt proprium inſtitutum monaſticum, & purè cōtemplatiuum. Nunc verò finis huius religionis eſt mixtus, quia non ſolum contemplationi, ſed etiam actioni circa proximos vacat, ex peculiari, & noua inſtitutione. Vt enim refert Antoninus 3. p. hiſtoriali tit. 24. cap. 14. §. 3. & habetur etiam in Annalibus Auguſtiniani ordinis. *Innocentius IV. anno Domini* 1240. *conſiderans ord nes Prædicatorum, & Minorum, fructus ſalubres in Eccl.ſia Dei proferre. Eremitas vero S. Auguſtini ſibi ſolis per bonam vitam prodeſſe, cœpit velle agere, quatenus & ipſiſ.ut Prædicatores & Minores fructum ſalutarem in Eccleſia Dei producere poſſent*; ergo mutauit Pontifex illum ordinem quoad finem ſuum.

Arguitur diuerſitas inſtituti quoad finē, & eſt 3. arg. partis affir.

XX. *Item ex diuerſis mediis, & eſt 4. argum.*

Inde verò facilè cōcluditur mutatio etiam quoad media; nam prius per ſe, & ex vi inſtituti, in locis à communi hominum habitatione remotis habitabant, poſtea in ciuitatibus & oppidis viuere neceſſe fuit. Prius per ſe, & ex vi inſtituti, erat religio laicorum, quia non poſtulabat miniſteria clericorum; poſtea verò præcipuam religionis partem, ad ordines aſſumi neceſſarium fuit, quia ad concionādum, & ſacramenta miniſtrandum deſtinabantur. Item prioribus eremitis neceſſarium non erat literis vacare, quod tamen facta prædicta mutatione omnino fuit neceſſarium. Vnde tandem factum eſt, vt illa religio ex monachali, in mendicantem tranſierit; antea enim, quamuis fortaſſe reditus non haberet, ex manualibus operibus ſuſtentari poterat; poſtea verò, cùm propter ſtudia, & actiones erga proximum manibus laborare non poſſent, mendicitatem profiteri neceſſarium fuit; & ita tam ex fine, quàm ex modo viuendi, cœpit eſſe religio mendicans, ergo ab eo tempore debet cenſeri inſtituta in quo mendicans eſſe cœpit.

XXI. *Nomen & regula Auguſtini non obſtant, ubi finis & media ſunt diſtincta.*

Quòd autem non ſufficiat regulam, aut nomen Auguſtini retinuiſſe, vt ab illo inſtituta cenſeatur patet, quia etiam religio Prædicatorum retinuit regulam S. Auguſtini, quam Beatus Dominicus in religione canonicorum regularium prius profitebatur, & nihilominus nouam ipſam religionem inſtituit, quia ſub illa regula, nouum finem, & noua media illi attribuit, atque eadem fuiſſet, licet ſub Auguſtini patrocinio, & nomine religionem ſuam ſpecialiter dicaſſet; nam hoc ad ſubſtantiam religionis valde extrinſecum, & accidentarium eſſe videtur. Sicut è conuerſo ordo ſancti Hieronymi, licèt patrocinium, imitationem, & nomen Hieronymi acceperit, non propterea ab eo inſtituta cenſetur, quamuis fortaſſe in inſtituto quoad finem, & modum viuendi ſimilior ſit illi monaſterio, quod Hieronymus cum ſuis monachis conſtruxit, & coluit, quam hæc religio cum Auguſtiniano eremitico.

Confirmatur tandem ac declaratur; nam eo tempore quo Alexander IV. eremitas omnes in hanc religionem coniunxit, neceſſarium fuit omnes illos denuo profiteri in tali religionė, quia propter nouum obedientiæ genus, ad multa obligabantur, vel obligari poterant, ex vi nouæ obedientiæ, ad quæ non extendebatur prior obedientia eremitica, vt per ſe conſtat, & è conuerſo multa ceſſarunt in hoc viuendi modo, quæ in priori ex obedientia iniungi poterant. Paupertas etiam multum immutata eſt, vt ex dictis conſtat, ergo neceſſaria fuit noua profeſsio; ergo ſignum eſt fuiſſe conditam nouam religionem ad quam profeſſores eius ex priori viuendi modo tranſlati ſunt. Et ideo licet multi ex illis fortaſſe fuerint ex veris ſucceſſoribus Auguſtini, non poteſt dici in illa conſeruata prior religio, quia ad aliam religionem tranſlati fuerunt, vt diſcurſus factus conuincere videtur. XXII. *5. Arguitur ex mutata materia in votis obedientiæ, & paupertatis.*

Nihilominus dicendum eſt, eandem religionem Auguſtini quæ antea erat, permanſiſſe poſt reformationem Alexandri IV. quamuis in multis rebus immutata fuerit. Hanc poſteriorem partem ſatis probant omnia hactenus adducta. Priorem autem probat primò Concilium Lugdunenſe ſub Gregor. X. in cap. vnino §. *Sane.* de religioſis domibus in 6. vbi de hoc ordine Sancti Auguſtini dicitur, inſtitutum fuiſſe ante Concilium Generale, ſcilicet Lateranenſe ſub Innocentio III. quod habetur in cap. *ne nimia.* extra, de religioſis domibus, quo tempore nondum hic ordo erat redactus in eam religionis formam, quam nunc habet. Nam eam formam recepit ab Innocentio IV. & Alexandro IV. anno Domini 1246. triginta annis poſt Concilium Lateranenſe, & totidem fere annis ante Gregorium X. ergo ex ſententia Concilij Lugdunenſis Alexander, vel Innocentius IV. non fecit inſtitutionem huius ordinis, alias non eſſet verum, quòd inſtitutio eius præceſsit Innocentium IV. ne dum III. & Concilium ſub illo celebratum. Ergo poſt reformationem Alexandri manſit nihilominus eadem religio, quæ antea erat, nam retinuit eandem inſtitutionem quæ præceſſerat ante Concilium generale; ſed ante illa religio erat deſcendens hæreditario iure ex inſtitutione Auguſtini, vt oſtenſum eſt, quia nulla alia inſtitutio poteſt illi attribui; ergo eadem poſtea manſit. XXIII. *Prima aſſertio huius puncti bipartita.*

Secundò idem probatur ex bulla, & intentione Alexandri IV. nam vt diximus, non eremitas æquè commutauit, ſed reliquos variis nominibus nūcupatos ordini eremitarum S. Auguſtini, cum perſonis, & locis (ait Antoninus ſuprà) *effectualiter incorporauit, ac vniuit*; ergo neceſſarium fuit ordinem eremitarum eundem conſeruatum eſſe, alioqui non magis alij eſſent illi vniti, quā ipſe cæteris; imò nulla fuiſſet vnio, ſed confuſio omnium in vnam. XXIV.

Tertiò, alij ſummi Pontifices priuilegia, & gratias huic ordini concedentes declarant profeſſores eius eſſe veros filios, & Auguſtini ſucceſſores. Sic Ioannes XXII. conceſſit eremitis Sancti Auguſtini præcipuam curam corporis Sanct. Auguſtini, ædificato Pauiæ monaſterio iuxta Eccleſiam in qua erat ſepulchrum eius. Quamuis enim etiam ibi eſſet monaſterium canonicorum regularium voluit ædificari aliud eremitarum, & Eccleſiam eſſe communem dicens (vt Antoninus ſuprà §. 4. refert) decens eſſe, & rationi conſonum, vt tanquam membra capiti, diſcipuli magiſtro, filij Patri ſuo vniri debeant. Martinus etiam V. Romæ transferri fecit corpus S. Monicæ in Eccleſiam eremitarum, & in Bulla rationem reddit, quia ſunt filij, & ſucceſſores Beati Auguſtini. Eiſdemque verbis, & ratione vtitur Clemens VIII. in quadam Bulla, in qua indulgentias. quaſdam conceſsit Luſitaniæ Prouinciæ XXV.

pro capitulis Generalibus: ſenſerunt ergo dicti Pōtifices inſtitutionem Auguſtini de eremitis, in hoc ordine conſeruari, alioqui non magis eſſent hi religioſi Auguſtini ſucceſſores, & hæredes, quàm alij, qui eius regulam profitentur.

XXVI. Denique in hac religione inuenitur quidquid ad moralem vnitatem cum ea, quam Auguſtinus inſtituit, ſufficit. Nam (quod caput eſt) conſeruata eſt continuata ſucceſsio: Etenim vſque ad Alexandrum IV. familia eremitarum S. Auguſtini, pura vt ſic dicam, perſeuerabat, ſicut oſtendimus fuiſſe, vſque ad Innocentium IV. per mixtionem autem (vt ita loquamur) factam ab Alexandro non eſt interrupta ſucceſsio, ſed numerus filiorum creuit per tranſlationem aliorum ad ipſos: vnde Antoninus ſupra §. 3. cùm dixiſſet Pontificem incorporaſſe alios eremitas ordini S. Auguſtini, ſubdit, *Diſpenſans cum eis ſuper diuerſarum profeſſionum, & obſeruantiarum ligamine, quibus antea in prædictis, vel aliis ordinibus aſtricti quomodolibet tenebantur.*

XXVII. *Ad 5 argu. in num. 22.* Ex quo obiter ſoluitur facilè obiectio ſuperiùs numer. 22. facta, de iterata, ſeu renouata profeſsione; nam in aliquibus fuit tunc neceſſaria noua profeſsio, fortaſſe ſolùm fuit in aliis eremitis, qui non erant Auguſtiniani ordinis, nec eius regulam profitebantur. In Auguſtinianis verò, vel non fuit neceſſaria noua profeſsio, ſed ſolùm acceptatio noui regiminis, & alicuius reformationis, quoad aliquas cōſtitutiones, vel quamuis fuerit neceſſaria aliquo modo noua profeſsio, non tamen ſubſtantialiter diuerſa, ſed ſolùm quoad aliquam additionē, quoad obedientiam præſtandam vni Prælato communi, & Generali totius ordinis, quem antea non habebant. Hæc autem mutatio planè accidentaria eſt. Præterea in regula, & viuendi modo, ſeruat hæc religio vnitatem cum Auguſtino, quantum moraliter poteſt, in cuius rei ſignificatione in ſuamet profeſsione promittunt obedientiam Deo, *& Beato Patri Auguſtino*, & ſuis Superioribus, iuxta regulam eiuſdem Patris Auguſtini. *Nota.* In quo aduerto differentiam inter modum profitendi ſecundùm regulam Auguſtini, in hac religione, & in aliis, eandem regulam profitentibus, nam in religione v. g. S. Dominici promittitur obedientia Beato Dominico, ſecundùm regulam Beati Auguſtini, & inſtitutiones Fratrum Prædicatorum, & ſic de aliis. Hic verò promiſsio fit Beato Auguſtino tanquam proprio Patri, & inſtitutori, & ſimpliciter fit ſecundùm regulam eius, neque fit mentio aliarum conſtitutionum, quaſi non ita per ſe pertineant ad hoc inſtitutum, ſed ſolùm ad perfectiorem regulæ obſeruantiam.

XXVIII. *Ad 3 arg in num 19* Nec denique obſtat obiectio de mutatione finis, aut mediorum (quæ enim nu. 15. & 17. obiecta ſunt, reſponſione iam non egent) primò; quia, vt ſuprà dixi in rebus moralibus, quæ ſolum per ſucceſsionē habent vnitatem, quando hæc mutatio ſenſim fit, non cenſetur tollere vnitatē corporis politici, maximè ſi quoad ſubſtantiale vinculum conſeruatur: nam etiam corpus phyſicum in vita hominis idem cenſetur, licet paulatim multipliciter mutetur, adeò vt complexionem etiam mutare ſoleat. Deinde hæc mutatio etiam eſt ſolum per quandam additionem, nam retento fine propriæ perfectionis, & contemplatiuæ vitæ, extenſa eſt hæc religio ad procurandum etiam commune bonum, vt ex ſupradictis; & conſtitutionibus huius religionis conſtat.

XXIX. *Ad 4 in num. 20.* Addo inſuper hoc non fuiſſe omnino nouum in hac religione; nam D. Antoninus dicto cap. vltim. §. 6. ſic inquit, *Vt fratres huius religionis ſic congregati, & vniti in Eccleſia Dei ad inſtar patrum Prædicatorum, & Minorum, fructum facere poſſent; ſicut & ipſi olim ante ſuam diſperſionem tempore Beati Auguſtini fecerunt in Africa, ordinauit Pontifex Alexander IV. quatenus ipſi fratres ad ciuitates deberent ſe transferre*, &c. Et Cæſar Baronius tom. 5. anno Domini 398. poſt medium aduertit in Eccleſia Africana ab Auguſtini præſertim ætate monachiſmum & clerum fuiſſe valde coniunctum, ita vt & clerici religionem profiterentur, & monachi ad clerum & miniſteria clericorum aſſumerentur, & in ſermone 14. ad fratres in eremo inquit Auguſtin. (ſi fortaſſe author eſt eius) ſe tria monaſteria ædificaſſe; vnum in deſerto, aliud in horto prope ciuitatem, & aliud clericorum in Eccleſia, ſubditq; ſtatim; *Ad fratres noſtros & clericos, qui in vrbe habitant, quibus expedit etiam, prædicare verbum Dei, pertinet, non ſolum diligere iuſtitiam quoad ſe ipſos, ſed etiam iudicare, reprehendere, obſecrare, increpare, in omni patientia, & doctrina populum electum Dei*, &c. Quod ſane per ſe veriſimile eſt ſecluſa authoritate illius ſermonis, (quæ contemnenda non eſt) nam ſuprà oſtendimus Auguſtinum reuera illa tria monaſteria ædificaſſe; cōſtat etiam ex aliis locis eiuſdem Auguſtini multos ex fratribus ſuis eremitis diuinarum Scripturarum lectioni, & ſtudiis vacaſſe, & in vita Auguſtini refert Poſsidius ex illo monaſterio multos fuiſſe ad Epiſcopatum aſſumptos, vita, & doctrina illuſtres; cùm ergo in loco habitarent commodo ad proficiendum aliis, veriſimile eſt huic etiam officio perfectionis operam dediſſe: nam cum vita monaſtica non repugnat, licet vita illa per ſe ad hoc ordinetur. Ex his ergo ſatis conſtat origo & emanatio huius religionis ab Auguſtini inſtitutione.

Dicere verò quiſpiam tandem poterit, ordinem ab Auguſtino inſtitutum, non fuiſſe ab Eccleſia Romana approbatum ante Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. & conſequenter, tunc non meruiſſe nomen religionis, quia nunquam potuit eſſe religio ſimpliciter ſine Eccleſiæ approbatione. Antecedens patet, tum ex motu proprio Pij V. ſuprà citato ſub initium capitis 6: vbi declarat primum ordinem ab Eccleſia approbatum fuiſſe ordinem Prædicatorum: tum etiam, quia non conſtat de tali approbatione. Vnde in dicto §. *Sane.* de religioſis domibus in 6. non dicitur hic ordo approbatus, vel confirmatus, ſed ſolum inſtitutus ante Cōcilium Lateran. Occurret forte aliquis, legitimam inſtitutionem ſemper includere approbationē ſufficientem; nam ſermo eſt de inſtitutione, quæ licite poteſt obſeruari, & exerceri, hoc autem nunquā ſine approbatione licuit, vt ſuprà oſtenſum eſt. Olim autem Epiſcoporum approbatio ſufficiebat, & hanc potuit habere ordo Auguſtini, vel à Valerio anteceſſore Auguſtini, ſi conſideretur hic ordo, prout inchoatus ab Auguſtino ante presbyterium; vel ab ipſo etiam Auguſtino iam Epiſcopo. Et quāuis hæc approbatio in principio fuerit tantum pro vna Diœceſi, poſtea paulatim acceptata eſt à cæteris Epiſcopis, vſque ad Romanam ſedem; & ita tandem perueniſſe ab abſolutam, & vniuerſalem approbationem totius Eccleſiæ, ſaltem tacitam, quæ æquiualet expreſſæ. XXX. *Obiectio contra probatam aſſertionem diſquirens confirmationē inſtitutionis eremitarum.*

Sed adhuc cōtra hoc inſtari poteſt, nam licet hoc ſit verum de approbatione quaſi permiſsiua, quæ ſufficit ad honeſtum & pium viuendi modum, non tamen de approbatione canonizante (vt ſic dicam) talem ſtatum, & habentem eam authoritatem infallibilem, quam habet confirmatio religionis authoritate Pontificia ſolenniter facta. Antecedēs patet, quia omnes alij eremitarum ordines, qui erant ante Alexandrum II. & per eū ſunt ad hanc religionem reducti, permittebantur à Pontificibus Romanis, ipſis videntibus, ac tacentibus, vel etiam priuilegia eis concedentibus, & tamen nō propterea erāt religiones approbatæ illo ſingulari, ac perfecto modo; ergo idem dici poteſt de eremitis S. Auguſtini. XXXI.

Reſpon-

XXXII. Reſpondeo in primis, interdum tacitam approbationem poſſe eſſe tantam, vt expreſſæ æquiualeat, & æqualem cum illa habeat authoritatem, ſicut de canonizatione ſanctorum dici ſolet, & cõſtat de antiquis ſanctis, ſola vniuerſali traditione totius Eccleſiæ canonizatis, par enim eſt ratio de authentica approbatione religionis, vt videre etiam licet in antiquis religionibus S.Benedicti, & Baſilij, & in eodem gradu ponenda eſt religio eremitarum S. Auguſtini; nam in cap. *pernicioſam* 18. q.2. regula Auguſtini, & conſequenter ordo eius, æquè cenſetur ſufficere ad religionem approbatam ac regula Baſilij, vel Benedicti; eſt autem illud decretum Cõcilij Romani ſub Innocentio II. quod conſtat eſſe multo antiquius; poteſt igitur duplex approbatio tacita diſtingui: Vna qua ſolùm permittitur aliquis modus viuendi, non ſub certo, & firmo iudicio de illius perfectione vel congruitate ad perfectionem aſſequendam, ſed quaſi negatiuè ſe habendo, & non improbando talem viuendi modum, quia de illius malitia non conſtat. Alia verò eſt approbatio, quæ licet conſuetudine introducatur, & ideo tacita vocetur; ad eum tamen gradũ peruenit, vt recepta & firma opinione totius Eccleſiæ, & iudicio ſummorum Pontificum, factis ipſis priuilegiis ſufficienter declarato, ſit ſufficiens, vt per eam proponatur aliquis ſtatus, tanquam vera perfectionis via, & hanc approbationem dicimus æquiualere expreſſæ. Hoc igitur ſecundo modo dicimus ordinem D. Auguſtini fuiſſe ab Eccleſia approbatum longe ante Concilium Lateranenſe. nam hoc indicatur in dicto cap. *pernicioſam.* iuncto cap. *nenimiam.* de religioſis domibus. ibi. *Sed quicunque ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis aſſumat, & qui voluerit religioſam domum de nouo fundare, regulam, & inſtitutionem accipiat de approbatis.* Nam certum eſt ibi eſſe ſermonem de approbatione perfecta; certum item eſt ſub illis religionibus approbatis comprehenſam tunc fuiſſe religionem eremitarum Sancti Auguſtini, quidquid fuerit de aliis eremitis; nam hoc probat dictum cap. *pernicioſam.* & cap. *inſinuante.* Qui clerici, vel vouentes, quod eſt eiuſdem Innocentij III. & de ſimili inſtitutione exiſtimo loqui §. *Sane.*

XXXIII. Denique explicatur in hunc modum. nam D. Auguſtin. circa ſtatum monachorum, quem in Eccleſia inuenit, & Mediolani ac Romæ vidit, duo tantum feciſſe videtur, vnum eſt, quod illum inuexit in Africam vbi nondum erat in vſu; aliud eſt, quòd peculiarem regulam illi addidit, in cæteris nihil immutaſſe, aut ſtatuiſſe videtur, nec de habitu, vt ex his, quæ ſuprà expendimus, ſatis conſtare videtur, & planè ſenſit Antoninus ſuprà, & Baronius 6. tom. circa annum Domini 54. nec de aliis ritibus, aut cæremoniis præter ea quæ in dicta regula continentur, quia neque ex ſcriptis eius, neque ex vlla hiſtoria, vel traditione aliud quippiam habemus. Status autem monaſticus, ſeu eremiticus, qui, vt à numero 10. diximus, idem erat, ſatis fuit approbatus, & confirmatus etiam ante Auguſtinum per traditionem Apoſtolicam, vt ſuprà lib. præced. latè probatum eſt: regula item Auguſtini multo ante Innocentium III. Eccleſię vniuerſalis approbationem meruit, & obtinuit, & aliqui affirmant Innocentium I. tam expreſſe approbaſſe, & præcepiſſe eremitis omnibus per Italiam, vt ſecundùm eam viuerent, de qua approbatione aut præcepto nihil in Conciliis inuenio, neque inter opera Innocentij III. Tamen inter priuilegia & chronica ordinis eremitarum contineri dicitur à Hieronymo Romano li. 6. Reipub. cap. 5. & 6. Quidam etiam referunt approbationem Eugenij II. in concilio Remenſi, ſed nec Remenſe Concilium, neque aliquod aliud inuenio ſub hoc Pontifice celebratum. In Remenſi autem Concilio celebrato ſub Leone III. ſolùm fit mentio regulæ S.Benedicti in canone 9. Eadem verò approbatio ſatis ſupponitur ab Innocentio II. in dicto c. *pernicioſam.* Igitur ex eo ſaltem tempore, ex quo cœpit regula Auguſtini habere hanc approbationem, cœpit ordo ab ipſo inſtitutus eſſe approbatus, eo modo quo ordo S. Benedicti ſuo tempore approbatus fuit.

XXXIV. *2. Aſſertio quodammodo reſtringens primã.*

Nihilominus addendum eſt, hunc ordinem eremitarum habuiſſe nouam, & ſolemnem approbationem ab Alexandro IV. quia reuera illa indiguit; quamuis enim non fuerit religio de nouo inſtituta, talem formam, & mutationem accepit, vt ſine ſpeciali approbatione Pontificis firmitatem habere non potuerit. Primùm enim omnia monaſteria, quæ antea erant diuiſa, in vnum corpus redacta ſunt, ſub vno Generali Prælato, quem antea etiam non habebant. Secundò, quoad multa nouum viuendi modum accepit hæc religio, quæ in ſuperioribus tacta ſunt; ſuntque ex rebus præcipuis ad religioſum ſtatum pertinentibus præter ſubſtantialia vota, & regulam. Tertiò hinc factum eſt, vt hæc religio ab eo tempore inter mendicantes numerari cœperit, nam antea, & imperfectam vnitatem religionis habebat, & monachalis potiùs, ſeu eremitica reputabatur, quia ſibi ſoli, & nõ proximis incumbebat, & quia ex propriis reditibus, & his deficientibus, ex labore manuum, non emendicato viuebat, & quod caput eſt, à nullo Pontifice inter mendicantes recepta fuerat. Quartò ex tunc cœpit eſſe exẽpta, & ſub ſpeciali ſedis Apoſtolicæ protectione recepta. *** Hæc ſunt quæ de hac ſacra eremitarum S.Auguſtini religione in Authographo manuſcripto inuenire potuimus.

CAPVT X.

Vtrùm ſacer ordo Carmelitarum vnus ex mendicantibus ſit; quamque originem, & inſtitutionem habuerit?

I. *Vera traditio ſucceſſionis ex Elia.*

Carmelitarum religio, quò antiquiorem creditur habere inſtitutionem, eo minus certam, & exploratam habet originem, ac perpetuam ſucceſſionem; eſt autem valde recepta, & ſatis antiqua traditio, religionem hanc à temporibus prophetarum, & ſignatim ab Eliæ inſtitutione ſuam ducere originem, & quaſi hæreditariam ſucceſsionem in monte Carmelo, à quo nomen etiam accepit; quam traditionem, vt veram ſuſcipimus; præcipuè quia ſeptem ſummi Pontifices Sixtus IV. Ioannes XXII. Iulius III. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. & Clemens VIII. in bullis huic ordini conceſsis, de profeſſoribus huius ſacri inſtituti ita loquuntur: *tanquã religionis ſpeculum, & exemplar charitate fulgentes, ſanctorumque prophetarum Eliæ & Eliſei, & aliorum Patrum, qui montem ſanctum Carmeli, iuxta Eliæ fontem habitarunt, ſucceſsionem hæreditariam tenentes*, &c. Vnde Sixtus V. huic religioni conceſsit, vt Eliam & Eliſeum, tanquam ſuæ inſtitutionis patronos coleret, dies feſtos in eorum honorem celebrando, propriaque officia in eorum memoriam recitando: quod ipſa religio ſtudioſe ſeruat, & in ipſo officio nomen & ſolennitatem Patroni Eliæ tribuunt. Quale autem ſit, & in quo fundetur hoc (vt ita dicam) ius patronatus, quę ſit etiam hæc origo & ſucceſsio, licèt à multis multa dicantur, non facilè explicatur; breuiter autem dicam, quid mihi certum, quid probabilius, quid veroſimile, quid obſcurum, & ambiguum, vel etiam minus verum videatur.

II. *1. Aſſertio, Eliam &*

Primò ergo certum eſt, Eliam vitam eremiticam coluiſſe, vbi cum magna corporis auſteritate, diuturnam animi contemplationem cõiunxit, quamuis

contemplatiuam, & actiuam erga proximos exercuiſſe.

uis interdum diuino iuſſu & propter Dei honorem, & proximorum ſalutem, ad prædicandum, & docendum deſcenderet. Totum hoc colligitur ex Scriptura à capite 17. libri 3. Regum vſque ad c. 2. libri 4. Cum enim ante hæc loca nulla facta fuiſſet mentio Eliæ, nec ſuperioris vitæ eius, neque ortus, aut parentum illius, quaſi ex abrupto introducitur Elias magna libertate prophetizans coram Achab, & ſtatim ſubiungitur vocatio Dei illum vocantis ad ſolitariam, & eremiticam vitam. *Recede hinc, & vade contra orientem, & abſcondere in torrente Carith, qui eſt contra Iordanem, & ibi de torrente bibes, coruiſque præcepi vt paſcant te.* Quem locum luculenter ad hoc propoſitum expendit Ioannes Hieroſol. lib. de inſtitutione primorum monachorum à c. 3. vſque ad 9. tom. 9. biblioth. Patrum.

III. *Obiectio contra pronuntiatum.*

Dicet verò non immeritò aliquis, ex hoc loco minimè colligi vocationem aliquam Eliæ ad vitā eremiticam, vel religioſam. Omiſſo enim allegorico ſenſu, quem ille author late proſequitur, à quo non ſumitur efficax argumentum, ſi literalem ſpectemus, Deus non præcepit Eliæ vt abſconderetur in torrente Carith, vt ibi ſolitariam vitam, aut eremiticam ageret, ſed ſolùm ne ab Achab inueniretur in principio illius ſterilitatis, & ſiccitatis, quā Deus in pœnam peccatorum eius mittebat. Prædixerat enim Elias Achab, fore vt non plueret, donec ipſe Elias id diceret, & ideo abſconditus eſt ne cogeretur aliquid dicere, vel ea occaſione aliquid mali pateretur: vnde c. 18. dixit Abdias Eliæ, Achab quæſiuiſſe illum per omnem locum, nec inuenire potuiſſe.

Confirm. Item, quòd non alia ratione, nec propter vitam eremiticam iuſſus fuerit Elias in torrente Carith abſcondi, ſignum eſt, quia poſtea ſiccato torrente iuſsit Deus Eliam abire in Sarepta Sidoniæ, & ibi nutriri vel morari, in domo viduæ, vbi per plures dies manſit. Et poſtea non legitur Elias habuiſſe vnquam firmam habitationem in deſerto, ſed interdum in ciuitatibus, interdum in deſertis fuiſſe, prout iniqua temporum conditio permittebat: interdum enim quærebatur ad necem, & in ſpeluncis montium latitabat, interdum verò iuſſu Dei reuertebatur ad ciuitates, & alia loca. Non ergo conſtare poteſt ex ſacra Scriptura illum vitam eremiticā inſtituiſſe, ſicut S. Athanaſius fugiendo perſecutionem, interdum latitabat in ſepulchro, interdum in aliis locis, vel fortè in deſerto, &c.

IV. *Suſtinetur tamen, & roboratur amplius pronūtiatum quo ad vitam contemp. Eliæ.*

Nihilominus Patres ſæpe indicant Eliam vitam eremiticam fuiſſe profeſſum: ad hoc enim alludens Hieronymus epiſt. 13. ad Paulinum dixit, *Noſter princeps Elias, noſter Eliſeus,* &c. Significat autem id colligi ex Scripturis cum præmittit, *& vt ad Scripturarum authoritatem redeam,* &c. vbi Marian. Victor. *Eliam* (inquit) *& Eliſeum deſerta ac montes ſolitarios incoluiſſe res eſt notiſſima.* In eodem ſenſu dixit de Baſilio Nazianzenus in quadam orat. *Solitudinem cum Elia, & Ioanne, qui admodum philoſophi fuerunt, mire amplectebatur.* Et ipſe Baſilius orat. in Gordium Martyrem, de Elia inquit, *cum Sidoniorum conſpiceret impietatem quotidie ingraueſcentem, in montis Oreb ſpeluncam ſeceſſit, ac ſeſe ab omni humana conuerſatione vt Deum quæreret, ac videret, abdicauit, vidit tandem quantum fas eſt homini mortali.* Idem habet Iſidor. lib. 2. de offic. c. 15. vbi eadem ferè Hieronymi verba vſurpat. Significat etiam Caſsianus lib. 1. de inſtitut. renunc. c. 2. vbi apertè ponit Eliam vt exemplar monachorum; nam ad exemplū eius dicit ſolitos eſſe cingi zona pellicea: quod etiā habent Baſilius, & Ioannes Hieroſolymitanus, vt ſuprà retuli.

V. *Veriſimile eſt Eliam ſolitariam vitam egiſſe etiam antequam mitteretur ad Achab.*

An verò cœperit Elias ſequi hoc vitæ inſtitutum antequam primò mitteretur ad Achab, vel iuberetur abſcondi in torrente Carith, certò affirmare nō poſſumus. Non eſt autem improbabile antea incepiſſe. Nam Iacobus in ſua canonica cap. vltimo indicat ante illud tempus fuiſſe ſingulariter iuſtum dicens, *Elias homo erat ſimilis nobis paſſibilis, & oratione orauit vt non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex.* Vnde conſtat (quamuis in libris Regum non refertur) ſiccitatem illam, quam Elias prædixit, oratione ipſius fuiſſe antea à Deo impetratam. Erat ergo antea vir iuſtus & potens apud Deum, & zelo diuino iam vehementer vrgebatur, non enim ex inordinata aliqua affectione afflictiones illas ſuo populo poſtulabat, ſed vt percuſſus à Deo, ſuum errorem agnoſceret: ergo veriſimile eſt iam fuiſſe à Deo vocatum ad altius genus vitæ, in quo tantam ſanctitatem conſequutus erat, ita vt ſicut Ioannes Baptiſta in eremo fuit à Deo euectus ad eum ſanctitatis gradum, in quo poſſet liberè veritatem prędicare, & regibus reſiſtere, eoſque reprehendere, ita etiam Elias, quamuis non tam citò ſicut Ioannes, conuenienti tamen tempore, fuerit ad nouum, ac mirabile viuendi genus euectus, vt coram Rege, & populo magna cum authoritate, & libertate poſſet pro diuino honore pugnare. Simili argumento Hieron. lib. 11. contra Iulianum, illum, quia Eliam in catalogo coniugatorum poſuerat, impugnat. *Quia ſi Ioannes Baptiſta* (inquit) *venit in ſpiritu, & virtute Eliæ, & Ioannes virgo eſt; vtique non ſolum in ſpiritu eius venit, ſed etiam in corporis caſtitate.* Ambroſius etiam in epiſtola 25. ad Vercellenſes in hoc comparat Eliam, & Ioannem, quod vterque in deſerto cōſtantiam priùs exercuit, vt fortior prodiret ad increpandum Regem, & mundum. Et lib. 1. de Virginib. in principio Eliam dicit *nullis corporei coitus permixtum cupiditatibus inueniri.* Et ideo inter virgines communiter numeratur, quia cum iuſtus ſemper fuerit, extra matrimonium pollutus non eſt; & licet Scriptura poſitiue non declaret eum vxorem non duxiſſe, tamen quia nec vxoris, nec filiorum eius mentionem facit, colligunt Sancti nunquam matrimonium contraxiſſe; quod etiam eius muneri & prædicationi magis accommodatum fuit; inde etiam fit coniectura, vitam à conſortio hominum ſeparatam à principio elegiſſe ſaltem tempore maturæ ætatis, in quo poſſet ſtatum viuendi eligere, quia illo tempore valdè inſuetum erat homines, pręſertim laicos, vt erat Elias, ſi communem, & cum cæteris vitam ageret, à matrimonio abſtinere.

VI. *Id tamen certius eſt poſt dictam vocationem.*

Verum quidquid ſit de illo anteriori tempore, certè ex quo ad prophetizādum vocatus eſt, & miſſus, planè videtur à Deo ſeparatus ab vrbium habitatione, & ad vitam ſolitariam agendam traductus; nam ex diſcurſu vitæ eius à prædicta Dei vocatione; vſque ad tranſlationem eius, conſtat ſemper in deſertis habitaſſe, ſolumque tranſitorie ad negotium aliquod iuſſu Dei peragendum, ad communes hominum habitationes rediiſſe; quod ex diſcurſu ſequēti clarius patebit; neque huic obſtat quod iuſſus fuerit ire ad torrētem Carith, ſe occultandi gratia: vtrumque enim ſimul conſiſtere poteſt; nouit enim Deus ſimilibus vti occaſionibus, vt ſuos electos vocet ad perfectiorē vitam: imò hoc exemplo monſtratum, & præfiguratum fortaſſe eſt, quod Deus in lege gratiæ fecit cum Paulo eremita, & aliis ſanctis, vt occaſione perſecutionum, eos duceret ad vitam ſolitariam, & perfectiſsimam agendam; vnde hæretici calumniantur hoc vitæ genus, caſu & neceſſitate quadam inchoatam eſſe; non aduertentes diuinæ prouidentię ſapientiam, cui nihil caſu accidit, eadem in malitia hominum, exordia ſumere perficiendi opera ſua; hoc indicare voluit Deus etiam Eliæ, & ideo licet proxima intentione, & ad literam, vt ſic dicam, miſſus fuerit ad ſe occultandum hominibus; ex altiori quoque prouidentia miſſus eſt, vt ſeparatus ab hominibus iugiter, & perfecte Deo vacaret, & mirabilem viuendi rationem inter homines inchoaret; quod autem ſatis fuerit illa vocatio,

Ad obiect. num. 3.

tatio, dicti Patres ſentiunt, & indicat Ambroſius dicta epiſtola ad Vercellenſes prope initium dicens. *Elias quem Dominus ad virtutis erudiebat perfectionem*: atque etiam effectus monſtrauit, nec enim poſtea vnquam legimus Eliam in ciuitatibus commoratum; Quòd namque ad tempus miſſus fuerit ad Sareptam Sidoniæ, vt ibi in ſecreto paſceretur à vidua, non impedit quominus ibi vitam ſolitariam, in ſuo cœnaculo, & purè contemplatiuam duceret. Cùm autem ibi potius, quàm in alio deſerto vbi eſſet aqua, ſeruatus à Deo fuerit; vel ſicut cibum per coruos accipiebat, non etiam aquam acceperit, in diuinæ ſapientiæ theſauro abſconditum eſt. fortè voluit Deus ea occaſione, illi viduæ magna beneficia conferre, vt effectus oſtendit, & ſignificauit Chriſtus Dominus Lucæ 4. fortè etiam illud factum myſticam habuit ſignificationem, quã egregie proſequitur Ambroſ. in comment. ad caput 6. Apocalyp. verſus finem; Poſtea verò quàm ſe manifeſtauit Achab, in montem Carmelum aſcendit, vbi prophetas Baal interfecit, indeque in deſertum abiit, & inde ad montem Dei Oreb, ex quo iuſſu Dei deſcendit ad vngendos reges, & Eliſæum; Atque ita ferè ſemper in deſerto inuenitur, niſi cum diuino iuſſu, ſeu inſpiratione aliò mittitur.

Ad Confir. ibid.

VII. *Concluditur pro tota prima aſſirtione.* Ex his ergo, pro materiæ capacitate, ſatis patet tota aſſertio; quæ verò addidimus de auſteritate vitæ, & iugi contẽplatione, ſumuntur ex 3. & 4. Regum libris; & ex comparatione inter Eliam & Ioannem Baptiſtam apud Sanctos Patres frequentiſsima, & fundata in illo Marci 4. *Ioannes ipſe eſt Elias.* Et Lucæ 1. *Præcedet in ſpiritu & virtute Eliæ.*

VIII. *2. Aſſertio de commoratione Eliæ in monte Carmelo.* Dico ſecundò, probabile eſt Eliam permanẽtem ſuam habitationem vitæ eremiticæ, præcipuè habuiſſe in monte Carmelo. Notauit hoc Abulen. 3. Reg. 21. quando Elias iuſſus eſt deſcendere vt occurreret Achab, eumque de grauiſsimo peccato reprehenderet, eidemque, & vxori, debitam mortis pœnam prædiceret, expendit ergo Abulenſis verbum *deſcendit* dicens, *Ex eo tempore, quo Deus fecit miraculum, mittendi ignem ſuper ſacrificium ſuum in monte illo, habuit deuotionem Elias, manendi in illo, & ſemper manſit, vſque ad tempus quo raptus eſt in curru igneo.* Vnde lib. 4. Regum cap. 1. circa illa verba, *Surge, & aſcende in occurſum nuntiorum Regis Samariæ.* notat idem Abulenſ. dici, *aſcende non quia Elias maneret in aliquo loco infimo, manebat enim in monte Carmelo, ſed quia ipſe deſcenſurus erat de monte, & poſtea aſcenſurus per viam per quam veniebant nuntii Ochoziæ.* In his autem verbis Abulenſis vnum videtur tacitè ſupponi; & aliud apertè aſſeritur, indicatur enim Eliam ante illud inſigne factum non habitaſſe in monte Carmelo, ſed tunc concepiſſe deuotionem & propoſitum manendi ibi; quæ pars negatiua ex Scriptura probari non poteſt, nec mihi de illa conſtat, nam ſi verum eſt Eliam, priuſquã prophetare inciperet, vitam egiſſe ſolitariam, fortaſſe in monte Carmelo habitabat, nam ideo fortaſſe illuc aſcendit, ad conuincendos, & puniendos prophetas Baal: quod etiam eius verba indicant ad Achab. *Mitte, & congrega ad me vniuerſum Iſrael in montem Carmeli* 3. Reg. 18. *quaſi diceret, ibi enim ero, ſicut ſoleo*, prius enim, quia ſe occultabat, aliis in locis verſabatur, iuxta diuinam reuelationem. Sed, vt dixi, hoc totum incertum eſt, quantum ad illud tempus ſpectat.

Abulenſis dictum partim negatiuum, partim affir. de habitatione Eliæ in Carmelo. Pars negatiua incerta.

IX. *Pars affirm. magis certa.* Secunda erga pars, de reliquo tempore vitæ Eliæ, poſtquã occidit prophetas Baal, maius aliquod fundamentum habet in Scriptura, vt ſtatim n. ſeq. deducam. Eſtque multum recepta opinio, & locutionibus Patrum conformis: ad illam enim alludẽs Baſilius in epiſt. ad Chilonem diſcipulum dixit: *Hic mons celeber Carmelus, in quo Elias demoratus perplacuit Deo* Sic etiam ait Nazianz. orat. 16. de pauperum amore initio, *pulchra res ſolitudo, & quies, idque nemet docet Elia Carmelus.* Vbi Nicetas exponit, id eſt, *Elias in Carmelo degens quemadmodum 3. Regum liber narrat.* Eandẽ latè proſequuntur Ioan. Hieroſolym. dicto libro de inſtitu. monach. à cap. 17. ad 21. vbi ait poſt ſedatam perſequutionem contra Eliam mortua Iezabel, fixiſſe Eliam domicilium ſuum in monte Carmelo; tum quia erat aptiſsimus ad vitam monaſticam; tũ etiam propter inſignia miracula, quæ Deus ibi oſtendit. Additque feciſſe ibi oratorium, & per ſexdecim annos ibi manſiſſe vſque ad ſuam translationem.

Vide Nazian. orat. in Maxim. & Guilielmum Tyrii in continuatione belli ſacri lib. 5. c. 3.

X. *An manſerit Elias ſemper in Carmelo vſque ad ſuam translationẽ.* Et quidem hoc poſterius de manſione Eliæ vſque ad ſuam translationem, inſinuatur in martyrologio Romano; dum 20. die Iulij dicitur *in monte Carmelo ſancti Eliæ Prophetæ.* Quòd ſi obiicias, quod Elias non ex monte illo, ſed ex ripa Iordanis raptus eſt, reſponderi poteſt, non quidem permanſiſſe in illo monte vſque ad articulum translationis ſuæ, ſed ibi habuiſſe domicilium vſque ad illum diem, quo Dei monitu inde diſceſsit leuandus in cœlum. Sed adhuc obſtat quod 4. Reg. 2. dicitur, *Cum leuare vellet Dominus Eliam per turbinem in cœlum, ibant Elias & Eliſeus de Galgalis*, & non dicitur *de monte Carmelo.* Occurritur verò dicendo, non ita habuiſſe Eliam fixam habitationem in illo monte, quin interdum ad alia loca diuerteret, cùm diuinum obſequium, vel ratio ſui muneris id poſtularet. Ita ergo tũc per occaſionem aliquam deſcenderat in Galgala, ſiue iam præmonitus à Deo de ſuo tranſitu, ſiue (quod magis Scriptura ſignificat) quia occaſione alia illuc iuerat, de quã nonnihil infrà dicemus, & ibi poſteà acceperit oraculum de ſua translatione: & ideo ab illo termino diſceſſus eius incipit narrari citato loco. Conuincit autem hæc obiectio, non ſatis probari, ex diuina Scriptura domicilium hoc & habitationem Eliæ in monte Carmelo vſque ad tranſitum ſuum; quamuis verum ſit Scripturam non repugnare huic hiſtoriæ, quæ magis videtur in traditione fundata, licet ex vno quodam Scripturæ loco probabiliter colligatur, vt ſtatim dicam numer. ſequenti.

XI. *An ibi ædificauerit oratorium.* Alterum verò quod de oratorio ædificato ab Elia dicitur à Ioanne Hieroſolymitano, coniectura fortaſſe, vel traditione aſſertum eſt; nam apud alios authores, nihil de ea re inuenio ſatis expreſſum. Referunt autem communiter hiſtoriographi & coſmographi, fuiſſe in illo monte ſpeluncam, & forſan Eliæ, vt ex Brochardo, & aliis, refert author theatri terræ ſanctæ, in tribu Iſachar, vnde etiam eſt veriſimile, fuiſſe ibi aliquem locum cultui Dei dicatum. Præterea Cedrenus in compendio hiſtoriæ in Baſilio refert, templum Eliæ per Baſilium Imperatorẽ fuiſſe reſtitutum, vt meminit Baron. in ſcholiis ad martyrologium Romanum 20. die Iulij, vbi etiam ait extare epigramma D. Gregorij Nazian. de æde Eliæ *Dominicum* nuncupata; quæ poſſunt intelligi de templo Eliæ, id eſt, ædificato ab Elia, & ſic confirmant dictam ſententiam. Vel de templo Eliæ, id eſt, dicato Deo in honorem Eliæ: & in hoc ſenſu nõ ita directe faciunt ad rem præſentem, ſed alludunt ad ædem ſacram, quam dicitur Helena mater Conſtantini ædificaſſe in monte Eliæ Theſbitæ, vt ſignificat Niceph. lib. 8. c. 3. vbi licet non expreſſe ponat montem Carmelum, videtur tamen de illo loqui cùm ait, in accliuitate montis ædificaſſe Helenam pulcherrimam ædem Eliæ Prophetæ. Non autem etiam eſt magnum indicium, montem illum fuiſſe ſpeciale habitaculum Eliæ, & habuiſſe in eo locum aliquem diuino cultui ſingulariter dicatum.

Auct. theatri terræ S.

XII. *Confir. pars eadem de habitatione ordinaria Eliæ in Carmelo.* Vnum denique inuenio Scripturæ locũ, qui primam hanc ſententiam mihi valde probabilem facit. nam lib. 4. Regum capit. 4. mulier illa Sunamitis, quę per Eliſei interceſsionem, filium à Deo prius obtinue-

obtinuerat, & poſtea ex graui morbo mortuum habebat, dixit ad virum ſuum. *Mitte quaſo mecum vnum de pueris & excurram vſque ad virum Dei in montem Carmeli*, vbi ſignificatur montem illum fuiſſe locũ proprium vbi Eliſeus domicilium habebat; conſtat autem ex narratione Scripturæ 4. Reg. 2. & 3. & ex omnibus expoſitoribus ac Patribus, Eliſeum ſucceſsiſſe Eliæ, ſicut in ſpiritu, ita & in munere, & in habitatione, ſeu ſede propria, quam ad Deum melius colendum ſibi elegerat. Hoc autem magis declarant verba interrogationis viri, ad vxorem ſuam. *Quam ob cauſam vadis ad eum hodie, non ſunt kalenda, neque ſabbata.* Nam in his verbis duo inſinuantur; vnum eſt, habuiſſe illam fœminam conſuetudinem adeundi illis diebus in montem Carmeli, ad conueniendum Prophetam illic habitantem. Aliud eſt, ſolitam eſſe illuc ire cauſa religionis, ad verbum Dei cum aliis audiendum à Propheta, vel orandum, & canẽdum diuinas laudes, ſicut mos erat Iudæis, eundi ad ſynagogas, & orationis loca, in diebus ſabbatorum, & kalendarum, & feſtiuis aliis, vt indicauit ibi Lyranus, & latiùs Abulenſis quæſtione 30. Erat igitur mons ille habitatio iſtorum Prophetarum, & in eo habebant locum aliquem operibus religionis & diuini cultus deſtinatum.

XIII. *Eliſeus ſucceſſor Elia.* Vnde obiter conſtat, quod de Elia diximus, cum proportione habere locum de Eliſeo, hac tantùm differentia conſeruata, quòd Elias fuit præceptor, Eliſeus diſcipulus: ille pater, hic filius, ſicut ipſe clamabat *Pater mi, Pater mi*; ille quaſi author, & inſtitutor illius vitæ generis, hic ſectator, & hæres. In reliquis verò fuit conuenientia: nam ex quo Eliſeus, iuſſu Dei vocatus eſt ab Elia, & illum ſequi cœpit, ei perpetuò miniſtrauit 3. Regum 19. vſque ad 4. Regum 3. Poſt raptum verò Eliæ, eundem Carmelum incoluit, vt ex citato loco colligitur, & communiter authores docent, atque Eliæ in ſpiritu & miniſterio ſucceſsit. Vnde 4. Reg. 3. in huius rei ſignum filij Prophetarum venerunt in occurſum eius, eumque adorauerunt, & tanquam caput & principalem Prophetam, Eliæque ſucceſſorem agnouerunt.

Obiici autem poteſt, quia Eliſeus vix ſemel aut iterum legitur in monte Carmelo, aut in alio deſerto loco reſediſſe; ſępius verò in ciuitatibus, & inter reges verſatus fuiſſe, & præcipuè in Samaria, quæ curia regni erat. Vnde 4. Regum 5. dixit puella Hebræa, quæ erat captiua in Syria, *Vtinam fuiſſet Dominus meus ad Prophetam qui eſt in Samaria.* & poſtea Naaman veniens in Samariam, ibi conuenit Eliſeũ; & ea contigerunt quæ illo loco Regum narrat Scriptura, & ex c. 6. & 7. conſtat illic permanenter habitaſſe Eliſeum, ac tandem in capite 13. ibidem occubuiſſe. Reſpondeo rationem viuendi Eliæ & Eliſei, non ita fuiſſe ſolitariam & contemplationibus abſtractam, vt non etiam ad conuerſandum cum populo, in eius beneficium, per quædam, vt ita dicam, interualla, deſcenderent; namque & donum prophetiæ, quod habebant, in eum maximè finem illis à Deo communicabatur. **** XIV. *Obiicitur quoad ſucceſſionem in Carmeli habitatione.* *Reſpondeo.*

Hæc tantum de ſacro Carmelitarum ordine in manuſcriptis authoris Soarij inuenire potuimus. quem niſi mors bonis omnibus inuidens præoccupaſſet, tam de hoc ipſo ordine, quàm de reliquis plura ſcripturum fuiſſe non dubitamus.

INDEX

INDEX CAPITVM
LIBRI PRIMI.

De religione Societatis IESV, quo ad Inſtitutionem, & inſtitutum in generali.

Cap.I. *SItne Societas IESV vera religio, & cur ita appelletur?*

II. *De fine huius religionis.*

III. *De mediis quibus hæc religio vtitur ad finem ſibi præſtitutum.*

IV. *An Societatis IESV religio conuenienter inſtituta ſit, & approbata.*

V. *An Societas IESV ſit per ſe religio Clericorum, non ſolùm habitu, ſed etiam re ipſa; & quaſnam proprietates inde conſequatur?*

VI. *An Societas IESV coutemplatiuam, an potius actiuam vitam complectatur.*

VII. *In quo gradu perfectionis Societas IESV inſtituta ſit?*

VIII. *Satisfit primæ obiectioni capitis præcedentis.*

IX. *Satisfit ſecundæ obiectioni.*

TRACTATVS DECIMVS

DE RELIGIONE SOCIETATIS IESV IN PARTICVLARI.

LIBER PRIMVS.

De religione Societatis IESV, quo ad Inſtitutionem, & inſtitutum eius in generali.

HÆc eſt poſtrema pars totius operis de ſtatu religionis, quæ ſicut pluribus titulis,ac nominib. à me debita eſt,ita præcipue,ac primariò eſt intenta.Cum .n. ante quadraginta annos,ex quo hęc ſcribo, ſcribo autem anno 1595. magno diuinæ gratiæ beneficio ad hanc religionem vocatus ſim , & toto hoc tempore in ea educatus, nutritus, & conuerſatus, eius viuendi rationẽ,ac inſtitutum admiratus ſemper fuerim, & in ea ſingularem morum probitatẽ, & erga diuinam maieſtatem,religionẽ,ac reuerentiam; erga proximos verò eximiam charitatem, & animarum zelum in varijs,ac diſtātiſsimis prouincijs Italiæ, Galliæ, totius ferè Hiſpaniæ, ac tandem Luſitaniæ fuerim expertus: videamq; nihilominus religionem hanc, non ſolùm ab hæreticis hominibus,(quæ illius magna laus eſt) odio haberi, verùm etiam, ſpecie religionis, ab hominibus ſanam doctrinam,& religionemCatholicam profitentib. oppugnari,varijsq; modis,tum in priuatis colloquijs, tum etiam in publicis lectionibus,& concionibus, vel iniquis detractionibus, vel ſophiſticis argumẽtationib. exagitari: diu,multùmq; deſideraui,eius, quæ in nobis eſt,religionis rationem vtriſq; reddere,& obiectionibus vniuerſis,quæ hactenus contra Societatem excogitatæ ſunt, ſatisfacere. Non quia veritas ipſa, quæ luce clarior eſt, aut religio, quàm Apoſtolica Sedes toties probauit, & diuina gratia ſuis operib. illuſtriorem reddidit, noſtra defenſione, aut illuſtratione indigeat, ſed vt ſignū aliquod grati animi, & Deo, qui me vocauit in Societatem filij ſui, & ipſi Societati, cui totū quod ſum, vel habeo,debitum recognoſco,exhiberem. Quamobrẽ ſanctiſsimorum Patrum Thomæ, & Bonauenturæ exempla ſequutus, opus hoc diuina gratia confiſus aggreſſus ſum.Quia verò Societas hæc quędam habet cum cæteris religionibus communia, quædam autem propria; propter priora , nonnullis minùs neceſſaria in Eccleſia, vel potius ſuperuacanea viſa eſt;eo quòd nouiſsimis temporibus, quando Eccleſia multis, & grauiſsimis religionibus abundabat, inuenta videatur; propter poſteriora verò, res noua,ac propterea,vel hoc ſolo nomine ſuſpecta multis exiſtimata eſt , ab alijs autem minoris habita, quod parum rigoroſum, & auſterum viuendi modum amplexam eſſe calumnientur. Ad ſatisfaciendum igitur omnibus, neceſſarium exiſtimauimus ea priùs, quæ religioſo ſtatui communia ſunt, diligenter, & exactè tractare; quod hactenus præſtitimus. Deinde verò (quod nunc aggredimur) Societatis inſtitutum diſtinctè,ac dilucidè explicare. Ita enim ſperamus fore,vt ad maiorem Dei gloriam,& animarum fructum,religionis huius dignitas, & vtilitas omnib. innoteſcat, & oblatrantium ora,aut obticeſcant, aut confundantur. In hoc ergo primo libro generatim Societatis inſtitutum , ordinem, harmoniam, ſeu hierarchiam proponemus, ac declarabimus:In ſequentib. verò de ſingulis eius partibus,votis,ac præcipuis conſtitutionib. (hæc enim omnia inſtituti nomine comprehenduntur) diſſeremus.

In ſuperiori tomo, & tractatu 1. huius.

CAPVT I.

Sitne Societas IESV vera religio, & cur hoc nomine inſignita ſit?

SVpponimus eſſe in Eccleſia catholica congregationem quādam clericorum, ſpecialem regulam, I.
ſub obedientia propriorum Prelatorum profitentium , quam hoc nomine *Societatis IESV* appellamus. Hoc ex facto ipſo per ſe euidens eſt,& ideò nō indiget alia probatione, præterquam quod huius congregationis, ſub eo nomine, honorificam mentionem fecitConc.Trid.ſeſſ.25.c.16.de reformat.regul. & ante, ac poſt illud multi Pontifices in bullis ſuis,quorum ſententias poſtea referemus.

Dicimus ergo primò Congregationem hanc eſſe veram, & propriam religionem: quod de toto II.
hoc corpore Societatis nullus catholicus negauit vnquam, quem ego ſciam, nec negare poteſt; eſt enim (vt exiſtimo) certum de fide; nam ſi hæc non eſt vera religio,nulla profectò eſt in Eccleſia religio vera, quod dicere hæreticum eſſet. Sequela autem patet, quia eſſe religionis non antiquitate, & quaſi præſcriptione acquiritur, *ſed profeſſione ſtatus ad perfectionem tendentis, & ab Eccleſia approbati.* Hæc autem omnia in religione hac manifeſtè inueniuntur. Nam finis eius eſt non ſolùm ad perfectionem tendere, ſed etiam alios, quoad fieri poſsit, ad eam ducere. Ad hunc autem finem aſſequendum, fit in ea ſeculi abrenunciatio, & ad diuinum cultū ſpecialis cōſecratio per tria vota ſubſtantialia religionis,cū vera etiam

Aſſertio 1. Societatem eſſe veram religionem. Probatur de fide. Eſſentia religionis qua.

etiam profeſsione ſolenni, quæ in aliquibus membris huius corporis fit; ergo de toto hoc corpore dubitari non poteſt, quin ſit vera, & propria religio. Quomodo autem in ſingulis eius membris hic ſtatus inueniatur, in diſcurſu Operis dicetur.

III. *Secunda aſſertio, Societatem eſſe religionem à reliquis ſpecificè diſtinctam. Oſtenditur.*

Secundò dicimus, hanc religionem eſſe diſtinctam à reliquis ſpecifica diſtinctione morali, eo modo, quo in religionibus hæc diſtinctio inueniri poteſt, vt vidimus in tract. præcedent. cap. 1. Hoc etiam per ſe notum eſt ex modo procedendi eius. Nã poſt Summum Pontificem ſub diuerſo capite, ſeu Generali, conſtituit ſuam propriam monarchiam, & ſub proprijs, ac diſtinctis conſtitutionibus, ac regulis viuit; & quamuis cum alijs religionibus conueniat in generali fine inquirendi perfectionẽ, hoc tamen ſpeciale habet, quod in ſuo fine non tantùm acquirere perfectionem, ſed etiam illam in alijs exercere, ſeu ad alios deriuare intẽdit, & ideo in modo illam acquirendi ſeſe accommodat aliorum etiam vtilitati, & ſaluti; atque ita incumbit ſuorum membrorum perfectioni, vt ad aliorum vtilitatem ea informet. vnde etiam fit, vt ad hunc finem proprijs, vel (vt ſic dicam) appropriatis medijs vtatur. Ac denique ex eodem capite etiam naſcitur, vt corpus hoc pluribus magisq; varijs membris conſtet, quam cætera aliarum religionum, ſitq; (vt ita dicã) magis heterogenea; quia ille finis, ad quem ordinatur, plura requirit munera, atque etiam plura organa neceſſaria ſunt. Eſt ergo hæc particularis religio diſtincta à reliquis, quæ poſt alias nata eſt, propriumque fundatorem habuit; propriaque approbatione indiguit: quæ omnia ſigillatim probandá, & tractanda ſunt. Nunc tanquam certa ſupponuntur magis, quam probantur: quia ſub hac generalitate nullam habent dubitationem.

Societas cur præ aliis religionibus membris varia.

Societatem proprium nomen ſibi vendicare oportuiſſe.

IV. *Tertia aſſertio, & eius probatio.*

Tertiò pro ſecunda parte tituli, ex dictis concluditur, moraliter neceſſarium fuiſſe religionem hãc proprium aliquod, & ſpeciale nomen habere, eique imponi. Quia omnes res particulares indigent proprijs nominibus impoſitis, alioqui impoſsibile eſſet humano modo, de eis ſermonem habere: cum ergò hæc religio particularis ſit, & poſt alias inſtituta, particulari etiam nomine indiguit, ac nouo, & à nominib. aliarum religionum diuerſo. Hoc autem nomen licèt ab alijs, per errorem, aut vulgarem vſum, varium, ac multiplex fuerit, verum certè, ac proprium vnicum tantum eſt, *Societas IESV*. Religioſi enim Societatis in varijs regionibus à multis ſunt vocati *Theatini*, ab alijs *Inniguiſtæ*, à nonnullis *Ieſuitæ*, ſeu, *Ieſuati*, alicubi etiam præſertim in Luſitania, & India Orientali, *Apoſtoli* dicti ſunt: omnia autem hæc nomina, aut ſine veritatis fundamento, aut ſine authoritate, noſtris hominibus ſunt attributa. Ordo enim Theatinorum, qui in aliquib. Italiæ partibus floret, peculiaris quædam religio eſt, ſed à Societate longè diuerſa: diſtinctum enim fundatorem habuit, (in quo Chemnitius malitioſè errauit, vt Iacobus Payua n. 5. citandus notauit) nempe Cardinalem Petrum Carrapha Epiſcopum Theatinum, qui poſtea fuit Paulus IV. Pontifex, & inſtitutum habet, ac rationem viuendi longè diuerſam: habet tamen nonnullam ſimilitudinem cum religione Societatis in exteriori ſpecie habitus clericalis: vtraque enim religio clericorum eſt: & propter hanc ſimilitudinem, & quia prope eadem tempora vtraque religio exorta eſt, ideò vulgus neſciens diſcernere inter homines vtriuſque religionis, *Theatinorum* nomen, quod paulò erat antiquius, ad religioſos Societatis accommodauit. Nomen autem *Inniguiſtarum*, quatenus à nomine *Ignatii* (Hiſpanè *Innigo*) deriuatum eſt, non carebat fundamento veritatis, quantum ad etymologiam, rectè enim poteſt, & ſolet, religio à nomine ſui fundatoris nominari: caret tamen fundamento authoritatis, ſine qua nullum eſt verum nomen alicuius rei: oportet enim, vt ſufficienti authoritate ſit impoſitum: hoc autem nomen, non ſolùm à nemine habente authoritatem Societati impoſitum eſt, verùm repugnat potiùs intentioni fundatoris eius, qui humilitatis cauſa noluit ſuam religionem à ſuo nomine appellationem accipere.

Societatis religioſi variis nominibus appellati per errorem.

Cur Societatis religioſi Theatini vocati.

Quare Inniguiſtæ appellati?

Idem ſeruata proportione dici poſſet de nomine *Ieſuitarum*, quo quidem nomine abutuntur hæretici, vt homines Societatis proſcindant. Nam Chemnitius in quodam libello, quem contra Societatem ſcripſit, ſic dicit appellari hos religioſos *Ieſuitas*; non quia verè ſint Chriſto coniuncti, ſed quia ſunt manifeſti hoſtes Ieſu: ſicut olim (inquit) Imperatores Aſiatici, vel Africani appellabantur, quia illas prouincias debellauerant: aliquando verò malitioſè deprauant, ac diſtorquent per ludibrium, vt refert Payua ſtatim citandus, & Surius in commentario de geſtis Orbis anno 1536. Libellum autem illum cum alijs eiuſdem hæretici, damnauit Pius IV. per Epiſtolas miſſas ad Maximilianum Imperatorem, & ad Albertum Bauariæ Ducem, & ad Epiſcopos Germaniæ, quas in vnum collegit Otho Cardin. Albanenſis, & Auguſtanus Epiſcopus. Contra eundem etiam hæreticum pro Societate, eiusque nomine glorioſè pugnauit Iacobus Payua Luſitanus lib. 1. Itaque ſi nomen illud piè, ac ſyncerè interpretari velimus, accommodatum ſatis eſt ad religioſos Societatis voce ſimplici nominandos; præſertim ſuppoſita ipſius religionis appellatione dicta: ſi enim tota religio *Societas Ieſu* dicitur, quia Ieſus eſt quaſi vinculum, & centrum, in quo huius religionis ſocij copulantur, & ob alias cauſas, quas ſtatim in num. 13. attingemus: cur non poterunt membra eius *Ieſuitæ* vocari? Sic enim, (vt Epiphanius refert hæreſi 29. longè à principio) fideles in principio Eccleſiæ, vt à Chriſto cœperunt Antiochiæ appellari *Chriſtiani*, Actor. 11. ita alijs locis à Ieſu ſunt vocati *Ieſſai*, quod ferè perinde eſt, & eandem habuit deriuationem; nam totam etiam Eccleſiam aliquando vocauit Paul. *Societatem filii Dei*. 1. ad Corinth. 1. Poteſt etiam hæc religio *Societas Ieſu* appellari: quia nomen IESVS à ſalute dictum eſt, & ſaluatorem, ac medicum animarum ex propria etymologia ſignificat: quia ergo hæc *Societas* in hunc finem peculiariter congregata eſt, vt ſaluti animarum Chriſto cooperetur, ideo ſub eadem etymologia eius religioſi, *Ieſuitæ* dici poſſunt, quaſi animarum curatores, ac medici, ſimile enim nomen in principio naſcentis Eccleſiæ religioſis eſſe impoſitum, author eſt Euſebius lib. 2. hiſtoriæ capite 16. vbi ex Philone lib. de ſupplicibus, ſeu de vita contemplatiua ait, illum vocaſſe monachos curatores, *eo quod tanquam medici, curatione adhibita, eorum mentes, qui ipſos adirent, à vitii, & turpitudinis morbo ereptas ad integram valetudinem reſtituerent.* Et ſubiungit Euſebius. *Siue igitur Philo ipſe, dum propriam, & appoſitam hominum moribus appellationem attribuere volebat, ſuo ipſius arbitratu, & iudicio, illis iſtud nomen impoſuerit, ſiue re vera ab initio authores eius religionis, cum adhuc Chriſtianorum appellatio nuſquam penè locorum diuulgata eſſet, eos ita nominarint, longa ratione diſquirere non eſt opus.* Veruntamen eadem appellatio eſſe videtur, quæ apud Dionyſium ca. de Eccleſ. Hierarch. p. 1. vbi religioſos vocat θεραπευτάς: ipſe vero interpretatur *cultores*: quam interpretationem Euſebius non omittit, quia vox illa deriuatur à verbo Græco θεραπεύω, quod & *famulari*, & *curare* ſignificat. vnde Luc. 4. vbi de Ieſu dicitur, *curabat eos*, Græcè dici-

V. *Quamobrem Ieſuitæ dicti.*

De hac S. Epiphanii deriuatione plures alii apud Enriquez lib. 12. cap. 5. n. 4. lit. A. in C. m.

dicitur, ἐθελοπερισσεύειν. Vide Bellarm. lib. de monachis cap. 1.

VI.
Nomen Ieſuitæ fundamentum non habet in inſtituto Societatis.

In hoc ergo nomine rectè interpretato, nihil eſt à veritate, aut pietate alienum. Nihilominus tamẽ ipſa Societas non ſolet hoc nomine ſuos appellare, vel quia in bullis Pontificijs, aut conſtitutionibus eius, non inuenitur, & ideo apud illam non habet ſufficientem authoritatem, etiamſi vulgo à multis vſurpatum ſit: vel certè ad vitandam ambiguitatẽ, ſeu æquiuocationem. Fuit enim multo ante S. Ignatium congregatio piorum hominum, qui *Ieſuati* appellati ſunt, cuius meminit Sabellicus Ænead. 11. libro 9. & Polydorus de Inuentoribus rerum. cap. 4. Volaterran. lib. 21. cap. de ordine eremitarum. Baron. in Martyrol. 31. Iulij. Eiusque initium fuiſſe dicitur Senis Italiæ vrbe anno 1360. authoribus Ioanne Columbino, & Franciſco Vincentio, quorum inſtitutum longè diuerſum eſt ab inſtituto Societatis. Nam illi priuatæ tantùm vitæ, ſeu perfectioni incumbunt, & communiter non ordinantur. Multi etiam graues authores dicunt, illam non eſſe propriam religionem, licèt ſit ſatis pius viuendi modus, vt Panormitan. in rubr. de regul. num. 2. & latiùs in cap. *nullus*. de foro compet. num. 11. & in conſil. 55. quod ibi citat. Et Felin. cap. *Sancta Maria*. de conſtit. in principio, & Cardin. conſ. 136. Cur autem illo nomine appellati ſunt, variæ rationes redduntur, quæ videri poſſunt in hiſtorijs (noſtra enim nõ refert) apud Boerium lib. de vita & ſtatu eremitarum num. 13 & Paulum Morigia in hiſtoria de ordinibus, cap. 33. & Hieronymum Romanum lib. 6. de Republica Chriſtiana c. 22. Onuphrium in ſuo chronico anno 1367.

VII.
Cur in Luſitania Societatis religioſi Apoſtoli vulgò dicantur.

Quartum *Apoſtolorum* nomen certum eſt à Societate non vſurpari, nec valde commune eſſe; nam extra Luſitaniam, Indiaſq; Orientis, non eſt in vſu. Ibi autem non ſine pia, & probabili analogia noſtris impoſitum eſt. Nam quia in initio, ante approbatam etiam Societatem ſocij duo B. Ignatij, B. Franciſcus Xauier, & Simon Rodericus, Ioanne Rege efflagitante, & Summo Pontifice imperante, in Luſitaniam profecturi, inde in Orientalem Indiam nauigaturi ad prædicandum Euangelium, fœliciter miſsi ſunt, tantoque fructu, ac vitæ exemplo, vterque Olyſipone; Franciſcus verò in Oriente etiam per ſe, ac per ſuos ſocios, miniſterium ſuum perfecere, vt Apoſtolos ad viuum imitari viderentur; ideoque tam ex nominis etymologia, quàm ex vitæ perfectione *Apoſtoli* vocati ſunt. Atque ita hoc nomen ſecundùm quandam analogiam, & participationem intellectum, nec falſitatem, nec magnam inuidiam habere videtur. Tamen etiam caret ſufficienti authoritate, & impoſitione, & nonnihil arrogantiæ habere videretur, ſi propria voluntate eſſet acceptum, verùm, vt dixi, noſtri religioſi illud non vſurpant, ſed potiùs quantum in ipſis eſt, cohibere, & emendare ſtudent.

Vide Lucenã in vita Xauerii li. 1 c. 9.

VIII.
Propriũ huius religionis nomen eſſe Societatem IESV.
Vide Ribad. in vita Ignatii, & Orlandin. li 2 hiſt. Soc. nu 30 Lucen ſupr.

Vnicum ergo ac proprium nomen huius religionis eſt *Societas IESV*. Hoc primùm S. Ignatius inuenit, crediturque habuiſſe virginem à reuelatione illa, quam propè Vrbem habuit, in qua Æternus Pater Vnigenitum ſuum Crucem humeris geſtantem oſtendit, eique Ignatium, & eius ſocios beneuolentiſsimè commendauit, quos eodem amore ſub protectione ſua Ieſus ſuſcepit, & apertis verbis Ignatio ſignificauit. Hinc ergo ortum eſt ſancti Ignatij deſiderium, quod reliqui ſocij religioſiſsimè amplexi ſunt, & in prima ſupplicatione, quam de approbanda ſibi Societate Pontifici fecerunt, his verbis ſignificarunt. *Quicunque, qui in Societate noſtra, quam IESV nomine inſigniri cupimus, &c.* Poſtea verò ſubiungit Pontifex generalem approbationem, dicens: *Præmiſſa omnia & ſingula, &c. Apoſtolica authoritate approbamus.* Atque eadem petitio, & approbatio in alijs Pontificijs bullis ſæpe reperitur, præſertim in bulla 1. Iulij III. vbi Patres repetunt illa verba. *Quicunque, qui in Societate noſtra, quam IESV nomine inſigniri cupimus.* Et poſtea Pontifex ſubiungit. *Quapropter conſiderantes, nihil quod ſanctum, piumque non ſit, in dicta Societate, eiuſque laudabilib. inſtitutis, ac exemplari Ignatii, & aliorum ſociorum prædictorum vita, & moribus reperiri, &c.* In quibus bullis conſiderandum eſt, quòd licèt directè, & expreſsè rem, & non nomen approbare videantur, tamen dupliciter illud ſatis commendant, primò quia omnia ab illis Patribus propoſita, & geſta laudant: nihil ergo reprehenſione dignum in deſiderio appellationis illius inuenerunt. Deinde ac maximè, quia ſtatim illa voce vtũtur, & deinceps perpetuò hoc nomine religionem ipſam; religioſos verò ipſos *ſocios* appellant; quod omnes ſequentes Pontifices obſeruarunt, & præſertim Greg. XIII. in ſua conſtitutione, *Aſcendente Domino*. ac tandem Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 16. de reform. regul. Atq; ita Pontificum mentem S. Ignatius intellexerat, quando initio ſuarum conſtitutionum dixit. *Hæc minima congregatio, quæ à Sede Apoſtolica in prima ſui inſtitutione Societas IESV nominata eſt, &c.* Conſtat igitur nomen hoc magna authoritate impoſitum, & confirmatum exiſtere.

Habetur in 1. Bulla Pauli III.

Aliquorum calumnia circa nomen Societatis IESV refellitur.

IX.

Nihilominus non defuerunt viri catholici & docti, qui cùm in noſtris primis patribus, eorumque religione aliquid quærerent, quod reprehenderent, in hoc etiam nomen impegerunt, arrogantiæ illis tribuentes, quod nomen vniuerſæ catholicæ religionis proprium ſibi vſurparent. Cùm enim Paul. 1. ad Cor. 1. dixit; *Fidelis Deus per quem vocati eſtis in ſocietatem filii eius Ieſu Chriſti.* per illam *ſocietatem* vniuerſam planè Eccleſiam intellexit. Et hic dicitur fuiſſe primus articulus cenſuræ, quam contra Societatem Vniuerſitas Pariſienſis edidit. Hoc etiam videtur ſignificare voluiſſe Cano lib. 4. de locis. cap. 2. in principio, vbi tractans prędicta verba Pauli, inquit, *Quæ ſine dubio Societas, cùm Chriſti Eccleſia ſit, qui titulum illum ſibi arrogant, hi videant, an hæreticorum more penes ſe Eccleſiam exiſtere mentiantur.* Quibus nos vno verbo reſpondere poſſemus; nos illud nomen non vſurpaſſe, ſed conſenſu Summorum Pontificum habuiſſe, magiſque timendum eſſe, ne inuidię, vel arrogantiæ genus ſit, ibi reprehenſione dignum aliquid quærere, vbi tot Pontifices, tantùmq; Concilium nihil inuenit, vel potius, dum nos calũniantur, ipſos quoque tacitè reprehendere. Sed & nouiſsimè Gregor. XIV. in ſua confirmatione inſtituti Societatis, quæ incipit, *Eccleſia Catholica, &c.* data 4. Kalend. Iul. anni 1591. omnem hac de re quæſtionẽ extinxit in hunc modum. *Quo vero ad reliqua, quæ in controuerſiam vocata erant, ſic ſtatuimus, nomen Societatis IESV, quo laudabilis hic ordo naſcens, à Sede Apoſtolica nominatus eſt, & hactenus inſignitus, perpetuis futuris temporibus in ea retinendum eſſe, &c.*

Ribaden. de vita B Ignatii lib 4 c 11. in editione Latina.

X.
Supra poſita calumnia diluitur. De nomine Societas.

Veruntamen, vt obiectioni eorum pleniùs ſatiſfaciamus, duas dictiones quibus nomen illud conſtat, diſtinctè conſideremus, *Societas Ieſu*. Et quidem in priori nihil eſt, quod arrogantiam redoleat, ſed potiùs humilitatem, & charitatem. Noluerũt enim noſtri Patres, Pontificis approbationem anteuertendo, congregationem ſuam *religionem* nominare, & ideò vſi ſunt voce, quæ communiſsima eſt, & vix poterant inuenire aliam, quæ maiorem temperantiam, & modrationem animi indicaret. Deinde ſummo charitatis vinculo coniuncti erant inter ſe; hæc enim ſola, ex tam diuerſis nationibus, ſummo animorum conſenſu, & perpetuo nexu eos copulauerat,

uerat, & hunc ſpiritum in ſua congregatione relinquere maximè cupiebant, quod nullo alio nomine magis ſignificare potuerunt. Et hoc indicant illa verba in 2. bulla Pauli III. *Ad perficiendam, & conſeruandam eorum Societatis in Chriſto vnionem, quandam viuendi formulam tradiderunt, &c.* Solet enim *Societatis* nomen, & ad militiam, & ad negotiationem, ſeu mercaturam ſpecialiter applicari. Ex vtroque titulo videtur hæc vox à B. Ignatio vſurpata. Nam ad priorem ſpectat, quod in 1. bulla Iulij III. dicitur. *Poſtquam Domino inſpirante huic Ieſu Chriſti militiæ nomē dederint, die, noctuque ſuccinctis lumbos, & ad tam grandis debiti ſolutionem prompti eſſe debebunt.* Et inferiùs. *Idonei reperti ad eundem finem Societatis admittantur ad hanc Ieſu Chriſti militiam.* Et in 1. bulla Pauli III. *Quicunq; in Societate noſtra, quam IESV nomine inſigniri cupimus vult ſub Crucis vexillo Deo militare.* Eſt ergo hæc quorundā militum ſocietas. Ad poſteriorem autem pertinere videtur, quod priùs in eadem bulla dicitur: *Exemplaris, ac religioſa vitæ ſocii effecti, &c.* Quid enim eſt religioſa vita, niſi quædam ſpiritualis negotiatio, & mercatura? Cum ergo Diuo Thoma teſte 1.p. q.13. art.2. ad 2. vnaquæque res ab operatione ſua magis propria, magiſq; nota, optimè nominetur, & finis, ac munus Societatis ſit, præter vnionem, & charitatem propriam, perpetuò militare pro animarum ſalute, ſeu pro illis Chriſto lucrandis negotiari, maxima cum proprietate religio hæc *Societas* appellata eſt.

XI. *De nomine IESV.*

Non potuit autem nomen hoc *Societas* abſolutè, & ſine vlla determinatione huic religioni imponi; tum quia talis impoſitionis modus etiam in proprijs nominibus abſque alia cognominis determinatione vſitatus non eſt, nedum in communibus, & generalibus. Tum etiam quia vel nomen eſſet nimis vagum, & incertum; vel ſi per antonomaſiam, pro hac religione accipiendum putaretur, maioris fortaſſe arrogantiæ argueremur. Quæ igitur determinatio, aut magis pia, & religioſa, aut inſtituto talis religionis magis accommodata, aut membris eius dulcior, aut fructuoſior, vel ad fidelium ædificationem aptior addi poterat, quàm adiuncto nomine IESV? Præter hanc enim, duæ tantùm aliæ accommodatæ determinationes poterant cogitari, Ignatij nimirum, vel primorum ſociorum eius, S. Xauerij, nimirum, Salmeronij, &c. Et quidem non immeritò nec ſine ſufficienti ratione potuiſſet hæc ſocietas *Societas B. Ignatii* appellari; illum enim vt ducem, & proximum exemplar à Deo datum agnoſcit, & ſecundùm Chriſtum veneratur. Ad hunc ipſum honorem fugere, & nomen ſuum occultare voluit Beatus Ignatius: tantum ergo ab arrogantia abfuit, quantum humilitas à ſuperbia diſtat. Quanquam ergo noſtri muneris eſſe debeat, nomen *Ignatii* perpetua memoria, & affectu retinere, eiuſque virtutes imitari: ipſe tamen IESV nomen voluit eſſe infixum in cordibus noſtris, & ideo non ſuo, ſed illo voluit Societatem inſigniri. Altera verò ſociorum omnium Ignatij determinatio, ſeu appellatio, quamuis ab eorum meritis aliena non eſſet, multis tamen rationibus fuiſſet incongrua, non ſolùm quoad moralem rationem, quia non omnes pares fuerunt, ſed etiam quoad ipſius nominis vſum: oportuiſſet enim, aut omnium propria nomina *Societatis* voci diſtinctè adiungere, quod prolixum eſſet, & inuſitatum: aut ſub confuſa ſociorum voce eos comprehendere, quod ambiguitatem, & communitatem vocis non tolleret, niſi ſaltem Ignatij nomen præponeretur, dicendo, *Societas B. Ignatii, & ſociorum*: & ita neq; Ignatius ipſe, quod humiliter exoptabat, obtineret, neq; alij in eodem modeſtiæ, ac humilitatis officio eum perfectè imitari videretur. Prudenter ergo, & ſanctè additum eſt nomen IESV, in quo principaliter ipſi ſociati erant, & cęteros imitatores eorum coniungi cupiebant.

Cur B. Ignatius de ſuo nomine Societatem nuncupari noluerit.

XII. *An arrogantia nominis Societas liberatur.*

Sed inſtant, arrogantiæ eſſe, vniuerſalis Eccleſiæ nomen ſibi vſurpare. Reſpondeo inprimis arrogantiam tunc propriè eſſe, cùm quis aliquid boni, vel virtutis ſibi attribuit, quod verè non habet, aut à ſe habere, quod à Deo habet, iuxta D.Thom. 2.2.q.112.art.1.ad 2. Neutrum autem horum fecit B. Ignatius, aut facit Societas per huius nominis appropriationem. Nam inprimis hoc nomine profitetur, quòd verè eſt *Societas IESV*, tum quia in illo vnitur perfecta vnione, qua membra capiti copulantur, & inter ſe ratione illius: tum etiam, quia ſub illo, tanquam ſub primario duce militat: tum denique quia pro illo legatione ad homines fungitur, vt Deo reconcilientur: illique ad ſalutem animarum, quantum poteſt, cooperatur. Nam & Paulus Apoſtolus ad Philip. 2. Epaphroditum fratrem *cooperatorem*, & *commilitonem* ſuum appellat, eo quod in prædicatione Euangelij illi eſſet ſocius. Sic autem huius religionis miniſtri, ſi non tempore, & loco, certè ſpiritu, & munere illi ſociantur. Tum denique, quia quidquid lucri in negotiatione ſua hæc Societas intendit, totum ad IESVM pertinet, non enim quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti quærere debet, ac conatur. Deinde hoc ipſum quod verè *Societas* eſt, non à ſe, ſed à Chriſto habere, illo eodem nomine profitetur. Propterea enim non alterius hominis, ſed IESV appellata eſt, vt ab illo intelligat ſe habere originem, & profectum.

XIII. *Replica.*

At vrgere tandem poſſunt, ad arrogātiam etiam, & ſuperbiam pertinere, ea quæ communia ſunt, & excellentiam præ ſe ferunt, tanquam propria vſurpare. Reſpondeo primò, vulgatam eſſe doctrinam etiam inter Dialecticos, genericam vocem aliquando attribui abiectiori ſpeciei, vt denotetur potius nihil habere extendens, præter id quod commune eſt: nomen autem *Societatis IESV*, licet excellentiam magnam præ ſe ferat, tamen ex ſe non aliam ſignificat, præter illam, quæ toti Eccleſiæ, & omnibus membris eius communis eſt, & ideo attribui potuit alicui parti eius, non tanquam excellentiori, ſed tanquam minimæ, & quaſi nihil proprium habenti, vnde glorietur. Deinde addo, etiam eſſe vulgarem Theologorum doctrinam, nomina communia, quantumuis excellentia, rectè appropriari alicui, quando, & penuria nominum cogit, & ſufficiens ratio ad talem approbationem inuenitur. Sic nomen *Spiritus ſancti*, quod alias commune eſt tertię perſonæ, tanquam proprium imponitur, vt omittā multa eſſentialia, & communia nomina perſonis appropriari, vt potentiam Patri, ſapientiam Filio, & ſimilia: ſic etiam hæc vox *religioſus*, communis eſt omnibus verum Deum ſana fide colentibus, & nihilominus ſpeciali ratione ijs qui peculiari modo ſe diuino cultui dedicant, appropriata eſt: & ideo quamuis nonnulli hæretici etiam hoc in monachis reprehendere voluerint, quod *religioſorum* nomen ſibi vendicauerint: nihilominus tamen eſſe veram calumniam omnes catholici intellexerunt. Ita igitur commune hoc nomen ſine arrogantia potuit huic religioni appropriari: quia multa habet propria, in quibus meritò hæc impoſitio, ſeu accommodatio fundari potuit. Primùm, quia vt dictum eſt, Chriſto ſpecialiter coniungitur, vt ei circa efficaciam redemptionis, & ſalutem hominum, quam nomen IESVS præ ſe fert, ſpecialiter cooperetur. Secundò, quia Chriſti vitam proprio, & particulari modo imitatur, vt in ſequentib. latiùs oſtendemus. Et nunc breuiter declaratur, quia in hoc præcipuè ſuos inſtituit, vt ſumma vnione charitatis inter ſe viuant, more diſcipulorum Chriſti, & vt Chriſto conformentur, præcipuè in obedientia ad Patrem, & in affectu ad animarum ſalutem: quos

Diluitur primò.

Vide D.Th. in 4 d 27.q.1 art.1 quæſtiuncula 2. ad 3.

Diluitur ſecundò.

Vide Bellar. in lib. de monachis.

Rationes cur nomen totius Eccleſiæ appropietur huic religioni.

quos omnes effectus nomen illud præ ſe fert iuxta illud 1.Ioan.1. *Quod vidimus, & audiuimus, annunciamus vobis, vt & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, & cum Filio eius Ieſu Chriſto.* Tertiò eſt huic religioni proprium; peculiarem obedientiam Vicario Chriſti promittere, quod inter alias cauſas, ſpeciali Dei prouidentia credimus factum, in deteſtationem hæreticorum, qui eodem tempore exorti ſunt, & ſpeciali odio Apoſtolicam ſedem, atque adeò catholicam Eccleſiam proſequuntur. Non ergo nomen *Societatis* hæc religio aſſumpſit vt vniuerſalem Eccleſiam ſibi arrogaret, ſed potiùs, vt ſe illius filiam, & peculiari modo illi obedientem profiteretur. Quis autem filiam reprehendat, quod ex peculiari affectu ad matrem nomine eius inſigniri gaudeat? Denique nullus reprehendit religiones aliquas, congregationes, aut particulares perſonas, quæ vel à Trinitate, vel ab Spiritu ſancto, vel à conceptione, vel ab ipſo nomine IESV, cognomina accipiunt, vel ob peculiarem inſtitutionem, vel ob ſingularem deuotionem, vel propter aliquē alium reſpectum ad talia myſteria: cùm ergo hæ omnes cauſæ, & plures aliæ, quæ inſinuatæ ſunt, vel cogitari etiam poſſunt, in Societate inueniantur, meritò à nomine IESV cognomen accepit. Vltimò verò circa nomen hoc præ oculis habenda eſt multiplex eius ſignificatio, quæ in conſtitutionib. eiuſdem Societatis declaratur. p.5.cap.1.lit.A. Quia enim Societas congregatio quædam eſt; quæ pluribus membris conſtat, & nouitijs etiam, qui propria membra non ſunt; ideo interdum illo nomine ſignificatur tota Societas, vt nouitios etiam complectitur; nonnunquam excluduntur ſoli nouitij, & Societas appellatur totum reliquum corpus ex membris ſuis conſtans. Inter hæc autem membra quædam ſunt, quæ nõdum ad terminum peruenerunt, ſed adhuc probantur aliquo modo, & ſunt in via, vt ſcholaſtici, & ideo vocari ſolet aliquando illo nomine hæc congregatio, vt conſtans ex profeſſis, & coadiutoribus formatis, qui iam ſunt in termino ſui ſtatus. Quia verò inter eos profeſsi ſunt præcipui, & apud eos eſt principaliter regimen Societatis, & miniſterium eius, ideo ſpecialiter ſolet eis hoc nomen attribui. Quæ diſtinctio ad intelligenda ea, quæ dicemus, præ oculis habenda eſt.

Nomen Societatis variè in conſtitutionibus vſurpatur.

CAPVT II.

Quis ſit finis huius religionis.

I. *A fine non ſolùm quælibet actio, ſed totus vitæ ſtatus regulatur.*

SIcut in actionibus humanis earum bonitas, & perfectio ex fine pendet, vt eſt commune Philoſophorum dogma; propter quod dixit Seneca epiſt. 46. Finem ſummi boni ad quem factum noſtrum, dictumque reſpiciunt, proponendum nobis eſſe, ne vita in incertū vagetur. Imò etiam Chriſtus Dominus Matth.6. Luc.11. dixit, ex oculo cordis, & ſimplicitate intentionis totius corporis lucem pendere. Sicut (inquam) hoc in ſingulis actionibus verum eſt, ita etiam in quolibet vitæ ſtatu; nam finis eius eſt quaſi baſis, & fundamentum illius, vt rectè dixit Greg.li.28.moral.cap.13.explicans verba illa Iob.38. *Super baſes illius ſolidatæ ſunt, vita* (inquit) *noſtra in intima finis intentione ſubſiſtit.* Eſt etiam quaſi generale principium, ex quo conditiones, ſeu proprietates, vel obligationes vniuſcuiusq; ſtatus colligendæ ſunt, iuxta illud Ariſt.2.Phyſ.c.8. *Sicut principium in ſpeculabilibus, ita finis in moralibus.* Inter moralia autem, ſtatus hominum primarium ſine dubio locum obtinent. Eſt deniq; finis vniuſcuiusq; ſtatus, ſeu religionis, ſi proprius ſit, veluti propria forma, à qua veluti propria differētia conſtituens talem religionem, eamque ab alijs diſtinguens ſumitur, vt ex D. Thomæ doctrina 2.2.quæſt.184. intelligere licet. Ob has ergo cauſas ad intelligendum Societatis inſtitutum, eiuſq; rationes, ac proprietates explicandas, finis illius primùm omnium contemplandus eſt. Atque ita primi etiam noſtri Patres, quoties à Summis Pontificibus approbationem huius religionis petierunt, à fine illius ſuę ſupplicationis initium ſumpſerunt. Ab illis ergo, atq; adeò à Pontificibus, & reſponſis eorum finem huius religionis addiſcamus.

Eſt item principium in moralib.

Eſt denique quaſi differentia diſtinguens ſtatum.

Finem huius religionis eſſe non ſolùm propriam, ſed alienam perfectionem quærere.

II. *Probatur teſtimonio Pontificum.*

In prima ergo Bulla Pauli III. in formula inſtituti ei propoſita Societas ad hoc potiſsimum inſtituta dicitur, *vt ad profectum animarum in vita, & doctrina Chriſtiana, ad fidei propagationem, &c. præcipue intendat.* Et inferius ad vnumquodq; Societatis membrum dicitur. *Curet primo Deum, deinde huius ſui inſtituti rationem, quæ via quædam eſt ad illum, ſemper ante oculos habere, & finem hunc ſibi à Deo propoſitum totis viribus aſſequi.* Eadem verba ferè inueniuntur in ſimili formula oblata Iulio III. vt habetur in prima eius bulla. Idem repetunt alij Pontifices, præſertim Greg. XIII. in conſtitutione. *Quanto fructuoſius.* vbi ſic ait. *Sicut finis dictæ Societatis fidei propagatio, & defenſio, animarũq; in vita, & doctrina Chriſtiana progreſſus, ita etiam gratiæ eius vocationis proprium eſt, diuerſa loca de Romani Pontificis, ac Præpoſiti Generalis eiuſdem Societatis directione peragrare, &c.* Et in altera conſtitutione. *Aſcendente Domino.* Cuius (ſcilicet Societatis) inquit, *præcipuus finis eſt, catholicæ religionis defenſio, ac propagatio, animarumque in Chriſtiana vita & doctrina profectus.* Deinde in ſuis conſtitutionibus ſæpe hunc finem nobis propoſuit B. Ignatius, magisq; explicauit. Nam in examine (quod omnibus Societatem ingredi volentibus ſtatim in principio proponitur) c.1.n.2. ſic inquit. *Finis huius Societatis eſt, non ſolùm ſaluti, & perfectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacare, ſed cum eadem impensè in ſalutem, & perfectionem proximorum incumbere.* Et in p.1. Conſtitutionum cap.2. num.8. ait: Inſtitutum Societatis eſſe rectà tendere ad iuuandas, & diſponendas animas ad ſui vltimi finis conſequentiam. Et p.3.cap.1. §.9. ſic de Societate loquitur. *Quæ tota ad maiorem Dei gloriam & vniuerſale bonum, & vtilitatem animarum inſtituta eſt.* & p.4. ſtatim in initio. *Cum ſcopus ad quem Societas rectà tendit, ſit ſuas, ac proximorum animas ad finem vltimum conſequendum, ad quem creatæ fuerunt, iuuare, &c.* vbi in declaratione id diſtinctiùs explicatur. Ac denique ex hoc fine ferè omnia colligit, quæ in omnibus partibus conſtitutionum diſponit, vt in diſcurſu operis videbimus. Hic verò ſpecialiter notanda ſunt illa verba, quæ in 7.p.c.1.§.1. ſcripta reliquit de eodem fine, ſcilicet, *Qui finis noſtri inſtituti valde proprius eſt.*

Ex conſtitutionibus Societatis idē oſtenditur.

III. *Idem ratione ſuadetur à poſteriori.*

Satis ergo, & ex teſtimonio authoris inſtituentis, & ex aſſenſu Pontificum approbantium, conſtat hunc eſſe finem Societatis. Neque hic alia ratio poſtulanda eſt: quia finis intentio, ſeu deſignatio libera eſt operanti, vel artifici: ille ergo eſt finis rei inſtitutæ, quem ipſe inſtitutor ſibi propoſuerit, quemque intendere tenentur omnes, qui talem viuendi rationem profitentur. Deinde (à poſteriori argumentando) ille eſt finis alicuius ſtatus, ad quem præcipuæ operationes eiuſdem ſtatus, & media, quæ ad illas ordinantur, diriguntur; nam operatio eſt finis proximus, ſeu formalis; ſeu finis quo (vt Theologi loquuntur) id autem, quod per talem operationem comparatur, eſt finis, qui intenditur, ſeu cuius gratia res inſtituta eſt; ſed omne ferè opus, ac negotium Societatis ad hoc tēdit, vt animarum ſalutem, & perfectionem, quantum

tum diuinæ gratiæ cooperando poteſt, promoueat: & tota ratio inſtituendi, diſtribuendi, ac perficiendi membra ſua in hunc finem reſpicit, vt ea faciat apta inſtrumenta ad animarum ſalutem procurãdam, vel ad hoc opus aliquo modo iuuandum, vnumquodque pro ratione ſui gradus; ergo ſignum eſt hunc fuiſſe finem Societatis: Maior, vt nota, ſupponitur ex 1.2.q.1. & 3. & ex Metaphyſica. Minor, & ex bullis, ac conſtitutionibus citatis, & ex praxi, & vſu manifeſta etiam eſt, & in ſequentibus erit ſæpius repetenda: nam magis à priori procedendo ex prædicto fine colligemus, quàm rectè ſint hæc omnia in Societate inſtituta.

IV. *Puncta duo diſcutienda, ac ratio difficultatis vtriuſque.*

Vt autem finem hunc, & eius perfectionem ampliùs declaremus, duo circa illum inquirere poſſumus. Primum quomodo poſſit hic eſſe finis alicuius religioſi ſtatus. Secundum, ſi eſt, quo ſenſu dici poſſit Societatis proprius. Ratio dubitandi in vtroque puncto eſt, quia finis ille duas partes includit; vna eſt propria perfectio ipſorum religioſorum; altera eſt ſanctificatio, aut perfectio aliorum proximorum. Ex quibus prior eſt quidem accommodatus & proprius finis religioſi ſtatus. Poſterior verò non videtur pertinere poſſe ad finem illius; non quidem quia infra illum ſtatum ſit, ſed potiùs, quia multum illum excedere videatur. Ait enim Dionyſius de cœleſti hierarchia cap. 9. Omnium diuiniſſimum eſſe Dei cooperatorem fieri circa animarum ſalutem iuxta illud 1. ad Corinth. 3. *Dei adiutores ſumus.* Eſt ergo ille finis ſupremus omnium, qui eſſe poteſt in aliquo ſtatu Eccleſiæ. Pertinet ergo ad ſupremum ſtatum, qui eſt Epiſcoporum, non ad religioſum, qui inferior eſt. Docuit hoc eleganter Nazianz. oratio. 1. non ſolùm attribuendo Epiſcopis tãquam propriè debitam perfectionem propriam, illis verbis, *Antiſtitis vitium eſt non quàm optimum eſſe, ac nouas ſubinde virtutum acceſſiones facere, ſiquidem virtutis ſita præſtantia multitudinem ad mediocritatem tracturus ſit:* ſed etiam de fine perficiendi alios ita diſſeruit. *Huic ſcopus eſt animæ pennas dare, ac mundo eam eripere, Deoque dare, diuinamque imaginem, aut manentem conſeruare, aut periclitantem fulcire, aut dilapſam in priſtinum ſtatum reuocare.* Quem finem dicit deinceps eſſe ſcopum totius diuinæ prouidentiæ Dei erga homines, & incarnationis Chriſti; ac tandem concludit. *Ac nos huius medicæ ſcientiæ miniſtri, & adiutores ſumus, quicumque aliis præſidemus. Quibus cùm magnum, atque amplum ſit propria vitia, morboſque percipere, iiſque mederi: multo tamen maius, ac præclarius eſt, aliorum morbos curare, ac ſcitè repugnare poſſe: atque vt vtriſque vtile ſit: nempe, & his, qui curatione indigent, & his, qui medendi ſcientiam profitentur.* Videtur ergo arrogantiæ cuiuſdam eſſe in inferiori ſtatu, hunc finem ſibi attribuere, ſiue vſurpare. Et confirmatur, ac declaratur ex dictis ſuperiori tomo circa differentiam ſtatus religioſi ab Epiſcopali: nam Epiſcopalis, eſt ſtatus perfectionis exercendæ, ſeu communicandæ: religioſus verò eſt ſtatus perfectionis acquirendæ, vt docuit etiam D. Thom. 2.2.q.186.art.5. Propter quod etiam in cap. *Hoc nequaquam.7.q.1* ex Concilio Conſtantinopolitano dicitur. *Monachorum vita ſubiectionis habet verbum, & diſciplinatus.* Et ob eandem cauſam Dionyſius cap. 6 de Eccleſiaſtica hierarchia religioſum ſtatum ponit in ordine initiandorum, ſeu perficiendorum, & non in ordine miniſtrantium, ſeu perficientium. At verò incumbere aliorum ſaluti pertinet ad ſtatum perficientium, ergo non poteſt eſſe finis accommodatus religioſo ſtatui: ergo ſtatus, qui habet hunc finem, hoc ipſo deficit à ratione perfectæ religionis: tum quia non minùs monſtruoſum eſt, & perfectioni contrarium, altiora ſe quærere, quàm à debita perfectione deficere, cum quoddam arrogantiæ genus illud eſſe videatur. Tum etiam, quia eo ipſo quòd in aliquo ſtatu exceduntur limites operandi vltra menſuram accommodatam tali ſtatui, non ſolùm perfectio non acquiritur, verùm potiùs illi, qui talem ſtatum profitentur, exponuntur etiam innumeris periculis amittendi etiam ſpiritualem vitam. Quod præcipuè contingere poteſt in hoc fine quærendi ſalutem animarum, qui multa pericula habet annexa, præſertim ſuperbiæ, ambitionis, & vanæ gloriæ, & inferiorum lapſuum fragilitatis humanæ. *Euaſio reiicitur.* Quod ſi fortè dicatur hinc ſolùm probari, hunc non poſſe eſſe finem directum, & primarium alicuius religioſi ſtatus; non tamen inde concludi, per quandam redundantiam, & quaſi extenſionem non poſſe religioſum ſtatum ad hunc finem ordinari. Si hoc (inquam) dicatur, primò repugnatur omnibus teſtimoniis adductis, & deſtruuntur omnia, quæ de fine huius religionis hactenus dicta ſunt. Deinde nulla erit differentia in hoc inter illã, & alias religiones, præſertim mendicantes, quæ hoc ſaltem modo ad ſalutem proximorum ordinantur, veluti religio *Prædicatorum*, vt nomen ipſum præ ſe fert.

V. *Quærere animarum ſalutem poſſe eſſe finem principalem alicuius religionis.*

Circa quæſtionem hanc primùm omnium ſtatuendum eſt, finem hunc quærendi proximorum ſalutem, & perfectionem, eſſe finem non accidentarium, nec ſecundarium huius religionis, ſed principalem, & maximè proprium, vt verba inſtituti, & Pontificia ſcripta manifeſtè teſtantur; ita verò ſumendus eſt hic finis, vt ab alio, ſcilicet, perfectionis propriæ acquirendæ non ſeparetur: ſed ſit quaſi determinatio eius, vel potiùs mutuò ſeſe determinẽt, & ita ex eis conſletur vnus adæquatus, & perfectiſſimus finis talis religionis. Vt autem hoc explicemus, & confirmemus, primùm probandum eſt poſſe hunc finem ſalutis animarum, eſſe primarium ſcopum alicuius religioſi ſtatus, quod ſumi poteſt ex D. Thom. 2.2.q.188. art.4. & Caiet. ibi. Idque ſic oſtendo; nam licèt religiones omnes pro ſcopo habeant perfectionem charitatis, ſingulæ tamen illam inquirunt peculiari modo, ſeu in proprio aliquo opere, ſeu miniſterio quod eſt veluti proprius vniuſcuiuſque ſcopus, vt indicauit Moyſes Abbas apud Caſſianum collat.1. ferè tota. & D. Bonau. in ſpeculo diſciplinæ cap.6. tom.2. opuſcul. & in ſuperiori tom. id declaratum eſt, circa ſtatum religioſum in communi, & iterum hoc ipſo tomo in tract. 9. circa varietatem religionum dicitur. Sic enim quædam religiones ordinantur ad ſolam contemplationem, vel laudem Dei, quædam ad hanc, vel illam actionem in defenſionem Eccleſiæ, redemptionem captiuorum, curationem infirmorum, &c. Hinc igitur ſic colligo; nam religio inſtitui poteſt, quæ pro ſuo peculiari fine principaliter habeat aliquod ex prædictis miſericordiæ operibus, vt ex vſu Eccleſiæ conſtat: ergo multo magis inſtitui poteſt, quę pro fine habeat maximum charitatis opus erga proximos, quale eſt eorum æternam ſalutem procurare, nullumque laborem propter hũc finem aſſequendum recuſare.

VI. *Suadetur Scripturæ teſtimoniis.*

Quin potiùs, ſi rectè verba Chriſti in Euangelio expendamus, hic videtur eſſe præcipuus finis ſtatus religioſi à Chriſto Domino inſtituti, vel ſignificati. Nam Luc.9. cùm quendam ad perfectionem vocaſſet, dicens; *Sequere me.* & ille reſpondiſſet: *Domine, permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum:* Reſpondit Dominus, *Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei,* indicans, propter hoc munus principaliter illum vocaſſe ad ſtatum perfectionis, vt ſcilicet annunciaret regnum Dei. Et Marci 10. dixit, *Nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, &c. propter me, & propter Euangelium, qui non accipiat centies tantum, &c.* quam vltimam particulam ſolus Marcus addidit. Et Euthym. cap. ſuo 41. in Matth. Barrad. tom.3. concord. lib.5. cap.10. & alij poſt Hieronymum Matth.19. illam ita interpretantur, *propter*

Euangelium annunciandi m. Sic etiam Apoſtolos, quos in religioſo ſtatu prius inſtituit, ad hoc principaliter vocauit, vt eſſent piſcatores hominum. Eſt ergo hic non ſolùm aptus, ſed etiam maximè perfectus finis ſtatus religioſi. *Ratione idē oſtenditur.* Ratione denique declaratur; nam finis, qui magnam perfectionem requirit, & cuius operatio, ſeu inquiſitio, & per ſe ſpectata opus perfectionis eſt, & multum ad perfectionem iuuat, finis eſt ſtatus religioſi, cùm ipſe eſſentialiter ſit ſtatus comparandæ perfectionis: ſed huiuſmodi eſt ille finis, vt per ſe manifeſtum eſt, & in prædictis bullis Societatis ſæpiùs declaratur. Nam in prima formula inſtituti Paulo III. propoſita dicitur, rationem huius inſtituti *viam quandam eſſe ad Deum.* Et Pontifex teſtatur, omnia, & ſingula (ſcilicet ſibi propoſita) ad ſpiritualem profectum eorundem ſociorum, & reliqui Chriſtiani gregis eſſe opportuna. Quæ iterum in bulla 1. Iulij III. repetuntur. Et multa adduntur, quæ perfectionem, & excellentiam huius finis ſatis declarant. Præcipuè verò notanda videntur verba illa, quæ ex parte Societatis proponuntur. *Qui ad nos acceſſuri ſunt, antequam huic oneri humeros ſupponant, diu multumq; meditentur, an tantum pecuniæ ſpiritualis in bonis habeant, vt turrim hanc iuxta conſilium Dominicum poſſint conſummare:* hoc eſt, *an Spiritus ſanctus qui illos impellet, tantum illis gratiæ polliceatur: vt huius vocationis pondus ſe laturos ſperent: & poſtquam Domino inſpirante huic Ieſu Chriſti militiæ nomen dederint, die, noctuq; ſuccincti lumbos, & ad tam grandis debiti ſolutionem prompti eſſe debebunt.* Et inferiùs ſunt alia verba multum notanda, & prę oculis ſemper habenda. *Reuera hoc inſtitutum omnino humiles, & prudentes in Chriſto, & in Chriſtianæ vitæ puritate, ac literis conſpicuos exigit.* Non eſt ergo hic finis, tametſi in ſe perfectiſsimus, ſtatui religioſo improportionatus, ſi ordinato modo, & per conſentanea media intendatur.

VII. *Non repugnare religioſo ſtatui ſimul acquirere, & communicare perfectionē tanquam duos fines principales partiales.*

Quocirca quamuis de eſſentia ſtatus religioſi ſit viam eſſe, & ſcholam propriæ perfectionis acquirendæ, ita vt à tali ſtatu hoc ſeparari non poſsit; non tamen illi repugnat, quòd ſit ſimul ſtatus perfectionis exercendæ, & communicandæ, vt etiam in tom. ſuperiori circa ſtatum religioſum in communi annotatum eſt. Et patet facilè, tum quia, licèt religioſi dicantur eſſe in via perfectionis, non tamen propterea excluditur, quin in religione eſſe poſsint, ac frequenter ſint multi iam perfecti. Nam licèt in præſenti vita, non ita perueniatur ad terminum, quin vlterius ſemper procedi valeat, vt lib. 9. de gratia, cap. 6. oſtendi, perueniri nihilominus poteſt ad eum gradum, & perfectionem virtutis, in qua poſsit aliquis dici ſimpliciter perfectus, pro captu huius vitæ. Ergo hic gradus perfectionis non excluditur, ſed potiùs intenditur in ſtatu perfectionis religioſæ. Ergo eadem ratione poſſunt principaliter, & quaſi vltimatè intendi ea opera, quæ virum perfectum requirunt, cùm omnis perfectio huius vitæ, vel in operatione ſit, vel propter operationem: huiuſmodi autem opera poſt ſyncẹram Dei dilectionem ſunt illa, quæ circa ſalutem animarum exercentur; ergo exercere, & communicare hoc modo perfectionē non eſt repugnans huic ſtatui. Eo vel maximè quòd ipſamet operatio perficiundi alios, poteſt ita perfici, vt multùm perficiat ipſum perfectorem, ſeu cooperatorem alienæ perfectionis; ergo rectè poteſt comprehendi in primario fine ſtatus religioſi, etiamſi ſit ſtatus perfectionis acquirendæ, quod inſinuatum eſt in illis verbis *In prædictis bullis.* B. Ignatij: *Curet primò Deum, deinde huius ſui inſtituti rationem, quæ via quædam eſt ad illum quoad vixerit ante oculos habere.*

VIII. *Primum diſcrimen, inter Epiſcopos & religioſos quatenus vtrique profectum animarum procurant.*

Ex quibus poteſt multiplex differentia aſsignari inter ſtatum Epiſcopi, quatenus eſt ſtatus perficiendi alios, & ſtatum religioſum, quatenus huiuſmodi actionem participat. Nam in primis Epiſcopis conuenit hoc munus per ſe, & ex officio, ideoq; quaſi principaliter: religioſis autem ſolùm conuenire poteſt quaſi miniſterialiter, & in ſubſidium Epiſcoporum, vt ſenſit D. Thom. dict. qu. 188. art. 4. & ibidem magis Caiet. explicauit. Vnde omnis poteſtas ad hos actus neceſſaria eſt iure ordinario in ipſis Epiſcopis, in religioſis verò quatenus tales ſunt, ſolùm eſſe poteſt per delegationem, vel ab ipſis Epiſcopis, vel ab vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopo. Vnde etiā fit, vt poteſtas perficiendi alios plenariè (vt ſic dicam) ſit in Epiſcopis, quoad poteſtatem quidem ordinis, abſolutè, & ſimpliciter; quoad poteſtatem autem iuriſdictionis, quantum ſatis eſt ad ordinariam gubernationem, licèt cum dependētia à capite, à quo poteſt illa iuriſdictio limitari, quia ad ipſammet gubernationē ita expedit. In religioſis verò ſolùm eſt participatio aliqua huius poteſtatis, quæ regulariter non extenditur ad omnes actus perficiendi alios, neque enim poſſunt vel per ſacramentum cōfirmationis fideles perficere, nec per ordinationem ſacerdotes conſecrare. *Secundum diſcrimen.* Vnde poteſt alia differentia tandem conſiderari; nam in eo qui perfecturus eſt alios, duo requirūtur: poteſtas, & probitas, ſeu ſanctitas, aut perfectio perſonæ: ſtatus ergo Epiſcopalis conſtituit hominem in ſtatu perficiendi alios, dando poteſtatem, non verò dando probitatem, ſed hanc aliunde ſupponendo. Status verò religioſus, quatenus tendit ad perficiendos alios, eò præcipuè tendit, vt conferat perſonæ probitatem, & perfectionem neceſſariam ad tam perfectam operationem expectando poteſtatem ab eo, qui illam conferre poteſt, voluntati eius tam conceſsionem poteſtatis, quàm vſum eius committendo. *Religionem non tam, intendere alios perficere, quàm perſonas ad hoc munus idoneas creare.* Et ad hoc ſignificandum, tam in dictis bullis, quàm in conſtitutionibus Societatis, vbicumque de eius fine agitur, coniungitur hæc dependentia, & ſubordinatio ad Summum Pontificem, ac ſi nos docere voluerit B. Ignatius, finem huius inſtituti, non tam eſſe prædicare, vel docere, &c. quàm facere homines idoneos, expeditos, & expoſitos ex vi ſui inſtituti, ad ſanctè prædicandum, docendum, &c. ſi à Summo Pontifice, vel à Prælato Societatis eius vicem habente, ad hoc fuerint deſtinati. Sic in 1. bulla Pauli III. incipit formula inſtituti. *Quicumque in Societate noſtra, quam IESV nomine inſigniri cupimus, vult ſub Crucis vexillo Deo militare, & ſoli Domino & Summo Pontifici eius in terra Vicario ſeruire.* Et tam in illa, quàm in prima bulla Iulij III. monentur omnes ſocij, vt ſciant, & quotidie animo voluant, *Societatem hanc vniuerſam & ſingulam ſub S. D. N. Papæ, & aliorum Romanorum Summorum Pontificum ſucceſſorum eius fideli obedientia militare.* Et hinc ortum dicitur ſpeciale votum obediendi Summo Pontifici circa miſsiones, quod profeſsi Societatis faciunt: & circa hoc ipſum monentur ſocij, nihil debere per ſe, vel alios circa has miſsiones procurare, ſed totam hanc curam Summo Pontifici, & Præpoſito generali vices eius tenenti, eſſe dimittēdam. Ex quibus omnib. rectè intelligitur finem intrinſecum (vt ſic dicam) huius Societatis eſſe creare, & inſtituere miniſtros ita perfectos, vt ad miniſteriū ſalutis animarum ad nutum voluntatis prælatorum dignè aſſumi poſsint, qui finis non eſt extra latitudinem illius ſtatus religioſi: qui eſt ad perfectionem acquirendam, licèt illum eleuet, & extēdat etiam ad finem perfectionis cōmunicandæ, & exercendæ, modo proportionato religioſo ſtatui. *Tertium diſcrimen.* Vnde adiungi etiam poteſt tertia differentia; nā ſtatus Epiſcopi per ſe primò ad aliorum vtilitatē ordinatur, & in ea ſiſtit, quantum eſt ex vi ſtatus, & nō ad propriam vtilitatem etiam ſpiritualem: quamuis n. perſona Epiſcopi in exercendo ſuo munere illam poſsit, & debeat intendere, tamen munus ipſū per ſe, & naturâ ſua ſolum eſt ad vtilitatem aliorū.

At verò

Societas per ſe & ex primaria inſtitutione eſt religio clericorum, ſeu presbyterorum, vt à Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 16. & à Pio V. & Greg. XIII. nominata eſt, & in c. 5. explicabitur; quia nimirum actiones ſacræ, quibus ſalus proximorum procuranda eſt, propriȩ ſunt clericorum: religiones autem monachorum, etiam mendicantium, per ſe non poſtulant clericatum, vt n. præce. notauimus, licet illum admittant; ſignum ergo eſt, non ita per ſe intendere finem ſalutis animarum, ſicut à Societate intenditur.

CAPVT III.

Quibus mediis vtatur Societas IESV ad finem ſibi præſtitutum.

I. *Cur hoc c. de mediis ad finem explicatum agatur.*

QVanuis tota ratio huius inſtituti, in his ferè medijs poſita ſit, & ideo in diſcurſu totius tractatus ſigillatim; & ex profeſſo ſint exponenda, nihilominus operæpretium viſum eſt illa hic ſummatim colligere, quia neque vtilitas, neque perfectio huius religionis, neq; aliȩ proprietates, quas de illa oſtendere intendimus, intelligi poterunt, non habita priùs aliqua ſaltem generali notitia talium mediorum. Vt enim religio aliqua perfecta ſit, non ſatis eſt quod perfectiſsimum finem habeat, niſi etiam medijs vtatur ad perfectam illius finis conſequutionẽ accommodatis; ſicut neq; è conuerſo ad perfectionem religionis ſatis eſt in optimis ſe exercere operibus, niſi illa ſint proprio fini talis religionis accommodata. Denique finis & media adeò ſunt inter ſe connexa, vt licet in generali conſtet ex dictis in prȩcedenti capite, quem finem intendat Societas, non tamen ſatis explicari valeat, quam perfectè, & exactè finem illum intendat, niſi media, quibus ad illum conſequendum vtitur, conſiderentur.

II. *Duplex genus mediorum Societatis.*

Quoniam ergo finis Societatis duas principales partes includit, quæ ſunt perfectio propria, & proximorum; duplici etiam genere mediorum vtitur. Vnum eſt eorum, quæ ad perfectionem propriam ſuorum ſubditorum ordinantur; aliud ea continet, quæ proximorum commodis inſeruiunt. Quia verò præced. cap. à num. 5. diximus ita Societatem intendere ſuorum ſociorum perfectionem, vt totam illam quoad fieri poſsit perfectioni proximorum velit inſeruire. Nam vt dixit Bonifacius Papa, in ca. *ſunt nonnulli.* 16. quæſt. 1. *quanto quiſque eſt celſior.* ſcilicet in virtute, & perfectione, *tanto eſt in his potentior*: in his videlicet actionibus, quibus ſalus proximorum procuratur. ideo poſſunt non immeritò omnia media quibus Societas vtitur, dici eſſe ordinata ad proximorum ſalutem. Tamen in hoc eſt diuerſitas, quæ in idem ferè redit; nam quædam ordinantur immediatè ad propriam ſociorum perfectionem, licèt mediatè etiam referantur ad alios; alia verò proximè & immediatè verſantur circa proximos ipſos, quanquam illa etiam in bonum ipſorum miniſtrorum redundent, vt ſuperiori cap. etiam tactum eſt, num. 7. 8. & 10.

Quibus mediis Societas immediatè propriam ſociorum perfectionem procuret?

III. *Media pro conſeruanda gratia.*

In priori ordine numerari inprimis poſſunt ea, quæ ſunt ſimpliciter neceſſaria ad perfectionem eſſentialem charitatis, ſed hȩc communia eſſe debent Chriſtianis omnibus, continenturq; ſub obſeruatione præceptorum omnium: & ſub illo vſu virtutum tam moralium, quàm theologalium, ſine quo charitas obſeruari non poteſt, de quibus medijs nihil hic in ſpeciali dicere neceſſe eſt. Deinde numerari etiam hic poſſunt illa media, quæ ad perfectionẽ charitatis obtinendam omnibus religionib. communia ſunt, qualia ſunt præcipuè actus pertinentes ad tria vota eſſentialia: & ad internum Dei cultum, per orationes, meditationes, lectiones, & alia religionis opera. Item actus pertinentes ad corporis caſtigationem, & ad perfectam ſui abnegationem, & mundi renunciationem. Omnis enim religio, vt perfecta ſit, aliquid peculiare in his omnibus obſeruare debet, ex vi ſui inſtituti, præter id quod ex vi præceptorum neceſſarium eſt. Hȩc autem omnia Societatem perfecta quadam ratione procurare circa ſuos ſubditos manifeſtum eſt. nam inprimis tria ſubſtantialia vota religionis emittit. Et licet in modo vouendi in aliquibus membris ſuis aliquid ſingulare habeat, quatenus illa vota ſolennia non ſunt, tamen infra lib. 3. oſtendemus, hoc nihil eorum perfectioni obeſſe, quin potiùs multum prodeſſe poſſe, quia quantum eſt ex parte ipſorum vouentium, ſunt omnino perpetua, & æqualiter eos obligant: illa verò dependentia, quam ſemper à Societate habent, eos potiùs reddere poteſt, & debet in ipſorum votorum perfecta obſeruatione ſolicitos.

Item pro augenda, & perficienda.

IV. *De perfectione caſtitatis in Societate obſeruata.*

Aliunde verò ex parte materiæ exactam perfectionem in huiuſmodi votis Societatis profitetur. Licèt enim verum ſit, votũ caſtitatis ex parte materiæ non admittere diuerſos gradus, vt S. Bonauent. in expoſitione regulæ cap. 1. circa finem dixit. Propter quod etiam Pater noſter B. Ignatius 6. p. conſtit. cap. 1. §. 1. ait. *Quæ ad votum caſtitatis pertinent, interpretatione non indigem, cum conſtet, quàm ſit perfectè obſeruanda, nempe nitendo Angelicam puritatem imitari, & corporis, & mentis noſtræ munditia.* In quib. verbis imitatus eſt ſanctos Patres, qui virginitatem profitentes cum Angelis conferre ſolent, quos ſuperiori tomo retulimus, tractando de voto ſimplici caſtitatis. Licèt (inquam) hoc verum ſit, nihilominus in modo, & perfectione obſeruandi caſtitatem, gradus aliqui diſtingui poſſunt, vt videri poteſt apud Caſsian. collat. 12. c. 7. Quos omnes, ſine dubio, perfectio noſtri inſtituti amplectitur, vt ex verbis Beati Ignatij patet manifeſtè. Poſſunt etiam (quod ad perfectionem magis neceſſarium eſt) diſtingui varia media, quibus & caſtitas cuſtodiatur, & perfectio eius acquiratur. Et in his mirum in modum abundat, & excellit hoc inſtitutum. Nam huc ſpectat ſumma ſuperiorum vigilantia, & inferiorum charitas, ita vt ipſas etiam cogitationes ſtatim manifeſtare, & communicare moneantur, vt libro 10. cap. 6. magis exponetur. Item huc maximè refertur cuſtodia ſenſuum, vitare otium, cauere colloquia fœminarum; niſi cum magna circunſpectione, neceſsitate, vel vtilitate, ſacramentorum pœnitentiȩ, & Euchariſtiæ frequens vſus, ac deniq; moderatio victus, ac veſtitus, cum alijs quæ ad aſperitatẽ corporis pertinent, iuxta vniuſcuiuſq; proportionatã menſuram, vt inferius c. 9. fuſiùs exponemus: ibiq; ſatisfaciemus nonnullis obiectionibus, quæ in hac parte nobis fieri ſolent. Solùm aduerto inter hæc media, quædam eſſe multùm interna, & ſpiratualia, alia magis externa, & corporalia. Vnde argui ſolet à ſuis detractoribus Societas, quod in prioribus rigoroſior, quàm par ſit, in poſterioribus lenior eſſe videatur. Debuiſſent autem aduertere, finem Societatis vtrumque poſtulare, & non eſſe nimium, quod & fini perfectè conſequendo moraliter neceſſarium eſt, & in ſe aliunde non habet exceſſum alicui virtuti repugnantem. Hæc autem in præſenti ita eſſe, & per ſe credendum eſt, non ſolùm propter authoritatem Pontificum, ſed etiam propter diuturnam experientiam & vſum plurium virorum, qui & in vita, & in doctrina irreprehenſibiles fuerunt, & in particulari meliùs ratione oſtendimus.

Notatio contra accuſantes Societatem nimii rigoris in quibuſdam, & minimi in aliis.

V.

In votis paupertatis, & obedientiæ poſſunt ex parte

De perfectione paupertatis Societatis.

parte materiæ eſſe gradus, in quibus non omnes religiones pares ſunt, Societati verò nihil perfectionis in hac parte deeſt. Primùm enim circa materiam paupertatis conſideratur abrenunciatio proprietatis, & incapacitatis dominij in particulari, quem gradum paupertatis amplectitur Societas in omnibus membris ſuis, ſibi (vt ſic dicam) vltimatè vnitis. Quòd autem hoc ad tempus differat in Scholaſticis, non minuit totius religionis perfectionem, vt per ſe notum eſt: neq; etiam perfectionem ipſorum Scholarium, vt ex dicendis conſtabit. Secundò pertinet ad materiam paupertatis carentia proprietatis, & dominij etiam in communi, de qua religio Minorum mirum in modum, ac meritò gloriatur: illam enim *arctiſſimam paupertatem* vocauit Gregor. IX. in cap. *nimis praua.* de exceſsibus prælat. vbi non ſolùm Minoribus, ſed etiam Prædicatoribus illam attribuit, quia iuxta primariam inſtitutionem, vtrique eam obſeruare tenebantur, vt tomo præcedenti, diſputando de religionib. mendicantium dictum eſt; de facto tamen ex religionib. monachorum mendicantium, ſola religio S. Franciſci in vniuerſum hanc paupertatem profitetur, vt colligitur ex Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de regular. Hoc autem paupertatis genus etiam Societas amplectitur in ſua parte præcipua, ad quam reliquæ ordinantur, ſcil. in Societate profeſſa, vt cõſtat ex bullis cõfirmationis Pauli III. Iulij III. & Greg. XIII. & ex 6. p. Conſtitutionum c. 2.

VI. *Quædam notanda quæ maximè arctam Societatis paupertatem accõmodant. Primum.*

In quo notari poſſunt aliqua ſingularia, & propria huius religionis, quæ perfectionem huius paupertatis augent. Primùm quòd ad maiorem eius firmitatem, & ſtabilitatem, non contentus B. Ignatius directo (vt ſic dicam) voto ſeruandi hanc paupertatem, voluit profeſsis etiam fieri aliud votum non permittendi, quantum in ipſis eſſet, mutationem fieri in Societate, in his quæ ſpectant ad paupertatis materiam, niſi per talem mutationem ipſa paupertas magis eſſet reſtringenda, cuius voti obligationem poſtea lib. 6. cap. 6. expendemus. Secundò non ſatis fuit eidem P. N. prohibere, ne domus profeſſæ redditus habeant, ſed etiam vetuit, ne Eccleſijs, Sacriſtiæ, aut fabricæ applicari poſſent, aut vlla alia ratione haberi, ita vt penes Societatem ſit eorum diſpenſatio. Vnde nec anniuerſaria, nec capellanias habere poſſunt, quod Minoribus prohibitum non eſt: quod etiam vberiùs infrà lib. 4. cap. 4. declarabitur. Nec minuit hanc perfectionem, quod hæc paupertas in communi in collegijs, & domibus probationum non ſeruatur, tum quia ſpiritus, & perfectio totius religionis ex primaria eius parte, & ex fine, quò tendit conſideranda eſt; tum etiam, quia domus profeſſæ, nullo modo iuuari poſſunt prouentibus Collegiorum, aut domorum probationis: & nõ tantùm profeſsi, ſed omnes etiam coadiutores eorum tam ſpirituales, quàm temporales cum ipſis degentes eandem paupertatẽ ſeruare debent, vt citato ca. 9. dicetur in n. 3. reliqui verò omnes, cum ad hunc perfectionis ſtatum tendant, eodem paupertatis ſpiritu nutriri debent. Tum denique, quia ſi in collegijs aliquid de hoc rigore remittitur, eſt propter altiorem finem, & rationem moraliter neceſſariam; ideoque ſimpliciter non diminuit perfectionẽ paupertatis, quę nõ propter ſe, ſed propter aliud appetenda eſt. Tertiò poteſt in paupertate cõſiderari actualis vſus eius: & in hoc multa ponderari poſſunt in hoc inſtituto, quæ materiam huius voti magnopere amplificant, quale eſt non poſſe admittere ſtipendium, vel eleemoſynam vllã, per quam actio aliqua, vel officiũ, quod circa proximum exercetur, compenſari videatur: Itẽ non poſſe aliquid in particulari recipere ad proprium vſum, ſed in omnibus, quæ ad victũ, & veſtitum pertinent, ab his quæ in communi diſtribuuntur pendere; ac propterea, nihil huiuſmodi in particulari poſſe recipere, aut in proprijs cellis ſeruare, non ſolùm, quia ſine licentia Superioris hoc fieri non poteſt, quod ferè alijs religionibus commune eſt, ſed etiam, quia talis licentia iuxta communem, & conſtantem vſum, & obſeruantiam huius religionis, vel nunquam, vel rariſsimè petenda eſt, aut offerenda. Quocirca ſi omnia ſyncerè conſiderentur, exactè obſeruatur illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.* Nam licet in harum rerum vſu non ſeruetur maxima aſperitas (quę pars eſt non mediocris paupertatis) tamen iuxta finem intentum ſeruatur maxima moderatio, &, quod caput eſt, huius vſus menſura, vel communis eſt, vel tota pendet ex alterius, ſc. moderatoris, voluntate: & in his duobus conſiſtit formalis perfectio huius vſus paupertatis, vt ex Baſilio ſermon. 1. de inſtitut. monach. & ex regul. 41. ex fuſiùs diſputatis, & ex alijs facilè intelligere licet. Atq; hæc nunc ſufficiant de hoc medio paupertatis attigiſſe.

VII. *De perfecta obedientia in Societate obſeruata.*

De obedientia, aliqua in præcedenti capite tacta ſunt, quæ pro ſummaria enarratione, quam nunc facimus, poſſent ſufficere, cùm libro 4. à cap. 12. ex profeſſo diſputanda res ſit. Non tamen omittam aduertere S. Bonauenturam in expoſitione regulæ cap. 2. iudicaſſe religionem ſuam cæteras in obedientia ſuperare, eò quòd aliæ limitatè obedientiam promittant ſecundùm regulam. Minores autem indefinitè in omnibus, quæ mala non ſunt. Sic enim B. Franſciſcus in cap. 10. ſuæ regulæ inquit: *Firmiter præcipio eis, vt obediant ſuis miniſtris in omnibus, quæ promiſerunt Domino obſeruare, & non ſunt contraria animæ, & regulæ noſtræ.* Quod etiam ſenſit D. Bernardus in 3. p. operum ſermon. de obedientia artic. 3. ad 12. argumentum, & author conformitatum p. 2. tract. 2. & latiùs Corduba in expoſitione regulæ circa d. c. 10. q. 2. Idem de religione ſua aſſeruit Dionyſ. Carthuſ. opuſ. de profeſ. monaſt. artic. 21. vbi docet Carthuſienſium religionẽ in obedientia cęteras omnes ſuperare, quia abſolutè, & non ſolùm ſecundùm regulam obedientiam profitetur. Ego verò à comparationibus abſtinens, ſolùm aſſero totam illam perfectionem, quæ ex amplitudine materiæ in obedientiæ voto reperiri poteſt, in Societate inueniri, & in ipſo inſtituto à fundatore Ignatio formaliter exprimi. Nam in 3. p. Conſtit. cap. 1. §. 23. obedientia ſeruanda dicitur in omnibus rebus, vbi peccatum non cernitur, & 6. p. ca. 1. §. 1. in omnibus rebus dicitur, ad quas poteſt obedientia cum charitate ſe extendere: & declaratur huiuſmodi eſſe omnes, in quib. nullum manifeſtum eſt peccatum. Et vt perfectiori voluntate tota hæc materia ſuſcipiatur, non in ea tantùm generalitate ponitur, ſed explicatur illis verbis, *licèt difficilia, & ſecundùm ſenſualitatem repugnantia iubeat.* Modus etiam perfectiſsimus proponitur, dum dicitur. *Non ſolum in executione externa integrè, promptè, fortiter, & cum humilitate debita, ſine excuſationibus, & murmurationibus obediant: verum etiam conentur interiùs reſignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & iudicij habere, &c.* Præterea iuxta varias cõſtitutiones eiuſdem inſtituti, & proprium huius religionis ſpiritum, & obſeruantiam, eſt in hac religione maxima ſubordinatio inferiorum ad Superiores, & dependentia ab illis etiam in minimis, ſeruata proportione. Inprimis in toto corpore reſpectu Generalis Præpoſiti, in quo maxima eſt poteſtas, & eius immediatior influxus, ſeu gubernatio, quàm in vlla religione inueniatur, vt lib. 10. c. 4. conſtabit. Deinde in ſingulis perſonis cuiuſcunque qualitatis, dignitatis, aut antiquitatis ſint, reſpectu propinquorum ſuperiorum. His accedit ſpeciale votum obedientiæ, quod fit Summo Pontifici, de quo, & de eius ſpeciali obligatione, & perfectione infrà lib. 6. c. 4. dicemus.

At verò ſtatus religioſus ita ordinatur ad animarum ſalutem, vt illam met negotiationẽ reſpiciat, vt magnam perfectionem ipſius operantis, à cuius intentione, nunquam ſeparat vtilitatem aliorum, & ideo hanc ipſam vtilitatem eo pondere, & menſura procurat, quę propriam perfectionem non impediat, ſed potius ad eam iuuet. Hoc ergo modo finem hunc ſibi Societas propoſuit.

Quo pacto perfectio propria & proximorum poſſit eſſe finis Societatis proprius.

IX. Secundò principaliter colligitur ex dictis reſponſio ad ſecundum punctum in num. 4. propoſitum; quomodo ſcil. finis ſupra declaratus ſit proprius Societatis, quantum ad eam partem in qua dicitur ordinari ad propriam perfectionem ſociorum. Quę difficultas ferè omnibus religionibus proponi poteſt, & maximè illis, quæ ad proximos non ordinãtur, quia omnes hunc ſolum finem intendere videntur. Eſt igitur aduertendum, (quod etiam tractatu præced. lib. 1. c. 1. n. 4. notauimus) licèt hic finis ſecundùm ſe, & quantum ad rem illam in qua talis finis conſiſtit, idem ſit; nihilominus propter diuerſum modum, quo à diuerſis religionib. intenditur, diuerſas rationes finis formaliter (vt aiunt) induere, licèt materialiter id ſit. Sicut enim Philoſophi dicunt, eundem locum diuerſis vijs circulari, aut recta intentum, induere diuerſas rationes termini, aut finis; ita in præſenti eadem charitatis perfectio intenta per talem regulam, aut viuendi modum, aut per peculiarẽ vſum talis virtutis, induit diuerſas rationes finis, atque hoc modo intenditur in diuerſis ſtatib. religioſis. Nam à quibuſdam quæritur per peculiarem vſum contemplationis; ab alijs per pium vſum in aliquo opere charitatis, aut miſericordiæ, ab alijs per ſingularem obſeruantiam paupertatis, &c. Et quamuis verum ſit, ferè hæc omnia in omnibus, vel in plurihus religionibus obſeruari; tamen ab eo in quo vnaquæqne excedit, & cui cætera omnia quodammodo accommodantur, accipit propriam rationem, & denominationem ſuam. Sic ergo habet Societas proprium quemdam modum in propria ſuorum membrorum perfectione procuranda, ratione cuius finem illum, vt proprium & peculiarem ſibi vſurpat.

Diuerſos modos tendendi in finẽ perfectionis, diuerſas rationes finis formaliter efficere.

X. Videtur autem mihi modus hic in duobus præcipuè conſiſtere. Primò, quia partem hanc ſui finis alteri parti accommodat, quæ ad perficiendos proximos pertinet; ita enim quærit ſuorum ſociorum perfectionem, vt totam illam mediaq; quib. comparatur, &c. velit deſeruire perfectioni proximorum. Vt v.g. cum meditatio, & contemplatio ſit vnum ex potiſsimis medijs ad perfectionem acquirendam, Societas ita in ratione meditandi, & orandi ſuos inſtruit, vt per illam ipſam aptiores reddantur ad actionem circa animarum ſalutem intentã. Similiter moderatio in victu, & veſtitu, vſus pœnitentiæ, rigor, & aſperitas corporis, media ſunt valde vtilia, & neceſſaria ad propriam perfectionem. Ex omnibus autem illis illud accipit Societas, quod ad propriam perfectionẽ ſufficiat, & labores circa animarum ſalutem procurandam non impediat, ſed potius, quoad fieri poſsit ad illos iuuet. Pro certo enim habet, ac ſupponit, ex huiuſmodi reſpectu, & accommodatione non eſſe propriam perfectionem ſuorum, vel minimum, minuendam; quia vera charitas, non eſt charitati contraria, neq; ex fine ſalutis animarum, qui perfectiſsimus eſt, poteſt fructus aut perfectio aliorum operũ religionis minui. Quin potiùs licèt de ſubſtantia, ſeu materiali vſu (vt ſic dicam) aliorum operum aliquid interdum remitti videatur, ex coniunctione tamen ad illum finem, & ex mirabili concentu, & proportione, quæ ex omnibus illis operibus tali fini commenſuratis conſurgit, non ſolùm ſuppletur, verùm etiam mirum in modum augetur.

Primum in quo conſiſtit modus quærendi perfectionem in Societate.

Secundò videtur conſiſtere hic modus Societatis proprius in peculiari cultu, & ſingulari obſeruantia obedientiæ. De quo Beatus Ignatius in ſingulari epiſtola, quam de hac virtute nobis ſcriptam reliquit, ita num. 3. loquitur. *Ab alijs religioſis ordinibus facilius patiamur ſuperari nos ieiuniis, & vigilijs, & cætera victus, cultusque aſperitate, quam ſuo quisque ritu, ac diſciplina ſanctè ſuſcipiunt: vera quidem ac perfecta obedientia, abdicatione que voluntatis, atque iudicii maximè velim, fratres chariſſimi, eſſe conſpicuos, quicũq; in hac Societate Domino Deo noſtro deſeruiunt, eiuſdemque Societatis veram germanamque ſobolem, quaſi nota diſtingui, &c.* Et in conſtitutionibus ſæpè id commendat, & exaggerat, præſertim p. 6. cap. 1. *Tum* (inquit) *omnes plurimum obſeruare, & in ea excellere ſtudeant, nec ſolum in rebus obligatoriis, ſed etiam in aliis, licet nihil aliud quàm ſignum voluntatis ſuperioris, ſine vllo expreſſo præcepto videretur.* Et infrà. *Exactiſſime omnes neruos virtutum noſtrarum ad hanc virtutem obedientiæ, in primis Summo Pontifici, deinde ſuperioribus Societatis exhibendam intendamus, ita vt omnibus in rebus, ad quas poteſt cum charitate obedientia ſe extendere, ad eius vocem perinde ac ſi à Chriſto Domino egrederetur (quandoquidem ipſius loco, ac pro ipſius amore, & reuerentia obedientiam præſtamus) quàm promptiſſimi ſimus.* Et infrà requirit à ſuis obedientiam, tum in executione, tum in voluntate, tum in intellectu; de qua virtute prout in Societate docetur, & exercetur ſpecialiter à nobis, infrà in libro 4. à cap. 12. diſſerendum eſt, nunc obiter ſolùm hoc tactum eſt, vt intelligatur ſicut aliæ religiones eminent vel in paupertate, vel in rigore pœnitentiæ, vel in choro, &c. ita ſpeciale ſtudium Societatis eſſe in excellentia obedientiæ, & per eam ſpecialiter promouere ſuos ſubditos ad perfectionem propriam. Hæc autẽ excellentia attendi inprimis poteſt ex parte materiæ: aliæ enim religiones profitentur obedientiam ſecundùm certam regulæ menſuram, vt etiam D. Tho. 2. 2. q. 186. notauit. Hic autem nulla adhibetur menſura, præter ſuprà indicatam, ſcilicet, vt opus iniunctum cum charitate coniunctum eſſe poſsit; vt declaratio addidit; *Huiuſmodi ſunt illa omnia in quibus nullum manifeſtum eſt peccatũ* Deinde etiam quoad modum, ſumma perfectio poſtulatur, ſcilicet, quod ſit ex tota anima, ex tota mente, & ex totis viribus, his enim ferè ęquiualent verba ex B. Ignatio relata. Conſonat autem optimè hic peculiaris modus inquirendi propriam perfectionẽ cum alio membro contento, ſub fine huius religionis, de quærenda fectione proximorum, & cum priori etiam modo quærendi propriam perfectionem, accommodatè ad procurandam etiam perfectionem proximorũ. Quia ad hanc ſpiritualem militiam contra mundũ, & contra dæmonem ſtrenuè peragendam, nulla virtus magis neceſſaria eſt, quàm obedientia, tum quia per illam ſpecialiter mouẽtur homines à Deo, tanquam inſtrumenta eius, quod in hoc negotio maximè neceſſarium eſt, iuxta illud: *Quomodo prædicabunt niſi mittantur.* Et illud: *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Tum etiam, quia in hoc opere neceſſarium eſt multa, & difficilia miniſteria exercere, & varijs gentibus, & regnis, vel prædicare, vel alijs modis ſpiritualiter iuuare: & ideo niſi miniſtri Societatis eſſent in hac virtute promptiſsimi, & valde exercitati, re vera non poſſent tantum opus pro dignitate ſuſtinere. XI.

Secundum in quo modus quærendi perfectionem in Societate conſiſtit.

In quibus excellentia obedientiæ Societatis conſiſtat.

Vltimò ex dictis difficile non eſt alteram eiuſdem ſecundi puncti partem expedire, & explicare: quomodo propoſitus finis, quantum ſpectat ad ſalutem proximorum procurandam, ſit proprius huius XII.

huius religionis. Poteſt autem proprius vocari, vel quia ipſi per ſe, ac principaliter cõuenit: & hoc ſenſu nullam habet dubitationem; quia & verbis ſatis expreſsis id aſſeruit noſter Pater B. Ignatius, & ex omnibus dictis ſatis euidens eſt. Vel aliter dici poteſt proprius, quia ita illi conuenit, vt nulli alteri religioni conueniat: & in hoc etiam ſenſu: ſi rectè explicetur, verum quidem eſt: oſtendetur autẽ breuiter collatione facta cum alijs religionib. Ex quibus, vt ſuprà diſtinximus, quædam clericorũ ſunt, aliæ monachorum. Et quidem religiones clericorum, quantum eſt ex ſtatu, ſeu conditione perſonarum, aptæ ſunt ad hunc finem, quia ad clericos per ſe ſpectant actiones, quibus animarum ſalus procuratur: tamen nulla alia religio clericorum eſt, quæ per ſe tendat, vel obligetur ad huiuſmodi actiones: ergo nulla per ſe iutendit hunc finem. Conſequentia euidens eſt, quia religio maximè tendit, & obligat ad eas actiones, quibus finis ab ea principaliter intentus comparandus eſt, alioqui non eſſent media fini proportionata. Minor autem conſtabit facilè diſcurrendo per huiuſmodi religiones, ex quib. antiquiſsima eſt religio canonicorum regularium: nouiſsima autem præter Societatem eſſe videtur religio Theatinorum, aut alia, quæ S. Pauli, vel etiam S. Barnabæ nominatur in Italia. Præter quas ſunt aliæ minus notæ, quarum breuis memoria videri poteſt in Hieronymo Romano lib. 6. Nulla autem ex his ex ſpeciali inſtituto & obligatione ordinatur ad actiones clericatus, quæ ſpecialiter circa proximos verſantur, ſed peculiariter ad eas, quæ ad cultum diuinum pertinent, vt ex vſu ipſo conſtat: & legentibus earum inſtitutiones, & regulas ſeu viuendi modos, certiùs conſtabit.

Non ſolum hunc finem eſſe proprium Societati, quia illi per ſe conuenit, ſed etiam quia nulli alii conuenit.

Nulli religioni clericorum hunc finem conuenire.

XIII. Monachatus autem iuxta ſuam primæuam, & puram inſtitutionem ad ſolam contemplationem inſtitutus fuit, & ad hunc finem cætera omnia etiam exercitationes & labores corporis aſſumebat, quod manifeſtum erit legenti antiquos monachorum Patres, præſertim Baſilium in varijs libris, ſeu ſermonibus & inſtitutionibus monachorum, & in Conſtitutionibus monaſticis, ac regulis monachorum: & ex Caſsian. libris de inſtitutionibus monachorum, & collat. 9. à principio. Vnde initio monachi regulariter clerici non erant, neque hoc per ſe pertinebat ad eorum inſtitutum, vt ſumitur ex ca. *nemo*. & ex cap. *alia cauſa*. 16. q. 1. & ex Dionyſ. cap. 6. de Eccleſiaſt. hierarch. & D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. Vide etiam quæſt. 186. art. 7. ad 2. & q. 188. art. 1. ad 2. Quocirca religiones monachales ſecundùm ſuam primæuam inſtitutionem, ad ſalutem proximorum procurandam per ſe non ordinantur, ſed tantùm ad perfectionem eorum, qui illas profitentur. Quod magna ex parte nunc etiam obſeruari videmus in his religionibus, quæ veluti per antonomaſiam nomen monachalium retinuerunt: vt ſunt religio S. Benedicti, S. Bernardi, S. Hieronymi, Carthuſienſium, Præmonſtratenſium, &c. Præter has verò, inſtituti poſtea ſunt ordines mendicantium, præſertim D. Dominici, & D. Franciſci, ordines ſiquidem Carmelitarum, & eremitarum S. Auguſtini, quoad primam inſtitutionem antiquiores ſunt, licet poſtea ad formam, & numerum religionum mendicantium ſint accommodati. Hi igitur mendicantium ordines monachorum etiam ſunt, & ex hac parte non habent pro fine actiones aliquas circa proximum, tamen ex peculiari inſtitutione addidiſſe videntur ſtatui monachatus reſpectum aliquem ad ſalutem proximorum procurãdam: quod ſpecialiter de religione S. Dominici affirmat tacitè D. Thom. 2. 2. quæſt. 184. art. 4. & opuſc. 19. cap. 5. vbi occaſione defendendi religionem ſuam oſtendit poſſe religionem aliquam inſtitui ad prædicandam, ad audiendas confeſsiones, &c. Et Caiet. dict. art. 4. declarat eſſe proprium actum illius religionis prædicare non ex officio, ſed miniſterialiter ſubueniendo Epiſcopis in eo munere. Et hoc ipſum nomen illius religionis declarat, propterea enim *Prædicatorum* appellata eſt: Nam nomen illud (vt D. Thom. indicat) vacuum non eſt: indicat ergo proprium illius religionis munus, ad quod neceſſe eſt ordinari tanquam ad finem ſuum. De religione etiam Minorum dixit Gregor. IX. vt refertur in compendio Minorum, verbo, *Prædicatores*. §. 2. miniſterium prædicandi ex profeſsione ſua illi conuenire. Idemque de cæteris mendicantibus ſentiendum eſt, quia quoad hoc ferè æquales cenſentur; licet nonnulla inter eas ſit diuerſitas. Nam ordo Carmelitarum, & eremitarum ex prima inſtitutione ſine dubio non fuerunt propter hunc finem, ſed poſtea ipſo vſu, ac tandem approbatione Pontificum ad huiuſmodi opus aſſumptæ, vel extẽtæ ſunt: aliȩ verò duȩ religiones mendicantium monachorum ex prima intentione ſuorũ fundatorum hunc finem participarunt, præcipuè verò ordo Prædicatorum: qui propterea in ſacrarum literarum ſtudijs ſemper floruit, quia ad prædictum finem hoc medium eſt inprimis neceſſarium.

A monachatu hunc finem per ſe eſſe alienũ.

Ordines mẽdicantium non eſſe per ſe omnino alienos ab hoc inſtituto.

Nihilominus tamen in huius finis intentione aliquid proprium habet Societas IESV, ratione cuius meritò poteſt finem illum ſibi accommodare, & ab illo propriam rationem, & modum ſui inſtituti recipere. Quod inprimis in forma ſeruata in prima inſtitutione huius religionis, & ex verbis Pontificum, quib. illam approbarunt, quæ iam ſuprà retulimus, ſatis coniectari poteſt: in nulla enim aliarum religionum inſtitutione, vel approbatione inuenitur ita propoſitus, & toties repetitus hic finis, tanquam primarius illius religionis: quod credibile non eſt ſine ſpeciali, ac vera cauſa factum eſſe, & à Pontificibus receptum. Deinde res ipſa ita declaratur. Nam inprimis nulla alia religio ſpeciali voto ſe huic muneri conſecrat: Societas autem hoc facit per illud ſpeciale votum, quo eius profeſsi ſe obligant ad obediendum Pontifici, in miſsionibus ad ſalutem proximorum, & fidei defenſionem, aut dilatationem ordinatis: quod infra lib. 4. declarabimus. Nec refert, quòd non omnes religioſi Societatis, ſed illi tantùm, qui ſpecialem profeſsionem faciunt, hoc votum emittant; tum quia illa eſt præcipua Societatis pars, per quam hunc finem principaliter intendit; tum etiam quia reliqui omnes ad illam ordinantur, vel vt ad illum gradum perueniant, vel vt illum in ſuo munere adiuuent, atque ita omnes ad eum finem tendunt. Hinc poteſt ſecunda proprietas intelligi; nam aliæ religiones, etiam mendicantes, ita reſpiciunt hunc finem, vt totum religionis pondus non illum principaliter reſpiciat, ſed valdè ſecundariò, & quaſi ex abundanti, vt ſic dicam. Et ideo nec particulares religioſi, nec prælati tenentur ita res ſuas, aut ſuæ religionis diſponere, aut procurare, vt proximorum vtilitati, & perfectioni deſeruiant, ſed poſt interna, & domeſtica officia ſufficienter expleta, ſi commodè poſsint aliquid proximis erogare, tunc ex perfectione charitatis, & ex ratione ſui inſtituti debent, vt potuerint, proximis in ſpiritualibus deſeruire: at verò in Societate totum religionis pondus ad hunc finem ordinatur; nec ſatisfacient prælati eius ſuo muneri, niſi hunc finem præ oculis ſemper habeant, & ita omnia, quæ ad religionem pertinent, moderentur, vt omnes, quoad fieri poſsit, huic muneri incumbant: ſinguli autem religioſi eundem finem reſpicere debent, & ita ſe diſponere, vt ad illum procurandum apti ſint, & parati: neque aliter ſuæ vocationi ſatisfacient, etiamſi in his, quæ ad propriam perfectionem pertinent, ſtrenui ſint, quod de cæteris religioſis non procedit. Deniq; ob hanc cauſam

XIV. Aliquid habere propriũ Societatem, propter quod finis hic per antonomaſiam illi conuenit.

Socie-

tiſici; quia miniſteria, ad quæ ordinantur illæ miſſiones, ad tales perſonas non pertinent: admittũtur ergo ad tria vota non ſolennia, ſed ſimplicia, ſicut de coadiutoribus ſpiritualibus, & ſcholaſticis approbatis dictum eſt. De quibus omnibus gradibus inferius ſigillatim eſt dicendum, à lib. 3. vſque ad 6. Nunc enim ſolum propoſiti ſunt, vt generalis quædam notitia totius Societatis habeatur; & quia tota hæc ſtructura, & fabrica ad prædictum finem ordinata eſt, illique valde proportionata exiſtit, ac propterea à Summis Pontificibus, præſertim à Gregor. XIII. in conſtitutione, *Aſcendente Domino* probata, & laudata eſt.

XIII. *De mediis priuatiuis ad eandem ſalutem proximorum.*

Vltimò quoniam in numer. 10. diximus, hæc media non tantùm poſitiua, ſed etiam priuatiua eſſe, & priora inſinuata ſunt, oportet poſteriora breuiter recenſere. In hoc igitur ordine in primis pono, non habere vſum chori, quanquam enim hæc actio valde religioſa ſit, & ideo ab aliis religionibus obſeruata, tamen quia nimium religioſos Societatis impediret, vel ab ſtudiis dum eis vacant, vel ab actionibus, & miniſteriis circa proximum, ad quæ poſt ſtudia deſtinandi ſunt, & præſertim, quia parati eſſe debent ad varias miſſiones, & ad diſcurrendum per vniuerſum orbem; ideo Pater noſter Ignatius Societatem voluit eſſe hac occupatione liberam. Et quamuis id multi in Societate notauerint, ac reprehenderint, in cap. 8. oſtendemus illos nulla ratione ſufficienti motos eſſe, ſed hoc potiùs fuiſſe, & Patrum ſententiis, & rationi etiam valde conſentaneum. Et ad hoc medium reuocantur omnes ſimiles actiones, à quibus Societas, etiam ex Pontificum authoritate eximitur, vt ſunt proceſſiones publicæ, & ſimiles, quæ cum cantu, & choro coniunctæ ſunt. Aliud medium priuatiuum numerari poteſt. abſtinere à ſuſcipienda cura monialium, vt lib. 9. cap. 8. numer. 15. iterum dicemus, quamuis enim huius rei plures aliæ rationes reddi poſsint; hanc tamen exiſtimo eſſe præcipuam, quia iudicatum eſt à B. Ignatio in p. 6. Conſtit. cap 3. §. 5. ita expedire, vt ſocij expeditiores eſſent ad finem illum, quem præcipuè intendunt. Poteſt etiam inter hæc media poni, non accepiſſe ſingularem habitum, ſed communem clericorum honeſtè viuentium, iuxta morem regionis, in qua ſocij verſantur; nam hoc etiam ad hunc finem ordinatum eſt, vt facilior pateret aditus ad omnes proximos, ſiue hæreticos, ſiue fideles, &c. Et eadem ratione poſſet hic numerari communis, & vulgaris victus, & moderatio à nimia vitæ auſteritate in his, quæ ad corpus pertinent, quorum ratio in progreſſu huius libri copioſius expendenda eſt, & ideo de his mediis hæc delibaſſe ſufficiat.

CAPVT IV.

Vtrùm Societatis religio conuenienter inſtituta, & approbata fuerit.

I. *Poſt cauſam finalẽ Societatis agendũ de triplici efficiente.*

HActenus ferè nomen ſolum Societatis, & quid eo nomine ſignificetur, à nobis explicatum eſt, oſtendimuſque *Societatis I E S V* nomine ſignificari quandam religioſorum hominum congregationem, ad finem ſalutis animarum, cum talibus mediis, talique viuendi ratione inſtitutam: nunc ex eodem fine, & mediis diſtinctius declarandum eſt, quid, & qualis ſit hæc religio. Quoniam verò quæſtio quid eſt, ſupponit quæſtionem an eſt, prius de hac quæſtione aliquid dicere oporteret, niſi religionem hanc dari in Eccleſia ſatis iam per ſe eſſet notum: ſolum ergo ſupereſt, vt de origine & inſtitutione eius, atque adeo de illius approbatione dicamus, atque ita fiet, vt poſt cauſam finalem efficiẽtes cauſas huius religionis declaremus. Tres autem cauſæ in ea fundanda conſiderari poſſunt, ſcilicet, prima, & principalis, quę eſt Deus, proxima, & miniſterialis, quæ fuit priuatus homo, quem Deus ad hoc mirabile opus excogitandum illuminauit, & exequendum impulit, & animauit. Tertia eſt Apoſtolica ſedes, quæ Dei nomine, vt vicem Chriſti gerens in terris, religionem hanc ſua authoritate ſuſcepit, & confirmauit, & de ſingulis pauca dicenda ſunt.

De inſtitutore Societatis, eiuſque inſtitutionis conuenientia.

II.

Vt ergo à notioribus nobis incipiamus, perſpectum eſt omnibus, religionem hanc inſtitutam eſſe ab Ignatio Loyola, de cuius ſanctitate, doctrina, & nobilitate hic non dicam, quia ea magis ad hiſtoriã, quàm ad diſputationem Scholaſticam pertinent, ſatiſq; eruditè, ac copioſè deſcripta ſunt à familiari eius filio, grauique Patre noſtro Petro de Ribadeneira, & poſtea à Petro Maphæo, ac nouiſsime à Patre Nicolao Orlandino 1. p. hiſtoriæ Societatis, vt *in ore duorum vel trium ſit omne verbum*. Nobis ergo ſufficiant nunc teſtimonia, quæ Pontifices Summi, non ſolùm de Ignatij, ſed etiam de ſociorum eius pietate, & doctrina, & de irreprehenſibili vitã, nobis reliquerunt. Nam Paulus III. in prima bulla cõfirmationis inſtituti de Ignatio, & ſociis ita loquitur: *In theologicis ſtudiis per plures annos exercitati Spiritu ſancto (vt creditur) pie afflati iamdudum, è diuerſis mundi regionibus diſcedentes in vnum conuenerunt, & ſocij effecti abdicatis huius ſeculi illecebris, eorum vitam perpetuo D.N. Ieſu Chriſti, atque noſtro, & aliorum ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum ſeruitio dedicarunt, & iam quàm pluribus annis laudabiliter in via Domini ſe exercuerũt*, &c. Quę iterum repetit in initio bullæ ſecundæ ampliationis prædictæ confirmationis; & inferius ſubdit. *Nos igitur ad eorundem Ignatij Præpoſiti, & ſociorum piam vitam, & bonorum operum exemplum attendentes, eorum piis deſideriis annuentes*, &c. Et in bulla 3. in quã varias facultates concedit, *Attendentes* (inquit) *ad fructus vberes, quos in domo Domini hactenus produxiſtis, & producere non deſinitis, veſtra religione, integritate, ſcientia, doctrina, moribus, & experientia plurimum in Domino confidentes, vobis* &c. Similia leguntur in bulla Iulij III. de confirmatione eiuſdem inſtituti, & in fine eius ſpecialiter addit Pontifex. *Conſiderantes, nihil, quod pium, ſanctumque non ſit, in ſancta Societate, eiuſque laudabilibus inſtitutis, ac exemplari Ignatij, & aliorum ſociorum vita, & moribus reperiri*, &c. Vbi expendo idem teſtimonium ferre Pontificem de ſanctitate vitæ Ignatij, & ſociorum, ac de ipſo inſtituto, quod ſua authoritate approbauit. Quæ teſtimonia ſequentes Pontifices etiam poſt fœlicem B. Ignatij mortem ſæpius comprobarunt, vt ex cæteris bullis conſtat, & ſpecialiter Greg. XIII. in bulla, *Quanto fructuoſius bonæ memoriæ Ignatium Loyolam Societatis inſtitutorem* appellauit. Ac nouiſsime Paulus V. vniuerſæ Societati publico Confeſſoris non Pontificis cultu, rituque venerandum propoſuit. Itaque de ſanctitate fundatoris huius religionis impiè nunc dubitaretur, & ſperamns fore vt per expreſſam Pontificis canonizationem vniuerſæ Eccleſiæ proponatur.

Pontificum teſtimonia de Ignatio & ſociorum eius ſanctitate, & doctrina.

Spem hanc explicuit Greg. XV. 12. Maij anni 1512 & ſui pontificatus 1.

III. *Religionem hanc conuenientiſſimo tempore fuiſſe inſtitutam.*

Vt verò rationem huius inſtitutionis diuinam potius, quàm humanam aperiamns, operæpretium erit annotare tẽpus, in quo hæc religio orta eſt. Natus eſt enim Ignatius anno Domini 149'. & poſt aliquot annos ætatis', à corporalis militiæ exercitatione, ad ſpiritualem mirabiliter vocatus eſt, in qua diu, ac diligenter ſe exercuit, & alios exemplo ſuo, & familiari ſermone ad idem vitæ genus ſibi adiunxit, & poſt multos labores pro animarum ſalute ſuſceptos tandem anno 1538 Romæ cum ſociis ſuis de fundanda Societate deliberauit,

& ſe-

& ſequenti anno 1539. confirmationem religionis ſuæ à Paulo III. Pontifice Summo poſtulauit, & poſt vnius anni accuratam examinationem, nimirum 1540. approbationem obtinuit; ac proinde dicere poſſumus religionem hanc illo anno incepiſſe; quã-quam tunc non ſimpliciter, & tanquam perpetuò duratura approbata videatur, quia ſolum eſt data Societati facultas recipiendi vſque ad ſexaginta ſocios; poſt tres verò annos idem Pontifex Paulus III. abſolutè, & ſine vlla reſtrictione illam confirmauit. Eſt autem meritò à multis ſapientibus, ac prudentibus viris obſeruatum, hoc eodem tempore natum fuiſſe in Germania Martinum Lutherum anno ſcilicet 1483. octo nimirum annis ante Ignatium; & anno 1521. publicum bellum contra Romanam Eccleſiam excitaſſe, innumeras hæreſes diſſeminando, & præſertim eas, quæ libertatem carnis concedere, & ſubiectionem, ac obedientiam Summi Pontificis deſtruere poſſe viderentur, quibus mediis innumeros habuit ſuæ blaſphemiæ, & iniquitatis ſectatores, & miniſtros. Hoc autem ipſo tempore, quo videbatur fides in tot prouinciis catholicis, & Eccleſiæ ſubiectis labefactari, ac deficere, non ſine magna Dei prouidentia cœpit aperiri oſtium, ac via, qua poſſet eadem vera fides, & Chriſti nomen ad innumeras gentium nationes deferri, in quibus antea auditum non fuerat. In India, ſcilicet, Orientali, & Occidentali, & in multis regnis, & inſulis, quæ paulò ante prædicta tempora pietate, diligentia, & induſtria Catholicorum Regũ Hiſpaniæ, ac Luſitaniæ explorata ſunt. Hoc ergo eodẽ tempore excitauit Deus Ignatium, qui Societatem *ad profectum animarum in vita, & doctrina Chriſtiana & ad fidei propagationem, ac defenſionem* (vt dicitur in bullis Pontificiis, præſertim Gregor. XIII. *Quanto fructuoſius*) erigeret. *Defe*[*n*]*ſio* enim *fidei* contra hæreticos fit, *propagatio* inter Gentiles, & Paganos: *profectus autem vitæ* inter ipſos fideles, & catholicos. Conuenientiſsimè ergo inſtituta eſt ad hunc finem hæc religio eo tempore, quo & defenſio fidei erat Eccleſiæ maximè neceſſaria, & propagatio valde opportuna, & inſtauratio, ac perfectio morum vtiliſſima.

Spiritum ſanctum fuiſſe principalem authorem huius religionis.

IV.
Suadetur teſtimonio Ignatii.

Atque hinc (vt ad primam, & principalem cauſam huius religionis aſcendamus) colligere licet, non fuiſſe hoc humanum inuentum, nec B. Ignatium ſolo ſuo humano ingenio, aut virtute, tantum negotium inchoaſſe, ſed Spiritum ſanctũ fuiſſe principalem huius religionis auctorem. Ita profitetur idem Ignatius in principio ſuarum conſtitutionum dicens, *Summam ſapientiam, ac bonitatem Dei Creatoris noſtri eſſe, quæ conſeruatura eſt, gubernatura, atque promotura in ſuo ſancto ſeruitio hanc minimam Societatem Ieſu, vt eam dignata eſt inchoare.* Quod ſanè non aliter fecit diuina ſapientia, quàm Ignatium ſpeciali inſtinctu ſuo illuminando, & ad tantum opus excitando, & mouendo. Quod plane ſenſerunt Pontifices Summi: Paulus namque III. in bullis ſuis de Ignatio, & ſociis ſemper dicit, *Spiritu ſancto* (*vt creditur*) *afflati.* Iulius autem III. ſimpliciter dixit, *Spiritu ſancto afflati*, omiſſa particula *vt creditur*, quam non exiſtimo caſu excidiſſe, ſed quòd dubitationem, vel formidinem indicaret, conſulto ablatam fuiſſe; nam diuturna experientia, & vberes fructus ſimul cum approbatione prædeceſſoris ſui, omnem formidandi rationem, ſi qua erat, auferre poterat. Atque eadem fortaſſe ratione Gregor. XIII. in bulla, *Quanto fructuoſius.* abſolute dixit, *Ad quem finem Spiritus ſanctus, qui bonæ memoriæ Ignatium Loyolam ipſius Societatis inſtitutorem, eiuſque ſocios excitauit, media etiam præclara, maximeque opportuna huius ſ*[*an*]*cti miniſterio tribuit, atque confirmauit.* Et paulò inferius. *Quapropter Societatis corpus idem Ignatius diuino inſtituto ita duxit diſponendum, &c.*

Probatur authoritate Pontificum.

V.
Rationibus & coniecturis idem ſuadetur.

Sunt præterea coniecturæ & rationes multæ, quæ veritatem hanc moraliter certam poſſunt efficere. Prima eſt illa, quæ proximè inſinuata eſt ex fine Societatis, & mediis, quæ ad illum conſequendum profitetur, adiuncta opportunitate temporis in qua orta eſt. Pertinet enim ad ſpecialem Dei prouidentiam, qua ſuam Eccleſiam regit, & protegit, & inſurgentibus contra illam nouis hoſtibus, nouos etiam milites præparare, qui eam defendant, & miniſtros etiam Euangelij prouidere, quorum opera illud tandem vaticinium impleatur; *Fiet vnum ouile, & vnus paſtor*, Ioan. 10. Sicque experientiâ compertum eſt; inſurgente enim contra Eccleſiam Ario, Deus contra illum Athanaſium excitauit; contra Neſtorium Cyrillum; contra Pelagium Auguſtinum. Et qui hiſtoriam Ordinis Prędicatorum ſcribunt, aduertunt eo tempore Deum ſacram illam religionem per S. Dominicum inſtituiſſe, quando Albigenſes, & alij hæretici Eccleſiæ pacem perturbare incipiebant. Videmus autem religionem hanc eo tempore fuiſſe exortam, quo Lutherus bellum contra Eccleſiam excitauit, & directe, ac ſingulari quodam modo eſſe illi contrariam: Lutherus enim non ſolùm apoſtata fuit, ſed etiam religioſos omnes, vt apoſtatarent, & fideles omnes viam perfectionis, vt contemnerent, perſuadere conatus eſt; Ignatius autem non ſolùm ipſe religioſiſsimus fuit, ſed ſocios etiam ad proprium, & valde religioſum inſtitutum ſibi adiunxit, & per eos, ac ſucceſſores eorum, non fidem catholicam modo, ſed ſacras etiam religiones pro viribus defendere; eaſque quantum in ſe eſſet propagare, & augere omnes fideles ad viam perfectionis excitando, conatus eſt. Lutheri lapſus inde primũ incepit, quod contra Romanam Sedem immortale odium concepit; vnde & ab illius obedientia diſceſsit, & quos potuit auertit. Ignatij vero cogitationes omnes in hoc præcipuè poſitæ fuerunt, vt ſe totum omneſque ſuos Sedis Apoſtolicæ ſeruitio conſecraret, & nouo vinculo voti ſolennis obediẽtiæ coniungeret, ac ſubmitteret. Denique effectus ipſe comprobauit, nullos Eccleſiæ miniſtros hactenus reſtitiſſe magis Lutheranorum, & omnium nouatorum conatibus, quàm Ignatij filios, quos propterea ipſi hæretici ſummo odio proſequuntur. Idemque diſcurſus poteſt facile ad temporis opportunitatem circa promulgationem Euangelij inter Gentiles cum proportione accommodari. Cum ergo hæc ita ſint, quis dubitare audeat, ipſum Spiritum ſanctum religionem hanc contra tot Eccleſiæ hoſtes, ad tot præclaros fines, & effectus excitaſſe?

Prima ex temporis opportunitate.

S. Ignatius Luthero opponitur.

VI.
Secunda ratio ſeu coniectura ex effectibus deſumpta.

Secunda ratio, illaque efficaciſsima ex effectibus, & fructibus huius religionis formari poteſt, iuxta Chriſti teſtimonium. *Ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* Vnde etiam D. Thom. dicto opuſc. 19. contra impugnantes religionem, ex fructibus religionis dicit, colligi poſſe, & debere, an conuenienter inſtituta, & approbata fuerit. Atque eadem ratione vſus eſt Gregor. X. cum Concilio Lugdunenſ. in cap. vnico. §. *ſane.* de religioſis domibus in 6. cum loquens de Prædicatorum, & Minorum ordinibus dixit. *Quos euidens ex eis vtilitas Eccleſiæ vniuerſali proueniens, perhibet approbatos.* Quanti autem, & quales vniuerſali Eccleſiæ prouenerint fructus, ex huius religionis inſtitutione, & operibus, à nobis nec narrari neceſſe eſt, cum res per ſe ſit euidentiſsima: nec decens apparet, quatenus ad laudem noſtram pertinere videantur, quanquam re vera noſtra non eſt,

ſed

VIII.
De mediis ad internam ſociorum deuotionem aſſequendã pertinentib.

Præter hæc quæ ſunt veluti fundamenta religionis, ſunt quamplura alia media ad propriam perfectionem ſociorum ordinata, quæ nunc ſummatim ad duo capita reuocamus, quæ poſtea lib. 8. fuſius expendemus. Vnum eſt eorum, quæ pertinent ad internam animi deuotionẽ, & puritatem aſſequendam, quæ ſunt præcipuè, quæ ordinantur ad familiaritatem, & vnionem cum Deo conſequendam, & ita ex eis pendet fons, & origo totius ſpiritualis incrementi, in quo ipſa perfectio ſubſtantialiter conſiſtit. Ad hunc ergo ordinem ſpectat quotidiana lectio, & meditatio, oratio, & contemplatio. Item quotidiana, vel potius bis in die repetita conſcientiæ examinatio, cum frequenti, & valde circunſpecto confeſsionis vſu, iuxta ea, quę traduntur in examine c. 4. §. 25. & 3. p. Conſtit. c. 1. §. 11. Atque ad hunc finem ordinatur accurata inſtitutio de rebus ſpiritualibus, & frequens de his rebus conſultatio, & propriæ conſcientiæ communicatio, tam cum ſuperioribus, quàm cum aliis Præfectis, quibus hæc cura demandata eſt. Præterea ad eundem finem iuuantur proprio, ac peculiari exercitiorum ſpiritualium vſu, quo non ſolùm in ipſo ingreſſu, ſed perpetuo per ſingulos annos, vt lib. illo 8. cap. 1. in fine adducemus, exercentur. Denique frequentes exhortationes ſpirituales, & familiaria de rebus diuinis colloquia, quæ iuxta ſui inſtituti rationem inter ſocios eſſe debent, ad eundem finem ordinantur.

IX.
De mediis ad propriam abnegationem, affectuumque mortificationem obtinendam.

Aliud caput continet media omnia, quæ ad verã ſui abnegationem, & affectus mortificationem adhibentur. Nam ſtatim in principio, in ipſo examine admonentur, mundo, ac proprio amori mortuos, ſoli Chriſto Domino viuere debere, & hanc abnegationem, & continuam in rebus omnibus mortificationem quoad fieri poſsit, eſſe ab eis quærẽdam. Et 3. p. Conſtit. cap. 1. magnopere conferre dicitur, vt ea munera obeant, *in quibus maxime humilitas, & charitas exercetur*. Item vt diligentiſsimè curent portas ſuorum ſenſuum cuſtodire. Maximè verò curat Societas, & honorum, ac dignitatum ambitioni viã præcludere; & ideo profeſsi Societatis peculiari voto obligantur extra Societatem eas non acceptare, niſi in conſcientia ab eo qui poteſt obligentur; intra Societatem verò nec directè, nec indirectè eas procurare, vt lib. 6. à c. 7. tractabitur. Et ob eandem cauſam ad tollẽdam omnem occaſionem, ſuperiorum electiones, præterquam ſolius Generalis (hæc enim vitari non potuit) ſublatæ ſunt, ſed eorum diſtributio ipſi Generali eſt commiſſa, de quo in lib. 10. agendum. Denique ex hac renunciatione, & propria abnegatione mira ſequitur pax, & animorum vnio, ac fraterna charitas, quam totis viribus inter ſuos procurat Societas, & in ea magnam partẽ ſuæ perfectionis ponit; vnde P. N. Ignatius in prœmio Conſtitutionum; in hac conſtituit totam vim, & efficaciam ſuarum legum, ſeu conſtitutionum. & ideo 3. p. c. 1. §. 21. illa duo ſimul coniungit dicens. *De iis crebro tractantes, quæ ad ſui abnegationem, & in virtutibus profectum, & omnimodam perfectionem attinent, ad ea ſe inuicem exhortando, & præcipuè vnitatem, & charitatem fraternam.* Et ſtatim §. 22. humilitatem, & charitatem iterum coniungit; & ibidem, & aliis locis varia media ad hanc animorum pacem, & vnionem tradit, quæ Societas diligenter obſeruat, quæ ex diſcurſu huius operis latius conſtabunt, nunc enim ad compendioſam inſtituti propoſitionem quam hic intendimus, hæc, quoad hanc partem ſufficiunt.

Quibus mediis Societas ſalutem proximorum procuret.

X.
De mediis poſitiuis, ac formaliter ſpiritualib.

Supereſt dicendum de alio ordine mediorum, quæ circa proximum directè verſantur, vel ad illũ proximè referuntur, quæ varia ſunt, & multiplicia. Partim enim in actione conſiſtunt, partim in priuatione, partim verò in ipſomet modo, ſeu diſpoſitione totius Societatis, & rationis viuendi illius. Nam inprimis ex illo fine iuuandi proximos ortum eſt, vt hæc religio, & habitu, & munere clericorum inſtituta ſit, vt in ca. 5. declarabimus. Vnde hoc poteſt conſtitui tanquam primum medium, ſcilicet, aſſumptio ſtatus clericalis, quo poſsint proximis inſeruire, & conſequenter omnis diſpoſitio, quæ ad talem ſtatum digne aſſumẽdum neceſſaria eſt, maximè in his hominibus qui perfectionis viam profitentur. Secundo inter hæc media numerãda ſunt omnia miniſteria ſacra, quæ ad purgandos, illuminandos, & perficiendos alios vtilia ſunt, inter quæ primarium locum tenet ſacramentorum adminiſtratio, præſertim confeſsionis, & Eucharistiæ, quę huius inſtituti maximè propria eſt, vt ex bullis Pauli III. & Iulij III. & Greg. XIII. & ex forma inſtituti, quæ in eis refertur, & ex omnibus conſtitutionibus ſatis notum eſt. Et huc etiam ſpectat ſacrificiis ſuis Eccleſiam iuuare pro conuerſione infidelium, correctione hæreticorum, & fructu, ac profectu ipſorum fidelium ea frequenter offerendo. Tertiò principaliter etiam ad hoc genus mediorum ſpectat quodcunque miniſterium verbi Dei, quod variis modis, & magna ex parte, propriis, in hac religione exercetur. Primò per publicas conciones, vel lectiones ſacras ad populum: ſecundò rudimenta fidei pueris, & rudioribus hominibus tradendo, qua occaſione ad communis vulgi vtilitatem diuinum verbum non tantùm in Eccleſiis, ſed etiam in vicis, & plateis publicè diſſeminant. Tertiò priuatis colloquiis & ſanctis conuerſationibus proximos iuuando, nunc eorum vitia fraterne corrigendo, nunc ad virtutum opera, & ſacramentorum frequentiam eos exhortando, nunc verò etiam in operibus perfectionis eos inſtruendo, vel excitando. Quartò his adiungitur ſpiritualium exercitiorum communicatio, & vſus, quo homines, & vitam in melius mutare, & ſe ipſos cognoſcere incipiunt, & de rebus æternis ſeriò cogitare, ac negotium propriæ ſalutis cum Deo tractare, & ab ipſo poſtulare, addiſcunt. Quintò annumerari poſſunt congregationes cuiuſcunque ſtatus virorum ſub regimine Societatis creatæ, ac Pontificum indultis munitæ, vbi pleriſque modis familiarius ad æternam ſalutem promouentur. Sextò, huc etiam ſpectat tempore mortis iuuare proximos ad pie, ſancteque moriendum. Atque hæc ferè media ſunt, quæ circa fideles ipſos exercentur, quæque lib. 9. ſigillatim tradentur. Septimò hic adiungi poſſunt omnia illa, quæ ad conuerſionem infidelium quorumcunque in Societate aſſumuntur, ſiue inter Gentiles, ſiue inter hæreticos. Quò præcipuè ſpectat quartum ſolenne votum obediendi Summo Pontifici in miſsionibus, etiam difficillimis, & ad quaſcunque orbis partes, etiam remotiſsimas, & inter barbaras nationes, etiam ſine viatico peregrinando ex eleemoſynis ſi neceſſe ſit, nullum aliud emolumentum, niſi ſalutem animarum inde expectando.

XI.
De mediis per relationẽ extrinſecam ſpiritualib. quorum vnũ eſt literarũ ſtudium.

Poſt hæc media, quæ propinquiſsima ſunt, & maximè ſpiritualia, adiunguntur illa, quæ præparant ſocios ad huiuſmodi actiones erga proximos. Et quoniam hæc præparatio in duobus conſiſtit, in vita ſcilicet, & doctrina, iuxta illud Pauli 1. ad Timot. 4. *Attende tibi, & doctrinæ*, & illa quæ ad vitam pertinent, eadem ſunt cũ his, quæ ad propriã perfectio-

nem ordinantur, ſolum hic ſuperſunt ea, quæ ad ſtudia literarum,& doctrinam comparandam, vel tradendam aſſumuntur. Nam cum ſtudia literarũ per ſe, non videantur quicquam referre ad ſpiritualem animæ,& charitatis perfectionem;nam potius *ſcientia inflat, charitas autem ædificat*, vt ait Paul. 1. ad Corinth. 8. ideo aliquibus viſum eſt ſtatui religioſo non conuenire, cum hic ſtatus ad perfectionẽ charitatis ordinetur. Contra quos ſcripſit D. Tho. art.5.q.188.2.2. Vbi inquirit an ſit inſtituenda aliqua religio ad ſtudendum? Et reſpondet ſtudium literarum omnibus religionibus etiam puram cõtemplationem profitentibus eſſe vtile;religioni verò,quæ ad ſalutem proximorum procurandam ordinatur, eſſe neceſſarium, iuxta illud ad Titum 1. *Amplectentem eum,qui ſecundum doctrinam eſt,fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere.* Cum ergo oſtenſum ſit, Societatem principaliter ordinari ad proximos iuuandos, rectè concluditur ſtudia literarum eſſe illi maximè neceſſaria. Quod etiam docuit P. N.B. Ignatius in 4.p.Conſtit.à principio,& per totam illam mirabili prouidentia,& prudentia omnia diſponit,quę ad hæc media literarum pertinent.Ex quibus quædam pertinent ad diſciplinam literariam, vt ſic dicam; alia verò ad doctrinam.Nam prius neceſſarium eſt, eos qui futuri ſunt Societatis operarij, literis addiſcendis vacare;quia rari vel nulli ſunt, qui ſufficiẽter inſtructi,& docti à principio recipiantur; neceſſe eſt ergo vt in ipſa religione, per quod non impeditur perfectionis propriæ progreſſus,cum actio illa ex ſe valdè honeſta ſit, & ex obedientia ſumpta, & deſiderio iuuandi proximos, opus ſit inſignis charitatis:ſcientia autem, quæ hoc modo acquiritur, non inflat, ſed cum charitate ædificat, & concordiam parit, vt rectè D.Thom. dixit dicto art.5. ad 2.& latiùs declarauit opuſc.19.cap.11. Quæ verò ſtudia religioſos deceant, non eſt hoc loco ex profeſſo declarandum,ſed ſufficit dicere,per ſe quidem ac directè ſtudia ſacrarum literarum ad eos pertinere,vt docuit D.Hieronym. epiſt. 4.ad Ruſticum, ſub illis tamen comprehendit vniuerſam theologicam doctrinam, & Sanctorum Patrum, Pontificum,ac Conciliorum decreta,ac ſententias; nam in his tota ſacra doctrina, vel explicatur, vel continetur.Secundariò verò, ſeu miniſterialiter etiam philoſophica doctrina, & humaniores literæ religioſis neceſſariæ ſunt, his præſertim qui cum hæreticis ſunt dimicaturi,parati,ac diſpoſiti eſſe debent ad doctrinam hanc diſſeminandam per vniuerſum orbem.Quam verò exactè,ſapienter, & moderatè hæc omnia in Societate ordinata ſint, poſtea toto lib.5.in particulari videbimus.Poſt diſciplinam rectè ſubſequitur doctrina,cum hic ſit finis eius;vnde in hoc etiam genere actionis nihil Societas omittit, quod quoquo modo iuuare proximum poſſit.Nam (vt omittamus prædicationem verbi Dei,quæ magis ad affectum,quàm ad intellectum ordinatur, & ideo ſuperius.num.præced.de illa dictum eſt)occupatur Societas in docendis proximis, primò in Scholis legendo publicè, Scripturam ſacram, & theologiam Scholaſticam; quod munus meritò à religioſis vſurpari,latè defendit D.Thom.opuſc.29. cap.2. Deinde caſus etiam conſcientiæ docendo, & vbi neceſſe eſt, controuerſias etiam fidei agitando. Hinc vlterius ad liberales quoque artes docendas deſcendit, neque in his tantùm ſiſtit, ſed linguarum etiam peritiam, imò & ipſius Latinæ linguæ prima rudimenta tradit; nam per hæc initia,ad maiora perueniendum exiſtimat, nec parua reputat, ſine quibus magna non conſtant. Denique, tam per priuata conſilia, quàm per generalem doctrinam, quà verbo, quà libris editis traditam,omnes omnibus modis iuuare ſtudet; nihil aliud (in hoc enim harum actionum perfectio poſita eſt) quàm eorum qui docentur bonum intendendo,& maiorem Dei gloriam inde ſperando, vt in ſuis Conſtitutionibus B.P.N.Ignatius frequenter repetiuit.

Vide in to. de Cenſur. diſ. 23 ſect.3.à n.19.

XII.

Alterum eſt diuerſitas graduum, & perſonarum quæ in Societate reperitur.

Ex his verò ſequitur diuerſitas graduum, & perſonarum, quæ in toto corpore Societatis cernitur, & inter media ordinata ad ſalutem meritò numerari poteſt.nam ex hoc fine,& ex actionibus, ac miniſteriis proximè numeratis orta eſt.Vt enim nouitios omittamus, qui omnibus religionibus communes ſunt, quamuis in Societate aliquid ſpeciale habeant infrà lib. 2. cap.5. explicandum; poſt ſufficientem probationem,& moralem, ac ſpiritualem inſtructionem admittũtur nouitij ad primum Societatis gradum qui *ſcholarium approbatorum* appellatur,in quo membra Societatis verè efficiuntur, eique per tria ſubſtantialia vota religionis incorporantur.Quia verò tunc regulariter, ac per ſe loquẽdo,nec ad ſtatum clericalem, nec ad ſacra miniſteria erga proximos exercenda ſufficientiam habent, aut præparati ſunt, proximè in hunc finem admittuntur, vt ad eum ſtatum, & ad alias actiones per ſtudia literarum,& virtutum progreſſum diſponãtur,& ideo nec per vota propria clericorum, neque etiam per ſolennia, & omnino abſoluta ex parte Societatis,admittuntur. Nam quo finis,& actiones propriæ Societatis petfectiores ſunt, eo magis probati, & perfecti eſſe debent, qui ad eas ſimpliciter, ac ſolenniter admittuntur. Ita ergo primus gradus membrorum Societatis, in quo Scholaſtici approbati exiſtunt,conſtituitur. Poſtquam verò huiuſmodi Scholaſtici,& ſufficienter probati,& in literis inſtructi ſunt,&per ſufficientem experientiam apti, & idonei inueniuntur ad exercenda miniſteria circa proximos ſuprà declarata, & præſertim ad eas miſsiones,ad quas pro ſalute animarum à Pontifice mitti poſſunt: iam tunc presbyteri ordinati in vltimum gradum per veram profeſsionem ad quatuor vota ſolennia, quibus alia ſimplicia adiuncta ſunt, vt lib.6.à cap.6. videbimus, à Societate admittuntur. Quoniam verò prædicta Societatis miniſteria multa dona,& naturæ,& gratiæ requirunt,quæ nõ in omnibus,ſed fortaſſe in paucis inueniuntur; ideo neceſſe fuit aliquos etiam ſacerdotes poſt ſtudia literarum,& ſufficiens de illis experimentum in Societate intimius, quàm ſcholares ipſos admitti, vt iuxta ſuum captũ in ſpiritualibus miniſteriis profeſſos iuuare poſsint,qui propterea *Coadiutores ſpirituales* appellantur, qui quartum votum obediendi Pontifici in miſsionibus non emittunt,quia nõ ſupponuntur habere ſufficientiam ad omnia miniſteria,quæ ex vi illius voti comprehenduntur. Neque etiam regulariter faciunt ſolennem profeſsionem, vt debitus ordo, & ſubordinatio melius conſeruetur,& propter alias graues cauſas in lib. 7. c. 1. tractandas.Dixi autem *regulariter*, quia interdum admittuntur aliqui ad profeſsionem cum tribus tantùm votis ſolennibus, & ſubſtantialibus religioſo ſtatui;quod tamen non ſit,vt dicemus ibidem, niſi per modum diſpenſationis, propter ſpeciales rationes,& graues cauſas occurrentes. Tandem, quia vt in ſimili dicitur Actor. 6. *æquum non eſt derelinquere verbum Dei,& miniſtrare menſis.* ita etiam ſpirituales operarij Societatis, vel qui ſtudiis vacaturi erant, non poterant ſimul ſine magno impedimento,corporalia miniſteria ſuſtinere, ideo neceſſarium fuit gradum alium in ea inſtituere,ad quem illi, qui *coadiutores temporales* vocantur, admitterentur, quos oportuit eſſe veros religioſos, & per ſubſtantialia vota Societati coniunctos,vt cum maiori decentia, religione,& charitate talia miniſteria fiant.Horum autem religioſorum ſtatui,ac muneri, nõ erat proportionatum quartum illud votum obediendi Põtifici;

Primus gradus ſcholarium approbatorum.

Profeſſorum gradus.

Gradus coadiutorum ſpiritualiũ.

Coadiutorũ temporaliũ gradus.

ſed ipſius Spiritus ſancti, quem volumus ex his effectibus huius operis agnoſci auctorem. Quia verò Spiritus ſanctus per Chriſti Vicarios Eccleſiam ſuam docet, quid ipſi de his fructibus ſenſerint tacere non poſſumus: nullos enim in hanc rem teſtes maiori fide dignos afferre poſſumus. Paulus ergo III. etiam ante natam Societatem poſtquam de vita Ignatij, & Sociorum teſtimonium ſuprà relatum dedit, ſubdit. *Et iam quampluribus annis laudabiliter in vinea Domini ſe exercuerunt.* Quæ poſtquam in ſpeciali numerauit, concludit. *Et demum omnia charitatis officia, & quæ ad animarum conſolationem faciunt, vbique terrarum vbi peregrinati ſunt, multa cum laude obeundo.* In bulla autem III. in qua varias facultates Societati iam inſtitutæ, & confirmatæ concedit, inquit, *Attendentes igitur ad fructus vberes, quos in domo Domini hactenus produxiſtis, & producere non deſinitis.* Et in bulla 4. *Licet debitum* (inquit) *paſtoralis officij omnibus regularem vitam ducentibus, vt in ſuis diſciplinis, & laudabilibus inſtitutis conſeruentur, & augeantur, nos reddat fauorabiles, & benignos; ad Societatem verò Ieſu per nos inſtitutam, & approbatam, cuius ſpecimen veluti ager fertilis in Domino, multiplices, atque vberes fructus animarum ad ſummi regis laudem, & fidei incrementum attulit, & affert quotidie verbo, & exemplo in populo Chriſtiano, dirigentes præcipuè velut pius pater oculos mentis noſtræ, dignum cenſemus, vt ipſam Societatem, eiuſque in odorem ſuauitatis Altiſſimo deſeruientes perſonas, ſpecialibus fauoribus proſequamur.* Hæc ferè teſtimonia Pauli III. refert Iulius III. in ſua bulla confirmationis his breuibus, ſed notandis verbis. *Cumque poſtmodum progreſſu temporis Spiritu ſancto cooperante, ex Societate prædicta ſpiritualem animarum fructum creſcere intellexiſſet idem prædeceſſor,* &c. Si enim Spiritu ſancto cooperante fructus proueniunt, multo magis Societatem ipſam, tanquam proprium inſtrumentum ſuum, idem Spiritus ſanctus præparauit. Quod verbis grauiſsimis repetit idem Pontifex in ſecunda bulla in qua Societati priuilegia conceſsit. Quibus ſimilia, & valdè notanda ſunt, quæ habet Pius IV. in principio ſuæ primæ bullæ. *Etſi ex debito paſtoralis officij ſingulos religioſos,* &c. *paterna dilectione proſequamur, ad illos tamen, qui ſicut nomen Sociorum Ieſu aſſumpſerunt, ita opere, doctrina, & exemplis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum imitari, & eius veſtigia ſequi nituntur, maioribus fauoribus, & gratiis proſequendum inuitamur.* Vberiùs autem quàm priores Pontifices hoc teſtatus eſt Pius V. in ſecunda bulla, qua confirmat quaſdam Societatis conſtitutiones, quæ ſic incipit, *Innumerabiles fructus, quos, benedicente Domino, Chriſtiano orbi Societas Ieſu viros literarum, præcipuè ſacrarum ſcientia, religione, vita exemplari, morumque ſanctimonia perſpicuos, multorum religioſiſſimos præceptores, ac verbi diuini etiam apud longinquas, ac barbaras illas nationes, quæ Deum penitus non nouerant, optimos prædicatores, & interpretes producendo, feliciſſimè hactenus attulit, & adhuc ſolicitis ſtudiis afferre non deſiſtit, animo ſæpius reuoluentes noſtro, libenter, non ſolùm ea quæ aliàs in ipſius Societatis fauorem à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, nobiſque, & aliis emanata ſunt, vt firmiùs ſubſiſtant, cùm à nobis petitur; verùm etiam Societatem ipſam quantum à nobis ex alto conceditur, ſpecialibus fauoribus, & gratiis munimus.* Simile, vel certè copioſius encomium habet idem Pontifex in altera bulla, in qua Societatem inter religiones mendicantes numerari voluit. Gregor. etiam XIII. ſæpe in ſuis bullis ſimile teſtimonium præbet, ſpecialiter verò in priori de confirmatione inſtituti ſic incipit. *Quanto fructuoſius in colenda Domini vinea ſe exercet veneranda Ieſu Societas, digniſque æterna mercede operariis abundare conatur, tanto propenſius contendimus eam, religioſamque ſubinde quam inſtituit prolem, vnde tota reſpublica Chriſtiana vbique ſubleuatur, proſequi, & confouere.* Et in altera conſtitutione, *Aſcendente Domino.* cùm propoſuiſſet operam, & laborem, quem in gubernanda Petri naui ſuſtinebat, de operariis Euangelicis ſubiungit: *Cumque tanti laboris ſocios, & validos remiges diuina nobis prouidentia præparauerit, eorum opera in ſuperandis ſæuientis pelagi tempeſtatibus, nos maximè ſubleuat, qui pro communi fluctuantium animarum ſalute, propria commoda nihil pendunt, ſeque ad omnia diſcrimina exponunt. In quo cum aliarum religionum ſtudia, tum Societatis I E S V aſſiduus pro Chriſto labor, nec non vſque ad finem perſeuerantia, promptam ſe oſtendit, cumque prolem catholicæ religioni valdè proficuam, & ad omnia pericula pro vniuerſali Eccleſia ſubeunda paratam procreauit, aliam, atque aliam à prima non degenerem præſtante gratia Dei quotidie ſubſtituit, vt nobis eorum alumni per multiplices probationis gradus altiùs prouecti ſemper præſto ſint, quos in rebus arduis ſuſcipiendis fructuoſos operarios aſciſcamus.* Ex his ergo teſtimoniis ſatis conſtat efficacia rationis factæ: nam adducti Pontifices non ſolùm agnoſcunt, & confitentur prædictos effectus, ſed etiam illos pronuntiant eſſe Spiritus ſancti opera, & à fortiori colligunt tale inſtitutum ab Spiritu ſancto ſpecialiter manaſſe.

Concluditur ratio ex recenſitis effectibus.

VII. Vt verò hoc euidentius cõſtet, indicemus in particulari huiuſmodi effectus. Primus eſt ſanctitas, & vitæ innocentia, quam Deus contulit primis huius vitæ inuentoribus, medio vſu, & obſeruatione ipſius inſtituti. Quamuis enim videri poſsit hoc magis ad cauſam, quàm ad effectum huius religionis pertinere (quod nõ minuit rationis efficaciam; nam idcirco Deus talem ſanctitatis gradum, & modum B. Ignatio contulit, quia ad tantum opus illo vt miniſtro vti volebat) re tamen vera inter effectus meritò numeratur; nam per opera, & exercitia, quæ in Societate retenta, & approbata ſunt, voluit prius Deus Ignatium ac ſocios eius ſanctificare, ac perficere, & ita vſu ipſo, & effectu approbauit inſtitutum poſtea ab Eccleſia ſuſcipiendum, & approbandum. Qualis autem, & quantus fuerit hic effectus, ſatis ſuprà num. 2. verbis ipſorum Pontificum indicauimus, & de illa re pleni ſunt libri, qui in manibus omnium verſantur. Secundus effectus eſt hæc eadem virtus, & vitæ puritas, quæ in ſucceſſoribus eorum, mediante eodem inſtituto, conſeruatur; hoc enim ſine arrogantia dicere poſſumus, cùm non de aliqua particulari perſona, ſed de tota religione tractemus. Præcipuè verò hæc religio ſemper enituit, omnibuſque in admiratione fuit, in vnione, & charitate fraternâ; vt meritò dicere poſsimus, ſatis in ea oſtendi ſignum illud à Chriſto datum, Ioan. 13. *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem.*

Huiuſmodi effectus in particulari indicantur.

VIII. Tertius effectus numerari poteſt firmitas, & ſtabilitas huius religionis, non obſtantibus innumeris perſecutionibus, quas & ante ſuam inſtitutionem in perſonis Ignatij, & ſociorum, & poſt ſuam inſtitutionem, & approbationem ſuſtinuit. Cùm enim illa ſit omnium minima, & nouiſsima; & tam grande opus, ac bellum contra hæreticos, & alios Chriſti hoſtes aſſumpſerit, variis modis, ac rationibus, non ab eis ſolum ſed etiam à Catholicis nonnullis impugnata, nullum inde detrimentum paſſa eſt, ſed ſemper fortior, ac purior per tribulationes reddita, vt experimento omnibus eſt compertum. Vnde meritò illi accommodari poteſt dictum Gamalielis Actor. 5 *Si eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſoluetur; ſi verò ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere illud,* Quartò adiungi poteſt propagatio, & incredibilis extenſio huius religionis, quæ per totum orbem breui tempore facta eſt: nam ſtatim ferè ſine mora per totam Europam dilatata eſt; & vt

Pius

Pius V. de illius alumnis dixit. *Non contenti terrarum finibus, vſque ad Orientales, & Occidentales Indias penetrarunt.* De qua re in vita B. P. N. Ignatij, & in epiſtolis Indicis; & in vita S. P. Franciſci Xauier multa habentur. Specialiter autem animaduerti poteſt ex 4. lib. vitæ B. Ignatij. cap. 16. apud Ribaden. tempore mortis ſuæ reliquiſſe fundata centum Societatis domicilia, per duodecim prouincias diſtributa, vt in hoc etiam videatur in ipſo impleta illa promiſsio. *Qui reliquerit domum aut fratres, &c. centuplum accipiet.* Quintò addere poſſumus, religionem hanc non ſolum ſucceſsione, & approbatione temporum, ſed etiam ſanguine multorum martyrum fuiſſe ſtabilitam, & firmatam. Nam hoc etiam Pius V. loco proximè citato in approbatione huius religionis numerandum putauit, dicens, *Ac eorum aliquos ita Domini amor perſtrinxerit, vt etiam proprij ſanguinis prodigi, vt verbum Dei inibi efficaciùs plantarent, martyrio voluntario ſeſe ſuppoſuerint.* Et tamen, poſt tantum Pontificis teſtimonium, illuſtres alij in Anglia in medio ipſo Oceano, aliiſque pro Romana, id eſt, catholica Eccleſia expeditionibus martyres occubuerunt. Sextò, hinc ſequuti ſunt exteriores fructus circa proximos & vniuerſam Eccleſiam, de quibus Pontifices ſupra citati potiſsimum loquuti ſunt; maximè verò Pius V dum in hoc poſtremo loco adiungit. *Per quæ eorum ſpiritualia exercitia, etiam regna ipſa fidem Chriſti agnouerint, ac tam inibi, quàm vbique terrarum charitatis, & miſericordiæ opera exercere ſtudeant.* Vide de hoc plura in Payua de origine Societatis.

IX. *Quam efficaciam habeat ratio ab his effectibus deſumpta*

Tandem ad huius diſcurſus cõfirmationem addere poſſumus, his ferè motiuis, & rationibus ſolere Patres, & Theologos vti ad perſuadendum, eſſe euidenter credibile, vt aiunt, autorem fidei, & religionis Chriſtianæ eſſe ipſum Deum, quemadmodum nos etiam proſequuti ſumus diſput. 4. de fide ſect. 3. Nam argumento ſumpto ab inſigni ſanctitate eorum, qui hanc fidem profitentur, vtitur Euſeb. lib. 2. de præparatione Euangelica cap. 5. & Auguſt. lib. 2. contra Iulian. Argumento verò ſumpto ex ſanguine martyrum vtitur Iuſtinus in Apologia pro Chriſtianis. Ratione autem ſumpta ex conſtantia, & incremento in perſecutionibus, vtitur Leo Papa in ſerm. 1. de Sanctis Petro, & Paulo his verbis: *Non minuitur perſecutionibus Eccleſia, ſed augetur, & ſemper Dominicus ager ſegete ditiore veſtitur, dum grana quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur.* Et idem ſumi poteſt ex eodem Auguſtino in id Pſalmi 57. *Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens.* Denique illud argumentum viſum eſt efficaciſsimum omnibus Patribus præſertim Auguſtino, quod ex amplitudine Eccleſiæ ſumitur, & quòd duodecim homines potuerunt vniuerſum mundum ſubiugare, non vi armorum, ſed vitæ, & doctrinæ: ergo proportione ſeruata, eadem ſigna manifeſtè oſtendũt religionem hanc peculiari prouidentia à Deo ipſo fuiſſe inſtitutam: quibus addere poſſumus, vnam ex præcipuis notis ad cognoſcendam veram Eccleſiam, quam Patres tradunt, eſſe vnionẽ membrorum inter ſe, & cum capite, Romano ſcilicet Pontifice, vt ex Leone Papa, Irenæo, Cypriano, & aliis latè tradit Bellarm. lib. 1. de Eccleſ. cap. 10. Sic ergo ex perfecta vnione charitatis membrorum huius religionis inter ſe, & vnionis perfectæ, & ſingularis obedientiæ totius religionis ad Summum Pontificem, euidens coniectura fit, eundem ſpiritum fuiſſe huius religionis principalem authorem, qui fuit ipſius Eccleſiæ.

X. Sed quæret aliquis, quomodo intelligendum ſit hanc inſtitutionem eſſe ſpecialiter Spiritui ſancto tribuendam. Aut enim eſt ſenſus, nõ potuiſſe Ignatium, & ſocios ſine ſpeciali Spiritus ſancti gratia, & inſpiratione, tantum opus inchoare, & perficere; aut ſenſus eſt ex ſingulari aliqua reuelatione, aut extraordinaria motione, aut directione infallibili, qualis dari ſolet Prophetis, aut ſacris Scriptoribus, hanc inſtitutionem originem duxiſſe. Si prior tantùm ſenſus intentus eſt, res eſt certiſsima, & ferè euidens ex principiis fidei, quibus docemur, nullum pietatis opus inchoari, aut fieri poſſe à nobis, ſine Spiritus ſancti præciſa inſpiratione, & ſubſequente adiutorio. Quis autem dubitare audeat conatus Ignatij, & ſociorum in hac religione fundanda fuiſſe pietate plenos, cùm ſine magna fide, ac religione, & feruenti charitate, ac obedientia tantum opus aggredi non potuerint. Itaque in hoc ſenſu dubitari non poteſt, quin ab Spiritu ſancto fuerint moti, & adiuti. Hæc autem parua, & communis valdè laus eſt, cùm ille modus originis ab Spiritu ſancto omnibus pietatis operibus communis ſit. Ex quo ſolùm concluditur, bonum, & meritorium fuiſſe huic operi incumbere: inde tamen inferri non poteſt, aut opus ipſum habere aliquam ſingularem excellentiam, aut fuiſſe vtiliter, aut conuenienter inuentum: potuit enim eſſe ex zelo, & non ſecundùm ſcientiam, potuit etiam voluntas eius eſſe ab Spiritu ſancto: in ipſa verò fabrica: vel inſtitutione nihil eſſe niſi merè humanum, atque adeò expoſitum mille erroribus, ac defectibus. Si verò alter ſenſus eſt intentus, ille quidem magnam laudem continet, verendum tamen ne ſit nimia, & non ſufficienter probata: nam inde ſequeretur omnia quæ in hoc inſtituto cõtinentur omnino eſſe certa & infallibilia, quod dicendum non eſt.

Religionem hanc conuenientiſſime ab Apoſtolica Sede approbatam, & confirmatam.

Antequam ad hanc interrogationem reſpondeam de tertia cauſa huius inſtituti propoſita in numer. 1. dicendum breuiter eſt, quanquam in hactenus dictis iam ferè contineatur. Dico ergo religionem Societatis conuenientiſsimè fuiſſe ab Apoſtolica Sede approbatam, & confirmatam. De approbatione ex Apoſtolicis bullis ſæpe citatis ſatis conſtat. Nam Paul. III. in prima bulla ſic inquit. *Præmiſſa omnia, & ſingula, tanquam ad ſpiritualem profectum doctorum ſociorum, & reliqui Chriſtiani gregis opportuna, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium ex certa ſcientia probamus, confirmamus, & benedicimus, ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipſoſque ſocios ſub noſtra, huiuſque ſanctæ Sedis Apoſtolicæ protectione ſuſcipimus.* Et deinde facultatem concedit concedendi conſtitutiones, quæ ad finem Societatis, Chriſti gloriam, & proximi vtilitatem conformes ſint, quas eo ipſo, quòd legitimè ſint conditæ, eadem Apoſtolica authoritate vult eſſe confirmatas, vt latiùs in bulla ſecunda declarat. In bulla autem 5. Societatem cõmemorans idem Pontifex. *Per nos* (ait) *inſtitutam, & approbatam.* Non enim *confirmatoris* tantum, ſed etiam *inſtituentis* nomen vſurpare voluit Põtifex, vel, vt maiorem beneuolentiam in Societatem oſtenderet, eamque maiori honore afficeret; vel, vt indicaret ſe fuiſſe primum Societatis confirmatorem; vel denique, quia propter ſpecialem ſubordinationem, quam hæc religio habet ad Apoſtolicam Sedem, & quia eius inſtitutum in hoc peculiariter cõſiſtit, quòd tota Societas proximè ſit dicata ſeruitio Summi Põtificis, & ab eius nutu, & ſeruitio pẽdeat, ideo eius inſtitutio non ſolùm pendebat à Põtifice, quoad generalem approbationem religionis, ſed etiam quoad acceptationem talis voti, ac traditionis. Hinc fortaſſe ortũ habuit quod de Societate dixit Kemnitius hæreticus, vt refert Payua lib. de origine Societatis, à Romano, ſcilicet, Pontifice fuiſſe excogitatam, vt labentem Eccleſiam fulcire aliquo

modo

modo poſſet, quod ab hæretico in opprobrium Societatis dictum eſt; ignorans autem quid diceret ſummam de illa laudem protulit. Deinde Iulius III. in bulla confirmationis, eandem approbationem confirmat illis verbis. *Auctoritate Apoſtolica tenore præſentium erectionem, & inſtitutionem Societatis, &c. perpetuo approbamus, & confirmamus.* Pius autem IV. in prima ſua bulla, eandem confirmationem commemorat, & multis verbis, ac beneuolentiæ ſignis confirmat. Idem Pius V. in omnibus ferè bullis, & præſertim in vltima, in qua non ſolum Societatem confirmat, ſed etiam in mendicantium numerum illã recipit. Idem latiſsimè Gregor. XIII. præſertim in illis duabus conſtitutionibus. *Quanto fructuoſius.* &, *Aſcendente Domino.* Ac tandem Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 16. de regularibus, eandem approbationem ita commemorat, vt ipſum denuo inſtitutum laudet, ac approbet, & in omnibus minimè mutatum velit, dicens. *Per hac tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere quin religio clericorum Societatis Ieſu iuxta pium eorum inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit.*

XII. *Quædam pro Societatis approbatione notanda.* In hac autem approbatione nonnulla conſideranda ſunt. Primum eſt in eiuſmodi inſtituto prius approbari pietatem, & ſanctitatem, vel (vt clarius Iulius III. dixit) *nihil, quod pium, ſanctumque non ſit, in dicta Societate eiuſque laudabilibus inſtitutis reperiri.* Et quoad hoc approbatio habet vim cuiuſdam authẽticæ definitionis, vel declarationis, cui falſum ſubeſſe non poteſt, vt ſuprà tractando de religione in genere oſtenſum eſt, & ideo non eſt neceſſe, vt denuo probemus approbationem quoad hãc partem fuiſſe conuenientem: nam eo ipſo quòd facta eſt, certiſsimum eſt conuenientem eſſe, & veritati approbanti conformem. Deinde conſiderandum eſt, approbationem, quoad hanc rationem, cecidiſſe propriè in ea, quæ diſtinctè fuere Pontifici propoſita, quia non poterat prudenti modo aliter fieri approbatio, quæ dictam infallibilitatem contineret; & ideo non ſine cauſa ſpecialiter dictum eſt à Paulo III. *præmiſſa omnia, & ſingula approbata fuerunt.* Reliqua verò; quæ virtute ibi continentur, vel per generalia verba proponuntur, ſolum intelliguntur approbata, vel ſi omnino neceſſaria fuerint ad veritatem eorum, quæ diſtinctè approbantur, vel ſolùm ſecundùm quandam moralem fidem, ac credulitatem, ſi ſolùm morali etiam probabilitate cum eis fuerint coniuncta. Hinc tertiò expendo, cum Paulus III. in bulla ſecunda explicat, ſe ita concedere Societati facultatem condendi conſtitutiones, vt eo ipſo quòd fiant, velit eſſe ſua authoritate munitas, non vti verbo *approbandi*, ſed tantùm *confirmandi*; inter quæ duo verba hanc differentiam conſidero, quòd *approbare* refertur magis ad intellectum, pertinetque ad clauem ſcientiæ: *confirmare* autem magis ſpectat ad clauem iuriſdictionis, referturque ad vim obligandi. Voluit ergo Pontifex dare robur & valorem conſtitutionibus, eo ipſo quòd fiant, non tamen propterea eas ita approbet, vt declaret eſſe conuenientes, aut opportunas, ſupponit autem eas eſſe debere honeſtas, & vtiles ad Societatis finem, Chriſti gloriam, & proximorum vtilitatem, vt ibidem præmittit. Quartò aduerto, Pontifices non fuiſſe contentos, approbando hoc inſtitutum, vt ſanctum, & pium, ſed etiam vt Eccleſiæ valde opportunum, & moraliter neceſſarium ad finem intentum, quod non ſine prouidentia diuina factum eſt, propter eos, qui calumniari poſſent hoc inſtitutum licet bonum ſit; non tamen fuiſſe Eccleſiæ neceſſarium, vel eo tempore conueniens. Neque enim defuerunt, qui cum in aliis cenſerent, quoad hoc Pontificem poſſe errare, ſenſerint etiam in hoc facto erraſſe, quod profectò impudentiſsimum eſt, maximè cùm expreſse tot Pontifices, etiam quoad hanc circumſtantiam diſtinctè inſtitutum probauerint. Quod patet expreſsè ex illis verbis Pauli III. *Præmiſſa omnia, & ſingula, tanquam ad ſpiritualem profectum, eorundem ſociorum, & reliqui Chriſtiani gregis opportuna, Apoſtolica auctoritate,* &c. Et in altera bulla inquit, *Ipſorum, & cunctorum Chriſti fidelium animarum ſalutem zelantes,* &c. Et Iulius III. *Conſiderantes,* &c. *Eaque omnia, ad ſuorum, & omnium Chriſti fidelium, & fidei exaltationem tendere.* Et clarius Gregor. XIII. in conſtitutione. *Quanto fructuoſius. Ad quem finem* (inquit) *Spiritus ſanctus, qui bonæ memoriæ Ignatium Loyolam ipſius Societatis inſtitutorem, eiuſque ſocios excitauit, media etiam præclara, maximeque opportuna huius ſedis miniſterio eis tribuit, atque confirmauit.* Et in altera bulla, *Aſcendente Domino. Ipſius* (inquit) *inſtituta, tanquam fundamenta eius præſidij, quod catholicæ religioni impendunt, immota, atque inconcuſſa aliorum etiam Romanorum Pontificum exemplo debemus Apoſtolica auctoritate tueri.* Et infra. *Cum diuina prouidentia pro temporum neceſſitate varia, & ſalutaria ordinum inſtituta in Eccleſia ſua produxerit, nouiſque ſubinde in ea naſcentibus morbis, noua remedia, nouiſque emergentibus hoſtium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem, peculiares quaſdam notas, propria inſignia, ac opportuna ad finem, quem intendunt, media ſuggeſſerit, & nunc maximè,* &c. Et infrà. *Nos vniuerſalis Eccleſiæ vtilitati, quam ex inuiolato, & inconcuſſo Societatis inſtituto, & religioſa ſobolis educatione ſentimus, & maiorem in dies ſperamus, proſpicientes de Apoſtolica poteſtatis plenitudine* &c. Dupliciter ergo quoad hanc partem approbatur Societatis inſtitutum: Primò, vt vtile, ac neceſſarium (ad melius eſſe loquimur) ad finem quem intendit. Secundò, quia religio intendens talem finem, per talia media, valde opportuna fuit Eccleſiæ, & in eodem ſenſu neceſſaria. Quomodo idem Gregor. XIII. in bulla conceſſa anno 1576. quæ incipit, *Saluatoris. Propter ipſius Societatis* (inquit) *tam vtiles, tamque neceſſarias functiones.* Et infra. *Tam ſalubribus dictæ Societatis miniſteriis, quæ pro eorum dignitate, & maiori fidelium fructu in locis aptis, vbi maior ſeges, & frequentior populi conſuetudo viget, exerceri, & miniſtrari debent.* Quàm verò tota hæc approbatio veritati ipſius rei conformis ſit, ſatis ex dictis de fine, & mediis Societatis, & de affectibus, ac fructibus eius conſtare exiſtimo.

Quorundã imprudentia notatur, & Pontificum authoritate exploditur.

XIII. Ex his ergo ad interrogationem num. 10. factam reſpondeo, inſtitutum hoc ſpecialiter tribui Spiritui ſancto, non ſolùm eo modo quo vniuerſa pietatis opera ab ipſo manant, ſed etiam, quia ab illa ſpeciali prouidentia, qua Spiritus ſanctus vniuerſalem Eccleſiam regit, & protegit, duxit originem. Vnde fit, vt quantum attinet ad ſubſtantiam inſtituti, quæ conſiſtit in intentione talis finis per talia media primaria, ac principalia, non ſolum credendum ſit habuiſſe B. Ignatium quomodocunque Spiritus ſancti excitationem, & inſpirationem, ſed etiam ſpecialiſsimam directionem, vt ab eo quod Eccleſiæ opportunum erat non aberraret, imo etiam, vt tam prudens, & immenſum opus poſſet concipere, & architectare. Quod ſi quis pie credat directionem hanc per expreſſam reuelationem ſæpe factam eſſe, nihil fortaſſe à veritate deuiaret, vt ex hiſtoria vitæ eius intelligi poteſt. Quidquid verò ſit de expreſſa reuelatione, ſaltem ſpecialis inſtinctus Spiritus ſancti per ſpecialia dona ſuperiora ordinariis virtutibus, & auxiliis earum negari non poteſt. Atque hoc modo verum cẽſeo, in his quæ pertinent ad ſubſtantiam inſtituti (ſub quibus ea omnia comprehendo, quæ à Sede Apoſtolica expreſſe in ſpecie recognita, & approbata ſunt) ita fuiſſe Ignatium motum, & directum ab Spiritu ſancto, vt neque erraret, neque ab eo quod Eccleſiæ vtile, & op-

& opportunum futurum eſt, deuiaret, non quod putemus ſingula verba eius ab Spiritu ſancto fuiſſe dictata, ſicut in tom. de fide diſput. 5. ſect. 3. à num. 4. diximus de ſcriptore Canonico; ſed quod res ipſæ, in quibus ſubſtantia inſtituti conſiſtit, fuerint prædicto modo ſuggeſtæ ex ſpeciali prouidentia Spiritus ſancti; & hoc videtur mihi ſufficienter probatum, tum ex dicta approbatione, tum ex fructibus, & effectibus huius operis; tum etiam ex re ipſa, conſiderato fine, & mediis huius inſtituti, & circumſtantiis omnibus erectionis eius.

CAPVT V.

Vtrùm Societas ſit per ſe religio clericorum, nõ ſolùm habitu, ſed etiam re ipſa; & quas proprietates inde conſequatur.

I. *Ratio vtriuſque dubitandi.*

HActenus explicui cauſas veluti extrinſecas huius inſtituti; nunc intrinſecas declarare intendo, vt ita ſpecifica eius ratio; & perfectio magis cõſtet. Cauſæ autem alicuius rei intrinſecæ ſunt, materialis, & formalis. In ſtatu verò religioſo nihil aliud poteſt habere rationem materialis cauſæ, niſi perſonæ ipſæ, ex quibus talis congregatio coaleſcit, & hoc eſt quod in præſenti exponere intendimus. Videmus enim à Concilio Tridentino ſeſſ. 25. c. 16. de regularibus, Societatem eſſe vocatam *religionem clericorum Societatis Ieſu*: illa enim particula *clericorum*, non ſine cauſa addita eſt. Significatum eſt ergo, religionem hanc ex clericis conſtare debere; hæc ergo eſt quaſi materia, ex qua hæc religio conficitur. In contrarium autem eſt, quia vel denominatio hæc ſumpta eſt ex ſolo habitu, & hoc parui momẽti eſt; nam habitus non facit religioſum. c. *perfectum*. de regular. ſed eſt ſignum eius. Vel ex re ipſa; & in hac vel æquatur, vel certè ſuperatur à religionibus, quæ monachorum eſſe dicuntur; nam plures in qualibet illarum (ſeruata proportione in numero perſonarum) ſunt ſacerdotes & clerici, quàm in Societate inueniantur. Quid eſt ergo cur Societas dicatur clericorum religio.

II. *Prima aſſer. Probatur authoritate Concil. Trid.*

Nihilominus dicendum eſt. Primò Societatem verè ac propriè dici, & eſſe clericorum, ac presbyterorum religionem. Hoc ſufficienter probat prædictum teſtimonium Concilij Tridentini, colligiturque ex variis loquendi formulis, quæ in bullis Pontificiis habentur. Nam in prima & ſecunda bulla Pauli III. in quibus forma inſtituti proponitur, eiuſque confirmatio, & extenſio conceditur, ſolùm exprimitur Ignatium, & ſocios eſſe presbyteros, qui ad munera presbyterorum ſe conſecrauerant, & vt habere poſſent ſocios, qui hunc finem, & munus perpetuò intenderent, talem religionem inſtituiſſe, quæ ſub ea ratione approbata eſt. Et ideo in bulla 4. ſpecialiter conceſſit idem Paul. III. facultatem, & licentiam recipiendi in ſocietatem ſeculares, ſeu laicos in temporale adiutorium, quod eſt indicium, primam approbationem, & facultatem Societatis per ſe ad hoc fuiſſe, vt ex clericis, ſeu preſbyteris conſtaret. Vnde in altera bulla confirmationis Iulij III. expreſſius in ipſamet forma inſtituti dicitur, *Socij autem omnes cum presbyteri eſſe debeant*, &c. Et ita poſtea confirmatur. Hinc etiam Pius V. in bulla anni 1571. quæ incipit, *Dum indefeſſa*, Socios vocat *presbyteros Societatis Ieſu*. Et Gregor. XIII. in bulla anni 1576. *Quæcunque ſacrarum*, *licet* (inquit) *ſicut accepimus dilecti filij præpoſiti generalis, & alij presbyteri Societatis Ieſu.* Et eodem modo loquitur in bulla alia eiuſdem anni, quæ incipit, *Saluatoris Domini. Licèt dilecti filij presbyteri venerabilis Societatis Ieſu.* Idem in bulla anni 1578. *Quanta in vinea*, &c. clarius in bulla anni 1573. *Ex Sedis Apoſtolicæ*, &c. *Cum inſtituto clericorum regularium Societatis Ieſu*, &c. Sufficienter ergo ex tam multiplici appellatione conſtat, non caſu, & ſine cauſa ita appellari; ſed quia in ſuperioribus diximus tract. præced. lib. 1. cap. 7. religionem rectè diſtingui in religionem monachorum, & clericorum, ſignificatum eſt, Societatem ſub hoc poſteriori genere contineri. Ratio autem huius explicanda ſupereſt.

III. *Secunda aſſertio Declaranda ſundatur.*

Dico ergo ſecundò, non ſolùm ratione habitus, ſed etiam ratione proprij inſtituti, & functionum eius Societas eſt, & vocatur religio clericorum ac presbyterorum. Hoc dixerim inprimis, vt diſtinguatur hæc religio ab aliquibus, quæ *clericorum* dicuntur, ſolùm quia habitum clericorum retinuerunt, quamuis ex ſpeciali intentione ſua non intendant aliquem finem, vel functionem, propter quam ſit per ſe neceſſarius clericalis ordo; vnde totum earum inſtitutum æquè bene ſeruari poſſet, etiamſi perſonæ earum clerici non eſſent, ac propterea tales religiones, ſi quæ ſunt, valde materialiter, & accidentaliter dicuntur eſſe *clericorum*, ſolùm quia in habitu cum clericis conueniunt. Propriè autem (vt ſuprà diximus ex D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2.) illa eſt religio clericorum, quæ per ſe inſtituitur ad eas functiones, ad quas clericalis ordo per ſe neceſſarius eſt: aliæ verò, quæ ex vi ſui finis non requirunt tales functiones, cum per ſe non requirant clericalem ordinem, non ſunt propriè religiones clericorum, etiamſi per accidens ob alias occaſiones plures ſacerdotes habeãt. Conſtat autem ex ſuperius dictis, religionem hanc ex primario fine ſuo poſtulare actiones maximè proprias clericorum, quales ſunt illæ quæ ad perficiendos, & illuminandos ſpecialiter homines, ordinantur; ergo non ſolùm ratione habitus, ſed multo magis ob rem ipſam, & ob finem, & munera talis religionis *clericorum*, ſeu *presbyterorum* appellatur.

Deducuntur aliquot Corollaria præcedentis doctrinæ.

IV. *Cur Societas peculiarem habitum religionis non aſſumpſerit.*

Imò hinc ſequitur primò, non ideo Societatẽ eſſe religionem clericorum, quia habitum clericorum portat, ſed potiùs è contrario, ideo religionem hãc retinuiſſe clericorũ inſignia, quia ipſa per ſe maximè eſt clericorum religio, ac per ſe primo tendit ad perficiendos homines ſuos in ſtatu clericali, & vt proprias clericorum functiones honeſtius, ſanctius, ac fructuoſius perficiant. Ex quo obiter reſponſum eſt ad multorum interrogationem, cur Societas ſi vera religio eſt, proprium aliquem religionis habitum non aſſumpſerit? quæ ſolet etiam eſſe vna ex obiectionibus, quæ contra Societatem fiunt, quoniam videtur, aut nouitatem affectare, aut tacitè vſum peculiaris habitus reprehendere, aut illius dedignari. Item quia ſecundum perſonarum varietatem & gradum habitus diſtinguendi ſunt, teſte Auguſtino epiſt. 199. & refertur 33. q. 5. cap. *Quod Deo.* Et ideo Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 6. de refor. dicit, licèt habitus non faciat monachum, oportere clericos ſuo ſtatui decentem habitum deferre, vt etiam habitu profeſſionem ſuã probent, vt dixit Conc. Carthag. IV. c. 45. c. *clericos*. d. 41. Et in Concil. Aquiſgran. dicitur habitus ſingulorum ordinum ad hoc eſſe inſtitutos, vt liquidò conſtet in qua profeſſione vnuſquiſque Domino militet. Ex dictis, inquam, optima ratio, & reſponſio datur ad prædictam interrogationem; ideo enim ſacerdotũ habitum hæc religio retinuit, quia ipſa religio ſacerdotum eſt, & habitus debet eſſe accommodatus muneri, & officio, quod perſona exercet. Itẽ ſicut hoc inſtitutum per ſe ordinatum eſt ad perficiẽdos homines in ſtatu clericali, ita

ita decuit eorum habitum nihil aliud ſignificare, quàm clericos religioſè & ſanctè viuentes, ex vi ſuę profeſsionis. Vbi meritò accõmodari poteſt, quòd in Concil. Aquiſgr. ſub Ludouico cap. 129. reprehenduntur canonici regulares habitu monachorum vtentes, cum eorum habitum vſurpare non debeãt, à quorum propoſito quodammodo diſtant. Maximè verò contra quoſcunque detractores accommodari poteſt, ſeruata proportione, can. 12. Conc. Gangren. qui refertur 30. d. *Si quis putauerit ſancto propoſito* (id eſt, continentiæ) *conuenire vt pallio vtatur, tãquam ex eo iuſtitiam habiturus, & reprehendat, vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veſte communi, quæ in vſu eſt, anathema ſit.* Erat autem *birrus* veſtimenti genus, quo clerici, & canonici regulares vtebantur, vt colligitur ex ſerm. 2. ad clericos communem vitam agentes; alias 53. ad fratres in Eremo inter opera Auguſtini, quoque monachi vti nõ poterant, ſed pallio, quo colla, & humeri tegebantur, vt eſt apud Caſsian. lib. 1. de inſtit. renunc. ca. 7. Sicut ergo monachi vtentes pallio, aut habitu ſuo, clericorum habitum etiam in religioſis reprehendere non debent: ita etiam Societas retinens ſacerdotum vſum, nõ propterea contemnit, aut improbat vſum religionum monachalium, ſeu monachorum, nam ſicut nulla earum cenſetur reprehendere, aut contemnere alias, eo quòd diſtinctum habitum à cæteris aſſumat, quia vnaquæque habet ſanctas, & pias rationes, & Spiritus ſanctus eſt multiplex, & vnus; ita nec Societas alia ſancta inſtituta reprehendit, ex eo quòd communi habitu clericorum contenta fuerit. Quid autem referret hoc eſſe nouum etiamſi id concederemus? non enim omne nouum reprehenſibile eſt, ſi noua occaſione & cõuenienti ratione fiat, ſine vllo antiquitatis præiudicio. Sic enim etiam fuit nouus vnuſquiſque religionis habitus, quando primum illa inſtituta eſt. Nego tamen id fuiſſe nouum; ſtatim enim oſtendã religiones clericorum fuiſſe antiquiſsimas, & in principio non eſt veriſimile, vel ſaltem non conſtat vſas fuiſſe habitu diſtincto à communi clericorum habitu, ſed ſolum in illo magnam decentiam, & honeſtatem ſeruaſſe.

V. *Societatis habitũ qualem delegerit S. Ignatius.*

Addo denique, quamuis inter religiones clericorum aliquæ ſint, quæ aliquo proprio, & peculiari inſigni in exteriori habitu vtantur, vt patet in canonicis regularibus, hoc ipſum (non ſine magna, & prudenti ratione, conſiderata temporum opportunitate, & principali Societatis intentione) prætermiſſum eſſe, & pro ſigno quoad habitum accepiſſe Societatem ſolam decentiam, & honeſtatem eius cum omni modeſtia, ac verborum, actionum, ſenſuumque omnium moderatione coniuncta; Cùm enim talia eſſent tempora, vt hæretici monachos maximo odio proſequerentur, & ideo illorum habitum, & quemcumque habentem cum illo ſimilitudinem, vel affinitatem, inuiſum, & odioſum haberent, & Societas cuperet etiam ipſos hæreticos lucrari Chriſto, noluit noua alicuius habitus ſpecie eos offendere, ſed hoc, quod de ſe indifferens erat, vitare, vt ita faciliorem haberet ad eos aditum: nam hac ipſa de cauſa monachi etiam, non niſi mutato externo habitu ad hæreticos penetrant. Quæ ratio non ſolum ad hæreticos, ſed etiam ad omnes alios ſeruata proportione applicari poteſt: nam etiam hæc religio fideles, & catholicos, imò illos maximè (iuxta Apoſtoli conſilium 1. Corinth. 9. ad Galat. 6.) lucrari cupit, & ideo etiam in exteriori habitu voluit quantum honeſte potuit communem modum ſeruare, vt apud omnes minus alieni, & extranei eſſe viderentur. Ad prædicandum etiam inter Gentiles, hic habitus viſus eſt magis accommodatus, quia alij magis accõmodantur ad eos, quos etiam in exteriori habitu ſimiliores parentibus recognoſcunt: Vt ergo hi, qui denuo conuertuntur ad fidem, paſtoribus, & presbyteris, per quos communiter gubernari debent, magis afficiantur, conueniens fuit, vt miniſtri per quos erant conuertendi, & regenerandi, communi clericorum habitu vterentur. Atque hæc eſt potiſsima ratio, ob quam hæc religio in his, quæ ad exteriorem ſpeciem pertinent, communem quandam viuendi rationem tenuit, vt ſub illa, (quæ alias per ſe perfectioni propriæ non derogat) facilius poſſet omnes lucrifacere; imitata in hoc Chriſtum Dominum, qui vt peccatores lucrifaceret, cum peccatoribus manducauit, & bibit; de qua re in ſequentibus redibit ſermo. Vt autem in hoc communi habitu debita perfectio ſeruaretur, tria monuit B. Ignatius 6. p. Conſtitut. cap. 2. §. 15. *Primum, vt honeſtus ille ſit. Alterum, vt ad vſum loci, in quo viuitur, ſit accommodatus. Tertium, vt profeſſioni paupertatis non repugnet.* Ex quibus primum, & tertium, omnibus religionibus communia ſunt, vt ſuprà dixi, quia id in generali ratione perfectæ virtutis fundatur. Secundum magis eſt Societati proprium, ſequiturque iuxta rectam prudentiam ex ipſa ratione communis habitus, & fine eius. Cui conſonat illud Auguſtini lib. 3. doctrinæ Chriſtianę, cap. 12. *Quiſquis rebus prætereuntibus reſtrictius vtitur, quã ſeſe habent mores eorum, cum quibus viuitur, aut temporalis aut ſuperſtitioſus eſt: quiſquis verò ſic eis vtitur, vt metas conſuetudinis bonorum inter quos verſatur excedat, aut aliquid ſignificat, aut flagitioſus eſt. In omnibus enim talibus non vſus rerum, ſed libido vtentis in culpa eſt.* Eandemque ſententiam habet Gratian. §. vltim. d. 41. & affert verba Auguſtini paululum immutata, melius illa retulit c. 1. eiuſdem diſtinct. Atque in eandem ſententiã videri poſſunt quæ notant Gloſſ. in c. *ſi quis virorum* 30. d. & in principio 21. q. 4. & in cap. *Clerici*. 2. verbo *deauratis*. de vita & honeſt. cleric. vbi bene Panorm. numer. 17. & optimè omnium D. Thom. 2. 2. quæſt. 169. art. 1. & alia congerit Tiraq. de legib. connub. l. 3. n. 17.

Tria obſeruanda in habitu clericali Societatis.

Secundò ſequitur ex dictis. Quamuis religio hæc quoad ſuam peculiarem regulam, & inſtitutionem noua eſſe videatur; quoad ſubſtantiam verò etiam ſpecificam, eſſe antiquiſsimam, & eſſe veluti quandam inſtaurationem eius, quæ omnium prima fuit. Hoc poſſumus breuiter declarare ex aliquib. principiis in tract. præcedente lib. 1. cap. 7. demonſtratis; oſtendimus enim clericorum religionem in genere loquendo, antiquiorem eſſe religione monachorũ; nam illa prior, & in Apoſtolis incepit, & per eos deriuata, & quaſi continua traditione conſeruata eſt. Religiones autem monachorum poſtea inceperũt. Nam licèt vulgare ſit monachos ab Heliæ tempore incepiſſe, & Ioannem Baptiſtam monachatum profeſſum fuiſſe; tamen, vt ſuprà dixi, id magis intelligendum eſt de vſu operum pertinentium ad illum ſtatum, vt ſunt ſolitudo, vitæ aſperitas, contemplatio, quàm de proprio ſtatu quoad integram formam ſubſtantialem eius, ſecundùm quam proprius eſt euangelicæ legis, & Chriſtum habuit inſtitutorem. Quæ omnia citato loco oſtenſa ſunt, ſimulque probatum Chriſtum, non ſolum fuiſſe inſtitutorem ſtatus religioſi, vt ſic, ſed etiam factorẽ cuiuſdam particularis religionis, quæ in Apoſtolorum collegio primùm creata fuit, & poſtea in aliis diſcipulis fuit propagata. Illam ergo dicimus fuiſſe primam religionem clericorum; quia non ſolùm ex ſacerdotibus à ſui initio, congregata eſt, ſed etiam per ſe primò fuit à Chriſto inſtituta, ad actiones hierarchicas purgandi, illuminandi, & perficiendi homines, quæ ſunt propriè actiones clericalis ſtatus. Quod intelligi poteſt ex vocatione Chriſti Matth. 4. *Venite poſt me & faciam vos fieri piſcatores hominum.* Quod & ipſi Apoſtoli cognoſcebant, cum dicebant Act. 6. *Non eſt æquum nos relinquere verbum*

VI. *2. Corol.*

Declaratur hoc corollarium.

bum Dei, & miniſtrare menſis. Huc etiam ſpectat ille modus vocationis Christi Matth.8. & Luc.9. *Sequere me,* & ſtatim, *Sine, vt mortui ſepeliant mortuos ſuos; tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Fuit ergo illa religio ex proprio, ac peculiari fine religio clericorum.

VII. *De antiquitate canonicorum regularium varietas.* Verumtamen, quamuis ſtatus religioſus continuè poſtea in clericis conſeruatus ſit etiam per ſe, quoad religionem clericorum; non tamen mihi conſtat fuiſſe conſeruatum in ordine ad illum particularem finem, ſeu quoad actiones, quæ verſantur circa corpus Chriſti myſticum; ſeu quoad illas, quæ verſantur circa corpus Chriſti verum, quomodo dixit D.Thom.2.2.quæſt.189.art.8. ad 2. religionem clericorum regularium per ſe eſſe religionem clericorum; quia directè ordinatur ad eas actiones, quæ in diuinis myſteriis perficiuntur: de qua religione licèt communiter cenſeatur à D. Auguſtino incepiſſe: multi tamen exiſtimant Auguſtinum potius fuiſſe reſtauratorem, & reformatorem illius, quæ iam antea erat ab Apoſtolis deriuata. Quod ſenſit Vincentius in ſpeculo hiſtoriali lib. 26.cap.51. Nauclerus in chronographia volumin. 2. generatione 42.qui dicunt canonicos regulares ex Apoſtolorum inſtitutis originem trahere, & ſumitur ex Benedicto XI.in prœmio ad conſtitutiones canonicorum regularium. Quinimò illum ordinem iam inde ab Apoſtolis incepiſſe dixit Nauar. tractatu 4.de regularibus,cap.*ſtatuimus* 29.quæſt.3. numer. 8. qui id colligit ex ſententia Pij IV. quam ibi refert, lata in fauorem canonicorum regularium contra monachos S. Benedicti, in lite de iure prædicandi, & quāuis in priori ſententia ſolùm dicatur, *Decernimus, & declaramus canonicos regulares vti clericos*, &c. vbi non titulo antiquitatis, ſed titulo clericatus eos præfert; tamen habet illa ſententia fundamentum in eo, quod ſuprà diximus, religionem clericorum in Apoſtolis fuiſſe inſtitutam. Vide Roſetum de religione Eccleſiaſtica, tract.34. cap.3. Ioannem de Nigra Valle in Epilogo chronicorum lib.13.cap.8. Robertum, tract.de tuendo cœlibatu.tom.2.tit. de ordinum primordiis.Volater.in tropologia lib. 21. in principio.Antonin.2.p. hiſtor.tit.15.cap.16.§.7.Non tamen ſatis certò conſtat religionem clericorum perpetua traditione, & abſque interruptione vlla fuiſſe continuatam vſque ad Auguſtini tempora. Et aliqui reuocant in dubium, an à tempore Auguſtini vſque nunc hic ordo regularium canonicorū continuè durauerit. Alij diſtinguendum putant inter canonicos cathedrales, & regulares, vt de varietate religionum dictum eſt tractatu præcedenti. *Reditur ad inſtitutum corol.* Quidquid verò circa hoc ſentiatur, hic ordo dicitur cœpiſſe in Apoſtolis, quatenus ordo clericorum per ſe in illis incepit, & ex parte retinuit finem illius Apoſtolicæ religionis, ſcilicet, quoad actiones, quæ pertinent ad diuina myſteria, diuinamque contemplationem. Ad eundem ergo modum non ineptè dicere poſſumus S. Ignatium non tam nouam religionem inſtituiſſe, quàm eam, quæ in Apoſtolis fuit, etiam quoad proprium finem eius, ſcilicet, Euangelij prædicationem, ac fidei propagationem, & defenſionem, inſtauraſſe. Nā licet verum ſit, illum religionis modum, cum illo particulari fine, & mediis illi proportionatis, non fuiſſe cōtinua ſucceſsione conſeruatum in Eccleſia (quia certum eſt tempore, quo vixit B. Ignatius, nullam talem religionem clericorū fuiſſe in Eccleſia: quanto autem tempore poſt Apoſtolorum tempora durauerit, incertum etiam eſt) nihilominus videtur planè B. Ignatius excitaſſe religionem illi ſimillimam in his, quæ ſubſtantialia ſunt; ſcilicet in fine, & mediis, atque adeò in modo viuendi, & imitandi Chriſtum in ordine ad ſalutem animarum. Nam ſicut Apoſtoli profeſsi ſunt, ſe relinquere omnia propter Euangelium prædicandum, ita etiam huius religionis alumni: Et ſicut illi ad hunc finem peculiariter ſe Chriſto conſecrarunt, vt quocunque vellet, eos mitteret ad ſalutem animarum procurādam, & poſt Chriſti mortem in eadem obedientia ſub Petro permanſerunt: ita etiam hi ad eundem finem ſe Vicario Chriſti deuouent. Ac denique ſicut illi ob hanc cauſam Chriſtum in exteriori vitæ genere communi, & in peregrinationibus continuis pro ſalute animarum imitati ſunt; ita de his dixit Pius IV. in 1.bulla ſua. *Si ut nomen Ieſu aſſumpſerunt, ita opere, doctrina, & exemplis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum imitari, & eius veſtigia ſequi nituntur.* Ex quo principio ratio multarum rerum reddi poteſt, quæ in Societate aliquibus noua videntur, re tamen vera, noua non ſunt, ſed renouata, aut ex illa prima antiquitate repetita, vt tali fini, & tali modo religionis accommodata.

Tertiò, ex his facilè ſoluitur ratio dubitandi in principio tacta; & quomodo non obſtet dictæ reſolutioni, plures eſſe in Societate non clericos. Nam in huiuſmodi ſtatu conſiderandum eſt id, quod eſt per ſe, non verò quod per accidens, vt D.Thom.dixit. Addo etiam conſiderandum eſſe id, quod eſt ratione ſui, & quod eſt ratione alterius; nam ab eo quod eſt per ſe, ſeu gratia ſui, ſumitur denominatio, & quaſi ſpecies religionis, quæ clericorum eſſe dicitur. In Societate ergo ſtatus clericorum per ſe eſt, & gratia ſui, vt explicatum eſt, & ideo ad ſolennem profeſsionem non niſi ſacerdotes in ea admittuntur, vt dicitur etiam in examine cap.1. §. 8. vt lib. 6. cap.1.nu.4.afferemus. Illi verò, qui clerici non ſunt, duobus modis in Societate recipiuntur, primo vt in ea diſponantur ad ſacerdotium, & ad illum gradum Societatis, qui ſacerdotium requirit, iuxta illud Hieronymi epiſt. 4. ad Ruſticum: *Ita age in monaſterio, vt clericus eſſe merearis, vt adoleſcentiam tuam nulla ſorde commacules*, &c. Et ideo manifeſtum eſt non eſſe præter inſtitutum religionis clericorum, hac intentione recipere plures, qui clerici non ſint, aliàs conſeruari non poſſet, nec ſacerdotes habere, qui pro dignitate ſacerdotale munus exercerent prout religioſos decet. Secundo modo recipiuntur laici in corporale, ſeu temporale ſacerdotum adiutorium, quia vel non expedit, aut decet omnia hæc munera per ſacerdotes exerceri, vel non expedit ſacerdotes impediri à verbo Dei, & miniſtrare menſis: vt dicitur Actor 6. tractabiturque inferius in lib. 7. cap.3.à num.2. Vnde oppoſita ratione contingit in religionibus clericorum, & monachorum: nam in illis iuxta antiquam, & primæuam inſtitutionem, per ſe erant laici, clerici vero vel aſſumebantur, vel fiebant quantum neceſſe erat, ad ſpirituale regimen, vel adiutorium aliorum, vt in tractat. ſuperiori viſum eſt. In hac autem religione clerici ſunt per ſe, ac ex primæua inſtitutione; laici verò aſſumuntur quantum neceſſe eſt ad temporale adiutorium, vel ſacerdotum, vel reliquorum etiam, qui ad ſacerdotium tendunt; nam hi etiam propter ſtudiorum laborem temporalibus miniſteriis ex profeſſo vacare non poſſunt. VIII. *3 Corol. Ratio dubitandi in n. 1. ſoluitur.*

4. Corol. Quartò, & vltimò poſſumus ex dictis coniecturam facere perfectionis huius inſtituti; ſed de hoc paulo inferius in cap. 7. dicetur commodius.

CAPVT VI.

Vtrùm Societas contemplatiuam, vel actiuam vitam amplectatur.

I. *Quid ſit actiua, contemplatiua, ac mixta religio.* Diſtinximus in ſuperiori tractatu cum D. Thom. 2.2. quæſt.188. tres ordines, ſeu ſpecies religionis; cùm enim omnes tendant ad perfectionem charitatis, quædam illam quærunt per viam tantum

tantum contemplationis, quæ per ſe perficit amorem erga Deum. Aliæ illam inquirunt per actiones amoris, & miſericordiæ erga proximos; nam cum illæ etiam ſint propter Deum, etiam charitas erga Deum illo modo perficitur. Aliæ denique vtramque viam complectuntur, quorum vita miſta dicitur ex contemplatione, & actione. Eſt autem aduertendum, vt ſuprà tetigi, nullã eſſe poſſe in mortalibus hominibus congregationem adeò contemplatiuam, quin actioni etiam aliqua ex parte vacet, & corporalibus exercitationibus, vt conſtat ex Baſilio in regulis fuſius diſputatis regul. 35. cum tamen eius religio maximè contemplatiua fuerit: Et è conuerſo nulla etiam eſſe poteſt religio adeò actiua, quin aliquid de contemplatione participet, quia ſine oratione, & laude Dei nulla poteſt eſſe perfecta religio. Quapropter videri poteſt omnis religio eſſe miſta: non tamen ita eſt. Nam aliquando religio per ſe ſolùm intendit contemplationem: de actione verò ſolùm id accipit, quod neceſſarium eſt, vel ad diſponendum hominem ad contemplationem, vel ad leuandum tædium, vel ad ſuſtentandum, vel ſubleuandum ipſum mortale corpus, & hæc dicitur tantùm contemplatiua. Alia verò religio è contrario per ſe ſolum intendit actionem; de contemplatione verò tantum ſuſcipit, quòd vel ad actionem ipſam perfectè agendam neceſſarium eſt, vel certè ad reddendum Deo debitum, ac religioſum cultum, & hæc dicitur purè actiua, quia vnaquæque denominatur ab eo, quod eſt ſibi proprium, & peculiare per ſe intentum. Miſta ergo dicetur, quando vtrumque per ſe intendit proprio, & ſpeciali modo. Cum enim vtraque vita per ſe honeſta ſit, & amabilis, & alioqui inter ſe non pugnẽt, poſſunt ſimul propter ſe intendi; imò intendi debent, quantum & charitas veritatis, & neceſsitas charitatis poſtulauerint, vt verbis vtar Auguſtini lib. 19. de ciuitate cap. 19. Et hoc genus vitæ dixit pertinere ad Prælatos Gregor. in paſtor. p. 2. cap. 1. dicens; *Sit rector in actione præcipuus præcunctis in contemplatione ſuſpenſus.* Quæ verba referens D. Thom. 2. 2. quæſt. 182. art. 1. ad 1. ait; *Ad prælatos non ſolum pertinet vita actiua, ſed etiam debent eſſe excellentes in vita contemplatiua.*

Societatem ex vi ſui inſtituti miſtam religionem eſſe.

II. Dico ergo, Societatem ex vi ſui inſtituti vtrumque vitæ genus per ſe, ac principaliter intendere, cum omni perfectione, quãtum moraliter fieri poteſt. Quæ quidem aſſertio quoad eam partem, quæ pertinet ad vitam actiuam multa probatione non indiget. Nam cum ad vitam actiuam pertineant omnes actiones, quæ verſantur circa proximum, & ex ſupradictis ſatis in cap. 2. conſtet, principale munus huius religionis eſſe ſpiritualem ſalutem, & perfectionem proximorum procurare, & ad illum omnibus congruentibus mediis vti, manifeſtum eſt, per ſe amplecti actiuam vitam, & cum magna perfectione illam profiteri. Et quoniam de ſpiritualibus actionibus, ſeu mediis ſatis ſuprà in c. 3. dictum eſt, hic ſolùm addimus, religionem hanc non ſolum opera miſericordiæ ſpiritualia, ſed etiam corporalia ex vi ſui inſtituti exercere, qualia ſunt infirmos in xenodochiis viſitare, conſolari, & eis inſeruire ſi neceſſe ſit, adiuuare eos, qui in carceribus detinentur, & ſimilia, quæ diſtinctè enumerantur in 7. p. Conſtitut cap. 4. §. 9. vbi dicitur, *His corporalibus pietatis operibus, quantum ſpiritualia, quæ maioris ſunt momẽti, permittent, quantumque vires patientur, incumbent.* In quibus verbis magna perfectio huius inſtituti quoad hanc partem conſiderari poteſt. Cùm enim ea pars vitæ actiuæ, quæ ad ſpiritualem profectum ordinatur, multò excellentior ſit, illa eſt primariò, ac per ſe in hac religione intenta. Quia verò alia pars quæ pertinet ad ſubueniendum corpori, & per ſe honeſta eſt, ac neceſſaria, & multum etiam iuuat ad ſpirituale lucrum animarum, ideo ſecundariò, & quaſi propter aliud hanc etiam partem amplectitur Societas, cùm hac tamen moderatione, vt talia opera ſpiritualibus inſeruiant, vel ſaltem illa non impediant, & præter hanc nulla adhibetur limitatio, ſed potius adiungitur illa extenſio, *quantum vires patientur.*

Probatur aſſertio quoad eam partẽ, quæ ad actionem pertinet.

III. Ex his autem non ſolum videtur probari hæc pars, ſed etiam difficilis redditur altera. Quî enim fieri poteſt vt cum tali genere vitæ actiuæ ſimul eſſe poſsit perfectio vitæ contemplatiuæ per ſe intenta? Quamuis enim hæ duæ vitæ ex ea parte, qua honeſtæ ſunt, & ſanctæ, non ſint contrariæ, ſed ſorores; ex ea tamen parte, qua vna requirit otium, alia negotium, non videntur ſimul eſſe poſſe in gradu intenſo, vt ſic dicam, id eſt, in magna, ac per ſe intenta perfectione. Quia vt argumentatur D. Thom. 2. 2. quæſtione 182. art. 3. cũ humana capacitas ſit valde limitata, non poteſt ſimul intendere contemplationi ſummæ veritatis, & amori, ac dulcedini eius, quod eſt otium vitæ contemplatiuæ, & operib. miſericordiæ erga proximos, quod eſt negotium vitæ actiuæ. Quî ergo fieri poteſt, vt Societas cum tanto negotio, & occupatione circa proximos, vitã contemplatiuam, non vtcunque, ſed per ſe, ac perfectè coniungere valeat?

Alterius partis difficultas proponitur.

IV. Nihilominus partem illam veriſsimam eſſe ex verbis ipſius inſtituti, & ex vſu, ac rebus ipſis, & ratione etiam conuincere poſſumus. Primum enim hoc mihi videntur ſignificare verba illa B. Ignatij in Examine cap. 1. §. 2. *Finis huius Societatis eſt non ſolum ſaluti, ac perfectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacare, ſed cum eadem,* &c. Nam huic perfectioni potiſsimum vacatur per otium vitæ contemplatiuæ, quod verbum ipſum *vocandi* indicat. Hoc etiam ſupponit in 3. p. Conſtitutionum cap. 1. §. 10. cum inquit: *Doceantur quomodo ab illuſionibus dæmonis in ſuis ſpiritualibus exercitationibus caueant.* Et infra. *Ad veras, ſolidaſque virtutes inſiſtant, ſiue plures adſint viſitationes ſpirituales, ſiue pauciores.* Vbi præſertim agit de modo ſpiritualiter educandi eos, qui in probatione manent, quem conſtat maiori ex parte per exercitia vitæ contemplatiuæ fieri in Societate. Nam ſtatim in principio, in rebus ſpiritualibus inſtituuntur, & diu exercentur, in his præſertim, quæ ad viam purgatiuam pertinent, & ideo primum experimentum nouitiorum eſt, *In ſpiritualibus exercitiis menſem vnum, plus minuſve, verſari, id eſt, tum in examinanda conſcientia, & anteacta vita recogitanda, & confeſſione generali facienda, ac peccatorum ſuorum meditatione, tum in contemplatione rerum, ac myſteriorum vita, mortis, reſurrectionis, & aſcenſionis Chriſti redemptoris noſtri, tum etiam in oratione mentali, & vocali iuxta cuiuſque captum prout in Domino edocti fuerint, ſe exercere,* vt dicitur in Examine cap. 4. §. 10. Poſtea verò in diſcurſu probationis, in his maximè ſpiritualibus exercitiis inſtruuntur, ad quæ pertinent frequens & debitus vſus ſacramentorum confeſsionis, & communionis, deuote etiam quotidie audire Miſſam, vel in ea miniſtrare; modus etiam legendi, meditandi, & orandi cum fructu; & ideo in 3. p. Conſtit. cap. 1. §. 20. prouidetur, vt de his omnibus frequens ſit ſermo, & eruditio, ac cura, vt non ſolùm addiſcantur, & memoria teneantur, ſed vt etiam exerceantur, & adiunguntur illa notanda verba. *Omnes ſuum tempus rebus ſpiritualibus impendant, & deuotioni quærendæ pro menſura diuinæ gratiæ ſibi communicandæ inſiſtant.* Deinde hæc ſpiritualia exercitia, etiam ſtudiorum tempore continuanda ſunt iuxta eaſdem conſtitutiones. Quamuis enim propter ſtudiorum laborem, & occupa-

Oſtenditur tamen prædicta pars Societatem per ſe etiam vitam contemplatiuã amplecti, primo ex ipſius inſtituti verbis.

cupationem aliquid de temporis diuturnitate, & de actionum ſpiritualium frequentia detrahatur, tamen illud onus, quod ſufficiens ad maiorem Dei gloriam videtur, imponitur: quod ſi perfectè ſeruetur, vt in eiſdem conſtitutionibus ordinatur, re vera continet magnam perfectionem vitæ contemplatiuæ, vt ſunt quotidiana lectio ſpiritualis, quæ meritò à D.Thom. inter opera vitæ contemplatiuæ numeratur 2. 2. quæſt. 188. art. 6. quotidiana etiam oratio, & meditatio mentalis, ſaltem per integram horam; bis in die per quadrantem conſcientiã examinare; ſacrificio Miſſæ intereſſe, Roſarium Virginis, & alias proprias, & peculiares deuotiones iuxta confeſſoris, vel ſuperioris iudicium, explere; quæ omnia in prædictis locis conſtitutionum continentur, & in congregationibus generalibus poſtea aucta, & confirmata ſunt, & ſi neceſſe fuerit, augeri poſſe dicuntur à Præpoſito Generali, & in aliis etiam regulis ſæpe commendantur. Poſt ſtudia verò hæc omnia à profeſsis, & formatis coadiutoribus ſeruanda ſint, nulla tamen limitatio eis adhibetur; quia vt de illis in 3.p. Conſtitut. cap.3. *Tanquã certum ducitur eos viros ſpirituales futuros, & qui ſic in via Chriſti Domini noſtri profecerint, vt per eam currere poſſint, quantum corporis valetudo, & externa occupationes charitatis, & obedientia permittent.* Et ideo ſubditur ibidem. *Non videtur in his, quæ ad orationem, meditationem, & ſtudium pertinent,* &c. *vlla regula eu praſcribenda.* Additur verò ibidem in declaratione, nihilominus ſuperioris curæ ſemper eſſe cauere, ne huiuſmodi etiam perſonæ in ſpiritualibus exercitiis deficiant, vel excedant. Itaque ex modo, & prouidentia inſtituti ſatis conſtat ea, quæ pertinent ad vitam contemplatiuam, primum, ac præcipuum locum in eo tenere.

3.p. Conſtit. c.1. & 4.p.c. 4. & in 4. congregatione generali can 6. & in 7. decreto 25 n.3.

V.

Secundo ex vſu, & effectibus ſuadetur.

Secundò poſſumus hoc ex ipſo vſu, & effectibus oſtendere. Conſtat enim experientia generali, eos (generaleter loquimur) qui hoc inſtitutum profitentur, & obſeruant, eſſe ſpirituales viros, multum in ſpiritualibus rebus inſtructos, & orationi, atque contemplationi deditos; multoſque cognouimus in hoc genere eximios, quia perfectè illud obſeruare ſtuduerunt; ergo ſignum eſt ipſum inſtitutum ex primaria intentione ſua in hunc finem tendere; nam in his rebus, quæ ſolùm per occaſionem, vel ratione alterius aſſumuntur, non ſolet vel tanta diligentia adhiberi, vel tam copioſus fructus vniuerſaliter, vel vt plurimum colligi. Nec ſolum hinc elicitur intendere Societatem principaliter hunc finem, ſed etiam habere media efficaciſsima & accommodatiſsima ad illum aſſequendum: nam (vt Chriſtus Dominus dixit Matth.7.) *ex fructibus arbor cognoſcitur.* Poſſumus etiam addere aliam coniecturam, ex effectibus quoque ſumptam, quia experiẽtia etiam compertum eſt, fideles Societatis operarios, ac prædicatores, alios etiam ſeculares inducere ad exercitium orandi, & contemplandi; eoſque egregiè ad illud rectè agendum inſtruere, & per Dei gratiam habere hoc peculiare donum illuminandi, & dirigendi homines in hac vita ſpirituali, quæ principaliter contemplatiua eſt. Ergo ſignũ manifeſtum eſt, alumnos huius religionis ex vi ſui inſtituti contemplatiuos eſſe debere, & non quomodocunque, ſed ita vt viros contemplatiuos poſſint efficere. Etenim ſi in aliqua diſciplina illud 1. Metaph. cap.1. verum eſt; *Signum ſapientis eſſe poſſe docere.* Et ſi de aliqua etiam cauſa rectè dicitur, perfectiorem eſſe cæteris paribus, quæ poteſt aliis ſe cõmunicare, vtrumque maximè verum habet in hoc genere cauſæ, & doctrinæ. Nam hæc via contemplatiua adeò eſt ſpiritualis, & interna, vt nemo poſſit de ea ſapienter loqui, vel vtiliter, ac ſine magno periculo alios in ea inſtruere, niſi prius ipſe illam didicerit, multumque expertus ſit. Nam licet theologica ſcientia neceſſaria ſit, multumque iuuare poſſit ad hoc ſpirituale, & myſticum magiſterium, tamen ſine proprio vſu, & experientia non ſufficit; quia actiones, & motiones vitę contemplatiuæ ſpecialiter pendent ex inſpiratione, & inſtinctu Spiritus ſancti, cuius peculiares modos, & effectus, *nemo ſcit niſi qui accipit.* Apocal.2. Neque etiam refert, quod in hoc genere doctrinæ homo non eſt principaliter doctor, ſed miniſter Spiritus ſancti, qui principaliter docere debet; non eſt enim inſtrumentum mortuum, ſed viuum, quod plantare & rigare debet conſulendo, iudicando, & monendo; & ideo vt ſit aptum inſtrumentum, oportet, vt ad huiuſmodi actiones, & ſcientiam, & experientiam habeat accommodatam. Spiritus ſanctus autem licet pro ſua poteſtate quocunque valeat inſtrumẽto vti, regulariter tamen, & ſecundùm legem ordinariam, vtitur miniſtris accommodatis, & optimè diſpoſitis ad tale miniſterium. Et ita experientia compertum eſt, tum prædicatorem habere vim ad ſanctificandas animas ſuo miniſterio, quando ipſe ſanctus eſt, & ſic de aliis, cum ergo eadem experientia nos doceat per hanc religionem Deum promouere in Eccleſia ſpiritum orandi & contemplandi, ſignum profectò eſt in ea parare ſibi miniſtros aptos, & accommodatos, recteque diſpoſitos ad hoc miniſterium.

VI.

Tertio idem ratione oſtenditur. Tria in fine Societatis conſideranda.

Tertiò ex hoc ipſo effectu, illum vt finem conſiderando, colligere poſſumus rationem à priori huius veritatis. Nam Societas, vt ſæpe diximus, principaliter ordinatur ad propriam, & proximorum perfectionem, in quo fine, tria conſiderat. Primum eſt perfectio propria, quæ principaliter conſiſtit in vnione ad Deum, & ex hac parte maximè requirit contemplationem. Secundum eſt perfectio proximorum. Eſt enim attentè conſiderandum in bullis, & conſtitutionibus Societatis, non ſine myſterio ſæpius dici, ac repeti, finem eius non ſolùm eſſe incumbere correctioni aut ſaluti, ſed etiam perfectioni proximorum; vnde ad finem huius inſtituti pertinet proximum iuuare & inſtruere in his omnibus, quæ ad hunc finem neceſſaria ſunt; inter quæ potiſsimum locum tenet contemplatio; vnde etiam ex hoc capite neceſſe eſt, vt hoc inſtitutum eo prius tendat, vt ſuos profeſſores faciat contemplatiuos. Tertium, quod hoc maximè declarat, eſt debitus ordo inter illa duo, ſine quo ordine neutra perfectio, propria, vel aliena comparari poterit. Eſt autem hic ordo, vt prius perficiatur miniſter, per quem alij perficiendi ſunt, propter ea, quæ in proxima ratione dicta ſunt. Vnde Dionyſ. cap. 3. Eccleſ. hierarch. *Decentiſſimus* (inquit) *diuinarum rerum ordo eſt, vt prius communicet, atque impleatur ſanctus præſul his, quæ per illum diſtribuenda ſunt cæteris, diuinis donis; & ſic aliis tradat.* Verum eſt ibi loqui Dionyſium de participatione Euchariſtiæ, quam prius debet ſacerdos ſumere, quam aliis tribuat: tamen in illo ordine hunc, de quo agimus, eſſe ſignificatum Dionyſius intellexit. Vnde ſubdit. *Quo circa & hi, qui diuinis magiſteriis (priuſquam digna illis conuerſatione capaces effecti ſunt) abutuntur audacter, impuri, atque ſacra lege extranei omnino cenſentur. Vt enim in ſolis radiis tenuiores, limpidioreſque ſubſtantiæ, prima influenti luce replentur, ſicque exuberantem lucem in ſubſequentes ſolis vice transfundunt: ita non ſine periculo diuinis in rebus quibuſque aliis ſe ducem præſtare præſumet, qui non per omnia euaſerit ſimilis Deo.* Iam verò Bernardus multus eſt in ſuadendo iis qui alios lucrari conantur, ſe prius exhibeant *conchas, quam canales,* &c. Videri poteſt ſerm. 1. in Cant. & lib. 2. de conſider. cap. 3. Atque hic ordo videtur à Chriſto etiam ſignificari Luc. vltim. cum ſuis diſcipulis dixit.

Manete

Manete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Ergo ratione talis ordinis neceſſe eſt, vt primarius finis huius religionis ſit contemplatio; tunc enim vterque ille finis comparari poterit, *quando* (vt Gregor. dixit homil.5. ſuper Ezechiel.) *prædicatores fuerint viri perfecti, qui bona cœleſtia, quæ contemplari potuerunt fratribus denuntiant, eorūq; animas in amorem intimæ charitatis accendunt: loquentes autem verbis ſuis corda audientium feriunt, & incendunt.* Cùm ergo finis huius inſtituti ſit, & perfectos viros, & perfectos miniſtros, aliosq; perficientes generare, fieri non poteſt, quin finis eius etiam ſit eos contemplatiuos efficere; ergo neceſſe eſt vt ad hunc finem media etiam habeat accommodata; aliàs non eſſet rectè præſtitum, nec tanta approbatione inſtitutum ipſum fuiſſet dignum.

VII. *Inductione eadem ratio cōfirmatur.* Hæc autem ratio optimè confirmatur ex illis actionibus, per quas Societas principaliter exercet vitam actiuam, quatenus ad ſuum inſtitutum pertinet, quę ſunt ſpirituales actiones & ad animarum profectum proximè, ac per ſe ordinantur; alia enim opera miſericordiæ corporalis, ſicut ſecundaria ſunt, ita etiam rariora, & ideo, & parum extrahere poſſunt ab operationibus vitæ contemplatiuæ, & aliunde potiùs iuuant humanam infirmitatem, quæ non valet ſemper ſurgere ad contemplāda cœleſtia; & ideo neceſſe eſt, vt aliquando ad actiuam redeat, & quæ poteſt bona agere non recuſet, vt dixit Gregor. dict. homil.5. in Ezechiel. Aliæ ergo ſpirituales actiones tales ſunt, vt licet, quatenus ad proximos referuntur, formaliter pertineant ad vitam actiuam, nihilominus ratione materiæ in qua verſantur, intimè, ac eminenter includant, ac ſupponant vitam contemplatiuam, præſertim ſi modo perfecto exercendę ſint. Ergo inſtitutum Societatis, quod ad has actiones perfectè exercendas ordinatur, neceſſariò priùs, & principalius ordinari debet ad vitam contemplatiuam, tanquam ad primum fontem, & principium talium actionum. Aſſumptum declaro in doctrinæ actione, quæ ferè in omnibus his actionibus ſpiritualibus intimè includitur. De doctrina igitur agens D. Tho. ſecunda ſecundæ quæſtione 181. art.3. quærit, vtrum docere ſit actus vitæ contemplatiuæ, vel actiuæ; & reſpondet, licèt reſpectu diſcipulorum ſit actus virtutis actiuę, ex parte obiecti, & materię, ſi doctrina ſit perfecta, & de rebus diuinis, potiùs eſſe actum vitæ contemplatiuę, quia eſt conceptus alicuius virtutis intelligibilis, in cuius conſideratione, & amore homo delectatur. Affertque Auguſtinum ſermon.27. de verbis Domini, dicentem, *Eligant ſibi partem meliorem, quæ non auferetur ab eis, vacent verbo, inhient virtutis dulcedini, occupentur circa ſcientiam ſalutarē.* in quib. verbis, & doctrinam, & verbum Dei inter actus vitæ contemplatiuæ numerat. Dicet fortaſſe aliquis, Auguſtinum non loqui de doctrina ex parte docentis, ſed ex parte diſcentis; & cùm dicit *vacare verbo*, nō intelligere proferendo, ſed audiendo, ſicut vacabat Maria, quando *ſedens ſecus pedes Domini audiebat verbum illius*. Et ſicut inferiùs dicit idem Auguſt. *Nam & modò inde aliquid agimus remoti à negotiis, ſi poſitis familiaribus curis, conuenitis, ſtatis, auditis.* At enim ſi audire verbum Dei, eſt actus vitæ contemplatiuæ, cur non magis docere? Etenim, ſi diſciplinam conſideremus per ordinem tantùm ad diſcentem, non eſt propriè actus vitæ contemplatiuæ, imò neque eſt tam actio quàm receptio. Pertinet ergo ad vitam contemplatiuam ratione termini, ſeu effectus, & in ordine ad obiectum ipſius diſciplinæ, quatenus eſt aliqua veritas, ad quam cum delectatione conſiderandam, auditores per diſciplinam eleuantur, multo ergo magis doctrina ratione ſuæ cauſæ, & principij, eſt actus vitæ contemplatiuæ. Cùm ergo ſpirituales actiones intimè habeant adiunctam doctrinam de rebus diuinis (hæc enim non ſolùm per publicas lectiones, & conciones, ſed etiam in ſecreta confeſsione, & in ſecreto colloquio, ac inſtructione traditur, non poteſt talis actiua vita à contemplatiua ſeparari, imò eſſe debet legitimus partus eius: nam tunc doctrina rectè, & efficaciter traditur, quando ex diuina, & interna contemplatione procedit, iuxta illud Pſal.144. *Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, & in iuſtitia tua exultabunt.* Atque hoc præcipuè explicare poſſumus in quodam ſpeciali medio, quo Societas vtitur ad ſpirituale bonum proximorum, quod eſt tradere illis ſpiritualia exercitia (de quibus infrà à capite 1. libro 9. ex profeſſo erit ſermo.) Nam hæc actio, ſi in ordine ad proximum conſideretur, ſine dubio eſt opus vitæ actiuæ, & nihilominus ſecundum ſe intimè ſpectatum, opus eſt vitæ contemplatiuæ reſpectu materiæ ſeu obiecti in quo verſatur, ergo vſus talis medij, ſeu actionis intrinſecè includit contemplationem. Quocirca, ſicut D. Thom. aliàs obiicere ſolet, diuinam, ſeu theologicam ſcientiam eſſe eminenter practicam, & ſpeculatiuam, principaliùs verò ſpeculatiuam eſſe; ita nos dicere poſſumus, actiones has eſſe eminenter actiuæ, & contemplatiuæ vitæ, principaliùs autem contemplatiuæ, illa enim eſt quaſi vita, & anima talium actionum. Nec refert quod actiones illæ aliquando fieri poſsint à viris, nihil, aut parum in contemplatione exercitatis: quia hic non conſideramus has actiones prout ab illis, vel illis fiunt, ſed prout fieri debent ex vi inſtituti: ſic enim fieri debent, vt fructus contemplationis, & vt formatæ interiori ſpiritu, quia tunc erunt perfectæ, & efficaces ad finem inſtituti; aliter verò factæ erunt inefficaces, & quaſi mortuæ, magiſque in ſola ſpecie exteriori materialiter apparentes, quàm veræ, quantum eſt ex parte miniſtrorum, vt excludamus, & efficaciam ſacramentorum ex opere operato, & quam Spiritus S. ex ſuamet liberalitate adiungere poteſt.

Vltimò confirmari poteſt hic diſcurſus ex reſolutione ſuperioris capitis, in quo diximus Societatem per ſe eſſe religionem ſacerdotum: religio enim ſacerdotum ad opera vitæ contemplatiuæ ordinatur, vt ex D. Thom. colligo 2.2. quæſt.189. artic.8. ad 2. vbi affirmat de religione canonicorum regularium: Eſt autem eadem ratio in quacunque religione, quæ per ſe ſit presbyterorum religio. Duplicia enim ſunt opera per ſe pertinentia ad ſacerdotalem ordinem. Priora, & præcipua ſunt illa, quæ aguntur in diuinis myſterijs, & verſantur circa corpus Chriſti. Verum alia ſunt ea, quæ verſantur circa corpus myſticum, vt ſunt actiones illæ ſpirituales, quæ ad ſalutem proximorum ordinantur, de quibus proximè antea loquebamur. Sicut ergo hæ poſteriores actiones ſupponunt priores, ita religio, quæ per ſe ordinatur ad perficiendos ſacerdotes, vt ſacerdotes ſunt (hoc eſt enim eſſe per ſe religionem ſacerdotum) primariò tendere debet ad perficiendos illos in ordine ad priores actiones, quæ ſpectāt ad diuina myſteria, alioqui ineptiſsimè eſſet inſtituta religio. Vnde, quia prius (vt aiunt) ſeparatur à poſteriori, bene poteſt aliqua religio clericorum eſſe inſtituta ad perficiendos ſacerdotes in his actionibus, quæ in diuinis myſterijs peragendis conſiſtunt, quanuis vlteriùs non extendatur ad actiones erga proximos; eritque talis religio contemplatiua, taliſque eſt religio canonicorum regularium, ex D. Thomæ ſententia loco proximè citato. At verò è conuerſo, poſterius non ſeparatur à priori; neque acceſſorium à principali, & ideo nō poteſt eſſe benè inſtituta religio, quæ ſacerdotes perficiat in actionib. erga proximū, & nō multo magis eos perficere intendat in actionib. circa Deum, & quæ in diuinis myſte-

VIII. *Confirmatur vltimo idem diſcurſus.*

myſterijs aguntur. Societas ergo, quæ optimè & Spiritus ſancti inſtinctu inſtituta, & probata eſt, ad perficiendū ſacerdotes, quatenus ſacerdotes ſunt, & ſe extendit ad perficiendos illos in actionibus ſacerdotalibus erga proximos, multo magis intendit eos perficere in his omnibus, quæ in diuinis myſterijs aguntur. Quod etiam quantum ex ſignis exterioribus oſtendi poteſt, effectus ipſe manifeſtat. Quanuis enim hæc religio (propter alias rationes diuini obſequij quas infra c.8. videbimus) cantu, & alijs ſolennitatibus externis in his myſterijs non vtatur; quod ad decentiam, & reuerentiam eorum ſpectat, nullibi cum maiori decore tractantur. Nullaque maior cura huic religioni eſſe ſolet, quam vt ea quæ pertinent ad diuinum cultum; & ad venerationem Sacroſancti ſacrificij, & ad dignum vſum ſacramentorum exactiſsimè peragantur. Cùm ergo oſtenſum ſit religionem hanc, etiam ex ea parte qua perficit ſacerdotes in ordine ad actiones ſpirituales circa proximos, intimè includere vitam contemplatiuam, multò magis illam includet quatenus eoſdem perficit in ſacerdotalibus actionibus diuinorum myſteriorum; nam in his potiſsima pars vitæ contemplatiuæ conſiſtit.

Quomodo Societas tam multæ actioni ſimul cum contemplatione poſsit ſatisfacere?

IX.

Ad alteram partem difficultatis in n.3.

Atque ex his difficile non eſt tollere admirationem, quæ in num.3. obijciebatur: Scilicet, quî fieri poſsit, vt tam multa actio, quam Societas profitetur; cum perfecta contemplatione coniungatur? Reſpondemus enim inprimis hoc non eſſe impoſſibile cum diuina gratia; & quanuis id difficile videatur, perfectam tamen virtutem circa difficile verſari: atque ita difficultatem illam, per religionis prouidentiam, & perfectam inſtitutionem, cum vocationis gratia poſſe ſuperari. Dico autem *cum vocationis gratia*, tum quia nemo pro ratione ſui ſtatus poteſt piè viuere, nedum perfectè, ſine ſpeciali gratia Dei; tum etiam, quia piè credendum eſt, vel potius eſt moraliter certum, Deum vnicuique religioni dare ſpecialem gratiam quam communicat omnibus, qui ab Spiritu ſancto ad illam vocantur, ſi per illos non ſteterit, vt finem illius inſtituti conſequi valeant. Sic enim dixit D.Thom. in 4.d.2.q.1. artic.2. ad 9. ad quamlibet eminentiam ſtatus dari aliquam ſanctitatem; cum ſit ibi neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ. Et d.38.q.1. art.5. ad 2. dixit. In conſecratione virginum, & alijs huiuſmodi benedictionibus dari gratiam, niſi ſit impedimentum ex parte ſuſcipientis. Cuius locutionis ſenſus non eſt, per hos actus dari aliquam gratiam ex opere operato, cum non ſint ſacramenta, nec de hoc poſsit aſsignari certa aliqua lex; imò neque ſpeciale priuilegium eis eſſe conceſſum, cùm ſufficienti fundamento dici poteſt. Senſus ergo eſt de ſpeciali gratia auxiliante, excitante, & adiuuante, quam Deus, quantùm in ipſo eſt, maiorem, & ſpecialiorem tribuit his, quos in ſpeciali ſtatu, ac munere cōſtituit, ad cuius conuenientem vſum illa indigent. Quo principio vſus eſt etiam idem D.Tho. 3.p. quæſt. 27. art.5. ad 1. & à nobis confirmatum eſt in 2.tom. 3.p. diſp.1. ſect.2. ad finem, & diſput.3. ſect.5. ration.3. vbi ex Scriptura, & Patribus illud confirmauimus. Quibus addi poteſt illud Pauli ad Epheſ.3. *Eius factus ſum ego miniſter ſecundum donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecundum virtutem operationis eius: mihi enim ſanctorum minimo data eſt gratia euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, &c.* Atque hoc voluit Deus ſignificare Moyſi, quando ſe excuſanti à diuino miniſterio, eo quòd ad illud imparem ſe agnoſceret; reſpondit, *Ego ero tecum*: hoc enim verbo non tantum ſpeciale priuilegium, ſed ſuauis etiam diſpoſitio prouidentiæ diuinæ ſignificata eſt, dantis vnicuiq; gratiam muneri vel ſtatui ab ipſo Deo inſtituto accommodatam. Cùm ergo omnes religiones approbatæ meritò cenſeantur ſpeciali Dei prouidentia inſtitutæ, dubitandum non eſt, quin ſingulæ habeant paratum ſpeciale Dei auxilium ſuæ vocationi proportionatū, ac proinde eò maius, quò inſtitutum fuerit altius, ac difficilius, & ad maius Dei obſequium, maioremque Eccleſię vtilitatem ordinatum. Oſtēdimus autem in Societatis inſtituto hæc omnia excellenti quodam modo inueniri: ſcilicet, approbationem, inſtitutionem, ex Spiritus ſancti inſtinctu, intentionem diuini cultus & gloriæ, cum grauiſsimo munere, & onere procurandi ſalutem animarum; ergo dubitari non poteſt, quin habeat à Deo paratam ſpecialem vocationis gratiam, qua prædictum finem comparare valeat. Atque huius gratiæ *vocationis* videtur nobis præbuiſſe teſtimoniū Gregor.XIII. conſtitutione, *Quanto fructuoſius.* & in alia bulla, *Aſcendente Domino.* cum dixit: *Sicut Societatis finis eſt propagatio, & defenſio fidei, animarumque in vita, & doctrina Chriſtiana progreſſus: ita etiam gratiæ eius vocationis proprium eſſe, diuerſa loca ex Romani Pontificis vel Præpoſiti generalis directione peragrare*: Nā quia ille actus, & difficilior, & periculoſior alijs eſſe poteſt, ideo *gratiæ vocationis* ſpecialiter illum attribuit. Sic ergo nos dicimus, ſi quæ eſt difficultas in coniungenda perfectione vitæ actiuę, cum perfectione vitę contemplatiuæ, per gratiam *vocationis* non difficile ſuperari poſſe.

Deum vnicuique religioni gratiā ſuo inſtituto accommodatam cōmunicare.

X.

Alio modo eidem dubitationi ſatisfit.

Addo verò vlteriùs, ſi attentè conſideremus ea qua diximus, non eſſe in eo negotio nimis magnam difficultatem: quia principales actiones, in quibus vita actiua Societatis verſatur, ita ſunt coniunctæ cùm vita contemplatiua, vt veluti ex corpore, & animo vnum quid ex illis efficiatur: quanuis autem plura, vt plura, intendere difficile ſit; qua de cauſa Eccleſiaſtici 11. dicitur, *fili, ne in multis ſint actus tui.* Et Luc.10. Marthæ declaratur vnum eſſe neceſſarium, quod Auguſt. & alij Patres vnico vitæ contemplatiuæ negotio, ſeu otio exponunt. Plura tamen per modum vnius intendere non eſt difficile. Exemplo ab ſpeculatione, & doctrina aliarum ſcientiarum ſumpto, rem declaro. Longè enim diuerſum videtur docere, & ſpeculari, ſcribere, aut meditari; tamen hęc duo munia non ſe impediunt: neque vnum ratione alterius difficilius redditur, quia vnum ex alio oritur: & tunc rectè doctrina traditur, quando interior veritatis ſpeculatio perfecta eſt. Ita verò ſe habet contemplatio ad prædictas Societatis actiones, & ideo illam per ſe non impediunt. Eò vel maximè, quòd tales actiones, vt perfectè fiant, duas circumſtantias ad contemplatiuam partem maximè pertinentes, per ſe requirunt. Vna eſt, vt fiant intuitu maioris glorię, & obſequij diuini, & quòd ſemper, aut frequenter, quoad fieri poſſit, illuc referantur, de quo frequenter filij Societatis in ſuis conſtitutionibus admonentur, vt videre licet in 3.p. Conſtit. ca.1. §.26. & p.7. c.1. §.1. & c.2. per totum, & p.8. cap.1. §.1. & ideo in p.10. §.2. dicitur. *Ad conſeruationem, & incrementum ſpiritus Societatis, atq; ad aſſequutionem finis, quem ſibi præfigit, auxilii animarum ad vltimum & ſupernaturalem ſuum finem conſequēdum, media illa, quæ cum Deo inſtrumentum coniungunt ac diſponunt, vt à diuina manu rectè gubernetur, efficaciora ſunt, quàm quæ illud diſponunt erga homines. Huiuſmodi eſt probitas, & virtus, ac præcipuè charitas, & pura intentio diuini ſeruitii, & familiaritas cum Deo in ſpiritualibus deuotionis exercitiis.* Qui modus operandi perfectiſsimus eſt, & qui aſsiduam Dei memoriam maximè conſeruat, vt latè explicat Baſilius regul.5. ex fuſiùs diſputatis, & attingit in breuioribus regul.195. & 196. Alia circumſtātia, quæ ex dictis facilè colligitur, eſt vt talia opera

Prima circumſtantia ad Societatis actiones requiſita.

Secunda.

opera fiant cum actuali oratione, ac petitione diuini auxilij. Quia cùm in illis omnibus homo ſemper operari debeat vt Dei inſtrumentum, à quo debet efficaciam illorum expectare, tunc perfectè fiunt, quando prædicta oratio cum eis adiungitur. Igitur ſi debito modo tales actiones fiant, ex ſe non impediunt perfectionem vitæ contemplatiuæ, ſed potiùs ex ſe iuuant. Et quanuis contingat aliquando impedire actualem quandam interiorem ſuauitatem & dulcedinem, illud non eſt ſubſtantiale detrimentum, multòque magis perfectionem auget opus charitatis erga proximos propter Deum factum. Propter quod dixit Greg. 1. p. Paſtoralis cap. 5. ad finem. *Sunt nonnulli, qui magnis muneribus ditati, dum ſolius contemplationis ſtudiis inardeſcunt, parere vtilitati proximorum prædicatione refugiunt, ſecretum quietis diligunt, ſe ceſſum ſpeculationis petunt: de quo ſi diſtrictè iudicentur, ex tantis proculdubio rei ſunt, quantis venientes ad publicum prodeſſe potuerunt: qua enim mente is, qui proximis profuturus eniteſceret, vtilitati cæterorum ſecretum præponit ſuum, quando ipſe ſummi Patris vnigenitus, vt multis prodeſſet, de ſinu Patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum?*

CAPVT VIII.

In quo gradu perfectionis Societatis religio conſtituta ſit.

I. QVamuis omnis religio ſit actus perfectionis, tamen non omnes in perfectione quærenda æquales ſunt, quia non omnes omnia conſiliorum opera exercent, & ideo quædam in altioribus verſantur, quàm aliæ, iuxta varios fines proximos in quos tendunt, vt in ſuperioribus viſum eſt. Et ideo ad perfectam notitiam Societatis tradendam neceſſe eſt, quantum ſine inuidia, & arrogantia fieri poſſit, quem gradum in hoc ordine perfectionis attingat, explicare. Quod quidem in his, quæ hactenus diximus tam clarè continetur, vt noua expoſitione non indigeat. Tamen vt aliquorum obiectionibus ſatisfieret, hoc omittere non potuimus. Aliqui enim Societatem magnæ imperfectionis arguunt, tam in munere vitæ actiuæ, quàm contemplatiuæ; vnde concludere conantur, illius inſtitutum valdè imperfectum eſſe. Priorem partem ad vitam contemplatiuam pertinentem, ex eo colligunt, quòd Societas præcipuum huius vitę munus, quod in pſalmodia & diuinis laudib. decantandis conſiſtit, non fungatur. Et ideò omnes antiquiores religionum inſtitutores hanc præcipuè in ſuis regulis commendarunt, vt conſtat ex Baſilio frequẽter in ſuis regulis, tam fuſiùs, quàm breuiùs diſputatis, & Benedicto in ſua regula à cap. 9. per plura ſequentia, & ex Auguſtino etiam in ſua regula, quos omnes poſteriores religiones imitatæ ſunt, præſertim mendicantes, quæ ex vi ſui inſtituti eleemoſynis fidelium aluntur, & hac ratione videntur ſpeciali titulo obligari ad diuina officia publicè decãtanda. Propter quod Sot. de Iuſt. li. 10. q. 5. art. 3. circa finem cùm dixiſſet religiones approbatas teneri officium diuinum in communi celebrare, quia illud eſt præcipuum contemplationis munus, ſubdit: *Loquor de regularib. antiquis: nam ſi alius religionis modus circa huiuſmodi obligationẽ admittatur, certè vix nomẽ religionis meretur, quippe quæ maximo ſplendore religionis caret:* Quem imitatus eſt Trullo li. 2. Ordin. Canonic. c. 12.

Prima obiectio quorundam in Societatem, quod chorũ non habeat.

II. Altera pars pertinens ad vitam actiuam ex alio capite ſumitur, ſcilicet, quia magna portio huius vitæ conſiſtit in actibus pertinentibus ad pœnitentiam, afflictionem, & auſteritatem corporis; & in vniuerſum loquendo, huiuſmodi pœnitentiæ, & auſteritatis exercitia maximè neceſſaria ſunt ad perfectionem aſſequendam. Propter quod omnes etiam antiquæ religiones in hac vitæ auſteritate magna ex parte fundatæ ſunt, ſicut de antiquis monachis per Ægyptum latè refert Euſeb. lib. 2. hiſtoriæ, ca. 17. & ex Athanaſio in vita Antonij, & ex alijs hiſtorijs antiquorum Patrum conſtat. Et D. Baſilius eſum carnium ſuis monachis prohibuit. Et author ſermon. 1. de communi vita clericorum, aliàs ſerm. 5. ad fratres in eremo, de illis eremitis ait. *Poſtquam eremum intrauerunt, nunquam carnes ſumpſerunt, ouino colore, nigerrimo, aſperrimoque induti ſunt.* Et libro 1. de moribus Eccleſiæ cap. 31. mirum in modum Auguſtinus exaggerat, & laudat ſeueriſsimam antiquorum cœnobitarum, & eremitarum vitam. De qua multa etiam apud Hieronymum. in epiſtol. 22. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, præter alia quæ epiſtol. 4. 13. & alijs de hoc genere vitæ commendat, Sanctus etiam Martinus (vt in eius vita refert Sulpitius) vſum vini in ſuo monaſterio ſuis monachis interdicebat. Benedictus etiam in ſua regula cap. 39. à carnibus voluit abſtinere monachos præter debiles, & infirmos. Quod ſeruari præcipitur in cap. *Cùm ad monaſterium.* de ſtatu monachor. vbi etiam lineæ camiſiæ prohibentur monachis. Vnde in cap. *carnem* (inquit Fructuoſus Epiſcopus) *cuiquam monacho, nec ſumendi, nec guſtandi eſt conceſſa licentia, non quod creaturam Dei iudicemus indignam, ſed quod carnis abſtinentia vtilis & apta monachis æſtimemetur.* D. Diuus Gregor. in epiſtola ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, vt refertur in cap. *denique.* d. 4. *Sacerdotes* (inquit) *& Diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas Eccleſiaſtici gradus exornat, à quinquageſima propoſitum ieiunandi ſuſcipiant.* Et ſubdit rationem ad rem præſentem multum pertinentem; *Quo & aliquid ad penſum ſanctæ inſtitutionis adiiciunt, & eorum qui in laicali ordine conſiſtunt obſeruantiam, ſicut loco, ita religione præcellant.* At verò Societas non ſolùm antiquam religionum auſteritatem non imitatur, verum etiam in hoc genere ferè nihil peculiare profitetur, præterea, quæ ex communi vſu, vel præcepto Eccleſiæ omnes obſeruare tenentur. Eſt ergo in hac parte valde imperfecta, Chriſtique, & Apoſtolorum veſtigia non ſequitur, vt modernus quidam in illam tacitè obiecit, præter alia quæ in lib 9. ca. 7. agendo de vſu exercitiorum afferemus.

Secunda obiectio in eandem Societatem, quod auſteram vitam non agat.

Auctor ſermonum ad fratr.

Auendanh. tract. 11. in Pſal. Beati immaculati. v. 3.

Societatem ex vi ſui inſtituti perfectiſsimam religionem eſſe.

Nihilominus dicendum eſt, religionem hanc ex vi ſui inſtituti perfectiſsimam eſſe, ita vt ſupremo ordine ſtatuum religioſorum conſtituta ſit, & in eo non infimum gradum teneat. Vt ſenſum concluſionis explicem, ſuppono quod in tractatu 3. lib. 1. c. 6. cum D. Thom. oſtenſum eſt, religiones, quæ puram vitam contemplatiuam profitentur, ex ſuo genere perfectiores eſſe illis, quæ ex vi ſui inſtituti vtramque vitam apprehendunt, vtriſq; perfectiores eſſe. Ex quo D. Thom. q. 188. art. 6. concludit. *Summum gradum in religionibus tenent qui ordinantur ad docendum, & prædicandum.* In hoc ergo ſenſu dicimus religionem Societatis in ſupremo ordine perfectionis religioſæ cõſtitutam eſſe. Quod ſuppoſito dicto principio euidenter concluditur ex his, quæ de fine huius religionis diximus in cap. 1. oſtenſum eſt enim religionem hanc eſſe inſtitutam per ſe, & directè, tam ad opera vitæ contemplatiuæ, quàm actiuæ, & ad docendum, & prædicandum; & ad alia ſpiritualia opera circa proximos exercenda cum maxima perfectione, & propenſione. III.

Notatio ad probationẽ.

Suadetur prima pars primo.

Secundò, poteſt hoc explicari ex alio principio poſito, quòd Societas per ſe eſt religio presbyterorum. Nam loquendo ex genere, religio clericorum perfectior eſt, quàm religio monachorum, IV.

Suadetur ſecundo.

quod

quod ſumi poteſt ex cap.1.& 2.19.q.3. vbi prohibentur canonici regulares ad monachatum tranſire, quanuis illud poſsit exponi factum eſſe propter dignitatem ſacerdotalem, vt indicat D.Thom. 2.2. q. 189.art.8.ad 2.& ſuprà in tract.8.lib.3.cap.10. expenſum eſt.Inde tamen poſſumus vlteriùs argumentari: nam ordo ſacerdotalis per ſe eſt dignisſimus, & ſtatum perfectionis aliquo modo attingens, vt in ſuperioribus ſignificatum eſt,& ſumitur ex Dionyſio, toto lib. de Eccleſ.hierar. & Chryſoſt.hom.38. in Matth.vbi ait ſacerdotes eſſe quaſi cor,& ſtomachum Eccleſiæ, quoniam ab eis recipit Chriſtianus populus vitæ influxum, & ſpirituale alimentum. Ergo religio, quæ per ſe primò ordinatur ad perficiendos ſacerdotes, vt ſic, id eſt, in ipſis muneribus ſacerdotalib⁹, perfectior ſine dubio eſt ex ſuo genere, quàm profeſsio, quæ per ſe eſt laicorũ, qualis eſt monachalis, & ideo hæc religio initiandorum vocatur à Dionyſio c.6.de Eccleſiaſt. hierarch. & propterea ex monachis ad ſacerdotium aſſumebantur de licentia Abbatum quando digni inueniebantur, vt ſumitur ex Gregor.lib.5.epiſt.cap.127. aliàs epiſt. 27. vnde eſt etiam illud Hieronymi epiſt.4. ad Ruſticũ: *Sic viue in monaſterio, vt clericus eſſe merearis.* Quia verò hæ comparationes ſemper intelliguntur cæteris paribus,vel quãtum eſt ex tali capite,ideo fieri poteſt, vt duæ religiones mutuò ſe excedant, quatenus vna magis attendit ad munus proprium ſacerdotum, quàm ad concionatorum. Altera verò econtra magis ad hoc quam ad illud munus incumbit. Poſteà verò ad faciendam illam comparationem ſimpliciter,oporteret illa capita,ſeu munera inter ſe comparare,quod ad nos non ſpectat. Societas enim in vtroq; illo genere exiſtit, & ſimul vtrumq; caput amplectitur,vt cap.precedenti oſtenſum eſt: vnde ex hoc capite perfectior etiam eſt ex genere ſuo,quàm quælibet alia, quæ vnum tantùm genus illorum participat: maximè cùm in ſingulis generib. illorum magnam quandam perfectionem intenſiuam(vt ſic dicam)& extẽſiuam habeat: nam eſt religio ſacerdotum, tam quoad munera diuinorum myſteriorum,quàm quoad cætera miniſteria, quæ ad perficiendum corpus Chriſti myſticum diriguntur: & ordinatur ad prædicandum, & docendum, quocunque per Chriſti vicarium mittantur, & cum omni perfectione, in ſuperioribus ſatis explicata.

V. *Suadetur tertio.*

Hinc denique addi poteſt tertia ratio, ſumpta ex D.Thomia dict. art.6. nam *ſupremum in vnoquoque genere eſt menſura cæterorum*: in ſtatu autem perfectionis ſupremum locum tenent Epiſcopi:ergo religio quę ad illum ſtatum propinquiùs acceſſerit, erit ex ſuo genere in altiori ſtatu perfectionis, quàm reliquæ: ſed Societas propinquiſsimè videtur accedere ad ſtatum Epiſcopalem, quantum ad id vnde habet, quòd ſit ſtatus perfectionis:ergo. Probatur minor, quia Epiſcopi dicuntur pręcipuè eſſe in ſtatu perfectionis, quia ſunt in ſtatu perfectionis communicandæ,& quia ad hoc obligantur ex officio,etiamſi oporteat pro ouibus dare animam ſuam, & quia in illo munere firmitatem habent ex obligatione ſui ſtatus, ſed hæc omnia participat excellenti modo Societas; nam ex vi ſui finis ordinatur non modò ad perfectionem acquirendam, ſed etiam exercendam, & communicandam, & ex vi ſuorum votorum (quod illi proprium eſt)ad hoc obligatur, non obſtante quacunque difficultate,peregrinando per vniuerſum orbem,etiam mendicando,ſi opus ſit,& pericula quæque ſubeundo, vſque ad ſanguinis effuſionem: in quo munere habet etiam firmitatem ratione obligationis voti; ergo etiam ex hoc capite proximè accedit ad ſtatum perfectionis Epiſcopalis. Differt autem (vt cap.2.n.8.dixi) quia non principaliter, ſed miniſterialiter hoc munus ſuſtinet. Item quia non ſe extendit ad conferenda illa ſacramenta, per quæ aut fideles in perfecto quodam ſtatu Chriſtianitatis conſtituuntur, vt eſt Sacramentum confirmationis, aut creantur miniſtri perfectionis aliorum, vt eſt Sacramentum ordinis. Sed in his omnes religiones inferiores ſunt Epiſcopis, quorum ſunt adiutrices.In hoc verò poteſt ſpeciale aliquid in Societate notari;nam videtur ſpecialiter inſtituta in miniſterium Apoſtolicæ Sedis, vt ex bullis Pontificijs ſæpè adductis manifeſtè conſtat. Vnde etiam Clemens VIII. benignè alloquens Patres, qui ex vniuerſa Societate Romæ congregati fuerant anno 1600. Societatem *brachium dextrum ſedis Apoſtolicæ* appellare dignatus eſt. Ex quo etiam factum eſt,vt ab eadem Sede Apoſtolica plurimæ gratiæ, & facultates in Societatem manauerint, in ordine ad miniſteria exercenda circa ſalutem animarum,& communicando poteſtatem ſuam ad perficiendos alios, vt ex eiſdem Pontificijs bullis manifeſtum eſt,& in lib.9.exponemus.

VI. *Quid in ſecunda parte concluſionis intendatur.*

Ex his non erit difficile alteram partem concluſionis probare; ſcilicet, non habere Societatem in illo ordine infimum gradum,quam per hanc negationem, potiùs quàm per poſitiuam comparationẽ propoſui,vt omnem inuidiam vitarem. Duo enim ſolùm oſtendere intendo; vnum eſt habere in illo ordine ſatis magnam perfectionem: Aliud eſt,ex illis duobus capitibus, quæ nobis obijciuntur, non poſſe colligi huic religioni deeſſe aliquid perfectionis debitę,& conuenientis ſibi iuxta finem ſuum,& conſequenter, nec ſibi ſimpliciter melioris: neque etiam ob has cauſas poſſe iuſtè poſtponi alijs, qui piè,ac religioſè ſanctas illas actiones exercent. Quæ verò in particulari penſatis omnibus perfectior ſit, non eſt meum diiudicare, vt ſæpe in hac materia dixi.

VII. *Probatur tã primo hac ſecunda pars ex fine Societatis.*

Illud ergo prius(poſterius enim c.8.& 9.pręſtabimus) multis profectò, & manifeſtis modis oſtendi poteſt ex his,quæ hactenus de hoc inſtituto dixim⁹. Primò ex fine, qui ſine dubio eſt altiſsimus omniũ confeſsione: Nam eſt idem cum fine Apoſtolici inſtituti; maximèq; accedit ad finem aduentus Chriſti in mundum: & quanuis multæ religiones eundem finem poſsint intendere aliquo modo, tamen Societas perfecto quodam modo ſe oſtendit in illum propenſa: nam per actiones in ſuo ordine perfectiſsimas, & per omnes,quæ moraliter deſiderari poſſunt, illum inquirit. Docet autem D.Tho.2.2.q. 188.art.6. inter religiones reſpicientes eundem finẽ illam eſſe perfectiorem, quæ per actionem perfectiorem illum attingit,& cæteris paribus,illam quę per plures actiones. Quod etiam ex communi ſententia doctorum,c.3.oſtendimus.

VIII. *Secundo ex perfectione votorum ad talem finem facienti.*

Secundò idem ſuaderi poteſt ex perfectione triũ votorum,in quibus ſubſtantia religionis conſiſtit: iam enim in citato loco à n.4. indicauimus, quanta ſit,tam intenſiua, quàm extenſiua perfectio Societatis in materia,& obſeruantia horum votorum,& præſertim quantum emineat in obedientia quæ alijs eſt excellentior. Tertiò probari poteſt ex alijs medijs, quibus ad finem ſuum hæc religio vtitur; nam & in ſe ſunt plura, & valdè perfecta, & ad finẽ intentum maximè proportionata, vt eo illo eodẽ capite ſatis conſtat: ſuppoſita autem perfectione finis, nulla maior perfectio in aliqua religione deſiderari poteſt.Nam vt rectè dixit S.Antonius Abbas, & refert Moyſes Abbas apud Caſsianum col.2. ca.2. *Optima ratio inquirẽdæ perf ctionis non in his, vel ill s actionibus, aut multitudine earum, ſed in diſcretione poſita eſt*: nulla autem eſt maior diſcretio maiorve prudentiæ perfectio, quàm vt propoſito optimo fine, conuenientiſsima etiam media, & ad illum maximè proportionata eligantur.

Tertio ex alijs medijs.

IX.

Quartò id oſtendi poteſt ex perfectione charitatis erga

Quarto ex perfectione charitatis erga proximum.

erga proximum,quam hęc religio profitetur,vt toto lib.9.conſtabit latiùs. Illa ergo cerni poteſt primò in vnione religionis, & membrorum eius inter ſe, de qua ſuprà dictum eſt, & dicetur latiùs l.8.c.8. Deinde in beneuolentia erga proximos, quæ vt D. Thom. docuit opuſc. 18. c.4. tunc perfecta oſtenditur, quando ad omnes amicos, & inimicos, fideles, & infideles extenditur, & quando pro eorum commodis præſertim ſpiritualibus, propria incommoda temporalia & corporalia etiam vſq; ad mortẽ, ſi opus ſit,contemnuntur. Quę omnia manifeſtè cernuntur in modo diligendi proximos quem hæc religio profitetur. Teſtimonium enim huius beneuolentiæ eſt beneficentia;nam *teſtificatio amoris exhibitio eſt operis*, vt dixit Gregor. hom.17. in Ezechiel. & in illud 1.Reg.3. *Non erat viſio manifeſta* & iterum hom.30.in Euang. At Societas hoc beneficentiæ genus planè profitetur, vt euidentiſsimum eſt ex eius inſtituto, & peculiari, ac propria obligatione, qua tenetur, non pro communibus Eccleſiæ hoſtib. (ne dum catholicis vniuerſis) ſed pro ſuis etiam priuatim inimicis, æmulisq; gratioſè orare, quod ad beneficentiam ſpectare docuit D.Tho.2.2.q.31.a.2.ad 1. Offerre item (quod ſpecialius eſt) ſacrificia pro ijſdem; ac denique ex paupertatis voto nullum ab eis acceptare ſtipendium, aut compenſationem, quos tam ſedulò, tamque laborioſè literis imbuit, aut conſilio in rebus dubijs inſtituit, ſalutarique doctrina pro concionibus impertit. Atque hinc conſtat quinta ratio, quæ ſumi poteſt ex perfectione charitatis ad Deum. Vnum enim ex maximis ſignis dilectionis ad Deum, eſt dilectio proximi, propter quod ſcriptum eſt Rom.13. *Qui diligit proximum, legem impleuit*: ergo etiam profectio charitatis erga proximum, magnum indicium eſſe debet perfectionis charitatis erga Deum:pręſertim cùm ex vi ſui inſtituti, vt dixi, teneatur Societas in animarum ſalute procuranda, nullum temporale commodum quærere,neque honores, aut humanas dignitates: quid ergo ei ſupereſt, niſi diuinam gloriam, propter ſe ipſam quærere, prout in ſuis conſtitutionibus ſæpe admonetur. Hoc autem proprium eſt amoris Dei propter ſe ipſum; ergo.

P.10. Conſt. lit.B & in Gloſſa. P.2.c.3 n 7. & 9. P.4. c 15. §.4. P.6.c. 2. § 7. & alibi ſæpe.

Quinto ex perfectione charitatis erga Deum.

X.

Sexto ex ſua vocationis gratia.

Hinc ſextò ad hanc perfectionem,ſpectare poteſt ſingularis illa gratia *vocationis*, quam cap. præced. nu.9. oſtendi ab Spiritu S.dari. Quanuis enim hæc diſtributione accommoda, vnicuiq; religioni tribuatur:veriſimile tamen eſt,ei dari copioſiorem,& maiorem,quæ ad altiores effectus diuinæ gratię aſſumitur; nam vt ibidem quoque oſtendi confert Deus gratiam iuxta menſurã obligationis, & muneris, quæ gratia etiam creſcere ſolet ex diſpoſitione hominis, ad quam pertinet affectus ille, quo perſona, vel maiorem difficultatem propter Deum amplectitur; vel magis ſe ipſam abnegat. In vtroq; autem videtur hæc religio habere ſingularem excellentiam:nam ex parte Spiritus S. inſtituta eſt ad excellentiores effectus diuinæ gratiæ, quales ſunt Eccleſiæ propagatio,fidei defenſio,animarum conuerſio, & perfectio. Ex parte verò eorum, qui ad hanc religionem vocantur; quia eximia quædam abnegatio ab eis poſtulatur, ita vt nec locum, nec officium,nec quidquam aliud certum,aut ſecurum habere poſsint, ſed ad omnem mutationem, omnemq; difficultatem ſuperandam expoſiti ſemper eſſe debeant, & ſine dubio credendum eſt propriã gratiam huius *vocationis* ſingulari modo eſſe perfectam,& paratam,quantam eſt ex parte Dei. Deniq; poſſet hic etiam conſiderari ſingularis prouidentia huius religionis ex vi ſui inſtituti, tam in promouendo ad bonum ſubditos ſuos, medio vſu ſacramentorum & aliarum ſpiritualium rerum; quàm in præcauendis malis, ſeu obſtaculis, & impedimentis ſpiritualis profectus. Sed hæc & in ſuperioribus tacta ſunt & toto li.8. recurrent, & expendentur etiam ſtatim punctum alterum n.6.propoſitum proſequendo.

Deniq; ex peculiari ratione in ſubditos vigilãdi.

CAPVT VIII.

Conuenienter in Societate cantus, & chori ordinarium vſum non eſſe.

I.

SVpereſt vt obiectionibus factis reſpondeamus: inde etiam facilè colligetur, quod in cap. præced. n 6. ſecundo loco propoſitum eſt,ſcilicet, non poſſe religionem hanc aut imperfectionis argui, aut alijs religiouibus poſtponi, eo quod vel cantu, & choro non vtatur ordinariè (in caſu enim aliquo vſum admitti patet ex congregatione generali 1.can.25. & congreg.2.can.24.& congreg.3.can.9.& ex iis,quę l.8.c.2.n.4. in fine attingemus) vel quia in exteriori victu, & veſtitu ſpecialem auſteritatem non profiteatur. Ad quod inprimis ſuppono,non pertinere ad perfectionem alicuius religionis, vt omnia conſilia collectiuè (vt ſic dicam) & in particulari amplectatur, & profiteatur. Quod ſignificauit D.Th.2.2.q.186.à 2.& latè à nobis explicatum eſt tractando in genere de ſtatu religionis tractat.8. Et ratio euidens eſt, quia impoſsibile eſt multitudinem omniũ conſiliorum ſimul exequi, & obſeruare, imò quædam eorum poſſunt eſſe incompoſsibilia, vt ſimul fiant,vt inſeruire infirmis, & cõcionari, aut eodem tempore, aut continuo officio: ſæpe enim ipſa rerum multitudine obruitur humana natura, & aut vires corporis deficiunt, aut feruor ſpiritus extinguitur,& ita propter indiſcretum onus,ſæpe in virtute non perſeueratur, vt dixit S.Antonius apud Caſſian.dicta collat.2.cap.2.Et colligitur optimè ex verbis illis Apoſtolorum Actor. 6. *Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei,& miniſtrare menſis* Opus enim illud miniſtrandi optimum erat, & ſub conſilio, non tamen ſtatui Apoſtolorum accommodatum, quia non poterat ſimul cum munere prædicationis coniungi.

Non pertinere ad perfectionem religionis omnia conſilia collectiue profiteri.

II.

Quapropter quando fit comparatio inter religioſos ſtatus, & vni videtur deeſſe aliqua obſeruantia religioſa, & exercitium alicuius operis ſub conſilium cadentis, quod in alijs religionibus inuenitur, non ſtatim poteſt talis religio aut imperfecta, aut inferior alijs ſimpliciter iudicari. Sed vt de vtraq; illa re iudicium feratur, duo cum partitione accõmoda penſanda ſunt. Vnum eſt, an tale opus ſit accommodatum fini talis religionis, vel potiùs an conſiderato illo fine expediens fuerit tale exercitium in tali religione non admittere: nam ſi prudenter hoc ita iudicatum fuerit, carentia illius obſeruantiæ non poterit iuſtè exiſtimari imperfectio priuatiua (vt philoſophico more loquar) talis religionis, cùm non ſit carentia perfectionis illi debitæ vel conuenientis iuxta finem ſuum: imo nec imperfectio negatiua ſimpliciter reputanda eſt, ſi finis ille propter quem talis obſeruantia omittitur, perfectior eſt illa, ſicut ex Diuo Anſelmo Theologi, & Philoſophi dicunt; non pertinere ad perfectionem ſimpliciter habere formaliter perfectionem illam, quæ maiorem excluderet. Vnde ſtatim ſequitur aliud conſiderandum;an ſcilicet carentia illius boni exercitij alio meliori compenſetur, quod ſimul cum alio moraliter eſſe non poteſt, atque ita rectè fiet iudicium illud comparatiuum. Si enim aliqua religio tali bono careat, idque non propter aliud maius, vel æquale, quo carentia illius boni compenſetur,ſine dubio ea religio, quæ cæteris paribus,in tali bono exceſſerit, perfectior erit. Si autem ille defectus aliunde compenſatur, non poteſt altera religio ſimpliciter iudicari excellentior, ſed

Duo conſideranda vt comparatio inter duas religiones fiat Vnum.

Alterum.

ſed ad ſummum ſecundùm quid. Quam totam doctrinam tradit D.Thom. & benè explicuit Caiet. 2.2.q.188.à 7.ad 1.

III. *Prudenter ſtatutũ eſſe in Societate non in ea ſit vſus chori.*

Deueniendo ergo in particulari ad religioſum vſum chori, & cantus Eccleſiaſtici, ac pſalmodiæ, vt in cap.præcedent. num.1. opponebatur, oſtendo primò, prudenter in Societate inſtitutum eſſe, vt in ea non ſit huiuſmodi vſus, quia licèt ſecundùm ſe optimus ſit, at finem Societatis non iuuaret, neque eſſet medium proportionatum. Quod his verbis tradidit Beatus Ignatius.6.p. Conſtit. c.3.§.4. *Quoniam occupationes, quæ ad animarum auxilium aſſumuntur, magni momenti ſunt, ac noſtri inſtituti propria, & valdè frequentes, cumque alioqui noſtra habitatio tam ſit in hoc vel in illo loco incerta, non vtentur noſtri choro ad horas canonicas, & Miſſas, & alia officia decantanda, quandoquidem illis, quos ad ea audienda deuotio mouerit, abundè ſuppetet vbi ſibiipſis ſatisfaciant. Per noſtros autem ea tractari conuenit, quæ noſtræ vocationis ad Dei gloriam magis ſunt propria.* Quam conſtitutionem in particulari, motu proprio, & ex certa ſcientia, confirmauit Greg.XIII. in bulla edita anno 1573. quæ incipit, *Ex ſedis Apoſtolicæ*, atque duas, vel tres rationes reddit: vnam à priori (vt ſic dicam) illis verbis. *Quo acrius ſtudiis, lectionibus, & prædicationibus intendere poſſint.* Aliam à poſteriori, ibi. *Nos conſiderantes religionem prædictam vberrimos fructus ad Dei laudem, & ſanctæ Catholicæ fidei propagationem per vniuerſum orbem dediſſe, meritoque in ſuis piis ſtudiis confouendam eſſe, &c.* Addit etiam argumentum ab auctoritate: *quia hoc modo fuit hoc inſtitutum à Paulo III. & Iulio III. approbatum, eique per ſanctum Concilium Tridentin. derogatum minimè extitit.*

IV. *Quæ rationes B. Ignatium mouerint ad hanc conſtitutionem condendam. Prima ratio.*

In verbis autem Beati Ignatij conſiderare oportet omnes rationes, quibus motus fuit ad non imponendum Societati chori onus (quamuis in hoc primus non fuerit, vt nu.6. oſtendemus) ſumptas eſſe ex illo fine quærendi maiorem gloriam Dei in hoc effectu ſalutis animarum, per ea media, quæ ad illum magis conferre poſſent. Duo autem ad hoc conſiderauit. Vnum eſt, chorum, vel cantum Societatis, non fuiſſe nunc Eccleſiæ neceſſarium ad hunc finem. Optimè enim intellexit; hoc ſanctum opus laudandi Deum publicè in diuinis officijs per cantum, non ſolùm per ſe eſſe honeſtum propter laudem Dei, & ſanctam contemplationem eorum, qui illum exercent, ſed etiam eſſe vtile proximis, ad excitandam eorum deuotionem, & præbendã eis occaſionem, vt in audiendis diuinis laudibus eo tempore occupentur. Conſiderauit autem ſubinde eſſe in Eccleſia ſufficientem copiam & abundantiam huius medij ad excitãdos fideles, & ideo propter hunc finem non fuiſſe in Societate neceſſariũ. Et hinc additum eſt in declaratione illius conſtitutionis (quæ eandem habet cum illa auctoritatem) prudentiæ Societatis relictum eſſe, quoties ad maiorem animarum fructum expedire cenſuerit, partem aliquam huius ſancti exercitij aſſumere, vt ea occaſione v.g. fideles ad conciones audiendas, & confeſsiones faciendas frequentius conueniant, meritò id facere poſſe ea prudentia, & moderatione, quæ prædicto fini inſeruiat, & maiora bona non impediat.

V. *Secunda ratio. Domos probationis non eſſe chori miniſterio accommodatas.*

Alterum à noſtro Patre conſideratum eſt, actiones quibus Societas incumbit in ſalutem proximorum tot eſſe, & tam graues, vt ſine magna earum iactura non poſsit hæc religio in officio diuino decantando occupari. Quod quidem tam eſt per ſe notum, vt nulla ferè explicatione indigeat. Faciliùs autem id intelligit, qui per ſingula membra Societatis, aut omnes ſtatus, ſeu congregationes eorum cogitatione diſcurrerit. Domus enim probationum ad huiuſmodi vſum per ſe accommodatę non ſunt, tum quia ſi officia hæc per antiquiores; & grauiores non exerceantur, non poſſunt pro dignitate, & cum debito ſplendore fieri, tum etiam, quia in vnaquaque religione in illis actibus, & miniſterijs oportet nouitios inſtrui, & exerceri, quæ poſtea perpetuò debent in eadem religione retineri ac propterea tota probatio nouitiorum Societatis, vt poſtea lib.2.cap.5. videbimus, adeò eſt intenta eorum inſtructioni ſpirituali, & vſui quotidianæ meditationis ac contemplationis, nec non etiam alijs actonibus & operibus exercendis, in quibus humilitas, & abiectio propria, & charitas erga proximum, exercetur, vt ad hæc publica officia conuenienter diſtrahi non poſsint. Adde bonam nouitiatus partem in peregrinando, in miniſtrando, in xenodochijs, ac ſimilibus experientijs extra domos, longèque proinde à choro expleri. Iam verò de collegijs ſtudiorum res eſt per ſe euidentior; Nam etiam religiones quæ hoc maximè miniſterium chori profitentur, in collegijs ſpecialiter ad ſtudia deputatis ab ea occupatione ſuos tam magiſtros, quàm Scholaſticos ſimpliciter abſtinere iubent: Nam re vera ſtudia præſertim tam grauia, & multiplicia, qualia ſunt illa, quæ Societas profitetur, ſi ſeriò, & cum inſigni fructu, prout in Societate etiam poſtulatur, tractanda ſunt, totum tempus, totùmque hominem requirunt: & alioqui chori etiam occupatio, ſi conuenienti modo fieri debet, non parum laborioſa eſt, magnamque temporis partem requirit. Denique diſcurſus hic ad domos etiam profeſſorum facilè poteſt applicari. Sunt enim actiones circa proximos, quæ ab illis exercendæ ſunt grauiſsimæ, & alioqui conſiderare oportet, eas huiuſmodi eſſe, vt ab ſtudijs & lectione Patrum, vel aliorum doctorum, qui de rebus diuinis, & ad conſcientiam pertinentibus diſſerunt, nunquam omnino ceſſare permittant. Addo inſuper quod lib.8. cap.1. nu.4. afferemus, huiuſmodi operarijs neceſſarium eſſe aliquibus temporibus, & diuturnis, & frequentibus, quantum occupationes permiſerint, priuatæ conſiderationi, meditationi, & contemplationi vacare, quæ ad propria munera cum fructu animarum, peragenda, & augmentum propriæ perfectionis, & ad pericula & incommoda vitanda, quæ in his muneribus intermiſceri poſſunt, multo vtilior eſt, quam chori, & cantus Eccleſiaſtici occupatio. Cùm ergo non poſſent hæc omnia ſimul coniungi, quia hominem frangerent, & obruerent, & ſingula imperfectè fierent, iuxta commune prouerbium. *Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus:* meritò Ignatius Societatem hoc onere liberandam putauit.

De profeſſis domibus idem oſtenditur.

VI. *Non fuiſſe primum Ignatium qui a cantu & choro abſtinuit.*

Nec verò primus fuit Beatus Ignatius, cui Spiritus ſanctus eam mentem induxit; multo enim antea eandem doctrinam per antiquos Patres Eccleſiam docuerat. Gregor.enim Papa coram ſanctiſsimo B. Petri corpore cum Epiſcopis omnibus, ac Romanæ Eccleſiæ presbyteris reſidens, aſtantibus Diaconis, & cuncto clero ſic dixit. *In ſancta Romana Eccleſia, cui diuina diſpenſatio præeſſe me voluit, dudum conſuetudo eſt, valde reprehenſibilis exorta, vt quidam ad ſacri altaris miniſterium cantores eligantur, & in diaconatus ordine conſtituti, modulationi vocis inſeruiant, quos ad prædicationis officium, eleemoſynarumque ſtudium vacare congruebat.* Et poſtea ſtatuit, vt talia officia per ſubdiaconos, vel minores clericos perſoluantur, aut cantentur. Ita habetur lib.4. regiſtri cap. 88. aliàs epiſt.44. & in quodam Concilio, quod poſt 12. lib. regiſtri refertur, & in cap. *in ſancta*. d.92. Quod decretum tractans D.Thom.2.2.q.91.art.2.ad 3. verba habet ad noſtrum inſtitutum valde notanda. *Ad 3.* (inquit) *dicendum, quod nobilior modus eſt prouocandi homines ad deuotionem per doctrinam, & prædicationem, quàm per cantum, & ideo Diaconi, & Prælati, quibus compe-*

competit per prædication.m & doctrinam animos hominum prouocare in Deum, non debent cantibus inſiſtere, ne per hoc à maioribus retrahantur. In quibus verbis ratio potiùs attendenda eſt, quàm particulares perſonæ, quæ in eis nominantur. Quod enim ſint Prælati, aut Diaconi, materiale quid eſt (vt ſic dicam) formale autem, quod eis ex proprio munere competat officium prædicationis exercendæ, ſub quo omnia miniſteria comprehenduntur, quibus proximorum ſalus directè procuratur. Illud etiam ex his teſtimonijs conſtat, præferendum eſſe munus doctrinæ, & prædicationis, pſalmodiæ, ſeu cantui Eccleſiaſtico, quando vtrumque non poteſt ſimul perfectè, & ſtabiliter exerceri. Denique hinc etiam obſeruari poteſt differentia inter cantum, & prædicationem, quod prædicatio eſt propria actio Sacerdotum, vel diaconorum: cantus verò per quoſlibet inferiores clericos exerceri poteſt, adde etiam per laicos, ſi neceſſe ſit, & maximè ſi ſint diuino ſeruitio mancipati. Et hinc factum eſt, vt religiones monachorum, quia per ſe non ſunt religiones Sacerdotum, ſed laicorum, chori miniſterium profiteantur, quia optimè per illos exerceri poteſt, & eſt fini eorum accommodatum, ſcilicet, ad contemplationem; non tamen idem eſt de omnibus religionibus Sacerdotum; quia Sacerdotis officium non eſt ſolùm diuinis officijs, ſed maximè ſaluti hominum procurandæ inſiſtere, vt Gregor. dixit in 3. p. Paſtoralis, cap. 4. & Concil. Aquiſgran. ca. 8. & ſumitur ex multis decretis apud Gratianum 16. quæſt. 1. cap. *pl. cxit.* cum ſimilibus. Et ideò licèt religio clericorum, quæ ſolùm quoad priorem partem eorum minſterium vſurpat, meritò etiam in diuinis officijs publicè & cum cantu verſetur; religio tamen Sacerdotum quę totum eorum miniſterium, & præcipuè illud, quod ad ſalutem, & profectum animarum pertinet, profitetur: non poterat conuenienter in choro & cantibus occupari.

Prima obſeruatio in citatis teſtimonijs. — *Secunda.* — *Tertia.*

VII. *Corollarium primum in quo Soti dictum reprehenditur.*

Ex his ergo ſatis conſtat, peſsimè dixiſſe Sotum præcedenti capite num. 1. citatum, religionem ſine obligatione dicendi officium diuinum in communi inſtitutam, vix nomen religionis mereri. Nam præterquam quod illud eſt præter Pontificum approbationem, nullo fundamento nititur; quia vel recitatio officij canonici in communi non eſt de ſubſtantia religionis, vt eſt per ſe notum: neque etiam eſt medium neceſſarium ad illam ſuſtinendam, vel ad perfectionem aſſequendam, quia charitas multis alijs modis perfici poteſt. Et poteſt aliqua religio habere finem accommodatum, perfectioni charitatis, ad quem medium illud non ſit proportionatum. Quomodo D.Thom. dicta q. 188. dixit, poſſe inſtitui religionem, ad opera vitæ actiuę in operibus miſericordię corporalis, vel ad temporalem militiam, ad quos fines medium illud accommodatum non eſt. Nec Soto affert aliam rationem, niſi quia talis religio maximo ſplendore religionis careret: quaſi verò ſubſtantia, & perfectio religionis ex hoc ſplendore metienda ſit: vel non poſsit etiam ſaluis operibus virtutum, & præcipuè ex ſpiritualibus effectibus & beneficijs circa proximos ſufficientem, ne dicam maiorem ſplendorem habere.

VIII. *Corol. 2. non poſſe imperfectionis argui eo quod choro careat.*

Secundò ſequitur ex dictis, non poſſe Societatem argui, quòd imperfecto, aut indebito modo inſtituta ſit, eo quòd hoc ſplendore, ſeu munere careat, quia (vt rectè dixit D.Th. dict. q. 188. à 7. ad 1.) quando aliquod opus eſt inſtrumentum ad perfectionem, non conſiſtit perfectio religionis in tali inſtrumento, aut in quantitate, vel modo eius abſolutè ſpectatis, ſed cum debita proportione ad finem talis religionis. Chorus autem nō eſt ipſa perfectio, ſed inſtrumentum ad perfectionem, & ideo abſolutè non fuit Societati neceſſarius, & alioqui non erat proportionatum inſtrumentum ad finem Societatis, & ideo ad perfectam inſtitutionem eius non fuit neceſſarium, neque conueniens tale medium. Dices. Eſto non ſit medium proportionatum ſpeciali fini Societatis, eſſe ferè neceſſarium ad generalem finem religionis contemplatiuæ, quam non debet excludere finis particularis Societatis, ſi ipſa perfecta religio eſt. Vnde eo ipſo quòd Societas talem habeat finem proprium, qui medium illud conuenienter non admittat, conuincitur eſſe imperfecta religio, etiam ſi intra ſuos limites cum perfectione inſtituta ſit. Reſpondeo ad priorem partem negando aſſumptum; quia ſunt multa alia media quibus finis vitæ contemplatiuæ comparari, & exerceri poteſt, alioqui antiqui monachi, & eremitæ, qui ſolitariam vitam profitebantur, non fuiſſent profeſsi perfectam vitam contemplatiuam, quòd planè falſum eſt: quamuis enim deſit publicus, & corporalis cantus, poteſt laudari Deus vt inſtruimur Epheſ. 5. *in Hymnis & cantibus ſpiritualibus*, & priuatis. Accedit, quod cantus publicus magis vſurpatur, quia eſt vtilis Eccleſiæ, ad excitandos homines ad deuotionem, & laudem Dei, quàm quia ſit neceſſarius vel ſimpliciter, vel moraliter ad propriam & internam perfectionem vitæ contemplatiuæ earum perſonarum, quæ in huiuſmodi exercitio occupantur. Vnde ad alteram partem, negatur etiam aſſumptum, quia licet finis proprius Societatis hoc medium non requirat, neque cum illo habeat conuenientem proportionem, nihilominus in ſe perfectiſsimus eſt, & ſecum admittit, imò requirit magnam perfectionem vitæ contemplatiuæ, vt in cap. ſuper. demonſtratum eſt. Denique oſtenſum eſt, finem hunc eſſe omnium perfectiſsimum, & ideo quicquid cum illo non habuerit conuenientem proportionem, profectò neceſſarium non eſt ad religionem ſimpliciter perfectam, vt ex ſequenti illatione magis patebit.

Inſtantia bipartita. — *Soluitur prior pars.* — *Soluitur poſterior.*

IX. *Corol. 2. Societatem etiam ſi choro careat, non eſſe imperfectiorem religionibus illum habentibus.*

Tertiò ex dictis infero, ex hoc capite: quod Societas chorum non habeat, inferri non poſſe eſſe minùs perfectam alijs illum habentibus. Sicut D. Thom. paulò antè citatus dixit, religionem, quæ maiorem paupertatem profitetur, non eſſe ſtatim gloriari, quòd alijs ſimpliciter perfectior ſit, ſed ad ſummum ſecundum quid, quia poteſt ab alia excedi in his quæ pertinent ad obedientiam, vel continentiam, quæ maiora ſunt, & quod in melioribus excedit, eſt ſimpliciter melius. Sed quid habet Societas proprium, quo poſsit bonum illud æquari, ne dum ſuperari? Reſpondeo ex doctrina eiuſdem D.Thomæ, & Gregor. num. 6. citati, functiones illas, quibus directè ſalus animarum procuratur, non ſolùm æquare, ſed longè excedere bonum illud: oſtendimus autem in his functionibus, & in perfectione, & obligatione earum non pauca habere Societatem ſibi propria, & nulli alteri religioni ex vi ſui inſtituti conuenientia: ergo ex hoc capite potiùs excedit in eo quod ſimpliciter melius eſt. In quo etiam conſidero hunc exceſſum non ſolum eſſe in his, quæ ad vitam actiuam pertinent, etiamſi functiones illæ huius vitæ actus eſſe videantur. Nam zelus animarum à quo illæ functiones debent procedere, ad actus vitæ contemplatiuæ pertinet, & eſt maxima pars perfectionis eius, cùm ad perfectionem charitatis proximi formaliter pertineat, & in perfecta charitate Dei radicatus eſſe debeat. Eſt autem hic zelus ſuo modo proprius, & peculiaris huius inſtituti, quatenus cum ſpeciali perfectione illum poſtulat, & intendit. Nam in 1. p. Conſtit. cap. 3. dicitur: *Hanc Societatem exercendam eſſe in charitate, & zelo animarum, quo omnia hominum genera complectatur,* vt eo-

Interrogationi quorundā ſatis fit, ex D.Th. & Greg.

vt eorum ſeruiat ſpirituali vtilitati. Et 10.p.§.2.potiſsima media Societatis ad ſuum finem eſſe dicuntur, *probitas & virtus, ac præcipuè charitas, & pura intentio diuini ſeruitii, & familiaritas cum Deo in ſpiritualibus deuotionis exercitiis, & zelus ſyncerus animarum ad gloriam eius, qui eas creauit, & redemit, quouis alio emolumento poſthabito.* Hæc ergo ſunt, quæ Societatis vitam etiam quoad partem contemplatiuam maximè perficere poſſunt, & chori iacturam non ſolùm ſupplere, ſed etiam ſuperare.

CAPVT IX.

Vtrùm Societas arctam ſimpliciter, an laxam regulam profiteatur.

I. *Ratio dubitandi.* VT ſecundæ obiectioni relictæ in c.7. n.2. radicitus & plenè reſpondeam, præſentem quæſtionem tractare viſum eſt. Quia enim Societas vitam minùs auſterã in his quæ ad externã corporis tractationem pertinent, ſcilicet, in victu, & veſtitu aſſumpſiſſe videtur, ideo calumniatores aliqui in eam objiciunt quòd laxiorem regulam obſeruet; quibus ex hactenus dictis non ſatis reſponſum videtur; quia fieri optimè poteſt vt religio aliqua ex fine ſuo, & aliquibus miniſterijs maiorem quandam dignitatem habeat, & nihilominus ſub laxiori regula viuat. Sic ergo religio canonicorum regularium, eo quòd ſit religio Sacerdotum, & ad officia, quæ in diuinis myſterijs peraguntur, ordinetur, ſpecialem, ac propriam habet dignitatem. Et nihilominus in cap. *quod Dei timore*, de ſtatu monachor. de illis dicit Innocent. III. quòd *regulæ inſeruiunt laxiori.* Hoc autem non videtur alia ratione dictum, niſi quia licèt in cæteris religiosè viuat, in his, quæ ad corpus pertinent, nullam ſpecialem obſeruant aſperitatem, ſed commodum, licèt temperatum, viuendi modum habent. Ergo eadem ratione dicenda eſt laxiori regulæ Societas inſeruire. *Dominicus Bannes relectione de charitate.* Atque hoc aliqui ita exaggerant, vt inde velint perſuadere hominibus religionem hanc imperfectiſsimam eſſe, eo quòd eius profeſſores delicatè (vt ipſi aiunt) viuant, nihilq; à ſecularibus diſcerni videantur.

II. *Diſcrimen inter auſteritatem, pœnitentiam, & arctam regulam.* Vt ergo calumniam hanc excludamus, & quid rei veritas habeat aperiamus, tria hic diſtinguenda ſunt, ſcilicet; pœnitentia, auſteritas, & arcta regula; ſunt enim hæc valdè diſtincta. Quia auſteritas vitæ, prout in præſenti, & iuxta communem modum loquendi ſumitur, ſignificat ſpecialem aſperitatem in externa ac ordinaria, & communi corporis tractatione, ad quam præcipuè pertinent, quoad victum, abſtinentia à carnibus, & erit maior, ſi ſit etiam à lacticinijs, & grauior, quo etiam *In quo auſteritas vitæ conſiſtat.* in quantitate ciborum, & in ieiuniorum frequentia fuerit durior. In veſtitu ordinaria auſteritas eſt, non vti lineis internis; erit autem maior quo indumentum fuerit aſperius, vel etiam ſimplicius; atque huc etiam ſpectat non vti calceis, ſed nudis pedibus ambulare. Denique etiam in lecto cernitur hæc aſperitas in non vtendo panno lineo ſed laneo, vel in alio duriori vſu lecti, vſque ad humicubationem. *Quid pœnitentia.* Pœnitentia verò latiùs patet, nam præter hæc, quæ numerauimus, quæ certè ad pœnitentiam pertinent, poteſt alijs modis fieri non tantùm animo, ſed etiam corpore (ita enim nunc loquimur) per actiones aut res, quæ ſecretè, & occultè fiunt, licèt in exteriori habitu non appareant. Huiuſmodi ſunt ſecretæ, & priuatæ flagellationes, cilicia, extraordinariæ vigiliæ, grauiores labores *Arctitudo regulæ quid ſit.* ex pia cauſa aſſumpti, & ſimilia. Rigor autem, ſeu arctitudo regulæ, non ſolùm in his rebus, imò nec principaliter in eis conſiſtit, ſed ſubtiliùs, ac ſpiritualiùs (vt exiſtimo) penſanda eſt. Nam, licet arcta regula ſufficientem auſteritatem, vel pœnitentiam non omittat, principaliter autem conſiſtit in rigoroſa trium votorum obſeruatione, & in omnibus obſeruantijs, quę ad illa per ſe reducuntur, tanquam media ex ſe neceſſaria ad perfectam illorum cuſtodiam, vel tanquam digni fructus illius. Vt v.g. in obſeruatione caſtitatis regula arcta eſt, quæ non ſolùm omnem actum, aut motum turpem comprimit, ſed etiam omnium ſenſuum mortificationi inuigilat, & omnia verba, non ſolùm laſciua, verùm etiam quomodocunque vana, & quæ vel remotè poſſunt puritatem offendere, omnino vetat, prohibet, ac coercet; & ſic de alijs. In paupertate multa numerari poſſent, quæ cap.3.num.5. & 6. tacta ſunt, quorum ſumma eſt, vt vnica ratio vtendi temporalibus bonis, ſit neceſsitas, & hæc ſit omnib. communis; vſus verò ſit in omnibus dependens à ſuperioris arbitrio. Maximus verò rigor, & regulę arctitudo eſſe poteſt in obedientię obſeruantia; nam ſicut illa eſt cæteris excellentior, ita etiam eſt difficilior, & maiorem abnegationem propriam maioremque omnium affectuum abiurationem poſtulat. Et hic merito dici poteſt maximus rigor religioſæ regulæ; nam, vt Gregorius dixit. *Minus vnicuique eſt abnegare quod non habet, valdè autem multum eſt abnegare quod eſt.*

Pro quæſtionis reſolutione Prima Concluſio.

Societatem non profiteri definitam auſteritatem, aut pœnitentiæ modum pro omnibus ſociis communem.

Fatemur igitur ingenuè non profiteri, quoad regularem & omnibus propoſitam obſeruantiam, definitum aliquem auſteritatis; aut pœnitentiæ modum. ita enim in eius conſtitutionibus expreſsè cautum eſt. Nam in Examine capite 1.§.6. ſic dicitur. *Ratio viuendi in exterioribus, iuſtas ob cauſas, maius Dei obſequium ſemper intuendo, communis eſt, neque vllas ordinarias pœnitentias, vel corporis afflictiones ex obligatione ſubeundas habet.* Idemque in alijs conſtitutionibus declaratur, quas poſtea referemus, & in bulla, in qua Iulius III. cum maiori declaratione inſtitutum confirmauit, hæc ſunt vltima verba in narratione, ſeu declaratione inſtituti Pontifici propoſita. *In his, quæ ad victum, & veſtitum, & cætera exteriora pertinent, honeſtorum ſacerdotum communem, & approbatum vſum ſequuntur: vt quod inde pro cuiuſque neceſſitate, vel ſpiritualis profectus deſiderio ſubtractum fuerit, ex deuotione, & non ex obligatione, rationabile obſequium corporis Deo, prout expediat, offeratur.* Et nihilominus ſtatim ſubdit Pontifex. *Nihil quod pium, ſanctumque non ſit, in dicta Societate, eiuſque laudabilibus inſtitutis reperiri, eaque omnia ad ſuorum, & aliorum, Chriſti fidelium animarum ſalutem, & fidei exaltationem tendere*: ergo ex ſententia Pontificis etiam quoad hanc partem, hoc inſtitutum pium eſt, & ſanctum, & ad prędictum finem egregiè accommodatum, quod nobis ſupereſt explicandum. III.

Secunda Concluſio.

Societatem vti debere pœnitentiis, & afflictionibus corporis, modo in conſtitutionibus præſcripto.

Dico ergo ſecundò, Societatem ex vi ſuæ regulæ IV.

Probatur Concluſio ex varis locis conſtit.

gulæ vti debere pœnitentijs, & afflictionibus corporis, modum tamen vtendi illis prudenti & ſapientiſsima ratione in eius regula eſſe præſcriptum. Vtraque pars ex eiſdem conſtitutionibus probatur. Nam in dict. cap. 1. Exami. §. 6. poſt verba ſuperiùs citata ſubditur. *Sed illas* (ſcilicet pœnitentias, & corporis afflictiones) *aſſumere quiuis poterit quæ ſibi videbuntur* (*cum approbatione ſuperioris*) *ad maiorem ſui ſpiritus profectum conuenire, & quas propter eundem finem, ſuperiores eis poterunt imponere.* Circa quæ verba ſolùm expendo verbum illud, *poterit*, aut *poterunt*. Potuiſſet enim Beatus Ignatius vti verbo *debebit*, ne tamen videretur obligationem aliquam in conſcientia inducere, ab illo verbo abſtinuit, in vniuerſum enim noluit regulam hanc ſpecialem obligationem in conſcientia importare. Si tamen verbum *debendi* non dicat obligationem ſub culpa aliqua, ſed ſolùm directionem regulæ ad id, quod perfectius eſt, & per ipſam regulam conſulitur; ſic verè poſſumus dicere, debere Societatis alumnos, ex vi huius regulæ, vti afflictionibus corporis, duobus illis modis in ipſa præſcriptis. Debent enim quantum eſt ex ſe has pœnitentias deſiderare, & petere, & iuxta arbitrium ſui ſuperioris illas fideliter exequi. Quod ſi quiſpiam in hoc negligens fuerit, debet ſuperior pro ratione ſui muneris, quo tenetur ſubditos ad maiorem profectum ſpiritualem iuuare, & non defectus punire ſolummodo, tales pœnitentias iniungere, tunc verò manifeſtius eſt debere ſubditos illas aſſumere, cùm ad perfectionem tendere ex vi ſui ſtatus teneantur; atque in hoc ſenſu, intellecta eſt hæc regula ab vniuerſa Societate, prout ratio ipſa maioris perfectionis poſtulabat, & perpetua etiam conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, eandem intelligentiam conſummauit. Vnde in 6. p. Conſtitut. cap. 3. §. 1. de profeſsis Societatis agens Beatus Ignatius, cùm dixiſſet in corporali exercitatione ieiuniorum, vigiliarum, aut aliarum rerum ad auſteritatem, vel corporis caſtigationem ſpectantium, nullam regulam eis præſcribendam eſſe, niſi quam diſcreta charitas vnicuique dictauerit, dummodo conſulatur confeſſor, vel ſuperior: ſubdit, *Hoc tamen dicitur in vniuerſum eſſe quidem animaduertendum, ne nimius huiuſmodi rerum vſus tantopere vires corporis debilitet; vt deinde ſpirituali proximorum auxilio, iuxta noſtri inſtituti rationem non ſufficiant: nec contrà, tanta in illis ſit relaxatio, vt feruore ſpiritus refrigeſcente humani, ac inferiores affectus incaleſcant.* Et 3. p. cap. 1. §. 12. admonentur omnes, *vt pœnitentias omnes, vel mortificationes, & deuotiones confeſſori, vel ſuperiori aperiant, nolentes ſuo proprio ſenſu duci, voluntate pura optantes ab illis dirigi, ſic vbi à rectitudine deflecterent:* à rectitudine (inquam) religioſa, id eſt, (ita enim interpretor) ab eo quod meliùs, & gratius Deo eſt. Hæc enim debet eſſe regula etiam in pœnitentijs agendis. Vnde in capite 2. eiuſdem 3. part. Conſtitut. §. 5. dicitur. *Corporis caſtigatio immoderata eſſe non debet, nec indiſcreta in vigiliis, & abſtinentiis, & aliis pœnitentiis internis ac laboribus, quæ ei nocumentum afferre, & maiora bona impedire ſolent. Ideo ſuo confeſſario detegi ab vnoquoque conuenit quidquid in hac parte faciat, qui ſi indicat excedi menſuram, aut certè dubitat de exceſſu, illum ad ſuperiorem remittat.* In quibus, & ſimilibus regulis conſidero maiorem curam Beato Ignatio adhibendi remedia, ne in hac parte excedatur, quàm ne deficiatur: Supponit enim hanc poſteriorem curam, & in ſubditis, vtpote viris ſpiritualibus, & orationi deditis, non defuturam, & in ſuperioribus debere eſſe maximam, & ideo cùm exceſſum vetat, ſemper ſignificat religioſam curam, ſe exercendi in operibus pœnitentiæ, & afflictionibus corporis, quantum cum alijs laboribus Societatis coniungi poſsint, ex vi huius inſtituti *debitam* eſſe, in ſenſu paulò ſuperiùs declarato. Et præterea in 6. p. cap. 2. §. 15. de veſtitu in particulari admonet, *vt honeſtus ſit, & ad vſum loci accommodatus, & profeſſioni paupertatis non repugnans, & humilitatis, ac ſummiſſionis indicia præbens.* In §. autem 16. *In iis* (ait) *quæ ad rationem victus, ſomni, ac vſus reliquarum rerum vitæ neceſſariarum, vel conuenientium ſpectant, quamuis communis illa ſit, minimeque diuerſa ab eo, quod medicus illius loci in quo viuitur iudicabit, ita vt quod quiſque ſibi inde ſubtraxerit, ex deuotione, non ex obligatione ſubtrahat: habenda tamen ſemper erit ratio humilitatis, paupertatis, ac ſpiritualis ædificationis, quæ ſemper nobis in Domino ob oculos verſari debet.*

V.

Quo conſilio B. Ignatius certas pœnitentias non præſcripſerit toti Societati.

Ex his ergo omnibus ſatis conſtat, Societatem ex vi ſuæ regulæ debere operibus pœnitentiæ, & auſteritati corporis inſiſtere, magnamque illarum rationem habere, alioqui magnum profectò religionis, ac perfectionis inſtrumentum Societati deeſſet; quamuis enim in his afflictionibus corporis ſanctitas non conſiſtat, tamen negligendæ nullo modo ſunt, quia & ad cordis puritatem purgando priora delicta, præcauendoque ſequentia; & ad humilitatem, ad Chriſti imitationem, ac plures alios ſpirituales fructus neceſſariæ ſunt. Conſilium autem Beati Ignatij fuit, non eandem regulam, aut modum pro omnibus præſcribere: quia in tanta varietate perſonarum, ac habitudinum (vt ipſe aliàs dixit) certa regula præſcribi nequibat, ideoque prudenti iudicio ſuperioris menſuram vnicuique proportionatam remittit. Quàm verò fuerit hoc conſilium prudentiæ, ac ſanctitatis plenum, facilè ex antiquis Patribus, & ratione intelligi poteſt. Baſilius enim interrogatione 19. ex fuſioribus, quæ erat, *qui modus ſeruari in continentia debeat*: reſpondet. *In vitiis quidem animi, vnus continentiæ modus eſt: ſumma earum rerum, quæ ad peſtiferam voluptatem fiunt, à nobis alienatio, in cibis autem quemadmodum aliis alii neceſſarii ſunt, pro ætate ſcilicet cuiuſque, ac ſtudiis, hique appoſitè ad corporis cuiuſque habitudinem diſtincti: ita quoque diuerſa ſunt vſus illorum, modus, ratioque: quo fit, vt nequaquam omnes vni, & eidem regulæ ſubiici poſſint.* Et ideo hanc iuſtam diſtributionem, ſeu conuenientem accommodationem Prælato committit, qui prouidere debet, vt nulli deſit, quod neceſsitas petit, neque aliquid immoderatum alicui tribuatur, afferens illud Actor. 4. *Diuidebantur omnia ſingulis, prout vnicuique opus erat.* Eandem regulam ferè præſcribit Auguſt. Nam capite 2. regulæ ſic inquit; *Diſtribuatur vnicuique veſtrum à Præpoſito veſtro victus, & tegumentum: non tamen omnibus æqualiter, quia non æqualiter prævaletis omnes, ſed potius vnicuique ſicut cuique opus fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apoſtolorum, &c.* Et capite 11. *Carnem veſtram domate* (inquit) *ieiuniis, & abſtinentia eſcæ, & potus, quantum valetudo permittit.* Hic author ſermone 25. ad fratres in eremo, fratres introducit interrogantes. *Nunquid in via noſtra ſemper ieiunare debemus?* Reſpondet: *O fratres mei, legem recepiſtis, & audiſtis frequenter inter cætera, quod carnem veſtram dometis abſtinentia eſcæ, & potus, quantum valetudo permittit, nolo enim me ipſum ligare: nolui onera veſtra portare, ſed hoc ſolum ſuper vos ponere, vt ieiunetis, & abſtineatis quantum Deo fauente poteſtis.* Denique eiuſdem regulæ interpretes, & eiuſdem familiæ alumni intellexerunt Auguſtinum ſumma diſcretione pollentem, non præcepiſſe in regula determinata ieiunia, ſed prudenti arbitrio, iuxta vniuſcuiuſque vires, definienda reliquiſſe. Vnde idem Auguſtinus multa, quæ ad ſimilem prudentiam pertinent circa ciborum vſum, in eadem regula proſequitur vſque ad regulam 18. In qua de veſtitu ſic inquit. *Non ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere,*

3. p. Conſt. c. 1. lit. E & ſæpè alibi.

Prædictum conſilium teſtimonio Patrum ſuadetur.

Author ſer. ad fratr. inter opera D. Auguſt.

Ex eremitis Ambroſ. Coriolan. in Comm. 21

Ex Canoni. reg. Trullo li. 4. in eandẽ regul. cap. 7.

cere, ſed moribus. Benedictus etiam in capite 40. ſuæ regulæ. *Vnuſquiſque* (inquit) *proprium donum habet ex Deo, vnus ſic, alius verò ſic: & ideo cum aliqua ſcrupuloſitate à nobis menſura victus, & veſtitus aliorum ſtatuitur.* Quæ verba accommodatè ad noſtrum propoſitum expoſuit Turrecremat. tractat. 105. in expoſitione regulæ. Eodem modò Caſsianus libro 5. de inſtitutis renuntiantium capite 5. *Super ieiuniorum* (inquit) *modo haud poteſt facilè vniformis regula cuſtodiri, quia nec robur vnum cunctis corporibus ineſt, nec ſicut cæteræ virtutes ſolius rigore parantur*: quod latè proſequitur. Pallad. etiam capite 38. ſuæ hiſtoriæ refert regulam ab Angelo Beato Pachomio reuelatam, cuius vnum caput erat. *Concede vnicuique, vt comedat, & bibat pro ratione virium, & pro viribus comedentium, eis quoque manda opera, quæ proportione conueniant, ac reſpondeant, & nec ieiunare prohibe, neque comedere, ſiquidem fortibus fortia opera, imbecillis autem & leuia his qui imbecilliores ſunt, conueniunt.* Denique Euſebius libro 9. de præparat. Euangel. capite 1. de Eſſenis loquens (quos tractatu 8. diximus, cum Hieronymo, Epiphanio, & alijs in Eccleſia fuiſſe ex primis religioſis, qui ſub Marco Alexandriæ floruerunt) inter alias regulas inſtituti eorum in præſenti materia, hanc ait ſeruaſſe: *Cibus, & potus vitæ neceſſitate menſuratur.* Non omittam etiam hoc loco verba, quibus ſancti cuiuſdam iuuenis viuendi rationem Sanctus Chryſoſtomus refert libro 3. contra vituperatores monaſt. vitæ poſt medium: nam Beati Ignatij conſilium ad vnguem exprimere videntur. *Et quod eſt* (ait) *mirabilius, exteriori quidem cultu, nihil à cæteris differre videbatur, non enim agreſtibus, vel incomptis erat moribus, non comæ negligentia, non amictus vilitate nobilis, ſed erat communis habitu, voce, aſpectu, & cæteris omnibus. Quibus ex rebus factum eſt, vt faciliùs plurimos contubernalium intra retia ſua includeret, cùm haberet intrinſecus incredibilem latentem ſapientiam. Denique, ſi quis illum domi vidiſſet, vnum ex eis eſſe putauiſſet, qui montes, & deſerta incolunt: domus enim ita illi diſpoſita, & parata erat, vt in nullo monaſterii diligentiam deſideraret, nihilque neceſſariis ampliùs habebat.* Talem Beatus Ignatius totam Societatem formari optabat.

VI. *Ratione idē oſtenditur.*

Ratio autem generalis eſt, quæ ex medio temperantiæ, & ſimilium virtutum moralium ſumitur. Non eſt enim, (vt aiunt) medium rei, ſed rationis, & ideo non eſt vnum reſpectu omnium, ſed in vnoquoque conſideratur per proportionem ad intentum finem, conſiderata perſonæ, ſeu ſubiecti qualitate, & alijs circumſtantijs. Vnde rectè dixit Gregorius libro 2. regiſtri capite 31. *Cum non plus quàm neceſſe eſt ſeruitur corpori, ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſum exercendæ virtutis habeatur: tunc veraciter ex charitate conuiuia producunt. Hæc ſi vos in veſtris conuiuiis agitis, abſtinentium factor magiſtri eſtis.* Multa ſimilia latè proſequitur Baſilius ſermon. de vera virginitate, vbi pro regula circa abſtinentiam ſeruandam ponit, vt tanta ſit, quanta ad virtutis acquiſitionem confert, & ſubdit. *Integram ſe in hac parte atque inuiolabilem, ſancta Virgo cautè ſeruabit, corpuſque vt ſeruire queat animæ, in his quæ ſunt neceſſaria victui moderabitur prudenter, ac reget, neque enim expedit dum nimis obſeruat, ne guſtus voluptate rapiatur, manantiſque ex ventre voluptates, per ciborum abſtinentiam frænare pergit, contrà ita corpus atterere, vt inualidum iam, inutileque reddatur.* Quod latè proſequitur, & poſt multa ſubiungit. *Sicut in gula intemperantiam declinare graue, ac periculoſum eſt ita per nimiam abſtinentiam corpus atterere omni profectò ratione caret: neque enim abſtinere à voluptatibus gulæ per ſe expetendum eſt, ſed quia ad virtutis acquiſitionem confert. Quod ſi illud, cuius gratia ciborum abſtinentiam eligimus, per immoderatam negligamus inediam contra ac inſtituimus, agimus: nam fracto, contritoque inſtrumento, nec Deo inhærere per lectionis, & orationis ſtudium poſſumus, neque ad fratrum beneficentiam humanitatis officium obire. Igitur & corporis cura neceſſario habenda eſt, non ipſius gratia, ſed vt ſeruitio illius ad Philoſophiæ ſtudia vti poſſimus.* Quibus verbis nulla poſſunt eſſe aptiora ad mentem, & ſpiritum Beati Ignatij explicandum. Multaque ſimilia habet idem Baſilius in Conſtitut. monaſt. capite 5. vbi inter alia hanc regulam conſtituit. *Continens ventris moderatio ea præſtantiſſima iudicāda eſt, quam vires corporis cuiusque definiunt.* quod latè proſequitur. Alia ad idem confirmandum ſumi poſſunt ex Caſsiano collat. 2. capite 2. & ex alijs locis quæ infrà referemus. Non omittam etiam aduertere, quod Caiet. 2. 2. quæſtione 147. artic. 1. ex mente D. Thomæ obſeruauit; regulam temperantiæ eſſe neceſsitatem vitæ præſentis, quoad duo, ſcilicet conuenientem ſuſtentationem naturæ quantum ad eſſe, & quantum ad poteſtatem exercendi debita virtutis opera. Vnde *ſi quis* (inquit) *tenetur ad aliquod opus, vel liberale, puta ad legendum, prædicandum, cantandum: vel mechanicum, puta ad ædificandum, fodiendum, &c. abſtinentia impediens potentiam ad hæc non eſt actus virtutis.* Quæ ſententia ad omnes afflictiones corporis applicari poteſt. Cùm ergo medium non ſit vnum, & idem, in hac materia pro omnibus perſonis meritò Societatis noluit vnam, & eandem regulam pro omnibus ſuis ſubditis æqualiter ſtatuere, ſed viuæ regulæ quæ eſt ſuperior, id commiſit. Nec verò propterea improbauit Sanctus Ignatius conſuetudinem aliarum religionum, in quibus huiuſmodi auſteritates per generales regulas ſtatutæ ſunt; nam in eis ſanctè, & prudenter id fieri potuit: quia licet non ab omnibus æqualiter poſsint obſeruari, poſſunt tamen à pluribus: ac regulariter poſſunt hæ piſpenſationes eſſe in paucioribus. In Societate autem non ita eſſe poterat, ſed potius oportuiſſet, generalem regulam, ſi ſtatuenda eſſet, nimiùm eſſe moderatam, propter ſpecialem rationem in ea inuentam, quæ à nobis ſupra in nu. 4. eſt explicata.

VII. *Rationem huiuſmodi vitæ ex Societatis fine ſumptā eſſe.*

Ratio ergo ſpecialis, quæ Beatum Ignatium mouit, vt hunc vitæ modum communem, cum prædicta regula in pœnitentijs, & afflictionibus corporis aſſumendis in Societate reliquerit, ex fine eiuſdem inſtituti, qui eſt animarum ſalus, deſumitur; iam enim in ſuperioribus capite 2. diximus, hunc finem ita eſſe ab hac religione intentum, vt totum religionis pondus, quoad fieri poſsit, in illum feratur, ac proinde tota ratio viuendi, & ipſe etiam modus inquirendi perfectionem propriam huic fini accommodetur. Propter hunc ergo finem primò factum eſt, vt ratio viuendi Societatis in exterioribus communis ſit. In quo voluit Ignatius ſocios imitari ducem ſuum Chriſtum, de quo rectè docuit Diuus Thomas 3. p. quæſt. 40. art. 1. cum hominibus familiariter conuerſatum eſſe, & in his exterioribus, præſertim quæ ad cibum, & potum pertinent, vitam cum alijs egiſſe communem, vt finem propter quem principaliter mortalem carnem aſſumpſerat, conſequeretur: id eſt, vt omnes ad ſe attraheret, ac lucrifaceret, & in hoc ſenſu concludit idem D. Thom. ibi à 2. non fuiſſe conueniens, vt Chriſtus in hoc mundo vitam duceret auſteram, ſcilicet, quoad modum cibi, & potus; *Nam conuenientiſſimum eſt* (inquit) *vt qui communiter cum aliquibus conuerſatur, ſe eis in conuerſatione conformet iuxta illud 1. Corint. 9. Omnibus omnia factus ſum vt omnes lucrifaciam.* Quam doctrinam ibi nos diſputat. 28. ſect. 1. & 3. teſtimonijs diuinæ Scripturæ, & ſanctorum Patrum, ac ratione confirmauimus. Quanquam poſtea non defuerint, qui eam impugnare ſtuduerint, quia videbant fortaſſe magnū eſſe fundamentum eius rei de qua nunc agimus; ſed profectò minimè præualere potuerunt contra veritatē,

Societatem in hoc modo vita cōmunis in exterioribus imitari Chriſtum Dominum.

quæ

quæ in Euangelio manifeſta eſt, & quidquid dicant, proferre non poſſunt Patres, qui aliter de Chriſti vita ſentiant.

VIII. *Qua ratione intelligendũ ſit Chriſtum Dominum communem vitã egiſſe.*

Sed in hac re cauenda eſt magna quædam æquiuocatio, in qua fortè aliqui verſantur. Nam dum agimus de communitate vitæ, quantum ad conuerſandum cum hominibus, & ad vtendum communi cibo, & potu, tranſitum faciunt ad vitam laborioſam, ærumnoſam, pauperrimam, iniurijs, doloribus, maximiſque paſsionibus, vſque ad mortem, ſubiectam; & ita concludunt Chriſtum auſteram vitam profeſſum eſſe, & putant ſe nobis contradicere. Quis autem catholicus, etiam rudis, ignorat Chriſtum Dominum à principio natiuitatis, vſque ad mortem, vitam pauperrimam amplexum eſſe, adeò, vt ne cùm primùm naſceretur, locum haberet vbi in diuerſorio poneretur, præter vile præſepium; & poſtea dum regnum cœlorum prædicaret, non haberet vbi inclinaret caput ſuum, ac tandem nudus in cruce finiret vitam? Quis etiam neſciat Chriſtum recenter natum coactum fuiſſe peregrinari, quod ſine magnis laboribus, & incommodis fieri non potuit; & poſtea, præſertim ex quo tempore prædicare cœpit, multum pro ſalute hominum laboraſſe, peditem quoque per varias partes diſcurrendo, famem, ſitim, & æſtum ſæpiùs ſuſtinuiſſe, cuius indicium nobis præbuit, quando Ioan. 4. *fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem*, ieiunus vnius animæ, & per illam aliarum multarum conuerſionem expectando. Denique omnes norunt Chriſtum Dominum magnos dolores, & afflictiones corporis propter hunc finem exanthlaſſe; aliquando ab inclementia aeris, & cœli, ſæpiùs autem per hominum iniuriam, quæ omnia tam in citata diſput. 28. quàm in multis ſequentibus abundè locupletaui. Non ergo de hoc agimus, cùm de vita communi, vel auſtera diſſerimus, ſed ſolùm vt vita communis opponitur ſolitariæ, & non auſtera dicitur, quoad exteriorem vſum cibi, ac potus, ac veſtitus. Poteſt enim vita eſſe pauperrima inter homines degendo, & communibus eorum cibis eleemoſyna acceptis vtendo. Et ſimiliter poteſt eſſe talis vita laborioſa nimis, & iniurijs, & laboribus expoſita, vt per ſe notum eſt. Dico autem paſsionibus expoſitam, quia aliud eſt agere, aliud pati; illud prius eſt in poteſtate hominis, hoc autem poſterius minimè, ſed ad Dei prouidentiam, vel permiſsionem ſpectat; præſertim quando tales paſsiones, vel iniuriæ ab alijs hominibus ſuſtinendæ ſunt. Vnde non eſt in poteſtate hominis imitari Chriſtum, in actuali (vt ſic dicam) exercitio talium paſsionum, vel iniuriarum, ſed in hoc ſolùm, vt cùm oportuerit, ſe illis Deo auxiliante exponat, & propter illa non formidet in alijs operibus miniſtrare Chriſto, & conſequenter quando Deus illa permiſerit, patienter ſuſtinere. Sic ergo manifeſtum eſt, ablata verborum ambiguitate, qualem vitæ rationem Chriſtus ſeruauerit.

IX. *In quibuſnã Societas communis vitæ modum, à Chriſto ſeruatum imitetur.*

Cùm ergo Societatis finis proximus ſit, & ſimillimus fini Incarnationis Chriſti, ſcilicet, animarũ ſalus, & (vt ita dicam) efficacia redemptionis circa illas; meritò etiam Chriſtum imitata eſt in hoc modo exteriori vitæ communis. Primò quidem quoad hoc, vt inter homines viuat, & conuerſetur, quia non poſſet alio modo eos lucrari. Vnde etiam religiones monachorum, quæ præſertim à temporibus Sanctorum Dominici, & Franciſci, aliqua ex parte officium aſſumpſerunt adiuuandi Epiſcopos in miniſterio animarum (vt Caiet. aliàs dixit) rigorem etiam antiquorum monachorum, qui omnimodam ſeparationem, quoad habitationem obſeruabant, vt eſt apud Baſilium regul. 6. ex fuſioribus, temperarunt, in ciuitatibus monaſteria conſtruentes, & cum hominibus conuerſantes. Quò ergo Societas propenſiùs huic muneri incumbit, eò ampliùs cum hominibus conuerſatur, quia non ſolùm in ciuitatibus habitat, & ad ſe venientes beneuolè excipit, ſed etiam per vicos, & plateas, eos quærit, & per vniuerſum mundum peregrinatur, vt omnes Chriſto lucretur, in quo & Chriſtum, & Apoſtolos imitatur. Studet etiam eorum ſpiritu rectam intentionem, & prudentiam imitari, vt cum aliorum fructu, & ſine proprio detrimento tantum opus perficiat. Secundò, ad hoc conſequens eſt, vt etiam Chriſtum imitetur in exteriori ratione vitæ communis, quoad ea, quæ ad cibum, potum, & veſtitum pertinent, ex eodem fundamento à D. Thom. conſtituto, quoniam conuenientiſsimum eſt, vt is, qui cum alijs conuerſatur, vt eos lucrifaciat, ſe cum eis in conuerſatione conformet; quia ſine dubio hoc multum confert ad conciliandos ſibi eorum animos, quæ magna eſt diſpoſitio, vt conuerſatio cum illis fructuoſa ſit, & effectum habeat, ſi in illomet genere vitæ omnis decentia, vt ſupponitur, temperantia, & honeſtas obſeruetur. Accedit etiam, quod ad prædictum finem neceſſarium erat per varias mundi partes diſcurrere, ſæpiùſque peregrinari, imò hæc eſt gratia huius *vocationis*, vt Gregor. XIII. ſæpè citatus dixit, & ideò oportuit homines Societatis, ex vi ſuæ regulæ, non eſſe huic, vel illi ciborum generi addictos, ſed illam Euangelij regulam Luc. 10. ſeruare, *Manducate quæ apponuntur vobis*. Neque enim expediebat, aut frequenti diſpenſatione vti, aut alium domi, alium foris viuendi ritum tenere, aut oneroſos eſſe alijs, inter quos frequenter verſari, & ab eis ali deberent.

X. *Non ſolum in communis vitæ modo, ſed etiam in vitæ auſteritate Societas Chriſtum imitatur.*

Atque hinc etiam fit, vt ſicut Societas in hoc genere vitæ communis Chriſtum imitatur, ita etiam in ea vitæ auſteritate, quam ipſe amplexus eſt (vt aduerſariorum verbis vtar) ab eiuſdem veſtigio non recedat. Atque inprimis cum hoc genere vitæ, perfectam paupertatem coniungit; nam vt ſuprà capite 3. num. 5. tetigi, & infrà libro 4. cap. 7. latiùs dicam, in domibus profeſſorum, paupertatem in particulari, & in communi obſeruat: in Collegijs autem ſtudiorum eam retinet, quæ illi tempori, & occupationi maximè eſt accommodata: & quod caput eſt, in vſu paupertatis quoad ſingulas perſonas maximum rigorem obſeruat. In miſsionibus autem, & peregrinationibus pro animarum ſalute, quoad fieri poſsit, emedicatò viuere debet. Deinde in laboribus pro animarum ſalute ſuſcipiendis plurimum Chriſtum imitatur; nulli enim labori parcere debet, vt illum finem aſſequatur. Vnde in 4. p. Conſtit. in declaratione præmij ea ratio redditur, propter quam expedit iuuenes in Societate admittere, qui & vita & moribus ab ea benè inſtituantur, & conuenienter educentur. *Tum* (dicitur ibi) *propter magnos labores, quos eius inſtitutum exigit, tum propter magnam ſui ipſorum abnegationem.* Atque hinc tandem fit, vt etiam in ſuſtinendis iniurijs, doloribus, aut paſsionibus Chriſtum etiam imitari debeat, vt luculenter in Examine ca. 4. §. 44. & in 11. regula Summarij proponitur. Nam (vt in fine num. 8. dixi) actualis occaſio hæc patiendi non eſt poſita in patientis voluntate; tamen præparatio, & animus ea ſuſtinendi neceſſarius omnino eſt eis, qui vitam ſuam huic miniſterio, & labori conſecrarunt, quia moraliter fieri non poteſt, quin quamplures occaſiones ſeſe offerant talia patiendi, eis qui pro dignitate Euangelium prædicant, non ſolùm inter fideles, ſed etiam inter paganos, Gentiles, & hæreticos, vt non ſolùm in Chriſto, & Apoſtolis, & in alijs prædicatoribus Euangelicis, ſed etiam in ipſa Societate experientia tum præterita, tum præſenti cõpertum eſt.

Ac propterea in eius conſtitutionibus ſæpè commendatur ſui ipſorum abnegatio, & omnium rerum temporalium contemptus, & deſiderium patiendi cum Chriſto, quoniam nihil magis neceſſarium eſt ad liberam, & efficacem Euangelij prædicationem: qua de cauſa dictum exiſtimo in bulla 1. Iulij III. *Non eſſe aliquos in hac Societate admittendos, niſi poſt diuturnas, & diligentiſſimas probationes, quia re vera hoc inſtitutum omnino humiles, & prudentes in Chriſto, & in Christiana vita puritate, ac literis conſpicuos exigit.*

XI. *Obiectio.*

At verò, dicet aliquis, eſto expediens fuerit, Societatem in externo habitu, & in frequenti vſu ciborum mediocritatem, & communitatem quandam tenere: hoc tamen non impedire quin in interiori habitu, aut lectis, maiorem aliquam aſperitatem, & in ieiunijs aliquam peculiarem obſeruantiam ex vi regulæ habuerit præſcriptam. Nam & Chriſtus Dominus licèt ordinariè dictum vitæ modum obſeruauerit, aliquando quadraginta diebus ieiunauit, vt eius rei nobis exemplum præberet; & ſimiliter in ſuo habitu aſperitatem aliquam ſeruaſſe credendus eſt, cùm de Ioanne loquens dixerit Matth. 11. *Quem exiſtis videre, hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.* vnde multi credunt tunicam inconſutilem, ſuper quam milites ſortiti ſunt, non lineam, ſed laneam fuiſſe; & alij opinantur Chriſtum Dominum nudis pedibus ambulaſſe.

XII. *Pro obiectionis ſolutione additur ſecunda ratio prædictæ cõſtitutionis.*

Poſſemus ex ratione facta eam cum proportione applicando huic obiectioni ſatisfacere. Vt tamen res euidentior fiat addamus ſecundam, quam exiſtimamus multum mouiſſe Beatum Ignatium, vt prædictam viuendi regulam ſuis reliquerit: & Summi Pontifices illam approbarint. Illa autem eſt, quia conſiderato fine huius religionis, neceſſarium erat ſocios omnes in maximis laboribus tam mentis, quàm corporis perpetuò verſari, ideoq; ad eundem finem conſequendum, neceſſarium futurum eſſe afflictiones corporis ita moderari, vt laboribus illis ſuſtinendis poſſint ſufficere, ne Societas ſuo fine fruſtraretur, & curandis ægris, potiùs quàm proximis iuuandis inſtituta videretur. Quod præſentiens, ac timens Beatus Ignatius, non ſolùm in afflictionibus corporis, ſed etiam in ipſiſmet laboribus moderationem ſæpiùs commendat: intellexit ergo, ſi ieiuniorum, aut aliarum auſteritatum generalem aliquam regulam ſtatuere vellet, neceſſariò futuram fuiſſe moderatiſsimam, quia generalis rigor in rebus corporalibus, cum tanta varietate actionum, & laborum, primùm in ſtudijs, & poſtea in miniſterijs etiam erga proximos, non poterat ab omnibus ſuſtineri, ſine magno periculo, ac diſpendio ſalutis, & conſequenter cum impedimento maiorum bonorum, quæ ad Dei gloriam, & animarum profectum magis conferunt. Melius autem iudicauit pro regula relinquere, & vniuſcuiuſque affectum, & facultatem, & Superioris prouidẽtiam, ac prudentiam, quam generalem regulam multùm moderatam proponere. Nam hac ſemel conſtituta omnes contenti eſſent illam implendo, etiamſi fortaſſe, & viribus corporis potentiores eſſent, & maiori pœnitentiæ exercitio ad ſuum profectum indigerent. E conuerſo verò alij, qui fortè etiam ad illam moderationem ſufficientes vires non haberent, vel eandem ſeruare regulam, vel ex diſpenſatione viuere cogerentur. Quorum prius detrimentum, poſterius verò triſtitiam, & anxietatem animi afferre ſolet.

XIII. *Vtilitates, quæ ex huiuſmodi conſtitutione ſequuntur.*

Plures ergo vtilitates ſperauit Beatus Ignatius futuras in Societate ex huiuſmodi regula, quas ſucceſſores eius per Dei gratiam experti ſunt. Prima eſt, quod pœnitentia Societatis non tantùm pœnitentia eſt, ſed etiam obedientia & humilitas: nam hæ duæ virtutes maximè exercentur; dum aliquis Superiori ſuo aperit, quicquid in hoc genere, & facit, & deſiderat, & eius arbitrio ſe conformat, vel moderando, vel augendo pœnitentiæ opera, iuxta ſuperioris voluntatem. Quod fuit conſilium omnium antiquorum Patrum ſpiritualium, vt videre licet in Baſilio in Conſtit. monaſt. capite 20. & regul. 45. ex fuſiùs diſputatis. Caſsian. collat. 4. cap. 20. Benedict. in capite 49. ſuæ regulæ, vbi habet illa verba notanda. *Quod vnuſquiſque offerre voluerit* (ſcilicet voluntariæ abſtinentiæ, &c.) *Abbati manifeſtet, & cum eius benedictione, & voluntate faciat: nam quod ſine licentia Patris ſpiritualis fit, præſumptioni, & vanæ gloriæ tribuitur, non mercedi.* Et de eadem re videri poteſt Bernard. ſermon. 7. in Cant. Secunda vtilitas eſt, quia hoc modo vniuſcuiuſque vtilitati corporali, & ſpirituali meliùs prouideri poteſt. Nam conſtitutio ſcripta complecti non poteſt, quæ vnumquemque ſigillatim attingunt, vt dixit Baſilius ſuprà, & in conſtitut. monaſt. cap. 5. vbi materiam hanc latè, & eleganter proſequitur; & ideo licet ex alijs circumſtantijs præſtet legibus ſcriptis, quàm iudicijs hominum gubernari homines, vt communiter traditur cum D. Thom. 1. 2. quæſt. 95. art. 1. attamen ex ſuo genere melior eſt animata regula, quàm inanimata, vt dicitur in Authent. de Conſulibus §. *Omnibus.* ad finem. & indicat Ariſtot. 3. polit. cap. 11. & melius 5. Ethic. capite 4. præſertim vbi animata regula facilè conueniri poteſt, & vbi magnum periculum imminet, ſi pro omnibus vna regula ſignetur; & maius, ſi vniuſcuiuſque arbitrio negotium relinquatur. Vnde Abbas Plato (vt apud Palladiũ in hiſtoria Sanctorum refert S. Theodorus in eius vita) ſic aiebat. *Corporis afflictiones, humi cubationes, vigiliæ, & huiuſmodi, per ſe laudabilia eſſe concedet aliquis, ſed nihil tamen expedit, imò verò & ruinæ cauſam illam eſſe affirmamus, qui ſuo arbitrio in his faciendis vtitur, niſi eius qui præeſt, ductu, & regula dirigatur.*

Vide Ripam dicta Conſt. q. vltima.

XIV. *Tertia vtilitas de exercitio pœnitẽtiæ maiori, quam ſi pro omnib. moderata aliqua præſcriberetur.*

Tertio hinc factum credimus, vt cum effectu maius ſit in Societate pœnitentiæ exercitiũ, quàm ſi certa aliqua regula fuiſſet præſcripta, quæ fini eius, & tantæ perſonarum varietati eſſet proportionata: Nam tunc, vt num. 12. dicebam, omnes eſſent illa regula contenti, quæ neceſſariò deberet eſſet moderata, vt oſtendi: nunc autem, omnes appetunt (regulariter loquor) facere quantum poſſunt, & plures etiam pluſquàm poſſunt, ſuperior autem, vel confeſſor ſingulorum deſideria moderatur. Vnde etiam fit, vt apud Deum longè maior ſit pœnitentia, quàm exteriùs appareat, quod non parum etiam ad noſtram humilitatem iuuat, vt infrà iterum attingam. Poſſem autem vtilitatem hanc ex affectu ipſo oſtendere, recenſendo variæ pœnitentiæ opera, quæ prædicto modo generali quidem conſuetudine, iuſto verbo, accommodave diſtributione in Societate fit, qualia ſunt cilicia, non crebræ ſolùm flagellationes ſecretæ, ſed publicæ etiam multorum ſimul, in refectorio, præcipuis quibusque feſtis Chriſti Domini, B. Virginis, Apoſtolorum, ac eorum quos alij, atque alij præcipua veneratione colunt, patronoſque deligunt; item vigiliæ, ieiunia & ſimilia. Veruntamen hæc omitto, quia hominibus bene affectis vel nota ſunt, vel per ſe credibilia: malè autem affectis difficilè credentur, maximè cùm ſint ſecreta. Duo ſolùm aduerto: vnum eſt, quia inter prædicta opera, ieiunia ſunt magis publica, & quæ non poſſunt niſi in conſpectu communitatis fieri: ideo ſpecialiter cautum eſſe in prima congregatione generali, vt Præpoſiti, & Rectores curam habeant admonendi alios, ad ſingularitatem non pertinere, ſi quis ieiunet alijs non ieiunantibus. In quo ſupponitur ieiunia particularia & priuata debere eſſe in vſu pro vniuſcuiuſq; deuotione, habita ratione viriũ, & laboris iudicio Superioris,

rioris, vt reipſa ſunt, iis maximè diebus, quibus per hebdomadam ex præcepto Eccleſiæ à carnibus abſtinetur citra ieiunium. Aliud eſt in partem nō modicam pœnitentiæ computari, inprimis quoad cibum, & potum, non ſolùm contentos eſſe communi quantitate, & qualitate ciborum pro omnibus deſignata, quæ iuxta conſuetudinem religionis vix credi ab aliis poteſt, quàm ſit moderata; verum etiam illa vti cum magna temperantia, & ſobrietate, & præſertim, nihil priuatim poſsidere, aut in propriis cellis habere, quo poſsint aliquando, vel neceſsitati occurrenti ſubuenire, vel inſurgenti deſiderio conſentire, quam tanquam regulam perfectæ abſtinentiæ poſuerunt antiqui Patres; & ſpecialiter videri poteſt Caſsian. lib. 5. de inſtitutis ieiunātium cap. 8. & 9. & Baſil. in Conſtit. monaſt. cap. 5. & optimè in 26. Et eadem proportione de veſtitu, & vſu aliarum rerum iudicium ferendum eſt. Tandem pro maxima vtilitate reputatur, quod religioſi ordinariè viuere poſsint, & ſuis laborioſis muneribus inſeruire, ſine frequenti diſpenſatione, quæ ſine dubio occaſio eſſe ſolet, & obmurmurationis, & relaxationis. Propter quod etiam in Concilio Tridentino cautum eſt, vt frequentes legum diſpenſationes vitentur, quoad fieri poſsit, maximè verò id vitandum venit, ſi pro tota vita, à totius communitatis rigore ſint aliqui eximendi ob rationem (vt aiunt) ſtatus magiſterij, iubilationis, cōcionatoris ordinis, &c. Propter has ergo, & alias cauſas non vna pœnitentiæ regula pro omnibus poſita eſt, ſed illa ſolùm, quæ ad temperantiam, honeſtatem, decentiam, & paupertatem, ſufficiant, has enim conditiones ſæpe in conſtitutionibus ſuis obſeruat D. Ignatius, vt patet 3. p. cap. 2. & 6. p. cap. 2. §. 15. *Pœnitenti.*

Quarta vtilitas.

XV. *Exemplo in obiectione adducto de Chriſti ieiunio ſatisfit.*

Ad exemplum autem illud, quod in eadem obiectione n. 11 de ieiunio Chriſti Domini afferebatur, reſpondet Baſil. dict. cap. 5. Conſtit. monaſt. in fine, vbi cum ferè totam doctrinam à nobis poſitam latè tradidiſſet, eodem modo ſibi obiicit, dicens. *At, & diutur..am Dominus inediam pertulit, dixeris; idem fecit Moyſes, idem Elias propheta.* Reſpondet. *At enim illud tu quoque animaduerto, Dominum, itemque Moyſem, & Eliam, hoc ſemel tantùm feciſſe; reliquo autem toto vitæ tempore, quod in regendo corpore eam, quam par erat, perpetuo diſciplinæ moderationem adhibuerint, idque otio languere nunquam ſiuerint, ſed vſque in laboribus, aſſiduiſque exercitationibus continuerint ſicque auxiliari opera corporis, animi virtutes illuſtriores reddiderunt, dum omnibus ſuis partibus abſoluendæ ſpiritualis ſuæ conuerſationi operatoriam eiuſmodi, & actiuam vitam, ceu ſigillum ac clauſulam adiecerunt.* Vbi Scholiaſtes in margine adnotauit, Baſilium loqui de actiua vita, quæ ex plenitudine contemplationis deriuatur, vt eſt ſpiritualis doctrina; quam dicit eſſe conſummationem perfectionis; & ad hanc pertinere ita moderari corpus, vt illi poſsit inſeruire. Atque huius rei exemplum dediſſe Chriſtum in ordinario curſu vitæ ſuæ, licèt ſemel extraordinarium etiam ieiunium ſeruauerit. Vnde D. Thom. 3. p. q. 40. art. 2. ad 1. *Vtraque* (inquit) *vita eſt licita, & laudabilis, vt ſcilicet aliquis à communi hominum conſortio ſegregatus abſtinentiam ſeruet, & vt in Societate aliorum poſitus communi vita vtatur; & ideo Dominus voluit vtriuſque vitæ exemplum dare hominibus.* Fortaſſe etiam voluit illo exēplo docere, prædicatores, & miniſtros Euangelij oportere aliquoties à communi vita ſegregari, & per aliqua temporis ſpatia ſeriùs & frequentius contemplationi vacare; & corpus maioribus ieiuniis, vigiliis, & aliis modis affligere. In quo etiam Societas ipſum maximè imitatur per vſum ſpiritualium exercitiorum, quæ vel ſemel, vel ſæpiùs in anno ferè ab omnibus per hebdomadam, vel plures dies fieri ſolent, cum frequentiori vſu ieiuniorum, & aliarum corporalium afflictionū, quę ad maiorem deuotionem, ac longiorem ſolito diuinarum rerum meditationem, & contemplationē poſsint deſeruire. Quam tandem cōnſuetudinem 6. generalis congregatio ſuo decreto ſtabiliuit, vt lib. 8. c. 1. in fine afferemus.

XVI. *Reſpondetur ad verba Chriſti, qui mollibus, &c.*

Ad aliam verò partem in eodem n. 11. reſpondetur verba illa Chriſti Domini, *Qui mollibus veſtiuntur,* &c. in eos dicta eſſe, qui delicias in veſtibus quęrūt, non verò ad eos transferri poſſunt, qui (iuxta conſilium Apoſtoli 1. Tim. 6.) habentes alimenta, & quibus tegantur, his contenti ſint. Neque enim amplius habere cenſendi ſunt, qui licet habitu nimirum auſtero non vtantur, nihil tamen aliud in eo, quàm decentiam, honeſtatem, & commoditatem ſuo ſtatui, hoc eſt, religioſo clericatui neceſſariam quærunt. Hanc autem regulam ſeruari voluit B. Ignatius in veſtitu Societatis, vt ſuprà in cap. 5. notatum eſt. Vnde licet ex priori ratione, quę ſumpta eſt ex communi vita, & conuerſatione cum proximis, prout ſuprà diſſeruimus, ſolùm videatur concludi vtilem fuiſſe cōmunem habitum clericorum, quātum ad ea, quæ exterius apparent; tamen ex ratione 2. n. 12. addita, quæ reſpicit neceſsitatem virium, & ſalutis corporis ad ſuſtinendos labores Societatis; idem à fortiori concluditur de vſu internarum veſtium. Eo vel maximè, quòd nullæ ferè adeo interiores lateant, quin exterius appareant; & inter eas etiam eſt ſeruanda proportio, & decentia, ad quam multum pertinet munditia, maximè in his perſonis, quæ cum aliis familiariter conuerſaturæ ſunt. Vnde de omnibus clericis dixit Hieron. epiſtol. 2. ad Nepotianum, *Ornatus, & ſordes pari modo fugiendæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Quibus etiam ait, non ornentur veſte, ſed moribus.* & ſimilia habet epiſt. 22. ad Euſtochium. Cuius authoritate hoc ipſum confirmat Concil. Senonenſ. 2. p. de moribus. c. 24. & Concil. Colonienſ. p. 5. cap. 26. Et idem habet Concil. Mediolan. ſub Cardinali Borromeo p. 2. cap. de clericorum veſtitu. Et de B. Auguſt. refert Poſsidon. in vita eius. ca. 22. veſtimenta illius, nec nitida nimium, neque abiecta plurimum, ſed ex moderato, & competenti habitu fuiſſe. De qua etiam re nōnulla in ſuperioribus diximus in cap. 5. Propter hāc ergo exteriorem decentiam, & munditiam (quam certè ſolitariis ſuperuacaneam cenſuit Hilarion, niſi fortè de curioſa, ac mundum redolente locutus eſt) neceſſarium etiam fuit Societatem hoc genere veſtimenti vti, cùm illud propriam perfectionem non impediat, & vtile ſit vt faciliorem, magiſq; gratum poſsit habere aditum ad omnes homines cuiuſcunque ordinis ſint, lucrandos, & familiariter tractandos, quantum eorum ſaluti expediat. Porro autem dictis in tota hac 2. aſſertione minimè aduerſatur obſeruari in Societate iuxta regulam 5. ex communibus, abſtinentiam ſextę feriæ per annum, ſtatutumque fuiſſe in 7. congregatione can. 2. vt in peruigilio S. Patris noſtri Ignatij ieiunium ſeruetur. Hæc enim magis ad cultum ac memoriam paſſionis Chriſti Domini, & fundatoris noſtri referuntur, quàm ad ſtatam, communemque toti religioni pœnitentiam indicendam. Quod etiam de illa abſtinentia ab omni recreatione, quam eadem Congregatio in can. 8. pro triduo paſsionis Chriſti piè introduxit, accipiendum eſt.

Vide Baldā in rubric. extra de vita, & honeſt. cleric.

Tertia Concluſio.

Societatis regulam valdè ſtrictam eſſe.

XVII. *Suadetur ex dictis.*

Tertiò dicendum eſt, religionem Societatis ſub regula valdè ſtricta, & rigoroſa Deo inſeruire. Hoc facilè demonſtrabitur ex dictis, ſi declaratio terminorum ſuprà num. 2. poſita præ oculis habeatur: Nam regula non dicitur arcta, vel laxa, propter

corporales afflictiones maiores, aut minores (quãuis hoc etiam adiuuet) ſed præcipuè propter maiorem rigorem, & obſeruantiam in omnibus operibus virtutum, & conſiliorum, & tanto erit maior arctitudo, quanto fuerit maior obſeruantia in his, quæ maioris momenti, & perfectionis ſunt. Conſtat autem euidenter, regulam Societatis circa conſilium obedientiæ, quod eſt omnium maximum, eſſe arctiſsimum, quia deſcendit vſque ad minima, cum maxima dependentia, & ſubordinatione ad Superiorem; & ſe extendit vſque ad maxima cum ſumma promptitudine, & totius hominis abnegatione; qua de re late in lib. 4. c. 12. & 13. & qui huiuſmodi obedientiam non obſeruat, reuera huic regulæ plene nõ ſatisfacit; ergo. In vſu etiam paupertatis maximam quandam perfectionem requirit, vt in ſuperioribus ſatis tactum eſt, & citato lib. 4. c. 8. & 9. tractabitur. In caſtitate verò rigor conſiſtit in ſumma vigilantia vitandi omnia, quæ vel minimum poſſunt ea lædere. Quàm verò ſit exacta hæc cura, tam in regulis, quàm in vſu Societatis, notiſſimum eſt; nam aliquibus potius videtur nimia, cõſiderato autem fine, & miniſteriis Societatis, nimia quidem non eſt, non tamen poteſt non eſſe maxima, & valde rigoroſa, ſi Societas debet in ſua puritate conſeruari, vt per diuinam gratiam hactenus conſeruatur; qui effectus ſatis probat regulam eius in hac parte eſſe arctiſsimam. His accedit, quòd ex vi regulæ Societatis, tam in Conſtitutionibus, quàm in regulis communibus, & particularibus contentæ, neceſſe eſt, vt qui perfectè ad illam ſe conformare voluerit, ſtrenue vigilet in cuſtodia omnium ſenſuum, & circunſpectione verborum, & in abnegatione propriæ voluntatis, & mortificatione omnium affectuum, præſertim ambitionis, & elationis; quæ omnia non ſolùm corpus, ſed etiam ſpiritum valde conſtringunt, & non parum interdum affligunt: præſertim, quia hæc cura licet ſingulis voluntaria eſſe debeat, eiſque præcipuè demandata ſit, non tamen illis ſolis, ſed etiam ſuperioribus ex vi ſuarum regularum, vt ſi qui in toto hoc negotio propriæ mortificationis negligentes, ac remiſsi ſint, eos excitent, & exerceant. Si igitur hæc omnia attentè conſiderentur, & multa alia, quę ex ordinariis laboribus, & exercitiis Societatis tam internis, quàm externis adiunguntur; nemo qui ea ſatis percipiat dubitabit, quin huius religionis inſtitutum ſatis arctum, & rigoroſum ſit.

3. p. Conſt. c. 1. § 4. & aliis locis ſupra indicatis

XVIII. Atque hinc ſeruata proportione inferre poſſumus illa duo, quæ in cap. ſuperiori num. 8. & 9. intulimus. Vnum eſt, inſtitutum hoc non poſſe in ſe iudicari imperfectum, aut minus prudenter ordinatum, eo quòd ex regula certam corporis auſteritatem, aut afflictionem non profiteatur, ſed vitam quandam in exterioribus communem, ſeueram tamen, moderatam, ac honeſtam. Probatur eodem diſcurſu, quem ſuprà fecimus; nam hæ corporis afflictiones non ſunt ità per ſe bonę, vt in eis conſiſtat perfectio, ſed vt ſint inſtrumenta perfectionis acquirendæ, vt D. Th. docuit q. 188. art. 6. ad 3. & eſt doctrina omnium Patrum Auguſtini, quem D. Thom. citat 2. q. Euang. q. 11. & Gratian. in cap. *quod dicit.* 41. d. Baſilij citatis locis, præſertim in conſtit. monaſt. cap. 5. & ſerm. de ſeruanda virginitate. Caſsian. & Patrum quos refert collat. 1. c. 7. collat. 2. c. 2. & collat. 21. c. 13. 14. & 15. Et idem ſumitur ex lib. 1. de inſtitutis c. 11. & toto lib. 5. Igitur ſi conſiderato fine (eoque perfectiſsimo) religionis, maior aſperitas ex vi regulæ non eſt non ſolùm neceſſaria, verum nec cõueniens, non poteſt religio in ſe imperfecta, aut minus bene inſtituta iudicari, eo quòd illo medio nõ vtatur niſi cum moderatione, & diſcretione ſuo illi fini accommodato. Demonſtratum autem eſt cõſiderato fine Societatis & laboribus eius, illud medium non fuiſſe illi conueniens, in alio gradu, aut modo; ergo ex eo capite nõ habet imperfectionem priuatiuam, vt ſuperiori c. n. 2. loquebamur. Quod ſi vlterius addamus finem, & labores huius religionis adeo perfectos eſſe ex ſuo genere, vt auſteritati corporis præferendi ſint, quatenus hi cum illa coniungi non poſſunt, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Exercitatio corporalis ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia.* Quem locum ad hoc propoſitum adiunctis multis Patrum teſtimoniis tractaui in tom. 2. 3. p. diſput. 28. ſect. 3. Si hoc (inquam) addamus, vlterius etiam concludemus, nec negatiuam imperfectionẽ illam dici poſſe in tali religione, quia illa nõ eſt perfectio ſimpliciter ſimplex in hoc genere, ita vt formaliter ſit neceſſaria ad perfectionem religionis vt ſic; poteſt ſiquidem eminenter contineri in aliis laboribus, & afflictionibus maioris momenti, & ſuppleri per deſiderium exterioris pœnitentiæ grauioris, ex magno affectu interioris pœnitentiæ, pręſertimque per voluntatis abnegationem, in qua religioſi perfectio conſiſtit, vt dixit Ioannes Climacus in gradu primo perfectionis. & Bonau. in ſpeculo diſciplinæ p. 1. cap. 4. Aduertant autem religioſi Societatis, nos hic loqui de inſtituto ipſo, non de ſingulis perſonis; nam ſinguli imperfecti erunt, ſi quãtum in ipſis eſt, afflictionibus corporis ſibi proportionatis non vtantur; neque erit eis ſufficiens excuſatio, quòd in aliis laboribus ſtudiorum, aut aliorum operum pietatis verſentur, vel quod aliæ abnegationes, & internæ mortificationes ab ipſis exerceantur; & cuſtodiæ ſenſuum cura, vigiliaque occupentur; nam hæc omnia, non excuſant ab vſu pœnitentiæ exterioris, cum omni auſteritate, quæ arbitrio Superioris poſsit prudenter cum illo alio grauiori onere coniungi; hoc enim non ſolùm ipſa ratio per ſe maioris perfectionis, maioriſque cum Chriſto, & Sanctis conformitatis, verùm etiã propria regula Societatis illa à nobis ſigillatim requirit, vt explicatum eſt, declararique amplius poteſt exemplo paupertatis, quam collegia Societatis in communi nõ habent, cum tamen ſinguli ſcholares habeant: ſic ergo in communitate Societatis regula definitæ pœnitentiæ non datur; quiſque autem ex regula tenetur ſibi conuenientem cum ſuperioris nutu, aut iuſſu aſſumere, contra quam etiam regulam faciet Superior, qui ſubdito ea in re non proſpexerit.

Aliud corollariũ huic ſimile eſt, propter hoc genus vitę, non poſſe religionem hanc iudicari minus perfectam quacunque alia, à qua in exteriori vitæ auſteritate, ex vi regulæ excedatur: ſicut D. Thom. dixit de exceſſu in paupertate, & nos oſtendimus de exceſſu in vſu chori, in citato num. 5. ſuperioris cap. Eadẽ enim ratio hic omnino applicari poteſt, quia ille exceſſus non eſt in re ſimpliciter neceſſaria ad perfectionem, neque in re omnium optima. Oportet ergo penſare an religio illa, quæ in auſteritate excedit, in aliquo alio bono excedatur, vt in perfectione obedientiæ, contemptu honorum, & dignitatum, laboribus circa ſalutem proximi, & exercitatione, ac profeſsione perfectarum, ſolidarumque virtutum, vel alia ſimili; & deinde oportebit expendere, quod illorum bonorum magis ponderet, & tunc legitimè fiet comparatio, quam tamen facere, vt ſæpe dixi, meum non eſt. XIX.

Vltimò ex dictis facilis eſt reſponſio ad ſecundã obiectionem cap. 7. num. 2. relictam, & ad rationem dubitandi in principio huius c. propoſitam. Nam inprimis diſtinguimus auſteritatem corporalem à rigore, vel arctitudine religionis, quæ non immeritò dici poteſt ſpiritualis auſteritas, & quãuis prior in Societate non emineat, poſteriorem oſtendimus eſſe magnam, eamque per ſe ad perfectionem religionis pertinere. Deinde fatemur antiquas religiones XX.

nes in maiori auſteritate corporali fuiſſe fundatas, quantum ad ea, quæ pro toto corpore religionis per generales regulas deſignabantur, id verò ortum eſt ex diuerſitate finis, ſtudiorum, actionum ac laborum; & ideo hæc diuerſitas non eſt contrarietas, ſed potius conformitas proportionata. Quoad vſum autem, & exercitium earundem, vel æquiualentium auſteritatum, & afflictionum corporis ortum etiam ex vi regulæ, licèt diuerſo modo propoſitæ, fortaſſe non eſt magna diuerſitas; & ſi qua eſt, aliis muneribus compenſatur, vt ſatis explicatum eſt. Denique addere poſſumus primam, & antiquiſsimam religionum fuiſſe religionem Apoſtolorum, quæ quia non fuit inſtituta ad vitam quietam, vel ſolitariam, aut otioſam, vt Auguſtinus loquitur, nec vt membra eius in vno loco conſiſterent; ſed per vniuerſum mundum diſcurrerent, ideo non legitur fuiſſe fundata in certa, aut vniformi auſteritatis regula, præter tria ſubſtantialia religionis vota, cum maxima eorum perfectione in ordine ad illum finem, qui Actor. 6. illis verbis exprimitur: *Nos vero orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.* Vnde licèt certum ſit Apoſtolos caſtigaſſe corpora ſua, & in ſeruitutem redegiſſe, modus tamen non eſt certus, nec vnus & idem pro omnibus fuit definitus, ſed vnuſquiſque, quod prudenti arbitrio ſuo muneri iuxta proportionem virium, & actionum expedire iudicabat, egiſſe creditur. Nam de Iacobo fratre Domini refert Euſebius lib. 2. hiſtor. c. 24. ex Hegeſippo, nunquam induiſſe laneam veſtem, ſed ſola ſyndone linea vſum: alij verò hoc non obſeruarunt, & ita eſt de aliis rebus ad vſum corporis accommodatis. Illud ergo inſtitutum ſuo modo imitatur Societas, eiuſque alumni conari debent, vt, quoad poſsint, Apoſtolos imitentur. Hoc, inter alia, obſeruato diſcrimine, quòd Apoſtoli in huiuſmodi rebus, ab Spiritu ſancto proximè, & ſpecialiſsimè regebantur: nobis autem Superioris iudicium, & voluntas pro regula propoſita eſt.

INDEX CAPITVM
LIBRI SECVNDI.

De ingreſſu in Societatem, & probatione, tum quæ illum antecedit, tum etiam quæ ſequitur.

Cap. I. *Rectène inſtituta ſint aliqua impedimenta ſubſtantialiter impedientia ingreſſum in religionem Societatis, & quænam illa ſint?*

II. *De quodam alio impedimento ex defectu originis.*

III. *De impedimentis accidentalibus, ſeu quæ conditiones ſeruandæ ſint, quæve probatio antecedere debeat, vt aliquis conuenienter in Societatem IESV recipiatur.*

IV. *An biennium ingreſſis iam Societatem pro ſecunda probatione, ſeu Nouitiatu conuenienter ſit aſſignatum?*

V. *De experientiis huius ſecundæ probationis in Societate IESV.*

LIBER SECVNDVS.

De ingreſſu in Societatem, & probatione, & quæ illum antecedit, & quæ ſubſequitur.

EXplicato Societatis inſtituto, vt rationem omniũ, quæ in ipſo ſunt, diſtinctius tradamus, neceſſe eſt ex illa generalitate ad particularia deſcendere, quod faciemus ſeruato illo ordine, quem in ſuperioribus diſputãdo de ſtatu religioſo in genere tenuimus, quamuis quia in Societate plures ſunt perſonarum differentiæ, & gradus, quàm in aliis religionibus, vt notatum eſt lib.1.cap.1.num.3.& latiùs cap.3.nu. 12. ideo per illos omnes diſcurrere neceſſariũ erit. Incipimus ergo à primo ingreſſu, de quo ante omnia ſupponendã ſunt, quæ in communi de ingreſſu religionis in tom. ſuperiori ſunt dicta: nam in illis ferè conuenit Societas cum aliis religionibus, præter quædam ſpecialia, quæ ex proprio inſtituto illi conueniunt: ex quibus quædam dici poſſunt ſubſtantialia, id eſt, neceſſaria ad valorem ingreſſus, quædam verò accidentaria, quia nimirum ſeruari debent, vt receptio rectè fiat, quamuis ſi emittantur, valida ſit, & vtraque ſunt à nobis explicanda.

CAPVT I.

Vtrùm rectè inſtituta ſint aliqua impedimenta, quæ ſubſtantialiter impediant Societatis ingreſſum, & quæ illa ſint.

I. INter Societatis ordinationes, ſeu regulas, primũ locum tenent illæ, quæ ad dirigendum modum recipiendi eos, qui ad Societatem aggregandi ſunt, traduntur; & continentur præcipuè in opuſculo, ſeu tractatu, quod *Generale examen* vocatur, quia iuxta illud examinantur, qui in Societatem ſunt recipiendi, & illis etiam eſt ante omnia proponendum, vt ipſi quoque de ſuo ingreſſu maiori cum luce deliberent. Aliqua etiam adduntur in 1.p.Conſtit. c.2. & 3.& p.10. §. 7. in quibus locis quædam traduntur documenta generalia, quæ quia non ita vidẽtur de ſubſtantia actus, niſi fortè, prout in aliquibus conditionibus particularibus includuntur, ideo in c.3. melius attingentur; nunc enim ſolùm de impedimentis neceſſariis dicẽdum eſt. Hæc igitur quinque proponuntur in cap.2.Examinis. Primum eſt, *receſſiſſe à gremio Eccleſiæ fidem abnegando, vel ſic in errores contra ipſam incurrendo, vt damnatus ob aliquam propoſitionem hæreticam quiſpiam fuerit, vel vt ſuſpectus de hæreſi, per ſententiam publicam declaratus, vel ſi infamis, ob excommunicationem tanquam ſchiſmaticus, ſpreta authoritate ſanctæ Matris Eccleſiæ extiterit.* Secundum impedimentum eſt, *homicidium perpetraſſe, vel publicè infamem propter enormia peccata fuiſſe.* Tertium eſt, *habitum ſuſcepiſſe alicuius religionis fratrum, vel clericorum, vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, ſiue emiſſa, ſiue non emiſſa profeſſione; vel eremitam cũ veſtibus monachalibus fuiſſe.* Quartum eſt, *vinculo matrimonij conſummati, vel ſeruitutis legitimæ ligatum eſſe.* Quintum eſt; *infirmitatem pati, vnde obſcurari, vel parum ſanum iudicium ei reddi ſoleat, vel diſpoſitionem notabilem ad huiuſmodi infirmitatem habere.* Circa quæ non deſunt obiectiones, & difficultates, quas melius expediemus diſcurrendo per ſingula, eorum ſenſum, & rationem reddendo; poſtea verò quantum & quomodo impediant explicabimus; ac tandem quid in hac parte à Societate adiectum ſit, indicabimus ſequenti capite.

In inſtituto Societatis haberi impedimenta ad ingreſſum.

De primo impedimento.

Circa primum ergo, quantum ad ſenſum eius attinet, vnum eſt certum, ſcilicet, quando delicta ibi numerata publica ſunt, modo in eadem conſtitutione declarato, tunc omnino impedire, ac meritò; propter grauiſsimam infamiam, quæ & in Societatem redundaret, & talem perſonam ineptam, & inefficacem redderet ad Societatis miniſteria. Cùm verò dupliciter contingat eſſe publicum delictum, ſcilicet, vel notitia facti, vel iuris, in prædicta conſtitutione requiri videtur notitia publica iuridica, qualis per ſententiam condemnatoriam, ſeu declaratoriam criminis confertur. Et ideo dubitari poteſt, an huiuſmodi delictum, ſi ad eum ſtatum non peruenit, non impediat, etiamſi alias factum ipſum publicum ſit, & multò minùs ſi ſit occultum. II.

Delicta primi impedimenti, ſi ſint publica notitia iuris omnino inhabilitant.

Ad hoc autem explicandum quatuor delicta, ſeu gradus delictorum in ea clauſula attinguntur; ſcilicet, apoſtaſia à fide; error circa aliquam propoſitionem hæreticam; ſuſpicio hæreſis, & ſchiſma, ſpreta authoritate, ac prouidentia Eccleſiæ. In ſecundo gradu manifeſtè poſtulatur, vt ſententia intercedat, qua damnetur perſona propter talem errorem. Vnde quantumuis aliquis in ſimilem caſum inciderit, & idem multis notus ſit, videri poſſet, ex vi illius, nõ reddi inhabilem perſonam ad Societatem, quia in hac lege hoc non exprimitur, & non eſt amplianda, cùm in hac parte odioſa ſit. Sed hoc dubiũ ſublatum eſt in 1.p.Conſtit. cap.3. lit. A. vbi dicitur ſufficere errorem eſſe publicum, & quod timeretur in iudicio poſſe conueniri; cuius rei iudicium Præpoſito Generali relinquitur. Ibi verò non dicitur in eo caſu recipi non poſſe, ſed non debere, & ideo ſola notitia publica ſine ſententia, non videtur facere impedimentum irritans, ſed tantũ impediens. Aduertendum eſt enim vlterius in hoc ſecundo genere delicti, non requiri vt quis ſit hæreticus & verè contumax, ſed ſatis eſt quòd errores contra catholicam doctrinam protulerit, & ideo meritò poſtulari, vt per ſententiam quiſpiam damnatus ſit de errore ob aliquam propoſitionem hæreticam, quia donec ita damnetur, cùm de hæreſi illius non conſtet, nec infamiam adeò grauem regulariter contraxiſſe videtur, vt propterea omnino excludendus videatur. Prudenter ergo iudicio ſupremi Prælati id commiſſum eſt. Idemque iudicium eſt de tertio caſu III.

Quæ notitia requiratur, vt error circa propoſitionem hæreticam ingreſſum impediat.

caſu, in quo nec certa hæreſis, nec prolatio erroris clara ſupponitur, ſed ſola ſuſpicio hæreſis; & ideo expreſſe requiritur, vt ſit per ſententiam publicam ſuſpectus de hæreſi declaratus. Quod eodem modo intelligendum dicitur in declaratione citata ex 1. part. Conſtit. additur verò in declaratione Examinis, eum, qui ſuſpectus eſt de opinione aliqua erronea in re ad fidem pertinente, quamdiu ſuſpicio manet non eſſe admittendum; vbi hæc differentia inſinuatur inter eum, qui per ſententiam ſuſpectus declaratus eſt, & eum qui alio modo eſt ſuſpectus; quod in priori, impedimentum illud eſt perpetuum, & incurabile (vt ſic dicam) quantumuis talis perſona emendata ſit, & ſuſpicio in præſenti ablata; at verò in poſteriori caſu licet ſuſpicio impediat quamdiu opinio illius durat, vt ibi dicitur; tamen ſi auferatur, impedimentum etiam aufertur; non enim ſine cauſa illa limitatio addita fuit.

Qua hæreſis ſuſpicio ad hunc ingreſſum inhabilitet.

IV. *Primus modus abolendi prædictam ſuſpicionem.*

Duobus autem modis poteſt intelligi, ſuſpicionẽ auferri: primò, quia iam conſtitit publicè, ac ſufficienter talem ſuſpicionem falſam fuiſſe, quia re vera talis perſona nunquam habuit opinionem erroneam in doctrina fidei; & hic eſt optimus modus auferẽdi ſuſpicionem, & ſine dubio in illo caſu ſufficiens. Alius verò eſſe poteſt, ſi in præſenti iam nulla ſit ſuſpicio, quòd talis perſona habeat nunc talẽ opinionem erroneam: ſemper tamen ſuſpicio maneat, an præterito tempore habuerit. Et hic modus videtur minus ſufficiens, quia non omnino purgat perſonam ab infamia, quæ manet ex præcedente defectu, etiamſi emendatus ſit. Nihilominus tamen etiam in eo caſu cenſeo auferri impedimentum, quamuis multa prudentia expendere oporteat, an in eo caſu expediat recipere perſonã, vt per ſe cõſtat. Ratio verò prioris partis eſt, quia declaratio dicit, *Quamdiu ſuſpicio manet.* Quæ verba non ſignificant in rigore, quòd ſolum duret ſuſpicio de præterito actu, ſed etiam quòd duret ſecundùm præſentẽ ſtatum. Imò ex vi illorum verborum, ſola hæc ſuſpicio, quando ſententia non interuenit, non videtur eſſe impedimentum inhabilitans perſonam, & annullans receptionem ſi fiat; ſed ſolùm impediens, ne rectè, & conuenienter fiat. Verba enim declarationis ſunt, *Qui ſuſpectus eſſet, &c. conſtat, quamdiu ſuſpicio manet non eſſe admittendum.* Quæ verba videntur magis directiua, & declaratiua circunſpectionis, & obligationis ſuperioris, ad quem ſpectat receptio, quã conſtituentia nouum impedimẽtum irritans, quãuis definitiua eſſe, non appareat improbabile. Vnde in rigore loquendo de tali impedimento, neceſſaria eſt ſententia declaratiua, vt per ſolam ſuſpicionem hæreſis inducatur.

Secundus.

V. *Qua infamia excommunicati tanquam ſchiſmatici requiratur.*

In quarto gradu, ſeu modo huius impedimenti, infamia neceſſaria eſt, vt in eo expreſſe dicitur. Nõ declaratur autem ibi, oportere hanc infamiam eſſe iuris, id eſt, in publica, & iuridica ſententia fundatam, ſed ſolùm poſtulatur, vt quis éxtiterit infamis ob excommunicationẽ tanquã ſchiſmaticus, ſpreta authoritate, & prouidentia ſanctæ Matris Eccleſiæ. Poteſt autem aliquis incurrere hanc excommunicationem ipſo facto, & eſſe infamis ob talem excommunicationem, etiamſi per ſententiam declaratus non ſit: nam poteſt delictum eſſe publicum, & conſequenter etiam cenſura, quod ſufficit ad prædictam infamiam. Atque ex his facile redditur ratio huius impedimenti, quoad hæc tria membra; propria enim, ac præciſa ratio fundatur in infamia. Quamuis enim illa delicta, vel ſuſpiciones eorum, meritò poſſent reddere cautiorem Societatem in receptione talium perſonarum, nihilominus non ſunt poſita, vt abſoluta impedimenta, niſi quando prædicta infamia intercedit, quia alia incommoda poſſent eſſe ablata & per prudentiam id poſſet iudicari. Infamia verò talium delictorum eſt magnum impedimentum in hoc inſtituto, & vitæ genere; tũ propter ea, quæ generalia ſunt, & ſtatim attingẽtur in ſecundo impedimento; tum etiam quia cum hæc religio (inter alia) per ſe inſtituta ſit ad defenſionem fidei, & ſpecialem obedientiam ad Sedem Apoſtolicam profiteatur, meritò cenſetur ineptus ad illam profitendam, qui de erroribus contra fidẽ, vel de ſuſpicione hæreſis damnatus eſt, vel qui de publico ſchiſmate eſt infamis. Sicut Inquiſitores, quia de erroribus contra fidem iudicant, ab omni errorum ſuſpicione immunes eſſe debent, iuxta illud Ambroſ. ſerm. 20. in Pſalm. 118. *Iudex eſt ille de alterius errore, qui non habet quod in ſe ipſo condemnet.* & habetur in c. *iudicet.* 3. q. 7. Atque hinc etiam conſtat idem dicendum eſſe in primo gradu huius impedimenti, ſcilicet apoſtaſiæ à fide, ſi in eo ſimilis infamia interueniat; an verò neceſſaria ſit, dicam melius in puncto ſequenti n. 11. & 14.

Vide Bonauent. in c. 2. expoſitionis ſuæ regulæ. De apoſtaſia à fide.

De ſecundo impedimento.

VI. *De primo membro, id eſt, homicidio dub. 1. An quodlibet impediat.*

Secundum impedimentum duas habet partes. Prima eſt de homicidio: circa quod, priuſquam eius rationem reddamus, quærendum eſt de quo homicidio intelligendum ſit. Et inprimis an vniuerſaliter intelligatur de omni homicidio, ſiue illicito, ſiue licito, quale eſt, quod fit à milite in iuſto bello; à iudice per iuſtam ſententiam, & ab eius executore. Quod enim ſub hac generalitate verbum illud accipiendum ſit, ſuadet primùm abſoluta vocis ſignificatio. Secundò, quia illud homicidium videtur hic intelligendum, quod ſufficit ad irregularitatem contrahendam; ſed ad hoc etiam ſufficit homicidiũ etiam licitum, vt ſupponimus; ergo. Maior patet, quia cum religio Societatis ſit religio clericorum, meritò delictum, quod facit hominem irregularem, & ineptum ad clericales functiones, reddit etiam illum inhabilem ad ingreſſum talis religionis, argumento cap. vlt. de cleric. excommun. miniſtr. vbi irritanda dicitur electio excommunicati minori excommunicatione, quia *ad ſuſceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à ſanctis Patribus eſt priuatus.* Quem textum in diſput. 24. de Cenſuris ſect. 2. verſauimus. Sic ergo dicere in præſenti poſſumus: receptionem talis perſonæ in Societate inualidam eſſe, ne quis recipiatur ad ea miniſteria, à quibus eſt per Eccleſiam remotus. Iuxta quem diſcurſum ſolum erit excipienda occiſio hominis in propriam defenſionem: per illam enim irregularitas non incurritur. De qua exceptione res videtur indubitata: cur enim naturalis defenſio exiſtimanda eſt religioſum ſtatum impedire, cum ſit per ſe honeſta, & nullam ſpeciem mali habeat, aut defectum lenitatis, propter quam cauſam nullum ſacrum miniſterium impedit. Accedit, quod ad illud non meretur nomen *homicidij* moraliter loquendo, ſed *defenſionis propriæ*, tunc enim ille qui alterum aggreditur, magis ſeipſum interficit, quàm ab altero occiditur.

Homicidium in propriam defenſionem non impedire.

VII. *Solum peccaminoſum homicidium hunc ingreſſum impedire.*

Addo verò vlterius probabilius mihi videri, impedimentum hoc eſſe reſtringendum ad homicidium peccaminoſum. Primò quidem, quia vox *homicidij* moraliter ſignificat actum intrinſecè malũ, qualis prohibitus eſt per quintum præceptũ Decalogi, vt tradit D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 8. ad 3. & ſumitur ex Auguſt. 1. de liber. arbit. cap. 4. Et hic eſt communis vſus huius vocis in legibus, & præceptis, & maximè in materia odioſa ita intelligenda eſt iuxta vulgatam regulam. Secundò, quia ſtatim in 2. cap. eiuſdem examinis §. 6. pro ratione huius impedimenti redditur, quia, qui hanc *notã* habuerit, minus aptum inſtrumentũ erit ad Societatis munera, *propter conſuetam multis, & communem infirmitatem.* Quæ

verba

verba planè ſupponunt, in hoc impedimento aliquam culpam, vel notam, ſeu infamiam ex illa fuiſſe contractam. Tertiò, quia diſcurſus in contrariũ factus efficax non eſt, alioqui probaret omnem irregularitatem debere eſſe in Societate impedimẽtum inhabilitans ad ingreſſum in illam, quod eſt planè falſum; quia defectus natalium facit hominẽ irregularem, & in præſenti non eſt homini impedimentum. Sic ergo defectus lenitatis licèt inducat irregularitatem, non propterea comprehendendus eſt ſub *homicidio*, quod multo magis odioſum eſt, & eius irregularitas longe diuerſa. Vnde poteſt optima differentia aſsignari: nam in irregularitate contracta ex defectu lenitatis, poteſt ipſa Societas diſpenſare, vt nunc ſuppono ex priuilegiis eius, verbo *Diſpenſatio*, & infrà lib. 9 cap. 2. à nu. 41. dicetur. In irregularitate autem ex homicidio, præſertim volũtario, & commiſſo ante ingreſſum Societatis, non poteſt ipſa diſpenſare, & ideo mirum non eſt, quòd prior defectus non impediat ingreſſum, licèt poſterior impediat.

VIII. *Dubium ſecundum, An ſolùm voluntariũ homicidium hunc ingreſſum impediat.* Hinc verò naſcitur ſecundum dubium, an ſcilicet, hoc impedimentum intelligendum ſit de omni homicidio peccaminoſo, vel ſolùm de illo, quod in iure dicitur *voluntarium*, & à caſuali diſtinguitur. Suppono autem non eſſe ſermonem de caſuali omnino, quod omne *voluntarium*, etiam *indirectum* excludit, quia illud nõ eſt peccaminoſum, vt per multa capita traditur 23. q. 5. Et ideo certum eſt hic non comprehendi; tum ex dictis, tum etiam quia non eſt actus humanus, qualem ſignificat *homicidium* abſolutè dictũ. Neque oportet hic diſtinguere, vel quæſtionem mouere, de dante operam rei licitæ, vel illicitæ: nam totum hoc materiale eſt, ſolumque eſt inſpiciendum quod ad præſens attinet, an in ratione homicidij actus ſufficienter voluntarius ſit, & culpabilis. Sumitur ergo hic *caſuale homicidium*, vt diſtinguitur à *voluntario directè*, etiamſi *indirectè voluntarium ſit*. Videtur ergo impedimentum hoc reſtringendum ad homicidium *voluntarium*: primùm ex reſponſione proximè data; nam ſola irregularitas homicidij voluntarij ita reſeruata eſt, vt poteſtas in ea diſpenſandi non ſit Societati conceſſa; in alia verò, quæ eſt ex homicidio caſuali, diſpenſare poteſt; ergo ſicut defectus lenitatis non impedit ob hanc cauſam, ita nec homicidium caſuale. Secundò ex generali regula, quod *odia reſtringenda ſunt*, & ex quodam principio recepto, quod in huiuſmodi legibus ponentibus cenſuras, aut inhabilitates propter delicta, verba, quibus talia delicta ſignificantur, reſtringenda ſunt ad delicta omnino perfecta, & conſummata in ſua ſpecie; huiuſmodi autem in præſenti eſt homicidium voluntarium; nam caſuale imperfectum eſt, & ideo eius irregularitas multò facilius tollitur.

IX. *Non ſolum voluntariũ, ſed etiam caſuale homicidium peccaminoſum impedire.* Nihilominus verum cenſeo ſub hoc homicidio comprehendi etiam caſuale peccaminoſum; probatur primò ex vſu, qui eſt optimus legum interpres. In hoc autem ſenſu videtur vſu receptum, & obſeruatum hoc impedimentum in Societate. Secundò ex abſoluta appellatione *homicidij*, quandocunque enim iura ſpecialiter volunt reſeruare, aut aliquid ſtatuere de homicidio directo, ita vt caſuale non comprehendatur, addere ſolent illam particulam *voluntarium*, vt ſpecialiter videre licet in Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. de reformat. Et meritò, quia *homicidium* abſolute prolatum ſignificat omnem occiſionem hominis intrinſecè malam, ſub qua comprehenditur etiam illa, quæ ex negligentia ſit; qualis eſt in homicidio caſuali. Et in vniuerſum leges prohibentes delicta, abſolute, vel propter illa ferẽtes cenſuram, non ſolum illa comprehendunt directa voluntate facta, ſed etiam indirecta; & ideo quando lex ferens cenſuram, ſolum vult comprehendere culpam directè voluntariam, ſemper addit particulam *ſcienter*, vel verbum *qui præſumpſerit*, aut aliud ſimile, vt proprio loco diximus, diſput. 4. de cenſur. ſect. 9. & alios latè citat Sanches lib. 2. de matr. diſputat. 40. num. 4. Hæc autem conſtitutio nullum addit verbum limitans homicidium ad ſolum voluntarium; ergo non poteſt à nobis cum aliquo fundamento limitari. Et quamuis verum ſit requiri actum conſummatum vſque ad effectum mortis, non tamen eſt de ratione peccati conſummati in ſua ſpecie, quod ſit directè volũtarium, ſed ſolùm quòd ſit actus ſimpliciter humanus, ac moralis ita, vt ex parte voluntarij, ad peccatum mortale ſufficiat. Denique nõ refert, quòd Societas poſſit diſpenſare in irregularitate contracta ex homicidio caſuali, quia in ſuperiori puncto ſolum diximus, hanc poteſtatem iuuare, vt aliquis defectus minus impediat. Inde tamen non ſit conſequens, vt omnis defectus, in quo alias poteſt Societas diſpẽſare, eo ipſo non impediat ingreſſum, quia fieri poteſt, vt ad hunc effectum non expediat vti tali diſpenſatione, licet propter alios poteſtas habeatur. Neque etiam valet argumentum ab homicidio licito ad caſuale, tum quia in his rebus poſitiuis argumenta à ſimili debilia ſunt, & ſtandum eſt rigori verborum legis; tum etiam quia homicidium licitum non inducit notam in perſonam; vnde quoad ordines non impedit, niſi propter ſignificationem; homicidium autem peccaminoſum, licet caſuale ſit, ſæpe inducit notam, & grauiter turbat pacem, & ſcandalum generat.

X. *Dubium tertium, An omne homicidium peccaminoſum, vel ſolum publicum impediat.* Hinc verò ſuccedit tertia dubitatio, an hoc impedimentum intelligendum ſit de quocunque homicidio externo, etiamſi occultum ſit, an ſolùm de publico. Nam quòd de publico tantùm intelligendum ſit, videtur ſuadere ratio, quæ in eodem cap. 2. §. 6. datur de hoc impedimento, ſcilicet, *quia minus apta inſtrumenta erunt, qui hanc notam habuerint*; nam per hanc *notam* infamia ſignificari videtur, vt verba ſequentia declarant, *propter conſuetam multũ, & communem infirmitatem*; hæc enim infirmitas communis non videtur eſſe alia, niſi illa de qua dixit Bernard. ſerm. 2. de reſurrect. *Legimus, & quotidianis experimentis didicimus, vt cuius vita deſpicitur, etiam prædicatio contemnatur.* Propter quod Homiſda Papa epiſtol. 3. ad Epiſcopos Hiſpaniæ cap. 1. cum ſtatuiſſet irregularitatem in eos, qui publicam pœnitentiam egiſſent, rationem ſubdit. *Nam qua conſcientia abſoluit reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte confeſſum? Quis, quem paulo antea vidit iacentem, veneretur antiſtitem?* habetur in cap. *non negamus.* 61. diſt. Hæc autem ratio ſic intellecta ſupponit delictum eſſe publicum, alias nec notam, nec infamiam inducet. Accedit, quòd ex aliquorum Doctorum ſententia homicidium omnino occultum non inducit irregularitatem; ergo multò minùs inducet in Societate hoc impedimentum.

XI. *Num ſola publica apoſtaſia à fide inhabilitet.* Atque hæ rationes dubitandi locum habent etiam in primo impedimento, quoad peccatum apoſtaſiæ à fide; & ideo ſuprà in fine num. 5. ſimul hoc tractandam remiſimus. Illa enim ratio *de nota, & cõmuni infirmitate*, ſimul traditur in dicto loco de primo, & de ſecundo impedimento; ergo ſicut ex illa colligimus, hic non comprehendi homicidium occultum; ita idem colligendum eſt de apoſtaſia à fide. Loquor autem non ſolùm de apoſtaſia, quæ dicitur per ſe occulta, qualis eſt merè interna, de qua nullum videtur eſſe dubium, quia illa non ſubiicitur humano iudicio, neque humanæ legi; ſed etiam de externa apoſtaſia, quæ *per accidens occulta* dicitur, quando contingit ab aliis non ſciri, cum de ſe ſciri poſsit. Nam ſi hæc requirit ſtatum infamiæ, vt ratio facta probare videtur, non tantùm requirit, quòd cognoſci poſsit, ſed etiam quòd nota ſit. Et confirmatur

matur etiam, quia ſola hæreſis publica videtur inducere in iure irregularitatem, in c. *ad abolendam.* de hæreticis, & in c. *ſaluberrimum.* 1. q. 7. Confirmatur tãdem, quia videtur res valde ardua, vt omnes iuuenes, qui nunc in prouinciis hæreticorum educãtur, & conſequenter ab Eccleſia recedunt, ſint inhabiles ad ingreſſum in Societatem poſt perfectam conuerſionem, & reditum ad Eccleſiam.

XII. *Etiam homicidium occultum hunc ingreſſum impedire.* Nihilominus quod ad homicidium attinet, verius cenſeo hoc impedimentum etiam contrahi per homicidium occultum. Ratio prima eſt illa generalis, quòd vbi lex non limitat, neque euidens ratio cogit, nos non poſſumus prudenter limitationem adhibere. Vnde etiam in iure canonico mihi certum eſt, propter homicidium quantumuis occultum irregularitatem incurri, & ſatis ſignificatur in Trid. ſeſſ. 24. cap. *licet.* de reform. Cùm ergo hæc lex abſolutè, & indiſtinctè loquatur, non poteſt à nobis ad homicidium publicum reſtringi; eò vel maximè, quod ex contextu verborum poteſt hoc etiam conuinci. Sic enim habent. *Secundus eſt, homicidium aliquo tempore perpetraſſe, vel publicè infamem propter enormia peccata fuiſſe.* In quo contextu duo conſidero: vnum eſt, eo ipſo quòd aduerbium *publicè* additur in poſteriori membro, & non in priori, tacitè à priori excludi. Aliud eſt, in aliis criminibus impedimentum poni ratione infamiæ; in homicidio verò non, ſed ratione ſolius delicti; ergo abſque infamia impedit; ergo etiamſi occultum ſit: nam ſi oporteret eſſe publicum, maximè propter infamiam. Atque ita opinor in praxi, & conſuetudine obtineri; nam ſi is qui examinatur, fatetur ſe homicidium perpetraſſe, nihil amplius de fama, vel infamia; publico, vel occulto interrogatur, ſed inhabilis iudicatur.

XIII. Quocirca, ſi ratio huius impedimenti in ſenſu ſuprà num. 7. & 10. explicato, accipienda ſit, dicendũ eſt, in ea conſideratum eſſe id, quod frequentius, & vt plurimum accidit, ſcilicet, quòd tale delictum magnam notam inurat: quòd verò in particulari caſu, quando delictum eſt occultum, hæc ratio ceſſet, accidentarium eſt, & non ſufficit, vt deciſio legis ceſſet: maximè quia licèt delictum nunc ſit occultum ſemper ſubeſt illi periculo grauem notam inferendi. Poteſt autem illa ratio habere alium ſenſum, ſcilicet, vt illa infirmitas conſueta, & multis communis, non referatur ad opinionem aliorum, ſed ad ipſummet homicidam, vel apoſtatam. Eſt enim communis infirmitas, vt qui ſemel cecidit, iterum facile cadere poſſit, vel ſaltem quando lapſus eſt adeò grauis, & enormis, oſtendit naturam, aut nimis iracundam, ſeu ferocem, vt in homicidio, aut nimis inconſtantem, vt in apoſtaſia; rectè ergo intelligi poteſt, hanc eſſe communem infirmitatem, ob cuius notam talia impedimenta ponuntur, iuxta quem ſenſum ad illam rationem, non eſt neceſſaria infamia per publicam notitiam; nam ipſum delictum ſatis notat perſonam. Tamen iuxta hunc etiam ſenſum data proximè doctrina neceſſaria eſt, ſcilicet, quòd licet in aliquo particulari homicidio ceſſet hæc nota, eo quòd caſu, vel ex paſſione acciderit, & alias conſtet hominem eſſe moderatæ naturæ, nihilominus impedimentum habeat ſuam vim, quia lex non conſiderat particulares caſus, ſed generaliter fertur, ſuamque efficaciam habet. Omne ergo homicidium peccaminoſum hic comprehenditur, etiam ſi non propria manu, ſed per alium iubendo perpetratum ſit, vt declaratur 1. p. Conſtitut. c. 3. liter. C. vbi in caſibus dubiis iudicium Generali remittitur, qui admonetur, ne ſe facilem in huiuſmodi dubiis exhibeat; quo verbo ſignificatur, in tali dubio inclinandum eſſe in fauorem religionis, etiamſi reſpectu particularis perſonæ rigoroſum videatur.

Etiam homicidium aliena manu factum impedit.

XIV. *Apoſtaſiam à fide occultam ſufficere ad hoc impedimentũ.* Vnde conſequenter idem cenſeo dicendum in primo impedimento, de eo, qui receſſit à gremio ſanctæ Eccleſiæ, fidem abnegando; nam omnes rationes factæ hic applicari poſſunt, & argumentum ſumptum ex ratione impedimenti, hic eodem modo ceſſat. ibi ergo verba etiam præciſa, & abſoluta ſunt. Et præterea ex quatuor membris, quæ in primo impedimento ponuntur, in ſecundo requiritur damnatio; in tertio, ſententia publica; in quarto infamia; In primo verò nihil horum ponitur, ſed tantum *delictum*; ergo ſignum eſt, nullam ex illis conditionibus requiri; alias, qua ratione quis diceret eſſe neceſſariam infamiam, vel notitiam publicam, poſſet etiam dicere eſſe neceſſariam condemnationem per ſententiam publicam. Hoc autem manifeſte falſum eſt, & improbabile; ergo, & prius; nam ſequela tenet à paritate rationis, quantum ſpectat ad verba legis. Quia verò in Conſtit. 1. p. cap. 3. aliquid additur, quo poteſt hoc impedimentum reſtringi, id præmittendum non eſt, & aliqua differentia conſtituenda inter hoc delictum, & homicidium, quia homicidium, nec publicum eſſe oportet, nec probabile; hoc verò licet non oporteat eſſe publicum, videtur ſaltem eſſe neceſſarium, vt ſit probabile, propter id, quod ſtatim adiiciam. Nam in primis neceſſarium eſt abnegationem eſſe exteriorem, ſola enim mentalis hæreſis non ſufficit, vt ſuprà n. 11. dicebam. Quod etiam ipſum verbum *abnegandi* ſatis indicat, & explicatur clarius in 1. p. Conſtit. ca. 3. dum additur, *abnegando inter infideles.* Quo verbo nõ ſolum ſignificatur crimen debere eſſe externum, ſed etiam aliquo modo publicum, & inter infideles commiſſum. Poteſt tamen eſſe hoc modo publicũ, id'eſt probabile, quamuis non ſit publicum, id eſt, notorium, qualis nunc eſſe ſolet in Luſitania v. g. apoſtaſia à fide Neophytorum, quos *nouos Chriſtianos* vocant, etiamſi occultè, & inter ſe ipſos, illam exerceant: talis enim apoſtaſia eſt ſufficiens impedimentum, etiamſi contingeret cadere in eam perſonam, quæ aliàs inhabilis non eſſet ratione originis. Vlterius verò neceſſarium eſt, vt interior ſimul cum exteriori concurrat: nam licèt quis exterius abnegauerit propter timorem, vel amorem humanum, ſola exteriori fictione, interius autem retinẽdo fidem non incurret hoc impedimentum, ſicut nec pœnas iuris contra hæreticos latas, vt diſp. 14. de fide ſect. 6. dixi, & diſput. 43. ſect. 1. de cenſur. quia ille ſimpliciter non abnegauit fidem, ſed finxit abnegare: verba autem harum legum ſtrictè, & in rigore accipienda ſunt. Deinde exiſtimo oportere, vt talis perſona poſt adultam ætatem fuerit aliquando fidelis, & in catholica Eccleſia ſufficienter inſtructa: nam ſi quis ab infantia fuit educatus inter hæreticos, etiamſi baptizatus fuerit, & perueniens ad adultam ætatem eorum errores imbiberit, non videtur propriè, & in rigore dici poſſe à gremio Sãctæ Eccleſiæ receſsiſſe abnegando fidem. Quod erit certius, quando probabiliter creditur ipſum habuiſſe ignorantiam inuincibilem. Idem tamen mihi eſt probabile, etiamſi poſtquam cœpit dubitare, negligenter, aut pertinaciter in prioribus erroribus permanſerit, quia ille nondum incidit in formalem, ac perfectam apoſtaſiam, qualem prædicta verba in proprietate ſignificant: Et iuxta hanc expoſitionem facilè expeditur difficultas ſuprà tacta in fine numer. 11. (cætera enim ibidem oppoſita ex dictis ſunt expedita) de iuuenibus hæreticorum filiis, & inter hæreticos educatis: nam ſi illi poſtquam ad Eccleſiæ gremium conuerſi ſunt, nũquam iterum ab illa receſſerunt, nec fidem abnegarunt, non videntur eſſe inhabiles ad Societatem, ex vi huius impedimenti, quia (vt dixi) non poſſunt iudicari perfecte Apoſtatæ. Imò in his etiam, ſi prior ille ſtatus fuerit publicus, nõ videtur obſtare,

Præcedenſque ab interiori.

Requiritur vt perſona in adulta ætate aliquãdo fuerit fidelis.

Expeditur difficultas de iuuenib. inter hæreticos educatis.

niſi

niſi perueniatur ad ſententiam, in talem perſonam publicè latam; nam tunc ex alio capite, ſeu gradu ſecundo loco poſito in illo primo caſu, impediret; ſi verò notitia, vel ſententia publica ſolum eſt generaliter de tali prouincia, vel natione, ſicut nũc Græci habentur ſchiſmatici, tunc infamia magis eſt nationis, quàm perſonæ, ideoque illa non impediret. Et hæc declaratio habetur expreſsè 1. p. Conſtitut. cap.3. liter. B.

XV. *De ſecundo membro eiuſdem ſecundi impedimenti, id eſt, infamia ob enormia peccata.*

Ex quo facilè declaratur ſecundum membrum caſus, ſeu impedimenti ſeruandi, ſcilicet, *infamia publica propter enormia peccata*, circa quod ſtatim occurrebat explicandum, quæ nam ſint huiuſmodi enormia peccata. Sed hoc labore nos liberauit declaratio in d.c.3. Conſtit. vbi Generali committit an peccata ſint iudicanda enormia nec ne, ad quod iudicium ferendum primum expendendum eſt ius cõmune, in quo illa peccata meritò cenſentur enormia, quæ per ſe inducunt iuris infamiam. cap. *in aliquo*. 51. d. cum aliis, quæ de infamia inducẽte irregularitatem diſput. 48. de cenſur. adduximus. Deinde dubitari poterat ſi hæc infamia non ſit in eodem loco, in quo homo eſt recipiendus, ſed in alio multum diſtãte, & ſine morali periculo, quòd illud diffundi poſsit, an tunc impediat? Verùm hoc etiam dubium ſublatum eſt in declarationibus, tam examinis, quàm conſtitutionum, vbi dicitur infamiam ſolùm impedire vbi eſt, non verò in remotiſsimis regionibus, ſi perſona eſt ſufficienter emendata. Atque ita facilè conſtat hoc impedimentum eſſe valde conſentaneum rationi, & neceſſarium ad finem Societatis, & valde conforme iuri, quo cauetur infamibus non debere concedi aditus ad dignitates. cap. *inter dilectos*. de exceſsib. Prælat. & regul. 86. de regulis iuris in 6. Quamuis enim recipi in Societate, non ſit admitti ad dignitatem, tamen ex ea parte, qua hic ſtatus ordinatur ad ſacerdotalia munia, & conuerſionem animarum, poteſt quoad hoc dignitatibus comparari.

De tertio impedimento.

XVI. *De primo membro aſſumpti habitus religionis.*

Tertium impedimentum duas etiam habet partes. Prima eſt, *aſſumpſiſſe religionis habitum*, vt dicitur in citato ca.3. Conſtitut. Declaratur autem ibidem, intelligendum hoc eſſe, non ſolùm de aſſumptione habitus per profeſsionem, ſed de geſtatione habitus religionis, etiam per vnum diem, dummodo id factum ſit animo aſſumendi religionem, ſaltem quoad probationem, ſeu nouitiatum. In examine autem magis limitatur, ac declaratur particula illa *religioſus*, his verbis, *aſſumpſiſſe habitum alicuius religionis fratrum, vel clericorum*: quæ videntur addita, vt non comprehendantur aſſumentes habitum religionum militarium, quoad milites; nam quoad clericos expreſsè excluduntur per illam particulam *clericorum*: per *fratres* autem monachi omnes intelliguntur: propriè ergo iſti milites dici non poſſunt habere habitum fratrum, vel clericorum, non ergo hic comprehenduntur. Et ita declaratum eſt in Cõgregatione I. generali Societatis can.5. & in praxi etiam receptum eſt; præterquam quod multi exiſtimant hos non eſſe propriè, & ſimpliciter religioſos. Qua de re latè, in præced. tract. lib.1. cap.3. & 4. agendo de varietate religionum in genere. Iuxta quam ſententiam poſſent etiam excludi ex abſoluta appellatione *religioſorum*, ſub qua illi non videntur cõprehendi, ſaltem ſecundùm ordinarium, & communem modum loquendi, & denique, quidquid ſit de ſtatu, tamen quoad vſum, & viuendi modũ, conſtat de facto hos milites parum differre à ſecularibus.

XVII. Sic igitur explicata hac parte, quod attinet ad religioſos profeſſos, non eſt difficile rationem illius reddere. Primò, quia vt D.Thom. docuit 2.2. quæſt. 189. art. 9. tranſitus ab vna religione ad aliam non eſt per ſe laudabilis, niſi ob magnam neceſsitatem, vel ſpecialem vtilitatem, vt ſuprà in tract. 8. lib. 3. à cap.8. diſputatum fuit. quod quia rarum eſt, & extraordinarium, non oportuit in hac lege conſiderari, & ideò abſolutè lex poſita eſt; quia ſi in aliquo particulari caſu, & Societati, & deſideranti eius ingreſſum, iudicaretur expediens eum admittere, nõ obſtante tali impedimento, per diſpenſationem à Summo Pontifice impetratam poterat tali caſui ſubueniri, & aliquando ſubuentum accepi Et confirmari hoc poteſt ex Caſsiano collat.14. cap.5. vbi Abbas Neſtor. ſic inquit. *Vnicuique vtile, & conueniens eſt, vt ſecundum propoſitum quod elegit, ſiue gratiam, quam accepit, ſummo ſtudio, ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire feſtinet, & aliorum quidem laudans, admiranſque virtutes, nequaquam à ſua, quam elegit ſemel, profeſſione diſcedat.* Vnde idem Caſsian. lib.4. de inſtitut. renunc. cap. 6. ſignificat olim obſeruatum eſſe ab antiquis monachis, vt neminem reciperent, qui à prima ſua vocatione defeciſſet. *Nec quemquam* (inquit) *patiuntur illis adhuc indui* (id eſt, veſtibus religionis) *quem ſemel ab inſtitutionis ſuæ regula tepuiſſe peruiderint.* Sic etiam Athanaſ. Conſtantinopolitanus epiſtola 5. ad finem decernit, qui monaſterium ſemel deſeruit, non eſſe in alio recipiendum. Ac denique Imperator Iuſtinianus in Authent. de Monachis collat. 5. inquit. *Si quis relinquens monaſterium in quo conuerſationem habuerit ad aliud tranſeat monaſteriũ, competens eſt reuerendiſſimos Abbates, eum non ſuſcipere; erronea namque eſt talis vita monaſtica, nullatenus tolerantia proxima, neque conſtantis, & perſiſtentis animi.* Hoc ergo impedimentum quantum ad profeſſos in aliis religionibus (de quibus videntur dicta teſtimonia loqui) ſatis conſentaneum eſt antiquitati, & rationes eius, quæ in conſtitutione ipſa aſsignantur, quaſque ſtatim explicabimus, facile illi accommodantur.

Redditur ratio conſtitutionis quoad profeſſos aliarum religionum.

XVIII. *Cur aſſumptio habitus nouitiorum religionis ingreſſum Societatis impediat? Ratio dubitandi.*

At verò quòd ſolus habitus nouitiorũ per quodlibet breue tempus aſſumptus impediat, nouum videri poteſt, & difficile: tum quia in nulla religione obſeruatur, quod ego ſciam; tum etiam quia tempus nouitiatus ad probationem conceſſum eſt, & ideo non perſeueraſſe vſque ad profeſsionem non indicat inconſtantiam, aut animi leuitatem. Cur ergo ob eam cauſam debet aliquis inhabilis cenſeri ad Societatem? Fieri enim poteſt, vt per probationem alterius religionis aliquis prudenter iudicet, ſe non eſſe aptum ad illam, & quòd à Deo vocetur ad Societatem, cur ergo debet excludi? Et augetur difficultas quoad alteram partem illius impedimẽti, quæ eſt de eremitis ſub certo habitu monachali; nam ille non eſt ſtatus, ſed priuatus quidam viuendi modus, cur ergo impedire debet magis quàm alij viuendi modi?

De ſecundo membro eiuſdem tertij impedimẽti.

XIX. *Prima conſtitutionis ratio.*

Nihilominus duplex ratio illius impedimenti redditur in eodem cap.2. Examinis, & vtraque ſufficiens ſine dubio eſt, vt hæc conſtitutio honeſta, & rationabilis cenſeatur, maximè cum liberum ſit Societati eos tantùm admittere, qui abſque vlla ſuſpicione contraria ad finem ſui inſtituti apti iudicantur. Prior ergo ratio eſt. *Quod nobis in Domino videatur* (ait B.Ignatius) *eum qui bonus Chriſtianus ſit, debere eſſe firmum in ſua prima vocatione, præſertim cum illa tam ſit ſancta, in qua ſcilicet, quis vniuerſo ſeculo relicto, ſe totum dedicat maiori ſeruitio, & gloria ſui Creatoris, & Domini.* Itaque licet mutare religionem ante profeſsionem, minor inconſtantia videatur; tamen, quia vt plurimum ſignum eſt animi inconſtantis, & mutabilis, in Societate non recipitur. Cui conſonat conſilium Baſilij in regula 10. ex fuſioribus, vbi ait, ab his qui volunt religionem ingredi, diligenter exquirendum eſſe, *qui ipſorum mores ſint,*

vt in-

vt intelligatur an ſint conſilio inſtabili, & ad conſtituendum quiduis in vtramuis partem præcipiti. Cuius rei ſignum eſſe ſolet huiuſmodi facilis mutatio religionum, etiam quoad probationem: Et ſubdit Baſilius. *Si quidem in iis, qui huiuſmodi ſunt, magnopere ſuſpecta inconſtantia eſſe debet, qui, præter id, quod nullam ipſi vtilitatem inueniunt, cæteris etiam ſunt detrimento, quod inſtitutum viuendi noſtrum, falſis probris, & nequiſſimis maledictis magnopere infamant.* Verum quidem eſt ſtatim adiungere Baſilium hos non eſſe ſtatim à principio deſperandos, ſed prius extra religionem ipſam exercitãdos, & probandos, vt ſi ſufficiens indicium emendationis, & conſtantiæ dederint, admittantur. At illud fortaſſe tunc conueniens fuit, quia exiguus erat religionum numerus; nũc autem plures ſunt religiones, in quibus hi recipi poſſunt, & ideo non eſt iudicatum neceſſarium in his probãdis immorari: maximè cum Societas ratione ſui inſtituti multa alia habeat, in quibus ſuos religioſos probare, & experiri ex inſtituto teneatur.

XX. *Secunda constitutionis ratio.* Secunda ergo ratio eſt, *Poſtremo ſic nobis perſuademus (præterquam quod maior ſit futura ædificatio proximorum) eo melius in Domino, ipſius gratia aſpirante, conſeruari poſſe omnes profeſſos, coadiutores, atque ſcholaſticos, quo magis liberi fuerint ab huiuſmodi impedimentis, ac veluti vnius coloris, & ſimilitudinis omnes.* In quibus verbis vna ratio principaliter dari videtur, & altera obiter attingi. Ratio ergo principalis eſt, vt cùm omnes, qui in Societate fuerint, experti non ſint, imò nec deliberauerint aliud inſtitutum, omnino contenti ſint eo, quod profitentur, & in illo ſummam vniformitatem, & ſimilitudinem habeant, quod ad vnionem eorum, & amorem inter ſe, & ad maiorem quietem, & pacem multum confert; eſt enim ſimilitudo cauſa amoris, vt dixit D. Thom. 1. 2. quæſt. 27. art. 3. & Ariſtot. 8. Ethic cap. 6. dixit æqualitatem eſſe amicitiæ fundamentum. & in cap. *in noua.* 16. quæſt. 7. dicitur. *In vno eodemque officio non debet diſpar eſſe profeſſio; nam cohærere, & coniungi non poſſunt, quibus & ſtudia, & vota diuerſa ſunt.* Et quamuis is, qui alteram religionem probauit, & deſeruit, iam illam non profiteatur, tamen quia poſſunt in eo manere aliqua veſtigia illius profeſsionis, vel aliqui conceptus, ſeu apprehenſiones diuerſæ, & diſcrepantes ab inſtituto Societatis, & ideo ſemper timetur aliqua difformitas, quæ poſsit pacem turbare; maximè cum Societas propriam viuendi rationem, ab aliis in multis diuerſam profiteri videatur. Et hanc exiſtimo eſſe potiſsimam rationem huius impedimenti: & ob eam rem ſi quis ſemel in Societate ingreſſus ab ea deficiat, iterumque ingredi velit, non eſt inhabilis quominus recipi poſsit; quia licet prior ratio inconſtantiæ in eo locum habeat, hæc poſterior ceſſat. Quòd autem hoc ita ſit, patet ex verbis ipſius Conſtitutionis: nam cum dicit *habitum alicuius religionis*, planè loquitur de aliis religionibus à Societate diſtinctis.

XXI. *Tertia ratio.* Altera verò ratio ibi obiter, vt dixi, tacta eſt, quia ſcilicet creditur hoc futurum in maiorem animarum ædificationem, quod duplici ex cauſa, ſeu reſpectu dici poteſt. Primò reſpectu aliarum religionum, quibus gratum eſſe debet, quod ab eis deficientes in Societate non recipiantur. Deinde reſpectu aliorum fidelium, apud quos nonnulla nota ſemper eſt, defeciſſe à religione ſemel accepta, etiam quoad nouitiatum tantum: & quia Societas tota eſt ad lucrandos fideles, & ſalutem animarum procurandam, ideo omni ratione euitare ſtudet, quidquid poteſt operariorum exiſtimationem aut beneuolentiam apud alios minuere. Vnde fortaſſe etiam in hoc conſideratum eſt, quòd is qui non ſe oſtendit conſtantem, & idoneum ad perſeuerandum in religione ad ſolam perfectionem propriam principaliter inſtituta, non videtur aptus illi religioni, quæ nõ ſolùm propriæ, ſed etiam alienæ perfectioni incumbit. Dices. Interdum Monachus, qui ex vi ſui inſtituti, tantùm ſuæ ſaluti attendit, aſſumitur ad Epiſcopatum, qui ad perficiendos alios præcipue ordinatur. *Euaſio præcluditur.* Reſpondeo, aliud eſt aſſumi, aliud relinquere proprium ſtatum per inconſtantiam: illud enim prius nullam notam inducit, neque eſt indicium alicuius defectus, ſicut hoc poſterius. Præſertim quia monachus, ſi iam erat profeſſus, licet ad Epiſcopatum aſſumatur, monachus manet, atque non ita mutat ſtatum, vt ſpolietur priori (vt ita dicam) ſpecie monachatus, imò nec in indiuiduo, ſicut facit, qui ex vna religione tranſit in aliam, maximè Societatem, quam veluti ſpecie diuerſam intelligimus, vt ex dictis libro 1. cap. 2. & ex graduum varietate conſtare poteſt. Si autem contingat (vt fieri poteſt) ex nouitiatu aſſumi ad Epiſcopatum, tunc non manet quidem in priori ſtatu inchoato, ſed immediatè tranſit ad perfectiorẽ, non tamen ex animi inconſtantia, ſed ex obedientia Superioris; & ideo in iure id prohibitum nõ eſt: in Societate verò ſpeciali iure id eſt prohibitum, ratione iam dicta.

De quarto impedimento.

XXII. *De prima parte, id eſt, coniugio.* Quartum impedimentum duas partes habet. Vna eſt de coniugatis; alia de ſeruis. Et prior quidem fundata eſt in ipſa ratione naturali, quia maritus poſt conſummatum matrimonium, non eſt dominus ſui corporis, & ideo non poteſt illud alteri, etiam religioni liberè donare. Et ideo impedimentum hoc, quoad hanc partem in iure communi fundatum eſt, vt ſtatim dicam, & in aliis religionibus ſeruatur, vt patet ex regula Minorum cap. 2. & ex Conſtitutionibus Prædicatorum 1. p. d. 1. cap. 13. Imò D. Baſil. in regulis fuſius diſputatis cap. 12. eiuſdem impedimenti meminit. Intelligitur autem hoc impedimentum, quoad hanc partem, eo modo quo in iure communi explicatur, ſcilicet, ſine facultate coniugis: *Nam ſi facultas à coniuge concederetur* (dicitur in declaratione 1. p. cap 3. lit. F.) *ſeruatis aliis circumſtantiis, quæ iuxta ſanam doctrinam, & vſum ſanctæ Eccleſiæ ſolent obſeruari, impedimentum eſſe deſinat.* Illæ autem ſunt, vt coniux, vel monaſterium ingrediatur, ſi iuuenis ſit, vel votum continentiæ emittat, iuxta cap. *cum ſis.* & cap. *ad Apoſtolicam.* de conuerſ. coniugat. quod in tom. ſuperiori declaratum eſt. Addenda verò ſunt duo. Vnum eſt, ex iure communi, ſi maritus ingrediatur de conſenſu vxoris, non ſeruatis autem aliis circumſtantiis, ingreſſum, ſeu profeſsionem eſſe validam, quoad ſubſtantiam, & proprietatem, vt ſic dicam, quamuis quoad vſum impediri poſsit, ſi vxor repetat maritum, iuxta capit. *ex parte.* de conuerſ. coniug. At verò in Societate ex vi huius impedimenti, receptio erit nulla, etiam ſi fiat de conſenſu vxoris, ſi aliæ iuris circumſtantiæ non ſeruentur: quia in conſtitut. abſolutè ponitur *matrimonium conſummatum* tanquam eſſentiale impedimentum. Et in declaratione, (quæ eandem vim legis habet) non ponitur alia exceptio, nec dicitur ceſſare hoc impedimẽtum, niſi vel per mortem naturalem, vel coniuge facultatem concedente, *obſeruatis iuris circumſtantiis*: ergo illis non ſeruatis, integrum manet impedimentum, etiamſi nudus conſenſus præſtetur. Aliud notandum eſt, quamuis conſenſu præſtito cum debitis circumſtantiis, ceſſet impedimentum eſſentiale, nihilominus ſemper eſſe impedimentum, vt talis perſona recipi non debeat, ſine Generalis facultate; ita vt nec Prouincialis poſsit in hoc diſpẽſare, vt in illius regula 36. cautum eſt.

XXIII. Vltimò circa hanc partem dubitari poteſt de matri-

Num matrimonium ratum non conſummatum hoc impedimentum inducat?

matrimonio rato, & non conſummato, an impediat Societatis ingreſſum, ſiue conſentiente, ſiue repugnante coniuge. Sed in hoc certum eſt, ex vi huius legis id non eſſe impedimentum, quia licet in d. cap. 3. Conſtit. ſimpliciter nominetur *matrimonium*, tamen in cap. 2. Examinis expreſsè additur *conſummatum*, & in declaratione id etiam ſupponitur, & iuxta commune ius ita eſſet intelligendum, quamdiu aliud non exprimeretur. Quapropter abſolutè cenſeo nō eſſe inhabilem ad Societatem talem perſonam, & receptionem eius non eſſe ex ſe irritam, quia neque ex vi iuris communis irrita eſt, neque inuenio ius ſpeciale, quod illam irritet. Quod ergo quæri poteſt, ſolum eſt; ſi huiuſmodi nouitius expleto anno, vel ſaltem biennio probationis, non admittatur ad profeſsionem ſolennem an poſsit ab vxore repeti, & ipſe, ac Societas teneatur illum ei reſtituere? Item an poſsit iuſtè tria vota ſimplicia, & ſubſtantialia in Societate emittere ſine expreſſo conſenſu vxoris, cum aliis circumſtantiis de iure requiſitis in matrimonio conſummato? Quæ dubitationes ſupponunt aliam, ſcilicet, an per vota ſimplicia approbata, & recepta in Societate diſſoluatur matrimonium ratum, non conſummatum, quoad ipſum vinculum matrimonij præcedentis talia vota: nam ſi diſſolueretur, omnis quæſtio ceſſaret, nullum enim eſſet impedimentum vel irritans, vel prohibens, nullusque conſenſus coniugis eſſet requiſitus, cum ipſa omni vinculo, & obligatione liberanda eſſet. Solum videtur grauari in dilatione biennij: at illud parui momenti eſt, & interdum accidere poteſt in aliis religionibus: nam ſi quis poſt matrimonium ratum, probauit in aliqua religione per decem menſes, poteſt illam relinquere, & ingredi aliam, & integrum nouitiatum in ea facere, vt per congregationem etiam Cardinalium declaratum eſt, circa cap. 15. de regular. ſeſſ. 25. Concil. Trident. Illa ergo dilatio temporis probationis, non infert difficultatem, quam nō poſſet coniux facilè tolerare. Ego verò ſuppono nulla vota ſimplicia facta in Societate diſſoluere matrimonium ratum præcedens: quòd infra lib. 4. c. 2. oſtendam; vbi in n. 13. de prædicta dilatione redibit ſermo.

An per vota ſimplicia emiſſa, in Societate matrimonium ratum diſſoluatur.

XXIV. Hoc autem ſuppoſito, videtur mihi conſequenter dicēdum primò, neminem debere recipi in Societate poſt matrimonium ratum ſine conſenſu & debita conuerſione vxoris, niſi fortè ex diſpenſatione Præpoſiti Generalis, cum intentione admittendi illum poſt biennium ad profeſsionem ſolennem, ſi rectè probauerit, vel ſtatim dimittendi illum ſi non fuerit probatus. Deinde conſequenter aſſero, ſi aliter recipiatur ad nouitiatum non poſſe vlterius admitti ad ſimplicia vota, quæ poſt biennium ab ſcholaribus, vel poſtea à coadiutoribus formatis fiunt, ſine eodem conſenſu, & conuerſione vxoris. Ratio vtriuſque eſt, quia nullus ligatus vinculo matrimonij poteſt licitè aſſumere ſtatum repugnantem vſui matrimonij, & non diſſoluentē vinculum eius; ſtatus autem Societatis per ſola vota ſimplicia non diſſoluit vinculum matrimonij, vt dixi, & repugnat vſui eius, cum ſit ſtatus religioſus: ergo non poteſt licitè talis ſtatus aſſumi, inuita vxore: ergo nec poteſt quis licitè recipi in Societate in ordine ad illum ſtatum; vel licet ſit admiſſus ad nouitiatum, non poteſt poſtea admitti ad talia vota, ſine prædicta conditione ex parte vxoris. Maior patet primò ex ratione naturali, quia talis receptio eſt in magnam iniuriam vxoris: nam cogeretur, vel innupta perpetuò manere, ſi ſocius nunquam eſſet profeſsionem ſolennem in Societate emiſſurus, ſed in ſtatu coadiutorum perſeueraret, vel ſaltem per plures annos etiam vltra decennium: quæ duratio perpetua, ſeu vitalis in iure reputatur. Secundò probatur ex iure; nam ob ſimilem cauſam ſtatutum eſt, ne poſt matrimonium ratum ordinetur quis in ſacris, inuita vxore; nam per ſacram ordinationem interdicitur vſus, & non diſſoluitur matrimonium ratum, vt definit, ac ſtatuit Ioannes XXII. in Extrauag. vnica de voto; ergo cùm eadem ratio vrgeat in noſtro caſu, idem dicendum eſt. Addo verò vltimò nihilominus, ſi talia vota de facto admittantur in Societate, valida eſſe: quia nullum eſt ius per quod irritentur, & tamen hoc non obſtante, ſi ſponſa ſuum ius petat, negari non debere, nec poſſe, ne fiat illi iniuſtitia: debet ergo illi maritus reddi ad cohabitationem, & vſum matrimonij: & Societas etiam ſuo iure ordinario vtens, poſſet (& certè in eo caſu deberet) illa vota remittere, & perſonam omnino liberam relinquere: ſi tamen id nō faceret, poſſet illa perſona reddere debitum, nō tamen exigere, propter votum caſtitatis, & mortua vxore nō poſſet validè aliam ducere, quia votum illud in Societate factum hanc vim habet. Et ob eandem cauſam compellendus eſſet ad Societatem redire, quia ſe ſemel tradidit, & traditio reſciſſa non eſt, vt ſupponitur.

De ſecunda parte eiuſdē quarti impedimenti, id eſt, ſeruitute.

Altera pars huius impedimenti eſt ſeruitus, quæ eſt ſumpta ex iure communi, & illius etiam meminit Baſil. regul. 10. ex fuſioribus. Vnde præter ſuprà tractata præced. tom. in genere de profeſsione religionis, nihil hîc addendum occurrit, niſi, quòd licèt iure communi ſeruitus non irritet profeſsionē, ſecluſa vi, & ignorantia, ſed inducat obligationem ſatisfaciendi domino modo iure præſcripto, vel reſtituendi ſeruum, qui nihilominus religioſus manet: Attamen in Societate ex vi huius impedimenti, cenſeo receptionem, & cōſequenter omnem admiſsionem in illa fundatam, eſſe nullam, iuxta generalem doctrinam, quam ſtatim tradam. Ratio autem eſt, quia ſeruitus abſolutè, & ſine vlla reſtrictione hîc ponitur, vt impedimentum ſubſtantiale. Vlterius autem intelligendum hoc exiſtimo durante ſeruitute; quia non fuiſſe ſeruum, ſed eſſe; ſicut non fuiſſe vxoratum, ſed eſſe, ponitur impedimentum, quod apertè verba ipſa ſignificant, *vel ſeruitutis legitimæ vinculo ligatum eſſe*. Vnde ſi quis ſeruus manumittatur à Domino, vel ipſe quacunque alia ratione ſe verè redimat à ſeruitute, eo ipſo tale impedimentum aufertur: pertinebit autem ad prudentiam Prælatorum perſpicere, an expediat talem perſonam recipere, propter infamiam aliquam, vel vilem reputationem, quæ de tali perſona ſemper manet, & conſiderato fine Societatis, poſſet illam minus idoneam reddere ad eius munera: quanquā ſi ſolùm admitteretur ad miniſteria temporalia, minus haberet incommodi. Præterquam quod licet hoc ſit verum ex hoc capite, ex alio, ſcilicet, *ex origine*, talis perſona ſemper erit inhabilis, iuxta ea quæ inferius addemus.

De vlt. impedimento infirmitatis.

De vltimo impedimento in fine numeri primi nihil ſpecialiter occurrit notandum; nam & ſenſus eius clarus eſt, & ratio manifeſta, quæ in ipſamet conſtitutione attingitur: Nam recipere talem perſonam eſſet non mediocre damnum ipſius Societatis, cùm ad illius miniſteria inepta ſit. Quod etiam eſt valde conſentaneum iuri communi; nam ob eādem cauſam ſimile impedimentum irregularitatem inducit. XXVI.

Num ſuprapoſita impedimenta talia ſint, vt ingreſſus, & quæcunque incorporatio cum aliquo illorum in Societate facta, nulla ſit?

Non additur autem in prædictis locis verbum, quo expreſsè declaretur, hæc impedimenta talia eſſe, XXVII.

eſſe, vt perſonam reddant omnino inhabilem ad hunc ingreſſum, ita vt tam profeſsio, quàm omnis incorporatio in Societate inde ſubſequuta nulla ſit: & ideo dubitari poteſt, an hæc impedimenta talia iudicanda ſint. Poſſet enim quiſpiam aliquod ex eis tacere, & ita recipi in Societate. Et quamuis cõcedamus in eo grauiter peccare, vt inſinuatur in declaratione cap. 2. Examin. lit. A. cum dicitur, *Confeſſarium debere moneri, vt ſi quis verè non reſpondiſſet, ea de re eius conſcientiam extimulet.* Et meritò, quia tale mẽdacium pernicioſum eſt Societati, & in re valde graui, de qua ipſa ius habet interrogandi, & obligandi ad dicendam veritatem, quia poteſt in graue ſuum detrimentum redundare: Nihilominus, ſi hęc impedimenta non inhabilitant perſonam, receptio facta, & quidquid ex vi illius ſubſequutum fuerit, tenebit. Nec obligabitur talis perſona ad manifeſtandum poſtea ſuum defectum, & delictum; tum quia nemo tenetur ſe prodere, neque hoc eſt delictum, quod videatur ad reſtitutionem obligare: ſuppono enim in particulari ceſſare nocumentum Societatis; quia impedimentum eſt occultum, & in reliquis perſona eſt idonea, & ſufficienter inſeruit Societati: tum etiam quia non videtur obligandus quis cum tanto damno ſuo ad reſarciendum illud qualecunque damnum Societatis, quod in ſola tranſgreſsione illius cõſtitutionis poſitum eſt. Quapropter in tali caſu non erit ſufficiens remedium, quòd *confeſſor extimulet conſcientiam pœnitentis*: Nam licet ille confiteatur ſuum delictum, vt tenetur, erit abſoluendus, ſi de peccato doleat, etiamſi nolit factum emendare, aut religionem deſerere, quia ſi factum tenuit, ad hoc non tenetur, vel ſaltem poteſt probabiliter huic ſententiæ conformari: non ergo poterit cõfeſſor iuſtè negare illi abſolutionem, neque aliquid ei nocere ex vi illius ſcientiæ per confeſsionem comparatæ. Multum ergo refert ſcire in quo gradu hi defectus impediant hunc ingreſſum. Et videri quidem poteſt non eſſe aſſerendum, hæc impedimenta reddere perſonam omnino incapacem, cum in ipſa lege id non ſit expreſſum, nam in his rebus odioſis mitior pars ſequenda eſt, vbi rigor non eſt expreſſus; imò vbi fauor non repugnat, formalibus verbis legis: hic autem non ſolum non repugnat, verum etiam eſt conſentaneus generali principio, quòd lex prohibens actum non irritat illum, niſi hoc ſufficienter exprimat, vt lib. 5. de leg. cap. 25. oſtendi.

Diſcutitur propoſitum dub.

XXVIII. Nihilominus dicendum cenſeo primum, quodlibet ex his impedimentis reddere perſonam inhabilem: deinde tam primam receptionem, quàm omnem aliam intimiorem admiſsionem nullam eſſe; nullamque obligationem inducere. Probo ſingula, atque prima pars ex verbis inſtitutionum ſufficiẽter colligi poteſt. Nam in cap. 2. Examin. §. 6. poſt numeratos illos caſus ſubiungitur: *Prædicti caſus impedimenta ſunt, cum quorum aliquo nemo in Societatem admitti poteſt*: non enim dixit, *debet*, ſed, *poteſt*, vt intelligatur tam recipienti adimi poteſtatem, quam recipiendo capacitatem: & ideo ibidem in declaratione litera A. dicuntur hæc impedimenta talia eſſe, quæ à Societate excludant. Et in 1. p. Conſtit. cap. 3. additur, *omnino excludunt*; quæ verba planè ſignificant *excludere* quantum Societas potuit; potuit autem perſonas inhabilitare, vt per ſe conſtat, & ibidem in declaratione adiungitur: nec Præpoſitum Generalem, nec totam Societatem, ſed ſolum Summum Pontificem poſſe in aliquo ex his impedimentis diſpenſare. Ac denique in 4. p. cap. 3. §. 2. dicitur, cum aliquo ex his quinque impedimentis nullum in Collegiis Societatis inter Scholaſticos collocari poſſe. Fuit ergo ſine dubio mens B. Ignatij omnem in hoc negotio auferre poteſtatem Societati, & conſequẽter alterum inhabilem reddere; nam hæc duo correlatiua ſunt. Quocirca, quando in declaratione capituli 2. 2. p. Conſtit. liter. B. dicitur; *Quoties aliquis deprehenſus fuerit aliquod ex quinque impedimentis in Examine diſſimulaſſe, non eſſe æquum, vt in Societate maneat*, ideo cum hac moderatione dictum videtur, quia regulariter loquendo, etiam non eſt æquum procurare Pontificis diſpenſationem, vt maneat; nam ſine illa non ſolùm æquũm non eſt, verùm nec poſsibile, ſi ita manere debet, vt membrum Societatis.

Dubii reſolutio tripartita.

Atque ex his clarè ſequitur ſecunda pars, ſcilicet, actum eſſe nullum ex impotentia agentis, & incapacitate paſsi. Eadem verò pars certior fieri poteſt ex alio principio, quòd ſine acceptatione voluntaria religionis, omnis receptio redditur nulla, vt in ſuperiori tomo generatim tractatum eſt; quia contractus eſt mutuus, & ideo debet eſſe ex vtraque parte voluntarius. Sed in eo caſu, quo aliquis occultat huiuſmodi impedimẽtum, acceptatio, ſeu receptio ex parte Societatis, non eſt voluntaria, vtpote, dolo, & fraude, per ignorantiam facta in re magni momenti iuxta ſuam regulam; ergo contractus ille validus non eſt. Declaratur, quia receptio ex parte Societatis in eo caſu habet implicitam conditionem, *Si ita eſt, quod nullum ſubeſt ſubſtantiale impedimentum*: ergo non ſubſiſtente conditione, conſenſus perinde ſe habet, ac ſi non eſſet poſitus. Differt autem inter hanc rationem, & præcedentem, quia ſi hæc nullitas receptionis ſolùm prouenerit ex occultatione impedimenti, eo quod ignorantia cauſaret inuolũtarium in recipiente; ſecluſa illa ignorantia, ſi Generalis v.g. aliquem reciperet cum illo impedimento, eſto ille male faceret, receptio valida eſſet, quia iam conſenſus nõ eſſet inuoluntarius; at verò iuxta priorem rationem, etiamſi ipſe Prælatus velit, receptio nunquam erit valida; quia ablata eſt illi poteſtas diſpenſandi, & alioqui impedimentum ipſum irritans eſt. Et ideo prior ratio eſt magis per ſe, & propria; poſterior verò moraliter eſt ſufficiens, & efficax, quia receptio cum tali impedimento, moraliter nunquam continget, niſi per putationem, & ignorãtiam. Quæ doctrina in ſimili ſumitur ex Nauar. conſil. 26. de regularibus. XXIX.

Tandem vltima pars manifeſta eſt ex dictis, tum quia ſi fundamentum, id eſt, prima receptio, eſt nullum, quidquid in eo fundatur, nullum eſt; imò receptio ad nouitiatum, non poteſt alia ratione eſſe nulla, niſi per ordinem ad profeſsionem, quia reliqua omnia, quæ in ea receptione conſiderari poſſunt, ſunt facti potius, quàm iuris, vt in tom. ſuper. dixi. Tum etiam, quia hoc impedimentum maximè ponitur propter profeſsionem, vel quamcunque incorporationem per vota: ergo ad illam maximè ſit inhabilis perſona, & in illa maximè eſt inuoluntaria Societas, quando per ignorantiam illam concedit cum huiuſmodi impedimento. Dicere verò poteſt aliquis, eſto profeſsio, vel incorporatio in Societate nulla ſit ex parte Societatis, nihilominus ex parte vouentis vota eſſe valida, ideoque obligare illum ad ea ſeruanda, vel ad permanendum in Societate: ſi Societas illum retinere velit, quamuis Societas illum retinere non cogatur. Reſpondeo (etiamſi fortaſſe alij aliter ſentiant) ex tali profeſſione, vel votorum emiſsione non oriri obligationem etiam ex parte vouentis, vel ad ſeruanda vota, ſi à Societate expellatur, vel ad permanendum in Societate, & admittendam diſpenſationem in impedimento, etiamſi Societas velit eum retinere, & diſpenſationem impetrare. Hæc latius probanda ſunt ex ſupradictis in præcedenti tom. de profeſsione inualida. Nunc breuiter ratio prioris partis eſt, quia ille non emiſit illa tria vota ſimpliciter, & abſolutè, ſed vt annexa ſtatui religioſo Societatis, & traditioni, quã de ſeipſo fecit: ergo ſi ſtatus ipſe fuit XXX.

nullus, vota nō poſſunt obligare, quia acceſſorium ſequitur principale; & quia voti obligatio non excedit intentionem vouentis, ille autem non intendit ſe obligare ad ſeruandam caſtitatem, vel paupertatem, niſi in tali ſtatu, in quo ab ipſa religione cuſtodiretur & aleretur; neque intendit ſe obligare ad obediendum, niſi prælatis Societatis, qui etiam eſſent prælati ſui; ſi autem ipſe à Societate eiicitur, iam non habet prælatum aliquem Societatis, qui ſuus prælatus ſit; ergo obligatio talium votorum nulla fuit; quia conditio tacitè incluſa ex parte materiæ non ſubſiſtit. Ratio verò alterius partis eſt, quia in contractu mutuo æqua debet eſſe vtriuſque partis conditio; ergo ſi vna non manet obligata ad perſeuerandum in contractu, neque alia.

XXXI. Dices, non eſſe in præſenti parem conditionem vtriuſque partis, quia religio bona fide, & per ignorantiam acceptat; alter verò defraudat religionem. At hoc per accidens eſt, quid enim ſi receptus bona fide etiam proceſſit? nam tunc etiam actus eſt inualidus; ergo tunc ſaltem erit æqua conditio, & libertas ex vtraque parte. Quid etiam ſi deceptio fuit ex parte Prælati religionis, qui nouit impedimentum, & diſſimulauit, cum alius, vel iuris, vel facti inuincibilem ignorantiam haberet; nunquid tenebitur religio eum poſtea retinere, ſi ipſe velit, & diſpenſationem impetret? minime, quia vnius Prælati delictum non poteſt religionem obligare, & præſertim, quia nulla ibi interuenit actio, quæ talem potuerit obligationem inducere. Ergo idem dicendum eſt ex parte religioſi, quia ipſe nullam aliam fecit obligatoriam actionem præter traditionem: illa autem non fuit acceptata: ergo non eſt vnde maneat obligatio ad perſeuerandum in ea voluntate, ex parte ſua; quæ reuera potius eſſet ad iterum ſe donandum, facta ſua ipſius perſona habili per diſpenſationem, nunquam autem ex donatione non acceptata, ſimilis permanet obligatio, per ſe loquendo: neque ex matrimonio nullo manet per ſe obligatio ad iterum faciendum illud, ablato impedimento: Idem ergo eſt in præſenti. Ex fraude autem vel dolo, ſi interceſſit, poterit oriri obligatio ad reſtituendum religioni ſumptus, vel nocumenta, ſi fortaſſe ob eam rem aliquid ſimile paſſa eſt, nō tamen ad religionem profitendam. Et hæc ſufficiūt de prædictis quinque impedimētis, de quibus, poſtquam hæc omnia ſcripſeramus, ita Cōgreg. VII. generalis can. 26. ſanxit; *Impedimenta quinque, quæ eſſentialia quinta Congregatio vocat, irritantia ſunt vota ſimplicia & quamcunque ſequentem aliam profeſſionem; quo fit vt qui illa tenent, inhabiles, & incapaces ipſo facto ad Societatis ingreſſum, & admiſſionem ſint*, &c. Videri etiam hac de re poteſt decretum 41. & 43. eiuſdem VII. Congreg.

CAPVT II.

De impedimento ex defectu originis, quouſque vigeat in Societate.

I. SVpereſt verò adnotandum, quod in quinta Congregatione generali Can. 3. additum eſt, nimirum defectum originis, qui eſt deſcenſus per lineam aliquam ex genere Iudæorum, aut Saracenorū, quod impedimentum tametſi primarium, ſeu (vt vocāt) eſſentiale non ſit inſtar præcedentium, vnde ad caput ſequens abſolutè reiici poſſet, quia tamen dicta congregatio eius rationem ſummopere habendam voluit in admittendo, præſertim ad profeſſionem, operæpretium exiſtimaui tria circa ipſum explicare. Primum eſt, an licitum fuerit tale impedimentum poni; ſed hæc quæſtio generalior eſt; nam plura ſunt huiuſmodi ſtatuta, tum in Eccleſiis cathedralibus, tum in collegiis, tum etiam in aliis religionibus, de quibus omnibus idem quæri poteſt, quod propriè ſpectat ad materiam, de acceptione perſonarum, & de beneficiis Eccleſiaſticis; nam pro certo ſupponimus, tale ſtatutum ex genere ſuo licitum eſſe, quia non in odium nationis, neque in ſolo reſpectu nobilitatis, aut ignobilitatis humanæ, ſed in ratione aliqua ad commune bonum Eccleſiæ, & fidei conſeruationem pertinente fundatur. Sufficienſque fundamentum eſt talia ſtatuta per tot viros doctrina, & ſanctitate illuſtres eſſe facta. Et, quod caput eſt, eſſe per plures Summos Pontifices approbata. In ſpeciali verò hoc confirmat Caietan. tom. 1. opuſc. in vlt. reſponſ. 6. quia receptio ad religionem prout terminatur ad has, vel illas perſonas non eſt debita, ſed voluntaria religioni, & ideo libere poteſt ſtatuere, vt cum tali conditione non admittantur.

Num licuerit tale impedimentum poni.

Secundum dubium eſſe poteſt, an fuerit expediēs in tali religione, & tali tempore addere hoc impedimentum, quod ab ipſis fundatoribus poſitum nō fuerat. Sed hæc quæſtio prudentialis eſt; vnde, nec ad nos pertinet eam tractare, nec commodè fieri poſſet, niſi in medium afferendo omnes particulares circumſtantias, quæ ad hoc impedimentum addendum Societatem mouere potuerunt, quod nimis eſſet prolixum, & à noſtro inſtituto multis rationibus alienum. Certum ergo eſt, decurſu temporum potuiſſe experimento cognoſci, aliqua pericula vel incommoda religioni imminere ex conſortio, & conuictu talium perſonarum; vel etiam ad bonū nomen totius religionis, vt poſſet apud ſeculares omnes habere exiſtimationem conuenientem, ac neceſſariam ad ſua miniſteria, vt dicta Congregatio attigit, cum fructu exercenda, neceſſarium eſſe non admittere eos, qui hanc notam habent, ac proinde potuiſſe eſſe expediens hoc impedimentum addere, licèt in principio poſitum non fuerit, quia res humanæ non ſtatim perfectæ oriuntur, neque omnia incommoda ſtatim cognoſcuntur. II.

An expediēs fuerit addi nouum impedimentū in religione, quod non fuerat à fundator poſitum.

Num Congregatio generalis Societatis potuerit tale ſtatutum condere?

TErtium dubium eſt, an potuerit Congregatio generalis Societatis tale impedimentum ponere? Quod in quæſtionem non vertiſſem, niſi quæſtionem ſimilem à Doctore Nauarro tractatam inueniſſem in conſil. 26. de regular quod incipit, *Orta ſunt grauia dubia*. vbi refert capitulum generale Minorum ſimile inſtitutum feciſſe, & inquirit, an potuerit id facere; ac reſpondet, non potuiſſe: nec dubitat dicere erraſſe circa illud ſtatutum, quamuis ſine peccato, vel omnes, vel maiorem partem eorum Patrum, qui illi capitulo affuerunt, etiam ſi fuerint ſanctiſſimi, & erudititiſſimi, vt ipſe dicit. Nauarrum ſequitur Sanchez referens alios lib. 7. de matr. diſput. 37. num. 30. Fundamentum eſt, quia tale ſtatutum eſt contra ius canonicum; & nullus inferior Papa, poteſt condere ſtatutum contra canonicum ius, iuxta ea, quæ notantur in cap. *Quod ſuper his*. de maiori. & obedient. Maior probatur, quia iure communi omnes Chriſtiani, non habentes impedimentum canonicum, ſunt apti, vt recipi poſſint in religione approbata; ſed hic defectus originis non eſt impedimentum canonicum, quia nec iure diuino, nec Eccleſiaſtico poſitum eſt, vt latè ibi proſequitur; ergo, &c. Secundò argumentatur idem Nauarr. quia circa ea, quæ pertinent ad tria vota ſolemnia religionis, diſpoſitio pertinet ad ſolum Papam. Argumento cap. *cum ad monaſterium*. de ſtatu monachorū; ergo nullus inferior Papa poteſt diſponere, vt profeſſio hoc vel illo modo facta valeat, vel etiam non liceat. Hanc verò opinionem Emmanuel Rodericus to. 1. regul. quæſt. q. 10. art. 3. ita III.

Sententia negans.

ita temperat, & ſequitur, vt religio non poſsit quidem facere hoc ſtatutum irritans profeſsionem, vel receptionem talem: poſsit tamen prohibere illam bona intentione, & iuſtis de cauſis, quia impedimentum inhabilitans aliquos ad id, ad quod ſecundùm ius canonicum habiles erant, ſumma authoritate Pontificis effici debet.

IV. *Sententia affirmans.* Nihilominus contrariam ſententiam certam exiſtimo: & in noſtro particulari caſu indubitanter affirmo, potuiſſe Societatem talem conſtitutionem efficere, & impedimentum illud, vt ſubſtantiale, & irritans apponere. Et primò ſumo argumentum ab authoritate eorum Patrum, qui in illa congregatione interfuerunt, qui ſine dubio erant, & multi, & doctiſsimi, & religioſiſsimi, quos neque contra propriam conſcientiam egiſſe veriſimile eſt, neque etiam contra debitam ſcientiam erraſſe: nam licèt vt homines ignorantiam, & errorem habere potuerint, vt Nauarrus dicit, per ſe tamen credibile eſt, tot, ac tales homines illam non habuiſſe, præſertim in re pertinente ad proprium ius, propriamque actionem, & poteſtatem, de quo ſaltem dubitare, & interrogare debuiſſent. Accedit quod in conſpectu Vrbis, & Orbis, vidente, & tacente ipſo Pontifice Summo, tale ſtatutum conditum eſt, & executioni mandatum, & deinde inuiolabiliter obſeruatum. Secundò, id probo ex generali poteſtate conceſſa à Summis Pontificibus Societati, ad condendas particulares cōſtitutiones *liberè ac licitè*, quas ad eiuſdem Societatis finem, & Chriſti Domini gloriam, & proximi vtilitatem, conformes eſſe iudicauerit, *Et tam hactenus factas, quam in poſterum faciendas, iuxta locorum, & temporum, ac rerum qualitatem mutare, alterare, ſeu in totum, caſſare poſſit, & valeat, quæ poſtquam mutata, alterata, aut de nouo condita fuerint, eo ipſo Apoſtolica authoritate confirmata cenſeantur.* Hæc enim ſunt verba Pauli III. in 1. bulla Confirmationis: & latius in 2. quæ ſucceſſores eius, præſertim Iulius III. & Greg. XIII. ampliſsimè confirmarunt. Fortaſſe verò aliquis ex Nauarro ſuprà, in quadam ſolutione ad quartum reſpondeat, Conſtitutiones intelligi confirmatas à Papa quatenus ſunt licitæ, & honeſtæ, & non ſunt contra ius commune, nec contra ſacros Canones: hoc autem ſtatutum non eſſe huiuſmodi; quia licèt per ſe, & ex obiecto non ſit illicitum, illud condere ſine debita poteſtate eſt illicitum. Sed hoc eſt petere principium, nam hoc eſt quod inquirimus, an ſcilicet hoc factum ſit ſine ſufficienti poteſtate: ex dictis autem bullis colligimus non defuiſſe poteſtatem. Quia verò Nauar. in hoc vim facit, quòd illa poteſtas non ſe extendit ad faciendam regulam ſacris canonib. contrariam, qualem putat eſſe hanc conſtitutionem, ideò accuratè hoc diſtinguendum eſt.

V. Vnde argumentor tertiò, quia hoc ſtatutum non ita eſt iuri communi aduerſum, vt propterea cenſendum ſit reſeruatum Pontificiæ poteſtati; ergo nulla ratio eſt, cur non potuerit à Generali Congregatione fieri. Conſequentia euidens eſt, ex argumento proximè facto, & ex fundamento Nauarri, & quia non poteſt alius coloratus titulus huius impotentiæ excogitari. Antecedens verò declaratur ex quadam doctrina communi in materia de iure naturali, quam attigimus in libro 2. de legib. c. 14. Dicunt enim doctores dupliciter poſſe legem inferioris eſſe contra ius ſuperioris: vno modo poſitiuè, alio modo negatiuè tantùm; ſeu vno modo contra ius prohibens, alio modo contra ius concedens, ſeu non auferens aliquid, vt v. g. ſtando in iure naturæ, dicuntur omnia bona externa eſſe communia, quia author naturæ ita illa conceſsit, nec diuiſiones fecit; non tamen fieri prohibuit per hominum voluntates, & ideo proprietas rerum, ſeu dominiorum, licèt dici poſsit negatiuè contra ius naturæ, quia per illud introducta non eſt, non tamen dici poſitiuè contrariam, quia per illud non eſt prohibita. At verò propria authoritate hominem in captiuitatem redigere, eſt contra ius poſitiuum, quia libertas vnicuiq; data eſt, vt proprium bonum, quod violenter auferre ipſum ius naturæ prohibet. In præſenti ergo ſtatutum hoc dici poteſt contra ius commune *negatiuè*, non tamen *contrariè*: quia ius commune, & canonicum, non facit inhabiles ad religionem huiuſmodi habentes defectum originis: Nullum eſt tamen ius canonicum quod præcipiat eos eſſe habiles ad omnem religionem, ſeu quod prohibeat eos excludi ab aliqua religione: nullum enim tale ius Nauar. affert, neq; opinor afferri poſſe. Statutum ergo poſitiuè contrarium iuri communi non poteſt fieri per inferiorem Summo Pontifici, vt benè probat Nauar. Probabile etiam eſt generalem clauſulam per quam datur poteſtas à Summo Pontifice ad condenda ſtatuta, non extendi ad ſtatuta poſitiuè contraria iuri communi, quia iuri communi non derogatur per generalia verba, niſi id ſimpliciter neceſſarium ſit, vt habeant conuenientem effectum: eſt enim illa poteſtas quoad hoc odioſa, & ideo reſtringenda. At verò ſtatutum, quod ſolùm negatiuè eſt contrarium iuri communi, fieri poteſt per poteſtatem inferiorem Summo Pontifici; magis enim repugnat ſtatutum valere contra ius naturale, quàm contra humanum ſuperioris prælati; ergo ſi ſtatutum ſolùm negatiuè contrarium, iuri naturali poteſt eſſe contrarium, multo magis negatiuè contrarium iuri canonico. Ratio verò à priori eſt, quia tale ſtatutum non eſt contrarium voluntati Ponficis, nec legi eius: ergo ex illa contrarietate non eſt inualidum. Vnde in rigore illa non eſt contradictio, ſeu oppoſitio, ſed additio, vel effectio alicuius moralis effect⁹, quem Pontifex lege ſua facere noluit, non prohibuit autem fieri ab habentibus poteſtatem. Ex quo à fortiori ſequitur, ſub generali poteſtate data à Papa ad condenda ſtatuta, includi illa, quæ cùm aliàs honeſta ſint, non ſunt poſitiuè contraria iuri communi, etiãſi negatiuè dicantur cōtraria, quatenus aliquid auferũt, vel irritant, quod ius cōmune nõ aufert, vel irritat, quia per hoc nihil derogatur iuri communi, nec talis poteſtas odioſa eſt, & ideo nõ eſt reſtringẽda, ſed potiùs amplianda, tãquã Principis beneficiũ.

Primum ergo fundamentum Nauarri in numero 3. ex dictis manifeſtè ſolutum eſt. Secundum autem parui eſt momenti; nam licèt ſolemnitas voti quoad illos effectus legales, in quibus ipſa conſiſtit, ſit de iure Pontificis, & non de particulari alicuius religionis, nihilominus particulares conditiones neceſſariæ ad tale votum emittendum, poſſunt ab vnaquaque religione, iuxta modum ſibi conuenientem, ſanciri, & in his aliquid addere, quod iure communi requiſitum non ſit; & nihilominus in tali religione ſit neceſſarium ad profeſsionis, vel receptionis valorem. Quod probo ad hominem, euidenti exemplo; nam iure communi ſolùm eſt neceſſaria ætas 16. annorum ad faciendam validam profeſsionem, & nihilominus poteſt aliqua religio ſtatuere, vt in ea non fiat, vſque ad 18. vel 22. annum, & antea facta valida non ſit, vt eſt communis ſententia, quam præcedenti tom. tractando de profeſsione in genere probaui, quàmque ipſe Nauar. manifeſtè vt veram ſupponit, conſil. 24. de regul. quod incipit, *Quinque quæſtiones*, in q. 2. ratio verò reddi poteſt, quia licet ſtatus religioſus in genere, non poſtulet hanc, vel illam conditionem in his, qui ad illum recipiendi ſunt, vt conuenientem ad communem finem illius ſtatus: fieri tamen poteſt, vt ad finem illius ſtatus determinati ad tale inſtitutum conditi illa moraliter expediat: ergo oportet, vt talis conditio, per aliquod ius ſtatui VI.

Lex inferioris dupliciter poteſt eſſe cōtraria iuri ſuperioris.

poſsit;non poteſt autem hoc pertinere ad ius commune,quia illud (vt ipſum nomen præ ſe fert)commune eſt omnibus religionibus: ergo neceſſe eſt, vt in religione ſit poteſtas ad tale ius proprium, & ſpeciale condendum. Nec oportuit ſemper hanc poteſtatem in particulari à Pontifice poſtulari:nam ſi alia, quæ ad religionis regimen ſpectant, per generalem conceſsionem commiſſa ſunt, cur non etiam hæc poteſtas? Accedit etiam alia ratio, quòd nimirum poteſtas recipiendi in tali religione,& acceptandi profeſsiones, & vota, per ſe primò eſt in tota hac religione; & ipſa poteſt ampliare, vel limitare poteſtatem ſuorum prælatorũ,circa huiuſmodi actum: ergo poteſt limitare hanc facultatem ad perſonas habentes,tales,vel tales conditiones,quas rationabiliter iudicat ſibi conuenientes, ita vt illa poteſtas ad alias perſonas non extendatur,ſicut declarauimus poſita eſſe in Societate quinque prima impedimenta iam explicata. Vnde etiam intelligi poteſt, quædam notanda differentia inter admiſsionem ad talem religionem, & ad beneficium Eccleſiaſticum,vt canonicatum, &c. à quibus etiam videtur Nauar.ſumere argumentum, quia Epiſcopi, vel Eccleſiæ particulares non poſſunt circa hoc ſimile impedimentum ſine approbatione vel confirmatione Pontificis ponere. Eſt autem ratio diuerſa, tum quia religio habet quaſi antecedentem conceſsionem & confirmationem Apoſtolicam per generalem clauſulam ſuprà num.4.allatam, quàm alij, fortaſſe non habet, & qua citatus Sancius contentus eſſe videtur:tum maximè quia beneficia Eccleſiaſtica ſunt veluti communia bona Eccleſię,quę ex vi ſuæ inſtitutionis communi quodam iure diſtribuenda ſunt, & ita nemo poteſt excludi ab eorum participatione, niſi authoritate vniuerſalis diſpenſatoris talium bonorum; in admiſsione autem ad religionem ipſa diſtribuit, ſeu communicat (vt ſic dicam) quoddam bonum, ſibi quodammodo proprium,ſcilicet, Societatem ſuam,ſeu vnionẽ ſecum, & ideo talis boni communicatio ad ipſam ſpecialiter pertinet;poteſt ergo illud communicare quibus ſibi expediens iudicauerit,& non alijs. Denique ſi hæc receptio conſideretur, vt contractus quidam inter religionem, & conuerſum, etiam ex hoc capite liberum eſt religioni contrahere cum his conditionibus, & ſine illis nolle, vt contractus validus ſit. Vnde nihil etiam obſtat,quod de impedimento canonico inhabilitante dicebatur, tum quia hæ perſonæ non ſunt poſitiuè habiles iure canonico, ſed tantùm negatiuè, id eſt, per illud non factæ inhabiles, & hoc modo ad addendum impedimentum præter ius canonicum, non ſemper eſt ſpecialis poteſtas Pontificia neceſſaria,ſed generalis conceſsio ſufficit: tum maximè quia hoc impedimentum, non neceſſe eſt intelligi ex parte perſonæ recipiendæ, irritando illius conſenſum, ad quod fortè neceſſaria eſt maior poteſtas: ſed hic ſufficienter intelligitur ex parte religionis; quia ipſa non vult præbere conſenſum ſuum; ſine quo talis contractus validus eſſe non poteſt.

Diſcrimen inter admiſſionem ad religionem, & ad Eccleſiaſticum beneficium.

CAPVT III.

Quæ probatio antecedere debeat, quæve conditiones ſeruandæ ſint, vt aliquis conuenienter in Societatem recipiatur?

I. POteſt hoc inquiri tam ex parte ingreſſuri, quàm ex parte habentis poteſtatem admittendi illum; & quoad vtramque partem ſufficienter prouiſum eſt,in conſtitutionibus Societatis,in prędicto Examine c.3.& 4.& in 1.p.Conſt.cap.3.& 4. vnde vnico verbo reſpondere poſſemus, ſi ea omnia ſeruentur, quæ ibi præſcribuntur, ſatisfactum iri interrogationi propoſitæ, quoad vtramque perſonam. Vt tamen breuiter oſtendamus, quàm ſint illa, & antiquitati Eccleſiæ,& rationi conſentanea,ea breuiter perſtringemus, & primò declarabimus obligationem ex parte Societatis, & inde facilè conſtabit quid de ipſo petente admitti dicendum ſit.

Generalis reſolutio huius capitis ex inſtitutio Societatis.

Prima Concluſio.

Primùm ergo, vt hæc receptio debitè fiat; diligenter curandum eſt,vt intelligatur,an perſona habeat dotes naturæ, & gratiæ conuenientes huic inſtituto,iuxta aliquem gradum eius tali perſonæ accommodatum, & conſequenter an habeat plures, aut aliquos defectus,ex his,quæ in prædictis conſtitutionibus numerantur, & prædictas dotes excludunt, vel notabiliter minuunt. Tota hæc aſſertio per ſe conſentanea rationi, quia nihil magis eſt debitum religioni, nec magis neceſſarium ad conſeruationem eius, quàm vt hi, qui recipiuntur,apti,& idonei ſint ad finem talis religionis,vt omnes antiqui Patres religionum docent; & præſertim Baſil. regul.10.ex fuſiùs diſputatis,& regul.94. & ſequentibus, & regul.107. & 112.ex breuioribus, & optimè Bonauent. in 4.p. opuſculorum in expoſitione ſuæ regulæ. q.10.per totam, vbi oſtendit, neque ipſi religioni, neque Eccleſiæ Dei expedire, vt omnes admittantur,*Omnes*(inquit)*paſſim recipere non expedit nobis,neq; Eccleſiæ Chriſti: nobis non,quia variæ ſunt conditiones hominum,qualitates,& mores.* Hinc etiam Nicolaus III.in cap. *Exiit qui ſeminat.§. Verum quia.* verſ.*ſed quoniam.* de verb.ſignif.in 6. grauiter commendat prælatis Minorum, ne indifferenter omnes admittant ad ordinem,ſed eos tantùm, *qui ſuffragantibus eis literatura, idoneitate, vel alijs circumſtantijs, poſſint vtiles eſſe ordini,ſibique per vitæ meritum,alijsque proficere per exemplum.* Similia habet Martinus V. in ſuis conſtitutionibus.cap.2. Sic igitur B.Ignatius.1.p. Conſt.c.1.§.3. *Plurimum referre* (ait) *ad diuinum ſeruitium conuenientẽ haberi delectum eorum qui admittuntur,& diligentiam adhiberi,vt intelligatur,quæ eorum ſint dotes & vocatio.* Vbi in declaratione lit.C. optimè dicit, *vt par eſt ſolicitè cooperari vocationi,& motioni diuinæ,curando vt augeatur in Societate numerus operariorum vineæ Chriſti Domini noſtri, ita diligenter conſiderare oportet, ne quis admittatur, niſi qui donis illis Dei præditus ſit, quæ hoc inſtitutũ ad ipſius gloriam exigit.* Et in ca.2.& 3.magis in particulari dotes, conditiones neceſſarias, & vtiles deſcribit, de quibus ſtatim pauca dicemus. Et ca.4.iterum ſubiungit.*Nobis in Domino valde perſuademus ad hoc,vt diuina, & ſumma maieſtas miniſterio huius minimæ Societatis vti dignetur, multum referre, vt qui ad eam admittuntur non ſolum diu probentur, antequam in eius corpus coaptentur, verum etiam vt valde noti ſint, antequam ad eam probationem admittantur.* Ac eandem p.10.§.7. *Vt perpetuo* (inquit) *totius huius corporis bonus ſtatus conſeruetur,confert plurimum quod in 1.2.& 5.p dictum eſt de turba,& hominibus ad noſtrum inſtitutum ineptis, vt ne ad probationẽ quidem admittantur.* In quibus verbis docere voluit B.Ignatius, non eſſe homines in Societate recipiendos,ſolùm propter illam augendam, ſeu propagandam, quia bonum eius, non in perſonarum multitudine, ſed probitate, & aptitudine ad miniſteria conſiſtit. Quod de religionibus omnibus mendicantibus prudenter admonuit Caiet. 2.2.q.188.à 7. ad 1. Imò in ſimili id docuit Innocent. III. in c. *cum ſit.* de ætat.& qualit. dicens. *Sanctius eſt paucos bonos, quàm multos malos habere miniſtros, quia ſi cæcus cæco ducatum præſtet,ambo in foueam dilabuntur.* Loquitur autem de ſacerdotibus, ad quos pertinet regimen animarũ, *quæ eſt* (inquit) *ars artium.* Vnde cum omnibus religionibus hæc animaduerſio conueniat, maximè eſt in Societate neceſſaria,eo quòd religio clericorũ ſit, & ad II.

Confirmatur Patrum teſtimonijs.

& ad animarum miniſterium inſtituta. Quare optime etiam illi accommodatur, quod dixit Clemens Papa in epiſt. 2. *Melius eſt enim Domini ſacerdotium paucos habere miniſtros, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant*: Habetur in ca. *Tales* d. 23 vt omittam eò huiuſmodi miniſtros in maiori æſtimatione ab hominib. haberi, quò rariores ſunt, iuxta illud Hieronymi; *Quod rarum eſt plus appetitur, diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit.* cap. *Legimus*. d. 93. ex epiſt. 85. ad Euagrium. Sic etiam referunt ſolitum eſſe B. Franciſcum dicere; *Vtinam fratres mei eſſent adeò pauci, vt quando homines viderent illos, mirarentur.* Denique hoc etiam illud confirmat; quod multitudo ſine delectu congregata, quod B. Ignatius turbã vocauit, non poteſt cõuenienter, & cum fructu totius corporis gubernari. Nam etiam Ariſtoteles dixit 3. Polit. c. 11. plurimorum politiam difficilè bonam eſſe, quia plures ad virtutem ducere arduum eſt; quantò ergo erit difficilius, ad perfectionem virtutis eam perducere, maximè ſi abſque delectu perſonarum congregata eſt. Propter quod tandem dixit Bonauent. q. 19. inter cauſas propter quas aliqua religio, à ſuo primo feruore diſcedit; præcipuam eſſe multitudinem intrantium, ſi non cum magna prudentia recipiantur.

Corduba circa regulã in introductione q. 3. refert.

III. Atq; hinc tandem nota eſt aſſertionis ratio, quãdo enim perſona, quæ Societatem ingredi cupit (in quo eadem proportio eſt, de qualibet alia religione) ſufficienter cognoſcitur quoad omnes cõditiones, & qualitates ſuas; tunc ceſſat neceſsitas alterius diligentiæ, ſolùmq; oportet rectitudinem obſeruare, vt non priuato affectu, ſed intuitu maioris boni, primùm religionis, deinde religioſi, receptio, vel fiat, vel denegetur; in quo grauis culpa committi poterit, vel contra iuſtitiam fortaſſe reſpectu religionis, vel contra charitatem reſpectu conuerſi, ſi ex prauo affectu; vel notabili negligentia, aut idoneus repellatur, aut admittatur indignus. Si autem conditio, & capacitas perſonæ cognita non eſt, imprudentiſsimum profectò erit, talem perſonam ſtatim admittere, ſine ſufficienti inquiſitione, & examinatione. Nam vel admittitur, vt, qualiſcunq; ſit, retineatur; & hoc eſt in magnum religionis præiudicium, vt ex omnib. dictis conſtat: quod maximè verum eſt in Societate, propter finẽ, & grauiſsimas actiones quibus incumbit, quia ſic facilè fieret, vt ad ſuum finem conſequendum inutilis redderetur; quod etiam in maximum Eccleſiæ detrimentũ redundaret. Vel recipitur, vt ſi poſtea minus idoneus reperiatur, ſtatim repellatur; & hoc etiam, & ipſi perſonæ iniurioſum eſt, quia turpius poſtea eijcietur, quàm antea non admitteretur. Religioni etiam hoc eſſet oneroſum, tum propter inutiles labores, & ſumptus in huiuſmodi perſonis poſitos; tum etiam, quia non ſine nota, & ſcandalo aliorum fieret tam temeraria receptio, & frequens dimiſsio.

Secunda Concluſio.

IV. Secundò ergo principaliter colligo, & aſſero conuenientiſsimè in Societate præſcriptas eſſe duas diligentias ante hanc receptionem præmittendas. Vna eſt examinatio ingredi volentis. Altera eſt probatio eius, quæ vocatur prima in hac religione, quia cæteras antecedere debet, & poſt illam, aliæ ſequuntur ante profeſsionem: vel etiam dicitur prima, quia eſt ad primum ingreſſum. Circa examinationem recolendum eſt, quod ſuprà initio huius 2. libri dixi, hic non eſſe ſermonem de his, quæ neceſſaria ſunt iuri communi, ſed ſpeciali Societatis. Hic ergo non agimus de examinatione, aut inquiſitione ex vi Conſtitutionis Sixti V. agenda, quæ nouior eſt, quàm Societatis Conſtitutiones, & ſeruanda in Societate, ſicut in alijs religionibus, niſi ſpecialem aliquam declarationem, ſeu conceſsionem circa illam habeat à Sede Apoſtolica, cuiuſmodi eſt illa Greg. XIV. quæ incipit, *Exponi nobis*. Vel niſi vti velit quacunque moderatione in hac parte alteri religioni conceſſa; Nam id etiam facere poterit per viam communicationis, rationeſuorum priuilegiorum, niſi in ipſa conceſsione talis communicatio ſpecialiter prohibita ſit. Denique inquiſitio illa Sixti V. ab alijs perſonis de ipſo conuerſo præcipuè petenda eſt. Hæc autem examinatio, quæ in Societate præſcribitur, cum ipſo immediatè peragitur; ipſe enim eſt, qui interrogari debet, & qui ſe ipſum manifeſtare, per varias interrogationes cogitur, quæ in dicto cap. 3. Examinis fusè proponuntur, & omnes eò tendunt, vt perſonæ capacitas naturalis, & habitualis diſpoſitio, & actualis vocatio, ſeu conuerſio probè cognoſcatur: ex his enim tribus capitibus maximè pendet dignitas, ſeu idoneitas perſonæ, ad tale inſtitutum. Neq; oportet de his interrogationibus plura in particulari dicere, quia res eſt clara, & tantùm prudentialis; aliquid verò ſtatim attingemus, declarando impedimenta, quę huic ingreſſui aliquo modo obſtare poſſunt, quanuis non irritent.

De prima diligentia ex parte Societatis facienda, quæ eſt recipiendi examinatio.

Dicet verò aliquis huiuſmodi examinationem parui eſſe fructus, ſi nulla exigitur probatio, præter proprium teſtimonium conuerſi de ſe ipſo, qui facilè poterit (quod humanum eſt) exaggerare bona; & defectus vel occultare, vel minuere. Reſpondeo, imò rem eſſe magni momenti. Primò, quia ipſe conuerſus in conſcientia tenetur ſyncerè, ac purè veritatem aperire: Nam eo ipſo quod vult, quaſi pactum cum Societate inire, & ideò examini volũtariè ſe ſubijcit, iuſtè interrogatur, & conſequenter veritatem aperire tenetur: neq; etiam quaſi bellum iuſtum ex vtraq; parte eſſe poteſt. Declaratur: nam ſi quis cum alio conuenire velit in emptione equi, vel alterius rei ſimilis, & eius conditiones inquirat; quæ ad rem faciunt, & ad ſuam vtilitatem, vel cõmoditatem ſpectant: tenetur ſine dubio veritatem reſpondere: multò ergo magis in præſenti, quia negotium grauius eſt, & receptio magis liberalis, & voluntaria. Quin potiùs tantã eſſe cenſeo hanc obligationem, vt ſi quis nimiùm in hac falſitate excederet, & deciperet religionem in rebus grauioris momenti, & quæ redderent perſonam prorſus inutilem ad talem religionem, fieret receptio nulla: non quia in tali perſona ſint impedimenta inhabilitantia perſonam: ſed quia religio decepta in re ſubſtantiali, non videtur conſentire receptioni, quia talis ignorantia inuoluntarium cauſat: iuxta ſuperiori tomo dicta de profeſsione ex ignorantia facta: quando autem deeſt conſenſus legitimus recipientis, receptio inualida eſt, argumento cap. vltim. cum Gloſſa. de regular. in 6. Hoc tamen certum non eſt. Nauar. enim in conſil. 48. de regular. quod incipit, *Primò quæritur*. tractans an profeſsio facta tacito morbo Gallico, vel contagioſo nulla ſit? Reſpondet, ſi religio habet ſtatutum confirmatum à Papa annullans talem profeſsionem, illam eſſe nullam; ſi autem non habet tale ſtatutum, attento iure communi, non eſſe nullam. Non reddit autem aliam rationem niſi, quia ægritudo etiam mortifera non annullat profeſsionem. Suppoſito autem quòd impedimentum non inhabilitet perſonam, nullum videtur poſſe eſſe maius, nec reddere religionem magis inuoluntariam, quàm ſimilis ægritudo, vel deceptio circa illam; ſed hoc in particulari pendet ex iudicio prudentiali; nam in generali dubium non eſt, quin dolus poſſit eſſe tantus, vt omninò tollat conſenſum ad inducendam obligationem, vt in ſimili dixit idem Nauar. conſ. 46. de regular. quod incipit, *Herus* n. 4. cum Panormitano in cap. *cùm dilectus* de his, quę vi. Et id-

V. *Obiectio:*

Soluitur primò.

Grauis deceptio inualidat receptionem ad nouitiatum.

Et ideo dixi debere eſſe deceptionem in *ſubſtantialibus*, quia illa planè tollit conſenſum, vt in quolibet alio contractu conſtat. Benè autem addit Nauar. in priori loco, ſi talis deceptio ſit in re graui, etiamſi non annullet actum, peccatum eſſe mortale, propter quod poteſt prælatus excellere talem perſonam à religione, & priuare habitu.

VI. *Secunda ſolutio.*

Deinde reſpondetur ad interrogationem factam, examinationem hanc, alijs etiam rationibus eſſe valdè vtilem, tum quia in illa multum cognoſcitur perſona, & iudicium eius in modo reſpondendi, & in multis alijs, quæ occaſione talium interrogationum occurrere ſolent: tum etiam quia examinator, non ſemper eſt ſimplici interrogatione contentus, ſed quantum poteſt, inſtare debet, & aliquando etiam experiri, an ita ſit, quod ab alio reſpondetur. Deniq; quia licèt interrogationes primò fiant ipſi conuerſo, non prohibetur quin vbi oportuerit, maior inquiſitio, & veritatis examinatio fiat, cuius rei occaſio ex reſponſionibus ipſius petentis ſæpius ſumi poteſt.

VII. *De ſecunda diligentia quæ eſt ipſius recipiendi probatio prima.*

Secunda diligentia, eſt prima probatio eius, qui recipiendus eſt, quæ in Societate fieri debet antequam ad communem conuictum quis admittatur. Nam licèt ex prædicto examine nihil reſultet, quod receptionem quoquo modo impedire valeat, ſed perſona appareat idonea iuxta ea, quæ inſtitutum exigit; non eſt contenta Societas, ſed probare etiam vult, quoad commodè poteſt, an hoc ita ſit, & præſertim quoad vocationem, & conſtantiam eius: & quoad capacitatem ad ſpiritualia exercitia, & ad literarum profectum, vel ad corporales labores ſi in eis exercẽdus ſit. Propter hanc ergo cauſam in Examine cap. 1. §. 13. ſtatuitur, vt recipiendi, hoſpitum more, ad duodecim, vel quindecim dies in loco aliquo ſeparato commorentur, vt ibi probentur priuſquam recipiantur. Quod genus probationis ſatis conſentaneum eſt tam iuri, quàm antiquæ conſuetudini religionum. Primum patet ex cap. *Si quis incognitus.* 17. quæſtione 2. vbi probandi dicuntur, qui religionem ingredi volunt antequam ad habitum recipiantur. Idem ſumitur ex cap. *Monaſterii.* 19. quæſt. 3. Secundum patet ex Caſſiano lib. 4. de inſtitutis renuntiantium. cap. 3. vbi refert mirabilem probationem, quæ inter antiquos illos Patres in vſu erat; Nam conuerſus diebus decem, vel eò ampliùs detinebatur pro foribus excubans, indicium perſeuerantiæ, ac deſiderij ſui, pariterque humilitatis, ac pœnitentiæ demonſtrans, & genib. omnium fratrum prouolutus, opprobrijs, & iniurijs ab omnibus tolerantia eius probabatur. Et ad idem alludit cap. 32. vbi Pynuphius Abbas ſic ad quendam, quem recipiebat, alloquitur: *N ſti quot diebus pro for. bus ex ubars, hodie ſit receptus.* Benedictus etiam in regula, ca. 58. ait, non eſſe facilè concedendum ingreſſum petenti, ſed conſilium Euangeliſtæ Ioannis epiſt. 1. cap. 4. ſeruandum eſſe: *Probate ſpiritus an ex Deo ſint*; ad quem finem, ait, priùs extra monaſterium detinendum eſſe per aliquot dies, & patientiam eius, tum dilatione, tum etiam aliquibus iniurijs probandam: poſtmodum verò intra monaſterium in hoſpitio eſſe detinendum per aliquot dies, priuſquam ad nouitiatum admittatur. Quæ non ſunt à mente Baſilij aliena, vt ex regula 10. ex fuſioribus, & ex alijs ſuprà citatis, intelligi poteſt, & idem colligitur ex regula Pachomij c. 26. & ex Ioanne Climaco, gradu 4.

Genus hoc probationis iuri, & conſuetudini antiquarum religionum eſſe conforme.

VIII. *Primum huius probationis genus, & à B. Ignatio commendatum.*

Primum autem probationis genus in hoc tempore, quo prima probatio durat, eſt videre, & cõſiderare diplomata Apoſtolica inſtituti Societatis, & conſtitutiones, ac regulas, quas vnuſquiſque in ea eſt obſeruaturus, vt in prædicto loco Examinis dicitur. In quo duo aguntur. Vnum eſt, vt qui ingreditur maiorem cognitionem, & lucem habeat ſtatus, quem aſſumit; aliud eſt, vt Societas magis, ac magis probet conſtantiam eius, dum conſiderata perfectione, & difficultate inſtituti in eius amore, ac deſiderio perſeuerat. Illud enim B. Ignatius maximè commendatum reliquit, nimirum, vt diſpoſitio, & conſtãtia, ac ſtabilitas eius, qui ingredi vult diligentiſsimè inſpiciatur, & examinetur, vt patet ex cap. 2. Examinis. §. 13. & 14. Et 1. p. Conſtit. cap. 3. §. 10. & 11. Fuitque conſilium B. Baſilij loco proximè citato, & in Conſt. Monaſt. cap. 20. & S. Bonauenturæ in expoſitione ſuæ regulæ cap 2. Quoniam autem Societas religio (vt diximus) clericorum eſt, in hoc modo probandi conſtantiam imitari voluit Ignatius, & antiquos Canones, & priſcarum religionum mores. Sic enim in 6. Synodo cap. 2. à promouendo in Epiſcopum canones, & regulę, quas in eo munere obſeruaturus erat, legendæ, & conſiderandæ dicuntur, & non priùs conſecrandum eſſe Epiſcopum, quàm ea ſe poſſe, & velle ſeruare, profiteatur: quod latiùs etiam habetur in authentica, *Quomodo oportet Epiſcopos.* §. *Si detur.* De Epiſcopis autem, ac cæteris clericis, ſic dicitur in Concil. Carthagin. III. cap. 3. & habetur in cap. 7. d. 38. *Placuit, vt ordinandis Epiſcopis, vel clericis priùs ab ordinatoribus ſuis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilii feciſſe pœniteat.* Et in Concil. Tolet. IV. cap. 25. & habetur in ca. 2. ead. d. 38. *Quando presbyteri* (ait) *in parochiis ordinantur, libellum officialem à ſuo ſacerdote accipiant, vt ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi accedant.* Vbi liber officialis dici videtur, qui obligationes proprij muneris, & officij, ſeu ſtatus aſſumendi, continet, vt Archidiaconus notauit. Quod verò ad religioſos ſpectat, D. Benedictus dict. cap. 58. ſuæ regulæ, generatim dicit, vt cupienti ingredi res aſperæ, & difficiles, quas obſeruaturus eſt, proponantur. Vbi Smaragdus in expoſitione illius regulæ idem ex Auguſtino, & Iſidoro refert; Et ſine dubio eſt per ſe valdè conueniens, vt maiori cum luce procedatur, ne genus aliquod ignorantiæ, aut deceptionis poſſit poſtea nouitius allegare. Propter quod dixit Præpoſit. in dicto capite *placuit.* non poſſe nouitium allegare ignorantiam, quando conſtitutiones, & regulæ illi fuerunt ſpecificè declaratæ.

Conſentaneum eſt ſacris Canonibus.

Vide Bart. in leg. vlt ff de decretis ab ord. faciend. &c.

IX. *Secundum eiuſdem probationis genus.*

Secundum genus probationis, ac ſimul præparationis, eſt, vt ingrediens, his diebus in actionibus ſpiritualibus meditationis, ac pœnitentiæ exerceatur, & confeſsionem generalem faciat, ac tandem ſacramentum Euchariſtiæ accipiat. ita habetur in cap. 4. Examinis §. 41. & 1. p. cap. 4. §. 6. Quæ omnia ſanctè inſtituta eſſe, per ſe manifeſtum eſt: & duos etiam habet fines. Vnus eſt, quia hoc modo probatur capacitas, & propenſio ad exercitia ſpiritualia, & corporis aſperitatem. Alius eſt, quia hoc modo ſimul diſponitur ad maiorem Dei gratiam, & auxilium recipiendum, vt maiori feruore, & animi puritate perfectionis ſtatum aggrediatur. Vnde ſimilis regula de confeſsione generali præmittenda Ciſtertienſis cap. 35. num. 155. Idem etiam conſulit Bonauentura in ſpeculo diſciplinæ c. 1. Turrecrem. tract. 128. in regulam S. Benedicti. Et videri poteſt Alenſ. 4. p. q. 77. memb. 5. art. 3. Hoc etiam confirmat fauor Summorum Pontificum varias indulgentias, & gratias concedentium his qui religionem ingrediuntur, vt ſic meliùs ſint diſpoſiti ad auxilium diuinum obtinendum, atque ita in Societate conceditur per communicationem ex priuilegijs Minimorum, indulgentia plenaria, & omnium peccatorum remiſsio, vt ex compendio priuilegiorum conſtat, verbo, *Indulgentia.* §. 4.

X. *Tertium probationis genus.*

Tertiò ſolet etiam, qui recipitur, ſi ad gradum ſcholarium eſt dirigendus, probari in his, quæ ad doctrinæ, & ingenij ſpecimen pertinent, vt conſtat ex 1. p. Conſtit. c. 4. §. 5. Si verò ad miniſteria tempo-

ralia

ralia recipiatur, in his actionibus, quæ ad vires corporis pertinent, diutiùs probari ſolet iudicio ſuperioris iuxta varietatem perſonarum, decenti modo, & vnicuiq; accommodato. Quæ omnia per ſe ſunt adeò rationi conſentanea, vt nulla alia ratione, vel declaratione indigeant.

Tertia Concluſio.

Ratio generalis pro concluſione.

XI. Dicendum tertiò eſt, conuenienter poſtulari, & deſignari in Conſtitutionibus Societatis dotes, ſeu conditiones requiſitas in his, qui ad illam admittendi ſunt, & impedimenta, quæ aut prohibere, aut difficilem reddere poſſunt ingreſſum. Ratio generalis ſumenda eſt ex fine Societatis: nam cum ſit ſtatus religionis valdè perfectus, requirit inprimis ea omnia, quæ ad hunc ſtatum ex ſua generali ratione neceſſaria ſunt. Quia verò amplectitur magna ex parte, & cum magna perfectione vitam cõtemplatiuam, poſtulat, quoad fieri poſsit, naturam, & mentem huic exercitio accommodatam, non enim omnes apti ſunt ad otium, & quietem contemplationis, vt ſuprà tract. ſuperiori cap. 1. nu. 12. ex Gregorio referebamus. Quia verò principaliter hæc religio ordinatur ad perfectiſsimas actiones, quæ vltra diuinam gratiam multa naturæ dona, magnamq; prudentiam, & eruditionem requirunt: ideo in his omnibus quoad fieri poteſt, magna perfectio, vel diſpoſitio ad illam in ijs qui admittuntur deſideratur. Denique quia difficile eſt hæc omnia in vnum coniungere, & nonnihil poteſt eſſe periculi in externis actionibus, & præſertim in peregrinationibus, & miſsionibus, ad quas maximè Societas, ex vi ſui inſtituti, dicata eſt, ideo quædam naturæ, & paſsionum moderatio in admiſſo poſtulatur, quæ ſine nimia difficultate per virtutis exercitium perfici poſsit. Si ergo, iuxta huius rationis vim expendantur omnia, quę circa hoc ordinantur in c. 2. 1. p. Conſtitutionum manifeſtè conſtabit veritas aſſertionis propoſitæ.

Conditiones in coadiutoribus temporalibus requiſita.

Nam in coadiutoribus temporalibus, inter alia, quæ omnibus communia eſſe debent, ſpecialiter poſtulatur, vt ſint ſorte Marthę in Societate contenti ætate, & viribus, ad labores corporis, qui in Societate ſe offerunt, ſufferendos prędití, & vt homines, difficili admodum ingenio non ſint.

Conditiones ad ſpiritualia miniſteria receptorum.

In cæteris verò, qui ad ſpiritualia miniſteria admittuntur, capacitas ingenij, indoles boni iudicij, & ſufficiens memoriæ tenacitas poſtulatur; quoad voluntatem verò, vt vniuerſæ virtutis, & perfectionis ſpiritualis ſtudioſi ſint, quieti, conſtantes, & ſtrenui in his, quæ ad diuinum ſeruitium aggrediuntur. Et (quod Societatis proprium eſt) vt zelum habeant ſalutis animarum, & de ea cauſa ad hoc inſtitutum ſint affecti. Deinde in his, quæ ad corpus ſpectant, inprimis conueniens ætas, quæ ad hunc primum ingreſſum, de quo agimus deſignatur, ſaltem 14. annum excedat. Deinde petitur bona valetudo, vires ſufficientes ad ſuſtinendos inſtituti labores, & ſpecies exterior honeſta, & apta ad ædificationem proximorum, & exoptanda dicitur ſermonis gratia, ad agendum cum proximis, perneceſſaria. De alijs verò externis fortunæ bonis, vt ſunt nobilitas, & ſimilia, optimè adiungitur, nec per ſe ſufficere, nec neceſſaria eſſe, non tamen eſſe paruipendenda ſi alijs adiungantur.

De impedimentis perſonam minus idoneam ad Societatem reddentibus.

XII. Et iuxta hæc (quo ſecundæ parti tituli huius capitis ſatisfacimus) ſtatim in cap. 3. eiuſdem primæ partis Conſtitutionum, impedimenta ponuntur, quæ ſecundaria appellantur, quia non omnino excludunt, ſed perſonam minùs idoneam reddunt, & tot poſsunt multiplicari, vt nullo modo expediat talem perſonam admittere.

De impedimentis intellectus.

Quædam ergo ex illis ad intellectum pertinent, vt *tarditas ingenii*, aut *defectus memoriæ*, aut *ruditas*, quæ intelligenda exiſtimo, quando notabilia ſunt, ita vt mediocritatem etiam non attingant. Circa iudicium autem prudenter, & meritò adnotatur, multum poſſe impedire *obdurationem in proprio ſenſu*, quia in omni congregatione magnum ſolet faceſſere negotium.

De impedimentis voluntatis.

Quoad voluntatem verò inprimis ponitur *natura difficilis ad virtutem* propter vehementes affectus, qui domari vix poſſe videantur: Deinde *peccatorum habitus* tanta conſuetudine obfirmati, vt de illis non magna emendatio ſperetur. Et huc etiam pertinere exiſtimo, quod ibi ſubiungitur, de *indiſcretis deuotionibus*, quæ ſolent eſſe cauſa illuſionum, & errorum: tunc enim hoc habet locum, quando hęc abierunt in conſuetudinem inueteratam, à qua difficile quis dimouetur. Tandem additur, *defectus actualis diſpoſitionis debitæ*, qualis eſt intentio non ſatis recta, vel non ſatis firma, & conſtans circa ſtatus mutationem, & circa affectum ad talem religionem; non enim ſatis eſt habere firmum propoſitum, vel feruentem affectum circa religionem in genere, ſi circa Societatem in particulari animus ſit remiſſus, vel parum firmus, quia illa non eſt diſpoſitio ſatis accommodata ad talem formam: neque ex illa magna vtilitas talis perſonę in Societate ſperari poteſt.

De impedimentis corporis.

Quoad corpus verò ponuntur defectus contrarij perfectionibus ſuprà numeratis, vt ſunt, *debilitas, morbus, notabilis deformitas, & defectus integritatis corporis, vel legitimæ ætatis* ſiue per defectum ſi ſit valde tenera, ſiue per exceſſum, ſi ſit nimiùm prouecta, qualis cenſetur in regulis prouincialis cap. 4. numero 36. quoad defectum, annus infra 15. & quoad exceſſum ſupra 50. In quo, cùm ſit certum, exceſſum ætatis nunquam eſſe impedimentum irritans, ſi iudicium integrum ſit, de alio extremo per defectum dubitari poteſt. In qua re certum eſt ex hac conſtitutione, non habere Societatem in hoc ſpeciale impedimentum, ex ſuo proprio iure. An verò ius commune Concilij Tridentini in ea locum habeat, dicemus meliùs infrà lib. 3. c. 6. à numero 2. Nam quod attinet ad primum ingreſſum, certum eſt nullam definitam ætatem eſſe ſubſtantialem (vt ſic dicam) niſi quatenus ad ſecundum ingreſſum, id eſt, ad incorporationem per tria vota ſubſtantialia proportionata ætas poteſt eſſe neceſſaria.

De impedimentis externorum bonorum.

Tandem quoad externa bona pro impedimento ponitur *æs alienum, & ciuiles obligationes*, in quo nihil ſpeciale adiungitur, & ideo, quæ tom. ſuperiori in communi circa hoc diximus de ingreſſu religionis ad Societatem prudenter applicanda ſunt.

De impedimento originis.

De *defectu autem originis* nihil illo loco dicitur. In cap. verò 3. Examinis inter alia interroganda, vnum eſt; *an aliquis ex eius progenitoribus notatus fuerit, vel declaratus ob aliquem errorem contra noſtram Chriſtianam religionem, & quomodo id ſit.* Quanuis ergo ex hoc capite non eſſet tunc poſitum abſolutum impedimentum, ſemper tamen in conſideratione habendum fuit, vt iuxta temporum, & locorum opportunitatem id fieret, quod cum religionis ſecuritate, ad maiorem ædificationem iudicaretur expedire: quid autem in hoc additum ſit iam explicuimus in c. 2.

Quid ex parte recipientis requiratur?

XIII. Ex his ergo concluditur, vt receptio in Societate, ex parte recipientis, legitimè fiat, ſuppoſita poteſtate, quæ primariò in Generali, & per illum in Prouincialibus exiſtit, non poſſe aliam regulam aſsignari niſi prudentiam. Quia non omnia, quæ explicata ſunt in ſingulis admittendis, ſimul ſunt ſemper poſtulanda: neque ſinguli etiam ex dictis defectibus, impediunt ſemper quominus receptio licitè

licitè fiat; alioquin difficillimum eſſet aliquem legitimè admittere, quia rarum eſt inuenire homines, qui ſimul omnibus prædictis donis naturæ, & gratiæ prędititi ſint, & nullum ex dictis defectibus habeant. Et hoc ſignificauit Beatus Ignatius in fine cap. 2. Conſtitut. dicens: *Quæ tamen menſura omnibus in rebus teneri debeat, vnctio ſancta diuinæ ſapientiæ eos docebit, qui id curæ ad eius obſequium, ac laudem vberiorem ſuſceperunt.* Et in fine capite 3. ſolùm dicitur, quo plures ex dictis defectibus, ſed impedimentis ſecundarijs, quis habuerit, eò minùs idoneum eſſe, vt in Societatem recipiatur. In quo clarè ſignificatur, non obſtante vno, vel alio impedimento, ex ſupradictis, poſſe eſſe aliquem idoneum, vt non ſolùm validè, ſed etiam meritò recipiatur. Ac propterea admonetur ibi, qui admittendi facultatem habet *ne priuato affectu duci ſe ſinat*, quia nimirum perturbare ſolet prudentiæ iudicium: ergo ſupponit dari locum in hoc negotio prudenti arbitrio. In vtroque autem loco, optima quidem regula in declaratione ſignificatur, ſcilicet, quando aliquod ex prædictis impedimentis interuenit, vel defectus aliquis in aliquo ex prædictis donis animæ, & corporis, attendendum eſſe, an in alijs donis tantus ſit exceſſus, vt ſecundùm rectam rationem talis defectus compenſari videatur: ſic enim penſatis omnibus, poterit eſſe perſona idonea & digna, non obſtante aliquo ſimili defectu. Quæ compenſatio maximè locum habebit, quando defectus non eſt in vocatione, quoad intentionem, & firmitatem eius; neque in aptitudine, & docilitate ad virtutem: nam hi defectus de ſe impenſabiles planè videntur, niſi prius per diuinam gratiam, & liberi arbitrij cooperationem, per nonnullam conſuetudinem, ſeu perſeuerantiam, corrigantur. Occurrebat autem hic quæſtio, an hæc poteſtas admittendi ad Societem, meritò committatur ſolis Prælatis, cum ſolo conſilio ſuorum conſultorum, vel aſsiſtentium, vel potiùs committi debuerit communitati ad plura ſuffragia, vel alicui congregationi, ſeu electioni plurium perſonarum? Ab aliquibus enim in dubium hoc reuocatum eſt propter conſuetudinem aliarum religionum, & propter quendam motum Sixti V. de illegitimis. Sed hæc quæſtio attingit aliam vniuerſaliorem de regimine monarchico Societatis, quod in hoc actu, eandem rationem habet, quam in alijs non minùs grauibus, & ideò infrà in ſua generalitate tractabitur. Nunc ſolùm dicimus, ipſummet Sixtum V. ſuammet conſtitutionem, quoad Societatem moderatum fuiſſe, & poſt illum Gregor. XIV. in propria Bulla de Confirmatione inſtituti Societatis, hoc punctum inter alia expreſsè probaſſe, & confirmaſſe, dicens. *Nouitios etiam tam in prima eorum admiſſione ad Societatem, quàm ad ſcholaſticorum vota poſt biennium nouitiatus, iuxta Societatis morem, per ſuperiores admittendos eſſe.*

XIV. *Quid ex parte recipiendi?* Vltimò colligitur ex dictis quid ex parte admittendi neceſſarium ſit, vt debito modo ingrediatur. Nam præter ea, quæ ex communi ratione aſſumendi ſtatum religioſum neceſſaria ſunt, & in ſuperiori tomo ſunt notata, nihil ferè hic addendum eſt, niſi vt illa omnia cùm proportione ad talem religionem applicentur; maximè verò, vt ſyncerè in examine procedatur veritatem in omnibus aperiendo; ſolùm enim in fictione aliqua huic veritati contraria, poteſt grauis culpa in hoc negotio committi ex parte ingreſſuri; nam cætera omnia magis ſpectant ad conſilium, vt res adeò grauis meliori modo fiat.

CAPVT IV.

An rectè, & ſub qua neceſſitate integrum biennium aſſignatum ſit pro nouitiatu in Societate.

PRo hac ſecunda probatione ſupponenda ſunt ea, quæ ſuperiori tomo de nouitiatu religionis generatim diximus: ſolùmque explicanda ſunt hic ea, quæ in hac parte Societati ſunt propria: nam cætera illa, quibus per ſpeciale inſtitutum Societatis non derogatur, ſeruanda in ea ſunt, cùm ad ſtatum religioſum vt ſic, pertinere videantur. Supponenda verò eſt in hac ſecunda probatione ſeu nouitiatu, Societatis Conſtitutio, quæ ſic habet in Examin. cap. 1. §. 12. *Antequam quis admittatur ad profeſſionem, vel ſimplicia vota, biennium integrum ad probationem habebit.* Quod in cap. 4. §. 16. repetitur. Quod tempus in eiſdem capitulis in 1. §. 12. in 4. §. 43. prorogari poſſe dicitur, ſi nondum plenè Societati ſatisfecerit, ita vt integrum iudicium de illius dimiſſione, vel admiſsione facere poſsit. Hoc ergo eſt vnum ex capitibus, quod Societati obijci ſolet, eo quòd, & nouum hoc ſit, cùm antiquiſsimæ religiones vno animo nouitiatus contentæ fuerint, vt ex regula Benedicti, & alijs conſtat. Et ſic etiam ſingulare: nam vnus annus nouitiatus communi omnium religionum conſenſu receptus eſt, & iure antiquo cap. 1. 17. q. 2. & nouiſsimo Concilij Trident. approbatus. Non ergo debuit Societas in hoc eſſe ſingularis. Quæ obiectio multo magis augeri ſolet, eo quòd hæc tam diuturna probatio non cenſetur in Societate ſufficiens ad profeſsiones, ſed noua alia poſtulatur. Verùm de hac poſteriori parte meliùs infrà in lib. 6. ca. 1. & 2. dicemus, diſputando de profeſsione; nunc verò de priori ſolùm dicendum eſt. Duo autem in hoc capite explicabimus: primum, quæ fuerit ratio huius peculiaris inſtitutionis: ſecundum, quàm ſit neceſſarium totum hoc tempus, vt ſecundus ingreſſus, ſeu incorporatio in Societate, valida ſit, & ſimul, quomodo hoc tempus ſit computandum.

I. (margin, beside first line)

Ratio difficultatis. (margin, beside "Hoc ergo eſt")

Præſentis capitis partitio. (margin, beside "Duo autem")

Prima pars capitis expeditur.

II. Primò ergo dicendum eſt, hoc temporis augmentum non eſſe nouum, ſed renouatum, & ex antiquitate ſumptum; Nam inprimis olim à Diuo Baſilio nullum certum probationis tempus præſcriptum fuit, ſed indefinitè, tanto tempore dixit probandum nouitium, quanto ad illius experimẽtum, & diſpoſitionem ſufficere videretur, vt videre licet in regulis fuſius diſputatis regula 10. & 15. Et ſimilia ſumuntur ex Caſsian. lib. 4. de inſtitutis cap. 6. 7. & ſequentibus; de quo plura infrà in citato lib. 6. tractantes de dilatione profeſsionis; nam ad illud punctum magis hæc antiqua conſuetudo ſpectat. Deinde Euſeb. Cæſar. inter alia; quæ in Porphyrio refert, de Eſſæis lib. 9. de præparat. Euang. cap. 1. ſic ait: *Qui in tam ſectam veniunt: non ſtatim, ſed poſteaquam foris, anno integro, eiſdem moribus vixerint, tunc ſuſcipiuntur, non tamen omnino, ſed propinquius quidem accedunt. Vnà verò cum illis viuere non licet, niſi duobus alijs annis patientiæ ſigna dederint.* Et ſimilia refert Ioſephus lib. 8. antiquitatum ca. 2. & li. 2. de bello Iudaico c. 7. Hinc ab antiquis etiam monachis Ægypti ſeruatum legimus, vt per tres annos nouitij probarentur, in durioribus operibus exercendi, ex regul. Pachomij refert Nicephorus lib. 19. hiſtoriæ cap. 14. Et ſumitur ex Palladio cap. 38. hiſtoriæ; vnde etiam Iuſtinianus Imperator in authentica de Monachis in Nouellis tit. 10. biennij tempus ad profeſsionem poſtulauit.

Quod

Quod docuit etiam Iuo Carnotenſ. 1.p. ſui decreti cap. 153. Et quoad moniales idem ſumitur ex Conc. Aurelian.V.c.13.

III, *Obiectio.* Dicet fortaſſe aliquis. Quædam ex his, quæ antiquiora videntur, fuiſſe fortè tunc neceſſaria propter nimium rigorem religionum, vel monachorũ illius temporis; Poſtquam verò rigor ille temperatus eſt, etiam probationis tempus fuiſſe ad breuiorem menſuram redactum, vel certè illam temporis menſuram fuiſſe generalem, ſed pro aliquibus caſibus, vel perſonis in quibus ſpecialis ratio occurrebat; vt de perſonis incognitis legitur ſpeciale decretum in cap. *ſi quis incognitus.* 17.q.2. poſtulans triennalem probationem, etiam ad receptionem ad habitum, quod tribuit Bonifacio Papæ Gratianus. Idem tamen tribuunt Concilio Toletan. Iuo p.7. ſui decreti cap.41. Et Burcard. lib.4. cap.20. Et reuera eſt idem cum authentica Iuſtiniani paulo antea citata, ſed vbi in nouellis legitur; *Siue ſeruus, ſiue liber,* legendum eſt *ſiue ſeruus, ſiue libertus.* Et emendatum eſt in decreto Gregoriano, & ita conſtat conſtitutionem illam non eſſe vniuerſalem, ſicut etiam Gregorius, vt ſuperiori tomo vidimus, pro militib. triennalem probationem requiſiuit, etiam ante receptionem ad habitum monaſticum, vt habetur in cap. vlt. d.53. ex lib.7. Regiſtri ca.11. quod ampliùs reſtrinxit lib.8. epiſt.23. vbi prohibet ſine ſuo conſenſu milites recipi, ibi autem biennium probationis præſcribit pro omnibus monaſterijs, vt habetur in cap. *monaſterijs.* 19.q.3.

IV. *Solutio.* Reſpondetur inprimis ex hoc vltimo decreto Gregorij multum confirmari Societatis inſtitutionem: nam illud generale fuiſſe videtur, quanuis Alexand. Papa II. in cap.1.17. quæſt.2. referat Gregorium approbaſſe regulam Benedicti quoad annum probationis, & ideo videatur, aut pro diuerſis locis, aut in diuerſis temporibus, hæc ſtatuiſſe, vel fortaſſe (quod mihi magis placet, vt citato tomo tetigi) in vno loco requirit biennij probationem ante habitum; in alio verò integrum annum nouitiatus, poſt ſuſceptum habitum. Vtrumuis autem ſit, ſi in his omnibus non materialis (vt ſic dicam) inſtitutio, aut varietas, ſed ratio eius, & finis inſpiciatur; ex his omnibus manifeſtè colligitur, inſtitutionem Societatis, nec nouitatis, nec ſingularitatis notari poſſe, quia ex illis rectè colligitur, vbi ſpecialis cauſa interuenit, probationem vltra annum in aliquo inſtituto exigi poſſe. In Societate verò conſiderato fine eius, & miniſterijs, ratio occurrit ſpecialis, & multo maior neceſſitas longioris probationis, quàm in alijs religionibus: ergo. Maior ſatis conſtat ex dictis num.2. Minor multipliciter declarari poteſt. Primò quia Societas vt libro 1. cap.7. dictum eſt, & vitam contemplatiuam, & actiuam in perfecto gradu profitetur, & amplectitur, & ideo neceſſe habet in vtraque parte nouitios ſuos ſufficienter inſtruere, fundare, ac experiri, & ideo longius tempus requirit quàm vnius anni, & ad minimum ad ſingulas illarum partium ſingulos annos requirit: meritò ergo ad duplicatum officium vitæ, duplicatum etiam tempus probationis poſtulat. Quæ ratio amplificari poſſet, in particulari conſiderando actiones omnes, & miniſteria, quibus Societas probat nouitios ſuos; nam inde facilè poſſet intelligi, minus quàm biennij tempus, ad hanc probationem non ſufficere; ſed de hac re dicturi ſumus cap. ſequen. Secundò probatur, quia Societas ratione ſui finis neceſſe habet ſtatim poſt probationem, ſtudijs intentè vacare, vel iuxta perſonæ conditionem, & capacitatem externis actionibus occupari, & ideo neceſſe eſt, vt nouitij eius maiores radices in exercitio virtutum mittant, & in exercitio etiam orationis, pleniùs extructi, & quoad fieri poſſit, aſſueti, & experti ſint, alioqui, quæ in eo tempore leuiter inchoantur, facilè poſtea remittentur, vel amittentur; illud autem ſine dubio fieri non poteſt vnius anni tempore, in quo vix incipiunt ſpiritualia exercitia deguſtari; meritò ergo alter annus additus eſt, in quo iacta principia, robuſtiora fiant. Quod adeò neceſſarium eſſe experientia compertum eſt, vt ob hanc cauſam poſtea in congregatione 6. can. 5. fuerit prudenter ordinatum, vt poſt exactum biennium probationis, & poſt vota ſcholarium emiſſa, per alios duos ſaltem annos ſub maiori cuſtodia, & diſciplina iuniores contineantur, prout planiùs fuit ſubinde præſcriptum in ordinationibus contractis cap. 13. Tertiam rationem ſumere poſſumus ex alia obiectione, quæ contra Societatem fiebat lib.1. cap.7. & 9. nimirum, quod non auſteram, ſed moderatam vitam in exterioribus profiteatur: quamquam enim hoc non minuat perfectionem eius, ſuppoſito ipſius fine. vt ibi oſtenſum eſt: tanto verò erit maior eius perfectio, cæteris paribus, quanto carentia huius exterioris auſteritatis, alio auſteritatis genere magis compenſata fuerit. Hoc autem fit per multiplicem probationem Societatis, quæ inter alias eſt (vt ſic dicam) propria auſteritas eius, & magna ex parte exercetur in hac diuturnitate temporis nouitiatui deſtinati. Fuitque maximè proportionata tam reſpectu propriæ religionis, quàm reſpectu ædificationis proximorum: quia cùm auſteritas corporis ordinetur inter alia ad continendum hominem in officio virtutis, & ad frænandos ſenſibiles affectus, ad propriam perfectionem, & conſeruationẽ in virtute, neceſſarium fuit diutiùs probari, & fundari in ſolidis virtutibus (vt B. Ignatius frequenter loquitur) & in interna, & externa mortificatione affectuum, & ſenſuum omniũ, vt poſtea ſine tanto periculo poſſent in Societate viuere, non obſtante illa mediocritate in exterioribus. Et ſimiliter reſpectu proximorum, quibus in admiratione eſſe ſolet exterior auſteritas habitus, &c. oportebat, vt quod in hac parte deerat Societati, ſuppleretur ex alio habitu, qui quatenus ad corpus ſpectat, & viſibilis eſt, exterior dici poteſt, eſt autem magis interior, tum quia magis ex interna virtute pendet, tum quia intimiùs (vt ſic dicam) ipſum corpus afficit, ſc. debita modeſtia, & compoſitio in omnibus ſenſibus, verbis, ac motibus, hic autem habitus non poterat breui tempore comparari.

In Societate eſſe ſpecialis cauſas ad poſtulandum plus temporis probationis quàm in alijs religionibus

Prima.

Secunda.

Tertia.

V. *Authoritate Eccleſiæ confirmatur hæc biennij nouitiatus conſtitutio.* Tandem addere poſſumus in huius rei confirmationem, Eccleſiæ authoritatem, quæ ſpecialiter hũc ritum quoad tempus huius probationis in Societate ſtabiliuit, tum per bullas Pauli IV. & Iulij III. tum maximè per Concil. Trid. Nam ſpecialiter tractans de anno probationis, & generaliter ordinans, vt illo anno expleto, nouitij vel admittantur ad profeſsionem, vel expellantur, ſpecialiter excipit Societatem ſeſſ.25. c.16. de regular. Quam exceptionem nõ reprehenſibilem ſingularitatem, ſed piam, & ſanctam ſpecialitatem eſſe iudicauit. Hoc enim ſignificauit cùm dixit: *Per hæc autem non intendit ſancta Synodus aliquid innouare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis Ieſu, iuxta pium eorum inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica approbatum Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit*: inſinuans ſicut ipſum inſtitutum pium eſt, licèt ſit proprium, & ſpeciale, ac diſtinctum ab alijs, ita etiam piè poſſe habere hanc proprietatem ſpecialem. Quam etiam ſignificat ex eo neceſſariam fuiſſe, quòd hoc inſtitutum, non tãtùm ad ſeruiendum Deo, ſed etiam ad ſeruiendum Eccleſiæ ſpeciali modo ordinatum eſt. Hinc deniq; Greg. XIII. in conſtitutione, *Quanto fructuoſius.* de B. Ignatio ait: *Diuino inſtinctu ita duxit diſponendum, vt biennio nouitiatus abſoluto, omnes qui in Societate perſeuerare voluerint, tria vota ſubſtantialia emittant, ac nouitij eſſe deſinãt.* Et in conſti-

conſtitutione, *Aſcendente Domino*, rationes ferè omnes à nobis poſitas inſinuat. Nam propoſito fine, & medijs Societatis ſubdit: *Ad quæ ſufficienter, & pro dignitate præſtanda, difficultates ſuperandas, periculaque adeunda, quibus dictæ Societatis religioſi in eiuſmodi diſcurſionibus, & miniſterijs exponuntur, neceſſe eſt, vt ipſi talia obituri, magno deuotionis, ac virtutis præſidio muniantur, quod illis gratia inprimis omnipotentis Dei, ſimulq; educatio ipſa, longa item in Societate probatio, nec non regularum obſeruantia præſtare noſcuntur. Quibus conſtitutionibus, vt tanta ponant rudimenta virtutis, ad quam aluntur ſtatutum eſt, vt nouitii in Societate biennio probentur.* Quod inſtitutum inuiolatum, & inconcuſſum eſſe vult, vt inferiùs latè dicit, & confirmat.

Expeditur ſecunda pars.

VI. Per hoc ergo, & ratio huius inſtitutionis ſufficienter reddita eſt, & obiectionibus (vt opinor) in contrarium ſatisfactum. Circa hoc verò biennij tempus interrogari poſſunt ferè omnia illa, quæ de anno probationis generatim, tomo ſuperiori tractata ſunt, ſcilicet, quando incipiat, quomodo continuandum ſit, quàm ſit eſſentiale, ſeu neceſſarium ad valorem profeſsionis, vel incorporationis ſubſequutæ, & tandem an hæc incorporatio debeat poſt prædictam probationem immediatè ſubſequi. Hæc tamen omnia breuiter hic poſſunt expediri proportione ſeruata. Nam quod ad initium attinet, ceſſat hic quæſtio illo loco tractata, de ſuſceptione habitus; nam cùm Societas nullum particularem habitum profiteatur, nulla ſuſceptio, vel mutatio habitus neceſſaria eſt, ſed ſolùm vt is, qui habet poteſtatem admittendi, voluntatem habeat hic & nunc recipiendi hanc perſonam ad Societatis probationem, & vt quocunque verbo, vel ſigno externo illam voluntatem ſufficienter declaret, conſentiente, & exterius etiam acceptante eo, qui recipitur, ita vt ex tunc viuere incipiat ſub obedientia, & regimine Societatis, & ita tandem ſtatutum fuit in decreto 90. aliàs 93. Congregat. 7. Vnde hic etiam ceſſat illa quæſtio, an de neceſsitate probationis ſit habitus religionis; nam in Examine cap. 1. §. 13. expreſsè dicitur: *In hoc medio tempore duorum annorum habitus vllus certus Societatis non ſumitur.* Et ibi in declaratione: Iudicio Superioris relinquitur, an cum eiſdem veſtibus, quas ex ſeculo tulerunt, vel cum alijs probandi ſint. Et 3. p. Conſtitut. capite 2. in declaratione lit. C. additur. *Conuenit, vt qui probantur, veſtitus ratione ad mortificationem & abnegationem ſui, & ad mundum, eiusque vanitatem ſub pedibus conculcandam iuuentur; & id quidem quantum conſiderata natura, conſuetudo, officium, & aliæ perſonarum circunſtantiæ patientur.* Quod ſi hoc etiam alicui videatur vel nouum, vel ſingulare quãuis id concederemus, non propterea reprehenſibile eſſet. Nam ſicut in toto corpore Societatis reprehenſibile non eſt, quòd communi habitu vtatur, vt lib. 1. cap. 9. oſtendimus, neque ad id refert, quod hoc videri poſsit nouum, aut ſingulare, ſi ad finem talis religionis ſit expediens; ita prorſus de habitu nouitiorum dicendum eſt. Eo vel maximè, quòd cùm Societas non habeat peculiarem in habitu auſteritatem, in nullo diminuitur probatio eius, ex eo quòd ſub habitu ſpeciali non fiat. Quæ ratio eos maximè Doctores mouit, qui dixerunt, regularem habitum eſſe de eſſentia probationis. Et aliunde ad maiorem humilitatem, & propriam mortificationem interdum conferre poteſt, in proprio habitu vilia miniſteria religionis facere, vt ab aliis poſsit potiùs famulus, quàm religioſus putari, & vt ornatus ſeculi in religione conculcari videatur. Et fortè propter has rationes hoc fuit olim ab antiquis monachis obſeruatum, vt in ſuperiori tomo tactum eſt, atque etiam vt nouitij liberiùs poſſent, ſi vellent, religionem dimittere, cuius habitum nondum induiſſent.

Quando incipiat huius nouitiatus tempus.

Num de neceſſitate huius probationis ſit habitus religioſus?

Vide Lindanum in fine ſuorum operum.

VII. Circa alias interrogationes, inprimis cenſeo, tam neceſſarium eſſe in Societate annum integrum probationis ad profeſsionem validam faciendam, ſicut in alijs religionibus. Loquor autem de profeſsione in omni proprietate, & rigore, per vota ſolennia. Probo autem ex Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 15. vbi ille annus aſsignatur tanquam omnino neceſſarius ad valorem profeſsionis. Incipit autem illud caput, *In quacunque religione.* Et poſtea nullam facit exceptionem: ergo comprehendit etiam Societatem. Nec ſatis eſt, quod c. 16. illam excipiat illis verbis: *Per hæc autem ſancta Synodus.* nam illa verba non ſunt referenda ad omnia capita præcedentia, ſed ſolùm ad id, quod proximè in eodem capite præceſsit: quod eſt manifeſtum, & ex communi interpretatione iurium, imò ex ipſo rigore Latini ſermonis, & ex proprietate illius pronominis *hæc*; deſignat enim ea, quæ proximè, & quaſi præſentia ſunt. Vnde potiùs inde ſumo argumentum in contrariũ. Nam cum in c. 16. ſtatim ac Cõcilium dixit, vt profeſsio vltra annum non differatur, Societatem exceperit. In c. autem 15. ſtatuens, vt intra annum non fiat, illam non exceperit, ſatis indicauit in hoc ſecũdo illam comprehendere voluiſſe. Et ſanè meritò, quia nulla eſt ratio cur illam exciperet, cùm maiorem probationem requirat, vt nu. 4. & 5. oſtenſum eſt. Ex quo infero, quoad annum ſaltem neceſſariũ eſſe, vt talis probatio continuata ſit: nam ſupra in præcedenti tom. oſtendimus hunc annum debere eſſe continuum, quoad alias religiones; ergo quoad Societatem, cùm in eadem regula comprehendatur. Infero etiam hunc annum non ſolùm debere eſſe continuum, ſed etiam cùm profeſsione ſine morali interruptione; nam hoc etiam diximus ſupra eſſe neceſſarium in genere, ſub quo iam dixi Societatem quoad hoc comprehendi.

Integrum probationis annum eſſe de eſſentia in Societate ad validam profeſſionem emittendam.

VIII. Solùm eſt aduertendum, quod licet in Societate inter primum annum probationis, & profeſsionem multi anni interponantur, non interrumpitur probatio; quia totum illud tempus ad maiorem confirmationem, & certitudinem ipſius probationis ordinatum eſt: imò neq; in alijs religionibus interrumperetur probatio per dilationẽ profeſsionis poſt annum, ſi nouitius in eadem religione permaneret: quanuis in alijs (per ſe loquendo) hoc non liceat, in Societate autem liceat; & in alijs non interponantur alia vota inter nouitiatum, & profeſsionem, ſicut in Societate: quod non impedit illam continuitatem: maximè cùm totum hoc ſit exceptum, & approbatum à Concilio in prædictis verbis. Interruptio autem eſſet, ſi quis per vnum, vel plures annos in Societate priùs extitiſſet, & poſtea extra illam eiiceretur, ac deinceps iterum ad illam admitteretur: tunc enim non exiſtimo totam priorem probationem eſſe ſufficientẽ ad profeſsionem ſtatim emittendam, ſed neceſſarium eſſe, vt ſaltem per annum in Societate exiſtat, & ſit nouitius: ſuppono enim omnino fuiſſe dimiſſum votis ſolutis, ſi illa habebat, tunc enim tota probatio præcedens, quaſi extincta fuit per dimiſsionem, & ideo noua neceſſaria eſt, ſicut de probatione in genere citato tom. probauimus: nam quoad hæc omnia eſt hic eadem ratio, eademq; generalis regula, vt dixi. An vero tota hæc doctrina locum habeat in alijs incorporationib. Societatis, quę fiunt per ſimplicia vota, pendet ex alia quæſtione, an nomine *profeſſionis* in ſimilib. iuribus, & decretis veniat hæc traditio, vel receptio in Societate, per vota ſimplicia: quam quæſtionem commodiùs tractabimus libro ſeq. vbi tam hoc punctum, quàm alia, quæ ex illo pendent, reſoluemus.

In Societate non interrumpi probationem plurium annorum inter nouitiatum, & profeſſionem.

IX. *Biennium probationis abſolutè neceſſarium, ad valorem profeſſionis non videri.*

Deintegro autem biennio probationis non inuenio in iure ſufficiens fundamentum, vt aſſeram illud totum eſſe abſolutè neceſſarium ad valorem profeſsionis,vel cuiuſcunq; incorporationis poſtea ſubſequutæ. Conſtat enim ex vi iuris communis, hoc non eſſe neceſſarium,cùm ex vi illius,nec biennium requiratur.Neque etiam in ſpeciali Societatis iure inuenio verba aliqua, quæ tantam neceſsitatem indicent. Nam in cap.1. Examinis §.2.ſimpliciter dicitur *biennium integrum ad probationem habebit.* Quæ lex ſolùm diſponit, vt ita fiat, quem loquendi tenorem ſeruauit etiam poſtea Greg.XIII. in bulla, *Aſcendente Domino* pag.228. editionis anni 606.cap. verò 4.num.16. habentur verba, quæ maiorem indicant neceſsitatem,ſcilicet; *Illud tamen omnino obſeruab.tur,vt antequam, &c. duo anni experimentorum, & probationum expleantur.* Sed neque hæc verba aliud indicant,quam quòd hæc regula omnino ſeruetur, nec diſpenſationes in ea admittantur. Et eodem modo loquuntur multæ aliæ conſtitutiones, quib. concinit can.10. Congregationis. 5. generalis, dum enim prohibet omnino exercitium facultatis contrahendi biennium pro votis ſcholaſticorum approbatorum emittendis, pro emittenda verò profeſsione,in raro aliquo caſu permittit,non obſcurè agnoſcit ipſam facultatem, atque adeò valorem ſi fortè (quanuis illicitè) exerceatur, de quo canone iterum lib.6. cap.1. num.11. Nec verò eo quod Societas alterum annum probationis addiderit anno iure communi requiſito, ſtatim cenſenda eſt, ſub eadem lege, & neceſsitate illud addidiſſe, ſub qua vnus annus iure communi ſtatutus erat: quia nulla eſt ratio huius conſequutionis,quando in nouo iure id non explicatur. Præſertim quia hoc ius Societatis antiquius eſt iure Concilij Tridentini, ante quod neque vnus annus probationis erat adeò neceſſarius, quin ex conſenſu partium poſſet renunciari exceptis ordinibus mendicantium, inter quas Societas tunc non numerabatur. Igitur non dubito quin ſi Prælatus habens poteſtatem in Societate, admitteret nouitium poſt integrum probationis annum,& ante expletum biennium ad aliquem gradũ eius, admiſsio, & vota eſſent valida, etiamſi fortaſſe Prælatus in eo malè ageret, quia nulla eſt lex irritans factum,vt dixi. Certum eſt etiam Præpoſitum Generalem ex iuſta cauſa poſſe in hoc diſpenſare, quia nullibi hoc ei eſt prohibitum, & res non eſt adeò eſſentialis, vel de ſe immutabilis quin occurrere poſsit iuſta cauſa, & occaſio diſpenſandi.

X. Imò ita videtur hoc expreſsè declaratum part.5. conſt.cap.1. lit.C. vbi cùm in conſtitutione indefinitè dicatur, tempus ad admittendum vltra biennium eſſe oportere;in declaratione additur hoc tẽporis ſpatium, ſicut prorogari, ita & contrahi poſſe quibuſdam in caſibus, ex cauſis non leuis momenti,iudicio Prępoſiti Generalis,cuius erit diſpenſandi ius, licèt rarò id fieri debeat, an prout in citato canon.10.fuit poſtea declaratum. Inferiores autem Prælati,etiam Prouinciales,non poſſunt, quia nullibi legitur illis conceſſa talis poteſtas.Hæc enim eſt differentia inter Generalem, & alios, quod in Generali, tanquam in ſupremo capite interno (vt ſic dicam) eſt tota poteſtas, quæ in Societate eſſe poteſt, exceptis ſolùm his, quæ expreſsè prohibentur; alij verò habent poteſtatem participatam à Generali,& ideo non poſſunt quidquid non prohibetur, ſed ſolùm quod poſitiuè conceditur, vel in generali,vel in ſpeciali, iuxta rerum qualitatem: hæc autẽ de qua agimus eiuſmodi eſt, vt ſpecialem conceſſionem poſtulare videatur. Rara enim eſt in Societate talis diſpenſatio, nec memini vidiſſe me, aut audiuiſſe alicui eſſe conceſſam etiam ab ipſo Generali. Diſpenſatur quidem aliquando, vt ante expletum biennium, nouiti⁹ literis vacare incipiat, maximè poſt expletum primum annum; id enim fieri poſſe ex 4.p. conſtit. colligitur c.3.§.4. & habetur in can.1.2.Congreg.generalis,vbi hæc poteſtas dicitur committi Prouincialibus ex conceſsione Generalis.Et habetur etiam in regu.38. eiuſdem Prouincialis.Nihilomin⁹ tamen non diſpenſatur cum his nouitijs, in tempore probationis, quia eorum vota non admittuntur. Imò nec omninò ab exercitijs nouitiorum eximũtur, nam ſeparatam habent habitationem, & ſub proprio magiſtro peculiariter inſtruuntur,& exercentur: &, quod caput eſt, ſemper intelligunt ſe eſſe liberos,vt poſsint diſcedere,ſi velint. Dices,nonne interdum ipſi tria vota ſua deuotione emittunt ante biennium expletum? Reſpondetur quidquid ipſi priuatim faciant, illa non eſſe vota Societatis, quæ verum religioſum conſtituunt,quia nec per ſe publicè fiunt, neq; ab ipſa Societate admittuntur, & ideò nihil illam obligant, ſed tam liberè poteſt dimittere nouitium, ac ſi nihil vouiſſet, quo caſu talia vota ceſſabunt, niſi alia fuiſſet expreſſa intentio vouentis,vt eſſe poſſet;pręſertim, quoad caſtitatem. Imò quia iuuenes facilè poſſunt ex feruore indiſcreto talia vota emittere, non ſolùm à Societate non admittuntur,aut conſuluntur, verùm etiam nec fieri permittuntur, niſi cum magna conſideratione, & conſultatione, ac ſeruata debita forma & ſubordinatione ad ſuperiorem, vt conſtat ex declaratione ca.1.Examin.lit. C.& 3.p.conſtit.c.1.lit.T. & 5.p.conſtit.§.6. & in dicto canone 1.2.Congregat.

Differentia inter Generalem,& alios inferiores Prælatos.

Prouincialis poteſt diſpẽſare cum nouitiis Societatis, vt literis vacent.

Quid de tribus votis religionis, quæ interdum ex deuotione à nouitiis emittuntur.

XI. *Quam ſit neceſſaria biennii continuatio in nouitiatu ad valorem Profeſſionis.*

Atque ex his facilè colligi poteſt, quid dicendum ſit de alia interrogatione, neceſſaria ſcilicet continuatione huius temporis biennij: cõſtat enim ſimpliciter non eſſe neceſſariam ad valorem ſubſequẽtis incorporationis, dummodo in vno ſaltem anno,debita continuitas obſeruetur.Nam ſi alter annus ſimpliciter non eſt neceſſarius, vt dixi, multò minùs neceſſariũ erit, vt in ſe ſit continu⁹, vel cum altero anno. Quocirca ſi contingat aliquem priùs eſſe per aliquot menſes, vel annos in Societate, & poſtea ab ea deficere,& omnino exire: & iterum ad illam redire, poterit, ſi ſuperiori habenti poteſtatem viſum fuerit, aliquid ex priori tempore in partem huius biennij computare, ita vt hoc ſaltem nõ ſit contra ſubſtantiam, ſeu valorem admiſsionis, ſeu profeſsionis,dummodo annus integer nouitiatus intra Societatem, proximè ante profeſsionem præcedat,iuxta ſuperiùs dicta n.7.& 8. An verò hoc facere liceat, iudicandum eſt ex poteſtate admittentis, & ex cauſa propter quam fit; ſi enim attendamus iuridicas rationes,ob quas in tom.ſuperiori diximus, annum probationis religioſæ debere eſſe continuum, probant in præſenti biennium iure proprio Societatis ad probationem poſtulato, eo modo, & in eo gradu in quo poſtulatur, debere eſſe continuum:ideoq; quoties ex interruptis temporibus computatum fuerit,non ſine diſpenſatione aliqua fieri poſſe: erit ergo,& poteſtas, & cauſa neceſſaria, vt licitè fiat. Per quæ etiam penultimæ interrogationi quæ reſtabat, reſponſum eſt.

CAPVT V.

De obſeruatione, experimentis, ac loco quibus nouitii Societatis tempore nouitiatus exerceri debent.

I. *Exponitur ſenſus quæſtionis.*

IN præcedente capite de tempore & habitu ſufficienter dictum eſt, nunc de cæteris circumſtãtijs, & actionibus, ſeu experimentis breuiter explicandum, an ſint aliquæ de ſubſtantia huius probationis, vel ſolùm de perfectione, ac debito, ſaltem ex regula. Vocamus autem de ſubſtantia id quod eſt ſim-

ſimpliciter neceſſarium ad valorem profeſsionis, ſeu incorporationis ſubſequutæ, & vt impleantur illa verba Concilij Trident.ſeſſ.25.cap.15. *per annum in probatione ſteterit*: reliqua verò omnia, quæ huiuſmodi nõ ſunt, dicimus pertinere ad perfectionem, vel obſeruantiam regulæ; melius autem reſpondebimus ad hanc quæſtionem, diſcurrendo per ſingula, quæ in hac parte inſtituta ſunt, & ſeruantur, eorumque rationem, vel neceſsitatem explicando. Eſt autem generatim aduertendum hoc tempus probationis ad duos fines ordinari: vnus eſt ad experimentum, vel cognitionem ſumendam; alter eſt ad tradenda rudimenta, ſeu iacienda fundamẽta virtutis, in hoc inſtituto neceſſaria. Et prior finis duas habet partes; ſcilicet, vt Societas naturam, & ingenium perſonæ ſufficienter cognoſcat, & nouitius maiorem notitiam habeat inſtituti, vt maiori cum deliberatione perſeuerantiam eligat.

De obſeruantiis quibus nouitii iuuantur, vt cum maiori notitia & libertate de perſeuerantia in Societate deliberent.

II. Primùm ergo, vt ab hoc vltimo probationis ſcopo incipiamus; vna ex præcipuis obſeruantiis huius nouitiatus eſt, vt nouitius, ſexto quoque menſe biennij, legat eam partem inſtituti, quæ neceſſariã, & ſufficientem notitiam ei præbere poſsit, nempe diplomata Pontificia, regulas ſcilicet generales, & communes, & conſtitutiones, vel ſaltem compendium eorum. Ita ſtatuitur in c.1.Exam. §.13. & ſubditur ratio dicendo: *Quod ideo fit, vt vtrinque maiori cũ claritate & cognitione in Domino noſtro procedatur; & vt quanto fuerit magis probata ſingulorum conſtantia, tanto ſtabiliores, ac firmiores ſint in diuino ſeruitio, ac vocatione prima, ad gloriam, & honorem diuinæ maieſtatis.* In quibus verbis ſignificatur, licèt hæc recognitio inſtituti per ſe primò ſit ob maiorem cognitionem & lucem ipſius nouitij etiam redundare in cognitionem, & experientiam ipſius Societatis: nam quo nouitius maiori cum cognitione perſeuerat, eo magis ſpecimen ſuæ conſtantiæ Societati præbet. Non eſt autẽ tota hæc diligentia, & cum omnibus his circumſtãtiis de ſubſtantia nouitiatus, quia nullum eſt in cõſtitutionibus verbũ, quod hoc indicet: neque erat expediens, vt valor futuræ probationis, vel admiſſionis, ex tot circumſtantiis penderet. Nihilominus tamen diligentia hæc omnino obſeruanda eſt, tanquam valdè conueniens, & conſuetudini antiquorum Patrum conſentanea. Similia enim tradidit Benedictus in ſua regula, c.58. nam prius dixit proponenda eſſe nouitio, priuſquam admittatur; ea, quæ in religione aſpera, & difficilia ſunt: deinde addit, vt poſt duos menſes religionis regula illi legatur, & iterum poſt ſex menſes, iterumque poſt quátuor, id eſt, in fine anni nouitiatus, illum admonendo, vt conſideret illam eſſe legem, quam tunc poteſt liberè dimittere, poſtea verò quàm per profeſsionẽ illi ſe ſubiecerit, tali ſe poteſtate priuare. Et antea Baſilius in regulis fuſioribus in 15. ſimilem morem inſtituerat, quamuis verbis generalibus, ſcilicet, vt nouitiis tempus ſufficiens concedatur, in quo maiori animaduerſione, & conſideratione intelligant quid ſibi expediat; *neque aliquid* (ait) *aſtutè, aut per raptum à nobis fieri videatur.*

Diligentia hæc licet non ſit de eſſentia, obſeruãda tamen vt rationi, & Patribus cõſentanea.

Regul Benedict.

III. *Obiect.o.* Fortaſſe verò quis obiiciat, nimiam eſſe deliberationẽ hanc, nimiſq; iteratam inſtituti relectionẽ, ſeu recognitionem, cùm D.Thom.2.2.q. vlt. art. 10. de religionis ingreſſu cenſeat, non multum eſſe deliberandum, quia de re certa nõ eſt neceſſaria deliberatio: religionis autem profeſsio ex ſe habet ſufficientẽ certitudinẽ, quòd homini expediat, quando non interuenit ſpeciale impedimentum, de quo facilè conſtare poteſt ſine tanta mora. Reſpondetur inprimis hanc conſiderationem, & recognitionem inſtituti non ordinari tantum ad deliberandum de perſeuerantia, ſed etiam ad ſe diſponendum, & præparandum ad illam, & ad præuidendas prius diſtinctè, & clarè, quoad fieri poſsit, difficultates & onera, quæ poſtea offerri continget, ſic enim poſteà leuiora fient, & homo efficaciùs poſtulabit à Deo gratiam, ad ea in præſenti maiori affectu amplectenda, & poſtea maiori etiam virtute ſuperanda. Deinde idem D.Th. qui dixit de ingreſſu religionis, ſecundùm ſe, ſeu ratione generis (vt ſic dicam) non eſſe multum deliberandum, nec cum alijs conſultandum; non negat quin de ingreſſu religionis, ratione ſpeciei, & circumſtantiarum prudenter deliberandum ſit; imò id expreſsè docet; eſtque conſilium antiquorum Patrum, qui ad hoc accommodant exemplum Chriſti, Lucæ 14. de eo, qui vult turrim ędificare, qui priùs ſecum cogitat, an habeat ſumptus, quibus poſsit eam perficere. De quo videri poteſt Auguſt.epiſt.38.& lib.2.quęſt.Euangel.cap. 31. & S.Bernard. ſerm.24.artic.1. in principio, & facit illud Eccleſiaſt. 8. *Ne ſpondeas ſupra vi tutem tuam.* Vnde B.Ignatius non ſemel requirit, vt qui in Societatem admitti optant, priùs ſentiant huiuſmodi inſtitutum ſibi conuenire, ad illudq; vires ſuppetere, vt videre eſt in Examin. c.3.§.15.& c.4.§.41.& ca. 5.§.4. Neq; obſtat, quòd hæc virtus à Deo danda eſt (vt D.Tho. ait) qui paratus eſt omnibus dare; quia hoc non tollit, (vt Caiet. aduertit) quin homo conſiderare debeat, an ex parte ſua ſit diſpoſitus ad obtinendum, vel non impediendum hoc diuinum auxilium. Et ideo neceſſe eſt in particulari conſiderare, an in tali religione, vel tali viuendi modo, poſſint occurrere impedimenta, quæ poſsint eſſe occaſio, vt homo deſerat vocationem Dei, vel eius peculiarem fauorem ex parte ſua impediat. Et ad hũc finem ordinatur annus probationis in alijs religionibus. In Societate verò propter ſpeciales eius difficultates, tota illa diligentia non nimia, ſed prudens iudicata eſt etiam à Summis Pontificibus, vt patet ex bullis Pauli III. & Iulij III. & Greg. XIII.

Solutio.

Vide Turrecr in regul. S. Benedict. tractat 115. Cordub. in expoſitione regula S. Franciſc.c 2. q.8. Et Iacobum Latomum in q. quodlib, quæ eſt in fine ſuorum operum concl 3.

IV. Secundò eodem biennio, & ſingulis etiam ſemeſtribus, iterum, atq; iterum examinandus eſt à Magiſtro nouitius, vt in regulis eius præſcribitur 63.& ſequentibus. Quod examen eò tendit, vt Societas pleniorem, & certiorem notitiam nouitij habeat, & præſertim, vt cognoſcat, an aliqua mutatio conſideratione digna, in eo acciderit: & quo fructu vſq; ad illud tempus nouitiorum exercitia, & experimenta ſuſtinuerit, & quo propoſito paratus ſit ad progrediendum, & perpetuò in Societate perſeuerandum. Finito autem hoc examine, ſingulis etiam ſemeſtribus confeſsionem generalem ab vltima præcedente, cum Sacerdote à Superiore deſignato, facere debet, integramque rationem ſuæ conſcientiæ reddere, vt ita in omnibus meliùs inſtrui, ac dirigi poſsit. Quæ omnia ex ca.1.Examin.§.13.c.3.§.13. c.4.§.38.& 41.& 1.p.conſt.ca.1.lit.D. colliguntur. Et ita accipienda ſunt, ſicut in præced.puncto, num.2. de alijs diximus. Non enim omnia, & ſingula ſunt de ſubſtantia probationis; fuiſſet enim id nimis moleſtum, & graue. Quod ſi non omnia ſimul ſunt de ſubſtantia, neq; aliud eorum in particulari; quia non eſt maior ratio de vno, quàm de alio, neq; alijs verbis, aut ſub maiori neceſsitate vnum, quàm aliud diſponitur; ſunt ergo omnia illa requiſita, vt debitus ordo, & modus in hac probatione ſeruetur. Sicque manifeſtum eſt totam illam diligentiam eſſe conuenientiſsimam ad finem intentum; nihilque in eis eſſe, quod non ſit rationi, & doctrinæ Patrum conſentaneum.

* * *

De experimentis pro nouitiorum probatione deputatis.

V. Tertiò præter hæc, alia exercitia pro nouitijs deputata ſunt, quibus & paulatim ad virtutem & ad miniſteria ſpiritualia Societati neceſſaria, pro captu ſuo, inſtruuntur, ac diſponuntur, & ſimul maius de illis in dies experimentum ſumitur. Reducuntur autem hæc experimenta ad ſex capita, quæ numerantur in Examine cap. 4. §. 9. & ſequentibus, & breuiter percurruntur in regula Magiſtri nouit. cap. 3. Primum eſt in ſpiritualibus exercitijs menſem vnum, plus, minusve, verſari, id eſt, in propriorum peccatorum recognitione, ac dolore, & in meditatione, & contemplatione myſteriorum vitæ Chriſti D. N. & in vniuerſum in oratione mentali, vel vocali, de quo experimento aliquid in libro ſuperiori capite 6. dictum eſt, cùm de vita contemplatiua Societatis tractaremus; eſtque per ſeſe maximè neceſſarium, tum ad expurgandam præteriti temporis vitam: tum etiam ad benè inchoandam alteram ſpiritualem, quod eſt primũ, ac præcipuum in religione, vt dixit Baſil. in conſtit. monaſt. cap. 2. vbi ait ſpiritualem doctrinam, & orationis exercitium debere præcipuum locum in religione tenere. Vnde etiam Caſsian. lib. 2. & 3. de inſtitut. renuntiant. poſtquam in primo libro tractauit de habitu monachorum, ſtatim in duob. illis libris de modo orandi antiquorum monachorum tractat, quem ipſi habebant ſuo fini, & inſtitutioni accommodatum. Et Abbas Iſaac apud eundem Caſsianum collat. 9. c. 2. *Omnis monachi finis* (inquit) *cordisq; perfectio ad iugem atq; indiſruptam orationis perſeuerantiam tendit.* Meritò ergo in oratione incipit exerceri nouitius: nam vt ibidem ſubiungitur. *Sicut ad orationis perfectionem omnium tendit ſtructura virtutum, ita niſi huius culmine hæc omnia fuerint colligata, nullo modo poterunt firma perdurare.* Quamuis autem orationis exercitium quotidianum ſit, multum tamen iuuat integros aliquot dies ab omni alia actione vacuos, & à conſortio hominum ſeparatos, huic exercitio deputari, vt & mens tota meliùs colligi poſsit, & vt maior facilitas, & aliqualis habitus in hoc difficili exercitio poſsit comparari. Quod etiam multum iuuat ad nouitij conſtantiam, & patientiam probandam, & ad naturam eius, & aptitudinem ad ſpiritualia munia cognoſcendam.

Primum in ſpiritualibus exercitiis verſari.

VI. Alterum experimentum eſt, ſeruire in vno, vel pluribus xenodochijs, per menſem alium, prout vnicuiq; fuerit iniunctum. Et ratio additur, *vt magis ſe demittant, & humilient, ac eo, veluti argumento, demonſtrent, ſe prorſus ab hoc ſeculo, eiusque pompis, ac vanitate recedere.* Vbi conſiderari poteſt, quanuis opus hoc per ſe ad miſericordiam, ſeu charitatem erga proximum pertineat, hic tamen præcipuè accipi, quatenus eſt humilitatis, ac propriæ abiectionis indicium. Sic enim refert Caſsian. lib. 4. c. 7. obſeruatum eſſe ab illis antiquis monachis, vt nouitius haberet curam peregrinorum, & hoſpitum, eisque omnem diligentiam ſuſceptionis, ac humanitatis impenderet. *Cumque ibidem* (inquit) *integro anno deſeruiens absq; vlla querela ſuum exhibuerit famulatum erga peregrinos, imbutus per hæc prima inſtitutione humilitatis, & patientia, atque in ea longa exercitatione præcognitis tradatur ſeniori, &c.*

Secundum in xenodochiis ſeruire per menſem.

VII. Atq; ad eundem finem tendit tertiũ experimentum, quod eſt peregrinari mẽſem alium ſine pecunia, oſtiatim mendicando pro Chriſti amore, *vt poſſint* (ait B. Ignatius) *ad incommoditatem comedẽdi, & dormiendi aſſuefieri, atq; adeo, vt omni ſpe illa abiecta, quæ in pecuniis, & reb. aliis creatis poſſent conſtituere, integrè veram cum fide, & ardenti amore eam in ſuo creatore conſtituant.* Hoc verò tertium experimentum videri poteſt alicui minùs accommodatum pro nouitijs religionum, qui quo minus habent radicatam virtutem, eò maiorem cuſtodiam, & clauſuram videntur requirere; cuius etiam ſignũ eſſe poteſt, quia in nulla alia religione videtur vſitatus hic probandi modus, quia in his peregrinationibus multa occurrunt ſpiritualia pericula. Vnde Hierony. in epiſt. 13. ad Paulinum, de inſtitutione monachi, hac ratione, & exemplis antiquorum monachorum ꝓbat, non eſſe neceſſariũ monacho loca ſancta inuiſere peregrinãdo. Reſpõdetur tamen ex eodem Hierony. ibidem, aliud eſſe inſtitutũ clerici, aliud monachi, *quod loquor* (inquit) *non de Epiſcopis, non de presbyteris, nõ de clericis loquor, quorum aliud officium eſt ſed de monacho.* Quia ergo religio Societatis eſt religio clericorum, qui ad hunc finem deſtinantur, vt pro ſalute animarum, quamque peregrinationem ex obedientia ſuſcipiant, ideo nouitiorum experimenta huic fini prudenter accommodata ſunt. Nec Hieron. ſuprà dicit peregrinationem eſſe indecẽtem viro religioſo, ſed non eſſe neceſſariam ad ſanctitatem, nec multum eſſe expetendam ab his, qui vitam monaſticam, vel ſolitariam profitentur. Certum eſt autem per ſe eſſe opus valde religioſum, vt Conc. Trid. definit ſeſſ. 25. ideoque à ſanctis Patribus fuiſſe vſitatum, vt latè Bellarm. oſtendit lib. 4. de cultu Sanctor. c. 8. Nec cenſeri debet improportionatum ſtatui nouitiorum, quia ad prudentiam ſuperioris ſpectat vniuſcuiuſque conditionem, virtutem & ætatem conſiderare, taliſque ſocios ad peregrinandum coniungere, vt ſine periculo, & cum fructu ſpirituali à Societate intento talis peregrinatio fiat.

Tertium peregrinari per menſem.

Obiectio aduerſus hoc experimenti genus.

Soluitur.

VIII. Quartum experimentum eſt in varijs officijs abiectis, & humilibus exerceri, vt culinæ, & refectorij, ægrotorũ cura, ac domeſticis alijs eius generis, cui certè nullum definitum tempus præfigitur, quia per totum biennium hoc humilitatis, & charitatis exemplum præſtandum eſt, cum omni diligentia, & ſolicitudine. Illud tamen peculiariter obſeruatur vt vacando ab alijs exercitijs (quod in reg. 33. magiſtri nouitiorum dicitur) integrum menſem nouitij in aliquo humili officio impendãt. Quod genus experimenti, ſicut maximè neceſſarium eſt, ita antiquiſsimum in religionib. fuit, & ferè in omnib. obſeruatur. Vnde Baſil. in regul. 10. ex fuſiorib. *Communis* (inquit) *illa eſt ratio vnumquemq; pertentandi, vt illud animaduertatur, nunquid is, de cuius ſententia periculum fiat paratus ſit libenter ad omne genus humilitatis deſcendere, miſſa omni verecundia ita videlicet, vt ſordidiſſima quæq; artificia ſuſcipere non recuſet, quandoq; illorum exercitationẽ vtilem eſſe ratio conſuadeat.* Et infrà ſubdit, *Maximè autem ei, qui ab ſplendido aliquo vitæ genere ad imitandum modeſtiſſimæ humilitatis D. N. Ieſu Chriſti exemplum, feſtinat, munera quædam præſcribi debent, de numero eorum, quæ illi ſordida exiſtimat, qui in ciuili vita verſantur: obſeruandumque, num in iis cum omni animi alacritate non erubeſcentem, & inconfuſibilem ſe Deo operarium exhibeat.* Et multa ſimilia legi poſſunt in Caſsiano ſupra, & in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia, & in Bonauentura tract. de informatione nouitiorum c. 10. & in Smaragdo in expoſitione regulæ S. Benedicti ca. 58. vbi ex B. Fructuoſo Abbate, poſt aliqua humilitatis opera, in quibus nouitium probandum cenſebat, refert hæc verba. *Ita in omni penuria ſubactus, expleto anno, probatus moribus, & laboribus elimatus fratrum Societati donetur.* Addere etiam poſſumus, hoc probationis genus ſpeciali ratione eſſe in Societate neceſſariũ, propter finem eius, vel quia ad miniſteria, ſpiritualia, & ad ſtudia literarũ, quæ poſt nouitiatum magna diligentia ſuſcipienda ſunt, neceſſariũ eſt magnum humilitatis fundamentum; propter quod in bulla Iulij III. dicitur inſtitutum hoc *viros omnino humiles* exigere; vel certè, quia non ſolùm ſpiritualia miniſteria, ſed etiam corporalia miſericordiæ opera, cum proximis exercenda ſunt. Imò, vt illis ſpiri-

Quartum in officiis humilibus, & abiectis exerceri.

ſpiritualiter prodeſſe poſsimus, neceſſarium ſæpe eſt, etiã corporaliter illis inſeruire, & in hoc exemplum charitatis, & humilitatis præbere: oportet ergo vt ſtatim à principio in his humilioribus miniſterijs nouitij Societatis multum exerceantur.

IX. *Quintũ exerceri in doctrina Chriſtiana rudioribus docenda. Sextum in miniſterio prædicandi, & confeſſiones audiendi, quod tamen nõ tam pro nouitijs, quam per tertiam probationem agentibus intelligetur.*

Quintũ experimentum eſt, vt in doctrina Chriſtiana pueris, & rudioribus hominib. docenda, pro ſingulorum captu, & temporũ, ac locorum opportunitate exerceantur. Quod in ſexto experimento oſtenditur ad miniſteria prædicandi, vel confeſsiones audiendi. *Poſtquam in probationib. bonæ ædificationis ſpecimen præbuerit.* Vnde conſtat hoc vltimum magis pertinere ad tertiam probationem, quæ finitis ſtudijs, ante profeſsionem fit, de qua infrà lib. 6. c. 2. dicturi ſumus, quàm ad hanc ſecundam; quia hoc tẽpore non ſolent eſſe nouitij (regulariter loquendo) in eo ſtatu, in quo poſsint in his miniſterijs prædicandi, & confeſsiones audiendi exerceri: ne pro eo tempore intra Societatem, ad eos ordines promouẽdi ſunt, qui ad illa miniſteria ſunt neceſſarii: cùm nec tempore ſtudiorum, vſque ad finem eorum, regulariter promoueri debeant, vt conſtat ex 4. p. cõſtit. cap. 6. lit. C. Nihilominus ſi contingat nouitios iam ordinatos recipi, & cum ſufficientibus dotibus ad ea munera exercenda, illo etiam ſexto experimento probandi ſunt, cum ſpeciali approbatione Superioris, vt dicitur in Examine ca. 5. §. vlt. Quintum autem ab omnibus ferè, poteſt aliqua ex parte exerceri, ſiue ipſi per ſe doctrinam Chriſtianam doceant, ſiue aliorum ſocij ſint, eoſque, vt poſſunt, iuuent. In quo etiam ſæpe occurrit occaſio aliquod opus propriæ humilitatis, & abiectionis exercendi.

Sextum in nouitijs aliquando habere locum poteſt.

X. *Quintum, & ſextum experimentũ Societati propria.*

Videntur autem hæc duo experimenta, ſicut de tertia diximus, valde propria Societatis: nam in alijs religionibus non permittuntur nouitij ſoli inter ſe egredi ſepta monaſterij, nedum in actionibus circa proximum occupari; quod non ſolùm monachales ordines, ſed etiam mendicantes, quæ magis de actione circa proximum participant, obſeruant, vt videre licet in conſtitutionib. Prædicatorum. d. 1. c 13. lect. 6. & in conſtitutionibus Minorum c. 3. Nihilominus experimenta hæc in Societate approbata ſunt, ſicut aliæ conſtitutiones, & cum fructu ſeruantur, ſuntq; conſentanea fini eius, tam vt talentum nouitij ad iuuandos, & ædificandos proximos innoteſcere incipiat, quantum illa ætas & ſtatus patitur: tum etiam, vt vſu & experientia diſcere incipiat nouitius: in quibus operibus per totã vitam occupandus eſt, & eo magis ad illa afficiatur; quo à tenera religionis ætate in eis fuerit educatus, ſic enim conſueuerunt parentes quando filios ad vſum militiæ deſtinant, eos à pueritia in actionibus bellicis exercere: & duces non ſtatim tyrones milites pugnæ committunt, ſed priùs illos paulatim exercent, ac pertentant. Vtrumque ergo obſeruat Societas cum his, quos ad ſpiritualem militiam enutrit. Cuius rei etiam exemplum à Chriſto Domino habemus: quandiu enim in hac vita vixit cum diſcipulis ſuis, eos tanquam nouitios ſub ſua cura, & magiſterio habuit, vt ex Ioanne Dominico Cardinali dixit Antoninus 3. p. tit. 16. ca. 7. §. 4. & tamen quia illos educebat, vt per totum orbem Euãgelium ſuum prædicarent, non ſemper in illo quaſi nouitiatu, eos apud ſe veluti intra clauſtra retinuit, ſed interdum ad prædicandum miſit, intra Iudæam ſolum, vt inde paulatim ad maiora proficerent. Quod ſignificauit Chryſ. homil. 33. in Matth. dicens. *Ideo primò ad Iudæos mittit, vt quaſi in quadam palæſtra in Iudæa exercitati, ad agones orbis terrarum intrarent, & veluti quoſdam pullos debiles ad volandum eos induceret.*

Vide Vegetium de re militari li. 1. per totum.

XI. *Suprapoſita experimenta nouitiorum*

Hæc ſunt præcipua Societatis de nouitijs experimenta, quorum vtilitatem, quia B. Ignatius, ac primi eius ſocij initio ferè ſuæ cõuerſionis, maximam perceperant, nobis poſteris obeunda reliquerunt. Quæ tamen nec ſola ſunt, nec omnino neceſſaria: vtrumque enim ex eodem ca. 4. Examin. colligitur: Nam in §. 9. expreſsè dicitur, *hæc ſex experimenta eſſe præcipua* præter alia multa, quæ per totum illud caput narrantur. Et 9. p. Conſtit. c. 3. lit. E. dicitur, *penes Generalem erit, vt omnia experimenta, & plura etiam, quàm illa lex, de quibus in Examine dicitur, fiant.* Quoad alteram verò partem dicitur in eodem cap. 4. Examin. poſſe illa experimenta anteponi, & poſtponi, & moderari, & aliquo in caſu auctoritate Superioris, habita ratione perſonarum, temporum, & locorum, tum cæterorum, quæ occurrerint, in alia permutari. Non ſunt ergo ſimpliciter neceſſaria, ſed iuxta obſeruantiam regularem, cum ſubordinatione ad debitam ſuperioris prouidentiam, ac directionem.

nec ſola, nec neceſſaria eſſe.

De loco probationis nouitiorum.

XII. Quarta, & vltima circunſtantia huius probationis eſſe poteſt locus, vbi facienda eſt. In quo aliquid etiam proprium, ac peculiare obſeruat Societas, videlicet, vt proprias, & ſeparatas habeat domos, ad hoc ſolùm officium probandi, & inſtruendi nouitios deſtinatas, vt conſtat ex cap. 1. Examin. & ex 1. p. Conſtit. c. 4. Quod etiam à Summis Pontificibus approbatum eſt, vt videre licet in bullis ſæpe citatis de confirmatione Societatis, & ex bulla Pij IV. anni 1561. quæ incipit, *Exponi nob. s.* vbi has domos probationis eximit ab obligatione ſoluendi decimas. Ratio autem huius inſtitutionis, primò reddi poteſt ex generali principio à Patribus obſeruato, multum expedire ad bonam nouitiorũ educationem, vt ſeparatam ab alijs religioſis habitationem habeant, vt optimè probat Baſil. regul. 15. ex fuſioribus, & ſtatuit D. Benedict. c. 58. ſuæ regulæ, & fuiſſe obſeruatum ab antiquis Patribus, ſumitur ex Caſsian. lib. 4. c. 7. & ſequentibus: & nunc etiam in omnibus religionib. obſeruatur, in vnaquaque, iuxta modum aliquem ſibi accommodatum. Ergo quòd hæc ſeparatio fit non ſolùm in aliqua parte eiuſdem domus, ſed etiam in domo diſtincta, ex ſe valde conſentaneum eſt rationi: nam ſi conſiderentur omnes rationes, quæ fundatores religionũ mouerunt ad aliquam ſeparationem faciendam, omnes oſtendunt, quo maior fuerit hæc ſeparatio intra latitudinem religioſæ vnitatis, tanto fore meliorem, ſi cætera paria ſint.

Cur nouitii in domo ſeparata educentur?

XIII. Rationes quas Baſilius inſinuat hæ ſunt. Prima. vt raritate congreſſus, nouitij maiorem reuerentiam erga antiquos retineant. Secunda, ne occaſionem alicuius elationis accipiant, ſi ſtatim cum alijs ad communem vitam admittantur. Tertia, ne fortè ſi aliqui ex antiquiorib⁹, in officiis ſuis, aut religionis obſeruantia minùs diligentes, vel re vera ſint, vel apparere poſsint, procliuitas ad eos imitandum in animis illorum naſcatur: hoc enim ſcandali genus faciliùs in his, tanquam in infirmiorib⁹, & puſillioribus naſcitur: & ſæpe propter nouitatem, & inexperientiam ibi defectum aut negligentiam iudicãt, vbi reuera non eſt. Vnde addit quartò Baſilius cauẽdum etiam eſſe, ne de ſe elatiùs ſentire incipiant, cùm in quibus ipſi rectè ſe gerunt, in his grandiores labi animaduertant. Quintò per hoc etiam prouidetur, ne nouitij ante tempus indecore appetãt ea, quæ cum alijs propter ætatem, vel alias rationes, religioſè, & cum decore ſeruantur. Sextò addit Baſilius aliud commodum, ſcilicet, vt in præceptorum commentatione adoleſcentulis neceſſaria, ſtrepitu illo, qui illam ſolet comitari, reliqui religioſi non offendantur. Denique concludit ad ſeruandum rectum ordinẽ in diſciplina religioſa hanc ſeparationem eſſe neceſſariam, quæ omnia commodiùs perfectò ſeruabũtur, ſi ſeparatio in diſtinctis domicilijs fiat,

7. Rationes quibus Baſilius ſuadet nouitios ſeparatim à profeſſis eſſe educandos.

fiat, ſi commodè id fieri poſsit: quamuis etiā in cohabitatione eiuſdem domus, poſsint aliæ vtilitates inueniri: *Nam & parui* (ait Baſilius) *ex grandiorum æmulatione ad compunctionem aſſu fiunt, & qui pietate antecedunt, in oratione à pueris non mediocriter adiuuantur.* Hæ verò vtilitates, & ſimiles non amittuntur propter domorum ſeparationem, quia hæc nunquam poteſt eſſe tāta, quin cum nouitiis aliqui antiquiores habitent; à quibus vitæ exemplum accipere poſſint, quod eò melius fiet, quò ipſi magis fuerint ſelecti & probati: & è cōuerſo, inter antiquiores ſemper iuniores aliqui habitant, qui licet nouitij non ſint, nouitiorum feruorem, & inſtitutionem retinent, quorum vel officio, vel exemplo alij ſufficienter iuuari poſſunt.

XIV. *Octaua ratio ex Societatis inſtituto ſumpta.*

Præter has verò generales rationes, conſiderata eſt in Societate ſpecialis vtilitas, vel etiam neceſsitas ex peculiari fine, & actionibus Societatis proueniens. Nam omiſsis nouitiis, duo ſunt in Societate conuentuum, ſeu domiciliorum genera, pro aliis, qui iam ſunt Societatis membra: quædam pro ſtudiis & ſcholaribus principaliter deputata, quę Collegia appellantur, alia ad actiones, & miniſteria erga proximos omnino dicata, quæ ſunt domus profeſſorum: in neutro autem loco iſtorum, poterant ſatis conuenienter domus nouitiorum Societatis fundari: meritò ergo tertius, ac ſeparatus locus ad hunc finem inuentus eſt. Minor quoad domos profeſſas facilè oſtendi poteſt. Primò quia illæ domus reditus habere non poſſunt, ſed ex eleemoſynis viuere debent; domos autem in quibus nouitij probantur habere conuenientes reditus oportet, vt in eiſdem conſtitutionibus Societatis inſtitutum eſt, tum propter maiorem tranquillitatem, & quietem nouitiorum, & ſuperiorum, à quibus gubernantur, vt depoſita ſolicitudine rerum temporalium, ſolis ſpiritualibus intendant; tum etiam vt omnis occaſio diſtractionis auferatur. Secundò, quia longiſsimè inter ſe diſtant miniſteria domus profeſſæ, & occupationes, ac inſtituta nouitiorū, propter quod neceſſe eſt in profeſsis domibus eſſe multam frequentiam ſecularium perſonarum, multamque cū illis communicationem, à qua nouitij ſeparati eſſe debent. Denique domus probationum non ſunt (vt ita dicā) proxima, & immediata ſeminaria domorum profeſſarum, ſed hæc ſunt Collegia, quæ à domibus nouitiorum continuò refici, & conſeruari debent, & ideo cum Collegia debeant eſſe ſeparata à domibus profeſsis, vt infrà dicemus, multo magis nouitiorum domus, quod ſi hæ cum aliquo illorum membrorum coniungi deberent, potius id futurum eſſet cum Collegiis, quàm cum profeſſorum domibus. Vnde in declaratione c. 1. Examin. lit. B. domus probationis velut membra Collegiorū eſſe dicuntur, vbi & admitti, & probari ad tempus ſolent, qui poſtmodum in Collegiis ſunt conſtituēdi. Atque ita vbi commodè probationis domus omnino ſeparari non poteſt, cum aliquo collegio interdum coniuncta eſt, ita vt in illo habeat omnem ſeparationem quam habere poſsit. Nihilominus tamen regulariter, vbi id fieri poteſt, multò commodius exiſtimatur, vt domus probationis à collegiis etiam diſtincta ſit, quia etiam ſtudentium exercitia valde diuerſa ſunt ab exercitiis nouitiorum, nec poſſunt intra eandem domum adeò ſeparari, quin aliqua inquietudo & perturbatio in aliquibus ſaltem inde oriatur. Item quia cùm domus probationis ad educationem ſpiritualem nouitiorum ſolūmodo, atque omnino inſtituta ſit, res omnes illius, totumque regimē, ordo, actiones, atque ipſa etiam habitatio ad illum finem diriguntur, & accommodantur, & ſuperioris cura magis vnita eſt, totaque circa educationem nouitiorum verſatur, & ad hūc finem omnia alia diſponit, vnde non eſt dubium, quin ad meliorem nouitiorum educationem hæc ratio viuendi vtilior ſit.

Probatur in primis nouitios in domibus profeſſis educari non poſſe.

Item in Collegiis minus conuenienter educari.

XV. *Hanc ſeparationem non eſſe de ſubſtantia nouitiatus.*

Quamuis autem hoc ita ſit, nihilominus hæc etiam circumſtantia, non eſt de abſoluta neceſsitate probationis, vt in eiſdem conſtitutionibus ſatis declaratum eſt. Nam p. 3. cap. 1. §. 27. & p. 4. cap. 2. lit. D. ſignificatur, etiam in domibus profeſsis poſſe aliquando nouitios probari, quod etiam conſuetudine receptum eſt, maximè quando ad ſeruitium, vel auxilium domus eorum opera neceſſaria eſt, & eadem ratione poſſunt aliquando ad collegia admitti, vt in 4. p. cap. 6. liter. C. dicitur, & tunc non interrumpitur eorum probatio, quia illa loci circumſtantia eſſentialis non eſt. Vnde tandem concluditur, de ſubſtantia huius probationis tantum eſſe id, quod eſt de ſubſtantia nouitiatus, in quacunque alia religione, illud cum proportione ad hanc accōmodando. Hîc etiam non eſt neceſſarius ſpecialis habitus regularis, ſed totū ad hoc reducitur, quod eſt viuere ſub obedientia Societatis, tanquam mēbrum nondum illi vnitum per aliqua vota cum propoſito illam intrandi, & in illa viuendi, ac moriendi, vt dicitur in 5. p. Conſtit. cap. 1. liter. A. ſubintelligendum autem cenſeo, ſi poſt probationem, ita ſibi expedire iudicauerit: non enim tenetur nouitius habere abſolutum propoſitum profitendi, ſeu moriendi in religione (quamuis optimum conſilium ſit) quia cum eo tēpore reuera ibi ſit ad probandum, ſatis eſt in rigore quòd habeat illud propoſitum cum ordine ad probationem, ſeu (quod idem eſt) ſub illa conditione: quamuis (vt dicebam) melius ſit illam ſupponere, & propoſitum firmum habere: ſic enim magis excitatur homo ad conſtantiam, & ad perferendos labores, quos in religione experitur. Videtur autem neceſſarium habere dictum propoſitum. Vnde ſi quis ficto animo, cum deliberatione non viuendi perpetuò in Societate, ſed ſolùm proficiendi, vel ſtudendi per aliquot annos in ea exiſtat, & exterius probare ſe ſinat, præterquam quod grauiſsimè peccaret decipiendo religionem in re graui, & poſtea egrediens teneretur ad reſtituēdas omnes expenſas, vel ſi quæ alia damna, ob eam cauſam religio paſſa eſſet: ille non poſſet verè dici nouitius Societatis; nam vt in prædicta declaratione dicitur, vt aliquis vere dicatur de Societate, etiam nouitius, neceſſe eſt, vt cum prædicto propoſito viuendi, & moriendi in Societate, ſub obedientia eius in probatione verſetur, vt in aliquem eius gradum admittatur. Vnde ſatis probabile eſt, etiamſi poſtea fictum propoſitum mutet, & velit in Societate permanere, non poſſe in conſciētia in tempus probationis computare tempus illud, in quo animum fictum habuit, quia reuera tūc non erat in probatione, licet exterius appareret. Quod cum proportione ad alias religiones applicari poteſt.

Quid ſit de huius nouitiatus ſubſtantia.

Qui cum ficto animo Societatem ingreditur vere nouitius dici nequit.

XVI. *Probabile tamen oppoſitum.*

Quia verò hoc videri poteſt duriuſculum, & in praxi poteſt habere aliqua incommoda, & graues difficultates, præſertim, quoad tēpus probationis, ſimpliciter neceſſarium ad valorem profeſsionis, & quia etiam nullo iure cōmuni ſatis fundari poteſt, ideo probabiliter dici poteſt, quòd licet illa probatio eo tempore, quo ſic ſit, ficta ſit potius, quam vera, quia deficit intentio, à qua omnis humana actio pendet; nihilominus mutata poſtea intentione retrotrahi (vt ſic dicam) & ratificari præcedentem probationem: quia experimentum eſſe aſſumptum, non omnino tranſit, ſed permanet, & illud eſt principaliter intentum per talem probationem. Aliud etiam incommodum cauendum eſt ex illo animo ficto, quia veri nouitij Societatis fruuntur ſpiritualibus gratiis Societati conceſsis, vt dicitur in eodem cap. 1. 5. p. Conſtit. liter. A. illis autem non fruetur, qui talem fictum animum habuerit,

Fictus animo non fruitur gratiis ſpiritualibus Societatis.

quia pro tunc verus nouitius non eſt; & in prædicto loco ad fruendum his gratiis hoc propoſitum requiri videtur: & quoniam inter has gratias continentur abſolutiones à cenſuris reſeruatis, commutationes, aut ſuſpenſiones votorum, & ſimiles, cauendus eſt talis ſtatus, ne hæc omnia inualide fiãt. Atque hæc videntur ſufficere de hac prima parte Societatis. Nam de poteſtate admittendi ad hanc probationem, iam ſuprà in c.1. ſufficienter tactum eſt, & in eodem c. 1. 5. partis Conſtitutionum dicitur, totam illam eſſe apud Præpoſitum Generalem, & meritò, quia, præter alias rationes, in Societate non recipitur aliquis, pro vno, aut alio loco, ſed pro tota Societate. Quia verò non poteſt per ſe ſemper illam exercere, quaſi ordinario iure Prouincialibus illam communicat. Idemque dicendum eſt de poteſtate dimittendi nouitium, quando religioni non ſatisfacit, vt conſtat ex 2.p.Conſtit.c.1. vbi in declaratione fuſius explicatur modus legitimè vtendi hac facultate: neque hic aliquid addendum occurrit, præter ea quæ de religione in genere dicta ſunt tom.ſuperiori.

Totam poteſtatem admittendi, & dimittendi nouitios eſt apud Generalem, & per illum in Prouincialibus.

INDEX CAPITVM
LIBRI TERTII.

De admiſſione nouitiorum in Societatem IESV per tria vota ſimplicia in communi, & eorum diſſolutione, &c.

Cap.I. *Proponuntur argumenta, quibus in Societatem admiſſio per vota ſimplicia perperam impugnata fuit: ſupponunturque nonnulla pro veritate ſtabilienda.*

II. *Vera reſolutio ſuperioris capitis, atque impugnationum ibidem adductarum.*

III. *An hæc ſcholaſticorum approbatio, ſiue admiſſio in Societatem IESV, verum religioſum conſtituat?*

IV. *Corollaria tria, ſiue concluſiones ex principali ſuperioris capitis concluſione deducuntur.*

V. *An prædicta ſcholaſticorum approbatorum admiſſio in Societatem, dicenda ſit profeſſio?*

VI. *Quæ conditiones requirantur ex parte vouentis, vt prædicta ſcholaſticorum vota fiant valida?*

VII. *Quæ conditiones requirantur ex parte religionis, vt eadem vota ſcholarium validè fiant?*

VIII. *An tacita votorum immiſſio, ſeu incorporatio in ſcholaribus Societatis locum habeat?*

IX. *An ſcholarium vota tolli poſſint per commutationem, aut diſpenſationem, aut irritationem?*

LIBER

LIBER TERTIVS.

De admiſſione ſcholarium in Societatem per vota ſimplicia; eorumque dimiſſione.

PRoprium, ac peculiare eſt Societatis inter omnes religiones, vt inter receptionem ad habitũ, & ad profeſsionẽ ſolennem, habeat medium quendam admittendi modum, per quẽ is, qui admittitur extra gradũ nouitiorum conſtituitur, & religioni vnitur, tanquam verum membrum eius, verusque religioſus; & nihilominus non conſtituitur in vltimo termino perfectæ vnionis, quam cũ corpore Societatis habere poteſt, ſed adhuc in ordine ad illum aliquo modo in probatione manet. Qui modus admiſsionis propter ſcholaſticos præcipuè inuentus eſt; extenditur tamen etiam ad coadiutores temporales, qui ad ſcholares ipſos iuuandos recipiũtur; & quamuis in miniſteriis differant, in ſubſtantia, & modo huius receptionis, & votorum, quæ in illa fiunt, eiuſdem omnino rationis ſunt, & ita ſub illis comprehenduntur, tanquam acceſſorium ſub principali. Hîc igitur receptionis modus multis modis impugnatus eſt, & tanquam nouus, & tanquam iniuſtus, & inſufficiens ad religioſum conſtituendũ. Vt ergo plene omnibus ſatisfaciamus, conuenientiam huius inſtitutionis, & eſſentiam, & quaſi quidditatem huius receptionis, & vim votorum eius, cauſas denique, effectus, & proprietates eius explicabimus.

CAPVT I.

Proponuntur rationes dubitandi circa admiſſionem ſcholarium in Societatem.

I. *Prima dubitandi ratio.* IN hac admiſsione nouitiorum ad gradũ ſcholarium per vota ſimplicia, Prima ratio dubitãdi eſt; quia vel in hac admiſsione perſona ſe tradit Societati eiq; ſe deuouet, & ab ea admittitur, vel nõ; ſed ſolùm ſimpliciter talia vota emittit. Si primum dicatur, nihil deeſt ad perfectam profeſsionem religioſam, quia de ſubſtantia huius profeſsionis, duo tantùm ſunt, ſcil. traditio acceptata cum tribus votis ſubſtantialibus, vt ſuprà oſtenſum eſt. Si verò dicatur ſecundum, illa non eſt vnio cũ religione, quia vbi non eſt contractus mutuus dandi, & acceptandi, non poteſt eſſe vera vnio moralis, quę conſtituat vnum corpus politicum, & efficiat verum, & ſtabile membrum: non videtur ergo poſsibilis talis modus vnionis, medius inter nouitiatum, & profeſsionem. Dicetur fortaſſe, dari quidem traditionem, & acceptionem, ſed nõ reciprocam, quia obligat ſimpliciter eum, qui ſe tradit, non tamen religionem, ſed ſolùm quandiu illum retinere voluerit. Contra hoc verò ſuboritur ſecunda ratio dubitandi; quia hinc ſequitur talem modũ receptionis eſſe illicitũ, atque iniuſtum. Probatur ſequela, quia iuſtitia contractus poſtulat æqualitatem ex vtraque parte: hîc autẽ inuenitur maxima inæqualitas, quia receptus in Societate, manet obligatus ex ſe ad perpetuò viuendum, & moriendum in illa, eique ſeruiendum: ipſa verò Societas non ſe obligat ad perpetuò retinendum illum; eſt ergo iniuſtitia in tali cõtractu, & ideo Doctores communiter in c. *porrectum*. de regul. Nauar. & alij, quos ſuperiori tom. retuli agentes de profeſsione religioſa, in hoc conueniunt, quòd profeſsio religioſa, vt debito modo fiat, debet continere contractum, & obligationẽ reciprocam inter religioſum, & religionẽ. Tertiò etiamſi talis receptio eſſet licita, non videtur expediens, nec religioni accommodata. Primò quidem, quia talis viuẽdi modus, non poteſt eſſe ſtabilis, ac perpetuus, quod maximè neceſſarium eſt ad vitam religioſam. Deinde quia ex illo ſequi poſſunt multa inconuenientia, & quæ ſcandalũ generare poſſunt, quale eſt, quod perſonæ, ſemel Deo dicatæ ad ſeculum facile reuertantur, & negotiis ſecularib. etiam in ſtatu coniugij omnino tradantur contra regulã 51. *Semel Deo dicatũ, non eſt ad vſus humanos vlterius transferendum.* de regul. iur. in 6. Item ex parte perſonarum ingredientium poſſunt eſſe multæ fraudes, vt ſi poſt vota liberius viuant, vt liberi dimittantur; vel quod grauius eſt, ſi à principio eo animo ingrediatur, & fictè voueãt, ſolum vt bonis, & commodis religionis quoad ſtudia, vel alia huiuſmodi aliquibus annis frui poſsint, & poſtea ſic viuere, vel occaſionem quærere, vt liberi dimittantur. Ex parte etiam religionis poſſunt iniuſtitiæ interuenire, ex odio, vel alio humano reſpectu, aliquos dimittendo, vel certè ex nimio affectu ad commodum religionis, innocentem dimittendo, quia fortè in ægritudinem incidit. Quæ omnia pericula attentè conſiderata auertere poſſunt homines ab affectu ingrediendi hanc religionem; ergo omnibus conſideratis, nec ſimpliciter, nec religioni talis modus admiſsionis expediens eſt. *Tertia ex multiplici incommodo.*

Secunda.

Neceſſarium eſſe admitti in Societate iuuenes, qui bonis literis imbuantur antequam ad Societatis miniſteria applicentur.

II. *Prima ſuppoſitio pro reſolutione difficultatũ adductarũ.* Vt veritatem exponamus, ſuppono imprimis id, quod per ſe notum eſt, & infrà lib. 5. tractabitur, neceſſarium fuiſſe in hac religione ad vtilitatẽ, & conſeruationem eius recipi iuuenes, qui ad miniſteria Societatis optimis literis in ea prius imbuantur, quàm ad eius miniſteria applicẽtur. Cuius rei ratio optimè traditur in initio 4. p. conſtit. liter. A. Et ideo ſolùm oportebit verba illa referre; Atque inprimis ex fine Societatis colligitur, & neceſſarium, & rationi conſentaneum eſſe, *vt qui in eam ſunt ingreſſuri.* (ſcilicet in Societatẽ profeſſam, ſeu ad eius miniſteria, quaſi ex officio, & propria obligatione peragenda) *viri ſint vita probitate, & literarum eruditione ad id officiũ idonei:* Deinde verò optimè ſubiũgitur; *Et quia boni ſimul, & eruditi pauci inueniuntur, ſi cum aliis comparentur, & ex paucis maior pars iam à ſuſceptis laboribus* *Ratione ſuadetur ex 4 p. conſtit. in principio.*

velit

velit conquieſcere, perdifficile fore comprehendimus, huiuſmodi hominibus, qui boni ſimul, ac literati eſſent, hanc Societatem augeri poſſe, tum propter magnos labores, quos eius inſtitutum exigit; tum propter magnam ſui ipſorum abnegationem, ideo nobis omnibus, qui conſeruationem, & incrementum eius ad maiorem laudem, & obſequium Dei, ac D. Noſtri cupiebamus, alia via tenenda eſſe viſa eſt: admittendi nimirum iuuenes, qui bonorum morum, & ingeniorum indole ſpem facerent, quod in probos ſimul, ac doctos viros, ad colendam Chriſti Domini N. vineam eſſent euaſuri admittendi etiam in collegia, cum iis conditionibus, quæ in literis Apoſtolicis continentur, ſiue in vniuerſitatibus, ſiue extra illas fuerint; & quidem ſi in vniuerſitatibus, ſiue illæ Societatis curæ commiſſæ ſint, ſiue non. Hac enim ratione nobis in Domino perſuademus ad maius diuinæ maieſtatis obſequium fore, ſi & numero augeantur; & in literis, ac virtutibus progreſſum faciant ij, qui eidem obſequio ſe totos impendunt.

III. *Hanc conſuetudinem iuuenes educandi antiquiſſimam eſſe monſtratur.*

Nec ſolum ratio, & euidens neceſsitas, ſed etiam antiqua Eccleſiæ conſuetudo Ignatium, & Societatem docuit hoc modo educare, & inſtituere iuuentutem, quæ ad ſpiritualia miniſteria proximorum ſaluti neceſſaria, idonea poſtea exiſteret. Diximus enim ſæpe Societatem eſſe religionem Clericorum, aut presbyterorum, fuit autem olim, iuxta primitiuam Eccleſiam obſeruatum, vt in Diœceſibus, ſeu locis Epiſcoporum, domus aliquæ eſſent ſpecialiter deputatæ ad iuuenes in virtute, & literis educandos, ex quibus poſtea poſſent boni Clerici, & Eccleſiæ vtiles ordinari, vt intelligi poteſt ex Concilio Tolet. II. cap. 1. & habetur d. 28. cap. 5. vbi ſic dicitur. *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis clericatus officio mancipauit, ſtatuimus obſeruandum, vt mox detonſi, vel miniſterio doctorum traditi, in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopali præſentia, à præpoſito ſibi debeant erudiri.* Idem habetur ex Conc. Tolet. IV. cap. 23. quod eſt apud Gratianum cap. 1. 12. q. 1. *Omnis* (inquit) *ætas ab adoleſcentia ad malum prona eſt, nihil enim incertius quàm vita adoleſcentium: ob hoc conſtituere oportuit, vt ſi qui in Clero impuberes, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno conclaui atrij maneant, vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati deuotiſſimo ſeniori,* &c. Idem ferè habetur in Concil. Aquiſgran. cap. 135. Quem morem iuuare ſtuduit Concil. Later. ſub Alexand. III. p. 1. cap. 18. Et aliud Lateran. ſub Innocent. III. cap. 11. Et aliud ſub Leone X. cap. 9. de reformatione Curiæ. Et tandem Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 18. Ad huius ergo ſanctæ conſuetudinis imitationem, Societas ſcholarium gradum introduxit, tãquam neceſſarium ſeminarium ad eos miniſtros inſtituendos, qui pro dignitate Societati ad finem ſuum inſeruire poſsint. Quo enim presbyteri Societatis, ex vi ſui inſtituti, & vi profeſsionis ad perfectionem ſacerdotalem (vt ſic dicam) magis obligantur, eo perfectiori etiam indigent educatione, & inſtitutione à iuuentute ſua.

Conueniens, ac neceſſarium fuiſſe huiuſmodi ſcholares Societati per tria vota eſſe ſubſtantialiter coniunctos.

IV. *Secunda ſuppoſitio.*

Secundò ſupponendum eſt, cõuenientiſsimum, ac moraliter neceſſarium fuiſſe, vt hi ſcholares ſubſtantialiter eſſent Societati coniuncti, per veram vnionem moralem cum illa; & per tria ſubſtantialia vota religionis, vt cum pollicitatione ſeſe amplius coniungendi cum illa, vel eam profitendi, quando, & quomodo iuberentur. Hoc conſtat ex Conſtitutionibus, & bullis Pontificiis, hunc gradum tanquã Societati intrinſecum, eique maximè neceſſarium approbantibus, vt cap. 3. videbimus; quod etiam ratione, & exemplo facile oſtendi poteſt. Ratio quidem, quia & ad ſpirituale bonum ipſorum religioſorum, & ad finem, & conſeruationem Societatis, hoc erat neceſſarium. Primum patet, quia ad perfectionem talium perſonarum neceſſarium erat, vt à principio Deo dicarentur, & ad perfectionem ſequendam obligarentur; alioqui ſi vſque ad finem ſtudiorum hoc differretur, & ipſi magnis commodis ſpiritualibus, & gratiis priuarentur, & periculo facilimæ mutabilitatis exponerentur. Ex parte itẽ Societatis, erat euidens neceſsitas, quia niſi ex parte ſtudentium eſſet obligatio manendi in illa, ſuo fine, & laboribus ferè fruſtraretur: nam complures poſt ſtudia diſcederent, ſi hoc eſſet poſitum in libera eorum voluntate, *Iniquè autem* (ait Greg. XIII. in Conſtitutione, *Aſcendente Domino*) *cum Societate ageretur, ſi viris multo labore ad ardua miniſteria eruditis, cum religionis catholicæ, & huius ſedis detrimento priuaretur.* Et è conuerſo pauci eſſent, verum deſiderium religioſi ſtatus habentes, qui tanto tempore, ſine illo ſtatu permanere vellent. Deinde vix poſſent conuenienter gubernari, niſi votum obedientiæ, & paupertatis haberent, & innumera incommoda, & magna confuſio ſequi poſſet; quantum autem votum caſtitatis expediat, per ſe notum eſt. Denique cum huiuſmodi ſcholares approbati, intimam debeant habere communicationem cum reliquis membris Societatis in victu, familiaritate, totiuſque vitæ communitate, monſtroſum eſſet, & indecens, ſi omnia hæc membra non haberent inter ſe ſubſtantialem vnionem religioſi ſtatus. Quapropter, cum in Conſtitutionibus Societatis. p. 3. cap. 3. liter. B. declaratum ſit, non repugnare inſtituto noſtro, ex licentia Præpoſiti Generalis, & ad tempus aliquos pauperes ſcholaſticos in Collegiis Societatis admittere, quamuis intra Societatem verè non recipiantur, neque ipſi promittãt ipſam ingredi, ſtatim adiungitur, & veſtitus rationem in eis futuram eſſe diuerſam, & habitationem ſeparatam, ita vt qui inſtitutum Societatis ſequuntur, ſeorſim, & non cõmiſti aliis externis maneant. Dices, cur non poterãt hoc modo educari omnes ſcholares Societatis? Reſpondeo propter rationes factas, non potuit hæc eſſe generalis regula, neque educatio illa eſſet cum tãto affectu, & vnione charitatis, tam ipſorum ad religionem, quàm religionis ad ipſos: ex quadam verò, veluti diſpenſatione, id in caſu aliquo permittitur, quando ex parte ipſorum non eſſet voluntas ingrediendi Societatem, & ob alias cauſas iudicaretur ad maius Dei obſequium expedire aliquos ingenuos adoleſcentes ita educare. Sicut autem illa permiſsio ſpecialis eſt & per ſe non expediens; ita eius vſus rariſsimus eſt, aut certè nullus & experientia ipſa docuit, quando ſimilis neceſsitas occurrit, melius in ſeparata domo, & peculiari collegio id fieri, quamuis ſub cura Societatis exiſtat, vt videmus Romæ authoritate Summorum Pontificum, & aliis locis fieri.

Ratione probatur cõueniens, tũ ex parte ipſorum ſcholarium.

Tũ ex parte Societatis.

V. *Exemplo idẽ ſuadetur.*

Tandem, non deeſt huius inſtitutionis proportionale exemplum ex antiquitate deſumptum. Nã in dicto Concil. Tolet. II. & cap. *De his* 28. d. de iis minoribus clericis, qui in ſeminario Epiſcopali educabantur, dicitur, cùm ad 18. ætatis annum perueniebant interrogandos fuiſſe, an vellent cœlibatũ ſeruare, quod ſi permanere volebant, promittebãt caſtitatem, vt illo vinculo quaſi obligati ad clericatum manerent. Sic etiam in Concil. Carthag. III. ca. 19. dicitur, *Lectores cum ad annos pubertatis peruenerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.* Hac etiam ratione in Concilio illo Tolet. II. cap. 2. ſtatutum eſt, ne clerici ab vno Epiſcopo in ſuo collegio, ſeu ſeminario enutriti, ab alio Epiſcopo in ſua Eccleſia recipiantur: *Quia durum eſt* (inquit Concil.) *vt eum quem alius ſenſu, & ſqualore infantiæ exuit, alius ſuſcipere, ac vendicare præſumat.* Volebant ergo antiqua de-

creta,

creta, ac meritò, huiuſmodi clericos eſſe addictos illi Eccleſiæ, in qua, & prò qua educabantur. Ad hûc ergo modum ſe habet Societas circa ſcholares ſuos; & eodem conſilio ordinarunt Pontifices, vt ſcholares approbati in Societate ad nullam aliam religionem tranſire poſsint, excepto Carthuſienſium ordine, quod commune eſt etiam profeſsis; de quo infrà lib. 11. c. 2. dicendum eſt. Poteſt etiam in huius rei exemplum adduci id, quod nunc videmus à Pontificibus obſeruari in his ſeminariis, quæ ad educandos presbyteros doctos, & catholicos diuerſarum nationum, ad expugnandas hæreſes in eis exortas, erexerunt: non enim aliter (quod ſciam) eos admittunt, niſi prius voto, vel iuramento præſtito ſuſcipiendi ſacros ordines, & in ſuis regnis, vel Prouinciis pro fide catholica, & animarum conuerſione laborandi, & miniſteria ſacerdotalia exercēdi, quia aliàs ferè nullus fructus ex eo labore, & expenſis probabili certitudine ſperari poſſet. Ita ergo ſeruata proportione neceſſaria fuit in Societate obligatio ex parte ſcholaſticorum, eam verò oportuit fieri modo religioni accommodato, atque adeò per ſubſtantialia vota, & intimam religioſam vnionem cum Societate ipſa.

Aliud exemplum.

Obligationem per prædicta vota non eſſe mutuam.

VI. Tertiò ſupponendum eſt, hæc vota ità fieri in Societate, vt ex parte vouentis ſint ex intentione ſe obligandi in perpetuum, ad viuendum, & moriendum in hac religione ſub obedientia eius; ex parte verò religionis ſolùm admittantur acceptādo traditionem, & obligationem ipſius vouentis, non tamen ſe obligando ad ſemper retinēdum ipſum vouentem, aut vota eius; ſed ſolùm *quantùm Præpoſitus Generalis eos in Societate retinendos cenſuerit.* Vtrumque eſt manifeſtum, ac ſæpius repetitum in Conſtitutionibus, ac Bullis Societatis. Nam quod ad primū attinet, nihil magis ab ſcholaſticis approbatis, vel à nouitiis expleto biennio, vt in illum gradum admittantur, poſtulatur, quàm vt firmum propoſitū habeant viuendi, & moriendi in Societate. Vnde in cap. 3. Exam. §. 13. primùm interrogatur nouitius, *an omnino decreuerit ſeculum relinquere, & conſilia Domini noſtri Ieſu Chriſti ſequi.* Et ſtatim §. 14. *Num deliberatum habeat animi propoſitum viuendi, & moriendi in Domino, cum hac, & in hac Societate I E S V Chriſti Creatoris, ac Domini noſtri.* Et rurſus c. 7. §. 5. *Anſtatuerit omnino apud ſe ſtudiis abſolutis, ac probationibus peractis Societatem ad viuendum in ea, & moriendum ingredi.* Et infrà numer. 7. & 8. hæc ſtabilitas ſæpiùs examinanda dicitur. Deinde idem conſtat ex ipſa forma vouendi tria vota ſubſtantialia; atque ingreſſum in Societatem, *vt vitam in ea perpetuo degant*, iam formati, aut profeſsi, vt conſtat ex p. 5. Conſt. cap. 4. §. 4. quæ vota ad maius meritum, & ſtabilitatem emitti dicuntur in Exam. cap. 7. in principio. Denique nihil frequentius in Conſtitutionibus repetitur, & rationes, quibus paulò ante in 2. ſuppoſitione probatum eſt, neceſſarium fuiſſe ſcholares approbari, & admitti in Societate ſub obligatione, probant etiam talem obligationem debuiſſe eſſe perpetuam, alioqui non vitarentur incommoda, quæ ibi dicta ſunt.

Tertia ſuppoſitio bipartita.

Oſtenditur prior pars.

VII. Altera item pars, quod Societas ex parte ſua, non abſolutè obligetur, expreſsè habetur in Examine cap. 7. & 5 p. c. 4. lit. D. & his verbis ponitur in Conſtitutione, *Aſcendente Domino.* Greg. XIII. vbi cum ſermo ſit de ſcholaribus, dicitur, *Quantum eſt ex parte ipſorum, perpetuo: ex parte vero Societatis iuxta Apoſtolica indulta, & conſtitutiones prædictas tamdiu obligati ſunt, quandiu Præpoſitus Generalis eos in Societate retinendos eſſe iudicauerit.* Et ideo 5. p. Conſt. cap. 4. de his ſcholaribus dicitur; *Qui peracta ſua priori probatione, & experimentis, per biennium in ſcholaſticos approbatos admittuntur, coram aliquibus domeſticis, quamuis non in manibus cuiuſquam, vota ſua emittant*, &c. Vbi in declaratione ita explicantur illa verba; *Non in manibus cuiuſquam: vt hoc votum ſoli Deo offeratur & non homini, ita nemo id admittit, propterea in nullius manibus fieri dicitur.* Quæ verba obſcuriora ſunt, & egent expoſitione, quæ iterum in cap. 5. ad finem recolenda erit. Nam certum eſt hæc vota fieri aliquo modo in manibus Prælati Societatis, multùmque in hoc differre à votis, quæ nouitius ſuo arbitrio facere poteſt, & ſæpe facit, & repetit etiam publicè, & in præſentia multorum, iuxta eaſdem Conſtitutiones Societatis in Examine c. 1. & 3. p. Conſtit. cap. 1. lit. F. vbi etiam declaratur, talia vota non fieri in manibus cuiuſquam, neque admitti, quod longe aliter, quàm de votis ſcholaſticorum approbatorum neceſſe eſt intelligi. Quia negari etiam non poteſt, quin hæc vota ſcholaſticorum, aliquo modo, à Societate admittantur, alioqui non verè cum illa vnirentur. Et ideo in 5. p. Conſtit. cap. 1. dicitur; *Quia ſcholaſtici approbati etiam modo quodam interiori, quam admiſſi ad probationem, in corpus Societatis cooptantur, de eorum quoque admiſſione in hac 5. p. dicetur.* Inſcribitur autem illa pars *De iis, quæ ad admittendum in corpus Societatis pertinent. Vbi corpus Societatis* ſumitur, vt conſtat ex ſuis veris membris, excludendo nouitios, de quorum admiſsione in 1. p. dictum fuerat. Ergo neceſſe eſt, vt ſcholaſtici ab ipſa Societate admittantur in vera membra eius, quod non fit, niſi per hæc vota. Vnde ſi talia vota, etiam poſt biennium fiant coram aliquo, qui poteſtatem non habeat admittendi illa, non habent vim incorporandi in Societate, neque efficiunt ſcholarem approbatum, nec denique efficiunt vota Societatis. Neceſſaria ergo eſt aliqua admiſsio, alioqui ad quid eſſet neceſſaria poteſtas in admittente? In hoc ergo ſenſu non tantùm fiunt coram ipſo, ſed etiam in manibus eius, vt ipſe poſsit ea acceptare. Sic enim dixit Gregor. XIII. in prædicta Conſtitutione, *Aſcendente Domino.* ſcholares per hæc vota *ſe Societati dedicare atque actu tradere*; quod impoſsibile eſt fieri, niſi in manibus alicuius illa emittant. In prædicta igitur conſtitutione dicuntur hæc vota non fieri in manibus alicuius, qui ita illa acceptet, vel recipiat, vt Societatem obliget ad ea ſemper in ſuo valore retinenda, & conſeruanda. Et eodem ſenſu dicitur in declaratione neminem talia vota admittere; ſcilicet, vt abſolutè perpetua ſint, ſed ſolū ſub conditione ſubintellecta, *ſi Societas huiuſmodi perſonas retinere velit*, vt ibidem dicitur. Quam conditionem latius cap. ſequent. à numer. 3. explicaturi ſumus.

Oſtenditur poſterior.

Exponitur conſtitutio.

CAPVT II.

Concluditur licitum ac ſanctum eſſe receptionis modum, quo ſcholaſtici in Societatem admittuntur: ac rationibus dubitandi in contrarium ſatisfit.

Ex his ergo colligimus inprimis poſsibilem fuiſſe in Societate modum aliquem admittendi huiuſmodi ſcholares in corpus ſuum, quo verè illi vniantur, tanquam vera membra eius, medium ſtatum habentia inter nouitiatum, & gradum profeſſorum. Quia hæc vota, quæ explicuimus, ſeu receptio, quæ per illam fit, extrahit perſonas à gradu nouitiorum; nam hi nondum ſunt membra corpori religionis verè vnita: ſcholares autem per hanc admiſsionem verè efficiuntur membra, cum tamen conſtet ex eodem modo, quo admittuntur illos I.

Prima concluſio.

illos non eſſe profeſſos, neque vltimatè (vt ſic dicã) coniunctos, & vnitos Societati, pro vt illi coniungi poſſunt. Atque in hoc fatemur eſſe differentiam inter Societatem, & alias religiones. Id enim expreſſe dixit Gregor. XIII. in dicta Conſtitutione, *Aſcendente Domino. Quoniam Societas* (ait) *non ſolũ nouitiis, & profeſſis, vt reliquæ regulares, conſtat.* Atque ita reſponſum eſt ad primam rationem dubitandi. Concedimus enim in hoc genere vnionis perſonam, quantum eſt ex ſe, perfectè ſe tradere, admitti verò, non ſimpliciter, ſed cum illo addito, & conditione ſubintellecta *ſi Societas eiuſmodi perſonam retinendam iudicauerit.*

II. *Secunda Cõcluſio bimẽbris probatur ex Pontifi.ibus.* Secundò verò addimus, hoc genus receptionis licitum, & ſanctum eſſe, tam ex parte religioſi, quã ex parte religionis. Ad huius veritatis probationẽ, ſufficiebat hoc genus receptionis eſſe approbatum à multis Summis Pontificibus, non ſolum generatim, & quaſi confuſe, quatenus approbantur conſtitutiones, ſed diſtinctè, & in particulari declaratũ inter ea, quæ ad ſubſtantiam inſtituti multum pertinent, vt videre licet in bulla Confirmationis Iulij III. vbi de votis ſcholarium dicitur, *Quibus teneantur, quandiu Præpoſitus Generalis eos in Societate retinendos eſſe cenſuerit.* Latius verò id habetur in dicta Conſtitutione Gregorij, *Aſcendente Domino*, cuius verba ex parte retulimus cap. præced. numer. 7. & plura ſtatim referemus. Nihilominus tamen neceſſarium eſt, ratione hoc oſtendere, & obiectioni ſecundæ in cap. præced. ſatisfacere. Primum ergo quod ex parte ipſius religioſi talis contractus, ſeu oblatio licita ſit, manifeſtum eſt, neque ex hac parte aliquid contra illam obiicitur; quia religioſus nulli facit iniuriam, neque in aliquem alium contra charitatem, aut aliam virtutem operatur, neque etiam in ſe ipſum, tum quia eſt ſui iuris, & poteſt de ſua libertate diſponere, vt voluerit, cum alioqui propter bonum finem, & in officium de ſe ſanctum, & in cultum Dei ſe offerat. Tum etiam, quia licet quandam ſui traditionem, & obligationem nimis liberalem facere videatur, totam illam facit in obſequium Dei, reſpectu cuius nulla liberalitas poteſt eſſe nimia. Vnde tantum abeſt, vt ex hac parte hæc obligatio ſit illicita ei, qui ſe offert, vt potius ex eodem capite videatur excedere aliam profeſsionem, quæ reciproca eſt: nam in illa quodammodo minus eſt liberalis oblatio, cùm ex alia parte quædam recompenſatio reſpondere videatur, non tamen propterea hanc vnionem ſolenni profeſsioni præferimus, quia cætera non ſunt paria, ſed ſolùm aduertimus, ex hac parte habere excellentiam quandam ſingularem.

III. *Oſtenditur deinde poſterius membrum ex Pontific.* Ex parte verò religionis etiam hoc eſſe licitum, his verbis breuiter probatur in dicta conſtitutione, *Aſcendente Domino. Quòd ad Societatis conſeruationem maximè eſt neceſſarium, idque ab illius exordio prouiſum, & poſt experimento comprobatum eſt, idque initio ingreſſus, illis explicitè manifeſtatur, atque ipſi conditionem hanc amplectuntur, quæ eis (ſi quos dimittere oporteat) multo eſt commodior, vt liberi potius, quàm votis obligati dimittantur, aliiſque iuſtis, & rationabilibus de cauſis.* *Item ex ratione tripartita.* In quibus verbis plures rationes inſinuantur, quàs omnes ad vnam ſub hac forma reducere poſſumus: ſi hoc eſſet illicitum Societati, aut eſſet contra iuſtitiam commutatiuam reſpectu religioſi, aut contra charitatem, aut contra commune bonum, quod reſpicit etiam charitas, vel iuſtitia legalis; nihil horum dici poteſt, vel cum minima probabilitate; ergo. Maior continet ſufficientem partitionem, nec video aliud membrum, quod excogitari poſsit.

IV. *Prima pars huius rationis.* Minor quoad primam partem de iuſtitia, probatur in prædictis verbis; quia ſcienti, & volenti non fit iniuria: in præſenti autem religioſus ſciens, & videns vult item contrahere, & ſe donare, & ad hunc finem tanto tẽpore examinatur, & ei diſtinctè proponitur ad quid, & quomodo obligandus ſit, & tã multiplex conſideratio, & repetita lectio inſtituti, & diplomatum illi imperatur, quæ igitur iniuria ex parte Societatis interuenire poteſt? Et cõfirmatur; nam in rebus humanis, ac temporalibus poſſunt fieri ſimiles contractus cum magna æquitate iuſtitiæ, cur ergo non in ſpiritualibus? Antecedens patet, nam ſecluſo iure prohibente poteſt ſe aliquis donare alicui in ſeruum, qua donatione facta, non poteſt ipſe retrocedere, aut ſe eximere à ſeruitute: alius verò poteſt illum manumittere: vnde quamdiu illum apud ſe retinet, & in ſuum commodum illo vtitur, illum alere tenetur, vel ex pacto implicito, vel ex ipſo iure naturali: ſi autem illum ſemel manumittat, ſicut vnus liberatur obligatione ſeruiendi, ita & alter alendi, in quo contractu euidens eſt, nõn eſſe iniuſtitiam. Quia in ea parte, in qua videtur eſſe inęqualitas, ſcilicet, quod vnus obligatur ad non ſubterfugiendum, & alter non obligatur ad retinendum; in hac (inquam) parte contractus non eſt per modum commutationis, ſed per modum ſimplicis donationis ex altera parte: quia (vt ſupponitur) ille voluntariè ſe donat in ſeruum. Addo inſuper; etiamſi ſeruitus contrahatur, per modum commutationis poſſe eſſe, & concurrere tales circumſtantias, vt etiam in ea, quæ videtur inæqualitas, ſumma æqualitas rei ad rem ſeruetur. Nam ſi ſeruitus ipſa in maius commodum ſerui cedat, quã Domini, maioremque vtilitatem illi afferat, cur non poterit ille exceſſus compenſari maiori quadam obligatione ex parte ſerui? Sic enim in contractu emptionis, & venditionis, aliquaudo obligatur emptor ad iterum vendendum, ſi alius velit. Sic verò non obligatur ad emendum, etiamſi alius velit vendere; & tamen non eſt inæqualitas, ſi tantumdem de pretio rei minuatur, quanti obligatio illa maior æſtimabilis eſt. Ita ergo facilè intelligi noſtrum intentum poteſt in illo exemplo ſeruitutis. Hæc enim omnia ſimul in hoc quaſi contractu Societatis concurrunt. Nam inprimis contractus eſt vtrimque voluntarius, & cum perfecta ſcientia; deinde ex parte religioſi, eſt magis liberalis quædã traditio ſui, quàm commutatio, & ipſa Societas ſatis expreſſe declarat ſe nolle acceptare perſonam talem, ſibi donatam, niſi ſub ea conditione, vt poſsit eam dimittere, cum expedierit. Denique hæc ipſa acceptatio hoc modo facta eſt non ſolùm æquale, ſed etiam maius bonum reſpectu religioſi, quàm ſit commoda eius traditio ipſi religioni. Nulla ergo ratio iniuſtitiæ hîc excogitari poteſt; præſertim, quia licet Societas non obligetur ſpeciali, & abſoluta obligatione ad ſcholarem approbatum perpetuo retinendum, obligatur nihilominus ad non dimittendum illum ſine legitima cauſa, ſiue hæc obligatio oriatur ex natura rei, ex ipſo contractu, ſiue ex ipſo inſtituto, de quo infrà cap. vlt. dicam, & cauſa illa moraliter loquendo ſemper pendet ex voluntate ipſiuſmet religioſi. Adde inſuper, plures contractus humanos authoritate legum ita claudicare, vt vnum contrahentium ſimpliciter obligent, & non alium, vt latè tractant Gloſſ. vltima, & Doctores ex textu ibi in cap. *De illis* 1. de deſpo. impuber. & in ca. 1. de eo qui duxit in matrimon. quam pollu. per adult. & in leg. *Iulianus.* §. *Si quis à pupillo*, ff. de action. empti. & in §. 1. Inſtit. de auctorit. tutor. videri etiam poſſunt tom. ſuper. dicta de profeſsione tacita, vbi aliquod exemplum ſimile attigimus. Propter quæ omnia, meritò in compendio priuilegiorum Societatis verbo, *Votum* §. 2. in dictis votis, nec cõtractum claudicantem, nec vllam iniuſtitiam reperiri dicitur.

Altera pars de obligatione ex charitate, probatur dupli- V.

Secūda pars eiuſdem rationis multipliciter oſtenditur.

dupliciter, ex verbis citatis. Primò ex parte ipſius religionis, quia ad conſeruationem eius neceſſariū eſt, vt hoc modo, & non aliter, ſcholaſticos approbatos recipiat: charitatis autem ordo eſt, vt ſeruata æqualitate iuſtitiæ, vnuſquiſque conſulat bono proprio magis, quàm alieno, & præſertim in ſpiritualibus, multoque magis ſi tale bonum commune ſit. Hæc autem omnia in præſenti concurrunt: nam in primis probatur æquitas iuſtitiæ, vt oſtēſum eſt: Deinde bonum, quod in Societate conſeruari intenditur, per hoc medium ſpirituale eſt, ſcilicet, religioſa perfectio, & puritas: item maior aptitudo, & efficacitas, ad ſpiritualia miniſteria in vtilitatem animarum peragenda. Vnde etiam conſtat hoc bonum non eſſe priuatum, ſed commune, nō ſolùm, quia Societas ipſa communitas quædam eſt, cuius bonnm, vel hoc ſolo titulo præferendum eſt cuicumque priuato, ſed etiam quia hoc redundat in bonum vniuerſale animarum, ad quod non parum ſpectat, quòd operarij Societatis idonei, & fideles miniſtri ſint Euangelij. Solùm reſtabat probandum hoc medium eſſe moraliter neceſſarium, aut valdè vtile ad hoc bonum Societatis; ſed hoc luce clarius eſt, quàm vt probatione indigeat, & in citatis verbis diuturna experientia in probationem adducitur, quæ in re morali ſufficiens argumentum eſt. Item adducitur in argumentum, quod à principio fuit hoc à B. Ignatio & ſociis eius præuiſum, & prouiſum; quod etiam argumentum in re morali, non parum efficax eſt propter tantorum virorum ſanctitatem, & prudentiam. Deinde hæc libertas Societatis eo tantùm tendit, vt ſolùm eis membris conſtet, quoad fieri poſsit, quæ ad finē Societatis apta, & idonea ſint, & expurgata ſit omni membro inutili, vel ad tale corpus parum apto: nihil autem eſt magis neceſſarium ad cuiuſcunque corporis conſeruationem & augmentum, & ad omnes ſuas actiones cum fructu perficiendas; ergo. Denique omnes rationes quibus infrà l. 6. c. 1. oſtendemus propriam Societatis profeſsionem meritò per plures annos differri, & non habere certum terminū præter ſufficientem probationem perſonæ per diuturna experimenta, probant conſequenter pertinere maximè ad bonum Societatis conſeruare in ſe hāc libertatem, & non conſtringi ad retinendos eos, quos nondum habet ſatis probatos, non ſolum per biennium, ſed etiam per illa diuturna experimenta, quæ ad profeſsionem neceſſaria ſunt. Suprà etiā oſtendimus in tom. præced. alias etiam religiones habere poteſtatem eiiciendi interdum ſuos profeſſos quia ad ſuam conſeruationem, & perfectionem erat moraliter neceſſarium, quia ***parum fermenti totā maſſam corrumpit***. Quid ergo mirum quod ad conſeruationem Societatis dicamus hoc medium eſſe moraliter conuenientiſsimum.

VI.
Inſtantia ſatisfit vndique.

Dices, etiam ſi abſolutè acceptarētur, poſſent dimitti quando expediret, non tamen liberi, ſed ſuis votis ligati, ſicut dimittuntur in aliis religionibus profeſsi. Quod quidem eſſet onus ipſorum, qui dimittuntur, non Societatis. Ad hoc tacitè reſpondetur in eiſdem bullis citatis, adiungendo ſecundam rationem. Nimirum in hac reſtitutione proſpectū etiam eſſe commodo ipſorum vouentium: nam ſi quos dimittere oporteat præterquam quod, & literis ferè imbuti ſunt, & pietatem guſtarunt, multo eis commodius eſt, vt liberi potius, quàm obligati dimittantur; eſſet enim graue onus, retinere principale onus obligationis, & carere commodis Societatis. Accedit etiam, quòd quando obligatio votorum, ſeu obligationis manet, multo eſt minor facultas dimittendi, & grauiſsimam cauſam requirit: in Societate autem oportebat hanc facultatem eſſe maiorem ad aſſequendum finem per hanc inſtitutionem intentum: Sæpe enim expedit aliquē dimittere, nō ſolùm propter vitia incorrigibilia, quæ ferè ſola poteſt eſſe ratio dimittendi profeſſum, ſed etiam propter difficilem naturam, vel non ſatis aptam aut fidam, vt ei miniſteria Societatis committantur, & alias ſimiles cauſas. Vnde etiam hæc impedimenta interdum ſunt perpetua, quæ aut nullo modo, aut vix poſſunt auferri per voluntatem eius, qui dimittitur, & ideo inutile eſſet eum dimittere ligatum, cum non ſit iterum recipiendus, etiamſi probus exiſtat: obligare autem illum ad aliam religionem petendam per ſe loquendo, non erat expediens, quia nemo debet obligari ad id quod non promiſit: ergo in hoc etiam iuxta charitatis legem proſpectum eſt ipſorum vouentium commodo.

VII. *Tertia pars.*

Vltima denique pars ſatis probata eſt cum præcedenti, oſtenſum eſt enim ad bonum cōmune Societatis, & conſequenter etiam Eccleſiæ, ſeu animarum ſpectare, vt Societas hanc liberam retineat facultatem; ergo non poteſt eſſe contra iuſtitiam legalem, vel commune bonum. Quapropter licet ex vno, vel alio capite aliquod incommodum ſequi videatur, vt quod aliqui titulo paupertatis ordinati, poſtea non ſint pauperes obligatione, & ſtatu, & tamen reipſa indigeant, contra decentiam ordinis, vel etiam, quod multi, qui diuitias contempſerunt ſpe religionis, poſtea ſine diuitiis & ſine religione inueniantur. Ex his (inquam,) vel ſimilibus incommodis non eſt ferendum abſolutum iudicium de inconuenientia rei in ordine ad commune bonum; quia nulla eſt ferè humana inſtitutio, ex qua non poſsint aliqua incommoda ſequi; vnde illud de ordinatione in Congregatione S. Ioannis Euangeliſtę leuius reputatur, cùm tamen ibi vtrinque detur facultas ab eo quaſi pacto recedendi. Penſanda ergo ſunt homini, & ab eo quod maius, & excellētius eſt, prudenter eſt iudicandum. In præſenti autem vniuerſale bonum ſpirituale vnius religionis, quod redundat in ſpirituale, & generale etiam commodum totius Eccleſiæ, maioris momenti eſt, quam particularia incommoda, quę in contrarium poſſunt allegari, vel excogitari. Item bonum illud moraliter eſt certum, & per ſe intentum: alia verò incommoda, ſi qua dantur, rara ſunt, & incerta, & per accidēs euenientia; atque adeo ſolùm permiſſa, quando euitari non poſſunt. Denique bonum religionis tale eſt, vt moraliter alio modo ſubſiſtere non poſsit in Societate, propter pericula, & difficultates graues, quib. exponūtur opearrij ei⁹, vt ſępe dicitur in bullis Pontificiis, & præſertim in dicta Conſtitutione, *Aſcendente Domino*: at verò ſi qua incommoda ſequi poſſunt, aut præueniri, & impediri, ferè ſemper valent, aut certè maioribus commodis etiā particularium perſonarum compēſantur, vt iam explicabo.

VIII.
Vnde ſoluatur ſecunda ratio dubitandi capitis præcedentis.

Per hæc igitur ſecundæ obiectioni ſatisfactū eſt; & tertia etiam ferè iam eſt expedita: nā quæ in confirmationem ſecundæ aſſertionis dicta ſunt, probant non ſolùm hoc eſſe licitum, ſed etiam melius, magiſque expediens in hac religione. Nam quod eſt moraliter neceſſarium ad commune bonum ſpirituale alicuius religionis, & Eccleſiæ, ſimpliciter eſt melius, & magis expediens tali religioni, & ipſi etiā Eccleſiæ, quatenus ex tali parte conſtat, & quatenus eius laboribus, & operibus ad ſuum commodū vtitur: ſed talis eſt inſtitutio de qua agimus, vt declaratum eſt; ergo. Deinde id oſtenditur diſcurrendo per ſingula incommoda, quæ proponuntur.

Ad primum incommodū allatum in tertia ratione dubitandi eiuſdem capitis.

Quod ergo in primis dicitur, talem modum viuendi non poſſe eſſe ſtabilem, & perpetuum, nullius momenti eſt: Etenim ſi ſenſus ſit, non habere moralem firmitatem ſufficientem ad ſtatum humanum, falſum eſt: nam vt in tom. ſuper. dixi, ad religioſum ſtatum non eſt neceſſarium, vt cauſæ eius omnino ſint inuariabiles, ſed ſatis eſt, vt talem habeat ſtabilitatem, vt ſine graui cauſa, & per poteſtatem publicam

publicam, ſeu in virtute eius mutari non poſsit: ita verò eſt in præſenti, vt per ſe conſtat, & in ſeq. cap. magis explicabitur. Si verò ſenſus illius incommodi eſt, quòd hic ſtatus non ſit abſolutè perpetuus, & independens (vt ita dicam) ab humana voluntate, ſic petitur principium: nam pro inconuenienti infertur illud ipſum de quo diſputatur. Negamus igitur illud eſſe inconueniens; iam enim oſtenſum eſt, quibus rationibus expediat.

IX. *Ad ſecundũ incommodũ.* Ad aliud concedimus ex hac inſtitutione ſequi, vt aliquæ perſonæ aliquando Deo dicatæ, & ad eius obſequium admiſſæ ad ſeculum reuertantur, & negotiis ſecularibus implicentur, nõ tamen in eodẽ ſtatu manẽtes, ſed mutato ſtatu, & quaſi ablata forma, per quam erant res Deo conſecratæ: ſic autem non eſt inconueniens rem ſemel Deo dicatam ad profanos vſus, media tali mutatione conuerti, vt præced. tom. declarauimus, tractando de immutabilitate profeſsionis, & quomodo religioſus per profeſsionem ſolennem, poſsit aliquando fieri non religioſus, & deinceps ſeculariter viuere. Neque verò hæc mutatio facile fit, cum grauem cauſam requirat, & non fiat ſine Apoſtolica authoritate, & cũ matura deliberatione, certè R.P. Claudius Aquauiua, qui vltra 30. annos Præpoſitum Generalem egit, vniuſcuiuſque dimiſsionem ſemel, & iterum in cõſultationem adducebat. Et quamuis hoc non rarò accidere videatur, conſiderata tamen hominũ fragilitate, & reſpectu tantæ multitudinis rarò accidere dici poteſt. Nec denique eſt, quòd timeatur ſcandalum; tum quia intellecta cauſa, & ratione, nullũ eſt, præſertim apud eos, qui non ſunt malè affecti, vt experientia nos docuit; de quorundam enim eiectione Societati gratulantur, prouidentiamque de ſui ipſius hac ex parte conſeruatione commendant: tum etiam, quia & maius, & verius ſcandalũ fuiſſet, ſi Societas, aut viris ſe indignis abundaret, aut operarios Euangelij haberet parum exemplares, ac religioſos: & tunc etiam multò grauius eidem Societati malum fuiſſet, ſi religioſi, manentes religioſi non ſatis religioſe viuerent, quàm ſi aliqui religioſi eſſe deſinant, & ſeculariter viuant; nam illud prius præter incommoda numerata, vix eſſe poteſt ſine magnis ſacrilegiis, & Dei offenſionibus: hoc autem poſterius licet minus bonũ ſit, euitat maiora mala.

X. *Ad tertium incommodũ.* Aliud verò inconueniens, de fictionibus, quæ eſſe poſſunt ex parte eorum, qui parum conſtantes ſunt in ſua vocatione, vel qui à principio non rectam intentionem habent. Hoc (inquam) licet admittatur, nullius momenti eſt, ad improbandam inſtitutionem, quia hi ſunt quidam hominum abuſus, qui in rebus etiam ſanctiſsimis admiſcentur. Aliàs improbentur religiones militares, quia multi ſunt, qui nõ propter Dei obſequium, vel propriam perfectionẽ, ſed propter humanum honorem, & diuitias, eas affectant. Improbentur etiam ordines Monachales, quia multi non ſtudio perfectionis, ſed ob humanã commoditatem illum ſtatum eligere ſolent. Idem de Epiſcopis, & multis aliis dicere poſſemus. Addo etiam vlterius, experientia notũ eſſe illud inconueniens rarò accidere, vel fortaſſe nunquam, ita vt de eo ſatis conſtare poſsit, de interioribus autem intentionibus homines non iudicant. Et timor Dei poteſt hunc fictum animum impedire, quia, vt infrà dicemus, & circa finem libri præcedẽtis attigimus, qui ita ſe gerit, & tunc grauiter peccat, & poſtea nõ eſt in conſcientia tutus; neque deſunt etiam moralia remedia, quibus malum hoc per diſciplinam, & correctionem religioſam poſsit præueniri.

XI. *Ad quartũ.* Aliud præterea incommodum, quod ex parte religionis, ſeu Prælatorum eius ponebatur, humanũ etiam eſt, quia homines facilè abutuntur poteſtate acceptata: ſed nunquid ob eam cauſam non eſt hominibus committenda poteſtas ad regendam rempublicã neceſſaria? Aliàs nec debuiſſet Chriſtus Vicarium in terris relinquere cũ tanta poteſtate. Addo verò hactenus per diuinam gratiam hoc incommodum non eſſe ſequutum, ſaltem regulariter, nec fortaſſe in aliquo caſu, de quo certò conſtare poſsit, iniuriam aliquam eſſe factam cum malo animo, vel ſiniſtra intentione aliquem fuiſſe eiectum; quod ſi fortaſſe aliquando ex nimio zelo aliquis exceſſus commiſſus eſt, neque id eſt mirandũ; neque eſt magna reprehenſione dignum, cum recta intentio non deſit, & prouidentia humana non poſsit aliquando non falli, qui error rarò erit practicus, ſed ſpeculatiuus tantùm, cùm in caſu dubio in fauorem religionis inclinandum ſit. Et ſperandum profectò eſt, hanc rectitudinem ſemper eſſe ſeruandam, tũ quia non niſi cum magna conſideratione, & multorum conſilio, hoc fit: tum etiam quia ipſemet affectus ad propriam religionem, pręter affectum charitatis ad proximum, inclinat ad conſeruanda eius membra, nec permittit aliquod ex illis abſcindere, niſi vbi ad ſalutem totius corporis neceſſarium eſt, ſicut in naturali corpore accidere videmus.

XII. *Ad quint.* Nec denique timẽdum eſt (quod vltimo loco inferebatur) ne ob hanc cauſam pauci ſint, qui hoc inſtitutum profiteri velint, eo quòd ſe exponant periculo, vel infamiæ, vel paupertatis, ſi poſtea dimittantur. Nam inprimis diuturna etiam experientia docuit, nihil hoc impediuiſſe, quominus hęc religio mirum in modum aucta fuerit, & præter diuinam gratiam, præcipuam rationem exiſtimo fuiſſe, quia plus attrahit, & inuitat vitæ exemplum, & præſertim mutuæ charitatis vnio, & totum religioſæ vitæ ſpecimen, quam terreat timor eiectionis. Deinde, quia cum vnuſquiſque ſibi perſuadeat non fore eiiciendum, niſi ipſe ſua volũtate cauſam dederit, vel aliquo modo eiectioni conſenſerit, ſicut tunc per diuinam gratiam concipiunt deſiderium, & propoſitum viuendi, & moriendi in Societate, quantum in ſe eſt, ita ex eadem gratia concipiunt ſpem nõ deficiendi, nec dandi cauſam eiectioni; & ita non difficilè deponunt timorem, qui eos ab ingreſſu deterreat, conſeruant autem eum, qui illos in officio cõtineat, & vigilare faciat, ne vnquam deſint gratiæ Dei. Addo præterea, ſi quid periculi alicuius infamiæ, vel temporalis incommodi illos retardet, efficacem Dei vocationem præbere animũ aggrediendi illud propter obtinendum bonum, quod in tali religione eſſe iudicant, cum ſpe (vt dixi) ſuperandi tale periculum; ſicut enim multi ob Dei honorem maioribus periculis ſe exponunt, non ſolum infamiæ ſed etiam mortis, ita minimè timendum, ne deſint, qui hanc etiam viam aggredi velint. Certè ſi conſideratio illa efficax eſſet, nouitiatus etiam cuiuſcumque religionis, eſſet ſufficiens occaſio deterrendi homines ab ingreſſu; nam poſt illud inchoatũ, nemo eiicitur, aut retrocedit ſine vlla infamia, aut nota, & quilibet timere poteſt, ne hoc illi contingat. Quod verò ad paupertatem attinet, nihil ferè eſt, quòd ex hac parte timeatur, tum quia ſi aliqua bona Societati donata ſunt, ea quidem iuxta c. 4. Examinis lit. B. & c. 3. 2. partis lit. B. ac praxim à S. congreg. decreto 8. Præpoſito Gener. commiſſam, reſtitui ſolent ei, qui eiicitur, tum quia non niſi qui in vocatione ſtabiles iudicantur, bonorum ſuorũ, ſi qua habent, renunciationem facere permittuntur; ſi verò aliter de eis diſpoſitum eſt, ita vt recuperari non poſsint, ſibi imputet, qui poſt huiuſmodi renuntiationem indignum ſe fecit, vt in Societate retineretur; & præterea ipſa educatio in Societate, quamuis temporalis; & ſemina virtutum, ac doctrinæ, quæ in eo tempore comparari ſolent, maiora bona ſunt, maiorisque æſtimationis, quàm temporalia illa incommoda, quæ timeri poſſe dicuntur.

CAP.

CAPVT · III.

Vtrùm hæc ſcholaſticorum admiſſio in Societatem verum religioſum conſtituat?

I. *Ratio dubitandi.* RAtio dubitandi eſt, quia ex hactenus dictis, videtur manifeſtè colligi, hanc non eſſe verā profeſsionem religionis: quia de ratione profeſsionis eſt, vt ſit votis ſolennibus omnino abſolutis, & immutabilibus firmata, vt planè ſentit D.Th.2.2.q.88. art.7.& 11. qui hac ratione concludit votum ſolenne eſſe indiſpenſabile, & fieri non poſſe, vt ſemel religioſus deſinat eſſe religioſus. *Confirm 1.* Similiter q.184. a. 4. addit, de ratione ſtatus perfectionis eſſe, vt ſolenni voto firmatus ſit: Diximus autem hanc receptionē non firmari votis abſolutis, & immutabilibus; non eſt ergo vera profeſsio. Verus autem ſtatus religioſus ſolum per veram profeſsionem conſtituitur, vt tom.præced.latè oſtendimus; & conſtat ex multis locutionibus iuris, quæ in ſumma continent, *habitum non facere monachum ſed profeſſionem* c.*porrectum*. de regularib. vnde in c.*religioſo*.de ſententia excom. in 6.dicitur; *Is qui religionem ingreditur religioſus cenſeri cum effectu non poteſt, donec ſit tacitè, vel expreſſè profeſſus.* Et Sixtus V. in declaratione ſui motus proprij, de illegitimis; *Quia tunc* (ait) *verè, & propriè religioſi eſſe dicuntur cum profeſſionem emittunt.* Si ergo ſcholaſtici Societatis eam non emittunt, veri religioſi non ſunt. Et confirmatur ex forma, quam in vouendo ſeruant, *Confirm. 2.* quæ habetur 5. p.Conſt.c.4.in qua inprimis nulla fit mentio profeſsionis, traditionis, aut promiſsionis, quæ homini fiat, & ſimpliciter dicitur; *Voueo coram ſacratiſſima Virgine Maria, & curia tua cœleſti vniuerſa diuinæ maieſtati tuæ paupertatem, caſtitatem, & obedientiam perpetuam in Societate Ieſu.* Deinde verò additur; *Et promitto eandem Societatem me ingreſſurum.* Ergo illa votorum emiſsio, non eſt ingreſſus in Societatem; nam quod poſtea faciendum promittitur, tunc nō fit; non eſt ergo illa vera profeſsio religioſa. Præſertim, quia ſtatim additur; *Omnia intelligendo iuxta ipſius Societatis conſtitutiones.* At verò in eiſdem Conſtitutionibus declaratum eſt, illa vota non emitti in manibus alicuius, ſed ſoli Deo fieri, vt patet in eodem cap.4.§. 3. cum declaratione in lit. D. in qua additur; neminem illa vota admittere; ergo non poteſt illa eſſe vera profeſsio religioſa; nam hæc cō-*Fr. Didacus Peredo Theologiæ profeſſor in ſuo conuētu Abulenſi anno 1584. & alii eiuſdē familiæ, quos etiam impugnat Sanches li. 7. de matri diſ 25 n 15.* ſiſtere non poteſt, niſi in manibus alicuius hominis fiat. Circa hoc punctum nonnulli moderni Theologi, totis viribus conati ſunt ſuadere, per hæc vota non conſtitui religioſum ſtatum. Quorum fundamentum ſufficiēter tactum eſt in ratione dubitandi. Maximè enim nititur in communi vſu aliarum religionum, quem putant fuiſſe vnicum, ac perpetuum in Eccleſia: Ex quo volunt deducere nō poſſe fieri, etiam per poteſtatem Summi Pontificis, vt aliquis ſit verus religioſus cum huiuſmodi tantum votis.

II. *Concluſio certiſſima. Probatur primo ex verbis Pontif.* Nihilominus dicendum eſt per hanc receptionem, & votorum emiſsionem, perſonam conſtitui in vero, ac proprio religioſo ſtatu. Quam aſſertionē ita certā exiſtimo, vt ſine magna temeritate, & errore negari non poſsit. Nam ex profeſſo definita, declarata, & probata eſt à Greg XIII. prius in bulla anni 1582. quæ incipit, *Quanto fructuoſius.* Et poſtea vberius contra aliquos falſos interpretes, vel potiùs impugnatores Pontificiæ doctrinæ, in Conſtitutione, *Aſcendente Domino*. ann.1584. In quibus ſæpius docet, eos, qui in Societate IESV, tria ſubſtantialia vota emiſerunt, verè, ac propriè religioſos eſſe, etiamſi illa vota ſimplicia ſint, & non ſolennia. Vbi ante omnia expendenda eſt illa particula, *verè, ac propriè*. nam ex illa inprimis colligitur eſſe in huiuſmodi perſonis, quidquid ad ſubſtantiam, & eſſentiā religioſi ſtatus pertinet: nulla enim res dici poteſt, verè, & propriè talis; v.g. homo, aut equus, niſi habeat veram ſubſtantiam & eſſentiam hominis, vel equi, & è conuerſo eo ipſo, quòd de fide credimus Chriſtum fuiſſe verè, ac propriè hominem, eadem certitudine credimus habere totum id quod eſt de eſſentia hominis.

Deinde ex vi eorundem verborum, excluduntur plures falſæ interpretationes, quæ Pōtificis ſenſum potius euertunt, quàm exponūt. Prima eſt, hoc fuiſſe ſpeciale priuilegium Pontificis, atque ita huiuſmodi perſonas poſſe vocari religioſas ex priuilegio, vel diſpenſatione, non quia in ſe habeant eſſentiale vinculum in quo ſubſtantia ſtatus religioſi conſiſtat. Hæc autem fuga inprimis repugnat proprietati, & veritati illarum particularum, *vere ac proprie*, præſertim cùm ad maiorem declarationem, & ad tollendam omnem tergiuerſationem, in vtraque conſtitutione addat Pontifex, hos ſcholares ſic approbatos in Societate, *eſſe vere ac proprie religioſos, non ſecus atque ipſos, tum Societatis, tum quorumuis aliorum regularium ordinum profeſſos*, quod verum eſſe non poſſet, niſi eſſentia ſtatus religioſi æque in illis eſſet, licet fortaſſe in aliqua accidentali perfectione inferiores ſint. Deinde repugnantiam inuoluit illa expoſitio contra ſynceram veritatem; quia vel per illud priuilegium verè conceditur tali perſonæ, vt ad proprium, & ſubſtantialem ſtatum religioſum admittatur, vel non? ſi hoc non tribuitur, quomodo poteſt verè, ac propriè religioſi nomen illi concedi? aut quod priuilegium poteſt efficere, vt ſalua veritate, & proprietate, perſona habeat titulum ſine re, & maximè cum illa comparatione, *non ſecus atque ipſos, &c.* Si autem illud prius concedatur, parum noſtra refert; quòd aliquis vtatur illo nomine priuilegij, ſi ita appelletur, ſolùm quia beneficio, & inſtitutione Romani Pontificis talis modus religioſi ſtatus firmatus, & approbatus eſt. Quia verò calūniatores illa voce priuilegij vtuntur, ad diminuendam rei veritatem, & proprietatem, & ſignificandum hos nō eſſe religioſos ſimpliciter, ſed ſecundū quid, ideo talem loquendi modum reiiciendum, & omnino vitandum cenſemus. Si enim priori ſenſu loquerentur, dicere poſſent omnes profeſſos eſſe religioſos ex priuilegio, quia ſine beneficio Pontificis, id eſt, ſine eius inſtitutione, & approbatione, in nulla religione eſſet verus, ac proprius religioſus ſtatus. At verò hæc approbatio omnino impropriè priuilegium appellabitur, cum per ſe non ſit aliquid contra legem, aut commune ius.

(In margine: III. *Prima aduerſariorum interpretatio ad dicta verba excluditur primo.* — *Excluditur ſecundo.)*

IV. *Secunda interpretatio.* Dicere verò poteſt aliquis, religioſum ſtatū, qui per veram, & ſolennem profeſsionem aſſumitur, eſſe proprium & verum ex diuino iure: hunc autem, qui per hæc vota Societatis aſſumitur, eſſe quidem verum, & proprium, tamen ſolùm ex iure poſitiuo; & hoc ſenſu eſſe ex priuilegio Pontificis, quia ab ipſo non tantùm approbatus, ſed etiam inuentus, & inſtitutus eſt. In quo differt à priori, qui ſolam declarationem approbatiuam requirit. Et hoc modo non repugnat eſſe ſtatum aliquem vere religioſum, & poſitiuo iure introductum, quamuis ſit alius ſtatus religioſus iure diuino inſtitutus, ſicut in materia de ſimonia dicitur eſſe quædam ſimonia iure diuino prohibita, alia iure humano, vel ſicut aliqui putarunt, quædam ſacramenta eſſe ab Eccleſia inſtituta, alia à Chriſto, quod licet de facto ſit prorſus falſum, de poſsibili non repugnat.

V. *Reiicitur primo.* Ad hanc autem euaſionem reſpondemus inprimis, ſi hic ſtatus religioſus tam verus & proprius eſſe conceditur, ſicut quilibet alius, quantum attinet ad ſubſtantiam, & eſſentiam talis ſtatus, ſic parum referre ad rem de qua agimus, illi tribuere inſtitutionem diuinam, aut humanam, quia hîc non agimus de origine huius ſtatus, ſed de veritate eius.

Si autem propter illam humanam inſtitutionem, cenſetur in aliquo deficere à veritate, & proprietate religioſi ſtatus, ſic diſtinctio illa repugnat verbis Pontificis, & impugnanda eſt quoad hanc partem, eodem modo quo præcedens. Deinde verò addo, diſtinctionem illam falſo niti fundamento, & gratis eſſe confictam, atque ex alia parte repugnantem *Reiicitur, ſecundò.* doctrinæ eiuſdem Pontificis, vt patet ex illis verbis prædictæ conſtitutionis, *Aſcendente Domino. Non conſiderantes voti ſolennitatem ſola Eccleſiæ inſtitutione inuentã eſſe, triaque huiuſmodi Societatis vota tametſi ſimplicia, vt ſubſtantialia religionis vota, ab hac ſede fuiſſe admiſſa.* Vbi in virtute ſic Pontifex argumentatur: Eccleſia induxit ſolennitatem in votis religioſorum; ergo etiã poteſt ſine tali ſolennitate ſtatum religioſum approbare, ſeu inſtituere; ergo ex ſententia Pontificis hic ſtatus vtroque modo factus eſt ex Eccleſiæ conſtitutione; nulla ergo eſt illa differentia. Et declara- *Reiicitur tertio.* tur amplius in hunc modum. Quia vel eſt ſermo de ſtatu religioſo præciſe, ac ſecũdum ſe, prout à Chriſto Domino fuit traditus: & ſic tam verè, ac propriè ſaluatur hic ſtatus in hoc gradu Societatis, ſicut in quibuslibet aliis perſonis religioſis; hoc eſt enim quod apertè ſupponit Pontifex in citatis verbis; ergo quoad hoc nulla eſt differentia, ſed quilibet ex his ſtatibus eſt ex diuino iure. Vel loquimur de ſtatu religioſo determinato ad hunc, vel illum modũ votorum; & ſic vterque ſtatus eſt ex Eccleſiæ determinatione, & inſtitutione, vt idem Pontifex docet in verbis proximè citatis, & in tom. ſuperiori latè à nobis oſtenſum eſt ex antiqua Eccleſiæ hiſtoria, adiuncta etiam ratione, & authoritate Bonifacij in c. vnico, de voto in 6.

VI. *Tertia interpretatio.* His verò non obſtantibus, aliqui, quos etiam refert Enriq. vt in l. 6. initio c. 3. citabimus, tergiuerſantur dicentes, religionem Societatis non eſſe veram religionem, ac propriam, niſi quatenus in ea fit vera profeſsio per vota ſolennia, & cõſequenter admiſsionem hanc ſcholarium approbatorum per ſe non ſufficere ad conſtituendum ſtatum religioſum verum, ac proprium; quamuis prout in Societate fit ſufficiat ad denominandũ hominẽ verè, ac propriè religioſum, quia fit in ordine ad conſummandum talem ſtatum in tali religione; & quia aliquo modo vnit perſonam Societati, quæ abſolutè, & ſimpliciter vera religio eſt, ratione gradus profeſſorum, qui ſi in ea deeſſet, nulla alia eius vota, vel receptio (iuxta horum ſententiam) ſufficeret ad verum ſtatum religioſum conſtituendum: veruntamen non minùs facilè oſtendi poteſt hanc etiam fugam eſſe cõtrariam intentioni, & verbis Pontificis. Primò ex *Expugnatur primo.* vi earundem particularum, *vere ac proprie,* quæ ſtare non poſſunt, ſi veritas, ac proprietas ſtatus religioſi in toto corpore Societatis, ſolùm eſſet ratione gradus profeſſorum: ſic enim reliqui non haberent in ſe, & intrinſecè ſubſtantialem formam (vt ſic dicã) conſtituentem verum, ac proprium religioſum; ergo ſolùm dicerentur religioſi per denominationem extrinſecam, & analogiam, quatenus coniuncti ſunt cum veris religioſis, & eos imitantur, vel ad eorum *Secundo.* ſtatum tendunt; quod ſatis eſſe non poteſt, vt dicantur verè, ac propriè religioſi. Quod ſecundo maximè confirmat comparatio illa; *non ſecus atque ipſos profeſſos,* &c. Nam per illam vterque gradus per ſe ſpectatus cum alio confertur, & æquè verè ac propriè dicitur eſſe talis; ergo gradus ſcholarium non dicitur religioſus verè, ac propriè, propter coniunctionem, & tendentiam ad gradum profeſſorum; ſed per ſe propter vnionem, quam habet per vota ſic in religione admiſſa. Eo vel maximè, quòd coadiutores formati Societatis non vltrà tendunt ad gradum profeſſorum, ſed ibi ſiſtunt, tãquam in vltimo termino ſuo; ergo non poſſunt dici religioſi, cum non tendant ad gradum profeſſorum. Neque etiam ſolùm quia in eadem congregatione cum illis verſantur; hoc enim ſatis eſſe non poteſt ad verũ religioſum conſtituendum, niſi illa vnio, qua cum illis coniuncti ſunt, eos in vero ſtatu perfectionis conſtituat; nam ſi non ſunt in vero ſtatu quærendæ perfectionis, quomodo erunt in ſtatu religionis? quod ſi non ſunt in ſtatu religionis, quomodo ſunt verè, ac propriè religioſi? Oportet ergo vt talis receptio, & vnio per ſe ſufficiat ad talem ſtatum. Ergo eadem ratione dicendum idem eſt de vnione ſcholarium; nam quoad ſubſtantiam, & modum votorum eiuſdem rationis eſt.

Vnde etiam addo, licet in Societate nulla fieret profeſsio ſolennis, ſed inſtituta ſolùm eſſet cum cæteris gradibus, quod authoritate Pontificis fieri potuiſſet; & illam futurã fuiſſe veram religionem, & eius vota emittentes, æquè futuros fuiſſe verè, ac propriè religioſos, ac nunc ſunt approbati ſcholares, vel formati coadiutores. Quia vota, & receptio eſſent eiuſdem rationis; & quoad hoc alter gradus profeſſorum ſolùm ſe habet cõcomitanter. VII. *Secunda cõcluſio non minus certa ex eadem Pontificis definitione.*

Atque hoc totum apertè confirmant verba, quibus Pontifex, & rationem ſuæ definitionis, & occaſionem contrarij erroris declarat. Nam quoad primum, inquit, emittentes hæc vota in ſtatu religionis verè conſtitui, *quippe qui per ea ipſa ſe Societati dedicant, atque actu tradunt, ſeque diuino ſeruitio in ea mancipant.* *Suæ definitionis rationem apponit Pontifex.* Vbi non ſumit rationem ex concomitantia alterius gradus, vel tendentiæ ad illum: ſed ex intrinſeco vinculo, & quaſi forma perſonarũ, ſic vouentium. Quam rationem paulò inferius à num. 9. latius explicabimus. Quoad ſecundum verò, *cum temerariam audaciam* contradicentium reprehendiſſet, ſubdit, *Omnia ex aliorum regularium ordinum communibus rationibus, formis, & ſtatutis metientes, Societatis inſtitutum, peculiares conſtitutiones, ac vim votorum ſimplicium illius, in eadem Societatis religione probatam admiſſorum penitus ignorantes, ac nonnulla iure antiquo, quæ poſt illud, ſucceſſu temporis, huius ſedis authoritate, approbatione, & confirmatione, ac peculiaribus priuilegiis ſancita, & roborata eſſe dignoſcuntur, perperam interpretantes, conuellere nituntur.* *Apponit iõ contrarii lapſus occaſionem.* Non eſt ergo dubium quin Pontifex docere, ac declarare voluerit, per hanc receptionem & approbationem talium votorum intrinſecè, ac propriè conſtitui perſonam in ſtatu religioſo, & ideo ſæpe vocat illa vota *vere ſubſtantialia religionis;* dicitque per Sedem Apoſtolicam admitti in Societate, tanquam in religione per eam approbata. Ac tandem concludit. *Decernimus non ſolum eos, qui in coadiutorum formatorum gradus admittuntur, ſed etiam omnes qui in ipſa Societate admiſſi, tria vota prædicta, tametſi ſimplicia emiſerint vere ac proprie religioſos fuiſſe, & eſſe.* Et infra addit præceptum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis prædictam definitionẽ falſis, aut violentis interpretationib⁹, aut quouis quæſito colore impugnare audeat.

VIII. *Nauarrus ſubſcribit.* Atque ita intellexit hanc Pontificis mentem Doctor Nauar. conſ. 49. de regular. quod incipit, *An ſit vere.* vbi cùm definiiſſet quendam, qui ſe monaſterio S. Benedicti obtulerat, ſine animo profitendi non eſſe verum religioſum, ſubdit. *Longe tamen alia ratio eſt eorum, qui in Societate IESV, poſt biennalem probationem tria ſimplicia vota Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ emittunt. Hi namque cum ita voueant, vero, certoque propoſito, vt religioſi fiant, cumque eadem mente, & ratione ab eiuſdem Societatis ſuperioribus admittantur, & cum vere ſe obligent ad obſeruantiam regularem conſtitutionum ipſius Societatis, eiuſque inſtituti ab Apoſtolica Sede ſæpius approbati, vere, proprieque religioſi ſunt, vt ſapientiſſime declarauit Gregorius XIII.* Idem habet in commentario de regular. numero 19. vbi in hoc diſtinguit vota priuatim emiſſa à nouitio ante expletam biennij probationem ab eis votis, quæ iuxta proprium Societatis ius, poſt expletam probatio-

probationem in ea emittuntur; nam priora non faciunt religioſum; poſteriora verò ita proprium, & verum religioſum conſtituunt, vt ſine vitio apoſtaſiæ, & pœnis eius, nullus poſsit ex parte ſua exire, aut relinquere Societatis ordinem, quamuis ex rationabili cauſa poſsit dimitti, quod dicit eſſe *quiddam nouiſſimum, & admirabile conceſſum præfatæ Societati, & clarè declaratum, & confirmatum à S. D. N.*

IX. *Probatur eadem concluſio ex ratione.* Ratione ita poteſt hęc veritas demonſtrari: Nam in hac probatione, ſeu receptione ſcholarium eſt vera traditio ex parte ipſorum ſcholarium in magnum, & totale, ac perpetuum Dei obſequium tribus ſubſtantialibus votis ſtabilita, & facta in religione approbata, & iuxtę formam ab Eccleſia confirmatam: ergo eſt in tali actu quidquid neceſſariũ eſt ad conſtituendum ſtatum verè religioſum, & quoad hoc ſubſtantialiter, & eſſentialiter conuenit cum vera profeſsione religioſa. Antecedens ex facto ipſo ſupponendum eſſet potius quàm probandum; quia dum hi religioſi perpetuam obedientiã cum aliis votis in Societate promittunt ſatis oſtendunt, ſeipſos Societati tradere: neque enim oportet, vt verbo *tradendi*, aut alio ſimili formaliter vtãtur; nã etiam in aliis religionibus antiquis profeſſio ſolùm fit per verbum promittendi, vt conſtat ex variis formis quas tom. ſuperiori retulimus diſputantes de profeſsione religioſa. Senſus ergo verborum ex intentione operantium, & ex vſu ſumendus eſt; ac propterea Gregor. XIII. declarauit expreſſe: hos religioſos, per hæc vota ſe Societati *dedicare, atque actu tradere, ſeque diuino ſeruitio mancipare.* Deinde ab effectu, & ex conſtitutionibus eiuſdem Societatis idem oſtenditur; nam in 5. p. Conſtitut. cap. 1. de ſcholaſticis approbatis dicitur, modo quodam interiori in corpus Societatis coaptari, & vt membrum vnius, ac eiuſdem corporis Societatis admitti. Et idem repetitur in cap. 4. §. 5. Non poſſunt autem fieri actu membra huius corporis, & vt talia admitti, niſi ipſe ſcholaris ſe tradat, quia hæc coniunctio debet eſſe vtrinque voluntaria. Item per hanc vnionem acquirit Societas peculiare ius in talem perſonam, quale habet corpus in membrum ſuum; non poteſt autem illud acquirere, niſi alio etiam tradente, & conſentiente. Atque hoc idem argumentum ſumitur ex omnibus locis conſtitutionum, in quibus ſignificatur hos ſcholares eſſe vera membra Societatis, vt in 2. p. Conſtitut. cap. 3. vbi dicuntur in corpus Societatis coaptati. Et in 4. p. cap. 3. §. 3. dicuntur admitti ad viam in Societate perpetuò ducendam, ad gloriam Dei. Et 5. p. cap. 1. liter. A. dicitur Societatem in ſua proprietate includere profeſſos, coadiutores, & ſcholaſticos approbatos. Ex his enim tribus partibus, aut membris Societatis corpus conſtare. Patet ergo ex parte horum religioſorum eſſe ſufficiẽtem traditionem, ab ipſa religione ſatis etiam acceptatam, vt ex hac parte nihil re vera deſit ad verum religioſum ſtatum.

Huius ratio-nis antecedẽs ſuadetur multipliciter.

X. *Effugium præcluditur.* Dicet verò aliquis, acceptationem ex parte Societatis, non eſſe omnino abſolutam, nec cum obligatione reciproca retinendi perpetuò in Societate perſonas ſic approbatas, & ideo talem traditionem & acceptationem non ſufficere ad religioſum ſtatum conſtituendum. Sed hoc præterquam quod eſt contra mentem Gregorij XIII. facilè poteſt ratione impugnari demonſtrando illum modum acceptationis ſufficere ad religioſum ſtatum. Quod primò oſtendi poteſt ex generali ratione ſtatus ſeruitutis; nam ad illum conſtituendum ſufficit ſimilis traditio ex parte ſerui, & acceptatio ex parte Domini, quamuis Dominus nõ ſe obliget ad perpetuò retinendum ſeruum ſub dominio ſuo: cur ergo ſimilis traditio & acceptatio non ſufficiet, ſeruata proportione ad ſtatum religioſum conſtituendum, qui eſt ſtatus ſeruitutis? Præterea in ſuperiori tomo oſtenſum eſt, non eſſe de ratione ſtatus, vel in genere, vel perfectionis, vt ſit omnino immutabilis, ſed ſufficere quod habeat moralem firmitatem, & perpetuam, quantum eſt ex parte aſſumentis ſtatum, ita vt non ſua priuata, ſed ad ſummum publica poteſtate, & ex rationabili cauſa ſtatum mutet; ſed ille modus traditionis ſic admiſſæ à religione, eſt ſufficiens ad huiuſmodi firmitatem: ergo ex hac parte eſt etiam ſufficiens ad ſtatum religionis. Et ſimili diſcurſu ibidem oſtendimus non eſſe neceſſarium ad ſtatum religioſum, votum ſolemne, ſed ſufficere ſimplicia in eo gradu acceptata ab Eccleſia, tanquam ſubſtantialia religionis vota.

Atque hinc probata manet conſequentia principalis rationis ſuperius factæ. Quid enim afferri poteſt neceſſarium ad religioſum ſtatum, quod his religioſis deſit, cum eſſentialis profeſsio illa duo tantùm requirat, traditionem ſcilicet, & tria vota, & alioqui oſtenſum ſit, non eſſe de eſſentia quòd talia vota ſint ſolennia, ſolennitate legali; nec quòd acceptatio traditionis ſit prorſus irreuocabilis, aut ita abſoluta, vt nullam conditionem includat? Sed adhuc poteſt reſpõderi, ex parte votorum aliquid deeſſe neceſſarium ad ſtatum religionis ſimpliciter, quale eſt in voto caſtitatis, virtus ad irritandum matrimonium prius contractum, & non conſummatum: Et in voto paupertatis, vis ad reddendam perſonam inhabilem aut incapacem dominij, ſeu proprietatis, vel (quod grauius ac difficilius eſt) tale eſſe votum, vt non obliget ad relinquẽdum ſtatim omne dominium, quod videtur pugnare cum illis verbis Chriſti Matth. 19. *Si vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me.* Videtur etiam eſſe contra Innocentium III. in cap. *cum ad monaſterium.* de ſtatu Monach. vbi ſic inquit. *Nec æſtimet Abbas quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ Monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Nam ex his verbis conſtat proprietatem, & dominium omnino pugnare cum religioſo ſtatu.

XI. *Suadetur id conſequẽtia principalis rationis in n. 9.*

Aduerſariorum replica.

XII. *Remouetur.* Sed de his votis particularibus, & perfectione eorum ex parte materiæ, dicturi ſumus lib. ſequenti. Nunc ergo ad priorem partem de voto caſtitatis reſpondetur, aut illam vim dirimendi matrimonium ratum præcedens, non eſſe de intrinſeca ratione ſtatus religioſi, aut huic voto ineſſe: quid autem horum verius ſit, eodem lib. cap. 2. dicemus. Quod verò attinet ad votum paupertatis, multò certius eſt, non eſſe neceſſarium, quòd reddat perſonam incapacem dominij, vt poſsit eſſe votum ſubſtantiale religionis, quia hoc non ad ſubſtantiam, vel ad materiam, ſed ad ſolennitatem illius voti pertinet. Quod verò ad alteram partem ſpectat, reſpondetur, paupertatem non conſiſtere in indiuiſibili, vt ſic dicam; ſicut nec obedientiam; ideoque non eſſe æqualem in omnibus religionibus, ſed in vnaquaque promitti, & ſeruari iuxta propriam regulam ab Eccleſia approbatam. Vnde certum eſſe debet illam paupertatem, quam Eccleſia approbauit, vt ſufficientem ad religioſum ſtatum, ſufficere ſecundùm generalem rationem eius, atque adeo ſecundùm aliquam ſpeciem illius ſtatus: talis autem eſt paupertas, quæ per hoc votum promittitur; nam eſt vera abdicatio rerum omnium temporalium, quoad liberum vſum earum, ſolumque illum concedit, dependenter ab alterius arbitrio. Et eodem modo, licet non ſtatim neceſſariò auferat dominium, tollit nihilominus liberam facultatem retinendi illud, eoque vtendi abſq;

ſuperioris arbitrio, & ideo dominium illud, quaſi materialiter ibi manet, ſeu de facto, & non de iure, ac vi ipſius voti, nihilque proinde ſtatui perfectionis obſtat. Sicut vinculum matrimonij, quod manet in coniugato, qui ex legitimo conſenſu coniugis poſt conſummatum matrimonium profeſſus eſt, nihil obſtat ſtatui perfectionis; quia veluti materialiter tantùm, & non ex vi aſſumpti ibi manet, neque aliquem vſum poſtulat, qui perfectionis ſtatum impediat. Neque verba Innocentij obſtant, quia non loquitur de ſtatu religionis in communi; ſed in particulari, de monachatu, de cuius ſpeciali ratione eſt ille modus paupertatis, imo etiam eſt de ratione voti ſolennis paupertatis; non tamen propterea neceſſarium eſt, vt ſit de ratione ſtatus religioſi in genere, vel cuiuſcunque ſpeciei eius; poſſunt enim varij ſtatus religioſi, quaſi ſpecifice differre in propriis conditionibus aliquo modo eſſentialibus, vt apertè ſupponit Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 1. de regul. cum omnibus regularibus præcipit, vt fideliter obſeruent, quæ ad ſuæ profeſsionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, *ad eorum reſpectiue eſſentiam*, necnon ad communem victum, & veſtitum pertinentia. Sed de hac paupertate, & difficultate iterum lib. ſequenti à cap. 4. quæſtionem propriam inſtituemus.

CAPVT IV.

Deducuntur aliquot corollaria ex præcedente doctrina.

Primum corollarium.

I. EX dictis in ſuperiori capite, antequam eius rationi dubitandi ſatisfaciamus, (quod capite ſequenti præſtabimus) infertur, aſſertiones ibi poſitas quibus ſtatuimus ſcholaſticos Societatis per vota tantùm ſimplicia in ea incorporatos, eſſe vere ac propriè religioſos, non ſolùm cœpiſſe habere veritatem à tempore dictarum conſtitutionum Greg. XIII. ſed antea, ſcilicet ab initio approbationis Societatis, ex quo talia vota cœperunt in ea fieri, tanquam in religione approbata, & admitti Apoſtolica authoritate. Probatur, quia decreta illa Gregorij quoad hanc partem, non ſunt factiua (vt ſic dicam) ſeu conſtitutiua, ſed declaratiua; quæ autem huiuſmodi ſunt, non tantùm in præſens, vel futurũ tempus, ſed etiam in præteritum extenduntur, iuxta communem ſententiam quam referunt & ſequuntur Felin. in cap. vlt. de conſtit. Sylu. verb. *Lex* q. 23. & Nauar. comment. 4. de regular. num. 43. Antecedens probatur primò, quia Gregorius in ſuis conſtitutionibus nihil adiunxit huic ſtatui, quod ad ſtatum religionis ſimpliciter neceſſarium eſſet. Nam licet in poſteriori conſtitutione, *Aſcendente Domino.* ſpecialiter addiderit, vt emittentes hæc vota, illis durantibus inhabiles ſint ad matrimonium contrahendum, & quoad hanc partem conſtitutio fuerit diſpoſitiua, & non declaratiua, quæ præteritum tempus non comprehendit iuxta c. 2. de Conſt. Nihilominus iam antea idem Pontifex in bulla, *Quanto fructuoſius.* declarauerat per illa tria vota cõſtitui ſtatum verè religioſum, & conſequenter ſuppoſuerat illam inhabilitatem, quæ tunc non erat, non eſſe de ſubſtantia ſtatus religioſi, licet poſtea ob quandam maiorem decentiam, & ad occurrendum incommodis, quæ experientia docere potuit, adiuncta fuit.

Probatur primo ex Greg. XIII.

II. Secundò idem probatur ex verbis eiuſdem Pontificis. Nam in priori bulla, *Quanto fructuoſius.* poſt approbationem inſtituti motu proprio, & ex certa ſcientia, & à plenitudine poteſtatis factam, ſubdit. *Ad hæc dictam Societatem firmo noſtræ declarationis ſubſidio communire volentes, ſtatuimus, atque etiam decernimus, non modo eos, qui in coadiutorum formatorum, ſiue ſpiritualium, ſiue temporalium gradus, & miniſteria admittuntur, ſed etiam alios omnes, quoſcunque, qui in ipſa Societate admiſſi biennio probationis peracto tria prædicta vota, tametſi ſimplicia emiſerint, emittentque in futurum verè, & propriè religioſos fuiſſe, & eſſe*, &c. Vbi ponderanda ſunt illa verba, *Firmo noſtræ declarationis ſubſidio.* quæ ſatis oſtendunt illam conſtitutionem, magis eſſe declaratiuam, quam conſtitutiuam. Vnde quod poſtea dicitur, *ſtatuimus, & decernimus.* magis de ſtatuto confirmante, quam de nouo aliquo conſtituente, intelligendum eſt, ſeu de ſtatuto præcipiente, vt talis declaratio tanquam vera, & certa teneatur, vt ibi ſtatim præcipitur. Denique illa verba *eſſe & fuiſſe.* ſatis conuincunt illam legem eſſe declaratoriam; alioqui non potuiſſet in præteritum ferri. Vnde alia conſtitutione, *Aſcendente Domino.* referens Gregorius illam priorem, vocat illam declarationem, decretum, præceptum, & interdictum ſuum. Et inferiùs ſimiliter ſubdit. *Statuimus, atque decernimus tria vota huiuſmodi etſi ſimplicia ex huius ſedis inſtitutione, ac noſtra etiam declaratione, & confirmatione, eſſe verè ſubſtantialia religionis vota, ac in dicta Societate tanquam in religione approbata per ſedem eandem fuiſſe admiſſa, & eſſe.* Vbi attente conſiderandum eſt, inſtitutionem ſedi, declarationem autem ſibi Gregorium tribuere, quia ipſe re vera non inſtituit, neque primum probauit hunc modum religioſi ſtatus, ſed prædeceſſores eius rem ipſam inſtituerunt. Ipſe autem expreſſe declarauit, quod in re illa iam conſtituta continebatur.

Probatur ſecundo ex eodem Pontifice.

III. Quod tertiò oſtendi poteſt ex bullis & confirmationibus priorum Pontificum. Nam Paul. III. in ſecunda bulla confirmationis authoritate Apoſtolica concedit, vt per huiuſmodi vota *poſſint ſcholares in Societatem admitti, & Societati aggregari.* Et in bulla 4. prohibet huiuſmodi ſcholares tranſire ad aliam religionem excepto Carthuſienſium ordine; imò eos inhabiles ad quamcunque aliam profeſſionem faciunt Pius IV. & Pius V. in bulla anni 1565. quæ incipit, *Æquum reputamus.* quæ à priori edita, & à poſteriori publicata, & confirmata fuit. Nunquam autem Pontifices prohiberent his perſonis tranſitum ad religioſum ſtatum, niſi eos veros, ac perfectos religioſos eſſe ſupponerent: & ita in prædicta bulla ſæpe eos religioſos appellant. Et è contrario apoſtatas vocant, & tanquam deſertores ſtatus religioſi puniunt eos, qui poſt hæc vota ſine licentia ſuperiorum hunc ſtatum relinquunt: ergo ſupponunt eos eſſe in vero ſtatu religioſo. Et confirmatur, quia Pius V. in bulla 3. anni 1571. quæ incipit, *Dum indefeſſa.* declarauit *Societatem*, (etiam ſi Collegia habeat, quæ ex propriis reditibus ſuſtentantur) *Præpoſitum, ac ſingulas perſonas eius verè, & non ficte mendicantes fuiſſe, eſſe, & fore: & inter aliorum fratrum, & religioſorum mendicantium ordines, aliosque fratres, & religioſos mendicantes, prout illos nos connumeramus, & connumerari debere, ac omnes, & ſingulas tam iuris, quam hominum diſpoſitiones in fauorem religioſorum, ſeu fratrum mendicantium, nunc & pro tempore emanatas, etiam in Societate, illiuſque domibus, Collegiis, Præpoſito, & aliis religioſis locum habere.* Quibus verbis non minus expreſſe quam Gregorius declarat, has perſonas, & religioſas eſſe, & ſub mendicantibus comprehendi, idque ſub his iuribus, & diſpoſitionibus, quæ in fauorem religioſorum, ſeu

Tertio ex aliorum prædeceſſorum decretis.

ſeu mendicantium facta fuerint. Et ſi attentè inſpiciatur contextus Pontificis, facilè intelligetur illam conſtitutionem, quoad hanc partem potiùs eſſe declarationem ad tollendam omnem ambiguitatem, vt ibidem dicitur, quam nouam diſpoſitionem. Poteſt etiam hoc confirmari ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 16. de regul. in illis verbis. *Per hæc autem ſancta ſynodus non intendit aliquid innouare aut prohibere, quin religio clericorum Societatis IESV, &c.* Vbi nomine *religionis* ſine dubio totam Societatem comprehendit, quatenus ſuis omnibus membris conſtat, & ibi tacitè approbat hoc inſtitutum, quatenus in eo præter nouitios varij ſunt religioſorum gradus, quia omnes verè religioſi ſunt, etiamſi non omnes ſolenniter profeſſi ſint, vt clariùs Greg. XIII. poſteà declarauit.

IV. *Probatur quarto ex ratione.*

Vltimò probatur ratione, quia ipſemet Gregor. XIII. ſuam declarationem confirmat; nimirum quia huiuſmodi perſona, per hæc tria vota, vt ſubſtantialia religionis ſe tradunt Societati, & in ea, tanquam in religione ab Eccleſia approbata, ſe totos diuino ſeruitio in perpetuum conſecrant; ex quo infert illos eſſe verè, & propriè religioſos. Illud autem aſſumptum verum fuit à principio, ex quo poſt approbatam Societatem talia vota in ea fieri cœperunt, vt per ſe notum eſt: ergo & conſequens illud ſemper verum fuit, nam in illo antecedenti continetur ſufficiens, & adæquata cauſa conſequẽtis ſeu ſtatus verè religioſi. Confirmatur, ac declaratur; nam cùm Gregorius illam declarationem fecit, non minus certum fuit eos, qui iam erant in Societate, eſſe verè ac propriè religioſos, quàm eos qui fuerint deinceps in ea admiſſi, vt conſtat ex verbis eiuſdem conſtitutionis, & ex communi omnium ſenſu; & quia non aliter vota emittunt, vel in Societatem admittuntur poſteriores, quàm priores. Non poterant autem illi qui iam erant in Societate, ſi iam non fuiſſent veri religioſi incipere eſſe tales propter ſolam extrinſecam conſtitutionem Pontificis: quia non poteſt Pontifex facere de non religioſo, religioſum ſine voluntate eius, maximè cùm non addiderit religioni nouam approbationem, neque nouam poteſtatem admittendi conceſſerit, nec nouum modum traditionis, aut acceptationis eius inſtituerit: ergo neceſſariò dicendum eſt, omnes huiuſmodi perſonas, ſemper, & à principio extitiſſe verè ac propriè religioſas. Tandem confirmatur à poſteriori. nam votum religionis impletur in Societate, etiam in hoc gradu, etiam ſine ſpe tranſeundi ad profeſſorum gradum, ſed tantùm coadiutorum formatorum. Imò etiamſi votum religionis factum ſit de quacunque alia religione determinata, poteſt in hæc vota commutari, vt conſtat ex ſumma priuilegiorum Societatis §. 2. & 3. quod multò ante conſtitutionem Gregor. XIII. verum habuit. Ergo ſignum eſt per hæc vota ſemper fuiſſe conſtitutos verè religioſos, alioqui per illa non impleretur religionis votum.

Corollarium ſecundum.

V. *Probatur ex fide.*

Secundò infertur ex dictis, quàm ſit certa hæc veritas à Pontifice declarata. Exiſtimo enim eſſe omnino infallibilem, ita vt ſine errore in fide negari non poſſit. Ratio eſt, quia ſententia Pontificis in his, quæ ad doctrinam pertinent, infallibilem continet certitudinem, ex Chriſti inſtitutione, & promiſſione. *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Luc. 22. & Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* Et conceſſio facta eſt Ioan. 21. *Paſce oues meas.* Quæ teſtimonia ita ſunt ab Eccleſia intellecta, & perpetua traditione, ac Patrum, Conciliorum, & ipſorum Pontificum definitione firmata, ac declarata, vt ſuppono ex propria materia: & videri poſſunt, quæ Gratianus congerit d. 12. ſui decreti, & 24. q. 1. per plura capita & latè Bellarmin. lib. 4. de Summo Pontifice, à principio per aliquot capita, & Turrecr. in Summa lib. 2. cap. 10. & ob hanc rem obſeruatum ſemper in Eccleſia fuit, vt grauiores fidei quæſtiones, & cauſæ ad Romanam ſedem, tanquam ad fidei cathedram, & magiſtram referrentur, vt dicitur in cap. *Maiores.* de baptiſmo, & ſumitur ex cap. *Damnamus.* de Summa Trinitate, & fidè catho. & cap. *Fideli.* eodem tit. in 6. cap. *Ad abolendam.* de Hæreticis. cap. *Præceptis.* & cap. *Non decet,* d. 12. & cap. *Nulli fas.* d. 19. Ac tandem ex Concil. Florentin. in decreto vnionis, & ex Tridentin. ſeſſ. 7. can. 3. de Baptiſmo. & ſeſſ. 25. circa finem decreto de delectu ciborum, & plura referunt citati authores. Simanc. de catholic. inſtitutionib. ca. 45. Valdè autem diminuta fuiſſet Chriſti D. prouidentia circa ſuam Eccleſiam, ſi in decidendis talibus quæſtionibus ex cathedra, Vicarium ſuum labi permitteret. Neque ipſe iuſtè poſſet ſub anathematis vinculo ſubditos compellere ad ſtandum his declarationibus, ſeu definitionibus, ſi in doctrina tradenda errare poſſet. Cùm ergo oſtenſum ſit, prædictam conſtitutionem continere declarationem cuiuſdam veritatis valdè neceſſariæ ad mores Eccleſiæ, & ad quietem, & pacem animarum, planè talis declaratio infallibilem continet certitudinem.

Vide in to. de Fide diſp. 5. ſect. 8.

VI. *Confirmatur ex omnium catholicorum ſenſu* *Vide etiam in tom. de fide diſp. 5. ſect. 8. n. 7.*

Et hoc confirmari poteſt ex doctrina Theologorum, & catholicorum omnium, qui pro certo habent, Summum Pontificem non poſſe errare in doctrina morum Eccleſiæ tradenda: de qua re videri poſſunt authores paulò anteà citati: nam hæc doctrina multum pertinet ad bonos mores, & ex oppoſito multa inferri poſſunt abſurda, & ſcandaloſa in Eccleſia, quæ paulò inferiùs, in 3. corollario numerabimus, vt hæc veritas notior fiat. Et è conuerſo ſi hæc declaratio Pontificis falſa eſſe poſſet, ex illà multa abſurda, & contra bonos mores ſequeretur, vt quòd ſtatus religioſus commutaretur in non religioſum, & quod votum religionis impleretur ſine ſtatu religioſo, & ſimilia.

VII. *Vnum effugium aduerſariorum.*

Nec ſufficit dicere doctrinam hanc non pertinere ad vniuerſalem Eccleſiam, ſed ad quandam particularem religionem, vel potiùs ad quandam partem eius, & ideò non neceſſariò habere illam infallibilitatẽ, quàm in proponenda vniuerſali Eccleſiæ doctrina morali Pontifex habet. Hoc (inquam) dici non poteſt: primò quia non ſolùm pertinent ad vniuerſalem Eccleſiam ea, quæ ad omnes Eccleſiæ ſtatus, vel ordines pertinent, ſed etiam ea, quæ licèt in vno ſtatu particulari verſari videantur, ad vniuerſalem Eccleſiam quouis modo pertinent. Huiuſmodi autem eſt bonum vnius religionis, quod in præſenti declaratur primò, quia hæc religio per totam Eccleſiam diffuſa eſt, & ex tota Eccleſia poſſunt ad illam homines recipi, & vocari. Secundò, quia hæc veritas omnibus fidelibus proponitur, & ſecundùm illam iubentur omnes & ſentire, & iudicare, & operari vt in eadem conſtitutione exprimitur. Tertiò, quia ſicut Societas in totius Eccleſiæ vtilitatem inſtituta eſt, ita certitudo, & firmitas circa ſtatum eius, & veram doctrinam ad eam pertinentem, ad eiuſdem Eccleſiæ vtilitatem ſpectat. Quod videtur idem Pontifex Gregorius inſinuaſſe cùm dixit: *Nos vniuerſalis Eccleſiæ vtilitati, quam ex inuiolato, & inconcuſſo dictæ Societatis inſtituto, & religioſæ ſobolis educatione ſentimus, & maiorem in dies ſperamus, proſpicientes, & prætereà eiuſdem Societatis indemnitati, paci, quieti, & incremento conſulere volentes, motu ſimili,*

 & ex

& ex certa ſcientia, &c. Et confirmatur. Nam ob hanc cauſam certum eſt, & ſupra oſtenſum, Summum Pontificem nõ poſſe errare in approbatione alicuius religionis in particulari, tum quia, licèt vna religio particularis videatur, tamen vniuerſali Eccleſiæ proponitur, & in omnes redundare poteſt; tum etiam, quia ſi in vna errare poſſet, in qualibet poſſet: & ita omnia eſſent incerta, & periculis expoſita: ergo idem in præſenti dicendum eſt, quia non minùs graue eſt in Eccleſia approbare, ſeu declarare aliquem ſtatum, vt verè, ac propriè religioſum, ac perfectionis: quàm approbare religionem, imò vnum in altero includi videtur. Et confirmatur, quia Pontifex in declarando aliquo iure, an diuinum ſit, vel humanum, infallibilem habet authoritatem: quis enim dubitet Concilium Tridentinum, cùm definit ſacramenta omnia, eſſe de iure diuino inſtituta, aut confeſsionem ex præcepto diuino præmittendam eſſe ante communionem, quando intercedit conſcientia peccati mortalis, infallibilem doctrinam tradere? Aut quis neget Summum Pontificem habere in huiuſmodi doctrina tractanda æqualem, vel maiorem poteſtatem? Hæc autem declaratio, nihil aliud eſt, quàm explicatio iuris diuini, vel humani, quod circa ſtatum religioſum, & inſtitutionem eius per vota ſimplicia, vel ſolennia interuenit: ergo cùm facta ſit Pontificia authoritate, infallibilem habet certitudinem. Denique alia decreta, quæ Pontifices ediderunt, declarando particularia inſtituta aliarum religionũ, tanquam certa, & firma à catholicis omnibus recipiuntur, vt conſtat ex cap. *cum ad monaſterium.* & cap. vltim. de ſtatu Monachor. quæ tractant de religione Sancti Benedicti, & ex cap. *exiit.* de verbor. ſignificat. in 6. & in Clement. *Exiuit.* eodem titulo, quæ pertinent ad religionem Minorum. Non eſt autem minoris authoritatis hæc declaratio Pontificia; quia nec materia minùs grauis eſt, nec poteſtas minor, nec verba minùs clara, & euidentia, vt iam dicam.

VIII. *Alterum ſuffugium turpiter erroneum.* Recognouit enim hanc Pontificiam authoritatem, & poteſtatem quidam prædictæ veritatis, & declarationis impugnator, cuius mentionem fecit idem Pontifex Gregorius in conſtitutione, *Aſcendente Domino.* Et propterea, vt ibidem dicitur, auſu temerario peruerſè interpretari mentem Pontificis aggreſſus eſt, imò ſententiam eius reiicere, dicens, priuato ſenſu loquutum fuiſſe, & vt priuatum Doctorem errare potuiſſe, & ex falſa informatione erraſſe. Quanuis autem in hac cenſura turpiter, & manifeſtè ipſe errauerit, vt ſtatim oſtendam à num. 12. illud tamen, quod tacitè ſupponit, libenter accipimus, nimirum non potuiſſe Pontificem in ea doctrina errare, ſi non vt priuatus Doctor, ſed vt Pontifex locutus fuit; nõ enim ſine cauſa impugnator ille ad priuatum ſenſum Gregorij diuertere conatus eſt, ne Pontificiam authoritatem, & cum illa catholicæ doctrinæ certitudinem impugnare, & quantum in ipſo eſſet, labefactare videretur.

IX. *Dicti erroris fontes, & impugnatio ex verbis Pontificis.* Illud autem ſubterfugium, vel ex nimio affectu impugnandi Societatem, vel ex ignoratione verborum Pontificis videtur profectum. Tria enim ſunt verba in illis decretis, quæ his falſis interpretationibus omnem viam præcludunt, ſcilicet, *motu proprio, ex certa ſcientia, ex plenitudine poteſtatis.* Primum *Quid operetur dictio, Motu proprio.* ſcilicet, *motu proprio* (vt Doctores dicunt) excludit ſubreptionem à literis Apoſtolicis, id eſt, facit, vt contra Breue Pontificium allegari non poſsit ſurreptio. Argumento cap. *Si motu proprio.* de præbend. in 6. vbi dicitur conceſsionem beneficij, quam Pontifex alicui facit habenti aliud, quod Pontifex ignorabat, nec illi propoſitum fuit, eſſe validam, ſi gratia motu proprio facta eſt: ſubreptitiam verò, ſi ad petitionem partis: & ratio optima ibi adiungitur, quia prior gratia ex mera liberalitate facta eſt. Declaratur autem nunquam ita fieri, niſi quando expreſsè explicatur per illa verba, *Motu proprio.* Super quem textum plures effectus huius clauſulæ referuntur, quos latè ſequitur, & refert Rebuffus in concordatis tit. de forma mandati Apoſtolici. verbo, *Motu proprio.* Ex quibus ad rem præſentem maximè facit, quod quando eſt clauſula, *Motu proprio*, non admittitur pars ad probandum contrarium; quia eſſet arguere Summum Pontificem de mendacio: de quo videri poteſt Bertrandus conſil. 35. & 202. in fine tom. 1. Staphilæus de literis gratiæ, & iuſtitiæ, & Couar. in cap. *Alma Mater* 1. p. §. 7. num. 2.

X. *Quid dictio, Ex certa ſcientia.* Quia verò licèt hæc particula excludat ſubreptionem ex taciturnitate, non tamen excludit omnem deceptionem, nec purgat omnem falſitatem, vt ijdem authores aduertunt, ac latè Sanches lib. 8. de matrim. diſput. 4. & 21. à num. 47. ideo præter illam particulam additur; *Ex certa ſcientia.* Per quæ verba Pontifex indicat, ſe non deceptione aliqua, ſed ex vera, & perfecta informatione concedere, vt Staphilæus ſupra dicit, num. 10. Et ideo ſicut non admittitur aliquis ad probandum contra particulam, *Motu proprio*, Pontificem ſolùm ad inſtantiam partis proceſsiſſe, quia eſſet illum mendacij arguere, ita quando Pontifex profitetur ſe procedere ex certa ſcientia, nemo prudens poteſt reſpondere, ex ignoratione, aut falſa informatione id egiſſe, quia hoc eſt mendacij arguere ipſum Pontificem: Quod maximè in præſenti verum habet. Nam cùm in priori bulla Papa in declaratione dixiſſet, ſe id facere ex certa ſcientia, in poſteriori non obſtante alterius interpretatione, & obiectione, hoc ipſum confirmat.

XI. *Quid de plenitudine poteſtatis.* Additur verò particula, *De plenitudine poteſtatis.* Quanquam enim, quoties Papa motu proprio operatur, præſumatur vti plenitudine poteſtatis, vt tractant Gloſſa, & Doctores in cap. *Ad hæc.* de reſcriptis. & Felin. in cap. *cauſam* 2. de teſtibus colum. 4. Quod etiam affirmat de altera clauſula, *Ex certa ſcientia* in cap. *cum inter*, de except. num. 5. & ſequentib. Panormit. in cap. *ea quæ.* de ſententia & re iudic. num. 8. Tamen ad tollendam omnem ambiguitatem expreſsè additur illa particula: quia non poterat clariùs exprimi Pontificem operari, vt Pontificem, & non vt priuatam perſonam, quam dicendo, ſe hoc declarare *ex plenitudine poteſtatis*: hanc enim non habet niſi quatenus Pontifex eſt. Et quia poteſtas debet eſſe accommodata actui, certum eſt hic non eſſe tantùm ſermonem de poteſtate iuriſdictionis, ſed maximè de poteſtate quæ *clauis ſcientia* appellatur: nam hæc erat per ſe neceſſaria ad hanc declarationem faciendam. *Poteſtatis* autem *plenitudo* in hoc genere nihil aliud eſt, quàm quòd poteſtas ſit, ad docendum cum aſsiſtentia Spiritus ſancti, ac certitudine infallibili; ergo repugnat expreſsis verbis Pontificis dicere, illum eſſe locutum priuato ſenſu, & vt particularem Doctorem. Et hoc ſignificauit idem Pontifex, quando veluti perſtringens dictos impugnatores dixit; *Quin etiam nos ſupradicta motu ſimili, & ex certa ſcientia, & de Apoſtolica poteſtatis plenitudine decernentes, ac præcipientes, priuato ſenſu loquutos fuiſſe: ac tanquam priuatos Doctores errare potuiſſe.* Ac ſi diceret, quo nil poterat abſurdius cogitari, magisq; noſtris verbis & intentioni repugnãs.

Corollarium tertium.

Damnans erroris aduerſariorum ſententiam.

Tertiò igitur ex dictis infertur, ſententiam illam, XII.

iam, quam ille impugnator defendit, & omnia, quæ ex illa intulit, & eo tempore valde temeraria fuiſſe, quod notauit Henriquez lib. 12. Summæ cap. 5. num. 6. & nunc iam non poſſe ab errore excuſari. Nunc de doctrina agimus, non de perſona, ob aliquam enim ignorantiam, vel inaduertentiam, poſſumus aliquando excuſare perſonas, quarum iudicium ad nos non ſpectat, ſed ſolum gradum certitudinis doctrinæ explicare. Quia ergo Summus Pontifex in Conſtitutione, *Aſcendente Domino.* illos errores inſinuauit, & damnauit, totam ſententiam commemorare, & refellere neceſſe eſt.

Principale aſſertum cōceptum in hac erronea ſententia perperam fundabatur in antiquis Doctoribus.

Aſſeruit ergo ille, ſcholares approbatos, & incorporatos Societati per tria vota ſimplicia, non eſſe verè, ac propriè religioſos. Deceptus autem fuit ex opinione ſatis communi inter antiquos Doctores dicentes, verum religioſum non conſtitui, niſi per profeſsionem, & tria vota ſolennia, qui tamen iuxta antiquum ius, ſuique temporis vſum loquuntur, de facto potiùs (vt ſic dicam) quàm de poſsibili; id eſt, declarant ſic fieri, non negant autem, aliter fieri poſſe. Et quanuis aliqui, vel multi ex authoribus priuatis in eo ſenſu id docuiſſent (de quo in tom. ſuper. diſputatum eſt circa ſtatum religioſum in communi) interpoſita iam authoritate ſedis Apoſtolicæ, nullius ponderis eſt cuiuſcunque authoris opinio. Quia ergo Gregorius iam in priori motu hoc declarauerat, ideo non poſſumus opinionem illam à temeritate excuſare. Eo vel maximè, quod ſi impugnator ille antiquitatem, veramque rationem conſuluiſſet, inueniſſet planè, nullo probabili fundamento negari vota ſimplicia cum traditione in religione ab Eccleſia approbata ſufficere, ad verum, & proprium ſtatum religioſum conſtituendum. Quia verò eo tempore declaratio Pontificis fortaſſe non erat ſatis promulgata, & propoſita toti Eccleſiæ, poterat tunc aſſertio illa ab errore excuſari: nunc autem profectò non poteſt. Nam ſufficientiſsimè promulgata eſt declaratio Pontificis, & illa ſententia publicè damnata eiuſdem authoritate in multis Academiis: & Conſtitutiones illæ iam in omnium manib. verſantur. Neque etiam excuſare poterunt quemquam tergiuerſationes, aut euaſiones, quas cap. præced. à nu. 3. refutauimus, vel aliæ ſimiles, quas deſiderium impugnandi hanc religionem fortè poterit comminiſci; quia de intentione Pontificis ſatis euidenter conſtat, neque illę ſunt probabiles aut veriſimiles interpretationes, ſed eluſiones quædam, vel potiùs contradictiones. Præſertim cum idem Pontifex in priori reſcripto hæc verba grauiſsima adiiciat: *Præcipimusque, & interdicimus, ne quiſquam ſcrupulum de hoc cuiquam iniicere, neve illud in controuerſiam, dubium, vel ſuſpicionem ponere audeat quoquo modo.* In alio verò reſcripto addit pœnam excommunicationis latæ ſententiæ, Summo Pontifici reſeruatæ, cum alijs pœnis in eos, qui quouis colore, directè, vel indirectè impugnare, vel ei contradicere auſi fuerint.

Nunc ab errore excuſari non poteſt.

Prohibetur ſub excommunicatione reſeruata.

XIII. Atque idem ſentiendum eſt de omnibus propoſitionibus, quas aduerſarij ex dicto principio inferebant, & in prædicta conſtitutione, *Aſcendente Domino* indicantur. Prima erat *Societatis ſcholares approbatos merè ſeculares eſſe, ac iuriſdictioni Ordinariorum ſubditos exiſtere. Quia non ſunt de corpore Societatis, nec Societas aut illius ſuperiores ius aliquod in illos habent, aut ex vi votorum, aut à Summo Pontifice, quia ipſe etiam tale ius non habet.* Sed hæc omnia ſatis oſtendunt, quam falſum ſit principium ex quo inferuntur, cùm in tot abſurditates inducat; quamquam etiam illationes ſolidæ non ſint, & inprimis aduerſarij nomine *Ordinariorum* videntur intellexiſſe, non tantùm Epiſcopos, ſed etiam ſeculares iudices, reſpectu eorum, qui nondum ordinati ſunt: nam ſi non ſunt veri religioſi, neque etiam ſunt clerici, erunt laici ſeculares, & conſequenter ordinariis iudicibus temporalibus ſubiecti: quo nihil poterat cogitari abſurdius, magiſque repugnans communi ſenſui, & conſuetudini totius Eccleſiæ ab initio huius religionis. Errauit autem huiuſmodi oppugnator, non ſolùm in principio falſo, ſcilicet, *quod hi non ſint veri religioſi*, ſed etiam in illatione. Nouitij enim religionum non ſunt veri religioſi, & tamen gaudent priuilegio fori, & exemptione totius religionis, quandiu ſub illius obedientia viuunt, & in probatione verſantur: ergo multo magis ſcholares Societatis in ea approbati, cùm ſub eius obedientia viuant, & in ordine ad ſolennem profeſsionem adhuc in probatione exiſtant, gaudent priuilegio fori, & exemptione totius religionis.

Primum illatum ex principali aſſerto erroneo multa falſa continet.

Falſum eſt ſcholares Societatis temporali iudici ſubdi.

XIV. Deinde falſum omninò eſt; Societatem non acquirere ius in huiuſmodi ſcholares, & erroris fundamentum fuiſſe videtur, quia hoc ius ſolùm poteſt dari, vel acquiri, per votum ſolenne, eo quòd non ſoli Deo, ſed homini etiam fit; non autem per vota ſimplicia, qualia hæc ſunt, quæ ſoli Deo fiunt. Ac propterea Pontifex reſpiciens ad radicem huius deceptionis; duo reſpondet. Primum eſt, ſolennitatem voti ſola Eccleſiæ conſtitutione eſſe inuentam, quaſi tacitè diceret, non eſſe de ſubſtantia ſtatus religioſi, tum quia hæc ſubſtantia de iure diuino eſt: tum etiam, quia ſicut Eccleſia adiunxit illam ſolennitatem, ita etiam poteſt ſine illa, ſtatum religioſum approbare, in quo fiant, & ſeruentur omnia, quæ Chriſtus inſtituit cum alia determinatione, ſeu circunſtantijs. De qua re copioſè in tom. ſuperiori dictum eſt, cùm de voto ſimplici, & ſolenni, & de eſſentia ſtatus religioſi, in communi ageremus. Secundum eſt, qui hæc vota in Societate emittunt, ſe tradere, & diuino ſeruitio mancipare in religione à ſede Apoſtolica approbata: ac ſi diceret, falſum eſſe per vota ſimplicia, non poſſe ſimul fieri traditionem, quæ per illa confirmetur: & conſequenter, quamuis votum ſimplex non neceſſariò fiat homini, non tamen hoc illi repugnare, eo ſcilicet modo, quo votum fieri poteſt homini, ſcilicet, materialiter tantùm: nam promiſſio ipſa Deo fit, materia autem eſſe poteſt obedientia homini præſtanda propter Deum. Quo etiam modo, & non aliter poteſt ſolenne votum fieri homini, ſiue præſupponat promiſsionem factam homini, ſiue non: vtroque enim modo fieri poteſt, tam ſolenne votum, quàm ſimplex, vt citato loco dictum eſt.

Falſum itē Societatem non habere ius in illos, oſtenditur ex duplici dicto Pōtificis.

XV. Addo vlteriùs doctrinam illam omnino falſam eſſe, non ſolùm in tam manifeſto; & euidenti religionis ſtatu, vbi traditio interuenit, & perpetua vota, quanuis ſimplicia: verùm etiam in alijs viuendi modis, qui ſunt in Eccleſia, & in votis ſimplicibus, quæ vel fiunt, vel fieri poſſunt purè, & ſine traditione. Nam in primis votum ſimplex fit Deo, & conſequenter conſecrat Deo aliquo modo materiam de qua fit, & ideo eo ipſo ſubiicit illam aliquo modo poteſtati Summi Pontificis, qui eſt Dei Vicarius, & ideo ad eum ſpectat procurare, & efficere, vt quidquid Deo debetur, ei ſoluatur. Vt v. g. in Hiſpania fuerunt multa vota ſimplicia de certa aliqua portione, vel eleemoſynæ Eccleſiæ Compoſtellanæ tribuenda, per quæ acquiſitum eſt aliquod ius Prælatis Eccleſiæ, & maximè Summo Pontifici ad cogendum, vt illa vota compleantur. Hinc etiam multa ſtatuta ſunt à Romanis Pontificibus de voto Hieroſolymitano, ſeu Cruce ſignatorum in ordine ad obſeruationem eius, vt conſtat toto titulo de voto, cùm tamen votum illud ſimplex tantùm ſit. Et eadem ratione, ſi quis publicè voueret hoſpitali perpetuò ſeruire, poſſet

Eadem falſitas variis exemplis generaliter oſtenditur.

Ponti-

Pontifex, ſuo iure vtens, illum compellere ad tale votum ſeruandum; ergo per vota ſimplicia poteſt perſona ſpecialiter conſtitui ſub iure Pontificis, qui etiam poterit ius illud in aliam perſonam, vel congregationem transferre. Præterea nonnullæ ſunt congregationes in Eccleſia, quæ non attingunt ſtatum verè ac propriè religioſum, vel quia non faciunt, vel quia in illis non fiunt vota perpetua, etiam ex parte vouentium, vel propter alias cauſas: & nihilominus approbatę ſunt à Pontificibus, vt vtiles, & honeſti viuendi modi, & eximuntur per eoſdem Pontifices à poteſtate iudicum ordinariorum, vt ſunt in Luſitania Clerici congregationis Sancti Ioannis Euangeliſtæ, vulgo à Sancto Loyo nuncupati, & alij ſunt multi ſimiles. In eos ergo habet Pontifex peculiare ius, ratione cuius eos ſibi reſeruat, & congregatio vnaquæque habet ius in perſonas quandiu in illa ſunt, tanquam in membra ſua, quæ gubernare poteſt, & corripere, & ad vota ſeruanda cogere: ergo etiam extra ſtatum religioſum eſt falſa illa doctrina, & contra Eccleſiæ conſuetudinem.

XVI. *Eiuſdem ratio à priore.*

Ratio autem à priori eſt, quia etiam per hos viuendi modos, & per talia vota dicantur perſonæ cultui diuino, pro illo tempore, ſeu quandiu in eo viuendi modo perſeuerant, & ad illum cultum ſpecialiter obligantur. Atque hoc ſatis eſt, vt ſub Pontificio iure ſpecialiter conſtituantur, & conſequenter vt ſub eius peculiari protectione, ac regimine recipi poſſint, ac ſubinde eximi à iuriſdictione ordinariorum, non tantum ſpiritualium, ſed etiam temporalium, etiam quoad perſonas non habentes ordinem clericalem. Quia quicunque titulus diuinus (vt ſic dicam) ſeu ſpiritualis, ſufficit vt Pontifex poſſit eximere à poteſtate temporali perſonas laicas: nam ſub ea ratione Eccleſiaſticæ reputantur. Sic enim exemptio clericorum iure pontificio facta eſt iuxta probabiliorem ſententiam, quam libro 4. defenſionis fidei oſtendimus, & videri poteſt Couar. in practic. quæſt. cap. 31. Et eodem iure facta eſt exemptio religionum, etiam quoad nouitios, ſiue à iuriſdictione ſeculari, ſiue (quod facilius eſt) à iuriſdictione Epiſcoporum: cur ergo non potuit hoc facere Pontifex etiam in his membris Societatis. Potuit ergo, & multò antè fecit Paulus III. dicens, ***Societatem, & vniuerſos illius ſocios, & perſonas illorum ab omni ſuperioritate, iuriſdictione, & correctione quorumcunque Ordinariorum eximimus, & liberamus.*** Et tamen hic aduertendum, duplicem poteſtatem habere Prælatum religionis in ſubditos, ſcilicet, iuriſdictionis, & dominatiuam. Priorem habet hodie à Pontifice, vel olim ab Epiſcopis. Poſteriorem habet ex vi ipſiuſmet profeſſionis ab ipſo profitente. De hac ergo poſteriori procedunt, quæ diximus: nam quoad illam tam efficax eſt traditio, quæ per dicta vota in Societate fit, quam quælibet profeſſio. De priori verò res eſt manifeſta ex bullis Pontificis; ſed de illa iuriſdictione, & actibus eius infrà ex profeſſo diſputandum eſt in lib. 10. à c. 4.

XVII. *Secundum illatum. Tertium illatum.*

Alia illatio illius auctoris erat: non obſtantibus his votis Societatis, poſſe ſcholares approbatos ad quemcunque regularem ordinem, liberè tranſire, inuitis ſuis prælatis. Et altera huic annexa erat. Etiamſi omnino à religione deficiant, & ad ſeculum tranſeant, poſſe à quocunque confeſſario per bullam Cruciatæ abſolui, & ab Epiſcopis iure ordinario diſpenſari, vt in ſeculo maneant, vel vxorem ducant: nec per hæc omnia fieri aliquam iniuriam Societati, etiam per apoſtaſiam ab illa. Sed hęc omnia, quatenus ex prædicto fundamento procedunt, eandem ferè cenſuram merentur, & ita ab eodem Pontifice, eodem modo reprobantur, & ab aliis antiquioribus Pontificibus ſunt vel expreſsè, vel virtute damnata. Nam inprimis Paulus III. in 5. ſua bulla anni 1549. ſpecialiter prohibet: ***ne quis poſt emiſſa vota ſecundum conſtitutiones prædictas, ſiue profeſſus, ſiue ſcholaris, ſiue coadiutor Societatis ſit, ad quemuis ordinem etiam per ſedem prædictam approbatum, Carthuſienſium dumtaxat excepto, niſi de expreſſa ipſius Præpoſiti, aut dictæ ſedis licentia tranſire valeat.*** Aut ergo hoc potuit Pontifex ſtatuere, aut non potuit. Hoc poſterius dicere ſine dubio eſſet erroneum contra Pontificis poteſtatem, & ſententiam, ſine vllo fundamento: ſi autem potuit: ergo poſt illud decretum omnino falſa erit illa doctrina, imò & erronea, ſi ſenſus erat, non obſtāte illo decreto, licitum eſſe tranſitum illum. Quod ſi oppugnator ille reſponderet, ſe ignoraſſe decretum illud, excuſari quidem poſſet ab errore, non tamen à temeritate, quod de re adeò graui, & animarum ſaluti adeò nociua, dependenteque à ſpeciali iure particularis religionis, iudicium protulerit ſine ſufficienti notitia inſtituti approbationis, & priuilegiorum talis religionis: quod quilibet prudens Theologus maximè cauere debet. Confirmari hoc poteſt ex bulla Pij V. ***Dum indefeſſa***, in qua declarat Societatem, & ſingulas eius perſonas verè & non fictè mendicantes eſſe, & frui omnibus & ſingulis diſpoſitionibus; fauoribus, & gratijs, tam à iure, quàm ab homine religioſis mēdicantibus conceſsis. Vnum autem ex his fauoribus & gratijs eſt, vt mendicantibus non liceat trāſitus ad alias religiones non mendicantes, ſub pœna excommunicationis latæ ſententię iuxta conſtitutionem Martini V. in Concil. Conſtantienſi, quam refert Antonin. 3. p. tit. 24. cap. 71. Et ſimilem Benedicti XII. refert Tabien. verb. *religioſus*. §. 23. Ergo etiam ante Gregorij conſtitutionem ex vi illius bullæ Pij V. erat falſum prædictum illatum.

Contra ſecūdum illatū arguitur ex bulla Pontif. à quo tanquā error impugnatur.

Confirmatur impugnatio ex altera bulla.

XVIII. *Altera euaſio reprehenditur primò.*

Diceret fortaſſe: illationem illam intelligendam eſſe *ex vi votorum*, & iure ordinario, non tamen propterea excludi, quin ex peculiari priuilegio Pontificis prohiberi poſſit. Sed hoc inprimis declarandū fuiſſet: quantum enim ex declaratione Gregorij colligitur (proprium enim opus harum impugnationum ad manus non venit) ſimpliciter videtur ille Theologus aſſeruiſſe, eo tempore id fuiſſe licitum. Deinde interrogo, quo ſenſu dicatur *ex vi talium votorum*, licitum eſſe tranſitum, ſecluſa ſpeciali prohibitione. Nam etiam in quacunque alia religione licet tranſitus, non tamen indiſtinctè, ſed ad ſtrictiorem, non verò ad laxiorem, quia votum maioris boni non poteſt commutari in minus, propria authoritate: neque etiam ad ęqualem, vel quia commutatio in æquale fortaſſe requirit etiam authoritatem ſuperioris: vel certè propter ius acquiſitum priori religioni, quo priuari non debet, niſi vbi maius bonum ipſius religioſi intercedit. Videtur ergo ſenſus illius aſſertionis fuiſſe in hoc gradu Societatis licitum eſſe tranſitum indifferenter ad quamcunque aliam religionem in qua vota ſolennia emittuntur, quantumuis laxa, & remiſſa ſit. Et hoc etiam omnino falſum eſt *ex vi ipſorum votorum*, & ſecluſa ſpeciali prohibitione Pontificis. Primò, quia vt oſtenſum eſt, etiam per hæc vota eſt ius acquiſitum religioni. Secundò, quia probatum eſt, etiam per hæc vota conſtitui verum, ac proprium religioſum, qui comparatus ad alium ſtatum conſtitutum per vota ſolennia, poteſt eſſe multò ſtrictior & perfectior illo: nam licet excedatur in ſolennitate voti, & in modo obligationis ex parte religionis, excedere tamen poteſt in perfectione finis, & mediorum, & in materia votorum ſubſtantialium, & in rigore obſeruantiæ ac diſciplinæ religioſæ, qui exceſſus maior ſine dubio eſt, magiſque pertinens ad perfectionem animæ, & ad cultum Dei: nam ſolennitas voti extrinſecum quid eſt, pendens magis ex conſtitutione extrinſeca, quàm ex voluntate propria. Obligatio autem ex parte religionis, vel

Deinde eius ſenſus examinatur.

Et falſitatis conuincitur tripliciter.

vel carentia eius, non minuit voluntatem, & oblationem ex parte religioſi ſe tradentis, imò reddit illam quodammodo magis liberalem, vt c. 2. nu. 2. dicebam. Ergo hic ſtatus religioſus Societatis cum quacumque religione alia in hoc conuenit, quòd ſecluſa ſpeciali conceſsione, aut prohibitione Pontificis, quòd ab illo ad ſtrictiorem ſtatum licitus eſſet tranſitus, non verò ad laxiorem, vel æqualem, etiam ſi vota eius ſint ſolennia: nam hæc ſola circunſtantia non reddit ſtatum ſtrictiorem. Quod quidem ſatis confirmant Pontificia indulta: nam ſi generatim, & ex vi talium votorum ſtatus in quo fiunt vota ſolennia, eſſet ſtrictior, & gratior Deo, iniuſtum planè fuiſſet hunc tranſitum vniuerſaliter prohibere: ergo ſignum eſt illam circumſtantiã ex mente Pontificis non multum referre, niſi vbi cætera paria eſſent. Tandem iuuare poteſt, quod hi ſcholares approbati, non ſolum tria vota ſubſtantialia in ſuo gradu emittunt, ſed etiam promittunt profeſsionem facere in Societate, quando iuſsi fuerint: non ergo poſſunt promiſsionem illam implere in quacunq; alia religione laxiore.

XIX. *Quæſtiuncula incidẽtis reſolutio de facto.*

Solùm poſſet hic aliquam dubitationem habere, An profeſsio facta in alia religione, non obſtantibus prioribus votis Societatis, ſit valida, eſto ſit illicita? quod etiam non habet dubitationem de facto. Quia ſi rectè ponderentur omnia verba Pauli III. irritam ſignificant eſſe illam profeſsionem; idque expreſsè declarunt Pius IV. & Pius V. in bulla anni 1565. quæ incipit, *Aequum reputamus*, & videri poteſt compendium priuilegiorum Societatis verb. *Apoſtata* §. 5. & 9. Sed dubitari poteſt ex natura rei, & ex vi talium votorum. Eſt enim communis doctrina D. Thom. & à nobis tom. præced. tractata, eum qui habet ſimplex votum religionis ſtrictioris, profitendo in laxiori, malè facere, factum tamen nihilominus tenere, ita vt obligatio prioris voti omnino extincta maneat. Poſſet ergo quis cogitare, ita fore in Societate, ſecluſo ſpeciali iure pontificio: & poteſt ita ſuaderi. Nam qui vni rem aliquam promiſit, & eam poſtea alteri tradit, licèt malè faciat, donatio tamen tenet, ſicut tenet matrimonium cum vna, poſt ſponſalia de futura cum alia, vel poſt votum ſimplex caſtitatis. Ita verò comparatur profeſsio ad vota ſimplicia: ergo ex natura rei valida eſſet profeſsio poſt vota ſimplicia caſtitatis, ſi per Eccleſiam irrita facta non eſſet. Nihilominus probabilius cenſeo; ſicut ſecunda profeſsio facta in religione, non magis ſtricta vel perfecta, inuita alia religione, in qua prior profeſsio præceſſerat, irrita eſt ex natura rei, vt ex citato tomo ſuppono. ita profeſsionem factam ab ſcholari approbato Societatis in quacunque religione laxiori, ſeu minùs perfecta eſſe ex natura ſua irritam. Ratio eſt, quia profeſsio ſecunda in priori caſu non eſt inualida propter propriam ſolemnitatem votorum in priori profeſsione, ſed propter traditionem ratione cuius fit, vt ſecunda profeſsio ſit donatio rei alienæ, & in perpetuum iam traditæ ad vſum eiuſdem generis, nulla ſubintellecta conditione, vel exceptione, niſi de religione ſeu ſtatu perfectiori. Sed quoad hanc traditionem ex parte religioſi ſe donantis, & quoad ius acquiſitum ipſi religioni: æqualis eſt hæc admiſsio ſcholarium cuilibet profeſsioni: Nam verè ſe tradunt Societati in perpetuum, & ipſa eos acceptat, vt ex forma vouendi patet, & ex declaratione Pontificum Pauli III. Iul. III. Gregor. XIII. Ergo, &c.

De iure etiã reſolutio eadem probabilior.

XX. *Contra ſecundum illatum illo n. 17. poſitũ oſtenditur, ſcholarium deſertorem iniuriam facere Societati.*

Atq; hinc tandem conſtat, quàm falſa ſint omnia, quæ in altera illatione ſubiiciuntur. Nsm vt ab vltimo puncto incipiamus, cùm oſtenſum ſit Societatem acquirere ſpeciale ius dominatiuum in ſcholares Societatis, medijs eorum votis, euidens eſt, non poſſe huiuſmodi ſcholares inuita Societate illam deſerere, ſine magna eius iniuria, quia priuant illam ſuo iure, ſicut qui ſe alteri donauit in ſeruum, non poteſt fugere ſine iniuria Domini, & qui rem ſuam alteri donauit, non poteſt eo inuito illam ſurripere ſine iniuria eius ac vero furto.

XIX. *Item à nemine poſſe abſolui, quam ab ipſa Societate vel Papa.*

Deinde euidenter falſum eſt ab hoc peccato apoſtaſiæ, poſſe huiuſmodi transfugas liberè abſolui à quocunque confeſſario, tum quia illi manent veri religioſi, & ideo ſubiecti in foro etiam pœnitentiæ Prælatis ſuæ religionis, ſine quorum facultate non poſſunt alijs confiteri, niſi à Pontifice illam habeant. Per bullam autem Cruciatæ illa non habetur, vt ex tract. 8. lib. 2. nunc ſuppono, idque maximè reſpectu apoſtatarum, & in tantum detrimentum religionis: videri etiam poteſt compendium priuilegiorum Societatis verb. *Abſolutio* §. 11. Tum etiam, quia in bullis Pontificijs declaratum eſt, illud eſſe verum peccatum apoſtaſiæ à religione, quæ iure communi habet excommunicationem annexam, à qua non poteſt vllus confeſſor abſoluere: quam contra hos apoſtatas ſpeciáliter tulerunt, & ſibi reſeruarunt Pius IV. & Pius V. in bulla, *Aequum reputamus*. & habetur in citato compendio verb. *Apoſtata* §. 1. & 2. cum alijs. Tum denique, quia illi quandiu in eo ſtatu permanent, in ſtatu damnationis ſunt, vt rectè dixit Caietan. in communi de apoſtatis loquens verb. *Apoſtaſia*. & ideo in eo ſtatu permanentes, à nemine poſſunt abſolui, ne dum à quolibet confeſſore. Si autem ad mentem redeant, ad ſuos ſuperiores recurrere debent, vt ab eis abſoluantur. Niſi fortaſſe ob neceſsitatem aliquam vrgentem iuxta commune ius abſoluendi eſſent: Nam tunc non virtute bullæ Cruciatæ ſimpliciter abſoluendi ſunt, ſed ſub obligatione comparendi.

XXII. *Item non poſſe Epiſcopos cum eorum votis diſpenſare, oſtendètur quadrupliciter.*

Denique falſum conuincitur, poſſe Epiſcopos cum his apoſtatis, vel religioſis diſpenſare. Quis enim vnquam dixit, poſſe Epiſcopum iure ordinario facere ex religioſo, non religioſum per diſpenſationem, aut ex mendicante, non mendicantem? Si autem ſunt verè ac propriè religioſi, vt oſtenſum eſt toto capite præced. ergo. Deinde, licèt Epiſcopus poſsit diſpenſare in voto ſimplici, non tamen in traditione, & donatione Deo facta, & religioni propter ipſum: & ideo in alijs religionibus non poteſt diſpenſare cum oblatis, ſeu conuerſis, qui ſe verè ac propriè religioni donarunt, etiamſi propriè religioſi non ſint, ex defectu votorum: ſed hi religioſi Societatis verè ſe tradunt & perfectiori modo & cum votis ſufficientibus ad ſtatum religioſum conſtituendum; ergo. Præterea, Epiſcopus non poteſt iure ordinario diſpenſare in votis religionis, & totalis caſtitatis perpetuæ: ſed hi religioſi emittunt inprimis votum totalis caſtitatis, & præterea promittunt ingredi Societatem profeſſam, quæ promiſsio re vera eſt votum religionis, vt etiam declaratum fuit in 3. Congregatione Can. 2. diceturque latiùs lib. 4. cap. 16. & 17. ergo non poteſt Epiſcopus in eis diſpenſare. Neque obſtat, ſi quis reſpondeat hæc vota includere conditionem, ac proinde non eſſe reſeruata, quia tom. ſuperiori diximus, votum caſtitatis, non eſſe reſeruatum niſi ſit abſolutũ: reſpondetur enim inprimis promiſsionem illam ingrediendi Societatem profeſſam, ſolùm includere conditionem hanc, *ſi ipſa Societas voluerit illum admittere*: hanc autem conditionem planè includit omne votum religionis: eſt ergo illud tam abſolutum votum religionis quàm eſſe poteſt. De voto autem caſtitatis fatemur, non abſolutè fieri, ſed vt annexum tali ſtatui, & ideo includere tacitam determinationem, *dum ille ſtatus durauerit*. Hic autem ſtatus eſt omnino extra poteſtatẽ Epiſcopi: ergo & votum quo cõſtituitur, ſeu quod illi annexum eſt. Tandem hæ perſonæ

ſunt

ſunt omnino extra iuriſdictionem Epiſcoporum, vt eſt notiſsimum, quomodo ergo poſſunt Epiſcopi eorum ſtatum mutare, aut in eorum votis diſpenſare.

Tertium illatum negans, commutari poſſe vota in ſeculo facta in vota ſcholarium Societatis, duplicem ſenſum habet.

XXIII. Vltima illatio dicti oppugnatoris erat: Non poſſe vota in ſeculo facta in hæc tria vota ſcholarium Societatis, ſeu ſtatum illorum commutari. Hæc verò propoſitio duplicem poteſt habere ſenſum. Vnus eſt, etiam per modum commutationis, non poſſe ex intentione ipſiuſmet vouentis, vel ex ordinaria poteſtate confeſſorum, aut Prælatorum Societatis præcedentia vota in hæc commutari. Alius eſt, hunc ingreſſum, ſeu incorporationem in Societate non habere vim extinguendi omnia præcedentia vota, quam habet profeſsio cum votis ſolennibus.

Primo.
Secundo.
Prior ſenſus negans propriam commutationē impugnatur.

Prior ſenſus, ſimpliciter loquendo, falſus eſt, & ita reprobatur à Gregorio XIII. dicente; *Inſuper aſſerunt non poſſe vota aliqua in ſeculo emiſſa in tria hæc ſubſtantialia Societatis commutari, cùm tamen hæc vota ſint ſtatus, vt præfertur, religioſi adeo vtilis, & perfecti, vt illa in hæc poſſint: hæc verò in aliorum ordinum etiam ſolennia vota commutari ſit ab hac ſede iuſtis de cauſis interdictum.* In quibus verbis duæ rationes indicantur. Prima eſt, verus ſtatus religionis, & præſertim tam perfectus, melior eſt, & gratior Deo, quàm obſeruantia cuiuſlibet voti in ſeculo emiſsi: ſed hęc vota conſtituunt talem ſtatum; ergo in illa poſſunt quælibet vota ſeculi commutari. Alia ratio eſt à poſteriori, ſeu fundata in iudicio ſedis Apoſtolicæ; nam vota ſeculi poſſunt commutari in vota ſolennia religionis: ſed hæc vota Societatis iudicata ſunt à ſede Apoſtolica adeò perfecta, vt vetuerit illa in ſolennia alterius religionis, præter Carthuſiam, commutari: & conſequenter illa vt paria ad minimum æſtimauerit: ergo etiam illa iudicauit talia, vt in illa poſsint vota ſeculi commutari.

Notationes pro enucleanda dicta commutatione.

XXIV. Hæc autem ipſa commutatio duobus modis intelligi poteſt. Primò, vt ipſo iure fiat; ex intrinſeca ſcilicet vi talium votorum, vel certè ex aliquo priuilegio iuris. Secundò, vt fiat ex intentione ipſius vouentis, qui præcedentia vota vult in hæc tria commutare. Deinde poteſt intelligi hæc commutatio vel ſimpliciter, vel ſecundùm quid. Simpliciter appello quãdo priora vota omnino extinguuntur: ſecundum quid, quando tantùm ſuſpenduntur. Deinde ſuppono, quædam eſſe vota præcedentia hunc ſtatum, quorum obſeruantia repugnat tali ſtatui, & obſeruationi eius, atque de his nulla eſt difficultas, quin ſaltem ſuſpendantur ex vi talis ſtatus, & horum votorum quamuis ſimplicium: & quòd hæc vota licitè & ſanctè fiant, & conſulenda ſint fieri non obſtantibus aliis votis præcedentib⁹: nam quoad hoc hæc vota æquiparantur profeſsioni: Quia & conſtituunt ſtatum de ſe perpetuum, & valdè perfectum, cuius obſeruantia longè maius bonum eſt, quàm ſit executio aliorum votorum. Item quia talia vota ſuſpenduntur ipſo iure per primum ingreſſum religionis, etiam per nouitiatum, vt in tom. ſuper. oſtendimus; ergo multo magis ſuſpendentur per ſtatum religioſum illis tribus votis firmatum. An verò omninò etiam auferantur, ſtatim dicetur in num. 26. Alia autem ſunt vota, quæ poſſunt optimè in religione impleri & nihil impediunt religioſam obſeruationem, ſeu diſciplinam, ſed illi aliquid addunt. Et de his etiam eſt certum poſſe, ex voluntate alicuius, qui poteſtatem habeat commutandi pro eo tempore, quo talia vota durauerint ſuſpendi per quandam commutationem ſecundùm quid, ſeu pro eo tempore. Probatur, quia talis commutatio euidenter eſt in melius; ille enim ſtatus quandiu durat, multò melior eſt, quàm particularia vota, quæ in ſeculo fieri poſſunt. Dices, melius eſt vtrumque ſimul ſeruare, cùm fieri poſsit. Reſpondetur, non teneri quempiam ad omne id quod melius eſt, & ſæpe non expedire obligationes accumulare. Atque hinc fit, vt talis commutatio fieri poſsit propria authoritate ipſius vouentis, quia commutatio in melius ita fieri poteſt, vt ſuprà dixi, & ex profeſſo in lib. 6. de voto cap. 18. Oportet tamen vt ipſe vouens intendat talem commutationem facere, quando hæc tria vota emittit: Nam poſtquam aliquis plura vota fecit ſine commutatione, non poteſt poſtea ſua voluntate vnum in aliud commutare, quia iam vtroque oneratus eſt. Deinde poteſt hæc commutatio fieri per prælatos Societatis, quia cùm poſsint diſpenſare, vt ſuppono, multo facilius poterunt commutare: ſed oportet etiam aduertere, ſi talis commutatio fiat in aliqua opera religionis, illa manere ſub obligatione voti, cùm tamen aliàs ſolùm fortaſſe eſſent ſub directione regulæ, & ideo melius eſt, vt ſimpliciter diſpenſentur pro eo tempore: vel à principio commutentur in ipſamet tria ſubſtantialia vota, & religioſum ſtatum, nullam illis addendo obligationem voti, ad ſpecialia opera, quod ſine dubio fieri poteſt. Imò etiam ipſo iure Societatis factum videtur. Nam in prima congregatione generali Can. 22. de omnibus votis in ſeculo factis præterquam religionis determinatæ dicitur, *in Societate ſuſpenſa eſſe, etiamſi per profeſſionem non tollantur, & ita obligationem eorum ceſſare, dum perſona in Societate manet.* Quod meritò ita factum eſt: nam omnes rationes, quibus D. Thom. probat præcedentia vota, per profeſsionem tolli, probant expedire, vt ſaltem per hæc vota ſuſpendantur, vt facilè conſtabit legenti ea, quæ in tom. ſup. de illo puncto tractauimus.

Votain ſeculo incompoſſibilia votis ſcholarium Societatis per hæc ipſo iure ſuſpenduntur.

Quid de votis compoſsibilibus.

Poſterioris ſenſus bipartita reſolutio.

XXV. Difficultas verò eſt, an etiam commutatio ſimpliciter hic locum habeat, ita vt licèt contingat ſcholarem approbatum eiici à Societate, non reuiuiſcat obligatio priorum votorum. Ad quam breuiter reſpondeo, ex intentione vouentis poſſe fieri, talem commutationem, non tamen fieri ipſo facto, aut iure, niſi intendatur. Ratio prioris partis eſt, quia hic ſtatus cum his tribus votis, eo modo quo ſunt perpetua ex parte vouentis, licèt ex parte religionis aliquando auferri poſsint, ſunt bonum melius, & perfectius, quàm omnia vota in ſeculo facta, etiamſi haberent materiam duraturam per totam vitam: quia per illam oblationem perſona multo magis conſecratur Deo, & ferè moraliter continget, vt opera facta in tali ſtatu, intra vnum annum ſint meliora, & gratiora Deo, quàm eſſent futura omnia opera aliorum votorum, etiamſi obligatio eorum per totam vitam eſſet duratura: ergo licita, & valida eſt talis commutatio, non ſolum ſi authoritate ſuperiorum fiat, quod eſt manifeſtum, ſed etiam propria voluntate. Ratio verò alterius partis eſt, quia licèt is qui habet votum inferioris boni, faciat votum de alio bono meliori, non incompoſsibili priori, ſi non intẽdit ſpecialiter commutari vnum in aliud, non commutat ex vi talis facti, ſed multiplicat vota: ſed ita eſt in præſenti: ergo ex vi talium votorum non fit commutatio, & conſequenter nec iure naturali fit: quia hoc nullum eſt aliud, niſi quod natura talium votorum poſtulat: Neque etiam iure poſitiuo diuino, vel humano, quia nullum tale eſt. Quin potiùs in dicto Can. 22. ſignificatur talia vota in ſeculo facta non omninò auferri niſi per profeſsionem, quod intelligo ipſo iure, ſeu ex ſola intrinſeca vi talium votorum: non verò quòd non poſsint auferri ex abſoluta commutatione intenta à vouente.

Iuxta dictũ poſteriorem ſenſum admittitur.

Et quantum ad hoc poſſet aliqua differentia cõſtitui inter hæc vota ſcholarium, & profeſsionem ſimpliciter dictam. Nam per profeſsionem probabile eſt extingui omnia priora vota ipſo facto & iure, abſque alia commutatione à profitente intenta. XXVI.

Si au-

differentia aliqua inter vota ſcholarium Societatis, ac profeſſionem.

Si autem hoc conuenit profeſsioni (res enim non certa) id non prouenit ex ſolo iure naturæ, neque ex aliquo iure ſcripto, quod ſufficienter id declaret, ſed adiuncta communi conſuetudine, & traditione Eccleſiæ, quæ omnia in tom. ſuper. latè probaui, & declaraui. Quia ergo hæc admiſsio ſcholarium in Societate non eſt abſoluta profeſsio, & ſecundùm præſentem ſtatum Eccleſiæ eſt nouo iure introducta, ideo non videtur ad illam extendendus hic effectus, qui maximè in conſuetudine fundatur, cum illa conſuetudo ſolùm in proprijs profeſsionibus locum habeat. Maximè cum inter ſtatuta Societatis in prædicto Canon. 22. fiat in hoc differentia inter hæc vota ſimplicia & profeſsionē, quæ non poteſt in alia re conſtitui, quod ad præſens attinet, niſi quòd profeſsio extinguit ipſo facto priora vota ſeculi: ſtatus autem ſcholarium ſolùm ea ſuſpendit, niſi alia via per diſpenſationem, vel commutationem ab homine, vt ita dicam, auferantur. Si igitur oppugnator ille ſolùm hanc differentiam conſtituere voluiſſet, non cum illo contenderemus. Quia verò abſolutè dixit, non poſſe vota in ſeculo emiſſa, in tria hæc ſubſtantialia Societatis commutari: ideo hæc aſſertio non minùs quàm alia reprobatur. Maximè cùm eò ſemper tendat, vt hunc ſtatum eleuet, & adeò diminuat, vt ſentiat ſufficientem non eſſe, vt in illum vota ſeculi commutari valeant.

Concluditur contra authores tertii corollarii.

CAPVT V.

An prædicta ſcholaſticorum approbatorum admiſſio in Societatem, dicenda ſit profeſſio?

I. SVpereſt explicemus, an hæc admiſsio, & incorporatio ſcholarium approbatorum in Societate, non ſolùm conſtituat illos in vero ſtatu religioſo, vt hactenus probatum eſt, ſed etiam (vt rationi dubitandi initio capitis tertij poſitæ omni ex parte ſatisfaciamus) dicenda ſit vera *profeſſio*, & ita poſſit ſimpliciter appellari. Quæ licèt videatur quæſtio de vſu vocis, tamen ad intelligentiam iurium, poteſt eſſe neceſſaria: nam quod ad rem ſpectat, facilè poterat diſtinctione expediri. Primò enim ſi nomine *profeſſionis religioſæ* intelligatur traditio omnino abſoluta, & votis ſolennibus firmata, atque adeò indiſſolubilis per poteſtatem intrinſecam religionis, ſic dicendum eſt hanc admiſsionem non eſſe profeſsionem, quia re vera illi non conuenit prędicta deſcriptio, vt hactenus probatum eſt. Atque in hoc ſenſu, in eodem Societatis inſtituto, ac bullis, & conſtitutionibus eius diſtinguitur gradus ſcholarium à gradu profeſſorum, & admiſsio illorum, ab horum admiſsione: & vna vocatur profeſsio, non tamen alia, vt conſtat ex 5. part. Conſtitut. cap. 1. per totum, & ſæpe in ſequentibus: vnde in forma ipſa vouendi qui profitetur, expreſsè dicit, *Ego profeſſionem facio*: alij verò minimè. Et iuxta hanc ſignificationem vocis, ad difficultatem tactam reſpondendum eſt, negando ſtatum religionis ſolùm conſtitui per profeſsionem in hoc rigore ſumptam: poteſt enim per aliud genus admiſsionis, à nobis explicatum verè, ac propriè conſtitui. Quia verò iura canonica, & interpretes eorum; ac cæteri Doctores loquuti ſunt de ſtatu religioſo ante Societatis approbationem, quo tempore per ſolam profeſsionem in eo rigore ſumptam religioſi conſtituebantur, ideo abſolutè dicunt per profeſsionem conſtitui verum religioſum. Dicunt etiam profeſsionem eſſe neceſſariam ſecundum illum ſtatum Eccleſiæ, in quo alius modus non erat in vſu, neque approbatus: & eodem ſenſu cùm aiūt ante profeſsionem non eſſe verum religioſum, ſolùm intendunt dicere ſuſceptionem habitus, ſeu primum ingreſſum, vel nouitiatum non ſufficere ad conſtituendum verum religioſum, donec fiat profeſsio, per quam incorporetur quis religioni: tunc enim non erat alius incorporandi modus. Secundò, quia nouiſsimè in Can. 26. Congreg. 7. *Profeſſionis* vox latiùs aliquantò ſumitur, dum ſub eo nomine diſtinguuntur vota formatorum coadiutorū à prædicta approbatorum ſcholaſticorum admiſſione. Sic planè etiam admiſsio hęc non dicetur *profeſſio*. Vnde ſimiliter ad præſentem difficultatem negabitur conſequentia, religioſum ſcil. ſtatum conſtitui per profeſsionem ſolum eo etiam latiori modo ſumpta profeſsione.

Vnum profeſſionis ſignificatum.

Iuxta hoc ſignificatum procedit ratio dubitandi initio c. 3. poſita.

II. Poteſt verò tertiò accipi vox illa *profeſſio religioſa* generaliùs pro quacunque firma, ac ſtabili vnione cum religione approbata, per traditionem, & vota ſubſtantialia religionis per legitimam poteſtatem Eccleſiaſticam publicè admiſſam. Et hoc modo dicendum eſt, hanc ſcholarium admiſsionem in Societatem eſſe veram profeſsionem, vt ex dictis conſtat. Sic etiam generaliter pro quocunq; tempore, & tam de facto, quàm de poſsibili verum eſt, per omnem profeſsionem huiuſmodi, & per ſolam illam, verum, ac proprium ſtatum religioſum conſtitui. Quod etiam ex hactenus dictis notum eſt. Nec verò hæc ſignificatio illius vocis aliena eſt ab eius proprietate, & communi vſu, & ab vſu multorum Doctorum: Nam iuxta Latinam proprietatem *profiteri* generaliter ſignificat, vel palàm ac publicè promittere, vel munus aliquod publicum cum aliqua ſolennitate ſuſcipere, quomodo dicitur quis profiteri militiam, aut magiſterium Theologiæ ſcholaſticæ, vel ſacrarum literarum, aut Iuris prudentiæ, &c. Sic etiam D. Thomas 2. 2. quæſt. 184. articul. 5. ait, Epiſcopum cùm aſſumit Epiſcopatum, ſolennem profeſsionem facere, vbi conſtat non loqui de ſolenni profeſsione prout à religioſis fit, ſic etiam Concil. Toletan. II. cap 1. de ſubdiacono dixit, admitti poſſe vigeſimo anno ætatis, habita probatione ſuę profeſsionis. Præterea Innocen. in cap. *porrectum*, de regular. profeſsionem validam vocauit illam, quæ fit extra clauſtrum, & in manibus alicuius, qui non habet poteſtatem incorporandi religioni, quanuis ſolùm habeat vim voti ſimplicis. & ibi Antoninus, à quo non multum diſſentit Abbas n. 12. Ita etiam loquitur de profeſsione facta in manu Epiſcopi, cùm tamen fateantur illam non conſtituere verum religioſum, ſed ſolùm eſſe votum quoddam ſimplex, & cum ſolennitate quadam accidentali emiſſum. Et Palud. in 4. d. 38. q. 3. in fine, non dubitat profeſsionem tacitam vocare *profeſſionem*, quamuis dubitet, an talis profeſsio reddat inhabilem ad matrimonium. Cùm ergo hæc incorporatio ſcholarium in Societate, publica ſit non ſolùm promiſsio, ſed etiam traditio, atque aſſumptio religioſi ſtatus, & iam nunc reddat perſonam inhabilem ad matrimonium, meritò poſſet appellari *profeſſio*. Vbi de ſenſu conſtaret, quòd ſc. in hac generali ſignificatione, & non in alia rigoroſa, & quaſi ſpecifica ſumitur.

Alterum ſignificatum iuxta quod etiam ſatisfit prædictæ rationi dubitandi.

III. An verò iura quæ loquuntur de profeſsione religionis, comprehendant hanc admiſsionem ſcholarium Societatis: nec parum refert, nec facilè definiri poteſt. Primum conſtat; quia ex illo pendent quæſtiones plures, vt an omnia, quæ iura requirunt ad profeſsionem, requirantur ad hanc admiſsionem, vt talis ætas, tantum probationis tempus, &c. Item an metus reddat nullum hunc ingreſſum, ſicut reddit nullum illum ingreſſum, & ſic de alijs. Denique inde etiam pendere videtur, an hi ſcholares in iure comprehendendi ſint ſub nomine regularium, ſeu religioſorum: nam hæc duo, profeſ-

An in iure nomine profeſſorum venire etiam debeant ſcholares Societatis, atque adeo nomine regularium, & religioſorum.

profeſſus, & regularis, ſeu religioſus videntur eſſe in iure æqualia, ſeu ad conuertentiam dici. Secundum declaratur, quia omne ius antiquius approbatione Societatis, per profeſsionem ſine dubio ſolùm intelligit illam, quæ tunc erat in vſu: iura autem poſteriora non mutarunt ſignificationem vocis: ſed in eodem ſenſu loquuta ſunt: ergo nulla cōprehendunt ſub illa voce, niſi profeſsionem illam, quæ per ſolennia vota fit. In contrarium autem eſt, quia multa ſunt in iure attributa religioſæ profeſſioni, quæ in hanc etiam ſcholarium admiſsionem conueniunt, & alia communi voce non ſignificantur. Item quia nomen *religioſi* commune eſt his perſonis: ergo & nomen profeſsionis, iuxta vſum iuris, debet eſſe commune.

IV. *Affirmandū in fauorabilibus.* Diſtinctione vtendum cenſeo: aut enim iura loquuntur de gratijs, & fauoribus conceſsis religioſis profeſsis: aut de rebus odioſis, ſeu quæ rigorem continent. Si ſermo ſit de prioribus, extendenda cenſeo ad vota ſcholarium Societatis, atque adeò ſub nomine *profeſsionis* comprehendi etiam hanc ſcholarium incorporationem. Hoc inprimis colligo ex generali regula Innocentij, Panormitani, & aliorum in Rubric. de regular. qui dicunt ſub nomine *religioſi*, quoad fauorabilia plures comprehendi, qui varijs modis diuino cultui omnino dicati ſunt, quamuis non ſint ſolenniter profeſsi: ergo multo magis ſunt extendenda ſimilia iura ad hos religioſos Societatis, qui non vtcunque ſunt diuino ſeruitio mancipati, ſed tanquam veri, & proprij religioſi: ergo eadem ratione fauores, & gratiæ, quæ conceduntur iure communi, vel *regularibus* ſub hoc nomine, vel *religioſis*, vel etiam *profeſsis* ſub his hominib. extendi debent ad prædictos ſcholares: ergo eadem proportione loquendum eſt de profeſsione, & de incorporatione horum ſcholarium, quoad fauores, & gratias. Secundò & principaliter id colligo ex motu proprio Pij V. qui incipit, *Dum indefeſſæ* vbi cùm dixiſſet, omnes, & ſingulas perſonas Societatis intra religioſos mendicantes, verè, & non fictè numerari debere, ſubdit: *A quo omnes, & ſingulas tam iuris quam hominum diſpoſitiones in fauorem religioſorum, ſeu fratrum mendicantium nunc & pro tempore, existentias, etiam in Societate, illiusque domibus, Collegiis, Præpoſitis, & alijs religioſis locum habere* Quam conceſsionem ſtatim extēdit ad omnia priuilegia, etiam ſpecialiſsima, immunitates, exemptiones, &c. Et ſemper loquitur de omnibus, & ſingulis perſonis Societatis, ſub quibus ſine dubio ſcholares approbatos comprehendit; nā ideo domibus Collegia ſemper adiungit, vt de omnibus perſonis, quæ ſunt illorum membra, ſe loqui ſignificet. Et hanc declarationem ampliùs explicuit, & confirmauit Gregor. XIII. in bullis ſæpè citatis.

V. *In non fauorabilibus diſtinguendum.* Si autem loquamur de his, quæ profeſsioni, vel religioſo profeſſo, de rigore iuris tribuuntur, vel ad ea quæ odioſa ſunt, ſpectant, vt v. g. cum excommunicantur religioſi, qui hoc, vel illud fecerint, vel qui profeſsionem hoc, vel illo modo faciunt, & ſimilia: tunc vlteriùs conſiderandum eſt, an res illa, de qua ius loquitur, peculiari modo reſpiciat, vel fundetur in ſolennitate profeſsionis, vel ſolùm reſpiciat ſtatum religioſum, vt ſic, & profeſsionem quatenus illum conſtituit. Nam in iuribus, quorum materia eſt prioris generis, *ſub profeſsione* non poteſt comprehendi hæc incorporatio ſcholarium approbatorum Societatis: quia in tali incorporatione deeſt fundamentū talium iurium, quod eſt ſolennitas profeſsionis. In iuribus autem, quorum materia eſt poſterioris generis, tunc ſub nomine *profeſsionis*, hæc enim incorporatio comprehendenda videtur. Exemplum prioris partis eſt in cap. vnico de voto in 6. vbi dicitur votum ſolennizari, quantum ad impediendum matrimonium, per profeſsionem expreſſam, vel tacitam factam in aliqua religione approbata: ibi enim ſub *profeſsionis* nomine in rigore non comprehendebatur hæc incorporatio ſcholarium Societatis: Nam ante ſpecialem conſtitutionem Gregorij per votum caſtitatis in ea factum, non reddebatur perſona inhabilis ad matrimonium, quidquid aliqui ſenſerint: & licèt nunc votum illud habeat hunc effectum, non eſt ex vi illius iuris communis, ſed ex ſpeciali iure Gregorij XIII. quo non obſtante illud votum ſolenne non eſt, ex declaratione eiuſdem Gregorij iuxta intentionem vouentium, & admittentium illud: ergo non comprehenditur ſub dicto cap. vnico. ergo nec incorporatio hæc comprehenditur ſub *profeſsione*, de qua ibi ſermo eſt. Sumitur ergo ibi *profeſsio* ſtrictè pro illo vinculo omnino abſoluto, & indiſſolubili, quo ſecundùm commune ius religioſi ligantur, & traduntur. Aliud exemplum de eadem re, exiſtimo ſumi poſſe ex Extrauag. vnica Ioan. XXII. de voto, vbi qui poſt matrimonium ratum non conſummatum ſacrum ordinem ſuſcipit, ſuſpenditur, niſi profeſsionem in aliqua religione approbata faciat: nam tunc per Diœceſanum conceditur ei diſpenſatio, à quo ad talem profeſsionem admonendus dicitur. Ibi enim ſub *profeſsione* non intelligo comprehendi hanc incorporationem noſtrorum ſcholarium, nec per illam illi iuri ſatisfieri. Ratio eſt, quia intentum Pontificis ibi eſt, vt matrimonium ratum, quod per votum ſacri ordinis ſolutum non fuerat per aliud vinculum profeſsionis ſoluatur, vt ſic ſolutus ab obligatione vxoris decenter poſsit in ſuſcepto ordine miniſtrare. At verò per vota hæc ſcholarium Societatis non fit ille effectus, vt infrà lib. 4. c. 2. dicam, ſed eſt proprius votorum ſolennium; ergo per illa non ſatisfit intentioni Pontificis in dict. text. ſumitur ergo ibi *profeſsio* ſtrictè, vt ſolennitatem includit.

Alterius autem membri exemplum ſumere poſſumus ex motu proprio Sixti V. in prædicta ratione dubitandi, initio capitis tertij citato, dum ait: *Tunc verè, & propriè religioſi eſſe dicuntur, et ante dictam profeſsionem emittunt*: ibi enim ſolùm ſumit *profeſsionem*, vt à ſuſceptione habitus, id eſt, à primo ingreſſu ſeu nouitiatu diſtinguitur: ſolùmque illam conſiderat, quatenus eſt vinculum inter religioſum, & religionem, ſufficiens ad verum ſtatum religioſum conſtituendum: & ideò non dubito, quæ ſub ea voce ſcholares Societatis comprehenderit, & ita, quæ ibi circa profeſsionem diſponit, licet odioſa, & rigoroſa videantur, ad hanc etiam incorporationem pertinent, vt conſuetudo etiam declarauit, & mox dicemus. VI. *Pars poſterior exemplo etiam declaratur.* Atque ita etiam intelligendum puto cap. *religioſo* de ſentent. excom. in 6. §. *Quamuis.* vbi ſignificatur priuilegium Canonis *Si quis ſuadente.* in rigore iuris, ſolùm conuenire religioſis profeſsis: ibi autem ſpeciali conceſsione extendi ad nouitios: nam ſine dubio extenſio illa neceſſaria non erit pro ſcholaribus Societatis, ſed in rigore comprehendebantur ſub Canone, quia veri religioſi ſunt, vnde in verbis illius §. *Quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non poſſit, donec ſit tacitè, vel expreſsè profeſſus.* ſub *profeſsione* comprehendenda eſt hęc incorporatio, qui ibi non conſideratur profeſsio, ratione ſpecialis ſolennitatis, ſed ſolùm quatenus conſtituit verum religioſum, illumque à nouitio diſtinguit. *Exemplum aliud ex religioſo.* Nec refert quod illud ius, & ſimilia fuerint condita ante inſtitutum Societatis, quia licèt verum ſit, tunc non cecidiſſe Societatem ſub expreſſam intentionē ſic loquentium, tamen confusè comprehenſa fuit, quatenus generatim intendebāt loqui de vinculo conſtituente verum religioſum,

quod

quod nomine *profeſſionis* ſignificabant, vt dixi, quia tunc non erat alius modus incorporandi in religione: illud autem materiale eſt, & ideo non obſtat, quominus ſub formali deciſione talis iuris, hic ſtatus comprehendatur, ſiue illa pertineat ad fauorem, ſiue ad rigorem.

VII. *Obiectiones ex doctrina Nauarri contra hanc poſteriorem partem indicantur, & excluduntur.* Contra hanc verò partem poſſet quis obijcere multa, quæ Nauar. affert. conſ. 6. de ſtatu monach. vbi contendit ſub nomine *profeſſionis monialium*, non debere comprehendi quaſdam oblatas ſub quadã diſpoſitione rigoroſa: & illa occaſione ſignificat in ſimili diſpoſitione *profeſſionis* nomen nunquam debere extendi ad ea quæ propriè, & in rigore profeſſio non eſt. Veruntamen ſi attentè legatur, loquitur de profeſſione vt diſtinguitur ab omni oblatione, ſeu donatione perſonæ, quæ non conſtituit illam verè, & propriè religioſam, qualis erat in illis oblatis, & tunc rectè procedunt omnia quę adducit. Nihil autem nobis obſtant, qui loquimur de vinculo conſtituente verum, ac proprium religioſum, & ideo non putamus comprehendi ſub talibus deciſionibus iurium per argumentum à ſimili, vel à paritate rationis, ſed per proprietatem religioſi ſtatus, & vinculi quo conſtituitur, de quo talia iura loqui intendunt, & ſub illa ratione illum ſignificant per talia verba. Quæ reſolutio multis alijs particularibus exemplis declarabitur capite ſequenti, & in diſcurſu materiæ.

VIII. *Ad ſecundam confirmationem aduerſariorum in c. 3 nu. 1.* Vltima confirmatio, & obiectio, contra prædictam veritatem, facta in eodem cap. 3. initio, ſumebatur ex forma ipſa vouendi, & ex ipſiuſmet verbis conſtitutionum Societatis, ad quam iam ex parte reſponſum eſt, omitti in illa forma verbum *profitendi*, quia iuxta communem vſum ſignificare ſolet traditionem cum voti ſolennitate, & ſolùm vſurpari verba *vouendi, & promittendi*, vt indicetur talia vota eſſe ſimplicia, non tamen propterea excludi veram traditionem perſonæ, quæ per eadem vota fit Societati, vt Gregor. XIII. declarauit. Et in ipſis conſtitutionibus erat alias ſufficienter expreſſum, cùm dicant, per hæc vota ſcholares admitti, & incorporari in Societate, & membra eius fieri, vt etiam in 1. cap. huius libri num. 4. inculcauimus. Quòd autem in ea forma vouendi non exprimatur diſtinctè promiſſio, Prælatis Societatis facta, ſicut exprimitur in forma admittendi coadiutores formatos: nõ ideo eſt, quia in re ipſa ſcholares etiam non ſe obligent Societati, eiq; tradant ius in ſe ipſos, vt iam in c. 1. huius lib. nu. 7. attigimus, ſed ſolùm factum videtur, ad diſtinguendũ gradum ſcholarium, à gradu coadiutorum formatorum: nam hi licèt ſolennia vota non emittant, conſtituuntur iam in termino: neque vltra progredi debent in ſtatu, ſeu gradu Societatis, ac propterea maiori quodam vinculo morali, cum ipſa Societate coniunguntur, & extra omne genus probationis conſtituuntur, & ipſa Societas arctiùs obligatur ad eos retinendos perpetuo, niſi denuo per crimina, & contumaciam in illis reddantur indigni. Ad hoc ergo ſignificandum illi expreſsè vota emittunt in manibus Prælati, cui ſe expreſsè obligant, & ipſe eos admittit. Scholares verò licèt incorporentur Societati, non tamen vt in eo gradu ſemper maneant, ſed vt ſic incorporati adhuc ampliùs probentur. Et ideo licèt Societas debeat eos retinere, quandiu rationabilis cauſa dimittendi non ſubeſt, tamen ad hoc iudicandum liberior eſt, & minor cauſa ſufficit, & ad eam explorandam probatio ordinatur; ad hanc ergo libertatem Societatis ſignificandam, dicuntur vota illa non fieri in manibus Prælati, ſed ſoli Deo, ſcilicet, quantum ad expreſſam formam promittendi, quanuis implicitè, & in actu exercito (vt ſic dicam) talis obligatio ex ipſa traditione, & incorporatione contrahatur. Et ob eandem cauſam ſit ibi promiſſio ingrediendi Societatem, ſcilicet, quoad aliquem vltimum gradum & terminum eius, ſic enim *Societatis* nomen eo loco ſumitur; quod non obſtat, quin alio modo eædem perſonæ, verè, ac propriè ex tunc incorporentur Societati, prout comprehendit omnia membra ſua, iuxta ea, quæ de ſignificatione huius vocis in lib. 1. cap. 1. num. 13. adnotauimus.

CAPVT VI.

Quæ conditiones neceſſariæ ſint ex parte vouentis, vt hæc vota ſcholarium validè fiant.

AD quæſtionem hanc applicari poſſunt ferè omnia, quæ in toto libro de profeſſione religioſa in genere latè diximus ſuperiori tomo. Quanuis enim hæc incorporatio ſcholarium non ſit vera profeſſio in rigore præcedenti cap. declarato: tamen quia cùm illa conuenit in traditione, & in ſubſtantia votorum, atque adeò in contractu ex quo oritur vinculum inter religioſum, & religionem: ſolùmque differt in modo obligationis ex parte religionis, & conſequenter in abſoluta perpetuitate, & indiſſolubilitate talis vinculi ex vtraque parte: ideò multæ, & ferè omnes conditiones requiſitæ ad valorem profeſſionis, requiruntur etiam ad præſentem incorporationem: propter differentiam verò dictam: explicandum à nobis eſt an exceptio aliqua, vel limitatio, aut declaratio hic adhibenda ſit, quod faciemus breuiter per ſingulas diſcurrendo. Prius tamen in genere duo animaduerto. Vnum eſt, quaſdam ex dictis conditionibus eſſe ex natura rei neceſſarias, propter morale vinculum, quod per profeſſionem contrahitur, vt ſunt vſus rationis, liber conſenſus, &c. Et de his indubitatum eſt, etiam in hac incorporatione eſſe neceſſaria, quia etiam hic contrahitur morale vinculum. Aliæ verò ſunt conditiones requiſitæ de iure poſitiuo, & de his poteſt eſſe res magis incerta. Ad iudicium autem ferendum applicanda erunt principia in ſuperioribus tom. videlicet præceden. & in libro 2. cap. 3. poſita. Alterum eſt: Conditiones quaſdam requiri ex parte religioſi, alias ex parte religionis. De prioribus ergo in præſenti cap. dicemus, de poſterioribus in ſequenti. — I. *Notationes duæ pro tractandis.*

II. *An duæ primæ conditiones ad profeſſionem requirantur etiam ad vota ſcholarium Societatis.* Prima conditio eſt, vt ante ſecundum ingreſſum præcedat integer annus nouitiatus. Et ſecunda huic ſimilis eſt, vt profeſſio non fiat ante expletum 16. annum ætatis. Quæ duæ conditiones, licèt in antiquo iure fundamentum habeant, nunc maximè vigent, & neceſſariæ ſunt ad valorem profeſſionis ex decreto Concilij Tridentin. ſeſſion. 25. cap. 15. de regular. Dubitari autem poteſt, an decretum illud hæc etiam vota, & incorporationem ſcholarium in Societate comprehendat. Ratio autem dubitandi eſt, quia ibi ſolùm loquitur de profeſſione, & ad illam poſtulat illas duas conditiones, vnde ſubdit: *Profeſſio autem antea facta, ſit nulla*; hæc autem non eſt profeſſio in toto rigore iuris: ergo cum illa lex rigoroſa ſit, reſtringenda eſt, vt hoc vinculum non comprehendat. Confirmatur, quia illud decretum irritans, ideo pręcipuè factum videtur, quia profeſſio ſemel valida, eſt abſolutè indiſſolubilis, & ideo difficile habet remedium, ſi ſemel validè fiat, quantumuis temerè, & inconſiderate fiat. At verò hoc vinculum ſcholarium Societatis non eſt ita indiſſolubile ſimpliciter: neque habet remedium adeo difficile: ergo non eſt cur ſub illa lege comprehendatur. Nam hæc ratio declarat, decretum illud cadere in profeſſio-

nem ſolennem quatenus talis eſt, & ideo non comprehendere incorporationem hanc iuxta regulam cap. præced. nu. 5. poſitam. Vel ſaltem quanuis hoc non ſit certum, ſufficit rem eſſe dubiam, vel lex illa quoad hanc partem coarctanda ſit potiùs, quàm extendenda. Propter quæ hæc pars, aliquando probabilis mihi viſa eſt, quia vota ſimplicia, non ſolent ab Eccleſia irritari hoc genere irritationis antecedentis, vt ſuperiori tomo in proprio loco explicaui: tota autem obligatio, quæ in hoc vinculo cum Societate naſcitur, aut eſt votorum ſimplicium, aut non tranſcendit ordinem, & modum eius.

III. Re tamen attentiùs conſiderata, verum exiſtimo illas duas conditiones requiri ad valorem huius incorporationis, eamque ſub nomine profeſsionis fuiſſe ibi à Concilio comprehenſam. Primò, quia decretum illud pertinet ad voti ſolennitatem, ſed ad modum aſſumendi, & conſtituendi ſtatum verè religioſum, vt ſatis ſignificant illa verba: *In quacunque religione tam virorum, quam mulierum profeſſio non fiat.* Quod perinde fuit, ac ſi diceretur, Nemo ad religionem aſſumatur, vel religioni incorporetur: verba enim illa in omni proprietate hunc ſenſum admittunt. Intentio autem Concilij fuit in hoc modum ponere, & generalem regulam ſtatuere pro omnibus religionibus, nec veriſimile eſt, cùm iam eſſet inſtituta, & approbata Societas, omnino illam prætermiſiſſe, & liberam reliquiſſe, vt in quacunque ætate pubertatis, & ſine probatione poſſet ad hunc gradum religioſus admittere: maximè cùm hic ſtatus religioſos etiam quoad hunc gradum valdè difficilis ſit: & ex parte obiecti, ſeu materiæ, ac modi viuendi cum quocunque alio cumparabilis, vt lib. 1. cap. 3. à num. 4. & cap. 7. num. 6. oſtendi: ex parte autem vinculi, licèt videatur aliquantulum minùs indiſſolubile, tamen illud totum eſt ex parte religionis, & in eius commoditatem: Concilium autem in hoc decreto conſulere magis voluit commodis, & imperfectæ deliberationi ipſius religioſi, quæ non minus vnicuique neceſſaria eſt in aſſumptione huius ſtatus, cùm ex parte ſua omnino ſe tradat & obliget, ac perpetuò ligatus maneat; nam ſi quod remedium adhiberi poſtea poteſt: illud ſolùm eſt ex parte religionis, quando ipſa iudicauerit ſibi conuenire; nam ex parte religioſi, ſolùm illi ſupereſt remedium diſpenſationis, quod longè difficilius eſt in toto hoc ſtatu, quàm in quibuslibet votis ſimplicibus extra ſtatum religioſum factis, vt in cap. 8. oſtendam.

IV. Accedit quòd ſi Concilium voluiſſet Societatem ab hac regula excipere: id profectò aliquo modo inſinuaſſet, ſicut in cap. ſequenti fecit excipiens Societatem à generali regula, quam tradiderat, vt expleto anno probationis, nouitij, vel eijciantur, vel ad profeſsionem admittantur. Exiſtimo enim illam exceptionem non ſolùm, vel potiùs non tam fuiſſe poſitam à Concilio propter profeſsionem ſolennem, quæ poſt multos annos in Societate fit, quàm propter hanc incorporationem ſcholarium, quæ non poſt annum, ſed poſt biennium fit. Nam ſolennis profeſsio, ex ipſis verbis legis intelligi poterat excepta: quia lex illa ſolùm loquitur de profeſsione, quæ immediatè poſt probationem à nouitijs fit, & per illam præcipuè voluit Concilium commendare, vt nouitij aliarum religionum non diutiùs, quàm per annum in nouitiatu detineantur: in Societate autem nec ſolet fieri profeſsio ſolennis immediatè poſt nouitiatum, nec propter delationem eius detinentur nouitij diutiùs in probatione, ſed iam religioſi in quodam inferiori gradu, & ideo ex ipſa forma talis legis videri poterat non comprehenſa Societas quoad profeſsionem ſolennem. Præcipuè ergo videtur Concilium per illam exceptionem concedere, vt nouitij Societatis vltra annum poſsint in probatione detineri, priuſquam in quemcunque gradum huius religionis incorporentur: ergo nomine *profeſsionis* intellexerat, non tantùm profeſſionem ſolennem, ſed quamcunque receptionem ad verum ſtatum religioſum: ergo etiam in ſuperiori capite eodem modo de profeſsione loquutum fuerat.

V. Deniq; quanuis hæc lex videatur rigorem continere, tamen re vera potiùs cõtinet fauoris gratiam: amplianda ergo eſt ad totum ſtatum religioſum. Antecedens declaratur, quia quòd profeſsio fieri non poſsit intra annum nouitiatus, fauor eſt religioſi, quòd autem non fiat ante certam ętatem, publicã vtilitatem religionis reſpicit, vt dixit Nauar. conſ. 25. de regular. quod incipit, *In ordine Minorum.* Vel certè (vt ego exiſtimo) vtrumq; redundat in vtriuſq; vtilitatem. Nam etiam eſt magnum cõmodum religioſi, vt non ligetur ante certam ætatem, in qua perfectiùs deliberare poſsit, ſicut eſt commodum eius non poſſe ligari ante ſufficiens vnius anni experimentum. Et è conuerſo etiam hæc pars de integro anno nouitiatus publica vtilitas eſt religionis, quia non minus in eius fauorem, quàm religioſi introductus eſt nouitiatus annus, iuxta cap. *ad Apoſtolicam*, de regular.

VI. Tertia conditio ad profeſsionem neceſſaria eſt vt non fiat ex metu cadente in conſtantem virum, de qua conditione eadem dubitatio, quæ de præcedentibus tractari poteſt, quia, vt diximus tom. ſuper. hæc conditio non eſt neceſſaria iure naturæ ad valorem profeſsionis, ſed tantùm iure canonico. Et ideo dubitari poteſt an hic modus profeſſionis, ſeu incorporationis noſtrorum ſcholarium ſub illo iure antiquiori comprehendatur. Eodem tamen modo affirmandum cenſeo. Primò, quia ius irritans religionis profeſsionem ex metu factam, fundatur in difficultate & proprietate ſtatus religioſi, quæ in hoc ſtatu inuenitur, quantum eſt ex parte obligationis, & mutationis vitæ ipſius religioſi. Secundò, quia caput vnicum *de his quæ v*, in quo maximè illa conditio fundatur, licèt in particulari loquatur de muliere, quæ monachalem habitum in vita ſuſceperat, metu mortis monaſteriũ ingrediens, nihilominus definitionem continet generalem, & in ea non conſideratur, niſi *an timore mortis religionem intrauerit*, vt in fine textus dicitur. Quæ verba generalia ſunt, & cum omni proprietate in hunc ingreſſum ſcholarium conueniunt. Vnde obiter infero hos ſcholares approbatos etiam comprehendi ſub illo decreto Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 19. de regular. *Quicunque regularis prætendat, ſe per vim & metum ingreſſum eſſe religionẽ, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſsionem feciſſe, &c. non audiatur niſi intra quinquennium, &c.* Nam idem quinquẽnij tempus exiſtimo ſeruandum eſſe ad ſimilem, ſeu proportionatum effectum, reſpectu votorum, ſeu incorporationis horum ſcholarium: atque adeò nomine *profeſsionis* ibi comprehendi, quia illa etiam conſtitutio non reſpicit principaliter ſolennitatem voti, ſed ſtabilitatem religioſi ſtatus, & quietẽ perſonarum regularium. Vnde (quod notandum eſt) idem ſignificare videntur in illo cap. *ingreſſus religionis, & profeſsio*, quia clarum eſt non eſſe ſibi ſermonem de ingreſſu ad nouitiatum, ſed ad ipſum religioſum ſtatum, hunc enim oportet liberè fieri, & ſine metu: conſtat autem ſub nomine *ingreſſus religionis* comprehendi hunc ingreſſum ſcholarium: ergo etiam ſub nomine *profeſsionis.*

Tertia quoq; ad profeſsionem conditio probatur procedere etiam de prædictis votis ſcholarium.

Trid. decretum de quinquennio ad reclamandum eiſdem votis accommodatur.

Ingreſſus religionis intelligendum ſumitur pro votorum emiſſione finito nouitiatu.

VII. Atque hinc etiam infero, eodem modo in hoc ingreſſu, ſicut in quacunque alia profeſsione, requiri conditionem quartam, nimirum, vt conſenſus præſti-

Procedit id quarta conditio.

præſtitus ad talem actum non ſit per dolum, vel ignorantiam, vel deceptionem in re graui extortus. Imò in hoc res certior eſt, quia hæc conditio non iure poſitiuo, ſed naturali neceſſaria eſt, eo quòd talis ignorantia non ſolùm faciat inuoluntarium ſecundùm quid, ſicut metus, ſed ſimpliciter cauſat non voluntarium, vt in ſuperioribus declaratum eſt: conſenſus autem voluntatis tam neceſſarius eſt in hac incorporatione, ſicut in quacunque alia.

VIII. *Procedit & quinta multo magis quam in profeſſione ſolenni.*

De quinta verò conditione, quæ eſt libertas à legitima ſeruitute, nihil hic addere neceſſe eſt, quia iam ſuprà lib. 2. cap. 5. nu. 25. vidimus, licèt ſeruitus iure communi impediat, & non dirimat profeſsionem ſubſequutam, ex ſpeciali tamen iure Societatis eſſe impedimentum inhabilitans perſonam quandiu ſeruitus durat.

IX. *Similiter & ſexta.*

De matrimonij etiam vinculo, cuius carentia poſſet, vt ſexta conditio poſtulari, etiam ibidem à numero 22. diximus, quomodo in Societate neceſſaria ſit, etiam ex proprio, & ſpeciali iure illius, & ideo licèt hic etiam habere poſsit locum quæſtio, an iura quæ irritant profeſsionem factam ab vno coniuge ſine licentia alterius poſt conſummatum matrimonium locum habeant in ſcholaribus Societatis, tamen hic minus eſt neceſſaria, quia ex ſpeciali iure Societatis conſtat hoc eſſe impedimẽtum irritans ingreſſum, atq; adeò inhabilitas perſonam ad quemcunq; gradum Societatis.

X. *In Societate nec profeſſio, neq; vota ſcholarium valent à coniugato emiſſa niſi omnino libero ab vxore.*

Imò licèt iure communi interdum valeat profeſsio vnius coniugis, ſine legitima conuerſione alterius, qui licentiam dedit, cum moderationibus in iure expreſsis, & ſuperiori tomo declaratis: nihilominus in Societate mihi probabiliſsimum eſt, nec profeſsionem, neq; hanc ſcholarium admiſsionem validam eſſe, niſi plenè, ac perfectè tollatur illud impedimentum, quoad omnem obligationem redeundi vnquam ad conſortium vxoris, vel reddendi debitum, etiamſi ipſa petat, quomodo non tollitur plenè hoc impedimentum, niſi cum facultate vxoris, ſimul concurrat legitima cõuerſio eius. Hoc autem colligo ex ipſo iure Societatis à Pontificibus confirmato. Nam in cap. 2. Examinis abſolutè ponitur vt impedimentum irritans matrimonium conſummatum. In cap. verò 3. lit. C. additur declaratio. *Niſi adſint conditiones illæ, quæ exigi ſolent, vt coniugatus religionem ingredi poſſit.* Et in 1. p. Conſtit. cap. 3. lit. F. apertiùs declaratur, tunc hoc deſinere eſſe impedimentum, quando à coniuge facultas concederetur, *ſeruatis alijs circunſtantiis quæ iuxta ſanam doctrinam, & vſum ſanctæ* Eccleſiæ *ſolent obſeruari.* Non ergo tollitur impedimentum per ſolam facultatem coniugis, niſi concurrant aliæ circumſtantiæ, quæ omnino liberam, & expeditam relinquant perſonam, ad ſumendum ſtatum religioſum, & permanendum in illo ſine vlla iniuria coniugis, etiamſi ipſa poſtea velit maritum reuocare.

XI. *Item & ſeptima.*

Septimò loco diximus eodem tomo, ad has conditiones pertinere, vt perſona profeſsionem emittens in dignitate Epiſcopali conſtituta non ſit. Circa quam nihil ſpeciale eſt in Societate inſtitutum, aut declaratum. Certum tamen exiſtimo illud cõmune ius à fortiori habere locum in hoc ingreſſu Societatis, quia etiam in profeſsione eius citra omne dubium locum habet: non enim poteſt Epiſcopus ſine licentia Pontificis profeſſus in Societate fieri: multò ergo minùs poterit in quolibet inferiori eius gradu conſtitui, nec de hoc oportet plura dicere: quia non ſolùm res clara eſt, verùm etiam caſus in quo aliud contingat; vel intentetur, videtur moraliter impoſsibilis: quacunque autem ratione cogitetur, applicari ad illum poteſt tota doctrina circa profeſsionem illo loco data.

XII. *Atque etiam octaua.*

Octaua conditio aſsignari poteſt, vt perſona nõ ſit ligata profeſsione alterius religionis. Quæ quidem conditio ex iure communi ſolùm procedit de religione, quę ſtrictior ſit: in Societate autem ex iure ſpeciali extenditur ad quamcunque religionem, etiam laxiorem; imò non ſolùm ad profeſsionem in illa, ſed etiam ad primum ingreſſum, ſeu habitus receptionem: nam hoc eſt vnum ex impedimentis irritantibus ingreſſum Societatis, & quamcunq; incorporationem cum illa, vt in ſuperioribus viſum eſt, lib. 2. c. 1. à n. 16.

XIII. *Quid de noua conditione, ne grauiter egeant profeſſuro parentes ſui.*

Nonò impedire multum ſolet ingreſſum religionis, ſaltem ne liceat, obligatio ad parentes grauiter indigentes, & ideò immunitas ab hac obligatione ſolet etiam inter conditiones ad profeſsionẽ neceſſarias numerari. De qua nihil ſpeciale in præſenti dicendum occurrit: nam commune ius, & generalis doctrina tom. ſuper. data ad hanc etiam ſcholarium noſtrorum admiſsionem applicãda eſt, Vnde quoad hanc partem non eſt dubium, quin ſub *profeſſionis* nomine comprehendatur. Ratio eſt, quia quantum eſt ex parte ſua, ita ſe tradit, & obligat religioni, & muneribus eius ad diuina obſequia ſic religioſus Societatis, ſicut quilibet alius profeſſus, quæ traditio, & obligatio ita eſt iniurioſa parẽti, ſicut quælibet profeſsio, quia ex ſe ita impedit obſequium eius. Tamen ſicut profeſsio facta contra huiuſmodi debitum, & obligationem, non eſt ipſo iure nulla, licet illicitè fiat: ita etiam in præſenti admiſsio, & vota ſcholaris indebitè facta contra eandem obligationem, non ſunt irrita ipſo facto, quia nullum eſt poſitiuum ius commune, aut proprium Societatis, quo irritentur. Neque etiam ex ſola natura rei ſequitur talis irritatio, quia vinculum ipſum religioſum non repugnat formaliter, cum illo debito ad parentes, ſicut de profeſsione dictum eſt: eſt enim in præſenti eadem, vel maior ratio, cùm hoc vinculum ſcholarium Societatis aliqua ex parte minus rigoroſum ſit. Quapropter ex peculiari inſtituto Societatis poterit ipſa in ſimili caſu iure, ac meritò irritare tale vinculum quod aliæ religiones non poſſunt facta profeſsione: quia neque ex intentione ſua, neque ex approbatione Pontificum ſibi reſeruant talem facultatem in ipſo cõtractu profeſsionis, ſicut reſeruat Societas in hac ſcholarium admiſsione. Cùm autem facultatem habeat, & illa cauſa ſit valdè iuſta, præſertim quãdo debitum ad parentes anteceſsit ipſam incorporationem, non eſt dubium, quin licitè poſsit illam irritare, & ſcholarem liberum dimittere, vt parentibus inſeruiat.

Societas licitè poteſt dimittere ſcholarem pro ſubueniendo parenti grauiter egenti.

XIV. *Non tamen tenetur dimittere vi talis indigentia.*

Quin potiùs quæri poteſt, an ad hoc etiam teneatur Societatis Prælatus? Sed in hoc eandem cenſeo rationem eſſe de Societate, & de quacunque alia religione, quantum ad obligationem dandi facultatem ſuis religioſis, iam incorporatis in quocumque gradu, vt parentibus indigentibus ſubueniant. Nam ius illud, quod ſibi Societas reſeruat ad dimittendum ſcholarem approbatum ex iuſta cauſa, non inducit ſpecialem obligationem dimittendi illum propter commodum parentum, quia ius illud non ad bonum aliorum, ſed ad bonum ipſiuſmet religionis ordinatur. Deinde quia vel talis eſt caſus, in quo teneatur Societas facultatem concedere religioſo, vt ſubueniat parentibus necne? Si ad hoc non tenetur, multò minùs tenebitur dimittere illum, vt per ſe conſtat: ſi autem ad illud tenetur, conſiderandum vlterius erit, an retinendo ſtatum religioſum, poſsit quis illi obligationi ſatisfacere, alia media, & induſtriam adhibendo religione retenta. Et tunc clarum eſt non teneri Societatem ad dimittendam omnino perſonam (quicquid ſit an poſsit) quia obligatio illa ſolũ cogit ad neceſſaria. Loquor autẽ de obligatione illa ex vi ſua, ſeu ex vi iuris talis parentis: Nam ex parte ipſius Socie-

Teneri tamẽ aliquando

poterit ex vi ſui debiti regiminis.

tatis poterit ſæpe ad bonam eius conſeruationem expedire, potiùs liberū dimittere ſcholarem, quàm permittere, vt retento habitu, & nomine Societatis, miniſterijs, & actionibus vacet, quæ ſubuentioni parentum poterunt eſſe neceſſaria, & tunc obligari poterit prælatus Societatis ad dimittendum ſubditum, non tam ex iure ipſius ſubditi, ſeu parētum eius, quàm ex vi ſui muneris in ordine ad debitum regimen Societatis, vel certè ex coniunctione vtriuſque: quia non pòteſt alio modo vtriq; ſatisfacere, ſcil. parenti, & Societati. Diſcernere autem an hoc vel illud expediat, aut moraliter neceſſarium ſit, negotium eſt prudentiale, & ideo iudicio viri prudentis relinquendum eſt, qui ſi recta intentione, & facta mediocri diligentia morali procedat, practicè coram Deo non errabit.

XV. *In obligatione certa ex dicta indigentia æquiparantur profeſſis quibuſuis ſcholares Societatis.*

Quando verò in huiuſmodi euentu teneatur Societas facultatem concedere ſubdito, vt parenti ſubueniat, & ipſe etiam teneatur illam procurare, eo quod parenti ſubuenire obligatus ſit, cenſeo etiam ex generali doctrina ſuperiori tomo data de religioſis profeſsis, eſſe definiendam. Iudico enim quoad hanc partem & ſcholares in Societate approbatos eſſe æquales quibuſcunque religioſis profeſsis, & obligationem Societatis in eadem parte non eſſe maiorem, quàm ſit in quacunque religione, propter fundamentum num. 13. & 14. inſinuatum, ſcilicet, quia & hi religioſi Societatis æquè ſe tradunt, & moriuntur mundo ex parte ſua, ac quilibet alij profeſsi, & ius illud dimittendi, quod ſibi Societas reſeruat, non eſt propter alios, ſed propter ſeipſam, ſuumque commune bonum. Quapropter multum hic referre exiſtimo diſtinctionem citato tomo datam: conſiderandum nimirum eſſe, an neceſsitas parentis, & actualis obligatio filij anteceſſerit religioſum ſtatum ſuſceptum, vel poſtea neceſsitas exorta ſit. Nam in hoc poſteriori caſu multo minor eſt obligatio tam religioſi, quàm religionis, & ideo in illo religioſus Societatis ſatis erit ſecurus in conſcientia explicādo religioni neceſsitatem parentis, & poſtea obediendo religioni, & ſequendo iudicium eius, quia in eo caſu maius ſine dubio eſt ius religionis, & religioſus non poteſt ipſa inuita, & cum aliquo eius præiudicio, parenti ſubuenire: neque ipſa etiam ad hoc tenetur concedere facultatem cum aliquo præiudicio ſuo, ſed ſolum poterit obligari ex charitate, quando magnum religionis incommodum non intercedit. At verò in priori caſu, quando neceſsitas præceſsit, & durat, multò maior eſt obligatio tam religioſi, quàm religionis. Ad vtrumq; poteſt applicari doctrina ſæpius relata: nihil enim hic ſpeciale occurrit, præter id quod annotauimus de facultate peculiari, quam habet Societas ad liberum dimittendum religioſum in eo euentu.

Diſtinctio de indigentia parentum ante vel ſolùm poſt profeſſionem filii.

XVI. *Decima conditio ad profeſſionem quocunq; locum habeat in dictis ſcholaribus.*

Decimò inter has cōditiones ponitur, vt religionem profeſſurus, non ſit alijs debitis, aut reddendis rationibus obligatus. Hanc ergo obſeruari etiam neceſſe eſt in admittendis ſcholarib. Societatis: nā quoad hoc etiam eorum vinculum cuicunque profeſsioni æquiparatur, vt in proximo puncto explicatum eſt: procedit enim hic eadem ratio. Quia verò per hæc vota ſcholarium Societatis, non ſtatim amittitur omnium bonorum proprietas, licèt ita ligetur, vt iam non liceat vti illis, vt propriis: ideo ex hac parte ſæpiùs fieri poteſt, vt debita minùs impediant hoc vinculum cum Societate quàm profeſsionem. Similiter, quia hæc vota non faciunt incapacem hæreditatis propter certam ſpem illius, poſſet aliquando eſſe licitum hoc vinculum, non obſtantibus debitis, quando non eſt licita profeſsio: præſertim ſi manēdo in ſeculo, nō aliunde ſperaretur facultas ſoluendi debitū, quā ex tali hęreditate, quia tunc non fieret impotentior ad ſoluendū per huiuſmodi vota. Atque eadem ratione, ſi quis habens debita propter impotentiam ſoluendi admittatur ad hæc vota, & poſtea caſu eueniat, vt in aliqua hæreditate ſuccedat, tenebitur priora debita ſoluere: nec Societas poterit illum impedire, quia obligatio non fuit extincta, ſed impotentia ſolùm excuſabat: quòd in Societate multo facilius eſt, cum ipſa nullum acquirat ius, nec ſuccedat in bonis religioſorum, niſi ei voluntariè donentur. Solutio autem debitorum præferri debet donationi voluntariæ, etiam piæ. Atque hæc de conditionibus ex parte vouentis.

CAPVT VII.

Quæ conditiones requirantur ex parte religionis, vt vota ſcholarium validè fiant.

QVod attinet ad conditiones requiſitas ex parte religionis, quas iam tomo ſuperiori aſsignauimus, eę omnes in hac etiam receptione neceſſarię ſunt, retenta ſolùm differentia in modo acceptandi traditionem religioſi, & obligandi religionem ipſam. Iam enim ſuprà cap. 1. à numero 6. explicauimus Societatem in hac receptione ſcholarium non ſimpliciter obligari, ſed retinere, ac reſeruare ſibi poteſtatem eos dimittendi liberos ſimpliciter, etiam quoad vinculum, ſi id expedire cenſuerit. Nihilominus commune eſt his votis, & incorporationi ſcholarium cum quacunque alia profeſsione, vt non poſsit fieri ab ipſo vouente ſolitariè, aut omnino ſecretè: talia enim vota non ſunt vota Societatis, neque habebunt vim incorporandi in illa: & conſequenter nec religioſum ſtatum conſtituent. Oportet ergo vt fiant coram aliquo, qui poteſtatem habeat incorporandi in Societate in tali gradu, & conſequenter ad hunc effectum illa acceptet, & ipſam religionem obliget modo debito, & proportionato, quem magis in 9. c. declarabimus. Sicut ergo acceptatio religionis neceſſaria in pręſenti eſt, ita ex parte religionis neceſſariæ ſunt conditiones, quæ in alijs religionibus ad profeſsionem neceſſariæ eſſe ſolent. I.

Scholarium receptio ex parte Societatis fundamentum eſt harum conditionum.

Prima conditio religionis eſt, vt ſit approbata per Apoſtolicam Sedem iuxta cap. vltim. de relig. domib. & vnicum eodem tit. in 6. Hanc verò conditionem in Societate inueniri ſatis in ſuperioribus probatum eſt. Fuiſſe autem neceſſariā, vt talia vota licitè, & validè fieri poſsint, in ipſiſmet bullis Pontificiis pro certo ſupponitur, eſtque manifeſtum ex dictis iuribus, vbi omnis noua religio prohibetur, niſi ſpecialiter fuerit à Sede Apoſtolica approbata: & præcipitur, vt omnis qui in religione conuerti voluerit, vnam ex approbatis aſſumat. Certum eſt autem, per hęc vota, & receptionem in Societatem, ita aliquem conuerti ad verum ſtatum religioſum: ergo non potuiſſent habere hanc vim, niſi talis religio fuiſſet ab Eccleſia approbata. Et ob hanc rem quanuis à principio ita fuerit approbata, vt poteſtas recipiendi eſſet ad certum numerum limitata, id ſatis iudicatum non fuit, vt plures recipi poſſent non ſolùm licitè, verùm etiam nec validè quoad religioſum ſtatum, & ideo ab eadem Sede Apoſtolica approbatio facta eſt, & poteſtas collata abſque vlla numeri determinatione. II.

Prima conditio Societatē approbatam eſſe oportere, vt vota ſcholarium ipſos conſtituant religioſos.

Secunda conditio neceſſaria eſt, vt hæc vota fiant coram illo, qui poteſtatem habeat admittendi in corpus Societatis, iuxta eiuſdem Societatis conſtitutiones. Patet primò ex generali ratione, quia admittere aliquem in membrum alicuius communitatis, eſt actus poteſtatis ſuperioris, ſiue illa poteſtas in tota cōmunitate, ſiue in capite reſideat. Secundò id patet ex conſtitutionibus Societatis: nam propter- III.

Secunda conditio, deberi hæc vota emitti corā habente ad id poteſtatem.

Propterea ſtatim in 1.p.cap.1.agitur de poteſtate admittendi ad probationem apud quem reſideat; & in 5.p.in qua agitur de incorporandis in Societate, ſtatim in c.1.agitur de eo qui talem poteſtatem habet, & poteſtas illa dicitur eſſe penes Præpoſitum generalem, qui aliis eam communicare poteſt, prout oportuerit. Et in declaratione liter. B. aduertitur ordinariè communicari Prouincialibus, aliquando verò cõmunicari poſſe Rectoribus, vel Præpoſitis, vel aliis perſonis Societatis, vel alicui etiam extra Societatem, vt Epiſcopo, vel perſonæ in dignitate

Notatio. Eccleſiaſtica conſtitutæ, ſi alicubi perſona Societatis deeſſet. In hoc tamen aduertendum eſt, aliud eſſe loqui de poteſtate ferendi vltimum iudicium, quaſi definitiuum, an aliquis ſit recipiendus in hũc gradum Societatis necne? aliud verò de poteſtate exequendi ipſam receptionem actualiter, aſsiſtẽdo emiſsioni votorum cum poteſtate admittendi illa. Quamuis ergo vtraq; poteſtas ordinariè ſit in Prouincialibus, tamen regulariter exercent illam quoad primum actum per ſeipſos; poſteriorem autem ſuperioribus localibus committunt.

IV. *Quorundã obiectio.* Non deſunt tamen, qui in hac parte etiam, contra Societatem obmurmurent dicentes, poteſtatem incorporandi religioni, quæ grauiſsima eſt, non debere eſſe in vna ſola perſona, ſed in toto conuentu Prouinciali, vel ſaltem locali prout in aliis religionibus obſeruatur, in quibus licet profeſſio fiat in manibus alicuius Prælati, tamen admiſſio ad profeſsionem fit à Capitulo, vel ſaltem de cõſenſu aut conſilio ipſius Capituli. In aliquibus enim religionibus admiſsio fit ad plura ſuffragia deciſiua; in aliis verò, vel etiam iure communi (vt Iuriſtæ volunt) fit ab Abbate præmiſſo conſilio Capituli, ita vt ſine illo profeſsio non valeat. In Societate verò neutro modo neceſſarium eſt communitatis conſilium, vel iudicium, ſed totum negotium in vnius hominis poteſtate conſtituitur: quod incongruum iudicatur: tum quia cùm religioſus ad vitam communem cum omnibus agendam recipiatur, ab omnibus recipi deberet; tum etiam quia faciliùs contingere poteſt, vt vnus odio, vel amore moueatur, quàm plures, aut vt erret recipiendo in-

Confirm. ex Baſilio. dignum, vel dignum repellendo. Et ideo Baſilius regula 112. ex breuioribus hanc quæſtionem proponens, conuenientius iudicat, receptionem cum fratribus communicari.

V. *Diluitur.* Hæc verò obiectio generalis eſt de toto regimine Societatis, quod monarchicum eſt, de quo inferiùs lib. 10. diſputabitur. Nunc breuiter reſpondetur, conſtans eſſe apud Philoſophos, & Theologos hũc modum regiminis ex ſuo genere meliorem eſſe, paucioribuſque incommodis expoſitum, vt Chriſtus Dominus exemplo ſuo, in ſuæ Eccleſiæ inſtitutione confirmauit. Cùm ergo totiùs religionis regimen monarchicum ſit, neceſſarium fuit in poteſtate admittendi eandem formam ſeruari, quæ re vera, moraliter loquendo, nullis ferè eſt periculis expoſita, & ſi quæ ſunt, & rara, & particularia ſunt, quæ in legibus ferendis nõ conſiderantur; cui enim totius Societatis, vel alicuius prouinciæ eius cura committitur, de eius prudentia, ac religione præſumi debet, vt etiam facultas admittendi, ſeu approbandi ſcholares, ei poſsit demandari, præſertim cũ præmiſſo grauium, & prudentum virorum conſilio id ſemper faciat, ac facere debeat; atque hoc modo vitantur magna incommoda, & diſſenſiones, quæ ex varietate iudiciorum, & affectuum in huiuſmodi capitulis oriri ſolet. Baſilius autem in dicta regu-

Explicatur Baſil. la ſolùm indicat conueniens eſſe communicari cũ fratribus huiuſmodi receptionem, vt & oratio aliorum pro aliis viciſsim communis ſit, & cõmune inter ipſos ſit gaudium, ſicut Dominus dixit, in eo qui pœnitentiam agit conuocandos eſſe vicinos, & amicos: itaque non dicit conuocandos eſſe ad ſuffragium, ſed ad congaudendũ de nouo fratre, quod maximè in Societate obſeruatur. Et quamuis Baſilius de ſuffragiis loqueretur nihil nobis obſtaret, quia modum alium recipiendi ad profeſsionem, nõ improbamus, qui fortaſſe in aliqua religione poterit eſſe commodior iuxta modum ſui inſtituti, ſed ſolùm aſſerimus Societatem meritò prædictũ modum elegiſſe ſuppoſito modo obedientiæ, & regiminis, quem profitetur; & ideò inter alia inſtituta Societatis, hoc etiam Sedes Apoſtolica approbauit. Et quamuis Sixtus V. ſpecialem formam recipiendi omnibus religionibus generalem poſtea inſtituerit, ſtatim etiam ante declarationem ſuam, Societatem ab illo onere recipiendi per ſuffragia Capituli liberauit, quoad hoc etiam tacitè hoc inſtitutum approbans; ſi quid verò aliud ex forma ab ipſo alias præſcripta in Societate retineri voluit à Gregorio XIV. reuocatum eſt, qui antiquum morem Societatis circa hoc approbauit, & retineri voluit, cuius verba ſupra retuli lib. 2. cap. 3. num. 13. in fine.

Tertia, & vltima conditio ex parte admittentis ad profeſsionem erat, vt Prælatus nomine religionis liberum conſenſum adhibeat. Hanc ergo etiam in hac receptione neceſſariam exiſtimo, quia nulla traditio conſummata eſt, niſi ab altero acceptetur; acceptatio autem non conſiſtit in ſolis verbis, ſed requirit interiorem cõſenſum. Dicunt verò aliqui, VI. *Tertia conditio debere etiam admittentem præbere conſenſum.* eo ipſo, quòd talia vota à Sede Apoſtolica approbata ſunt, per approbationem talis religionis, ſi publicè fiant coram ſuperiore religionis eiuſdem, ab ipſa Eccleſia acceptari, vel ab ipſo Deo, cui talia vota fiunt. Reſpondetur falſum hoc eſſe, quia alias, etiãſi Superior per vim cogeretur talia vota audire, ipſe verò non præberet conſenſum, neque haberet intentionem admittendi talem perſonam, nihilominus receptio eſſet valida, quod apertè falſum eſt, & incredibile, quia illa præſentia valde materialis eſt, &, ſecluſa intentione, non habet concurſum moralem, neque vtitur poteſtate admittendi ſibi cõceſſa, quia illa poteſtas etiam eſt moralis, & ideo non applicatur ad opus, niſi ex intentione operantis. Quare falſum eſt Eccleſiam in eo caſu admittere illam perſonam, vel eius vota: quia Eccleſia, vel Pontifex non admittit immediatè per ſe ipſum ſed per Societatem: neque hęc admiſsio fit ipſo iure, ſed poſtulat actionem hominis, quæ actio non eſt ſine voluntate, & conſenſu, ſicut ſeruatur in omnibus cõtractibus, & actionibus moralibus. Neque enim ſolus Deus immediatè acceptat talia vota, ſed per Societatem, cui proximè fit traditio talis perſonæ; & ideo etiam Deus illam non acceptat niſi per Societatem; vota autem ſunt veluti annexa huic traditioni, & ideo cum illa acceptantur, & nõ aliàs. Quoad hanc ergo partem æquiparatur hæc incorporatio profeſsioni, & quę de hac diximus hic applicanda ſunt.

Præter hæc quæ ex parte religioſi, & religionis ſunt neceſſaria, in forma ipſa profitendi, oportet etiam debitum modũ obſeruare, quod etiam in præſenti ſeruata proportione neceſſarium eſt, & quę de profeſsione diximus, etiam in hoc puncto locũ habent. Omnia verò ſufficienter explebuntur, ſi forma ad admittendos ſcholares approbatos præſcripta in conſtitutionibus Societatis p.5. cap.4. obſeruetur; nam in illa tria vota, & promiſsio Societatis expreſſe proferuntur; traditio verò, & acceptatio ipſo actu vouendi tali modo, & cum talibus circũſtantiis ſufficienter ſignificatur, maximè cum in forma vouendi addatur, *Omnia intelligendo iuxta eiuſdem Societatis conſtitutiones.* in quibus ſatis declaratum eſt, per hanc actionẽ incorporari talẽ perſonam, huic religioni in tali gradu, quod non fit ſine VII.

 tradi-

traditione ex parte vnius,& admiſsione ex parte alterius. Quod ſi quis interroget, an omnia, quæ in illa forma continentur, ſint de ſubſtantia, & valore huius incorporationis. Reſpondendum eſt ad tollēdum omne dubium optimum conſilium eſſe formam illam integrè ſeruare; in rigore tamen loquēdo, non totá forma verbalis; quæ ibi proponitur, neque omnes circumſtantiæ ibidem adhibitæ, videntur eſſe de ſubſtantia, ſed ſolùm ea verba, quæ ad exprimenda vota, & promiſsionem pertinent, ſufficienter explicando illa fieri in Societate; nam ad explicandam traditionem, & omnem obligationem hæc ſufficiunt Oportet etiam, vt hoc publicè fiat, ita vt præter eum, qui poteſtatem admittendi habet, aliqui adſint, quorum teſtimonio de huiuſmodi receptione, & incorporatione conſtare poſsit; quod quidem in citato capite 4. liter. D. expreſſe poſtulatur. Et eſt re vera valde neceſſarium,& omnino ſeruandum. Non dico autem eſſe ſimpliciter de ſubſtantia, & de valore actus in foro conſcientiæ, quia id neque ex natura rei neceſſarium eſt, neque ex communi iure ſufficienter colligitur, neque in illo iure ſpeciali Societatis declaratur.

CAPVT VIII.

Vtrùm in ſcholaribus Societatis tacita profeſsio ſeu incorporatio locum habeat?

I. *Partis affirmatiua ratio.*

HIc verò quæſtio ſuboritur, an in hac incorporatione ſcholarium Societatis, quam tractamus, locum habeat profeſsiò, ſeu incorporatio tacita? Nam illa quæ iuxta prædictam formam fit, expreſſa eſt: in aliis autem religionibus, quamuis forma expreſſe profitendi præſcripta ſit, nihilominus locum habet tacita profeſsio; ergo idem erit in hac incorporatione ſcholarium, cum ratione ſubſtantialis vinculi cum religione, conueniat cum profeſsione; & differentia in ſolennitate non videtur ad præſens referre; imò quò vinculum hoc minus ſolenne eſt, eò videtur melius poſſe tacitè fieri. Nihilominus

Negantem partem tradit Nauar.

Nauar. Comment. 4. de regularib. num. 76. circa finem, generaliter dicit, in Societate non fieri profeſsionem tacitam; & licet in his verbis, de profeſſione ſolēni loquatur, in ratione tamen, quam ſubdit, ſupponit ſcholares non poſſe admitti, & approbari, niſi per formam expreſſam, ſic enim inquit. *In illuſtriſſimo Societatis IESV ordine non videtur fieri profeſſio tacita, per ſolam geſtationem habitus, per vnum vel plures annos, quia oportet biennio geſtare illum in eo, & bienniô expleto, emittere ſaltem ſimpliciter tria vota religionis ſubſtantialia.* Quæ verba intelligenda videntur de emiſsione votorum expreſſa, alias ratio nullius momenti eſſet, quia ſi priora vota poſſent tacitè emitti, cur non ſequens profeſsio? Non probat Nauarrus aſſertionem ſuam aliqua ratione. Poteſt autem

Argumentum pro Nauarro.

ex peculiari inſtituto Societatis ita ſuaderi, quia profeſsio tacita non fit, niſi geſtando habitum profeſſorum, vel etiam eorum proprios actus exercendo. c. *vidua.* c. *ex parte.* c. *ſtatuimus.* de regular. & cap. 1. eodem in 6. quod ſuperiori tomo explicatum eſt. In Societate autem, neque eſt peculiaris habitus, nec ferè ſunt peculiares actus ſcholarium approbatorum, & ideo non videtur habere locum in hac religione tacita approbatio, ſeu incorporatio. Aliquando enim nouitij eundem habitum communem cum ſcholaribus geſtantes, ſtudiis vacare permittuntur, & cum iiſdem communem vitam agere,& ideo nullum intercedit ſignum tacitæ incorporationis.

II. *Impugnatur hoc argumentum.*

Sed hæc ratio non videtur concludere; nam ſecundùm iura citata, etiam vbi habitus profeſſorum non eſt diſtinctus ab habitu nouitiorum, geſtatio habitus religionis, poſt integrum annum nouitiatus, inducit tacitam profeſsionem; ergo etiam in Societate perſeuerantia in eodem habitu poſt biēnium nouitiatus, inducit tacitam emiſsionem votorum, etiamſi habitus ſcholarium, per ſe non ſit diſtinctus ab habitu nouitiorum. Neque enim refert, quod habitus totius religionis eſt communis cum habitu honeſtorum clericorum; tum quia hoc nihil facit, ad diſtinguendum ſcholarem à nouitio in tali religione, & ideo ſatis eſt geſtare illum habitum tanto tempore in tali religione, quatenus illius eſt; tum etiam, quia licet ille habitus ſit communis, ſemper eſt aliquo modo appropriatus ad ſpecialem honeſtatem, & normam religionis, & hoc modo, ſupponitur geſtari vltra biennium. Accedit, quod licet in Societate non ſint peculiares actiones propriæ eorum, qui vota emiſerunt, vt ſunt

Confirmatur impugnatio.

adeſſe Capitulo, ferre ſuffragiū,& huiuſmodi, ſemper eſt aliquo modo diuerſus modus viuendi nouitiorum,& aliorum, qui iam ſunt membra Societatis; aliterque diſpertitæ ſunt nouitiorum, atque ſcholarium occupationes; ergo ſi contingat, aliquē poſt biennium perſeuerare in eodem habitu, & admitti ad vitam communem omnino cum ſcholaribus, cēſendus erit tacitè admitti ad membrum Societatis,& vota eius emiſiſſe.

III. *Authoris reſolutio tripartita.*

Quocirca, ſi ſolum ius commune conſulamus, nō video cur hoc genus profeſsionis, vel incorporationis tacitæ, iuxta iuris præſumptionem locum habere in Societate non poſsit, vt ratio proximè facta ſuadet. Tamen ſi conſiderentur, tum ius proprium Societatis,& inſtitutum diuerſum, ab aliis religionibus, tum vſus etiam, ac modus procedendi eius, rectè exiſtimo dictum eſſe à Nauarro, in hac religione non eſſe tacitam profeſsionem: id verò in vniuerſum accipiendum eſſe de tacita incorporatione,& *regulariter, ac per ſe* intelligendum puto; nam ex accidenti non repugnat aliquando inueniri. Declaro,& probo ſingula; nam inprimis in Societate, tēpus nouitiatus, non ita eſt ad biennium limitatum, vt illo finito ſtatim ex lege præſcripta incorporandus ſit nouitius, ſed ſuperioris iudicio committitur, an illud tempus prorogandum ſit, vt habetur in Examine c. 1. numero 12. & cap. 4. numero 43. & part. 5. cap. 1. in fine,& ideo perſeuerantia, vltra biēnium, in quocunque genere actionis, non eſt per ſe ſufficiens ſignum incorporationis. Secundo, poteſtas admittendi, non eſt in particulari conuentu, ſeu Collegio, ſed regulariter eſt commiſſa Prouinciali,& ideo donec ipſe expreſsè conſentiat, ſaltem ſi abſit ab eo loco Prouincialis, cum dici tunc non poſsit, eo ſciente,& conſentiente, fieri tacitam admiſsionem, non cenſetur quis incorporatus, etiamſi diutius permaneat. Tertiò in Societate ſunt varij gradus poſt nouitiatum, & ideo oportet determinari, ad quem illorum admittatur nouitius, quod per ſolam tacitam admiſsionem non rectè fit. Nam licet ordinarie admittatur prius nouitius ad gradum ſcholarium, tamen ille ordo non eſt per ſe neceſſarius, ſed aliquando poteſt ſtatim ad alium gradum admitti, vt ex citatis Conſtitutionibus conſtat,& ideo per ſe neceſſaria eſt expreſſa admittentis determinatio.

Declaratur prima pars de proprio inſtituto Societatis.

IV. *Declaratur ſecunda pars de vſuac modo procedendi ipſius.*

Iam verò in Societate conſuetudo eſt, vt ſcholares approbati, ſexto quoque menſe, vota ſua expreſſe renouent eadem forma, qua in principio illa emiſerunt, ad quem actum cum eis efficiendum, nullus admittitur, qui prius expreſſe incorporatus non fuerit, iuxta cap. 4. p. 4. Conſt. §. 5. licèt alias poſsint nouitij priuatim vota emittere, & renouare ſi velint, iuxta cap. 4. p. 5. Conſtit. Ergo quamdiu nouitius non admittitur ad vota, cum ſcholaribus renouanda publicè,& coram ſuperiore, vel alio, qui vicem eius teneat, non cenſetur, nec tacitè, nec

expreſsè

expreſſe admiſſus in corpus Societatis. Si autem ad illum actum admittatur, cùm priùs vota expreſſe non emiſiſſet, ex tunc cenſebitur incorporatus, non tacitè, ſed expreſſe, & reſpectu illius illa non erit renouatio, ſed noua emiſsio, & admiſsio; ſi tamen ad illius valorem conditiones neceſſariæ lib. 2. c. 1. poſitæ concurrant, alioqui nihil fiat.

Confirm.

Tandem ob has fortè cauſas, hæc eſt Societatis cõſuetudo, quæ plurimum valet, maximè in his, quæ conſiſtunt in præſumptione, & interioris animi ſignificatione per facta: nam ſi iuxta conſuetudinem tale factum non habet talem ſignificationem, ceſſat præſumptio, ita verò eſt in Societate: nam licet quis, vltra biennium, per plures dies, vel menſes, in Societate viuat, nunquam cenſetur in corpus admiſſus, donec expreſsè iuxta formam conſuetam voueat; ergo ſignum eſt non eſſe in Societate tacitam incorporationem.

V.

Declaratur tertia pars, quod ex accidente poſſit tacita approbatio dari in Societate.

Dixi autem *per ſe, ac regulariter*, quia interdum ex accidente, videtur hoc poſſe contingere; præſertim quando præceſſit expreſſa admiſsio, quæ ex defectu alicuius conditionis fuit nulla, vt ſi quis v. g. ante expletum 16. annum ætatis vota ſcholarium emittat; tunc enim nulla eſt incorporatio iuxta decretum Concil. Trident. prout ſuprà in cap. 6. à num. 3. à nobis explicatum eſt. In huiuſmodi ergo euentu cenſeo defectum illum poſſe ſuppleri per tacitam incorporationem eo modo, quo in tom. ſuper. diximus, ſuppleri in aliis religionibus ſimilem defectũ per tacitam profeſsionem, dummodo ex parte profitentis ſufficiens ſcientia, & voluntas concurrat, quod etiam in præſenti neceſſarium eſt ob eandem cauſam.

Eius ratio quantum ad forum conſcientiæ.

Ratio autem eſt, quia in eo caſu iam præceſsit ſufficiens admiſsio, ſeu profeſsio exterior, & ex parte religionis, interceſsit conſenſus de ſe ſufficiens, & ſatis explicatus, qui licèt tunc non habuerit effectum propter impedimentum ſubiecti, de ſe ſemper permanet, quamdiu nõ retractatur, & ideo ſtatim ac impedimentum tollitur, per complementum ætatis, incipit habere effectum, ſi religioſus ipſe ſemel conſentiat. Huius autem conſenſus ſufficiens ſignum præbet, in eodem ſtatu vitæ perſeuerando, poſt completam ætatem; & tunc dico fieri tacitam incorporationem, quamuis non ſit omnino pura, aliquid enim participat ab expreſſa, quæ præceſsit. Atque hoc quidem maximè locum habet in foro conſcientiæ, quando reuera talis perſona rata habuit ſuperiora vota; nam ſi re vera non conſenſit, exterior præſumptio nihil refert ad conſcientiæ forum.

VI.

Quid quoad forum externum, ſeu de quinquennio præſcripto à Tridentino, ad reclamandum?

Quoad externum autem forum cenſeo habere in eo caſu locum legem ſtatutam à Concilio Tridẽtino, vt intra quinquennium, & non vltrà, audiatur religioſus, qui prætendere voluerit profeſsionem ſuam fuiſſe nullam; nam ſub profeſsione ibi hanc incorporationem comprehendi citato tom. oſtendimus; & ideo dubium non eſt, quin ante quinquẽnium tranſactum, audiendus ſit quilibet de Societate, qui hanc nullitatem velit prætendere, quia nulla eſt ratio cur repellatur, maximè, quia quoad hanc partem, Concilium non dat nouum ius, ſed ſolùm nõ aufert antiquum. At verò in altera parte, quòd poſt quinquennium non audiatur, dubitari poſſet, ſi in Societate nunquam haberet ſocium incorporatio tacita. Ego tamen ſine dubio exiſtimo hanc partem ſeruandam eſſe in Societate; quia nec Concil. Trid. neque aliud ius commune, excluſit à Societate hanc reualidationem; neque etiã excluditur per aliquod ius expreſſum ipſius Societatis; & coniecturæ in priori pũcto adductæ, licèt vim habeant quoad primam emiſsionem, ceſſant tamẽ in ratificatione eius emiſsionis, quæ pręceſsit, vt facile conſideranti conſtabit, & ideo nõ dubito, quin in foro exteriori ſupponendus ſit potius, quàm iudicandus verus religioſus, qui tanto tempore in Societate, & in tali eius gradu, perſeuerauerit, niſi aliunde vel ignorantia prioris defectus, vel impotentia petendi antea ius ſuum, ſufficienter probetur, ſicut de aliis religionibus diximus eodem tomo. In hoc enim nullam conſtituo differẽtiam, neque arbitror Nauar. contrarium ſenſiſſe, quia non de ratificatione, ſed abſolutè de profeſsione, & emiſsione votorum locutus eſt.

VII.

Quando ne ſcholarium Societatis admiſsio inualida ſit, & quomodo reualidetur?

Atque hinc tandem obiter intelligi poteſt, àn hęc vota ſcholarium, aliquando poſsint eſſe nulla, & quomodo reualidari poſsint; nam in hoc, idẽ ſentiendum eſt de hoc vinculo, quod de profeſsione, vt in allegato tomo declarauimus. Conſiderandæ enim ſunt conditiones neceſſariæ ad valorem huius actus, quæ iam explicatæ ſunt; nam ex defectu cuiuſcunque illarum erit nullus talis actus; quia ſicut ad valorem requiruntur omnes ſimul conditiones, ita ad nullitatem ſufficit cuiuſcunque defectus. Deinde addendum eſt, quoties actus ipſe incorporandi nullus eſt, etiam omnia vota eſſe nulla, *per ſe* loquendo, quia ſolùm fiunt annexa tali actui, & vt in tali religione ſeruanda. Dico autem *per ſe*, quia interdum ex iure poſitiuo, relinqui poteſt obligatio ſeruandi aliquod votum. v. g. caſtitatis, vt de coniuge ſine licentia alterius coniugis profeſſo, iura ſtatuunt, quæ in his etiam religioſis Societatis locum habere opinor; quia iura generatim, de aſſumptione ſtatus religioſi loquuntur, vt patet ex c. *placet*, cum ſimilibus de conuerſ. coniugat. Hæc ergo omnia, & ſimilia, ſeruata proportione, in hoc ſtatu Societatis, locum habent. Et eadem ratione in reualidando actu, ſi nullus fuerit, eadem ſeruanda ſunt, quæ in profeſsione nulla reualidanda iuxta dicta in præcedenti tomo, ac etiam proximo ſuperiori puncto.

CAPVT IX.

Quibus modis poſſint diſſolui vota ſcholarium Societatis.

De cauſis concurrentibus, ac neceſſariis ad hoc vinculum perficiendum ſufficienter in ſuperioribus capitibus dictum eſt, de effectibus etiam eius, non eſt viſa neceſſaria ſpecialis quæſtio, quia à capite tertio per neceſſariam occaſionem omnes explicati ſunt, & ſub hac generali regula comprehendi poſſunt, habere ſcilicet hoc vinculum omnes effectus, quos habet religioſa profeſsio, his exceptis, quæ ſpecialiter ex ſolennitate ipſa votorum oriuntur, de quibus etiam quatenus ad ſingula vota pertinere poſſunt, in libro ſequenti dicemus. Solùm igitur ſupereſt, vt de indiſſolubilitate huius vinculi, & modis, quibus auferri poteſt, dicamus. Duobus autem vel tribus modis, poteſt tale vinculum, ſicut & obligatio voti auferri, commutatione, diſpenſatione, & irritatione.

De Commutatione.

I.

De ſtatu ſcholarium Societatis ſit commutatio valida ad quamcunque aliam religionem abſque Papæ licentia.

De hoc primo modo nulla eſt difficultas, quia ſi commutatio fiat in melius, vel æquale, non tollitur vinculum ſtatus religioſi, ſed vnum mutatur in aliud, quod certum eſt etiam in profeſsione ſolenni nõ repugnare; ſolùm oportet illud obſeruare, quod iure Pontificio circa hoc ſtatutum, & declaratum eſt, ſcilicet, nec licitè, nec valide poſſe fieri talem cõmutationem ab hoc ſtatu, & gradu Societatis propria authoritate, ſed neceſſariam eſſe Pontificis diſpenſationem, vt cap. 4. ſatis dictum eſt. Vnde à fortiori conſtat, magis eſſe neceſſariam, vt commutatio fiat in laxiorem ſtatum, etiamſi ille religioſus ſit. Si autem fiat in quemcunque ſtatum non

non religioſum, vt v.g. in ſtatum clerici, vel continentis ſecularis, illa potius reputabitur diſpenſatio ſimpliciter, vel eadem erit de illa ratio; & ideo de commutatione nihil amplius dicere neceſſe eſt.

De Diſpenſatione.

Reſolutio certa, diſpenſari poſſe ſcholarium Societatis vota.

II. Venio ad diſpenſationem, de qua omnes moderni, qui poſt bullas præſertim Gregorij XIII. de his votis verbo, aut manu ſcriptis, potiùs quàm libris diſputarũt, pro certo ſupponere videntur, hoc vinculum, & vota poſſe auferri per diſpenſationem, quod ſentiunt etiam illi, qui putant votum profeſſionis eſſe indiſpenſabile: quia cũ videant hoc vinculum ſæpe auferri, inde inferunt poſſe etiam diſpenſari. Quin potiùs modernus ille, cuius meminimus in cap. 3. & contra quem Gregor. XIII. definiuit, dixit hæc vota, atque adeò totum hoc vinculũ per Epiſcopum diſpenſari poſſe. Veruntamen illatio illa formalis, & efficax non eſt; nam ſæpe votum poteſt ab aliquo irritari, à quo non poteſt diſpenſari, vt per ſe conſtat in parente, marito, &c. ergo eadem ratione non repugnat aliquod votum eſſe irritabile, & non eſſe diſpẽſabile. Ratio autem à priori eſt, quia votum eſt irritabile ex aliqua intrinſeca conditione, quam includit, ratione cuius pendet à voluntate alterius; & ideo non eſt neceſſaria ſpecialis poteſtas iuriſdictionis ad irritandum illud, ſed ſolùm quòd conditio incluſa pendeat ex alterius voluntate: diſpenſabile autem eſt votum, per poteſtatem extrinſecam diſpenſantis, quam oportet eſſe diuinam, ſeu à diuina participatam. Poteſt ergo votum eſſe irritabile propter conditionem incluſam; & nihilominus ſtante conditione non eſſe diſpenſabile per hominem, ſi non conſtet, habere à Deo talem poteſtatem participatam. Poſſet ergo aliquis ita ſentire de his votis, quamdiu ſcilicet non irritantur, indiſpenſabilia eſſe: ſicut multi aſſeruerunt, votum ſimplex caſtitatis non eſſe diſpenſabile, poſſe tamen irritari à Papa, quia includit hanc conditionem; niſi Pontifex aliud iuſſerit, vel iudicauerit. Quæ ſententia licet quoad factum falſa ſit, non tamen impoſsibilis. Cùm ergo in his votis Societatis conſtet de conditione incluſa, erunt irritabilia: vnde verò conſtet per poteſtatem ſuperioris Societatis eſſe diſpenſabilia hoc inquirimus: nam quòd diſpenſabilia ſint à Sede Apoſtolica, negare non poſſumus; id enim expreſſe aſſerit Gregor. XIII. in Conſtitut. *Aſcendente Domino*, vbi non ſine myſterio diſtinguit inter verbum *diſpenſari*, & verbum *caſſari*. Et dicit talia vota per ſolam Apoſtolicam Sedem diſpenſari poſſe; caſſari autem poſſe per ſolam dimiſsionem à Societate. Ratio ergo cur diſpenſari poſsint, quærenda eſt.

Aliorum ratio ſumpta, ex differentia ſolennium votorum à non ſolennibus impugnatur.

III. Profectò, qui ſentiũt profeſsionem eſſe indiſpẽſabilem, nullam efficacem rationem ad hoc afferre poſſunt; nam ſi quod eſt probabile fundamentum illius ſententiæ, maximè illud eſt, quod licet Deus dederit Pontifici poteſtatem ad diſpenſandum in promiſsionibus ſibi factis, non tamen in traditione. At hæc ratio etiam in hoc vinculo locum habet, quia per veram etiam traditionem contrahitur, vt Gregor. Pontifex declarauit. Dices eſſe differentiam inter has traditiones: nam in profeſsione eſt omnino abſoluta, cùm reciproca obligatione ſimpliciter ex parte religionis: in hoc autem vinculo traditio includit conditionem, & libertatem ex parte religionis. Sed contrà, nam eſto hoc ita ſit, nihilominus vtraque traditio extra ordinem promiſsionum cõſtituitur, & ſub genere traditionis collocatur: ergo ſi Chriſtus ſolùm dedit poteſtatem ad diſpenſandum in promiſsionibus Deo factis, nulla ex illis traditionibus diſpenſari poteſt. Quod ſi non dedit tantùm ad promiſsionem, ſed etiam ad aliquam traditionem, quo fundamento dici poteſt iure diuino factam eſſe, quoad hoc diſtinctionem inter illa duo genera traditionum; aut vbi tale ius diuinum oſtendi poteſt; ergo ſi vna traditio indiſpenſabilis dicitur, ſatis probabili, & conſequenti ratione, idem dicitur de altera. Eo vel maximè, quia donatio alicui facta ſub hac tantùm conditione, *vt duret quandiu ipſe voluerit*, profectò ſatis firma eſt & abſoluta, vt ſtante voluntate retinendi talem rem, non poſsit illa priuari ſine iniuſtitia; ergo ſi ob hanc cauſam traditio abſolutè facta in religione dicitur indiſpenſabilis, eadem ratione traditio hæc, *quamdiu religio voluerit retine e religioſum*, erit indiſpenſabilis. Quod etiam illud confirmat, quòd conditionalis poſita conditione tranſit in abſolutum; ergo ſimiliter traditio includens conditionem non minus firma eſt, & indiſpenſabilis, quàm traditio abſoluta. Tandem quia ſicut vna traditio quantum ad cõmunem rationem religioſi ſtatus, eſt de iure diuino, ita & alia: & ſicut vna quoad modum determinata eſt, & approbata per Eccleſiam, ita & altera: & vtraque etiam conſtituit hominem verè, ac propriè religioſum, & dicatum Deo. Eſt ergo vtriuſque vel eadem ratio, vel adeò ſimilis ſeu propinqua, vt cum fundamento non poſsit de vna affirmari, quod de altera negatur.

Dicta reſolutionis vera probatio à ſimili. Item à priori.

IV. Vt ergo cum ſolido fundamento aſſeramus, (vt reuera aſſerendum eſt,) hoc vinculum poſſe per diſpenſationem auferri, ab ipſa profeſsione ſolenni ſumendum eſt argumentum; nam Pontifex poteſt in illo diſpenſare, vt tom. ſuper. oſtendi; ergo & in hoc vinculo. Item fundanda eſt aſſertio in illo principio, quòd vniuerſalis poteſtas Pontifici data ad ſoluendum non ſolùm includit poteſtatem diſpenſandi in promiſsionibus Deo factis, ſed etiam in traditionibus, ſeu in perſonis Deo traditis, eo modo quo in homine locum Dei tenente, vel religione, poteſt fieri traditio. Quod etiam principium ſatis eo loco oſtenſum eſt: nec video, ex quo alio principio magis proprio, & ſpeciali, hoc probari poſsit, ſi cum fundamento loquendum ſit. Quæ omnia adnotauerim, vt intelligatur quoad poteſtatem diſpenſandi, eandem omnino eſſe rationem de hoc vinculo, & de quacunque profeſsione religioſa.

1 Corollar. Nullum Prælatum præter Papam diſpenſare in dictis votis.

V. Ex quo infero primò, rationem à priori, cur Epiſcopus, vel quicunque Prælatus inferior Pontifice, non poſsit in hoc vinculo diſpenſare. Hoc enim verum eſt non ſolùm, quia includit vota reſeruata caſtitatis, & religionis, ſed etiamſi illa per ſe alias reſeruata non eſſent, quia includit veram traditionẽ religioſam, in qua nullus alius præter Pontificem diſpenſare poteſt. Infero ſecundò, etiam Societatẽ, vel Prælatos eius non poſſe hoc vinculum auferre per modum diſpenſationis, licèt poſsint per viam irritationis: nam hæ duæ poteſtates, vt num. 2. dixi, non conuertuntur, & poteſtas irritandi, in præſenti intrinſecè oritur ex tali modo vouendi: poteſtas autem diſpenſandi deberet extrinſecus concedi: nullibi autem conceſſa legitur hæc poteſtas Societati: quia nec per clauſulam ſpecialem, nulla enim talis in bullis Pontificiis inuenitur; nec per generalem, quæ Prẹlato religionis datur, vt poſsit in votis religioſorum diſpenſare; quia hæc nunquam extenditur ad diſpenſandum in ipſo ſtatu religioſo: nam potiùs, ideo datur ad cætera vota, quia ſupponitur ſubiectio per religioſum ſtatum. Vnde nec ad tranſeundum ad religionem laxiorem poſſunt Prælati religionis iure ordinario diſpenſare: Generali autẽ Societatis peculiari indulto Gregor. XIII. anno 1582. in bulla, quæ incipit, *Cùm alias fœlicis recordationis*. abſque vlla reſtrictione conceſsit, vt cuicumq; ſubdito ſuo etiam profeſſo poſsit licentiam dare tranſeundi ad quamcunque aliam religionem, etiam laxio-

2 Corollar. Neque ipſũ Generalem niſi ad tranſeundum ad aliam religionem.

laxiorem, de quo iterum lib. 12. c. 2. quod intelligendum eſt, *ex legitima cauſa ad bonum Societatis, vel ipſius ſubditi pertinēte*, vt in eadem bulla ſignificatur, & materia ipſa exigit. Nam cùm hæc licentia contineat quandam diſpoſitionem in materia voti, rationabilem cauſam requirit, aliàs valida non erit, quamuis minor cauſa ſufficiat, quàm ad diſpenſationem ſimpliciter.

3. Corollar. Imo & ipsā Papa diſpenſationē grauiorem cauſam poſtulare, quàm pro ſimplici caſtitatis voto in ſeculo.

Tertiò infero ex dictis, etiam reſpectu Summi Pontificis, grauiorē cauſam eſſe neceſſariam ad diſpenſandum in his votis Societatis, quàm in voto ſimplici caſtitatis: quia hîc diſpenſatur in vero ac proprio ſtatu religioſo, quod non vnum, ſed plura perpetua vota includit: nec ſola vota, ſeu promiſsiones, ſed etiam traditionem, in qua difficiliùs diſpenſatur, vt ex ſuperiùs dictis conſtat. Non eſt autem regulariter loquendo neceſſaria tā grauis cauſa, vt Pontifex diſpenſet in hoc vinculo, ſicut ad diſpenſandum in profeſsione ſolenni; quia cùm Pontifex habeat circa hoc vinculum, non ſolū poteſtatem diſpenſandi, ſed etiam irritandi, tanquā ſupremus Prælatus religionis, quamuis cauſa nō ſit adæquata reſpectu diſpenſationis, regulariter aliquid confert ad irritationem, & ideo coniungendo, & quaſi miſcendo actum vtriuſque poteſtatis, faciliùs poteſt hoc vinculū diſſolui. Imò eo ipſo, quòd hoc vinculum non eſt tam abſolutum, ſicut profeſsio, videtur eſſe diſpenſabile ex minori cauſa.

Minus tamē grauem quā pro diſpenſando in profeſſione ſolenni.

De Irritatione.

VI. Tertiò loco dicendum ſupereſt de irritatione, de qua duo ſunt certa. Primum eſt, poteſtatem irritādi hoc vinculum apud neminem eſſe extra Societatem, quod per ſe notum eſt, ſupponendo dictionem excluſiuam in hac materia non excludere Summū Pontificem, cùm ſit ſupremus Prælatus, vt ſæpe dictum eſt. Secundum eſt, Societatem habere hanc poteſtatem. Hoc conſtat ex bullis Pontificiis, in quibus declaratur, hæc vota ſcholarium, (& idem eſt de Coadiutoribus etiam formatis) fieri ſub ea conditione, vt eis non obſtantibus, perſonæ poſsint liberè dimitti, quam dimiſsionem, irritationem nūc appellamus: quia per eam tollitur vinculum, & votum, quaſi per ſubtractionem materiæ, quia deſinit eſſe conditio, ſub qua tantùm obligabat. Et de hac poteſtate dimittendi ſermo eſt in 2. p. Conſtit. Societatis, c. 1. & dicitur primariò eſſe in tota Societate, quando in congregatione generali coacta fuerit, alioqui iure ordinario eſſe in Præpoſito Generali; in aliis verò inferioribus Præpoſitis prout ab ipſo communicata fuerit. Eſt tamen aduertendum, in Societate non ſolùm eſſe poteſtatem dimittendi inferiora membra, ſed etiam ſolenniter profeſſos, & in aliquo raro caſu, etiam ipſum Prępoſitum Generalem, vt in 9. p. Conſtit. dicitur c. 4. §. 7. Et declaratur in 2. c. 1. litera A. & C. & in c. 13. liter. A. Eſt tamē differentia, quod profeſsi non poſſunt liberi dimitti, & ideo ea dimiſsio non continet irritationē vinculi, ſed ſolam reparationem à cœtu, & conuictu Societatis, ſicut etiam poſſunt dimitti profeſsi aliarum religionum, vt ſuprà tract. 8. dictum eſt. Alij verò in inferioribus gradibus conſtituti, præſertimque ſcholares approbati, liberi, & abſque vinculo religioſo dimitti poſſunt, & hanc vocamus poteſtatem irritandi talia vota.

Vna ſuppoſitio: extra Societatem nemo poteſt irritare vota ſcholariū. Altera ſuppoſitio; Societas poteſt.

VII. His ergo poſitis, difficultas præcipua huius puncti eſt, An talis irritatio requirat cauſam iuſtam, & proportionatam, vt validè fiat. Quidam enim ſentiunt, quamuis Societas non debeat, nec licitè poſſit, ratione ſuarum conſtitutionum, quemquam ſic dimittere liberum ſine cauſa iuſta in eiſdem conſtitutionibus aſsignata p. 2. c. 2. Nihilominus ſi id faciat factum tenere, ac perſonam illam omnino liberam, & voto ſolutam dimitti. Fundamentum eſt primò, quia omne votum factum cum dependentia à voluntate alterius; vel ſub conditione ſi alius voluerit, fit irritum, ſeu tollitur eo ipſo, quòd alter non vult, etiamſi ille pro ſolo arbitrio ſine alia cauſa nolit. Exempla ſunt, ſi quis vouit ingredi religionem; ſi pater voluerit, nam patre nolente ex quacunque ratione ceſſat votum, quia conditio non exiſtit. Vel ſi abſolutè vouit ingredi religionem, & Prælatus eum non velit recipere, ſiue licitè, ſiue illicitè, alter manet liber. Sed omnia vota non ſolennia Societatis, fiunt ſub ſimili conditione, ſcilicet, *ſi Societas eos tenere volet*, vt explicatur in Examine c. 7. §. 1. & 2. & clarius 5. p. Conſt. c. 4. liter. B. & D. vbi etiam additur, licèt vouentes quod in ipſis eſt, ſe obligent in perpetuum, *liberum tamen eſſe Societati eos dimittere*; ergo eo ipſo quòd Societas, ſeu Prælatus habens in ea poteſtatem, aliquem retinere non vult, deſinunt obligare vota eius, etiamſi abſque iuſta Prælatus nolit. Quod enim alterius voluntati relinquitur, nullam cauſam requirit.

Et confirmatur, quia ob hanc rationem, vt irritatio voti valeat, nulla cauſa neceſſaria eſt, vt ſuprà vidimus, quia nimirum in voto ſubditi inuoluitur conditio, *ſi Prælatus conſenſerit*. Diximus autem hanc eſſe quandam irritationem votorum, ergo nullam requirit cauſam, vt valida ſit. Confirmatur ſecundò, quia ex his votis, ſeu traditione ſcholaris approbati in Societate, nulla obligatio redundat in Societatem ipſam, ſed tota ſe tenet ex parte religioſi, ipſa verò religio tam libera manet ſicut antea, quantum eſt ex vi contractus; ergo ſi ſua libera poteſtate vtatur, ex quacunque cauſa validus erit actus, etiamſi aliàs illicitus ſit; ſicut ſi abſque cauſa Prælatus recipiat indignum, & in eo peccet malè vtendo ſuo munere, nihilominus tamen receptio valida eſt; vel ſicut dominus manumittens ſeruum, qui ſe voluntariè ei ſe tradiderat, & obligauerat, validè manumittit, etiamſi abſque cauſa faciat, & in ea re peccet, vel ex odio, aut ingratitudine, &c. quia contra iuſtitiam non agit; hoc autem exemplo hunc contractum Societatis ſuprà declarauimus c. 3. num. 10. Tandem confirmatur, quia ſi ad valorem huius dimiſsionis eſſet neceſſaria cauſa, res eſſet multis ſcrupulis, & dubitationibus expoſita, imò ex illa naſci poſſent lites, & contentiones externæ inter religioſum dimiſſum, & Societatem. Ob hanc ergo cauſam quamuis in vſu huius facultatis ex rectitudine, & honeſtate religionis cauſa, & hæc quidem magna, ſemper expectanda ſit, nihilominus ad tollenda dubia, oportuit Societatem plenam libertatem retinere, vt de valore facti nulla poſſet eſſe controuerſia. VIII.

Alij verò hanc ſententiam diſtinctione quadam moderandam exiſtimant, vt ſcilicet procedat, quādo dimiſſus voluntariè acceptat dimiſsionem, & libertatem, non verò ſi inuitus & ſine cauſa expellatur. Ratio prioris partis præter fundamēta ſuperioris ſententiæ eſt, quia tunc ceſſat omnis iniuria perſonæ dimiſſæ, quia volenti & conſentienti non fit iniuria, & ideo ceſſat omnis cauſa nullitatis, quæ in eo actu eſſe poſſet. Vnde facilè intelligitur ratio poſterioris partis; nam qui inuitus ſine cauſa repellitur, magnam patitur iniuriam, vt ſtatim oſtendemus. IX.

Mihi verò ſimpliciter, & abſque diſtinctione dicendum videtur, admiſsionem huiuſmodi ſine cauſa factam eſſe nullam, cenſeoque conditionem illā, *ſi Societas eum tenere volet*, non eſſe intelligendam de mera, ac pura voluntate, ſuo abſoluto dominio, & arbitratu volente, ſed de voluntate, quæ prudenti arbitrio, & ex iuſta cauſa vult, aut nō vult. Hoc primum probo ex verbis conſtitutionum; nam in Examine cap. 7. §. 1. ſic dicitur. *Libera tamen manebit Societas, nec tenebitur ad eos admittendos ad profeſſionem,* X.

nec

nec in Coadiutores formatos, ſi ſtudiorum tempore male ſe gererent, adeo vt ſuperior Societatis exiſtimaret, Deo gratum non fore, ſi in eam admitterentur: & tunc ipſi etiam ſuis votis ſoluti erunt. In quibus verbis expendo in primis illam conditionalem, *ſi ſtudiorum tempore*, &c. Et inde colligo illam eſſe neceſſariam, vt Societas non teneatur hos religioſos retinere; ergo nõ ſubſiſtente tali cauſa, tenetur. Dicetur fortaſſe teneri ex vi ſuarum conſtitutionum, non ex vi contractus. Sed hoc non placet, vt infrà numer. 18. latiùs dicam: tum quia obligatio conſtitutionis cùm non ſit ad culpam, minima eſt pro re tam graui: tum etiam quia verbum *tenebitur*, indicat præciſam obligationem fundatam in natura ipſius rei, & non in ſola conſtitutione: maximè cum nulla ibi mentio fiat conſtitutionum, & examen illud eas antecedat. Deinde expendo verba illa. *Et tunc ipſi etiam ſuis votis ſoluti erunt.* habent enim vim excluſiuæ, ac ſi dicerent, tunc, & non aliàs ſoluti erunt. Nam ſi verè ſolui poſſunt, quomodocunque dimittantur, non oportuiſſet addere illam particulam reſtrictiuã *tunc.* quia vel ſic, vel aliter dimiſsi & tunc, & ſemper ſoluti eſſent.

XI.
Inſtatur contra probationem ex loco examinis factam.

Dices, hoc argumento probaretur illam cauſam ibi aſsignatam eſſe vnicam, & neceſſariam, ſine qua dimiſsio non teneret, nec ſolueret ligatum; quia ponderationes factæ ſi ſolidæ ſunt, hanc vim habẽt. Conſequens autem repugnat eidem capiti ſtatim in §.2. & cap. 2. 2. partis Conſtit. vbi aliæ cauſæ aſsignãtur. Reſpondeo primùm concedendo ſequelam, & conſiderando cauſam illam formaliter (vt ſic dicã) potiùs quàm materialiter & præciſe ſiſtẽdo in modo dimittendi, de quo ibi ſermo eſt. Ad quod explicandum aduerto, aliquem dimitti poſſe ex Societate, vel propter cauſas antecedentes receptionem eius, vel propter ſubſequentes, ſeu intra Societatem datas, aut contractas. In eo igitur capite non agitur de prioribus, ſed de his tantum poſterioribus; vt patet ex illis verbis, *Si ſtudiorum tempore male ſe geſſerint.* & in §.2. *Si quando ſtudiorum tempore*, &c. Supponitur enim ibi, alias cauſas, vel defectus, qui ante receptionem exiſtere poſſunt, per alias interrogationes in prioribus capitulis eiuſdem examinis poſitas, fuiſſe detegendas. Et ideo illi defectus nunquã poſſunt reddere cauſam iuſtam expellẽdi aliquem, niſi in ipſo examine fuerint occultati, vel quacunque ratione non ſatis cogniti, & poſtea per experiẽtiam probationum deprehendantur. Et de his cauſis ſermo eſt in 2. p. Conſt. cap. 2. §. 3. ibi. *Tale quid eſſet ſi in probationum decurſu, aliqua impedimenta, vel inſignes defectus quos antea in examine tacuiſſet, detegerentur.* Et in §. 5. in illis verbis. *Si detegeretur vinculum matrimonij, vel ſeruitutis legitimæ, aut æs alienum magni momenti, quibus in rebus dum initio examinaretur veritatem ſubticuerit.* Additur verò ibi in declaratione liter. B. aliquando non obſtante defectu declarato in examine recipi aliquem ſub conditione, vt periculum fiat, an decurſu temporis ille defectus tollatur, vel illum non impedire, vel reddere perſonam inutilem ad miniſteria Societatis: & tunc clarum eſt, ſi defectus duret, & experimento conſtet reddere perſonam inutilem, illam eſſe iuſtam cauſam dimiſsionis, quia in prædicta conditione, tale pactum virtute includitur, & tunc cauſa non ſumitur ex defectu vt præceſſit, vel vt antea cognitus fuit, ſed vt durat, & eius grauitas magis innoteſcit. Vlterius verò in eadem declaratione apponitur, licèt aliquis abſolutè & ſine vlla conditione recipiatur cum infirma valetudine ab ipſo declarata, ſimpliciter quidem dimitti poſſe, quamuis magis conſiderandum ſit, an dimitti debeat, necne. Sed hoc ideo dicitur & verum eſt, quia vt ibidem ſubiungitur, ſemper talis receptio fit, ſub ſpe quòd talis perſona aliunde compenſabit corporis debilitatem, eo quòd ad res maioris momenti vtilis ſit futura: & ideo ſi per probationes, experimento cognoſcatur illam ſpem fuiſſe vanam, conſurgit iuſta cauſa dimiſsionis, quæ ſemper requirit nouam cognitionem alicuius defectus præexiſtentis, qui ſi in principio bene cognoſceretur, receptionem impediret. Et nihilominus ex ſuaui quadam prouidentia additur, in eo caſu magis cõſiderandum eſſe, an talis perſona dimittẽda ſit; quia cùm illa in principio rectè, & fideliter ſe geſſerit, ſi poſtea defectus inuoluntariè duret, ſeu per eam nõ ſtet quominus tollatur, quacunque ratione vtilis eſſe poſsit, ſine aliquo communi detrimento, retinenda potiùs eſt, quam dimittenda; abſolute autem dimitti poteſt ſi iudicetur expediens. Quod vt maiori cum iuſtificatione fiat, interrogatur vnuſquiſque ante ingreſſum an in tali euentu hoc patiẽter laturus ſit, vt intelligat, qua lege recipiatur, & ſi oportuerit, iuri ſuo renuntiet, & hoc agitur in ca 7. Exam. §. 2.

Diluitur explicando cauſas dimiſſionis antecedentes admiſſionem.

Ratio autem ſeu cauſa orta poſt ingreſſum in Societatem eſſe poteſt, vel pertinens ad defectum animæ, vel ad defectum corporis, atque adeò voluntariè, vel inuoluntariè. De priori agitur in cap. 7. Exam. §. 1. hoc enim ſignificant illa verba, *Si ſtudiorũ tempore male ſe gererent*, &c. Quæ cauſa eſt iuſtiſsima, & comprehendit plures particulares, quæ in cap. 2. 2. partis Conſtit. ponuntur, vt ſi iudicaretur quis damnum allaturus malo vitæ exemplo, ſi inquietũ ſe oſtendat, ſi verbis, aut actibus offendiculum aliis præbeat, ſi non poſsit ſe componere ad vitam ducendam ſub obedientia, iuxta modum procedendi Societatis, eo quòd nequeat iudicium ſuum refringere, ſi denique in affectibus, & vitiis, quæ diuinam offendunt maieſtatem, corrigi non poſsit, etiamſi publica non ſint. In quibus omnibus & quibuſcunque ſimilibus, regula in priori loco deſignata in numer. 10. ſeruanda eſt; ſcilicet defectum hunc talem eſſe debere, vt eo ſpectato, Superior prudenter iudicet Deo gratum non eſſe talem perſonam in Societate admittere aut retinere; atque ita hæc cauſa quoad hanc partem tanquam ſimpliciter neceſſaria proponitur. Quia verò præter defectum animi poteſt quis corporis infirmitatem in ipſa Societate cõtrahere, propter quam nec in literis proficere, neque in Societatis miniſteriis vtiliter queat inſeruire; ideo dubitari non immeritò poteſt, an hinc ſumi poſsit iuſta cauſa eiectionis? Tamen in 2. p Conſtit. c. 2. lit. B. declaratur, in eo caſu ſi ipſemet religioſus contentus non eſſet, iuſtum non fore hac ſola cauſa à Societate dimitti. Ex quo ſignificatur, ex cõſenſu partis poſſe etiam inde cauſam iuſtam inſurgere quod pertinet etiam ad declarationem dicti c. 7. Examin. §. 2.

XII.
Itemque ſubſequentis admiſſioni.

XIII.

Ex quibus omnibus conſtat in Conſtitutionibus Societatis ſemper requiri cauſam iuſtam ad hanc dimiſsionem, & non alio modo, nec maiori libertate reſeruare ſibi Societatem hanc facultatem, & ita explicatur hæc poteſtas in declaratione 6 cap. Examinis, vbi ſic dicitur. *Nec eſt iniuſtum, vt patet in literis Apoſtolicis, (ſi Societas libertatem ad eos dimittendos, quando non faciunt quod debent, retineat)* vbi notetur illa reſtrictio *quando*: quia ſolùm pro ſimili occaſione libertas retinetur. Vnde in fine additur, *quorum* (ſcilicet Societatis, & Præpoſiti Generalis) *tantum erit poſſe dimittere, neque id ſine cauſis iuſtiſſimis fieri debebit.* Meritò etiam hoc declaratum eſſe dicitur in indultis Apoſtolicis. Nam Gregor. XIII. in bulla, *Quanto fructuoſius.* de his ſcholaribus ait, non poſſe ipſos ſine vitio apoſtaſiæ Societatem dimittere, *quamuis rationabili ex cauſa iuxta Conſtitutiones eaſdem ab ipſo Præpoſito Generali dimitti, & votis huiuſmodi liberari poſſint.* Atque hoc etiam modo declarat idem Pontifex cõditionem illam in Conſtitutionibus poſitam, *quandiu Societas illos retinere velit*: quam ſub his verbis propo-

Probatur ſecundo ex Pontificum indultis.

proponit idem Gregor. in Conſtitutione, *Aſcendente Domino. Quamdiu Præpoſitus Generalis eos in Societate retinendos eſſe cenſuerit.* Quæ conditio eodem modo habetur in bulla Iulij III. de confirmatione inſtituti. ibi. *Pro eo tempore, quo Præpoſitus Generalis Societatis prædictæ eis in miniſterio ſpirituali, vel temporali vtendum iudicaret, aſtringerentur.* Et in bulla 4. Pauli III. quæ incipit, *Exponi nobis*, eadem conditio per verbum *iudicandi* explicatur. Eſt autem regula ad explicandum ius communiter recepta conditionem aliquam relictam ad arbitrium, vel iudicium alicuius præſertim gubernatoris, ſeu Prælati, intelligendam eſſe de arbitro ex prudenti iudicio, & conſequenter ex cauſa rationabili. Quam regulam tradit, variiſque iuribus confirmat Bartol. in gloſſ. in Extrauag. *Ad reprimendum*, quæ habetur circa finem voluminis verbo *videbitur*. & ex eo Panormit. cap. 1. de Conſtitutionib. n. 13. & latiùs in c. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. n. 18. & attingit etiam c. 1. de iudiciis. n. 12. Eſtque talis interpretatio per ſeſe valde conſentanea rationi. Quia quando aliquid committitur iudicio Prælati, vel iudicis, non tantùm voluntati, ſed etiam poteſtati eius committitur; poteſtas autem eius non eſt ad agendum pro ſola voluntate, ſed ſecundùm ius, & rationem; tamen quia res in particulari ſolet eſſe dubia, ideo eius prudēs iudicium poſtulatur, eique committitur. Denique fauent verba Gregorij XIII. in dicta Conſtitutione, *Aſcendente Domino.* vbi de his votis ſcholarium ſic inquit. *Nec ea vllo alio modo, quam per legitimam dimiſſionem à Societate ceſſare poſſunt.* Vbi expendo particulam illam *legitimam.* Non enim poteſt legitima dimiſsio appellari, quæ pro mera voluntate fit, ſed ſolùm illa, quæ fit ex cauſa legitima, ſeu ſecundùm ius; id enim legitimum dicitur, quod ſecundùm legem fit: ait autem Gregor. non alio modo quàm per legitimam dimiſsionem poſſe hæc vota ceſſare: ergo ſi dimiſsio non ſit talis, facta non tenet.

Confirmatur ex alio loco Gregor. XIII.

XIV. *Probatur tertia ratione.*

Tandem hæc ſententia eſt valde conſentanea rationi naturali, & principiis ſuperiùs poſitis de hoc ſtatu. Quod patet, quia hic ſtatus, & traditio ex parte religioſi, & ex intentione religionis, & Sedis Apoſtolicæ approbantis eius inſtitutum ad hoc ordinatur, vt habeat omnem ſtabilitatem, & perpetuitatem quam ſine incommodo religionis poteſt habere; ergo nulla debet relinqui poteſtas in religione, vel in aliqua perſona ad dirimendum tale vinculum pro ſola voluntate. Patet conſequentia, tum quia talis poteſtas repugnat illi firmitati ſtatus; parua enim ſtabilitas eſt, quæ pro ſolo arbitrio alterius auerti poteſt: tum etiam quia poteſtas repugnat prædictæ intentioni, quia illa non confert ad bonū religionis, vel religioſi. Confirmatur, ac declaratur: nam, licèt in rigore iuſtitiæ ſtando poſsit aliquis ſe ipſum obligare, vel donare ſine vlla omnino obligatione ex altera parte, ſed relinquendo alium omnino liberum, vt pro ſola voluntate ſua poſsit obligationem remittere; tamen in præſenti materia, & conſiderato fine, ac circumſtantiis talis ſtatus, non videtur hæc eſſe intentio perſonarum ſe tradentiū Societati. Quamuis enim ſciant poſſe dimitti, ſi malè ſe gerant, & quoad hoc conſentiant in libertatē, ſeu poteſtatem Societatis, tamen perſuaſum ſimul habent, quando ſe tradunt, ſe non poſſe dimitti, ſi rectè ſe gerant, & per eos non ſtet, & quaſi ſub hac conditione, quam & ex communi ratione ſtatus religioſi, & ex propriis Conſtitutionibus, & bullis Societatis colligere poſſumus, ſe tradūt; neque in maiorem poteſtatem Societatis conſentiunt; ergo talis dimiſsio ſine cauſa facta eſt contra vim, & firmitatem talis vinculi, & vltra poteſtatem Societati reſeruatam; non eſt ergo valida. Tandem confirmatur, quia hęc poteſtas non eſt in Prælato Societatis, vt in abſoluto Domino, ſed vt in diſpenſatore, & gubernatore; ergo non eſt commiſſa puræ voluntati illius, ſed diſpenſanti, & gubernanti ex iuſta cauſa. Dices, licèt hoc ſit verum de particulari Prælato, tamen in Societate eſt, tanquam in abſoluto Domino. Reſpondeo inprimis hoc parum referre, quia non tota Societas per ſe ipſam immediatè exercet hunc actum, ſed per Prælatum, cui non dominium, ſed gubernationem commiſit; etiamſi ſupremus in Societate ille ſit. Deinde falſum eſt totam etiam Societatem habere abſolutum dominium, ſed poteſtatem accommodatam tali ſtatui, & approbationi Pontificum. Eo vel maximè, quòd hæc traditio non illi principaliter, ſed Deo in ipſa facta eſt, & ab ipſa nomine eius acceptata, & ideo etiam ipſa ſe gerit, non vt domina, ſed vt diſpenſatrix reſpectu Dei. Quapropter nulla ratio patitur, vt pro ſola ſua voluntate poſsit reſcindere traditionem Deo factam; nec conditio in ea incluſa taliter intellecta rationabilis fuiſſet.

Concluditur intentum.

XV. *Cauſa ad validam dimiſsionem adeo requiritur, vt ſine illa, nec conſenſus dimittendi per ſe ſufficiat. Per accidens tamen ſufficiet.*

Atque ex his conſtat, prædictam reſolutionem non ſolùm procedere quando quis ita dimittitur inuitus, verùm etiam ſi ipſe conſentiat, *per ſe loquēdo.* Ratio eſt, quia ſolus conſenſus religioſi non præbet iuſtam cauſam eiectioni. Nam in hoc negotio non attenditur ſolum ius ipſius religioſi cui ipſe poteſt cedere, ſed etiam bonum ipſius religionis, & præcipuè obligatio facta Deo; & ideo niſi in ordine ad hæc omnia intercedat cauſa ſufficiens, non erit legitima eiectio. Contingere autem poteſt, vt ex parte religionis intercedat ſufficiens cauſa, & vtilitas ad abſcindendum tale membrum, quæ tamen cauſa nō ſit ſufficiens ex parte religioſi, vt inuitus reiiciatur; & tunc conſenſus religioſi conducere poteſt ad hoc, vt eiectio valeat, & ſit iuſta, quæ abſque tali conſenſu non eſſet, non quia præbeat ſimpliciter iuſtam cauſam, ſed quia complet illam, vel potiùs quaſi remouet impedimentum, vt cauſa quæ inerat, poſsit eſſe ſufficiens. Exemplo declaratur; nam ſi ſcholaris laboribus ſtudiorum, vel ſeruiendo Societati in aliis miniſteriis, ſalutem corporis ita perdat, vt poſtea oneri potiùs, quàm vtilitati futurus ſit religioni, non eſt hæc cauſa ſufficiens, vt ille inuitus eiiciatur; ērit autem ſufficiens ſi ille conſentiat; vtrumque enim in Conſtitutionibus ac tādem in Decreto 50. Congregat. 5. n. 3. editionis anni 1616. declaratum vidimus, & meritò: nam cauſa illa reſpectu habito ad religionem ſufficiens eſt: reſpectu verò religioſi inuoluntarij non ſufficit: nam cū ille habeat ius acquiſitum in religionem, & per illū non ſteterit, & ſeruiendo religioni vires amiſerit, non poteſt ob eam cauſam inuitus ſuo iure priuari. Si autem ipſe conſentiendo ceſſerit iuri ſuo, iam ceſſat eius iniuria, & ita poterit intuitu religionis iuſta dimiſsio fieri ex tali cauſa. Dices, quomodo poteſt religioſus licitè conſentire ſuæ eiectioni, cum ſe tradiderit, & ex parte ſua perpetuò ſe obligauerit Deo, nec tunc cogatur exire? Reſpondeo fortaſſe talem conſenſum regulariter non eſſe laudabilem, niſi aliqua magna cauſa intercedat. Abſolutè tamen conſenſus ille non eſt per ſe malus, nec contrarius prioribus votis, quia facta fuere iuxta Conſtitutiones Societatis, & in eis declaratum eſt, quòd in tali euentu poſsit conſenſus præſtari: vnde fit cōditionem in his votis incluſam ita eſſe intelligendā vt Societas valeat ex iuſta cauſa dimittere ſcholarem, *vel inuitum, vel ſaltem conſentientem iuxta exigentiam, & proportionem cauſæ*; quæ proportio, & cauſa partim ex recta ratione, & prudenti arbitrio, partim ex conſtitutionibus eiuſdem religionis ſumenda eſt.

XVI. *Ad fundamentum in num 7.*

Atque hinc patet reſponſio ad fundamentum primæ ſententiæ in n. 7. Nam conditio illa quæ aliquando poni ſolet per verbum *volendi*, intelligenda eſt iuxta ſubiectam materiam. Et iuxta alia loca in quibus

quibus per verbum *iudicandi*, ſeu *cenſendi* eadem conditio explicatur. Et ideo non ſunt ſimilia exempla, quæ ibi afferuntur: nam in voto ſimplici religionis, quod ſecundo loco habetur, nulla acceptatio, aut obligatio ex parte religionis interuenit, & ideo æquè libera manet ad recipiendum, vel non recipiẽdum hominem, ac ſi Deo nihil vouiſſet. Eſt etiam aliud diſcrimen, quia aliud eſt non admittere, aliud eiicere iam admiſſum; nam illud prius conſiſtit in ſola negatione, & ideo eo ipſo quòd actus non fiat neceſſariò, ipſa priuatio facta tenet, vt ſic dicam: quod non ita eſt in effectu poſitiuo eiiciendi, & diſſoluendi, quod ligatum eſt. Vnde fit, vt licèt demus religionem ſe obligaſſe ad recipiendum eum, qui ſimpliciter vouerat eius ingreſſum, & poſteà iniuſtè nolle illum admittere, nihilominus non admiſsio tenet, & conſequenter alius excuſatur à tranſgreſſione voti, & ſi iam fecit quod erat ex parte ſua, fieri etiam poterit, vt votum omnino ceſſauerit: eiectio autem ſi ſit iniuſta, & vltra limites poteſtatis, non erit valida, & ideo nec vinculum, nec vota diſſoluit. Aliud verò exemplum priori loco poſitum de voto facto, *ſi pater volverit*, iudicandum eſt ſecundùm intentionem vouentis: tamen regulariter loquendo illa conditio referri ſolet ad nudam voluntatem, & ideo exemplum non eſt ſimile.

XVII. *Ad primam confirm. in num 8.* Ad primam confirmationẽ ex eo principio ſumptam, quòd irritatio non requirat cauſam: Reſpondetur duplicem eſſe irrationem, vnã omnino propriam, quæ naſcitur ex inefficacia inferioris voluntatis ad ſe obligandum, niſi cum dependentia à ſuperioris voluntate; & talis irritatio in vniuerſum non requirit cauſam, vt valeat. Alia verò eſt irritatio minùs propria ex parte materiæ habentis conditionem imbibitam dependentem ex alterius voluntate, & de hac irritatione non poteſt in vniuerſum negari quod requirat cauſam, neque etiam affirmari, ſed pro ratione conditionis. Præſens autem irritatio ad hunc poſteriorem modum ſpectat: & oſtenſum eſt in n. 13. conditionem implicitam non dicere habitudinem ad nudam voluntatem, ſed iuſta ac recta ratione regulatam, & ideò talis irritatio cauſam requirit.

XVIII. *Ad ſecundã confir. ibidẽ quorundam reſponſio.* Ad ſecundam confirmationem multi contendũt in hac incorporatione ſcholarium Societatis nullũ eſſe contractum, ſed ſolam promiſsionem, & obligationem Deo factam, ex qua nulla oritur obligatio ex parte religionis, quia ipſa licèt acceptet obligationem, non tamen recipit perſonam, vt eam perpetuò retineat, ſed vt probet, ſicut aliæ religiones recipiunt nouitios, vt eos probent; & ideo licèt ipſi durante nouitiatu votis ſe obligent ad permanendum, non tamen propterea obligatur religio ad eos *Non ſatisfit.* retinendos. Sed hæc ſententia mihi nunquam ſatis probari potuit, tum quia multum derogat veritati, & proprietati ſtatus religioſi horum ſcholarium, dum omnino quoad hoc comparantur nouitiis, qui intra annum probationis tria vota priuata emiſerunt. Licèt enim aliquo modo conueniant, quòd ſcholares ſemper ſunt in probatione reſpectu vlterioris gradus, multum tamen differunt in ſtatu, & in votis. Nam nouitius licet voueat, non ſe tradit, nec confert ius religioni; ſcholaris autem ſe tradit, & confert ius religioni, quæ ſpeciali poteſtate à Sede Apoſtolica data, ſeu approbata, traditionem, & vota acceptat. Tum etiam quia nimis liberã facultatem attribuit Societati ad dimittẽdos ſcholares approbatos: nouitius enim quicquid ipſe vouerit, ſi expellatur, etiam ſine cauſa verè expulſus manet, & ipſe etiam relinquitur liber, ſeu excuſatus, quod de ſcholaribus dici non poteſt, vt oſtẽdimus, & ideo non rectè æquiparantur. Dico ergo in hac *Vera reſponſio.* incorporatione interuenire aliquem quaſi contractum, ex quo nonnulla obligatio in Societatem redundat, quam non habebat ad eandem perſonam toto tempore nouitiatus, etiamſi fortaſſe particularia vota in illo emiſiſſet. Hæc autem obligatio nõ eſt ad retinendum perpetuò, abſolutè, & ſimpliciter, ſed ad non dimittendum ſine iuſta cauſa. Quæ obligatio eſt valde rationabilis ſuppoſita traditione, quàm ipſa Societas acceptat, quæ natura ſua poſtulat hanc ſaltem immutabilitatem, vt ex neutra parte poſsit pro ſola voluntate diſſolui. Et aliunde nihil derogat libertati neceſſariæ Societati ad ſuam conſeruationem, quia non obſtante illa obligatione, retinet poteſtatem dimittendi liberos, & ſine vinculo ſcholares ſemel approbatos, quando ſibi expedire cenſuerit; non eſt ergo cur timeamus hanc obligationem recognoſcere, cùm perfectionem inſtituti non impediat, ſed augeat, & in bullis Pontificiis, ac Conſtitutionibus magnum reuera habebat fundamentum, vt n. 11. & 13. oſtendimus.

Ad vltimam confirmationem reſpondetur, ſimili argumento probari poſſe, in diſpenſatione votorum non eſſe cauſam requirendam ad valorẽ eius, vt tollantur ſcrupuli, & dubia. Non eſt ergo hic cõueniens modus tollendi ſcrupulos, ſed optimus modus eſt auferre ignorantiam, & malitiam; nam ſcrupuli ſæpe ex ignorantia oriuntur: dubitationes autem poſt factum aliquod oriri ſolent, quia non ſatis bona fide factum eſt. Igitur quamuis cauſa iuſta ſit neceſſaria ad valorem huius actus, ſi tamen prælatus Societatis bona fide procedat, & facta morali diligentia, ac debita conſultatione iudicet expedire talem perſonam liberam dimittere, & in tali caſu rectè vti poſſe poteſtate ſibi à Pontificibus cõceſſa, non eſt dubitandum de valore actus, & ita ceſſant facilè omnes ſcrupuli, & dubitationes. Imò addo (poſſet enim in hoc eſſe nonnulla dubitandi ratio) quòd licet poſt dimiſsionẽ intelligatur cauſam non fuiſſe tam grauem quanta exiſtimata fuerat, & aliquam deceptionem interueniſſe: Si tamẽ bona fide res acta eſt, & non temerè, ſed prudenti modo, &, vt ita dicam, ſecundùm allegata, & probata, id ſatis eſſe, vt dimiſsio teneat, nec poſtea eſſe ſcrupulum ex alterutra parte admittendum, quicquid denuo innoteſcat. Quia & id ſufficit, vt illa dimiſsio dicatur legitima, & ſecũdùm iudicium prudentis viri, quod ſolum in bullis Pontificiis poſtulatur. Et quia eſſet magnum morale incommodũ, valorem talis actus eſſe dependentem à noua cognitione, ſeu notitia quæ poſtea quocunque tempore haberi poteſt. At verò ſi à principio mala fide, vel temerè, ac ſine ſufficienti probatione ſeu examine procedatur, nullum inconueniens eſt, quòd ex tali facto poſsint ſcrupuli, & dubitationes oriri. Vna verò grauis ſtatim offertur: nam ſequitur dimiſsionem hanc non debuiſſe committi ſolis Prælatis, nec ſine iudiciali forma, & examine faciendam eſſe. Sed hæc obiectio attingit aliam generalem circa regimen Societatis, de quo in fine lib. 10. ex profeſſo diſputabimus. Nunc ſatis ſit modum illum præter generales confirmationes inſtituti in particulari denuo confirmatum eſſe à Gregor. XIII. in bulla confirmationis inſtituti. XIX.

(:)

INDEX

INDEX CAPITVM
LIBRI QVARTI.

De votis Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ, prout in Societate immittuntur.

Cap.I. *AN ſimplex Caſtitatis votum quod in Societate fit, dirimat matrimoniũ poſtea contractum?*

II. *An prædictum votum dirimat etiam præcedens matrimonium?*

III. *Quibus mediis Societas iuuet ſuos ſubditos ad votum Caſtitatis ſeruandum.*

IV. *Votum Paupertatis ſcholarium Societatis IESV, neque illos reddere dominij incapaces, neque id pugnare vero religionis ſtatui.*

V. *Quomodo paupertas à ſcholaribus Societatis ex vi regulæ ſeruanda ſit in diſtributione ſuorum bonorum?*

VI. *Quomodo à ſcholaribus Societatis ſeruanda ſit ex vi voti paupertas in diſtribuendis ſuis bonis?*

VII. *Ad quem vſum, ſeu exercitium paupertatis ex vi regulæ obligentur ſinguli religioſi Societatis IESV?*

VIII. *Ad quem vſum, ſeu exercitium ijdem religioſi obligentur ex vi voti?*

IX. *De paupertate in communi domorum profeſſarum Societatis IESV.*

X. *An explicata ſuperiori capite paupertas conueniens ſit Societati profeſſæ.*

XI. *De paupertate in communi Collegiorum Societatis, ac domus probationis.*

XII. *An ex voto obedientiæ obligari poſſint religioſi Societatis in quacumque materia?*

XIII. *De conſilio obedientiæ in Societate quoad perfectionem executionis.*

XIV. *De conſilio obedientiæ quoad perfectiones ex parte voluntatis.*

XV. *De perfectionibus ex parte intellectus.*

XVI. *An promiſſio ſcholarium in Societate approbatorum ingrediendi Societatem, ſit verum votum ad hunc ſtatum religioſum conueniens, vel neceſſarium?*

XVII. *Ad quid obliget dicta promiſſio?*

LIBER QVARTVS.

De votis ſimplicibus caſtitatis, paupertatis, &c. quæ in Societate IESV emittuntur.

EXplicata qualitate vinculi ſcholarium in Societate approbatorum ad exactam huius ſtatus declarationem neceſſe eſt, de ſingulis votis, prout in eadem Societate nuncupantur, aliquid ſigillatim dicere; poſtea verò in ſequentibus libris de ſtudiis, aliiſque actionibus tractabimus.

CAPVT I.

Votum caſtitatis ſcholarium Societatis IESV quale ſit, & an dirimat ſubſequens matrimonium.

I. *Prima ſuppoſitio pro 1 parte tituli.* QVamuis inter vota minùs perfectum ſit votum paupertatis; tamen, quia votum caſtitatis breuiùs expediri poteſt, ab illo incipimus. Quod ergo attinet ad primam tituli partem, ſuppono primò hoc votum eſſe omnino integrum & perfectũ, tam in extenſione materiæ, quàm in obligatione quam inducit: comprehendit enim totam materiam caſtitatis ſine vlla reſtrictione, & ad totam illam ſeruandam obligat cum omni rigore, cum quo poteſt obligare caſtitatis votum. Et ideo nihil circa hæc addendum nunc occurrit, iis quæ generatim de voto caſtitatis diſputauim⁹ ſuperiori tom. *Secunda ſuppoſitio.* Suppono ſecundò hoc votum eſſe per ſe annexum ſtatui religioſo, & traditioni ſeu dedicationi ad cultum Dei, quam de ſe facit talis perſona in tali religione approbata. In quo, ſuo modo conuenit hoc votum cum ſolenni voto caſtitatis religionis, quoad perpetuitatem, & ſeparabilitatem à tali ſtatu. Et ideo quæ hîc poſſent tractari de diſpenſatione huius voti per ſe, ac ſeparatim à vinculo traditionis, ſeu incorporationis cum Societate, eandem rationem habent cum illis quæ de voto ſolenni caſtitatis ibidem in ſimili puncto dicta ſunt. Simpliciter enim inſeparabile eſt à tali ſtatu illo durante, neque in hoc cadit vnquam diſpenſatio, nec fortaſſe cadere poteſt, & certum eſt præter ſummum Pontificem neminem habere hanc poteſtatem. Vnde licèt Societas poſſit hoc votum tollere irritando hoc vinculum modo in cap. vlt. ſuperioris libri declarato; non tamen poteſt retento vinculo alicui facultatem dare ducendi vxorem, veluti ſub ea conditione, & lege, vt ſi moriatur vxor, idem vinculum cum Societate maneat idem, & quaſi reuiuiſcat, quoad vſum, quia nullibi data eſt illi hæc poteſtas; & quia ibidem generaliter dictum eſt non habere poteſtatẽ diſpenſandi in his votis, hæc autem quædam diſpenſatio eſſet, & adeò ſpecialis, vt nec à Pontifice vnquam concedatur, & dubium ſit an concedi poſſit: in quo (vt dixi) idem ſentiendum eſt quod de voto ſolenni, quia æquè per ſe annexum eſt ſtatui religioſo. Ab illo ergo ſolùm differt conditione quam includit traditio, cui annexum eſt. Et ideo omnia quæ diximus de illo voto ſolenni, huic communia ſunt, his exceptis, quæ ex illa conditione, vel carentiâ eius, pendent, vt eſt irritabilitas, de qua iam dictum eſt, & vis dirimendi matrimonium vel ſubſequens, vel antecedens, de quibus hic ſolùm in præſenti c. & ſequenti dicendũ ſupereſt. In tertio verò ad maiorem explicationem, & commendationem noſtri inſtituti aliqua de huius voti obſeruantia adducemus.

Quod attinet ad 2. partem tituli, quæſtio ſolùm intelligi poteſt, quamdiu hic ſtatus durat; nam ſi quis eiiciatur à Societate votis ſolutus, & ex religioſo factus non religioſus clarum eſt non impediri hoc voto, quominus matrimonium licitè, & validè contrahere poſſit, quia illud iam non eſt, & quod non eſt, nullum effectum habet. Poteſt autem quæſtio tractari aut de hoc voto ſecundùm ſe ſolùm, quatenus per ſe eſt annexum tali ſtatui, vel ratione iuris poſitiui ſpecialiter lati à Gregor. XIII. in Conſtitutione, *Aſcendente Domino*. II. *Exponitur ſenſus 2. partis tituli.*

Primò ergo certum eſt hoc votum ante illud decretum Gregorij impediuiſſe quidem, non tamen irritaſſe matrimonium poſtea ſubſequutum. Hæc aſſertio certa eſt, primò ex Greg. XIII. in dicta Conſtitutione, vbi illud ius condit tanquam nouum, & ideo in priori bulla vbi idem inſtitutum confirmauerat; & hos ſcholares veros religioſos eſſe declarauerat, nullam huius rei mentionem fecit; & nobis, qui eo tempore Theologiam Romæ profitebamur, conſtat, magna diligentia, & ſtudio, & ab ipſo Pontifice, qui doctiſsimus erat, & ab aliis doctoribus Theologis & Iuriſperitis laboratum eſſe inquirendo, an poſſet Pontifex, & an expediret tale impedimentum addere, omneſque pro certo ſupponebant vſque ad illud tempus hoc votum non habuiſſe illum effectum. Quod etiam in tota Societate, & in omnibus, qui illud emittebãt pro indubitato ſemper habitum eſt, quod eſt ſignum neque à vouentibus fieri, neque à Societate ſolitum fuiſſe acceptari ſub illa intentione irritandi. Denique ſi aliquando contigit tale matrimonium ſacrilege contrahi, diſſolutum poſtea non eſt, ſed ratum permanſit, extra omnem controuerſiam, de quo etiam nobis euidẽter conſtat; quod eſt ſignum hoc ſenſu fuiſſe receptũ tale votum in vniuerſa Eccleſia. Ratio verò à priori eſt, quia hoc impedimentum non eſt annexũ voto caſtitatis, niſi ex conſtitutione Eccleſiæ, vt in eadem conſtitutione idem Pontifex ſenſit, & ſignificauerat priùs Bonifacius VIII. in cap. vnico de voto in 6. III. *Aſſertio certa. Probatur primo ex mente Pontificis.* *Accedit vnũ ſignum à poſteriori.* *Alterum ſignum.* *Ratio à priori.*

Duæ verò contra hoc occurrunt obiectiones. Prior eſt, quia ex multorum ſententia, votum caſtitatis eo ipſo quòd eſt per ſe annexum traditioni religioſæ, irritat matrimonium contrahendum, ex vi traditionis, abſque alio ſtatuto Eccleſiæ: ergo iuxta illam ſententiam, idem dicendum erit de hoc IV. *Obiectio prima contra aſſertionem.*

de hoc voto; nam in Societate ſemper fuit per ſe annexum traditioni, & vero ſtatui religioſo, neque quoad hoc, vt ſuprà lib. præced. à cap. 2. viſum eſt, Gregorius XIII. edidit ius nouum, ſed magis declarauit antiquum, cum quo, vel ex quo ipſa Societas nata eſt. Nec quoad hoc videtur referre, quòd hæc traditio, non ſit ita abſoluta & perpetua ex parte Societatis, ſicut eſt in aliis religionibus; nam hinc ſolùm colligi poteſt proportionalis differentia; ſcilicet, hoc impedimentum in hoc gradu Societatis, non eſſe ita perpetuum intrinſecè, & ex omni parte immutabile, ſicut eſt in religioſis profeſsis. Illud autem nihil obſtare videtur, quominus cum proportione dictum impedimentum ita naſcatur ex hoc voto quandiu durat, ſicut ex alio; Nam ratio ob quam dicitur ſequi ex voto ſolenni, ratione traditionis, eſt quia talis perſona iam non habet dominium ſui corporis, vt illud tradat alteri. At hæc ratio etiam in hoc voto, quamdiu durat, locum habet: quia etiam eſt annexum traditioni; per quam omnino idem ius translatum eſt in religionem: & perſona, durante illo vinculo, æque non eſt ſui iuris, neque habet poteſtatem in corpus ſuum; ergo durante illo ſtatu, traditio erit nulla, facta alteri per matrimonium.

V. *Roboratur exemplo.*

Profectò illatio obiectionis apud me eſt valdè probabilis, & efficaciter probata ex proportionalitate rationis, quæ poteſt hoc exemplo declarari. Nam ſi Ioannes v.g. ſe traderet in ſeruitutem Petro ſub reciproca obligatione, vt nec Ioannes ſe à ſeruitute eximere, nec Petrus illum manumittere poſſet. Franciſcus autem ſe traderet in perpetuam ſeruitutem ſine obligatione ex parte Domini, ſed cum poteſtate manumittendi illum, ſi vellet; nihilominus Franciſcus, & Ioannes æquè impotenter manent durante illo ſtatu, vt ſe alteri tradant in ſeruos: quia vtraque donatio fuit æquè valida, & vtrumque æquè priuauit iure in ſe ipſum: ſolumque relinquitur illa differentia, quòd Ioannes nunquam poteſt iterum fieri liber, & ideo impotentia eius eſt omninò perpetua: Franciſcus autem poteſt manumitti, & tunc ſi fiat liber, poterit alteri ſe tradere in ſeruum ſi voluerit. Ita ergo eſt in Societate; nam ex parte ſe tradentium, eſt æqualis donatio, & conſequenter æqualis priuatio iuris in ſe ipſos. Differentia autem ſolùm eſt in obligatione ex parte religionis, quæ ad prædictum effectum nihil refert, vt ex dicto exemplo conſtat. Et ratio etiam eſt euidens, quia illa impotentia, ſi vera eſt, non fundatur in obligatione alterius, ſed in priuatione iuris in ſe ipſum, quia translatum eſt in alium. Reſpondeo ergo ad obiectionem, hoc diſcurſu potiùs mihi probari, & confirmari, illam multorum ſententiam eſſe falſam, de qua re in tom. præced. lib. 2. à c. 7. dictum eſt. Sed confirmationem hanc, huc, inde remiſi, quia priùs non poterat ſufficienter intelligi: Itaque in forma negandum eſt obiectionis antecedens.

VI. *Secunda obiectio.*

Alia obiectio eſt, quia à principio inſtitutionis Societatis optimè potuit hoc votum comprehendi ſub declaratione Bonifacij in cap. vnico de voto in 6. Ergo virtute illius decreti habuit ſemper hoc votum vim irritandi matrimonium ſubſequens. Cōſequentia eſt clara, & antecedens probatur. Nam ibi in vniuerſum dicitur votum ſolennizari quoad hunc effectum per profeſsionem factam in religione approbata à ſede Apoſtolica. Dictum eſt autem ſuprà lib. præcedent. cap. 5. hanc incorporationem ſcholarium in Societate, rectè poſſe profeſsionem appellari, & ſub ea voce ſæpe in iure comprehendi, præſertim in fauorabilibus, inter quæ meritò computari poteſt hoc decretum: nam fauor religionis, & ipſius voti eſt, quòd tantam habeat efficaciam. Dicetur fortaſſe, in ipſis conſtitutionibus Societatis declaratum eſſe, tam ex intentione vouentis, quàm Societatis, hoc votum non fieri, vt ſolenne, ſed vt ſimplex, & ideò non potuiſſe ſub illo decreto comprehendi. Sed hoc non videtur ſatisfacere; nam intentio vouentis nihil refert ad illam ſolennitatem, quæ in hoc impedimento conſiſtit: nam hoc impedimentum non prouenit à voluntate vouentis, vel acceptantis, ſed ab ſtatuto Eccleſiæ; vnde ſi de facto fiat illud votum cui Eccleſia adiunxit hoc impedimentum, quidquid vouens intendat, contrahet illud; vt ſi quis recipiens ordinem ſacrum intendat ſimplex votum emittere, & non ſolenne; nihilominus votum eius ſolenne erit; quia facto ipſo ordinationis ſacræ ſolennizatur, virtute Eccleſiaſtici decreti, & independenter, ab eius intentione. Sic ergo cum illa intentio non impediat proprium vinculum religioſum in religione approbata, quod generatim per veram profeſsionem contrahitur, non poterit impedire quominus votum inde ſolennizetur quoad hunc effectum impediendi matrimonium, quamuis maneat ſimplex quoad carentiam abſolutæ perpetuitatis, & quoad irritabilitatem ex parte religionis; nam cùm hoc pendeat ex mutua obligatione, pendet etiam ex intentione operantis. Maximè, quia à principio in ipſis bullis approbantibus Societatem, declaratum eſt, hoc votum ita acceptari, & ideo eſſe ſimplex, & non ſolenne, quoad carentiam perpetuitatis abſolutæ, nunquam tamen declaratum eſt, non comprehendi ſub ſolenni, quantum ad illum effectum.

Euaſio.

Non videtur ſatisfacere.

VII. *Probabilis ad obiectionē reſponſio tripliciter ſundetur.*

Reſpondeo nihilominus, verius eſſe hoc votum non fuiſſe comprehenſum ſub illa declaratione Bonifacij VIII. non quia Societas tunc inſtituta non eſſet; nam hoc non obſtante, vota profeſſorum Societatis, & cuiuſcunque religionis poſt illud decretum approbatæ, ſub eo planè comprehenduntur; ſed quia nomine *profeſſionis* ibi non includitur hæc traditio, & acceptatio, ſeu incorporatio ſcholarium in Societate. Hoc autem oſtendit inprimis vſus ipſe, & communis ſenſus omnium ſapientum, qui ſunt præcipui legum interpretes. Secundò, quia Bonifacius re vera intendit loqui de profeſsione ſimpliciter, quæ omnem perfectionem vinculi religioſi, etiam cum abſoluta perpetuitate includit: nam ponit hoc impedimentum tanquam perpetuò immutabile: tunc enim nondum erat in Eccleſia viſum, aut interdictum impedimentum irritans matrimonium ex vi voti, quod auferri poſtea poſſet, & mutationem, ſeu eiectionem perſonæ à ſtatu religioſo. Tertiò, quia ex primæua inſtitutione Societatis hoc votum, vt ſimplex omnino inſtitutum eſt, & eodem modo fuit à Pontificibus approbatum, & receptum, non ſolùm propter conditionem, quam includit ex parte traditionis, ſed etiam, quia non eſt illi addita vis inhabilitandi perſonam ad matrimonium; imò ex priori conditione ſequebatur hæc poſterior, iure ordinario, quia Eccleſia nunquam addiderat tale impedimentum niſi voto omnino abſoluto. Quod ordinarium ius in principio Societatis conditæ auctum non fuit; & ideo tam ex intentione emittentis, quàm Societatis acceptantis, & ſedis Apoſtolicæ approbantis fiebat hoc votum, tanquam omnino ſimplex, nullumque habens annexum impedimentum irritans ſubſequens matrimonium.

VIII. *Aſſertio omnino certa ex decreto Pont. Greg. XIII.*

Secundò certum eſt poſt conſtitutionem Gregorij, *Aſcendente Domino.* hoc votum, quamdiu durat, reddere perſonam inhabilem ad matrimoniū contrahendum. Patet, quia ita expreſſe in illo definitum eſt. cùm enim dixiſſet, neminem poſſe tollere hoc votum, niſi vel ſummum Pontificem, vel Socie-

Societatem dimittendo perſonam, ſubdit. *Neque ante huiuſmodi dimiſſionem matrimoniũ contrahere, quinimo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiuſmodi nullos & irritos eſſe, prout irritos facimus, & annullamus.* Duo autem à nobis probanda ſunt, ſcilicet, & Pontificem potuiſſe hoc facere, & expediens fuiſſe.

Id decretum potuiſſe condi probatur tripliciter.

Primum ſatis ex facto ipſo probatur: valde enim erraret in ſana doctrina, qui ſuppoſito facto, auderet poteſtatem negare, nam eſſet intolerabilis error in Eccleſia. Deinde probatur, quia Eccleſia poteſt matrimonij impedimenta irritantia augere, vel minuere, vt definit Concil. Trident. ſeſſ. 24. ſeſſ. 3. loquens in particulari de gradibus conſanguinitatis: eadem autem ratio eſt de reliquis. Vnde cap. 2. & 3. coarctat impedimenta irritantia, quæ ex affinitate carnali, publica honeſtate, & cognatione ſpirituali oriuntur: & à contrario in cap. 1. inducit nouum impedimentum matrimonij clandeſtini. Præterea certum eſt, hoc impedimentum adiunctum eſſe voto Clericorum ex conſtitutione Eccleſiæ; ergo addi etiam potuit huic voto Societatis. Quin etiam Sot. in 4. d. 27. quæſt. 1. art. 4. de militibus S. Ioannis affirmat illorum votum non irritare matrimonium natura ſua (cùm de aliis religioſis oppoſitum cenſeat) ſed ex Pontificum conſtitutione; ſupponit ergo poſſe hoc impedimentum addi per Eccleſiam alicui ſtatui religioſo; ergo eadem ratione potuit Gregor. huic ſtatui & voto hoc impedimentum adiungere.

Effugium occluditur.

Dices, eſſe diuerſitatem, quia hoc votum non eſt ita abſolutum. At hoc quid intereſt? Nam quamdiu durat tam verum votum eſt, tamque verum ſtatum religioſum conſtituit, ſicut quodlibet aliud. Quòd autem in caſu aliquo auferri poſſit, non obſtat quominus ei poſſit adiungi impedimentum, quod, illo ablato, auferatur. Sicut carentia Parochi & teſtium ſuppoſita perſonæ ſunt inhabiles ad contrahendum; illa autem conditione ablata, aufertur inhabilitas. Item minor ætas quamdiu durat, facit inhabilem, ea verò tranſacta tollitur inhabilitas. Itaque nulla ratio afferri poteſt, cur hoc fieri non potuerit, & alioqui poteſtas Pontificis eſt ſuprema, & vniuerſalis ad conſtituenda impedimenta, quæ matrimonium dirimant, ſi expedire cenſuerit.

IX.

Dubium an conditio expedierit tale decretum.

Cur autem hoc expedierit dubitari poteſt. Nam ſi hoc erat expediens, cur à principio factum non eſt. Cur ita in re adeò graui, & quodammodo ſubſtantiali, tam citò mutatio facta eſt? Neque enim tam breui tempore res adeò mutari potuerunt, vt dicamus cœpiſſe eſſe expediens quod antea non fuerat.

Affirmandũ eſſe oſtenditur ex contrariis incommodis.

Verùm abſque vlla dubitatione fuit expediens, & opportunum remedium ad ſubueniendum Societati aduerſus fraudes, & iniurias, quæ in illo negotio vel illi fiebant, vel facilè fieri poterant, contra diuinum honorem, commune bonum, reuerentiam religioſi ſtatus, ac denique in perniciem ipſorummet vouentium, ſeu religioſorum. Priùs enim ad ſuccurrendum his damnis obligationi votorum additæ ſunt Eccleſiaſticæ pœnæ excommunicationis, & aliæ, quæ apoſtatis imponuntur. Poſtea verò experientia compertum eſt, in tanta malitia hominum, hæc remedia non eſſe ſatis efficacia, quia ſemel contracto matrimonio vellet, nollet, cogebatur Societas perſonam dimittere, & priuari operariis, quos multis laboribus & expenſis habiles miniſtros crearat ad ſeruiendum Eccleſiæ. Cùm autem perſonæ eſſent habiles ad matrimonium validè contrahendum, & à cognatis vel amicis poterant interdum ad hoc vehementiùs induci; & ipſi etiam poſſent procliuiores, & faciliores inueniri circa huiuſmodi lapſum, imò aliquando poſſent Societatem decipere mala fide in ea, fictoque animo multo tempore perſeuerando, ſolùm ad literarum profectum, vt inde commodius poſſent alium ſtatum aſſumere, cùm id facere poſſent, etiam inuita Societate: Ad ſubueniendum hiſce incommodis; conueniens fuit perſonas inhabiles reddere, ne facilè poſſent à ſuſcepto ſtatu cum detrimento religionis, ipſa inuita, recedere.

X.

Apposito exemplo id declaratur.

Eſt commodum huius rei exemplum in cap. *cum ex eo*, de Electionib. in 6. vbi Bonifacius VIII. cùm generaliter diſpenſet cum perſonis habentibus beneficium Parochiale, vt ſtudiorum gratia, non teneantur intra annum Sacerdotes ordinari, licèt id ſtatutum eſſet in Concil. Lugdunenſ. vt habetur in cap. *licet.* eod. tit. adiungit nihilominus, vt infrà annum teneantur ſaltem ordinem ſubdiaconatus ſuſcipere: & cauſam, ſeu rationem reddit. *Ne ſicut à multis de Chriſti patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur, a ſtatu retrocedere valeant clericali.* Vbi gloſſa aduertit prudenter ex præteritis circa futura caueri, ad vitanda ergo impedimenta, quæ per experientiam cognita fuerant, voluit Bonifacius huiuſmodi Parochos ſtatim fieri inhabiles ad matrimonium, ſubdiaconatu ſuſcepto. Eandem ergò prouidentiam habuit Gregor. XIII. in Societatem, & ideo illa non fuit reprehenſibilis mutatio, ſed vtilis additio, quia hæc eſt humana conditio, vt non ſtatim valeat comprehendere, quid in omnibus, & ſingulis rebus magis expediat: vnde eſt illud Prouerb. 4. *Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diem.*

Exemplum aliud ex Societate ſumptum.

Similiter in Societate à principio, qui in ea vota emittebant, non fiebant inhabiles, ſaltem ex ſtatuto Eccleſiæ, ad profeſsionem emittendam in quacunque religione; poſtea verò experimento compertum eſt, expedire hanc inhabilitatem addere, aut declarare, præterquam reſpectu Carthuſiæ, vt ſic indemnitati, tranquillitati, & conſeruationi Societatis conſuleretur, vt Pius IV. & Pius V. in ſua bulla ſtatuerunt. Ita ergò, vel certè maiori ratione expediens fuit hanc inhabilitatem ad matrimonium addere, quia magis indecens eſt, à ſtatu religioſo ad matrimonium tranſire, & maius ſcandalum generat, & faciliùs poteſt religioſorum animos perturbare.

Cõfirmatur tandẽ à ſimili.

Denique cùm vinculum hoc ſtatus religioſi ſit quoddam matrimonium ſpirituale cum Chriſto, meritò, dum in eo ſtatu perſeuerat quis ad matrimonium inferius inhabilis redditur.

XI.

Dubium aliquorum an prædictum decretum comprehenderit perſonas iam tũc exiſtentes in Societate.

Hic verò inquiret aliquis, an per illud Gregorij decretum, facti ſint ipſo iure inhabiles ad matrimonium ſcholares, qui iam vota in Societate emiſerant. Nam cùm ipſi hoc non vouerint, neque intenderint, quando approbati fuerunt, niſi de nouo conſentirent, & vota ſua in eo gradu rata haberent, non viderentur potuiſſe virtute ſolius extrinſecæ legis inhabiles reddi; præſertim, quia leges non reſpiciunt præterita, ſed futura. Cap. 2. de conſtit. vnde (quidquid ſit de poteſtate) de facto non videtur hoc decretum illas perſonas reddidiſſe inhabiles. Quod etiam confirmatur, quia lex irritans habet vim legis pœnalis, iuxta gloſſam in cap. *decet.* de immunit. Eccleſ. in 6. verbo *Proceſſus*, de quo multa congerit Panormit. in cap. 2. de conſtit. numer. 5. & ibi additio eius, verb. *retractatio actus.* Viderique poſſunt alij apud Sancium lib. 3. de matrim. diſput. 4. à numer. 8. & in opere noſtro de legib. lib. 5. cap. 19. Dicendum inhilominus eſt, illud decretum ſtatim habuiſſe effectum in omnibus perſonis Societatis, quod eſt certum, & ita ab omnibus intellectum.

Reſoluitur pars affirmatiua, &c.

Et inprimis, quòd ita fieri potuerit à Pontifice, patet, quia per illam legem non inhabilitatur perſona ad aliquid præteritum (hoc enim ſenſu verum eſt ſtatutum non reſpicere præte-

[...]uit Pontifex eas comprehendere. præterea) ſed ad matrimonium in futurum contrahendum: ergo ex hac parte optimè potuit hoc decretum comprehendere, non ſolùm perſonas futuras in Societate, ſed etiam exiſtentes iam: nam conſtitutio in aliqua, vel pro aliqua communitate facta, non ſolùm obligat, vel comprehendit perſonas futuras in tali communitate, ſed etiam iam exiſtẽtes in illa. Imò per ſe primò obligat præſentes, quatenus conſtituunt actu hoc corpus: atq; hoc modo lex reſpectu perſonarum non ſolùm reſpicit futuras, ſed etiam præteritas, vel potiùs præſentes, licèt per actum præteritum tali communitati vnitæ fuerint. Deinde nec ratione materiæ repugnat hoc decretum habuiſſe ſuam efficaciã circa perſonas, quæ iam vouerant in Societate caſtitatem: quia Pontifex non ſolùm poteſt adiungere hoc impedimentũ voto in futurum emittendo: ſed etiam iam emiſſo quatenus in præſens moraliter durat, & fit. Quia non eſt maior ratio vnius, quàm alterius. Neq; ad hunc effectum neceſſarius fuit conſenſus talium perſonarum: ſed Pontifex ipſe per efficaciam ſuę legis potuit talem inhabilitatem inducere, & ſubſequentes cõtractus irritare, quia per hoc decretum, nullam obligationem nouam ad aliquod opus cõſilij, talibus perſonis impoſuit, neq; ad aliquem ſtatum eos obligauit: iam enim ratione voti tenebantur non contrahere matrimonium, & in ſtatu perfectionis perſeuerare: ſed ſolùm per eam legem cautum eſt, ne illi ſtatui talis iniuria fieret, & medium prudens adhibitum, quo illa obligatio meliùs impleretur: nihil ergo eſt in ea lege, quod excedat Pontificis poteſtatem, aut propter quod inferiorum conſenſum requirat.

XII. *Inſtantia contra proximam reſolutionem diluitur.*

Dices, qui, priuſquam Eccleſia inhabilitaret Sacerdotes ad matrimonium, erant in ſacris ordinati, non potuerunt per legem poſterius latam inhabilitari, vt in ſuperiori tomo tetigimus: ergo neque in præſenti. Reſpondeo ad antecedens dupliciter id potuiſſe contingere: primo quòd illi ſacerdotes nullum haberent votum ſimplex integræ caſtitatis; & ſic dato antecedente, negatur conſequentia: eſt enim ratio valde diuerſa: nam illi non poterant cogi ad vouendam caſtitatem *abſolutè & ſimpliciter*: ergo nec poterat eis matrimonium prohiberi ipſis nolentibus, quia hoc eſt opus conſilij, ſecluſo voto: ergo multo minus poterant ad matrimonium inhabilitari, quia hoc plus eſt, quàm prohiberi: in noſtro autem caſu ſupponitur iam votum & obligatio in perſonis. Dixi autem *abſolutè, & ſimpliciter*, quia ſi ad Eccleſię bonum expediret, potuiſſet in eo caſu Eccleſia illis clericis præcipere, vt vel ab vſu Ordinum abſtinerent, vel caſtitatem promitterẽt, & ita eo ipſo quod ordine ſacro vterentur, eos inhabiles ad matrimonium reddere: de quo citato tom. dictum eſt. Alio modo poterat id contingere, ſcilicet, vt ſacerdotes illi haberent votum ſimplex caſtitatis, quia Eccleſia nondum impedimentum hoc adiunxiſſet, & tunc negatur antecedens: ſic enim in eo etiam caſu procedunt omnes rationes factæ.

XIII. *Reſoluitur vlterius quod de facto comprehenderit ex ipſius Pontificis verbis.*

De poteſtate igitur nulla poteſt eſſe dubitandi ratio. Quod autem etiam de facto hoc ſenſu lata fuerit illa lex, patet primò ex ſerie, & contextu illius conſtitutionis. Nam priùs expreſsè loquitur tam de his, qui hæc vota in Societate emiſerunt, quàm qui in futurũ emittent, & de vtriſq; expreſsè declarat *verè & propriè religioſos fuiſſe, eſſe, & fore*: & de illis conſequenter ait eſſe exemptos, ac ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectos, gaudereque priuilegiis Societatis, & fore apoſtatas, & excommunicatos à Societate fugiendo: ac tandem de illis ait, *eos omnes ad contrahendum inhabiles facimus*. Ergo euidenter loquitur etiam de his, qui iam erant in hoc gradu religioſorum Societatis conſtituti. Poteſtque hoc confirmari à ſimili: quia quoties Eccleſia ſimilia impedimenta de nouo imponit, omnes perſonas iam exiſtentes, & capaces talis impedimenti comprehendit: vt lex Concil. Tridentin. de inhabilitate ad contrahendum clandeſtinè, omnes homines iam exiſtentes, & antea habiles comprehendit. Et ſi Eccleſia nunc adderet quintum gradum conſanguinitatis inter impedimenta irritantia, non ſolùm futuros homines, ſed etiam iam exiſtentes, & in eo gradu conſtitutos inhabiles redderet: Sicut etiam è contrario, quando reſtrinxit gradus affinitatis, etiam iam natos, & in aliquo gradu exiſtentes eo impedimento liberauit. Et per hæc ſatisfactum eſt ad rationes dubitandi in contrarium. *Confirmatur à ſimili.*

CAPVT II.

Vtrum vota ſimplicia in Societate emiſſa dirimant præcedens matrimonium ratum.

I. *Sententia quorundam affirmans.*

DE hoc articulo nihil expreſsè declaratum inuenitur in toto ſpeciali Iure Societatis, neque in conſtitutionibus, neque in bullis Apoſtolicis huius religionis, & ideo res hæc aliquibus dubia viſa eſt. Neque defuerunt graues Doctores, tam eiuſdem Societatis, quàm externi, quibus viſum fuerit hæc vota dirimere matrimonium ratum, eo ipſo quòd conſtituunt hominem verè religioſum; nam habent traditionem adiunctam per ſe, & natura ſua repugnantem traditioni, quæ in matrimonio fit: verè enim ac propriè conſtituunt hominem in ſtatu perfectionis non minùs quàm vota: & profeſsio facta in quacunque alia religione approbata: ergo habent eandem vim ad diſſoluendum matrimonium ratum, priùs contractum. Patet conſequentia, quia vel matrimonium illud includit conditionem libertatis tranſeundi ad ſtatum perfectionis religioſæ, & ſic illa conditio impletur per hæc vota: vel ſupponit declarationem Eccleſiæ per traditionem, vel legem vniuerſalem dantem hanc facultatem his coniugatis, & ſic etiam ſub hac generali regula comprehendetur hic ſtatus cùm ſit verè religioſus, & perfectionis, & decreta quæ de hoc loquuntur, non aliud requirunt, nec *profeſſionem* nominant, ſed ingreſſum religionis, vt patet cap. *ex publico*. cap. *ex parte* 2. de conuerſion. coniugat. *Eorum primum fundamentum.*

II. *Secundum fundam.*

Secundò videtur ſaltem hęc ſententia nunc probanda, quando hæc vota reddunt perſonam inhabilem ad ſubſequens matrimonium ex conſtitutione Gregor. XIII. *Aſcendente Domino*: Nam hinc fieri videtur, vt habeant etiam ad diſſoluendum præcedens matrimonium ratum, tum quia non eſt maior ratio de vno quàm de alio, cùm hæc inhabilitas requirat traditionem, & ſtatum repugnantem matrimonio: tum etiam, quia iam in tali voto reperitur omnis ſolennitas, quæ in voto religionis deſiderari poteſt, vt diſſoluat matrimonium ratum iuxta doctrinam Concil. Tiden. ſeſſ. 24. can. 6. & antiquorum decretorum. Patet antecedens, quia in his votis, & eſt ſolennitas accidẽtalis per publicam emiſsionem, acceptationem, & traditionem, & eſt ſolennitas ſubſtantialis, quæ (vt tom. ſuper. diximus) conſiſtit in virtute morali, ſeu legali ad reddendam perſonam inhabilem ad matrimoniũ.

Confirm. primò. Confirmatur primò, quia vota religionum militarium, cum quibus diſpenſatum non eſt, quoad matrimonium contrahendum, vt vota militum S. Ioannis, eo ipſo dirimunt matrimonium præcedẽs ratum iuxta veriorem, & magis receptam ſententiam, vt eodem tomo viſum eſt: ergo ſimiliter, &c.

Secundò. Confirmatur ſecundò, quia nihil eſt in inſtituto Societatis, quod huic effectui repugnet. Quia conſtitutiones non prohibent, quominus recipi poſsit, qui matrimonium contraxit, dummodo illud non conſummauerit, vt per argumentum à contrario colligitur ex cap. 2. Examin. §. 4. Iuxta quod intelligendum eſt quod 1. part. conſtit. cap. 3. §. 6. abſolutè dicitur, matrimonij vinculum eſſe impedimentum, &c. Nàm ibi etiam declaratio aduertit, ſi accedat conſenſus coniugis, & alia quæ Eccleſia requirit deſinere eſſe impedimentum: at in matrimonio non conſummato, Eccleſia non requirit conſenſum coniugis: ergo ligatus vinculo matrimonij rati, poteſt in Societatem recipi: ergo vinculum illud poteſt diſſolui per vota acceptata in hac religione. Alioqui maneret aliquis verè religioſus, & adhuc ligatus vinculo matrimonij rati, inuita coniuge: quod & repugnat ſtatui religionis, & alteri coniugi eſſet oneroſum, vel poſſet ſuum ius exigere, eſſetque illi reddendum.

Tertiò. Tertiò confirmatur ex Bulla 3. Pij V. anno 1571. vbi concedit omnibus religioſis Societatis, etiam ſcholaribus, vt omnes diſpoſitiones in fauorem aliorum regularium factæ in eis locum habeant. Sed quòd votum caſtitatis dirimat matrimonium priùs contractum, & tantùm ratum, eſt quędam diſpoſitio iuris maximè fauorabilis religioni, vt ab illa non arceantur, qui ſolo matrimonio rato ligati ſunt: & ipſis religioſis vt ad altiorem ſtatum aſcendere poſsint: ergo.

III. *Sentẽtia autoris negans & verior, quã tradunt etiam Vazques 12. d. 165. cap. 10. Sanches l. 2. de matrimonio diſp. 18 num. 6. Notatio ad probationem de duplici tempore Societatis ante, & poſt Greg. XIII.*

Contraria ſententia frequentiùs à viris doctis recipitur, mihique ſemper verior, ac ſecurior viſa eſt. Vt autem eam cõfirmemus, diſtinguamus duos ſtatus, ſeu duo tempora, quæ huiuſmodi vota habuerunt. Vnum eſt, quando non reddebant vouentem inhabilem ad ſubſequens matrimonium quod durauit vſque ad annum 1584. in quo Gregor. XIII. prædictam conſtitutionem edidit. Aliud eſt tempus in quo iam hęc vota habent hanc vim à tempore prædictæ conſtitutionis. In vtroque autem ſtatu, ac tempore conſtituebant hominem verè ac propriè religioſum, ſeu in ſtatu religionis: quia non ſolùm de hoc præſenti ſtatu id declarauit prædictus Pontifex in illa conſtitutione: ſed de priori id etiam declarauerat anno 82. in Bulla, quæ incipit, *Quanto fructuoſiùs.* In qua non conceſsit hoc priuilegium his votis, vt quidã falsò calumniantur, quos iam lib. præcedent. cap. 3. num. 3. refellimus, ſed declarauit Pontificia authoritate illa vota ſic emiſſa, recepta, & approbata, vt antea erant à ſummis Põtificibus, ex ſe habere vim ad conſtituendum verum religionis ſtatum, ac perſonam verè, ac propriè religioſam, vt latiùs eo loco declaratum eſt: in altera ergò conſtitutione poſteriori, ſolùm addit Gregorius prædictum effectum, quem non eſſe de ſubſtantia ſtatus religioſi, ibidem etiam eſt oſtenſum.

IV. *Probatur iam primò ſententia de tempore priore.*

Quod ergo ad primum tempus attinet facilè ex ſuperiùs dictis oſtendi poteſt, tunc hæc vota non habuiſſe vim ad præſtandum hunc effectum. Primò, quia tom. ſuperiore oſtenſum eſt nunquam in Eccleſia viſum eſſe, vt votum caſtitatis adiunctum alicui viuendi modo, aut ſtatui, dirimat matrimonium factum, & nõ impediat, ac irritet contrahendum: & ibi etiam probatum eſt; licèt de abſoluta poteſtate Pontificia fortaſſe hoc fieri poſsit, non expedire vllo modo id fieri, ſed illo tempore hęc vota non irritabant matrimonium contrahendum: ergo multo minus poterant ſoluere iam contractum.

Secundò. Secundò quia hic effectus non ſequitur ex ſola rei natura ex voto aliquo, vel ex ſubſequente promiſſione, aut quouis humano contractu priuata authoritate facto. Nec etiam iure diuino poſitiuo adiunctus eſt hic effectus alicui voto, aut ſtatui religioſo, ſed neceſſaria eſt Eccleſiæ authoritas, per quam virtus ad hunc effectum tribuatur, vt ibidem etiam probaui, ſed illo tempore non fuerunt hæc vota ab Eccleſia recepta, & approbata ad hunc effectum; ergo. Probatur minor: quia vel approbatio fuiſſet ſpecialis per aliquod ius proprium ipſius Societatis à Pontifice probatum, & hoc non, quia nec in prioribus Bullis Pontificijs, nec in conſtitutionibus Societatis vlla eſt mentio talis effectus. Vel eſſet generalis approbatio per decreta iuris communis: & hoc etiam dici non poteſt, quia ius commune ſolùm votis ſolennibus emiſsis in profeſsione religionis, concedit hunc effectum, vt patet ex Conc. Trident. ſeſſ. 24. can. 6. vbi de ſolenni profeſſione hoc definiens tacitè ita explicat iura antiqua, & ſignificat non aliter ſolui. Item ex c. *verum.* c. *ex publico.* & cap. *ex parte.* de conuerſ. coniugat. & Extrauag. vnica de voto. Ioan. XXII. In ipſis autem Bullis, & conſtitutionib. declaratum eſt, hæc vota non eſſe ſolennia, neque actum illum, in quo emittuntur, & recipiuntur, eſſe profeſsionem religionis, de qua iura communia loquuntur. Nam Greg. etiam XIII. ſupra declarat ſine tali profeſsione fieri aliquem verum religioſum, per talia vota: ergo eo ipſo declaratum erat, ex vi iuris communis non habere prædicta vota illum effectum.

V. *Cõfirmatur hoc ſecundũ argumentũ.*

Et confirmatur, quia hanc ſolam ob cauſam ſatis tunc declaratum cenſebatur illa vota non irritare matrimonium ſubſequens, quia declarabantur illa vota eſſe ſimplicia, & in iure votum, quod dirimit ſubſequens matrimonium, ſolenne dicitur; cap. vnico de voto, in 6. Et quod attinet ad votum religionis, ſolum illud tale cenſetur, quod in profeſsione fit; ergo eadem ratione declaratum fuiſſe cenſendum eſt, illa vota Societatis non diremiſſe matrimonium priùs factum. Quòd enim quidam dicunt, hunc effectum non eſſe conceſſum profeſſioni propriè ſumptæ, aut voto ſolenni, ſed ſtatui religionis, & voto cuicunque ſufficienti ad conſtituendum talem ſtatum: nullo ſufficienti fundamento magis oſtendi poteſt de præterito, quàm de futuro matrimonio.

Tertiò. Tertiò tandem probatur, quia conſuetudo eſt optima legum interpres: in illo verò tempore nunquam illa vota recepta ſunt, vt ſufficientia ad dirimendum matrimonium: neque communi conſuetudine, aut æſtimatione aliud factum eſt vnquam, aut declaratum, vt conſtat ex communi praxi huius religionis; ergo ſignum eſt talia vota non habuiſſe hunc effectum.

VI. *Deinde de tempore poſteriore probatur eadẽ ſententia primò.*

Ex his facilè eſt gradum, facere ad poſterius, ſeu præſens tempus, & de illo idem oſtendere hoc enthymemate, quia per conſtitutionem prædictam Gregor. XIII. nihil circa hoc punctum innouatum eſt: ergo in eodem ſtatu permanet, in quo antea erat. Antecedens patet ex verbis eiuſdem conſtitutionis: *Nec ante huiuſmodi diſſolutionem, & à Societate primò dimiſſionem, matrimonium contrahere, quin imo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiuſmodi nullos, & irritos eſſe, prout irritos facimus, & annullamus.* Ex quibus verbis conſtat, Pontificem ſolùm addidiſſe his votis nouum impedimentum irritans matrimonium poſtea ſubſequutum; de pręcedenti verò nullam feciſſe mentionem. Quòd verò vnum ſub altero non comprehendatur, nec ex illo conſequatur, oſtendetur probando ſimul conſequentiam facti enthymematis. Illa verò probatur primò ex dicta Extrauag. de voto Ioan. XXII. vbi ſimili argumento probat, votum ſacri Ordinis non dirimere matrimonium ratum priùs contractum, quia Eccleſiaſticum ius ſolùm diſponit, vt dirimat contrahendum, & de contracto nihil loquitur. Rectè ergo nos in pręſenti colligimus, eſt enim eadem forma argumentandi, & omnino eadem ratio; videlicet, plus eſſe dirimere factum, quàm impedire faciendum; nulloque modo in hoc poſteriori illud prius contineri.

Inſtantia remouetur. neri. Neque obſtat, ſi quis obijciat, quia optimè infertur: dirimit contractum: ergo impedit contrahendum: ita etiam è contrario ſequetur, dirimit contrahendum; ergo & contractum. Negatur enim conſequutio, quia prior illatio eſt à maiori ad minus; quia difficilius eſt ſoluere ligatum, quàm impedire ne ligetur, turpiùſque eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. Alia verò illatio non eſt formalis, ſolùmque in terminis conuertibilib. locum habet. Addo etiam, priorem illationem non eſſe per locum intrinſecum, licèt de facto credamus eſſe bonam ſecundùm Eccleſiæ morem rationi conſentaneum; at poſterior neutro modo valida eſt.

VII. *Probatur ſecundò.* Vnde argumentor ſecundò, quia multa alia ſunt impedimenta irritantia matrimonium contrahendum quæ non dirimunt contractum: ergo licèt hoc nouum impedimentum in Societate poſitum fuerit, reſpectu futuri temporis, ſeu matrimonij, non ſequitur dirimere præteritum. Antecedens patet, quia aliquando hoc impedimentum ponitur in fauorem prioris matrimonij, vel in pœnam delicti vxoricidij, vel machinationis alteri⁹ coniugij: interdum ponitur ob decentiam, vt impedimentum cõſanguinitatis, vel affinitatis; interdum ob alias cauſas, quæ non poſſunt accommodari, vel non ita accommodantur præterito actui ſicut futuro. Conſequentia verò probatur, quia ab his quæ non ſolùm diſsimilia ſunt, ſed etiam ſeparabilia, non rectè fit illatio. Maximè cùm poſſet intercedere ratio longè diuerſa, ſicut in voto continentiæ ſacri ordinis videre licet. In eo enim poſitum eſt impedimentum dirimens ſubſequens matrimonium, vt muniat, & conſeruet votum illud, & decentiam illiùs ſtatus; quod propterea non oportuit extendi ad pręcedens matrimonium; quia cùm non ſupponatur, aut ordo collatus, aut votum factum, ſatis vitatur indecentia prohibendo, ne poſt matrimonium ratum, etiam non conſummatum aliquis ordinari poſsit, ſine conſenſu vxoris, & illa ſimul vouente, iuxta Eccleſiaſticas leges; nam quòd aliquando poſsit quis contra hanc legem Eccleſiaſticam, indebitè ordinari, & in matrimonio manere ordinatus, & obnoxius debito coniugali reddendo, eſt rarum & accidentarium incommodum, propter quod vitandũ non fuit neceſſarium: vel vniuerſalem facultatem dare ſic recipiendi ordines, vel permittere vt per illam ſuſceptionem, etſi indebitam, matrimonium factum ſolueretur; Nam alijs modis potuit Eccleſia illi malo prouidere, ſicut & prouidit. Sic ergo in præſenti loco impedimentum poſitum eſt, quaſi in monimentum, & cuſtodiam votorum Societatis, & vt ille ſtatus ſemel aſſumptus non poſſet facilè labefactari, aut violari: at citra matrimonium priùs factum hæc ratio non habet locum, nec noua aliqua quę mouerit Pontificem ad prius ius immutandum, ſicut multæ graues mouerunt ad immutandum pro matrimonio futuro, vt capite præcedenti n. 9. vidimus.

VIII. *Probatur tertiò.* Vnde argumentor tertiò, quia per nouum ius ab antiquo non diſcedimus, niſi quatenus in nouo expreſſum eſt, vt ſumitur ex leg. *præcipimus*. Cod de appellat. præſertim in materia odioſa, qualis de ſe eſt omnis lex irritans, vel annullans contractum, alioqui natura ſua validum: & tunc maximè quando in ampliatione, ſeu extenſione ſimilitudo rationis non eſt omnino eadem, ſed hæc omnia in præſenti concurrunt. Nam quòd vota ſimplicia diſſoluant matrimonium, vel dirimant contrahendum, nouum ius eſt, corrigens quoad hanc partem iura antiqua, vt ex ſuperiori tom. de voto ſimplici caſtitatis ſatis conſtat, eſtque hæc materia de ſe odioſa; nam licèt videatur fauorabilis alicui ſtatui religioſo, tamen eſt de ſe in præiudicium tertij, ſcilicet vxoris quæ per matrimonium ius acquiſiuit, & aliquo modo derogat ipſi matrimonio. Et propterea fauor religionis per tale ius intẽtus ſufficienter obtinetur per impedimentũ futuri matrimonij, vt in argumentorum ſolutione explicabimus; ergo cùm nouum ius aliud non exprimat, extendendum non eſt.

Ad primum ergo fundamentum contrariæ opinionis, negatur conſequentia, quia ſtatus perfectionis, vt ſic, non diſſoluit matrimonium ratum: Epiſcopi enim ſtatus perfectior eſt, & non diſſoluit, quia nullo iure id cautum eſt, vt in prædicta Extrauag. dicitur, & in tomo ſuper. eſt diſputatum. Vnde ad probationem negatur vtraque pars aſſumpta: quia reuera in contractu matrimonij nulla talis includitur conditio; nec etiam eſt vlla lex Eccleſiaſtica, quæ virtutem hanc tribuat quibuſcunque votis, quæ ſint ſubſtantia religioſi ſtatus, ſed votis tantùm ſolennib. ex vera, & propria profeſsione religionis, vt declaratum eſt. Neque obſtat, quòd in citatis iuribus non ſit expreſſa mẽtio *profeſſionis*, aut *voti ſolennis*, ſub his vocibus, ſed ſub nomine *ingreſſus religionis*: nam iure communi hæc æquipollebant, & ita pro eodem ſumuntur in iure, vt omnes interpretes docent, & ſumitur ex alijs iuribus dicentibus, religioſum fieri profeſsione, quæ ſuprà retulimus, & Concil. Trident. ſatis ſignificauit; & colligi etiam poteſt ex Extrauag. Ioan. XXII. de voto. ibi, *Et eius regulam expreſsè, vel cautè profiteri*. Et infrà, *Ad ingreſſum huiuſmodi, &c.* Deniq; ſi argumentum illud eſſet alicuius momenti, probaret etiam, hæc vota ex vi iuris communis, ſine conſtitutione Gregorij impedire futurum matrimonium, irritando illud, quod aſſerendum non eſt, vt ex cap. præcedent. patet. Et ſequela valet: nam idem omnino argumentum de illo fieri poteſt, quod ibidem præced. cap. fecimus, & ſimiliter ſoluimus. IX. *Ad primum fundamentum in n. 1.*

Ad ſecundum fundamentum negatur, aliquid eſſe circa hoc innouatum per conſtitutionem Gregor. XIII. negatur etiam eſſe eandem rationem de impedimento futuri, & diſſolutione facti matrimonij. Denique negatur hæc vota nunc habere ſolennitatem in iure requiſitam, quia in illamet conſtitutione ſemper cauetur hæc vota manere ſimplicia, & in eorum emiſsione, & receptione non fieri veram profeſsionem. Quid autem his votis deſit ad abſolutam ſolennitatem, iam ſuprà declaratum eſt; neque enim deeſt extrinſeca, ſeu accidentalis ſolennitas, nec vis impediendi ſubſequens matrimonium, ſed deeſt abſoluta perpetuitas, quæ ex vtraque parte religionis, ſcilicet, & religioſi naſcitur. Et hoc confert multum ad præſentem effectum: quia, vt ſupra dicebam, abſurdum eſſet, vt liberaretur quis à vinculo matrimonij per tranſitum ad religionem, à qua poſſet ſuperioris auctoritate propter frequentes, & ordinarias cauſas, liber dimitti. Et propter hanc rationem non eſſe ſimile, quod in prima confirmatione affertur de religioſis militibus S. Ioannis; illi enim verè profitentur, votumque ſolenne emittunt, à quo liberari non poſſunt, niſi in caſu raro, authoritate, aut diſpenſatione Summi Pontificis. X. *Ad ſecundũ fundamentum in n. 2.* *Ad primam confir. ibid.*

Ad ſecundam etiam confirmationem ex eodem principio reſpondendum eſt, multa eſſe in Societatis inſtituto, quæ huic effectui repugnant. Primum quòd in illo ſæpiùs declaratur, hæc vota eſſe ſimplicia. Deinde quod nulla ſit eius mentio in Bullis Pontificiis, aut conſtitutionibus. Denique quòd vota non habent eam abſolutam perpetuitatem in vtroque capite, quæ ad hunc effectum ſecundum morem Eccleſiæ, neceſſaria eſt. An verò vinculum matrimonij rati, ſit impedimentum eſſentialiter impediens receptionem alicuius in hac religione inuita coniuge, in dubium verti poteſt, pro- XI. *Ad ſecundã confirm.* *Dubii incidentis reſolutio bipartita.*

propter ea quæ in illa confirmatione tanguntur. Mihi tamen probabilius videtur abſolutè non eſſe impedimentum: oportere autem vt Societas in aliquo iure ſuo diſpenſare velit. Declaratur vtraque pars ex ratione facta: non enim poteſt ille, qui matrimonij rati vinculo ligatus eſt, aſſumere ſtatum poſtulantem cœlibatum, niſi talis ſit ille ſtatus, qui dirimat matrimonium ratum, vt oſtenſum eſt; ergo nemo poteſt in Societate recipi ad illum ſtatum profitendum, dicto vinculo matrimonij ligatus, non obtento priùs conſenſu vxoris, & ſeruatis alijs circumſtantijs circa illam, quas iura requirunt. Vnde cùm ordinario iure Societatis nemo recipiatur ad probationem eius, niſi in ordine ad hunc ſtatum priùs profitendum, multoque tempore permanendum, prius quàm ad ſolennem profeſsionẽ perueniat, fit, vt ſeruato eodem iure, nemo poſsit recipi cum prædicto impedimento. Maior (reliqua enim ſunt clara) patet, tum exemplo: ob hanc enim cauſam non poteſt quis, cum eo impedimento ſacrum ordinem recipere: &, ſi de facto ordinetur, licèt ordo teneat propter efficaciam ſacramenti, ſuſpenſus tamen, & irregularis manet, & ad conſummandum matrimonium compellitur, ſi vxor nolit cedere iuri ſuo, neq; ipſe religionem ingredi. Tum etiam ratione, quia grauis iniuria fieret mulieri: compelleretur enim multo tempore cœlibem manere, non ſine periculo: aut ingredi religionem: vel alio modo caſtitatem profiteri.

Declaratur prior pars.

XII. Altera verò pars, ſeu limitatio declaratur; quia liberum eſt Societati immediatè poſt probationẽ nouitiatus aliquem ad ſolennem profeſsionem admittere; ergò, ſi velit aliquem recipere, quaſi ſub pacto, & obligatione vel recipiendi illum ad profeſsionem ſolennem ſtatim poſt probationem, ſi in ea rectè ſe geſſerit, vel dimittendi ſtatim liberum, nihil impediet, quominus poſsit illum recipere, licet matrimonij rati vinculo ligatus ſit. Quia tunc ceſſat ratio facta, & nulla ex parte fit iniuria vxori, nec religioni, cùm ad hunc modum recipiendi ſit in eà poteſtas, & propter alias graues cauſas fieri ſoleat. Et fortaſſe hoc ſignificatum eſt in illis duobus locis in ipſa 2. confirmatione citatis, quæ hoc modo videntur conciliandæ; nam abſolutè loquendo ſolum matrimonium conſummatum eſt impedimentum cum quo nemo recipi poſsit inuita coniuge vllo modo, nec interueniente diſpenſatione ipſius Societatis. Et ideo priori loco examinis, conſummati matrimonij mentio facta eſt. Quia verò matrimonium ratum aliquo modo impedit ſeruato iure ordinario, ideo fortè ad hoc inſinuandum in 2. p. conſtitut. abſolutè matrimonium poſitum eſt.

Declaratur poſterior.

Duo loca ex iure Societatis in eadem 2. confirmat. allata conciliantur.

XIII. Addo verò inſuper, vt hoc poſterius magis conſtet, quia ſingulare eſt in Societate, vt tempus nouitiatus per biennium duret, ideo non ſolùm videri in hoc negotio neceſſariam diſpenſationem recipiendi aliquem ad profeſsionem ſolennem, immediatè poſt biennium (licèt non tam diſpenſatio, quàm rarus vſus ordinarij iuris appellari poſsit) ſed etiam immediatè poſt primum probationis annũ completum. Nam vt ampliùs expectetur, ne vxori petenti ius ſuum ſtatim reddatur, neceſſarius eſt conſenſus eius, nec poteſt inuita cogi per integrum annum expectare. Ratio eſt, quia communi Eccleſiaſtico iure, ac cõſuetudine, vxor non poteſt compelli ad expectandum niſi per annum poſt receptionem habitus, quæ etiam non poteſt vltra duos mẽſes differri: ergo propter ſpecialem Societatis modum circa probationem nouitiorum, non poteſt vxor in vita cogi ad expectandum: neceſſe eſt ergo, vt vel ipſa conſentiat, vel Societas in eo tempore diſpenſet, quod ex iuſta etiam cauſa facere poteſt. Quæ omnia vſu etiam ipſo confirmantur, quo iura rectè interpretamur; nam propter hæc incommoda vitanda, & quia diſpenſatio in tempore biennij ante profeſsionem ſolennem rariſsimè in hac religione eſt, & vix ſemel, aut iterum conceſſa, ideo vſu ſemper ſeruatum eſt, vt nemo ligatus vinculo matrimonij rati in Societatem recipiatur, intellectum enim, vt credo, eſt, vinculum illud non poſſe diſſolui abſq; profeſsione, & alioqui cautum eſt, ne profeſsio ante tempus præſcriptum detur, niſi ex grauiſsimis cauſis, quæ ad huiuſmodi receptionem rarò aut nunquam occurrunt.

Vxoratus ingrediens Societatem vno tantum anno probari debet.

Huius aſſerti ratio.

Cõfirmatur.

Ad tertiam confirmationem, ſi illatio bona eſſet, etiam probaret à tempore Pij V. hęc vota reddidiſſe inhabiles perſonas ad matrimonium, atq; irritaſſe ſubſequutum; quia hæc etiam eſt diſpoſitio iuris communis fauorabilis religioni, & ipſis religioſis, vt in ſuo ſtatu magis quieti ſint. Conſtat autem hoc non eſſe verum, nec ſequi: ergo nec primum. Negatur ergo conſequentia, tum quia Pius V. non loquitur de conditionibus annexis ipſis votis, ſed de priuilegijs, & gratijs conceſsis ipſis perſonis; tum etiam, quia non agit de diſpoſitionib. iuris communis, quæ alienæ ſunt vel repugnantes ſpeciali iuri, & inſtitutioni approbatæ in Societate: ſed de illis, quę religioſo ſtatui communes ſunt. XIV.

Ad 3. confirm. in eod. num. 1.

CAPVT III.

Quibus mediis iuuet Societas ſubditos ad votum caſtitatis ſeruandum.

NEc de obligatione agimus, nec de vſu. Nam de priori iam in lib. 1. cap. 3. dictum eſt, eſſe maximam quàm eſſe poteſt, tam intenſiuè, quàm extenſiuè: & ideo quoad hanc partem nullam declarationem requirit, vt dixit B. P. Ignat. 6. p. Conſtitut. cap. 1. §. 1. ſtatim citando. Poſterior autem non ad ius, ſed ad factum pertinet, quod hic referre nec noſtri inſtituti eſt, neque ad doctrinam tradendam eſt neceſſarium, ſed inuigilandum ſemper, ne religionis ſplendor hac in parte obnubiletur. Solùm ergo explicanda eſt prouidentia, & perfectio Societatis quoad hanc partem. Duo autem in hoc ſpectari poſſunt, ſcilicet finis, & media. De fine ſufficiunt verba eiuſdem B. P. Ignatij loco citato. *Quæ ad votum caſtitatis pertinent, interpretatione non indigent, cùm conſtet, quàm ſit perfectè obſeruanda, nempe enitendo angelicam puritatem imitari, & corporis, & mentis noſtræ munditia.* Quæ verba iam dicto in lib. cap. 3. nu. 4. attigimus, & oſtendimus quàm ſint conformia doctrinę, & exemplis antiquorum Patrum. Intenditur ergo, (quod ad finem attinet) maxima perfectio, quãtum in hac parte deſiderari, & ordinaria lege comparari poteſt. De mediis etiam aliquid, citato cap. 3. attigimus: tamen ad maius doctrinæ complementum, & vt obſeruationes nonnullas Societatis obiter explicemus, aliqua in particulari addemus. I.

Quam perfectam caſtitatẽ Societatis inſtitutum intendit.

Primum ergo, ac præcipuum medium eſt frequens oratio, & ſpiritualium rerum meditatio: nam illa maximè neceſſaria eſt ad diuinam gratiam obtinendam, ſine qua votum hoc ſeruari non poteſt, iuxta illud Sapien. 8. *Sciui quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ ſcire cuius eſſet hoc donum.* Hæc verò valde vtilis eſt ad Dei timorem, & amorem in animo generandum, quorum præſidio maximè ſeruatur caſtitas, & vitia illi contraria vincuntur. Quantum autem & quale ſit ſpirituale hoc exercitium in Societate, in ſuperioribus viſum eſt, lib. 1. cap. 3. à num. 8. cùm de perfectione inſtituti ageremus, & lib. 9. cap. 7. aliquid attingemus, ac videri poteſt Baſilius, de Conſtitut. monaſt. cap. 2. de efficacia orationis ad hunc effectum. II.

Primum medium ad hoc intentum orationis, & meditationis vſus.

Secun-

III. *Secundum manifeſtatio conſcientia, &c.*

Secundum medium eſt, vt inferiores à ſuis ſuperioribus iuuentur, ad ſuperandas difficultates omnes, & pericula, quæ circa huius voti obſeruationẽ occurrere ſolent. Nam poſt diuinum adiutorium, nullum vtilius, & efficaciùs inueniri poteſt. Imò, quia Deus vult homines hominibus ſubiici propter eum, ideo ſæpe per hoc medium ſuum præbet peculiare auxilium, quod fortaſſe non concederet, ſi hoc contemneretur. Duobus autem modis poteſt Prælatus in hoc opere ſubditum iuuare. Primo ſua vigilantia, ac prouidentia, quam ratione ſui officij adhibere tenetur. Vix autem poteſt efficaciter, & ſuauiter hoc præſtare, niſi vniuſcuiuſq; indigentiã & difficultates, ſeu tentationes perſpectas habeat. Quam cognitionem vix, aut nullo modo aſſequi poterit, niſi ab ipſomet ſubdito ſincerè, ac purè aperiantur; & ideo monentur religioſi Societatis, vt ſuperioribus ſuis nihil in hoc genere occultent, ſed tentationes omnes, ac pericula manifeſtent, vt ab eis poſsint iuuari, vt patet in Exam. c. 4. §. 34. & 3. p. c. 1. §. 12. vbi declaratur ſatis eſſe ſi hęc notitia detur, vel ſuperiori, vel confeſſario, vel alteri cui ſpecialis cura circa ſpiritualem profectum religioſorum demandata ſit.

Vnus modus vtendi hoc medio.

IV. *Modus hic conſonat S. Patribus.*

Hoc autem remedium ab antiquis Patribus nimis commendatum, & laudatum eſt, vt videlicet apud Caſsianum collat. 2. cap. 10. & ſequentib. & in S. Dorotheo de renunciatione doctrina 5. quę eſt, *Non debere quemquam ſuæ prudentiæ confidere.* Vbi inter alia ait, nihil ita dæmonem abominari ac fugere, ſicut pandi, & aperiri malitiam ſuam, vbi hoc latè oſtendit, & exemplis confirmat. Quod etiam optimè declarauit Beatus Ignatius in ſuis exercitijs ſpiritualibus, in regulis ad motus animæ diſcernendos. Vbi in 13. ſic inquit: *Inimicus noſter morem inſequitur iniquiſſimi cuiuſpiam amatoris, qui puellam honeſtorum parentum filiam, volens ſeducere, ſummopere procurat, vt verba, & conſilia ſua occulta ſint, nilque reformidat magis, ac ęgrè fert, quàm ſi puella patri ſuo illa patefaciat, cum ſciat, hoc pacto de votis ac conatibus ſuis actum eſſe. Ad eum modum obnoxiè ſatagit diabolus, vt anima quam circumuenire cupit, ac perdere, fraudulentas ſuas cogitationes teneat ſecretas: indignatur verò maximè, & grauiſſimè cruciatur, ſi cui vel confeſſionem audienti, vel ſpirituali homini molimina ſua detegantur, à quibus ſe ita excidere funditus intelligit.* Cuius rei ratio multiplex reddi poteſt. Prima, & maximè propria, quia hoc modo ſuperior congruentia adhibere poteſt remedia. Secunda, quia ſuis orationibus poteſt etiam & debet magis ſubditum iuuare. Tertia, quia Deus maius etiam confert auxilium propter humilitatis opus, & obedientiæ ſubiectionem. Iam modus alter ſubditum iuuandi eſt, vt vnuſquiſque, etiam de his rebus, quæ ad alios pertinent, poſsit huiuſmodi notitiam ſuperioribus præſtare, propter illorum, & totius religionis maius bonum. Sed de hoc puncto infrà dicendum eſt latiùs lib. 10. cap. 6. cùm eam regulam explicabimus, quæ ad correctionem fraternam pertinet.

Habetur tom. 2. Bibl. ſanctor.

Alter modus.

V. *Tertium medium ex D. Thoma, corporis maceratio per abſtinentiam.*

Tertium medium, & inter externa maximè accommodatum, eſt corporis maceratio, vt notauit D. Thom. 2. 2. quæſt. 188. artic. 6. ad 3. vbi inquit. *Ad continentiam efficaciùs ordinatur maceratio carnis tam per abſtinentiam cibi & potus, quæ pertinent ad famem & ſitim, quàm per ſubtractionem veſtium, quæ pertinent ad frigus, & ad nuditatem, & quàm per corporalem laborem.* Ex quibus verbis colligo in primis, abſtinentiam ciborum, quatenus eſt medium ſeruandę caſtitatis, magis in moderatione, ſeu diminutione quantitatis, quàm in ciborum qualitate conſiſtere: non enim ſine cauſa addit D. Thom. per abſtinentiam cibi, & potus, quæ pertinent ad famem, & ſitim; hi enim effectus, ex defectu quãtitatis maximè proueniunt, & radicem corporalem ſeu materialem prauorum motuum maximè moderantur, & ideo diminutio quantitatis cibi, & potus maximè iuuat ad caſtitatis obſeruantiam, quanuis etiam ciborum delectus, ſeu qualitas iuuare multum poſsit. Propter quod dixit Baſil. ſerm. 1. de inſtitutione Monach. Caſtitatem perfectam includere omnem temperantiam, & modeſtiam. Quanta verò moderatio in hoc genere in Societate ſeruetur, conſiderata ratione inſtituti, & laboribus eius, ſatis in ſuperioribus lib. 1. indicatum eſt.

VI. *Tum etiam per laborem, ſeu conuenientem occupationem.*

Quanuis autem inter tria media corporalia, quæ D. Thom. attigit, corporis laborem vltimo loco poſuerit; tamen & ad præſcribendum debitum modum, ac conuenientem gradum in primo medio de abſtinentia cibi & potus, eius conſideratio multum neceſſaria eſt; & per ſe etiam multum confert ad caſtitatis hoſtes ſuperandos, non ſolùm, quia corpus extenuat, & affligit: ſed etiam, quia otium excludit, quod maximè ſolet perfectioni caſtitatis aduerſari. Propter quod dixiſſe videtur Innocent. III. *Otioſitas, & voluptas animæ ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas capiendas.* Vbi gloſſa adducit illud Ouidij,

Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus.

Ser. ad fratr. in Eremo.

Quod varijs exemplis confirmat author ſerm. 17. ad fratres in eremo, vbi inter alia inquit. *Quid ergo dicis ô frater, quid otioſe facere potes, niſi opera carnis.* Hinc etiam eſt illud Hieronymi celebre conſilium in epiſtol. 4. ad Ruſticum, quod etiam refertur in cap. *nunquam* de conſecrat. d. 5. *Facito aliquid operis, vt ſemper te diabolus inueniat occupatum.* Hoc ergo conſilium ſumma cum diligentia ſeruari voluit Beatus P. noſter Ignatius, dicens in 3. p. Conſtitut. cap. 1. §. 6. *Omnes quandiu corpore benè valent, in ſpiritualibus, vel exterioribus rebus, habeant in quo occupentur: & qui officium, vel miniſterium certum habent, vt de auxilio prouidendum eſt eis, ſi eſt neceſſarium, ita cum vacant in aliis rebus occupari debent, ne otium malorum omnium origo, quoad eius fieri poſſit domi noſtræ locum habeat.* Quod etiam repetit p. 4. cap. 10. §. 6. Et videntur illa verba ferè deſumpta ex regula S. Benedicti cap. 48. Et ſimilia leguntur in regula S. Franciſci cap. 5. Quanuis autem conſilium hoc ad vincenda omnia vitia neceſſarium ſit, vt per ſe conſtat, & dicti Patres ſignificant, & proſequitur Caſsia. li. 10. de inſtitutis renuntiantium, per totum. Et Baſilius homil. 7. hexaemer. Specialiter tamen ad caſtitatem ſeruandam confert, vt latè proſequitur Bonauentura li. de reformatione mentis c. 13. & lib. de ſeptem itineribus æternitatis, itinere 7. d. 2.

Vide Iſidorũ lib. 3. de ſummo bono c. 10.

VII. *Huc accedit modeſtia in ſenſibus externis ex Baſil.*

Ad hoc etiam remedium ſpectat, quod Baſilius ſuprà attigit de modeſtia, quæ in ſenſuum obſeruantia, & cuſtodia maximè cernitur, qua nihil magis neceſſarium eſſe poteſt ad caſtitatis puritatem ſeruandam, iuxta illud Iob. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* ſeruandi ergo ſunt ſenſus ne cogitatio, quæ radix malorum omnium eſt, inſurgat, vt latè ibi proſequitur Gregor. lib. 21. moral. cap. 1. vide Eſaiam Abbatem Orat. 27. ad fratres cap. 15. *Attende (inquit) tibi diligenter, vt quemadmodum à libidine temperas, ſic etiam oculorum, & aurium cohibeas cupiditatem.* Et ſimilia videri poſſunt in Iſidoro lib. 2. de ſummo bono ca. 39. *Sicut quidam (inquit) ſapiens ait, prima fornicationis tela ſunt oculorum, ſecunda verborum: ſed qui non capitur oculis, poteſt verbis reſiſtere.* Vide pluries Auguſt. & alios apud Gratianum 32. quæſt. 5. & rurſus Auguſt. in ſua regula cap. 21. & in Pſalm. 143. *Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium, &c.* Ob hanc ergo cauſam hoc etiam medium maximè in Societate commendatur & obſeruatur. Vnde in 3. p. Conſt. cap. 1. §. 4. *Omnes diligentiſſimè curent* (dicitur) *portas ſenſuum ſuorum oculorum præcipuè auriũ, & linguæ ab omni inordinatione cuſtodire, &c.* Et in particulari ad mode-

modeſtiam ſeruandam ſpeciales regulas de modeſtia B.P. Ignatius reliquit. Quo etiam ſpectat regula 12. ex communibus quæ decentem in cubando modum præſcribit.

VIII.

Quartum medium vitare colloquia etiam ſcripto cum fœminis.

Quartum medium eſt vitare conſortia, ſiue colloquia fœminarum, tam in præſentia per colloquia; quàm in abſentia per literas. De quo medio ſic ſcripſit Baſilius in Conſt. monaſt. cap. 4. *Fugienda inprimis ſunt nobis cum mulieribus congreſſiones, & colloquutiones, &c.* Quem imitatus B. Ignatius in regulis ſuperiorum admonet, vt mulieres inuiſere, aut ad eas ſcribere, niſi in neceſsitate, aut cum ſpe magni fructus, & niſi viris valdè probatis, aut prudentibus, non permittant. Et in regulis ſacerdotum grauiſsimè admonentur, cùm neceſſe fuerit fœminarum confeſsiones audire, aut ob aliud neceſſarium pietatis opus fœminas inuiſere quoad fieri poſsit in loco omnibus patente vbi ab alijs videri poſsint, & ſaltem proprium ſocium præſentem habeant, quáuis ea quæ ſecreta eſſe oportet audire non debeat, & negotium breuiter expediant. Quæ regula vt exactè cuſtodiatur prouiſum eſt in ordinationibus contractis cap. 1. num. 9. & in inſtructione pro confeſſarijs cap. 2. & per ſe prudentiſsima ſtatim apparet, & antiquis Patribus, & Concilijs eſt conſentanea, vt videre licet apud Gratian. 81. d. cap. *volumus.* cum ſequentibus. Et ex Concil. III. Carthag. cap. 25. Concil. Africano cap. 5. & Concil. Matiſcon. I. cap. 3. & ex Clemente I. Epiſt. 1. vbi præcipit, vt nullus clericus, vel monachus ſolus ad fœminas accedat, vel cum eis loquatur. Cuius egregium Auguſtini exemplum ſumitur ex Poſsidonio in vita eius cap. 6. Eiuſque ex parte meminit Gregor. lib. 7. epiſt. 39. & refertur in cap. *legitur.* 81. d. Denique D. Hieron. in regula Monachorum ad Euſtochium (quam aliqui illius eſſe non negant, & omnes ex illius ſententijs collectam eſſe fatentur) c. 4. *Matrem* (inquit) *ita vide ne per illam alias videre cogaris.* Et infrà: *Volo ego te propter has cauſas non habitare cum matre*: & alia quæ optimè proſequitur, ſpecialiter verò addit inferiùs, *Crebra munuſcula, & dulces literulas ſanctus amor non habet.* Quod ſumptum videtur ex epiſtola 2. ad Nepotianum. Quod etiam proſpiciens B.P.N. Ignatius, ſtatuit vt literæ fœminarum, quoad fieri poſsit, caueantur, & in vniuerſum ne literæ ſine facultate ſuperioris mittantur, aut recipiantur. de qua regula inferiùs circa votum paupertatis dicemus. Denique huc etiam ſpectat, quòd fœminæ Collegia, aut domus Societatis ingredi permitti non debent, vt ſtatuitur 3. p. Conſtitut. cap. 14. & in proprijs ſuperiorum regulis. quod quàm ſit conſentaneum antiquis & nouis Eccleſiæ decretis, ex tractatis in tom. ſuperiori de religione in communi ſatis conſtat.

Vide Coriolanum in regula 5. Auguſt. Commẽ 19. & Ioannem Trullo lib. 4 cap. 11.

Ad hoc mediũ ſpectat ne fœminæ domum Societatis intrent.

IX.

Quintum medium cautela familiaritatis, humanaque amicitia inter religioſos Societatis maximè iuuenes.

Quintò, ad hæc media pertinet, vt omnis nimia familiaritas, & ſingularis, ac humana amicitia, inter iuuenes præſertim, caueatur. Quod in Societate ſumma diligentia obſeruatur, ſicut in omni communitate religioſa obſeruandum eſſe docuit Baſilius in Aſceticis ſerm. 1. de abdicatione rerum, poſt mediũ. *Iuuenis* (inquit) *ſiue ætate, ſiue animo fueris æqualium tuorum conſuetudinem defugito, ab illiſque te non ſecus, atque ab ardentiſſima flamma contine.* quod optimè, & deſcendens ad omnia particularia proſequitur, ac tandem concludit. *Crede mihi, quoniam fraternè tibi, & ex intimo receſſu loquor.* Et ſermon. 1. de Inſtitut. Monachorum circa finem. *Porrò* (inquit) *in huiuſmodi contubernio, neutiquam patitur charitatis lex aliquas coiri ſeorſum aut amicitias, aut ſodalitates.* Quod ſerm. 2. iterum repetit, & in regul. 34. ex fuſioribus, amorem hunc vitioſum vocat, & vitium maximè infame. Ac denique in Conſt. Monach. cap. 30. *Charitatem* (inquit) *habere inter ſe mutuam fratres debent, nõ ita tamen, vt duo, treſue, à cæteris inter ſe, ſodalitatem coeant: quandoquidem hoc non charitas eſt, ſed ſeditio, & diuiſio: & eorum, qui ſic coeunt, improbitatis indicium.* Ad huiuſce ergo humanas familiaritates vitandas, præter actualem ſuperiorum vigilantiam ſunt in Societate regulæ, quæ continuè, ac veluti habitualiter illas impediunt; cuiuſmodi eſt regula 33. inter communes de aperta cubiculi ianua, dum vnus in alterius cubiculum ad colloquendum etiam de licentia ſuperioris intrat, & 34. de non ſe tangendo, etiam per iocum.

Vltimò inter omnia media, quæ ſpectant ad opus, vt ſic dicam, operâtis, efficaciſsima etiam ſunt, X.
quæ virtutem habent ex opere operato; qualia maximè ſunt Sacramentum confeſsionis, & Euchariſtię, quę licèt ad omnem gratiam, & virtutem conferant, ſpecialiter tamen ad caſtitatis obſeruantiam conferre cenſentur: confeſsio quidem, præter Sacramentalem, & internam gratiam, propter cõſilium, & auxilium Confeſſoris, qui ſi ſuo munere benè vtatur, & pœnitens non obſiſtat, credendum eſt, Deum ſpeciali auxilio dirigere, & illuminare, vt pœnitentem in difficultatib. circa obſeruationem caſtitatis occurrentibus ſuperandis adiuuet. Euchariſtia verò, quia proprium eius eſt propter mũdiſsimam Chriſti carnem, & ſanguinem virgines germinare, vt dicitur Zachar. 9. & exponit ibi Hieronymus, & Paſchaſius lib. de corpore & ſanguine Domini cap. 21. Et Laurent. Iuſtinian. lib. de diſciplina Monaſt. cap. 19. huic Sacramentum ſpecialiter tribuit fomitis mitigationem. Et plures alios retuli in 3. tom. 3. p. diſput. 63. ſect. 10. diſp. 64. ſect. 1. Propter quod dixit Bernard. ſerm. de cœna Domini. *Quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritus vlceris huius ferre queat? Confidite, quia in hoc gratia ſubuenit, & vt ſecuri ſitis, ſacri Domini Corporis, & ſanguinis pretioſi inueſtituram habetis. Duo enim illud Sacramentum operatur in nobis, vt videlicet minuat ſenſum in minimis, & in grauioribus tollat omnino conſenſum.* His igitur remedijs etiam vtitur Societas, per frequentem vſum horũ Sacramentorum, vt conſtat ex 3. p. Conſtit. ca. 1. §. 3. & in ſuperiorib. lib. 1. cap. 3. num. 4. tactum eſt, & explicatum quanta diligentia adhibeatur, vt hæc frequentia non minuat, ſed augeat potiùs reuerentiã, & fructum horum Sacramentorum. Atque ita quidem exiſtimo tantam animorum puritatem, & caſtimoniam, quantam per Dei gratiam in ſcholaribus, & operarijs Societatis manifeſtiſsimis indicijs cognoſci poteſt, huic potiſsimum Sacramento aſcribendam eſſe, quamuis alia etiam remedia, & multum iuuent, & neceſſaria ſint.

Vltimum med. frequens vſus confeſ. & communionis.

CAPVT VI.

Vtrùm votum paupertatis religioſæ ſcholarium Societatis eos reddat incapaces dominij.

QVanuis hoc loco tractemus de gradu ſcholarium, dicemus nihilominus conſequenter, omnia quæ circa hoc votum toti Societati communia ſunt: nam ſecluſo vno effectu peculiari, quem votum hoc in ſcholaribus approbatis non habet in materia paupertatis, & in obligatione, idem paupertatis votum commune eſt omnibus. Et quanuis in quibuſdam ſit ſolenne, & in alijs ſimplex, hoc ſolum prouenit ex differentia in conditione incluſa, vel abſoluta traditione, quæ in ſuperioribus toto ferè lib. 3. ſatis explicata eſt, neque hic habet ſpecialem difficultatem. Non agimus autem nunc de ſpeciali voto, quaſi reflexo, quod profeſsi faciunt de conſeruando, & tuendo inſtituto, quoad rigorem paupertatis; nam de hoc infrà lib. 6. cap. 6. dicemus. ſimul cum alijs votis profeſſorum: agimus ergo hic ſolum de directo paupertatis voto, de quo primò videbimus, quos effectus habeat in perſonis Societatis; I.

Quid & quo ordine de paupertate hic tractandum.

tatis;

tatis; deinde de materia eius, & quantum in ſingulis ſeu præcipuis partibus eius obliget. Porrò autem materia tota, & obligatio voti paupertatis reducitur ad duo capita, ſcilicet, dominium ſub quo comprehenditur omne ius proprium, & vſum; & ideo dicemus priùs de priori capite, quod nomine etiam proprietatis ſignificari ſolet; poſtea de vſu. Circa dominium autem nihil eſt quod dicamus de gradu profeſſorum, quia illi omnino ſunt incapaces dominij, idèmque eſt de coadiutoribus formatis, qui quoad hoc æquiparantur profeſsis, & vtrique eiſdem obligationibus tenentur in hac parte, & per eadem iura regulandi ſunt, quibus alij religioſi profeſsi aliarum religionum, exceptis his quæ infrà dicemus capite 6. & 7. de vſu, & de domibus profeſsis. Solùm ergo de ſcholaribus, ſub quibus comprehendimus omnes, qui poſt biennium ſolùm vota ſimplicia emiſerunt, ſupereſt propoſita quæſtio. Cuius difficultas tota eſt in poſteriore parte tituli: nam quæ in priore inuoluitur, cùm pendeat ex iure poſitiuo, & ex intentione vouentium difficultatem non habet, vt iam videbimus.

II. *Prima aſſertio.* Primò ergo certum eſt huiuſmodi perſonas non fieri inhabiles ad dominium, & proprietatem bonorum temporalium vel retinendam, vel de nouo acquirendam. *Probatur primò per medium negatiuum.* Probatur, quia nullo iure poſitiuo redduntur inhabiles: oſtenſum autem in tom. ſuper. eſt, huiuſmodi impedimenta irritantia, ſeu inhabilitates ſine adminiculo iuris non contrahi; quin potiùs hoc ipſum declarauit Gregor. XIII. expreſsè in Conſtitutione, *Aſcendente Domino*, dicens, *Licè: qui quoad gradus profeſſorum, & coadiutorum formatorum nondum peruenerunt, bonorum ſuorum ius, atque dominium, tum alias ob iuſtas cauſas, tum etiam, vt maiorem Societas habeat libertatem, illos, ſi opus fuerit cum minori offenſione dimittendi ad tempus Generalis Præpoſiti iudicio præſcribendum valeant retinere*, &c. *Secundò authoritate poſitiua.* Per quæ verba non condidit Gregorius nouum ius, ſed declarauit antiquum. Nam licèt in prioribus Bullis hoc non fuiſſet tam expreſsè declaratum, tamen eo ipſo, quòd hæc vota ſcholarium ſolùm admittebantur, vt ſimplicia, eiſque in nulla Pontificum Bulla talis effectus adiungitur, illis non conuenit; quia iure communi, ſolum votum ſolenne paupertatis habet adiunctum hunc effectum. Vnde in eadem conſtitutione, cùm de Coadiutoribus formatis, quorum vota etiam ſimplicia ſunt, dicitur, eſſe omnis hæreditariæ ſucceſsionis incapaces, nihìlque omnino proprij habere poſſe, additur; *Iuxta eaſdem conſtitutiones*, ſcilicet, Societatis; quia ſcilicet ex iure communi, votum eorum non poterat hunc effectum habere, cùm ſolenne non ſit. Igitur iuxta peculiare ius Societatis in conſtitutionibus à ſede Apoſtolica approbatis contentum, de huiuſmodi effectu iudicandum eſt. In 4. autem p. Conſtit. c. 4. litera E, ſic declaratur. *Hac conſuetudo facit, vt quamuis paupertatis votum emiſſum, bona tamen temporalia haberi poſſint ad certum vſque tempus, quod ſuperiori intra probationis ſpatium videbitur.* *Probatio in Societate nō ſemper valet nouitiatum.* Vbi *probationis* nomine intelligitur totum tempus, donec ſcholares approbati ad vltimum gradum profeſſorum, vel Coadiutorum formatorum dimittantur; proximè enim dictum fuerat ſcholares cùm approbantur, ſimul admitti, & ad ſuum gradum, & ad probationem ad vlteriorem gradum. Et ita tacitè exponitur tempus probationis, de quo ſermo eſt in Examin. cap. 4. §. 2. & 5. vbi dicitur, omnes profeſſos, & Coadiutores formatos Societatis debere actu relinquere omnia priuſquam ad illos gradus admittantur, reliquos verò omnes qui in probatione verſantur cū primùm ſuperiori viſum fuerit. quod etiam in 3. p. c. 1. §. 7. & p. 6. cap. 2. §. 11. liter. H.

III. Hinc ſecundò certum eſt, hoc votum paupertatis nihil obſtare, quominus proprietas, & dominium talium bonorum, licitè aliquo tempore retineatur, ſcilicet, quamdiu per ſuperiorem renunciari non iubetur. *Secunda aſſertio.* Hoc manifeſtè probatur ex dictis conſtitutionibus & approbationibus Pontificum. *Probatur authoritate & ratione prima.* Ratio etiam eſt clara; quia votum non obliget vltra intentionem vouentis; ſed qui paupertatem vouent in hoc gradu Societatis, non intendunt ſe obligare ad carentiam paupertatis alio modo, quia vouent paupertatem *iuxta conſtitutiones*, & in conſtitutionibus ita eſt declarata eorum paupertas; ergo. *Secunda.* Item hoc votum, quamuis non ſit ſolenne, in hoc tamen cum ſolenni conuenit, quòd pendet in ſuo valore, & obligatione ab acceptatione Summi Pontificis, per religionem approbatam; ergo non amplius obligat, quàm ſit intentio religionis acceptantis, & Pontificis approbantis illam. *Tacitæ obiectioni occurritur.* Neque propterea dicendum eſt hoc votum non eſſe de abdicanda proprietate, & dominio rerum omnium; nam re vera illud etiam complectitur illud votum. Solùm in hac parte differt ab aliis, quod non obligat ad ſtatim, neque independenter ab omni alio; ſed cum ſubordinatione ad voluntatem ſuperioris; tamen cum ordine ad illam re vera eſt votum relinquendi cum effectu omnem proprietatem, & dominium. Vnde fit, quotieſcumque ſuperior præſcripſerit, ac deſignauerit tempus ad relinquēdum dominium, & poſſeſsionem omnium bonorum, ſtatim obligari ſcholarem Societatis ad abdicanda omnia, non ſolùm ex vi conſtitutionis, (quæ per ſe non obligat ad culpam) ſed ex vi voti quod per ſe obligat ſub culpa mortali. *Obligatio ſcholarium ad diſponendum, eſt ex voto paupertatis.* Vnde ad hanc obligationem neceſſarium non eſt, vt ſuperior proprium præceptum ſub virtute obedientiæ imponat, quia hæc obligatio per ſe non eſt ex voto obedientiæ, (licèt illa poſsit per accidens adiungi;) ſed eſt ex vi voti paupertatis, quia tunc impletur conditio, ſeu tempus pro quo talis actus, ſeu abdicatio Deo promiſſa fuerat. Sicut ſi quis promittat religionem ingredi infra tempus ab alio præſcribendum, ſtatim ac alius deſignat tempus, obligatur voto non ex præcepto, vel obedientia alterius, ſed ſolùm quia conditio ſeu tempus ad obligationem voti expletum eſt.

IV. *In hoc voto intereſt inter retinendum antiquum dominium, & nouum acquirendum.* Ex quo obiter inferri, ac notari oportebit, quāuis hoc votum paupertatis non faciat incapacem dominij, tam acquirendi, quàm retinendi; neque omnino prohibere, vt vtrumque licitè fieri poſſit, intercedere nihilominus differentiam inter retentionem, & acquiſitionem dominij, quòd retentio dominij illarum rerum, quæ ante emiſſum tale votum poſsidebantur, eſt licita, eo ipſo quòd non prohibetur, ſeu eo ipſo quòd non præcipitur abdicatio, vt ex ſupradictis patet; quia votum ſub eo modo fit, & non aliter. Vt autem acquiſitio noui dominij licita ſit, non ſemper ſufficit conditio huiuſmodi, ſeu non prohibitio, ſed oportebit, vt authoritate, & voluntate ſuperioris acquiratur. Ratio eſt, quia licèt votum non obliget abſolutè ad habendum proprium, obligat nihilominus ad non vtendùm aliqua re, vt propria, vt conſtat ex Exam. c. 4. & 3. p. c. 1. §. 7. *Doceantur omnes, quod nulla re tanquam propria vti debeant*, &c. At verò propria authoritate, & voluntate, & inſcio ſuperiore nouum dominium alicuius rei acceptare eſt magna proprietas, & vſus rei, vt propriæ; ergo eſt tali voto contraria. Et ita clarè cernitur differentia inter retentionem, & acquiſitionem dominij; nam ad retinendū dominium, acquiſitum ante votum, non eſt neceſſarius poſitiuus actus, vel vſus rei, ſed ſufficit carentia actus alienandi, ſeu donandi, & ideo ſufficit etiam, quòd talis actus non iubeatur. Ad acquirendum autem nouum dominium requiritur nouus actus per ſe contrarius paupertati, niſi fiat cum dependentia à ſuperiore, quæ non ſeruatur per

ſolam negationem ſpecialis prohibitionis, & ideo requiritur vt poſitiuè ab ipſo concedatur. Atque ita intelligendum etiam eſt, quod in 6. p. Conſt. c.2. § 11. dicitur, *Vt nihil proprium domi teneri, ita nec foris apud alios poſſe.* Quod in declaratione abſolutè intelligendum dicitur de profeſsis, & Coadiutoribus formatis: nam de aliis ſolùm intelligitur quoad illas res, quæ in præſenti ſubſunt eorum diſpoſitioni: *nihil enim horum habere debent, niſi conſcio & approbante ſuperiore.* Et hinc etiam fit, vt ſi aliquas res apud ſe retineant ex his quarum ante ingreſſum dominium habebant, illarum etiam vſum, vel poſſeſsionem occulte, aut propria authoritate retinere non poſsint, quia iam vterentur illis rebus vt propriis; & hoc etiam in prædicta declaratione ſignificatur; quæ Societatis iura, quia circa materiam voti ſunt, grauiter obligant, quamuis de ſe alias grauiter non obligarent.

V. *Obiectio bipartita contra doctrinā præcedentē*

Sed obiici poteſt, quia dupliciter poteſt acquiri de nouo alicuius rei dominium. Primò quaſi ab intrinſeco, ex vi prioris dominij, ſeu iuris, quod ante votum poſsidebatur, & retentum poſtea fuit, ſic acquiruntur fructus prouenientes ex propria re fructifera, vel beneficio, &c. Item ſic acquiruntur bona paterna ratione iuris hęreditarij, quod ex vi huius voti non ſtatim amittitur donec renuntietur iubente ſuperiore: & idem eſt de aliis iuribus. Et declaratur 3.p.Conſt.c.1. lit. F. Alio modo acquiri poteſt proprium, per extrinſecam aduentitiam donationem pecuniæ, vel alterius rei ſimilis. Ad priorem autem modum acquirendi dominium, non videtur requiri poſitiua facultas ſuperioris; nam veluti naturali conſequutione acquiritur. Ad poſteriorem tamen ſufficiens non videtur, imò nec dari poſſe ab ipſo ſuperiore, quia harum rerum, quæ ſubſunt actuali diſpoſitioni, & vſui religioſorum, nullus debet habere proprium, vt dicitur in præd.c.2.6.p.Conſt.

VI. *Diluitur pars prior.*

Reſpondeo ad priorem partem, aliquando quidem acquiri nouum dominium rerum, ſeu fructuū ſine noua acceptatione ipſius domini, per ſolam nouam rei exiſtentiam, & tunc clarum eſt non eſſe neceſſariam poſitiuam facultatem à Superiore cōceſſam, quia iure ipſo data eſt. Cùm enim ius Societatis concedat, ſeu permittat ſcholaribus dominium antiquorum bonorum, conſequenter conceditur, vt ſi illa immobilia ſint, & fructifera, ſucceſſu temporis dominium illud creſcat, & extendatur ad fructus, & alias res ſimiles; quamuis illas, vt proprias habere nunquam liceat. Aliquando verò tale eſt dominium, vt licèt ex vi alicuius antiqui iuris acquiratur, nihilominus neceſſaria ſit noua voluntas, & acceptatio, ſicut eſt paternæ hæreditatis aditio, ſeu ſucceſsio, & tunc cenſeo, neceſſariam eſſe ſuperioris ſcientiam, & facultatem, vt actus rectè, & ſecundum votum paupertatis fiat propter rationem in num.4. factam. Imò licèt talis actus aliter factus validus ſit, quia nullo iure irritatur, non tantùm erit ita firmus, quin à ſuperiore irritari poſsit, propter generalem dependentiam voluntatis religioſi à ſuo ſuperiore.

Diluitur poſterior.

Ad alteram partem negatur facultatem illam, aut ſufficientem non eſſe, aut à ſuperiore dari non poſſe: nihil enim obſtat, cùm hoc non repugnet capacitati, aut voto talis perſonæ; neque etiam obſtat illa conſtitutio, cùm intelligi debeat cum diſtributione accommoda, de quibuſdam ſcilicet abſolutè: de aliis cum illo addito, *ſine voluntate ſuperioris.* Itaque licèt hæc facultas ordinariè dari non debeat, tamen intercedente rationabili cauſa, licitè, & validè concedi poteſt, præſertim quando ordinatur ad aliquam peculiarem, & perſonalem commoditatem, extra communem vſum earum rerum, quæ in religione conceduntur, cuiuſmodi eſſet ſacra aliqua imago, vel reliquiarium, vt vocant, aut interior veſtis corpori neceſſaria, &c. quarum proprietas nulla ratione permittenda eſt, nec etiam curioſitas, vt in inſtructione ad renouationem ſpiritus latè inculcatur, & in ordinationibus contractis cap.4.num.14. Neque prædicta facultas repugnat prædicto voto paupertatis, tum quia licèt ſit ad acquirēdam proprietatem illius rei, non tamen ad vtendum illa vt propria; tum etiam, quia illud dominium ſemper eſt pendens à volūtate ſuperioris, à quo poteſt ſemper reuocari: argumēto eorum, quæ tradit Nauar. conſil.14. de ſtatu monachorum, quod incipit, Generalis Ordinis eremitarum n.7. & ſequentibus. Videri etiam poteſt Baſilius de Ponce p. 1. variarum in quæſt.9.

VII. *Difficultas bimembris.*

Ex his igitur oritur difficultas vltimo loco poſita in titulo quæſtionis, quomodo ſcilicet hæc limitatio voti paupertatis, non repugnet ſtatui religionis. Poteſt autem hæc difficultas oriri vel ex ſolá capacitate dominij, vel ex non abſoluta prohibitione. Et quoad priorem partem ratio dubitandi eſſe poteſt, quia incapacitas dominij eſt de intrinſeca ratione illius ſtatus; quia religioſus eſt ciuiliter mortuus: ergo repugnat illi poſſe habere actionem aliquam ciuilem; ergo & eſſe capacē dominij, vnde de Abbate Arſenio refertur in vita eius cap. 9. apud Surium tom.4. ex Simeone Metaphraſte Arcadium Imperatorem dono ad eum miſiſſe omnia vectigalia Ægypti, vt per eum pauperibus & ſacris monaſteriis diſtribuerentur, ipſum autem reſpondiſſe, *Pecuniæ diſtributio nequaquam ad me pertinet, qui iam ſum mundo mortuus: mortui vero nulla eſt actio.* Et c.25. refertur, Senatorem quendam illum inſtituiſſe hæredē copioſæ hæreditatis, ipſum autem reſpondiſſe; *Ego prius mortuus ſum quàm ille, cur ergo me hæredem inſtituit?* & ita remiſiſſe eum, qui teſtamentum adduxerat, nihil accipiens. *(In priori membro ratio dubitandi.)* Accedit, quòd religioſus in eo comparatur ſeruo, quòd non eſt capax dominij, vt ex Innocentio & communi ſententia annotauit Nauar. Commentar.2. de regul.n.4. & conſil.14. de ſtatu Monach n.8. *(Confirma.)*

VIII. *Vera reſolutio.*

Hoc verò membrum facilè expeditur, iam enim in tom. ſuper. oſtenſum eſt, huiuſmodi incapacitatem non eſſe de ſubſtantia religioſi ſtatus. Primò quidem, quia votum ſolenne non eſt de eſſentia ſtatus religioſi: votum autem ſimplex non affert ſecum neceſſariò illam incapacitatem. Secundò, quia tota paupertas neceſſaria ad perfectionem eſt in poteſtate voluntatis eius, qui eam paupertatem amplecti vult. Reddere autem ſe incapacem dominij, non ſemper eſt in hominis poteſtate quantumcunque velit, quia hoc pendet ex lege, vt ſuprà eodem tom. viſum eſt; ergo non eſt per ſe neceſſaria illa incapacitas ad ſtatum perfectionis. Tertiò eſt ratio à priori, quia illa capacitas nihil obſtat perfectioni, ſi nuſquam reducatur in actum cum libera facultate, vt à fortiori patebit ex puncto ſequenti.

IX. *Ad rationē dubitandi num.7.*

Neque obſtat, quòd religioſus dicatur mortuus mundo; nam id ſi loquamur in iure interno, vt ita dicam, & in ordine ad perfectionem magis conſiſtit in affectu, & in renuntiatione eius cum effectu, quod principaliter fit per votum obedientiæ concurrentibus aliis, quàm in carentia facultatis, ſeu capacitatis legalis, ad bona externa, vel alios actus ſimiles, quamuis in ordine ad forum externū frequenter dicatur religioſus ciuiliter mortuus, propter dictos effectus legales. Arſenius autem in hiſtoria citata, in priori ſenſu videtur loquutus, quia eo tempore, hoc eſt, ante quadringenteſimum Chriſti annum, fortaſſe nondum erant inſtitutæ leges Eccleſiaſticæ, circa ſtatum religioſorum, vel ſaltem id nullo ſufficienti ſigno conſtat, vt in tom. ſuper. tractatum eſt. Quod etiam ex facto ipſo conciliare

ciliare

ciliare poſſumus; nam acceptare vectigalia, vt inter pauperes, & monaſteria diſtribuerentur, non erat actus dominij, & quantumcunque eſſet incapax illius, potuiſſet illud munus accipere, ſicut nunc multi religioſi interdum illud exercent ſanctè & piè acceptando diſpenſationem alienorum bonorum. Arſenius autem noluit illud munus accipere, quia non erat conſentaneum ſuo ſtatui, & quo ad omnia, quæ ad illud ſpectabant, ſe mortuum reputabat, vel etiam quia non erat ſui iuris, ſed alterius: ſic enim dixit, mortui non eſſe actionem: non enim loquebatur de actione ciuili, quæ ibi neceſſaria non erat, ſed, vel de quacunque actione exteriore diſſona ſuo ſtatui, vel fortaſſe meliùs de actione, qua quis dicitur ſe agere, ſeu mouere: quia religioſus ſemper ab alio moueri debet. Idem manifeſtius eſt in alio exemplo: tum quia veriſimile eſt ſenatorem virum non ignoraſſe, an monachus eſſet inhabilis, vt hæres inſtitueretur, & ita factum illud indicat eo tempore ius illud nondum fuiſſe inſtitutum. Tum etiam, quia potiùs ſi Arſenius fuiſſet incapax, non debuiſſet repudiare hæreditatem, quia non ad ipſum, ſed ad monaſterium pertinuiſſet, ſicut nunc contingeret, iuxta Authent. *ingreſſi.* C. de ſacroſanct. Eccleſ. ergo illo facto magis oſtenditur volūtas repudiandi omnia, vel ad ſummum obligatio, quàm incapacitas, atque ita propter affectum, vel obligationem vocaſſe ſe mortuum, non propter incapacitatem. Sic autem omnes de Societate, etiam ſcholares, verè debent eſſe mundo mortui. Vnde in Examine ca. 4. §. 7. de vnoquoque religioſo Societatis dicitur, debere omnia relinquere, vt qui mundo & proprio amori mortuus, ſoli Chriſto Domino noſtro viuit. Et in 6. p. Conſtit. c. 1. dicitur, *Sibi quiſq; perſuadeat, quod qui ſub obedientia viuunt, ſe ferri ac regi à diuina prouidentia, per ſuperiores ſuos ſinere debent: perinde ac ſi cadauer eſſent, quod quoquouerſus ferri, & quacunq; ratione tractari ſe ſinit.* Et

Ad confirm. in eodem num. 7. eadem ratione non obſtat, quòd religioſus ſeruo compararetur: tum quia illa comparatio maximè fit ratione voti obedientiæ, & non fit propter ſimilitudinem eiuſdem rationis, ſed propter quandam proportionem, vt ſuprà citato tom. dixi, & ideo non oportet ſimilitudinem tenere in omnib. Tum propterea, quia ſeruus etiam, de licentia domini poteſt habere aliquid proprium, quod multo minus repugnabit ſi illud permittatur habere dependens ſemper quaſi in conſeruari, ſeu in vſu à voluntate Domini.

X. *Contra poſterius membrum ratio dubitandi.* Maior ergo difficultas eſt in alio membro; nam licèt retinere, quaſi in actu primo capacitatem dominij, non ſit contra ſubſtantiam religioſi ſtatus, tamen maximè videtur huic repugnare, quòd liceat hanc poteſtatem in actum ſecundum reducere, retinendo, vel acquirendo dominium. Primò, quia licèt capacitas non pendeat ex voluntate, tamen actus nihil habendi in voluntate poſitus eſt, non enim ſumus actu Domini, niſi volendo: ad perfectionem autem neceſſaria eſt talis voluntas, quæ habeat effectum, iuxta illud, Luc. 14. *Niſi quis renuntiet omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et ratio eſt, quia paupertas in tantum confert ad perfectionem, in quantum tollit externam curam, & ſolicitudinem temporalium rerum, & occaſiones diſtractionum, & negotiorum ſecularium, quas ſolent habere coniunctas. Hæc autem omnia ſequuntur ex proprietate & dominio, quidquid ſit de capacitate; ergo ſaltem neceſſarium eſt ad hunc ſtatum ita omnia relinquere, vt non liceat aliquid proprium retinere, aut acquirere. *Confirmatur ex cap. cùm ad monaſterium.* Denique hoc maximè confirmare videntur illa verba Innocentij III. in cap. *cùm ad monaſterium.* de ſtatu monach. *Abdicatio proprietatis ſicut & cuſtodia caſtitatis adeò eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Vnde nihil frequentius eſt in iure, & interpretibus eius, quàm proprietatem repugnare ſtatui religioſo, vt patet ex cap. *monachi.* & cap. *ſuper quodam.* de ſtatu monach. & multa de eadem re diximus in to. ſuper.

Nihilominus certiſsimum eſt, hoc votum paupertatis ſcholarium Societatis, quale à nobis declaratum eſt, eſſe ſufficientiſsimum ad verum ſtatum religioſum conſtituendum, imò & acquirendæ perfectioni nihil obſtare in tali ſtatu. Quod quidem authoritate ſufficienter confirmatur, definitione Gregorij XIII. qui vtrumque de illo voto declarauit: ſcilicet & non obligare ad relinquendum ſtatim omne dominium, & nihilominus eſſe ſufficiens, vt cum alijs votis verum, ac proprium religioſum conſtituat. Imò quod maius eſt Pius V. antea declarauerat eſſe ſufficiens ad conſtituendum, non ſolùm verum pauperem Euangelicum, ſed etiam mendicantem. Nam in Bulla, *Dum indefeſſæ*, de tota Societate; & de ſingulis eius perſonis declarauit, *Verè, & non fictè* religioſos mendicantes fuiſſe, eſſe, & fore. Explicauerat autem paulo antea ſe loqui de Societate, vt domos & Collegia complectitur: vnde non eſt dubium, quin ſub illis verbis ſcholares approbatos comprehendat: Oportet autem, vt ratione, ſimilitudine, & exemplis veritatem hanc comprobemus. Et ratio quidem applicari hic poteſt illa, qua ſæpe in ſuperioribus vſi ſumus; quia ſcilicet, paupertas non habet certam, & definitam menſuram pro omnibus religionibus, ſeu religioſis ſtatibus, ſed vnicuique applicatur iuxta proportionem finis ſibi propoſiti, vt annotauit Diuus Thom. opuſcul. 17. cap. 15. & 16. & ſumi poteſt ex eodem, obſeruatque ibi Conrad. 1. 2. quæſtione 108. articul. 4. & ex 2. 2. quæſtione 186. articul. 6. & 7. & Couarr. in 4. Decre. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 18. vbi inter alia ait, non eſſe contra ſubſtantiam religionis vouere paupertatem limitatam, licèt poſsit eſſe contra ſubſtantiam voti, attenta qualitate religionis, quam quis profitetur. Cùm enim paupertas ſolùm ſit inſtrumentum perfectionis, illa in vnaquaque religione ſufficit ad ſubſtantiam religioſi ſtatus, quæ fuerit neceſſaria, & ſufficiens ad perfectum finem in tali religione intentum. Quanuis enim in omnibus religionibus detur eſſentia religionis; nihilominus aliquid poteſt pertinere ad eſſentiam vnius, quod non pertineat ad eſſentiam alterius. Quod ſignificauit Concil. Trident. ſeſſion. 25. cap. 1. de regular. in illis verbis, *Quæ ad ſuæ profeſsionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, &c. ad eorum reſpectiuè eſſentiam, &c. pertinentia fideliter obſeruent.* Ergo quanuis abdicatio omnis proprietatis ſtatim, & ſine vlla conditione pertineat ad ſubſtantiam alicuius ſtatus religioſi, non propterea neceſſe eſt, vt ſit de ſubſtantia omnis huiuſmodi ſtatus. In Societate autem noſtra authoritate Summorum Pontificum declaratum eſt ad finem eius ſufficere pro gradu ſcholarium illud genus paupertatis, & illa conſtituta eſt, vt ſubſtantialis, in tali gradu religioſi ſtatus, & re vera eſt ſufficiens ad perfectionem acquirendam: ergo votum eius erit etiam ſufficiens ad conſtituendum religioſum ſtatum.

XI. Certa reſolutio.

Probatur authoritate Pontif. Gregor. XIII.

Probatur item ratione.

Dicere verò poteſt aliquis. Hoc diſcurſu probari hunc ſtatum eſſe quidem religioſum, ſed tamen valde imperfectum, ſaltem ex hoc capite, ſicut in ſuperiori tomo dicebamus militares religioſos, qui ſolùm vouent caſtitatem coniugalem, eſſe veros religioſos: nemo tamen negabit ſtatum illum quoad eam partem eſſe valde imperfectum. Ad hanc ergo obiectionem refellendam, probandum vlterius eſt illud votum eſſe ſufficientiſsimum ad omnem perfectionem, quæ in religioſo ſtatu, qua- XII. *Obiectio contra proximam rationem.* *Diſſoluitur ſuadendo poſteriorē partem poſita reſolutionis.*

tenus eſt ſchola perfectionis acquirendæ deſiderari poteſt. Diximus enim in lib. 1. cap. 2. quod ſemper præ oculis habendum eſt integrum Societatis inſtitutum eminenti quadam ratione continere, & ſtatum perfectionis acquiſitæ & communicandæ. Fatentur ergo adhunc poſteriorem gradum, ſeu ſtatum neceſſarium, vel valde conueniens eſſe intra latitudinem ſtatus religioſi carere omni dominio, & proprietate. Vnde conſequenter admittimus ſcholares Societatis nondum perueniſſe ad illum gradum: nihilominus tamen dicimus dominium, vel proprietatem bonorum, ſi vſus rei non ſit tanquam propriæ, ſed, (quod perinde eſt) ſi illud dominium non ſit liberum quoad vſum, vel adminiſtrationem, imo nec quoad durationem, ſed quoad hæc omnia pendeat ex volũtate Prælati, nihil omnino obſtare acquirendæ perfectioni, & ideo nihil etiam minuere ſtatũ perfectionis requirendæ; ſed hoc non obſtante poſſe eſſe perfectiſsimam, ſi ex fine, & aliis mediis nihil illi deſit.

Suadetur. Probatur, quia paupertas in tantum confert acquirendæ perfectioni, in quantum tollit curam, & ſolicitudinem rerum humanarum, & vitat occaſiones & pericula quæ ex hac cura oriri ſolent: ac denique quia confert, vt minuatur affectus rerũ temporalium, & transferatur ad ſpirituales: ſed hæc omnia efficit perfecte dictum votum paupertatis, & è contrario nihil eis obſtat illa retentio dominij, q̃ tale votũ permittit: ergo talis paupertas non ſolum ſufficit ad ſtatũ religioſũ, quatenus eſt ſtatus perfectionis acquirendæ, ſed etiã ad omnem excellentiã, & perfectionẽ eius. Maior certiſsima eſt ex doctrina D. Tho. citata qu. 186 art 3. quæ in to. ſuper. declarata eſt. Minor patet, quia adminiſtratio talium bonorum, & vſus eorum vt proprium non manet in voluntate talis religioſi, ſed ſui ſuperioris? ergo per ſe nullam ſolicitudinem, neque occaſionem, aut periculum afferre poſſunt ſubdito, ſi votum ſuum, ſicut tenetur, obſeruet: ergo illud dominium nihil poteſt perfectioni acquirendæ obſtare.

Confirm. 1 Confirmatur primo, quia hac ratione dominium, quod eſt in communitate aliqua religioſa, non minuit perfectionem ſingulorum, quia non generat in eis ſolicitudinem, aut curam particularem, eo quod neq; adminiſtratio ad eos pertinet, neque etiam vſus, niſi quatenus à ſuperiore conceditur, vt docuit D. Thom. 2. 2. quæſt. 188. art. 7. Sed prædictum dominium particulare omnino dependens à voluntate Superioris, ſimiliter non impedit, vt declaratum eſt: neque ex ſe inducit inordinatum amorem temporalem, cum ratione voti ſupponat hominem paratum ad relinquendum illud quoties ſuperior præſcripſerit: ergo eadem ratione nõ impedit, neq; minuit perfectionẽ.

Confirm. 2. Confirmatur ſecundo; quia illud dominium eſt veluti materialiter, vt ſic dicam in tali perſona, ſeu ita ligatum per votum, vt non habeat vim aliquid agendi. quod adeo verum eſt, vt in regulis Prouincialis Societatis cap. 10. in fine dicatur. *Etiamſi quibusdam ad tempus proprietas bonorum temporalium permittatur, vſum tamen eorum ad propriam vtilitatem nulli eſſe cõcedendum.* Cur ergo talis proprietas perfectionem impediet? Omne enim impedimentum ex actione aliqua, vt eſt vſus, adminiſtratio, &c. prouenit. Quocirca optimè hic approbari poteſt illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 7. *Reliquum eſt, vt qui habent, tanquam non habentes ſint, & qui emunt, tanquã non poſſidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquã non vtantur.* Hoc enim conſilium non ſolùm in affectu, ſed etiam in effectu implent, qui ita aliquid habent, vt ratione voti illo vti non valeant, nec frui, nec retinere, niſi quatenus ab alio conceditur.

XIII. *Illuſtratur vlterius ex* Quod vlteriùs declaratur exẽplo vxoris, de quã in particulari loquebatur Paulus in citatis verbis, dicens, *Qui habent vxores tanquam non habentes ſint.* Quod dictum licet ad omnes coniugatos reſpiciat magis affectum, quàm effectum, propriè omnino, & in effectu verificatur in coniugato, qui poſt conſummatum matrimonium in viuente vxore de legitima licentia eius religionem profitetur, in illo enim vinculum matrimonij integrum manet, & ita quoad proprietatem, & radicale dominium vxorem habet. (vnde & ſi contra votum ad illam accederet, non tamen accederet ad nõ ſuam, nec proinde ſextum præceptum violaret) tamen ita habet, ac ſi non habeat, quia illa licitè vti nõ poteſt, ideoque nihil perfectioni obſtat talis modus proprietatis, quia eſt ibi quaſi materialiter tantùm, ſeu ligata per profeſsionem, cur ergo in dominio tẽporalium bonorum illo modo ligato, non poterit idẽ cum proportione intelligi. *ita reſolutiõ optima ſimilitudine.* Vnde rectè dixit Theodoricus quidam Colonienſis Cancellarius, tractatu de peculio religioſorum c. 7. quem refert Carthuſianus tom. 2. oper. minorum opuſcul. de reformat. clauſtralium art. 16. *Magis nocere religioſo vſum peculij ſine proprietate, quam proprietatem ſine vſu.*

XIV. *Illuſtratur tandem exẽplis antiquis.* Vltimò afferre poſſumus ex antiquitate exempla, quibus oſtendamus veros, & perfectos religioſos habuiſſe aliquid proprium. Nam Hieron. in vita Malchi, de illo refert rediјſſe in patriam, vt bona ſua à matre defuncta relicta diſtribueret, & addit partem monaſterio, partẽ pauperibus dediſſe, partem verò ſibi reſeruaſſe. Et in epiſt. 26. ad Pammachium in fine, vbi refert, cùm in Bethleem monaſterium ædificaſſet, & tot ad eum confluerent monachi, vt vires ſufficerent ad opus ſuſtinendum, *Compulſum fuiſſe fratrem Paulinianum ad patriã mittere, vt ſemirutas villulas, quæ barbarorum effugerant manus, & parentum communium cenſus venderet*, &c. Ex quibus verbis intelligimus Hieronymum illo tempore nõdum reliquiſſe ſuorum bonorum proprietatem & vſum, cùm tamen ipſe iam eſſet perfectiſsimè pauper, vt ex toto diſcurſu illius epiſtolæ intelligi poteſt. Et ſimilia exempla ſumi poſſunt ex his, quæ de antiquis monachis referuntur in vitis Patrum, & aliqua indicauimus tom. præcedent. tractando de paupertate religioſa in genere, & infra in cap. ſequent. numero 4. locum Baſilij ad hoc confirmandum expendemus. *Obiectiõ.* Quod ſi quis fortè dicat Sanctos illos pro illo tempore, vel ſtatu habuiſſe paupertatem in affectu, non verò in actu, quod ſufficit quidem ad perfectionem acquirendam; imò hoc tantum pertinere directè ad perfectionem, docuiſſe D. Thom. 2. 2. quæſt. 184. art. 3. ad 1. non tamen ſufficere ad ſtatum perfectionis, præſertim acquirendæ. Contra hoc eſt, quia hinc ſequitur Hieronymum, (& idem, eſt de ſimilibus) eo tempore non fuiſſe in ſtatu perfectionis; quod non video qua probabilitate, aut veriſimili coniectura dici poſsit. Deinde D. Thom. in eodem loco docet, in Epiſcopis ſatis eſſe ad ſtatum perfectionis paupertatem in præparatione animi, qua diuitias ita contemnant, vt parati ſint illas expendere vel amittere propter gloriam Dei, & vtilitatem proximorum; ergo etiam illi Sancti potuerunt eſſe in ſtatu perfectionis acquirendæ, & poſtea etiã acquiſitæ, etiamſi actu nondum proprietatem ſuorum bonorum omnium reliquiſſent, quia iam, & affectu, & (vt credendum eſt) voto, & obligatione cũ effectu illa reliquerant; quanuis fortaſſe expectarent commodum tempus illam obligationem exequendi. Ita ergo in his religioſis Societatis contingit, in quibus opportunitas exequendi votum, & obligationem actu relinquendi omnia, non eſt alia, niſi voluntas Prælati locum Dei tenentis, quã nulla poteſt eſſe magis conſentanea perfectioni.

XV. *Ad rationẽ dubitandi in n. 10.* Ex his ergo ſatis reſponſum eſt rationi dubitandi in principio poſitæ. Non enim deeſt huiuſmodi religioſis affectus relinquendi omnia, imò neque obli-

obligatio exequendi talem effectum: ſed modus, & tempus habent certam determinationem omnino non pendentem ab eorum voluntate, ſed ſuorum ſuperiorum, quod nihil perfectionem impedit, aut minuit, quia, vt oſtenſum eſt, proprietas, vel dominium ſic retentum ad tempus propter finem pertinentem ad bonum commune talis religionis, vt indicauit Greg.XIII. in prædicta conſtitutione, & cum prædicta dependentia nihil impedit perfectionem conquirendam. Ad caput autem *Cùm ad monaſterium*, variæ dantur expoſitiones. Communiùs autem recepta eſt, Pontificem loqui in ſenſu compoſito, id eſt, non poſſe Pontificem diſpenſare cum monacho manente monacho, vt proprium habeat, vel vt violet caſtitatem, quia non poteſt facere, vt aliquis habeat votum, & agat contra illud, vt tom.ſuper.viſum eſt. Sed quia in hoc ſenſu videtur maximè procedere obiectio; ideo aduerto primò Pontificem non loqui de religioſo ſtatu abſolutè, ſed de monacho, ac monachatu; verba enim ſunt, *Adeò eſt annexa regulæ monachali*: & prius. *Nec æſtimet Abbas, quòd ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monachorum diſpenſare.* Facilè autem dabimus abdicationem omnis proprietatis, eſſe eſſentialiter annexam ſtatui monachali: nam ex vi ſuæ regulæ tale votum poſtulat. Et in hoc ſenſu admitti etiam poteſt, quod dixit Richard.in 4.d.38.art.9. quæſt.1. ad 4. & ex illo Angles in 2.p. quæſt. de dominio, art.1. difficult.3. Si Papa alicui monacho concedat, vt habeat dominium, illum iam non futurum monachum; quia licèt Papa poſſit facere de monacho, non monachum, non tamen poteſt facere, vt habeat proprium, quia proprietatis abdicatio eſt de eſſentia monachi. Quod magis declarauit Nauar. Commen.2.de regul.num.15.ad 3. non poſſe Papam facere, vt regularis fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ ſtante voto paupertatis ſolenni. Vbi expendenda eſt illa adiectio vltima (*ſolenni*) quia de ratione talis voti eſt, quòd omnino obliget ad non habendum proprium, imò vt reddat incapacem ad illud, ideòq; repugnantiam inuoluit, vt durãte hoc votum liceat agere contra illud: & ideo fortaſſe vſus eſt Pontifex in illo textu illis verbis, *Vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.*

Ad confir. ibid. ex cap. cum ad monaſt. prima reſponſio.

XVI. *Secunda reſponſio.* Secundò addo Pontificẽ formaliter potiùs quàm materialiter (vt ſic dicam) loqui ibi de proprietate, quæ præter dominium includit etiam vſum rei, vt propriæ, imò reuera magis loquitur de hoc vſu, quã de radicali dominio; loquitur enim contra Prælatum, qui putat ſe poſſe concedere ſubdito bonorũ proprietatem, & fortaſſe illam concedebat, clarum eſt enim non potuiſſe verum dominium concedere cuius monachus non eſt capax. Neq; ad religioſos quidquam intereſt hoc habere dominiũ, dummodo re poſſent vti propria. De hoc ergo negat Põtifex poſſe à Prælato cõcedi, vel etiam à ſeipſo, quod facile admittere poſſumus, non ſolùm reſpectu monachi, ſed etiam reſpectu cuiuſcunque veri religioſi, quandiu in eo ſtatu durat, quia non poteſt cum eo diſpenſari, vt habeat vſum alicuius rei, omnino independentem à ſuperioris voluntate, ſaltem ipſius Summi Pontificis, ita vt poſſit illam alienare, conſumere, expendere, &c. omninò liberè, nec poſſit arbitratu ſuperioris tali vſu, vel adminiſtratione priuari. Quomodo dixit Diuus Thomas 2.2. quæſtione 185.articul.8. religioſum factum Epiſcopum, teneri voto paupertatis. Et ad 3. ait, non poſſe habere proprium, nec condere teſtamentum: quòd ſi ex conceſſione Papæ id faciat (inquit) non ex proprio intelligendus eſt facere, ſed authoritate Papæ, adminiſtrando bona, etiam quoad diſpenſationem illorum poſt mortem ſuam. Et quæſt. 186. articul.8. ad 3. ſimili proportione ait non poſſe Papam diſpenſare cum religioſo in voto obedientiæ, quia non poteſt illum à ſua obedientia eximere. Ratio autem ex dictis, eſt facilis, quia non ſolum votum ſolenne, ſed etiam votum ſimplex paupertatis, ſi ſit integrum & perfectum ex parte materiæ priuat vſu rei, vt propriæ. Hoc autem votum eſt de neceſsitate ſtatus religioſi, vt probant obiectiones prius factæ, & à contrario ſenſu patet etiam ex his, quibus oſtendimus ſolum votum non vtendi aliqua re vt propria non ſufficere ad verum ſtatum religioſum; nam illa probant ſaltem hoc eſſe neceſſarium, & Pontificem non poſſe hanc obligationem ſeparare à perfecto ſtatu religioſo: quod ſi obligationem non ſeparat, profectò nec licentiam poteſt dare agendi contra illam, cùm ſit obligatio naturalis, & diuini iuris. Præterquam quòd nulla cauſa rationabilis eſſe poteſt, ad talem diſpẽſationem concedendam, quia quæcunque fingatur, illi ſatisfieri poterit per vſum vel adminiſtrationem dependentem à voluntate Superioris, ſaltem Pontificis; ergo vſus rei, vt propriæ, nunquam poteſt honeſtari reſpectu religioſi habentis contrariũ votum. Quòd ſi talis diſpenſatio honeſta eſſe non poteſt, neque etiam valida eſſe poterit: quia illa eſt diſpenſatio in voto, quæ ſi ſit iniuſta, eſt etiam inualida, vt ſuprà de voto in genere dictum eſt. Et ita etiam intellexerunt textum illum Innocentij Panormit. & alij Canoniſtæ, vt tom.ſuperior. viſum eſt tractando de diſpenſatione in voto ſolenni caſtitatis.

XVII. *Tertia reſponſio.* Vltimò ex abundanti concedo non poſſe eſſe ſtatum religioſum ſatis perfectum, ſine voto abdicandi omnia, etiam ſine proprietate, & dominio, nec poſſe diſpenſari cum religioſo, quòd agat contra hoc votum; quæ duo ad ſummum colligi poſſunt ex dicto textu: neutrum autem eorum repugnat huic Societati ſcholarium Societatis. Primum horum conſtat: quia etiamſi ſcholares vouent omnem rerum proprietatem, ac dominium à ſe abdicare. In quo eſt animaduertendum, eos qui in Societate recipiuntur etiam ad nouitiatum (nedum ad vota poſt biennium) non ſolùm debere ſe exuere omnino bonorum, ſi quæ habent, adminiſtratione, vt nouiſsimè ſtatutum fuit in 7. Congreg. Canon.17. num.1. ſed etiam promittere relicturos ſe omnia bona, poſt vnum ab ingreſſu abſolutum annum, quandocunq; eis iniunctum fuerit in reliquo temporis probationis, vt ſtatuitur in Examine cap.4. §.2.3. & 5.& 3.p. Conſtit.cap.1. & ſæpe aliàs, quæ promiſsio licèt non ſit proprium votum, non eſt etiam ſolum propoſitum, ſed ſimplex promiſsio ſubintellecta conditione, *Si perſeuerauerint, & ſuperior iniunxerit*, vt dicitur in 3. Congregat.generali Societ. can.1. Et ita eſſe declarandum nouitio, ordinatur in regulis Magiſtri nouitiorum ca.2. num.19.

Expeditur primum membrum de abdicatione etiam proprietatis tũ in primo ingreſſu.

XVIII. *Inſtantia contra proximè dicta refellitur.* Quòd ſi quis dicat, inutilem & inefficacem eſſe talem promiſsionem, cùm ſemper ſit liberum non perſeuerare. Reſpondeo, imò habere gratias effectus, qui requirunt animum ſatis paratum ad perfectionem, ſatiſq; liberalem erga Deum. Declaratur, quia ſine tali promiſsione, etiamſi quis perſeuerare vellet, non poſſet obligari ad reliquenda omnia, donec biennio impleto admitteretur ad vota Societatis: nunc autem ſi perſeuerare vult, obligari poteſt ex vi illius promiſsionis: ſatis autem grauis effectus eſt poſſe conſtitui in hoc diſcrimine, vel relinquendi religionem, vel abdicãdi omnia ſub culpa mortali. Deinde non eſt improbabile, licèt poſſit quis aliàs ante vota emiſſa liberè relinquere Societatem, non tamen poſſe licitè, ac fideliter id agere, ſolo hoc titulo; ne cogatur illam promiſsionem implere: nam hoc planè eſt contra finem, & intentionem talis promiſsionis. Nec conditio illa in ſenſu includitur in tali promiſsione, ne illi repugnare videatur,

deatur, ſed ſolùm quatenus illa promiſsio non obligat abſolutè ad perſeuerandum, neq; ad relinquêda omnia ſi perſeuerauerit. Cùm autem ex vi illius promiſsionis, poſsit quis obligari ad relinquenda omnia per annum integrum, priuſquam in Societatem recipiatur, non paruam fiduciam in Deum, nec exiguum amorem ad mundi abnegationem requirit.

XIX. *Refellitur amplius ex doctrina quadam Molinæ.*

Maximè ſi verum eſt, quod noſter Molina tom. 1. de Iuſtitia tract. 2. diſp. 139. adnotauit, hanc diſpoſitionem, & renuntiationem bonorum debere eſſe omnino abſolutam abſque vlla tacita, vel expreſſa conditione, *quod ſi à Societate diſceſſerint, illa recuperent,* aut quauis alia. Quod quidem verum eſſe colligi poteſt, tum ex eo quod prædictæ conſtitutiones dictis locis ſtatuunt, diſtribuenda eſſe talia bona in pauperes, & pia, & ſancta opera, quę alienatio prorſus irreuocabilis eſt. Tum etiam, quia in dicto c. 4. Exam. §. 1. dicitur faciendam eſſe ſubmouendo à ſe omnem fiduciam, eadem vllo tempore recuperandi, vt firmiùs, & ſtabiliùs in ſua vocatione perſeuerent, vt in fine 2. §. additur. Neq; hoc nimium videri debet: nam Chriſtus Dominus Matth. 19. hoc modo conſilium paupertatis dedit. *Vade, & vende omnia quæ habes & da pauperibus:* & deinde adiunxit, *Et veni, & ſequere me.* Significauit ergo renuntiationem debere præcedere vt diſpoſitionem ad ſequendum illum: quod per ſtatum religioſum fit. Item illa renuntiatio per ſe bona eſt, & valde meritoria: ideo enim Chriſtus interpoſuit illa verba, *Et habebis theſaurum in cœlo.* Vtilis enim eſt ad perſeuerantiam obtinendam, tum remouendo occaſiones, tum impetrãdo illam à Deo, & ideo prudenter fieri poteſt propter bonum religionis. Vnde etiam fit (vt hoc obiter notetur ex Molina ibid. in §. *Nouitii*, ad finem) huiuſmodi renuntiationem quoad ętatem, & alia requiſita ex parte renuntiantis non eſſe regulandum per leges merè ciuiles, ſed per Eccleſiaſticas, quia fit à perſona exempta, vt eſt nouitius Societatis, & intuitu religionis, ac perfectionis: Et ideo ſatis eſt ꝙ fiat iuxta Pontificia diplomata, & conſtitutiones Societatis in eis approbatas. Denique propter incommoda, quæ inde ſequi poſſunt admonetur Prouincialis in ſuis regulis cap. 10. *Vt non permittat noſtros ad dilatare ſæpe poſſeſsionem bonorum ſuorum, niſi quos conſtantes, & ſtabiles in ſua vocatione cognouerit, & vt in ea re maturo ſemper conſilio procedat.* Imò in 7. Congreg. general. canon. 17. mitigata quodammodo eſt hæc noſtrorum obligatio, ibi enim ſcholaribus dominium bonorũ ſuorum, & quodlibet ius ad illa, per quadriennium ab ingreſſu in Societatem permittitur, ita tamen, vt id ſpatium non niſi à P. Generali, & grauiſsimis de cauſis, prorogari queat, ſi fortè eo finito, iam per ætatem religioſi, ac patrias leges diſponere licebit. Tunc enim vult Societas, vt cum quadriennio, permiſsio illa finiatur.

XX. *Tum etiam à fortiori in ſecundo ingreſſu.*

At verò in ſecundo ingreſſu, qui fit per vota ſcholarium approbatorum non tantùm ex vi illius prioris promiſsionis, quæ ſemper durat, quandiu impleta non eſt, ſed etiam ex vi voti tenentur ſcholares omnia ſimpliciter, & abſolutè relinquere, cùm primùm iuſsi fuerint, tum quia promittunt ingredi Societatem quoad gradum profeſſorum, vel coadiutorum formatorum, tum maximè ratione voti paupertatis, in cuius materia, prout in conſtitutionibus Societatis deſignata eſt, hoc etiam continetur, & ideo ex vi voti tenentur eſſe in præparatione animi, ad relinquendum omne dominium, quando ipſis iniunctum fuerit; ergo in tali ſtatu religioſo non deeſt abdicatio proprietatis, neque obligatio eius ex voto, ſed ſolùm poteſt aliquando eſſe ſuſpenſa executio iuxta exigentiam, ſeu permiſsionẽ

Expeditur ſecundum

voti; quod non repugnat religioſo ſtatui, neque id colligi poteſt ex prædictis verbis Innocentij. Vnde etiam fit, vt in tali ſtatu nulla fiat diſpenſatio, nec detur licentia retinendi aliquod dominium contra regulam, aut contra votum; nam ipſummet votum ſub ea conditione, & forma factum eſt ſecundùm regulam talis ſtatus ab Eccleſia approbati. Ille ergo textus nihil obſtat, quominus tale votum paupertatis ad verum & perfectum ſtatum religioſum ex parte ſua conſtituendum ſufficiat.

membrum de indiſpenſabilitate in dicta proprietate bonorum.

CAPVT V.

An, & qui ex vi regulæ bona ſua diſtribuere poſsint aut debeant ſcholaſtici Societatis.

I. *Diſcrimen duplex inter Societatem & alias religiones circa diſtributionem hanc.*

DVo breuiter declaranda ſequuntur. Primum, quid in hoc agendum ſit iuxta regulam, quod præſenti capite præſtabimus. Secundum, quid cadat propriè ſub obligationem voti, quod præſtabimus in ſequenti. Circa primum peculiare eſt Societati, vt religioſus iam verè illi vnitus poſsit bona ſua diſtribuere iure ordinario. In alijs enim religionibus hoc non licet, niſi in caſu raro, vt in tom. ſuper. viſum eſt. Ratio autem reddi poteſt, tam ex parte religioſi, quàm ex parte religionis: nam in alijs religionib. nõ ſunt verè religioſi, niſi profeſsi: in Societate verò ſunt multi verè religioſi non profeſsi, & ideo capaces dominij, vt cap. præced. vidimus, cuius actus eſt diſtributio bonorum. Item in alijs religionibus, eo ipſo quòd religioſus ante profeſsionem non diſtribuit bona ſua, ius totum circa illa tranſit in religionem ſi capax ſit bonorum ſaltem in communi. In Societate verò etiamſi ſcholares, ante vota emiſſa non diſtribuant bona ſua, nullum ius illorum in Societatem transfertur, neq; in aliquod collegium, vel domum probationis eius, etiamſi alias capaces ſint bonorum in communi, vt poſtea in c. 11. n. 9. videbimus. Manet ergo ius diſtribuendi hæc bona apud eundem, in quo antea erat. Dices, eſto bona ipſa non tranſeant in Societatem, nec ius ad vſurpandum dominium illorum; nihilominus ius diſtribuendi illa videtur transferri in religionem: quia iure communi omnia iura religioſi tranſeunt in religionem: ergo in Societate ſolùm excipitur ab hoc iure id quod in iure ſpeciali conſtitutionum eiuſdem Societatis exceptum eſt: ibi autem non excipitur ius hoc diſtribuendi, ſed ſolùm alia, & è conuerſo ſcholari vouẽti in Societate ſolum dominium permittitur: ergo omne aliud ius renuntiatur, & tranſit in Societatem. Reſpondeo imò ex ipſis conſtitutionibus ſatis conſtare ius hoc diſtribuendi, ſubſtantialiter (vt ſic dicam) manere apud ipſum religioſum, & non tranſire in Societatem: quia & vix poterat illud ius à dominio ſeparari, & ita expediebat ad maiorem puritatem, & paupertatem ipſius religionis. Manet autem illud ius aliquo modo pendẽs à religione, vt iã declarabitur.

II. *Primũ pronuntiatum non diſtribuendum conſanguineis.*

Quamuis enim hæc poteſtas in religioſo exiſtat, voto tamen paupertatis manet aliquo modo ligata: & per ſtatum etiam religioſum quodammodo determinata ad religioſum vſum eius, ideoque in conſtitutionibus Societatis meritò circa hanc diſtributionem bonorum, modus & ordo præſcriptus eſt. Et in primis in eis ſtatuitur non eſſe talia bona donanda conſanguineis, vel affinibus quatenus tales ſunt. ita habetur in cap. 4. Exam. & 3. part. Conſt. c. 1. & alijs locis citatis. Et prima ratio redditur in dicto §. 4. ca. 2. quia conſilium Euangelicum non dicit, *Da conſanguineis*, ſed, *Da pauperibus*, Luc. 18. vbi Theophyl. legit, *Diſtribue pauperibus: & habet* (inquit) *diſtribuendi verbum emphaſim quandam vt cum diiudicatione, & nõ fortuito diſpergantur bona.* Et addit, *Diſtribue non diuitibus cognatis, ſed pauperibus.* Vbi non ſine cauſa addidit illam particulã, *Non diuitibus.* per quã expli-

explicatur idem, quod nos diximus, *non cognatis quatenus tales ſunt.* Nam quatenus pauperes interdum ſunt, rectè poſſunt eis talia bona dari; non enim excluduntur à numero pauperum, imò præferuntur aliis iuxta ordinem charitatis, ſi cætera ſint paria. Quando autē ſunt diuites, ſolū ſupereſt ratio ſanguinis, vt inter eos diſtributio fiat, quod licèt malū non ſit, alienum tamen eſt à Chriſti conſilio. Vnde Hieron. epiſt. 8. ad Demetriadem. *Pauperibus* (inquit) *non diuitibus, non propinquis, non ad luxum, ſed ad neceſſitatem, ſiue ipſe ſacerdos ſit ſiue cognatus, nihil in illo aliud conſideres, quàm paupertatem.* Quod latiùs proſequitur epiſtol. 50. ad Hedibiam q. 1. modum etiam, & ordinem huius diſtributionis declarans. Porrò omnis ratio, in qua (præter Chriſti Domini authoritatem) fundari poteſt hoc conſilium, fundat etiam prædictam conſtitutionem. Ratio autem per ſe illius cōſilij eſt, quia illud ex ſuo genere melius eſt, magiſque meritorium, & gratius Deo: conſilia autem dantur de meliori bono. Aſſumptum patet; quia ex ſuo genere eſt actus altioris virtutis, nempe miſericordiæ & charitatis. Et ſignum à poſteriori eſſe poteſt, quia illa eſt materia voti: donare autem cognatis, vt ſic non eſt materia voti.

III.
Altera ratio vitandi triplex incommodum,

Alia verò ratio eſt propter maiorem vtilitatem ad perfectionem acquirēdam, ſaltem magis remouendo impedimenta. Hoc inſinuatur in verbis dicti cap. 4. Examin. §. 2. *Vt melius exemplum omnibus adhibeat, inordinatum affectum erga parentes exuendi, & incommoda inordinatæ diſtributionis, quæ à dicto amore procedit, declinandi, & vt ad parentes, & conſanguineos recurrendi, & ad inutilem ipſorum memoriam aditu præcluſo, firmius, & ſtabilius in ſua vocatione perſeuerent.* Vbi tria incommoda inſinuantur, propter quæ vitanda, expedit non diſtribuere bona conſanguineis. Primum eſt, ne inordinatus amor ad parentes creſcat, ſed potiùs minuatur, quamuis enim dicatur fieri hoc propter exemplum aliorum, ſupponitur ſine dubio priùs eſſe talem fructum in ipſomet religioſo ſpectandum. Multum autem confert ad minuendum hunc affectum ab huiuſmodi donationibus abſtinere. Nam eo ipſo amor cognatorum erga nos remittitur. Vnde etiam è contra donando connaturaliter fit, vt noſtra etiam naturalis affectio creſcat. Morale etiam eſt, vt amor non tantùm recipiendo, ſed etiam donando augeatur, adeò, vt dubitet D. Thom. 2. 2. quæſt. 26. art. 12. cum Ariſtot. lib. 9. Ethic. cap. 7. quis magis diligendus ſit, benefactor, an cui beneficium confertur: & ex reſolutione eius intelligitur, licèt ſuperiori, & rationali amore magis diligatur benefactor, inferiorem tamen, & naturalem amorem magis ferri ad beneficiatum. Denique illemet actus, quo quis ſe vincit, & abnegat donando bona ſua alienis, potius quàm propinquis, remittit multum, ſeu in officio continet amorem naturalem. Quantum autem interſit ad perfectionem hunc amorem inordinatum cohibere, ſeu minuere, ſatis ſignificauit Chriſtus, tum Matth. 29. vbi ita conſulit relinquere fratres, ſorores, patrem, matrem, & filios, aut domos, aut agros; tum Luc. 14. vbi hanc diminutionem naturalis affectus odium appellauit, dicens, *Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Et ideo patres omnes valde cōmendant ad perfectionem aſſequendam, vt hic affectus minuatur. Quod mirum in modum exaggerat Baſil. in Conſtit. monaſt. cap. 21. & in regulis fuſius diſputatis regul. 32. Bernard. ſerm. Dominicæ 2. poſt Octauam Epiph. Et Anſel. lib. de ſimilitudinibus cap. 76. Secundum incommodum quod per hoc euitatur eſt, ne inordinata fiat diſtributio. Vocatur autem *inordinata*, non ſolùm illa, quæ eſt contra iuſtitiam, vel charitatem, ſed etiam illa, in qua charitatis ordo non ſolùm ſimpliciter neceſſarius ex præcepto, ſed etiā melior, & gratior Deo non ſeruatur. Quem ordinem ſine dubio ſeruare nō poteſt, qui ex affectu carnis, & non ex puro amore Dei bona diſtribuit. Vltimum verò incommodum, quod vitatur, magni momenti eſt, ſcilicet, vt omnis fiducia, quæ in parentum opibus, vel temporalibus auxiliis collocari poſſet, auferatur, & conſequenter in Deum transferatur. Vnde etiam fit, vt ipſa paupertas ſit maior, & purior. Nam qui parentibus, vel fratribus confert bona, ſibi ipſi quodammodo cōferre videtur, quia veluti vnum ſunt propter coniunctionem carnis, & aliqualiter ea retinet, quaſi in ſpe. Ex quo tādem intelligitur, quod de cognatis dicitur etiam in amicitia humana coniunctis locū habere; ac denique in omnibus, in quibus non neceſsitas, & indigentia, ſed quælibet alia humana ratio, vt Hieronym. dixit, ſpectatur; veluti ſi religioſus ſororis dotem augeret, vt ditiori, aut nobiliori nuberet, quia & Chriſti Domini verba, & aliæ rationes adductæ æquè in his omnibus locum habent.

IV.
Temperatur dictum pronunciatum duplici fundamento.

Quamuis autem hoc conſilium non relinquendi bona conſanguineis regulariter ſeruandum ſit, nō eſt tamen dubium, quin interdum aliud expediat; quod duplici ex capite poteſt prouenire. Primò quaſi per ſe, quia indigent ipſi, vt dictum eſt, & optimè declarat Ambroſ. 1 offic. c. 30. Secundò magis per accidens ad vitandum ſcandalum, vt rixas, vel inimicitias, quæ inde oriri ſolent, vt egregiè Baſil. regul. 9. ex fuſioribus poſt medium. Propter quos caſus, & ſimiles additur in dict. cap. 4. Exam. §. 3. in eis non proprio, ſed vnius aut plurium arbitrio, qui vita, & doctrina commendentur, & ab ipſo religioſo cum approbatione ſuperioris eligantur, negotiū hoc eſſe tranſigendum, *ad declinandum* (vt ibi dicitur) *errandi in huiuſmodi iudicio periculum, quod ab effectu ſanguinis ſolet proficiſci.* Idem repetitur ibi. §. 5. & in 3. p. cap 1. in declaratione lit. G. rectè dicitur. *Ante ingreſſum quiuis de bonis ſuis temporalibus pro ſuo arbitratu ſtatuere poteſt: ſed poſtquam ingreſſus eſt, tam de Eccleſiaſticis, quàm de ſecularibus diſponat oportet, ita vt decet vitæ ſpiritualis ſectatorem.* Et propter hanc cauſam ſtatutum eſſe dicitur, vt in eo caſu res alieno arbitrio committatur. Poteſtque his regulis optimè accommodari ſententia Baſilij in regula 9. ex fuſioribus, vbi tractans verba Chriſti, *Vende quæ habes, & da pauperibus*, &c. ſic inquit: *Equidem ex hoc colligo qui hac mente à ſuis diſcedat, hunc huiuſmodi curam de parte patrimonij ſui, nullo modo oportere negligere, contraque illud accurare, & cum eam omnem diligentiſſime ſecum abſtulerit, eam veluti iam rem Domino conſecratam ſumma cum religione diſtribuat, vel ipſe per ſe ſi huiuſmodi munere ſcienter adminiſtrādo eſſe ipſe par poſſit, vel per alios, quos ante maxima adhibita diligentia delegerit, quique certiſſima dederint documenta, poſſe ſe illa fideliter, ac prudenter diſtribuere, cùm illud perſuaſum ſit, non vacare periculo, ſiue propinquis ſuis illa relinquat, ſiue in ea diſtribuenda, cuiuſuis, nulla adhibita delectione, opera vſus ſit.*

V.
Baſilij verba in tribus concinunt cum inſtituto Societatis in præſenti materia.

In quibus verbis inprimis aduerto, videri loqui Baſilium de diſtributione bonorum, quæ poſt votum paupertatis tunc etiam fiebat, quando fortaſſe pars patrimonij prius obtineri non poterat, vel aliæ iuſtæ cauſæ intercedebant. Hoc mihi indicant illa verba, *veluti rem iam Domino conſecratam*; non enim propriè conſecratur priuſquam donetur, niſi per votum: quod multum confirmant ſequentia verba non vacare periculo, quod enim eſſet periculum niſi votum præceſſiſſet? Quod magis declarat inferius, dicens: *Quam graue tandem cenſere debemus iudicium illis imminere, qui in rebus Dei nomini iam conſecratis vindicandis lentè, ac negligenter ſe geſſerint.* Ex quo ſenſu colligimus, religioſum per votum paupertatis tunc non fuiſſe ſolitum ſtatim fieri inhabilem ad pa-

ad patrimonium ſuum diſtribuendum, ſed ex voto fuiſſe obligatum ad id rectè faciendum, quod eſt multum conſentaneum Societatis inſtituto. Deinde etiam in modo, ſeu conſilio rectè diſtribuendi eſt conformitas: nam quod Baſilius ait aliquando poſſe religioſum per ſe diſtribuere, maximè locum habet, quando bona alienis, & indigentibus erogãda ſunt, quamuis tunc etiam optimum ſit aliorum iudicium: quod verò ait vt interdum fiat *per alios*, maximè neceſſarium eſt, vbi de conſanguineorum cauſa, & indigentia eſt agendum, vt in noſtra conſtitutione declaratur. Denique, quod Baſilius admonet, *vt eligantur viri prudentes*, &c. noſtra conſtitutio Superioris iudicio id remittit: nam vir religioſus illud magis ſuſpicere debet. Cui ex parte cõſonat, quod de Eſſenis refert Ioſephus lib. 2. de bello Iudaico cap. 7. dicens de illis, *Subuenire dignis cum opus eſt, ſuo arbitrio cuique licet; & indigentibus alimenta porrigere, ſanè cognatis dare aliquid ſine curatoribus interdictum.* Curatores autem vocat ſuperiores, qui eos gubernant.

VI.

2. Pronunciatũ. Quando locus non eſt diſtribuẽdi conſanguineis, in opera pia diſtributio facienda eſt. Praferuntur tamen ex debito iuſtitiæ creditores, ſi qui ſunt.

Vltimò quoad hanc partem addendum eſt, quãdo hæc bona non ſunt diſtribuenda conſanguineis, nullam aliam regulam præſcribi, niſi vt iuxta propriam deuotionem in pia, & ſancta opera diſpenſentur. Hæc enim omnia ſine dubio comprehendũtur in conſilio Chriſti, *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Supponitur autem (quamuis per ſe ſatis notum erat) ſi quæ fuerint debita, vel obligationes iuſtitiæ prius eſſe ſoluenda. Imò additur hoc quàm citiſsimè fieri poſsit eſſe prouidendum; quoniam in obſeruatione præceptorum maior cura, & diligentia adhibenda eſt, quàm conſiliorum. Imò illa bona, quæ hoc modo debita ſunt, moraliter non debent inter bona propria computari, vt habetur in leg. 31. *ſubſignatum*. de verbor. ſignificat. & ideo non comprehenduntur ſub illo conſilio, *Vende omnia quæ habes.* Non cadit autem ſub hac obligatione dare aliquid Societati, quoniam, vt dixi in numer. 1. ipſa nullum ius in bona, vel ad bona religioſi acquirit.

Societas in bonis his diſtribuẽdis ſibi nullum ius habet.

Non tamen excluditur Societas quin poſsit religioſus aliquid ei donare, ſi velit. Vtrumque ſupponitur in illis verbis, *Qui in ingreſſu ipſo, vel poſt ingreſſum ad obedientiam, motus ſua deuotione vellet bona ſua, vel eorum partem in Societatis ſubſidium diſponere*, &c. 3. p. Conſtit. cap. 1. §. 9. Vtrumque enim legitur in regula D. Bened. cap. 58. vbi de religioſo emittente profeſsionem, ſtatim poſt illam emiſſam inquit; *Si quid in bonis habeat pauperibus diſtribuat, vel facta ſolenni donatione, monaſterio donet, nihil ſibi reſeruando.* vbi ſignificat, & monaſterio nullum ius acquiri in illo tempore profeſsionis, & donationem non ex obligatione, ſed ex propria voluntate religioni fieri potuiſſe. Et ſimiliter S. Franciſcus, cùm eius religio incapax ſit hæreditatis, liberum reliquit volentibus eam profiteri, vt ad vſum fratrũ aliquod ex bonis ſuis relinquere poſſent, ita tamen, vt ab ipſis fratribus ad hoc non inducantur, vt explicauit Clemens V. in Clementina, *Exiuit à paradiſo.* de verborum ſignificat. §. *caterũ.* Quod videtur etiam nobis ſignificaſſe B. Ignatius in verbo illo, *motus ſua deuotione*, quaſi non debeat à nobis moueri, ſed à Deo, & deuotione ſua.

VII.

Poteſt tamẽ Societas indigentiam propriam ſubdito diſtribuenti proponere.

Nihilominus tamen ſi Societas verè indigeat, nõ erit huic conſtitutioni contrarium, eam neceſsitatem proponere volenti ſua bona diſtribuere; nam ſi hoc licet, & expedit facere cum externis hominibus, cur non cum propriis? Præſertim cùm, cæteris paribus, hoc etiam ſit magis conſentaneum ordini charitatis. Nam vnuſquiſque debet magis diligere ſibi coniunctos ſpiritualiter, quam extraneos, vt cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 26. art. 7. tradi ſolet. Inter religioſum autem, & religionem eſt magna & peculiaris coniunctio ſpiritualis: ergo ſi religio æquè indigeat per ſe loquendo, ordo charitatis poſtulat, vt religioſus in diſtribuendis bonis ſuis eam præferat; ergo vt ipſe valeat hunc ordinem ſeruare, meritò poteſt religio neceſsitatem ſuam declarare, imò & rationem peculiarem, quæ in eo militat, aperire; hoc per ſe bonum eſt, & non excludit, quin poſt intellectam optimè diſtributionis rationem, executio ex propria deuotione fiat. Quanta autem moderatio in hac ipſa diſtributione, quando in beneficium Societatis fit, ab ipſa ſeruetur, intelligitur optimè ex quadam eius regula, quæ in officio Prouincialis habetur cap. 10. quæ ſic habet. *Si aliqua bona applicabuntur Societati cum facultate Generalis, magnopere curet Prouincialis, vt cum ædificatione, & charitate, & non cum rigore exigantur, potiuſque per procuratores externos, quàm per noſtros; expediat quoque, vt ex his eleemoſyna aliqua in pauperes eius oppidi, vbi ſunt bona, diſtribuantur.* Et aliis in locis ſæpe commendatur, & inferioribus, vt cum magna ſubordinatione ad ſuperiores, & ſuperioribus, vt cum magna prudentia, & proximorum ædificatione circa hanc diſtributionem ſe gerant, vt videre licet in citatis, & in Can. 3. 2. Congregationis generalis, & Canon. 3. & 4. Congreg. 3. Vnde, & à pauciſsimis atque parciſſimè dicta diſtributio fieri ſolet, quicquid mundus dicat.

Vbi ea diſtributio obuenerit, quæ moderatio adhibenda ſit.

CAPVT VI.

Qua ratione diſtributio bonorum iuxta votum paupertatis à ſcholaribus Societatis facienda ſit.

I.

Dubium nõ procedit de nouitio nullum omnino votum habente.

SVpereſt vt quod ſecundo loco initio præcedentis capitis propoſuimus breuiter expediamus, ſcilicet; an omnia, aut aliquid ſaltem ex illis, quæ ibi circa diſtributionem bonorum ex regula aſsignauimus, quatenus voluntatem, vel conſenſum ipſius religioſi poſtulant, cadant ſub votum paupertatis. Quod dubium non habet locum in nouitio, qui ante biennium expletum hanc facit diſtributionem; quia ille per ſe loquendo, non facit illam ex voto paupertatis, ſed ex libera voluntate. Et quamuis præceſſerit promiſsio ſimplex, (vt ſuprà cap. 4. numer. 17. dictum eſt) relinquendi omnia, cum primũ ſuperior poſt elapſum primum annum probationis iniunxerit, tamen illa non obligat ad modum, ſed ſolùm ad ſubſtantiam actus (vt ſic dicam.) Quòd ſi fortaſſe nouitius priuatum votum emiſiſſet, iuxta illius intentionem iudicanda erit obligatio; regulariter tamen fieri ſolet tale votum ad imitationem illius, quod completo biennio in Societate emittitur, ac recipitur, & ideo quoad materiam idẽ erit de vtroque iudicium. Ratio ergo dubitandi in his, qui hoc votum habent, eſſe poteſt, quia vouent ſimpliciter paupertatem iuxta conſtitutiones, ſed in ipſis conſtitutionibus deſignatur hoc genus paupertatis, quoad diſtributionem bonorum; ergo eo ipſo inſurgit obligatio voti, ita vt licet conſtitutiones per ſe non obligent ad culpam, ratione tamen materiæ, quam deſignant, oriatur obligatio ex voto. Et declaratur. Nam hoc votum obligat ad non vtendum aliqua re vt propria, ſed diſtributio taliũ bonorum eſt quidam, & maximus vſus eorum; ergo debet vſurpari vt proprius; ergo debet ex vi voti ſolus ille vſurpari, qui per dictas conſtitutiones, vel iuxta formam earum conceditur, quia omnis alius erit omnino proprius, ſiue rei vt propriæ. In contrarium autem eſt, quia in prædictis conſtitutionibus non ponuntur verba quæ indicent obligationem, ſeu neceſsitatem. Nam licet in 4. c. Examin. §. 2. dicatur, *Pauperibus diſpenſare debent.* ſtatim additur, *Vt conſilium Euangelicum ſequantur.* Et ita verbum *debent*, non præcepti, ſed conſilij debitum, ſeu neceſsi-

Arguitur diſtributionem bonorũ eſſe materiã voti.

neceſsitatem ad melius eſſe, vt ibidem indicatur, ſignificat. Et in eodem ſenſu dicitur in §.3. *Contenti eſſe debent*, &c. Et §.5. in ſimili, ratio redditur, *quod id magis expediat, & ad maius Dei obſequium ſit futurum.* Et 3. p. c. 1. §. 7. ſolùm dicitur, *Quiſe exuit bonis ſuis, ſequatur Chriſti conſilia, pro ſua tamen deuotione, ad hoc potiuſquam ad illud opus diſpenſare bona ſua, vel partem illorum poterit.* Et expreſsius §. 9. dicitur. *Hauddubiè opus faciet maioris perfectionis*, &c. & ſic in aliis.

II.

1. Aſſertio probatur authorit.

Dicendum ergo cenſeo primò in genere, cadere ſub obligationem præcepti, & voti non vſurpare in his rebus proprietarium vſum, id eſt, omnino propria authoritate, & voluntate, & non ſecundùm regulam, vel voluntatem ſuperioris. Probatur primò ex Gregor. XIII. in Conſtit. *Aſcendente Domino.* Vbi poſtquam dixit ſcholares retinere dominium bonorum ſuorum, ſubdit, *Interim tamen quantum ad illorum vſum religioſam paupertatem ſeruant, neque vlla re tanquam propria ſine ſuperioris facultate vti poſſunt.* In quibus verbis planè ſignificat hoc pertinere ad materiam, atque ita cadere ſub obligationem voti: Nam religioſa paupertas illa propriè dicitur, quæ eſt materia voti, & ideo dicuntur *non poſſ.*, quia agerent contra religioſam paupertatem. Vnde de iiſdem ſcholaribus dixit ibidem paulo ſuperius idem Pontifex, emiſsis votis debere in communi viuere, quia ſolùm ex communibus bonis, vel tanquam communibus vti debent; ergo quamuis retineant proprietatem aliquarum rerum, neceſſe eſt, vt non habeant proprium vſum ex vi voti paupertatis, aliàs poſſent ex illis bonis in particulari viuere, ſicut poſſunt nouitij; neque eſſet cur Pontifex poſt emiſſa vota, ſpecialem obligationẽ in hac parte eis tribueret.

Item ratione.

Ratio etiam hoc poſtulat neceſſariò, quia votum paupertatis religioſæ ſaltem, & maximè requirit paupertatem in vſu, vt ex dictis in c. 4. patet; non ergo haberent hi ſcholares votum paupertatis ſufficiens ad ſtatum religioſum, niſi bonorum omnium proprietarium vſum à ſe abdicarent ex voto, & ideo in conſtitutionibus Societatis ſicut declaratur eos retinere dominium, ita etiam declaratur nulla re, tanquam propria, vti poſſe p. 3. c. 1. §. 7. Eſt ergo hæc materia talis voti, ideoque ex genere ſuo ſub graui obligatione.

III.

2. Aſſertio probatur ex 5 Congregatione.

Secundò dicendum eſt. Qui poſt emiſſa tria vota ſubſtantialia res ſuas diſtribuit, vel illis ſe abdicat ſine ſuperioris facultate, facit contra votum paupertatis. Sic ad verbum fuit decretum in 5. Cõgreg. generali canon. 7. Intellexit nimirum Congregatio eum eſſe modum, ſeu formam diſtribuendi prædicta bona, quem conſtitutiones c. præcedent. num. 2. allatæ præſcripſerant, atque ea ratione, id eſt, ſuppoſita approbatione & facultate ſuperioris, ad materiam voti paupertatis pertinere; aut certè

De poteſtate declarandi vide infra l. 10. c. 4.

(quod planè pro ſua authoritate poterat, vt etiam in ſimili notabimus infrà lib. 6. cap. 10. num. 2.) denuò grauiſsimas ob cauſas, intra talem materiam id collocauit. Itaque forma illa diſponendi addita ſuperioris voluntate, tanquam neceſſaria cõditione, materia euadit huius voti, ſic decernente, vt dixi, aut forte ſuo decreto declarante Congregatione iã inde à principio ita ſe habuiſſe hac in parte paupertatis votum in Societate; violarique grauiter, aut venialiter, pro materiæ quantitate, ſi ſuperioris voluntas diſpoſitioni non aſsiſtat.

IV.

Probatur deinde quo ad diſtributionem in prophana.

Specialiter verò de diſpoſitione in opera non pia probatur aſſertio. Nam talis modus alienationis, non eſt commiſſus arbitrio ipſius religioſi; ergo vſurpando propria authoritate illum vſum, vtitur illa re, vt propria, quod eſt contra votum. Itẽ quoad hanc partem nõ ſolùm fit votum cum adiectione quaſi affirmatiua, ſcilicet dandi conſanguineis, v. g. ſi ſuperiori viſum fuerit, ſed etiam ſub limitatione negatiua, ſcilicet, diſtribuendi pauperibus, niſi ex facultate ſuperioris, vel ex iudicio eorũ, quos ipſe probauerit aliud facere expediat; ergo qui temerè ſine tali facultate, vel examine ſuo arbitrio bona expendit in vſus non pios, delinquit in materia voti paupertatis; eſt ergo ex genere ſuo graue peccatum, licèt ex leuitate materiæ poſsit eſſe veniale. Quę autem in hoc negotio ſit materia grauis, vel leuis, ex dictis in tom. præced. diſputando de voto paupertatis purè ſimplici, petendum eſt. Solùm hic conſiderare oportebit, quia res, quæ expẽditur non eſt religionis, ſed propria, & quia non derelinquitur vſurpando, & retinendo; quod magis repugnat paupertati, quàm abdicatio; ideo maiorẽ quantitatem requiri, vt appropriatio talis vſus (vt ita dicam) graue peccatum cenſeatur. In particulari verò prudens viri arbitrium neceſſarium erit.

V.

Non iudiciũ ſed voluntas ſuperioris repenit diſtributionẽ in materia voti.

Notanter autem dixi in num. 3. *Addita ſuperioris voluntate.* quia non ſatis eſt, quòd ſuperior ſuum iudicium interponat iudicando talem, vel talem diſtributionem eſſe meliorem, vt eo ipſo materia deſcribatur tanquam neceſſaria, neque vt alius vſus cenſeatur vt rei propriæ; quia non obſtante illo iudicio, poteſt concedi facultas eligendi, quod minus bonum eſt, quæ facultas reſpectu religioſi, eſt veluti quædam permiſsio; & ideo tunc aliter diſtribuẽdo, quàm ſuperior iudicet, licèt imperfectè fiat, non tamen neceſſariò cum culpa, vel ſi aliqua admiſceatur ratione ſtatus perfectionis procurandæ, vel voti, ad ſummum eſt venialis. At verò quando ſuperior non tantùm iudicat, ſed etiam vult id fieri, quod melius eſt in tali materia, iam vrget neceſsitas voti, cum vſus bonorum prohibitus vſurpetur. Idem cenſeo, ſi interueniente dubio an bona ſint conſanguineis diſtribuenda, ſuperior omnino ſtatueret, vt id fieret iuxta formam conſtitutionum, deſignando duos, aut tres viros prudentes, quorum iudicium religioſi ſequantur; pari enim modo religioſus tenebitur ex vi voti paupertatis, illum modum diſtributionis obſeruare, ob eaſdem ratioues.

VI.

Diſtributionem in pia opera non requiſita directione ſuperioris videri licitam non obſtante voto paupertatis.

Inferes; ergo quando religioſus diſtribuerit in pauperes, vel alia pia opera, non requiſita peculiari ſuperioris directione, minimè peccabit contra votum paupertatis, quicquid ſit, an imperfectè, vel peccaminoſè etiam faciat, contra debitam ſubordinationem. Probatur illatio, quia iam pro tali bonorum diſpoſitione certam habet Societatis voluntatem; ſi quidem & ea diſtributio de ſe ſtudioſa eſt, & in conſtitutionibus non inuenitur præſcriptum eſſe aliquid circa modum obſeruandum inter ipſos pauperes, aut eligendi hos potius quàm illos, neque in hoc negotium aliquid eſſe commiſſum ſuperiori, ſed potiùs inuenitur totum eſſe relictum *deuotioni* donantis; & ideo licèt ſuperior iudicet aliquid eſſe melius, velitque ita fieri, non pertinebit id facere ad materiam paupertatis, quia illud nullo modo fuit contentum in voto; neque ſubditus aliter diſtribuendo quàm velit ſuperior, cenſebitur vti ſuis bonis, vt propriis, quia de illis diſponit iuxta voluntatem, vt ſic dicam, ipſius religionis, hoc eſt, iuxta modum in conſtitutionibus præſcriptum. Vnde nunquam poterit particularis ſuperior deſignare ſubdito certum pietatis opus (vt, v. g. dare talia bona Societati) tanquam materiam neceſſariam ad obſeruationem voti paupertatis; quia nullibi ei cõceſſum eſt; & alioquin ex natura voti paupertatis hoc etiam ſequi non videtur.

Imo nec ex voto obedientiæ videri tã diſtributionem impediri poſſe.

An verò ex vi voti obedientiæ poſſit id præcipere, alia quæſtio eſt, in qua etiam probabile videtur regulariter loquendo non poſſe: quia non eſt iuxta conſtitutiones, neque eſt materia per ſe conferens ad finem inſtituti. Imò ad maiorem eius puritatem, & paupertatem videtur pertinere, vt non poſſit ſuperior hanc neceſsitatem imponere ſubdito, præfer-

præſertim in ordine ad donandum aliquid Societati: & ideo in Conſtit. nu. 1. citata expreſſe dictum legimus, *Qui motus ſua deuotione.* Et in eodem ſenſu dictum eſſe apparet, quod in Canon. 3. 2. Congregat. general. dicitur, ea, quæ continentur in 4. c. Exam. de diſpoſitione bonorum (ſaltem quantum ad pauperes) ſumenda eſſe tanquam generalem quandam inſtructionem, & legem, qua noſtri debent bona ſua illis diſtribuere, *pro deuotione tamen ſua.* Concluditur ergo diſtributionem inter pauperes ſemper relinqui liberam, etiamſi Societas inter pauperes ipſos comprehendatur.

Vide inſtructionem P. Claudij pro diſtributione facienda.

VII.

Quid ſeruandum vt Societati aliquid diſtribuatur licitè

Suppoſita autem voluntate dandi aliquid Societati, dicitur nihilominus in 3. p. Conſtit. cap. 1. §. 9. vt applicatio potius ad hanc partem, quàm ad illam Societatis, vel ad hunc, aut illum vſum Generali committatur. Ex vi tamen illius conſtitutionis non videtur etiam pertinere hoc ad materiam paupertatis, neque poſſe tanquam quid neceſſarium præſcribi, quia ſolùm declaratur illud eſſe opus maioris perfectionis: & quoad hoc non additur, vt in tali applicatione voluntati ſuperioris ſtetur. Additur verò in prædicto canone 3. 2. Congregat. generalis limitatio quædam quoad hanc partem, & in canon. 3. Congreg. 3. ſcilicet talia bona diſtribuenda eſſe intra eam Societatis prouinciam in qua bona continentur. Quòd ſi religioſus ipſe, ad quem talia bona pertinent, conſentire nolit, ſed alteri prouinciæ illa dare velit, additur ibi, talia bona non eſſe acceptanda à Societate, *ſed eaſ* (inquit) *teneatur ipſe in veros Chriſti pauperes extra Societatem diſpenſare.* Vbi põderandum eſt verbum *teneatur*, quod ſine dubio obligationem ſignificat, quia iam tunc illa diſtributio relinquitur, vt neceſſaria ex vi voti paupertatis, ita vt non poſſit in commodum conſanguineorum commutari. Ea autem limitatio regulam (vt aiunt) firmare videtur pro diſpoſitionibus piis extra caſum donandi alteri prouinciæ. Denique additur ibidem, ſi religioſus velit applicare ſua bona intra eandem prouinciam alicui tamen certo loco, eſſe in poteſtate Generalis illam improbare, quod ſatis clarum eſt, quia poteſt illam non acceptare. Quid autem tunc agere teneatur religioſus diſtribuens, ibi non declaratur. Et ideo dicendum conſequenter videtur, eodem modo teneri ad diſtributionem faciendam, quo antea, & eandem libertatem retinere ad diſtribuendum inter alia loca Societatis intra eandem prouinciam, donec aliqua tandem eius applicatio approbetur; alioquin poteſt etiamſi velit inter alios pauperes diſtribuere; meliùs autem ſemper faciet, ſi ſuperioris iudicio prædictam applicationem committat.

VIII.

Extenſio illationis factæ in n. 6.

Ex his verò in tota hac illatione, ſeu obiectione contra ſecundam aſſertionem dictis, colligi vlteriùs poterit, diſtributionem factam à religioſo, ſi in veros pauperes, aliave pia opera fiat, inſcio etiam, aut inuito ſuperiore, licet minus ordinatè fiat, & ideo magna ſit imperfectio, & regulariter aliqua ſit venialis culpa; nihilominus tamen non videri directè contra paupertatem. Probatur ex dictis, quia talis diſtributio commiſſa eſt deuotioni ipſius religioſi: non pendet ergo à ſcientia, vel voluntate particularis ſuperioris etiam Generalis; ergo non cernitur ibi vſurpatio alicuius vſus rei, vt propriæ, ſed eſt iuxta intentionem voti cùm emittatur iuxta Societatis conſtitutiones, & iuxta modum à regula conceſſum.

IX.

Euaſioni occurritur.

Dices, licèt diſtributio in pauperes, quantum ad formam ſeu ſpecificationem, vt ſic dicam, non pendeat à voluntate ſuperioris, quantum ad exercitiũ pendere; nam ad ſuperiorem pertinet deſignare tẽpus, in quo abdicatio horum bonorum facienda eſt, ſub hac enim lege fit promiſſio, ſeu paupertatis votum. Reſponderi in primis poteſt conditionem illam poſitam eſſe ad terminandam dilationem, nõ verò ad eam exigendam, ita vt ante illud tempus nõ poſſit fieri bonorum abdicatio. Vnde qui in Societatem ingreditur, licèt non teneatur ex regula ante expletum annum renuntiare omnibus bonis, non tamen prohibetur id facere, imò conſulitur per ſe loquendo. Item poſt annum expletum licet promittat renuntiare cùm primùm iuſſus fuerit, non tamen promittit non renuntiare niſi iubeatur: & ideo licèt proprio nutu id faciat ante expletũ biennium, non aget contra promiſſionem, nec contra paupertatem, vt per ſe conſtat. Sic ergo licet expleto biennio teneatur ex voto paupertatis relinquere omnia cùm primùm iuſſus fuerit, non tamen ex vi illius voti prohibetur anticipare tempus, & ſtatim relinquere bona non expectata iuſſione; ergo licet id faciat, ea ex parte non peccabit contra votũ paupertatis. Vnde ſi alioquin det pauperibus (quod ſibi conceſſum eſt) ex nullo capite violabit paupertatem; quamquam quia votum etiam habet obedientiæ, inordinatè, & imperfectè faciet de ſuis bonis diſponendo etiam in pauperes ſine licentia ſuperioris, ac ſi illud eſſet prohibitum in virtute obedientiæ, eſſet ex hoc capite peccatum graue iuxta materiæ qualitatem. Nam aliquando poteſt multũ expedire ad ædificationem proximorum, & ad bonum religionis, & ipſius religioſi, vt id non fiat, donec ſuperiori videatur, & ideo ſine dubio habet ſuperior aliquando ius id præcipiendi cum omni rigore; tamen quia ordinariè hoc non eſt ita prohibitum, vel à lege, vel à Prælato; ideo per ſe loquendo, id eſt, ſecluſo ſcandalo, contemptu, & conſcientia erronea, hoc non eſt peccatum graue.

X.

Illatio n. 6. facta non procedit ſaltem poſt cõgregationem 5.

Hanc totam illationem, ſiue obiectionem contra ſecundam aſſertionem à numero 6. proſecutus ſum conſultò, quia fortaſſe ante citatum pro ipſa aſſertione canonem videri poterat probabilis: Nũc autem, vt illo num. 3. dicebamus, ſiue citatus canon Congregat. 5. nouum in Societatem ius hac in parte introducat, ſiue authoritatiuè declaret antiquum (ad eum ferè modum quo Eccleſia veritates aliquas denuo proponit credendas de fide) ſimpliciter, atque ſine vlla diſtinctione operum *piorum*, aut *prophanorum* accipiendum eſt, atque dicendum, illicitam contra paupertatis votum eſſe diſtributionem in quælibet opera, ſi abſque directione ſuperioris, *ſaltem præſumpta*, fiat; eo quòd talis directio, ſiue conſenſus prælati, conditio ſit, vt dixi, neceſſaria, ne talis diſtributio ſacrilega ſit contra dictum votum. Neque verba illa conſtitutionis, *deuotione ſua* (quod ferè totum robur eſt obiectionis) dicto decreto Congregationis repugnant. Nam deuotio ſubditi non excludit præuiam licentiam ſuperioris ad diſponendum generaliter, ſed excludit neceſſitatem licentiæ peculiaris ad piè diſponendum, vel ad diſponendum in hæc vel illa pia opera. vnde citatum decretum explicuit quod conſtitutio ſupponebat. Et declaratur aliter; nam deuotio quãtumlibet voluntaria, & meritoria, non neceſſariò excludit licentiam ſuperioris; ſic enim dicemus inferius cap. 9. numero 9. in ſimili, ex charitate etiam moueri poſſe, qui ſuam obligationem implet. Et inprimis ſi deuotio diſtribuendi abſolutè, & indiſtinctè in pia opera, ante ipſam licentiam à ſuperiore petitã concipiatur, per petitionem ſubſecutam, non modò non minuitur, aut euaneſcit, ſed potius creſcere poterit, petitionem videlicet imperando. Si verò licentia petita deuotionem antecedat (quod facilè contingere poteſt, ſi indiſtinctè, ſeu in vniuerſum de facultate exuendi ſe bonis ſuis, vt conſtitutio loquitur, cùm ſuperiore agatur) ſicut poſt obtentam licentiam concipi poteſt voluntas donandi conſanguineis, ita & voluntas, ſiue deuotio donandi piis operibus; nulla ergo eſt repugnantia aut in illis

illis iuribus;aut ſi quid aliud in obiiciẽdo perſtrinximus;quia in quacunque forma, vel inſtructione Societatis ad diſponendum de bonis abſque vllo incommodo,vel repugnantia imbibitur ſuperioris directio,ſeu volũtas ſaltem præſumpta; atque adeò ſiue à principio Societatis, ſiue poſt quintam Congregat.poſita aſſertio habere potuit veritatem.Cur autem dixerim *ſalte n præſumpta*, in fine capitis intelligetur.Vnde expedita ſimiliter manent,quæ in 2.p. dubitandi in numero 1.ex cap.4. Examin. & ex 3.p. Conſtit.cap.1.afferebantur;neque enim repugnantiam vllam continent, ſed potius maximè cohærent,debere religioſum ſua ex voto diſponere, etiã in pia opera, & votum ipſum emiſiſſe, vt conſilium Euangelij,ſeu Chriſti ſequeretur,vt maius Deo obſequium præſtaret, vt opus maioris perfectionis ederet.

XI. *Quæſtio ſuborta an valeat diſtributio,quæ citra directionem ſuperioris erat illicita.*

Hic verò interrogabit aliquis vlteriùs,an licèt alienatio facta abſque directione ſuperioris, illicitã ſit,& ſacrilega, valida nihilominus euadat. Cùm enim eiuſmodi religioſi, de quibus loquimur, domini ſint,& propria voluntate ſua bona tribuant, vt ſupponimus, ſpectato iure naturæ valida eſt talis donatio. Nullum autem eſt ius poſitiuum, quod illam irritet: nam iura,quæ dicunt donationes, vel alienationes à religioſo factas, non eſſe validas, loquuntur iuxta antiquum, & commune ius de religioſis, qui capaces non ſunt dominij. Sic autem loquimur de religioſis habentibus aliqua bona, de quibus poſsint diſponere, & ideo non iuxta commune ius, ſed iuxta aliquod ſpeciale de illis iudicandum eſt: nullum autem inuenitur ius ſpeciale Societatis, quo talis alienatio irritetur; ergo retinet valorem quem habet iure naturæ. In contrarium autem eſt, quia religioſus non eſt ſui iuris,neque habet velle, neque nolle: hi autem ſunt verè religioſi, & quoad hanc partem tam perfectè ſubiecti, & alieni iuris, per votum obedientiæ, ac quilibet alij religioſi: ergo licèt dominium habeant, non habent voluntatem ſufficientem ad transferendum illud. Propter quam rationem partem hanc amplexus eſt Ludouicus Molina tom.1. de Iuſtitia tract.2.diſput.139.verſ. *Ill. qui tempore.* Vbi etiam nullam diſtinctionem facit inter alienationem ad pia opera,& ad alios vſus,quia re vera quantum ad hoc caput, quòd religioſus non eſt ſui iuris, vtraque eſt æque prohibita, vel æquè infirma. Inde verò conſequenter ſignificat, etiamſi alienatio fiat in pauperes, vel opera pia, eſſe graue peccatum cõtra paupertatem,quia eſt vſurpatio iuris,quod quis non habet,ſcilicet transferendi dominium in alterum.Adde etiam,quia donare ſine poteſtate transferendi dominium;vel decipiendo alium, vel inuitando illum,vt accipiat,quod accipere, vel retinere non poteſt,omnibus modis continet grauem inordinationem. Hinc etiam colligit teſtamentum factum ab huiuſmodi religioſo ſine licentia ſui ſuperioris nullum eſſe:nam cum illa, ſicut poſſunt hi religioſi de ſuis bonis diſponere inter viuos, ita etiam eſt certum poſſe per viam teſtamenti confirmandi per mortem naturalem, aut per profeſsionem,vel etiam per vota coadiutorum formatorũ Societatis,quæque ad hoc æquiualent,vt ex cap. 4. conſtat. Atque eadem proportione, ſi alia diſpoſitio ſine licentia inter viuos facta, illicita, & nulla eſt, erit etiam nulla per viam teſtamenti; eſt enim eadem vel maior ratio.Imò addit idem author, nõ ſolùm in his religioſis, ſed etiam in nouitiis Societatis, poſt primum annum expletum peccatum eſſe condere teſtamentum de ſuis bonis,inſcio ſuperiore,quamuis de illo teſtamento doceat eſſe validũ; &,ſi morte naturali confirmetur, habere effectum, quia factum fuit ab homine ſui iuris:illicitè autem factum eſſe cenſetur, quia eſt cõtra promiſsionem, quam talis nouitius fecit diſponendo de bonis ſuis cùm primùm ſuperior iniunxerit poſt expletum primum probationis annum, vt in illo cap. 4. numero 17. tactum eſt.Hanc Molinæ ſententiam poſtea ſequitur Leſsius lib.2.de Iuſt. cap.4. dubit.5. numer.28.

XII. *Authoris placitum bipartitum.*

Nihilominus ego exiſtimo huiuſmodi alienationes, vel diſpoſitiones ab his religioſis factas de propriis bonis ſine licentia ſuperioris non eſſe nullas ipſo facto, ſed validas,infirmas tamen,& irritabiles per voluntatem ſuperioris. Priorem partem mihi probat diſcurſus ſuperiùs factus priori loco pro parte affirmatiua. Poſteriorem autem probat; & non ampliùs ratio in contrarium obiecta, quæ eſt fundamentum Molinæ. Vtramque autem declaro exẽplo voti facti à religioſo ſine licentia Prælati, quod non eſt ipſo iure nullum, ſed validum, licèt infirmum, & irritabile à ſuperiore,vt tom. ſuper.cum D.Thom. & communi doctrina tradidimus. Quod eadem ratione verum eſt de quacumque promiſsione humana, quando non eſt de re illicita,aut de materia ita aliena, vt non poſsit impleri promiſsio ſine iniuria alterius. Ex quo colligimus idem dicendum eſſe de donatione, quæ aliàs ex parte materiæ donatæ iniuſta non eſt, ſed ſolùm ex defectu conſenſus ſuperioris: nam eadem eſt ratio de tali donatione, quæ de voto. Quia ſicut valor donationis pendet ex voluntate,ita etiam voti, ac promiſsionis. Atque eadem exempla oſtendunt religioſum non ita eſſe alieni iuris, nec in eo ſenſu dici non habere velle, aut nolle, vt nihil validum poſsit ſua voluntate exercere, ſed quia nihil firmum poteſt efficere ſine conſenſu ſuperioris, vel quia nihil poteſt licitè velle contra ſui ſuperioris voluntatem, vt in tom. ſuper.oſtenſum eſt; ergo ex hoc capite non eſt hæc donatio irrita, ſed irritabilis. Inter hæc autem duo multum intereſt: nam ſi ſit irrita, non poteſt, qui talia bona accepit, illa retinere tuta cõſcientia,quia retineret rem alienam. Dices, non retinet inuito Domino, & ideo non iniuſtè retinet. Sed contrà, quia iuxta illam ſententiam voluntas Domini non eſt efficax ad concedendum dominium; ergo nec poſſeſsionem, vel vſum: nam religioſus æquè non eſt ſui iuris quoad hæc omnia; ergo qua ratione non ſit dominus, eadem non poteſt retinere rem acceptam; quia quoad hæc omnia magis eſt conſideranda voluntas ſuperioris, qui eſt veluti principalis adminiſtrator, quam ſubditi, qui eſt proprius dominus.At verò ſi donatio tenet, licèt irritari valeat, poteſt, qui aliquid accepit, tuta conſcientia illud retinere, donec à ſuperiore reuocetur donatio. Dices interdum poterit eſſe talis diſtributio, vt reuocari non poſsit,vt ſi facta eſt in pauperes. Item aliquando occultè fiet donatio, & ſuperior propter ignorantiam irritare non poterit. Reſpondeo hæc eſſe per accidens; nam in eis interuenit impotentia facti, quæ non mutat ius: & quamuis fortaſſe ex parte recipientium interueniat aliqua malitia cooperando,vel inducendo ad actum inordinatũ intra obligationem obedientiæ, aut religionis: tamẽ quia non interuenit iniuſtitia,nec ſubſtantialis defectus impediens translationem dominij, nõ video vnde ſit in recipiente obligatio nõ retinendi, quod accepit, etiamſi de facto nunquam poſsit reuocari donatio à ſuperiore propter ignorantiam.

Diſcrimen inter irritã, & irrationabilem donationem.

Inſtantia contra primam partẽ diſcriminis diluitur.

Contra alteram partem diſcriminis inſtantia altera remouetur.

XIII. *Primum corollariũ quo ſatisfit confirm. ab exẽplo teſtamẽti quan. ũ ad ſcholares.*

Ex quo infero primò etiam teſtamentum conditum ab huiuſmodi religioſo ſine facultate ſuperioris non eſſe ipſo iure nullum, licèt ſit irritabile à ſuperiore. Probatur conſequenter ex fundamento poſito: quia diſpoſitio religioſi in his, quæ ex parte materiæ non continent iniuſtitiam, vel nullitatem, non eſt irrita ipſo facto ex eo ſolùm quòd ſit propria voluntate etiam alias peccaminoſa ſine inter-

interuentu voluntatis ſuperioris, ſed eſt tantùm infirma, & irritabilis; ergo idem dicendum eſt de diſpoſitione per teſtamentum. Probatur conſequentia, quia ex natura rei non requiritur efficacior voluntas ad teſtamentum, quàm ad alias donationes, & ex iure poſitiuo nullum eſt ſpeciale irritans magis hanc diſpoſitionem, quàm alias in tali perſona. Sed quæres an condere hoc modo teſtamentum occultè, & ſine facultate ſuperioris, ſit graue peccatum contra paupertatem, vel obedientiam. Reſpondeo, quod ad paupertatem attinet nullum videri peccatum, aut ſaltem nõ videri graue, ſi eo animo fiat, vt tempore mortis ſubiiciatur ſuperiori, quia tunc tale teſtamentum eſt veluti quædam manifeſtatio voluntatis propriæ, non autem iuris proprij indebita vſurpatio. Secus verò dicendum eſſet, ſi is teſtator intendat, vt ſuum teſtamentum ad executionem perueniat ex propria tãtùm voluntate, iuxta ſuperius dicta in ſecunda aſſertione. Dices, cùm ex voto teneatur huiuſmodi religioſus abdicare omnia bona cùm primùm iuſſus fuerit à ſuperiore, huic obligationi repugnat etiam cum animo manifeſtandi id facere per viam teſtamenti, quod non habet effectum, nec eſt efficax donec per mortem naturalem, vel ciuilem confirmetur. Reſpondetur tale teſtamentum non impedire alteram obligationem, & obſeruationem eius, quia non obſtante illo teſtamento poteſt ſuperior iniungere, vt ſtatim ſine mora renuntiatio omnium bonorum fiat: & tunc ſubditus tenetur id exequi, & prius teſtamentum fiet irritum, ac nullius momenti; ex nullo ergo capite videtur hæc actio contraria voto paupertatis in dicto caſu. Et aliquando poſſet bona fide fieri, vt ſi ſubditus iter agendo, aut nauigando incidat in periculum mortis, & non habeat ſuperiorem à quo poſſit petere facultatem, certè non peccabit condendo teſtamentum, præſertim in opera pia, ne ab inteſtato ſuccedant, qui fortaſſe non indigent. Vt autem religioſo modo id faciat, debet expreſſe in ipſo teſtamento voluntati ſuperioris illud ſubordinare, & optimè etiam faciet, ſi ei committat, vt ea mutet, quæ magis expedire videbuntur.

Teſtamentũ occultè factum etiam ad pia opera quomodo ſit aut non ſit peccatum contra paupertatem.

XIV. *Item ad non pia.*

Vnde etiam vlteriùs addo, in tali caſu neceſſitatis non eſſe graue peccatum condere teſtamentum, conſanguineos, vel alios ſimiles conſtituendo hæredes, ſolùm ad hunc finem, vt non neceſſariò ſibi ſuccedatur ab inteſtato, & vt ſuperiori innoteſcat voluntas defuncti, dummodo ei ſemper committatur, vt commutare poſſit etiam in opera pia, ſi ſeruata forma conſtitutionum id expedire iudicatum fuerit: ad hoc enim ſemper obligat paupertatis votum in Societate factum, vt numero ſecundo, & tertio diximus. Quapropter qui abſolutè conderet teſtamentum, relinquendo conſanguineos hæredes, vel alia legata abſque titulo pietatis, grauiter profectò peccaret, multoque grauius, ſi id faceret extra prædictum articulum neceſſitatis, quia tunc vſurpat vſum bonorum ſibi non conceſſum, & ita vtitur illis bonis vt propriis, quod grauiter repugnat paupertati. Accedit etiam talem actionem fere eſſe inutilem; quia etiamſi quis moriatur tali teſtamento condito (quod Deus auertat) poteſt ſuperior illud irritare eadem ratione, qua alias donationes, vt diximus. Tunc autem (quod notandum eſt) non eſſet liberum ſuperiori, niſi in ipſo teſtamento hoc ei expreſſe concederetur commutare inſtitutionem in alium hæredem, vel alia opera etiam pia, ſed ſolùm poſſe rumpere teſtamentum, quo ſublato de remedio neceſſariò ſuccederet is, cui ab inteſtato deberetur hæreditas. Ratio eſt, quia ſuperior non habet ius proprium diſtribuendi illa bona, ſed ſolùm habebat ius deſignandi materiam, modum, & tempus, & dandi facultatem; vt ſubditus poſſet talia bona diſtribuere firmiter, & iuxta ſuam obligationem alienare. Vnde ſi hoc iure vſus non eſt viuente ſubdito, poſt mortem eius nullum habet ius immediatum (vt ſic dicam) in ipſis bonis, aut ad illa, aut ad diſtributionem eorũ, ſed ſolùm ex alio capite ſubiectionis, & obedientiæ habet poteſtatem irritandi, vel ratum habendi actum, quem ſubditus etiam in morte ratum efficere non potuit ſola ſua voluntate; & ideo poteſt irritare teſtamentum, poſtea verò nihil amplius efficere poterit, ſed neceſſariò ſuccedetur ab inteſtato.

Quid poſſit ſuperior in tali teſtamento poſt mortem ſubditi.

XV. *Quomodo item eſſe poſſit contra obedientiam id teſtamentum.*

Iam quod attinet ad inobedientiam, quæ in hoc facto interuenit, non eſt dubium, quin materia ſit grauis confectio teſtamenti ſine licentia, & ex hac parte ſufficiens ad peccatum mortale; non inuenio tamen expreſſam prohibitionem, quæ in vi præcepti circa hoc impoſita ſit: & ideo non videtur eſſe ex hoc capite per ſe peccatum mortale, quia votum obedientiæ non ita obligat etiam in materia graui, niſi proprium præceptum interueniat. Regulariter tamen loquendo per accidens, & ratione ſcandali, vix poterit talis actus excuſari à culpa mortali; tum propter exemplum & commune nocumentum religionis, tum etiam, quia habet quandam ſpeciem, ſeu apparentiam proprietatis, ſeu vſus appropriati in materia graui. Hoc autem maximè intelligo, quando diſpoſitio teſtamenti eſſet in vtilitatem conſanguineorum, vel in alia opera profana, ſeu non pia; nam ſi eſſet in pia opera, facilè præſumi poſſet ratihabitio ſuperioris, quamuis ſemper timendum ſit.

XVI. *Secundum corollarium quo ſatisfit eidem confir. in n. illo 9. quantum ad nouitios.*

Vltimò ex dictis colligo quid dicendum ſit de nouitiis ſi ante emiſſa vota, in ſecundo nouitiatus anno, inſcio ſuperiore teſtamentum condant. Negari enim non poteſt quin inordinatè factum ſit, quia etiam nouitius debet, quãdiu in eo ſtatu permanet, ſeruare debitam ſubordinationem ad ſuperiorem, præſertim in re tam graui. Hæc autem obligatio incipit in ipſo nouitiatu, vt cap. 4. numero 17. viſum eſt. Et ideo ex hoc capite non minus verum eſt de nouitio Societatis agente primum, quàm de agente ſecundum probationis annum. Non eſt autem illa obligatio voti, tum quia, neque ex parte nouitij ſupponitur votum, per ſe loquendo, & licèt illud ſupponatur, non interuenit ex parte ſuperioris proprium præceptum in hac parte impoſitum. Solùm ergo eſt illa obligatio veluti ex quadam obedientia paterna, & tacita conuentione inter nouitium, & religionem, quæ fieri intelligitur, quando nouitius ad communem vitam religioſorum admittitur; & ideo hæc inordinatio ex hoc capite non eſt peccatum mortale: à veniali autem vix poterit excuſari. Non videtur autem ex vi huius actus, agere nouitius contra promiſſionem, quam facit diſponendo de ſuis bonis, cùm primùm ſuperior iniunxerit; quia teſtamentum non impedit implere promiſſionem factam, cum ſemper infirmum ſit viuente teſtatore; nec neceſſe eſt, vt nouitius intentione non implendi eam promiſſionẽ illud faciat: ſed ſolùm, vt ſi interim dum ſuperior non præcipit alienationem bonorum, aliquid humanum ei accidat, de ſua poſſit conſtare voluntate, quod per ſe nec reprehenſibile eſſet, ſi debito modo fieret.

CAPVT

CAPVT VII.

Ad quem vſum ſiue exercitium paupertatis ſinguli religioſi Societatis IESV ex vi regulæ teneantur.

I. *Vſus paupertatis duplex.*

DVplex diſtingui poteſt paupertatis vſus in ſingulis religioſis (de paupertate enim in cõmuni poſtea dicetur) vnus dici poteſt poſitiuus, alius negatiuus, qui potiùs eſt non vſus; & vterque eſſe poteſt ſuo modo materia voti. Nam carentia alicuius vſus, directè, & ſubſtantialiter (vt ita dicam) poteſt cadere ſub obligationẽ, voti paupertatis, quia cùm paupertas conſiſtat in carentia, maior erit ſi ſe extendat ad carentiam aliquorum vſuum, ideoq́ directè poteſt cadere ſub votum. Vſus autem poſitiuus vt ſic, ſeu quoad ſubſtantiam ſuam, non videtur pertinere ad paupertatem, ſed ad alias virtutes, quibus homo obligatur vti rebus temporalibus ad vitam conſeruandam, vel ad alios fines; paupertatis autem eſt ponere modum in hoc vſu, & quoad hoc poteſt directè cadere ſub tale votum. Aliqui etiam ſunt actus, qui moraliter ſunt neceſſariò coniuncti cum aliqua paupertate, vt mendicare, ſi nihil habeatur in particulari, neque in communi. De his ergo omnibus vſibus, ſiue actibus (ſicut in præcedentibus de dominio ſeu proprietate fecimus) tractandum erit, explicando in præſenti capite de ſingulis, quid ad perfectionem regulæ ſpectet, & in ſequenti, quid ad obligationem ſub culpa pertineat.

II. *Prima obſeruantia vſus negatiui paupertatis in Societate non habere in cella, ſiue priuatim eſculẽta, vel poculẽta.*

Vt ergo incipiamus ab vſu negatiuo, qui perfectior eſt, & magis explicat perfectionem voti. Primò ſpectat ad paupertatem Societatis, vt religioſi nihil priuatim poſsideant poſsint ex his rebus, quæ ad ſuſtentationem corporis pertinent, quæ ſub cibo, & potu includuntur. Etenim non habere proprium, & priuatum dominium harum rerum commune eſt omnibus religioſis: non poſſe autem habere priuatam poſſeſsionem harum rerum, vel in magna, vel in parua quãtitate, cum generali facultate vtendi illis, non eſt commune omnibus: multis enim licet vel per regulam, vel per conſuetudinem non prohibente regula, priuatim hæc poſsidere; id eſt, in proprijs cellis, ſub propria cuſtodia illas tenere, & ſuo arbitrio illis vti, non ex dominio, ſed ex generali licentia. Alij verò ex ſua regula, & conſuetudine carentiam huius vſus, & poſſeſsionis profitentur: & non eſt dubium, quin intra latitudinem paupertatis, hoc ſit ex ſuo genere melius, cęteris paribus: tum quia magis diſtat à ſufficiẽtia diuitiarũ, & in rebus maximè neceſſarijs: cuiuſmodi ſunt eæ de quibus loquimur, tum ętiam propter difficultates multas, quæ ſuperandæ ſunt, ſi vel neceſsitati, vel appetitui corporis ex ſolis rebus communibus, quæ ſub poſſeſsione, & cuſtodia religionis ſunt ſubueniendum ſit, idque ſemper iudicio, & arbitrio ſuperioris, & non propria voluntate, & petita ſemper facultate, quod eo eſt magis oneroſum, quo materia eſt contemptibilior, magiſq; humana, atq; adeò religioſæ perſonæ pudibunda. Tum denique, quia hæc paupertas plures aufert occaſiones vel intemperantiæ, vel ſuperfluæ delectationis, vel inutilis, aut otioſæ conuerſationis. Et ob has cauſas, hoc genus paupertatis conſuluit Baſil. in regul. 304. vbi inter alia ait. Et eo quòd in communi loco, id eſt, in monaſterio, priuatas eſcas, vel potiones aliqui habeant, illud conſequi, quod eſt ab Apoſtolo reprehenſum, *Confunditis eos, qui non habent.* Idem tradidit Pachom. in ſua regul. 43. *Nullus in cella ſua repenat aliquid veſcendum.* Hoc ergo genus paupertatis Societas amplexa eſt, & obſeruat, vt ex conſuetudine conſtat, & ex regulis infrà citandis, nec ſine vrgente neceſsitate, & magna moderatione in hoc diſpenſari debet, ſi materia alicuius ponderis, ſeu conſiderationis ſit.

III. *Secunda obſeruantia ſi quid tale ad quempiam mittatur conuertendũ in vſum cõmunem.*

Secundò ex hac ſequitur alia obſeruantia paupertatis, vt ſi quidpiam huiuſmodi alicui religioſo in particulari mittatur, admittendum non ſit in eius peculiarem poſſeſsionem, vel vſum. Eſt quidẽ commune ferè omnibus religioſis regulis, vt nihil, etiamſi ad cibum, & potum pertineat, poſsit ab aliquo religioſo recipi abſque licentia, ſeu benedictione, (vt aiunt) prælati; hoc enim plurimũ ſpectat ad vſum paupertatis. Imò Baſilius ſuprà conſulit, quæ huiuſmodi ſunt non recipi; tamẽ ſi occupanda ſint, inquit: *Antiſliti facultas detur, vt ſtatuat ipſe à quibus ſumi, & quæ ſumpta ſunt quomodo diſtribui conueniat.* Pachomius etiam regul. 30. idẽ ait, & Auguſt. in regula *Prius*, ait: *Priori inſinuetur, & ſic ſuſcipiatur, ſi ipſe mandauerit, de quo tamẽ nihil fiat aliud, niſi quod Priori placuerit.* Et S. Benedict. in ſua regul. cap. 54. prohibet, ne religioſus habeat facultatem recipiendi hæc munera, etiam à proprio parente, ſine licentia, & conſenſu Abbatis, qui ſi eam dederit, *poterit*, (inquit) *poſtea pro ſuo arbitrio de tali re diſponere*, ſignificans non oportere licentiam dare, vt religioſus huiuſmodi donum ſibi in particulari vſurpet. Quod confirmauit Innocent. III. in cap. *cùm ad monaſterium*, de ſtatu Monach. dicens, *Si quidquam alicui fuerit ſpecialiter deſtinatũ, non præſumat illud accipere, ſed Abbati, vel Priori, vel Cellerario aſſignetur.* Et S. Pachom. in ſua regula 30. *Si quis* (inquit) *ante oſtium ſteterit monaſterii, dicens ſe velle videre fratrem, & fortè aliquid attulerit ciborum, quibus in monaſterio veſci licitum eſt, ſuſcipere ipſe non poterit, ſed cuncta ad locum ægrotantiũ deferentur.* Hanc ergo cõditionem, & perfectionem paupertatis Societas amplexa eſt, & ideo in regula 60. Rectoris ſic habetur: *Si cui particulari quidpiam ab externo aliquo mittatur, id in communem vſum accipiatur, ac diſpenſetur.* Et in hoc ſenſu dicitur 6. p. Conſtit. cap. 2. §. 11. *Quiſque iis, quæ de communi data fuerint ad vſum ſuum neceſſarium, aut conuenientem, reſecatis ſuperfluis ſit contentus.*

IV. *Tertia obſeruantia non habere in cella aliquid ad veſtitum pertinens.*

Tertiò, quia poſt victũ, veſtitus videtur eſſe proximè neceſſarius ad vitę ſuſtentationem, ideo circa hoc etiã ſimilis obſeruantia paupertatis ſeruanda eſt, vt præter ea, quæ ad actualem corporis vſum neceſſaria ſunt, nihil aliud quiſque apud ſe habeat, ſed omnia in communi repoſita ſint, ſicut habetur in regula 5. cuſtodis veſtium, & in inſtruct. 1. ex impreſsis anno 606. nu. 5. & in ordinat. contractis cap. 1. n. 15. & cap. 4. vt inde ſingulorum neceſsitatibus ſubueniatur. Quod fuit conſilium B. Baſilij ſerm. 1. de inſtitutis Monach. circa finem. *Apotheca* (inquit) *communis omnium ſit, neque proprium alicuius quidquam nominetur, non veſtimentum, nõ calceamentum, non deniq; aliud quidpiam eorum, quæ ad neceſſarium corporis vſum ſpectat.* Hinc etiam in c. 4. Examinis §. 26. admonentur ſtatim, qui Societatem ingreſſuri ſunt, *in his quæ ad victum, & veſtitum, & lecti rationem pertinent, magnam paupertatem eſſe ſeruaturos, ita vt vnuſquiſq; ſibi perſuadeat, viliſſima eorum, quæ domi ſunt, ei eſſe tribuenda, & eis debere eſſe contentum, propter maiorem ſui abnegationem, & ſpiritualem profectum.*

V. *Quarta obſeruantia. Non habere librorum peculiũ aliò exportandũ.*

Quartò, quamuis propter neceſsitatem ſtudiorum concedatur religioſo Societatis permanens vſus, (vt ſic dicam) eorum librorum quibus indiget, ita vt eos priuatim apud ſe habere poſsit, quãdiu alicubi commoratur, non tamen conceditur, vt habere poſsit librorum peculium, quod ſecum deferat, eoque perpetuò vtatur, dum viuit, quæ eſt altera obſeruantia paupertatis non parum difficilis, quia eſt circa rem maximè neceſſariã ijs qui ſtudijs, ac literis tanta diligentia incumbunt, & ad quam ſolent homines ſtudijs dediti maximè affici. Imò alicui videri poteſt hoc paupertatis genus, multum poſſe literarum profectum impedire; pro-

pter quã fortaſſe cauſam multæ religiones alioqui tam in paupertate, quàm in cæteris rebus valdè perfectæ hoc non obſeruant. Societas verò vtilitatem, quæ ex eorundẽ librorum perpetuo vſu prouenire poteſt, vel alijs diligentijs compenſandam, vel certè huic perfectioni paupertatis poſtponendã putauit. Et ideo cùm in 4. p. Conſt. c. 6. §. 7. dicatur præter bibliothecam communem, quæ in ſingulis Collegijs futura eſt, poſſe vnumquemque habere libros ad ſuum vſum neceſſarios, ſtatim additur in declaratione, neminem poſſe, aut debere aliquid in eis ſcribere; quod in regulis communibus reg. 8. ſic dicitur. *Libros nemo habeat ſine facultate: in his verò, quibus vti licet, nec ſcribat aliquid, nec notam vllam imprimat:* quia nimirum eos ſecum deferre non debet; & facilè auferri poſſunt, & alteri in vſum dari. Denique regul. 25. ex communibus in vniuerſum dicitur. *Nemo cùm ex vno loco in alium proficiſcitur, quidquam ſecum aſportet ſine facultate ſuperioris*; quæ facultas iuxta receptam conſuetudinem, quæ eſt optima legum interpres, non niſi in rebus minimis, & magna ex cauſa conceditur. Eiuſmodi ſunt libri, qui in 1. inſtitutione ad renouationem ſpiritus in fine aſsignantur; *Conſtitutiones ſcilicet Societatis, vel earum ſummarium, Ioannes Gerſon, vel ſimilis aliquis pius libellus: aliquibus etiam Biblia, & ſummula aliqua caſuum.* Et ferè eandem regulam habet Pachomius, quæ eſt apud illas 46. *Si quis* (ait) *transfertur ab vna domo in alteram domum, exceptis iis, quæ vſui quotidiano ad habitum neceſſaria ſunt, ſecum transferre nihil poterit.* De hac regula Pach. ab Angelis data vide Metaphr. apud Surium 3. tom. 14. die Maij c. 12. 22. & 28. Palladium in Hiſtoria Sanctor. c. 38. Gennadium de viris illuſtribus in Pachomio, & Sozomenũ lib. 3. Hiſtoriæ c. 13.

VI.
Vtilitas huius obſeruantiæ.

Vtilitates autem hæc obſeruantia partim communes habet omnibus religioſis, partim in Societate peculiares, vel potiùs neceſsitatem. Priores ſunt, quia hoc modo tollitur ſolicitudo congregandi libros, qui interdum ob curioſitatem potius vel aliquando ad ſplendorem, & oſtentationem, quàm ob neceſsitatem congeruntur. Item excuſantur infiniti ſumptus, qui in tranſportanda librorum ſupellectile fieri ſolent. De qua re multa ſcribit Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Eccleſiæ, c. 64. Item per hoc tollitur materia inordinati amoris, & affectus, qui ad huiuſmodi res, quando ita poſsidentur, generari ſolet. Propter quas cauſas eadem ferè regula habetur in Conſtitutionibus Dominicanorum diſt. 2. c. 14. lect. 4. *Nulli certus vſus librorum concedatur, neque dedignetur, à quocunque auferantur, vel in cuiuſcunque cuſtodiam dimittantur.* Itidem obſeruaſſe S. Franciſcum refertur in ſpeculo Minorum 3. p. & refert author Cõformitatum lib. 2. Item conſulit B. Vincentius Ferrar. tractatu de vita ſpirituali c. 1. vbi ait ſatis eſſe libros communes, qui in ſingulis monaſterijs accommodati inueniuntur.

Eius item neceſſitas in Societate.

Peculiaris verò neceſsitas huius obſeruationis in Societate ex fine, & peculiari profeſsione eius orta eſt. Omnes enim eius religioſi parati eſſe debent ad quaſcunque miſsiones, & peregrinationes obeundas, ſine excuſatione, etiam non petito viatico, quotieſcunque iuſsi fuerint, vt dicitur in Examine cap. 1. §. 5. & 6. p. Conſtitut. cap. 2. §. 3. & ſæpe aliàs. Hęc autem obligatio cùm ad omnes pertineat, maximè ad literatos, & Doctores, & ideo oportet eſſe expeditos, & liberos ab omnibus vinculis, & impedimentis, quoad fieri poſsit. At verò librorum ſarcina, non poſſet non multum impedire ſi aſportanda eſſet; & ſi ad perpetuum vſum haberentur cum magna difficultate relinquerentur, & ideo ad hoc inſtitutum ferè neceſſariò conſequens fuit, vt in eo talis vſus non admitteretur.

VII.
Quinta obſeruantia. Nihil haberi à priuatis claui obſeratum.

Quintò, huic pauperi ſupellectili religioſi cubiculi, conſentaneum eſt, vt nihil in ea ſit claui obſeratum: quod ſine dubio eſt magnum ſignum nihil poſsideri, vt proprium, totúmque eſſe liberę diſpoſitioni Prælati relictum. Propter hanc ergo & alias cauſas in regulis communibus Societatis in 11. ita cautum eſt: *Nullus ita cubiculum ſuum claudat, quin aperiri extrinſecus poſſit, aut arcam, aut quicquam aliud habeat obſeratum abſque ſuperioris facultate.* Quam perfectionem paupertatis antiquos etiam Monachos obſeruaſſe intelligi poteſt ex Caſsiano lib. 4. de Inſtitutis renuntiantium cap. 14. & 15. Nam in priori laudat Monachos, qui proprio ſudore & opere exuberantes redditus conferebant monaſterio, nihil ſibi proprium præſumentes. *Cúmque* (inquit) *totam enthecam cœnobii, ſuam credat eſſe ſubſtantiam, ad retinendam nihilominus arrepta nuditatis virtutem, quam ſtudet ad finem vſque perfectè, atque inuiolabiliter cuſtodire, ita ſemetipſum à cunctis extraneum, & ex omnibus iudicat alienum, vt tanquam peregrinum ſe gerat, & incolam iſtius mundi; alumnumque potiùs monaſterii ſe reputet ac miniſtrum, quàm Dominum rei cuiuſque præſumat.* Statim verò reprehendens alios ſubdit in ſequente capite, *Ad hæc nos miſerabiles quid dicemus, qui in cœnobiis commorantes, ac ſub Abbatis cura, & ſolicitudine conſtituti, peculiares circunferimus claues, omnique profeſſionis noſtræ verecundia, & confuſione calcata etiam annulos, quibus recondita præſignimus, in digitis palàm geſtare præſumimus*, &c. De eadem re multa leguntur nomine Hieronymi, in regula Monachorum c. 2. & 3. & ſpecialiter in 4. ait. *Sic ſic Apoſtolica fœmina proiicite peras, & ſacculos, vt neque marſupia ex latere pendeant, neque opus ſit clauibus, vt iam ex ipſis monſtretur exteriorum indiciis, quòd nihil habetur intrinſecum, præter Ieſum: quòd nihil eſt clauſum, quod eſt deditum vſibus omnium.* Idem conſtitutum eſſe in ordine Minorum refert Corduba in expoſitione regulæ cap. 6. q. 9. Et idem habet Ordo Ciſt. in Hiſpania in ſuis definitionibus c. 36. n. 141.

Ex Ioanne de Capiſtrano Generali Minorum in Conſt. c. 6. & lib. cuius titulus eſt, Serena conſcientiá q. 18. & Aluar. Pelag. lib. 2. c. 67. circa finem

VIII.
Sexta obſeruantia. Nullum ſtipendium poſſe accipere pro miniſterijs.

Sextò, cùm per votum paupertatis prohibeatur religioſo, quidquam ſine ſuperioris facultate accipere, quod generale omnibus eſt, ſpecialiter prohibitum eſt in Societate aliquid accipere in ſtipendium alicuius miniſterij ſpiritualis, ita vt hoc nullo modo liceat, neque ad id dari facultas poſsit. Quod quidem ad votum paupertatis in Societate pertinere, conſtat ex Examine cap. 1. vbi votum paupertatis ita exponitur. *Sic paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec poſſit redditus vllos ad ſuã ſuſtentationem, neque ad quiduis aliud habere.* Et infrà. *Neque etiam* (*quamuis aliis ſit licitum*) *pro Miſſarum ſacrificiis, vel prædicationibus, vel lectionibus, vel vllius ſacramenti adminiſtratione, vel quouis alio pio officio ex eis, quæ iuxta ſuum inſtitutum Societas poteſt exercere, ſtipendium vllum, vel eleemoſynam, quæ ad compenſationem huiuſmodi miniſteriorum dari ſolent, ab alio quàm à Deo, ob cuius obſequium omnia purè facere debent, poſſunt admittere.* Ex quo contextu conſtat primò, id quod in hoc genere alijs licitum eſt, eo quòd nec iniuſtitiam, nec ſimoniam continet, religioſis Societatis non licere ratione paupertatis. Id quod denuo ſpecialiter cauetur in canon. 7. Congreg. 6. omnibus confeſſarijs etiam principum, concionatoribus, &c. *Ne vllum in Societatis miniſteriis paupertatis noſtræ puritas detrimentum patiatur.* Et idem inculcatur in Ordin. contractis c. 4. num. 8. & 9. Conſtat ſecundò hanc obligationem non eſſe ex ſimplici directione regulæ, ſed ex vi voti paupertatis oriri: nam eodem contextu hoc ponitur ſub materia paupertatis, ac non habere redditus vllos. Atque hoc ipſum ſæpius & cum magna exaggeratione, & declaratione in conſtitutionibus inculcatur, præſertim in 4. p. cap. 7. §. 3. cap. 15. in fine. 6. p. cap 2. §. 7. cum declaratione in liter. G. & 10. p. §. 5.

IX.
Variæ ra[tiones]

Quibus etiam locis variæ rationes huius inſtitutionis inſinuantur. Illa verò ſufficiens eſſe poſſet,

ſiones huius conditionis. ſet, quòd licèt aliud non ſit malum, hoc ſine dubio eſt melius; quia, & tollit omnem auaritiæ ſpeciem, & temporalis lucri cupiditatem diminuit, ac denique, quia ex hoc capite augetur aliquo modo paupertas. Maximè verò fuit hoc ferè neceſſarium in Societate, conſiderato eius fine, & muneribus, tum ex parte proximorum, ad quorum profectum, & lucrum ſpirituale tota Societas ordinatur: quo enim gratiùs, & liberaliùs miniſteria omnia in proximorum commodum facta fuerint, eo ſine dubio libentiùs ab eis ſuſcipientur, & cum maiori ædificatione, & cæteris paribus cum maiori fructu fiet: tum etiam ex parte religioſorum; cùm enim maiori ex parte in his miniſterijs occupari debeant, ſi ex eis poſſent temporale commodum reportare, periculum profectò eſſet, vt eorum viuendi ratio quęſtus potiùs eſſet, quàm pietas. Vt ergo iuxta cõſiliũ Apoſtoli 1. ad Timoth. 6. ſolam pietatem magnum quæſtum exiſtimarent, præciſa ab illis eſt omnis ſpes temporalis commodi, éſtq; hoc inſtitutum ſatis conſentaneum antiquis canonibus, qui referuntur 1. q. 2. cap. *Paſtor.* & cap. *ſi quis.* & cap. *ſacerdos.* quæ ſunt aſſumpta ex Proſpero. & ex cap. *Clericos.* ead. cauſ. & q. ex Hieronymo ad Damaſum, & refertur etiam 16. quæſt. 1. in vltimis verbis. Quibus locis ſolùm ad propriam ſuſtentationem dicitur poſſe miniſtros altaris aliquid à fidelibus accipere: reprehenduntur autem illi ſacerdotes, qui cùm habeant aliàs vnde ſuſtententur, à fidelib⁹ etiam neceſſaria ad ſuſtentationem accipiunt. Vnde orta eſt inter ſcholaſticos controuerſia, de qua in tom. 3. de ſacramentis, diſput. 86. ſect. 3. an id liceat, nécne? qua nunc prætermiſſa certum apud omnes eſt, perfectiùs acturum, qui nec ſuſtentationem acceperit, ſi illa indiget. Quapropter dubium etiam non eſt, quin maior adhuc perfectio ſit, hoc ipſum ex voto facere: nam ſi illud perfectius eſt; ergo eſt materia voti; ergo illi perfectioni votum adiungere melius eſt. Atque antiquos Eccleſię clericos & miniſtros hanc conſuetudinem ſępiùs obſeruaſſe veriſimile ſit ex citatis iuribus, & ex verbis Hieronymi in regula Monachorum cap. de paupertate. *Clerici* (inquit) *qui de bonis parentum ſuſtentari poſſunt, ſi quid pauperum accipiunt, ſacrilegium profectò committunt.* Non enim alia ratione ſacrilegium ibi interuenire poterat, niſi quia erat contra votum: nec Hieronymus de omnibus loqui videtur, ſed de illis qui paupertatem profitebantur: ergo veriſimile eſt, ſpecialiter profeſſos fuiſſe hoc paupertatis genus: quanuis non negem verba illa poſſe habere alias interpretationes, de quibus alibi.
Citato loco de ſacram. Nunc ergo ſatis nobis ſit eſſe opus perfectionis, & voto dignum nolle recipere ſtipendium, vel eleemoſynam, etiam in ſuſtentationem pro ſpiritualibus miniſterijs.

X. *Obiectio cõtra proximè dicta.*

Dices hoc habere locum in his miniſtris Euangelij, quia aliàs habent vnde ſuſtententur, vt ex verbis citatis ex Hieronymo conſtat: at verò in his qui aliàs perfectam paupertatem profitentur, non videtur eſſe illud perfectionis opus, imò nec rationi conſentaneum: nam qui altari ſeruit, ex altari viuere debet; alioqui neceſſarium illi erit interdum altare relinquere, id eſt, ſpirituale miniſteriũ omittere, vt quærat vnde ſuſtentetur. Nec ſatis eſt ſi quis reſpondeat religioſum ſatis habere vnde ſuſtentetur, ex ipſa, ſcilicet, religione: nam tunc ad corpus ipſum religionis reuocabitur difficultas, quia non ſolùm ſinguli religioſi Societatis non poſſunt ſibi accipere ſtipendia, vel eleemoſynas, verùm etiam nec alicui domui, aut Collegio, neque etiam domus ipſæ, vel Collegia poſſunt hoc titulo aliquid à fidelibus accipere. Cùm ergo ipſa Collegia, vel domus non habeant aliunde, vnde ſuſtententur, niſi ex bonis fidelium, non videtur ad perfectionem pertinere non recipere ab eis huiuſmodi ſtipendia, vel eleemoſynas propter Miſſas, aut alia miniſteria: alioquin neceſſe eſt, vt prælati nimiam ſolicitudinem, ad domos ſuſtentandas ſuſtinere debeant, vel certè, vt alios difficiliores, minùſque decentes modos in quærendis neceſſarijs tenere cogantur.

Reſpondetur, ſi perfectionis eſt in eo, qui habet ſuſtentationem ex proprijs, vel paternis bonis, non poſtulare illam à fidelibus, etiamſi illis inſeruiat; multo maioris perfectionis eſſe, non exigere hanc ſuſtentationem, quaſi in compoſitionem talium operum, etiamſi aliunde non habeatur, ſed mendicando quærenda ſit, quod per ſe videtur adeò euidens, vt probatione non indigeat: nam ſine dubio illud eſt maioris paupertatis, & nuditatis genus. Deinde auget fiduciam in Deum, qui non deficit in neceſſarijs ſuis miniſtris, ſi fideliter & merè liberaliter Deo, & proximis inſeruiant, præter alias vtilitates, & honeſtates, quas ſuprà n. 9. numeraui. Quocirca licèt verum ſit, totum corpus Societatis ex donationibus vel eleemoſynis fidelium ſuſtentandum eſſe, ſiue in domibus, ſiue in Collegijs, ſiue in peregrinationibus, & miſsionibus ſeruata in ſingulis inſtituti ratione infrà à c. 9. explicanda, nihilominus conſilium ſibi obſeruandum exiſtimauit, non recipere has eleemoſynas propter Miſſas, vel in compenſationem aliorum miniſteriorum, ſed eas vel ſponte oblatas accipere, ſi ſolùm in eleemoſynam, & non in compenſationem dentur: vel, ſi indiguerit, eas à fidelibus poſtulare, qui eodem liberali modo eas tribuant. Et quamuis fortaſſe hoc oneroſius, & laborioſius ſit, hunc tamen laborem non recuſat, vt finem à ſe intentum, id eſt, animarum profectum melius aſſequi poſsit, omni videlicet proximorum ipſorum onere ſemoto. XI. *Soluitur.* *Concinit Henriquez cum citatis ab eo, lib. 9. c. 22 n. 3.*

Habemus de hac re illuſtre D. Pauli exemplum, qui 1. ad Corinth. 9. in primis probat petiiſſe ſe ex ſubſtantijs fidelium ali, & ſuſtentari. Et ad hoc confirmandum affert aliorum Apoſtolorum exemplum, & legem Deut. 25. *Non alligabis os boui trituranti.* Et illud, *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra petamus?* Deinde verò ſubiungit, *Sed non vſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Chriſti.* Et infrà, *Ego autem nullo horum vſus ſum.* Concinitque in 1. ad Theſſ. 2. vbi & auara lucra, & pauperes alios ſuæ prædicationis fines excludit. Obſeruauit ergo Paulus hoc conſilium, non vt aliorum Apoſtolorum conſuetudinem reprehenderet, neque vt ſe meliorem aut perfectiorem oſtentaret: ſed quia prudenter exiſtimauit illud ſibi magis expediuiſſe ad munus ſuum meliùs exequendum, quod erat prædicare Euangelium gentibus: hoc eſt enim quod ait, *Ne quod offendiculum demus Euangelio Chriſti.* Alij enim Apoſtoli præcipuè prædicabant Iudæis, & ideo ſine vlla offenſione ab iiſdem neceſſaria ad ſuſtentationem accipiebant; nam, vt commemorat Hieron. lib. 1. contra Iouinianum, circa medium. *Sanctæ mulieres iuxta morem Iudaicum magiſtris de ſua ſubſtantia miniſtrabant*; inter gentes verò non erat talis conſuetudo, & quia rudiores erant in diuinis rebus, facilius poterant perturbari ſi aliquid ab eis exigeretur; & ideo (vt notauit D. Thom. 3. p. q. 40. art. 3. ad 2.) quia hoc ſcandalum facere poterat in nationibus, *Paulus ſe abieciſſe commemorat.* Aliter, quanuis æquè ad rem, de qua agimus, expoſuit hanc occaſionem Auguſtinus lib. 2. de ſermone Domini in monte, cap. 16. dicens, *Perhibet Apoſtolus licere ſibi, & permiſſum eſſe à Domino, vt qui Euangelium annuntiant de Euangelio viuant, id eſt, de Euangelio habeant ea, quæ huic vitæ ſunt neceſſaria, ſed tamen ſe non eſſe vſum de hac poteſtate; erant enim multi qui occaſionem habere cupiebant, acquirendi & vendendi Euange-* XII. *Exemplo Pauli illuſtratur.*

lium quibus eam voluit Apoſtolus amputare, iuxta id quod alibi ſcripſit, vt amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, 2. ad Corinth. 11. & lib. de mendacio. cap. 15. tractans illud, *Dignus eſt operarius mercede ſua.* Permiſſum dicit hoc eſſe, non iuſſum, *ne fortè qui hoc faceret, vt in opere prædicationis verbi aliquid ab eis, quibus prædicaret, in vſus vitæ huius ſumeret, illicitum aliquid ſe facere arbitraretur: poſſe tamen laudabilius non fieri, in Apoſtolo Paulo ſatis demonſtratum eſt.* Quæ res tantæ æſtimationis fuit apud Paulum, vt gloriam ſuam illam appellet, & vitæ ſuæ illam præferat: ait enim citato loco, *Non autem ſcripſi hæc, vt ita fiant in me, bonum eſt enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Gloriam meam* (inquit Anſelm.) *quam pro hac abſtinentia habere volo in Chriſto apud Deum, compatiens infirmis, dum nihil ab eis ſumo.* Aliter Chryſ. hom. 22. *Ne quis dicat, eum quidem hoc facere, ſed non latum, verùm gementem & mœrentem, volens ſummam oſtendere lætitiam, & animi alacritatem rem appellat gloriationem; tantum abeſt, vt ſit mœſtus, vt etiam glorietur, & malit mori, quàm amittere hanc gloriationem: ita quod fiebat erat ei vita dulcius.*

XIII.
Id exemplũ ſibi proponit Societas.

Sicut ergo Societas Paulum in miniſterium conatur imitari, ita etiam in hoc genere perfectionis illum imitari elegit, ne quod offendiculum Chriſti Euangelio ponatur, id eſt, (vt Chryſoſt. loquitur homil. 21. in 1. ad Corinth.) ne quamlibet protelationem, & dilationem afferamus curſui Euangelij. Hoc enim offendiculum etiam hodie timeri poſſet, vel prædicando gentibus, vel hæreticis repugnando, vel certè fideles Catholicos inſtruendo, & excitando, ſi ob temporale aliquod commodum hæc fieri viderent, ac de ſtipẽdio tractari. Fortaſſe etiam ipſimet miniſtri Euangelij minorem haberent libertatem ad reprehendenda vitia, minoremq; ad perſuadendum efficaciam, ſi aliquam recompenſationem ab his quibus inſeruiunt acciperent: vt ergo curſus Euangelij in nullo impediri poſſet, peculiarem hanc obſeruantiam inter alias religiones Societas tenet: neque omnino ſingularis in hoc eſt: nam fratres minores Recollecti etiam hoc obſeruant, vt pro Miſsis eleemoſynas, ſeu pitantias (vt vocant) non accipiant, vt refert Corduba quæſt. 15. ad cap. 4. ſuæ regulæ: quamquam ipſi, ſolùm intuitu maioris puritatis in paupertate ſeruanda, id faciant: nam vt ibidem refert ex lib. plagarum, titul. 10. plaga 1. maxima Ordinis, & puritatis regulæ iactura, ſub prætextu Miſſarum, & eleemoſynarum diabolo procurante, & hominum fragilitate, cupiditate, & ignorantia introducta eſt.

XIV.
Septima obſeruantia. Nihil quãuis minimũ dare etiam mutuato inter domeſticos, aut externos.

Septimò ad hanc paupertatem ſpectat, nihil poſſe dare ſine facultate ſuperioris, quod omni perfecto voto paupertatis commune eſt; in Societate verò cum hac exaggeratione ponitur, vt etiam ad res minimas expreſsè extendatur: nec ſolùm ad donationem, ſed etiam ad mutuationem tam dando, quàm accipiendo extenditur. 3. p. Conſtitut. cap. 1. §. 8. *Intelligant etiam* (dicitur) *quòd mutuò dare, vel accipere, vel diſpenſare quidquam de his, quæ domi ſunt, minimè poſſunt, niſi ſuperior conſcius conſenſum præſtiterit.* Quæ verba cùm generalia ſint, non ſolùm reſpectu externorum, ſed etiam ipſorum religioſorum inter ſe intelliguntur; non enim dicitur, *Non licet mutuò dare externis, vel ab eis accipere*, ſed ſimpliciter *dare*, *vel accipere*; ergo neque inter ſe poſſunt ex vi illius regulæ, quidquam dare, vel accipere, etiam mutuò. Quod & ſeruatur, & eſt valdè conſentaneum voto paupertatis, nam religioſo merus vſus facti conceditur; vſuarius autem licèt vti poſsit ipſe, non tamen vſum rei propria authoritate alteri concedere. Per mutuum autem ſaltem vſus rei alteri conceditur, & ideo meritò non licet ſine facultate ſuperioris. Atque hoc ipſum refertur ſtatuiſſe Pachomius ſuâ regula 95.

XV.
Vſus poſitiuæ paupertatis in Societate varii actus, amplecti viliora, defectu neceſſariorum experiri, mendicare, &c.

Iam quod ad vſum poſitiuum ſpectat, variæ ſunt conſtitutiones Societatis, in quibus ſpeciales circunſtantiæ, & aliqui actus pertinentes ad huiuſmodi vſus perfectionem, commendantur. Nam in Examin. cap. 4. §. 26. victus, potus, veſtitus, & lecti ratio futura dicitur, vt pauperibus accommodata, & vnumquemque ſibi perſuaſum habiturum, quæ vtiliſsima erunt ex ijs, quæ domi ſunt, ei eſſe tribuenda, vt ita parati ſint ad huiuſmodi pauperem vſum talium rerum propter ſuã maiorem abnegationem, & ſpiritualem profectum; deinde p. 3. cap. 1. §. 25. *Diligant* (dicitur) *omnes paupertatem, vt matrem, & iuxta menſuram ſanctæ diſcretionis, ſuis temporalibus ſuos affectus aliquos experiantur.* Et 6. p. cap. 2. §. 11. ſolùm permittitur neceſſariꝰ, aut conueniens vſus rerum communium, ita vt regula ſit, ſuperflua ſemper eſſe reſecanda, neceſſaria admittenda; conuenientia verò ſeu commoda, licèt ordinariè abijcienda non ſint, quia tunc etiam neceſsitati ipſius ſubuenitur; aliquando tamen ita eſſe moderanda, & minuenda, vt paupertatis effectus aliqui ſentiantur. Et hoc ſenſu dicitur 3. p. Conſt. cap. 2. §. 3. *Quæ ad corporis neceſſaria pertinent, curetur cum diuino auxilio, vt quamuis ſit in quo probetur virtus, & ſuipſius abnegatio, non tamen deſit quo ſuſtentetur natura, & ad diuinum obſequium, laudémque conſeruetur.* Sic enim dixit Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 2. de regularib. ſupellectilem religioſam talem eſſe debere, vt nihil ſuperflui in ea ſit, nihilque, quod ſit neceſſariũ, deſit. Nam per hoc non tollitur quin exercendæ virtutis cauſa aliquid incommodi interdum ſuſtinere expediat. Cui conſonat illud Auguſtini, dicentis Dominum in Euangelio oſtendere, nec in abſtinendo, neque in manducando eſſe iuſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam: Et infrà. *Non quid vel quantum pro congruentia hominum, atque perſonæ ſuæ, & pro ſua valetudinis neceſſitate quis capiat, ſed quanta facilitate & ſerenitate animi careat cum his, vel oportet, vel neceſſe eſt carere, implens illud Apoſtoli ſcio & abundare, & penuriam pati, ad Philip.* 4. Præter hæc ad hunc vſum paupertatis pertinet actꝰ mendicandi, qui varijs modis, & occaſionibus in Societate exercendus eſt. Nam in primis profeſsi ex vi ſuæ profeſsionis parati eſſe debent ad mendicandum in miſsionibus, cùm ex vi votorum ſuorum teneantur illas admittere, non expectato viatico, & in proprijs regulis eorum, qui in miſsionibus verſantur plenè, & perfectè de hac re inſtruuntur in 5. & 6. vt infrà lib. 6. c. 4. n. 9. videbimus. In domibus etiam profeſsis, cùm nec in particulari, nec in communi habeant propria bona vnde ſuſtẽtentur, neceſſarius ſæpe eſt hic actus mendicandi; imò & aliquando in Collegijs, ſi neceſsitas id exigat, exercendus eſt, vt dicitur p. 4. Conſt. c. 2. in fine. Cumque id ſit vltimus ſeu ſupremus gradus Societatis, vt à principio ad illum diſponantur, exercentur nouitij in peregrinationibus, in quibus mẽdicare debeant, vt in ſuperioribus lib. 2. cap. 5. num. 7. viſum eſt; vnde in 4. cap. Examin. §. 12. dicitur, debere peregrinari per menſem, ſine pecunia, imò ſuis temporibus oſtiatim pro Chriſti amore mendicare, vt poſsint ad incommoditatem comedendi, & dormiendi aſſuefieri. Deinde antequam ad profeſsionem, vel ad alia vota admittantur triduo mendicare debent, vt dicitur in eodem c. §. 27. ad ſui abiectionem; & vt hoc præludio intelligant quæ ſit ratio ſuæ profeſsionis, & ad illam præparari ipſo vſu, & exercitio incipiant. Ac denique 6. p. Conſt. cap. 2. §. 10. *Parati ſint* (dicitur) *ad mendicandum oſtiatim, quando vel obedientia, vel neceſſitas id exiget.* In qua promptitudine animi magna ex parte cõſiſtit paupertatis perfectio, vt ſumitur ex D. Th. 2.

D. Aug. lib. 2. quæſt. in Euang. cap. 11. & refertur in cap. dicit. d. 41.

2. q. 1.

2. q. 184. art. 7. ad 1. Denique ob hanc cauſam declarauit Pius V. in ſuo motu proprio, *Dum indefeſſa*, omnes religioſos Societatis, in quocunque eius gradu exiſtant, verè, ac propriè mendicantes eſſe.

CAPVT VIII.

Ad quem vſum paupertatis ijdem religioſi obligentur ex vi voti.

I. *Omnis rei vel vſus eius proprietas voto paupertatis generaliter vetatur.* HÆc ſunt, quæ circa vſum paupertatis ex vi regulæ ſeruanda ſunt. Quid autem in eis attingat rationem præcepti, & quando in illius tranſgreſſione culpa, vel grauis, vel leuis committatur, ex illo generali principio præcipuè accipiendum eſt, quòd *per hoc votum omnis vſus rei, vt propria prohibetur, & omnis etiam proprietas, vel dominum, illo excepto, quod ſcholaribus ſpecialiter permittitur.* Quanuis ergo aliqua ex dictis cap. præc. non ſine imperfectione prætermittantur, ſi illa non attingant hunc gradum, vt contineant vſum, cum aliqua proprietate, ſeu appropriatione, regulariter, ac per ſe loquendo non continent culpam contra paupertatem, quanuis moraliter nunquam fiant ſine aliqua culpa, vel contra obedientiam, vel contra temperantiam, aut aliam virtutem; quia regulariter procedunt ex aliquo inordinato affectu, niſi intercedat aliqua ignorantia, vel inconſideratio; nam tunc accedente bona intentione, facilè poteſt dari excuſatio ab omni culpa. Quando verò poſſeſsio vel vſus rei fit proprietatius ſeu per modum proprij, regula generalis eſt, *quando id fit ſine ſcientia, & conſenſu prælati tacito, vel expreſſo.* *Quando non talis proprietas detur.* hanc tom. ſup. tradidimus cum communi Doctorum tractando de voto paupertatis omnino ſimplici, & de voto ſolenni paupertatis religioſæ; neque hîc habet aliquid ſpeciale, nam quoad hanc obligationem, eiuſdem rationis eſt hoc votum Societatis. Rurſus quando hæc proprietas ex parte materiæ fit peccatum mortale, vel veniale, eiſdem locis explicatum eſt; neque hîc etiam occurrit ſpeciale quid.

II. *Nonnulla de materia leui, vel graui huius voti.* Solùm occurrit aduertendum, quandò res ipſa non accipitur, vt per modum propriæ ſemper retineatur, ſed ſolùm ad breuem aliquem vſum, quo talis res non conſumitur, tunc licèt res ipſa pretioſa ſit; nihilominus culpam regulariter eſſe leuem: quia materia culpæ ibi nō eſt res ipſa, ſed vſus eius, & is quid leue eſt regulariter loquendo, parumque videtur lædere paupertatem, & hac ratione mutuò dare, vel accipere librum, vel manu ſcripta, & ſimilia, regulariter non videtur materia peccati mortalis, ex vi paupertatis, niſi ex tali vſu aliquod notabile detrimentum bona religionis acceptura ſint. In quo etiam aduerto regulariter maioris culpæ eſſe talia bona mutuo dare extra religionem, quàm accipere etiam ab externis, quia ex priori actione ſequi poteſt detrimentū in bonis religionis, ipſa inuita; ex acceptione verò licèt ſequatur ſimile detrimentum in re mutuo accepta, non eſt inuito domino; nam qui mutuat, voluntariè ſe exponit huic periculo, & alter excuſatur, ſi abſque eius culpa eueniat; ſed in hoc exemplo, & multis ſimilibus prudentis viri arbitriū neceſſarium eſt, multumque conſiderare oportet quid iuxta communē æſtimationem religionis, graue, aut leue exiſtimetur, vt latiùs citato tomo dixi. Religioſi autem Societatis cauere omnino debent ne huiuſmodi arbitrijs ſeſe exponant, quod optimè facient omnem proprietarium vſum vitando, etiam in reb⁹ minimis, vel ſi aliquid ex humana conſuetudine excedatur, nō ſit vltra materiam minimā & vulgarem.

III. *Reſolutio huius capitis quoad priores 4 obſeruantias paupertatis in præcedēti adductas.* Ex prædictis ergo obſeruantijs, quæ ſuperiori cap. numerauimus, quatuor primæ reſpectu ſubditorum, hoc eſt, omnium qui ſuperiorem habent in Societate, ſolùm quoad hoc pertinent ad rigoroſam obligationem voti paupertatis, vt ſine ſuperiorum facultate tacita, vel expreſſa nihil eorum accipiatur, vel occultè poſsideatur, aut de vno loco in alium deferatur: ſi autem de licentia ſuperioris aliquid huiuſmodi fiat, non erit propriè contra obligationē paupertatis, etiamſi fortaſſe aliquando minor perfectio ſit talem poſtulare facultatem, aut illa vti. Dico autem *aliquando*, quia interdum poteſt nihil de perfectione minuere iuxta muneris, vel valetudinis neceſsitatem, vel alias rationabiles cauſas. Oportet verò in huiuſmodi licentia obtinenda, omnem ſubreptionem vitare, alioqui non manebit quis tutus in conſcientia, quia talis facultas inualida eſt, cùm re vera nō ſit ex voluntate ſuperioris; hanc enim impediunt fraus, & dolus, quæ ſunt cauſæ ſurreptionis. *Licentia per fraudē, aut violentiam extorta eſt nulla.* Et idem cenſeo, quando intercedit moralis quædam violentia, quæ inuoluntarium etiam cauſat: vt ſi ſubditus expreſsè, vel tacitè comminetur ſe excitaturum turbas, aut aliquod ſcandalum daturum, aut grauem inimicitiam, vel odium concepturum, niſi hoc ei permittatur; tunc enim illa potius eſt pura ſuperioris permiſsio ad excuſandum maius malū, quàm facultas, & ideo non reddit tutum in conſcientia etiam in ordine ad violationem paupertatis. *Vid. Ant. 3. p tit. 16. c. 1. § 11.* At verò ſi ſuperiori nihil occultetur, nec falſum dicatur, nec vis inferatur; quanuis fortaſſe ſine ſufficienti ratione importunis precibus, vel ob priuatam beneuolentiam licentia obtineatur, ſufficiens erit, vt contra paupertatem culpa, aut proprietas nō committatur. *Non ſic per importunitatem obtēta, vel per nimium fauorem.* Etiamſi aliud genus imperfectionis, vel culpæ ibi interueniat, vel ex parte ſubditi, vel magis ex parte ſuperioris, qui facilè poteſt in hoc grauiter delinquere, ſeu ratione ſui muneris, cui non ſatisfacit, ſeu ratione ſcandali. Quia verò hæc culpa non ſufficit, vt licentia illa inualida ſit, ideo ea interueniente, non peccatur contra paupertatem. *Oppoſitum Sanch. li 4. de matr diſput. 10. n 9.*

IV. *An quinta obſeruantia violatio per ſolum vſum clauis votū paupertatis lædat.* Circa quintam obſeruantiam de vſu clauis eadem regula ſeruanda eſt, quod ſine facultate non licet, cum illa verò licet. Dubitari autem poteſt, an huiuſmodi vſus ſine licentia ex ſe ſufficiat ad peccatum mortale, ſi aliàs de facto ſub claui nihil retinetur ſine licentia ſuperioris; neque etiam in affectu id ſit, vt aliquid ſuperiori occultetur; neque vt illi liberum non ſit quidquam ex his, quæ religioſus habet, auferre, ſed ſolùm ob timorem humanum, ne aliquid vel ſurripiatur, vel ab alijs videatur. *Partis affirmatiuæ argumenta.* Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia authores rigoroſè de hac materia loquuntur, dicentes clauem eſſe ſignum proprietatis, vt ſumitur ex Corduba in cap. 6. regulæ q. q. Et Aluaro Pelagio lib. 2. c. 67. verſus finem. Vnde & in iure clauis traditio eſt ſignum poſſeſsionis. leg. *clauibus.* ff. de contrahenda emptione. *Secundō.* Item quia authores aſſerunt proprietatem eſſe celare aliquid Prælato, vt patet ex Panormit. in cap. *cùm ad monaſterium*, de ſtatu Monach. n. 8. & alijs ibi communiter. & Antonino ſuprà citato; ſed quòd ipſo inuito ſub claui tenetur, ſatis ei occultatur, cùm non poſsit ſuo arbitrio ſcire, quid ibi claudatur. Et quanuis poſsit clauem petere, hoc ipſum oneroſum eſt, & ita difficilior ei fit vſus, & diſpoſitio illarum rerum, quæ ſub claui tenentur. *Tertiò.* Habet enim ius illas auferendi inſcio ſubdito, quod non poteſt facere, ſi ſub claui claudantur. Denique clauis ipſa, & vſus eius ſine ſuperioris facultate habentur in eo caſu: & quanuis materialiter videatur res leuis, tamen quatenus eſt inſtrumentum talis actionis, quæ multum poteſt nocere paupertati, videtur eſſe materia grauis; ſicut in materia iuſtitiæ, furari acum, vel calamum, poteſt eſſe materia grauis.

V. Fateor tamen eſſe rem ſcrupuloſam, & omnino vitan-

Authoris iudicium ſuadetur dilemmate impugnando 1. & 2. argumentum partis affirmatiuæ.

vitandam; nihilominus, ſecluſo ſcandalo, non audeo dicere eſſe peccatum mortale ex ſe, niſi aliquibus circunſtantijs ſpecialiter aggrauetur. Moueor in primis, quia vel hoc eſſet peccatum mortale ob ſignum proprietatis, vel ob realem proprietatem. Primum dici non poteſt, tum quia authores ponentes ſigna proprietatis hoc non poſuerunt, vt patet ex Abbate, & Antonino ſuprà, & Nau. Commento 2. de regularibus, & Gregor. Lopez in leg. 14. tit. 7. part. 1. Solus Pelagius ſuprà loquens de Minoribus, inter alia peccata contra paupertatem poſuit claues cellarum, tardando per dies extra locũ, Prælato non aſsignare; *claues*, inquit, *capſarum, vel quorumcumque repoſitoriorum, vbi fratres habent libros, vtenſilia, & ſupellectiles, qui ſpatium dierum, eundo extra locum, ne fratres vtantur illis rebus, Prælato non reſignare*, &c. Hoc autem vt verum ſit oportet, vt & ſine voluntate Prælati, & malà fide fiat, ſcilicet, vt neque ipſe Prælatus poſsit in abſentia ſubditi, de his rebus diſponere, vel interim eas ad alium vſum applicare: hæc enim eſt circunſtantia valdè aggrauans, & indicans proprietarium affectum: & tunc clauis non ſolùm eſt ſignum, ſed etiã cauſa ſuo modo efficax ad impediendum talem vſum proprium Prælati, & conſequenter eſt inſtrumentum vſurpandi illum. Secluſo autem huiuſmodi affectu ſola ratio ſigni non ſufficit. Tum maximè, quia ſignum ſi ſit falſum, & non verum, poteſt quidem efficere præſumptionem culpæ, non tamen veram culpam, niſi fortaſſe ratione ſcandali; ergo ſecluſo ſcandalo (vt loquimur) non poteſt ex ſolo hoc capite inſurgere grauis ratio culpæ. Altera verò pars probatur, quia circa res ſub claue contentas, ſi ſeruentur circunſtantiæ initio præcedentis numeri poſitæ, non apparet realis proprietas, propter ſolum illum modũ occultandi: quia ſupponimus haberi cum facultate, & cum præparatione animi ad dimittendas illas ad arbitrium ſuperioris ergo non retinentur vt propriæ, quia non proprio nomine tenentur, ſed alterius, & cum dependentia ab illo. Confirmatur, quia aliàs occultare rem, vbi nec à ſuperiore inueniri poſſet, vel aliquo artificio occulto vti, vt arca extrinſecus aperiri non poſsit, quanuis clauem non habeat, eſſet proprietas, & conſequenter in rebus alicuius valoris eſſet peccatum mortale: hoc autem perquàm durum eſt, & præter multorum vſum alioqui timoratorum; ergo. Nec verò ipſius clauis poſſeſsio poteſt eſſe materia grauis culpæ, quia ipſa in re minimi valoris eſt, & vſus eius per ſe non continet grauem inordinationem, vt declaratum eſt. Eo vel maximè, quia ſæpè poteſt clauis cum licentia haberi, quanuis ad claudendum ſub illa aliquid non ſit ordinaria licentia: & tunc quamuis vti illa quoad actum claudendi ſine licentia, alioqui ſit contra regulam, vel obedientiam, tamen per ſe nõ videtur materia paupertatis, ſeruatis alijs circunſtantijs, quæ dictæ ſunt.

Ad 3. arg. eiuſdem affirm. partis

Nec verò ſatis eſt quòd ea de cauſa aliquantulum reddatur ſuperiori difficilior diſpoſitio de talibus rebus: quia illa difficultas parui momenti eſt, cùm facilè poſsit per ſubditum auferri. Augetur autem multũ hæc circumſtantia, quando in abſentia plurium dierum, vel per diſtantiam notabilem aliquis ſecum defert clauem inſcio ſuperiore, nulla alia domi relicta: nam tunc difficultas illa impoſsibilitas quodammodo efficitur, & ideo iam videtur redundare in magnam appropriationem: quapropter niſi per inaduertentiam excuſetur, vel fiat præſumpta voluntate Prælati, valdè reprehenſibilis eſt.

VI.

An ſexta obſeruantia violatio, accipiendo ſtipendium, ſit contra votũ.

Circa ſextam obſeruantiam occurrit ſimilis difficultas: an recipere aliquid pro miniſterijs, præcisè ex hoc capite ſit contra votum paupertatis, & conſequenter in materia graui ſit peccatum mortale. Vt autem dubium intelligatur, ſupponamus in omnib⁹ alijs obſeruari circunſtantias neceſſarias ad debitum vſum paupertatis: vt v. g. dum quis iter agit poteſt licitè eleemoſynam, vel aliud donum ſibi oblatum, & iuxta communem vſum accommodatum accipere, vel ad ſtatim conſumendum illud, vel ſi habeat permanentem vſum animo poſſidendi illud obtenta licentia à ſuperiore, cùm primùm conueniri ille poſsit. Fingamus ergo aliquem accipere breuiarium cum onere dicendi aliquas Miſſas, & poſtea retinere illum de conſenſu ſuperioris, tacendo tamen titulum quo fuit comparatum: difficultas eſt, an ibi interueniat culpa mortalis contra paupertatem. Idem caſus cogitari poteſt in ſubdito exiſtente in Collegio, ſi petita licentia, & non explicando cauſam propter quam res datur, quippiam ſimile ob proprium vſum accipiatur. In ipſis etiam prælatis multo magis habet hoc dubium, ſi aliquid accipiant etiam in vſum Collegij, vel domus datum illo titulo: nam ipſi abſolutè non peccant accipiendo, cùm ſint conſtituti diſpenſatores, & debeant alere ſubditos: quidquid ergo ibi eſt culpę, eſt ratione modi, ſeu tituli. Idemque erit ſi ſuperior det licentiam ſubdito, vt illo modo aliquid accipiat.

VII.

Ratio pro parte negat.

Ratio enim dubitandi in his omnibus eſt, quia vbi non eſt proprietas, non eſt violatio paupertatis, ſed in illis caſibus non interuenit proprietas, quia nunquam res, vel vſus eius retinetur nomine proprio, in quo ſola proprietas conſiſtit. Antecedens patet, quia res ſemper ſupponitur accipi ab eo qui licentiam habet, idq; vel ad communem vſum, vel ad proprium dependentem etiam à ſuperiore, & à facultate eius; ergo ille alius defectus, ſeu reſpectus erit contra regulam, vel contra obedientiam, non tamen contra paupertatem. Vnde fit vt licèt committatur in materia graui, non ſit peccatum mortale, quia ex vi ſolius regulę non eſt culpa. Neque ex voto obedientiæ eſt peccatum ſaltẽ mortale, quia ſupponimus nullum eſſe ſpeciale præceptum in virtute obedientiæ de hac relatum: ergo ſi paupertas non vrget, & ſcandalum, quod eſt per accidens, non interuenit, nulla apparet ratio ſufficiens peccati mortalis. Confirmatur exemplis, primum eſt de lucro per negotiationem comparato, quod religioſo prohibitum eſt. Ponamus ergo religioſum aliquem de licentia ſaltem generali ſuperioris poſſe recipere vſque ad tantam quantitatem: poſtea verò, quia non inuenit gratis datam per negotiationem aliquam ſibi prohibitam, & indecentem illam comparare, ille profectò non videtur peccare contra paupertatem, etiamſi fortè in negotiatione mortaliter peccet iuxta modum prohibitionis. Aliud exemplum eſt ſi religioſo detur licentia ad recipiendum aliquid ſponte oblatum, nõ tamen ad petendum illud, imò hoc ei expreſsè prohibeatur: nam licèt tunc aliquid petat, & accipiat, non peccabit cõtra paupertatem, ſed contra aliam legem: quia petere non eſt actus dominij, aut paupertatis, imò eſt actus mendicitatis: accipere autẽ iam non ſit nomine proprio, ſed ex facultate ſuperioris: ita ergo videtur probabilis fieri hæc pars.

VIII.

Pars affirm. ſuadetur ex Conſtitutionibus.

Ad contrariam autem partem perſuadendam, magnam vim habere videtur conſtitutio Societatis, vt c. præced. à num. 8. ponderabam. Nam licèt conſtitutio per ſe nõ inducat obligationem ad culpam: deſignat tamen materiam voti, quæ materia, tota Deo promittitur, cùm paupertas ſecundùm conſtitutiones vouetur. Conſtitutio autem cùm de hac materia loquitur, planè vt obiectum huius voti illam aſsignare videtur. Nam in c. 1. Exam. §. 3. ſic dicitur. *Tria vota in ea*, (id eſt, in Societate) *obedientia, paupertatis, & caſtitatis emittuntur*: ex quibus ſola paupertatis materia ibi declaratur, dum additur, *Si paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec poſſit reditus*

ditus illos ad ſuam ſuſtentationem, nec ad quiduis aliud habere. Et infrà eodem contextu: *Neque etiam pro Miſſarum ſacrificiis, vel prædicationibus*, &c. *ſtipendium vllum, vel eleemoſynam quæ ad compenſationem huiuſmodi miniſteriorum dari ſolent*, &c. *poſſunt accipere.* Videtur ergo ita explicari votum paupertatis per hanc conſtitutionem, vt totum hoc ſit materia eius: atque adeò rigoroſam huius voti obligationem ad hunc actũ extendi. Simile argumentum ſumi poteſt ex 10. p. Conſt. §. vbi ad obſeruantiam paupertatis hęc duo æquè pertinere dicuntur, ſcilicet, non admittere ſtipendia pro ſpiritualibus miniſterijs, & redditus Collegiorũ ad ſuam vtilitatem non explicare: conſtat autem hoc ſecundum eſſe de rigoroſa obligatione paupertatis: ergo & primum. Poteſt etiam ratione ita declarari, quia ad paupertatem religionis non ſolùm ſpectat præſcribere, quid accipere liceat, vel non liceat, ſed etiam modum acquirendi: ergo quando aliquod genus acquiſitionis prohibetur, vt pertinens ad ſpecialem paupertatem talis religionis, ille per ſe cadit ſub tale votum paupertatis: ita verò ſe habet votum paupertatis in Societate quoad modum acquirendi, vt ex dictis cõſtat.

literatione.

IX. Punctum hoc diligenter diſcuſſum fuit ferè ante quadraginta annos in ſecunda Congregatione generali Societatis, vbi Patres magna ex parte in hanc poſteriorem partem inclinarunt, tractatumq; eſt, vt totius Congregationis decreto authenticè ſtatueretur, ac declararetur. Poſtea verò iuſtis de cauſis id prætermiſſum eſt: quod eſt ſignum non ſatis conſtitiſſe apud ipſos, ſenſum prædictarum conſtitutionum fuiſſe conſtituere actionem illam ſpeciali ratione ſub materia voti paupertatis. Ed ideo ne nouam obligationem ad peccatum mortale addere viderentur (quod in Societate propter periculum vitandum, maximè cauetur) ab illa declaratione abſtinuerunt. Et tandem can. 1.5. Congregationis ſolum fuit ſtabilitum ad puritatem noſtræ paupertatis neceſſarium eſſe obſeruare grauiſsimã conſtitutionem de non accipiendo ſtipendio, &c. Hanc ergo partem, vt mitiorem ſequendo, dicere poſſumus, in illis conſtitutionibus ſpecialiter fuiſſe expreſſum hunc actum ad exaggerandum quanta perfectione & diligentia hoc in Societate obſeruãdum ſit, & quia eſt proximè, & maximè coniunctũ cum eius paupertate, non quia per ſe, & directè hęc obſeruantia per votum paupertatis promittatur. Vnde in 6. p. Conſt. cap. 2. §. 7. vt ſimplex quædam conſtitutio hæc proponitur, nulla facta mentione paupertatis: ſed ſolùm ſub illis verbis, *Meminerunt ſe gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, vt ſic maiori cum libertate poſſint, & proximorum ædificatione in diuino ſeruitio procedere.* Multum etiam iuuat, quod in prima formula inſtituti oblata Paul. III. in prima eius Bulla exactè explicatur votum paupertatis, & materia eius: & tamen nulla huius actionis mentio fit. Verba ſunt, *Voueant ſinguli, & vniuerſi perpetuam paupertatem, declarantes, quòd non ſolùm priuatim, ſed neque etiam communiter* (loquitur de profeſsis) *poſſint pro Societatis ſuſtentatione, aut vſu, ad bona aliqua ſtabilia, aut ad prouentus, ſeu introitus aliquos, ius aliquod ciuile acquirere*, &c. Latè enim illã declarationem proſequitur, nulla huius rei mentione facta, cum tamen ibi eſſet optima occaſio, & ferè neceſſaria. Deniq; videtur hæc ſentẽtia ſatis cõſentanea intentioni Societatis, & fundatoris eius, cuius mens fuit ita dirigere ad perfectionem, vt vitaret pericula peccandi mortaliter quoad fieri poſſet. Ex obligatione autem in præſenti materia non parua oriri poſſet, cùm tamẽ non appareat ſufficiens neceſsitas illam imponendi in tali materia, potiuſquam in alijs: vnde etiam fit, vt hoc titulo pars hæc ſecurior dici poſsit.

Neutrã partem voluit definire ſecunda Congregatio generalis Vide hoc in decreto 29 5. Congregat.

X. Nihilominus negare non poſſumus, quin contraria tutior ſit ſi obſeruetur; imò etiam in rigore iuris loquendo, cenſeo illam eſſe magis conſentaneam verbis conſtitutionum, & conſequenter formulæ vouendi in Societate, in qua poſt emiſſa tria vota additur, *omnia intelligendo iuxta Societatis conſtitutiones.* Accedit quòd in alia formula inſtituti propoſita Iulio III. inter ſubſtantialia inſtituti hoc additum eſt, quod in priori fuerat prætermiſſum, his verbis: *Gratis omnino, & nullo pro ſuo in prædictis omnibus labore ſtipendio accepto.* Nec videtur referre, vt poſtea in explicando voto paupertatis hoc non addatur, ſicut neque in priori illa Bulla Pauli III. additum fuerat; quia ibi non omnia exponuntur, quæ ad ſubſtantiam huius voti pertinent, ſed ſolùm ea, quæ explicandos varios gradus perſonarum, & domorum, aut Collegiorum Societatis neceſſaria erant. Neque etiam hæc circunſtantia, ſeu actio per ſe poteſt exiſtimari extra latitudinem paupertatis; quia (vt dicebam) modus acquirendi multum refert ad paupertatem, vel diuitias: & ideo ex vi voti paupertatis, optimè poteſt limitari, abdicando, & renunciando huic, vel illi titulo, ex quo poſsit temporale emolumentum prouenire.

Hæc igitur controuerſia mihi dubia eſt, & diſputationis gratia, facilè poteſt pro vtraque parte defendi. Ego verò non auderem peccati mortalis damnare eum, qui præcisè in hoc delinqueret abſque conſcientia erronea, niſi aliunde ageret contra votum. Aduerto autem circa caſus in num. 6. propoſitos, etiamſi hic titulus non ſufficiat ad culpam mortalem, magnum eſſe periculum ferè ſemper, committendi illam alio titulo. Nam ſi religioſus Societatis accipiat hæc ſtipendia ſine vlla licentia, clarum eſt incurrere in vitium proprietatis; ſi autem accipiat illa licentia doloſè (vt ita dicam) obtenta, quia nimirum petita eſt ad rem accipiendã, non verò ad ſtipendium accipiendum; tunc etiam probabiliſsimum iudico non effugi vitium proprietatis, quia illa licentia ſurreptitia, & inuoluntaria eſt ſuperiori, quia ille modus dandi, vel accipiendi, qui tacetur, eſt valde ſubſtantialis, & moraliter loquendo infallibiliter mutaret voluntatẽ eius, ſi ei proponeretur: ergo quod ex tali licentia accipitur, ſine licentia accipitur; committitur ergo proprietatis vitium. Atque hoc non ſolum habet locum in eo, qui expreſsè cum dicta fraude licentiam petit, ſed etiam in illo, qui in itinere aliquod ſtipendium accipit, qui non habet à quo licentiam petat; nam ille etiam in tantum poteſt aliquid accipere, in quantum vel generalem, vel tacitam licentiam à ſuperiore habere cenſetur, quia ſemper accipit nomine alterius, ſeu ipſius religionis, nunquam autem generalis, aut tacita licentia extenditur ad talem acceptionem, vt conſtat ex intentione prælatorum omnium, & ex conſenſu, & vſu totius religionis. XI.

Problematicè defendit, propendere tamen videtur in partẽ negant.

Iuxta partẽ negantem quomodo accipiendi caſus in n. 6. allati quoad ſubditos.

Quæ ratio procedit etiam in omnibus Prælatis inferioribus & ſub Generali conſtitutis; nam ipſi etiam indigent generali, vel tacita licentia ſui ſuperioris vt in proprium vſum aliquid accipiant. Vnde cum ipſi pro alijs ſubditis nullam talem licentiam habeant, nec pro ſeipſis planè habent. Accederet etiam in eis peculiaris obligatio ratione muneris quo ſpecialiter obligantur procurare regulæ obſeruationem, præſertim in grauioribus rebus, qualis in Societate eſt hæc de qua agimus. Vnde etiam exiſtimo iuxta communem ſenſum & conſuetudinem Societatis, nullum ex his prælatis inferioribus poſſe in hac conſtitutione validè diſpenſare, quia talis poteſtas neque ad communem & ordinariam gubernationem neceſſaria eſt, neque inuenitur eis ſpecialiter commiſſa, neque etiam de actibus eius eſt vlla conſuetudo, nec veſtigium eius. XII.

Quomodo item quoad ordinarios ſuperiores.

In Præpoſito autem Generali (ſi ſupponamus hanc non eſſe materiam voti, ſed ſolam conſtitutionis XIII.

Quomodo

 tionis

denique quoad Generalem. tionis obligationem) non videtur deeſſe poteſtas, cùm in eo ſit ſuprema. Quod ſine dubio procederet, ſi non eſſet in hac parte ab eadem Societate reſtricta. Videtur autem reſtricta in Congregatione 5. decreto 1. vbi renouat, & commendat hanc conſtitutionem, *Ne pro miniſteriis Societatis ſtipendium, vel eleemoſyna vlla in compenſationem admitti poſſit, ac omnino prohibet ne vllus ſuperior, ac ne ipſe quidem Præpoſitus Generalis in ea diſpenſet.* Circa quæ vltima verba dubitari poſſet, an tollat omnino poteſtatem, vel prohibeat ſolum vſum eius. Sed hanc diſputationem omitto: nam illa duo moraliter æquiualent in præſenti. Si enim diſpenſatio daretur ſine cauſa legitima, non ſolùm peccaretur grauiter, ſed etiam diſpenſatio eſſet nulla, quia eſſet diſpenſare ſine cauſa in iure ſuperioris, qui defectus ſemper inducit nullitatem. Antecedens autem patet, quia Congregatio generalis eſt ſuperior ipſo Generali; & ideo ſecus erit, ſi aliqua Congregatio diſpenſet: erit enim valida diſpenſatio, etiamſi contingat non rectè fieri. Si autem fingamus caſum in quo interuenit legitima cauſa diſpenſandi, tunc probabile eſt fore validam diſpenſationem. Et ideo fortaſſe in decreto illo non eſt poſitum verbum, quod in rigore ſignificet ablationē poteſtatis. Quia tamen caſus ille moraliter accidere non poteſt, ideo abſolutè poſita eſt illa prohibitio. Et quando contingeret illa neceſsitas, recurrendum eſſet ad ſummum Pontificē potius, quàm propria authoritate diſpēſare. Vnde etiam fit, vt nec ſecum ipſe poſsit Præpoſitus diſpenſare, præſertim, quia ratione exēpli, & ſcandali magis vitanda erit talis diſpenſatio. Denique etiā ante hoc decretum exiſtimo non potuiſſe ſine graui culpa in hac materia diſpenſare, moraliter, ſeu regulariter loquendo, quia oporteret cauſam eſſe valde grauem, quæ vix poteſt in tali materia occurrere. Nec nouum videri debet, quòd ſuperior poſsit peccare mortaliter iniquè diſpenſando in conſtitutione, quæ per ſe non obligat ad peccatum mortale, quia diſpenſatio illa eſt maximè contra bonum cōmune religionis, præſertim in re tam graui. Eſt etiā contra obligationem fidelitatis, & iuſtitiæ, ad quā ſuperior tenetur ex officio ſuo.

XIV. Circa ſeptimam obſeruātiam nihil occurrit addendum circa obligationem in conſcientia præter generales regulas ſuprà datas de voto paupertatis religioſæ. Quæ verò tandem circa vſum poſitiuum adduntur, ordinariè ad perfectionem magis pertinent, quam ad rigoroſam obligationem. Solū circa religioſam ſupellectilem aduerto, licèt interdum contingat in aliquo eſſe ſuperfluam, conſiderata ratione inſtituti, atque etiam conſuetudine, tamen per ſe loquendo non inducere culpam grauem cōtra paupertatem, dummodo tota ex legitima facultate ſuperioris, & cum debita reſignatione animi habeatur, quia nulla certa mediocritas, ſeu quātitas ſupellectilis cadit ſub votum paupertatis, vt materia eius; ergo ſi alioqui euitetur proprietas, & proprietarius vſus non erit in ea materia per ſe loquendo grauis culpa contra paupertatem. Per accidens verò poterit interdum hæc eſſe culpa, & non parua, ratione ſcandali, maximè ſi detur occaſio alijs relaxandi perfectionem paupertatis. Circa aliam verò partem de vſu, vel exercitio mendicandi, clarum eſt paupertatem Societatis ex vi proprij voti, nunquam obligari perſonam aliquam in particulari, ad exercendum illum actum, ſed obligabit, aut obedientia, aut charitas propria, vel proximi, ſi tanta ſit, vt ad ſubueniendum illi neceſſarium ſit mendicare.

***

CAPVT IX.

De paupertate domorum profeſſarum propria.

Diximus hactenus de his, quæ ad paupertatem ſingularum perſonarum pertinent, dicendum ſupereſt de paupertate, quę in communitatibus Societatis ſeruanda eſt. Sunt autem in Societate tria genera domorum, ſcilicet profeſſarum, Collegiorum, & Nouitiatuum, vt in ſuperioribus lib. 2. cap. 5. num. 14. viſum eſt; & in eis pro ratione finis & muneris vniuſcuiuſque diuerſus modus paupertatis ſeruatur, qui ſigillatim explicandus eſt; in hoc quidem & ſequenti capit. quoad domos profeſſas, in 11. quoad Collegia, & Nouitiatus.

Primò ergo Societas profeſſa, in communi etiam, capax non eſt dominij aliquorum bonorum immobilium. ita habetur in 1. Bulla Pauli III. *Declarantes, quòd non ſolùm priuatim, ſed neque etiam communiter poſſint pro Societatis ſuſtentatione, aut vſu ad bona aliqua ſtabilia, aut ad prouentus, ſeu introitus aliquos ius aliquod ciuile acquirere.* Idem in Bulla 1. Iulij III. vbi declaratio additur partim ampliationem, partim limitationē continens; cum enim dicitur, neq; profeſſos, neq; eorū domos, aut Eccleſiam poſſe habere prouentus, reddit⁹, poſſeſsiones, aut bona ſtabilia, ampliatio quędam eſt, vel ſaltem maior explicatio: Cùm verò additur, *Præter ea quæ opportuna erunt ad vſum proprium, & habitationem,* limitatio quædam eſt. Alia etiā eſt diuerſitas notanda: nam in priori Bulla ſubijciebantur hæc verba, *Sed ſint contenti vſum tantùm rerum ſibi donatarum ad neceſſaria ſibi comparanda recipere.* Quæ verba ſtatim excitabunt illā quæſtionē, an dominiū talium rerum apud Societatem ſit. Ad hanc ergo quæſtionem tollendā aliter in poſteriori Bulla illa propoſita ſunt, ſcilicet, *rebus ſibi ex charitate donatis ad neceſſarium vitæ vſum contenti.* Itaque in Societate nō habet locum illa quæſtio, quæ de religione Minorum controuerti ſolet: Nam re vera domus profeſſa eſt capax alicuius dominij in communi, nimirum earum rerum mobilium, quæ ad actualem vſum habet. Et ita expreſsè declaratū eſt in d. cap. 2. 6. p. Conſtit. §. 5. liter. E. Idemque cenſendum eſt de dominio illius rei immobilis, quę ſolùm ad habitationem, vel alium huiuſmodi vſum, ſcilicet, ad aliquam recreationē religioſis neceſſariam, inſeruiat, non verò ad redditus, & prouentus, ex quibus religioſi ſuſtententur: Quamuis autem horum bonorū dominiū habeant profeſſæ domus, plenam autem adminiſtrationē non habent, ſed in Præpoſito Generali pręcipuè reſidet propter perfectam ſubordinationem, & monarchicum regimen, quod Societas profitetur, & ideo contractus, quæ de his rebus in domibus profeſsis, non à Conuentu, nec nomine eius, ſed à ſuperiore nomine Generalis fiunt. 3. p. Conſtit. cap. 3. §. 5. Aliorum autem redditūum, vel bonorum immobilium præter ea, quæ dicta ſunt, incapax eſt profeſſa Societas: quod etiam Pius V. & Gregor. XIII. in ſuis Bullis confirmarunt. Idem habetur 6. p. Conſtit. cap. 2. §. 2. vbi ampliùs his verbis declaratur, *In domibus, vel Eccleſiis, quæ à Societate ad auxilium animarum admittentur, redditus nulli nec ſacriſtiæ quidē, aut fabricæ applicati, haberi poſſint, ſed neq; vlla alia ratione, ita vt penes Societatem ſit vlla eorum diſpenſatio.* Et §. 5. additur, *Non ſolùm redditus, ſed nec poſſeſſiones vllas habeant in particulari, neque in communi, domus, vel Eccleſia Societatis, præterquam quod ad habitationem vel vſum neceſſarium eis conueniens fuerit,* &c. In Examin. etiam cap. 1. §. 3. declaratur, pauperpatem Societatis talem eſſe, *vt nec velit, nec poſsit redditus vllos ad ſuam ſuſtentationem, neque ad quidvis aliud habere.*

Vbi particula illa, *nec quidvis aliud,* poſita eſt ad explican-

I. *Quorumnā rerum dominii ſint incapaces profeſſa domus etiam in cōmuni.*

Quarū ſint capaces.

II. *Quàm latè pateat illa incapacitas ſeu paupertas bonorum in communi, & cur.* plicandu, etiam ad ſeruitium, vel expenſas ſacriſtiæ, vel ſrificij diuini, vt pro ornamẽtis ad ſumptus olei,ræ,tritici, aut vini conſumendi in altari,non po.Societatem profeſſam habere redditus ad quos beat proprium ius. Et hoc ipſum ſignificatum eſn 6. p. Conſtit. in verbis illis, *Nec ſacriſtiæ quidem ,ut fab ica applicati.* Additur præterea in 4. p. Conſt. cap. 2. §. 4. in domibus, & Eccleſijs Societatis prœſſæ non poſſe admitti obligationes ad curã animaim, vel ad aliquas Miſſas dicendas: per quod excluantur etiã omnes redditus, qui ex anniuerſarijs, u capellanijs prouenire ſolent. Verùm hoc commue eſt toti Societati, etiam in Collegijs. Prouenit em ex illa generali conditione paupertatis Societàs, quod pro Miſsis, vel alijs miniſterijs ſpiritualius nõ poteſt ſtipendium, vel eleemoſynam accipe. Quanquam non hæc ſola ratio ibi interueniat, id etiam, vt operarij Societatis profeſſæ magis ediditi ſint ad ſua miniſteria, & ad miſsiones obendas, quando iniuncta fuerint. Et ideo additur ii in declaratione, quòd licèt Collegia poſsint intrdum aliquas obligationes accipere, quæ neque nimarum curam contineant, nec diſtractionem fferant, nec multam occupationem repugnantem Societati, *in domibus autem prof ſſorum* (dicitur ibi) *quando nec illæ redditus vllos habent, nec ipſi ſtabilẽ habi ationem, huiuſmodi obl gationes nõ tolerantur.*

III. *Ad quas etiam perſonas domorum ipſarum ſe extendat.* Ex quibus omnibus conſtat occluſam omnino eſſe viã Societati profeſſę habendi redditus certos, & ſtabiles ad quaſcunque expenſas ſibi neceſſarias, ſiue ad fabricam Eccleſiæ, aut domus, ſiue ad expẽſas Eccleſiæ, ſeu ſacriſtiæ, ſiue ad ſuſtentationem tam profeſſorum, quàm omnium eorum, qui eos adiuuant, vel in temporalibus, vel in ſpiritualibus, in quocunque gradu Societatis illi ſint, vel etiam nouitij, imò etiamſi ſint famuli; nam omnes hi cõprehenduntur in ſuſtentatione domus. Neq; etiam pro hoſpitibus, nec pro itineribus agendis multoq; minùs, vt ipſi profeſsi in miſsionibus ex eis ſuſtentari poſsint, quia verba ſunt generalia, & omnem titulum, vel occaſionem excludunt.

IV. *Dicta paupertas exceditur, & excedit paupertatem Minorum.* Deinde cõſtat in hoc genere paupertatis, quoad multa conuenire paupertatem Societatis cum paupertate Minorũ, quatenus nihil proprium in communi habere poſſunt: in aliquibus verò differre ex parte minuendo, & ex parte augendo illam paupertatem. Nam quoad dominium propriũ rerum mobilium, quę actu poſsidentur, & tenentur ad vſum, & quoad Eccleſiam, & domum habitationis, nõ refugit Societas illud admittere, quia non exiſtimat impedire aliquo modo finem ſuum. Minores verò profitentur hoc etiam dominium non admittere, ſed purum vſum: quod ſanctum etiam eſt, & ex eo capite paupertatem auget, & commendat eius affectum Aliunde verò excedit hęc paupertas Societatis: quatenus excludet omnes redditus pro ſacriſtia, & ſumptibus eius, & omnes prouentus ex capellanijs, anniuerſarijs, &c. quæ cum paupertate Minorum non repugnant, vt in tomo ſuperiori tractando de religionibus mendicantibus viſum eſt. Atque hinc tandem fit, vt ad declarandam hanc paupertatem Societatis profeſſæ nihil hîc adducere neceſſarium ſit: nam quæ illi communia ſunt cum religionibus mendicantib9, illo in loco declarata ſunt. Quæ verò ſunt propria Societatis, apertè ferè in ipſis conſtitutionibus continentur. Vt tamẽ diſtinctiùs ea, quæ ſunt propria, intelligantur, operæ pretiũ erit nonnulla ex verbis Pontificũ Paulo antè allatis magis exponere, & dubia incidentia expedire.

Dubium primum.

Quid verba illa Bullæ Pauli III, (ius aliquod ciuile) *importent.*

V. Primùm ergo inquiri poteſt, quid ſignificet in Bulla Pauli III. verbum illud, *ius aliquod ciuile.* Videtur enim in rigore ſignificare actionem ad petẽdum coram iudice redditus, vel prouẽtus aliquos, atque ita non repugnare, quin domus profeſſa habeat ius, quod vocant naturale ad huiuſmodi redditus, vel bona ſtabilia: rectè enim vnũ ius ab alio ſeparatur; vt in ſententia multorũ per teſtamentũ minus ſolenne, quandò certò cõſtat continere voluntatẽ teſtatoris, ius naturale acquiritur, id eſt, in conſcientia & vera iuſtitia, quanuis nõ acquiratur ius ciuile, id eſt, actio ad petendam iuridicè hęreditatem. Simliter qui deceptus eſt in venditione citra dimidium, ius naturale habet ad id in quo deceptus eſt, non tamen ius ciuile, quia ei non datur actio. Cùm ergo in dicta Bulla ſolũ declaretur, Societatem profeſſam non poſſe acquirere aliquod ius ciuile, non videtur excludi, quin habere poſsit verũ ius iuſtitiæ ad aliquos redditus, quanuis illos iuridicè petere non poſsit. *Ratio dubij.* Vt, v.g. ſi aliquis teſtamento relinqueret ſuam hæreditatẽ alicui cũ onere dandi ſingulis annis penſionem centum aureorum domui profeſſæ Societatis, conferendo etiam ipſi Societati ius naturale iuſtitiæ, abſque actione ciuili. *Cõfirmatur exemplo.*

VI. *Bipartitò reſoluitur dubium.* Reſpondeo certum eſſe Societatem eſſe incapacẽ omnis dominij harum rerum, tam corporalium, quàm incorporalium, atque adeò nec cenſus vllos habere poſſe, nec verum aut proprium ius ad vllos redditus. *Oſtenditur prior pars.* Prima pars conſtat ex multis alijs verbis ſuprà citatis, præſertim, quia proximè poſt illa verba in Bulla Pauli III. additur, *Sed ſint contenti vſum tantùm rerum ſibi donatarum, ad neceſſaria ſibi comparãda, recipere.* Vbi etiam rerum mobiliũ ſolus vſus videbatur permitti. Apertiſsimè verò id declaratum eſt in Conſtit. vbi nulla facta mentione iuris ciuilis, abſolutè dicitur Societatem profeſſam, neq; in communi, neq; in particulari poſſe habere hæc bona: & ad maiorem explicationem additur, *ſed neq; vlla alia ratione, ita vt penes Societatem ſit vlla eorum d ſpenſatio.* *Oſtenditur poſterior.* Quòd verò ſub hac generali prohibitione comprehendantur non tantùm res corporales, ſed etiã illę, quæ incorporales vocantur, ex ipſis verbis manifeſtum eſt; quia cenſus annui ſunt ex his bonis incorporalibus: at illi etiam excluſi ſunt per illa verba, *nulli redditus*, nam ex cenſu aliqui redditus debẽtur. Imò iuxta veram ſententiam, hoc commune eſt omni religioni, quę paupertatẽ in communi profitetur, nã eo ipſo repugnat illi habere ius aliquod proprium ad certos redditus: & ideo Bonifacius VIII. in c. 1. §. 1. de religioſ. dom. in 6. dixit, huiuſmodi religionem incerta mendicitate ſuſtentandam eſſe, quia nihil debet habere certum vnde alatur: ſed ex eleemoſynis viuere debere; vt ibi gloſſa, & omnes notant: Ergo omnes certi redditus, ſiue proueniant ex re corporali, ſiue ex incorporali iure, repugnat huic paupertati. Non ergo excluditur ſolum ius, ſeu actio ciuilis, ſed etiam ius ipſum ſubſtantiale, vt ſic dicam; quod inter bona temporalia, & immobilia per ſe computatur & eſt æſtimabile pretio, etiã ſecluſa actione ciuili, & de ſe ſufficere poteſt ad certam vitæ ſuſtentationem, etiamſi ex alterius iniuſtitia negari poſsint redditus debiti ex tali iure: quę ſententia manifeſtè ſumitur ex declaratione Pontificis in Clem. *Exiui. verſ. cumque annui redditus.* de verb. ſignific. Cùm ergo in Bullis ponitur particula illa, *ius ciuile*, non intelligitur ſola actio ciuilis, ſed omne ius, ſeu dominium humanum, quod ius ciuile appellari potuit, vel quia inter ciues verſari ſolet, vel quia fundamentum eſt iuris ciuilis, & per ſe confert illud, quanuis aliquando ex accidenti negetur.

VII. *Ad confirmat. ab exemplo legatis in illo n. 5.* Ad exemplum autẽ ibi poſitum, manifeſtum eſt in eo caſu legatum illud repugnare paupertati Societatis, atque adeò eſſe nullum, ita vt non ſolùm non accquirat Societas ius ad tales redditus, verùm etiã non poſsit illos recipere: quia eſſet virtute conſentire,

ſentire, & acceptare ius, aut ſaltē velle habere certos redditus ad ſuam ſuſtentationem (niſi forte hęredes expreſsè declararēt, ſe vltrò dare velle.) Imò, etiamſi teſtator hoc onus imponeret hæredi nullo iure dato Societati, ſed solùm grauando conſcientiam hæredis, iuxta communem ſententiam tomo præcedenti tractatam de mendicantibus, non eſſet validum tale legatum: quia repugnat ſtrictæ paupertati, quæ omnes redditus certos excludit, vt notat Panormit. in c. *nimis praua*, 2. de exceſſ. Prælat. n. 2. & in cap. *in præſentia.* de probationibus & ideo in 7. tandem Congregat. generali. decreto 50. editionis ann. 1616. ſtabilitum eſt, repugnare Societatis inſtituto, & puritati paupertatis ei⁹, ſi Collegia acceptent redditus cum onere dandi aliquam partem domui profeſſæ. Et quamuis Sylueſt. *L gatum.* 2. q. 2. particula 2. & 3. cum Paludano, & alijs Doctoribus, hoc limitet, quoad alias religiones mendicantes, videlicet, *niſi per modum eleemoſynæ id recipirent* & non exigendo iudicialiter, de quo citato tomo viſum eſt, nihilominus in Societate ipſa, non exiſtimo habere locum generaliter de quibuſcunque legatis illam limitationem; ſed ſolùm in caſu in eius conſtitutionibus expreſſo. Nam in 6. p. Conſtit. cap. 2. §. 2. cùm dictum eſſet, domus, & Eccleſias Societatis non poſſe habere redditus, additur in Declaratione lit. B. *Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Eccleſiarum vellet redditus aliquos ad fabricæ vſum relinquere; dummodo, nec diſpoſitio eorum ad Societatem pertineat, nec ſit vnde ei competat actio in illos, (quamuis id illi curæ eſſet, vt is cui tale munus commiſſum eſt, ſuum officium faceret) & ſic in rebus ſimilibus, non eſſet id à Societatis paupertate alienum.* Ex qua declaratione conſtat in caſu ibi expreſſo tale legatum, ſeu onus validum eſſe, quia Societati licet gaudere illo modo ſibi permiſſo, ſcilicet accipiendo redditus illos ſi dentur, & admonendo etiam ſui officij hæredem, qui ſupponatur in conſcientia obligatus, aliàs nulla eſſet admonitio. Qualis verò eſſe poſsit illa obligatio hæredis, in tomo ſuperiori explicatum eſt.

Societas profeſſa legata quædam in eleemoſynā acceptare poteſt.

VIII. *Non tamen quæcunque legata.*

Cùm autem exceptio firmet regulam in contrarium, & hæc videatur in præſenti eſſe exceptio ſingularis, conſequenter videtur extra hunc caſum non licere Societati acceptare huiuſmodi redditus iam certos, ſaltem ex obligatione alterius. vt, v. g. ſi illi redditus non ad fabricam Eccleſiæ, aut domus, ſed ad ſuſtentationem religioſorum relinquerentur; quia hoc magis repugnat paupertati perſonali, vt ſic dicam. Quòd ſi hæc expoſitio vera eſt, etiam non licebit (attento iure communi) ſimiles redditus acceptare ad ornamenta Eccleſiæ, & alia onera ſacriſtiæ; quia nomine *fabricæ*, hæc non comprehenduntur, argum. cap. *de his*, de teſtamentis. vbi hæc ponuntur tanquam diuerſa, quod ibi notat Panormit. n. 2. & infert redditus deputatos ad fabricam non poſſe conuerti in ornamenta Eccleſiæ. Hic ergo in præſenti dicendum videtur permiſsionem expreſſam tantùm circa fabricam, non extendi ad ornamenta, & alios ſumptus pro luminaribus, ſacrificijs, &c. Deinde etiam ponderari poteſt, hoc ſolùm permitti fundatoribus. Quod etiam videtur ſpeciale propter gratitudinem eis debitam, & quia ſunt veluti domini, id eſt, patroni, ad quos maximè pertinet, & veluti in eorum commodum redundat, quòd talia ædificia conſeruentur perpetuò, & ita ab alio extraneo non eſſet hoc admittendum; non enim ſine cauſa nomen *fundatoris* poſitum eſt. Quæ expoſitio tota eò poteſt religioſis Societatis magis placere, quòd paupertatem domorum magis reſtringit, & quia ſingula verba B. P. Ignatius magis expendit, qui non ſine ſpeciali motiuo, & ratione caſum illum in particulari expreſsit.

Nomine fabricæ nō veniunt ornamenta.

Neque ſumptus pro ſacrificijs, & luminaribus.

IX. Nihilominus talem expoſitionem non propono vt certam; primùm, quia argumentu à contrario, vel ab ſpeciali, vbi prohibitio g[ene]ralis lata non erat, non eſt firmum ad conclud[en]dam generalem prohibitionem in alijs caſibus[; i]n præſenti autem non eſt prohibitum, ex vi voti [p]aupertatis, neque ex alijs regulis Societatis recipe[re] huiuſmodi redditus, ſi ab alio conferantur ex o[bli]gatione ſibi relicta, ſine iure vel cura Societatis[; n]am ſecluſa hac ſpeciali declaratione nihil pe[cul]iare habet Societas pluſquam aliæ religiones[, q]uibus prohibitum eſt habere redditus in communi, quibus non propterea cenſetur prohibitum acceptare hanc eleemoſynam, quantumuis obligatoriam ex parte dantis: ergo quam[u]is in prædicta declaratione num. 7. allata ille caſ[u]s ſpecialis expreſſus ſit; non licet inde inferre ge[ne]ralem prohibitionem in omnibus alijs: nam a[d] recedendum à iure communi, & ad inducendam [s]pecialem voti obligationem, ſeu materiam, maio[r] declaratio neceſſaria erit: potuit enim ille caſus [e]xprimi non vt explicaretur tantùm in eo ſpecialit[e]r licere, ſed vt inſinuaretur in hoc caſu eſſe ſpeci[a]lem rationem, non vt liceat, ſed vt etiam congruum ſit, talem piā operam acceptare, modo noſtrę paupertati accommodato, etiamſi fortaſſe in aliis ca[s]ibus, vel melius ſit illa non acceptare, vel regulariter poſsit eſſe aliquod inconueniens, vel periculum alicuius fraudis, vel diminutionis paupertatis per huiuſmodi legata. Deinde moueor propter illa verba, *& ſic in rebus ſimilibus*: per quæ ſignificari videtur non eſſe ſpeciale in illo caſu, ſed extendi etiam ad alios ſimiles, nullum enim alium congruum ſenſum illorum verborum inuenio. Nam illæ res ſimiles non poſſunt referri ad res in teſtamento relictas; quia omnes, quæ relinqui poſſunt, comprehenſæ iam erant nomine *redditu[u]m*, nam ſi non ſint redditus, ſed res ſemel donandæ, & conſumendæ, illæ etiam cum perfecto iure, & actione ciuili acceptari poſſunt. Igitur referri neceſſariò debent ad alios caſus, in quibus aliqui redditus ſub eodem onere, & modo relinquantur ad alios vſus Eccleſiarum, vel domorum Societatis. Accedit etiam, quòd in originali Hiſpano verba, quibus illa declaratio concluditur, ſunt *No ſeria inconueniente*, quæ non tam ſignificant hoc eſſe licitum, quàm non eſſe contra perfectionem, vel conuenientem gubernationem, quando ratio aliqua gratitudinis, vel pietatis id poſtulauerit, ita enim interpretor illa verba, *Et ſic in rebus ſimilibus.* Denique hoc videtur ſufficienter colligi ex dict. c. 2. 6. p. Conſtit 5. 6. in quo tria ordinantur. Primum eſt, vt nullus Societatis *excitet aliquē ad relinquendas perpetuas eleemoſynas alicui domui, vel Eccleſiæ Societatis*; quod per ſe non pertinet ad votum paupertatis, neque ad materiam eius, ſed ad quandam perfectionem, & ad regulæ obſeruationem, magnamque ædificationem. Secundùm eſt, *vt ſi quis ſponte ſua eas relinquat, nullum ius et[ia]m ad eas in iudicio petendas acquiratur Societati*; & hoc pertinet ad materiam voti paupertatis. Tertium eſt, tales eleemoſynas recipi poſſe, *ſi alii cùm ad id charitas propter Deum eos mouerit, eas elargiantur*, hæc enim verba maniſeſtè ſupponunt tunc etiam poſſe à Societate recipi. Quæri autem circa illa poteſt, an oporteat aliū ex ſola charitate, id eſt, ex ſpontanea voluntate abſque obligatione illas donare, hoc enim videntur ſignificare in rigore illa verba. Non tamen ita cenſeo, nam etiam ex charitate moueri poteſt, qui ſuam obligationem quæcunque illa ſit, implet. Solùm ergo ibi ſignificatur reſpectu Societatis non poſſe eſſe obligationem iuſtitiæ, quidquid ſit de quacunque alia obligatione, quam hæres poteſt habere reſpectu teſtatoris.

Probabile tamen eſt poſſe acceptare quacunque modo relicta.

Dubium

Dubium ſecundum.

Quid importent verba illa Bullæ, (redditus, & poſſeſſiones.)

X. *Redditus etiam certi temporis prohibentur profeſſæ domui.*

Dubitari verò vlteriùs poteſt an nomine redditúum comprehendantur temporales penſiones, ſi ad quinque vel ſex annos tantùm relinquantur; ſed de hoc idem cenſendum eſt, quod de mendicantib⁹ religionibus tomo ſuperiore dixi contra Cordubã, & alios, ſi talis ſit penſio, vt ad eam religio ipſa ius acquirat, etiamſi temporalis ſit repugnare paupertati Societatis profeſſæ: quia etiã huiuſmodi penſio impediet ſaltem pro illo tempore, incertam mendicitatem; ergo repugnat dictæ paupertati. Et ideo Clemens in dict. Clem. *Exiui*, abſolutè & ſine diſtinctione dixit, huiuſmodi redditus retinere, paupertati, & mendicitati repugnare. Et ibidẽ etiã aſſerit hos annuos reddit⁹ inter immobilia bona cõputari, quia i⁹ ad illos eſt quaſi res fructifera, de ſe pmanens, & vendibilis, quod non ſolùm verum eſt de perpetuo, ſed etiam de temporali cenſu, vt communiter Doctores docẽt, & videri poteſt Couarr. 3. Variarũ c. 7. Præterea ob hanc rationẽ docent omnes Doctores, vt tom. ſuperiori vidimus, vſumfructum eius, qui profeſsionem facit in religione, quæ non poteſt proprium in communi habere, non cedere in commodum religionis, ſed per profeſsionem extingui; cùm tamen redditus vſufructuarij tẽporales ſint, maximè reſpectu religionis, quia ad ſummum durare poſſent pro tẽpore vitę ipſius vſufructuarij: ſignũ ergò eſt etiam temporales redditus cum iure ad illos, huic paupertati repugnare. Deniq; in conſtitutionib⁹ Societatis illa diſtributio additur, *nulli redditus*, & illa, *ſed neque vlla alia ratione*, & illa, *ſine redditibus vllis*. An verò tale legatum relictum Societati profeſſæ, vt poſsit conuerti in vtilitatẽ eius, aliquo modo non repugnante paupertati ipſius, & ſub ea ratione validum eſſe poſsit, dicam ſtatim.

XI. *Circa verbum (poſſeſſiones) puncta tria declarantur.*

Circa aliam particulam, quò prohibetur Societas habere poſſeſsiones præter neceſſarias ad vſum, inquiri poteſt quid nomine poſſeſsionũ intelligatur, & quæ ſint permiſſæ, quæ verò prohibitæ, & an prohibeatur illarum tantùm proprietas, vel etiam vſus. *Vnum punctum quid ſint poſſeſſiones.* Primum horum per ſe facile eſt, poſſeſsiones enim appellantur omnia bona immobilia corporalia, vt ſunt domus, & quæcunque ædificia, vineæ, horti, & in vniuerſum agri, ſiue fructiferi ſint, ſiue infructiferi; hæc enim omnia tam in iure, quàm in communi modo loquendi nomine poſſeſsionum ſignificatur. *Societas conceſsioni Trident. renuntiat.* Oportet autem hîc notare Concilium Trident. ſeſſ. 25. c. 3. de Regularib. conceſsiſſe omnibus regularibus, Minoribus de Obſeruantia & Capucinis exceptis, vt monaſteria, & domus eorũ habere poſſent bona immobilia, etiamſi in conſtitutionibus ſuis eis id ſit prohibitum: ſub quo decreto videbatur Societas etiã cõprehenſa. Quia verò Concilium non præcipit, ſed cõcedit, ideò poſtea Societas in ſecunda Cõgregatione generali Can. 21. ceſsit cuicumque iuri, quod ei poſſet ex hac conceſsione Concilij prouenire, & ideo eadem obligatio nunc integra perſeuerat, & poſt illud decretum Concilij confirmata eſt hæc paupertas Societatis à Pio V. & Gregorio XIII. ille enim in Bulla, *Dum indefeſſa*, declarat, Societatem mendicantem exiſtere, *quippe quæ* (ait) *ex eius inſtituto, & conſtitutionibus Apoſtolica authoritate confirmatis bona ſtabilia poſſidere nequit, ſi incertis eleemoſynis fideliumque elargitionibus, & ſubuentionibus uiuit.* Gregorius verò in conſtitutione, *Aſcendente Domino.* & hanc prædeceſſoris ſui declarationem citat, & probat, & deinceps totum inſtitutum, ac expreſsè etiam quoad hanc partem confirmat.

XII. *Alterum punctũ quæ poſſeſsiones profeſsis permittantur.*

De ſecundo autẽ puncto dicendum eſt, duas tantùm, vel tres poſſeſsiones poſſe habere conuentum vnum Societatis profeſſæ, ſcilicet domũ ordinariã; in qua habitent religioſi; Eccleſiã, in qua ſacra miniſteria exerceant, quæ regulariter non reputatur poſſeſsio diſtincta, ſed vnum corpus efficit cũ ipſa domo, & cum eadẽ domo computatur hortus aliquis ad quotidianum vſum neceſſarium religioſorum: nam hoc totũ nomine monaſterij, aut domus comprehendi ſolet. Præter hæc verò habere poteſt ſeparatã aliquã poſſeſsionem; vbi etiam domũ cum agro, vel cum horto habeat ad extraordinariũ, neceſſarium tamen vſum religioſorum, ad corporis, vel ſpiritus leuamen aliquod aut refrigerium: hæc enim omnia ſunt in prædictis conſtitutionibus cõtenta. Quia verò quod ad Eccleſiã, vel domum pertinet, declaratione non eget, ideo ſolùm de poſſeſsione alia explicatur in 6. p. Conſtit. c. 2. §. 5. talẽ eſſe debere, *vt nec alijs locetur, nec fructus, qui redditũ loco eſſe poſſint, habeat*; ſcilicet (additur ibi in Declaratione lit. F.) *ſi vim, vel olei, vel tritici prouentũ dictæ poſſeſſiones ferrent, vel ſi fructus, & olera ex hortis venderentur, quorum nihil licebit*; quæ verba deſumpta videntur ex dict. Clement. *Exiui* §. *Licet.* *Quam poſſeſsionem nõ ſibi vnitam poßit habere domus profeſſa.* Non repugnabit autem paupertati conuertere in vſum domus fructus aliquos, vel oleta, ex huiuſmodi locis prouenientia. Omnis autem alia vtilitas ex illis prohibita eſt, vt eodẽ loco ſatis declaratur. Præter has autẽ poſſeſsiones, nullas alias habere licet: quia in hoc genere quidquid conceſſum non eſt, cenſetur prohibitum, vt argumentatur Pontifex in dict. Clement. *Exiui.* verſ. *Cumq; annui.* & optimè, nam hîc prohibitio generalis eſt ratione talis voti, & ideo ſolùm id eſt licitũ, quod eſt conceſſum, ſeu exceptum. Non ergo licebit Societati profeſſæ habere domum aliquam, vel vineam, vel quippiam ſimile, quod ad prædictos vſus moraliter neceſſarium non ſit, etiamſi ex illis poſſeſsionibus non ſuſtentetur, ſed fructus earum in eleemoſynam aliquam conuertat, & ſic de alijs. Vide Cordubam in c. 6. ſuæ regulæ q. 10. punct. 2. & Serenam Conſcientiam q. 10.

XIII. *Tertiũ punctũ, An prohibeatur ſola proprietas an etiam vſus fructus.*

Quoad 3. verò punctũ manifeſtum eſt inprimis maximè prohibitũ eſſe dominiũ harum poſſeſsionum, deinde certum eſt prohiberi vſumfructũ; etiã abſq; dominio: quia non minùs hoc repugnat paupertati, imò quodammodo magis, quia indigentiæ magis ſubuenitur vſufructu, quàm proprietate. Itẽ quia expreſsè in dictis conſtitutionibus prohibentur prouent⁹; quę vox propriè ſignificat fructus, ſeu cõmoditatem vſusfructus. Item prohibentur quicunque redditus, vel emolumenta quarumcunque poſſeſsionũ; ergo multo magis vſusfructus. Deniq; dicendum eſt, etiam vſum talium poſſeſsionũ (pręter ſuprà dictas) eſſe prohibitũ, quod ſumo ex dict. Clem. *Exiui.* vbi de Minoribus ſic dicitur. *Poſſeſſiones, vel earum etiam vſum (cùm eis non reperiatur conceſſus) recipere, vel haberi (conditione conſiderata ipſorũ) non licet.* Quę verba & ratio eorum in Societate profeſſa locum habet. *Vſus nudus non prohibetur.* Intelligo autẽ per vſum, ius vtendi: nã ſolus vſus facti per ſe non repugnat voto paupertatis: & ideo, ſi dominus cõcederet Societati vſum alicuius poſſeſsionis ex mera liberalitate, nullum ius illi tribuendo, ſed cum poteſtate libera reſpectu Societatis, negandi illũ vſum, cùm velit habere talẽ vſum nõ eſſet cõtra paupertatẽ, quia ibi nulla eſt proprietas, nec ius propriũ, & perinde eſt accipere vſum domus ac recipere vsũ equi, aut alterius rei cuiuſcũq;. Poterit ergo eſſe in hoc aliquis exceſſus, ſi talis vſus non eſſet adeò decens religioſos, præſertim profitentibus ſolennem paupertatem, tamen in rigore non eſſet contra tale votum. Atq; eodem modo accipiendũ eſt, quod de vſufructu diximus; nam vſusfructus propriè ſignificat ius ad percipiẽdos fruct⁹. Si autẽ dominus poſſeſsionis liberaliter tribueret fruct⁹ vnius anni, acceptari poſſent, ſicut aliæ eleemoſynæ; imò & plures annos poſſet id facere, nullũ ius

ius conferendo Societati. Addo etiam, quòd licèt ille voto ad id ſe obligaret, votum eſſet validum, & Societas poſſet fructus recipere, dummodo votum intelligatur ſoli Deo factum, & ipſi nullum eſſe acquiſitum ius, ſicut ſuprà n. 9. dicebamus de obligatione hæredis ex teſtamento. Denique aduerto, cauendum eſſe, ne in Societate admittatur adminiſtratio, ſeu diſpoſitio talium fructuum, vel reddituum; nam hoc repugnaret eius paupertati: vt conſtat ex cap. 2. 6. p. Conſt. §. 3. & 6. & lit. B.

Adminiſtrare fructus, vel redditus alicuius, paupertati repugnat.

XIV. *Dubium ſi domui profeſſæ poſſeſſio non neceſſaria legetur.*

Sed quid ſi domui profeſſæ poſſeſſio aliqua ad vſum ſuum, non neceſſaria donetur, aut teſtamento relinquatur. Reſpondeo, dupliciter poſſe id cõtingere. Primò vt legatum habeat adiunctam aliquã conditionem repugnantem paupertati, prout declarata eſt: vt, v.g. quòd talis poſſeſſio ſub dominio vel vſufructu Societatis ſemper cõſeruetur, vel alia ſimilis, & tunc clarum eſt, non poſſe legatum cum tali conditione acceptari. Dubitant autem Doctores, an in illo caſu legatum illud valeat, necne? Quidam enim cenſent eſſe validum, & conditionem, vtpote iniquam debere haberi pro non adiecta. ita tenet Antonin. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 12. notab. 7. argumento c. *tua nobis*, de teſtamentis, & regulæ 37. iuris in 6. quòd *vtile per inutile non vitiatur.* Nihilominus huiuſmodi legatum nullum ſimpliciter eſſe tenet gloſſa in dict. Clem. *Exiui*, verb. *Proinde*, circa finem, & ibi Cardinal. n. 1. Bartolus l. 2. Minoricarum dict. 2. c. 1. & 2. quia ita expreſsè eſt declaratum à Nicolao III. in c. *Exiit*, de verborum ſignif. in 6. Notat autẽ Bartolus hoc eſſe ſpeciale, ex declaratione ſummi Pontificis, in odiũ talis legati, ſeu legãtis, & in fauorẽ paupertatis Minorũ. Vnde infert, ſi cõditio adiecta legato, ex alia ratione eſſet turpis, vel impoſsibilis, nõ quia ſpecialiter repugnet paupertati Minorũ; ſed religioni in genere, &c. tunc reiecta conditione, retineri poſſe legatũ; quia tunc nõ procedit illud ius ſpeciale, & ita regulandũ eſſe legatum per generale ius, quod habet, vt à legato ſubducatur omnis impoſsibilitas. l. *obtinuit*. ff. de conditionib. & demonſtrationibus, & l. *legatum*. ff. de vſufructu legato. & l. *reprehenſa*. de inſtitutionibus & ſubſtitutionibus.

Quando paupertati ſemper repugnet legatum opinio Antonini.

Opinio aliorum.

XV. *Authoris iudicium iuxta opinionem Antonini.*

Ego verò hinc vlteriùs colligo, caſum hunc, de quo agimus, non videri decidendum reſpectu Societatis ex illo iure ſpeciali pro fratribus minorib⁹ declarato: quia licèt Societas profeſſa in aliquo cum eis conueniat in communi paupertate, non tamen in omnibus; non eſt ergo neceſſe ad illam extendere illud ius ſpeciale, ſeu declarationẽ illam, quæ per ſe nõ ſpectat ad ſubſtantiam paupertatis. Vnde quantum ad Societatem probabilem cenſeo opinionem Antonini. Quia verò Societas non acquirit ius ciuile, non poterit petere tale legatũ: ſi autem hæres voluerit dare æſtimationem eius, vel ipſummet liberũ & reiecta conditione tradere, licitè acceptari poteſt: quia nec voto, nec alicui iuri Societatis repugnat. An verò hæres teneatur in conſcientia hoc modo dare legatum Societati, exiſtimo in rigore non teneri, quia illi conſtat non fuiſſe talem voluntatem defuncti, & alioqui iura ciuilia, quæ de huiuſmodi legatis diſponunt, ibi non obligant, quia non acquiritur ius ciuile.

XVI. *Quando legatum paupertati non repugnet certa reſolutio.*

Secundò poteſt hoc legatum relinqui, vel ſub expreſſa conditione, vt conuertatur in vtilitatem Societatis, eo modo quo licitè potuerit, vel ſimpliciter legando talem rem, & nihil declarando, & hi duo modi æquiparantur in iure; quia quoties contrariũ nõ explicatur, intelligitur teſtator legare eo modo, quo melius poteſt, vt in ſpecie declaratur in dict. c. *exiit*. §. *ad hac*. In vtroq; ergo caſu validum eſt legatũ, & à Societate acceptari poteſt, ad vſum ſuę paupertati conuenientem, vt declaratur in 6. p. Conſtit. c. 2. lit. E. vbi in genere dicitur, *Quidquid ſtabile illi datũ fuerit, teneatur, eo quamprimum poterit ſe exuere ac vẽdere, vt pauperibus Societatis, vel externis, ſua in penuria ſubueniatur*, quod ex natura rei eſt neceſſarium, ſuppoſito tali voto, & tali genere paupertatis. Et ita commune hoc eſſe omnibus mendicantibus, qui paupertatem in communi obſeruant, dixit Antoninus dict. not. 7. & Nau. in Comment. 2. de Regul. n... Ad tollendos verò ſcrupulos additur in prędicta declaratione lit. E. poſſe expectari temporis opportunitatem, ne fortè neceſſarium ſit, vilius rem diuendere, quàm oporteat, facit etiam ad hoc, quod in decreto 51. Congreg. 7. fuit declaratum.

CAPVT X.

An explicata ſuperiori capite paupertas conueniens ſit Societati profeſſæ.

IAm quæri hîc poteſt, cur Societas profeſſa hunc I.
modum paupertatis, quam hactenus in proximo c. expoſuimus, amplectatur: vt enim nunc omittamus generales difficultates, quæ de hac paupertate in communi motę ſunt in Eccleſia, & in tomo ſuperiori sũt tractatæ; ſpecialiter videri poteſt hæc paupertas minus accommodata huic inſtituto. Primò, quia cùm modus viuendi in his, quę ad veſtitum, & cibum pertinent, nec ſit nimis auſterus, nec nimis abiectus, ac vilis; talis paupertatis modus non rectè cum illo conſonat: tum quia in externa ſpecie non videntur hi religioſi tantam paupertatem præ ſe ferre, oportet autem, vt exteriores actiones cum exteriori habitu concordent. Tum etiã, quia erunt nimis oneroſi ab ijs fidelibus, quia pluribus indigent ad ſuam ſuſtentationem, quàm alij pauperes religioſi. Secundò, quia conſiderato fine harũ domorum, non videtur illi proportionata hæc paupertas; cùm tamen tota perfectio paupertatis religioſæ conſiſtat in proportione ad finem religionis iuxta doctrinã D. Thomæ in citato tomo adductã.

II. *Probatio vtin proximi argumenti.*

Antecedens ſiue aſſumptum huius 2. argumenti patet, quia finis Societatis profeſſæ eſt Euangelica prædicatio, & fructus eius cum miniſteriis illi annexis; ad hunc autem finem commodiùs videretur habere moderatã ſuſtentationem, ex proprijs bonis in communi, tum quia minorem afferret ſolicitudinem, omnino enim omittere curam temporalium poſsibile non eſt, perfectionis verò eſt eligere minimam, quæ ſufficiat: minus autem videntur ſolicitare temporalia, quando cum moderatione, & in cõmuni habentur, quàm ſi omnino non habeantur, & oporteat aſsiduè illa quærere & procurare. Maximè, quia hoc etiam cum maiori periculo fit, quàm ſi moderata bona adminiſtrentur. Item, quia hoc per paucos fieri poteſt, & ita alij expediti erunt ad contemplationem, ſtudium, & ſpiritualem actionem, quæ ſunt propria opera huius religionis, & requirunt hominem valde liberum à temporalibus, & corporalibus curis.

III. *Probatio altera.*

Deniq; etiam ex parte eorum, quibus prædicandum eſt, videtur commodiùs non pendere ab illis in ſuſtentatione corporali: quia maiori cum libertate, atq; adeò cum maiori fructu eis prędicabitur. Nam propter hanc rationẽ inter alias ſuprà in cap. 7. n. 14. dicebamus, Societatem non accipere ſtipendia, ſeu eleemoſynas pro miniſterijs ſpiritualibus. Atque hinc oritur ſpecialis difficultas in Societate, nam aliæ religiones, etiam quæ ſeruant paupertatẽ in communi, poſſunt ſtipendia Miſſarum, & anniuerſaria perpetua, & ſimiles ſubuentiones recipere, quæ non parum leuare poſſunt ſolicitudinem temporalium rerum: Societas autem, cùm illo ſubſidio ſpirituali careat, ſi etiam omnibus redditibus priuetur, cum magna difficultate, & conſequenter non ſine magna ſolicitudine ſuſtentari poterit.

IV. *Cõfirmatur hæc probatio à duplici incommodo.*

Et cõfirmatur ab incõuenienti duplici, quod experientia ipſa docuiſſe videtur. Vnum eſt paucas eſſe in tota Societate domos profeſſas, quod ex hoc

capite

capite ortum videtur: nam vix in vnaquaque prouincia, vna domus ſuſtentari poteſt: maius autem Dei obſequium, & Eccleſiæ ſeruitium eſſe videtur ſi eſſent plures, etiamſi haberent moderatos reddi-tus vnde alerentur. Aliud incommodum eſt vt Collegia multiplicētur, quæ reipſa, ſeu quoad miniſteria, & quoad pręcipuas perſonas, domus potius profeſſæ ſint: & ſolum Collegiorum retineant nomen, vt proprios redditus habere poſsint. Atque ita fit, vt domus profeſſæ quæ iuxta ſuam paupertatem, & conſtitutiones nō poſsunt in ſuos vſus conuertere bona Collegiorum, reuera id faciant cum ipſi profeſsi ex illis bonis maxima ex parte ſuſtententur.

V. Nihilominus huic paupertatis profeſsioni in Societate omnino cohæret ea doctrina D. Thomæ 2. 2. p. 188. art. 7. vbi quærit, quid ſit perfectius, religionem habere bona in communi, ſcilicet ſtabilia, & immobilia (de his enim præcipue eſt quæſtio) vel illis carere, ex paupertatis profeſsione. Et in ſummo reſpōdet, triplicem eſſe religionem: vna eſt inſtituta ad actiones militiæ, vel corporalis miſericordię, & huic, ait melius eſse habere bona in communi, etiam abundanter: quia indiget illis ad ſuum finem. Alia religio eſt inſtituta ad contemplandum tantum, & huic etiam dicit bonū eſſe habere bona in communi cum moderatione, quæ ſufficiat ad tollendam ſolicitudinem cōtemplationi contrariā. Tertia religio eſt, quæ & ad contemplandum, & ad contemplata aliis tradendum inſtituta eſt: & de hac inquit D. Thom. perfectius eſse, vt paupertatem etiam in communi profiteatur: quia profitetur maximam ſolicitudinem in ſpiritualibus, & conſequēter aſsumere debet eum vitæ modum, in quo ſit minima ſolicitudo in temporalibus. *Manifeſtum eſt autem* (inquit D. Thom.) *quod minimam ſolicitudinem ingerit ſeruare res vſui hominum neceſſarias, tempore congruo procuratas.* In quibus verbis duo tacitè cōcludit; vnum eſt in adminiſtratione rerum immobilium, quæ neceſsaria eſt ad earum conſeruationem, & defenſionem, & ad fructificationem eorum, ac fructuum perceptionem commutationem aut venditionem, ſi neceſsaria fuerit & ſimilia, maiorem eſſe ſolicitudinem, quàm ſit in procuratione, ſeu collectione eleemoſynarum ſufficientium, & ideo hunc modum viuendi eſſe conuenientiorem tali religioni. Aliud eſt non pertinere ad perfectionem talis ſtatus in diem viuere, vt ſic dicam, & nihil reſeruare, aut conſeruare pro futuro, iuxta prudentem prouidentiam, quia hoc nō minueret ſolicitudinē, ſed augeret, regulariter loquendo. Et ideo inquit ex genere ſuo perfectius eſſe congruo tempore cōmunitati neceſſaria procurare, quoad res vſu ipſo conſumendas, & pro ſuis temporibus in moderata quantitate, & pauperibus accommodata conſeruare: & hoc confirmat exemplo Chriſti, qui loculos habebat. Quo exemplo etiam vtitur ad hoc idem confirmandum Auguſtinus lib. de operibus monach. cap. 23. & ſequentibus: & ita etiam exponit verba Chriſti Mat. 6 in li. 2. de ſermone Domini in monte c. 16. Atque hæc doctrina D. Thomæ cōmuniter recepta eſt ab auctoribus, præſertim religioſis Dominicanis & Franciſcanis, vt videre licet in eodem S. Thoma latius opuſc. 17. c. 15. & ſequentibus, & D. Bonauentura in regulam D. Franciſci c. 6. Antonino 3. p. tit. 16. c. 1. §. 3. Paludano in 3. d. 36. q. 3. Syl-ueſtro *Religio* 1. q. 5. & latè Corduba c. 7. q. 12.

VI. *Reſolutio eiuſque probatio.* Ex qua doctrina conſtat ad inſtitutum Societatis profeſſæ, maximè pertinere dictum modū paupertatis, nam eſt idem cum illo, quem D. Thomas explicat, & Societas (vt ſuprà l. 1. oſtenſum eſt) maximè intendit, tum contemplando, tum etiam contemplata aliis tradendo. Vnde quo per ſe & ex vi ſui inſtituti, magis his ſpiritualibus muneribus incumbit, eò ad maiorem eius perfectionem pertinuit hanc paupertatem eligere. Præterea Chriſtus D. hunc modum paupertatis aſſumpſit, vt tom. de vita Chriſti diſp. 28. ſect. 2. probatum eſt, & Apoſtoli etiam, quos ad prædicandum elegit, hoc etiam vitę genus profeſsi ſunt; nihil enim ſtabile in particulari habuerunt, vt tomo ſuperiore eſt oſtenſum, neq; in communi habere poterant, ſcilicet in ſpeciali communitate Collegij Apoſtolici; imò etiam eo tempore, omnia erant in Eccleſia communia, non conſeruabantur bona ſtabilia, & immobilia, ſed qui habebant agros, aut domos, vendētes afferebant pretia eorum, & ponebant ad pedes Apoſtolorum, vt dicitur Actor. 4. Quòd ſi aliqua bona ſtabilia fuerūt tunc in congregatione fidelium, nunquam tamen legitur aliquid peculiare pertinuiſſe ad Collegium Apoſtolicum, neque id veriſimile eſt, non enim erat accommodatum eorum miniſterio, cùm nec ſimul viuere, nec locum certum aut firmum habere deberent; ſed diſperſos per vniuerſum mundum peregrinari, ac prædicare. quod latius proſequitur Aluar. Pelagius l. 2. de planctu Eccleſiæ c. 55. Hoc autem vitæ genus, quantum poteſt imitatur Societas profeſſa, vt ſatis in ſuperioribus explicatū eſt. fuit ergo expediens, vt quātum poſſet, illam paupertatem imitaretur. Quæ omnia ſatis oſtendunt per ſe loquendo, hoc ita eſſe: quod autem etiam id ſit expediens, non obſtantibus extrinſecis impedimētis, conſtabit reſpondendo ad rationes dubitandi.

Ad primum reſpondetur clericalem habitum nihil impedire, quominus religioſi Societatis, & reipſa, & in exteriori ſpecie pauperes clerici ſint, & appareant: vnde nec paupertas, nec mendicitas diſſonat ab huiuſmodi habitu quando voluntaria eſt, & religioſo modo exercetur. Neque etiam communis vita, quoad hæc exteriora cibi, & potus obſtat huic paupertati, aut oneroſam illam reddit aliis fidelibus, cùm eſſe debeat multum moderata, ita vt & pauperibus, & religioſis ſit accommodata. Sic enim Chriſtus D. & Apoſtoli licèt ex eleemoſynis viuerent, ordinariè vtebantur communibus cibis, prout illis apponebantur, vt ex variis locis Euangelij intelligi poteſt, quæ alibi tom. 2. in 3. p. diſp. 20. tractata ſunt: & generaliter ad prædicatores Euangelicos dixit Chriſtus Luc. 10. *Manducate quæ apponuntur vobis.* &, *in eadem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt.* VII. *Ad 1. arg. in num. 1.*

Ad ſecundum negatur aſſumptum, nam potiùs paupertas omni ex parte perfecta eſt diſpoſitio valde conſentanea in Euangelico prædicatore. hoc enim primò Chriſtus D. exemplo ſuo confirmauit: deinde hoc ipſum Apoſtolus docuit, & ſuprà li. 1. c. 2. n. 6. oſtendimus, quando Chriſtus D. conſulebat relinquere omnia propter Euāgelium Marc. 10. ſpecialiter intellexiſſe propter Euangelium prædicandum, iuxta illud Lucæ 9. *Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, & annuncia regnum Dei.* Cui doctrinæ conſonat quod Euſebius refert lib. 3. Hiſtoriæ cap. 31. dicens, *etenim plerique omnes diſcipuli, qui eo tempore vixerunt ardentiore cæleſtis ſapientiæ ſtudio incenſi, & præ quodam diuini verbi deſiderio animis perculſi præceptum ſeruatoris antea traditum exquiſitè exequuti ſunt, & his, qui opis indigebant facultates ſuas libenter impertiuerūt, deinde à domibus ſuis peregrè profecti, munus obierunt Euangeliſtarum: atque iis, qui ne adhuc quidem omnino verbum fidei audiuiſſent Chriſtum prædicare, & Scripturas ſanctorū Euangeliorum tradere omni cura & cogitatione ſtuduerunt.* Cùm ergo Societas profeſſa hoc idem vitæ inſtitutum primariò amplectatur, meritò paupertatem *exquiſite*, id eſt, exactè & cum omni perfectione colit, nam per ſe illi etiam conuenit relictis propriis domiciliis per totum mundum peregrinari ad diſſeminandum Euāgelium: habere autem domos, in quibus ſocij etiam habeant permanentē VIII. *Ad 2. ibid.*

habitationem pro aliquo tempore, eſt quaſi accidentarium, quia non poterat aliter conuenienter gubernaui: & ideo conuenientiſsimum fuit, vt quam paupertatem in miſsionibus, & peregrinationibus obſeruare debent profeſsi, cùm eas etiam ſine viatico adire promittant 6.p. Conſt.cap.2. §. 13. eandem domus profeſſæ obſeruent, vt eorum vita vniformis ſit, & quia ſemper, & in omni loco eidem muneri euangelizandi incumbere deberent.

IX. *Ad priorem probationem in num. 2.* Ad priorem probationem huius ſecundi argumenti, de maiori ſolicitudine, negatur aſſumptum, ſiue rem conſideremus ex genere ſuo, ſiue in particulari, prout in Societate obſeruatur. Primum ſatis declaratum eſt in diſcurſu D. Thomæ, qui in 3. p. q. 40. a. 3. eadem ratione probat oportere prædicatores verbi Dei pauperes eſſe, quia vt vacet verbo, neceſſe eſt liberos eſſe à rerum ſæculariũ cura, quod facere non poſſunt, qui diuitias poſsident. Quod etiam habet Bonau. in Apologia pauperum ar. 2. ſi autem in particulari prout in Societate hoc exercetur, fiat comparatio, res eſt manifeſta: quia in primis obſeruatur, quod D. Thomas monuit, vt res, quæ præcipuè neceſſariæ ſunt ad victum, & ſuſtentationem, non quęrantur quotidiana mendicatione, ſed congruis temporibus ſimul petantur, quoad fieri poſsit, & conſeruentur. Deinde quoad ea, quæ frequentiùs petenda ſunt, pauci deſtinantur, iique ſunt ex illis, qui ſpiritualibus miniſteriis inſeruire non poſſunt, quique probatæ virtutis ſint, & ſimul ac ſociatim incedunt; atque ita omnibus incómodis ſine magna difficultate occurritur: quæ omnia in regulis Societatis commendata ſunt, vt conſtat ex dicta c. 2. 6. partis Conſt. §. 10. & ex regulis Præpoſiti toto c. 6. & 8. n. 84.

X. *Ad poſteriorem in n. 3.* Ad alteram verò obiectionẽ, quæ ex parte ipſius muneris prædicandi ſumebatur, quia ſcilicet non cum tanta efficacia & libertate fiet. Reſpondeo eãdem obiectionem fieri poſſe contra Chriſti conſilium, qui ſuos prædicatores pauperes eſſe voluit, imò eis permiſit ex Euangelio viuere Luc. 10. & 1. Corinth. 9. Dominus enim (ait Paulus) *ordinauit his, qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuant*, id eſt, eis licètiam conceſsit, vt Auguſtinus expoſuit: quia futuri erant pauperes, vt ad illud munus eſſent expeditiores, vt ibi ait gloſſa: ergo paupertas non impedit libertatem, aut efficaciam prædicatoris; quia ſi verè ſit pauper, ſolis neceſſariis erit contentus, nihilque aliud ab hominibus ſperabit. Qui autem ita eſt diſpoſitus, non multum mouebitur humano amore, vel timore, vt propterea eius prædicatio minus efficax, minuſve libera ſit, quàm oporteat. Dices, his, & ſimilibus rationibus dicebamus ſuprà, Societatem motam eſſe, vt ſtipendia pro Miſsis, & ſpiritualibus miniſteriis non admittat. Reſpondeo longè aliud eſſe, quaſi per modũ commutationis vnũ pro alio recipere; aliud verò ex incertis eleemoſynis & omnino ſpontaneis viuere: nam illud prius quandam habet ſpeciem lucri, & reputari poteſt tanquam fructus certus, vel ſpecies quædam redditum, determinatur etiam ad certas perſonas cum quibus modus quidam, ſeu ſpecies pacti interuenit, quæ omnia ceſſant in incertis, & omnino ſpontaneis eleemoſynis, & ideo non eſt de vtriſque ſimilis ratio. Neque eſt quòd timeatur arduum nimis, aut difficile futurum ſuſtentari ex his ſolis eleemoſynis, ſecluſis huiuſmodi ſtipendiis, quia, vt diximus, ad pauperem vitam ſuſtentandam pauca ſufficiunt, *& ſperandum eſt à diuina bonitate* (vt dicitur in dict. c. 5. regularum Præpoſiti) *ſubſidia temporalia non defutura, ſi & noſtri ad quærendum Dei regnum ſibi & proximis ſtudio incumbant, & ratione indigentia inſtituti noſtri integritatem violari nunquam ſinant.*

XI. Ad incommoda, quæ inferebantur, in primo eorum petitur, cur in Societate paucæ domus profeſſæ ſint, & quomodo hoc non repugnet perfectioni paupertatis reſpectu totius Societatis ſimpliciter, cùm res iudicanda videatur ex his, quæ in pluribus inueniuntur. Reſpondemus primò mirandum non eſſe hactenus domos profeſſas in paruo numero multiplicatas fuiſſe, quia neceſſariũ fuit incrementũ Societatis paulatim progredi à nouitiis ad ſcholares, & à ſcholaribus ad profeſſos. Neceſſarium item fuit, vt ſcholares ſint in multo maiore numero, quàm nouitij, & profeſsi, quia tempus nouitiatus breue eſt, comparatione temporis ſtudiorũ: & ideo multi in Collegiis ſimul congregantur, qui in probatione ſucceſsiuè exiſtunt. Ex multis etiam ſcholaribus, pauci reſpectiuè ad hos fiunt profeſsi: fuit ergo moraliter neceſſariũ priùs Collegia multiplicari. Non potuerunt autem ſimul omnia fieri: mirandum ergo nó eſt quòd eodem tempore, quo tot Collegia multiplicata ſunt, & domus etiam probationis ad illa fouenda, & conſeruanda erectæ etiam ſunt profeſſæ domus in magna multitudine multiplicatæ non fuerint. Imò potiùs admiratione dignum eſt, quod tam breui tempore in tãta perſonarum, ac domiciliorum varietate tot progreſſus, & in vnoquoque gradu cum proportionato incremẽto facti fuerint. Accedit etiam quòd populi & ciuitates potiùs volunt habere ſcholas & Magiſtros ad filiorum in literis & moribus inſtitutionem; quod fit in Collegiis, non verò in domibus profeſsis. *Ad primum incommodũ in num. 4. & declaratur cur hactenus ſint paucæ domus profeſſæ.*

XII. *Altera reſponſio.* Deinde dicitur per ſe loquendo, & ſpectato inſtituto huius religionis, neceſſarium eſſe, vt domus profeſſæ non ſolùm ſint in minori numero, quàm Collegia, ſed etiam abſolutè loquẽdo in paruo ſint numero. Primò quidem, quia numerus profeſſorũ non poteſt eſſe magnus, conſiderata perfectione, quæ in literis & in ſpiritu in eis deſideratur. Deinde, quia ex ipſis profeſsis vt reſpondeant vocationi ſuæ multi neceſſariò debent in miſsionibus verſari, & inter infideles præcipuè peregrinari, & domus ſolùm eſſe debent veluti caſtra quædam, in quibus profeſsi quidem ſe recipiant, quandiu in his miſsionibus non verſantur, frequenter verò ad fructificandum ex illis mittantur. Præterea etiam neceſſarium eſt, vt magna profeſſorum pars Collegiis inſeruiat, ac proinde in eis commorentur. Nam regulariter illi ſunt doctrina & eruditione illuſtriores, vnde etiam conſequenter neceſſarium eſt, eſſe ſatis antiquos, & probatos, & ideo neque ipſi priuari debent profeſsione, quia ſunt apti ad docendum, nec Collegia debent eorum vtilitate priuari, quod profeſsi ſint: quòd ſi in Collegiis viuunt, & ſeruiunt dignum planè, & iuſtum, imò & neceſſarium eſt, vt eorum bonis ſuſtententur, quo ex fundamento omnis ſcrupulus iis profeſsis, ac formatis coadiutoribus, qui in Collegiis vtiliter viuunt eximitur in Congreg. 6. can. 6. Ita ergo minuitur numerus perſonarum, quæ in domibus profeſsis cõgregandæ ſunt. Rurſus non negamus ex prædicto genere paupertatis difficiliorem reddi multiplicationem domorum, præſertim cùm ſit expediens ad bonum earum regimen, & neceſſarium ordinem conſeruandum, vt copioſę aliquantulum ſint, & nõ in paruo numero perſonarum, & ita non poſſunt moraliter loquendo niſi in grauioribus, & ditioribus populis ſuſtentari. Neque verò eſſet minùs difficilè eas cum propriis redditibus, ac bonis ſtabilibus erigere: multo enim facilius eſt fundare templum, & domum, quæ poſtea eleemoſynis fidelium ſuſtentetur, quã ſi ei prædia & ſufficientes redditus donandi eſſent, vt verò concedamus dictã paupertatem fuiſſe hactenus, vel timendum ſemper futurã eſſe occaſionẽ minoris multiplicationis profeſſarum domorũ, non propterea prætermitti debuit in toto *Vide canonẽ 6. congreg. 6. vel decret. 12.*

in toto hoc ſtatu Societatis perfectus hic gradus paupertatis, quia illud incommodum accidentarium eſt, & perfectio, quæ inde reſultat in toto corpore, & in primariis perſonis eius per ſe eſt,& principalius intenta.

XIII. Nec verò inde reſultare poteſt detrimentum alicuius momenti circa miniſteria,quę Societas exercere poteſt & debet circa profectum animarum, quia in grauioribus populis decurſu temporum profeſſæ domus ædificari & ſuſtentari poterunt, mediocres verò ordinariè indigent auxilio Collegiorum:aliis autem minutioribus oppidis per miſſiones inſeruiendum eſt. Atque ita obiter etiam reſponſum eſt ad aliud incommodum, quod inferebatur de multiplicatione Collegiorum, in quibus multi profeſſi ſuſtentantur. Fatemur enim Societatem profeſſam non poſſe vti bonis Collegiorum, aut domorum probationis, niſi in caſibus in Bullis Pontificiis & conſtitutionibus expreſſis vt conſtat ex c. 1. Examinis §.4.& 4.p.Conſt. c.2.§. 5. & 6. p. Conſt.c. 2.§.3. Caſus autem excepti tres ſunt: primò niſi in rebus minimis, nam hæ pro nihilo ducuntur, & ideo ad eximendos ſcrupulos eximuntur, vt dicitur in Declaratione dict.§. 3. lit. D.vbi exempla etiam ponuntur, quæ pro regula deſeruire poſſunt ad ſimiles caſus iudicandos. Secundò excipiuntur profeſſi, qui ſenio confecti, aut infirmitate grauati in vinea Domini laborare non poſſunt. hi enim ex conceſſione Iulij III. ſua Bulla 2. poſſunt cum facultate Præpoſiti Generalis, vel alterius, cui ipſe ſuas vices communicauerit in Collegiis habitare, & redditibus eorum ali. Tertia exceptio eſt ſi ipſis Collegiis neceſſarij ſunt ad officia literarum, vel eorum gubernationem, & quia hæc vltima neceſſitas cuius varia exempla ponuntur in citato §. 5. in declarat. lit.E.moraliter deeſſe non poteſt, vt explicuimus n.præcedenti.ideo mirandum non eſt, quod nunc de facto plures in Collegiis viuant,non enim propter ſe, nec propter penuriam domorum profeſſarum, ſed propter ipſa Collegia,& eorum miniſteria. De quibus conſiderandum eſt,quanuis per ſe inſtituta ſint(vt c.ſequẽti n.3.videbimus) ad conſeruationem, & augmentum ipſius Societatis: tamen etiam ex ſpeciali intentione eſſe ordinata ad beneficium reipublicæ, præſertim circa ſtudia & exercitia literarum, quæ in domibus profeſſis fieri nullo modo poterant. Cum hoc autem munere neceſſariò debent eſſe coniuncta alia ſpiritualia miniſteria: vt iuuentus non ſolum in literis,ſed principalius in virtute educetur, hac enim de cauſa in forma acceptandi Collegia dicitur, partem vnam Collegij debere eſſe miniſteria templi, qualia ſunt ſacramenta miniſtrare, concionari, &c.Vnde vlterius veluti conſequutione quadam fit,vt hæc eadem ſpiritualia miniſteria ad omnes proximos eiuſdem oppidi, ſeu ciuitatis, in qua Collegium exiſtit, imò etiam ad vicinos populos extendantur,quia charitas & inſtitutum noſtrum hoc exigit, & ita fit communiter vt in collegiis exerceantur miniſteria,quæ profeſſarum domorum videntur propria, quia non ſunt ita propria quin poſſint & debeant eſſe communia ipſis Collegiis, quando charitas & neceſſitas id poſtulet, atque etiam plerumque ea eſt ipſorum fundatorum intentio manifeſta.

Satisfit 2. incommodo in eodem n.4.

Primus caſus quo profeſſus iuuare poteſt de redditibus Collegii.

Secundus.

Tertius.

Collegia ordinantur etiam proximè in bonũ proximi.

Hanc formã tacite approbat 5. congr. can.8.

CAPVT XII.

Ad quam paupertatem in communi Collegia Societatis,& domus probationis obligentur.

QVamuis ex Collegiis, & vtriſque domibus probationis, & profeſſis vnum corpus Societatis coaleſcat: nihilominus non eodem modo paupertatem in communi obſeruant: ſunt enim quaſi membra heterogenea vnius corporis organici. hæc ergo diuerſitas, quoad hanc partem, & ratio eius explicanda ſupereſt Et quia Collegia, & domus probationis, quoad hoc, eundem modum ſeruant ideo in Collegiis illum declarabimus: & ſi quid fuerit ſpeciale in domibus probationis, id etiam obiter annotabimus.

Principio igitur ſupponendũ eſt Collegia Societatis non profiteri paupertatem in communi, nec quoad bona mobilia,nec quoad redditus, & bona ſtabilia, ſed eſſe illorum capacia, imò ſine illis admitti, aut fundari non debere, quantum ſufficiant ad moderatam ſuſtentationem religioſorum in eo numero,qui pro qualitate,& miniſteriis,ac religioſa diſciplina vniuſcuiuſque Collegij ſint, iuxta intentionem Concilij Tridentini ſeſſ. 25. de Regularib. c.3. conſtat autem hæc inſtitutio Societatis quoad hanc partem ex conſtitutionibus eius, & Bullis Põtificiis: in Examine enim ſic habetur c.1.§. 4. *Habebat Societas Collegia, & domus probationis redditibus doratas.* Et 4. p.c. 2. §. 5. & 6.p.c. 2.lit.A.& in Bullis Pauli III.&Iulij III.de cõfirmatione inſtituti, *Poſſint* (dicitur) *habere in vniuerſitatibus Collegium, ſeu Collegia habentia cenſus, redditus, ſeu poſſeſſiones vſibus, & neceſſitatibus ſtudentium applicandas.* Idem confirmat Gregorius XIII. in conſtitutione, *Aſcendente Domino.* I.

1. Aſſertio.

Ratio autem huius diuerſitatis facilè reddi poteſt, applicando diſcurſum ex D. Thoma additum in præcedenti cap. n. 5. Nam cùm tria ſint genera religionum, actiuum ſcilicet, quoad externa, & corporalia opera miſericordiæ ſumptus aliquos requirentia, vt ſunt hoſpitalitas, vel militia: & contemplatiuum tantum, & contemplatiuum fœcundum, vt ſic dicam, id eſt, communicatiuum perfectionis erga proximos, Societas omiſſo primo genere,duo alia complectitur, in domibus quidem profeſſis tertium, & ideo in eis habet paupertatem illi generi vitæ accommodatam: in Collegiis autem, & domibus probationis aliquanto magis ſecundum religionis genus participat. Docuit autem D. Thomas, in religionibus, quæ contemplationi tantum vacant, accommodatam paupertatem eſſe quæ in communi bona ſtabilia, & redditus admittat: ergo hanc debuit Societas in his domibus & Collegiis obſeruare Quod autem in domibus probationis vitæ contemplatiuæ præcipuè vocetur,per ſe manifeſtum eſt, quia omnino ſunt ad ſpiritualem noſtrorum inſtitutionem, & exercitationem ordinatæ, & ideo in eis præcipuum ſtudium eſt orationis, & contemplationis, & lectionis ſpiritualis & cõmunicationis verbi Dei, q̃ ad ipſos religioſos excitandos,& inſtruendos conferat,non prætermiſſa exteriori actione, quæ ad eorundem profectum conferat. Circa proximos verò per ſe non occupantur, nam ſi aliquid concomitanter fit & quaſi per redundantiam,id moraliter non conſideratur. II.

Applicatur hæc D.Th. doctrina nouitiatib.

De Collegiis verò poſſet aliquis dubitare, quia multum actionis circa proximos habere videntur, vt ad calcem præcedentis capitis attigimus. Re tamen vera, principale eorum inſtitutum in contemplatione verſatur, quia omnis veritatis cognitio, aut inquiſitio, quæ ad illuminationem circa veritatem ipſam ordinatur, ſub contemplatione comprehenditur.hæc autẽ Collegia ad hoc præcipuè ordinãtur,vt ſcholares circa veritatis cognitionẽ proficiant.Deinde eſto genus hoc contẽplationis diuerſum ſit ab alia contemplatione merè ſpirituali,quæ non ſolum cognitione,ſed etiam affectu erga Deum exercetur, tamen quantum ad præſens attinet, eiuſdem rationis eſt, & eadem de cauſa illud genus paupertatis poſtulat. Nam in vtroque maximè neceſſaria eſt animi quies, & carentia ſolicitu- III.

Applicatur & Collegiis.

V. de Vgon. l.3. didaſcalic.c.15 & ſequentib.

dinis, & curæ temporalium rerum: ergo etiam in Collegiis paupertas ſeruanda eſt vitæ contemplatiuæ accõmodata. Et confirmatur; nam, vt experientia docet, nimia inopia ſolet impedire literarũ ſtudium, quemadmodum eleganter propoſuit Alciatus Emblemate 120. & expoſuit ibidem Claudius. Vnde in c. *extirpanda*, de præbend. dicitur. vbi ſacerdotes nimiam temporalium rerum inopiam patiuntur, paucos eſſe literis eruditos, quemadmodũ etiam indicauit Ariſt. 1. Metaph. c 1. dum è contra ſcientiæ inuentionem attribuit Ægypti ſacerdotibus, quia tempus non ponebant in quærendis alimoniis. Et ob eam rationẽ in iure diſpenſatur cum clericis habẽtibus beneficium, vt pro tempore ſufficiente, eorum redditus in ſtudiis perciperẽt c. vlt. de Magiſtris. vbi etiam ſtatuitur, *vt Prælati, & capitula Eccleſiarum aliquos ad ſtudia deſtinent, quibus ſi proprij prouentus Eccleſiaſtici non ſufficiant, ipſi neceſſaria ſubminiſtrent.* & in c. 1. & c. *quia nonnullis*, eodem tit. remedia adhibentur quomodo ſubueniatur pauperibus, ne ob indigentiam ab ſtudiis diſtrahantur, ſeu impediantur, & ob eandem cauſam in Conciliis magna prouidentia procuratum eſt, vt in Eccleſiis cathedralibus ſint ſeminaria ſufficientibus dotata redditibus, in quibus iuuenes, qui poſtea Eccleſiæ poſſint inſeruire, in pietate, & literis educentur. quod maximè commendauit Concilium Tridentinũ. Sic ergo Collegia in Societate inſtituta ſunt, vt eſſent quædã ſeminaria Societatis profeſſæ quoad ſtudia literarum ſimul cum pietate: & ideo meritò prouiſum eſt, vt ſufficientes redditus ad vitæ neceſſaria habere poſſent, ne earum rerum ſolicitudo quietẽ ad ſtudiũ neceſſariam impediret. Nam, vt rectè dixit Hugo de S. Victore lib. 5. Eruditionis didaſcalicæ c. 5. *Tria ſunt, quæ ſtudiis obeſſe ſolent, negligentia, imprudentia, fortuna; & de prima* (inquit) *admonendus vnuſquiſque eſt, de ſecunda inſtruendus, de tertia autem* (ad quã paupertatem pertinere dicit) *adiuuandus*. Demum ipſe B. P. Ignatius experimento didicit, dum Lutetiæ Pariſiorum, aliiſque per Hiſpaniam locis vacaret literis, non minimum ſibi detrimentum in ſtudiis creari ex mendicitate.

V. de Conc. Tolet. 4. c. 23 & Aquiſgran tempore Ludouici Pii c. 135.

Vide Boetiũ de diſcip. ſchol c 4. Carthuſ. de doctrina ſchol. art 5. Maffeus l 1. de vita S. Ignat. c. 19.

IV.

Obiectio contra proximè dicta.

Dicet fortaſſe aliquis, huic ſtudentium neceſſitati etiam potuiſſe ſufficienter prouideri eleemoſynis fidelium, & non maiori, ſed minori ſolicitudine: ergo in Collegiis etiam fuiſſet hic modus, tanquam melior, & magis proportionatus præferendus. Conſequentia clara eſt ex dictis, quia præcipua ratio eligendi hanc vel illam paupertatem, eſt maior animi quies, minorque temporalium ſolicitudo. Minor autem probatur eadem ratione ſuprà adducta ex D. Thoma in c. præcedenti n. 5. nam omnis ſolicitudo vitari non poteſt; quia vel debet adhiberi in congregandis eleemoſynis, vel in adminiſtrandis propriis bonis: comparando autẽ has duas ſolicitudines, dicebamus in domibus profeſſis maiorem futuram eſſe illam, quæ in adminiſtrandis propriis bonis poneretur: ergo idem dicendum eſt etiam in Collegiis: nam ratio ſolicitudinis eadem eſt in vtroque loco. Accedit quòd cura diuitiarum impedit potius ſtudia, quàm iuuat, vt exẽplo Cratis Thebani docuit Hieron. ep. 13. ad Paulinum. Idemque tradit Seneca ep. 17. & 73. quem cum aliis ad hoc propoſitum adducit Rebuffus in tract. de Priuilegiis p. 2. requiſito 9.

Confirm.

V.

Obiectio poſita in primis retorquetur.

Reſpondetur eandem obiectionem fieri poſſe de quocumque monaſterio vitam purè contemplatiuam profitente, atque adeò contra doctrinam D. Thomæ. Quapropter in genere reſpondetur in his rebus moralibus, non vnam vel aliam tantùm congruentiam, ſeu rationem ſpectandam eſſe, ſed omnia ſimul, quæ cõcurrunt. Vnde ad maiorem in obiectione ſumptam reſpondetur, quamuis abſolutè poſſent Collegia ex eleemoſynis viuere, non tamen fuiſſe conueniens tantum onus fidelibus imponere, alendi ſcilicet omnes ſcholares prius quàm illis inſeruiendis occupentur. Et fortaſſe hac ratione monachales ordines, qui per ſe ad miniſteria erga proximos non ordinantur, paupertatem in cõmuni non profitentur, ne videlicet proximis, quibus externis ſaltem actionibus non inſeruiunt, oneroſi eſſe videantur. Accedit etiam (vt ad maiorem reſpondeamus) ob hanc eandem cauſam, maiorẽ curam, & ſolicitudinem neceſſariam futurã fuiſſe ad ſuſtentãdos ſcholares, vel nouitios ex eleemoſynis; quàm profeſſas domos: quia, cũ profeſſi circa proximos omnino occupentur, faciles, & beneuolos eos inueniũt ad ſuas neceſſitates ſubleuãdas; quod regulariter difficile fortaſſe eſſet Collegiis, & domibus probationis per ſe ſpectatis, quatenus ad propriam educationem, perfectionem, & eruditionem ipſorum religioſorum ordinantur. Denique quamuis comparando ſolicitudinem in cõgerendis eleemoſynis, vel adminiſtrandis propriis bonis, poſſit eſſe prudentiale arbitrium, quæ illarum maior ſit; tamen cõſideranda etiam eſt proportio ad ſtatus, & munera perſonarũ, nam actiones, ſeu diſtractiones, quæ oriri ſolent ex poſſeſſione bonorũ ſtabilium, magis improportionatæ ſunt domibus profeſſorũ, quia ex ſe tales actiones, quales ſolent eſſe lites, locationes, &c. minus poſſunt proximos ædificare, magiſque vitari debent ab Euãgelicis prædicatoribus. E contrario verò, ſcholares non poſſunt, neque etiam debent ex vi ſui ſtatus, aut muneris ita eſſe parati ad mendicandum, ſicut profeſſi: & ideo penſatis omnibus rationibus, magna prudẽtia, & proportione facta eſt partitio horum ſtatuum quoad hoc genus paupertatis.

Deinde reſpondetur ad mai. prop.

Item ad minor.

VI.

Ad confirmationem occurritur dupliciter.

Ad confirmationem autem duo breuiter dicemus. Primum eſt, in Collegiis Societatis nõ poſtulari ſuperfluas diuitias, ſed moderatas, quę ad ſcholarium ſuſtentationem ſufficiant; nec enim ſuperfluæ diuitiæ cenſendæ ſunt, etiãſi redditus magnos eſſe contingat: quia in hac re quantitas, non abſolutè, ſed reſpectiuè penſanda eſt, & vbi plures ſunt redditus, non ideo habentur, vt religioſi commodius viuant, quàm religioſa moderatio poſtulat, ſed vt plures ad diuinum obſequium alãtur. Aliud eſt, diuitias, quæ ſtudia literarum impedire ſolent, eſſe priuatas, ac perſonales, nam tunc cura earum, in eandem perſonam cadere ſolet, eiq; adiungitur amor priuatus, & ſæpe etiam deſiderium augendi illas: quæ omnia ſine dubio impediunt otium, & quietem ad literarum profectum neceſſariam Hoc autem impedimentum omnino ſublatum eſt ab ſcholaribus Societatis, per paupertatis votum ſuperius explicatum. Habere autem neceſſarios redditus in communi nullum impedimentum afferre poteſt, ſed leuámen, cùm eorum adminiſtratio, & cura apud alios reſideat.

VII.

2. Aſſertio explicans primum in quo Collegiorum paupertas conſiſtit.

Secũdò principaliter dicendum eſt, Collegia Societatis teneri ad ſeruandum ſpecialem modũ paupertatis in adminiſtratione bonorum ſuorum. Hoc eſt certum ex Bullis Pontificiis, & conſtitutionibus Societatis. Et declaratur proponendo ea, in quibus hic peculiaris modus paupertatis cõſiſtit. Primum eſt, quia adminiſtratio horum bonorum, non eſt primò ac principaliter in ipſis Collegiis, ſed in Societate profeſſa per ſe, vel per Generalem ſuum: ita decernitur in Bullis Pontificiis Pauli III. & Iulij III. ibi, *Retenta penes Præpoſitum & Societatem, omnimoda gubernatione, ſeu ſuperintendentia ſuper dicta Collegia.* & infrà, *vt neque ſtudentes dictis bonis abuti, neque Societas in proprios vſus conuertere poſſit; ſed ſtudentium neceſſitati ſubuenire.* Idem habetur in Conſtitutionibus 4. p. cap. 2. §. 5. cum declaratione lit. C. & cap. 10. & p. 10. §. 3. Ratio autem huius inſtitutionis, pręter eam, quæ tangitur in Bullis Pontificiis, eſt, vt perfecta ſubor-

ſubordinatio in tota Societate obſeruetur; cùm enim tota Societas verè ſit vnum corpus, cuius non tantùm domus profeſſæ, ſed etiam Collegia, & domus probationis membra ſunt, neceſſarium eſt vt omnia ſint plenè ſubiecta capiti, tam in ſpiritualibus, quàm in tẽporalibus, cùm hæc ſolùm propter ſpiritualia teneãtur & gubernentur: Generalis autem eſt caput totius Societatis: ergo apud illum eſſe debet integra adminiſtratio Collegiorum, & bonorum omnium, quæ ad illa pertinent. Deinde hoc meritò factum eſt, quia illa pars Societatis, quæ eſt in Collegiis, adhuc cenſetur eſſe, quaſi in via, & in fieri; ideoque ſub cura Societatis profeſſæ exiſtit tãquam filius ſub patre, vel potiùs tanquam pupillus ſub tutore, qui licèt dominium rerum ſuarũ habeat, adminiſtratio eſt penes tutorem. Hinc enim factum etiam eſt, vt tota poteſtas gubernandi Societatem, quatenus in ipſo corpore exiſtit, tantùm ſit in Societate profeſſa, ita vt quoad eam partem quam habet de gubernatione, quæ fit per congregationem multorum, ariſtocratiam, & non democratiam participet. Denique cõſultum etiam in hoc eſt ſtudentium quieti & otio, vt occaſione temporaliũ nullo modo ab ſtudiis diſtrahantur. Propter quod etiam contractus ſcripturæ publicæ, & ſimilia, quæ circa hæc temporalia fieri ſolent in Societate, non fiunt ab ipſis Collegialibus ſolenni ritu in vnum congregatis, quia non fiunt nomine Collegij, ſed nomine Præpoſiti Generalis, apud quem eſt hęc poteſtas, prout declaratur in 9.p. Conſt. c.3. §.5. & 6. & ſpecialiter confirmatum eſt à Gregorio XIII. in Bulla 13. quæ incipit, *Ex debito.*

VIII.
Oppoſitio.

Dicet verò aliquis hoc non rectè conſentire cum his, quæ de ratione paupertatis in communi, quam Societas profitetur, ſuprà diximus. Ideo enim profeſſa Societas non admittit bona immobilia etiam in communi, quia eorum adminiſtratio ſolicitudinem, & diſtractionem affert. Sed non minorẽ ſolicitudinem affert adminiſtrare aliena bona, quàm propria, imò quodammodo maiorem: tutor enim ſi conuenienter adminiſtret bona pupilli, non minus ſollicitus circa illa eſſe debet, quã ſi eſſent propria; quamuis ergo hæc adminiſtratio non ſit contra dictam paupertatem, videtur tamen eſſe contra finem paupertatis, & ideo perfectioni paupertatis profeſſæ repugnare. Reſpondetur inprimis, ſi domꝰ profeſſæ haberent bona immobilia, fore vt in eis adminiſtrandis neceſſariò occuparentur ex iiſdem profeſsis ibidem commorantibus, ac propria miniſteria exercentibus, ſicque fieret, vt ſimul vacarẽt ſpiritualibus, ac temporalibus, quod non poſſet nõ eorum exiſtimationem, & authoritatem minuere: at in Collegiis procuratores ſolùm vacant temporalibus. Secundò reſpondetur dictum iam eſſe, non eſſe poſsibile omnem curam, & ſolicitudinem temporalium bonorum vitare, & ideo in hoc genere illam religionem eſſe optimè inſtitutam, quæ, conſiderato ſuo fine & modo viuendi ad illũ neceſſario, vtitur bonis temporalibus, quatenus minimam ſolicitudinem afferant, poſsibilem ſcilicet moraliter in illo ſtatu, non impediendo alia, quæ maioris momenti ſunt. Societas autem ad finem ſuum indiget hac varietate membrorum, cum debita conſtitutione eorum in ſeipſis, & ſubordinatione eorũ inter ſe. Ad hoc autem conſequens neceſſariò fuit, vt aliqua cura, & ſolicitudo Collegiorum in Societatem profeſſam redundaret, & ideo vitari non debuit; alia verò ſolicitudo, quæ in domibus profeſsis fuiſſet, ſi haberent propria bona, ſine vllo incõmodo, imò ſeruata meliori proportione, vitari potuit, & ideo non fit rectè argumentum ab vna ad aliam; maximè quòd magis impediret duplex adminiſtratio, quàm altera tantùm. Deinde dicitur, adminiſtrationem hanc non eſſe tantæ ſolicitudinis, vt Societatem profeſſam impedire, aut à ſuis miniſteriis retrahere poſsit: nã per Rectores idoneos Collegia debent adminiſtrari, quibus tota cura proximè adminiſtrandi res temporales Collegiorum demandanda eſt, cuius ipſi debeant Generali, vel cui ipſe iniunxerit, rationem reddere, vt in eodem loco conſtitutionum dicitur; hoc autem ſine magna ſolicitudine, vel diſtractione fieri poteſt. Denique cùm hæc adminiſtratio nullo modo conuertatur in proprium, ac priuatum commodum, ſed ex charitate fiat propter bonum commune, & propter finem perfectionis; ſi religioſe, vt debet, ſuſcipiatur, non multum impediet etiam illos, per quos proximè exercetur.

IX.
3 Aſſer. explicans ſecũdum in quo eadem paupertas conſiſtit.

Tertiò dicendum eſt Collegia Societatis priuari aliquibus modis acquirendi temporales redditus, vel lucra, quod etiam ad quendam modum paupertatis ſpectat. Poſſunt autem hæc ad duo capitã reuocari, in quibus cum domibus profeſsis conueniunt. Primum eſt quòd incapacia ſunt hæreditatis ſaltem quoad hoc, vt ipſo iure ſuccedant religioſis in eis profitentibus, ſeu vota Societatis emittentibus, prout aliæ religiones, quæ bona habent in cõmuni, ſuccedere ſolent, vt dictum eſt. Hoc cõſtat ex ſuperius dictis in c.5. de modo quo nouitij, vel ſcholares poſſunt bona, quæ prius habebant, diſtribuere, & ex Bulla Gregorij XIII. *Aſcendente Domino.* vbi etiam ratio huius inſtitutionis declarata eſt, præcipuè enim fuiſſe videtur, vt in recipiendis religioſis ad Societatem, nulla diuitiarum ratio, ſed aptitudinis, & capacitatis perſonæ ad finem, & miniſteria Societatis haberetur. Item, vt proximorũ perturbatio, quoad fieri poſſet, tolleretur; ac denique ne religio minus libera redderetur reſpectu religioſi, ſi opus eſſet puniendi, aut dimittendi.

Primum in quo aſſertio verificatur.

X.
Secundum in quo verificatur multifariam.

Secundum caput eſt, quòd intuitu, vel occaſione, ſeu ſpeciali obligatione ad ſpiritualia opera redditus aut eleemoſynas, nõ admittant. Huc ſpectat, quòd nec curam animarum, nec obligationes ad Miſſas celebrãdas, neque alia huiuſmodi admittere poſſunt, vt dicitur 4.p. Conſtit. cap. 2. §. 4. & ratio additur. Quia hæc à ſtudiis diſtrahere admodum, & ea quæ in illis ad diuinum obſequium quæruntur, impedire ſolent. Additur tamen in declaratione lit. B. limitatio de exiguis obligationibus, quæ nec curam animarum petũt & perexiguam diſtractionem, vel occupationem afferunt: nam hæc in Collegiis ſuſcipi poſſunt, quamuis in domibus profeſsis non poſsint; quia illæ non ſunt capaces redditũum ſicut ſunt Collegia, quæ proinde alia onera lectionum ſuſcipere poſſunt; & ideo ſi hæc exigua onera alioqui ex parte diſtractionis, vel occupationis non impediant, nec fini, nec paupertati eorum repugnabunt. Propter eandem autem impedimenta vitanda in Eccleſiis Societatis, nec funera, ſeu funeralia ſtipendia, nec capellaniæ, anniuerſaria, & ſimilia poſſunt. Vnde Gregorius XIII. in ſua Bulla 10. quæ incipit, *Saluatoris*, hinc rationem ſumpſit concedendi priuilegium ædificandi intra Cannas, quia ex hoc multum ferè præiudicium in alios religioſos redundat: *eo quod propter diuerſam functionum & inſtituti rationem Societas nec chori vſum habet, nec ad funerales aſſociationes accedit, nec defunctorum funera niſi rara: nulla item Miſſarum vel ſepulchralia ſtipendia, nullas ſepulchrorum, vel capellaniarum fundationes, nullam denique prorſus eleemoſynam, quæ ad quoduis ipſius Societatis miniſterium, vel opus dirigi intelligatur, admittit.* In his ergo omnibus conueniunt Collegia cum Societate profeſſa. Et eorum ratio ex dictis in cap. 7. petenda eſt: & vltra ibi dicta, omnia eo tendunt, vt ſcholares quietius poſsint ſuis literis, & profectui vacare. Ex eo item principio, quòd *Societas pro miniſteriis ſpiritualibus ſtipendia non recipit*, fit vt non ſolùm in Eccleſiis domorum, verùm etiam Collegiorum, eſſe non

In hoc ſecũdo nonnihil diſcrepant Collegia à domibus profeſſis.

Vide Congreg. 1 can. 8. & 10.

non poſsint arcæ publicè expoſitæ ad colligendas eleemoſynas, vt ſtatuitur in 6.p.Conſtit.c.2.§.8. vbi licèt videatur eſſe ſermo de domibus profeſsis, nam de illis in eo capite præcipuè agitur: tamen & praxis & totius Societatis ſenſus eſt, vt de omnibus intelligatur. Et ideo in canon.2.3.2. Congregationis abſolutè dicitur: *Non ſit arcula in noſtris Eccleſiis pro eleemoſynis accipiendis.* Et additur, *non ſolùm pro nobis.* quod omnino neceſſarium eſt: ſed neque etiam pro aliis eſſe permittendam, propter omnem ſpeciem auaritiæ vitandam, ſicut etiam in Congregatione primá canon. 10. dictùm fuerat non expedire in noſtris Eccleſiis admitti capellanias, etiam pro clericis ſæcularibus, quos noſtri eligant, ſcilicet propter tollendam omnem occaſionem, & ſpeciem ambitionis, aut lucri. Et eadem ratione amputantur etiam à Collegiis omnes modi acquirendi aliquid intuitu ſpiritualium rerum, vel oblationum, quæ in Eccleſiis fieri ſolent, oſculando reliquias, vel crucem, &c. de quibus videri poteſt in ſimili Corduba in expoſitione ſuæ regulæ cap.4.quæſt.12.

XI. *4. Aſſer. explicans tertium.* Tandem prohibentur Collegia etiam eleemoſynas quaſcunque accipere, quando ſufficientes habent redditus ad duodecim ſcholaſticos alendos, præter præceptores, ſub quibus illi etiam intelligi debent, qui ad regimen Collegij, & ſcholarum, & ad temporalia miniſteria neceſſarij ſunt: vt habetur 4.p.Conſt.c.2.§. vlt. Quia verò interdũ poteſt expedire ad maius Dei obſequium, vel plures ſtudentes alere, vel numerum præceptorum augere, vel aliquos etiam operarios pro ſpiritualibus miniſteriis adiungere, ad excipiendas præſertim ſcholaſticorum externorum confeſsiones, &c. ideo ſæpe circa hoc eſſe poteſt extenſio aliqua, vel declaratio neceſſaria, quæ Generali commiſſa eſt in 3. Congregatione can.7. Et præterea exiſtimo obligationem illius conſtitutionis non excedere debitum perfectionis, nec per ſe eſſe ad culpam, quia non continet propriam materiam paupertatis, ſi receptio, vel petitio eleemoſynæ ab ipſo ſuperiore, vel ex facultate eius fiat. Ipſe autem ſi debitum ordinem in hoc excedat, aget quidem imperfectè contra regulam, non tamen contra votum. Et idem cenſeo de aliis conſiliis, ſeu regulis, quæ in hac materia in Societate dantur, vt de modo petendi eleemoſynas, vel illas impetrandi habetur p. 6. Conſt. c.2. §.10. & 2. Congregatione generali can. 22. illa enim omnia ad maiorem ædificationem ſpectant, non propriè ad paupertatis materiam, quamuis ad illam perfectiùs conſeruandam conferre poſsint.

CAPVT XII.

Vtrùm ex voto obedientiæ obligari poſſint religioſi Societatis, in quacunque honeſta materia.

I. *Quouſque hic agendũ de obedientia.* DE voto obedientiæ, quantum ſpectat ad modum ipſius voti ſimplicis, vel ſolennis, nihil ſpeciale hîc dicendum occurrit, nam quæ dicta ſunt in aliis votis, hic applicanda ſunt. Solùm ergo ſupereſt, vt ſi ex parte materiæ huius voti, aliquid habeat Societas ſpeciale præter illud, quod de ſtatu religioſo ſuperiori tomo in genere dictum eſt, à nobis explicetur. Aduerto autem, hîc non eſſe ſermonem de ſpeciali voto obedientiæ ad miſsiones, quod profeſsi emittunt: de hoc enim infra lib. 6.cap.4. dicemus: ſed ſolum de generali voto obedientiæ, in quo æquales ſunt omnes religioſi Societatis, in quocunque gradu eius exiſtant: & ideo licet de votis ſcholaſticorum hic ſpecialiter diſſeramus, de omnibus conſequenter dicendum eſt, ſicut de paupertate fecimus. Duo autem hîc conſideranda occurrunt, ſcilicet, quid in rigore poſsit cadere ſub præceptum in hac materia, & quid ſub conſilio. Quæ duo licet omnibus religionibus generalia videantur, ſolum à nobis explicanda ſunt, quatenus in Societate habent ſpecialem determinationem aut vſum. Primum quidem in præſenti cap. Secundum verò in ſequentibus vſque ad 15.

II. *Suppoſitio quod in Societate detur cui ſit obediendum.* Quoniam verò obligatio non poteſt ex præcepto oriri, niſi ſit poteſtas in præcipiente: ideo in hac materia ſupponendum eſt primò, in prælatis Societatis eſſe veram ac legitimam poteſtatem præcipiendi ſubditis. Hoc ſatis conſtat ex tractatis in ſuperioribus lib.1. cap.1. vbi oſtenſum eſt, hanc eſſe veram religionem à Summis Pontificibus approbatam; vera enim religio ſine hac poteſtate conſiſtere non poteſt, vt etiam tomo præcedenti tractatum eſt. Diximus etiam in prælato religionis duplicem eſſe poteſtatem, iuxta præſentem Eccleſiæ inſtitutionem; Vna eſt dominatiua, quam acquirit prælatus ex vi profeſsionis religioſæ, quatenus traditionem voto obedientiæ confirmatam includit. Nam licèt dominium illud immediatè pertineat ad totum corpus religionis, adminiſtratio autem, & vſus eius Superiori commiſſa ſunt per electionem ipſius religionis, per quemcunque aliũ legitimum modum conſtituendi aliquem in Superiorem in tali religione ordinatum, & per Sedem Apoſtolicam confirmatum. Alia poteſtas eſt iuriſdictionis, quam habent Prælati religionis à Sede Apoſtolica, & per ſe eſt ſpiritualis virtute continẽs etiam temporalem, quatenus includit poteſtatem iudiciariam & coërciuam.

III. *Id oſtenditur de poteſtate dominatiua.* Has ergo duas poteſtates habet etiam Societatis prelatus. De prima aliquid in ſuperioribus diximus lib 3.c.4.n.14. cùm oſtendimus Societatem acquirere verum, ac proprium ius in ſcholares, qui ei ſe tradunt per tria vota ſubſtantialia religionis: vnde à fortiori ſequitur idem eſſe de profeſsis, & de coadiutoribus. Deinde hæc poteſtas naſcitur radicaliter ex ipſis ſubditis: requirit autem acceptationẽ authoritate Apoſtolica factam. Vtrumque autem in Societate interuenit: eſt ergo in ipſa Societatẽ hoc dominium, quod ipſa per electionem trãsfert, quoad adminiſtrationem, in Præpoſitum Generalem, à quo ad alios ſuperiores poſteà emanat. Nam cùm hic modus communicationis in conſtitutionibus Societatis à Sede Apoſtolica approbatis contineatur; etiam modus ille cõmunicandi hanc poteſtatem, confirmatus eſt, & conſequenter eſt efficax, vt habeat effectum. *Item de iuriſdictionali.* De altera poteſtate iuriſdictionis conſtat ex Bullis Põtificiis, per quas hæc religio à iuriſdictione omnium ordinariorum exempta eſt, & conſequenter poteſtatem accepit ab ipſo Summo Pontifice ad ſe gubernandum; ergo & cõpetentem iuriſdictionẽ immediatam, ſine qua non poſſet conuenienter gubernari. Eſt autem hæc poteſtas primò & per ſe in ipſo Generali, eo ipſo quòd ritè electus eſt, propter eandem rationem, quæ ſupra facta eſt. nam eo ipſo quòd eligitur modo ab ipſo Pontifice approbato, datur ei plena iuriſdictio, ex voluntate eiuſdem Pontificis, quamuis mediatè ipſa religione conferatur. Quæ omnia eadem proportione in Societate locum habent, quâ in aliis religionibus, quatenus in communi ratione religionis conueniunt, & circa illã explicata ſuo loco ſunt. Solùm in gradu, ſeu quantitate iuriſdictionis, vel in modo obtinendi, ſeu applicandi illam, poteſt eſſe diuerſitas, quæ ex propriis conſtitutionibus, & priuilegiis attendenda eſt, & infrà in lib. 10. tractãdo de Superioribus Societatis, quid illi in hoc genere proprium ſit, explicabimus.

IV. Ex his ergo principiis colligitur, duplici titulo poſſe Prælatos Societatis ſicut & aliarum religionum

Coroll. 1. Hanc poteſtatem valere ad obligandum ſub culpa etiam duplici.

nium præcipere ſubditis ſub culpa etiam graui pro materiæ qualitate; ſcilicet ex vi voti per poteſtatem dominatiuam, & ratione iuriſdictionis quaſi Epiſcopalis, quam in ſubditos habet: ex qua duplici ratione oritur obligatio duplicis etiam rationis. Ex priori enim oritur obligatio religionis; ex poſteriori autem oritur obligatio obedientiæ, vel alicuius virtutis ſpecialis, in qua actus præceptus ponitur ratione materiæ. An verò diſtinguẽda ſit tertia ratio obligationis pertinens ad iuſtitiam ratione traditionis, & dominij acquiſiti ipſi religioni: item, an ex illa duplici ratione oriatur duplex culpa, ſeu malitia in tranſgreſsione religioſi nolentis obedire Prælato, præcedenti tomo de religione in communi tractatum eſt, & reſolutio eſt, ſi Prælatus tota ſua poteſtate vtatur, & materia ſit capax vtriuſque obligationis, tranſgreſsionem eius reuera duas malitias habere coniunctas, diuerſis virtutibus contrarias, non oportere autem tres diſtinguere, quia illa obligatio, quæ oritur ex profeſſione, ac voto obedientiæ, per modum vnius reputatur, eò quòd tam votum, quàm traditio principaliter Deo fiat.

V.

Coroll. 2. Poteſtatem dominatiuã huc ſolum ſpectare.

Secundò intelligitur ex dictis, ad præſentem diſputationem non pertinere poteſtatem iuriſdictionis, neque actum, aut obligationem ab illa procedentem, quia hic ſolum agimus de voto obediẽtiæ, & cõſequenter de poteſtate ad illius obligationem requiſita: iuriſdictio autem tota eſſe poſſet ſine voto; & votum cum ſua obligatione eſſe poſſet ſine iuriſdictione; ſicut in Abbate ſæculari exempto eſt iuriſdictio quaſi Epiſcopalis, ratione cuius ſubditi tenentur obedire præceptis eius, quamuis votum non habeant, & è conuerſo congregatio verè religioſa poſſet eſſe ſine iuriſdictione, cum ſola poteſtate dominatiua orta ex voto, & traditione, vt in ſuperiori tomo dictũ eſt; ſolùm poſſunt illa duo, quando ſunt coniuncta, ſeſe mutuò iuuare, vel augendo vinculum, vel quia vna interdũ addit quod altera nõ poteſt. Poſſunt etiam ſibi adinuicem materiam tribuere, vt ſi votum obedientiæ obliget ad ſeruandum præceptum ex iuriſdictione poſitum, vel iuriſdictio puniat tranſgreſsionem voti obedientiæ, vel per excommunicationem compellat ad illius executionem. Et hac ratione poterit hoc iuriſdictio in Prælato Societatis ad plura extendi adiuncta tali ſtatui, & tali voto obedientiæ, quàm in alio Prælato vel ſeculari, vel alterius religionis, quamuis formaliter, & ſecundùm ſe eiuſdem rationis ſit in vtroque ſuperiore, id eſt, ſufficiens ad omnia, quæ ad bonum ſpirituale ſubditi neceſſaria ſunt, vel moraliter conuenientia, quæ materialiter in diuerſis ſubditis variantur, iuxta exigentiam ſtatus, vel regulæ, aut aliarum obligationum. Igitur obedientia debita ratione huius iuriſdictionis formaliter loquendo eiuſdem rationis eſt ad Eccleſiaſticos Prælatos, & ideo de illa nihil amplius dicendum hic eſt.

VI.

Non quæritur an poſſit malum præcipi.

Nec item an poſſit bonum præcipi ſub culpa, ſed an poſſit præcipi quoduis.

De propria ergo obedientia, quæ ad votum pertinet, dubium præcipuum eſt, quantum extendi in Societate poſsit, quoad rigoroſam præcepti obligationem? id eſt, an in omni materia, & in quibuſcunque actionibus, locũ habeat? In quo non inquiritur de actionibus habentibus malitiam, vel rationem peccati adiunctam, nam per ſe conſtat, & ſuprà in 2. tomo oſtenſum eſt, has non poſſe cadere ſub promiſsionem voti, cùm Deo diſpliceant, ac proinde nec ſub votum obedientiæ. Item quia mãdatum inferioris, id eſt, hominis, non poteſt obligare contra mandatum Superioris, nempe Dei. Nõ inquirimus etiam quando hæc obligatio poſsit eſſe ſub culpa mortali, aut veniali; hoc enim generale eſt, & ex eiſdem principiis in hac religione, ex quibus in aliis definiendum, vt tomo ſuperiori tractatum eſt: ſed inquirimus an ex parte materiæ ſit hæc obedientia generalis omnino, vel aliquam recipiat limitationem.

VII.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua ex variis conſtitutionibus

In aliis enim religionibus recepta, & conſtans eſt doctrina D. Bernardi lib. de præcepto, & diſpenſatione, verſus finem; & D. Thomæ 2. 2. q. 104. art. 5. ad 3. & quodlib. 10. art. 10. & in 2. d. 44. art. vlt. & ibi aliorum Theologorum, votum obedientiæ eſſe limitatum ſecundùm regulam, ſecundùm quam religioſus obedire promittit, & ſi aliquid ſupra illam, vel omnino extra illam, id eſt, ad illam non conducens, ei præcipiatur, non tenetur obedire. In Societate autem non videtur habere locum hæc limitatio, vel ſi cum proportione in Societate ſumatur, eo ipſo excluditur omnis limitatio: quia in ipſamet regula Societatis, talis proponitur materia voti obedientiæ, quod in eo ſit, vt non ſolùm ad generalem vitæ diſpoſitionem (vt verbis D. Thomæ vtar) ſed etiam ad quoſcunque actus particulares ipſius religioſi, ſe extendat, qua nulla eſſe poteſt vniuerſaliter materiæ amplitudo. Aſſumptum autem patet ex Conſtitutionibus, nam 3. p. cap. 1. §. 3. dicitur obediendum eſſe ſuperiori, *licet diffi ilia & ſecundùm ſenſualitatem repugnantia iubeat.* Et infrà dicitur, *in omnibus rebus vbi peccatum non cerneretur.* Quæ exceptio declarat, omnem actionem honeſtam ſub materia huius voti comprehendi: & ita ibi concluditur, voluntatem Superioris pro regula propriæ voluntatis habendam eſſe: ergo hæc obedientia non limitatur per aliquam regulam ſcriptam, ſed per regulam viuam, quæ eſt voluntas Superioris intra latitudinem materiæ honeſtæ. Idem ſumitur ex 6. p. Conſtitutionum c. 1. §. 1. ibi. *Ita vt omnibus in rebus, ad quas poteſt cum charitate ſe obedientia extendere*, id eſt, *in quibus nullum eſt manifeſtum peccatum.* (vt ibi in declaratione explicatur) *ad eius* (id eſt, Superioris) *vocem, perinde ac ſi à Chriſto domino egrederetur, quandoquidem ipſius loco, ac pro ipſius amore, & reuerentia obedientiam præſtamus, quàm promptiſſimi ſimus.* Tandem ex vno actu particulari declaratur, qui videtur ex difficillimis, qualis eſt miſsio ad Indos, vel ad quaſcunque mundi partes: ad hunc enim obligantur omnes, q ſunt de Societate ex vi generalis voti obedientiæ: ergo à fortiori obligari poterunt ad quemcunque alium. Conſequentia patet, quia qui poteſt præcipere quod maius eſt, poterit etiam minora. Antecedens verò ſumitur ex 9. p. Conſtitutionum cap. 3. §. 9. vbi de Generali dicitur, *Mittere poterit omnes ſibi ſubditos, ſiue profeſſionem emiſerint, ſiue non emiſerint, quos mittendos iudicauerit, ad quaslibet mundi partes*, id eſt, (vt in declaratione exponitur) *inter fideles in Indicis, & inter infideles, vbi ſunt aliqui incolæ Chriſtiani, & etiamſi nulli ſint.* Additur præterea in Conſtit. *Ad quoduis tempus, vel definitum, vel indefinitum ad quamuis actionem*, &c. & alia multa in illo capite ſubiiciũtur, quæ indicant materiam huius voti eſſe ampliſſimam.

VIII.

Pro parte negatiua ratio prima.

In cõtrarium autem eſſe videtur; quia ex hac declaratione materiæ huius voti ſequitur, poſſe religioſum Societatis ſub rigore præcepti obligari ad quoſcunque actus virtutis, etiam heroicos & extraordinarios, vt ad exponendam vitam manifeſto periculo propter ſalutem alicuius proximi, vel ad ieiunandum aliquoties in pane, & aqua; vel ſæpius in hebdomada per totam vitam, vel ad nunquam vtendum lineis veſtibus, & ſimilia, quæ in inſtituto nullo modo continentur. His enim, & ſimilibus exemplis vtuntur auctores, vt in aliis religioſis declarent, qualiter nõ poſsint extra regulam obligari, vt videre licet in Aluaro Pelagio lib. 2. de planctu Eccleſiæ, cap. 68. & Corduba lib. 3. de conſcientia. q. 6. Si ergo votum obedientiæ in Societate in hoc differt ab aliis, quod ex parte materiæ nõ habet limitationem, comprehendit ex ſe prædicta

omnia, & quæcunque alia maiora. Conſequens autem videtur eſſe incredibile, tum quia eſt valde alienum hoc ab intẽtione vouentium, ſolum enim promittunt obedientiam iuxta hunc certum viuendi modum: tum etiam quia votum ipſum expreſsè fit ſecundum regulam vt de voto paupertatis diximus: tum præterea, quia iudicio omnium prudentum iniquè ageret Superior, qui hæc extraordinaria præciperet, quantumuis honeſta, ſolum ad arbitrium ſuum, ſine ſpeciali cauſa legitima, ratione cuius illa pertineant ad finem, ſeu inſtitutum Societatis.

IX. *Ratio ſecunda.* Secundò eſt apud nos peculiaris difficultas, in exemplo adducto de miſsionibus, nam ſi hoc votum obligat omnes ad obediendum in quibuſcunque miſsionibus, nullius momenti eſſe videtur ſpeciale votum obedientiæ ad Pontificem, quod profeſsi Societatis emittunt: nam ex vi generalis voti obedientiæ iam ad id tenebantur. Secundum ergo votum nullam obligationem addit, neque extenſiuam ex parte materiæ, quia materia prioris voti dicitur eſſe ampliſsima, neque extenſiuam ex parte perſonarum, quibus obediendum eſt, quia ſi ex vi voti obedientiæ in genere, parendum eſt Præpoſito Generali hoc præcipienti: ergo & omnibus inferioribus prælatis, quibus ipſe vices ſuas communicauerit; nam vtuntur eadem poteſtate, quia in hoc ſenſu fit obedientiæ votum: ergo à fortiori obligabit ad obediendum Pontifici idem præcipienti quia eſt ſupremus prælatus omnium, non ſolum quoad poteſtatem iuriſdictionis, ſed etiam quoad poteſtatem dominatiuam, & peculiarem circa religioſos: nulla ergo extenſio maior intelligi poteſt in voto profeſſorum. Neque etiam illud votum intenſiuè magis obligat, quia vtraque eſt obligatio voti, in qua ſi cætera ſint paria ex parte materiæ, non poteſt intelligi magis & minus per ſe loquendo: nec repetitio eiuſdem voti auget obligationem, vt in ſuperioribus viſum eſt.

Vera reſolutio propoſitæ quæſtionis.

X. In hac re dicendum cenſeo, materiam quidem huius voti in Societate eſſe ampliſsimam: nihilominus tamen *in rigore p æ epti* aliquam admittere regulam & limitationem, quamuis ex conſilio ſola illa ſpectanda ſit, vt quod præcipitur non ſit malum. *Vnde ſuadeatur pars prior.* Primam partem aſſertionis declarant priores rationes dubitandi, & magis explicabitur ſimul cum ſecunda. Illam verò declarandam cenſeo ex *Poſterior ſuadetur.* verbis B. P. N. Ignatij 9.p. Conſtit. c.3. §.20. vbi ſic ait, *Generatim loquendo in rebus omnibus, quæ ad propoſitum Societati finem perfectionis, & aux lium proximorum ad gloriam Dei faciunt omnibus præcipere in obedientiæ virtute poſsit*, ſcilicet Præpoſitus Generalis. Poteſtas ergo præcipiendi limitatur ex fine, quem Societas ſibi propoſuit, & ad quem tendere profitentur omnes eius alumni. Meritoque hic finis pro regula aſsignatur: nam in omnibus moralibus rebus ſeu inſtitutis finis eſt veluti primum principium ex quo reliqua deducenda ſunt: ergo, quæ ad hunc finem neceſſaria vel conuenientia fuerint, rectè infra materiam huius voti comprehenduntur, vt præcipi poſsint quando expediens fuerit. Quæ verò ſunt vel contraria huic fini, vel certè impertinentia ad illum, nõ eſt cur ſub materia illius voti comprehendantur, licèt aliàs bona ſint: quia religioſi Societatis non profitentur facere quodlibet bonum, nec ſeruare quodlibet conſilium, ſed iuxta finem ſibi præſtitutum. Alia ergo præcipi non poſſunt, vt in prædicta conſtitutione ſignificatur: ergo licèt præcipiantur, non tenentur religioſi ex voto obedientiæ in eis obedire.

XI. Dices, nullus eſt actus honeſtus, qui ad prædictum finem perfectionis, & ad bonum proximorum conferre nõ poſsit: ergo hæc limitatio nulla eſt *Obiectio hi. membris vt roboretur amplius ex ſolutione aſſert.o.* ſed potius ex illa ſequitur, quod ſupra inferebamus: quoſcunque actus excellentis virtutis pœnitentiæ, auſteritatis, &c. poſſe ex vi huius voti præcipi, quia omnes poſſunt ad finem perfectionis conducere. Reſpondeo negando aſſumptum. Et inprimis quod attinet ad auxilium proximorum. clarum eſt, non omnes actiones virtutum eſſe ad hunc *Satisfit v.i membro.* finem accommodatas, quia hic non agitur de auxilio interiori, vt ſic dicam, quod per orationem, vel ſuffragium dari poteſt, nec de auxilio veluti indirecto, quale dici poteſt, quod datur per vitæ exemplum, ſed de auxilio exteriori per ſe ac directè intento, quod non datur niſi per actiones exteriores quę circa ipſum proximum directè verſantur. Non ergo omnes actus perfectionis ſunt apti ad hunc finem, vt hoc titulo præcipi poſsint. Imò neque omnes actiones, quæ circa proximum verſantur, ſunt per ſe ordinatę ad illud auxilium præſtandum. Nã redemptio captiuorum, v. g. optimus actus eſt circa proximum: per ſe autem nõ ordinatur ad ſpirituale auxilium eius, ſed ad libertatem perſonæ recuperandam, & alia ſimilia exempla facile excogitari poſſunt de operibus quæ ordinantur, vel ad externam pacem, vel ad commodum Reipublicæ, nõ verò per ſe ad ſpirituale bonum: vnde in prædicto c.3. 9.partis Conſtit. §.9. vbi declaratur poteſtas generalis ad mittendas quaſcunque perſonas ad quælibet loca, ſolum circa actiones ponitur limitatio, ſcilicet, *ad quauis actionem ex i. s, quibus vti ad proximorum auxilium Societas ſolet, exercendam*: ergo ex vi illius conſtitutionis, non poterit quis mitti ſub obligatione præcepti intra Turcas, v. g. ad peregrinandum ſolum, vt viſitet loca Terræ ſanctæ, vel ad tractandum negotia, ſeu ferendam legationem pertinentem ad alia commoda Reipublicæ, & non ad ſpiritualem profectum vel conuerſionem animarum: quia illæ actiones non ſunt ex illis, quibus Societas vti ſolet, & debet ad auxilium animarum. Loquor autem *de rigore præcepti*, quia de conſilio nõ eſt dubium, quin melius ſit in his omnibus ſine *Nota.* diſcrimine obedire. Obſeruandum etiam eſt, quãuis aliquæ ex his actionibus, proximè non videantur pertinere ad auxilium animarum, remotè tamen & per occaſionem ſæpe poſſe conferre, & fortaſſe hanc eſſe intentionem præcipientis, pro qua in dubio præſumendum eſt, quando oppoſitum non conſtiterit, & ideo non facile admittendam eſſe excuſationem in Societate quoad huiuſmodi miſsiones, maximè ſi ſub rigoroſa obligatione præcipiantur, quod rarò vel nunquam fit.

XII. *Satisfit alteri membro.* Quod verò ſpectat ad actiones pertinentes ad propriam perfectionem, dicendum eſt etiam hunc finem propriæ perfectionis intendi à Societate per media ſuo adæquato fini proportionata, atque adeo aliquo modo cõtenta ſub ſuo inſtituto, & regula: ideoque non omnes actiones quæ abſolutè poſſunt charitatem, ſeu perfectionem augere, eſſe materiam proportionatam illius voti obedientiæ quod in Societate fit, ita vt virtute eius abſolute præcipi poſsint. Hoc probant exempla ſuperiùs adducta in n. 8. & colligi poteſt ex 6.p. Conſt. c.1. §.1. vbi primò ſic dicitur, *omnes conſtanti animo incumbamus vt nihil perfectionis, quod diuina gratia conſequi poſsimus in abſoluta omnium conſtitutionum obſeruatione, noſtrique inſtituti peculiari ratione adimplenda prætermittamus.* Quibus verbis ſignificatur rationem inquirendi propriam perfectionem eſſe debere huic inſtituto accommodatam: iuxta hanc ergo menſuram (quod ad præceptum attinet) ſumendum eſt, quod ibi proximè ſubiungitur *Et exactiſsime omnes neruos virium noſtrarũ ad hanc virtute obedientia inprimis Summo Põtifici, deinde Superiorib. Societatis præſtandã intendamus.*

Et con-

XIII. *Confirmatio proximè dictorum.*

Et confirmatur hoc, quia maior poteſtas præcipiendi ſub obligatione huius voti, nec Societati eſt neceſſaria ad finem ſuũ, neque vtilis; imò poſſet eſſe nociua propter periculum, & perturbationem, quę ex vſu eius oriri poſſunt: non eſt ergo veriſimile dari Superioribus talem poteſtatem, vel ex intentione vouentium, vel ex intentione inſtituentium & approbantium inſtitutum. Quod rectè poteſt declarari ex c.5.p.6. earũdem conſtitutionum, in quo B.P. Ignatius ſapienter prouidit, & periculis & perfectioni ſuorum filiorum; & ideo duo dicit, vnum eſt, exoptare ſe, *vniuerſas ſuas conſtitutiones, declarationes, & viuendi ordinem omnino iuxta noſtrum inſtitutum, nihil vlla in re declinando obſeruari.* Aliud eſt, viſum ſibi nihilominus eſſe expedire, vt ſecluſis votorum obligationibus, nulla ſit in Societatis conſtitutionib. aut quibuſcũque ordinationibus obligatio ad culpam mortalem, vel venialem, vt laquei, & pericula euitentur: addit verò exceptionem, *Niſi ſuperior in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel in virtute obedientiæ iuberet*; & declarat hoc ipſum non ſine magna cauſa faciendum eſſe, dicens, *quod in rebus vel perſonis illis, in quibus iudicabitur, quod ad particulare vniuſcuiuſque, vel ad vniuerſale bonum multum conueniet, fieri poterit.* Vbi ſi contextus rectè attendatur, poteſtas hæc cadit ſuprà *obſeruantiam, conſtitutionem, declarationem, ac viuendi ordinem, omnino iuxta noſtrum inſtitutũ.* Et circa hæc ipſa adiungitur illa circumſpectio, & reſtrictio in vſu debito talis poteſtatis: ergo ſi quid eſt, quod ſub illis capitibus nullo modo comprehendatur, reuera nõ eſt materia huius poteſtatis, vel rigoroſi præcepti: quod ab illa manare poſsit.

B. Ignatius & exactam in ſuo ordine obſeruantiã & obligationem ad culpam extra vota nullam inducit.

XIV. *Ad rationẽ partis affir. in n.7.*

Neque cõtra hanc reſolutionem obſtant, quæ in principio dubitationis adducta ſunt. Nã inprimis, locutiones illæ vniuerſales intelligi poſſunt iuxta ſubiectam materiam, & iuxta illam limitari; ſcilicet hanc obedientiam extendi ad omnia, quæ ad finem huius inſtituti & obſeruationem eius conducere poſſunt. Iuxta quam interpretationem, etiã habet locum illa ampliatio, ſcilicet volũtatem ſuperioris pro regula eſſe habendam, ſcilicet illius Superioris, qui verè, vt Superior Societatis, id eſt, in ordine ad finem, & inſtitutum eius, regere vult, cuius volũtas non limitatur quidem per regulam ſcriptam; quia multa poteſt extra illam præſcribere, prout ad finẽ ſuæ poteſtatis iudicauerit expedire, nunquam tamen omnino præcipit extra regulã; quia hoc ipſum in ipſis conſtitutionibus, de illius poteſtate declaratur: & ſuppoſito fine, ac modo inſtituti erat moraliter neceſſarium. Atque hoc etiã ſatis eſt, vt ſubditus Societatis dicatur habere pro regula, voluntatem ſui Superioris, quia finis, & inſtitutum Societatis adeò vniuerſalia ſunt, vt omnes actiones hominis, quæ moraliter loquendo in vſum venire poſſunt, comprehẽdant. Denique hoc modo etiam habet locum illa exceptio actionis peccaminoſæ: nã etiam in ordine ad finem, vel commodum Societatis poſſet intelligi exceſſus in præcipiendo actionẽ alias iuſtam Aliter etiam dici poteſt, illas vniuerſales locutiones, ſi abſque vlla reſtrictione ſumantur, comprehendere non tantùm ea, quæ poſſunt rigoroſe præcipi, ſed etiam ea, quæ ad probationem obedientiæ & maius quoddam exercitium poſſunt iniungi, quæ ordinariè pertinent ad conſilium, non ad præceptum.

Voluntas ſuperioris pro regula habenda, quis ſenſus.

Altera reſponſio.

XV. *Ad primam rationem partis negantis in num. 8.*

Et ita etiam reſponſum eſt ad generalẽ obiectionem in contrarium factam; nam illa ſolùm probat poſſe hic adhiberi limitationem aliquam ex fine, & inſtituto Societatis? tamen quia hi termini totam ordinariam vitã hominis circunſcribunt, non poſſunt ob eã cauſam excipi, niſi quædã præcepta valde extraordinaria, & aliena ab inſtituto Societatis, quæ magis poſſunt cogitatione fingi, quàm in vſum venire, & huiuſmodi ſunt aliqua ex his exẽplis, quę ibi afferuntur. Nõ verò ſunt omnia ſine diſtinctione admittenda. Cùm enim infertur, poſſe ſuperiorem præcipere actionem, in qua vita manifeſto periculo exponatur, propter ſalutem alicuius proximi, profectò id nullum incõueniens eſt, ſed in multis occaſionibus poteſt eſſe verum, præſertim in obedientia Societatis; nam materia illius obediẽtiæ non eſt aliena ſed valde conſentanea fini Societatis: & ideo etiam vbi charitas aliàs per ſe nõ obligaret, poteſt præceptum obedientiæ obligare, quando eſt vera neceſsitas in proximo, & aliunde non eſt clara inordinatio contra charitatem. Alia verò exempla faciliùs poſſunt admitti, quamuis in eis obſeruandũ ſit an ratio iuſtæ pœnæ, propter culpas cõmiſſas, vel ratio medicinæ moraliter conuenientis ad eas cauẽdas, interueniat. nam tunc Superior ius habet præcipiẽdi, & nõ excedit fines regulæ, aut inſtituti.

XVI. *Pro ratione in n. 9. adductã, dubium de obligatione ad Indos eundi, &c. Quid de aliis religioſis.*

Petitur autem in ſecunda obiectione pro eadem negante parte poſita in n.9. An religioſi Societatis, qui quartum votum profeſſorum non emiſerunt, poſsint ex rigore præcepti obedientiæ obligari ad miſsiones difficiles, quales ſunt inter Iudæos, vel alios infideles. Quidam enim auctores, qui de aliis religioſis hoc negant, idem, vt videtur, in religioſis Societatis ſentirent. Præſertim verò hoc indicant Ludouicus Lopez in Inſtructorio conſcientiæ p.1.c.56. & Emanuel Rodrig. to.1. quæſt. regul. q.19. art.7. ybi cùm de ſuis quiſque religioſis hoc docuiſſet, cõfirmationem ſumit, ex modo viuendi religioſorum noſtræ Societatis. *Qui has* (inquit) *longinquas peregrinationes, valdeque difficiles, ſibi iniungendas à Prælatis, ſubituros profitentur, nec eas repudiaturos*; quo ſatis inſinuatur, ſi eas non ſpecialiter vouiſſent, tanquam nimis difficiles, refutare potuiſſe. Quod argumentum etiam procedit de omnibus religioſis Societatis, qui illud peculiare votum non emittunt.

XVII. *Quid de religioſis Societatis pronuntiandũ.*

Quidquid verò ſit de aliis religioſis (de quibus ſuprà in tom. præcedenti in genere ſatis dictum eſt, & vnuſquiſque poterit iuxta rationem ſui inſtituti principia ibi poſita ad ſe applicare) de noſtris certũ reputamus, omnes veros religioſos Societatis poſſe in virtute ſanctæ obedientiæ ad has miſsiones obligari, per ſe loquendo, & ſecluſis accidentalibus circumſtantiis, quæ in particularibus caſibus poſſunt excuſare, quæ in præſentem conſiderationem non veniunt. Ratio præcipua eſt, quia hoc eſt ſatis expreſſum in conſtitutionibus Societatis, vt patet ex 9.p.c.3.§.9. Dices, ibi ſolùm dici, *mittere poterit, &c.* non verò dici, *præcipere poterit.* Sed hoc nihil obſtat, tum quia non poteſt efficaciter mittere, niſi poſsit etiam præcipere: tum etiam, quia eodem modo dicitur poſſe mittere, ſicut poſſe miſſos reuocare, vel officia diſtribuere. Cõſtat autẽ poſſe ita diſtribuere officia, vt ex præcepto cogat vnumquemque, ſi neceſſarium fuerit, ad acceptandum officium ſibi cõmiſſum. Item manifeſtum eſt poſſe præcipiendo reuocare quoſcunque, & vbicunque exiſtant: ita ergo poteſt mittere. Deinde eſt manifeſta ratio, quia hæ miſsiones ſunt valde neceſſariæ, & conſentaneæ ad finem Societatis, non ſolùm quatenus à profeſſis, ſed etiam quatenus ab aliis ſociis fieri poſſunt, imò interdum ſunt adeò neceſſariæ, vt ſine illis non poſsit Societas, aut ſuum finem aſſequi, aut conuenienter gubernari. ergo ſunt materia præcepti reſpectu omnium, qui obedientiam religioſam in Societate vouerunt. Antecedens per ſe notum eſt ex dictis ſuprà in l.1. de inſtituto, & fine Societatis, & ex vſu ipſo, & praxi. Conſequentia etiam eſt manifeſta ex proximè dictis circa expoſitionem huius voti, & ex dict. c.3.9.p. Conſtit. §.20. vbi generatim dicitur, *in rebus omnibus, quæ ad propoſitum Societatis finem perfectionis, & auxilij proximorum ad gloriam Dei faciunt, omnibus præcipere in obedientia virtute poſſit.* vbi duplex diſtributio notãda eſt, vna rerum;

altera

altera perſonarum, nam ſub priori hæc materia; ſub poſteriori verò hæ perſonæ manifeſtè comprehenduntur.

XVIII. *Completur reſponſio dictationis in n. 9.*

Neque hinc licet ſumere argumentum ad omnes alias actiones, & peregrinationes, & licèt fortaſſe minus difficiles ſint, quia regula huius materiæ nō eſt facilitas, vel difficultas; ſed proportio (vt ſic dicam) ad finem, & inſtitutum Societatis, ratione cuius multa ſub illo comprehenduntur, quæ difficillima ſunt, non verò alia, licèt ſint faciliora. Quid verò vltra hanc generalem obligationem addat proprium votum profeſſorum Societatis, infrà ſuo loco videbimus lib. 6. c. 4. n. 16.

CAPVT XIII.

De conſilio obedientiæ in Societate quantum ad perfectiones executionis.

I. *Non omnis executio obedientiæ eſt de præcepto.*

PRæter ea, quæ in obſeruatione obedientiæ ſunt de neceſſitate præcepti, poſſunt in illius vſu aliqua obſeruari, quæ ſolùm pertinent ad conſilium, etiam ſuppoſito obedientiæ voto. Quæ quidē ſpectari poſſunt vel ex parte materiæ, vel ex parte modi. Prius membrum explicatum ferè eſt c. præced. nam declarando materiam neceſſariam, attingere oportuit etiam illam, quæ tantùm eſt ſub conſilio, ſeu pertinet ad melius eſſe. Regulæ etiam omnes, quæ ſub reatu alicuius culpæ non obligant, ad hoc membrum reduci poſſunt, de quarum obſeruantia & aliquali obligatione nihil ſpeciale addendum occurrit his, quæ in genere de regularum obſeruatione dicta ſunt tract. 8. lib. 1. & explicando etiā conſilium hoc circa modum obediendi, ampliùs declarabuntur omnia, quæ ad eam materiam ſpectant.

II. *Notantur tria pro titulo cap. tractanda.*

Ad explicandum autem optimū obediendi modum notandum eſt, in obſeruatione cuiuſcunque legis, ſeu præcepti, tria concurrere poſſe, ac debere, ſcilicet, executio eius, quod iuſſum eſt, volūtas exequendi, ſeu obſeruandi rem præceptam, & iudiciū intellectus imperantis talem executionem & volūtatem. Quæ ſumuntur ex D. Thoma 1. 2. q. 100. art. 9. quatenus ait, ad obſeruationem legis neceſſariam eſſe, & operationem virtutis ex ſuo genere, & modum illum virtutis, qui in hoc conſiſtit, quòd aliquis volens, & ſciens operetur, iuxta Ariſtotelem 2. Ethic. c. 4. Hæc ergo tria in quacunque obedientia, & in modo obediēdi concurrunt, & aliquid poteſt in eis conſiderari pertinens ad ſubſtantiam, vel vt ita dicam, ad neceſſarium modum obediendi, alia verò ſolùm ad modum meliorem: & hæc propriè dicuntur in præſenti cadere ſub conſilium obedientiæ.

III. *Executio quoad ſubſtantiam obligatoria eſt.*

Et in primis de executione eius, quod præcipitur, manifeſtum eſt in ea conſiſtere ſubſtantiam, vt ſic dicam, actualis obedientiæ: per illud enim ſubſtantialiter obſeruatur præceptum, quod eſt propria eius materia, ad quam directè obligat: huiuſmodi autē eſt ipſa executio operis, ſeu actionis iniunctæ, ſub qua cōprehendimus omiſsionem, quādo de illa eſt prohibitio. Præter ipſam verò executionem quoad ſubſtantiam eius, poſſunt in ea conſiderari aliqua pertinentia ad modum illius, quæ ex variis locis noſtrarum conſtitutionum deſumuntur.

Prima perfectio executionis de conſilio.

Primū eſt, vt hæc executio non ſolùm exhibeatur in rebus obligatoriis, ſed etiam in aliis. Et ad idem ſpectat, vt nullo expectato præcepto, ſed quocunque ſigno voluntatis Superioris percepto, ſtatim executio ſubſequatur 6. p. Conſtit. c. 1. §. 1. & cōſonat D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. ad 3. vbi de religioſis inquit, teneri ex voto ad obedientiam regularē, id eſt, in his, quæ ad regularem conuerſationē pertinent: pertinere autem ad cumulum perfectionis, etiam in aliis honeſtis obedire; & ita diſtinguit duplicem obediētiam, aliam ſufficientem, & aliā perfectam ſcilicet ex parte rerum, in quibus obediendum cenſetur: illa enim perfecta eſt, quæ vniuerſalis eſt, nihilque excepit, niſi quod diſplicet Deo; & hanc obedientiam ſæpius commēdat Baſilius, præſertim regula 114. ex breuioribus, & 137. 138. & in 120. ſic ait de perſona religioſa. *In vniuerſum quod quis ſui iuris eſſe velit, culpabile eſt.* multa etiam ſimilia habet in Conſtitutionibus monaſt. c. 20. & 23. & ſæpè alias: in art. autem 2. ita dixerat idem D. Thom. *Tanto videtur obedientia promptior, quanto expreſſum præceptū obediendo præuenit, voluntate tamen ſuperioris intellecta;* ſentit ergo hunc modum pertinere ad conſiliū perfectionis obedientiæ. Idem docuit Bonau. de Proceſſu religionis, c. 28. vbi inter alia inquit, *Bonus obediens aliud non ſpectat, vbi de Superioris ſibi conſtiterit voluntate.*

Alia conditio huius executionis, vt optimè fiat, eſt celeritas & promptitudo: & hæc eodem §. 1. poſtulatur, cum illa exaggeratione, vt litera inchoata relinquatur: quam ad literam obſeruatam eſſe ab antiquis religioſis, refert Caſsianus lib. 4. de Inſtitutis renuntiantium, cap. 12. dicens, *Itaque conſidentes intra cubilia ſua, & operi ac meditationi pariter intendentes, cum ſonitum pulſantis oſtium, aut diuerſorum cellulas percutientis audierit, ad orationem eos ſcilicet, ſeu ad opus aliquod inuitantis, certatim è cubilibus ſuis vnuſquiſque prorumpit, ita vt qui opus ſcriptoris exercet, quam repertus fuerit inchoaſſe literam finire non audeat, ſed in eodem puncto quo ad aures eius ſonitus pulſantis aduenerit, ſumma velocitate proſiliens ne tantum quidem moræ interponat, quantum cœpti apicis conſummet effigiem, ſed imperfectam lineam literæ relinquens, non tam operis compendia, lucraue ſectetur, quam obedientiæ virtutem exequi toto ſtudio, atque æmulatione feſtinet.* Huic conſonat quod Baſilius reſpondit in regula 166. ex breuioribus, vbi cum quæſitum eſſet, qua promptitudine obediendum ſit, quoad mandati executionem, reſpondet, *nihilo minore, quā quanta paruulus vehementer eſuriens vocanti ſe ad nutritionem nutrici auſcultat; & quilibet, cui chara vita ſit ei qui ſibi, quæ ad viuendum neceſſaria ſunt, largiatur,* &c. & in conſtit. monaſt. c. 18. *Poteſtatem* (ait) *ſui iuris ſtius, ne ad punctum quidem temporis habere monachus debet.* Et deinde comparat illum inſtrumento artificis, quod, deficiente impetu artificis, amplius non mouetur. Et regula 28. ex fuſioribus, multa dicit idem Baſilius in eum, qui ad exequendam obedientiam *cunctabundus accedit, & lenteſcens.* de hac etiam perfectione obediētiæ videri poteſt Bonauentura in ſpeculo diſciplinæ 1. p. c. 4. vbi inter alia ait, *Perfecta obedientia ſua imperfecta relinquit.* IV. *Secunda perfectio.*

Alia conditio ad hanc perfectionem neceſſaria eſt, vt nulla ante executionem adhibeatur excuſatio, quæ expreſſe habetur 3. p. Conſtit. cap. 1. vbi inter alia dicitur, *ſine excuſationibus & obmurmurationibus obediant, ſi ètdifficilia, & ſecundum ſenſualitatem repugnantia iubeat.* Et in 7. p. c. 1. ſpecialiter de voto ad Pontificem dicitur, *Sine vlla excuſatione ſe Societas aſtrinxit.* Circa hanc autem conditionem diſtinguendum de excuſatione eſt. nam interdum poteſt eſſe contra ſubſtantiam ipſius voti, quando adhibetur præceptum & excuſatio, vel eſt contra id quod promiſſum eſt, vel non eſt vera, ſed ficta, aut colorata: vt ſi quis cum iubetur miſsionem obire, excuſetur ſolùm quia non datur viaticum, quod repugnat promiſsioni factæ: & ideo ſi id faciat animo non eundi, niſi detur, grauiter contra obedientiam delinquet: ſi autem ſolùm ad extorquendum aliquid id faciat, circa modum imperfectus erit. Qui autem falſam cauſam excuſationis allegat, licèt de facto à Superiore excuſatur ab excuſatione obedientiæ: coram Deo non excuſatur à tranſgreſsione culpabili: quia ex quo illi præceptum fuit impoſitum, contra illud delinquit, ſi ſine vera & iuſta cauſa excuſa- V. *Tertia perfectio.* *Excuſatio ab obedientia quando grauis culpa, quando non.*

excuſatur. At verò vbi nondum præceptum interpoſitum fuit, ſed ſimplex obedientia, ſeu ſignificatio voluntatis Superioris, in tali excuſatione poterit eſſe culpa mendacij; contra obedientiam verò ſolum eſt magna imperfectio, & retardatio reprehenſione digna circa votum obedientiæ. Atque idem eſt quoties excuſatio non ex ratione, ſed ex affectione aliqua inordinata procedit: nam ſi vera ratio impediens interueniat, vel ſaltem talis exiſtimetur, aut probabiliter de ea dubitetur, nulla erit imperfectio, quòd ea Superiori proponatur, vt in ſpeciali epiſtola de hac materia, in n.19. B.P.N. Ignatius latiùs explicauit, & vtrunque docuit D. Baſilius in regula 119. ex breuioribus, vbi primò exaggerat, quantum ab obedientia deficiat, *qui quod ſibi aſſignatum eſt, recuſat, & aliud ab eo diuerſum exquirit.* In fine verò ſubiungit, *Verum enim ſi cauſam te habere aliquam putas, quamobrem opus recuſes, hanc Magiſtris indicato, eamque illis diſceptandam relinquito.* Quam cauſam veram eſſe oportet, ne ei dicatur, *Qui fingit laborem in præcepto*, vt idem Baſilius dixit reg. 152. ex eiſdem breuioribus. Denique ad hunc etiam perfectũ modum ſpectat, quòd obedientia ſit integra, fortis, id eſt, conſtans, & cum debita perſeuerantia, vt in eiſdem locis conſtitutionum dicitur, imò hæc quodammodo ſeu ex parte pertinent ad ſubſtantiam executionis, ne pars aliqua illi deſit, & mutila ſit. Et ita ſub hac conditione plures aliæ continentur, quas luculenter deſcribit Bonauent. loco ſtatim citando.

Perfectiones aliæ huic [obedi]entiæ annexæ.

CAPVT XIV.

De perfectionibus conſilii obedientiæ ex parte voluntatis.

I.

Meminit huius conditionis S. Ignatius, & Bonau.

CIrca ſecundum propoſitum in 2. de voluntate B.P. Ignatius in ſua epiſtola de obedientia, ita exaggerat huius conditionis neceſsitatem, vt dicat in num. 5. *infirmam & valde imperfectam eſſe primam illam obedientiæ formam, quæ mandata duntaxat opere exequitur, nec virtutis nomine dignam, niſi ad alterum gradum aſcendat, qui voluntatem Superioris ſuam faciat, & cum ea ita concordet, vt non ſolùm in effectu executio appareat, verum etiam in affectu conſenſio, ſicque idem velit vterque, idem nolit.* D. etiam Bonauentura in Opuſc. octo collationum collat. 3. quædam refert Auguſtini verba, quibus hæc conditio, ſimul cum præcedenti, optimè declaratur, *Vt obedientia*, inquit, *religioſi Deo ſit acceptabilis debet eſſe prompta, ſine dilatione; deuota ſine dedignatione, voluntaria ſine contradictione; ſimplex ſine diſcuſſione; perſeuerans ſine ceſſatione; ordinata ſine deuiatione; iucunda ſine turbatione; ſtrenua ſine puſillanimitate; vniuerſalis ſine exceptione.* In quibus verbis tres dictæ conditiones cap. præcedenti num. 2. poſitæ continentur: nam quòd obedientia ſit ſine diſcuſsione ad iudicium ſpectat; quod autem ſit deuota, voluntaria, iucunda ad voluntatem pertinet; reliqua, perfectã executionem continent, quamuis non poſsint à voluntate ſeparari.

II.

1 Pronunt. Aliqua voluntas eſt de ſubſtantia obedientiæ.

Eſt igitur aduertendum primò voluntatem aliquam neceſſariam eſſe ad ſubſtantiam obedientiæ, aliquam verò ad perfectionem. Cùm enim obediẽtia dicat moralem actum, & humanum, ac de ſe ſtudioſum, repugnat eſſe ſine voluntate, à qua omnis actus hominis proximè habet, quòd moralis, & humanus ſit. Imò cùm duo poſsint in actu obediẽtiæ diſtingui, ſcilicet, & ſubſtantia ipſius actus, vt, v.g. quòd ſit oratio, vel ieiunium, & ordo ad voluntatem ſuperioris, ſcilicet, quòd præceptus ſit ad ſubſtantiam obedientiæ, non ſatis eſt quòd talis actus à voluntate procedat quoad ſubſtantiam ſuã: ſed etiam quatenus ſubſtat Superioris voluntati. Si quis enim voluntariè oret, aut ieiunet ignorans, vel omnino non attendens illud eſſe à Superiore iniunctum, non poteſt dici propriè obedire; licet materialiter faciat, quod iniunctum eſt. Sicut qui voluntariè audit Miſſam ex ſua deuotione, ignorãs eſſe diem feſtum, propriè non implet præceptum Eccleſiæ, licèt illud nõ violet. Ratio autem eſt, quia non ex propria intentione, & voluntate paret præcepto, ſed caſu contingit, vt voluntas eius cũ præcepto concurrat, & ita faciat quod aliàs præceptũ erat: nam quantum erat ex diſpoſitione operantis, non magis ferebatur ad obſeruationem præcepti, quàm ad non obſeruationem, neceſſe eſt ergo vt voluntas aliquo modo feratur in actum, quatenus cadit ſub voluntatem Superioris, aliàs dici non poterit obedientia preſſe ac propriè etiam quoad executionem.

III.

Notatio duplicis actus voluntatis pro 2 pronunt.

Eſt autem vlterius obſeruandum, duobus modis poſſe voluntatem ferri in actum, *quatenus* à Superiore iniũctum. Primò, vt in obiectum materiale tantùm, ita vt illud *quatenus* ſolùm deſignet rem, in quam fertur voluntas ſecundùm propriam rationem eius, quæ ſolet appellari à Philoſophis *ratio formalis quæ.* Secundò vt in proprium motiuum, ſeu obiectum formale, propter quod voluntas fertur in talem actum, ita vt illud *quatenus* reduplicet rationem formalem, ſub qua obiecti talis actus. Alter ergo ex his modis neceſſarius eſt ad moralem obedientiam, vt probat ratio paulo antè facta, & ex illis prior ſufficit ad ſatisfaciendum præcepto obedientiæ; ita vt contra illud non peccetur. Poſterior autem neceſſarius erit ad exercendum proprium, & ſpecificum actum virtutis obedientiæ. Ita pronuntiat D. Thom. 2. 2. quæſt. 104. art. 2. ad 1. ibi, *Si obedientia propriè accipiatur, ſecundùm quod reſpicit per intentionem formalem rationem præcepti, erit ſpecialis virtus, & inobedientia peccatum ſpeciale: ſecundum hoc enim ad obedientiam requiritur, quod impleat aliquis actum iuſtitiæ, vel alterius virtutis, intendens implere præceptum, & ad inobedientiam requiritur, quod actualiter contemnat ſpeciale præceptum. Si verò obedientia largè accipiatur pro executione cuiuſcunque, quod poteſt cadere ſub præceptum, & inobedientia pro omiſſione eiuſdem ex quacunque intentione, ſic obedientia erit generalis virtus, & inobedientia generale peccatum.* Ratio autem prioris partis eſt, quia cùm lex, vel Superior aliquid præcipit, non iniungit, vt id fiat formaliter, quia præceptum eſt, ita vt totum hoc ſit materia præcepti, ſed ſolùm iniungit talem actum: ergo ad præceptum implendum ſufficit voluntariè illud facere, quamuis non fiat ex illo motiuo. Ratio verò poſterioris partis eſt, quia in omni virtute, ad eliciendum proprium, & internum actum ſpecificum eius, neceſſarium eſt operari ex proprio motiuo eius, & ob eius honeſtatem, iuxta doctrinam Ariſtotelis 2. Ethic. cap. 4. vbi ait tunc aliquem operari iuſtè, quando operatur *ſciens, & eligens propter ipſa*; ergo vt quis operetur actum proprium & ſpecificum obedientiæ, neceſſe eſt vt velit ob ipſam, id eſt, propter formale motiuum obedientiæ; ſed hoc motiuũ eſt facere aliquid quia præceptum eſt: ergo, &c.

2 Pronunt. Prior actus ſufficit ne violetur obedientia; poſterior requiritur ad eius ſpeciem.

IV.

Obiectio contra primam partem huius ſecundi pronuntiati.

Sed obiicitur contra priorem partem pronunciati, quia vt religioſus committat ſpecialem malitiam contra obedientiam, non eſt neceſſe, vt ex ſpeciali contemptu præcepti actum omittat, ſed ſatis eſt, quòd voluntariè omittat ex quocunque motiuo: ergo è contrario, vt impleat obedientiæ præceptum, neceſſe eſt vt formaliter velit Superiori obedire ex motiuo obedientiæ. Antecedens declaratur ex differentia inter obligationem legis, & imperij Prælati religionis: nam lex obligat, conſtituendo actum in aliqua ſpecie virtutis, iuxta exigentiam materiæ, v.g. ieiunij, aut miſericordiæ; & ideo tranſgreſſor talis legis non committit formalem inobedientiam, ſecluſo formali contẽptu, ſed intem-

intemperantiam, vel quid ſimile. Præceptum autē prælati religionis non ponit actum in peculiari ſpecie virtutis (loquor enim de præcepto, quod non ex propria iuriſdictione, ſed ex poteſtate dominatiua prouenit, & ideo violatio eius per ſe non continet malitiam contra aliam virtutem, ſed ſolùm contra obedientiam ex quocunque motiuo fiant. Et de his poſſet verificari, quod in dicta ſolutione ad 1. D. Thom. ait, *Quædam ſub obedientia, ſeu ſub præcepto cadere, quæ ad nullum aliam virtutem pertinent*: circa quæ verba laborat ibi Caietanus. Et hinc probari poteſt prima conſequentia; quia quoties præceptum ita ponit actum in ſpecie alicuius virtutis; vt contra illam peccetur, quacunque ratione omittatur, non impletur illud præceptum, niſi per proprium, & formalem actum illius virtutis, vt præceptum ieiunij per actum temperantiæ, &c. quia ſicut *malum ex quocunque defectu*, ita *bonum ex integra cauſa*: ergo licet aliæ leges impleantur per actus virtutum in quibus actus præceptos reponunt; præceptum obedientiæ religioſæ non impletur, niſi per formalem obedientiam, quia ſolùm intra hāc virtutem conſtituit actum præceptum. E contrario verò obiici poteſt contra poſteriorem eiuſdē pronunciati partem, nam ſi illa vera eſſet, ſequeretur religioſum nunquam poſſe exercere proprium, & formalem actum obedientiæ, niſi vbi interuenit proprium præceptum ſuperioris: conſequens eſt falſum: & contra communem vſum religionum, in quibus ordinariè inferiores ex obedientia mouentur ad operandum, quamuis ſuperiores propria præcepta non imponant, ſed ſimplicem voluntatem indicent.

Principalis conſequentia obiectionis ſuadetur.

Obiectio contra ſecundā partem.

V.

Quid dicendum ad antecedens prioris obiectionis.

Ad priorem obiectionem, dato antecedente, negatur conſequentia: oportet tamen antecedens cōuenienter explicari: nam cùm religioſus tranſgreditur præceptum obedientiæ (conſiderando illud, vt dixi, quatenus eſt præciſè à poteſtate dominatiua ſecluſa iuriſdictione) non peccat quidem per ſe loquendo contra ſpecialem virtutem, ad quam ex parte materiæ pertinet talis actus; vt v. g. contra temperantiam, ſi frangat ieiunium, & quoad hoc eſt ſimpliciter verum illud antecedens; & differentia aſsignata ob rationem ibidem indicatam: quia conſtituere actum in ſpeciali materia virtutis eſt proprium poteſtatis iuriſdictionis. Nihilominus tamen illa tranſgreſsio non eſt propriè contra ſpecialem virtutem obedientiæ, ſed eſt contra votum obedientiæ, in quo ſenſu concedimus illud antecedens, propriè autem, & ſpecificè eſt contra virtutē religionis, ita vt, ſecluſo actuali contemptu præcepti, non ſit formalis inobedientia, ſed ſacrilegium quoddam. Sic enim habere proprium, dicitur eſſe contra paupertatem, non quia ſit contra aliquam ſpecialem virtutem paupertatis, quia nulla eſt: ſed quia eſt contra votum paupertatis, & ita peccatum illud proximè eſt contra religionem. Similis ergo eſt in præſenti ratio, quia ſuperior, cùm præcipit, nihil aliud facit, quàm exigere à ſubdito debitum ſuæ promiſsionis, quam Deo fecit per obedientiæ votum, & ideo tunc non obedire, proximè eſt peccatum non implendi votum; eſt ergo ſacrilegium ſecundùm propriam ſpeciem, materialiter autem eſt inobedientia, tum ratione generali, quia omne peccatum eſt quædam inobedientia, vt D. Thomas dixit, tum ratione ſpeciali, quia eius materia eſt quædam inobedientia.

VI.

Quid ad conſequentiam reſpondendum.

Ex quo facile conſtat, quomodo conſequentia valida non ſit, ſi cōſequens intelligatur de proprio motiuo obedientiæ, nam ſatis eſt velle obedire ad implendum promiſſum. Imò addo præterea ad ſatisfaciendum obligationi voti obedientiæ, non eſſe neceſſarium formaliter obedire ex motiuo religionis, ſeu voti implendi. Nam licèt quis faciat quod promiſit ex motiuo extrinſeco timoris, vel amoris, aut ſpe præmij, vel ex affectu ad propriam virtutem, ad quam ſecundùm ſe pertinet actus præceptus, ſcilicet temperantiæ, &c. id ſatis eſt ad implendum votum obedientiæ; quia per illud non promittimus obedire ſub hoc vel illo motiuo, ſed ſimpliciter obedire: quod, ſeruata proportione, idē eſt in quocunque voto. Addo denique, propoſitionem ibi aſſumptam, *quando tranſgreſſio præcepti eſt contra aliquam virtutem, obſeruationem talis præcepti non fieri per actum illius virtutis*, non eſſe veram de actu formali, & proprio, elicito à tali virtute, ſed ſolùm de actu materiali, & externo, qui ex genere ſuo pertineat ad talem virtutem. Ita enim præceptum ieiunij impletur per abſtinentiam, quæ ex genere ſuo pertinet ad temperantiam, etiamſi ab operante nō fiat ex affectu ad temperantiam: imò neque cum honeſtate temperantiæ, poteſt enim lex humana impleri per actum ex ſe bonum, non benè factum: & idem in præſenti dicendum cenſeo de obſeruatione voti obedientiæ, quantum ſpectat ad rigorem præcepti, & vt non committatur culpa contra hoc votum; ſufficit enim voluntas implendi quod iubetur, etiamſi alioqui voluntas illa ſit ex quocunque imperfecto motiuo, vel etiam peccaminoſo, quia res promiſſa ſoluitur, & id ſatis eſt ad votum, vt ex proprio tractatu de voto in communi conſtat.

VII.

Ad obiect. contra poſteriorem partē pronunciati in n. 4.

Ad poſteriorem obiectionem diſtingui poteſt conſequens ibi allatum ſcilicet, *non fieri à religioſo formalem actum obedientiæ: niſi vbi interuenit proprium præceptum ſuperioris*: nam poteſt hoc intelligi de actu obedientiæ, id eſt, voti obedientiæ, vel de actu obedientiæ, id eſt, ſpecialis virtutis obediētiæ. In priori ſenſu facile concedi poteſt ſequela, qua vbi non interuenit obligatio voti, non poteſt actus habere illam peculiarem honeſtatem, quæ eſt in obſeruatione voti. Quia hæc duo correlatiua ſunt, & non poteſt vnum ſine alio poni. Dices, qui vouet ingredi religionem intra annum ſi ſtatim ingrediatur, facit actum voti, & implet illud, quamuis nondum obligaretur. Reſpondeo implere quidem votum quoad ſubſtantiam actus: quia quoad illam immediatè obligabatur per tale votum: licet nondū obligaretur, quoad circunſtantiam temporis, quod homo in eo caſu voluntariè anticipat. At verò in præſenti votum obedientiæ per ſe, & immediatè ad nullum actum obligat, etiam quoad ſubſtantiā eius, ſed ſolùm mediante præcepto ſuperioris, quia ſolùm obligat ad obediendum illi; & ideo donec ponatur tale præceptum, non habet locum vſus talis voti. Neque hic habet locum anticipatio, per quam dici poteſt religioſus præuenire præceptum, contentus ſola voluntate ſuperioris, quia hæc anticipatio nō ſolùm excludit temporis circunſtantiā, vt in exemplo adducto, ſed etiam excludit ſubſtantialem materiam voti, & ideo nō admittit propriū actum voti in exercitio, ſeu effectu, vt ſic dicam; quamuis in affectu, & præparatione animi in eo actu oſtendatur voluntas promptiſsima ad obſeruationem voti, ſi eius materia poneretur.

VIII.

Dices. Cur non poteſt intelligi ſub materia huius voti non ſolùm præceptum, ſed quamcunque voluntatem ſuperioris cōprehendi, ita vt promiſsio non tantùm ſit de obſeruando præcepto, ſed etiam de exequenda voluntate ſuperioris, quocunque modo innoteſcat? Reſpondeo primò, id conſtare ex communi vſu, & inſtitutione religionum, cui accommodatur intentio vouentium. Secundò, quia illud inuoluit repugnantiam: nam cōtra præceptum diſtinguimus illam voluntatem ſuperioris, quæ nō inducit rigoroſam obligationem: ſi autem executio huius voluntatis etiam eſſet ſub voto comprehenſa, neceſſariò induceret obligationem, quia

quia applicaret ſufficientem materiam voti, inuoluitur ergo repugnantia. Ratio autem à priori eſt, quia licèt obligatio ad obediendũ fieret in voluntate vouentis: illi tamen ſecundùm ſe eſt ſolùm cõditionata, ſcilicet ſi ſuperior voluerit: & ideo quòd talis obligatio tranſeat in abſolutam, ſeu actu exerceatur, pendet ex voluntate ſuperioris: quandiu ergo ipſe non vult obligare, votum non poteſt obligare: quandiu autem non præcipit, non vult obligare, ergo repugnat, vt ex illa voluntate ſuperioris, quæ præceptum excludit, oriatur obligatio voti, quia non impletur eius conditio: nec potuit ſubditus velle ſe obligare etiam cum ſola illa voluntate; alioqui vellet obligari etiam quando ſuperior non vult eum obligare, quod repugnat ipſi voto obedientiæ. Quocirca ſi ponamus (hoc enim non repugnat) aliquem promittere Deo facere hoc, vel illud, ſi alius voluerit, quanuis voluntas eius non ſit pręcipiens, ſed tantùm conſentiens, aut deſiderans, illud, non eſſe votum obedientiæ, ſed eſſet votum talis materiæ, ſub tali conditione; votum ergo obedientiæ habet pro materia præceptum alterius: & ideo quandiu illud non imponitur, propriè exerceri non poteſt, niſi tantùm in affectu, & præparatione animi, vt explicaui.

IX. Quòd ſi quis tandem obijciat, ſi hoc ita eſt, vtiliùs eſſe religioſis, cùm per proprium præceptũ imperantur, quia tunc operabuntur ex voto, quod eſt magis meritorium. Reſpondetur primùm id non expedire propter periculũ lapſus. Deinde illud meritum ſuppleri poſſe per voluntatẽ obedientis, tum propter magis liberam, & ſpontaneam voluntatem, quæ oſtenditur præueniendo pręceptum, tum propter intentionem, & præparationem animi ad idem libentiùs exequendum, ſi adiungeretur præceptũ, tum deniq; quia etiam hoc genus obedientiæ poteſt fieri ex religione in cultum Dei: imò etiam ex intẽtione operantis referri poteſt ad obſeruationem voti, atque ita eius honeſtatem participare, quatenus in his etiam non præceptis obedire vult, vt longiſsimè diſtet à tranſgreſsione voti; & ad eius perfectiſsimam obſeruantiam aſſueſcat.

X.

Circa alterũ ſenſum indicatum in n. 7. an requiratur præceptũ vel ſufficiat ſimplex voluntas ad obedientiã.

At verò ſi ſermo ſit de actu formali, & proprio virtutis ſpecialis obedientiæ, difficultas non parua eſt, an ad illum requiratur ex parte obiecti proprium præceptum ſuperioris; vel ſufficiat ſimplex voluntas ſignificans ſubdito quocunque modo. In qua Caietanus 2.2. quæſt. 104. art. 2. pro certo ſupponit, obiectum obedientiæ includere præceptum aliquod, & inquirit an ſit neceſſarium præceptum obligans ad mortale, vel ſufficiat generatim: & reſoluit ſufficere quodcunq; præceptum inducens obligationem ſub quacunque culpa, etiam veniali. Quod rectè probat, quia etiam materia minima eſt capax obedientiæ, & inobedientiæ; quia eſt capax præcepti generatim ſumpti; etiamſi præceptum illius per ſe non obliget ad mortale. Quod autem aliquod præceptũ neceſſarium ſit ſolùm probat Caietanus, *quia obedientiæ actus proprius eſt facere vel omittere aliquid, vt ſuperioris voluntatem ſibi notam impleat*; quaſi ſupponens notificationem voluntatis ſuperioris ſemper habere vim præcepti obligantis ſaltem ſub veniali. Quod videtur etiam indicare D. Thom. ibi in corpor. dum ait, *obedientia eſt ſpecialis virtus, & eius obiectum eſt præceptum tacitum, vel expreſſum: voluntas enim ſuperioris quocunque modo innoteſcat, eſt quoddam tacitum præceptum.* Et in ſolut. ad 2. idem repetit, ſcilicet obiectum obedientiæ eſſe præceptum ſuperioris expreſſum, vel interpretatiuum: quid autem per interpretatiuum intelligat, declarat, dicens, *ſcilicet ſimplex verbum prælati eius indicans voluntatem, cui obedit promptus obediens, ſecundùm illud ad Titum 3. Dicto obedire.* Et poteſt confirmari hæc ſententia primò ex eodẽ Caietano; quia vbicunque poteſt verſari obedientia formalis ex intentione operantis, poteſt intercedere inobedientia, vel formalis, ex contemptu: vel materialis, ex quacunque voluntaria commiſsione, vel omiſsione; quia oppoſita verſantur circa idem: ſed inobedientia non habet locum niſi vbi interuenit pręceptũ; tum quia inobedientia dicit vitium, ſeu peccatum, quod ſine præcepto intelligi non poteſt: tum etiam quia ſi ſuperior nullum graue, aut leue imponat, licèt ſubditus nõ faciat eius voluntatẽ, nõ peccabit venialiter per ſe loquendo, & licèt illã contemnat, nõ peccabit mortaliter: non eſt ergo inobediens. Confirmatur ſecundò ex dictis, nam ſecluſo præcepto, non datur actus voti obedientię, id eſt, contentus ſub illa promiſsione: ergo nec dari poteſt actus formalis virtutis obedientiæ. Patet conſequentia, quia votum obedientiæ, vt nomen eius præ ſe fert, habet pro materia virtutem obedientiæ: ergo ſeruant eandem proportionem reſpectu præcepti ſuperioris.

Cõtra hanc verò ſententiam obſtat primò, quia XI.
voluntas ſuperioris indicata inferiori, eſt ſufficiens obiectum formalis actus obedientiæ, & illa non ſemper habet vim pręcepti, ſiue taciti, ſiue expreſsi, nec per ſe obligantis ad mortale, aut ad veniale: ergo. Explicatur minor, quia in ea videtur cõſiſtere difficultas. Nam ad præceptũ nec neceſſarium eſt, nec ſufficit, vt ſuperior velit aliquid fieri à ſubdito: non eſt quidem neceſſarium, quia Deus præcipit ſine hac voluntate, neque etiam ſufficit, quia multa vult Deus fieri ab homine, quæ non præcipit; & inter homines id videtur manifeſtum: nam interdũ ſuperior deſiderat, & petit à ſubdito vt aliquid faciat, non ſolùm ſine vllo præcepto, ſed etiam directè explicando ſe nolle obligationem imponere: voluntas ergo neceſſaria ad præceptũ, ſiue expreſſum, ſiue tacitum, eſt voluntas obligandi ſubditũ, præter quam intelligi poteſt in ſuperiore voluntas ordinans, ſeu mouens ſubditum ad hoc, vel illud faciendum, nulla impoſita obligatione: ſignificatio ergo huius voluntatis non eſt præceptũ expreſſum, vel tacitum, neque inducit obligationem ſub mortali, aut veniali peccato, quod erat in minori ſubſumptum. Quòd autem hæc voluntas ſuperioris ſit ſufficiens obiectum formalis actus obedientiæ, patet, quia voluntas faciendi, quod ſuperior ita vult fieri, præcisè ex hoc motiuo, ſubjiciendi propriam voluntatem voluntati illius, etiamſi non intercedat obligatio præcepti, eſt honeſta, habetque aliquam ſpecialem rationem virtutis ex illo ſpeciali motiuo, & non aliam niſi obedientiæ: ergo.

Et confirmatur ex communi praxi religionum, in XII.
quibus regulæ, & ſtatuta ſæpe non obligant ad vllam culpam mortalem, aut venialem, vt in Societate declaratum eſt p. 6. Conſtitutionum cap. 5. Et ſimiliter ſimplex iuſsio ſuperioris nõ cenſetur obligationem ad culpam includere, niſi addat, *in virtute obedientiæ*, vel quid ſimile: & nihilominus in obſeruatione talium regularum, conſtitutionum, aut iuſsionũ, cenſetur exerceri obedientia, vel materialiter, ſi res ipſæ ſimpliciter fiant, vel etiam formaliter, ſi ex prędicta intentione fiant, & tranſgreſſores illarum cenſentur inobedientes, ſaltẽ quoad carentiam perfectionis obedientiæ, quam ſecundùm ſuum ſtatũ profiteri debent: ergo ſignum eſt, obiectum illud eſſe ſufficiens, non tantùm ad formalem actum, ſed etiam ad perfectum actum obedientiæ. Denique declaratur, quia ſi mihi reuelaretur Deũ efficaciter velle me aliquid facere, etiamſi nolit obligationem imponere, optimus actus obedietię in me eſſet, velle id quod Deus vult à me fieri, ſolùm quia ipſe vult, quia reſpicit eius voluntatem mihi ſuperiorem, & tanquam regulam meæ voluntatis, quod formaliſsimè ſpectat ad obedientiam. ergo idem cum proportione erit reſpectu voluntatis

luntatis prælati; quia etiam illam reſpicio vt mihi ſuperiorem, & vt regulam meæ voluntatis tenentē locum diuinæ voluntatis. Atque hic poſterior dicendi modus confirmari poteſt ex Chryſoſt. hom. 59. & 74. in Ioann. quatenus dicit, obedientiam Chriſti non fuiſſe ad proprium præceptum, ſed ad ſimplicem voluntatem Patris, quam nomine mandati latè ſumpti intelligit ſignificari, vt latius tractaui in 1. tom. 3. p. diſp. 43. ſect. 1. & 3.

XIII. *Conciliatio dictarum opinionum, qua non ſatisfacit.* Poſſumus ergo hos duos dicendi modos ita conciliare, vt dicamus obedientiam in omni rigore, & proprietate ſumptā habere etiam pro obiecto præceptū rigoroſè etiam acceptum: obedientiā autem latiùs ſumptam non tantùm præceptum, ſed etiam ſimplicem voluntatem ſuperioris reſpicere; ſed hæc vocis diſtinctio rem non declarat, quid enim comprehendit obedientia in illa latitudine ſumpta, act⁹ ne diuerſarum virtutum, an vnius, quæ ſpecialis obedientia appellatur? Si primum dicatur, oportet explicare cuiuſnam virtutis actus ſit voluntas exequendi ſimplicem voluntatem ſuperioris propter conformitatem ad illam: & in explicando hoc actu eſt tota huius rei difficultas: nam ſi eſt actus elicitus à propria virtute obedientiæ, propria obedientia erit; ſi ab alia, ſolo nimine dicetur obedientia, cùm nec formaliter ſit obedientia, vt ſupponitur; nec materialiter, cùm non ſit executio alicuius præcepti, & præterea explicandum ſupereſt, quæ nam illa virtus ſit.

XIV. *Iudicium Authoris.* Dico ergo D. Thomę ſententiam abſolutè veram eſſe: nimirum veram, ac formalem obedientiam habere pro obiecto proprium præceptum, ſub proprio præcepto includendo illud etiam, quod ad veniale tantùm obligat. Ratio eſt, quia obedientia reſpicit ſuperiorem, vt ſuperior eſt, non vt eſt amicus, vel vt prudens ad conſulendū, vel ſub alia ratione ſimili: conſtituitur autem ſuperior in ratione ſuperioris, per poteſtatem dominatiuam, aut iuriſdictionis; nam illa ſecluſa homines æquales ſunt: ergo obedientia reſpicit ſuperiorem, vt vtentem ſua poteſtate, vel iuriſdictione, ſi enim illa non vtatur, non ſe gerit vt ſuperior, & ita non habet locum erga illum actualis obedientia. Dico *actualis*, quia reſpectu ſuperioris conſiderati quaſi in actu primo poterit dari actus obedientiæ aptitudinalis, id eſt, propoſitum obediendi; qui actus etiam ſuo modo reſpicit præceptum, quia reſpicit ſuperiorem, vt potentem præcipere. Quandiu autem ſuperior non vtitur propria poteſtate, per quam in eſſe ſuperioris conſtituitur, non ſe gerit, vt ſuperior, & ideo nondum ſe habet reſpectu obedientiæ, in actu ſecundo: ergo è contrario neque obedientia poteſt erga illum exercere proprium obedientiæ actum, ſed ſolam prædictam animi præparationem, per propoſitum obediendi quando materia occurrerit. Si autem ſuperior mouet inferiorem vtendo propria poteſtate ſuperioris, hoc ipſo neceſſariò illi imponit aliquam obligationem, & conſequenter præceptum.

XV. *Implens voluntatem ſimplicem ſuperioris nō exercet obedientiam ſpecialem.* Quapropter cùm Prelatus vult aliquid à ſubdito fieri nolens illum obligare vllo modo ad culpam (ita vt ex conſuetudine, vel ex ſtatuto, hoc ſatis declaratum ſit) tunc reuera non vult, neque mouet vt Prælatus, neque vt dominium, vel iuriſdictionem habens, ſed ſolùm vt cauſa moralis, ſimul conſulens, & impellens moraliter ad aliquid agendum, non per præceptum, ſed per iudiciū, & ſimplicem voluntatem, ergò tunc ſubditus volens exequi opus, ex illo præciſo motiuo, quod ſuperior vult illud, non facit proprium actū ſpecialis virtutis obedientiæ, ſed potiùs charitatis, vel humilitatis: *Sed charitatem.* charitatis quidem, ſi id faciat ſolùm propter vnionem cū ſuo capite: & ita dicetur illa obedientia latè, quia eſt motio ad alterius voluntatē; non erit tamē obedientia, quæ eſt ſpecialis virtus, ſed dici poterit obedientia charitatis: de qua poſſet intelligi illud 1. Petri 1. *Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis.* Vnde in exemplo ſuprà adducto in n. 12. confirmatione ſecunda, ſi quis agnoſceret voluntatem Dei eſſe vt aliquid faciat, quanuis nolit illud præcipere, velle tunc conformari diuinæ voluntati, non eſſet actus obedientiæ ſpecialis virtutis, ſed actus charitatis erga Deum, ſicut nunc velle opera conſiliorū, ex hoc præciſè titulo quòd Deo magis placent, charitatis opus eſt, non obedientiæ. Atque hoc modò explicat obedientiam Chriſti Chryſoſtomus hom. 1. in epiſt. ad Philipp. dum ait, *Quandoquidem nos etiam amicis obedimus, neque id tamen nos minores facit.* *Vel humilitatem.* Humilitatis etiā poteſt eſſe ille actus, ſi fiat intuitu ſubiectionis: nam, vt D. Thom. dixit 2. 2. q. 161. art. 5. humilitas facit hominem benè ſubiectum ordinationi: quantum ad omnia. Et hunc etiam modum tribuit obedientiæ Chriſti Chryſoſtomus ſuprà, dicens; *Nemo Deum ita honorauit: quantum habuit celſitatis, tantundem humilitatis ſubiit.*

XVI. *Modus vnus adiungendi ibi rationem obedientiæ ſpecialis.* Quanuis autem hoc ita ſit, nihilominus duplici modo poteſt adiungi illi actui ſpecifica, & formalis ratio obedientiæ. Primò ſi fiat intuitu cuiuſdam perfectæ diſpoſitionis, & præparationis ad obediē-dùm præceptis, quando neceſſe fuerit, & tollendi omne periculum reſiſtendi, vel contradicendi formali obedientiæ, ſi occurreret. Neque hæc intentio eſt ſolùm excogitata, aut extraordinaria; ſed potiùs videtur cōmunis in ſtatu religioſo. Ideo enim ſubditi parent ad nutum ſuperioris, non expectando proprium præceptum, quia ibi reſpiciunt quandā inchoationem, vt ſic dicam, vel vmbram præcepti, & ideo ob maiorem ſui voti obſeruationem, etiam per præuentionem ita obediunt. Quòd autem hoc ſufficiat, vt illa voluntas procedat aliquo modo ex ſpeciali virtute obedientiæ, probatur; quia omnis actus, qui fit intuitu honeſtatis alicuius virtutis, pertinet ad illam, vel elicitiuè ſi illud ſit motiuum proximum, vel imperatiuè ſi ſit finis remotus. hic autem actus, eo ipſo quòd fit in ordine ad maiorem perfectionem obedientiæ in obſeruatione præceptorum, ſaltem in proxima præparatione, aut diſpoſitione, fit intuitu honeſtatis propriæ ſpecialis obedientiæ: ergo ſicut qui vellet laborare, & laborando aliquid lucrari, vt eſſet aptus ad faciendam eleemoſynam, interiùs exerceret verum & formalem actum miſericordiæ, & ille labor ſi à tali voluntate immediatè imperaretur, verè dici poſſet miſericordiæ actus: ita ergo dici poteſt in præſenti proportione ſeruata.

XVII. *Modus alter.* Deinde etiam conſiderari poteſt, quanuis ſuperior dum aliquid ſimpliciter mandat, vt nolit ſua propria poteſtate iuriſdictionis, vel etiam dominatiua, quatenus voto confirmata eſt, vti; (ſic enim hactenus locuti ſumus) nihilominus non poſſe ſe exuere auctoritate ſuperioris, & capitis, ſicut Deus quando vult aliquid à me fieri, non vtendo poteſtate præcipiendi, non poteſt ſuam dignitatem, & maieſtatē ab illa voluntate ſeparare, quæ veluti ex natura rei obligat hominem alio titulo, vt velit ſuā voluntatem diuinæ ſibi efficaciter propoſitæ conformare. Ita ergo voluntas ſuperioris, qui vicem Dei gerit, & caput eſt huius corporis, ſcilicet religionis, neceſſariò habet adiunctam peculiarem quandam dignitatem, & excellentiam ex circunſtantia talis perſonæ, ratione cuius habet etiam ſpecialem vim mouendi moraliter, maiorem, & alterius rationis, quàm habeat voluntas alterius amici: quod cerni etiam poteſt in voluntate parentis erga filium, & in voluntate Domini ergà ſeruum, etiam ſine intentione rigoroſè præcipiendi, & obligandi in conſcientia. Ex hoc autem videtur vlterius ſequi in religioſo obligatio quædam natu-

naturalis, conformandi voluntatem ſuam cum voluntate ſui capitis & ſuperioris, quia naturalis ratio poſtulat, vt inter has voluntates ſit conformitas, & ſubordinatio. Exemplum accommodatum videri poteſt in regulis religionis; quæ licèt ex intentione legislatoris non ponantur, vt præcepta obligantia etiam ad veniale, nihilominus eo ipſo quod in hoc corpore politico ponuntur, vt regula operationum, ex natura rei obligant aliquo modo ſaltem ſub veniali, ad ſui obſeruationem, quia *turpis eſt pars, quæ ſine cauſa diſcedat à toto.* Similis ergo obligatio naſcitur ex quacunque ſimplici ordinatione ſuperioris. Atque hæc obligatio ſufficit, vt ibi inueniatur obiectum proprium obedientiæ, vt eſt ſpecialis virtus: quia iam ibi vel tacitè, vel expreſsè, vel directè, vel indirectè interuenit aliqua ratio præcepti. Quia verò illud præceptum magis eſt naturale, quàm hominis, etiamſi ſupponat aliquam voluntatem hominis, ideò, licèt ille actus, ſeu voluntas parendi poſsit eſſe ex propria virtute obedientiæ, non tamen ex voto obedientiæ, latius enim patet materia virtutis, quàm voti: non enim vouet homo ſeruare omnia præcepta naturalia, vel poſitiua, diuina, vel humana, ſed ſolùm obedire præceptis talium prælatorum, & ideo plures actus, præſertim internos, poteſt elicere propria virtus obediētiæ, quàm ſint per votū promiſsi. Et per hæc vt exiſtimo rationibus vtrinq; factis ſatisfactū eſt.

Hic tamen modus non ad votum, ſed ad naturale præceptū ſpectat.

XVIII. *Prima perfectio de conſilio in obediendo.*

Ex his autē intelligi poteſt vlteriùs, quæ & qualis voluntas ad perfectionem obedientiæ pertinere dicatur. Cùm enim ad obedientiæ ſubſtantiam ſufficiat voluntas exequendi id quod præcipitur; omnis affectus, qui vltra hanc voluntatem adhibetur, & confert vt opus ipſum, vel ſtudioſiùs vel promptiùs, ac libentiùs fiat, ad hanc perfectionem obedientiæ pertinet. Primò ergo, & præcipuè huc ſpectat illa pura & formalis intētio obediētiæ propter præcepti obſeruationem, & propter voluntatem ſuperioris implendā, vel altiùs propter voluntatem Dei, quæ in illa, & per illam applicatur. Hoc ſatis patet ex dictis, quia hoc modo exercetur obedientia ex influxu altiorum virtutum, tum etiam, quia ſic eſt obediētia vniuerſalior ex vi ſui motiui, & ita meliùs diſponit hominem ad obediendum in omnibus, vbi ſimilis ratio obediendi interuenerit. Et hanc perfectionem docuit Chriſtus cùm orans ad Patrem dixit. *Non mea voluntas, ſed tua fiat,* & Ioann. 4. dicens, *meus cibus eſt vt faciam voluntatem eius, qui miſit me.* Eandem perfectionem inſinuare voluit Auguſtinus ſuprà num. 1. cùm dixit obedientiam debere eſſe *deuotam ſine dedignatione.* & B. Ignatius cùm in ſua epiſtola dixit, *imperfectam eſſe obedientiam, quæ ad eum gradum non aſcendit, qui voluntatem ſuperioris ſuam efficit, & cum ea ita concordat, vt non ſolùm in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu conſenſio.* Denique D. Thom. 2. 2. quæſt. 104. art. 3. propter hoc maximè præfert obedientiam alijs virtutibus moralibus, quòd voluntatem propriam diuina ſubijcit, & immolat, iuxta ſententiam Gregorij 35. Moral. c. 10. aliàs 12.

XIX. *Secunda perfectio.*

Secundò ad hanc perfectionem ſpectat, vt voluntas ſit, non ſolùm *abſoluta,* ſed etiam *integra. Abſolutam* voco, quæ eſt efficax ad operandum, & hæc non ſolùm de perfectione eſt, ſed etiam de neceſsitate obedientiæ, quia ſine illa non eſt executio. *Integram* autem appello, quæ nullam habeat voluntatem repugnantem ſeu contradicentem, ad quam perfectionem ſpectat, quod Auguſtinus citato loco dixit, *voluntaria ſine contradictione;* & quod dixit Baſilius in conſtit. monaſtic. cap. 20. *Libentiſſimè & diligentiſſimè obtemperet;* non enim libentiſsimè fit, quod non plena voluntate fit. Sic etiam B. Ignatius 3. part. Conſtitut. cap. 1. §. 23. integram obedientiam requirit non ſolùm quo ad executionem, ſed etiam quoad voluntatem, & omnimodam conformitatē, quæ reuera non eſt vbi adhuc perſeuerat contrarius affectus, ſeu deſiderium. Dices, Chriſtus ipſe obediēdo habebat aliquam repugnantiam voluntatum, & Gregorius 35. Moralium cap. 10. aliàs 13. dicit eo perfectiorem eſſe obedientiam, quo minus habet de ſuo, id eſt, de proprio deſiderio, & affectu, ſed potiùs contrarium affectum, & repugnantiam vincit. Reſpondetur varium eſſe poſſe affectum contrarium, vel repugnantem aliquo modo ordinationi obedientiæ. Vnus eſſe poteſt metus naturalis, id eſt, naturæ etiam benè inſtitutæ, & moderatæ conſentaneus, & hic effectus per ſe non affert imperfectionem, vnde ſi non retardet, nec minuat efficacem affectum obediendi, nihil etiam minuit de perfectione obedientiæ: & ita ſe geſſit Chriſtus D. in obedientia mortis ſuæ, nam affectus naturalis fugiendi mortem, quem in ſe admiſit, honeſtiſsimus erat, nihilque illum à prompta obediendi voluntate retardabat. Et eodem modo poteſt intelligi Gregorius, quamuis etiam in alio modo repugnantiæ ſententia eius locum habeat; alio enim modo poteſt quis habere affectum contrarium rei præceptæ ex aliqua inordinatione vel naturæ, vel conſuetudinis, vt quando quis ex impulſu vehementi appetitus ſenſitiui aliud concupiſcit, vel ex nimio amore, quo affectus eſt ad rem aliquā, & tunc ſi non obſtante illo contrario impulſu, & affectu, homo promptè & efficaciter obedit, quāuis illa obedientia imperfectionem aliquam ſupponat, vel concomitantem habeat in alio genere virtutis, vel affect⁹, in ſe nihilominus perfecta erit, imò interdum quaſi per antiparaſtaſim, erit perfectior; tamen quia regulariter, ac moraliter loquendo, fieri non poteſt, quin hæc repugnantia aliquo modo retardet voluntatem obediendi, ideo ſimpliciter dici poteſt obedientia imperfecta, quæ hos habet affectus immoderatos repugnantes, tantoque erit maior imperfectio, quanto illi affectus magis voluntarij fuerint.

XX. *Tertia perfectio.*

Hinc etiam ad perfectionem obedientię ſpectare poteſt vt homo ad rem ipſam, quæ præcipitur, afficiatur, quoad fieri poſsit. Nam, vt dixit Leo Papa ſermone 4. de Ieiunio, *non ibi dura neceſſitate ſe utitur, vbi diligitur quod iubetur.* Et ratio eſt clara, quia tunc operatio eſt magis voluntaria, quòd ſpectat ad perfectionem virtutis. In hoc autem notanda eſt doctrina Gregorij loco proximè citato, quam explicauit D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 3. diſtinguit enim ille duplicem materiam obedientiæ, quandā conſentaneam inclinationi hominis, vt cùm præcipitur actio honorifica, vel delectabilis, &c. aliam eidem inclinationi contrariam: vt cùm præcipitur vile miniſterium, vel laborioſum, aut doloriferum. Ait ergo Gregorius, in priori materia ſi obedientiæ opus ſiat, ex priori affectu ad rem ipſam obedientiam eſſe imperfectam, & ideo de obedientia in huiuſmodi rebus ait non debere aliquid de ſuo habere, quod ſecus eſſe dicit in poſteriori materia, nam ad illam debet homo affici, vt perfectè obediat, & ita adiungere aliquid de ſuo.

XXI. *Conciliatur Greg. doctrina.*

Sed vt rectè intelligatur, conſiderare vlteriùs oportet, aliud eſſe operari cū affectu ad rem, quę præcipitur, aliud ex affectu. Primum enim dicit tantùm concomitantiam, & ideo per ſe, neque auget neque minuit perfectionem obedientię, nam affectus, qui non eſt cauſa actus, per ſe non dat, vel tollit ab illo bonitatē. Ex accidēti verò talis affectus poteſt moraliter conferre ad perfectionē obedientiæ in omni materia: quia quantum eſt ex ſe tollit omnia impedimenta, & auget voluntarium in obediendo, ſaltem remouendo prohibens: quia verò quando hic affect⁹ eſt merè humanus, & inferioris ordinis, poteſt facile inclinare voluntatem, vt propter humanum

manum motiuum, potius quàm propter perfectionem obedientiæ operetur, ideo dixit Gregorius in huiuſmodi rebus optimam eſſe obedientiam, quæ nihil aut parum habet de ſuo. Sic enim dixit D. Thomas in epiſtola ad Philipp. c. 2. lect. 2. in fine, tunc eſſe obedientiam magnam; quando ſequitur imperium alterius contra motum proprium, præſertim circa vitam, vel honorem. Nihilominus idem D. Thomas priori loco addit, poſſe contingere, vt in Dei iudicio, etiamſi talis obedientia habeat aliquid de ſuo, id eſt, ſit de reb⁹ ad quas homo aliàs eſt ex ſe propenſus, nihilominus ſit omnino perfecta, quia voluntas cum diuina gratia poteſt pro ſua libertate, ex puro motiuo obedientiæ operari, non obſtante illo concomitante affectu. Minus autem eſt periculi, quando materia ipſa obedientię eſt de ſe repugnans ſenſui, & inferiori portioni hominis, nam tunc, etiamſi contingat hominem aliàs eſſe propenſum ad rem, quæ præcipitur, nihilominus regulariter non minuetur perfectio obedientiæ, nam ille alius affectus etiam erit ex aliqua virtute, quæ per ſe diſponat ad virtutem obedientiæ, magiſque eſt connexa cum illa. Et quanuis contingat actum ex obedientia iniunctum fieri tantùm ex motiuo alterius virtutis, & non ex formali motiuo obedientiæ, ac proinde in eo caſu, non ſit formalis actus obedientiæ, vt eſt ſpecialis virtus; nihilominus actus ille non carebit apud Deum aliquo merito obedientiæ, quia ſaltem generali ratione illam circunſtantiam includit. Quod ſecus eſt quando actus ab obedientia iniunctus ſolùm fit ob motiuum merè humanum, ac temporale. Quòd ergo actus ab obedientia iniunctus, aliàs, ſeu per ſe ſpectatus voluntarius ſit, per ſe non impedit, ſed iuuat ad perfectionem obedientiæ.

XXII. *Quarta perfectio veluti extrinſeca.* Vnde etiam fit, vt amor erga ipſum prælatũ præcipientem multum etiam iuuet, ideo enim aiebat Chriſtus D. *Si quis dil git me, mandata mea ſeruabit*, Ioann. 14. vnde in epiſtola 4. ad Ruſticum conſulit Hieronymus, *Præpoſitum mon.ſterii timeas vt Dominũ, diligas vt patrem.* Idémque eſt, quod B. Ignatius in 3. p. Conſtit. c. 1. *Interna reuerentia & amore* (eum, id eſt, ſuperiorem) *proſequentes.* Et in 6. p. cap. 1. magis hoc explicuit, dicens, *vt in ſpiritu amoris, & non cum perturbatione timoris proced.tur curandũ eſt.* Quanquam enim vera obedientia non oriatur ex amicitia ad hominem, etiamſi talis amicitia ſaucta, & ſupernaturalis ſit; multum verò ab illa, tanquam ab optima diſpoſitione iuuatur. Et in vniuersũ, quælibet ratio, vel diſpoſitio voluntatis, quæ illam inclinat ad amorem, vel gratitudinem erga ſuperiorem, ſi ſit honeſta, prætermittenda non eſt: quia per ſe iuuat; & aliàs non excludit verũ obedientiæ motiuum. Et ideò D. Paulus ad Hebræos 13. cùm dixiſſet, *ob.dite Præpoſitis veſtris*: rationem gratitudinis erga eos allegat; *ipſi enim peruigilant tanquam rationem de animabus veſtris reddituri*: & ſtatim addit aliam ſpectantem ad charitatem erga illos, *vt cum gaudio faciant, & non gementes*, vel etiam pertinentem ad proprium commodum; nam ſubdit; *hoc enim non expedit vobis.* Quod poteſt intelligi, non expedit vobis eſſe moleſtos eis, quibus deberetis eſſe grati: vel potiùs non expedit, id eſt, non eſt vtile vobis, quia quando ſubditus eſt inobediens, vel Prælatus non audet præcipere, quæ illi forent vtilia, vel ſi præcipiat, cedit in maius damnum, & periculum inobediendi. Itaque non ſolùm amor Prælati, ſed etiam debitus, & ordinatus amor propriæ ſalutis ad perfectionem obedientiæ iuuare poteſt; non quidẽ intrinſecè, & formaliter, ſed diſpoſitiuè ſaltem. Atque ex his omnibus conſurgunt aliæ perfectiones voluntatis, quæ maximè in obedientia poſtulantur, vt quòd ſit cũ hilaritate, & ſpirituali gaudio, & quòd fiat conſtanti, ac perſeueranti animo, & cum humilitate: de quibus videri poſſunt, quæ ſcribit Laurentius Iuſtinianus in opuſculo *Lignum vitæ.* part. 8. de obedientia cap. 6. & quæ in citatis locis Conſtitutionum, & in epiſtola de obedientia proponuntur.

CAPVT XV.

De perfectionibus conſilij obedientiæ ex parte intellectus.

IN hac perfectione explicanda maior eſt difficultas, quàm in cæteris: quia in modo obediendi duo in Societate poſtulantur, quæ & inter ſe contraria, & alterum ſupra virtutis debitum; alterum verò contra rationem virtutis, & periculis expoſitum eſſe videtur. I.

Prima perfectio obedientiæ ex parte intellectus. Primò ergo poſtulatur vt ſubditus non reſpiciat ſuperiorem, vt hominem, ſed vt Deum, vt ita præceptum eius, non vt humanum, ſed vt diuinum recipiat: ſic 3. part. Conſtitut. cap. 1. §. 23. *Valde neceſſarium eſt, vt omnes perfectæ obedientiæ ſe dedant, ſuperiorem, quicunque ille ſit, loco Chriſti D. N. agnoſcentes.* Et 6. part. capit. 1. *Ad eius vocem, perinde ac ſi à Chriſto D. egrederetur, quàm promptiſſimi ſimus.* Et in examine cap. 4. §. 30. *Qui obedit, conſiderare, ac perpendere debet vocem à ſuperiore egreſſam, vt ſi à Chriſto D. N. egrederetur, vt omnino placere diuinæ Maieſtati poſſit.* Et in epiſtola de obedientia §. 16. *Non intueamini in perſona ſuperioris hominem obnoxium erroribus atque miſeriis, ſed Chriſtum ipſum, qui eſt ſapientia ſumma, bonitas immenſa, & charitas infinita, qui nec decipi poteſt, nec vos vult ipſe decipere.* Vnde poſtea concludit, *Itaque ſuperioris vocem ac iuſſa non ſecus, ac Chriſti vocem excipite.* Nec ſolùm in conſtitutionibus, ſed etiam in Bullis Pauli III. & Iulij III. ſic dicitur. *Subditi tum propter ingentes ordinis vtilitates, tum propter nunquam ſatis laudatum humilitatis aſſiduum exercitium Præpoſito in omnibus ad inſtitutum pertinentibus parere ſemper teneantur, & in illo Chriſtum veluti præſentem agnoſcant, & quantum decet venerentur.*

Secunda perfectio. Altera verò conditio, quæ in hac obedientia poſtulatur, eſt, vt ſit cœca, vt ex eiſdem locis cõſtat. Nam in dict. 6. p. c. 1. dicitur obediendum eſſe, *omnia iuſta eſſe nobis perſuadendo, omnem ſententiam ac iudicium noſtrum contrarium cœca quadam obedientia abnegando.* Et infrà explicatur hic obediendi modus exemplo cadaueris, vel baculi; quæ ſine iudicij diſcretione moueri ſe ſinunt, & quod difficilius eſt, in epiſtola obedientiæ additur comparatio cum ſubiectione intellectus in credendo, *vt ad credenda quæ catholica fides proponit, toto conatu, aſſenſuque veſtro ſtatim incumbitis, ſic ad facienda ea, quæcunque ſuperior dixerit, cœco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ, ſine vlla prorſus diſquiſitione feramini.*

II. *Obiectio generalis.* Hæc ergo duo videntur quodammodo inter ſe repugnantia: nam ad intuendum in homine Deũ, magna perſpicacia, & ratiocinatio neceſſaria eſt: quomodo ergo poteſt eſſe obedientia cœca, ſi tam eleuatos, & acutos requirit oculos mentis. *Prima obiectio contra priorem perfectionem.* Deinde nimium videtur, & ſupra rationem virtutis talem apprehenſionem, vel iudiciũ in obediente poſtulare, quia perfectio virtutis nõ requirit apprehẽſionem, vel iudicium falſum: eſt autẽ falſum apprehendere, ac iudicare præceptum hominis tanquam Dei, quia neque re ipſa, & ſecundùm veritatem eſt præceptum diuinum, ſed humanum; neque etiam æquiualenter, ſeu appretiatione tanti æſtimari debet, cùm non ſit æquè coniunctum Deo. Præterea ſi verba citata, & cõparatio adducta attentè inſpiciantur, ſignificatur in eis, ita eſſe apprehendendũ præceptum ſuperioris, vt nobis perſuadeamus, illam nec decipi, nec velle nos decipere: hoc autem aut eſt valde falſum, aut humano modo impoſſibile. Nam ſi illa perſuaſio ſupponat aliã; ſcilicet, ſuperio-

perio-

periorem non poſſe decipi, nec voluntariè decipere, valde erronea eſt, vt per ſe conſtat: ſi autem hæc non ſupponatur, impoſsibile eſt ſemper indifferenter, & ſine vlla diſcretione, & ponderatione circunſtantiarum, tam perſonæ, quàm rerum, iudicare ſuperiorem nec decipi, nec velle decipere.

Tertia contra 1. perfectionem. Atq; hinc etiam conſtat, quàm ſit difficilis creditu altera conditio: nam ſi illa cœcitas obedientiæ in hoc ponitur, vt obediens hoc iudicet ſine examine, & ſine ſufficienti motiuo, perinde eſſe videtur, ac poſtulare ab aliquo vt videat ſine lumine: quia ſicut hoc fieri non poteſt, ita etiam in his, quæ fide humana iudicanda ſunt, impoſsibile eſt iudiciũ ferre ſine ſufficienti diſcurſu, & coniecturis. Eadémque vel maior difficultas eſt; ſi hæc cœcitas ponatur in iudicando eſſe rectum, & conueniens; imò & meliùs id quod præcipitur, ſine vllo diſcurſu, vel examinatione: eſt etiam hoc impoſsibile, niſi ſupponendo ſuperiorem non poſſe errare, quod eſt erroneum. *Augetur difficultas.* Et augetur difficultas, nam hinc naſcitur periculum obediendi homini in eo quod Deo fortaſſe contrarium exiſtit.

III. *Probatur tamen 1 perfectio authoritate.* Priuſquam rem explicemus, & difficultatibus ſatisfaciamus, operæ pretium erit oſtẽdere vtramque partem propoſitam quoad loquendi modum, & quoad rem per illas intentam, eſſe vſurpatam à ſanctis Patribus, & in Scriptura ſacra habere fundamentum. Nam quoad priorem partem, Chriſtus ipſe dixit, *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit:* loquitur enim ad Apoſtolos, qui loco ipſius paſtoralem curam habituri erant, & ita in eis ad omnes paſtores animarum loquitur: & ſpecialiter ad ſuperiores religionum illa applicant Baſilius in Cõſtit. monaſt. cap. 23. & Bernard. de Præcepto, & diſpenſat. cap. 12. Antiochus Abb. hom. 28. de obedientia tom. 2. Bibl. ſanct. & Sanctus Vincentius in tractat. de vita ſpirit. c. de obedientia; & alij infrà referendi. Præterea Paulus ad Coloſſ. 3. ad ſeruos ſic loquitur; *Quodcunque facitis ex animo operamini, ſicut Domino: & non hominibus, ſcientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis, Domino Chriſto ſeruite.* Et ad Epheſ. 6. bis repetit, *ſicut Chriſto, ſicut Domino.* Præterea Baſilius dict. c. 23. *Antiſtes* (ait) *perſonam Chriſti ſuſtinet, & ſequeſter eſt inter Deum, & hominem.* Et in regulis breuioribus, reg. 38. *Quidquid contumaciæ,* inquit, *ſiue obedientiæ ſubditus adhibet, non aduerſus hominem; ſed aduerſus Dominum adhibet, qui dixit: Qui vos audit,* &c. Fuſiùs Bernardus dict. c. 12. *Ipſum quem pro Deo habemus, tanquam Deum in his, quæ apertè non ſunt contra Deum, audire debemus.* Et iterum; *ſiue Deus, ſiue homo vicarius Dei, mandatum quodcunque tradiderit, pari profectò obſequendum eſt cura, pari reuerentia deferendum.* Et in ſerm. de virtute obedientiæ, & eius gradibus, *Quidquid obedientiæ Prælatis exhibetur, ei exhibetur, qui dicit: Qui vos audit.* Apud Ioannem Climacum in lib. de ſcala paradiſi gradu 4. de obedientia, multa habentur, quæ hoc confirmant; notatione verò dignum eſt reſponſum cuiuſdam ſancti monachi, cuius obedientia ab Abbate tentata fuerat quodam ſpeciali modo, quem ibi refert: & ait Climacus, *Non omiſi ego quin ſenem illum tentarem. Itaque cùm eum poſtea interrogarem, quid aſtans cogitaſſet, Chriſti,* inquit, *imaginem Paſtori impoſui, neque ab illo hoc penitus præceptum exiſſe, ſed à Deo exiſtimaui: quare ô Pater Ioannes non coram menſa hominum, ſed coram altari diuino me putans aſtare orabam, nullámque penitus malignam cogitationem aduerſus paſtorem admittebam pro ſyncera in illum fide mea & charitate.* Alia ſumi poſſunt ex gradu 31. qui eſt de diſcretione, ex quibus aliqua infrà referemus. Hinc etiam Caſsianus de antiquis monachis refert, ſolitos fuiſſe *ſic vniuerſa complere, quæcunque fuerint à Præpoſito præcepta, tanquam à Deo ſint cœlitus edita.* Et eandem tanquam obedientiæ regulam ſuis religioſis propoſuit S. Benedictus in cap. 5. ſuæ regulæ, & Bonauentur. 2. tom. Opuſc. in ſpeculo diſciplinæ p. 1. cap. 4. *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo, ſic accipiendum eſt, quaſi præcipiat Deus.* Et in collationib. collat. 2. cap. 3. *Vt melius* (inquit) *valeas eſſe obediens, cogita ſemper quando vox præcipientis ſonat in auribus tuis, quòd vocem iſtam, non tanquam ab homine audias, ſed tanquam ab ipſo Deo.* S. etiam Laurentius Iuſtinianus in Opuſcul. 1. *Lignum vitæ;* 8. p. de virtute obedientiæ, cap. 6. *Quodcunque* (inquit) *fecerit obediens, operetur ſimpliciter, & ex animo, ſicut Deo, & non hominibus.* Denique eodem modo loquuntur reliqui Doctores myſtici, qui de rebus ſpiritualibus ſcripſerunt, & de S. Niceta apud Metaphraſtem, & Surium 3. Aprilis, ita loquitur Theoſterictus in oratione funebri, *Omnia* (inquit) *morum ſimplicitate, & ſine hæſitatione aliqua, corde ſyncero faciebat: quæ verò à Præſide ipſo dicebantur, tanquam à Deo ipſo dicta excipiens, omnem quidem curioſitatem, & hæſitationem abijciens, fidem autem, ac certam perſuaſionem habens omnia exequebatur.*

De altero etiam loquendi modo, innumeræ ſunt Patrum ſententiæ adeò conformes cum verbis B. P. Ignatij, vt manifeſtum ſit, vel ab eis illa ſumpſiſſe, vel certè eodem ſpiritu, quo illi, fuiſſe loquutum. IV. *Secunda quoque perfectio authoritate ſuadetur.* Et in primis afferre poſſumus Chryſoſtomum hom. 8. in Matt. qui mirum in modum laudat obedientiam S. Ioſephi, qui Angelo præcipienti fugam in Ægyptum, nihil oppoſuit, nec curioſè aliquid interrogauit, *Sed libenter obediuit, & credidit, omnes tribulationes cum gaudio ſuſtinendo.* Et eodem modo exaggeratur in Scriptura obedientia Abrahami Geneſ. 12. & 22. vt idem Chryſoſtomus proſequitur hom. 31. & 47. in Geneſim. Sed ne quis dicat Abraham, & Ioſeph. obediuiſſe Deo immediatè per Angelum præcipienti, conſideret, quæ in præcedenti puncto adducta ſunt, & audiat Baſilium in Conſtit. monaſt. c. 23. dicentem. *Imitanda eſt maximè Sanctorum obedientia, quam erga Deum illi adhibuerunt, ſi tamen propoſito nobis eorum exemplo, eam fortaſſe rectè potuerimus explere.* Reſpondens verò illi tacitæ obiectioni ſubiungit. *Neque verò exiſtimet quiſquam, me cauſa formandæ erga antiſtites obedientiæ, elatiora quædam exempla proferre, eique quod Deo debetur officio, arroganter obedientiam aduerſùs homines, audere conferre; neque enim ad hanc ſimilitudinem inducendam mea ſponte, ſed diuinis literis inductus acceſſi: animaduerto enim, quid in Euangeliis Dominus dicat, cùm de obedientia aduerſùs ſeruos ſuos adhibenda legimus ſancire: Qui vos audit me audit, qui vos ſpernit me ſpernit. Quod Apoſtolis dixit, intelligendus eſt in commune legem ſanxiſſe in poſteros, qui aliorum futuri erant moderatores: id ex multis eiſdémque certiſſimis diuinarum literarum teſtimoniis, manifeſtiſſimiſque argumentis probari poteſt.* Et ſtatim adiungit exemplum de Abrahamo, & poſtea ſimilitudinem ouium, dicens. *Quemadmodum paſtori ſuo oues obtemperant, & viam, quamcunque ille vult, ingrediuntur: ſic qui ex Deo cultores pietatis ſunt, moderatores ſuos ſequi debent, nihil omnino ipſorum iuſſa curioſiùs perſcrutantes, quando libera ſunt à peccato.* Et tandem adiungit exemplum de inſtrumento artificis, quod ſine vlla diſcuſsione, ſimpliciter ſe moueri ſinit. Et ſermone 2. de Inſtit. monach. circa finem, comparationem adhibet de obedientia fidei, & præceptorum Dei. Et in regulis fuſiùs diſputatis cap. 28. *De iudicij* (inquit) *periculo prorſus illum eſſe ſolicitum ſinito, qui imperat.* Et in eodem ſenſu dicit in Conſtit. monaſt. c. 20. *Neque ab eo* (ſcilicet Prælato) *eorum, quæ ſibi imperantur, rationem depoſcat, niſi quid erit huiuſmodi, quod ad ſalutem pertinens ignoretur: tunc enim id ea, qua par eſt modeſtia, ac reuerentia adhibitis, interrogare, & doceri licebit.*

Præterea Caſsianus dict. lib. 4. cap. 10. *Sine vlla* (inquit) V.

Caſſian. ſuf fragatur. (inquit) *diſcuſſione feſtinant, vt nonnunquam etiam impoſſibilia ſibimet imperata, ea fide ac deuotione ſuſcipiant, vt tota virtute, ac ſine vlla cordis hæſitatione ea perficere, & conſummare nitantur, & nec impoſſibilitatem quidem præcepti, pro ſenioris reuerentia metiantur.* Et cap. 24. inducit exemplum Ioannis qui iúſſu ſuperioris, lignum aridum multo tempore irrigauit. Et ſubdit infrà, *Cúmque eius ſedulitatem tacitus ſenex ſingulis diebus exploraret, & videret cum ſimplici cordis affectu, mandatum ſuum, velut emiſſum diuinitus, ſine vlla permutatione vultus, vel rationis diſcuſſione ſeruare, ſynceram humilitatis eius obedientiam comprobauit:* imò etiam refert Deum miraculo illam confirmaſſe. Et deinde alia exempla proſequitur vſque ad cap. 29. Ac denique multa in eandem ſententiam habet infra cap. 41. & de Inſtitutis renunc. lib. 12. cap. 32. vbi poſt commendatam perfectionem obedientiæ, inquit; *Quod non aliter obſeruari poterit, niſi quis non ſolùm ſe mortuum huic mundo, verùm etiam inſipientem iudicarit & ſtultum, vniuerſa, quæ ſibi fuerint à ſenioribus imperata, ſine vlla diſcuſſione perficiens, ſacroſancta ea credens, ac diuinitus promulgata.* Item collat. 2. cap. 11. non tantum de ſuperiorum obedientia, ſed etiam de ſequendis veſtigijs ſeniorum hoc dicit eſſe obſeruandum; *vt neque agere quidquam noui, neque diſcernere noſtro iudicio præſumamus, ſed quemadmodum nos, vel traditio illorum, vel vitæ probitas informarit, in omnibus gradiamur.* Et infrà ſubiungit ſententiam illam, quam B. Ignatius in ſua epiſtola profert, *nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cùm eum neglectis conſiliis ſeniorum ſuo iudicio perſuaſerit, definitionique confidere.* quam pluribus verbis repetit collat. 18. cap. 3.

VI. Item Aug. Hieron. &c. Præterea D. Auguſtinus ſatis hunc modum obedientiæ inſinuat in loco ſub initium ſuperioris capitis num 1. citato, apud Bonauent. in collationib. collat. 3. cap. 2. dum poſtulat, vt obedientia ſit ſimplex, ſine diſcuſsione. Et S. Hieronymus dict. epiſt. 4. ad Ruſticum, dicens, *Credas ſalutare quidquid ille* (id eſt, Præpoſitus) *præceperit, nec de maiorum ſententia iudices, cuius officium eſt obedire, & implere, quæ iuſſa ſunt, dicente Moyſe: Audi Iſraël, & tace.* Et ex S. Benedicto dict. cap. 5. ſuæ regulæ vbi ait, religioſos non ſuo arbitrio ambulare, *ſed alieno iudicio & imperio.* Quibus duobus verbis, obedientiam voluntatis, & iudicij indicare videtur, vt Smaragdus ibi notâuit; quia etiam verbum illud S. Benedicti, *ſine mora, ſine murmuratione*, exponit, id eſt, ſine diſcuſsione. Quod apertiùs expoſuit idem S. Benedictus in cap. 68. Regulæ, vbi non ſolùm in rebus grauibus, ſed etiam in impoſsibilibus, cum humilitate, & manſuetudine dicit ſuſcipiendum eſſe præceptum: permittit autem cauſas, cur impoſsibile appareat, ſuperiori aperire. Si autem ſuperior ſua ſententia perſtiterit *ſubditus* (inquit) *pro certo habeat illud ſibi conueniens & cum charitate & ſpe diuini auxilij obediat.* Atque ita veram obedientiam, quam à Benedicto didicerat S. Gregorius lib. 14. in 1. Regum cap. 40. ante medium, *Vera* (inquit) *obedientia nec Præpoſitorum intentionem diſcutit, nec præcepta diſcernit, quia qui omne vitæ ſuæ iudicium maiori ſubdidit, in hoc ſolo gaudet ſi quod ſibi præcipitur operatur: neſcit enim iudicare, quiſquis perfectè didicerit obedire: quia hoc tantùm bonum putat, ſi præceptis obediat.*

VII. Item Bern. Eodem modo de hac obedientia ſenſit Bernardus lib. de Præcepto, & diſpenſat. cap. 13. *Perfecta* (inquit) *obedientia legem neſcit*, vſque ad illud, *Ad omne quod iniungitur ſpontaneo vigore liberalis, alacríſque animi modum non conſiderans, in infinitam libertatem extenditur.* Et infrà, *Imperfecti cordis, & infirmæ prorſus voluntatis indicium eſt ſtatuta ſeniorum ſtudioſiùs diſcutere, hæſitare ad ſingula, quæ iniunguntur, exigere de quibuſque rationem, & malè ſuſpicari de omni præcepto, cuius cauſa latuerit, neque vnquam libenter obedire, niſi cùm audire contigerit, quod fortè libuerit: aut cùm non aliter licere aut expedire monſtrauerit, vel aperta ratio, vel indubitata authoritas.* Et ſerm. 1. de conuerſione S. Pauli de imperfectis obedientibus ait, *Diſcernunt, & iudicant eligentes in quibus obediant imperanti, imò in quibus præceptorem ſuum ipſorum neceſſe eſt obedire voluntati.* Et infrà circa illa verba, *Apertis oculis nihil videbat. Voluntaria* (inquit) *ſimplicitas, & Chriſtiana commendatur manſuetudo, fœlix cœcitas, qua malè quidam illuminati in præuaricatione, tandem in conuerſione ſalubriter illuminantur.* Et in epiſt. ſeu lib. de vita ſolitaria ad fratres de Monte Dei. *Perfecta* (inquit) *obedientia maximè in incipiente indiſcreta: hoc eſt, non diſcernere, quid, vel quale præcipiatur, ſed ad hoc tantùm niti, vt fideliter, & humiliter fiat, quod à maiori præcipitur.* Et infrà, *Stultus fiat, vt ſit ſapiens, & hæc ſit omnis eius diſcretio, vt in hoc nulla ſit ei diſcretio: hæc omnis ſapientia eius ſit, vt in hac parte nulla eius ſit.* Et ibidem comparat nouitium cœco, qui ducem ſequitur, à quo manu trahitur. Et in tractat. de Ordine vitæ grauiter reprehendit religioſos, qui *ſeniorum iuſſa dijudicant, & non potiùs venerando exaltant.* Et ſerm. 2. in feſto S. Andreæ, *ſi diſcutimus, ſi dijudicamus, & in hoc quidem præcepto non obedimus.* Et infrà, *vis audire perfectæ obedientiæ formam? venite poſt me. At illi nihil omnino dijudicantes, aut hæſitantes, non ſoliciti, vnde viuerent, non conſiderantes, quomodo rudes homines: & ſine literis, prædicatores fieri poſſent, nihil denique interrogantes, ſine mora relictis retibus, & naui ſequuti ſunt eum.*

Præterea S. Ioannes Climacus loco ſuprà citato in n. 3. ſic obedientiam definit. *Obedientia eſt inexaminatus, atque indiſcuſſus motus, ſpontatica mors, vita curioſitate carens, tuta nauigatio, ſecurum periculum, confectum dormiendo iter. Obedientia eſt ſepulchrum voluntatis, nihil diſcernit, nihil reſiſtit*. Item ibidem, *Obedientia eſt diſcretionis depoſitio inter diuitias diſcretionis.* Et infrà, *Cùm pietatis, & obedientiæ ſtudium fuerimus ingreſſi, minimè iam inſtitutorem noſtrum in aliquo penitus iudicare licet.* Et inferiùs, *Dominus*, inquit, *illuminat cœcos* (Pſalm. 145.) *obedientium oculos ad contuendas Magiſtri virtutes, idémque eos excœcat, ne defectus videant.* Et in epiſtola, quam illi operi præmittit, ſic inquit idem Climacus, *Patres noſtri, veracíſque ſcientiæ magiſtri obedientiam definiunt in his rebus, quæ ſupra vires ſunt, nihil diſcernendo, obtemperare præcipientibus.* Et gradu 31. de Diſcretione in 2. p. illius. *Quicunque*, inquit, *voluntatem Chriſti addiſcere volunt, ſuam priùs voluntatem ſtudioſè mortificare debent, deinde verò fide atque innocua ſimplicitate orantes, Patrumque, ſiue fratrum animas ſumma cordis humilitate, ac ſine cogitationum hæſitatione interrogantes, quæ illi conſulunt tanquam ex Dei ore ſuſcipiant.* Et infrà, *Neque enim eſt iniuſtus Deus, vt animas decipiat, quæ ſuper fidem, & innocentiam proximi conſilio, atque iudicio humiliter ſubmiſerint. Et ſi enim irrationabiles, ac muti illi fuerint, à quibus petimus, is tamen qui loquitur, immaterialis eſt, atque inuiſibilis; ingenti humilitate pleni ſunt, qui dictam regulam nihil hæſitantes ſequuntur.* VIII. Item Climacus.

Eandem doctrinam habet S. Nilus in lib. Aſcetico col. 20. in tom. 5. Bibliothecæ, vbi veros, ac perfectos obedientes comparat inanimatis corporibus, & materiæ, quæ artifici ad operandum proponitur: quia in corpore inanimi facit homo quidquid vult, illo nihil repugnante, & artifex in materia propriam artem oſtendit, & nihil ab ea impeditur. *Ita* (inquit) *magiſter ſpiritualis in diſcipulis ſuis virtutis ſcientiam exprimit, obedientibus illis & nihil prorſus aduerſantibus: qui enim curioſus eſt in explorandis conſiliis præceptoris, quique ſedulus examinat, & expendit ea, quæ ab ipſo præcipiuntur, is ſibi ipſe, quominus progrediatur, atque proficiat eſt impedimentum: quod enim conueniens, & conſentaneum ab imperito iudicatur, non verè conueniens & conſentaneum eſt apud artificem; horum enim iudicia ſunt contraria,* IX. Item Nilus, Dorotheus, &c.

traria, artifex vtitur ſcientia: artis ignarus coniectura: porrò coniectura raro aſſequitur veritatem. Quod declarat exemplo nauigantium, qui gubernatori nauis obtemperant quanuis coniecturæ aliud ſuadere videantur; & concludit; *Sic igitur quæ ſalutem animæ ſuæ aliis crediderunt, omiſſis propriis opinionibus, & coniecturis, periti rectoris arti cedant, & ſcientiam illius cogitationibus ſuis anteponant.* Similiter S. Dorotheus tractat. de vita rectè, & piè inſtruenda doctrina; ſeu ſerm. 1. in fine tom. 2. Bibliothecæ, huius obedientiæ meminit, quam indiſcretam appellat, dicens. *Vos autem omnino fratres adhuc expertes video huiuſcemodi obedientiæ indiſcretæ ne noſſe quanta eius ſit requies.* Et infrà: *Aſſueſcat ſeipſum poſt Deum Patri dedere, atque ab eo nulla in re poſtmodum diſſentire, ſed omnia ipſius arbitrio faciat ea fide ac certitudine, ac ſi Deo in cunctis, non homini pareret.* & alia habet in ſerm. 5. Item Cæſareus Arelaten. tom. 2. Bibliothecæ in hom. 8. ad monachos. *Quidquid tibi,* inquit, *à ſenioribus fuerit imperatum accipe tanquam de cœlo, ſicut de ore Dei prolatum: nihil reprehendas, nihil diſcutias, in nullo penitus murmurare præſumas, totum iuſtum, totum ſanctum, & vtile iudica, quidquid tibi à Prælato videris imperari.* Sic etiam in eodem 2. tom. dixit Antiochus Abbas hom. 39. *Sana obedientia eſt, qua quis perſuadetur, & obedit citra vllam dubitationem. Obedientia renuntiatio & propriæ voluntatis, nulla non ſui parte perfecta, quæ ſolo moderatoris ſui nutu, ad quiduis operandum nihil turbulentè mouetur.* Laurentius etiam Iuſtinianus in citato lib. de obedientia, cap. 6. poſt primum gradum obedientiæ, qui eſt libenter obedire, addit ſecundum, qui eſt obedire ſimpliciter, id eſt, (vt declarat) *nullus mouendo quæſtiones vnde hoc veniret, quis hoc dederit conſilium,* &c. Et huc ſpectat, quod Sancti annotarunt interrogationem illam, *Cur præcepit vobis Deus?* à dæmone primùm factam eſſe; & Euam reprehendunt, quòd non ſtatim illam auerſata fuerit. Chryſoſt. homil. 16. in Geneſim, Bern. ſerm. de S. Andrea.

X.
Item Bon.

Præterea S. Bonauent. in ſuis Opuſculis ſæpe hoc genus obedientiæ docuit: nam tom. 2. p. 1. 4. *Illum* inquit, *optimum dixerim obedientiæ gradum; cum eo animo opus iniunctum recipitur quo, & præcipitur, cùm ex iubentis pendet intentio exequentis, nunquam de maiorum ſententia iudicent, quorum officij eſt obedire.* Et in 2. p. principali cap. 3. *Obedientiæ ſe toti ſubijciant.* Et infrà: *Credant ſalutare quidquid ille præceperit. Perfecta obedientia eſt (in incipiente maximè) indiſcreta, id eſt, non diſcernere, quid vel quale præcipiatur, ſed tantùm ad hoc niti, vt fideliter, & humiliter fiat quod à maiori præcipitur: ſecurè per omnia obeditur vbi contra Deum nihil præcipitur.* Et in Regula Nouitiorum cap. 13. hæc verba refert ex Gregorio, *Non licet ſubditis diſcernere, ſed ſtatim ſimpliciter obedire.* & in Stimulo diuini amoris, p. 2. cap. 11. agens de perfecta obedientia priorum religioſorum, ſubdit, *Non enim ſicut moderni nunc, ipſi tunc librabant hoc melius eſſe illo; hoc ſecurius, hoc laudabilius, hoc facilius, ſed cuncta, quæ cernebant eſſe prælatorum ſuorum beneplacita voluntati, dummodo non eſſent contra Deum, quantumcunque ardua, ac vilia forent, auiditate maxima adimplebant.* Et ſtatim adducit exempla Mauri, qui iuſſu ſancti Benedicti ſuper aquas diſcurrit, ex Gregorio 2. Dialogo cap. 7. & alterius, qui iuſſus à ſuperiore, leonem cœpit, & traxit. Item adducit exemplum Ioannis, quod ſuprà ex Caſsiano retulimus. & in vita S. Franciſci cap. 6. refert S. Franciſcum verum obedientem, ſimilitudine corporis mortui explicaſſe. *Nam tolle,* inquit, *corpus exanime, & vt placuerit pone, videbis non repugnare motum, non murmurare ſcitum, non reclamare dimiſſum. Quòd ſi ſtatuatur in cathedra, non alta, ſed ima reſpiciet; ſi collocetur in purpura pelleſcit. Sic autem verus obediens eſt, qui cur dimoueatur, non dijudicat vbi locetur, non curat vt tranſmutetur, non inſtat euectus ad officium: ſolitam tenet humilitatem plus honoratus, plus reputat ſe indignum.* Multa etiam habet idem Bonau. 1. tom. Opuſcul. in Pharetra lib. 2. c. 43. & 44.

Refertur in vitis Patrũ 2. p. lib. de obedientia.

XI.
Denique D. Thom. Ant. &c.

Denique veritatem hanc non prætermiſit S. Thomas, ſed breuiter ac dilucidè explicauit in 1. 2. q. 13. art. 5. vbi tractat, an electio poſsit eſſe de re impoſſibili, & in 3. argum. obijcit; quia S. Benedictus in regula ſtatuit, vt licèt ſuperior aliquid impoſsibile præcipiat, ſubditus tentet illud implere. Et reſpondet, hoc ideo dicit, *quia an aliquid ſit poſsibile, ſubditus non debet ſuo iudicio diſcernere, ſed in vnoquoque iudicio ſuperioris ſtare.* Quibus verbis tacitè exponit, quomodo accipienda ſint cõſilia Sanctorum, quando dicunt, etiam in rebus impoſsibilibus obediendum eſſe, ſcilicet, vel vbi impoſsibilitas non eſt euidens, vel certè vt homo incipiat, & faciat quod in ipſo eſt, donec vlterius progredi non poſsit: nam interdum Deus aperit viam, vt perficiatur, quod in principio impoſsibile videbatur, vt in ſequentibus latiùs explicabimus. Huc accedit quòd ſanctus Antoninus 4. p. tit. 5. cap. 11. §. 2. ſecundum gradum obedientiæ ponit, *ſine diſcuſsione obedire.* Et id proſequitur eodem ferè modo, quo Bonau. & Laurentius Iuſtinianus ſupra. Multa etiam de hac perfectione ſcripſit Humbertus S. Generalis ordinis Prædicatorum in epiſt. ad Fratres ſuos cap. 5. 6. & 9. vbi ab eis requirit obedientiam ſimplicem, ſine diſcuſsione, & alia multa habet, quæ hoc ipſum declarant. Sic denique dixit Abulenſis in cap. 17. Geneſis in fine, *Verus obediens moras neſcit, nec de agendo deliberat cùm mandatum fuerit, ſicut verus moralis nihil in agendo moratur poſtquam conſiliatus fuerit, vt ait Ariſt. 6. Ethic. c. de Eubulia. Eundem locum habent obedientia, & Eubulia, quia ſicut poſt conſilium perfectum, nihil manet, niſi operare, ita propoſito præcepto obediendi, ſolùm operatio ſequitur.* Vbi particula *ſolùm* non excludit voluntatem, vt per ſe notum eſt; excludit ergo nouum conſilium; nouúmque examen de rei conuenientia, vt ex ipſa proportione, quam adducit, manifeſtè conſtat, eſtque optima ad explicandum quomodo conſilium, & iudicium ſuperioris debet reputari à ſubdito, vt ſibi ſufficiens, in quo conſiſtit punctum illius obedientiæ, quæ cœca appellatur.

Qua ratione voluntas pendeat ab intellectu ad actus ſtudioſos exercendos.

XII.

Ex his ergo ſatis conſtat, doctrinam quã de perfectione obedientiæ ex parte intellectus Societas profitetur, non eſſe nouam, ſed antiquiſsimam, nec ſingularem, ſed communiſsimam, maximáque authoritate fundatam. Supereſt vt verum ſenſum, & vſum eius declaremus. Supponimus autem obedientiam formaliter perficere voluntatem, eſt enim virtus moralis, & pars iuſtitiæ, vt ait D. Tho. 2. 2. quæſt. 104. art. 2. virtus autem moralis, & præſertim iuſtitiæ, perfectio voluntatis eſt. Vnde eſt illud Gregorij 35. moral. cap. 12. quòd *per obedientiam propria voluntas mactatur.* Eſt enim voluntas potentia mouens reliquas omnes facultates ad exercitium liberum ſuarum actionum, & ideo libertas proximè, ac formaliter eſt in actibus elicitis ab ipſa voluntate; in actionibus verò aliarum facultatum, ſolùm per denominationem ab illis. Propria autem obedientia ſolùm inuenitur in actibus liberis, & ideo formaliter ac proximè eſt perfectio voluntatis, vt mouentis alias potentias, ad exequenda opera præcepta. Hinc verò fit, eo modo quo pendet voluntas ab intellectu in ſuis actionibus, ita etiam pendere perfectionem obedientiæ à perfectione intellectus. Pendet autem voluntas ab intellectu, tanquam à dirigente, & illuminante, ſeu proponente obiectum. Vnde quo intellectus hoc munus exercue-

Prima ſuppoſito ſeu notatio.

rit circa bonum aliquod honeſtum, eo per ſe loquendo voluntatis actio erit etiam perfectior, ſaltem quantum eſt ex parte intellectus. Ita ergo cum proportione in obedientia contingit.

XIII. *Secunda.* Eſt autem vlteriùs obſeruandum, perfectã motionem, & directionem intellectus, duo requirere, ſcilicet perfectam attentionem, ſeu conſideratione boni proſequendi, & remotionem omnis cogitationis, quæ poſsit voluntatem remouere, aut impedire ab affectu, ſeu proſequutione illi⁹ boni. Quæ duo adeò neceſſaria ſunt ad liberam, ac perfectam motionem voluntatis, vt efficaciam diuinæ gratiæ excitantis ſoleant maximè Theologi explicare per hæc duo, ſcilicet immittere ſanctam, & ſupernaturalem cogitationem accommodatam, & impedire ne cogitationes inſurgant, quæ cogitationem priorem, aut efficaciam eius, poſsint minuere, aut omnino euertere. Et ratio ſumi poteſt partim ex imperfecta capacitate intellectus noſtri ob quam pluribus diſtractus cogitationibus, minus intentus, vel conſtans eſt in ſingulis, partim ex imperfectione voluntatis, quæ etiam retardatur, vel ex imperfecta conſideratione intellectus, vel ex diuerſis affectibus ſimplicibus, qui in ea inſurgunt, quando intellectus varijs diſcurſibus agitatur. Vnde ſicut actio peccaminoſa voluntatis, partim conſurgit ex conſideratione praui obiecti, partim ex boni inconſideratione, ita ſeruata proportione, recta motio voluntatis per ſe requirit conueniens iudicium boni proſequendi, per accidens verò remotionem omnium cogitationum, quæ poſſunt affectum illum impedire. Et ex vtroque capite poteſt eſſe maior, & minor perfectio. Ex parte quidem iudicij, tum in maiori attentione, ſeu intenſione actus: tum maximè in altiori conſideratione obiecti proponendo illud ſub excellentiori motiuo, & honeſtate: ex parte autem priuationis, ſeu carentiæ iudicij, vel cogitationis impedientis, tanto erit maior perfectio, quanto priuatio illa maior fuerit. Hæc ergo quæ in generali declarata ſunt, ad obedientiam cum proportione ſunt applicanda, & in illis duabus locutionibus, quas propoſuimus, ſunt intenta.

Qua ratione ad perfectionem obedientiæ pertineat in ſuperiore præcipiente Deum conſiderare, eique vt Deo obedire.

XIV. *Ad authoritates ſignificantes ſuperiorem vt Deum ſuſpiciendum.* Primò ergo meritò poſtulatur ad perfectam obedientiam conſideratio Dei in ſuperiore, & apprehenſio præcepti eius, ac ſi à Deo egrederetur; per hæc enim non poſtulatur à religioſo falſa apprehenſio, vel exiſtimatio erga ſuperiorem, vel mandatum eius, ſed ſolùm eleuatio mentis ad conſiderandam ſupremam rationem, ac motiuum, propter quod obediendum eſt; quod eſt diuina voluntas, & authoritas. Quod ſatis declarauit B. P. Ignatius in citata epiſtola, cùm dixit obedientiam eſſe holocauſtum, quo totus homo ſine vlla prorſus imminutione, conditori ſuo, ac Domino per manus miniſtrorum, in charitatis igne immolatur. Item cùm ibidem dixit, *Chriſtum Dominum in ſuperiore quolibet agnoſcere ſtudeatis, in eóque diuinæ Maieſtati obedientiam, ac reuerentiam ſummam cum religione præſtare.* Item quod ait, *Nunquam intueantur perſonam ipſam cui obediunt, ſed in ea Chriſtum Dominum cuius cauſa obediunt.* & ſimilia habet in cæteris locis citatis. Nihil ergo præter vel contra rationem virtutis per hanc admonitionem conſulitur: nam qui ſic obedit, non iudicat ſuperiorem eſſe Deum, ſed repræſentare Deum, quatenus vicem eius gerit; quod veriſsimum eſt; nam de omnibus magiſtratibus dixit Paulus eſſe Dei miniſtros, & ab illo habere poteſtatem, ad Roman. 10. ergo à fortiori id verum habet in prælato religionis. Neque etiam iudicat præceptum ſuperioris eſſe diuinum, id eſt, à Deo ipſo immediatè latum, cùm euidens illi ſit hominem eſſe qui præeſt: ſed iudicat rationem obediendi eſſe diuinam, ſcilicet voluntatem ipſam Dei, quæ impletur, cùm impletur ſuperioris voluntas, & eſſe debet prima ratio obediendi. Item in religioſo eſt alia peculiaris ratio diuini cultus, quam in ſua obedientia intueri debet: quia per ſpeciale votum illam Deo conſecrauit. ob hanc ergo cauſam æquiparatur quodammodo præceptum Prælati, ac ſi eſſet latum immediatè ab ipſo Deo: nam licèt hoc propter propinquiorem habitudinem ad Deum, maiori quadam ſit reuerentia dignum, & reſpectu hominum ſit etiam immutabilius: nihilominus, quantum ad formalem rationem obediendi, ſi perfecto modo fiat, quandam habet æqualitatem. Quo ſenſu dixit Bernar. in citato Opuſc. de Præcepto, & diſpenſatione, quem imitatur Bonauentura in ſpeculo diſcipl. p. 1. cap. 4. *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo; haud ſecus accipiendum eſt, quàm ſi præcipiat Deus.* Et ibidem exaggerans Bernardus obedientiam, & reuerentiam Prælatis debitam, *Quos ſibi Deus* (inquit) *æquare quodammodo, in vtraque parte dignatus, ſibimet imputat illorum, & reuerentiam, & contemptum.* Poteſt hoc declarari exemplo latriæ, quæ eadem in Chriſtum, & imaginem eius fertur: quia Chriſtus in imagine adoratur, & ob eandem Chriſti excellentiam, imago Chriſti coadoratur. *Exemplum.*

Neque etiam qui ſic obedit, iudicat, aut exiſtimat, non poſſe decipi, aut errare ſuperiorem, vel ex ignorantia, vel ex malitia, nihil enim horum ad prædictam conſiderationem intellectus neceſſarium eſt, neque à citatis autoribus, neque à B. Ignatio aliquo in loco inſinuatum eſt. Non enim ſine cauſa, ſæpius expreſsè addidit illam conditionem; *vbi peccatum non cerneretur*, vt dicit 3. p. cap. 1. §. 23. vel *vbi definiri non poſſit, aliquod peccati genus intercedere*; vt dicit 6. p. cap. 1. §. 1. & in epiſt. inquit, hanc rationem obedientiæ tenendam eſſe *omnibus in rebus, quæ cum peccato manifeſtè connexæ non ſunt.* Hæc enim adiectio *manifeſtè* ſupponit ſuperiorem poſſe errare, aliquid illicitum præcipiendo. Si enim hoc non eſſet poſsibile, impertinens eſſet illa exceptio cùm in legibus diuinis addi non poſſit, quia fieri nequit, vt Deus mali aliquid præcipiat. Quòd ſi ſupponitur ſuperiorem poſſe præcipere aliquod malum, eadem ratione ſupponitur poſſe id facere non tantùm ex ignorantia, inuincibili, ſed etiam exculpabili negligentia vel etiam ex prauo affectu. Quia ſicut non habet priuilegium ſpeciale, vt errare non poſsit; ita neque vt non poſsit eſſe negligens, aut habere prauum affectum: neque aliud potuit venire in mentem alicuius cordati hominis. Vnde B. Ignatius in dicta epiſtola fatetur, *Superiorem eſſe obnoxium erroribus, atque miſeriis; non tamen ita eſſe inſpiciendum, ſed vt Chriſti miniſtrum à quo ſperandum eſt ipſum illuminaturum, & adiuturum, vt rectè nos ducat; & gubernet.* Qui ergo in ſuo ſuperiore Chriſtum conſiderat, non ſtatim abſolute ſupponit ipſum non poſſe errare, ſed ſolùm facta illa hypotheſi; quod malum non præcipiat, nec tale aliquid in ipſo præcepto appareat, pro certo habet, & iudicat, ſibi non errare: quod in citatis verbis expreſsè dixit Bernardus, *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo, haud ſecus accipiendum eſt, quàm ſi præcipiat Deus.* Hoc autem obedientis iudicium temerarium non eſt, ſed ſufficienti authoritate, & ratione fundatum. XV. *Ad authoritates ſignificantes ſuperiorem non eſſe cogitandum vt erroris obnoxium.*

Quod vt amplius explicetur, vulgaris diſtinctio XVI.

ctio *certitudinis*, præ oculis habenda eſt. Alia eſt enim certitudo ſpeculatiua, alia practica. Prima ſumitur ex conformitate ad rem; alia ex conformitate ad affectum operantis: & ad principia, per quæ moueri debet. Prior ergo certitudo non eſt neceſſaria ad obedientiam, quantumuis perfectam, non ſolùm circa vtilitatem rei præceptæ ad finem à ſuperiore intentum, verùm etiam neque ad honeſtatē. Duo enim poſſunt venire in dubium, quando ſuperior aliquid præcipit. Primùm an ſit vtile, vel cōueniens, quod præcipitur ſecundùm artem vel humanam prudentiam iuxta materiam præcepti: vt, v. g. an eſſet vtile vel inutile rigare lignum aridum: an expediat ſtudere, aut aliud agere, & ſimilia. Atque in his dubijs clarum inprimis eſt, non oportere ad honeſtatem obedientiæ, illa diſcernere, vel dijudicare, niſi quando contigerit, ex reſolutione talis dubij pendere honeſtatem actionis. Deinde etiam ad perfectionem obedientiæ neceſſe non eſt, pro certo iudicare, quod non eſt certum; id eſt, medium, quod præcipitur eſſe vtile ad finem, qui intenditur: nam cùm prudentia ſuperioris in hoc falli poſſit, & res aliàs non ſit ſubdito euidens, ferre tale iudicium firmum, vel eſt impoſſibile, vel certè imprudens. Perfectio ergo, quæ in hoc poſtulatur, ſolùm eſt, vt quando nō eſt euidens, rem eſſe inutilem, vel incommodam fini intento, ſubditus ſe ſinat authoritate ſuperioris duci, etiam quoad iudicium ſe ſuperiori conformando ex fide quadam humana, quæ tamen aliquo modo fundetur in ſpe diuinæ prouidentiæ erga ſuperiorem. Quia verò hoc non obſtante occurrere poſſunt rationes, quæ in contrarium vrgeant, ideo non excludit perfectio obedientiæ, quin hæ proponantur ſuperiori, pura intentione procedendo, non ex affectu ſe excuſandi ab onere præcepti, ſed ex deſiderio, vt quod magis expedit ad finem intentum à ſuperiore fiat. Quòd ſi tandem, non obſtantibus rationibus, etiamſi ſubdito euidentes appareant, ſuperior in ſuo præcepto perſiſtat, cùm non ſit contra honeſtatem, faciendum eſt. Quod vt perfectè fiat, non oportet tunc iudicare rem eſſe vtilem, ſed ſolùm, ſubdito eſſe vtile illam aggredi, & facere quantum poſſit. Et hæc eſt certitudo practica, quæ non repugnat cum priori dubio ſpeculatiuo, vt per ſe notum eſt. Vt autem hæc certitudo practica conſtantior ſit, & conſequenter obedientia promptior, eſt optimum conſilium non diſcutere conuenientiam rei in ſe, ſed ſuſpendere iudicium, quoad fieri poſſit, circa talem diſcuſſionem, & iudicare quod præcipitur melius eſſe.

Quo pacto ſe geret ſubditus in dubio de vtilitate præcepti.

XVII.

Quo item pacto in dubio de honeſtate.

Secundò poteſt venire in dubium, an ſit licitum nécne, id quod præcipitur. De quo multa dicunt Doctores in materia de cōſcientia, præſertim Corduba lib. 3. Quæſtionarij quæſt. 7. & ſequentibus, & attingunt Adrianus quodlib. 2. Soto Opuſc. de legendo ſecreto memb. 3. q. 2. Sylu. & Summiſtæ verb. *Obedientia*, & verb. *bellum*, & nonnulli ex Scholaſticis in 2. d. 39. & nos in tom. de Legib. & tract. de Charitate diſp. 13. de bello ſect. 6. à num. 8. & in materia de conſcientia, & latè Sanches lib. 1. Decal. cap. 10. Breuiter tamen aduerto, duobus modis poſſe dubitare de honeſtate rei præceptæ. Priori modo antecedenter (vt ſic dicam) dubitando de re ipſa, quæ præcipitur ſecundùm ſe, & ſeparata à præcepto ſuperioris. Poſteriori modo etiam conſequenter, ſeu facta compoſitione præcepti, dubitando an non obſtante præcepto liceat id facere, ſeu (quod perinde eſt) an liceat obedire in tali materia. Hoc poſterius dubium eſt practicum, & ideo illo durante certum eſt non licere tale opus facere: quia operari cum conſcientia practicè dubia, nunquam licet, propter periculum cui homo ſe exponit ita operando. Vt ergo obedire liceat, neceſſe eſt tale dubium practicum deponere, & firmiter iudicare, non obſtante priori dubio antecedēte, ſeu de opere ipſo ſecundùm ſe, licitum eſſe obedire, illud exequendo; ſic enim prius dubium manet purè ſpeculatiuum, quia non eſt proxima regula operationis, ſed deponitur ex alijs principijs, & formatur certa conſcientia.

Si practicum ſit dubium prius deponendũ quàm obediatur.

XVIII.

Sufficiat ne iuſſio ſuperioris ad deponendum quodlibet dubium ſpeculatiuum de honeſt. rei præcepta.

Quod autem in præſenti explicare oportet, eſt, an ſuppoſito priori dubio antecedente authoritas prælati præcipientis ſit ſufficiens; poſſitque pro regula generali aſsignari ad deponendum illud dubium, & formandam conſcientiam, *quòd obediendum ſit*; partem enim affirmatiuam vidētur docere Patres. Nam Bernardus in lib. de Præcepto, & diſpenſatione, ſic inquit, *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non ſit certum diſplicere Deo, haud ſecus accipiendum eſt, ac ſi præcipiat Deus*. Vbi exponendo negationem illam, *non ſit certum*: non requirit vt poſitiuè ſit certum: vnde licèt ſit dubium, iuxta dictam regulam, obediendum erit; quia tunc non eſt certū diſplicere Deo. Et eandem regulam eiſdem verbis vſurpauit Bonauentura in ſpeculo diſciplinæ p. 1. cap. 4. Et Humbertus S. Generalis familiæ Dominicanæ lib. 5. de Eruditione religioſorum p. 1. cap. 1. *Obedientia* (inquit) *hominū de Dei placito certificat: niſi enim apertè ſit malum, quod à ſuperiore præcipitur, ſic accipiendum eſt, ac ſi à Deo præciperetur*. Vbi illud verbum, *apertè*, ponderandum eſt. Sumitur etiam ex Auguſtino lib. 22. contra Fauſtū cap. 74. & 75. & refertur in cap. *quid culpatur* 23 q. 1. vbi ait milites rectè obedire Principi bellum præcipienti, quando de iniuſtitia belli eis non conſtat. Deniq; hac etiam regula videtur [v]ſus B. P. N. Ignatius 3. p. Conſtitut. c. 1. §. 23. dicens, *In omnibus rebus vbi peccatum non cerneretur.* quod explicans 6. p. cap. 1. dicit, *In omnibus rebus ad quas poteſt obedientia cum charitate ſe extendere.* Vbi in declaratione lit. B. dicitur, *Huiuſmodi ſunt illæ omnes, in quibus nullum manifeſtum eſt peccatum.* Et ſimili modo loquitur in epiſtola de obedientia.

XIX.

Arguitur pro parte negat.

Contra hanc verò doctrinam facere videtur, quia nulla ſufficienti ratione fundata eſt; & alioqui nullum eſt præceptum diuinum, quòd obliget ad præferendam authoritatem ſuperioris omnibus rationibus, quæ dubium mouere, ſeu fundare poſſunt; neque id videtur conſentaneum rationi. Nam cùm ſuperior ipſe quantum ad iudicium circa materiam ſui præcepti, an aliàs ſit licita, nécne, non diuinam, ſed humanam tantùm authoritatem habeat, vinci poteſt; vel maiori authoritate doctiorum, & fortaſſe ſanctiorum, vel per efficaciam rationis, vel textus aut legis ſuperioris prælati: ergo non poteſt indiſtinctè illa regula prudenter acceptari.

XX.

Authoris reſolutio.

Dicendum verò eſt, prædictos Sanctos moraliter eſſe loquutos, & ideo tradidiſſe illam regulam, quæ rectè explicata, vel generalis eſt; vel tam raram, & extraordinariam patitur exceptionem, vt moraliter abſolutè ſtatui poſſit. Explicatur, quia vel dubium eſt negatiuum; ſcilicet, quia ſubditus nec poſitiuam habet rationem vt iudicet malum eſſe, quod præcipitur; neque etiam vt credat eſſe bonum, & honeſtum, ſecluſo præcepto: vel poteſt eſſe dubium poſitiuum, id eſt, ortum ex poſitiua authoritate, vel ratione in contrarium. In priori dubio generatim, & ſine vlla exceptione, verum eſt præceptum ſuperioris ſufficere, vt ſubditus illi innixus, certò iudicet, ſibi licere, quod præcipitur, quia in illo caſu etiam præceptum obligat, cùm ſuperior exigat ius ſuum, & in dubio, *melior ſit conditio poſſidentis*. Item quia aliàs eſſet moraliter impoſsibilis obedientia, ſi vnicuique ſubdito in particulari priùs perſuadendum eſſet; iuſtum eſſe, quod præ-

Explicatus quando dubium eſt [n]egatiuum.

Iuxta hanc partẽ dubij nega ſatisfit Patribus in n 18. citatis.

præcipitur. Et hoc maximè videtur intendere Auguſtinus in dict. cap. *quid culpatur.* ibi, *ſi quod iubetur vel non eſſe contra Dei præceptum certum eſt, vel verum ſit, certum non eſt.* Atque hic modus obedientiæ maximè locum habet in religioſis, quoad actiones, vel omiſſiones, quæ per ſe malæ non ſunt; dubitari autem poteſt, an religioſis ſint honeſtæ, & ſæpiùs, an conferant ad illorum perfectionem: nam in his ſtandum ſemper eſt iudicio & præcepto ſuperioris; quando euidenter non conſtat ipſum errare, vel ex falſa præſumptione procedere, & hoc ſenſu dicunt Patres citati, præſertim Baſilius in epiſtola ad Canonicam, & Caſsianus collat. 4. cap. 20. non minus eſſe obediendum prælato præcipienti refectionem, quàm præcipienti ieiunium, & præcipienti otium, aut ſomnum, quàm præcipienti laborem, aut vigiliam; quia licèt priora iuſſa ex ſe non ita honeſta, vel vtilia appareant, ſicut poſteriora, obedientiæ ſubiectio confert illis ſufficientem honeſtatem. In hoc etiam ſenſu dicunt interdum Patres: Quidquid voluntate ſua religioſus agit, etiamſi bonum eſſe illud iudicet, illi bonum non eſſe, neque vtile; *imò eſſe furtum, & ſacrilegium*, ait Baſilius in ſermone de Abdicatione rerum, & ſerm. 2 de Inſtitutione monachorum, circa finem, & regul. 60. ex breuioribus. *Nec ea* (inquit) *quæ ex ſuo genere bona ſunt ex proprio arbitrio geri conuenit.* Vbi etiam in religioſo hoc ſine culpa non fieri ſignificat, dicens, *culpam ſuam agnoſcere debet, qui huiuſmodi eſt, quòd ſua ſponte conſtituere aliquid auſus fuerit, cuiuſcunque omnino generis illud ſit.* Hæc enim, & ſimilia intelligenda ſunt, quando illud, quòd aliàs bonum apparet, contra voluntatem ſuperioris fit, vel quia ab ipſo ſpecialiter prohibetur, vel quia ex regula non permittitur fieri, ſine conſenſu eius; nam præferre iudicium ſuum vel regulæ, vel voluntati ſuperioris, propter bonitatem, quæ in obiecto, vel actione apparet, in religioſo reprehenſibile eſt. Quòd autem in hoc ſenſu loquatur Baſilius, patet, nam ſtatim ſubdit, reſcindendum eſſe quidquid præter præceptum ſuperioris ſtatutum ſit: affertque exemplum de Petro, qui reſiſtebat Chriſto volenti lauare pedes eius. Ratio etiam id oſtendit, quia vbi opus aliàs bonum, regulæ, aut obedientiæ non opponitur contrariè, quamuis careat motione eius, non ideo malum eſt; quia non eſt illa circunſtantia neceſſaria ad omnem actum virtutis, etiam in viro religioſo, quamuis, cæteris paribus, talis actio minùs perfecta ſit. Quoties ergo in materia obedientiæ poſitiuè non apparet malitia, nec certò, nec probabiliter, quamuis nec de honeſtate conſtet, obediendum eſt etiam omittendo, quod aliàs conſtat bonum eſſe, quando non conſtat omiſſionem ipſam malam eſſe.

XXI.
Explicatur eadem reſolutio quando dubium eſt poſitiuum.

Quando verò dubiũ eſt poſitiuum, neceſſarium eſt expedire rationes, vel auctoritates, quæ dubitare cogunt, an id quod ſuperior præcipit, honeſtum ſit, ſiue tale dubium oriatur circa factum, vt, v. g. an reuelatio talis peccati ſit formalis detractio, & infamatio proximi, nécne; vel an tale factum fuerit homicidium, nécne; & conſequenter, an ex illo contracta fuerit excommunicatio; ſiue oriatur dubium ex iure, vt an liceat nunc comedere, quando præceptum ieiunij obligare videtur; vel hoc facere, quando aliàs obligat præceptum audiendi ſacrum, &c. Hoc enim conuincit obiectio facta. Quando autem rationes, aut motiua talia ſunt, vt rem faciant dubiam, & non certam, neceſſe eſt, vt ſint tantùm probabilia, & non euidentia. Conſiderare ergo oportebit, an ſecluſo præcepto, res ſit vtraque ex parte probabilis; & tunc generaliter verum erit adiuncto præcepto obediendum eſſe, quia cum vtraque pars ſupponatur eſſe probabilis, adiuncta ratione obedientiæ, pars illa eligibilior fiet. Nec diſtinguendum exiſtimo de maiori, vel minori probilitate: quia iuxta communem doctrinam, per ſe licet practicè ſequi opinionem probabilem circa honeſtatem actus, relicta probabiliori. Ergo multo magis hoc licebit, adiuncta obedientiæ ratione: nam moraliter loquendo non poteſt ille exceſſus probabilitatis tantus eſſe, quin meritò prætermittatur, propter virtutem obedientiæ, præſertim quia ipſa auctoritas ſuperioris probabilitatem alterius partis multum auget. Si autem contingat, ſecluſo præcepto, ita eſſe probabile actum, de quo agitur, eſſe malum, vt oppoſitum, nec probabile ſit; tunc non poteſt res vocari dubia, eſto non ſit omnino euidens, ſed humano modo certa; quia vix poſſunt homines conſequi certiorem rerum cognitionem, præſertim in rebus practicis, & moralibus. Et ita exiſtimo Patres ſuperiùs citatos huiuſmodi cognitionem comprehendere, quoties dicunt obediendum eſſe in omnibus quæ non conſtat, aut certum non eſt diſplicere Deo: nam in eo caſu ſatis conſtat, ſatiſque certum eſt, & ideo licèt verum ſit, ſtante illo iudicio non debere ſubditum obedire; nihilominus regula illa rectè intellecta generaliter, & ſine exceptione vera eſt.

Iuxta hanc partẽ dubij poſitiui ſatisfit eiſdem Patribus in num. 18.

XXII.
Explicatur amplius quod nunc dictum eſt de dubio poſitiuo.

Addo verò, etiam in eo caſu conſiderandum eſſe, an materia illius obedientiæ iudicetur illo modo intrinſecè mala, vel ſolùm ex iure aliquo poſitiuo. Nam in priori caſu generaliter verum eſt obediendum non eſſe, in poſteriori autem vlteriùs conſiderandum eſt, an ſuperior præcipiens poſsit in tali iure diſpenſare; nam ſi hanc poteſtatem habeat, & non ex ignorantia præcepti eccleſiaſtici, v. g. contrarium præcipiat, præſumendus eſt diſpenſare: nec facile iudicandum eſt, ſine cauſa, & inualidè id facere, niſi euidenter id conſtet; quod frequenter, ac moraliter loquendo, vix poteſt accidere. Aduerto etiam, aliquando talem poſſe eſſe actum, vt ſecluſa obedientia iniungente alium actum, ſit neceſſarius ad honeſtatem morum, non ſolùm ex poſitiuo iure, ſed etiam ex naturali, & nihilominus quòd eius neceſsitas ceſſet interueniente obedientia, & præcepto hominis, vt ex charitate, vel ex voto poſſet religioſus non impeditus obligari miniſtrare infirmo indigenti, & nihilominus ſuperiore aliud præcipiente, licitè illud omittere. & ita videtur non obſtare iudicium de malitia illius omiſsionis, quominus obedientia ſeruetur, ſed hoc ideo eſt, quia mutantur circunſtantiæ ex quibus illa obligatio, ſeu neceſsitas oriebatur: nam qui non eſt dominus ſuarum actionum, poteſt ad aliquam obligari quando non exigitur à ſuperiore, ſeu domino, non verò ſi ab illo præoccupetur. Et ideo cùm dicimus iudicium moraliter certum de intrinſeca malitia actus, vel omiſsionis ſecundùm ſe impedire, ne quis obedire teneatur, intelligendum eſt de iudicio omnino abſoluto, quod non pendet ex his circunſtantijs, quodque moraliter non mutetur ex parte obiecti, ſeu materiæ propter ſuperueniens præceptum ſuperioris exigentis ius ſuum.

XXIII.
Qualitatis prælati aliquando tollunt.

Præterea conſiderandum eſt, aliquando talem poſſe eſſe perſonam ſuperioris, vt eius authoritas poſsit probabilem efficere partem illam, quæ antea talis non apparebat, nec iudicabatur, vt ſi non ſolùm religioſus, & pius, ſed etiam doctus ſatis, & prudens habeatur: tunc enim ponderari poterit authoritas eius, & ratione illius obedire, non obſtante priori iudicio. Si quis autem rectè conſideret, in eo caſu non obeditur contra iudiciũ moraliter certum, neque conſideratur prælatus formaliter

liter tantùm, vt prælatus eſt, quod ad obedientiam ſpectat, ſed conſideratur, vt homo doctus, & prudens eſt: & vt ſic, priùs præbet authoritatē rei præceptæ, tollitq; conſequenter moralē certitudinem prioris iudicij, & tunc locum habet obedientiæ efficacitas. Quocirca, cùm Patres docent perfectum obedientem non debere conſiderare perſonam ſuperioris vt doctam, vel ſanctam, ſed vt miniſtrum Dei, intelligendum id eſſe per ſe, & quoad rationem obediendi: ex accidenti verò aliquando poteſt id eſſe neceſſarium ex parte materiæ obedientiæ, ad iuſtificandam illam, & regulariter etiam eſt vtile ad faciliùs conformandum proprium iudicium cum iudicio Superioris.

XXIV. *Etiam ceſſante obligatione ob dubium poſitiuum, perfectius obeditur, ſi non ceſſet contrariè.*

Vltimò animaduerto, aliud eſſe tractare, an ſubditus poſsit licitè obedire in omnibus, vbi peccatū non cernitur manifeſtè modo explicato, aliud verò an teneatur: hactenus enim ſolùm diximus illud prius, quia non agimus hîc de obedientia ſimpliciter neceſſaria, ſed de meliori, & perfecta; reliquum verò, quod ad neceſsitatem ſpectat, generale eſt de obſeruantia omnium præceptorum, & tomo præcedenti tractando de obediētia religioſa in genere, ſufficienter tactum eſt. Solùm ergo (quod ad præſens ſtatutū ſpectat) generaliter aſſero quotieſcunque in prędictis caſibus licitum eſt obedire, meliùs ac perfectius eſſe odedire etiamſi præcepti obligatio aliquo titulo excuſari poſsit. Quod maximè verum habet, quando obligatio non deeſt ex defectu poteſtatis, ſed ex defectu volūtatis, ſcilicet, quia Superior non intendit obligare, licèt poſsit. Tunc enim locum habet, quod ait Bonauentura tom. 1. Opuſcul. tractat. de Gradibus virtutū, *Altus gradus obedientiæ eſt implere verbum Prælati propter Deum, altior implere nutum, altiſſimus implere voluntatem*. Quod etiam ſignificat D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 2. Ratio autem eſt, quia vbi materia præcepti talis eſt, vt omnibus eius circunſtantijs, & ſpeculatiuis dubijs conſideratis, poſſet Superior eam præcipere, ſi vellet, quacunque ratione eam iniungat, vel ſuam voluntatem circa illum oſtendat, erit non ſolùm licitum, ſed etiam perfectius illi obedire, eſt enim eadem proportio. Et confirmatur, nam illa materia, ſimpliciter loquendo, eſt licita in ordine ad obedientiam; ergo pertinet ad obedientiam perfectam. Diſtinguit enim D. Thomas dict. q. 104. art. 5. ad 3. triplicem obedientiam. *Vna* (inquit) *eſt ſufficiens ad ſalutem, quæ ſcilicet obedit in his ad quæ obligatur; alia perfecta, quæ obedit in omnibus licitis: alia indiſcreta, quæ etiam in illicitis obedit.*

XXV. *Quædam limitatio circa idem aſſertum.*

Poſſet autem hæc regula limitari ex Soto dict. memb. 3. q. 2. & Corduba dict. lib. 3. q. 6. niſi id quod præcipitur vergere poſsit in notabile præiudicium proprium, vel tertiæ perſonæ. Sed moraliter loquendo hæc limitatio locum non habet in caſu de quo agimus, quia ſi materia talis eſſe ſupponitur, vt certū ſit poſſe à Superiore præcipi hîc, & nunc penſatis omnibus circunſtantijs, iam non poterit eſſe talis, vt ex illa poſsit moraliter timeri tale nocumentum, alioqui ratione huius periculi, dubitari poſſet an Superior in rigore valeat circa illam obligationem præcepti imponere. In hoc autē caſu loquuntur dicti auctores. Dicunt enim quando ſubditus dubitat, an Superior poſsit præcipere, necne; tunc ſi timeat graue nocumentū propriū, aut præiudicium tertij, nō obligari ad obediendū, etiamſi aliàs ſit certus id quod præcipitur licitum eſſe. Sed hoc, vt ipſimet indicant, ſolùm habet locū; quando dubitatur de iuriſdictione, aut de poteſtate Superioris circa talem materiam, propter difficultatē eius: vt ſi religioſus dubitet, an ire ad Indos ſit materia ſui voti obedientiæ, tunc enim volunt iſti authores nō teneri ad obediendū ſtante ęquali dubio: quia non tenetur cum tam graui incommodo tueri ius dubium prælati. Eſto autem hoc verum ſit de rigoroſa obligatione, *regulariter* exiſtimo eſſe perfectius obedire, *Si alioqui certum ſemper eſt, rem eſſe licitam*: quia virtus obedientiæ excellentiſsima eſt, & in eo caſu non tam ius hominis, quàm ius Dei, licèt dubium proprio commodo præfertur. Dico autem *regulariter*, quia in his rebus moralibus, quæ ex circunſtantijs plurimum variantur, non poteſt tam infallibilis regula aſsignari, quin poſsit excogitari caſus, in quo periculum nocumenti, aut propriæ vitæ tanti momenti ſit, vt maius Dei obſequium iudicetur illud vitare, quàm in eo dubio obedire. Dixi etiam; *Si ſemper ſit certum rem eſſe licitam.* nam ſæpe contingit, vt ex periculo nocumenti, præſertim alieni, oriatur dubium, non ſolùm de obligatione præcepti, ſed etiam de honeſtate rei præceptæ, & conſequenter an liceat obedire; tunc autem ſeruandæ erunt regulæ ſuperiùs traditæ.

Dicta limitatio regulariter non procedit.

In quo conſiſtat perfectio obedientiæ cœcæ.

XXVI. *Cœca obedientia non priuat ſubditum omni iudicio.*

Ex his omnib9 facilè poteſt vlteriùs intelligi, quo ſenſu à ſanctis Patribus dictum fuerit, à religioſis perfectis, exhibendam eſſe ſuis prælatis cœcā obedientiam. Cùm enim cœcitas in priuatione viſus conſiſtat, & per metaphorā ad ſpiritualia tranſlata ſit, certum eſt nō in eo ſenſu transferri, vt ſignificet priuationem omnis cognitionis, & iudicij: quod eſt adeò per ſe notum, vt non indiguerit explicatione. Quis enim dubitare poteſt, quin homo nō eſt brutum, vel ſtolidus obedire debeat, ſed vt homo, qui recta ratione vtatur? Quod etiam conuincit prima obiectio generalis in num. 2. facta. Nam ijdem Patres à perfecto obediente requirunt lynceos oculos, quibus Deum in Superiore cernat: non ergo abſolutām priuationem cognitionis, & iudicij perfecti, in cœca obedientia requirunt. Neque hoc magis poteſt imponi B. P. N. Ignatio, quàm cæteris Sanctis cùm ab eiſdem, & ſententiam, & verba vſurpauerit, & iuxta ſubiectam materiam, in ſenſu omnibus noto, metaphora illa vſus ſit. Imò ſi rectè expendantur verba eius, particulam aliquam ſemper addidit, qua omnem inuidiam tolleret, & proprium ſenſum metaphoræ explicaret. Nam in Examine cap. 4. §. 29. addit illam particulam, *Sanè intelligendo*. In 3. p. cap. 1. §. 3. dixit, *Vbi peccatum non cerneretur*. Supponit ergo obedientem oculos habere debere, quibus hoc diſcernat. Et 6. p. cap. 1. §. 1. *Omnem* (inquit) *ſententiam, ac iudicium noſtrum contrarium, cœca quadam obedientia abnegando*. Vbi illa particula *quadam* reſtrictiua eſt: quia nimirum non ſimpliciter, ſed ſecundùm quandam rationem obedientia debet eſſe cœca. Hoc autem ibidem explicatur per oppoſitionem ad ſententiam, & proprium iudicium contrarium; & in alijs locis additur, cœcitatem hanc debere excludere humanas rationes, quibus moueamur potiùs ad parendum Superiori quia doctus eſt, aut prudens, vel quia placentia iubet, quàm propter ſolam Dei voluntatem. Item additur excludere humanos diſcurſus, quibus ſubditus examinare velit, cur prælatus hoc præcipiat, vel cur potius ſibi, quàm alteri, & ſimilia.

Neque id S. Ignatio imponi poteſt.

XXVII. *Excludit tamen prudētiam carnis. Vide D. Th. 2. 2. q. 50. ad 1. & ad Titum 1 lect. 4. & Bern. epiſt. 7.*

Itaq; vt vno verbo dicamus, cœcitas hæc excludit prudentiam carnis, non verò prudentiam ſpiritualem & ſupernaturalem. Cùm enim obedientia ſit perfectiſsima virtus, non minus requirit ad ſuū perfectum actum ducem prudentiam, quàm aliæ virtutes morales; ſed hoc eſt ei proprium, quod iudiciū prudentiale dirigens illā fundatur magis in extrinſeco principio, & iudicio Superioris, quàm in proprio; & ideo quatenus excludit propriū, dicitur obe-

obedientia cœca: excludit autem proprium, quatenus vitioſum aut imperfectum eſt, non quatenus dicit omnem vſum proprij intellectus. Sicut dixit etiam Bernardus; *Tolle propriam voluntatem, & infernus non erit*, non vt excluderet omnem vſum propriæ voluntatis, & libertatis: nam ſi hoc tollatur, etiam præmium cœleſte non erit, ſed vt excluderet vitioſam voluntatem, quæ per accommodationem, & communem vſum virorum ſpiritualium propria ſolet appellari Ita ergo in præſenti materia ex ſimili vſu, & accommodatione illa obedientia, quæ non nititur propriæ prudentiæ, nec curioſè inquirit rationes, & cauſas præcepti cœca appellata eſt à ſanctis viris, quibus tanquam in propria arte loquentibus, licuit proprijs nominibus vti ad hanc perfectionem obedientiæ ſignificandam, & ad exaggerandum quantum oporteat iudicio Superioris magis, quàm proprio gubernari. Sicut enim cœcus ab alio ducitur, & quaſi alienis oculis videt; Ita ſuo modo ſubditus ad Superiorem comparari debet.

XXVIII. *Cur dicatur etiam obedientia indiſcreta & inſipiens.* Eodem ſenſu vocatur hæc obedientia aliquando à Patribus *indiſcreta*, aut *inſipiens*. Ita loquitur Bernardus, ſcribens ad fratres de Monte Dei, & ex illo Bonauentura in ſpeculo diſciplinæ p. 2. cap. 3. & Humbertus de eruditione religioſorum lib. 2. p. 2. cap. 16. cùm tamen D. Thomas 2. 2. q. 104. artic. 5. ad tertium, indiſcretam obedientiam damnet. Eſt tamen diuerſitas in vſu vocis, non in re. Nam D. Thomas *indiſcretam* appellat, quæ non diſcernit, an ſit licitum, vel illicitum, quod imperatur. Bernardus autem *indiſcretam* vocat, quę non fundatur in propria diſcretione, & iudicio. Quomodo etiam dixit Gregorius verum obedientem non diſcutere, nec diſcernere obedientiam; & iterum; *Neſcit iudicare qui perfectè didicit obedire*. Et alia multa ſimilia ſuprà à num. 4. relata ſunt. Eodémque ſenſu vocatur hæc obedientia ſimplex ſine diſcuſsione, vt ex Auguſtino refert Bonauentura in libro octauo collationum capite tertio.

XXIX. *Aſſertio bipartita pro obedientia cœca.* Sic ergo explicata vocis ſignificatione per ſe ſatis euidens eſt huiuſmodi obedientiã ſanctam & perfectam eſſe. Primum patet, quia in modo illo obediendi nihil eſt mali, aut periculi, vt ſatis declaratum eſt, quia ſemper ſupponitur materia honeſta cum ſufficienti certitudine, quæ omne periculum mali moralis excludit, ſiue illa certitudo ex re ipſa oriatur, ſiue ex adiuncto præcepto practicè reſultet: ergo cùm aliunde ibi interueniat motiuum, & ratio obedientiæ, illa ſufficit, vt huiuſmodi obedientia ſancta ſit. Secundũ autem, ſcilicet eſſe perfectam, optimis rationibus à B. Ignatio in dicta epiſtola demonſtratur. Summa eſt, quia in primis eſt neceſſaria ad conuenientẽ gubernationẽ, vt videre licet in obedientia politica, œconomica, militari, & quacunq; alia. Nam ſi ſeruꝰ, aut miles ſemper deberet intelligere, & percipere rationes, & cauſas quæ mouent ducem, aut dominum ad imperandũ, difficile, ac moraliter impoſsibile redderetur omne regimen. Accedit quòd Præfectus ſæpe mouetur ad præcipiendum rationibus altioribus & vniuerſalioribus, quas ſubditus, vel percipere non poſſet, vel non expedit ipſum eas ſcire. Sicut etiam in ædificijs, vel artefactis cõſtruendis, inferiores miniſtri ab architecto mouentur & diriguntur, eiſque obedire neceſſe eſt, quamuis cauſam, & rationem, qua mouetur, nõ intelligant: alioqui vix poſſet humano modo procedere opus. Deinde, quia per ſe notum eſt concordiam quoad fieri poſsit, inter inferiorem & prælatum in iudicijs, & voluntatibus meliorem eſſe; quia & per ſe amabilis eſt, & ad omne opus vtilis: ergo procuranda eſt per conformitatem ſubditi ad ſuperiorem, potius quàm è conuerſo: hæc enim ſubordinatio eſt per ſe magis conſentanea rationi, tum ratione poteſtatis, & iuris, quod habet Prælatus in ſubditum, ratione cuius ei debetur obedientia vbi ſuam poteſtatem excedere non conſtiterit, præcipiendo, quod malum eſt. Tum etiam ratione maioris authoritatis, quã habet, eo quòd ita comparetur ſuperior ad ſubditum, ſicut Magiſter ad diſcipulum, & ſicut caput ad membrum. Denique eſt etiam hæc obedientiæ ratio melior, & perfectior, quia & neceſſaria eſt ad omnes alias perfectiones obedientiæ, quales ſunt promptitudo, alacritas, perſeuerantia, & ſimilis, quæ cum diſſenſione iudicij vix haberi poſſunt, & exercitium plurium aliarum virtutum in ſe complectitur, ſcilicet humilitatis, ſe totum etiam quoad mentem altiori ſubmittendo, reuerentiæ, & fiduciæ in Deum, propter quem eius miniſtro, de ſua prouidentia confidendi, ita obeditur. Vnde etiam fit, vt per hunc modum cœcitatis tollantur cogitationes, vel diſcurſus, qui poſſent perfectionem obedientiæ impedire. Meritò ergo hic modus obedientię conſulitur tanquam perfectus.

XXX. *Satisfit authoritatibus contra hanc ſecundam perfectionem poſitis num. 1.* Atque ex his tandem ſatisfactum eſt obiectionibus; quæ vltimo loco contra hanc partem fiebant. Iam enim dictum eſt, non tolli per hanc obedientiæ ſimplicitatem, ſufficientem diſcurſum, ac diſcretionem ad non parendum in rebus illicitis: tamen quia illa ſolicitudo, moraliter vix eſt neceſſaria; nam regulariter non imponuntur illa præcepta; & ſi id contingat, facile, & per ſe ſtatim patere ſolet, ideo abſolutè ſolent dicere ſancti, ſimpliciter & ſine diſcuſsione obediendum eſſe. De qua re eſt optima doctrina Bernardi in epiſtol. 7. vbi grauiter reprehendit quendam monachum, qui (vt ex ſuperioribus epiſtolis conſtat) rem per ſe illicitam, & contrariam voto cum ſcandalo fratrum commiſerat, ſe autem excuſabat, eo quòd in ea cujdam Abbati obedierat, & ea occaſione diſtinguit Bernardus, quædam eſſe purè bona, quæ conſtat eſſe facienda, maximè ſi præcipiantur, quædam purè mala, quæ facienda non ſunt, à quocunque pręcipiantur, quædam media, quę pro modo, loco, tempore, & perſona, & mala poſſunt eſſe, & bona; & in his (inquit) *lex poſita eſt obedientiæ*, de quibus poſtea concludit, nihil eſſe inter ea dijudicandum, ſed etiam tantùm prudentiam adhibendam, quæ ad purè mala ſecernenda ſufficiat, ad quam exhibendam, vt diximus, parua diſcuſsio neceſſaria eſt; nam quæ ſunt purè mala, per ſe ſtatim patent.

XXXI. *Ad exemplũ fidei ibidem adductum.* Vnde etiam conſtat, quo ſenſu accipiendum ſit exemplum fidei, quo circa hanc obedientiam ijdem Patres vtuntur, ſcilicet, ſicut captiuatur intellectus in obſequium fidei, ita eſſe quaſi excœcandum in gratiam obedientiæ. Eſt enim hoc per quandam imitationem, & ſimilitudinem intelligendum, non ſecundùm æqualitatem; quia hæc ſubiectio mentis, quæ fit per obedientiam, nõ fundatur in infallibili auctoritate vel veritate rei, ſicut captiuitas fidei; ſed ſolùm in poteſtate præcipiendi, & certitudine practica, quæ ex illa oriri poteſt, ſuppoſita non repugnantia ex parte materiæ. Et iuxta hanc etiam doctrinã exponendus eſt Bernardus in lib. de Præcepto, & diſpenſat. cùm ait in rebus dubijs debere ſubditum ſuperiorem conſulere, & rationes dubitandi illi aperire, & iudiciũ eius ſequi, *quia ex ſcripturis* (inquit) *habemus quod labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ore eius requirunt, quia Angelus Domini exercituum eſt*. Quæ doctrina ad omnes paſtores Eccleſiæ accõmodari poteſt, non tamen de omnibus eodem modo intelligenda eſt. Nam reſpectu Summi Pontificis, deciſio dubij, ſi authenticè fiat, in re ipſa infallibilis erit, reſpectu verò aliorum inferiorum non ita, ſed poterit efficere practicam certitudinẽ, iuxta regulas ſuperiùs dictas, & tunc licèt cõ-

tingat

contingat iudicium Superioris re ipſa falſum eſſe, ſubditus per ignorantiam inuincibilem excuſabitur, & per virtutem obedientiæ merebitur.

XXXII. *Obiectio contra exempla S. Ignatii pro obedientia cæca.* Vna verò obiectio adhuc ſupereſt diſſoluenda; quia B. Ignatius in dict. epiſt. imitatus Bonauenturam in ſtimulo diuini amoris p. 2. cap. 11. in tom. 2. opuſc. & alios Sanctos, exempla quædam nobis proponit huius obedientiæ, quæ nos imitari vult, cum tamen res ſeu opera in eis præcepta, ſi per ſe & ex obiecto ſpectentur, mala ſint, & contra rationem. Huiuſmodi eſt ſuper aquas ingredi, vt de Mauro refert Gregorius lib. 2. Dialogo. cap. 7. leænam capere, & ad ſuperiorem deferre, ex vitis patrum. Hæc enim & ſimilia, ſi ex obiecto ſpectentur, mala ſunt, & contra quintum præceptum Decalogi, quia in eis vita manifeſto periculo exponitur; quòd ſi ſpe miraculi fiant, præſumptio quædam erit, ſiue Dei tentatio, cuiuſmodi etiam fuiſſe videtur factum illud, quod de S. Theodora refert *Exempla alia ex Surio.* Simeon Metaphraſtes apud Surium 11. die Septẽbris tomo 5. Illa enim cum ſub viri ſpecie inter monachos vitam ageret, à prælato miſſa eſt ad deferendam aquam ex lacu; cum euidenti vitæ periculo propter crocodilum in eo lacu degentem, & omnes eò accedentes dilaniantem. Nec eſt admodum diſſimile, quod de monacho Elſtano idem Surius narrat 1. die Auguſti tom. 4. Ille enim iuſſus ab Abbate manum miſit in bullientem aquam, vt ex imo cacabi aliquid extraheret. In quibus omnibus exemplis conſtat, actiones illas per ſe ſpectatas temerarias eſſe, atque adeò per ſe illicitas, ac purè malas, vt Bernardus loquitur. Si ergo hæc nobis proponuntur tanquam exempla imitanda, obediendum nobis erit, etiam in rebus apertè illicitis. *Item alia ex Bened. Caſſiano, &c.* Nec minus difficile eſt, quod S. Benedictus ſuprà citatus ait obediendum eſſe, etiam quando conſtat rem præceptam eſſe impoſsibilem: quia tentare rem impoſſibilem, vel temerarium eſt, vel certè vanum & inutile, ac proinde illicitum. Qua ratione etiam inutilis apparet obedientia illa irrigandi per multum tempus lignum aridum, quam de Ioanne monacho ſuprà retulimus ex Caſsiano lib. 4. cap. 24. Cuius etiam Sancti meminit Auguſtinus lib. de cura pro mortuis agenda cap. 17. Et aliud ſimile exemplum refert Seuerus Sulpitius in Dialogo de Orientalibus monachis. Denique eiuſdem difficultatis eſt, quod in vita S. Ioannis Damaſceni refert Ioannes Patriarcha Hieroſolymitanus apud Surium 6. die Maij tom. 3. illum videlicet miſſum fuiſſe à ſuo magiſtro, ad vendendas ſportas duplo maiori pretio, quam par erat. *Cui imperio* (dicitur ibi) *minimè aduerſatus eſt: nec imperantis ſermonem ſibi diſcutiendum, & explorandum putauit ille ad mortem vſque obediens.* At conſtat præceptum illud fuiſſe de re clarè iniuſta.

XXXIII. *Satisfit ſupra poſitis exemplis.* Reſpondeamus, in his & ſimilibus exemplis duo eſſe diſtinguenda, vnum eſt finis ab Spiritu ſancto intentus; aliud eſt actio ipſa, ſeu materia, quæ præcipitur. Quando ergo hæc exempla nobis proponuntur, ſolum eſt vt per ea intelligamus quantum Deo placeat obedientiæ virtus, & ſimplicitas. Hic enim fuit finis ab Spiritu Sancto intentus, & ob eam cauſam ferè in omnibus adductis exemplis, non miraculo confirmauit. Nihilominus tamen non hæc nobis proponuntur vt imitanda quoad omnes particulares circumſtantias eorum, ſed ſolum quoad perfectionem, & ſimplicitatem, iuxta communes, & ordinarias leges obedientiæ debitas. Conſtat enim aliquando Spiritum ſanctum mouere homines iuſtos, vt ſupra communem, & ordinarium curſum virtutum, mirabiliùs operentur. Qui modus operandi in exemplum etiam nobis proponitur, non vt illum eundem modum operandi imitemur, ſed vt illius admiratione moti, ſaltem perfectionem virtutis aſſequi contendamus. Sic Samſon, v. g. aut Apollonia proponitur, vt exemplum fortitudinis, qui ex peculiari inſtinctu Spiritus ſancti, ſibi mortem intulerunt, non vt hoc totum imitemur, ſed vt his exemplis mortem contemnere diſcamus. Ita ergo in prædictis obediẽtiæ exemplis, quædam ſunt, quæ ex peculiari inſtinctu Spiritus ſancti facta eſſe credendum eſt, tam ex parte prælatorum iubentium, quam ſubditorum obedientium, quæ ſub ea ratione, non imitanda proponuntur, ſed admiranda: imitanda verò quoad perfectionem virtutis, quam talia facta indicant aut ſupponunt. Huiuſmodi autem ſunt omnia illa, in quibus euidens vitæ periculum, aut aliud graue nocumentum imminere videbatur. Vnde quod Benedictus ait obediendum eſſe etiam in re impoſſibili, intelligendum eſt (loquendo de ordinario modo ſtudioſè obediendi) quantum ad aggrediẽdam, & inchoandam actionem, in quo fuerit ipſa poſsibilis, neque antea deſiſtendum, quàm reipſa probetur, non eſſe poſsibile vltra progredi, ſine graui nocumento, aut ſine temeritate. Maximè autem hoc habet locum, quando ipſa actio, quæ præcipitur, poſsibilis eſt, & non mala; finis autem, vel vtilitas eius, eſt impoſsibilis: tunc enim ſine culpa, imò cum magna perfectione obediri poteſt, quia tunc illa actio non eſt otioſa, quia deſeruit ad exercitium humilitatis, & obedientiæ, etiamſi ad proprium finem veluti materialem, vt ſic dicam, inutilis ſit, & huiuſmodi eſſe poſset irrigatio ligni aridi, etiam ſine miraculi interuentu. Denique ferè eodem modo intelligi poteſt factum illud Ioannis Damaſceni, & magiſtri eius; clarum eſt enim non fuiſſe ibi intentam iniquam venditionem, ſed inſignem Damaſceni abiectionem, & mortificationem, quæ moraliter conſtabat fore ſine alia iniuria, quia res erat adeò manifeſta, vt nullus ex deceptione, aut ignorantia rem eſſet tanto pretio empturus: vel ſi quiſpiam illud offerret, ſpontanea voluntate, & in gratiam tanti viri illud fuiſſe oblatum, prout reuera accidit. Et hactenus de voto obedientiæ.

CAPVT XVI.

An promiſsio ingrediendi Societatem, quam ſcholaſtici approbati ſimul cum tribus votis ſubſtantialibus faciunt, ſit verum votum eorum ſtatui conueniens.

SVpponenda eſt forma, quæ in hac Scholarium approbatorum incorporatione ſeruatur. Nam poſtquam religioſus tria vota in Societate emittit, ſubdit; *Et promitto eandem Societatem me ingreſſurum, vt vitam in ea perpetuo degam, omnia intelligendo iuxta ipſius Societatis conſtitutiones.* Vt ergo totam ſubſtantiam, & obligationem illius actionis explicemus, neceſſarium eſt in præſenti cap. declarare quænam ſit, quamque neceſſaria hæc promiſsio & in ſequẽti, quem effectum, ſeu obligationem inducat. Ratio ergo dubitandi quoad priorem partem, ſumi poteſt ex ipſa ſerie, ac forma vouendi, ac promittendi. Prius enim religioſus dicit; *Voueo paupertatem, &c.* & deinde ſubiungit: *Et promitto eandem Societatem me ingreſſurum.* Ergo ipſa varietas verborum oſtendit hanc vltimam promiſsionem non eſſe verum votum, ſed ad ſummum, ſimplicem promiſsionẽ, quæ religioni ſit. Quæ differentia in aliis locis conſtitutionum obſeruari poteſt. Nam in examine cap. 1. §. 10. dicitur; *Poſt experimenta & probationes eadẽ tria vota ſimplicia, paupertatis, caſtitatis, obedientiæ, cum promiſsione ingrediendi Societatem, emittant.* Idem ferè tenor verborum ſeruatur in cap. 7. eiuſdem examinis §. 1. & 4. p. c. 3. §. 3. *Ac votis cum promiſsione de Socie-* I. *Mẽbra duo præſentis capitis.*

tatis ingreſſu emiſſis. Ac denique nullum in conſtitutionibus locum inuenies, in quo hæc promiſsio votum appelletur. Et confirmatur, nam alioqui ſtatus hic religioſus, quatuor votis ſimplicibus conſtitueretur, ſicut ſtatus profeſſorum conſtituitur quatuor votis ſolennibus quod nouum eſt, & præter doctrinam Gregorij XIII. in ſuis conſtitutionibus, *Quanto fructuoſius*, & *Aſcendente Domino*; in quibus ſæpe repetit, hos ſcholares tria ſubſtantialia religionis vota emittere, & per hæc veros religioſos fieri; nullamque vnquam alterius quarti voti mentionem facit. Ex quo inferri videtur circa ſecundā partem quæſtionis, tale votum neceſſarium non eſſe: imò nec ſimplicem promiſsionem, & conſequēter neque eſſe conueniens, quia ſuperfluum eſt addere vincula, vbi neceſſaria non ſunt. Antecedens patet ex verbis Gregorij in dicta conſtitutione, *Aſcendente* Domino. *Quicunque abſoluto probationis biennio prædicta tria ſubſtantialia vota, etiam ſimplicia emiſerint, ſi abſque expreſſa licentia Societatis diſcedant, &c. apoſtaſiæ & excommunicationis, ex Apoſtolicæ Sedis decreto, pœnas incurrunt*, &c. Ergo ex vi illorum trium votorum, eſt talis religioſus ſufficienter obligatus, & traditus Societati: ergo impertinens eſt alia promiſsio.

II. Nihilominus dicendum eſt breuiter, promiſsionem illam eſſe verum ac proprium votum à tribus primis diſtinctum. Hoc declaratum fuit in Congregatione 5. generali canone 2. his verbis. *Promiſſio illa ingrediendi Societatem, quæ in formula votorum ſimplicium ſcholaſticorum habetur, votum eſt peculiare à tribus aliis diſtinctum.* Quam declarationem veram eſſe ex ipſa formula vouendi, ſi contextus ipſe attentè conſideretur facile colligi poteſt. Sic enim habet: *Ego N. voueo coram ſacratiſſima Virgine Maria, & Curia cœleſti vniuerſa, diuinæ Maieſtati paupertatem, caſtitatem, & obedientiam in Societate Ieſu: & promitto me in eam ingreſſurum, vt vitam in ea perpetuo degam.* In quibus aduerto tam verbum *voueo*, quàm verbum *promitto*, cùm illo termino *diuinæ Maieſtati* copulari: in omni enim promiſsione, quæ prudenter, & conuenienter fit, indicatur perſona cui fit, alioqui incerta, & vaga, & conſequenter ex ea parte nulla eſſet promiſſio, ibi autem nulla alia perſona explicatur, cui hæc promiſsio fiat, niſi diuina Maieſtas: ergo ſine dubio verbum *promitto* ad eandem refertur. Quod etiam in omni rigore copulatiua illa, *voueo diuinæ Maieſtati, & promitto*, requirit. Hoc ergo ſuppoſito, euidenter concluditur, illam promiſsionem eſſe verū votum, quia votum nihil aliud eſt, quàm promiſsio Deo facta; ſed illa promiſsio fit diuinæ Maieſtati: ergo eſt verum votum.

Prima aſſertio bipartita pro priore membro.

III. Quòd autem ſit diſtinctum à tribus primis, ex materia ipſa conſtat, res enim diuerſa eſt, quæ per ipſum promittitur, vt per ſe ſatis conſtat. Intelligiturque melius aduertendo ex ſuperius dictis nomē *Societatis* in eadem forma vouendi bis repetitum, non omnino idem ſignificare: nam licèt eadem Societas ſit (vt ibidem etiam dicitur) in qua paupertas, caſtitas, & obedientia, vouentur, & cuius ingreſſus promittitur, non tamen *ſecundum idem*, quia illa vota fiunt in toto corpore Societatis abſolutè ſumpto: promittitur autem ingreſſus in eandem, ſecundùm vlteriorem partem ſeu gradum eius, vt ſi quis exiſtens intra domum, in primis receptaculis eius promitteret, & ibi manere & interius ingredi: eſſent enim illæ promiſsiones diuerſæ. Ita ergo ſuo modo in præſenti per tria vota quis obligatur ad ea ſeruanda intra Societatem, poſſetque in ea obligatione perſiſtere, ac perſeuerare ſine obligatione vlterius progrediendi: eſt ergo votū planè diſtinctum, quoad ingrediendum Societatē obligatur: ergo eſt hoc votum diſtinctum, & ſeparabile ab aliis.

IV. Hinc ſecundò dicitur votum hoc, & per ſe conueniens eſſe, & vtile, atque in hoc ſenſu neceſſarium, quod vocatur ad melius eſſe. Probatur, nam in primis illud votum probatum eſt ab Eccleſia cum cæteris per Bullas Pontificias, & ſpecialiter in Bulla 2. Pauli III. Eſt igitur tale votum per ſe honeſtum, ac conueniens, & ratione patet, quia eſt de meliori bono, quod oſtenditur, quia alias verum votum non eſſet, tum etiam, quia, vt dicitur in declaratione 5. p. cap. 4. §. 4. lit. F. promiſſio ingrediendi Societatem, eſt de votis profeſſorum ſolennibus: aut coadiutorum formatorum. Votum autem ſimplex, de voto ſolenni faciendo, aut de alio voto quacunque ratione perfectiori, aut ſtrictiori per ſe conueniens eſt & de meliori bono: ergo.

Secunda aſſertio pro ſecundo membro huius capitis. Suadetur authoritate Pontificum. Item ratione.

V. Vnde obiter colligo primò, quāuis gradus ſcholarium in Societate verum religioſum conſtituant: nihilominus quemcunque vlteriorem gradum eſſe ſimpliciter meliorem & perfectiorem, alioqui non rectè fieret votum tranſeundi ab vno ad cæteros. Et de gradu quidem profeſſorum id per ſe clarum eſt: quia & includit plura vota, & grauiora; inducitque multo plures, & graues obligationes. De gradu autem coadiutorum formatorum id etiam patet, quia excepto voto ſpeciali obedientiæ ad Pontificem, circa miſsiones reliqua omnia vota in illo fiunt, & effectus paupertatis ſunt in eo gradu maiores, quàm in gradu ſcholarium, licèt in aliis duobus votis ſit æqualitas. Eſt etiam in eo ſtatu maior quædam vnio cum religione, ratione cuius, & ſtatus, abſolutè loquendo, eſt firmior, & ſtabilior, & religioſus ipſe, quaſi ex officio magis obligatur ad onera religionis ſuſtinenda. Rectè ergo fit illa promiſsio de illo ingreſſu, tanquam de meliori bono: & ex hac parte etiam habet veram rationem voti. Vnde etiam patet, quòd licet illud non ſit propriè votum religionis, quia iam ſupponit religioſum ſtatum, eſt tamen quaſi votum maioris perfectionis in eodem ſtatu religionis, ſicut auctores communiter dicunt votum à religioſo factum tranſeundi ad arctiorem religionem non eſſe propriè votum religionis in genere, ſed tantum quoad ſpeciem, & modum religionis. Sic ergo proportione ſeruata hoc votum in præſenti intelligendum eſt.

1 Coroll. ex proxima aſſertione.

2 Coroll.

VI. Atq; ex his facile patet neceſsitas, ſeu vtilitas huius voti. Eſt enim conſiderandum ſcholares Societatis ita conſtitui in ſtatu religionis, per tria vota ſubſtantialia, vt tamen non omnino conſtituantur extra viam, ſeu in termino religioſi ſtatus, vt ſic dicam: & ideo quamuis vltra ordinem nouitiorum ſint, non tamen ſunt omnino extra probationem, & experimentum. Hæc enim duo reſpectu diuerſorum non ſunt repugnantia. Ob hanc ergo cauſam, quamuis per tria vota ſubſtantialia fiant hi ſcholares verè ac propriè religioſi, & conſtituantur in ſtatu: nihilominus neceſſarium eſt, vt voueant tranſitum ad vlteriorem gradum, quia ad illum tendunt, & in illo ſunt maximè neceſſarij religioni, cui non ſatis eſſet conſultum, ſi illi permanere volentes in aſſumpto ſtatu, nollent vlterius progredi prout in rigore, ſine peccato facere poſſent, niſi hoc ſpecialiter promitterent. Et quamuis præceptum obedientiæ potuiſſet ſufficere ſi aliàs declaratum eſſet, hanc eſſe materiam obedientiæ, tamen ſuauiori, & meliori modo hæc obligatio inducitur per propriam promiſsionem Deo factam voluntariè in ipſamet aſſumptione talis ſtatus, prout in Societate nunc fit.

Declaratur amplius veritas. 2. aſſertionis.

VII. Tandem hinc facile ſatisfit primæ rationi dubitandi in principio: & redditur optima ratio, ob quam Gregorius XIII. in confirmatione allegatus cùm tractat de vero, ac proprio ſtatu religioſo horum ſcholarium, ſolùm cōmemorat tria vota ſub-

Ad 1 argument. eiuſque confirm. in num. 1.

ſubſtantialia: quia reuera illa tantum ſunt, quæ talem ſtatum conſtituunt, & de facto conſtituerunt, etiamſi aliud votum, ſeu promiſsio eis non adiungeretur, quia hæc duo, ſcilicet eſſe in tali gradu, & ad vlteriorem tendere, diſtincta ſunt, & ſeparabilia, & illud prius eſt, quod conſtituit proprium ſtatum religioſum: nam hoc poſterius potius reſpicit futurum, quam ſtatum præſentem. Eſt ergo hoc quartum votum annexum & adiunctum illi ſtatui ex peculiari Societatis cõſtitutione, non verò formaliter conſtitutiuum illius ſtatus: & ideo non oportuit de illo fieri mentionem vbi de ſola ſubſtantia illius ſtatus, & de votis, ac traditione actuali, quibus illa conſtat, ſermo eſt. Sicut etiam cum de gradu profeſſorum in eiſdem conſtitutionibus Gregorij agitur, ſolum fit mentio quatuor votorum ſolennium: quia per illa in tali ſtatu formaliter cõſtituuntur, quanuis præter illa, emittant vota ſuæ profeſsioni quaſi annexa. Fortaſſe etiam ob hanc cauſam (vt aliis locis ex conſtitut. & examine in eodem 1. argumento adductis reſpondeamus) in formula vouendi, & in conſtitutionibus diſtincto verbo *promittendi* hoc votum proponitur, & declaratur; vt indicetur, non pertinere intrinſecè ad præſentem traditionem, & ſtatum, qui per illam conſtituitur, ſed eſſe meram promiſsionem de futuro, Deo tamen factam, ac proinde non excluſam à ratione *voti*, quanuis ea voce non nominetur. Denique ad alteram partem,

Ad argum. contra poſteriuſ membrum in eodem n. 1.

iam declarata eſt huius voti vtilitas, cui nihil obſtat, quod ex vi trium votorum apoſtata ſit, qui talem religionem deſerit; quia aliud eſt perſeuerare in ſtatu aſſumpto, aliud ad vlteriorem gradũ tranſire; ad illud prius ſufficienter obligant tria vota, & illi obligationi contrarium eſt apoſtaſiæ vitium: ad hoc autem poſterius, non obligant illa vota per ſe ſpectata, neque eſſet apoſtata, qui perſeuerans in ſtatu & gradu aſſumpto nollet vlteriorem aſſumere; meritò ergo additur nouum vinculum, quo hæc inducatur obligatio.

CAPVT XVII.

Quos effectus habeat dicta promiſsio ingrediendi Societatem.

I.

Tractata ſuperiori capite promiſſio veram obligationẽ cauſat.

RESponſio ad præſentem quæſtionem ex præcedentis deciſione videtur manifeſta: explicatum enim à nobis eſt, quid ſit ingredi Societatem, reſpectu illius, qui intra illam, & in aliquo gradu eius, tanquam verus & proprius religioſus iam exiſtit: omne autem votum ad id obligat, de quo fit: ergo hoc etiam obligabit ad prædictum ingreſſum, & talis obligatio prædicti voti effectus eſt.

Dubium de materia talis obligationis.

Declarare verò neceſſe eſt eius materiam, ſeu quid facere teneatur, qui tale votum emiſit, vt illud exequatur, & ſuæ obligationi ſatisfaciat. Nam qui emiſit votum religionis potiſsimum ſolet obligari ad petendum & procurandum illum ſtatum; & ſi aliquis religioſus vouit tranſire ad arctiorem religionem, ſimiliter ſubit obligationem procurandi habitum eius. At in præſenti ſcholares Societatis tantum abeſt vt obligentur ad procurandum vlteriorem gradum in Societate, vt potiùs illis vitio detur, vel imperfectioni ſi de re quicquam loquantur, vel deſiderium ad aliquem vlteriorem gradum oſtendant. Nam in conſtitutionibus ipſis Societatis hoc ipſum prohiberi videtur: in Examine cap. 6. §. 5. & 6. & cap. 8. in principio, & 5. p. c. 4. §. 5. vbi ſic dicitur, *Poſtquam aliquis in corpus Societatis cooptatus fuerit in aliquo gradu, ad alium progredi curare non debet, ſed in ſuo perfici, & obſequio Dei, & gloriæ, ſeſe impendere ac Superiori, qui ſcilicet Chriſti Domini noſtri vices gerit, curam aliorum omnium relinquere.* Deinde oportet

Dubium de tempore ipſius.

exponere, quando hoc votum obliget, & cur in eo aliqua determinatio temporis addita non ſit; ne incerta, & lubrica ſit eius obligatio.

Prior pars declarata eſt in prædicta Congregatione 5. decreto 5. & canone 2. editionis anni 1616. .II. vbi poſt verba ſuperius citata ſubiungitur, *quo* (ſcilicet voto) *quis ſe obligat ad acceptandum gradum profeſſorum, vel coadiutorum formatorum, prout Præpoſito ad maius Dei obſequium fore videbitur.* Quæ declaratio ſumpta eſt ex cap. 7. Examinis §. 1. vbi ſic dicitur. *Sic autem intelligendus eſt huiuſmodi ingreſſus, vt profeſsionem, vel vota coadiutorum formatorum, ſi Societas eos admittere volet, emittant.* & idem ferè habetur p. 5. Conſtitutionum cap. 4. lit. E. Atque ex hac declaratione conſtat hoc votum non obligare, ad procurandum vllo modo huiuſmodi ingreſſum, nec ad diligentiam aliquam in hunc finem adhibendã; Quia in ipſamet forma emittendi tale votum ſtatim additur; *Omnia intelligendo iuxta ipſius Societatis conſtitutiones.* Sed in conſtitutionibus Societatis nulla alia obligatio declaratur, niſi acceptandi hunc ingreſſum, quando iniunctus fuerit: ergo non amplius votum obligat: quia actus agentium non operatur vltra intentionem eorum, & intentio vouẽtis in præſenti non extenditur vltra conſtitutiones. Ratio etiam facilè reddi poteſt, quia ſuppoſito ſtatu & inſtituto talis religionis ipſamet viuendi ratio, & quaſi ius ipſum poſtulat, vt debito tempore inuitentur hi religioſi ad vlteriorem gradum ſibi proportionatum: & hoc ipſum ex officio pertinet ad Prælatos, qui curam gerunt communis boni totius religionis, & ideo neque oportuit, nec fuit cõueniens per votum obligari ad procurandum, ſed ſolùm ad acceptandum.

Dicta promiſſio non obligat ad procurandã impletionẽ.

Id conſtat ex forma vouendi.

Item ex ratione.

Et in hoc cernitur clara differentia inter hoc votum, & alia ad religionem pertinẽtia. Nam qui abſolutè vouet religionem, virtute vouet petere, & procurare illum ſtatum, quia moraliter nullus eſt alius modus obtinẽdi illum, eſſet enim vanum expectare, vt à religione ipſa inuitetur. Idemque omnino eſt in religioſo laxioris ordinis, qui vouet trãſire ad arctiorem: quia ſunt corpora omnino diſtincta & ſub diuerſis regulis, & capitibus, ſeu Prælatis, quorum curæ, & prouidentiæ ille tranſitus nõ ſubeſt, nec ſecundùm aliquam regulam poſtulatur, ſed ſolùm ex voto priuato, quod non eſt ſecundùm regulam, licèt non ſit contra illam, ſed vltra illam. In præſenti autem vna eſt religio, vnum caput, vna regula, ſecundùm quam votum fit, & ideo ad illius obſeruationem, nihil aliud à vouente poſtulatur, niſi vt acceptet, quod iniunctum fuerit: nec maior obligatio fuiſſet conueniens, aut voto accommodata. Quia votum eſſe debet de meliori bono; in tali autem religione ſuppoſita inſtitutione, ac prouidentia eius, melius eſt hanc curam & ſolicitudinẽ Superioribus relinquere, & paratum eſſe ad exequendum, quod iniunxerit, quàm de ſuo gradu, & ſtatu ſolicitum eſſe, & illum petere, vel procurare. Et hanc ob cauſam in citatis conſtitutionibus hoc conſulitur tanquam aptius ad humilitatem, obedientiam, & internam pacem conſeruandam, quæ bona magna ex parte impediri poſſent, ſi licentia illa concederetur, & multo magis, ſi titulo obligationis voti veſtiretur. III.

Diſcrimen huius promiſſionis ab aliis.

Adnotandum tamen eſt, quamuis nemo teneatur ex voto hunc ingreſſum ad vlteriorem gradum procurare, non tamen ſimpliciter prohiberi, quia nec per ſe malum eſt, & aliquando poteſt eſſe conueniens, ſi debito modo fiat; quod etiam obſeruatũ eſt in Declarationibus prædictarum conſtitutionũ. Nam in cap. 8. Examinis lit. A. additur, *Cum tamen aliquid conſtanter ſeſe ei offerret, quod ad maiorem Dei gloriam fore iudicarent, poſt orationem ſimpliciter Superiori proponere poterunt, ipſius iudicio omnino rem committentes.* IV.

Aliquando poteſt impletio procurari.

Itaque religioſè ac debito modo, quæ ad executionem huius voti pertinēt proponere, ſeu in memoriam reducere, præſertim vbi ex accidenti, vel aliquo caſu probabiliter præſumi poteſt obliuionem, vel incogitantiā aliquam interceſsiſſe, non vetatur, etiamſi obligatorium non ſit. Vt autem hoc optimo modo, & ſine vlla ſuſpicione alicuius humani affectus fiat, in eo caſu non eſt determinatus gradus poſtulādus, ſed ſolum generatim & indefinitè particularem determinationem arbitrio Superioris relinquendo. Vnde fit hoc ſolum habere locum in his, qui nondum in aliquo ex vltimis gradibus, eſt conſtitutus: nam in eo tantum habet locum prædictum votum, & ſolum etiam in eo dicta indifferentia, & animi præparatio poſtulatur: nam qui iam eſt in aliquo termino, nullo modo cogitare debet de tranſitu ad alium, neque vnquam aliquid de ea re proponere, quanuis ſi Superior interdum id præcipiat acceptandum ſit, vt ſtatim dicam.

V. *Quæſtiuncula prima circa declarationem datam in n. 2. Non procedit de coadiutoribus tempor. ſed ſcholaſt.*

Dubitari enim poteſt circa prædictam declarationem, an qui hoc votum emiſit, teneatur acceptare determinatum gradum à Superiore pręfixū, vel ſolum quem ipſa elegerit? ita vt ſi ad ipſum nō admittatur, alium acceptare non obligetur. Quod dubium non habet locum in coadiutoribus temporalibus, qui etiam hoc votum ingrediendi Societatem emittunt; tamen in eis obligatio determinata eſt ad gradum coadiutorum formatorum, quia iuxta inſtitutum, ad alium non admittuntur, & ideo certum eſt eos ex hoc voto obligari ad illū acceptandum, & ita procedit decretum 39. Congregationis 7. At verò in ſcholaſticis eſt difficultas, quia ipſi ſolum vouent ingredi Societatem; poſſunt autem ingredi vel ad gradus profeſſorum, vel coadiutorum formatorum: ergo non obligantur ad vnum illorum graduum determinatè: ergo ſatisfaciunt ſuæ obligationi, admittendo vnum gradum, & non alium. Nihilominus dicendum eſt ex vi huius voti obligari ad acceptandum gradum à Superiore præſcriptum, & ita declaratum eſt in can. 15. 7. Congreg. generalis, & videri poteſt decretum 32. eiuſdem Congregationis. Ratio à priori ſumitur ex ipſa forma viuendi, *iuxta conſtitutiones.* Cum enim in ipſis conſtitutionibus ſtatuatur electionem huius gradus; ſeu ſtatus non debere eſſe ipſius priuati religioſi, ſed religionis, manifeſtum eſt, eum qui vouet ingredi Societatem, obligare ſe ad acceptandum gradum, non quem ipſe elegerit, ſed ad quem fuerit aſſumptus. Confirmatur à ſimili; nam qui vouet ingredi religionem abſolutè, & indefinitè, ſi in vna non recipiatur, tenetur ingredi aliam, ſi admittatur; nec ſatisfacit obligationi talis voti eligendo vnam determinatam religionem; & nolendo ingredi aliam, ſi in illam recipiatur; quia in obiecto illius voti indefiniti plus includitur, quam vna determinata religio, ſcilicet plures disiunctiue, in quarum vnaquaque poteſt votum ſufficienter impleri, ſed ita eſt in præſenti, nam promiſsio indefinitè fit ingrediendi Societatem: ergo vbi ingreſſus ille indefinitus eſt, & habet varios modos poſsibiles ſecundum regulam, qui in vno non admittitur, tenetur alium acceptare, ſi offeratur.

VI. Sed dicere poteſt quis, licèt verba videantur indifferentia, ſe tamen non intendiſſe vouere niſi determinatum ingreſſum ad gradum profeſſorum, & ideo non obligari ad acceptandum alium, vt in exemplo adducto, licet quis exterius promittat ingredi religionem abſolute, ſi interius ſolum intendat ſe obligare tali religioni, non amplius obligatur. Reſpondetur, moraliter loquendo falſum eſſe quod aſſumitur, & nihil prodeſſe. Nam qui vouet aliquid ſecundum regulam, tenetur ſe conformare regulæ, & ad illam ſuam intentionem referre: ergo diuerſa intentio, quæ poſtea fingitur, nec præſumitur, nec credenda eſt: & quanuis admittatur, non excuſat. Nam vel habuit aliquis talem intentionem, bona fide putans illam eſſe intentionem regulæ; & ſic error eſt priuatus, qui non excludit intentionem ſe obligandi ſecundum regulam: vel intentionem illam habuit mala fide, nolens ſe obligare iuxta vim ſuorum verborum, nec iuxta intentionem religionis, ſed ſuo arbitrio; & in hoc facit religioni iniuriam, teneturque poſtea intentionem mutare, & parere religioni. Sic etiam (vt hoc obiter adnotemus) ſæcularis, qui vouet ingredi Societatem, tenetur ad hunc ingreſſum abſolutè & ſimpliciter, iuxta modum, & inſtitutum talis religionis: nec ſatisfaceret ſuo voto, ſi nollet ingredi niſi ſub determinata conditione, quod ad talem gradum, vel ad profeſsionem tali tempore admitteretur: quia votum illud generalius, & indifferentius eſt, & fieri cenſetur in eo ſenſu, in quo moraliter impleri poteſt, iuxta inſtitutum talis religionis. Nihilominus tamen ſi expreſſa intentio vouentis fuiſſet, non ſe obligare ad ingreſſum, niſi ſub ea cōditione, reuera non contraheret maiorem obligationem: ſi quidem omnino libere, & ſine vllo pacto cum religione promiſit, & non ſecundum regulam, ſed prout voluit: in pręſenti autem determinatur ad certum modum vouendi, & promittendi ſecundum regulam.

Sæcularis vouens ingredi Societatem, tenetur poſtea acceptare gradum aſſignatum.

VII. *Illatio contra prædictam reſolutionem.*

Dices, ergo ſcholaris in Societate approbatus, ſi poſtea ſolum admittatur ad gradum coadiutorum temporalium, tenebitur illum acceptare, vt in eo formetur, & ibi ſemper maneat. Conſequens durum videtur, quia nullus, qui in ſcholarem approbatum admittitur, videtur habere animum ſe ad hoc obligandi, neque in conſtitutionibus inuenitur explicata talis obligatio, nec ſufficienter indicata. Vnde in prædicto decreto 2. quintæ Congregationis ſolùm dicitur teneri ſcholares ad acceptādum gradum profeſſorum, vel coadiutorum formatorum: vbi iuxta ſubiectam materiam, ſolū coadiutores ſpirituales intelligi videntur. Et idē clarius colligitur ex Examine, c. 7. vbi explicatur, abſolutis ſtudiis profeſsionem, aut vota coadiutorū, prout Societas voluerit, emittendam eſſe: conſtat autem abſolutis ſtudiis non eſſe emittenda vota coadiutorum temporalium.

VIII. *Reſponſio ad illationem loquendo ex vi regulæ.*

In hoc loqui poſſumus, vel de abſoluta obligatione ex vi voti, vel de maiori perfectione ex vi etiam regulæ. Loquendo poſteriori modo, certū exiſtimo teneri vnumquemque ad acceptandum hūc gradum. Primò quidem, quia in Examine c. 1. §. 11. dicitur, *Omnes qui recipiuntur in Societate debere quantū eſt ex parte ſua ingredi indifferentes, vt in quocunque gradu eius arbitrio ſuperioris conſtituantur*: Hęc autem indifferentia non fictè, ſeu verbis tantū, ſed verè, & ex animo poſtulatur, vt latiùs in c. 8. explicatur. Et in c. 5. §. 8 ſpecialiter explicatur, indifferentiam hanc etiā ad prædictam mutationem, vt ſic dicam, extendendam eſſe: ac proinde includi videtur in ipſa aſſumptione gradus ſcholaris, vel coadiutoris approbati reſpectu cuiuſcunque vlterioris gradus cuius fuerit ſecundū conſtitutiones capax: ergo ex vi regulæ & inſtituti tenetur quis ſemper eſſe in ea præparatione animi. Eo vel maximè, quòd illa nō eſt mutatio in ipſo ſtatu, ſeu gradu religionis, quantum ad vinculum, ſed ſolùm quantum ad miniſterium, ſeu occupationem: nam quoad vinculū idem omnino eſt ſcholaris approbati, & coadiutoris temporalis etiā approbati, & nondum formati: & ſimiliter idem omnino eſt vinculum coadiutorum, tam ſpiritualiū quàm temporalium: ſolùm ergo in actionibus eſt diſcrimen. At verò quantum ad actiones, & regula, & perfectio obedientiæ poſtulat, vt acceptet aliquis inferius miniſteriū, etiam relicto alio altiori,

vel

vel honorabiliori: ergo cum in caſu propoſito nihil aliud fiat, tenetur quis ſaltē ex vi regulæ perfectionis illum acceptare.

IX. *Reſponſio itē loquendo ex vi voti.*

In alio verò puncto de præciſa obligatione voti magis dubia mihi res eſt, velimque potius declarari ab his, qui poteſtatem habent, quam meum iudicium proferre: magis tamen in eam partem propenſus ſum per ſe loquendo, & excluſis accidētariis excuſationibus, votum hoc totam hanc materiam, & obligationem comprehendere. Quia rationes numeri præced. hoc videntur concludere, cum hoc votum ita fiat, vt ſecundum conſtitutiones intelligendum ſit. Et explicatur in hunc modum, quia ſi ſuperior Societatis velit ſcholarem ab ſtudiis amouere, & temporalibus miniſteriis applicare, vt in eo ſtatu perpetuò maneat, in rigore videtur habere poteſtatem: & cauſa ſubeſſe poteſt, ſi iudicet ita expedire, vel ad ſpiritualem ſalutem talis perſonæ, vel ad commune bonum religionis, vel fortaſſe etiam aliquando in iuſtam pœnam: ergo ſi id rigoroſè præcipiat, tenetur ſubditus obedire: nec poteſt tuta conſcientia retrocedere ob eam cauſam, aut ita ſe gerere reſiſtendo, vt tandem dimittatur: ergo eadem ratione ſi præcipiatur ingredi Societatem in gradu temporalium coadiutorum obligabitur. Illationes videntur claræ. Antecedens autem probatur, quia à principio recipiuntur omnes ſub illa indifferentia, vt dictum eſt in numer. præcedenti, & poſtea vouent ſimpliciter obedientiam ſecundùm conſtitutiones: ergo præceptum illud non excedit materiam talium votorum. Dices, ergo ſimiliter ex vi ſiue regulæ, ſiue voti tenebitur admiſſus in coadiutorem temporalem acceptare gradum ſcholaſtici ſi ei aſſignetur: quod eſt contra ſuperius dicta in n. 5. eſt tamen maior ratio, quia admiſsio temporalium eſſe ſolet ad determinatum gradum, non ſic ſcholaſticorum.

X. *Temperatur reſponſio.*

Quanuis autem hoc in rigore ſpeculatiuo verum videatur, vix poteſt moraliter venire in vſum, niſi quando fortaſſe res à principio eſt dubia, & perſona ſub illa expreſſa, & ſpecifica conditione recipitur, & ſub eadem ſtudiis applicatur, vt experimento conſtare poſsit quid expediat: tunc enim res eſt manifeſta. Extra hunc verò caſum moraliter non poteſt ea neceſsitas accidere: & ita non eſt in vſu, quia reuera eſt res humano modo difficilis, & poteſt ſemper alio ſuauiori modo componi, & ideo quidquid ſit de abſoluta poteſtate, ex vi voti iuxta primæuam inſtitutionem conſtitutionum: vſus, & conſuetudo moderata eſſe videtur hanc obligationem, vt ſolum intelligatur eſſe intra gradus eiuſdem ordinis, quando à principio aliud in particulari non declaratur.

XI. *Quæſtiuncula 2. circa eandem declarationem in n. 2.*

Hinc verò facile expeditur illa dubitatio: an hæc obligatio extendatur non ſolùm ad tranſitum à gradu ſcholarium, ad alium vlteriorem, verùm etiam ad mutationem inter ipſos vltimos gradus; reſpondetur enim à gradu profeſſorum non poſſe fieri mutationem ad gradum coadiutorum: quia hoc non eſſet vlterius ingredi, ſed retrocedere. Et quidem quatuor vota ſolennia ſemel emiſſa, nec minui poſſunt, nec fieri ſimplicia. Manifeſtum ergo eſt hanc mutationem non cadere ſub tale votum: at verò è contrario coadiutor ſpiritualis poteſt ad profeſsionem ſolennem admitti: quanuis enim raro fiat, fit tamen, & nullo iure Societatis prohibitum eſt, imo aliquando poſſe expedire, inſinuatur p. 5. Conſtit. c. 4. lit. F. Et meritò, quia ſucceſſu temporis poteſt, vel ipſe homo magis proficere in literis, & ſpiritu, vel talentum, & capacitas eius experimento magis cognoſci, & iudicari vtilis Societati in illo vlteriori gradu: ergo conuenienter poteſt id fieri: conſequenter igitur probabile cenſeo habere tunc locum obligationem huius voti: ita vt teneatur quis acceptare gradum profeſſorum.

XII. *Obiectio.*

Dices, iam ille impleuit priorem promiſsionem ingrediendi Societatem; nempe quando vota coadiutorum emiſit, iam ergo illa obligatio extincta fuit; per vota autem coadiutorum ſpiritualium non obligatur ad vlteriorem ingreſſum, nec de hoc fit vlla promiſsio, aut mentio: ergo nullo titulo durat talis obligatio. *Diluitur.* Reſpondetur primam promiſſionem ita fuiſſe impletam, vt tamen non videatur extincta, quanuis moraliter, quaſi extincta habeatur, quia regulariter hic tranſitus non conceditur, multoque minus rigoroſè exigitur, aut præcipitur: nihilominus tamen ſemper videtur manere hoc ius apud ſuperiorem, quia ſubditus abſolutè promiſit ingredi Societatem in quocunque gradu ſuperior vellet: ergo ſicut à principio teneretur emittere profeſsionem ſolennem, ſi ad illam immediatè fuiſſet admiſſus, ita etiam poſtea: nam alius gradus interpoſitus non abſtulit ius ſuperioris, neque adæquatè (vt ſic dicam) expleuit obligationem, ſed ſolùm quandiu aliquid maius non exigitur: & ideo quando promiſsio illa ingrediendi Societatem exponitur de acceptãdo gradu, quem ſuperior deſignauerit, non ita intelligitur, vt deſignato vno, non poſsit ſuperior vlteriorem, ſi expedierit, deſignare, & exigere: hæc enim limitatio, nec rationabilis apparet, neque in illa declaratione inſinuatur: quæ melius intelligitur abſolutè, de ingreſſu ad quemcunque gradum. Eſt ergo hæc reſolutio probabilis, ac poteſtati religionis fauorabilior, quanuis oppoſita non difficilè defendi queat, per formaturã in Societate extingui omnem obligationem tranſeũdi ad profeſsionem: aut à profeſsione trium votorum ad profeſsionem quatuor.

XIII. *Quæſtiuncula 3. circa eandem met declarationem.*

Tandem dubitari poteſt, quid neceſſarium ſit, vt quis teneatur in conſcientia acceptare, & quomodo in hoc poſsit grauiter peccare: interrogari enim poteſt, an ad hoc neceſſarium ſit, vt ſuperior id præcipiat in virtute obedientiæ, & quidem videri poſſet hoc ita eſſe, quia regula generalis eſt, ordinationem ſuperioris non inducere rigoroſam obligationem in conſcientia, præſertim grauem, niſi ſub illa forma, vel alia æquiualente proponatur. Vſus etiam videtur hoc confirmare, quia multi alias timorati, ſine ſcrupulo peccati (quidquid ſit de imperfectione) reſiſtunt huiuſmodi ordinationi. *Reſoluitur.* Nihilominus cenſeo inprimis non eſſe neceſſarium proprium obedientiæ præceptum. Probatur, quia hoc votum diſtinctum eſt à voto obedientiæ: ergo poteſt per ſe obligare, ſine interuentu obligationis voti obedientiæ. Imò ad hoc maximè fieri videtur: nam illo ſecluſo dubium fortaſſe eſſe poſſet, an emittere noua vota, ſit materia prioris voti obedientiæ: ergo ſecluſa hac quæſtione, & præcepto illius voti, poteſt exigi alterius promiſſionis obſeruantia. Vt autem illa promiſsio obligationem ſuam inducat, neceſſe eſt, vt ſuperior, nõ ſolum facultatem præbeat, ſed etiam exigat à ſubdito, vt ſuam promiſsionem impleat.

XIV. *Quando cenſeatur ſcholaris teneri aut non teneri ad acceptandum gradum.*

Dupliciter enim poteſt ſcholaris inuitari ad vlteriorem gradum: vno modo per modum gratiæ, vt ſic dicam, ex voluntate ſuperioris non abſoluta, ſed conditionata: quia nimirum hoc ei conceditur, tanquam fauor religionis, in quo moraliter loquẽdo eſt ſubintellecta conditio, ſi velit illum acceptare, quia gratia non confertur in inuitum; & tunc in rigore non obligatur ex voto ad acceptandum. Et ita poſſunt excuſari à culpa graui, qui recuſant aliquem gradum ſibi oblatum. Alio verò modo poteſt alicui iniungi vt gradum aliquem acceptet, exigendo ab illo voti ſui obligationem: quod tunc fit, quandocunque ſuperior, ex definita voluntate,

& quaſi decreto illum iniunxerit, etiamſi obedientiæ præceptum non imponat. Hæc enim duo longè diuerſa ſunt. Vt ſi quis voueat dare alicui eleemoſynam, quoties ille voluerit, ac petierit, ſi ſolùm petat oſtendendo ſimplicem quendam affectum, & quòd libenter illam accipiet, nōdum obligabit votum; quia nondum eſt ſatis impleta cōditio. At verò ſi definitè & ex efficaci voluntate petat volens impleri, quod Deo promiſſum eſt, iam tunc vrgebit obligatio voti, non quia petens imponat præceptum, ſed quia implet conditionem, qua poſita votum obligat. Ita ergo eſt in propoſito; nam acceptatio requirit oblationem, ſeu donationem ex parte alterius, & in rigore dicit habitudinem ad oblationem perfectam, quæ ex abſoluta voluntate procedit. Et ita expreſsè ſtatutum eſt in 7. Congr. decret. 32. cuius hęc ſunt verba. *Cenſuit Cōgregatio, omnes vi 4. voti in Congregatione 5. explicati, teneri ſuperiori certū gradum imponenti obedire, ita tamen vt rationes prouinciali, ac patri noſtro, conſueto Societatis more, proponere poſſint, quas ſcripto cenſuit proponendas: verum ſuperiori illis examinatis in ſententia perſiſtenti, & certum gradum abſolute ſtatuenti, licet non addat obedientiæ præceptum, teneri vnumquemque obedire, imperatumque gradum ſuſcipere, vt ſi non fuerit obſecutus, cenſendus ſit in malo ſtatu eſſe, atque à ſacramentorum vſu, & adminiſtratione excludendus.* Ita enim ſimiles promiſsiones moraliter & iuxta communem vſum intelliguntur.

Inſtantia remouetur. Dices, qui abſolutè promittit ingredi, videtur obligari quoties ianua ei aperitur, & ingreſſus permittitur, etiamſi non cogatur, neque ab alio efficaciter moueatur, nam ſatis ab ipſa promiſsione mouetur. Reſpondetur non eſſe dubium, quin promiſsio ingrediēdi poſsit in hoc ſenſu fieri, vt patet in voto ingrediendi religionem, vel ingrediendi Eccleſiam ad orandum: tamen in præſenti hoc votum non eſt ita abſolutum, tum quia fit cum ordine ad voluntatem ſuperioris, ac proinde rectè explicatur de voluntate abſoluta, & perfecta: tum etiam quia fit ſecundùm conſtitutiones, ex quibus ſolùm habemus obligari ad acceptandum eo modo, quo dictum eſt.

XV. Vltimò ex dictis ſatis reſponſum eſt ad alteram partem dubitationis in principio propoſitam, quādo ſc. obliget hoc votum, & cur in eo determinatio tēporis addita non fuerit. Ideo .n. addita nō eſt, quia neque in Bullis Pontificiis, neque in conſtitutionibus huius religionis certum temporis ſpatium definitum eſt ad huiuſmodi ingreſſum. Cur autem hoc tempus definitum non fuerit, dicemus l. 6. à principio, agentes de gradibus profeſſorum. Obligat ergo hoc votum, vt dictum eſt, cùm primùm conditio in eo incluſa impletur, ſcilicet, quòd ſuperior, qui poteſtatem habet, huiuſmodi ingreſſum poſtulet efficaci voluntate, vel etiam dici poteſt obligare quando Societas exigit ius ſuum: nam licèt hæc promiſsio ſit votum Deo factum, tamen per illud aliquod ius acquiritur ipſi Societati, ratione cuius, & ratione etiam iuriſdictionis, quam habet in ſubditum, poteſt non ſolum obligare, ſed etiam cogere ad hoc votum implendum in eo gradu, quem Societas deſignauerit. Hæc verò obligatio ita intelligenda eſt vrgere pro tali tempore, ſeu ſtatim ac voluntas ſuperioris intimatur, vt tamen moraliter id intelligendum ſit; nam ſemper datur locus ſemel, aut iterum recurrendi ad eundem ſuperiorem, & proponendi ſi quid occurrerit: nam hoc ſignificatur in conſtitutionibus citatis, & expreſſe habetur in 7. Congr. ſup. cit. Et hæc eſt etiam intentio Præpoſiti, vt ſuauis ratio prouidentiæ & conſuetudo interpretata fuit. Tutus autem in conſcientia non ſolùm ille non eſt, qui abſolutè reſiſtit (vt dicta Congreg. ſatis expreſsit) ſed etiam ille, qui adeò reſiſtit, vt moraliter cogat ſuperiorem, ad voluntatem vel mutandam, vel ſuſpendendam, ne fortaſſe ſubditum maiori periculo exponat.

INDEX

INDEX CAPITVM
LIBRI QVINTI.

De Societatis tum ſcholaribus quantum ad proprium ipſorum ſtudendi munus, profectumque in literis, tum etiam de publicis eius ſcholis pro externis.

Cap. I. *AN in Societate IESV ſtatus aliquis religioſus ad literas diſcendas meritò deſtinetur?*

II. *An Societatis religioſi in Philoſophicis ſtudiis, & humanioribus literis diligenter inſtruendi ſint?*

III. *Vtrùm ratio profitendi in literis conuenienti modo, & per apta media in Societate IESV inſtituta ſit?*

IV. *An conueniens fuerit religioſos Societatis publica ſtudia, & vniuerſitates habere, & in eis docere?*

V. *An puerorum eruditio conuenienter per religioſos fiat in vniuerſitatibus Societatis?*

VI. *An ad externos ſcholaſticos erudiendos conuenientibus mediis vtatur Societas IESV.*

LIBER QVINTVS.

De ſcholaſticis ac ſtudiis Societatis IESV, tam domeſticis, quam externis.

Libri argumentum.

HActenus ſolùm explicuimus ſtatum hūc religioſum, quātum ad ſubſtantiam eius, & quoad vincula votorū, quibus conſtituitur, & obligatur. Nunc priuſquam ad alios gradus tranſeamus, dicere oportet de muneribus, & exercitiis huius ſtatus; quę & literaria eſſe poſſunt, & ſpiritualia. Priora ſunt propria; & ideo de illis præcipuè dicemus: poſteriora magis communia ſunt toti religioni, & de illis aliquid tactum eſt in 1. lib. c. præſertim 3. addemus verò hic aliqua, quæ videbuntur magis propria, & neceſſaria ad religioſam profeſsionem huius ſtatus explicandam. Literaria autem exercitia, & paſsiuè, & actiuè conſiderari poſſunt, id eſt, vel vt ordinātur ad diſcendum, vel ad docendum. Priori modò pertinent propriè, & per ſe ad ſcholares Societatis; poſteriori autem modo, etiam aſſumuntur à Societate, tum ob ſuorum profectum; tum etiam ob externos, & quoſcunque fideles, qui ſacra doctrina indigent; & quia hæc duo omnino coniuncta ſunt, de illis ſuo ordine dicemus.

CAPVT I.

Vtrùm ſtatus aliquis religioſus ad literas perdiſcendas in Societate merito deſtinetur?

I. *Error hæret. in hac quæſt.* QVorundam error fuit, ſtudium literarum alienum eſſe ab ſtatu religioſo; vt refert D. Thom. opuſc. 18. cap. 26. & opuſc. 19. c. 11. Videtur enim hic error circa eius tempora, ſeu D. Dominici exortus. Præceſſerat enim error VViclephi, qui generaliter ſtudia Chriſtianorum damnabat, contra quem aliqua infrà attingemus cap. 4. Hi verò impugnatores religionis licèt non negarent ſtudia ſecularium eſſe conuenientia, dicebant tamen in ſtatu religioſo, vel eſſe illicita, vel certè non eſſe proportionata. Vtrūque enim illi aſſeruiſſe videntur, quantum ex D. Thom. colligitur.

1 eius fundamentum ab authoritate ſeu exēplis. Fundari autem potuerunt primò in antiqua conſuetudine monachorum, de quibus Caſsiodorus lib. 1. Tripartitæ, c. 11. ex Sozomeno li. 1. cap 12. ſic ait: *Multiplicem ſcientiarum cognitionem, & argutiam differendi ſubtilitatem, veluti rem ſuperuacaneam, & otium, quod in præſtantioribus ſtudiis ponendum eſt, ſibi ſurripientem & ad vitam rectè inſtituendam nihil afferentem adiumenti, penitus contemnunt.* Et cap. 13. idem Sozomenus referens D. Antonij vitam, & virtutes, addit, *literas neque nouit, neque magni æſtimauit; ſed puram mentem, vtpote literis antiquiorem, & earum inuentricem laudauit plurimum* Et Gregorius 2. dialog. in procœmio de B. Benedicto ſic inquit, *Romæ liberalibus ſtudiis traditus fuerat, ſed cùm in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eū quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retraxit pedem, ne ſi quid de ſcientia eius attingeret, ipſe quoque in immane præcipitium totus iret. Deſpectis itaque literarum ſtudiis, relicta domo, rebuſque patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ conuerſationis habitum quæſiuit. Receſſit igitur, ſcienter neſciens, & ſapienter ignorans.* Et D. Baſil. in regula 235. ex breuioribus, ferè ad hanc quæſtionem reſpondens, ait, *His qui præſunt conuenire, vt ſcientiam habeant.* de cæteris verò ſubiungit; *vnuſquiſque verò (memor verborum illorum Apoſtoli, non plus ſapere, quā oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram) quæ officij ſui ſunt ſtudioſe diſcat, & perſequatur, neque curioſe vlterius quidquam inquirat.* Hinc denique videtur dixiſſe Hieronymus ad Titum 1. & refertur in c. *olim.* d. 95. *Antequam inſtinctu diaboli ſtudia in religione fierent.*

II. *Vna ratio pro eodem errore.* Rationes ad hunc errorem ſuadendum eſſe poſſunt, primò quia ſtudia, & tempus occupant & mētem diſtrahunt à propriis religioſorum inſtitutis. *Altera.* Secundò, quia perfectio religioſa (vt ait Sozomenus ſuprà) in bonorum numero non ducit ea, quæ inter vitium, & virtutem media ſunt, quia non ſatis putat non eſſe malum, niſi hominem reddat bonum, & meliorem: at literarum ſtudia inter media bona computantur; ergo. *Tertia.* Tertiò, quia religio fugit gloriam illam, quæ ab hominibus colligi ſolet, neque virtutem oſtentat; ſed exercet: at ſcientia per ſe inflat, & oſtentationi magis, quàm virtuti inſeruit: ergo. Quæ rationes cùm generaliter probare videātur, hoc genus ſtudij non eſſe admittendum in religioſo inſtituto, multo magis videntur conuenire non poſſe eſſe finem religioſi ſtatus: quia hoc modo magis repugnat debito ordini: ergo non rectè eſt inſtitutus in Societate peculiaris gradus religioſorum ad hunc finem literas addiſcendi. Vnde nouiſſimè Kemnitius hæreticus reprehenſionem hanc contra Societatem exaggerauit, vt refert Payua de origine Societatis: & ideo Antiieſuitam illum vocat Spencæus lib. 1. de continentia c. 5.

III. *Aſſertio ac dogma fidei.* Certum nihilominus inprimis eſt, ſtudia literarum ſaltem ſacrarum religioſo ſtatui maximè congruere. Hanc veritatem cenſeo eſſe dogma fidei, *Eius 1. probatio à D. Th. adducta ex ſcript.* quod D. Thom. confirmat ex illo Pſalmi 118. *Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me*: nam inde conſtat, non ſolùm bonitatem, ſed etiam ſciētiam, eſſe conuenientem ad animæ perfectionem. Vnde Iſaiæ 5. dicitur, *Propterea captiuus ductus eſt populus meus: quia non habuit ſcientiam.* Et Oſeæ 4. *Conticuit populus, eo quòd non habuerit ſcientiam: quia tu ſcientiam repuliſti repellam te.* Quanquam enim hæc loca, & ſimilia exponi poſsint de ſcientia practica præceptorum Dei: tamen ad literam optimè intelliguntur de ſcientia, quæ opponitur ignorantiæ diuinarum literarum, quæ radix eſt multorum vitiorum, & ideo Iſaiæ 3. ob peccata populi comminatur Deus, *Auferam de Ieruſalem, & Iuda conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij myſtici.* Vnde Bern. ſerm. 36. in Cantica: *Non ignoro* (inquit) *quantum Eccleſiæ profuerint, & proſint literati, ſiue ad refellendos eos, qui ex aduerſo ſunt, ſiue ad ſimplices inſtruendos, legi: qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt*

diunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Denique legi, quia tu repuliſti ſcientiam, & ego repellam te, vt non fungaris mihi ſacerdotio. Vnde etiam Innocentius III. in cap. *niſi cum pridem.* de renuntiatione hæc eadem verba adducit, vt oſtendat, ſcientiam eſſe Epiſcopo neceſſariam. Et ad idem propoſitum afferuntur in VII. Synodo cap. 2. & refertur in cap. *omnes.* d. 38. ſcientia ergo hæc per ſe maximè vtilis eſt religioni & perfectioni eius. Quod ſi talis ſcientia eſt vtilis, non eſt expectanda à Deo per infuſionem, id enim ſuperſtitioſum eſſet; neque etiam ſolo ingenio proprio, & labore quærenda, id enim & præſumptuoſum, & periculoſum exiſteret; ergo illius ſtudio & diſciplinæ vacare opportuno tempore conuenientiſsimum eſt.

IV. *2. probatio adducta ex patribus.* Secundò ad hoc confirmandum adducit D. Th. opuſc. 19. c. 11. ſententiam Hieronymi in epiſt. 4. ad Ruſticum, *Habeto cellulam pro paradiſo, varia Scripturarum poma decerpe, his vtere deliciis, harum fruere complexu.* Et infra, *nunquam de manu, & oculis tuis recedat liber, diſcatur Pſalterium ad verbum.* & infrà, *Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis.* & infra, *Ne ad ſcribendum cito proſilias, & leui ducaris inſania: multo tempore diſce quod doceas.* Deinde affert eundem Hieronymum epiſt. 103. ad Paulinum presbyterũ, *Sancta ruſticitas ſolùm ſibi prodeſt, & quantum ædificat ex vitæ merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat.* refertur in c. Sancta. 2. q. 7. Afferre etiam poſſumus eundem Hieronymum epiſt. 13. ad Paulinum Epiſcopum dicentem, *ſemper in manu tua ſacra ſit lectio.* & infra; *Audi mi conſerue, amice, germane, auſculta pauliſper, quo in Scripturis ſanctis calle gradiaris, totum quod legimus in diuinis libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice, ſed dulcius in medulla eſt: qui edere vult nucleum, frangat nucem*; & in reliqua parte epiſtolæ illum excitat ad hoc ſtudium: & concludit; *nihil in te mediocre eſſe contentus ſis totum ſummum, totum perfectũ deſidera.* His addi poſſunt, quæ de hac ſcientia Scripturarum, quatenus religioſis & monachis neceſſaria eſt, tractat Caſsianus collat. 14. à c. 8. vſque ad finem. Item quæ de antiquis monachis referũt hiſtoriæ, quod nimirum lectioni Scripturarum aſsiduè vacabant, vt de religioſis in Ægypto, & de Eſſæis Chriſtianis refert Euſebius lib. 2. hiſtoriæ c. 16. ex Philone lib. de vita contemplatiua. Et de antiquis monachis S. Benedicti, idem refert Trithemius lib. de viris illuſtribus illius ordinis c. 6.

V. *3. Probatio rationis.* Tertiò poſſumus etiam ratione hoc conuincere. Nam ſtudium, præſertim ſacrarum literarum, de ſe bonum eſt, & honeſtum, & ad perfectionem vitæ tã actiuæ, quàm contemplatiuæ eſt neceſſarium: ergo maximè accommodatum eſt religioſo ſtatui. Maior patet, quia ſcientia per ſe, eſt perfectio maximè cõſentanea naturæ hominis, & ideo etiam propter ſuã perfectionem appeti honeſtè poteſt: quia velle conuenientem naturæ perfectionem, & quaſi ornamẽtum, per ſe bonum eſt: id eſt, ſecluſo prauo fine, vel alio accidentario periculo morali, vel impedimento neceſſarij boni: hæc enim extrinſeca ſunt, & in religionis ſtatu facilè vitari poſſunt. Quòd ſi hæc vera ſunt de ſcientia ex genere ſuo, multo magis de ſcientia Dei & earum rerum, quæ ad ipſum pertinent, cùm fœlicitas hominis in hac cognitione cõſiſtat, vel ab illa maximè pendeat, iuxta verbum Chriſti Ioannis 17. dicentis, *Hæc eſt vita æterna, aut cognoſcant te ſolum Deum verum, &c.* Appetere autem propriam beatitudinem, & ſtudere illi acquirẽdæ, pro huius vitæ capacitate optimum eſt. Et hinc facile probatur minor. Nam in primis contemplatio in diuinæ veritatis conſideratione conſiſtit, quæ ſine præuia lectione, & ſtudio, vel haberi non poteſt naturaliter, vel non ſine periculo erroris; & ideo Patres omnes de vita cõtemplatiua tractantes, ante omnia docent aſsiduam lectionem, & ſtudiũ ad illam eſſe neceſſaria, & has ponunt inter partes vitæ contemplatiuæ, vt ſuprà in lib. 1. cap. 6. n. 7. huius partis vidimus. Vnde Hieronymus epiſt. 103. *Oro* (inquit) *te frater chariſſime, inter hæc viuere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihilque aliud quærere. Nonne videtur tibi iam hic in terris regni cœleſtis habitaculum?* *ex quo* (ait D. Thom. dict. c. 11.) *patet, quod cœleſtis conuerſatio eſt in ſtudio ſacræ Scripturæ commorari.* Nec minus neceſſaria eſt ad perfectionem huius partis vitæ actiuæ, quæ circa ſpirituales actiones, & ſalutem proximorum verſantur, vt per ſe ſatis patet, magiſque conſtabit ex ſequenti aſſertione.

Dico ſecundò in ſtatu religioſo, cuius finis eſt nõ ſolùm contemplari, ſed etiam contemplata aliis tradere, neceſſaria eſt nõ vulgaris ſcientia; ſed perfecta rerum omnium, quæ ad fidem, & mores pertinent; ac proinde neceſſarium etiam eſt, vt religioſi huiuſmodi ſcientiæ perfectè acquirendæ in tali ſtatu religioſo incumbant. Prior pars adeo eſt euidens, vt non egeat probatione. Quia nemo poteſt alios docere, ſi ipſe ignorãs ſit: quomodo enim poterit mentes illuminare, qui in tenebris verſatur, aut hæreticis reſiſtere, aut rationem eius, quæ in nobis eſt, fidei reddere, aut morales difficultates occurrentes diſſoluere, & omnibus ſatisfacere, niſi in vtraque Theologica doctrina, poſitiua & ſcholaſtica: ſpeculatiua, & morali: ſatis inſtructus ſit. Confirmat hoc D. Thom. ex illo 1. ad Timoth. 4. *Dum venio attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ*; nam dictio illa, *lectioni*, paſsiuè (vt ſic dicam) & non actiue intelligenda eſt, id eſt, non ad fructum aliorum, hoc enim ad doctrinam pertinet, ſed paſcendo teipſum, vt rectè ibi adiunxit Caietanus, & Theophylactus ibi rectè colligit. *Si Paulus Timotheum iubet incumbere lectioni Scripturarum, quid nos poſsibus facere decet?* Et addit, *Quin etiam ipſe Paulus ad finem vſque vitæ ſuæ, legendis ſacris incubuit, quia & alios ad illud ſtudium cohortabatur.* Ac denique D. Thomas ex hoc patere concludit, quòd exhortari, & docere volentibus neceſſarium eſt lectionis ſtudium, & affert illud Gregorij in Paſtorali p. 2. cap. vlt. *Neceſſe eſt, vt qui ad officium prædicationis excubant, à ſacra lectionis ſtudio non recedãt.* Per lectionem autem in his, & ſimilibus locis intelligi debet omne ſtudium doctrinæ ſacræ ad Eccleſiaſticum, ſeu religioſum munus neceſſarium, vel accommodatum ad exhortandos, vel docendos proximos in rebus omnibus ad fidem, & mores eorum pertinentibus. Sic enim, & non alias explere poterit miniſter Euangelicus in omni materia præceptum Apoſtoli ad Titum 2. *tu loquere quæ decent ſanam doctrinam.*

VI. *1. Aſſertio bipartita.* *Prior pars oſtenditur.*

VII. *Pro poſteriori oſtendendi ſupponuntur duo.* Et hinc facile probatur altera pars, ſupponendo duo certa, & moraliter neceſſaria, vnum eſt, non poſſe in huiuſmodi religione recipi omnes viros prouectos, & in diuinis literis ſufficienter inſtructos ad exhortandum, & docendum alios: quod ipſa experientia ſatis conſtat, & in ſuperioribus lib. 3. cap. 1. num. 2. tactum eſt, & in conſtitutionibus Societatis, & Bullis Pontificiis in ſpeciali eſt adnotatum, vt ibidem diximus. Aliud eſt, huiuſmodi doctrinam, ſeu ſcientiam non eſſe à Deo miraculoſe petendam, & expectandam: non enim ſunt hæc ſigna, aut extraordinaria opera nunc Eccleſiæ neceſſaria, ſed labore & induſtria, cum diuina gratia cõparanda eſt, iuxta illud Hieronymi epiſt. 4. ad Ruſticum. *Hæc dico, vt etiam ſi clericatus te titillat deſiderium, diſcas quod poſſis docere, & rationabilem hoſtiam offeres Chriſto, ne miles antequam tyro, nec prius Magiſter ſis, quam diſcipulus.* Et infra: *Multo tempore diſce quod doceas.* Sic etiam dixit Innocentius I. in epiſtola 12. & habetur d. 61. cap. 4. *Miſerum eſt eum magiſtrum fieri, qui nunquam diſcipulus fuit.* Quod etiam habet Boetius in lib. de diſciplina ſcholarium c. 2. & ad hoc propoſitum expendit Theophylactus verbũ illud Pauli ad Timo-

Timotheum, *Dum venio attende lectioni,* dicens, *Addit ei animum per hoc quod dicit : Dum venero ſpem faciens ei venturum præceptorem. Veriſimile enim erat, eum, qui præceptore orbatus eſſet Paulum requirere. Cuius autem rei gratia dixit, Dum venio: par erat cum ipſe iuuenis eſſet multa ignorare, egereque eum præſentia Pauli, vt hæc diſceret. Ait itaque: Interea dum venero, lege Scripturas, & inde habebis, vt fieri poteſt, legislationes, & præcepta: poſtquam autem venero, ego tibi ſuggeram reliqua.* Quam ponderationem videtur Theophylactus ſumpſiſſe ex Chryſoſtomo, qui hom.13. breuiùs eam inſinuauit, dicens, circa idem verbum, *Dum venero; vt ouidentiſſime profectò id poſuit, ſolaturque diſcipulum : fieri enim neceſſario debuit, vt deſertum ſe ac parente deſtitutum putaret, niſi ille ſuum polliceretur aduentum.* Quibus adiungere poſſumus, quæ paulo inferiùs idem Chryſoſtomus addit, *Iſta profectò Timotheo dum loquitur, omnes ſalubriter admonet, quod ſi hic, qui mortuos excitabat, hæc monita edidit, quid nos iam miſeri dicturi ſumus?* Si ergo Timotheus indigebat doctore, & diſciplina, quid mirum eſt quòd religioſi, præſertim illi, qui futuri ſunt miniſtri Euangelij, doctore, ſtudio, ac diſciplina indigeant.

VIII. *Cōcluditur iam poſterior pars aſſertionis.* Ex his ergo duobus principiis, euidenter concluditur, optimum eſſe religioſam iuuentutem ſtudiis literarum ſacrarum incumbere: quia ad omnem finem ipſius religionis neceſſarium eſt; & aliunde, nulla ex parte repugnat perfectioni talis ſtatus, vt iam tactum eſt, & reſpondendo ad obiectiones cōfirmabitur. Additque D. Thomas huiuſmodi iuuẽtutem eſſe aptiſsimam ad profectum in huiuſmodi literis, eo quòd à carnalibus affectibus, & ſecularibus curis maximè ſit ſeparata iuxta illud Iſaiæ 28. *Quem docebit ſcientiam, & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, auulſos ab vberibus.* Propter quod Bernardus epiſt. 108. reprehendit quendam, qui religionis ingreſſum differebat, vt in ſeculo ſtudiis vacaret. *Falleris* (inquit) *ſi te putas inuenire inter mundi magiſtros, quam* (ſcilicet ſcientiam) *ſoli Chriſti diſcipuli, id eſt, mundi contemptores Dei munere aſſequuntur.* Et adducit illud Oſeæ 10. *Seminate vobis ad iuſtitiam, metite ſpem vitæ, illuminate vobis lumen ſcientiæ,* Et ſubdit, *vides quia non rectè proceditur ad lumen ſcientiæ, niſi germen iuſtitiæ præcedat ad animam, ex quo formetur granum vitæ, & non palea gloriæ. Quid ergo? nondum tibi ad iuſtitiam ſeminaſti, nondum ſpei manipulos metuiſti, & veram te præſumis ſectari ſcientiam? niſi fortè pro vera ſupponatur illa, quæ inflat.* Vbi licèt de ſcientia ſpirituali, & practica præcipuè loqui videatur; non tamen excludit quamcunque ſcientiam, præſertim rerũ diuinarum. Locus autem Oſeæ, quem adducit, in vulgata noſtra non habet illa verba, *Illuminate vobis lumen ſcientiæ*; ſed relata ſunt iuxta LXX. in vulgata verò loco illorum ſunt hæc, *Innouate vobis nouale.* Hieronymus autem ibi in eandem ſententiam à Bernardo intentam vtramque lectionem accommodat : nouale enim agrum ſignificat denuo ad culturam accōmodatum, vt expoſuit Pontifex in *c. quid per nouale.* de verb. ſignif. Metaphoricè ergo ſignificat animam, à qua ſpinæ, & radices peccatorum, ac vitiorum eradicatæ ſunt, quæ apta eſt ad ſpiritualem culturam, & ſimiliter ad ſcientiæ profectum, vt expoſuit etiã idem Bernardus ſermone 37. in Cantica, & Origenes tract. 12. in Matth.

IX. *3 Aſſertio. Probatur ex Pontificib.* Dico tertiò, conuenientiſsimè in Societate inſtitutum eſſe primum religioſorum gradum, vt in eo ſtudiis vacetur. Hoc in primis ſatis conſtat ex approbatione Pontificum, & ex tota ratione inſtituti in 1. lib. à nobis declarati. Ita enim ſunt duo hi gradus ſcholarium, & profeſſorum in hac religione inſtituti, vt prior ad poſteriorem ordinetur: ergo finis proximus, & intrinſecus, vt ſic dicam, illius prioris ſtatus eſt diſponere perſonas, eaſque capaces reddere, & aptas ad poſteriorem ſtatum. Hæc autem diſpoſitio in duobus maximè conſiſtit, in virtute ſcilicet, & doctrina, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Attende tibi, & doctrinæ.* Ex quibus inſtructio, & exercitium virtutis ſtatim à principio religionis, & nouitiatus, incipit, & ad illius ſtudium, & diſciplinam ſpecialiter tempus ſecundæ probationis ordinatur; nam exercitium, & profectus eius, toto vitæ tempore durare debet, & tempore etiam ſtudiorum peculiaris eius rei cura conſeruatur, & in vltima probatione renouatur, vt in ſequenti lib. cap. 1. & 2. videbimus. Meritò ergo literarum ſtudium poſitum eſt tanquam proprium munus, atque adeò tanquam proximus finis huius prioris gradus : vnaquæque enim res eſſe dicitur propter ſuam operationem. Quin potiùs D. Thom. dict. artic. 5. quæſtione 188. 2. 2. de tota aliqua religione (& videtur tacitè de ſua loqui) dicit rectè inſtitui ad ſtudia literarum: multo ergo facilius hîc nos dicere poſſumus de inferiori quodam gradu totius religionis. eſt tamẽ proportionalis diuerſitas: nam tota religio non ordinatur ad ſtudia literarum, tanquam ad ſuam actionem, vel adæquatam, vel præcipuam; ſed tanquam ad actionem ſecundariam, quæ ſit medium ad alias præcipuè intentas; quidã autem gradus religioſorum proficiẽtium in eo ſtatu, qui ſolùm cōſtituit quandam partem vnius religionis, rectè ad illam actionem, tanquam ſibi adæquatam, vel præcipuam (ſcilicet poſt generalem curam propriæ perfectionis ſpiritualis) ordinatur. Hoc enim genus actionis, licèt ordine intentionis poſterius ſit reſpectu totius religionis : ordine executionis neceſſariò debet eſſe prius : optimè ergo primus religionis gradus circa illud occupatur. Quomodo autem nihil alienum à perfectionis inſtituto hic ordo contineat, ex ſolutionibus argumentorum conſtabit.

Ad fundamentum ergo contrarij erroris, primũ negatur aſſumptum vniuerſaliter intellectum : oſtendimus enim antiquiſsimos etiam religioſos, ſtudium literarum plurimum coluiſſe: fatemur autem hoc ſtudium non eſſe ſingulis neceſſarium ad propriam perfectionem: ſunt enim diuerſæ viæ ad perficiendas animas, quibus Spiritus ſanctus vtitur: nam ob eam cauſam inter alias Eccleſia dicitur, *circundata varietate,* & ideo quod Benedictus, vel Antonius, vel alij innumeri ſancti monachi ſtudiis nō vacauerint, non ideo eſt, quia religioſis hoc ſtudiũ noceat (hoc enim eſt ex puris particularibus argumentari,) ſed quia aliud vitæ genus profeſsi ſũt, ad quod tam accuratum ſtudium neceſſarium non erat, ſed illud quod ad rectos mores proprios inſtituendos & ad diuinam contemplationem ſine errore exercendam ſufficeret: quod illis non defuiſſe omnino credendum eſt : oportet ergo quoad hoc multum diſtinguere inter monachale inſtitutum, & mendicantium, (vt generatim loquar) nam in hoc poſteriori, ſtudia ſunt multo magis neceſſaria, eo quòd adiuuandos proximos ordinetur, vt dictũ eſt. Vnde quo mendicans religio perfectius hunc finem participauerit, eò pluribus literis & ſtudiis indigebit. X. *Ad fundamẽtum hæret. in n.1.*

Ita ergo facile reſponſum eſt ad priora exempla. Teſtimonium autem Baſilij potiùs noſtram intentionem confirmat, tum quia dicit vnumquemque religioſum *deberi ſtudioſè diſcere, quæ ſui officij ſunt*: religioſus ergo, qui tendit ad officium miniſtri Euangelici debet accuratè diſcere, quæ ad illud officium ſpectant, quod ſine magno literarum ſtudio fieri non poteſt. Tum etiam, quia hoc ipſum confirmat Baſilius, dicens, *cui aliorum rectio commiſſa ſit, eum quæ apud omnes ſcripta ſint, ſcientia comprehenſa habere, ac docere debere*: quod nos plane dicere poſſumus de quocunque ſacerdote Societatis: nam licèt munus Rectoris non habeat quoad iuriſdictionem, participat illud quoad doctrinã, & inſtructionem aliorũ: XI. *Ad locum Baſilij in eidem n.1.*

propter

Propter quam ſcientia eſt neceſſaria, *cum doceat* (ſicut Baſilius ſubiungit) *cunctos, multiplicem Dei voluntatem ſingulis præmonſtrando officio ſuo.* Teſtimonium autem Hieronymi ſiniſtre refertur: nam ibi per ſtudia non intelligit Hieronymus ſtudia literarum, ſed affectiones varias, vt D. Thomas rectè expoſuit, & ex contextu patet, qui ſic habet: *Antequam diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent: & diceretur in populis: ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ,* &c. ſic Virgilius.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

XII. *Ad primam rationem in num. 2 quoad 1 de occupatione temporis.* Ad primam rationem duo in ea dicuntur, ſcilicet ſtudia occupare tempus, & mentem diſtrahere. Prius fatemur, non de toto, ſed de magna parte temporis: cum ea enim moderatione in religione aſſumitur, vt ſuum proprium ac ſufficiens tempus altioribus religionibus reſeruetur: omnia enim tempus ſuum habent, & religionis ſtatus ita omnia diſponit, & ordinat (ideo enim ordo vocatur) vt tempora non confundantur. Vnde in 1. regula Societatis ex communibus, quæ deſumpta eſt ex p. 4. conſtit. c. 3. ſic habetur, *ſinguli præfinitum ſibi tempus ſuæ conſcientiæ bis in die examinandæ orationi, meditationi, lectionique ſpirituali impendat:* & cætera, quæ ſequuntur: atque hoc modo, illa temporis occupatio nihil officit religionis perfectioni. Nec præterea tempus illud, quod ſtudiis impenditur, ſine ſpirituali profectu conſumitur, cum totum illud ſtudium magnum Dei obſequium ſit, tum ratione finis ad quem ordinatur, tum ratione charitatis, & obedientiæ, à quibus proficiſcitur, vt expreſsè habetur in 1. & 2. regul. ſcholarium Societatis, ſumptis ex conſtit p. 4. cap. 6. *Quoad 2. de diſtractione.* Alteram partem de diſtractione, ſimpliciter negamus, quia animæ diſtractio in deteriorē partem ſumitur, ſtudia autem, quantum eſt ex ſe (quidquid ſit de vitio, aut fragilitate perſonæ) non diſtrahunt mentem, quominus de Deo, vel de re aliqua honeſta propter Deum cogitet. ergo non diſtrahunt, ſed potiùs colligunt mentem, & ſolent eſſe medium ad prauas cogitationes impediendas, & conſequenter impediunt carnis concupiſcentias, & alia infima deſideria, vt D. Thom. dict. art. 5. declarat.

XIII. *Inſtantia remouetur.* Dices impedire ſaltem actualem cogitationem, vel contemplationem de Deo. Reſpondeo; ſi hoc incommodum afferant pro illo eodem tempore, pro quo Deo vacandum eſt, non id oriri ex ipſis ſtudiis, vel ex noſtro inordinato affectu, aut negligentia, vel aliquando ex naturali conditione, & fragilitate: non ergo ob eam cauſam ſtudia relinquenda, aut reprehendenda ſunt, ſed moderanda affectio, & circa ſpiritualia adhibenda diligentia, & cum diuina gratia difficultas illa ſuperanda, quæ multo magis oriri ſolet ex aliis curis, & phantaſiis, & cogitationibus aliarum rerum. Si autem dicatur ſtudium hoc impedimentū afferre pro eo tempore quo ſtudendum eſt, abſolutè loquendo, nullum id eſt inconueniens, tum quia non eſt mortalis conditionis ſemper actu cogitare de Deo, & poſt ipſum nihil melius cogitari poteſt, quam quæ ad ſacram doctrinam pertinent, tum etiam quia, vt dicebam, cogitare de rebus aliis propter Deum virtute eſt cogitare de ipſo, ſicut dixit D. Thom. 1. p. q. 64. art. 1. ad 3. cognitionem rerum in propria natura, quando refertur ad laudem creatoris habere aliquid de luce diuina, & poſſe dici cognitionem veſpertinā, quam boni Angeli habent. Tum denique, quia mens religioſa nunquam ita literarum ſtudiis abſorbetur, etiam illis temporibus, in quibus eis vacat: quin ad Deum ſæpe recurrat, nunc intentionē in illum renouando, nunc auxilium, & lumen petendo, nunc verò de veritatis intelligentia gratias agendo.

XIV. Ad ſecundam reſpondetur, literarum ſtudia per ſe ſpectata, vel per ſe tantùm aſſumpta, inter mediocria bona computari, & ideo ſic ſumpta non magni æſtimari à religioſis, at verò ſumpta vt inſtrumenta virtutis, & actionum omnium, quę ad ſalutem animarum ordinantur, non eſſe inter mediocria, ſed inter magna bona computanda: participant enim bonitatem finis ad quem ordinantur. *Ad 2. rationem in eod. n. 2.* Accedit quod ſtudium rerum ſacrarum, de quo præcipuè agimus, non ita eſt ex mediocribus bonis, vt aliquid ex obiecto indifferens reputandū ſit. nam reuera eſt ex obiecto honeſtū, quia cognitio quæ per illud inquiritur, eſt perfectio per ſe maximè conſentanea ſupremę hominis inclinationi, vel etiam naturali inclinationi gratiæ: nam cognitio de qua agimus ex principiis ſupernaturalibus procedit, & ad perfectionem fidei ſpectat, quæ non poteſt dici ex mediocribus, ſed ex maximis bonis.

Vnde facilè reſpondetur ad tertium: negamus enim ſcientiam per ſe repugnare humilitati religioſæ. XV. *Ad 3. ibid.* Vt enim dixit D. Thom. 2. 2. q. 167. art. 1. *Ipſa veritatis cognitio per ſe loquendo bona eſt: poteſt autem per accidens eſſe mala ratione alicuius conſequentis: vel in quantum aliquis de cognitione veritatis ſuperbit, vel in quantum homo vtitur cognitione veritatis ad peccandum.* Conſtat autem ex dictis ſtudium non ſumi à viris religioſis gratia oſtentationis, aut vanæ æſtimationis; & ideo nihil repugnare modeſtiæ religioſæ: quòd ſi qui motus contrarij inſurgant, accidentarij ſunt, & diuina gratia vinci poſſunt. Addo non ſemper eſſe reprehenſibile in religioſo aliquid interdum facere ad eruditionis & profectus in literis oſtentationem: quæ tamen non in ſola oſtenſione ad aliorum tantùm opinionem aucupandam ſiſtat; hæc enim vana oſtentatio eſſet, ſed ad eundem finem ſalutis animarum referatur; nam, vt Auguſtinus dixit lib. de Bono viduitatis cap. 22. *Nobis neceſſaria vita noſtra; aliis fama noſtra.* Et ſer. 49. ex diuerſis, qui eſt primus de communi vita clericorum, *conſcientia tibi, fama proximo tuo.* Ad conciliandam ergo authoritatem neceſſariam, doctrinam oſtentare à religioſo ſtatu alienum non eſt: Nam etiam ad Timoth. aiebat Paulus 1. epiſt. c. 4. *hæc meditare, in his eſto, vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.* Vbi Chryſoſtomus, *vides* (inquit) *vt in hoc quoque illum magnum fieri velit, atque mirabilem; ex quo ſcilicet Eccleſiæ commoda prouenire ſciebat,* & ideo vult profectum manifeſtari omnibus *non modò in vitæ rectitudine, ac ſanctimonia, verùm in ſynceritate atque vbertate doctrinæ.* Atque hinc etiam conſtat quomodo ad huiuſmodi ſtudia gradus aliquis religioſus ordinari conuenienter potuerit.

CAPVT II.

Vtrùm literarum humaniorum, linguarum, ac liberalium artium ſtudium & peritia religioſis Societatis conueniens ſit.

I. Impugnatores religionis tempore D. Thomę, multo magis hoc ſtudium inferiorum artium in religioſis damnabant: dicebantque (vt D. Th. ſignificat) magis pertinere ad prædicatores Antichriſti, quàm Chriſti, quos deſcribit Apoſtolus 2. ad Timoth. 3. de quibus inter alia, ait, *ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes.* *Pars negans ſuadetur ex Paulo.* Vbi tacite reprehendit eos, qui profanas artes diſcunt, per quas nunquam ad veritatem doctrinæ ſacræ cognoſcendam perueniunt. Et ideo ſubiungit, *Tu autem aſſequutus es meam doctrinam.* Et infra, *Tu vero permane in his, quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris, & quia ab infantia ſacras literas noſti,*

quæ

quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem. Quaſi dicat, hæc doctrina tibi ſufficit; aliæ verò literæ, quæ ad ſalutem hominem non inſtruunt, ſuperfluæ ſunt: propter quod idem Paulus 1. ad Corinth. 1. ſapientiam huius mundi vocat ſtultitiam, & ad Coloſſ. 2. Philoſophiam inanem, atque fallacem appellat. Vnde etiam Iulianus Apoſtata apud Cyrillum lib. 7. contra illum; ſic argumentabatur contra Chriſtianos his ſcientiis vacantes. *Quare vos diſciplinarum, quæ apud Græcos ſunt, conuiuæ eſtis; ſiquidem vobis veſtrarum Scripturarum lectio ſufficit, cùm melius ſit ab illis homines arcere, quàm ab idolothytorum cibis.* Addo etiam in iure Canonico prohiberi clericis diſcere non ſolùm leges, ſed etiam phyſicas diſciplinas c. 2. ne clerici vel monachi in 6. ca. *non magnopere.* extra eod. tit. & in Concilio Carthag. 4. c. 16. prohibentur Epiſcopi Gentilium libros legere, & habetur 37. d. c. 1. vbi per multa ſequentia capita referuntur teſtimonia Patrum reprehendentium huiuſmodi ſtudia in Eccleſiaſticis viris, præſertim c. 5. ex Hieron. ſuprà ad Eph. 6. arguuntur Epiſcopi, qui filios ſuos in ſecularibus diſciplinis erudiunt. Et in c. *omnem,* dicitur hæreticos præcipuè ſtudere Dialecticæ, & ſubiungitur, *ſed non in Dialectica complacuit Deo ſaluum facere populum ſuum.*

Secunda arguit Iulianū apoſtatam.

Tertia arguitur ex iure.

II. Dicendum verò eſt linguarum, & liberalium artium eruditionem maximè neceſſariam eſſe operariis Euangelij; nec religioſo ſtatui repugnare; & ideo meritò ſcholares Societatis diligenter in his doctrinis oportet erudiri, priuſquam doctrinæ ſacræ in Theologia ſcholaſtica, vel Scripturæ diuinæ interpretationi, aut intelligentiæ incumbant. Res eſt ſatis clara, & certa. Quæ probari poteſt primò, ex antiqua Patrum traditione. Inprimis Clementis I. ep. 5. de communi vita ad diſcipulos, quæ habetur in c. *relatum* d. 37. ad præſens inſtitutum accommodatiſsima eſt; dirigitur enim ad religioſos, quos peculiariter vocat diſcipulos, ſeu condiſcipulos; hoſque primùm ad paupertatem, & obedientiam hortatur; deinde ad Scripturarum intelligentiam, quã non proprio ſenſu, ſed ſecundùm traditionem Patrum & conſonantiam locorum eiuſdem Scripturæ interpretandam eſſe dicit. Tandem verò ſubiungit; *cum enim ex diuinis Scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis ſuſceperit; abſurdum non erit ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus ſtudiis, quæ forte in pueritia attigit, ad aſſertionem veri dogmatis conferat, ita tamen, vt vbi vera didicit, falſa & ſimulata declinet.* Hinc etiam Eugenius Papa in cap. *de quibuſdam,* d. 37. ordinauit, vt in omnibus Epiſcopatibus conſtituerentur Magiſtri & Doctores, *qui ſtudia literarum, liberaliumque artium dogmata aſſidue doceant.* Et ſubiungit rationem notandam, *quia in his maximè diuina manifeſtantur atque declarantur mandata.*

Aſſertio affirmatiua tripartita.

Prima pars probatur primo ex Patribus.

III. Atque ita obſeruaſſe omnes antiquos Eccleſiæ Doctores ex hiſtoriis, & ex ipſiſmet facilè intelligitur. Nam etiam Paulus non dedignatur aliquid de prophanis auctoribus, ſuis dictis, vel ſcriptis inſerere, vt patet Actor. 17. 1. ad Cor. 15. ad Titum 1. quæ loca ad hoc propoſitum obſeruauit Hieronymus, vbi etiam intelligit illud Prou. 1. *Animaduerte parabolam, & interpretationem, verba ſapientum, & ænigmata eorum.* Et addit Hieronymus, *quæ propriè Dialecticorum, & Philoſophorum ſunt.* Et inferius ad hanc rem accommodat ritum accipiendi mulierem captiuã in vxorem; Deut. 21. tradendo caput, ſupercilia, pilos, & vngues corporis amputando. Et ſubiungit, *Quid ergo mirum ſi & ego ſapientiam ſecularem propter eloquij venuſtatem & membrorum pulchritudinem, de ancilla, atque captiua Iſraelitidem facere cupio?* Et infra, *labor meus in familiam Chriſti proficit.* Quòd deinde confirmat exemplo Origenis, Metrodij, Quadrati, Ariſtidis, & aliorum multorum, tam Græcorum, quã Latinorum. Et concludit, *Qui omnes in tantum Philoſophorum doctrinis, atque ſententiis ſuos refarciunt libros, vt neſcias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem ſeculi, an ſcientiam Scripturarum.* D. etiam Auguſtinus in libris de doctrina Chriſtiana ex profeſſo oſtendit, quàm ſint neceſſariæ huiuſmodi artes ad ſacram Scripturam intelligendam, præſertim lib. 2. Et in ſumma tria dicit eſſe neceſſaria; ſignorum intelligentiam, rerum cognitionem & dubiorum ac difficultatum expeditionem. Primum confert linguarum notitia; ad ſecundum iuuant Philoſophia, & Mathematicæ; in tertio modum, & magnum lumẽ præbet Dialectica: ſuppoſuerat autem lib. 1. cap. 1. duo eſſe neceſſaria in omni tractatione; ſcilicet modum inueniendi, quæ intelligenda ſunt, & modum proferendi, quæ intellecta ſunt. & ideo præter illa tria, quæ ad intelligentiam neceſſaria ſunt, ad proponendi modum in lib. 4. requirit eloquentiã, non vt ſimpliciter neceſſariam, ſed vt valde vtilem, & vt cum debita moderatione vſurpetur; quod de Dialectica, & de cæteris artibus intelligendum erit, vt ipſe latè proſequitur lib. 2. cap. 35. & ſequentibus. Quomodo etiam dixit optimè Clemens Alexandrinus lib. 6. ſtromat. n. 2. verſus finem, *vitandus eſt multus, & planè inutilis abuſus, qui conſumitur in iis, in quibus non oportet, eo, qui eſt cognitione præditus, vtente diſciplinis tanquam præexercitationibus, quæ adiuuantium cauſarum inſtar habeant, & ad accuratam veritatis traditionem, quatenus id poteſt aſſequi, nec ab eo poteſt diuelli, & ad propulſandas artificioſas rationes, quæ improbe moliuntur, excindere veritatem non relinquit eligata, quæ promouent ad eas, quæ ſunt in orbe diſciplinas, & Græcam Philoſophiam, ſed non principali ratione ſed ea quæ eſt neceſſaria, & ſecunda, & deriuatur à circumſtantiis.* Et paulo ſuperius optimè concluſerat: *Per conſequentiã ergo his quæ quæ attendit, quæ exercent ad cognitionem, ſumens ex vnaquaque diſciplina id, quod confert ad veritatem.* Et poſtea latè proſequitur per ſingulas liberales artes diſcurrendo, earumque vtilitatem attingendo: adducitque exemplum Abrahæ, qui in Aſtrologia, & Aſtronomia peritus fuit, eiſque ad veritatis cognitionem optimè eſt vſus; ſicut etiam de Moyſe dicitur Actor. 7. quod eruditus erat omni ſapientia Ægyptiorum, quod non ſine peculiari Dei prouidentia factum eſt, vt eos confunderet, à quibus eruditus eſt, vt Theophylactus ibi indicauit. Hinc denique Nazianzenus orat. 20. quæ eſt funebris in Baſilium, *Illud* (inquit) *inter ſanæ mentis homines conſtare arbitror, eruditionem inter humana bona principem locum tenere, non de hac noſtra ſolum, ac nobiliori loquor, quæ contempto omni ſermonis lepore atque ornatu ſaluti vni; atque earum rerum quæ ratione, atque animo intelliguntur pulchritudini arctiſſimè hæret; ſed etiam de externa, quam plerique Chriſtiani prauo quodam iudicio vt inſidioſam, & periculoſam aſpernantur.* Quod latè proſequitur & variis exemplis declarat.

Probatur ſecundo.

Ex his ergo ſufficienter conuincitur, totam hãc eruditionem humanam, debita intentione, ac moderatione ſumptam Doctori Euangelico eſſe valde vtilem, ac moraliter neceſſariam, quæ erat prima pars aſſertionis. Quòd autem religioſo ſtatui non repugnet, quæ erat ſecunda, eiſdem exemplis, & rationibus conuinci poteſt: Hieronymus enim, & Auguſtinus religioſi fuerunt, qui vbique ſummam eruditionem in his literis oſtendunt. Idem dicere poſſumus de Athanaſio, Baſilio, Nazianzeno, & ſimilibus. Ratio etiam id conuincit: quia finis propter quem hæ ſcientiæ quæruntur optimus eſt, & in perfectiſsimo ſtatu religioſo neceſſarius, vt ſæpe eſt oſtenſum. Medium etiam hoc, & per ſe bonum eſt; quia eſt perfectio intellectus, & veritatum naturalium cognitio, & quatenus medium quoad multa valde vtile, quoad aliqua verò, etiam neceſſarium eſt ad dictum finem. Eſt enim neceſſaria ſaltem IV.

Secunda pars oſtenditur etiam exemplis.

Item ratione.

tem

tem Latinæ linguæ ſufficiens cognitio, & Dialecticæ & Phlioſophię mediocris eruditio: ſine his enim nullus niſi temerè, & imperitè ad Theologiam accedere poteſt. Ad eam verò exactè comparandã linguarum cognitio, & peritia omnium artium, præſertim verò Dialecticæ, Philoſophiæ, & Metaphyſicæ exacta comprehenſio vtiliſsima eſt. Hinc Clemens V. in Clem. 1. de ſtatu Monach. §. penult. inter alia, quæ ad ampliationem cultus diuini ſtatuit, vnum eſt; *Vt in ſingulis monaſteriis, quibus ad hoc ſuppetunt facultates, idoneus teneatur Magiſter, qui eos* (id eſt, Monachos) *in primitiuis ſcientiis inſtruat diligenter.* Per primitiuas autem ſcientias ſine dubio intelligit eas, quæ ad diuinam Theologiam præambulæ ſunt; ideòque rationem adiungit, *vt monachis proficiendi in ſcientia via opportuna non deſit,* cui conſonat cap. *quia nonnullis.* de Magiſtris, vbi Grammatica etiam doceri præcipitur, *ne opportunitas proficiendi ſubtrahatur.* Vnde etiam Trithemius dicto lib. de viris illuſtribus S. Benedicti cap. 6. refert antiquiſsimam conſuetudinem illius ſacri ordinis fuiſſe iuniores fratres diſciplinis ſcholaſticis inſtituere, vt Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Philoſophia, & aliis, quibus ſufficienter inſtructi ad ſacram Scripturam introducerentur. Quòd ſi in religionibus monaſticis hæc conſuetudo probata fuit multo magis in illis; quæ ad ſpiritualia miniſteria proximorum inſtitutæ ſunt, vt rectè concludit D. Thomas dict. Opuſc. 20. cap. 11.

V. *Tertia pars aſſert. ſuadetur ex fine Societatis.* Ex quibus nos à fortiori concludimus tertiam aſſertionis partem *religioni Societatis neceſſariam fuiſſe omnino hanc inſtitutionem*: id verò conſtat ex dictis lib. 1. c. 2. de fine huius religionis: nam inter omnes quæ ordinantur ad ſalutem proximorum, ſine dubio excellit in modo, & præcipua intentione quærendi ſalutem animarum: ad quem finem tria principalia munia aſſumit, ſcilicet propagare Eccleſiã inter infideles, & quaſcunque remotiſsimas nationes, defendere illam ab hæreticis, & impugnatoribus pro eorum ſimul reductione laborando: exhortari, & docere ipſos Catholicos ad eorum ſanctificationem, & omnem perfectionem quoad fieri poſsit cooperando. Vnde fit, vt hæc religio peritia linguarum, & totius Philoſophiæ ac Metaphyſicæ indigeat, non ſolum propter Theologiæ, & ſacræ Scripturæ intelligentiam, ſed etiam vt aliis modis ea peritia vtatur in fidei obſequium.

VI. *Quibus de cauſis peritia linguarũ Societati neceſſaria.* Nam peritia linguarum hoc tempore maximè neceſſaria eſt ad reſiſtendum hæreticis, & eorum petulantiam retundendam: aliquarum etiam linguarum cognitio ad ſeminandam fidem inter Paganos, & Gentiles maximè neceſſaria eſt Vnde ſicut Spiritus ſanctus ob hanc præcipuam cauſam primis Euangelij prædicatoribus tribuit linguarum donum, ita quando illa ſigna ceſſerunt, religio, quę illud munus participat, debita diligentia & induſtria linguæ inſtrumenta præparare, & quoad fieri poſsit, vniuerſale efficere debet: quod ſine peritia linguarum non fit. Hac ratione vtitur Pontifex in Clement. 1. de Magis, dicens, *Illius, cuius vicem in terris gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuerſum mundum ad euangelizandum Apoſtolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris Catholicis peritiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles, præcipue abundare ſanctam affectamus Eccleſiam qui infideles ipſos ſciant, & valeant ſacris inſtitutis inſtruere* De qua re videri poteſt Ludou. Gomez. ſuper regulas Cancellariæ, reg. *De idiomate* q. 1. vbi hoc ipſum argumentum rectè proſequitur dicens quam ſit neceſſaria ad fidei propagationem linguarum notitia, illarum pręcipuè *Quibus itẽ philoſophia.* quæ apud infideles frequentiores ſunt. Philoſophia etiam neceſſaria eſt huic religioni, non ſolum ad Theologiam ſibi acquirendam, ſed etiam vt per eam præpararet viam ad tractandam cum Gentilibus fidem, conuincendo eorum errores, & naturales veritates de Deo euidenter demonſtrando: hunc enim morem antiqui patres, & Eccleſiæ rectores obſeruarunt, vt conſtat ex Auguſtino in libris de Ciuit. Dei, Euſebio in libris de Præparatione, & demonſtratione Euangelica, Iuſtino in oratione Parænetica ad Gentes, & vtraque Apologia pro Chriſtianis. Cyrillo libris contra Iulianum, Tertulliano, Arnobio & aliis. Fieri autem non poteſt, ſecluſo miraculo, aut extraordinaria prouidẽtia Dei, vt aliquis ſufficiat vi & efficacia rationum errores naturali lumini contrarios conuincere, niſi in Philoſophicis diſciplinis accuratè inſtructus, & eruditus ſit.

Quod optimè confirmat exemplum Danielis, prout illud expendit Gloſſa ordinaria, circa illud verbum Danielis, *Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa Regis, &c.* Dixerat enim priùs iuſsiſſe Regem Præpoſito ſuo, vt introduceret de filiis Iſrael pueros *eruditos omni ſapientia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, & qui poſſent ſtare in palatio Regis, vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum.* Et adiungit, conſtituiſſe eis *annonam per ſingulos dies de cibis ſuis, & de vino vnde bibebat ipſe*: poſtea verò ſolũ dicit propoſuiſſe Danielem, *ne pollueretur de menſa*, tacitè ſignificans à doctrina & peritia linguarum, non abſtinuiſſe: qui enim duobus propoſitis vnum excludit: aliud tacitè admittit, vt argumentatur Gregorius hom. 18. in Euangelia, & pro iure poſitum eſt in cap. *nonne*, de præſumptionibus. Quo argumento ſuppoſito, rectè dicit prædicta Gloſſa ex Hieronymo ibi, *Qui de menſa Regis non vult comedere, ne polluatur: ſi ſapientiam, atque doctrinam Aegyptiorum ſciret eſſe peccatum, nunquam didiciſſet: didicit autem, non vt ſequatur, ſed vt iudicet, atque conuincat. Si enim quis imperitus huius artis, aduerſus Mathematicos ſcribat, aut expers* Philoſophiæ: *contra* Philoſophos *agat, irridendus eſt. Hac ergo intentione* (*concludit*) *diſcunt pueri Chaldaicam doctrinam, qua & Moyſes omnem ſapientiam Aegyptiorum didicerat.* Et in fine capitis indicat Daniel Deum ſpecialiter cooperatum fuiſſe huic intentioni, & ſtudio eorum, *Pueris* (inquit) *his dedit Deus ſcientiam, & diſciplinam in omni libro, & ſapientia.* Et infrà, *Et omne verbum ſapientiæ, & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex inuenit in eis decuplum ſuper cunctos Ariolos, & magos, qui erant in vniuerſo regno eius.* Quod planè intelligitur de propria doctrina & Philoſophia ipſorum Chaldæorum; vt Hieronymus & Theodoretus adnotarunt. His ergo propriis & ſpecialibus rationibus neceſſaria eſt Societati harum rerum ſumma eruditio. VII. *Firmatur neceſſitas vtriuſque peritiæ exẽplo.*

In quo etiam conſidero, aliud eſſe loqui de toto corpore, ſeu confuſe de operariis Societatis, aliud verò de ſingulis perſonis eius. Nam priori modo loquendo abſolute dicere poſſumus neceſſariam eſſe Societati maximam perfectionem omnium dictarum diſciplinarum, & linguarum: quia licet difficile, vel moraliter impoſsibile ſit, omnes illas ſimul cum theologica doctrina in ſingulis perſonis perfectè coniungi: tamen in ipſo corpore Societatis eſſe poteſt, & procuranda eſt excellentia, & eminentia in omnibus illis. Quod & facile comparari poterit, ſi in vnaquaque diſciplina aliquis, vel aliqui ſint, qui peculiari ſtudio, & diuturniori tempore, ac diligentius illi incumbat, & ad varia Eccleſiæ obſequia, quæ pro temporum, & occaſionum diuerſitate occurrunt, vtiliſsimum eſt, vt diſcurſus factus oſtendit, & ipſa experientia ſatis hactenus comprobauit. Atque ob eam rem, quamuis hæc ſtudia in Societate principalius ad Theologiam referantur, ad quam, & ad ſacræ Scripturę intelligentiam eius religioſi frequentius, & principalius tendunt. Nihilominus interdum aliqui diutius in his inferioribus artibus occupantur, VIII. *Dicta peritia quomodo Societati neceſſaria.*

tur, vt in eis ſingulariter ad prædictos fines excellant.

IX. *Ad 1. argumentum in n. 1.* Ad obiectiones in principio poſitas reſpondetur primùm, Paulum ad Timoth. eos reprehendere, qui ita diſcunt, vt ad veritatis cognitionem peruenire non poſsint. Hi autem præcipuè ſunt, qui ea diſcunt, quæ à vera fide ipſos auertunt, & in errorem inducunt; de quibus ſtatim ait, *Homines corrupti mente, reprobi circa fidem*; & ad diſtinctionem illorum ſubdit, *Tu autem aſſequutus es meam doctrinam*, &c. Poteſt autem illa reprehenſio etiam extendi ad eos, qui in externis diſciplinis ita verſantur, & immorantur, vt per eas non aſcendant ad altioris veritatis cognitionem. Quam autem ad Corinth. vocat Paulus *ſapientiam huius mundi*, non neceſſe eſt intelligi eſſe veram Philoſophiam, ſecundùm ſe ſpectatam; ſed vel ſapientiam huius mundi vocat mũdanam prudentiam, quæ crucem Chriſti ſtultitiã reputabat; & ideo ſubdit ſtatim, *Prædicamus Chriſtum, & hunc crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam*; vel certè per *ſapientiam huius mundi* intelligit totam Philoſophiam, & eruditionem Gentilium, quæ *ſtulta* dicitur, vel quia multis erroribus admiſta erat, vel quia per illam mundus Deum non cognouit, vt ibidem dicitur, ſed potiùs ea abuſus eſt ad veritatem fidei oppugnãdam. Atque Philoſophiam in hoc ſenſu ſumptam vocauit Apoſtolus inanem fallaciam. Nihilominus tamen ſecundùm ſe ſumpta optima eſt, & ab ipſo Deo data, vt ipſemet Paulus ſignificauit ad Rom. 1. dicẽs: *quod notum eſt Dei, manifeſtũ eſt in illis: Deus enim illis manifeſtauit*, &c. ſtatim verò ſubdit, ipſoſmet Philoſophos factos eſſe inſipientes, quia commutauerunt veritatem Dei in mendacium; oblato ergo errore, & prauo vſu, veritas, quæ in Philoſophis inuenitur, formidanda non eſt, ſed potiùs ab eis, vt ab iniuſtis poſſeſſoribus in vſum noſtrũ vindicanda, vt dixit Auguſt. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 4.

X. *Ad 2. ibid.* Ad argumentum Iuliani reſpondet Cyrillus, lectionem ſapientum Græcorum vtilem eſſe Eccleſiaſticis tractatoribus, tum ad eruendam veritatem, quæ in ipſis eſt, tum ad confundendos eorum errores, & ex vtroque veritatem fidei illuſtrandam. Neque eſt ſimile quod de idolothytis afferebat Iulianus, nam hæc à Chriſtianis vitantur, non materialiter (vt ſic dicam) quatenus caro, vel panes ſunt; ſed formaliter quatenus idolis dicata ſunt, ne impiis ſacrificiis conſentire, aut participare videantur: in ſtudio autem Philoſophiæ, aut lectione librorum Gentilium nihil eſt vanum præter abuſum, exceſſum, aut prauam intentionem: quæ omnia à noſtris religioſis vitantur, vt cap. ſeq. dicam.

XI. *Ad 3. ibid.* Ad iura canonica reſpondetur in c. *non magnopere*, & c. 2. ibi citatis, per *Phyſicas diſciplinas* ſolum intelligi medicinam, vt manifeſtè conſtat ex præcedentibus verbis, quibus reprehẽduntur *qui de clauſtris ſuis exeunt ad confectiones phyſicales ponderandas*, & occaſione ſcientiæ, rurſus actionibus mundanis implicantur. Ad Concilium Carthaginenſe reſpondetur, meritò prohibuiſſe non omnibus, ſed Epiſcopo lectionem librorum Gentilium, tum quia ratione ſui muneris, ſi ei ſatisfacere velit, vix poterit huiuſmodi lectioni ſibi non neceſſariæ vacare. Et ideo illi promittitur lectio librorum hæreticorum pro neceſsitate aut tempore, vt ibi dicitur: quia ad munus Epiſcopi pertinet hæreticis reſiſtere, ac reſpondere: cùm Gentilibus autem diſputare: iam non pertinet ad munus eius: potuit autem magis pertinere in initio Eccleſiæ: quando Eccleſia in gentibus fundabatur. Tum etiam, quia Epiſcopus ratione ſui ſtatus, præſumitur in doctrina ſacra perfectus, & conſequenter, non indigere lectione Philoſophorum ad eam comparandam, & conſequenter non eſſe illi neceſſariam. Cui expoſitioni conſonat illud Hieronymi ad Damaſum epiſt. 146. *At nũc etiam ſacerdotes Dei, omiſſis Euangeliis & Prophetis, videmus Comœdias legere, amatoria Bucolicorum verſuum verba canere, tenere Virgilium, & id, quod in pueris neceſſitatis eſt, crimen in ſe facere voluptatis.* Addo inſuper prohibitionem illius Concilij videri potius admonitionem quandam, quàm præceptum. & intelligendam eſſe de lectione nimia, in qua principale ſtudium, & hominis applicatio collocatur. Alicuius autem honeſtæ recreationis cauſa, vel accidentariæ cuiuſdam venuſtatis, ſeu ornatus, nunquam fuit prohibitum etiam Epiſcopo, legere Gentilium libros. Quomodo dixit Cyril. li. 7. contra Iulianum vbi ſuprà, *Sufficit quidem diuina Scriptura ad faciendum eos, qui in illa educati ſunt, ſapientes, & probatiſſimos, & ſufficientiſſimam habentes intelligentiam, indigemuſque ad hoc nihil prorſus externis magiſtris. Quoniam autem dulce eſt omnia ſcire, & idcirco hac ratione, & valde prudenter etiam Græcorum ſententias diligenter diſcutimus, quas de vnaquaque re habuerint, & ante alia de Deo, & inde ridendi occaſionem accipimus, quod voluerint innumeros Deos & immundorum dæmoniorum multitudinem honorare.* Alia ergo decreta illius diſt. 37. manifeſtè loquuntur de nimio exceſſu in ſtudio talium literarum, & de prauo vſu illius, vel in moralibus vitiis, vel in erroribus contra fidem: quo ſenſu manifeſtè loquitur Hieronymus in locis ibi citatis.

CAPVT III.

Vtrùm ratio proficiendi in literis conuenienti modo, & per apta media in Societate inſtituta ſit.

SVppoſita probitate & honeſtate doctrinæ, duo ſunt, quæ ad illius profectum maximè iuuant, vnum eſt conueniens modus, & ordo vacandi ſtudio literarum. Alterum, vacare per media apta & vtilia. Hic autem profectus in ſtatu religioſo non eſt nude (vt ita dicam) ſpectandus, id eſt, ſolius ſcientiæ argumento conſiderato, ſed adiuncta ſemper ratione religioſa ſcientiæ: & ideo hoc votum in ipſa ratione & inſtitutione Societatis ſtudiorum cõſideratum eſt. *Lib. de Ratione ſtud.*

I. Dico igitur primò rationem hanc proficiendi in ſtudiis, quatenus ad ipſoſmet religioſos Societatis ſpectat conuenientiſsimè in conſtitutionibus eiuſdem Societatis eſſe ſtatutam. Aſſertio hæc conſtare debet ipſaſmet conſtitutiones legendo, & conſiderando: libet autem eam explicare præmiſſa ſententia Bernardi, qui ſermone 36. in Cantica tractans illud 1. ad Corinth. 8. *Qui ſe putat aliquid ſcire, nondum ſcit quomodo oporteat eum ſcire*, ſic inquit, *Vtilitas, & fructus ſcientiæ in modo ſciendi poſitus eſt. Modus autem ſciendi eſt, vt ſcias quo ordine, quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat.* Hæc ergo tria diligentiſsimè obſeruauit B. Ignatius: nam quoad ordinem primò ac præcipuè ſeruari iubet inter ſtudium virtutis & doctrinæ. & ideo ſtatim in prooemio 4. partis conſtitutionum inquit: *Poſtquam in iis, qui admiſſi ſunt ad probationem, iactum eſſe videbitur abnegationis propriæ, profectus in virtutibus neceſſariis conueniens fundamentum, de literarum ædificio agendum erit.* Et cap. 4 §. 2. ſtatim admonet cauendum eſſe, *ne feruore ſtudiorum intepeſcat ſolidarum virtutum, & religioſæ vitæ amor.* Deinde in cap. 5. præcipit ſeruari ordinem diſciplinarum, ſeu artium inter ſe: quod clarius his verbis explicat cap. 6. §. 4. *In diſcipulis*, ait, *ordo ſeruandus eſt, vt prius in Latina lingua ſolidum iaciant fundamentum, quàm artium liberalium, & in his* *Tria ex Bernardo pro modo diſcendi explicantur. Primum eſt ordo in diſcendo.*

antiquam

antequam Theologiæ ſcholaſticæ, & quidem in hac, antequam poſitiuæ ſtudiis ſe dedant. Sacræ Scripturæ vel eodem tempore, vel poſtea diſci poterunt. Dices Bernardum longè alium ordinem docuiſſe, dicentem, *Quo ordine? vt id priùs, quod maturius ad ſalutem.* Reſpondeo, vel non loqui de ordine harum ſcientiarum inter ſe, ſed de priori comparatione, ad ſciẽtiam virtutis, vel certè loqui ſimpliciter, de ordine vt includit ordinem intentionis: ſic enim inchoandum eſt ab ea ſcientia, quæ maturior, & propinquior eſt ad ſalutem, atque ita ſacra doctrina prima in ordine tali futura eſſe debet. At verò ordine executionis neceſſe eſt à rudimentis incipere, & ab imperfectioribus ad perfectiora progredi. Et hunc ordinem nobis propoſuit B. Ignatius.

Obiectio diluitur.

II. In cuius verbis illud ſolùm explicandum occurrit, quòd Theologiam poſitiuam à ſacræ Scripturæ intelligentia diſtinguit, cùm tamen ordinario, & communi loquendi modo doctrina, quæ intelligẽtiã Scripturæ tradit, nomine *Theologiæ poſitiuæ* ſignificare ſoleamus. Videtur ergo per poſitiuam Theologiam intellexiſſe Ignatius lectionem ſanctorum Patrum, & Conciliorum ac decretorum Eccleſiaſticorum, vt ſignificatur in declaratione capituli 5. lit. B. & in cap. 12. §. 1. & cap. 14. §. 1. lit. C. quibus etiam addere poſſumus eam hiſtoriæ Eccleſiaſticæ eruditionem, quæ ad traditiones Eccleſiaſticas eruendas, & fundandas confert. His enim omnibus perfectus Theologus, ſumma diligentia incumbere debet, poſt iacta tamen Theologiæ ſcholaſticæ non exigua fundamenta. Poteſt etiam ſub poſitiua doctrina tota illa eruditio comprehendi, quæ pro concionibus ad populum neceſſaria eſt. Errant enim valdè, qui ante magnum profectum in Theologia ſcholaſtica, ad illud genus ſtudij diſtrahuntur, quia omnia confundunt, & nihil cum fundamento ſolido, plura autem non ſine periculo errandi addiſcunt. Hoc ergo totum in prædicta cõſtitutione, & diſtinctione verborum ſignificari videtur. Nam illud Scripturæ ſtudium, quod præcisè ordinatur ad literalem eius intelligentiam, neceſſarium eſt, ad ipſammet ſcholaſticam diſciplinam. Et ideo oportet aliqua illius principia, ſeu inchoationem aliquam, cũ ipſamet Theologia ſcholaſtica accipere. Et fortaſſe ob eam rem ſub diſiunctione dixit B. Ignatius, vel eodem tempore, vel poſtea addiſci poſſe, quia reuera neceſſarium eſt aliquem profectum in ſcholaſtica Theologia priùs facere, poſtea verò in diſcurſu eiuſdem diſciplinæ, aliquid de Scripturæ intelligentia adiungere.

Quo ſenſu S. Ignat. Theologiam poſitiuam ab Scrip ura diſtinxerit.

Vide formulam de promouendis ad gradum c. 2. n. 4.

Ante Theologiam ſermonibus ad populum nõ inſudandũ.

III. De ſecundo puncto neceſſario ad profectum ſcientiæ dixit Bernardus. *Quo ſtudio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem.* Quod egregiè quidem dictum eſt, loquendo de ſcientia myſtica, quæ magna ex parte practica eſt, & ad amorem ordinatur; ſuo tamen modo etiam applicari poteſt ad artes, & ad ſcientias ſpeculatiuas, de quibus loquimur. Nam ex parte diſcentis ad iſtum finem diuini amoris ordinandæ ſunt; & ideo, quæ propinquiùs ad illum accedunt, & magis ad illum mouent, maiori affectu, & ſtudio ſuſcipiendæ ſunt. Item quia, (vt Philoſophus ait) Propter quod vnumquodque tale, & illud magis: at inferiores artes addiſcendæ ſunt propter ſacram doctrinam, quæ proximè, & vehementius in Deum ducit: ergo huic impenſius ſtudendum eſt. Verumtamen, quamuis ex parte affectus, ſiue quoad intentionem ſiue quoad appretiationem, hoc verum ſit, nihilominus quoad effectum, & applicationem laboris, quælibet doctrina maximo ſtudio ſuſcipienda eſt, quantum eius difficultas, & arduitas poſtulauerit: menſura enim proxima huius ſtudij, non eſt amor, ſed operis arduitas, & neceſsitas. Et ideo B. P. Ignatius generaliter de omnibus his ſtudiis dixit 4. p. conſtit. cap. 6. §. 2. *Seriò, & conſtanter animum ſtudio applicare deliberent, ſibique perſuadeant, nihil gratius ſe Deo facturos in Collegiis, quàm ſi ea intentione, de qua dictum eſt, ſtudiis ſe diligenter impendant.* Et §. 8. *Scholaſtici in audiendis lectionibus ſint aſſidui, & in eis præuidendis diligentes, & poſtquam eas audierint, repetendis, iis, quæ non intellexerint, interrogandis: aliis verò, quæ oportuerit, adnotandis.* Et in toto diſcurſu illius capitis, multa prudentiſsimè ordinat, quæ magnam profectò animi, & laboris applicationem ad ſtudia requirant. Propter quod in cap. 4. §. 2. tanquam fundamentum ſtatuerat, hanc literariam operam totum hominem requirere. Ne autem nimia aut minus vtilis religioſis viris appareat, ſubiungit eodem loco, ſi cum debita intentione ſuſcipiatur, non minus, imò magis gratam eſſe Deo, quacunque alia; pro ſtudiorum tempore. Et in cap. 6. addit, *illum ſtudendi laborem, ex obedientia, & charitate ſuſceptum, eſſe opus magni meriti*, & ideo non amitti fructum eius, etiamſi ad effectum per illud intentum (præmaturè intercedente morte) non perueniatur.

Secundum requiſitum eſt vt ſtudioſius diſcantur quæ Deo magis accedunt.

IV. Iam verò de vltimo membro interrogat Bernardus *quo fine?* & reſpondet, *vt non ad inanem gloriam, aut curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantùm ad ædificationem ſuam, vel proximi. Sunt namque* (ait) *qui ſcire volunt, eo fine tantùm, vt ſciant: & turpis curioſitas eſt; & ſunt qui ſcire volunt, vt ſciantur ipſi: & turpis vanitas eſt, qui profectò non euadent ſubſannantem ſatyricum, & ei qui huiuſmodi eſt decantantem: ſcire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc, ſciat alter? & ſunt item, qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam vendant, v. g. pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt etiam qui ſcire volunt, vt ædificent, & charitas eſt. Et item, qui ſcire volunt vt ædificentur, & prudentia eſt. Horum omnium ſoli vltimi duo non inueniuntur in abuſione ſcientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt bene faciant.* Quæ verba omnia, ad rem, de qua agimus, accommodatiſsima ſunt; nam vt ab vltimo verbo incipiamus. Societas ad hoc præcipuè doctrinam quærit, vt bene faciat, primùm ſibi, deinde proximis. Nam, & propriam perfectionem primariò, & deinde perfectionem proximorum procurat. Quãquam enim in hoc ſcientiæ labore maiori ex parte dicere poſſumus principalem illius finem eſſe beneficium proximorum: nam ad propriam perfectionem minor eruditio, minorque linguarum, & ſcientiarum congregatio ſufficeret. Nihilominus finis perfectionis propriæ nunquam excludendus eſt, etiam ab ipſo ſtudiorum labore, non ſolùm quia cùm ille meritorius ſit, magis ac magis ſemper animam ſanctificat: ſed etiam, quia hoc ſtudium, quantum eſt in ſe, magis ac magis hominem illuminat circa Dei cognitionem, & morum perfectionem, quæ principaliter ſemper intendenda eſt. Atque ita hunc finem propoſuit nobis B. P. Ignatius initio 4. partis conſtitutionum, & cap. 5. in principio, *Cùm doctrinæ* (inquit) *quæ in hac Societate addiſcitur, hic ſcopus ſit, ſuis, & proximorum animis Dei fauore aſpirante prodeſſe.* Et ex hoc fine colligit cap. 12. in principio, potiſsimum incumbendum eſſe Theologicæ doctrinæ, quia illa eſt medium magis proprium ad dictum finem, vt circa verba Bernardi adnotauimus.

Tertium requiſitum eſt finis generalis profectus propri & proximorũ.

Perſi ſaty 1.

Ex quinque fin bus duo poſtremi à Bern probantur.

V. Quamuis autem hic ſit generalis finis in his ſtudiis habendus: nihilominus in vnaquaque facultate, ſeu diſciplina proximus, & peculiaris finis adhibendus eſt, vt iuxta illum menſura, & modus eius adhibeatur. Optimum exemplum eſt poſitum à B. Ignatio 4. p. Conſtitut. cap. 6. §. 5. vbi ſic inquit, *Si linguarum ſtudio noſtri vacant, inter cætera, ad quæ diſcentium intentio feratur, illud ſit, vt verſionem ab Eccleſia probatam defendant.* Poteſt etiam infidelium conuerſio

Fines alii peculiares pro ſtudiis noſtris aſſignantur.

uerſio eſſe proximus finis addiſcendi linguas, iuxta ſuperiùs dicta. Propter quod 2. p. Conſtitut. cap. 12. §. 2. priùs dicitur, propter Theologiam, & eius vſum addiſcendas eſſe, Latinam, Græcam, & Hebraicam, linguas, poſtea verò ſubditur. *Aliarum præterea linguarum, qualis eſt Chaldaica, Arabica, & Indica, vbi neceſſariæ, vel vtiles ad dictum finem viderentur, habita regionum diuerſarum, & cauſarum, quæ ad eas docendum mouent, ratione, poſſent præceptores conſtitui.* Vbi in declaratione lit. B. dicitur, *Cùm in aliquo Collegio eò ſpectaretur, vt homines ad Saracenos, vel Turcos iuuandos præpararentur, Arabica lingua, vel Chaldaica conueniret: cùm ad Indos, Indica, & ſic de aliis dicendum,* &c. Cuius conſtitutionis, & declarationis veſtigiis egregiè inſiſtit S. Congregatio canon. 54. eodem modo de Philoſophia, & Artibus liberalibus iudicandum eſt: nam, vt ſuperiùs diximus, hæ & Theologiæ inſeruiunt, & per ſe etiam iuuare poſſunt ad finem circa proximos intentum. Quod his etiam verbis ſignificatum eſt 4. p. Conſtitut. cap. 12. §. 3. *Artes, & ſcientiæ naturales, ingenia diſponunt ad Theologiam, & ad perfectam cognitionem, & vſum inſeruiunt, & per ſeipſas ad eundem finem iuuant.* Oportet ergo, vt qui in Societate illis incumbit, finem proximum intueatur, propter quem illud ſtudium aſſumunt: nam longè aliter Philoſophiæ ſtudere debet, qui illa vſurus eſt tanquam proximo inſtrumento ad infideles conuincendos, quàm is, qui ſolùm illam aſſumit, vt diſpoſitionem ad Theologiam: & ſic de aliis. Et ideo in declaratione eiuſdem cap. lit C. generatim dicitur, *Tractabitur Logica, Phyſica, Metaphyſica, moralis ſcientia, & Mathematicæ: quatenus ad finem nobis propoſitum conueniunt.*

VI.
In voluminibus vel illis libris finis etiam proximus attendendus.

Atque eadem ratio finis propinqui circa lectionem librorum maximè neceſſaria eſt; vt ſcilicet, illi ab vnoquoque legantur, qui proprio munere, ſeu fini ſibi peculiariter præfixo vtiles; & accommodati ſint, alioqui lectio ad curioſitatem potius erit, quàm ad religionem pertinebit. Et ideo quibuſdam Gentilium, ſeu infidelium librorum lectio neceſſaria eſt, vt poſsint eorum errores confutare, & argumenta diſſoluere: aliis verò inutilis, vel nociua erit talis lectio. Similiter in aliquo religioſum erit Aſtrologiæ, v. g. operam dare, ſi fini ſibi præſtituto inſeruiat; in alio erit inutile, & otioſum. Sicut quodlib. 4. a. 16. dixit D. Thom. ſtudere magicæ arti ad reprobandam, & confutandam illam bonum eſt; tamen ſi ſit talis perſona, ad quam non pertinet hoc ſcire, inordinatum eſſe appetitum.

VII.
Quo modo improbandus primus finis ex tribus dãnatis à Bernardo

Atque hinc colligo ex illis tribus finibus, quærendi ſcientiam, quos D. Bernardus non probauit, primum non eſſe quidem per ſe malum, reſpectu tamen religioſi eſſe inordinatum ratione ſtatus, & conditionis talis perſonæ, vt à ſimili colligo ex D. Thoma in dict. quodlib. Cùm enim ſcientia naturaliter appetatur, ex ſuprema hominis inclinatione per ſe bona eſt, & honeſta, quia ſi per ſe ſpectat ad animi ornamentum, & perfectionem, illam propter ſe appetere, non eſt per ſe malum, etiamſi per eam nihil aliud intendatur, niſi cognitio naturalis veritatis. At in viro religioſo duplici ratione id eſt reprehenſibile. Primò, quia ratione ſui ſtatus tenetur in his præcipuè verſari, quæ ad perfectionem conferant: ſcientia autem per ſe ſpectata, nihil confert. Secundò, quia qui hac ſolùm intentione in ſtudiis verſatur, regulariter non quærit ea quæ vtiliora ſunt, ſed quæ delectabiliora. Meritò ergo tale ſtudium in viro religioſo, dici poteſt turpis curioſitas; licèt enim in particulari fortaſſe non ſemper ſit propria culpa, ac peccatum, ſemper tamen eſt valde imperfectum, & expoſitum multis periculis ſæpius in eo peccandi, propter rationes dictas.

VIII.
Quomodo improbandus ſecũdus.

Secundus autem finis per ſe & intrinſecè malus eſt: & quamuis ex obiecto non habeat malitiam mortalem, poteſt tamen facile eſſe occaſio multorum grauium peccatorum, ſicut de ambitione, & de inani gloria docuit D. Thomas 2. 2. q. 131. art. 1. & quæſt. 132. art. 3. & 4. Maximè autem ſolet ex hoc fine oriri appetitus oſtentandi ſingularem ſcientiam, & conſequenter, dicendi noua, quod maximè in Theologica doctrina cauendum eſt; præſertim quando nouitas eſt antiquitati contraria, nam ſi ſit ad illius confirmationem, maioremque illuſtrationem, & amplificationem, non ſemper eſt reprehendenda. Hoc enim eſt quod dixit Vincentius Lirinenſis lib. aduerſus profanas nouitates cap. 26. & 27. tractans illud Pauli 1. ad Timoth. 6. *O Timothee depoſitum cuſtodi, deuitans profanas vocum nouitates.* O *Timothee* (inquit) *ô ſacerdos, ô tractator, ô Doctor, ſi te diuinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, eſto ſpiritualis tabernaculi Beſeleel: pretioſas diuini dogmatis gemmas exſculpe, fideliter coapta, adorna ſapienter, adiice ſplendorem, gratiam, venuſtatem, intelligatur te exponente illuſtrius, quod antea obſcurius credebatur, per te poſteritas intellectum gratuletur, quod antea vetuſtas, non intellectum venerabatur: eadem tamen quæ didiciſti, ita doce, vt cùm dicas nouè, non dicas noua.* Quod latiùs deinde proſequitur. Sic etiam dixit Bernardus epiſt. 17. ad Canonicos Lugdunenſes, *Nouitas contra Eccleſiæ ritum præſumpta, mater eſt temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, & filia leuitatis.* Atque eodem modo, omnia iura reprobant nouitates antiquis conſuetudinibus contrarias, quæ plerunque diſcordiam pariunt, vt ait Honorius III. in cap. *cùm conſuetudines*, de conſuetudine. & Benedictus XI. Extra. *inter cunctas*, de priuileg. de qua re plura legi poſſunt d. 11. & 12. Quod non ſolùm verum eſt de nouitate morum, ſed etiam de nouitate doctrinæ, quando talis eſt, vt antiquæ repugnet, turbat enim pacem, & occaſio eſt erroris, vt enim dixit Baldus conſil. 112. lib. 2. *Raro bene loquitur, qui contra omnes loquitur.* Et propter hanc cauſam, ſæpe in noſtris conſtitutionibus admonemur nouas opiniones vitare. 3. p. conſtit. cap. 1. lit. O. & p. 8. cap. 1. lit. K. additur communiorem doctrinam eſſe ſequendam. & p. 4. cap. 5. §. vlt. magis approbatam, & ſecuram, & ſimilia multa, quæ prædictæ nouitati contraria ſunt. Ad hoc ergo incommodum vitandum maximè neceſſarium eſt turpem illam vanitatem à principio vitare, ne quis ſcientiam adiſcat, vt ſciatur, id eſt, non eo ſtatim procedat hæc vanitas, vt non ſolùm ſciens, ſed etiam auctor & inuentor ſuæ ſcientiæ, quis videri velit.

Quæ nouitas in theologia reprehendenda, quæ laudanda.

Vide Neulizanum in ſylua nupt. regula quomodo ſit iudicandum.

IX.
Quomodo tertius reprobandus.

Tertius finis à Bernardo improbatus maximè alienus eſſe debet ab ſcholaribus Societatis. Nam licèt quærere ſcientiam ob quæſtum, vel pecuniæ, vel honoris, ex ſe non ſit intrinſecè malum ſi in illo fine non ſiſtatur, ſed ad alium honeſtum referatur: nihilominus in Societate inordinatum eſt, vtpote contrarium regulæ, & inſtituto eius. Primò enim (vt ſuprà lib. 4. cap. 7. à numer. 18. oſtendimus) nullum ſtipendium, aut temporale commodum pro ſuis miniſteriis accipere poteſt: ergo repugnat huic inſtituto ſcientiæ incumbere propter quæſtum pecuniæ: nam qui hanc intentionem habet, virtute habet propoſitum recipiendi poſtea pecuniam, propter vſum ſuæ ſcientiæ; quod vix poteſt excuſari à peccato graui. Poſſet autem aliquis intendere huiuſmodi quæſtum, vel commodum temporale, non per modum ſtipendij, ſed ſolùm per modum emolumenti; quod conſequi ſperat, ſi doctus euadat, eo modo, quo licitè poteſt, & ſolet conſequi: iuxta quem modum excuſabitur à pec-

à peccato graui, non tamen à magna imperfectione, & vix ab aliqua culpa, quia finis ille imperfectiſſimus eſt, & per ſe ſpectatus voluptuoſus potius, quàm honeſtus. Idem ferè dicendum eſt de quæſtu honoris, quantum enim humano modo fieri poteſt, per inſtitutum Societatis præcluſa eſt via obtinendi honores, vel dignitates per literarum excellentiam, nam ob hanc cauſam part. 10. §. 6. profeſſi vouent non ambituros dignitatem, vel prælaturam, & ideo etiam locorum ordo inter noſtros non habetur, etiam in ſcholis part. 4. cap. 6. §. 17. & cap. 15. §. 4.

X. *Inſtantia diluitur.* Dices, eiſdem locis permittitur gradus literarios accipere, quibus notæ, & ſigna honoris coniuncta ſunt. Reſpondetur hos gradus tantùm admitti, quatenus propter alios neceſſarij ſunt ad maiorem Dei gloriam, & fructum animarum, eſt enim circa hanc partem, & circa dicta in num. 7. de primo fine prauo, aduertendum, teſtimonium ſcientiæ apud alios, & honorem, qui ex illo ſequitur, interdum eſſe neceſſarium, vt ſcientia ipſa aliis vtilis eſſe poſſit; quia, vt dicitur Eccleſiaſt. 20. & 41. *Sapientia abſcondita & theſaurus inuiſus* (id eſt, occultus) *quæ vtilitas in vtriſque?* Et ideo licèt quiſpiam non debeat diſcere, vt ſapiens habeatur, nihilominus per ſe non eſt malum comparatam doctrinam aliis manifeſtare, & bonam apud illos opinionem de doctrina habere velle, non in fama, vel honore ſiſtendo, hoc enim vanum eſſet, ſed vt aliis vtilis eſſe poſsit. Quomodo dixit Rabanus circa parabolam de talentis Matth. 21. reprehenſione dignos eſſe, qui ex quadam immoderata humilitate doctrinam abſcondunt, neque illâ in vtilitatem proximorum vtuntur. In hunc ergo finem perfectionem doctrinæ publicis actionibus oſtendere, & eius inſignia vel honores admittere, malum non eſt, nec prædicto ordini ſeu intentioni contrarium. Vnde D. Thom. 2. 2. q. 132. art. 1. ad 1. ait, laudabiliter poſſe hominem, ad aliorum vtilitatem gloriam ſuam appetere, iuxta illud Matth. 5. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus vt videant opera veſtra bona.* Et dict. opuſc. 19. cap. 3. ex profeſſo probat religioſos licitè admittere hos gradus: etiam in vniuerſitate ſeculari. Et in cap. 2. eiuſdem opuſc. explicat latè illa verba Matth. 23. *Vos autem nolite vocari Rabbi:* ne huic veritati contraria videantur, & ex profeſſo probat ibi non dari à Chriſto præceptum vel conſilium nō exercendi munus Doctoris, vel Magiſtri, cùm hoc repugnet officio, quod Chriſtus ipſe & Apoſtoli exercuerunt, cumque huic officio ſpecialis corona in cœlo promittatur, & ideo Chriſtus D. dixerit; *Qui fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum.* Deinde probat ibi non vetari nomen, aut alia inſignia Magiſtri, vel Doctoris; quia ſi officium malum non eſt, nec nomen erit malum, neque ea inſignia, quæ non ad elationem, ſed ad autoritatem officij ordinantur. Vnde Paulus 1. ad Timoth. 2. & 2. ad Timoth. 1. ſe & Doctorem, & magiſtrum appellat; concludit ergo ibi prohiberi à Chriſto ambitionem, & elationem, quæ eſt in deſiderio huius gradus, vel nominis, ſolùm propter proprium honorem, & æſtimationem. Quem ſenſum præcedentia Chriſti verba ſatis indicant, *Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Vbi Gloſſ. interlinealis, *Magiſtros* (inquit) *primos ſedere non vetat; ſed eos arguit, qui hæc habita, vel non habita indebitè appetunt.* quæ verba ferè habentur in homil. 43. imperfecti.

Quibus mediis rem literariam Societas in ſuis ſcholaſticis promoueat.

Vltimò non erit ex his difficile oſtendere media etiam proficiendi in doctrina aptè & conuenienter eſſe in Societate inſtituta. Varia enim media ad hunc finem eſſequendum neceſſaria ſunt; quædam corporalia, alia ſpiritualia, & inter hæc quædam pertinentia ad voluntatem, alia ad intellectum, quædam diuina, alia humana; quædam denique poſitiua, quædam verò priuatiua, remouentia ſcilicet ea, quæ huiuſmodi profectum impedire poſſunt. De his ergo omnibus ita prouiſum eſt ſcholaribus Societatis, vt nihil amplius deſiderari poſſe videatur. Inter corporalia enim media, illa dici poſſunt eſſe poſitiua, quæ ad ſcholarium ſuſtentationem neceſſaria ſunt, & ideo in iure Canonico; qui ſtudent vt Eccleſiæ inſeruiant, multis gaudent priuilegiis, vt conſtat ex cap. *ſuper ſpecula,* de Magiſtris, & cap. *relatum*, de Clerico non reſid. & cap. 2. de priuileg. in 6. & ex Concilio Trid. ſeſſ. 5. cap. 1. de Reformatione, & aliis, de quibus videri poteſt Panormitanus ſuper dicta iura, & Rebuffus tract. de Priuilegiis ſcholaſticorum priuil. 29. & ſequentibus. Ob hanc ergo cauſam prouiſum eſt in Societate, vt ſcholares in ſuis Collegiis habeant vnde conuenienter ſuſtentari poſsint, tū quo ad victum & veſtitum, tum etiam quoad ipſum ſtudium neceſſaria, ita vt omni harum rerum cura, & ſolicitudine liberi ſint, religioſa moderatione contenti. De quo breuiter ſtatuitur 4. p. Conſtitutionum cap. 4. in principio; latiùs part. 3. cap. 2. vbi lit. C. ſpecialiter aduertitur in his, quæ ad veſtitum attinent maiorem quandam rationem habendam eſſe cum ſcholaſticis exterioris decentiæ, & commoditatis propter ſtudiorum laborem. Et quoad inſtrumenta pro ſtudiis neceſſaria ſtatuitur in 4. p. cap. 6. §. 7. vt in Collegiis ſit bibliotheca communis. & præterea vt quiſque libros, qui neceſſarij fuerint, habeat. De aliis verò rebus minutioribus, cuiuſmodi ſunt menſa, lucerna, papyrus atramentum, calami, & ſimilia, res erat per ſe clara, de qua non oportuit aliquid ſpecialiter ſtatui, quia ſub generali regula paupertatis, & communis vſus rerum neceſſariarum continetur 3. p. c. 1. §. 7. & 8. & 6. p. c. 2. §. 11. In hoc autem eodem genere media priuatiua dici poſſunt, quæ corporalia impedimenta ſtudiorum auferunt, ſeu præueniunt. Huiuſmodi eſt illud quod habetur 4. part. conſtit. c. 4. §. 1. *Peculiari cura animaduertendum erit: vt temporibus valetudini corporis incommodis ſcholaſtici non ſtudeant, vt ſomno quantum temporis ſatis ſit tribuant, & in laboribus mentis modum ſeruent: ſic enim fiet, vt diutius in illis perſeuerare, tam in literis addiſcendis, quàm in eiſdem exercendis ad Dei gloriam poſſint.* Huc etiam ſpectat quod in c. 3. eiuſdem partis §. 3. prouidetur, vt ſcholaſticis tollantur impedimenta exteriorum occupationum, & laborum, tam in domeſticis officiis, quàm in aliis miniſteriis; vt diuturnius ſtudiis vacare liceat. Et ad hunc finem conſtituuntur in Collegiis coadiutores temporales, vt ſcholaſtici ab his muneribus ſubleuentur, vt ibidem in declaratione dicitur lit. B. & C. XI. *Varia media proficiendi in doctrina indicantur.* *De mediis corporalibus poſitiuis.* *De priuatiuis.*

Inter media ſpiritualia alia præcipua, & magis diuina ſunt; quæ animi puritatem, & pacem conſeruant, & auxilium ac lumen à Deo impetrant: nā ſcientia, quæ per hæc ſtudia præcipuè intenditur, ſupernaturalis eſt, & ex diuina gratia maximè pendet. Ob hanc ergo cauſam hęc media ſæpe in noſtris conſtitutionibus proponuntur. Nam cap. 6. 4. partis ſic dicitur, *vt ſcholaſtici plurimum in his facultatibus proficiant in primis anima puritatem cuſtodire, ac rectam ſtudiorum* XII. *De mediis ſpiritual. bus generalibus.*

diorum intentionem habere conentur, nihil aliud in literis, quã diuinam gloriam & animarum fructum quærentes, & in ſuis orationibus gratiam, vt in doctrina proficiant; ad hunc finem crebrò petant. Sic Athanaſius lib. de Incarnatione verbi, circa finem. *Ad ſcripturarum* (inquit) *indaginem, verumque intellectum opus eſt vita proba, animo puro, & virtute, quæ ſecundùm Chriſtum eſt, vt mens per eius tramitem decurrens ea, quæ expedit, adipiſci poſſit, quatenus fas eſt humanam naturam diuina intelligere. Nam ſine pura mente, & ſanctorum imitatione nemo comprehenderit ſanctorum verba.* Et D. Aug. li. 22. contra Fauſtum c. 53. *In his* (inquit) *qui flagrant ingenti amore perſpicuæ veritatis, non eſt improbandum ſtudium, ſed ad ordinem reuocandum, vt à fide incipiat, & bonis moribus nitatur peruenire quo tendit.* Affert illud Eccleſ. 1. *Fili concupiſcens ſapientiam, conſerua iuſtitiam, & Deus præbebit illam tibi.* Et hoc ſignificatum eſſe ait in Iacob. cui prius data eſt Lia, quàm Rachel. *Nam prior* (inquit) *eſt in recta hominis eruditione labor operandi, quæ iuſta ſunt, quàm voluptas intelligendi quæ vera ſunt.* De eadem re videri poteſt idem Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 41. & lib. de Spiritu & litera cap. 12. & lib. de Agone Chriſtiano cap. 13. *Fides* (inquit) *eſt quæ ſubiugat primùm animam Deo, deinde præcepta viuendi, quibus cuſtoditis ſpes noſtra firmatur, & nutritur charitas, & lucere incipit, quod antea tantummodo credebatur, errat autem quiſquis putat veritatem ſe poſſe cognoſcere, cùm adhuc nequiter viuat.* Et Bernardus ſermon. 1. in Cantica, *Ante carnem diſciplinæ ſtudiis edomitam, emancipatam ſpiritui, ante ſpretam, & obiectam ſeculi pompam & ſarcinam, indignè ab impuris lectio ſancta præſumitur.* & ſimilia multa paſsim in Sanctis Patribus inuenientur. Quia verò in hoc etiam pietatis exercitio poteſt aliquando eſſe exceſſus, qui profectum literarum impediat, ideo etiam, quoad hanc partem, B. N. Ignatius ſufficientia remedia prouidit, tum ſingulis moderationem debitam conſulendo, tum etiam ſuperioribus magnam circa hoc curam & vigilantiam iniungendo. Atque ita in cap. 4. ſæpe citato §. 2. *Cùm ſtudiis* (inquit) *vacant, vt eſt cauendum, ne feruore ſtudiorũ intepeſcat ſolidarum virtutum ac religioſæ vitæ amor: ita mortificationibus, orationibus, ac meditationibus prolixis eo tempore non adeò multum loci tribuetur.* Quod ſtatim in declaratione A. diſcretioni Rectoris committitur, & cap. 6. §. 3. *Impedimenta* (inquit) *ſtudiis remoueantur, quæ à ſtudiis animum auocant, tam deuotionum, ac mortificationum, quæ vel nimiè, vel ſine debito ordine ſuſcipiuntur, quàm curarum,* &c. Vbi ſtatim eadem declaratio adhibetur.

XIII. *De mediis propriis ſeu literariis.*

Iam verò his ſuppoſitis mediis, quæ licet altiora, tamen remotiora ſunt, ipſa propria, & literaria media (vt ſic dicam) copioſè, & valde ordinatè traduntur in eadem 4. p. conſtit. toto cap. 6. vbi præcipuè ea docentur, quæ ex parte ipſorum ſtudentium adhibenda ſunt. Quale eſt illud in §. 2. *Seriò, & conſtanter animum ſtudiis applicare deliberent,* & illud §. 8. *ſcholaſtici in audiendis lectionibus ſint aſſidui;* &c. & quod de continuis diſputationibus ſtatuitur §. 10. & ſequentibus; & de priuato ſtudio §. 14. & de repetitione, ſeu lectione auctorum poſt abſoluta ſtudia §. 16. Adduntur verò alia, quæ ex parte præceptorum neceſſaria ſunt, nimirum vt ſint idonei, & eruditi, & in eo numero, qui doctrinæ tradendæ, & auditoribus accommodatus, & ſufficiens ſit, quique diligenter munus ſuum exequantur, & ſcholaſticorum profectum ſpeciatim procurent, vt in eadem 4. p. conſtit. cap. 12. & 13. vſque ad 15. vbi etiam de ordine & modo ſeruando in doctrina tradenda, & de auctoribus in qualibet facultate perlegendis, & de tempore in vnaquaque conſumendo, omnia, quæ neceſſaria ſunt ſatis accuratè traduntur. Ac denique ſuperioribus, & Rectoribus præcipuè committitur, & commendatur delectus perſonarum, qui ad doctrinas addiſcendas maximè neceſſarius eſt, vt vnuſquiſque ad illam applicetur, qui naturam, & ingenium ad illam ſatis accommodatum habere prudenter exiſtimetur, vt videre eſt in eadem 4. p. cap. 5. §. 2. & cap. 13. §. 4. cùm declarat. lit. E. & quia interdum aliquibus durum, & difficile videri poſſet ad hanc vel illam ſcientiam contra propriam fortaſſe inclinationem, aut voluntatem accommodare; ideo, qui in Societate ſcholares approbati futuri ſunt, ſtatim in ipſo examine, quod ante ingreſſum fit. cap. 7. §. 3. interrogantur, an velint ſe ſinere duci circa ea, quibus ſtudere debent, ac ſtudiorum modum, & tempus, iuxta quod ſuperioribus videbitur.

Ex parte diſcentium.

Ex parte docentium.

XIV. *Ex parte ſuperiorum gubernantium vtroſque.*

Denique ipſiſmet ſuperioribus iniungitur ſolicitudo, vigilantia, ac cura, vt tam præceptores, quã ſcholaſtici omni diligentia, ſua munera exequantur, nihilque eis deſit, quod ad hunc finem neceſſarium ſit. Quamobrem ſperari non immeritò poteſt ſcholares Societatis euaſuros in literis conſpicuos, ſi eis mediis vtantur, quæ ratione ſui inſtituti eis licent, ac Deo ſine dubio gratiſsima ſunt, propter quod etiam addo, non parua obligatione teneri eos ad ſtrenuè laborandum in huiuſmodi ſtudiis, tum quia eam ob cauſam de Eccleſiaſticis bonis aluntur: tum etiam, quia pro eo tẽpore illud eſt ſpeciale munus, & proprium obſequium diuinum, ad quod ab ipſo Deo, per ſuos paſtores deputati ſunt. Tum denique quia ſicut Ariſtoteles dixit l. 1. de cœlo cap. 5. *Paruus error in principio, maximus eſt in ſine:* & ità qui in ſtudiis negligens eſt, poſtea inutile inſtrumentum erit circa conuerſionem, vel curationem animarum: &, quod grauius eſt, periculo ſæpius fortaſſe errandi ſe exponit. Propter quod meritò in 4. part. conſtit. c. 6. §. 15. priùs Rector Collegij animaduertitur vt moneat, incitet; & animet ad ſtudia eos, quibus id neceſſarium fuerit. Deinde verò additur. Quòd ſi animaduerteret aliquem in ſtudiis tempus inutiliter terere, quòd nolit, aut certè non poſsit progreſſum in literis facere, expedit illum ab eis remouere, vt alius loco illius ſubſtituatur.

CAPVT IV.

Vtrùm conueniens fuerit religioſos Societatis publica ſtudia, & vniuerſitates habere, & in eis docere.

POſtquam dictum eſt de proprio munere, ad quod proximè ordinantur ſcholares Societatis, conſequens eſt, vt dicamus de miniſterio docendi. Quamuis enim munus docendi profeſsis etiam commune eſſe poſsit, tamen quia cum literarum ſtudiis coniunctum eſt, (diſciplina enim, & doctrina quodammodo correlatiua ſunt;) Et quia munus hoc maiori ex parte in ſcholis, præſertim inferioribus, per ſcholares approbatos exercetur: ideo eius conſideratio in hunc locum optimè cadit. Circa quam in præſenti capite rationem reddemus cur Societas hanc curam aſſumpſerit. Deinde quo conſilio, modo, & ratione illam adminiſtret, declarabimus in duobus ſequẽtibus.

I. *Publica ſtudia quomodo euadant vniuerſitates.*

Igitur publica ſtudia vocamus ea, quæ non ſolùm ſunt ad proprios religioſos inſtruẽdos, ſed pro omnibus, ſiue laicis & ſecularibus, ſiue religioſis cuiuſcunque ordinis exponuntur, quæ tunc vniuerſitates appellantur, quando priuilegiis Pontificiis, ac regiis muniuntur, vt in eis vſque ad literarios gradus profeſſus fieri poſsit. Poſſemus autem hoc loco contra illos hæreticos diſputare, qui hæc ſtudia, & vniuerſitates improbare auſi ſunt, quorum

Error damnans hæc ſtudia.

rum princeps referri poteſt Licinius Imperator, qui adeò literis infeſtus fuit, vt virus, ac peſtem publicam eas nominaret, vt in eius vita ſcribit Ioannes Baptiſta Ignatius, refertque etiam Prateolus lib. 10. hæreſ. 3. & meliùs ex Victore in vita Conſtantini Baronius tom 3. ann. 316. Chriſti Domini. §. *Porrò animo.* Poſtea verò Iulian. Apoſtata Chriſtianis ſpecialiter prohibuit literarum ſtudia, quãquam ille non in eo errauit, quòd ſentiret literarum ſtudia mala eſſe, aut inutilia ad fidei defenſionem, & propagationem, ſed potiùs, quia eorum vtilitatem, & efficaciam agnoſcebat, vt Chriſtianam religionem, à qua turpiter ad paganiſmum defecerat, & cuius erat acerrimus hoſtis, funditus euerteret, illa diabolica malitia vſus eſt: & ideo ſancti Patres acerbiorem cenſent fuiſſe illam Iuliani perſecutionem, quàm Tyrannorum, qui per vim, & tormenta, ad negandam fidem cogebant; vt conſtat ex Auguſtino lib. 18. de ciuitate cap. 32. & Nazianzeno, oratione prima contra Iulianum; Theodoreto cap. 7. vbi ſunt illa verba notanda; pro his, quæ in cap. 1. huius lib. initio diximus, *vetuit ne Galilæi (ſic enim fidei Seruatoris noſtri conſecratos vocabat) Poeticam, Rhetoricam, aut Philoſophiam diſcerent: nam noſtris ipſorum (inquit) pennis, (vt eſt in prouerbio) percellimur, ſiquidem noſtrorum ſcriptorum ſubſidiis muniti, contra nos bellum ſuſcipiunt.* Similem perſecutionem de Habdalo Mahometano, & Syriæ Tyranno refert Paulus Diaconus lib. 22. nam etiam ille literarum ſtudium prohibuit omnibus Chriſtianis, ſub poteſtate ſua degentibus. Et ad hos videtur alluſiſſe Gloſſa ordinaria ex Rabano 1. Reg. 13. ad hoc propoſitum accommodans verba illa, *Faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Iſrael; cauerant enim Philiſtiim ne fortè Hebræ facerent gladium, aut lanceam: Diabolus* (inquit) *per Paganos, per hæreticos, & per falſos Chriſtianos ſtudet prohibere, ne ſint doctores in Eccleſia, qui ſpiritualia arma faciant, & nobis ad pugnandum tribuant.* Hoc igitur eodem ſpiritu motus VVicleph, dixit, vniuerſitates, ſtudia, Collegia, graduationes, & Magiſteria à Papa, & Epiſcopis eſſe vanâ gentilitate introducta, & non plus Eccleſiæ prodeſſe, quàm diabolum, vt refertur in Concilio Conſtantien. ſeſſ. 8. & 29. Quem errorem Lutherus poſtea ſequutus eſt, adeò impudenter, vt dixerit (referente Adriano Papa in Bulla contra ipſum circa medium, quæ habetur in tom. 5. Conciliorum) ſcholas Chriſtianas eſſe Sodomas, & Gomorrhas, & malorum omnium ſentinas. Quod refert etiam Clicthouæus l. 2. de Miſſæ ſacrificio cap. 29.

Iuliani perſecutio tollentis ſtudia maior quam tyrannorum mactãtium Chriſtianos

II. Veruntamen hic error non ſolùm eſt contra fidem, & vniuerſalem conſenſum, & traditionem Eccleſiæ, vt latè oſtendit VValdenſis lib. 1. Doctrinalis fidei cap. 68 & 69. verùm etiam eſt contrà omnem rationem naturalem, & contra euidentem experientiam, ideoque in eo confutando non immorabimur; ſufficere enim nobis poſſunt, quæ de neceſsitate doctrinæ, tam ſacræ, quàm liberalium artium, quatenus illi deſeruiunt, ſuprà cap. 1. à nobis dicta ſunt: nam hîc etiam de ſtudiis ſub hac potiſsimum ratione conſideramus. Generaliùs autem loquendo, ſtudia, & vniuerſitates honeſtarum artium, non ſolum propter Eccleſiaſticam, ſed etiam propter ciuilem communitatem, & vtilitatem, neceſſaria ſunt, &, ita in omnibus regnis, & prouinciis rectè inſtitutis, huiuſmodi generalia ſtudia floruerunt. Vnde in lib. 11. Codicis extat titulus *De ſtudiis liberalibus vrbis Romæ*, quos tempore Agapiti Papæ cœpiſſe, ſignificat Caſsiodorus in lib. diuinarum inſtitutionum in Prologo. Pariſiis etiam Carolus Magnus celeberrimam vniuerſitatem fundauit, vt Antoninus refert 2. p. hiſtoriali tit. 14. cap. 4. §. 12. & ſumitur ex Concilio Pariſienſi ſub Ludouico I. l. 3. c. 12. cuius verba pro hac materiâ notanda ſunt: *Obnixè ac ſuppliciter veſtræ celſitudini ſuggerimus, vt morem paternum ſequentes* (fuit autem Ludouicus filius Caroli Magni) *ſaltem in tribus congruentiſsimis imperij veſtri locis ſcholæ publicæ ex veſtra authoritate fiant, vt labor patris veſtri, & veſter, per iniuriam (quod abſit) labefactando, non depereat: quoniam ex hoc facto & magna vtilitas, & honor ſanctæ Dei Eccleſiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria ſempiterna accreſcet.* In Anglia Oxonienſe ſtudium antiquiſsimum fuit, & celeberrimum, in Hiſpania Salmantinum, de quo mentionem fecit Clemens V. in Clement. 1. de Magiſtris: in Luſitania Conimbricenſe hoc ter maximi Ioannis III. regali planè munificentia fundatum; quanuis enim tempore, ſuperioribus recentius ſit, non tamen doctrina, & vniuerſalis Eccleſiæ vtilitate, ac fructu, præſertim circa fidei propagationem, inferiùs exiſtit. De ſtudiorum ergo vniuerſalium vtilitate nulla nobis quæſtio eſt: nam etiam Ariſtoteles lib. 7. Politic. c. vlt. & l. 8. cap. 1. illud dicit à legiſlatore maximè obſeruandum eſſe, quod ad diſciplinam iuuentutis pertinet: *nam id* (inquit) *neglectum in ciuitatibus, affert Reipub. detrimentum.* & infrà ſubdit hanc diſciplinam debere eſſe publicam, & communem, Lacedæmonios laudans; quòd ſuam rempublicam ita inſtituerint: de quo plura in ſequentibus afferemus.

Prædictus error confutatur ex ſupra dictis.

Duarenus l. 1. de Eccl. miniſteriis §. 15.

Item exemplis variis.

Studia Romæ.

Pariſiis.

In Anglia.

In Luſitania.

Vide Caſſanæum in cata. glor. mũdi p. 10. conſid. 32.

III. Quod ergo in præſenti inquiri poteſt, ſolum eſt, an expediat religioſos viros in his publicis ſtudiis docere, vel (quod difficilius eſt, & ad rem noſtram propiùs accedit) harum vniuerſitatum curam accipere. Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia religioſi officium non eſt docere alios. Sic enim dixit Hieronymus ad Riparium, & habetur c. 6. q. 1. c. 4. *Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium.* Et in c. *hoc nequaquam, §. præcipit.* 7. q. 1. ex V. Synodo ſimilia verba referuntur. *Monachorum ſubiectionis habet verbum, & diſcipulatus, non docendi, vel præſidendi, vel paſcendi alios.* Eſt ergo valde alienum à religioſo inſtituto munus docendi extra ſuos ſaltem religioſos aſſumere. Vnde ſicut in Concilio Nicæno ſtatutum fuit, vt monachus nulli tribuat pœnitentiam niſi monachis, nec ſepeliat niſi monachos, cap. 1. 16. q. 1. ita dicere poſſumus, religioſum non debere niſi religioſos ſuos docere. Et ex eodem principio, quòd officium monachi non eſt docere, ſed lugere, colligit Bernardus ſer. 64. in Cantica, certum eſſe, quod publicè prædicare monacho non conuenit: multo ergo minus conuenit in publicis ſcholis docere, & adhuc minus generales vniuerſitates gubernare. Ratio denique adiungi poteſt, quia quidquid repugnat perfectionis profectui, eſt etiam alienum à religioſo inſtituto: ſed hoc munus publicè legendi, præſertim externis & ſecularibus hominibus, neceſſariò impedit profectum religionis, regulariter loquendo, propter nimiam diſtractionem, & temporis occupationem, & occaſiones contendendi, ac multum loquendi quod vix fieri ſine peccato poteſt: ergo, &c.

Miſſo errore agitur pro parte neg. tituli ex authoritate.

Arguitur etiam ex ratione.

IV. Nihilominus certum eſt totum hoc munus eſſe poſſe valde accommodatum ſtatui religioſo; & in præſenti tempore legitimè, & in magnam Eccleſiæ vtilitatem fuiſſe à Societate aſſumptum. Ad hoc confirmandum ſufficere nobis poſſent, quæ circa approbationem Collegiorum, & vniuerſitatum Societatis varij Pontifices tradiderunt, præſertim Paulus III. Iulius III. Pius V. & Gregorius XIII. vt autem & eccleſiaſtica traditione, & ratione hoc declaremus, ſupponamus ſermonem eſſe de ſtudiis illarum diſciplinarum, quæ religioſos viros decere poſſunt, à quo numero iure communi Pontificio, tantùm iuris ciuilis prudentia, & ſcientia medicinæ excluſæ ſunt in cap. *ſuper ſpecula.* ne Clerici, vel monachi, quod idem ſtatutũ eſt in 4. p. conſtit. c. 12. §. 4.

Prima aſſertio. Et qua poſſit authoritate probari.

Suppoſitio pro eadem ſuadenda ex traditione & ratione.

his verbis. *Medicinæ & legum ſtudium, vt à noſtro inſtituto magis remotū in vniuerſitatib. Societatis, vel non tractabitur, vel ſaltem ipſa Societas per ſe id oneris non ſuſcipiet.* Ius autē canonicum docere, non eſt religioſis iure communi prohibitum, ſicut neque illi ſtudere, aut eius gradum ſuſcipere, vt communiter tradunt Doctores in dicto cap. *ſuper ſpecula*, & in cap. 1. ne clerici, vel monachi, in 6. & ob hanc cauſam in prædicta conſtitutione Societatis, non ponitur cum abſoluta prohibitione. In §. autem 1. eiuſdem c. comprehendi videtur ſub Theologica doctrina poſitiua, quam Societatis profeſſores pertractare poſſunt, quantum ad finem præfixum ſalutis animarū iuuat. & ideo hæc verba ibi interponuntur, *non attingendo tamen eam partem canonum, quæ foro contentioſo inſeruit.* Quamuis enim hæc pars illius doctrinæ, aliis clericis ſecularibus non prohibeatur, quia reuera non eſt profana, ſed Eccleſiaſtica, & ad gubernationem eccleſiaſticam neceſſaria; nihilominus aliena eſt à ſtatu religioſo, qui ab omnibus forenſibus cauſis, etiam eccleſiaſticis, debet eſſe alienus. Vt enim in ſimili dixit Pelagius Papa, *Amariſſimum eſt de iſto propoſito, ad illud officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ à monachis Deo promiſſa ſunt, valeant adimplere: omnimoda enim eſt illius officij & iſtius habitus diuerſitas, illic enim quies, oratio, labor manuum: at hîc cauſarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcunque vel eccleſiaſtica inſtituta, vel ſupplicantium neceſſitas poſcit*, cap. *de præſentium*, 16. q. 1. His ergo remotis diſciplinis, cæteræ, quæ vel ſacræ ſunt, vel ex ſe ita communes, vt ad ſacras poſsint eſſe vtiles, & negotiis ſecularibus non implicentur, minimè ſunt extra religioſum inſtitutum, etiamſi omnibus docendæ ſint. Quia verò certius hoc eſt de tota Theologica doctrina, quatenus & ſcholaſticam, & poſitiuam, & ſcripturæ interpretationem complectitur; ideo *in hanc potiſſimum Societatis vniuerſitates incumbunt: quia ad ſalutem animarum medium magis proprium eſt*, vt in citato §. 1. dicitur. Et ob eandem cauſam de hac potiſsimùm concluſionem poſitam confirmabimus: nam de cæteris in ſequentibus ſpecialiter dicemus.

V. *Probatur iā aſſertio traditione.*

Si ergo antiquos Eccleſiæ mores conſulamus, inueniemus doctrinam hanc frequentiùs per viros religioſos publicè fuiſſe traditam. Refert enim Euſebius l. 5. Hiſtoriæ c. 4. & 10. & ex illo Hieronymus de ſcriptoribus Eccleſiaſt. Pantænum, virum religioſum, publicè in Eccleſia Alexandrina ſacræ doctrinæ profeſſorem fuiſſe. Et quamuis non aſſerant illum fuiſſe monachum, aut propriè religioſum: inſinuat tamen Euſebius fuiſſe ex ſectatoribus Apoſtolorum, qui eorum vitam, & officium, atque adeò ſtatum imitati ſunt: *erant* (inquit) *ad id temporis plures verbi prædicatores qui diuino Apoſtolorum imitandorum ſtudio inflammati, magna adiumenta, cùm ad verbum Dei in animis hominum exædificandum, tum ad id augendum afferebant, quorum è numero erat Pantænus ille*, &c. De quo etiam addit (vt in hoc etiam exemplū nobis eſſe poſsit) ad Indorum vſque regiones ſe cōtuliſſe, vt gentibus, quæ orientem incolebant, præco eſſet Euangelij. Et concludit, *Iſte Pantænus propter multa rectè facta, & virtutes eximias, tandem ſcholæ illi Alexandrinæ præficitur, qui tum ſermone coram, tum ſcriptis diuinorum inſtitutorum, & religionis tanquam Theſauros hominibus propoſuit.* De cuius eruditione multa ſcripſit diſcipulus eius Clemens Alexandrinus l. 1. ſtromatum. Aduertit autem Hieronymus ſcholam illam Alexandrinam, à Marco Euangeliſta incepiſſe, & in ea ſucceſsione continua ſemper Eccleſiaſticos fuiſſe Doctores, qui illi præfuerunt, quos veriſimile eſt fuiſſe ſemper viros Apoſtolicos & religioſos, quales in Alexandria ſub Marco præcipuè fuiſſe in tomo ſuperiori oſtenſum eſt, quanquam eos, qui ſcholam illam regebant, ex clericis, ac presbyteris fuiſſe certum ſit: nam de Pantæno ibidem dicitur fuiſſe ordinatum, & ei ſucceſsit Clemens presbyter Alexandrinus, & huic Origenes, &c. Iam verò in eodem tomo oſtendimus clericos eo tēpore fuiſſe religioſos à monachis diſtinctos: nam monachi tunc nondum doctrinæ, aut Eccleſiæ miniſteriis vacabant.

VI. *Suffragatur inductio.*

Præterea eadem ratio eſt de doctrina, vel ſcriptis vel voce tradenda: conſtat autem præcipua Theologorum ſcripta, tam à ſanctis Patribus, quàm ab ſcholaſticis doctoribus edita ſtatus religioſi fructus, & labores extitiſſe. Nam Athanaſius, Nazianzenus, Baſilius & multi alij Græci, religioſi, & monachi fuerunt: & ex Latinis Auguſtinus Hieronymus, & alij: ex ſcholaſticis verò Thomas, Bonauentura, & cæteri ferè omnes, quos etiam conſtat publicos profeſſores fuiſſe, & Hieronymus epiſt. 4. ad Ruſt. & 16. q. 1. agnoſcit Nazianzenum præceptorem ſuum; ſimilem inductionem fecit D. Thomas dict. opuſc. 19. c. 2. vbi adducit etiam Damaſcenum, Chryſoſtomum, cum aliis quos dicit fuiſſe religioſos & præcipuos Eccleſiæ Doctores. Affert etiam verba illa, quæ l. 1. c. 5. n. 8. ex Hieronymo adduximus *Sic viue in monaſterio, vt clericus eſſe merearis.* Et infrà, *multo tempore diſce, quod doceas.* Plures etiam vniuerſitates ſtudio, & eruditione virorum religioſorum fundatæ ſunt; ſufficitque nobis exemplum Pariſienſis Academiæ, quæ per monachos fundata eſt. Sic enim ait Anton. 2. p. hiſtoriali tit. 14 cap. 4. §. 12. *Fuerunt Pariſiis fundatores huius ſtudij, quatuor monachi Bedæ diſcipuli, ſcilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Ioannes Scotus* (Benedictinus ſcilicet, non Minorita, vt Genebrardus in ſua Chronologia l. 3. paulo ante finem notauit, & erat per ſe notiſsimum.) Refert præterea ibidem Antoninus ex Chronicis metropolis Arelatenſis, hiſtoriam noſtro inſtituto valde accommodatam, quam ideo breuiter perſtringendam duxi. *Cùm in occiduis* (inquit) *partibus ſolus* (ſcilicet Carolus Magnus) *regnare cœpiſſet, & ſtudia literarum iam eſſent vbique in obliuione, ideoque* (cauſalem nota) *veræ diuinitatis cultura teperet; contigit duos Scotos monachos de Hibernia, cum mercatoribus Britanniæ applicare viros, & in ſecularibus literis, & in ſacris Scripturis incomparabiliter eruditos; qui ad conuenientes turbas clamabant: Si quis ſapientiæ cupidus eſt veniat ad nos, & accipiet eam, nam apud nos venalis eſt; quod cùm ad aures Caroli perueniſſet, eos vocatos interrogat ſi veram ſapientiam venalem haberent. Cui illi ſapientiam inquiunt, & habemus, & in nomine Domini eam quærentibus dare parati ſumus. Quærenti autem Regi, quid pro ea peterent? reſponderunt loca tantùm opportuna, & animas ingenioſas, & ſine quibus peregrinatio iſta tranſiri non poteſt, alimenta. Quibus auditis, ingenti gaudio repletus Carolus, alterum in Gallia Pariſiis reſidere fecit, & pueros nobiliſſimos ei commendauit, & victuaria dari præcepit: alterum verò in Italiam direxit, cui monaſterium S. Auguſtini iuxta Ticinenſem vrbem* (vulgo Pauia) *delegauit, vt illic qui voluiſſent; ad diſcendum congregari poſſent.* Poſtea verò (vt ibidem refertur) adueniens Alcuinus, & Imperatorem ipſum, & totam Galliam doctrina illuſtrauit: Fuit ergo ſemper miniſterium hoc religioſorum virorum valde proprium, eorumque ſtatui maximè accommodatum.

VII. *Secunda aſſertio.*

Ex quo vlterius rectè concludimus, poſſe optimè inſtitui religionem, quæ ad hunc finem docendi publicè in Eccleſia quaſcunque doctrinas religioſo ſtatui accommodatas, inter alias actiones ſuas, ordinetur. Hoc intendit D. Thomas 2. 2. quæſt. 188. art. 4. & 5. nam licèt in priori ſolùm agat de miniſterio prædicandi, & audiendi confeſsiones, & in poſteriori generatim de miniſterio ſtudendi, tamen ex diſcurſu vtriuſque, ſimul euidenter concluditur idem eſſe de miniſterio docendi, vt conſtat etiam ex eodem opuſculo 19. cap. 23. & 4. & 12.

Probatur ex traditione D.Th.

& 12. Quidquid enim in hoc miniſterio inuenitur, per ſe loquendo ſanctum eſt, & aptum ad propriam, & proximorum charitatem nutriendam. Nam in primis ante actum docendi requirit ex parte ipſius Doctoris ſacram lectionem, & aſsiduam meditationem rerum diuinarum, vel aliarum rerum, quæ ad diuinarum intelligentiam conducat: qui actus non ſolùm honeſti ſunt; ſed etiam ad vitam contemplatiuam per ſe ſpectant, vt in ſuperioribus, lib. 1. cap. 6. probatum eſt, & ideo maximè ſunt proportionati ſtatui religioſo, ad quem illud vitæ genus principaliùs pertinet. Deinde actus ipſe docendi, præcipuè religioſa intentione factus, plures habet honeſtates, & vtilitates: eſt enim in primis vtilis proximo, qui docetur, & illuminatur, principaliter quidem in ordine ad bonos mores, & vitam æternam, conſequenter verò in ordine ad omnia alia commoda, quæ ex eruditione proueniunt: eſt ergo ex ſuo genere actus miſericordiæ ſpiritualis; & conſequenter etiam charitatis proximi cui beneficium fit; & Dei, propter quem fieri debet, erit etiam actus religionis ſaltem imperatus; quia propter Dei obſequium, & propter zelum animarum fieri debet, quo ſacrificio nullum eſt Deo gratius, vt ex Gregorio hom. 12. in Ezechielem affert D. Thom. dict. quæſt. 188. art. 4. ergo hoc etiam genus actionis de ſe maximè conſentaneum eſt ſtatui religioſo: præſertim quia ipſemet actus docendi, quanuis ad actiuam vitam pertinere videatur, intrinſecè includit contemplationem, non ſolùm quia illam ſupponit, vt diximus: ſed etiam quia magnam requirit internam conſiderationem, & facile poteſt in Deum referri, & vt ſic ad illam vitam pertinet, iuxta doctrinam Diui Thomæ 2. 2. quæſt. 179. art. 2. ad 3. & quæſt. 180. art. 4. Accedit præterea, quòd ſtatus religioſus aptiſsimus eſt ad illud munus, vt D. Thomas latè in dict. opuſc. declarat, tum quia religioſi ſunt vacui curis, & ſolicitudinibus ſeculi, & ideo ſunt meliùs diſpoſiti ad lectionem, & ſtudium, & conſequenter ad doctrinam: tum etiam, quia tunc doctrina eſt fructuoſior diſcipulis, quando bonis moribus coniuncta eſt: religioſus autem, ex vi ſui ſtatus, profitetur non tantùm bonos, ſed etiam perfectos mores, obſeruando non tantùm præcepta, ſed etiam conſilia. Et plures alias rationes ibi accumulat, quę legi poſſunt, eſt enim res per ſe ſatis clara.

Confirm.

VIII. *Tertia aſſertio.* *Probatur primò.*

Solùm ſupereſt, vt addamus etiam poſſe conuenienter inſtitui in religione aliqua, v. g. in Societate, vt habeat proprias vniuerſitates ſub ſua propria cura, & regimine, ac doctrina, quod ex eiſdem principiis facilè oſtenditur, ſupponendo hoc debere fieri debito ordine ac modo, & non propria authoritate, ſed Pontificia. Sic enim totum illud officium eſt pietatis, & beneficentiæ publicæ, & nihil habet in ſe indecens aut alienum à ſtatu religioſo: nam incommoda, quæ obiici poſſunt, ſunt accidentaria, & ad hoc maximè inſeruit religioſus ſtatus, vt vitentur: quòd ſi aliquid per fragilitatem humanam irrepſerit, abundantia fructus compenſatur, & ideo Eccleſiaſtici 24. dicitur, *qui elucidant me* (id eſt, veram ſapientiam) *vitam æternam habebunt.* & Daniel. 12. abſolutè promittitur; *qui docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Quibus verbis quanti ſit meriti, & æſtimationis apud Deum, docere alios in ordine ad ſalutem, declaratur, vt ibidem explicat Hieronymus, & in epiſtol. 103. ad Paulinum. Poſſumus autem ſpecialiter applicare illa verba ad fructum harum vniuerſitatum: nam in illis propriè erudiuntur multi, vel potiùs omnes quantum eſt ex inſtitutione earum. Ac deinde quo magis fuerint coniunctæ religioni benè inſtitutæ, eò illarum eruditio magis erit ad ſalutem. Eſt ergo inſtitutio illa Deo gratiſsima, & magnam habens remunerationem, ſi rectè fiat. Deinde vtor argumento, quo D. Thomas. Ad defendendam Eccleſiam per corporalem militiam inſtitui poteſt religio: ergo multo magis ad defendendam illam per propria arma eius, quæ magis ſpiritualia ſunt, quàm corporalia, 2. Corinth. 10. & magna ex parte in doctrina conſiſtit. Cui argumento nos addimus ad religionem militarem non tantùm pertinere, quòd ſui religioſi priuatim militent, ſed etiam quòd exercitum ducant, congregent, ac dirigant in eo genere militiæ. Sic ergo cum proportione hoc ſpectat ad religionem ſpiritualiter militarem (vt ſic dicam;) ad hunc autem finem inſtituuntur huiuſmodi vniuerſitates, in quibus, & per ipſam generalem doctrinam publicum fit bellum contra dæmonem, & plures etiam inſtituuntur milites, & duces, qui aliis locis, & variis modis contra ipſum militare poſsint. Simile argumentum eſt, quòd religio inſtitui poteſt ad curandos infirmos, non tantùm per priuatam actionem ſingulorum, vt ſic dicam, ſed erigendo etiam publicum Xenodochium, & totam curam, ac ſolicitudinem illius aſſumendo. Idemq; cum proportione dici poteſt de aliis operibus miſericordiæ: cur ergo non multo magis hoc idem dicendum eſt de hoc genere miſericordiæ ſpiritualis. *Probatur ſecundò à ſimili ex D. Thom.*

Eſt autem hoc loco aduertendum, quanuis Societas proprias poſsit habere vniuerſitates, & Collegia, in quibus doctrinam hanc tam ſuos, quàm externos diſcipulos publicè doceat, non tamē prohiberi ex vi ſui inſtituti, quo minus in generalibus vniuerſitatibus idem miniſterium poſsit admittere, ſi ſeruata paupertate, quam profitetur, & ablatis occaſionibus ambitionis, & ſecularis negotiationis ei offeratur. Quod his verbis declaratum eſt in congregatione prima generali, can. 15. *Cathedræ publicæ in vniuerſitatibus, aut alibi cum ea diſceptatione ſuffragiorum, & oppoſitione, quæ ſolet fieri, non ſunt admittendæ: ſi tamen ſponte offerantur ab vniuerſitatibus, aut Rectoribus earum, & gratis prælegantur, nec quiſquam ſe opponat, cum quo ſit diſceptandum, admitti poſſent conſulto generali*; Et eadem ratione conſentaneum eſt inſtituto Societatis, vt ad gradus Doctoratus, vel Magiſterij interdum alij promoueantur: imò id expreſsè diſponitur in 4. part. conſtitut. cap. 6. §. 17. ſeruatis tamen circunſtantiis, quibus ſemper cauetur, ne paupertas, vel humilitas lædantur. Vna eſt vt noſtri Doctores in ſedendo non ſeruent certum antiquitatis ordinem, & ſimul omnes extra numerum ſe conſtituant, & pro ratione additur, vt ab omni ambitionis ſpecie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedant, quæ conditio ſeruari facilè poteſt, in propriis vniuerſitatibus ipſius Societatis, in quibus ſunt alij Doctores externi, qui iuxta ſuam antiquitatem vel prærogatiuam certa loca accipiunt. IX. *Societas etiam in aliis Vniuerſitatibus docere poteſt ſine ſtipendio, oppoſitione, præcedentia, in ſedendo.*

Poſſunt tamen interdum in aliis vniuerſitatibus noſtri profeſſores gradum accipere: quia neque hoc eſt alienum à ſtatu religioſo, vt latè docet D. Thom. Opuſcul. 19. contra impugnantes religionem capit. 2. & 3. quem imitatur D. Antonin. 3. part. tit. 5. capit. 2 §. 8. & Aluarus Pelagian. libro ſecundo de Planctu Eccleſiæ capit. 24. circa finem, neque etiam eſt alienum à Societate, cùm interdum ad miniſterium ſuum cum vtilitate exercendum neceſſarium ſit. In illis ergo vniuerſitatibus, neceſſarium eſt, quoad hanc locorum diſpoſitionem, earum ordinem, & conſuetudinem, vel inſtitutionem ſequi, tum quia non erit in poteſtate noſtra illum immutare, cùm noſtræ iuriſdictioni non ſubſint: tum etiam, quia in re alioquin indif- X. *Limitatur proximè dictum de non præcedentia in ſedendo.*

indifferente, & quæ ſine incommodo religionis fieri poteſt, decet membrum conſuetudini totius corporis conformari: tunc autem Doctor Societatis fit membrum talis vniuerſitatis; ſequatur ergo conſuetudinem eius ſeruata ſui inſtituti humilitate, vt nullius loci dignitatem ambiat, ſed aliis facilè cedat, & illo contentus ſit, qui ibi fuerit deſignatus.

XI. *Obſeruationes aliæ circa gradus litterarios.* Altera conditio eſt, ne ſumptus, qui pauperes non deceant, in gradibus huiuſmodi faciant, *ad quos* (dicitur citato loco) *ſine humilitatis detrimento non ob aliud, quam, vt poſſint proximis ad Dei gloriam eſſe vtiliores, promoueri debent.* Et in hac conditione includitur, vel certè ex proprio modo noſtræ paupertatis ſupponitur, non debere Doctorem Societatis ex ſuo gradu temporale emolumentum, aut ſtipendium, quod ex aliorum actibus, aut gradibus aliis prouenire ſolet, ſperare, aut accipere. Supponitur etiam in vltimis verbis, non poſſe religioſum Societatis huiuſmodi gradum procurare, aut ambire, id enim ſine magno detrimento humilitatis non permitteretur. Addo etiam meritò in Societate obſeruari propter eandem humilitatem conſeruandam, vt hi gradus nō conferantur propter honorem, ſeu quaſi in præmium perſonarum, ſed tantùm pro miniſteriorum neceſsitate, neque amplius multiplicentur, quàm ad munera, ſeu onera Societatis ſuſtinenda neceſſarium ſit. Quamuis enim Caiet. ſecunda ſecundæ quæſtione 186. articulo ſeptimo reprehendat Prælatos religionis inſtitutæ ad prædicandum, qui ſubditos prohibent ab huiuſmodi gradibus remuneratoriis, quando aliàs perſonæ dignæ ſunt: nihilominus ſi hac intentione fiat, vt ambitioni locus non detur, dummodo religioni ſufficienter prouideatur, & inſeruiatur, laudabile & optimum conſilium eſt.

XII. *Ad locum Hieronymi in n. 3.* Ad verba ergo Hieronymi reſpondet D. Thomas ſuprà, Hieronymum ibi explicaſſe id, quod per ſe, & quaſi ex officio, & ſtatu conuenit monacho, vt monachus eſt; nam eius non eſt perficere, ſed perfici, nec docere, ſed pœnitentiam agere; non tamen negat Hieronymus, quin perſona monachi, ſi alioqui habeat neceſſaria ad docendum, poſsit munus illud ſuſcipere, ſi ab eo qui poteſtatem habeat, imponatur. & eundem ſenſum habent verba V. Synodi ſuperiùs citata. Eſt autem aduertendum nomen, *monachi*, propriè ſumptum ſignificare eum, qui vitam ſolitariam, vel purè contemplatiuam profitetur, vt apertè explicat Dionyſius cap. 6. de Eccleſ. Hierarch. & Piamont. Abbas apud Caſsianum Collat. 18. capit. 5. & propterea iuxta antiquum morem Eccleſiæ, ad monachos ordinariè, & ex vi ſui inſtituti non pertinebant miniſteria Eccleſiaſtica ad doctrinam, vel ſacramenta pertinentia; & ideo grauiter reprehenditur, quando præſumentes de proprio ſtatu, propria auctoritate illa vſurpabant: & ita intelliguntur multa decreta 16. quæſtione 1. per viginti priora capita: in multis autem eorum expreſſe declaratur, etiam eo tempore non fuiſſe prohibitum monachis, auctoritate Epiſcopi, & Eccleſiaſtico ordine ſeruato, talia munera exercere: Et hac ratione intelligitur optimè, quod ex Concilio Nicæno obiiciebatur: nam monachi, etiam ſecundùm ſuam primam inſtitutionem, poterant hæc officia inter ſe exercere ex vi ſuæ inſtitutionis, & quaſi intrinſecæ poteſtatis, quia hoc ad conſeruationem, & perfectionem ſui ſtatus per ſe erat neceſſarium: at verò circa fidelem populum, nihil poterant niſi extrinſecus ab Epiſcopis vocati; & eodem modo loquitur Bernardus de monacho quatenus monachus eſt.

XIII. At verò poſt illa tempora, præſertim à temporibus Dominici, & Franciſci, inſtitutæ ſunt religiones, quæ cum vita contemplatiua actiuam circa proximos coniungunt ſub habitu etiam monachali; à quo monachorum nomen participant? quamuis ſecundùm etymologiam vocis, & primæuā inſtitutionem monachi non ſint. Sic enim etiam nūc monachales ordines à mendicantibus diſtinguimus. His ergo monachis, ex vi ſuæ inſtitutionis, & ſtatus ſic approbati per ſedem Apoſtolicam, non tantùm lugendi, ſed etiam legendi, ſeu docendi officium competit; non quidem poteſtate ordinaria, ſed delegata. Quia verò hæc delegatio non eſt perſonalis, vt ſic dicam, ſed totius religionis, nec eſt tantùm à priuato Epiſcopo, ſed ab vniuerſali Pontifice, & eſt quaſi à iure per approbationem, & priuilegia talium religionum; ideo dicimus iam illis conuenire ex vi talis ſtatus, & inſtituti. Antea enim aliquæ conceſsiones ſimiles factæ fuerunt monachis per Innocentium, Gregorium, Bonifacium, & alios Pontifices, vt patet ex cap. *ſi monachus*, cap. *moderamine*, cap. *ſunt nonnulli*, & c. *ſi quem*, 16. quæſtione 1. illæ verò ſemper magis reſpiciebant clericatum, quàm monnachatum, & particularem perſonam, quàm religionem. Iam verò nunc poſt inſtituta mendicantium plures etiam monachales religiones hanc poteſtatem, ſeu delegationem participant.

Mendicãtes ordines etiã instituti ad docendum.

Imo olim id datum monachis à Pontific.

XIV. *Status religioſus nunquam impediuit clericos docere ſicut olim monachos.* Addendum etiam eſt, quod & D. Thom. citato loco adnotauit, hæc, quæ de monachis olim dicebantur, non habuiſſe locum in religioſis clericis, qui ſemper in Eccleſia fuerunt, nec de illis intelligi debere: quia nec monachi erant, nec ita nominabantur, neque in omnibus cum illis æquiparandi ſunt, ſed in his tantum, quæ ad ſtatum religioſum, vt ſic, pertinent, iuxta capit. *quod Dei timor*, de ſtatu monachorum. & cap. *ex parte*. de poſtulando. Vnde concludit D. Thom. quòd *ſicut clerici regulares non tenentur abſtinere à lineis indumentis, quamuis monachi teneantur: ita multo fortius licet illis religioſis docere, quorum religio eſt ad hoc ſtatuta, etiamſi monachis non liceret.* Conſtat autem ex ſuperiùs dictis in l. 1. cap. 5. Societatem pertinere ad hunc ordinem religioſorum clericorum, & ex propria inſtitutione eſſe ordinatam ad iuuandos proximos, præſertim in doctrina & moribus, & ad hunc finem eſſe ab Eccleſia approbatam & à Sede Apoſtolica accepiſſe omnem poteſtatem ad hoc munus neceſſariam: ergo omnibus titulis, & licet, & proportionatum eſt hoc munus tali religioni. Neque eſt verum, miniſteriū hoc per ſe impedire perfectionis profectum, vt ex dictis de illius honeſtate conſtare poteſt, & à fortiori patebit ex ſequenti capite.

Concluſio totius capitu.

CAPVT V.

Vtrùm Societas conuenienter ſuſceperit puerorum inſtitutionem.

I. *De qua eruditione hic tractetur.* NOn agimus de eruditione puerorum, quæ ſolùm pertinet ad eorum inſtructionem in bonis moribus, vel rudimentis in doctrina Chriſtiana: nam hoc miniſterium non eſt proprium collegiorum, aut vniuerſitatum, ſed toti vniuerſitati commune eſt (imò profeſſorum eſt magis proprium, vt infrà libro 6. capit. 3. videbimus) quia non ad ſcientiam, de qua nunc agimus, ſed ad iuſtitiam, & ſalutem ordinatur: agimus ergo de tota eruditione puerorum, quæ ad intellectum illuſtrandum pertinet. In tres autem ordines poſſumus diſtinguere totam doctrinam harum vniuerſitatum, infimum, medium, & ſupremum. In hoc vltimo ponimus ſacram doctrinam, & quæ ad illam intrinſecè pertinent, vt ſunt caſus conſcientiæ, de quo maximè procedunt dicta in cap. præcedenti, neque in præſenti titulo comprehenditur, quia hæc doctrina

puerorum

puerorum non eſt, ſed viros iam bene adultos requirit, vt etiam Ariſtoteles lib. 1. Ethicorum cap. 3. de ciuili ſcientia ſenſit. In medio ordine ponimus Artium curriculum, quod & Mathematicas, & aliqua ex parte ethicam doctrinam complectitur: licet verò in minori ætate addiſci poſsit, non tamen eſt propriè puerorum eruditio: nam reuera poſtulat facultatem ingenij ſatis expeditam, atque adeò rationis vſum omni ex parte perfectum. Habet etiam hæc doctrina magnam affinitatem cum Theologia, & ideo propter illam non oporteret peculiarem mouere quæſtionem: nam quę diximus capite ſuperiori, magna ex parte poſſunt ad illam applicari, cum oſtenderimus ibi in numero ſeptimo cōſiderationem veritatis philoſophiæ in Deum relatam, quandam eſſe religioſam contemplationem. Accedit, quòd ea, quæ de infimo ordine dicenda ſunt, à fortiori de his mediis facultatibus procedēt. Igitur puerorum eruditio comprehendit totam linguarum peritiam incipiendo à primis Grammaticæ fundamentis vſque ad perfectam eloquentiā cum aliarum linguarum, præſertim Græcę præſidiis, & ornamentis, vna excepta Hebræa, quæ magis adultos decet.

II.

Aſſertio 1. preambula eruditionem puerorum per ſe bonam eſſe.

Deinde notandum eſt, miniſterium hoc conſiderari poſſe, vel, abſolutè, & ſecundum ſe, vel comparatione facta ad religioſos, à quibus vſurpatur: nam de illo ſecundum ſe nemo, niſi ſit inſanus, dubitare poteſt, quin ſit optimum, & ipſi iuuentuti vtiliſsimum, imò & Reipublicæ maximè neceſſarium. Quod non ſolum in Eccleſia verum eſt, vt ſtatim oſtendemus, ſed idem etiam agnouerunt Philoſophi, & legum latores, pro externa politia, ſeu ciuili Republica, vt videre licet apud Ariſtotelem ſeptimo Politicorum capite vltimo; & libro octauo capit. primo. Quanuis enim in generali loquatur de inſtitutione puerorum quoad mores, tamen ipſe maximè intelligit de his actionibus, quæ ad bonum regimen, & conſeruationem Reipublicæ neceſſariæ ſunt: inter quas conſtat meritò numerari huiuſmodi eruditionem. Sic etiam dixit Cicero oratione ſecunda in Verrem, *Nullum munus Reipublicæ afferre maius, meliuſve poſſumus quam ſi docemus atque erudimus iuuentutem*, & Diogenes Laertius dixit, adoleſcentium educationem totius Reipublicæ eſſe fundamentum. Nihilominus tamen comparatione facta ad religioſos, dubitari poteſt: an expediat hoc munus per illos miniſtrari, & exerceri.

Probatur authoritate.

Vide Siman. lib. 9 de repub. c. 23.

III.

Probatur quoad profectum in ipſa doctrina.

In quo rurſus ſubdiſtinguo illud ipſum verbum, *expedit*: poteſt enim inquiri, an expediat ipſis pueris, qui docendi ſunt: vel an expediat ipſis religioſis, qui docturi ſunt. Et in primo quidem ſenſu res etiam certiſsima eſt: illud eſſe valde expediens ſecundum ſe, & ex ſuo genere ſpectatum. Ad quod demonſtrandum, animaduertendum eſt, duo poſſe in hac diſciplina, & puerorum educatione conſiderari: vnum eſt profectus in ipſa doctrina: aliud eſt vita ſeu boni mores, qui ſimul cum ipſa doctrina addiſcuntur. Et vtrumque multum pendet ex Magiſtri qualitatibus, ſeu dotibus. Sed primum magis pendet ex doctrina, & eruditione Magiſtri: ex quo capite parum refert illum eſſe religioſum, aut ſecularem, victum, vel iniquum: quia poteſt ſecularis, & iniquus excedere in eruditione, & doctrina, vt per ſe patet. Nihilominus tamen, quia profectus diſcipuli, non pendet tantum ex ſcientia magiſtri ſecundum ſe, ſed vt applicata ad docendum ipſum, id eſt, ex cura & ſolicitudine integre, & perfectè implendi munus ſuum non ad quæſtum, vel oſtentationem, ſed ad vtilitatem diſcipuli: ideo ex hac parte multum refert vita, & bona conſcientia præceptoris, etiam ad profectum literarium diſcipuli: ergo ob eandem cauſam, religioſus ſtatus præceptoris ex ſe, poteſt multum conferre ad meliorem inſtructionem puerorum, etiam quoad vtilitatem, & profectum literarum: nam ratione ſtatus diligētiores & fideliores eſſe debent in ſuo munere præſtando, ac etiam magis integri, & independentes, ſi ab ipſis, quos erudiunt, ſtipendium non accipiāt: vnde tandem, quia ex charitate illud faciunt, & omnibus, & ſingulis, pro captu vniuſcuiuſque, prodeſſe curabunt. Præterquam quòd propter vitam aliis curis, & ſolicitudinibus liberam, magis in eo munere laborare poſſunt. addo etiam ratione eiuſdem ſtatus facilius poſſe melioribus conſiliis vti, etiam in ipſamet ratione docendi, cum maiori fructu diſcipulorum: ad quod etiam facilius poſſunt & ſibi, & diſcipulis diuinum auxilium impetrare.

IV.

Deinde quoad profectū in moribus.

Maioris autem momenti eſt profectus in moribus, qui facillimè in ea ætate imprimuntur. Et ad hunc profectum quamplurimum refert vita, & religioſum inſtitutum præceptoris: vt latè tractat Ribaden. libro tertio de B. Ignatio capite vltimo. Primò ratione exempli. quod maximè mouere ſolet: & ideo qualis magiſter eſt, talis educantur diſcipuli, præſertim in ea ætate, quæ vix poteſt inter bonum, & malum diſcernere, & ideo actio magiſtri, ſi mala ſit, eſt diſcipulo quædam licentia tacita, vel potiùs excitatio ad eum imitandum. Propter quod dixit Boetius in tractatu ſcholariū, *nulla res eſt magis perniciſa diſcipulo, quam vita magiſtri contumelioſa.* Secundò ratione intentionis, & induſtriæ, quæ ex ea naſcitur: nam religioſus præceptor magis intendit bonā educationem pueri in moribus, quam in doctrina, & ideo quidquid poteſt prauos mores docere, vel in ipſiſmet libris legendis, vel in quacunque praua ſocietate, aut aliis huiuſmodi rebus diligenter auertit: quidquid verò ad eorum bonam inſtructionem commodè iuuare poteſt non prætermittit. Hinc Chryſoſtomus homil. 60. in Matth: parentes docet, vt ſi ad colendū filiorum ingenium pædagogus recipiendus ſit, non quemcunque ſibi oblatum ſtatim admittant, ſed conſiderent *vllam artem hac artificio ſublimiorem non inueniri. Quid enim* (inquit) *maius, quam animis moderari, quam adoleſcentulorum fingere mores? omni certe pictore, omni certe ſtatuario, cæteriſque huiuſmodi omnibus excellentiorem hunc duco, qui iuuenum animos fingere non ignoret.*

V.

Accedit authoritas vtriuſque iuris.

Hinc etiam ſacri canones, qui frequenter præcipiunt vt ſit in vnaquaque Eccleſia præceptor, qui pueros in his inferioribus diſciplinis, etiam in Grāmatica, inſtruat, ſimul admonent vt magna cura is eligatur, qui vita, & moribus eis prodeſſe poſsit, vt videre licet in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. part. 1. capit. 18. vbi ſpecialiter admonetur, vt talis præceptor & gratis doceat, & docēdi licentiam gratis accipiat: ac beneficium competens, quo ali poſsit. Quod ex parte ſtatutum fuerat in quadam antiqua Synodo ſub Eugenio II. & habetur in cap. *de quibuſdam* diſtin. 37. in Concilio autē Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 11. diſtinctè explicatur, vt gratis in Grammaticæ facultate, ac aliis inſtruat, & quod Magiſter idoneus conſtituatur à Prælato, cum capitulo, ſeu maiori ac ſaniori parte Capituli eligendus. Et Concilium Tridentinū ſeſſ. 5. capit. primo de Reformatione, idem ſtatuitur, & eligendus Magiſter dicitur ab Epiſcopo cum conſenſu Capituli, & omnibus modis curandum eſſe, *ne pia hæc, vtilis, atque fructuoſa prouiſio, quouis quæſito colore negligatur.* Et ſeſſ. 23. capit. 18. de Reformatione, grauiſsime ſtatuit vt erigantur ſeminaria, in quibus pueri à teneris annis ad pietatem & religionem ſimul cum literis inſtituantur.

Et in

Et in Concilio Moguntino ſub Sebaſtiano, cap. 65. grauiſsime idem ſtatuitur tanquam res maximè neceſſaria ad fidem & religionem, vel inſtaurandam, vel conſeruandam. Et peculiariter animaduertitur, vt præceptores idonei ſint, & catholicæ veritatis amantes, ac de hæreſi non ſuſpecti. In Cõcilio autem Mediolanenſi I. ſub Carolo Borromæo part. 1. dicitur Magiſtros eſſe eligendos *non minus fidei & vitæ, quam doctrinæ & ſcientiæ laude commendatos:* quibus etiam præcipit, vt bonis moribus, & ſalutaribus præceptis eos erudiant. Nec ſolùm canones, ſed etiam leges ciuiles hanc curam habuerunt. Nam in l. *Magiſtros.* C. de profeſſoribus libro 10. *Magiſtros* (inquit) *ſtudiorum, doctoreſque excellere oportet moribus primùm, deinde facundia.* Et deinde ſubiungitur, vt magno iudicio, & optimorum conſpirante conſenſu eligantur, & in lib. 2. ſtatuitur, vt ſi ſemel electus poſtea inueniatur inſufficiens, reprobetur. Et ſimiliter in l. vnica C. de profeſſoribus, qui in vrbe, lib. 12. dicitur, *ſi laudabilem in ſe bonis moribus vitam eſſe probauerint.* Et poſtea additur, *Si docendi peritiam,* &c. Ex hoc ergo capite etiam eſt manifeſtum Eccleſiæ, & Reipublicæ multum expedire, vt hæc puerorum eruditio per religioſos fiat. Quia per ſe loquendo, & ex vi ſui ſtatus perfectiores in bonis moribus eſſe debent, & diligentiores in diſcipulis inſtituendis in bonis moribus ſimul cum doctrina.

Varia de institutione puerorum apud Alex ab alex & Tiraq. li. 2. genial. c. 25.

VI. Reliquum eſt vt videamus, an ipſis quoque religioſis hoc expediat, non enim defuerunt, qui in hoc etiam noſtram Societatem reprehenderint, quòd ad huiuſmodi Miniſterium ſe dimittat. Primum quod vile, ac infimum, religioſoſque viros munus dedecens videatur. Nam cùm D. Gregorio relatum eſſet, Deſiderium Grammaticam quibuſdam exponere, ad eum ita ſcribit lib. 9. epiſtol. 48. *Quam rem moleſte ita cepimus: ac ſumus vehementius aſpernati, vt ea* (ſcilicet bona quædam) *quæ prius dicta fuerant, in gemitum & triſtitiam verteremus.* Refertur in cap. *cum multa* d. 86. Secundò, quia non ſolùm indecens, ſed etiam noxium poteſt hoc miniſterium eſſe religioſis viris, tum propter nimiam diſtractionem, & inquietudinem, quam puerorum multitudo neceſſariò allatura eſt: tum propter nimium laborem & occupationem, quæ non ſolùm proprium ſpiritualem profectum, ſed etiam miniſteria maioris momenti, & quæ maiores Eccleſiæ fructus parere poſſent, impediunt: tũ denique propter multa pericula, quæ cum hoc miniſterio adiuncta eſſe poſſunt. Tertiò ex aliarum religionum exemplo: nullæ enim ſunt, quæ in hoc miniſterio circa ſeculares occupentur, à quarum veſtigiis diſcedere, & nouum aliquid in re tam graui introducere laudabile non eſt.

Arguitur primo ex Gregorio.

Exemplo tandem arguitur.

VII. Nihilominus cenſemus, & hoc non eſſe nouum: neque alienum à religioſo ſtatu; & pro tempore, & opportunitate Societatis fini & inſtitutioni fuiſſe maximè conſentaneum. Probo ſingula, & inprimis ex antiquis hiſtoriis & ex Patribus conſtat puerorum eruditionem à viris religioſis tanquam piam, & Eccleſiæ valde vtilem fuiſſe ſuſceptam. Nã quod Euſebius lib. 5. hiſtoriæ cap. 11. & 12. & libro 6. cap. 12. refert de ſchola Eccleſiæ Alexandrinæ, non ſolùm videtur intelligendum de ipſa doctrina ſacra, ſeu Theologia, ſed etiam de aliis diſciplinis, & de eloquentia, & aliis fundamentis eo tempore ad ſacram doctrinam neceſſariis. Et ideo de Pantæno ait, fuiſſe omni humaniori literatura præſtantiſsimum, & de Origene partitum fuiſſe curam docendi cum Heracla viro ſacrarum literarum ſtudioſo, & in aliis diſciplinis diſertiſsimo, ac Philoſophiæ nõ ignaro eique illos erudiendos commiſiſſe, qui ipſis fidei elementis eſſent imbuendi. Et Theodoretus libro 4. hiſtoriæ cap. 16. refert Protogenem in Thebaidam à Valente relegatum, ſtatim ac locum reperit idoneum ludum aperuiſſe, & pueris docendis operam dediſſe, quos non modò exercuit ad cleri manu ſcribendum, verùm etiam ſacra Dei eloquia docuit. *Nam hymnos* (inquit) *Dauidis tanquam dictata illis propoſuit, & eas Apoſtolicæ doctrinæ ſententias, quas eorum ingeniis accommodatas putabat ediſcendas tradidit.* In quo exemplo, (vt ex illo cætera, quæ afferemus, intelligantur) animaduerto non oportere, vt de eadem eruditione, in Grammatica, vel Latina lingua, hæc antiqua teſtimonia loquantur, ſed cum proportione accipienda eſſe de eruditione puerorum in quibuſcunque inferioribus diſciplinis, quæ ſint quaſi principia, vel fundamenta perfectioris doctrinæ: ſic enim nunc etiam Grammatica ad hæc fundamenta pertinet, vt notauit Iſidorus lib. 1. Etymologiarum, cap. 4. Qui propterea dixit lib. 3. de ſummo bono cap. 13. Grammaticorum doctrinam etiam poſſe proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vſus aſſumpta, quod ex Hieronymo refertur in cap. *ſi quis autem,* d. 37. Imò etiam artem ſcribendi inter hæc fundamenta reputauit prædictus Protogenes, qui fuit vir ſanctus, & miraculis clarus, vt ibi Theodoretus refert. Et de S. Caſsiano Martyre, qui munus habuit docendi pueros paruulos à quibus poſtea martyrium paſſus eſt, vt ex Prudentio, & Beda refert Surius tom. 4. die 13. Auguſti, de hoc (inquam) ferunt, vt videre eſt apud Baronium in martyrologio, die 13. Auguſti: fuiſſe prius Epiſcopum in Germania, & à ſua ſede deiectum, veniſſe Italiam, & Immola conſediſſe, ibique ludum literarum aperuiſſe. Item de S. Patroclo refert Gregorius Turonenſis in vita eius, & ex eo Surius tom. 6. die 19. Nouembris, fuiſſe prius clericum, ſeu canonicum regularem, & relicta vrbe ad vicum quendam diſceſsiſſe, ibique *ædificato oratorio D. Martini reliquiis conſecrato, pueros erudire cœpiſſe in ſtudiis literarum.*

Suadetur primum aſſertionis membrum.

Refertur etiam Chryſoſtomus lib. 3. aduerſus vituperatores vitæ monaſticæ, poſt medium, quendam venerabilem monachum, qui ſolitariam vitã profitebatur, ad Conſtantinopolitanam ciuitatem deſcendiſſe, vt cuiuſdam adoleſcentis curam haberet, ipſiuſque formaret animum, dum ipſe Latinæ, & Græcæ linguæ ſtuderet, vt tandem ſui inſtituti, & propoſiti ſocium illum haberet, cuius, & inſtitutum, & opus mirum in modum laudat Chryſoſtomus. *Ita enim* (inquit) *puerum illum breui egregius ille pædagogus exercuit, tantamque in eo flammam deſiderij cœleſtis accendit, vt cuncta ſimul repente abiiceret, atque ad ſolitudinem conuolaret, alioque rurſus ind geret ſ ano, quod illum ab intempeſtiua illa, ac vehementi exercitatione ad moderatiorem poſſet commodioremque conuertere.* Et infrà, *condiſcipulorum plurimi tantum ex illius contubernio familiari profecerunt, vt illius inſtituti fierẽt æmuli; habebat quippe ille domi, qui ſe perpetuo moderaretur, ac veluti ſtatua iugiter ſub artificis manu conſtituta ornatior in dies euadebat, ingentemque animo decorem aſſiduè adiiciebat.* Et inferius concludit Chryſoſtomus: *Itaque, ſi quis mihi nunc quoque eiuſmodi animum, ac pædagogum daret, aliaque ſimiliter polliceretur, curaturum; incredibile eſt, quam id fieri optarem: ſic enim profecto copioſiori ex fructu magis gauderemus.* Nec mirandum eſt religioſum illum virum vnius pueri curam, & magiſterium tanta cura ſuſcepiſſe, cùm ſanctus Hieronymus ſcribens ad Lætam de inſtitutione Paulæ filiæ circa illius educationem, latè illam inſtruat, & cum inter alia poſtularet, vt eam Bethleem mitteret, vt cum virginẽ Euſtochio religioſe educaretur, his verbis epiſtolã concludit. *Ipſe ſi Paulam miſeris, & magiſtrum me, & nutricium ſpondeo; geſtabo humeris, balbutientia ſenex verba formabo, multo glorioſior mundi Philoſopho, qui non Regem Macedonũ Babylonio periturum veneno, ſed ancillam, & ſponſam Chriſti erudiam, regni cœleſtibus offerendam.* VIII.

Præter-

IX. *Accedunt Concilia & Patres.* Præterea inter decreta, quæ VI. Synodo Conſtantinopolitanæ tribuuntur, & referuntur in tomo 3. Conciliorum poſt Concilium Toletanum III. in cap. 5. ſtatuitur, vt presbyteri per vicos & villas ſcholas habeant, *Et ſi quis fidelium* (inquit) *ſuos paruulos ad diſcendas literas e commendare vult, cum ſumma charitate eos doceant, neque aliquid pretij ab eis accipiant.* Et in capit. 4. ſupponitur etiam religioſos cœnobitas hoc tunc exercuiſſe; ſic enim ait; *Si quis presbyteris voluerit nepotem ſuum, aut aliquem conſanguineum ad ſcholas mittere in Eccleſijs ſanctorum, aut in cœnobiis, quæ nobis ad regendum commiſſa ſunt, licentiam ad id faciendum concedimus.* In Concilio etiam Aquiſgranen. ſub Ludouico primo, cap. 135. habetur; Canonicos etiam regulares aſſumpſiſſe curam inſtruendi, & docendi pueros, & adoleſcentes, ſaltem eos qui ad Eccleſiæ miniſteria educabantur. Idem grauiſsimè commendatur in Concilio Pariſienſi ſub eodem Ludouico libro primo cap. 30. Quòd etiam tempore D. Baſilij hoc obſeruatum fuerit, colligi poteſt ex eodem in regulis breuioribus 2. quæſtione 2. vbi ſub his terminis quæſtio mouetur. *Nunquid conueniat, vt inter fratres magiſter ſit puerorum ſecularium?* Eſt autem reſponſio notanda. *Cum Apoſtolus dixerit: Patres nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros, ſed educate illos in diſciplina, & correctione Domini; ſi qui eos adducunt hac mente adducunt, & qui ſuſcipiunt tales ſunt, qui planiſſime confidant poſſe ſe, qui ſibi adducantur, in diſciplina, & correctione Domini educare: ſeruetur quod præceptum eſt à Domino, qui dixit: ſinite paruulos venire ad me, talium eſt enim regnum cœlorum; remoto autem huiuſmodi propoſito, ac ſpe, hoc neque Deo gratum, neque ex decoro, aut ex vtilitate noſtra eſſe exiſtimo.* Hinc etiam D. Benedictus nobilium Romanorum atque aliorum Italiæ magnatum filios, in ſuo monaſterio erudiendos accipiebat, vt ex Gregorio intelligitur 2. Dialogorum cap. 3. in fine, dicente, *Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles, & religioſi concurrere, ſuoſque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare.* quanquam in his verbis loqui videtur de donatione filij ad ſtatum religioſum, quæ tunc erat in vſu, & de qua loquitur Benedictus in ſua regula cap. 39. In hiſtoria etiam religionis Prædicatorum refertur, in quodam ſuo capitulo generali ſtatutum eſſe, vt in ſingulis monaſteriis aliqui fratres deputarentur, qui circa doctrinam, & mores puerorum, qui in ſcholis verſantur, curam haberent. Non eſt ergo hoc nouum, licèt fortaſsè, quia maiori ex parte antiquatum erat, per Societatem fuerit inſtauratum, & fortaſſe etiam auctum, & ad meliorem formam redactum. *Caſtillo l. 2. cap. 70.*

X. *Probatio ab exemplo.* Et ex eadem traditione, & exemplis conſtat miniſterium hoc non eſſe indecorum, ſed maximè decens religioſos viros. Quod enim à grauiſsimis & ſanctiſsimis viris ſuſceptum, & approbatum eſt, cur indecens reputabitur? an quia humile potius, quàm honorificum miniſterium eſſe videtur? At profectò hoc genus operum maximè decet religioſum ſtatum: alioqui non deberent religioſi curare infirmos, pedes hoſpitum lauare, ac denique per charitatem inuicem ſeruire, vt Paulus monet. Quod ſi ad alia opera charitatis, etiam abiecta, & laborioſa meritò ordinatur religio, cur non etiam ad hoc opus docendi pueros, quod licet valde laborioſum, & minus honorificum ſit, tamen ſine dubio eſt vtiliſsimum Eccleſiæ, vt oſtenſum eſt in c. 2. Si ergo ſeruetur conditio à Baſilio poſita, nihil eſt indecentiæ in hoc munere; poteſtque ex verbis illius argumentum à contrario ſumi; tunc enim hoc miniſterium non erit *ex decoro* (vt ipſe loquitur) quando per illud temporale cõmodum quæritur, aut ſpiritualis fructus proximorum non ſperatur; ergo à contrario, cùm à religioſis viris nihil præter communem Eccleſiæ vtilitatem per hoc miniſterium quæratur, cumque hæc vtilitas propter rationes omnes adductas, & manifeſtum experimentum, magna ſperari poſsit, dubium non eſt, quin huiuſmodi opus digniſsimum ſit, vt à religioſis viris aſſumatur.

Neque contra hoc quidem facit reprehenſio Gregorij in dicta epiſt. ſeu in dict. cap. *cum multa.* Primò quidem, quia aliud eſt loqui de Epiſcopo, aliud de religioſo: multa enim religioſum decent, quæ Epiſcopum dedecent, in quibus numerare poſſumus Grammaticam docere, ſicut etiam Gregorius Nazianzenus epiſt. 97. in Gregorio Niſſeno reprehendit, quòd prætermiſſa lectione Scripturarum nimium Rhetoricæ libris vacaret, eumque exhortatur, vt illis libris omiſsis propria Epiſcopi munera, qua ſolebat diligentia reſumeret. Deinde & Gloſſa ibi & Gratianus in §. cur ergo, poſt cap. *turbat.* d. 37. & alij exponunt, Epiſcopum illum reprehendi à Gregorio, eo quòd in concionibus ad populum loco ſacræ lectionis, & eruditionis, Gentilium fabulas, & Poëtarum carmina exponebat. Quem ſenſum indicat Gregorius cùm ait, nefandum eſſe Epiſcopis canere: quod nec laico religioſo cõueniebat: loqui enim neceſſe eſt de cantu profano, nõ de eccleſiaſtico: legimus quippe de eodem Gregorio apud Ioannem Diaconum lib. 2. vitæ eius, cap. 6. interdum cum Eccleſiaſticis pueris fuiſſe modulatum, habentem in manu flagellum, quo pueris minabatur: ſi in Eccleſiaſtico cantu errarẽt. Qui ergo Summus Pontifex dedignatus non eſt, propter clerici reformationem in cantu Eccleſiaſtico pueros inſtruere, vel ſua auctoritate ad maiorẽ diligentiam adhibendam eos compellere: multo magis iudicaret opportunum, ac decens, religioſos aliquos occupari circa puerorum eruditionem in inferioribus literis, quatenus ad maiores neceſſariæ ſunt. XI. *Satisfit primo argum. in num. 6.*

XII. *Satisfit ſecundo ibid. quoad omnia eius capita.* Præterea quòd miniſterium hoc non ſit omittendum propter impedimenta, vel pericula, quæ ſecum affert, declaratur breuiter. Quia inprimis hoc miniſterium per ſeſe eſt adeò vtile, ac neceſſarium Eccleſiæ, vt prætermittendum non ſit, etiamſi maiora, aliqua ex parte impedire videatur. Nam licèt formaliter (vt ſic dicam) minimum appareat, virtute tamen magnum eſt: cùm ex illo & Eccleſiæ mores, & altiores diſciplinæ magna ex parte pendeant, ita vt ad illud meritò accommodari poſsit parabola de grano ſinapis, quod minimum eſt quantitate, virtute autem magnum. Accedit, quòd altiores ſcientiæ plures habent Magiſtros, tam religioſos, quàm ſæculares: ad hanc autem puerorum eruditionem pauci, quales numero 3. & 4. proponebamus, inueniuntur, aut inclinantur, & ex hac parte maiori Eccleſiæ neceſsitati in eo ſubuenitur, & ideo licèt apud homines videatur minoris dignitatis, apud Deum fortaſſe eſt maioris meriti. Præterea quamuis opus hoc ad eas perſonas comparatum ab altioribus miniſteriis eas impediat: tamen non ibi ſiſtendum eſt, ſed cum toto religionis corpore eſt conferendum: nam (vt de Eccleſia dixit Paulus 1. Corinth. 12. *Corpus non eſt vnum membrum, ſed multa, & quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe neceſſaria ſunt*, & ex illorum miniſterio non impeditur corpus, quominus perfectiores actiones per altiores facultates poſsit efficere. Ita ergo contingit in corpore religionis: nam ſi hæc inferiora miniſteria cùm debita menſura, & moderatione ſumantur, non impediunt altiora: ſed potiùs ad illa iuuant, tum præparando materiam, vt ſic dicam, ex parte audientium, vt idonei ſint ad perfectiores diſciplinas capeſſendas, tum ex parte miniſtrorum, vt paulatim ab inferioribus ad perfectiora progrediantur, & ita in omnibus

bus magis proficiant; nam omnia tempus habent, & quædam miniſteria, quandam ætatem, & conditiones requirunt, quædam verò alias; & tota hęc varietas in corpore religionis inueniri poteſt, ſi cum dexteritate, & prouidentia gubernetur: quod quidem non negamus eſſe difficile, ac laborioſum, inde tamen ſperamus meritum augeri. Vnde per ſe loquendo, hic labor, & ſolicitudo non poteſt impedire ſubſtantialis perfectionis augmentum; tum quia eſt opus inſignis charitatis, & ex obedientia ſuſceptum ipſam charitatem multum auget, ac perficit; tum etiam, quia ſperandum eſt ratione talis ſtatus, & totius religionis ad hoc munus, inter alia inſtituta, non ſine ſpeciali Dei prouidentia, & approbatione; ſperandum inquam eſt non defuturum peculiare auxilium Dei ad illud munus, cum aliorum fructu, & ſine proprio nocumento, imò cũ magno etiam profectu efficiendum. Quapropter ſi quid eſt periculi, eadem diuina gratia, & ſuperiorum vigilantia, & aliis operibus religionis, & iis præſertim, quæ ad vitam contemplatiuam pertinent, ſuperari non difficile poterit generatim loquendo. Præſertim cùm tale periculum non ſit per ſe coniunctum huic miniſterio, ſed ſit valde accidentarium, & extrinſecum; vixque poſsint cogitari actiones humanæ, in quibus ſimilia, vel maiora pericula inueniri non poſsint.

XIII. Tandem quòd hoc tempore, & in hac religione medium hoc (quidquid ſit de religionibus aliis temporibus) fuerit valde opportunum Eccleſiæ, & non ſine peculiari Dei prouidentia inuentum, intelliget facile, qui animaduertat, quæ lib. 1. diximus, de inſtitutione Societatis: namque rationes omnes & circumſtantiæ, quas ibi obſeruabimus circa inſtitutionem Societatis ad miniſteria proximorum, ad hoc peculiare miniſterium applicari poſſunt, & experientia, quam diximus, inſtitutum ipſum comprobaſſe, non minus approbat; & confirmat hoc miniſterium. Re enim vera incredibilis eſt fructus, qui ex illo redundauit; in Prouinciis ſiquidem Catholicorum, vbi fides illæſa conſeruatur, non ſolùm puerorum, ſed etiam omnium ſtatuum mores per hoc medium reformati ſunt. nam ex his pueris, & plures religioſi, & boni clerici, & iuſti gubernatores Reipublicæ prodierunt. Cùm enim à tenera ætate Dei timorem concipiant, & diuinis rebus, ac ſermonibus aſſuefiant, ſemper odorem illum retinent, generatim loquendo, iuxta ſententiam Sapientis Prouerb. 22. *Adoleſcens iuxta viam ſuam etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.* In religionibus autem hæreſis labe infectis per hanc puerorum educationem, non ſolùm filij, ſed etiam parentes ſæpe ab hæreſi præſeruati ſunt, & ab illa interdum ad fidem reuocati. Sicut enim legimus Principes, & alios hæreſum patronos ad eas diſſeminandas, & propagandas, procuraſſe, vt pueri ſtatim ab initio cum ipſis literarum principiis errores biberent, vt de Maxentio refert Euſebius lib. 9. hiſtoriæ. cap. 5. & Theodorus presbyter in Iſagoge, ſeu expoſitione vnionis duarum naturarũ in Chriſto, ſtatim initio de ſectatoribus Eutychis, & Dioſcori refert tanta pertinacia Eccleſiam oppugnaſſe, vt quos haberent puerulos necdum compotes plani eloquij exacuerent, atque perſuaderent inducẽdo, quo poſsint, & audire & diſcere, quæ pro ſuo dogmate tuendo afferebant, quos noſtro etiam ætate Lutheranos imitari audiuimus: ſcribunt enim carmina, & elegantes orationes contra Pontificem, & Eccleſiam catholicam, vt pueri eas legentes eorum ſpiritum hauriant, & ſummam diligentiã adhibent, vt Magiſtri puerorum ſuis erroribus infecti, & ad eos affecti ſint. Et in Concilio Colonienſi ſub Adolpho p. 1. cap. 1. refertur ſectarios magiſteriis inhiare ſcholarum, & operam ſuam inſtituendæ iuuentuti paſsim venditare, vt venena ſua teneræ iuuentuti inſtillent; de Diuo etiam Petrò martyre ex S. Dominici familia, ſcribitur Patrem Patruumque hæreticos contendiſſe (ſed tamen fruſtra) vt ab ſchola remoueretur, vbi cum cæteris pueris fidei noſtræ rudimenta didicerat; eſſet ergo abſurdum, & inſolens (vt ait Theodorus ſuprà) ſi hæretici pro tuendo mendacio puerorum animos præoccupare ſtuderent, & Eccleſia pro veritate & animarum ſalute defendenda in eo negotio negligens inueniretur; propter hanc ergo præcipuè cauſam exiſtimo tali tempore Deum excitaſſe Ignatium, eique hanc mentem, & conſilium abſque aliarum religionum vrgente exemplo dediſſe, illudque ſui vicarij auctoritate, & multis effectibus, ac ſuæ gratiæ oſtenſionibus cõprobaſſe. Quibus tandẽ accedit grauiſsimum Cardinalium teſtimonium; nam in congregatione in qua ad dubia circa Concilium Trid. reſpondent, in quadam reſponſione 231. circa decretum Concilij Trid. ſeſſ. 23. c. 18. de reformatione, addiderunt, quærendos eſſe magiſtros Grammaticæ & Muſicæ eruditos, qui in ſeminariis pueros inſtituant, *quorum* (ait Congregatio) *ſi reperiantur I.ſuita cæteris anteponendi ſunt.* Atque ita ſatisfactum eſt tribus rationibus dubitandi in num. 6. poſitis.

Fructus eruditionis puerorum inter catholicos.

Item inter hæreticos.

Theodorus in tom 1. Biblioth. Patrum.

XIV. Addam in fine huius capitis vſque adeò cordi fuiſſe D. P. N. Ignatio hãc educationem puerorum, vt non putauerit indignum, vel alienum à noſtro inſtituto, etiam illorum curam ſuſcipere, qui ſub aliquo Magiſtro legere addiſcunt, aut ſcribere, cum debito tamen moderamine. Vnde in 4. p. Conſtit. c. 12. in fine vltimæ declarationis ſic dicitur; *In legendo & ſcribendo alios inſtituere, opus etiam charitatis eſſet, ſi is perſonarum numerus Societati ſuppeteret, vt omnibus vacare poſſet, propter earum tamen penuriam, hæc ordinarie docere non conſueuimus.* Itaque opus quidem ipſum ex ſe, charitatis eſt, & ſuſceptum propter prædictum finem, ſcilicet vt pueri cum ipſis primis literis, nihil aliud quàm honeſtatem, & religionem addiſcant, eſſet reuera magnum, & religioſum obſequiũ Dei, non tamen niſi rarò ſuſcipitur, & propter grauem aliquam cauſam, & communem neceſsitatem, ne tot muneribus nimium religio oneretur. Poteſtque moralis ratio adiungi; nam vtilitas, quæ ex illo magiſterio reſultat, magis remota eſt à literariis diſciplinis, minuſque ab illa pendent altiores ſcientiæ, quàm à Grammatica, vel aliis artibus liberalibus, & ex hac parte minus coniuncta eſt cum Collegiorum inſtituto, facileque inter ſeculares inueniuntur, qui exactè artem illam doceant, quæ magis etiam ad mechanicas accedit, quàm ad liberales, & ideo frequentius per laicos, quàm per clericos tradi ſolet, & alioquin ætas puerorum pro illo ſtatu, regulariter loquendo, nimis tenera & imbecilla eſſe ſolet ad morum inſtructionem accipiendam, & ideo minùs neceſſarium illis eſt noſtrum miniſterium: nam quod in hoc miniſterio iis puerulis fuerit opportunum, ſuppleri poteſt externas eorum ſcholas interdum adeundo, & in doctrina Chriſtiana, & bonis moribus pro illorum capacitate pueros inſtruendo, quam curam tanquam ſibi propriam, vbi commodè fieri poteſt, Societas non prætermittit.

Quid Societas habeat de eruditione elementaria puellorum.

CAPVT VI.

Vtrum ad externorum ſcholarium inſtitutionem conuenientibus mediis Societas vtatur.

DVo in hac inſtitutione intenduntur: profectus videlicet in doctrina, & in moribus, quæ ita comparantur, vt licet doctrina ſit quaſi materia propria I.

Duplex finis à Societ...

tatis in ſcholis intentum. propria huius miniſterij, & effectus proximus Collegiorum; finis tamen præcipuus ſit honeſtas morum. Quæ duo obſeruare licet in Concilio Tridentino ſeſſ. 23. c. 18. quod eſt de ſeminariis puerorum, & eorum inſtitutione, vbi media ad vtrumque effectum conſequenda præſcribit: meritò ergo in cõſtitutionibus Societatis idem circa has ſcholas ſecularium prouiſum eſt, & integro libro authoritate eiuſdem Societatis poſtea edito, & inſcripto, *Ratio inſtitutioque ſtudiorum*, diſertiſsimè inculcatum.

Prima aſſertio de mediis ad virtutem promouendam.

II. Primò ergo dicendum eſt, ſufficienter ac conuenienter in his Collegiis eſſe prouiſum de mediis, quibus iuuentus in virtute conſeruetur, ac promoueatur. Hoc facilè patebit breuiter hæc media enumerando. *1 medium confeſſio menſtrua.* Primum, quoniam conſcientia pura ſedes eſt ſapientiæ, ſtatuitur, vt frequens confeſsio peccatorum fiat, ſaltem ſingulis menſibus 4. p. Cõſtit. c. 7. §. 2. *Curetur*, (dicitur ibi) *quoad eius fieri poterit, vt ſingulis menſibus ad ſacramentum confeſſionis accedant.* Et cap. 16. *Diligenter curetur, vt qui literas diſcendi gratia ad vniuerſitates Societatis ſe conferunt, ſimul cum illis bonos, ac Chriſtianis dignos mores addiſcant, ad quod multum iuuerit, ſi omnes ſingulis ſaltem menſibus ſemel ad confeſſionis ſacramentum accedant.* *Vide Iſidorũ iuniorem tract. de variis collegiis ad vtilitatẽ publicam conſtituẽdis.* Hoc medium probauit Concilium Tridentinum dicto cap. 18. vbi de his, qui educantur in ſeminariis, dixit, *ſaltem ſingulis menſibus confiteantur peccata.* Et in vtroque loco ponderanda eſt particula *ſaltem*, per illam enim inſinuatur, melius eſſe, frequentius confiteri, & ita eſſe conſulendum, quamuis non exigendum, aut pro regula ſtatuendum, præſertim pro iunioribus ſecularibus. Et ob eandem fortaſſe cauſam, nihil de vſu Euchariſtiæ pro his ſcholaribus externis, ſicut pro noſtris ſcholarib. ſtatuitur, tacitè verò intelligitur id, quod Concilium expreſsius declarauit, dicens, & iuxta confeſſoris iudicium ſumant corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti: quod facilius in ſeminariis ſeruari poteſt, eo quòd in eis ſub ſeueriori diſciplina Eccleſiaſtica iuuenes contineantur.

III. *2. Medium diuinus cultus præſertim in Miſſa quotidie audienda.* Secundò poſt vſum ſacramentorum præcipitur quotidianus Dei cultus; & quia hic maximus eſt in ſacrificio Miſſæ, ideo in eiſdem locis conſtitutionũ dicitur vt Scholaſtici quotidie Miſsã audiant: quod etiam de ſeminariis expreſsit Concilium Tridentinum citato loco. In Concilio autem Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 9. ſub titulo, de reformatione Curiæ, non ſolùm dicitur, vt ad Miſſas, ſed etiam vt ad Veſperas, diuinaque officia audienda impellantur. Sed id intelligẽdum eſt cum diſtributione accommoda, non enim inducendi ſunt, vt quotidie his officiis aſsiſtant, id enim quamuis aliàs ſanctum, & bonum, illi ætati eſſet nimis oneroſum; & ſtudiorum opus impediret; & ideo Concilium Tridentinum de his qui educantur in ſeminariis ſolùm dixit in diebus feſtis debere in Eccleſia cathedrali, pro opportunitate loci inſeruire: ita ergo intelligendum eſt Concilium Latera. de diebus feſtiuis: nam de illis ſpecialiter loquitur, ſi contextus attentè inſpiciatur. In illis autem ad Miſſas audiendas omnino cogendi ſunt, ſi oportuerit; ad alia verò diuina officia tantùm inuitandi, & ſuauiter inducendi; præſertim verò ad prædicationes, & ſermones audiendos, vt dicitur in prædicto Concilio Later. Inde in dicto c. 16. 4. p. conſtit. dicitur; *Concionem ſingulis diebus feſtis, cum ea fiet, audiant*, & præceptoribus iniungitur, vt vnuſquiſque à ſuis diſcipulis hoc ſeruari procuret.

IV. Tertiò, quia generales conciones, quæ pro toto populo fiunt, minus accommodatæ puerorum captui atque adeò minùs vtiles eſſe poſſunt: ideo præceptoribus Societatis cura inſtruendi, & exhortandi ad virtutem ſuos diſcipulos variis modis commendatur. *3. Medium inſtitutio doctrina Chriſtia. ac exhortationes priuatæ, &c.* Quod eſt ſacris canonibus valde conſentaneum. Nam in dicto Concilio Latera. inter alia ſic dicitur; *Magiſtri ſcholarium, & præceptores pueros ſuos, ſiue adoleſcentes, non ſolùm in Grammatica, & Rhetorica, ac cæteris huiuſmodi inſtituere debeant, verum etiam docere teneantur ea, quæ ad religionem pertinent*: vt ſunt præcepta diuina, articuli fidei, ſacri hymni & Pſalmi & Sanctorum vitæ, &c. Sic ergo in prædict. cap. 7. 4. p. conſtit. §. 2. generatim dicitur, curandum eſſe vt ſcholaſtici, in his, quæ ad doctrinam Chriſtianam pertinent, bene inſtituantur: & in cap. 16. §. 2. in particulari ordinatur, vt ſemel in hebdomada prælegatur pueris Chriſtiana doctrina, & vt ipſi eam addiſcant ac recitent: & in §. 3. additur vt ſingulis etiam hebdomadis aliqua declamatio fiat, per quam omnes ad augmentum virtutis excitentur. Et §. 4. commendatur præceptoribus, vt inter legendum cùm ſe occaſio obtulerit, ad obſequium, & amorem Dei, ac virtutum diſcipulos moueant: quod etiam in priuatis Collegiis oportunè facere debent.

V. *4. Medium oratio in ſchola initio.* Quartò optima eſt conſuetudo in initio ſcholarum, ſeu lectionum publicè orationem præmittere; ſicut de Thoma Aquinate legimus, nunquam ſe lectioni, vel ſcriptioni dediſſe, niſi præmiſſa oratione. Hanc ergo cõſuetudinem in noſtris ſcholis quãtum fieri poſsit, ſeruandam eſſe in dicto §. 4. præcipitur. Docendi autem ſunt pueri, vt in ea breui oratione duo efficiant, vnum eſt vt omnia ſua ſtudia, & in particulari tempus illud, & actionem in Deum referant. Quod documentum inſinuauit Baſilius, quantum ad rectitudinem intentionis in reg. 292. ex breuioribus, & Boetius lib. de diſciplina ſcholarium cap. 6. latiùs Dionyſius Carthuſ. lib. de doctrina ſcholarium art. 20. Aliud eſt vt aſſueſcant à Deo poſtulare gratiam ad proficiendum in ſtudiis. Quod ad omnes alias vitæ actiones illis valde vtile eſſe poterit.

VI. *5 Medium ne prælegantur libri bonis moribus noxii, quod ſuadetur auth. Concil.* Quintò ſpecialiter cauetur in conſtit. 4. p. c. 14. §. 2. vt præceptores abſtineant ab eis libris iuuentuti prælegendis, in quibus ſit aliquid, quod bonis moribus nocere queat. Quod fere eiſdem verbis dixit Concilium Lateran. ſuprà; *Nihil* (ait) *contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eos docere poſſint.* Alia etiam Concilia, quæ de hac puerorum eruditione aliquid ſtatuerunt, ab his libris, qui obſcœnas fabulas, & comœdias continent, abſtinere iubent, vt videre licet in Concilio Colonienſi ſub Adolpho 1. p. c. 3. *Intereſt* (inquit inter alia) *vt tantùm caſti, pij, & religioni orthodoxæ conſentientes auctores prælegantur.* Quod iudicium non vult eſſe penes omnes, & ideo ſtatuit, vt nullus liber prælegatur iuuentuti, niſi ad hoc examinatus ſit, & admiſſus à Decano artium Catholicæ vniuerſitatis. Idem præcepit Concilium Mediolanenſe I. ſub Carolo Borrhomæo p. 1. c. de ludimagiſtris; *Non ſolum* (inquit) *libros indice S. D. N. Pij IV. auctoritate edito nominatim vetitos pueris non interpretentur, aut ab illis legi patiantur; ſed neque etiam alios, quibus obſcœna & turpia continentur*: quod etiam in regula 7. Catalogi Rom. cautum eſt; ſimilia videri poſſunt in Synodo Auguſtenſi cap. 26. & in Synodo Moguntina ſub Sebaſtiano c. 36. refertur etiam Synodus Valentina, ſub Martino Ayala ſeſſ. 1. quæ non habetur in tomis Conciliorum.

VII. *Item ratione ex patribus.* Ratio clara eſt, quia ſub ſpecie eloquentię & dulcedine Latinæ linguæ, & per oblectamenta fabularum prauas cogitationes immittunt, & mores inhoneſtos docent; imò mentem excitant ad incentiua libidinum: vt Iſidorus dixit lib. 3. de ſummo bono c. 13. & refertur in cap. *ideo prohibetur*. 37. d. Vnde rectè Origenes hom. 2. in Hierem. huiuſmodi libros

comparat calici aureo, in quo venenum propinatur. *Vnuſquiſque* (inquit) *Poetarum qui putantur apud vos* (ſcilicet ethnicos) *diſertiſſimi, calicem aureum temperauit* (ſcilicet per eloquentiæ ornatum, & ſtyli eloquentiam) *& in calicem aureum, venenum immiſit idololatriæ, & venenum turpiloquij, venenum eorum, quæ animam interimunt, dogmatum, venenum falſi nominis ſcientiæ.* Et in eadem ſententia multa ſcribit Auguſtinus lib. 1. confeſsionum, cap. 13. & ſequentibus, & ſpecialiter cap. 16. de Terentio loquens, ait; *Non omnino per hanc turpitudinem verba iſta commodius diſcuntur, ſed per hæc verba, turpitudo iſta confidentius perpetratur. Non accuſo verba, quaſi vaſa electa, atque pretioſa, ſed vinum erroris, quod in eis propinabatur ab ebriis Doctoribus.* Item Hieronymus in Ionam cap. 3. circa finem, ad hoc ipſum accommodat dicta verba Hierem. 51. *Calix aureus Babylon: inebrians omnem terram,* dicens; *Quē non inebriauit ſapientia ſæcularis, cuius non animos compoſitione verborum, & diſertitudinis ſuæ fulgore perſtringit?*

Venenum in auro, turpitudo in eloquentia.

Denique ex Baſilio ad nepotes ſuos refert Caſtro lib. 3. de iuſta hæretic. punit. cap. 9. (in quo ſimul cum præcedenti, de hoc argumēto: & de delectu in lectione librorum piè, & eruditè diſſerit) refert (inquam) Gentilium libros de diſcretione legendos eſſe, qua apes naturaliter vtuntur. *Apes enim* (inquit) *non omnibus floribus inſident, neque ex iis, ad quos accedunt, omnia auferre conantur, ſed quantum ipſis opportunum fuerit, reliquum dimittunt: ſic nos vt ſobrij ſapienteſque ſimus, quantum nobis congruum ac veritati propinquum ex ipſis fuerit perſequemur, reliquum præteream*us*. Et ſicut in legendis roſis ſentes vitamus. Sic in talibus ſermonibus, quidquid eſt inutile capientes, noxium vitemus:* ſimilia ſumi poſſunt ex Damaſceno lib. 4. de Fide c. 18. Hunc autem delectum non poſſunt habere pueri: & ideo tales libri, vel illis omnino legendi non ſunt, vel non *niſi prius à rebus, & verbis inhoneſtis purgati ſint,* vt in prædicta conſtitutione dixit B. Ignatius: quòd ſi purgari non potuerint, abiiciantur, *ne rerum qualitas animorum puritatem offendat,* vt ibidem in Declarat. dicitur. Sunt etiam optima ad hanc veritatem cōfirmandam, verba Baſilij regul. 15. ex fuſioribus, quamuis enim ille de pueris, qui in religione educantur ad profitendum in illa, loquitur: tamen ad rem de qua agimus optimè accommodantur. *Illud quoque* (inquit) *conſiderandum eſt, vt literarum commentatio inſtituto noſtro conueniens ſit, vt & magiſtri, ſcilicet vocabulis in ſacris literis vſitatis apud ipſos vtantur: & loco fabularum, hiſtorias rerum mirabiliter à Deo geſtarum, ipſis enarrent: itemque, ſumptis ex prouerbiis ſententiis ad virtutem erudiant.*

Vide eundē Caſtro 1. contra hæreſes c. 12.

VIII. Nec ſolùm ſanctis Patribus, ac decretis ſed etiam humanis legiſlatoribus hæc cura fuit, ſeruata proportione. Nam Vlpianus in l. *cætera* 4. ff. Familiæ erciſcundæ: quoad hoc comparat, mala medicamenta, venena, & libros, quos vocat *improbæ lectionis*: quę omnia protinus dicit eſſe corrumpenda officio boni, & innocentis iudicis. Plato etiam lib. 7. de legibus, Poëtarū libros, qui de Diis ſuis irreligioſe loqui videbantur, exterminandos à Republica cenſuit. Vnde rectè dixit Simancas de Catholicis inſtit. tit. 38. non ſolùm veræ religionis cultores, ſed etiam eos, qui peruerſam, atque impiam religionē ſuſcipiūt, libros noxios damnare ſolere: quod multiplici eruditione latè confirmat, & latiùs lib. 3. de Republica c. 26.

Item ex humanis legibus.

Secunda aſſertio de mediis ad literas promouendas.

IX. Secundò dicendum eſt, non minori prudentia definita eſſe ac ſtatuta in Societate neceſſaria media, quæ ad ſcholaſticorum, & puerorum eruditionem opportuna eſſe poſſunt: & in praxi ſeruantur. Hoc poſterius experientia conſtare poteſt, cū enim ad factum pertineat, aliam probationem certam non admittit; niſi fides ſcribenti adhibeatur. Poſſumus verò addere moralem perſuaſionem, nam hęc media, quæ reſpectu ſcholarium ſolùm reſpiciunt doctrinæ fructum, reſpectu præceptorum pertinēt ad bonos, & religioſos mores eorum. Nam ſtatuta illa, in quibus hæc media continentur, pars quædā ſunt illius regulæ, quæ à talibus perſonis ad perfectionem acquirendam obſeruanda eſt: & ideo tam accuratè ſeruantur, quàm quæcunque alia perfectionis regula: quia diuinum beneplacitum, & conſilium æquè per illa proponitur. Prior autem pars ex eiſdem conſtitutionibus accipienda eſt.

Poſterior pars vnde poſſit conſtare.

X. Primum igitur ac pręcipuum medium huius negotij eſt ipſorum magiſtrorum ſufficientia, ac diligentia, vt in cap. ſuperiori n. 3. tactum eſt, & per ſe eſt ſatis notum, & obſeruatum ab omnibus Conciliis ibidem in n. 5. & 10. citatis: quæ de hoc miniſterio tractarunt. In 4. ergo parte Conſtit. cap. 6. §. 6. ſic dicitur: *Profeſſores ſiue de Societate illi ſint, ſiue externi, optandum eſt vt docti, diligentes, & aſſidui, & profectus ſtudentium, tam in lectionibus, quam in aliis literarū exercitationibus ſtudioſi ſint.* In quibus verbis omnia, quæ ex parte præceptorum deſiderari poſſunt attinguntur. In declaratione verò, vt maior cautio in hoc habeatur, additur, vt ſine approbatione, & facultate Prouincialis, nullus publicè legat, niſi vel ad tempus, neceſsitatis gratia, & in claſsibus inferioribus rurſus. In cap. 12. §. 1. de Theologia dicitur: *In hanc potiſſimum Societatis vniuerſitates incumbent, ac diligenter per idoneos admodum præceptores.* De inferioribus verò doctrinis additur, *Harum etiam idonei profeſſores, & quidem iuſto numero conſtituantur.* De mediis verò ſcientiis ſeu artibus dicitur §. 3. *quæ diligentia par eſt, & per eruditos præceptores tradantur.* Denique cap. 13. §. 3. *Magiſtri* (dicitur) *diuerſi pro capitu, & numero audientium conſtituantur, qui quidem profectum vniuſcuiuſque ex ſuis ſcholaſticis ſpeciatim procurent.* Et ibi in Declaratione, de præceptorum numero ac diuiſione claſsium diligenter ſtatuitur, & conſonant ea, quæ in re ſimili ſtatuuntur in Concilio Trid. ſeſſ. 23. cap. 18. de Reformat. ibi, *hos pueros Epiſcopus in tot claſſes, quot ei videbitur, diuiſos, iuxta eorum numerum,* &c. atque ita in hac parte nulli labori vel oneri parciē Societas.

Prior tribus mediis oſtenditur. Primum medium ſufficientia & diligentia magiſtrorū.

XI. Secundum medium maximè neceſſariū ad erudiēdum cum fructu diſcipulos eſt ordo, ac methodus, tum in doctrina tradenda, tum etiam in diſputationibus & omnib. literariis exercitiis, & prælectionum recognitione circa ea, quæ à præceptoribus tradita ſunt, & in adhibenda diligentia, vt ſcholaſtici priuatim ſtudeant, vel aliquid componendo, vel repetendo, aut conferendo ea, quæ audierunt, quæ omnia in prædicto c. 13. quod eſt de modo & ordine prædictas facultates tractandi accuratiſsimè diſponuntur, & ad illud lectorem remitto, ne oporteat integrum hic tranſcribere. In c. autem 14. de libris, qui prælegendi ſunt, ſtatuitur, vt non ſolùm vitentur illi, qui aliquid periculi ad fidem, vel mores afferre poſſunt, ſed etiam illi eligantur, qui ad ſtudētium vtilitatem magis fuerint accommodati: nam hinc etiam eorum fructus magna ex parte pendet.

Secundum mediū methodus & ordo in docendo.

Vid. lib. de rat. ſtudiorū authoritate Societatis editum.

XII. Tertium medium eſt illud generale, & in omni Republ. ad mores, & artes promouendas, & vitia compeſcenda maximè neceſſarium, præmiū, ſcilicet, & pœna, quæ in vnaquaque actione vel perſonarum genere debet eſſe illis proportionata. Vtrūque ergo magna dexteritate, prudentia, & religione in ſcholis Societatis obſeruatur. Et quidē quoad pœnam ſtatutum eſt vt correctio ſufficiens non deſit, pro qualitate, & capacitate ſcholarium, ſi tamen corporaliter adhibenda ſit, propter religioſam decentiam, ac moleſtiam, non per ipſos præce-

Tertium medium punire, ac præmio donare merentes. De pœna.

Tractatum etiam fuit in 1. congreg. decret. 33.

præceptores, ſed per miniſtrum aliquem, ſeu correctorem ad id muneris deputatum executioni mandanda eſt. ita habetur p.4. Conſtit. c. 7.§.2. & cap.16.§.5. vbi etiam additur, ſi hæc correctio non ſufficiat & periculum ſit, vt ſcholaris aliis noceat, cùm ipſe parùm proficiat, expellendum eſſe ab ſtudio eum, qui incorrigibilis eſt. Et in Declaratione additur, ſi ad exemplum, & timorem aliorum, propter ſcandalum præſtitum maior aliqua pœna neceſſaria fuerit Rectoris prudentia procurandam eſſe, *quamuis* (dicitur ibi) *quoad eius fieri potuerit, in ſpiritu lenitatis, pace, & charitate cum omnibus conſeruata ſit agendum.* Atque hoc genus inſtitutionis videtur inſinuaſſe Baſilius in reg. 292. ex breuioribus ſupra iam citata, dum ait, pueros ea conditione eſſe admittendos, vt à religioſis inſtituantur, vt qui eos adducunt, intelligant eos eſſe erudiendos *in diſciplina, & correctione* Domini. Ex quo ſumpſiſſe videtur Carthuſ. opuſc. citato de eruditione puerorum, artic. 24. ad finem, in ſcholis edictum proponendum eſſe, vt nullus ad eas frequentandas admittatur, niſi prius conſentiat magiſtrorum diſciplinæ ac correctioni acquieſcere, imò & in præcipuis ſcholis ſtatutum eſt, vt non niſi data prius fide de obediendo Rectori in Scholaſticorum album quiſpiam deſcribatur.

XIII. *De præmio.*

De præmio nihil inuenio expreſsè in conſtitutionibus decretum: quod ideo fortaſſe accidit, quia de correctione oportuit expreſsè prohibere: ne executio per noſtros fieret, & cõſequenter peculiare officium pro noſtris vniuerſitatibus inſtituere ad eum finem. At verò de præmio nihil huiuſmodi ſtatuere neceſſarium erat: nam, vt dixit Philo Iudæus lib. de Abraham: *Sic viro Principi agendum eſt, vt ſi quis eget coactione, hunc aliis puniendum tradat. Cæterum cum præmia reddenda ſunt, id per ſe ipſum faciat.* Igitur de præmiis nihil ſtatuere neceſſarium fuit, ſed ex generali ratione prouidentiæ illa ſupponere: modum autem & vſum eorum prudentiæ gubernatorum relinquere. Nihilominus in 1. Congregatione generali can. 119. hoc amplius declaratum eſt his verbis: *Proponi & dari poſſunt munuſcula quadã, quæ præmia vocantur Scholaſticis externis, vt ea ratione inflammentur ad ſtudia literarum.* Et additur, *vt in eis ſeruetur modus honeſtus & religioſus*: quod denique medium in lib. de Ratione ſtudiorum ſæpius commẽdatur. Quin etiam Baſilius de re ſimili agens, reg. 15. ex fuſioribus: *profuerit* inquit, *illis, ſi proponantur præmia memoriæ, cum rerum, tum etiam verborum: ſiquidem fiet hac ratione, vt quæ volumus, ea facilius & iucundius ſint percepturi.* Atque in hunc finem Scholaſticis iis, qui in hoc noſtro Conimbricenſi, & inſigni Collegio erudiuntur: tum etiam vniuerſis ſeorsũ, qui de Latina lingua, Græca, Hebræaque ſoluta ac ligata oratione decertare volent, in ſingulos annos centũ aureorum libri apprimè concinnati, ſuperioris Academiæ expenſis, in præmia proponuntur. Quia verò honos alit artes, maximèque ſolet ſtudentes mouere, & quia alia præmia temporalia nõ ſemper poſſunt ad manum haberi: ideo hoc genere præmij pro captu actionum, & perſonarum, vt ſolent præceptores noſtri, conſignatis aliquibus locis, aut ſignis honoris, quibus pueri ad quandam æmulationem, & maiorem diligentiam excitentur. Et ob eandem cauſam pro maioribus viris, & grauioribus ſtudiis, non deſunt in noſtris vniuerſitatibus honorifici gradus literarij, iuxta cap. 15. 4.p. conſtit. His ergo modis ſtudentium profectus in virtute, & literis in vniuerſitatibus & collegiis Societatis quoad fieri poteſt procuratur, & cum diuino adiutorio, vt effectus ipſi ſatis oſtendunt, comparatur.

Vide Xenophontem in Hierone.

Concluſio capitis.

INDEX CAPITVM LIBRI SEXTI.

De profeßione quatuor votorum, quæ in Societate fit, ac probatione propria ei antecedente, deque alijs votis ſimplicibus, quæ conſequenter ad illam emittuntur.

Cap. I. *AN profeſſio in Societate rectè diu differatur?*

II. *Vtrùm ante profeſſionem tertius probationis annus fieri debeat.*

III. *Quid ſit in profeſſione Societatis vouere ſecundum obedientiam, peculiarem curam circa puerorum eruditionem, & quæ ſpecialis obligatio inde naſcatur.*

IV. *An obedientiæ votum ad ſummum Pontificem quod profeſſi Societatis emittunt, ſit ſolemne, & ab alijs tribus diſtinctum.*

V. *An profeſſio conuenienti modo in Societate fiat.*

VI. *De votis ſimplicibus vltra profeſſionem emiſſis, ac primum de voto non aſſentiendi relaxationi paupertatis.*

VII. *De voto non ambiendi dignitatem aliquam intra vel extra Societatem.*

VIII. *An votum non acceptandi Epiſcopatum abſque ſuperioris præcepto conuenienter fiat in Societate.*

IX. *De voto audiendi conſilia Generalis, ſi quis profeſſus Societatis in Epiſcopum aſſumptus fuerit.*

X. *De voto manifeſtandi dignitatem aliquam procurantes.*

XI. *Cur dicta profeſſorum vota ſimplicia ſint, & non ſolemnia.*

LIBER

LIBER SEXTVS.

De profeſſione, quæ in Societate fit, ac de iis, quæ illam antecedunt, & conſequuntur.

Diximus hactenus de gradu ſcholarium Societatis: reliquum eſt, vt ad gradũ profeſſorum tranſitum faciamus. Prius autem quàm de profeſsione ipſa, per quam gradus ille conſtituitur, cõſideramus, primo loco per duo ſequentia capita nonnulla præmittenda ſunt de tempore, & probatione præuiis ad illam iuxta peculiarem Societatis inſtitutionem; quæ in hoc ab aliis differt, quòd religioſos ſuos ad perfectionem ſolennem, non niſi poſt diuturnũ tempus, admittit; & in hoc etiam, quòd non contenta priori biennio probationis, tertium annum ab ſcholaribus ſuis poſt finita ſtudia exigit; & quia vtrunque ſingulare videtur, vtrumque in ea reprehenſum eſt; & ideo vtriuſque rationẽ reddere eſt neceſſarium. Secundo loco dicendum erit in cap. 3. 4. & 5. de ipſa ſolenni profeſsione. Tertio tandem à ca. 6. vſque ad finem libri, de quibuſdam votis ſimplicibus, quę conſequenter ad illam emittuntur.

CAPVT I.

Vtrùm profeſſio in Societate conuenienter per multum tempus differatur?

I. *Prima reprehenſio in Societatem alibi iam expedita.* DVo in hac parte ab aliquibus reprehenſa, ab aliis in dubium reuocata ſunt. Primum eſt nimia dilatio admittendi ad profeſsionem eo quod ſingularis, & noua videatur, &, quod grauius eſt, nonnullam iniuſtitiam continere. Sed de hoc puncto ſatis dictum eſt lib. 3. à principio, oſtendendo cur poſt biennium, ad vota ſimplicia, & non ſolennia ſcholares admittantur, non ſolùm abſque iniuſtitia, verùm etiam ſine vllo vero incommodo illorum, & cum magna ratione, & ſpe boni communis. *Pro altera arguitur primo authoritate.* Secundum eſt, quòd hoc tempus, non ſolùm ſit diuturnum, ſed etiam indeterminatum, quod eſt longe diuerſum, & poteſt habere maiora incõmoda, & minorem cauſam, vel neceſsitatẽ. Quod primum declaratur ex vſu Eccleſiæ circa promiſsionẽ clericorum, vſque ad ſacerdotium, quem Eccleſiaſticum vſum antiquiorem diximus ibidem c. 1. n. 3. imitari Societatẽ in hoc genere probationis. Quãuis enim olim diuturna probatio clericorũ fieret, ſemper tamen habuit per canones definitum tempus. Id conſtat ex epiſt. Zoſimi I. ad Heſychium. Nã in primo c. generatim ait, neminem admittendum eſſe ad ſacerdotium niſi poſt lõgam probationem, poſtea verò c. 3. deſignat temporis dilationem, ſcilicet, quinquennium ad minimum in gradu lectoris, & quatuor deinde annos in gradu ſubdiaconatus; quinque etiam alios in diaconatu, & ita tandẽ admitti poterat ad presbyterium. Quæ paucis mutatis præſcripſerat Siricius Papa epiſt. 1. ad Himerium, c. 8. & 9. vbi etiam à presbyterio ad Epiſcopatum, tempus decẽnij deſignat; quod Zozimus poſtea omiſit, & ad illum aſcenſum nullum definitum tempus requiſiuit. Hormiſda autem Papa in epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, c. 1. quamuis indefinitè requirat longam probationem, addit tamen, eam eſſe debere iuxta præſcripta, ac definita per ſacros canones alludens ad citata decreta, & ita in idem redit. Et idem ferè habet Leo Papa epiſt. 85. alias 87. ad Epiſcopos Africæ, & eundem ſenſum habet canon 13. Concilij Sardicenſis. quæ omnia cum aliis refert Gratianus d. 61. 76. & 78. Iuo Carnoten. in ſuo decreto p. 6. c. 29. & ſequentibus.

II. *Arguitur 2. ratione quaſi oſtenſiua.* Præterea, eſto expediat diuturna probatio, non caret incommodis illo temporis indeterminatis: nã inde ſequitur, vt hominis arbitrio faciẽda ſit, quia non poteſt aliud medium inueniri. Contra hoc autem militat inprimis, quòd in omni humana communitate conuenientius eſt, vt ea, quę ſunt grauiora, & quaſi fundamenta talis ſtatus, ſint certa lege definita, & non ſint arbitraria; hæc enim eſt potiſsima cauſa, ob quam neceſſariæ ſunt leges humanæ; ſed profeſsio ſolennis, eſt vnum ex potiſsimis fundamentis religionis; ergo tempus eius non debuit arbitrio hominis relinqui, ſed per legem ſtatui.

III. *Item ab incommodis.* Deinde ex hoc arbitrio ſequi facilè poſſunt acceptiones perſonarum, ex parte Superiorum nimirum, vel propter humanum affectum, admittendo minùs dignos, & digniores interdum prætermittendo, aut nimium differendo; vel ex ignorantia facti, quæ ſæpe interuenire poteſt, præſertim in tãta multitudine perſonarum, & in tanta locorum diſtantia: vbi neceſſe eſt per aliorum relationẽ, ſeu informationem, notitiam comparare eorum, qui profeſsione digni ſunt. & ita facile eſt vel ignorantiam, ſeu etiam inaduertentiam, vel errorem admiſceri. Tandem hinc ſequi poſſunt querelæ, & perturbationes eorum quibus profeſsio magis differtur, quàm aliis, vel quàm ipſi cupiant. Eſt enim humanum quid, hunc gradum appetere, vel quia omnis, qui eſt in via, naturaliter expetit terminum, vel quia religioſus non videtur irreligiosè facere appetendo maximum vinculum, & obligationem magis indiſſolubilem cum Deo, vel certè, quia illud eſt quoddam teſtimonium publicum probitatis, & ſufficientiæ ad omnia munera, ſeu miniſteria ſuæ religionis. Aliunde verò difficillimum eſt, vt non contriſtet nimia dilatio deſiderij non completi, præſertim ſi ſub ſpecie iuſti, & honeſti deſiderij concipiatur, & maximè quando aliis nec antiquioribus, nec doctioribus gradus ille confertur. Hæc autem omnia incommoda ceſſarent, ſi tempus eſſet certa lege definitum; tunc enim nemo; quantumuis doctus, vel religioſus, conqueri poſſet, ſi toto tempore lege præſcripto, differretur eius profeſſio. Et aliunde poſſet tempus præſcribi ſufficiens ad diuturnam probationem intentam: quæ enim experientia, vel probatio fieri non poteſt ſufficiẽs per decẽ vel duodecim annos, vel aliud ſimile tempus,

quod prudenti arbitrio regulariter iudicetur ſufficiens? hoc enim ſatis eſt ad humanam legem, etiamſi interdum poſſit in particulari ſuperfluum, vel diminutum inueniri.

IV. *Reſolutio capitis.* Nihilominus dicendum eſt iuſtiſsimis de cauſis tempus ſolennis profeſsionis, non eſſe certa lege, in Societatis inſtituto definitum: quamuis enim vt definiretur tum in 4. congreg. can. 7. tum in 5. can. 29. propoſitum fuerit, definiendum tamen non eſſe, in decreto 13. ipſius 4. congreg. & can. 11. quintæ ſtatutum eſt, vt hoc probemus, proponenda primùm ſunt verba conſtitutionum, quæ de hoc loquũtur, & quæ certas conditiones ad profeſsionem emittẽdam requirunt. *1. Conditio ad profeſſionem vnde eius dilatio oſtendetur.* Primùm ergo *iure ordinario* non admittuntur in Societate ad profeſsionem emittendam, niſi Sacerdotes, vt habetur in examine cap. 1. §. 8. vbi ſermo eſt de profeſsis, quatuor votorum, in quibus circa hoc nulla fit diſpenſatio: quia ſi interdum ex cauſa vrgente neceſſe ſit aliquem ad profeſſionem admittere ante ſacerdotium, illi ſatis erit ſolennis profeſsio trium votorum, quia ad nullum finem poteſt eſſe alia neceſſaria; & hanc etiam admittit, licèt rarò, Societatis conſtitutio p. 5. c. 2. §. 3. Quanquam regulariter, etiam illa non ſit cõcedenda, niſi Sacerdotibus, vt ex prædicto §. 2. & declaratione eius non obſcurè colligitur, & conſuetudo ſatis interpretatur; & ideo dixi, *iure ordinario*, vt vtrãque profeſsionem comprehenderem, & indicarem exceptionem, quæ in profeſsione trium votorum fieri ſolet, præcipuè ob cauſam primogenituræ, ſeu maioratus, iuxta can. 4. quintæ congregationis generalis, qui ita habet; *nemo deinceps iure maioratus gaudens in Hiſpania, niſi habita facultate R. P. Præpoſiti Generalis in Societatem recipiatur; & ſi ſit iis donis ornatus, vt magnam præbeat ſpem, ſe poſt biennium probationis fore talem, qualem noſtræ conſtitutiones requirunt, vt ad profeſſionem trium votorum admittatur, ad profeſſionem autem intelligatur admittendus, niſi qualitas maioratus eiuſmodi fuerit, vt promotio ad ſacrum ordinem firmitati illius abdicationis ſatis ſit: tunc enim non profeſſio, ſed ordinatio procuranda erit.* *Ratio huius primæ conditionis.* Ratio verò huius conditionis presbyteris eſt, quia Societas eſt religio presbyterorum, vt ſuprà lib. 1. c. 5. oſtenſum eſt, & quia gradus profeſſorum eſt ſupremus in Societate, ad eoſque pertinet principale regimen eius, & grauiora miniſteria, quæ ſacerdotium requirunt.

V. *2. Conditio.* Hinc conſequenter poſtulatur ad profeſsionem emittendam, ætas ad minimum 25. annorum, p. 1. conſtit. c. 2. §. 12. vbi 25. annus expletus deſignatur, dicitur enim debere excedere 25. annũ. Vnde quoad hoc maior ætas ad profeſsionem, quam ad ſacerdotium requiritur, cùm ad ſacerdotium 25. inchoatus iure ordinario ſufficiat, & ita poſſet regulariter intelligi, quod in eadem p. 1. conſtit. in Declarat. c. 3. lit. K. dicitur, poſſe Generalem diſpenſare, vt cum minore ætate profeſsio fiat: maximè enim videtur habere locum hæc diſpenſatio, quoad complementum 25. annorum; nam ſi maior futura eſſet diminutio, oporteret vel ſimul diſpenſare in priori cõditione, ſcilicet, vt ſine ſacerdotio, fieret profeſsio, vel vti priuilegio recipiendi ordines ante legitimã ætatem.

VI. *3. conditio.* Rurſus poſtulatur eruditio, non mediocris in literis, vt infrà in cap. 5. num. 7. attingemus; & in vita & moribus conſpicuis magna probatio, vt in eiſdẽ locis citatis declaratur, & p. 10. §. 7. ac ſæpe alias, & in Bullis Pontificiis hoc ſæpe repetitur; præſertim in his, in quibus declaratur, & confirmatur conſtitutum, vt ſunt præcipuè prima Bulla Pauli III. & Iulij III. & duæ conſtitutiones Gregorij XIII. in quibus conſequenter aſſeritur, regulariter loquendo, neceſſarium eſſe diuturnum tempus, quia ſufficiens in literis eruditio, non breui tempore comparatur: & rarò comparata ſupponitur in his qui ad religionem veniant. Solida autem virtus, eiuſque probatio, religioſam diſciplinam plurium annorum in omnibus, moraliter loquendo requirit. Eſt ergo ſimpliciter diuturnum tempus neceſſarium.

VII. *Duplex prædictæ dilationis determinatio.* Hoc autem tempus dicitur, ad minimum, debere eſſe vltra biennium, in examine c. 1. §. 12. & cap. 4. §. 16. vbi additur poſſe hoc tempus prorogari; circa quod tempus aduertendum eſt, dupliciter poſſe aliquem in Societate admitti ad ſolennem profeſſionem: primò mediante gradu ſcholarium: ſecundò immediatè poſt nouitiatum. quamuis enim hoc rarius fiat, quia rarò inueniuntur perſonæ, quæ immediate ſint capaces illius gradus, vel cauſæ, quæ ad illum immediatè concedendum obligent; attamen per ſe non repugnat, nec eſt alienum ab hoc inſtituto. Illius ergo temporis determinatio, non erat neceſſaria, quoad priorem modum, nec quoad illum poſita eſt; quia ad ipſum gradum ſcholarium neceſſarium eſt illud biennij tempus: ergo multo magis ad profeſsionem, quæ poſt illum danda eſt. Imò tunc non poteſt biennium ſufficere ad profeſſionem; tum quia tempus aliquod, neque illud quidem exiguum, in literis, & gradu ſcholarium conſumendum eſt; tum etiam, quia ibidem additur, in ſcholaribus neceſſarium eſſe tertium probationis annum, priuſquam ad profeſsionem admittantur. Poſita ergo eſt illa determinatio pro his, qui immediatè ad profeſsionem ſolennem ſunt admittendi, eſtque determinatio (vt ſic dicam) quoad minimũ, non quoad maximum, quia ſcilicet infra biennium danda non eſt profeſsio; non tamen neceſſe eſt, vt, completo biennio ſtatim detur, ſed tempus illud prorogari poteſt, vt in eodem p. 12. dicitur: & quoad hoc extremum nulla eſt determinatio in tali tempore.

VIII. *Dubiũ tripartitum contra nunc dicta.* Vtrumque verò habet nonnullam difficultatem in conſtitutionibus ipſis. Nam inprimis p. 5. c. 2. §. 3. ad profeſsionem ſolennem trium votorum, requiruntur ad minimum, ſeptem anni religionis Societatis; *in quibus perſona nota fiat, & non mediocrem ſui talenti, ac virtutum ſatisfactionẽ in ea præbeat*; ergo multo magis requiritur idem ſeptennium ad profeſsionem quatuor votorum: ergo non rectè aſsignatur biennium pro minimo tempore: Aliunde autẽ videtur nec biennium eſſe minimum; nam illud diminui poteſt, vt dicitur in declaratione cap. 1. 5. p. conſtit. lit. C. Denique, ex alio capite videtur in eo caſu, in quo hic terminus pro minimo aſsignatur, debere eſſe maximum; quia quando perſona talis eſt, vt immediatè poſt nouitiatum poſsit eſſe digna profeſsionis quatuor votorum, iam non eſt capax ſtatus ſcholarium, ſupponitur enim in literis ſatis inſtructa: nec debet vltra biennium in nouitiatu detineri: ergo debet ſtatim poſt biennium ad profeſsionem admitti.

IX. *Expeditur prima pars dubii.* Prima pars dubitationis expedienda eſt, ex diſtinctione data in num. 7. de tranſitu à nouitiatu ad profeſsionem, mediato, vel immediato. Videtur enim mihi in illo loco 5. p. Conſtit. ſupponi, neminẽ, *ſecundum ordinariam legem*, admittendum eſſe ad profeſsionem trium votorum immediatè poſt nouitiatum, ſed poſt diuturnam probationem in gradu ſcholarium; & ita facile conciliatur ille locus cum alio, qui ad minimum requirit tantùm biennium: nam in vno eſt ſermo, de tranſitu mediato, in alio verò de immediato, & conſequenter, in vno eſt ſermo expreſſus de profeſsione trium votorum, in alio verò, licèt non exprimatur, tamen vnum locum per alium declarãdo, ſermo eſt de profeſsione quatuor votorum.

X. *Cur profeſſio 4. votorũ fieri liceat* Et ratio differentiæ reddi poteſt ſufficiens: nam quando aliquis ob perſonæ conditionem, & peculiaria dona admittẽdus eſt poſt nouitiatum imme-

diate

poſt bienniũ, non vero trium.

diatè ad profeſsionem, talis eſſe debet, vt ad profeſsionem quatuor votorum digne poſsit admitti: & ideo licèt profeſsio, quatuor votorum dignior ſit, nihilominus facilius ſit trãſitus ad illam immediatè poſt nouitiatum, quàm ad profeſsionem triũ votorum. Hac ergo ratione deſignatur ſeptenniũ, vt minimum tempus neceſſarium ad profeſsionem trium votorum, quia ſupponitur nunquam fieri immediatè poſt nouitiatum. Dixi autem, *ſecundum ordinariam legem*, quia ob accidentariam cauſam extrinſecam, qualis eſt, (vt ſuprà numero 4. dicebam) ſucceſsio in maioratu, contingit interdum aliquẽ immediatè poſt nouitiatum, admitti ad profeſsionem trium votorum, & tunc clarum eſt, non eſſe expectandum ſeptennium, quia hoc repugnaret vrgenti neceſsitati, propter quam maturatur illa profeſsio.

XI.
Expeditur 2 pars.

Ad ſecundam partem dubitationis reſpondetur facilè, biennium aſsignari, vt minimum tempus neceſſarium ad profeſsionem, ex vi regulæ, cui non repugnat, quod per diſpenſationem Præpoſiti Generalis poſsit tempus illud coarctari, & hoc eſt, quod in prædicta declaratione dicitur. Eſt autem animaduerſione dignum, quod lib. 2. cap. 4. numer. 9. attigimus, in Congregatione S. generali, canon 10. ſtatutum eſſe, vt nullo caſu exercere liceat facultatem diſpenſandi in contrahendo biennij ſpatio quoad effectum admittendi aliquem ad ſtatum religioſum per vota ſimplicia ſcholarum: vnde videbatur conſequenter prohibita diſpenſatio circa idem tempus, in ordine ad profeſsionem ſolennem. Quod tamen non ita eſt: nam potiùs in eodem can. 10. aduertitur, per illum non derogari Superiori declarationi conſtitutionum, quia ſatis eſt, vt illa facultas diſpenſandi in biennio in ordine ad profeſsionem exerceri poſsit. Itaque iudicauit Congregatio poſſe minus expedire contrahi biennij tempus ad vota ſcholarium, quàm ad profeſsionem ſolennem: quod ſanè difficilè apparet, cùm profeſsio ſit vinculum indiſſolubilius, & proximè ordinatum ad altiorem finem, & ideo ex ſe maiorem probationem requirat. Nihilominus non ſine rationabili cauſa id iudicatum, & ſancitum eſt; quia regulariter, ac ferè ſemper fiunt vota ſcholarium immediatè poſt nouitiatum; & illud biennium per ſe, ac primariò poſtulatum eſt propter ſcholares; id eſt, propter iuuenilem ætatẽ, in qua recipiuntur, & propter munus, ad quod proximè admittuntur, & ideo fuit expediens in huiuſmodi perſonis omnino claudi ianuam diſpenſationis incorporandi illos, eo modo, quo incorporari poſſunt ante biennium probationis expletum, tum ne ſumeretur occaſio ſæpius diſpenſandi in re, quæ ordinariè fieri debet, tum quia reſpectu talium perſonarum, taliſque ſtatus, vix poteſt cogitari cauſa, quæ ad hoc cogat. At verò admiſsio ad promiſsionem immediatè poſt biennium, rariſsimè fit, ac fieri poteſt: & tunc neceſſe eſt, vt vel cauſa extrinſeca cogat, propter abſolutam vinculi indiſſolubilitatem, (quæ cauſa vix poteſt vnquam ad biennium minuendum obligare) vel vt perſona adeò ſit matura, & digna, vt ad omnem ſatisfactionem breuius tempus ſufficere poſsit, & ideo pro hoc raro caſu, & oportuit diſpenſationem prohiberi, ne fortaſſe, etiam hac occaſione, ingreſſus in Societatem, huiuſmodi perſonis grauioribus difficilior reddi videretur.

Ratio canonis 10. in 5. congreg. editi.

XII.
Annus nouitiatus etiã in Societate ſeruandus.

Quamuis autem biennij tempus per hanc facultatem minui poſsit, non tamen integer probationis annus, qui non ex ſpeciali iure religionis, ſed communi Concilij Tridentini neceſſarius eſt, etiam in Societate ad valorem profeſsionis: & ideo non poteſt in eo religio ipſa diſpenſare, vt ſuprà lib. 2. c. 4. num. 7. tetigi, tractando de nouitiatu. Vbi etiam à numer. 9. tetigi quæſtionem, an profeſsio facta in Societate poſt annum probationis, & ante expletum biennium, ſine legitima diſpenſatione, valida ſit, eſto malè fiat. In qua cenſeo validam eſſe: quia conſtitutiones Societatis, quæ ad hanc profeſsionem requirunt tempus vltra biennium, nunquam declarant hanc eſſe ſubſtantialem conditionem neceſſariam ad valorem actus, vt ibi latiùs expendi.

Ad tertium membrum reſpondeo, hoc biennij tempus, nòn eſſe præfixum ex parte termini magnitudinis, ſeu ita vt iure ordinario habendum ſit tanquam ſufficiens, vt ſi aliqui immediatè admittantur ad profeſsionem, quia licet poſsint multæ perſonæ recipi ad nouitiatum, quam non indigeat diſciplina ſcholarium, quoad doctrinam; frequenter nihilominus contingere poteſt, vt eædem perſonæ indigeant maiori tempore ad diſciplinam religioſam, & ad maiorem, magiſque exactam probationem morum, & talenti in miniſteriis exercendis circa proximos. Item indigere poſſunt maiori inſtructione in ipſo vſu exercitiorum, & actionum Societatis. Ac denique in huiuſmodi viris iam conſummatis in ætate quoad doctrinam, imò etiam quoad mores, maior probatio ſæpe deſiderari poteſt (habet enim in eis ſpecialem difficultatem) vt ſeſe accommodent modo procedendi religionis, præſertim in humili obedientia, & ſubiectione, & in reponendo proprio iudicio, illud Superiorum, & religionis dictamini confirmando. Propter has ergo, & ſimiles cauſas, ſæpè neceſſarium eſt, vt in his etiam perſonis biennij tempus differatur; & ideo licèt tempus illud præfixum ſit vt minimum, non eſt poſitum vt maximum. Tunc autem (vt difficultati ſatisfaciamus) admitti poſſunt tales perſonæ poſt biennium, ad gradum ſcholarium: quia hic gradus, licèt præcipuè videatur inſtitutus propter literas addiſcendas, & ideo inde nomen acceperit, non tamen propter ſolas illas, ſed etiam propter alios fines proximè inſinuatos, ſcilicet propter maiorem diſciplinam religioſam, magiſque probatam multiſque experimẽtis radicatam, & cognitam, & propter aliquem etiam vſum miniſteriorum, & probationem talenti reſpectu illorum, vt intelligi poteſt ex 4. p. conſtit. cap. 8.

XIII.
Expeditur 3. pars.

XIV.
Oſtenditur iam ex inſtituto Societatis reſolutio data in n. 4.

Igitur de hoc tempore præter biennium, vt minimum neceſſarium, nihil in regula Societatis definitum eſt, ſed tantum indefinite declaratum, oportere admittendos ad profeſsionem eſſe *in v.ta & moribus diu probatos*, in exam. cap. 1. §. 8. & p. 5. cap. 2. §. 3. ac ſæpe aliàs. Quæ inſtitutio ita approbatur in Bulla prima Iulij III. vbi ex parte S. Ignatij, & ſociorum hæc verba proponuntur. *Opportunum iudicauimus, etiam ſtatuere, ne quis ad profeſſionem in hac Societate emittendam, niſi diuturnis, & diligentiſſimis probationibus, prout in conſtitutionibus declarabitur, eius vita & doctrina explorata fuerit, recipiatur; quia reuera hoc inſtitutum omnino humiles, & prudentes in Chriſto, & in Chriſtianæ vitæ puritate, ac literis conſpicuos exigit.* Quæ inſtitutio ſtatim à Pontifice confirmatur. Similiter in Bulla 1. Pauli III. de ſcholaribus ſolùm dicitur: *Poſt cognitum in ſpiritu, & literis eorum profectum, & poſt ſuffi ientem probationem in Societatem noſtram admitti poſſint.* & eodem modo approbarunt hanc inſtitutionem reliqui Pontifices, nullo certo aſsignato termino, quo finito neceſſariò fieri debeat. Imò etiam Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 16. de regularibus, hoc ipſum confirmauit illis verbis, quæ ſæpe citauimus. *P.r hac tamen ſancta ſynodus nihil intendit innouare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis I E S V iuxta pium eorum inſtitutum à ſancta ſede Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Ecleſia inſeruire poſſint.*

Hæc

Hæc enim verba ſpecialiter dicta ſunt à Concilio propter profeſsionis dilationẽ, vt ex contextu conſtat. Nam proximè ante præceperat, vt in aliis religionibus, peracto probationis tempore, perſonæ ad profeſsionem admittantur: & ab hac regula excipit Societatem, cuius inſtitutum nullum alium terminum ponit, niſi *cum Societati, vel eius præpoſito General. plenè ſit in Domino ſatiſfactum* 5. p. conſtit. c.3. Hunc ergo terminum, tam Pontifices, quàm Concilium approbarunt.

XV. *Accedit 1. ratio ſeu dilemma.* Rationes etiam ad idem confirmandum multæ afferri poſſunt. Prima eſt, quia conſiderato inſtituto Societatis, & varietate perſonarum, quę in ea recipi poſſunt, nullus talis terminus commode aſſignari poterat. Aut enim talis terminus fuiſſet breuis, v.g. ſeptem, aut nouem annorum: aut prolixior viginti annorum, v.g. aut amplius. Primum nõ fuiſſet regulariter expediens, quia oſtenſum eſt inſtitutum hoc poſtulare diuturnas, ac multiplices probationes: vnde ad minimum ordinariè requirit poſt biennium nouitiatus totum ſtudiorum tẽpus, quod ſolet eſſe nouem, aut decem, vel plurium annorum. Poſt nouitiatum enim duo, vel tres anni in literis humanioribus, & perfectione linguarum conſumi ſolent, quibus adduntur tres, vel quatuor (iuxta regionum conſuetudinem) pro Philoſophiæ curſu. Sequuntur deinde quatuor anni ſcholaſticæ Theologiæ; & interdum ſolet prouectioribus vnus, vel duo anni concedi ad recognoſcenda, quæ audierunt, & ad aliquam lectionem Patrum comparandam, & ſimul in publicis actibus, & diſputationibus ſpecimen aliquod comparatæ doctrinæ tribuendum, contingit item frequenter vt hic ſtudiorum curſus docendis externis inferiores diſciplinas interrumpatur, id enim ad ſuſtinenda onera religionis, & publicis muneribus ſatisfaciendum, ſæpe neceſſarium eſt. Atque ita fit non rarò, vt in huiuſmodi ſtudiis, quindecim, vel plures anni conſumantur; poſt quos ſequi debet tertius probationis annus, de quo ſtatim dicemus in cap. ſequenti. Cùm ergo leges morales ferri debeant iuxta ea, quæ frequentius accidant, & reſpicere debeant totum corpus Societatis, & non vnius, vel alterius prouinciæ commodum, vel conſuetudinem, non poterat terminus profeſsionis; ſi deſignandus fuiſſet longè ante vigeſimum annum præſcribi. Tam prolixum autem terminum præfigere his temporibus, & in hac religione, non erat expediens. Quamuis enim nonnulli ex antiquis monachis, etiam vſque ad XXX. annum renunciantes probare ſolerent, vt legimus apud Ioannem Climacum in 4. gradu de obedientia, parum à principio: hi tamen præſentis temporis mores non ferunt; præſertim ſi pro termino præfixo, ac neceſſario, tantum tempus aſsignetur. Item quia in tanta varietate perſonarum, quæ in Societate recipiuntur, diuerſarum ætatum, ac conditionum, tanta dilatio ſæpe eſſet incongrua, & ipſis perſonis onerosa, ſine legitima cauſa, & religioni inutilis, vel etiam nociua. Non ergo potuit talis terminus conuenienter limitari, ſed prudenti arbitrio debuit relinqui.

XVI. Vnde addi poteſt ſecunda ratio, quæ magis explicat præcedentem; nam vel hic terminus futurus erat ita certus, vt nec contrahi poſſet, nec prorogari, nec etiam regulariter diſpenſari, niſi ex grauiſsima, & extraordinaria cauſa; & hoc modo propoſitus fuiſſet ſine dubio incommodiſsimus, vt ratio facta declarat, vel ita eſſet deſignandus, vt tamen facile poſſet Societas, vel eius Præpoſitus Generalis in eo diſpenſare, coarctando illum, vel etiam prorogare. Hoc autem modo non vitarentur incommoda, quæ in principio num.3. proponebantur, ſed potiùs augerentur: quia eo ipſo, quòd tempus illud pro quibuſdam ex diſpenſatione minueretur, aliorum querelæ timeri poſſent, de acceptione perſonarum ſuperiorem ipſum arguendo, & ſic de aliis. In prorogatione autem, ſi aliquando eſſet neceſſaria, fuiſſet maior nota, ſeu infamia; ergo penſatis omnibus conuenientius fuit in hac parte nullam ſtatuere legem præter prudens ac iuſtum iudicium Prælati.

XVII. *3. Ratio.* Tertia & fundamentalis ratio eſt; quia cauſæ omnes quæ mouerunt Societatem ad expectandam diuturnam probationem, conſequenter impulerũt ad expectandum ſatisfactionem ipſius Societatis ex tali probatione reſultantem, nam ad hunc finem ordinatur probatio, quę inutilis eſſet, ſi illo fine nõdum conſequuto, profeſsio nihilominus danda eſſet. Hæc autem ſatisfactio non poteſt eſſe certa in quolibet certo, ac determinato tempore, quia non conſiſtit in ſola temporis perſeuerantia, ſed in vita & moribus, & affectuum moderatione, quæ ab aliquibus breui tempore, ab aliis verò (quod frequentius accidit) per diuturnum etiam tempus nõ comparatur: ergo ſpectato fine probationis diuturnæ, non fuit expediens aliter illi terminum profeſsionis aſsignari.

XVIII. *Accedunt commoda ſine incommodis.* Accedunt præterea alia commoda ex huiuſmodi incertitudine, ſeu indeterminatione prouenientia: ſi enim tempus ad profeſsionem eſſet certum, ac determinatum per legem, poſſet humana fragilitas inde occaſionem ſumere ad remiſsius, vel negligentiùs agendum, tam in virtutis, quàm in literarum profectu, & in applicatione etiam ad miniſteria Societatis, & ſuſtinendos labores profeſſorum proprios: quæ occaſio tollitur ex temporis incertitudine: imò cùm omnes intelligant profeſsionis meritum non eſſe poſitum in temporis antiquitate, ſed in illis donis, & conditionibus, quæ ad eum gradum in Societate poſtulantur, de quibus illi priùs ſatisfacere neceſſe eſt; inde fit, moraliter, ac regulariter loquendo, vt excitentur ad maiorem curam, tam in obſeruatione inſtituti, quàm in ſtudiis & aliis Societatis exercitiis ac miniſteriis: Denique cùm hæ vtilitates ex hac inſtitutione ſperari poſsint, nullumque verum incommodum ex illa poſsit timeri; & aliæ rationes, & cauſæ pro materia morali, ſint etiam vrgentes, nulla relinquitur in hoc negotio dubitandi ratio. Solùm ſupereſt vt probemus, hinc non ſequi incommodum: hoc autem partim probatum eſt, in ſuperioribus lib. 3. cap.2. cùm oſtendimus ſcholaribus Societatis nec iniuriam, nec, per ſe loquendo, aliquod incommodum fieri, eo quòd non ſtatim ad ſolennem profeſsionem admittantur: Quæ ſimiliter probant idem de quocunque tempore, in quo ex rationabili cauſa in eo ſtatu detinentur: magis verè conſtabit ex reſponſionibus ad argumenta.

XIX. *Ad 1. arg. in num.1.* Ad primam ergo dubitandi rationem, parum profectò referret, rem hanc eſſe nouam, ſi ad conuenientem gubernationem nouæ religionis proprio, & peculiari modo ad ſpecialem finem inſtituta ſit conueniens, & Apoſtolica approbatione digna. *Dilatio profeſſionis falſo dicitur nouè inuenta.* Addo verò non eſſe nouam, præſertim quoad ſpiritum, & finem per eam intentum; videlicet, vt grauiſsima miniſteria Eccleſiaſtica & animarum ſolicitudo non committatur, niſi perſonis valde dignis, de quibus ſperari poſsit, quòd cum earum ſecuritate, & aliarum fructu, & religionis integritate, ac decentia illa valeant exercere. Et in primis iam ſuprà n. 15. ex Climaco oſtendimus, quam diuturna fuerit olim probatio aliquorum monachorum, quæ ſi definitè erat XXX. annorum, vt ibidem dicitur, profectò durior erat illa temporis determinatio, quàm hæc noſtra indefinita probatio. Si verò numerus ille per exaggerationem

poſitus

poſitus eſt, poſitus profectò eſt pro diuturna probatione. Et ita Caſsianus lib. 4. de Inſtitutis renunc. cap. 3. 7. & 8. indicat probationem iuniorum ad monachatum per multa experimenta ſolitam fieri fuiſſe, nulla temporis determinatione adhibita. Præterea cùm olim monachi generatim non eſſent clerici, & ad eum ſtatum aſſumi poſſent, nullum ad hoc tempus determinabatur, ſed merita attendebantur. Et ideo dixit Hieronymus in epiſt. 4. ad Ruſticum; *Sic viue in monaſterio vt clericus eſſe merearis.* Et Gelaſius Papa in cap. *Si quis monachus,* 16. quæſt. 1. duas conditiones ad illum aſcenſum requirit; vnam *quod monachus venerabilis vitæ merito ſacerdotio dignus videatur*: alteram, *vt Abbas, ſub cuius imperio Regi Chriſto militat, illum fieri presbyterum petierit.* Cùm ergo Societas ſit religio ſacerdotum, & non quorumcunque, ſed quibus animarum miniſteria committuntur, quid mirum eſt, quòd regula profeſsionis eius non ſit certum tempus, ſed certum meritum; vnde tam ad ſacerdotium quàm ad profeſsionem, tempus eſt in Societate indefinitum, & iudicio ſuperioris determinandum (licèt enim ad ſacerdotium ſolùm 4. annus Theologiæ nunc expectetur ordinariè; attamen is ipſe incertus eſt, ob interruptum ſæpius ſtudiorum curſum, vt n. 15. dicebamus) & nihilominus longius tempus ad profeſſionem requiritur, quàm ad ſimplex ſacerdotium: nam profeſsio ſacerdotium ſupponit, vt dictum eſt nu. 4. & addit maiorem obligationem, & requirit maiorem capacitatem ad omnia munia Societatis, & principale regimen eius, quod iuxta conſtitutiones p. 4. c. 10. & part. 10. §. 4. & alibi profeſsis committi debet.

XX. *Decreta in eodem 1. arg. citata expendũtur pro nobis 1.* Vnde etiam ad hoc expendo in ipſiſmet decretis in argumento citatis, licet deſignentur certa tempora ad ordines ſingulos ſuſcipiendos, ad Epiſcopatum certè non definiri tempus: nam Siricius nihil de hoc dixit, ſed ſolùm *ſi eum cleri, ac plebis, vocauerit electio.* Zoſimus verò dixit, *ſi eum exactio ad bonos mores, vita perduxerit.* Sacerdotium enim non tam neceſſarium habet annexum munus paſtoris ſicut Epiſcopatus, & ideo licet vitam innocentem requirat, multo magis perfecta virtus in Epiſcopo poſtulatur; qui propterea in ſtatu perfectiorum eſſe dicitur. Et ideo eius aſſumptio non tempore, ſed merito menſuranda venit. Profeſsi autem Societatis, licet non attingant illum gradum, tamen eum participant quantum ad prædicationem Euangelij, & ſalutem animarum procurandam: & ideo mirum nõ eſt, quòd in eis etiam doctrina potius, & vita, quàm certa temporis prouectio requiratur.

XXI. *Expendũtur 2. & retorquentur.* Vltimò eſt valde conſiderandum in illis decretis non aſsignari illa tempora pro terminis magnitudinis, ſed paruitatis, ſtatuunt enim, vt nemo aſſumatur ad clerum; aut hunc, vel illum ordinem, niſi poſt tantum, vel tantum tempus; non tamen ſtatuunt, vt tranſacto illo tempore ſtatim aſſumantur; ſed hoc ſemper relinquitur arbitrio Epiſcoporum, ſub ea conditione, quam non omittunt dicti Pontifices; *ſi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit.* Vnde Leo Papa epiſt. 85. alias 87. cap. 1. & habetur cap. *miramur,* 61. d. tractans verba Pauli; *Manus cito nemini impoſueris*: interrogat, *Quid eſt cito manus imponere, niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ, ſacerdotalem honorem tribuere non probatis?* Et Gregorius lib. 4. epiſt. 44. agens de monacho aſſumendo ad quodlibet Eccleſiaſticum officium, præter tempora à ſacris canonibus præfixa, requirit *vt in monachali habitu ſecundum Patrum regulas, irreprehenſibiliter conuerſatus fuerit.* Neque in hoc aliam temporis limitationem præfigit: ergo ſic ponderata illa decreta, potius poſſent retorqueri contra B. Ignatium, eo quòd breuiſsimum biennij tempus, pro termino paruitatis ad profeſsionem poſuerit, ſed huius rei ratio facile ex dictis in n. 7. intelligitur, nam illud biennium ad minimum poſtulatur, vltra maturam ætatem, & vltra ſacerdotium, & vltra ſufficientem eruditionem, & alia dona: ita vt quando biennium ſolum fuerit, magis ſit ad perſonam, & omnia dona eius religioni accommodanda quàm hæc de nouo acquirenda.

Ad rationes reſpondetur. Ad primam dicimus verum eſſe aſſumptum, nimirum per leges determinari oportere ea, quæ ſunt in vnaquaque communitate grauiora: id eſt, vt leges præſcribant modum, & formam in huiuſmodi rebus ſeruandam. Et ita in præſenti ſufficienter factum eſt in Societate. Non enim oportet, vt determinatio legis ſemper ſit quoad omnes circunſtantias loci, & temporis: ſed pro qualitate negotiorum, ac rerum, nam quæ talia ſunt, vt vel frequentem mutationem patiantur, vel ex variis circumſtantiis pendeant, non poſſunt ſemper, quoad has circumſtantias, per legem determinari, ſed committenda neceſſariò ſunt animatæ legi: qualis eſt ſupremus gubernator. Ita ergo in præſenti factum eſt, nam modus profeſsionis, & conditiones ad illam requiſitæ: & aliquod tempus, quod regulariter poteſt quoad minimum, eſſe neceſſarium, per leges Societatis determinata ſunt: at verò circunſtantia temporis quoad maximum terminum omnino præfixum, quia pendet ex variis circumſtantiis, nec debuit, nec commode potuit determinari. XXII. *Ad 2. arg. in n. 2.*

Ad aliud verò ex incommodis deſumptum, in primis iam oſtenſum eſt, ea, ſi quæ ſunt, non euitari poſita lege determinante tempus maximum, niſi talis eſſet lex, quæ multa maiora haberet incommoda, & nullam haberet diſpenſationem. Neque in rebus humanis petendum eſt vt nulla habeant incommoda, ſed vt vel hæc minora ſint, vel vt propter maiora, & certiora commoda tolerentur. Deinde dicitur, ſi homines ſint veri, ac ſolidi religioſi, non multum eſſe, quòd illa incommoda timeantur: quia non appetent profeſsionem tanquam honoris titulum, vel habilitatem ad altiora munera intra, vel extra ſuam religionem, id enim ambitioſum eſſet, propter maius autem cum Deo vinculum, non eſt quod ſint ſoliciti, cùm iam ſint veri religioſi, eiuſque cultui omnino traditi, vt lib. 3. cap. 3. tractatum eſt: & alias ex parte ſua parati ſunt ad illud vinculum magis conſtringendum, quoties iuſsi fuerint, vt etiam lib. 4. cap. 17. vidimus. Quod autem ſpectat ad differentiam perſonarum, vnuſquiſque ex parte ſua, ſi verè religioſus ſit, debet ſe ad illum gradum cæteris indigniorem reputare: Societas verò ex ſua parte curare debet, vt omnis æquitas, ac debita diſtributio in hoc negotio ſeruetur: quod ſane ita fieri credendum eſt: tum quia per eos fit, quibus totius religionis gubernatio committitur, tum etiam, quia non fit ſine diligenti examine & multorum conſilio, qui & viri prudentes ſunt, & religioſi, & timorati, vt in inſtructione promouendorum ad gradum latè præſcribitur. Quòd ſi interdum vel per errorem, vel per humanum affectum inæqualitas aliqua fieri contingat, illud priuatum eſt incommodum, quod vix vnquam acciderit, atque non tanti momenti eſt, vt propter illud publica vtilitas, quæ ex prædicta inſtitutione prouenit, prætermittenda ſit. XXIII. *Ad 3. ductũ ex incommodis in n. 3.*

CAPVT

CAPVT II.

Qua ratione a b ſcholaſticis Societatis tertius probationis annus ante profeſsionem exigatur.

I. *Ratio dubitandi.*

RAtio dubitandi eſſe poteſt, quoniam, qui ſemel ſufficienter probatus eſt, & approbatus, non debet iterum in examen vocari: capit. *licet*, de off. legati: ſed ſcholares Societatis iam per biennium integrum fuerunt probati, & tandem approbati: ergo non debent iterum cogi ad integrum probationis annum tranſigendum. Quòd ſi dicas reſpectu altioris gradus, poſſe nouam exigi probationem; contra hoc eſt, quia etiam hoc dato videtur ſufficiens probatio, quæ fit per diſcurſum plurium annorum, viuendo in Societate poſt vota ſcholarium emiſſa: finis enim probationis ſolùm eſt, vt & religioſus ſufficienter cognoſcatur à religione, & ipſam experiatur, in tot autem annorum diſcurſu, cum tanta vitæ familiaritate & communitate, ſatis profectò poteſt talis perſona cognoſci à religione, tam in moribus, quàm in omnibus natura dotibus, aut defectibus: & ipſe ſimiliter poterit ſufficienter experiri religionem, ergo ceſſat adæquata cauſa probationis: ergo non eſt imponendum tantum onus, ſine cauſa. Eo vel maximè, quòd ex parte religioſi, non habet locum talis probatio, iam enim ſe priuauit libertate relinquendi hanc religionem, & ad ingreſſum eius per profeſsionem, ſi præcipiatur, ſe obligauit, & ideo quantumcunque aſperitatem, vel rigorem poſtea experiatur, non poteſt voluntate ſua retrocedere, qui ſolet eſſe proprius finis probationis ex parte religioſi: ergo religioſus ſcholaris Societatis, iam eſt incapax probationis ex parte ſua: ergo nec religio probare illum debet, alioquin non eſt æqualitas, & eſt nimia ſeueritas, præſertim poſt tam longam experientiam. Tandem ſi talis probatio adhibetur, concedatur ſaltem profeſsio proximè poſt illam: nam qui ſentit onus probationis, debet etiam ſentire commodum approbationis, ſi in probatione rectè ſe geſsit: at hoc non fit in Societate, ſed dicta probatio iuxta conſtitutiones ſtatim poſt ſtudia fit, profeſsio verò poſtea per plures annos differtur: ergo ſuperflua eſt talis probatio: aut alia profectò adhibenda eſſet, quæ proximè profeſsionem antecederet: nam tunc debet vltimum iudicium de perſona fieri: quòd ſi tunc neceſſaria non eſt, profectò neque antea fuerat.

II. *Quid habeat institutum Societatis circa hunc 3. annum.*

Proponamus inprimis, quid circa hoc habeat inſtitutum Societatis, eiuſque in hac parte confirmationem: & inde facile conſtabit vera ratio huius inſtitutionis, & difficultates ſoluentur. Igitur in examine cap. 1. §. 12. ſolum dicitur, *vt admittantur ſcholaſtici ad gradum profeſſorum, vel coadiutorum formatorum, vnum adhuc annum, poſt abſoluta ſua ſtudia expectabunt.* In cap. autem 4. §. 16. declaratur illum annum exigi, vt in variis probationibus ad maiorem Dei gloriam exerceantur. In 5. verò part. conſtitut. cap. 1. vocatur ſimpliciter hic *annus probationis*, & poſtulatur integer *vt adhuc perſpectus ſit antequam quis profeſſionem emittat.* & in omnibus his locis dicitur, poſſe hoc tempus prorogari ſi ſuperiori viſum fuerit. De poteſtate autem coarctandi hoc tempus, vel omittendi hanc tertiam probationem, nihil dicitur, quamuis neque negetur. Atque hanc inſtitutionem ſpecialiter approbauit Gregorius XIII. in Bulla, *Aſcendente Domino*, in qua ſic dicitur: *ſcholares ſtudiis in Societate abſolutis, antequam profeſſi vel coadiutores ſpirituales formati fiant, non ſolum tertium adhuc probationis vlterioris annum in deuotionis & humilitatis exercitiis impendunt, vt ſi qua fortaſſe in re harum virtutum feruor, per literarum occupationem intepuerit, per earundem virtutum frequentiorem exercitationem, ardentioremque diuini auxilij vocationem recaleſcant, ſed etiam*, &c. Et poſtea ſubiungitur, totius inſtituti, & ſpecialiter eorum, quæ narrata fuerant, confirmatio.

III. *Coroll. 3 ex dictis.*

Ex quibus intelligere licet, hunc annum tertium probationis, non poſtulari tanquam de ſubſtantia, vel tanquam omnino neceſſarium ad valorem profeſsionis; tum quia nec in conſtitutionibus, nec in prædicta Bulla ponitur aliquod verbum, quod tantam neceſsitatem indicet: tum etiam, quia cap. præcedent. numer. 12. dictum eſt, neque integrum biennium eſſe de ſubſtantia profeſsionis, ſed ſolùm integrum annum ex vi Concilij Trident. requiſitum. Reliqua ergo, quæ ex peculiari inſtituto Societatis adduntur, ad neceſsitatem regulæ pertinent, & vt res debito modo fiat, non tamen, vt facta teneat. Vnde certum eſt poſſe Præpoſitũ Generalem, in hoc anno diſpenſare, & iuſtis de cauſis aliquando id facere, quamuis conſtitutiones ſua taciturnitate circa talem diſpenſationem ſatis indicant non debere facile concedi. Vnde etiam intelligi poteſt, quòd licèt hic annus in rigore iuris debeat eſſe continuus, iuxta ſuperiùs dicta lib. 2. cap. 4. numer. 11. de communi anno nouitiatus, & ideo frequenter, ac regulariter ita ſeruari debeat; nihilominus in hoc facilior poſsit eſſe diſpenſatio; eo quòd hæc probatio ſubſtantialis non eſt, & vtilitas eius poteſt vtroque modo comparari. Denique ex verbis præſertim dictæ conſtitutionis, intelligi poteſt tertiam hanc probationem præcipuè conſiſtere in vacatione ab ſtudiis, & actionibus erga proximos, vt Deo ac propriæ perfectioni intentius eo tempore vacetur. Duo enim in prædicta conſtitutione Gregorij XIII. dicuntur. Vnum eſt, vt tertium probationis annum in exercitiis deuotionis, & humilitatis conſumant, qui ad profeſsionem ſunt admittendi. Aliud eſt, vt in Societatis miniſteriis tandiu probentur, quamdiu Præpoſito Generali, ad ſuam & Societatis integram ſatisfactionem videbitur. Supponitur ergo in tertio probationis anno per ſe loquendo ab his miniſteriis vacandum eſſe, non propter inutile otium, ſed propter otium ſanctum, *quod diligit charitas veritatis.* & propter propriam mortificationem & ſanctificationem.

IV. *Quomodo hic 3. annus ſit tranſigendus.*

Hinc verò ratio tranſigendi dictum annum, in variis inſtructionibus à Præpoſito Generali emanatis, ad illos, *Deo vacandi, & ſpiritualis profectui* incũbendi, fines accuratè deſcripta eſt, tam pro iis, qui ob exiguum numerum in domo eadem nouitiorũ probabuntur, quàm pro iis, qui annum peragent in domo ſeparata, amicorum, & conſanguineorũ conſuetudine ſemota, ſiue coram, ſiue etiam per literas: In quam certè domum decem, vt minimum, conuenient ſub inſtructore vno, qui & authoritate per ſe valeat, & alias etiam gubernarit: is verò illos omnes in ſpiritu formandos curabit, vniuerſamque inſtituti Societatis rationem explanabit per ſtatos aliquot cuiuſque hebdomadæ dies, ac modos exponet iuuandi proximos ſalutariter. Iniungere præterea poterit pœnitentias, ac mortificationes, inter ipſos tamen priuatim, quas ad eorum profectum conducere iudicabit, atque à reſeruatis (ſi opus erit) abſoluet. Quidquid tamen ad externam diſciplinam ſpectat, non niſi conſulto Rectore, aut Miniſtro Collegij imponet; ſi fortè ſeparata ipſorum habitatio, pars aliqua Collegij fuerit. Quòd ſi eorum quiſpiam minus in probando ſatisfecerit, educendus erit atque in tempus aliud differendus. Anno autem peracto, tam inſtructor, quàm

quàm Prouincialis de ſingulis Generalem, rectè ne an ſecùs illum obiuerint, planè informabunt. Hæc eſt ſumma earum obligationum, quæ pro tertio probationis anno profeſsionem in Societate nuncupaturis iniunguntur; & in vltima inſtructione data anno 1601. latiùs habentur. vide etiam ordinationes contractus authoritate 7. congrega. toto cap. 3.

V.

Ratio ita transſigendi in actibus ſcilicet vitæ contemplatiuæ reſpectu temporis præteriti.

Quibus omnibus tam in præcedenti, quàm in 3. numero attentè conſideratis, mihi colligo, propriam rationem huius inſtitutionis, non tam conſiſtere in formali ratione (vt ſic dicã) probationis, quàm in ſpirituali exercitatione, & veluti diſpoſitione ad profeſsionẽ neceſſaria. Quam rationem & primariam eſſe exiſtimo, & per ſe ſufficientem, etiamſi nulla alia interueniret, quanuis altera ratio de experimento, & probatione omittenda non ſit. Declaratur hæc ratio. Supponendo quod ſæpe diximus, præſertim lib. 1. cap. 6. Societatem eſſe religionem perfectè miſtam, quæ ita intendit actioni circa proximos, vt etiam principaliter vacet contemplationi, quantum neceſſe eſt, vt nihil de propria perfectione remittatur, & miniſteria erga proximos cum maiori fructu fiant; ob quã rationem: quanuis ordinariè hæc vita Societatis miſta ſit, nihilominus aliqua tempora ſpecialiter deputata ſunt ad exercendã puram vitam contemplatiuam: hoc enim conuenientiſsimum eſſe in huiuſmodi miſta religione D. Thom. apertè docuit 2. 2. q. 188. art. 8. cùm dixit ſolitudinem non congruere religionibus, quæ ſunt ordinatæ ad opera vitæ actiuæ, niſi ad tempus, exemplo Chriſti, qui, vt dicitur Luc. 6. *Exiit in montem ſolus orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Inter alia verò, duo præcipuè tempora ad hoc genus vitæ exercendum determinata ſunt in Societate, vnum eſt biennium nouitiat⁹, de quo in ſuperioribus lib. 2. cap. 4. diximus. Aliud eſt hic tertius annus probationis, qui & oportuniſsimo tempore collocatus eſt, & nec debuit, nec potuit ampliùs coarctari, vt effectus, qui in illo deſideratur, ordinariè poſsit comparari. Primum enim tempus nouitiatus maius eſſe oportet, quia in illo ſpiritus fundamenta iaciuntur, & incipiunt in rebus diuinis ſe exercere, qui nullum vſum, & ferè nullam illarum notitiam priùs comparauerant; poſtea verò promouentur viri iam inſtructi, & exercitati in rebus ſpiritualibus: quarum etiam ampliorem cognitionem & faciliorem vſum per doctrinam, & ſcientiam ſcripturarum habere poſſunt. & ideo vnius anni tempus pro illis ſufficiens fuit: illud autem neceſſarium fuit, quia in nouitiatu, regulariter loquendo, nunquam poteſt hæc myſtica, & ſpiritualis ſcientia perfectè addiſci, neq; gradus interioris meditationis, orationis, & contemplationis attingi, quantum viris perfectis, vel multum proficientibus neceſſarium eſt. Quod autem tunc defuit, raro poteſt ſtudiorum tempore comparari, imò timendum potiùs eſt, ne aliqua ex parte diminuatur, quod acquiſitum fuerat, vel ſaltem intepeſcat, vt in prædict. conſtitutione dicitur, quo etiam fine noxiæ remiſsioni ſeu tepiditati obſiſtendi, ſexta generalis congregatio canon. 11. parentis Ignatij veſtigijs inhærens iuniorum fratrum ſeorſim à reliquis habitandi, & conuerſandi morem, iam tunc alicubi introductum, probauit, & in vniuerſum deinceps ſuſcipiendum indixit, vt ſpiritus feruorem in nouitiatu conceptum, ſub peculiari ſpiritualis præfecti cura fratres vi conſeruarent, atque in dies augerent, atque etiam Generali Præpoſito inſtructionem dicto fini conuenientem, vt ederet, commendauit. Itaque opportuniſsimè cadit hic, de quo loquimur, tertius probationis annus poſt ſtudia, vt non ſolùm reparetur, ſi quid fuerat diminutum, ſed etiam, vt altiori, & perfectiori modo actus vitæ contemplatiuæ exerceantur, vt qui antea ſapiebat, cogitabat, orabat, & loquebatur vt paruulus, poſtquam factus eſt vir ſuo modo euacuet, quæ erant paruuli, & incipiat nouo modo adhærere Deo, mundum deſpicere, & ſeipſum, ac omnia temporalia contemnere. Vnde etiam fiet, vt ſi ſcientia prout ſolet, aliquid elationis, vel ambitionis induxit, altiori cognitione, & conſideratione diuinarum rerum expellamus.

VI.

Deinde reſpectu temporis futuri. Actio ne, an cõtemplatio prior in vita miſta.

Et hæc quidem eſt talis anni ratio, ſeu neceſsitas, comparatione facta ad tempus præteritum; non inuenietur autem minor ſi oculos ad tempus futuræ vitæ conuertamus. Inquiri enim ſolet an in hac vita miſta, actio debeat præcedere contemplationem, vel contemplatio actionem. Sancti enim Patres interdum docere videntur actionem præmittendam eſſe. Sic Gregorius 6. Moral. cap. 27. & 28. aliàs 17. & 18. *qui contemplationis* (ait) *arcem tenere deſiderant, priùs ſe in campo operis per exercitium probent*; & infrà; *vt videlicet mens priùs deſudet in opere, & poſtmodum refici debeat per contemplationẽ.* Et ad hoc accommodat figuram Rachel, & Liæ quarum prior, vitam contemplatiuam, poſterior actiuam, figurauit: Et ideo Lia priùs nupta eſt, ſicut priùs etiam nata fuerat: & ſic myſticè interpretatur verba illa Geneſ. 29. *Non eſt conſuetudinis in terra noſtra, vt minores prius ad nuptias tradamus, quàm maiores.* Eandem doctrinam habet D. Auguſt. 22. contra Fauſtum, cap. 52. & ſequentibus: ſed oportet aduertere, ex ſuperiùs tractatis lib. 1. cap. 6. de hac duplici vita, interdum Patres ſub actione comprehendere omnem exteriorem operationem, ſiue ordinetur ad propriorum affectuum mortificationem, ſiue ad proximorum beneficentiam corporalem aut ſpiritualem: aliquando verò vitam actiuam in maiori proprietate ſumptam, ſignificare inſtitutum vitæ ad actiones erga proximum ordinatum. Et ſimili modo contemplatio interdum ſumitur latè pro quocunque interno exercitio, orationis, meditationis, aut cuiuſcunque veritatis diuinæ conſiderationis: Interdũ verò magis propriè, pro perfecta eleuatione mentis in Deũ, per vnionẽ charitatis, & ſapientiæ, & internam quandam quietem in Deo.

VII.

Eius deciſio bimembris ſumpta actione & contemplatione latè.

Si ergo tam actio, quàm contemplatio in latiori ſignificatione ſumantur, vix poſſumus inter illas ordinem aſsignare, ſed requirunt inter ſe indiuiduam ſocietatem, & viciſsitudinem, vt ab actione ad contemplationem, & è conuerſo, frequens tranſitus fiat; quia neque in hac vita mortali poſſumus ſemper Deo, & contemplationi eius iugiter inhærere: neque ſine propria mortificatione poterit eſſe mens diſpoſita, vt eleuetur in Deum, ſicut egregiè tractat Moyſes Abbas apud Caſsianum Collat. 1. à cap. 8. vſque ad 13. ſtatim ergo à principio neceſſe eſt vtriuſque vitæ iacere fundamenta. Quod ſi velimus vſque ad prima initia deſcendere, planè videntur ſumenda à vita contemplatiua: quia omnis ſancta cogitatio ad illam ſpectat: totius autem ſalutis initium à ſancta cogitatione ſumitur, vt eſt communis Auguſtini doctrina lib. 2. contra duas epiſtolas Pelagian. cap. 8. & de Bono perſeuerantiæ cap. 8. de Gratia & libero arbit. cap. 7. lib. 2. de Peccat. merit. & remiſsion. cap. 17. & nos latè diſcuſsimus lib. 1. de gratia, per varia capita. Sic ergo initium, vel fundamentum cuiuſcunque honeſtæ vitæ, vel reformationis ei⁹ ab interna cogitatione, & conſideratione ſumenda eſt. Hac ergo ratione dicimus, vitam etiam hanc miſtam per actus vitæ contemplatiuæ eſſe inchoandam, ita tamen vt illis ſtatim adiungantur actiones illæ præcipuæ, quæ ad affectuum moderationem, & purgationem cordis ordinantur, per quas homo redditur habilior ad actus perfectionis contemplatiuæ vitæ: per quos rurſus vires aſſumit ad actiones virtutũ perfectius exer-

exercendas, & ita paulatim proficit in vtroque genere vitæ. In hoc autem progreſſu indifferenter admiſcentur actiones erga proximum, præſertim illę, quæ propriam mortificationem & humilitatem habent adiunctam, & magnam perfectionem contemplationis non requirunt.

VIII. *Altera deciſio etiam bimembris ſumpta contemplatione perfecta.*

At verò ſi loquamur de cōtemplatione perfecta, & illam comparemus ad actionem, quæ ad moderationem propriorum affectuum ordinatur, ſic debet actio ſine dubio pręcedere cōtemplationem: quia comparantur, ſicut motus, & terminus, ſeu Quies, vel tanquam diſpoſitio, & forma. Nam in hac etiam vita vera eſt illa Chriſti ſententia, *Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt*; vtique per contemplationem, quam mihi cor mundum obtinere non poteſt; vt Auguſtinus expoſuit. Ergo actio neceſſaria, ad mundandum cor omnino antecedere debet; & hoc ſenſu locuti ſunt Auguſtinus, & Gregorius locis citatis, quanuis Auguſtinus aliquid amplius addat, vt ſtatim dicām. Si verò comparemus hanc eandem perfectam contemplationem, ad perfectam actionem, ad illam ſcilicet, quæ ſpiritualis eſt, & circa illuminationem, & ſanctificationem animarũ verſatur; ſic profecto contemplatio huius vitæ antecedere debet actionē. Quod planè ſentit D. Thom. 2. 2. quæſt. 188. art. 6. cùm de hoc genere actiuæ vitæ dicit, *vnum opus vitæ actiuæ eſt, quod ex plenitudine contemplationis deriuatur, ſicut doctrina, & prædicatio. Vnde & Gregorius dixit in 5 homil. ſuper Ezech. quod de perfectis viris poſt contemplationem ſuam redeuntibus, dicitur Pſalm. 144. Memoriam ſuauitatis tuæ eructabunt.* Et in hoc ponit D. Thom. perfectionem talis actionis, quia per eam contemplata alijs traduntur. Et fortaſſe in hoc ſenſu dixit Auguſtinus ſuprà, cùm ad hunc ſtatum peruentum eſt, non ſolùm habere in hoc ſæculo ſpecioſam intelligentiã, ſed etiam laborioſam iuſtitiam. Quam laborioſam iuſtitiam inferiùs explicat, dicens, *labor enim iuſtorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generat, inter multas tentationes, & tribulationes, prædicando Euangelium*, &c. Atque hunc ordinem exemplo vitæ ſuæ nos docuit Chriſtus, non ſolùm quia ab initio ſuæ conceptionis ſummam contemplationem per vnionem Dei habuit: ſed etiam quia ante prædicationem ſuam, per quadraginta dies in deſertum ſeceſsit, vt ſoli Deo vacaret. Et eundem ordinem voluit ab Apoſtolis ſeruari, non ſolùm quia priuſquam eos ad prædicandum viuens mitteret, orare docuit, & cum eis ſæpiùs ad orandum receſsit, vt ex Matth. 5. & 6. & ex alijs Euangeliorum locis colligere licet; ſed etiam, quia diſceſſurus ex hac vita iuſsit eos ſedere in ciuitate, quoad vſque induerentur virtute ex alto, Lucæ 24. Quod ipſi ita intellexerunt, vt ingreſsi in cœnaculum eſſent perſeuerantes vnanimiter in oratione Actor. 1. Nec breuitas temporis ſpectanda eſt, ſed exemplum: Ioannes enim Baptiſta triginta annis priùs in contemplatione ſe exercuit, & poſtea ad prædicandum exiuit, ſunt enim varia Spiritus Sancti dona, quæ ſingulis diſtribuit pro vt vult.

IX. Ratio etiam hoc conuincit, tum quia neceſſe eſt, vt prius aliquis in ſe ardeat, quàm alijs luceat; vt aliàs in Baptiſta ponderauit Bernardus in ſermone feſtiuitatis eius; quia de illo dixit Chriſtus, *erat lucerna ardens, & lucens*: ardet autem quis per contemplationem, lucet autem per doctrinam; tum etiam, quia valde inordinatum eſt, vt aliquis doceat, prius quàm diſcat, vt ſæpe iura canonica loquuntur: quæ præcedente cap. retuli. Et egregiè ac modeſtiſsimè Nazianzen. orat. 1. *Hæc* (inquit) *cùm nobiſcum ipſi non poſſimus, fortaſſe conſiliarius, beneuolis quidem certè, collocutis, præſtabilius eſſe duximus, cùm quæ dicenda & facienda eſſent neſciremus, ea addiſcere, quàm neſcientes docere. Præclarè enim cum eo agitur: cui vel in profundam ſenectutem canus ſermo veniat, eamque vim habens, vt recentiam hucin pietate animæ adiumēto eſſe poſſit. Nã certè alios docere aggredi, priuſquam ipſi edocti ſimus, valde ſtultorum, ac temerariorum hominum eſſe videtur.* Vnde inferiùs concludit, *ecquis cùm Domini voluptatem nondum, vt videre dignum eſt, viderit*, &c. *Ecquis cùm nondum & opere, & contemplatione, per omnes Chriſti appellationes, & virtutes peruenerit*, &c. *Ecquis cùm nondum vacauerit ad Dei ſapientiam in monaſterio abſconditam, nec loqui didicerit, ſed paruulus ſit, & adhuc lacte alatur, adhuc ex iis ſit, qui inter Iſraelitas non numerantur, nec in Dei caſtris recenſentur, nondum denique tanquam vir Chriſti crucem ferre queat, læto tamen alacrique animo ſe Chriſtiano cœtui caput conſtitui patietur?* Quanuis enim Nazianzenus hæc de munere Epiſcopali ſcripſerit; tamen per proportionem rectè accommodatur muneri, & actioni profeſſorum Societatis, quatenus quædam participatio illius eſt, & in illuminando, & docendo alios conſiſtit, & ideo ad illum aſſumi non debet, niſi qui didicerit per contemplationem, quæ poſtea docet per actionem. Denique ſi contemplatio non antecedat, vix aut nullo modo, poterit poſtea tempore ipſius actionis comparari: & ita multo minus poterit ipſam comitari, ac perpetua viciſsitudine cum ea miſceri; ſed relinquet ſolam Martham miniſtrare: quod ſine magno illius incommodo non erit, quia ſubtrahetur ei ſuauitas, & opprimet eam actionis neceſsitas, vt aliàs Auguſtinus dixit ſermone 26. de verbis Dom.

Ex hoc ergo diſcurſu concluditur ratio, & oſtenditur mirabilis S. Ignatij ſapientia in inſtituendis, & inſtruendis alumnis ſuis. Priùs enim voluit vtriuſque vitæ actibus in primo nouitiatu ſufficienter exerceri tali ordine, vt à fundamentis vitæ contemplatiuæ per exercitia ſpiritualia initium ſumerent, & ex vita actiua, illam partem tunc maximè exercerent, quæ ad propriam mortificationem, & virtutum acquiſitionem confert: & ideo diximus in ſuperioribus numer. 5. tempus illud, vel omnino, vel ferè tantum eſſe vitæ contemplatiuæ: Quod genus vitæ per totum tempus ſtudiorum perſeuerat; nam (vt etiam declarauimus) totum negotium diſciplinæ, & doctrinæ acquirendæ, ad otium contemplationis magis ſpectat. Quia verò ille contemplationis modus, non ſpectat ad perfectum, & ſummum gradum eius, quanuis ad illum poſsit diſponere, ideo conſtituit, vt prius quàm huiuſmodi ſcholares ad operandum in vinea domini exirent, ad ſcholam vitæ contemplatiuæ redirent; vt in ea & conſequenter in virtutibus ſine quibus illa eſſe non poteſt, quoad fieri poſſet, perficerentur. Ad hunc ergo finem tertiũ probationis annũ deſignauit, qui licèt pro tanti operis dignitate breuiſsimũ tempus videatur; pro fragilitate tamen hominum, & breuitate vitæ iudicandum eſt ſufficiens. Non enim hoc tempus eo fine deſignatur, vt in eo tota hui⁹ exercitij perfectio comparanda ſit, ſed vt maiora quædã, & ſufficientia fundamenta iaciantur, & vt in amorem, & ſtudium eius animus incaleſcat, vt dixit Gregorius XIII. hæc enim deſtinatio, & hęc intentio maximè neceſſaria eſt perfectioni huius vitæ. Deniq; vt ſi quæ ſunt orta impedimenta, quæ ab hoc ſtudio animum auertere poſsint, eo tempore tollantur. Hæc ergo videtur eſſe propria ratio & finis per ſe, ac primariò intentus in deſignando hoc tertio probationis anno. X. *Concluditur ratio à n. 5. hucuſque tradita pro tertio probationis anno.*

Hinc verò conſequenter fit (quæ eſt altera principalis ratio huius inſtitutionis) vt hic annus multum deſeruiat, & moraliter ſit neceſſarius ad perfectam probationē, & experimentum eorum quibus profeſſorum munus, quaſi ex officio, & ſpeciali obligatione, in Societate committendũ eſt. Ad hũc enim XI. *Altera ratio reſpiciens etiam tempus futurum.*

enim finem ordinatur, vt cap. præcedent. diximus) totum illud tempus in quo differtur profeſſio: ergo etiam hic tertius probationis annus ad eundem finem ordinatur, & ſpecialiori quadam ratione, tum propter nonnullam maiorem difficultatem; tum etiam propter maiorem virtutis oſtenſionem, quæ illo tempore deſideratur, præſertim humilitatis, ac deuotionis, vt in dicta conſtitutione Gregorij XIII. dicitur.

XII. *Ad rationẽ dubitandi in n. 1.* Neque cõtra hoc obſtat ratio dubitandi in principio poſita. Reſpendetur enim approbatum ad vnum munus, ſeu rem vnius ordinis, probari iterũ poſſe ad negotium, vel munus altioris ordinis; quia non ſufficiunt, vel requiruntur ad omnia munera, eædem qualitates, vt notauit Panormit. in cap. *accepimus*, de ætat. & qualitat. num. 6. Quanuis ergo nouitius, dum admittitur ad priora vota, approbetur in ſcholarem, probari iterum, atque iterum poteſt in ordine ad ſtatum, & munus profeſſorum, quod longè grauius eſt. Deinde etiam in ordine ad eundem terminum poteſt quis iterum examinari, & probari, quando multum temporis interceſſit; & præſertim, ſi occaſio aliqua notabilis mutationis, ac diminutionis timeri probabiliter poſſit, & de re agitur, in qua nondum eſt ius acquiſitum, vt ſentit Panormitanus ſuprà: quæ omnia in præſenti concurrunt. Nam præterquam, quòd per priora vota ſcholarium non approbatur quis ſimpliciter ad profeſſionem, poſtea intercedit multum temporis, in quo poteſt timeri feruoris, & deuotionis diminutio, & ideo ſic ſupereſt ratio ſufficiens nouæ probationis in ordine ad profeſſionem, cùm in illam, vel ad illam nunquam ſit proprium ius acquiſitum, niſi ad ſummum ſub tali conditione in conſtitutionibus expreſſa.

XIII. *Ad 1. replicam in eodẽ nu. 1.* Ad replicam autem quod in toto tempore ſtudiorum fit hæc probatio. Reſpondetur verum quidem id eſſe, non tamen ſufficere tempus illud; tum quia duplex ſtudium ad profeſſionem Societatis ſupponi debet, literarum ſcilicet, & ſpiritus. Hoc autem ſecundum, nec tempore nouitiatus potuit eſſe perfectum, nec inter ſtudendum literis potuit conſummari; & ideo neceſſarium fuit proprium adiungere tempus, in quo conſummaretur. Tum etiam, quia ipſummet ſtudiorum tempus, vel occaſionem præbet nouæ reformationis; propter diſtractionem, & remiſſonem animi, circa ſpiritualia exercitia, quam nimia ſolicitudo literarum afferre ſolet, præſertim incipientium, vel occaſionem præbeat nouæ probationis, qui per diſcurſum illius temporis ſolet magis vniuſcuiuſque natura, & capacitas, vel in ordinata aliqua inclinatio cognoſcit, quàm magis probare, vel moderari neceſſe eſt.

XIV. *Ad 2. replicam ibidem.* Ad alteram verò replicam, quæ poſtulat quã ex parte fiat hæc probatio: Reſpondetur concedendo eo tempore, ſi propriè loquamur, probari religioſum à religione, non religionem à religioſo, vt ratio ibi facta oſtendit, quæ non ſolùm de hoc tertio anno probationis, ſed etiam de toto tempore ſtudiorum verum habet. Ad obiectionem autem de inæqualitate, ſeu iniuſtitia, reſponſum in ſuperioribus eſt lib. 3. c. 2. à num. 3. vbi oſtendimus, non eſſe iniuſtum contractum, in quo ſcholaris approbatus obligatur abſolutè, & ex parte ſua perpetuò Societati, & Societas non ita ſe illi obligat: nam in hoc ipſo contractu intrinſecè includitur, vt Societas poſſit amplius probare religioſum, etiam ad dimittendum illum, ſi ſibi non ſatisfecerit, quia nondum illum ſimpliciter, & ad omnia approbauit, & è contrario ibi etiam continetur, vt religioſus iam non poſſit ampliùs religionem probare, qui quando priora vota emiſit, illam ſimpliciter approbauit, *vt vitam in ea perpetuò degeret*, & ideo ſcholaris, qui hac mente in Societate viueret, vel tertium annum probationis ageret, vt religionem ampliùs experiretur, & ſi duriorem inueniret, relinqueret, non eſſe tuta conſcientia, quia iam non habet ius probandi, ſed obligationem obediendi, & ſe diſponendi, vt quantum in ipſo eſt, in Societate retineatur, vel etiam intimiùs admittatur.

Tertius annus fit vt religio probet, non verò vt probetur.

XV. *Ad 3. replicam ibidem.* Denique ad vltimam tacitè reſpondetur in dict. conſtit. Gregorij XIII. dum dicitur ſcholares finitis ſtudijs in Societate, non ſolùm in tertio probationis anno, *ſed etiam in verbi Dei, ſacrarum & ſcholaſticarum lectionum, pœnitentiaque & Euchariſtiæ Sacramentorum miniſterio Societati tandiu probantur, quandiu Præpoſito Generali videtur.* Itaque finis ſtudijs non præſcribitur tertius annus probationis, eo quòd ille ſufficiens reputandus ſit, ex vi regulæ, vt ſtatim illo finito, profeſſio concedatur. Nam qua ratione cap. præced. oſtenſum eſt, non eſſe tempus definitum ad profeſſionem faciendam, eâdẽ non eſt in hoc ſenſu ille annus præſcriptus, ſed vel poſitus eſt tantùm pro termino paruitatis, ita vt ad minimũ hic annus requiratur, quia per ſe ac moraliter neceſſariùs, non tantùm ad experimentum perſonæ, ſed magis ad præparationem, ſeu diſpoſitionem conuenientem tali ſtatui, vel certè per determinationem huius anni indicatum eſt; ex toto illo tempore, quod inter finem ſtudiorum & profeſſionem intercedere poteſt, vnum ſaltem annum concedendum eſſe, vt in eo propriæ perfectioni, & vitæ (vt dicebam) ferè omnino contemplatiuæ vacetur ſub ſpeciali cura, & ſpirituali diſciplina religionis, vt num. 4. retulimus, & hic vocatur quaſi per antonomaſiam *tertius annus probationis*, quamuis ſuo modo, totum reliquum tempus vſque ad profeſſionem probationis etiam ſit.

CAPVT III.

Vtrùm ſpecialis forma profitendi in Societate ſpecialem obligationem inducat circa eruditionem puerorum.

I. *Suppoſitio 1 pro reſolutione huius capitis.* Sequitur agendum de ſecunda parte huius libri, quam ipſius initio propoſuimus. Ac pro hoc capite ſuppono imprimis fieri in Societate veram profeſſionem per vota ſolennia, quod ex conſtitutionibus, & Bullis Pontificijs, & ex vſu manifeſtum eſt; & ex dicendis conſtabit. Nec deſunt, qui exiſtiment fuiſſe hoc ſimpliciter neceſſarium, vt tota hæc congregatio ſit abſolutè, & ſimpliciter vera religio, vt etiam refert Henriquez lib. 12. cap. 5. num. 4. lit. T. in commento. Sed hoc in rigore non eſt verum, vt iam lib. 3. cap. 3. à numero 6. vidimus; tum quia, ſicut poteſt eſſe verus, & proprius religioſus ſimpliciter ſine votis ſolennibus, ita poteſt eſſe corpus myſticum veræ religionis conſtans ex ſolis huiuſmodi perſonis religioſis. Quia religio, vt dicitur, de toto corpore, ſolùm ſignificat corpus conſtans ex perſonis verè religioſis vt ſic; tum quia ſatis probabile eſt, antiquiores fuiſſe veras religiones, quàm vota ſolennia, vt tomo pręced. oſtẽſum eſt; fuit ergo hoc conuenientiſſimum, ſecundùm præſentem Eccleſiæ inſtitutionem ad maiorem perfectionem, decorem, & ignitatem huius corporis.

II. *Suppoſitio ſecunda.* Secundò ſuppono hanc profeſſionem Societatis includere omnia, quæ ſunt de ſubſtantia profeſſionis religioſæ in communi, & regulariter addere aliquid, includit enim traditionem religioſam, quam ſignificant in forma profitenti præſcripta 5. p. conſtit. cap. 3. verb. illa, *Ego N. profeſſionem facio.* & tria ſubſtantialia vota paupertatis, caſtitatis, & obediẽtiæ, quæ in eadẽ forma ſtatim expreſsè promittuntur. Addit verò duo. Primũ eſt ſpecialis quędam

dam determinatio voti obedientiæ circa puerorũ eruditionem, de quo in præſenti capite dicendum eſt. Secundum eſt ſpeciale votum obedientiȩ Summo Pontifici circa miſsiones, de quo in ſequenti. Quod verò attinet ad ea quæ communia ſunt ſtatui religioſo, ſatis explicatum eſt in citato tomo, quia ſubſtantialis ſolennitas illorum trium votorum eadem eſt in profeſsis Societatis, & aliarum religionum; & ita in illa generali doctrina explicata eſt: ſubſtantia verò aut obligatio eorundẽ votorum, prout ſpecialiter in Societate fiunt, declarata à nobis eſt ſuprà in lib. 4. tractando de votis ſcholarium; ſolùm ergo ſupereſt nobis explicandum id quod ſpecialiter addit hæc profeſsio.

III. *Suppoſito tertia de duobus modis profitẽdi.* Tertiò præmittendum eſt duos modos ſolenniter profitendi inueniri in Societate. *Vnus modus.* Vnus & ordinarius eſt emittendo profeſsionem quatuor votorum, vt conſtat ex prima forma profitendi, quæ habetur in dict. cap. 3. conſtitutionum imò hæc profeſsio eſt primariò, ac per ſe in Societate intẽta, & ab illa quaſi per antonomaſiam denominatur Societas profeſſa, vt conſtat ex examine cap. 1. §. 5. & 6. p. c. 1. §. 1. & ex declaratione inſtituti, quæ habetur in Bullis Pontificijs 1. Pauli III. & 1. Iulij III. & in conſtitutionibus Gregorij XIII. Et ſimiliter nomine *profeſſionis* abſolutè dictæ, ſolet hæc profeſsio in Societate intelligi; vt ſumitur ex 5. p. conſtitut. cap. 2. ſimul cum 3. quia hæc profeſsio eſt, quæ veluti iure ordinario ad Societatem ſpectat: & qui ſic profeſsi ſunt principalia membra huius corporis exiſtunt, & ideo congregatio generalis, quæ vniuerſam Societatem repræſentat, ex illis per ſe coaleſcit, & ad illos regulariter pertinet ſuffragium actiuum, & paſsiuum in electione Generalis. Regimen etiam Societatis: quoad Prouincias præcipuè, & domos profeſſas, in eis ſolis ordinariè eſſe poteſt, vt conſtat ex conſtitutionibus 8. p. cap. 3. cum declaratione lit. A. & cap. 6. §. 4. cum declaratione, & ex alijs regulis Societatis.

IV. *Alter modus.* Nihilominus præter hunc modum eſt alius ſolenniter profitendi, emittendo tantùm tria vota ſubſtantialia religionis ſolennia, omiſſo voto obedientiæ ad Summum Pontificem, vt conſtat ex conſtitutionibus 5. p. cap. 2. §. 3. & ex Bullis Pontificijs, præſertim ex conſtitutione, *Aſcendente Domino.* De hoc ergo poſteriori modo profeſsionis, vel de his oneribus, aut muneribus, quæ ad huiuſmodi profeſſos pertinent, nihil ſpeciale hîc dicendum occurrit. Quia in modo vouendi obedientiam, quoad declarationem muneris docẽdi Chriſtianam doctrinam conueniunt cum profeſsis quatuor votorum, & ita de vtriſque ſimul explicabitur: quoad carentiam verò quarti voti, & rerum omnium, quæ inde conſequuntur, conueniunt cum coadiutoribus ſpiritualibus formatis: ſicut etiam cum illis ferè conueniunt in miniſterijs, ad quæ aſſumuntur & in donis, ſeu qualitatibus, quæ in eis requiruntur: & ideo de vtriſque ſimul infrà lib. ſequenti dicetur. Nam hi profeſsi trium votorum in Societate, coadiutores ſunt ſpirituales, quos tamen ſpeciali quadam prærogatiua dignos iudicat Societas, vt ibi exponemus: loquimur autem de hac profeſsione trium votorum, quæ conceditur, tanquam vltimus terminus, & ſtatus aliquarum perſonarum. Aliquando enim fit per extrinſecam occaſionem, quæ requirit vt perſona ſit ligata votis ſolennibus; vt in caſu primogenituræ, de quo in cap. 1. num. 4. meminimus, & olim tempore Pij V. cùm quiſpiam eſſet ad ſacros ordines promouendus; & de tali profeſsione nulla fit conſideratio, quia eſt veluti per accidens, & non affert maiorem obligationem, quàm ſit in gradu ſcholarium, excepta ſolennitate. Neque etiam ſit, vt in ea ſiſtatur: nam comparata doctrina, & maiori perfectione virtutis, poteſt tranſitus fieri ad profeſsionem quatuor votorum. De hac ergo tantùm videndum eſt an reuera addat aliquid tribus ſubſtantialibus votis religionis, & quàm immutabilis ſit.

Vtrùm conueniens fuerit Societati profeſſæ peculiarem curam & obligationem pueros in doctrina Chriſtiana erudiendi, ſuſcipere.

In primis igitur circa puerorum eruditionem, ad quam votum obedientiæ ſpecialiter in profeſsione determinatur, notandum eſt duas eſſe eruditiones puerorum (ſub quibus ſemper quaſcunque rudes & ignorantes perſonas comprehendimus.) Vnam in literis, alteram in fide ſeu doctrina Chriſtiana; vtramque verò amplectitur religio Societatis: ſed prior, quia non eſt tam propria profeſſorum, & quia ad Collegia Societatis pertinet, ſuperiùs in lib. 5. cap. 5. & 6. à nobis declarata eſt. Hîc altera eſt explicanda; nam de illa in particulari ſermo eſt, in prædicta forma profitendi: vnde licèt hoc miniſterium commune ſit omnibus membris Societatis, quia tamen peculiari modo videtur annexum, & expreſſum in ipſa forma profeſsionis Societatis, ideo hîc breuiter explicandum eſt. V. *Eruditio puerorum duplex.*

Quòd ergo ad ipſum miniſterium ſpectat, cõſtat eſſe Eccleſiæ valde neceſſarium, quia eſt veluti fundamentum totius Chriſtianiſmi, vt dicitur in Catechiſmo Pij V. Quia verò tale miniſterium facile videtur, & minus graue; ideo minus neceſſariũ videri poteſt, vt inter præcipua officia huius religionis, quæ alijs grauiſsimis rebus occupata eſt, poneretur, & cùm tanta exaggeratione, vt ſolum illud in obedientiæ voto exprimeretur. Etenim Chriſtiani parentes filios ſuos Chriſtianam doctrinam docere poſſunt, & debent, quia vnum ex præcipuis muneribus parentibus eſt filium in religione inſtruere. Vnde Ignatius Martyr epiſt. 9. ad Philadelphienſes, *Patres* (inquit) *educate filios veſtros in diſciplina, & admonitione Domini, & docete eos ſacras literas, & artes, vt non dedant ſe otio, & inertia; Honeſtè* (inquit) *educat iuſtus pater liberos, in filio ſapiente lætabitur cor eius*: alludens ad illud Prouerbiorum 10. *Filius ſapiens lætificat Patrem.* Deinde hoc etiam ſpectat ad patrinos, qui eos de ſacro fonte leuarunt, vt in 3. tom. 3. p. quæſt. 67. art. 8. cum D. Thom. declaraui. Vnde in Concilio Arelat. III. ſub Leone, tempore Caroli Magni canon. 19. ſtatuitur, *vt parentes filios ſuos, & patrini eos, quos de fonte lauacri ſuſcipiunt, erudire ſummopere ſtudeant: illi, quia eos genuerunt, & eis à Domino ſunt; iſti, quia pro eis fideiuſſores exiſtunt.* & in Concilio Maguntiaco ſub eodem Carolo cap. 47. præcipitur, *Vt vnuſquiſque compater, vel proximi, ſpirituales filiolos ſuos catholicè inſtruant.* Deinde ſpectat etiam hæc cura per ſe, & ex officio ad parochos, vt ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 1. c. 2. & ſeſſ. 24. c. 4. vbi præcipit parochis, vt ſingulis diebus dominicis oues ſuas & in particulari pueros, in rudimentis Chriſtianæ doctrinæ erudiant. Videbatur ergo quoad hanc partẽ ſufficienter prouiſum Chriſtianæ reipublicæ; non ergo oportebat Societatem tam ſedulò miniſterium hoc profiteri; atque ſi aliqua erat eius neceſsitas, ſufficienter poterat opus hoc per ſcholares Societatis expleri, neque oportebat profeſſos ad illud peculiariter obligari; deinde non apparet, quæ ſit hæc ſpecialis obligatio ad hoc miniſterium, potius, quàm ad alia. Neque etiam videtur profeſſos Societatis regulariter loquendo, huic miniſterio magis incumbere, quàm reliquis. Quid ergo neceſſe fuit in voto obedientiæ illud exprimere. VI. *Rationes dubitandi.*

Dicen-

VII. *Prima aſſertio. Suadetur authoritate Societatis.*

Dicendum verò inprimis eſt, miniſterium hoc meritò à Societate ſuſceptum eſſe, tanquam vnum ex præcipuis & maiori cura, ac perfectione exercendis. Quod inprimis ſatis perſuaderi poteſt auctoritate ipſarum conſtitutionum, quam nemo poteſt facilè præterire, tùm propter ſanctitatem, & prudentiam auctoris; tum propter vſum, & conſenſum totius religionis, in qua tot viri religioſi & ſapientes & prudentes fuerunt. Tum maximè propter approbationem Pontificiam, non ſolùm in generali, ſed etiam in particulari. Nam in prima

Item Pontificum.

Bulla Pauli III. ſic dicitur, *& nominatim commendatam habeant institutionem puerorum, ac rudium in Chriſtiana doctrina decem præceptorum, atque aliorum rudimentorum, quæcunque ſecundùm circunſtantias perſonarũ, locorum, ac temporum illis congrua videbuntur: Eſt enim maximè neceſſarium circa prouidentiam huius rei, diligenter Præpoſitum & Conſiliam inuigilare; cùm & inproximis ædificium fidei ſine fundamentis non poſſit conſurgere, & in noſtris periculum ſit, ne vt quiſque erit Doctor, ita preuinciam hanc, tanquam primo aſpectu minus ſpecioſam, forſitan detrectare conetur, cùm tamen reuera nulla ſit fructuoſior, per proximis ad ædificationem, vel noſtris ad charitatis, & humilitatis ſimul officia exercenda.*

VIII. *Accedunt rationes tres.*

In quibus Pontificis verbis omnes rationes, & ſanè grauiſsimæ attinguntur, quibus aſſertio poſita ſuaderi poteſt. Primò enim licèt miniſterium hoc in ſe non videatur nimis excelſum, in ſemine tamen, & virtute eſt maximum: quia ex eo magna ex parte pendet honeſta, & ſancta vita fidelium, tum quia fides eſt fundamentum omnis iuſtitiæ; tum etiam, quia non ſolùm docentur pueri quid credere debeant; ſed etiam quid debeant operari: & in quem finem debeant vitam inſtituere: quod maximè in principio neceſſarium eſt. Nec ſolùm circa hæc illuminantur, ſed etiam excitantur, & varijs medijs illi ætati accommodatis alliciuntur, & ad opera pietatis incitantur. Deinde occaſione puerorum fit, vt etiam homines grandioris ætatis, vel interdum ſenes, nunquam in rebus fidei antea ſatis inſtructi doceantur: alij verò, qui eos obliuioni tradiderant, denuo addiſcant. Multi etiam qui grauioribus concionibus intereſſe non ſolent, vel eas non ſatis percipiunt, hoc medio doctrinæ Chriſtianæ ſolent magis ad pœnitentiam agendam, & virtutem ſectandam commoueri. Vnde cum maior pars hominum rudis ſit, & indocta, ſperari profectò poteſt per hoc medium, ſi conuenienter exerceatur, plures proficere poſſe in fide, & virtute, quàm per alia excellentiora, & altiora miniſteria. Et ideo cùm tanta aſſeueratione in illa Bulla dictum eſt, *reuera nullam eſſe fructuoſiorem erga proximos occupationem*; quia hæc prodeſſe poteſt omnibus, quibus aliæ, non verò è conuerſo.

IX. Accedit præterea hoc medium eſſe efficaciſsimum ad obuiandum erroribus, & falſis doctrinis: & ob hanc cauſam exiſtimo tam grauiter fuiſſe B. P. N. Ignatio commendatum: quia religionem hanc præcipuè contra inſurgentes hac tempeſtate hæreſes Deus per eundem Ignatium præparauit. Tandem poſſemus hoc confirmare exemplis antiquitatis, & ſacrorum canonum; ſed hæc ſufficienter adducta ſuperiùs ſunt lib. 5. c. 5. tractando generatim de eruditione puerorum: nam multa ex illis loquuntur, præcipuè de inſtitutione eorum in fide, & rudimentis eius, vt ibi notauimus. Et planè Euſebius lib. 6. Hiſtoriæ cap. 12. cùm de Origine, & Heracla loquitur, dicit eos aſſumpſiſſe munus erudiendi iuuentutem in rudimentis fidei. Omnes etiam vtilitates, quas ibi oſtendimus, habere hanc puerorum eruditionem ex hoc potiſsimum ſperari, ac ſequi, manifeſtum eſt, & ideo in Concilio Moguntiaco ſub Carolo cap. 45. ſic dicitur. *Symbolum, quod eſt ſignaculum fidei, & orationem Dominicam dicere, ſemper admoneant ſacerdotes populum Chriſtianum.* Cùm ergo Societas ſit religio ſacertotum, meritò aſſumpſit prouinciam, non ſolùm admonendi, vt hæc diſcant, ſed etiã faciendi, ea nimirum docendo in omnibus locis & occaſionibus, quibus poſſunt, ſcilicet in templis, in puerorum ſcholis ac per vias, & plateas. Vnde in eodem canone ſubditur, *Propterea dignum eſt, vt filios ſuos donent ad ſcholam ſiue ad monaſteria, ſiue foras preſbyteris, vt fidem catholicam rectè diſcant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant.* Vbi ſpecialiter expendo verbum illud, *ſiue ad monaſteria*; illo enim ſignificatur, etiam religioſos illius temporis non fuiſſe dedignatos hoc miniſterium inſtituendi pueros in Chriſtiana doctrina. Expendo etiam illud verbum, *vt domi alios edocere valeant*: nam per illud inſinuatur alius modus, quo hæc puerorum inſtitutio ad alios grandiores deriuatur, dum coram his domi repetũt pueri, quæ in publico didicerunt.

Secundò dicendum eſt, meritò in forma pro- X.
fitendi in Societate explicatum eſſe hoc miniſteriũ *Secunda aſ-*
in voto obedientiæ; quamquam id factum ſit, non *ſertio.*
tam propter nouam obligationem imponendam, quàm propter miniſterium commendandum. Sumitur hæc aſſertio ex declaratione eiuſdem conſtitut. p. 5. cap. 3. lit. B. quæ ſic habet, *promiſſio docendorum puerorum, ac rudium hominum, iuxta literas Apoſtolicas, & conſtitutiones, non inducit aliam obligationem, quàm reliqua ſpiritualia exercitia, quæ ad auxilium proximorũ adhibeatur, cuiuſmodi ſunt confeſſiones, prædicationes &c. in quibus quiſque ſe debet occupare, iuxta rationem obedientiæ ſuorum ſuperiorum. Quòd autem de pueris docendis in voto fit mentio, ea de cauſa fit, vt ſancta hæc exercitatio peculiari modo ſit commendata, & vt deuotiùs curetur propter ſingulare obſequium, quod Deo per eam in animarum auxilio exhibetur: & quia facilius obliuioni tradi poterat, & in diſſuetudinem abire, quàm alia magis ſpecioſa.* Quibus verbis vtraque pars aſſertionis, eiuſque ratio explicata eſt.

Eſt autem circa priorem partem de obligatio- XI.
ne ſpeciali aduertendum, in prima congregatio- *Notatio vl-*
ne generale eiuſdem Societatis decreto 134. poſt *terior circa*
electionem, commendari ſpecialiter hoc mini- *1. partem*
ſterium profeſsis, & ſubiungi hæc verba, *Pater* *eiuſdem aſ-*
quidem noſter Ignatius iniunxit ſingulis profeſſis, vt ſe- *ſertionis.*
mel per quadraginta dies id facerent. Significat autem congregatio hoc fuiſſe iniunctum à B. Ignatio, vt perpetuò in Societate obſeruandum. Quia verò id non ſatis erat ibi explicatum, additum eſt in ſecunda congregatione decreto 48. poſt electionem. *Quiuis profeſſus poſt editam ſuam profeſſionem intra annum, per quadraginta dies continuos, vel interpolatos doctrinam Chriſtianam pueros rudes perſonas docere teneatur.*

Vbi obſcurum eſt, quam vim habeat illud ver- XII.
bum, *teneatur*. Nam licèt aliàs verum ſit ordinatio- *Profeſſos ob-*
nes, & regulas huius religionis, non obligare ad *ligari videri*
culpam, ibi tamen videtur determinari materia *ad docendã*
propria voti obedientiæ profeſſorum, quantum ad *doctrinam*
hanc expreſſam ordinationem, & ideo videtur ver- *Chr. per 40.*
bum illud inducere obligationẽ in conſcientia. Ni- *dies.*
hilominus certum eſt, illam ordinationem eſſe ſolùm directionem quandam ad meli⁹ exequendum, *Oppoſitum*
vel inchoandum id quod in prædicta profeſsione *oſtenditur*
exprimitur, nõ tamen eſſe legem ſub peccato obli- *quoad obli-*
gantem, imò neq; eſſe inter alias regulas in tali re- *gationem ri-*
ligione, & ita ſunt ſimilia verba in eius conſtitutio- *goroſam.*
bus explicata, neque etiam eſſe determinationem materiæ voti, quia in illo decreto, quoad hanc partem, nulla fit mentio voti; vnde licèt finis illius decreti fuerit reducere ad praxim aliquo modo votum illud; non tamen mens eius hanc ponere, vt materiam præcepti. Eo vel maximè quia

quia profeſſus non vouet docere doctrinam Chriſtianam: ſed *obedientiam, & ſecundùm eam peculiarem curam*, &c. & ideo impoſsibile eſt in tali voto determinari hanc, vt materiam neceſſariam voti, niſi imponendo præceptum obligans in virtute obedientiæ: at hoc non ponitur ibi: ergo. Quocirca, neq; ex conſilio tenentur profeſsi abſolutè ad hoc miniſterium exercendum per quadraginta dies: niſi illis per ſuperiorem iniungatur, vel ſaltem licentia præbeatur: quia non eſt intentio illius decreti, eximere ſubditos ab obedientia ſuorum ſuperiorum, vt per ſe conſtat; ſed paratos eos reddere ad hoc miniſterium pręſtandum, vel etiam procurandum à ſuis ſuperioribus: & ſuperiores ipſos monere, vt non ſolùm permittant, ſed etiam curent ità obſeruari à profeſsis: & ideo ſi ſuperiores, vel expreſsè, vel tacitè excuſent ab hoc miniſterio eos, qui profitentur, eo quòd aliàs legitimè impediti ſunt: nihil peccant.

XIII. *Notatio altera circa partem ſecundam.*

Circa alteram verò partem de commendatione miniſterij: notanda etiam ſunt citata decreta 1. & 2. congreg. generalis: nam in priori, hoc tam pium exercitium admodum inculcatur ipſis profeſsis: in poſteriori verò ipſi Præpoſito Generali valde commendatur: *ne vllo vnquam tempore illius obliuio in noſtros animos irrepat, cùm illud in votorum noſtrorum formula complectamur.* Ex quibus vltimis verbis intelligitur fruct⁹ illius explicationis in formula vouẽdi: inde enim factũ eſt, vt cura huius miniſterij in profeſſorum animis magis inſederit, & in maiori etiam æſtimatione habeatur. Et ad hunc etiam finem B. Ignatius ſimilem curam impoſuit Rectoribus Collegiorum 4. p. conſtitut. cap. 10. §. 10. *Rector ipſe legere aut docere Chriſtianam doctrinam quadraginta dies debet.* Vbi in declaratione additur ſi impedimentum intercedat, cum Prouinciali eſſe communicandum, vt per alium fieri poſsit: idque debere Rectores implere intra primum annum ſui muneris, declaratur in 2. congreg. generali cap. 15. vt ergo omnes de Societate ad hoc miniſterium magis, ac magis afficiantur tot modis, & ſignis eius vtilitas, & neceſsitas commendatur.

XIV. *Ad rationes dubitandi in num. 4.*

Nihil igitur obſtant rationes dubitandi in num. 4. poſitæ: nam licèt in externa ſpecie, miniſterium minus ſpecioſum appareat, reuera eſt Catholicæ Eccleſiæ valde neceſſarium, & quo maioris humilitatis officium: eo maiori religionis commendatione indiget. Nec refert quòd parentes, patrini, & parochi, ex officio ad hoc miniſterium teneantur: quia generatim loquendo, huius religionis officiũ, eſt iuuare in omnibus miniſterijs ad ſalutem animarum pertinentib⁹ eos, quibus ex officio incumbunt: vel qui non omnes ſuis muneribus ſatisfaciunt, vt debent: vel quia pluribus exiſtentibus miniſtris, & coadiutoribus, meliùs poterunt animę iuuari, & illuminari. Accedit, quòd hoc miniſteriũ docendi Chriſtianam doctrinam, habet latitudinem, tam ex parte perſonarum, quia non ſolùm pueri, ſed etiam multi ex adultis hac eruditione indigent; tum ex parte modi docendi, & explicandi rudimenta fidei, ad quod ſæpè non mediocris ſcientia neceſſaria eſt, & in dogmatis exponendis, & maximè moralibus rebus, qua certè ſcientia ſcholares Societatis nondum ſatis inſtructi ſupponuntur: ideoque multum poteſt in hoc miniſterio induſtria, & ſolicitudo, ac doctrina noſtrorum religioſorum, maximè prouectiorum, Eccleſię prodeſſe, prout hactenus per diuinam gratiam experientia demonſtrauit. Meritò ergo in profeſsione Societatis huius operis ſpecialis, & expreſſa mentio fit, vt non ſolùm ſcholaribus: ſed omnibus operarijs eius ſit commendatum, ipſiq; profeſsi intelligant peculiari ratione ad ſuum ſtatum, & officium pertinere, vt declarauimus.

CAPVT IV.

Vtrùm votum obedientiæ ad Summum Pontificem, quod profeſsi Societatis emittunt, ſit ſolenne votum, ab alijs tribus diſtinctum.

I. *Huius cap. duplex punctum.* *Arguitur dilemmate pro puncto primo.*

DVo puncta apparent in hoc voto difficilia. Primum eſt, quomodo ab alijs tribus, & ſpecialiter à generali voto obedientiæ diſtinguatur. Secundum eſt, quomodo ſolenne ſit. Ratio dubitandi circa priorem partem eſt, quia vel hoc votum eſt diſtinctum, quòd inducat nouam obligationem circa eandem materiam: vel quòd obliget ad nouam materiam. Neutrum dici poteſt: ergo nullo modo diſtinguitur: nec enim fingi poteſt alius diſtinctionis modus. Minor quoad priorem partem probatur: quia materia ſemel conſecrata Deo per votum obedientiæ, non eſt capax nouæ obligationis, per aliud obedientiæ votum: licèt enim materia, aliàs debita, ex præcepto ſit capax nouæ obligationis voti, tamen, quæ iam per votum promiſſa eſt, non eſt capax nouæ obligationis: vnde ſi quis iterum, atque iterum caſtitatem voueat, non multiplicat obligationem votorum: ſed repetit idem votum, vt in tomo 2. viſum eſt: ſed per votum obedientiæ religioſæ obligatur quis obedire Summo Pontifici, non ſolùm ratione iuriſdictionis, quam à Chriſto habet, ſed etiam ratione ſpecialis promiſsionis Deo factæ, & Prælatis religionis, quorum ſupremus eſt Pontifex, vt in tomo ſuperiori oſtenſum eſt: ergo non poteſt per nouum votum, noua obligatio obedientiæ circa eandem materiam ſuperaddi. Neq; enim hoc ſufficit quòd per vnum votum diſtinctiùs, & expreſsiùs promittatur obedientia circa talem actionem, vel ad talem perſonam, quia implicitum, vel explicitum non variant, neque addunt obligationem voti, vt patet ex his, quæ in præcedenti cap. num. 11. dicta ſunt de illa expreſsione docendi Chriſtianam doctrinam, quod non iddeo addit ſpeciale votum, vel obligationem. Item patet in religionibus, quæ ſolùm implicitè vouent caſtitatem, & paupertatem, quia non minori obligatione tenentur. Altera item pars minoris probatur, quia per votum obedientiæ omnia ſunt promiſſa: ergo non relinquitur noua materia, quæ denuò per hoc ſpeciale votum promittatur. Dices, votum generale obedientiæ per ſe non obligare ad has miſsiones. Sed contrà, quia eſto fortaſſe hoc verum ſit reſpectu voti obedientię facti ſecundùm regulas aliarum religionum, non tamen reſpectu facti ſecundùm regulam Societatis: vnde in ea etiam ſcholares approbati tenentur in his miſsionibus obedire, ſi præcipiantur: ergo vltra votum obedientiæ generale in Societate factum, ad nullam actionem, vel rem nouam poteſt obligare hoc ſpeciale votum factum ſummo Pontifici.

II. *Arguitur pro puncto poſteriori.*

Tandem circa ſecundum punctum propoſitum obſcurum eſt, cur hoc votum inter ſolennia ponatur, aut in quo eius ſolennitas conſiſtat. Et eſt ratio dubij, quia ſolennitas voti addit aliquem effectum, ſcilicet inhabilitatem, vel capacitatem aliquam, ex vi iuris poſitiui, præter omnem illum effectum, vel obligationem, quam hominis promiſsio ſecum affert, vt ſuperiori tomo dictum eſt; hoc autem votum non affert ſecum talem effectum, neque aliquid includit præter promiſsionem. Nec ſatis dicere eſſe ſolenne, quia coniunctum, & ſimul cum profeſsione ſit: nam hæc eſt ſola concomitantia, non formalitas; aliàs etiam vota reliqua, quæ profeſsi emittunt, vt à cap. 6. videbimus, erunt ſolennia, quia cum profeſsione ſiunt. Quòd enim non ſtatim, ſed

paulo

paulo pòſt fiant: parum profectò videtur referre, vt hoc ſolenne, alia ſimplicia dicantur, cùm moraliter rem conſiderando quod parum diſtat nihil diſtare videtur. Et præterea reddenda eſt ratio, cur magis hoc votum ſtatim fiat, vt dicatur ſolenne quàm reliqua.

III. Propter hanc difficultatem aliqui moderni ſcriptores dixerunt, licèt hoc votum profeſſorum Societatis laudabile ſit, quia abundans cautela non nocet: re tamen vera, ex vi illius voti, non amplius obligari ad obediendum ſummo Pontifici ſecundùm regulã ſuam, quàm alij religioſi ex vi ſuæ profeſſionis teneãtur. Quin potiùs aſſerũt, omnes religioſos inter ſe eſſe æquales in hac obligatione obediendi ſummo Pontifici, in ſuis obſeruantijs regularibus: quia omnes illum habent tanquam ſupremum Prælatum vniuſcuiuſque religionis, à quo pendet omnis obſeruantia regularis: ita ſcripſit Emanuel Rodriquez de regularibus tom. 1. q. 22. à. 6. poteſtque hæc ſententia iuuari ex ratione, quam noſtri met Patres in Bullis Pontificijs ad hoc votum emittendum his verbis tradunt. *Quanuis Euangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoſcamus, ac firmiter profiteamur, omnes Chriſti fideles Romano Pontifici tanquam capiti ac Chriſti Vicario ſubeſſe: ad maiorem tamen noſtræ Societatis humilitatem, ac perfectam vniuſcuiuſque mortificationem, & voluntatum noſtrarum abnegationem ſummopere conducere iudicauimus, ſingulos noſtros vltra illud commune vinculum ſpeciali voto aſtringi*, &c. Ex his enim verbis colligitur, per hoc votum ſolum addi vinculum religionis; vltra vinculũ ſubiectionis, quod commune eſt omnibus fidelibus: at hoc vinculum religionis, omnes religioni ſuperaddunt, ex vi ſuæ profeſſionis, ergo re ipſa hoc votum nihil addit nouum comparatione facta ad alios religioſos. Sed ad ſummum addi poteſt huic ſententiæ, hoc votum addere maiorem quandam certitudinem huius obligationis obediendi Pontifici. Quòd enim omnes religioſi ex vi profeſſionis promittant obedientiam ſpecialem ſummo Pontifici, non eſt ita certum, quin aliqui Theologi hoc negauerint, vt ſignificat Durandus 2. d. 44. quæſt. 5. & quanuis oppoſitum doceat communis ſententia, vt Carthuſianus eadem d. 44. quæſt. 5. notat & in ſuperiori tomo viſum eſt; id verò ſub opinione verſatur: igitur hoc votum addit ſaltem certitudinem obligationis: non tamen obligationem, iuxta hanc opinionem. Nihilominus hæc opinio vera non eſt, nec conſentanea Bullis Pontificijs, quibus hoc votum approbatum eſt, vt ſpeciale, & omnino diſtinctum à reliquis. Vt ergo id oſtendamus, comparabimus priùs hoc votum ad profeſſionem aliarum religionum, deinde ad alia vota ſeu vincula eiuſdem Societatis, in quo fortaſſe maior difficultas verſatur.

Quid addat hoc votum, tribus aliarum religionum votis.

IV. Dico ergo primò profeſſi Societatis emittentes quartũ votum obediendi ſummo Pontifici, & ſanctè faciunt, & ad aliquid ex vi illius voti obligantur, ad quod non obligantur reliqui religioſi ex vi profeſſionis ſuæ: vt concluſionem probemus materia huius voti præ oculis ponenda eſt: quæ ſatis expreſſè proponitur in dictis Bullis Pontificijs, & in Examine cap. 1. §. 5. *Profeſſa Societas* (dicitur) *præter tria vota, votum facit expreſſum ſummo Pontifici, vt vicario, qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit, Chriſti Domini noſtri, nimirum ad proficiſcendum ſine excuſatione, non petito viatico, quocunque gentium eius ſanctitas iuſſerit, inter fideles, vel infideles, ad res, quoad diuinum cultum, & religionis Chriſtianæ bonum ſpectat.* In quibus verbis in primis obſeruo, materiam huius voti nõ

1. Aſſertio bipartita.

Exprimitur huius voti inſtituto Societatis.

eſſe totam illam, quæ poteſt eſſe materia obedientiæ religioſæ; etiam ſecundùm regulam Societatis, ſed ſolam materiam miſſionum, vt patet ex illis verbis, *nimirum ad proficiſcendum*, quæ ſunt declaratiua, & limitatiua voti, & materiæ eius. & ita in ipſa forma profitendi expreſſè dicitur. *Inſuper promitto ſpecialem obedientiam ſummo Pontifici circa miſſiones.* Vbi in declaratione dicitur, *tota intentio quarti huius voti obediendi ſummo Pontifici fuit, & eſt circa miſſiones.* Et additur, hoc modo eſſe intelligendas literas Apoſtolicas, quæ interdum verba generaliora habere videntur, & in ſequentibus magis declarabuntur.

Ad hanc materiam ſpectat ire ex iuſſu Pontificis.

V. Addo præterea in materia huius voti, ſub verbo, *proficiſcendi*, etiam verbum permanendi, in quacunque mundi parte, vel prouincia, & ſub nomine miſſionis perſeuerantiam etiam, iuxta intentionem præcipientis, comprehendi. Accommodatum exemplum ad hoc explicandum habemus in cap. *ſi poſtquam*, de electione in 6. vbi Bonifacius Pontifex interpretans conſtitutionem Nicolai Papæ, quæ exigit vt electi ad quædam beneficia Romam proficiſcantur pro confirmatione electionis: inquit, *Non ſolùm vt quis veniat, ſed etiam ex ſui mente exigit, quod vſque ad finem negotium proſequatur*: ſic ergo in præſenti dicimus, votum parendi in proficiſcendo; exigit ex ſui mente obedientiam in permanendo, vſque ad finem negotij, vtique iuxta intentionem mittentis huic rei accommodatam, vt ſtatim explicabimus. Ratio etiam hoc conuincit, quia via eſt propter terminum; inutilis enim eſſet miſſio, niſi in termino ſiſteretur, quantum ad finem, & effectum miſſionis neceſſarium eſt. Vnde hic terminus, & quies neceſſaria in illo, non eſt quaſi finis extrinſecus, qui ſolet diſtingui à materia legis, vel promiſſionis, ſed eſt intrinſecus terminus, à quo pendet tota ratio, & vtilitas talis materiæ, & ideo intrinſecè pertinet ad materiam talis voti. Et ita explicari videtur in citatis verbis examinis, ibi, *ad res, quæ ad diuinum cultum*, &c. nam vna ex his rebus, maximè neceſſaria eſſe poteſt permanentia in tali loco. Clarè etiam ſupponitur in 7. p. conſtit. cap. 1. §. 2. ibi, *reſidere, vel mitti.*

Spectat item manere vbi iuſſerit.

VI. Hinc tertiò addo, non ſolùm teneri profeſſos, ex vi huius voti miſſiones peragere, ſed etiam actiones illas, vel functiones ad quas, ſeu propter quas mittuntur, fideliter, ſeu ſtrenuè, quod in ipſis moraliter eſt, peragere. hoc eodem diſcurſu facile perſuaderi poteſt, quia nomine miſſionum iuxta verum ſenſum, & communem vſum loquentium, non intelliguntur ſolùm itinera, vel reſidentiæ in aliquibus locis; ſed actiones etiam & miniſteria, ad quæ huiuſmodi itinera, ordinantur. Obedientia ergo circa miſſiones, quæ per hoc votum promittitur, hæc omnia comprehendit. Et hic eſt ſenſus illorum verborum in Bullis Pontificum, ſpeciali ad hoc voto aſtringi, vt quidquid modernus & alij Romani Pontifices pro tempore exiſtentes iuſſerint, ad profectum animarum, & fidei propagationem, & quaſcunque prouincias nos mittere voluerunt, &c. Vouent ergo non ſolùm ire quò miſſi fuerint, ſed etiam ibi exequi quidquid facere iuſſi fuerint; vtrumque ergo eſt materia huius voti, quantum eſt ex vi obligationis eius. Quod ideo addo, quia in vſu talis erit obligatio, quale fuerit præceptum, quod actu imponetur. Sæpe enim poteſt præcipi alicui ire in Indiam, non tamen præcipi actionem ibi exercendam, ſed relinqui ſecundùm inſtitutum. Et tunc ſi quis obediat eundo; licèt poſtea ſit negligens, vel aliàs peccet malè vtendo ſuo munere, non peccabit ſpecialiter contra hoc votum, quia præceptum non fuit circa totam materiam illius impoſitum.

Spectat prætereà obire actiones intentas à Pontifice nõ verò ſolum iter aut permanentia.

VII. *De fine huius demvoti ſeu materia eius.*

Quartò conſideranda ſunt verba illa, *ad profectum animarum*: & fidei propagationẽ pertinentia, nam ſubſtantialiter limitant materiam huius voti, non enim obligamur peregrinari quocunque, ad alios fines, ſed ſolùm ad ſalutem animarum, & fidei propagationem. In examine autem cap. §. 5. videtur hoc ampliari dum dicitur; *Ad res, quæ ad diuinum cultum & religionis Chriſtianæ bonum ſpectant.* Hic enim finis generaliter eſſe videtur. Nam ire ad viſitanda, v. g. loca ſancta Hieruſalem, ad diuinum cultum pertinet, & non videtur conferre ad fidei propagationem vel profectum animarum. Veruntamen hæc verba accomodanda videntur ad ea, quæ in Bullis Pontificijs continentur, quia ſub illis inſtitutum approbatur, & confirmatur; præcipuè, quia in 7. p. conſtit. cap. 1. §. 1. eodem modo declaratur tota intentio huius voti, ſcilicet, vt ſit, *Ad animarum auxilium*; de hoc ergo cultu Dei, & bono religionis Chriſtianæ alia verba intelligenda ſunt.

VIII. *Extenſio dicti finis.*

Quanquam omnis alius cultus Dei, poſſit ad hunc finem ſaltem indirectè, & romotè ordinari: propriè tamen, & directè ſub illo fine comprehenduntur omnes actiones miſericordiæ ſpirituales circa proximum, vt ſunt procurare pacem inter Principes diſsidentes; ſubuenire laborantibus in quocunque animæ periculo; ſeminare fidem, & reſiſtere hæreticis, iuuare Catholicos quocunque ſpirituali miniſterio doctrinæ, aut Sacramentorum. Actiones autem miſericordiæ corporalis, vt ſunt redimere captiuuos, vel ſimles, licèt non videantur directè ſub hoc voto comprehenſæ, ſi tamẽ ſint ex his, quæ clericos docent; non videntur excludi, quia omnes poſſunt ad ſpiritualem profectum ordinari, ſicut eas etiã Societatis inſtitutũ amplectitur. Actiones verò defendendi Eccleſiã, vel reſiſtẽdi infidelibus per arma & bella, licèt ſint opera charitatis, nõ tamẽ pertinent ad ſacerdotes, & ideo clarũ eſt hîc non comprehendi, quamuis ab his miſsionibus non excludantur illæ, quæ ſiunt, ſiue in terra, ſiue in mari adiuuando Chriſtianos milites & duces pro Eccleſia militantibus: nam hæc immediatè pertinent ad finem ſpiritualem iuuandi animas fidelium; & vltimatè ordinantur ad pacem, & vniuerſale ſpirituale totius Eccleſiæ. Nec obſtat, quòd materialis gladius interueniat, cùm ille non per religioſos ipſos, ſed per milites tractandus ſit.

IX. *Collectio dictorum de materia & fine huius voti.*

Atque hinc in ſumma concludo, ſub materia huius voti comprehẽdi omnia ſpiritualia miniſteria, quæ Societas circa proximos exercet; nã ad omnia illa poteſt nos Pontifex mittere quocunq; velit. Et quia ſub *miſſione* (vt n. 5. diximus) cõprehẽditur exiſtentia, ſeu reſidentia in aliquo loco; etiamſi Pontifex eò non me miſerit; poteſt mihi præcipere, vt ibi cõcioner, doceã, vel aliud ſimile miniſteriũ peragã, quia ſi eo in loco nõ eſſem, poſſet me illo mittere in hunc finẽ: ergo licèt adſim, poteſt præcipere vt permaneam, & tale miniſterium exerceam: & ita in rigore, & ſine alia reſtrictione verum eſt, quod in Bullis dicitur hoc voto nos aſtringi, *vt quidquid Romani Pontifices, pro tempore exiſtentes, iuſſerint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens,* exequi teneamur. Quòd ſi dubium inciderit, an tale miniſterium hoc loco, & tempore pertineat ad profectum animarum, vel ſi ſolùm ad temporalem, vel ciuilem vtilitatem proximorum, vt docere hîc Grammaticam, vel Philoſophiam; eius rei iudicium penes ſummum Pontificem ſine dubio futurum eſt: id enim ratio quòd in dubijs pro ſuperiore ſtandum ſit poſtulat: & verba ipſa, quibus materia huius voti explicatur, idem ſatis indicant.

X. *1. Circunſtantia explicata teria non requirere viaticum.*

Tandem, ad materiam huius voti ſpectant aliquæ circunſtantiæ grauiſsimæ, & non parum difficiles. Prima eſt vt cùm mittuntur profeſsi, nullo expectato, aut petito viatico, ire teneantur. Hæc conditio inter eas, quæ ad votum paupertatis ſpectant, ponitur 6. p. conſtit. c. 2. §. 13. *Quando ſummus Pontifex* (dicitur ibi) *vel ſuperior profeſſos, vel coadiutores ad laborandum in vinea Domini mittet, nullum viaticum petere poſſint, ſed liberaliter repræſentent, vt mittantur, prout illis* (id eſt, mittentibus) *ad maiorem Dei gloriam fore videbitur.* Et additur in declaratione; *id eſt pedites, vel equites: cum pecuniis, vel ſine illis*, &c. Vnde videtur hæc obligatio ex ea parte, quia reſpicit paupertatem, ad votum illius pertinere. Nihilominus tamen, vt pertinent ad circunſtantias, & modum miſsionis, cadit etiam ſub votum miſsionum: nec enim eſt inconueniens, vt eadem res ſub diuerſis rationibus, cadat ſub diuerſa vota, ſicut etiam ſub diuerſa præcepta. Et ita in cap. 1. Exam. §. 5. de Societate profeſſa dicitur, *Facit votũ expreſſum, &c. ad proficiſcendũ*, &c. non petito viatico. & 7. p. conſt. c. 1. vbi votũ hoc copioſè traditur in §. 3. hæc conditio tanquam illius propria declaratur. Quocirca qui occaſione viatici, vel ex timore indigentiæ, miſsionem detrectaret, cõtra hoc votum directè delinqueret: quia vouet obedientiã circa miſsiones, iuxta conſtitutiones & Bullas, quæ ita materiam huius voti declarant. Vnde etiam fit, vt non ſolùm ire, ſed etiam reſidere, vbique locorum debeant profeſsi, non expectato viatico, nec ſubſidio à Pontificè, ſed à Deo, & piorum eleemoſynis, quibus ſuſtentari debent, iuxta paupertatem, quam profitentur.

XI. *Secunda circunſtantia ire ſine excuſatione.*

Secuuda circunſtantia ponitur his verbis in Pontificijs Bullis; *ſine vlla tergiuerſatione, aut excuſatione, illico quantum in nobis fuerit.* In examine dicitur, *ſine excuſatione*, & apertè declaratur, hanc ipſam circunſtantiam ſub voto cadere. Agens enim B. P. Ignatius de hoc voto ait; *Quo ſe obedientia Summi Chriſti Vicarii, ſine vlla excuſatione, Societas obſtrinxit.* Obedientia ergo ſine excuſatione ſub hoc votum cadit. Hæc autem conditio intelligenda eſt, & iuxta alia loca earundem cõſtitutionum, & ſecundùm rationem rectam. In alijs enim conſtitutionum locis, & in epiſtola de obedientia ſæpè monemur perfectionem obedientię non excludere, quin, ſi aliqua iuſta excuſatio occurrerit, ſuperiori debito modo, & reuerentia proponi poſſit; ſimilis ergo propoſito, & iuſta excuſatio per hanc conditionem non excluditur in præſenti, quia ſecundùm ſe iuſta eſt, & rectæ rationi conſentanea: neque in alijs obedientiæ operibus illicita, quia eſt per regulam permiſſa: ſed ideò potiùs permiſſa eſt, quia recta ratio illam poſtulat. Imo aliquandò illam tacere eſſet valde contrarium intentioni Pontificis præcipientis & fini eius. Igitur vt vno verbo dicam excluditur per hoc votum, excuſatio voluntatis; non rationes: vel certè excluditur excuſatio, quæ includat abſolutum decretum non eundi, non verò illa, quę in ſola expoſitione rationabilis impedimenti conſiſtit. Nam etiam cùm excuſatio videtur rationabilis, nõ licet abſolutè nolle parere, & hoc modo ſe excuſare; quia ſi non obſtante difficultate propoſita Pontificis pręceptum vrgeat, illi omnino parendum eſt ex vi talis voti; niſi euidenter præceptum eſſet multum, quod non poteſt præſumi, aut timeri. Et è cõuerſo quãuis homo ex fragilitate, ſine dolo & fraude tergiuerſaretur, inſinuans difficultatem ſuam, & rogans excuſari per ablationem præcepti, cum pręparatione autem parendi ſi Superior non condeſcendat, tunc non eſt peccatum graue, licèt eſſet imperfectio magna, & fortè etiam peccatum veniale.

XII. *Tertia circunſtantia ire quouis mittant ur.*

Tertia circunſtantia huius materiæ eſt, vt ſit vniuerſalis, & indifferẽs ad omnia loca, & ad omnes gentes cuiuſcunque religionis, ſeu opinionis, *ſiue ad Turcas* (dicitur in Bulla) *ſiue ad quoſcunque alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant. ſiue ad quoſcunq; hæreti-*

hæreticos, ſchiſmaticos, ſeu etiam ad quoſuis fideles. Nec *intellexit Societas* (additur in Conſtitutione) *particularem aliquem locum, ſed vt per orbem in diuerſas regiones, & loca ſpargerentur.* Vbi etiam ſcribitur, & in declaratione magis exponitur, ob hanc potiſsimè cauſam Societatem totam decreuiſſe per hoc votum, in poteſtate Pontificis ſpecialiter ſe cõſtituere; quoniam cum maius Dei, & totius Eccleſiæ obſequium in proximorum auxilio optaret, & ignoraret vbinam cum maiori fructu verſari poſſet, negotium hoc Chriſti Vicario committendum iudicauit; tum quia illi, vt totius Eccleſiæ capiti, maior cognitio rerum, ac neceſsitatum totius Eccleſiæ futura erat: tum etiam, quia ſperandum meritò putauit, diſtributionem miniſtrorum Societatis per Pontificem, futuram eſſe optimam, & maiori auxilio Spiritus Sancti factam.

XIII. *Extenditur dicta circumſtantia.* Vnde etiam fit, vt ex vi huius voti teneantur profeſsi Societatis, ſi Pontifici viſum fuerit, nullum habere certum domicilium, ſed huc illúcque diſcurrere, ac ſi oportuerit, extra Societatis domos diuturno tempore habitare, eo quòd ad bonum animarum expediat. Ita vt hic viuendi modus non ſit omnino accidentarius, ſeu extra latitudinem inſtituti, ſicut eſſet in alijs religionibus, ſed ſit per ſe comprehenſus & electus ad finem Societatis: propter quod de profeſsis dicitur in 4. p. Conſtit. cap. 2. §. 4. lit. B. *non habere ſtabilem habitationem.* Et in Examine cap. 4. debere eſſe paratos ad diſcurrendum per quaſcunque mundi partes, prout à Pontifice, vel ſuperiore fuerit iniunctum.

XIV. *An receſſus ab aliquo loco ſpectet ad materiã huius voti.* Quæri verò tandem poteſt, an ſub hac materia miſsionũ cõprehendantur non ſolùm actus eundi, ſed etiam redeundi, ſeu recedendi ab aliquo loco, vel etiam negatio non eundi in aliquam regionem; ita vt ex vi huius voti, poſsit hoc Pontifex præcipere, ſecluſo alio titulo iuriſdictionis. Hinc enim videtur non comprehendi, quia in rigore, hæ ſunt res diſtinctæ, ita vt negatio, ſeu receſſus non comprehendatur propriè ſub nomine miſsionis; materia autem voti ad proprietatem verborum limitanda eſt. Aliunde autem, moraliter hæc conſiderando, videntur planè, vel eſſe eiuſdem rationis, vel ita connexa, vt non poſsit alterũ ſine alio promitti. Reſpondeo dupliciter poſſe præcipi receſſum ab aliquo loco; primò propter priuationem termini à quo, primariò, ac per ſe. Secundò propter terminum ad quem, id eſt, propter acceſſum ad aliquem locum. Hoc poſteriori modo non eſt dubiũ, quin receſſus ſub his miſsionibus cõprehendatur, quia non poteſt præcipi acceſſus ad aliquẽ locum, quin præcipiatur receſſus à quocunque loco alio.

XV. De priori autem modo, videtur res dubia; quia id non pertinet ad miſsiones. Nihilominus exiſtimo, ſi ſub eadẽ ratione receſſus ſpectetur, ſcilicet auxilij animarum: etiam comprehendi ſub illa materia, vt ſi Pontifex reuocet aliquem à loco vbi non eſt vtilis, & fortaſſe impedit alios, vel etiam nocet proximis; credo teneri ad obediendum, ex vi huius voti, etiamſi alio determinatè non mittatur. Ratio eſt, quia ſub nomine *miſsionum*, etiam termini earũ comprehenduntur & permanentia in illis, vt diximus n. 5. ad hanc autem permanentiam ſpectat temporis limitatio, & conſequenter, non tantùm acceſſ⁹, ſed etiam receſſus: alias poteſtas eſſet diminuta, & valde imperfecta atque expoſita multis incommodis. Item quia hoc neceſſarium admodum eſt ad ſalutem animarũ, & in rigore comprehenditur ſub materia miſsionum Item quia intentio cõſtitutionum eſt, vt hæc diſtributio profeſſorum Societatis per orbem Pontifici Summo omnino ſubiecta ſit, vt patet 7. p. c. 1. §. 1. in fine, & ſæpe alias: hoc autem ita nõ eſſet, niſi tam in reuocandis, quàm in mittendis perſonis, haberet Pontifex plenã poteſtatem. Denique cùm profeſsi ex vi ſui inſtituti alicubi eſſe debeant ad fructificandum, eo ipſo quòd ab aliquo vno loco reuocantur, ad alium virtute mittuntur, ſiue hoc ſit primariò, ſiue ſecundariò intentum; & ſiue ille locus determinatus ſit à Pontifice, ſiue per ſuperiores Societatis veniat determinandus, & ſiue in eo magis attendatur bonum ipſius religioſi, ſiue proximorum, hæc enim omnia accidentaria ſunt: nam ad materiam huius voti ſatis eſt, quòd ibi non deſit aliqua ratio miſsionis, ex qua poſsit maius aliquod auxilium proximorum, & bonum Eccleſiæ redundare.

Atque eodem modo dicendum videtur de non eundo in aliquem locum, vel regionem. Nam hæc etiam negatio dupliciter poteſt pręcipi: primò propter permanentiam in termino à quo, & ſic clarũ eſt poſſe pręcipi, ſicut de ipſa permanentia dictũ eſt. Secundò poteſt per ſe præcipi ad impediendum acceſſum ad talem terminum: & ſic videtur res magis aliena ab hoc voto, ſed eodem modo credo ad illud reuocari, ſi ratio prohibitionis ſit vtilitas animarũ, quia ſemper hoc pertinet ad diſtributionem perſonarum, ſempérque reducitur talis negatio ad poſitiuum oppoſitum, ſcilicet, vt Societas in alijs locis occupetur, ſiue hoc per ſe primò, ſiue ſecundariò ſit intentum: ſatis enim eſt, quòd materia de ſe talis ſit, quodq; per ſe ſit annexa cum materia voti: ſicuti ex vi præcepti affirmatiui prohibẽtur ea, quæ ſunt intrinſecè coniuncta, & qui poteſt actũ præcipere, poteſt etiã præcipere neceſſaria, ac per ſe coniuncta actui, ſiue ipſe principaliùs intendat negationem, ſiue minus principaliter. Ita ergo in præſenti dicendũ cenſeo. Et hæc de materia huius voti. XVI. *Quid de non eundo ad certum locum.*

Ex quibus infero, & probo inprimis, hoc votum pium, & ſanctum eſſe, quæ erat prior pars aſſertionis poſitæ numero quarto, quia fit de re optima, & propter optimum finem. Nam per illud nihil aliud intenditur, niſi commune bonũ Eccleſiæ, ſalus proximorum, & fidei defenſio, ac propagatio, vt in locis citatis conſtitutionum, & Bullarũ, ſæpiùs declaratur, illi autem optimi fines ſunt. Quòd verò quidam calumniantur, per hoc votum Societatẽ fauorem ſpecialem ab Apoſtolica ſede ambire, cùm re ipſa nihil noui voueat, ſolúmq; adulationis cauſa, & propter humanũ reſpectum, hunc ſingularẽ profitendi modum inueniſſe. Hæc (inquam) calumnia non potuit eſſe prudentũ hominum, ſed eorum qui temerè, & iuxta affectũ, & animi diſpoſitionẽ ſuam, de alijs iudicant. Cùm enim nec ex materia, nec ex fine ipſi⁹ voti ſecundùm ſe, talis intẽtio, vel ſuſpicio eius appareat, cúmque ſæpiùs in conſtitutionibus recta illa intentio declaretur, & ſummo Pontifici in Bullis proponatur; quis poteſt niſi temerè aliam ſiniſtram intentionem ſuſpicari? Præterquam quod illa ambitioſa intentio, in ſingulis perſonis non poteſt moraliter habere locũ, vt per ſe cõſtat, quia per tale votũ, nec magis fiunt notæ Põtifici nec aliquid tẽporale ab illo ſperant: intendere autẽ, vt tota religio ſit ſpecialiter ſub ſummi Põtificis protectione, vt ad ſuum ſpecialem finem ab ipſo defendatur, & iuuetur: hoc non eſſet ambitioſũ, ſed valde conſentaneũ rationi, & charitati. Sic enim diuus Franciſc⁹ pro ſe, & religione ſua peculiariter promiſit obedientiam Honorio III. ſummo Põtifici, & ſucceſſorib⁹ eius, vt ſtatim in numero 27. dicitur. Et Bonauentura in Apolog. paupertatis reſponſ. 4. partic. 2. articulo primo, ait ratione ſingularis paupertatis, religionem Minorum, peculiari modo eſſe commiſſam curæ Pontificis tanquam filium familias parenti, quæ non eſt ambitio, ſed ſancta intentio; licèt ergo Societas ſuo modo hoc intenderet, optimè faceret; quamuis reuera non ſit hæc huius voti intentio, ſed poteſt eſſe fructus, vel effectus, qui ex illo conſequatur. XVII.

XVIII. *2. Probatio ex bonitate materiæ.* Materiam autem eſſe in ſe optimam, & dicto fini accommodatam per ſe notum eſt: quia miniſteria Societatis, ſunt per ſe, & natura ſua ordinata ad ſalutem, & ſanctificationem animarum, ſcilicet prædicatio verbi Dei, & alia, quæ illam comitantur: hæc autem non fiunt legitimè niſi ab his qui mittuntur, iuxta illud Roman. 10. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* A nullo autem potiori iure & maiori Spiritus Sancti directione mitti poſſunt, quàm à ſummo Paſtore ouium Christi, ad quem ex officio ſpectat ouium ſaluti ſpirituali intendere. *Item ex bonitate modi eam exercendi.* Modus etiam optimus, quo mitti poſſunt eſt ex obedientia, quæ eſt holocauſtum Deo gratiſsimum, & maximè quando voto conſecrata eſt: ergo ex omni capite eſt hæc materia optima, & optimo fini accommodata.

XIX. *Obiectio de huius voti inutilitate diluitur.* Dices aliunde videri talem promiſsionem inutilem, quia Pontifex non poteſt ſingulos profeſſos Societatis cognoſcere, vt eos mittat: nec poteſt his miſsionibus intendere, alijs grauiſsimis rebus occupatus. Reſpondeo primò experientiam docuiſſe contrarium, nam frequenter hæ miſsiones fiunt à ſummo Pontifice, vel in generali petendo perſonas, earúmque determinationem Generali committendo; vel interdum etiam particulares perſonas, & aliquando etiam ipſum Generalem mittendo, non ſine magno fructu, quem hîc referre neceſſe non eſt. *Sic miſſi ſunt Laynes in Galliam, Borgia in Luſitaniam pro bono Eccleſiæ & alij ex primis Sancti Ignatij ſociis.* Deinde licèt ſingulares perſonæ non ſint cognitæ Pontifici, multum refert ipſum ſcire totam hanc religionem eſſe huic muneri ſpeciali voto cõſecratam, & ſuo nutui obedientem fore in omnibus, quæ ad bonum animarum iuſſerit. Cùm enim ipſe ſit generaliſsimus dux totius Eccleſiaſtici exercitus, vtile illi eſſe poteſt habere ad manus auxiliares copias militum, quos liberè poſsit diſtribuere, prout expedire cenſuerit. Et ob hanc cauſam Pater noſter beatus Ignatius in 7 p. conſtitut. cap. primo, §. vltimo. ſapientiſsimè prouidit ad finem huius profeſsionis meliùs conſequendum, *vt Præpoſitus Generalis, cùm nouus Chriſti Vicarius in Apoſtolica ſede fuerit conſtitutus, per ſe, vel per alium intra annum ab eius creatione, & coronatione teneatur eius ſanctitati declarare profeſſionem ac promiſſionem expreſſam obedientiæ, quam ipſi Societas peculiari voto circa miſſiones ad Dei gloriã ſe aſtrinxit.* Denique licèt Papa non poſsit omnes profeſſos Societatis cognoſcere, aliquos autem præcipuos, & quibus commodiùs vt inſtrumentis vti poteſt, facile poteſt cognoſcere, vel ex fama, vel ex facie, quia Romam ſæpe diuertunt, vel multi etiam degunt, & ab his poteſt de alijs, prout voluerit, notitiam ſufficientem ſumere: hæc ergo ſatis ſuperque ſunt, vt hoc votum ex ea parte non inutile, ſed potiùs valde vtile reputetur.

XX. *Ex vi eiuſdem voti tenetur generalis ex æqua diſpoſitione Papæ circa miſſiones.* Non tamen omittam aduertere, quia Præpoſitus Generalis eſt principalis miniſter, quo ſummus Pontifex neceſſariò ordinariè vſurus eſt, ad has miſsiones faciendas, teneri ipſum ex vi ſui muneris, & (vt ego opinor) ex vi eiuſdem voti, quod ipſe emiſit, fideliter exequi & ordinare quidquid ſua ſanctitas in hoc genere iuſſerit, & iuxta intentionem ſuam. Hoc etiam ſignificatur in 7. p. conſtitut. capite primo, §. quarto, ibi; *Superior, iuxta eius* (id eſt, Pontificis) *præceptum, eos qui magis conuenire, & aptiores ad id fore videbuntur, deſignabit.* Et §. 6. ibi; *Qui* (ſcilicet Superior) *ſanctam intentionem Pontificis in Chriſto Domini noſtri obſequium conſiderabit.*

XXI. *Probatur diſtingui Societatem à monachalibus puris per hoc votum.* Secundò principaliter infertur, & probatur ex dictis votũ hoc ſpecialem inducere obligationem, quam generale votum obedientiæ aliarum religionum, nõ includit, quæ erat ſecunda pars aſſertionis in numero quarto. Probatur facile ex dictis facta inductione, etenim religioſus monachalis nõ tenetur, ex vi ſui voti obedientiæ, eſſe paratus ire in Indiã, vel ad Turcos, quoties iuſſus à Pontifice fuerit: nam quoad hoc non magis tenetur illi obedire, quàm ſecularis quiſpiam, quia illud non pertinet ad profeſsionem ſuam. Suppono autem ex ſuperiori tomo de votis religioſorum, votum obedientiæ non obligare religioſum ad obediendum in omnibus ſimpliciter, etiamſi optima & perfectiſſima ſint, ſed tantùm in his, quæ ad profeſsionem ſuæ regulæ ſpectant directè, vel reductiuè: illa autem non pertinent ad monachalem profeſsionem, vt per ſe conſtat. Suppono etiam ex omnium ſententia, votum obedientiæ, in quacumq; religione, quantum ad materiam ſuam, non aliter obligare reſpectu Pontificis, quàm reſpectu prælatorum religionis, quia idem eſt obedientiæ votum, & ſecundùm eãdẽ regulã fit, ad ſummúmq; gradatione quadã extenditur, & aſcendit vſque ad Summũ Pontificem tanquam ſupremum prælatum vniuſcuiuſq; religionis, vt in fine materiæ de voto in cõmuni dictum eſt. Conſtat autẽ prælatũ Carthuſiæ, &c. non poſſe obligare ſubditũ ſuũ ex vi voti obedientiæ, ac per ſe loquendo, vt eat in Indiam, &c. ergo neque poteſt Pontifex hoc titulo id præcipere. Dico, *hoc titulo*, quia non agimus de iuriſdictione Pontificis vt Pontifex eſt, ratione cuius poterit in aliquo caſu id præcipere, ſicut etiam poteſt præcipere clerico ſeculari, ſed ille caſus & rarior eſt, & nõ eſt ex voto obedientiæ, quod nunc conſideramus.

De religionib⁹ mendicantibus magis poteſt quis dubitare, quia ex inſtitutione ſua aliquo modo ordinantur ad actionem circa proximos: & ideo de illis veriſimile eſt, poſſe mitti ad Indos ex præcepto obedientiæ, vt videtur ſupponere Soto lib. 7. de Iuſtit. q. 2. art. 4. in fine corporis. Nihilominus tamen abſolutè, & ſimpliciter eſt magnũ diſcrimen. Primò, quia religioſus alterius ordinis, etiam mendicantis, ſolùm poteſt obligari ad migrandum in regiones longinquas, quatenus poteſt à ſuo Generali transferri ab vna prouincia in aliam, propter maius bonum ſuum, vel religionis, vt latè tractat Nauarr. Comment. 3. de Regular. n. 22. quia cùm tota religio ſit vnum corpus, diſtantia locorum non obſtat, quominus per ſupremum gubernatorem poſsit fieri tranſlatio ab vno in alium, quando toti corpori expedit. Profeſſus autem Societatis, ex vi huius voti, mitti poteſt à Summo Pontifice, præciſè ratione muneris prędicandi, vel alio modo miniſtrandi proximis in ſpiritualibus, etiamſi neceſſe ſit eò tendere, vbi nulla ſit Societatis domus, neque prouincia, neque moralis ſpes illius. XXII. *Videri minus diſtingui ab aliis mendicantibus.*

Vnde etiam fit, vt ex vi voti mitti poſsit, vbi perpetuò extra domos, & collegia Societatis habitet per alienas domos, & hoſpitalia peregrinando: ad quod (vt opinor) alij religioſi ex vi voti cogi non poſſunt. Et fortè in hoc ſenſu dixerunt aliqui moderni non poſſe religioſum, etiam mendicantẽ, præcepto obedientiæ obligari, vt eat ad Indos: nam id propter ſolam diſtantiam abſolutè verum non eſt, quoad hunc autem viuendi, & peregrinandi modum, eſt probabile. Maximè verò excuſari poterunt, ſi verſari debeant inter ipſos infideles, cùm ſit probabile periculum mortis, ſeu martyrij in tali munere obeundo. Et ideo S. Franciſc⁹ in regula ſolùm dixit, *qui voluerit ire inter Sarracenos, petat licentiam,* &c. indicans aliter mitti non poſſe, vt notauit Cordub. ſuprà q. 2. in expoſitione Regulæ S. Franc. c. 10. & Ioannes de Capiſtrano in ſuis Cõſtitutionib⁹ cap. 12. Profeſſus autem Societatis, ratione ſui voti, non poteſt hoc titulo tergiuerſari, & ita in pluribus caſibus obligatur, ratione huius voti, in quibus alij religioſi ex voto obedientiæ non obligantur. Accedit etiam obligatio in modo eundi: quia viri Societatis tenentur ire (vt ſic dicam) expenſis ſuis, id eſt, ſine viatico, & mendicando ſi oportuerit: alij autem, cùm hoc non profiteantur, non XXIII.

poterunt

poterunt obligari cum tanto rigore. Denique profeſſus Societatis, quaſi ex officio tenetur eſſe expoſitus ad hoc munus, ita vt ſine ſpeciali neceſsitate mitti poſsit, quia hunc modum viuendi profeſſus eſt: alij non item, ſed ex accidenti, vel communi lege charitatis, iuſtitiæ, aut obedientiæ Chriſtianæ, vel ob aliquem peculiarem reſpectum, ſeruiendi ſuæ religioni, vt de tranſitu ab vno loco in alium paulo antè dicebamus ex Nauarro.

XXIV. *Obiectio triceps contra hoc 4. votũ.* Hinc verò ſumunt aliqui occaſionem objiciendi contra hoc votum nouitatem, & ſingularitatem, imò & temeritatem; nam videtur quædam præſumptio tot difficultatibus, & periculis, ſe objicere. *Ad 1. cap.* Verùm hæc obiectiò ſæpe eſt in Superioribus expedita, vt in lib. 2. c. 4. à num. 2. Si enim religio Societatis ſecundùm ſuum proprium inſtitutum & viuendi modum noua eſt, quid mirum, quòd aliquid noui etiam profiteatur? Quando enim religio S. Franciſci paupertatem in communi profiteri cœpit, nouum fortaſſe fuit: profiteri etiam militiam, aut redemptionem captiuorum, nouum aliquando fuit in talibus religionibus. Non ergo omne nouum reprehenſibile eſt, ſed quod eſt antiquitati contrarium, non verò quod pro temporum opportunitate in morem introducitur, ad perficienda ea, quæ antiqua ſunt. *Ad 2. cap.* Eadémque proportione, de ſingularitate dicendum eſt, ſicut Societas eſt peculiaris religio à cæteris diſtincta; ita etiam habere aliquod proprium & peculiare inſigne, quo ab alijs diſcernitur: iam enim in Superioribus lib. 1. c. 2. oſtendimus, vnamquanque religionem habere aliquem ſcopum, quò peculiariter collimat. In Societate ergo miniſterium hoc circa animarũ ſalutem, *ſub ſpeciali obedientia Summi Pontificis*, eſt ſpecialis ſcopus eius, ad quem à Deo vocata eſt, & ordinata. Quapropter ſingularitas hæc, non humana tantùm ratione, ſed ſpeciali (vt credimus) Spiritus Sancti gratia inuenta eſt; ad diſſeminandam fidem in tot remotiſsimis regionibus, & ad Eccleſiam à tot hæreticorum incurſibus defendendam.

XXV. *Ad 3. caput reſponſio triplex.* Quanuis autem hoc votum ſit de re valde ardua, & difficili, & ſi ad fragilitatem hominum comparetur periculis expoſitum (id enim non negamus;) nõ tamen propterea imprudens eſt, aut temerariũ. Primò quidem, quia non humanis viribus, ſed Spiritus Sancti gratia implendum creditur, qui enim cœpit, & inſpirauit illud, ipſe perficiet, ſi per nos nõ ſteterit. nam (vt in ſuperioribus lib. 1. c. 6. num 9. & cap. 7. num. 10. diximus) hæc eſt ſpecialis gratia huius vocationis, quæ potentior eſt omnib⁹ periculis, & difficultatibus. Deinde per hoc votum non promittimus nos periculis exponere; nec has, vel illas regiones adire, aut has, vel illas actiones exercere, ſed obedire Chriſti Vicario, quo medio nullum poteſt eſſe certius ad non errandum in via Dei. Accedit tandem religionis prouidentia, tum in diſponendis & probandis perſonis; tum etiam in eis eligendis. Et prętere a in Cõſtitutionib⁹, & Bullis ſæpe monemur, vt patet in 7. p cõſtit. c. 1. §. 2. & in Bulla 1. Pauli III. & Iulij III. ne vllus in hanc, vel illam partem mitti procuret, ſed ſe moueri ſinat, quamuis ſe paratum oſtendere malum non ſit. Ita expendit Greg. lib. 6. epi. 5. c. 169. illud Iſai. 6. vbi cùm Deus diceret, *Quem mittã? aut quis ibit nobis?* ipſe ſe obtulit dicens, *Ecce ego, mitte me.* Et illũ confert cum Hieremia, qui cap. 1. ſe excuſabat, dicens; *A, a, a, Domine Deus neſcio loqui*, atque vtrumque ſpiritum laudat, quia ex bono affectu proficiſci poteſt. Et quia nec Hieremias reſtitit, nec Iſaias ire contendit prius quàm ſe per altaris calculum purgatum vidit. *Ne aut non purgatus* (inquit Gregorius) *adire quiſquam ſacra miniſteria audeat: aut quem ſuperna gratia elegit, ſub humilitatis ſpecie ſuperbè contradicat.* Et hactenus de prima comparatione, quã in fine numeri tertij propoſuimus.

Quid addat hoc votum, vltra generale votum obedientiæ Societatis.

Supereſt vt de altera comparatione dicamus ad finem numeri tertij poſita, in qua eſt maior difficultas vt in fine numeri tertij dicebamus, quia votum obedientiæ in Societate factum obligat ſecundùm regulas, & cõſtitutiones eius, & ideo ad multa obligat, ad quæ alij religioſi, ex vi ſuæ obedientiæ non obligantur, vt in ſuperiorib⁹ à numero quarto viſum eſt. XXVI. *Arguitur nihil addere.* Videtur ergo obligare per ſeſe ad has miſsiones acceptandas, atque adeò per profeſsionem quatuor votorum, nihil addi in reipſa vltra obligationem trium votorum ſubſtantialium huius religionis. Aſſumptum patet ex 7. p. cap. 2. & expreſsiùs 9. p. conſtitut. cap. 3. §. 9. vbi dicitur, Præpoſitum Generalem habere poteſtatem mittendi omnes ſibi ſubditos, etiam non profeſſos ad quaſlibet mundi partes, & pro quocunque tempore, ac miniſterio pro animarum auxilio. Et in 6. p. cap. 2. §. 1. 3. æquè de coadiutorib⁹, ac de profeſsis dicitur, *cùm ad laborandum in vinea Domini mittuntur, nullum viaticum petere poſſunt, ſed ſe liberaliter* (dicitur ibi) *repræſentent, vt mittantur, prout Pontifici aut ſuperiori ad maiorem Dei gloriam fore videbitur.* Vbi plane ſupponitur, eſſe æquè obligatos, cùm tamen coadiutores hoc votum non emittant. *Arguitur addere nouũ aliquid.* In contrarium autem eſt, quia hoc votum ſit diſtinctum à reliquis: propterea enim in conſtitutionibus & Bullis quartum votum appellatur, & profeſsio hæc quatuor votorum dicitur: ergo oportet vt diſtinctam obligationem inducat, aliàs quomodo diſtinctum eſt?

XXVII. Ad hoc imprimis dicitur, ſiue hoc votum in voto obedientiæ Societatis implicitè contineatur, ſiue non, ſanctè, & vtiliter fieri. Hoc in primis oſtendo exemplo religionis ſancti Franciſci, qui in principio ſuæ regulæ ſpeciale votum obedientiæ facit Papæ Honorio, & legitimis ſucceſſoribus eius. Quod exponens Bonauẽtura in expoſitione regulæ capite primo in fine, ait; *Et ſi totus clerus, & religioſorum vniuerſitas teneatur firmiter Apoſtolico Domino obedire: tamen Sanctus huic debito votum obiecit ſpeciale, ſciens voto fortificari ſacri ordinis vinculum, & meritum geminari.* Quod votũ (dicunt communiter expoſitores eiuſdem regulæ) factum eſſe à ſancto Franciſco, non pro ſe tantùm, ſed etiam pro omnibus ſuis fratribus, id eſt, vt ab omnibus etiã fieri intelligatur, nec enim poteſt votũ per alium fieri cùm ſit actio perſonalis, vt libro quarto de voto tractauimus capit. q. 1. ſed quia vouent obedientiam ſecundùm regulam, & in ea continetur illud votum expreſsè, ideo cenſentur omnes ſpeciali quodam modo illud votum facere. At illud votum ſancti Franciſci expreſsè factũ Honorio nõ ad plura obligauit illũ, quàm votum obediẽtiæ generalis ſuæ religionis, & nihilominus illud fieri ſpecialiter, & expreſsè, valde laudabile fuit, & nunc eſt in tota illa religione: etiamſi non adeò expreſſe tale votum à ſingulis fiat: ergo etiam in glorioſo Patre Ignatio, & ſocijs eius, & in omnibus, qui illos imitantur, tale votũ dignũ laude eſt, ſiue ad nouos actus obliget, ſiue nõ obliget. Deinde ſunt optima ad hoc declarandum verba Concilij Toletani XI. capite decimo, quæ referuntur in caput *quaquam* d. 23. vbi dicitur expedire vt qui ſacris initiantur promittant, & voueant obedientiam, etiamſi ex vi ſtatus ſui canonicis regulis teneãtur obſtricti, & ratio ſubiungitur, *ſolet enim plus timeri quod ſingulariter pollicetur, quàm quod generali ſponſione concluditur.* Deinde eſto hoc votum non addat ſpecialem obligationem, nihilominus eſt ſpecialis reuerentiæ, & humilitatis actus: ergo, vel ex hoc capite laudabile eſt. Atque hæc ratio tangitur in prędictis Bullis dum dicitur; *Ad maiorem noſtræ Societatis humilitatem,*

ac per-

ac perfectam vniuſcuiuſque mortificationem, & voluntatum noſtrarum abnegationem, &c. Denique addit nouam & expreſſam voluntatem illius obligationis, qui eſt nouus actus meritorius.

XXVIII. Hinc præterea probabile eſt, votum hoc, circa eoſdem act⁹ addere maiorem obligationem, quaſi intenſiuam, etiamſi non addat extenſiuam. Poteſt autẽ dici additio extenſiua duplici modo, vel quia extenditur ad nouos actus: vel quia eidem actui addit obligationem diuerſæ rationis, ac virtutis; ſi ergo ſupponamus ad has miſsiones, cum omnibus circũſtantijs eius à numero decimo adductis, oriri obligationem ex vi voti obedientiæ Societatis, clarum eſt per hoc votum expreſſum nõ extendi obligationem priori modo, quia non ad nouos actus, nec poſteriori modo, quia non eſt in alia ſpecie virtutis, niſi religionis, neque in ea eſt alterius rationis, quàm voti, quia, vt ſuprà numero primo argumentabamur, generale, vel ſpeciale non mutant ſpecificam rationem obligationis, licèt intra eandem ſpeciem poſsint aliquam diuerſitatem habere.

XXIX. Iam ergo probatur aſſertio de maiori obligatione intenſiua, quia ſpecialis promiſsio videtur intra ſuum genus maiorem inducere obligationem, vt in citato Concilio Toletano ſignificatur, & gloſſa ſentit in dicto cap. *quanquam*. Idem etiam ſignificauit Bonauentura in verbis nuper citatis, dicens de illo voto ſancti Franciſci, quod addidit, & firmitatem & meritum, cùm tamen non differret à voto obedientiæ ſuæ religionis, niſi ſicut explicitum ab implicito, ſeu ſpeciale à generali. Imò licèt à reliquis fratribus illius ordinis tale votum non fiat ita explicitum, ſolùm quia in regula ita continetur, ait Corduba dicta quæſtione tertia, grauius peccare fratres minores mandatis Põtificijs inobedientes, quàm cæteros religioſos. Ita ergo profeſſus Societatis IESV grauiùs peccabit recuſando miſsionem à Pontifice iniunctam, quàm coadiutor, aut ſcholaris approbatus, licèt hi etiam peccent cõtra obedientiam illam detrectando. Aliqui etiam addunt ſolam multiplicationem voti circa eandem materiam augere obligationem, & conſequenter culpam, ſi tranſgreſsio fiat. Vnde Angles quæſtione de voto articulo primo difficultat. 9. ait, qui in duabus religionibus profeſſus eſt ſolenniter caſtitatem, grauiùs peccare, ſi incontinenter viuat, quàm qui in vna tantùm; quod licèt per ſe loquendo non ita ſe videatur, quando vota ſunt omnino ſimilia, & eiuſdẽ rationis: at in noſtro caſu eſt ſatis veriſimile.

XXX. Nam adiunctis circunſtãtijs diuerſis, quæ in hoc voto Societatis iuueniuntur, valde veriſimilis probatio ex illis deſumitur: ſunt autem hæ circanſtantiæ duæ potiſsimum. Vna eſt ſpecifica promiſsio talis materiæ, per quam perſona ex officio dicatur ad illud munus, propria, ac peculiari voluntate; inde enim talis obligatio magis voluntaria, & expreſsiori pacto confirmata eſt, & ideo auget obligationem intra eandem ſpeciem; cùm enim de ratione obligationis ſit, eſſe voluntariam, quo magis voluntaria fuerit, eo erit maior, cæteris paribus. Item prohibitio, quò fuerit expreſsior, & ſpecialior, eo magis obligat. Vnde etiam probabile eſt, ſacerdotem, qui proprio ſpeciali voto cõfirmat expreſsè obligationem ſeruandi caſtitatem, magis peccare illam violando, quia contra expreſsiorem promiſſionem, magiſque voluntariam. Sic etiam dixit D. Thom. 4. d. 3. 8. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 2. votum improprium, quod fit in Baptiſmo, augere obligationem intra eandem ſpeciem, propter maiorem cognitionem, & voluntatem. Secunda circunſtantia, quæ in hoc voto conſiderari poteſt, eſt perſona cui obedientia per tale votum promittitur, quæ eſt digna maiori reuerentia, & fidelitate: conſtat enim promiſsionem, cæteris paribus, eò inducere maiorem obligationem, quo perſona, cui promiſsio fit, dignior eſt: ob quam rationem promiſsio facta Deo, altiori modo obligat, quàm facta homini; Et ſuo modo etiam, (licèt non æquali proportione,) promiſsio facta Regi magis obligat, quàm facta priuatæ perſonæ. Igitur in præſenti ex eo, quòd tale votum eſt expreſsè, & directè de obedientia præſtanda Summo Pontifici, erit maioris obligationis.

Nec refert, quòd tale votum directè fit Deo, nam etiam includit promiſsionem factam Pontifici, quę eſt materia illius voti, & per ſe magis obligat in ſuo genere, & facit vt votum ſit grauius, & conſequenter magis obligans. Nec etiam obſtat, quòd etiam votum obedientiæ in generali includat Summum Pontificem; quia ſolùm includit ſub communi ratione Prælati huius religionis, & num. 21. dicebamus: hoc autem votum directè fit Pontifici ſecundùm ſe, etiamſi verum eſſet aliàs non eſſe Prælatum alicuius religionis. Quare in hoc voto conſiderari poteſt ſpecialis proprietas, quòd cùm Præpoſitus Generalis aliquem profeſſum mittit in virtute huius voti, propriè gerit vices Pontificis, & per ſpecialem poteſtatem ab ipſo datam, exigit promiſſionem Pontifici factam. At verò quando ipſe mittit, vel præcipit aliquid ratione generalis voti obedientiæ, tunc vtitur proprio iure, & quaſi dominio ſibi acquiſito. Et hinc etiam fit, vt prius præceptum grauius ſit, & magis obliget: ſicut eadem lex humana poſita à Papa, vel ab Epiſcopo, licèt intra eandem ſpeciem obliget, grauiùs obligat à maiori Prælato poſita, iuris etiam naturæ, & humani leges circa eandem materiam poſſunt augere obligationem intra eandem ſpeciem, propter reſpectum ad plures ſuperiores, ob digniores: ita ergo ſuo modo in præſenti. XXXI.

Vltimò addo, probabiliter defendi poſſe, addere hoc votum obligationem aliquam, etiam ex parte materiæ; ita vt ad aliquid, vel in aliquibus caſibus poſsit hoc votum obligare profeſſos, in quibus alij, ex vi generalis voti obedientiæ, in rigore non obligabuntur. Hoc ita declarato, quia inprimis non inuenio in conſtitutionibus expreſſum ſcholares approbatos teneri ad proficiſcendũ in huiuſmodi miſsionibus ſine viatico, vel illo non petito, aut procurato: nec videntur obligandi per ſe, & abſolutè, quia illi non ſunt hoc genus paupertatis profeſsi, ſed ad ſummum in caſu neceſsitatis, quando aliter non poteſt fieri, & alioqui profectio, ſeu miſſio neceſſaria eſt. Coadiutores autem obligantur ratione voti paupertatis, quod illos magis obligat. Profeſsi tandem non ſolùm ratione paupertatis, ſed etiam ratione obedientiæ, & ita comparatione facta ad ſcholares, eſt in profeſsis maior hæc obligatio ex parte materiæ: comparatione autem coadiutorum eſt maior in eadem materia, ſed vinculo noui voti, ſeu promiſsionis obedientiæ. XXXII.

Deinde nec dẽ ſcholaribus, nec de coadiutoribus inuenio expreſſum in ſpeciali, quòd in his miſſionib⁹ ſine excuſatione obedire teneantur, & ideo videntur poſſe in aliquibus caſibus excuſari ſine culpa graui, in quibus profeſsi non poterunt: vt ſi negotium eſſet nimis arduum, vel cum graui periculo mortis, & adeſſet profeſſus, qui æquè benè, & ſufficienter mitti poſſet. Certè deberet Superior poti⁹ mittere profeſſum, quàm aliũ, quia ille quaſi ex officio tenetur eſſe expoſitus illi muneri in ſpeciali: ergo in eo caſu excuſatio religioſi non profeſsi, ob magnam rei difficultatem, cui eius perſona hîc, & nunc non eſt neceſſaria, non videtur contraria voto, ſaltem in rigore præcepti: excuſatio autem profeſsi eſſet contraria, quia expreſsè vouet ire ſine excuſatione, & tunc eius excuſatio, nec rationabilis, nec colorata eſſet. Hoc autem ea mente dixerim, XXXIII.

dixerim, vt profeſſi ſuam magnam obligationem agnoſcant, non vt alij ſuam extenuent, & occaſionem excuſationum aſſumant, nam præterquam quòd illa nunquam erit ſine magna imperfectione, vix poteſt in particulari excuſari, ſi inſtet rigor præcepti, quia non poteſt moraliter conſtare priuato religioſo de omnibus rationibus, quæ Pontificem, vel Generalem mouent ad ipſum mittendum potius quàm alium, vel de impedimentis, quæ circa alios occurrunt, &c. Eo vel maximè quòd in propria cauſa ſæpè quis fallitur, vel timendo vbi non eſt timor, vel iudicando ſibi iniuriam fieri, ſe potius, quàm alium mittendo. Nihilominus tamen verum cenſeo, in rigore præcepti maiori obligatione, etiam extenſiua, teneri profeſſum ad abſtinendum ab excuſationibus, & oſtendendum ſe paratum ad has miſſiones, quamuis difficiles, quia hoc totum expreſſè, & in ſpecie vouet.

XXXIV. Accedit præterea, quòd profeſſus, ex vi profeſſionis, pluribus negotiis, & miſſionibus exponitur, quàm alij, quia cùm profeſſio dari non debeat niſi hominibus prudentia, literis, & religione conſpicuis, eo ipſo quòd ad profeſſionem admittuntur, quaſi iudicantur idonei ad omnia miniſteria, ad quæ dotes illæ ſunt neceſſariæ. Et ſimiliter cùm ipſi profeſſionem acceptant omnibus illis miniſteriis ſe offerunt, prout ſuperior iudicauerit: quare vix iam in eis locum habet legitima excuſatio. Alij autem, dum in inferioribus gradibus exiſtunt, meritò poſſunt ſe ab illis grauioribus miſſionibus, ſaltem ex parte rerum, vel negotiorum, ad quæ deſtinantur, excuſari. Ita ergo intelligi poteſt omnibus modis maior obligatio huius voti, etiam reſpectu aliorum membrorum Societatis. Et conſequenter ſatis conſtat non ſolum conueniens, ſed etiam vtiliſſimum, & iuxta ſuum inſtitutum neceſſarium fuiſſe tale votum noſtræ Societati. Et ita ſatisfactum eſt primæ rationi dubitandi in principio poſitæ.

Concluditur quæſitum in num.26 & in de ſtatu ſit 1. argum ibi poſito.

XXXV. *Cur 4. votū fiat Papa nominatim.* Ex quibus etiam obiter explicatum eſt, cur hoc votum fiat ſummo Pontifici in particulari, & non ſimpliciter prælatis religionis ſicut ſolet fieri generalis obedientiæ votum. Ratio enim eſſe potuit iuxta dicta in num. 30. vt hoc votum ex omni parte grauius ſit, maioremq; reuerentiam conciliet. Item eſt alia ratio, quia cùm finis huius voti, ſit vniuerſalis Eccleſiæ obſequium, vel auxilium, diſtributio miniſteriorum ſoli Pontifici vniuerſali eius paſtori debuit principaliter committi. Præterea factum videtur, vt ipſe ſummus Pontifex intelligeret, ſe acquirere proprium, & ſpeciale ius in totam hanc Societatem, ſibi peculiari modo ſubiectam: nam licet ſola Societas profeſſa hanc propriam habeat obligationem, cùm omnes alij gradus Societatis ad illum ſupremum ordinentur, vel cooperando illi, vel ad illum homines diſponendo, dum talis gradus ſpecialiter deuincitur ſummo Pontifici tota religio illi ſubiecta ſpecialiter euadit. Tandem ſpeciali Dei prouidentia hoc conſilium inuectum & initum credimus, vt quo tempore hæretici Apoſtolicam ſedem ſpeciali odio proſequūtur, vna aliqua religioſa familia, eam ſpeciali reuerentia proſequatur, & ideo ſe totam eius obſequio deuoueat: eiuſq; ſupremam poteſtatem ſpecialiter recognoſcat.

XXXVI. *Dubium bipartitum.* Sed quæret hîc aliquis, quando teneantur profeſſi qui mittuntur à ſummo Pontifice, vel à Præpoſito generali nomine illius, ex vi huius voti obedire ſub culpa graui; & an debeant hanc obligationem expectare vt obediāt. Reſpondeo ad priorem partem, ex parte materiæ ferè ſemper eſſe hanc obligationem grauem, quia materia grauis momenti eſt vnde quantum ad animi præparationem, ſemper tenentur eſſe parati, quia ex parte Pontificis ſemper eſt poteſtas præcipiendi. Quoad actualem verò obligationem ex parte modi præcipiendi, ſeu mittendi rarò imponitur proprium præceptum. Exiſtimo enim, quòd de generali voto obedientiæ cautum eſt 6. p. conſtit. cap. vlt. non imponi præceptum eius, ſed ſimplicem obedientiam, *niſi ſuperior in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel in virtute obedientiæ iubeat*, id etiam in hoc voto intelligendum eſſe. Quod quidem quoad miſſiones, quæ a Generali iubentur, certiſſimum eſt, & vſu receptum; quia conſtitutio illa vniuerſalis eſt, pro omnibus materiis. De miſſionibus autem ab ipſo Pontifice immediatè iniunctis, poteſt quis dubitare, quia ipſe nō comprehenditur conſtitutionibus. Nihilominus tamen idem ſentiendum eſt, quia dum his religioſis præcipit, intelligitur iuxta modum ſuarum conſtitutionum illis præcipere, quandiu aliud non declarat. Item quia nunquam præſumitur imponi proprium præceptum, donec ſufficientibus verbis exprimatur.

Ad alteram verò partem, quamuis Soto lib. 7 de Iuſtit. q. 2. art. 4 indicet in huiuſmodi rebus arduis & miſſionibus conſilium eſſe expectare proprium ſuperioris præceptum: & fortaſſe in caſu dubio (in quo ipſe maximè loqui videtur) ita eſſe conſulendum; ſimpliciter tamen, ac regulariter loquendo id conſulendum non eſt; ſed potius, vt ad nutum ſuperioris obediatur. Quia licet ratio præcepti videatur aliquod meritum addere; tamen illud compenſatur, exceditúrque promptitudine voluntatis, & prius meritum nō amittitur, quia voluntas parata eſt, ad multo magis obediendum præcepto, ſi interponeretur; & per ſolam ſimplicem iniunctionē ſatis conſtat ſubdito de diuina voluntate, vt omnem fructum obediētiæ, & omnem diuinam protectionem, & auxilium eam ob cauſam ſperare poſſit. XXXVII.

Vtrùm hoc votum ſit ſolenne, & in quo eius ſolennitas conſiſtat.

Vltimo loco explicandum ſupereſt, vtrùm hoc votum ſit ſolenne, & in quo eius ſolennitas cōſiſtere poſſit, quod erat ſecundum punctum in numero ſecundo propoſitum, cuius dubitandi rationem ibidem adduxi. Nihilominus negare nō poſſumus, hoc votum eſſe ſolenne: nam in conſtitutione, *Aſcēdente Domino*, Gregorij XIII. primùm hi appellantur profeſſi quatuor votorum, quia omnia illa ſolennia ſunt, alias plurium votorum appellari deberent, vt infrà à cap. 6. videbimus. Poſtea verò expreſſiùs de eiſdem profeſſis dicitur *tribus illis ſubſtantialibus votis ſolennibus, quartum ſimiliter ſolenne addunt ſpeciale ſummo Pontifici obedientiæ circa miſſiones præſtandæ ob certiorem Spiritus ſancti in miſſionibus ipſis directionem*, &c. Et ex conſtitutionibus in forma ipſa profitendi ſatis colligitur, quia eodem tenore, in eadem ſolenni profeſſione hoc votum cum aliis fit. XXXVIII.

Eius autem ſolennitas eodem modo videtur declaranda, qui in generali voto obedientiæ, proportione ſeruata: nam in hoc voto probabile eſt, totam eius ſolennitatem conſiſtere in traditione omnino irreuocabili ex vtraque parte, promiſſioni adiuncta, quam de ſeipſo facit perſona profitens, ſe verè tradens in dominium religionis; ſic enim profeſſus Societatis ſpecialiter ſe tradit in dominium, & poteſtatem Pontificis, quo ad hūc effectum miſſionum, ita vt quoad illum non maneat ſui iuris, nec propriæ religionis, ſed tanquam ſeruus Pontificis, quam ſeruitutem tota ipſa religio participat per hanc profeſſionem, quam fideliter per hoc votum ſeruare promittit. Præterea ſicut in ſolēni voto obedientiæ, ita ſubditur voluntas religioſi, voluntati Prælati, vt deſinat eſſe ſui iuris; atque ob eam rem omnes contractus facti à tali religioſo, vel nulli ſint, vel reſcindi à ſuperiore poſſint: ita cum propor- XXXIX.

proportione, de hoc voto dicendum eſt: nam in ordine ad miſsiones, atque adeò in ordine ad habitandum in hoc vel illo loco; ita eſt profeſſus Societatis alieni iuris, vt quidquid efficere vel contrahere velit, illi obligationi repugnans, validum eſſe non poſsit. Habet ergo hoc votum eandem ſolennitatem, quam generale votum obedientiæ ſeruata proportione, & ideo de illa nihil ampliùs dicendum ſupereſt.

CAPVT V.

Vtrùm profeſſio conuenienti modo in Societate fiat.

DVo in modo emittendi profeſsionem conſiderari poſſunt. Vnum eſt id, quod pertinet ad ſubſtantiam eius: aliud ad exteriorem ſolennitatem, & cæremoniam ſpectans. Vtrumque poteſt in præſenti breuiſsimè explicari, quia ſubſtantialia huius profeſsionis, iam ferè declarata ſunt, accidentalia, verò ſunt pauciſsima.

De modo ſubſtantiali.

I. Ad ſubſtantiam ergo huiuſmodi profeſsionis ex parte emittentis illam, ſuppoſita legitima receptione, & ſufficiente probatione, de quibus ſuprà in lib. 2. cap. 1. & hoc lib. 6. cap. 2. dictum eſt, ſuppoſita etiam debita intentione profitendi, ſolùm ſunt verba illa quæ habentur in 5. p. conſtit. cap 3. §. 3. *Ego N. profeſſionem facio, & promitto omnipotenti Deo, coram eius virgine matre, & vniuerſa cœleſti curia, ac omnibus circunſtantibus, tibi reuerendo Patri Generali Societatis Ieſu locum Dei tenenti, & ſucceſſoribus tuis, perpetuam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam, & ſecundum eam, peculiarem curam circa puerorum eruditionem, iuxta formam viuendi in literis Apoſtolicis Societatis Ieſu, & in eius conſtitutionibus contentam, inſuper promitto ſpecialem obedientiam Summo Pontifici, &c.* In quibus verbis conſiderare licet, diſtinctiſsimè contineri omnia, quæ ſunt de ſubſtantia ſtatus religioſi, ita vt nulla ratione profeſsio magis expreſſa fieri poſſe videatur. Nam in ea in primis expreſsè fit traditio per verbum profitendi; deinde ſingula vota ſigillatim exprimuntur, declarantur, extenduntur, & limitantur: ac denique etiam inſinuatur totum hoc fieri in religione, per Sedem Apoſtolicam approbata, dum literarum eius mentio fit.

Forma pro feſſionis ſubſtantialis ex parte profitentis.

II. Nihilominus tamen aduertere neceſſe eſt, non omnia & ſingula illa verba eſſe de ſubſtantia & valore huius profeſsionis, multa enim ponuntur ad ornatum, vel maiorem decentiam ac deuotionem, vt quòd fiat promiſsio *omnipotenti Deo*, quòd *coram virgine matre*, &c. quòdque fiat *Generali & ſucceſſoribus*; in rigore enim ſatis eſt, profiteri, & quatuor vota expreſsè emittere: hoc enim videtur eſſe in hac religione neceſſarium, & ſubſtantiale, ex mente conſtitutionum eius. Quapropter aduerti etiam poteſt, omnia hæc verba, quantum ad dictam expreſsionem votorum, & profeſsionem, ſumi per modum vnius continuatæ orationis, quæ non habet perfectum ſenſum, donec tota proferatur; ita vt ſi quis ſolùm diceret: Ego profiteor in Societate Ieſu, & promiſsionem expreſſam taceret, non fieret profeſſus. Idem cenſeo de ſingulis votis ſubſtantialibus: quod in tribus primis eſt manifeſtum; quia ſunt de ſubſtantia cuiuſcunque profeſsionis. & in hac religione, niſi explicitè fiant, non cenſentur fieri, vnde qui vnum emitteret, profeſsionem non faceret, & ideo nec reliqua duo valida eſſent, quia non fiunt, niſi vt annexa profeſsioni.

Quæ verba ſint ſubſtantialia, quæ minimè.

III. De quarto autem poſſet eſſe maior dubitatio, ſi quis poſt prolatam illam formam, vſque ad illa verba, *iuxta formam in conſtitutionibus contentam*, nollet vltra progredi, nec quartum votum emittere, an maneret verè profeſſus trium votorum Societatis. In quo mihi breuiter dicendum videtur ex parte ſua manere profeſſum, quia ſupponimus habere intentionem profitendi illo modo, qui per ſe ſumptus ſufficit ad quandam veram profeſsionem faciendam: ex parte verò Societatis, dependere hũc valorem ex intentione acceptantis: nam ſi ille legitimè talem profeſsionem acceptet, valida erit; aliàs verò minimè; vt in ſequenti puncto declarabitur.

An valeat forma ſi verba 4. voti omittantur.

IV. Ex parte igitur Societatis de ſubſtantia huius profeſsionis eſt, vt in manibus alicuius fiat, qui illam poſsit acceptare, & acceptet: hoc enim eſt de ſubſtantia cuiuſcunque profeſsionis, quia eſt veluti contractus reciprocus, vt tomo præced. tractatum in communi eſt. Eſt autem hoc ſingulare in Societate, vt iure ordinario, poteſtas admittendi ad profeſsionem, in ſolo Præpoſito Generali ſit. ita enim ſtatuitur 5. p. conſtit. cap. 1. §. 2. & p. quæſt. cap. 3. in principio. Quia verò in his locis generaliter eſt ſermo de omni admiſsione, tam ad profeſsionem, quàm ad alios quoſcunque gradus, etiam nouitiorum, & de omnibus dicitur poteſtatem recipiendi eſſe apud Generalem, poſſe tamen per ſe, vel per alios illam exercere, ideo aliis in locis declaratum eſt, hanc commiſsionem admittendi ad profeſsionem ordinariè non debere generatim fieri Prouincialibus à Præpoſito Generali, ſed in particulari ad has, vel illas perſonas ad profeſsionem admittendas poſt diligentem inquiſitionem, & bonam ac ſufficientem informationem de eorum vita, & doctrina, vt patet ex declaratione dict. cap. 3. partis 9. in lit A. & ex cap. 2. 5. p. conſtit. in princ. vbi in declaratione additur, in remotiſsimis Indiarum regionibus, poſſe faciliùs generalem commiſsionem fieri, in cæteris verò locis non facile Ex quibus verbis intelligere licet poſſe aliquando fieri hanc commiſsionem confusè, & in communi pro arbitrio prudenti Generalis, & ideo hoc non pertinet ad ſubſtantiam, ſed ſolùm quòd poteſtas ſit Præpoſiti Generalis, vel à Generali commiſſa. Eſt autem notanda differentia inter profeſsionem, quæ immediatè ab ipſo Generali acceptatur, vel per alium: nam ipſe poteſt liberè acceptare, vt voluerit, alij ſolùm iuxta poteſtatem ſibi delegatam; quia in Generali eſt hæc poteſtas tota quota ipſa eſt, in aliis verò ſolùm quanta datur.

Ex parte acceptantis requiritur poteſtas.

In quo ſit ordinariè.

Delegata nõ ſit generatim niſi fortè pro Indiis.

V. Vnde in caſu ſuprà poſito de illo, qui ex intentione Generalis accedit ad emittendam profeſsionem quatuor votorum, & poſteà in ipſo actu ſiſtit, & non vult emittere quartum votum; dicendum eſt, ſi profeſsio fiat coram ipſo Generali, in voluntate eius eſſe illam acceptare, necne? & ſi acceptet validam eſſe, quia nihil aliud expectabatur; ſi verò nolit acceptare, poſſe id facere, & profeſsionem manere nullam; quia ſupponimus Generalem acceſſiſſe animo acceptandi profeſsionem quatuor votorum: nõ ergo cenſetur acceptare, donec tota profeſsio finiatur, & ipſa, vel ſcriptum, in quo continetur, recipiatur, vel ſaltem taceat, & conſentiat: ergo quandiu quartum votum non emittatur, adhuc manet res ſuſpenſa, donec Generalis explicet mentem ſuam.

Reſolutio amplior dubij poſiti in num. 3. quo ad acceptationem generalis.

VI. At verò ſi profeſsio admittenda ſit per alium, cui demandata ſolùm eſt poteſtas admittendi talem perſonam ad profeſsionem quatuor votorum, non poteſt talem profeſsionem acceptare, quia non eſt illi poteſtas commiſſa acceptãdi ad alium gradum, niſi ad profeſsionem quatuor votorum: & ideo admittere non poteſt ad aliquem alium gradum, etiam inferiorem: quia hi gradus non diſtinguuntur ſicut pars & totum, vt qui poſsit totum, poſſit & partem, ſed diſtinguuntur; vt quædam tota: ſeu mem-

Deinde quid ad acceptationem delegati.

ſeu membra diuerſa, inter quæ non poteſt fieri illatio, vt qui poſsit vnum, etiam maius generare, poſſit & aliud etiam inferius. Maximè, quia profeſsio trium votorum rarò, & ex magna cauſa conceditur in ſocietate: & ideo non poteſt, is qui ad profeſsionem quatuor votorum approbatus eſt à Generali, ad profeſsionem trium votorum tantùm admitti, ſine noua eiuſdem Generalis cõceſsione. Poteſt denique ad hoc confirmandum, argumentum à ſimili ſumi, ex iuribus aſſerentibus, cui mandatur prouideri de integra præbenda, etiamſi in Eccleſia ſint tam integræ, quam dimidiæ præbendæ, & ipſe velit dimidia eſſe contentus, non poſſe de illa prouideri, & cui mandatur dari præbenda certæ quantitatis, non poſſe dari præbendam minoris valoris, etiam ipſo volente, cap. *cui de non ſacerdotali*, de præbend. in 6. & ſubiungitur ratio, *Non enim huiuſmodi mandata (quorum fines diligenter ſeruari oportet) debent ad caſus alios, quàm expreſſos extendi.* Hæc autem ratio, & deciſio, cum eadem, vel maiori proportione in præſenti, locum habet.

De modo accidentali.

VII. *Solennitatũ ſeu diſpoſitionum ante profeſſionem recenſio.* Circa modum accidentalem, ſeu ſolennitatem huius profeſsionis, vel loqui poſſumus de ea, quæ antecedit ipſam profeſsionem etiam remotè, quæ magis propriè dici poteſt diſpoſitio, vel de ea, quæ comitatur ipſum profitendi actum, & quidem pro antecedẽte ſolennitate, ſeu diſpoſitione ad profeſſionem hanc, multa præſcribuntur de iure ordinario Societatis. Nimirum longa probatio, ſacerdotium, ætas 25. annum excedens, eruditio prout in c. 1. huius libri tractatum eſt; proximus verò requiritur defenſio theſium Philoſophiæ, ac Theologiæ, quatuor argumentantibus, vt habetur p. 5. conſtitut. c. 2. §. 2. quod retinetur in 4. congregat. decreto 11. quantus verò profectus in iis ſciẽtiis poſtuletur: ita tandem in 7. congreg. decreto 28. n. 3. ſtatutum fuit. *Nemo ad quatuor votorum profeſſionem admittatur, niſi qui ſub finem anni quarti deprehenſus fuerit tantum eruditionis habere, quantum neceſſum foret ad Philoſophiã, ac Theologiam cum ſatiſfactione docendum, niſi forſan ad gubernandum, vel concionandum, illuſtria talenta haberet,* &c. vbi etiam rigoroſa ſatis forma examinis præcipitur, quæ ibi videri poteſt: requiritur deinde à profeſſuris, vt Societatis inſtitutum, ac Pontificias Bullas attentè euoluant in c. 4. examinis n. 41. & alibi: item vt triduo oſtiatim mendicent, vt denique per dies octo ante ipſam profeſsionem exercitiis ſpiritualibus vacent, de quibus in lib. 9. à c. 5. agendum erit.

VIII. *1. ſolennitas comitans non irritans ſi deſit.* Iam verò pro ſolennitate comitante ipſum profeſsionis actum pauciſsimæ quidem cæremoniæ, ſed grauiſsimæ, & antiquitati valde conſentaneæ in citato loco Conſtit. 5. p. cap. 3. præſcribuntur, idque in Congreg. 1. decreto 36. habetur ratum, atque item in can. 20. vbi primò poſtulatur, vt hæc profeſſio publicè fiat coram domeſticis, & externis, qui Miſſæ ſacrificio interfuerint. Quæ circumſtantia videri poteſt eſſentialis, vt profeſsio non ſit clandeſtina, vtque de illa in foro Eccleſiæ conſtare poſsit, ſed de hoc in tomo ſuperiori diximus agentes de profeſsione religioſa in genere, omnino ſeruandam eſſe hanc circumſtantiam propter rationem factam: hactenus verò nullum inueniri ius irritans profeſsionem aliter factam: idem ergo in præſenti dicimus, quia nec in conſtitutionibus, nec in Bullis Societatis inuenitur ſpeciale ius irritãs, vel maiorem neceſsitatem imponens: & ideo non magis credimus hanc circunſtantiam eſſe ſubſtantialem in præſenti, quàm in profeſsionibus aliarum religionum.

IX. Secundò poſtulatur vt ante profeſsionem præcedat Miſſæ ſacrificium celebratum publicè ab eo, qui profeſsionem admiſſurus eſt, finitoque ſacrificio habens in manibus ſanctiſsimum Euchariſtiæ Sacramentum, ad eum ſe conuertat, qui profeſsionem emiſſurus eſt, & ita eius profeſsionem audiat. *2 ſolennitas etiam non irritans ſi deſit.* Quæ cæremonia ſine dubio grauiſsima eſt, & magnam reuerentiam conciliat: & licèt peculiaris noſtræ Societatis eſſe videatur, in aliis enim religionibus non ſolet fieri profeſsio tempore Miſſæ, nec finito ſacrificio: non eſt tamen noua: nam in primitiua Eccleſia ita fuiſſe vſitatum ex Dionyſio intelligimus cap. 6. de Eccleſ. hierarch. vbi ſic inquit, *ſtat quidem ſacerdos ante ſacrum altare, monaſticam imprecationem pſallens,* &c. vbi licèt non faciat expreſſam mentionem ſacrificij quod præcederet; veriſimile tamen eſt ita fuiſſe vſitatum, & hoc ſignificare cum ait, ſacerdotem ſtantem ante altare (vtique ſacrificio peracto) myſticam inuocationem ſuper eum, qui profeſsionem emiſſurus erat, ſolitum fuiſſe inchoare, quod ex aliis, quæ ibi ſubiungit, magis intelligitur, vt ſtatim in numer. 10. exponemus. Denique Societas loco illius inuocationis, ſolo ſacrificio Miſſæ, & precibus, ac collectis eius contenta eſt, & illum etiam morem quoad cantum, & pſalmodiam non imitatur, quia chorum non profitetur: & in omnibus actionibus ſuis vniformiter, ac ſimpliciter procedit, & ad debitam ſolennitatem ſufficit Miſſa publice dicta, etiamſi abſque cantu proferatur: magnamque reuerentiam ac timorem conciliat præſentia Ieſu Chriſti, D. N. in manibus ſacerdotis exiſtentis, vt in manibus ipſiuſmet Chriſti, potius quàm Prælati profeſsio fieri intelligatur.

X. *3 ſolennitas etiam non de eſſentia.* Tertiò ille qui profeſsionem emiſſurus eſt, dicta confeſsione generali, voce alta profeſsionis formam ſuprà à numer. 1. explicatam, ex ſcripto legit, vbi meritò vox alta poſtulatur, vt ab aſsiſtentibus audiri poſsit, & intelligi: ſcriptum autem requiritur, tum ad maiorem ſolennitatem, & certitudinem, vt infrà in num. 11. iterum dicitur: tum etiam vt in ſingula verba formæ, quæ vel ſubſtantialia, vel decentiſsima ſunt, fideliùs, & ſecuriùs, proferantur. Sic etiam D. Benedictus in ſua regula cap. 5. 8. præcipit profeſsionem in ſcriptis redigi. Additur autem in prædicta conſtitutione oportere, vt ſcripta illa vouendi, per aliquot dies antea fuerit conſiderata cum diuturna meditatione, & ſingulari animi, & ſenſuum omnium collectione, vt in examine cap. 4. §. 41. explicatur. Et ob hanc cauſam non fiunt à ſacerdote in huiuſmodi actione interrogationes illæ, & exhortationes de ſæculi renuntiatione, de perfectione vitæ, ac ſtatus talis religionis, & ſimilibus, quæ loco ſupra citato Dionyſius cõmemorat, quia ſupponuntur hæc, & per longa probationum tempora eſſe ſatis interrogata, & propoſita, & per proximos præcedentes dies eſſe multum præmeditata.

XI. *4 ſolennitas.* Quartò finita forma profeſsionis, qui eam emiſit, ſanctiſsimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumit de manibus eius, qui profeſsionem admittit. Hoc etiam olim ſeruatum fuiſſe Dionyſ. ſuprà teſtatur, qui 2. p. illius c. 6. ita cõcludit, *vbi vero ille,* (id eſt, monachus) *iſta omnia intente promiſerit, diuinorum miniſteriorum participem efficit.* cuius rei cauſam in fine 3. partis eiuſdem capitis ſic addit. *Eius ratio ex Dionyſio.* *In fine vero omnium, ſacerdos ad diuinam ita inſtructum vocat communionem, aperte ſatis inſinuans, eum, qui ſic conſummatus eſt, non modo contemplatorem fore ſacrarum rerum, ſiue in morem medij ordinis ad communionem acceſſurum, ſed auguſtiore ſcientia fretum alio, quàm ſanctus populus, modo ad communionis diuinæ participationẽ admittẽdum.* Ac ſi diceret per hanc communionem moneri religioſum maiori puritate, & conſideratione, quàm communem populum debere diuiniſsimum hoc ſacramentum tractare,

tractare, quæ ratio maximè locum habet in profeſſis Societatis, qui & ſacerdotes eſſe debent, & officium aſſumunt exhortandi, & diſponendi homines ad eiuſdem ſacramenti conuenientiſsimum vſum. Vnde etiam ſubiungit in clericorum ordinationibus ſanctam communionem tradi, non ſolùm quia ſacramentum hoc eſt conſummatiuum, & perfectiuum omnium ſacrarum rerum, quia eſt ſumma myſteriorum omnium; ſed etiam, quia omnes ordines, ſuo modo, ſunt participes ſingulari ratione huius ſacramenti, vt per illud ſubleuentur, & perficiantur: ob eandem ergo rationem & ſignificationem in fine noſtræ profeſsionis nobis diuinum hoc ſacramentum traditur. Addimus etiam, per hanc communionem, diuino quodam modo formari, & ſtabiliri pactum inter Deum ac Societatem, & profeſſum initum. Nam ſacerdos dans Euchariſtiam, oſtendit ſe acceptare profeſsionem, & in ſuam communionem ſpiritualem profeſſum recipere: Deus autem, & Chriſtus ſeipſum principaliter dans, auxilium ſuum ad fidem ibi datam ſeruãdam tacitè promittit, & pignus ſingularis præmij poſtea tribuendi, ſi ab ea non defuerit, tribuit. Profeſſus autem Chriſtum ipſum ſuſcipiens, eum quaſi in fideiuſſorem adducit, & Deo offert de fide, ac promiſsione à ſe præſtita ſeruanda.

Altera ratio ex eodem.

3. ex authore

XII. *5. ſolennitas.* Quintò ſolet ſacerdos ſcriptam profeſsionem accipere de manibus eius, qui profeſsionem emiſit; eſtque bona conſuetudo, in ſignum acceptationis: quamuis neceſſaria non ſit, nec de ea in conſtitutionibus fiat mentio: quia ſatis cenſetur acceptari profeſsio publicè, & cum illa ſolennitate illam audiendo, & conſentiendo, & maximè (vt dicebam) ſacram communionem ſtatim impertiendo. Poſt hæc etiam ſequi ſolet mutua cum amplexu ſalutatio, cuius etiam meminit Dionyſ. his verbis, *Cum ſanctis aliis, qui aſtant viris, ipſum ſalutat. Per quam ſalutationem* (ait idem Dionyſ. 1.5.p.3.) *ſignificatur æqualium ſpirituum ſancta Societas, mutuaque & iucunda lætitia.* Et in 3. p. eiuſdem cap. 6. ait, *quòd ſi modò quoque, tam ſacerdos, quàm circumſtantes reliqui viri ſancti ſic dicatum conſalutant, ſacram intellige Dei præferentium ſpeciem Societatem, qua ſibi inuicem cum lætitia, & charitate gratulantur,* Hoc ergo eodem ſpiritu hæc conſalutatio in noſtra Societate fit: hac obſeruata differentia, quod Dionyſ. inſinuat illam ſalutationem fuiſſe fieri ſolitam ante communionem, in Societate verò fit poſt finitam communionem, quia illa cenſetur velut conſummatio profeſsionis: Alia verò quæ de mutatione veſtium, & tonſione aliiſque cæremonijs ibi Dionyſ. refert & in aliis religionibus iuxta vniuſcuiuſque modum ſanctè ſeruãtur, in hac profeſsione omittuntur, propter rationem ſuprà in n. 8. inſinuatam, & quia Societas, vt lib. 1. cap. 5. diximus, quoad habitum, & externam ſpeciem vitam profitetur communem. Additur verò in citato loco conſtit. poſtea deſcribendam eſſe profeſsionem, cum omnibus circumſtantiis particularibus eius, tam perſonarum emittentis, & admittendis illam, quam loci ac temporis in libro ad hoc peculiariter deputato vt de tota ſemper conſtare poſsit ad Dei gloriam: ſimiliſque diligentia à ſancto Benedicto in citato loco regulæ ſuæ præſcribitur, in modo quidem aliquantulum diuerſa, quoad ſubſtantiam verò & ſpiritu eadem, in eundemque finem tendens.

CAPVT VI.

De voto ſimplici non aſſentiendi relaxationi paupertatis, quod religioſi Societatis, ſimul cum aliis votis ſimplicibus, poſt ſolennem profeſſionem emittunt.

Explicatis iis quæ profeſsionem Societatis antecedunt, & comitantur, reſtat dicendum de illis quæ conſequuntur: ſupponendum igitur eſt, in Societate obſeruari, vt peracta profeſsione, & emiſsis quatuor votis ſolennibus, ſeparatim, & non ita publicè neque in Eccleſia, ſed in Sacriſtia, vel alio ſimili loco coram eodem ſuperiore, vel alio ſacerdote, qui profeſsionem acceptauerat, & aliquibus domeſticis, imò & externis nonnullis aliquando alia ſimplicia vota emittantur, quæ in Conſtit. præſcripta ſunt. Quorum mentio etiam fit in conſtitutione Gregorij, *Aſcendente Domino*, vt hic mos, inter alia inſtituta Societatis, expreſſe & in particulari confirmaretur, vt reuera confirmatus fuit. Illorum ergo vim & rationem in hoc & ſequentibus capitibus explicare neceſſe eſt. Poſſet autem priùs in communi quæri, an oportuerit noua vincula addere, vltra illa, quæ ſunt eſſentialia profeſsioni. Nã hîc etiam locum habet frequens obiectio de rei nouitate, cùm aliæ religiones ſimile quid non obſeruent. Item quia videtur alienum à ſpiritu Societatis vincula multiplicare: ideo enim in eiſdem conſtitutionibus 6.p.c.5. declaratur exceptis quatuor votis, nullas conſtitutiones, aut ordinationes obligare ad culpam, vt vitentur laquei incurrendi diuinam offenſionem: ergo eadem ratione videri poteſt, non debuiſſe multiplicari hæc vota, vel certè cum ibi non excipiantur, videri poſſunt non inducere grauem obligationem: quia exceptio firmat regulam in contrarium. I. *De priori parte tituli.* *Obiectiuncula contrà conuenientiam horum votorum.*

Nihilominus non oportet de hac re quæſtionem mouere, quia certum eſt, & indubitatum, hæc vota inducere grauem obligationem, quia habẽt materiam ſatis grauem, vt videbimus, & ſunt vera, ac propriiſsima vota, vt ex facto ipſo, & locis citatis euidens eſt: obligatio autem grauis per ſe loquendo, ac ſecluſa contraria declaratione, quæ nulla in præſenti interuenit, inſeparabilis eſt ab huiuſmodi voto. Quapropter in dict. cap. 5. 6. p. non omnis alia obligatio votorum excluditur, ſed conſtitutionum, declarationum, & ordinationum: & ideo neceſſe non fuit, illa vota expreſſe excipere. Quòd verò de aliis quatuor facta ſit mentio, & non de his, facile reſpondetur, quia hæc in illis virtute comprehenſa ſunt tanquam annexum principali. Vndè vno quaſi actu moraliter loquendo, emitti ſolent, hoc eſt, non multo poſt ipſa ſolennia. Parum autem refert, quòd hic ritus vouendi nouus ſit, ſi bonus eſt, & ad finem huius religionis neceſſarius, aut valde conueniens. Quæ autem fuerit ratio huius neceſsitatis, & conuenientiæ, meliùs in particulari in ſingulis progreſſu explica bitur. In genere verò dicere poſſumus, per hæc vota non multiplicari onera, ſed caueri, quædam mala, vel incommoda, quæ iure timeri poſſent, ſi hiſce votis non præcluderentur; & ideo ſine periculo fieri, & obſeruari poſſe: atque ita nihil repugnare cum ſpiritu, ac intentione Societatis in altera conſtitutione 6. p. cap. 5. inſinuata. II. *Earum diſſolutio.*

Quod verò attinet ad votum nõ admittendi relaxationẽ paupertatis, initio dubitandi eſſe poteſt, quia materia huius voti, ita indeterminatè ſumpta, eſt incerta, & indifferens: ergo nõ eſt cõueniens materia voti. Antecedens patet, quia in illo voto relaxatio intelligitur, *quoad redditus, vel poſſeſſionem vllam* III. *Dubitandi ratio in hac poſteriori parte.*

vllam in proprium vſum, vel ad ſacriſtiam, vel ad fabricam, vel ad aliquem alium finem, prœterid, quod ad Collegia, & domos probationis attinet, admittendum: vt in 6. Conſtitutionum cap.2.§.1.lit.A.declaratur. De hac autem relaxatione magna controuerſia eſt, an expediat; nam multi putant melius eſſe ad perfectionem cuiuſcunque religionis, habere conuenientes, ac moderatos redditus in communi; &, quod magis eſt, Concilium Trid. hoc videtur regulariter iudicaſſe, cum facultatem conceſsit omnibus religionibus, (Minoribus & Capucinis exceptis) admittendi huiuſmodi redditus. Et quamuis nũc generaliter hoc non concedatur; tamen non videtur dubium, quin diſcurſu temporis, poſsit res ad eum ſtatum deuenire, in quo ad maius commune bonum, vel religionis, vel Eccleſiæ expediat hunc modum viuendi, in domibus profeſsis Societatis mutare, maximè in aliquibus locis, in quib. religio, aut fides plurimum labefactata ſit: non ergo fuit cõueniens Societatem profeſſam, nouo obligari voto ad huiuſmodi mutationem non admittendam.

IV. *1 punctum circa hoc votum quoad finem eius Fundamentum vnum pro tali fine.* Tria breuiter circa votum hoc ſunt explicanda ſcilicet finis, materia, & obligatio huius voti, ex quibus facile patebit reſponſio ad rationem dubitandi poſitam. Ad finem huius voti explicandum duo proponit fundamenta B. P. N. Ignatius in dicto c.2.6.partis conſtit. Primum eſt, paupertatem eſſe murum firmũ religionis, & ideo in ſua puritate eſſe conſeruandam, quantum diuina gratia inſpirante, fieri potuerit. In 10.autem p. §. 5. *propugnaculũ religionum*, eam appellat, quas in ſtatu ſuo, & diſciplina conſeruat & à compluribus hoſtibus defendit. Quæ doctrina conſentanea eſt illi, quam tradit D.Thom.2.2.q.186. art.3. paupertatem eſſe primum fundamentum perfectionis acquirendæ. Quod etiam aſſeruit S.Bonauent.in Breuiloquio p.5. cap. 6. dicens, ad integritatem perfectionis primò requiri receſſum à malo ſuperbiæ, quod fit per paupertatẽ ſpiritus; & idem ſignificat opuſculo de reformatione mentis p.2.c.16.17. & 18. & latè in Apologia pro Euangelica paupertate; cuius rei rationes, & cauſas latè in tomo ſuperiore tractauimus diſputando de variis votis paupertatis.

V. *Fundamentum alterũ.* Secundum fundamentum eſt, humanæ naturæ hoſtem ad hoc propugnaculum, ac refugium debilitandum maximè eniti ſolere atque ea, quæ à primis fundatoribus benè ordinata fuerant immutare. Quod & experientia ipſa ſatis notum eſt, & ex priori fundamento ſequitur: nam cum dæmon nitatur totam deſtruere religionem, maximè procurat eius fundamentum conuellere & murũ, ac propugnaculum eius euertere, quia illo ſublato facile poterit tota religio expugnari. Vnde prudenter adnotauit Nauarrus licèt votum paupertatis inter tria ſubſtantialia religionis infimum ſit, vt docet D.Thom. 2. 2. q.188. art. 8. & ex obiecto eius facile conſtat: & quamuis etiam ſit obſeruatu facilius, quia facilius eſt noſtra, quam nos ipſos quoad corpus vel animam relinquere, vt dixit Greg. hom. 33. in Euangelia: nihilominus violationem paupertatis maiora nocumenta religionibus attuliſſe, vel quia frequentior eſt propter maiorem ex parte dæmonis impugnationem, eo quòd eius malitia, aut minor apparet, aut magis latet, faciliuſque proinde diſsimulatur, ac permittitur ex parte prælatorũ (cum tamen pro caſtitate maximè pugnet probrum, ac pudor; pro obedientia, ſuperior cuius intereſt vt pareatur) vel etiam quia eſt maximè accommodata commoditatibus corporis, nam pecunia generale inſtrumentum eſt ad omnes illas; vel denique, quia rerum proprietas maximè contria eſt ordini religioſo, qui *hinc læditur penitus, & mutatur*, vt dixit Alexander III. in Concilio Lateran. p. 49.cap.15.

Ex his ergo duobus fundamentis concludit S. Ignatius finem huius voti eſſe, *vt quod in nobis ſcitum fuerit, hac in parte Societati proſpiciamus*; quod aliis verbis dictum eſt à Gregorio XIII. in conſtitut. *Aſcendente Domino, ad paupertatis quæ regularis inſtituti murus eſt, & propugnaculum ad perfectionem tuendam.* Vt enim ſuſtentetur ædificium, & vrbs defendi poſsit, nihil magis curandum eſt, quàm vt fundamentum firmum maneat, & murus integer, ac illæſus. Et ideo Alexander III. in dict.cap.15. Ciſtertienſes religioſos vehementer exhortatur, *vt domus illa* (ait) *quæ à prima ſui origine in ordine veſtro ſunt fundatæ, conſtitutis, & ordinatis terminis ſint contentæ*; loquitur autem de terminis paupertatis. Et eandem ſolicitudinem adhibuerunt reliqui Pontifices grauiſsimas pœnas imponentes violatoribus paupertatis religioſæ, vt in Superiori tomo vidimus. Et glorioſi Patres Dominicus, & Franciſcus ſpecialem maledictionem ſuis religioſis tranſgredientibus paupertatem à ſe inſtitutam, reliquerunt, vt Bonauent.in Opuſcul.de Chriſti paupertate, de S.Dominico refert, & de S. Franciſco legitur in ſpeculo Minorum. VI. *Concluditur 1. punctum ſeu finis dicti voti.*

Vt autem ad ſecundam partem (id eſt, materiam huius voti) explicandam accedamus, diſtinguenda eſt duplex mutatio paupertatis religioſæ, vna quoad factum tantùm, alia etiam quoad ius. Prior habet de ſe intrinſecam malitiam; nam conſiſtit in tranſgreſsione ſubſtantialis voti paupertatis religioſæ: poſterior verò, per ſe ſpectata, non eſt intrinſecè mala, aut prohibita, quia non fit per violationem iuris, ſed per mutationem illius, factam ab eo, qui poteſtatẽ habet, vt ſupponimus. Alij ergo fundatores vel protectores religionum adiunctis pœnis, aut maledictionibus præcauerant, ne fieret mutatio à religioſis circa paupertatem, quoad factum, id eſt, quoad cuſtodiam, vel tranſgreſsionem paupertatis promiſſæ; non verò remedium aliquod prouiderunt, ne inſtitutio ipſa talis, vel talis paupertatis mutaretur: & ita videmus plures religiones, fortè ſine culpa, quamuis non ſine aliqua primi feruoris remiſsione, rigorem primæ inſtitutionis ſuæ, quoad obſeruantiam paupertatis, per indulta Apoſtolica temperaſſe; cui certè indulto, etiam ſponte oblato, virginem Claram renunciaſſe legitur. Beatus autem Ignatius ad obſeruationem paupertatis promiſſæ durãte eius obligatione, nullam pœnam, vel maledictionem adiungendam cẽſuit, præter eas, quæ in iure communi continentur, & alia media, quæ ad generalem regularum, & cõſtitutionum obſeruationem prouidit: vt lib.4. à c. 7.vidimus: præcauere autem ſtuduit, ne in iure ipſo paupertatis, quod pro Societate ſtatuebat, relaxatio fieret, quod facere non potuit, per comminationem, aut maledictionem, quia talis mutatio (vt dixi) non erat per ſe mala, & ideo id fecit adiungendo nouam obligationem per hoc votum, cuius materia eſt, *nec procurare, nec conſentire, vt relaxatio paupertatis in Societate fiat, etiam eo modo, quo aliàs ſine culpa fieri poſſet.* VII. *2. punctum id eſt materia eiuſdem voti. Quid alij fundatores pro paupertate prouiderint. Quid B. Ignatius.*

Eſt ſimile de voto, quod interdum fieri ſolet, de non petenda diſpenſatione circa obſeruationem promiſſæ caſtitatis: nam mutatio in voto iam facto media diſpenſatione, non eſt per ſe mala; tamen per ſe loquendo, melius eſt in voto facto perſeuerare, & non facile diſpenſationem petere, & ideo votum illud non petendi diſpenſationem, & per ſe bonum eſt, & diſtinctam habet materiam ab ipſo voto caſtitatis. Aliud eſt enim non ducere vxorem; aliud non petere diſpenſationem, ad ducendam illam. Et fieri poteſt, vt aliquis violet hoc poſterius votum, petendo diſpenſationem, & non violet votum caſtitatis: maximè ſi illa non vtatur. Imò fieri etiam poteſt, vt neque vtendo illa, agat contra VIII. *Explicatur hac Ignatij prouidentia exemplo.*

votum caſtitatis; quia licèt diſpenſatio male fuerit petita, conceſſa tamen valida fuit, & ita abſtulit votum caſtitatis. Et è contrario, poſſet quis violare votum caſtitatis, & non aliud votum, non petendi diſpenſationem; vt ſi abſque diſpenſatione duceret vxorem. Ita ergo in præſenti, votum hoc, & bonum eſt & diſtinctum à voto paupertatis, quia diſtinctā habet materiam. Aliud eſt enim non habere proprium, nec redditus vel capellanias, & cætera, quæ ſunt materia voti paupertatis in Societate: aliud verò non admittere relaxationem in hoc inſtituto paupertatis, quod eſt optima materia huius voti: tum quia perſeuerantia in primo ſpiritu religionis per ſe melior eſt, tum etiam, quia relaxatio paupertatis, ſolet eſſe occaſio cadendi ſimul à tota obſeruantia rigoroſa religionis, vt docuit S. Bonauent. tomo 1. Opuſc. in epiſt. de Reformandis fratribus, & Dionyſius Carthuſ. in Opuſc. de Reformatione clauſtr. art. 17. Diſtinctio autem inter hæc vota, & eorum materias, eodem ſigno percipi poteſt: nam ſi profeſſus Societatis habeat proprium, &c. peccauit contra votum ſolenne paupertatis, non tamen propterea violabit hoc votum, quamdiu non aſſenſerit, vt ſimile quid per modum iuris, ſeu diſpēſationis in Societatem introducatur; & è conuerſo ſi præbeat hunc aſſenſum, violabit hoc votum, quamuis nihil contra paupertatem peccet. Vnde etiam obiter intelligitur ratio ob quam ſoli profeſſi hoc votum emittant: quia nimirum ad illos pertinet præcipuè Societatis gubernatio, & illi ſoli habent ſuffragium in Congregatione generali, in quo ſola poſſet huiuſmodi alteratio fieri: & ideo profeſſos obligando, ſatis fecit in hac parte Societati prouiſum.

Cur profeſſi hoc votum nuncupent.

IX. *3. punctum id eſt obligatio huius voti exponitur.*

Atque ex his facile erit tertium, quod propoſuimus, explicare: qualis ſcilicet obligatio ex hoc voto naſcatur: omne enim votum obligat ad executionē ſuæ materiæ: materia autem huius voti eſt, non admittere relaxationem circa paupertatem in Societate inſtitutam: ergo ad hanc obſeruationem obligat. Vt autem hæc obligatio exactius declaretur, & dubitationes, quæ inſurgere poſſunt, expediantur: ponderanda ſunt verba, quibus materia huius voti in Conſtitutionibus proponitur. Nam in 6. p. cap. 2. §. 1. ſic dicitur, *Promittant ſe ad innouationem conſtitutionum, in his, quæ ad paupertatem pertinent: nihil facturos; niſi magis reſtringendam iudicarent.* Vbi primùm expendo hoc votum purè negatiuum eſſe; quia non obligat ad aliquid agendum, ſed tantùm ad non agēdum, vt planè conſtat ex illis verbis, *Nihil facturos*: Non ergo peccabit cōtra hoc votum profeſſus, qui viderit alios procurare huiuſmodi relaxationem, & non reſtiterit; aut diſſuaſerit, quamuis poſſit: quamuis enim in illa omiſſione poſſit peccare cōtra charitatem ſuæ religioni debitam; quomodo etiam poſſet in ſimili caſu peccare non profeſſus, qui hoc votum non emiſerit; non tamen tranſgredietur hoc votum, quia per illud non obligatur ad impediendum, vel reſiſtendum, ſed tantùm ad non agendum. Quod ſi quis obiiciat: quia non reſiſtens cooperari cenſetur in moralibus, argumento cap. *quantæ*, de ſentent. excommun. ibi, *eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cùm poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare.* Reſpondetur in primis, id procedere in caſibus in iure expreſſis, & ita declaratis, qualis eſt, in illo textu. Deinde quoad culpam apud Deum, ſolum habere hoc locum iuxta menſuram obligationis, quam aliquis habet ad impediendum, vel reſiſtendum. In præſenti autem hæc promiſſio, vel obligatio eius, qui non extenditur ad huiuſmodi actionem, & ideo, qui illam omittit, non cenſetur moraliter cooperari.

Eſt obligatio pure negatiua nihil faciendi contra paupertatē.

Obiectio diluitur.

X. Quid autem ſub illa negatione, *nihil facturos* comprehendatur, in declaratione ſic exponitur, *quod nunquam aſſentietur ad immutandum, quod ad paupertatem in conſtitutionibus pertinet: nec in conuentu totius Societatis congregatæ, nec per ſeipſum vlla ratione id curando.* Ex quibus verbis colligo duas actiones in genere prohiberi, ex vi huius voti: prima, ac præcipua eſt, ſi contingat in Congregatione generali de hoc puncto tractari, nunquam ferre ſuffragium, vt paupertas relaxetur, quod ſuffragium deciſiuum eſt, & ideo circa illud maximè vrget obligatio: nam ſi ibi obſeruetur, quidquid antea præceſſerit, non multum nocebit Societati, quia nulla poterit fieri mutatio, regulariter loquendo. Propter periculum autē, quod imminere poſſet, additur, ſeu prohibetur ſecunda actio, quæ eſt, quacunque ratione procurare, vt talis relaxatio fiat, vel à Societate admittatur: & in in Bulla *Aſcendente Domino*, additur, *ſe nunquam quacūque ratione acturos, vel conſenſuros*: quod tamen intelligo de conſenſu cooperatiuo, & dante auctoritatē, vel efficaciam aliquam huiuſmodi mutationi: nā verba illa ex conſtitutionibus ſumpta ſunt, & iuxta illas ſunt interpretanda; itaque per illam negationē prohibetur omne conſilium, ſeu ſuffragium, etiam conſultiuum de tali relaxatione facienda, & à fortiori omnis poſitiuus fauor, aut procuratio, nō autem ſola permiſſio.

Actiones duæ per vnā negationem vetantur.

Statim verò oritur dubitatio, an ſit contra hoc votum, iudicare in aliquo euentu eſſe expediens talem relaxationem facere. Nam ſi licet interius ita ſentire, licebit & verbis id proferre, & actionibus procurare: nam per ſe bonum eſt, & melius id velle, & deſiderare, quod religioni magis expediens iudicatur, nec votum poteſt hoc impedire, quia impediret maius bonum. Quòd autem illud iudicium poſſit eſſe licitum probatur, quia poteſt eſſe verū, nam vt in num. 3. obiiciebamus, tanta eſſe poſſet mutatio in rebus humanis, vt omnino expediat ad maius bonum religionis habere redditus in communi, vel aliquid ſimile. Reſpondetur poſito illo caſu, ceſſare huius voti obligationem, exemplū eſt in voto de nō petenda diſpenſatione, poſito enim, quod validum ſit: vt lib. 2. de materia voti cap. 11. n. 6. attigimus, & ſi alij, quos ſequitur Sancius lib. 4. de voto cap. 8. à num. 20. non admittant; planè non obſtante abſoluta eius forma ſi caſus occurrat, in quo penſatis omnibus prudenter iudicetur meliùs, & gratius Deo eſſe petere diſpenſationem, ceſſat obligatio illius voti, iuxta communem ſententiam Doctorum Richard. in 4. d. 38. art. 9. q. 3. ſupplem. Gab. ibi q. 1. art. vlt. Anton. 2. p. tit. 11. cap. 2. §. 9. ad fin. Soto lib. 8. de Iuſtit. q. 9. verſus finem, Sylueſt. *votum* 2. q. 14. Angel. *votum*. 3. n. 20. ita ergo in præſenti. Ratio autem generalis eſt, quia votum tātum eſſe poteſt de meliori bono, vt in citato lib. de voto c. 7. dictum eſt, & ideo non poteſt eſſe impeditiuum maioris boni: ergo etiam in præſenti, non obligabit votum quando eius materia ita mutata eſt, vt ſeruari non poſſit, ſine impedimento maioris boni. Neque oportuit hoc in ipſo voto explicari, quia hęc conditio generalis eſt omni voto, vt ſcilicet eius obligatio ceſſet, eo ipſo quòd materia eius, vel inutilis facta eſt, vel maius bonum impediens. Vt autem hoc ſine ſcrupulo fiat oportet, vt ſit euidens, & certa mutatio illa facta ex parte materiæ: nam in dubio melior eſt conditio ipſius voti, cùm de abſoluta promiſſione certò conſtet. XI.

Quæſtiun. an ceſſare poſſit huius voti obligatio.

Non videtur tamen fore contra tale votum, in caſu talis dubij, rem ipſam agitare: ac diſcutere, & rationes dubitandi, in vtramque partem proponere, & quid veriſimilius, aut probabilius appareat, proferre: nam ſuppoſita prædicta dubitatione, hæc omnia non ſolùm per ſe honeſta ſunt; ſed etiam neceſſaria ad commune bonum, vt in ſimili dubio vitetur periculum alicuius maioris incōmodi totius religionis. Vnde etiam addo in ſimili euētu, quāuis rei XII.

Quid in tali dubio.

rei veritas, & neceſſitas non poſſit certò, & euidẽter cognoſci, non fore contra votum totam dubitationẽ, & rationes eius Summo Pontifici proponere, vt ipſe ſtatuat, quod toti religioni melius eſſe iudicauerit: quod etiam ſecurius fiet; ſi priùs ab ipſo facultas petatur, vt non obſtante tali voto poſſit vnuſquiſque quod ſentit, vel opinatur, libere proponere.

XIII.

Quæſtiun. 2. An acceptari queat diſpenſatio oblata in hoc voto.

1. Senſus eius reſoluitur.

Occurrit verò ſtatim dubitatio illa, ſcilicet, an obliget hoc votum nõ ſolùm ad non petendam dictam relaxationem, ſed etiam ad nõ admittendam illam motu proprio à Pontifice conceſſam. Dupliciter autem poteſt hoc à Summo Pontifice concedi, ſcilicet præcipiendo, vel indulgendo. De priori modo nulla eſt quæſtio; quia obediendum omnino eſt præcipienti Pontifici. Dices, Pontifex vt Pontifex non habet ius præcipiendi in his materiis, quæ pertinent ad conſilium; vt eſt autem ſupremus prælatus religionum, nihil poteſt præcipere contra regulam, maximè, quæ voto firmata eſt: ergo in eo caſu non tenebimur obedire tali præcepto. Reſpõdetur materiam illam eſſe capacem præcepti Pontificis, vt Pontifex eſt; ſi ſupponamus hîc & nunc prudenter iudicari talem paupertatem eſſe nociuam, vel impeditiuam maioris boni talis religionis, in ordine ad finem ſibi præſtitutum; nã licet profiteri, aut non profiteri paupertatem, abſolutè loquendo, nõ ſit materia præcepti, ſed conſilij; ſuppoſita tamen profeſſione religionis ſeruare in eo ſtatu hunc, vel illum modum paupertatis poteſt eſſe materia præcepti Pontificis, quia poteſt eſſe medium moraliter neceſſarium ad commune bonum talis ſtatus à Põtifice in Eccleſia Catholica approbati; ſicut poſſet Pontifex à principio approbare talem religionem cum hoc modo paupertatis, & non cum ſtrictiori, vel laxiori, & à fortiori poſſet prohibere, ne quis talem ſtatum profiteretur, niſi ſub tali paupertate, vt per ſe conſtat. Ita ergo poſtquam ſemel approbauit religionem cũ vno genere paupertatis, poteſt mutatis temporibus, illam approbationem reuocare, vel mutare, prout expedire cenſuerit, & conſequẽter prohibere, ne deinceps quis talem ſtatum profiteatur niſi ſub tali paupertate. Tenebitur ergo religio parere huiuſmodi præcepto, quod iuſtum prę-ſumitur, quamdiu oppoſitum euidens non eſt, manatque à Summo Pontifice quatenus talis eſt, quia ad illum ſub hac ratione ſpectat religionũ inſtituta approbare, vel mutare, continetq́ in virtute illud præceptum, vel diſpenſationem voti, vel declarationem quod cum talibus circumſtantiis nõ obliget. Imò ſuppoſita hac declaratione, vel manifeſto fundamento eius, poſſet Summus Pontifex, etiam vt ſupremus prælatus religionum illàm mutationẽ facere, & ſub obedientiæ virtute pręcipere, quia nõ eſſet contra votum, nec propriè cõtra regulam, ſed eſſet rationabilis mutatio regulæ, ad meliorem totius regulæ obſeruationem ordinata.

Quid ſi attendatur vt eſt prælatus religionum.

XIV.

Aliorum reſolutio per viam irritationis

Reiicitur.

Dicunt etiam aliqui, poſſe Pontificem, vt ſupremum religionis prælatum, irritare hoc votum ſuo arbitrio, & conſequenter præcipere relaxationem paupertatis, admittendo dominiũ, v.g. in domibus Societatis. Sed mihi valde probabile eſt non poſſe Pontificem hoc votum irritare, quia eſt votũ quodammodo de ſubſtantia talis ſtatus, vel certè per ſe annexum illi: vota autem huiuſmodi non poſſunt irritari à Prælatis religionũ. Item quia in poteſtate irritandi, quoad materiã, vel obiectum, nõ videtur excedere, per ſe loquendo, Summus Pontifex Præpoſitum Generalem cuiuſcunque religionis reſpectu ſuorum ſubditorum; quia ex eadem traditione, & ex eodem voto obediẽtiæ, naſcitur illa poteſtas: certum eſt autem non poſſe Præpoſitum Generalẽ irritare hoc votum: ergo nec Pontifex. Item quia alias poſſet pro ſua volũtate, ſine alia iuſta cauſa, hoc votum tollere, quod incredibile eſt, quia eſt contra intentionem vouentium, & totius religionis, quæ nunquam voluit, quoad hanc partem, tribuere alteri poteſtatem dominatiuam. Sicut etiam non eſt veriſimile poſſe Pontificem irritare ſuo arbitrio, & ſine cauſa votum abſtinendi à carnibus, & lacticiniis, quod religioſi minimi emittunt. Addo inſuper etiam ablato hoc voto, non poſſe abſque legitima cauſa præcipi Societati profeſſæ, vt admittat dominium, quia illud eſt contra votum ſolenne paupertatis, cuius obligatio auferri non poteſt, ſine cauſa legitima: neceſſe eſt ergo, vt virtualis diſpẽſatio, vel interpretatio intercedat, quæ non poteſt eſſe ſine cauſa iuſta, vel cogente. vnde quia talis cauſa rara eſt, & difficilis ad æſtimandum, ideo Pontifex rarò, vel nunquam talia præcepta religionibus imponit.

Alio ergo modo poteſt hoc Pontifex concedere indulgendo ſicut Concilium Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de Regularibus, conceſſit ferè omnibus religionibus, vt poſſent habere bona immobilia etiam quibus antea non erat permiſſum. In eo autem caſu dubitari poteſt, an ſi Pontifex nunc ſimilem conceſſionem faciat Societati profeſſæ, poſſent licitè profeſſi illam acceptare ſine tranſgreſſione huius voti. videntur enim nõ poſſe, quia promittunt ſe nunquã, quacunque ratione acturos, aut conſenſuros in huiuſmodi relaxatione: ergo cùm tunc non cogantur acceptare: nec licitè conſentire poſſunt. Sicut qui vouit non petere, neque accipere diſpenſationem voti, non poteſt licitè illam acceptare, etiamſi Pontifex illam concedat. XV.

2. ſenſus eiuſdem quæſtiuncula.

Arguitur in partem neg.

Nihilominus probabilius cenſeo: hoc votum nõ obligare profeſſos Societatis ad non acceptandam illam Pontificis conceſſionem. Quod in ſimili caſu videntur ſenſiſſe Patres ſecundæ congregationis generalis, quando ceſſerunt illi conceſſioni Concilij Trid. nam id feciſſe videntur, non ex neceſſitate, & obligatione prioris voti, ſed quaſi denuo illud confirmantes, vt ſignificant illa verba canone 21. *Congregatio totius Societatis nomine, ceſſit cuicunque iuri prouenienti ex conceſſione Concilij Trid.* Habebat ergo ius non cedendi, ſi vellet. Et infrà, *vt iuxta noſtras conſtitutiones, & vota, quæ poſt profeſſionem emittuntur, in profeſſis, ac ipſorum domibus paupertatem retinere.* quę verba indicant quaſi nouam voti confirmationem ſpontaneam, ac merè voluntariã: & ideo in actis eiuſdem Cõgregationis, præpoſitũ refertur, *an placeret decreto Concilij renunciare*: & ab omnibus reſponſum eſſe, *Placet.* quæ verba indicant non ex obligatione huius voti; ſed ex amore perfectionis id feciſſe. Præterea ſuprà oſtenſum eſt, verba illa, *nunquam acturos, vel conſenſuros,* iuxta mentem conſtitutionum interpretanda eſſe: in conſtitutionibus autem ſolùm ponitur pro materia huius voti, non procurare vllo modo, neque eſſe cauſam huius mutationis: ergo acceptare illam, ſi à Pontifice fiat, non eſt contra hoc votum. Neque eſt contra verbum illud *non conſenſuros*, nam ibi eſt ſermo de conſenſu cooperatiuo in actionem, ſeu negotiationem huic voto contrariam, cuiuſmodi eſſet ſuffragium in Cõgregatione; acceptatio verò hæc, neque eſt conſenſus cooperatiuus, ſed receptiuus, vt ſic dicam: neque etiam eſt in actionem voto contrariam: ſed in eam tantùm, quam ſummus Põtifex auctoritate ſua efficere põteſt. Tandem id oſtenditur retorquendo exemplũ adductum: nam ſi quis voueat præciſe, non petere diſpenſationem, aut non procurare licentiam ad aliquid faciendum; & ſuperior ſuo nutu offerat diſpenſationem, vel licentiam, non eſt contra votũ illam acceptare; quia minus eſt acceptare, quàm petere, & obligatio voti non eſt extendenda vltra rigorem verborum, niſi aliud certò conſtet de intentione vouentis. Ita ergo eſt in præſenti.

XVI.

Pars affirmans primò à ſimili.

Probatur 2. diluendo argumentum num. præcedentis.

Probatur 3. retorquendo exemplum partis negantis.

XVII. *Inſtantia contra proximè dicta occurritur.*

Dices ergo ſi Societas profeſſa nunc velit vti cõceſsione facta à Concilio Tridentino, poſſet id facere, ſine læſione huius voti. Reſpondetur negando ſequelam, quia res non eſt integra, neque in eodem ſtatu, poſtquam enim Societas ceſsit illi priuilegio, virtute confirmauit votum ſolenne eiuſdem paupertatis, non obſtante illo; & in eodem ſenſu profeſsi ſunt eandem paupertatem ſucceſſores omnes, & conſequenter per hoc votum promittunt paupertatem illam, quam ſic profeſsi ſunt, illæſam cõſeruare, nihil ex parte ſua innouando, quod ad relaxationem pertineat; reuocare autem ceſsionem factam, præſertim poſtea à ſede Apoſtolica cum reliquo inſtituto toties confirmatam, eſſet magna relaxatio; & ideo ſine dubio eſſet contra hoc votum. Secus autem erit ſi vel ſummus Pontifex, vel aliud Concilium generale in futuro tempore denuo ſimilem facultatem faciant, nam tunc habebit Societas eandem libertatem renuntiandi, vel acceptandi illam, quam habuit ſecunda Congregatio generalis, circa decretum Concilij Tridentini.

XVIII. *Quæſtiun. 3. quorum bonorum paupertas non relaxanda.*

Poſſet pręterea circa hoc votum dubitari, an obliget ſolùm circa paupertatem profeſſorum, & domorum profeſſarum, vel etiam circa alia, quæ pertinent ad paupertatem ſcholarium, Collegiorum, & domorum probationis, & ratio dubitandi ſumitur ex verbis illis declarationis cap. 2. 6. p. *Innouare quod ad paupertatem attinet, eſt relaxari ad redditus, vel poſſeſſionem vllam in proprium vſum*, &c. Conſtat autem hæc ſolùm pertinere ad domos profeſſas. Imò hinc oritur dubium, an hoc votum ſolùm obliget ad nõ procurandam relaxationem quoad hæc bona immobilia, non verò circa omnia alia, quæ in paupertatis vſu Societas obſeruat, vt lib. 4. à cap. 7. vidimus. Reſpondeo breuiter obligationem huius voti, extendi ad totam materiam paupertatis, prout cadit ſub votum in Societate factum, in quocunque gradu ſeu ſtatu illius factum ſit. Hoc ſatis explicatum eſt in dicta conſtitutione Gregorij XIII. illis generalibus verbis, *Nunquam acturos, vt quæ in conſtitutionibus Societatis circa paupertatem ordinata ſunt, immutentur.* in Conſtitutionibus autem; tam ſunt ordinata, quę pertinent ad Collegia, & domos probationis, quàm cætera. Et ratio reddi poteſt, quia profeſsi non tantùm hoc promittunt propter ſeipſos, vel domos ſuas, ſed pro tota Societate, cuius cura, & præcipua gubernatio illis incumbit. Vnde quod in prædicta declaratione dicitur, ideo eſt, quia illa eſt præcipua, & magis propria materia voti paupertatis in Societate. In 10. autem p. conſtit. §. 5. additur, *non accipere ſtipendia pro noſtris miniſteriis, & non applicare redditus Collegiorum ad vtilitatem domorum*: quatenus ergo hæc vel alia pertinent ad materiam voti paupertatis in Societate, eatenus eorum immutabilitas ſub hoc votum cadit. De quo inquiri etiam poſſet, an ſit ſolenne, vel ſimplex; ſed ex materia, & modo quo fit, & ex intentione Conſtitutionum, & Bullarum conſtat eſſe ſimplex.

Dictum votum ſimplex eſt.

CAPVT VII.

De voto non ambiendi dignitates, quod profeſsi Societatis emittunt.

I. *Vera ſuppoſitio.*

FOrma, ſub qua hoc votum à profeſsis Societatis emittitur, ita habet: *Præterea promitto nunquam me acturum, vel prætenſurum, ne indirecte quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem in Societate eligar, vel promouear. Promitto præterea nunquam me curaturum, prætenſurumve, extra Societatem, prælationem aliquam, vel dignitatem.* præſcripta eſt hæc forma in 1. & 3. Cõgregatione generali, & ſumpta eſt ex 10. cap. conſt. §. 6. & eiſdem ferè verbis probatur in conſtitutione; *Aſcendente Domino*; ſæpe citata: *Neque prætenſuros* (dicitur ibi) *ne indirecte quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem intra vel extra Societatem eligantur.* De hoc igitur voto nulla eſt controuerſia, quin licitum, & ſanctum ſit, vt expreſſe docuit D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 2. ad 3. & ib. Caiet. & Soto lib. 10. de Iuſtitia q. 2. art. 2. ad 3. Antonin. 3. p. tit. 20. c. 2. §. 6. & ratio eſt; quia tale votum euidenter eſt de meliori bono.

II. *Epiſcopatũ appetere illicitum eſſe probatur authoritate.*

Vt autem hoc explicetur, aduertendum eſt, quæſtionem eſſe inter Theologos, an appetere Epiſcopatum, vel procurare illum (& idem eſt cum proportione de qualibet alia prælatione) illicitum ſit, quam citati Doctores ibidem tractant, & plures refert Henriq. in ſua ſumma lib. 10. cap. 32. n. 3. in commento; ſentiuntque id eſſe illicitum, ac pertinere ad ambitionem, vel præſumptionem; quod etiam docent Card. in Clem. *in pleriſque*. de elect. q. 7. Abb. in cap *non eſt*. de voto num. 9. idemque inſinuauit Auguſtinus 19. de Ciuitate, cap. 19. dicens, *locus ſuperior ſine quo populus regi non poteſt, & ſi adminiſtretur, vt decet, tamen indecenter appetitur.* & Chryſoſtomus lib. 3. de ſacerdotio parum à principio, cum multa cõmemoraſſet Epiſcopo neceſſaria, ſubdit, *interque illud præcipuum, ſacerdotis animum honoris illius deſiderio vndique vacare.* & infra ſibi obiiciens illud Pauli; *Si quis Epiſcopatum deſiderat*, &c. reſpondet, *At ego non operis ipſius, ſed dominationis ac potentiæ deſiderium peſtilens eſſe dixi.* Quod eleganter proſequitur ambitionis pericula exaggerans. Idem verò hom. 3. in Acta, cũ ita ipſiuſmet Epiſcopatus periculum extuliſſet, vt paucos ex eis ſaluari, & alia ſimilia dixiſſet, ſubdit, *Hæc loquor non vt vobis pudorem incutiam, ſed vt veſtram cohibeam cupiditatem: quem enim conſcium adibis, ſi procuraris vel per teipſum, vel per alium? quibus oculis intueberis illum, qui tibi fuit auxilio? quid habebis quod excuſes?* & hom. 66. in Matth. tractans illa Chriſti verba, *Principes Gentium dominantur eorum*, Matt. 20. ait, illis oſtendiſſe Chriſtum, gentium mores eſſe prima quęque appetere. *Tyrannica* (inquit) *hæc paſſio eſt, & nonnunquam eximios etiam viros perturbat: quapropter cum vehementiore caſtigatione indigent, acrius etiam ipſe inſurgit comparatione gentium tum etiam ipſorum animum retinens: nam qui primatum quærunt ſibiipſis dedecori ſunt, ignorantes hoc ſe pacto in infima detrudere.* Similia habẽtur in imperfecto hom. 35. inter alia, *Quicunque deſiderat primatum in terra, inueniet confuſionem in cœlo, vt iam inter ſeruos Chriſti non ſit de primatu certamen.* Et infrà, *Volens Dominus duorum fratrum ambitionem extinguere, & decem diſcipulorum inuidiam, introduxit differentiam inter Principes mundiales, & eccleſiaſticos, oſtendens quia primatus in Chriſto, neque ab aliquo appetendus eſt non habente; neque alteri inuidendus eſt non habenti.* Hæc autẽ & ſimilia dicũtur à ſanctis Patribus de appetitũ prælationis, quatenus in ea honor, excellentia, & ſuperior poteſtas ſpectatur, & concupiſcitur: nam hoc modo talis appetitus, & omnis prætenſio, quæ ex illo procedit, malitiam habet ambitionis, & vanæ præſumptionis.

Quàm Epiſcopatus appetitionem damnent hi Patres.

III. *1. Aſſertio bipartita.*

Si ergo votum ſumatur, quatenus coercet hoc vitium & inordinatum appetitum, manifeſtum eſt eſſe optimum, & religioni valde expediens. Primũ patet, quia abſtinere ab huiuſmodi vitio, optimũ eſt: ergo promiſsio de cauendo hoc vitio, etiam eſt optima. Nec refert quòd per ſe, & ex diuino, ac naturali iure teneamur vitium hoc fugere, tum quia ea etiam, quæ per ſe bona, & neceſſaria ſunt, laudabiliter Deo vouentur; vt tract. 6. eſt oſtenſum in lib. 2. de voto cap. 3. tum etiam vt augeatur obligatio; quia fortaſſe in huiuſmodi negotio inordinatio tantùm eſſet venialis culpa, quæ interueniente voto, erit mortalis; tum denique, quia ad aliquod amplius obligat hoc votum, quàm ad vitan-

vitandum id quòd per ſe malum eſt, vt ſtatim dicam.

IV. Secundum autem probatur, quia nullum vitium poteſt eſſe magis pernicioſum communitati, præſertim religioſæ, & ſpecialiter Societati. Ex hoc enim vitio inuidiæ, diſſenſiones, contentiones, calumniæ, quæ ſunt peſtes cuiuſcunque communitatis, oriuntur; vt ſumitur ex Baſilio in conſtitutionibus monaſt. c. 10. & ex Auguſtino 5. de Ciuit. c. 12. & ſequentibus; & ex Philoſophis Plutarcho in moralibus lib. de Auditoris officio, ante medium. Et ideo Plato in Gorgia, quem laudat Euſebius lib. 12. de Præpar. Euangel. c. 4. dixit, *Nemo ſponte ad gubernandam Rempublicam accurrat.* Quòd ſi hoc verum eſt de ſeculari Republica, multo magis de Eccleſiaſtica; cuius gubernatio ad ſpirituale bonum ſubditorum ordinatur. & ideo Leo Papa epiſt. 85. aliàs 83. c. 1. refertur c. *miramur.* 61. d. non ſolùm eos grauiter reprehendit, qui Epiſcopatum ambiũt; ſed etiam qui ambientes eligunt: *Non eſt hoc* (inquit) *conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen: integritas enim præſidentium, ſalus eſt ſubditorum: & vbi eſt incolumitas obedientiæ, ibi eſt forma doctrinæ. Principatus autem quem aut ſeditio extorſit, aut ambitus occupauit, etiamſi moribus, aut actibus non offendit, ipſe tamen initij ſui eſt pernicioſus exemplo: & difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio.* Quæ grauiſsima ſententia maiori quadam ratione locum habet in Congregatione religioſa, tum quia non ſolùm ſalus, ſed etiam perfectio ſingulorum, ex vita, & exemplo præſidentis magna ex parte pendet: tum etiam, quia totum religionis bonum ex obedientia pendet, quæ ex ambitione maximè perturbatur. Nam, vt dixit Simachus Papa in Synodo Romana cap. 1 *quos amor dominationis inuadit: etiam iugum Eccleſiaſticæ diſciplinæ facit reſpuere.* & ideo dixit idem Pontifex epiſt. 1. c. 5. *cùm hic exceſſus in laica conuerſatione culpetur, quis dubitat quin religioſis ac Deum timentibus incutiat opprobrium?* habetur in cap. *nullus itaque* 1. q 1. Et rationem explicuit optimè Bonifacius 3. p. in cap. *quorundam,* de electionibus in 6. Quia religioſus ambiens dignitatem, ſuæ profeſsionis oblitus, incipit retro reſpicere. Denique nihil profectionis, imò & virtutis viam ita impedit, ſicut ambitio; eſt enim, vt ſcripſit Bernardus ſer. 6. in Pſal. *Qui habitat, ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excœcatrix cordium: ex remediis morbos creans, generans ex medicina langorem.* Qui etiam legi poteſt epiſt. 42. & 126.

V. *Applicatio dictorum ad Societatem.* Ob hanc ergo cauſam, tanta ſolicitudine præuenit B. Ignatius, vt huic vitio in Societate viam omnino præcluderet, mediante hoc voto ſpeciali profeſſorum, quod illis maximè conueniens fuit, quia & intrà Societatem præcipua gubernatio ad eos pertinet, & extrà Societatem illi eſſe poſſunt, ad huiuſmodi dignitates aptiores. Et propter hanc etiam cauſam potuit eſſe in hac religione votum hoc magis neceſſarium, quàm in aliis: quia faciliùs poterat hoc vitium eam impetere, eo quòd profeſsi eius futuri erant, quoad fieri poſſet, literis eruditi, & ad Eccleſiaſtica quæcunque miniſteria idonei, & in eis plurimum exercitati, vnde etiam facile conſequi poterat, vt inter Principes, & Prælatos Eccleſiæ familiariter verſarentur, illiſque grati, ac beneuoli exiſterent: quæ omnia & multa alia, quæ ab vnoquoque conſiderari poſſunt, facile poterant ambitionis motus excitare, vel etiam promouere, niſi quantum eſt ex parte inſtituti, hoc remedium eſſet adhibitum: quod non ſolùm vtile. eſt poſt profeſſionem, quando ipſum votum emittitur; ſed etiam à principio his, qui in nouitiatu inſtituuntur: quia ſtatim hoc ſpiritu imbuuntur, vt concipiant nihil eſſe magis contrarium fini, ad quem in hac religione tendunt, quàm inordinatum ambitionis affectum: ac proinde etiam factum eſt, vt nulla in re ſuperiorum prouidentia magis inuigilet, quàm in hoc vitio à Societate exterminando, tum prælaturas intra religionem, ſoli generali committendo; vt lib. 10. c. 3. dicetur: tum etiam cum debita reuerentia procurando ne electio alicuius extra religionem à Pontifice intentata, ad effectum veniat; vt non ſemel cum diuina gratia perfectum eſt, & in hiſtoriis Societatis legitur; quoad ipſum verò generalatum vna inter alias perpetuitatis eius cauſas, redditur in 9. p. cap. 1. in declarat. lit. A. *quòd longiùs recedet omnis cogitatio, & occaſio ambitionis, quæ huiuſmodi officiorum peſtis eſt: ſi certis temporibus eſſet eligendus.* *Vide Ribad. & Orlandin. citatos cap. ſeq. num 22.*

VI. *1. Aſſertio.* Addendum verò vlteriùs eſt, per hoc votum, non ſolùm prohiberi id, quod per ſe, & natura ſua malum eſt, ſed etiam aliquid de ſe indifferens, quodq́ iuſto aliquo titulo honeſtari poteſt. Quanquam enim appetere prælationem propter excellentiam, & poteſtatem, malum ſit; appetere illam propter fructum aliorum, & propter vigilias, & labores eius non eſt ex ſe malum, imò potiùs habet ſpeciem boni, dicente Paulo, ad Timotheum 3. *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Ex quo fit, vt procurare Epiſcopatum; ſi fiat ex moderato affectu, propter dictum honeſtum finem, & cum aliis circunſtantiis debitis, non ſit malum ex natura rei, & aliquando fortaſſe poſſet eſſe meritorium, ſi Epiſcopatus vel prælatio multum haberet laboris, & parum honoris, aut temporalis vtilitatis, & ideo pauci; vel nulli eſſent, digni qui illum acceptare vellent. Per hoc igitur votum, non ſolùm obligantur profeſsi Societatis, nõ procurare prælationem, extra vel intra Societatem ambitioſa, vel turpi intentione, aut prætenſione, ſed etiam ſi ea prætenſio aliquo titulo vel colore honeſtari videatur. Hoc conſtat ex ipſa forma vouendi, *nunquam me acturum, curaturum, aut prætenſurum*; quæ verba indifferentia ſunt ad prætenſionem aliàs licitam, vel illicitam: ſicut qui abſolutè vouet caſtitatem, nõ ſolùm promittit abſtinere ab illicitis actibus venereis, ſed etiam à licitis matrimonij. Neque obſtat quòd in §. 6 10. p. conſtit. dicitur, *erit ſummi momenti, vt perpetuò felix ſtatus Societatis conſeruetur, diligentiſsimè ambitionem malorum omnium in quauis republica, vel cõgregatione matrem, ſubmouere,* &c. Dicimus enim, licèt hic ſit principalis finis huius voti, non tamen eſſe adæquatam materiam eius, quia ad illum finem cõſequendum medium conuenientiſsimum fuit, omnino *præcludere aditum ad huiuſmodi dignitates quærendas,* vt ſtatim in eadem conſtitutione additur: non præcluderetur autem aditus, moraliter loquendo, niſi abſolutè omnis prætenſio, abſtrahendo à licita, vel illicita prohiberetur: nam tunc omnibus aperta maneret ianua, vt rationabiles cauſas ſuæ prætenſionis confingerent.

VII. Atque ita patet ratio huius tam vniuerſalis materiæ: & addi poteſt alia, quia quanuis interdum poſsit quis bona intentione, & ex rationabili cauſa, prælationem aliquam prætendere, tamen id moraliter loquendo, rariſsimum eſt, & multis periculis expoſitum, ideoque ſimpliciter loquendo, melius eſt ab omni tali prætenſione, ſiue licita, ſiue illicita in vniuerſum abſtinere. Eſt ergo illa accommodata materia voti & Societati valde neceſſaria. Conſequentia ſatis patet ex dictis. Antecedens verò, & per ſe notum moraliter videtur, & conſentaneum eſt teſtimoniis Patrum, quæ nu. 2. adduximus, & quæ ſtatim afferemus. Solùm fingi poſſet caſus in quo non ſolùm eſſet licitum, ſed etiam neceſſarium ex præcepto naturali, vel diuino præla-

prælationem procurare propter ſpiritualem ſalutem proximorum: vt ſi ponamus illam maximè periclitari, & non eſſe aliam perſonam, quæ poſsit, aut velit ei ſubuenire. Hic tamen caſus adeò extraordinarius eſt, vt cogitari potius valeat, quam timeri; quia ad paſtores Eccleſiæ ſpectat his neceſsitatibus prouidere, per quam prouidentiam ſufficiēter poteſt ſubueniri neceſsitati populorum, abſque prætenſione, & negotiatione alicuius perſonæ; quæ prætenſio regulariter potius impedit, quàm iuuat, quia reddit perſonam ſuſpectam, & in foro Eccleſiæ minus dignam. Vt enim dixit Gregorius lib. 7. epiſt. 110. & habetur 1. q. 7. cap. vlt. *ſicut n, qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus: ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit: eſt procul dubio repellendus: nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendendo deſcendat?* Similiaque ſumi poſſunt ex Clemente I. epiſt. 1. & ex Concilio Aurelian. II. tempore Vigilij cap. 1. Quia ergo hoc regulariter eſt malum, vix admitti poteſt caſus, in quo tale medium ſit neceſſarium ex charitate, ad ſubueniendum proximis.

VIII. Eſto tamen contingere poſsit, propter illud non oportuit exceptionem in voto facere, ſed hoc relinquere generali regulæ, & naturæ voti, cuius obligatio ceſſat, quando tanta fit mutatio in materia. Vnde admiſſo tali caſu, ſolùm id faceret, quod ad ſubueniēdum proximis ex parte ſua ſufficeret: quale eſſet dare notitiam Pontifici, vel ei cui cura incumbit, de neceſsitate proximorum, ſeſe ad labores offerendo, quantum ipſe voluerit, vel expedire iudicauerit; tunc enim locum habet, quod Gregorius ait 1. p. Paſtoralis cap. 7. prædicationis officium nōnunquam laudabiliter appeti, id confirmans exemplo Iſaiæ cap. 6. qui cupiens prodeſſe proximis Domino quærenti quem mitteret, vltrò ſe obtulit, dicens: Ecce ego, mitte me, & c. 8. ſubdit, tunc eſſe poſſe laudabile Epiſcopatum quærere; quando per eū ad ſupplicia grauiora peruenire poſſe non dubitatur: & ideo, ait, dixiſſe Paulum, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*: quia illo tempore hoc dixit, quo is qui plebibus præeſſet, primus ad martyrij tormenta ducebatur.

IX. *Quæſtiun. 1. An hoc votū ſolo affectu violetur. Approbatur pars neg.*

Quæret verò aliquis, an deſiderare, vel appetere prælationem ſit contra hoc votum? vbi etiam exponendum erit, quid ſignificetur illis verbis, *directè, vel indirectè*. Atque adeò quæ actiones cenſeantur prohibitæ ex vi huius voti. Primum ergo dicimus, ſolo affectu, & appetitu interno deſiderare prælationem, eſto ſit alioqui malum, & prohibitum, non eſſe huic voto contrarium. Probatur, quia deſiderare, quandiu in hoc ſiſtitur, non eſt *prætendere, procurare, aut agere* aliquid ad obtinendam dignitatem: nam per hæc omnia verba explicatur aliquis influxus, vel cauſalitas circa effectum obtinendi dignitatem: per ſolum autem deſiderium nihil cauſatur, neque applicatur aliquod medium, quando intra limites deſiderij homo continetur: tota autem materia huius voti explicatur per illa verba, *agendi, procurandi*, aut *prætendendi*: ergo in illa non comprehenditur præciſus actus deſiderandi: ergo per illum ſolum non violatur votum, per ſe loquendo. Quod ideo addo, vt excludam ſcandalum, quod ſibiipſi (vt ita loquar) quiſpiam inferre poteſt, exponendo ſe morali periculo frangendi votum: quia difficile eſt, poſt conceptum deſiderium nō efficere aliquid ad implementum eius: præſertim oblata occaſione: nam hac ratione poſſet iam tunc inchoari læſio voti; ſed hoc rarum erit, niſi deſiderium ſit vehemens, & de morali periculo, per aliquod experimentum iam conſtet.

X. Deinde aſſero facere aliquid ex hoc deſiderio, quod ſolum ordinatur ad maiorem capacitatem, vel dignitatem ipſius deſiderantis, nondum videtur eſſe etiam indirecta prætenſio, & ideo conſequenter non videtur violatio huius voti, dummodo negotiationem aliquam circa alios nō inuoluat. Vt v. g. ſtudet quis diligēter vt ſit magis capax prælationis intra, vel extra Societatem, & ex eius deſiderio in eo munere laborat: non exiſtimo certè peccare illum contra hoc votum, etiamſi coram Deo ambitioſus ſit, & ea ratione ſtudium ad culpam ei imputetur apud Deum, quemadmodum qui ex interna hæreſi induceretur ad ſtudendum pro impugnanda fide, nondum cenſeretur expreſsiſſe ſatis hæreſim contra leges Eccleſiæ. Ratio verò eſt, quia licèt interius, & apud Deum id ſit prætendere prælaturam, non tamen exterius, & apud homines: quando autem per hoc votum promittimus non prætendere, &c. intelligitur de prætenſione humana, cum aliqua negotiatione, & inductione eius, qui poſsit prælationem dare. Et explicatur in hunc modum: quia aliud eſt obiectiuè tantùm poſſe alium mouere ad ſui electionem: aliud verò, per aliquam actionem moralem effectiuè illum mouere ad exercitium actus dandi prælationem (vt ſic dicam.) Hoc poſterius eſt in vniuerſum prohibitū ex vi huius voti, vt ex verbis adductis conſtat: non autem prius: quia illo modo excitare, ſeu mouere alium ad meam electionem, ſeu conferendam mihi prælationem, eſt quidem effectus neceſſario conſequens ex ipſa ſcientia, aut virtute, ac ſimilibus dotibus, & ideo illud per ſe nō prohibetur voto. Quāuis autem intendere hunc effectum propter ſe, ſciētiam autem, & virtutem propter ipſum, malum ſit, nihilominus per hoc votum illa praua intentio per ſe non prohibetur, quia hoc votum directè eſt de actionibus externis, vt ex verbis eius declaratum eſt. Confirmatur tandem, quia aliter explicatur hoc votum moraliter eſſe valde periculoſum, generaretque plures ſcrupulos, quia intentio hominis facile mutatur, & difficile cognoſci poteſt: ideoque non fuiſſet expediens vouere, non habere hanc, vel illam intentionem, in actionibus de ſe bonis & neceſſariis religioni.

Nec omnis externus actus ex affectu prælationis id votū violat.

XI. *Quæſtiun. 2. An oſtentare virtutem cum intentione prælationis ſit cōtra hoc votum. Et arguitur pro part. neg.*

Magis dubitari poteſt, an ſit contra hoc votum oſtentare, aut fingere virtutem apud Generalem, aut alios, qui ad hāc promotionem iuuare poſſint, ſolùm ex affectu captandi prælationem. Videtur enim ex dictis in 1. confirmatione numeri præcedentis, hoc non eſſe contra hoc votum, quia hoc nō eſt moraliter agere: ſed ſolùm eſt obiectum ipſum ornare, & aptum reddere ad excitandos alios, ſaltem per imaginem virtutis. In cōtrarium verò eſt, quia votum obligat ad non procurandum directè, nec indirectè: quid autem eſt indirectè procurare: ſi hoc non eſt? Item quia ſi hoc non eſſet contra votum, etiam procurare ex dicta intentione, vt alius me laudet apud ſuperiorem, ſeu bonam informationē tribuat, etiam falſam, non eſſet contra hoc votum: quod planè eſt abſurdum, quia illa eſt magna ambitio indirecta. Sequela autem patet, quia talis laudatio, vel informatio ſolùm eſt obiecti propoſitio: non eſt autem inductio, niſi in quantum ab ipſo obiecto fieri poteſt.

XII. Reſpondeo ad dubitationem videri quidem oſtentationem illam prætenſionē indirectam (quanquam res non careat dubitatione, quia ratio in dicta confirmatione facta non caret difficultate) & præter hunc poſſunt eſſe alij modi prætenſionis indirectæ, vt eſt, v. g. obſequiis, aut beneficiis beneuolentiam apud aliquem procurare, ex intentione parandi viam ad obtinendam prælationem, quamuis hæc intentio omnino non declaretur, quia talis declaratio iam redderet prætenſionem directam, quę non requiritur ad violationem voti. Deinde procurare apud Generalem vel alios bonam famam,

ſeu

ſeu æſtimationem, per aliorum informationem, etiam eſt ambitio indirecta, quando ex dicta intentione fit: quia nullus eſt efficacior modus negotiationis in huiuſmodi rebus. Et ideo ſub nomine prętentionis propriiſsimè comprehēditur. Vnde ſi talis intentio explicetur, eſt prætenſio maximè directa: quando autem latet, eſt indirecta (formalis enim prætenſio interior, ſemper eſt in ſe directa, ſolumque dicitur indirecta, quando aut ipſa externa prætenſio, aut ipſe prætendens nobis illam non exprimit formaliter, vt ex 1.2. ſuppono) quod cenſeo verum, non ſolum quando informatio falſa eſt, ſed etiam quando eſt vera, quia eodem modo procedit ratio facta. Nec refert, quòd procurare bonum nomen, aut famam apud alios, per ſe non ſit malum, neque ambitio; nam ſatis eſt quòd ſit de ſe indifferens, & quod relatum ad talem finem ſit tacitè ſeu

Intereſt inter procurare virtutem vel ſcientiā, & earum oſtentationem. indirectè prætendere prælationē. Et in hoc eſt differentia inter hæc duo, procurare virtutem, aut ſcientiam, vel procurare immediatè exiſtimationē virtutis, aut ſcientiæ apud alios: nam primum eſt per ſe bonum, & ideo per hoc votum non prohibetur; etiamſi poſsit malè fieri ex praua intentione operantis; ſecundum autem ex ſe ad ſummum eſt indifferens, & ſolitariè ſpectatum, ſeu abſque poſitiua ordinatione ad bonum finem, ſtatim contrahit ſpeciem quandam ambitionis: & ideo continetur ſub actionibus indirectis, quæ per hoc votum prohibentur fieri ex tali intentione; & ob eandem rationem id apparet probabilius de hypocriſi, ſeu fictione virtutis; quia talis etiam actio, præ ſe fert ſpeciem ambitionis, & non pertinet ad virtutis operationem, ſed ad oſtentationem eius; ideoque facta ex prædicta intentione, indirecta prætenſio

Temperatur data reſolutio. eſt, & conſequenter huic voto repugnat. Conſiderandum autem eſt, hæc non ſemper eſſe peccata mortalia in indiuiduo, vel propter leuitatem materiæ; vel quia intentio illa ſubrepit, & non eſt ſatis deliberata, vel certe quia non propriè imperat actum, ſed ſolùm illi adiungitur, & circa illum verſatur, vt circa obiectum tantùm, & ita vel eius malitia eſt merè interna, vel certè prout exterius prodit, leuis eſt.

XIII.

Quæſtiun. 3. Quid per prælationem & dignitatē importetur. Supereſt verò adhuc explicandum, quid nomine *prælationis*, & *dignitatis* in hoc voto intelligatur, & an hæc duo idem importent. Cùm enim tam in Cōſtitutionibus, quàm in Bulla Gregorij hæ duæ voces ſemper diſtinguantur, videtur profectò aliquid diuerſum ſignificare: & quidem extra Societatem, non eſt difficile hæc duo diſtinguere: nam prælationis nomine intelligi poteſt Epiſcopatus: dignitatis verò nomine Cardinalatus: nam cum per ſe non habeat ordinariam poteſtatem iuriſdictionis, videtur magis propriè, ac frequentius dignitatis nomine, quàm prælationis ſignificari. Non exiſtimo tamen limitari votum ad hęc duo, ſed comprehendere in vniuerſum omnem prælationem, & dignitatem Eccleſiaſticam, quæcunque illa ſit, ſiue hæc nomina ſignificent res diſtinctas, ſiue tantùm ad maiorem explicationem poſita ſint; omnis enim prælatio videtur eſſe dignitas, licèt fortaſſe non cōuertantur: quia dignitas iuriſdictione carens, non cenſetur prælatio. Non eſt autem ita facile in hoc ſenſu declarare, quid intra Societatem nomine di-

Quid prælatio in Societate. gnitatis ſignificetur, quod diuerſum à prælatione ſit. Nam per prælationem omnes intelligunt ſignificari munus ſuperioris habens ratione ſui iuriſdictionem propriam, & ſpiritualem in ſubditos, ſiue ordinariam; vt ſunt munus Generalis, Prouincialis, Præpoſiti, & Rectoris Collegij aut domus probationis, ſiue delegatam, vt vicarij generalis, Commiſſarij, aut Viſitatoris, nam reliqua miniſteria inferioris gubernationis ſub Rectoribus, ſeu Præpoſitis localibus, vt eſt officium Magiſtri nouitiorum Miniſtri, &c. non poſſunt propriè, & in rigore prælationes appellari, nec ſecundùm ius commune, argumento cap. *quamuis.* de verborum ſignificatione. Nec etiam iure ſpeciali Societatis, quia in Conſtitutionibus ſolùm appellatur officialis Rectoris 4. p. c. 10. §. 7. vnde ordinariam iuriſdictionē non habet, ſed quantum ei committitur à Rectore, vt expreſsè dicitur in examine cap. 4. §. 31. adiuncta declaratione. Idem patet à ſimili ex his, quæ dè aliis religionibus mendicantibus tradunt Syluest. verb. *Prælatus*, q. 2. & Angelus eod. verb. in principio.

XIV.

Quæ munia non reputātur dignitas in Societate. Ad explicandum autem nomen, *dignitatis*, intra Societatem, in primis vti poſſumus declaratione Sixti V. in motu proprio, quo ſimilia verba in alio motu proprio de illegitimis declarauit, dicens, nomine *dignitatis*, in religionibus, non comprehendi miniſteria concionandi, aut docendi, vel legendi; neque etiam gradus Magiſterij, aut Doctoratus. Ita ergo in præſenti dicendum videtur, hæc omnia, & ſimilia, quæ magis ſunt oneris, quàm honoris (vt ibidem dicit Pontifex) ſub hoc voto non comprehendi: nam licèt verum ſit declarationem illam Sixti, ex intentione eius, datam eſſe ſolùm pro materia ſubiecta illegitimorum, de quibus loquebatur; nihilominus ex illa ſumitur validum argumentum à ſimili, & à paritate rationis. Quocirca probabile mihi eſt, intra Societatem illa duo verba eandem rem ſignificare, neque inueniri propriam dignitatem, niſi prælationem ipſam, quia reliqua omnia ſunt magis officia onerosa: atque ita poſt hæc ſcripta receptum eſt à ſeptima Congregatione decreto 44. ex mente P. Claudij. nimirum in Societate, nec dignitatem à prælatura diſtingui, neque aſsiſtentiū munus eſſe dignitatem; quòd ſi officia alia à prælatura habent honorem adiunctum, & nō eſt tantus, qui ſufficiat ad rationem dignitatis, & magis eſt ob dotes, ſeu qualitates, quæ ſupponuntur, vel oſtenduntur in perſonis, quàm ex ipſis muneribus. A fortiori verò idem de Conſultoribus Prouincialis erit dicendum.

XV.

Quæ poſſint reputari. Poſſet tamen eſſe contra hoc votum prætendere in Societate dignitatem aliquam extraordinariā, vt, v.g habere quaſi iure proprio, & perſonali ſuffragium in Congregatione generali, extra omnem modum, & titulum in cōſtitutionibus præſcriptū: aut procurare nomen aliquod, & modum dignitatis, ratione cuius habeat conſortium aliquod in regimine cum aliquibus ſpecialibus prærogatiuis, prout eſſe ſolent in aliquibus religionibus, iuxta ſuam conſuetudinem, vel obſeruantiam magiſtri ordinis, definitores, aut alij poſt aliqua officia grauiora emeriti, ac priuilegiati. Hinc etiam ſatis veriſimile fit, acturum contra hoc votum, qui vacante generalatu, prætenderet in Congregatione prouinciali, fieri ſe electorem Præpoſiti Generalis in generali Congregatione: nam licèt illud non ſit munus perpetuum, aut ſtabile: nihilominus iuxta conſuetudinem Societatis eſt res valde grauis, & participatio quædam iuriſdictionis ſupremę pro illo tempore in hac religione, & circa potiſsimum actum, qui in ea eſſe poteſt. De electione autem in Procuratorem non eſt eadem ratio, quamuis non careat ſcrupulo, propter ſuffragium deciſiuum, quod habet cum Præpoſito Generali in Cōgregatione procuratorum, ratione cuius, & quia in eo munere totam ſuam prouinciam repræſentat, ſufficiēs dignitas cenſeri poteſt ex his, quæ intra Societatem eſſe poſſunt.

XVI.

Quæſt. 4. De pœna violantiu hoc votum. Vltimò inquiri poteſt, quam pœnam incurrat is, qui votum hoc in Societate violat. Ad quod ex eiſdem conſtitutionibus reſpondendum eſt, in quarum 10. p. 6. pro his qui extra Societatem dignitatem ambiunt, nulla pœna deſignatur fortaſſe quia illud

illud peccatum magis priuatum eſt; & non ita nocet corpori religionis. Pro his autem, qui intra eandem Societatem, directè, vel indirectè prælationē procurant, ponitur pœna incapacitatis, & inhabilitatis ad quamuis prælationem: quod intelligo reſpectiuè, id eſt, de prælatione intra eandem Societatem; vſurpantur enim verba iuxta ſubiectā materiam. *Exponitur conſtitutio.* Et pœna hæc non incurritur ipſo facto, ſed poſt ſufficientem probationem, atque adeò poſt ſentētiam ſaltem declaratoriam criminis. Ita enim intelligo illa verba, *Incapaces, & inhabiles, ad prælationem, quamuis habeantur ij, de quibus probari poſſet, quòd eam ambiiſſent.* Non enim de ſola poteſtate, ſeu poſsibilitate intelligendum hoc eſt, ita vt ſatis ſit delictum eſſe probabile: ſed de poteſtate redacta ad actum; ita vt quis ſit conuictus de crimine, de quo oportet, vt per ſententiam conſtet. Atque ita expreſſius declaratum eſt p. 8. conſtit. cap. 6. §. 2. cum declaratione A. vbi ſpecialiter ſermo eſt de ambitione Generalatus: & augetur hæc pœna, quia non ſolùm imponitur inhabilitas paſsiua, vt eligi poſsit, ſed etiam actiua, vt poſsit eligere; non ſolùm pro ea vice, ſed etiam perpetuò, vt declarant illa verba, *Nec in eam congregationem, nec in aliam vnquam admitti poſſit.* Requiritur tamen ibi ad huiuſmodi pœnam, vt priùs aliquis de tali ambitione conuictus ſit: & in declaratione A. exponitur ad totam hanc pœnam incurrendam, neceſſarium eſſe, vt probationes tales ſint, vt rem ipſam, ſeu veritatem ſufficienter oſtendant: nam ſi ſolùm efficiant probabilem ſuſpicionem, illa non ſatis erit ad pœnam inhabilitatis neque, vt aliquis ſuffragij iure priuetur; licèt aliud remedium adhibendum ſit, ne illa perſona tunc eligatur, tanquam minus idonea, minuſve digna.

XVII. *Dicta pœna conſonat rationi, & iuri.* Quod genus pœnæ ac prouidentiæ, ſatis eſt conſentaneum, & rationi, tum, vt in eo quis puniatur, in quo deliquit; tum etiam, quia per ipſam ambitionem fit quis indignus prælationis, vt rectè dixit Panorm. in cap. *per inquiſitionem*, de electione n. 5. & propterea eſt pœna hæc ſatis conſentanea ſacris canonibus, vt videre licet 1. q. 6. c. vlt. vbi Gregorius ait, *ſicut is, qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus: ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus.* Similem pœnam imponit Leo Papa epiſt. 82. cap. 8. Epiſcopo ambienti altiorem Epiſcopatum, nam propria ſede illum priuari iubet, habetur 7. q. 1. cap. *ſi quis Epiſcopus.* & idem refertur ibi cap. *ſi quis de ordine*, ex Concil. Meldenſi cap. 30. & alij plenè ſimiles videri poſſunt in Synodo Romano II. ſub Symmacho cap. 3. cap. *ſi quis Papa* d. 39. & in Concil. Romano ſub Innocentio II. & cap. *Apoſtolica*, 8. q. 1. & concordant etiam iura ciuilia, vt patet ex l. *ſancimus*. C. ad legem Iuliam repetundarum, quam refert etiam Gratianus 1. q 7. cap. *ſancimus*, & plura de hac materia videri poſſunt in Simanquas lib. 2. de Republica cap. 9. 10. & ſeq. Ioannes Matienzo in Dialogo Relatoris 4. cap. 4. Alexander ab Alexandro li. 3. cap. 17.

CAPVT VIII.

De alio voto non acceptandi dignitatem aliquam extra Societatem, niſi præcepto ſuperioris ad id cogente, quod profeſſi Societatis emittunt.

I. *Explicatur tertium votū ſimplex.* Tertium votum ſimplex quod fit à Profeſsis Societatis vltra ea, quæ diximus in præcedenti ca. de prælationibus extra Societatem, includit partem aliam, quæ ſub his verbis profertur. *Nec conſenſurum in mei electionem quantum in me fuerit, niſi coactus obedientia eius, qui mihi præcipere poteſt, ſub pœna peccati.* Per quæ verba amplificabitur prius votum, & quaſi nouum votum emittitur, eiuſque materia prælationem omnem, & dignitatem extra Societatem comprehendit; eam verò in tit. c. nomine *Epiſcopatus* ſignificauimus, quia in illo facilius cernitur difficultas huius voti, vt videbimus; & inde facile poteſt doctrina ad reliquas dignitates applicari. Quoad prælationem vero intra Societatem; non fuit conueniens facere huiuſmodi ampliationem, quia intentio inſtituentis, ſeu fundatoris non fuit, vt prælationes intra Societatem non habeantur, hoc enim repugnaret gubernationi ipſius Societatis, & ideo non oportuit promittere illas non acceptare, ſed ſolùm non prætendere. Fuit autem intentio eiuſdem inſtituentis vt extra Societatem omnino non habeantur quoad fieri poſsit, & ideo voluit, vt profeſsi obligarentur, quantum poſſent, ad non acceptandas illas. Non potuerunt autem obligari ſimpliciter, & abſolutè; quia non poſſunt licitè reſiſtere præcepto ſuperioris; & votum eſſe debet de re licita. Extra caſum autem præcepti poſſunt liberè non acceptare & ideo potuerunt etiam obligari ad non acceptandum in omni caſu non præcepto.

Hinc verò oritur difficultas: quia votum non ſolùm eſſe debet de re licita, ſeu non mala, ſed oportet vt ſit de meliori bono; ſed hoc votum eſt de re, quæ impedit maius bonum; non igitur eſt validum nec conueniens votum. Minor probatur primò, quia melius eſt obedire ſimplici verbo Prælati, quàm expectare rigoroſum præceptum eius. Ita enim diſtinguit obedientiam perfectam à neceſſaria D. Bern. lib. de Præcepto, & diſpenſat. cap. 12. & ſeq. & D. Thom. 2. 2. quæſt. 104. art. 5. ad 3. & docuit etiam B. Ignatius 6. p conſtit. cap. 1. §. 1. noſque in lib. 4. agendo de obedientia perſtrinximus. Ergo nouere non obedire Prælato, niſi rigoroſe præcipienti, eſt votum impeditiuum maioris boni: eſſetque hoc votum reprehenſibile in quolibet religioſo, reſpectu ſui Prælati. Simile autem videtur eſſe in præſenti; nam per hoc votum tollitur libertas obediendi Pontifici ſimpliciter mandanti accipere Epiſcopatum, donec cum rigore præcipiat. Quod pari ratione eſt contra perfectionem obedientiæ debitæ Pontifici. II. *Arguitur pro parte neg.* *Argumenti minor probatur 1.*

Secũdò poteſt etiam alio modo hoc votum impedire maius bonum: quia interdũ erit maius Dei obſequium acceptare Epiſcopatum, etiamſi Pontifex non præcipiat: ergo ſi votum impedit tunc acceptationem, impedit maius bonum: ergo imprudenter fit cum illa generalitate, ſed limitatio eſſe debuiſſet non acceptandi *niſi vbi certum eſſe maius Dei obſequium.* Antecedens patet, quia conſiderato obiecto, & circumſtantiis, quæ occurrere poſſunt, dubitari non poteſt, quin ſæpe contingere poſsit caſus, in quo maius ſacrificium Deo ſit acceptare, quàm repudiare Epiſcopatum, vt etiam conſtat ex dictis in præcedenti capite. Non eſt autem neceſſe vt in omnibus his caſibus Pontifex adiungat præceptum, quia hoc pendet ex libera voluntate eius, & variæ rationes occurrere poſſunt, ob quas nolit abſolutè præcipere, licèt valeat, ſed tantùm offerre. Imò aliquando poteſt accidere: vt acceptare Epiſcopatum ſit materia conſilij, & non præcepti, quod proinde non poſsit etiam à Pontifice imponi. Quia ſtatus adeò perfectus non poteſt præcipi, ſine graui neceſsitate: poteſt autem conſuli propter maius Dei obſequium, maioremque perfectionem proximorum: ergo contra conſilium, & maius bonum eſt ligari voto ad non acceptandum Epiſcopatum, niſi ex præcepto ſuperioris. III. *Probatur eadem minor. 2.*

IV. *Confirm.* Et cõfirmatur ex cap. 1. d. 85. vbi Gregorius Papa de

de quodam Archidiacono ad Epiſcopatum electo, vt cognoſceret an dignus eſſet, inter alia iubet inquiri, *ſi tactis ſacroſanctis Euangeliis, ſicut nobis nuntiatum eſt, iuſiurandum præſtiterit, nunquam ſe ad Epiſcopatum accedere.* Vbi ſignificatur tale iuramentum fuiſſe illicitum: ideo enim de illo inquiri iubetur, vt gloſſa ibi notauit. Non eſt autem veriſimile iuramentum illud adeò fuiſſe temerarium, vt factum fuerit de non acceptando Epiſcopatu, etiamſi iuſtè præciperetur ob neceſsitatem: ergo intellexit Gregorius non fuiſſe prudens, & licitum iuramentum illud, etiamſi abſolutè fieret de non acceptando Epiſcopatu etiam tunc quando licitè poteſt nō acceptari. Vnde Gloſſa ibi ſentit hoc iuramentum, etiam in eo ſenſu intellectum, eſſe peccatum veniale. Quod in eo principio fundari videtur, quia tale iuramentū (& idem eſt de voto) repugnare poteſt charitati, vel ſaltem perfectioni eius: nam, vt dixit Gregorius cap. *in Scripturis*, 8. quæſt. 1. *Si is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit paſcere, oſtendit ſe paſtorem ſuum minimè amare:* Vbi Gloſſa dicit mortaliter peccare, qui Epiſcopatum ſibi oblatum non recipit, ſi ſe dignum credit; quod confirmat ex cap. proximè præcedenti, vnde Auguſtinus lib. 32. contra Fauſtum cap. 10. dicit meritò contemni ab Eccleſia, & in opprobrium haberi eum, *qui electus ab Eccleſia, miniſterium euangelizandi renuit, & qui curam lucrandorum refugit aliorum.* Et ideo dixit idem Auguſtinus 19. de ciuitate c. 19. negotium iuſtum ſuſcipiendum eſſe ex charitate, ſi imponatur.

V. *Confir. 2.* Denique confirmatur, quia intentio illa, in qua diximus fundari hoc votum, videtur eſſe contraria maiori bono Eccleſiæ, & ideo non eſſe conſentaneum ordini charitatis: ergo & votum, quod ab ea procedit, non poteſt eſſe charitati conforme. Antecedens patet, quia maius bonum Eccleſiæ eſt, vt viri ſanctiores, & doctiores ad Epiſcopatus aſſumantur, quàm quòd inferioribus miniſterijs occupentur, iuxta illud Innoc. III. in cap. *Licèt*, de Regularibus, *ſicut maius bonum minori bono præponitur: ita communis vtilitas ſpeciali vtilitati præfertur*, ſed hoc impeditur intendendo, & procurando, vt profeſsi Societatis, etiamſi religioſiſsimi, & doctiſsimi ſint, ad Epiſcopatum non aſſumantur. ergo, &c.

VI. *Qui eandem partem neg. tradere Gidentur.* Propter hæc, & ſimilia argumenta non defuerūt moderni auctores, qui votum hoc improbare auſi fuerint. Citatur Gutierrez de Iuramento confirmatorio 1. p. cap. 72. num. 5. & 8. & eodem modo referri poſſunt authores dicentes, eſſe illicitum iuramentum non accipiendi Epiſcopatum; quod tenet Nauarr. in ſumma cap. 12. num. 16. cum Angelo verbo *iuramentum* 5. n. 3. & Sylueſt. *iuram.* 2. quæſt. 7. & *Iuram.* 4. quæſt. 1. Anton. 2. p. tit. 10. cap. 6. §. 4. Soto lib. 8. de iuſt. q. 1. art. 7. ad ſecundum, eam verò ſententiam tenet expreſsè Palacios in 4. d. 38. diſput. 1. ante medium verſic. *Sed quid ſi aliquis lege voueat* (ſcilicet non eſſe Epiſcopus) *vt eximat præcepti caſum nunquid culpabile tunc eſſet votum?* Reſpondet; *Itidem arbitror eſſe culpabile, quia caſus præcepti rarus eſt in hac materia: ſatis eſt quòd poterit eſſe ſalubre gregi Chriſti, quòd hic, vel ille ſit Epiſcopus, ideo non licet ſalubritate gregis Chriſti impedimentum offerre.* Hæc ille. Fauet etiam idem Syluester verb. *Epiſcopus*, q. 3. in fine, quatenus dicit eſſe peccatum mortale non acceptare Epiſcopatū; non ſolùm quando ſpeciali præcepto Superioris, quis cogitur, ſed etiam abſq; præcepto, ſi probabiliter credat quòd per alium æquè benè prouideri non poteſt, quia eſt contra fraternam charitatem.

VII. *Vera aſſertio bipartita.* Nihilominus vera, & certa ſententia eſt, votum hoc eſſe laudabile ex obiecto ſuo. Nobis etiam indubitatum eſt Societati eſſe valde laudabile, & opportunum. Prior pars ſumitur ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 185. art. 2. d. 3. vbi ſic inquit, *Accipere Epiſcopatum non eſt de ſe neceſſarium ad ſalutem, ſed fit neceſſariū ex ſuperioris præcepto: his autem, quæ ſic ſunt neceſſaria ad ſalutem poteſt aliquis impedimentum licitè apponere antequam fiat præceptum.* Loquitur autem de impedimento voti non acceptandi Epiſcopatum, de quo in argumento obiecerat. Vnde ſubiungit in ſolutione. *Qui autem votum emittit de non ſuſcipiendo Epiſcopatu, ſi per hoc intendit ſe obligare ad hoc, quòd nec per obedientiam ſuperioris prælati accipiat, illicitè vouet; ſi autem intendit ad hoc ſe obligare, vt quantum eſt de ſe, Epiſcopatum non quærat, nec ſuſcipiat, niſi imminente neceſſitate, licitum eſt votum, quia vouet ſe facturum, quod hominem facere decet:* & quodlib. 5. art. 22. in corpore, & ad 2. generaliter ſentit melius eſſe non acceptare Epiſcopatum, quàm acceptare; quandiu neceſsitas ex parte præcipientis non agnoſcitur. Sequitur hanc ſententiam Richardus quodlib. 3. quæſt. 21. Syluest. verb. *electio* 1. quæſt. 19. & 20. Idem ſentiunt Antonin. Caiet. & Soto citati ſuperiori capite num. 1. item Cordub. in Summa Hiſpana q. 154.

Fundamentum principale huius ſententiæ eſſe debet, quia propoſitum non acceptandi Epiſcopatum, quandiu id fieri poſſit ſine culpa, optimum eſt, & conſequenter eſt aptum vt voto confirmetur, vel aliter (& in idem redit) quia non acceptare Epiſcopatū, ex ſuo genere melius eſt, quàm acceptare, quandiu vtrunque licet, & ideo eſt apta materia voti. Conſequentia per ſe clara eſt. Aſſumptum verò præter citata loca ſumi poteſt ex D. Thom. in 4. d. 29. art. 4. ad 4. vbi reprobat opinionem dicentem Papam non poſſe præcipere alicui, vt accipiat Epiſcopatum: *quia hoc poſito* (inquit) *periret Eccleſiaſticus ordo. Niſi enim aliquis poſſet cogi ad ſuſcipiendum regimen Eccleſiæ, Eccleſia conſeruari non poſſet, cùm quandoque illi, qui ſunt idonei, hoc nolint ſuſcipere niſi coacti.* In quibus verbis ſupponit hoc eſſe laudabile. S. etiam Bonauentura ſuper regulam, cap. 2. circa medium, loquens de religioſis, quia Epiſcopale officium aſſumuntur, ait, *ſi coacti ab Eccleſia, huiuſmodi ineuitabili neceſſitate ſuſcipiant regimen animarum, non ſunt reputandi ab ordine egreſſi: ſi quantum in ipſis eſt, ſemper appetant in ſinu ordinis confoueri. Quòd ſi non vocati ad Epiſcopalem gradum, nec coacti ad eundem aſpirant, vt fugiant ærumnas pauperum, & ordinis rigorem, credo eos in illius partem ceſſuros, qui dixit, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.* Vbi conſiderare poſſumus Bonauenturā duos tantùm ordines poſuiſſe, ſcilicet, vel eorum, qui coguntur, vel eorum qui malè affectant, & procurant Epiſcopatum; cum tamen poſsit addi tertiùs, eorum, qui vel non illicitè, vel nullo modo Epiſcopatum quærunt, tamen oblatum acceptant, etiamſi non cogantur. Cùm tamen eos ſolùm defendat, qui coacti ineuitabili neceſsitate regimen ſuſcipiunt, planè ſentit alios omnes, à religionis affectu aliquo modo deuiare; atque adeò ſimpliciter melius eſſe non accipere epiſcopatum niſi prædicto modo.

VIII. *Fundamentum eorum præcipuum.* (margin note beside the preceding paragraph)

IX. *Accedunt pro eadem parte dicta ſanctorum.* Suaderi autem id prætereà poteſt antiquiorum Patrum ſententijs. Auguſtinus enim 19. de Ciuit. c. 19. neceſsitatem requirit, dicens, *Negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis, quam ſarcinam ſi nullus imponit, veritati contemplandæ vacandum eſt.* Quòd maximè dicere potuit propter ſarcinam Epiſcopalem: de qua idem Auguſt. epiſt. 148. ad Valerium. Et habetur c. *ante omnia* d. 40. dixit nihil eſſe in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laborioſius, & periculoſius Epiſcopi officio Greg. etiam 1. p. Paſtoralis cap. 6. eius humilitatem laudat, qui regiminis culmen ex corde fugit, & cùm ſibi imperatur, inuitus obedit. Multaque ſimilia ſumi poſſunt ex cap. 7. ſequenti, & ex eodem lib. 6. epiſt. 5. & habetur in cap. *in ſcripturis*, 8. q. 1. ſunt etiam ad hoc propoſitum grauiſsima Imperatorum verba in L. *ſi quenquam*, 39. C. de Epiſcopis, & clericis, *caſtus & humilis noſtris temporibus eligatur Epiſcopus, vt quocunque locorum peruenerit*

nerit omnia vitæ integritate purificet: Tantum ad ambitũ debet eſſe ſepoſitus, vt quæratur cogendus; rogatus recedat, inuitatus effugiat, ſola illi ſuffragetur neceſſitas excuſandi. Profectò enim indignus eſt ſacerdotio, niſi fuerit ordinatus inuitus; vtroque quantum in ipſo eſt; nam abſolutus conſenſus neceſſarius eſt, ſaltem ſuppoſito præcepto.

X.

Item Patrũ exemplis admirandũ, ſed non imitandis.

Tertiò afferre poſſumus ad hoc confirmandum antiquorum Patrum exempla, qui quantum valuerunt dignitatem Epiſcopalem recuſarunt, qui varijs medijs vſi ſunt. Primum eſt admirandum potius quàm imitandum, huiuſmodi eſt; quod de Marco Euangeliſta refert Hieronymus in prologo ad Marcum, qui in Gloſſa ordinaria circumfertur, amputaſſe ſibi pollicem, ne Epiſcopus fieret; ſed ille prologus & falsò aſcribitur Hieronymo, vt in emẽdatioribus libris Hieronymi tom. 7. ante commentaria in Marcum, annotatur: & ibi etiam narratio illius facti omittitur; & in lib. de ſcriptoribus Eccleſ. in Marco, nihil huiuſmodi inſinuat: imò ea, quę ſimpliciter narrat, videntur cum illa hiſtoria repugnare. Nicolaus autem de Lyra dans fidem illi narrationi dicit non amputaſſe ſibi totum pollicem, ſed partem aliquam, quæ non fuit ſufficiens impedimentum, vt Epiſcopus fieret. In quo non rectè diuinat, nam ſi amputauit ſibi pollicem ne Epiſcopus fieret; potius credendum eſt tantum abſcidiſſe, quantum ad impediendum Epiſcopatum ſufficeret; præſertim, quia etiam partem abſcindere, de ſe malum eſſet: ſi autem aliqua ratione excuſari poteſt, tam in toto, quàm in parte excuſari debet. D. igitur Thom. 2. 2. q. 185. art. 2. ad 3. reſpondet Marcum non peccaſſe nolendo Epiſcopatum, imò in hoc exemplum eius eſſe per ſe laudabile: medium verò illud per ſe non fuiſſe licitum; credibile autem eſſe ex inſtinctu Spiritus Sancti Marcum eo vſum fuiſſe. Quòd ſi hoc verum eſt optimè, & veluti per quandam exaggerationem docuit nos Spiritus S. quantum illi placeat intentio & deſiderium fugiendi Epiſcopatum.

XI. Simile exemplum eſt, quod de Antonio Anachoreta refert Lyra ſuprà ex lib. qui dicitur Paradiſus, nam cùm quidam ciues vellent eum rapere, & conſtituere Epiſcopum, ferro ſecuit ſibi aurem ſiniſtram, dicens, in lege diuina eſſe prohibitum, ne quiſpiam aure præciſa Epiſcopus fiat; ſed mirum eſt tam inſigne factum fuiſſe ab Athanaſio omiſſum in vita Antonij. Si autem verum eſt, intentio probanda eſt: medium autem minimè, ſed excuſandum, vel propter ignorantiam, vel per inſtinctum Spiritus S. Fortaſſe autem Lyra loqui voluit de Ammonio monacho; de quo factum hoc referunt Palladius in hiſtoria cap. 12. Socrates lib. 3. hiſtoriæ cap. 30. qui addit cùm Ammonius non obſtante defectu auriculæ, cogeretur Epiſcopatum accipere, iureiurando ſe obſtrinxiſſe, ſi vim inferre ſibi conarentur, linguam quoque exciſurum. Socrates verò addit Euagrium Ammonium perſtrinxiſſe quòd auriculam præſcindendo facinus feciſſet, ſeque coram Deo reum ipſe peregiſſet, quam culpam nõ negauit Ammonius; ſed cùm idem Euagrius etiam aufugeret, eo quòd ad Epiſcopatum eſſet electus; illi reſpondit Ammonius: *At tu Euagri non putas te pœnas daturum, quòd lingua propter nimium tui amorem exciſa, gratia, quæ donata eſt tibi, minimè vſus ſis.* Hoc igitur modo ſancti illi viri pro euitanda dignitate Epiſcopali, & in alium reijcienda inter ſe certabant. Mirabilia etiam ſunt illorum ſanctorum exempla qui cùm hominibus reſiſtere non poſſent, quin Epiſcopi fierent, à Deo mortem impetrarunt, prius quàm Epiſcopatum accipere cogerentur. ita referunt de S. Nilammone Sozomenus lib. 8. hiſtoriæ, cap. 19. & Nicephorus lib. 13. cap. 17. & de S. Goare refert VVandelbertus lib. 1. vitæ eius cap. 14. & 15. habetur apud Surium tom. 4. die 6. Iulij; & Vincentius in ſpeculo hiſtoriali, libro 22. cap. 13. & ſequentibus.

XII.

Exẽpla aliã imitanda reſiſtentium epiſcopatui, ſed fruſtra.

Præter hæc verò ſunt alia frequentia etiam Sanctorum exempla, qui modo magis humano, quàm præcedentes, atque (vt ſic dicam) morali & imitabili quantum potuerunt, electioni ſuę ad Epiſcopatum, vel fugiendo, vel ſe occultando, vel precibus obſecrando, vel alijs modis reſtiterunt. Ita refertur de Gregorio Nazianzeno, Baſilio, Martino, ac Cypriano, Ambroſio, & Auguſtino, Chryſoſtomo, Gregorio Magno, Antonino, & Laurentio Iuſtiniano, Malachia, & alijs, de quibus videri poteſt Surius in hiſtorijs de vitis eorum; & ſpecialiter Ambroſius de ſeipſo, id refert in epiſt. ad Vercellenſem Eccleſiam; refert etiam Rufinus lib. 2. hiſtoriæ cap. 11. & Socrates lib. 4. hiſtoriæ cap. 25. tripart. lib. 7. hiſtoriæ cap. 8. & habetur in cap. *Valentinianus*, d. 63. Auguſtinus etiam de ſe idem ſignificat epiſtol. 148. ad Valerium, & habetur in capit. *ante omnia*, d. 40. ac videri etiam poteſt in ſerm. de communi vita clericorum, vbi de ſe dicit, *Adeò timebam Epiſcopatum, vt, quoniam cœperat iam eſſe alicuius momenti inter ſeruos Dei fama mea, in quo loco ſciebam non eſſe Epiſcopum, non illò accederem. Cauebam hoc & agebam quantum poteram, vt in loco humili ſeruarer, ne in alto periclitarer. Sed vti dixi: Domino ſeruus contradicere non debet*; indicans tunc ſolùm acceptaſſe, quando intellexit eſſe Dei voluntatem. Idem de D. Gregorio intelligi poteſt ex lib. 1. epiſtolarum epiſt. 3. 4. 7. 25. 26. 29. & 30. in quibus valde dolet de Epiſcopatus onere ſibi impoſito, & de amicis conqueritur, quòd de illo tanquam de bono aliquo ei gratularentur. In epiſt. autem 31. ſubdit, *Homo nec ad appetendum locum procax inſiſtere, neque ad repellendum contumax debet inueniri: vnde indignus ego ad ſuſcipienda Epiſcopatus onera iuſſioni omnipotentis Dei veſtræque me voluntati ſubdidi* De Laurentio etiam Iuſtiniano ad rem noſtram conſiderare poſſumus quòd quantum potuit, epiſcopatum recuſauit, donec reſiſtere non potuit Eugenio Papæ ter iubenti, vt refert Bernardus Iuſtinianus in vita eius cap. 4. in fine. Denique huc etiam ſpectat, quod de ſe refert Clemens I. epiſt. 1. reſtitiſſe ſe Petro volenti ſe Epiſcopum creare, donec ab eo audiuit; *Si periculum peccati timens ſuſcipere, refugis Eccleſiæ gubernacula, certus eſto quòd amplius peccas, qui populum Dei, velut in fluctibus poſitum & periclitando, cùm iuuare poſſis, ſubterfugis, tui tantummodo habens conſiderationem, & non quòd in commune omnibus expedit, prouidens.*

XIII.

Exempla eorum qui non fruſtra reſtiterunt.

Quibus etiam addi poſſunt eorum exempla, qui non ſolùm affectu conati ſunt, ſed etiam effectu obtinuerunt ne Epiſcopi fierent, quanuis à ſummis Pontificibus inuitarentur. Quod de S. Bernardo, & ſancto Thom. de Aquino & alijs, noſtræ etiam religionis hominibus, celebratum eſt, legique poteſt apud Hieronymum Platum lib. 1. de bono ſtatus relig. cap. 38. Alij denique ſemel obtentam dignitatem, poſtea repudiarunt. Cæleſtinus V. Pontificatui renunciauit, vt colligitur ex cap. 1. de renunciat. in 6. Petrus Damianus Cardinalatum, & Epiſcopatum reliquit, quanquam ob eam rem grauis pœnitentia ei fuerit à Summo Pontifice impoſita, quam ipſe acceptauit, tamen in defenſionem facti ſui apologeticam epiſtolam ad Gregorium VII. ſcripſit, quæ habetur in Bibliotheca ſanct. tom. 3.

XIV.

Accedit tandem ratio.

Vltimò probatur ratione aſſertio poſita. Quià licèt Epiſcopatus ſit ſtatus perfectiſsimus, ſupponit tamen, non confert perfectionem, per ſe loquendo; cùm tamen illam requirat, ne illum accipiens ſe multis periculis exponat; ergo loquendo ex obiecto, quandiu homo poteſt ſine peccato Epiſcopatum recuſare, melius faciet illum

lum recuſando, quàm acceptando, ſaltem moraliter, & vt plurimum loquendo: ergo votum non acceptandi in tali caſu ex ſuo genere optimum eſt; conſequentia eſt clara, quia votũ de meliori bono laudabile eſt. Antecedens patet, quia non acceptare, in ordine ad propriam ſalutem eſt ſecurius, & quoad propriam æſtimationem ſuiipſius, eſt humilius, & à propria præſumptione maximè diſtans: ergo ex his capitibus hoc melius eſt, magiſque conſentaneum perfectioni. Aliunde verò ſufficienter proſpicit quis vtilitati aliorum, ſi paratus eſt illud onus accipere, quando vel charitas, vel obedientia obligauerit: ergo. Vt autem vim huius rationis exponamus, declarare oportet ſufficienter, materiam huius voti, quoad illam exceptionem, *niſi ex obedientia eius, qui præcipere poſſit*; in illa enim ſola, tota difficultas verſatur.

XV. *Hoc Societatis votum comprehēdit etiam præceptum charitatis, &c.* Et in primis certum eſt, ibi nō ſolùm excipi præceptum poſitiuum humanum: nam licèt Papa non præciperet ſub virtute obedientiæ, ſi alia via certò conſtaret iudicio prudentum, præceptum charitatis obligare ad ſuſcipiendum illud onus in bonum proximorum, propter aliquam vrgentem Eccleſiæ neceſsitatem, non eſt dubium, quin caſus ille non comprehendatur ſub hoc voto, nec reipſa; quia votum non poteſt obligare contra charitatem; nec ex intentione vouentis. Nam abſolutè excipitur obedientia eius: qui prçcipere poteſt ſub pœna peccati, tunc autem intercedit obedientia Dei, qui ſub reatu culpæ præcipere poteſt: ergo caſus ille ſub dicta exceptione comprehenditur. Et à fortiori comprehendetur quilibet caſus, in quo contingeret diuinam voluntatem ſpeciali ſigno, & miraculo manifeſtari, vt cum antiquis ſanctis interdum factum eſt: nam illud vim quandam ſpecialis præcepti diuini habere videtur. Deinde ſi neceſsitas Eccleſiæ, aut proximorum non ſit tanta, vt charitas ipſa per ſe obliget ſub peccato acceptare Epiſcopatum, ſatis videtur cuicunque alteri neceſsitati, vel vtilitati proximorum ſubuenire, obediendo ſuperiori præcipienti acceptare Epiſcopatum: at hoc modo magis vitantur omnia incommoda, & pericula: ergo ſufficienter fit illa exceptio. Maior patet, quia magis pertinet ad curam ſuperioris cura boni communis, quàm inferioris: item magis nota poteſt illi eſſe vtilitas communis, & neceſsitas talis perſonæ in ordine ad illam: faciliùs denique, & ſine ſuſpicione, vel periculo inordinati affectus poteſt idem ſuperior in tali cauſa iudicium ferre: ergo per poteſtatem, quam ipſe habet præcipiendi alteri, vt acceptet Epiſcopatum, ſufficienter ſubuenitur communi bono. Minor declaratur; quia dum non interuenit præceptum diuinum, vel humanum, homo ſimpliciter manet liber ad acceptandum, vel reſpuendum onus Epiſcopatus: & ideo ſi illud acceptet, ſemper videtur propria voluntate, vel honorem accipere, vel periculis ſe exponere, quæ in Epiſcopatu maxima ſunt, vt Auguſt. dixit epiſt. 148. & Gregorius 1. p. paſtoralis cap. 8. & Chryſoſt. hom. 35. Imperfecti vnuſquiſque etiam in propria cauſa non eſt rectus iudex, & ideo quandiu quis à ſuperiore non cogitur, vix poteſt prudenter iudicare, melius ſibi eſſe, maiuſve Dei obſequium acceptare, quàm renuere Epiſcopatum.

XVI. *An comprehendat etiã ſimplicem iuſſionem ſuperioris.* Dices fieri poſſe, vt ſuperior iudicet, & declaret melius eſſe, maiuſque Dei obſequium acceptare Epiſcopatum, nolit tamen rigoroſè illud prçcipere, ſed ſolum ſimpliciter ordinare: ergo tunc non obligabit votum non acceptandi, quia non acceptare non eſſet tunc de meliori bono. Reſpondebit aliquis concedendo totum, neque hoc eſſe contra formam emittendi illud votum, eo quòd caſus ille etiam videatur comprehenſus ſub illa exceptione; *niſi coactus obedientia eius, qui poteſt præcipere*, cùm illa ordinatio ſit ſimplex quædam obedientia, ab eo impoſita, qui poteſt præcipere, quanuis actu nolit cum rigore præcipere, & talis obedientia poſsit etiam dici inducere coactionem quandam religioſam, ſicut iuxta ordinarium vſum religionum, per ſimplices ordinationes, & obedientias ſuo modo cogantur religioſi parere; etiamſi non interueniat obligatio ſub pœna peccati. Sed huic reſponſioni obſtat Declaratio 9. p. conſtit. cap. 4. lit. B. vbi de Præpoſito Generali dicitur: Si Pontifex ordinet eum ſumere aliquam dignitatem, non tamen ita abſolutè imperando, vt oſtendat ſe velle eum ad tale officium admittendum obligare, non poſſe illam admittere ſine conſenſu Societatis, nec Societatem poſſe conſenſum præſtare, niſi obedientia Sedis Apoſtolicæ per præceptum, quod ad peccatum obliget, illam compulerit. Et idem repetitur cap. 5. eiuſdem partis in fine, & lit. E. Idem ergo eſt ſenſus prædicti voti, & exceptionis, quæ in illo fit.

Reſpondendum ergo, quanuis regulariter non expediat proprium præceptũ ſuperioris expectare, ſed melius ſit ſimplici eius ordinationi, & voluntati obedire: nihilominus in aliquibus rebus grauioribus, in quibus, vel periculum animæ, vel affectus proprij honoris, aut commodi timeri poteſt, conſultius eſſe nō moueri, niſi ex proprio præcepto ſuperioris. Notauit hoc Soto lib. 7. de Iuſtitia, q. 2. art. 4. vbi cùm definijſſet cum D. Thoma, & communi ſententia, melius eſſe facere aliquid ex voto, quàm ſine illo: obijcit ſibi, quia ſic melius eſſet religioſis expectare rigoroſum prçceptum ſuperioris, quàm promptè ad nutum eius obedire. Reſpondet autem in communibus, & ordinarijs rebus non ita eſſe; *Quando autem res* (inquit) *ardua eſt, eadémque dubia, vt ad Indos nauigare, aut regiminis onus ſuſcipere, aut quid ſimile, conſilium eſt, vt monachus non iniuſſus, ſuo proprio iudicio tales ſubeat prouincias, ſed præfecti mandatum præſtoletur.* Quæ doctrina confirmari poteſt ex alia in lib. 4. c. 14. num. 19. tradita D. Gregorij lib. 35. Moralium cap. 10. aliàs 13. vbi dicit, obedientiam, per quam aliquid proſperum, id eſt, humano affectui conſentaneum præcipitur, debere nihil habere de ſuo, & ponit exemplum, *cùm locus ſuperior imperatur.* Habet autem de ſuo, ſignificat idem eſſe, quod ex proprio deſiderio illum ſuſcipere, & non potiùs inuitum ac nolentem illum acceptare. Et poſtea Moyſis, & Pauli allatis exemplis, concludit, *Præeunte ergo vtrorumque ducum infracta virtute inſtituimur, vt ſi obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur, proſperis huius ſæculi ex ſola iuſſione, aduerſis autem, etiam ex deuotione, militemus.* Quæ ferè verba tranſtulit auctor ſermonis 5. ad Fratres in eremo, ſub nomine D. Auguſtini, & habetur etiam in cap. *ſciendum*, 8. q. 1. Optimeque præſenti inſtituto inſeruit: nam ſi quæ obedientia videtur habere aliquid de ſuo; maximè aſcendere ad culmen Epiſcopatus, prçſertim in perſona religioſa; quæ non ſolum honorem, & potentiam acquirit, ſed etiam ſubiectionis, & paupertatis vſum effugere videtur. XVII.

Sed inſtabit aliquis ex D. Thom. 2. 2. q. 104. a. 2. ad 3. *nam licèt hoc verum ſit, ſecundùm id, quod exteriùs apparet, ſecundùm tamen Dei iudicium, qui corda rimatur, poteſt contingere, quòd etiam in proſperis obedientia aliquid de ſuo habens, non propter hoc ſit minus laudabilis.* Ergo etiam in præſenti, quanuis non interueniat proprium præceptum, ſed per ſolam ſignificationem ſimplicem voluntatis Pontificis moueatur quis ad acceptandum Epiſcopatum, & ideo dicatur talis obedientia habere aliquid de ſuo, non propterea erit coram Deo talis obedientia minus laudabilis, ſi reuera non intendatur proprius honor, aut commodum, ſed ſola obedientia diuinç voluntatis. Quod maximè habebit locum, ſi præcedat prudens iudicium, XVIII.

iudiciũ,quod hîc & nunc melius ſit,& gratius Deo, acceptareEpiſcopatum,vt contingere poteſt,etiam ſecluſa obedientia: ergo multo magis poterit id iudicare accedente ſimplici ordinatione obedientiæ; etiamſi non ſit proprium præceptum: ergo tunc non poterit obligare votum,cùm non poſsit impedire maius bonum. Et confirmatur,nam ſi illa doctrina vniuerſaliter vera eſſet, etiam eſſet conſultius intra religionem non acceptare prælationem, vel aliquod officium honoris, niſi ex rigoroſo præcepto ſuperioris, & ſi timor periculi ſpectetur, non eſſet acceptanda miſsio ad Indos, niſi rigoroſe præciperetur: quod eſt contra conſuetudinem Societatis, in qua hæc cenſeretur magna imperfectio, & votum non aliter acceptandi huiuſmodi officia, cenſeretur inutile, ac nullius momenti: ergo.

XIX. Reſpondeo argumentum conuincere,doctrinam illam non eſſe ita generaliter intelligendam, vt in omni huiuſmodi materia obedientię,in qua homo aliquid habet de ſuo,ratione honoris, aut commodi,vel etiam in qua periculum,aut difficultas ineſt, neceſſarium ſemper eſſe, aut melius ſuperioris præceptum expectare, aut expediens eſſe, id vouere: nam reuerà non ſemper id verum eſt, quia ob alias circunſtantias poteſt eſſe melius, magiſque expedire maiorem promptitudinem in his obedientijs oſtendere; in rebus enim moralibus non poſſunt ex conſideratione vnius tantùm circunſtantiæ, vel proprietatis, generale iudicium ferri, ſed omnia expendere neceſſe eſt. Doctrina ergo illa Gregorij ad præſens applicata, ita intelligenda eſt, vt obedientia,quę aliquid habet proprij commodi,ex genere ſuo non ſit expetenda, nec deſideranda, imò neque admittenda ſine præcepto,niſi in particulari ob ſpeciales rationes aliud expediat. Quam doctrinam cum Soto nos etiam extendimus ad eam materiam obedientiæ,in qua multum eſt periculi proprij nocumenti ſpiritualis.

XX. Sed in hoc eſt præterea conſiderandum,aliquando eſſe in materia obedientiæ hoc genus difficultatis, & periculi,ſine admiſtione honoris,vel alterius temporalis commodi, vt eſt in miſsione ad Indos (quo exemplo vtitur Soto) & talis obedientia faciliùs acceptari poteſt,ſine præcepto rigoroſo; quia nihil habet de ſuo,& ideo veriſimilius eſt, ſolùm in ea expectari voluntatem ſuperioris, quæ licèt ſimpliciter tantùm propoſita ſit,eſt optima ratio obediendi,& per ſe loquendo,ſufficit ad excludendum timorem difficultatis, aut periculi, ſpe diuini auxilij, ob cuius amorem talis obedientia ſuſcipitur. Quod maximè verum habet in ea religione, quæ ex proprio inſtituto, & vocatione his miniſterijs incumbit: nam ſperandum eſt gratiam vocationis non defuturam, ad ea pericula ſuperanda, quando pura intentione, & ex voluntate ſuperioris locum Dei tenentis,& de ipſo ſubdito, & conditione eius, ſufficientem notitiam habentis,ſuſcipiuntur. Quin potiùs in tali religione, non ſolùm optimum conſilium eſt promptitudinem oſtendere, acceptando huiuſmodi obedientiam, verùm etiam quodammodo præueniendo illam, oſtendendo animum propenſum, vel ſaltem indifferentem, ſi ſuperior expedire iudicauerit. Quod tamen non eſt ita in his miniſterijs,quæ de ſuo aliquid habent,vt eſt prælatio, ſeu locus regiminis: nam in his,nunquam conſultum eſt oſtendere animum paratum, aut indifferentem, ne dum propenſum, quia ſemper imminet periculum, ne homo ſeipſum potius, quàm diuinam voluntatem quærat. Et ſignum à poſteriori eſſe poteſt, quòd promptitudo in prioribus obedientijs alios ædificat, in poſterioribus autem minimè, ſed potiùs ex ſe ſcandalum infert.

XXI. Eſt autem vlteriùs cõſideranda differentia inter

Satiſfit con- prælationem intra, vel extra religionem; quòd extra multo plus habet de ſuo, quàm intra, è contrario verò intra minus habet periculi,quàm extra religionem. Et præterea generatim loquendo, neceſſarium eſt religioni, vt aliqui intra illam prælationem habeant: quod autem extra illam,ad dignitates aſſumuntur, nec neceſſarium eſt ad eius gubernationem, vt per ſe conſtat: nec regulariter eſt illi commodum; quia per hoc priuari poteſt melioribus, vel doctioribus religioſis ad ſua miniſteria, vel ad propriam gubernationem aptioribus, quod egregiè ponderat Gregorius, & habetur in cap. *Hinc eſt*, 16. q. 1. *præcepit etiam* (ſcilicet Francorum Rex) *vt eiuſdem monaſterij Abbas nunquam ad Epiſcopatum eligeretur, ne fortè occaſione Epiſcopatus Abbatia aliquid detrimenti pateretur*; nimirum priuando ſe bono paſtore, vt gloſſa ibidem magis exponit. Ex his ergo differentijs naſcitur,vt regulariter non ſit expediens,neque opportunum religioni, quod eius religioſi non acceptent intra illam prælationem,niſi rigoroſo præcepto compellantur,quia hoc nimium difficile redderet ordinariũ regimen religionis. Satis ergo eſt, quòd ſe non faciles, ſed potiùs difficiles ad illa miniſteria oſtendant, cũ ea moderatione, quam prudens ratio, & intentio maioris obſequij diuini dictauerit. At verò extra religionem regulariter,& ex genere loquendo, conſultius, ac melius eſt non acceptare prælationem, niſi ex obligatione præcepti, quia ibi interueniunt omnia, quæ hanc obediendi rationem poſtulare poſſunt, quia illa materia multum habet de ſuo, ſimúlque habet coniunctum magnum periculum, & aliunde non pertinet ad proprium ſpiritum, vel miniſterium religionis, nec ad ordinarium regimen eius, nec per ſe continet verum ac ſpirituale religionis commodum, & ideo in ea acceptanda meritò oſtenditur tota difficultas, quæ licitè oſtendi poteſt; quod fit expectando proprium ſuperioris præceptum.

ſi mationi ad finem. n. 18.

Quòd ſi hoc verum eſt de quacunque religione, XXII.
ſpeciali profectò ratione in Societate certiſsimum eſt. Primò quidem, quia ratione ſui inſtituti ac miniſterij maximè indiget doctis, & religioſis operarijs, quibus priuaretur, ſi inuitati ad Epiſcopatus, vel dignitates, facile, & ſine cogente præcepto illas acceptarent. Qua ratione vtitur B. Ignatius p. 10. §. 6. Secundò, quia in hac religione, quo plus eſſe poteſt periculi ambitionis, eò neceſſarium fuit omnes occaſiones eius omnino præcludere: & ideo conuenienter decretum eſt, vt non ſolùm dignitates non procurentur, ſed etiam vt propria ſponte, quoad fieri poſsit, non acceptentur, vt in eodem loco conſtitutionum dicitur. Tertiò, quia moraliter, ac regulariter loquendo, profeſsi Societatis docti, & religioſi vtiliores erunt Eccleſiæ in ſuo humili ſtatu permanẽdo: & miniſterio Societatis fideliter exercendo, quàm Epiſcopatus acceptando. Quæ ratio confirmari poteſt ſententijs, ac teſtimonijs S. Dominici, & S. Franciſci, de quibus refertur cùm ſimul eſſent ab Vgolino Cardinali inuitati, eiſq; illi dixiſſet conueniens fore, ſi epiſcopatus ſuis fratribus ſelectioribus conferrentur: ambo reſpondurunt ſe nunquam in eam rem conſenſuros: addiditque S. Dominicus, *Fratres mei ſublimem ſatis prædicatorum habent ſtatum, ſi illum valeant æſtimare.* D. autẽ Franciſcus ſubiunxit, *Fratres mei ideo Minores vocantur, vt nunquam ſuper terram fieri appetant maiores, ſed propriæ vocationis ſubmiſſione contenti, melius Eccleſiæ vtilitati inſeruire valeant.* Et B. Ignatius his &, alijs ſimilibus verbis, & rationibus Paulum III. induxit, vt Societatis inſtitutum in hac parte illæſum cõſeruaret, vt in eius vita legitur apud Ribad. l. 3. c. 14. in editione Latina; & idem tandem confirmauit Gregorius XIII. in conſtitutione, *Aſcendente Domino.* viderique poſſunt, quę pro hac re luculenter ſcribit Nicolaus Orlandinus lib. 6. Annalium Societatis.

Concluditur inſtitutum huius capitis.

Ex

XXIII. *Ad principale argum. in n. 2.* Ex his ergo facilis eſt reſponſio ad rationes dubitandi in principio poſitas. Ad primam enim & principalem rationem reſpondetur, hoc votum nunquam impedire maius bonum, ſed ſimpliciter loquendo eſſe de meliori bono. *Ad 1. probationem minoris ibid.* Ad primam autem probationem iam in n. 17. reſponſum eſt, licèt regulariter non ſit expectandum rigoroſum præceptum ſuperioris ad obediendum, nihilominus in tali materia propter ſpeciales eius conditiones, & propter peculiares etiam rationes pertinentes ad maius cõmune bonum, melius eſſe non acceptare ſine præcepto. *Ad 2 probationem.* Ad ſecundam autem probationem in primis dicitur, difficillimum eſſe fingere caſum, in quo ſecluſo præcepto Pontificis, charitas, ex ſe non obliget ad acceptandum Epiſcopatum, & nihilominus ſit melius & opus conſilij illum acceptare. Cùm enim ex ſolo obiecto hoc nõ ſit conſultius, maximè comparatione facta ad ſtatum religioſum, vt in ſuperioribus probatum eſt, & ſumitur ex cap. *per tuam,* de voto, oportet vt ob aliquam grauem Eccleſiæ neceſsitatem illud iudicetur meliùs. Hanc verò neceſsitatem, ſeu gradum eius, ita definire, ſeu diſtinguere, vt ſufficiat ad efficiendum opus cõſilij, quod tale non erat: & non ad obligandum ex charitate, valde difficile apparet in præſenti materia, in qua, non acceptando Epiſcopatum, conſulitur, non proprio commodo temporali, aut corporali, ſed ſpirituali, acceptando verò, timeri poteſt, & proprium periculum ſpirituale, & deceptio in iudicio, propter naturalem affectum honoris & excellentiæ. Vnde cùm aliàs tota hæc dubitatio auferri poſsit, ſi ſuperior præcipiendo interponat auctoritatem ſuam, nunquam videtur ſupereſſe caſus in quo ſit melius, & conſultius acceptare, quàm non acceptare, ſecluſo præcepto.

XXIV. *Progreditur data reſponſio.* Accedit ſpecialiter, quòd aliunde etiam intercedit communis ratio totiꝰ religionis, ad cuius ſpirituale commodum maximè neceſſarium fuit, vt circa hoc eſſet aliqua lex definita, iuxta quam liceret Epiſcopatum acceptare, & non aliàs, quia aliàs vnuſquiſque ſuo arbitrio fingeret neceſsitatem acceptandi; & facile vnuſquiſque induceretur ad iudicandum id eſſe meliùs, & maius Dei obſequium. Ad hoc ergo vitandum incommodum, nulla melior potuit præfigi regula, quàm vt expectetur ſuperioris præceptum: nam per hoc, & commodo religionis conſulitur, & cuicunque neceſsitati, quæ in Eccleſia eſſe poſsit, ſufficienter ſubuenitur: ideoque quandiu Pontifex non interponit præceptum ſuũ, nec certa & euidens eſt obligatio charitatis, ſecurè poteſt profeſſus Societatis, iudicare, ſibi non eſſe melius Epiſcopatum acceptare; nõ ſolùm quia ſemper timere poteſt proprię ſalutis periculum, vt aliàs indicauit D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 2. & ibi Soto l. 20. de Iuſtitia, quæſt. 2. art. 2. Sed etiam, quia ad maius bonum Societatis ita expedit: quod etiam eſt bonum commune, cui ſecundùm ordinem charitatis magis tenetur proſpicere mẽbrũ Societatis, quàm commodis externorũ fidelium, quorũ cura magis pertinet ad Prælatos Eccleſiæ. Eò vel maximè, quòd profeſsi Societatis, in ſuo ſtatu permanentes poſſunt Epiſcopos iuuare, & hoc modo ſatis ſubuenire neceſsitati fidelium, vel cuicunque vtilitati, licèt Epiſcopi non ſint; ideo nunquam coguntur iudicare eſſe maius Dei obſequium, Epiſcopatum acceptare, ſi præcepto non obligentur.

XXV. *Societatis profeſſi tenentur etiã iudicare melius eſſe non acceptare Epiſcopatum.* Ob hanc ergo cauſam, meritò votũ illud in prædicta forma emittunt, & poſt factum illud votum, iam non ſolùm licitè poſſunt, ſed etiam tenentur iudicare eſſe maius Dei obſequium non acceptare Epiſcopatũ, quandiu nõ præcipitur. Quòd ſi in particulari occurrat caſus, in quo res videatur dubia, ſuppoſito voto tollitur omne dubium; quia votum eſt certum, & in dubio ius illius præfertur. Imò etiãſi talis videatur eſſe caſus in particulari, in quo ſecluſo voto videretur clarum, & certum eſſe meliꝰ acceptare Epiſcopatum, facto iam voto, acceptandus non eſt, ſine præcepto; tum quia votum generaliter factum eſt: tum etiam, quia nulla eſt neceſſitas aliter faciendi, cùm facile ſit Pontifici præceptum ponere, ſi omnino vult, vt acceptetur. Exemplum eſt in Patriarchatu Æthiopię, aut Epiſcopatu Iaponenſi, in quibus multum eſt oneris, & laboris, parúmque honoris, & nihil ferè temporalis commodi, propter quod videri poterat bonum, & optimum opus eſſe illud acceptare, iuxta verba Pauli 1. ad Thimotheum 3. ſic intellecta à Gregorio 1. p. Paſtoralis cap. 8. & nihilominus etiam hi Epiſcopatus acceptandi non ſunt à profeſſo Societatis ſine præcepto, vt apertè ſupponitur 10. p. conſtit. lit. A. ibi, *Nec tamen in Patriarchatu & epiſcopatibus Aethiopiæ admittendis reſiſti potuerit.* Ergo etiam in illis, quantũ eſt ex parte Societatis, reſiſtendum eſt.

Ad confirmationem ex c. 1. d. 85. reſpondetur, forte Archidiaconum illum abſolutum iuramentũ, ſine vlla exceptione feciſſe, & ideo temerè iuraſſe, vel certè, quanuis ille non peccaſſet iurando, D. Gregoriũ voluiſſe quod iuratum fuerat obſeruare, quia nulla fortè erat neceſsitas cogendi per præceptum Archidiaconum illum ad accipiendum Epiſcopatum; non cogente autem alia neceſsitate melius, & conſultius erat iuramentum ſeruari. Quocirca ſententia Gloſſæ ibi citata, aſſerentis eſſe peccatum mortale nõ acceptare Epiſcopatum, ſi is cui offertur, ſe dignum credit: non eſt vera, niſi quando ſub præcepto imponitur, vel tam euidens eſt neceſſitas, vt charitas ipſa obliget. Et ita ſunt intelligendi Gregorius, & Auguſtinus ibi citati, præſertim quòd Auguſtinus in priori loco contra Fauſtum ſolum loquitur de miniſterio euangelizandi: in alio verò loco de ciuit. requirit vt cura; & negotium proximorum ex neceſsitate imponatur. Gregorius autem tum ibi, tum alijs locis ſentit, neminem debere reputare ſe dignum, niſi ex iudicio, & præcepto ſuperioris; vt videri licet lib. 1. epiſtol. c. 10. & l. 3. c. 10. & l. 10. epiſt. 5. & idem ſentiunt D. Thom. & alij auctores ſuprà citati. XXVI. *Ad 1. confir. in n. 4.*

Ex quo etiam patet reſponſio ad vltimam cõfirmationem; iam enim declaratum eſt, quomodo ex hoc voto nõ impediatur commune bonũ Eccleſiæ, quia vniuerſalis eius paſtor, ſemper retinet ius ſuũ præcipiendi, quod ad illud commune bonum expedire iudicauerit; & alioqui etiam per hoc votum procuratur ſpirituale bonum, non ſolùm particularis perſonæ vouentis, ſed etiam totius religionis, quod in maius totius Eccleſiæ bonum redundat. Alia, quæ circa hoc votum deſiderari poſſunt, tractabuntur cõmodiùs circa finem capitis ſequentis. XXVII. *Ad 2 confir. in n. 5.*

CAPVT IX.

De voto alio, quod profeſſi Societatis emittunt, audiendi conſilia Generalis, ſi in Epiſcopos eligantur.

QVia non obſtante voto ſuperiùs explicato, contingere poteſt, vt profeſſus Societatis cogatur Epiſcopatum ſuſcipere, pro huiuſmodi euentu curã habuit B. P. Ignatius adhibendi aliquod remediũ, quo, & ſaluti profeſsi ſic electi, & maiori vnioni eiꝰ, cum Societate, maioriq; proximorum ędificationi, cõſuleret. Et ob hanc rem ſtatuit, vt qui profeſsionem in Societate emittunt, votum [illegible]id ſub hac forma addant. *Promitto, ſi quando a[illegible]t, vt hac ratione in Præſidem alicuius Eccleſiæ promouear, pro cura, quam de animæ meæ ſalute, ac recta muneris mihi impoſiti adminiſtratione gerere debeo, me eo loco, ac numero habiturum Præpoſitum Societatis Generalem, vt nunquam conſi-* I. *Cur hoc votum & qua forma nuncupetur.*

 lium

lum audire detrectem, quod vel ipſe per ſe, vel quiuis alius de Societate, quem ad id ipſe ſubſtituerit, dare mihi dignabitur. Conſilijs verò huiuſmodi ita me pariturum ſemper eſſe promitto, ſi ea meliora eſſe, quàm quæ mihi in mentem venerint, iudicabo.

II. *Puncta tria circa idem votum, ac primum de intelligentia eius.*

Ad explicandum igitur huius voti ſenſum, tum vtilitatem, tum tertiò obligationem, in primis ſupponendum eſt, religioſum profeſſum ad Epiſcopatum aſſumptum, eo ipſo manere exemptum à propria obedientia ſuæ religionis. Nam licèt ſolenne obedientiæ votum non tollatur, nec irritetur, aut propriè diſpenſetur: eius enim obligatio manet ſolùm in ordine ad ſummum Pontificem; eximitur nihilominus talis perſona à ſubiectione omnium Prælatorum talis religionis: iuxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. q. 185. & 186. retrobique art. 8. ad 3. communiter receptam, & in tract. 8. lib. 3. explicatam, & ſumitur ex cap. vnico 17. q. 1. vbi dicitur, monachum factum Epiſcopum à iugo regulæ monaſticę abſolui, & conſequenter ab obedientia Pręlatorum ſuæ religionis. Et ſanè meritò, quia conſtitutus eſt in altiori gradu, iuxta cap. *niſi cùm pridem*, de renuntiatione. Hinc ergo fit, vt profeſſus etiam Societatis factus Epiſcopus, non teneatur parere conſilijs Generalis Præpoſiti Societatis, & ideo votum non in hoc ſenſu fit, vt ex vi illius teneatur talis Epiſcopus obedire conſilijs Societatis, quod in 10. p. conſtit. §. 6. explicatur his verbis. *Non quòd habeat, qui Prælatus eſt, aliquem de Societate ſuperioris loco.* Et in ipſa forma vouendi ſatis declaratur.

III. *An epiſcopus vouere queat obedientiã præter quam Papæ. Quid loquendo ex natura rei.*

Fortaſſe autem aliquis obiter inquiret an in hoc ſenſu potuerit tale votum fieri, aut ordinari? Reſpondeo breuiter, ex ſola rei natura, non videri per ſe, & intrinſecè malum: nam ille, qui ratione iuriſdictionis ſuperior eſt, poteſt quoad proprias actiones, voluntariè ſe ſubdere directioni, & voluntati alterius, & ad illi parendum ſe obligare Deo, ſaltem per votum, etiamſi non intercedat promiſſio humana; quanuis hæc etiam non videatur repugnare. Nec videtur deeſſe in tali voto, ſeu materiâ eius, ratio melioris boni, ſaltem in ordine ad ſpirituale bonum vouentis: quia ibi exercetur religio, & humilitas, & obedientia, ſine alicuius incommodo, vel iniuria.

Quid ex iure Eccleſiaſtico.

Nihilominus tamen iure Eccleſiaſtico non videtur hoc licitum, ſine licentia Papæ, cui ſoli reliqui inferiores Epiſcopi immediatè ſubijciuntur: pertinetque hoc ad dignitatem Epiſcopalem, & ideo non poſſunt particulares perſonę in hoc cedere iuri ſuo, nec voluntariè promittere, aut retinere obedientiæ obligationem ad alium inferiorem hominem, à qua ipſo iure, ſeu facto, ex vi talis ſtatus, & in honorem ſuæ dignitatis abſoluuntur. Atque hoc maximè procedit de obedientia in his actionibus, quæ pertinent ad regimen animarum: nam illarum cura ipſi Epiſcopo, & non alteri extraneo demandata eſt: & ideo non poteſt ipſe ita ſe conſtituere ſub alterius voluntate, quoad ea, quæ ad hoc regimen ſpectant, vt ab illa omnino pendeant: quia hoc eſſet quodammodo immutare ordinem, & regimen à Pontifice præſtitutum. Et ob hanc cauſam prudenter B. P. Ignatius, non ſolùm noluit per hoc votum obligari profeſſum Societatis factum Epiſcopum ad obediendum Præpoſito Societatis, tanquam ſuperiori: verùm etiam neque ad ſequendum iudicium, ſeu conſilium eius: quia hæc eſſet virtualis quædam obedientia, per quam Epiſcopale regimen ad Præpoſitum Societatis reduceretur, eique quodammodo ſubderetur: ſed ſolùm voluit, vt tunc teneretur tale conſilium ſequi, quando iudicaret eſſe melius.

IV. *2. Punctum de vtilitate eiuſdẽ voti.*

Hinc verò naſcitur difficultas circa ſecundum, quod propoſitũ eſt, ſcilicet, quænam ſit vtilitas huius voti: videtur enim eſſe nulla: quia ſi quis nolit conſilium Præpoſiti ſequi, vel non ſit affectus ad eam rem, quam ille conſulit, facile ſibi perſuadebit, illud conſilium non eſſe optimum, & regulariter loquendo ſemper inueniet, qui contrarium conſulat: paruæ ergo, aut nullius vtilitatis, videtur eſſe hoc votum, & aliunde poteſt eſſe occaſio dubiorum, & ſcrupulorum in his, qui fuerint timoratæ conſcientiæ: in alijs verò poteſt eſſe occaſio diſſenſionum, & odiorum. Nihilominus duas magnas vtilitates in hoc voto inuenit B. Ignatius, quas his verbis explicauit. *Quòd ſponte in Dei conſpectu vult ad id faciendum obligari, quod ad diuinum obſequium melius eſſe intellexerit: quòdque placeat eſſe aliquem, qui ſibi cum charitate, ac libertate Chriſtiana, ad gloriam Dei, & Domini noſtri id proponat,* 10. p. conſtit. §. 6.

V. *Vna vtilitas ex citatis verbis S. Ignatij.*

Vt autem à poſteriori parte incipiamus, per ſe ſatis notum eſt, quantum indigeant hi, qui præſunt aliorum conſiliis, & rectis admonitionibus. etenim Ariſtoteles ſcripſit 3. Pol. c. 3. prudentiam virtutem eſſe eorum propriam, qui imperium obtinent, quia illis & maximè neceſſaria eſt, & ferè ad rectè gubernandum ſufficit, quia dixit Xenophon in Cyripędia l. 1. *Hominibus imperare difficile non eſt, ſi quis prudenter id agat:* prudentib⁹ enim vltrò paretur. Vnde S. Chryſoſtomus ſerm. 15. in epiſtolam ad Epheſios, *Nihil ad rerum* (inquit) *adminiſtrationem ita neceſſarium eſt, atque prudentia.* Rectum autem ac ſanum prudentiæ iudicium maximè pendet ex ſapienti conſilio; nullus eſt enim hominum, qui ſibi ſufficiat, & præſertim in tanta rerum varietate, ac difficultate, quanta in publica adminiſtratione occurrit. Quod exemplo Moyſis accipientis cõſilium ſoceri ſui oſtendit Deus Exod. 18. vt notauit Philo lib. de creatione Principis ante medium, dicens, *Relatum eſt hoc in ſacra volumina, vt haberent, quod imitentur poſterorum Principes, ne aſpernentur conſiliarios, quaſi poſſint ipſi diſpicere omnia, cùm ne Moſes quidem aſpernatus ſit.*

VI. *Dicta vtilitas expetibilior in regimine animarum.*

Quòd ſi hoc verum eſt in quocunque regimine, multo magis in animarum gubernatione: quam eſſe artem artium, dixit Innocentius III. in cap. *cùm ſit*, de ætate, & qualitate. Et ideo Chryſoſt. lib. 3. de Sacerdotio, dixit, *Et ſi quis magnam perpetua vita religionem, pietatémque præſtiterit, ne hunc quidem eligere ſtatim audeam* (ſcilicet ad Epiſcopatum) *niſi magnam etiam animi prudentiam, religione huiuſmodi coniunctam habeat.* Magna pars autem huius prudentiæ eſt, aliorum vti conſilijs. Nam, vt rectè dixit Bernard. epiſt. 82. *cuncti ſapientes ſolent in rebus dubiis plus alieno, quàm proprio iudicio credere, & qui aliorum facile ambigua, quæque elucidant, in ſuis conſueuerunt ſcrupuloſiùs hæſitare.* Vnde epiſt. 28. ad Ardutionem promotum Epiſcopum, *Paulum* (inquit) *imitari curato, in honorificando miniſterium tuum, honorificabis autem grauitate morum, maturitate conſiliorum, actuum honeſtate: hæc ſunt, quæ officium Epiſcopale maximè nobilitant, & ornant. Omnia fac cum conſilio, non tamen omnium, nec quorumcunque, ſed tantùm bonorum.* Et ideo Clemens Papa epiſt. 3. & refertur de 38. cap. vlt. Epiſcopum monet, vt nec propter ſenectutem, nec propter generis nobilitatem, omittat accipere vtilia, & ſalutaria conſilia, etiam à paruulis, & minus eruditis. *Vide Simancas lib. 9. de repub. c. 2.* Quod ſe ita obſeruaſſe teſtatur Auguſtinus epiſt. 75. ad Auxilium, dicens, *Si tibi, quàm iuſtè fiat Dominus reuelauit, nequaquam iuuenilem ætatem tuam, & honoris Eccleſiaſtici rudimenta contemno. En adſum ſenex à iuuene coëpiſcopo, & Epiſcopus tot annorum à Collega nondum anniculo paratus ſum diſcere.* Gregorius autem lib 11. epiſtola 29. & habetur 84. d. inter alia grauiter reprehendit Epiſcopum, quòd conſilia ſapientum, & recta ſuadentium, nulla pateretur ratione ſuſcipere. Rationem autem tetigit Ariſtoteles 3. politic. cap. 12. quia facilius eſt multis videre oculis, quàm duobus tantùm. Accedit quòd non ſolùm conſilia rerum agendarum, ſed etiam, quæ per modum admonitionum, de præteritis factis dantur, neceſſaria ſunt

his,

his, qui gubernant, rarò autem inueniuntur, vel Principes, qui admoneri patiantur, vel fideles amici, qui veritatem, omiſſa adulatione, ſyncerè conſulant. Hæc eſt ergo prima vtilitas huius voti, per quod proponit, qui illud emittit, tam conſilium, quàm admonitionem admittere de rebus ſibi maximè neceſſarijs, & à perſona, de qua moraliter certum eſt, cum charitate, & prudentia hoc officium eſſe obituram.

VII. *Altera vtilitas ex iiſdem verbis.*

Altera verò vtilitas eſt, quia non ſolùm obligatur talis perſona, ex vi huius voti ad non detrectandum audire huiuſmodi cõſilium, ſed etiam ad exequendum illud, ſi melius, & gratius Deo eſſe iudicauerit. Quæ conditio prudenter, vt dixi, addita eſt, quia non debuit Epiſcopus, qui iam nõ eſt Prælatis Societatis ſubditus, vel iudicium ſuum iudicio Præpoſiti ſubmittere, vel agere contra iudiciũ ſuum, ſi aliud melius eſſe iudicauerit, quàm quod Præpoſitus conſulit. Neque ob eam rem eſt parui momenti votum illud; quia non ordinatur ad illuminandum intellectum (vt ſic dicam) ſed ad firmãdam voluntatem circa id, quod melius eſt, ſatiſque magna obligatio eſt, qua homo adſtringitur ad faciendum id, quod ad diuinum obſequium melius eſſe intellexerit. Nec refert, quod iudicium facilè flectatur in aliam partem, ſi voluntas in eam propenſa ſit, tum quia ſæpè res adeò eſt clara, & manifeſta, vt intellectus non poſſit tergiuerſari, vt ſi conſilium detur de ſcandalo vitando, de cura, & vigilantia erga ſuum munus, & rebus ſimilibus: tum etiam, quia ad hoc ipſum hoc votũ deſeruiet, vt quis timeat infideliter procedere, & proprio affectu excœcari. Cumq; hoc officium charitatis ſit, & inter perſonas, quæ, & religione, & doctrina, perſpicuè fore credendæ ſunt, non eſt cur magna perturbatio, vel conſcientiæ, vel animi ex eo timenda ſit. Nam licèt ex parte admonentis libertas neceſſaria ſit, verbis placidis temperanda erit: & licèt conſulenda ſint, quæ proſint, ita tamen vt delectent ſuadenda ſunt.

Satisfit impugnationib. in n. 4.

VIII. *Tertiũ punctum de prædicti voti obligatione bipartita.*

Tandem ex his explicatur facilè, quod tertio loco eſt propoſitum in numero ſecundo de obligatione huius voti. Nam in genere ad duo obligat. Primum eſt, non detrectare audire conſilium, quod vel Præpoſitus Societatis per ſe, vel alius ab ipſo ſubſtitutus dare dignabitur. Dicetur autem detrectare, quando, vel omnino nolit tale conſilium audire, vel certè quando tam acerbè illud tulerit, vt ſibi multum diſplicere ſignificet: nam hæc eſt non ſolùm virtualis, & indirecta, ſed moraliter loquendo, ſatis etiam expreſſa detrectatio. Vt autem votum ad hoc obliget, neceſſe eſt, conſilium eſſe de materia accommodata tali voto. Non enim promittit profeſſus Societatis, ſi ad eum ſtatum peruenerit audire conſilium Præpoſiti in rebus v. g. temporalibus, ſecundùm ſe ſpectatis, vt ſunt, v.g. quæ pertinent, vel ad res familiares, vel ad temporaliũ bonorum adminiſtrationem, vel etiam ad ſtudia literarum; ſed in his tantùm, quæ pertinent vel ad propriæ animæ ſalutem, vel ad debitam Epiſcopalis muneris adminiſtrationem. Hæc enim duo in ipſamet formula vouendi explicantur, & in perſona Epiſcopi ita ſunt coniuncta, vt inter ſe ſeparari non poſſint: nam *integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum*, vt dixit Leo Papa epiſt. 85. cap. 61. Et illa etiam duo ad diuinum obſequiuum, quod per hoc votum intenditur, ſufficiunt; reliqua enim omnia indifferentia ſunt, niſi ad prædictos duos fines ordinentur, ſub qua ratione, ad materiam huius voti pertinere poterunt.

IX.

Similiter (quod ad alteram partem attinet) non promittit profeſs⁹ abſolutè facere in omnib⁹, quod melius eſt, ſed in parendo huiuſmodi conſilijs, ita vt licèt per ſe, nihilque à Societate admonitus, iudicet aliquid eſſe melius ad diuinum obſequium, non ſtatim tenetur ex obligatione voti, illud facere, eſſet enim oneroſa valde, & periculis expoſita obligatio: nec verba ipſius voti adeò generalia ſunt, ſed ad prædicta conſilia limitata; quæ etiam ſic moderata, non eſt parua obligatio, & ideo in huiuſmodi conſilijs præſtandis, & non multiplicandis magna prudentia & conſideratio neceſſaria eſt; rarò enim fieri debet, niſi in his rebus, quæ ad diuinum obſequium, vel magnum animarum fructum videbuntur neceſſariæ.

X. *Dubium 1. An etiam è contra teneatur Societas Epiſcopum ſuum monere.*

Quæri verò poteſt obiter, an ſicut profeſſus factus Epiſcopus, tenetur audire conſilia Societatis: ita etiam teneatur Societas illum admonere, & hanc veluti curam animæ, & muneris illius ſuſcipere. Reſpondeo non teneri ſpeciali aliqua obligatione, præter eam, quæ pertinet ad legem charitatis, quæ maiori quadam ratione, ſeu potiori ordine obligare poteſt circa talem perſonam, vtpote magis Societati coniunctam. Quòd autem nulla obligatio alterius rationis intercedat, probatur, quia non conuenit Præpoſito Generali ratione ſui officij, quia iam talis perſona nõ eſt illi ſubdita: nec ratione alicuius voti, quia nullum emittit, & in forma vouendi ſuprà poſita in num. 1. ſolùm profeſſus promittit audire Præpoſitum, &c. de obligatione autem Præpoſiti nihil dicitur. Neq; etiam tenetur ratione alicuius conſtitutionis Societatis, quia 10. part. conſtitut. §. 6. (vbi ſolùm de hac rè tractatur) nulla obligatio ei imponitur. Imò in declaratione lit. A. expreſsè dicitur, *Non tamen obligatur Societas ad hoc munus ſuſcipiendum quandocunque alicui ex ea Epiſcopatus eſſet admittendus*; *imò libera manet, vt id oneris & relinquere, & aſſumere poſſit, vbi multum referre ad Dei obſequium iudicaret.* Fuit autem hæc declaratio facta occaſione Patriarchatus Æthiopiæ, in quo caſu, & ſimilibus multum referebat ſcire gradum huius obligationis ex parte Societatis: quia hæc admonitio fieri debet, vel per ipſummet Præpoſitum Generalem, vel per alium de Societate ab ipſo deſignatum: nam licet in prædicto loco conſtitutionũ ſolùm dicatur, conſiliũ eſſe debere Præpoſiti Generalis, vel alicui⁹, quẽ ille ſibi ad hoc ſubſtituerit; tamen in ipſa forma vouendi, quam retulimus, quæ ex prima, & tertia congregatione generali ſumpta eſt, expreſſe declaratur, hunc ſubſtitutum debere eſſe de Societate. Vnde in Epiſcopatu Æthiopiæ, vel aliarũ prouinciarum multum diſtantiũ, cùm hæc admonitio non poſſit immediate per Generalem fieri, oporteret aliquem de Societate cũ Epiſcopo mitti, vt hoc munus loco Generalis præſtaret; quod eſſet Prępoſito, & Societati graue onus, ſi ad hoc ex ſpeciali obligatione teneretur & ideo prudenter animaduerſum eſt, nullam eſſe in Societate de hac re obligationem.

XI. *Dubium 2. An idem votum intelligatur etiam de Papatu.*

Duo verò alia ſuperſunt dubia circa hoc, & præcedens caput. Primum eſt, an obligatio horum votorum ſe extendat ad Summum Pontificatum; ita vt profeſſus Societatis contra hoc votum agat, illum ambiendo, nec poſſit eum acceptare, niſi per præceptum cogatur, & euectus ad illud munus, adhuc teneatur conſilia Præpoſiti audire, & exequi, ſi meliora iudicet. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia forma vouendi abſoluta eſt; de quacunque prælatione extra Societatem. Duobus autem modis poteſt hic caſus contingere. Vnus eſt, iuxta ordinariam conſuetudinem Eccleſiæ, ſi aliquis de Societate priùs Cardinalis, poſtea eligatur ad Pontificatum. Alius erit extraordinarius, vt ſi religioſus Societatis nullam extra illam habens dignitatem immediatè (ſicut olim fiebat) in Pontificem eligatur.

XII. *Quæſtiun. Prauia ad*

In priori caſu ſupponitur illa quæſtio non prætermittenda; an ſcilicet profeſſus Societatis ſemel iam factus Epiſcopus, vel Cardinalis, ad hoc obligetur

dubiũ iuxta priorē caſũ. getur ſuperioribus votis ad non procurandam aliam maiorem dignitatem, vel prælationem, vel nõ acceptandam illam, niſi præcipiatur. Ad quam reſpondendum videtur affirmatiuè. Primò, quia religioſus factus Epiſcopus, tenetur ad obligationem religioſi ſtatus, quæ Epiſcopali non repugnet, vt in tomo ſuperiori viſum eſt; ſed eſt peculiaris obligatio religioſi profeſsi Societatis non procurare dignitates, & non repugnat ſeruari in illo ſtatu Cardinalis: ergo. Secundò, quia hoc votum abſolutè fit, & eſt natura ſua perpetuum, vt indicant illa verba formæ, *nunquam me curaturum, prætenſurum, aut conſenſurum,* &c. & non extinguitur per ſuperiorem dignitatẽ, quia neque ex natura rei hoc ſequitur, neq; iure aliquo eſt cautum: ergo durat obligatio eius.

XIII. Nihilominus dicendum eſt, hanc obligationem ceſſaſſe per ſubtractionem materiæ, quia materia huius voti non eſt ambitio vel procuratio dignitatis abſolutè ſumpta, ſed reſpectiuè, id eſt, reſpectu eius, qui adhuc permanet in puro ſtatu religioſi Societatis, ita vt ſenſus huius voti ſit, non procurandi, vel acceptandi tranſitum à religione ad talem dignitatem: ſemel autem facto tranſitu, euacuata eſt materia voti, quia omnis alius tranſitus iam non eſt eiuſdem rationis. Vel poteſt aliter explicari (& in idem redit) ex voto virginitatis ſuprà tract. 6. lib. 5. de voto c. 6. n. 14. explicato, diximus enim quòd ſi tantùm fiat, de non violando clauſtrum virginitatis, obligationem terminari ad primam vicem, ideoque ſemel amiſſa virginitate, tale votum non obligare; tale enim videtur eſſe in præſenti hoc votum, de non mutando (vt ſic dicam) tali modo ſtatum religioſum: & ideo obligatio eius ad primam vicem terminari videtur. Quod ſi ita eſt, facta ſemel mutatione, ceſſabit talis voti obligatio. Quod autem ita ſit, ſuadent in primis verba illa conſtitutionis, *Promittant ad nullam extra Societatem prælationem, vel dignitatem obtinendam, ſe quidquam acturos, neque ad ſui electionem,* &c. nam hæc verba in rigore indicãt primã promotionẽ; nam poſtea, iuxta modum loquẽdi iuris, potius dicitur tranſlatio, quàm electio, maximè inter Epiſcopatus, extra Summum Pontificatũ, ſed hoc euidentiùs declarant verba ſequentia: *ſed vnuſquiſque videat, qua ratione animarum ſaluti, iuxta noſtræ profeſſionis humilitatem, & ſubmiſſionem inſeruire poſſit.* Hæc enim verba declarant, hanc obligationem ſolùm reſpicere illos, qui in ſua humili profeſsione adhuc perſeuerant. Quod tandem confirmat ratiò, quæ ſubiungitur, *Ne Societas his hominibus, qui ad propoſitum ſibi finem ſunt ei neceſſarij, priuetur:* poſtquam ergo iam aliquo priuata eſt, nihil quoad hãc partem de illius obligatione curat. Et quanuis ad hæc omnia reſponderi poſsit, hunc fuiſſe finem, vel rationem motiuam illius voti, materiam autem vniuerſaliorem eſſe; quia ſic indicant verba, quæ abſolutè, & perpetuò videntur obligare perſonam, ideoq; priorem partem eſſe retinendam, tanquam tutiorem, & virtuti, ac religioni magis fauentem: nihilominus in rigore iuris, poſterior hæc ſententia vera videtur, & ſatis perſuaderi his, quæ diximus. Nam reuera intentio inſtituti fuit, continere ſuos profeſſos intra ſe, & in ſuo ſtatu; de his verò, qui iam ſunt extrà, licèt aliquando intra fuerint, non ita curat. Neque eſt tanta curandi neceſsitas. Denique licèt prior ſententia videatur quodammodo ſecurior, hæc eſt benignior, & ideo in materia oneroſa, & ad minimum ſpeculatiuè incerta, ſatis ſecura, & aliunde ſecurior, quia pauciora vincula imponit, & euitat pericula, quæ faciliora ſunt in eo qui iam ad dignitatem conſcendit.

XIV. *Reſoluitur iam dubium poſitum in* Ex hac ergo reſolutione, ad priorem quęſtionem in numero 11. reſpondetur in dicto caſu Epiſcopum, vel Cardinalem Societatis, non peccare contra hæc vota, procurando aliam maiorem dignitatem, vel acceptando illam abſq; obligatione præcepti: quia illa non eſt materia horum votorum, vt num. 13. declaratum eſt. *n. 11. iuxta priorem caſum.* Et ita conſtat, Summum Pontificatum, prout ordinariè fit electio ad illum, non pertinere ad materiam illius voti, quia ſemper ſupponitur perſona in eo ſtatu, in quo iam non obligatur per tale votum. Vnde obiter à fortiori colligo profeſſum ſemel factum Epiſcopum non teneri ex vi huius voti renunciare vnquam Epiſcopatui, vel ad hoc petere facultatem, etiamſi moraliter certus ſit, fore concedendam; tum quia mutato ſtatu ceſſauit obligatio huius voti, vt dixi, tum etiam, quia ille non vouit non perſeuerare in Epiſcopatu ſpontaneè, abſque vi præcepti, ſed ſolùm non acceptare illum ſine præcepto. Quocirca, non ſolùm ſi intelligat eſſe melius, verùm etiam ſi moraliter ſibi perſuadeat eſſe neceſſarium ad ſuam ſalutem dimittere talem dignitatem, non peccabit contra hoc votum, id non procurando, ſed peccabit contra propriam charitatem. Tandem autem aduerto, in his caſibus poſſe aliquod remedium adhiberi mediante voto in hoc cap. explicato: nam in eis poterit talis prælatus admoneri à præpoſito Generali, vt aliam dignitatem non ambiat, vel etiam, vt ſe à periculis eripere procuret, relinquendo quam habet: cui conſilio tenebitur ille parere, ex vi huius voti, ſi ad maius Dei obſequium, maioremque ſuæ animæ ſalutem pertinere iudicauerit, iuxta ea, quæ diximus num. 8.

XV. *Reſoluitur iuxta poſteriorem caſum.* Iã verò ſupereſt quæſtio de alio modo, quid ſcilicet dicendũ ſit, ſi cõtingat profeſsũ ab humili ſtatu religionis immediatè ad Pontificatũ eligi, vel electionẽ procurare. Tunc enim videtur vrgere ratio facta in n. 11. quia perſona eſt capax talis obligationis, & votũ abſolutè fit de omni prælatione; & dignitate. Fitq; hæc pars valde probabilis, ex quadam cõmuni opinione Canoniſtarũ, quòd religioſus nõ poteſt, ſine conſenſu ſui Prælati, acceptare electionẽ ſui, etiã ad Summũ Pontificatum. Hæc verò opinio mihi in tomo ſuperiori nõ placuit: & ideo cõſequẽter ad ea, quę in illo puncto dixi, probabiliꝰ hîc exiſtimo, materiã huius voti, non extendi ad ſummũ Pontificatũ; tum quia cõſtitutio loquitur de prælatione intra, & extra Societatẽ: Summus autem Pontificatus, neque intra Societatem dici poteſt, vt per ſe conſtat, neq; etiam extra, vt ibi ponderaui, quia eſt prælatio vniuerſaliſsima ſupra omnem religionem, & ipſam etiam Societatem. Vnde intentio cõſtitutionis ſolùm videtur dirigi ad prȩlationes particulares, & condiſtinctas à tota religione. Item quia ſi loquamur de ſola acceptatione, non eſt veriſimile ſub generali locutione, comprehendi caſum adeò ſpecialem, qualis eſt electio ſimplicis religioſi ad Pontificatum. Neque etiam eſt credibile conſtitutionem Societatis voluiſſe limitare modum acceptandi electionem adeò ſingularem, & ad totius Eccleſiæ bonum pertinentem, & quæ eo tempore fit, in quo Eccleſia caret vniuerſali paſtore, qui huic bono proſpiciat, & ideo vix poteſt moraliter fieri, vt pręceptum de illa electione acceptanda imponatur, etiãſi maxima inſtet neceſsitas. Vnde hîc habet locum regula iuris 81. in 6. ſub locutione generali non comprehendi ſpecialem caſum, qui non creditur veriſimiliter intentus. Deniq; hanc fuiſſe mentem B. Ignatij colligo ex verbis eius ad Summum Pontificem: quæ refert fideliſsimus teſtis Petrus Ribadeneira citatus cap. præced. num. 22. vbi inter alias rationes, quibus Ignatius Pontificem perſuadere nixus eſt, ad Eccleſiæ bonum pertinere, ne operarij Societatis Epiſcopi fiant, vna eſt, *quòd vberiores perceptura ſit fructus Dei Eccleſia, ex noſtris non Epiſcopis, quàm Epiſcopis.* Hoc autem vt probet, ſubiungit, *Nam qui Epiſcopus eſt, etſi maiorem auctoritatem habet, ac poteſtatem, certis tamen locorum finibus continetur*

& ſuis

& ſuis eſt tantùm ouibus paſcendis addictus. Quæ verba ſatis declarant, ipſum locutum eſſe de priuatis Epiſcopis, non de Epiſcopatu vniuerſali. Quocirca licèt ambitio eiuſdem dignitatis, maiori ratione poſsit ſub hoc voto comprehendi; tamen quia in vtraque parte talis voti, de eadem dignitate extra Societatem ſermo eſt, idem neceſſariò eſt dicendum; nec ſine cauſa, quia moraliter ſuperfluum erat hoc promittere: cùm enim (vt in tom de fide diſp. 10. ſect. 4. in fine attigi) iure, vel conſuetudine ordinaria, talis electio non fiat; nullus etiam eſt, qui dignitatem illam immediatè ambiat, aut procuret, ſed mediante Cardinalatu, & ideo huic modo ſatis prouiſum eſt, impediendo omnem prætenſionem, vel ſpontaneam acceptationem Cardinalatus; de hac enim dignitate certiſsimum eſt ſub hoc voto contineri, ſiue ſub nomine *prælationis*, ſiue *dignitatis* comprehẽdatur, ſiue (quod ego verũ puto) ſub vtroque.

XVI. *Reſoluitur tertium dubium.* Atque hinc facile expeditur alterum dubium, in eodem num. 11. ſi contingat profeſſum Societatis fieri Papam, an teneatur hoc voto audiendi conſilia Præpoſiti Societatis, & illis parendi ſi meliora iudicauerit. Exiſtimo enim non teneri; quia pontificalis dignitas (vt dixi) non comprehenditur ſub his votis: & in hoc caſu, quodammodo eſt res clara: nam alij Prælati, licèt non ſint ſubditi Præpoſito generali, neque etiam ſunt caput eius, & propter priorem reſpectum, & ſubiectionem, quam habuerunt, decentiùs poſſunt à Præpoſito admoneri, atque ad parendum aliquo modo obligari: Summus autem Pontifex eſt caput totius Societatis, non ſolùm, vt vniuerſalis Epiſcopus, ſed etiam vt ſupremus Prælatus religionis, & ideo non erat ita decens, aut conueniens, vt ſub hac obligatione comprehenderetur. Ad quod etiam ponderari poſſunt verba ipſius formæ vouendi, *ſi in Præſidem alicuius Eccleſiæ promouear:* Pontifex enim non alicui Eccleſiæ tantùm, ſed vniuerſali Eccleſiæ præſidet: de illo ergo ſermo non eſt. Quin potiùs occaſione illius verbi dubitari poteſt, an ſub hoc voto comprehendatur Cardinalis vt ſic, id eſt, qui non ſit Epiſcopus: nam ille ex vi talis dignitatis nulli Eccleſiæ præeſt. *Cardinalis etiam comprehenditur in voto audiendi conſilia Generalis.* Nihilominus veriùs cenſeo comprehendi; nam illud verbum explicandum eſt iuxta conſtitutionem, ex qua forma illa vouendi ſumpta eſt: conſtitutio autem p. 10. §. 6. ſic habet; *Promittat etiam Deo, quòd ſi quando dicto modo compulſus prælationem aliquam extra Societatem admittat, &c.* Non eſt autem mihi dubium, quin Cardinalatus in omni proprietate, & rigore ſit prælatio extra Societatem: ergo etiam ille ſub hac promiſsione comprehenditur. Vnde vox alia, *Præſes*, ſeu *Præſul alicuius Eccleſiæ*, vt æquipollens ſumpta eſt, præſertim quia Cardinalis, licèt Epiſcopus non ſit, Titulum habet alicuius Eccleſiæ, in qua iuriſdictionem habet Epiſcopalem, & ideo illi præcedere dicitur.

XVII. *Eruitur ſenſus conſtitutionis de non acceptanda dignitate. Non intelligitur de Papatu.* Vltimò poteſt ex dictis obiter exponi cõſtitutio, quæ habetur 3. p. c. 3. §. 13. ſine facultate Generalis nullum poſſe dignitatem vllam extra Societatem admittere, nec Generalem poſſe illã dare, niſi ſedis Apoſtolicæ obedientia illum compellat. Ibi enim in primis, non comprehenditur dignitas Summi Pontificis. Quod patet, tum ex particula illa, *extra Societatem*, vt illam in n. 13. ponderauimus, tum quia ibidem ſupponitur ſedem Apoſtolicam, id eſt, Pontificem, poſſe compellere Generalem ad dandam licentiam, quòd repugnaret reſpectu eiuſdẽ dignitatis, quia tunc Sedes Apoſtolica vacaret. Tum denique, quia non decebat prouiſionem ſedis Apoſtolicę quoad hoc quodammodo pendere à voluntate Generalis, vt in ſimili in n. præcedenti dixi. *Nec niſi de prima acceptatione dignitatis.* Deinde ſolùm habet locum illa conſtitutio circa acceptationem primæ dignitatis. Nam religioſus Societatis ſemel translatus ad ſtatum Epiſcopalem, ſi transferatur poſtea ad alium Epiſcopatum meliorem; vel ſi priùs factus Cardinalis; poſtea fiat Epiſcopus, iam non indiget hac facultate Generalis, non ſolùm quia iam non eſt ſub obedientia eius, ſed etiam propter alia; quæ in n. 13. & 14. adduximus circa prædicta vota, eſt enim eadem ratio.

XVIII. *Nõ acceptare abſque licentia conuenit omni religioſo, intereſt tamen inter noſtros & alios.* Aduerto præterea hanc obligationem de iure communi conuenire omni religioſis reſpectu ſuorum prælatorum ratione voti obedientiæ, vt in tom. ſuperiori explicatum eſt, nonnulla tamen videntur in hoc eſſe ſpecialia Societatis. Primùm quòd facultas hæc reſeruatur Generali, quod in alijs religionib⁹ regulariter non ſit. Secundum quòd Generalis ipſe non poteſt illam dare, niſi coactus obedientia Pontificis. Tertium quòd non ſolùm inferiores religioſi, ſed etiam ipſemet Generalis ſi ei concedatur talis dignitas, non poteſt illam acceptare, ſine conſenſu Societatis, vt habetur 9. p. Conſtit. cap. 4. §. 5. & c. 5. §. 6. & in declaratione vtriuſque loci. Vbi etiam additur, Societatem non debere præſtare conſenſum, ſed expectare præceptum Pontificis, quod ſub peccato obliget. Quod in alijs religionibus non poſtulatur, ſed ſufficit quòd ſolus Pontifex conſentiat, ſeu facultatem præbeat, argumento c. *cùm venerabilis*, de conſuetudine, & c. *ſi Abbatem* de electione in 6.

XIX. *Extenditur dicta conſtitutio ad non profeſſos.* Rurſus conſidero conſtitutionem illam, non de ſolis profeſsis, aut coadiutoribus ſpiritualibus loqui, ſed in vniuerſum de religioſis Societatis: nam ſimpliciter dicit, *Nullus poſſit*, &c. comprehendit ergo omnes, qui ſub obediẽtia Generalis militant. Vnde ſi contingeret (quod difficile non eſt) per amorem, vel fauorem alicuius Principis, ſcholarem approbatum in Epiſcopum eligi, ſeu nominari: etiam ille non poteſt, ex vi huius conſtitutionis, acceptare Epiſcopatum ſine licentia Præpoſiti Generalis. Hæc autem obligatio ex vi huius conſtitutionis, non eſt ad peccatum, quia omnibus conſtitutionibus generale hoc eſt, & nihil ſpeciale de hoc eſt declaratum: vnde cum ſcholares de hac re nullum votum emittant, videntur ad hoc non obligari ſub peccato, ſed tantùm ſub regula perfectionis. *Ex adminiculo iuris inducitur eis grauis obligatio.* Nihilominus tamen ex adminiculo iuris communis, exiſtimo hanc eſſe grauem obligationẽ. Cùm enim hi ſcholares ſint veri religioſi, & quoad obligationem obedientiæ, tam non habeant velle, aut nolle, quàm quilibet alij, comprehenduntur ſine dubio ſub generali lege capituli, *ſi religioſus.* de Elect. in 6. quo declaratum eſt, in religioſo grauẽ pręſumptionem eſſe, acceptare electionẽ de ſe factam, ſine conſenſu Prælati ſui. In Societate autem per hanc conſtitutionem declaratum eſt Generalem eſſe vnicũ Prælatum, ad quem hoc pertineat. Ergo in Societate acceptare dignitatem ſine licentia Generalis, eſt acceptare ſine licentia Prælati. Nam licèt fingamus Prouincialem, aut Rectorem conſentire, nihil facient; neque in ea re ſunt Prælati; ergo eſt illa grauis tranſgreſsio, non quidem ex vi ſolius conſtitutionis, ſed illa ſuppoſita, ex vi iuris communis.

XX. *Talis obligationis violatio annullat acceptationem.* Et eadem ratione cenſeo, acceptationem, vel electionem aliter factam eſſe irritam ex vi prædicti capitis; quod eodẽ modo induci poteſt. Ed ad idem ponderari poteſt verbũ illud noſtræ Cõſtitutionis, *nullus poſſit*, quod de ſe ſufficit ad irritandum, vt vulgare eſt apud Doctores, & idem cum proportione eſt de Generali, quia reſpectu illius Societas eſt Prælatus eius, & ideo de illo etiam dicitur in Conſtitutione, *Non debet, nec poteſt.* Præter hæc verò additur in profeſsis omnibus obligatio voti, ratione cuius non poſſunt ipſi conſentire, niſi præcipiantur ab habente poteſtatem, etiamſi Generalis facultatem daret. Obſeruo enim, conſtitutionẽ hanc, quæ prohibet Generali ne hanc facultatem præbeat, niſi coactus obedientia Pontificis nõ obligare Generalẽ ipſum

ipſum tanquam proprium præceptum, ſed per modum ſimplicis regulæ; neque hanc obligationem, ſeu conſtitutionem eſſe ſpeciali voto confirmatam: & idem eſt de Societate, reſpectu Generalis. Poſſet ergo contingere, vt Generalis, aut Societas indebitè vtendo poteſtate ſua, vel ex aliqua Epicheia, talem facultatem daret, ſine præcepto Pontificis: illa ergo non obſtante, obligabitur profeſſus ad non acceptandam dignitatem (quanquam ſi acceptaret valeret electio) donec præcipiatur: quæ obligatio in ſcholari approbato non inuenitur, quia naſcitur ex voto ſpeciali, quod ſcholares non emittunt.

CAPVT X.

De voto manifeſtandi procurantes dignitatem, quod inter alia à profeſſis Societatis emittitur.

I. *Videri votũ hoc procedere ſolum de dignitatibus intra Societ.*

VT ambitio dignitatum, & Prælationum, tam intra Societatem, quàm extra illam, nullum in eadem, quoad fieri poſſet, locum haberent, non fuit contentus B. Ignatius profeſſos ſpeciali voto obligare ad eas non procurandas; ſed etiam addidit votum, quo promitterent manifeſtare hoc Societati, quemcunque in hoc peccare intelligerent. Verba conſtitutionum p. 10. §. 6. hæc ſunt. *Omnes profeſſi ſe nihil vnquam ad eam* (id eſt, dignitatem obtinendam) *acturos, & quos agere animaduerterint delaturos Deo, ac Domino noſtro voueant?* Circa quem locum aduertendum occurrit, ex vi illius, ſolum videri præcipi, vt hoc votum fiat de dignitatibus, & prælationibus Societatis. Nam verba proximè præcedentia ſic habent. *Erit ſummi momenti, vt perpetuò felix Societatis ſtatus conſeruetur, diligentiſsimè ambitionem ſubmouere, ac aditum ad dignitatem, vel prælationem vllam directè vel indirectè, quærendam in Societate præcludere*; & proximè ſubduntur verba illa citata, *omnes profeſſi*, &c. Ex quo contextu planè conſtat, illud relatiuum, *ad eam obtinendam*, referre ſolùm dignitatẽ, & prælationem in Societate. Item, quia de alijs extra Societatem, ſtatim ſubditur, *Promittant etiam ad nullam extra Societatem prælationem, vel dignitatem ſe quidquam acturos.* De deferendis autem prætenſoribus harum dignitatum, nihil ſubiungitur. Nec dici poteſt, hæc poſteriora verba intelligenda eſſe iuxta priora, quia hoc nullum habet in contextu fundamentum, & materiæ ſunt omnino diuerſę, ſicut è conuerſo in poſteriori clauſula additur promiſsio non acceptandi dignitatem extra Societatem niſi præcepto cogantur, quod, quia in priori additum non fuit, ad dignitates intra Societatem non extenditur, vt ſuprà cap. 8. n. 2. vidimus, ergo ſimiliter, &c.

II. *Oppoſitum reſoluitur.*

Nihilominus praxis Societatis habet vt de vtriſque dignitatibus hoc votum fiat. Nam poſt duo vota non procurandi prælationem, aut dignitatem intra, vel extra Societatem additur; *Tum ſi quem ſciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere, promitto illum rémque totam me manifeſtaturum Societati, vel Præpoſito eius.* Vnde non eſt dubium, quin hoc votum obliget in vtroque genere dignitatum, ſiue illud fiat ex vi prædictæ conſtitutionis: ſiue (quod mihi propter argumentum num. præcedenti factum probabile eſt) illa fuerit extenſio quædam à tertia generali congregatione facta, cuius auctoritate decreto 46. forma vouendi à prima congregatione iam præſcripta decreto 102. ita extenſa eſt, nam ad hoc poteſtatem habet congregatio generalis, & fortaſſe cum illi 3. congregationi interfuerint, multi ex Patribus, qui & intentionem B. P. Ignatij, & vſum Societatis à principio cognouerunt, hanc eius fuiſſe mentem declararunt, licèt illis verbis conſtitutionis ſatis explicata non fuerit. Hoc igitur voto ſuppoſito, tria ſicut in præcedenti cap. circa illud declaranda occurrunt, vtilitas, materia, & obligatio. *Punctũ 3. huius capitis.*

De vtilitate huius voti.

III. *Non videri vtile.*

Circa vtilitatem ratio dubitandi eſſe poteſt, quia vel hoc intelligitur de detegendo crimine alterius, quando ad commune bonum Societatis eſt neceſſarium, & poteſt cum fructu fieri; vel abſolutè, & ſine limitatione, vt verba ſonant. Priori modo votum eſt parum vtile, quia tunc ipſa ratio charitatis obligat, & ſufficit inter viros religioſos, neq; oportet laqueos addere: poſteriori autem modo, votum eſſet iniquum, quia ſine neceſsitate, & fructu boni communis non eſt proximus infamandus. Nihilominus dicendum eſt, votum hoc, & ſanctum & vtile eſſe Societati. Quod auctoritate ſufficienter probatur ex approbatione ſummorum Pontificũ, vel generali, vt à Paulo III. & Iulio III. confirmantibus inſtitutum, & approbantibus conſtitutiones, vel ſpeciali, vt à Gregorio XIII. in conſtitutione, *Aſcendente Domino*, ex qua etiam colligitur, hoc votum cadere in vtraſque dignitates; nam poſt vota non prætendendi dignitatem intra, aut extra Societatem ſubditur, *Item Societati, vel eius Præpoſito manifeſtaturos, ſi quem ſciant aliquid huiuſmodi moliri.* *Puncti reſolutio bipartita. Probatur vtraque pars authoritate.*

IV. *Probatur deinde ratione quoad priorem partem.*

Ratio autem quoad honeſtatem huius voti clara eſt; quia deferre ad ſuperiorem peccatum ſubditi, maximè quando vergit in commune detrimentum, per ſe, & ex obiecto bonum eſt, dummodo debito fine, & circumſtantijs veſtiatur. Sic Chriſtus dixit Matth. 18. *Dic Eccleſiæ*, votum autem hoc, quanuis ſimpliciter, & abſolutè fiat, intelligendum eſt de reuelatione iuſta, & charitati conſentanea, vt in ſimili dixit Syluеſt. verb. *Denunciatio.* quæſt. 5. quod explicare non fuit neceſſe; quia, & ex materia ipſa, & ex ratione voti erat ſatis manifeſtum; nam certum eſt hoc genus delicti multum poſſe nocere Societati. Certum etiam eſt hoc nocumentum maius futurum, ſi tale delictum à ſcientibus occultetur: nam & timor pœnarum, & prouidentia ſuperiorum multum iuuare poteſt, vt illud non ſerpat, neque effectum habeat. Eſt ergo per ſe bonum, ac moraliter neceſſarium ad commune bonum Societatis vt ſuperioribus manifeſtetur: ergo hoc etiam vouere honeſtum eſt.

V. *Probatur quoad poſteriorem.*

Quòd verò etiam vtile ſit, declaratur, tùm quia licèt charitas poſsit per ſe ad hoc obligare; tamen peculiaris obligatio religionis ex voto, & eſt magis clara, & expreſſa; & multum ſolet mouere conſcientiam religioſi; tum etiam, quia hoc votum non tantùm obligat, ſuppoſita alia obligatione charitatis, ſed abſolutè, quoties id poteſt honeſtè fieri, etiamſi aliàs non eſſet præceptum. Sæpe enim accidere poteſt, vt reuelare peccatum fratris ſuperiori, poſsit honeſtè fieri, non tamen ſit ſub præcepto, quia pręcepta affirmatiua non obligant pro ſemper, etiam ſuppoſita honeſtate actus, niſi intercedat ſufficiens neceſsitas: hæc enim ſeparabilis eſt ab honeſtate, etiam in præſenti materia. Nam ad honeſtatem ſufficit aliqua vtilitas, quæ tamen non ſemper ſatis eſt ad præcepti obligationem: ſi ergo quis obligetur ex voto ad ſubueniendum hoc remedio Societati, non ſolùm quando neceſsitas charitatis cogit, ſed etiam quando vtilitas maioris boni ſuadet, & honeſtat actum, in magnam profectò vtilitatem religionis cedet tale votum. Ita ergo eſt in præſenti voto, vt ampliùs ex illius declaratione conſtabit.

De materia eiuſdem voti.

VI. *Explicatur.*

Circa materiam erga huius voti diſtingui poteſt remota, & proxima. Remota eſt peccatum ambitionis

Materia remota per 3. quæſtiunc. Prima reſolutio. tionis in procuranda dignitate, intra, vel extra Societatem. Proxima eſt manifeſtatio illius peccati. Circa priorẽ inquiri poteſt primò, qualis, & quanta futura ſit hæc ambitio, vt ſit materia huius voti, ſed in hoc, regula deſumi poteſt ex dictis ſuprà in cap. 7. vſque ad num. 12. circa votum non ambiendi dignitates: ibi enim declarauimus quid ſufficiat ad violandum grauiter illud votum, illa ergo ambitio, quæ fuerit peccatum mortale contra votum illud, eſt materia ſufficiens in ſuo ordine ad huius voti obligationem; nullo enim certiori modo poteſt hæc materia deſignari. Quod etiam ex verbis conſtitutionis ſatis colligitur, quæ ſic habent. *Promittant ſe nihil vnquam ad eam obtinendam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos.* Eadem ergo actio, quæ cauenda promittitur deferenda vouetur, ſi in alio animaduertatur.

VII. *2. quæſtiun.* Quæri verò ſubinde poteſt, an oporteat tale peccatum in altero eſſe contra ſuum votum, vt ſit materia hui⁹ voti; quod eſt quærere, an hoc votũ obliget ad manifeſtandum iudicialiter illud peccatum cõmiſſum à quocunq; religioſo Societatis (nam de fraterna manifeſtatione res videtur clara, vt lib. 10. c. 9. cõſtabit) vel ſolùm ab eo, qui ex voto ſpeciali illud cauere tenetur. Poteſt enim etiam ſcholaris approbat⁹ in hoc delinquere, vt ex dictis in c. præced. n. 19. intelligi poteſt, quanuis nullum votum de hac re fecerit: tenebitur ne ergo profeſſus Societatis, ex vi huius voti, illũ manifeſtare? *Reſoluitur.* Reſpondeo mea ſententia non teneri. Nam licèt in forma vouendi dicatur, *ſi quem ſciant:* & in conſtitutione, *& quos agere animaduerterint:* tamen ex ſubiecta materia, & ex cõtextu cõſtat, illa relatiua eos tantùm referre, qui ex voto ad delictum illud cauendũ obligantur. Ratio verò eſſe poteſt, quia licèt Societati maximè expediat, vt omnes, qui quocunque modo, ſunt membra eius, omnem ambitionem euitent: nihilominus non omnes ad votum de hac re emittendum obligantur, ſed ſufficienter in hac parte prouiſum creditur Societati, ſi præcipua membra eius, quæ iam ſunt cum illa (vt ſic dicam) vltimatè coniuncta, hoc vinculo obligentur: cùm in illis magis timeri poſſet hoc vitium, quia futuri ſunt digniores, & ad huiuſmodi munera aptiores, & propinquiores. Sic ergo ſufficiens viſum eſt, ſi votum manifeſtandi hoc delictum ſolùm in ordine ad eaſdem perſonas fiat. Item ſicut ſcholares approbati nõ tenentur ex ſpeciali voto deferre profeſſum, etiamſi illum in hoc peccare animaduertant, ſed ſolùm ex communi regula, & lege charitatis: ita neq; è contrario profeſsi tenentur ex ſuo voto ad manifeſtandum hoc delictum iudicialiter, etiamſi in ſcholari illud animaduertant, ſed ſolùm ex eadem regula, & lege charitatis. Tandem poteſt etiam circa hanc partem inquiri an peccatum hoc debeat eſſe publicum, vel occultum ſufficiat: item an certum, vel etiam dubium. Sed hæc tractabuntur commodiùs explicando obligationem huius voti in 3. puncto.

VIII. *Materia prima duplex. Et de quanã procedat votũ.* Circa alteram partem materię, quam proximam appello, dubitari poteſt de qua manifeſtatione, ſeu denuntiatione, in ea ſit ſermo. Duplex enim eſſe poteſt denuntiatio, quantũ ad præſens ſpectat: vna iudicialis, quæ ordinatur ad punitionem delicti iam cõmiſsi, & conſequenter ad vitanda ſimilia, non ſolùm in ipſo, qui denunciatur, ſed etiam in alijs. Alia paterna, ſeu fraterna appellatur, quę ordinatur pręcipuè ad emendationem in futurũ, vel propter ſpiritualẽ ſalutẽ ipſiuſmet delinquentis, vel præcipuè propter bonum alicuius communitatis, cui⁹ graue detrimentum ex tali delicto probabiliter timetur. Dubitari ergo poteſt, de qua iſtarum denunciationum intelligendum ſit hoc votum, nam ipſum indifferenter ſit; & tamen ad executionem eius multum refert, an vno vel alio modo facienda ſit denunciatio. Quia ſi votum ſolùm obligat ad denuntiationẽ paternã, nõ tenebitur quis iudicialiter denunciare, & conſequenter nõ poterit Prælatus Societatis ad punitionem delicti procedere cuius oppoſitũ conſtitutio ſupponit, pœnã inhabilitatis imponens propter hoc delictum; nec ſine cauſa, quia aliàs non eſſet illud ſufficiens remedium ad cohibendum hoc delictum. Item quia aliàs ſeruandus eſſet in hac denuntiatione ordo correctionis fraternę, & admonendus eſſet priùs delinquens, ſi eſſet ſpes emendandi, vel ſi eſſet emendatus, non eſſet faciẽda: quæ omnia videntur eſſe contra finẽ, & intentionem huius voti, quæ fuit efficacius remediũ adhibere, vt nemo auderet vitium hoc in Societate introducere. Quòd ſi propter hæc dicamus, votum hoc intelligi de denuntiatione iudiciali, ſequitur, neminem obligari ad exequendum hoc votum, niſi quando potuerit probare delictum, quia iudicialis denunciatio non poteſt licitè aliter fieri, nam eſſet fini improportionata, & per illam infameretur proximus ſine fructu, & daretur occaſio faciendi ſimiles iniurias proximo. Illud autem conſequens videtur etiam nimium eneruare vim huius voti, & efficaciam huius remedij. Poſſet enim hoc delictum ſerpere in Societate, & multum illi nocere; priuſquàm eſſet probabile in iudicio.

Ad hanc dubitationem breuiter dicendum eſt, materiam huius voti præcisè, & indefinitè, eſſe accipiendam prout verba ſonant de manifeſtatione facienda Præpoſito, eo modo quo licitè fieri potuerit. Cùm enim votum indiſtinctè fiat, non poſſum⁹ nos illud limitare citra id, quod materia voti intrinſecè poſtulat: hoc autem ſolum eſt, vt actio honeſtè, & vtiliter fiat. Quocirca quando circunſtãtiæ non iuuant, vt denunciatio iudicialis fieri poſsit, paterna autem, ſeu fraterna, aut quocunq; alio nomine vocetur delatio alia ad ſuperiorẽ, commodè, & vtiliter fieri poſsit, illa erit ſufficiens materia huius voti, quia per illã ſatis expletur, quia ſolùm, ſeu indiſtinctè promiſſa eſt manifeſtatio ſuperiori: vnde non eſt dubiũ, quin ad illã faciendã tunc obliget hoc votũ. Si autẽ iudicialis denunciatio commodè fieri poſsit, etiam poterit fieri licitè, cõſtatque ſufficientem eſſe ad hoc votum explendum. Exiſtimo autem immediatè non cadere ſub obligationem eius, quia plus inuoluit, quàm promiſſum ſit. Semper ergo ſatisfiet voto huic, ſimpliciter manifeſtando rem ſuperiori, qui iudicabit an debeat procedi ad denunciationem iudicialem, poteritq; obligare ſubditum, vt illam faciat ſi expedire cenſuerit, ſi non in virtute huius voti, ſaltem in virtute obedientiæ, quod ſatis eſt. Ad difficultates autem poſitas reſpondere nunc non eſt neceſſe, quia neutram partem admittim⁹ tanquam definitè neceſſariam, in quo ſenſu illæ procedunt, & ideo non ſequuntur. Quid autem dicendũ ſit de nonnullis caſibus, qui ibi tanguntur, in ſequenti puncto attingemus. IX. *Authoris reſolutio.* *Quid ad difficultates inn præced.*

Quando & quibus circunſtantijs hoc votum obliget.

Circa obligationem ergo huius voti, quia affirmatiua eſt, explicare oportet quando, & cum quib⁹ circunſtantijs obliget; eſt enim hæc obligatio quaſi præcepti affirmatiui, cuius natura eſt, vt non obliget pro ſemper, ſed tempore opportuno, & cum debitis circunſtãtijs. Primò ergo dubitari poteſt, quæ, & quanta notitia de delicto alterius requiratur in habente hoc votum, vt obligetur ad manifeſtandũ illud ſuperiori. Videtur enim quælibet probabilis coniectura, vel ſuſpicio ſufficere, ſaltem vt in eodẽ gradu, & ſine maiori exaggeratione aperiatur ſuperiori. Quia talis manifeſtatio tunc etiã eſt conſentanea fini huius voti, nam poteſt eſſe vtilis ad impediendum X. *Quæſtiunc. 1 cum qua notitia delicti obliget hoc votum.*

diendum

diendum maius malum, vel tollendam ſuſpicionem, ſi fundamentum non habuerit. Videtur etiam conſentanea verbis conſtitutionis: nam in 10. p. §. 6. dicitur, *quos animaduerterint*, quod verbum generalem ſignificationem habet, complectentem omnem illum modum cognitionum. Vnde in 8. p. cap. 6. §. 2. in declarat. A. hic caſus diſtinguitur quoad modum punitionis quando de illo ſatis conſtat, vel ſolùm eſt ſuſpicio probabilis, aut non ſatis probata. Vnde videtur ſupponi in omnibus his caſibus eſſe manifeſtandum.

XI. *Reſolu tur obligare ſolum cũ notitia certa.*

In hoc dubio tractari poteſt quid ſit in obligatione, vel quid liceat, aut expediat. Quoad priorem exiſtimo votum hoc non obligare, niſi ſuppoſita certitudine delicti. Probatur ex forma vouendi, *Si quem ſciam*, &c. quod verbum retinetur etiam in conſtitutione, *Aſcendente Domino*. Eſt autem ſumendum in ea proprietate, in qua ſaltẽ cõmuni modo loquendi vſurpatur. nullus autem prudens dicit ſe ſcire, niſi quæ morali ſaltem certitudine nouit. licèt enim non oporteat interpretari illud verbum in dialectico rigore, ſaltem moralis, & iuridica proprietas retinenda eſt: iuridicè autem nullus dicitur ſcire, niſi qui moralem certitudinem de re habet. Vnde gl. ſſa in l. 2. §. 2. antepenult. ff. de aqua pluuiali arcenda, dixit, *ſcire* eſſe veritatem viſu perceptam in mente retinere: vbi per viſum intelligit quamcunq; experimentalem rei cognitionem. Sic enim Bartolus dixit, per viſum intellexiſſe omnẽ ſenſum in l. 1. ff. de interrogatorijs actionibus, quam refert Nauar. in cap. *ſi quis autem*, de pœnit. d. 7. num. 9. qui addit per viſum etiam intelligi poſſe puram intellectualem cognitionem, ſed non eſt neceſſe, quia agimus de ſcientia humana, & practica.

XII. *Quæ certitudo requiratur.*

Addo verò ad ſcientiam, de qua agimus, non oportere rem eſſe viſam, aut proprio experimento cognitam, nam ſi certa humana fides, per teſtimonia fide digna, de illa habeatur, ſatis erit, nam hæc ſufficit ad moralem certitudinem. Vnde Innocentius in cap. *cùm in cauſa* de iuramento calumniæ, iuramentum de veritate dicenda quam quis ſciuit; non ſolùm eſſe poſſe de his, quæ quis vidit, ſed etiam de his, quæ indubitanter credit; non ſolùm fide diuina, ſed etiam humana. Conſentit Felinus referens plures alios in cap. 1. de ſumma Trinit. & fid. cathol. vbi ſpecialiter notandum eſt, quòd cum Dominico, & alijs dicit, poſſe aliquem dicere pro certo ſcire, quod ab vno fide digno tanquam certum accepit. Quod etiam ſignificat Nauar. in cap. *inter verba*, concl. 6. Corol. 66. num. 389. qui etiam allegant gloſſam in l. *ſi quis extraneus*. §. *ſciendum*, aliàs *ſi quis*. ff. de acquirenda hæreditate, & in l. *Titio fundus*. ff. de condit. & demonſtrat. Sed illæ parum, aut nihil ad rem præſentem dicunt. Denique addit Nauarrus hanc moralem certitudinem ſufficere, vt ſubditus teneatur manifeſtare delictum Prælato interroganti, an illud ſciat, ſiue per generalem, ſiue per particularem inquiſitionẽ: ſic ergo in præſenti ſufficit ſimilis certitudo, vt votum obliget ad manifeſtationem. Ratio autem eſt, quia tunc ſubeſt materia huius voti in omni proprietate verborum ſi moraliter accipiantur, vt re vera ſumenda ſunt: ſubeſt etiam ratio ſufficiens boni communis, per medium ordinatum, quia per illam manifeſtationem poteſt facile præueniri ad exactam cognitionem delicti, maximè ſi reuelentur perſonæ à quibus talis notitia accepta eſt.

XIII. *Satisfit argumento in num. 10.*

Quòd autem minor notitia, aut quælibet alia ſuſpicio nõ ſufficiat, ſatis oſtenſum eſt ex ipſa forma vouendi, per quam declarandum eſt aliud verbum conſtitutionum, *ſi animaduerterint*. Quod etiam in rigore ſignificat ſatis certam cognitionem. Alio verò in loco conſtitutionum, quamuis ſupponatur aliquando, poſſe negotium hoc de aliqua perſona tractari, propter ſolam ſuſpicionem, eamque non inueniri probabilem poſt exactam rei examinationem; non tamen aſſeritur, cum ſola illa ſuſpicione obligare votum ad huiuſmodi manifeſtationem. Nec deniq; ſatis eſt, quòd illa poſsit eſſe vtilis; quia ad voti obligationem oportet inſpicere materiam eius; neque oportet voueri manifeſtationem pro omni euentu, in quo poteſt eſſe vtilis, ſatis enim fuit prouidere caſibus certis, & moraliter neceſſarijs. Quocirca, licèt in caſu ſolius ſuſpicionis, vel opinionis non ſatis certæ, obligatio huius voti nõ cogat, nihilominus ſæpè poterit manifeſtatio eſſe licita, ſi purè & ſimpliciter fiat in eo gradu in quo vouetur, eo fine vt ſuperior ea cognitione inſtructus, attentiùs vigilet, & prudenti modo perſpiciat, an res illa mai⁹ habeat veritatis fundamentũ, vel ſi nullũ inuenerit, vt etiã ſuſpicionis occaſio tollatur. *Licet cum minori notitia denuntiare fraternè.*

XIV. *Quæſtiunc. An dictũ votum obliget denuntiare delictũ præteritum.*

Secundò dubitari poteſt an hoc votum obliget denunciare delictum, quod præteritum eſt, & in futurum omnino non pendet: v. g. ſi nulli conſtat aliquẽ profeſſum aliquando ambijſſe prælationem, iam verò omnino ceſſaſſe, vt non ſit morale periculum reincidendi, an teneat nihilominus illius delictum Generali manifeſtare, ſiue ille conſequutus fuerit dignitatem, quam ambierat, ſiue non; hoc enim ad præſentem obligationem nihil referre videtur, cùm effectus conſequutus non augeat, nec minuat delictum. Pars ergo affirmans ſuaderi poteſt, quia hæc manifeſtatio non ordinatur pręcipuè ad emendationem priuatæ perſonæ, ſed ad commune bonum Societatis, vt illa omnino impediatur hoc ambitionis genus, ad quod valde neceſſarium eſſe poteſt, etiam in eo caſu rem manifeſtare.

XV.

Nihilominus dicendum cenſeo in eo caſu votum non obligare. Probatur: nam verba voti hæc ſunt; *Si quem ſciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere*, ſcilicet de præſenti: non verò dicit, curaſſe, aut prætendiſſe, quod longè diuerſum eſt: nec obligatio rigoroſa eſt vltra verborum exigentiam extendenda. Atque idem probant verba conſtitutionum 10. p. §. 6. *& quos agere animaduerterint delaturos*. & verb. Gregorij XIII. *Si quem ſciant aliquid huiuſmodi moliri*. Declaratur præterea, nam vbi B. Ignatius voluit hanc obligationem ad præteritum actũ extendere, id expreſsit; cùm ergo id non expreſſerit, ſignum eſt noluiſſe. Antecedens patet ex 8. p. conſtit. cap. 6. §. 2. vbi pro eo tempore quo Societas congregata eſt ad eligendum Generalem, omnibus electoribus præceptum imponitur; *Vnuſquiſque ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, teneatur Vicario manifeſtare, vel alicui ex antiquioribus profeſſis, qui cum Vicario conferat, ſi ſciat aliquem hoc munus affectaſſe, vel etiam tunc affectare directè, aut indirectè id procurando; vel ſigno aliquo id declarando.* Quod præceptum peculiare eſt, & diſtinctum ab obligatione voti, & non habens locum in aliis dignitatibus, vel prælationibus, ſed ſolùm in Generalatu, propter rei grauitatem, & idcirco ſpecialiter extenditur ad præteritum tempus, quia ibi etiam conſideratur dignitas eligendorum, & fidelitas eligentium, & vtriuſque exiſtimatio valdè minuitur ex tali delicto etiamſi pręteritum ſit: ergo ab eo caſu, vt ab ſpeciali, optimum ſumitur argumentum ad negandam extenſionem illam in generali obligatione in qua non exprimitur.

XVI. *Explicatur præceptum de reuelanda prætenta affectatione generalatus.*

Eo vel maximè quòd etiam in illo præcepto, illud præterium, *affectaſſe*, non eſt extendendum ad totum tempus vitæ præteritæ, ſed ab obitu Generalis, vſque ad tempus electionis, vt videtur declaratum à quarta congregatione generali in formula generalis congregationis §. 21. vbi etiam declaratur, præceptum illud, nõ tantùm obligare reſpectu eorum, qui ad electionem congregati ſunt, ſed reſpectu omnium de Societate, *quicunque, & vbicunque ſint, qui ab obitu P. Generalis, ad electionem vſque, pro ſe, aut pro alijs*

pro aliis ambierint, quia nimirum de omnibus poteſt fieri electio, & omnes poſſunt electionem perturbare; præceptum autem manifeſtandi licèt ibi non videatur imponi omnibus de Societate, ſed ſolùm ad electionem congregatis, nam ad illos tantùm loquitur dicta conſtitutio; tamen in formula congregationis generalis §. 82. extenditur præceptum ſanctæ obedientiæ ad omnes, qui ſciuerint ſimilem ambitionem, ſiue ſint ex numero congregatorum, ſiue non; ibi verò non agitur quidem de electione Generalis, ſed aſsiſtentium, tamen ob identitatem rationis poteſt inde ſumi argumentum, vel interpretatio prioris præcepti, quamuis in materia odioſa. Prædicto autem modo meritò ſit illa extenſio ad præteritum, quia quamuis fortè ambitio ceſſauerit, effectus eius moraliter durare cenſetur, ob temporis breuitatem: imò vix poteſt moraliter præſumi emendatio: at verò in materia huius voti nulla eſt limitatio, vel deſignatio præteriti temporis, & ideo in illa non ſit hæc exceptio, aliàs quantumuis lapſus aliquis finitus iam eſſet, emendatus ac ſopitus, excitandus eſſet propter obligationem huius voti: quod nec charitati conſentaneum eſt, nec Societati neceſſarium, aut vtile.

XVII. *Ad argum. pro parte affirmat. in num. 14.*

Vnde ad rationem in contrarium reſpondetur inprimis, vt ſuprà dixi in num. 13. ad obligationem voti, non quamcunque vtilitatem eſſe ſpectãdam, ſed materiam, & verba quibus ſit votum. Deinde licèt ex tali manifeſtatione ſperari poſsit illa generalis vtilitas, quòd debita non maneant impunita: tamen nõ eſt hæc, quæ præcipuè per hoc votum intenditur, ſed præcludere aditum ad quærendam, vel obtinendam dignitatem per ambitionem: ad hunc autem finem ſatis eſt ambitionẽ, quæ aliquo modo durat, impedire. Vt autem ambitio finita cẽſeatur, non ſatis eſt mutaſſe voluntatem, vel egiſſe pœnitentiam prioris delicti: nec cum effectu ceſſaſſe nouam ſolicitudinem, & negotiationem ad dignitatem obtinendam, ſed neceſſe eſt præteritum factum ita retractari, ſeu impediri, vt effectum non habeat, id eſt, vt ex vi negotiationis factæ, dignitas non obtineatur, alioqui, & finis primarius voti perſeuerat, & materia etiam durare virtualiter cenſetur. Et ad confirmandam totam hanc doctrinam facit, quòd communiter Doctores tradunt circa præcepta Superiorum inquirentium delicta in generali ad ea emendanda, vel impedienda, excuſant enim ſubditos ab onere talium præceptorum, quãdo delictum omnino ceſſauit, & nullum nouum periculum omnino timetur, vt videre licet in Nauarro, cap. *Inter verba*, concl. 6. coroll. 66. Soto lib. 5. de Iuſtit. q. 5. artic. 1. verſ. *Et hic ſumenda eſt regula*. Cordub. in ſumm. q. 64. qui alios refert.

XVIII. *Quæſtion 3. circa idem 3. punctum an votum obliget denuntiari occultum.*

Tertium dubium eſt, an hoc votum obliget quãdo delictum alterius occultum eſt: & ratio dubitandi eſſe poteſt, quia hoc votum abſolutè fit. In contrarium autem eſt, quia manifeſtare occultum delictum fratris, videtur intrinſece malum, quia Eccleſia non iudicat de occultis: denuntiatio autem, quæ fit Eccleſiæ, vel paſtoribus eius, ordinatur ad aliquod Eccleſiæ iudicium: ergo ſi fiat de re occulta, eſt prorſus inutilis ad hunc finem: ergo ſi fiat, erit pura detractio, & conſequenter intrinſecè mala. Vnde de inquiſitionibus generalib. eſt communis reſolutio, neminem teneri ad denuntiandũ, quod probare non poteſt. Angelus verb. *denuntiatio*, num. 13. Sylueſt. q. 4. num. 5. verb. *excommunicatio*, 2. dub. 8. num. 18. qui tamen hoc limitat ad denuntiationem publicam cum Roſella eodem verb. nu. 16. talis autem eſſe videtur manifeſtatio, de qua hìc agimus: & idem ſentiunt plures alij, quos refert & ſequitur Corduba paulo antè citatus, & lib. 1. quæſtionarij quæſt. 43. & plura de hac materia infrà videbimus lib. 10. per varia capita, explicando quandam regulam Societatis: & quia ex illa generali materia hæc ſpecialis pendet: ideo in præſenti breuiter hoc dubium expediemus.

XIX. *Præmittuntur varij gradus.*

Primò ergo vulgaris diſtinctio præmittenda eſt, de delicto publico, vel occulto, in vtroque n. membro varij ſunt gradus, vt tangitur in cap. *veſtra*, de cohabit. cleric. & mulier. & à Doctoribus ibi: tamen ad rem pręſentem explicandam diſtinctiùs poſſunt ita proponi: quoddam enim delictum eſt ita occultum vt ſub ſecreto confeſsionis ſciatur: & hoc in quæſtionem non venit, quia ſemper intelligitur exceptum, vel potiùs illud non reputatur ſcitum. Aliud eſt ita occultum, vt per ſolam ſecretam conſultationem ordinatam ad bonum, & remedium animæ delinquẽtis ſciatur. Tertiò eſt occultum, quod ſub cõmuni naturali ſecreto ſcitur per ſolam relationem, ſeu narrationem ipſiuſmet delinquẽtis, vel alterius. Quartò eſt occultum, quod vnus nouit per certam ſcientiam, ſeu viſionem, à nullo autem alio ſcitur. Quintò quod vnicus tãtùm teſtimonio, præter ipſum denũciantem probari poteſt. Sextò quod eſt ſufficienter probabile per duos, vel tres teſtes, quãuis de illo nulla ſit infamia, vel maior notitia, & hic gradus participare incipit aliquid de publico: quamuis abſolutè tale delictũ, non cenſeatur publicum à Theologis, nec Iuriſtis, ſed proprio nomine dicatur probabile, vt videre licet in Caietano, & aliis 22. q. 33. art. 7. Nauarro in Summa cap. 27. nu. 255. Adriano in 4. materia de correctione fraterna, & aliis citatis & citandis.

XX. *Gradus varij publici delicti.*

Publicum ergo propriè dicitur, quod ab aliqua communitate, vicinia, aut familia ſcitur, vel ſaltem à maiore parte eius; oportet tamen, vt familia ſit ſaltem decem perſonarum, iuxta frequentius arbitrium Doctorum, quos citauimus: vnde ſaltem neceſſe eſt vt à ſex, vel ſeptem perſonis ſciatur: & hoc credo in præſenti ſufficere, etiamſi non ſit ille numerus maior pars communitatis. Quis enim dicat tantùm eſſe publicum hoc delictum ambitionis, de quo agimus: quando ſcitur in maiori parte totius Societatis, vel totius domus; in quo ſunt centum, vel plures perſonæ, vel totius congregationis generalis conſtantis etiam magno numero perſonarũ? Satis ergo eſt quod à pluribus certò ſciatur; numerus autem definiri non poteſt, niſi prudenti arbitrio: ſex autem, aut ſeptem videtur ſanè numerus ſufficiens, ſaltem ad minimum gradum publici facti. Nam aliud dicitur notorium, quod frequentiorem requirit notitiam: aliud dici poteſt famoſum, quod præter certam notitiam plurium, addit infamiam inde ortam. Præter hæc verò dici etiam poteſt famoſum, vel etiam laborare infamia delictũ, quòd à multis ſcitur per relationem tantùm, ab vno tamen oculari teſte manantem. Deniq; aliquando eſt infamia de delicto, cuius origo ignoratur, ſolumq́; de publico rumore conſtat.

XXI. *1. pronuntiatũ quoad denũtiationem iudicialem.*

Ad dubium ergo propoſitũ reſpondeo inprimis, quocunq́; ex dictis nuper modis, delictum ſit publicum, vel etiam ſufficienter probabile, votum hoc obligare ad eius manifeſtationem. Quod eſt certũ, quia tunc manifeſtatio licita eſt, ſiue fiat per denũciationem ſecretam, & paternam, ſiue iudicialem, eſtque vtilis ad finem voti, & comprehẽſa ſub verbis eius. Solùm poteſt eſſe difficultas, an vltimus modus infamiæ ſufficiat ad denuntiationẽ iudicialem, de qua dicam ſtatim. Addo ergo etiam quando delictum eſt ſemiprobabile, i. e. ab vno fide digno teſte ſufficiẽter notum (qui erat quintus modus in num. 19. poſitus) obligare votum, quia etiam tunc poteſt licitè fieri, ſaltem per ſecretam, & paternam denuntiationem, vt ex dicendis à fortiori patebit. Quin potiùs credo etiã tunc poſſe fieri iudicialem denuntiationẽ, ita vt denuncians nõ ſe obliget ad integrã probationem, ſed ſolùm ad manifeſtãdum quod

2. pronuntiatum.

quod ſcit. Nam materia eſt pertinens ad commune bonum, cui præferendum nõ eſt priuatum incommodum, & ille modus denuntiationis poteſt eſſe valde vtilis ad illum finem, quia deſeruiet, vt ſuperior poſsit legitimè interrogare teſtem, & vt poſt illius teſtimonium, poſsit iuramento, vel alio conuenienti modo cogere reum ad veritatem dicendam: imò addit Nauar. dicto cap. *Inter verba*, nu. 381. (vbi hanc ſententiam tenet) quod ipſemet denunciator poteſt eſſe teſtis ſimul cum alio, ad probandum delictum via denuntiationis, ad effectum iniungendi pœnitentiam, & emendandi peccatum.

XXII. *3 pronunciatum.* *Expeditur ratio vtrinque dubitādi in nu. 18.*

Extra hos verò caſus, in omnibus aliis modis occulti delicti, non poteſt quis etiam occaſione huius voti, procedere ad denuntiationem iudicialẽ; quia talis denuntiatio per ſe nõ eſt rationi conſentanea, quod intendunt authores in ratione dubitandi nu. 18. allegati, & probat ratio ibidem facta. Atque eodem modo dicebamus ſuprà nu. 12. quoties laborat infamia delinquens, etiamſi non conſtet, an ex aliqua ſcientia orta ſit, poſſe deferri ad ſuperiorem, vt in eo delicto iudicialiter procedat, eo modo, quo licitè poteſt, dũmodo ſaltem ipſa infamia ſufficienter probari poſsit: quia id ſatis eſt, vt poſsit ſuperior poſtea iuſtè inquirere, & conuenientia remedia adhibere.

XXIII. *4. pronũtiatum attinẽs ad denuntiationem paternam. Sumitur ex authoribus.*

At verò de ſecreta, ſeu paterna denuntiatione diſtinguẽdum eſt; nam licèt delictum ſit occultum quarto modo poſito in num. 19. id eſt, ſoli eidẽ perſonæ per certam experientiam, ſeu viſionem cognitum: nihilominus per ſe loquendo poteſt delictum ſecretum manifeſtari Præpoſito Generali. Ita ſumitur ex Couarruuia lib. 1. variarum cap. 11. nu. 6. & 7. Adriano quodlib. 11. liter. R. Soto relect. de legendo ſecreto memb. 2. q. 4. concl. 2. Nauarro in manuali, cap. 18. num. 61. & cap. *Inter verba*, concluſ. 6. & aliis Doctoribus, dicentib. hunc modum denuntiationis eſſe licitum, quando ordinatur ad vitandum aliquod damnum graue, vel communitatis, vel alicuius tertiæ perſonæ. In præſenti enim non agitur præcipuè de vindicando ambitionis delicto, ſed de impediendo communi nocumẽto religionis, quod eſſet maximum, ſi dignitates per ambitionem obtinerentur, vel ſi hoc vitium paulatim in hac religione introduceretur; quod facilè timeri poſſet, propter propenſionem magnam hominum ad huiuſmodi vitiũ, & plures occaſiones eius, quæ in hac religione eſſe poſſunt, cui tale vitium maximã perniciem afferret. Vnde Soto dicta quæſt. 4. de ſecreto dub. 1. poſt 3. concluſ. inter peccata, quæ per ſe vergunt in perniciem publicam, ponit ambitionem, & ſubornationem ſuffragiorum in cathedris, & in aliis electionibus: quod non ſine multorum ſcandalo experientia ſatis docet. *Ratio ad idem.* Hinc ergo concluditur ratio aſſertionis, quæ generalis eſt, quia bonum cõmune præfertur priuato, & è conuerſo nonnullum nocumentum priuatæ perſonæ, & præſertim nocẽtis permittendum eſt, vel contemnendum propter vitandum maius damnum, vel communitatis, vel alicuius innocentis. In præſenti autem damnum proueniens ambitioſo ex manifeſtatione peccati eius occulti, parui momenti eſt comparatione nocumenti, quod ex eius vitio religioni poteſt prouenire. Imò etiam reſpectu eiuſdem religioſi, poteſt in maius bonum redundare: nam damnum ſolùm eſt parua quædam infamia apud ſuperiorem, commodum autem eſt vt vitetur ſpirituale eius damnum, & periculum: ergo.

XXIV. *Obiectio bipartita.*

Dices, licèt hic finis bonus ſit, medium tamen nõ eſt proportionatum, quia ſi delictum eſt occultum, etiamſi reueletur ſuperiori, nullum poteſt medium adhibere: quia nec poteſt interrogare reum; nec ſi interroget ille tenebitur confiteri delictum, quia non iuridicè interrogatur: quod ſi neget, illi potius eſt fides adhibenda, præſumitur enim innocens, qui non probatur nocens. Neque etiam poteſt de tali delicto inquirere in particulari, quia eſſet infamare talem perſonam. Denique datur aliis occaſio facta denunciandi, ſi poſſunt occulta dicere, quæ probare non poſſunt. Reſpondeo ad priorem partem, quamuis illud medium nõ ſit omnino efficax, non tamen eſſe inutile, & in ea opportunitate eſſe vnicum, & maximum remedium, quod adhiberi poteſt, & ideo pro capacitate materiæ eſſe ſatis proportionatum, & in tanto periculo, communis boni, non eſſe omittendum. Nam inprimis ſæpè contingit, vt quod vnus ſcit, putans rem eſſe occultam, & ſibi ſoli notam, alius eodem modo idem ſciet, vel eadem via, aut alia ſimili: & tunc ſi vterque recurrat ad ſuperiorem, erũt duo teſtes, qui licèt fortaſſe conteſtes non ſint, & ad ordinariam pœnam non ſufficiant, multum tamen conferre poterunt ad remedium adhibẽdum, præſertim in cauſa pertinente ad bonum commune, vt conſtat in hæreſi, proditione, &c. Deinde etiamſi vnus ſolus ſecretò denunciet, deſeruiet, vt ſuperior attentiùs inuigilet, & obſeruet perſonam & actiones eius, & omnia indicia, vel circunſtantias, quæ veritatem indicare valeant. Poteſt etiam generalem aliquam inquiſitionem facere, nullam ſuſpicionem de tali perſona oſtendendo, ſed ſolùm de ipſo delicto, aut de poſsibilitate eius, ex officio procedẽdo, vt ita intelligat, an aliquis rumor de tali perſona ſparſus ſit; & ita iuxta comparatam cognitionem prudenti arbitrio poterit remediũ adhibere, etiamſi non puniat peccatum. Quod in Societate faciliùs eſt Præpoſito Generali, quia ad ipſum pertinet diſtributio omnium dignitatum, ſeu prælationum eius, & ipſe etiam debet præbere conſenſum, vt extra illam acceptetur: quòd ſi agatur de ambitione Generalatus, ad Vicarium Generalem pertinet huiuſmodi cura, & prouidentia. Nam in eo caſu tam occulti criminis, ſatis eſſe videtur rem illi manifeſtare: nam per hoc ſatis impletur votum manifeſtandi *Societati, vel Præpoſito eius.* Vicarius autem non communicabit cum aliis tribus antiquioribus profeſsis in conſtitutionibus deſignatis, donec prudenter iudicet, an res ſit in eo ſtatu, vt poſsit in iudicium deduci, vel niſi eorum conſilio, & induſtria indigeat ad remedium adhibendum.

Ad aliud autem inconueniens de periculo falſi teſtimonij, reſpondetur, inprimis hoc non eſſe morale periculum, nec præſumendum in perſonis religioſis. Deinde exigi poteſt iuramentum, quando fuerit aliqua talis ſuſpicio, obſeruandæ etiam ſunt aliæ circunſtantiæ, & indicia, quæ moraliter non deſunt, quando tam inordinatus eſt animus, & affectus denunciantis, vt falſum teſtimonium in re tam graui alteri imponat. Deniq; hæc manifeſtatio, non ad hoc ordinatur, vt ſtatim adhibeatur fides vni denuncianti, ſine alio examine, vel conſideratione. Sed vt inde ſumi poſsit initium, & via intelligendi certiùs veritatem, & adhibendi aliquod remedium. Aliquando verò tanta poſſet, eſſe authoritas vnius loquentis propter vitæ integritatem, & prudentiæ exiſtimationem, vt ſi rem aſſereret, tanquam ſibi certa experientia notam, fides illi eſſet adhibenda, non quidem ad puniendum delictum, ſed ad eius affectum & progreſſum impediendum, argumento capit. *ſuper eo*, ſecundo de teſtibus, iuxta quem textum vnus teſtis veridicus ſat eſt ad malum impediendum, licèt non ad puniendum. XXV.

Vide Sanchium lib. 1 de matr. diſput 71.

XXVI. *5. pronũtiatum ad eandem paternam denuntiationem attinens.*

Ex quibus infertur idem eſſe dicendum in tertio caſu in num. 19. poſito, quando res non ſolùm occulta eſt, ſed etiam ſub ſecreto naturali recepta: tũc enim non obligat naturale ſecretum ad ſeruãdum illud, non obſtante fide, ſeu promiſsione data: quia ſemper ſubintelligitur conditio, niſi tale ſecretum in de-

in detrimentum communis boni cedat, nam tunc obligatio eſſet iniqua, & contra ipſum naturale ius: in præſenti autem materia tale ſecretum vergeret in magnum Societatis detrimentum, vt in num. 11. & 12. oſtenſum eſt, & ideo non obſtante tali ſecreto, licitum eſt ambitionem Præpoſito manifeſtare: quod ſi eſt licitum, etiam cadit ſub obligationem huius voti, quia continetur ſub verbis eius, vt conſtat ex interpretatione ſuperiùs in nu. 2. data; ſuppono enim cognitionem ſub illo ſecreto acceptam eſſe ſufficienter certam moraliter, modo ſuperiùs in numero illo 19. explicato: nam illo poſito nihil deeſt ad materiam & obligationem huius voti.

Vtrùm profeſſus Societatis ex vi voti teneatur denuntiare ambitionem, quam alter ſecretò, & gratia tantùm ſalutaris conſilij poſtulandi, illi manifeſtauit.

XXVII. Solùm ergo ſupereſt difficultas circa ſecundum modum occulti, in quo adiungitur ſecretum conſultationis ordinatæ ad remedium animæ. Quibuſdam enim videtur, etiam in eo caſu obligare hoc votum, quia peccatum occultum, quod vergit in corruptionem communitatis, reuelandum eſt ſuperiori ſecreto, & vt patri, non obſtante quocunque ſecreto, extra confeſsionem. Sub hac enim generalitate loquitur diuus Thomas 2.2. quæſt. 70. articulo primo ad ſecundum, & eodem modo loquitur Soto libro quinto de Iuſtitia, quæſt. 7. articulo primo ad primum, & de Tegendo ſecreto memb. 2. quæſt. 7. proximè ante 4. concluſ. Caietanus etiam, cum aliis modernis expoſitoribus ibi. At verò præſens delictum, de quo agimus, vergit in commune detrimentum religionis, vt nu. 23. oſtenſum eſt: ergo non obſtante illo ſecreto, licitè reuelatur, & conſequenter obligabit hoc votum. In contrarium verò eſt, quia multi graues auctores negant delictum eſſe reuelandum, quod per ſolam conſultationem ſecretam cognitum eſt. Nauarr. in Summ. cap. 25. n. 46. & latè in dict. c. *inter verba*, coroll. 6. præſertim à num. 401. Cord. lib. 1. q. 43 dub. 2. caſu 3. Sed hi indifferenter loquuntur de conſultatione, quæ fit ad remedium annonæ, vel corporis, vel rei familiaris, qualis fieri ſolet cum Aduocato, Medico, & ſimilibus, & ideo etiam Corduba, & Nauarrus poſteriori loco, adhibent exceptionem, *Niſi reuelatio ſit neceſſaria ad vitandum maius malum Reipublicæ, vel innocentis*, vt vulgare eſt de crimine hæreſis, ſicut tractaui diſp. 20. de fide. lect. 4. proditione, & aliis.

XXVIII. Inuenio vnicum Dominicum Bãnes qui 22. diſt. q. 70. art. 1. dub. 4. ad 6. in ſpecie dixit Theologum ſi conſulitur in ordine ad ſacramentum Pœnitentiæ in nullo caſu poſſe reuelare, & loquitur apertè de conſultatione diſtincta à propria cõfeſsione ſacramẽtali, quæ nullo modo eſt pars eius, licèt ad illam vt ad finem extrinſecum ordinetur, & ideo non inducit proprium ſigillum eius, ſed infra illud tam magnum ſecretum, vt propter nullam cauſam illud reuelare liceat. quod tamẽ ab ipſo nulla auctoritate, vel ratione probatur. Potuit autem in hoc fundari, quòd per illam extrinſecam relationem participat talis conſultatio religionem Sacramenti; ergo etiam participat ſecretum eius, ita vt ſacrũ & religioſum dici valeat: ergo nulla ratione violãdum eſt. Et confirmatur, quia aliàs magna ex parte præcluderetur via ad confeſsionem liberè faciendam, ſi non poſſet homo liberè, & ſine timore reuelationis conſultare, quod neceſſarium ſibi eſſet, ad confeſsionem faciendam. Sed hæ rationes non cogunt, nam illa relatio eſt merè extrinſeca, ſolùm ex intentione operantis, & ideo non addit actui externo obligationem aliquam, vel potiùs efficaciam, ad illam inducendam, quemadmodum etiam atti-

gi in tomo de pœnit. diſp. 33. ſect. 4. num. 6. Neq; etiam impeditur libera confeſsio, quia intra illam, poteſt fieri ſufficiens conſultatio cum confeſſore, vel ſi ille non ſit ſufficienter doctus, per illum ſub eodem ſigillo, poterit conſuli doctior; & tunc verum eſt, Theologum, qui conſulitur, in nullo caſu poſſe reuelare ſecretum, quia re vera participat ſigillum confeſsionis; nam recipit notitiam illam cũ onere ſuo. Quod ſi fortaſſe nolit ſub tanto ſigillo illam audire, malè faciet; quia confeſſor non poteſt aliter eam communicare.

XXIX. *Reſoluitur prædictum modum occulti non poſſe conferri cũ ſigillo.*

Quocirca loquendo de conſultatione in ordine ad confeſsionem, quam facit homo omnino extra confeſsionem, vt ſe ad illam præparet, vel vt rectè poſsit diſponere de rebus ſuis; ſic non cenſeo eſſe in illa maiorem ſecreti obligationem, quàm eſſet ex natura rei in ſimili conſultatione facta in ordine ad contritionem, vel ſatisfactionem propriæ conſcientiæ, etiamſi non eſſet ſacramentalis confeſsio inſtituta, prout contingere poſſet in ſtatu legis naturæ, aut veteris: quia nec cum inſtitutione huius ſacramenti additum eſt ſpeciale præceptum poſitiuum talis ſecreti, pro illa conſultatione, vbi enim oſtendetur? neque ex natura rei ſequitur, vt reſpõſio in n. præcedenti data oſtendit. Nihilominus tamen ex ipſa rei natura etiam ſecluſo Sacramento cenſeo illud ſecretum eſſe grauiſsimum, ita vt licèt non obliget in omni prorſus caſu, & ſine vlla exceptione, ſicut ſigillum confeſsionis; rariſsimè tamẽ, & non niſi propter vitandum maximum commune malum violari poſsit. *Eſſe tamen grauiſsimũ ſecretum.* Ratio eſt, quia hoc remedium conſultationis ſecretæ, ex natura rei eſt maximè neceſſarium ad bonum animarum, quod bonum maioris momenti eſt, quàm alia temporalia, & ideo ad maximum bonum humani generis ſpectat, vt hoc remedium conſeruetur, & non fiat vel inutile, vel nimium oneroſum. *Eius grauitatis ratio.* Poteſtq; cum aliqua proportione hîc applicari ratio, quæ de ſigillo confeſsionis fieri ſolet: neceſſarium enim fuit, vt confeſsio, quæ medium etiam eſt ad ſalutem neceſſarium, inutilis, aut oneroſa non fieret: ſic ergo ne cõſultatio ad remedium conſcientiæ ordinata, quæ ſuo modo eſt hominibus neceſſaria ad bonum animæ, inutilis, aut oneroſa fiat, magnam ſecreti obligationem ſecum afferre neceſſe eſt, quanuis non in eo gradu, vt ſit cum ſigillo confeſsionis comparanda; quia nec res ita ſacra eſt, nec ita neceſſaria. *Confirmatio proportionalis.* Et ideo dixi paulo antè, licèt hoc ſecretum non obliget ſemper, & ſine vlla exceptione, ſicut ſigillum confeſsionis; non tamen poſſe violari, niſi grauiſsima communis cauſa intercedat. Vt autem cauſa prudenter iudicetur ſufficiens, non ſolùm ponderandum eſt incommodum particulare, quod inde accidere poteſt illi perſonæ cuius ſecretum reuelatur; ſed etiam hoc generale, quòd illud cõſultationis remedium multum eneruatur, & fit odioſum per talem reuelationem.

XXX. *6. Pronunt. ob dictam grauitatem ſecreti illicitum eſſe reuelare delictum cõtra hoc votum.*

Ex hac igitur doctrina, quam veriſsimam exiſtimo, & bonis moribus neceſſariam, infero in præſenti quæſtione, non obligare hoc votum, quando res tantũ ſcitur ſub hac conſultatione ſecreta, quia non exiſtimo eſſe tũc licitam talem reuelationem. Nam licèt ambitio ſit ex peccatis, quæ vergunt in detrimentum communitatis, maius cenſeo eſſe nocumẽtum, quod ipſi etiam religioni prouenire poteſt ex facilitate reuelandi tale ſecretum; vix enim vllus auderet ſuæ conſcientiæ prouidere per talem conſultationem, quod maximum bonum eſt, ſimilem enim ob finem, ne ſcil. religioſi noſtri terreantur à manifeſtanda ſuperiorib. conſciẽtia, vt lib. 10. cap. 6. tractabitur, diſtrictè præcipitur iiſdem ſuperioribus, vt ſecreti illius naturalis fidem omnino ſeruent. Et, quod caput eſt, nuper in 6. Congreg. generali can. 12. ſtatuitur, quod de manifeſtandis ſuperiori

periori aliorum defectibus in regula habetur; *intelligi de illis defectibus, quæ ab aliquo alio notata, & obſeruata fuerint; non autem de iis, quæ ipſimet ſecretò, & conſilij petendi gratia, vt dirigantur vel iuuentur, alteri communicauerint.* Vnde quod ſic ſcitur, dici poteſt moraliter neſciri, & hoc etiam titulo, non comprehendi ſub materia huius voti. Accedit quòd ſi attentè res conſideretur, maius commodum inde prouenire poteſt ad ambitiones etiam impediendas: quia ipſi quoque ambitioſi maiori cum fiducia conſulent viros doctos, ac religioſos, à quibus poterunt ſaltem conſilio iuuari: ſi autem ſciant eſſe reuelandos non conſulent, & ita nec conſilium, nec reuelatio locum habebunt. Vnum verò addo conſideratione dignum, oportere, vt conſultatio vera ſit, & non ficta, id eſt, quòd fiat animo intelligendi veritatem, ad cauendum peccatum, vel ob alium finem bonum; nam ſi quis ſpecie tantùm conſultationis vtatur, vel ad inducendum alium ad malum, vel ad explorandum animum eius, vel quid ſimile; profectò talis conſultatio non eſt digna ſecreto, & ideo ea non obſtante obligabit hoc votum, eo modo quo de aliis caſibus occultis diximus.

Vide inſtructionem 13. datam anno 606.

Obſeruatio neceſſaria pro ſupradictis.

Vtrùm ante denuntiationem dictæ ambitionis præmittenda ſit ſecreta monitio?

XXXI. Vltimò inquiri hîc poteſt, an in illis caſibus, in quibus manifeſtari poteſt ſuperiori hoc crimen, etiamſi ſecretum ſit, poſsit, vel debeat ſecreta admonitio præcedere: quando enim delictum eſt publicum, certa res eſt, non eſſe neceſſarium, quia poteſt ſtatim procedi ad denuntiationem iudicialē, iuxta doctrinam communem 2.2. quæſt. 33. art. 7. vbi Caiet. circa ad tertium, & Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 5. art. 1. In occultis autem videtur ſemper præmittenda admonitio, iuxta ordinem Euangelicum Matth. 18. & cap. *qualiter & quando*, de accuſation. Sed de hoc infrà lib. 10. cap. 9. & 13. explicando generales regulas, latiùs dicemus. Nunc ſolùm aduerto, duplicem hîc eſſe poſſe quæſtionem: vna eſt, an habens hoc votum, poſsit hanc admonitionem præmittere: alia eſt, an teneatur. Ad priorem dicendum eſt, id per ſe non eſſe contra votum; quia votum non fuit de manifeſtatione faciēda, nulla admonitione præmiſſa. Dices admonitio eo tendit, vt manifeſtatio non fiat, ſi delinquens emendetur, & ex hac parte eſſe contra votum, quia tendit ad impediendum actum eius, Reſpondeo primò antecedens non eſſe neceſſariū, quia poteſt illa admonitio fieri vt ſciat delinquens ſuum delictum eſſe manifeſtandum ſuperiori, & ita diſponatur ad emendationem, & correctionem ſuperioris. Deinde dicitur illam intentionem debito modo conceptam non eſſe malam, nam vel per admonitionem obtinetur effectus intentus perfectæ emendationis, & impeditionis totius ambitionis, omniſque effectus eius, vel non: ſi non, procedendum eſt ad manifeſtationem, ſicque non impeditur votum; & hoc retineri debuit in propoſito cùm admonitio fiebat: ſi autem emendatio perfecta obtenta eſt, ceſſare poterit admonitio, nec fiet contra votum, quia eius materia ceſſauit, eò quòd illud delictum iam ſit quaſi omnino præteritum; quod non cadit ſub hoc votum, vt ſuprà num. 15. diximus. Neque eſt contra votum expectare aliquam mutationem materiæ, qua facta ceſſet obligatio eius; quia & obligatio illa affirmatiua eſt; nec ita obligat pro ſtatim, quin aliquam commodam occaſionem expectare liceat, & ratio expectandi, vel etiam deſiderādi talem mutationem poteſt eſſe honeſta, & ad charitatem pertinens, vt in præſenti facile conſiderari poteſt.

Quæſtiunc. 4. circa idem 3 punctum.

Duplex ſenſus, ac reſolutio prioris.

XXXII. Ad aliam quæſtionem reſpondetur, non eſſe obligationem promittendi in hoc caſu admonitionem, quod eſt manifeſtum, quoad voti obligatiōnem, quia in voto nihil agitur de hoc ordine ſeruādo. Solùm ergo poteſt dubitari de lege correctionis fraternæ, ſeu charitatis: hîc autem non habet locum obligatio, ſeu ordo correctionis fraternæ per ſe loquendo; quia hæc manifeſtatio, licèt ſit ſecreta, & non ordinetur per ſe ad punitionem delicti, in quo conueniet cum correctione fraterna; re tamen vera, non eſt correctio fraterna, nec pertinet ad præceptum illius, quia non ordinatur per ſe ad priuatum bonum fratris, qui eſt proprius finis correctionis fraternæ, iuxta illud; *ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum*; ſed ordinatur ad commune bonum, & impediendum commune detrimentum religionis ex aſſumptione ſui ſubditi ad prælaturam, etiamſi ipſe aliàs in ea procuranda non peccaſſet, & ideo non regulatur per ſe talis manifeſtatio per generalem legem, ſeu regulam correctionis fraternæ; vnde communis ſententia Doctorum eſt in peccatis, quæ per ſe vergunt in damnum cōmunitatis, non eſſe neceſſarium, per ſe loquendo, hunc ordinem ſeruare, vt videre licet in Soto dict. relect. membr. 2. quæſt. 4. concl. 7. & Corduba dict. q. 43. lib. 1. & quæſt. 64. Summæ, & aliis, quos infrà lib. 10. in proprio loco referemus. Vide etiam, ſi placet, 36. Motum proprium Pij V. contra offendentes Cardinales, vbi delictum illud, quantumuis occultum, ſtatim manifeſtari præcipit ſub excommunicatione latæ ſententiæ.

Poſterioris ſenſus reſolutio.

Dices, eſto hoc non pertineat ad præceptum correctionis fraternæ, ſed ad præceptum ſubueniendi communitati periclitāti, nihilominus charitas fratris ſemper obligat, vt hæc ſubuentio fiat cum minimo damno ipſius, quoad fieri poſsit: ergo ſi poteſt ſubueniri per monitionem ſecretam, famam proximi ſeruando, nō eſt delictum eius ſtatim manifeſtandum: ergo charitas obligat ad præmittendam huiuſmodi monitionē. Reſpondeo; ideo ſemper dixiſſe, *per ſe loquendo*, quia in his rebus moralibus vix poteſt dari regula generalis, quæ non patiatur exceptionem. Dicimus ergo, vbi per ſe primò agitur de communi bono, & de firmo, ac ſecuro remedio illius, & vbi tantum periculum imminet, quantum eſt in huiuſmodi peccatis, monitionem priuatam non eſſe remedium proportionatum, quia moraliter non poteſt reputari ſufficiens, ſed neceſſaria eſt prouidentia eius, ad quem ex officio pertinet, communi bono proſpicere, & ideo per ſe, ac moraliter loquendo, neceſſarium non eſt illud medium intentare, per hoc tamen nō tollitur, quin in aliquo caſu raro tanta poſsit eſſe ſpes fructus, & ſufficientis remedij per admonitionem ſecretam, vt charitas obliget ad præmittendam illam: ſed hoc in caſu ambitionis, tam rarum eſſe exiſtimo, ac difficile, vt non cenſeam eſſe caſum moralem, & ideo abſolutè dici poteſt, non eſſe talem obligationē. Imò etiam addo non ſolùm licere, ſed etiam melius eſſe ſtatim adire ſuperiorem in huiuſmodi euentu, quia comparatione boni communis illud detrimētum fratris, quaſi nihil exiſtimatur. Porrò quoſnam & quales ſocios, adhibere debeat ſuperior ad iudicandum de ambitu delati, ex 8. p. conſtit. cap. 6. lit. A. & ex decreto 49. congregat. 4. intelligi poteſt.

XXXIII. *Obiectio.*

Diluitio.

CAPVT XI.

Cur hæc vota ſimplicia ſint, & non ſolennia.

I. SVpponitur in hoc titulo vota hæc ſimplicia eſſe, & non ſolennia: quod iuxta inſtitutum Societatis cer-

Eſſe hæc vota ſimplicia

certò ſupponitur. tis certum eſt. Nam in conſtitutionibus ſolùm dicitur vt profeſsi hæc omnia Deo promittāt 6.p.cap.2. §.1.& 10.p.§.6. In congregationibus autem generalibus 1.& 3. vt ſuprà in cap.9. num.10. citaui, vota hæc *ſimplicia* appellantur; vbi forma illa emittendi præſcribitur. Ac denique ſub eadem voce illa approbauit Gregorius XIII. in Conſtit. *Aſcendente Domino*. Itaque cùm hoc certum ſit, rationem inquirimus, cur hæc vota non ſint ſolennia, ſicut eſt quartum votum profeſſorum. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ſunt ita annexa tali profeſsioni, ſicut quartum votum, omnia enim requiruntur ex peculiari inſtituto Societatis, & nullum eorum ex ſola rei natura erat neceſſarium. Item omnia ſunt æquè perpetua, & immutabilia: omnia etiam conferunt ad perfectiorem renuntiationem, vel ſuæ voluntatis, vel honorum omnium, ac bonorum temporalium. Denique fiunt etiam hæc vota publicè & in manibus prælati, & cum exteriori ſolennitate.

II. Sed hoc breuiter expediri poteſt. Nam inprimis hæc vota, tam ex intentione vouentium, quàm Societatis, tanquam ſimplicia fiunt; & ideo non mutant naturam votorum ſimplicium, etiamſi coram prælato, & in præſentia multorum fiant, vt in ſimili de coadiutoribus formatis dicitur 5. p. Conſtit. cap.4. declarat. 1. Quanuis enim ſola intentio vouentis non ſufficiat ad voti ſolennitatem, neceſſaria tamen eſt formalis, vel virtualis, & ideo, ſi ex intentione vouentis votum tantùm fit, vt ſimplex, optimum argumentum eſt re ipſa ſolùm eſſe ſimplex, maximè cùm illa intentio ex nullo errore procedat. Deinde hæc vota omnino ſunt de futuro, & non participant, vt ſic dicam, traditionem de præſenti, nec proximè, ac per ſe ordinantur ad confirmandam illam, ſicut ordinantur in Societate non ſolùm tria ordinaria vota, ſed etiam quartum votum profeſſorum, vt ſuprà in cap.4. ad finem declarauimus. Aſſumptum patet ex ipſa forma vouendi, & ex rebus ipſis, quæ promittuntur, quæ magis pertinent ad tollenda incommoda, vel impedimēta perfectionis in futurum, quàm ad ſtatum ipſum perfectionis in præſenti ſtabiliendum. Tertiò longè aliter hæc vota connexa ſunt profeſsioni Societatis, quàm quartum de obedientia præſtanda Pōtifici circa miſsiones: nam hoc eſt per ſe primò requiſitum, ex vi finis primarij, ad quem ordinatur Societas. Vnde ſicut in ſtatu religionis, vt ſic, tria vota cenſentur eſſe de mediis eſſentialiter neceſſariis ad finem perfectionis; ita in Societate hoc quartum votum eſt de medio eſſentialiter neceſſario ad propriam perfectionem, & finem huius inſtituti. At verò hæc vota non fiunt tanquam eſſentialiter neceſſaria, ſed tanquam ſecundariò conducentia ad conſeruationem inſtituti: vnde materia illarum non continet media per ſe ordinata, ac ſimpliciter neceſſaria ad finem Societatis: ſed ad remouenda aliqua impedimenta. Quartò hoc declarat modus emittendi hæc vota: nam quartum votum in ipſamet profeſsione emittitur, tāquam ad illam eſſentialiter pertinens: hæc autē vota poſt aliquod tempus, & interdum poſt aliquot dies emittuntur, & qui ea promittit, incipit dicere: *Ego N. profeſſus Societatis promitto*, &c. ſignificans, hæc non pertinere ad profeſsionē, ſed ſupponere illam; in aliis verò ſubſtantialibus votis dicit, *Ego profeſsionem facio, & promitto*; & ideo in accidentali etiam ſolennitate eſt magna diuerſitas. nam hæc vota licèt fiant coram prælato, & aliis propter rei grauitatem, & vt de illo Societati publicè conſtet; non tamen fieri ſolent publicè in Eccleſia, nec cum aliis ſolennitatibus, cum quibus profeſsionem fieri ſuprà in cap.5. vidimus. Denique hæc vota nullum moralem habent effectum, iure poſitiuo communi, aut ſpeciali Societatis additum, ſed ſolam obligationem, quam vi ſua inducunt; votum autem ſolenne ſemper habet aliquem huiuſmodi effectum moralem, vt de tribus ſubſtantialibus in præcedēti tomo, & de quarto voto Societatis, in cap.4.n.38. oſtendimus. Vnde etiam fit vt profeſsi, qui in Societate quartum illud votum emittunt, ratione illius cenſeantur habere in Societate primum locum, vt habetur in examine cap.1.§.8.& p.5. Conſtit. cap.1.& 2. & ideo illi ſoli ſunt, qui ordinario iure Societatis vocem habent actiuam, & paſsiuam in electione Generalis: profeſſi autem, qui quartum votum ſolenne non emittunt, quanuis alia quinque vota faciant, vt conſtat ex Extrauag. *Aſcendente Domino*, atque ex quarta cōgreg. decreto 39. in illo gradu non conſtituuntur, nec præditum ſuffragium habent, & ideo dicimus talia vota nullum effectum moralem, quaſi poſitiuum habere; ſunt ergo omnino ſimplicia; & diuerſitas inter illa, & quartum votum profeſſorum, ex dictis ſatis declarata eſt. Si quis verò quærat an hæc vota ſint diſpēſabilia per ſuperiores, ſiquidem ſimplicia ſunt, conſulat ea de re tractatum 1. huius tomi lib.2.cap.12.num.10.

INDEX CAPITVM LIBRI SEPTIMI.

De profeſſione trium votorum, ac formatis Coadiutoribus.

I. *Cur hæc profeſſio in Societate admittatur, & ad quem finem.*

II. *Cur Coadiutores ſpirituales Societatis IESV ſolemnia vota non emittant, & in quo à profeſſis, & ſcholaribus differant.*

III. *An conueniens fuerit Coadiutores temporales in Societate admitti, & quibus votis incorporentur.*

IV. *Generalis illatio de gradibus perſonarum Societatis.*

LIBER SEPTIMVS.

De Profeſſis trium votorum, & Coadiutoribus formatis Societatis.

Introductio ad ſequentē lib 7. CONſtat ex Bullis, & conſtitutionibus Societatis, quas infrà cap.1. referemus, præter profeſſos quatuor votorum, eſſe alios presbyteros religioſos, qui ad ipſos profeſſos in ſpiritualibus miniſteriis iuuandos in Societatē recipiuntur, eique alio genere profeſsionis, vel vnionis incorporantur, & in vltimo quodam gradu religioſo conſtituuntur, quos *profeſſos trium votorum*, aut *coadiutores ſpirituales formatos* appellamus. De his ergo nunc commodè ſermo incidit, quia cum profeſsis in miniſteriis, & in vitæ genere conueniunt; præter quam in modo votorū, quæ emittunt, & conſequenter in conditionibus, quas requirunt: quam differentiam hîc explicare eiuſque rationem reddere neceſſe eſt, ſimulq; quidquid his gradibus, proprium ac ſpeciale fuerit declarabimus.

CAPVT I.

Cur in Societate aliqui admittantur ad profeſſionem trium tantùm votorum, & ad quem finem deſtinentur.

I. *Ratio dubitandi bipartita.* HÆc graduum differentia difficilis multis viſa eſt, quia poteſt eſſe occaſio diſſenſionum, & æmulationum, in Religione, & alioqui nulla eius ſufficiens ratio apparet, quantum ad præſens attinet. Primum per ſe videtur clarum, quia illa differentia conſtituit inæqualitatem in gradibus, ac proinde rari eſſe poſſunt, qui inferiori gradu ſint contenti, & inde oriuntur perturbationes animorum, iudicia varia, ac ſiniſtra de ſuperioribus, quòd potius affectione, aut falſa informatione, accipiant perſonas, quàm iuſtè eligant, ac diſtribuant, & ſimilia incommoda ſequuntur. Secundum declaratur, quia hi omnes, qui ad profeſsionem trium votorum admittuntur, reputantur iam ſufficienter probati, & poſt diuturnas experientias digni inuēti, qui in Societate perpetuò retineantur, & in eius miniſteriis ſpiritualibus occupētur, cur ergo ad æqualem profeſsionem cum aliis non admittentur. Confirmatur, nam hi profeſsi emittunt omnia alia vota ſolennia, & ſimplicia, quæ alij profeſsi emittunt, vt in fine proximi libri attigimus, & cum omnibus conditionibus, ac ſolemnitatibus, quæ in illis cogitari poſſunt: cur ergo ad quartum votum obedientiæ ad Pontificem circa miſsiones, non admittuntur? Certè materia illius voti commodiſsimè in illis locum habere poteſt, & ipſi ſatis capaces eſſe debent talis obligationis: nam ſi digni ſunt vt perpetuò, ac immutabiliter, Societati incorporentur, ad ſpiritualia miniſteria obeunda, vbique terrarum poterunt illa exercere; ergo poterunt mitti à Pontifice, ad illa exercenda, ergo ſunt capaces obligationis voti ſpecialis ad has miſsiones: cur ergo ad illud mittendum, non admittuntur? Nec enim fingi poteſt corporalis debilitas; nam hæc accidentaria eſt & in omnibus profeſsis inueniri poteſt, & illa non obſtat, quominus perſona, quantum in ſe eſt, obligetur ſimpliciter, vſus verò poſtea ſit iuxta vniuſcuiuſque vires. Nec etiam ſpirituale impedimentū allegari poteſt: quia ſi nullum eſt in talibus perſonis, quod profeſsionem ſolennem impediat, certè neque ad hanc obligationem impediendam videtur poſſe reperiri.

II. *Notatio pro reſolutione huius capitis.* Duobus modis in præſenti poteſt accipi nomen *profeſsionis trium votorum*; primò generatim, pro vnione per tria vota; ſiue ſimplicia, ſiue ſolennia: alio modo ſpecialiter pro ſolēni profeſsione, atque hoc poſteriori modo hîc ſumitur & de illo procedunt rationes dubitandi, nam de alio modo incorporationis per vota ſimplicia dicemus cap.ſeq. & ita erit ſatisfactum generali quæſtioni. Quamuis autē hoc ita ſit: nihilominus ad reſpōdendum vtrique quæſtioni in particulari, neceſſe eſt generatim præmittere: iuxta Societatis inſtitutum opportunum fuiſſe, & valde expediens aliquos ſacerdotes per tria tantùm vota Societati incorporari, vt in eo gradu, ac ſtatu perpetuò maneant. *1. Aſſert. incorporatio in Soci. per tria vota expediens fuit.* Hoc inprimis ſuadetur auctoritate Pontificum, qui hoc genus inſtitutionis approbarunt. Paulus III. in Bulla 4. anni 1546. *Exponi nobis*, quam ad hoc directè conceſsit, vt approbaret receptionem ſpiritualium coadiutorum in Societate, ſub quibus nos nunc cōprehendimus omnes ſacerdotes, qui ad ſpiritualia miniſteria deſtinantur, & ſolùm per tria vota incorporantur: quæ acceptio nō eſt aliena ab ipſis conſtitutionib. Societatis. Nam in Examine, cap.1. §.8. q.10. & 11. numerātur varij gradus Societatis: *Profeſſorum quatuor votorum, coadiutorum, formatorum, Scholarium, & Nouitiorum, ſeu indifferentium*, vbi de profeſsis *trium votorum* non fit mentio, ſed ſub *coadiutoribus ſpiritualibus* comprehenduntur. *Quot gradus hominū in Societate.* Idem inſtitutum quoad hanc partem, probarunt Iulius III. & Gregorius XIII. latiùs, vt infrà capite ſequenti videbimus. Secundò in eadem Bulla Pauli III. allegatur experiētia ſex annorum: nam cùm anno ſalutis 1540. Societas approbata eſſet ab eodem Paulo, nulla mentione facta horum coöperatorum, per ſex annos ſequentes intellexerūt noſtri patres, experientia eos docente, indigere Societatem ope, & adiutorio illorum, & ideo nouam approbationem huius impetrarunt.

III. Tertiò, declaratur ratione, quia iuxta B. P. Ignatij mentem, & inſtitutum, in profeſsis quatuor votorum Societatis multa dona poſtulantur, non ſolùm gratiæ, virtutis, ac ſpiritus, ſed etiam doctrinæ ſacræ, ac philoſophiæ, omniſque eruditionis neceſſariæ ad docendum, concionandum, explicandum, res fidei, eaſque ab eius hoſtibus defendendum, & ad res morales, caſuſque in eis occurrentes expediēdum: huiuſmodi autem dotes nō poſſunt in omnibus, non in multis reperiri, ideoque ad ſuſtinendā omnia onera Societatis, etiam in ſpiritualibus miniſteriis, non ſufficiunt illi ſoli, qui his omnibus dotibus perfecti ſunt, aut pluſquam mediocriter inſtru-

inſtructi; ergo neceſſarij ſunt Societati alij ſacerdotes religioſi, & probi; qui, licèt in cæteris donis minus ſint perſpicui, ad iuuandam Societatem in ſpiritualibus miniſteriis, vel in aliquibus, etiam temporalibus, quæ per ſacerdotes decentiùs fiant, ſufficiant: ſcilicet, in domibus profeſsis in audiendis confeſsionibus, vel externorum, vel etiam noſtrorum, in viſitandis infirmis, & incarceratis, & aliis operibus miſericordiæ exercendis, vel etiam in officio miniſtri, Procuratoris, domus, Collegij, aut prouinciæ: præterea in collegiis iuuare poſſunt, vel in eorum gubernatione, munere etiam Rectoris fungendo, vel in literis humanioribus, aut liberalibus artibus edocendis, ac elaborandis, vel in audiendis confeſsionibus noſtrorum ſcholarium, & cura gerenda ſpiritualis profectus illorum. Denique in domibus probationis fungi poſſunt officio Rectoris, aut magiſtri nouitiorum, vel in aliis ſuprà dictis miniſteriis iuuare: ergo rectè inſtitutum eſt, vt huiuſmodi perſonæ in Societate reciperentur, & per tria vota incorporarentur. Confirmatur & declaratur hæc ratio: nam multi ſunt apti ad aliqua Societatis miniſteria, qui non ſunt ita idonei, vt ſe ad miſsiones Pontificias abſolutè deuoueant: nec vt ab ipſa Societate ad illas exponantur: ergo hi meritò incorporantur ſine illo quartò voto, atque adeò per tria vota, vel aliter multi ſunt, qui licèt mitti poſsint, non certè tanquam capita miſsionum (vt ſic dicam) ſed vt ſocij præcipuorum miniſtrorum: ergo ſatis eſt vt illi, qui per ſe ſunt idonei vt principaliter mittantur, ſpeciali voto ſe conſecrent ad illud munus: aliis verò ſatis eſt, vt generali voto obedientiæ, cum aliis ſubſtantialibus religionis adſtringantur.

IV. Hinc quartò poſſumus hoc inſtitutionis genus antiquis exemplis confirmare, nam Chriſtus Dominus miſſurus prædicatores in mundum, paucos elegit, qui eſſent præcipua capita illius miniſterij; deinde, adiunxit plures alios, qui eſſent illorum cooperatores. Ita priùs vocauit duodecim Apoſtolos; poſtea illis ſeptuaginta diſcipulos adiunxit, vt notauit Anacletus Papa, epiſt. ad omnes Epiſcopos, cap. 18. ſeu, vt ſcribit Zepherinus epiſt. 1. præcepit Apoſtolis vt 72. diſcipulos in adiumentum eligerent; ex actibus etiam Apoſtolorum, Epiſtolis Pauli, & Eccleſiaſticis hiſtoriis conſtat, cum Apoſtolis ſemper inceſsiſſe aliquos, qui erant ſocij, & quaſi coadiutores eorum. Sic de Timotheo ait Paulus ad Philipp. 2. *Spero in Domino Ieſu Timotheum me citò mittere ad vos, vt & ego bono animo ſim, cognitis, quæ circa vos ſint.* Et infrà, *Experimentum autem eius cognoſcitis: quia ſicut patri filius, ſic mihi ſeruiuit in Euangelio.* Et infrà, Epaphroditum vocat *fratrem, & cooperatorem & commilitonem meum,* & cap. 4. *Adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis,* &c. Sic etiam 2. Corinth. 8. de Luca ait, *Ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ,* & idem ibi, & cap. 7. de Tito ſignificat. Marcus etiam ab Hieronymo *comes, & coadiutor Petri* interdum appellatur. Et eodem modo *coadiutorem* Petri Clementem vocant, Ioannes III. Pontifex in epiſt. ad Epiſcopos Germaniæ, & Leo II. in quadam epiſtola, & ſimilia multa in hiſtoriis reperiuntur. Eratque hæc diſtinctio neceſſaria, quia nec Apoſtoli per ſeſe poterant omnia perficere, nec inuicem ſociati poterant ſemper incedere, nec ſolos peregrinari decebat, aut expediebat: indigebant ergo ſuis adiutoribus & ſociis, quos oportebat aliquo modo eſſe in illo miniſterio inæquales, ac eis ſubordinatos, vt commodiùs poſſent omnia ordinatè fieri. Ita ergo Societas quoniam Apoſtolorum munus, quo ad diſcurrendum per orbem, ad prædicandum Euangelium, participat, quoſdam habet, quibus ex vi ſuæ profeſsionis hoc miniſterium principaliter conueniat, quos proinde ſpeciali voto ad hoc obligare conueniens fuit; aliis verò indiget, qui ſolùm ſint, veluti ſocij, & coadiutores aliorum, ſiue in miſsionibus ipſis, ſiue in domibus, vel collegiis, eis cooperando: quos nec neceſſe fuit illo ſpeciali voto obligari; nec etiam expediens propter priores rationes, num. 3. factas, & vt hæc aliqualis differentia vnumquemque ſui muneris admoneret, & gradum ſuum tenere, obligationemque adimplere ſuaderet.

V. *1. Aſſert. trium votorum ſolennitas merito inſtituta.*

Hoc ergo generatim ſuppoſito, facilè ſuaderi poteſt, meritò inſtitui potuiſſe, vt aliqui ex his ſacerdotibus, qui quartum votum non emittunt, nihilominus ad ſolennem profeſsionem trium votorum admittantur. Primò quidem, quia, vt cap. ſequẽti videbimus, potiùs difficile eſt rationem reddere cur non omnes hi ſacerdotes per ſolennẽ profeſsionem incorporentur ſi illa digni inueniantur. Secundò, quia nonnulli eſſe poſſunt, quos vel neceſſe non eſt, vel non expedit quartum emittere votum, quia non habent omnes dotes ad illud miniſterium neceſſarias, & tamen dignisſimi ſunt, qui ad ſolennem profeſsionem recipiantur, vel propter ſingularem vitæ ſanctitatem, vel quia propter inſignia facta aut opera ſpecialiter ſunt de Societate benè meriti. Interdum etiam poteſt expedire aliquos recipi ad hoc genus profeſsionis, vt ſit in Societate modus diſſoluendi matrimonium ratum, non emittendo profeſsionem quatuor votorum, & vt vinculum hoc cum Societate ſit vtrinque abſolutè perpetuum, quod ſæpe propter extrinſecas rationes neceſſarium eſt, vt intelligi poteſt ex cap. 1. præcedentis libri.

VI. *1. Coroll. dicta vota non conſtituunt gradum peculiarem in Societ.*

Vnde intelligitur modum hunc profeſsionis trium votorum, non eſſe veluti per ſe, ac principaliter in Societate intentum, nec gradum hunc eſſe (vt ſic dicam) diuerſum à gradu ſpiritualium coadiutorum; ſed in eo eſſe quaſi ſpecialem exceptionem, ad ſubueniendum ſpecialibus occaſionibus, & cauſis, quæ occurrere poſſunt, vt proximè citaui ex libro præcedenti. Per ſe enim inſtitutum Societatis poſtulat vt omnes profeſsi eius votum obedientiæ ſpeciale Pontifici offerant; tamen quia materia huius voti non habet locum in omnibus operariis, quibus Societas indiget, vt num. 3. oſtenſum eſt, aliquos coadiutorum ad profeſsionem recipit per ſe quidem non ad profeſsionem, ſed ad alium gradum, de quo ſtatim dicetur in cap. ſequenti, tamen ob ſpeciales cauſas occurrentes, vt tactum eſt, expedire poteſt, vt aliqui ex his ſolennem profeſsionem emittant, & ideo quaſi per diſpenſationem, vel exceptionem hoc admiſſum eſt, & probatum in Bullis Pauli III. & Iulij III. & Gregorij XIII.

VII. *2. Coroll. de requiſitis ad hæc vota.*

Vnde etiam fit vt ad hanc profeſsionem multa in Societate requirantur. Poſtulatur enim, vt ſaltem per ſeptennium aliquis in Societate vixerit, ſicut in præcedẽti libro cap. 1. num. 8. indicabamus, & poſt diuturnam probationem ſui talenti, & vitæ religioſæ non mediocrem ſatisfactionem Societati præbuerit, ac denique vt peculiares cauſæ non parui momenti concurrant, vt habetur 1. p. conſtit. cap. 2. § 3. vbi declaratio lit. C. poſtquam partes ad hanc profeſsionem requiſitas expoſuit, ita concludit, *Et hi vt plurimum homines erunt qui propterea, quod bene meriti ſint, & valde deuoti, quamuis minori doctrina, & concionandi aptitudine præditi, quàm noſtrum inſtitutum in profeſſis requirat, admittendi eſſe in Domino videbuntur.* Per hanc enim profeſsionem inprimis admittitur quis ad perpetuam Societatis coniunctionem, & ad miniſteria ſpiritualia eius. Deinde ſe obligat illi Societas ſpeciali modo, & abſolutè, nulla-

queſubintellecta cõditione, illum acceptat. Atque ex priori capite requiruntur in tali perſona ad minimum, illa omnia dona, quæ in coadiutorib. formatis neceſſaria ſunt: ex poſteriori verò requiritur aliquis exceſſus vel in ſpeciali oſtẽſione ſanctitatis, vel in obſequiis ſpiritualibus, Deo, Eccleſiæ, vel Societati exhibitis, vel in aliqua alia cauſa, quæ ex parte Societatis illud genus gratitudinis poſtulare videatur.

Miniſteria horum profeſſorum.

VIII. *Non præficiuntur ordinariè toti prouinciæ, aut domui profeſſæ.*

Nihilominus tamen hi profeſsi trium votorum ordinario iure non poſſunt eſſe in Societate Prouinciales, nec præpoſiti domorum profeſſarum, iuxta conſtitutiones eius part. 8. cap. 3. & lit. A. vt declaratur in 3. Congregatione generali can. 13. eſtque hoc conſentaneum iuri, & rationi. Nam prælatus religionis debet eſſe expreſsè profeſſus in eadem religione, & conſequenter cum debita proportione ad eos quibus præficitur: ergo eſſe debet intra eandem religionem, vel in ſuperiori gradu cum illis, vel ſaltem in æquali profeſsionis gradu: ſed præpoſitus domus profeſſæ per ſe præficitur profeſsis quatuor votorum, & prouincialis, tum illis, tum cæteris omnibus; ergo meritò in eis poſtulatur perfectiſsimus gradus profeſsionis, qui in hac religione eſſe poteſt. Et ob eandem rationem in Collegiis, & domibus probationis, poſſunt hi profeſsi eſſe ſuperiores, quia ſunt in altiori gradu, quàm ſubditi quibus per ſe loquendo præſunt. Cùm ergo in collegiis, & coadiutores formati, & ſcholares etiam approbati Sacerdotes, poſsint eſſe Rectores, quia habent profeſsionem accommodatam ſtatui taliũ conuentuum, multo magis poterunt hi profeſsi, qui ſunt in ſuperiori gradu. Nec oberit, quòd in his collegiis poſſunt eſſe multi profeſsi quatuor votorum, nam illud eſt accidentarium, & hoc modo nõ eſt incõueniens, vt profeſsi ſubſint etiam non profeſsis, ſicut in dict. can. 13. Congregationis 3. declaratum eſt; ſicut etiam ſubſunt Miniſtro domus profeſſæ, etiamſi profeſſus non ſit; quia nõ eſt proprius Prælatus, ſed locum eius quodammodo gerit.

Præfici tamè poſſunt collegiis, & Nouitiatui.

Inſtantia occurritur.

IX. *Non habent vocem in elect. Generalis paſſiuam, vel actiuã.*

Præterea non poſſunt hi profeſsi trium votorum habere ſuffragium actiuũ, vel paſsiuum in electione Præpoſiti generalis. ita habetur. 8. part. conſtitutionum c. 3. & 6. lit. B. & de paſsiuo quidem, à fortiori conſtat ex dictis: nam ſi Prouinciales aut Præpoſiti eſſe non debent; multo minus Generales. De actiuo autem, inter alias, ratio eſſe poteſt; quia electio generalis in Societate eſt res maximi momenti, & ideo ſolis illis, qui in ea ſunt præcipui, quia maiora Dei dona habere ſupponuntur, commiſſa eſt. Item quia electio hæc pertinet ad ius ordinariũ Societatis profeſſæ, & ideo ad eos tantùm pertinet, qui propriam Societatis profeſsionem, & iure ordinario emittunt, huiuſmodi autem ſunt ſoli profeſsi quatuor votorum, nam alij & fiunt quaſi ex diſpenſatione, & quodammodo non emittunt propriam Societatis profeſsionem: imò hinc etiam eſt, vt Aſsiſtentes generalis ordinariè eſſe non debeãt; ita enim intelligitur, quod dicitur 9. part. conſt. c. 5. lit. A. vt Aſsiſtentes profeſsi ſint, *ſi commodè fieri poterit*. Ita enim tacitè exponitur in formula congregationis Generalis cap. 8. vbi abſolutè ordinatur vt Aſsiſtentes eligantur ex profeſsis quatuor votorum. Denique neque ex vi ſuæ profeſsionis ad congregationem Prouincialem vocandi neceſſariò ſunt, nec in ea eligi debent, vt procuratores pro tota Prouincia Romam ad triennalem congregationem proficiſcantur, vt ex formula congregationis Prouincialis cap. 3. colligitur, vbi ſolùm profeſsi quatuor votorum dicuntur neceſſariò vocandi ad talem congregationem, ex vi profeſsionis; nam ex vi muneris, etiam vocantur Rectores, Procurator Prouinciæ, &c. Similiter in cap. 5. ſtatuitur, vt eligendus in Procuratorem, ſit ex profeſsis quatuor votorum; idemque habetur in formula congregationis Procuratorum. §. 1. & in 2. cõgregatione Generali can. 29. Hæc enim omnia ad principale regimen totius Societatis pertinere iudicantur, & ideo ſolis profeſsis quatuor votorum committuntur.

Non creantur in aſſiſtentes Generalis.

Nec vocantur ad congreg. prouincialem, aut eliguntur ibi procuratores.

CAPVT II.

De Coadiutoribus ſpiritualibus Societatis.

I. *Coadiutores ſpirituales gradum cõſtituunt in Societ. per 3. vota ſimplic.*

SVperiori capite oſtenſum eſt, aliquos in noſtra Societate recipi, vt profeſſos in ſpiritualibus miniſteriis adiuuent, quanuis in æquali gradu cum eis in Societate non conſtituantur; hi ergo *ſpirituales coadiutores* appellãtur, qui proinde ſpecialem in Societate gradum conſtituunt, vt conſtat ex examine cap. 1. §. 9. & toto cap. 6. & 2. p. conſtit. c. 1. lit. A. & 5. p. conſtit. c. 1. lit. A. & c. 4. & in Bullis Apoſtolicis Pauli III. & Iulij III. & Gregorij XIII. Ex quibus locis etiam conſtat, hos coadiutores incorporari vltimatè Societati per tria tantùm vota ſimplicia; ita enim expreſsè declaratur in ipſo inſtituto locis citatis, & aliis, & expreſsè approbatur ab iſtis Pontificibus, præſertim à Gregorio XIII. Ratio autem ob quam hi religioſi tria tantùm vota emittunt, & non quartum, ex capite præcedenti num. 2. & 3. petenda eſt, nam eadem in illis eſt, quæ in profeſsis trium votorum, vt ibidem diximus. Hîc ergo ſolùm ſupereſt, vt dicamus cur hæc vota ſimplicia tãtùm ſint; in quo duo peti poſſunt: primum eſt quid deſit his votis quominus ſolennia ſint? Secundum eſt, quæ ratio mouerit B. Ignatium ob quam voluerit in hoc gradu nunquam admitti ad vota ſolennia, quibus poſſumus addere tertium, ſcilicet, quid neceſſe fuerit hunc gradum diſtinguere à gradu ſcholarium, aut in quo diſtingui poſsit, cùm omnium vota ſimplicia tantùm ſint.

Partitio præſentis in puncta tria.

Dubium primum quid deſit votis coadiutorum ſpiritualium formatorum quominus ſolennia ſint.

II. *Dubitandi ratio in hoc puncto.*

De primo dubio, multa eſſent à nobis tractanda, niſi ex dictis ſuprà in tomo 3. de ſolennitate voti eſſent perſpicua: Tota ergo ratio dubitandi eſt, quia hæc vota reddunt perſonas inhabiles ad matrimonium, & incapaces dominij omnium bonorum, tam retinendi, quàm acquirendi, & plenè ſubiiciunt voluntatem propriam alienæ, cum totali ſui traditione; quid ergo illis deeſt, quominus ſolennia ſint? Dicere enim quòd ex intentione fiũt, vt ſimplicia, & non vt ſolennia, non ſatisfacit, quia, vel eſt repugnantia in illa intentione; quomodo enim poteſt quis velle emittere votum, quod habet omnes effectus voti ſolennis, & nolle emittere votum ſolenne? vel certè aliquid aſsignare oportet, præter intentionem, quod hîc deſit ad voti ſolennitatem.

Euaſio occluditur.

III. *Reſolutio puncti.*

Dicendum verò nihilominus eſt; hæc vota tantùm eſſe ſimplicia, quod ſatis probant teſtimonia Pontificum: quia, vt tomo præcedenti oſtenſum eſt: ſolennitas voti pendet ex approbatione, & inſtitutione Eccleſiæ, Eccleſia autem non approbauit hæc vota vt ſolennia, ſed tantùm vt ſimplicia: ergo quæ ratio oſtendit ſaltem ita eſſe: quanuis non declaret cur ita ſit, vel quomodo potuerit Eccleſia approbare vota, quo ad illos effectus in ratione dubitandi poſitos, & non facere illa ſolennia: Secundò idem probat replica facta de intẽtione, quia effectus agentium non excedit intẽtionem eorum, ſed

ſed nec ex intentione vouentium, nec ex intentione Societatis admittentis, hæc vota ſunt ſolennia, ſed tantùm ſimplicia: ergo propria verò ratio eſt; quia hæc vota non fiunt vt abſolutè perpetua, ſed ſolùm ex parte vouentium; ex parte autem Societatis habent ſubintellectam illam conditionem, vt durent quandiu Societas hos religioſos retinendos iudicauerit. Vnde etiam fit vt in traditione, quæ per hæc vota fit, non ſit mutua obligatio eiuſdem rationis in vtroque extremo; nam ex parte religioſi eſt abſoluta viuendi perpetuò in Societate, quantum in ipſo eſt; ex parte autem religionis, non eſt ita abſoluta, ſed retinendo libertatem ad dimittendam liberam perſonam, in aliquo raro caſu, & ex grauiſsimis cauſis. Quòd enim hæc vota hoc modo, & ſub his conditionibus fiant, ſatis expreſsè declaratur in inſtituto Societatis. Primum in examine cap. 1. §. 9. vbi hæc vota vocantur ſimplicia, cap. autem 6. diſertè declaratur, *ex parte ipſorum coadiutorum ligari ad ſemper viuendum, & moriendum in Societate*, & nihilominus Societatem, vel eius ſuperiorem, qui commune bonum debet intueri, cùm expedire iudicauerit *poſſe eos dimittere, & à ſua congregatione ſeparare, & tunc illos omnino liberos, nullique voto obſtrictos remanere.* Et in declaratione additur, *id fieri non poſſe ſine cauſis iuſtiſſimis.* Idem repetitur 2. p. conſtit. cap. 1. lit. A. cap. 4. §. 3. & part. 5. cap 4. lit. B. & in Bullis Pontificiis citatis expreſsè approbatur, & confirmatur. Vnde conſtat contractum eſſe iuſtum, & ſanctum; in quo eadem eſt ratio, quæ de ſcholaribus ſuprà lib. 3. cap. 2. à num. 2. tractata eſt. Quòd verò hic modus traditionis, & votorum repugnet ſolennitati votorum, in tomo ſuperiori à nobis oſtenſum eſt. Votum enim ſolenne debet eſſe immutabile, vel omnino, vel ad ſummum per ſolam diſpenſationem raram, & grauiſsimam: hæc autem vota nō habent tantam immutabilitatem. Ex alio item effectu, manifeſtari poteſt, quia vota horum coadiutorum non habent vim dirimendi præcedens matrimonium ratum, qui effectus inſeparabilis eſt à profeſsione ſolennium votorum: ergo maior probanda eſt, eodem modo quo de votis ſcholarium lib. 4. cap. 2. id oſtendimus: eſt enim eadem ratio in vtriſque, vt conſideranti facile patebit: & ex his rationi dubitandi in contrarium adductæ ſatisfactum eſt.

Dicta conditiones quadrant votis Societatis.

Eadem repugnant votis ſolen.

Quid ad rationem dubitandi in n. praced.

Dubium ſecundum, cur dicti coadiutores ſpirituales ad profeſſionem ſolennem non admittantur.

IV. *1. Ratio dubitandi.* Circa ſecundum dubium in fine num. 1. propoſitum, maior videtur eſſe dubitandi ratio, nam hi coadiutores formati ſupponuntur in primis eſſe homines apti ad miniſteria Societatis ſpiritualia, & ſi non ad omnia & maiora, ſaltem ad multa, & ſatis grauia, & quidem maiora, quàm ſit ſola chori aſsiſtentia, propter quam ſolam in aliis religionibus multi religioſi recipiuntur, & ſolennem profeſsionem emittunt. Deinde ſupponuntur eſſe homines probatæ virtutis, & ſuæ religioni ſatis fideles, & digni qui poſt ſufficientem probationem ad vitam in Societate perpetuò agendam admittantur. Denique tantum de eis fidit Societas, vt quando aliàs non oberit, eos velit eſſe Rectores Collegiorum 4. part. conſtit. cap. 10. & ad Congregationem generalem, ſi opus fuerit, ſaltem pro negotiis tractandis eos admittat 8. part. conſtit. cap. 3. lit. A. & cap. 6. lit. B. & in 4. Congregatione generali can. 16. Cur ergo ad profeſsionem ſolennem non admittentur? *Confirm.* Accedit quòd hæc tanta graduum varietas in vno corpore Societatis, poteſt eſſe occaſio diuiſionis, aut ſcandali, vel minoris vnionis; non erat ergo multiplicanda ſine vrgenti neceſsitate, quæ in hoc ſpeciali gradu nulla apparet.

V. *Altera dubitandi ratio.* Atque eò maximè ſuperflua apparet hæc varietas, quòd vota ſubſtantialia horum coadiutorum quo ad materiam eadem omnino ſunt, & eodem modo fiunt, quo vota profeſſorum: nam & in voto obedientiæ, eodem modo explicant ſpecialiter eam promittere circa puerorum educationem 5. part. conſtit. cap. 3. §. 3. & 5. & in 2. Congregatione generali can. 20. & per votum paupertatis eodem modo profitentur ſe nihil habere nec in particulari, nec in communi, ac denique eodem modo publicè, & in manibus Prælati vota ſua emittunt; cur ergo non etiam ex parte Societatis vt ſolennia admittentur? Vbi etiam quæri poteſt, cur hi coadiutores alia vota ſimplicia profeſſorum non emittant, cùm profeſsi etiam trium votorum illa faciant: nam (vt cap. præced. dixi) hi omnes ſubſtantialiter ſunt in eodem gradu & munere, & alioqui iſti etiam ſunt membra perpetua Societatis, quæ oportet omnino cauere ab omni ambitione, & prætentione dignitatis extra & intra Societatem, ad quem finem dicta vota præcipuè ordinantur.

VI. *Vera reſolutio puncti.* Nihilominus dicendum eſt, non ſine magna cauſa B. Ignatium ita hæc ordinaſſe, & inſtituiſſe, ſufficienſque argumentum eſſe debet quòd Romani Pontifices expreſsè hanc inſtituti partem approbarunt: *Probatur authorit.* Paulus enim III. in Bulla ſpeciali de hoc gradu expreſsè declarat, hæc vota coadiutorum fieri cum illa conditione, vt obligent quandiu Societas huiuſmodi perſonas retinendas in ſuo munere iudicauerit, & non vltra; *nec propterea* (inquit) *ad aliquam ſolennem profeſſionem emittendam teneantur, neque ad eam aliter admittantur.* Gregorius autem XIII. in conſt. *Aſcendente Domino*, expreſsè declarat hæc tria vota eſſe ſimplicia, & per ea conſtitui hominem in certo Societatis gradu, idque ſpecialiter approbat, & confirmat. *Probatur etiam ab vtilitate multiplici.* Ratio autem inter alias, quæ fundatorem mouit, fuiſſe videtur, quia religioni vtiliſſimum, & ipſis religioſis minimè nociuum iudicauit, vt quoad fieri commodè poſſet, religio retineret debitam poteſtatem dimittendi omnes, qui ad religionis finem, & modum non ſeſe accommodarent; ſic enim & ipſa religio in ſua puritate meliùs conſeruatur, & ſecuriùs, ac vtiliùs poteſt proximis inſeruire, qui eſt ſcopus illius. Deinde commodiùs iudicauit Ignatius, vt hi qui dimittendi ſunt, liberi, quàm votis ligati, dimittantur, vt cum minori diſpendio vtriuſque partis fieri poſsit dimiſsio: graue enim eſt religioni extra ſe abiicere eum, qui adhuc verè religioſus eiuſdem religionis maneat. Ipſi etiam qui dimittitur graue onus eſt priuari religionis commodo, & iugum retinere. Vt ergo hæc dimiſsio ſuauius fieri poſsit, hoc medium tanquam commodius electum eſt. Itemque vt religioſi ipſi in maiori timore conſeruarentur, ſemperq; vigilantiùs viuerent.

VII. *Dicta vtilitates nō habent locum in omnibus membris Societatis.* Non potuit autem hæc conditio generaliter, in omnibus membris Societatis obſeruari: nam (vt Philoſophi aiunt) omnē mobile fundatur in aliquo immobili: quo certè principio ad veſtigandum Deum vſi ſunt, decuitque in hac religione eſſe aliqua principalia mēbra, quæ eſſent veluti columnæ & fundamenta eius, in quib. ipſa religio, quaſi immobilis eſſet: ideoque & ipſi indiſſolubili vinculo ligarentur, & ipſa religio ſe illis perfectè obligaret, nec votis liberos à ſe poſſet dimittere: Atque hi ſunt ſoli profeſsi quatuor votorum: extra illos verò, mens B. Ignatij fuit vt omnes alij dependentes ſemper eſſent à Societatis ordinata poteſtate. Hac ergo ratione voluit coadiutores ſpirituales in dicto gradu

gradu permanere, ſolumq́ per modum diſpẽſationis permiſit aliquos eorum ad profeſsionem trium votorum admitti, propter graues cauſas occurrentes, vt capite præcedenti declaraui, in quibus magis (ſuppoſitis dictis cauſis ac meritis) deuotioni eorum, qui admittuntur, quàm generali rationi inſtituti attenditur.

VIII. *Probatur tandem eadem reſolutio à carentia omnis detrimenti ſpiritualis.* Neque ex hoc modo inſtitutionis aliquod detrimentum his religioſis ſequitur: nam (vt in l. 3. ca. 2. num. 2. dixi) apud Deum nullo merito priuantur, propter talem conditionem ſuorum votorum; imò creſcunt quodammodo, quia liberaliùs ſe obligant, non expectantes ex parte religionis ſimilem obligationem. Item, quantum in ipſis eſt, æquè ſe tradunt Deo & religioni in perpetuum, nec eſt vllũ periculum de ſtatus perpetuitate & ſtabilitate, ſi ipſi velint debito modo ſe gerere; ergo nullo ſpirituali commodo priuãtur ex eo quòd ad profeſsionem ſolennem non admittantur: imò etiam inde iuuantur, quòd eo ipſo monentur, vt fideles ſuæ religioni ſint, ſuoque muneri, vt par eſt ſatisfaciant. Aliunde verò, vt conueniens ordo, in toto corpore religionis ſeruetur, expedit, vt vnuſquiſque gradũ ſuum agnoſcat, & ſciat ad quod miniſterium vocatus eſt; quia ergo hi nõ ſunt vt principales operarij, ſed vt adiutores eorũ; ideo oportuit diuerſo modo vniri religioni, quaſi dependenter à ſuperiori gradu, & cum ſubordinatione ad illum, vt ita debitus ordo, ſine quo Religionis vnitas ſtare non poteſt, conſeruetur.

IX. *Ad 1 argu. in n. 4.* Vnde ad primam rationem dubitandi in contrarium in n. 4. reſpondetur, non propterea hos religioſos non admitti ad profeſsionem ſolennem, quia non ſunt probatæ virtutis, vel quia non poſſint multa, & grauia miniſteria in Societate obire; ſed quia ad illorum perfectionem, & meritum ſatis eſt alio ſimpliciori modo Societati incorporari, & vt in ſuo gradu, & humilitate conſeruentur, id melius eſt, tum ipſis, tum etiam religioni, vt expoſuimus. Nec in exemplum adducendi ſunt mores aliarum religionum, quia Spiritus ſanctus eſt vnus, & multiplex, & diuerſis religionib. diuerſa tribuit inſtituta, iuxta varios fines earum. In aliis ergo religionibus in admittendis perſonis ſufficientibus ad profeſsionem, & religioſum ſtatum, conſideratur tantùm aptitudo ad propriam perfectionem, & ad ſummum ad officium chori, vel miniſteria diuini cultus, ſeu vitæ contemplatiuæ; in Societate autem inter principalia conſideratur aptitudo ad miniſteria erga proximos, & ideo etiamſi aliquis ſibi bonus eſſe videatur, non ſtatim ad ſolennẽ profeſsionem admittitur. Et præterea in hac religione, propter periculum, quod in his miniſteriis cum proximis eſſe poteſt, difficiliùs fit obligatio ex parte religionis, ita vt regulariter non fiat niſi ad eos, qui ſunt veluti fundamenta, & præcipua religionis membra. Nec etiam timenda hinc eſt diuiſio aut minor concordia animorum in hac religione, quoniam ſicut in eodem corpore varia membra diuerſa munera habent, & iuxta illa diuerſam habent diſpoſitionem, & vnionem cum toto, imò & diuerſam ſeu heterogeneam animæ informationem; vt dicitur libro 1. de anima cap. 2. à num. 26. & nihilominus omnia inter ſe perfectè vniuntur ad vnum corpus conſtituendum. Et ſicut in eodem myſtico corpore Eccleſiæ varij ſunt gradus, in ordine hierarchico, qui non ſolùm non impediunt corporis vnitatem; ſed maximè illam conſeruant, vt in diſp. 9. de fide ſect. 5. diſſeruimus; ita in hac religione, quę hierarchiam Eccleſiaſticam maximè imitatur, hæc varietas non impedit vnionem animorum, ſed potiùs illam perficit: maximè quia fundata eſt in humilitate, & charitate: nam qui maiora Dei dona acceperunt; & ideo in ſuperiori gradu conſtituti ſunt, alios non deſpiciunt, ſed potiùs honorant, & vt commilitones, & cooperatores ſuos amant, & vt Dei miniſtros, ac ſeruos venerantur. Ipſi verò qui in coadiutorum gradum aſciti ſunt, ſuam etiam ſortem amplexi, in vitæ candore, & humilitate Deo ſeruiunt, & alios, vt patres æſtimant; neque in hac diſtributione graduum intercedere debet ambitio ex parte ſubditorum, nec perſonarum acceptio ex parte Prælatorum; quia in eis non conſideratur honor, ſed onus, & maius Dei obſequium & proximorum auxilium.

Ad ſecundam rationem dubitandi in num. 5. patebit ſolutio à fortiori in num. 13. vbi differentias inter coadiutores, ac trium votorum profeſſos adducemus. *Ad 2. arg. in n. 5.*

Dubium tertium, in quo hic gradus coadiutorum ſpiritualium ab aliis, præſertim ſcholaſticorum, diſtinguatur.

Supereſt dicendum de tertio dubio in quo explicanda eſt differentia inter hæc vota, & vota ſcholarium approbatorum. Supponimus autem differentiam hanc non poſſe eſſe ſubſtantialem, quia etiam inter vota ſimplicia, & ſolemnia non intercedit: debet ergo eſſe moralis, nimirũ quoad aliquos effectus, vel conditiones, ad ſtatum vitæ pertinentes. Eſt autem per ſe valde conſentaneum rationi, vt aliqua huiuſmodi differentia conſtituta fuerit inter ſcholares, & coadiutores formatos, ſcholares enim, licèt veri religioſi ſint, vt libro 3. cap. 3. tractatum eſt, adhuc tamen ſunt aliquo modo in via, & in probatione, qui ſtatus quoad id, quod habet viæ, & probationis, non debet eſſe perpetuus, ſed habere aliquem terminum, cùm non ſit propter ſe, ſed propter talem terminum: ergo etiam in coadiutoribus requiritur aliquis ſtatus, qui ſit veluti terminus & approbatio vltima religionis in ſuo ordine. Atque hęc eſt prima differentia inter gradum ſcholarium, & coadiutorum à Religione intenta: quomodo autem exerceatur, & in quo poſita ſit, explicandum ſupereſt. Secundò ergo ex parte votorũ, & effectuum eorum, eſt differentia in voto paupertatis, quod in Societate reddit coadiutores incapaces dominij, & inhabiles ad hæreditatem, quem effectum in ſcholaribus non habet: vtrunque autem conſtat ex Bullis Pontificiis num. 6. allatis, à quibus hic effectus maximè pendet. In voto autem caſtitatis nullam inuenio differentiam quoad effectus, quia vtrorumque votum obligat ad perfectam caſtitatem, & inhabilitat ad matrimonium contrahendum, licèt neutrum dirimat præcedens matrimonium ratum. Idem ferè eſt de voto obedientiæ, niſi quòd coadiutores dum illud votum emittunt, exprimunt ſpecialiter curam circa puerorum eruditionem in doctrina Chriſtiana, ſicut profeſsi, ſed iam ſuprà libro 6. cap. 3. numero 9. diximus per hoc non addi ſpecialem aliquam obligationem voti. X.

Tertiò ac præcipuè differunt in ſtrictiore obligatione ex parte religionis. Si quis enim conſideret, quæ hactenus diximus, hæc vota ideo tantùm non ſunt ſolennia, quia non habent reciprocam obligationem, & perpetuitatem ex parte religionis, & in hoc cõueniunt vota ſcholarium, & coadiutorum. Diximus autem ſuprà in nu. 3. non ita hoc eſſe intelligẽdum, vt ipſa religio nullo modo obligetur: ſed vt non obligetur abſolutè, nec ſine facultate retenta ad remittenda talia vota: obligatur tamen aliquo modo ad non dimittendum quacumque ex cauſa, ob quam ſcholaris iuſtè demitteretur, ſed planè grauiore: itaq; vt rem magis explicemus, in hac XI.

In hac non dimittendi obligatione, ex parte religionis poteſt eſſe magis vel minus, & circa coadiutores formatos eſt longè maior, ideoq́; eorum vota magis accedunt ad perfectionem votorum ſolennium. Et ex hac maiori obligatione prouenit vt lōgè difficilius ſit expellere coadiutorem à Societate, quàm ſcholarem, nam ex pluribus cauſis poteſt hic expelli, interdum inuitus, interdum ex conſenſu illius & religionis. Coadiutor verò (vt ſentio) non tam pluribus, ſed ex earum grauiorib. quibuſdam dimitti poteſt. Vnde in 2. part. conſtit. cap. 1. lit. A. maior dicitur eſſe in horum dimiſsione difficultas, & lit. C. reſeruatur generali. Vnde in 2. 3. & 4. Congregationibus generalibus, vbi de officio vicarij agitur, in hoc profeſsis æquiparantur. In particulari autem non inuenio in Bullis vel conſtitutionibus declaratam hanc differentiam ſecundùm magis & minus, ſed arbitrio Generalis eſſe relictam, & ideo eam in particulari non definio, ſed prudenti zelo, & arbitrio Prælati committendam cenſeo. Experientia tamen mihi compertum eſt, longè difficiliùs coadiutores dimitti, rariùs enim hoc factum vidimus, illud verò ſæpius. Oportet ergo, vt cauſa nō temporalis, ſed ſpiritualis ſit; poſitiueq́; religioni contraria, & non tantùm negatiuè. In ſcholaribus enim ſæpe corporalis infirmitas ſufficit, maximè ſi ipſi id petant: in coadiutoribus autem formatis, non eſſet talis cauſa admittenda, etiam ipſis petentibus. In ſcholari præterea ſatis erit, quòd inutilis ad miniſteria religionis videatur, pro vt hæc latiùs l. 3. c. 9. ſunt expoſita: in coadiutore autem minimè, niſi etiam pernicioſus ſit. In ſcholari etiā, non oportet ſemper expectare, vt incorrigibilis ſit, ſed ſatis eſt, quòd difficilis naturæ ſe oſtendat: in coadiutore omnis curatio præmittenda eſt, ita vt priùs ſe incorrigibilem oſtendat. Denique quia ſcholaris adhuc in probatione eſt, non emendari, aut non meliorem fieri, erit ſufficiens cauſa dimittendi illū: in coadiutore autem minimè, quia iam cū talibus imperfectionibus, v. g. admiſſus eſt, non vt probetur, ſed vt probatus, & ideo licèt in eis maneat, expelli non poteſt. His ergo, & ſimilibus modis differentia hæc intelligi poteſt.

Cauſa ſufficientes ad dimittendū ſcholarem, non tamen coadiutorem formatum.

XII. Vnde ſit quartò, vt etiam quo ad exteriorem ſolennitatem vota hæc coadiutorum formatorum ſolennius fiant. Vnde 5. p. conſtit. cap. 4. §. 1. præcipiuntur fieri publicè in Eccleſia, vel ſacello coram domeſticis, & externis, & in manibus alicuius, qui illa admittat: quod non ita aſſeritur in votis ſcholarium; idque ad explicandam maiorem vnitatem cum Societate, maioremq́; obligationem, quæ ex parte Societatis reſpectu coadiutorum interuenit. Alia præterea differentia aſsignari poteſt, quoad conditionem prærequiſitam ex parte perſonarum ad huiuſmodi vota: nam in coadiutoribus formatis regulariter poſtulatur diuturnior experientia, & probatio, iuxta 5. part. conſtit. c. 2. §. 4. licèt verò certum tempus ibi non limitetur, ſicut de profeſsis trium votorum factum fuerat in § 3. In ordinationibus tamen generalium toti Societati communes, editi tum ann. 1606. pag. 225. in fine n. 5. tum etiam anno 1616. pag. 144. in fine, ſeptennium ſpecificatur, ad non differēdam ſuper illis informationem. Item requiritur quòd docti, vel ſufficienti doctrina inſtructi. Exam. c. 1. §. 10. & c. 6. §. 1. vbi etiam poſtulatur, vt ſint ſacerdotes. Denique hac ratione coadiutores ſpirituales, ex ſcholaribus ſiunt, & omnes hæ differentiæ ſequuntur ex prima; nam ſcholares adhuc ſunt quodammodo in via; hi verò iam in termino ſunt.

XIII. Vnde etiam conſtat, in his etiam omnibus conuenire coadiutores formatos cum profeſsis trium votorum, quanuis nonnullæ etiam differentiæ inter eos ex conſtitutionibus notari poſsint, præter eam, quæ eſt in ſolennitate votorum. Primò enim in his profeſsis determinatur tempus ſeptennij ante quod admitti non poſſunt ſecundùm conſtitutiones: de coadiutoribus verò non ſit certa limitatio, ſed arbitrio generalis relinquitur, quoad in ordinationibus expreſſum eſt, vt paulo ante notauimus. Ille enim modus profeſsionis (vt cap. 1. num. 6. dixi) eſt per modum cuiuſdam diſpenſationis, & ideo maior probatio ad illum requiritur, ſiquidem in eis anticipari ſeptennium non poteſt, in coadiutoribus autem non poteſt differri, ſaltem quoad informationem. Secundò de coadiutorib. expreſsè dicitur in citato §. 1. vt ſint ſacerdotes, de his verò profeſsis non ita expreſsè: tamen, vt ſuprà in dicto cap. 1. num. 2. aduertimus, in examine comprehenduntur hi profeſsi ſub coadiutoribus ſpiritualibus quia cap. 1. §. 8. expreſsè ſit mentio profeſſorum tantùm quatuor votorum, & in ſequenti ſoli coadiutores adduntur; vnde videntur ſub his comprehendi profeſsi trium votorum; ideoq́; omnia, quæ in eodem examine pro coadiutoribus ſpiritualibus requiruntur, eſſe intelliguntur neceſſaria his profeſsis: quorum vnum eſt ſacerdotium. Vnde 5. p. cōſtitut. c. 2. litt. C. in his profeſsis poſtulatur ordinariè, vt habeant ſufficientiam in literis, quæ ad confeſſarij munus benè obeundum ſatis ſit, niſi aliis Dei donis compenſetur. Vnde videtur ſupponi debere eſſe ſacerdotes, qui in munere audiendi confeſsiones poſsint exerceri. Atq; ita videtur quidem dicendum iure ordinario. Aliquando (vt ſuprà notaui lib. 6. cap. 1. num. 4.) admittuntur ad profeſsionem trium votorum aliqui ante ſacerdotiū, ſed illud eſt extra conſtitutiones, ob peculiares caſus occurrentes, qui in coadiutoribus ſpiritualibus locum non habent, & ideo nunquam in eis ſit hæc diſpenſatio.

1. Diſcrimen eorundem coadiutorū à profeſsis votorum trium.

Tertia differentia aſsignari poteſt, quia coadiutores formati non emittunt alia quinq; vota ſimplicia, quæ profeſsi quatuor votorum faciunt; illa verò promittunt profeſsi trium votorum, vt declaratum eſt in 4. Congregat. generali. decret. 39. vel Can. 10. Coadiutoribus enim non imponitur hoc onus, quia conſtitutiones ſolùm à profeſsis illa vota exigunt 6. p. cap. 2. §. 1. p. 10. § 6. Et quia in eis locis abſolutè dicitur, *Quicumque in Societate profeſsionem emiſerint*, vel *omnes profeſsi*, & non adhibet limitationem de profeſsione quatuor votorum, ideo de omnibus generaliter intellectum hoc eſt. Quanuis enim interdum illa vox abſolutè prolata ſoleat ſumi in conſtitutionibus, quaſi principaliori ſignificato, vt patet 5. p. cap. 2. §. 2. notauimuſque in libro præcedenti cap. 3. num. 3. tamen quia illa conſtitutio erat fauorabilis religioni, amplè interpretanda fuit. Item quia hi ſunt verè, & ſimpliciter profeſſi, & ideo comprehendūtur ſub regula generaliter, ac indefinitè obligante profeſſos. Ratio autem huius differentiæ eſſe potuit, quia profeſsi ſunt magis immobiliter coniuncti Societati, & poſſunt faciliùs admitti in Congregationibus generalibus, & ideo oportuit vt haberēt omnes obligationes, quas profeſsi habent ad inſtitutum Societatis in ſua puritate conſeruandum. XIV.

CAPVT III.

De Coadiutoribus temporalibus Societatis.

I.

HIc eſt vltimus gradus perſonarum Societatis, de quo pauca nobis ſuperſunt dicenda; quia in votis cum proportione ſumptis non differunt ab aliis coadiutoribus ſpiritualibus: in miniſteriis autem, & obligationibus eorum nulla ferè ſpecialis difficultas occurrit. Primùm ergo ſupponendum

Eſſe in Societate gradum Coadiutorū tempor. & quaſit huius nominis ratio.

dum eſt, præter eos, qui ad ſpiritualia miniſteria peragenda in Societate recipiuntur, aliquos admitti, vt eorum actionibus occupentur, quæ ad corporis ſuſtentationem, & alias externas, & corporales exercitationes neceſſariæ ſunt; & hos *Coadiutores temporales* vocamus, appellatione quidem ſatis religioſa, & accommodata. Coadiutores enim vocantur, tum, vt vel ipſa voce, quædā æqualitas, & modeſtia religioſa ſignificetur; non enim vt famuli, aut ſeruitores æſtimandi ſunt, ſed vt fratres, Socij, & adiutores noſtri, ſicut Martha Chriſto de ſorore dicebat, *Dic ergo illi vt me adiuuet*, Luc. 10. Et Luc. 5. *Simon, & alij annuerunt ſociis, qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos.* Verbum ergo adiuuandi Societatis cuiuſdam, & æqualitatis eſt, & ideo ab eo Coadiutores appellantur: tum etiam, vt ſignificetur eos coadiuuare in ipſomet opere, quod alij pertractant; hoc enim nomine appellantur in Scriptura, qui cooperabantur Apoſtolis in prædicatione Euangelij, vt ſuprà cap. 1. num. 4. vidimus in Paulo ad Philipp. 2. & 4. & epiſt. ad Philem. ſic ergo dicuntur in Societate *Coadiutores*, non ſolùm, qui immediatè in ipſis ſpiritualibus miniſteriis adiuuant; ſed etiam qui mediatè parando ea, quæ ad talia miniſteria neceſſaria ſunt: ſicut corpus dici poteſt animę adiutor, etiam ad intelligendum, quia licèt non ſimul cum anima intelligat, miniſtrat tamen ea, quæ ad intelligendum ſunt neceſſaria, & animæ intelligenti ſuo modo cooperatur. Hac ergo ratione additur particula illa *temporales*, vt diſtinguantur ab ſpiritualibus, vtrique enim ad ſpiritualia adiuuāt, ſed non eodem modo, nam ſacerdotes adiuuant partem aliquam ſpiritualium miniſteriorum præſtando, cæteri verò temporalia peragendo, liberos illos relinquunt ad ſpirituales occupationes, & hoc modo etiam in eis illos adiuuant.

II. *Primum corol. de neceſsitate huius gradus, & eius cauſa.*

Atque hinc conſtat primò quæ fuerit neceſsitas huius gradus in Societate, tota enim ad hoc refertur, vt ſacerdotes vel qui ad ſacerdotium præparantur, liberiùs, & impenſius poſsint in ſpiritualibus actionibus erga Deum, & ſeipſos, & in ſtudiis, ac miniſteriis erga proximos occupari. Tria enim præcipuè ſunt, in quibus operarij Societatis à coadiutoribus temporalibus iuuantur. Primò in his, quæ ad corporis ſuſtentationem neceſſaria ſunt, in quibus omnia, quę ad victum, veſtitum, habitationem, & rerum temporalium negotiationem, ac procurationē pertinent, comprehenduntur. Quanuis enim in his poſsint etiam ſacerdotes, & coadiutores ſpirituales interdum occupari, id ſolum eſt dirigendo, & ordinando, ac præſidendo his, quæ grauiora ſunt; maioremque authoritatem in miniſtro requirūt; executio autem ſine coadiutorum temporalium auxilio fieri commodè non poteſt. Secundò iuuatur maximè Societas ab his fratribus in his, quæ ad cultum diuinum pertinent, in ſacellis, & Eccleſiis, ſacrarum veſtium, & rerum omniū, quæ ad templorum ornatum, & ſacroſanctæ Euchariſtiæ decentiſsimam cuſtodiam ſacrificiique oblationem pertinent, diligentiſsimam curam gerendo. Tertio adiuuant in miniſteriis erga proximos, vel domi eos cum charitate recipientes, eorumque neceſsitatibus, quantum in ipſis eſt, ſubminiſtrantes, & extra domos Socij operariorum exiſtentes: nec enim decet, vt ſoli incedant, nec poſſunt ſacerdotes ſibi inuicem comites, & ſocij eſſe: quia multum in miniſteriis impedirentur.

III. *Huius gradus exemplū ex Act. 6.*

Ob has ergo cauſas neceſſarius fuit in Societate hic perſonarum gradus. Cuius nonnullum exemplum poſſumus ſumere ex Actor. 6. vbi Apoſtoli dixerunt, *Non eſt æquum nos derelinquere verbum DEI, & miniſtrare menſis*: & ideo ordinarunt ſeptem Diaconos, quibus miniſterium illud committerent. In quo exemplo non æqualitas in omnibus, ſed proportio tantùm attendenda eſt: illi enim miniſtri fuerunt Diaconi ordinati ad miniſterium altaris, ſiue tunc ſtatim cùm electi fuerunt ad miniſterium menſarum, ſiue aliquanto pòſt: quod alibi diſputatur: noſtri autem coadiutores ad nullum clericatus gradum per ſe aſſumuntur, quia Diaconi non ordinantur per ſe primò ad temporale miniſterium, ſed ad ſpirituale, tam in ſacrificio ſolenniter, & immediatè ſacerdoti miniſtrando, quàm in verbo Dei, & adminiſtratione aliquorum Sacramentorum, ſi neceſſe fuerit: ſecundariò autem illis commiſſum eſt miniſterium diſtribuendi communes eleemoſynas inter pauperes, & viduas, noſtri autem coadiutores immediatè non aſſumuntur ad ſpirituale miniſterium: & ideo nullam ordinationem requirunt. Proportio ergo ſolùm conſiſtit in hoc, quòd ſicut Apoſtoli, vt verbo Dei vacarent, à corporali miniſterio etiamſi eſſet charitatis, & miſericordiæ, abſtinuerunt, aſſumendo aliquos, qui eos in illo opere iuuarent: ita Societas exonerat operarios, & ſcholares ab his miniſteriis temporalibus propter altiora opera, & coadiutores ſumit, quibus iuuentur: & ſicut illi coadiutores Apoſtolorum ex clero aſſumpti ſunt, ita hos noſtros coadiutores religioſos eſſe, & ex eadem religione aſſumi decentiſsimum fuit.

Vide Salm. & Lorin. Bellar. de ordin. cap 6. a. §. ad confirmationē. Vaſques de ordin. diſputat. 236. a. c. 4.

IV. *Obiectio contra dictum gradum.*

Et hinc facilè ſoluitur ſi quis obiiciat, olim in reformatis religionibus non fuiſſe in vſu hanc diuiſionem officiorum inter religioſos, ſed omnes fuiſſe ſolitos in his humilioribus, & corporalibus miniſteriis ſucceſsiuè, ſeu viciſsim per hebdomadas inſeruire, vt conſtat ex Baſilio de inſtit. Monach. ſerm. 1. circa finem, *Porrò* (inquit) *quæ neceſſariò in communi conuentu tractanda miniſteria ſunt, ea mutatis in orbem vicibus circumaguntur, biníque ſingulis hebdomadibus neceſſarium omni in hoc genere munus explento, vt & humilitatis merces communis ſit, neque cuiquam facultas cæteros ſuperandi in rebus, etiam laudabilibus amplior detur, & vt æqualiter à laborib. requieſcere omnes poſſint, &c.* Et hanc conſuetudinem per cunctam Meſopotomiam, Palæſtinam, & Cappadociam, & totum Orientem ſeruatum eſſe teſtatur Caſsianus lib. 4. de inſtitutis renunc. cap. 19. ſingulis (inquit) hebdomadibus viciſsim fratres ad hæc officia ſibi reddenda ſuccedunt, ita vt ſecundùm Cœnobij multitudinem, miniſtrorum quoque numerus deputetur. Eandem ſeruari præcipit S. Benedictus cap. 35. Regulæ. *Reg. Bened.*

V. *Eius dilutio.*

Reſpondemus enim, inprimis diuerſum fuiſſe inſtitutum antiquarum religionum, & noſtræ; illæ enim erant religiones monachorum, qui tunc non ordinabantur ſacerdotes, niſi rariſsimè, vt ſæpe dictum eſt, nec in ſpiritualibus alicuius ordinis miniſteriis, aut ſtudiis, ſed in corporalibus laboribus, ſeu actionibus, verſabantur: & ideo non indigebant aliis coadiutoribus, cùm ipſi nullam haberent conuenientem excuſationem, quo minus per ſe poſſent, cum fraterna æqualitate, & diſtributione, hæc munera obire: in Societate autem fieri minimè poterat, propter ſtudium, & miniſteriorum ſpiritualium occupationem, vt dictum eſt. Quam exceptionem addit in ſua Regula S. Benedictus, dicens excuſari ab eis muneribus debere, qui in rebus maioris vtilitatis occupati fuerint. Et Caſsian. ſuprà cap. 22. refert apud Ægyptios, *quibus* (inquit) *maxima cura eſt operis*, non fuiſſe hebdomadarum viciſsitudinem, ne ſub occaſione huius officij omnes ab operum canone impedirentur. Quam conſuetudinem iam obſeruant monachales ordines, quia iam literis incumbunt, & ordinantur ſacerdotes: adeò, vt nomine monachorum regulariter illi tantùm intelligantur, qui ad chorum ſunt deputati; qui verò ad temporalia miniſte-

miniſteria recipiuntur, conuerſi vocantur c. *non dubium*, cap. *ex tenore*, cum ſimilibus, de ſentent. excommun. vel aliis etiam nominibus. Denique ne in Societate, quoad fieri poſsit, deſit egregiũ charitatis, & humilitatis illorum monachorum exemplum, vſu receptum eſt, vt tam ſcholares, quàm ſacerdotes, etiam ſuperiores per hebdomadas tẽpore corporalis refectionis aliquid muneris in culina, ac triclinio exerceant; & per annum præſertim feriarum tempore his humilitatis officiis exerceantur, quod ſpecialiter, ab antiquioribus ſacerdotibus, & qui aliis præſunt, obſeruari ordinauit B. Ignatius 3. p. conſtit. c. 1. §. 19.

De hoc more P. Claud in inſtructione ad ſcholares num 4.

VI. *2. Corol de num perſonarum huius gradus.* Secundò colligitur ex dictis, qua menſura recipi debeant in Societate coadiutores, & quæ dotes in eis requirantur. Menſura enim eſſe debet neceſsitas miniſteriorum ad eos ſpectantium; tot enim recipi debent, quot neceſſarij fuerint ad iuuandam Societatem in his, quæ diximus, & non plures. Ratio enim, & menſura mediorum ex fine ſumenda eſt, & ars non pluribus inſtrumentis vtitur, quàm ad ſuũ finem indigeat. Item quia alias multa ſequuntur incommoda: nam vel Societas grauabitur pluribus perſonis, quàm alere poſsit, vel priuabitur aliis operariis ad miniſteria ſpiritualia neceſſariis; & prætereа ipſimet coadiutores otioſi magna ex parte erunt, ſi in ſuperabundanti numero recipiantur: debent ergo recipi in menſura ſubleuandis oneribus domorum, & Collegiorum Societatis accommodata; & ita ſtatuitur p. 1. conſtitut. c. 2. §. 1. lit. A. 3. p. c. 2. §. 7. p. c. 3. §. 2. & Regula 39. Prouinc. Exempla numeri coadiutorum habes in formula acceptandi Collegia.

VII. *De qualitatibus eiuſdẽ gradus.* Atque his locis etiam deſignantur conditiones, & partes, quæ in huiuſmodi perſonis deſiderantur, quæ omnes eò tendunt, vt ad finem intentum, prout ratio prudentiæ requirit, ſint accommodati: itaque ex parte corporis requiruntur vires, ſanitas, &c. ſuſtinendis laboribus ſufficientes: ex parte verò animæ aptos ad deuotionem, & virtutem, & ad eam propenſos, & bonæ, ac facilis naturæ, quoad fieri poſsit, & præſertim, quòd forte Marthæ contenti ſint. Vnde licèt in eis iudicij capacitas, & ars aliqua, vel ſufficiens ad illam ingenium deſiderari poſsit; literæ autem vllæ non poſtulantur, nec eis conceditur, vt in Societate plus literarum addiſcant, quàm ante ingreſſum in illam ſciebant, ita in Examine c. 6. §. 6. Imò ſi legere, & ſcribere antea neſciebant, ſine facultate generalis id addiſcere non poſſunt, vt in regula 14. ex communibus dicitur. Habeturque ſimilis inter Regulas S. Franciſci c. 10. vbi de ſuis fratribus, ait, *Non curent literas diſcere, qui literas neſciunt.* Vbi generaliter quidem de ſuis fratribus loqui videtur; mens autem eius fuiſſe videtur, vt qui omnino ſine literis ingrediuntur, quia nõ ad literarum munera recipiuntur, de literis nõ curẽt, ſed in qua vocatione vocati ſunt permaneant, iuxta Apoſtoli conſilium 1. Corinth. 7. Atque ita Cordub. ibid. quæſt. 7. Bonauent. in expoſitione Regulæ c. 10. & alij.

VIII. *3. Corol. De perfectione requiſita ad hunc gradũ ex parte votorum.* Tertiò infertur ex dictis, quàm ſit perfectus hic gradus Societatis in ratione religioſi ſtatus, quod cõſiderari poteſt, vel ex parte votorum, vel ex parte finis, & actionum, ad quas ordinatur. Et in primis in votorum vinculo non differunt, formaliter loquẽdo, vt ſic dicam, ab ſcholaribus approbatis, vel à coadiutoribus ſpiritualibus formatis, ſecundùm tempora diuerſa. Bis enim vota Societatis emittũt, & in eam incorporantur. Primò poſt biennium per vota ſimplicia eiuſdem omnino rationis cum votis ſcholarium approbatorum admittuntur. Vnde dici tunc poſſunt coadiutores approbati. In eiſque nouitiatus per biennium, & cum eiſdem ſpiritualibus exercitiis & experimentis, ſicut in cæteris omnibus poſtulatur. Poſt diuturniora verò experimenta (quæ ſaltem per decennium iuxta conſuetudinem Societatis durant, quamuis in rigore legis nullum certum tempus habeant præter arbitrium prudens ſuperioris iuxta quod in formula data à P. Claudio Aquauiua, decennium circiter in Societate, & annus ætatis 30. determinatur) incorporantur intimius Societati per vota coadiutorum formatorum, vt habetur in Examin. cap. 6. §. 7. 2. p. conſtitut. cap. 1. quæ omnino eiuſdem rationis ſunt cum votis coadiutorum ſpiritualium; & ideo nihil aliud de illis dicendum ſupereſt, quoad eorum materiam, vel obligationem. Ad profeſsionem autem ſolennem non admittuntur hi religioſi eiſdem rationibus, quibus ne coadiutores ſpirituales, vt cap. præced. in puncto 2. vidimus, quæ in his à fortiori locum habent. Præſertim, quia illi non efficiuntur clerici: hæc autem religio propria clericorum eſt, vt diximus lib. 1. cap. 5. Sufficit ergo illis in ſancta humilitate Deo conſecrari, nam quantum eſt ex parte illorum nihil diminuitur de merito apud Deum, eo quòd ſolennia vota non emittant; &, ſi religioſe viuant, tam indiſſolubilem habent cum religione vnionem, ac ſi ſolennem profeſsionem emiſiſſent, ſuntque verè, ſubſtantialiter, ac perfecti religioſi, vt Gregor. XIII. declarauit. Nihil ergo in hac parte relinquitur, quod deſiderent.

Ex parte autem finis, & actionum; ad quas eorum ſtatus ordinatur, habent ſine dubio gradũ ad magnam perfectionem acquirendam aptiſsimum, & (in quo alios quodammodo ſuperant) ſecuriſsimum. Nam in primis participant totam illam partem vitæ contemplatiuæ, quam Societas in omnibus ſuis membris profitetur. Debent enim eſſe deditі exercitiis ſpiritualibus, & mentalibus, & ſuis temporibus orationi, examini conſcientiæ, lectioni ſpirituali, & meditationi deputatis, vacare. Et quamuis ſacrum non faciant, nec officium Canonicum recitent, audire tamen Miſſam quotidie debent; imò & Roſarium Virginis, vel etiam eius officium, licèt non ex regula, ex pia tamen conſuetudine recitare, prout lib. ſeq. cap. 2. numer. 2. exponemus. Præter hæc verò (quod Baſil. regul. 37. ex fuſioribus valde commendat) cùm actiones eorum externæ ſint, & corporales, non multum animum diſtrahunt, quo minus poſsint frequenter circa Deum verſari; vel eum præſentem in ſuis laboribus habendo, vt idem Baſil. in 5. earundem regularum & c. 7. conſtit. monaſt. hortatur: vel in eum omnia, quæ agunt referendo, & auxilium poſtulando. Itaque magnam poſſunt perfectionem vitę contemplatiuæ in hoc ſtatu comparare. Vnde etiam fit, vt perfectionem antiquorum monachorum multum imitentur: illi enim, & clerici non erant, & poſt laudes ſuis temporibus Deo decantatas, manibus laborabant, vt ſe vel alios pauperes ſuſtentarent; hi verò, & ſua etiam tempora, quibus Deo mente pſallant, & ore deprecentur, habent; & poſtea manibus laborant, non vt aliquid temporale comparent, quo ſe, vel alios ſuſtentent, ſed vt miniſtros Euangelij adiuuent, eiſque miniſtrent. Ex quo vlterius ſequitur, vt partem Marthæ, non ſolùm corporaliter, ſed etiam ſpiritualiter participent. Nam licèt proximè circa corporalia occupentur, tamen quia illa ſunt media ad proximos ſpiritualiter iuuandos, & ſub ea intentione aſſumuntur; ideo fructum & meritum ſpiritualium actionum circa proximos participant. Præterquam quòd ipſi debent ad ſalutem proximorum ſuo modo cooperari tum familiaribus colloquiis, vt in c. 6. examinis §. 4. habetur, tum maximè exemplo, & præſertim patientia, & charitate omnes alacri animo ſuſcipiendo, eorumque neceſsitatibus ſumma diligentia ſuccurrendo IX.

Item ex parte finis perfectio multis modis oſtenditur.

rendo, & ſi neceſſarium fuerit omnium onera portando, & ſuſtinendo. Tandem hinc etiam meritò conſequuntur, vt omnium bonorum operum, ac meritorum Societatis participes ſint, & illius gratiis non minus, quàm cæteri profeſsi perfruantur, vt habetur in Bullis Pauli III. Iulij III. & Greg. XIII.

CAPVT IV.

Quot ſint gradus perſonarum in Societate, & quomodo inter ſe diſtinguantur, ex dictis colligitur.

I. *Tres tantũ eſſe gradus perſonarum in Societate.*

EX dictis in hoc & ſuperioribus libris circa varios gradus perſonarum Societatis, facile colligi poteſt quot illi ſint, & quæ inter illos diſtinctio intercedat. Poteſt autem hæc diſtinctio membrorum Societatis dupliciter fieri; ſcilicet vel iuxta diuerſa vincula cum ipſa Societate per vota aliquo modo diuerſa; vel per miniſteria, ad quæ proximè talis perſonarum ſtatus ordinatur; & vtroq; modo tres tantùm ſunt ordines perſonarum: priori modo diſtinguuntur in Societate *ſcholares approbati, formati, coadiutores, & profeſſi*: nam hi omnes habent inter ſe differentiam in modo votorum, ac vinculi cum Societate, vt ſatis explicatum eſt lib. 3. 6. & in hoc 7. nec oportet augere hanc partitionem propter coadiutores temporales, vel ſpirituales, quia illi omnes, quoad vota eandem rationem habent, vel inter ſe cùm formati ſunt, vel cum ſcholaribus, quando ſimpliciter poſt biennium admittũtur. Et ita quoad hoc æquiparatur in 4. Congreg. can. 1. & ſuo etiã modo in 7. Congreg. can. 23. Vnde clarius comprehendendo omnes, *ſcholarium* nomine ſublato, dicere poſſumus in Societate alios eſſe religioſos *approbatos*, alios *formatos*, alios *profeſſos*, vel quoſdam eſſe religioſos quidem ſubſtantialiter, nondum tamen in vltimo termino cõſtitutos: alios verò qui iam ſunt in termino abſque ſolenni profeſsione, alios verò profeſſos. Et eadem ratione non oportet ibi diſtinguere plura membra propter profeſſos trium, vel quatuor votorum, tum quia profeſsi trium votorum & pauci ſunt, & magis ex diſpenſatione, quàm ex lege ordinaria, tum etiam, quia in modo vinculi, aut votorum, non differunt à cæteris profeſsis, ſed ſolùm in numero votorum, & ideo aliquando comprehenduntur ſub gradu profeſſorum, vt 5. p. conſtit. c. 1. lit. A.

1 Collectio horum triũ graduum ex votis, quæ nuncupant.

II. *Altera collectio ex miniſteriis quæ obeunt.*

At verò diſtinguendo hos gradus ex miniſteriis, tres etiam inueniuntur, diuerſo tamen modo: ſic enim numerandi ſunt *ſcholares, operarij*, & *coadiutores temporales*. Miniſteria enim Societatis, aut ſpiritualia ſunt, aut corporalia: ad hæc poſteriora recipiũtur coadiutores temporales. Priora verò, aut conſiderantur in ſeipſis, aut in via, & præparatione ad illa; in hoc ſecundo ordine verſantur *ſcholares*, in alio verò reliqui omnes, qui iam ex officio, & ſtatu ſuo ad illa exercenda miniſteria deſtinati ſunt, quos *operarios* appellamus, & ſub illis *tam coadiutores ſpirituales formatos*, quam *profeſſos trium, vel quatuor votorum* comprehendimus. Et ita intelliguntur facile omnia, quæ de his gradibus, tam in bullis Pontificiis, quam in conſtitutionibus noſtris inueniuntur.

III. *Varietas ingredientium in Societatẽ.*

Et quidem in examine cap. 1. §. 7. & ſequentibus, quatuor claſſes perſonarum Societatem ingrediẽtium, diſtinguuntur; tamen reuera non additur aliquis gradus, ſed ibi magis diſtinguitur intẽtio, vel diſpoſitio ingredientium. Nam interdum recipiũtur definitè, ad aliquem ex dictis tribus gradibus, & ita diſtinguuntur tres claſſes ingredientium; aliquando verò recipiuntur indefinitè ad eum gradũ, qui ſuperiori viſus fuerit. Et ita additur quarta claſſis, quæ vocatur *indifferentium*, quæ non pertinet ad gradus perſonarum Societatis, ſed ad claſſem *nouitiorum*, vt ſic dicam: nam in eis ſolis poteſt eſſe claſſis indifferentium, quia expleto biennio determinandi ſunt omnes ſaltem ad ſtatum ſcholarium, vel coadiutorum temporalium, vt in quarta congregatione generali decreto 37. ſeu can. 2. declaratũ eſt: vbi conſiderandum eſt etiam hoc modo regulariter loquendo non poſſe diſtingui niſi duas, vel tres claſſes: quia nouitij, vel ad temporalia miniſteria, vel ad ſpiritualia recipiuntur: pauci autem recipiuntur ex parte Societatis indeterminati inter hæc duo membra, licèt ex parte ſua omnes debeant indifferentes ingredi: aliquando verò poſſunt aliqui recipi cum ea indifferentia; & ita conſtituuntur tres ordines nouitiorum. Inter quos qui recipiuntur ad ſpiritualia miniſteria, conſequenter admittuntur definitè ad gradum ſcholarium, indefinitè verò ad gradum profeſſorum, vel coadiutorum: raro enim poteſt à principio fieri hęc diſtinctio, donec in ſtudiis perſonæ probentur. Aliquando verò cùm perſonæ ſunt prouectæ ætatis, aut literatæ, poſſunt à principio cùm recipiuntur, ad gradum profeſſorum, vel coadiutorum deſtinari; & ita intelligenda eſt illa partitio: & ad eandem doctrinam facile accommodantur, quæ de quatuor acceptionibus Societatis dicuntur 5. p conſt. c. 1. lit. A. Nam in prima comprehenduntur nouitij, & ita ſolùm tres gradus membrorum propriè dictorum Societatis relinquuntur.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI OCTAVI.

De mediis quibus ad ſpiritualem profectum & perfectionem ſuorum religioſorum Societas vtitur.

Cap.I. AN, & *quantum debeant religioſi Societatis ex vi ſui inſtituti mentalibus exercitiis vacare.*

II. *An religioſi Societatis ad aliquas orationes vocales ex vi ſui inſtituti teneantur.*

III. *An ad frequenter celebrandum, vel communicandum religioſi Societatis ſpecialiter obligentur.*

IV. *An confeſſionis vſus, & frequentia conuenienter in Societate inſtituta ſit, ac primùm de generalibus confeſſionibus.*

V. *An reſeruatio peccatorum quæ in Societate fit, ſit conueniens.*

VI. *De charitate in vniuerſum tam erga Deum, quàm erga proximum, quam Societas IESV à religioſis expetit.*

VII. *De mediis in particulari pro charitate erga proximos, domeſticos, ſeu fratres, ac primùm de negatiuis, conſiſtentibuſve in omiſſione.*

VIII. *De mediis poſitiuis, ſeu quæ in actione conſiſtunt.*

IX. *De mediis, quibus ad ſolidas virtutes infra theologales, perfectamque animi moderationem religioſi Societatis promoueantur.*

LIBER OCTAVVS.

De mediis, quibus ad propriam perfectionem acquirendam Societas vtitur.

EXplicatis votis omnib⁹ Societatis,& variis perſonarũ ordinibus , qui ex eis oriuntur, dicendum ſequitur de actibus, ſeu miniſteriis, in quibus perſonæ Societatis exerceri, & occupari debent. Ordinatur autem hæc religio, vt vidimus, primò quidẽ ac per ſe, ad ſuorum membrorum ſpiritualem perfectionem, deinde verò proximorum: & ideo priuſquam de miniſteriis erga proximos dicamus; de mediis, quibus ipſa religio in ſe, & in ſuis membris ſpiritualiter perficitur, dicendum eſt; hæc autem media quædam ſunt merè interna; per quæ anima immediatè coniungitur Deo dum æterna meditatur, conſcientiam recognoſcit, & in interioribus actibus virtutum omnium verſatur; alia ſunt externa, quæ ſubdiſtingui poſſunt, in ea, quæ per ſeſe, & ex opere operato animam ſanctificant, vt ſunt ſacrificium, & ſacramenta, & in ea, quæ ex opere operantis, vt ſunt exteriores exercitationes virtutum. De his ergo omnibus ex profeſſo dicendum eſt, & diſtinctius explicabimus aliqua, quę in primo lib. cap. 5. & 6. tacta ſunt, quæ verò à c. 7. & deinceps ſufficienter tractata ſunt, hic omittuntur.

CAPVT I.

An, & quantum debeant religioſi Societatis ex vi ſui inſtituti mentalibus exercitiis vacare.

1. Aſſertio Mentalia exercitia nõ ſunt ſub præcepto rigoroſo.

Eius ratio.

I. QVoniam duplex eſt obligatio, alia rigoroſa, & præcepti: alia regulæ religioſæ, ac perfectionis, in toto hoc libro obligationem poſteriori modo ſumimus; quia ſupponimus, quod etiam lib. 4. cap. 12. n. 13. attigimus, regulam Societatis non inducere rigoroſam obligationem: vbi autem ex alio capite oriri potuerit, id ſpecialiter adnotabimus. In præſenti ergo conſtat primò, mentalia exercitia, quæ ſunt conſcientiæ examinatio, meditatio, contemplatio, & in vniuerſum mentalis oratio, nõ cadere ſub obligationem rigoroſam non ſolùm propter rationem dictam, ſed etiam quia humanum præceptum non fertur per ſe in huiuſmodi actus: quia vel non poteſt, vt lib. 4. de legib. cap. 12. docuimus; vel licet poſsit mediante voto obedientiæ, certè non expedit propter periculum maioris mali; & circa hoc videri poſſunt quæ in tract. 4. libr. 2. de oratione mentali c. 4. diximus. Dico autem *per ſe*, quia ratione alterius actus exterioris interdũ præcipi poteſt vt in præſenti recogitatio peccatorum, vel examinatio conſcientiæ poteſt præcipi ratione confeſsionis; tunc verò ſolùm eo præcepto præcipitur, quo ipſa confeſsio, de quo infrà in c. 4. dicemus. Poteſt etiam interdum aliqua exterior actio, vel otium, præcipi propter hos interiores actus, vt ſi præcipiatur lectio propter meditationem, vel vacatio ab ſtudio propter contemplationem. Sed tũc etiam non præcipitur rigoroſius actio vel emiſsio exterior, quàm interior meditatio: cùm ergo hæc rigoroſè non præcipiatur, nec cætera etiam, quę ad ipſam ordinantur.

2. Aſſertio, ſunt tamen ſub regula.

Secundò verò dicendum eſt, religioſos Societatis, ex vi ſuæ regulæ teneri ad exercendos huiuſmodi actus temporibus præſcriptis: ſic enim non repugnat actus, etiam mentales, cadere ſub regulam religioſam cùm illius profeſsio, & aſſumptio volũtaria ſit, ſicut in voto obedientiæ in citato c. 12. lib. 4. expoſuimus. Probatur ergo aſſertio ex 3. p. conſt. c. 1. §. 20. *Omnes ſuum tempus rebus ſpiritualibus impendant, & deuotioni quærendæ pro menſura diuinæ gratiæ ſibi communicandæ inſiſtant.* Quæ verba habentur etiam in reg. 21. ex generalibus, & ſimilia reg. 1. ex communibus, quam infrà à n 4. expendemus. Vbi etiam declarabimus, quod, & quãtum hoc tempus ſit, quod etiam attigimus ſuprà in lib 1. cap. 6. numer. 4. Solùm hîc addendum eſt ab hac obligatione nullos excipi etiam profeſſos, & quibuſuis miniſteriis occupatos. Nam regula generalis, nec exceptionem vllam facit, quia reuera nec neceſſaria, nec rationabilis erat: vbi enim neceſſaria eſt, non omittitur; vt videre licet in regula 4. ex communibus, cum ſimilibus. Quin potiùs de profeſsis ſignatim dicitur 6. p. conſt. c. 3. §. 3. debere in domibus eam partem regularum obſeruare, quæ illis communis eſt: conſtat autem hanc partem mentalium exercitiorum maximè conuenientem eſſe eorum ſtatui, & conditioni: adſtringuntur ergo omnes eadem regula, & ita poſtea in 4. congreg. decret. 16. vel can. 11. ſtabilitum fuit. II.

Probatur ex conſtit.

Hæc aſſertio valet in profeſſis.

Obiectio contra nunc dicta de profeſſis.

Dices in 6. p. conſtit. c 3. §. 1. de profeſsis dicitur, nullam eis regulam pręſcribi, quoad ſpiritualia hęc exercitia, eo quòd certum ducatur eos viros ſpirituales futuros, & qui ſic in via Chriſti D. profecerint: vt in ea currere poſsint. Hoc autem ita intelligendum eſt, vt eis non intelligatur per regulã prohibitum, quin vltra tempora ſpiritualibus exercitiis omnibus definita, poſsint aliquid addere: imò in ea conſtitutione tacitè admonentur, vt id faciãt, quantum *diſcreta charitas vnicuique dictauerit*, & adhibito conſilio confeſſoris. Igitur profeſsi ex vi regulæ non limitantur ad ſola opera religionis, ac diuini cultus, quæ pro tota communitate Societatis præſcripta ſunt: & in hoc ſenſu dicitur eis non præſcribi regulam circa hæc opera, non quia non obligentur generali regula, ſed quia per illam non prohibentur, quò minus aliquid addant: quin potius ab eis hoc deſideratur, & ſperatur: in hoc enim quod addendum eſt, non præſcribitur regula, quia non poteſt eſſe vniformis, cum nec vires omnium eædem ſint, nec occupationes, &c. Hæc eſt ergo differentia inter profeſſos, & ſcholares Societatis, quòd ſcholaribus ita ſunt definita ſpiritualia III.

exerci-

exercitia & tempora eorum 4.p.conſtit.cap.4. & in Congreg.1.generali decreto 97.& in 2.decreto 29.& in 4. decreto 5.& can. 6. vt ſine facultate ſuperiorũ nihil eis addere poſsint: quod meritò ita pręſcriptũ eſt; tum propter ſtudiorum labores, tum etiam, quia in eo ſtatu, nondum ſupponuntur adeò in rebus ſpiritualibus exercitati, vt hoc illorum arbitrio committendum ſit; at verò profeſsi non habent ex regula illam prohibitionem, ſed potius generalem licentiam, vel etiam exhortationem, vt frequentiùs in his ſpiritualibus operibus exerceantur, quia eorum miniſteria, & ſtatus hoc requirunt. Vide Bon. in ſpec. diſciplin. c.13. citatur etiam ſimilis doctrina reuelata Pachomio Abbati ab Angelo ſibi regulam tradente, apud Pallad. in hiſtor. c.38. quem locum inuenire non potui, nec in Pallad. tomo 7. Bibliæ, nec in vita Pachomij apud Sur. tomo 3.

IV. *De exercitio examinandi conſc.entiã.* Vt autem hoc magis explicetur, operæpretium erit ad particularia opera, quæ in hoc genere Societas exercet, deſcendere; ſunt enim tria genera horũ operum, ſcilicet examinatio conſcientiæ, lectio ſpiritualis, oratio mentalis, ſub quã meditatio, & contemplatio comprehenduntur; de quibus prædictæ regulæ loquuntur. Regula prima ex communibus, & in dict. c.3.6 p.conſtit.§.2.ibi, *orandi, meditandi, & & legendi*, & §. 11. *vtantur quotidie ſuæ conſcientiæ examinatione*, & p.4.c.4.§.3. additur vt bis fiat. Itaq; quod ad primum exercitium examinandi conſcientiam pertinet, tenentur noſtri religioſi ex regula bis in die, meridie ſcilicet, & noctu, vtroque in tempore per quadrantẽ id præſtare; neque circa hoc aliquid ſpecialiter annotandum hîc occurrit. nam quæ de hoc examine dici poſſunt, commodius lib. ſequenti, tractando de exercitiis ſpiritualibus, explicabimus, vbi etiam de alio examine quod in Societate fieri conſueuit, & *particulare* vocatur, aliquid addemus.

Ribadan. in vit. S. Ign. lib.5.c.1.

V. *De exercitio lectionis ſpiritu, & præparatione ad orandum.* Quod verò ſpectat ad ſecundum, lectio ſpiritualis in hoc ſtatu maximè neceſſaria eſt, tum propter meditationem. Nam, vt Bernardus tract. præced. lib.1. cap.5. num.15. relatus, dixit, meditatio ſine lectione errori expoſita eſt; tum propter ſpiritualem fructum, quem ipſa per ſeſe ſolet afferre, quia, & ad illuminandum intellectum, & ad accendendum affectum valde vtilis eſt, tum denique propter alios. Nam cùm noſtri religioſi proximos debeãt, ad virtutem excitare, eoſque inſtruere, & interdum etiam in ſpiritualibus dirigere, neceſſe eſt, vt Doctores ſacros euoluant, à quibus lumẽ accipiant. Sciẽdum eſt enim huiuſmodi dilectionem interdum ad proprium, interdum ad aliorum profectum ordinari, & vtramque eſſe in hoc ſtatu neceſſariam, priorem tamen fructum eſſe præcipuè intentum in hac parte, vbi ſpiritualis lectio commendatur, tanquam exercitium vitę contemplatiuæ ad propriam ſpiritualem perfectionem ordinatum. Non repugnat tamen, imò ad perfectionem, & induſtriam legentis pertinet, ad vtrumque finem hoc opus ordinare. Hoc verò prouectiorum eſt, & maximè cõuenit profeſsis Societatis, ratione ſui ſtatus: nam ità debent incumbere propriæ perfectioni, vt aliis etiam conſulant, & è conuerſo: vnde ſi eadem actio poſsit eſſe vtilis ad vtrumque finem, perfectior erit, cæteris paribus, ſi ad vtrumque referatur. Nihilominus tamen, viris etiam perfectis, lectio ſpiritualis aliquando ſpecialiter ſumenda eſt propter affectum potius excitandum, quàm propter ſtudiũ, & ideo vtrumque diſtinctè commendatur omnibus, etiam profeſsis, & viris quantumcunque perfectis, ſcilicet, & ſtudiũ ſacrarum literarum, & ſpiritualis lectio, quæ & in 1. regula ex communibus præcipitur, & eidem horæ quadrãs in ſingulos dies à 7. congr. deſignatur in can.5. De illius verò neceſſitate multa docent, qui id argumentum peculiariter aſſumpſerunt, nominatim Puerite tract.2. Alphonſus Rodrig.1.p.tract.5.cap.28. Paz tom.1.l.2.p. 4.c.31.& tom.2.l.3.p.5.c.2.

VI. *De exercitio mentalis orationis.* Præter hæc verò neceſſaria eſt etiam in hoc ſtatu frequens, & aſsidua mentalis oratio: quia non ſolùm neceſſarium medium eſt ad propriam perfectionem acquirendam, & ad fructuoſe laborandũ in vinea Domini; ſed etiam aliqua ex parte, finis eſt huius religioſæ vitæ, quæ non ſolum actiua eſt, ſed ſed etiam contemplatiua, vt ſuprà lib.1. c.6. diximus. Vnde cùm hoc exercitium toti Societati ſit maximè neceſſarium, quo gradus profeſſorum cẽſetur eſſe perfectior, eo magis illud participare debet, & otium contemplationis; ita tamen, vt miniſteria erga proximos non impediat, ſed potius iuuet ac promoueat. Atque hæc eſt regula quam conſtitutiones indicant, vt ea vtantur profeſsi ad vacandum contemplationi, nimirum *quantum commodè potuerint, non relinquendo ea miniſteria erga proximos, quæ charitas aut obedientia poſtulauerint*; quæ fuit regula præſcripta ab Auguſt.19. de ciuit. c 19. dicente, *Negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis, quam ſarcinam, ſi nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum eſt veritati: ſi autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem*; & ſubdit verba noſtris religioſis & præſertim profeſsis maximè conſideranda: *ſed nec ſic omnimoda veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuauitas, & opprimat iſta neceſſitas.* Significat enim his verbis Auguſtinus, etiam his, quibus ex neceſsitate muneris, vel ſtatus incumbit cura proximorum neceſſarium omnino eſſe, ſuis temporibus contemplationi vacare.

VII. *Huic exercitio non ſatisfit niſi peculiare tempus impendendo.* Nec ſatisfaciet quiſpiam ſuæ obligationi, etiamſi dicat, in ipſis operibus, & ſpiritualibus miniſteriis non omnino relinqui interiorem mentis conſiderationem, & intentionem, ac recurſum ad Deum. Quanquam enim hoc prætermittendum non ſit, & in eo magna ex parte præceptum, vel conſilium orationis impleatur, iuxta doctrinam Baſilij in reg. 5. ex fuſioribus, nemo tamen debet (vt idem ſanctus ſubiungit) ea occaſione præſcripta tempora ad vacãdum orationi, vel meditationi negligere; quia ſine hoc adminiculo, neque attentio ad Deum in aliis operibus, nec feruor deuotionis poterit conſeruari; & ideo D.Tho.2.2.q.188.a.8. cum dixiſſet ſolitudinem cõgruere religionibus profitentibus vitam contemplatiuam, non verò illis, quæ ordinantur ad opera vitæ actiuæ, ſiue ſpiritualia, ſiue corporalia, ſubdit, *Niſi fortè ad tempus exemplo Chriſti, qui, vt dicitur Lucæ 6. Exiit in montem ſolus orare, & erat pernoctans in oratione Dei*, de quo exemplo agimus to.2. in 3. p.diſp.29.ſect.1.

VIII. *Id tempus deſignatur pro ſingulis diebus & annis.* Id tempus deſignatur tum ſingulis diebus per horam, tum ſingulis annis per 8. vel 10. dies. Duobus autem modis poteſt hoc intelligi; primò vt ſingulis diebus tempus aliquod huic ſolitudini deputetur. Secundò vt interdum per plures dies actiua vita intermittatur, omniſque communicatio cum hominibus omittatur, vt ſoli Deo vacetur. Et vtriuſque modi exemplum nobis præbuit Chriſtus; & vtrumque imitari debent religioſi Societatis ex vi ſuæ regulæ, & receptæ conſuetudinis: nam & ſingulis diebus ſtatutis temporibus ſe colligere, & ſoli Deo vacare debent per horam integram, vt in 4. Congreg. generali can.6. retinetur, ac etiam denuo ſtabilitur. Nec id tempus, niſi graui de cauſa, abrũpendum decernitur in 7. congreg. decreto 21. nu. 2. & aliquando etiam per aliquot anni dies (quos decem vel octo deſignat ſextra Congregatio can. 9. in ſingulos annos, & in 7. can. 4. magis adſtringitur) ab exteriori actione omnino ceſſare, & in ſola interiori vita ſe exercere, vt in illa 7. Congregatione, & decreto in n. 4. iterum inculcatur, & in ſequenti

libro c.7 latiùs dicemus. Nam, vt actio poſtea efficacior ſit, hoc otium neceſſarium eſt, quia hoc negotium ſpirituale, opere primum, ſeu exemplo, deinde ſermone, ſeu prędicatione perficitur: neutrum autem eorum efficaciam habebit, niſi eam promereatur oratio, vt dixit Bernardus epiſt. 201. ad Balduinum Abbatem.

CAPVT II.

Vtrùm religioſi Societatis ad aliquas orationes vocales ex vi ſui inſtituti teneantur?

I. *Prima aſſertio bimembris.*

QVoniam vocalis oratio cum mentali proximè coniuncta eſt, vt facile intelligi poteſt ex iis quę initio libri 3. de oratione vocali ſcripſimus, de illa conſequenter dicendum eſt, breuiterque poterit expediri, ſuppoſita diſtinctione data initio ca. præcedentis de obligatione, vel præcepti rigoroſi, vel ſolius regulæ. Dicendum eſt enim, nec ex rigoroſa pręcepti obligatione, neq; ex regula ſpecialiter ad orationē vocalē obligari ſingulos religioſos Societatis. Suppono ſermonē eſſe de his religioſis ex eo capite, quod religioſi ſint, nam ſi ſint in ſacris conſtituti, clarum eſt teneri illo titulo ad officium canonicum recitandum; ſed illa obligatio accidentaria eſt religioni: ſic ergo facilis eſt ratio vtriuſque partis. Prioris quidem, quia nullum eſt principium, nec fundamentum talis obligationis: nam ſi ad aliquam orationem vocalem obligarentur noſtri religioſi, vel eſſet ex communi ratione ſtatus religioſi, vel ex propria & ſpeciali. Hoc ſecundum dici non poteſt, quia conſtitutiones Societatis non inducunt talem obligationem, vt ſæpe monuimus. De primo autem patet, quia ex illo titulo ſolet oriri in aliis religioſis obligatio tantùm recitandi officiū canonicum, idque ex obligatione in ſola conſuetudine fundata, vt tract. 4. lib. 4. de horis canon. c. 17. numer. 6. tradidimus; hæc autem in noſtris religioſis locum non habet. Quod quidem de coadiutoribus temporalibus eſt per ſe notum, quia non eſt obligatio, ſuo muneri conſentanea: vnde nec in aliis religionibus profeſſi laici, ſeu conuerſi ad hoc obligantur, vt ibidem in n. 2. notauimus, & à fortiori neque nouitij. De ſcholaribus verò expreſſe dicitur in 4.p. Conſtit. c.4. in declaratione lit. B. *ad dicendum officium diuinum non tenentur.* Profeſſi verò & coadiutores ſpirituales ſemper ſunt Sacerdotes, & ideo tituli ſacerdotis tenebuntur. An verò ſi qui ſunt profeſſi non ordinati in ſacris, obligentur, ſtatim dicam.

II. Circa alteram partem ad obligationem regulæ pertinentem, aduertendum eſt, ſolum obligari noſtrum religioſum ex vi conſtitutionum, ad expendendum quotidie vnius horæ tempus in oratione, præter Miſſam, & præter officium canonicum, ſi illud alias ex obligatione recitauerit; & præter examina conſcientię; licèt enim hoc poſtremum in Cōſtitutionibus nō contineatur, ſicut etiam in 1. Congregatione, can. 94. notatum fuit, additum eſt ab ipſa Societate, & perpetua conſuetudine ſeruatum à tempore ſecundæ Congregationis & ſpecialiter in 4. decreto 3. fuit confirmatum. Illius autem horæ tempus ex vi conſtitutionum, non ita mentali orationi deſtinatur, vt non poſſit in eo vel Roſarium, vel officium B. Virginis recitari, pro deuotione vel maiori fructu orantium, vt declaratur 4.p. Conſtit. c 4. §. 3. & 4. & lit B. &c. & in dict. can. 3. Congregationis 4. generalis, licèt dicatur, *vt omnino retineatur conſuetudo orandi per horam integram,* &c. non tamē declaratur, vt illa oratio tota mentalis ſit. Nihilominus tamen praxis, & conſuetudo Societatis declarauit, vt illa hora matutina tota orationi mentali, ſeu meditationi, & contemplationi tribuatur, atque ita hoc cēſeri debet ius ordinarium Societatis, à quo ſine ſuperioris facultate, ſeu commutatione diſcedere non licet. Vnde pia, ac ferè generali conſuetudine introductum eſt, vt omnes, præſertim non Sacerdotes, vltra integram horam mentalis orationis, Virginis officium, aut Roſarium recitēt, ſuum proprium tempus huic deuotioni tribuendo, à qua conſuetudine, qui diſcrepat ſatis imperfectè agit, etſi in decreto 102. ſextæ Congregationis propriæ regulæ obligatio non ſit poſita.

Vocalis oratio intra horam quotidianam orationis nō fit abſque ſpeciali licentia.

III. *Secunda aſſertio etiam negatiua quoad totā communitatem.*

Hæc autem omnia de priuatis orationibus & perſonalibus obligationibus procedūt, vt in aſſertione tetigimus: iam de oratione publica & cōmuni: dicendum ſecundò nullam eſſe in Societate certi temporis obligationem, vbi occurrebat quæſtio de choro, cur Societas illum nō profiteatur; ſed hæc ſatis tractata eſt lib. 1. cap. 8. & ideo plura hic dicere neceſſe non eſt. De Litaniis etiam dubitari poteſt quia videtur eſſe antiqua conſuetudo Societatis, vt à tota communitate quotidie in domibus & collegiis dicantur: ergo erit etiam ſub obligatione: dicendum eſt autem inprimis hanc orationem, etiāſi pia & ſancta ſit, nulla conſtitutione, vel regula eſſe præſcriptam. Deinde dicitur, non ita eſſe conſuetudine receptam, vt præcepti obligationem inducat, tum quia exiſtimo nullam conſuetudinem Societatis propriam, & ſpecialem habere hanc vim, nec ſub hoc genere obligationis poſſe introduci, quia eſt contra expreſſam conſtitutionem 6.p. c.5. ibi, *Viſum eſt nobis in Domino nullam conſtitutionem, declarationē, vel ordinem vllum viuendi poſſe obligationem, ad peccatum mortale, aut veniale inducere,* nam ſub illa particula, *ordinem viuendi*, conſuetudines omnes comprehendi cenſeo; non ergo poteſt conſuetudo obligationem illi conſtitutioni repugnantem inducere; nam eo ipſo non eſſet noſtris hominibus pia, nec religioſa conſuetudo, vtpote conſtitutioni repugnans, tum etiā, quia illa non eſt propria conſuetudo inducens obligationem, ſeu ex obligatione introducta, quia conſtat ex ſpeciali aliqua ordinatione præpoſiti generalis inchoatam fuiſſe, & ex eadē continuari ſemper, nec in ea maiorem obligationem agnoſci, quā in ipſa ordinatione, in qua fundatur: illa autem nō inducit obligationem præcepti, ſed obediētiæ ſimplicis, vt aliàs diximus. Quamdiu ergo illa volūtas ſuperiorum durauerit, tenebitur Societas litanias recitare, eo modo quo tenetur alias ſimplices obedientias implere, non tamen arctiori obligatione, nec diuturniori tempore, ſed ceſſante illa voluntate, ceſſabit etiam illa qualiſcunque obligatio.

Dubium de litaniis, quæ recitantur à cōmunitate.

Vſus, etiam pius, non præſcribit contra inſtitutum Societatis.

IV. *Qui nō adeſt litaniis communitatis, non tenetur ſimpliciter recitare priuatim.*

De qua obligatione ſciendum eſt, eo ipſo quòd obligat communitatem, obligare etiam ſingulos eodem genere obligationis, & nō maiori, vt illi publicæ, & communi orationi adſiſtant: quia nō poſſet aliter obligari communitas, cum non poſſit oratio illa à cōmunitate fieri, niſi ad eam ſinguli cōueniant, vt in ſimili diximus tractat. 4. li. 4. de horis canon. c. 10. n. 9. nihilominus ſi quis abſit ab illa oratione communi, non obligatur etiam illo ſimplici modo ad litaniam priuatim & per ſe recitandam. Quod quidem eſt certum, ſi debito modo & iuſto impedimēto, vel ex ſuperioris facultate abſit, quia tunc nulla relinquitur ratio obligationis, quia non tenebatur litaniam per ſe dicere, ſed cum cōmunitate, & ab hac obligatione ſimpliciter excuſatus fuit. Veruntamen idem cenſeo etiamſi contra obedientiæ obligationem non adfuerit: quia licèt imperfectè egerit, tamen iam eſt tranſacta occaſio, & materia illius obligationis, ſeu obedientiæ, nec tenetur aliā loco illius ſubſtituere, quæ nullo modo præcepta fuit; ſicut qui omiſit ieiunium præſcriptum vno die, nō tenetur aliud ſeruare alio die loco illius. Dices, ergo qui hora matutina cū aliis non orauit, non tenetur ex vi regulæ, in alia hora diei id ſupplere.

Inſtantia remouetur.

ſupplere. Reſpondetur negando conſequentiam, nõ enim eſt in re ſimili. Nam regula ſimpliciter ſtatuit orationem per integram horam in die: vnde ex vi regulæ, qualibet hora diei impleri poſſet: quòd autem cõmuni conſuetudine matutina hora deſignata ſit, non eſt (vt ſic dicam) ad extinguendam obligationem, ſi tunc nõ impleatur, ſed ad deſignandũ certum tempus, & commodius, in quo impleatur, ita vt non differatur: & ideo ſi tunc non impletur, poſtea continuè vrget regula, vt quàm primùm fieri poſsit, impleatur. In præſenti autẽ ordinatio ſolùm eſt reſpectu communitatis, & obligatio nõ deſcendit ad ſingulos, niſi cooperando ipſi communitati, & ideo priuata oratio non eſt materia illius obligationis, quamuis optimè facturus ſit, qui illã voluntariè expleuerit: eſſet autem exemplum ſimile de illo qui vno die integram horam orationis omiſit, non enim tenetur etiam ex vi regulæ alio die addere alteram horam, quamuis conſultiſsimè facturus ſit, ſi id egerit. Sed adhuc inſtabis; quia religioſus profeſſus deputatus ad chorum ſi abſque rationabili cauſa, aut etiam cum illa, abſit à choro, tenetur priuatim recitare horas, vt in li. illo 4. de horis c.17.n.2. tanquam cõmune, & receptum tradidimus: ergo licèt religioſus Societatis abſit legitimè à cõmunibus litaniis (nedum ſine cauſa) tenetur ſub eadem obligatione, qua tenetur cõmunitas priuatim recitare. Sed negatur conſequẽtia, quoniam in cit. loc. oſtẽdemus ſaltem ex conſuetudine obligari profeſſos monachos ad priuatam quoq; recitationem, etiamſi ſacris nondũ ſint initiati, & in Societate talis aliqua conſuetudo non inualuit: quid autem dicendum ſit, ſi tota cõmunitas litanias omitteret, ex dictis in illo li. 4. de horis canon. c.10. paulo ſuperiùs citat. n.8. atque etiam ex c.13. n.11. cum proportione ſumi poteſt; quod verò hîc reſoluimus de litaniis intelligendũ eſt à fortiori de choro per hebdomadã ſanctam, & in die 2. Nouemb. & ſi quod eſt aliud officiũ certi temporis (vt in aſſertione attigimus) quod à tota communitate in Societate vſurpatur.

Inſtantia altera diluitur.

Altera inſtantia diluitur.

V. *1. dubium bipartitum.* Nonnulla verò dubia expedienda ſuperſunt. Primum eſt de orationibus vocalibus, quæ dicendæ iniunguntur pro defunctis, vel pro fundatoribus, vel aliis cauſis, ſeu neceſsitatibus fortuitò occurrẽtibus, quanta ſit earum obligatio, & quomodo explendæ ſint. Circa prius punctum de quantitate obligationis generaliter aſſerendum eſt; non tranſcẽdere obligationem ſimplicis regulæ, vel obedientiæ. Patet ex generali declaratione conſtitutionum p.6.c.5. nam cùm nihil diſtinguat, aut limitet, hanc etiam materiam comprehendit. Vbi ergo aliqua oratio ſub aliquo ex illis ſignis iniuncta non fuerit, ſcilicet, *in virtute obedientiæ*, vel *in nomine Domini*, non obligat ex vi præcepti: at in conſtitutionibus, aut regulis, nullum eſt tale præceptum, nec ordinariè à ſuperioribus in hac materia ſolet imponi. Poſſet autem quis dubitare de orationibus (& idem eſt de Miſsis) quę pro fundatoribus collegiorum fieri pręcipiuntur 4. p. conſtit. cap. 1. aut domorum in can. 18. Congregationis tertiæ: nam illæ videntur deberi veluti ex vi pacti, ideoque ex iuſtitia, atque adeo ſub rigoroſam obligationem conſcientiæ cadere. Nihilominus probabilius cenſeo, etiam illam obligationem non excedere vim regulæ, quia nullum eſt verbum, quod maiorem obligationem oſtẽdat: nec ſit aliud pactum, vel ſpecialis obligatio fundatori, ſed ſolum acceptatur fundatio iuxta conſtitutiones, atque adeò cum oneribus, quæ imponunt conſtitutiones, & ſub tanta obligatione, quanta ab eis imponitur, & non maiori. Vnde à fortiori ſequitur in reliquis ſuffragiis, quæ pro benefactoribus, vel pro Societate, aut aliis rebus fieri præcipiuntur: idem eſſe dicendum, ſicut etiam iuxta communem ſenſum Societatis intelligitur, quoties ſuperior ſimpliciter præcipit hoc vel illud pium opus facere pro tali cauſa, vel intentione: nunquam enim imponere cenſetur pręcepti obligationem rigoroſam, ſed tantùm ſimplicem ordinationem, niſi obſeruet formam præcipiendi præſcriptam in dicto cap. 5. 6. partis conſtit.

Ad poſterius autem punctum de modo implendi hanc obligationem, reſpondetur, eſſe implendã ſimpliciter, ac modo quo imponitur, ſeu quod perinde eſt, ſeruatis debitis circumſtantiis quas oratio ipſa requirit, eo ipſo quòd facienda eſt, vt tract. 4. lib.2. de orat. à c.2. docuimus. Poteſt autem iniungi propter hos fines, & vocalis, & mẽtalis oratio, quia vtraque cadere poteſt ſub obedientiam religioſam, vt attigi lib.4. de legib. c. 12. ad finem, & ſpecialius tom.3 de ſacramentis diſputatione 79. ſect.9. quæſt. 1. qualis autem præcipiatur, ex verbis conſtabit, & ex vſu religionis. Quando enim iniungitur indefinitè tantùm orationis tempus, de mentali optimè intelligitur, & per illam optimè expletur: ſi tamen vocalis fiat vel miſta, etiam ſufficiet. Si autem definitè iniungatur Roſarium, vel litaniæ, &c. de vocali planè intelligo, & ita explenda eſt, debetque recitari attentè & deuotè, quantum oratio vocalis ex ſe poſtulat, vt lib. 3. de oratione à cap.3. docuimus. Aliæ verò circumſtantiæ particulares, de quibus ibidem in cap.7. vt v. g. quod dicatur in oratorio, vel flexis genibus, vel quid ſimile, non ſunt neceſſariæ, niſi expreſsè præſcribantur. Si autem quis minus attente hæc recitauerit, quàm par eſt, non grauius peccabit, quàm venialiter, ſecluſo contemptu, quia vt dixi, talis oratio nõ ſit ex rigoroſo præcepto, & ideo nec modus eius cadit ſub arctiorem obligationem, quàm cadere ſoleat in orationibus merè voluntariis. Et ideo quando bona fide proceditur, non oportet eſſe de hac re ſolicitos, præſertim de repetendis orationibus, quæ minus attentè forſan dictæ ſunt, quia non eſt hæc intentio talium præceptorum, ſeu ordinationum, aut conſtitutionum. VI.

Quin potiùs dubitari poteſt, an qui præſcripto tempore, v g. hebdomada, vel menſe talem orationem, vel ſuffragium voluntariè omiſit, teneatur poſtea illud implere. Nam ex dictis in num. 4. argumento ſimili videtur cõcludi non teneri, quia iam tranſacta eſt occaſio præcepti, & non eſt aliquid cõtra iuſtitiam commiſſum, vt maneat veluti obligatio reſtituendi. Nihilominus cenſeo durare ſemper idem genus obligationis regulæ, vel obediẽtiæ donec impleatur, niſi in aliquo caſu particulari finis præcepti omnino ceſſauerit. Ratio eſt, quia illud ſuffragiũ, vel oratio per ſe præcipitur propter fructum eius, & non vt onus alicuius temporis: nam licèt fortaſſe deſignata fuit certa dies, vel hebdomada, nõ fuit ad extinguendam obligationem, ſed ne ampliùs differretur eius ſolutio; & ideo ſi tunc non impleatur, non extinguitur obligatio, ſed deinceps continuè, ac vehementius vrget. Dixi, *voluntariè*, quia ſi eo in menſe vel hebdomada, &c. ægritudine, nauigatione, aut alio legitimo impedimento ſuffragia perſolui nequiuerunt, non videtur vrgere præterea obligatio, cum alia, vertente menſe, hebdomada, &c. recurrat, nec prior ſuo tempore expleri potuerit; ſic enim tranſire cum onere videtur. VII.

Alia dubitatio hîc ſpecialis eſt de horis canonicis, an profeſſus Societatis ex vi ſuę profeſsionis teneatur recitare officiũ canonicũ. Dico, ex vi profeſsionis nã ex vi ſacerdotij, vel ſacræ ordinationis, quæ ordinario iure ſupponitur in profeſsis Societatis, vt lib.6.c.1.nu.4. notauimus, manifeſtum eſt teneri, quia verò abſolutè loquendo profeſsio poteſt ab ordinatione ſacra ſeparari, ideo de obligatione, quam ipſa profeſsio ad hoc inducit, inquirimus. VIII.

Et ratio dubij eſſe poteſt, quia cæteri religioſi profeſsi tenentur diuinum officium recitare, vt eſt certa communis ſententia: ſed profeſsi Societatis nullo ſpeciali iure hac obligatione liberātur. ergo. Nihilominus dicendum eſt, religioſos Societatis, etiā profeſſos ex vi profeſsionis non teneri ad diuinum officium recitandum, ita vt, ſi quis fuerit profeſſus, & non ordinatus in ſacris, hoc onere non teneatur. ita colligitur ex Bullis Pontificiis: nam in Bulla 1. Pauli III cum limitatione dicitur, *Socij omnes quicunque in ſacris fuerint teneantur priuatim ad dicendum officiū ſecundum Eccleſiæ ritum.* Vbi ſermo eſt de omnibus ſociis, ſiue profeſsis, ſiue non profeſsis; qui ergo in ſacris non fuerint, non tenentur. Et ideo in Bulla Iulij III. dicitur, *Socij omnes, cùm presbyteri eſſe debeant, ad dicendum officium teneantur.* Vbi ſociorum nomine, quaſi per antonomaſiam ſoli profeſsi ſignificari videntur; nam illi regulariter & ſecluſa diſpenſatione presbyteri eſſe debent, & tantùm hoc titulo tali præcepto obligari dicūtur: ergo ratione ſolius profeſsionis, ad hoc non tenentur.

IX. Ratione idem probatur, quia alij religioſi, vt latè oſtendi tract. 4. lib. 4. de horis can. cap 17. non tenentur recitare officium canonicum, ex vi profeſſionis tantùm, ſed adiuncta cōſuetudine, quæ præcipuè orta videtur ex obligatione, quàm habēt recitandi communiter officium in choro: ſed in Societate non eſt talis cōſuetudo, neque etiam fundamentum eius. ergo. maior & communiter recepta eſt, vt videre licèt in Caietano verbo *Horæ canonicæ*, quem ſequitur Soto lib. 10. de Iuſtitia. q. 3. art. 3. Medina Cod. de Pœnit. tract. 6. de oratione q. 7. circa finem, Palacios in 4. d. 15. diſp. 9. Caſtro lib. 1. de lege pœnali 8. Et ratione patēt, quia religioſus ex vi profeſsionis ſolùm tenetur ad ea quę vouit, & pręſertim ad obedientiam ſecundùm regulam; non vouet autem religioſus dicere diuinum officium: ergo ſi in regula diſtinctè non præcipiatur ſub obligatione peccati, nulla eſt iure communi obligatio, niſi ratione conſuetudinis. Vnde fit, vt fateantur omnes, non teneri hac obligatione niſi religioſos ad chorum deputatos, non verò eos, qui laici dicuntur, etiamſi verè profeſsi, & religioſi ſint: non ergo naſcitur illa obligatio ex profeſsione vt ſic, neque etiam naſcitur ex eo quòd religioſi viuunt ex eleemoſynis, vt Caſtro cū alijs ſentit; id enim rectè impugnat Soto, quia nullo iure hæc obligatio annexa eſt eleemoſynis, neque etiam eo titulo petuntur, aut tali intentione dantur à fidelibus, quod maximè verum habet in religioſis Societatis, qui ad alia miniſteria longè diuerſa aluntur à fidelibus. Iam ergo probatur minor propoſitio; nam quod attinet ad conſuetudinem de religioſis nondum profeſsis, nota res eſt; de profeſsis autem vix poteſt in Societate conſiderari; quia nulli ſunt profeſsi quatuor votorum non Sacerdotes; rari autem ſunt, qui ante ordinem ſacrum profeſsionem trium votorum emittant, & in illis conſuetudine receptum eſt, vt non obligentur. Fundamentum etiam contrariæ conſuetudinis in Societate deeſt, quia profeſsi in illo choro non deputantur: ergo quoad hoc reputandi ſunt ſicut religioſi laici aliarum religionum. Cur autem hæc obligatio noſtris non imponatur ante ſacros ordines, ratio ſumenda eſt ex his, quæ diximus ſuprà lib. 1. c. 8. cur Societas choro non vtatur, videlicet, vt religioſi liberiores ſint ad ſtudia, lectiones, & alia Societatis munera, vt tetigit etiam Gregorius XIII. in Bulla anni 73. quæ incipit, *Ex Sedis Apoſtolicæ.*

X. *Exponitur priuilegium anteponendi, & poſtponendi horas canonicas.*

Vltimò pro his, qui ratione ordinis tenentur officium canonicum recitare, præter illa, quæ ſup. tract. 4. lib. 4. de horis canon. c. 27. à num. 3. tradidimus, notanda hic ſunt nonnulla priuilegia à Summis Pontificibus conceſſa. Vnum continetur in 2. Bulla Iulij III. vbi refert, ante fuiſſe conceſſam Societati *facultatem, & licentiam anteponendi, & poſtponendi diuinum officium.* Quæ fortaſſe viuæ vocis oraculo conceſſa fuit, nam in prioribus Bullis non inuenitur, ibi autem ab ipſo Iulio confirmatur. Hoc autem indultum intelligendum eſt, de antepoſitione, & poſtpoſitione intra tempus legitimum eiuſdem diei naturalis, vel Eccleſiaſtici, ſeruata proportione ad ipſas horas canonicas, iuxta Eccleſiæ conſuetudinem; nam poſtponere horas in alium diem, nunquam permiſſum eſt in Eccleſia, & ideo generalis confeſsio non debet, nec poteſt ad hoc extendi, & idem eſt de antepoſitione, præſertim quoad horas minores, nam matutinum anteponitur, etiam ante initium diei naturalis, recitari enim poteſt ad finem veſperæ præcedentis diei; & ideo de illo eſt ſpecialis conceſsio paulo infrà explicanda. Deinde vt hoc priuilegium aliquid operetur, intelligendum eſt, virtute illius, poſſe hoc ſine culpa fieri, etiamſi in particulari ſpecialis cauſa ad excuſandum ſufficiens non intercedat. Vt enim ex propria materia in citato loco de horis canonicis ſuppono, hæc temporis circumſtantia non eſt adeo grauis in priuato officio recitando, de quo hic ſermo eſt, vt eius mutatio, etiā ſine cauſa facta, ſufficiat ad culpam mortalem. Vnde facile poteſt ex rationabili cauſa, licèt non admodum graui, excuſari omnis culpa, ſi ergo hæc cauſa ſemper expectanda eſſet, parum aut nihil operaretur hoc priuilegium: conceditur ergo per illud generalis facultas etiam non expectatā alia cauſa.

XI. Dices illicitam eſſe talem diſpenſationem ſine cauſa. Reſpondetur, licet in particulari ceſſet cauſa immutandi tempus non ceſſare cauſam diſpenſationis, ſeu priuilegij, nam hæc ſumitur ex generali cauſa religionis, propter varias, & frequentes eius occupationes, & vt tollantur ſcrupuli in particulari. Per hoc tamen non tollitur naturalis quædam obligatio ſeruandi debitum ordinem, & modum in noſtris actionibus, & ideo quamuis non requiratur ſemper cauſa per ſe ſufficiens ad excuſationem, ſaltem requiritur rationabilis cauſa ſic operandi, qualis maximè erit, quam explicuit Iulius Pontifex ſuprà, dicens; *Vt quietius, & deuotius in humilitate ſpiritus Altiſſimo poſſitis gratum præbere famulatum.*

XII. *Priuilegium aliud ſpecialiter de matutino.*

De matutino verò exſtat ſpecialis conceſsio Pij V. facta Minoribus, qua noſtri poſſunt per communicationem gaudere, vt ſcilicet poſsint ſine ſcrupulo pridie, ante Solis occaſum illud recitare. Ita refertur in compendio noſtrorum priuilegiorum, verbo *Horæ canonicæ* §. 3. & eandem referunt moderni ſcriptores Vera Cruz & Emanuel Rodriques, qui addunt *ante Solis occaſum dicto completorio.* Sed quoad hanc partem, ſi ſequamur opinionem D. Thomæ ſuprà à nobis explicatam, nullum ferè eſt priuilegium hoc, nam ex communi conſuetudine hoc licet, ſed priuilegium dari potuit, vt magis ſine ſcrupulo fiat; quod in verbis eius indicare videtur. Additur præterea in eadem conceſsione, & habetur in illo noſtro priuilegio §. 2. vt omnes horæ, etiam cōpletorium poſsint anteponi, ſeu recitari horā matutina eiuſdem diei, ratione itineris, vel alterius occupationis. Quod priuilegium, quod ad nos ſpectat, in prima conceſsione Iulij exiſtimo eſſe contentum, nam indefinitè loquitur de hac anticipatione, tam ex parte temporis, quam ex parte horarum canonicarum, nec eſt cur à nobis limitetur.

XIII. *Exponitur priuilegium aliud de anticipatione.*

Vnde in hoc differt ab alia conceſsione Leonis X. facta Minoribus circa hanc anticipationem, vt habetur in ſupplemento, conceſsione 128. quæ ex parte magis ampla, & ex parte magis ſtricta videtur. Nam de matutino ait, vt illud poſsint dicere ante mediam noctem, quacunque hora voluerint, quæ

videtur

videtur nimia licentia, ſed reſtringenda eſt, vel ad quamcumque horam eiuſdem noctis, vel ſaltem ad quamcunque horam diei Eccleſiaſtici, qui quoad hunc effectum, finito completorio incipit computari. De aliis autem horis dicit, *& alias horas de mane vſque ad veſperas excluſiuè*. In quibus verbis ambiguum eſt, quid veſperarum nomine ſignificetur, poteſt enim ſignificari, vel quędam pars, ſeu hora officij canonici, iuxta communem modum loquendi Eccleſiæ, vel ipſum tempus promeridianum, iuxta vſum ſcripturæ vulgariter etiam retentum. Si ergo ſumatur priori modo, ibi non conceditur facultas anticipandi veſperas, ita vt ante prandium dici poſsint, eſtque valde reſtricta conceſsio: ſi autem ſumatur poſteriori modo, ſenſus erit vt omnes horæ minores poſsint anteponi, & mane recitari, vel poſtponi, & recitari veſperi, & ſic ferè eadem eſt conceſsio. Sic autem vix intelligo ad quid addita ſit illa particula *excluſiue*, & ideo prior ſenſus videtur magis intentus, & fortaſſe ob eam cauſam Pius V. explicauit eam extenſionem, *vſque ad completorium*. Poteſt etiam in illo indulto Leonis notari alia reſtrictio: quia ſolùm conceditur hæc facultas, *quando religioſi habent alias occupationes*; inferiùs verò ita hoc exponitur, vt recidat in ſenſum ſuprà à nobis explicatum, & illū confirmare videatur: ait enim, *etiamſi occupatio non ſit multum neceſſaria, ſed ſatis eſt quod cogitent nunc deuotius & & quietius dicere.*

CAPVT III.

Vtrum ad frequenter celebrandum, vel communicandum, religioſi Societatis ſpecialiter obligentur?

INter exteriora media, quæ ex ſe vim habent ſanctificandi, & vniendi animam Deo, primum ac præcipuum eſt ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramētum, quod duplicem vſum habet; ſacrificij ſcilicet, & ſacramenti, & de vtroque breuiter dicendum eſt, tam pro ſacerdotibus, ad quos ſpectat hoc ſacrificium celebrare, quàm pro aliis omnibus non ſacerdotibus, qui Miſſam audire & communicare poſſunt & debent.

I. *Primū punctum pro priori parte tituli de frequenti celebratione.* Primò ergo circa celebrationem Miſſæ duo illa vulgaria puncta diſtingui poſſunt, ſcilicet, exercitiū actus, & ſpecificatio, ſeu modus eius, nam de vtroque aliquid in conſtitutionibus Societatis ordinatum eſt, & aliquid in priuilegiis eſt cōceſſum, quod breuiter explicandum eſt. Et inprimis de exercitio, ſeu frequentia celebrationis ſtatuitur, vt Miſſæ ſacrificium *crebrius* quàm octauo quoque die à ſacerdotibus offeratur, ita in examine c.4 §.25. in 6. verò p. conſtitut. c.3. §.2. ſolùm dicitur, ne vltra octo dies differatur; *ſine cauſis iudicio ſuperioris legitimis*. Verùm hæc negatio per priorem affirmationem explicanda eſt; nam intentio ſtatuentis reuera fuit commendare hanc frequentiam, vnde in eodem loco generaliter dixit, ſacramentorum *frequentia valde cōmendetur*, & in tertia regula ſacerdotum dicitur, vt *ita viuere ſtudeant, vt meritò quotidie celebrare poſſint*. Non fuit autem hæc frequentia omnino determinata, ac pręſcripta, quia minorem quàm quotidianam, non expediebat definire: nam viris religioſis non eſt minor cōſulenda, cùm hæc per ſe melior, ac perfectior ſit, & ad maiorem Dei gloriam, totiuſque Eccleſiæ vtilitatem pertineat. Totam autem illam ſub regula ponere non oportebat propter varias cauſas, & occaſiones eam intermittendi, quæ moraliter occurrere poſſunt: & ideo conſultius viſum eſt ſolum generatim conſilium huius frequentiæ indicare. Quo factum eſt vt tam recepta conſuetudine in Societate hoc obſeruetur, vt non niſi rarò, & ob extraordinariam cauſam, quotidianum ſacrificium omittatur, & hæc de primo puncto.

II. *Secundum punctū pro eadem parte tituli, de modo, ſeu quaſi ſpecie ſacrificij.* Circa punctum aliud, ad ſpecificationem actus, pertinere cenſemus modum tam internum, quàm externum, decenter, ac religioſè offerendi hoc ſacrificium. In quo præterea, quæ communia ſunt omnibus ſacerdotibus, & ſub præceptum cadunt, de quibus tom. 3. de Sacramentis diſp. 81. & ſequent. dictum eſt, peculiare eſt Societati, vt pro miniſterio nullum ſtipendium temporale, etiam per modum eleemoſynæ accipiat. Per quod (vt alias rationes ſuprà lib.4.cap.7. à numer.8. tactas omittamus) ablata eſt omnis occaſio offerendi hoc ſacrificium intuitu etiam ſecundario alicuius commodi temporalis; ſed ſolùm propter Dei gloriam propriam ſanctificationem, Eccleſiæ, & proximorum ſpirituale auxilium, quæ eſt vna ex perfectiſsimis circumſtantiis, quæ ad perfectum modum exercendi hoc miniſterium pertinere poſſunt. Deinde adiungēda eſt interna præparatio per cordis munditiam, & alias congruentes diſpoſitiones: quæ res tota hoc vnico verbo proponitur in illa regula 3. Sacerdotum nam poſt verba citata, *Ita viuere ſtudeant, vt quotidie meritò celebrare poſſint*. addit, *ad idque conducet, (quamuis ex conſtitutione octauo vt minimum quoque die confiteri teneantur) ſæpius in hebdomada confiteri.* Tandem pro externo ritu ita ſtatuitur. 4.p. Conſtit. c.8. §. 2. *In ratione Miſſæ dicendæ, vt præter intelligentiam, & deuotionem internam, decentem etiam habeant exteriorem modum, omnes inſtituantur.* Quod in regula 4. Sacerdotum magis explicatur quoad pronuntiationem, & temporis moram, quæ & propriæ deuotioni ſatis ſit, & aliis non ſit onerosa, ſed potiùs ædificationi: & in vtroque loco de cæremoniis Miſſę ordinatur, vt Societas accuratè obſeruet ritum, quem Apoſtolica ſedes peculiariter approbauerit: vnde etiam fiet, quod in dicta conſtitutione & aliis valde commēdatur; vt noſtri Sacerdotes inter ſe vniformitatem in Miſſa dicenda teneant, quod etiam inter media ad vnionem charitatis ponitur 8.p. Conſtit. c.1. §.8. Nam cum religio per ſe primò Sacerdotum ſit, vt lib. 1. cap. 5. diximus: meritò in eo munere, quod inter Sacerdotalia maximum eſt, præcipuam curam, & diligentiam adhibere debet.

III. *Quouſque ad Miſſarum ſuffragia noſtri ſacerdotes obligentur.* Occurrebat ſtatim dicendum de his, pro quibus Miſſæ in Societate dicendæ ſunt ex obligatione regulæ. Sed in hoc, præter obligationem offerendi ſacrificium pro defunctis, vel ſociis, vel fundatoribus noſtris, de quibus in Conſtitutionibus mentio ſit, nulla eſt alia ordinaria obligatio, niſi ſuperiores illam imponant. De qua tota obligatione conſtat nō tranſcendere ordinariam regulæ vel obedientiæ obligationem, iuxta dicta in c. præcedente, quæ hîc applicari poſſunt. Solùm oportet obſeruare, ſi alicubi hæc obligatio ſuffragiorum ſuſcepta ſit, vt annexa alicui Eccleſiæ, vel monaſterio, quod à Pontifice Collegio alicui Societatis vnitur; tunc obligationem implendi illud onus eſſe rigoroſam, & de iuſtitia, quia res tranſit cum onere ſuo: illud autem onus erat tali rei coniunctum: ergo cum illo tranſiuit ad Societatem; ſeu ſicut Societatis Collegium ſuſcepit tales fructus, & commoda, ita etiam & tale onus, & eandem obligationem: iuſtum eſt enim, vt qui ſenſit commodum, ſentiat & onus. Nec aliud poſſet iuſtè fieri: nam licèt Papa per modum commutationis poſſet illud onus auferre, contentus aliis oneribus Societatis, tamen niſi expreſſe id declaret, non præſumitur, nec fortaſſe fieri poteſt ſine grauiſsima cauſa. quia verò talis obligatio eſt aliena ab inſtituto, & modo Societatis, ideo etiam rarò ſuſcipitur, & non ſine Pontificis facultate.

IV. *Priuilegium celebrandi ante recitatum matutinum officium.* Atque hinc intelligitur meritò Apoſtolicam ſedem aliqua conceſsione priuilegia Societati, ad hoc miniſterium pertinentia, vt faciliùs & frequentiùs fieri poſſet. Duo verò præcipuè ſunt notanda. Vnū eſt quo conceditur religioſis Societatis vt poſsint diuinum

diuinum officium Miſſæ poſtponere, ſeu quod idẽ eſt Miſſam dicere, Matutino aut Prima (de aliis enim horis nulla erat difficultas) nondum recitatis. Ita concedit Iulius III. dicta Bulla 2. his tamen verbis, quæ non parum ſcrupuli ingerere videntur. *Vt tu* (inquit ad Præpoſitum generalem) *& pro tempore exiſtentes religioſi Societatis huiuſmodi, ex legitimis, ac iuſtis cauſis, in quo tuam, & ſucceſſorum tuorum præpoſitorum generalium pro tempore exiſtentium, & aliorum, quos ad hoc ſubſtitueris conſcientiam oneramus; officium ipſum celebrationi Miſſæ liberè, & abſque conſcientiæ ſcrupulo poſtponere poſſitis.* Ex quo tenore verborum colligitur primò. Pontificem per hæc verba non concedere omnibus de Societate immediatè hanc facultatem, ſed ſolùm de licentia Præpoſiti generalis, vel alterius, quem ad illam cõcedendam ipſe ſubſtituerit, alioqui non horum tantùm, ſed omnium conſcientiam grauaret. Et ita in Compendio priuilegiorum verbo *Horæ canonicæ* §. 1. additum eſt à P. N. generali; *Hac facultate dum opus fuerit vti potuerunt itinerantes, reliqui verò ex conceſſione ſuperioris.* Quamuis enim ex declaratione Gregorij XIII. religioſi Societatis vti nõ poſſint facultatibus & priuilegiis à Pontificibus Societati conceſſis, niſi de licentia ſuperiorum: nihilominus in hac facultate, ex ſpeciali forma & modo illius hoc eſt neceſſarium.

V. *Quid in eo concedatur.* Deinde difficile eſt intelligere, quid peculiare cõcedat hoc priuilegium, nam ex legitima cauſa, ſine priuilegio hoc fieri poteſt iuxta probabiliorem ſententiam quam amplexi ſumus to. 3. in 3. p. tractando de ſacrificio Miſſæ, diſput. 82. ſect. 1. & ſuprà tract. 4. lib. 4. cap. 27. hîc autem ſolùm fit conceſſio ex legitimis, ac iuſtis cauſis, & cum tanta exaggeratione, vt dicat Pontifex ſuperiores teneri in conſcientia ad eas examinandas, & expendendas, atque adeò ad non facile concedendam hanc facultatem. Vnde quis exiſtimare poteſt, Pontificem in hac cõceſſione multum fauere opinioni Nauarri aſſerentis eſſe peccatum mortale Miſſam dicere ante recitatum matutinum. Sed hoc neceſſarium non eſt, nec ſatisfacit; nam idem Nauarrus tract. de horis canonicis cap. 21. num. 30. ſuam opinionem limitat, ne procedat, quando aliqua iuſta de cauſa hoc fieret: ergo ſi Pontifex hîc requirit iuſtam cauſam, nihil concedit: dicendum ergo eſt inprimis non eſſe neceſſariũ, vt priuilegium aliquid concedat præter commune ius certum, ſed ſatis eſſe; vt quando ius eſt dubium detur ad tollendos ſcrupulos, vt in ſimili adnotauit Nauarrus de oratione c. 19. concluſ. 9. num. 87. & hîc inſinuatur; cùm dicitur, *abſque conſcientiæ ſcrupulo.* Deinde dicitur, quamuis Pontifex hic poſtulet iuſtam cauſam, non oportere intelligi de tota cauſa, quæ iuxta opinionem Nauarri neceſſaria eſt ad interpretationem faciendam; minor enim ſufficiet, etiam iuxta illam opinionem, adiuncto priuilegio.

VI. *De priuilegio celebrãdi ante aurorã.* Aliud priuilegium ſpecialiter conceſsit Gregor. XIII. presbyteris Societatis, quod refertur in compẽdio priuilegiorum, verbo *Miſſa* § 3. ſcilicet, vt per horam ante auroram, vel infra horam poſt meridiem poſsint ex legitima cauſa, & de licentia Præpoſiti generalis, vel alterius ab eo deputati, Miſſam celebrare. per quam magis explicatur ſimilis conceſsio facta à Paulo III. in Bulla, *Cùm inter cunctas*, anni 1545. Quod priuilegium parum etiam concedere videtur, quia ex cauſa iuſta, abſque ſpeciali priuilegio id fieri poteſt; vt eſt communior ſententia Doctorum, vt latiùs dixi in 3. tom. 3. p. diſp. 80. ſect. 4. vbi etiam priuilegium hoc generaliter explicaui, & ex ibi dictis conſtat, quoad anticipationem multũ poſſe operari hoc priuilegium, quia intelligendum eſt de vna hora ante totum illud tempus auroræ, in quo iure ordinario poteſt Miſſæ ſacrificiũ inchoari: & licèt fortaſſe in aliquo raro caſu, per epicheiã, poſsit abſque priuilegio id fieri, rarò tamen & non ſine extraordinaria cauſa, & neceſsitate, virtute autem huius priuilegij frequentius id fieri poteſt, & ex communibus cauſis; vt gratia itineris, vel propter commoditatem communicãdi infirmum, vel aliam ſimilem, etiamſi neceſsitas magna non ſit.

Dices, eſto hoc non liceat iure communi; tamen Epiſcopus poteſt in hoc diſpenſare, vt eſt communis ſententia, quam loco citato retuli: ergo etiam ſuperior Societatis, qui habet iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, ſuo iure poſſet hanc diſpenſationem concedere ſine hoc priuilegio, nihil ergo denuò cõcedit. Quod ita fatetur Emanuel Rodericus p. 43. art. 2. & 3. Dico tamen priuilegium hoc ſemper operari, vt ſuperior faciliùs, & ex minori cauſa, & certiùs, magiſque ſine ſcrupulo poſsit hanc licentiam dare, quàm ſine priuilegio poſſet. Hæc enim eſt optima ratio interpretandi huiuſmodi priuilegia, iuxta cap. *in his*, de priuilegiis, cum ſimilibus. Denique aduerto conſtitutionem 2. Pij V. quæ incipit, *Sanctiſſimus in Chriſto Pater.* qua reuocauit facultates huiuſmodi, nihil obſtare huic priuilegio, quia conceſsio Gregorij poſterior eſt. VII. *Obiectio.* *Solutio.*

VIII. *Alia priuilegia.* Alia etiam ſunt priuilegia Societati cõceſſa, pertinentia ad hoc ſacrificium, quantum ad altare, vel locum in quo celebrandum eſt, vt quod poſsint celebrare in priuatis oratoriis approbatis à Prouincialibus, ex conceſsione Gregorij XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*, anni 1575. Item quòd in miſsionibus poſsint vbique celebrare in altari portatili, dummodo locus decens ſit, ex conceſsione eiuſdem Gregorij in Bulla, *Vſum altaris*, anni 1579. Sed hæc priuilegia ſufficienter à nobis expoſita ſunt in 3. tom. 3. p. diſp. 8. ſect. 3. Quæ omnia (vt dixi) eo præcipuè tendere videntur, vt noſtri religioſi, quoad fieri poſsit, non impediantur à quotidiano vſu, & frequentia huius altiſsimi ſacrificij. Sunt verò alia, quę reſpiciunt commodum proximorum, vt facultas bis in die celebrãdi in remotiſsimis regionibus, vbi pauci ſunt ſacerdotes, & ideo vnus plurium populorum curam ſuſcipere cogitur, in Bulla vltimà Pauli III. & alia, quæ per ſe facilia ſunt, & ideo de hoc ſacerdotum officio hæc ſunt ſatis.

Qua frequentia communicare debeant religioſi Societatis, qui ſacerdotes non ſunt.

IX. *De participatione ſacrificii audiendo Miſſam.* Supereſt vt de non ſacerdotibus dicamus, quàtenus hoc ſacrificium, & fructum eius participare poſſunt, in quo omnes religioſi Societatis æquipàrantur, ſiue coadiutores temporales ſint, ſiue ſcholares, & ſiue aliquem ordinem ſacrum habeant, ſiue nullum. Poteſt autem laicus participare hoc diuinum myſterium, tam vt ſacrificium, audiendo Miſſam, vel miniſtrando in ea, quàm vt ſacramentum communicando, & vtroque modo obligantur religioſi Societatis non ſacerdotes, ad aliquid ſpeciale ex vi ſuæ regulæ. Nam inprimis tenentur omnes diebus ſingulis Miſſæ ſacrificio intereſſe, ſiue miniſtrando, ſiue audiendo 4. p. conſtit. c. 4. §. 3. & 4. & in regulis communibus reg. 2. *Omnes quotidie ſacro decenter interſint.* De qua regula nihil dicere oportet, cũ non ſit ſpecialis Societatis, ſed valde communis, ità vt non ſolùm à religioſis, ſed etiam à mediocribus Chriſtianis obſeruetur cum commode poteſt. Præſcribitur autem ſuperioribus localibus in ſuis cuiuſque regulis, Præpoſiti 49. & Rectoris 45. vt dictã regulam faciant obſeruari.

X. *De participatione eiuſdem per ſacram communionem. Frequentia menſtrua.* De altera verò parte, ſcilicet, communione huius diuiniſsimi ſacramenti, commune etiam eſt, vt religioſi ex vi ſui ſtatus frequentiùs communicare debeant. Nam in Clem. 1. §. *ſanè*, de ſtatu monach. ſingulis menſibus iniũgitur monachis communio, quod ad omnes religioſos extendunt Gloſſa ibi, &

Cardin.

Cardin. quæſt. 3. & 4. & alij. Citatur etiam Oldradus conſ. 122. & de monialibus expreſſe Trident. ſeſſ. 25. de regularib. cap. 10. An verò hæc obligatio ſit ex proprio præcepto, vel ſolùm per modum ſimplicis ordinationis, nunc non diſputo, videantur quæ dixi in 3. tom diſput. 70. ſect. 2. Vltra hoc commune ius, aliquæ religiones frequentiorem vſum huius diuini Sacramenti obſeruant: nam D. Hieronymus in regula monialium (ſi illius eſt) cap. 19. ſtatuit vt bis in menſe, vel ſæpius communicent, & ſimiliter in cõſtitutionibus Minorum factis à Guiliel. Freder. c. 4. & à Ioan. Capiſtr. c. 7. ſtatuitur, vt decimo quinto quoque die fratres, in conuentuali Miſſa communicent.

Vide Azor. tom. 1. lib. 7. c. 40.

Frequentia bis in menſe.

XI. *Frequentia ſingulis hebdomad. in Societ.*

Societatis autem conſtitutio octauo quoque die communicare præcipit, Reg. 6. in ſummar. conſtitut. *Confiteantur oportet, & ſanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ accipiant octauo quoque die.* & habetur in exam. cap. 4. §. 25. vbi additur limitatio, *niſi confeſſario aliquod eſſe ad communionem impedimentum videretur.* Quod non ſolùm de impedimento neceſſario intelligendum eſt, id enim addere non oportebat, ſed etiam de quocunque genere impedimenti, ratione cuius conſultius videatur communionem differre. Itaque qui conſilio ſeu iudicio confeſſoris communionem differt, contra regulam non facit: idemque eſt de iudicio ſuperioris, vt expreſſe declaratur 3. p. conſtit. cap. 1. §. 11. vbi dicitur: *Niſi aliqua de cauſa aliud ſuperiori videretur.* Eſt autem ibi notanda particula, *ſaltem,* cùm dicitur, *& octauo quoque die ſaltem ad confeſſionis, & communionis ſacramentum accedant*, nam per dictam particulam indicatur, hanc debere eſſe minimam frequentiam, & conſequenter inſinuatur maiorem non denegari, ſed permitti. Tamen in 4. p. conſtit. c. 4. §. 3. hoc amplius explicatur in declaratione lit. B. *frequentius* (dicitur ibi) *quàm octauo quoque die communicare: non niſi peculiares ob cauſas, & potius neceſſitatis, quàm deuotionis habita ratione, permittitur.* Sed in hoc loco ſermo peculiariter eſt de ſcholaribus, qui propter occupationem, vel diſtractionem ſtudiorum non permittunt frequentius communicare, niſi cum dictis limitationibus. In priori autem loco generalior ſermo eſt de his, qui in probationibus verſantur, & ideo non tanta limitatio adhibetur. Et ſimiliter in 6. p. conſtit. cap. 3. §. 2. vbi etiam generalis eſt ſermo de omnibus iam Societati incorporatis, ſolùm negatiuè dicitur; *Differri autem non debet communio vltra octo dies*, & ita declaratur, in regulis Rectoris reg. 34. vbi adduntur duo. Primum cum ſcholaſticis diſpenſari poſſe, vt diebus ſolennibus, etiam communicent, cuiuſmodi ſunt feſta Apoſtolorum, & maiora alia. Secundum vt coadiutoribus, & his qui literis non dant operã, longe faciliùs concedi poſſit, vt intra hebdomadam communicent.

XII. *Octo dierũ frequentia antiquitati conſona.*

Hæc ergo frequentia octaui diei inuiolabili ferè conſuetudine recepta eſt, ita vt rariſsimè illa exceptio, *niſi confeſſor, vel ſuperior aliud iudicet*, ad votum applicetur, niſi cauſa ægritudinis: atque etiam tunc, quoad fieri poteſt, procuratur, vt communio infirmorum vltra octo dies non differatur, vt in regula 13. infirmarij præcipitur; eſtque hic mos antiquorum monachorum moribus conſentaneus, nam licèt ſeparatis in cellulis habitarent, ſaltem dominicis diebus ad Eccleſiam conueniebant, vbi de manu præſidentis Euchariſtiam accipiebant, vt ex hiſtoria Palladij colligitur, cap. 38. de Pachomio & ſociis, & cap. 59. & 61. de aliis: & ex Sozomeno lib. 3. Hiſtoriæ, cap. 14. Hinc Caſsianus collat. 23. cap. vlt. reprehendit monachos, qui ſpecie timoris, & reuerentiæ multum differunt communionem: *Æſtimantes* (inquit) *non niſi iuſtos & immaculatos debere præſumere, & non potius vt ſanctos, mundoſque nos ſua participatione perficiant: qui profecto* (ait) *maiorem arrogantiæ præſumptionem, quam declinare ſibi videntur, incurrant, quia tũc cum ea percipiunt dignos ſe eius perceptione diiudicant: multo enim iuſtius eſt, vt cum hac cordis humilitate, qua credimus, & fatemur illa ſacroſancta myſteria, nunquam pro merito nos poſſe contingere, ſingulis ea dominicis ob remedium noſtrarum ægritudinum præſumamus, &c.* Et ita etiam receptum eſt in ordine Ciſtertienſi, cap. 25. ſuarum definitionũ. Ac denique de ſancto Onuphrio refertur quòd ſingulis dominicis diebus de manu Angeli communicaret, Volaterran. lib. 17. Sabelli. lib. 2. cap. 2. Idem conſilium communicandi ſingulis hebdomadibus, fuit ab Auguſtino traditum epiſt. 118. ad Ianuar. & nomine eius habetur in lib. de Eccleſ. dogmat. cap. 53.

Vide theatrum vitæ hum. ex Marullo l. 4. c. 12. Marulum l. 1. c. 10.

XIII. *Hæc frequentia nunc accommodatior.*

Et licet olim maior frequentia fuerit in vſu fidelium, non ſolùm Apoſtolorum temporibus, vt ex Actibus conſtat, viderique poteſt de eo Lorin. c. 2. verſu 41. à §. *deinde ſequitur*, vbi alios adducit, ſed etiam poſtea per plures annos, vt ex Anaclet. c. *peracta*, de conſecr. d. 2. Hieronym. Apolog. contra Iouinian. & epiſtola ad Luciniam, Chryſoſt. homil. 5. in epiſt. ad Timoth. & 28. in 1. ad Corinth. Cyprian. in expoſitione orationis Dominicæ. Ambroſ. lib. 5. de ſacram. cap. 4. & aliis antiquis Patribus intelligimus: nihilominus his frigidis temporibus, hæc frequentia ſatis magna iudicatur, vt etiam attigimus diſp. 69. de ſacram. ſect. 4. concluſ. 3. præſertim pro tota aliqua communitate. Nam D. Bonau. tom. 2. de proceſſu relig. cap. 21. col. 4. vix dicit inueniri aliquem religioſum non ſacerdotem, adeò ſanctum, cui non ſufficiat ſemel in hebdomada communicare, niſi ex ſpeciali cauſa, vel in aliqua ſolennitate, vel extraordinaria deuotione. Ergo toti communitati religioſæ hanc frequentiam non ſolùm permittere, ſed etiam ex regula præcipere ſatis magna conceſsio eſt: fuit autem huic noſtræ religioni valde conueniens, tum propter generalem rationem, quia hoc ſacramentum eſt fons totius ſanctitatis, & perfectionis, tum ob ſpecialem neceſsitatem huius ſtatus; nam ad ſecurius tractandum cum proximis, indiget maiori frequentia, maiorique vnione cum Chriſto; tum præterea, quia cùm Societatis inſtitutum ſit proximos ad frequentiam ſacramentorũ mouere, expedit maximè vt ipſa exemplo præeat: tum denique in odium hæreticorum huius temporis, qui de hoc ſacramento, eiuſque frequentia malè ſentiunt.

Rationes eius in Societate.

CAPVT IV.

Vtrùm confeſſionis vſus, & frequentia conuenienter ſint in Societate inſtituta: ac primùm de generalibus confeſſionibus.

I. *Frequens confeſſio commendata.*

QVòd frequentia huius ſacramenti in quolibet ſtatu vtiliſsima ſit, per ſe notum eſt: maximè verò in ſtatu religioſo, vbi maior puritas animi poſtulatur, & facilius etiam poteſt frequentiſsimè confeſsio fieri. Vnde quoad hanc partem nullus eſt, qui non maximè laudet Societatis inſtitutum: ex vi cuius debent omnes nõ ſacerdotes, octauo quoque die confiteri cap. 4. exam. §. 25. 3. p. conſtit. c. 1. §. 11. 4. p. c. 4. §. 3. ſacerdotes etiam debent, vt minimum octauo quoque die confiteri, vt in eodem loco examinis dicitur. Additur verò in regula 3. ſacerdotum, quòd licèt ex conſtitutione ad hoc tantùm teneantur, attamen *conducet ſæpius in hebdomada confiteri.* Quæ verba ſufficiunt, vt pro regula id poſitum eſſe intelligatur ei, qui ſemel facere decreuit, quod melius eſt. In his ergo frequẽtię conſiliis, nulla eſt difficultas, nã talis frequentia, ſine dubio laudabilis eſt: imò interdũ Patres maiorem cõſulunt:

Bona-

Bonauent.enim in regula nouitiorum c. 3. circa finem,etiam quotidianam conſulit; ſed aliud eſt de conſilio particulari, aliud de regula pro tota communitate poſita,in qua prædicta frequentia, eſt ſine dubio ſufficiens, & in tali ſtatu ſecundùm prudentiam,neceſſaria.Nihilominus tamen in quibuſdam circumſtantiis, quæ circa hunc vſum præſcribuntur,nonnulli impegerunt.

II. *Confeſſionū generalium annua vel ſemeſtrium in Societate repetitio.*

Primò,in eo quòd confeſsionis generalis vel totius vitæ,vel annuæ, vel ſemeſtres exiguntur, c. 4. Exam.§.10.& 41.vbi in primo loco poſtulatur confeſsio generalis totius vitæ;& poſtea, ſexto quoque menſe,ab vltima generali inchoando. Et idem repetitur 6. p.conſtit.c.1.§.2.&in ſummario §.5.Et ratio eſt,quia nemo obligari poteſt, vt peccata ſemel ritè confeſſa iterum confiteatur, vt ex tractatis in tomo de pœnitentia diſp.18.ſect.4.num.2.ſuppono.

1. obiectio contra hanc repetitionē.

Propter quod aliqui moderni autores reprehendūt ſimile ſtatutum Ciſtertienſis ordinis,vt Dionyſ.Ciſtertien.in 4.d.23.Ledeſma 2.p.4.q.8.dub.10. Palac. d.17.diſp.7. col. 4. ſimile dubium naſcitur ex alio ſtatuto noſtrarum conſtit. 3. p. cap. 1. §.20. lit. G. & in ſummario §.6.quo decernitur, vt, ſi aliquis interdum alteri, quàm ordinario confeſſori ſuo confiteatur, debeat cùm primùm ad ordinarium redierit, integrè omnia confiteri, ab vltima confeſſione,quam illi fecit;quod intelligitur etiamſi confeſsiones intermediæ, ex legitima facultate factæ ſint;in qua virtute præcipitur iterata confeſsio earundem culparum.

Altera obiectio.

III. *Ad 1 obiectionem in num. præced.*

His verò obiectionibus ſatisfacere difficile non eſt,ſi generalia principia ſacramentalis confeſsionis probè teneantur. Primùm enim conſtitutiones hæ,non vt rigoroſa præcepta,ſed vt regularia conſilia de meliori bono proponuntur.Nam de his cōſtitutionibus ſæpè dictum eſt, nō obligare per modum pręcepti.Vnde ratio harum confeſsionum generalium in eis redditur;*propter multiplicem ſpiritus vtilitatem,quæ in ea re deprehenditur*.Et iterum,*propter magnam eius rei vtilitatem parati eſſe debebunt.* Non ergo præcipitur vt res neceſſaria,ſed conſulitur, vt vtilis; de qua vtilitate nemo ſcriptorum dubitat, vt videre licet in D.Thoma 4.d.17.q 3.art.4.q.5.Caiet. tom.1.Opuſcul. tract.5. q. 4. Syluest. *confeſſio*. 1.q. 3. Medina C. de confeſsione 9. de vtilitate iterandi confeſsiones. Vnde S. Bonauent.in regula nouitiorum c.3.in fin. monet religioſum, vt annuatim generaliter confiteatur. Et Benedictus XI. in Extrauag.*Inter cunctas*.§.*cæterum*, de priuilegiis, dixit, licèt non ſit neceſſarium,eſſe tamen ſalubre,ſaltem propter erubeſcentiam, quæ magna eſt pœnitentiæ pars. Quod eadem ratione teſtatur Auguſtin.cap. *quem pœnitet*, de pœnitentia d. 1. præter quam rationem,ſunt etiam aliæ, quas in tomo de pœnitentia proſequuti ſumus.

IV. *Inſtantia occurritur.*

Quia verò dicere quis poteſt, religioſam regulam,non vtcunque eſſe conſilium voluntarium,ſed aliquam neceſsitatem inducere, vel decentiæ cuiuſdam,vel etiam alicuius pœnæ:addimus vlteriùs, quamuis abſolutè, & omnino ab extrinſeco nemo cogi poſsit ad iteratam confeſsionem, poſſe tamen ſuppoſito priori conſenſu per votum,promiſsionē, aut pactum,vt eſt communis ſententia, quam loco allegato tradidimus,viderique poſſunt Maior 4. d. 17 q.6.Henric.quodlib.7.q.ad 1.in contrarium.Medin.C.de confeſſ.q.de confeſſ.fratris ex priuil.facta, dub.penult.Nauar.c.*placuit*,de pœnit. d. 6. num. 18. cap *fratres*,de pœnit.d.5.n.30.Gerſon Alphab.25. lit. F. In præſenti autem interuenit proprius conſenſus,per quem voluntariè acceptatur illa qualiſcūque obligatio regulæ:nam ille, qui Societatem ingreditur, liberè ingredi vult, & ſub ea conditione recipitur, vt per confeſsionem generalem debeat ad illum ſtatum præparari.Et eodem modo voluntariè ſe ſubdit aliis conſtitutionibus præcipientibus confeſsionem generalem ſingulis annis, vel ſexto quoque menſe, non ſolum quatenus confusè volunt profiteri hunc ſtatum ſecundùm ſuam regulam,quod ſatis eſt;ſed etiam,quia ſtatim in principio ingreſſus,illis legendum datur inſtitutum, & compendium conſtitutionum, & regulæ communes,vbi hoc expreſſe continetur, vt ſuprà viſum eſt tractando de ingreſſu Societatis.Atque hac ratione ſimile ſtatutum Ciſtertienſium approbatum eſt à Summis Pontificibus,vt Nauar.refert dict c.*placuit*, de pœnitent.d.6.n.18.à quibus noſtræ etiam conſtitutiones confirmatæ ſunt. Ciſtertienſes etiam dicuntur habere ſimile ſtatutum annuatim generaliter confitendi. Et paulo inferiùs alias ſimiles conſuetudines aliarum religionum referemus.

V. *Satisfit obiectioni 2. in num. 2.*

Vnde patet etiam reſponſio ad alteram obiectionem, quia etiam illa conſtitutio proponitur per modum regulæ religioſæ, & voluntariè acceptatur.Nec enim exiſtimo per illam imponi obligationem rigoroſam in conſcientia, ſeu ex vi præcepti, quia tantùm eſt ſimplex quædam conſtitutio. Dices,qui per occaſionem itineris, vel alterius neceſſitatis confitetur peccatum aliquod reſeruatū confeſſori ordinario, vel cuilibet inferiori ſacerdoti, tenetur poſtea ſub mortali comparere coràm ſuperiore, cui erat peccatum reſeruatum, & culpam aperire ac ſatisfactionem offerre. Ergo ſimiliter in præſenti.Reſpondetur dato antecedenti, negando conſequentiam:quia ibi conceditur iuriſdictio ſub eo pacto,& conditione, hîc vero minimè, ſed ſupponitur prior confeſsio legitimè facta ſimpliciter, ac per ſe, & aliud ſolùm datur vt conſilium perfectionis; quod patet ex tenore verborum dictæ declarationis;*qui alij quàm ſuo confeſſario deſignato confitetur,debet poſtmodum (quantum recordari poterit) eidem ſuo confeſſario totam ſuam conſcientiam aperire,vt nihil ignorando, quod ad eam pertineat, melius in Domino poſſit eum iuuare.* Ex quibus verbis conſtat, hanc ſolum proponi vt ſimplicem regulam, non vt onus neceſſarium ex priori confeſsione, ſeu abſolutione relictum.

VI.

Explicaturque amplius: nam ſi confeſsio præcedens fuit tantùm de materia non neceſſaria, ſeu dè peccatis venialibus, conſtat non eſſe de neceſsitate præcepti,illa poſtmodum confiteri: quia neque antea fuiſſet,etiamſi illa confeſsio prior proprio confeſſori fieri potuiſſet. Quamuis enim teneatur religioſus Societatis, ex vi regulæ, octauo quoque die confiteri: tamen non cogitur ex vi religioſi præcepti de omnibus venialibus integrè confiteri: ergo multo minus obligabitur ex præceptò repetere in confeſsione ea peccata venialia,de quibus ſemel ritè confeſſus eſt.Si autē prior confeſsio fuit de mortalibus peccatis,licèt illa fuerit de neceſsitate prioris confeſsionis;tamen eo ipſo quòd de illis abſolutio ſacramentalis abſolutè,& ſimpliciter data fuit, iam non ſunt materia neceſſaria, & ita venialibus peccatis comparantur.Nec dici poteſt remiſſa fuiſſe ſub onere, tum quia illa non erant reſeruata, vt ſupponimus, cùm poſſent ab ordinario confeſſore abſolui:tum etiam,quia nullum tale onus, vel conditio pœnitenti declaratur.

VII.

Sed dices grauiſsimum eſſe onus huius regulæ, etiamſi tantum per modum regulæ obliget,& ideo non fuiſſe etiam per modum conſilij, ſeu directionis religioſæ proponendum. Antecedens declaratur,nam ſi priora peccata fuerunt mortalia,& planè abſoluta,intolerabile videtur, imò imprudens illa iterum confiteri ordinario ſacerdoti, nam eſt iterum infamare ſe abſque neceſsitate; ſi autē fuerunt tantùm venialia,& illa ſunt ex regula neceſſariò repetenda,ſequitur teneri omnes de Societate, ex vi regulæ integrè confiteri de omnib. venialibus

peccatis,

peccatis, & contra regulam agere; ſi aliquid omittant, quod videtur duriſsimum. Sequela patet ratione ſuprà facta: nam ſi tenetur quis in eo caſu repetere venialia priùs confeſſa, multo magis obligatus fuiſſet illa primò confiteri ſi potuiſſet; ergo eadem ratione tenetur ſemper de omnibus venialibus confiteri.

Hæc inſtantia non militat ſolum in Societate.

VIII. Verumtamen ſimile ſtatutum ex ordine Carthuſiæ, & ſancti Hieronymi infra referemus: idemque conſilium inuenitur in ſancto Bonauentura in ſpeculo diſciplinæ p. 2. c. 3. imò etiam ſumitur ex Benedicto XI. in dict. Extrauag. vbi præcepit religioſis confeſſoribus priuilegiatis, moneant ſuos pœnitentes, vt ſemel in anno confiteantur ſuis Parochis integrè de toto anno, quia licet hoc non ſit neceſſarium, eſt bonum. Multo autem maiori ratione expedit religioſis, non ſolum propter maiorem pœnitentiam, & ſatisfactionem culpæ commiſſæ, ſed propter meliorem directionem in futurum, vt in noſtra regula ſignificatur. Directio enim, & gubernatio in futurum multum pendet ex cognitione præteritorum, præſertim in ſpirituali, & interiori gubernatione, vt in lib. 10. c. 6. nu. 2. ex doctrina Patrum confirmabimus. Confeſſor autem ordinarius ex vi ſui muneris habet curam ſpiritualis regiminis ſuorum pœnitentium, quorũ *vultus non agnoſcit*, niſi ex confeſsione eorum, ideoque optimum conſiliũ eſt, vt pœnitentes illis ſe omnino aperiant, vt ab eis adiuuari poſsint.

Prouer. 27.

Enodatur iā quoad repetitionem mortalium.

IX. Vnde non eſt cur hoc graue onus reputetur, ſiue prçcedentia peccata mortalia fuerint, ſiue venialia. Nam in vtroque genere multum iuuari poſſunt, & infamia nullius conſiderationis eſt; cum ſecretum ſit ſummum, & per veram contritionem, & ſigna pœnitentiæ omnino recompenſentur, apud pium, & prudentem confeſſorem, qualem ſupponimus futurum eſſe eum, de quo loquimur. Et quamuis negari non poſsit, rem eſſe difficilē in materia morali; tamen conſiderare oportet propterea rem non poni ſub neceſsitate præcepti, ſed conſilij, quod de rebus arduis, & difficilioribus dari ſolet, poteſtque hçc difficultas & propoſitum vincendi illam deſeruire, ne fortaſſe libertas illa confitendi alieno, vel extraneo confeſſori pariat, etiam aliquam libertatem, vel facilitatem peccandi. Et ita reſponſum eſt ad priorem partem obiectionis.

Item, quoad repetitionem venialium.

X. Ad alteram verò, fateor obligationem illam ex regula, & ex maiori perfectione, vt ratio illa benè probat. Nec enim B. Ignatius cogitabat de cõſcientia tantùm peccatorum mortalium; quãdo dicebat, totam conſcientiam debere eſſe manifeſtam confeſſario, vt meliùs poſsit pœnitentem iuuare, loquitur enim de conſcientia religioſa, quæ & à peccatis mortalibus eſſe debet longè aliena, moraliter, & regulariter loquendo: & iuuanda eſt, non ſolùm ad vitanda peccata mortalia, ſed etiam venialia, & ad virtutum augmentum. Eſt autem hæc integritas prudenti, & ſano modo intelligenda, quod ad venialia peccata pertinet: non enim neceſſe eſt, etiam ſecundum perfectionis regulam ſcrupuloſe ſingula cõfiteri, & de numero peccatorum, vel modo circunſtantiarum ſolicitum eſſe, id enim moleſtum eſſet potius quàm vtile; ſed hoc ſolùm dicimus ad illam regulam pertinere, vt nihil ex induſtria ob verecundiam, vel pudorem, aut timorem infamiæ taceatur, etiamſi leue videatur, & vt bona fide, mediocrique diligentia facta, tota conſcientia ita manifeſtetur, prout ad maiorem confuſionem propriam, vel ad moralem ac ſufficientem notitiã confeſſoris, in ordine ad maiorem profectum ſatis eſſe videbitur. Atque eodem modo ſumendum eſt, quod dicitur de repetenda confeſsione alteri facta, ſi enim in ea nihil ſpeciale fuerit, ſatis erit de hoc ipſo certiorem reddere confeſſorem proprium, nã id ſatis eſt, vt intelligat totam conſcientiam ſibi eſſe manifeſtam, & ita poſsit ſecurius in illius regimine procedere.

CAPVT V.

An reſeruatio peccatorum, quæ in Societate datur, conueniens ſit?

I. *Rationes dubitandi.*

Similiter ſicut & in præcedenti capite, dubitatum eſt de alia conſuetudine noſtræ Societatis circa hoc ſacramentum, reſeruandi nimirum peccata ſuperioribus, & cogendi ſubditos, vt eis confiteãtur: nam hoc adeò eſt difficile ſubditis, vt periculo exponantur interdum committendi ſacrilegiũ, mutilando confeſsionem, & ita recipiendo abſolutionem & Euchariſtiam, prius quam ſe ſuperiori aperiant Deinde cum in toto ordine vitæ ſuæ, & in omnibus actionibus, & muneribus maximè à ſuperioribus pendeant, valde timent illis manifeſtari; quia, & ſi propriam reuelationem non vereantur, vix ſibi perſuadebunt, quin illa notitia vtantur, ad gubernandos illos, & conſequenter verebuntur, ne aliquid moleſtum eis accidat, dũ ea occaſione, aut priuantur munere, vel actione, ſed ſocio, vel loco commodo, aut aliquid huiuſmodi; & ita fit oneroſa confeſsio, quòd maximè cauendum eſt. Illud denique videtur in hoc vſu nimis arduum, quia hac occaſione coguntur ſæpè ſubditi, etiã ſub grauamine mortalis peccati, idem peccatum iterum confiteri ſuperiori, poſtquam ritè fuerat alteri confeſſori reuelatum, & ab ea punitum, & ſacramentaliter remiſſum, ſcilicet quando in abſentia ſuperioris, cui peccatum reſeruatum eſt, datur licentia ſubdito confitendi alteri reſeruatum; datur enim hçc facultas, cum obligatione adeundi poſtea ſuperiorem, nacta occaſione. Nam quòd hæc obligatio ſit ſub mortali, in Societate declaratum eſt, ex mente B. Ignatij à P. N. Claudio Aquauiua Præpoſito generali. Hæc ergo tanta obligatio videtur nimis acerba & periculoſa.

II. *Oſtenditur ius reſeruādi dari in Societate.*

Circa reſeruationem agere poſſumus vel de iure ſpeciali, quod in hoc Societas obſeruat, vel de vſu eius, ſeu de facto. Quod ad primum ſpectat, dicimus reſeruationem peccatorum propriam & ſpecialem eſſe conſentaneam regulæ, & conſtitutionibus Societatis. Nam 3. p. conſt. c. 1. §. 11. hoc ſupponit B. P. Ignatius cùm dicit, *confeſſarius non ignoret quos caſus ſibi ſuperior reſeruat:* & ſubdit modum, & menſuram reſeruationis, non in particulari deſignando. Sed generatim dicitur; *Illi autem reſeruabũtur, quos ab eo cognoſci neceſſarium videbitur, aut valde conueniens, quo melius remedium adhibere poſſit, & ſuæ curæ commiſſos præſeruare ab omnibus, quæ nocitura ſunt.* Hunc autem morem reſeruandi caſus, abſolutè de illo loquendo, nullus catholicus improbabit, nã vniuerſa Eccleſia hoc obſeruat, tum pro vniuerſa, reſpectu Summi Pontificis, tum pro ſingulis diœceſibus reſpectu ſuorum Epiſcoporum. Atque eadem ratione religiones idem obſeruant, quia Prælati religionum habent in religione ſua, vices Epiſcoporum, & quo intimiùs gubernant & ſpecialiori ratione officium ſpiritualiũ parentum exercent, ſuoſque ſubditos ad maiorem perfectionem ducere tenentur, eo tali ſtatui magis accommodata, & quodammodo debita eſt hæc reſeruatio. Vnde S. D. N. Clemẽs VIII. in peculiari decreto, quo huic reſeruationi religioſorum modum poſuit, ſupponit eam & licitam, & conuenientem eſſe, de qua etiam videri poſſunt quæ vniuerſe de hac re in 4. tom. 3. partis diſp. 29. tractauimus, vnde conſtat hunc vſum ob ſuam communem rationem in Societate reprehendi non poſſe.

Ratio communis pro dicto iure.

III. Non erit autem difficile proprias, & peculiares rationes inuenire, ob quas hæc reſeruatio in Socie-

Rationes ſpeciales pro eodem.

tate expediat. Primò ac præcipuè, quia propter cõmunicationem cum proximis in periculis verſatur, & ideo neceſſe eſt, vt magis timeant quemcunque lapſum, ad quod multum deſeruit reſeruatio, nam eſt veluti frænum quoddam continens hominem. Secũdò, quia in hac religione plures educantur iuuenes, quos ob ætatem, in officio, & diſciplina religioſa magis cõtinere maximè neceſſarium eſt. Tertiò, quia cùm in hac religione non tam multæ corporales afflictiones, ſeu aſperitates ex generali regula præſcribantur ob rationes in lib. 1. c. 9. allatas; oportet vt ſpiritualis diſciplina ac vigilantia rigidior ſit, imò in hunc etiam finem ſpiritualis rigor corporeus ille fuit temperatus à B. Ignatio. Quartò quia in hac religione maximè neceſſarium eſt, vt ſubditi multum ſuis ſuperioribus fidant, vt ab eis regi poſsint, ne forte interdum ſcandalis, & occaſionibus peccandi illos exponant, & vt aliis modis paternè poſsint ab eis adiuuari; & quandiu hæc religio noua eſt, & in ſuo primitiuo ſpiritu durat, curandum eſt vt hæc conſuetudo non auferatur, nec minuatur, ad quem finem hæc reſeruatio etiam vtiliſsima eſt: igitur de ſubſtantia, vt ita dicam, reſeruationis controuerſia eſſe non poteſt.

Conuenientem eſſe vſum particularem reſeruandi peccata, quem Societas obſeruat.

IV. Secundò igitur de particulari eius vſu, ſeu modò videamus. Poteſt autem in hoc modo eſſe exceſſus, vel ratione nimiæ reſeruationis, vel propter nimiã difficultatem committendi aliis abſolutionem; vel propter aliquem alium abuſum reſeruationis: de ſingulis ergo videamus. De primo in conſtitutionibus, præter citata verba 3. p. Conſt. c. 1. §. 11. nihil ſpecialius inuenitur: in illis autem certum eſt rationem, & finem ibi aſsignatum, eſſe genuinã, & propriiſsimam cauſam, ob quam Eccleſia conſuetudinem reſeruandi caſus introduxit, ſemper enim ſupponitur, vt in ſequentibus magis exponemus, illud remedium, & medicinam præſeruatiuam adhibẽdam eſſe integro & illæſo prorſus manente confeſſionis ſigillo. Non explicatur autem in illis verbis, cui ſuperiori committatur hæc poteſtas reſeruandi caſus, & iudicium de iis, quos reſeruari neceſſarium, aut valde conueniens eſt. Hoc autem additũ, ſeu explicatum eſt in ſecunda Congregatione generali canon. 4: vbi prius approbatur reſeruatio facta à P. Iacobo Laynez ſecundo Generali noſtro. Deinde additur, *Declaratio verò, & ampliatio, vel reſtrictio caſuum ſpectat ad R. P. Generalem.* Nullus ergo inferior Prælatus, neque etiam Prouinciales, poſſunt in hoc aliquid addere, vel immutare, nec reſpectu ſui, nec reſpectu Rectorum. Nõ tamen excluditur quin Generalis congregatio hanc habeat poteſtatẽ, quin potiùs à fortiori hoc ſequitur, cum ipſa ſit ſuperior Generali: imò Clemens VIII. in illo ſuo decreto c. 1. hanc poteſtatem ſolis capitulis generalibus pro tota religione, & prouincialibus pro tota Prouincia commiſit; & hoc iure vtitur nunc Societas quoad caſuum reſeruationem, quantum ad hoc, vt fiat authoritate Congregationis generalis: nam prouinciales congregationes in noſtra Societate non habent propriam poteſtatem iuriſdictionis, vt etiam ſumi poteſt ex can. 15. cõgreg. 5. & ideo nec caſus reſeruare poſſunt; vnde licet Clemens VIII. facultatẽ conceſſerit capitulis prouincialibus reſeruandi caſus pro ſua Prouincia, intelligendum videtur de capitulo iuriſdictionem alias habente: ſoli ergo Congregationi generali eſt hoc nunc in Societate reſeruatum, non ex ſola vi ſui inſtituti, ſed adiuncto dicto decreto Clementis: & ita in Congregatione 5. generali, quæ poſt illud decretum facta eſt, noua etiam forma reſeruationis eſt edita, vt videre eſt in inſtructione 5. & 6. de caſuũ reſeruatione anni 1606. alias in inſtructione toti Societati communi c. 5. & 6. anni 1616.

1. Calumnia de nimia reſeruatione exploditur.

Quid de reſeruatione decretum ſit in 2. congr. can. 4.

Cong. Prouin. nõ gaudet iuriſdictione.

V. Ex his ergo per principia, quaſi extrinſeca colligere poſſumus, reſeruationem, quam nunc habet Societas, ex parte materię non eſſe nimiam. Primò, iuxta formam à S. D. N. Clem. VIII. præſcriptam facta eſt. Secundò, quia ſi ſpeciatim expendatur, nihil continet alienum ab vſu Eccleſiæ, & ab vtilitate, aut neceſsitate religionis. Nam in primis non reſeruantur niſi peccata exteriora, & quæ manifeſtè ſint mortalia: deinde non omnia, ſed quædam grauiora, quæ ſummatim ſunt: *peccatum mortale contra aliquod ex tribus votis, vel contra alia vota, quæ profeſſi emittunt, periurium, falſum teſtimonium, furtum, ſeditio in ſuperiorem, vel diuiſio à capite cum graui damno religionis, detractio, & diſcordiarum ſeminatio inter fratres, accipere, vel mittere furtim literas materiam peccati mortalis continentes, tacuiſſe impedimentum aliquod excludens à Societate, vel mentitum eſſe in examine ad eius ingreſſum in graue incommodũ Societatis, ac denique quodlibet peccatum habens annexam excommunicationem in Bullis, aut decretis Societatis.* Qui omnes caſus in perſona religioſa graues ſunt, poſſuntque graue ſcandalum, vel infamiam religioni afferre: & ſi rectè inſpiciantur ſunt valde ſimiles his, quos ipſemet Pontifex reſeruatos eſſe voluit; & nõ ſunt nimis multi pro ratione talis ſtatus, & obligationum eius.

Probatur id reſeruationis Societatis nimiam non eſſe.

VI. Tertiò intelligi poteſt moderatio huius reſeruationis, ex vſu aliarum religionum. Nam Carthuſiani habẽt ſtatutum quo reſeruatur ſuperiori, quodlibet peccatum mortale certum, vt refert Gerſon in proprio tractatu de illo ſtatuto p. 2. alphab. 33. lit. E. & quantum ex Gerſone colligitur, idem ſeruat in Gallia Cæleſtinorum religio. Et licèt ipſe Gerſon non approbet tam latam & abſolutam reſeruationem; ſubdit nihilominus: *Poteſt tamen fieri reſeruatio de certis mortalibus manifeſtis, quæ tranſeunt in opus exterius.* Rurſuſque ad alium Carthuſienſem ſcribit. *Recepi quòd in conſtitutionibus veſtris non dicitur, quod omnis mortalis culpa ſit Maiori reſeruata in foro confeſſionis, ſed quod grauis culpa. Et certè tolerabilis & ſalubris eſt iſta conſtitutio, ſi benè fuerit declaratum, qualis culpa debeat meritò grauis reputari.* Sed in prædicta reſeruatione Societatis, non niſi grauia peccata reſeruantur, & ſatis diſtinctè explicatur, quæ talia rationabiliter cenſeantur in hac religione. In regula etiam S. Franciſci cap. 7. ſic dicitur. *Si qui fratrum Iſtigante inimico mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres vt recurratur ad ſolos Miniſtros Prouinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quanto citius potuerint ſine mora.* Loquitur autem de recurſu in ſacramento pœnitentiæ, nam ſtatim ſubdit: Prouinciales ſi ſint ſacerdotes, per ſeipſos debere pœnitentiam imponere, ſin minus debere Presbyteris committere, vt illam imponant. Niſi enim ageretur de ſacramento confeſsionis, non referret Prouincialem eſſe presbyterum. Atque ita in ſtatutis eiuſdem ordinis multa peccata reſeruantur Prouinciali, & ferè ſunt eadem ſcilicet *peccata grauia contra tria vota ſubſtantialia, furtum*, &c. In definitionibus etiam ordinis S. Benedicti in Hiſpania cap. 13. numerantur duodecim caſus, in quibus ordinarij confeſſores abſoluere non poſſunt, ſed debent pœnitentes ad Abbatem remittere, ex quib. aliqui coincidunt cum nõ nullis caſibus reſeruatis à Clemente, vt illi, qui ad *apoſtaſiam* pertinent: alij recurrunt etiam cum noſtris, vt *furtum, proprietas*: alij cum minori reſtrictione, vel explicatione ponũtur, *vt mittere, vel recipere literas ſine licentia.* Alij ſunt proprij illius ordinis, maioremque rigorem continent, vt *comedere carnes ſine licentia, ingredi cellam alterius religioſi, dare aliquid de monaſterio perſonæ ſeculariſine licentia, reuelare ſecretá religionis, vel monaſterij,* aut

3. Probatur exemplis.

aut Prælati ſui alicui extraneæ perſonæ, incitare alium, vt ſub iuramento, aut voto ſibi aliquid promittat,&c. Nihil ergo ſingulare, aut nimis rigoroſum in prædicta Societatis reſeruatione reperitur; imò in hoc lenior eſt, quàm illa D.Fràciſci, quòd nulla ſit reſeruatio Prouinciali,ſed ſuperiori domus,vel Collegij, ad quem & facilior,& familiarior poteſt eſſe recurſus,& præterea liberum manet religioſo, vt ſi velit potius ad Prouincialem recurrere, poſsit id facere, quia reſpectu maioris Prælati nulla eſt reſeruatio,vt per ſe notum eſt.

VII. *2. calumnia de difficultate licentia ad reſeruata expenditur.*

Dicetur fortaſſe: (vt ad 2.calumniam veniamus) eſto reſeruatio in ſe non ſit nimia,tamen in vſu eius eſſe nimium rigorem, quia ſuperior omnino vult peccata dicta ſibi confiteri,difficiliſque eſt in danda facultate,vt per alium abſoluantur; hoc autem, licèt in peccatis publicis eſſet tolerabile, in occultis nimis oneroſum eſt, vt docet S. Bonau. in expoſitione regulæ c.7. vbi regulam citatam exponit de peccatis publicis,quia *quæ ſecreta ſunt* (inquit)*nòn ſunt publicanda*, & quia notorium peccatum grauius eſt propter ſcandalum,& ideo grauius eſt puniendum. Gerſon etiam ſuprà ait,*Confeſſio ſacramentalis non debet coarctari per reſeruationes caſuum, præſertim occultorum ſed dandus eſt locus timori altiſſimi.* Et infrà, *Confeſſio ſacramentalis de peccatis occultis raro, & cautiſſimè debet remitti ad ſuperiores habentes iuriſdictionem coerciuam in publicis, quales ſunt Abbates, & Priores religionum, quia facile oritur ſuſpicio apud correctos publicè, quia occulta confeſſio per eos facta lædatur.*

VIII. *Reſeruans poteſt in rigore nihil remittere.*

Sed in hac re ſi attentè inſpiciatur, quid iure fieri poſsit & debeat, & cum vſu Societatis conferatur,euidenter conſtabit, in hoc etiam facto, debitam moderationem ſeruari.Nam iure certum, eſt, poſſe ſuperiorem obligare ſubditum,per ſe loquendo,vt peccata reſeruata, quantumuis per accidens occulta, ſibi confiteatur: nam hic eſt finis reſeruationis,per ſe loquendo,& quidquid ſuperior de hoc rigore remittit, ex benignitate facit, vel ex debita prouidentia ex accidenti aliquo neceſſaria,nō quia ius non habeat perſiſtendi in rigore reſeruationis. Vnde Clemens VIII. qui ſpeciali decreto maximè curauit prouidere libertati religioſorum in confeſsionibus faciendis, cum in §.3. eiuſdem decreti præcepiſſet Prelatis regularibus,ne ſubditos ad cōfeſsionem ſecum faciendam cogerent, ſeu obligarent,addit limitationem;*Niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerint* : ergo pro reſeruatis licet his prælatis confeſsiones ſubditorum audire, etiamſi ipſi non ſua ſponte,aut motu proprio, ſed neceſsitate reſeruationis,& ſeueritate ſuperioris compulſi,id faciant.

IX. *Exponitur diploma Clementis quoad proxime dicta.*

Sed licèt hæc per ſe vera ſint,nihilominus ad charitatem,& prudētiam ſuperioris pertinebit in particularibus caſibus conſiderare diſpoſitionem & fragilitatem pœnitentis, eique condeſcendere, ne in peius ruat;de quo non poteſt alia generalis regula præſcribi, præter ſuperioris prudentiam & charitatem,vt in dicto 4.tomo diſput.30.ſect.4.& 5.latius declaraui,& ſuprà tract.8. tetigi, tractando de poteſtate abſoluendi Prælatorum regularium: vbi etiam expendi nouum decretum S.D.N.vbi in §. 4. præcipit, vt ſuperiores duos, vel tres viros doctos & pios deputent, qui ordinarias confeſsiones religioſorum audiant.Et ſubdit, *Quibus etiam reſeruatorum abſolutio committatur, quando caſus occurrerit, in quo eam debere committi, ipſe inprimis confeſſarius iudicauerit.* Ex quibus verbis notaui iuxta mentem Pontificis, non debere ſuperiorem hanc facultatem facile,& ad nutum confeſſoris concedere, ſed magno iudicio, & conſideratione, & quando neceſsitas pœnitentis, vel maior vtilitas illam poſtulauerit. Et hanc ob cauſam vult multum deferri in hoc, iudicio confeſſoris,quia ipſe poteſt magis perſpectam habere conſcientiam, & diſpoſitionem pœnitentis. Et nihilominus non cogit ſuperiorem, vt ſtatim pareat iudicio confeſſoris, vt planè indicat illa particula, *inprimis*, quæ ſignificat conſulendum eſſe confeſſoris iudicium, & magnam vel maximam illius rationem habendam eſſe, non tamen eſſe futuram infallibilem ac neceſſariam regulam. Quod ad tollendos ſcrupulos pro Societate noſtra ita fuit ab eodem Pontifice declaratum, vel conceſſum, ſcilicet, *ne iudicium à reſeruatis abſoluendi confeſſariis abſolutè relinquatur, vt in eodem §. 4. dicitur: ſed liceat interdum ſuperiori, pro ratione ſui oficij huiuſmodi facultatem denegare, in iis caſibus, in quibus conſtat, iuxta ea, quæ Doctores dicunt, & diſcreta charitas docet huiuſmodi licentiam eſſe denegandam.* Illud denique in dicto decreto obſeruare licet, etiam cùm illa licentia danda eſt, non cogi ſuperiorem dare illam, vel generalem pro electione pœnitentis, vel particularem pro tali perſona ab ipſo pœnitente deſignata: nam Pontifex vult perſonas quibus danda eſt, eſſe deſignandas à ſuperiore ipſo, & ſignificat regulariter remittendam eſſe illi perſonæ, quæ gerit officium ordinarij confeſſoris eius perſonæ, quæ caſum habet reſeruatum. Imò ſupponit licentiam hanc per huiuſmodi confeſſorem eſſe à ſuperiore petendam, & pro illo eſſe dandam à ſuperiore, quando expedire dari iudicatum fuerit: qui modus eſt valde ordinatus, & ſi pœnitentes illum ſeruarent, facile ſuperiores illis acquieſcerent. Quando verò ſubditi hanc facultatem, per alios ſacerdotes, vel pro aliis ſuo arbitrio petunt, non tenetur ſuperior ſtatim condeſcendere, ſed facile poteſt talem facultatem negare,vel prout conueniens iudicauerit,eam moderari.

X. *Praxis Societatis circa petendam licentiam à confeſſario pœnitentis.*

Hoc igitur eſt ius regulariter obſeruandum circa hanc reſeruationem. Quàm verò illi conſentanea ſit praxis Societatis, facile quis intelliget ex inſtructione,quæ eſt 6. ex impreſsis anno 1606. quamque ſuperiores circa hoc obſeruant. Nam in 1. illius §. admonentur, *vt quando confeſſarius, tacito nomine pœnitentis à ſuperiore petit facultatem abſoluendi à caſu reſeruato, nullo modo ſuperior difficilis eſſe debeat, ſed facilis potius, & promptus in ea concedenda,* &c. Et in §. 2. additur, ſolùm quando interuenit *neceſſitas vitandi ſcandalum, vel aliud graue damnum Collegij, ſeu domus*, illam negari poſſe, donec pœnitens *per ſe, vel per confeſſarium*, ſufficientem notitiam ſuperiori adhibeat: tunc enim pœnitens omnino tenetur hanc notitiam ſuperiori dare, vnde nec eſt tutus, nec ſatis diſpoſitus ad abſolutionem, donec iuſtæ voluntati, & neceſsitati ſuperioris in ea parte ſatisfaciat; meritò ergo tunc poteſt ſuperior talem facultatem negare. Imò licet obligatio pœnitentis ad dādam illam notitiam ſuperiori, ſecluſa reſeruatione, non ſit omnino clara, & certa, ſi tamen ſit opus maioris virtutis & charitatis, id ſatis erit, vt ſuperior iuſtè neget licentiam, donec pœnitens rem totam illi manifeſtet, quantum ad remedium adhibendum neceſſarium eſt: quia ipſe habet ius audiendi talem confeſsionem, & per ſe loquendo non tenetur illam poteſtatem delegare: conſiderando autem cauſas extrinſecas potius tenetur conſulere bono communi, quàm irrationabili, vel imperfectæ voluntati pœnitentis condeſcendere. Ad hoc autem moderandum additur in §. 4. ſi confeſſarius vrgeat, eo quòd iudicet ſuperioris ſeueritatem detrimentum potius ſpirituale, quàm commodum allaturam, & tentatis aliis mediis, nullum ſufficit, ſed pœnitens durior fiat, tandem: *ſuperiorem debere facultatem negare*, ſed fragilitati ſubditi condeſcendere: habita ſemper ratione charitatis,cuius finis eſt prodeſſe per correctionem, vel ſeueritatem, & illam temperare, quando illa ſpes deeſt:

deeſt; in eo autem caſu licèt ſuperior facultatem det, debet confeſſarius attendere, vt pœnitens ſuæ obligationi ſatisfaciat in adhibendo remedio cõmuni malo, vel ſcandalo, ſi morale periculum illius ſit, quia niſi hoc faciat, non poterit abſolui, non ex defectu iuriſdictionis, ſed quia diſpoſitus non eſt. Ad hoc autem oportet vt & obligatio pœnitentis certa ſit, & quòd alia remedia adhiberi nõ poſsint.

XI. *Quid ſpectatur à non ordinario confeſſario pœnitentis.* At verò quando licentia non per confeſſarium, ſed per alium ſacerdotem petitur, tunc praxis Societatis (vt ex §. 5. colligitur) eſt, vt licentia non tam facile detur, quod etiam eſt conſentaneum rationi, & iuri, vt numero 9. oſtendimus. Nec tamen ſemper deneganda dicitur, ſed attentius circumſtantias negotij, & perſonæ eſſe conſiderandas, & ita dari poſſe, vel negotium committi alteri perſonæ, prudenti, doctæ, & religioſæ, quæ ad remedium adhibendum aptiſsima ſit, & cuius conſpectum non poſsit pœnitens rationabiliter ſubterfugere. Quæ omnia per ſeſe ſunt valde conſentanea rationi, nam ſine dubio oportet aliquam difficultatem, & ſeueritatem oſtendere, aliàs ferè nullius momenti eſſet reſeruatio; ſemper tamen prudens illa conditio ſubintelligitur, vt ſi tandem ſuperior intelligat, ſe nihil poſſe prodeſſe, condeſcendat tali ſacerdoti (dummodo ſimpliciter idoneus ſit) negotium committendo, vt maius periculum euitetur.

XII. *3 calumnia de vſu notitia confeſſ. reſoluitur.* Tandem dicendum ſupereſt de vltimo abuſu, qui in hac reſeruatione fingi poteſt, vtendo ſcilicet hoc medio ad gubernandum, vel ipſum pœnitentem, vel alios, per notitiam in confeſsione comparatam: hoc enim aliqui Societati obiiciunt, ſed eſt mera impoſtura. Duplex ergo intelligi poteſt gubernatio: vna quæ præciſe neceſſaria eſt ad vitandum peccatum, de quo agitur, vel ſcandalum, aut pœnitentis, aut aliorum, ex peccato illo præciſe ortum; alia eſt in rebus aliis, actionibus, vel muneribus. De hoc poſteriori vſu nulla eſt mentio, nec veſtigium in Societate, vt à fortiori ex ſequentibus in numer. 4. patebit. *Qui vſus dictæ notitiæ per ſe liceat.* De priori autem communis doctrina eſt poſſe prælatum, qui rem in confeſsione nouit, vti illa notitia ad illum finem, ſi obſeruet, vt ille vſus talis ſit, vnde nulla reuelatio directa, vel indirecta naſci poſsit, vel ſi hæc timeri poſsit nullus ſit talis vſus, ſine expreſſa licentia pœnitentis: nam ſi hæc obſeruentur, nulla inordinatio contra iuſtitiam pœnitentis, vel contra religionem ſacramenti in tali vſu excogitari poſsit, vt in tom. 4. in 3. p. diſput. 33. ſect. 7. late dixi.

XIII. *Neque à Clemente VIII videtur prohibitus.* Et quamuis S. D. N. Clemens VIII. in ſpeciali decreto, de caſibus reſeruatis regularium, ſpecialem prohibitionem illis impoſuerit non vtendi notitiâ confeſsionis ad exteriorem gubernationem: probabiliſsime nihilominus exiſtimo hunc vſum non comprehendi ſub illis verbis, & præcepto; quia hic vſus nõ poteſt dici ad exteriorem gubernationem, ſed ſolùm ad internam & ſpiritualem medicinam conſcientiæ pœnitentis. Nam ipſe pœnitens vitare tenetur moralem occaſionem mortalis peccati, vel non præbere ſcandalum alteri, vt ſecum tale peccatum committat: ergo vſus qui tantùm ordinatur ad tollendam ſimilem occaſionem peccati, vel ſcãdali, non poteſt dici exterior gubernatio: nam licèt ſit quædam actio, vel priuatio exterior, ordinatur ſolùm ad internum bonum animæ ipſius pœnitentis: adeò vt licet ordinetur etiam ad bonum complicis, v. g. hoc ſolum ſit, in quantum bonum pœnitentis cum illo coniunctum eſt, & non poteſt vnum ab altero ſeparari: hoc enim ſupponimus. Nam ſi iam omnino non ageretur de remedio pœnitentis, nec de implenda aliqua obligatione, ad quam ipſe in conſcientia teneatur: ſed tantùm de remedio alterius; iã ille vſus magis dici poſſet pertinere ad exteriorem gubernationem, & non eſſet vſurpandus ſine libera, & ſpontanea voluntate, & facultate pœnitentis.

Quamuis autem hæc in rigore vera videantur; XIV. *Prohibetur tamen in Societate.* nihilominus Societas propter maiorem ſecuritatem, libertatem pœnitentium, & reuerentiam ſacramenti: etiam ab hoc vſu licito, notitiæ per confeſsionem habitæ, ſe abſtinet. Quod apertius conſtabit ex graui ordinatione R. P. N. Claudij, quam hic ad verbum referam, quia dignum eſt vt ab omnibus agnoſcatur. *Tametſi non deſunt Doctores, qui ſentiant, ſaluo ſacramentalis confeſſionis ſigillo, iuſtis de cauſis* *In inſtruct. 5 & in 2. ordinationi communi toti Societati.* *licere nonnunquam confeſſario (cum id fieri poteſt ſine vlla reuelatæ confeſſionis ſuſpicione) vti extra confeſſionem notitia per confeſſionem habita: tamen quoniam hæc doctrina, & eam exigit in tanta re, circumſpectionem, quam ſeruare perdifficile ſit, & interim poſſet aliquando retardare ſubditorum libertatem, quam huius fori ſanctitas, & noſtræ Societatis inſtitutum requirunt, in ſeipſis, rebuſque ſuis confeſſario aperiendis: idcirco viſum nobis eſt, in Domino ſtatuere: ſicut, & ſeuere ſtatuimus pro reuerentia, qua ſemper Societas noſtra coluit huius ſacramenti inuiolabile ſigillum, & libertatem, vt omnes ſuperiores diligenter caueant: ne vel ipſi, vel noſtrorum aliquis, ſupradictam doctrinam vſquam introducant, nec illam publice, aut priuatim doceant, nec ea vtantur vllo modo (niſi forte de pœnitentis licentia) ſed ita prorſus in omnibus caſibus, noſtri ſe gerant confeſſarij, ac ſi in confeſſione nihil penitus audiuiſſent, ſibique perſuadeant, vt humanarum rerum regimen ab hoc ſacramento longiſſimè diſtat, ita debere nullatenus ab eo pendere.* Hoc ergo eſt, quod in Societate de iure ſeruatur; de factis enim particularibus, hic non diſputamus, quamuis de nullo nobis conſtet huic iuri contrario.

XV. *Concluditur aduerſus calumniam.* Vnde conſtat non ſolùm non committi exceſſum in hoc vſu, verum potius videre poſſe committi aliquem defectum, omittendo medium licitum, & ſanctum, quod interdum poſſet eſſe vtiliſsimum pœnitentibus, verumtamen cum hoc ipſum omittatur, propter altiores fines, reprehenſibile non eſt, ſed potius laudabile. Intelligendum autem neceſſariò hoc eſt, quando non interueniret obligatio præciſa ipſius ſuperioris, qui ex officio tenetur auferre à ſubdito moralem occaſionem peccati: etiamſi illam in confeſsione nouerit, quando ſine vlla reuelationis ſuſpicione auferri poteſt, tunc autem debet prius monere pœnitentem ſuæ obligationis, & illum inducere, vt conſentiat, & acceptet ſibi talem occaſionem auferri, cùm in remedium animæ ſuæ id facere teneatur. Prohibitio ergo illa intelligenda eſt pro his euentibus, in quibus nõn neceſſariò, ſed ob vtilitatem, talis notitia ad illum vſum applicari poſſet: & quia hoc regulare eſt (illa enim neceſsitas præcepti rara eſt) ideo regula ſimpliciter negatiua circa hoc conſtituitur.

Vtrum conueniat, aut neceſſarium ſit ſuperiori aliquando confiteri.

XVI. *Præmittitur duplex ſenſus huius obligationis.* Ex his ſatis factum eſt (vt opinor) primo puncto huius capitis ex propoſitis in fine numero primo, & ſublata eſt omnis occaſio fingendi pericula, & monſtra difficultatum, vbi reuera nulla ſunt, oportet tamen aliquid in particulari dicere de altero puncto in numero primo tacto: videtur enim in illo dubio ſupponi, eſſe in Societate conſtitutionem, quæ obliget ſubditos, vt ſuo ſuperiori confiteantur. Quod dupliciter intelligi poteſt, primò ratione caſuum reſeruatorum, & hoc per ſe ſequitur ex ipſa reſeruatione, & ita admittitur, ſeu excipitur à Clemente VIII. Quomodo

modo autem ſeruandum ſit, explicatum iam eſt in puncto præcedenti. Secundò poteſt id intelligi extra caſuum reſeruationem, de communibus confeſsionibus, vel ordinariis, & particularibus, vel extraordinariis, & generalibus, & in hoc duo dicenda occurrunt.

XVII. *Confiteri prælato per ſe malum non eſſe probatur authoritate.*

Primum eſt illud non eſſe per ſe malum, aut reprehenſione dignum, ſecluſa humana prohibitione. Quamuis enim ad ſe omnino aduocare confeſſores munus reſpectu ſubditorum, iuxta præſentem ſtatum religionum, violentum ſit, ac periculoſum, ac proinde inordinatum, vt tract. 8. diſputando de prælatorum poteſtate in communi, diximus; tamē pro aliquibus temporibus, aut vicibus id exigere per ſe inordinatum non eſt; nam multæ religiones videntur habuiſſe huiuſmodi regulam, & conſuetudinem à Pontificibus approbatam. De Carthuſienſibus referunt, habere ſtatutum confitendi generaliter Priori, cùm primùm eligitur, fortè ab vltima confeſsione præcedenti facta: item confitendi eidem quando poſt aliquam peregrinationem, ad monaſterium redeūt. Quod ſtatutum habet etiam religio S. Hieronymi c. 20. ſuarum conſtit. de quo quantum ad iterationem confeſsionis, capite præcedenti à numer. 2. diximus; hîc verò conſideratur quantum ad circumſtantiam confitendi ſuperiori. In ordine Ciſtertienſi dicitur eſſe ſtatutum, vt monachi ſingulis annis confiteantur integrè Abbati, quod ſtatutum à Pontificibus Pio II. & Sixto IV. confirmatum fuiſſe, intelligi poteſt ex eorum priuilegiis 91. 97. & 103. Et ſimile ſtatutum fuiſſe ab Alberto Magno in religione Prædicatorum introductum, refert Ferdinandus del Caſtil. lib. 3. Chronic. c. 46. quod ipſe approbat. Olim etiam in religionibus monachorum, ſolùm eſſe ſolebat vnus presbyter, qui omnium proinde confeſsiones audiebat, qui tamen ſimul ſuperiorem fuiſſe, & maiorem quā Præpoſitus, habere poteſtatem, clarè ſumitur ex regula S. Auguſtini in fine. Denique Hugo de S. Victore ſerm. 53. inſtitut. monaſt. vniuerſaliter dicit, *In facienda confeſsione talis diſcretio eſſe debet, vt quotidiana & leuia peccata alterutrum coæqualibus confiteamur, vt orationibus pro inuicem factis ſaluemur, pro grauioris lepræ immunditia ſacerdoti, id eſt, noſtro ſummo Prælato pandere debemus, vt ad eius arbitrium iuſtificari curemus.* Cùm ergo conſilium hoc tanta auctoritate, vt vſu antiquorū Patrum fundatum ſit, nō poteſt reprehendi, vt per ſe malum. Ratio autem eſt, quia prælatus eſt de ſe ordinarius paſtor, & proprius ſacerdos religioſorū: ergo per ſe & ſecluſa ſpeciali prohibitione, eis non facit iniuriam, ſi interdum velit agnoſcere vultum pecoris ſui.

XVIII. *Non tamen regula datur in Societate de confitēdo Prælato præter reſeruata*

Secundò verò addimus obiectionem illam in n. 1. falſum ſupponere; quia in Societate nulla eſt regula, quæ abſolutè obliget ſubditos ad confitendum aliquando ſuperiori, non ſolùm obligatione præcepti, verùm nec per modum ſimplicis regulæ. Quia vbicunque conſtitutiones de confeſsionibus faciēdis, vel ordinariis, vel extraordinariis loquūtur, ſemper præſcribunt, vt fiant confeſſori à ſuperiore deſignato: vel ad ſummum ſub disiunctione, ſuperiori, vel cui ille iniunxerit, & ſemper intelligitur ordinarias confeſsiones fieri ordinario confeſſori deſignato: in extraordinariis autem ſex mēſium, & ſimilibus optionem relinqui pœnitenti, vt vel ſuperiori, vel alteri ex deſignatis ab illo confiteatur. Vnde in regula prouincialis num. 131. ſic dicitur. *Si viſitatio circa renouationem votorūm inciderit, ipſe ad excipiendas confeſſiones generales noſtrorum, aliquos Patres probatos, & maturiores deſignabit, eoſque, qui ſibi confiteri volēt, benigne audiet.* Et idem cum proportione dicitur in regulis præpoſiti §. 23. & Rectoris §. 22. Eſtque hoc conſonum modo loquendi conſtitutionū p. 6. c. 1. §. 2. vbi dicitur paratos eſſe omnes debere *ad confeſsionem generalem, quæ ab vltima generali inchoetur ei, quem ſuperior ſibi ſubſtituerit, faciendam.* In quibus verbis, non ſolùm non dicitur confeſsionem eſſe faciendam ſuperiori, ſed inſinuatur potiùs, ſemper debere ſuperiorem ſubſtituere aliquem, cui fieri poſsit, quamuis nunquam excludatur, quin poſſit ſubditus eligere ſuperiorem, ſi velit. Denique tam longè abeſt Societas à prædicta calumnia, vt nec ipſos conſultores ſuperiorum velit deſignari ad audiendas noſtrorum confeſsiones vt habetur in ordinationibus impreſsis anno 1617. c. 1. n. 7.

XIX. *Neque in aliqua religione dari valet poſt decretum Clement.*

Atque hunc morem non ſolùm probauit, ſed etiam ſub præcepto impoſuit S. D. N. Clem. VIII. in ſuo decreto de caſibus reſeruatis religioſorum, vbi ſic inquit: *non liceat regularibus ſuperioribus confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerunt, aut ipſimet ſubditi ſponte, aut proprio motu id ab eis petierint.* Quod præceptum intelligendum eſt, non ſolùm de confeſsionibus ordinariis, ſed etiam de extraordinariis, ſiue fiant occaſione reditus ex itinere, ſiue ex regula confitendi generaliter ſemel, aut bis in anno: tum quia abſoluta eſt prohibitio, & nobis non licet illam reſtringere: tum maximè, quia exceptio illa, *niſi quando peccatum reſeruatum, &c.* firmat regulam in contrarium. Per hoc ergo decretum antiquæ illæ conſuetudines in numer. 17. allatæ, ſublatæ ſunt: infirmitas enim, & fragilitas horum temporum, hanc moderationem requirit.

XX. *Hæc onus leuius eſt in Societate quàm in quibuſdam religionibus.*

Tandem ex his non erit difficile ſatisfacere tertio puncto, ſeu vltimatæ parti difficultatis poſitæ in fine n. 1. de onere comparendi: de qua multa nobis eſſent dicenda, niſi in 4. to. 3. p. diſp. 30. ſect. vlt. latè tradita eſſent: in eum ergo locum lectorem remittimus: ne inutili repetitione illum oneremus: ibi enim res tota, quæ in Societate obſeruatur tractata eſt, oſtenſumque eſt eſſe doctrinam communem, rationi & praxi Eccleſiæ conſentaneam: ſolùm hîc addo, nonnullos authores cenſere, vel referre, in aliis religionibus, religioſos peregrinantes non poſſe abſolui à reſeruatis, donec redeant ad locum vbi eſt Prælatus, & vt num. 6. attigimus, quando peccatum eſt reſeruatum Prouinciali abſenti, ſine eius facultate non poſſe abſolui: at hoc grauius onus eſt: ergo facultas confitendi ſtatim cum illo onere, potiùs eſt gratia ſpectans ad ſuauiorem modum procedendi.

CAPVT VI.

Quomodo perfectionem charitatis religio Societatis intendat.

I. *Prima pars tituli de charitate in Deum expeditur.*

CVm finis religionis ſit perfectio charitatis, & conſequenter ad illum etiam tendant omnia religionis exercitia, ſit vt illa maioris momēti ſint, magiſque propria religionis, quæ propinquius ad hunc finem accedunt, illumque immediatius operantur. Sunt autem duo charitatis officia, dilectio ſcilicet Dei, & proximi. Ad prius officium præcipuè ſpectant, quæ hactenus in hoc lib. 8. tractauimus: nam diuina charitas, quoad proprios, & elicitos actus erga Deum, maximè operatur, & creſcit in operibus internæ meditationis, & contemplationis, prodit autem exteriùs in actus religionis, & diuini cultus, de quibus hactenus dictum eſt. Solum hîc addere poſſumus, ad hunc finem charitatis Dei, maximè conferre, vt cæterarum virtutum opera expreſſe, ac frequentiùs repetita intentione ad maiorem Dei gloriam fiant, & ob hanc cauſam huius rei ſtudium, & memoriam frequenter in conſtitutionibus Societatis commēdari, tam in actu ſignato, vt ita dicam, quàm in exercito. Nam in Summario conſtitut. reg. 10. ſic dicitur, *Omnes rectam intentionem,*

Hæc charitas frequenti relatione bonorum operum in Dei gloriam promouetur.

tentionem habere ſtudeant, non ſolùm circa vitæ ſuæ ſtatum, verum etiam circa res omnes particulares, id ſemper in eis ſincere ſpectantes, vt ſeruiant, & placeant diuinæ bonitati propter ſeipſam, & propter charitatem, & eximia beneficia, quibus nos præuenit: potius quàm ob timorem pœnarum, vel ſpem præmiorum, quamuis hinc etiam iuuari debeant, & in omnibus quærant Deum, &c. In conſtitutionibus autem paſsim hoc inculcatur, & vſu ipſo docetur, vt in examine cap. 1. §. 6. ſtatim dicitur. *Ratio viuendi iuſtas ob cauſas, maius Dei obſequium ſemper intuendo*, &c. & §. vltim. *Quod ideo fit, vt vtrinque maiori cum claritate, & cognitione in Domino noſtro procedatur, vt quanto fuerit magis probata ſingulorum conſtantia, tanto ſtabiliores, ac firmiores ſint in diuino ſeruitio, & vocatione prima, ad gloriam, & honorem diuinæ maieſtatis.* Quod verbum adeò erat familiare B. Ignatio, vt ſingulis ferè conſtitutionibus illud repetat, nimirũ ad vices vſque 177.

Diuina gloria frequens in ore S. Ignatii.

II. Atque hanc etiam intentionem maximè commendat Baſilius in regulis moralibus reg. 18. afferens verba Pauli, *ſiue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* 1. Corinth. 10. & illud 2. ad Theſſalon. 2. *Sicut probati ſumus à Deo vt credatur nobis Euangelium, ita loquimur non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra*: quæ verba quotidie verſari deberent in corde, & mente religioſorum Societatis, & quæ ſubdit; *Nec quærentes ab hominibus gloriam, nec à vobis, nec ab aliis.* Imò addit etiam B.P. Ignatius, vt non ſolùm hæc humana motiua contemnamus, verùm etiam inter diuina, amore potius, quàm timore moueamur. Vt enim dixit Baſil. reg. 4. ex fuſior. *Eis, qui ad perfectionem aſpirant, præceptis ſublimioribus opus eſt, eiſque, in quorum expletione vniuerſa charitatis Chriſtianæ veritas legitimè abſoluitur.* Vnde idem Baſilius reg. 137. ex breuioribus, *Bonam* (inquit) *animi affectionem ego eſſe exiſtimo cupiditatem vehementem placendi Deo, eamque inſatiabilem, & ſtabilem, & conſtantem.* Hanc verò, addit ſtatim, contemplatione magnitudinis Dei, & recordatione beneficiorum eius comparari. Addere item poſſumus, neceſſarium eſſe frequenter, & in ſingulis operibus, quoad fieri poſsit, eam intentionem repetere. Ad hoc autem (vt idem Baſil. dixit. reg. 5. ex fuſioribus) neceſſe eſt illud Pauli imitari, *noſtra conuerſatio in cœlis eſt, quia alias nullo modo ſcopum animi attingemus, Deo videlicet, vt placeamus. Omni ergo cuſtodia* (ſubdit inferiùs) *cuſtodiendum eſt cor noſtrum, neque patiendum vt aſſidua de Deo cogitatio ex animis noſtris elabatur, ſiquidem hæc eſt ratio per quam erga Deũ acquiri charitas conſueuit*, &c. quæ elegantiſsimè proſequitur, & imitatus eſt B.P.N. Ignatius 3. p. conſtit. c. 1. §. 26. dicens, *crebro admoneantur, vt in omnibus quærant Deum, exuentes ſe quantum fieri poteſt, amore omnium creaturarum, vt affectum vniuerſum, in ipſarum creatorem conferant, eum in omnibus creaturis amando, & omnes in eo, iuxta ſanctiſſimam ac diuinam eius voluntatem.* Et hæc ſufficiunt de charitate erga Deum, nam cætera (vt dixi) tractata ſunt.

III. *Charitas ad inuicem in Societate commendatur.*

Proximorum amor in externis actibus præcipuè verſatur, poteſtque ſubdiuidi in operibus charitatis, erga externos, de quibus in libro ſequenti dicendum eſt, & de charitate fraterna inter nos ipſos, de qua hîc præcipuè tractamus. Quantum autem hæc fraterna dilectio in Societate commendetur, intelligi poteſt ex principio conſtitutionum Societatis, & Summarijs illarum, vbi dicitur, *legem charitatis eſſe, quæ conſeruatura eſt, gubernatura, atque promotura in ſancto ſeruitio, hanc minimam Societatem Ieſu.* ſpecialiter verò in 3. p. conſtitutionum cap. 1. §. 18. & in Summario §. 42. *Vnio & conformitas mutua quam diligentiſſimè curanda eſt, nec, quæ ei aduerſantur, permittenda, quo iuncti inuicem fraternæ charitatis vinculo melius & efficacius poſſint ſe diuino obſequio, & auxilio proximorum impendere.* & §. 21. vbi dicitur, *de iis crebrò tractent, quæ ad ſui abnegationem, & in virtutibus profectum, & omnimodam perfectionem attinent, ad ea ſe inuicem exhortando, & præcipuè, ad vnionem, & charitatem fraternam.* Et §. 22. *Magnoperè confert ea munera obire, in quibus magis humilitas, & charitas exercetur*: nec immeritò B. P.N. Ignatius, in hac vnione, & vinculo fraternæ charitatis præcipuum huius religionis fundamentum poſuit, nam hoc etiam fuit primum vinculum ſtatus religioſi, qui in illis fidelibus inchoatus cenſetur, *quorum erat cor vnum, & anima vna, qui habebant omnia communia, & diuidebant ſingulis, prout vnicuique opus erat: & ideo, & ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem: gratia magna erat in omnibus illis*, vt Actor. 3. & 4. dicitur.

Ex hac charitate vita religioſa ſumpſit exordium.

IV. Conſonatque illud Pſalmi 132. *Quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum.* vbi Auguſtinus ait, peculiari ratione hoc conuenire ſtatui religioſo; *Iſta enim verba* (inquit) *pſalterij, iſte dulcis ſonus, iſta ſuauis melodia, tam in cantico, quàm in intellectu multa monaſteria peperit.* Et infrà, ait, primos, qui hanc vocem audierunt, fuiſſe Apoſtolos, & primos fideles, quorum erat cor vnum, & anima vna: *Sed non ſoli* (inquit) *audierunt. Non enim vſque ad illos ſolos hæc dilectio, & vnitas fratrum venit, venit enim, & ad poſteros iſta charitatis exultatio.* Vnde idem Auguſt. in ſua regula, hoc præcipuum documentum, ac primum inter cætera proponit. *Primum propter quod in vnum eſtis congregati, & vnanimes habitatis in domo Domini, & ſit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.* Baſilius etiam in conſtitut. monaſt. à cap. 19. cœnobiticam vitam commendans, fundamentum eius eſſe dicit, ſummam animorum coniunctionem, & vnitatem ſine qua, (vt inquit Hieronymus) ſeu Author regulæ monialium cap. 1. *Nulla vita eſt deterior, quàm ſimul degere corpore, & non mente, & verè infœlices ſunt, quibus non ineſt vna ſed diuerſa voluntas. Et ſic habere poteritis religionis propoſitum, ſi vnanimes in domo Dei habitetis.* & ob eandem cauſam dixit idem Hieronymus in regulà Monachorum cap. de charitate. *Quidquid diuidit inter fratres, infernus dicendus eſt.* Vnde elegantiſsimè Bernard. ſerm. 29. in Cantica, *Vos* (inquit) *experti eſtis, & quotidie experimini, quàm bonum ſit, & quam iucundum habitare fratres in vnum, ſi tamen in vnum, & non in ſcandalum: alioquin nec iucundum plane, nec bonum, ſed peſſimum, ac moleſtiſſimum.* Ob hanc ergo cauſam omnes religionum fundatores, hanc mutuam fratrum dilectionem maximè commendant, vt videre etiam licet in S. Benedicto cap. 4. regulæ. S. Bonauen. in quæſtionibus ſuper regulam quæſt. 18. Baſilius in conſtit. monaſt. c. 2. & 3. ac reliquis; quia communis vita ſine hac vnione, nec vtilis eſſe poteſt, nec iucunda.

Idem atteſtantur Patres.

CAPVT VII.

De medijs negatiuis, quibus fraterna charitas, & concordia in Societate conſeruatur.

I. Ad fraternam charitatem, & vnionem fouendam varia media in Societate introducta & commendata ſunt, quæ in 8. p. conſtit. cap. 1. & aliis in regulis accuratiſsimè prouidentur: quæ in ſummam breuem redigemus & ex iis aliqua, quæ magis propria magiſque vtilia videbuntur, pro materiæ qualitate, locupletabimus. Inprimis ergo ſupponi debent ea, quæ ex ipſa lege charitatis debita ſunt: quæ in media negatiua, & affirmatiua diſtingui poſſunt. De negatiuis pauca dicere neceſſe eſt, quia plura

Primũ medium negatiuum non lædere fratrem.

plura ſunt debita ex obligatione iuſtitiæ potius, quàm charitatis; qualia ſunt, nec cogitatione, nec verbo, nec opere, alteri iniuriam facere, vel in re aliqua quempiam lædere. Et ideo de hoc præcepto nihil ferè in conſtitutionibus, aut regulis ſtatuitur, quia magis ad neceſsitatem legis, quàm ad conſilia perfectionis pertinet. Quia verò pro hominum imbecillitate, aliquid huiuſmodi pati contingit, quàm citiſsimè curandum præcipitur 3. p. conſtit, cap.1. lit. P, his verbis: *Ferenda non eſt inter vllos domeſticorum perturbatio, vel ira mutua: & ſi aliquid huiuſmodi acciderit, vt ſtatim cum ſatisfactione debita in gratiam inuicem redeant.* Quæ verba pro regula propoſita ſunt Præpoſitis, & Rectoribus in ſuis regulis n. 32. & 33. conſonant Eccleſiaſtici canones Concilij Toletani XI. c.4. Concilium VVormacienſe cap. 41. Carthag. IV. c.93. cum aliis apud Gratianum d. 90. c. *Iſmael* d.56.

II.
Ad hoc medium ſpectat primo regula non ſeminandi diſcordias.

Quia verò illi præcipuè charitatẽ offendunt, qui diſsẽſiones inter fratres ſeminant, ideo in 8 p. conſt. c.1. §.5. (quæ eſt etiam regula 128. Prouincialis) grauiſsimè cautum eſt, *ſi quis diſſenſionis, vel diuiſionis eorum, qui vna viuunt, inter ſe, vel cum ſuo capite autor eſſe cerneretur, diligentiſſimè ab ea congregatione, velut peſtis, quæ eam poteſt ſummopere inficere ſi præſens remedium non adhibeatur, ſeparandus eſt.* imò & inter caſus reſeruatos habetur. Additur verò in declaratione, ſeparationem hanc eſſe poſſe, vel ab eo loco transferendo perſonam in alium, vel à tota Societate, ſi ad commune bonum conueniret, vt eſſe poſſet, quando vel perſona incorrigibilis eſt, vel ſcandalum adeò eſt graue, vt aliter ſedari non poſsit; ac denique quo pacto hoc vitium curandum ſit, habetur in induſtriis, pro morbis animæ cap.17. Tandem huc ſpectat regula 30. ex communibus, *vt omnes caueant ab illo affectu quo aliæ de aliis nationibus ſiniſtrè ſentire, aut loqui ſolent*, quia nimirum huiuſmodi ſermones, & quælibet ſigna talis affectus multum ſolet charitatem minuere, non ſolùm ad externos, ſed etiam inter religioſos ipſos. Vnde multum magis cauendum eſt murmurationis vitium, quod maximè diſcordias parere ſolet: & ideo Baſilius cap.34. regulæ, *ante omnia* (inquit) *ne murmurationis malum pro qualicunque cauſa in aliquo qualicunque verbo, vel ſignificatione appareat. Quòd ſi deprehenſus fuerit quis, diſtrictiori diſciplinæ ſubiaceat.*

Spectat ſecundo altera regula non ſentiendi ſiniſtre de aliis nationibus.

III.
Spectat tertia regula nõ iubendi, neque reprehendendi.

Ad media idem negatiua ſpectat, quod in reg. 31. ex communibus, prohibetur. *Nemo præter eos, quibus per ſuperiorem licet, quidpiam aliis iubeat, alioſve reprehendat.* Quæ duas habet partes ad vnionem fraternam ordinatas: ſed circa priorem dubitabit aliquis; nam ad religioſum ſtatum maximè ſpectat, vt omnes ſibi inuicem ſeruiant, & ad hoc parati ſint, idque maximè fraternam dilectionem conciliat: ergo ad eãdem ſpectat, quod ſibi inuicem etiam iubeant, quia hæc correlatiua ſunt. Vnde Baſilius in conſtitut. monaſt. c.19. loquens de fœlici religioſorum vnione. *Hi* (inquit) *æquabili iure inter ſe alij aliorum, & famuli ſunt, & domini, & in inuicta libertate accuratiſſimam ſibi inter ſe ſeruiunt ſeruitutem.* Et Benedictus cap.7. regulæ. *Obedientiæ bonum* (inquit) *non ſolum Abbati exhibendum eſt, ſed etiam ſibi inuicem obediant fratres, ſcientes per hanc obedientiæ viam, ſe ituros in Deum.*

Obiicitur contra priorem partem huius regulæ

IV.
Satisfit obiectioni.

Reſpondeo ſpiritum obediendi, & ſeruiendi omnibus in vnoquoque eſſe laudabilem, & valde cõciliare amorem. ſpiritum autem præcipiendi, & omnem ſignificationem eius: è contra reprehenſibilem, ac de ſe valde alienare animos. Adeò vt dixerit Bonauentura in ſpeculo diſciplinæ 2. p. principali c.3. ad religioſam charitatem præcipuè pertinere ſe inuicem obſequio, beneficio, & honore præuenire: ita vt ſi fortaſſe in aliquo negotio præire cogamur, *non præcipere, ſed demonſtrare*, quæ agenda ſunt, videamur. Itaque ex parte obſequentiũ omnis ſubiectio, & ſeruitus oſtendenda eſt: ex parte verò aliorum, præcipuè ſi ſuperiores non ſunt, omnis iubendi modus, & affectus vitandus eſt, quia ſuperbiam redolet, & charitatem non conciliat. Et ideo Chryſoſt. hom.58. ad populum, de antiquis monachis loquens eleganter dixit, *Non poteſt illorum quiſquam audire contumeliam inferens, vel patiens, non imperans, nec cui imperetur, ſed omnes ex miniſtrãtium ſunt numero.* Et S. Benedictus c.31. regulæ. *Fratres ſic ſibi inuicem ſeruiant, vt nullus excuſetur, niſi cauſa ægritudinis, aut grauis vtilitatis cauſa.*

V.
Obiicitur contra poſteriorem partem eiuſdem regulæ.

Circa aliam etiam partem, dubitabit aliquis, quomodo iubeamur alios non reprehendere, cùm cap.4. examinis §.8. doceamur, paratos eſſe ad aliorum correctionem, debita charitate cooperari. Cũque Chriſtus D. dixerit, *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corrige illum inter te, & ipſum ſolum*, Matth.18. Reſpondeo aliud eſſe charitatiue monere, aliud reprehendere: nam illud poteſt eſſe officium, nõ tantùm æqualium inter ſe: ſed etiam inferioris ad ſuperiorem: vt D. Thom. 2.2. quæſt.33. art.4. docet, & eo loco Matthæi intenditur: cum omnes de fraterna charitate intelligant; hoc verò eſt vſurpare officium ſuperioris vel iudicis, quod ad aliam virtutem ſpectat: itaque monere ex charitate, ſolùm eſt, blandè, leniter, & humiliter rem proponere, oſtendere, & rogando magis, quàm exaſperando expoſtulare: reprehendere autem eſt authoritate quadam obiurgare, vtendo aliqua verborum aſperitate, quaſi in pœnam, & vindictam delicti, quæ ad ſuperiores ſpectat. Hac ergo ratione reprehenſio æqualium inter ſe prohibetur in noſtra regula, vt charitati contraria. Atque eodem ſenſu S. Benedictus cap.70. ſuæ regulæ præcipit, vt nemo audeat alium caſtigare: reprehenſio enim quædam caſtigatio eſt, & inter homines prudentes non parum grauis. Sic etiam Ioannes de Capiſtrano c.5. *Nullus* (inquit) *audeat alium increpare, niſi authoritatem habeat, vigore ſui officij.*

Reſpõdetur.

VI.
Datatis poſſiõ à fortiori robcratur.

Adde quòd etiam ſuperiores ipſi monentur, vt in reprehenſionibus paternam lenitatem, & moderationem ſeruent, ita vt ſi fieri poſſet, non tã reprehendere, quàm rem oſtendere videantur, iuxta illud Pauli Galat.6. *Vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* De qua re optimè Concilium Tolet. XI. cap.7. *Plus* (inquit) *ergo corrigendos agere debet beneuolentia quã ſeueritas, plus cohortatio, quam commotio, plus charitas quàm poteſtas.* Si ergo in ſuperioribus ipſis tanta moderatio in reprehenſione requiritur, cæteris inter ſe quoad hoc æqualibus, meritò omnis reprehenſio interdicitur, quamuis fraterna monitio commendetur; quæ tamen à ſenioribus, licèt Prælati non ſint, maiori quadam authoritate, & charitate fieri poteſt ſine acerbitate, tamen quæ reprehenſionem ſimpliciter efficiat, vt regula, & charitas melius ſeruentur.

VII.
Spectat 4. regula non contendendo cum alio, opinando, diſputando, practice iudicando.

Ad eundem charitatis finem referendũ eſt, quod in reg.28. ex communibus ordinatur, *Nullus cum alio contendat, ſed ſi qua in re nobis eſt diuerſa ſententia, eaque videtur manifeſtanda, rationes modeſte, & cum charitate afferantur, eo animo vt ſuus veritati ſit locus, non vt in ea re ſuperiores videamur.* Cum hac regula conſonat, quod 3. p. conſtit. cap.1. §.18. & in Summario conſtitut. §.42. *Idem ſapiamus omnes: idem omnes dicamus, vt Apoſtolus admonet. Doctrinæ igitur differentes non admittãtur, nec verbo in concionibus, vel lectionibus publicis, nec ſcriptis libris. Imo & iudiciorum de rebus agendis diuerſitas, quæ mater eſſe ſolet diſcordiæ, & inimica vnionis voluntatum, quantum fieri poteſt, euitari debet.* In quibus regulis non ſolũ exterior contradictio, vel contentio, ſed etiam interior diſſenſio cauenda dicitur, nec tantum in practicis iudiciis, ſed etiam in doctrina, & ſpeculatiua ſcientia. Tria ergo prohibentur: contrarietas opinionum,

exterior contentio, & contradictio verborum, in eis, diſſenſio in iudiciis de rebus agendis.

De primo, eſt quidem recepta ſententia opinio-

VIII. *Opinionum diſſenſio, quomodo officiat charitati.*

num diuerſitatem, per ſe non eſſe charitati contrariam. ita D. Thom. docet 2.2. quæſt. 28. art. 3. ad ſecundum. vbi ex Ariſtot. 9. Ethic. cap. 1. & 3. adducit concordiam in opinionibus non pertinere ad amicitiam. Vnde infert, nihil prohibere aliquos inter ſe charitatem habentes, in opinionibus diſſentire, nec hoc repugnare paci: *quia opiniones ſunt in intellectu, qui præcedit appetitum, qui per pacem vnitur:* Sed licèt hoc verum ſit, vſus ipſe, & praxis oſtendit, opinionum diuerſitatem, & frequentem contradictionem, non parum obeſſe vnioni charitatis, & ſæpe diſcordiam parere cap. vlt. 90. d. & ad minimum remittere feruorem, & perfectionem eius minuere: vel quia licèt opiniones pertineant ad intellectum, vt D. Thom. ait, tamen multum pendent ex affectu, & pia affectione voluntatis, & quoad hoc opinio eſt poſterior voluntate. Vnde timeri poteſt, ne opinionum varietas ex defectu vnionis voluntatum proficiſcatur. Vel quia opinionis contradictio apprehenditur, vt diminutio quædam propriæ æſtimationis, & famæ, quæ occaſio eſt: vt affectus ad alium minuatur. Vel denique quia hæc contrarietas ſæpe prouenit ex quadam æmulatione, circa doctrinæ propriæ exiſtimationem, & honorem, atque alia humana commoda, quæ inde proueniunt. Hinc Abbas Ioſeph. apud Caſsianum collat. 16. cap. 8. *Quemadmodum* (ait) *carnales adhuc & imbecilles fratres ob vilem, terrenamque ſubſtantiam, inimicus ille diſiungit: ita etiam inter ſpirituales gignit pro intellectuum diuerſitate diſcordiam.* Ad eundem modum S. Ambr. in ep. ad Rom. c. 14. exponit: propter pugnas opinionum tollendas ſcriptum fuiſſe caput illud ab Apoſtolo, *Diſceptationes* (ait) *erant inter eos, quas Apoſtolus concordiæ, & ſaluti ſtudens diuina diſputatione confutat.* Multo ergo magis ab his diſſenſionibus cauere debent, qui perfectam charitatem fraternam concupiſcunt, prout etiam cautum eſt in 5. congreg decreto 31.

IX. *Quomodo etiam officiat ſi exterius prodeat contentio, e diſputando.*

Quia verò humana conditio non fert vt in his rebus, quæ ſub fidem, aut ſcientiam non cadunt, omnino diuerſa ingenia conſentiant, ideo per hanc regulam non præcipimur nullam inter nos habere opinionum diuerſitatem, *ſed vt doctrinæ differentes non admittantur.* Quod inprimis intelligitur, quoad doctrinam ſolidam, magiſque in Eccleſia approbatã, in ea enim non debet admitti diuerſitas inter noſtros, cùm nouæ opiniones tali doctrinę repugnantes admittendæ non ſint, vt in declaratione lit. O. dicitur citato loco conſtit. Deinde in opinionibus (vt ibidem dicitur) in quibus Catholici Doctores variant inter ſe, vel contrarij ſunt, curandum eſt, vt conformitas etiam in Societate ſit, vtique quoad fieri poſsit. Tertiò intelligo præcipuè intentum, ac neceſſarium eſſe, vt hæc diuerſitas (ſi qua ſit) non ſit in toto corpore doctrinæ (vt ſic dicam) ita vt videantur eſſe inter noſtros quaſi ſcholæ contrariæ; hoc enim maximè ſolet animorum diuiſionem efficere.

X. *Diuerſitas doctrina ex affectu nata, maximè vetatur à regula.*

Illud etiam maximè ex vi illius regulæ, videtur intentum, vt diuerſitas doctrinæ, quæ ex affectu, & directa voluntate procedit, nulla ratione permittatur: namque ex inſtituto doctrinam alterius oppugnare, indicium vehemens eſt diſſentientis potius voluntatis, quàm intellectus, & ideo non poteſt non nimium nocere charitati. Tandem ad obſeruationem huius regulæ maximè pertinet, vt non cum offenſione alterius eius doctrina oppugnetur in publicis lectionibus, concionibus, aut ſcriptis libris: hoc enim eſt, quod non ſolum alterius animũ offendit: ſed etiam ſcandalum maximè inferre ſolet, præſertim ſi acerbe & contentioſe fiat, vnde pre oculis habenda eſt illa Nazianzeni ſententia orat. 26. de moderatione in diſputationibus habenda, *Turpe eſt profecto in veſte, ac veſtitus ratione, non ſublimiorẽ, ſed viliorem eligere, ac genuum callo, lacrimarum fontibus, ieiuniis, vigiliis, chameuniis, labore, atque omnis corporis maceratione humilitatem præ ſe ferre, ac propriam imbecillitatem agnoſcere: in diuinis autem diſputationibus principatũ, & tyrannidem ſibi vendicare, nec cuiquam omnino cedere, verum ſupra omnes legis Doctores ſupercilium efferre, vbi humilitas, non ſolùm gloriam habet, ſed etiam ſecuritatem.*

Non ſatis verò eſt in doctrina vnitatem procurare, niſi etiam in rebus agendis iudiciorum diuer- XI. ſitatem euitemus; Quia *ſolet eſſe mater diſcordiæ, & inimica vnionis voluntatum.* Hæc enim diſſenſionis occaſio, frequentius, & generalius in iudiciorum diuerſitate circa res agendas, quàm in doctrina occurrit, eſtque magis perturbationibus expoſita; quia non ſolùm inter doctos, ſed etiam inter indoctos, & inter magnos & paruos inuenitur, & in ſingulis ferè rebus & actionibus interuenire poteſt: & ideo ſolet eſſe maius diſſenſionum ſeminarium, eoque efficacius, quo maiori affectu in his humanis rebus, & exterioribus actionibus verſamur. Quod eleganter exaggerat Bonifacius Papa, relatus in Clem. *Dudum,* de ſepulturis, vbi inter alia (inquit) *Diſſenſiones & ſcandala prauis actibus aditum præparant, rancores, & odia ſuſcitant, & illicitis moribus anſam præbent.* Hæc enim diſcordia, & animarum amaritudo, maximè augeri ſolet per verborum contentionem. Diuerſitas enim iudiciorum (vt ſuprà num. 9. dicebam) adeo humana eſt, vt ſi lenitate, & moderatione verborum, animique modeſtia proponatur, neminem prudentem offendat; at contentio, temeraria cõtradictio, & pertinax propriæ ſententiæ defenſio, plurimum lædit: & ideo hoc totum nobis maximè vitandum proponitur. Quod fuiſſe Pauli conſilium ad Rom. 14. dicẽtis; *Quæ pacis ſunt ſectamini*, exponit ibi Ambr. dicens: *Quoniam diſceptatio diſcordiam parit, ideo vt pacifici eſſe poſſimus à contentione edendi, & non edendi diſſimulare nos docet.* Nazianz. autem etiam in rebus leuioribus ab huiuſmodi vitio abſtinere nos iubet, in ſuprà citata oratione dicens: *maximè ita comparatum eſt, vt omnis ſermo contentioſus, & cum ambitione coniunctus ſit, quo ad contendendum de rebus grauioris momenti prouehamur: proinde curæ nobis eſſe debet, vt quemadmodum pueros inprimis moribus, & prima inſtitutione fingimus, vt inſequentis ætatis improbitatem fugiant: ita nos quoque ne in leuibus quoque, paruique momenti diſputationibus audaciæ atque ineptiæ ſignificationem præbeamus, ne ea tandem diuturna conſuetudine in maioribus abutamur:* ſic etiam Auguſt. in lib. 1. contra Academic. c. 3. Adoleſcentes inquit aſſuefaciendos eſſe, ne quod ſemel dixerint, pertinaciter defendant: inde enim contentiones maximè oriri ſolent. De quo videri etiam poteſt Hieron. dialog. 1. contra Pelag.

Quomodo tandem officiat diuerſitas iudiciorum in practicis.

Præcipuè verò de religioſis Baſil. in reg. 49. ex fuſioribus ſic ait: *Quotieſcunque aliqui inter ſe de re aliqua collidunt diſſidentes, & corrixantes, eos nequaquam inter ſe pugnaciter nimis contendere debere, ſed controuerſiæ deciſionem ſuperioribus reſeruare.* Auguſt. verò in reg. cap. 29. & 34. *Lites, ait, nullas habeatis, aut quàm celerrime finiatis, ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca.* Maximè verò vitium hoc contentionis exaggerare videtur Ioan. Climacus gradu 4. de obedientia poſt mediũ, dum ait: *Is, qui dum loquitur, verbum ſuum, quamuis illud ſit verum, firmare voluerit, ſciat ſe diaboli morbo ægrotare.* Non enim loquitur de confirmatione per iuramẽtum, quæ longè ſolet eſſe à religioſis, ſed de contentioſa affirmatione, quæ ex ſuperbia oriri ſolet, quã vocat dæmonis ægritudinem. Vnde ſubiũgit, *Quod ſi cũ ſuis æqualibus colloquendo id facit, fortaſſe aliquãdo maiorum increpatione curabitur: ſin verò in maiorum, & ſapientiorum ſermone contra ſententiam pertinax in ſua opinione perſeuerat, humana arte nunquam ſanari poterit.*

XII. *Hæc diuerſitas magis à religioſis vitanda.*

Cauere

XIII. *Adhortatio.*

Cauere ergo debent, qui in ſuis ſententiis, & iudiciis nimis tenaces ſunt, facileque aliis contradicunt, ne ab eo charitatis vinculo, quod Societas poſtulat, declinent, & pauliſper deficiant: Si enim haberent cor vnum, & animam vnam cum omnibus, non facilè ab eis diſſentirent; vt enim eleganter dixit Chryſoſt. hom. 58. ad Popul. agens de hac monachorum concordia, *cum omnibus ſit vna anima, qualiter hæc ipſa contra ſeipſam inſurgeret.* Porro pro hoc vitio contentionis, tã in ſpeculatiuis, quàm in practicis curando, videndum c. 16. induſtriarum, ad ſuperiores Societatis.

XIV. *2 Medium principale etiam negatiuum ac per contrarium extremum ne ſint nimiæ familiaritates, Sumitur hoc medium ex c 4 exam,*

His adiungere poſſumus medium aliud, quo vitium per contrarium extremum veræ fratrum dilectioni repugnans cauetur: nimirum priuatæ affectiones, & nimiæ familiaritates, ac ſingulares amicitiæ fratrum, ſeu religioſorũ inter ſe. De quo pauca inuenio in toto Societatis inſtituto expreſſe, & in particulari tradita eſſe, licèt multa ſint generaliter conſtituta, in quibus conſilium à fortiori includitur. Quale eſt illud quod in examin. c. 4. §. 7. & in Summario conſtit. §. 8. habetur. *curandum eſt vt omnẽ carnis affectum erga ſanguine iunctos exuant, ac illum in ſpiritualem conuertant, eoſque diligant eo ſolùm amore, quem ordinata charitas exigit, &c.* Si enim de parentibus, & fratribus omnibuſque conſanguineis hoc præſcribitur, multo magis de qualibet humana, ſeu carnali amicitia coniunctis, intelligendum eſt. Eſt ergo generalis regula Societatis, vt neminem diligamus, niſi eo amore, quem ordinata charitas exigit: priuatæ autem amicitiæ, etiam inter fratres ſpirituales, multum derogant huic ordini charitatis, vt oſtendemus; ergo, &c.

XV. *Sumitur etiam ex p 3. conſt c. 1. Item ex p. 10 conſtit.*

Præterea in eodem Summario §. 27. ex p. 3. conſtit c. 1 §. 26. ita præſcribitur; *in omnibus quærant Deum exuentes ſe, quantum fieri poſſit amore omnium creaturarum, vt amorem vniuerſum in ipſarum creatorem conferant, eum in omnibus amando, & omnes in eo, iuxta ſanctiſſimam, ac diuinam ipſius voluntatem.* Per hanc ergo regulam aperte prohibetur omnis priuata amicitia, quæ ex diuina charitate non deſcendat: nam ſi in illa fundata fuerit, iam priuata non erit, vt declarabimus. Ad hæc in eodem Summario §. 43. ex p. 10. conſtit. §. 11. inter media maximè neceſſaria ad charitatem fraternam, hoc ponitur. *In Societate non ſentiatur animorum propenſio ad alterutram factionem, quæ eſſet fortaſſis inter principes, vel dominos Chriſtianos, ſed ſit potius quidam vniuerſalis amor, qui partes (omnes licèt ſibi inuicem contrariæ ſint) in Domino noſtro complectatur.* Nam reuera non ſolùm ad pacem cum ipſis externis conſeruandam & vitanda ſcandala, ſed etiam ad vitanda inter ipſos fratres diſsidia, eſt hoc conſilium neceſſarium; quia dum vnus vni factioni, & alter alteri afficitur, inter ſe diſiungi neceſſe eſt: ergo à fortiori, omnis priuata affectio, quæ diuiſionem reſpectu aliorum, & conſequenter ſcandalum charitati contrarium afferre poteſt, cauenda eſt. Et ideo inter ea, quæ in reddenda ſuperiori ratione conſcientiæ aperienda proponuntur, in particulari inſtructione de ea re, vnum eſt, *An alicui ſit plus familiaris quàm aliis:* & in cap. 8. induſtriarum numero 9. quomodo vitium hoc curandum ſit, apprimè traditur.

XVI.

Eſt de hac re egregia conſtitutio 30. S. Baſilij inter monaſticas conſtitutiones, quam hic fere totam referre libet, quia ſingula verba grauiſsima ſunt, & ad noſtrum propoſitum confirmandum aptiſsima. *Charitatem* (inquit) *mutuam inter ſe fratres habere debent, non ita tamen, vt duo, treſve ſeorſim à cæteris ſodalibus inter ſe coeant, quandoquidem hoc non charitas, ſed diuiſio, & ſeditio, & eorum, qui inter ſe coeunt, improbitatis indicium: ſi enim communis decus diſciplinæ charum haberent, qui tales ſunt, ſine dubio communem, æqualemque aduerſus omnes charitatem tenerent. Si verò ipſi à reliquis ſua ſponte, abſciſſi diſiunctique in cœtu, cœtum efficiant, vitioſa huiuſmodi amicitiæ conciliatio eſt, & diuerſam quandam à communibus inſtitutis rem eſſe oportet, quæ hos inter ipſos conciliet: atque hoc profectò nihil eſt aliud, quàm contra veterem diſciplinæ ſtabilitatem, conſtantiamque innouatio.* Et poſtea ſubdit, *Qui hoc vitio laborat, ſi poſt debitam correctionem non emendetur, vt omnium peſtilentia contacta ab reliquo ouili ſegregandus, ne in reliquos quoque morbi contagionem transfundat.* Eandem doctrinam multis in locis idem Baſilius commendat, atque exaggerat. Nam regula 34. ex fuſioribus, amorem hunc priuatum *vitioſum* appellat, & *vitium maximè infame, quo mutua & concors conſpiratio, quæ ex charitate naſci conſueuit, diſtrahitur, & in eius locum ſuſpiciones prauæ, æmulationeſque atque obtrectationes clam arrepunt.* Idem ſerm. de Abdicatione rerum circa med. vbi ob cuſtodiam etiam, & cautelam pudicitiæ, & honeſtatis hoc maximè commendat, & concludit, *Crede mihi quoniam fraternè tibi, atque ex intimo animi receſſu loquor.* Serm. autem 1. de inſtit. monaſt. verſus finem, pro charitatis neceſsitate hanc legem conſtituit. *Non patitur charitatis lex aliquas coiri ſeorſim amicitias, aut ſodalitates.* Et ſubdit rationem, *Quia fieri non poteſt, quin affectiones iſtæ, quæ in hanc potius, quàm in illam partem propendent, plurimum incommodent communi omnium concordiæ.* Et qui in hoc delinquit (ſubiungit inferius;) caſtigandum eſſe vt iniurium publicæ charitati, ſi quidem in eo quòd quis aliquem vnum plus diligit, facilè indicat reliquos ſe in amore inferiores habere.

XVII. *Suam doctrinam temperat Baſil.*

Hanc vero doctrinam ita moderatur idem Baſil. ſerm. 2. de inſtit. monach. *vt licet æqualis & ſimilis charitas aduerſus omnes tenenda ſit, vnicuique tamen, pro cuiuſque decoro, honos habeatur.* Et ſicut in naturali corpore omnia membra quadam æqualitate diligimus, & dolore carere procuramus, magis autem illa, quæ nobiliora, & vtiliora ſunt: *Sic quoque* (ait) *in cuncto conuentu, cùm æqualiter miſericordia ex malis cuiuſque moueamur, & ſimiliter charitate aduerſus omnes ſimus propenſi: nihilominus tamen iis, qui vtiliores ſunt, maiorem, vt æquum eſt, honorem habeamus.* Quocirca hæc charitatis amplitudo, & æqualitas, ordinem debitum, iuſtamque diſtributionem non excludit, vt iterum cap. ſequenti numer. 4. in ſimili attingemus: imò eius perfectio, & conſeruatio, non minus ex hac difformitate (vt ſic dicam) quàm ex illa vniformitate conſurgit. Nam ſicut ex priuatis affectionibus inordinatis oriuntur ſuſpiciones, inuidiæ, obtrectationes, & ſimilia vitia, quæ charitatem lædunt, ita ex indebita parilitate ordo confunditur, & virtus debito honore, ac præmio priuatur, vnde fieri ſolet, vt eius ſtudium remittatur. Atque ob eam rẽ iudicio omnium ſapientum non minus neceſſaria eſt ad fouendam charitatem, iuſta diſtributio, quã communis beneuolentia. Vnde idem Baſil. in reg. breuior. in 170. cum interrogatum eſſet, Nunquid eodem loco habendi ſint, quorum in rectè factis maior & quorum minor vigeat induſtria. Reſpondet afferendo Chriſti & Pauli verba: ille enim Luc. 7. dixit, *Remittũtur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & cui minus dimittitur, minus diligit.* Et Pauli 1. Timoth. 5. *Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni ſunt, maximè qui laborant in verbo, & doctrina;* & concludit, *Hoc rectum arbitror, vt in omnibus, qui iſtiuſmodi ſunt, ſeruetur.* Quod latè etiam docet Caſsian. collat. 14. c. 16. exemplo Chriſti Domini Ioannem ſpecialiter diligentis id confirmans. Non igitur omnis amor, qui ad quoſdam maior ſit, quàm ad alios in religione reprehẽditur: ſed ille qui modum excedit, ideoque ſingularis, ac priuatus, quaſi per antonomaſiã dicitur.

XVIII. *Nimiæ familiaritatis vnum indicium.*

Indicia autem talis amoris ſunt: primò ſi ratio maioris amoris non ſit, aut maior Dei gloria, & honor, vel maior religionis, aut animarum vtilitas, aut

aut maior virtus, & ſanctitas, quæ in tali perſona cernitur, quidquid enim ad hæc motiua non reducitur, alienum eſt ab ordine charitatis religioſæ: adeò vt Baſil.dict.ſerm.2.de inſtit.monaſt.dicat etiam ſanguinis coniunctionem, quantumuis propinquam, in religioſa charitate non ſpectandam, ſed pro nihilo habendam eſſe.

Alterum.

Secundò ſi talis affectio ad vnum aliquem, auertit aliquo modo animũ ab aliorum dilectione, ita vt vel eorum conſortia, & conuerſationem, quam communis charitas poſtulat, declinet: aut moleſte ferat, aut eorum neceſſitatibus non ita libenter ſubueniat; ſignum apertum eſt exceſſum illum, non ex ordine charitatis, ſed ex priuata affectione oriri.

Tertium.

Tertiò ex aliis affectibus planè cognoſcitur: nam charitatis amor eſt ordinatiſsimus, & non niſi debito tempore, & loco, ſine cuiuſque offenſione oſtenditur. Si ergo affectio illa inclinat ad tempus otioſe terendum, vel ad aliquid aliud, quod perfectioni, ac regulæ conſentaneum non ſit; priuata affectio eſt, non charitatis debitus amor. Vnde maximè læditur charitas, vt Baſil. ſuprà egregiè proſequitur, quando ſine manifeſta cauſa, plus vni quàm alij tribuit, vel ſi munerum, aut bonorum diſtributio, ſine debita proportione fiat. Nã licet vnuſquiſque religioſus, quantum in ſe eſt, debeat omnia contemnere, & viliorẽ gradum appetere; tamen reſpectu aliorum, ſingulorum merita ſpectanda ſunt, & debito honore, & amore proſequenda: quod maximè ad ſuperiores ſpectat, à quibus grauius charitas offenditur, quando priuatis affectionibus, & non iuxta vniuſcuiuſque facultatem, ac merita, habita communis vtilitatis ratione, labores & honores ſingulis diſtribuunt, vt optimè attigit idem Baſil. regula 303. ex breuioribus.

CAPVT VIII.

De mediis poſitiuis quibus fraterna charitas in Societate conciliatur.

I. VEniamus ad alia media, quæ non in prohibitione, ſed in actione conſiſtunt, & ad eundem finẽ conciliandi charitatem fraternam ordinãtur. Quæ partim interna eſſe poſſunt, partim externa.

Hæc media quædã ſunt interna, vt vnio cuiuſque noſtrum in Chriſto.

Illa generaliora ſunt, & ex interno ſpirituali profectu maximè pendent: huiuſmodi eſt quod 8. p. conſtit. cap.1.§.8.dicitur, *præcipuum vtriuſque partis vinculum, ad membrorum inter ſe & cum capite ſuo vnionem, eſt amor Dei, ac Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum cuius diuina, & ſumma bonitate, ſi ſuperior, ac inferiores valde vniti fuerint, perfacile inter ſeipſos vnientur.*

Item oratio.

Vnde quia hoc vinculum oratione, ac meditatione maximè creſcit, iuxta illud Pſal.38.*In meditatione mea exardeſcit ignis*; ideo ſine dubio hæc eſt certior, & ſolidior via ad hanc vnitatem obtinendam.

Item conſideratio donorum in aliis.

Sic etiam reduci ad praxim optimè poterit quod p.3.conſtit.cap.1.§.4. dicitur, *Atque ita fiat, vt ſe mutuò conſiderantes omnes in deuotione creſcant, Deumque, ac dominum noſtrum laudent, quem quiſque in alio, vt in illius imagine agnoſcere ſtudeat.* Quæ regula ſumpta videtur ex reg.5.Auguſtini, quam ſtatim num.3. referam, eſtque ad rem præſentem optima: quia nihil ita conciliat erga aliquem veræ charitatis amorem, quàm ſingularia virtutum ornamenta, & Spiritus ſancti dona in eo conſpicere, eumque vt Dei imaginem, optimis gratiæ coloribus depictum, cõtemplari. Si ergo omnes, & in ſeipſis ſtudeant in his virtutibus & donis creſcere; & in aliis ea frequenter conſiderare, eoſque (vt ibidem dicitur) tanquã ſibi ſuperiores in animo ducere & de illorum ſpiritualibus bonis gaudere, Deoque gratias agere mirum, profectò in modum, mutua inter eos charitas creſcet.

II. Exteriora media quædam etiam generalia ſunt, & ad alias virtutes pertinent. Huiuſmodi eſt quod de obedientia ad hunc finem commendatur in 8. part.conſtit.cap.1.§.3.& ſequentibus. *Huiuſmodi vnio* (dicitur ibi) *magna ex parte obedientiæ vinculum conficitur.*

Quædam verò ſunt externa, partim generalia, vt obedientia, paupertas, &c.

Simile eſt paupertatis & humilitatis medium de quo ibidem §.8.dicitur, *Ad vnionem maximè iuuabit rerum temporalium contemptus*, &c. inter temporalia namque honores, & dignitates, æquè ac diuitiæ, corporaleſque commoditates computantur: nec minus illorum, quàm horum bonorum contemptus ex Dei charitate ſequitur, vt citatus §.8. loquitur: peculiariter verò paupertatis medium, vtpote religioſi ratione voti propriiſsimum, quod luculẽter tradidit Baſil.in conſtit.monaſt.c.19.*vbi* (inquit) *omnia communia ſunt, animi, mentes, corpora, & ea omnia, quibus neceſſario ad victum, cultumque vtimur, communis Deus, communis pietatis mercatura, communes latores*, &c. Idem proſequitur cap.35. & Caſsian. collat.16.c.6. afferens id Actor.4.*Erat illis cor vnum, & anima vna.* Et ſtatim ſubditur, *Et erãt illis omnia communia.* Chryſoſt. lib.3.contra vitup.vitæ monaſt.& orat.de S. Philogonio, & alia congerit Gratianus 12.q.2.c. *dilectiſſimis*, cum aliis.

III. Alia verò ſunt magis ſpecialia, quale in primis eſt, quod in eodem §.8.ſubiungitur, de vniformitate, & conformitate in omnibus rebus etiam externis, vt in veſtitu, victu, omnique viuendi modo; ſimilitudo enim eſt cauſa amoris: & hęc vitæ vniformitas, ac communis conſenſio, maximè ad animorum vnitatem iuuat.

Partim ſpecialia vt vniformitas in mundi modo.

Vnde Auguſt. in Reg.cap.5. *Omnes vnanimiter, & concorditer iuuant:* ac ſi diceret, vt iuuant concorditer, neceſſe eſt, vt viuant vnanimiter. Et ſubdit, *& honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti eſtis.* Quia Deus ſolus eſt *qui habitare facit omnes vnius moris in domo*, vnde hæc vniformitas maximè facit, vt Deus in omnibus recognoſcatur, & conſequenter, vt omnes in Deo maximè vniantur. Huc ſpectat menſa communis, quæ adeò in Societate communis eſt, vt nullus quantumuis grauis, & antiquus, ſiue ſuperior, ſiue doctior, ſiue cuiuſcunque alterius conditionis ab illa excipiatur, niſi ægritudinis cauſa, ſolo dempto Generali, cui ob graue pondus occupationum aliaſque cauſas, hoc ſingulariter conceſſum eſt in Congreg. 3. generali c.5. imò & in 7.Congreg.decreto 7. commendatur maximè P.Generalis propenſio, quam ipſi congregationi ſignificauerat, ad tollendam priuatam menſam, quod etſi non obtinuit, facto tamen ipſo, ſe illa priuauit. Quam communitatem antiquorum monachorum maximè commendat Chryſoſtom. l. 3. contra impug. vitæ monaſt. *Cuncta* (inquit) *illis communia ſunt, menſa, domus, indumentum, & quod ſanè mirabilius eſt, vnus etiam, idemque animus omnibus eſt:* indicans illam externam vnitatem multum ad hanc animorum vnitatem conducere.

IV. Nec menſa ſolùm dicitur communis in loco, & tempore, ſed maximè in vſu ciborum, nam iidem omnibus abſque ſingularitate apponi debent, de quo Chryſoſt.hom.58.ad Populum de religioſis loquens, *vna menſa & miniſterium ſuſcipientibus, & exhibentibus, eadem fercula, eadem indumenta, habitacula eadem, eadem vita. Et quid miraris* (ſubdit) *quod vna ſit omnibus dieta, veſtis, & menſa, quippe cùm omnibus ſit vna anima.*

Quomodo victus ſeu menſa communis.

Et ob hanc cauſam omnis etiam ſingularitas in communi menſa cauetur, quia ſolet valde puſillorum animos offendere, & conſequenter charitatẽ perturbare, vt optimè docet Bernard. ſermon.30. in Cantica. Quanquam hoc impedire non debeat, vt præcedenti cap.numer.17. in ſimili dixi, quominus neceſsitatibus omnium, cum proportione ſubueniatur, iuxta illud, *diuidebatur ſingulis, prout vnicuique opus erat:* nam hoc ipſum charitas ipſa deſiderat. Vnde Benedict.cap.34.Regulæ, *Non dicimus* (inquit) *vt per*

vt perſonarũ (quod abſit) acceptio ſit, ſed infirmitatum conſideratio: vbi qui minus indiget, agat Deo gratias, non contriſtetur: qui verò plus indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro miſericordia, & ita omnia membra erunt in pace. Et S. Auguſt. c. 11. Reg. *Qui infirmi ſunt ex priſtina conſuetudine, ſi aliter tractantur in victu, non debet aliis moleſtum eſſe, nec iniuſtum videri, quos fecit aliqua conſuetudo fortiores: nec illos fœliciores putent, quod ſumunt, quod non ſumũt ipſi, ſed ſibi potius gratulentur, quia valent quod non valent illi.*

V.

2. Principale medium mutuæ charitatis, ægrotantium cura.

Huc accedit ſingularis ægrotorum, & infirmorum cura, quam noſtra Societas profitetur, quæ illi quidem ſingularis non eſt. nam religiones omnes in ea ſplendent & ab omnium fundatoribus maximè commendatur. Baſil. cap. 19. conſtit. monaſt. vbi (dicit de vita cœnobitica) *qui infirma corporis valetudine eſt, complurium animos imbecillitatis ſuæ participes habet: qui verò animo æger eſt, & affligitur, etiam complures præſto ſunt, à quibus curetur, à quibuſque quotidie erigatur*; ſignificans ſub hac ægrotantium cura, omnia miſericordiæ opera comprehendi, quibus fratres ſibi inuicem ſubuenirent, nunc infirmum curando, nunc afflictum conſolando, nunc laborantem adiuuando, nunc etiam labantem confortando, aut iam lapſum corripiendo, & erigendo. Vnde in regulis moralibus in 41. cap. 2. lenitatem, & facilitatem circa infirmos valde commendat. Et in regulis breuioribus in 155. ait, miniſtrandum eſſe infirmis, *vt fratribus Domini.* Præterea D. Auguſt. in ſua regula ſæpiùs hanc infirmorum curam commendat ca. 13. 28. 30. & 40. Et optimè S. Benedictus c. 36. *Infirmorum cura ante omnia & ſuper omnia adhibenda eſt, vt ſicut reuera Chriſto, ita eis ſeruiatur.* Et infrà, *cura maxima ſit Abbati, ne aliquam neglegentiam patiantur*, &c. Quod confirmauit Innocentius III. in cap. *cum ad monaſterium*, de ſtatu monachorum. Eidem rei prouidit S. Pachomius in ſua regula. cap. 20. 22. & 23. vbi ſunt illa verba notanda. *Dabunt et ad omnem abundantiam, vt in nullo frater languidus contriſtetur.* Cui conſonat, quod in prœmio ad illam regulam de Ægyptiis monachis refert Hieronymus, *Ægrotantes miris ſuſtentantur obſequiis & ad omnem copiam præparatis cibis.* Et idem ſumitur ex S. Dorotheo doctr. 18. de vita rectè inſtituenda.

VI.

Simulata quorundam infirmitas non debet, retardare ab hoc medio.

In regula S. Franciſci nihil inuenio de hac re expreſſum, tamen certum eſt eundem fuiſſe illius eximij ſancti Spiritum, quem copioſè declarauit S. Bonauent. lib. de ſex alis Seraphim. cap. 4. tom. 2. Opuſcul. in fine. Vbi inter alia optimè aduertit, non eſſe aliquibus denegandum infirmitatis ſubſidium, eo quòd aliqui, vel ex illuſione, vel ex malitia, interdum decipiant, ſed potius ſubueniendum eſſe omnibus, ne boni, & verè indigentes fortaſſe patiantur. Et ideo etiam prudenter præcipit D. Auguſtinus Reg. 28. *Si latens eſt dolor in corpore famulo Dei dicenti quòd ſibi doleat, ſine dubitatione credatur, ſed tamen vtrum ſanando illi dolori, quod delectat expediat, medicus cõſulatur.* Præterea in Concilio Aquiſgran. ſub Ludouico Imperat. c. 42. Clericis, ſeu Canonicis regularibus, hæc regula maximè commendatur. Item Lupus in regula monachorum ex S. Hieronymo c. pen. *Si quis* (ait) *cœperit ægrotare, transferatur ad exedram latiorem, & tanto ſenum miniſterio confoueatur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.* Et in Regula Monacharum c. penult. ſub nomine eiuſdem Hieronymi dicitur, *ſummopere ſeruetur in vobis vt erga infirmantes ſorores cum omni ſollicitudine, omnis exhibeatur cura,* &c. quę optimè proſequitur.

VII.

Dictum medium ſtudioſe obſeruat Societas.

In hoc igitur maximè ſtudet Societas antiquos Patres religionum imitari & hoc medio beneficentiæ, & miſericordiæ erga infirmos charitatem fraternam conciliare. Ideo in 3. p. conſtit. c. 2. §. 6. cum declaratione dicitur, vt ægrotorũ magna cura habeatur: idque Præpoſito in ſuis regulis. §. 65. & Rectori §. 56. maximè commendatur, eſtque peculiare officium Præfecti ſanitatis, qui in ſuis regulis, & infirmarius etiam in ſuis, accuratè de hoc inſtruuntur, & monentur. & Prouincialis in cap. 15. ſuarum regularum monetur, vt dum viſitat, interroget, an cũ infirmis, & hoſpitibus debita charitas exerceatur, quod etiam inuenitur in conſtitutionibus Minorum Guillelmi Farinarij c. 4. Præterea in Summario conſtit. §. 46. omnibus iniungitur: vt de reb⁹ ad ſalutem ſibi neceſſariis ſuperiores certiores faciant, ne fortaſſe ob ignorationem eorum aliquid patiantur. Et in ſequentibus regulis, variis modis cura ſubditorum in hac parte ſuperioribus cõmendatur. Item in regulis communibus 16. & 17. & in 29. omnes inſtruuntur quomodo ægrotos inuiſere, exhilarare, & conſolari debent. Quod etiam commendat Bonau. in Regula nouitiorum c. 7. & ab antiquis religioſis fuiſſe valde obſeruatum colligitur ex Dorotheo ſupra doctr. 14. & Sozomeno lib. 6. Hiſtor. c. 31. Ac denique, quod caput eſt, vſu, & conſuetudine ita eſt hoc charitatis officium in Societatè ſuſceptum, vt tam ſuperioribus erga ſubditos, quã ſubditis inter ſe, nullum maiori affectu exerceri videatur: quod à parente ſuo Ignatio, non ſolùm verbo, ſed etiam exemplo didicerunt, vt in vita eius refertur lib. 5. c. 8.

VIII.

3. Medium hoſpitalitas erga fratres.

Aliud medium ſuperiori ſimile eſt, fratrũ ſociorumque ad noſtra domicilia vndique diuertentiũ hoſpitalitatem cũ omnibus ſignis, & operibus beneuolentiæ & charitatis. Quod quidem verbis ſatis commendatum eſt in Societatis regulis, multò verò magis vſu receptum, & amplificatum. In conſtitutionib. enim nihil de hac re expreſſe habemus, ſed ſupponitur vt clara, & præſertim in 4. p. c. 2. lit. F & 6. p. c. 2 lit. D. ſignificatur, non ſolùm noſtros peregrinos humaniſſime tractãdos eſſe, dum in loco aliquo verſantur, ſed etiam veſtes & viaticum, ſi indiguerint, eis eſſe præſtandum: neque hoc poſſe eſſe paupertati cõtrarium, ſi charitati videatur neceſſarium; tamen in regula 82. Præpoſiti, & 80. Rectoris diſtinctius ita præſcribitur: *charitatem magnam exhibeat erga alios de Societate per Collegium tranſeuntes eoſque amanter hoſpitio excipiat: ac meminerit ſe aliquo viatico, aut eleemoſyna eos, ſi indigerent, iuuare poſſe. Curet item diligenter dirigere, aciuuare expeditiones hoſpitum, qui negotiorum cauſa, domi verſantur.* Et in regulis Prouincialis cap. 15. in viſitatione, ſpecialiter proponitur, vt inquirat, An erga noſtros hoſpites debita Societatis charitas, & cura exerceatur. Vnde colligitur officium hoc in vnoquoque Societatis domicilio, ad totam in vniuerſum Societatem extendi, ſine vlla nationum vel prouinciarum diſtinctione, abſque perſonarum acceptione, vel limitatione, ſiue profeſſi ſint, ſiue nouitij; ſiue ſani, ſiue infirmi; ſiue noti, ſiue ignoti, ad omnes magna charitas exhibenda eſt.

IX.

Dicta hoſpitalitas ſignis beneuolentiæ oſtendenda.

Quæ inprimis in ipſa receptione oſtendenda eſt; quæ eſſe debet cum externis ſignis maximæ amicitiæ, qualia exhiberi ſolent de more regionis, à grauibus inter ſe amicis, aut etiam conſanguineis. Et ideo cum in regula 34. ex communibus cautum ſit, *vt nemo alium etiam ioco tangat, vt ea, quæ religioſos decet, grauitas, & modeſtia retineatur,* ſubditur, *Præterquàm in ſignum charitatis amplexando, eum qui aut abit, aut redit peregrè.* Deinde non ſolis ſignis, ſed etiam multo magis omnibus miſericordiæ, & humilitatis operibus vtendum eſt, nec laboribus, nec ſumptibus parcendo, quantum & religioſa paupertas permittit, & fratris neceſſitas poſtulat. In quo planè imitatur Societas, quod de antiquis monachis refert Chryſoſt. homil. 58. ad Populum; *omnes ex miniſtrantium ſunt numero, & hoſpitum quiſque pedes abluit, & multa de hoc contentio, & hoc facit non examinans quis ille ſit, & vtrum liber ſit, an ſeruus, ſed vnicuique miniſterium*

hoc

hoc exhibet. Nullus ibi magnus, nullus paruus. Eandem charitatis oſtenſionem valde commendat Benedictus c.53. ſuæ regulæ; vbi generalius quidem loquitur de omnibus hoſpitibus, multo verò ſpecialius de propriis fratribus id intelligit.

X. *In ipſa hoſpitalitate frugalitas tenenda.*

Eodem modo loquitur Baſil. in Regulis fuſioribus cap.20. vbi tamen multum commendat, ne in conuiuando cum hoſpitibus religioſa modeſtia, & paupertas excedatur; *Quid* (inquit) *nobis cum apparatibus ſumptuoſis? Acceſſit ad nos hoſpes aliquis? Si frater eſt, & idem nobiſcum vitæ inſtitutum habet, is domeſticam ſuam menſam agnoſcat, quippe cùm, quæ domi reliquerit, ea inuenturus ſit apud nos. At defatigatus ex itinere? eatenus cum ipſo prolixius liberaliuſve agatur, quatenus ad recreandam eius laſſitudinem ſatis ſit.* Et poſt multa, quæ de hoc argumento eleganter proſequitur, & valde notanda ſunt ad vitandos exceſſus, quos non charitas, ſed vanitas, vel ambitio, in ſuſcipiẽdis hoſpitibus, ſæcularibus pręſertim aliquando introducit; concludit, vnũquemque debere iuxta ſuam qualitatem, & neceſsitatem tractari, ita tamen, *vt cibaria, quæ promiſcuè omnibus apponuntur, eiuſmodi ſint, quæ cùm vili pretio, tum paruo etiam negotio comparentur. Adhibenda tamen in menſa neceſſaria vbique munditia, atque elegantia, ita tamen vt nunquam extra fines noſtros egrediamur.*

XI. *4 Medium colloquium inter fratres ſtata hora.*

Hæc fortaſſe cæteris religionibus communia videbuntur: addamus igitur medium aliud, quod aliquibus ita videtur in Societate ſingulare, vt vel ob eam rem illud reprehendere non vereantur. Eſt enim in Societate conſuetudo, de qua in regula Rectoris 55. & Præpoſiti 56. vt ſingulis diebus vna hora poſt prandium, & alia poſt cœnam, vel dimidia, cùm à cœna abſtinetur, fratres omnes inter ſe familiariter, & amicè in eodem loco, ſi fieri poſsit, conueniant ac colloquantur. Quę conſuetudo, licèt occaſione tuendæ ſalutis, etiam introducta ſit. 3.p. cõſtit.c.2.§.4.lit.D. pręcipuè tamen ob charitatem fouendam retinetur. Quoniam amicitia, Ariſtotelẽ teſte, communicatione creſcit, taciturnitate diſſoluitur. 8. Ethic c.5. vnde etiam Clemens I. epiſt.1. monet fideles, vt frequenti inter ſe communicatione, etiam in menſa, charitatem fraternam foueant. Quod fuiſſe in primitiua Eccleſia vſitatum ſtatim dicemus, ſatiſque peruulgatum eſt. Quippiam ſimile de antiquis Ægypti monachis indicat Hieronymus epiſt.22. ad Euſtoch. de cuſtodia virgin. ſolitos fuiſſe per decurias ad menſam conuenire, & poſtea hymno dicto, ſeu poſt gratiarum actionem, *vſque ad veſperam* (ait) *cum ſuis vnuſquiſque loquitur, & dicit, vidiſtis illum, & illum? quanta in illo ſit gratia? quàm moderatus inceſſus? ſi infirmum viderint, conſolantur: ſi in Dei amore feruentem, cohortantur ad ſtudium.*

XII. *Obiectio cõtra hoc medium ab incommodis.*

Dices: eſto confabulatio aliqua ad hunc finem vtilis ſit, tamen quotidianam, & duarum horarum, videri nimiam, tum quia ſilentium ab omnium religionum parentibus ſummè commendatur: tum etiam, quia in multiloquio non poteſt deeſſe peccatum; vnde vix fieri poteſt, vt frequens locutio, & per horas integras, non ſit occaſio multa peccata, ſaltem venialia, committendi; præſertim eo tempore, quo animus eſt ad loquendum procliuior; & per calorem cibi, quodammodo *inflammatus facilius relaxatur*, vt ait Hugo de S. Victore in Inſtit. nouit. c.18. vnde fieri poteſt, & fortaſſe interdum contingit, vt, quod videtur eſſe medium ad charitatem fouendam, eam plurimum lædat, vel quia in tam prolixo ſermone detractiones, aut murmurationes miſcẽtur, vel quia contentiones excitantur, quæ in iras, & rixas ſaltem leues erumpant.

XIII. *Redarguitur obiectio.*

Hîc verò ab iis, qui ita recreationem hanc reprehendunt, percontari libet, danda ne ſit aliqua religioſis viris, qua ordinaria exercitia intermittant, de ſe quidem indifferens, ſed quæ in bonum ordinari queat? Certè non negabunt, tum ne ſuæ ipſorum cõſuetudini detrahant, tum ne ſanctorum etiam Patrum, ne dicam ſapientum Philoſophorum, communi ſenſui contraueniant. Sic enim Clem. Alex. lib.3. pædagogi c.10. *ſupra modum laborare, & peſſimum eſt: & morborum cauſa. Neque ergo oportet eſſe omnino otioſum, neque eſſe omnino nimis laborioſum.* Et Auguſt. li. 2. de muſica in fine, *volo tibi parcas, labor eſt in chartis, & apertum ire per auras animum permittas: nam ſapientem interdum remittere aciem rebus agendis decet intentam.* Ambroſ. lib.3. de Virgin. columna 4. *quod velis prolixè facere, aliquando ne feceris,* quod ibidem parœmiam eſſe teſtatur: atque hanc doctrinam de honeſta, & moderata recreatione, quam nomine *ludi* ſignificat, probat tandem D. Thom. 2.2.q.168.art.3. At mutua collocutio facilior eſt religioſis, quàm cæteræ recreationes, quæ, quoniam varia requirunt inſtrumenta, operoſæ ſunt, nec, quotidianam de qua loquimur, religioſorum recreationem decent. Accedit quoniam collocutio nullo negotio poteſt de indifferenti reddi honeſtiſsima, ſi de rebus iis tranſigatur, quæ in Societate pro materia colloquendi proponuntur, vt infrà numer. 17. attingemus. præſtat igitur cæteris genus hoc recreationis ordinariæ.

XIV. *Formalis reſponſio obiectionis, hoc medium, ſi debite vſurpetur charitati prodeſſe.*

Iam verò ad obiectionem directè reſpondetur, nihil eſſe tam ſanctum, ac religioſum, quod nõ poſſit per abuſum peruerti: ſicut olim ſancta intentione fecerunt inter ſe fideles vſitata conuiuia, quæ *Agapes* vocabantur, quorum meminit Clemens lib. 2. conſtit. Apoſt. cap.28. vt ibi notat Turrian. & commemorat etiam Tertullian. in Apologet. c.39. & libro ad Martyres cap.2. & tamen tempore D. Hieronymi in tantum abuſum abierant, vt dicat ipſe epiſt.22. ad Euſtochium, *Vnde in Eccleſiam Agapetarum peſtis introiit.* Sic igitur non negamus ex hoc ſancto exercitio poſſe ſequi incommoda, & interdum remiſsionem nimiam, non tamen propterea prohibendum eſſe, & in aliud extremum declinandum, ſed per religioſam diſciplinam ita dirigendum, vt inconuenientia præueniantur, & Societas ſuo fructu non priuetur: vnde hactenus conſuetudo hæc Societatis ad charitatem fratrum conciliandam, & nutriendam, vtiliſsima viſa eſt, & experimento comprobata.

XV. *Prodeſſe quoque valetudini.*

Nec ſolùm ad charitatem fouendam, ſed etiam, vt ex conſtitutionibus & ex Alexandrino ſuprà attulimus, ad corporum ſalutem conſeruandam viſa eſt neceſſaria, nec multis ante annis, à grauibus religioſis experimento comprobata. Nam humana conditio non fert perpetuam animi contentionem in ſtudiis aliiſque ſpiritualibus exercitiis, & ideo quietem aliquam & relaxationem poſtulat, vt egregiè D. Thom. explicat citata q.168. art.2. & 4. afferẽs vulgatum exemplum, S. Ioannis Euangeliſtæ de arcu nimium intenſo, aut continuè ſagittas emittente, quòd durare non poſsit. Quod etiam refert Abbas Abraham apud Caſsian. collat.24. cap.21. Et ob hanc rem tempus illud electum eſt, quod ſimul vtrique fini animos laxandi, & conciliandi deſeruiret: quia nullum eſt ad mentis exercitia obeunda minus opportunum; tunc enim animus in eis parũ profuit. Vt enim dixit Abbas Moyſes apud eundem Caſsianum collat.2.c.26. *Recens eſcæ perceptio, tam in veſpertinis, quàm in nocturnis orationibus tenuem, leuemque ſenſum inueniri non ſinit.* Et alioqui talia exercitia eo tempore, multum corpori nocent. Vnde etiam Iuriſconſultus in l. *medicus.* ff. de operis libertorum, ita dicit exigendam eſſe operam à libertis, vt liberalis ſit exactio, *id eſt,* (ait) *vt acquieſcere meridiano tempore, & valetudinis & honeſtatus ſuæ rationem habere ſinantur.* Quia ergo religioſi Societatis & literariis & ſpiritualibus exercitiis perpetuò intenti eſſe debent, neque vllã ferè aliam intermiſsionem, aut animorum relaxationem habent, præter hanc familiarem inter ſe & hone-

honeſtiſsimam conuerſationem, imo & quorundam aliàs indifferentium recreationum inſtrumẽta eis vetantur in 3.p. conſtit.cap.1.§.14. & in regula 36. Rectoris, ideo huic otio illa tempora aptiſsimè deſignata ſunt, & in 6. tandem Congre. decreto 3. poſt multam diſcuſsionem, dicta recreatio retenta fuit, cui etiam moderationes variæ ſunt adhibitæ, tum in eadem 6. Congregatione decreto 47. 48. 105. tum in ſeptimæ decreto 21. numero 4. & can. 8. ac 9. quæ ibi videri poſſunt, atque etiam in ordinationibus toti Societati communibus cap. 4. num. 21.

XVI. *Imo prodeſſe progreſſui in ſtudiis, & virtutibus.*

Vnde etiam exiſtimo, ſi cum debita moderatione, & prudentia hoc medium ſuſcipiatur, non ſolùm non impedire, ſed iuuare plurimum poſſe ad profectum tam in literis, quàm in ſpiritu. Vt enim dixit Baſil. in conſtit. monaſt. c. 8. *ſæpenumero contingit, cùm exortum in animo tædium ſuſcepta peregrinatio diſcutit, & ſpatio ad colligendas denuo vires, ac ſeſe colligendum refocillandumve dato, alacriorem ad capeſſenda de integro pietatis certamina facit.* Loquitur de egreſſu ex monaſterio prætextu viſendi & conueniendi fratres, quẽ non conſulit frequenter, & ſine cauſa fieri; tamen ob prædictum finem & ad tollendum tædium vt maioribus animis ad conſueta exercitia redeatur, non ſolùm conſulit. *ſed etiam,* ait, *inanis & inflati animi eſſe, auſteritatis colore hoc charitatis officium euitare.* Simili ergo modo nos dicimus facilius eſſe intra eandem domum tædium hoc congruis temporibus leuare, vt inde cum maiori feruore, & contentione, ad opera cõſueta reuertamur. Aliud exemplum ſimile quod Caſsianum inuenio, qui loquitur de charitatiua ſuſceptione fratrum ad nos venientiũ, quæ interdum videri poteſt noſtram animi contentionem interrumpere & impedire. Et tamen in collat. 24. cap. 20. ſic ait Abraham Abbas, *Illa remiſſionis, atque humanitatis intercapedo gratiſſima, quæ nonnunquam pro aduentu fratrum interuenire conſueuit, licet moleſta vobis ac fugienda videatur, tamen quàm ſit vtilis ac ſalubris: tam corpori, quàm ſpiritui veſtro paucis accipite. Sæpe accidit, non dicam nouitiis, & infirmis, ſed etiam experientiſſimis, atque perfectis, vt niſi mentis eorum directio atque cenſura, quibuſdam fuerit munita viciſſitudinum laxamentis, aut in teporem ſpiritus, aut certè in pernicioſam corporis valetudinem collabatur. Et ideo à prudentibus, atque perfectis cùm interceſſerit crebra etiam fratrum viſitatio, non ſolùm toleranda patienter, ſed etiam gratanter eſt amplectenda.* Quæ omnia in noſtram quotidianam intercapedinem per mutuam fratrum colloquutionem egregiè conueniunt, nam prorſus eoſdem fines, & eoſdem fructus habet, quos ſtatim commemorat, dicens, *Primum, quod prouocat nos auidius ſemper ſolitudinis deſiderare ſecretum: nam quodammodo curſum noſtrum dum interpellare creditur, infatigabilem, iugemque conſeruat, qui ſi nullo interdum obice tardaretur: vſque ad finem contendere indefeſſa pernicitate non poſſet. Deinde, quod neceſſitas recreandi corpuſculi, cum fructu humanitatis indulget, maiora nobis confert lucra, cum iucundiſſimo corporis laxamento, quàm illa ſint, quæ per abſtinentiæ fatigationem fuerant acquirenda:* quæ omnia noſtro propoſito egregiè accommodantur: nam reuera eædem omnino rationes in præſenti exercitio locum habent.

XVII. *Hoc etiam medio iuuimur ad agendum cũ proximis.*

Alia præterea conſideratio adhiberi poteſt, quia hoc medium eſt etiam vtile Societati, ad finem ſuũ præcipuum conuerſionis animarum, quem magnopere conſequitur conuerſando cum hominibus, & de diuinis rebus ſuauiter, ac diſcretè loquẽdo; ad hoc autem valde proficiunt religioſi Societatis in his, quæ inter ſe habent religioſa colloquia; quæ frequentius eſſe debent de diuinis rebus, cuiuſmodi præſcribuntur in inſtructione 14. de renouatione ſpiritus, ad finem; & ita vſu addiſcunt ſuis temporibus tacere, & ſuis prudenter, & fructuoſe loqui, quod eſt optimum ſilentij genus; vt indicauit Ambr. in Pſalm. 118. Octouar. 2. in princip. & optimè toto capite 10. lib. 1. de offic. *Pythagoras* (inquit) *ſuis ſilentium impoſuit: vt non loquendo loqui doceret. Dauid, vt loquendo magis diceremus loqui, quomodo enim ſine exercitio doctrina? aut ſine vſu profectus?* &c. quod latè per varia artium humanarum exempla proſequitur, & concludit. *Ita ergo, qui volunt diſcere cautionem loquendi, quod naturæ eſt, non negent, quod cuſtodiæ eſt exerceant.*

XVIII. *Vitantur maiora incommoda, quàm ex oppoſito ſequerentur.*

Accedit, quòd per hanc, qualemcunque animorum remiſsionem maiora profectò vitantur incommoda in tota communitate. Cùm enim ſingulis ferè perſonis intermiſsio aliqua neceſſaria ſit, tam quoad labores corporis, quàm quoad ſanctum otium & ſilentium, ac ſolicitudinem, multo maior eſt hæc neceſsitas in tota communitate, quia non poteſt tota eſſe æquè fortis viribus corporis, aut ſpiritus, ſed plures in ea frequentius ſunt debiles, & infirmi. Vnde fit, vt niſi habeat communitas regularem aliquam, & ordinatam, ac certam intermiſſionem ſuis definitis temporibus, ac modo etiam à religione præſcripto; periculũ morale ſit, vt multi arbitrio ſuo relaxationem accipiant, & quidam inter ſe ſuo arbitrio ſecretam familiaritatem ineant; alij non abſque valetudinis periculo ſtatim ſomno indulgeant, alij modos alios recreationis inueniant: in quibus ſine dubio maiora incommoda regulariter miſceri poſſunt. Nec poſſet tota cõmunitas, vt numero 13. inſinuaui, omnibus his remediis priuari, & in perpetuo rigore contineri, ſine magna violentia, & coactione, quæ nec durabilis eſt, nec tantum fructum ſpiritualem afferre ſolet. Et ita licèt ex hac noſtra recreatione, quæ ſola commodior videtur, vt illo numer. 13. oſtendimus, aliquid incommodi ſequi poſsit, quaſi nihil æſtimandum eſt, comparatione eorum, quæ in oppoſito timeri poſſunt.

XIX. *Ad incommodum allatum in n. 12.*

Eo vel maxime quòd incommoda, quæ obiiciũtur, vel nulla ſunt, vel præueniri moraliter poſſunt. Nam quo ad ſilentium attinet, fatemur eſſe maximum decus & cuſtodiam religionis, ſed in illo etiam eſt modus, & medium ſeruandum. Nam aliæ etiam religiones, ordinariè loquendo, non ſimpliciter ſilẽtium præcipiunt, neque omni tempore, ſed certis temporibus, ac locis, extra quæ facultas concedi ſolet modeſtè loquendi, & animos relaxandi; vt bene explicatur in regula monialium nomine S. Hieronymi cap. 22. Societas verò definitis temporibus, ac locis hanc facultatem concedit, extra tempora verò recreationi aſsignata, ſilentium ita ſeruare præcipit, *vt nemo loquatur niſi obiter, & perpaucis, aut de rebus neceſſariis,* vt in regula 26. ex communibus dicitur, & per ſequentes regulas optimè explicatur. Deinde tempus duarum horarum, conſiderata diſtributione earum, & occaſione, ac neceſſitate, non poteſt videri nimium: tum quia ante quamlibet ex his horis recreationis antecedere ſolent ſex, vel ſeptem horæ, in quibus continuè exercitiis ſpiritualibus, aut ſtudiis, aut miniſteriis erga proximos inſiſtitur; tum etiam, quia poſt prandiũ, quantumuis temperatum, ad minimum vnius horæ tempus neceſſariũ eſt, vt poſsit animus ſine magno corporis detrimento ad grauiores occupationes redire. Ideo enim, vt dixi numero 13. tempus illud electum eſt. Nec refert, quòd in aliquibus religionibus in eo tempore ſilentium commendari ſolet, vt patet ex regula S. Benedicti cap. 48. & in regula Monach. nomine S. Hieronymi cap. 38. & Pachomius in ſua regula 14. inquit: *Si egreſſus fueris à cibo, ne loquaris in redeundo, donec ad locum tuum reuertaris.* Sunt enim diuerſa inſtituta, & in ordine ad diuerſos fines, aut pro temporum, ac circumſtantiarum diuerſitate poteſt vnum, vel alterum expedire: con-

conſideratis autem fine, & occupationibus Societatis, hoc medium exiſtimamus eſſe illi magis accommodatum.

XX. *Ad 1. incõmodum in eodem n 11.* *Conſule inſtructionem 14 pro renouatione ſpiritus c 3.*

Quam ob rem non poteſt illud cenſeri multiloquium, in quo non ſolet deeſſe peccatum: nam illud dicitur de multiloquio ſuperfluo, & incauto; illud autem nec ſuperfluum eſt, ſed de ſe moderatum & ſperandum eſt à viris religioſis, non temerè, nec incaute fieri. Præſertim, quia ex parte religionis maxima adhibetur cura, vt & materia illi conuerſationi præſcripta ſit, vt diximus in fine numer. 17. ita vt, & leuare poſsit animos, & neminem offendere, & loquentes, ac audientes ædificare: & modus ſit etiam religioſus, ac moderatus, & vt contentiones, ac verborum pugnæ vitentur. Ac denique *attenditur* (quod D. Thom. dict. q. 168. art. 2. conſulit) *ne grauitas animæ totaliter reſoluatur.* Vbi ex Ambr. 1. officior c. 20. ſimile documentum adducit, *caueamus ne dum relaxare animum volumus, ſoluamus omnem harmoniam, quaſi concentum quendam bonorum operum.* Cui conſonat elegans ſententia Baſilij in conſt. monaſt. c. 13. *vitandæ omnes omnino in ſermone facetiæ, & ſcurrilis dicacitas, ſicut,* &c. Et infrà, *ſi vſus inciderit aliquando, vt remittendæ aliquantulum triſtitiæ cauſa, ſermone ad hilaritatem excitemur, danda omnino opera eſt, vt ſpirituali lepore refecta ſit oratio noſtra, & Euangelico ſale condita, vt rectæ, quæ interius ſit, ſapientiæ gratum foras odorem aſpiret, dupliciterque auditorem, & animi relaxatione, & intelligentiæ feſtiuitate delectet.* Idem quoque monet Clem. Alexandrinus lib. 2. Pædago. cap. 5. *Studij* (inquit) *noſtri acrimoniam, & nimium intenſam vehementiam moderatè remittentes, non autem inconcinne diſſoluentes.* Et in opere ad fratres de monte Dei apud Bernard. ſatis ante medium, ita habetur. *Non tam quod animum delectando ad horam detineas, quàm quòd pro ſpiritualibus ſtudiis delectationem cõſerues, & nutrias, in quo remittatur ad horam animus, non reſoluatur.*

XXI. *5. Medium mutua communicatio inter abſentes per literas.*

Nec ſolum contenta eſt Societas ea communicatione, quæ animos eodem loco habitantium in vnum cor, & animum coniungat, ſed etiam abſentibus fratribus illam conſulit literarum communicationem, quæ ad eundem finem inſeruiat. Vnde S. P. N. Ignatius 8. p. conſt. c. 1. §. 9. de mediis ad hanc vnionem totius Societatis ſcribens, *magnopere* (inquit) *etiam iuuarit literarum vltro citroque miſſarum inter inferiores, & ſuperiores frequens commercium, & crebro alios de aliis certiores fieri, ac audire, quæ ex variis locis ad ædificationem, & eorum quæ geruntur cognitionem afferuntur.* Extat etiam hac de re inſtructio data an. 1594. præſcribens modum in his literis tenendum, conſonatque huic inſtitutioni quod Baſilius ſcribit in regulis moralibus reg. 70. c. 15. *Qui Dei beneficio rectè aliquid fecerit, is cæteris quoque notum facere illud debet; vt Dei gloria crebrior efficiatur.* Affertque de hoc Apoſtolorum exempla Actor. 14. Epheſ. 6. Vnde idem Baſil. epiſt. 55. ad Ambroſium, inter magna Dei dona numerat, *quòd quàm longiſſimè propter locorum diſtantiam ſeiunctis, per literarum alloquium mutuo coaleſcere dedit.* Et infra illum excitat ad hoc neceſſarium charitatis officiũ: *Quod dilectionis* (inquit) *erga nos fundamentum iecisti, in ipſam ſtructuram aſſiduitate mutui noſtri alloquij excitare, ac prouehere ſtude. Nam hoc pacto ſpiritu poterimus coniuncti eſſe, licet terreſtri habitatione quam longiſſimè alter ab altero diſſiti ſimus.* Hinc etiam antiqua fuit in Eccleſia conſuetudo, vt eſſent inter fideles communicatoriæ (ſic enim eas appellabant) literæ, quibus inuicem inter ſe catholici communicare, & fidei ſuę teſtimonium præbere ſolebant, de quibus mentionem facit Optatus l. 2. de ſchiſmat. Donatiſt. & Auguſt. epiſtola 163. ad Eleuſium.

Atteſtatur & priſca fidelium conſuetudo.

XXII. *Vltimum medium augendæ fraternæ charitatis, cura cuiuſque pro alterius profectu.*

Vltimò finis ipſe, & miniſteria Societatis, & hanc vnionem maximè requirunt, & ad illam valde iuuant. Eſt enim Societatis finis animarum ſalutem procurare, & cõſequenter miniſteria poſtulat huic fini accommodata. Hinc ergo in primis ſit, vt quilibet de Societate prius, & impenſius procurare, & deſiderare debeat ſuorum fratrum ſalutem, quàm externorum; quia charitas ordinatiſsima eſt: vnde ſicut inclinat ad quærendam prius propriam ſpiritualem ſalutem, quàm alienam; ita etiam inter alios prius intendit, & quærit ſalutem ſpiritualem, ſpiritualium fratrum, totiuſque corporis Societatis, quã externorum. Et hinc oriri debet ſumma illa cura, ac diligentia quam Prælati Societatis de ſpirituali profectu ſuorum filiorum habere debent. Hinc etiam ortum habuit illa regula Societatis, *vt omnes parati ſint ab aliis corrigi, & ad aliorum correctionem debita charitate iuuare:* & illa, *vt omnes in ſuis colloquiis, & ſermonibus ſe inuicem ad charitatem fraternam, & alias virtutes excitare procurent.* Ex his ergo actibus, & affectibus multum hanc vnionem augeri neceſſe eſt; nam, cũ omnes nihil tam deſiderent quam propriam ſalutem, & perfectionem, cum hoc deſiderium mutuũ in omnibus conſpiciant, & ab omnibus tam verbo, quàm exemplo iuuari ſe ſentiant, in mutuo etiam amore multum proficiẽt. Accedit quod omnes in zelo de ſalute animarum maximè conſpirare debent, & ſe inuicem ad hunc finem iuuare: ad hoc autem in primis neceſſe eſt, vt multum inter ſe ſint concordes, & vniti. Vt enim dixit eleganter Chryſoſt hom. 77. in id Ioan. 16. *vt ſint vnum, ſicut ego & tu vnum ſumus. Nihil eſt concordiæ, & mutuæ voluntati æquiparandum: vnus enim multiplex eſt. Si enim cõcordes ſint, duo vel decem non amplius erit vnus, ſed eorum vnuſquiſque ſit decuplum; & inuenies in decem vnum, & in vno decem.* & infrà, *Ecce dilectionis excellentia, quo pacto vnum inſeparabilẽ, & multiplicem reddit, & vnus in multis ſimul locus, in Perſide & Romæ eſſe poſſit, & quod natura non poteſt; dilectio poteſt.* Quod hactenus per diuinam gratiam in Societate mirum in modum experimur, faxitque Deus vt in perpetuum conſeruetur, & augeatur.

Item zelus quo conſpirant ſocii ad ſalutem externorum.

CAPVT IX.

Quibus mediis religioſi Societatis iuuentur ad virtutes ſolidas, infra Theologales, comparandas.

I. *Veras, ac ſolidas virtutes in ſuis filiis requirit S. Ignat.*

PRæter charitatem, cæteraſque Theologales virtutes, ac religionem quæ Deum ipſum, ſuo etiam modo, attingit, moralium omnium virtutum conuentus ad exactam animi perfectionem neceſſarius eſt; tantoque erit verior ac ſolidior perfectio, quãto hæ virtutes ſolidiores fuerint. Ideoque B. P. N. Ignatius filios ſuos de ſolidis virtutibus acquirendis, frequenter admonet 3. p. conſtit. cap. 1. §. 10. *Ad veras* (inquit) *ſolidaſque virtutes conſequendas inſiſtant, ſiue plures adſint ſpirituales viſitationes, ſiue pauciores, curent verò ſemper in via diuini ſeruitij progreſſum facere.* Et. §. 27. *Studium in quod incumbent, qui in domibus Societatis probantur, id eſſe debet, quod eos magis ad ſuperius dictam abnegationem ſui, & in virtutibus ac deuotione profectum iuuabit.*

II. *Quæ ſint veræ virtutes.* *Quæ ſolidæ.*

Veras autem virtutes appellat S. Ignat. quæ non in externa ſpecie, & opinione hominum, ſed in Dei conſpectu ex ſola intentione diuinæ glorię, & ipſius virtutis, ac honeſtatis affectu exercẽtur. Solidæ autem virtutes dicũtur, quæ in vera animi humilitate, & contemptu rerum omnium temporaliũ, puroque Dei amore fundantur. Sic D. Auguſt. ſerm. 59. de tempore explicãs illa Chriſti verba, *neſciat ſiniſtra tua, quid facit dextera tua. Quid eſt* (inquit) *neſciat ſiniſtra, tua, quod facit dextera tua? niſi quod facit amor Dei, non corrumpat amor mundi.* Et infrà exponens illud, *Cùm oraueris intra cubiculum tuum;* &c. *Si temporalia*

quæris (inquit) *ſicut iam dixi, publica eſt oratio tua; ſi æterna quæris, ſecreta eſt oratio tua.* Ita ergo veræ, ac ſolidæ virtutes dicuntur, quæ ab affectu, & intentione rerum temporalium animum ſeparant, & in ſolo Dei, & æternorum bonorum amore fundantur. Quod elegantiſsimè declarauit Cyprianus lib. de Cardinalibus Chriſti operibus. cap. de Ieiunio, & tentatione, quod enim ipſe de ieiunio & corporis maceratione dicit, nos de quouis virtutis genere, verum eſſe intelligamus. *Virtutum* (inquit) *ſudoribus laus importuna ſe ingerit, & ſubtiliſſimis aculeis penetrans animam, dum extollit: emollit, & pungit, cum vngit: virtutem in hypocryſim vertit, & ſimpliciter inchoata peruertit. Quaſi tinea, quod integrum erat, rodit, & occupat, & ſanctitatis fundamenta euellit, & diſſipat.* Et infrà, *mens hoc veneno imbuta in miſeriis deliciatur, & occupata hàc ſcabie, in vlceribus gloriatur. Religio fit ſuperſtitio; & ſuccedit ei ambitio ſubornata: extincto ſpiritu quatriduano cadaueri ſolum ſuperſunt exuuiæ, virtutis ſpecies exanimis, & ſimulacrum ſanctitatis.*

III. *Cur Societatis viris ſpecialiter commendentur hæ virtutes.*

Ex his autem cauſam, & rationem intelligere licet, ob quam cùm veræ, ſolidæque virtutes cuiuſuis gradus, & conditionis hominibus neceſſariæ ſint; ſpecialiter in hoc Societatis ſtatu commendentur? Primò quidem propter periculum, quia inter proximos frequenter verſamur, vt eos ad virtutis ſtudiũ excitemus; & ideo cauere maximè debemus, ne oſtentatione virtutis, potius quàm veritate, cõtenti ſimus, timere etiam debemus ne inanis gloria, quæ (vt Bernardus dixit) *virus virtutis eſt*, veritatem virtutis extenuet, aut corrumpat. Præterea in hoc ſtatu neceſſe eſt variis occaſionibus, ac tentationibus, & perſecutionibus virtutes omnes probari; quare niſi ſolidæ ſint, magna ruina timeri poteſt. Præſertim, quia, vt dicitur in eiſdem Societatis conſtitutionibus p. 10. §. 2. ad ipſummet finem auxilij animarum, & ad conſequendam æternam ſalutẽ efficaciſsimum medium eſt probitas, & virtus miniſtrorum eius, quia & per illos diſponuntur, vt à diuina manu, cuius eſt principaliter hoc opus, rectè gubernentur; & quia virtutum exempla plus proximum mouent, quàm verba, vt in eiſdem conſtitutionibus dicitur p. 7. c. 4. §. 2.

IV. Vnde tandem accedit, quòd in exteriori modo viuendi huius religionis, quantum ad victũ, & veſtitum ſpectat, nihil eſt ſingulare, quo proximos mouere, aut in admirationem rapere poſsit; quod alij religioſi auſteriorem vitam profitentes magna laude, & fructu præſtare ſolent, & ideo niſi religioſi Societatis veritate virtutum & magna prudentia, ac moderatione ſuarum actionum effulgeant, parũ hominibus lucere, ac prodeſſe poterunt: & niſi cum hac oſtenſione veræ, ac integrę virtutis ſoliditatem habeant, ſpiritum eorum extingui, & ſola virtutum ſimulachra (vt Cyprianus aiebat) relinqui ſit facile.

V. *Quibus mediis inſtruuntur ad eas comparandas.*

1. Eſt modus trium votorum in Societate.

Sed videamus quibus mediis ad has virtutes cõparandas alumnos ſuos Societas inſtruat. Multa quidem in ſuperioribus lib. 1. cap. 3. & toto lib. 4. adduximus; nam ea quæ de modo paupertatis huius religionis diximus, planè continent ſolidiſsima fundamenta cuiuſcunque perfectæ virtutis, quia planè tollunt ſolicitudinem omnium temporaliũ rerum, & omnem etiam occaſionem præſcindunt exceſſus, & voluptatis nimiæ, vel vanitatis in vſu illarum. Quæ verò de caſtitate diximus, magnam animi, & corporis puritatem generare valent. Denique perfectio obedientiæ, quam declarauimus, vnicum, & efficaciſsimum medium eſſe poteſt ad cæteras virtutes, cum ſoliditate, & veritate acquirendas: nam perfectè obediens ſoli Deo nititur, eiuſque regitur voluntate, quæ regula eſt omnis perfectionis. Præterquam quòd perfecta obedientia, ſine perfecta humilitate eſſe non poteſt: humilitas autem ſolidum fundamentum eſt cæterarum virtutum. Vtrumque paucis verbis (vt alia omittam) optimè complexus eſt Ioannes Climacus gradu 4. de obedientia, dicens, *vidi illic viros quinquaginta ferè annos in obedientiæ certamine egiſſe, à quibus cùm addiſcere orarem, quam ex labore iſto conſolationem, quem profectum inueniſſent: alij quidem in abyſſum humilitatis ſe iam perueniſſe dicebant, per quam bellum omne ſemper excluderent, ac ſuperarent. Alij ſenſum omnem laboris, & doloris in maledictis, & contumeliis ſe perfectè amiſiſſe dicebant.* Quo ſigno nullum poteſt eſſe maius perfectæ, ac probatæ virtutis.

VI. *2. Eſt oratio, & alii actus religionis.* *3. Eſt exercitium virtutum attinẽs ad proximos.*

Ad hæc virtutes, quæ Deum ipſum attingunt, actibus orationis, & religionis perficiuntur: de quibus quantus ſit vſus, quantaque cura in Societate, libro octauo oſtenſum eſt. Virtutes autem, quæ operantur circa proximum, in hoc verbo continentur, *diliges proximum ſicut teipſum.* Quæ dilectio, quàm ſit cordi Societati, & quot modis in ea exerceatur ſatis perſpicuum eſt, & in ſequenti libro dicetur copioſe, & ideo nihil hic agimus de virtutibus iuſtitiæ, tam commutatiuæ, quàm diſtributiuæ, & ſi quæ aliæ ſunt illis annexæ; quia hæ cum in ſuis ordinariis actibus magis ſint neceſsitatis, quàm conſilij, ſupponuntur potius, quàm docentur in religioſo ſtatu; & præſertim in illo, in quo quantum rerum temporalium contemptus præcipitur, tantum proximorum dilectio commendatur.

4. Eſt virtutes moderantes affectum & ſenſuum voluptates.

Aliæ denique ſunt virtutes, quæ hominem in ſeipſo componunt, ac moderantur, quarum ſoliditas ex duobus affectibus maximè pendet, ſcilicet ex contemptu honoris, cui vera humilitas reſpondet; & abſtractione à corporis voluptatibus, quæ ſenſuum omnium perfectam mortificationem poſtulat; de his enim duobus dictum legimus B. Franciſco, *Amara pro dulcibus ſume, & teipſum contemne, ſi me vis agnoſcere.*

Qua ratione Societas curet affectum honoris moderari in ſuis religioſis.

VII. *Et primò curat Societas, remouendo à muneribus honorificis.*

In affectu honoris moderandò, & humilitate nutrienda, magna ex parte inſtitutum Societatis verſatur. Huc enim in primis tendunt omnia, quæ de non ambiendis dignitatibus, in ſuperioribus lib. 6. à cap. 7. diximus. Deinde non ſolùm dignitates, ſed etiam omnia alia munera, quæ honoris ſpecimen præ ſe ferunt, etiam ſi oneris, & laboris ſint, non licet in Societate procurare, & multo minus extra Societatem. Vnde ob hanc cauſam ablata eſt occaſio obtinendi cathedram in publicis vniuerſitatibus, per publicas oppoſitiones, ſeu congreſſus, ac ſuffragia, vt declaratum eſt in ſuperioribus. Et ob eandem gradus magiſtrorum, aut Doctorum, nec à ſubditis procurari permittuntur, nec à ſuperioribus intuitu dignitatis concedi, ſed ſolùm vbi neceſsitas, vel vtilitas proximorum poſtulauerit. Et tunc etiam non admittuntur loca certa ſingulorũ, vt ab omni ambitionis ſpecie recedatur, vt in conſtitutione dicitur, & ſuprà citato libro 6. tractatum eſt.

VIII. *Item non curando antiquitatis vel meritorũ præeminentiam in religione.*

Atque huc etiam ſpectat; quòd inter religioſos Societatis nullum ius anteceſsionis, aut præeminẽtiæ ex antiquitate, vel ex muneribus, acquiritur in ſedendo, in ratione victus, aut veſtitus, vel in priuilegiis, aut exemptionibus ab obſeruantia cõmuni: ſed ſolùm habetur ratio neceſsitatis, generatim loquendo. Nam quoad ſedendum in Refectorio ſacerdotali dignitati aliquid defertur; vt ſacerdotes omnes ſimul, & digniori loco ſedeant, nullo tamen inter ipſos antiquitatis ordine ſeruato, ſicut neque inter cæteros inter ſe, vt habetur in can. 30. 1. Congreg. quod ad humilitatis profectum vtile eſſe, & conſentaneum conſilio Chriſti D. monentis, vt in conui-

conuiuio nouiſsimum locum vnuſquiſque affectet, docuit optimè Baſil. reg. 21. ex fuſioribus. Solùm in congregationibus generalibus, & prouincialibus ordo antiquitatis in ſedendo ſeruatur; id verò non tam propter honorem perſonarum, quàm propter bonum ordinem in illo actu neceſſarium, & maximè vt ſuffragia priùs à prouectioribus, magisq́ue expertis proferantur; ſuperioribus etiam honorabilior locus ſemper debetur, quia decentia dignitatis, & reuerentia illis debita illa poſtulat: in reliquis verò, quæ ad perſonalem commoditatem pertinent, cæteris æquales ſunt. Hæc autem omnia, atq; tanta, tàmque perpetua vitæ communitas planè requirunt magnã animi moderationem, ſolidamque virtutem; alioqui diu tolerari & conſeruari nõ poſſet. Nam, vt in ſimili dixit Baſil. epiſt. ad Canonicam. *Hæc quidem dum ſimpliciter hoc modo dicuntur, leuia videntur, ac nullius penè difficultatis, eiuſmodi ſunt tamen, in quibus ſeruandis magna opus eſſe contentione, ipſe nos vſus docuerit.*

IX.

Secundo id curat per humilitatis exercitium internum.

Hæc, & alia id genus multa in Societate diligentiſsimè obſeruantur, vt omnis ambitionis occaſio, omneque humilitatis impedimentum penitus auferatur. Quia verò hoc ſatis non eſt, ſine frequenti humilitatis exercitio, tam interno, quàm externo, vt prudenter ſancti, & religionum inſtitutores tradiderunt Baſil. q. 98. ex breuioribus, Bernardus epiſt. 47. Bonau. in ſpeculo diſciplinæ c. 5. vtrumque exercitium frequens in Societate exiſtit, & primò teſte D. Benedicto cap. 1. ſuæ regulæ, primus humilitatis gradus eſt propriæ volũtatis abnegatio. Nam, vt ait Caſsianus libro quarto de inſtit. renunciatione cap. 8. Humilitatem cordis veram, nemo acquirere poteſt, qui priùs voluntatem propriam non didicerit renunciare. Hic autem humilitatis gradus optimè perficitur, quando non ſola voluntas; ſed etiam iudicium alterius iudicio ſubmittitur. Sicut enim ſuprema hominis excellentia in intellectu poſita eſt, ita ſupremus humilitatis gradus in illius ſubmiſsione, & ſubiectione conſpicitur. Quantum verò huius internæ humilitatis exercitium in Societate commendetur, in ſuperioribus latè eſt declaratum libro quarto ca. 14. & 15. & verba illa conſtitut. ſatis oſtendunt. 3. part. cap. 1. §. 23. *conentur interius reſignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & iudicij habere.* Quod adeo neceſſarium in hoc inſtituto iudico; vt cenſeam in hoc maximè habere locum, quod Caſsian. dicto capite octauo dixit. *Nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam diuturnamque poſſe habere concordiam, ſed nec in cœnobio quidem poſſe diutius perdurare eum, qui voluntatem ſuam non didicerit ſuperare.* Sic enim longa experientia didici, non poſſe quempiam, aut quietũ in Societate viuere, aut diu in ea permanere, qui voluntatem & iudicium moderari, frangere, ac frequenter abnegare non didicerit. Huc accedit exercitium aperiendi conſcientias proprias ſuperioribus, omniumque conſiliorũ ſuorum, imò & cogitationum rationem reddere. Quod eſſe opus magnæ humilitatis, & ad illam cõparandam aptiſsimum, docet etiam Caſsianus dicto lib. 4. c. 9. Tanti verò æſtimat Societas hoc exercitium, vt eſſe vnum ex ſubſtantialibus ſui inſtituti, in vltima generali congregat. declarauerit: quæ res integram poſtulat diſputationem, quam inferius libro decimo tractando de regimine Societatis proſequimur.

Tale exercitium in quibus actibus cernatur,

Cernitur item in danda ratione conſcientia.

X.

Curat rurſus per exercitium externum ipſius humilitatis.

Venio ad exteriores actiones humilitatis, quæ humilitati comparandæ, nutriendæ, augendæ & conſeruandæ maximè neceſſariæ ſunt. Nam, vt egregiè dixit Chryſoſtom. homil. 58. ad populum, vitam ſanctorum Monachorum deſcribens, *Ipſa opera modeſte ſe gerere docent, & excandeſcere non permittunt. Quis enim quæſo terram fodiens, & irrigans, & ſportellas, ac ſaccum texens, vel alia quædam huiuſmodi tractans vnquam altum ſapiet? Quis autem in paupertate viuens, & pugnans cum fame, tali morbo laboret? nemo. Propterea facilis eſt illis humilitas.* Hac igitur ratione in inſtitutione religioſorum Societatis hoc primum iacitur fundamentum, & in annis probationis in humilioribus officiis, & operibus diligentiſsimè exercentur, vt conſtat ex vſu, & ex ſuperius dictis libro ſecundo capit. quinto de probatione nouitiorũ, & ex capite quarto Examinis §. 28. vbi hoc inprimis ingreſſuris proponitur. Nam, vt Bernard. egregiè dixit epiſtola 87. *Humilitas totius eſt ſpiritualis fabricæ fundamentum: humiliatio autem via eſt ad humilitatem, ſicut patientia ad pacem, lectio ad ſcientiam.* Et in eandem ſententiam Cyprian. de Natiuitat. Domin. Chriſti humilis in hunc modum ingreſſum contemplans. *Hic eſt* (inquit) *prima religionis introitus, ſicut in mundum primus Chriſti ingreſſus, vt quicunque piè vult viuere, humiliter de ſe ſentiat, neque ſupra ſe in mirabilibus ambulare præſumat. Fundamẽtum ſanctitatis ſemper fuit humilitas, nec in cœlo ſtare potuit ſuperba ſublimitas. Hanc primam gratiam ingrediens mundum noſter paruulus attulit, & à cunabulis nos ſibi conformes fieri volens, teneri voluit in vita, quod exhibuit in perſona.*

Tum tempore nouitiatus.

XI.

Tum etiam tempore ſtudiorum.

Quia verò iuxta inſtitutum Societatis neceſſe eſt ad altiora miniſteria, & ad actus etiam hierarchicos exercendos diſponi, ac præparari; ideo non poſſunt diu ac continuò in his humilioribus miniſteriis religioſi eius occupari. Nihilominus tamen, nunquam exercitium humilitatis tum in actibus, tum in aliis exterioribus ſignis prætermittitur, ſed pro ratione ætatis, officij, ac neceſsitatis, ſingulis accommodatur. Hinc fit vt ſtudiorum tempore aliqua etiam humilitatis officia, quæ non ſtudiorum contentionem, ſed eorum elationem remittant, interim exerceantur. iuxta cap. ſextum quartæ partis conſtitut. liter. B. & C. & alias Societatis regulas. ſimiliter ob eundem finem vilioribus veſtibus induti aliquando publicè incedunt, & paupertatis, ac humilitatis indicia, ac miniſteria exhibent, iuxta regul. vigeſimamnonam Rectoris, & iuxta conſilium Baſilij in conſtitutione monaſterior. capite vigeſimoquarto dicentis, *debet pietatis cultor viliora munera magno cum ſtudio, magnaque cum animi alacritate ſuſcipere, ſciens nihil minutum eſſe, quod Dei cauſa fiat: ſed grande & ſpirituale, & eiuſmodi, vt cœlum nobis conciliet. Quamobrem, licet communibus vtilitatibus inſeruientia ſarcinaria ſequi iumenta oporteat, recuſare tamen non debet.* Et c. 31. de veſtimentis ait; *non elegantiora, ſed quæ viliora, nobis ſunt eligenda, vt in hac re etiam animi noſtri humilitatem ſignificemus, &c.* Et ſimilia habet reg. 168. ex breuioribus.

XII.

Tum tertiò poſt ſtudia in anno 3. probationis.

Ob hanc ergo cauſam hoc humiliationis opus, & exercitium, non tantùm nouitiatus, vel ſtudiorũ tempore durat; ſed poſt finita ſtudia, iterum quaſi inſtauratur, & renouatur, & per annum integrum principaliter exercetur, iuxta 5. p. conſtit. c. 2. §. 1, vbi de ſcholaribus finitis ſtudiis dicitur, debere in vltima probatione ſua, *in ſchola affectus diligentius ſe exercere, & in rebus ſpiritualibus, & corporalibus, quæ ad profectũ in humilitate, & abnegatione vniuerſi amoris ſenſualis, voluntatis, & iudicij proprij, & ad maiorem Dei cognitionem, & amorem conferunt, inſiſtere.*

XIII.

Deniquè in reliquo vitæ tempore.

Denique etiam per totam vitam hoc exercitium durat, & hac ratione in ipſis miniſteriis, vt in ſuperioribus lib. 2. c. 5. num. 8. vidimus, nunquam vilia, & abiecta recuſantur, ſed libentius aſſumenda ſunt, vt omnes de Societate monentur, in examine c. 4. §. 28. & 3. p. conſtit. c. 2. §. 22. Ideoque nulla miſericordiæ opera in hoſpitalibus, carceribus, &c. fugere debent, iuxta 7. p. conſt. c. 4. §. 9. & tandem eruditio puerorum, cum Chriſtiana doctrina, adeo in Societate cõmendata eſt, vt ſit vna ex præcipuis obligationibus profeſſorum; cùm tamen non paruum humilitatis exercitium includat: quia, vt Auguſtin.

attigit

attigit li. de catechizandis rudibus cap. 10. in huiuſmodi munere illud maximè ſolet hominem tædio afficere, quòd pueros Chriſtianis rudimentis imbuere vilis ſermo, abiectuſque videatur. Vnde ad illud opus alacriter ſuſcipiendum neceſſarium eſſe iudicat Chriſto D. conformari, *qui factus eſt infirmus, vt infirmos lucrifaceret. Quomodo enim paratus eſſet impendi pro animabus eorum, ſi eum pigeret inclinari ad aurem eorum. Hinc ergo* (ait) *factus eſt paruulus in medio noſtrum, tanquam nutrix fouens filios ſuos.* Eſt ergo opus illud ſicut magnæ charitatis, ita etiam magnæ humilitatis, quibus duabus virtutibus, maximè indigēt operarij Societatis. Vnde elegantiſsimè Auguſtinus citato loco ita concludit. *Si delectat intellectus in penetralibus ſynceriſſimis hoc etiam intelligere delectet, quomodo charitas, quanto officioſius deſcendit in infima, tanto robuſtius recurrit in intima per bonam conſcientiam, nihil quærendo ab eis ad quos deſcendit, præter eorum ſempiternam ſalutem.*

Qua ratione curet Societas motus ſenſuum in ſuis religioſis moderari.

XIV. Supereſt dicendum de cæteris virtutibus, quæ corporis ſenſus, ac voluptatem moderātur; de quibus ſigillatim dicere operoſum eſſet, & minimè neceſſarium: quia multa ſunt in ſuperioribus lib. 1. c. 3. & lib. 4. c. 3. dicta de caſtitate, temperantia, ac totius vitæ moderatione, quæ harum virtutum perfectionem exigunt. Satis ergo nunc erit pauca generatim attingere, ſub mortificationis ratione; illa enim ſine dubio, omnium virtutum mater eſt; ideoque in Societatis inſtituto præcipuum quodammodo locum ſibi vendicat: adeo vt S. P. N. Ignatius eam quodammodo diuturnæ orationi, ac contemplationi præponeret, vt in lib. 5. vitæ eius refertur. Vnde in examine cap. 4. § 44. ſic inquit, *Diligenter animaduertant oportet ſummi momenti id eſſe ducendo in conſpectu creatoris, ac domini noſtri, quantopere viuet, ac conferat ad vitæ ſpiritualis profectum omnino, & non ex parte abhorrere ab omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur, & admittere, & concupiſcere totis viribus, quidquid Dominus noſter Ieſus Chriſtus amauit, & amplexus eſt.* Et in §. 46. addit, *vt melius ad hunc perfectionis gradum in ſpirituali vita tam pretioſum perueniatur, maius, ac impenſius ſtudium ſit quærere in Domino maiorem ſui abnegationem, & continuam in rebus omnibus, quoad fieri poterit, mortificationem.* Et c. 6. §. 6. *ſolicitè in abnegationis ſui ipſius profectum, & virtutum ſtudium incumbendo.* Et in particulari mortificatio in victu, veſtitu, & ſimilibus commendatur 3. p. conſtit. c. 2. §. 3. Et in declaratione lit. C. dicitur, *veſtitus ratione, ad mortificationem, & abnegationem ſui, & ad mundum eiuſque vanitatem ſub pedibus conculcandam iuuantur.* Solumque additur habendam eſſe rationem finis Societatis, & neceſsitatis naturæ, quā ipſamet ratio virtutis poſtulat.

Senſuum mortificatio maximè cõmendata in Societate.

Quibus ſanè omnibus valde conſentanea ſunt, quę Baſil. & alij Patres religionum inſtitutores paſſim docent; præcipuè verò libet conferre Baſilij monita cum regulis S. Ignatij. Ille enim ſic dixit, ſerm. de abdicat. rerum. *Appetitionem, locutionem, auditionem, reſponſionem, omnia iſta vtilitate metitor.* Ignatius autem 3. p. conſtit. c. 1. §. 4. & in Summar. §. 29. *omnes diligentiſſime curent portas ſuorum ſenſuum, oculorum præcipuè, aurium, & linguæ, ab omni inordinatione cuſtodire.* Baſil. in eodem ſerm. temperantiam valde commendat, & præcipuè vitandas (ait) clandeſtinas eſitationes, vt ipſe loquitur. Ignatius verò 3. p. conſtit. c. 1. §. 5. *In refectione corpus curandum eſt, vt temperantia, modeſtia, & decentia interius, & exterius obſeruetur:* & additur in reg. 16. ex communibus, *vt ſine facultate ſuperioris nemo extra conſueta tempora bibat, nec extra domum cibum ſumat.* Vbi non additur, extra domum, quia domi id liceat extra conſueta tempora, ſed quia ex generali obligatione paupertatis, id erat manifeſtum, quæ ratio non ita vrgebat extra domum, & facile poſſet id fieri titulo vrbanitatis, niſi eſſet prohibitum. Præterea idem Baſil. reg. 16. 17. 18. & 19. ex fuſius diſputatis ſub nomine *continentiæ* totam corporis mortificationem ſumma prudentia, & religione, commendat: quæ in Societatis inſtituto in locis citatis, & aliis innumeris & (quod magis neceſſarium eſt) in vſu & praxi planè conſpicio. Satis ergo (vt exiſtimo) conſtat inſtitutum hoc aptiſſimum eſſe ad virtutes omnes in magna perfectione comparandas, ſi pro dignitate, & ſtatus obligatione ſeruetur. XV.

Baſilii monita, & Ignatii mirè conueniunt.

INDEX CAPITVM LIBRI NONI.

De mediis, ſeu miniſteriis, quibus ad proximorum externorum ſalutem Societas vtitur.

Cap. I. *Qvid poſſint, ac debeant religioſi Societatis præſtare in miniſterio prædicandi.*

II. *Quid poſſint, ac debeant iidem religioſi præſtare in adminiſtratione ſacramenti pœnitentiæ?*

III. *Quid poſſint, ac debeant præſtare in adminiſtratione Euchariſtiæ?*

IV. *Quid iidem religioſi poſſint in aliorum ſacramentorum adminiſtratione?*

V. *De ſpiritualibus exercitiis, & primum quid ſint, & quam ſanam doctrinam contineant.*

VI. *De arte ſeu methodo exercitiorum.*

VII. *De prudentia in hoc exercitiorum opere à B. Ignatio ſeruata, & eorum vſu, à noſtris, vel externis hominibus ſeruando.*

VIII. *De medio iuuandi proximos, conuerſando familiariter cum ipſis.*

IX. *De medio peculiaris curæ iuuandi proximos in periculo mortis.*

EIBER

LIBER NONVS.

De mediis, ſeu miniſteriis, quibus ad proximorum ſalutem Societas vtitur.

CVm duplex ſit, ſeu duas præcipuas partes habeat Societatis finis, propriam ſcilicet ſuorum religioſorum perfectionem, & proximorum ſalutem; media vtrique parti accommodata requirit, vt benè & perfectè inſtituta ſit, & ideo poſtquam lib. præcedenti de mediis ad priorem finem ordinatis diximus; de his, quæ propter proximos ſuſcipiuntur, dicendum eſt. Duo tamen ſunt, in quibus Societas proximos iuuare principaliter ſolet, doctrina ſcilicet, & virtus: omitto enim opera miſericordiæ corporalis, tum quia non principaliter & per ſe intenduntur, tum etiam, quia non indigent peculiari declaratione & cum ſpiritualibus obiter attingentur. De doctrina etiam in lib.5.c.5.& 6. ſatis dictum eſt, quia cum tractatione de ſcholaribus Societatis coniuncta erat. ſolùm ergo ſupereſt vt de aliis mediis, quæ ad excitandos affectus, & ad proximorum ſanctificationem proximè ordinantur, tractemus. Poſſunt autem hæc media, vt ex 7.p. noſtrarum conſtit. cap.4. ſumitur, diſtingui in interiora, ſeu merè ſpiritualia, & externa. Prioris generis ſunt, bonum vitæ exemplum, ſancta deſideria, & orationes continuæ pro ſalute proximorum, ſacrificia propter eundem finem Deo oblata; quæ media omnibus religionibus communia ſunt, maximè verò Societati, propter ſuum particulare inſtitutum commendantur, & ab omnibus perſonis eius iuxta vniuſcuiuſque captum exercenda ſunt: tamen de illis nihil ſpeciale dicendum ſupereſt, præter ea quæ in ſuperiori libro diximus. Media ergo externa, quæ in prædicatione diuini verbi, ſacramentorum adminiſtratione, & ſpirituali proximorum inſtructione, potiſsimum conſiſtunt, explicanda à nobis ſunt; & ſimul declarabimus priuilegia, & facultates, quas ad hæc miniſteria exercenda, Sedes Apoſtolica Societati conceſsit.

CAPVT I.

Quid poſſint religioſi Societatis, ac debeant præſtare circa miniſterium prædicandi verbum Dei: quidque ratione illius ab Apoſtolica Sede eis ſit conceſſum.

I. *Miniſterij prædicandi mendicãtes participant poſt Epiſcopos.*

POſt actiones pertinentes ad diuinum cultum, & proprium profectum, dicendum ſequitur de miniſteriis erga proximos. Inter quæ primum locũ obtinet prædicatio verbi Dei: nam, vt ait Innocentius III. in cap. *inter cætera*. de Offic. ordin. *Inter cætera, quæ ſpectant ad ſalutem populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei maximè noſcitur eſſe neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur.* Et Concilium Tridentinum ſeſſ.5.c.2. de Reformat. dicit prædicationem Euangelij non minus neceſſariam eſſe Chriſtianæ Reipub. quàm lectionem, eſſeque ait præcipuum Epiſcoporum munus. Ita ergo in Societate profeſſa, quatenus ad iuuandos Epiſcopos circa ſalutem animarum, præcipuè inſtituta eſt, hoc eſt vel præcipuum, vel ex præcipuis eius miniſteriis: quod ſuo quidem modo omnibus religionibus mendicantibus commune eſt, præſertim religioni B. Dominici, quæ propterea Prædicatorum ſpecialiter appellatur. Nihilominus tamen verum eſt, Societati ex vi ſui inſtituti, per ſe conuenire vt miniſterium hoc à Prælatis Eccleſiæ participet, & vice illorum exerceat, vt conſtat ex dictis lib.1. huius tractatus cap.2. Occurrebat autem ſtatim diſputatio cum his, qui tempore D. Thomæ, & Bonauenturæ eorum religiones impugnabant, eo quòd miniſterium hoc vſurparent. Sed, quia illi Patres huic quæſtioni ſufficienter reſponderunt, vt patet apud D. Thomam Opuſc.19.c.4.& S.Bonauenturam tom.5. Opuſcul. ſpeciali tractatu de hac re: & quia res ipſa per ſe difficilis non eſt, ideo circa illam non immorabimur. II.

Nemo dictũ miniſterium exercere poteſt ſine facultate.

Supponimus ergo primò, religioſos Societatis licitè poſſe in Eccleſia hoc miniſterium exequi. Cuius fundamentum eſt, quia ad hoc habent Apoſtolicæ Sedis facultatem: nemo enim licitè prædicare poteſt, niſi mittatur, cap. *cum ex iniuncto*. de hæretic. vbi id confirmatur teſtimonio Pauli ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* mittere autem pertinet ad paſtores Eccleſiæ, & præcipuè ad ſupremum eorum, quia paſcere oues Chriſti ex officio, ad eos ſpectat, niſi ex ſpeciali reuelatione alicui tale munus committatur, vt de Equitio refert Gregorius lib.1. Dialogorum cap.5. Nam Chriſti oues paſcuntur maximè verbo Dei; & ideo, & ratio iuſtitiæ poſtulat, vt nemo ſine eorum auctoritate illorum officium, & iuriſdictionem vſurpet, & neceſſarium omnino eſt vt in Eccleſia debitus ordo ſeruetur, caueatur ſchiſmata, & pericula ſeminãdi errores præueniantur. Ideoque in c. *excommunicamus*. §. *quia verò*, de hæreticis, excommunicantur omnes, qui præter auctoritatem ab Apoſtolica Sede, vel Catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publicè, vel priuatim prædicationis officium vſurpare præſumũt. Et in Concilio Conſtantienſi, ſeſſ. 8. damnatur artic.14. Ioannes VVicleſ, qui dicebat, licere presbytero, vel Diacono prædicare verbũ Dei ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel Epiſcopi Catholici. Quã condemnationem Martinus V. ſua Bulla confirmauit. Quod egregie etiam comprobat Concilium Senonen. in generali decreto ante decreta fidei, & in decretis morum, c.35. & Concil. Treueren. II. c.3. ac denique Concilium Tridentinum dicta ſeſſ. 5. c. 2. de Reform. idem prohibet ſpecialiter religioſis, vt infrà n.4. explicabimus: & confirmat Conciliũ Senonenſe in decretis morum, cap.55. & Concilium Treuerenſe II. cap.3. Eſt ergo neceſſaria religioſis Societatis, ſicut & cæteris, facultas Eccleſiaſtici Prælati, vt hoc munus licitè exercere poſsint. Certum autem eſt facultatem Sedis Apoſtolicæ ad hoc eſſe ſufficientem, quia ſummus Pontifex eſt ſupremus, & vniuerſalis paſtor, & indepẽdens quoad hoc ab omnib. inferioribus, vt in ſimili latius dixi

tom.4.3.p. tractando de iuriſdictione delegata ad audiendas confeſsiones, item diſp. 26 & in defenſ. fidei lib.3.à c 3.& diſp.10.& de fide, ſect.2. Supereſt ergo vt facultatem Sedis Apoſtolicæ afferamus, & explicemus. Habetur autem in primis in Bulla Pauli III. *Cùm inter cunctas.* anni 1545. *Societatem* (inquit) *ſub noſtra, & Apoſtolicæ Sedis protectione ſuſcepimus, & cuilibet veſtrum, qui ad hoc idoneus repertus; & per veſtræ Societatis Præpoſitum pro tempore exiſtentem deputatus fuerit, in quibuſuis Eccleſiis, & locis, ac plateis communibus, ſeu publicis vbique locorum clero, & populo verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, & ad bene, beateque viuendum, ita vt in vobis verbo pariter & exēplo ædificentur, in Domino hortandi, & admonendi liberam facultatem auctoritate Apoſtolica per ſe præſentes ad noſtrum, & Apoſtolicæ Sedis beneplacitum concedimus.*

Obſeruatio prima pro expendendo, & explicando proximè allatum priuilegium.

III. *Intelligitur priuilegium, ſi nō abnuat Epiſcopus aut parochus.*

Circa hanc facultatem primò aduertendum eſt, licèt abſolutè detur, & ſine reſtrictione, nihilominus conditionem ſubintellectam habere: nimirum, ſi Epiſcopi in ſuis diœceſibus contenti fuerint, vel ſi parochus non contradixerit, reſpectiuè, ſeu cum proportione illam applicando. Quia in primis id eſt conſentaneum rationi ad vitanda diſsidia, & ſcandala. Deinde eſt conſentaneum ordinario iuri Epiſcoporum, & parochorum, ad quos ex officio pertinet munus prædicandi, & docendi populum, vt de Epiſcopis dictum eſt ex Concilio Tridentino, quod idem habet ſeſſ. 24.c.4. idem Concil. Toletanum XI. c.2. Carthaginenſe IV. c. 20. cum ſimilibus, & habetur d. 88 c. *Epiſcopus nullam.* De parochis verò idem ſignificat idem Concilium Tridentinum eiſdem locis, & expreſsius in Clementina *Dudum.* de ſepultur. verſic. *verum.* & in Extrauag *Inter cunctas.* de priuileg. §. *ideoque*, in fine; & tradunt communiter Innocentius, & Doctores in c. *excommunicamus.* Hoc autem ius non derogatur expreſſe per illam conceſſionem: ergo non fuit mens Pontificis illud auferre, ſed potius, ſaluo illo iure, limitanda eſt conceſſio. Quamuis enim de plenitudine poteſtatis valeat Pontifex facultatem dare ad prędicandum vbique ſine licentia Epiſcoporum, vel etiam ipſis & parochis repugnantibus; tamen quando id expreſſe non declarat, cenſendus potius eſt hoc concedere ſaluo iure inferiorum.

IV. *Probatur 3. concordando loca Tridentini.*

Accedit quod Concilium Trident. ſeſſ.5.cap.2. de Refor. de regularibus generaliter dicit in primis, vt licèt à ſuis Prælatis approbati ſint, *Priuſquam incipiat in Eccleſiis etiam ſuorum ordinum prædicare, ſe coram Epiſcopis præſentare, & ab eis benedictionem petere teneantur. In Eccleſiis verò: quæ ſuorum ordinum non ſunt, vltra licentiam ſuorum ſuperiorum, etiam Epiſcopi licentiam habere teneantur.* Vbi diſcrimen conſtituit, nam in propriis Eccleſiis ſufficere vult ſolam præſentationem, vel licentiam petitam, licèt non obtineatur: in aliis verò Eccleſiis vult eſſe neceſſariam licentiam obtentam, *ſine qua*, vt ſubiungit, *in ipſis Eccleſiis non ſuorum ordinum, nullo modo prædicare poſſunt.* In ſeſſ. autem 24.c.4. videtur priorem partem reſtringere, dicens, *Nullus autem ſecularis, ſiue regularis, etiam in Eccleſiis ſuorum ordinum contradicente prædicare præſumat.* Per quæ verba requirit licentiam, ſaltem implicitè, nam poſtulat vt Epiſcopus non contradicat, ſi autem non contradicit, tacitè conſentit, maximè cùm priùs ab illo benedictio poſtuletur; clarum eſt autem hoc decretū Concilij non eſſe derogatum per illam conceſsionem, tum quia eſt poſterius illa, tum etiam, quia oportuiſſet expreſſam illius mentionem facere. Vnde quamuis Iulius III. poſtea conceſsionem illam Pauli III. ſub generali clauſula approbaſſet; nihilominus illa approbatio non fuiſſet ſufficiens ad reuocationem prioris decreti Concilii, quamuis iam præceſsiſſet.

V. *Cōfirmatur ex indulto Greg. XIII. duas limitationes habente.*

Eo vel maximè, quòd poſtea ſubſequutū eſt decretum ſeſſ.24. quod factum fuit ſub Pio IV. & poſt illud Gregorius XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*, anni 1575. concedens religioſis Societatis, vt ſemel approbati ab aliquo Ordinario, & à ſuis ſuperioribus deputati, dum iter agunt, poſsint liberè vbique prædicare, duas addit exceptiones. Prior eſt, *Dummodo id non faciant in ipſis oppidis, aut locis, in quibus Ordinarij exiſtunt, niſi eorum licentia deſuper obtenta.* In qua manifeſtè ſupponitur, iure ordinario neceſſariam eſſe licentiam Epiſcopi ad prædicandum in ſuo Epiſcopatu, ex priuilegio autem concedi, vt peregrinando, & tranſeundo, non requiratur illa licentia, vbi commodè poſtulari non poteſt: & quia vbi præſens eſt Epiſcopus facile peti poteſt; ideo noluit ad illa loca extendi priuilegium illud. Et deinde pro aliis locis, in quibus abſens eſt Epiſcopus, addidit ſecundam exceptionem, *Non repugnantibus tamen curatis Parochialium Eccleſiarum*: cùm enim illi, præſertim in abſentia Epiſcopi, paſtores ordinarij ſint, quamuis non æqualiter eis deferri voluerit, eorum licentiam poſtulando, aut expectando, ſaltem propter bonum pacis, & ad tollenda ſcandala noluit id fieri ipſis repugnantibus. Vnde hæc ſecunda conditio non videtur ita per ſe, & iure ordinario neceſſaria ad vtendum priori priuilegio Iulij III. quando licentia iam eſt ab Epiſcopo obtenta; quia illa eſt ſecundùm ius commune ſufficiens: & in hoc ſecundo priuilegio addita eſt à Gregorio XIII. ex ſpeciali ratione, quia non ſupponitur obtenta licentia ab Epiſcopo loci.

VI. *In quibus locis non ſit cedat ſecunda limitatio.*

Atque hoc mihi certum eſt quoad prædicandum in noſtris templis, quando contingit eſſe in oppidis vbi non ſunt Epiſcopi, ſed tantum parochi. Idemque cenſeo quoad prædicandum in plateis, vel in quibuſcunque aliis locis extra proprias Eccleſias parochorum: in ipſorum autem Eccleſiis ſecus dicendum eſt, nam ipſis repugnantibus non eſt ibi vtendum tali facultate, non ſolùm quia non decet, neque expedit, ſed etiam quia illi habēt ſpeciale ius in talibus Eccleſiis, & circa adminiſtrationem earum: & ideo per generalia verba non cenſentur illo priuari, donec Epiſcopus illud expreſſe præcipiat, aut concedat, quod facere poteſt, quoties alter irrationabiliter inuitus eſt. Tum denique, quia hoc eſt conſentaneum iuri communi, nam in dicta Extrauag. *Inter cunctas*, ſic dicitur, *In Eccleſiis autem parochialibus fratres ipſi, inuitis eorum Rectoribus, ſeu ſacerdotibus, niſi iuſſi à ſuperioribus eorundem* (id eſt, Epiſcopis) *non audeant prædicare.*

In quibus maximè.

VII. *Obiectio cōtra ſuperiorem doctrinam.*

Dices: Ergo generale illud priuilegium Pauli III. nihil confert: nam ſi Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus noſtris religioſis licentiam prædicandi concedant non eſt neceſſaria facultas Pontificis, quia Epiſcopi ſufficit. è contrario verò, ſi Epiſcopus neget facultatem ſuam, priuilegium non prodeſt: ergo ſimpliciter inutile eſt. Quod argumentum validè confirmari videtur ex cap. *In his.* de priuilegiis, vbi ſimili argumento reprobat Pontifex interpretationem quorundam Epiſcoporum, qui dicebant, priuilegium à Sede Apoſtolica conceſſum Minoribus, & Prædicatoribus, vt poſsint celebrare in altari portatili, intelligendum eſſe de licentia ipſorum prælatorum: *Quomodo* (inquit Pontifex) *nihil eis conferret memorata indulgentia, ſine qua id prælatis annuentibus, liceret eidem.*

Cōfirmatur ex c. In his.

VIII. *Satisfit obiectioni.*

Reſpōdeo primùm, nec nos in præſenti illam interpretationem admiſſuros fuiſſe, niſi ipſimet Pontifices facultatem illam ita eſſent moderati, vt vidimus Deinde eſt in illa maior quædam ratio, nam celebrare in altari portatili, parum, aut nihil refert ad proprium munus Epiſcoporum: prædicare autē eſt

Secundò.

eſt quodammodo vſurpare proprium munus illorum:& ideo voluerunt Pontifices, vt in hoc maior eſſet ab illis dependentia. Nec tamen propterea priuilegium inutile eſt: nam illo ſecluſo, poſſent Epiſcopi pro ſolo arbitratu ſuo licitè negare hãc facultatem religioſis noſtris, quantumuis eſſent digni, quia tunc illa facultas eſſet merè gratia,& quaſi delegatio ſeu communicatio liberalis iuriſdictionis: nunc verò ſtante priuilegio, non poſſunt iuſte negare hanc licentiam,ſi perſona eſt idonea, quia eſt contra Pontificis voluntatem,& intentionem,qui hac ratione abſolutè concedit hanc facultatem:vnde per ſe ab illo manat, & ideo non poteſt inferior ſine iuſta cauſa illam impedire, quamuis ex benignitate ipſius Pontificis requiratur conſenſus Epiſcopi vt conditio neceſſaria. Et ideo Conciliũ Tridentinum ſtatim ſubiunxit, *Ipſam autem licẽtiam gratis Epiſcopi concedant.* Et Gregorius XIII. in alio indulto ſtatim explicando, addidit, *Diſtrictius inhibentes vniuerſis,& ſingulis locorum Ordinariis,& quibuſcunque aliis, quacunque dignitate,& auctoritate fungentibus, ne quenquã veſtrum,quouis prætextu,præmiſſorum occaſione impedire, vel moleſtare audeant quoquomodo.*

IX.

Suborta quæſtiũcu'a expenditur.

Statim autem ſuboriebatur quæſtio, ſi Epiſcopus neget hanc facultatem euidenter iniuſte, an liceat nihilominus prædicare? Sed non arbitramur quæſtionem neceſſariam ad praxim, quia certũ eſt faciendum non eſſe,neque expedire,tum quia ſcandalum potius,vel detrimentum timeri poſſet ex tali prædicatione, quàm fructus ſperari: tum etiam, quia difficile conſtabit iniuſtitiam eſſe adeo euidẽtem,nam licet perſona aliàs ſit idonea,poteſt hic & nunc non expedire vt prædicet. Denique cum Concilium,& Gregorius XIII. abſolute poſtulent licentiam obtentam;quacunque ratione obtenta nõ ſit, non impletur conditio neceſſaria, & ideo non licet vti facultate. Hæc autem omnia locum habent in locis ſubiectis Epiſcopis; quia verò noſtri religioſi mittuntur etiam ad eas regiones infidelium, vbi nulli ſunt Epiſcopi, ideo ibi nulla alia conditio requiritur,niſi ſuperiorum Societatis approbatio, & deputatio.

Obſeruatio ſecunda pro eodem priuil gio.

X.

Dictum priuilegium ad profeſſ.s, deinde ad alios extenditur.

Secundò principaliter circa eandem facultatem aduertendum eſt,quòd licet hæc facultas per ſe primò data ſit intuitu Societatis profeſſæ,vt ſignificauit Gregorius XIII. in dicta Bulla, *Ad perpetuam.* illis verbis, *Quia ipſa Societas, inter omnia religionum inſtituta, ex peculiari & ſolenni voto ſpecialius curam habet ſalutis proximorum per totum orbem diſcurrendi.* & nihilominus facultas ipſa non ſolis profeſsis conceditur, ſed in fauorem vel adiutorium ipſorum ad omnes de Societate extenditur, vt probant illa verba Pauli III. *Cuilibet veſtrum,qui ad hoc idoneus repertus,* &c. loquitur autem cum Præpoſito,& ſociis Societatis IESV:ſociorum autem nomine, clarum eſt omnes comprehendi. Gregorius autem clarius dixit, *Omnibus & ſingulis ipſius Societatis prædicatoribus.* Dubitatum autem fuit,vt idem Gregorius refert in Bulla, *Dilecti filij,* anni 1584. an hæc facultas ſolis presbyteris concedatur,vel inferioribus etiam nõ ordinatis in ſacris ea vti liceat. Et quidem quòd non tantum concedatur presbyteris,ex Bulla Pauli III. videtur mihi ſatis potuiſſe colligi:nam priùs habet illa verba vniuerſalia, *cuilibet veſtrum*: poſtea verò tractaturus de facultate audiendi confeſsiones,inquit, *Nec non illis ex vobis,qui presbyteri fuerint.* &c. ergo cum priùs indiſtinctè loquutus fuerit, vniuerſalius ſine dubio loquutus eſt.

Quamuis non ſint presbyteri

XI.

Arguitur debere ſaltẽ eſſe Diaconos.

Videri autem poſſet alicui, facultatem hanc ſolum ad Diaconos eſſe extendendam, quia illis ſolis conuenit ratione Ordinis, & quaſi ex officio poſſe Euangelium annuntiare,iuxta doctrinam Iſidori in c.1.d.25.& Gregorij in c.2.92. d. conceſsio autẽ ſimpliciter facta,debet ſecũdùm iuris idoneitatem intelligi. Et confirmatur,nã Gregorius in priori Bulla dicit, *Omnibus Societatis prædicatoribus*, non videntur autem propriè poſſe dici prædicatores, niſi ſaltem Diaconi ſint. Nihilominus idem Gregorius in vltima Bulla citata non ſolùm concedit, ſed etiam declarat ex vi priuilegij Pauli III. poſſe ſemper, & ab illo tempore potuiſſe ſcholares, & alios religioſos Societatis ſacris ordinibus nondum initiatos hac gaudere facultate. Sicque hoc priuilegium intellexerat ipſa Societas in 1. Congregatione generali,can.27. vbi non ſolùm de ordinibus ſacris loquitur,ſed abſolutè dicit, *Retineatur priuilegium à Sede Apoſtolica conceſſum,vt noſtri poſſint concionari, etiamſi non ſint ad ordines promoti.* Cuius ratio reddi poteſt, quia verba Pontificis, *Cuicunque veſtrum*; vniuerſalia ſunt, & ſunt verba fauorem continentia, tam ipſorum religioſorum,quam animarum, in quibus maximè locum habet illud axioma, *Vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus,* & quod, *beneficium Principis ample intelligendum eſt*,l. vlt.ff de conſtit. Princip. c. *dilecti.* de donationibus cum ſimilibus.

Reſoluitur id non requiri,tum ex Pontifi:ib. tum ex vſu Societatis.

XII.

Arguitur contra Caiet putantẽ Diaconi eſſe concionari.

Nec munus concionandi ita eſt annexum aliquo iure diuino, vel humano ordini Diaconatus, vt propterea limitanda ſint vniuerſalia verba Pauli III. ad ſolos Diaconos;quia prædicandi munus propriè non eſt actus alicuius ordinis, vt dixi in 3.tom. 3.p.diſp.16.ſect.3 in fine,cum Soto 4.diſt.1.q.1.art.6. Cordub.lib.1. Quæſtionarij q. 50. puncto 2. contra Caietanum ibidem,q.64.art.6.& 2.2.q.187.art.1.dicentem,actum prædicandi eſſe annexum ſaltem ex inſtitutione Eccleſiæ ordini ſacro Epiſcopi, vel ſacerdotis,vel Diaconi: ipſe autem nullo iure probat hanc Eccleſiaſticam inſtitutionem, ſeu annexionẽ. Videtur autem fauere Leo Papa epiſt.61.alias 63.dicens, *Præter Domini ſacerdotes nullus audeat prædicare, ſiue monachus, ſiue laicus ille ſit, qui cuiuslibet ſcientiæ nomine glorietur.* Nihilominus nullum eſt Eccleſiaſticũ præceptum, quo prohibeantur inferiores clerici prædicare ex legitima facultate eius, qui poſsit illam concedere,vt expreſſe declarat gloſſa in c. *adiicimus.* 16.q.1.& in c. *in ſancta.*d.92.dicens,Leonem ſuprà citata verba dixiſſe contra quoſdam monachos vſurpantes officium prædicandi, cum eo tempore nec ſacerdotes eſſent,nec haberẽt auctoritatem, vel facultatem prædicandi. Vnde addit,ſub ſacerdotibus comprehendere Leonem omnes alios clericos, qui ab ipſis Epiſcopis, ſeu prælatis Eccleſiæ habuerint prædicandi facultatem:de Diaconis verò ait,quando eis attribuitur munus prædicandi, nomine prædicationis intelligi lectionem Euangelij, quæ ipſis ex officio conuenit. Quam doctrinam ſequuntur communiter Canoniſtæ aſſerentes, iure communi & abſque diſpenſatione poſſe committi etiam his, qui in ſacris non ſunt ordinati, Panormitanus in c. *decernimus*, de iudiciis,n.14. Decius ibi,n.19.& Alexãder cõſil.216. Angelus verb. *Laicus*,n.4. Tabiena verbo *Prædicare*,§.5. & alij, quos refert, & ſequitur Didacus Perez lib.8.ordinamenti,tit.4.

XIII.

Quid de puero laicis ac mulieribus.

Sed in his authoribus aduertere oportet,eos indifferenter dicere,laicis poſſe delegari etiam ab Epiſcopo munus prædicãdi, imò gloſſa citata idẽ dicit de muliere, quam in hoc meritò reprobant Panormitanus,& Angelus:repugnat enim Paulo dicẽti, *mulieres in Eccleſiis taceant*,1.ad Cor.14.&, *docere mulieri non permitto.* Ex quibus locis colligit D.Thom. 2.2.q.177.artic.2.munus publicè prædicandi eſſe prohibitum fœminis, eiuſque prohibitionis optimas congruentias adducit Et quamuis dubitari poſsit, an illa prohibitio iuris diuini ſit; veriſimilius tamẽ eſt,factam fuiſſe à Paulo, & ab Eccleſia receptam, non quia illud ſit intrinſece malum,ſed quia minus decens,

decens,& conueniens. Quæ prohibitio canonibus Eccleſiaſticis confirmata eſt,cap.*mulierem*,33. quæſt. 5.ex Auguſt.q.45.noui,& veteris Teſtamenti, & ca. *mulier* 23.d.ex Concilio Carthagin. IV. cap. 98.idem in cap.*noua* de pœnit.& remiſſ.de quo vide Gerſon. 1.p.tract. de examinatione doctrinarum 2. p. eius, conſiderat.2.alphab.18.lit.G. De laicis autem ſimpliciter conſentiunt dicti authores, & eſſe ſpeciale de prædicatione dicit gloſſa in cap.*bene quidem*,d.96. verb.*præter Romanum.*

XIV. *Negandum plane.* Hoc autem aliis non placet, qui ſimpliciter negant, laicum eſſe capacem facultatis prædicandi. Sylueſter verb.*prædicator*, quæſt.1. cum Panorm. in c.*ſicut in vno*,de hæreticis ex textu ibi, Simancas de Catholicis inſtit.tit.49. num. 2. quia laicus non eſt capax iuriſdictionis ſpiritualis, officium autẽ prædicandi,iuriſdictionẽ requirit ſpiritualem, vt paulo antea à nu.2. dicebamus, ideo enim exerceri non poteſt ſine authoritate Prælatorum.Et fortaſſe hoc ſenſu dixit Panormitanus ſupra, prædicare eſſe officium curatum : at verò laici ſunt incapaces iuriſdictionis Epiſcopalis,ſaltem iure communi : ergo etiam ſunt incapaces huius delegationis. Vnde fit primò Epiſcopos ordinarios non poſſe illis hoc munus committere, quia non poſſunt in communi iure diſpenſare. Sequitur ſecundo,facultatem Pontificis ſimpliciter noſtris religioſis conceſſam ad prędicandum,intelligendam eſſe de religioſis clericis, ſaltem prima tonſura initiatis : quia licet Pontifex poſsit in iure communi diſpenſare, & ideo poſsit ſpiritualem iuriſdictionem delegare laico, vt alias dixi tom.5.3.p.diſput.2.ſect.3.n.12.eſtque communis opinio,apud Henriq. lib.3.ca.24. Auilam 1.p.dub.6. Sayrum de cenſur.lib.1.c.5.num.15. poſt Panormit. Couarr.& Nauar.nihilominus quando ſimpliciter concedit, intelligitur ſecundùm ius commune cõcedere quoad alias conditiones requiſitas; ergo in præſenti ſolùm concedit illam facultatem clericis. Quam interpretationem confirmat Gregor.XIII.in poſteriori Bulla dicens; *Vobis inſuper concedentes, vt etiam clerici veſtri prima tantum tonſura inſigniti, prout huc vſque fecerunt,valeant deinceps ipſum Dei verbum,vbique populo prædicare.* Vbi licet vtatur verbo *concedendi*, re tamen vera non eſt noua conceſsio, ſed antiquæ declaratio, & confirmatio, vt ex priori clauſula conſtat,& ex illo verbo,*prout huc vſque fecerunt*, intelligit enim non male,ſed recte ac iure feciſſe, tam extendendo illam facultatem ad omnes clericos, quàm coarctando ad ſolos illos:quod etiam ipſe tacitè facit,dùm ſolis initiatis ſaltem prima tonſura vſum talis facultatis concedit.

Corollaria duo ex data reſolutione.

XV. *Obiectio bipartita contra corollar. 2.* Contra hanc verò interpretationem obiici poteſt,quia laicum,id eſt, non initiatum etiam prima tonſura,prędicare,iure communi prohibitum non eſt,nec ex eo quòd ſit actus iuriſdictionis prohibitio ſufficienter colligitur: ergò quòd illi etiam concedatur facultas prædicandi,contra nullum ius eſt: ergo priuilegium Pontificis, præſertim conceſſum religioſis abſolutè,& ſine reſtrictione, ample intelligendum eſt de omnibus,etiamſi tonſurati nõ ſint, iuxta generalia principia iuris ſupra n.11. inſinuata. *1 pars obiectionis probatur.* Antecedens quoad priorem partem probatur ex c. *cum ex iniuncto*,& c.*ſicut in vno*.de hæret. vbi prohibẽtur laici,*cuiuſcunque ordinis cenſeantur; vſurpare officium prædicandi.* Vbi expendo verbum *vſurpare*, quod in rigore ſignificat propria authoritate exercere: ergo ex commiſsione prædicare ibi non prohibetur:nullum autem aliud decretum, in quo ſit veſtigiũ huius prohibitionis, inuenitur. Quin potius in dicto cap.*mulier*.d.23.ait Concilium Carthaginenſ. laicus præſentibus clericis, niſi ipſis iubentibus, docere non audeat: potius ergo ibi ſupponitur capax huius delegationis. Altera verò pars declaratur, quia *Probatur 2* duobus modis poteſt requiri iuriſdictio Eccleſiaſtica ad aliquem actum:primò vt principium per ſe eius,vt requiritur ad excommunicandum, vel abſoluendum:ſecundò vt cõditio neceſſaria,vel quaſi imperans,vt eſt miniſtrare Euchariſtiam,vel benedicere cõiuges, vnde breuitatis cauſa priorem vocare poſſumus actum elicitum à iuriſdictione : poſteriorem autem imperatum. Prior igitur actus nõ poteſt ſecundùm ius commune committi laico, & hoc modo procedunt omnia, quæ de cenſura, excõmunicatione, & abſolutione alibi tractauimus, tractantque Doctores communiter in cap. 2. de iudiciis,& in c.*ab excommunicato*.de reſcript.& Couarr. cap.*alma mater*.1 p.§.11. num.13. de poſteriori autem actu non videtur eadem ratio ; quia non requirit iuriſdictionem in exequente,ſed ſolùm in imperãte.Propter quod committere talem actum non eſt delegare iuriſdictionem,ſed ſolùm executionem eius. Mera autem executio committi poteſt laico, quando alias talis actus non requirit per ſe ordinẽ, & ideo Baptiſmus priuatus committi poteſt laico: ſolennis autem minimè. Executio etiam ſententiæ in clericum committi poteſt laico aliquando, non tamen ſententiæ prolatio,neque etiam executio, ſi requirat poteſtatem ordinis,vt erit, v. g. degradatio realis. Prædicare igitur non eſt actus elicitus à iuriſdictione,vt per ſe eſt euidens, quia tantùm eſt docere,illuminare,ac monere,& ideo paſsim committitur nullam habentibus iuriſdictionem. Non eſt etiam actus ordinis,quia nullus ordo per ſe ordinatur ad talem actum ; in nullius enim ordinis traditione talis actus mentio fit, vt de Sacerdotio, & Diaconatu, rectè aduertũt Soto & Corduba ſuprà:eſt autem eadem ratio de reliquis, & de prima tonſura neque è cõuerſo hic actus annexus eſt alicui ordini ex inſtitutione Eccleſiæ,nullibi tale præceptum& inſtitutio inuenitur.Solùm ergo requirit iuriſdictionem vt imperantem, & ad executionem non requirit ordinem:poterit ergo & ab Epiſcopis, & à Pontifice iure ordinario committi laico. Et fortaſſe gloſſa ſuprà citata ob hãc cauſam dixit,hoc eſſe ſpeciale in munere prædicandi inter actus ſpirituales requirentes aliquo modo iuriſdictionem. XVI.

Suſtinetur tamen dictum corollarium. Nihilominus exiſtimo veram eſſe dictam interpretationem,quia nõ eſt veriſimile Gregoriũ XIII. per illam dictionem *tantum*, limitaſſe facultatem à Paulo III.conceſſam,nam expreſſe voluit illam declarare in vero ſenſu eius,& totam illam confirmare.Item,quia ita fuerat à Societate intellecta, & vſu recepta illa facultas, quem vſum Gregorius cõfirmat.Præterea,quamuis iura expreſſe non prohibeant hãc delegationem,ſatis tamen indicant, per ſe loquendo,eſſe alienum ab ſtatu laici,prædicationis munus,ideoque non eſſe illi permittendũ, aut concedendum, niſi ex ſpeciali cauſa, & neceſsitate. Et ideo per verba generalia non cenſetur illi facta conceſsio, ſed tunc ſolùm quando illi directe & in particulari fit,& præſertim rogantibus clericis, vt dicitur in dicto Concilio Carthagin. quod tamẽ nunc ſine licentia Epiſcopi locum non haberet.

XVII. *Confirmatur ex iuri.* Et confirmari hoc poteſt ex illa regula iuris 81. *ſub clauſula generali non contineri ſpecialia, quæ veriſimiliter non eſſent in particulari concedenda* : laicum autem prædicare,habet quandam ſpecialem indecentiam,iuxta communem Eccleſiæ conſuetudinem,nec ſolet illi facultas hæc in particulari concedi: ergo nec generalis debet ad illum extẽdi. Verum eſt in religioſo multum diminui indecentiam,vt ſignificauit gloſſa in dicto cap.*mulier*.eo quòd perſona Eccleſiaſtica ſit. Nihilominus tamen etiam ex religioſis,non habet Eccleſiæ conſuetudo vt merè laicus ad illud munus aſſumatur. *Item ex vſu Eccleſiæ.* Vnde quia olim monachi non erant clerici,ſed laici, ideo ad munus prædicandi non admittebantur,iuxta illud Hieronymi ad Riparium contra Vigilantium,*Monachus non docentis,ſed plangentis*

plangentis habet officium, & ad Eliodorum epiſt. 1. *Alia cauſa monachorum eſt, alia clericorum: clerici paſcunt oues, ego paſcor*: & ſimilia, quæ 16. q. 1. referuntur. Quocirca, quamuis neque aliquis ordo per ſe detur propter hoc munus, neque è conuerſo munus ipſum per ſe ſit annexum alicui ordini: nihilominus ex iure diuino ac naturali rebus ſacris munus prædicandi Euangelium proprium eſt clericorũ, quia illud munus ſpirituale eſt, & ſacram doctrinã requirit, quæ propria eſt ſacerdotum, & eorum, qui ad ſacerdotium tendunt, per primam ſaltem tonſuram, iuxta illud Malach. 2. *Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent de ore eius: quia angelus Domini exercituum eſt*. Et ideo meritò iure ordinario laicus non admittitur ad hoc munus. Hæc autem maximè procedũt de publica concione, quæ fit in Eccleſia, vel in quocunque loco, in quo fiat conuocatio fidelium ad verbum Dei pro concione audiendum: nam ſi non fiat hoc modo ad illuminandum & excitãdum populum, ſed ſolùm ad catecheſim, & inſtructionem doctrinæ Chriſtianæ, aut aliquid huiuſmodi, illa non eſt prohibita laicis, neque eſt per ſe indecens, præſertim religioſis. quod etiam tacitè ſentit Eccleſia, admittens in patrinos catechizandi laicos, & fœminas.

Catechizare poſſunt mere laici.

XVIII. *Ad Societatis nouitios tonſuratos extenditur 2. corol.*

Quæri verò hic vlterius poteſt, an hæc facultas etiam ad nouitios Societatis extendatur. Et ratio dubij eſt, quia illi verè non ſunt religioſi, & ideo neque in Societate videntur propriè comprehendi nomine *ſociorum*, quo vtitur Paulus III. & multo minus poſſunt *prædicatores* appellari, vt loquitur Gregorius. Nihilominus cenſeo etiam illos poſſe vti hac facultate de licentia ſuperioris: quia iuxta communem ſententiam Doctorum, licèt nouitius verè & in rigore religioſus non ſit, nihilominus in fauorabilibus venit appellatione religioſi argumento ca. *religioſo*. §. *quamuis*. de ſenten. excomm. in 6. vbi vt gaudeat priuilegio canonis, dicitur comprehendi ſub nomine *religioſi*. Item, quia nouitij, ſicut pro eo tempore ſunt ſub poteſtate prælatorum, & ſuſtinẽt ſuo modo onus religionis, ita etiam participãt priuilegia, & fauores religionis, vt communiter tradũt Doctores in dict. c. *religioſo*. & in c. *beneficium*. de Regularib. in 6. & faciunt quæ Nauarrus tractat in conſilio 5. & 6. de foro compet. Denique presbyter nouitius Societatis, & ab Ordinario approbatus, poteſt à ſuperioribus deputari, ad audiendas cõfeſsiones, communicãdo illi iuriſdictionem totam, quam ex vi Bullarum Apoſtolicarum poteſt, vt infra videbimus: ergo eadẽ ratione poteſt quilibet clericus nouitius ad prædicandum mitti, ſi alias ſit idoneus. Accedit, quod in noſtris conſtitutionibus p. 5. in principio declaratur, *Societatem* in quadam lata ſignificatione comprehendere nouitios: ergo in eadẽ ſignificatione *ſociorum* nomine comprehenduntur. Ita ergo accipienda eſt illa vox in indulto Pauli III. cum contineat Principis beneficium. Nec vero huic doctrinæ obeſt quod ait Bern. ſer. 64. in Cant. *Nouitio nõ expedit prædicare*. Loquitur enim in proprio monacho, in hæc verba, *Monachi officium eſt non docere ſed lugere*, & paulo poſt, *Certum eſt quod publice prædicare, nec monacho conuenit nec nouitio expedit.*

Obſeruatio tertia.

XIX. *Munus prædicandi poſcit doctrinam, & mores.*

Tertiò principaliter notãda ſunt in hac facultate verba illa, *Qui ad hoc idoneus repertus*. Circa quæ multa tractari poſſunt de donis naturæ, ſcientiæ, & gratiæ neceſſariis vt aliquis ad hoc munus prædicãdi idoneus reputetur. Sed hoc ad noſtrum inſtitutũ nihil refert: legantur quæ de hoc argumento tractat Auguſtinus lib. 4. de doct. Chriſt. fere per totum, & Chryſoſtomus lib. 5. de Sacerdotio, in principio, & Gregorius 1. p. Paſtoralis, c. 7. & 8. & lib. 1. Dialog. c. 4. & in libris Moralium frequentiſsimè, in Proœmio, c. 2. lib. 3. c. 35. lib. 13. c. 13. lib. 21. c. 8. & lib. 31. c. 19. Omnia verò, quæ ad hanc idoneitatem requiruntur, ad ſufficientem ſcientiam, & virtutem pertinent: nam *ſi cœcus cœco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt*. Et ideo dixit Clemens epiſt. 1. *Prædicatores docti ſint, vt alios prudenter inſtruere & perfectè poſſint docere*, iuxta illud Daniel. 11. *Populus ſciens Deum, obtinebit, & faciet, & docti in populo, docebunt multos*. Doctrina autem ſine probitate vitæ inefficax eſt: *nam ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur?* dixit Chriſtus Matth. 5. nam, vt monet Dionyſ. c. 3. de Cœleſt. hierar. *Præſtantius, ac omnibus diuinius eſt, Dei cooperatorem fieri*, & ideo neceſſe eſt *prius in ſe diuinam operationem ſuſcipere*, poſtea quantum fieri poteſt cum aliis communicare, *Nam quibus purgandi cæteros officium eſt, ingenti munditiæ copia tradere aliis ſuæ ſanctimoniæ conſortium decet*, &c.

XX. *Quanta doctrina & probitas poſtuletur.*

Quanta verò requiratur ſcientia, aut probitas, non poteſt certa regula definiri, neque æqualis in omnibus petenda eſt; ſed loco, tempori, & perſonis proportionata. Vnde Dionyſius loco citato diſtinguens varios ordines Eccleſiæ triumphantis, qui ad militantem applicari poſſunt. *At verò* (ait) *quibus purgandi cæteros officium eſt, ingenti munditiæ copia tradere aliis ſuæ ſanctimoniæ conſortium decet: qui verò illuminandi conſequuti ſunt munus, eos vtpote lucidiores ſpiritus ad percipiendam, atque tradendam aliis participationem, ac Societatem lucis idoneos, ſacrique illius fruoris gratia opulentiſſime plenos, exundantem omni ex parte lucem in eos, qui mererentur, effundere. Qui autem perficiendi funguntur vice, eos vt perficientis diſciplinæ peritiſſimos ſacratiſſima inſtitutione ſcientiæ, ſanctarum, quas contemplati ſunt, rerum ad ſe accedentes huius rei cauſa perficere.* Itaque prædicandi munus non æquale eſt in omnibus, alij enim ad rudẽ plebem erudiendam, & in communi, ac vulgari honeſtæ vitæ modo inſtruendam, & excitandam deſtinantur. Alij ad illuminandum Doctores, confutandos hæreticos, & myſteria fidei altius proponendũ & illuſtrandum: alij denique ad perfectionis viam, & ſpiritualem doctrinam ſubtilius tradendam aſſumuntur, & ideo in quibuſdam maior doctrina, quàm in aliis, & ſimiliter maior perfectio ſanctitatis, & efficacia ſpiritus poſtulatur. In omnibus autẽ, quod ad doctrinam attinet, ad minimum neceſſariũ eſt, vt fidei dogmata & propria, ac moralis doctrina virtutum, & vitiorum, ita teneantur, vt abſque periculo erroris ſufficienter poſsint publice explicare. Quod vero ſpectat ad virtutem, ſaltem neceſſarium eſt, publicum honeſtæ vitæ exemplũ. An verò ſit peccatum mortale in peccato mortali prædicare, in dicto loco 3. tom. tractauimus, & probabilius duxi non eſſe, ſecluſo ſcandalo. In noſtræ autem Societatis hominibus deſiderãdum eſt, ac procurandum vt abundantior ſit doctrina, & vt vita profeſsioni ac inſtituto reſpondeat, vt *cæteros poſſint verbo pariter, & exemplo ædificare*, cùm in externo habitu parum ab eis ſecernantur.

Obſeruatio quarta.

XXI. *A quo ſuperiore facultas concionandi detur.*

Quartò explicanda ſunt illa verba, *& per veſtræ Societatis Præpoſitum pro tempore exiſtentem deputatus fuerit.* Non enim obligãt hæc verba, vt Præpoſitus per ſeipſum & immediatè debeat omnes Societatis prædicatores exponere, aut approbare, id enim in tãta hominũ multitudine impoſsibile eſt. Illi ergo hoc committitur, vt per ſe, vel per alios, qui ad hoc munus ſufficientes ſint, id poſſet. Quod vniuerſaliter de ſimilibus facultatibus, Generali conſciis, explicauit idẽ Paulus III. in ſua Bulla 5. circa finem. Videtur autem hoc ſpecialiter commiſſum Generali, vt intelligat hoc peculiariter ad eius adminiſtrationẽ pertinere, & vt huius rei peculiarem curam habeat, vt dicitur in 2. Congregatione generali, canon. 27.

Et

Et iuxta hoc intelligendum eſt quod in 7. p. Conſt. c. 4. §. 6. dicitur, verbum Dei proponendum eſſe populo aſsiduè *per eos, quos ſuperior probauerit, & ad tale munus deſtinauerit. Superior* enim ibi non ſignificat Generalem, vt per ſe conſtat: intelligi autem debet qui ad hunc actum ab ipſo habuerit facultatem, vel indefinitè ſuperior, ad cuius munus hoc pertinet. Hic autem ſuperior in Societate poſt Generalem, eſt Prouincialis iuxta regulam 20. eius, quæ ſic habet, *Prædicatores, & confeſſores ipſe conſtituet, præmiſſo tamen domeſtico examine, & approbatione Ordinariorum iuxta formam Concilij Tridentini.* Huius rei exemplum habemus in religione Minorum: nàm in c. 8. Regulæ prohibentur prædicare ſine approbatione Generalis: poſtea verò declaratum eſt, Prouinciales poſſe id præſtare, vt conſtat ex Nicolao Papa in c. *exiit*. §. *verũ quia expreſſe*, de verb. ſignificat. in 6. vbi etiam refert in fratrum priuilegiis contineri, & ita obſeruari. Quod confirmat Clemens V. in Clem. *exiuit*, de verbor. ſignific. & Gregorius IX. in expoſitione regulæ, articulo 6. Vnde colligo, hanc poteſtatem in Prouincialibus non eſſe tantùm delegatam, ſed etiam ordinariam, quia ex vi ſui muneris, & legis, ac priuilegiorum virtute, illam participant; quare nõ repugnat vt eam poſsint delegare alicui Rectori, vel alteri, ſi iudicauerint expedire: quod tamen generali delegatione non videtur permittendum, quia nec neceſſarium eſt, nec ſufficiens, vt Prouincialis ſuo muneri ſatisfaciat: in aliquo autem caſu ob ſpecialem neceſsitatem, & maximè reſpectu determinatæ perſonæ eam poteſtatem committere ſeu delegare, & validè & licitè fieri poteſt.

Illatum ex proximè dictis.

XXII. *De examine ad concionandum.*

Quod autem in prædicta regula Prouincialis dicitur, *præmiſſo domeſtico examine*, additum eſt his, quæ in Bullis Pontificiis requiruntur. Nam Paulus III. ſolùm dixit, *qui ad hoc idoneus repertus*: poteſt autem idoneus reperiri, & cum examine, & ſine illo. Illa ergo forma *quod approbatio ſuperioris, ſit per examen*, nõ eſt de ſubſtantia huius actus, imò neque de rigoroſo pręcepto, ſed de obligatione ſimplicis regulæ, quam ſeruare valde expedit, quamuis in aliquo caſu, vbi res eſt publice nota & euidens, in ea circumſtantia diſpenſari poſsit. Eſt autem illa regula conſentanea his, quæ ſtatuit Concil. Lateranen. ſub Leone X. ſeſſ. 11. Bulla 1. quæ incipit; *Supernæ maieſtatis præſidio*. vbi ſic dicitur; *Sacro approbante Concilio ſtatuimus, & ordinamus, vt nullus tam clericus ſecularis, quàm cuiuſcunque etiam Mẽdicantium ordinum regularis aut quiuis alius, ad quem facultas prædicandi tam de iure, quàm de conſuetudine, vel priuilegio; aut alias pertinet, ad huiuſmodi officium exercendum admittatur, niſi prius per ſuperiorem ſuum reſpectiuè diligenter examinatus (in qua re conſcientiam ipſius ſuperioris oneramus) ac morum honeſtate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperiatur*, In quibus verbis *morum honeſtas, probitas, & vitæ exemplaritas*, ad idem pertinent: *prudentia* verò à doctrina & virtute, ſi ſimul coniungantur, vix poteſt ſeparari. In prædicatore autem, quatenus talis eſt, ea prudentia requiritur, quà ad rectè loquendum, & pro dignitate de rebus ſacris, & ad bonum animæ pertinentibus neceſſaria eſt. De ætate verò nihil in particulari definitum eſt in Decretis. Solùm inuenio Gregorium hom. 2. in Ezech. expendendum verbũ illud, *triceſimo anno*, & dicẽtem, iuxta rationis vſum, doctrinæ ſermo non ſuppetit, niſi in ætate perfecta: quod latè proſequitur, docens non eſſe hoc munus aſſumẽdum, donec homo ſit in ætate ſolida, & matura: *Quatenus ei* (inquit) *cũ vita, & ſpiritu omnia, quæ ad prædicandum congruunt, concordare videantur.* Sed hoc etiam prudentiæ prælati relinquendum eſt: quia non in omnibus, nec pro omnibus locis, aut concionibus eadem maturitas ætatis requiritur, multumque ex aliis dotibus, præſertim iudicij, & ſolidæ virtutis ſuppleri poteſt.

Obſeruatio quinta.

XXIII. *In quibus locis concionari liceat ex dicto priuilegio.*

Quintò exponenda ſuperſunt illa verba, *In quibuſuis Eccleſiis, & locis, ac plateis communibus ſeu publicis, & alias vbique locorum.* Iuxta quam facultatem dicitur in conſtitutionibus Societatis 7. p. cap. 4. §. 7. *poteſt & hoc ipſum, quod dictum eſt* (id eſt, prædicare verbũ Dei) *extra Eccleſiam Societatis aliis in Eccleſiis, vel plateis, vel aliis locis præſtari, quando ei, qui cæteris præeſt, ad maiorem Dei gloriam conferre videbitur.* Eſtque prædicta facultas conſentanea iuri communi, & aliis ſummorum Pontificum cõceſsionibus, nam ſimilis habetur pro Prædicatoribus & Minoribus in Clemen. *dudum*. de ſepultur verſiculo. *Nos autem. Statuimus* (inquit) *& ordinamus vt dictorum ordinum fratres, in Eccleſiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero, & populo prædicare.* Simile habetur ex Benedicto XI. in extrauagant. *inter cunctas*. de priuileg. *In Eccleſiis* (inquit) *ac locis ipſorum, ac in plateis communibus, ſeu publicis, &c.* Idemque conceſsit Sixtus IV. fratribus Carmelitis, & Ioannes XXII. vt referunt Cardinalis in dict. Clem. & Ioan. Andr. in c. *conſtitutiones*. de Regularib. in 6. & in Compendio priuilegiorum mendicantiũ verb. *Prædicatores*. §. 8. & 10. Conſideranda autem eſt differentia inter verba Pauli III. & Clementis V. ſeu Benedicti XI. nam hi duo reſtrictè loquuntur, *In Eccleſiis, ac locis ipſorum*; Paulus autem Societati ſimpliciter conceſsit, *In quibuſuis Eccleſiis, ſeu locis*, &c. Quæ differentia ex eo orta videtur, quòd illa prior facultas ita concedebatur, vt liceret ea vti abſque diœceſanorum, vel aliorum prælatorum petita licentia, vt Benedictus XI. expreſſe declarat: & ideo non extendebatur facultas quoad loca particularia vltra proprias Eccleſias, vel domos: quia, vt ibi ait Petrus de Ancharano, voluit Papa ſine aliorũ præiudicio de eorum locis diſponere: nunc autem iuxta formam Concilij Tridentini neceſſaria eſt Ordinariorum approbatio, quæ in prædicta facultate ſubintelligitur, vt expoſuimus, & ideo generaliter conceditur facultas pro omnibus Eccleſiis, quia ſic intellecta, nullius continet præiudicium, vt declaratum eſt.

Intereſt inter hoc priuilegium, & aliorum religioſorum.

XXIV. *Obiicitur contra vſum Societatis concionandi in locis profanis.*

Contra hanc verò conceſsionem, quatenus plateas, & loca publica includit, obiiciunt aliqui, & contra noſtros religioſos obmurmurant, eo quòd hac facultate vtantur: quia hoc eſt contra decentẽ modum tractandi verbum Dei, pertinet enim ad reuerentiam rerum & actionum ſacrarum, vt nõ in locis profanis, & communibus, ſed in ſacris, & ad ea munera ſpecialiter deputatis peragantur: verbũ autem Dei eſt res valde ſacra, adeo vt ab Auguſtino cum ipſa Euchariſtia quodammodo conferatur: ergo concio ſacra indecenter in plateis profertur. Et confirmatur, nam ad hunc finem, inter alios, dedicantur ſacra templa vt in 3. tom. diſp. 81. oſtendimus: ergo ſicut non licet extra illa alia ſacra facere, ita nec ſacram concionem. Tandem confirmatur, quia hic modus concionandi eſt contra Eccleſię cõſuetudinem, & ſine vtilitate, quia in viis & plateis neque attente, neque deuote poteſt verbum Dei audiri: ergo talis vſus neque introducendus, neque admittendus eſt.

XXV. *Prima aſſertio in hoc dubio probatur ex Pontificibus.*

Ad has obiectiones reſpondendũ eſt, de fide certum eſſe, per ſe loquendo, nec malum, nec indecens eſſe in plateis, & locis publicis populo prædicare. Hoc conuincit auctoritas dictorum Pontificum: fuiſſet enim intolerabilis error facultatem dare ad rem de ſe malam, vel indecentem. Deinde confirmari poteſt exemplo Chriſti Domini, qui in mõte, in littore, & in naui, & vbique, prout occaſio ferebat, docebat turbas, vt ex Euangeliis conſtat. Vnde Lucæ 13. dicit, in die iudicij impios dicturos, *In plateis noſtris docuiſti.* Deinde idem fecerũt Apoſtoli, vt ex Actis

Confirmatur ex factis.

Chriſti, Apoſtolorũ, &c.

Actis Apoſtolorum cap.5. conſtat, nec ſine præcepto, vel conſilio ipſiuſmet Chriſti. Nam Lucæ 14. dixit Dominus ſeruo, *Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc.* Et Matth.10.dixit, *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta*: id eſt, in quolibet loco commodo, & publico, apto ad publice prædicandum. Erant enim tunc tecta domorum (vt Maldonatus aduertit) plana, & apta ad cõfabulandum, quod in eis tunc fieri ſolebat, ſicut & nunc fit in foro. Vnde perinde fuit dicere, *Prædicate ſuper tecta*, ac prædicate in foro, & vbique: & ante Chriſtum Dominum idem legimus de Ioanne Baptiſta Matth.3 & Luc.1. & ante illum al j Prophetæ, vt colligitur Amos 5. *Et odio habuerunt corripientem in via*, vbi hoc ex Hieronymo notat Ribera, inde colligens antiquam eſſe Sanctorum conſuetudinem, & à Propheticis vſque repetitam temporibus concionandi in plateis, & vbicunque multitudo hominum audire poterat. Cui etiam optimè conſonat hiſtoria lib.2.Eſdræ, cap.8. vbi dicitur, congregatum fuiſſe omnem populum quaſi virum vnum ad plateam, quæ eſt ante portam aquarum, & ibi ex eminenti loco Eſdram legem Domini legiſſe, & docuiſſe. Conſonant etiam verba illa Prouerb.1. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba ſua, dicens: Vſquequo paruuli diligitis infantiam, &c.* Quæ verba licèt exponi poſsint de internis inſpirationibus Dei, tamen verba ipſa declarant etiam comprehendere vocationem externam per voces Prophetarum, nam in eis clara fit illatio ad morem antiquum prædicandi in plateis, & in foribus ciuitatum. Vnde Abulenſis lib.2. Paralipomenon, cap.15. q.5. aduertit, in veteri lege extra templum eſſe determinatum locum ad ſacrificia, nõ tamen ad prædicandum, hoc enim fieri poterat in omni loco. In lege autem noua multò minùs datum eſt de hac re ſpeciale, & quaſi cæremoniale præceptum. Vnde etiam poſt tempora Apoſtolorum multi ſancti conſueuerunt prædicare populis in plateis, & in agris, vt ſunt vulgares hiſtoriæ de S. Antonio Paduano, Vincentio Ferrer. S. Petro Martyre, & ſimilibus. Ratio denique manifeſta eſt, quia hoc nec diuina lege poſitiua prohibitum eſt, vt oſtẽdimus, nec Eccleſiaſtica: vbi enim eſt decretum, aut canon hoc prohibens? Nec denique eſt per ſe, & intrinſecè malum, vt eadem traditio oſtendit, & patebit reſpondendo ad rationes.

Ex facto etiam concionatorũ poſt Apoſtolos.

Denique ex ratione.

XXVI.
Replicare monetur.

Dices: Si hoc non erat prohibitum, quid neceſſe erat priuilegium de hac re concedere: nam ſine illo fieri poterat, ſuppoſita facultate concionandi? Reſpondetur, non ſemper priuilegium dari vt per illud diſpenſetur in aliqua lege, ſed propter alios etiam fines, vt ſæpè dictum eſt. Hoc ergo priuilegium duo præcipuè operari poteſt. Vnum eſt, vt non ſolùm Societati liceat, ſed etiam ratione huius conceſsionis habeat aliquod ius prædicandi in huiuſmodi locis, ita vt à nemine poſsit ſine rationabili cauſa iuſtè impediri, etiam ab his, qui dominium aliquod, vel iuriſdictionem temporalem in talibus locis habent. Quod ſignificauit gloſſa quędam marginalis in dict. Clement. *Dudum*. inde colligens, poſſe Papam diſponere aliquid faciendum in re domini temporalis, in fauorem fidei. Secundò operatur hoc priuilegium, vt ora contradicentium obſtrui debeant, & cogantur fateri, hoc non ſolùm non eſſe malum, verùm etiam de ſe valde expediens eſſe, ſi cum debita moderatione, & prudentia fiat. Hoc patet, tum generali ratione, quia non eſt veriſimile Pontifices conceſſuros fuiſſe huiuſmodi facultates, niſi iudicarent vſum earum in Eccleſia expedire: tum etiam ex verbis ipſorum, nam Clemens V. ait, hoc concedere *ad ſalutis animarum fidelium incrementum, & exaltationem.* Gregorius verò XIII. dicit, id concedere, vt *populi verbo, & exemplo religioſorum ædificentur.*

XXVII.
Secunda aſſertio quæ authoritate fulcitatur.

Et ideo ſecunda aſſertio ferè æquè certa ac præcedens ſtatui poteſt, vſum huius facultatis non ſolùm malum non eſſe, ſed etiam eſſe valde opportunum Eccleſiæ, & ex his rebus, quæ ſub conſiliũ cadunt, quantum eſt ex genere ſuo. Hoc pręter authoritatem Pontificum ſuadent maximè exempla ſanctorum, qui hoc fecerunt, non tantùm initio Eccleſię quando hoc neceſsitati tribui poterat, ſed etiam poſt fundata & multiplicata templa, prout conſtat fuiſſe temporibus ſancti Bernardi, Dominici, Franciſci, & aliorum, quos retulimus, à quibus hoc factum eſt, & poſt eorum tempora à multis aliis, vt ex hiſtoriis Sanctorum conſtat. Et in vita ſancti Franciſci, capite duodecimo, legimus hoc Deum miraculo confirmaſſe. Ratio etiam hoc oſtendit, quia hominum ſtatus, & conditiones varij ſunt, & magna eorum pars ad audiendum verbum Dei in templis, non concurrit, multi quia commode non poſſunt, alij quia propter prauam conſuetudinem nolunt: ergo valde vtile eſt Eccleſiæ, vt interdũ extra templum in plateis, vel aliis locis publicis conciones fiant, vt vel inuiti cogantur audire, qui refugiunt, vel certè vt impeditis, & impotẽtibus ſubſidiũ ſpirituale offeratur: & ita prædicator ex charitate quærat etiam eos, qui verbum Dei audire recuſant, imitans eum, qui dixit; *Inuentus ſum à non quærentibus me: palam apparui his, qui me non interrogabant.* Roman.10. Iſai. 65. Cui conſonat quod Paulus ait 2. ad Timoth.4. *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè.* Vbi Theophylactus, *non ſit tibi ſtatum tempus, ſed importunè etiam, hoc eſt, cum in periculis fueris, & extra Eccleſiam loquere, & prædica, & opportunè, hoc eſt, cum extra trepidationem fueris in Eccleſia. Opportune enim, & importunè iuxta vulgi opinionem dixit, nam opportunitatem doctrinæ vocat in Eccleſia eſſe: importunitatem autem extra hanc eſſe.* & ſumpſit ex Chryſoſtom. homilia nona. Diuus Thomas autem etiam exponit, *importune*, ſecundùm falſam exiſtimationem audientium: prædicator enim opportunus eſt volentibus: importunus nolentibus: debet autem ita inſtare, vt etiam nolentes audire cogantur. Ad hunc ergo modum prædicatio in plateis videtur importuna non ſatis rem conſiderantibus, eſt tamen valde opportuna, vt verbum Dei ad omnes melius diffundatur.

Quæ item ratione.

XXVIII.
Ad obiect. in n 24.

Ad rationem ergo in contrarium reſpondetur, prædicationem propriè non eſſe miniſtrationem ſacram, vt rectè aduertit Abulenſis ſuprà, cuius ſignum eſt, quòd propter illam, vt ſuprà dicebamus, nec ſpecialiter conſecrantur miniſtri, neque etiam aliquæ peculiares cęremoniæ per ſe neceſſarię ſunt: neque etiam ordinatur ad aliquã myſticam ſignificationem, ſed ſolùm ad moralem, & ſpiritualem fidelium vtilitatem, ideoque ex ratione ſua non poſtulat ſacrum locum, in quo fiat, ſed tantùm accommodatum, & opportunum ad vtilitatem, & ædificationem audientium. Ad primam confirmationem reſpondetur in primis, templa, licèt conſequutione quadam ad munus concionandi inſeruiant, non tamen propter hunc finem per ſe primò inſtituta, ſed propter ſacrificium in eis offerendum, ac proinde non propriè benedicuntur, aut conſecrantur propter concionem, ſed ſolùm ratione diuinæ Euchariſtiæ, & aliorum ſacramentorum. Vnde Nicephorus refert libro duodecimo hiſtorię, capite 34. alicubi fuiſſe obſeruatum vt pro concionibus faciendis eſſent loca à templis diuerſa, deſignata: & Abulenſis ſuprà aduertit, cum tempore legis veteris ſacrificia in vno tantùm Hieroſolymitano templo offerri poſſent, Leuitic.17. & Deuteronom. 21. in aliis ciuitatibus, vel oppidis fuiſſe Synagogas ad orationem, & concionem deputatas. Quod etiã colligi-

Ad 1. confir. ibid. vna reſponſio.

Altera reſponſio. colligitur ex Lucæ quarto, & Actorum 13. verſ. 14. & cap. 15. verſ. 21. Deinde dicitur, ſiue templa, ſiue alia loca deſtinata ſint ad munus prædicandi, non inde fieri, illud non poſſe exerceri in alijs locis, nam loca illa non deſignantur vt ſint omnino neceſſaria ad illud munus, ſed vt commoda, & certa ad ordinarias prædicationes, ad quas fidelis populus ſponte ſuis temporibus concurrere ſolet. Sicut etiam templa ſunt deſtinata ad orandum, quod non impedit quominus alijs etiam locis orandum ſit, cùm Apoſtolus dicat; *Volo viros orare in omni loco.* Ad ſecundam confirmationem negatur inprimis hoc eſſe contra conſuetudinem Eccleſiæ: oſtenſum eſt enim eſſe antiquiſsimam, quòd autem nunc ſit minus frequẽs, cauſa eſſe poteſt vel quòd minor eſt in audientibus neceſsitas, vel in prædicantibus remiſsior charitatis feruor. Negatur etiam hoc eſſe inutile, nam licèt fortaſſe in plateis minùs commodè concio fiat, quã in templo; tamen vtilius eſt vel illo modo fieri, quã omninò omitti, cùm ob eam cauſam conſuetudo prædicandi in templis neque omittatur, neque remittatur, ſed illi addatur alia, per quam fructus augeri ſolet, maximè in his perſonis, quę minus ſolent templa frequentare, vt diximus in n. 27.

Ad 2 confirmat.

Obſeruatio ſexta.

XXIX. *In quibus temporibus ſit ex dicto priuilegio concionandum.*

Sextò circa eadem verba, quæ circumſtantiam loci attingunt, aduertendum eſt, in hoc indulto nihil additum eſſe, quod ad circumſtantiam temporis pertineat, ſed abſolutè, & indefinitè facultatem concedi, ideoque ad omne tempus, ſine vlla reſtrictione extenditur. In dicta autem Clement. *Dudum.* & in extrauagant. *Inter cunctas.* additur reſtrictio his verbis, *Hora illa duntaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolenniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt.* Circa quam limitationem dubitari poteſt, an iuxta illam limitandum etiam ſit hoc Societatis priuilegium. Nam ſi ſpectemus rationem, quam Benedictus XI. expreſsit, affirmatiuè reſpondendum videtur: *Putamus etenim dignum* (ait) *vt maiori minor, & ſuperiori inferior deferat in hac parte.* In contrarium autem eſt, quòd ius illud non eſt generale pro omnibus religionibus, ſed pro Minoribus, & ideo ex vi ſui, illos tantùm comprehendit, vel ad ſummum eos, qui per viam communicationis illo vſi fuerint priuilegio. Et ita etiam Societas, ſi præciſe conſideretur, quatenus eſt vna ex mendicantibus religionibus, & per communicationem vtatur illo priuilegio, ſubiecta etiam erit illi limitationi; tamen proprium eius priuilegium non eſt cur per aliud limitetur, cum generalius conceſſum ſit.

An poſſimus concionari qua hora Epiſcopus concionatur

XXX. *Reſolutio authoris.* Dico ergo ex vi illius iuris, non limitari facultatem poſtea conceſſam à Paulo III. ſed ſolum quantum ipſa naturalis ratio, & debitus ordo poſtulat, vt in eo caſu inferior non vtatur tali priuilegio. Addo præterea ex Concilio Tridentino cit. in n. 3. colligi poſſe, dictam limitationem etiam in noſtro caſu locum habere, nam generaliter prohibet regularibus, *vt contradicente Epiſcopo, in ſuis etiam Eccleſijs prædicare non præſumant:* ergo in prædictis caſibus non licebit, inuitis Epiſcopis, prædicare, etiam ſecluſa limitatione Clementis, ac Benedicti. Verum eſt quidem ex vi huius fundamenti non ſatis eſſe quòd Epiſcopus in ſua Eccleſia concionetur, vt ſtatim vel uti ipſo facto, cenſeatur noſtris religioſis prohibitũ prædicare in ſuis, niſi Epiſcopus vel ſpecialiter, vel generaliter prohibeat: quia per ſolam prædicationem ſuam non contradicit, & quamdiu non cõtradicit, religioſus vti poteſt ſua facultate, ſuppoſita generali eiuſdem Epiſcopi approbatione, & ita exiſtimo quoad circumſtantiã temporis, nullam aliã moderationem tunc eſſe neceſſariam, dummodo Epiſcopus nullũ tẽpus ſibi ſpecialiter reſeruauerit, ſeu iuſta ratione prohibuerit, ſiue de tali prohibitione conſtet per expreſſa verba eius, ſiue per conſuetudinẽ, ſiue per quamcunque aliam ſufficientẽ ſignificationẽ; non eſt enim neceſſarium vt expreſſum præceptum imponat, ſed ſatis eſt quòd indicet ſibi diſplicere, præſertim in caſibus in prædictis iuribus deſignatis, qui per ſe ſunt rationi maximè cõſentanei. Secluſa autẽ prohibitione hominis, cũ in iure nulla alia ſit, non relinquitur aliquod tempus, quod generaliter excipi poſsit, quia ſermo de Deo, per ſe loquendo, omni tempore bonus eſt, & proficuus. Sola ergo prudẽtia debet hoc moderari, vt nec temporib. importunis, nec nimia prolixitate fiant.

Obſeruatio ſeptima.

XXXI. *Dictum priuilegium de prædicatione propriè ſumpta procedit.*

Septimò notanda ſunt illa verba indulti, *Clero, & populo verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi.* Illis enim explicatur de quo genere, & modo prędicationis hic ſermo ſit. Nam iuxta doctrinam D. Th. 2.2.q.177.art.2. *Dupliciter poteſt aliquis ſermone vti, ſcilicet priuatim, & familiariter ad vnum, vel paucos loquendo, vel publicè loquendo ad totam Eccleſiam.* Vbi Caietanus aduertit, non addi totam, vt cõprehendatur tota Eccleſia, quæ diffuſa eſt per totum orbem terrarũ; ſic enim nullus publicè concionaretur: ſed addi *ad cõprehendendum partes quaſi eſſentiales Eccleſiæ, ſcil. clerum & populum,* quia hoc eſt de ratione muneris prædicandi ſimpliciter dicti, ſcil. vt quantum eſt de ſe indifferenter fiat ad totam Eccleſiam. Ob hãc ergo cauſam Põtifices tam in hac noſtra Bulla, quàm in prædicta Clemen. & Extrauag. dixerunt, *Clero & populo,* vt ſignificarent ſermonem eſſe de publica, & propriiſsima prædicatione, nam ad alia priuata colloquia, etiamſi in eis proponatur verbum Dei, vel exhortatio ad virtutem, non erat neceſſarium ſpeciale priuilegium. Et eodem modo intelligenda ſunt quæ diximus de toto hoc munere, & pręſertim quòd ſolùm à clericis, tam iure ordinario, quàm ex vi huius facultatis fieri poſsit. Vnde ſimpliciter docere doctrinam Chriſtianam ad puerorum, vel rudium inſtructionem, non cõprehenditur propriè ſub nomine prædicationis, quia per ſe non ordinatur ad docendam, & exhortandã totam Eccleſiam vt cõprehendit clerum & populum, doctos & indoctos. Ideoque fieri poteſt à noſtris, etiamſi primam tonſuram non habeant, idque non tam ex vi huius priuilegij, quàm ad munus illud ſpeciale priuilegium neceſſarium non eſt, ſed ſufficit generalis approbatio Societatis, quæ ad illud munus inter alia ſpecialiter inſtituta eſt, vt ſuprà lib. 6. c. 3. à n. 4. vidimus, & in eadem Bulla Pauli III. expreſſe dicitur: & fortaſſe ob hanc cauſam in noſtris priuilegijs Põtificiis nullũ eſt, quod de illo miniſterio ſpecialiter loquatur.

Ad catholizandum non requiritur priuilegium.

XXXII. *[illegible] quid ſit publicè prædicare.*

Addit præterea Caietanus citato loco, non ſatis eſſe loqui ad totam Eccleſiam, id eſt, clerum, & populum, vt cenſeatur eſſe propriè prædicare, *niſi fiat publicè, hoc eſt, ex publico officio.* Nam ſi quis per modum priuatæ perſonæ alloquatur ad totam Eccleſiã, exhortando ad aliquid ſpeciale, quod tunc occurrit, illud non eſt prædicare, vnde dicit mulieri hoc eſſe permiſſum. Non videtur autem facile explicare quid addat illud verbum *publicè*, ſi ſermo eſt ad totã Eccleſiam: quia neceſſe eſt, vt talis ſermo eo modo fiat, vt ab omnib. percipiatur: ergo neceſſariò ſit publicè, alta voce, & cum notitia publica. Quòd autem fiat ex loco certo eminenti, necne, non videtur eſſe de ſubſtantia, ſatis enim eſt, quòd fiat ex quocunque loco alto, vt à cæteris audiantur. Item quòd fiat ex officio publico, vt ipſe ait, non videtur neceſſarium: nam facere ex officio publico, propriè eſt facere ex obligatione publici muneris: hoc autem neceſſarium non eſt, nam poteſt quis concionari ex charitate, & propria volũtate, vel ex priuata aliqua obliga-

obligatione. Aut illud *ex officio publico*, ſignificat loqui cum aliqua ſpeciali voluntate exteriori, vt Miſſa aliqua, publica oratione, vel crucis ſigno, vel cum ſpeciali veſte, vt ſuperpelliceo : & hæc omnia non ſunt de ſubſtantia talis actus, quatenus vera prædicatio eſt, ad quam requiritur priuilegium, aut facultas, cuius non ſunt capaces fœminæ, nec laicis iure ordinario concedetur.

XXXIII. *Reſolutio.* Hoc ergo mihi videtur rectè explicaſſe noſter Pontifex illis verbis, *Verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi*, &c. Quibus ſignificatur tunc aliquem exercere publice hoc munus, quando illud exercet vt publicus doctor totius Eccleſiæ, de qua Paulus ait, *quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia Doctores*, 1. ad Corinth. 12. & ad Epheſ. 4. addit, *Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij in ædificationem corporis Chriſti.* Quando autem ſe gerat quis vt publicus doctor in ſuo ſermone, ex modo, intentione, & populi conuocatione facilè colligi poteſt, maximè tamen ex materia, vt Pontifex indicauit, ſcilicet quia verbum Dei, quod quãtum eſt ex ſe, omnem doctrinam ſacram comprehendit, Eccleſiæ proponit, & interpretatur. Hoc ergo eſt docere ex officio publico, id eſt, tanquam doctorem publicum: & ideo ſi quis loquatur de peculiari aliquo caſu, quaſi conſulens, vel tanquam inducens ad aliquid agendum, non cenſetur publicè docere in Eccleſia, etiamſi ad totam Eccleſiam loquatur: & in hoc ſenſu loquutus eſt Caietanus, & rectè.

Obſeruatio octaua.

XXXIV. *Quem finē ſibi præponit concionator.* Octauò attingit Pontifex modum, quem operarij Societatis in prædicationibus ſuis obſeruare debent, dicens, *Verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, & ad bene, beateque viuendum, ita vt in vobis verbo pariter, & exemplo ædificentur in Domino hortandi, & admonendi.* In quibus verbis duo inſinuantur, ſcilicet & finis prædicationis, & actiones, ſeu media, quibus ad eum finem in ipſa concione vtendum eſt. Nam finis eſſe debet, vt proximi ad benè, beateque viuendum ædificentur, & exhortentur. De vtroque egregiè dixit Gregorius in epiſt. ad Leandrum, ante libros Moralium, cap. 2. *Quiſquis de Deo loquitur, curet neceſſe eſt, vt quidquid audientium mores inſtruit, rimetur, & hunc rectè loquendi ordinem deputet, ſi cum opportunitas ædificationis exigit, ab eo ſe, quod loqui cœperat, vtiliter deriuat.* Ædificatio ergo proximi eſſe debet ſcopus prædicationis: doctrina autem, & modus eius talia eſſe debent, qualia illi fini fuerint accommodata. Ad debitum autem finem maximè ſpectat non propriam laudem, nec popularem auram in concionibus quærere, vt diſertè tradit Paulus 1. Theſſal. 2. *Non quaſi hominibus placentes, ſed Deo qui probat corda noſtra: nec enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, nec quærentes ab hominibus gloriam*, &c. ideò vt Chryſoſtomus ait lib. 5. de Sacerdot. in principio, *Nemo poteſt finem prædicationis aſſequi, niſi popularem auram aſpernetur.* Et infrà, *Nam ſi plauſu, atque aura populari vincatur, tum ipſi, tum multitudini, quæ audit, damnum detrimentumque affert: nam ſuaui laudum deſiderio captus, ad auditorum gratiam magis quàm ad vtilitatem dicendi vim exercet.* Et lib. 6. in eandem ſententiam dicit, *Qui aliorum edocendorum prouinciam ſuſceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, neve aliis animum deſpondeat, quin orationum hoc conſilium meditatus, vt Deo grata atque accepta ſint, hunc vnum ſibi ſtatuat canonem ac terminum optimi illarum opificij, non etiam plauſum ac laudationem.* Et infrà, *Abundans enim illi fuerit laborum ſolatium, idemque omnium certè maximum, ſi ſibi ipſe conſcius eſſe potuerit, ad hanc ſe rationem doctrinam, eloquentiamque ſuam compoſuiſſe, atque adaptaſſe, vt Deo illa placens, acceptaque fiat.* Similia de verborum ambitu, vanaque oſtentatione in concionando eleganter reprehendunt D. Hieron. ad Nepot. poſt medium, ab illis verbis, *Docente te in Eccleſia non clamor populi, ſed gemitus ſuſcitetur*, &c. Auguſtin. 4. de doctrin. Chriſt. c. 5. ab illo loco, *Cui affluit inſipienti eloquentia*, &c. D. Greg. 22. moral. cap. 12. in editione Vatican. *Quoties auditores*, &c. D. Ambroſ. in illud 1. Corinth. 1. *non in ſapientia verbi.* Nazian. in Apologet. num. mihi 79. *Non enim pleriſque ſimiles ſumus, qui veritatis doctrinam adulterant*, &c. D. Bernard. ſermon. 59. in Cant. ad illud, *vox turturis.* Legatur etiam ſer. 58. Et ideo S. Bonauentura tract. de interiori homine, 1. p. c. 15. dicit, nullum religioſum debere accipere, nedum affectare prædicandi munus, donec aſcendat ad illum virtutis gradum, quem ipſe quartum annum appellat, ſcilicet pro bono opere laudes, & humanos honores contemnere, & faſtidire, & quærere ſolius Dei gloriam, & ſalutem animarum. Et ſubdit, *Quicunque ante hunc annum ſe ingerit, nec ſaluti animarum proficit, nec ſibi meritorius propter vanitatem, & leuitatem: nec aliis eſt proficuus*, &c. Hoc denique eſt, quod concionatoribus Societatis in eorum regulis ſtatim initio proponitur, *Memores ſint, vocatos ſe eſſe ad reducendas animas ſuo creatori*, &c.

Et iuxta hunc finem media proponuntur, & ſupponitur *pura intentio diuini ſeruitij, & zelus ſyncerus animarum ad gloriam diuinæ maieſtatis*, poſtulantur etiam *ſolidæ virtutes, ac præcipuè charitas, & familiaritas cum Deo in ſpiritualibus exercitiis.* Deinde verò in cæteris regulis prudentiſsima media moralia conſuluntur, quæ ad ſtrenuè hoc munus præſtandum vtiliſsima ſunt. XXXV. *Media Societatis ad eundem finē.* Omiſsis autem aliis quæ magis ſunt extrinſeca, & peruia, duo ſunt valde notanda, quæ ad ipſum modum & actualem vſum pertinent. Vnum eſt in regula 9. ſcilicet, *Vt ea populo proponant, quæ ad captum & vtilitatem audientium erunt accommodata, iiſque inſiſtant, quæ ad Chriſtianam inſtitutionem, atque ad extirpanda vitia, & virtutes inſerendas valent, & à rerum ſubtilium curioſa tractatione ſe abſtineant.* *Medium vnum pro vſu concionandi.* Quæ verba ferè ſumpta ſunt ex 8. part. Conſtitutio. cap. 8. §. 3. ſuntque veluti commentarius quidam verborum Pontificis. Proſequiturque hoc documentum Nazianz. in Apologet. numer. 64. editionis anni 1609. *Res* ait, *minimè vulgaris, paruique ſpiritus eſſe videtur, verbi, perinde ac tritici menſuram opportunè cuique dare, & dogmatum noſtrorum veritatem cum iudicio diſpenſare.* Et eloquentiſsimè D. Gregor. l. 17. cap. 14. vbi inter alia, de Apoſtolis ait, *Curauerunt ſummopere rudibus populis plana & captabilia, non ſumma atque ardua prædicare.* Quod etiam cum multis aliis egregiis documentis tradunt optimè Concilium Senonen. in Decretis morum cap. 36. & Treuerenſe II. cap. 3. & ſatis ſignificatur in Concilio Tridentino ſuprà.

Aliud continetur in regula 12. quæ eſt prudentia in correctionibus adhibenda : quanquam enim reprehendere vitia neceſſarium ſit, quod ſub illis verbis Pontificis *hortandi*, & *admonendi*, comprehendi interpretamur, & docet optimè Chryſoſtomus homil. 70. ad Populum: nihilominus, vt vtiliter fiat, maxima prudentia, & moderatio neceſſaria eſt, præſertim illa vt fiat generatim, vnde Hieron. ad Nepot. in fine, *Neminem ſpeciatim ſermo meus pulſauit, generaliter de vitiis diſputatio eſt, qui mihi iraſci voluerit, ipſe quod talis ſit confitebitur.* XXXVI. *Medium alterum.* Et declarauit optimè S. Bonauentura in Apologet. quæ. 2. vbi concludit, *Correctioni, & ædificationi tantum debet intendere doctor fidelis, non confuſioni, vel infamationi alicuius præſentis, vel abſentis.* Et infra, *Quem confundendo exaſperas, hunc tardius ædificas, & rancoris aculeo vulneras.* Quod cùm hoc in vniuerſum verum ſit, maximè verò circa paſtores Eccleſiæ, ſacerdotes, & primarios viros, vt adnotauit S. P. N. Ignatius in lib. Exercitiorum, in fine, quadam

quadam reg.10. Et ob eam rem ſpecialiter admonentur in ſua illa reg. concionatores Societatis, vt ab his reprehenſionibus prorſus abſtineant, quin etiam in Clem.1.§.1. de Priuileg. religioſis omnibus in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictius præcipitur, *ne in ſermonibus ſuis Eccleſiarum prælatis detrahant.* In Concilio autem Later. ſub Leone X. vniuerſis prædicatoribus dicitur, *Ex diuinæ vocis præcepto Euangelium omni creaturæ cum virtutum commendatione, & vitiorum deteſtatione enucleent, & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à Redemptore noſtro tantopere commendatam vbique foueutes, non ſcindant veſtem inconſutilem Chriſti, ſed ab Epiſcoporum, & Prælatorum, ac aliorum ſuperiorum, eorumque ſtatus ſcandaloſa detractione, quos coram vulgo, & laicis non modo incaute, ſed etiam intemperate reprehendunt, & mordent, & ab eis malè geſtorum expreſſis quandoque nominibus aperta, & manifeſtâ redargutione abſtineant.* Et deinde innouat citatam conſtitutionem Clementis V.

XXXVII. *Quam cadat in obligationem Societatis concionari*

Vltimò ex dictis intelligitur, quid in hoc munere non ſolùm licere, ſed etiam cadere ſub obligationem poſsit. Duplex enim hic diſtingui poteſt obligatio, ſcilicet de exercitio actus, & de modo, & quaſi ſpecificatione eius. Præceptum etiam hic accipi poteſt vel rigoroſe & propriè, vel latè vt comprehendit regulam religioſam. Hoc poſteriori modo tenetur ex vi ſuæ regulæ Societas hoc munus frequenter, & aſsiduè exercere, vt habetur 7.p. Cõſtit.c.4 §.6. Hæc autem obligatio ad inferiores non deſcendit, niſi cùm ſuperior illud munus iniunxerit, vt ibidem in Declaratione dicitur. Notauitque Bern. ſerm. 58. in Cant. dicens neminem niſi vocatum tanquam Aaron concionari debere. quod eleganter repetit ſerm.64. Ad ſuperiorem ergo pertinet ex vi regulæ procurare, vt hoc munus exerceatur quantum prudentia dictauerit: inferiorum autem erit, ad illud eſſe paratos, & diſpoſitos, tam ex parte voluntatis, quàm ex parte facultatis, quantum in ipſis fuerit, iuxta ea quæ in 4.p. Conſtit. c.8. §.3. ſtatuuntur. Hæc autem obligatio reſpectu inferiorum non eſt ſub culpa, donec talis actus in virtute obedientiæ imperetur, *regulariter ac per ſe loquendo*; ſicut de obligatione regulæ, & ſimplicium ordinationum obedientiæ, in ſuperioribus dictum eſt. Dico autem *regulariter*, vt excludam extraordinarium caſum, in quo poſsit charitas ipſa per ſe obligare, præſertim inter hæreticos, vel alios infideles, aut vbi grauis aliqua ignorantia totius populi, cũ morali periculo ſalutis plurimorum interueniret, quæ prædicatione veritatis poſſet expelli. Dixi etiam *per ſe*, vt excludam malitiam ſcandali, vel aliam ſimilem, quæ per accidens poteſt interuenire: hæc verò communia ſunt aliis muneribus, ſeu actionibus obediẽtiæ. In ſuperiore autem grauior per ſe eſt hæc obligatio, non vt per ſe hoc munus exerceat, nam potius ipſe facilius excuſari poteſt, ſed vt exerceri curet in loco, aut locis ad ipſum pertinẽtibus. Quãquam enim per ſe loquendo, non excedat directionem regulæ, ſi ſolam poſitiuam legem, vt ſic dicam, inſpiciamus: tamen quatenus ex natura rei tenetur ratione officij, ad prouidendum communi bono Societatis quoad partem ſibi ſubiectam, & procurãdum vt in ea inſtitutum ſeruetur, poteſt hæc obligatio eſſe maior, & in conſcientia; rarò autem erit grauis eius tranſgreſsio, niſi pertineat ad nimiã quandam, & ſcandaloſam negligentiam, vel quaſi contemptum, quia extra huiuſmodi caſum, nec manifeſta obligatio, nec materia grauis cernitur.

XXXVIII. *De obligatione debito modo concionandi.*

De altera verò obligatione, quæ pertinet ad modum actus, dicendum eſt, aliquem modum cadere ſub obligatione regulæ, vt conſtat ex conſtitutionibus, & regulis Societatis ſuprà adductis, in quibus multa continentur, quæ ad perfectionem pertinent, quæ ex ſola rei natura non ſunt ſimpliciter neceſſaria, vt actio honeſte fiat, ſunt tamen opportuna vt melius fiat, & ideo ſub obligatione regulæ religioſę poſita ſunt. Aliqua verò ſunt rigoroſe pręcepta iure poſitiuo; illa verò magis pertinẽt ad modum negatiuum, quàm affirmatiuum, vt non concionari ſine legitima facultate modo præſcripto in Concilio Tridentino, vel abſtinere ab indiſcretis detractionibus, aut reprehenſionibus ſuperiorum, iuxta Clementinam citatam, quæ magna ex parte nituntur ipſa ratione naturali, quamuis ratione prohibitionis Eccleſiæ poſſet in aliquo caſu eſſe peccatum mortale, quod ex ſe non eſſet. Et huc etiã pertinet quod in eadem Clement. cauetur, ne concionatores religioſi retrahant laicos ab Eccleſiarũ ſuarum frequentia, vel acceſſu & ne indulgentius pronuncient indiſcretas, id eſt, falſas, aut incertas, vt ibi gloſſa expoſuit, ex Clement.2. de pœnit.& remiſſ. Denique aliquis modus poteſt eſſe præceptus iure ipſo diuino, & naturali, vt eſt omnis ille, qui intrinſece neceſſarius eſt ad honeſtatem actus, vt eſt recta intentione prædicare, veram, & non falſam doctrinam proponere, vtilia dicere, & vana nõ miſcere, & ſimilia, quæ rectè explicat Caietanus in ſumma verb. *Prædicator*. quæ communia ſunt omnibus prædicatoribus, neque in noſtris habet aliquid ſpeciale, niſi quòd fortaſſe ratione ſpecialis ſtatus, atque etiam ratione maioris ſcandali moraliter eſt in eis maior hæc obligatio.

CAPVT II.

Quid poſſint, & debeant religioſi Societatis præſtare in ſacramenti Pœnitentiæ adminiſtratione.

ALiud præcipuum miniſterium competens Societati ex vi ſui inſtituti ad ſalutem proximorum, eſt ſacramentorum adminiſtratio, vt dicitur 7.p. Conſtit.c.4.§.5. præſertim verò confeſsionibus audiendis, & Euchariſtiam adminiſtrando id conſequuntur, vt ibidem ſubiungitur: & ideo de his duobus prius dicemus, poſtea verò aliquid de reliquis attingemus. Supponimus autem nullius ſacramenti adminiſtrationem potuiſſe licitè à noſtris ſacerdotibus vſurpari, ſine priuilegio, aut facultate Sedis Apoſtolicæ, aut ſingulorum Epiſcoporum, in ſuis diœceſibus. Decuit tamen, & maximè expediẽs fuit, vt huiuſmodi facultas ab ipſa Sede Apoſtolica immediate in religionem emanaret, quamuis cum ea ſubordinatione ad cæteros prælatos, quam recta ratio, & ſacri canones poſtulãt: & ideo ſicut in præcedẽti ſectione fecimus, ita hic proponemus in primis Pontificiam facultatem, & eam, explicando omnia, quæ ad hæc miniſteria pertinent, ſimul declarabimus.

Igitur Paulus III. in prædicta Bulla 3. alias 1. de facultatibus, poſt illam de munere prædicandi, de confeſsionibus audiendis ſubdit, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quorumcumque vtriuſque ſexus Chriſti fidelium, ad vos vndecunque accedentium confeſſiones audiendi, & confeſſionibus diligenter auditis, ipſos, & eorum ſingulos ab omnibus, & ſingulis eorum peccatis, criminibus, exceſſibus, & delictis, quantumcumque grauibus, & enormibus, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, & à quibuſuis ex ipſis caſibus reſultantibus ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis (exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini ſolita eſt legi) abſoluendi, ac eis pro commiſſis pœnitentiam ſalutarem iniungendo.* Et inferiùs, clariuſque in Bulla 5. anni 1549. declarat quemlibet fidelem cuilibet ſacerdoti Societatis confiteri poſſe, nulla expectata ſui Rectoris parochialis facultate, qui etiam non teneantur I. *Pauli 3. priuilegium circa pœnitẽtiæ adminiſtrationem.*

pecca-

peccata, de quibus abſoluti fuerint, iterum confiteri. *Id nunc intelligitur praua approbatione.* Circa quam conceſsionem aduertendum eſt, antiquiorem eſſe decreto Concilij Tridentini ſeſsion. 23. c. 15. de Reformat. ſtatuentis, vt confeſſarij omnes, etiam regulares, ab Epiſcopis debeant approbari; & ideo facultas illa vi ſua, & ſecluſo hoc poſteriori iure, communis erat omnibus Societatis presbyteris, prout Bulla indiſtinctè concedit. Nunc autem certum eſt, neceſſariam eſſe Epiſcopi approbationem, vt in proprio loco diſp. 28. de pœnit. ſect. 4. latius, & generalius declarauimus, non quoad hoc eadem ratio eſt de religioſis omnibus.

Quomodo ſingulis communicetur dictum priuilegium?

II. Quæri autem poteſt, an ſacerdos Societatis eo ipſo quòd ab Epiſcopo approbatus eſt, habeat hanc facultatem, & conſequenter totam iuriſdictionem fori pœnitentiæ, quæ per illam datur independenter à prælatis ſuis, ita vt licèt ab eis prohibeatur confeſsiones audire quamuis male faciat contra votum obedientiæ eas audiendo, confeſsiones nihilominus validę ſint, nullumque defectum intrinſecum in ſuo genere habeant. *Ratio dubii.* Ratio autem dubitãdi eſt, quia in priori facultate prædicandi expreſſe dixit Pontifex, *Qui ad hoc idoneus repertus, & per veſtræ Societatis Præpoſitum deputatus fuerit*; hic autem nullam huiuſmodi limitationem poſuit, ſed abſolutè dixit, *Illis ex vobis, qui presbyteri fuerint*: ergo hac verborum differentia iudicat non eſſe in hac poſteriori facultate dictam conceſsionem neceſſariam. Præſertim cùm inter eas poſsit ratio diuerſitatis aſsignari: nam munus prædicandi grauius eſt, & magis publicum & ſimpliciter loquendo plura dona requirit, ideoque potuit facultas concedi à ſuperioribus magis dependens. *Confirm.* Et confirmatur, quia alias poſſet Prælatus Societatis non concedere hanc facultatem integram ſuis ſubditis, vnde quodãmodo poſſet reſeruare caſus reſpectu etiam ſecularium, concedendo hanc facultatem ad abſoluendum à quibuſdam peccatis, & nõ ab aliis; vel ex parte perſonarum exponere ad audiendas confeſsiones taliũ perſonarum, & non aliarum. Nam, ſi hæc facultas non conceditur niſi mediante ſuperiore, cum ipſa in ſe indiuiſibilis non ſit, poterit tantum ex parte concedi ad arbitrium ſuperioris, quod videtur abſurdum, & præter communem vſum, atque ita hãc partem tuetur Enriq. lib. 7. de indul. c. 28. n. 2. vbi citat Emmanuelem Roderic.

III. *Reſoluitur dari medio ſuperiore.* Nihilominus dicendum eſt facultatem hanc intelligendam eſſe cum dependentia ſubditorum à ſuis Prælatis, non ſolùm quoad hoc vt propter ſubordinationem obedientiæ non liceat vti hoc munere contra ſuperioris voluntatem, ſed etiam quia ſubſtantialis facultas, vt ſic dicam, audiendi confeſsiones, & iuriſdictio neceſſaria per ſuperiorem conferenda ſit. Ita generaliter declaratum eſt à Gregorio XIII. in Bulla, *Decet Romanum Pontificem*. anni 1575. *Neque aliter dictæ perſonæ Societatis prædictis priuilegiis, facultatibus, & aliis præmiſſis, aut aliquo eorum, niſi per Generalem Præpoſitum, & de eius beneplacito, aut per alium ſeu alios de eius commiſſione electos, vt præmiſſum eſt, vti, aut gaudere poſſint.* Vnde licet ante hanc conceſsionem dubium eſſe potuerit de mente conceſsionum Pauli III. tamen poſt illam dubitari non poteſt, ſiue dicamus illam conceſsionem Gregorij fuiſſe meram declarationem, ſiue reſtrictionem. Addo verò, mihi probabilius eſſe Pauli III. conceſsionem ita fuiſſe intelligendam, vt deputatio Prælati Societatis ad munus audiendi confeſsiones, fuerit neceſſaria, vt ſacerdotes Societatis poſſent gaudere hoc priuilegio, & facultate Pontificis, ſiue dicamus iuriſdictionem ipſam immediate concedi per prælatum Societatis, ſiue deſignationem eius eſſe veluti conditionem neceſſariam, vt Põtifex illam tribuere cenſeatur: nam ad rem ipſam, & effectum facultatis parum hæc differentia refert. Hoc autem ita eſſe colligo primò ex contextu. Nam prius dicitur, *Quilibet veſtrum, qui ad hoc idoneus repertus, & per veſtræ Societatis Præpoſitum pro tempore exiſtentem deputatus fuerit, in quibuſuis Eccleſiis*, &c. Poſtea verò finita prima facultate, nullo interiecto puncto, ſed continuando eandem clauſulam addit ſecundam dicens, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quorumcumque fidelium*, &c. Ergo ſubintelligendum etiam hic eſt quod præmiſſum fuerat, ad hoc idoneis repertis, & per Præpoſitum deputatis: nam ſub illo fundamento hæc omnia dicuntur: ſolùm hic addita fuit conditio presbyterij, quia in priori facultate non erat neceſſaria, vt ſuprà capite præcedenti notauimus.

Secundò idem patet ratione, quia non eſt veriſimile omnibus presbyteris Societatis concedere Pontificem hanc facultatem, & iuriſdictionem, abſque illa conditione, *Si idonei reperti fuerint*: quia non poſſunt rationabiliter præſumi idonei eo ipſo quòd in Societate ordinantur, nam licet fortaſſe regulariter ita ſit, non tamen certum eſt ſeruari in in omnibus, nec fuiſſet expediens illud tam generaliter præſumere, aut ſupponere. Illa ergo prior conditio ſine dubio intelligitur in hac ſecunda facultate: ergo etiam altera de deputatione per prælatum, nam eodem modo, & contextu proponuntur. Eo vel maximè, quòd eſt valdè neceſſaria, tum ad conuenientem ordinem religioſum, contra quẽ veriſimile non eſt, Pontificem per generalia verba concedere quod in ſpecie nõ eſſet conceſſurus: tum etiam, quia in religione hoc eſt moraliter neceſſarium, vt confeſſor reputetur ſimpliciter idoneus, non tantùm ſcientia, ſed etiam moribus, quod non minus neceſſarium eſt ad debitam adminiſtrationem huius ſacramenti. IV. *Suadetur ratione.*

Dico igitur, tam iure primario Societatis (vt ſic loquar) quàm poſteriori à Gregorio declarato, omnem facultatem, & iuriſdictionem in hoc miniſterio neceſſariam deſcendere à ſummo Pontifice ad quoſcunque ſacerdotes Societatis, quibus communicatur per Generalem Præpoſitum eiuſdem Societatis, vel immediatè, vel mediis Prouincialibus, aut aliis ſuperioribus, quibus vel iure ordinario, vel delegato hæc poteſtas creandi confeſſores conceditur: ordinariè autem mediis Prouincialibus id fit, vt ex regula eorum 20. ſuprà tetigimus. Et ita reſponſum eſt ad rationem dubitandi ex verbis Bullæ deſumptam. Nec refert quòd munus prædicandi, maiorem ſufficientiam requirat, quanquam fortaſſe non omnes id admittent, nam reuera ſe habent vt excedens, & exceſſum quoad varias qualitates, quas in perſonis requirunt, quæ reuera in vtroque miniſterio ſunt magni momenti, & valde neceſſariæ, quod ſatis eſt, quidquid ſit de comparatione. Ad confirmationem concedo in primis poſſe prælatum Societatis auferre à ſubdito omnem facultatem, & iuriſdictionem ad confeſſiones audiendas, id enim planè ſequitur ex dictis, imò hoc eſt, quod præcipue intendimus, & reputamus neceſſarium. V. *Satisfit rationi dubitandi in n. 2.*

An verò poſsit ex parte concedere hanc facultatem & non integrè, in quæſtionem verti poteſt. Nam alicui fortaſſe videbitur illam facultatem prout à Pontifice conceditur; eſſe vnam & indiuiſibilem, & ideo auferri quidem poſſe, aut dari totam, poſita, vel ablata conditione à Pontifice requiſita, non tamen poſſe diuidi, maximè ſi verum eſt, non prælatum Societatis conferre iuriſdictionem, ſed Pontificem ipſo deſignante, vel deputante perſonam: nam tunc vel conditio impletur, & ſic VI. *Poſſitne cõmunicari hoc priuilegium non integrè.*

Reſoluitur affirmatiue. datur integra facultas: vel non impletur, & ſic nihil datur. Sed hoc mihi non probatur, quia licet illa facultas vno verbo detur, vt ſic dicam, multa in ſe continet, quæ diuidi poſſunt, & ita re ipſa multiplex eſt: quid ergo vetat quominus per ſuperiorem applicetur quoad aliquid, & non in totum? Nam in primis probabilius eſt ſuperiorem eſſe qui immediatè dat facultatem, & delegat, ſeu committit iuriſdictionem: quia eſt ordinarius prælatus, & tanquam cauſa ſecunda per ſe ſufficiens in ſuo ordine ad hunc effectum. Deinde, quia licèt ſolùm deſignaret perſonam, illa met conditio poteſt recipere diuiſionem, nam poteſt perſona deputari ad audiendas confeſsiones virorum, & non mulierum, &c. *Tum limitando pœnitentes.* Quapropter non dubito quin poſsit Societatis prælatus partem huius facultatis concedere, & non totam, maximè ex parte pœnitentium, id eſt, ad audiendas confeſsiones virorum tantùm, vel ſcholarium tantum, vel ſolum in tali populo: quia in generali poteſtate, quæ illi conceditur, hoc totum continetur, neque nos poſſumus limitationem adhibere, quæ nec ex natura rei ſequitur, neque à Pontifice ponitur, præſertim cùm ad debitum vſum talis muneris illud poſsit eſſe neceſſariũ. Nec refert quòd poſsit etiam ſuperior aliquando indiſcretè vti tali poteſtate: nam id eſt per accidens, quomodocunque autem id faciat, factum tenebit. *Tum limitando caſus ſubditorum, non ſecularium.* Atque idem in rigore ſequitur de limitatione eiuſdem facultatis ex parte peccatorum, concedendo illam ad abſoluendum ab aliquibus peccatis, & non ab aliis, quod reſpectu pœnitentium ſibi ſubditorum clarum eſt per modum reſeruationis, de qua ſuprà lib. 8. cap. 5. Reſpectu verò pœnitentium non ſubditorum, non habet locum propria reſeruatio, & ideo non cenſeo poſſe fieri prudenter, & licitè talem limitationem, ſeu dimidiationem iuriſdictionis, niſi ſuppoſita aliqua reſeruatione facta à prælato ipſius pœnitentis, & in ordine ad obſeruationem eius, vt paulò pòſt à numer. 18. explicabitur, nam extra hunc caſum imponeretur graue onus pœnitenti, fieretque ipſi iniuria, ideoque talis modus diuiſionis ac limitationis non eſt in vſu.

VII. *Suborta quæſtiuncula practica.* Quæret autem fortaſſe aliquis practicè, an quoties ſuperior prohibet alicui ne confeſsiones audiat, cenſendus ſit omninò priuare illum facultate, & iuriſdictione ad audiendas confeſsiones, vel ſolùm vetare ne illum actum tunc exerceat: nam hæc duo diuerſa ſunt, & poteſt optime vnum ab alio ſeparari. *Eius varia deciſio.* Reſpondeo hoc pendere ex intentione ſuperioris, & ideo ex verbis, vel aliis ſignis, & circumſtantiis colligendam eſſe. Ac proptereà ſuperiores quando intendunt aliquem omninò ab officio remouere, vel ſuſpendere, debent his verbis, vel ſimilibus id ſatis explicare. Et è conuerſo ſubditi in dubio debent abſtinere, & de intentione ſuperioris certiores fieri. Addo præterea quando à principio non datur alicui licentia audiendi confeſsiones, aut datur ad hoc genus perſonarum, & non ad alia, ſignum clarum eſt prohibitionem illam eſſe totalem per denegationẽ facultatis. Quando verò is, cui prius erat facultas ſimpliciter conceſſa prohibetur, ne miniſterium exerceat, conſiderari poteſt, an id fiat in pœnam alicuius delicti, nam tunc videtur imponi per modum ſuſpenſionis, & conſequenter tolli iuriſdictio. Item, an prohibitio fiat intuitu ipſius miniſterij, vt ſic dicam, ne indignè fiat à tali perſona, aut circa talem perſonam, nam tunc etiam eſt ſignum ablationis totius facultatis. Si autem prohibitio fiat per modum ordinariæ obedientiæ ſimplicis, vt talis perſona tunc non in eo munere occupetur, ſed in aliis, tunc non cenſetur auferri iuriſdictio, quia nunquam ſolet cum tanto rigore id prohiberi in ſimili caſu, imò neque cum obligatione in conſcientia ſolet talis prohibitio fieri.

Expenditur priuilegii clauſula, Quoſcumque fideles vndecumque venientes.

Secundò principaliter obſeruanda ſunt illa verba, *Quorumcunque vtriuſque ſexus Chriſti fidelium, ad vos vndecunque accedentium.* Per hæc enim conceditur Societati priuilegium, quod à Pio II. Nicolao III. Sixto IV. & Leone X. mendicantibus iam conceſſum erat, vt conſtat ex Compendio mendicantium, verb. *Abſolutio.* §. 9. & 10. Vnde duplici titulo illo gaudet Societas, ſcilicet per viam communicationis, & per directam & propriam conceſsionem. Vnde conſtat, poſſe confeſſorem Societatis hic reſidentem, & à ſolo prælato huius diœceſis approbatum, audire confeſsiones omnium qui huc ad ipſum venerint, etiam ex aliis Epiſcopatibus, etiamſi ab Epiſcopis eorum, nec licentiam, nec approbationem talis confeſſor habeat, quia hoc expreſſe hic conceditur. Quæ conceſsio moraliter nullius eſſet vtilitatis, ſi diſtantium Epiſcoporum approbatio expectanda fuiſſet. Neque hoc reuocatum, aut limitatum eſt per decretum Concilij Tridentini poſtulantis Epiſcoporum approbationem: nam huic decreto fit ſatis per hoc quod religioſus approbatus eſt ab Epiſcopo, in quo habet religioſum domicilium, vt diſp. de pœnit. 18. ſect. 6. numer. 14. latius declaraui. VIII.

IX. *Dubia tria circa clauſulam.* Dubitari autem hic poteſt, an noſtri ſacerdotes, quibus hæc facultas generaliter, & ſine limitatione communicata eſt, reſpectu omnium pœnitentium qui non ſunt de Societate, poſsint virtute dictorum verborum abſoluere omnes regulares aliarum religionum, qui ad ipſos veniunt. Sed hoc pendet ex priuilegiis aliarum religionum, ſi tamen per ipſa non impediantur, & eximantur (vt ſic dicam) ab hoc priuilegio, ex vi illius poſſent à noſtris confeſſariis abſolui. Quia tamen & ius aliorum ſæpè erit incertum noſtris confeſſoribus, & quia odioſum eſſe poteſt alios religioſos in confeſsione audire ſine facultate ſuorum ſuperiorum, ideo facultas hæc non communicatur in Societate confeſſoribus eius reſpectu regularium, qui licentiam non habuerint extra ſuum ordinem confitendi, vt notatur in Cõpendio priuilegiorum Societatis, verb. *Abſolutio.* §. 1. Dubitari verò poteſt circa hæc verba, an noſtri confeſſores poſsint vti hac facultate tantum in ſuis Eccleſiis, ac domibus, vel vbicunque adfuerint? Olim enim de aliis priuilegiis mẽdicantium hoc dubitatum eſt. Sed nullam hic video eſſe rationem dubitãdi: quia priuilegium hoc nullum habet verbum, quo reſtringat hanc facultatem ad locum, vel habitationem Societatis, ſed ad perſonas illam refert, dum ait, *Ad vos vndecunque venientes.* Vbicunque ergo fuerit Societatis confeſſor, ſecum, vt ita dicam, defert facultatem, & illa vti poteſt, dummodo conditio aliàs requiſita de Epiſcopi approbatione obſeruetur. Vnde expeditur etiam dubitatio alia, an ſcilicet poſsit religioſus Societatis hic habitans, & hic approbatus circumiens alia loca aliarũ diœceſum, confeſsiones ibi audire hominũ illarũ diœceſum, quã in materia de Pœnitẽtia latius tractaui; & reſolutio eſt, iure communi, & per hæc ſola generalia priuilegia non poſſe: quia non ſine cauſa hic exprimitur, vt poſsint audire ad ſe vndecunque accedentes; & non è conuerſo: & quia in Clem. *Dudum.* de ſepultur. ſtatuitur, vt religioſi, qui ad audiendas confeſsiones deputandi ſunt, Prælatis diœceſum priùs præſententur. Nihilominus tamen ex ſpeciali priuilegio Gregorij XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam.* anni 1575. conceditur noſtris approbatis in vno Epiſcopatu, vt dum per alios iter agunt, poſsint

poſsint confeſsiones audire, cum limitationibus præcedenti c.n.5. explicatis circa facultatem concionandi.

Expenditur clauſula, A quibuſcumque culpis etiam Apoſtol. Sedi reſeruatis.

X. Tertiò notanda ſunt illa verba. *Ab omnibus, & ſingulis eorum peccatis*, vſque ad illud, *etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis.* Circa quæ grauis difficultas occurrit, an ex vi huius priuilegij poſsint noſtri ſacerdotes abſoluere à peccatis reſeruatis Epiſcopis. Supponimus autem primò ex materia de Pœnitentia diſp. 30. ſect. 1. numer. 2. poſſe ſummum Pontificem, non obſtante quacunque reſeruatione Epiſcoporum concedere aliis iuriſdictionem ad abſoluendum à talibus peccatis independenter à conſenſu Epiſcoporum: quia eſt ſuperior & abſolutus, & ordinarius paſtor ſingulorum, ita vt immediatè poſsit circa omnes iuriſdictionem exercere, vel eam ſibi reſeruare, vel cui voluerit committere. Secundò ſuppono, per commune ius, non poſſe religioſos, etiam mendicantes, abſoluere à caſibus reſeruatis Epiſcoporum, vt in materia de Pœnitentia dixi diſp. 3. ſect. 3. nu. 12. cum gloſſa, & communi ſententia in Clement. *Dudum.* de ſepultur. quàm ſuprà tra. 8. li. 3. probaui, tractando de priuilegiis religioſorum in communi.

An procedat clauſula de reſeruatis ab Epiſc.

XI. Et quamuis moderni aliqui oppoſitum docere voluerint, tamen nituntur falſa intelligentia Clementinæ *Dudum.* ſupponunt enim quatuor, vel quinque caſus eſſe iure communi reſeruatos Epiſcopis: vnde cùm Clemens V. declarat, ſe nòn intendere maiorem facultatem concedere religioſis, quã Parochis ſit iure conceſſa; hoc ius tale eſſe interpretantur, vt Parochi poſsint ab omnibus peccatis abſoluere, exceptis tantùm illis quatuor, vel quinque caſibus, & ita concludunt Pontificem totam hanc facultatem dediſſe religioſis, ideoque ex vi iuris communis non poſſe quidem abſoluere ab illis quinque caſibus, iure communi Epiſcopis reſeruatis, poſſe tamen abſoluere ab omnibus aliis, quos Epiſcopi reſeruauerint: quia Pontifex ſolùm excepit reſeruationem à iure, & Epiſcopi non poſſunt reſtringere facultatem, à Pontifice conceſſam.

XII. Hic verò diſcurſus & falſo fundamento nititur, & nõ benè colligit. Primum patet, quia reuera nulli ſunt caſus iure communi reſeruati Epiſcopis, vt in tom. 4. 3. part. diſp. 29. ſect. 3. numer. 6. oſtendi; ergò non poteſt illa reſeruatio iuris ſumi pro menſura huius priuilegij. Verum ergo ius, de quo ibi Clemens loquitur, eſt, vt parochi habeant poteſtatem abſoluendi ab omnibus peccatis, his exceptis, quos Epiſcopi ſibi reſeruauerint: ſimilem ergo voluit concedere religioſis mendicantibus, & non maiorem. Secundùm probatur: nam eſtò daremus eſſe aliqua peccata iure communi Epiſcopis reſeruata, nihilominus Parochi non habent à iure communi poteſtatem abſoluendi ab omnibus caſibus, illis exceptis, independenter omninò à iuriſdictione Epiſcoporum, ſed cùm ſubordinatione ad reſeruationes alias Epiſcoporum: ergo ex vi illius iuris communis non habent religioſi poteſtatem magis independentem ab Epiſcopis. Patet conſequentia ex illis verbis, *Per huiuſmodi autem conceſſionem nequaquam intendimus perſonis, ſeu fratribus ipſis ad id taliter deputatis poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parochialibus ſacerdotibus eſt à iure conceſſum.* Eſſet autem longè amplior facultas fratrum, quàm parochorum, ſi hæc eſſet ſubordinata reſeruationi Epiſcoporum, & non illa. Igitur licèt concedamus; ſi Epiſcopi limitatè reſeruent aliquem caſum pro parochis, inde non ſequi reſeruare etiam pro religioſis (quod ad ſummum probant argumẽta aduerſariorum) nihilominus quando abſolutè reſeruant, cùm intendant omnes comprehendere, reuera tenet illorum reſeruatio, etiam reſpectu religioſorum, cùm ex prædicto iure communi non recipiãt poteſtatem, niſi ſubordinatam illis, vt declaratum eſt.

His poſitis, difficultas eſt, an ex vi huius ſpecialis priuilegij detur hæc facultas noſtris confeſſariis. Et ratio dubitandi eſt, quia per hanc facultatem non derogatur expreſſe illud ius commune, cum tamen conciliare ſit, quod non ſolet niſi expreſſe reuocari, vt notat Sanches lib. 3. de matr. diſp. 26. numer. 7. Nec ſatis eſt, quòd Pontifex ibi concedat om... caſus ſibi reſeruatos: nam per hoc non ſatis ſignificat ſe concedere caſus reſeruatos Epiſcopis, non quia non poſsit (vt quidam malè dixerunt,) ſed quia iuri ſuo poteſt facile cedere: ius autem aliorum non cenſetur tollere tanta liberalitate, & facilitate, & maximè vbi expreſſe id non declarat. Et confirmatur (quod maximè vrget) nam illuſtriſsimi Cardinales inter alias declarationes ad ſeſſ. 14. cap. 7. Concilij Tridentini, in vna ſic habent, *Regulares per priuilegium, quod Mare magnum vocatur, facultatem non habent abſoluendi pœnitentes in caſibus Epiſcopis reſeruatis.* In alia verò ſic, *mendicantes vigore Maris magni non poſſunt abſoluere à caſibus reſeruatis, neque Ieſuitæ.* In alia verò generalius, *Regulares non poſſunt ex priuilegiis, præſertim ex illo, quod Mare magnum appellant, ſibi conceſſis, abſoluere quenquam in caſibus, quos Epiſcopi ſibi reſeruauerint.* Vbi quamuis addatur illa particula *præſertim*, tamen abſolutè excluduntur omnia priuilegia religioſorum. Quæ declerationes videntur in hoc fundari, quòd illa priuilegia ſi ſint antiquiora Conciliò Trident. in illo derogata ſint per verba illa cap. 7. *Extra quem articulum ſacerdotes cùm nihil poſſint in caſibus reſeruatis, &c.* Si verò ſint recentiora, non cenſentur per verba generalia hanc dare facultatem, ſed ſolùm quando illam exprimunt. Quod fundamentum colligo ex alia declaratione eorundem Cardinalium, quæ ſic habet, *Confeſſores vi priuilegiorum Roſarii non abſoluunt à caſibus reſeruatis Epiſcopo, niſi priuilegia ipſa talem tradant facultatem, vel ſint obtenta, vel confirmata poſt Concilium Tridentinum.*

XIII. *Ratio dubii in n. 10 poſiti.*

V. de Mar. l. 3 decret. Trid. ut c. 22 pag. mihi 411 & 412.

XIV. Nihilominus aſſerò ex vi huius priuilegij conceſſam eſſe confeſſoribus Societatis ad hoc deputatis facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis Epiſcopis, priuilegiumque hoc ſuam vim retinere. Prior pars in hoc fundanda eſt, quòd illa generalia verba cùm extenſione ad caſus reſeruatos ſufficiunt ad comprehendendos caſus reſeruatos Epiſcopis. Et ita intellexit hoc priuilegium Auctor Compendij priuilegiorum Societatis, verb. *Abſolutio.* §. 1. & ſequutus eſt Emmanuel Rodericus q. 61. art. 3. in fine. Sumitur etiam ex Nauarro in ſumma, cap. 27. numer. 263. vbi per ſimilia verba Bullæ conceſſæ confratribus ſanctiſsimæ Trinitatis, ait dari prędictam facultatem; & vehementer impugnat quendam, qui hoc negauerat. Verum eſt magis impugnare fundamentum eius, quod erroneum erat, nimirum, non poſſe Pontificem hanc facultatem dare; ipſe verò ſolùm probat habere poteſtatem, nam illa ſuppoſita, pro certo habet per illa verba dari. Probatur præterea, quia illa verba, *quantumcunque grauibus, & enormibus*, valdè generalia ſunt. Expendo deinde illam particulã *etiam*, quia non eſt limitans, vel diminuens, ſed potiùs augẽs, quia ſi caſus reſeruati Sedi Apoſtolicæ committuntur, multò magis reſeruati quibuſuis aliis inferioribus prælatis. Denique Gregorius XIII. die 10. Maij anni 1583. viuæ vocis oraculo, prout refertur in dicto Compendio Societatis, agnouit hanc facultatem eſſe conceſſam

Reſolutio affirmatiua bipartita.

à Paulo III. Societati per illud priuilegium, & declarauit non fuiſſe intentionem ſuam, illam derogare per declarationem Cardinalium citatam, & eam denuò confirmauit, per quam declarationem poſterior pars reſolutionis comprobata manet.

XV. *Ad rationẽ dubitandi in n. 13.* Vnde ad rationem dubitandi reſpondetur, Pontificem concedendo omnes caſus etiam ſibi reſeruatos, concedere omnes, à quibus ipſe poteſt abſoluere: poteſt autem abſoluere ab omnibus, quos ſibi Epiſcopi reſeruant, & ideo æquè illos committit per illa verba, ac reliquos. Neque in hoc tollit ius aliquod Epiſcoporum, ſed fungitur ſuo, quod habet ad abſoluendum ab illis peccatis, per ſe, vel per delegatos ſuos. Et ita docui diſp. 7. de cenſu. ſect. 5. num. 13. Ad Declarationes Cardinalium quod attinet ad Mare magnum, fortaſſe in illo non conceditur mendicantibus facultas abſoluendi ab omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis. Nam in Compendio mendicantium, verb. *Abſolutio quoad ſeculares*, cùm multa de hoc referantur priuilegia nullum refertur, quod clauſulam illam, & extenſionem habeat: & ideo quoad hoc non eſt ſimilis ratio. At verò quoad aliam particulam, quæ in tertia declaratione additur, quæ generalis eſt de priuilegiis, habet difficultatem illa declaratio; quia ex libro Monumenta ordinis, conceſſ. 287. 392. & 439. varia referuntur priuilegia, in quibus expreſſe conceditur mendicantibus, vt poſſint abſoluere ab omnibus caſibus vel ſub hac forma generali, *Quantumuis enormibus, dummodo tales non ſint, propter quos Sedes Apoſtolica meritò ſit conſulenda.* Quæ exceptio firmat regulam quoad omnes alios. Vel etiam ſub forma ſpeciali, *Etiam reſeruatis Ordinario.* vt referunt moderni auctores. Veruntamen, vt ipſi etiam fatentur, hæc priuilegia non ſunt certa, ſed dubia, vel quia non fuerunt vſu recepta, vel quia non ſatis expreſſis verbis conceduntur, maximè pro ſecularibus: & ideo fortaſſe Congregatio Cardinalium, in caſu dubio decreuit potius eſſe fauẽdum iuri communi, & Concilio Tridentino. Accedit, quòd, vt in dicto Compendio Societatis refertur, in declaratione illa interceſſit auctoritas Gregorij XIII. qui non ſolùm declarando, ſed etiam faciendo, potuit decernere vt illa priuilegia minus certa, quoad hanc facultatem non admitterentur. Quod verò dicebatur de derogatione talium facultatum per Concilium Tridentinum, mihi probabile non eſt: quia in Concilio nihil agitur de priuilegiis, vel de derogatione eorum, ſed declaratur ius diuinum, & commune tam quoad poteſtatem reſeruandi, quàm quoad effectum qui ſequitur, poſita reſeruatione. Falſum etiam eſt, hanc facultatem non dari per verba generalia, quando illa talia ſunt, vt caſus etiam Pontifici reſeruatos comprehendat. Quod præter dicta patet ex alia declaratione eiuſdem Congregationis Cardinalium, dicentium, per Bullam Iubilæi indicti à Summo Pontifice *cum facultate abſoluendi à quibuſcunque enormibus peccatis reſeruatis Apoſtolicæ Sedi, etiam in Bulla Cœnæ Domini*, poſſe fideles abſolui à peccatis Epiſcopo reſeruatis. Nec videtur referre quòd in hac declaratione, forma conceſſionis eſt cum extenſione ad caſus contentos in Bulla Cœnæ Domini, in noſtro verò indulto eſt cum exceptione: quia non minus hæc exceptio firmat regulam ad omnes alios caſus ibi non contentos, cuicunque reſeruati ſint, quàm ampliet dicta extenſio. Alia ergo vltima declaratio citata videtur poſtulare ad hanc facultatem, quando non datur per verba ſpecialia, quod indultum ſit conceſſum, vel confirmatum poſt Concilium Tridentinum: quia antiquiora reputat dubia, & non admittenda, vel certè derogata non per Concilium, ſed per aliam declarationem citatam Gregorij XIII. Hoc autem noſtrum priuilegium, licèt fuerit ante Concilium Tridentinum conceſſum, fuit tamen confirmatum à Iulio III. in Bulla anni 1552. quo anno iam erat facta ſeſſio 14. Concilij Tridentini, nam celebrata eſt die 25. Nouembris anni 1551. ſub eodem Iulio, qui prædictum priuilegium cum aliis confirmauit die 22. Octobris anni 1552. Et alia confirmatio colligi poteſt ex Bulla Pij V. *Dum indefeſſæ.* anni 1571. Ac denique Gregorius XIII. hoc in ſpecie declarauit, & confirmauit, vt diximus in fine numer. 14. video nihilominus reuocatam poſtea à Clemente octauo facultatem mendicantium abſoluendi à caſibus quos reſeruant Epiſcopi, ſed ea reuocatio, nec in Luſitania neque (vt credo) extra temporale dominium Pontificis obtinuit.

Corduba in Additione ad compendium Minorum verbo Abſolutio quoad ſeculares § 19 & Rodericus q 61 a. 3.

Expenditur priuilegii exceptio de caſibus Bullæ Cœnæ.

Quartò circa exceptionem illam, *Exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini ſolita eſt legi*, aduertendum eſt limitationem hanc quoad aliquos caſus, vel perſonas per alia indulta ſublatam eſſe. Et in primis in terris infidelium, & partibus remotiſſimis, à quibus non poteſt adiri Sedes Apoſtolica, poteſt Generalis Præpoſitus concedere noſtris facultatem abſoluendi, *etiam à caſibus in Bulla Cœnæ Domini reſeruatis*, vt conceſſit idem Paulus III. in Bulla, *Licet debitum*, anni 1549. & confirmauit Iulius III. & auxit Gregorius XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*, anni 1575. Circa quam extenſionem vulgaris dubitatio locum habet, an ſub illa comprehendatur etiam crimen hæreſis, nam ſub aliis conceſſionibus generalibus certum eſt non comprehendi, vt diſput. 21. de fide ſection. 4. numer. 21. diximus, & docent communiter moderni Doctores, & declarauit Pius V. ſpeciali motu proprio, quem refert Rojas lib. de Priuilegiis Inquiſitorum numer. 416. & lib. de Hæreſi, 1. part. aſſert. 39. Cuius declarationis fundamentum eſt, quia caſus ſpecialis non venit ſub conceſſione adeò generali, iuxta regulam 81. iuris in 6. Videri autem poteſt hæc ratio in præſenti ceſſare, quia ratio, ob quam hæc conceſſio facta eſt, ſcilicet quia non poteſt Apoſtolica Sedes adiri, etiam in peccato hæreſis locum habet, & ideo reſpectu earum regionum peccatum hæreſis non poteſt conſiderari vt ſpeciale, ſed vt induens eandem rationem. Sic enim multa propter diſtantiam conceduntur, quæ aliàs negantur, vt dixit gloſſa in c. *cum ex literis.* de in integrum reſtitut. & Panorm. in c. *in noſtra.* de ſepultur. & ex Bullis eorundem Põtificum colligi poteſt, in quibus multa pro illis remotis regionibus conceduntur noſtris operariis quæ pro aliis locis minimè permittuntur. Quæ rationes ſuadent hanc partem valde probabiliter, maximè pro his locis, vbi neque officium inquiſitorum exercetur, nec ferè ſunt Epiſcopi, aut ſuum munus liberè adminiſtrare non permittuntur: ad omnem tamen dubitationem tollẽdam, hoc in ſpecie conceſſit Iulius III. viuæ vocis oraculo, vt refertur in Compendio priuilegiorum ſtatim citando & habetur in Bulla eiuſdem Iulij anni 1552. *Dilecte fili.* ibi, *& quoſcunque à caſibus hæreſis, & aliis contra fidem, & conſequentibus cenſuris quibuſcunque*, &c. conceditur autem talis facultas ſoli *Præpoſito & profeſſis idoneis per illam deputatis*: nõ arctatur autem ad regiones remotiſſimas, ſed ſimpliciter conceditur *ad quoſcunque à caſibus hæreſis, & aliis contra fidem abſoluendos.* Et hoc modo fuit hoc priuilegium confirmatum à Gregorio XIII. die 18. Martij anni 1584. viuæ vocis oraculo pro reliquis orbis partibus, Hiſpania excepta, vt in Compendio refertur, verb. *Abſolutio.* §. 3.

XVI.

Exceptio caſuum Cœnæ non procedit in locis remotiſſimis infidelium.

Idque probabiliter etiam quoad hæreſim.

Ita in ſpecie conceſſit Iul. III.

XVII. Vbi adnotatur, ſolùm communicari Prouincialibus

libus extra Hiſpaniam, cum poteſtate ſubdelegandi hanc facultatem in caſibus particularibus, quando re attentè conſiderata iudicauerint expedire. Quod pertinet ad moderatum vſum illius indulti, ratione cuius non poterunt Prouinciales hanc facultatem generaliter alicui concedere, niſi habuerint à Generali ampliorem facultatem, quam ipſe poterit concedere extra Hiſpaniam, vbi iudicauerit expedire. Veruntamen limitatio illa addita ibi eſt, quoad hoc ſpeciale priuilegium & quoad omnia loca, at in remotiſsimis regionibus, & vtendo priuilegio Pauli III. cum probabili extenſione ſuprà dicta, videri poteſt maior facultas admittenda. Quia verò Paulus III. etiam pro terris infidelium non concedit caſus contentos in Bulla Cœnæ, niſi quando Præpoſitus Generalis eam facultatem conceſſerit eis, quos illuc mittit, ideo ſemper facultas hæc pendet ex ſpeciali illius conceſsione. Nam in Compendio priuilegiorum nullam inuenio factam eſſe mẽtionem illius ſecundæ conceſsionis, & extenſionis factæ à Paulo III. nec vniuerſalem clauſulam, per quam Præpoſitus Generalis illam communicet confeſſoribus, aut Prouincialibus. Semper ergo neceſſaria eſt communicatio ſpecialis & ab homine, vt ſic dicam, ad abſoluendum à quibuſcunque caſibus Cœnæ etiam in terris infidelium, & remotis, obſeruando clauſulam in præfatione illius Compendij poſitam, nimirum, omnem facultatem in Compendio omiſſam, eo ipſo non eſſe conceſſam, donec à Præpoſito impetretur, niſi (vt ibi additur) periculum in mora eſſet, nam tunc cenſetur Prouincialibus, & Viſitatoribus communicata ſolùm pro caſu occurrente, ac neceſſario, cum aliis limitationibus, quæ ibi adiunguntur.

A quo ſuperiore hæc conceſſio ſit communicanda.

XVIII. Præter has extenſiones eſt alia Gregorij XIII. facta viuæ vocis oraculo die 18. Martij, anni 1584. his verbis, *Poſſunt confeſſarij Societatis abſoluere eos, qui bona naufragantium rapuerunt, iniuncta eis reſtitutione vbi, & quomodo ea fieri poterit.* Qui caſus reſeruatus eſt in quarta clauſula Bullæ Cœnæ, in cuius fine reuocantur omnia priuilegia ad abſoluendum ab huiuſmodi caſu. Sed quoad hoc eſt notandum aliud priuilegium ab eodem Gregorio eadem die conceſſum, *vt nullæ Societatis facultates cenſeantur reuocatæ per Bullam Cœnæ Domini*, vt in eodem Compendio refertur, verb. *Bulla Cœnæ*. §. 2. Præterea conceſſa eſt Societati alia ſpecialis facultas, abſoluendi à peccato commiſſo in legendo libros prohibitos, de quo peccato in tom. de fide diſp. 20. ſect. 2. à num. 18. dictum eſt. Quam facultatem etiam conceſsit Gregorius XIII. cum eadem limitatione, *extra Hiſpaniam*, & pro aliis etiam locis cum magna moderatione communicatur à Præpoſito Generali, vt in prædicto Compendio videre licet, verb. *Abſolutio*. §. 4. Pertinet autem hæc facultas ad caſus contentos in prima clauſula Bullæ.

Nullibi etiã procedit exceptio de bonis naufragantium.

Nec item procedit quoad libros hæreticorũ.

XIX. Vltra hæc, ex parte perſonarum abſolutione indigentium, data eſt noſtris confeſſoribus facultas abſoluendi eos, qui mittuntur ad triremes, à quibuſcunque caſibus non ſolùm ſine vlla exceptione, ſed etiam cum hac additione, *ſicut in articulo mortis*; quæ indicat ampliſsimam facultatem; & ideo non communicatur ipſo facto, omnibus deputatis, & approbatis confeſſoribus, ſed ſuperioribus, & quibus ipſi ſpecialiter eam commiſerint: quod ſpectat ad moderatum vſum Societatis, nam facultas abſolutè conceſſa eſt à Pio IV. viuæ vocis oraculo, vt refertur in dicto Compendio, §. 5. Tandem aduertendum eſt, hæc omnia intelligi reſpectu ſecularium, ſeu externorum, qui de Societate non ſunt, nam pro abſolutione perſonarum Societatis multo plures facultates quoad hanc partem ſunt conceſſæ Prælatis Societatis, vt infra ſuo loco lib. 10. c. 5. dicemus. De familiaribus etiam pauca addemus infra c. 4.

Nec denique procedit de ſecularibus qui mittuntur ad triremes.

Expenditur alia clauſula tripartita, de abſolutione à ſententiis, cenſuris & pœnis.

Quintò obſeruanda ſunt illa verba, *Et à quibuſuis ex ipſis caſibus reſultantibus ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis abſoluendi.* Addita enim ſunt ad explicandũ, non ſolum concedi directam facultatem abſoluendi à culpa, ſed etiam à cenſura, quantumuis reſeruata, cum eadem tamẽ exceptione Bullæ Cœnæ. Quãuis enim culpa tolli non poſsit niſi ablata cenſura, & ideo conceſſa facultate ad abſoluendum à culpis reſeruatis, cenſeatur conceſſa facultas ad abſoluẽdum à cenſuris; nam qui dat facultatem ad aliquid, dat conſequenter ad omnia, quæ ad illud neceſſaria ſunt, vt conſtat ex toto titulo de officio delegati: nihilominus, ne putaretur facultas reſtricta ad caſus non habentes cenſuram annexam, vel quia poſſet cenſura tolli ſolùm ad hunc effectum, vt poſſit obtineri abſolutio à culpa, qua obtenta ſtatim rediret cenſura; ideo expreſſe declarata eſt extenſio illius facultatis ad abſolutionem cenſurarum: quo fit vt per hanc facultatẽ directè ac ſimpliciter poſſint remitti cenſuræ, ita vt neceſſarium non ſit amplius coram iudice comparere, quoad forum conſcientiæ, vt ſtatim dicemus. XX.

Hæc clauſula non fruſtra additur præcedenti de abſolutione à culpis.

De prima particula clauſulæ à ſententiis.

Sunt autem in illa cauſula tres particulæ notandæ, *ſententiis, cenſuris, & pœnis.* Et circa primam quæri poteſt, an intelligenda ſit de ſolis ſententiis à iure, de quibus nulla dubitatio eſt, an etiam ab homine? Videtur enim ita affirmari, quia vox illa indefinite ponitur; non eſt ergo cur à nobis reſtringatur. In contrarium verò eſt, quia ſi ſententiæ ab homine ibi comprehenderentur, id eſſet verum tam de ſpecialibus, quam de generalibus: quia reſpectu vtrarumque verbum illud eſt indifferens; conſequens autem eſt contra communem vſum, & ſententiam. Item obſtat proprietas illius vocis, *reſultantes*, quia huiuſmodi ſententiæ non propriè dicuntur reſultare ex delicto, niſi quando delictum habet ſententiam annexam ex vi iuris: nam quando per hominem ferenda eſt ſententia, non reſultat propriè ex delicto. Nihilominus certum eſt ſub hac clauſula comprehendi cenſuras latas per ſententiam generalem ab homine, quod ſupponitur in ſcholio addito ad hanc facultatem in noſtro Cõpendio, vbi conceſſa hac facultate omnibus confeſſoribus, additur, *Præterquam reſpectu excommunicatorum generaliter ab homine, quos ſuperiores tantum, & ij, qui ab eis ſpecialem licentiam habuerint, poterunt abſoluere.* Hæc enim exceptio ſupponit facultatem extendi ad has ſententias, aliàs nec ſuperiores, nec deputati ab illis poſſunt illa vti in eo caſu: facultas ergo data eſt: quamuis propter vitandam offenſionem, Præpoſitus Generalis ſolùm cum ea limitatione illam communicet, quod vt numer. 6. diximus, iuxta priuilegia facere poteſt. Ratio verò eſt ſupra tacta, quia ſententia generalis ab homine eſt propriiſsima ſententia, & nihil habet ſpeciale, ob quod in generali clauſula non includatur, & illa etiam propriè dicitur reſultare, quoad ſuum effectum ex delicto contra illam commiſſo, nam in hoc conuenit cum ſententia à iure, quod ſupponitur lata ante delictum commiſſum, & ideo ex illo ſtatim reſultat effectus. Obiter etiam aduerto, Euge- XXI.

An hæc particula comprehendat ſententias ab homine generaliter.

Eugenium IV. conceſsiſſe monachis S. Benedicti ſimilem facultatem abſoluendi ab omnibus cenſuris à iure vel ab homine generaliter latis, vt refertur in Compendio Mendicantium, verb. *Abſolutio.* §. 5. qua in rigore poſſent noſtri confeſſores vti ſaltem quoad cenſuras non reſeruatas, quia illa non amplius extenditur. Verùm, cùm in noſtro Compendio omiſſa ſit, nobis non eſt communicata, iuxta regulam generalem, in præfatione illius præmiſſam.

XXII. *Idem probabiliter affirmandum de ſententiis ab homine ſpecialiter.*

Idem cum proportione dicendum cenſeo de ſententiis ab homine etiam ſpecialiter latis. Hoc non eſt tam certum; tamen in eodem Compendio ſupponi videtur, dum dicitur, *Excommunicatos autem nominatim ab homine, ne ſuperiores quidem abſoluent*: nam hæc verba ſolùm denegant actum, id eſt, actualem communicationem dictæ facultatis, vnde videntur ſupponere in Præpoſito Generali poteſtatem ad communicandam illam: ad hoc autem neceſſe eſt, vt priuilegium de his ſententiis loquatur. Deinde probatur, quia nulla eſt ſufficiens ratio, quæ nos cogat ad faciendam hanc limitationem: ergo cùm priuilegium indefinite concedatur, & ſit fauor ac beneficium Principis, limitandum non eſt. Antecedens probatur, quia nullum peculiare ius obſtat in ſententiis ſpecialibus, magis quàm in generalibus, & ſæpè poteſt vſus vnius facultatis in ſententiis ſpecialibus, eſſe neceſſarius ad ſalutem animarum, & fieri ſine offenſione iudicum, vel aliorum ſcandalo, vt ſi perſona non ſit nota: ergo non eſt cur fiat prædicta reſtrictio. Contrarium huius ſentit in ſimili auctor Compendij Mendicantium, verbo *Abſolutio quoad ſeculares*, §. 19. quem ſequi ſe profitetur Emmanuel Rodericꝰ in expoſitione Bullæ §. 9. numer. 55. poſtea verò ita illam ſententiam explicat, vt tamen à noſtra non recedat. Clarum eſt enim, ſine ſatisfactione partis, vel Eccleſiæ, vel ſine iuſta cauſa, aut cum ſcandalo non poſſe quempiam vti hac facultate; at verò interuenientibus his conditionibus, ſatisfactionis partis vel Eccleſiæ, poteſt, quod dictus auctor non negat; vt autem poſsit, etiam cum prædictis conditionibus, neceſſe eſt vt priuilegium det huiuſmodi poteſtatem: quia niſi hæc ſupponatur, extrinſecæ rationes, aut cauſæ non ſufficiunt: hæc autem ſupponi, aut haberi non poteſt abſque priuilegio.

De ſecunda particula clauſulæ à cenſuris.

XXIII. *Quid nomine cenſuræ veniat.*

Circa ſecundam particulam, ſcilicet, *ab omnibus cenſuris*, occurrebat longa diſputatio, quid ſub illa comprehendatur. Sed res hæc in materia de Cenſuris diſput. 1. ſect. 3. copioſe tractata eſt. Nunc ſatisfit reſpondere comprehendi quamcunque excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum, iuxta c. *quærenti*. de ſent. excommun. An verò poſsit extendi ad irregularitatem aliquam, in materia de irregularitate tom. de cenſ. diſput. 40. ſect. 1. dictum eſt, & ſtatim attingetur. Item quæri poteſt quæ forma ſeruanda ſit in hac abſolutione à cenſuris præſtanda. Sed breuiter dicendum eſt, non oportere ſolennitatem aliquam vel cæremoniam iuris ſeruare, ſed ſimpliciter concedi ex priuilegio Leonis X. conceſſo Minoribus, vt habetur in eorum ſupplemento conceſsione 174. & in noſtro Compendio, verb. *Excommunicatio*. §. 2.

De forma abſoluendi per dictum priuilegium.

XXIV. *An abſoluendum neceſſario intra confeſſionem.*

Tandem quæri poteſt, quod etiam ſuprà tetigi tract. 8. lib. 2. cap. 24. num. 12. an danda neceſſariò ſit intra ſacramentum pœnitentiæ, vel poſsit extra illud dari. Quòd dubium aliàs tractari ſolet de Bulla Cruciatæ, & aliis priuilegiis, in quibus ſolet hæc facultas concedi ſub his verbis, *Concedimus vt eorum confeſſionibus diligenter auditis, à criminibus, & cenſuris abſolui poſſint*, &c. Ex qua verborum forma videtur colligi abſolutionem à cenſuris non poſſe dari niſi in confeſsione ſacramentali, & in ordine ad abſolutionem ſacramentalem eius. Eadem autem forma ſeruatur in hoc noſtro priuilegio. Nā hæc clauſula ita incipit, *Nec non*, &c. *ad vos vndique accedentium confeſſiones audiendi, & eorum confeſſionibus diligenter auditis, eos à quibuſuis caſibus, & ex ipſis caſibus reſultantibus ſententiis*, &c. ergo talis abſolutio à cenſuris dari non poteſt niſi prædicto modo. Confirmatur, nam hæc abſolutio non poteſt dari vt proſit, niſi in foro interiori, vt declaratum eſt à Pio V. in quadam Bulla Iubilæi anni 1568. vbi occaſione illius Iubilæi ita explicat omnes ſimiles facultates ab Apoſtolica ſede manantes: vbi conſequenter ait, hanc abſolutionem dandam eſſe in foro pœnitentiali, &c.

XXV. Nihilominus auctores moderni, vt Sancius lib. 8. de matrim. diſput. 15. numer. 25. & diſput. 16. num. vlt. & diſput. 34. numer. 28. & lib. 4. Decalogi cap. 54. à numer. 14. vbi alios citat, aſſerunt, per Bullam Cruciatæ poſſe dari abſolutionem cenſuræ abſque ſacramento Pœnitentiæ, vnde à fortiori ſequitur, id poſſe fieri per hoc priuilegium. Verum eſt, aliquos eorum in hoc fundari, quòd Bulla non limitat vt abſolutio à cenſura detur, *auditis confeſſionibus*, quod in hoc priuilegio non ita eſt. Et ideo alij id defendunt, non obſtantibus illis verbis, quia illa non ſunt poſita propter abſolutionem à cenſura, ſed propter abſolutionem à peccatis, de qua proximè ſermo ſubiungitur. Huius autem interpretationis ratio eſt, quia ſecundùm commune ius ad abſolutionem à cenſura, non eſt neceſſaria confeſsio, nec abſolutio ſacramentalis, vt eſt per ſe notum, & diſput. 7. de cenſ. ſect. 7. ex profeſſo tractatum eſt; ergo illa verba interpretanda ſunt ſecundùm ius commune, vt ſcilicet addita cenſeantur pro illa abſolutione, ad quam neceſſaria eſt cōfeſsio.

XXVI. Hæc autem ratio retorqueri poteſt: nam potiùs eſſent ſuperflua illa verba, ſi propter abſolutionem ſolam ſacramentalem ponerentur: quia abſolutio ſacramentalis eſſentialiter dicit reſpectum ad confeſsionem ſacramentalem, & ideo eo ipſo quòd cōceditur facultas ad abſoluendum à peccatis ſubintelligitur, audita cōfeſsione: ergo videntur expreſſe audita illa verba, vt explicarent neceſſariam cōditionem ad vtramque abſolutionem tam cenſurarum, quàm culparum. Eſtò enim verum ſit, abſolutionem à cenſura non poſtulare ſacramentalem per ſe, nihilominus potuit Pontifex nolle, & videtur noluiſſe illam facultatem concedere, niſi cū ea reſtrictione; quia non dabat illam, niſi vt poſſent remoueri impedimenta abſolutionis ſacramentalis. Et ita cenſet tutius Nauarrus cap. 26. nu. 31. Corduba in ſumma Hiſpana, quæſt. 19. & 187. citans Couarru. in cap. *Alma*. 1. p. §. 11. num. 16. vbi de hoc nihil habet, ſed de valore huius abſolutionis in foro interno, vel externo, quæ duo puncta confundi ſolēt ab auctoribus, ſunt tamen diſtincta, vt ſtatim dicā à num. 30. In eandem ego ſententiam alibi ſatis inclinaui; præſertim tom. 5 de Cenſuris. diſp. 7. ſect. 7. ſect. 5. à num. 35. & tom. 2. de relig. tract. 6. de voto lib. 6. cap. 16. nu. 4. Negari quidem non poteſt prædictam opinionem Nauarri, per ſe loquendo, eſſe tutiorem, nam abſoluendo à cenſura, facta integra confeſsione ſacramentali, nihil eſt periculi, cū certum ſit talem abſolutionem validam eſſe: abſoluēdo autem extra confeſsionem, cum ſit res ſub opinione, poſſet eſſe aliquid periculi; & ideo ſi nulla rationabilis cauſa interueniret, nec conſulerem, nec permitterem vti hac facultate, niſi in confeſsione ſacramentali.

XXVII. Nihilominus in rigore alia opinio nunc mihi magis

magis placet, quia eſt fauorabilior, & poteſt in omni proprietate accõmodari verbis indulti. Et præter modum ſuprà relatum numer. 25. quem attigit Corduba, & probabilis eſt occurrit alius: quia verbum illud, *auditis confeſsionibus eorum*, commune eſt, & de ſe indifferens ad ſacramentalem confeſsionẽ, & ad quamcũque aliam abſolutioni, ſeu ſententiæ, aut pœnitentiæ imponendæ proportionatam: ergo meritò poteſt in ſua communitate ſumi, & cum partitione accommoda ad abſolutionem adaptari. Confirmatur, & declaratur, nam verbum *abſoluendi*, quo illa clauſula concluditur, commune eſt ad abſolutionem ſacramentalem peccatorum, & ad abſolutionem cenſurarum, quæ ſine dubio eſt diſtincta, & præuia, & à diuerſa poteſtate procedit. Ibi autem verbum illud *abſoluendi* ſumitur in ſua communitate, & per illud conceditur duplex poteſtas ad vtramque abſolutionem: ergo eodem modo accipi poteſt verbum aliud, *auditis confeſsionibus*, vt ſub ſe claudat duplicem confeſsionem duplici abſolutioni accommodatam, & ad vnamquamque requirat ſolam illam, quæ per ſe ſufficiens eſt. Simile argumentum accipi poteſt ex illis verbis, quæ finita illa clauſula adiunguntur, *Ac eis pro commiſsis pœnitentiam ſalutarem iniungendo*. Hæc enim verba etiam ſunt communia ad pœnitentiam ſacramentalem ad aliamque ſatisfactoriam, ſeu compenſatiuam delicti extra ſacramentum: non eſt enim neceſſe vt ſacerdos Societatis volens aliquem abſoluere à cenſura, per delictum graue contracta, ſolam pœnam ſacramentalem imponat; ſed inſtar iudicis ferentis ſententiam in foro contentioſo, poteſt illi pœnam imponere in vindictam contumaciæ contra Eccleſiam quam reus tenebitur in conſcientia implere, non quia ſit pars ſacramenti, ſed quia voluntariè ſe ſubiecit illi iudicio, & quaſi ſub eo pacto abſoluitur: ergo ſub eadem indifferentia accipienda ſunt priora verba, ita vt ibi concedatur facultas ad efficiendum duplex iudicium, vnum ſacramentale de culpis, aliud quaſi contentioſum, de cenſuris; & ad vtrumque requiratur ſua confeſsio, abſolutio, & pœnitentia. Quamuis autem ſimul ad vtrumque iudicium detur poteſtas, non propterea poſtulatur vt neceſſariò ſimul fieri debeant, nulla enim ratione fundatur hæc illatio: ſæpè enim multa comprehenduntur eiſdem, vel coniunctis verbis, non quia in re ita neceſſariò coniuncta ſint, ſed vel quia ita breuius, & commodiùs dicuntur, vel certè quia frequentius ita fiunt, non ex neceſsitate, ſed ex commoditate. Vnde fortaſſe in præſenti per hanc connexionem verborum ad ſummum ſignificatum eſt, confeſſionem ſacramentalem eſſe ſufficientem vt quis abſoluatur à cenſura, non verò quòd illa neceſſaria ſit.

XXVIII. Quocirca, ſi quis ligatus tali cenſura accedat ad confeſſorem Societatis, & confiteatur tale delictũ, paratuſque ſit ad acceptandam condignam pœnitentiam, & obediendum Eccleſiæ, quamuis tunc non ſit paratus ad abſolutionem ſacramẽtalem, vel nolit, aut non poſsit integram ſacramentalem confeſsionem facere, vel ſacerdos non valeat illam audire, credo poſſe illum abſoluere à cenſura reſeruata, & illum remittere, vt ab alio qui tantam facultatem non habet, poſsit abſolui à culpis, quarum reſeruatio tollitur ablata cenſura: & quia hæc neceſsitas poteſt ſæpè contingere, ideo multum refert non plus reſtringere hanc poteſtatem, cum re vera ſatis probabiliter fieri poſsit. Atque eadem, & maiori ratione ſi quis audiens prolixam confeſſionem alicuius, quam non poteſt per multos dies finire, vt ſacramentaliter abſoluat, ſi interim audiat caſum, cui eſt annexa cenſura, exiſtimo poſſe illum ſtatim abſoluere è cenſura, ſuppoſita ſufficiẽti diſpoſitione ad hunc finem, ſcilicet quòd reus à contumacia receſſerit, & ſatisfecerit, & conuenientem pœnitentiam acceptet: quia non oportet illum tenere ligatum cenſura pluribus diebus, & quia in ordine ad talem abſolutionem iam eſt ſatis audita confeſsio, & quia abſolutio illa à cenſura poteſt iuuare vt reus meliùs ſe diſponat ad abſolutionem ſacramentalem, & ita ibi iam interuenit finis intentus per hanc facultatem, ideoque hic caſus eſt certior quàm præcedens, mihique prorſus indubitatus, quidquid Corduba dicat. Denique ſi audita tota confeſsione integra, & ſufficiente ad abſolutionem ſacramentalem, ſacerdos vel ex malitia, vel ex indiſcreto zelo nollet ſacramentaliter abſoluere, vellet autem abſoluere à cenſura, ſine dubio, abſolutio eſſet valida, tum quia etiam ad literam ibi impletur cõditio, *auditis confeſsionibus*: tum etiam, quia abſolutio à cenſura ſemper antecedit tempore abſolutionem ſacramentalem, & non pẽdet ex futuro euentu: quamuis ergo illa non ſequatur altera valida permanebit. Neque etiam eſt veriſimile quòd valor abſolutionis à cenſura pendeat ex intentione abſoluendi poſtea ſacramentaliter, quia hæc per ſe eſt extrinſeca, & eius neceſsitas neque in hoc indulto poſtulatur, neque aliunde colligi poteſt.

Atque hinc etiam ſumitur argumentum valde probabile, ad abſolutionem à cenſura, non eſſe neceſſariam confeſsionem ſacramentalem, ex vi huius indulti, quia non eſt neceſſaria abſolutio ſacramentalis: nam confeſsio ſacramentalis ſolùm propter ſacramentalem abſolutionem exigi debet. Et quamuis verum ſit, hanc gratiam concedi in ordine ad abſolutionem ſacramentalem, non eſt tamen ille finis adæquatus, neque intrinſecus, vt paulò inferiùs dicam, ſed eſt ratio quædam adiuuans, & extrinſeca, quæ ſemper poteſt reſpici, & conſiderari in danda abſolutione à cenſura, quamuis non ſimul danda ſit abſolutio à peccato, quia ſemper paratur aliquo modo via ad illam. XXIX.

Per hæc ergo ſatisfactum eſt priori rationi dubitandi in numer. 24. ſumptæ ex verbis indulti: nunc dicendum ſupereſt de difficultate tacta in confirmatione eius, ſcilicet, quia hæc abſolutio à cenſura ſolùm valet in foro interno, ac pœnitentiæ. Quod quidem in noſtro Compendio vt certum ſupponi videtur: nam verb. *Abſolutio*. in ſcholio ad §. 1. dicitur, *Admoneant pœnitentes abſolutionem à cenſuris, ſi quam impendent, nihil eis prodeſſe in foro exteriori*. Et in fine totius verbi iterum notatur, ea quæ ibi dicuntur de abſolutione à cenſuris, quoad externos, intelligi de abſolutione in ſacramento Pœnitentiæ. Tenet etiã hanc opinionem Couarru. in cap. *Alma mater*. p. 1. §. 11, num. 16. & eam ſupponunt Corduba & Nauarr. ſuprà in n. 26. quorum mens eſt, Pontificem quidem poſſe hanc facultatem cõcedere etiam pro foro exteriori, ſi velit, vt per ſe eſt certum, non tamen illã concedere, niſi expreſſe id declaret, quia plurimum detraheret authoritati iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, ſi frequenter eam concederet, & ideo quando eam vult concedere, quod rarò facit, verbis expreſsis, & in ſpeciali id declarat: ergo per generalem clauſulam illam non concedit. Patet conſequentia, tum ex regula iuris 81. in 6. quòd ſub generali non continetur particulare, quod Princeps non eſſet veriſimiliter conceſſurus: tum etiam quia peculiaris expreſsio, quæ interdum fit, indicat generalem non ſufficere, alioqui ſuperflua eſſet illa additio.

XXX. *Reſponſum ad rationem dubii in n. 24.*

Confirmatio ibidem poſita quid concludat.

Quamuis autem hanc ſententiã admittamus (vt neceſſariò admittenda eſt, ſaltem quãdo in ipſo indulto expreſſe additur, *in foro conſcientiæ*, vt additur in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 6. de reform. in facultate conceſſa Epiſcopis ad abſoluendum à caſibus

XXXI. *Non tamen concludit contra partẽ probatam à n. 27.*

caſibus occultis, licèt (inquam) hoc concedatur, non propterea ſequitur talem abſolutionem ſolùm poſſe dari in ſacramento Pœnitentiæ, quia abſolutio non ideo dicitur eſſe in foro conſcientiæ, quia in ſacramento Pœnitentiæ datur, ſed quia hominem liberat ab omni obligatione in foro conſcientiæ, ità vt ipſe non teneatur alicui pœnæ ſe ſubiicere vltra pœnitentiam, vel ſatisfactionem ſibi iniunctam à ſacerdote abſoluente, non tamen reddit immunem ab omni pœna fori contentioſi, neque aufert ius tertio, vt in foro exteriori poſſit iuſtam vindictam poſtulare, nec iudici, vt ex officio poſſit contra illum procedere in exteriori foro ad publicam pœnam. Exemplum eſt euidens in dicta facultate Concilij Tridentini, per quam poteſt Epiſcopus abſoluere extra confeſsionem, cùm tamen ſolùm abſoluat in foro conſcientiæ. Diſpenſatio etiam in irregularitate non fit propriè in ſacramento Pœnitentiæ, quia nullam habet connexionem cum illo, & nihilominus dicitur ſæpe concedi in foro conſcientiæ: ergo. Denique idem conſtat ex declaratione Pij V. ſuprà allegata in numer. 24. quam ſtatim amplius ponderabimus num. ſeq. & 38. ex aliis iuribus, quæ adducit Couarr. dict. numer. 16.

XXXII. *Diſtinctio quorundam fori conſcientia & pœnitentia.* Diſtinguunt autem aliqui, vt Sancius lib. 8. de matrim. diſput. 34. numer. 29. Rodriq. quæſt. 61. artic. 10. inter forum conſcientiæ, & pœnitentiale, quòd forum conſcientiæ, præciſe poſtulet, vt abſolutio fiat ad leuamen cõſcientiæ: forum autem pœnitentiale addit quòd fiat in ipſo ſacramento Pœnitentiæ. Vnde abſolutio in foro conſcientiæ dari poteſt à clerico in minoribus: abſolutio autem in foro Pœnitentiæ nõ niſi à ſacerdote. Quæ ſententia tribuitur Syluestro verb. *Abſolutio*. 1. & Nauarro cap 27. numer. 41. & D. Antonino 3. p. tit. 24. cap. 77. in quibus nihil ad rem præſentem inuenio. Vnde, quamuis verum ſit, forum Pœnitentiæ, rigoroſe ſumptum pro ſacramentali, eſſe diſtinctum à contentioſo, & à foro conſcientiæ prout extra ſacramentum exerceri poteſt; nihilominus in præſenti exiſtimo cum Præpoſito in cap. *præterea* 2. de ſponſal. pro eodem accipi forum pœnitentiæ, & conſcientiæ, & neutram vocem arctari ad pœnitentiam ſacramentalem, ſed extendi ad omnem illam, quæ ad ſatisfaciendum conſcientiæ, & ad tollendum vinculum cenſuræ coram Deo ordinatur, vt dixi lib. 8. de legibus cap. 6. numer. 16. Et colligi poteſt ex prædicta declaratione Pij V. in Iubileo anni 1568. *Declarantes inſuper* (inquit) *tam præſentes, quàm alias quaſcunque ſupra conceſſiones ſimilium, vel diſſimilium indulgentiarum à nobis aut prædeceſſoribus noſtris hactenus emanatas, & in futurum quomodolibet emanandas literas, Chriſti fidelibus ipſis, niſi ad earum effectum in foro conſcientiæ & pœnitentiali conſequendum duntaxat, non autem foro fori, aut contentioſo, niſi ſatisfecerint, vllatenus ſuffragari.* Nam ex his verbis conſtat, forum conſcientiæ, & pœnitentiale in hac materia pro eodem ſumi, & ſolùm condiſtingui à foro contentioſo. Quoties ergo pœnitentia imponitur ſolùm ad remedium cõſcientiæ, forum illud & pœnitentiale, & conſcientiæ eſſe poteſt, ſiue id fiat intra ſacramentum, ſiue extra, dummodo fiat per poteſtatem iudiciariam à ſuperiore commiſſam. Ergo ex illis verbis nunquam colligi poteſt, abſolutionem à cenſura dandam neceſſariò eſſe in ſacramento Pœnitentiæ. Quapropter ex illis verbis non poteſt colligi talem abſolutionem in foro conſcientiæ à ſolis ſacerdotibus dari poſſe, vt bene notauit Nauarrus cap. 27. num. 41. quia abſolutio à cenſura ſeparata ab abſolutione ſacramentali dari poteſt à non ſacerdote, dummodo clericus ſit, vt ex propria materia nunc ſuppono. Conſideranda ergo ſunt verba indulti, nam ſi dirigantur ad presbyteros, vt in hoc noſtro indulto, vel ad confeſſores, vt in Iubilæis, tunc clarum eſt, poteſtatem ſolis ſacerdotibus delegari: ſi verò verba ſint generaliora, vt ſolent eſſe in aliquibus priuilegiis pro articulo mortis, vt in eo poſſit quis abſolui ab omnibus cẽſuris, &c. à quocunque; tunc ſi abſit ſacerdos, poſſet inferior clericus abſoluere à cenſura, quamuis non poſſet à culpa.

XXXIII. *Abſolutio data in foro interno an valeat pro externo.* An verò poteſtas abſoluendi, ſolùm extendatur ad forum conſcientiæ, quando expreſſa limitatio non additur, etiamſi non fiat expreſſa extenſio, magis incertum eſt, vt etiam Nauarrus, & Couarruuias intellexerunt, vterque enim ſatis dubius eſt de ſua opinione: nam priuilegia & fauores, præſertim animarum, ampliandi ſunt: ſed huiuſmodi eſt hæc facultas, & extenſio illa non eſt præter proprietatem verborum, imò videtur ad integram eorum veritatem neceſſaria, quia per ea conceditur abſolutio ſimpliciter: abſolutio autem cenſuræ, quæ nõ ſe extendit ad forum externum, non eſt abſolutio ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid: ergo. Probatur minor, tum quia vinculum cenſuræ maximè reſpicit forum externum, & contentioſum, tum maximè, quia abſolutio in ſolo foro conſcientię videtur parum vtilis, quia de illa non poteſt conſtare Eccleſiæ, & ideo ſic abſolutus manet valde perplexus, quia non poteſt exterius agere contra cenſurã, ſaltem ratione ſcandali, vnde ſi agat, Eccleſiaſticas pœnas incurret. Confirmatur tandem argumento ſumpto à contrario ex dicta declaratione Pij V. declarat enim, non poſſe hanc abſolutionem ſuffragari pœnitentibus ſic abſolutis, *niſi ſatisfecerint*: ergo ſi ſatisfecerint, ſuffragabitur talis abſolutio etiam in foro contentioſo. Propter quam declarationem id affirmant ſaltem in eo caſu, & ſub ea conditione, hanc partem aſſeruit Emmanuel Roder. quæſt. 61. art. 6. & generalius Medina in Inſtructione Confeſſorum 2. p. cap. 12. citatur etiam Nauarrus conſil. 26. de ſentent. excommun. iuxta primam impreſſionem.

XXXIV. His verò non obſtantibus negantem ſententiam veram cenſeo iuxta dicta in diſp. 7. de cenſ. ſect. 5. à numer. 20. in qua plane conſtans fuit ſemper Nauarrus, vt videre licet conſil. 47. & 48. de ſent. excomm. iuxta impreſsionem Lugdunenſem anni 94. & in aliis conſiliis ſæpè id ſupponit, & Sancius numer. 29. citato, & lib. 6. de Decal. cap. 17. numer. 43. eamque late defendit Ioannes Gutierrez lib. 1. cap. 2. Vt autem res magis intelligatur, & certa ab incertis ſeparentur, explicandum accurate eſt, quid ſit, quemve effectum habeat quòd abſolutio valeat in foro exteriori. Duplex enim poteſt intelligi effectus: primus eſt, vt iudex Eccleſiaſticus, ſi illi ſufficienter conſtet de tali abſolutione, non poſſit amplius iudicium ferre de delicto, per quod cenſura illa contracta eſt, nec de contumacia præterita, nec de quacunque irreuerentia, vel iniuria quæ in progreſſu illius delicti, vel cenſuræ facta ſit contra claues, vel paſtores Eccleſiæ: & quoad hoc euidentiſsimum eſſe exiſtimo non eſſe mentem Pontificis quòd talis abſolutio valeat in foro exteriori. Et hoc maximè probant rationes poſterioris ſententiæ, præcipuè illa, quòd abſolutio in foro animæ non obſtat quominus reus poſſit accuſari, vel inquiri, & puniri, in foro exteriori, nam diuerſus finis eſt vnius, & alterius, quia publica punitio ordinatur ad commune bonum, & ad exemplum & emendationem aliorum, & ideo non debet impediri propter ſolam emendationem, & punitionem rei, in foro animæ: nam contrarium poſſet vergere in graue nocumentum Eccleſiæ. Vnde hoc etiam ſatis confirmat praxis Eccleſiæ, quam dicti auctores latè commemorant. Occurrit autem peculiare exemplum ex Bulla *Compoſitionis*, per quam aliquis redditur tutus in foro conſcientiæ, & ta-

& tamen ſi contraxit illa debita, pro quibus compoſitionem accepit, per vſuras, vel indebitam acceptionem; vel omiſsionem contra munus ſuum, poſſet nihilominus iuxta ſatis probabilem ſententiam de tali delicto accuſari, & iudicari, ac puniri, conuictus in foro exteriori, nunquam ergo intelligitur fieri tam plena remiſsio per hæc priuilegia, niſi verbis expreſsis concedatur.

XXXV. Alius effectus huius abſolutionis, quoad forum externum, eſſe poteſt, quòd ſi de illa ſufficienter cõſtiterit in foro externo, tanquam vera abſolutio recipiatur, & conſequenter non ſit neceſſaria noua abſolutio, ſed ſolùm quòd à iudice, qui cenſuram tulerat, vel ad quem de illa cognoſcere pertinebat, eam ratam habeat: neque etiam poſsit ille pœnitẽs à tali iudice puniri eo quòd poſt talem abſolutionẽ cenſuram non ſeruauerit, nec iudicare illum irregularem eo quod celebrauerit, v. g. & ſimilia. Et quoad hunc effectum poſſet facilius ſuſtineri prior opinio, nam rationes poſterioris opinionis contra hoc minus vrgent: nam per hoc vel nihil, vel parum fit cõtra rigorem Eccleſiaſticæ cenſuræ: nec minuitur ius, aut auctoritas Eccleſiaſtici prælati. Suntq; minora hęc incommoda in abſolutione lata à iure, quàm ab homine, & ideo in priori eſt veriſimilior illa ſententia.

XXXVI. Nihilominus tamen dicendum eſt, in rigore non teneri iudicem ad admittendam illam abſolutionem quoad hunc etiam effectum, vt nimirùm æſtimare debeat illum pœnitentem, tanquam liberum ab illis cenſuris ab eo die, quo fuit abſolutus; ſicut quando diſpenſatur irregularitas tantum in foro conſcientiæ, ſi de irregularitate poſtea in foro exteriori conſtet, poteſt diſpenſatus nihilominus expelli, à ſuſceptione ordinum: & in dicto exemplo *Compoſitionis* poteſt qui compoſitionem accepit, per iudicem compelli ad reſtituendum totum debitum, &c. quia non tenetur iudex Eccleſiaſticus in ſuo foro ſeruare priuilegium illud, niſi per ipſum priuilegium expreſſe compellatur, alioqui rectè interpretabitur datum eſſe *ſaltem iure ſuo, & intra fines pœnitentialis fori*, & ita etiam habet vſus, & conſuetudo. Ex æquitate autem poterit, & ſuo modo debebit iudex, ſi illi conſtiterit, pœnitentem per actus factos contra cenſuram poſt abſolutionẽ nihil peccaſſe coram Deo, non illum ita punire, ac ſi verè deliquiſſet, ſed quantum expedire iudicauerit, vel ad vindictam prioris contumaciæ, vel ad publicam ſatisfactionem, & ad auferendũ ſcandalum, ſi quod interceſsit: nam hoc poſtulat tunc ratio iuſtitiæ ex natura rei, quia veritas debet præferri pręſumptioni, quando de illa conſtat, vt pœna non excedat culpam.

XXXVII. *Ad rationẽ cum ſuis probationib. nu. 33.* Ad rationem ergo in contrarium reſpondetur, priuilegium ex ea parte, qua poteſt continere odium, id eſt, in alterius iniuriam, vel cõmune damnum redundare, ſtrictè eſſe interpretandum, & ita fieri in præſenti, maximè intercedente conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres. Neque hoc eſt contra proprietatem verborum: nam abſolutio in foro conſcientiæ, eſt vera & ſimpliciter abſolutio, nam in re ipſa verè tollit cenſuram, & obligationem in conſcientia, quæ ex illa naſcitur. Nec refert, quòd cenſura per ſe pertineat ad iuriſdictionem fori contentioſi, quoad impoſitionem eius, quia poſtquam illa poſita eſt, obligatio, quæ ex illa naſcitur, maximè eſt in conſcientia. Et ideo quando abſolutio datur in conſcientia, etiam manat à participatione aliqua iuriſdictionis fori contentioſi, nam ſola iuriſdictio in foro ſacramentali non ſufficeret, tamen illa communicatur per hæc priuilegia, cum limitatione ad priuatum abſolutionis modum, vt ſufficiat ad tollendum reatum, & obligationem coram Deo, non tamen omnino coram Eccleſia, quæ eſt diminutio quædam ſecundùm quid. Vnde etiam conſtat, talem abſolutionem non eſſe inutilem, tum quia verè reſtituit hominem conſortio Eccleſiæ, & facit illum participem ſuffragiorum eius, quod maximi momenti eſt. Tum etiam, quia reuera tollit omnes inhabilitates, & facit capacem beneficiorum, iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, &c. tum denique, quia ſi cenſura erat occulta, tam occulte, quàm publicè poteſt ſe gerere vt abſolutus; ſi verò erat publica, ſaltem occultè, & caute poterit eodem modo ſe gerere, & facilius etiam poterit Prælato Eccleſiæ in foro exteriori ſatisfacere, & ad hunc effectum deſeruire poterit teſtimonium confeſſoris, quod vt ſit efficacius, poſſet interdum abſolutio à cenſura de voluntate ipſius pœnitentis coram teſtibus fide dignis dari, vt Nauarrus in conſiliis aduertit, præſertim conſil. 26. de ſent. excommun. incipit, *An abſolutus*, in impreſsione Romana anni 1591. quod omiſſum eſt in Lugdunenſi anni 94.

Ad vltimam confirmationem ex declaratione Pij V. vt melius illius mentem percipere poſſem, deſideraui Bullam ipſam videre, & non potui. Quantum autem à dictis auctoribus refertur, ex illa inprimis colligo, non extendi ad hoc noſtrum priuilegium, neque ad ſimilia, ſed ſolùm ad eas gratias, quæ conceduntur in ordine ad aliquam indulgentiam conſequendam. Verba enim ſunt, *Declarantes inſuper, tam præſentes, quam alias quaſcunque ſuper conceſſione ſimilium indulgentiarum à nobis, & prædeceſſoribus noſtris hactenus emanatas, vel in futurum quomodolibet emanandas literas*, &c. Expendenda enim ſunt illa verba, *ſuper conceſſione ſimilium indulgentiarum*, nam plane reſtringunt declarationem, & materiam eius. Deinde affero, declarationem illam non ad hoc factam eſſe à Pio V. vt exponeret in quo foro valeat illa abſolutio, quamuis hoc obiter, & in tranſitu dixerit, vt ſtatim notabo numer. ſequenti, ſed ad hoc vt declararet illam abſolutionem non ſimpliciter & permanenter concedi, ſed ſolùm ad talem effectum, & ad reincidentiam, vt doctè notauit Gutierrez ſuprà, numer. 19. & 20. patet ergò ex verbis ipſis ibi, *Declarantes inſuper tam præſentes*, &c. *literas, Chriſti fidelibus ipſis, niſi ad earum effectum*, &c. *vllatenus ſuffragari, eoſdemque Chriſti fideles iuxta huius noſtræ declarationis formam, & tenorem tantùm, & non aliter nec alio modo vti, aut eis ſe iuuare quoquo modo potuiſſe, aut poſſe: quin imo eos in illas poſtmodum reincidiſſe, & in futurum reincidere.* Quæ verba adeò ſunt clara, vt nulla indigeant expoſitione. Atque ita quamuis concederemus, vt Gutierrez concedit, illam Bullam & ſimiles valere ad abſoluendum etiam in foro externo, ſatisfacta parte, vt prima facie verba indicant; nihilominus nullum inde ſumi poſſet argumentum ad alia indulta, quæ concedunt facultatem abſoluendi ſimpliciter. Nam illa abſolutio, quæ ſolùm eſt ad effectum conſequendi indulgentiam, eſt tantùm ſecundùm quid, & ideo nihil mirũ eſſet, quod pro tunc valeret pro vtroque foro, cum ſtatim conſequuto Iubilæo, reincidatur in vtroque etiam foro, & ita non ſequantur incommoda, quæ ex abſolutione ſimpliciter, & permanente ſequerentur. XXXVIII. *Ad confirm. in eodem num. 33.*

Addò verò tertiò, probabiliter dici poſſe, neque hoc colligi ex prædictis verbis, & ita potius ex illa declaratione ſumi poſſe argumentum pro noſtra ſententia: nam ſi Pius V. noluit abſolutionem illã, etiam ſecundùm quid valere in foro exteriori etiam ſatisfacta parte, multò minùs valebit abſolutio permanenter data. Quòd autem illa fuerit mens Pij V. patet, quia illa particula, *niſi ſatisfecerint*, non eſt conſtruenda ſolùm cum proximis verbis, *non autem in foro fori, aut contentioſo*, ſed cum tota clauſula XXXIX.

præcedenti, ità vt illa verba, *non autem in foro fori, aut contentioſo,* quaſi per parentheſim interponantur: Ita vt ſenſus ſit, illam abſolutionem non valere in foro conſcientiæ. & pœnitentiæ, niſi ad effectum indulgentiæ, & ſatisfacta parte: nam in foro exteriori nec iſto modo valet. Hũc autem eſſe ſenſum patet, quia aliàs poſſet per tale Iubilæum dari abſolutio in foro interiori, & ad talem effectum, nõ ſatisfacta parte, quod Gutierrez concedit, & loquitur conſequẽter. Sed videtur difficile creditu, tum quia eſt contra communem vſum omnium ſimilium indultorum, & communem interpretationem Doctorum: tum etiam, quia Pius V. nõ fecit illam declarationem ad ampliandam, ſed ad reſtringendam facultatem abſoluendi. Antea verò non concedebatur illa facultas vllo modo pro foro exteriori, & pro interiori nunquam fuit conceſſa, niſi ſatisfacta parte, vt conſtat ex auctoribus interpretantibus indulgentias ante Pium V. conceſſas: ergo veriſimile eſt Pium V. non feciſſe illam extenſionem. Tum denique, quia ex natura rei videtur iniuſta, & aliena ab intentione Pontificis abſolutio in foro interiori, non ſatisfacta parte: maximè prout communiter exponitur illa conditio, ſcilicet, *ſatisfacta parte,* vel realiter, ſi fieri poſsit, vel præſtita ſufficienti cautione, quantum fieri poteſt, quando actualis ſatisfactio fieri non valet: ſic enim contra rationem eſt abſoluere quenquam non ſatisfacta parte, quia & eſt in præiudicium tertij, & ille non ſe diſponit quantum poteſt, vel debet ad abſolutionem.

XL. Sed licèt hæc interpretatio, ſolam rationem ſpectando, videatur apparens, nonnullam tamen vim infert literæ: quia vix poteſt iuxta illam contextus ordinari. Et ideo retinendo planum ſenſum, conſequẽter dicendum eſt, ibi ſatisfactionem partis, debere eſſe realiter exhibitam, & cum effectu, vt talis abſolutio valeat in foro exteriori, hoc enim conuincit ratio in ipſa confirmatione num. 33. à nobis facta. Et in hoc ſenſu extenſio illa fuit pia, & rationabilis: voluit enim Pontifex, vt ad effectum conſequendi indulgentiam abſolutio illa, & effectus eius non poſſet impediri, etiam in exteriori foro, quando creditori ita ſatisfactum eſt, vt ſit contentus; non interueniente autem tali ſatisfactione, licèt quoad Deum poſsit pœnitens eſſe diſpoſitus, & facere quod in ſe eſt, & ideo poſsit iuſtè abſolui in foro pœnitentiæ ad eundem effectum: nihilominus, quia de ſatisfactione partis Eccleſiæ non conſtat, noluit Pontifex vt in foro contentioſo valeret illa abſolutio, vel potius noluit vt iudex, vel parochus teneretur illum publicè excommunicatum, ac denunciatum, v. g. admittere ad communionem, propter talem abſolutionem. Sic ergo extenſio illa ſpecialis fuit in illo modo abſolutionis, propter breuitatem eius, & neceſsitatem, abſque præiudicio tertij, & ideo non licet ab illa ſumere argumentum, vt dixi, ad alia indulta, quæ abſolutam facultatem concedunt ad ſimpliciter abſoluẽdum: imò per argumentum à ſpeciali poteſt inde contrarium colligi.

De tertia clauſulæ particula, à pœnis Eccleſiaſticis.

XLI.

1 Opinio per pœnam intelligens irregularitatem ex delicto.

Vltimò ſupereſt explicanda illa particula, *& pœnis Eccleſiaſticis;* quid nimirum ſignificet, vel comprehendat, & præſertim occurrit morale dubium, an comprehendat illam irregularitatem, quæ propter delictum imponitur; eſtò enim non ſit cenſura, eſt tamen verè pœna Eccleſiaſtica, adeò vt ſi quis excuſetur à culpa, illam non incurrat, vt patet de irregularitate, quæ imponitur celebranti cum excõmunicatione maiori, & ſimilibus. Ergo comprehẽditur ſaltem ſub illa particula, *& pœnis,* aliàs vix intelligi poteſt quid per illam particulam addatur vltra cenſuras. Atque hanc partem habere auctoritatem grauium Doctorum, & probabiles rationes, ideoque in praxi poſſe vt probabilem admitti, vrgente caſu, in quo non ſit facilis recurſus ad Epiſcopum, affirmat Henriquez lib. 7. de Indulg. c. 13. n. 6. Hanc ſententiam licèt alio modo explicatam, late defendit Gutierrez lib. 1. Canonicarum quæſtionũ, c. 3. citans Sotum, Cordubam, & alios modernos, limitat tamen illam vt habeat locum ſolùm in irregularitate, quæ propter delictum imponitur, cõmiſſum contra Eccleſiaſticam cenſuram, ſeu quod à cenſura ducit originem, vt eſt excommunicatum celebrare, ordinare, aut ordinari, vt ita excludat irregularitatem contractam ex homicidio voluntario, nam hæc non eſt pura pœna, ſed etiam inhabilitas propter indecentiã effuſionis ſanguinis: prior verò irregularitas eſt tantùm pœna. Imò addit, etiamſi in indulto nõ adderetur particula hæc, *& pœnis;* ratione prioris, *& cenſuris,* poſſe tolli hanc irregularitatem, quia trahit originem à cenſuris.

XLII.

Impugnatur dicta opinio quamuis illa irregularitas eſſet pura pœna.

Hæc verò opinio in materia de irregularitate diſp. 40 ſect. 3. n. 3. & generatim de cenſu. in gen. diſ. 1. ſect. 3. à nobis improbata eſt, & nunc etiam diſplicet. Et inprimis non ſufficienter numerantur irregularitates ab illis auctorib. aliquæ enim ſunt irregularitates, quæ ſunt puræ pœnæ, & non ducunt originem à cenſuris, vt eſt illa, quæ contrahitur ex rebaptizatione paſsiua, vel actiua: vel quæ (ſecundùm ſententiam multorum) contrahitur propter delictum ſuſcipiendi ordines furtiuè, aut extra tẽpora, vel ſine licentia proprij Prælati, & ſimilibus. Item de illa, quam quis contrahit, miniſtrando in ordine, quam non habet: item per crimen hæreſis, & ſi quæ ſunt ſimiles: nam hæ omnes puræ pœnæ dicendæ ſunt, iuxta illam ſententiam, non minus quàm illæ, quæ imponuntur propter violationes cenſurarum, & tamen in illa partitione omittuntur. Deinde quòd irregularitas ducat originem à cenſura non refert, vt ſub nomine cenſurarum includatur, vel (quod idem eſt) vt per poteſtatem *abſoluendi à cenſuris,* vt ſic tolli poſsit: quia non eſt per ſe coniuncta cum cenſura, vt putetur comprehenſa, tanquam acceſſorium cum principali; ſed eſt omninò per accidens, & remotè contracta propter nouam culpam contra cenſuram commiſſam. Item quamuis incurratur occaſione cenſuræ, tamen ipſa non eſt cenſura, vt conſtat ex c *quærenti,* de verb. ſignif. & quia non eſt medicinalis pœna, ſed tantum vindicatiua. Ergo nulla probabili ratione comprehendi poteſt ſub nomine *cenſuræ*: aliàs ſi mihi daretur tantùm poteſtas abſoluendi ab excommunicatione, poſſem nihilominùs tollere omnem aliam cenſuram, vel irregularitatem contractam per peccatum commiſſum occaſione excõmunicationis, quia licèt non ſit excommunicatio, ducit originẽ ab excommunicatione. Conſequens autem planè eſt abſurdum, & inauditum: nihil ergo refert ille modus originis à cenſura, ſed intrinſeca natura, & conditio ipſius irregularitatis penſanda eſt: vnde dubitari non poteſt quin idem iudicium ferendum ſit de omnibus irregularitatibus, quæ ſunt pœnæ delictorum (ſaltem excepto homicidio) ſiue illa delicta ſint contra priores cenſuras, ſiue contra Baptiſmum, Ordinem, & ſimiles.

XLIII.

Impugnatur quarto & principaliter, quod irregularitas non ſit pœna propria.

Neque etiam (quod ad rem præſentem magis ſpectat) ſub pœnis comprehenduntur hæ irregularitates in hoc indulto, vt rectè docuit Nauarrus in Summa, c. 27. n. 250. alias 254. & num. 194. vbi citat Dominicum Alexandrum, & Villadiegum, quam etiam in conſiliis ſæpè repetit, conſilio 18. de ſimonia, 66. de ſent. excom. Probatur primò, quia iuxta conſuetudinem, & ſtylũ Curiæ ſub generali clau-

ſula

ſula abſoluendi à pœnis, non venit irregularitas, vt dicti auctores teſtantur, ſicut etiam nō venit depoſitio, degradatio; imò (vt exiſtimo) nec perpetua ſuſpenſio, cuius rationem infrà nu. 48. aſsignabimus. Nunc verò de irregularitate ſpecialiter dici poteſt, nunquam eſſe puram pœnam, ſed aliquid indecentiæ, vel myſticæ ſignificationis, in ea ſemper conſiderari. Propter quod eius diſpenſatio, generaliter loquendo, ſummo Pōtifici reſeruata eſt, c. 1. de ſent. excomm. in 6. vbi etiā ſignificatur multò difficilius tolli irregularitatē, quàm ſuſpenſionē: quod etiam habetur in c. 1. de ſent. & re iudicat. in 6. & expreſſe in c. *cùm illorum*. de ſent. excommu. maior cēſetur diſpenſatio ab irregularitate, quàm abſolutio ab excommunicatione, etiam maiori, & contracta propter clerici percuſsionē. Secundò, quia irregularitas non tollitur per abſolutionem, ſed per diſpenſationem; quæ duo ſunt valde diuerſa, vt dicemus, traditque Burgaſius de irregularitate 6. p. tit. de Schiſmaticis, n. 19. & tit. de ſortilegiis, n. 11.

XLIV. At verò Gutierrez ſuprà indicat, hoc verum eſſe in foro exteriori: quia irregularitas etiam pœnalis, de qua agimus, licet proueniat (inquit) ex cenſura, habet quiddā plus in foro exteriori delendū, nempe impedimentum, quo ligatus eſt clericus in eodē foro, vt celebrare non poſsit, quod non tollitur abſolutione, ſed diſpenſatione, & habilitatione: Eccleſia autem in foro exteriori nunquam introduxit formam abſoluendi ab irregularitate, ſed diſpenſandi: in foro autē interiori talis irregularitas tollitur quibuſcunque verbis, ſiue abſoluendi, ſiue diſpenſandi. Vnde ſentit, quod licèt indultum expreſſe concedat poteſtatem confeſſori ad abſoluendum ab omni cenſura, & pœna in foro interno, & externo, facta ſatisfactione: nihilominus non poſſet tollere irregularitatem in foro exteriori, ſed tantùm in interiori, quia in illo non datur abſolutio irregularitatis, ſed in hoc tantùm.

XLV. Nullo autem iure, aut ratione probat hanc diſtinctionē Gutierres, nec ego video quomodo fundari poſsit: ſi enim Eccleſia nō introduxit formam abſoluendi, ſed diſpenſandi tantùm irregularitatē in foro exteriori, peto vbi illam introduxerit in foro interiori. nam ſi illam nō introduxit, etiam pro illo foro, non poſſunt confeſſores ſua auctoritate illam introducere, vt per ſe conſtat: at Eccleſia non magis pro vno foro, quàm pro alio illam introduxit, aut certè oſtendatur vbi locorum: nulla enim lex ſcripta de hoc oſtendi poteſt: nec conſuetudo, quia hæc ad factum pertinet, & oſtendi non poteſt: præſertim cū grauiores auctores dicant id eſſe contra conſuetudinem, & ſtylum Curiæ. Neque etiam dici poteſt, per hoc indultum illam formam introductam eſſe: nam de hoc diſputamus, & ita ſupponitur quod probandum eſt. Maximè quia hæc indulta non introducunt formam, ſed ſupponunt, & dant poteſtatem ad vtendum illa: ergo ſi ante talia indulta non erat in Eccleſia introducta abſolutio, ſed diſpenſatio irregularitatis in quocunque foro, certe per illa non fuit introducta, ſed facultas per illa data eſt accommodata verbo *abſoluendi*. Præterquam quòd ſi hoc admittitur quoad forum internum, eadem ratione eſſet admittendum quoad externum, quando indulta expreſſe extenderent conceſsionem ſuam ad forum externum. Accedit quòd forma, ſiue abſoluendi, ſiue diſpenſandi, quantum ad ſubſtantialia verba, vt ſic dicam, non poteſt eſſe diuerſa in interno & externo foro, tum quia ad eūdem ſubſtantialem effectum ordinatur: tum etiam, quia in ſecreto foro aſſumitur ex vſu Eccleſiæ in exteriori foro, quia non eſt multiplex Eccleſiæ inſtitutio, nec aliunde ſumi poteſt. Aliud etiam in ea reſponſione, quæ ex Medina ſumpta eſt, mihi diſplicet, quia totam differentiam inter abſolutionem, & diſpenſationem ponit in verbo abſoluendi, ac diſpenſandi, cùm tamen differentia non in vocibus, ſed in re ipſa ponenda ſit, alioqui non multum referret diuerſitas vocis, ſi res eſſet eadem, & per vtramque vocem ſignificaretur: abſolutio autem, & diſpenſatio non voce tantum, ſed re ipſa differunt, vt diſp. 1. de cenſ. ſect. 3. n. 6. notaui, & infra in nu. 48. attingam, & hoc modo cadit in irregularitatem diſpenſatio, non abſolutio, ideoque non comprehenditur ſub poteſtate abſoluendi: in quo autem illa differentia poſita ſit, explicabitur in ſequenti puncto.

Reſtat ergo declarandum quid addatur in illo indulto, *pœnarum* nomine vltra cenſuras. Non enim poſſumus de quacunque pœna illud intelligere, alias poſſet etiam ſuſpenſio, vel depoſitio per illam facultatem abſolui: nec etiam poteſt coarctari ad ſolas illas pœnas, quæ impediunt abſolutionem à peccatis, vt Nauarrus ſuprà ſentire videtur, quia nulla pœna præter excommunicationem, aut interdictum perſonale illam impedit. Dicendum ergo cenſeo, illo verbo comprehendi pœnas Eccleſiaſticas, quæ ex vi ſententiæ, per quam imponuntur, non habent poſitiuam perpetuitatem, aut definitā durationem, ſed pendent ſemper ex arbitrio iudicis, nam hoc arbitrium committitur confeſſori per hanc clauſulam, & in huiuſmodi pœnas cadit propria abſolutio, abſque vlla diſpenſatione propriè dicta. Hoc non inuenio ſub his verbis, nec ſub alia generali regula explicatum ab auctoribus, ſed ſolū vtuntur exemplis, & fatentur quaſdam pœnas poſſe tolli, & non alias, rationem tamen differentiæ nō aſsignant. Primum ergo quòd pœna debeat eſſe Eccleſiaſtica, in ipſo indulto expreſſe declaratur: vt autem aliqua pœna Eccleſiaſtica ſit, duo videntur neceſſaria. Primum vt ſit pœna aliquo modo ſpiritualis, & non mere temporalis, aut corporalis. Et hac ratione pœna pecuniaria non comprehenditur ſub hac clauſula, vt Nauarr. aperte ſentit, & Henriquez ex illo, & Soto expreſsius declarat. Idem ergo exiſtimo de quacunque pœna, quam reus non debet voluntarie ſuſcipere, ſed pati: nam talis pœna nec Eccleſiaſtica eſt propriè, cùm à quolibet iudice imponi poſsit; nec ab illa poteſt reus abſolui, niſi tollendo à iudice poteſtatem, & ius, quod habet ad puniendum illum, quod per hoc priuilegium non conceditur. Deinde neceſſarium eſt ad Eccleſiaſticam pœnam, vt per Canonem, vel iudicem Eccleſiaſticum ſit impoſita. Vnde, ſi quis promiſit ieiunare, v. g. ſi hoc, vel illud ageret, & poſtea pœnam incurrat, non poterit abſolui à tali pœna, ex vi huius clauſulæ, quia licet illa pœna ſit ſpiritualis, non eſt ab Eccleſia illata, ſed ex voto, & ideo ad aliam clauſulam, commutatio eius ſpectat; licet oppoſitū ſentiat Nauarrus ſuprà ſine probatione. Contra quem etiam facit, quod votum pœnale non abſoluitur propriè, ſed diſpenſatur, commutatur, vel irritatur: illud autem eſt propriè pœnale votum. Per Eccleſiaſticum autem iudicem intelligimus prælatum, ſiue per legem, ſiue per ſententiam pœnam imponat.

XLVI.

Secunda opinio verior per pœnam intelligi imprimis Eccleſiaſticam.

1. Conditio pœna Eccleſiaſtica.

2. Conditio.

Dubitari autem poteſt, an includatur etiā confeſſor. Nam partem affirmantem tenet etiam Nauarrus ſuprà, & videtur probabilis, quia ille etiam eſt Eccleſiaſticus iudex. In contrarium autem eſt, quia ſequeretur poſſe pœnitentem per hanc clauſulam abſolui ab omnibus pœnitentiis ſacramentalibus, à prioribus confeſſoribus impoſitis, quod fieri non poteſt, vt conſtat ex materia de ſacramento Pœnitentiæ. Sequela verò patet, tum quia illa eſt quædam pœna Eccleſiaſtica à paritate rationis: tū etiam, quia confeſſor nō poteſt aliam pœnam propriam imponere, niſi ſacramentaliter: nam ſi aliquid aliud præcipit faciendum, vel omittendum in reme-

XLVII. *An confeſſarius ſit iudex Eccleſiaſticus.*

remedium peccati, illud non eſt pœna, ſed medicina, quia nõ eſt ad vindicanda præterita peccata, ſed ad præcauenda futura. Vnde, ſi neceſsitas durat, nõ poteſt tolli à ſequenti confeſſore, propter quodcũque priuilegium, quia eſſet irrationabile: ſi verò neceſsitas ceſsauit, poterit tolli non tam abſolutione, quam interpretatione, quod non propriè eſt tollere: ſed declarare obligationem ceſſaſſe: quia ceſſante adæquato fine obligationis legis, ceſſat lex. Qui diſcurſus videtur mihi efficaciter probare, hãc abſolutionem à pœna non poſſe habere locũ in pœnis impoſitis à confeſſario vt ſic: quod addo, quia ſi cõfeſſarius ſimul eſſet prælatus, poſſet vt talis aliquid præcipere, ſed non ex notitia confeſsionis inuito pœnitente, de quo alias. Igitur pœna Eccleſiaſtica propriè eſt illa, quæ per Eccleſiaſticas leges, aut prælatos Eccleſiæ extra confeſsionem imponitur, & aliquo modo ſpiritualis eſt, ac voluntariè exercenda ſeu ſeruanda ex conſcientiæ obligatione.

Confeſſarius per hoc priuilegium non tollit pœnas alias poſitas.

XLVIII. Vltra hoc autem, diximus neceſſarium eſſe ad effectum huius clauſulæ, vt talis pœna non ſit perpetua poſitiuè, id eſt, nõ tantũ indefinitè latã ſine præfixione termini, quæ ſolet vocari perpetua negatiuè, ſed excludẽdo omnem remiſsionem, ſeu finem. Et hoc modo probatur inductione in depoſitione, aut degradatione reali, aut verbali, quam nullus dixit poſſe per hanc clauſulam tolli; cuius ratio non poteſt aliũde ſumi, quàm ex perpetuitate. Idem ergo erit de omni pœna ſic perpetua. Et ob hanc cauſam exiſtimo non comprehendi etiam irregularitatem, quia eſt pœna poſitiuè perpetua. Ratio etiam reddi poteſt, quia pœna perpetua non poteſt tolli niſi interueniat diſpenſatio, & ideo vbi comprehẽditur ſola abſolutio, non includitur talis pœna. Antecedens explicatur: nam in hoc differt abſolutio à diſpenſatione, quia per abſolutionem non derogatur communi, & ordinario iuri, ſed potiùs exercetur actus debitus ſecundùm ius, quando ſubiectum eſt diſpoſitum: per diſpenſationem autem derogatur communi iuri aliquo modo, quatenus particularis perſona eximitur ab ordinaria regula iuris. Et hinc eſt, vt abſolutio ab excommunicatione, quantumuis reſeruata, non habeat diſpenſationem adiunctam, ſi iuſta ſit. Vnde cum conceditur facultas ad abſoluendum à tali cenſura, non conceditur actus, qui ſecundùm ſe ſit præter ius, ſed ſolùm delegatur iuriſdictio ad exercendum actum conſentaneum iuri communi ei, qui illam non habebat. At verò irregularitas nunquam tollitur niſi ex parte infringẽdo illud ius, quod illam vt perpetuam imponit, ideoque nunquam ſine diſpenſatione tollitur, & ideo exiſtimo dictum eſſe in iure, plus eſſe tollere irregularitatem, quàm canonis excommunicationem. Vnde etiam ſequitur alia differentia inter abſolutionem, & diſpenſationem, quòd abſolutio non requirit ſpecialem cauſam, ſed ſolũ quod ex parte perſonæ abſoluendæ ſit diſpoſitio, ſeu non repugnantia, & in alio ſit poteſtas: diſpenſatio verò præter poteſtatem, requirit cauſam, vel vt validè fiat, vt in votis etiam pœnalibus, vel ſaltem vt licitè, vt in irregularitatibus, & aliis, quæ ſunt de iure humano. Quia ergo nulla pœna perpetua ſecundũ ius ordinarium auferri poteſt, ideo in ea non habet locum mera abſolutio, ſed diſpẽſatio neceſſaria eſt, ac proinde non comprehenditur ſub poteſtate, quę ad abſoluendum tantum datur, & non ad diſpenſandum.

Intelligitur deinde talis pœna quanã ſit perpetua ſimpliciter.

XLIX. Ex quo infero, idem cenſendum eſſe de quacunque pœna in vindictam delicti pręciſe ac definitiuè, vt ſic dicam, impoſita, ſiue per legem, ſiue per ſentẽtiam hominis, etiamſi non ſit perpetua, ſi ſit ad certum terminum ita præfixum, vt immutari nõ poſſit ſecundùm ordinarium ius quantumuis reus ſit emendatus, vt eſt, inhabilitas, vel priuatio, aut ſuſpenſio ab officio ad certum tempus, vel prohibitio, v.g. ab ingreſſu Eccleſiæ, ſimiliter ad præfixum terminum, & ſimiles, de quibus diximus ſuprà non eſſe propriè cenſuras, quod etiam fatetur Nauarrus dict. n. 254. vult tamen additionem huius particulæ, *& pœnis*, quæ in huiuſmodi indultis ſit, propter has pœnas fieri: tamen conſequenter loquendo, videtur eſſe eadem ratio de his pœnis, quæ de perpetuis: quia ſicut perpetuæ tunc præciſe imponuntur pro ſemper, vt ſine diſpenſatione Principis auferri non poſsint, quia repugnat ordinario iuri; ita hæ pœnæ præciſe imponuntur pro tanto tempore, & ideo quòd pro illo ceſſent, repugnat legi, & conſequenter fieri non poteſt ſine diſpenſatione: ergo etiam hæ pœnæ non ſunt abſolubiles, vt ſic dicã, ſed diſpenſabiles: ergo eadem ratione non comprehẽduntur ſub hac clauſula. Et confirmatur congruenti ratione, nam poſtquam delictum eſt definitiuè iudicatum, ac punitum, & res tranſiit, vt ſic dicam, in rem iudicatam, non eſt veriſimile velle Pontificẽ dare facultatem ad immutãdam pœnam, quia hoc multum derogaret rigori iuſtitiæ, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ, maximè cùm illa pœna talis ſit, vt iam non pendeat ex diſpoſitione, aut conuerſione pœnitentis, ſed præciſe propter peccatum præteritum ſuſtineatur, & ideo iam non pertineat ad abſolutionem, vel conuerſionem pœnitentis, propter quã maximè videtur hæc facultas concedi.

Imo nec intelligitur pœna temporaria certi termini.

Quæ ergo pœnæ per illa verba adduntur vltra cenſuras? videmur enim excluſiſſe omnes, quæ cogitari poſſunt, quæque à Nauarro, & Henriquez numeratæ ſunt, & quæ ſumi poſſunt ex gloſſa in *c. ad reprimendam.* de offic. ordin. verb. *in canonibus.* Reſpõdetur conſequenter ad dicta, comprehẽdi omnem pœnam Eccleſiaſticam, quæ ſine diſpenſatione per propriam abſolutionem ab auctore legis, vel à iudice, qui illam impoſuit, auferri poteſt: nonnullæ enim pœnæ huiuſmodi ſunt, etiamſi nõ ſint propriæ cenſuræ, & propter illas additum fuit in indulto verbum illud, *& à pœnis Eccleſiaſticis.* Sunt autem huiuſmodi illæ pœnæ, quæ non ſunt medicinales, ſed vindicatiuæ, & ideo non ſunt cenſuræ, & tamẽ nec perpetuæ ſunt, nec ad tempus præfixum imponuntur, ſed vel indefinitè ad arbitrium imponentis, vel licet aſsignetur terminus, ſemper eſt cum ſubordinatione ad iudicium ſuperioris, vt ſi perſona id meruerit, poſsit antea perſonam abſoluere à tali pœna. In huiuſmodi enim pœnis non eſt neceſſaria diſpenſatio, ſed iure ordinario tolli poſſunt ad prudẽs arbitrium iudicis nec requirũt aliam cauſam, præter bonam diſpoſitionem pœnitẽtis. Has ergo pœnas intelligo comprehenſas ſub hoc verbo, vt eſt ſuſpenſio ad arbitrium ſedis, prohibitio à communione per annum, v.g. niſi ſuperior iudicet perſonã ita eſſe diſpoſitam, vt remitti poſsit pars temporis, & ſimiles. Hanc autem ſententiam ſic explicatam probo, tum à ſufficienti enumeratione: non enim poſſumus dicere per illa verba nihil addi, ſed ſolùm poni ad maiorem explicationem: quia potiùs confunderent, & obſcuriorem redderent facultatem, ſi nihil adderent: nullus autem alius modus explicãdi hoc additum probabilior, aut æquè probabilis apparet: hic autem ſufficienter rem declarat, & optimè etiam conſonat cum verbo abſoluendi, nam materia circa quam debet eſſe proportionata actui, & poteſtati: ergo. L.

Explicatur demũ quid per vocem à pœnis intelligatur.

Hac explicatio ſuadetur.

De clauſula alia priuilegii pro commutandis votis & petendo debito.

Supererat explicanda alia clauſula, quæ huic facultati adiungitur in prædicta Bulla de commutatione votorum, quæ confeſſariis Societatis conceditur. Sed de hac facultate nihil ſpeciale occurrit, LI.

Remittitur hæc materia ad lib. 6. de voto.

occurrit, præter ea, quæ ſuprà in materia de voto generaliter dicta ſunt. Solùm oportet obſeruare, illam facultatem expreſſe fuiſſe extẽſam ad vota iurata, dummodò commutatio in alterius præiudicium non cedat, per Greg. XIII. in Bulla, *Ad perpetuã rei memoriam*. anni 1575. Præter hanc verò per communicationem cum aliis religionibus, poſſunt cõfeſſores Societatis vti facultate Benedictinis conceſſa à Mart. V. ad diſpenſandum eis votis non reſeruatis Papæ, iuxta modum eis præſcriptum in noſtro Compendio, verb. *Diſpenſatio*. §. 10. De qua facultate videnda etiam ſunt dicta in genere in materia de voto. Præter hæc ſunt duæ aliæ facultates, quæ in Societate concedi poſſunt confeſſoribus ad diſpenſandũ in impedimento petendi debitum cõtracto per illicitam copulam habitam poſt factum matrimonium cum conſanguinea coniugis, vel etiã ortum ex voto ſimplici caſtitatis, vt habetur in eodem Compendio §. 8. & 9. vbi conſideranda ſunt, & obſeruanda quę pro vſu harum facultatum notantur. Cætera autem, quæ deſiderari poſſent ex generali materia de diſpenſatione petenda ſunt.

CAPVT III.

Quid poſſint, & debeant religioſi Societatis præſtare in ſacramenti Euchariſtiæ adminiſtratione.

DE hoc miniſterio ſpecialem addidit facultatem idem Paulus III. in eadem Bulla, in qua poſtquam conceſsit facultatem ſuprà lib. 8. c. 3. à. num. 6. explicatam dicendi Miſſas ante lucem, vel poſt meridiem, ſubdit. *Et poſt, ſeu ante illarum celebrationem, aut alias Chriſti fidelibus ipſis Euchariſtiæ, & alia Eccleſiaſtica ſacramenta ſine alicuius præiudicio miniſtrandi, diœceſanorum locorum, Rectorum parochialium, & aliarum Eccleſiarum, aut quorumlibet aliorum minimè requiſita.* Circa quam facultatem duo à nobis breuiter explicanda ſunt, ſcilicet poteſtas per illam conceſſa, & vſus eius.

I. *Miniſtratio Euchariſtiæ eget poteſtate.* Circa priorem partem ſupponendum eſt, in hoc ſacramento locum habere quod ſuprà initio cap. 2. generatim diximus, neminem poſſe illud licitè miniſtrare fidelibus, niſi ad hoc habeat iuriſdictionẽ ordinariam, vel delegatam, ſeu licentiam alicuius *Id oſtẽditur.* ordinarij paſtoris: quia præbere hoc ſacramentum fidelibus, eſt vnus ex potiſsimis actibus paſcendi illos, & ideò per ſe pertinet ad paſtores, nec poteſt licitè ab aliquo, propria auctoritate vſurpari, vt latius dixi in 3. to. 3. p. diſp. 72. ſect. 2. Cùm ergo presbyteri Societatis iuriſdictionem ordinariam nõ habeant, indiguerunt hac facultate ad hoc miniſterium præſtandum.

II. *Dictam poteſtatem valet Pontifex immediate dare.* Deinde ſuppono poſſe Pontificem cõcedere hanc facultatem independenter ab inferioribus prælatis, ſeu paſtoribus. Hoc certiſsimum eſt, ac de fide, & conſtat ex ſuprema Pontificis poteſtate prorſus independente ab omnibus inferioribus. Item ex dictis ſuprà c. 1. n. 2. & latius in materia de Pœnitentia diſp. 26. de facultate audiendi confeſsiones, quæ difficilior videri poterat, quia maiorẽ iuriſdictionem requirit. Denique id conſtat ex facto, nam expreſſe Paulus III. hanc concedit facultatem in dictis verbis, & iterum in alia Bulla, *Paulus Epiſcopus*, anni *Imo de facto dedit.* 1549. vbi quoad aliqua magis illam explicat, dicens, *Nec non omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus, tam forenſibus, quàm in ciuitatibus, & locis, in quibus ſocij prædicti conſiſtunt, commorantibus, aut illac tranſeuntibus, Euchariſtiæ ſacramentum (quod in ſuis Eccleſiis tenere decenter ſocios præfatos volumus) quocunque anni tempore, præterquam in feſto Paſchatis reſurrectionis Dominicæ, & mortis articulo, niſi neceſſitas vrgeret, eorundem fidelium, parochialium Eccleſiarum Rectorum licentia minimè requiſita, accipere liberè, & licitè valeant.* Et ſimilia priuilegia fuerunt antea Mendicantibus conceſſa, ſcilicet Minoribus à Nicolao V. vt habetur in libro Monumenta ordinum, conceſsione 249. & in ſupplemento, conceſsione 159. Idem Sixtus IV. in eodem Monumenta, conceſsione 160. Quibus priuilegiis etiam gaudet Societas per viam communicationis. Quare non eſt dubium quin noſtris religioſis hoc liceat, nulla requiſita inferiorum paſtorum facultate.

Obiici verò poteſt prohibitio ſub cenſura facta à Clemente V. in Clem. *Religioſi*. de priuileg. qua prohibet omnibus religioſis, ſacramentum Euchariſtiæ miniſtrare ſine licentia ſpeciali parochorum, & concludit, *nullo religioſis eiſdem ſuper hoc exemptionis, vel alio priuilegio ſuffragante.* Reſpondeo, de hac Clementina dubitari poſſe, an reuocet priuilegia prius de hoc lata, vel potiùs ſupponat (quod forte probabilius eſt) nulla circa hoc fuiſſe antea conceſſa, quod paulò inferiùs examinabimus. De priuilegiis autẽ poſtea conceſsis certum eſt, non poſſe per illam Clementinam reuocari, nec impediri, cum par in parem non habeat imperium, & poſterior voluntas ſemper efficacior ſit: conſtat autem, omnia priuilegia, quæ citauimus, eſſe poſteriora. Dices, in eis non reuocari expreſſe dictam Clementinam, quod neceſſarium eſſet. Reſpondetur inprimis, in huiuſmodi indultis ſemper adiungi reuocationem ſufficientem. Deinde quãdo reuocatio fit in actu exercito, vt ſic dicam, dando contrariam facultatem, non eſſe neceſſariam reuocationem in actu ſignato. Denique cùm in illa Clementina dicatur, *ſine licentiâ parochialis presbyteri*, à fortiori intelligitur ſinè licentia Epiſcopi, vt infrà dicam, & multò magis ſine licentia Papæ, & ita impletur conditio in ea poſtulata. III. *Obiectio diluitur.* *Replica remouetur ſimpliciter.*

IV. *Arguitur ex hoc principium quoad clauſulam ſine alicuius præiudicio.* Tertiò circa illa verba, *ſine alicuius præiudicio*, inquiri poteſt, quid per illa ſignificetur, aut quæ limitatio, vel exceptio illa ſit. Et ratio dubitandi eſt, quia miniſtrando Euchariſtiã alicui, nemini poteſt fieri iniuria niſi tantùm parocho, aut prælato illius, ad quem ſpectat ius adminiſtrandi illam: ſed hæc iniuria ceſſat ratione aliorum verborum, *Quorumlibet licentia minimè requiſita*: ergo vel illa verba nihil operantur, vel repugnant his vltimis. Reſponderi poteſt primò, illa verba non eſſe addita, propter Euchariſtiam, ſed propter alia ſacramenta, de quibus ibi etiam generatim mentio fit: ſed quomodo hoc in aliis locum habeat, infrà ca. ſeq. videbimus. Secundò ergo dicitur, illa verba fortaſſe addita eſſe, quia per hanc facultatem non tollitur ius Prælatorum, quod habent ad prohibẽdum ſubdito propter iuſtas cauſas, ne communicet; id enim facere poſſunt, non ſolum per cenſuram excommunicationis, aut interdicti (quod eſt certum in his, qui talem iuriſdictionem habent) ſed etiam per ſimplicem prohibitionem in pœnam alicuius delicti, vel propter aliam iuſtam cauſam. Tunc ergo in præiudicium ſuperiorum eſſet, ſi contra huiuſmodi prohibitionem alicui Euchariſtia daretur, & maximè ſi ei perſuaderetur, licitum ſibi eſſe à noſtris ſacerdotibus Euchariſtiam accipere, non obſtante ſui prelati prohibitione. Hac ergo de cauſa dici potuit, ſine præiudicio alterius, ſcilicet habentis iuriſdictionem in eum, cui adminiſtranda eſt Euchariſtia, vt benè argumentum probat, non verò propter ſolam iuriſdictionem adminiſtrandi, in hac enim nõ poteſt fieri præiudicium, vt rectè etiam probatum eſt, ſed propter ius prohibendi talem vſum ex iuſta cauſa. Vnde ſit, ſi prohibitio ſuperioris ſit omninò iniuſta, licitũ eſſe, illa non obſtante, miniſtrare, quia tunc non ſit ei pręiudicium. oportet tamen vt iniuſtitia ſit euidens, nam in dubio pro ſuperiore preſumitur.

mitur. Sequitur etiam ſi proprius parochus, vel Epiſcopus prohibeat ſubdito non quidem communionem ſimpliciter, ſed ne illam à noſtris ſacerdotibus recipiat, talem prohibitionem nihil obſtare huic facultati, quia illa ſuppoſita, pręceptum eſt iniuſtum, & directè repugnans priuilegio Pontificis, & ideo nullum eſt præiudicium talis ſuperioris, etiamſi contra huiuſmodi prohibitionem eius agatur. Alio item modo poteſt intelligi præiudicium tertij excludi per illam particulam quoad circumſtantias talis actus, vt, v. g. quoad circumſtantiam loci, quia ex vi huius facultatis non poteſt religioſus Societatis miniſtrare Euchariſtiã in aliena Eccleſia contra voluntatem Rectoris eius, nam hoc cederet in præiudicium eius. Item quoad circumſtantiam temporis, vt v.g. ſi eo tẽpore daretur, quo parochiani tenentur vel in ſuis Eccleſiis adeſſe, vel Euchariſtiam à propriis paſtoribus accipere.

V. Et quidem veriſimile eſt, propter hanc vltimam cauſam præcipuè poſitam eſſe illam limitationem: & ideo fortaſſe in altera Bulla, quam citaui, idem Paulus III, omiſſa illa exceptione de pręiudicio tertij, addit alteram de die Paſchatis, & de articulo mortis: nam quia his temporibus obligat præceptũ Euchariſtiæ diuinum, vel Eccleſiaſticum, & ad paſtores ordinarios animarum pertinet cura ouium, præcipuè quoad obſeruationem præceptorum, ideo pro illis duobus temporibus cenſentur habere ſpeciale ius, fieriq; illis præiudicium, ſi abſque eorũ facultate, vel conſenſu Euchariſtia miniſtretur: nõ quòd ſi vellet Pontifex, non poſſet, cùm poſsit ſibi illam curam reſeruare, & cui voluerit committere, ſed quòd multum per hoc derogaret iuri propriorũ paſtorum, & ideo non faciat, nec fieri expediat. Vnde etiã in antiquis priuilegiis ſimilis exceptio ferè ſemper poſita eſt, & exiſtimo, quamuis non fuiſſet expreſſa, ſubintelligendam ſemper fuiſſe, ita vt in clauſula generali non comprehendantur illi duo caſus, niſi in ſpecie concedantur, vt in citato loco 3. tomi dixi. Et ideo quamuis Iulius II. cõceſſerit Minimis, (vt habetur in eorum ſupplemento, conceſſione 143. & in noſtro, verb. *Euchariſtia*, §. 4.) vt poſſint miniſtrare in ſuis Eccleſiis, ac miniſtrari facere ſacramentum Euchariſtiæ quibuſcunque perſonis quoties opus fuerit: nihilominus non exiſtimo ibi eſſe comprehenſam communionem Paſchalem, ſeu annuam, quia caſus adeò ſpecialis non comprehenditur in generali clauſula.

VI. *An ob aliud priuilegium ceſſet præiudicium dando Euchariſtiam in paſchate.* Dubitari autem poteſt, an ex aliquo alio priuilegio, in quo expreſſe hoc concedatur noſtris religioſis, vel aliis Mendicantibus per communicationem liceat. Et ratio dubij eſt, quia tale priuilegium conceſſum eſt (vt refert Emmanuel Rodericus quæſt. 56. art. 3.) in ſpecialem fauorem monaſterij ordinis S. Hieronymi S. Mariæ de Guadalupe, ex compendio priuilegiorum ordinis S. Hieronymi, §. 2. & 6. Et addit prædictus auctor, quòd licèt hoc priuilegium in principio fuerit ſpeciale illius loci propter inſignem religionem, & deuotionem eius, poſtea per conceſsionem Pij IV. & Pij V. extenſum eſſe ad totum illum ordinem per generalem clauſulam, quia omnia ſimilia ſingularia priuilegia cuicunque monaſterio ſpecialiter conceſſa, omnibus aliis monaſteriis communicantur, etiamſi in eis propria, & peculiaris ratio, quæ mouit ad primam conceſsionem, nõ inueniatur. Vnde vlterius infert per viam communicationis poſſe omnes religiones Mendicantes gaudere eodem priuilegio, ſicut gaudent omnibus aliis religioni S. Hieronymi conceſſis. *Iudicium authoris.* Hæc tamen tam ampla extenſio nullibi (quod ego ſciam) eſt vſu recepta, nec facilè poſſet introduci ſine ſcandalo paſtorum Eccleſiæ: & ideo (quidquid ſit de ipſius rei probabilitate) non conſulerem vſum talis priuilegij, imò admonerem fideles communicantes in die Paſchatis in Eccleſiis religioſorum ſine licentia parochorum, vt timerent cenſuras à diœceſanis latas in eos, qui ſuis parochiis non ſatisfecerunt. Imò etiam monerent religioſos introducentes talem vſum, vt timerent excommunicationem dictæ Clementinæ *Religioſi*, de priuilegiis, quia non cenſeo illam doctrinam adeò probabilem, & ſecuram, vt liceat illa in praxi vti, tum quia illa tam ampla extenſio per duplicem communicationem, & in re odioſa contra ius parochorum, & parum fructuoſa fidelibus videtur profectò aliena ab intentione Pontificum, atque talem eſſe, vt ſub generali clauſula nunquam ſit comprehendenda propter ſpecialem rei difficultatem. Tum etiam, quia hinc ortum eſt, vt etiam poſt conceſsionem Pij IV. & Pij V. nunquam Mendicantes, vel alij religioſi auſi fuerint tali vti priuilegio. Imò dubito, an reliqua monaſteria eiuſdem Ordinis S. Hieronymi illo vtantur, niſi pro ſuis familiaribus, vel aliis ita ſibi coniunctis, vt difficile poſsint obligari ad communicandum in parochia fortaſſe diſtante. Tum denique, quia priuilegium illud datum videtur non tam in fauorem monaſterij, vel religionis vt ſic, quàm peregrinantium ad illam Eccleſiam B. Virginis: vnde veriſimile eſt non comprehendi ſub illa generali ampliatione, imò eo ipſo quòd transferatur priuilegium ad aliam domum, videtur ceſſare fundamentum eius. Ob has ergo fortaſſe cauſas, vel ſaltem ad tollendas occaſiones offenſionũ, nulla in priuilegiis Societatis, ſeu Compendio eorum facta eſt mentio huius ampliationis, imò regula 27. noſtrorum ſacerdotum præcipit vt moneantur pœnitẽtes de communicatione in ſua parochia tempore Paſchæ.

Occurrebat autem ſtatim declarandum, quomodo intelligenda ſit hæc exceptio diei Paſchatis: VII. *Quid intelligatur per diem paſchæ.* ſed quia de hac re latè dixi in citato loco 3. tomi, ea hîc repetere non erit neceſſe. Solum hîc addo (quod ibi conſulto prætermiſi) expoſitionem ibi datam de die Paſchæ, id eſt, de communione Paſchali, eſſe conſentaneam declarationi noſtrarum Conſtit. p. 7. cap. 4. §. 5. vbi dicitur, *Paſcha intelliguntur octo dies ante, & totidem poſt ipſum feſtum*: quod dictum eſt, quia ſecundùm communiorem Eccleſiæ conſuetudinem intra omnes illos dies impleri poteſt Eccleſiaſticum præceptum communicandi intra annum. Vnde vbi conſuetudo plures dies complecteretur ad implendum præceptum, omnes illi nomine Paſchæ comprehenderentur. Et ideo additur in eadem declaratione, poſſe ad communionẽ admitti in noſtris Eccleſiis illos, qui cum iam ſuis parochiis ſatisfecerint, vellent iterum, aut ſæpius illis quindecim diebus communicare. Quod rectè & iuxta mentem Pontificum mihi dictum videtur, vt dicto loco probaui, & ſequutus eſt Emmanuel Rodericus ſuprà, ita etiam mecum intelligens ſimilem exceptionem poſitam in priuilegiis ſuæ religionis, etiamſi feſtum Reſurrectionis expreſſe nominent, quamuis alij vocem illam aliter interpretati fuerint.

VIII. *Ob vrgentiam præcepti annui poſſunt fideles accipere à noſtris Euchariſtiam in defectum parochi.* Quæri vlterius poteſt, in quibus caſibus liceat religioſo Societatis communionem Paſchalem dare fidelibus, non obſtante hac exceptione. Reſpondeo breuiter, ex vi prædicti indulti nunquam licere, niſi neceſsitate vrgente, nam hæc limitatio his verbis ibidem additur: cenſebitur autem neceſsitas vrgere tunc ſolùm quando perſona eſt impotens ad communicandum in ſua parochia, vel ad petendam facultatem à ſuo parocho, tunc enim in ordine ad occaſionem implendi præceptum, eſt vera neceſsitas, & non concurrentibus illis duabus circunſtantiis, nulla eſſe poteſt. Tenebitur autem in eo caſu fidelis ſatisfacere poſtea ſuo parocho: & ſimiliter parochus, ſi de neceſsitate, & de communione

ſione ſuſcepta ei ſatis conſtiterit, non poterit ſubditum cogere ad communicandum iterum. Hinc verò inferunt aliqui, poſſe dari communionem Paſchalem omnibus iter agentibus, in noſtris Eccleſiis, abſque alicuius parochi facultate: quia occurrit dicta neceſsitas. Sed hoc *ex vi huius priuilegij* incertum mihi eſt. Et inprimis diſtinguendum eſt de vagabundis, & de iter agentibus: nam de prioribus certum exiſtimo non poſſe *ex vi huius priuilegij* communionem Paſchalem accipere in noſtris Eccleſiis: quia tenentur implere præceptum in ea parochia, in qua eo tempore inueniuntur, nam ibi ſunt verè ſubditi, & non habent alium certum parochum, vel paſtorem: vnde ibi cenſentur habere domicilium eo modo, quo illius ſunt capaces.

Id tamen non procedit quoad vagabundos.

IX. *In peregrinis etiam non videtur dari caſus neceſsitatis.*

De peregrinis autem non eſt res adeò certa, quia habent ſuum firmum domicilium, in quo propriũ parochum habent, cui ſatisfacere poſtea tenentur, ſi occaſione itineris alibi communicent. Et ideo de illis probabile eſt quòd in eo caſu poſsint communionem accipere ab omnibus, qui priuilegium habent illam adminiſtrandi aliis temporibus, quia ratione excuſationis illud tempus tanquam liberũ reputatur. Addi etiam poteſt, tunc etiam intercedere voluntatem præſumptam parochi, quia eius nihil intereſt quòd in alia parochia, vel in regulari Eccleſia ſubditus communicet, dummodo ſufficientem fidem afferat ſuę communionis. Vnde maximè fauet prius priuilegium Pauli III. in quo priuilegium hoc concedit pro omni caſu, in quo non interuenit præiudicium tertij; nam in prædicto euentu nullum præiudicium parochorum interuenit, nec fit contra eorum ius, aut rationabilem voluntatem.

X. *Probabilius tamen eos æquiparari vagabundis.*

Sed licèt hæc probabilia ſint, nihilominus obſtare poteſt, quòd peregrini reputantur tanquam incolæ illius loci, in quo Paſchali tempore inueniuntur, & ideo iure ordinario tenentur parocho illius loci, in quo exiſtit ipſorum hoſpitium in quo habitant, confiteri, & ab eo communicari: quod conſtat ex his quæ in 4. tom. dixi de proprio ſacerdote. Vnde cùm Eugenius IV. (refertur in lib. Monumenta ordinum, conceſsione 8. & in ſupplemento, conceſſione 315.) declarauerit, peregrinantes tempore Paſchali reputari incolas illius loci, in quo inueniuntur, ideoque poſſe confiteri, & communicare in Eccleſiis talium locorum: nihilominus Collector priuilegiorum Mendicantium verb. *Communicare.* §. 2. adiunxit, id intelligendum eſſe de Eccleſiis parochialibus talium locorum, additque ſine licentia parochi talis loci, non licere religioſis hos peregrinos communicare. Vnde in hoc deficiunt priores in num. præced. rationes de tempore libero, & voluntate præſumpta, quia ſolùm conſiderant ius alterius parochi ſtabilis, ſeu firmi, vt ſic dicam, & non illius, qui pro tunc habet iuriſdictionem, reſpectu cuius vſurpare miniſterium non eſſet ſine præiudicio. Quapropter hanc partem non ſolùm ſecuriorem, ſed etiam in rigore veriorem exiſtimo. Dixi autem, *quantum eſt ex vi huius priuilegij*, quia ſi intercedat tacitus, ſeu interpretatiuus conſenſus parochi loci, quem facilè poteſt iudicare conſuetudo, quia regulariter hi parochi non multum curant de peregrinis; tunc ex alio capite poſſet hoc licere, ſcilicet quia interuenit ſufficiens licentia parochi loci, & tunc procedunt optimè coniecturæ factæ de altero parocho proprietario. Item id dictum eſt ad excludendam quæſtionem de aliis priuilegiis, quæ ſuprà in numero 6. tacta eſt.

XI. *An dari queat Euchariſtia ægrotantibus.*

Circa alteram exceptionem de communione in articulo mortis, interrogari poteſt inprimis, quæ communio ſub hac exceptione comprehendatur: nam poteſt quis ſæpius communicare in infirmitate, vel in mortis periculo, vel etiam per modum viatici (iuxta probabilem opinionem:) debent igitur intelligi exceptæ omnes hæ communiones, vel cur potius vna, quàm alia? Reſpondeo inprimis, non eſſe prohibitum ex hoc capite communicare infirmum in lecto iacentem, quando deuotionis cauſa, & non propter mortis periculum communicat. Probatur, quia in exceptione ſolùm dicitur, in mortis articulo. Dico autem, *ex hoc capite*, quia ex circumſtantia loci videri poteſt hoc non eſſe cõceſſum, quia communio non fit in Eccleſia, ſed in propria domo. Veruntamen neque hoc etiam impedit, quia in nulla ex prædictis Bullis limitatur hæc facultas ad communionem quæ fit in Eccleſia Societatis, vel alia. Et ratio eſt, quia hoc miniſterium per dictum priuilegium conceditur religioſis certo loco non addictis, ac proinde perſonarum, non loci priuilegium cenſetur. nam licet in ſecunda Bulla interponantur illa verba, *Quod* (ſcilicet Euchariſtiæ ſacramentum) *in ſuis Eccleſiis decenter tenere ſocios præfatos volumus* non ſunt interpoſita ad limitandam facultatem, ſed potiùs ad concedendum obiter Societati nouum fauorẽm, vt intellectum eſt in Compendio noſtrorum priuilegiorum, verb. *Euchariſtia.* §. 1. vel ad laudandam, & probandam Societatis conſuetudinem, propter quam, (vt ibidem dicitur) libenter populi ad confitendum ſociis, & ſacratiſsimam communionem de manibus eorum accipiendam confluunt: quia ergo adminiſtratio huius ſacramenti ordinariè à nobis fit in noſtris Eccleſiis ex formulis præconſecratis, & decenter ſeruatis, ideo illius vſus facta eſt mentio, non quia ad illum coarctetur priuilegium. Vnde in priori Bulla ait idem Pontifex, *Et poſt, ſeu ante Miſſarum celebrationẽ, aut alias Chriſti fidelibus Euchariſtiam miniſtrare.* Vbi aduerbium *aliàs*, ampliſsimum eſt, & extendit facultatem ad omnem modũ decenter miniſtrandi hoc ſacramentum: nullum ergo locum per ſe excludit. Denique antiqua priuilegia conceſſa etiam Mendicantibus Nicolai V. & Sixti IV. & Leonis X. eadem facultas conceditur ſine limitatione ad proprias Eccleſias, vel ad aliquod templum. Ex quibus obiter intelligetur non poſſe Societatem indulgere externis ſacerdotibus, vt in ſua Eccleſia Euchariſtiã miniſtrent fidelibus, repugnante eorum paſtore, cùm priuilegium ſit religioſorum non loci, vt dictum eſt.

XII. *An liceat noſtris deferre Euchariſtiam ad ægrotum per plateas.*

Dices: Ergo licebit religioſo ex vi huius facultatis deferre publicè per vias, & plateas Euchariſtiæ ſacramentum ad ægrotos, quando non propter neceſsitatem, ſed propter deuotionem communicant. Reſpondeo negando ſequelam, quia illud eſt contra communem conſuetudinem, quæ ſatis declarat illum modum adminiſtrationis pertinere ad proprium ius parochorum, ideoque illud miniſterium optimè comprehendi ſub illa exceptione, *ſine alicuius præiudicio.* Ratio autem eſſe poteſt, vel quia ille modus regulariter non eſt in vſu, niſi ad implendum diuinum præceptum; leges autem, & iura attendunt quæ regulariter, ſeu frequenter accidunt: vel quia tunc miniſterium fit cum ſpeciali ſolennitate publica, ad quam debent concurrere alij fideles, vt decenter fiat, & fit per loca, quæ in ordine ad hunc vſum ſubſunt iuriſdictioni Epiſcoporum, & ideo non comprehenditur illud miniſterium ſub generali conceſsione, ſed requiritur ſpecialis facultas vel Epiſcopi, vel parochi. Poteſt autem aliter miniſtrari ſacramentum ægroto, priuatim faciendo ſacrum in proprio oratorio ad hoc approbato, vel in alio loco eiuſdem domus de licentia Ordinarij: vnde quoad hoc ſemper hoc miniſterium pendet ab Ordinario; obtenta tamen facultate ad faciendum ſacrum in lo-

in loco accommodato, non erit neceſſaria ſpecialis licentia ad dandam Euchariſtiam, ſed ex vi priuilegij licebit.

XIII. Secundò idem dicendum cenſeo, etiamſi ægrotus ſit in periculo mortis, quoties non communicat ad præceptum diuinum implendum, ſed ex abundantiori deuotione, atque ita fit, vt ſola illa cõmunio, per quam impletur præceptum in articulo mortis, excepta cenſeatur. Pro quo eſt aduertendũ, præceptum illud vno actu expleri intra tempus illius periculi facto, quia nihil aliud præcipit niſi viaticum ſumere in illo articulo, quod ſatis fit per vnum actum. Deinde, cùm tempus illud habeat latitudinem interdum plurium dierum, & præceptum ſit affirmatiuum, non obligat pro ſingulis momentis, vel diebus illius temporis, ſed determinatio illius poteſt eſſe arbitraria. Quamdiu ergo ſtatus infirmitatis, & periculi nondum peruenit ad talem ſtatum, vt ſtatim, & pro eodem die obliget ad commnnicandum, ſi ægrotus velit communionem recipere deuotionis gratia abſque animo implendi præceptum, & cum propoſito poſtulandi alio die viaticum à parocho, ſi periculum creuerit, & obligatio magis vrgere viſa fuerit; tunc licitum eſt religioſis, ex vi huius priuilegij miniſtrare illi ſacramentum, quia ille nondum dici poteſt articulus mortis: manebit tamen integra obligatio diuini præcepti pro illo articulo, ſeu periculo, quãdo ad illud peruentum fuerit. Simili modo ſi ægrotus iam communicauit tempore apto ad implendum diuinum præceptum, & cum intentione implendi illud, quamuis poſtea, perſeuerante eodẽ periculo, per plures dies Euchariſtia ex deuotione accipiatur, poterit à religioſo miniſtrari iterum atque iterum. Nec refert quòd ille videatur eſſe articulus mortis, eſt enim quaſi materialiter, non quia communio fiat ad ſatisfaciendum obligationi illius articuli, ſicu t aliàs de communione Paſchali cũ proportione dicebamus, indicauimuſque ſuprà in num. 7.

XIV. *Diſcutiũtur varii caſus de periculo mortis.* *De ſuſcipientibus bellum vel longam nauigationẽ*

Vlterius interrogari poteſt, an articulus, & periculum mortis idem ſint, ita vt hæc exceptio ad periculum mortis extendenda ſit. Vnde oriuntur dubitationes aliquæ, ſcilicet, an is, qui communicat eo quòd nauigationem longam, & periculoſam inchoaturus ſit, vel quia actuale bellum eſt ingreſſurus, ſi in ſimilibus caſibus, poſſit à noſtris ex vi huius priuilegij, communicari, vel debeat ad parochũ remitti. Sed de primo dubio dictum eſt in 4. tomo, tractando de abſolutione in articulo mortis, vbi dixi quæ pro articulo mortis conceduntur, ad periculum extendi. Quæ quidem regula in fauoribus certa eſt: hæc autem exceptio, de qua agimus, potius eſt fauoris limitatio, & ideò ad vocis proprietatem, & rigorem videri poteſt reſtringenda. Nihilominus tamen, ſi applicetur principium prius poſitum, de obſeruatione diuini præcepti, nihil etiam oportebit inter illa duo in præſenti diſtinguere, ſed inſpiciendum eſt, an tale ſit periculum mortis, vt ratione illius, obliget diuinum præceptum ad communicandum, & tunc generalis regula eſt, quoties communio eſt ſuſcipienda, ad implendam hanc obligationem prouenientem ex mortis inſtantia, ſiue hæc tam proxima ſit, & tam certa, vt vocetur articulus mortis, ſiue ſit magis diſtans & dubia, ideoque periculum appelletur, talem communionem ſub hac exceptione comprehendi, quia in re ipſa, ac moraliter loquendo, ille eſt articulus mortis, etiamſi vulgaris modus loquendi fortaſſe alius ſit, & quia formalis ratio huius exceptionis non eſt propinquitas, vel diſtantia mortis, ſed obligatio diuini præcepti, cuius obſeruantia pertinet maximè ad curam, & ſolicitudinem paſtoris, & ideo illi peculiariter reſeruatur. Quocirca in illis caſibus propoſitis concedendum eſt, recurrendum eſſe ad parochos, & non eſſe communionem ab aliis ſumendam ſine eorum licentia. Idemque cenſeo de muliere prægnante, & proxima partui, ſi reuera timet ſimile periculum. Aut ſi fortaſſe in huiuſmodi caſibus hoc nõ eſt in vſu, & ſine ſcrupulo accipitur, & datur Euchariſtia à religioſis, ideo eſt, quia non exiſtimatur tantùm eſſe periculi, vt inducat obligationem, & ita communio magis fit ex deuotione, quàm ex neceſsitate, vel certè bona fide proceditur, quia non cogitatur de tali obligatione, neque hæc exceptio ad illos caſus applicatur, quia non eſt facile omnibus id conſiderare, & aduertere: vel deniq; illa bona fides fundari poteſt in præſumpta voluntate parochorum, quibus potius gratũ eſt hoc miniſterium, quando eorum contemptus; vel aliud præiudicium non ineſt.

De proxima partui.

XV. *Qua neceſsitas ſufficiat vt in mortis articulo poſſint noſtri Euchariſtiã miniſtrare.*

Tandem inquiri poteſt quid ſignificatum ſit à Põtifice per limitationem additam huic exceptioni, ſcilicet, *niſi neceſſitas vrgeret*. Et ratio dubij eſt, quia ſi hoc intelligatur de neceſsitate extrema, non erat neceſſaria exceptio, & ita ex vi illius nihil conceditur per hoc priuilegium: ſi verò ſermo ſit de minori neceſsitate, vt priuilegium aliquid concedat, difficile erit gradum neceſsitatis præſcribere, aut deſignare. Reſpondeo breuiter, intelligendum hoc eſſe de neceſsitate graui, ad quam duo requiruntur. Vnum eſt, vt proximus ſit in probabili periculo mortis, neque eſt neceſſarium vt ſit iam deſperatus, ſed ſufficit probabilis coniectura. Neque in hac parte erit difficile iudicium ferre: nam ſi periculum non iudicetur tale, vt ſufficiat ad obligationem diuini præcepti, tunc facilius licebit communionem dare virtute huius priuilegij, quia iam non erit communio in articulo mortis. Si verò periculum iudicetur ſufficiens ad prædictam obligationem inducendam, tunc etiam ſufficiet ad prædictam limitationem; quantum eſt ex hoc capite neceſsitatis proximi. Secundò verò neceſſarium eſt vt parochus abſit, vel non poſsit, aut nolit Euchariſtiam indigenti dare, nam tunc proximus conſtituitur in vera neceſsitate. Ad difficultatem autem reſpondeo, non omnes concedere, poſſe religioſum, ſecluſo priuilegio, Euchariſtiam dare ob ſolam neceſsitatem, quia non putant illud eſſe ſacramentum tantæ neceſsitatis, & licet eorum ſententia falſa ſit, vt notaui dicto 3. tomo, diſp. 72. ſect. 2. viderique poteſt Enriquez lib. 8. de Euchariſt. cap. 55. §. primo. A. nihilominus ad tollendam omnem dubitationem vtile fuit, hoc in priuilegio declarare. Hæc autem omnia quæ diximus, procedunt generaliter de adminiſtratione huius ſacramenti circa externos: quid verò dicendum ſit de familiaribus Societatis, adnotabimus cap. ſeq. & hæc de poteſtate huius miniſterij Societati conceſſa.

XVI. *Frequens vſus dicti priuilegii expedit.*

Circa vſum verò huius poteſtatis, de quo in principio huius capitis dicere propoſui, duo tractari poſſunt, ſcil. quid expediat, & quid fiat. De priori parte videri poſſunt quæ de frequenti vſu Euchariſtiæ dixi in tom. 3. 3. part. diſput. 69. ſect. 4. nam ex doctrina ibi data conſtat multum expedire liberaliter vti hac facultate à Pontificibus conceſſa, ita vt vel ipſa commoditas, & opportunitas inuitet fideles ſaltem ad eum vſum Euchariſtiæ, quem Auguſtinus epiſtol. 118. & nomine eius liber de Eccleſiaſticis dogmatibus, c. 53. conſulit, ſcilicet, vt ſaltem ſingulis hebdomadibus fiat. Quod conſilium aliis etiam Patribus conſentaneum eſt, vt videre licet in Chryſoſtomo homil. 28. in 1. ad Cor. 5. & in 1. ad Timoth. Bonauent. tom. 2. Opuſcul. de Proceſſ. relig. cap. 21. vltimi proceſſus, & aliis, quos loco citato adduxi. In præſenti verò addo noſtros ſacerdotes, ſpeciali regula 26. teneri, vt *ſicut pium eſt fideles*

adfre-

ad frequenter communicandum hortari, ita monere illos debere, ne crebrius quàm octauo quoque die communicent, præſertim ſi coniuges fuerint. De altera verò parte, quia ad factum pertinet, nihil nos dicere oportet, ſed aliorum conſiderationi relinquere. Teſtatur autem Paulus III. in 2. indulto citato, ſe intellexiſſe populos ciuitatum, terrarum, & locorum, apud quæ habitationem ſocij habent, vel vbi eoſdem verſari, aut tranſire contingit, exemplo allectos, & inductos religioſæ vitæ, quam Domino concedente, ducunt, libenter ad confitendum eiſdem, & ſacratiſsimam communionem de manibus eorum accipiendam confluere, quam populorum deuotionem hactenus conſeruari, & hac occaſione, frequentiam huius Sacramenti per diuinam gratiam multum in Eccleſia renouatam eſſe, omnibus notum eſt.

Et de facto datur.

CAPVT IV.

Quid circa aliorum ſacramentorum adminiſtrationem poſſint religioſi Societatis.

I. Ratio difficultatis eſt, quia in verbis citatis initio ſuperioris capitis ex primo indulto Pauli III. eodem tenore dicitur, *Chriſtifidelibus Euchariſtiam, & alia Eccleſiaſtica ſacramenta ſine alicuius præiudicio adminiſtrandi.* Videtur ergo ita licitum eſſe noſtris ſacerdotibus cætera ſacramenta liberè miniſtrare, ſicut Euchariſtiam. In contrarium autem eſt, quia hoc neque vſu receptum eſt, neque ad finem Societatis eſt neceſſarium, neque ad pacem & vnionem cum ordinariis paſtoribus animarum, vel ad conuenens regimen earum expediens eſt talis facultas: non eſt ergo veriſimile in eo ſenſu eſſe conceſſam.

II. Ad hoc breuiter dicendum eſt, noſtris religioſis, per ſe loquendo, non licere cætera Sacramenta fidelibus adminiſtrare, ſed ſolùm in aliquibus caſibus, & occurrentibus quibuſdam circumſtantiis. Prior pars præter probationem adductam, quæ videtur ſufficiens, colligi etiam poteſt ex illa limitatione Pontificis *ſine alicuius præiudicio*: nam aliorum ſacramentorum adminiſtratio, per ſe loquendo, vſurpari non poteſt ſine præiudicio parochorum, aut Epiſcoporum, abſque illorum facultate. Quod explicabitur melius deſcendendo ad ſingula ſacramenta, ſimulque altera pars concluſionis oſtendetur. De tribus ergo Sacramentis tantum poteſt eſſe ſermo, Baptiſmo, extrema vnctione, Matrimonio: nam de Pœnitentia, & Euchariſtia iam dictum eſt: Confirmatio autem & Ordo non ſunt ſacramenta pertinentia ad ſacerdotes vt ſic, ſed ad Epiſcopos; hæc autem facultas conceditur ſacerdotibus. Et licet in aliquo caſu, vel aliqua adminiſtratio poſsit per ſummum Pontificem committi ſacerdoti ſimplici, id tamen nunquam fit per generalem clauſulam, ſed per priuilegium valde ſpeciale, nec conceditur quaſi ordinaria delegatione, ſed valde extraordinaria, & ex cauſa multum vrgente: & ideo certum eſt, hic non eſſe ſermonem de illis Sacramentis. Quid autem in hoc genere conceſſum ſit Societati, dicam in fine huius capitis.

Circa Baptiſmum miniſtrandum enucleatur reſolutio data num. præcedenti.

III. De Baptiſmo igitur certum eſt, non licere noſtris ſacerdotibus illum ſolenniter miniſtrare fidelibus ordinariè, & in his regionibus, in quibus ſinguli fideles habent ordinarios paſtores, ad quos ex officio pertinet talis ſacramenti adminiſtratio. Hoc indubitatum eſt apud omnes, quia iure commun hoc prohibitum eſt, cap. *placuit.* 2. 16. quæſt. 1. vbi Eugenius Papa prohibet monacho baptizare; & licet dici poſsit, appellatione monachorum non venire clericos regulares, iuxta doctrinam receptam apud Nauarrum Comment. 4. de Regularib. num. 40. & 41. nihilominus omnes intelligunt ſub ea prohibitione comprehendi vniuerſos religioſos, quibus cura animarum commiſſa non eſt; quod gloſſa ibi dixit, *Non habentibus populum*, quia vt ratio prohibitionis non fundatur in ſpeciali conditione monachatus, ſed in generali ſtatu religioſi, appellatione *monachi* omnes religioſi veniunt, vt notauit idem Nauarrus conſil. 10. de ſtatu monach. ex Panormitano cap. 2. de poſtulando. Hoc autem commune ius ſpeciali aliquo priuilegio nobis conceſſo, derogatum non eſt, nec credendum eſt per illa generalia verba derogari propter ea, quæ ponderauimus in num. 1. arguendo pro parte negatiua, & quia priuilegium quatenus iuri contrarium, ſtrictè eſt interpretandum, & non eſt ad id extendendum, ſi alio modo poteſt habere effectum: hic autem poteſt, vt explicabimus.

1. Pronunciatum.

IV. Atque hinc colligitur, extra caſum neceſsitatis, nullo modo licere noſtris religioſis virtute huius priuilegij, Baptiſmum miniſtrare. Probatur, quia abſque neceſsitate non eſt Baptiſmus miniſtrandus niſi ſolenniter, vt tomo 3. diſp. 31. ſect. 5. ad finem dixi; ſed ſolenniter non poteſt miniſtrari, vt oſtenſum eſt: ergo. Item, quia extra neceſsitatem ſolus parochus habet ius baptizandi; & priuilegium nihil concedit contra hoc ius, iuxta verbum illud, *ſine præiudicio tertij.* Sicut enim ſuprà dicebamus ius miniſtrandi Euchariſtiam tempore neceſsitatis diuini, aut Eccleſiaſtici præcepti, eſſe adeò proprium paſtoralis muneris, vt contra illud noluerit Eccleſia priuilegia concedere: ita maiori ratione iudicandum eſt de iure baptizandi, quia Baptiſmus multò magis neceſſarius eſt ex diuino iure, & quia per illũ admittuntur homines in gremium Eccleſiæ, quod maximè pertinet ad illius paſtores. Vnde tandem concluditur, nihil ſpeciale conceſſum eſſe Societati, quoad miniſterium huius ſacramẽti, ſaltem pro his regionibus, in quibus Eccleſia ſatis fundata eſt; quia licèt in neceſsitate poſsint religioſi Societatis baptizare ſine ſolennitate, hoc non eſt priuilegium, ſed commune ius. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Sacramenta*, adnotatum eſt, id poſſe noſtros quoad hoc in neceſsitate, quod ius commune habet. Quamuis in tali articulo fortaſſe præferendus eſſet miniſter Societatis, ratione priuilegij, vt ſtatim circa Extremam vnctionem explicabo num. 9. in fine.

Baptiſmus extra caſum neceſſitatis ſolenniter eſt miniſtrandus.

V. Deinde, ſi Societati, vel aliquibus operariis eius, populi aliqui commiſsi ſint, tunc baptizare poterũt etiam cum ſolennitate, non ex priuilegio, ſed ex iure communi, ca. *doctos.* 16. q. 1. nam ratione muneris commiſsi neceſſariò conuenit talis facultas. Atque hoc modo poſſunt noſtri ſacerdotes, qui in terris Gentilium verſantur, eis Baptiſmum miniſtrare: quia eo ipſo quòd ad prædicandum gentibus, vel aliis infidelibus mittuntur, eis committitur vt ad Eccleſiam recipiant qui ingredi voluerint, eiſque demandatur tota cura illarum animarum. Præterquã quòd etiam ibi concurrit titulus neceſsitatis, quia non ſunt alij miniſtri, à quibus gentes illæ baptizentur. Vnde etiam ibi habere poteſt locum priuilegium Pauli III. quia talis Baptiſmus *ſine alicuius præiudicio* datur, cùm ibi proprij paſtores animarum non inueniantur, præter ſummum Pontificem, cuius proximi delegati ſunt noſtri prædicatores. Inter noſtros autem oportebit ſubordinationẽ ſeruari, non enim omnibus hæc cura æque tributa eſt, ſed inferio-

1. Pronunciatum.

inferioribus per ſuperiores:& ita vnuſquiſque tantum habebit poteſtatis, quantum ei fuerit à ſuperiore commiſſum.

VI. *Limitatur præcedens pronuntiatũ* Hæc autem locum habent quamdiu in illis regionibus non ſunt fundatæ Eccleſiæ,in quibus ſint proprij Epiſcopi,vel parochi, nam tunc ceſſat neceſsitas,quia eis miniſterium incumbit, & iam intercedit præiudicium tertij ſine facultate paſtoris, illius miniſteriũ vſurpando. Ceſſat denique quoad hanc partem delegatio facta; nam intelligenda eſt ſolùm fieri quamdiu ordinarij paſtores deficiunt. Atque eodem modo intelligenda eſſe opinor priuilegia, quæ à Leone X. Paulo III. & IV. referuntur *Referuntur à Roderico q.31.a.2.* conceſſa nonnullis religioſis mendicantibus, vt inter Indos,& infideles poſsint baptizare eos, qui ad fidem conuertuntur:ſemper enim tale priuilegium ſine præiudicio tertij,& ſine confuſione, & perturbatione Eccleſiaſtici ordinis intelligenda ſunt: & ideo pro illis locis dantur, quæ carent propriis paſtoribus,& parochis diſtinctis ab ipſis religioſis:ideoque vbi Eccleſiæ ſunt fundatæ, & iuriſdictiones ſunt diſtinctæ,& populi propriis parochis commiſſi ſunt, non poſſunt religioſi ex vi talium priuilegiorum, baptizare ſolenniter etiam in ſuis Eccleſiis,ſine licentia parochorum, neque etiam priuatim,niſi in articulo neceſsitatis.Quod etiam ex fine talium priuilegiorum intelligi poteſt; ordinantur enim ad conuenientem fidei plantationem, & propagationem in illis regionibus: ad hunc autem finẽ non eſt neceſſarium,nec conueniens vt vſurpẽt ius parochorum,quãdo illis iam cura commiſſa eſt. Et ideo Pius V.anno Domini 1567. quaſi interpretans priora indulta,ſolum cõceſsit religioſis, vt poſsint baptizare in locis illarum regionum, ipſorum curæ commiſsis,vel committendis:ergo in his,quæ aliorum curæ commiſſa ſunt, ſe intromittere non debent.Quod ipſa etiam ratio naturalis poſtulat:nam vbi populi illi ſunt inter religioſos diuerſorum ordinum diſtributi,iurgia inter eos excitarentur, ſi vnus vellet baptizare in populo alteri commiſſo;& ſinguli voluntius ſuum ſeruari: debent ergo etiam ipſi aliorum iura ſeruare,ſiue alij religioſi ſint, ſiue ſeculares clerici.

VII. *3 Pronuntiatum:* Hæc autem maximè locum habent quoad Baptiſmum paruulorũ, qui ex fidelibus iam baptizatis oriuntur:nam ſi parentes habent aliquem propriũ parochum, ad illum ſine dubio ſpectat baptizare filios eorum;& procedunt omnia,quæ diximus nu. præced.De his autem, qui denuo conuertuntur ad fidem,& adulti baptizantur, vel paruuli ex voluntate parentum infidelium, aut ſimul ad Baptiſmũ venientium,poteſt eſſe diuerſa ratio: quia illi non ſunt de Eccleſia,& ita nondum ſubſunt iuriſdictioni parochorum: ergo adhuc circa illos durat Pontificia facultas per priuilegia conceſſa. Item in illis etiam durat ratio,& finis illius facultatis,ſcilicet,vt fides poſsit propagari:imò & verba ipſa proprie verificantur,quia omnes hi reuera ſunt denuò cõuerſi ad fidem;& ad hos baptizandos dantur hæc priuilegia.Eſt igitur hoc mihi valde probabile. Vt tamen clarius,& certius loquamur, diſtinguere poſſumus inter huiuſmodi infideles: nam quidam eſſe poſſunt incolæ eorundem locorum,vel diœceſum, quæ propriis parochis,vel Epiſcopis ſubſunt. Voco autem incolas non ſolùm eos, qui ibi domicilium habent,ſed etiam omnes,qui ibi ad tempus cõmorantur,vel peregrinantur,& ibi ad fidẽ conuertuntur, ſiue ad hunc finem illuc peruenerint, ſiue quacunque alia ex cauſa: alij verò ſunt omninò extranei,qui extra totam diœceſim commorantur. De *Hoc pronuntiatum vbi maxime locum habeat.* his ergo poſterioribus mihi non eſt dubium quin poſsint baptizari à noſtris religioſis, inconſultis Epiſcopis,vel parochis earum regionum. Vt,v.g.ſi religioſi habitantes in Epiſcopatu Mexicano, inde egrediantur,vt per alias inſulas, vel prouincias infidelium diſcurrant,ibi baptizare poterunt quos cõuerterint,quia illi non ſunt aliorum curæ commiſſi,& ideo baptizari poſſunt ſine alterius præiudicio: non enim fit iniuria Epiſcopo vnius loci,baptizando extra territorium eius, argumento illius regulæ iuris,*quod extra territorium ius dicenti non paretur impune,* c.2.de conſt.in 6.

De prioribus verò infidelib. res videtur eſſe dubia;ſecurius tamen exiſtimo in hoc parere Epiſcopo diœceſis:nam ille habet ius in totum illud territorium,eique eſt commiſſa cura omnium animarum ibi exiſtentium, ſiue vt nutriantur in fide, ſiue etiã vt generentur,ſeu ad fidem conuertantur. Quãuis enim Eccleſia non habeat iuriſdictionem coërciuam,ſeu coactiuam in infideles non baptizatos,habet tamen iuriſdictionem,vt ſic dicam,voluntariã, & curam paſtoralem quæ in ſummo Pontifice eſt reſpectu totius orbis, & in ſingulis Epiſcopis pro ſuis diœceſibus.Et ideo ſicut ius adminiſtrandi alia ſacramenta fidelibus,in tali diœceſi pertinet ad Epiſcopum eius: ita miniſtrare Baptiſmum infidelibus in eadem diœceſi ſub eodem iure per ſe, ac ordinariè continetur. Contra hoc autem ius non eſt data religioſis facultas adminiſtrandi ſacramentũ Baptiſmi,nullibi enim inuenitur, & generalia verba non ſufficiunt,vt ſæpe dixi. Conſulenda ſunt tamen alia indulta,& priuilegia Apoſtolica,ſi qua fortaſſe ſunt à Sede Apoſtolica aliis religionibus conceſſa:nam illis poterit etiam vti Societas ad arbitrium Præpoſiti Generalis. VIII. *Vbi etiam minus ſit probabile.*

Circa Extremam vnctionem enucleatur dicta reſolutio num.2.

De ſacramento Extremæ vnctionis certũ eſt, per ſe loquendo,non poſſe à noſtris religioſis miniſtrari ex vi dicti priuilegij Pauli III.neq; alterius, quod ſpecialiter Societati conceſſum ſit, nullum enim aliud reperietur,& illa verba generalia dicti indulti Pauli III.non ſufficiunt propter illa omnia, quę adduximus c.3.n.3. quæ hic meritò applicari poſſunt. Nam hic etiam extat ius generalis Concilij prohibentis religioſis hoc miniſterium ſub cenſura excommunicationis in Clement.1.de priuil. quod nõ derogatur,niſi per expreſſam,vel ſpecialem clauſulam.Hic etiam facit illa particula *ſine alicuius præiudicio.* quòd in huius ſacramenti adminiſtratione etiam interueniret. Dixi autem, *ex vi dictorum priuilegiorum,* quia aliud eſt ratione neceſsitatis: ſi enim ęgrotus indigeat,& in vero periculo ſit conſtitutus, & parochus non adſit, aut nolit hoc ſacramentum miniſtrare, poterit à noſtris conferri ſine illius licentia,& ſecluſo ſcandalo: illud tamen non eſt illis ſolis conceſſum, ſed cuilibet ſimplici ſacerdoti, vt in materia de Extrema vnctione dixi diſp.36. ſect.2. quia licet hoc ſacramentum non ſit abſolutæ neceſsitatis,eſt tamen magnæ vtilitatis, & aliquando poteſt eſſe valde neceſſarium, ideoque ex voluntate interpretatiua ſuperiorum prælatorum, in eo caſu legitimè confertur à quocunque ſacerdote idoneo.Et ob eandem cauſam cenſui in materia de Excommunicatione, illam Clementinam non extendi ad hunc caſum:quia non eſt veriſimile, Concilium voluiſſe,vt religioſi non ſubuenirent proximis extremè indigentibus,ſed vt iura parochorum non vſurparent:tunc autem non vſurpant, quia ipſi irrationabiliter eſſent inuiti.Ob eandem rurſus cauſam pro eo euentu locum habet priuilegiũ Pauli III.quia iam non interuenit præiudicium tertij, quod ſaltem ad hoc deſeruiet,vt ſine vllo ſcrupulo, & contentione opinionum(non enim deeſt in prædicto puncto)hoc fieri poſsit.Conferre etiam poteſt vt nullus poſsit noſtros in eo caſu impedire ab huiuſmodi

IX. *Ad hoc Sacram non datur priuilegium.*

In neceſſitate tamen de iure communi poſſumus miniſtrare hoc Sacram.

Imo, & priuilegium tũc locum habet

iuſmodi miniſterio. Videtur etiam ratione huius priuilegij præferendus religioſus Societatis in eo caſu cuilibet ſimplici ſacerdoti, qui ius, aut facultatem non habeat ad miniſtrandum illud ſacramentum, quia ille non poteſt vſurpare hoc miniſterium niſi præciſe ratione neceſsitatis: tunc autem reſpectu illius nulla eſt neceſsitas, quia adeſt miniſter delegatus à ſummo Pontifice pro tali caſu.

X. *Excipiuntur familiares noſtri quos poſſumus vngere.*

Poteſt præterea Societas miniſtrare hoc ſacramentum non ſolùm ſuis religioſis, quod clarum eſt, ſed etiam familiaribus ſuis, ac domeſticis famulis. Hoc conceſsit Paulus III in ſecundo indulto ſuprà citato his verbis, *Iis verò, qui in ipſorum Præpoſitorum, & ſociorum morantur obſequio cuncta liberè poſſint miniſtrare Eccleſiaſtica ſacramenta, & ipſos cum decedunt, in eorum cæmeteriis ſepelire.* Vbi licet in ſpecie non loquatur de Extrema vnctione, ſine dubio illam comprehendit, tum quia illa diſtributio, *cuncta*, propter illam maximè addita videtur: tum quia concedendo ſepulturam, declarat ſe comprehendiſſe omnia ſacramenta, quæ ad illam præparant. Tum præterea, quia aliàs nihil ſpeciale concederet pro his familiaribus: nam qua ratione non comprehenderet Extremam vnctionem, eadem non includeret viaticum. Tum denique, quia hic non eſt addita aliqua exceptio, neq; illa limitatio, *ſine præiudicio tertij*: quia ſupponitur in his familiaribus propter ſpecialem coniunctionem ad Societatem eſſe peculiarem rationem, ob quam nullum fit præiudicium parochis adminiſtrando eis ſacramenta, maximè propria parochorum, quia quodammodo illi ſunt ſub cura Societatis. Præter hanc verò conceſsionem Leo X. conceſsit Minimis vt poſsint hoc ſacramētum miniſtrare familiaribus ſuis in habitu ſeculari ſeruiētibus, vt in eorum Compendio refertur v. 57. & in noſtro, verb. *Familiares.* §. 2. & §. 1. refertur ſimilis conceſsio Martini V. facta monachis S. Benedicti ex Compendio Minorum, verb. *Familiares.* §. 10. quibus priuilegijs Societas per viam communicationis gaudet.

XI. *Vt familiaris noſter dicatur duæ conditiones requiruntur*

Inquiri autem hic poteſt, qui ſint *familiarium* nomine in præſenti intelligendi; alias enim amplas habet ſignificationes, vt n. 14. attingam. Et eſt ratio dubij: nam in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 11. de Reformatione, vbi de his priuilegiis tractat, declarat, ſolùm extendi ad eos, *qui actu ſeruiunt religioſis, & intra eorum ſepta, ac domos reſident, ſubque eorum obedientia viuunt.* Vnde duas conditiones in his requirit, vt ad hunc effectum cenſeantur familiares: vna eſt vt intra ſepta, ac domos religionum habitent: altera eſt, vt actu ſeruiant, & ſub obedientia religionis viuant; hanc enim vnam eſſe exiſtimo: non enim neceſſe eſt vt familiares promiſerint obedientiam religioſam, nam hi non familiares, ſed conuerſi eſſent: dicuntur ergo eſſe ſub obediētia, quia ratione muneris ſeruiendi conſequens eſt, vt obedire debeant. Dubitari autem poteſt, an hæ duæ conditiones cōiunctim requirantur vt particula & à Concilio poſita in rigore poſtulare videtur, vel diuiſim quælibet dictarum conditionum per ſe ſufficiat: quia indultum Pauli III. ſolùm requirit vt in obſequio Societatis quiſpiam moretur, id eſt, occupetur: ſufficit ergo conditio ſeruitutis ſine habitatione: multi enim actu ſeruire poſſunt domibus Societatis quamuis non intra eas, ſed in propriis habitent. Et in priuilegio monachorum S. Benedicti, expreſſe dicitur, *Tam intra, quàm extra ſepta commorantibus.*

XII. *1. Aſſertum in proximo dubio.*

Circa hoc in primis dicendum eſt, ſtando decreto Concilij Tridentini, vtramque conditionem eſſe neceſſariam, vt ex contextu manifeſtè conſtat. Illud autem decretum hodie non obſtat, quominus ſi in priuilegiis plus conceditur, poſsit Societas illis vti, quia Pius V. declarauit vt gratiæ huiuſmodi non cenſeantur derogatæ per Concilium Tridentinum, nec reſtrictæ. ita refert abſolutè, & ſine limitatione Emmanuel Rodericus quæſt. 56. art. 14. Tamen in noſtro Compendio, verb. *Concilium Tridentinum*, §. 3. in ſcholio additur, hanc confirmationem ſeu reualidationem Pij V. intelligendam eſſe quoad caſus occultos, ſeu non manifeſtos, quia pro huiuſmodi tantùm fieri ſolent huiuſmodi conceſsiones, viuæ vocis oraculo. Ego videre non potui originalem literam, in qua illud oraculum continetur: tamen ſi in ea non additur limitatio, ſed abſolute fit conceſsio, vt mendicantes poſsint vti gratiis antea ſibi conceſsis, etiam quoad illas, quæ per Concilium Tridentinum ſunt derogatæ, aut reſtrictæ, prout reuera videtur conceſsiſſe: ita enim in noſtro Compendio, & à dicto auctore refertur; non dubito, quin quantum ad præſens attinet, illa priuilegia integra ſint, etiam quoad illa miniſteria, quæ non occultè, ſed publicè fiunt, vt ſunt miniſterium Extremæ vnctionis, vel Euchariſtiæ in articulo mortis, vel etiam ſepulturæ. Quia verò conceſsio Pij V. non eſt abſoluta, ſed ſolum in foro conſcientiæ, ſeu occulto, ideo ſi parochi vellent ſibi vendicare aliquod ius circa huiuſmodi perſonas, & in exteriori foro illud poſtularent, non poſſet eis reſiſti virtute priuilegiorum, niſi quatenus per Concilium Tridētinum non ſunt reſtricta: quamdiu autem ipſi non reſiſtunt, tuta conſcientia poſſumus vti priuilegiis iuxta conceſsionem Pij V.

XIII. *2. Aſſertum.*

Addo verò vlteriùs in præſenti puncto non eſſe neceſſariam conceſsionem Pij V. ſaltem in noſtra Societate, conſiderato ſolo priuilegio, quod habet à Paulo III. & vſu, quem circa illud obſeruat, quidquid ſit de conceſsione poteſtatis. Hoc conſtat ex Compendio priuilegiorum, verb. *Familiares.* §. 1. vbi in ſcholio additur, *Familiaribus Extrema vnctio poterit adminiſtrari, atque adeo iis ſolis, qui in domibus, Collegiis, reſidentiis, & aliis locis Societatis habitauerint: extra ſepta verò cum illis perinde ac cum aliis agatur.* Duæ igitur conditiones poſitæ à Concilio Tridentino à noſtra Societate quoad vſum huius facultatis acceptātur. Nam prior, quæ eſt de habitatione intra ſepta monaſterij expreſſe in prædictis verbis poſtulatur, quæ non continent ſolam priuatam declarationem, ſed etiam applicationem facultatis, quæ à Præpoſito Generali fit, iuxta poteſtatem à Sede Apoſtolica ſibi conceſſam.

Oſtenditur quoad primam conditionem habitandi intrà ſepta.

Eſtque illa conditio valde conſentanea rationi, tum quia non expedit religioſos extra ſuas domos exire ad miniſtranda publicè ſacramenta Euchariſtiæ, vel Extremę vnctionis infirmis, in priuatis eorum domibus, cum in illis locis facile poſsit hoc miniſterium per parochos fieri, & iure debeat. Tum etiam, quia hoc vtile eſt ad pacem, & vnionem cum eis conſeruandam, & ad tollendum omne ſcandalum, cumque quoad hanc partem facilè poſsit Concilium Tridentinum obſeruari ſine vllo grauamine, vel diſpendio religionis. imò cum eius commoditate, conſultius profectò eſt illud obſeruare Imò hac ratione veriſimile eſt, nō fuiſſe mentem Pij V. quoad hanc partem aliquid concedere contra decretum Concilij, quia ipſe ſolùm intendit conſeruare eas gratias religionis, quæ verè cedunt in fauorem eius, & exterius non poſſunt paſtores Eccleſiæ perturbare; ideo enim addidit illam reſtrictionem, *in foro conſcientiæ*: hæc autem gratia quoad hunc vſum nihil ad fauorem religionis pertinet, & aliquam perturbationem exterius afferre poteſt.

Pius V. non videtur derogaſſe hanc conditionē.

XIV. *Idem oſtenditur quoad 2. conditionem actualis ſeruitij.*

Alia verò conditio de actuali ſeruitute à Paulo III. in noſtro indulto poſtulatur, per illa verba, *Qui in ſociorum morantur obſequiis*: idem enim eſt morari in obſequiis, quod actu ſeruire. Eandemque in rigore poſtulat nomen *familiarium*, quotieſcunque in Apoſtolicis indultis talis gratia pro familiaribus conceditur. Ad quę indulta, & multa alia priuilegia intelli-

Vox familiaris varia in iure, & Doctor.

intelligenda neceſſarium eſſet exponere; quid nomine familiaris, in iure ſignificetur. Quod tractant ex profeſſo Doctores in *c. in literis*. de Teſtib. c. vlt. de verbor. ſignif. in 6. & Speculator in ſumma, tit. de teſte, & Franciſcus Penna in Directorio inquiſitorum, comment. 119. qui dicit, nulla lege in iure communi præſcribi quinam ſub ea appellatione comprehendantur. Felinus autem dict. *c. in literis*. n. 1. dicit, cùm familiaris à familia diriuetur, ſicut familia multipliciter dicitur, ita & familiare. Familia autẽ interdum ſignificat gentem, vel cognationem, vel ſeruos, vel filios, vel totam congregationem vnius domus. Nihilominus tamen frequentiori vſu familiares dicuntur, reſpectu alicuius qui illi aliquo modo inſeruiunt, & commenſales ſunt, ita vt expẽſis eius alantur, & cum illo regulariter cohabitant. ita colligitur ex dicto c. vlt. de verb. ſignific. in 6. ibi, *in tuis expenſis continuo domeſtici commenſales*. Vbi gloſſa aduertit illud *continue*, ciuili modo eſſe intelligendum, quia non obſtat quominus aliquando poſſit abeſſe, non ſolùm pro negotiis domini, vt ſtatim in textu declaratur, ſed etiam pro negotiis propriis, vt rectè gloſſa declarat. Quæ etiam addit (quod ad intelligentiam Concilij Tridentini notandum eſt) quòd licet ægrotet, actu ſeruire intelligitur, iuxta l. *cum hæres*. §. *Stichus*. ff. de ſtatu lib. Non eſt autem ſimpliciter neceſſarium, vt aliquis familiaris cenſeatur, quòd propter ſtipendium vel mercedem inſeruiat; nam licet gratis id faciat, familiaris cenſetur, vt cum Ioanne Andrea docuit Felinus ſuprà, fauetque Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 5. de Reformatione, vbi priuilegium literarum cõſeruatoriarum ad duos familiares limitat, & addit, *Si tamen illi propriis ſumptibus eius vixerint*: ſignificans non eſſe hoc de ratione familiaris, quamuis illa conditio augeat quodammodo, ac commendet familiarium coniunctionem: in rigore autem ſatis eſt quòd inſeruiant, ſeu in obſequiis alicuius morentur. Et hoc modo loquitur ſæpè de familiaribus Epiſcoporum Concilium Trident. ſeſſ. 23. c. 9. de Reform. ſeſſ. 25. c. 1. de Reform. vbi familiares à conſanguineis diſtinguit, indicans, dici à familia, vt ſignificat domum, nõ vt de cognatione, ſeu genere dici ſolet. Nec dubium eſt quin in præſenti hoc modo ſumatur, & reſpectu religionis non poteſt alia familiæ acceptio accõmodari. Ex quo inferri videtur, etiam requiri in his familiaribus quòd intra ſepta monaſteriorum habitent, nam in illa ſignificatione familia propria non dicitur vna, niſi quæ vnam & communem habet habitationem. Vnde Felinus ſuprà dicit, quemcunque familiarem appellari etiam domeſticum, iuxtà iura ciuilia, quæ citat: domeſticus autem propriè non dicitur niſi qui in eadem domo habitat: ergo non immeritò hæc conditio poſtulatur ad vſum prædictæ facultatis circa familiares.

Actu ſeruit quiſpiam licet non ſemper ſeruiat, vel ſeruiat gratis.

XV.

3. Aſſertum ex vtroque priuilegii alterutrã conditionem ſufficere.

Nihilominus tamen aſſero tertiò, quod licet hic vſus, & valde prudens, & tutior ſit: nihilominus in rigore priuilegiorum non requirit vtramque conditionem. Nã in primis ex vi noſtri priuilegij Pauli III. & alterius ſimilis conceſſi Minoribus l. Monumenta ordinum conceſſione 315. non requiritur niſi *vt in obſequiis religionis morentur*, quod poteſt eſſe ſine habitatione intra ſepta monaſterij, vt per ſe conſtat. Deinde, etiam nomen familiarium in rigore id non poſtulat, vt ex communi vſu conſtat, nam de familia Epiſcopi dicuntur famuli, etiamſi non habitent intra domum eius, hoc enim accidentarium eſt. Denique in priuilegio Martini V. conceſſo Benedictinis expreſſe dicitur, *intra, & extra ſepta ſuorum monaſteriorum commorantium*, vt refertur in Compendio Minorum, tit. *Familiares*. §. 10. & in noſtro, §. 1. vnde vel nõ omnes familiares ſunt domeſtici, vel latius ſumenda eſt appellatio Domeſtici, non à domo materialiter ſumpta, ſed formaliter, vt dicit congregationem domeſticam, ſeu familiarem ac œconomicam.

De altera verò conditione habitationis in eadẽ domo, quod interdum per ſe ſola ſufficiat, colligi poteſt ex conceſsione facta Benedictinis, quę ſub his verbis refertur in noſtro Compendio, verb. *Extrema vnctio. Poſſunt noſtri iis, qui intra ſepta collegiorum ſeu domorum infirmati fuerint, Extremam vnctionem Apoſtolica auctoritate liberè & licitè parochialis presbyteri, vel alterius cuiuſcunque Epiſcopi, vel ſuperioris licentia, vel aſſenſu nullatenus requiſito miniſtrare.* Quæ conceſsio videtur diſtincta ab alia ſuperius citata, nam hæc habetur in Compendio Benedictino verb. *Vnctio extrema*. §. 1. illa autem in verb. *Familiares*. §. 10. At verò in hac nulla familiaritatis, obſequij, aut ſeruitij mentio fit, ſed ſolùm poſtulatur vt intra monaſterium aliquis ægrotet, quod poteſt contingere, vel occaſione hoſpitij, vel ſi contingat aliquos ſæculares, intra monaſterium, vel Collegium ſtudij cauſa, vel per aliam ſimilem occaſionem diutius cõmorari. Quod olim conſuetum eſſe, ex regulis Baſilij, & Benedicti conſtat. Noſtræ etiam conſtitutiones permittunt aliquando in noſtris Collegiis huiuſmodi iuuenes educari p. 4. c. 3. §. 3. in Declar. lit. B. & cap. 9. lit. A. Pro huiuſmodi ergo caſibus vtiliſsimum erit hoc priuilegium hoc modo intellectum, & dum aliud in contrarium non occurrit, is videtur legitimus ſenſus eius, imò in hoc ſenſu videtur pro Societate admiſſum, & applicatum in dicto Compendio, verb. *Extrema vnctio*. XVI.

Vltimò circa facultatem hãc miniſtrandi ſacramẽta familiaribus, vel ſecularibus in domibus noſtris commorantibus, dubitari poteſt, à quibus religioſis poſsit hæc miniſtratio fieri, id eſt, an ab omnibus ſacerdotibus ſimplicibus etiamſi ab Epiſcopis approbati non ſint, vel indigeat huiuſmodi approbatione. Sed hoc nullam ferè dubitationẽ apud me habet. Primò enim de ſacramentis Euchariſtiæ, & Extremæ vnctionis generaliter cenſeo, nullam approbationem neceſſariam eſſe ad illa miniſtranda. Quod de Euchariſtia oſtendi in 3. tom. 3. p. diſp. 72. ſect. 2. & rationes ibi factæ idem probant de Extrema vnctione: quia Concilium Tridentinum, vbi de illa approbatione agit, ſolùm ad cõfeſsiones audiendas illam requirit, ſeſſ. 23. c. 15. de Reformat. Vbi verò agit de miniſtro Extremæ vnctionis, ſolum dicit eſſe aut Epiſcopos, aut ſacerdotes ab ipſis ritè ordinatos per impoſitionẽ manus presbyterij ſeſſ. 14. c. 3. & can. 4. de Extrema vnctione. Ergo ex decretis Concilij ſpecialis approbatio non eſt neceſſaria: neque etiam ex alio iure, quod oſtendi poſsit, nam ad ſacramenta miniſtranda ex communi iure tam diuino, quã Eccleſiaſtico, ſufficit poteſtas ordinis, quæ in præſenti eſt in omnibus ſacerdotibus, & iuriſdictionis, quæ quoad illa duo ſacramenta per prædicta priuilegia à noſtro Generali applicata ſufficienter noſtris ſacerdotibus delegatur. XVII.

Ad miniſtrandam familiaribus Euchar. & vnctionem non requiritur approbatio epiſc.

Pro ſacramento autem cõfeſsionis, neceſſariam exiſtimo approbationem Epiſcopi ad vſum horum priuilegiorum circa familiares, quamuis nonnulli moderni dubitare videatur: Probatur autem, quia Concilium dicto c. 15. hanc approbationẽ requirit in omnibus regularibus, vt audire poſsint confeſſiones ſecularium: hi autem familiares, ſeu domeſtici habitatores, ſeculares ſunt: ergo comprehenduntur ſub dicto decreto. Cui exiſtimandum non eſt derogatum eſſe per conceſsionem Pij V. qua cõfirmauit priuilegia mendicantiũ, etiam in his, quæ per Concilium Tridentinum reſtricta videbantur. Nam decretum illud de approbatione confeſſorum non eſt per ſe ad reſtringendum hoc priuilegiũ circa familiares, ſed ad conſtituendam conditionem neceſſariam, vt aliquis ſit ſacerdos idoneus ad confeſsiones audiẽdas, quam idoneitatem neceſſario, ac velu- XVIII.

Requiritur tamen pro confeſſionibus audiendis.

ac veluti ex natura rei, ſupponit illud priuilegium, & quodcunque ſimile. Et ideo vnum decretum alteri non repugnat, ſed priuilegium ſemper accommodari debet ad eum, qui ſecundùm ſacros canones idoneus fuerit cõfeſsionibus audiendis. Quòd ſi inde ſequatur aliqua reſtrictio quoad perſonas, nihil refert, nam accidentaria, & materialis eſt.

Circa matrimonium denique explicatur reſolutio poſita in num. 2.

XIX. Supereſt dicendum de matrimonio, in quo ſacerdotis miniſterium ad duo tantùm deſiderari poteſt. Primò ad ſubſtantialem valorem eius, iuxta nouum decretum Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de Refor. vbi requirit pręſentiam parochi, vel alicuius ſacerdotis de licentia eius ad valorem matrimonij. Vnde conſtat miniſterium hoc à noſtris ſacerdotibus vſurpari non poſſe, quia non ſunt parochi animarum: ergo ſine licentia parochorum, vel ordinariorum non ſolùm non poſſunt licite hoc præſtare, verùm etiam neque eorum præſentia aliquid conferret ad valorem matrimonij. Et quanuis Pontificis licentia poſſet ad hoc ſufficere, quia hæc nunquam excludi poteſt, ſemperque à fortiori comprehenditur, etiamſi de parocho, aut de ordinario ſolùm mentio fiat: nihilominus talem facultatem hactenus Societati non conceſſam, nec per ſpecialia eius priuilegia, nec per communicationem aliorũ, quia nulli etiam religioni conceſſum eſt, niſi vbi religioſis conceſſum eſt, vt parochorum munus ſuſtineāt, vt in ſuperioribus tactum eſt n. 5. & ſtatim num. ſeq. etiam dicemus: tunc autem non operantur propriè ex priuilegio, ſed ex iure ordinario, quia tunc adſunt matrimonio contrahendo vt parochi.

Vbi ſunt paſtores nõ valet priuilegium aſſiſtẽdi matrimonio.

XX. *Nec item valet ad benedicendas nuptias.* Aliud miniſterium circa hoc ſacramentum eſt, ſolennis benedictionis nuptiarum: quod ſpecialiter, & ſub graui cenſura religioſis prohibitum eſt, in Clem. *Religioſi.* de priuilegiis. De quo etiam nullum inuenio priuilegium, quo facultas detur religioſis ad ſolennizandum matrimonium, vel quo dicta prohibitio derogata ſit. Nihilominus in Cõpendio Societatis verb. *Sacramenta.* in fine additur in ſcholio ab auctore eius, non licere noſtris matrimonium miniſtrare, niſi in illis prouinciis, in quib. neceſsitatis cauſa à Præpoſito Generali permiſſum fuerit. In qua declaratione ſupponitur, Prępoſitum habere poteſtatem concedendi hanc facultatem, ſaltem neceſsitatis cauſa. Hanc autem neceſsitatem intelligo eſſe ſolùm in eis regionibus, in quib. nulli ſunt proprij Epiſcopi, aut parochi, ſeu paſtores animarum, quia extra illas regiones nulla poteſt reputari neceſsitas: nam licet in aliquo particulari caſu poſsit deeſſe parochus, tamen cùm ille defectus nõ ſit de re admodum neceſſaria, non ſtatim ratione illius licitum eſt hoc miniſterium vſurpare, ſine peculiari indulto, quod circa hoc non inuenio. Poteſtas autem concedendi prædictam facultatem pro illis remotiſsimis regionibus in prædicta neceſsitate exiſtentibus, ſolùm videtur fundari poſſe in indulto Pauli III. quo concedit facultatem miniſtrãdi omnia ſacramenta ſine præiudicio tertij. Nam ſub adminiſtratione ſacramentorum comprehenditur quidquid ad ſubſtantiam vel ſolennitatem eorum pertinet: & in illo caſu, ſeu in illis locis non interuenit præiudicium tertij: ergo nihil eſt cur hæc facultas ſub illa generali clauſula non contineatur.

Vbi non dãtur paſtores valet priuilegium aſſiſtendi.

XXI. *Imò in iis locis nunc ordinariè noſtri aſſiſtunt.* Maximè, quia, vt ſuprà dicebam, eo ipſo quòd noſtri auctoritate Apoſtolica, ad has regiones mittuntur, illis cura illarum animarum committitur, quæ ad fidem conuertuntur, vel quacunque occaſione ibi degunt, & fideles, ac baptizati ſunt. Confirmatur ex alio indulto Pauli III. anni 1549. *licèt debitum, &c.* vbi Præpoſito Societatis conceditur, vt cùm aliquos ex ſociis in Saracenorum, paganorum, aliorumque infidelium terras, & prouincias alias remotiſsimas miſerit, poſsit eis authoritate Apoſtolica cõcedere varias facultates longè grauiores, vt diſpenſandi aliquando in gradibus prohibitis, benedicendi cœmeteria, & paramenta Eccleſiaſtica. Et quanuis in his gratiis non liceat argumentari à ſimili, neque etiam à maiori ad minus, quia pendent ex voluntate expreſſa concedentis, nihilominus ex illa conceſsione colligimus hanc facultatem nec fuiſſe negatam à Pontifice, nec denegandam ſi poſtularetur: non fuiſſe autem poſtulatam, nõ quia vſus eius non eſſet in illis regionib. neceſſarius, ſed quia ſupponebatur conceſſa Societati in prioribus priuilegiis, & iam eſſe vſu receptam.

CAPVT V.

De ſpiritualibus exercitiis, quibus ad proximos iuuandos Societas vtitur; ac primò de eorum quidditate & doctrina.

I. *Quid per exercitia hic ſignificetur.*

PRincipio explicandum à nobis eſt, quid exercitiorum nomine intelligimus. Quanuis enim aliquibus nomen hoc nouum videatur, non tamen eſt, ſed à Patribus vſurpatum. Nam D. Bonau. in fine primi tomi Opuſculorum ſcripſit, quod *ſpiritualia exercitia* nominauit, quæ adeò neceſſaria eſſe cẽſuit, vt his verbis librum inchoet, *Vt in virtutibus conſerueris, oportet te habere exercitia ſpiritualia, quibus animum tuum occupes, quia niſi ſit, non poteris in virtutibus perſeuerare.* Et deinceps breuiter ponit tredecim exercitia, in quibus non tantùm interiores actus pertinentes ad contemplationem, vel meditationem, aut eorum materiam, vel modum, ſed etiam alios actus, & ſtudia virtutum, ſub eo nomine comprehendit: quod frequens eſt in aliis Patribus, & ſpiritualibus viris, quorum ſententiam ſtatim attingemus. Non eſt autem minùs vſitata loquutio, qua exercitia ſpiritualia à corporalibus diſtinguuntur, ſignificanturque internæ animæ meditationes, ac cogitationes quibus ad internam animæ puritatem, & cum Deo vnionem progreditur. ſic dixit Bernardus in lib. de Vita ſolitaria ad Fratres de Monte Dei, col. 15. (ſi eius eſt illud opus.) *Singulis horis tua diſtribue exercitia, quid ſpiritualia ſpirituali, quid corporalia corporali, in quibus ſic exoluat omne debitum ſpiritus Deo, & corpus ſpiritui, vt ſi quid fuerit intermiſſum, ſi quid neglectum, ſi quid imperfectum, ſuo modo, ſuo loco, ſuo tempore, non abeat impunitum.* Et col. 12. cùm dixiſſet, *Quæris quid agas, aut in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum ſacrificium, vel lectionis ſtudium, quotidianæ conſcientiæ diſcuſſioni, emẽdationi, morum compoſitioni pars ſua diei deneganda non eſt. Deinde operandum eſt aliquid manibus, quod iniungitur, non tam quod animũ delectando ad horam detineat, quàm quòd ſpiritualibus ſtudiis delectationem conſeruet, & nutriat.* ſubdit inferiùs, *Non ſpiritualia exercitia ſunt propter corporalia, ſed corporalia propter ſpiritualia.* Vnde conſtat exercitia ſpiritualia vocare lectionem, meditationem, orationem, & conſcientiæ examinationem. Et eodem modo loquitur S. Bonauent. in lib. Meditationum vitæ Chriſti, cap. 56. Sic etiam Ludouicus Bloſius in Inſtitutione ſpirituali, cap. 5. *Bona quidem* (ait) *& Deo grata ſunt externa exercitia, ſed incomparabiliter melius eſt exercitium internum, quo homo deſiderãter, ardenterq; ſe ad Deum non per ſenſus, & imagines, ſed modo quodam ſupernaturali extendit, vt ei vniatur.* Et in Canone vitæ ſpiritualis, cap. 16. *Lectione,* (inquit) *precatione, cæteriſque ſpiritualibus exercitiis deditus eſto.* Item in Speculo ſpirituali, cap. 11. Sic etiam dixit Laurentius Iuſtinianus lib. de Vita ſolitaria, cap. 1. *Sunt ſpiritualia exercitia ſedula cordis intentione colenda.* Et ſimilia habet in

ſerm. de Chriſti natiuitate, & in lib. de Obedientia. cap. 16. *Ambulantibus* (inquit) *in via prorſus neceſſaria eſt lux: hoc in corporalibus itineribus, hoc etiam in ſpiritualibus exercitiis patet: nam ſpiritualis quis ſine ſpirituali lumine effugit laqueos? non ſufficit naturalis acumen ingenij, ſi non introrſus erudiatur à Deo.* In hac ergo ſignificatione exercitia ſpiritualia, in præſenti ſumuntur.

II. *S. Ignatius librum exercitiorũ ſcripſit pro ſuis ac pro externis.*

Eſt igitur aduertendum ſecundò, B. P. Ignatium inter alia virtutis inſtrumenta, quæ ſuæ religioni reliquit, peculiarem librum non ſine magno Dei auxilio, & diuturna experientia edidiſſe, quem *Exercitia ſpiritualia* appellauit. In cuius initio ita ipſe loquitur, *Nomine ſpiritualium exercitiorum intelligitur quilibet modus examinandi propriam conſcientiam, item meditandi, contemplandi, orandi ſecundùm mentem, & vocem, ac poſtremò alias quaſcunque ſpirituales operationes tractandi. Sicut enim deambulare, iter facere, & currere, exercitia ſunt corporalia: ita quoque præparare, & diſponere animum ad tollendas affectiones omnes malè ordinatas, & his ſublatis, ad quærendam, & inueniendam voluntatem Dei circa vitæ ſuæ inſtitutionem & ſalutem animæ, exercitia vocantur ſpiritualia.* Hunc autem librum non ſolùm vt per illum ſocij proficerent, Ignatius conſcripſit, ſed etiam vt illius exercitiis, & documentis ad totius Chriſtiani populi ſpiritualem vtilitatem ſtrenuè operarẽtur. Vnde grauiſsimus è Diui Bernardi ſacra familia vir libellum hunc nouitiatum toti generi humano inſtitutum dixit, vt refertur lib. 16. hiſtoriæ Societatis num. 127. Quæ res quoniam aliquibus noua videri, & ſuſpecta eſſe cœpit, & calumniis expoſita, vt latè habetur in eadem hiſtoria lib. 13. à num. 33. ideo Franciſcus Borgia ſingularis Ignatij diſcipulus, & illuſtre Societatis exemplum à Paulo III. Pontifice Maximo humiliter ſupplicauit, vt prædictum opus examinari faceret, & ſua auctoritate probaret: *quo latiùs eius fructus pateat, & plures Chriſti fideles maiori cum deuotione ad vtendum illius exercitiis inuitentur*, vt in literis ab eodem Pontifice de hac re anno 1548. expeditis legitur. Vbi etiam refert illius operis diligentem examinationem Cardinali Burgenſi, & Epiſcopo Salutij ſuo Vicario generali, & Ægydio Foſcarario ſacri Palatij Magiſtro commiſiſſe, eorumque teſtimonio intellexiſſe, *Dicta exercitia, pietate, ac ſanctitate plena, & ad ædificationem, & ſpiritualem profectum fidelium valdè vtilia & ſalubria eſſe & fore:* ac tandem his verbis illa approbat, *Debitum etiam reſpectum ad fructus vberes, quos Ignatius, & ab eo inſtituta Societas præfati, in Eccleſia Dei vbique gentium producere non ceſſant, & ad maximum adiumentum quod ad id prædicta exercitia tulerunt non immeritò habentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, documenta, & exercitia prædicta, ac omnia & ſingula in eis contenta, auctoritatè prædicta tenore præſentium ex certa noſtra ſcientia approbamus, collaudamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus.* Poſtremò idem Pontifex fideles omnes ad illorum vſum exhortatur.

III. *Diuiſio tractandorum circa hunc librum exerciti.*

Quanuis autem hæc Pontificis ſententia ſufficere poſſet ad commendationem huius operis, miniſterij, ſeu medij à B. Ignatio inuenti, vel excitati ad animarum iuuamen: nihilominus vt plenior illius notitia habeatur, & vt omnibus ſatisfaciamus, his præſertim, qui de hoc vſu exercitiorũ obmurmurare auſi ſunt, pauca breuiter in illius defenſionem, & declarationem quoad ſubſtantiam, ſeu veritatem doctrinæ hoc in capite addimus, in ſequenti explicabitur induſtria ſeu ars tradendi modum in huiuſmodi exercitiis ſeruandum. In ſeptimo tum Authoris Ignatij prudentia in tradendis multis regulis ac ſpiritualibus conſiliis, quæ in dicto opere continentur, tum etiam vſus, ſeu applicatio ad ipſum.

De doctrina exercitiorum.

IV. *Doctrina hæc magis practica quàm ſpeculatiua.*

Quod ergo attinet ad doctrinam, nemo iure reuocare poteſt in dubium aliquid in eo libro contentum: omnia enim ſunt aut principia certa, & dogmatica, aut ex doctrina Theologorum, magis recepta, fuere deſumpta. Quod vt clariùs conſtet, aduerto, illud opus per ſe, & ex inſtituto non eſſe ad Theologicam doctrinam tradendam: vt enim ita dicam, magis doctrinam practicam, quàm ſpeculatiuam continet, traditurque per modum artis magis quàm per modum ſcientiæ, ideoq; in eo magis veritas practica, ſeu potiùs vtilitas ſpectanda eſt, quàm ſpeculatiua. Quia tamen meditatio, vt ſit vtilis, veritatem ex parte materię debet ſupponere, ideo in hoc opere præcipuè in ſingulis exercitiis, ſeu meditationibus ſupponitur veritas hiſtoriæ, quando in illa fundantur, vt ſunt exercitia omnia, quæ de vita Chriſti Domini noſtri traduntur, aut de peccato Angelorum, vel de lapſu primi hominis, & ſimilibus. In aliis verò, quæ ſunt vel de præmio bonorum, aut pœnis reproborum, vel de Deo ipſo, aut eius beneficiis, vel amore ei debito, ſemper iacitur fidei fundamentum, & ferè in eo ſolo fundantur. Quòd ſi aliquid vlteriùs additur, aut ex certa experientia, aut ex Patrum doctrina deſumptum eſt. Idemque in tradendo ſpiritualibus documentis obſeruatur, nam vbi neceſſarium eſt, quædã præmittuntur, moralem doctrinam vel dogmaticam, tanquam neceſſaria fundamenta continentia: & vbi neceſſariũ eſt, tacitæ obiectioni occurritur, ne ſpirituale conſilium Theologiæ doctrinæ repugnare videatur Exemplum eſſe poteſt, quod in quartadecima annotatione ex his, quæ in principio traduntur de cautione adhibenda, ne quis feruore exercitiorum ductus facilè ſe aliquo voto obliget, ſtatim additur, quamuis maioris meriti ſit opus ex voto, quàm ſine voto factum, nihilominus habendam eſſe rationem periculi, vel incommodi, quod in emittendo voto eſſe poteſt: & ſic de aliis.

Semper tamen in ea elucet ſana doctrina.

Primum dubium circa doctrinam exercitiorum.

V. *Impugnatur regula 3. exercitiorum.*

Vt autem veritas hæc magis conſtet, inſinuabimus nonnulla exercitiorum loca, in quibus poſſet aliquis ſcrupulum, vel dubium mouere, & illud facilè remouebimus. Primum in principio regulæ tertiæ dicitur, *dum voce, aut mente cum Domino Deo vel Sanctis colloquimur, præcipuè exercere operationem voluntatis, & ideo maiorem exigi à nobis reuerentiam, quàm dum per vſum intellectus circa intelligentiam potiùs moramur.* Nam inprimis dubitare quis poteſt, quia iuxta doctrinam Diui Thomæ, oratio magis eſt opus intellectus quàm voluntatis: cùm autem mente colloquimur ad Deum, vel ſanctos, id facimus orando: ergo magis tunc exercemur in operatione intellectus, quàm voluntatis. Deinde etiam circa illationem non apparet cur maior reuerentia exigatur, exercendo operationes voluntatis erga Deũ, quàm intellectus, quia reuerentia eſt quidam timor reuerentialis, qui verſatur directè circa perſonam excellentem, vnde oritur præcipuè ex diuinæ excellentiæ conſideratione. Sicut Lucæ 5. dicitur: *Repleti ſunt omnes timore*; (ſcilicet reuerentiali) *dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.* Vnde ad hanc reuerentiam pertinet non nimium ſcrutari mirabilia Dei, iuxta illud Eccleſiaſt. 3. *Altiora te ne quæſieris.* Ergo magis adiungenda eſt reuerentia conſiderationi diuinæ, quàm affectus.

VI. Ad priorem partem reſpondeo, in illis verbis non tractari de ſpeculatiua quæſtione, an oratio, quoad actũ petitionis, ſit actus intellectus, vel voluntatis, quanquã admodum probabile ſit, in nobis petitio-

petitionem formaliter conſiſtere in ipſa locutione mentali, vel vocali, & vt ſic eſſe in intellectu, manare autem vt omnes fatentur proximè ab affectu, qui per ipſam petitionem potiſsimè explicatur. Et hoc eſt quod in illis verbis declaratur: nam quando cum Deo loquimur, præcipuè verſamur in operibus affectus: quia licet ipſa loquutio præcipuè fiat per intellectum, tamen ſolùm ſumitur vt ſignum affectus, & propter illum fit: ergo ipſe affectus eſt quod præcipuè exercetur, ſiquidem *propter quod vnumquodque tale, &c.* Imò totum id eſt quaſi vnum opus voluntatis perfectum: quia vbi vnum eſt propter alterum, ibi eſt vnum tantùm.

VII. Ad alteram verò partem reſpondetur, aliud eſſe conſiderare radicem illius affectus, qui reuerentia dicitur, aliud neceſsitatem eius. Ratio ergo facta probat, reuerentiam licet conſiſtat in affectu, oriri ex cõſideratione intellectus, quod ſuo modo commune eſt omnibus actibus voluntatis. Noſter autem B. Ignatius non hoc negat, nec de hoc tractat, ſed docet magis eſſe neceſſariam reuerentiam erga Deum (quatenus nimirum per noſtram libertatem cum diuina gratia eam in nobis excitare, & efficere poſſumus) quando per affectum & colloquium ex illo ortum cum Deo agimus, quàm cùm circa intelligentiam ſolùm verſamur. Quod veriſsimum eſt, quia ſi conſideratio intellectus etiam de rebus diuinis ſit merè ſpeculatiua, non ita ſolet excitare affectum, nec verſatur propriè circa Deum vt circa perſonam cum qua tractamus, aut negotiamur, ſed ſolùm vt circa obiectum quoddam, quod ſpeculamur, & ideo in illo opere nec reuerentia tam neceſſaria eſt, nec ex illo regulariter naſcitur, niſi conſideratio ad praxim applicetur. Si ergo conſideratio practica ſit, ipſa conciliabit reuerentiam, ſi ſit de rebus aptis ad excitandam illam: & ideo etiam tunc non exigitur à nobis tanta cura habendi hunc reuerentiæ modum, quia veluti naturaliter naſcitur ex dicta conſideratione, quanquam non negatur etiam tunc reuerentiam eſſe adhibendam, eſto eius cura non ſit tam neceſſaria, ſicut quãdo in colloquiis, & affectibus verſamur: quia tunc tractamus, & negotiamur cum Deo, tanquam cum amico, vel patre, aut domino: & ideo ne familiaritas (quod contingere ſolet) pariat contemptum, aut negligentiam aliquam, magna cura adhibenda eſt, vt ſumma reuerentia exhibeatur, nam eſt valdè neceſſaria, vt debito modo cum Deo verſemur: colloquia autem ipſa & affectus de ſe non ponunt illam, & ideo neceſſe eſt vt ad illã homo ſpeciali cura attendat, & inuigilet: & hæc eſt mens illius regulæ ad tractandum cum Deo valdè neceſſariæ.

Secundum dubium.

VIII. *Impugnatio regulæ 10. exercit.* Secundò in decima earundem annotationum dicitur, humani generis inimicum magis ſolere oppugnare eos, qui in via ſpiritus iam progrediuntur, per viam ſcilicet quam illuminatiuam vocant, quã eos, qui inchoant per viam purgatiuam. Quod licèt non tam pertineat ad doctrinam, quam ad factum & experientiam, videtur creditu difficile: quia veriſimile eſt dæmonem in principio magis contradicere nequiter, vtendo illo principio, *Principiis obſta*, quia faciliùs poterit hominem vincere prius quàm virtutis diſpoſitionem, ne dum habitum acquirat. *1. Defenſio.* Reſpondetur tamen in primis in ea regula non ſimpliciter dici dæmonem vehementius oppugnare proficientes, quàm incipientes, ſed cum hoc addito, *per boni* (id eſt, honeſti, ac virtutis) *ſpeciem.* Quod ſine dubio ita eſt, regulariter loquendo (ita enim hæ res morales intelligendæ ſunt: aliàs enim interdum incipientes non ex eo quòd nõ tententur pacem ſentiunt, ſed quia iuxta Aug. in Pſ. 29. *Tormenta animi non ſentit qui non proficit: putat enim quia pax eſt; ſed incipiat proficere, & tunc videbit in qua preſſura eſt, quia cùm creuiſſet herba & fructum feciſſet, apparuerunt & zizania*; ordinariè ergo illa 10. regula intelligenda venit. Ratio autem eius eſt, quoniam incipientes adhuc habent paſsiones immoderatas ſine vlla ferè vitioſorum habituum diminutione, & ideo aperte, & ſine vllo velamine conatur dæmon eos ad priora vitia reuocare, non ſub ſpecie virtutis, ſed vel carnis delectationem, aut mundi honorem, aut diuitias tanquam bonum maximum proponendo: poſtquam verò aliquis in virtute ſe aliquantulum exercuit, & ad illam eſt affectus, & per acquiſitum habitum magis propenſus, non eſt ita diſpoſitus, vt propoſitis prauis obiectis tam facilè moueatur, ideoque ſub aliqua boni ſpecie à dæmone tentantur.

IX. *2 Defenſio.* Deinde dicitur, etiam abſolutè loquendo, moraliter verum videri, tentationes dæmonis, minus fortes eſſe ſtatim in principio conuerſionis, quàm poſt aliquem progreſſum in virtute factum: quod partim ex diuina gratia & prouidentia, partim ex aſtutia dæmonis prouenire poteſt. *Vide Thomã à Kempis lib. 1. de imitatione Chriſti cap. 3.* Ex Deo quidem, quia quando efficaciter vult aliquem ad ſe conuertere, vehemẽtiùs illum interiùs mouet, & ſpiritualibus conſolationibus, ac delectationibus, faciliorem ei reddit viam ſpiritus, & virtutis: vnde fit vt ad eius prouidentiam pertineat etiam contraria impedimenta remouere, quæ maxima eſſe ſolent ex parte dæmonis: & ideo illius tentationes pauciores, & remiſsiores eo tempore permittit. Poſtea verò quãdo iam homo habet maiores vires virtutis & gratiæ, maiorem etiam licentiam Deus præbet dæmoni, vt illum exerceat, quo ſolidiorem, magiſque probatam virtutem obtineat. Vnde Gregor. lib. 24. moral. cap. 7. *relinquentibus* (inquit) *ſeculum quædam prius tranquillitas oſtenditur, ne in ſua teneritudine & inchoatione turbati redeant ad id quod euaſerunt: priùs ergo ſuauitatem ſentiunt ſecuri, priùs pacis quiete nutriuntur: poſt cognitam verò dulcedinem tanto tolerabiliùs tentationum certamina ſuſtinent, quanto altiùs in Deo cognouerunt quod amant.* Fieri etiam poteſt vt dæmon in principio aſtutè ſe contineat; cùm enim partim ex rei nouitate, partim ex maiori auxilio gratiæ maior eſſe ſoleat feruor ſpiritus in principio conuerſionis, timet repulſam, imò etiam veretur ne ipſa tentatio fiat occaſio magis obfirmandi animum in propoſito, & inchoato virtutis ſtudio: & quia perſeuerantia difficilis eſt, valdeque humanum eſt vt diſcurſu temporis homo langueſcat, vel tædio afficiatur, ideo huiuſmodi occaſionem expectat per longum etiam tempus, etiamſi homo interim aliquantulum in virtute proficiat, & tunc nacta opportunitate exerit vires ſuas.

Tertium dubium.

Tertiò in principio, ſeu fundamento exercitiorum, optimum conſilium datur charitati proximi, & virtuti conſentaneum, ſcilicet vt cuiuſque ſententiam, ſeu propoſitionem, ſi obſcura ſit, in bonã partem interpretemur, quia de omnibus benè præſumere debemus, vbi non conſtiterit male agere, aut ſentire. Si autem propoſitio ipſa non poſsit ab errore vindicari, mentem dicentis exquiramus, vt ſi fortaſſe mente nõ errat, linguam corripere illum moneamus: ſi verò etiam male ſentit, illũ totis viribus emendare, & ab errore ſecurum reddere conemur. In hoc autem poteſt aliquis ſtatim hæſitare: nam ſi error ſit contra fidem, non ſatis eſt fratrem corripere, ſed ſæpe tenemur eum denunciare, præſertim quando ex contumacia lapſum eſſe ſatis conſtat. Veruntamen, quanuis in illa notatione hoc non explicetur (quia non pendet ex ſolo iure naturali, ſed etiam ex Eccleſiaſticis præceptis, multaque X. *Documentũ de corripiendo proximo ex parte impugnatur.*

indiget morali doctrina, quæ ibi erat extra inſtitutum B. noſtri Patris) non tamen excluditur, ſed vniuerſaliter dicitur, *Vias omnes opportunas tentet, quibus illum ſanum intellectu, ac ſecurum reddat ab errore.* Inter quas vias dicta denunciatio numeranda eſt, quando ſecundùm rectam rationem, vel ſuperiorum præcepta fuerit neceſſarium: illa autem verba ſufficiunt loco animaduerſionis, vt ſi perſona docta ſit, & per ſe ſufficiens ad intelligẽdum quas vias tentare teneatur, id faciat: ſi autem ſit indocta, ſaltem dubitare ſciat, & interrogare.

Quartum dubium.

XI. Quartò in principio, ſeu fundamento exercitiorum ea indifferentia affectus homini commendatur circa res creatas non prohibitas, *vt nõ magis quæramus ſanitatem, quàm ægritudinem, nec vitam longam breui præferamus.* Statim verò occurrit obiectio, quia ſalus, & vita ſunt ex his rebus, quas homo tenetur ex præcepto cuſtodire, & quærere mediis honeſtis ac decentibus: non eſt ergo laudabilis indifferentia non magis quærendi ſanitatem, quàm ægritudinem, &c. Deinde non rectè æquiparantur ibi hæc duo genera bonorum diuitiis, & honori: nam diuitiæ, & honor non ſunt bona propter ſe appetenda ſecundùm rectam rationem, quia non ſunt per ſe honeſta, aut conuenientia naturæ, ſed indifferentia, ac propterea ſolùm vt inſtrumenta virtutis, vel naturæ conſeruandæ, appetenda ſunt, & ideo ad illa ſecundùm ſe debet eſſe indifferens animus rectè compoſitus: ſalus autem & vita ſunt ex bonis per ſe appetibilibus, quia ſunt per ſe naturæ conuenientia: & ideo rectitudo virtutis non poſtulat circa illa eandem indifferentiam. Dicendum verò eſt, ſermonem eſſe poſſe de diſpoſitione affectus neceſſaria ad honeſtatem, & ad vitandam culpam etiam venialem, vel ſolùm de meliori, magiſque perfecta diſpoſitione. Loquendo priori modo, rectè procedit obiectio: nam reuera non poſtulatur eadem indifferentia affectus circa illa duo genera bonorum. Nam homo non rectè faciet ſi ſit affectus ad honores vel diuitias præter ſe, eritque talis diſpoſitio actualis, culpa ad minus venialis ſaltem ex obiecto, quia fertur in obiectũ aliter, & altiori modo, quàm ipſum dignum ſit, fruendo nimirum vtẽdis: & ideo circa hæc bona indifferẽtia affectus ad habendum, vel carendum illis per ſe ſpectatis, & (quod conſequens eſt) ſolùm velle illa quatenus eſſe poſſunt inſtrumenta virtutis, eſt ad rectitudinem voluntatis neceſſarium.

XII. At verò bonum vitæ & ſalutis eſt ex his, quæ propter ſe appeti poſſunt, id eſt, quatenus per ſe ſunt conuenientia naturæ, & neceſſaria ad quandam eius integritatem, propter quam honeſtè appetuntur ſine reſpectu ad alium finem: & ideo ſine culpa poteſt affectus, non eſſe omninò indifferens circa hæc bona, ſecundùm ſe ſpectata. Nihilominus tamẽ ad maiorem perfectionem ſpectat (& hanc exiſtimo fuiſſe mentem S.P.N. Ignatij, hæc ipſa bona non amare niſi vt ſunt inſtrumenta virtutis: quamuis enim per ſe amabilia ſint, interdum ſolet homo ex illis occaſionem ſumere vel peccandi, vel non proficiendi in virtute, & ideo vtiliſsimum eſt non plus ad illa affici, quàm vt conducere poſſunt ad maiorem virtutis profectum. Accedit, quòd interdum eſt vel ad virtutem neceſſarium, vel ſaltem ad perfectionem virtutis, hæc bona contemnere, & prodigere propter Deum. Vt ergo homo, & paratus, & promptus ſit ad hoc præſtandum, oblata occaſione opus ſine dubio conſilij eſt, illam indifferẽtiam exercere, & in ea conſeruari. Quod dictum intelligatur de omnib. bonis, quæ licet per ſe amabilia ſint, homo poteſt eis benè, & malè vti. In virtutib. enim quibus homo malè vti non poteſt, illa indifferentia laudabilis nõ eſt. Occurrebat autem hîc alia dubitatio, quam infrà in dubio 9. attingemus.

Quintum dubium.

Quintò vbi ratio examinandi generaliter conſcientiam traditur, multa ad moralem doctrinam de peccatis pertinentia valde vtilia, & cum ſumma breuitate proponuntur, tam clarè, & diſtinctè, vt magnam rei comprehenſionem indicent, quam tamen habuiſſe Ignatium priuſquã in Theologiæ doctrina plenè eſſet inſtructus, ex lib. 1. vitæ eius, ca. 15. licèt colligere: vbi cùm argueretur cur ſine exacta doctrina auderet rem difficillimam definire, differentiam mortalis, & venialis peccati, etiam in internis cogitationibus conſtituendo, reſpondiſſe dicitur; *Vera ne ſint aut falſa quæ ſcripſi, veſtri iudicij eſt: ego enim meum non interpono, ſi vera ſunt, probate; ſi falſa, reiicite.* Nemo autem (vt ibidem refertur) auſus eſt quidquam eorum improbare. Dubitare autem aliquis poteſt, nam ibi ſub titulo de cogitatione dicitur, in cogitatione de materia mortalium venialiter tantùm peccari, *quoties homo aliquantulum moratur quaſi auſcultando, vel quando aliqua obiter ſenſus delectatione afficitur. vel in ea tetundenda ſeſe exhibet negligentem:* nam hoc vltimũ membrum cùm indefinitè tradatur, & doctrinale ſit, æquiualet vniuerſali. Hoc autem modo ſumptum, nimiam licentiam continet. Nam delectatio moroſa per ſolam negligentiam, poteſt fieri peccatum mortale, vt ex prima ſecundæ conſtat: quia ad peccandum mortaliter non ſemper requiritur expreſſus & directus conſenſus, ſed ſufficit craſſa & ſupina negligentia. Reſpondetur tamen B. Ignatium loqui præcisè de neglegẽtia quæ nõ tranſit in conſenſum, nec directum nec interpretatiuũ: quod & antecedenti, & conſequenti verbo ſatis indicatur. Expendendum enim eſt illud verbum *aliquantulum & obiter,* &c. quod idem ſignificat ac ſubreptitiè & antecedenter ad plenam iudicij, & rationis animaduerſionem: quandiu autem delectatio in eo ſtatu durat, etiamſi aliqua negligentia interueniat, tantùm eſt peccatum veniale: nam ſine plena aduertentia rationis, conſenſus etiam interpretatiuus mortalis non interuenit. Ac propterea inferiùs ſubditur, peccari mortaliter quãdo cogitationi præbetur quacunque ratione aſſenſus. Ponderãdum enim eſt verbum illud, *quacunque ratione,* additum enim eſt ad comprehendendum expreſſum & virtualem conſenſum.

XIII.

Obiectio contra citatum locum exercitiorum.

Dilutio.

Sextum dubium.

Sextò circa idem examen, vbi de peccatis agit, quæ in opere conſiſtunt, ſub titulo de opere difficultatem habet, quod dicitur, *ad iuſſa ſuperiorum reduci diplomata, ſeu indulta Pontificum pro infidelium expugnatione, vel Chriſtianorum pace concedi, vel promulgari ſolita, per quæ ad confeſſionem peccatorum, & Euchariſtiæ ſanctæ ſuſceptionem Chriſti fideles inuitantur.* Et ſubiungitur: *Peccat ſiquidem non leuiter quicunque tam pias Rectorum Eccleſiæ cohortationes, ſanctioneſque aſpernari audet, ac tranſgredi.* Non enim apparet quale hoc peccatum ſit, aut quæ præcepti obligatio ibi interueniat. Nam Pontifices nõ iubent per hæc reſcripta, ſed incitant, vt in eodẽ loco dicitur, & ex tenore ipſorũ, & ex vſu ſatis conſtat: ergo ſolùm ſe habẽt vt conſilia quædã, quia ſub præceptũ nihil immediatius continetur, quàm cõſilium: non acceptare autẽ conſilium, per ſe nullum peccatum eſt, vt conſtat tum ex diuinis conſiliis, tũ ex generali ratione eorum: nam in hoc maximè differunt à præceptis, quòd nimirum obligationem, aut moralem neceſsitatem non imponũt: ergo has cohortationes Pontificũ prætermittere, per ſe nullum eſt peccatũ. Reſpondeo, illa duo verba, *aſpernari au-*

XIV.

Obiectio.

Reſponſio ad obiectionem.

nem in vno ſenſu. *ri audet, ac tranſgredi*, dupliciter accipi poſſe, coniunctim ſcilicet, ac diuiſim. Et quidem ſi primo modo accipiantur, res erit facilis, & ſine cōtrouerſia: nam ſenſus erit, non eſſe leue peccatum talia indulta contemnere, & ex contemptu illa tranſgredi; & ſoluitur difficultas tacta, nam contemnere conſilia, & ex contemptu illa non ſeruare graue peccatum eſt, vt in ſuperioribus diximus, tractando de conſiliis Euangelicis: & hanc fuiſſe exiſtimo Ignatij mentem.

XV. *In altero ſenſu excludit obiectio in rigore.* Si autem illa duo verba diuiſim accipiantur, eſt nonnulla difficultas in poſteriori explicando, in priori enim nulla eſt: nam aſpernari indulgentias, & exhortationes ad illas lucrandas, per ſe, & ex obiecto malum eſt, imò vix fieri poteſt ſine errore circa fidei dogmata: quòd ſi tantùm ſit contemptus practicus, ſaltem continet iniuriam rerum ſacrarum, & indicat animum à ſpiritualibus bonis valde alienum. Secluſo autem contemptu tranſgredi hæc diplomata, id eſt, non obſeruare illa ex quadam animi remiſsione, aut negligentia, non videtur eſſe per ſe, & ex obiecto vllum peccatum: & hoc probat ratio facta. Tamen, moraliter loquendo, ſi homo ſciens & videns, ac directa voluntate illa omittat, vix fiet ſine aliqua culpa, vel quia eſt quaſi prodigalitas quædam ſpiritualium bonorum, vel quia *turpis eſt pars, quæ non conformatur toti*, quòd etiam moraliter non ſit ſine aliquo ſcandalo, vel quia homo eſt nimis negligens in ſubueniendo ſpiritualiter communi bono, propter quod tales gratiæ cōceduntur, vt ſupponitur. Igitur in hoc etiam ſenſu dici potuit, in eo non leuiter peccari: nam ad hanc locutionem ſufficit quòd moraliter coniungatur culpa, vndecunque proueniat. Illud autem *non leuiter*, non debet in hoc ſenſu accipi pro peccato mortali, ſed pro graui, & non contemnendo veniali.

Septimum dubium.

XVI. Septimò in primo exercitio primæ hebdomadæ circa finem in colloquio, offendere quis poſſet in illis verbis, *Exquiram mecum rationem, quâ creator ipſe infinitus fieri creatura, & ab æterna vita ad temporalem mortem venire pro peccatis meis dignatus ſit.* Nam Verbum Dei, licèt factum ſit homo, non tamen propriè dicitur factum creatura, quia ille homo creatura non eſt, & quia repugnant hæc diuinitati eius. Veruntamen Ignatius, quia non tractabat de Scholaſtica ſubtilitate, modum loquendi ſanctorum (quorum aliquos retuli tom.1. in 3. p. q.16. art.8. in comment.) imitatus eſt pro eodem accipiens fieri creaturam, ac fieri hominem, & creaturam vocans omne compoſitum ex natura creata, in tempore productum: quod maximè facere licet quando ex contextu ſermonis, & ex antecedentibus, & conſequentibus verus ſenſus conſtat, vt in illo exercitio manifeſtum eſt, & latiùs explicatur inferiùs in primo exercitio ſecundæ hebdomadæ.

Octauum dubium, vbi aliqua in ſpecie apocrypha complanantur.

XVII. Octauò in exercitiis ad vitam Chriſti D.N. pertinentibus animaduerti poteſt, interdum aliquid addi hiſtoriæ Euangelicæ, vel ex pia conſideratione, vel ex obſeruatione ſacrorum locorum, nunquam tamen ſine ſufficienti authoritate, vt in exercitio de Natiuitate, ad finem conſideratur B. Virgo ex oppido Nazareth egrediens, inſidens aſinæ, & Ioſeph comes cū ancillula, & boue. Vbi tria adduntur, quæ Euangeliſtæ non narrant: primùm quòd

1. An inſidens aſinæ iuerit B. Virgo. B. Virgo non pedes iuerit, ſed inſidens aſinæ, & ideo ſtatim ibi additur, *vt piè meditari licet.* Fuitque hæc ſententia Lyrani in Lucæ 1. quem ſequuti ſunt Carthuſ. & Ioannes Maior, & noſter Toletus Salmeron tom.3. in Euang. tract.33. *Neque enim par erat* (inquit) *puellam teneram, vicinamque partui, pedibus illud iter emetiri, niſi ſine cauſa velimus multiplicare miracula.* Non deſunt tamen viri docti, quibus magis placeat credere, Virginem iter illud pedibus confeciſſe, eo quòd paupertati magis conueniat, & nihil repugnet grauiditati Virginis, vt dixi tom.2. in 3.p. diſp.5. ſectione 1. quia nullam inde moleſtiam, nullum impedimentum ſentiebat, iuxta Patrum doctrinam, Fulgentij ſerm. de laudibus Virginis, Bernardi in ſermone *Signum magnum*, Nicephori lib.1. cap.12. Quibus ego libenter concedam, potuiſſe Virginem nō maiori labore iter pedibus conficere, quàm ſi grauida non eſſet. Nihilominus à priori ſententia recedendum non cenſeo. Nam inſidere aſinæ paupertati non repugnat, imò illam maximè commendat, vt dixit Chryſoſtomus homil.67. in Matth. quando neceſsitas cogit, tunc enim non vlteriùs progredi, ſed neceſsitati vſum terminare perfectæ paupertatis eſt. Tunc autem quanuis non eſſet ſpecialis neceſsitas ex pondere, aut impedimento vteri proueniens: erat ſufficiens ex naturali corporis debilitate. Erat etiam maior quædam decentia, quam Ioſephum obſeruare par erat: ac denique, licet propter ſe, Virgo partui proxima, non indigeret illo iuuamine, tamē propter alios, qui ſupernaturale auxilium agnoſcere non poterant, erat valde expediens, ne Ioſeph nimis acerbus, & inhumanus in ſuam ſponſam videretur.

Secundum eſt, bouem etiam ſecum adduxiſſe: XVIII.
quod expreſsè affirmauit Bonau. in lib. Meditationum vitæ Chriſti, Lyra etiam, & auctores ſuperiùs citati, & conſonat communis traditio Patrum dicētium, Chriſtum iacuiſſe in præſepe inter bouem, & aſinam, quos retuli in 2. tom. diſput.13. ſect.3. paulo ante finem: nam licet illa animalia potuerint eſſe aliena, veriſimilius tamen eſt in illo loco, ſeu angulo nihil fuiſſe, quod ad ipſum Ioſeph non pertineret. Notantque prædicti auctores, bouem adduci potuiſſe vt venderetur ad ſoluendum tributum, & alias expenſas, quia per multos dies morati ſunt in Bethleem. *2. An ſecum bouem adduxerint B. Virgo & Ioſeph.* Tertium, quod in ea conſideratione additur, eſt de ancillula, quod nullo alio in loco legiſſe me recolo: imò inuenio Chryſoſtomum homil. de Natiuitate Domini, tom.2. dicentem, *Ioſeph & Maria mater Domini non habebant ſeruulum, non ancillam, de Galilæa, de Nazareth ſoli veniunt: ipſi ſunt domini, & famuli.* *3 An B. Virgo ancillulā habuerit.* Hæc autem verba non admodum nos cogunt, tum quia nō ſatis conſtat illam homiliam eſſe Chryſoſtomi: tum etiam, quia ibi interponit hæc verba, *non habebant iumentum*, quòd minùs receptum eſt. Alterum ergo etiam eſt incertum, & quāuis alterum etiam, quod hîc conſideratur, non conſtet, probabilitate tamen non caret. Nam ille famulatus non excedebat ſtatum, & paupertatem Ioſeph, vt ex munere etiam eius coniectare poſſumus, & ex his quæ de ſtatu illius, & parentum Virginis tractat Caniſius lib.1. de B. Virgine, cap.4. Vnde non dubito quin domi ſuæ huiuſmodi adiutorium, ſeu famulatum haberet, erat enim moraliter neceſſarium, præſertim propter decentiam, & clauſuram, ac cuſtodiam virginalem Mariæ, & propter aſsiduam eius contemplationem, & quietem. Si autem illud habebant domi, nihil profectò obſtabat quominus illud ſecum deferrent: quia nec tanta velocitate peregrinaturi erant, quin ancillula poſſet illos ſequi: neque, vt dixi, id excedebat eorū paupertatem, vt propterea oporteret familiarem ancillulam dimittere, aut in aliena domo relinquere. Addo inſuper, illud genus curæ, & prouidentiæ fuiſſe conſentaneum amori, & prudentiæ S. Ioſephi, qui non ignorabat partum Virginis in illo iti-

lo itinere eſſe euenturum, fortaſſe autem modum eius non præſciebat: & ideo meritò prouidere potuit vt ſponſam comitaretur ancillula, cuius opera vti poſſet,in his præſertim rebus, quæ & per fœminas decentiùs fiunt,& per extraneas fieri non decebat. Sed de his rebus ſic, vel aliter ſentire non multum refert, cùm nec Euangelio, nec traditioni repugnent,& congruentia ambigua ſit.

XIX. *An Christus Iudæ dederit communionem.* Aliud exemplum ſumi poteſt ex prima contemplatione tertiæ hebdomadæ,vbi dicitur, Chriſtum D. *poſt agni Paſchalis eſum,& peractam cœnam,pedes omniũ diſcipulorum lauiſſe, & ſacroſanctum corpus & ſanguinem ſuum largitum eſſe.* Vbi nonnulla adduntur Euangelicæ hiſtoriæ, præſertim quòd Iudæ etiam dederit ſacram Euchariſtiam, de quo plura dici poſſent, niſi à nobis eſſent tractata, diſputatione 41 ſectione 3. de Euchariſt. Illud magis notandum hîc eſt quod in ſecunda meditatione eiuſdem hebdomadæ dicitur Chriſtus *poſt cœnam vnà cum vndecim Apoſtolis deſcendiſſe ex monte Sion, vbi fuerant cœnati, & tranſiens per vallem Ioſaphat, relictis ibi ex illis octo, alijs verò tribus in horti parte, ſeorſum ipſe digrediens oraſſe,* &c. Vbi primùm aduertere oportet, in Euangelio nullam fieri mentionem vallis Ioſaphat. Et non deſunt qui dubitent, an vallis Ioſaphat, de quo fit mentio Ioël. 3. ſit aliquis particularis locus, vel ſit peculiare nomẽ impoſitum ad ſignificandum locum, in quo vltimum iudicium peragendum eſt, quicunque tandem ille futurus ſit. Verumtamen per illa verba nihil aliud ſignificatur, niſi quod Ioannes cap. 18. dixit; *Egreſſus eſt Ieſus cum diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron,* in montem Oliueti, qui proximè trans illum torrentem exiſtit: nam inter montem Oliueti, & montem Sion eſt vallis quędam anguſta,per quam fluit Cedron, & hæc vallis Ioſaphat nominatur, iuxta modum loquẽdi Iudæorum ab vniuerſa Eccleſia Latina vſurpatum, de quo in num. 2. in 3. p. diſput. 53. ſect. 3. dixi. In qua valle exiſtit ſepulchrum B. Virginis, vbi ædificata eſt Eccleſia quæ *ſancta Maria Ioſaphat* vocatur. *Apud Bed. de locis ſanctis, cap. 6.*

XX. *An in nocte paſſionis 8. Apoſtoli intrauerint hortum.* Maius dubium eſſe poteſt, quia in prædictis verbis ſignificat B. Ignatius octo Apoſtolos non fuiſſe ingreſſos in hortum cum Chriſto, ſed relictos eſſe in ipſa valle Ioſaphat. Nam de primis octo dicit; *Relictis ibi octo,* &c. illud autem aduerbium *ibi* deſignat vallem Ioſaphat, nam proximè præceſſerat: ſtatim verò addit, *alijs verò tribus in parte horti:* condiſtinguit ergo hortum à valle, & in illo nullam partem tribuit aliis octo diſcipulis; non ergo ingreſsi ſunt in hortum. At videntur repugnare verba Ioan. 18. *Egreſſus eſt Ieſus cum diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius.* Nec poteſt dici indefinitam eſſe locutionẽ, ad cuius veritatem ſufficit quòd tres diſcipuli ingreſsi fuerint cum eo, nam in toto illo contextu indefinita æquiualet vniuerſali, nam quod proximè præcedit; *Egreſſus eſt Ieſus cum diſcipulis ſuis trans torrentem,* generale eſt, quis enim audeat aliquem excipere, vel negare iuiſſe cum illo. Et hæc ratio etiam per ſe cogit, quia nullum eſt fundamentum ad negandum omnes diſcipulos ingreſſos fuiſſe hortũ: nullus enim aliorum Euangeliſtarum hoc ſignificat: & quamuis dicat prius reliquiſſe octo diſcipulos, & cum tribus ſeorſim ſeceſsiſſe, & poſtea ab eiſdem tribus quantum iactus eſt lapidis ſe ſeparaſſe, omnes tamen illi loci poterant eſſe intra hortum, quia vix ducentis paſsibus primus illorum locorum ab vltimo diſtat, vt refertur ab Aranda in deſcriptione Terræ ſanctæ, c. 13.

XXI. *Expeditur proxima obiectio.* Reſpondeo, B. Ignatium (vt opinor) nihil peculiare voluiſſe circa hoc definire, ſed aduertere ſolùm illam ſeparationem diſcipulorum, quam Euãgeliſta refert. Sciendum eſt ergo, totum illum locum, in quem Dominus exiuit, ab aliis Euangeliſtis vocari villam, non quia eſſet oppidum aliquod vel pagus, ſed quia erat prædium (vt Marcus illud appellat) habens ruralem domum, Luſitanè *Quinta*, quæ Gethſemani appellabatur. Et intra illud prædium veriſimile eſt fuiſſe hortum, id eſt, peculiarẽ locum arboribus conſitum, & quaſi viridarium, quod recreationis gratia in huiuſmodi villis haberi ſolet, vt graues authores annotant, Toletus annotatione 3. Natalis in ſuis meditationibus. Totus autem ille locus erat ad radicem montis Oliueti, vnde neceſſe eſt vt vel totus, vel magna pars eius fuerit in valle Ioſaphat. Hoc ſuppoſito, vnum eſt certum, ſcil. Chriſtum cum omnibus diſcipulis ingreſſum eſſe prædium illud, quia hoc clarè ſignificant Matthæus, cap. 26. dicens; *Similiter omnes diſcipuli dixerunt. Tunc venit Ieſus cum illis* (vtique omnibus) *in villam quæ dicitur Gethſemani,* & dixit diſcipulis eius, *Sedete hîc donec,* &c. quæ verba referuntur ad octo diſcipulos, nam ſtatim additur, *Et aſſumpto Petro,* &c. Iuſsit ergo illos ſedere intra villam Gethſemani: quod rectè conſiderauit beatus Ignatius paulò inferiùs, in conſideratione de myſteriis poſt cœnam, dicens; *Et octo remanere iuſſit Gethſemani.* Eſt autem veriſimile iuſsiſſe illos manere ſtatim in principio prædij, & ideo in alio loco quem tractamus, dixit, reliquiſſe illos in valle Ioſaphat, quia vt notauimus, prædium illud attingebat, vel magna ex parte erat in valle Ioſaphat. Imò refert Burchardus 1. p. deſcrip. Terræ ſanctæ, cap. 7. §. 46. locum illum Gethſemani eſſe in latere montis Oliueti adhærentem cuidam rupi concauæ de monte pendenti, ſub qua diſcipuli ſederunt, cùm dixit Dominus; *Sedete hîc donec vadam illuc, & orem.* Quod ſi ita eſt, rectè colligitur reliquiſſe diſcipulos ſatis in principio Gethſemani. Tandem fit etiam veriſimile octo diſcipulos non fuiſſe ingreſſos partem illam prædij Gethſemani, quæ in propria, & rigoroſa ſignificatione hortus dici poteſt. Neque hoc repugnat Ioanni, quia à parte totum nominãdo, quod etiam in vulgari modo loquẽdi ſatis vſitatum eſt, nomine horti totum prædium Gethſemani ſignificauit, vt etiam Toletus ſuprà intellexit; nihil n. aliud quàm quod alij Euangeliſtæ referre voluit. Quòd ſi fortaſſe quis contendat, vel ibi non fuiſſe partem prædij, quæ magis propriè dici poſsit hortus, quàm reliquæ, vel ſi erat, in illam fuiſſe ingreſſos omnes diſcipulos, quamuis neutrum ſatis probari poſsit, verba Ignatij non repugnant, ſed ab ea diſputatione abſtinent. Nam priora generalia ſunt, ſcilicet octo diſcipulos in valle manſiſſe, id eſt, in principio illius horti, vt loquitur Aranda ſuprà cap. 25. vel ad radicem eius, vt ait Burchardus: & in hoc tantùm ſenſu diſtinguit appellationẽ huius loci ab illa parte horti magis interiori, & quæ fortaſſe iam erat in monte Oliueti, vt Lucas ſignificat, in qua permanſerunt alij tres diſcipuli. Ad hunc modum poterit lector facilè expedire (ne prolixiores ſimus, & ad explicanda Euangelia diuertamur) ſi quid occurrerit in eodem libro in omnibus punctis, ſeu meditationibus vitæ Chriſti D. quæ ex Euangeliis deſumptæ ſunt, ſi quid enim illis interdum additur: ſolùm eſt per modũ breuis expoſitionis, cuius vel authoritatem, vel probabilem rationem inuenire ſemper facile vnicuique erit.

Nonum dubium.

XXII. *Doctrina B. Ignatij de 3. gradib. humilitatis.* Nonò inter prælud ia, ſeu diſpoſitiones, ad rectã electionem faciendam ponuntur tres gradus humilitatis. Primus dicitur neceſſarius ad ſalutẽ, nam conſiſtit in ſubiectione hominis ad diuinam & humanam legem. Secũdus dicitur eſſe perfectior: nam duo includit, ſcilicet volũtatem nunquam admittendi venialem culpam, & indifferentiã affectus ad omnia

omnia temporalia commoda, vel incommoda; ita vt æquè ſit animus propenſus ad illa, vel carentiam illorum, vbi æqualis Dei gloria, & occaſio propriæ ſalutis interceſſerit. Tertius dicitur eſſe abſolutiſſimus, nam in eo eligit homo paupertatem, & omnẽ mundi contemptum pluſquã honores, vel diuitias, etiam cũ æquali Dei obſequio, vel gloria, vel ſpirituali fructu propter maiorem Chriſti imitationẽ.

XXIII. *Tres quæſtiunc. circa hos gradus.* In qua doctrina tria deſiderari, vel quæri poſſũt. Primum, cur hi dicantur gradus humilitatis: nam videtur potiùs eſſe gradus omnium virtutũ, quippe ſeruare præcepta, & vitare peccata, ad omnes pertinet, &, ſi ad aliquam ſpecialem, potiùs ad charitatem, vel pœnitentiam, quàm ad humilitatẽ. Illa etiam vniuerſalis moderatio affectus circa omnia temporalia bona officium eſt virtutum omnium. Secundum cur gradus humilitatis tres tantùm eſſe dicantur, cùm D. Benedictus in ſua Regula, c. 7. duodecim gradus humilitatis poſuerit, quos D. Thomas interpretatur, & defendit 2.2. qu. 161. art. 6. Diuus autem Gregorius 23. Moralium, cap. 4. aliàs 7. quatuor ponit gradus ſuperbiæ, quibus reſpondere debent quatuor gradus humilitatis, quos attigit Auguſtinus in lib. de Spiritu, & litera, cap. 13. in fine. Et illam partitionẽ defendit idem D. Thom. q. 162. art. 4. Bernardus autẽ in proprio tractatu de duodecim gradibus humilitatis, partitionem S. Benedicti amplectens totidem gradus ſuperbiæ eũumerat, vt notauit D. Thom. dict. art. 4. ad 4. At verò Anſelmus lib. de ſimilitudinibus, cap. 10. & ſequentibus, ſeptem gradus humilitatis enumerat. Cur ergo ab Ignatio tres gradus tantùm numerãtur? Tertiò difficile videtur quod ad perfectam humilitatẽ ſpectat, cum æquali Dei gloria, & ſpirituali profectu, eligere paupertatem præ diuitiis, contemptum præ gloria, &c. nulla enim ratio virtutis, vel honeſtatis in huiuſmodi electione apparet. Nam illa, quę alioqui ſunt naturæ incommoda, non ſunt per ſe eligibilia, ſecundũm rectam rationem, ſed ſolũ propter ſpiritualia commoda, vel quodlibet Dei obſequium: ſed hic finis ceſſat in eo caſu quia ſupponitur æquale obſequium Dei, & ſpirituale commodũ ſine his malis naturæ contrariis: cur ergo ad perfectionẽ ſpectat, tunc illa eligere? Nec ſatisfacit quod ibi inſinuatur de imitatione, vel ſimilitudine Chriſti: nam imitatio hæc non eſt ponenda in his rebus, quaſi materialiter ſumptis, ſed formaliter, id eſt, quatenus ad Dei gloriam conferunt: non legimus autem Chriſtum æquali Dei gloria, paupertatem præ diuitiis elegiſſe, ſed propter maiorem Dei gloriam, paupertatem elegit, & mortem. Ergo ad eius imitationem ſolùm debemus nos ſimilem affectũ exercere, non verò ad hæc affici, abſque vlla vtilitate ad gloriam, vel obſequium Dei. Imò videtur clara repugnantia quòd ſit maior perfectio hoc eligere præ illo, & tamen quòd in illo non ſit maior gloria Dei, nam quidquid perfectius eſt in ratione virtutis, eo ipſo ad maiorem Dei gloriam pertinet.

XXIV. *Ad 1. quæſtiunc. in n. præcedenti.* Ad primum reſpondetur, iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quæſt. 161. art. 1. ad 5. *Humilitas ſecundùm quod eſt ſpecialis virtus, præcipuè reſpicit ſubiectionem hominis ad Deum, propter quem etiam aliis humiliandus, ſe ſubiicit.* Vnde in hoc videtur humilitas habere quandam ſimilitudinem cum obedientia, vel cum pœnitentia, ſeu iuſtitia ad Deum: tamen formaliter ab eis differt, quia propriè ac per ſe non inclinat ad alterum, ſed moderatur affectum propriæ excellentiæ, & ita continet hominem ſub Deo: & ſub quocunq; participante excellentiam Dei, & hac ratione dicitur ſubiicere hominem Deo: & quia hæc ſubiectio maximè à nobis exercetur per obſeruationem mãdatorum, ideo per hanc humilitas declaratur. Et ita etiam S. Benedictus præcipuos gradus humilitatis ponit in perfecta abrenunciatione propriæ voluntatis, & obſeruatione præceptorum regulæ, ac totius obedientiæ, vt patet ex quatuor vltimis gradibus, quos D. Thomas refert, qui in ipſa regula ſunt quatuor primi. Tamẽ in primo, qui eſt duodecimus apud D. Thomam, attigit ſubſtantiam humilitatis, quæ conſiſtit in abiectione ſui in conſpectu excellentiæ diuinæ: eius autem perfectio in effectibus obedientiæ primariò manifeſtatur. Hac ergo ratione per obedientiam mandatorum, & volũtatem cauendi in omnibus offenſionem Dei, & intendendi potiùs gloriam eius, perfectionem, & gradus humilitatis declarauit B. Ignatius.

Vnde facilè reſpondetur ad ſecundam interrogationem, gradus enim virtutis variis modis conſiderari poſſunt, & iuxta varias conſiderationes per diuerſa & plura, vel pauciora membra diuidi. Hæc autem trimembris diuiſio graduum virtutis, valdè frequẽs eſt apud morales Philoſophos, & Theologos: nam Philoſophi diſtinxerunt virtutes morales prout ſunt in homine, in politicas, purgatorias, & purgati animi, vt videre licet apud D. Thomam 1.2. quæſt. 61. art. 5. vbi rectè Caietanus aduertit illis verbis tres ſtatus eiuſdem virtutis ſignificari. Nam politicæ dicuntur quatenus hominem rectè moraliter componunt: purgatoriæ quatenus incipiunt hominẽ magis abſtrahere à rebus humanis, & corporeis, eumque ſubleuare incipiunt ad imitandam diuinam, & ſpiritualem perfectionem: purgati autem animi dicuntur, quando iam attigerunt perfectiſsimum gradum, cum deſpicientia omnium rerum quæ animum perturbare poſſunt. Similis eſt alia partitio, qua virtutis gradus diſtingui ſolent in ſtatum continentiæ virtutis ſimpliciter, & virtutis heroicæ. Item perfectionem charitatis diſtinguunt in incipientem, proficientem, & perfectam. Denique Gloſſa Ordinaria Matth. 3. circa illa verba Chriſti, *Sic decet nos implere omnem iuſtitiam*, tres gradus humilitatis diſtinguit, ſcilicet, ſubdi maiori, æquali, & minori, quos vocat ſufficientiæ, abundantiæ, & perfectæ iuſtitiæ. Ita ergo potuit rectè B. Ignatius diſtinguere tres gradus humilitatis, ex tribus modis contemnendi ſeipſum, & ſuam voluntatem, ac temporalia commoda, ſcilicet vel quantum neceſſe eſt ad ſeruanda rigoroſa præcepta, vel quantum ſufficit ad vitandas etiam veniales culpas, & quærendam maiorem Dei gloriam, vel quãtum confert ad maiorem Chriſti imitationem. In quo etiam aduerto S. Benedictum in diſtinguendis gradibus humilitatis, non tantùm poſuiſſe quę pertinent ad interiorem affectum, ſed etiam, quæ ex parte intellectus, conferunt ad illam perfectionem conſequendam, & quæ in exterioribus actibus, ad eum conſeruandam, vel oſtendendam, obſeruare oportet. Et ad eundem ferè modum procedit Anſelmus, vt D. Thomas ſuperiùs explicat: quod illis Patribus fuit opportunum: quia inſtruebãt hominem in omnibus, quæ ad humilitatem conferebant. At verò B. Ignatius ſolùm diſtinxit gradus humilitatis, quoad interiorem affectum, prout variis modis poteſt eſſe magis, vel minùs perfectus: quia ſolùm eam diſtinctionem præmittebat ad electionem ſtatus faciendam, quæ maximè pendet ex affectu magis, vel minùs ſubiecto Deo, & abſtracto à temporalibus rebus. Diuiſio autẽ Gregorij quoad gradus ſuperbię nihil obſtat, quia illi omnes opponuntur humilitati, in quocunque gradu exiſtenti: quia eidem virtuti multa vitia opponi poſſunt. XXV. *Ad 2. quæſtiunc. in eodem n. 23.*

XXVI. *Ad 3. q. eaſt. ibidem.* Ad tertiam interrogationem reſpondetur primò, illud genus humilitatis eſſe valde conforme modo loquendi, & exemplis Sanctorum, nam conformitatem ad Chriſtum putant eſſe ſufficientem rationem amandi omnem abiectionem, & humilitatis modum, iuxta illud Petri, *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequami-*

quamini veſtigia eius.1.canonica,cap.2. & cap.3. *Melius eſt benefacientes pati, quàm malè facientes, quia Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt.* Fateor tamen ab hoc motiuo nunquam eſſe ſeparabilem maiorem Dei gloriam,& maiorem fructum gratiæ, ac perfectionis ſpiritualis, cæteris paribus. Vnde idem Petrus cap.4.ſubdit, *Communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes*; nunquam ergo hic fructus ſeparatur ab illa communicatione,ſi cætera ſint paria. Et ratio eſt clara, quia in eo motiuo includitur maior amor, & maior reuerentia ad Chriſtum Dominum. Et præterea in eligẽda maiori temporalium rerum abiectione (etiamſi in aliis ſit æqualitas) in hoc ſemper eſt exceſſus quòd illa via eſt ſecurior,& aptior ad magis merendum, vel ſaltem magis ſatisfaciendum coram Deo, vel pro nobis,vel pro proximis. In quo etiam conſideratur quædam maior ſimilitudo Chriſti: nihilominus tamen verum eſt quod Philoſophus 2.phyſ.c.2.& 13.metaph.c.3.dixit. *Abſtrahentium non eſt mendacium*; & ideo ad purificandum affectum,illumque magis abſtrahendum ab affectu temporalium,rectè proponitur ille perfectus gradus humilitatis, quo homo humiliora, & abiectiora magis appetit, etiamſi præſcindatur omnis alia vtilitas, præter conformitatem ad Chriſtum in profunda humilitate.

Decimum dubium.

XXVII. Decimò explicandus eſt ſimilis locus, qui habetur in meditatione quartæ diei ſecundæ hebdomadæ,puncto 3.vbi proprio ac ſingulari modo diſtinguũtur tres perfectionis gradus,videlicet, paupertas,abiectio ſui,& humilitas, quæ ex diametro, vt ibi dicitur,diuitiis honori, & ſuperbiæ opponuntur; à quo omnes virtutes ſtatim introducuntur. Videri enim poteſt nouus hic modus explicandi gradus perfectionis, & radices oppoſitorum vitiorum.Nam, ſi per gradus perfectionis intelligantur diuerſi ſtatus virtutum, vt in præcedenti puncto dicebamus,non rectè illo modo explicatur: nam ad virtutem, ſeu perfectionem in quocunque ſtatu exiſtentem requiritur humilitas in proportionali gradu,ſeu ſtatu,& ita illi tres gradus non ſunt ſeparabiles in ſtatu perfectionis. Si autem illæ tantùm numerantur vt conditiones, vel diſpoſitiones ad perfectionem,inſufficienter numerantur: nam [o]mittitur caſtitas, & propriæ voluntatis abrenunciatio, quæ maximè neceſſaria eſt. Et ſimiliter in contrariis radicibus vitiorum omittitur concupiſcentia carnis, quæ ponitur à Ioanne 1. canonica, cap.2. qui non diſtinguit inter honorem & ſuperbiam, ſed vtrumque concludit ſub ſuperbia vitæ: nam concupiſcentia oculorum, pro diuitiis poſita eſt.

Dilemma contra enumeratiõnẽ graduũ perfectionis.

XXVIII. Reſpondetur, conſiderandam eſſe occaſionem, & rationem eorum, quæ dicuntur, vt verus ſenſus intelligatur,ibi enim incipiebat tractare B.Ignatius de mediis,quibus homo paulatim diſponi debet ad ſpiritualem affectum in ſe formandum, & ad electionem faciendam illius ſtatus, in quo meliùs & ſaluti ſuæ conſulat,& Deo famuletur: progreſſum ergo, & perfectionem huius diſpoſitionis per illos tres gradus explicat. Rectè enim exiſtimat (quod Chriſtus D.ſæpe docuit) initium ſumendum eſſe à rebus externis, quæ per paupertatem dimittuntur, atque adeò à moderatione affectus circa temporalia bona. His autem bonis proximus eſt honor: & ideo ſecundo loco ponit moderationẽ affectus circa honorem,quem vocat contemptum,ſcil.rationi conſentaneum,qui virtus eſt innominata, vt dicit D.Thomas 2.2.qu.129.art.2. Quia verò non ſatis eſt circa exteriora bona moderari affectum, niſi circa propriam excellentiam moderatus ſit; (nam appetitus excellẽtiæ ſecum affert appetitum honoris, & diuitiarum, & maximè perturbat animum ad electionem faciendam;)ideo ponit in tertio, & perfectiori loco humilitatem.

XXIX. Eſt autem vlteriùs conſiderandum, aliud eſſe agere de perfectione,aliud de ſtatu perfectionis: ibi ergo non agitur de ſtatu perfectionis, ſed abſolutè de perfectione:quia electio ſtatus,non limitatur ad ſtatum perfectionis, quãuis ad perfectionẽ in quocunque ſtatu ordinandam ordinetur. Ob hanc ergo cauſam nõ fuerunt ibi numerandæ caſtitas, vel obedientia: nam quatenus ſunt neceſſariæ ad ſalutem,ſupponuntur ad perfectionem; quatenus verò ſunt in conſilio, non ſunt neceſſariæ ad perfectionem vt ſic,licet ſint neceſſariæ ad ſtatum perfectionis: nec diſponunt ad electionem, ſed potiùs ſunt terminus electionis. Atq; idem eſt de perfecta paupertate,quantum ad effectum, vt ipſemet B. Ignatius iudicauit:& ideo in primo gradu præcipuè poſuit ſpiritualem affectum paupertatis,qui ad omnẽ bonam electionem inprimis neceſſarius eſt. Vnde etiam conſtat, cur illa tria potiſsimùm numerauerit;diuitias,honorem, & ſuperbiam, ſeu propriam excellentiam:quia maximè perturbare poſſunt rectam electionem. Omiſit autem concupiſcentiam carnis,quia illi propoſito non inſeruiebat, propter rationẽ dictam: nam quidquid in eo genere vitioſum eſt,nõ cadit ſub electionẽ,ſed per ſe notum eſt, debere moderari ante omnem electionem de maiori perfectione:quidquid autem amplius eſt, non diſponit ad electionem,ſed de illo eſt electio.

Vndecimum dubium.

XXX. Vndecimò occurrent in huius libri lectione nonnulli termini,quos calumniari poſsẽt qui vel in rebus Theologicis nõ eſſent eruditi, aut ſpiritualium rerum inexperti,vel in eis non ſatis inſtructi. Sæpè enim mẽtio in hoc opere fit *diuinarum illuſtrationum, & illuminationum*: & quoniam olim quidam hæretici Illuminati appellati ſunt, formidare quis poteſt, ne aliquis error in huiuſmodi verbis inuoluatur. Non enim defuerunt qui hoc obiicerent.Item ſæpè dicitur, hominem in oratione *ſentire varios ſpiritus*, *agitari variis ſpiritibus* conſolationis,aut deſolationis, &ad eos diſcernendos variæ regulæ aſsignantur, in quibus ſignificatur, poſſe interdum *euidenter diſcerni, an auctor interni motus ſit Deus,aut bonus,vel malus ſpiritus*: quod videtur periculis expoſitum, & in rigore falſum, quia ſine reuelatione non poteſt haberi hæc certitudo.Vnde etiam aliquando ſignificatur,poſſe hominem interdum *certò in ſe experiri beneplacitum diuinum docente id aliquo conſolationum,deſolationum, vel diuerſorum ſpirituum præuiò experimento*,vt dicitur in quadam ſecũda notatione circa tempus ad electionem aptum.Sic etiam in 4. regula ad victum temperandum dicitur, perfectam abſtinentiam eſſe diſpoſitionem,vt homo interdum *ſentiat quoſdam cognitionis internæ radios,& conſolatorios motus ibi cœlitùs immiſſos.*

Locutiones quædam ex lib. exercitiorum taxantur.

XXXI. Veruntamẽ hæc,& ſimilia,quæ in hoc opere paſſim occurrent,& egregie ſunt in ſcholaſtica doctrina fundata, & ad Theologiam myſticam ſapienter applicata. Nam inprimis certum eſt dari in anima noſtra internos quoſdam motus, tam intellectus, quàm voluntatis, ex ſpeciali Dei motione gratis præuenientis, vt ex materia de gratia conſtat prologom.3.de gratia cap.6.à num,9.& latiùs lib.3.& hi vocãtur à ſanctis Patribus illuminationes, illuſtrationes,inſpirationes,& motiones diuinæ, vt conſtat ex Concilio Tridentino tota ſeſſ. 6. & ex antiquiorib.Conciliis, & modo loquendi Auguſtini: & fundatus eſt in modo loquendi Scripturæ, vt patet ex toto Pſalmo 118.&ad Rom.8. *Qui ſpiritu Dei agũtur, hi ſunt*

Notatio vna pro prædictis locutionibus vel documẽtis.

hi ſunt filij Dei, & ſimilibus. Deinde certum eſt, huiuſmodi internas inſpirationes, vel illuminationes, interdum fieri immediatè ab ipſo Deo, qui eſt principalis auctor omnis gratiæ, & aliquam ſpecialem vocationem ſeu motionem habet ſibi ſoli reſeruatam, vt attigimus diſput.27. de Incarnatione, ſect.2. §. *ſed occurrit.* interdum verò, & ſæpè fiunt per bonos Angelos cuſtodes, nam hoc eſt præcipuum munus eorum, vt lib.6. de Angelis cap.16. latè oſtendimus. Vnde è contrario etiam eſt certum, dæmones conari ad imitandum, quantum poſſunt, hanc internam motionem, conuertendo illam in malum, excœcando intellectum, ſeu praua obiecta, quantũ poſſunt, illuminando, & mediantibus illis ad prauos motus, appetitum, & voluntatem excitando, interdum apertè, interdum ſub ſpecie boni: quia *Angelus ſatanæ interdum ſe transfigurat in Angelum lucis*, vt Paulus dixit 2. ad Corinth.12. Denique, optima, & certa doctrina eſt, inter alias hanc eſſe differentiam inter Deum, & quemcunque ſpiritum creatũ: quòd Angelus ſolùm poteſt excitare voluntatem, medio intellectu & appetitu ſenſitiuo, & vtrumque horũ mediis phantaſmatibus, ſeu obiectis ſenſibilibus, & imaginariis: Deus autem immediatè poteſt mouere ipſum intellectum, & voluntatem iuxta illarum facultatum capacitatem: ipſe enim ſolus habet infinitam efficaciam, & ſolus etiam eſt auctor harum potentiarum, quæ ſicut ab ipſo ſolo immediatè pendent in eſſe, ita etiam ipſo ſolo immediatè poſſunt moueri, & excitari. Neque Angeli poſſunt in rebus quidquam efficere immediatè, niſi motũ localem, vt lib.4. de Angelis dictum eſt: immediata autem motio intellectus, & voluntatis, non fit per localem motum. Et ideo dicit interdũ D. Thomas (& ita etiam loquuntur Patres) ſolum Deum poſſe influere interiùs rationali menti, 3 p. q.8. art.8. ad 1. item ſolum Deum poſſe illabi animæ, 3. p. quæſt.64. art.1.

XXXII. *Notatio altera.* Ex his colligitur neceſſarium eſſe homini poſſe diſcernere inter hos motus internos, à quo principio ſint: ideo enim dicebat Ioannes 1. canonica, c.4. *Probate ſpiritus, an ex Deo ſint*, quoniam niſi exquiſitè ac diligenter hæc diſcretio fiat, magnum periculum eſt errandi: quia (vt ex Paulo dicebamus) *transfigurat ſe Angelus ſatanæ in Angelum lucis.* Et ideo inter gratias gratis datas, numeratur diſcretio ſpirituum 1. ad Corinth.12. Quamuis autem hoc donum, interdum detur ab Spiritu ſancto, extraordinario, & peculiari modo ſupernaturali: nihilominus neceſſarium eſt, vt ſit aliquis modus ordinarius in Eccleſia, quo per principia ſupernaturalia adhibito rationis diſcurſu, & experientiæ, & prudentiæ iudicio, diſcerni poſſint interiores motiones, ſeu ſpiritus. Sicut licet detur ſpecialis gratia ſanitatum, linguarum, interpretationis ſermonum, &c. non expectantur ſemper in Eccleſia huiuſmodi ſingulares gratiæ ad illos effectus, quatenus ordinariè in Eccleſia neceſſarij ſunt, & per doctrinam, ſcientiam, vel artem humano modo comparatam cum diuino auxilio fieri poſſunt.

XXXIII. *Notatio tertia.* Vlteriùs his omnibus addendum eſt, quòd licet impulſus diuinæ gratiæ per illuminationes, & inſpirationes ſecundùm totam latitudinem, ſeu collectionem ſuam, non expectent hominis diſpoſitionem, quia ipſe Deus eſt, qui in nobis incipit: nihilominus poſtquam Deus per ſuam gratiam præuenit hominem, & cœpit in illo operari vel fidem, vel charitatem, vel quamcunque aliam bonam voluntatem, aut perfectionis affectum; poteſt homo, & debet (ſi velit proficere ſpiritualiter) ſe diſponere, & præparare ad maiorem Dei illuſtrationem, ac motionem obtinendam: quia ſuppoſita priori gratia præueniente, poteſt homo illi cooperando mereri aliam, vel maiorem gratiam præuenientem, vel orando, illam impetrare: & ideo Eccleſia ſæpe orat Deum, vt ſua gratia nos præueniat; & ex doctrina de gratia id certiſsime conſtat. Inter has autem diſpoſitiones præcipua eſt vitæ puritas, & munditia à peccato, tam dolendo de præteritis, quàm cauendo futura. Deinde augetur hæc diſpoſitio, minuendo affectum temporalium bonorum, & commodorum. Quomodo dixit B. Ignatius in vltimis verbis ſecundæ hebdomadæ, circa electiones faciendas. *Hoc vnuſquiſque perſuaſum habeat, tantum ſe in ſtudiis ſpiritualibus promoturum eſſe, quantum ab amore ſui ipſius, & commodi proprij affectione ſeſe abſtraxerit.* Tandem optima diſpoſitio ad huiuſmodi effectus diuinæ gratiæ in oratione præſertim mentali, quaſi perficitur, nõ ſolùm quia efficaciſsimum medium ad obtinẽdum à Deo huiuſmodi motiones, eſt oratio, & petitio, ſed quia cum oratione mentali eleuetur anima ad Deum, & ad conſiderationem rerum æternarum, eſt magis ſeparata à rebus temporalibus, & ideo magis diſpoſita vt à Deo illuminetur, & moueatur, iuxta illud, *Ducam eam in ſolitudinem, & ibi loquar ad cor eius.* & illud, *In meditatione mea exardeſcet ignis.* Accedit etiam quòd ipſamet oratio mentalis, quia eſt actio valde ſpiritualis, & ſupernaturalis, multumque eleuata ſupra ſenſus & corporalia bona, indiget maximè afflatu Spiritus ſancti, qui frequenti inſpiratione, & illuminatione ſua, hominem in eo exercitio ſuſtineat, & promoueat. Quod licet interdum pro ſola ſua gratia abundanter faciat, quia *prout vult ſpirat: & diuidit ſingulis prout vult*, tamen ordinarie, & ſecundùm iuſtam diſpoſitionẽ ſuæ prouidentiæ *præſentior eſt diligentibus: negligentibus abeſt*, vt dixit Ambroſ. lib.9. in Lucam, cap.20. & egregie tractat Bern. ſerm.56. in Cantica. Et ideo qui in huiuſmodi orationis exercitio, quod in ſe eſt, cum diuina gratia diligentiùs præſtat, & diuinis vocationibus, quæ in ea dantur, fideliter reſpondet, magis etiam à Deo illuminatur, & perfectiùs vocatur.

Ex his ergo ſatis intelligitur, cur neceſſariũ fuerit B. Ignatio in hoc opere frequenter loqui de internis illuminationibus, motionibus, ſeu inſpirationibus, quia in hoc opere agebat de inſtruendis hominibus in exercitio ſpiritualis vitæ, & mentalis orationis, ac conſiderationis, in qua maxime exercentur, ſeu recipiuntur huiuſmodi impulſus: neque in illis terminis aliquid eſt inuidiæ, cùm & vix poſſint illi motus aliis nominib. magis propriis ſignificari, & ex vſu Conciliorum, & Patrum, ſumpta ſint. Quòd ſi aliqui hæretici illis interdum abuſi ſunt, nihil hoc veritati nocet, nec catholicum ſcriptorem impedit, dummodo veritatem ſatis ab errore diſcernat. Quod in eodem opere à B. Ignatio diligenter præſtitum eſt in regulis, quas tradidit ad diſcernẽdos ſpiritus, tam pro incipientibus, quàm pro proficientibus, vel perfectis. XXXIV. *Satisfit iam adductis in num.30.*

In quibus illud etiam aduertendum eſt, tria capita in eis inſinuari ad dignoſcendos hos motus. Vnum eſt ex parte obiecti, ſeu materiæ, circa quam verſantur: nam, ſi ſit peccatum aliquod, manifeſtum eſt, impulſum eſſe à dæmone, & non à bono ſpiritu: ſi autem materia honeſta ſit, non ſtatim cõſtat motionem eſſe à bono ſpiritu; & ideo euidentiùs conſtare poteſt, impulſum eſſe à malo ſpiritu, quam à bono: & hoc ſignificauit Ignatius in quarta regula ſuprà citata. Ratio autem eſt, quia malum non poteſt bene fieri: bonus autem ſpiritus non poteſt eſſe auctor mali: bonum autem poteſt male fieri, & ideo bonum aliquando ſuggeri à dæmone quamuis non benè. XXXV. *Tria capita diſcernendi internos motus, 1 ex parte materia ipſorum.*

Et ideo neceſſarium eſt ſecundum caput, quod eſt conſideratio finis, ad quem tendit impulſus ſeu motio interior: nam, ſi ille finis malus eſt, euidens argumentum eſt, motionem eſſe à malo ſpiritu. Si autem finis ſit honeſtus, magnũ indicium eſt boni ſpiri- XXXVI. *2 caput ex parte finis, & effectuum.*

ſpiritus mouentis, non tamen eſt ſufficiens, tū quia vt actio ſit bona, non ſatis eſt finis bonus, niſi etiam materia, ſeu obiectum, aut medium vt propoſitum cum talibus circunſtantiis nec per ſe malum, nec prohibitum ſit: tum etiam, quia ſub illa ſpecie boni, poteſt non intendi bonitas, ſed impediri potiùs maior bonitas, ſeu perfectio. Ad hoc item caput reducuntur effectus talis cogitationis vel motionis: nam finis, qui eſt primus in intentione, eſt effectus motionum, quæ ad illum ordinantur: & quanuis interdum talis effectus ab ipſo homine nō intendantur, quia vel non præcognoſcuntur, vel non quæruntur, ſaltem pro tali tempore: nihilominus à bono, vel malo ſpiritu interiùs præmouēte, ſine dubio intenduntur, vel ſaltem præuidentur, ac præmittuntur: & ideo ex illis tanquam ex fructibus cognoſci poteſt qualis ſit qui moueat.

XXXVII. *3. ex parte modi ſenſibilis internorum motuum.* Tertium caput eſt modus motionis, nam quod ad præſens attinet, poteſt eſſe duplex, ſcilicet ſenſibilis, ſiue mediis ſenſibus externis, ſiue per internā motionem phantaſmatis, vel omninò internus, & ſpiritualis. Prior facilè cognoſci poteſt, de quo conſulendus Athanaſ. in vita S. Antonij, circa medium, apud Sur. 17. Ianu. tamen ex illo præcisè non poteſt diſcerni, an ſit à bono, vel malo ſpiritu. Quāuis autem hoc verum ſit de iudicio certo, & infallibili, tamen ex alio mouendi modo, ſuppouit optimam coniecturam B. Ignatius in poſterioribus regulis de hac re, reg. 7. nam interdum hæc interior motio fit placidè ac ſuauiter, & cum magna animi tranquillitate, interdum verò duriter, & quaſi violenter, & cum aliqua perturbatione animi. Tunc ergo ait conſiderādam eſſe conditionem perſonæ, quæ mouetur: nam ſi alioqui curam habeat procedendi in virtute, & in obſequio diuino, & ſuauiter mouetur, ſignum eſt à bono ſpiritu moueri; ſi autem aſperè, à malo. E contrario verò ſi perſona eſt in peccatis, vel negligens in diuino obſequio, à bono ſpiritu aſperè, à malo blandè, & ſuauiter mouetur: nam vterq; ſpiritus intendit vel mutare animam à diſpoſitione ſibi contraria, vel promouere in ſibi conformi: mutatio autem illa ordinariè requirit commotionem, & aſperitatem: continuatio autem, vel promotio in vita ſimili, ſuauiùs fit. Item, quia dum homo reſiſtit bono ſpiritui, reſpectu illius, indiget reprehenſione, & áſpera motione; tamen ſi ei obediat, meretur conſolationem, & ſuauem promotionem: & è contrario dæmon in eum, qui creſcit in bono, tanquam in hoſtem inſurgit, & in contrarium duriter impellit: in eo verò, qui negligens eſt, quieſcit, & ſuauiter illum mouet, vt in eo ſtatu permaneat: quæ eſt optima coniectura, licet non infallibilis. In qua etiam eſt aduertendum, quòd licet ex ea, vel ex aliis cōſtet motionem eſſe à bono ſpiritu, attamen non poteſt ab homine cognoſci, an ſit immediatè à Deo, an mediante Angelo: quia cùm ſpiritus creatus poſsit hoc modo hominem mouere, nihil in eo relinquitur (quod homini ſaltem notū ſit) ita proprium Deo, vt ex illo diſcernere poſsit homo, an Deus ipſe immediatè moueat. Veruntamen ſi aliūde conſtet motionem eſſe à bono ſpiritu, ad morales actiones parum refert quòd motio ſit immediata à Deo, vel mediante Angelo cuſtode, quia hic ſemper operatur vt miniſter Dei, & iuxta illius voluntatem.

De hoc documento vide quæ tradit Athan. in vita S. Antonij apud Sur. 17 Ianuar. § Nunc iam.

XXXVIII. *Aut etiam ex parte modi merè ſpiritualis.* At verò è conuerſo contingit in poſteriori modo, nam ſi ille ſemel cognoſcatur, ex illo optimè intelligetur, Deum eſſe qui mouet: nam, vt prænotauimus, talis motio immediate in ſuperiórem partem ánimæ, diuinæ virtutis eſt propria: igitur ex illa tanquam ex proprio effectu cognoſcetur motor diuinus. Dices, Illuminatio Angelorum inter ſe eſt mere ſpiritualis, & nihilominus non fit à Deo immediate, ſed mediis ſuperioribus deſcendit ad inferiores. Reſpondetur, modum illius illuminationis incognitum nobis eſſe, & ideo non poſſe ab illo ſumi argumentum, fortaſſe enim non eſt per efficientiam vnius Angeli in alium: hi autem effectus, de quibus agimus, non fiunt ſine efficientia circa ipſum hominem: vel certe, ſi aliqua efficientia in illa illuminatione interuenit, ad ſummum eſt alicuius ſpeciei intelligibilis, omninò abſtractæ & independentis ab obiectis ſenſibilibus: quæ ſpecies non poteſt fieri in anima cōiuncta corpori naturali virtute: & ideo ſi aliqua illuminatio, vel motio in hac vita immediate fit in intellectu, vel voluntate hominis, ſine dubio eſt immediate ab ipſo Deo, præſertim, quia non ſiſtit in ipſis ſpeciebus, ſed immediate verſatur circa actus ſecundos intelligendi, iudicando, vel ſaltem apprehendendo: & voluntatis amando, timendo, &c. ſaltem per actus ſimplices, ſeu imperfectos.

XXXIX. *Regula B. Ignatij pro diſcernenda motione merè ſpirituali.* Difficultas autem circa hunc modum eſt, in cognoſcendo quando hęc motio tam intima, tamque intellectualis, & ſpiritualis ſit. Et ideo ad hoc dignoſcendum octauam regulam poſuit B. Ignatius his verbis, *Solius Dei eſt conſolari animam, nulla præcedente conſolationis cauſa, cùm ſit hoc proprium creatoris ſuam ingredi creaturam, & illam in amorem ſui totam conuertere, trahere, & mutare: cauſam verò præcedere nullam tunc dicimus, quando nec ſenſibus, nec intellectui, neque voluntati noſtræ quidquam obiectum eſt, quod huiuſmodi conſolationem cauſare poſſit.* Quorum verborum intelligentiam facilem eſſe non exiſtimo. *Difficultas dictæ regulæ.* Nam, vt paulò ſuperiùs in quadam 3. regula dicitur, conſolatio ſpiritualis eſt, quando anima Dei amore exardeſcit, quando interna lætitia perfunditur, quæ animum ad ſtudium ſalutis, vel ad quietem, & pacem cum Deo habendam, faciliorem reddit. Hæc autem, vel ſimilis cōſolatio non poteſt fieri in nobis ſine cauſa, ſaltem intellectu apprehenſa, quia non poteſt moueri affectus, niſi medio intellectu: quomodo ergo intelligi poteſt tunc nullam præcedere cauſam, quando nec ſenſibus, nec intellectui, nec voluntati quidquam obiectum eſt, &c. ſi enim nihil obiectum eſt, quid amabit, aut de quo lætabimur? quomodo ergo poterit conſolari? Et augetur difficultas, quia in hac vita non poteſt eſſe talis conſolatio, adeò intellectualis, quin aliquo modo participetur à ſenſu, tum quia cognitio in hac vita non eſt ſine phantaſmate, & conſolatio (vt dixi) non eſt ſine cognitione: tum etiam, quia appetitus ſpiritualis, & ſenſitiuus, ita ſunt in homine connexi, vt ſuperior moueri non poſsit, quin aliquo modo ſecum ferat inferiorem, iuxta illud, *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.*

XXXX. *Expeditur hæc difficultas.* Hic diſcurſus oſtendit, difficile eſſe hanc motionem percipere; non eſt tamen dubium quin poſsibilis ſit, & quod aliquando detur, quanuis fortaſſe raro, & non niſi viris valde perfectis, & ſpecialiter à Deo dilectis. Et quando talis motio reuera datur ab Spiritu ſancto, ipſa ſe aliquo modo prodit, & oſtendit ſuam originem eſſe à Deo. Hoc autem non eſt, quia vel moueatur anima per affectum ſine aliquo obiecto cognito, nec quia intellectus humanus operetur ſine cooperatione phantaſiæ: primū enim fortaſſe omnino repugnat: ſecundum autem licet poſsit à Deo fieri, & interdum factum ſit, tamen eſt valde extraordinarium, & miraculoſum, de quo genere eleuationis nunc non agimus. *Vnum indicium ſumptum ex parte intellectus.* Indicium ergo huius motionis eſt, ex parte quidem intellectus, quia in eo fit aliqua apprehenſio, vel cognitio, quæ prout hîc, & nunc in tali homine fit, non potuit per imaginationem excitari; vel eſt de obiecto nobiliori, quàm in ſenſum vnquam aliquando ceciderit; vel quia fit tam ſubitò, vel cum tanta intelligentia veritatis, vt ex vi phantaſmatū comparari non potuerit: vt v.g. ſi Gentili, qui nunquam de Creatore cogi-

cogitauit, ſubitò, & ſine diſcurſu ſeſe offerat, verũ, & credendum, eſſe aliquem ſupremum auctorem, & ſentiat hanc cogitationem eſſe ita infixam menti, vt non poſſit illam remouere, & cum illi ſtatim ſeſe offerãt multa, quæ veritatem illam credibilem faciant, quæ nunquam antea homo cogitauit, nec per ſe erat ſufficiens ad inuenienda illa: tũc ſignum ferè euidens eſt, Deum eſſe, qui in intellectu immediatè operatur. Simile cum proportione eſt de fideli ſimplici, cui ſubitò offertur cognitio de Deo trino, & vno, vel de alio myſterio fidei cũ tali modo, & tam diſtincta repreſentatione veritatis, vt planè ſuperet capacitatem, vel diſcurſum eius. Hoc etiam maximè contingere poteſt in iudiciis practicis de diligendo Deo, aut pœnitentia agenda, perfectione ſectanda, aut ſimilibus; nam aliquando tam ſubitò, & tam vehementer proponuntur menti, vt ferè apertè conſtet non habere originem ab obiectis ſenſibilibus, & phantaſmatibus, ſed potiùs ſi aliqua phantaſiæ apprehenſio tunc comitatur, à mentis cogitatione excitatam eſſe. Ex parte autem affectus indicium potiſsimum ſumẽdum eſt ex modo, quia nimirum licet operetur circa obiectum cognitum, tamen vehementius mouetur, quàm obiectum ipſum per ſe poſſet, aut ſoleat mouere. Vt, v.g. ſi obiectum vt proſequendum proponatur, voluntas ſentiat impetu, ac veluti neceſsitate quadam ad illud affici, ſaltem per ſimplicem affectum, vel maiori voluptate, & ſuauitate de illo cogitare, & ad illud inclinari, quàm ſedeat, vel quàm poſsit ſua induſtria quærere, vel comparare. Si autem obiectum proponatur vt fugiendum, vehementius terreat: & ſic de aliis affectibus: quãdò enim hi affectus immediatè verſantur circa ſuperiora, & ſpiritualia bona, & per ſe honeſta, & prædicto modo fiunt, ſignum eſt, ab ipſo Spiritu ſancto mouẽte voluntatem immediatè fieri: quia nulla creatura habet tantam efficacitatem in humanam voluntatem. Et hæc omnia ſignificauit P. Ignatius in illis vltimis verbis, quibus explicat nullam cauſam præcedere, quando nihil obiectum eſt, quod huiuſmodi cõſolationem cauſare ex ſe poſsit.

Alterum ex parte voluntatis.

XXXXI. Vnde tandem concluditur, quo ſenſu dictum ſit agitari hominem in oratione, vel etiam extra illam variis ſpiritibus conſolationis, aut deſolationis. Spiritus enim vocari poſsũt, vel ſpirituales motiones, quæ in anima hominis fiũt, vel ſpirituales ſubſtantiæ, à quibus illæ motiones fiunt, vtroque enim modo ſumi poteſt apud Paulum 1. ad Corinth. 4. & apud Ioannem 1. Canon, cap. 4. Ex quibus locis etiã conſtat meritò tradi nobis rationem aliquam, & viam diſcernendi hos ſpiritus: nam licet euidenter, aut cum certitudine fidei diiudicari non poſsint ſine Dei reuelatione: nihilominus valde probabili coniectura, & interdum moraliter certa, poteſt de illis iudicium ferri, vt lib. 9. de Gratia à cap. 9. diſſeruimus: & ad illud maximè deſeruire poſſunt regulæ fundatæ in veris principiis Theologiæ, & in magna experientia: huiuſmodi autem ſunt illæ, quæ traduntur ab Ignatio, nam ſi quis eas rectè cõſideret, inueniret omnes reuocari ad illa tria capita, quæ à num. 35. propoſuimus. Quòd autem ſit neceſſarium ſpirituales viros eſſe in hac arte inſtructos, per ſe notum eſt, quia nec temere eſt credendum cuicunque ſpiritui, iuxta præceptum Ioannis loco citato. *Nolite omni ſpiritui credere:* neque etiam nimiũ timendum eſt, ita vt diuinæ etiam motiones, vel contemnantur, vel reprobentur, cõtra præceptum Pauli, *Spiritum nolite extinguere: prophetias nolite ſpernere: omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Quanuis autem generales regulæ, & indicia deſignentur, non tamẽ omnibus conceſſum eſt eis vti, aut per illas iudicare: ſed requirit aut ſpeciale Dei donum, aut ſapientem, & in rebus ſpiritualibus valde exercitatum virũ, vt rectè dixit Gerſon tractat. de probatione ſpirituum, Alphab. 17. lit. R. Qui etiam videri poteſt in tractatu, de Diſtinctione verarum viſionum à falſis, Alphab. 17. in fine, vbi quinq; ſigna adducit, quæ in his quæ diximus, & in documentis B. Ignatij cõtinentur. Rectè etiam de hac materia loquitur in Centilogio de impulſibus, decade 3 & ſequentibus Alphab. 63 lit. I. & in tom. 4. habet tractatum de ſignis bonis, & malis, Alphab. 17. lit. B. quod huic etiam propoſito deſeruire poteſt. Optime etiam Bonauent. de proceſſu relig. c. 18.

Duodecimum dubium.

Duodecimò occurrere poteſt in hoc opere difficultas, quia interdum videtur nimium tribuere viribus rationis naturalis, & liberi arbitrij, interdum verò nimium motioni gratiæ. Primum intelligi poteſt ex quadam meditatione de tribus hominum claſsibus, vbi in 3. dicitur, quoſdam eſſe paratos ad id quod intellexerint maius eſſe obſequium Dei, *Vel ex diuino inſtinctu, vel ex rationis dictamine.* in regula 7. ad diſcernendos animæ motus, dicitur cogitandum eſſe nos interim à Domino nobis ipſis probationis cauſa relinqui, vt per naturales quoque vires inſultibus inimici noſtri obſiſtamus. Et tractando de tempore electionis dicitur, *Porro tranquillitas tunc noſcitur adeſſe, quotieſcunque anima nullis agitata variis ſpiritibus, vires naturales ſuas liberè exercet.* Alterum autem membrum ſumi poteſt ex eodem loco, vbi dicitur, aliquando diuina virtus ſic impellit voluntatem, vt omnis dubitatio, imò etiam dubitandi facultas animæ ſublata ſit quominus ſequatur impulſionem talem. XLII. *1 membrum dubij.* *1. inſtrum.*

Hanc difficultatem propono, nõ quia loca citata difficilia ſint, ſed vt occaſionem ſumam aduertendi, zelum, quem nunc habet Societas rectè explicãdi concordiam gratiæ cum libero arbitrio, & conuenienter loquendi, & accommodatè ad reſiſtendum Luthero aliiſq; huius temporis hæreticis, eundem fuiſſe in Patre noſtro Ignatio, & vel ab illo in Societatẽ manaſſe, vel eundem ſpiritum, qui hanc religionẽ mouet, ad reſiſtẽdum hæreticis, huius eſſe doctrinæ auctorem. In primis ergo in quibuſdam regulis, quas in fine totius libri S. Ignat. proponit, vt cum Orthodoxa Eccleſia verè ſentiamus, generaliter notari poteſt, omnes ad hoc tendere, vt ab erroribus huius temporis maximè auertant, in omnibus, tam verbis, quàm factis cõtrariam doctrinam profitendo, vt de obedientia Eccleſiæ præſtanda, de vſu frequẽti cõmunionis Euchariſtiæ, de ſacrificio Miſſæ, & cãtibus ac cæremoniis Eccleſiaſticis, ac diuinis officiis, de votis monaſticis, ac cœlibatu, de cultu ac veneratione Sanctorum, Reliquiarum, ac Imaginũ, de Iubilæis, ac peregrinationibus, & operib. ſatisfactoriis, & in vniuerſum de fide, & operibus, ac timore Dei tam ſeruili, quàm filiali, & denique de tuendis traditionibus Patrum, & doctrinis ſanctorum, ac probatorum Theologorum, & ſimilia, quæ planè oſtendunt ſpiritum ſpiritui Lutheri directè contrarium, quem ſine dubio Deus Ignatio præbuit, tanquam vni ex primariis ducibus, quos aduerſus eum excitauit. Tandem verò circa finem illarum regularum in 14. ita de prædeſtinatione loquitur. *Aduertendum eſt, etiamſi planè compertum definitumque ſit, nemini contingere ſalutem, niſi Prædeſtinato: circunſpectè tamen ſuper hoc loquendum eſſe, ne forte gratiam, aut prædeſtinationem Dei nimis extendentes liberi arbitrij vires & operum bonorum merita excludere velle videamur: vel è conuerſo, ne plus æquo hiſce tribuentes, illis interim derogemus.* Et in regul. 17. magis hoc declarans, ſubdit. *Neque prædicandæ, & inculcandæ gratiæ Dei, vſque adeo inſiſtendum fuerit, vt ſerpere interdum poſſit auditoribus lethalis error, negata liberi arbitrij noſtri facultate. De gratia ergo ipſa diffuſe quidem loqui fas eſt,*

XLIII. *S. Ignatii, & Societatis ſpiritus conciliandi gratiam cum natura viribus.*

Is ſpiritus in B. Ignatio fuiſſe oſtenditur.

Recentium hæreticorum errores.

fas eſt, Deo aſpirante, ſed quatenus in gloriam eius vberiorem redundat, idque iuxta modum conuenientem, noſtris præſertim temporibus tam periculoſis, ne & liberi arbitrij vſus, & operum bonorum efficacia tollatur. Hoc ergo ipſum, quod faciendum præmonuit S. Ignatius, vſu & exercitio in ſuo opere obſeruauit, & hoc inſinuare voluit locis in principio citatis, & in aliis, præſertim in poſterioribus regulis, de diſcernendis ſpiritibus, in 2. egregiè explicat efficaciam gratiæ, dicens, *proprium eſſe Creatoris ſuam ingredi creaturam, & illam in amorem ſui totam conuertere, trahere, & mutare.* Et in 8. rectè gratiam Dei excitantem, ſeu præuenientem eiuſque efficaciam declarat dicens, immediatè diuinitus immitti, nulla ex parte hominis præcedente cauſa, & ſufficientem eſſe ad conſolandam animam. Aduertit autem ibidem ſapienter & ſubtiliter, hanc gratiam eſſe, veluti ſemẽ quoddam, quod ſui reliquias in anima relinquit, per quas poteſt homo poſtea aliquid operari, in qua cooperatione miſceri poteſt aliqua alia intentio, vel motio à proprio, vel contrario ſpiritu proueniens, quam proinde obſeruare, ac diſcernere neceſſarium eſt. Rurſus in prioribus regulis de eadem diſcretione ſpirituum in vndecima egregie docet æſtimare diuinam gratiam, vt cùm aliquis operationem in ſe ſentit, ſeipſum deprimat, ac vilefaciat, *reputando ſecum quàm imbellis, quamque ignauus apparebit deſolatione impugnante, niſi per gratiæ, & conſolationis diuinæ opem citò ſubleuetur.* Et è cõuerſo etiam docet, non deſpondere animum, etiam ſi quis gratiæ cõſolationem, vel abundantiam non ſentiat, *Quia vnuſquiſque æſtimare debet cum Dei gratia poſſe ſe plurimum, & aduerſarios ſuos deuicturum, dummodo in Dei virtute collocet ſpem ſuam, & animum ſuum corroboret.* Vbi oſtendit neceſſitatem gratiæ reſpectu omnium, & gratuitam abundantiam reſpectu aliquorum, & ſufficientiam quàm omnes ſperare debent. Et paulo ſuperiùs in regula 9. *Certi* (inquit) *ſimus noſtrarum virium non eſſe, vel acquirere, vel retinere feruorem deuotionis, vehementiam amoris, abundantiam lacrymarum, aut aliam quamcunque internam conſolationem, ſed omnia hæc gratuita eſſe Dei dona, quæ ſi vendicemus nobis, vt propria, ſuperbiæ, & vanæ gloriæ crimen non ſine ſalutis graui periculo incurſuri ſumus.*

XXXXIV. *Reſponſio ad primum mẽbrum dubij in num. 24.* Cùm ergo in 7. regula ex eiſdem dicitur, *interdum probationis cauſa nos Deum ſine conſolatione relinquere, vt per naturales quoque vires inſultibus inimici noſtri obſiſtamus;* nõ dicitur vt gratia excludatur ſimpliciter, ſed ſolùm quoad maiorem quandam abundantiam, & conſolationem; nam ſtatim additur, *Id quod poſſumus hauddubiè aſſiſtente nobis iugiter præſidio diuino; licèt tunc nequaquam ſentiatur, eo quod feruorem priſtinum charitatis Dominus ſubtraxerit, relicta nihilominus gratia, quæ ad benè operandum, & ad conſequendam ſalutem ſatis eſſe queat.* Vnde *per naturales vires*, tum ibi, tum alio loco ſignificari videntur naturales facultates, ſeu potentiæ, non tamen vt operantes per ſolam naturalem virtutem, ſed vt adiutas diuina gratia, & cooperãtes illi. Poſtquam enim Deus ſufficienter præuenit voluntatem per ſuam gratiam, & fidem, interdum relinquit illam, vt benè vtatur acceptis donis, vel vt reſiſtat occurrenti tentationi, abſque nouo præueniente auxilio, quanuis non ſine adiuuante, & cooperante, vt in prædicto loco ſatis explicatum eſt. Alter etiam locus ex meditatione de tribus hominum claſſibus, facilis eſt: inſinuatur enim ibi duplex modus: quo mouetur homo à Spiritu ſancto, quos Theologi diſtinguunt. Vnus eſt per Spiritus ſancti donum, quem optimè vocat Ignatius, ex diuino inſtinctu, in quo homo magis agitur, quàm ſe agat: alius pertinet ad virtutes, in quo homo operatur per diſcurſum, & dictamen rationis, non quidem ſine lumine, & auxilio ſupernaturali, ſed illis adiutus. Sic enim ex principiis fidei, & doctrinis Patrum diſcurrimus, & dictamus per infuſam prudentiam de agendis. Et vterque modus inſinuatur à S. Ignatio dum inter media ad bonam electionem, tertium ponitur, *obſecrare Dei clementiam, vt dignetur mentem inſtruere, & implere voluntatem quocunq; potius mihi tendendum ſit adhibito nihilo ſecius pio, fideliquẽ intellectus mei ratiocinio, per quod apprehenſa Dei voluntate, ad electionem ferar.* vbi notanda ſunt illa verba, *pio fideliquẽ ratiocinio*, quibus ſupernaturalis diſcurſus ſignificatur. Et ſic ratiocinari, & eligere, eſt vires ſeu facultates naturales liberè exercere, & voluntatem Dei cognoſcere, ex rationis dictamine, nunquam excludendo diuinum lumen & gratiam. Quanuis negandum etiam non eſt, aliquando naturalis rationis dictamen conferre ad electionem honeſtam faciendam, non tamen de ſupernaturalibus bonis, de quibus in illis locis ſermo eſſe videtur, ſed de aliquo bono morali, & honeſto, vt latè libro primo & ſecundo de gratia oſtenſum eſt.

Tandem, quod in vltimo loco dicitur de diuino impulſu ita efficaci, vt facultatem dubitandi auferat, pertinere credimus ad priorem modum diuinæ motionis, per dona Spiritus ſancti: nam interdum poteſt eſſe tam efficax, vt neceſſitatem quandam inferat, ſaltem intellectui ad iudicandum de aliquo agendum per donum conſilij, vel per aliquam reuelationem adeò efficacem, vt ex parte intellectus non relinquat facultatem dubitandi. Quanuis autem tunc homo neceſſariò iudicet, impulſum Dei eſſe ſequendum, nihilominus in voluntate manere poteſt eligendi libertas: hæc enim non aufertur per motiones gratiæ (eſto poſſet Deus illam auferre) ne moralis fructus, & meritum actionis impediatur: ſicut Chriſtus Dominus neceſſariò rectè iudicabat de omnibus agendis, & tamen libere eligebat. Hic autem motionis modus nec neceſſarius eſt ad ſupernaturaliter operãdum, nec ordinarius eſt, ſed ex ſpeciali Dei gratia aliquãdo liberaliter conceditur, vt de Matthæo, & Paulo in eodem loco exempla ponuntur. Et hactenus de doctrina libri exercitiorum. XXXXV. *Reſponſio ad 2. memb. in eodem num. 41.*

CAPVT VI.

De arte, ſeu methodo exercitiorum.

SEcundo loco dicere propoſuimus de arte, ſeu methodo ad orandum, ſeu ad exercendam mentem in rebus ſpiritualibus data in hoc opere à B. Ignatio. Circa quam primò dubitare quis poteſt, quia vel infructuoſum, vel impoſſibile videtur huiuſmodi opus ad artem redigere, & ſub regulis conſtituere: quia non humana induſtria, & virtute, ſed Spiritus ſancti inſpiratione, & auxilio fieri debet, iuxta illud Pſalmi 83. *Beatus vir cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.* Spiritus ſanctus autem nullis arctatur legibus, ſed variis & infinitis modis mouet, & illuminat animam prout vult. Non eſt ergo hoc opus artis, ſed gratiæ: nam ſi homo velit legibus alicuius artis aſtringi, ſæpe impediet Spiritus ſancti motum. Deinde contemnere quis poteſt ſimplicitatem, & breuitatem huius operis, nam in meditationibus, quæ in eo traduntur, breuiſſima puncta ex hiſtoria Euangelica, aut ex conſideratione vel comparatione aliqua vulgari deſumpta proponuntur per ſimplicia verba, nihil fere addendo, quod ad materiæ vbertatem, & ad vnius horæ, vel plurium diſcurſum, & meditationem viam aperiat. Tertiò cùm ſupremus gradus interni exercitij ſit contemplatio, admirari quis poteſt, quòd in toto hoc opere nihil de ratione, aut modo contemplandi traditur, ſed totum circa orationem, & meditationem I. *Arguitur contra methodũ exercitiorum.*

tionem verſatur. Item cùm in hac via ſpirituali, tres gradus ſeu viæ diſtinguantur, ſcilicet, purgatiua, illuminatiua, & contemplatiua; prima traditur in prima exercitationum hebdomada: circa ſecundam autem reliquæ omnes meditationes verſare videntur, tertia omnino prætermiſſa. Item cũ noſtra oratio, & conſideratio ita debeat à creaturis, & à nobis ipſis incipere, & per Chriſti humanitatem progredi, vt ad Deum ipſum in ſe terminetur, ei præcipuè anima adhæreat, vt latè proſequitur Bonauentura, in Itinerario mentis, & D. Bernard. in Scala clauſtrali, ſeu de modo orandi: in hoc opere de initio, & progreſſu variæ meditationes tã de creaturis, quàm de nobis ipſis tradantur; de Deo ipſo, aut modo cogitandi, de attributis, & perfectionibus eius, vel de modo vnionis animæ cum ipſo nihil docetur; & ex hac parte dicetur ſaltem imperfecta hæc doctrina.

B. Ignatij conſilium in hac methodo tradendi fuiſſe optimum.

II. Tria igitur in hac parte à nobis oſtendenda ſunt: primum conſilium Ignatij de tradenda aliqua directione, & quaſi arte huius mentalis exercitij, fuiſſe prudentiſsimum, ac planè diuinum. Secundum quam rationem in ea directione tradenda ſeruauerit, vt maiori ſe exercentium vtilitati conſuleret. Tertium quomodo modis omnibus, ſeu ſtatibus ſatisfecerit. Primum efficaciſsimè probatur ex effectu ipſo; experimento enim conſtat, per hanc artem in ſpirituali vita multos profeciſſe. Quod etiã Paulus III. in Bulla ſuperius citata agnoſcit. Secundò confirmari hoc poteſt exemplis Sanctorum, qui non ſolùm ad mentalem orationem, & conſiderationem homines excitant, ſed etiam modum orandi, & aſcendendi ad Deum, docere conantur, quoad poſſunt. Hæc fuit intentio Dionyſij, præſertim in libro de myſtica Theologia. Et fortaſſe eadem fuit mens Auguſtini in lib. Meditationum, qui 9. tom. habetur, & in altero lib. de diligendo Deo, & ſoliloquiis, cum aliis opuſculis, quæ eodem tom. 9. Auguſtino aſcribuntur. Differentia autem eſſe videtur, quòd in omnibus illis libris Auguſtinus, non tam docet meditandi, aut contemplandi modum, quàm ipſam meditationem exercet, ſeu affectus, qui ea exercentur, profert, & deſcribit, in aliis verò duobus libris ſoliloquiorum, potius ſpeculatiuè inquirendo, & diſputando, (vt ſolet) quàm affectum exercendo procedit. D. etiam Proſper tres libros ſcripſit de vita contemplatiua: ſed in eis non tam rationem contemplandi docet, quàm generalẽ doctrinam tradit de vita actiua, & contemplatiua, & miniſteriis, vel laudibus earum, & conſequenter de omnibus virtutibus diſſerit. Sic etiam alij Patres de hac materia ad inſtructionem eorum, qui contemplationi, aut meditationi incumbere cupiunt, varios tractatus ſcripſerunt, præcipuè Bernardus de interiori Domo, & in Scala clauſtralium, &c. Et Richard. de S. Victore in tractatu de eruditione hominis interioris, & libro de præparatione ad contemplationem, cum aliis quæ in 1. p. operum eius habentur: & Bonauentura, (vt in principio dixi) proprium librum ſcripſerit de exercitiis ſpiritualibus, & alium de quatuor mentalibus exercitiis præter plura alia opuſcula de meditationibus, de ſeptẽ itineribus æternitatis, & itinerarium mentis, & ſimilia Laurentius etiam Iuſtinianus multa habet egregia opuſcula, præſertim lib. de vita ſolitaria, vbi de modis orandi, & de diſcretione ſpirituum, & neceſsitate mentalium exercitiorum, & quæ illa futura ſint, ſpecialiter diſſerit cap. 15. 16. & 18. Omitto alia quæ Bloſius, Taulerus, Gerſon, & Dionyſius Carthuſianus, & alij inter ſua opera de hac materia ſcripſerunt. Qui tamen omnes potius exhortando, quàm inſtruendo procedunt, & ideo fuſius ſcribũt de laudibus, & effectibus meditationis, vel cõtemplationis: peculiarem autem methodum orandi, non ita diſtinctè tradunt. B. autem Ignatius breuiſſimis regulis, ac verbis mirabilem hanc inſtructionem comprehendit, quàm non tam ex libris, quàm ex vnctione Spiritus ſancti, & ex magna experientia, & vſu hauſiſſe videtur.

1 Probatio ab experientia.

2 Ab exem plis patrum.

Tertiò ratione id oſtendi poteſt: quia in omnibus actionibus ſuis, tam externis, quam internis, indiget homo inſtructione, & doctrina, vt eas rectè, & vtiliter præſtare poſsit: ſed hæc operatio interior, quæ generali nomine oratio mentalis appellatur, eſt vna ex præcipuis, ac difficilioribus, & vtilioribus, quæ ab homine exerceri poſsũt, ergo multo magis homo indiget aliqua inſtructione, & directione, vt in ea rectè procedere, & proficere poſsit. Complectitur enim huiuſmodi opus plures, & nobiliſsimos actus, humanos intellectus; res æternas & diuinas cogitantis, & voluntatis deteſtantis peccata, diligentis Deum, & contemptis temporalibus, æterna deſiderantis. In quo exercitio magnus fructus eſſe poteſt ſi rectè fiat; multum verò tędij & otioſitatis, aut etiam periculi, ſi malè fiat; ergo habere aliquam viam breuem ordinatam, & varietati hominum accommodatam, & perfectorum hominum vſu, & experientia probatam, non potuit non eſſe vtiliſsimum opus, ac plane diuinum. Atque ita Societas cùm ad procurãdam propriam, & aliorum perfectionem, vocata ſit, quæ ab oratione, & communicatione cum Deo maximè pendet, peculiarem hanc methodum, ac modum meditandi & orandi tanquam præclarum quoddam donũ ac munus à Deo datum, & medium efficaciſsimum ad ſuum finem cõſequendum, æſtimare debet. Quãuis enim principalis auctor interioris profectus, & exercitij, quo id obtinetur, ſit Spiritus ſanctus, nihilominus ex parte noſtra plantare, & rigare neceſſe eſt, vt incrementum det Deus; gratia enim, & illuminatio diuina, non excludit cooperationem & præparationem hominis, ſed potiùs illã requirit. Vt ergo homo quod in ſe eſt faciat, conſiliis, & regulis iuuari poterit; quæ tamen non ea intentione traduntur, vt hominem ligent, vel vt legem ponant Spiritui ſancto, quominus creaturã ſuam moueat prout voluerit, ſed ſolùm inſtruunt hominem, tum vt operari incipiat, & meditari, ac diſcurrere quando à Spiritu ſancto ſpecialiter non præmouetur; tum vt Spiritus ſancti impulſum recipere aptus ſit, eumque ſentire, & ſequi valeat. Et hoc ipſum in eiſdem exercitiis animaduertitur, vt ex annotationibus, quæ in principio eorum traduntur, & ex multis aliis locis eorum conſtat. Et ex his patet ſolutio ad 1. obiectionem n. 1. propoſitam.

III. *3 Probatio ex ratione.*

Exercitiorum methodum ad finem intentum ſalutis animarum eſſe accommodatiſſimam.

Circa ſecundum punctum n. 2. poſitum aduertendum inprimis eſt, mentem Ignatij fuiſſe breuiſſime comprehendere omnia, quæ ad ſpiritualẽ inſtructionem & interiorem animæ ſalutem conducere poſſunt, tũ vt facilius addiſci, & exerceri poſſent: tum etiam, vt exercitium ipſum ſuauius, & delectabilius fieret, vt ſtatim dicetur in num. 7. tum etiam, quia ſola principia generalia poſſunt eſſe omnibus communia, applicatio autem in particulari cum maiori, vel minori extenſione, aut cum his, vel illis circumſtantiis relinquitur prudentiæ ſpiritualis magiſtri, & inſtructoris, quam in ipſis primis notationibus exercitationũ ſupponit nũquam defuturam

IV. *Ratio breuitatis huius libri.*

futuram ei, qui in ſpiritualibus exerceri incipit, iuxta conſilium Bernardi ad fratres de monte Dei columnn. 16. *Quamdiu paruulus es, & donec plenius addiſcas diuinam cogitare præſentiam, Pædagogum tibi procura:* cui ſtatim dicit cogitationes omnes eſſe aperiendas. Nam, vt ipſemet ſcribit lib. de ordine vitæ columnn. 7. *magnum huius vitæ ſolatium eſt, vt habeas cui pectus tuum aperias.* Spiritualis autem vita duo potiſsimum requirit, morum correctionem, & vnionem cum Deo. Ad morum autem correctionẽ inprimis pertinet purgatio præcedentium delictorum, quotidiana conſcientiæ cura, & frequens etiam peccatorum confeſsio. Secundum verò frequenti meditatione, & oratione, & virtutum exercitio comparatur. Ad vtrumque autem recta electio circa vitæ ſtatum maximè neceſſaria eſt. In his ergo omnibus conueniẽtiſsimo ordine inſtruitur homo per hæc exercitia. Quia verò conueniens æſtimatio, & recta intentio finis vltimi principium eſt omnium bonarum actionum, ideo S. Ignatius ante particularia exercitia hoc præmiſit tanquam fundamentum totius reformationis ſpiritualis.

V. *Quatuor hebdomadarum huius libri enucleatio.* Deinde verò quatuor hebdomadas exercitiorũ diſtinxit, quas ita appellauit, non quia neceſſe ſit in ſingulis ſeptem dies, & non plures, vel pauciores inſumi, ſed quia commodè ita diſtribui poſſunt, & regulariter illud tempus videtur ſufficiens, & accommodatum. Propriè ergo diſtinguuntur in materia, & fine ad quem ſingula proximè ordinantur. *De 1 hebdomada.* Prima enim viam purgatiuam continet, & ideo materia eius eſt diuinę offenſionis grauitas, & omnes cõſiderationes, quæ ad hunc finem, & ad veram pœnitentiam de peccatis agendam conferunt. Et propterea illi adiungitur duplex conſcientiæ examen mane, & veſpere quotidie faciendum, quod & ad conſeruandam cõſcientiæ puritatem, & ad frequẽtem confeſsionem vtiliſsimum eſt. de quo Bernardus lib. de vita ſolitaria colum. 15. *Sedeat iudicans iuſtitia, ſtet rea, & ſe accuſans conſcientia: nemo te plus diligit, nemo te fidelius iudicabit, manè præteritæ noctis fac à temetipſo exactionem, & venturæ diei tibi indicito cautionem: veſpere præteritæ diei rationem exige, & ſuperuenientis noctis fac indictionem.* Fuitque conſuetudo antiquorum Patrum: nam de D. Antonio refertur lib. 1. Tripartitæ, ca. 11. quòd *præcipiebat ſemetipſum diſcutere, & ſecum ponere rationem eorum quæ geſſit diu, noctuque: ſi quid autem indecens ageret, conſcriberet, vt de cætero parceret in delicto, ſemetipſum ſcilicet erubeſcens, ſi plurima ſui delicta comperiſſet.* Et apud Suriũ 17. Ianuarij §. *Tandem.* præcipiebat monachis, vt rationem diei, noctiſque facientes, ſi in ſe comprehendiſſent, peccare deſiſterent, &c. Baſilius etiam ſæpè hoc conſilium repetit: nam in ſermone de abdicatione rerum poſt mediũ. *Quæ ſingulis* (inquit) *diebus feceris opera, ea veſperi tecum ipſe commemora, & cum his, quæ feceris pridie conferto, vt melior in dies exiſtas.* Et ſermone de Aſceſi, ſeu exercitatione monachi, inter alia conſulit, quotidianas ſuas, & cogitationes, & actiones omnes diligenter examinare; & ſerm. 1. de Inſtitut. Monach in fine, *Completo* (ait) *iam die, omnique opere tum corporis, tum ſpiritus abſoluto, præclare fiet ſi diligenter vnuſquiſque antequam cubitum eat, cum animo ſuo conſcientiam ſuam exquirat,* &c Et Ioannes Climacus 4. gradu de obedientia circa finem, *Optimus* (inquit) *trapezita eſt, qui quotidie veſpere lucrum, ac detrimentum omnino computat, quod ſcire manifeſtius non poteſt, niſi in horis ſingulis, in tabulis omnia denotet: nam cum calculi ſingulis horis ponuntur, totius diei ratio poſtmodum clarius agnoſcitur.* Et paulo ſuperius refert de quodam religioſo, *Ad cuius latus cum appenſum cingulo breuem libellum conſpicerem, didici eum quotidie cogitationes ſuas in eo notare, haſque omnes nunciare paſtori ſolitum: non ſolùm autem illum, ſed alios quamplures id facere ibidem conſpexi: erat enim (vt comperi) Patris ſancti mandatum.* Chryſoſtom. etiam homil. 2. in Pſal. 50. circa illa verba, *Peccatum meum contra me eſt ſemper;* conſulit, vt qui diuturno tempore, vel alio commodiore non potuerit, ſaltem in ipſo lecto antequam ſomnus irrepat, examinet, quid boni fecerit, quidve mali admiſerit, & gehennæ recordetur, vt metu affectus bonum augeat, & malum auferat. Idem videre licet in Bonauentur. opuſcul. de puritate cõnſcientiæ cap. 6. & in ſpeculo diſciplinæ, Thoma de Kempis lib. 2. de diſciplina clauſtralium cap. 9. & lib. de diſciplina monaſtica cap. 11. Imò & Seneca, hoc præbuit conſilium lib. 3. de Ira cap. 36. In hoc verò omnium defectuum quotidiano examine, quod propterea generale vocat, monet B. Ignatius vt à gratiarum actione pro beneficiis incipiamus, vel quia non minus id debetur in fine diei, quàm peccatorum recogitatio, vel certè quia multum iuuat ad magis dolendum de benefactoris offenſa. Inuenio autem conſilium hoc in Clem. Alex. lib. 4. pædag. cap. 4. *Poſtremò,* ait, *antequam nos ſomnus inuadat, pium & ſanctum eſt Deo gratias agere, vt qui eius benignitatem, & gratiam fuerimus conſequuti: ita vt cum diuino quodam afflatu nos ad ſomnum conferamus.* Illud tamen animaduertere libet, dictos Patres ſolùm generaliter attigiſſe conſcientiæ examen ſemel aut bis, vel ſæpius in die peragendum, particulare autem examen, quod aſſumitur contra vnum vitium ſpeciale, vt in illo emendando maior cura adhibeatur, & ſic procedendo per ſingula facilius omnia eradicentur, ſapienter fuiſſe à B. Ignatio excogitatum: inſinuauit autem illum Baſilius in regulis breuioribus regul. 289. vbi ait, quando aliquis frequentius in aliquo peccat, conſiderare debere radicem, & ibi ſpecialiter medicinam adhibere, atque *in ſingulis peccatis* (inquit) *ſimili modo.*

Secunda hebdomada ad hoc ordinatur, vt homo rectè eligat, & conſtituat ſtatum vitæ futuræ. VI. *De 2 hebdomada.* Quia verò fundamentum rectæ electionis quoad ſtatum vitæ in homine Chriſtiano eſſe debet, ſequi, & imitari Chriſtum, ideo ſtatim in principio illius hebdomadæ proponuntur conſiderationes, quæ ad hoc firmiter ſtatuendum inducant, & præſertim de Incarnatione, & vita Chriſti Domini, quę nobis propoſita eſt, tanquam exemplar ad quam noſtra formanda eſt. Deinde proponuntur media ad rectam electionem faciendam, & documenta omnia ad illum finem neceſſaria. Vnde ab hac hebdomada incipit homo inſtrui in via quam vocant illuminatiuam, nam facta purgatione peccatorum in priori hebdomada, incipit homo vlteriùs tendere per virtutis viam, & conſequenter incipit circa illam illuminari. Inchoatur etiam hic ſtatus proficientium: nam ſtatus incipientium, ad partem purgatiuam maximè pertinet. Quia verò perfectio vitę *De tertia.* Chriſtianæ lõgo tempore comparatur, & præcipuè per virtutem paſsionis, & mortis Chriſti, & meditationem eius: ideo hoc agitur in tertia hebdomada, in qua paſsio Chriſti ad meditandum proponitur. Vnde etiam ad ſtatum proficientium, & ad viã illuminatiuam pertinet, ideoque exercitia huius, & præcedentis hebdomadæ ad frequentiorem vſum totius vitæ ſpiritualium hominum pertinet, quia maior pars hominum, etiam bonorum, & ex inſtituto, ac electione Deo ſeruientium eſt in ſtatu proficientium: ſtatus enim perfectorum paucorum eſt. Et fortaſſe ob hanc cauſam in fine tertiæ hebdomadæ adducuntur quædam regulæ ad victum temperandum. Nam ad vſum mentalis orationis, vt continuari poſsit, hæc moderatio in primis neceſſaria eſt. Denique additur quarta hebdomada in *De quarta.* qua Chriſti gloria, & reſurrectio ad conſiderandũ proponitur, attingitque viam vnitiuam, vt ſtatim dicam.

VII. In his autem meditationibus duo animaduertenda

Formam meditandi præcipue tradit B Ignatius in ſuo libro.

tenda ſunt, materia ſcilicet, & forma. Materia conſiſtit in re, quæ ad conſiderandum datur; forma in modo & directione, quæ ad rectè & fructuoſe conſiderandum traditur. Et hoc poſterius eſt, in quo maximè laborauit Ignatius: & reuera fuit donum, ſpeciali gratia illi conceſſum, & non ſine magno vſu & experientia comparatum cum diuina gratia, & ideo in hac forma proponenda & declaranda, & diuerſis hominum ſtatibus, & ingeniis accommodanda, verſantur ferè omnia documenta huius operis, nihilque deeſt, (vt exiſtimo) quod deſiderari poſsit.

VIII. *Cur in materia ad meditandum ſuppeditanda breuior fuerit.*

Circa materiam autem ſolum hoc obſeruatum eſt, vt ſufficiẽs, & accommodata ſit ad ſcopum proximè intentum, & ad viam ſeu gradum ſpiritualis vitæ, qui procuratur, non verò traditur in vnaquaque hebdomada omnis materia, vel meditatio, quę ad illam pertinere poteſt, quia hæc infinita eſt, & facile ab vnoquoque inueniri poteſt. Et ita conſtat reſponſio ad ſecundam obiectionem in numer. 1. nam quòd ipſamet materia ad breuia puncta redacta ſimpliciter, & ſine multiplicatione diſcurſuum, vel conceptuum proponatur ex inſtituto factum, pertinetque ad ſapientem formam artificis, vt ipſemet ſtatim in principio regulæ 2. adnotauit, vt ſcilicet is, qui meditaturus eſt, accepto ſolùm meditationis fundamento, vt poſtea per ſe, vel ex diſcurſu proprio, vel ex diuina mentis illuſtratione ratiocinetur, & ita cum maiori ſpirituali guſtu, maiorique fructu in oratione, & meditatione verſetur. Simili conſilio Cyprianus in præfatione libri de exhortatione martyrum, ſola capitula Dominica ſe attigiſſe dicit, *Vt non tam tractatum meum* (inquit) *videar tibi miſiſſe, quàm materiam tractantibus tribuiſſe; quæ res in vſum ſingulis proficit vtilitate maiore. Nam ſi confectam, & paratam iam veſtem darem, veſtis eſſet mea, qua alius vteretur, & forſitan non pro habitudine ſtaturæ, & corporis res alteri facta, minus congruens haberetur. Nunc verò de agno per quem redempti, ac viuificati ſumus, lanam ipſam, & purpuram miſi, quàm cum acceperis, tunicam tibi pro voluntate conficias, & plus, vt in domeſtica tua, atque in propria veſte lætaberis, & cæteris quoque, vt & conficere ipſi pro arbitrio poſſint, quod miſimus exhibebis.* Addit præterea rationem aliam non minus inſtituto noſtro accommodatam, dicens, *Necnon & illud conſilium vtile, & ſalubre proſpexi in exhortatione tam neceſſaria amputandas eſſe verborum noſtrorum moras, & tarditates, atque ambages ſermonis humani ſubtrahendas, ponenda ſolla illa, quæ Deus loquitur, & præcepta ipſa diuina velut arma pugnantibus ſuggerenda ſunt, inde aures erigantur, inde inſtruantur mentes, inde & animi, & corporis vires ad omnis paſſionis tolerantiam roborentur.* His ergo & ſimilibus rationibus motus B. N. Ignatius exercitiorum materias paucis, & ſimplicibus verbis proponendas duxit, idemque ſpiritualibus magiſtris ſeruandum præcepit, habita nihilominus ratione perſonarum, quæ inſtruũtur, vt indoctis, & rudioribus nonnulla via aperiatur, & materia ipſa aliquantulùm digeratur quantum ſatis ſit, vt vnuſquiſque pro captu ſuo circa illam diſcurrere, ac meditari poſsit.

Per hanc methodum omnibus vitæ ſpiritualis ſtatibus ſatis prouiſum eſſe.

IX. *Ad 3. obiect. in n. 1.*

Tandem hinc etiam conſtat quod tertio loco in num. 2. propoſuimus, per hanc ſcilicet exercitiorum rationem, omnium ſtatibus, ſeu ordinibus ſufficienter prouiſum eſſe, ſatisfitque facile tertiæ difficultati in principio num. 1. tactæ; non enim omiſſus fuit in his exercitiis vltimus gradus contemplationis, ſed traditus, vel inſinuatus fuit quãtum per humanam induſtriam fieri expediebat. Nam inprimis quarta hebdomada, quæ eſt de Chriſti gloria, & gaudio reſurrectionis, ad viam vnitiuã pertinet, nõ enim ad morum emendationem, aut profectum directè ordinatur, ſed ad ſpem, & amorem excitandum rerum æternarum, & ad participandum in hac vita aliquo modo æternas delitias, *in aula mentis* vacando diuinæ ſapientiæ, vt ſerm. 8. de ieiunio Leo Papa dixit. Deinde in fine illius hebdomadæ addita eſt contemplatio ad amorem ſpiritualem in nobis excitandum, quod maximè pertinet ad contemplationem. Eſt autem animaduertẽdum in hoc gradu contemplationis, ſeu viæ vnitiuæ diſtinguendum eſſe initium eius, ſeu totum id quod habet rationem viæ, à termino, qui eſt ipſa vnio cum Deo, cum quadam veluti ſimplici intuitione veritatis. Nam in priori parte huius viæ ſeruanda eſt eadem forma orandi ac meditandi, quæ in cæteris ſeruatur paucis mutatis, & accommodando materiam ſcopo, & fini intento: in poſteriori autem parte nulla certa forma, vel modus præſcribi poteſt, quia in ſimpliciſsimo actu conſiſtit, magiſque recipiendo, quàm inquirendo perficitur, quanuis cooperatio hominis non excludatur. Hac igitur ratione P. N. Ignatius attingendo hunc gradum vltimum contemplationis, ea quæ pertinent ad initium eius, & ad formam, & materiam, in illo ſeruandam, & applicandam ſufficienter propoſuit, contentuſque fuit ponendo ſapientes in via; nam quod reliquum eſt magis ad magiſterium Spiritus ſancti, quam hominis ſpectat, ideoque de ipſa vnione cum Deo, & de ipſo actu ſimplicis contemplationis pauca dixit.

In contemplatione via & terminus reperiuntur.

X. *B. Ignatius de via contemplationis potiſſimum inſtruxit.*

Et ob eandem cauſam potiſsimè nos docuit verſari circa Chriſti humanitatem, quia illa eſt oſtium per quod ad diuinitatem introducimur, Ioan. 10. de quo videri poteſt Bonauent. opuſcul. de ſeptem itiner. æternitatis, ſect. 1. diſtinct. 1. & 3. Richard. de S. Victor. lib. 5. de contemplat. cap. 12. & ſequent. & Bloſius in Canone vitæ ſpiritualis cap. 21. vbi poſt nonnulla documenta circa meditationem paſsionis Chriſti concludit, *Supradictis igitur rationibus occupa te pro tuo modulo circa humanitatem Chriſti, hæc mentem tuam ita poſſideat, vt quidquid phantaſmatum aliunde vitioſe ſe ingeſſerit, mox diſſipetur; hanc elige in qua tutus requieſcas quandiu ad altiora non proueheris. Nauis enim eſt, quæ mare ſeculi huius citra periculum pertranſire, atque ad beatam illam patriam fœliciter peruenire poteris. Quanquam Dominus etiam te hic nauigantem eo aliquando forte ſuſtollet, vbi ab omnibus rerum formis atque ſimulacris intus nudaberis, vbi à te ipſo deficiens, fœliciter tranſibis in Deum; eo interdum deducet te manus Domini ſi expedierit, vt tempore huius exilij eo perducaris; ſi non expedierit, non perduceris.* Vnde intelligimus hanc ſpiritualem artem ad ſummum poſſe nos dirigere circa meditationem humanitatis Chriſti, ſub qua comprehendi poteſt omnis eleuatio mentis ex creaturis ad Deúm: nam quod altius eſt nõ cadit ſub humanam induſtriam; & ideo monet idem Bloſius in ſpecul. ſpirit. c. 11. eos etiam qui ſpeciali gratia ad vnionem cum Deo eleuantur, ceſſante illa Dei operatione, debere ſtatim reſumere propriam actionem, & ſanctas imagines, id eſt, ad officium meditationis redire, ne otio torpeſcant. Ob hanc ergo cauſam hæc exercitia in his meditationibus potiſsimè inſiſtunt.

XI. *Non tamen de termino eius inſtruere omnino prætermiſit.*

Si quis tamen rectè animaduertat, à principio docent, ſeu manu ducunt eũ qui ſpiritualiter exercitatur ad intuendam, vel ponderandam veritatẽ aliquam, cum interna animi quiete, & affectibus, qui illam comitantur. Huc enim tendit, vt exiſtimo, illa ſenſuum applicatio de qua fit mentio in hebdomada ſecunda; nam illa applicatio magis intellectualis eſſe debet, vt per eam quis mente intueatur factum aliquod, quod admiretur, vt ad illud efficiatur, vel audiat verba quorum pondus conſideret, vt illis moueatur, vel odoretur fragrantiam

tiam virtutum, aut donorum alicuius animæ, & ſic de aliis; huiuſmodi enim applicatio mentis participatio quædam contemplationis eſt, ſaltem quantum ad modum operandi. Quamuis enim tres illæ viæ quantum ad principales actus ſuos ſint diſtinctæ, non tamen neceſſariò ſunt, imò nec regulariter eſſe debent omnino impermiſtæ, ſed in vnaquaque illarum aliquid de cæteris participandum eſt, nam in prima aliquid neceſſarium eſt de ſecunda, & tertia, vt ſuauior fiat, & magis fructuoſa: nam timor, & dolor, ac deteſtatio peccatorum per amorem Dei, & affectum virtutum perficitur, & delectabilior fit. In tertia vero aliquid de prima, & ſecunda retinere frequentius expedit, propter maiorem ſecuritatem. De qua re legi poteſt Bloſius, qui optimè loquitur in ſpeculo ſpirituali, cap. 11. Secunda verò ob vtraſque rationes, & tanquam media inter duas extremas aliquid de illis participare debet. Hoc ergo in vniuerſum in prædictis exercitiis ſignificatum eſt: nihil igitur ad ſpiritualem inſtructionem neceſſarium in eis deſideratur, quantum per breuem methodum tradi poterat: nam illa, quæ per viuam vocem adiicienda eſt, nunquam excluditur, vtramque verò perficere debet experientia, & Spiritus ſancti illuminatio.

Viæ tres purg. illum. & vniti. permix è exercendæ.

CAPVT VII.

De prudentia in opere exercitiorum ab Ignatio ſeruata, & vſu eorum ſeruando.

I. QVod ad 1. tituli partem attinet multa in ſuperiori puncto attigimus, quæ non oportet verbis commendare, nec defendere: quia per ſe nota ſunt, neque aliquid inuenio, quod aliquem offendere, aut de quo aliquis iure dubitare poſsit. Præterea verò, quæ de ratione, & methodo orandi ibi traduntur, prudentia Auctoris maximè inſpicitur in variis regulis, quas ſpiritualibus exercitiis adiūxit, in quibus egregiè tradit conſilia ad componendos mores hominum circa ſeipſos quoad exteriora per regulas temperantiæ, quas in fine ſecundæ hebdomadæ tradidit, & per documenta circa exteriorem pœnitentiam, quæ adiunxit ad finem primæ hebdomadę; quoad interiora verò per regulas, quas de ſcrupulis tradidit in fine exercitiorum. Quoad alios verò per regulas quas in diſtribuendis eleemoſynis ſeruare docuit. Ita pro his actionibus, quibus circa Deum per intellectum, aut voluntatem potiſsimè verſamur, in quibus error vel ſpeculatiuus, vel practicus multum poteſt habere periculi, egregia conſilia tradidit tum in regulis ad dignoſcendos internos animi motus, & diſcernendos ſpiritus, tum etiam, vt cum orthodoxa Eccleſia verè ſentiamus. Nihil itaque quod in conſultationem ſpiritualem ordinariè venire poſsit, intactum omiſit, & in omnibus magnam prudentiam, atque adeò magnam experientiam, & diuini luminis illuſtrationem oſtendit.

Prudentia Ignat. in regulis temperantiæ.

II. Et quia ferè de his omnibus, quod ratio noſtri inſtituti poſtulat, iam adnotatum eſt; vnum vel aliud tantùm breuiter aduertam. nam in 4. circa tēperantiam regula conſilium datur, vt ad inueniendum temperantiæ medium aliquid de conuenienti victu ſibi quis adimat: imò additur, quanto plus abſtulerit, tanto celerius iuxta menſuram cibi, & potus eſſe reperturum: huius autem contrarium docere videtur Gerſon Alphab. 72. lit. K. in quadam doctrina cōtra conſcientiam ſcrupuloſam, vbi ait, ita debere regi corpus, vt nec ſit rebelle animæ, neque ad illi cooperādum deficiat. & addit, *Et eſſet minus malum excedere nimis nutriendo corpus ſuum, quam non ſatis; quia difficilius poteſt poni remedium, cum corpus eſt læſum per nimiam abſtinentiam.* Sed hæc non ſunt contraria, nam ad diuerſos fines, & pro hominibus diuerſimode affectis dicuntur. Nam P. Ignatius tractat de homine, qui moderatione indiget, ne excedat contra temperantiam; & huic rectiſsimè conſulit, vt ſi errare timet, potius erret ſubtrahendo de neceſſariis quàm aliquid vltra neceſsitatem addendo, quia, & in hoc magis meretur, meliuſque ſe diſponit, vt à Deo iuuetur ad medium inueniendum, & facilius experiretur illum defectum, vt ita poſsit ad mediocritatem peruenire. Nec tamen abſolutè, & ſine aliqua correctione hoc dicit Ignatius (in quo eius prudentia cernitur,) ſed hæc verba interpoſuit, *vitato interim valetudinis aduerſæ graui periculo.* Per quæ verba tollit omnem contrarietatem cum documēto Gerſonis, qui loquebatur de homine ſcrupuloſo, & ad nimiam auctoritatem, & abſtinentiā propenſo: in quo verum eſt, minus eſſe periculi, ſi aliquid vltra neceſsitatem addatur, quam ſi nimiū ſubtrahatur.

Secundò circa ea quæ de ſcrupulis notantur obſeruari poteſt conſcientiam aliquando angi ſcrupulis circa præterita an ritè ſint confeſſa, nec ne, aliquando verò circa præſentia, vel futura, ſeu circa actiones quæ quotidie occurrunt. B. ergo Ignatius ſolùm de hoc poſteriori genere ſcrupulorum videtur rationem habuiſſe, eiſque aptiſsima remedia adhibuiſſe, docens, quibus prodeſſe aliquando poſſit huiuſmodi ſcrupulorum anxietas, vel ſolicitudo, & quantum etiam poſsit nocere, ſi nimia ſit, & quomodo tunc ſit cauenda, in contrariam partem aliquantulum inclinando, vel conſtanter perſeuerando in actione inchoata, ſcrupuloſa cogitatione contempta, quando vel ex certis principiis, vel ex iudicio eius, cui ſecurè poteſt fides adhiberi, nihil mali in tali actione iuſte timeri poteſt. De alio verò genere ſcrupulorum nihil attigit, vel ſi ſeruentur ea, quæ de examine conſcientiæ, & confeſsione generali (quando illa opus eſt) ritè facienda ſuperius dixerat, facilè exiſtimauit poſſe hanc tentationem ſuperari, vel certè, quia remedia de prioribus ſcrupulis data cum proportione poſſunt applicari. Gerſon verò in loco proximè citato de illis ſcrupulis diſtinctè tractat, & duo obſeruanda dicit, vnum eſt obliuioni dandum eſſe tempus præteritum, niſi in generali ad petendam à Deo veniam per generalem contritionem; alterum eſt quando tempus præteritum ſolicitat, timendo, quòd non fuit facta ſufficiens confeſsio occurrendum eſſe illi, recurrendo ad Deum, cum vera cordis humilitate, & contritione, & in memoriam reuocandam eſſe voluntatem, quam habuit integrè ac perfectè confitendi, & quod tunc fecerit quantum in ipſo erat, ſuoque confeſſori ſatisfecerit, cuius conſilio ſtatuit præteritorum non amplius recordari, vt Deo melius poſsit inſeruire, atque ita in eo propoſito perſeueret, nimiumque timorem contemnat.

III. *Scrupulorū genera duo.*

De poſteriori genere curauit Ignatius in ſuis regulis.

Quid de priori.

Tertiò in quadam notatione 15. earum, quæ in principio exercitiorum traduntur, & ſæpe aliàs, præſertim cum de electionibus agitur, conſilium datur confeſſori, vel ſpirituali magiſtro, qui alium in his exercitiis inſtruit, ne eum, qui exercetur, ad vnam partem magis quàm ad aliam moueat, nimirum ad religionem potiùs quàm ad ſtatum ſecularem, vel ad hanc religionem potius quàm ad illam, ſed relinquendum eſſe, qui inſtruitur, vt Dei voluntatem quærat, per ſeipſum ratiocinando, & lumen petendo, vt ab ipſo immediatè vocetur, & inſpiretur. Circa quod conſilium dubitare aliquis poteſt, quia ordinariè ſolet Deus homines per homines docere, illuminare, & vocare; ergo non eſt expectanda immediata vocatio ab ipſo Deo

IV. *B. Ignatii documentū pro inſtructore ſe exercentis.*

ſed

ſed quotieſcunq; certa ratio dictat melius eſſe huic proximo, ſeu ſpirituali diſcipulo hunc ſtatum eligere, optimum erit illum ſuadere, & ad illam partem inclinare. Etenim ſi altera pars eſſet praua, ſine dubio omni conatu auertendus eſſet ab illa, & ad contrariam inclinandus: ergo ſi altera etiam pars euidenter eſt minus bona, erit ſaltem melius, & conſilij opus contrariam conſulere. Nihilominus conſilium Ignatij prudentiſsimum eſt, & experimento comprobatum, eſſe neceſſarium, quia regulariter plus noceat, quàm proficiat. Ratio enim facta probat optimè actum conſulendi ea, quæ ſunt maioris perfectionis, per ſe optimum eſſe, & opus charitatis, tamen quia finis eius eſt vtilitas proximi in particulari, non erit melius, niſi ſit etiam vtilius; ſicut correctio fraterna bona non eſt, niſi ſperetur vtilitas.

V. Diſtinguere autem oportet inter conſilium ſpõte oblatum, vel ab alio petitum, & efflagitatum, nã hic agimus de priori modo dandi conſilium, & de hoc dicimus non expedire, præſertim tempore exercitiorum, quando aliquis per ſeipſum cum Deo, & ſecum tractat de eligendo ſtatu vitæ ſuæ anteuertere, & quaſi obtrudere ei conſilium; tum quia ſtatim ſuboritur alteri ſuſpicio, quòd ea res humana ſit, vel ex humano affectu procedat, & ita impeditur diuina vocatio: tum etiam, quia licèt contingat perſuaderi, minus firma ſit electio: nam ſubortis poſteà tentationibus, ſtatim occurrit illam fuiſſe quandam humanam perſuaſionem, vnde periculum imminet, ne facta electio leuiter mutetur; quando verò aliquis, vel à Deo ſpecialiter mouetur, & inclinatur, vel eius gratia adiutus, proprio diſcurſu, & ratione conuincitur, firmiùs adhæret electioni factæ, & maiori fiducia à Deo ſperat auxilium ad perſeuerandum in illo. Quando autem conſilium poſtulat ipſe, qui electurus eſt, quoniam anceps eſt, & dubius; tunc non erit malum illud præſtare, quia iam non recipitur, vt omnino alienum, ſed vt ab ipſomet poſtulante aliquo modo ortum: quia etiam faciliùs accipit illud medium per quod à Deo ipſo illuminatur. Solum obſeruandum eſt, ne quis nimium facilem, & promptum ſe exhibeat ad huiuſmodi conſilium præſtãdum, ſed priùs efficaciores rationes, & commoda, vel incommoda vtriuſque partis proponat, eaſque alteri conſiderandas, & electionem faciendam committat. Quòd ſi nihilominus alter inſtet, & magiſtri iudicium intelligere velit, priuſquam eligat, non eſt illi denegandum regulariter loquendo; quia tunc & opus ipſum, ſecundum ſe melius eſt, & ex illo maior vtilitas non immeritò ſperari poteſt.

VI.
Arguitur contra documenta de eleemoſynis diſtribuẽdis.

Vltimò circa regulas citatas in diſtribuendis eleemoſynis ſeruandas animaduerti poteſt, documenta quæ in eis traduntur, generalia videri ad quodcunque opus rectè faciendum, videlicet, vt ex recta intentione amoris diuini proficiſcatur, & ita fiat ab vnoquoque, ſicut ipſe conſuleret alteri, vt faceret, vel ſicut vellet feciſſe ſi mortis articulus, aut iudicij diuini inſtaret. Sed hoc nihil incommodi eſt; nam præcipua ratio prudentiæ conſiſtit in applicatione principiorum generalium ad particulares materias. Duo autem principia ſunt, quibus potiſsimum vtitur B. Ignatius in hoc opere, ſuntque maximè conſentanea & Euangelio, & naturali prudentiæ. Vnum eſt, vt intentio operantis, ſit pura & perfecta quærendi maiorem diuinam gloriam. Hoc fundamentum ponitur in principio Exercitiorum, hoc item repetitur in præludio ad rectam electionem, & iterum in his regulis & ferè in ſingulis ſuis conſtitutionibus, & documentis hoc repetit Ignatius, quia ex abundantia cordis os loquebatur, & quia reuera eſt res maximi momenti.

Vnum B. Ignatii in operibus virtutis familiare principium.

Quæ tamen prudenter applicanda eſt, vt in prædicta materia de eleemoſynis faciendis, non eſt exiſtimandum per hanc intentionem, diuini amoris excludi omnino affectionem erga cognatos, vel amicos, nam ipſe ordo charitatis poſtulat, vt cæteris paribus illis prius ſubueniatur; quia verò naturalis affectio ſolet nimium inclinare, & quaſi excœcare hominem, ideo ſpecialiter aduertitur, vt in eo opere huiuſmodi affectio temperetur, & ad regulam diuini amoris quoad fieri poſsit, accommodetur.

Aliud principium eſt, ſuppoſita prædicta intentione habere animum indifferentem circa media, VII.
nam ſæpe erratur in electione medij etiamſi intentio bona ſit propter indiſpoſitionem ſubiecti prouenientem ex aliqua alia affectione, quæ in cauſa eſt, vt id quod eligitur vt medium, non vt purè medium moueat, ſed ſecundùm aliam rationem, quæ inefficacem reddit, vel diminuit alteram intentionem. Et ad hoc tendunt alia documenta, quæ ibi dantur de moderatione in quærenda propria commoditate, quæ valde neceſſaria eſt, vt animum relinquat liberum ad eleemoſynas faciendas. Quæ doctrina, ſi ad alias materias cum proportione accommodetur, vtiliſsima erit ad eas non ſolùm honeſtè, ſed etiam perfectè exercendas. & hæc de prima parte tituli.

Alterum principium.

De vſu Exercitiorum.

Quod ad ſecundam tituli partem attinet, duplex eſt in Societate horum exercitiorum vſus: vnus pro ipſiſmet religioſis Societatis, quem paſsiuum vocare poſſumus: alius eſt actiuus pro externis proximis, quibus per ſacerdotes Societatis hæc exercitia tribuuntur ad vitæ emendationem, vel profectum. VIII.
Prior vſus incipit in noſtris religioſis, à primo ingreſſu in Societatem; nam ope horum exercitiorũ in prima probatione purgari incipiunt, & in diſcurſu Nouitiatus iterum atque iterum ea repetunt, partim, vt magis probentur, præcipuè verò, vt in ſpiritualibus rebus amplius inſtruantur, & exerceantur, vt ſuprà lib. 2. cap. 5. numer. 5. tractando de probationibus declaraui. Durat præterea hic vſus toto tempore vitæ, idque dupliciter, primò per quotidianam meditationem, orationem, & conſcientiæ examinationem, de quibus etiam iam lib. 8. cap. 1. & aliis locis diximus. Secundò, ſemel, aut bis in anno, vt ibidem vidimus, ſeſe per aliquot dies colligendo, vt relictis ſtudiis vel aliis occupationibus externis, in his, vel ſimilibus meditationibus exerceantur, & ſoli vitæ contemplatiuæ attendant: quod huic inſtituto valde eſt opportunum, ac ferè neceſſarium, & in exẽplo Chriſti fundatum. Nec fuit à D. Thom. prætermiſſum, qui (vt etiam lib. 6. cap. 2. numer. 5. retuli) in 2. 2. quæſt. 188. art. 8. cùm dixiſſet ſolitudinem non eſſe congruentem religionibus, quæ ſunt ordinatæ ad opera vitæ actiuæ, addit, *Niſi fortè ad tempus exemplo Chriſti, qui,* (vt dicitur Luc. 6.) *exiit in montem ſolus orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Quod exemplum magis ad quotidianam ſolitudinem, ſeu ſeparationem pro aliquo tempore contemplationi præſtando, referendum videtur. De quo etiam loqui videtur Ioannes cap. 18. cum ait, *Sciebat autem Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Ieſus conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis*; ſcilicet ad orandum in horto ſeparato.

Hic vſus in Societate partim quotidianus eſt.

Partim annuus.

De alia verò diuturniori ſeparatione per aliquot dies, habemus in Chriſto Domino exemplum in ſeparatione quadraginta dierum in deſertum, vt cum eodem D. Thom. latius explicaui in 2. tomo 3. part. diſput. 29. ſection. 2. Optimum etiam exemplũ eſt antiquorum Monachorum quod ſuprà adnota- IX.

Annuus vſus exercitiorum, exemplis Chriſti & antiquorum monachorum.

uimus ex D. Auguſtino lib. de opere Monachorum c. 23. vbi de quibuſdam Monachis ait, *Per multos dies à conſpectu hominum ſeparatos, & nulli ad ſe præbentes acceſſum includunt ſeipſos viuentes in magna intentione orationis.* Subditque inferius. *Et horum quidem exercitationem, in tam mirabili continentia, quandoquidem habent otium, quo hæc agant, ſeque imitandos non ſuperba elatione, ſed miſericordi ſanctitate proponunt, non ſolum non reprehendo, ſed quantum dignum eſt laudare non poſſum.* Vnde conſtat conſuetudinem hanc, non tantùm pro tyronibus, vel proficientibus vtilem eſſe, ſed etiam pro viris perfectis, tum quia fieri non poteſt quin externis actionibus, & occupationibus interior deuotio remittatur, quæ per hanc exercitiorum viciſsitudinem compenſatur; tum etiam, quia hoc opus per ſe eſt valde appetibile & perfectum, & ideo cùm fieri poſsit abſque impedimento aliarum actionum proximis neceſſariarum prætermittendum non eſt.

X.
Vſum exercitiorum circa externos quidam reprehendunt.

Alter vſus exercitiorum circa externos præcipuè ſeculares & rudes ſpiritualium rerum aliquibus probari non videtur. Ad hoc enim videtur alluſiſſe modernus ille, cuius meminimus in lib. 1. cap. 7. numer. 2. in fine, qui exponens Pſalmum 118. ſtatim in verſiculo 2. adnotat primum verſum illius Pſalmi, *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini,* pertinere ad vitam actiuam; ſecundum autem, *Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius, in toto corde exquirunt eum,* ad vitam contemplatiuam: *Quia exercitia* (inquit) *vitæ actiuæ præcedere debent priuſquam ad contemplationem quiſpiam erigatur. iuxta doctrinam Gregorij homil. 14. in Ezechielem, & lib. 6. Moralium cap. 17.* Et ſubiungit. *Quæ conſultò tam longè recenſuimus, vt ſciant nonnulli non adeò facilem, & ſcitam eſſe viam ad contemplationis faſtigium, ſicut ipſi faciunt qui homines perditiſſimos illecebris, & cæteris mundi, carniſque ſpurcitiis & diaboli dolis, & inquietudinibus deditos per exercitium octo, aut quindecim dierum ad contemplationis culmen eos iam euolaſſe autumant, vixque pedẽ à mundo auertunt, & iam vltimum apicem perfectionis attigiſſe aſſirmant.* Hæc ibi.

XI.
Quo ſenſu hac reprehenſio locũ habere poſſit

Quod ſi qui ſunt, qui de comparata perfectione leuiter gloriantur, non illa ſolùm, ſed multo maiori reprehẽſione digni ſunt. Si quis etiam ita opinatur de exercitiis octo, aut quindecim dierum. vt in eis non ſolùm ad faſtigium contemplationis aſcendi, verùm etiam in eis perfectè purgari, aut illuminari, vel exercitium meditandi ſatis ſe iam comparaſſe opinetur, turpiſsimè, & pueriliter errat; quia non ſolùm perfecta vnio cum Deo, ſed etiam mediocris perfectio orationis aut meditationis diuturno tempore, & multo vſu indiget, prærequiritque longam exercitationem, in vitiis extirpandis, & virtutibus acquirendis, vt per ſe ſatis notum eſt, & tradit D. Thom. 2. 2. quæſt. 180. art. 2. & in ſuperioribus etiam diximus lib. 2. cap. 4. & lib. 6. cap. 1.

XII.
Quo ſenſu temeraria ſit, oſtẽditur authoritate.

Si autem reprehẽdatur vſus exercitiorum in iis, qui malè vixerunt, & deſiderant conuerti ad Deum per veram pœnitentiam, vel quemcunque alium ſtatum melioris vitæ, ſi à Deo vocentur ſine cauſa, ac proinde temerè, datur reprehenſio, cum res per ſe ſit ſancta, & valde laudabilis, & à ſummis Pontificibus Paulo III. in dicta Bulla valde commendatur. Et præterea idem Paul. III. & Iulius III. in Bullis quibus confirmant Societatis inſtitutum, & Gregorius XIII. in conſtitut. *Aſcendente Domino,* inter alia media, quibus Societas vtitur ad animarum profectum, ſpecialiter numerãt *ſpiritualia exercitia.* conſtat autem eos loqui de exercitiis & vſu eorum, prout ſciebant eſſe in Societate, & prout in eius conſtitutionibus, & in ipſomet exercitiorum libro continentur. Nam 4. p. Conſtit. cap. 8. §. 5. ſic dicitur, *Ad exercitia ſpiritualia aliis tradenda, poſtquam quiſque in ſe ea fuerit expertus, aſſueſcant, & dent operam omnes, vt eorum reddere rationem & in hoc armorum ſpiritualium genere tractando, (quod Dei gratia ad ipſius obſequium tantopere conferre cernitur) dexteritatem habere poſſint.* Et in annotationibus, quæ in principio exercitiorum habentur, hoc ipſum ſupponitur. Et in 9. earum expreſſe dicitur, dari, poſſe etiam rerum ſpiritualium inexpertis. Præterea effectus huius medij, de quibus latè Orlandinus lib. 2. hiſtoriæ Societ num. 70. & lib. 7. numer. 21. euidenter conuincunt illud de ſe eſſe optimum, & aptiſsimum pro cuiuſcunque ſtatus hominibus, experientia enim conſtat, multos per hoc medium ſeculo renunciaſſe, alios in ſuo ſtatu mores correxiſſe, vel de peccatis pœnitentiam agentes, & vitam bonam inſtituentes, vel in bono ſtatu iam conſtituti in melius proficientes.

XIII.
Accedit ratio.

Ratio etiam hoc conuincit, quia hæc exercitia ordinantur inprimis ad impetrandam gratiam à Deo ad huiuſmodi effectus: deinde ad ſe diſponendum, & tollendum, quoad fieri poſsit, impedimenta diuinæ gratiæ, ſed potiùs ad cooperandum illi. Modus autem, quo ad hunc finem, conuenientiſsimus eſt: nam inprimis ſeparant hominem ab aliis curis & ſolicitudinibus, & propterea conſulunt, vt pro eo tempore aliquis locus ſeparatus eligatur, quod ad prædictum finem maximè neceſſarium eſt, vt ex ſacra Scriptura, & ex Patribus conſtat. Deinde docetur homo interius diſcurrere, & cogitare de rebus ad ſalutem animæ maximè pertinentibus, vt ſunt nouiſsima, quorum recordatio tam vtilis eſt, vt ſapiens vitam innocentem promittat habenti memoriam illorum in omnibus operibus ſuis, Eccleſ. 7. Item verba, & exempla Chriſti Domini, in quorum imitatione, & obedientia ſalus noſtra conſiſtit. Denique per hoc medium comparatur pax, & quies animi, & lumen internum, & cognitio ad bonam gubernationem vitæ in quocunque ſtatu.

XIV.
Nihil obſtare obiecta in n. 10 conuincitur tripliciter.

Præterea, quòd incipientibus dentur, non eſt contra ordinem, quem Sancti requirunt inter vitam actiuam, & contemplatiuam. Primò quidem, quia vt in ſuperioribus lib. 1. cap. 6. attigi, quamuis vita in qua Martha potiſsimum exercetur, antecedere debeat puram contemplationem; nunquam tamen debet carere aliqua participatione vitę contemplatiuæ; quia actio ſine oratione, vel non rectè, vel non perſeueranter fiet. Imò ſi exactè comparentur hæ vitæ quoad ſua initia, primus greſſus vitæ honeſtæ debet eſſe vitæ contemplatiuæ, quia initium ſalutis à ſancta cogitatione ſumitur, vt ſæpè Auguſtinus docet, lateque diſſeruimus lib. 1. de Gratia. cogitatio autem ſancta ſecundùm ſe ad contemplationem pertinet. Ad hanc autem cogitationem, & recogitationem in homine excitanda, & nutrienda ordinantur hæc exercitia; ergo non peruertitur ordo, eo quòd in initio conuerſionis dentur, vel etiam ad ipſam conuerſionem, etiam à magnis peccatis obtinendam. Secundò, quia ipſamet exercitia, quæ in principio dantur, inuoluunt eam partem vitæ actiuæ, quæ in principio ſtudioſæ vitæ maximè neceſſaria eſt, ſcilicet, pœnitentiam internam, & externam ſuperioris vitæ, & paſsionum mortificationem, & alia, quæ ad primam hebdomadam pertinent, vt in ſuperioribus vidimus cap. 6. à numer. 5. & idem conſequenter ſeruatur in cęteris exercitiis. Nam, vt adnotauimus n. 11. licet aliquibus temporibus intẽtentius, & frequentius fiant, non ideo eſt, vt tota perfectio alicuius gradus contemplationis vel meditationis in illis diebus acquiratur, ſed vt inde initiũ ſumatur, cum maiori aliqua inſtructione, & conſuetudine quæ poſtea cum moderatione ſtatui accommodata perſeueret. Tertiò, quia hæc exercitia non æqualiter, & indifferenter omnibus dantur, vt noſtræ conſti-

conſtitutiones admonent. 7. p. cap. 4. §. 8. cum declaratione in lit. F. vbi dicitur ſpiritualia exercitia paucis eſſe plenè tradenda, à quibus non vulgaris fructus ad Dei gloriam ſperari poſſet; exercitia autem primæ hebdomadæ, cum modo examinandæ conſcientiæ pluribus communicari poſſe, ſimpliciorem autem orandi modum etiam in ipſis exercitiis triplicem aſsignari pro rudioribus, quibus bona voluntas, & fides ſufficit, vt ad illum idonei ſint. Atque ita licèt exercitia deſeruiant omnibus, non omnes fiunt contemplatiui, neque ad faſtigium orationis eleuandi exiſtimantur; quia nō omnia pro omnibus inſtituta ſunt, ſed cum debita partitione ac diſtributione, vt in ipſis etiam exercitiis in principio annotat. 18. ſufficienter docetur.

XV. *Exercitia religioſis vtilia & quomodo.* Vnde intelligitur hæc exercitia nec ſolis religioſis, nec ſolis laicis, ſed vtriſque poſſe eſſe vtilia. De religioſis conſtat, quia officium meditandi ratione ſtatus eis conuenit: pro laicis verò facit interrogatio Baſilij 312. in regulis breuioribus. *Nunquid viſitantes nos laici ad orationem exhortandi ſint?* Reſpondet, *Si ſunt amici Dei, haud abs re eſt, cùm ad eos Apoſtolus ſcripſerit: Orate & pro me*, &c. ad Epheſ. 6. Itaque officium orandi omnibus commune eſt. Vnde licèt vnus ex præcipuis finibus exercitiorum ſit electio melioris ſtatus, non eo tendunt vt omnes eligant religioſum ſtatum, tum quia licèt ſtatus ille ſecundùm ſe melior ſit, aliquando non expedit reſpectu eligentis: vnuſquiſque autem debet eligere id, quod ſibi melius eſt. Tum etiam quia non omnes habent huius vocationis gratiam, & tunc proſunt ad eligendum, vel alium ſtatum, vel certum viuendi modum ſuæ ſaluti magis accommodatum. Et ideo licèt religioſus iam non debeat de ſtatu deliberare, poteſt meritò exerceri, vt in ſuo ſtatu eligat optimum procedendi modum, vel ſi de illo iam antea ſatis deliberauit ac propoſuit vt propoſitum renouet, & impedimenta denuo conſideret, vt ea diligentius auferat. Ac denique, vt in actibus per ſe maximè conſentaneis ſuo ſtatui indies proficiat: *Vtilia etiam ſecularibus ac magnis peccatoribus* ſeculares autem etiamſi in ſeculo permanſuri ſint, indigent etiam hoc auxilio, vt aduerſus pericula, in quibus verſantur, magis ſint præparati, maioremque gratiam à Deo obtineant. Denique magnis etiam peccatoribus dandum eſt hoc remedium, non vt ſul itò perfecti fiant, ſed potiùs quia non modò perfici, verum etiam à priori ſtatu mutari eis valde difficile eſt, ideoque his efficaciſsimis remediis indigent. Meritò ergo Societas, quæ ad omnes homines iuuandos inſtituta eſt, pro omnibus hoc remedium accommodauit.

CAPVT VIII.

Vtrùm debeant religioſi Societatis cum proximis familiariter conuerſari ad illos iuuandos.

I. *Ratio pro parte neg.* Ratio difficultatis eſt, quia huiuſmodi colloquia cum ſecularibus multum impediunt perfectionis profectum, quem religioſi maximè debent intendere. Aſſumptum experientia conſtat, & valde commendatur a Patribus inſtitutoribus religionū, vt videre licèt apud Baſilium regul. 5. & 13 ex fuſius diſputatis, vbi inter alia dicit: *Niſi ab ea nos, quæ ex ſanguinis neceſſitudine nobiſcum intercedit, coniunctione omnino alienauerimus, & à familiari congreſſu ſæcularium, ac mentis habitu in alium veluti mundum tranſmigrauerimus, nullo modo ſcopum animi attingemus.* Et in præfatione illarum regularum, & duobus ſermonibus præcedentibus, & latius in conſtit. monaſt. cap. 7. *Danda* (inquit) *omnino nobis opera eſt, vt non niſi magna adhibita diligentia circumſpectioneque in congreſſu cum hominibus extraneis veniamus*, &c. Et confirmatur, nam ex huiuſmodi familiaritate cum ſecularibus plerunque ſequitur, vt & eos viſitare, & ab eis inuicem viſitari plerunque neceſſe ſit: Vtrunque autem eſt contra religioſorum clauſuram, quam omnes Patres commendant. Tandē confirmatur, qui à hinc etiā fit, vt noſtri religioſi ſæpè ſe implicent negotiis ſecularibus contra Pauli præceptum, *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.*

Dicendum nihilominus eſt primò, medium hoc familiariter conuerſandi cum proximis ex ſuo genere non eſſe alienum ab ſtatu perfectionis, & iuxta proprium Societatis inſtitutum eſſe illi maximè conueniens. Vtramque partem certam exiſtimo. II. *1 Aſſertio bipartita.* Prior conſtat exemplo Chriſti Domini, qui vitam ita inſtituit, vt cum hominibus conuerſaretur, & cum eis manducaret, & biberet, vt ex Euangelio conſtat, cùm tamen non ſolùm perfectionem ſeruauerit, ſed etiam perfectiſsimum vitæ ſtatum coluerit, vt latius in 2. tom. 3 p. diſp. 28. ſect. 1. & 2. diximus. *Probatur prior pars.* Idem oſtendit exemplum Apoſtolorum, quos ſtatum religioſum & perfectionis habuiſſe ſuprà oſtendimus tom. præced. & ſuprà lib. 1. c. 5. n. 6. & tamen conſtat, inter homines familiariter conuerſatos fuiſſe, & omnibus omnia factos, vt omnes lucrifacerent. Vnde Concilium Mogunt. ſub Leone III. c. 14. cum dixiſſet, *Miniſtri altaris Domini, vel Monachi à negotiis ſæcularibus omnino abſtineant*, ſubdit; *non tamen iuſtum negotium eſt contradicendum propter neceſſitates diuerſas, quia legimus ſanctos Apoſtolos negotiaſſe.* Sic ergo nos in negotiatione Apoſtolorū circa animarum ſalutem, rectè colligimus non eſſe contra religioſum ſtatum eo fine cum proximis conuerſari ex vi inſtituti.

III. Confirmatur, quia antiqui Monachi etiamſi ſolitariam vitam profiterentur, quando proximis expediebat ſolitudinem deſerebant, vt inter proximos verſarentur. ita legitur in vita D. Antonij apud Athanaſium, & Surium, & Sozomenum lib. 1. hiſtoriæ c. 13. vbi dicit Antonium hominum gratia ſolitum fuiſſe ciuitates ingredi. *Multi etiam* (inquit) *grauiter apud eum conqueſti coegerunt illum legationem pro ſe ad magiſtratus, & primarios viros obire.* Et Theod. lib. 4. hiſtoriæ cap. 24. & 25. *Relicta ſolitudine totam illam circuibat ciuitatem*, id eſt, Alexandriam, *quo omnes doceret*; quod de multis aliis ibi, & cap 16. refert. Idem habet Caſsiodorus lib. 8. Tripartitæ cap. 4. & 5. Et Baſilius in regulis breuioribus in 311. quærit, an cōueniat monachos ire ad viſitandum alios, reſpondet: *omnino viſitandi officium vnum eſt ex iis, quæ grata ſunt Deo, veruntamen qui eo fungitur, is, & ad intelligendum eſſe ſagax debet, & ad reſpondendum prudens, & illud facere, quod dictum eſt, ſit ſermo veſter ſemper in gratia ſale conditus, & ſciatis quomodo oporteat vos vnicuique reſpondere*, ad Coloſſ. 4. & regula 312. & 313. docet quomodo excipiendæ ſint viſitationes ſecularium ad religioſos venientium. Signum eſt ergo etiam ſolitarios monachos non omnino hanc conuerſationem repudiaſſe.

IV. Ratio autem eſt quam tangit D. Thom. 2. 2. q. 187. art. 2. vbi inquirit, an liceat religioſis ſecularia negotia tractare, & reſpondet ob neceſsitatem proximorum id licere, quia tūc poteſt dici negotiatio ſecularis, ſed actio religioſa, iuxta illud Iacob. 1. *Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt, viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* Si ergo hoc verum eſt de negotiatione materialiter (vt ſic dicam) ſeculari, quando habet rationem operis miſericordiæ corporalis, multo magis verum erit de exteriori, & humana conuerſatione per mutua colloquia, & viſitationes ſi ſanctè & religioſe fiant propter bonum ſpirituale proximi. Atque ita hoc

hoc ipſum confirmat decretum Melchiadis Papæ cum ſynodo Romana, quod habetur cap.1.d.88. *Decreuit ſancta ſynodus nullum deinceps clericum, aut poſſeſſiones conducere, aut negotiis ſecularibus ſe miſcere, niſi propter curam pupillorum, orphanorum, & viduarum.* Sic etiam induci poteſt, quod ex citato Concilio Moguntino paulo ante adduximus, vbi etiam aſſertur, quòd in regula S. Benedicti præcipitur prouidere, per quorum manus negotium monaſterij tranſeat. Simile habetur in Concilio Chalcedonenſ. cap.3. & in ca.2. d.86.

V. *Probatur iã poſterior pars aſſertionis in n 2*

Ex his facile probatur altera pars aſſertionis, in qua ſupponitur id quod ſuprà li. 1. c.2. late tractatũ eſt, finem Societatis eſſe non ſolùm propriæ, ſed etiam proximorum ſaluti maxime incumbere, ita vt hic finis non ſeparetur à primario, & adæquato fine huius religionis. Ad hunc autem finem valde accommodatum, & moraliter neceſſarium medium eſſe cum proximis familiariter tractare, & conuerſari per ſe euidens eſt, & experientia id docet. Ratio autẽ eſt, quia inprimis ad perfecte tractandum cõfeſſoris munus, neceſſarium ſæpe eſt cum pœnitentibus, etiam extra confeſsionem, familiariter agere, vel propter maiorem eorum inſtructionem, aut ſpiritualem conſolationem, vel ad conſeruandos illos in vſu frequenter confitendi, & in bonis operibus, quæ ex illo naſcuntur. Deinde, quia generales ſermones, ſeu conciones, licet pro cõmunitate neceſſariæ ſint, niſi calore familiaris conuerſationis ſancte foueantur, & quaſi digerantur, facile obliuioni traduntur, præterquàm quòd neceſſariũ ſæpe eſt illa generalitate deſcendere ad modum, & menſuram, ac particulares circunſtãtias vnicuique accommodatas, quod maximè fieri debet in colloquiis priuatis. Denique quia ſeculares homines plerunque animales ſunt potius quàm ſpirituales, neceſſe eſt aliquantulum eis condeſcendere, & honeſta conuerſatione familiari eos lucrari, & attrahere, vt ad ſermones ſpirituales paulatim inclinentur. Quanuis enim interdum ſermones indifferentes miſceantur, ſi hac intentione accipiantur, vel potiùs tolerentur, non erunt otioſi, ſed vtiles, ac religioſi. His ergo rationibus Societas hoc medio tanquam ſibi conuenienti vtitur ad proximorum ſalutem.

VI. *B Ignatius ſuis iniungit hoc medium attrahendi proximos.*

Quod his verbis monuit B.P.N. Ignatius 7.p. Cõſtit. c.4.§.8. *Curabunt etiam priuatim proximum piis colloquiis ad meliora promouere, tum conſilio, & exhortatione ad bona opera*, vbi cum operariis generaliter loquitur. Ad ſcholares verò in particulari ſic loquitur 4.p. Conſtit. cap.4. in fine his verbis, *Horum colloquia cum ſcholaſticis externis ſint ſolùm de rebus ad literas, vel profectũ ſpiritus pertinentibus, prout ad maiorem Dei gloriam omnibus vtilius fore iudicauerint.* Quin potiùs etiam de coadiutoribus temporalibus, cùm in examine cap. 6. §.3. dixiſſet eos præcipue in corporalibus miniſteriis debere occupari, ſubdit §.4. *Et nihilominus eniti debent in colloquiis ſpiritualibus ad maiorem vtilitatem ſpiritualem proximorum aliquid conferre, & quod nouerint docere, & ad benè agendum quoſcunque poterunt, quandoquidem Deus vnicuique proximi ſui curam dedit, excitare.*

VII. *Secunda aſſertio bimẽbris.*

Secundò dicendum eſt, vt hoc medium, tam religioni in genere, quàm noſtræ Societati, ſit accommodatum, duo obſeruanda eſſe. Vnum eſt, vt recta intentione, id eſt, propter ſolam neceſsitatem, vel piam vtilitatẽ aſſumatur. Aliud eſt, vt magna moderatione & circunſpectione fiat. Vtrunque facile ſuaderi poteſt, quia in omni honeſta actione, hæc duo cum proportione applicata ſunt neceſſaria ad rectitudinem eius, peculiari autem ratione hîc obſeruantur, quia actio non ſolùm de ſe eſt indifferẽs, ſed etiam nocumentum facile afferre poteſt, niſi magna diligentia circa illa duo obſeruanda adhibeatur. Vnde hanc etiam aſſertionem probant rationes dubitandi in principio poſitæ. Tandem ſingulæ partes ita declarantur, quia in omnibus Patribus, & iuribus citatis, ſub hac tantum conditione permittitur religioſis quodcunque negotium ſeculare, vt ex intentione fiat opus charitatis, vel miſericordiæ, quia aliàs ſi ſeculare maneat, per ſe non licet; at verò amicitia, vel conuerſatio cum ſecularibus per ſe ſpectata pertinet ad ſecularia negotia, niſi ex fine ad altiorem ordinem ſubleuetur; ergo hæc conditio inprimis neceſſaria eſt. Vnde D. Baſilius dicta regula 311. ex breuioribus poſt verba ſupra citata ſubdit, *Illud autem quempiam viſere, vel conſanguinitatis, vel amicitiæ cauſa alienum eſt à noſtra profeſſione.* Vbi duo motiua poſuit, quæ inter merè humana videri poterant honeſtiſsima, & nihilominus aliud altius poſtulat, vt talis actus religioſo ſtatui ſit conſentaneus. Idemque ſentit D. Thom. dicto artic.2. vbi intentionem charitatis, vel religionis poſtulat.

Probatur vtrumque ſimul membrum.

Probatur deinde prius membrum ſigillatim.

VIII. *Enucleatur probatio proxime facta.*

Vbi aduerto non eſſe idem, actionem eſſe honeſtam, vel non malam moraliter, & eſſe per ſe conuenientem, ac decentem ſtatui religioſo. Ad primum enim ſufficere poteſt in præſenti actione motiuum cognationis, vel amicitiæ humanæ recta ratione naturali regulatum. Ad ſecundum autem altius motiuum neceſſarium eſt, quia ſtatus religionis ordinatus eſt ad perfectionem charitatis Dei principaliter, & proximi ſecundariò, ideoque actiones illi ſtatui conſentaneæ eſſe debent; aut ex vi ſui obiecti tendentes in huiuſmodi finem, aut ex intentione operantis ad illum eleuatæ. Et propterea Baſilius non dixit eſſe malum viſitare cognatos, vel amicos hoc ſolo titulo, ſed dixit eſſe alienum à religioſo ſtatu. In quo etiam conſiderandum eſt plus requiri in opere, quatenus à religione ex vi ſui inſtituti poſtulatur, quàm vt fieri poteſt à ſingulis religioſis priuata intentione; nam religio non debet poſtulare opus niſi prout ordinatum ad finem perfectionis, maximè quando ipſum opus de ſe ſpectatum potius poteſt remittere, vel impedire feruorem charitatis, quàm ad illum iuuare: priuatus autem religioſus interdum poterit tale opus efficere, ex inferiori, & humano motiuo, in quo non neceſſariò peccabit, quamuis imperfecte iuxta ſuum ſtatum operetur. In præſenti ergo familiaris conuerſatio cum ſecularibus, etiam amicis, & conſanguineis, per ſe ſpectata non iuuat ad ſpiritualem perfectionem, & ideo ex vi inſtituti non poſtulatur, niſi vt ordinata ad proprium finem Societatis. Si qui autem particulares religioſi alio fine in huiuſmodi colloquiis, aut viſitationibus infirmorum conuerſantur, imperfecte agunt, & conſtitutiones ſuas integre non obſeruant.

IX. *Quàm ſit conſonum Societatis inſtitutum huius 1. membri aſſertionis.*

Nam 6. p. Conſtit. cap. 2. §. 9. inter alia dicitur, *Primarios viros inuiſere noſtri non conſueſcant, niſi ſancto ſtudio piorum operum ducerentur, vel quando intima beneuolentia in Domino tam eſſent coniuncti, vt huiuſmodi officium aliquoties eis deberi videretur.* Quod ſi hoc de primariis viris dicitur, multo magis cum cęteris omnibus ſeruandum eſt. Nam de conſanguineis ſtatim à principio in examine cap. 4. §. 7. admonetur religioſus Societatis, *vt omnem carnis affectum erga ſanguine iunctos exuat, ac illum in ſpiritualem conuertat, eoſque diligat, eo ſolùm amore, quem ordinata charitas exigit.* Et in §. 6. ſic dicitur. *Cùm communicatio, quæ cum amicis, & ſanguine iunctis verbo, aut ſcripto fit, potius ad quietis perturbationem, quàm ad eorum, qui ſpiritui vacant profectum, præſertim in initiis, facere ſoleat; interrogentur, num contenti ſint cum huiuſmodi non communicare, nec literas accipere, vel ſcribere, niſi aliqua occaſione ſuperiori aliter videretur.* Denique 7.p. Conſtit. cap.4.§.8. ſolùm pia colloquia cum proximis commendantur, quibus poſsint ad meliora promoueri; quin etiam domeſticum à domeſtico ſeparandum, ſi alter ex alterius

ſius conſortio à profectu ſpirituali retardaretur, vt in 3.p.c.1.& lit.A.expreſſe cauetur.

X. *Probatur membrum poſterius eiuſdem aſſertionis.*

Ex his facile demonſtratur altera pars de moderatione in huiuſmodi familiaritate proximorum adhibenda, ſub qua comprehendimus colloquia, viſitationes mutuas, & quamcunque aliam negotiationem, vel curam exteriorem, vel temporalem propter proximos ſuſceptam. Nam quia hoc totum non propter ſe admittitur, ſed propter aliud, vt diximus, non ſine menſura accipiendum eſt, ſed quantum finis declaratus poſtulat, & quidquid vltra additur non eſt conſentaneum religioſo ſtatui, quantumuis ad proximorum ſalutem ſit ordinatum: vnde in cap. 6. induſtriarum P. Claudius Aquaui. ſuperiores inſtruit de moderandis ſubditis nimium agentibus cum externis. & in capite 15. peculiariter cauet ne noſtri in magnatum familiaritatem ſpecie lucrandi eos Deo, & Societati conciliandi ſeſe inſinuent. Duo autem in prædicto fine ſpectanda ſunt; vnum eſt ad Deum pertinens, ſeu (quod idem eſt) ad proprium profectum in dilectione eius. Alliud eſt pertinens ad bonum proximorum. Moderatio ergo in huiuſmodi actione duo requirit; vnum eſt ne cum detrimento propriæ perfectionis, & diuinæ dilectionis religioſus cum ſæcularibus conuerſetur; aliud eſt, vt cum fructu ſpirituali proximorum id faciat. Ratio prioris partis eſt, quia ordine charitatis præferendus eſt Deus proximo, & proprius profectus ſpiritualis alieno, vt diſputat. 9. de charit dixi; de quo rectè Bernardus epiſtola 8. *Rectus ordo requiritur, vt prius propriam, deinde alienam curare ſtudeas conſcientiam. Primus quippe pietatis gradus, de quo ſcriptum eſt, Miſerere animæ tuæ placens Deo. Ex hoc autem ad miſerandum proximum recto iam tramite charitas ordinata procedit, quippe quem ad ſui quiſque menſuram amare præcipitur.* Vide illum epiſtola 42. circa medium. & lib. 2. de conſiderat. cap. 3. ſer. 18. in Cant. ab illis verbis, *Rurſum quod tuum eſt ſpargis & perdis.* Et optimè Auguſtin. epiſt. 81. Ratio alterius partis eſt, quia niſi medium ſit vtile ad finem, otioſum eſt: ergo in præſenti ſi non ſperetur fructus proximorum, otioſa eſt omnis cum illo confabulatio, quæ ad aliud religionis negotium neceſſaria non ſit; de illa enim nunc non agimus.

Duo requiſita ad moderamen conuerſandi cũ proximis.

XI. *Cauenda cũ proximis triplex nimietas.*

Ad priorem partem huius moderationis pertinet inprimis, vt hæc conuerſatio cum proximis nimia non ſit, quia hæc non poteſt non impedire proprium ſpiritualem profectum; erit autem nimia iuxta doctrinam D. Thom. dicto articul. 2. Primò ſi præter obedientiam prælati fiat; ſecundò ſi impediat ſpiritualia exercitia, & opera diuini cultus, quæ religioſus iuxta regulam ſuam implere tenetur; tertiò denique ſi religioſum animum ita occupent ac diſtrahant, vt quodammodo ſecularem reddant. Et quidem quoad duo priora, regula moderationis facilis eſt, quia regula certos habet limites, & voluntas ſuperioris poteſt etiam eſſe ſufficienter nota. In tertio verò eſt maior difficultas, quia medium non eſt idem in omnibus, ſed vniuſcuiuſque conditioni, & naturæ accommodari neceſſe eſt. Qui autem in duobus primis fidelis fuerit religioni, & rectam erga Deum intentionem ſeruauerit, ſperare poteſt diuinum auxilium, vt in tertio non deficiat, ſed medium obſeruet. Optimum autem conſilium, & in Societate maximè neceſſarium eſt propriam in hoc fragilitatem & conditionem, quoad fieri poſsit, ſuperiori notam facere, ne fortaſſe quempiam applicet ad negotia, quibus implicetur, vel oneret illum tot actionibus erga proximos vt ſine proprio ſpirituali diſpendio eos ſuſtinere non poſsit.

XII. Deinde pertinet ad eandem moderationem, vt actio quæ propter proximum aſſumitur, ſit decens, ac conueniens ſtatui religioſo, vt notauit Caietan. circa dictum art. 2. D. Thom. quia bonum religionis præferendum eſt particulari, & hac ratione nõ debet religioſus mercaturam agere, aut ſimilibus negotiationibus implicari, vt proximo ſubueniat, etiamſi inde ſpiritualem fructum ſperet. Dices, interdum in hiſtoriis legi ſanctos viros quidpiam ſimile egiſſe, vt proximis in ſpiritualibus ſubuenirent. Sic Theodoretus in hiſtoria ſanctorum Patrum cap. 17. de Abrahamo monacho, & poſtea Epiſcopo, quem admirabilem vocat, refert, cum didiciſſet virum quendam teneri magna impietatis caligine, mercatoris perſonam induiſſe vt illum poſſet ad pietatem conuertere. Reſpondetur aliud eſſe mercaturam exercere propter lucrum temporale, quo ſubueniatur proximis, quod negamus eſſe faciendum; aliud verò habitum mercatoris ſumere, vel officium fingere, vt aditus ad prædicandam fidem, vel aliud ſimile pietatis opus inueniatur; quod fecit ille ſanctus, & non minori admiratione B. Franciſcus Xauier, qui non mercatorem tantùm, ſed famulum mercatorum infidelium cum magno labore, & dimiſsione, ſe exhibuit, vt introitum ad Sinas inuenire poſſet. Et eodem modo licitum eſt inter hæreticos habitu militari, vel alio ſeculari incedere, vel ſe negotiatorem ſimulare, propter eundem finem conuerſandi cum catholicis occultis, fidemque inter eos conſeruandi, vel augendi, quod noſtri alicubi faciunt, quia ibi nec mendacium interuenit, ſed occultatio, neque aliquid minus decens religioſum ſtatum, cum conſtet, quo fine, & qua neceſsitate id fiat. Sic Bernard. epiſtol. 42. aliquanto ante medium, inter alia ad hoc inſtitutum de eo qui proximum vult lucrifacere, ſcribit, *Fiat etiam (ſi ita oporteat) cum Iudæis Iudæus, nihil formidet cum bona conſcientia exemplo Hieremiæ, & Ezechielis cum tranſgreſſoribus captiuari, & cum ſancto Iob frater fieri draconum, & ſocius ſtruthionum, cum Moyſe quoque (quod grauius eſt) deleri de libro Dei, & cum Paulo anathema eſſe à Chriſto pro fratribus*, &c. Item obiici poteſt quod olim religioſi artis opera faciebant, vt illis venditis, ex pretio proximis ſubuenirent. Sed illa non poteſt dici negotiatio ſecularis, nam licet emere ad vendendum, indeque lucrandum, ſit negotiatio ſecularis prohibita religioſo, de qua intelligendus eſt Caiet. ſuprà: tamen laborare propriis manibus non eſt negotiatio ſecularis ſpecifice, (vt ſic dicam) ſed communis, ſicut latè in ſuperioribus diximus, vel ſicut Gregorius ſtatim citandus de piſcatura dixit. Et ſimiliter vendere rès proprias ad ſubueniendum ſibi, vel proximo, non eſt propriè negotiatio, ſed res indifferens & communis. Vnde vtrumque coniungere (quod faciebant religioſi antiqui) non eſt negotiationem exercere.

Cauenda etiam indecẽs occupatio cũ proximis.

Vide Lucenã li.10.c.26.

XIII. *Quibus regulis dignoſcatur dicta indecentia.*

Quòd ſi quæras, quando actio talis cenſenda ſit, vt non deceat religioſum etiam propter bonum proximi. Reſpondetur duo eſſe principia, quibus diſcerni poſsit. Primum ſi ſit prohibita vel ex ſe, quia per ſe eſt mala, vel iure communi, quia ſcilicet prohibita eſt clericis, quibus in hoc pares ſunt religioſi, vt D. Thom. dicto articul. 2. dixit, vel ſi proprio, & ſpeciali iure religionis prohibeatur, quia religioſus tenetur regulam ſuam ſeruare: non loquimur enim de caſibus extremæ neceſsitatis, ſed de ordinario iure. Aliud principium eſt, ſi opus de ſe tale eſt, vt vix poſsit ſine periculo peccati fieri, vt dixit Gregor. homil. 24. in Euangelia. Idemque cum proportione eſt, ſi opus nimium occupet animum cura, & ſolicitudine rerum temporalium. Quia verò in hoc poteſt eſſe magna latitudo, ideo ſecluſa lege, vel obedientia Prælati,

non

non poteſt certa regula præſcribi, ſed prudenti arbitrio vtendum eſt. & multo obſeruanda eſt conſuetudo Obſeruantium,& timoratorum religioſorum,& communis ſenſus rectè ſentientium, & iudicantium tale opus eſſe,vel non eſſe alienum à ſtatu religioſo.

XIV. *Datæ cautiones ex inſtituto Societatis habentur*

Atque hæc omnia ferè præſcripta ſunt religioſis Societatis in ſuis conſtitutionibus.Nam 7. p. cap.4. ferè omnia præſcribuntur. & in quarta inſtructione P.Claudij pro confeſſoribus numer.3. repetuntur;quibus noſtri proximos iuuare debent: quæ omnia ſunt pietatis opera, & ab omni negotiatione ſeculari aliena. Sexta verò parte cap.3, §.7. expreſſius id prohibetur his verbis, *Vt plenius poſſit Societas rebus ſpiritualibus iuxta ſuum inſtitutum vacare, quoad eius fieri poteſt à negotiis ſecularibus abſtineat, qualia ſunt teſtamentariorum vel executorum, vel procuratorum rerum ciuilium, aut id genus officia, nec ea vllis precibus adducti obeunda ſuſcipiant, vel in illis ſe occupare ſinant.* Et 9.p. cap. 6. §.4.vbi dicta conſtitutio refertur, additur eos, qui de Societate ſunt, implicari non debere his negotiis ſecularibus, *licet pia alioqui eſſent*; in his tamen admitti poteſt aliquando diſpenſatio ex grauiſsimis cauſis, quæ ſoli Generali, vel alteri ex ſpeciali commiſsione eius ibidem reſeruatur. Et ſic etiam dicitur in regula 41. ex communibus, *vt negotium etiam pium, ſine facultate ſuperioris nec ſuſcipiatur, nec promittatur: ſecularia autem negotia omnino vitentur.* Denique circa hanc moderationem maximè obſeruandum eſt quod in 6. p. Conſtit. cap. 3. in fine dicitur, *Inſtituti noſtri eſt, ſine cuiuſquam offenſione quantum fieri poteſt, omnium in Domino inſeruire commodis.*

XV. *Moderatio explicata procedit maxime circa fœminas.*

Præterea ad moderationem circa hoc miniſterium in Societate neceſſarium pertinet, vt maior cura adhibeatur in eo circa fœminas exercendo eum pluribus circumſtantiis. Et primò quidem ob hanc cauſam præter illam potiſsimam quam lib.1. cap.3. ad finem attulimus, voluit D. Ignatius vt Societas monialium curam non ſuſciperet, 6. p. Conſtit. cap.3. §.5. vbi generaliter prohibet, ne noſtri curam animarum ſuſcipiant, *Neque item* (ait) *mulierum religioſarum, vel aliarum quarumcunque, vt ordinariè illarum confeſſiones audiant, vel ipſas regant, quamuis nihil repugnet ſemel, vnius monaſterij confeſſiones ob ſpeciales cauſas audire.*

1. Ratio cur monialium curam non habeat Societas.

Ratio autem huius inſtitutionis magna ex parte eſſe potuit, ad vitandam frequentem occaſionem loquendi cum fœminis, & familiaritatem aliquam contrahendi, quæ occaſio multo maior eſt cum fœminis ſubiectis, quàm cum reliquis, propter quod omnes canones, & regulæ religioſorum aduertunt, vt earum gubernatio cum ſumma vigilantia, & cautione, ſuſcipiatur, vt in ſuperioribus tract. 8. tractando de monialibus, & clauſura earum aduerti. Nihilominus tamen ratio, quam adducit B.Ignatius in dicta conſtitut. ſumitur ex prędicta moderatione Societati neceſſaria in ſuſcipiendis quibuſcunque negotiis ſeu curis exterioribus, quæ præcipuè eius finem poſſunt impedire. Dices, finis Societatis eſt omnes proximos in ſpiritualibus iuuare. Hæc autem cura monialium ad eundem finem ordinatur: cur ergo cenſetur impedire finem Societatis? Reſpondetur etiam, quælibet cura animarum ordinatur ad ſpiritualem ſalutem earum, & nihilominus non eſt accommodata fini, & inſtituto Societatis; non ergo omnes actiones, vel ſolicitudines, quæ ordinantur ad auxilium etiam ſpirituale proximorum, Societi congruunt, tum propter multitudinem earum (non enim poſſet omnibus ſatisfacere) tum etiam, quia nonnullæ afferunt ſecum obligationes, & vincula repugnantia intentioni Societatis, & huiuſmodi præcipuè eſt cura animarum, quæ nimium impediret plures operarios Societatis, quos oporteret eſſe ex fidelioribus, & aptioribus ad diſcurrendum per totum mundum, ad quem finem ex vi inſtituti ordinantur. Præſtare autem id non poſſet, ſi monialium curæ eſſent alligati.

Accedit etiam optima ratio, quia monaſteria monialium regi debēt per illos religioſos, ſub quorum regula viuunt, & quorum inſtitutum ſuo modo obſeruant; non enim Moniales S. Claræ commodè prædicatoribus ſubiicerentur, aut è contra; & ſic de aliis: inſtitutum autem Societatis ita eſt proprium virorum, vt non poſsit fœminis accommodari, quia non ordinatur ſolùm ad contemplādum, nec præcipuè ac per ſe primò ad vitæ auſteritatem, neque ad pſallendum, neque ad labores manuum, nec denique ad alios fines, qui viris, & fœminis poſsint eſſe communes, ſed ad ſpiritualia miniſteria, quæ à fœminis fieri non debent, nec poſſunt, ad quem finem habet regulam, & viuendi modum accommodatum. Ac propterea nō poſſunt commodè inſtitui monaſteria fœminarum, quæ ſub regula Societatis viuant, ſed neceſſe eſt vt habeant modum viuendi valde diuerſum: meritò ergo abſtinet Societas à gubernatione, & cura monialium. XVI.

XVII. *Imo nec ſecularium fœminarum curam ſuſcipit Societas.*

Imò ſi quis rectè conſideret verba citatæ conſtitutionis, non tantum religioſarum, ſed quarumcunque fœminarum cura nobis interdicta eſt, ſicut etiam in 7. Congreg. decreto 56. tandem ſtabilitum eſt. quod alicui videri poteſt contra praxim Societatis; nam ſacerdotes eius frequenter habent curam ſecularium fœminarū, vel nuptarum, vel virginum, aut viduarum, quarum confeſsiones ordinariè audiunt, eaſque in ſpiritualibus regunt, & ſæpe etiam quaſi conſequenter, etiam in exterioribus, & familiaribus rebus, quatenus cum puritate conſcientiæ connexionem aliquam ordinariè habent. Reſpondetur inprimis conſtitutionem illam propriè intelligi de cura, quæ ſuſcipitur quaſi ex officio vel obligatione vtriuſque, aut alterius partis.

Quomodo id verum habeat.

Sic enim non poteſt religioſus Societatis iuxta ſuū inſtitutum conſtitui tanquam proprius ſacerdos quarumcunque fœminarum, etiamſi religioſæ nō ſint, ſed alium viuendi modum habeant, ita vt ex officio, & ſuo modo ex iuſtitia teneatur Societas miniſtrare illis ſacramenta, aut alia diuina. Dixi autem, *vtriuſque, aut alterius partis,* quia non ſolùm nō poteſt hoc modo obligari Societas, verum etiam nec poſſunt religioſi eius acceptare obligationem, qua per obedientiæ votum poſſunt ſæculares fœminæ interdum obligari. Ita explicatur in regul. 19. ſacerdotum. *Particularem perſonarum* (dicitur ibi) *præſertim fœminarum, curam nemo ſuſcipiat* (nimirum vltra id quod neceſſariò poſtulat ordinarium confeſſoris munus) *& quamuis confeſſarius pro ſuo munere in vita ſpirituali pœnitentem inſtituat, nullius tamen obedientiam admittat.* Quæ regula ſi rectè inſpiciatur non ſolùm de fœminis, ſed etiam de viris loquitur, quāuis principaliter propter fœminas prohibitio poſita ſit, propter maius periculum quod in huiuſmodi vinculis, & obligationibus inter viros, & fœminas eſſe poteſt; & inter regulas Minorum aliquid ſimile inuenitur in ſpeculo Minorum 3. p. fol. 115. in quibuſdam regulis Guilielmi Farinarij Miniſtri Generalis cap. 6. vbi prohibet inducere fœminas ad huiuſmodi votum emittēdum, vel etiam requirere ab eis, vel admittere votum continentiæ; nobis autem non ſolùm inducere, ſed etiam acceptare obedientiæ votum tam à viris, quàm à fœminis prohibitum eſt.

XVIII. *Etiam miniſtrum erga fœminas in Societ.*

Præterea pertinet ad hāc moderationem reſpectu fœminarum, quia nō omnibus permittendum eſt, earum confeſsiones audire, & conſequenter neque ordinariè cum eis colloqui, ſed illis qui fuerint matu-

maturioris ætatis, vt dicitur in officio Prouincialis c.12. Quibus etiam confeſſoribus commendatur, vt ab eis breuiter ſe expediant, neque extra confeſsionem colloquia miſceant, niſi de re aut grauiſsima, aut multum neceſſaria, & quod ſeuere potius quàm blandè cum eis tractent in regulis 16. & 17. ſacerdotum. Denique in ordinationibus toti Societati cōmunibus c.1.n.9. mandatur Prouinciali vt inquirat de fœminarū viſitationibus: & latiùs in inſtructione pro confeſſariis. Quæ omnia per ſe ſunt rationi conſentanea, & in antiquis decretis inſinuata, quæ ſuprà tract. 8. agendo de monialibus adduximus. Fertur etiam ſententiam hanc, ſeu conſilium Auguſtini fuiſſe, *Sermo breuis, aſper, & rigidus, cum fœminis eſt habendus.* Refert Carthuſianus in Opuſculo de curatorum vita, art.65. in to.1. quod tamen neque in vita, neque in ſcriptis ipſius Auguſtini inuenio, præter id quod de non admittendis intra domum, vel ad ſolitarium ſermonem fœminis, refert Poſsidonius in vita eius c.26. Denique etiam quoad locum circumſpectio magna iubetur, & obſeruatur, quia ordinariè huiuſmodi miniſterium fieri debet in Eccleſia, & in aliqua parte eius clara & aperta, vbi ab aliis videri poſsint, & ipſi inter ſe non ſe reſpiciant, quoad fieri poſsit. Quod etiam Minoribus præcepit Benedictus XII. in ſuis conſtitutionibus c. 25. & Ioannes de Capiſt. in ſuis, c.11. de quibus videri etiam poteſt Conc. Mediolan. ſub Borrhomæo p. 2. tit. de ſacram. pœn. & p.3. tit. de Concionatoribus, & confeſſariis Monialium. Si autem confeſsio fœminæ in priuata domo neceſsitatis cauſa facienda ſit, vel quolibet alio titulo, cùm ea ſit alloquendum debet confeſſarius vel ſacerdos Societatis habere ſocium ſemper ita præſentem, vt poſsit eſſe teſtis omnium, quæ fiunt, licèt non audiat, quæ dicunt ex regula 18. ſacerdotum; quia verò interdum locus id non permittit, additur ibi, *Quantum loci diſpoſitio patiatur*; quod ſi non pateretur, curet omnino ſacerdos, ne oſtium ſit clauſum, nec locus obſcurus.

Vt admiſſum ſuas petit circumſtantias.

Maturam ætatem.

Breuem, & rigidumque ſermonem.

Locum conſpicuum.

CAPVT IX.

Vtrùm peculiarem curam adhibere debeat Societas in adiuuandis proximis in periculo mortis.

I. *Miniſteriū hoc neceſſarium, & in Societate commendatum.*

CVm miniſteria, quæ hactenus tractauimus, generatim omnibus proximis exhiberi debeant, eiſque maximè, qui magis indigent, conſtat illa omnia exercenda cum morientibus eſſe quantum in nobis fuerit, quia ille eſt articulus maximæ neceſsitatis propter multa impedimenta, & pericula, quæ tunc occurrunt, quæ optimè recenſent Innocentius III. lib.2. de contemptu mundi cap.42. Bernard. lib. de interiori domo cap.43. & in meditationibus c.2. & Hugo de S. Victore lib. 2. de anima cap. 2. & nomine Auguſtini ferm. 48. ad fratres in Eremo. Summa omnium eſt, quia *tunc corpus maximè impedit animam, quia illi capitur tota intentio mentis, vbi eſt vis doloris*; & quia tunc dæmon vehementius tentat, & calcaneo inſidiatur, quia tunc exitum vitæ & conſequenter finem viæ, inſtare conſpicit, vt in ſimili dixit Conc. Trid. ſeſſ. 14. in doctrina de Extrema vnctione in proœmio c.2 inde colligens magnam vtilitatem ſacramenti Extremæ vnctionis. Ob ſimilem ergo cauſam præter eam ſolicitudinem generalem quam de ſalute omnium proximorum Societas aſſumpſit, ſpecialiter ei commendatur ægrotantium, ſeu morientium auxilium, non tam corporale, quā ſpirituale, licet in corporali etiam prætermittere nō debeat conuenientia charitatis officia iuxta regulā datam 7.p.Conſt.c.4.§.9. & iuxta ea, quæ in principio huius materiæ li.1.c.6.n.2. diximus de operibus miſericordiæ corporalis, quod verò attinet ad ſpirituale, in 4.p.Conſt.c.8.§.7. ſic dicitur, *vt in ſuperius dictis proximi ad bene viuendum iuuantur, ita curandum eſt, vt ea, quæ ad benè moriendum illis conferunt, percipiantur, quique modus in eo tempore, in quo tantum eſt momenti ad finem vltimum æternæ ſalutis conſequendum, vel ab eo excidendum, teneri debeat, intelligatur.* Et in regula 40. Præpoſiti, *procuret* (dicitur) *diligenter ne deſint, qui extra domum, ægrotorum confeſſiones audire, & morientibus opem ferre poſſint.* Eſt ergo hoc vnum ex miniſteriis maximè propriis Societatis, ad quod ex proprio inſtituto peculiariter tenetur, ea nimirum obligatione, qua ad cætera opera ſui inſtituti obligatur.

Quòd autem hoc opus ſit conſentaneum religioſo ſtatui, ſufficienter probatur, quia eſt maximè cōſentaneum charitati, & nihil aliud continet repugnans prædicto ſtatui, ſi in eo debitus modus ſeruetur. Et confirmatur, nam ſacra Concilia maximè commendant parochis hoc miniſterium, vt videre licet in Concilio Nannetenſi cap.4. quod hoc loco ad literam inſeram, quia egregiè deſcribit modum in hoc munere ſeruandum. *Cum Sacerdos* (inquit) *audierit aliquem infirmari in ſua plebe, quàm citius ad eum pergat, & ingreſſus cubiculum aquam benedictam ſuper eum, & per omne cubiculum aſpergat cum antiphona. Aſperges me Domine, & oratione,* &c. Et infrà, *poſt hæc omnes iubeat extra cubiculum ſecedere, & appropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum leniter, blandeque alloquatur, vt omnem ſpem ſuam in Deo ponat, flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem, & caſtigationem ſuam prouenire credat, vt peccata ſua confiteatur, vt emendationem promittat ſi Dominus vitam conceſſerit, pœnitentiam pro peccatis commiſſis ſpondeat, vt ſubſtantiam ſuam, dum adhuc ſenſus & ratio vigent diſponat, vt peccata ſua eleemoſynis redimat, vt his, qui in ſe peccauerunt, indulgeat, vt rectam fidem & credulitatem teneat, vt de Dei miſericordia nunquam deſperet, cum his, & huiuſmodi alloquutionibus fuerit mens infirmi releuata, data benedictione recedat Sacerdos, non poſt multum reuerſurus, detque locum, vt ægrotus de peccatis ſuis poſſit cogitare.* Cōcilium etiam Colonienſe celebratum anno 536. part.7. cap.50. monet parochos, vt poſt Extremam vnctionem curam habeant præparandi infirmum ad mortem. Idem Synodus Auguſtienſis ca.20. Imò olim Epiſcopi, dum eis vacabat, hoc munus per ſe exercebant, præſertim ſi ab infirmis vocarentur. Quod de Auguſtino refert Poſsidonius cap.27. *In viſitationibus* (inquit) *modum tenebat ab Apoſtolo definitum, vt non niſi pupillos, & viduas in tribulationibus conſtitutas viſitaret, & ſi fortaſſe ab ægrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in præſenti Deum rogaret, eiſque manus imponeret, ſine mora pergebat.* Meritò ergo Societas hoc ipſum profitetur, vt parata ſit ad iuuandos omnes infirmos, à quibus fuerit requiſita, ſiue ſint pauperes, ſiue diuites, ſiue hoc ſiue illo morbo laborent, & quacunque hora diei, vel noctis vocetur. Neque propter obligationem parochorum (quod lib.6.c.4.n.13. & aliàs ſæpe reſpondimus) ſuperuacanea videri debet hæc Societatis cura, tum quia vel ſæpe non poteſt vnus parochus pluribus infirmis ſatisfacere; vel interdū non eſt in eo munere adeò facilis, & ſolicitus; ſæpe etiam non eſt ſatis idoneus, vel certè ægrotus ſæpe aliorum miniſtrorum opera magis iuuatur, ac recreatur, & ideo non tantùm noſtri, ſed etiam multi alij religioſi magna charitate hoc miniſteriū exercent; quamuis fortaſſe ex vi ſui inſtituti, non ita obligentur ſicut religioſi Societatis.

II. *Miniſteriū hoc religioſo ſtatui conſonat.*

Vide Polancum in libello de hac re.

Repellitur duplex calumnia, qua Societas propter dictum miniſterium à male affectis pungitur.

Nullum verò opus eſt tantæ charitatis, quod non poſsit, vel per calumniam, vel propter aliquorum III.

rum

Primū quod noſtris obiicitur.

rum negligentiam reprehendi. In duobus ergo ſolet argui Societas circa hoc miniſterium. Vnum pertinet ad ſolicitudinem circa eos, qui ex ægritudine moriuntur; aliud circa eos qui in pœnam delictorum, violentam mortem patiuntur. In priori miniſterio reprehenditur auaritia; quia Sacerdotes Societatis ideo cupiunt morientibus aſsiſtere, vt bonorum illorum poſsint eſſe participes eos inducendo, vt de illis per teſtamentum, vel alium modum in ſuam vtilitatem diſponant. Sed hoc valde alienum eſt ab ſpiritu, & intentione Societatis, quidquid ſit de priuatis erroribus, ſeu defectibus ſi qui fortaſſe, vel ex humano aliquo affectu, vel ex zelo, non ſecundùm ſcientiam committerentur, de quibus nec nobis conſtat, neque ſi ſint, religioni nocere poſſunt, quæ intenſionem huiuſmodi deteſtatur, & ideo omnes etiam actiones prohibet, quæ aliquam illius ſpeciem præbere poſſunt. Hinc in vltima ſuarum regularum monentur Sacerdotes, vt cùm vocantur ad adiuuandos eos qui morti vicini ſunt, tamdiu illis adſint, quamdiu ſola neceſsitas poſtulauerit, & additur, *Cæterum etſi cum opus eſt ægrotos ad condenda teſtamenta hortari conueniat, iis tamen confitendis non aſſiſtant.* Admonere enim illos, ad officium confeſſoris ſpectat, quia eſt de re vel neceſſaria, vel valde vtili ad bonum animæ ægrotantis. Et ideo in verbis ſuprà citatis ex Concilio Nannetenſi hoc conſilium inter alia ponitur: aſsiſtere autem teſtamento, nec pertinet ad munus confeſſoris, neque per ſe loquendo eſt miniſterium ſpirituale, quod religioſis expediat, & quamuis in aliquo caſu poſsit eſſe opus pietatis ad iuuandum infirmum propter ſpeciales circunſtantias, quæ occurre poſſunt, vel ex debilitate, & impotentia intrinſeca ipſius infirmi, vel ex aliqua morali vi extrinſeca; nihilominus regulariter id non expedit, propter vitandas cognatorum querelas, & tollendam omnem occaſionem ſupra dictæ ſuſpicionis; quod ſi neceſsitas coëgerit, nec ſine ſuperioris diſpenſatione, nec ſine magna circunſpectione faciendum eſt, ita vt omnis probabilis ſuſpicio vitetur, & tunc temeraria iudicia contemnenda ſunt, quis enim illa effugere poteſt?

Infringitur obiectio.

IV.

Noſtri conſilium moribūdo quoad diſpoſitiones liberas vltra dare non permittuntur.

Et eadem ratione, quamuis vbi opus fuerit, admonendus ſit infirmus, vt pro ratione periculi, de rebus ſuis diſponat; nō tamen ei eſt offerendum cōſilium circa diſpoſitionis modum, niſi in his tantū, quæ ad ſalutem eius fuerint neceſſaria, vt de reſtituendo alieno, de ſoluendis debitis, de neceſſariis hæredibus inſtituendis, ita vt quantum in ipſo fuerit omnis occaſio iurgiorum, & litium tollatur; ad particularia autem deſcendere non expedit, quia eadem habet incommoda. Quanquam ſi infirmus conſilium petat circa ea de quibus libere poteſt diſponere, ad officium confeſſoris ſpectat id conſulere quod maius Dei obſequium eſſe, & ad maiorem vtilitatem animæ teſtantis expedire iudicauerit. Vt autem noſtri debito modo hoc faciant ſeruare debent quod 6.p. Conſtit. c. 2. §. 6. dicitur, *quamuis ad bona, & ſancta opera, & maximè perpetuò duratura incitare laudabile ſit, ob maiorem tamen ædificationem nullus de Societate debet, nec poteſt quenquam ad eleemoſynas perpetuas domibus, vel Eccleſiis eiuſdem Societatis relinquendas incitare.* Quæ conſtitutio amplius videtur coarctari in 2. Congreg. generali canone 22. vbi ſic dicitur: *Ad maiorem ædificationem, & paupertatis noſtræ ſinceritatem, & puritatem, placuit præcipere noſtris omnibus, vt nulli externo ſuadeant, vt nobis potius quàm aliis pauperibus dent eleemoſynam, ſed contenti ſimus vbi petimus eleemoſinas quotidianas illas ſimpliciter, & planè amore Dei petere.*

Quid quando conſilium petitur.

V.

Expenditur allatus canon. 22.

Vbi pōderandum eſt verbum *præcipere*, quod valde rarum eſt in conſtitutionibus & regulis Societatis, & ideo videri poteſt poſitum eſſe ad rigoroſam obligationem inducendam, quam ſolet illud verbum præ ſe ferre in aliis legibus, vt cum Caietano 2.2. q. 186. a. 9. dub. 4. circa finem, Nauarro in ſumma c. 23. n. 52. & aliis ex Clementina *Exiui de paradiſo*, §. *cum autem*. de verborum ſignificatione, lib. 3. de legib. cap. 15. à num. 8. attulimus. Nihilominus tamen non plus obligat decretum illud, quàm aliæ regulæ, quia iam eſt in Societate declaratum proprium ſignum obligationis in conſcientia ſolum eſſe, cùm additur, *In virtute obedientiæ*, vel *in Nomine Domini Ieſu Chriſti*. 6.p. conſt. cap. 5. ibi autem nullum ex his ſignis adiungitur. Nec etiam additur pœna excommunicationis, quæ ex ſe etiam includit rigoroſam obligationem, quæque interdum additur in conſtitutionibus 8.p. cap. 6. §. 2. Solùm ergo poſitum eſt illud verbum ad exaggerandam neceſsitatem, & grauitatem illius decreti. In quo eſt etiam obſeruandum nō loqui ſolùm de eleemoſynis quæ à morientibus peti poſſunt, ſed à quibuſcunque, & ideo non prohiberi petitionem ſimplicem, ſed comparatiuam *præ aliis*; nam hoc inuidioſum eſt, & offenſiuum; ſpecialiter verò hoc magis explicatur ad rem, de qua agimus, ſequentibus verbis, *Ad donationes verò quaſcunque, ſiue legata, ſimpliciter etiam, & plane poſſimus tantum noſtras neceſſitates explicare; definitionem tamen eius deuotioni relinquamus à quo eleemoſynam poſtulamus*, &c.

Vox Præcipio nude poſita non importat in Societ. rigoroſum præceptum.

VI.

Iure communi, nedum Societatis, reprehenſibiles ſunt procurantes ſibi præ aliis legatum.

Quo loco eſt aduertendum etiam iure communi malè audire in religioſis hanc petitionem, cum expreſſa cōparatione, vt legata potius ſibi relinquantur, quàm aliis, quia licèt hoc non ſit per ſe malum, imò nec ſit contra iuſtitiā moderatis precibus procurare voluntatem infirmi inducere, aut mutare, vt mihi potius quàm alteri donet, quia nullum erat alteri ius acquiſitum, vt cum Antonino, Saliceto, & aliis reſoluit Nauarrus in ſumma c. 26. n. 36. & ſumitur ex c. 13. n. 72. Nihilominus in religioſis, talis inductio, etiamſi non ſit iniuſta, reprehenſibilis eſt. Quia & ſpeciem quandam habet auaritiæ, & charitatem poteſt minuere, vel certè deprauare intentionem in ſpiritualibus obſequiis circa proximos, quanquam in rigore, & abſolutè ac per ſe loquendo id facere non ſemper peccatum ſit, quia nec eſt per ſe intrinſece malum, neque inuenitur aliquo iure abſolute prohibitum. Solùm enim in Clementina 1. de priuilegiis diſtrictè prohibentur religioſi, ne cū confectionibus teſtamentorum intererunt, à reſtitutionibus, debitis aut legatis matricibus Eccleſiis faciendis retrahant teſtatores: nec legata vel debita aut malè ablata incerta, ſibi, aut aliis ſingularibus ſui ordinis fratribus vel conuentibus fieri, aut erogari procurent.

VII.

Clementina in duobus caſibus prohibitoria eſt.

Quæ prohibitio vniuerſalis nō eſt, ſed in duobus tantùm caſibus, & ideo potius inde ſumitur argumentum extra illos id non eſſe prohibitum Eccleſiaſtico præcepto. Prior autem ex illis caſibus eſt, ne religioſi retrahant teſtatores à reſtitutionibus, debitis, aut legatis matricibus Eccleſiis faciendis. In quo aduerti poteſt, non ſolùm hæc prohiberi ſi fiāt in proprium commodum, vel ſuæ religionis, ſed abſolutè, & ſimpliciter, & conſequenter quocunque reſpectu fiant, contra illud præceptum agitur. Et prior quidem pars de reſtitutionibus clara eſt, & ex natura rei neceſſaria. In poſteriori autem duo aduerti poſſunt, vnum eſt non poſſe dici religioſum retrahere teſtatorem à legato faciendo, niſi prius nouerit eius voluntatem, & illam mutare conetur. In quo expendo differentiam inter reſtitutionem, & legatum; nam vt quis dicatur retrahere à reſtitunedo, ſatis eſt, quòd ſciens debitum reſtituendi nihilominus inducat, vel ad non reſtituendum, vel ad donationem faciendam repugnantem reſtitutioni: quia debitum reſtituendi includit voluntatem ſaltem debitam, vel præſumptam, quæ

ſatis

ſatis eſt, niſi fortaſſe conſtaret de voluntate non reſtituendi, ſed legandi alias; nam tunc inducere ad mutandum legatum reuera non eſſet inducere ad non reſtituendum; ſicut qui inducit ad minus malum eum qui decreuit malum agere, non inducit illum ad malum; ſic ergo vt quis dicatur retrahere à reſtituendo, neceſſe quidem eſt, vt alter non ſit iam in deliberato propoſito nõ reſtituendi: ſufficiet tamen ad prædictam obligationem, vt de neutra voluntate conſtet, ſed tantum de debito. In legato autem liberali non dicitur quis proprie retrahi ab illo faciendo, niſi qui eſt in propoſito illud faciendi, & ita religioſus non peccat contra hoc præceptum, quando ignorans ęgrotum habere tale propoſitum ab illo petit, vt ſuo conuentui, v. g. legatum relinquat, quod notauit Syluester *Religio* 6. quæſt. 15. §. 4. Secundò aduerto in illa ſecunda parte, prohibitionem tantùm fieri reſpectu Eccleſiæ matricis, vt ibi expreſſe dicitur, per quam vocem cathedralis Eccleſia intelligitur, iuxta cap. *venerabili*, de verb. ſignif. Et ideo non eſt extendendum illud præceptum ad omnes religioſos, qui retrahũt teſtatores à quibuſcunque legatis faciendis aliis locis, vel perſonis, ſed ſola ratione naturali, vel ſecundùm vniuſcuiuſque regulam de illa actione iudicandum eſt.

VIII. Alter caſus illius legis eſt, *ne legata, vel debita, aut malè ablata incerta ſibi, aut aliis ſingularibus ſui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, ſeu derogari procurent.* In quo duo etiam aduerti poſſunt. Primum eſt, quando hoc dicatur fieri in præiudicium alterius. Nam Cardinalis ibi quæſtione 5. ſentit nõ ſolùm fieri in præiudicium quando fit in iniuriam, contra id, quod ex iuſtitia debebatur; ſed etiam quando retrahit teſtatorem à propoſito, quod habebat legandi alteri, etiamſi legatum non eſſet alias debitum. Et eſt probabilis expoſitio, quamuis nimis rigoroſa, niſi intercedat vis, aut deceptio, vel preces adeò importunæ, vt coactioni æquiparentur: quia tunc reuera fit iniuria tertio; tamẽ ſi nulla intercedit iniuria, non videtur in rigore fieri perſuaſio in alterius præiudicium. Aliud notandũ eſt; illud præceptum ſolùm ferri contra perſuaſionem, quæ fit in vtilitatem propriam, vel propriæ religionis, aut perſonarum eius. Vnde ſi fiat ſuaſio in commodum alterius extranei, etiamſi aliàs peccaminoſa ſit, non erit contra illud ſpeciale præceptũ, quod ſpecialiter latum eſt ad reprimendum peculiarem affectum, quem religioſi ad ſe, vel ad ſuos habere poſſunt.

IX. Nullum ergo inuenitur commune ius, quod tam generalem contineat prohibitionem faciendi huiuſmodi perſuaſionem, vel inductionem, per comparationem ad alios, ſicut fit in propriis regulis Societatis: in quibus primò prohibetur fieri non ſolùm retractio à voluntate legandi aliis, verum etiã petitio cum tali comparatione: quod intelligo tam de formali, & expreſſa, quàm de implicita & per circumloquia, quia moraliter æquiualent. Secundò ſimplex petitio permittitur, cum tanta verò moderatione, vt ſola neceſſitas explicanda dicatur. Vnde ſi ſit fortaſſe collegium, nullam habens veram neceſſitatem, ibi, iuxta regulam, nulla debet fieri poſtulatio. Tertiò etiam tunc nõ permittitur aliquid determinatè poſtulare, ſed neceſſitate propoſita, voluntati teſtatoris definitionem relinquere, ſolumque ei conſulere, vt oret & petat diuinam inſpirationem, vt id ſtatuat, quod Deo gratius fuerit. Quæ omnia conſtant eſſe valde aliena ab effectu auaritiæ, potiuſque eſſe conſentanea ſpiritui paupertatis, vt in ſimili dixit Clemens V. in Clemẽt. *Exiui*. verſ. *Nos autem*. de verb. ſignific.

Ius Societatis contra negotiationem legatorum latius eſt, quam commune.

X. Secunda obiectio pertinet ad auxilium eorũ, qui propter delicta damnantur ad mortem: reprehenduntur enim noſtri, eo quòd ſint nimium ſoliciti circa vitam corporalem eorum, importunis precibus, vel aliis mediis procurando huiuſmodi pœnã impedire. Verumtamen hęc reprehenſio (ſi hoc nomine digna eſt) non eſt peculiaris Societatis, ſed religioſorum omnium, non ſolùm præſentium temporum, ſed etiam præteritorum. Refert etiam Caſſianus collat. 14. c. 4. quorundam monachorum inſtitutum fuiſſe pro miſeris & oppreſsis intercedere. Et de B. Antonio, quamuis genus vitæ ſolitarium maximè coleret, (inquit Sozomenus lib. 1. Hiſtor. c. 13.) *Porro autem in defenſionibus eorum, qui erant iniuria affecti, nemo plus operæ, ſtudiiue poſuit, adeo vt eorum cauſa ſæpe ad vrbes ſe contulerit.* Clarius exemplum eſt quod de Ambroſio refert lib. 7. c. 23. ſcilicet Ambroſium ad Gratianum Imperatorem acceſsiſſe, vt quendam Illuſtrem virum ad mortem damnatum liberaret. Et non antea cauſam omiſiſſe quàm veniam à Gratiano impetraſſet. De Auguſtino refert Poſsidonius in vita ſua cap. 20. ſolitum fuiſſe pro reis intercedere. *Tam honeſte* (inquit) *ac temperatè, vt oneroſus, ac moleſtus non videretur, verum etiam mirabilis extitiſſet.* Cuius egregium teſtimonium extat inter epiſtolas Auguſtini in 51. quæ eſt Macedonij Iudicis ad ipſum Auguſtinum: cum enim pro quibuſdam reis Auguſtinus apud Macedonium interpellaſſet; ille reſpondit, *Miro modo afficior ſapientia tua, & in his quæ interueniens pro reis mittere non grauaris: nam & illa tantum habent acuminis ſcientiæ, & ſanctitatis, vt nihil ſupra ſit, & hæc tantum verecundiæ, vt niſi faciam quod mandas, culpam penes me remanere, non in negotio eſſe diiudicem: non enim inſtas (quod plerique homines iſtius loci faciunt) vt quodcunque ſolicitus petieris, extorqueas, ſed quod tibi à iudice tot curis obſtricto petibile viſum fuerit, admones, & rogas, ſubſeruiente verecundia, quæ maxima difficilium inter bonos efficacior eſt. Proinde ſtatim commendatis effectum deſiderij tribui: nam ſperandi viam ante patefeceram.* Et in epiſt. 53. idem Macedonius ad Auguſtinum ſcribẽs ait, ſe feciſſe quod in altera epiſtola Auguſtinus ab eo poſtulauerat, quæſtionemque mouet, an ad officium ſacerdotis pertineat interuenire pro reis quod Auguſtinus ad illum ſcripſerat. Auguſtinus autem in epiſtola 54. latè reſpondet, declarans quomodo humanitatis officium ſit, ita eſſe criminis perſecutorem, vt procuret quis quoad iuſte fieri poſsit eſſe hominis liberatorem. Quod latè proſequitur, adducens Chriſti exemplũ, qui magna ſapientia & benignitate adulteram à pœna mortis liberauit, & S. Ioſephum qui in ſuſpicione, quam de virgine habuit, eam ab omni pœna, & infamia liberare ſtuduit. Quibus addere poſſumus Paulum qui apud Philemonem pro Oneſimo interceſsit. Et multa alia ex eodem Auguſtino, & Greg. refert Gratianus 23. q. 5.

Secunda obiectio etiam refellitur exemplis.

Hoc ergo officium de ſe ſanctum, & religioſum eſt: licet prudentia & moderatio iuſtitiæ ſeruandæ ſint, quæ hoc loco proſequi non eſt neceſſe: quia quod ad prudentiam attinet, ſufficienter exemplo Auguſtini verbis Macedonij commendato inſinuatum eſt. Quod verò ſpectat ad iuſtitiam, habet proprium locum in illa materia, & tractando de lege pœnali à nobis tactum eſt. Summaque omnium eſt, vt nihil poſtuletur in præiudicium Reipub. vel tertiæ perſonæ, nec quod ab ipſo iudice licitè præſtari non poſsit. Inter ea verò, quæ ab eo fieri poſſunt, & ſine detrimento tertij, vel boni communis, id quod benignius fuerit, pro miſeris hominibus procurare, charitatis officium eſt; neque aliud à noſtris ſacerdotibus, vel confeſſoribus fieri, iure poteſt ab aliquo affirmari: multoque certius ex inſtituto Societatis nihil aliud poſtulari. Nã de hoc genere interceſsionis nihil peculiare in eo traditũ inuenio, ſed illud ſolum quod 7. p. conſtit. c. 4. §. 9. inter alia pietatis opera generaliter dicitur. *In cuſtodiis publicis detentos, quoad eius fieri poterit per ſe ſubleuando, & vt alij ſubleuent curando.* Et in Bulla 1. Iulij III. inter alia dicitur, XI.

Officium intercedendi pro reis, quo moderamine præſtandum.

Et eorum, qui in carceribus inueniuntur, piam ſubuentionem, & miniſterium, ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei gloriam, & commune bonum expedire viſum erit. Conſtat igitur, ex vi inſtituti prædictás circumſtãtias in hoc munere ſeruandas. Illud autèm propriè ſolũ habet locum ante rei condemnationem vltimam ac definitiuam: nam ſi huiuſmodi non ſit, poterit locum habere interceſsio, vt appellatio concedatur, in qua eadem æquitas, & prudentia ſeruanda eſt: re vero ſeu cauſa iam definita, ceſſat interceſsio, & ſolum agitur de ſpirituali ſalute, & conuenienti præparatione ad mortem ipſius rei: obiter autem procurare vt in ipſomet ſupplicio, & vſque ad mortem benignè & humanè tractetur, charitatis etiam officium eſt.

Quando locum habeat vel non habeat dictum officium.

INDEX CAPITVM
LIBRI DECIMI.

De regimine Societatis tam in genere, quam in particulari, & conſequenter de ipſius Prælatis.

Cap. I. *AN Societas per modum monarchiæ gubernetur conuenienter.*

II. *An expediat in Societate Generalem perpetuum inſtitui.*

III. *An conuenienti modo reliqui Prælati Societatis inſtituantur.*

IV. *De ſuprema poteſtate iuriſdictionis in Societate IESV.*

V. *De poteſtate iuriſdictionis, infra ſupremam.*

VI. *An Societatis Prælati ad particulare ſubditorum regimen merito ab eis exigant rationem conſcientiæ.*

VII. *Regimen Societatis per ipſius regulam denuntiandi aliorum defectus, vt à quibuſdam impugnetur, & vt à nobis defendenda ſit.*

VIII. *Præmittitur generalis doctrina denuntiationis, vt oſtendatur quouſque in Societate locum habeat.*

IX. *De modo vtendi in Societate denunciatione Euangelica, ſeu charitatiua hactenus explicata.*

X. *Satisfit obiectionibus in capite 7. poſitis.*

XI. *De triplici modo procedendi in externo iudicio contra defectus ſubditorum, ac primum de viſitatione, ſeu generali inquiſitione.*

XII. *De modo procedendi per viam ſpecialis inquiſitionis, aut etiam accuſationis.*

XIII. *Applicatio doctrinæ præcedentium capitum ad vſum Societatis.*

XIV. *An regula Societatis apta ſit, & ſufficiens ad eius conuenientem gubernationem, & religioſam directionem.*

LIBER

LBER DECIMVS.

De regimine Societatis, & conſequenter de Prælatis eius.

EXplicuimus omnia, quæ ad ſtatum, perfectionem, & miniſteria huius religionis ſpectant, ſolùm ſupereſt vt dicamus de modo gubernationis eius: nam ex illa maximè pendet, & conſeruatio religionis, & executio omnium mediorum, quibus ad ſuam, & aliorũ perfectionem vti debet. Quoniam autem gubernatio per Prælatos, & ſecundum regulam fit, ſimul de vtriſque hoc in libro dicemus; primò quidem generatim, ſeu in communi; deinde verò ad illa particularia deſcendendo, quæ ad huius tractatus complementum neceſſaria videbuntur.

CAPVT I.

Vtrum Societas per modum monarchiæ conuenienter gubernetur.

I. *1 Suppoſitio, monarchia cum Ariſtocratia in Societate.*

SVppono inprimis hoc eſſe commune Societati cũ aliis religionibus ferè omnibus, vt eius ordinarium regimen monarchicum ſit, habens aliquid Ariſtocratiæ admiſtum; nam & monarchicum regimen ſecundùm ſe melius eſt, & in hominibus propter eorum fragilitatem, & periculum errandi, vel in iudicio, vel in affectu, aliquo adminiculo Ariſtocratiæ oportet eſſe temperatum, vt eſt tam Philoſophorum moralium, quàm Theologorum recepta ſententia, quam in tract. 8. attigi, & latiùs in materia de legibus lib. 3. cap. 4. & de Eccleſiaſtica hierarchia tradi ſolet, attigique diſp. 9. de fide ſect. 6. à n. 8.

II. *2. Suppoſitio, varietas Prælatorum ipſius Societatis.*

Secundò ſuppono monarchiam huius religionis reduci ad vnum generalem Præpoſitum, ſub quo tota religio militat, quæ vt illi coniuncta, ſoli Summo Põtifici in ſpiritualibus ordinariè ſubiecta eſt. Hoc ſatis conſtat ex prima inſtitutione & approbatione Societatis in Bullis Paul. III. & Iulij III. & ex Conſt. præſertim p. 9. ſub hoc autem Generali immediatè conſtituuntur Præpoſiti Prouinciales, & ſub Prouinciali, ſingulorum locorum ſuperiores, ſicut citato tract 8. declarauimus, nam in his conuenit hæc religio cum aliis: quia moraliter neceſſaria ſunt in quacunque religione, quæ cùm ſit vnum politicum corpus per vniuerſum orbem ſimul cum Eccleſia catholica diffunditur, habetque membra ſecundùm locorum diuerſitatem valde diſtantia. Vnde ſit primò membra hæc ratione vnitatis, quã inter ſe habent, indigere vno capite, quod in omnia influat, & vniuerſali bono totius corporis prouideat, & ſingulis membris in aliorum vtilitatem vti poſsit: & hoc eſt Generalis munus, vt copioſe & prudenter ſatis tradit S. P. Ignatius in 9. p. Conſt. à principio. Ratione verò diſtantiæ, & extenſionis, & alicuius diuerſitatis, quam neceſſario inter ſe habẽt variæ regiones, ſeu nationes, neceſſe eſt ſub Generali Prouinciales conſtituantur, quorum ſinguli ſuas prouincias proximè adminiſtrent, & regant. Quoniam vero in vnaquaque Prouincia varia ſunt loca, domos, vel collegia Societatis habentia, neceſſarium erat, vt vnicuique loco aliquis præſit, ſiue Rector, ſiue Præpoſitus appelletur. Vnde etiam fit ſecundo hos omnes ordinariam, & ſpiritualem iuriſdictionem habere: vnumquemque iuxta modũ ſibi cõceſſum, ſuoque muneri accommodatum: nã ſine iuriſdictione adminiſtrari non poteſt, vt ex generali doctrina de ſtatu religionis conſtat. & c. 4. n. 1. attingetur. Quanta vero ſit hæc iuriſdictio in ſingulis numeratis ſuperioribus iuxta peculiarẽ modum huius religionis, ex diſcurſu huius libri conſtabit. Denique colligitur ex dictis, omnes prædictos Societatis ſuperiores eſſe Prælatos Eccleſiaſticos cum omni proprietate & rigore. Habent enim animarum curam cum iuriſdictione Eccleſiaſtica fori contentioſi ordinaria, ſeu ex vi muneris; quæ duo tantum ſunt neceſſaria ad huiuſmodi prælationem, vt in ſuperioribus viſum eſt, & attingemus c. 4. viderique poſſunt Sotus l. 7. de Iuſt. q. 4. art. 3. Nauar. conſ. 23. de Priuileg. & comm. 3. de Regular. n. 4. D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 7. ad 5.

III. *Primus modus in quo viſitur Ariſtocratia in Societate per congregationes generales.*

Tertio ſuppono, Ariſtocraticum regimen multis modis participari à Societate. Primo in hoc quod ſuas habet congregationes generales, quę, licet non habeant certa, ac definita tempora, opportunis tamẽ occaſionibus non ſunt omittendæ. Primo quidem, ac neceſſario, cum in defectũ Generalis mortui, vel priuati, aut priuandi ſuo officio quacunque ex cauſa, alius eligendus eſt. Deinde quando alia cauſa grauis occurrit ex his, quæ numerantur 8. p. Conſt. c. 2. Ad huiuſmodi autem congregationem pertinet propriè, & in omni rigore Ariſtocraticum regimen, nam in illa qui congregantur habent ſuffragium deciſiuum, & quamdiu illa durat, in ea eſt ſuprema poteſtas totius Societatis, etiam ſupra ipſum Generalem, vt declaratur p. 10. Conſt. §. 8. & 9. p. c 3. 4. 5. & 6. à quo autem cõuocanda ſit huiuſmodi congregatio, & qui ſint ad eam vocandi, & quomodo, quæve negotia in ea tractanda, ac definienda ſint; tractatur late in 8. p. Conſtit. & nonnulla attinguntur in 9. & 10. & ſpecialius in peculiari formà generalis Congregationis.

IV. *Secundus per congr. Procuratorum.*

Secundo participatur hoc regimẽ in alio genere congregationum, quæ licèt ex vniuerſa Societate cogantur, nõ ſunt tamẽ generales, quia ad illas, nec Prouinciales, nec plures ſuffragiũ habentes ex ſingulis prouinciis cõueniunt, ſed ſolùm ſinguli ex ſingulis prouinciis nomine earum, & tanquam earum Procuratores miſsi, & ideo *congregatio Procuratorum, hæc* appellatur: habetq; fundamentum in 8. p. Conſt. c. 2. in declaratione lit. B. eiuſque forma magis declarata eſt in 2. Congregatione generali c. 29. & in ſpeciali formula de hoc edita in 5. congregatione generali; pertinet autem ad hanc congregationem primo, ac præcipuè decernere, an congregatio generalis cogenda ſit, necne: & in hoc habent cõgregati ſuffragium deciſiuum. In reliquis autem negotiis, quæ in ea tractari poſſunt, ex vi inſtituti, & cõſtitutionum, ſolum habent conſultiuum, vt ex eodem c. 2. 8. partis conſtitutionum colligitur.

V.

Tertio participat Societas hoc regimen, per Cõgrega-

Tertium per congr. provincialis. gregationes prouinciales, quæ in ſingulis prouinciis, quolibet triennio fieri debent, earumque finis eſt, ad eligendã perſonam, quæ nomine totius prouinciæ Præpoſitum Generalem adeat, & in cõgregatione Procuratorum ſuffragium habeat. Huius ergo Procuratoris electio fit in congregatione prouinciali, & ſolùm in ea electione habent votũ deciſiuum qui in huiuſmodi congregatione ſuffragium habent. Fit etiam hæc congregatio in ſingulis prouinciis, quotieſcunque totius Societatis Generalis congregatio cogenda eſt: nam in illa prouincia eligendi ſunt, qui cum Prouinciali ſuffragium habituri ſunt in congregatione generali, & in eorum electione habent propriam vocem actiuam omnes qui legitimè ad congregationem prouincialem cõueniunt. Porrò quinam, & quot conuenire debeãt ad hanc prouinciæ congregationem, qui etiam vocẽ paſsiuam in ea habeant, in formula eiuſdem congregationis c. 3. traditur. Et in 5. congreg. decret. 60. & 81. cõtractus fuit numerus qui in conſt. p. 8. c. 3. indefinitus erat. Præter has verò electiones nulla lex vel ſtatutũ fieri poteſt in congregatione prouinciali, neq; in aliqua ordinatione facienda votum deciſiuum habent, qui ad eam conueniunt, ſed ſolùm cõſultare poſſunt de rebus neceſſariis, vel opportunis, vt in congregatione generali, ſi illa cogenda ſit, decernantur; vel ſi non cogenda, Præpoſito generali proponantur. Quæ omnia conſtant ex 8. p. Conſt. c. 2. 3. & 5 & p. 9. c. 5. §. 4. & 2. congregatione generali, c. 29. & ex ſpeciali formula congregationis prouincialis, in quibus locis fuſè etiam declaratur qui ſint ad hanc cõgregationem vocandi, & à quo indicẽda ſit, & quis procedendi modus in illa ſit ſeruandus.

VI. *Quartum per conſultores.* Quartò participat Societas regimen Ariſtocraticum in multitudine Prælatorum per quos gubernatur ſub vno ſupremo generali, vt ſunt Prouinciales, & locales Præpoſiti, qui totum gubernationis pondus inter ſe habent diſtributum: nam hoc etiã pertinere ad participationem Ariſtocratiæ infra n. 11. declarabo. Perficitur autem hæc participatio in conſiliis, quæ ad res ſtatuendas, atque ordinandas ſimul cum Prælatis adhibentur. Nam in gubernatione Præpoſiti Generalis à tempore 1. congreg. decreto 85. adhibetur conſilium quatuor aſsiſtẽtium; in 6. verò congreg. additus eſt quintus pro Gallia, vt habetur, tum in decreto 1. eiuſdem congreg. tum in formula congreg. generalis n. 15. & 78. qui Aſsiſtẽtes à congregatione generali, ex diuerſis nationibus ſimul cum ipſo Præpoſito eliguntur, vt per eos poſsit maiorem lucem de rebus omnibus accipere, & eorum conſilio, & prudentia in rebus definiendis vti, vt videre licet p. 9. Conſt. c. 4. n. 5. & 6. & in propriis regulis Aſsiſtentium, & in formula eligendi illos. Prouincialibus etiam proprij conſultores aſsignari debent. Idemq; de inferioribus Prælatis localibus, cum proportione ſtatuitur 9. p. Conſt. c. 6. §. 4. & de Rectoribus in particulari p. 4. c. 10. §. 7. & c. 17. §. 1. De numero autem eorum ſolùm dicitur vt cõſultores Rectorum in Collegiis ad minus duo ſint, vniuerſitatum vero cõſultores ordinariè debeant eſſe quatuor: vnde cõſtat à fortiori conſultores Prouincialium quatuor eſſe debere, & ita vſu receptum eſt. Imò in grauioribus domibus profeſsis & grauiorib. collegiis, idem ſeruatur. Eſt autem his omnibus Aſſiſtentibus, & conſultoribus commune, vt in ſuis conſiliis ſolùm habeant ſuffragium conſultiuũ (niſi quod de Aſsiſtentibus excipitur in cong. 4. decret. 23. & in cong. 5. decret. 16.) & deciſio tota, ac iudiciũ rei penes Prælatum reſpectiuè maneat. Ita de Generali ſtatuitur p. 9. c. 6. §. 11. & de cæteris ſuperioribus p. 4. c. 17. & p. 9. c. 6. §. vlt. & p. 10. §. 8. generaliter dicitur magnopere referre ſi Præpoſiti in ſubditos multum poteſtatis habeant. Et in hoc puncto explicando conſiſtit tota difficultas præſentis capitis, nam reliqua clara ſunt.

Cur Prælati Societatis ſoli vendicent definitionem in agendis.

VII. *Ratio dubii.* Dubitant enim aliqui, cur Societas tantam poteſtatem Generali, & cum proportione cæteris Præpoſitis tribuat, vt res omnes ſuo iudicio, & voluntate definire poſsint, etiam contra iudicium ſuorũ conſultorum, ſi velint. Nam hoc potius eſt monarchia pura, quã miſta, niſi valde ſecundũ quid, quod non ſufficit ad excludendum periculum, ne monarchia in tyrannidem conuertatur: propter quod periculum in hominibus vitandum monarchia miſta ex Ariſtocratia præfertur puræ: miſtio autem ſolius conſilij inefficax valde eſt, tum quia nullus eſt tyrannus adeò iniquus, qui aliquorum conſilio nõ vtatur; tum etiam, quia ſi poteſtas in vno manet, cuius voluntas ſufficit vt factum teneat, etiamſi contra conſilium ſuorum Aſsiſtentium fiat, ſubditi manent in eodẽ periculo patiendi plures iniurias. Vnde Nauar. Comment. 3. de regularib. dicit, licet monarchia pura, ſecundum ſe melior ſit; tamẽ propter concordiam, & alios reſpectus conuenire, ne Prælatus ſolus gubernet, ſed adiutus *conſilio, & conſenſu* aliquorum. Vbi expendo illam particulam *conſilio, & conſenſu*: nam per illam ſignificatur ſuffragium nõ ſolùm conſultiuum, ſed etiam deciſiuum. Et rationẽ amplius declarat n. 15. quia experientia compertum eſt, regimen vnius magis abſolutum, etiam in religionibus, præſertim non mendicantibus, degenerare in tyrannidem. *Et ideo* (inquit) *introducta eſt monarchia reſtricta, qua vnus de conſenſu multorum ad id deputatorum gubernat.* Vbi iterum de conſenſu dixit, non de conſilio tantum: quia per conſilium ſolum, non videtur ſatis illi periculo occurri. Facit etiam, quòd antiqui Patres religionum hunc modum regiminis elegiſſe videntur, vt intelligi poteſt ex Baſilio in regulis 45. 48. & 54. ex fuſioribus, & in 112. ex breuioribus, & ex regula Carmelitarum c. 2. & 3. & ex ſtatutis Carthuſianorum p. 2. c. 4. & ex regula monacharum c. 7. inter opera Hieronymi tom. 9. Denique ferè omnes religiones mendicantes hanc formam regiminis obſeruare videntur.

VIII. *Authoru[illegible] probatur authoritate.* Nihilominus dicendum eſt, P. N. Ignatiũ non ſine antiquorum Patrum exemplo, nec ſine ſufficienti ratione, hunc modũ regiminis elegiſſe. Probatur, nã inprimis D. Benedictus, in ſua regula c. 3. monet quidem Abbatem, vt cum conſilio fratrum gubernet; ſubiungit tamen, *In Abbatis pendeat arbitrio, vt quod ſalubrius iudicauerit eſſe, ei cuncti obediant.* Et in c. 65. omnia conſtituit in arbitrio, & voluntate Abbatis, quãuis dicat illum vti debere conſilio fratrum timentium Deum. Deinde Baſilius idem ſentit, ſi attẽtè legatur in citatis locis, nam in regula 48. ex fuſioribus primũ ait, *Nullo modo quis curioſè Antiſtitis conſilia perueſtiget, aut in eius facta anxie inquirat, his duntaxat exceptis, qui cum dignitatis gradu, tum conſilij prudentia Antiſtiti ipſi proximi ſunt.* Et ſtatim ſubiungit, *Quos quidem ille neceſſario ſibi, quandocunque de re aliqua erit deliberaturus, in conſiliũ, ac maturam conſiderationem adhibebit, nimirum præcepto illi obtemperans: Omnia fac cum conſilio.* In quibus verbis ſolùm conſultationem maturam requirit. Et eodẽ ſenſu loqui videtur c. 54. vbi docet eſſe cogenda capitula, ſeu congregationes fratrum, in quibus defectus corrigantur, & honeſti mores laudentur. *Quo videlicet* (inquit) *adhibita locuplete multorum ſentẽtia, maiore cum authoritate, quod in medium adductum eſt, quale ſit, iudicetur.* Non tamen dicit iudicium definitiuum futurum eſſe omnium, nec veriſimile id eſt pro ſingulis, & ordinariis defectibus religioſorum iudicãdis. Solùm ergo vult, vt in plurium conſeſſu, & conſilio, atque adeò maiori cum authoritate fiat. In aliis verò duobus locis non tractat de gubernatione, ſed de electione Prælati, de qua poſtea, ca. 2. & 3. dicemus,

dicemus, & de receptione nouitiorum, de qua iam lib. 2. cap. 3. num. 7. diximus, quid peculiariter in hoc obſeruet Societas, & cur.

IX. *Accedit Auguſtinus.*

Præterea, D. Auguſtinus in ſua regula, multum defert Præpoſito, omniaque conſtituit in arbitrio illius, vel presbyteri, maiorem habentis poteſtatē, vt in ſuperioribus, tract. 8. tractando de Prælatis religionum in genere explicuimus. Vnde Nauarrus ſuprà fatetur, Auguſtinum in ſua regula ſignificaſſe, vt in ſuis monaſteriis monarchia potiùs quam Ariſtocratia ſeruaretur: addit tamen hoc fore vtilius, ſi vnus, qui regit, eſſet Auguſtinus, & ſubditi eſſent Poſſidonij. Quia verò Prælati, & ſubditi multum à moribus Auguſtini, & Poſſidonij degenerarunt, ideo aliquid oportuiſſe illi regulæ addere. Verumtamen inprimis ego nō ita iudico de præſentibus moribus, omnium religionum, & religioſorum, vt monarchia non poſſit eis eſſe vtiliſsima; etiamſi ordinaria poteſtas (ſeruata proportione) in vno tantùm ſit, cum regulari obligatione illam exercendi ex prudenti conſilio, vt ſtatim dicemus. Deinde, quidquid ſit de ſtatu aliarum religionum, certè B. Ignatius, qui nouam religionem inſtituebat, non debuit modum illum eligere, qui ſolùm ob deprauatos, vel imperfectos mores expedire cēſetur; ſed tentare potiùs debuit perfectiorem modum inſtaurare, & aliis remediis prouidere, vt ſi fieri poſſit ex tali regimine ea incommoda non ſequantur, quę fortaſſe in aliis ob incuriam, vel temporum conditionem ſequuta ſunt.

Additamētum Nauarri non ſatis probatur.

X. *Adductos Patres multis de cauſis imitatus eſt B. Ignatius.*

Hanc igitur exiſtimo fuiſſe rationem, ob quam Ignatius voluit, vt vnuſquiſque ſuperior Societatis pro ratione, & menſura ſui muneris, integram haberet poteſtatem, ſolumque conſiliarios, non coniudices illi adiunxit. Primo quidem, quia hoc ſecūdùm ſe, & ex genere ſuo, melius eſt, vt ſuprà num. 1. ex communi ſentētia ſuppoſuimus: deinde quia in ſtatu religioſo ſine dubio poteſt maximè conferre ad perfectionem, tum quia hoc modo purior, & perfectior obedientia exercetur; tum etiam, quia hoc modo, eſt maior dependentia membrorum à capite, & ita etiam erit maior vnio, qualis inter patrem, & filios eſſe debet. Tum etiam, quia hoc modo tollitur occaſio multiplicandi dignitates tot iudicum, & quaſi prælationes in religione, & conſequenter etiam minuitur ambitionis occaſio. Tum denique, quia ſi ordinationes, iudicia, & aliæ negotiorum expeditiones, à plurium ſententia & volūtate pendeant, multiplicantur pericula ſchiſmatum, & diuiſionum ac ſubordinationū, quæ videntur eſſe maioris momenti, magiſque frequentia, quàm ſint in pura monarchia temperata ſolùm per conſilia ſapientum.

XI. *Collectio Prælatorum ſubordinatorum participatio, eſt Ariſtocratia.*

Accedit præterea, quòd (vt rectè indicauit Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice, cap. 3.) Ariſtocratia, non ſolùm miſcetur monarchiæ, per hoc quod Princeps non poſſit definire ea, quæ ad gubernationem pertinent, ſine aliorum ſuffragiis deciſiuis, ſed per hoc maximè, quòd non per ſeipſum homo immediatè gubernat, ſed per ſubordinatos Principes, vel Prælatos, in quorum ſingulis monarchia participatur, ex omnium tamen collectione, quædam participatio Ariſtocratiæ conſurgit. Imò prior illa miſtio, ſuffragantium deciſiuè, potiùs eſt mutatio quædā regiminis monarchici, nam in effectu non eſt monarchia, ſaltem in his quæ pendent ex plurium iudicio, & voluntate: vnde ſi regimen maiori ex parte ita fiat, non poterit dici monarchicum, ſed potiùs Ariſtocraticum, vel quarta ſpecies regiminis, vt Nauarr. illam appellauit. In poſteriori autem miſtionis genere, ſuffragantium ſcilicet, cōſultiuè tantùm ſeruatur ſemper propria & perfecta monarchia, cùm vltima reſolutio ad vnum pertineat: miſcetur autem Ariſtocratia per gubernationem plurium, ac ſubordinatorum Principum, ac Prælatorum, quia non eſt de ratione Ariſtocratiæ participatæ, quòd gubernatio fiat à pluribus, vt cōponentibus vnum corpus, ſeu tribunal, ſed ſatis eſt vt quacunque ratione integretur ex pluribus, inter ſe aliquo modo vnitis, & ordinatis ad completum regimen totius corporis, & ita hoc genus miſtionis inuenimus in præcipuis temporalibus regnis, maximè verò in Eccleſia Catholica, vt egregiè ſuprà Bellarminus declarat, perfectionē talis monarchiæ oſtendens. Quomodo autem Societas hanc gubernationem Eccleſiæ, modo religioni accommodato imitetur, ſatis iam declaratum eſt in num. 2.

XII.

Denique in hoc etiam ſeruatur ſimilitudo, quòd in Eccleſia, licet Pontifex de conſilio Cardinalium grauiora diſponat, ſemper tamen ſeruatur perfecta monarchia, quia in rigore deciſio ex ſolo Pontifice pendet. Nam licet frequentiùs fortaſſe Pontifex, in rebus præſertim grauioribus, non decernat contra plura ſuffragia Cardinalium, id tamē eſt ex ſua prudentia, & libera voluntate, non ex dependentia, quam habeat ab eorum ſuffragiis. Epiſcopi etiam in ſuis diœceſibus habent monarchicum regimen, in quo ordinariè plurium ſuffragia deciſiua non requirunt: ergo etiam in religione poterit commodè hoc regimen participari, cùm in illa, & ſubditorum obedientia debeat eſſe promptior, & in ſuperioribus ſuauior quædam, & magis paterna gubernatio. Et præterea, quia religioſi, ex vi ſui ſtatus tenentur perfectè operari ſecundùm regulam ſuam; & ideo licet ſolus ſuperior habeat poteſtatem deciſiuam, vt conuenienter illa vtatur ſufficit quòd ex regula habeat obligationem ſumendi conſilia ſuorum aſſiſtentium, ſeu conſultorum, vt poſſit prudēter ſua poteſtate vti, ad quod & regula ipſa & recta ratio ipſum obligat.

XIII.

Dices hoc quidem ſufficere quoad vim directiuam (vt ſic dicam) non tamen quoad coactiuam, nec quoad impediendum cum effectu ne ſuperior ſua poteſtate abutatur. Reſpondeo primò idem dici poſſe, etiamſi ſuffragia conſulentium ſint deciſiua, licet enim videri poſſit facilius poſſe vnum errare, quàm plures, tamen aliunde facilius eſt in religione vnum inuenire, qui ex malitia, vel prauo affectu non erret, ac proinde illi ſufficiant prudentia conſilia. quàm inuenire plures, qui eiuſdem integritatis ſint. Deinde dicitur, inferiores Prælatos per prouidentiam ſuorum ſuperiorum continēdos eſſe in officio, vt nō facile pro arbitrio ſuo vtantur poteſtate, vel contra eorum conſultorum ſententiam frequenter diſponant, præſertim in rebus grauioribus: Generalis autem Præpoſitus cum debita reuerentia admonendus eſt ab eo qui hanc curam à Societate habet commiſſam. Quòd ſi hoc non ſufficiat, per ipſam Societatem compelli poterit; atque ita moraliter loquēdo, ſatis ſubuentum eſt incommodis, vel periculis, quæ ex tali poteſtate oriri poſſent. Quod breuiter B. Ignatius in 10 p. Conſtit. §. 8. his verbis complexus eſt. *Refert etiam magnopere, ſi Præpoſiti particulares in ſibi ſubditos, & Generalis in particulares* (ſcilicet Præpoſitos) *ac contra Societas in Generalem multum poteſtatis habeant, ita vt omnes ad bonum omnia poſſint, etſi malè agerent omnino ſubiecti ſint.*

Satisfit oppoſitu in n. 2

XIV. *Intereſt inter modum monarchiæ Societatis, & Eccleſiæ.*

Vnde eſt notanda hîc differentia, inter hanc monarchiam & Eccleſiaſticam, ne ſimilitudo ſuprà adducta putetur æqualitas, cùm reuera non ſit niſi imitatio, & participatio quædam. Eſt ergo differentia, quia regimē Eccleſiaſticum reducitur ad vnum ſupremum Prælatum qui non ſolùm alteri homini in terris, verùm neque alicui communitati ſubiectus eſt. Sed eſt ſupra totam Eccleſiam, non ſolùm diuiſim quoad ſingulos, ſed etiam collectiuè quoad vniuerſitatem. At verò in Societate Generalis Præpoſitus non ſolùm habet ſuperiorem perſonam,

 cui

cui ſubiectus ſit, ſcilicet Pontificem, quod ex generali ratione religionis Chriſtianæ, & ex ſpeciali ſtatu religioſo, & ex ſpecialiſsima Societatis neceſſarium eſt, vt ex lib. 6. cap. 4. intelligi poteſt: ſed etiam eſt ſubiectus ipſi Societati, à qua & dirigi, & corripi, & ſi neceſſe ſit, puniri, & deponi poteſt, vt cap. ſequenti num. 7. attingemus. Ratio autem differentiæ clara eſt, quia Pontifex non ab Eccleſia, ſed à Chriſto habet immediatè poteſtatem. Generalis verò habet à Societate, iuxta modum in eius conſtitutionibus præſcriptum, & à ſummis Pontificib. cōfirmatum. Vnde etiam oritur diuerſa neceſsitas: nam Pontifex ſicut ſingulari, & excellentiori modo, habet à Deo poteſtatem, ita etiam habet peculiarem Spiritus ſancti aſsiſtentiam: quæ poteſt ſupplere cuiuſcunque ſuperioris directionem, vel coactionem. Alii verò inferiores prælati, ſicut ab hominib. conſtituuntur, & eliguntur, ita conuenienter ſaltem toti communitati ſeu congregationi generali ſubiiciuntur.

XV. *Altera differentia ex præcedenti orta.* Atque ex hac differentia & eius ratione oritur alia, per quam magna ex parte Societatis regimen Ariſtocratiam participat. Nam in Eccleſia maiores cauſæ Pontifici ſummo reſeruantur, iuxta cap. *Maiores*, de Baptiſmo, & ita eius monarchia inter humanas maxima eſt, quia proximè accedit ad diuinam. At verò in Societate ea quæ maioris momenti in illa eſſe poſſunt, Generali congregationi reſeruata ſunt, iuxta primam Bullam Pauli III. quæ ſic habet, *Qui quidem Præpoſitus de conſilio conſociorum conſtitutiones ad conſtructionem huius propoſiti nobis finis conducentes in conſilio condendi auctoritatē habeat, maiori ſuffragiorum parte ſemper ſtatuendi ius habente: conſilium vero intelligatur eſſe de rebus quibus grauioribus ac perpetuis, maior pars totius Societatis, quæ à Præpoſito commodè cōuocari poterit.* Addebantur vero ſtatim ſequentia verba, *In leuioribus autem, & temporaneis omnes illi* (ſcilicet profeſsi) *quos in loco, vbi Præpoſitus noſter reſidebit, præſentes eſſe contigerit.* Tamen in Bulla Iulii III. prior pars multo magis declarata, & poſterior immutata eſt. Nam quoad priorem partem declaratur, conſilium illud, quoad habet ius ſtatuendi, ad plura ſuffragia, intelligendum eſſe *de maiori parte Societatis profeſſæ* (*iuxta noſtrarum conſtitutionum declarationem*) *quæ ſine magno incommodo poteſt à Præpoſito Generali conuocari.* Deinde ad hoc conſilium pertinere dicitur, *condere vel mutare conſtitutiones, declarare dubia circa inſtitutum orientia, & alia grauiora, vt alienare, vel diſſoluere domos ac Collegia ſemel erecta.* Quoad alteram verò partem, ſubiungit, *in aliis, quæ non ita magni momenti ſunt, idem Præpoſitus adiutus quatenus ipſe opportunum iudicabit, fratrum ſuorum conſilio per ſeipſum ordinandi, & iubendi quæ ad Dei gloriam, & commune bonum pertinere in Domino videbuntur, ius totum habeat, prout in conſtitutionibus ipſis explicabitur.* Ex quo intelligimus, hanc fuiſſe vltimam fundatoris cogitationem, ac reſolutionem, vt extra ea negotia, quæ generalis congregationis propria ſunt, in reliquis omnibus Generalis ſupremam poteſtatem habeat: quod latè declarauit p. 8. Conſtit. c. 4. §. 9. c. 3. p. 10. §. 8. & aliis locis frequenter, vt in ſequentibus adnotabo.

CAPVT II.

Vtrum expediat Generalem Societatis eſſe perpetuum.

I. *Breuis expeditio quorundam huc attinentiū.* DE modo creandi Prępoſitum Generalem in Societate, nihil eſt quod ſpecialiter dicamus: quia per electionem canonicam fit, ad quam applicari poſſunt omnia quæ in ſuperioribus tract. 8. lib. 2. de electione Prælati regularis dicta ſunt. Circumſtantiæ autem particulares, quæ iuxta propriam inſtitutionem & formam ſeruandæ ſunt, ex Conſtitutionibus, & propriis regulis ſunt manifeſtæ, nec difficultatem aliquam habent, quam explicare hoc loco neceſſe ſit. De munere autem iſto eiuſquè poteſtate generatim conſtat, partim ex c. præced. partim ex doctrina communi de huiuſmodi prælatione: in particulari autem de aliquibus actibus & obligationibus eius iuxta noſtrum peculiare inſtitutum dicemus in ſequētibus. Solum ergo ſupereſt dicendum de duratione huius muneris: nō enim deſunt quibus magis expedire videatur, vt Generalis non ad vitam, ſed ad certum aliquod tempus eligeretur. Nam, vt diximus, omne regimen monarchicū homini commiſſum in periculo verſatur ne in tyrannidem vergat: hoc autem periculum maius eſt, per ſe loquēdo, quo poteſtas ſuperioris maior, magiſque abſoluta fuerit. Si autem huic poteſtati ſupremæ, & abſolutæ diuturnitas, & perpetuitas adiungatur, profectò nimium prædictum periculum augebitur: nam ipſa perpetua conſuetudo regendi & præcipiendi creat ſpiritum quendam dominandi, & facere ſolet vt homo propriæ infirmitatis oblitus, aliis velit ſeuerius imperare: ergo immeritò Societas hunc modum regiminis elegit. *Argumentum contra perpetuitatem Generalis ab incommodis.*

II. *Vera reſolutio ſuadetur primo auctoritate B. Ignatii.* Nihilominus contrariam partem ſuadere poſſumus primo auctoritate B. Ignatii, quæ non parum debet quemlibet prudentem hominem mouere, tum propter magnam viri prudentiam & ſanctitatem; tum propter magnam notitiam, & comprehēſionem, quam habuit rerum Societatis: tum quia etiam poſt magnam conſiderationem, & diuturnas orationes conſtitutiones edidit, in quarum 9. p. c. 1. ſtatuit vt Generalis ad vitam eligatur, propter multas rationes, quas ibi attingit, & ſtatim commemorabimus. *Tum etiam Societatis vniuerſa.* Secundò accedit auctoritas totius Societatis, nam in congregatione prima generali, vt patet ex toto decreto 45. cum de ſucceſſore Ignatii eligendo tractaretur, eadem res in deliberationem adducta eſt, tum antè, tum poſt electionem P. Iacobi Laynez ſecundi Generalis Societatis, ſemperque iudicium congregationis, nullo ſuffragio diſcrepāte, fuit Generalem debere eſſe perpetuum. Atque hanc ſuam ſententiam omnium ſuffragiis, præter ipſum electum atque vnum vel alterum qui diſceſſerant conſignatam ad Paulum IV. Pontif. Maxim. eam poſtulantem miſit. Tertiò (quod caput eſt) confirmat hoc authoritas ſummorum Pontificum. Nam in Bulla 5. Pauli III. anni 1549. manifeſtè ſupponitur Prępoſitum debere eſſe perpetuum, quatenus in principio eius declaratur, in certis caſibus poſſe per Societatem amoueri, & alium loco illius ſubſtitui.

III. *Suadetur id ab exemplo antiquarum religionum.* Secundò principaliter hoc confirmare poſſumus exemplo antiquarum religionum, nam, vt ſuprà tract. 8. oſtendimus, Abbates olim erant perpetui, eſtquè id conſentaneum iuri communi, & ſacris canonibus, & regulæ 5. Benedicti modo ibi explicato. Deinde nunc etiam in multis religionibus Generales perpetui ſunt, quamuis inferiores Prælati ſint amouibiles, vt in religione Carthuſianorū, ac Prædicatorum & Carmelitarum, & ſuo modo in religione Eremitarum S. Auguſtini, vt explicatum eſt in citato tract. 8. c. 7. n. 4. Præterea etiam afferri poſſunt exempla de Eccleſiaſtica monarchia, non ſolùm in vniuerſali Eccleſiæ Pontificatu, ſed etiam in particularibus Epiſcopatibus. Nam ex his omnibus intelligimus ex ſe melius eſſe, vt monarchia perpetua ſeu vitalis ſit, & conſequenter, cæteris paribus, eſſe præferendam, etiam in ſtatu religioſo, quando euidentia incommoda in ea non apparent, & quæ maiora ſint, quam quæ ex ſequenti mutatione Prępoſiti Generalis, ſequi poſſunt.

IV. *Suadetur id ratione generali.* Tertiò poſſumus hoc ratione perſuadere. Et primum afferri poſſunt oēs, quæ ſupra citato tractatu tetigimus generaliter tractando hanc quæſtionem de

de Prælatis religionum, quas etiam attingit B. Ignatius in dicto cap. 1. 9. p. Conſtit. in declaratione lit A. deinde applicando eas ad particulare inſtitutum Societatis, & ad munus Generalis eius, habent ſine dubio maiorem vim. Prima ergo ratio eſt, quia gubernatio, & influxus generalis in totam Societatē, eſt cum magna poteſtate ex parte ſua, & magna dependentia ex parte corporis, & omnium membrorum eius, & ideo indiget magna notitia totius Societatis, & omnium perſonarum eius, quam non poteſt breui tempore acquirere: expedit ergo vt multo tempore duret, quo poſsit ſtatum vniuerſæ Societatis comprehēdere per diuturnam experientiam, quæ ad prudentem gubernationem maximè neceſſaria eſt, & breui tempore acquiri non poteſt. Maximè in tanta rerum, perſonarum, ac negotiorum varietate: non ergo expedit, vt tunc duratio prælationis finiatur, quando perſona incipit huiuſmodi notitiam & experientiam obtinere: quod planè contingeret, ſi ad breue tempus Generalis conſtitueretur, quale eſſet ſex, vel octo annorum: nam vix intra illud poteſt ſemel, aut iterum habere relationem & notitiam Societatis, per vniuerſum orbem diſperſæ. Nullum ergo breuius tempus, quam ſit vita huius hominis, deſignari potuit, præſertim cùm ad hoc munus regulariter loquēdo aſſumi non poſsint, niſi homines ætate ſenes, & laboribus confecti. Nec obeſt quod opponeretur de tribus Generalibus Iacobo Laynes, Franciſco Borgia, Euerardo Mercuriano, qui ad ſeptem, plus minuſq; annos tātummodo eo munere ſunt egregiè defuncti. Occurrendum enim legem, ſeu conſtitutionem de perpetuitate Generalis proſpicere futuris temporibus, pro quibus noluit nobis certò promittere tales ſemper habendos aut eligendos viros qui tribus illis Generalibus ſatis compare ntur.

Item rationibus peculiaribus.

V. Secunda ratio ſumitur ex electionibus, per quas Generales creandi ſunt: in 8. enim tract lib. 2. cap. 1. oſtendimus non poſſe eſſe alium modum ſucceſsionis religioni congruentem: expedit autem multum Societati vt huiuſmodi congregationes Generales crebro non fiant; quia cum Societas in rebus magni momenti, & ad Dei gloriam pertinentibus ſatis ſemper occupata ſit, non debet, quoad fieri poſsit, his congregationibus occupari, & diſtrahi. Quod cum in vniuerſum de his congregationibus verum ſit, propter longa itinera, labores & diſtractiones Prouincialium, Prælatorum, & aliorum electorum, qui ſemper eſſe debent ex pręcipuis viris & operariis, peculiari, & vrgentiori ratione verum eſt, de his congregationibus quæ ad eligendos Prælatos ſiunt: habere enim ſolent maxima incommoda & diſsidia, non ſine magno detrimento religionis & oblocutionibus externorum de ambitu taxantium religioſos, vt in ſuperioribus cap. præced. nu. 10. adnotauimus: ergo etiam hoc titulo vtiliſsimum eſt Generalem eſſe ad vitam, vt hoc modo tota Societas cum maiore quiete & pace viuat.

VI. Tertiò hinc ſequitur alia vtilitas magni momenti, nimirum vt vel nulla, vel quam minima ſit ambitionis occaſio in Societate, ſic enim dicitur in prædicta declaratione lit. A. *Longius recedet omnis cogitatio, & occaſio ambitionis, quæ huiuſmodi officiorum peſtis eſt, ſi Generalis ad vitam eligatur, quamſi certis temporibus eſſet eligendus.* Cùm enim, ſicut eſt incerta mors, ita etiam ſit incerta electio, non ita excitantur animi ad præueniendam, vel procurandam electionem, ſicut ſolent excitari quando certa tempora electioni præfixa ſunt.

VII. Vltimò denique dubium non eſt quin perpetuitas muneris multum authoritatis conciliet ipſi Generali, tum cum externis, tum etiam cum noſtris, vt in eodem c. 1. ſignificatur: nam dignitas perpetua maioris æſtimationis apud omnes eſt, quàm temporalis. Item quod Prælatus habet magis firmam iuriſdictionem, minus dependet à ſubditis, ac conſequenter maiorem authoritatem cum ipſis habere poteſt, magiſque ab ipſis timeri, & liberior etiam erit à reſpectibus timoris, vel amoris humani. Huiuſmodi autem authoritas ad gubernationem Societatis vtiliſsima ſine dubio eſt, cum ad omnia negotia, quæ cum externis occurrunt, tum etiam ad rectitudinem, & efficaciam neceſſariam in ipſo regimine adhibendam.

Periculum autem incommodi ſolùm eſt ne in vſurpanda huiuſmodi authoritate, vel abuſu eius, nimium excedat Præpoſitus Generalis, vel contra iuſtitiam, vel contra charitatem. Hoc autem periculum comparatione facta ad commoda, & vtilitates huius perpetuitatis, & ad incommoda & pericula frequentis electionis, & mutationis ferè nulli⁹ conſiderationis eſt, & ideo iuxta regulas humanæ prudentiæ non obſtante illo periculo, perpetuitas hæc eligi debuit, & prouideri modus, quo illo modo vel periculo occurratur. Hoc autem magna etiam diligentia, & prudentia in Societatis inſtituto factum eſt: nam ob hanc cauſam in 9. p. Conſtit. c. 4. Præpoſitus ſubiicitur Societati in omnibus quæ ad modum viuendi, & gubernandi pertinent, & caſus ſus etiam numerantur, in quibus poteſt Societas illum deponere, & ſi opus ſit à Societate remouere. Et c. 5. §. 4. modus præſcribitur quo id poſsit executioni mandari cum neceſſe ſit. VIII.

Ad incommoda in num. 1.

Accedit præterea in Societate magna ex parte amputatas eſſe occaſiones huius periculi, ſaltem in eo gradu, vt poſsit in graue nocumentum Societatis redundare. Explicatur antecedens: nam duæ ſunt potiſsimæ occaſiones huius damni: vna eſt exceſſus in temporalibus ſumptibus, vel in cibis & deliciis corporis, vel in aliis ſumptuoſis expenſis, aut donationibus temporalium bonorum. Alia eſt appetitus maioris dignitatis, vel honoris. Prior magna ex parte per hoc ablata eſt, quod victus, veſtitus, & expenſæ Generalis iuxta ordinationem Societatis eſſe debent, cui ordinationi ipſum acquieſcere oportet, vt in dict. cap. 4. dicitur. Huc etiam ſpectat, quod vnus ex caſibus propter quos deponendus eſt Generalis, eſt ex redditibus Collegiorum aliquid ad proprios ſumptus aſſumere, vel cuiuis extra Societatem donare (exceptis eleemſynis) vel aliqua ſtabilia bona domorum, aut Collegiorum alienare, vt in eodem c. 4. §. 7. cum declaratione lit. D. dicitur. Altera vero occaſio tollitur quantum eſt ex parte inſtituti per votum non procurandi, vel acceptandi dignitatem aliquam ſine obedientia Sedis Apoſtolicę. Solùm ergo videntur ſupereſſe vel humani defectus alicuius negligentiæ, vel præcipitationis, vel etiam humani affectus, quibuſdam magis fauendo, quàm aliis, &c. His autem occurſum eſt per conſilia Aſsiſtentium, de quibus cap. pręced. n. 6. & per officium monitoris, de quo in eodem ca. 4. 9. p. Conſt. §. 4. ratione cuius tenetur Monitor (qui à tota Societate debet eſſe electus) præmiſſa ad Deum oratione cum modeſtia debita, ac humilitate quidquid ſentiat in ipſo Præpoſito requiri ad maius obſequium, & gloriam Dei eum admonere. Nam hoc officium erga Prælatos neceſſarium valde eſt, vt docuit Baſilius in reg. 27. ex fuſioribus. vbi etiam addit, Ne ordinariæ diſciplinæ iniuria fiat, huiuſmodi admonitio ad eos eſt delegan-da, qui cum ætate, tum prudentia in Societate reliquis præſtent. Ergo quantum humana conditio patitur, ſufficienter eſt huic incommodo prouiſum, vt vel nullum, vel non admodum graue, vel ſaltem rariſsimè ex hoc modo regiminis ſequatur.

IX.

Pericula duo ex perpetuitate Gener. amputata in Societate.

CAPVT III.

Vtrùm conuenienti modo reliqui Prælati in Societate inſtituantur.

I. *Prælati alij in Societate à Generali ordinariè creantur.*

DE duobus in præſenti inquiri poteſt, ſcilicet de creatione & de duratione horum Prælatorum: & in vtroque dicemus, priùs quid Societas obſeruet? deinde rationem vtriuſque reddemus. Quoad priorem partem inſtitutio Societatis eſt vt Prælati omnes inferiores, ſub Generali non fiant per electionem, vel ſuffragia ſubditorum, ſed per voluntatem ſeu prouiſionem Præpoſiti Generalis. ita habetur in 9. p. Conſtit. c. 3. §. 14. vbi de Generali dicitur, *Conſtituat per ſeipſum Rectores Collegiorum, & vniuerſitatum, ac Præpoſitos locales domorum, quos aptiores fore iudicauerit. Prouinciales item, Præpoſitos, &c.* Similia ſumuntur ex eodem cap. §. 3. & cap. 5. §. 1. & 4. p. cap. 2. & ſæpe aliàs. Propter illam autem particulam, *per ſeipſum* additur in eodem cap. 3. §. 15. *Quòd ſi Prouinciali facultatem conſtituendi Præpoſitos locales & Rectores communicauerit, eiuſdem Generalis erit eoſdem confirmare, vel remouere.*

II. *An queat generalis delegare alteri electionem prouincialis.*

Quibus verbis ſignificatur, non poſſe aliis committere electionem ſeu creationem Prouincialium, quanuis per Prouinciales, vel per alios, prout ſibi videbitur, poſſet inferiores Præpoſitos vel Rectores inſtituere. Quia verò expreſsè ibi non denegatur hæc poteſtas delegandi facultatem ad creandũ Prouincialem, ſed ſolùm tacetur, ideo nõ exiſtimo eſſe illi abſolutè ſublatam: nam cum hæc poteſtas conſtituendi Prouinciales in Generali ſit ordinaria, communi iure delegabilis eſt; ergo ſi nõ expreſſe prohibetur aut limitate ex iure communi obtinetur, quanuis expreſsè, & ſpecialiter non concedatur. Nec ſola taciturnitas ſufficit ad eam limitandam: nam licet qui vnum exprimit, & aliud tacet, illud excludere præſumatur, c. *Nonne.* de præſumption. cum ſimilibus, nihilominus illa præſumptio non eſt ſufficiens quando ius commune in contrarium exiſtit. Maximè quia potuit id fieri ad ſignificandum frequenter poſſe accidere, vt inferiores Præpoſiti, vel Rectores per alios, ſcil. Prouinciales, eligantur; Prouinciales autem cùm iure ordinario immediatè ſubſint Generali, regulariter non debere per alium immediatè eligi. Hoc tamen non obſtat, quominus in aliquo caſu poſsit Generalis hoc committere Viſitatori v. g. vel alicui commiſſario; imò & in praxi id poſitum eſſe nobis conſtat, & ideo hæc pars vt certa tenenda eſt, præſertim ſi non abſoluta electio, ſed inter duos aut tres à Generali deſignatos committatur. Confirmatio etiam, quæ in huiuſmodi caſu Generali reſeruatur, eſſe poteſt, vel conſequens, (vt ſic dicam) vel antecedens. Conſequentem appello, quando facta electione per commiſſarium Generali notificatur, & ipſe ratam illam habet. Et hic eſt ordinarius modus cõfirmandi huiuſmodi electiones. Nihilominus non cenſeo eſſe abſolutè prohibitum, quominus Generalis poſsit, ſi velit, ſimul committere hanc poteſtatem ipſo facto confirmando electionem ex quo facta fuerit, quod voco antecedenter confirmare; quia ibi non præcipitur vt confirmatio ſubſequatur, nec propter hoc poſita eſt illa cõſtitutio, ſed ad poteſtatem Generalis declarandam.

An conueniat creari ſuperiores per vnius Generalis iudicium.

III. *Prima obiectio bruitur.*

Supereſt, vt rationem huius regiminis reddamus. videtur enim nouum & alienum à communi iure, & vſu cæterarum omnium religionũ, & ideo non debuit ſine magna & vrgẽte neceſsitate, ac ratione introduci. Eò vel maximè, quia vix fieri poteſt, vt vnus Generalis Præpoſitus poſsit iuſtè ac cõuenienter eligere Superiores, in tot prouinciis, loco & notitia remotiſsimis, & in tanta hominum multitudine, quorum omnium ſufficientem notitiam habere, vt ex eis digniores ad hæc munera eligãtur, prout ratio iuſtitiæ poſtulat, difficillimum eſt. Nec ſatis eſt dicere per informationem ac relationem aliorum, poſſe Generalem comparare hanc ſufficientem notitiam perſonarum: nam in huiuſmodi informationib. poſſunt facile errores & deceptiones miſceri, vel propter ignorãtiam eorum qui informant, vel etiam propter affectionem, vel aliam humanam paſsionem: ſumus enim homines, & in tãta multitudine vix fieri poteſt quin aliqui huiuſmodi affectus inueniantur, vel è contrario fieri nõ poteſt, vt in multis ſit prudentia & rectitudo neceſſaria, ad huiuſmodi informationem præſtandam; eò vel maxime, quia huiuſmodi informatio petenda eſt ab hominibus eiuſdem ordinis, vt ſic dicam, id eſt, aptis ad eadem munera & officia, & ideo facile accidere poteſt vt vnus de alio ſiniſtre informet, ne ſibi ad tale munus aliquando impedimento ſit. Denique in huiuſmodi informatione nõ poteſt non eſſe magna iudiciorum varietas, quæ confuſionem magnam pariat in eo, qui in loco eſt valde remoto, & veritatem per ſe inquirere nõ poteſt: & ideo hic modus videtur expoſitus multis erroribus circa electionem dignarum perſonarum: præter alia incommoda, quæ ex his informationibus ſequi poſſunt, vt falſæ detractiones, manifeſtationes occultorum peccatorum, exaggerationes minimorum defectuum: vel è contrario, falſæ laudes, & commendationes pro infinita varietate iudiciorum & affectuum.

Secundò principaliter obiici poteſt, contra hũc modum regiminis, quia electio proprij Prælati, videtur eſſe multo magis accommodata ſtatui religioſo, quia in eo eſſe debet obediẽtia maxime filialis, & voluntaria. Ad hoc autem, conſiderata humanæ naturæ cõditione, multum confert vt ſuperior & antea ſit cognitus, & amatus à ſubditis, & ſpontaneè ab ipſis aſſumptus. Nam ſi ab extrinſeco proueniat, quodammodo violentum eſt, & ideo minus amabile, & ipſe etiam qui eligitur priuſquam cognoſcat ſubditos, eoſque vt filios tractare & diligere incipiat, ſuum tempus fortaſſe explebit, maxime ſi ex vna prouincia ad regendam aliam, prout nonnunquam fit, à Generali mittatur. Atque hinc in Eccleſia factum eſt, vt monachis ius ſibi eligendi ſuperiores fuerit cõceſſum, vt in tract. 8. generatim oſtendimus, & refert etiam ex Concilio Toletano Gratianus in cap. vlt. 17. q. 7. habetur autem in Concilio Cabilonenſi 2. cap. 7. & 18. q. 2. ſuntque multa alia iura, quæ ob eandem cauſam ſtatuunt vt Prælatus religionis eligatur ex eadem religione, & ex eodem habitu, & ſi fieri poteſt, ex eadem domo, quod ſpecialiter de monialibus ſignificauit Concilium Tridentin. ſeſſ. 25. cap. 7. de Regular. IV.

V. *Reſolutio affirm probatur authoritate.*

Nihilominus credo non ſine peculiari Dei prouidẽtia & Spiritus ſancti inſpiratione B. Ignatium hunc modum regiminis Societati reliquiſſe, eumq́; cenſeo eſſe ex rebus inprimis neceſſariis ad Societatis conſeruationem, & profectum, & præſertim ad eius pacem, & tranquillitatem. Et ad hoc comprobandum præter authoritatem fundatoris, & ſociorum eius, & conſenſum perpetuum totius religionis habemus authoritatem Pontificum Pauli III. & Iulij III. in quorum Bullis de confirmatione inſtituti, hæc verba habentur: *Proprij cuiuſque gradus iudicium & officiorum diſcretio ac diſtributio tota ſit in manu præpoſiti per nos eligendi, vel eorum, quos ipſe ſibi ea cum authoritate ſubſtituerit, vt congruus ordo ſeruetur in omni benè inſtituta communitate neceſſarius.* Habemus deinde *Item experimento.*

per

per diuturnam experientiam ex hoc modo regiminis, nulla incommoda alicuius momenti hactenus ſequuta fuiſſe; imò ratione illius cum magna pace, & tranquillitate & ſeruato iuſtitiæ, & charitatis ordine fuiſſe Societatem gubernatam. Meritò ergo credimus hunc modum regiminis eſſe accommodatum huic inſtituto, iuxta ſuum peculiarem viuendi modum, quidquid ſit de aliis religionibus, vel congregationibus, quorum proprios mores nõ improbamus.

Denique ab incommodis aliter eligendi.

VI. Rationes, quæ vtilitatem huius regiminis oſtendunt præcipuè ſumuntur ex maioribus incommodis, quæ ex alio modo creandi Prælatos ſequerentur Societati, & per hunc vitantur. Tribus enim modis creari poſſunt Prælati inferiores; primo per electionem faciẽdam à tota communitate proportionaliter, ſeu reſpectiue: ſecundo ab aliquo ſuperiore Prælato, cum aliquo conſilio definitiuo, ſeu ad plura ſuffragia: tertio à Prælato, ita vt in illo ſolo ſit poteſtas, quamuis vti debeat prudenti conſilio ſuorum miniſtrorum. Primus modus habet inprimis magnum periculum generandi ſpiritum ambitionis, quæ peſtis eſt religionis, vt noſtræ conſtitutiones ſæpe dicunt, & ſuprà lib. 6. cap. 7 agentes de votis profeſſorum ex ſanctis Patribus confirmauimus: nunc ſufficit illud Baſilij in conſtitut. monaſt. cap. 10. *Inter fratres principatum nullo modo appetere monachus debet; ſiquidem diabolica iſta peſtis eſt, & libidinis dominandi labes.* Et infrà, *qui autem ab eo vitio captiui tenentur, eos inuidos, contentioſos, inſimulatores, imprudentes, calumniatores, aſſentatores, veteratores, humiles vbi non conuenit, illiberales, glorioſos, ſexcentis denique aliis huiuſmodi turbis refertos exiſtere neceſſe eſt.* quæ ſigillatim explicat & proſequitur. Quòd autem hoc vitium regulariter valde coniunctum ſit cum huiuſmodi electionibus, ſatis experientia ipſa oſtendit, & ferè in omnibus congregationibus, & in ſuperioribus ſæpe declaratum eſt; maximè verò eſſe poteſt hoc periculum in electionibus, quæ per ſuffragia multitudinis fiunt; quanto enim talis electio declinat magis in regimen democraticum, tanto eſt minus perfecta, & huiuſmodi vitiis expoſita. Nam in quocunque ſtatu hominum pauciores ſunt viri prudentes & à priuatis affectionibus liberi, & ideo quando electores ſunt omnes de populo, vel congregatione, vel magna multitudo, plures eorum ſunt vel iuuenes, vel minus prudentes, vel in ſuis affectibus non ſatis moderati, atque ita facile eſt multos corrumpere, aut decipere, aut aliis modis ſubornare, & inde oritur ſpiritus ambitionis in his, qui ſperant ſe poſſe his mediis conſequi prælationem.

Incommoda varia ex 6. no eligendi modo.

Item diſſenſio.

VII. Præterea ex huiuſmodi electionibus plerunque ſequi ſolent diuiſiones & ſchiſmata, quæ eleganter, & fuſe proſequitur Chryſoſt. lib. 3. de ſacerdotio à medio, & experientia notiora ſunt, quàm vt verbis à nobis exaggerari neceſſe ſit. Aliud etiam incommodum ex his electionibus ſequitur: nam periculũ eſt, ne Prælati electi his infeſti ſint, qui ſuffragium eis non dederunt; aliis verò nimium cõniueant, & quæ punita eſſe oportebat, diſsimulent, & (quod grauius eſt) ad officia vel dignitates ordinis eos immeritos, & indignos promoueant. nã, vt dixit Gregorius lib. 2. epiſtolarum c. 61. alias epiſt. 22. *Si quorũdam patrocinio fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum cum fuerit ordinatus obedire, reuerentia exigente, compellitur: ſicque fit, vt & res illius minuantur Eccleſiæ, & ordo Eccleſiaſticus non ſeruetur,* Multa denique alia incommoda in huiuſmodi electionis modo, ipſo vſu reperta ſunt, propter quæ vitanda, multæ religiones illum modũ reliquerunt, aliæ relinquendum iudicant, & exoptant, & in Eccleſia vniuerſali videmus ablatas eſſe electiones Epiſcoporũ, quæ olim à populo, vel clero fieri ſolebant, & in grauioribus electionibus, vt Papæ, quæ ob aliquam neceſſariam cauſam in vſu conſeruantur, procuratum eſt, vt à paucis & ſelectis perſonis fiant.

Item electi erga eligentes conniuẽtia & indigna prouiſio.

Contra alterum quendam eligẽdi modum quæ rationes militent.

VIII. Circa ſecundum eligendi modum per definitorum cõſilium, occurrunt inprimis rationes omnes, ob quas in c. 1. à n. 8. diximus ordinarium regimen Societatis quoad omnia, quæ extra Congregationem generalem fiunt, eſſe à ſolis Prælatis cum ſuffragiis aliorum conſultiuis, non definitiuis; vnus enim ex actibus iuriſdictionis eſt prouidere, ſeu inſtituere ſuperiores: qua igitur ratione alij actus iuriſdictionis, vel adminiſtrationis Societatis committuntur iudicio, & poteſtati Generalis, hæc etiã prouiſio commiſſa eſt: deinde quacunque ratione electiones fiant, non euitantur, licèt fortè minuantur incommoda electionum; quæ ſine dubio attentè conſiderata, maiora ſunt, quàm in prædicto Societatis prouidẽdi modo; quod in præſenti ampliùs declaro: nam ſi Prouinciales, v. g. futuri eſſent in Societate per electionem, vel talis electio facienda eſſet à tota Prouincia in cõgregatiõne prouinciali, & ſic illa electio iam eſſet totius multitudinis, & in ea locum haberent omnia dicta in n. 6. & 7. & quidem ſi qua incommoda viſa ſunt experimento cognita in electionibus religionum, maximè in his electionibus Prouincialium factis à toto prouinciali capitulo inuenta ſunt. Nam quo illa dignitas maior eſt, eo magis appeti poteſt, & quia perſonæ, quæ ad illã electionem conueniunt, eiuſdem ſunt, & rationis, & prouinciæ, maius habent inter ſe commerciũ, & ideo facilius poſſunt negotiationes & prætenſiones intercedere. Hæc ergo electio nullo modo expediebat Societati, & in aliquibus prouinciis eius eſſet valde difficilis, & incommodus talis electionis modus. Vt in Indiis, in quibus præter difficultatem cõgregandi omnes, qui exiſtunt in locis valde remotis & in conuerſione animarum ſunt occupati, ſæpe haberi non poteſt tanta notitia eorum, quos eligere oportet; præſertim cum ſæpe expediat ex Europa nouos Prouinciales admittere.

Quæ item incommoda.

Siue interueniãt pauci conſiliarii.

IX. Alia eſſe poterat, vt à paucis & ſelectis hominibus eiuſdem prouinciæ talis electio fieret: & ex hoc plura inſurgerent incommoda, quàm vitarentur. Nam prius oporteret inuenire modum deſignandi vel eligendi hos electores, quod eſſet difficultates augere; quia non minor prudentia, & rectitudo neceſſaria eſſet ad quemlibet eorum eligendum, quã ipſum Prouincialem. Vel neceſſariũ fuiſſet munus illud veluti iure ipſo committere quatuor, v. g. antiquioribus profeſsis, vel habentibus alia officia, quod ſine dubio eſſet abſurdiſsimum: nã antiquitas profeſsionis, (& idem eſt de qualibet alia ſimili conditione) non affert ſecum tam ordinariè omnia dona neceſſaria, quàm oportebat ad munus eligendi adeò graue: ac deinde conſtitutis huiuſmodi electoribus ſuperſunt alia generalia incommmoda n. 6. & 7. allata, circa electionem ab ipſis faciendam, propter diuerſitatem iudiciorum, & affectuum. Et præterea poteſt vnum peculiare animaduerti: nam vel illi electores habituri erant poteſtatem eligendi aliquem, ex ipſiſmet, vel non. Hoc poſterius eſſet moraliter impoſsibile, vel valde incommodum, quia, ſi difficile eſt, in vna aliqua tota prouincia dignum moderatorem inuenire vnius etiam monaſterij, vt alias dixit Baſilius, quem in Superioribus attulimus; quomodo quæſo excludi poterunt ab huiuſmodi munere, ſeu voce paſsiua, omnes illi electores, cum neceſſariò futuri eſſent ex præcipuis totius prouinciæ viris. Illud autem prius, quòd ſcilicet ipſi ſimul eſſent & electores, & eligendi, non parum haberet incommodi in tam paruo electorum numero.

X. Moraliter ergo rem conſiderando, neceſſarium fuit Societati, vt Prouincialium prouiſio Generali commit-

Concluditur non expedire ipſos etiam prouinciales fieri per vota congreg. generalis.

committeretur eo ipſo quòd per Prouincialem cõgregationem fieri non expediebat. De ipſo autem Generali iam reddita eſt ratio c.1.n.6. cur Aſsiſtentium ſuffragia non ſint definitiua, & vlterius conſidero, ſi quid incommodi eſt in hoc, quòd huiuſmodi prouiſiones per Generalem fiant, illud non minui ex eo quod ſuffragia conſultorum, ſeu Aſsiſtentium definitiua ſint: quia eandem notitiam requirunt, quam non poſſunt niſi per informationẽ obtinere, & in rigore maior videtur neceſſaria ad definiendum, quàm id conſulendum: nam conſilium ſæpe datur, ſupponendo factum, vel informationẽ potiùs, quàm examinando veritatem eius; iudiciũ autem definitiuum poſtulat diligens examen, & cognitionem facti, ſeu cõditionum perſonæ, quæ maiori diligentia, & ſolicitudine fit ab vno, quando totum onus, & obligatio digne prouidendi officium ad illum pertinet. Ergo per ſuffragia definitiua non occurritur huic incommodo, & aliunde non vitãtur ea, quæ in diuerſitate iudiciorum, & affectuum inueniuntur.

XI. *Imo nec Prælatos locales aliter, quam per Generalem fieri multipliciter oſtenditur.*

Idem ferè diſcurſus fieri poteſt de Præpoſitis localibus, ſeu Rectoribus; nam ſi electio à ſubditis facienda non eſt, neceſſe eſt vt per aliquem Superiorẽ Prælatum prouideantur: conſtat autem id faciendum eſſe ex conſilio prudentum, nam in omni graui negotio hoc ſemper neceſſarium eſt. Quod autem hoc conſilium in Societate conſultiuum ſit potius, quàm definitiuum, eandem rationem habet in hoc negotio, quàm in aliis. Quod ergo hæc prouiſio poteſtate ordinaria, non prouincialibus, ſed Generali committatur; plures habet rationes morales valde congruentes. Prima, quia veriſimiliter creditur Generalem liberiorem futurum à ſingularibus affectionibus, vt plurimum loquendo, tum propter maiorem muneris obligationem, tum propter minorem dependentiam ab aliis, tum propter minorem familiaritatem cum ſingulis perſonis diſtantiũ prouinciarũ. Secundò, quia hoc modo melius ſeruatur perfecta ſubordinatio, & vnio totius corporis cũ ſuo capite, quæ maximè neceſſaria eſt ad bonum eius. Tertiò, quia in Societate tanta eſt vnitas, vt quantum ad mutuum iuuamen & affectionem, omnium inter ſe perinde reputanda ſit, ac ſi eſſet vna prouincia, & vna natio. Quòd enim multiplicentur prouinciæ, ſolùm eſt propter neceſsitatem prouenientem ex diſtantia locorum: in reliquis verò, quantum ratio inſtituti poſtulat, ſeruanda eſt maxima vnitas & communicatio bonorum omnium & mutuum auxilium, quoad fieri poſsit: vnde fit vt Rectores & Superiores vnius prouinciæ, ſæpe ex alia prouideantur, vel è conuerſo, vt qui in vna eſt ſuperior, ad aliam mittatur, vt cõcionandi, vel docendi munus exerceat. Ob hanc ergo cauſam neceſſarium eſt vt poteſtas conferendi, & auferendi has prælationes ſit in ſupremo capite.

XII. Accedit quartò, quòd Generalis cùm perpetuus ſit, habere debet comprehenſam, vt ita dicam, totã Societatem, & altius proſpicere, quæ perſonæ ſingulis locis neceſſariæ ſint; & ex quibuſdam locis, vel prouinciis, aliarum Rectores prouidere, ſi magis expediens eſſe iudicauerit. Et ſimiliter cum omnes expoſiti eſſe debeant, ad miſsiones Pontificias, quæ plerunque per Generalem fiunt, optimè poteſtas prouidendi ſuperiorem cum poteſtate mittendi illos in eodem Generali coniungitur, vt cùm aliquẽ Rectorem, v. g. inter infideles mittit, ſtatim poſsit alium loco illius ſufficere. Accedit tandem, quod licèt poteſtas principalis ſit in Generali, vti nihilominus debet auxilio Prouincialium, vt dignè & cõuenienter poſsit de ſuperioribus prouidere, & ſæpe poteſt hoc illis committere. Vnde fit vt per hunc modum non excludatur omnis vtilitas, quæ prouenire poſſet ex poteſtate Prouincialium, ſi eis cõmitteretur; & additur alia maior, quæ ex eo ſperari poteſt, quòd Generalis ſuper omnes vigilet, & poſſit, vel cõfirmare quod rectè à Prouincialibus propoſitum, aut factum fuerit, iuxta poteſtatem eis cõceſſam, vel certè emendare, quod minus expedire iudicauerit.

Ad primam ergo obiectionem in contrarium dici poteſt primo, hunc modum prouidendi Superiores, non eſſe nouum in religionibus: nam olim Epiſcopi, qui erant quaſi ſupremi Prælati religionum, Abbates in monaſteriis conſtituebant, iuxta Concilium Toletanum IV. can. 50. habetur in cap. 1. 18. quæſt. 2. ibi, *Abbates aliaque officia inſtituere.* Hæc tamen verba gloſſa ibi ita limitat & exponit, vt ſemper intelligatur electio Abbatis pertinuiſſe ad monachos; nam *inſtituere*, exponit, id eſt, confirmare, vel ſi propriè ſumatur, intelligit cum limitatione, ſcilicet quando monachi negligentes ſunt, aut indignum eligunt, argumento cap. *ſi quis Abbas*, eadem cauſa & quæſt. Quam expoſitionem ſequuntur ibi Doctores communiter, fundanturque in aliis iuribus tribuentibus hanc electionem monachis, quæ iura ſine dubio antiquiora ſunt, præcipue enim ſunt Gregorij & Pelagij Papæ, quos anteceſsiſſe Concilium Toletanum IV. certum eſt. Neque aliquid ex illis verbis colligi poteſt, ſicut etiam nunc poteſt dici Epiſcopus habere ius inſtituendi Abbatiſſas, quamuis non poſsit illas creare ſine electione monialium. Quocirca probabilius eſt à principio religionum illam conſuetudinem fuiſſe magis receptam, vt ſuprà etiam tract. 8. ſuo loco probauimus. XIII. *Ad 1 obiect. in n. 3. Quoad prius membrum Reſponſio prima.*

Dicitur ergo ſecundò noſtra nihil referre, quòd hic modus prouidendi prælatos nouus ſit, vel antiquus, ſed id ſolum attendimus, an ſit expediens, nam conſtat de ſe malum non eſſe, & in Eccleſia in prouidendis paſtoribus animarum frequentius vſurpari: ſi ergo etiam huic ſtatui religioſo magis expedire conſtiterit, rectè faciet illo vtendo, etiamſi aliæ religiones ob alias iuſtas cauſas electionibus vtantur, vel ſemper vſæ fuerint; Quòd autem nobis hic modus expediat, rationes à numer. 6. adductæ, vt credimus, ſatis perſuadent, & non minus diuturna experientia quinquaginta annorum, vel amplius, cùm hæc ſcribimus, in quibus cum magnã pace, & quiete Societas hoc modo gubernata eſt, ſemperque ad huiuſmodi officia ex dignioribus & aptioribus perſonis, quantum moraliter intelligi poteſt, aſſumptæ ſunt, ideoque etiam ab externis hominibus prudentioribus, & grauioribus modus, quem Societas in hoc obſeruat, magis ac magis commendatur, inter quos numerari poteſt Nauarrus comment. 3. de Regularib. numer. 3. in fin. vnde eadem experientia ſatis oſtenſum eſt non eſſe impoſsibile, quod in obiectione poſita tanquam impoſsibile aſſumitur. In aliis enim religionibus, in quibus non eſt tanta dependentia vel communicatio cum Generali, fortè illud videretur impoſsibile; tamen in Societate, vbi eſt multo maior dependentia, & communicatio, non eſt admodum difficile, ſi inferiores Prælati, & alij officiales ſeu conſultores fideliter ſua munera exequantur, & Generales omnem curam, & ſolicitudinem adhibeant, vt quiſque illorum ſit fidelis diſpenſator ac prudens, ſicut per diuinum gratiam hactenus conſeruatum eſt. XIV. *Reſp. 2. & 2. probatur.*

Quod autem interdũ aliquis error, vel defectus per ignorantiam committatur, licèt in particulari hoc nobis non conſtet, nullum argumentum eſt, vt propterea mutari regimen debeat, quia prouidentia humana, non poteſt omnia incommoda præcauere, ſed illa præfertur, in qua regulariter pauciora inueniuntur. Illa autem pericula, quę circa informationes exaggerantur, communia ſunt ad quem- XV. *Reſponſio ad poſterius membrum in eodẽ n. 3.*

quemcunque modum electionis, ſeu prouiſionis, quæ per homines fieri poſſunt. Et ita conſtat experientia nec Summum Põtificem, neque Epiſcopos, neque Reges, vel alios Principes, poſſe aliter officia vel dignitates prouidere, niſi accepta informatione quarundam perſonarum ab aliis fide dignis. Vnde vbi plures ſunt electores, ad huiuſmodi officia ſingulos per informationes duci neceſſe eſt ad rectè eligendum: non ergo cauentur dicta incommoda propter illum modum electionis, ſed potius augerentur, nam certè minora timeri poſſunt quando vna tantùm perſona informanda eſt, & illa eſt adeò grauis, vt omnes illi maiorem reuerentiam, & fidelitatem debeant, & adeò prudens, & potens, vt alij nec facile poſsint, neque audeant illam decipere: ex parte etiam eorum, à quibus informatio ſumenda eſt, minus etiam eſt periculi, quia non ſolùm religioſi ſunt, & timorati, ſed etiam ſpecialiter profitẽtur, vt lib. 6. à cap. 7. vidimus, ne inter eos genus aliquod ambitionis aut negotiationis inueniatur. Quantum ergo humana conditio patitur, videtur huic errori ſufficienter prouiſum; quod euidentius cõſtaret ſi omnia particularia media hic proponeremus, quibus Societas vtitur, vt Generalis ſufficientem notitiam perſonarum ad ſuũ munus exequendum obtineat, ſed hoc nec neceſſarium videtur, nec paucis verbis fieri poſſet; conſulantur verò, quæ hac de re ſcripta ſunt in ordinationibus contractis ac toti Societati communibus cap. 17. à numero 4. vſque ad finem capitis, & cap. 19. numero 4.

XVI.
Ad 2. obiect. in n. 4. multipliciter excluditur.

Ad ſecundam obiectionem, fatemur inprimis electionem per ſuffragia ſubditorum habere illam humanam commoditatem, quòd erit illis magis gratus & dilectus, ſi eorum voluntate fuerit aſſumptus: tamen hæc ipſa commoditas comparata ad incommoda quæ ex electionibus ſequuntur, quaſi nihil à nobis reputatur. Deinde ſi electiones fierent ſemper vnanimi conſenſu, vel ſaltem rectiſsima intentione, eſſet illa vtilitas æſtimanda; tamen cum ſæpe fiant per contentionem, & æmulationem, illa, quę reſpectu quorundam videtur commoditas, reſpectu illorum, qui non conſenſerunt electioni, ſolet eſſe magna perturbatio, quia vix poſſunt non ſolùm diligere verùm etiam patienter ferre Prælatum ſuum, præſertim ſi propter negatum ſuffragiũ illum ſibi benè affectum non ſentiant. Tertiò dicimus illud commodum eſſe mere humanum, vt ſic dicam, nam qui perfectionem obedientiæ profitetur, contentus eſt ea electione Prælati, quam intelligit eſſe magis conſentaneam diuinæ voluntati, & per ſe meliorem, B. autem Ignatius potiſsimum optauit cum hoc ſpiritu ſuos alumnos educare, vt abſtracti ab humanis affectibus & reſpectibus, eum velint habere Prælatum, qui aptior in Domino ſit ad gubernandum. Quartò ſpeciali ratione eſt hoc magis neceſſarium in hominibus Societatis, quia non habent, vt ita dicam, firmum domicilium, ſeu ex vi inſtituti parati eſſe debent ad peregrinandum, vel habitandum in diuerſis prouinciis & regionibus, & ideo aſſueti eſſe debent vt à cognitis & incognitis ſuperioribus gubernentur. Quintò in Societate etiã minus habet incommodi, quòd ſuperiores, ex vna domo ad aliam, vel ex vna prouincia ad alteram afferantur; tum quia in Societate non ſunt filiationes domorum, vel prouinciarum, ſed omnes quoad amorem & omnem beneficentiã, tanquam eiuſdem domus reputantur; & tota Societas tanquam vna prouincia, vt ſuprà num. 11. dicebam: tum etiam propter multam communicationem per literas, & varias miſsiones, ex qua naſcitur vt perſonæ, præſertim grauiores, & quæ ad hoc munus poſſunt aſſumi, ſufficienter cognoſcantur, & facile etiam poſsint alios cognoſcere ad regendum illos, tum denique quia regimen ipſum, eſt valde vniforme, & quaſi eiuſdem rationis in omnibus domibus & prouinciis, & ideo facile omnibus accommodatur.

XVII.
Adducta cõmoditas in 2. obiectione aliqualiter inuenitur in Societate.

Nihilominus dicimus in Societate non prætermitti hoc genus ſuauis prouidentiæ in electionibus ſuperiorum, quantum commodè fieri poteſt. Nam inprimis, ferè ſemper, ſeu regulariter eliguntur ſuperiores ex eadem natione, & frequenter ex eadem prouincia, quod ſi aliquando aliter fit, vel intercedit cauſa, vel neceſsitas vrgens, vel certè, quia perſona in eadem prouincia educata eſt, & quaſi naturalis effecta. Deinde nunquam huiuſmodi electiones fiunt, ſine magna conſultatione præcipuarum perſonarum vniuſcuiuſque prouinciæ, nec ſine plurium iudicio & aſſenſu. Denique etiam habetur ratio affectuum, ſeu propenſionum ſubditorum, procuraturque, vt quoad fieri poſsit, ab hominibus alias ſibi gratis & acceptis gubernentur. Nam quòd electiones fiant ab vno capite, non excludit hoc genus prouidentiæ, & prudentiæ, imò facilius poteſt ab illo obſeruari, qui totius religionis maiorem notitiam habet.

De duratione ſuperiorum infra Generalem.

XVIII.
Conuenit prælatos infra Generalem non eſſe perpetuos.

Supereſt, vt aliud punctum, in principio capitis propoſitum, de duratione ſuperiorum, ſub Generali, expediamus. Hi enim non ſunt poſitiuè, vt ſic dicam, perpetui, hoc enim Generalis próprium eſt, & meritò, tum quia ille ſolus, intra religionem à nullo pendet, omnes verò alij pendent ab ipſo: tum etiam, quia non eſt eadem neceſsitas in aliis, ſolus enim Generalis per electionem Congregationis generalis fit; cuius frequentia vitanda fuit, vt c. præcedenti n. 5. notauimus; reliqui verò ſine electionibus, facile poſſunt ab ipſo Generali mutari, & inſtitui: tum denique, quia etiam Philoſophia docet omnia mobilia niti, & fundari in aliquo immobili, vt per mutationes proprias ſeſe mutuò iuuent, & conſeruent fundata & radicata in principio immobili: ita ergo in hoc corpore religioſo Societatis, mutatio inferiorum Prælatorũ neceſſaria eſt, propter varias cauſas, & occaſiones, quæ moraliter occurrunt, & quia pauci apti ſunt ad magiſtratũ perpetuò gerendum cum ſuo & aliorum profectu, vt ſuprà etiam tract. 8. dixi, tractando de Prælatis regularibus in communi. Hæ autem mutationes facilius & vtilius fiunt exiſtente vno principio, ſeu capite immobili, quantum patitur humana vita mortalis, iuxta dicta in c. 2.

XIX.
Quid de Prouincialiũ duratione.

Secundò, ex vi conſtitutionum Societatis, hi Prælati inferiores nullum ferè habent terminum præfixum, ſed à voluntate Generalis pendent: nihilominus in 9. p. conſtit. de Prouincialibus dicitur, *ad triennium, vt plurimum* eſſe conſtituendos; additur verò, *quamuis & contrahi & prorogari etiam id ſpacium temporis poſſit; quando ad maiorem Dei gloriam id fore videbitur:* vnde ille terminus triennij (vt etiam in declaratione ſignificatur) ſolùm præfigitur, vt ordinariè poſsint commodè & ſine nota finito illo tempore à munere remoueri: nam ſi oporteret tempus prorogare, ſine vllo incommodo fieri poſſet, quia id cederet in perſonæ commendationem. Maius poſſet ſentiri inconueniens, ſi ante illum terminum quis eſſet remouendus: veruntamen hoc etiam raro poteſt eſſe neceſſarium, & prudenter ita fieri poteſt, vt nulla inde infamia oriatur, vel certè interdum propter maius commune bonum permitti, vel etiam in pœnam poteſt infligi. De aliis autẽ inferioribus Præpoſitis nihil dicitur quoad tempus administrationis eorum; ſed ſolùm quod Generalis eos conſtituere, ac remouere poteſt. ita in d. cap. 3. *Quid de localibus.*

p. 9.

p.9.§.3.& p.4. c.10.§.3. vbi dicitur, *Penes eundem* (id eſt, Generalem) *erit Præpoſitum, Rectorem amouere, talique cura, prout in Domino conuenientius videbitur, liberare.* Nam quia frequentius expedire poteſt, hæc inferiora officia mutare; vel etiam eorum tempus prorogare, ideo B. Ignatius in conſtitutionibus, & 2. Congr. generali, can.33. nullum certum tempus, etiam vt plurimum obſeruandum, his muneribus præſcripſit.

XX. *Circa ſuperiores locales mutatio facta in 5. Congreg.* Sed quamuis hæc ita ſint, nihilominus à tempore 5. Congregationis generalis decreti 51. iniunctum eſt, vt omnes etiam ſuperiores locales (exceptis Rectoribus domorum probationis & ſeminariorum, in quibus ius declaratum integrum manet) per triennium tãtùm durent, infra quod tempus poſſunt à Generali iuſtis ex cauſis, vel propter commune bonum, eos remouere, aut alio mittere: prorogare autem tempus non poteſt, & finito triennio, ſaltem per annum vacare debent à munere prælationis, niſi neceſſarium ſit aliquem ad munus Prouincialis promoueri; nam propter illius muneris grauitatẽ, & quia non poſſunt ſemper plures inueniri, ab aliis muneribus liberi, & aptiſsimi ad illud exercendũ, ideo liberum relictum eſt Generali, vt ex quocunque inferiore munere, etiam per triennium peractum, poſsit ad illud quamcunque perſonam aſſumere. Pro ipſis autem Prouincialibus etiam ſtatutum eſt, vt finito ſuo triennio ſubditi ſint, ſaltẽ per annum; ita vt nec inferiorem aliquam prælationem habere poſsint. Hæc autem temporis determinatio

Mutatio prædicta quas cauſas habuit. non ideo facta eſt, vt dignitas prælationis pluribus communicari poſsit, cùm Societas maximè cupiat omnem prælationis affectum extirpare, vt in ſuperioribus viſum eſt lib.6. cap.7. & reuera hæc munera in Societate multo plus habent oneris, & ſolicitudinis, quàm dignitatis, honoris, aut commodi: ſed facta eſt, vt munus prælationis faciliùs ſuſtineri poſsit. Item vt hi, qui apti ſunt ad prælationem, & ideo frequentiùs ad illam aſſumuntur, non obliuiſcantur humilitatis & ſubiectionis, & vt experientia etiam diſcant ſubditis ſuis temporibus compati. Item vt hoc modo plures ſint in Societate viri ad gubernandum apti, quia prudentia, ad illud munus neceſſaria, vſu ipſo, & experientia maximè acquiritur. Denique per hoc nihil impeditur principale inſtitutum Societatis, circa miniſteria animarum, & miſsiones, propter hunc finem faciendas, cùm ſemper poſsit Generalis quẽlibet mittere, vel ad aliud opus, ſeu miniſterium applicare, nihil obſtante (vt ſic dicam) iure triennij; quia reuera propriè loquendo, nullum tale ius in Societate acquiritur perſonis, quæ ad has prælationes aſſumuntur: aliunde verò facta ita determinatione, liberius poſſunt ſaltem finito triennio ab illis muneribus remoueri. Et quamuis interdum expedire poſſet, tempus hoc aliquibus perſonis prorogari, tamen, quamuis id non fiat, parum incommodi ſequitur, cùm moraliter nunquam deſint, qui ſufficienter poſsint in his muneribus ſubſtitui, & propter alia commoda, quę videntur maiora, poteſt hoc qualecunque incommodum tolerari. Hæc tamen triennalis determinatio

Reuocatur dicta mutatio. in dicta Congregatione 5. pro ſuperioribus localibus facta ex ſignificatione Pontificis, poſtea ab eadem Sede Apoſtolica ad ius noſtrarum conſtitutionum fuit reſtituta.

CAPVT IV.

De poteſtate iuriſdictionis in Societate IESV, ac primum de ſuprema

I. *1. Aſſertio, exiſtere in* INprimis ſupponendum eſt, in Societate eſſe iuriſdictionem eccleſiaſticam, tam in foro confeſſionis (de quo nunc agimus, quia res eſt clara, & ſufficienter tacta ſuperius lib.8.c.5. circa vſum confeſsionis) quàm in foro contentioſo, ſeu exteriori *Societati iuriſdictionem Eccleſiaſt. in vtroque foro* reſpectu ſuorum membrorum omnium, & cauſarum ad eorum perſonas pertinentium, etiamſi criminales ſint, vel cuiuſcunque alterius generis. Hoc conſtat, tam ex communi doctrina religioſi ſtatus exempti, ſuperiùs tract.8. data, quam ex multis Bullis Pontificiis, in quibus eximitur Societas à iuriſdictione omnium ordinariorũ à principio ſuæ cõfirmationis, vt conſtat ex Bulla 1. & 5. Pauli III. & Bulla 1. Iulij III. & ex conſtitutione, *Aſcendente Domino*, Gregorij XIII. & alia Bulla eiuſdem; quæ incipit, *ſatis ſuperque*, ex quibus literis Pontificiis conſtat, & habere Societatem iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſuos ſubditos, quam iure communi habent religiones exemptæ, & habere illam cum omni extenſione, & perfectione aliis religionibus conceſſa, per communicationem, quam cum illis habet, iuxta eadem indulta Apoſtolica, & præſertim cum mendicantibus, iuxta Bullam, *Dum indefeſſæ*, Pij V. & cum multis ſpecialibus illi propriè, & directè conceſsis in variis Bullis Pontificiis, à Paulo III. & Iulio III. & præſertim à Gregorio XIII. conceſsis, ex quibus etiam conſtat, iuriſdictionem hanc in Societate eſſe ordinariam reſpectu propriorum ſubditorum; quia licèt per priuilegia Pontificia liberaliter conceſſa ſit; data eſt tamẽ vt exercenda ex proprio munere, & per proprios talium animarum paſtores, ſuperiores, ac iudices, & ideo data eſt vt tãquam ordinaria habeatur. Quod confirmandum eſt & cum proportione explicandum, ex his, quæ de Prælatis regularibus in communi diximus in tract.8.

Secundò principaliter dicendum eſt, iuriſdictionem hanc conſiderari poſſe, vel prout exiſtit in cõ- II. *2. Aſſert. de ſubiecto dictæ iuriſdictionis.* munitate aliqua Societatis, vel in ſingularibus perſonis, vtroque enim modo poteſt iuriſdictio Eccleſiaſtica communicari. Imò vna & eadem iuriſdictio poteſt nunc eſſe in ſingulari perſona, & poſtea in communitate aliqua, vt iuriſdictio Epiſcopalis ordinariè eſt in Epiſcopo & ſede vacante in Capitulo. Vterque ergo modus habendi iuriſdictionem, in Societate reperitur, ſicut in aliis etiam religionibus: Eſt autem hoc peculiare Societatis, vt nulla cõmunitas eius habeat propriam iuriſdictionem gubernatiuam, niſi ſola Congregatio generalis totius *Congregatio Prouincialis non ſubiectat iuriſdictionem.* Societatis; nam Prouinciales Congregationes hanc iuriſdictionem non habent, & multo minus quælibet inferiores: Dico autem non habere propriam iuriſdictionem ad gubernandum, quia & Congregatio Prouincialis habet ius eligendi, vel procuratorem ad Generalem mittendum, vel eos, qui cum Prouinciali ad generalem Congregationem mittendi ſunt, vt conſtat ex 8.p conſt.c.3.& in §.1. & c.5. §.3.& ex formula Congregationis Prouincialis: illud autem ius eligendi cum omnibus, quæ illud cõcernũt, cuiuſmodi ſunt electiones definitorum earum rerum, quæ in ipſa Congreg. Prouinciali tractandæ ſunt, & ſecretarij eiuſdem Congregationis, non computatur nunc à nobis in propria iuriſdictione, de qua agimus, neque vlla expoſitione indiget, præter eam, quæ in dicta formula Cõgreg. Prouincialis ſufficienter tradita eſt.

Congregatio autem generalis ſine dubio habet III. *Subiectat tamen Congregatio generalis multum diu, ac ſola.* iuriſdictionem, eamque maximã in Societate; maximam dico intenſiue, non autem extenſiue (vt ita nunc breuiter loquamur, poſtea enim à nu.8. latius id explicabimus:) Dico enim eſſe intenſiue maximã; nam primò poteſt Generalem eligere, cui conſequenter communicat totam iuriſdictionem, quam ipſe habet. Secundò, quia etiam poſt illum electum, manet illi ſuperior, vt ſuprà viſũ eſt in c.2. n.7. ſatiſque etiam inter alia indicatum eſt in 4. Congregatione generali decreto 20. illis verbis, *vt Cõgregatio*

Præpo-

Præpoſito mandet, &c. Vnde poteſt non ſolùm illum obligare ſuis legibus & præceptis, ſed etiam eũ punire, vel interdum deponere, ſi cauſæ legitimæ intercedant, iuxta 4.c.9.p.conſtit. Tertiò habet poteſtatem ſtatuendi ius perpetuum, & illud mutandi in eadem Societate; de quo videri poteſt decretum 76.Congr.7. Quartò habet poteſtatem alienãdi vel diſſoluendi collegia, aut domos ſemel erectas, & acceptatas, iuxta c.3.9.p.conſtit.§.17.& 18.& 4.p.conſt. c.2.§.3.& habetur in Bullis Pauli III.& Iulij III. Atque hi actus ita ſunt proprij Congregationis generalis, vt iuriſdictio ad eos exercendos in nulla ſingulari perſona inueniatur, vt ex eiſdem locis conſtat.

IV. *Aliam quoque iuriſdictionem ſubdelegat ſed nõ ſolam neceſſario.*

Ad eandem autem Congregationem ſolam (per ſe loquendo) ſpectat Aſsiſtentes Generalis eligere, vt conſtat ex 9.p.conſtit.c.5.§.3. Hoc autem non adeo neceſſarium eſt, quin aliquando poſsit hæc electio fieri abſque Congregatione generali, quando neceſsitas aliqua occurrerit ſubrogandi aliquem in locum alterius demortui, vel ſufficienter impediti; tunc enim Generalis poterit illum ſubſtituere, cõcurrentibus tamen ſuffragiis deciſiuis omniũ Prouincialium Europæ, vel maioris partis eorum, vt in eadem conſtitutione dicitur; atque idem dicendum videtur de electione Admonitoris Generalis: nam illa etiam ad Congregationem generalem ſpectat, vt colligitur ex eadem 9.p.conſtit.cap.4. §.4. ibi, *Per Societatem deſignatus*; Societas enim ibi neceſſariò ſumitur prout in Congregatione generali neceſſariò exiſtit, & repræſentatur. Quia nec tota Societas formaliter, (vt ſic dicam) & per ſeipſam poteſt illum deſignare, nec ſupponitur aliqua alia Congregatio, vel perſona, cui Societas hoc munus commiſerit, maximè enim eſſet ipſemet Præpoſitus Generalis, nullibi autem legimus hoc munus illi eſſe commiſſum. Poterit autem, vt exiſtimo (quãuis in conſtitutionibus expreſſe non legatur) cum neceſſe fuerit ſubſtituere Admonitorem in caſu aliquo neceſsitatis cum ſuffragiis Prouincialium, ſicut de Aſsiſtentibus dictum eſt; atque ita declaratum eſt in 3.Congr.can.19.& Congr.4.generali, can. 24.& 25.

V. *Tertia aſſertio, iuriſdictio exiſtens in Congreg. generali, dicenda ſimpliciter extra ordinaria.*

Atque hæc ſunt, ad quæ propriè extenditur iuriſdictio Societatis, prout ab ipſamet in Congregatione generali exiſtente immediatè exerceri ſolet & debet. An verò ad alios etiam actus ampliari poſsit, paulo poſt à numer.8. videbimus. Quamuis autem hæc iuriſdictio Congregationis ordinaria ſit, prout ordinaria à delegata diſtinguitur: poteſt tamen dici extraordinaria, prout diſtinguitur ab ea, qua ordinariè, & continuè regitur Societas: quod enim illa iuriſdictio non ſit delegata, certum eſt: tum quia conuenit illi ex certa, & ſtatuta lege à Pontificibus confirmata, & ex vi ſui muneris: tum etiam à poſteriori, quia poteſt illam delegare & committere, imò etiam tanquam ordinariam conferre. Extraordinariam autem eam voco, quia non pertinet ad ordinarium regimen Societatis: neque ad perfectionem, & integritatem eius, vt Congregatio generalis actu ſemper exiſtat, neque vt ab ea immediate manet ordinarius influxus ſuæ iuriſdictionis Societati neceſſariæ: ſed ſolum in caſibus neceſſariis congregãda eſt, qui extraordinarij dici poſſunt. Hęc autem iuriſdictio actu nõ exiſtit, niſi pro tempore, pro quo generalis Congregatio actu exiſtit, & ideo extraordinaria appellari poteſt.

VI. *4. Aſſertio in Generali reſidet ſimpliciter ſuprema iuriſdictio.*

Hinc ergo concluditur quarto ſupremam iuriſdictionem Societatis ordinariam vtroque modo eſſe ſolùm in Præpoſito Generali: nam in illo eſt ex vi ſui muneris, & ex vi legis, & ordinarius influxus, quo vniuerſa Societas regitur, ab ipſo manat, vel immediatè, vel cum dependentia ab ipſo: hoc conſtat ex Bullis, & conſtitutionibus. Nam in prima Bulla confirmationis inſtituti à Paulo III. edita ſtatim in principio dicitur: *cuiuſque gradus iudicium & officiorum diſcretio, ac diſtributio tota ſit in manu Præpoſiti.* Et infrà, *Iubendi autem ius totum penes Præpoſitum erit.* Et idem repetitur in Bulla I. Iulij III. & additur, *prout in conſtitutionibus explicatur.* Et in eiſdem Bullis dicitur habere Præpoſitum omnimodam gubernationem, ſeu ſuperintendentiam ſuper Collegia, & ſcholares. Quæ omnia à poſterioribus Pontificibus, præſertim Greg.XIII. & confirmata & aucta ſunt. Explicatur autem latè hæc poteſtas per ſuos actus in 9.p.conſt.c.3. vbi primum ei tribuitur poteſtas admittendi, & dimittendi perſonas Societatis: item mittendi illas ad varia loca, vel miniſteria, vel ab eis reuocare: item prouidere Rectores, & officiales, per quos Collegia, & vniuerſitates adminiſtret, ac regat, tam in ſpiritualibus, & literariis, quàm in omnibus temporalibus bonis, quæ ad Collegia ſpectant. Idemque de domibus probationis, & profeſſis intelligendum eſt, & de Prouincialibus, quorum creatio illi etiam committitur. Apud illum etiam eſſe dicitur per ſe, ac primariò poteſtas diſpenſandi, & vſus facultatum omnium à Sede Apoſtolica conceſſarum Societati, vt lib.9.c.2.à nu. 2. vidimus; ac poteſtas etiam corrigendi & puniendi cum opus fuerit, ac denique cætera omnia, quæ ad vniuerſale regimen ſpectant, vt ſunt acceptare Collegia, vel domus, vocare ad Cõgregationem generalẽ, quando ipſo viuente congregari opus eſt, & quod amplius eſt, Vicarium etiam Generalem ſibi poſt mortem ſubſtituere, qui Societatem ad Generalem eligendum conuocet, eamque regat donec Generalis eligatur, vt habetur in 8.p. conſtit. c.4.§.1. Quod illi etiam peculiariter commendatum eſt in Congregatione 4. generali can. 18. Cur autem tam ampla poteſtas ei data ſit, & an ita fieri expediens fuerit, in ſuperioribus ſatis declaratum eſt c.1.à n.7.

Quæſtiuncula prima circa dictam poteſtatem Societatis.

VII. *Arguitur Præpoſitum habere iuriſdictionem immediate à Congreg. generali.*

Quæri verò hic poteſt, an Generalis habeat hanc iuriſdictionem ſuam immediatè à Summo Pontifice, vel à Congregatione generali: hoc enim poſterius ex eo videtur colligi, quòd Generalis à Congregatione eligitur: ergo ſicut ab illa habet eſſe: ita & poteſtatem: imò totum eſſe Generalis, vt Generalis eſt, in poteſtate ſeu iuriſdictione conſiſtit. In contrarium autem eſt, quia rectè intelligi poteſt Congregationem ſolùm deſignare perſonas: Pontificem autem immediatè atque ipſo iure conferre dignitatem & poteſtatem, ad ſimilitudinem videlicet electionis Põtificis. Quod autem ita fiat, videtur colligi ex Bullis Pontificiis, præſertim ex Bulla 5. Pauli III. vbi ſic ait, *Nos eiuſdem ordinis ſupplicationibus inclinati ſibi, vt Præpoſitus Generalis dictæ Societatis pro tempore exiſtens, cum primum iuxta conſtitutiones eiuſdem Societatis electus fuerit, eo ipſo verus ipſius religionis Generalis Præpoſitus cum libera, generali & omnimoda cura & adminiſtratione omnium, & ſingulorum ad felix regimen, & proſperam directionem dictæ Societatis ſpectantium ſit, & eſſe cenſeatur, &c. concedimus.* Ergo ipſemet Pontifex eſt, qui iuriſdictionem & poteſtatem concedit perſonæ à Societate deſignatæ. Et Gregorius XIII. in ſuis Bullis plures facultates directè ipſi Præpoſito concedit: ſpecialiter verò in Bulla de vſu facultatum anno 1575. conceſſa declarare videtur omnes gratias, & facultates, & indulta *conceſſa, ſeu in poſterum concedenda prædicto & pro tempore exiſtenti Præpoſito Generali Societatis huiuſmodi conceſſa eſſe.* Ergo non Societas, ſed Pontifex confert illi immediatam iuriſdictionem: nam hæc per talia priuilegia, & indulta datur.

Arguitur habere à Pontifice.

Quæſtiuncula ſecunda.

VIII. *Arguitur non poſſe Congreg. limitare poteſtatem Generalis.*

Secundò interrogabit aliquis an poſsit generalis Congregatio poteſtatem Generalis reſtringere, ſeu (quod idem eſt) ex parte auferre. Nam ſi vera eſt poſterior pars, quam modò ſuadebamus, videtur ſequi non poſſe, quia ipſa non dat ei iuriſdictionem: ergo nec auferre, aut limitare poteſt. Confirmatur exemplo à ſimili de Summo Pontifice: qui licet eligatur à Congregatione Cardinalium, imò licèt eligeretur à Concilio generali, poteſtas eius non poteſt ab Electoribus limitari; nec diminui, etiam in re minima; quia ipſi non conferunt poteſtatem, ſed tantum deſignant perſonam; ergo ſimiliter, &c. In contrarium autem eſt, quia Congregatio manet ſuperior Generali electo: ergo poteſtas generalis ſemper manet pendens à Congregatione; nam hoc poſtulat debita ſubordinatio inferioris ad ſuperiorẽ; & in hoc multum deficit exemplum adductum, vt c. 1. n. 14. dicebam; quia Pontifex ſemper manet ſupra omnem Congregationem ipſum eligentẽ. Confirmatur; nam generalis Congregatio habet poteſtatem faciendi perpetua ſtatuta, & mutandi conſtitutiones, vt ſuprà n. 3. ex Bullis Pontificiis, & ipſis cõſtitutionibus oſtenſum eſt; ergo etiam habet poteſtatem immutandi poteſtatem Generalis, ſiue augendo, ſiue minuendo illam. Patet conſequentia, quia ille non habet hanc ſuam poteſtatem ſine adminiculo conſtitutionum; quia recipit illam ſecundùm conſtitutiones, & ideo non poteſt, v. g. diſſoluere Collegium, quia conſtitutiones negant illi hãc poteſtatem, poteſt verò acceptare illud, quia eædẽ conſtitutiones concedunt: ergo Congregatio, quæ poteſt has conſtitutiones immutare, poteſt etiam immutare poteſtatem, quæ ex illis pendet.

Arguitur poſſe.

Quæſtiuncula tertia.

IX. *Agitur pro parte affirmatiua.*

His annexa eſt tertia interrogatio, an ſcilicet Cõgregatio generalis quamdiu durat, poſsit per ſeipſam immediatè efficere omnes actus iuriſdictionis, quos Generalis poteſt exercere. Pars enim affirmãs ſuaderi poteſt, quia Congregatio ſupra Generalem eſt: ergo poteſt per ſe efficere, quidquid per Generalem poteſt. Conſequentia in his cauſis ſubordinatis bona eſt; ideo enim poteſt Prouincialis quidquid Prępoſitus localis, & Generalis quidquid Prouincialis. Item quia Generalis habet ſuam poteſtatem à Congregatione generali: ergo quidquid per illam iuriſdictionem ipſe poteſt, à fortiori poterit Congregatio per ſeipſam. In contrarium autem eſt, quia ſequeretur poſſe Congregationem generalem per ſe eligere Prouinciales omnes, & alia ſimilia facere, quæ ſunt valde aliena ab hoc inſtituto. Item quia in ipſis conſtitutionibus, & Bullis Pontificiis determinantur, & limitantur ea, quæ Congregatio generalis per ſe poteſt præſtare, tam quoad electiones, quàm quoad leges ferendas, & alios actus iuriſdictionis: ergo nihil aliud poteſt Congregatio per ſeipſam immediate exequi.

Agitur pro negatiua.

Reſolutio primæ quæſtiunculæ n. 7.

X. Difficultas præcipua in præſenti eſt in explicanda dependentia, quàm habet iuriſdictio hæc prout eſt in Generali Præpoſito ab illa, quæ eſt in generali Congregatione, & è contrario, in qua dicendum cenſeo iuriſdictionem Generalis, ſimpliciter loquendo, pendere à Societate vt legitimè congregata in vnum corpus, & non è conuerſo. Hoc poſterius euidenter probatur ex dictis; quia Congregatio generalis eſt ſimpliciter ſuperior, & quia Generalis in nulla re poteſt minuere poteſtatem talis Congregationis: ſolùm ergo ab illo pendet in congregari, vt ſic dicam, quia ad Generalem pertinet illam indicere, vel ad Vicarium Generalem, quando generalatus vacat, exceptis caſibus, in quibus hoc committitur Aſsiſtentibus, vel Prouincialibus ob Generalis defectus, vt conſtat ex 8. & 9. p. conſtit. poſtquam autem ſemel congregata eſt, ipſa habet ſimpliciter ſupremam iuriſdictionem independenter à ſuo Præpoſito, adeò vt nec diſſolui poſſit ex ſola illius voluntate ſine conſenſu eiuſdem Congregationis, vt declaratur in formula eius c. 7. num. 75.

Poſterior pars declaratur.

Altera verò pars probatur ſufficienter rationib. poſitis num. 8. ſecundo loco in ſecunda dubitatione, ſeu quæſtiuncula. Et ratio à priori eſt, quia Generalis habet ſuam iuriſdictionem iuxta conſtitutiones, conſtitutiones autem hanc iuriſdictionem dant Congregationi generali, vt conſtat ex 8. p. illarum & ex 9, c. 4. & ex formula Congregationis generalis: nam licet in his locis verbis formalibus & expreſsis non explicetur hæc dependentia: tamen eo ipſo, quod dicitur Congregationem eſſe ſimpliciter ſuperiorem, ſufficienter ſignificatur. Maximè verò hæc dependentia ex eo colligitur, quòd Congregatio generalis habet poteſtatem condendi decreta perpetua, vt conſtat ex 8. p. conſtit. c. 7. & per ea decreta poteſt conſtitutiones immutare, vt ex eodem loco colligitur, & ex Bullis confirmationis inſtituti Pauli III. & Iulij III. ex quibus colligitur conſtitutiones condere ad generalem Congregationem pertinere, eiuſdem autem eſt legem mutare, cuius eſt condere, & quælibet Congregatio generalis æqualis authoritatis & poteſtatis eſt cuicunque præcedenti. Denique Paulus III. in Bulla 2. expreſſe concedit Societati facultatem mutandi, alterandi & in totum caſſandi conſtitutiones, tam hactenus factas, quàm in poſterum faciendas, iuxta locorum ac temporum & rerum qualitatem, & varietatem, ita vt poſtquam mutatæ, alteratæ, ſeu de nouo conditæ fuerint, eo ipſo Apoſtolica auctoritate confirmatæ cenſeantur. Cùm ergo tota iuriſdictio Prępoſiti generalis ex cõſtitutionibus pendeat, conſequenter fit, vt etiam pendeat à Congregatione generali. XI. *Oſtenditur pars prior.*

Hoc ergo poſito quod ad rem ſpectat ſolum videtur in prima interrogatione poſſe relinqui ambiguitatem de modo loquendi, parum enim refert, quod dicamus hanc poteſtatem dari immediate ipſi Generali à Summo Pontifice, dummodo fateamur datam eſſe cum prædicta dependentia à Congregatione generali. Deſeruiet autem ille modus loquendi, ad explicãdum facilius veriſsimum proloquium in Societate, ac conſtitutionibus conſentaneum: nimirum, Generalem habere omnem poteſtatem Societati conceſſam à Summis Pontificibus, tam communi, quàm ſpeciali iure, & tam directè per propria priuilegia, quàm indirectè per communicationem aliorum: his tantùm actibus, ſeu rebus exceptis, quæ per Conſtitutiones, ſeu decreta Cõgregationum generalium illi prohibita ſunt: nõ tamen id proloquium pendet ex illo principio, ſeu loquendi modo, vnde in rigore fortaſſe verius eſt, iuriſdictionem hanc immediatè fuiſſe communicatam Societati à Summo Pontifice: & per Societatem in Congregatione generali exiſtentẽ, transferri in Præpoſitum Generalem: nam hic eſt melior ordo prouidentiæ, vt influxus capitis veniat ad inferiorem Prælatum per medium Congregatio autem generalis reuera eſt medium inter Pontificem, & præpoſitum. Deinde quia Pontifex per ſe ſolũ intendit dare huic religioni ſufficientem iuriſdictionem, & poteſtatẽ, qua ſe poſsit gubernare: applicationem autẽ huius poteſtatis ad hanc, vel illã perſonam: imò etiam ad hunc, vel illum modum regiminis, ipſi Societati cõmiſit: ergo. Deniq; nunquam

XII. *Quouſque probent adducta in n. 7 in 2 loco.*

In rigore verius quod in loco probabatur.

Pontifex

Pontifex contulit hanc poteſtatem B. Ignatio; ſicut Chriſtus contulit Petro Eccleſiaſticam poteſtatem, ſed tradidit Societati.

XIII. *Data ſimilitudo de electione Pontificis non valet.* Non eſt ergo ſimilitudo quærenda inter vtranque conceſsionem, & conſequenter neque inter electionem Pontificis & Generalis, vt in vtraque ſcilicet tantùm fiat deſignatio perſonæ, nam de Pontifice eſt longe alia ratio, ſiquidem eius poteſtas altiori modo deſcendit immediatè ab ipſo Chriſto omnino independenter ab hominibus, in præſenti autem iuriſdictio immediatè communicatur per homines, & non ſolùm pendet à Papa, ſed etiã ſuo modo à Societate; vt declaratum eſt. Rectè ergo dicitur Generales habere hanc poteſtatem proximè à Societate nec Paulus III. in citatis verbis aliud ſignificat; ſed confirmat, & approbat inſtitutionem Societatis quoad hanc partem, & ratam habet Generalis electionem cum omni poteſtate, quam illi Societas concedit. *Nec adducta ex Bullis Pauli & Gregorij cogunt.* Et ſimili modo intelligo verba Gregorij: loquitur enim ex ſuppoſitione, quòd Generalis à Societate creatur cum ſuprema poteſtate; nam eodem modo vult intelligi omnem facultatẽ illi eſſe cõceſſam, & per illum dimanare ad alios: nõ enim dubito quin Societas ipſa in Congregatione generali exiſtens habeat per ſe ipſam vſum facultatum, & priuilegiorum, & poſsit immediatè illum concedere aliquibus, ſi iudicauerit expediens. Neque enim Gregorius intendit hoc ius Societatis immutare, nec ſuperioritatem Congregationis generalis minuere: non ergo nominat Præpoſitum generalem ad excludendam Societatem, quam alias ſæpe coniungit, & primo loco ponit, ſed ad excludendum ab inferioribus liberum vſum talium facultatum, abſque Præpoſiti licentia. Quia enim ordinarium regimen Societatis eſt per generalẽ Præpoſitum, per Congregationem autem generalem raro, & extraordinariè fit, vt n. 5. aſſeruimus; ideo in conceſsionibus, ſeu priuilegiis harum facultatum generalis Præpoſiti, tanquam ſupremi Prælati mẽtio fit, ſemper tamen intelligendum eſt conceſsionẽ fieri cum ſubordinatione Præpoſiti generalis ad Congregationem generalem, quam Societas profitetur iuxta 10. p. conſtit. §. 8. & 9. p. conſtitut. c. 3. §. 10. Vbi de Generali ſic dicitur, *eius erit vti facultatibus à Sede Apoſtolica Societati conceſsis*, &c. in quibus verbis plane ſignificatur conceſsiones Sedis Apoſtolicæ Societati immediate fieri; ipſam verò Societatem poteſtatem transferre in Præpoſitum, vt per eum ad reliquos inferiores officiales deriuetur, iuxta 8. p. earundem conſtit. c. 1. §. 6. *Optimus locus conſtitutionum pro parte in rigore veriore.*

Reſolutio ſecundæ quæſt. in n. 8.

XIV. *Pars affirmans quæſtiunculæ ſimpliciter vera, & quomodo.* Ad ſecundam interrogationem reſpondetur, per noua decreta & mutando priores conſtitutiones, loquendoque de abſoluta poteſtate, non eſſe dubiũ, quin poſsit congregatio generalis reſtringere poteſtatem, & iuriſdictionem Præpoſiti, vt probant ſuperius adducta, & quæ modò diximus de emanatione huius iuriſdictionis à Summo Pontifice in Præpoſitum per Societatem. Quamuis autem hæc poteſtas abſolutè non deſit, vſus eius rarus eſſe poterit, & cum magna moderatione; nam mutatio cõſtitutionum rara eſſe debet, & non niſi ex magnis, & vrgentibus cauſis, præſertim in re adeo graui, & quaſi ſubſtantiali, vt eſt poteſtas Generalis Præpoſiti. *Modus alter bipartitus pro eadem parte affir.* Aliter etiam poſſet intelligi hæc reſtrictio ſolum de facto circa talem perſonam, reſtringendo illius poteſtatem, quamuis non condatur ius nouum, nec fiat mutatio in ipſo munere ſecundùm ſe, & hoc videtur habere maiorem inuidiam, propter iniuriam talis perſonæ, & ideo aduerti poteſt, dupliciter hoc poſſe fieri, ſcilicet, vel ante electionem Generalis, vel viuente Generali ſemel iam abſolutè & cum integra poteſtate creato. Priori modo poſſet facilius fieri, vt ſi ad ſumendam experientiam alterius regiminis, quoad aliquam poteſtatem, vel actum eius, vel ob aliquam temporalem cauſam vrgẽtem, Societas ante electionẽ Generalis ſtatuerit, vt pro hac vice Generalis electus, non haberet talem, vel talem poteſtatem: nam ſicut Societas poteſt abſolutè mutare conſtitutionem aliquam in tali materia, ita poteſt pro aliquo tempore, vel occaſione illã ſuſpendere, vel quaſi in illa diſpenſare. Poſteriori autem modo, id regulariter fieri non poterit, niſi interueniente magna cauſa, quæ vix erit ſine culpa ex parte ipſius Præpoſiti, vel ob impotentiam ex nimia ſenectute, aut ægritudine, vel alia ſimili cauſa exorta; in his enim caſibus conſtitutiones ipſæ ſatis declarant quantam in hoc poteſtatem habeat Congregatio 9. p. conſtitut. c. 4. §. 6. Extra hos verò caſus cum generalis electus habeat ius acquiſitum, ſicut non poteſt ſine cauſa priuari prælatione ipſa, ita nec integra & debita poteſtate illius: quòd ſi ad bonum commune pertinuerit pro aliquo tempore, non vti aliqua poteſtate, generalis Congregatio poterit Præpoſito iniungere, & ipſe tenebitur conſentire.

Reſolutio tertiæ quæſtiunculæ in n. 9.

Ad tertium punctum reſponſio clara eſt ex dictis: ſi enim ſpectemus nudam poteſtatem, non deeſt in Congregatione generali ad efficiendum per ſe, & immediatè alios actus iuriſdictionis, ſeu prouiſiones, aut electiones ad officia, ſiue per legem ſtatuẽdo, vel aliquid huiuſmodi deinceps pertineat ad Congregationem generalem præter ea, quæ nunc per ſe ſolet efficere, ſiue in caſu aliquo particulari diſpenſando, ſeu aliquem de facto exequendo, iuxta occurrentes occaſiones. XV. *1. Pars reſolutionis affirmans, quoad abſolutã poteſtatem.* Quod planè ſequitur ex dictis, & ex ſuprema poteſtate Cõgregationis, & nullum manet incommodum. Et poteſt confirmari ex quodam decreto primæ Congregationis generalis n. 32. quod ſic habet, *Non licet Præpoſito generali* (durante ſcilicet Congregatione generali) *mutare huiuſmodi officiales: qui ab ipſo Generali creantur* (id eſt, Prouinciales, Rectores, &c.) *vſque ad diſſolutionem Congregationis, niſi eidem Congregationi aliquem eſſe mutandum videretur.* Ex quo decreto ferè confirmantur omnia dicta; nã in illo quodammodo limitatur poteſtas Præpoſiti, nam antea non erat illi prohibitum ex vi conſtitutionum mutare huiuſmodi officiales. Idem ergo fieri poſſet à Congregatione in aliis rebus, ſi expediret.

XVI. *2. Pars negans quoad vſum talis poteſtatis.* Quamuis autem poteſtas abſolutè loquendo nõ deſit; nihilominus in vſu huius poteſtatis ordinariè ſeruandum eſt quod in conſtitutionibus eſt præſcriptum, quia non datur poteſtas in perturbationem, ſed in ædificationem, & credendum eſt Congregationem non eſſe abuſuram ſua poteſtate, ad mutationem aliquam faciendam in inſtituto, vel in vſu eius, ſed ſemper rationem maioris boni habituram. Vnde intelligitur, quomodo aſsignentur in Bullis, vel conſtitutionibus quidam peculiares actus Congregationi generali: ideo enim id fit, quia tales actus à ſola Congregatione fieri poſſunt, non verò, quia illos tantum poſsit ipſa efficere, nam quandiu durat, plures iuriſdictionis actus exercere poteſt: prudentiæ autem illius eſt, non ſe intromittere, neque immorari in aliis, niſi euidens neceſsitas, vel vtilitas id poſtularet, & ideo conſiderando ordinarium vſum, dixi ſuprà in num. 3. poteſtatem Congregationis non eſſe maximam extenſiue, quia iuriſdictio Præpoſiti ordinariè circa plura verſatur.

CAPVT V.

De poteſtate iuriſdictionis infra ſupremum.

I. QVod attinet ad inferiores Prælatos ſub Generali, dicendum primo eſt illos participare hanc iuriſdictionem & poteſtatem maiorem, vel minorem, pro ratione ſui muneris, & iuxta diſtributionem ſeu communicationem à Præpoſito generali manantem. ita ſtatuitur in 8. p. conſtit. ca. 1. §. 6. vbi de Generali dicitur, *ſuo fungetur officio erga omnia membra Societatis, capitis videlicet, à quo in illam influxus ad præfixum ſibi finem neceſſarius deſcendat: & ſic à generali Præpoſito vt à capite vniuerſo facultas Prouincialium egrediatur, ac per eos ad locales, per hos autem ad ſingulares perſonas deſcendat.* Et in 9. p. cap. 3. §. 3. de eodem dicitur, *Poterit eam facultatem eiſdem, ſcilicet Rectoribus, communicare, quam ſenſerit in Domino conuenire.* Et §. 7. *Præpoſiti Prouinciales, aut locales & Rectores, & alij eius commiſſarij eam partem huius facultatis habebunt, quam ipſis Generalis communicauerit.* Idem §. 16. & ſæpe alias; quæ omnia in Bullis Pontificiis approbata ſunt. Ratio autem huius aſſertionis ea eſt, quæ in ipſis conſtitutionibus inſinuatur. Nam inprimis neceſſarium eſt, vt Prælati ſuam iuriſdictionem habeãt, ſine qua propria munera exercere nõ poſſunt; modus autem perfectior, & aptior ad maiorem vnionem religionis, & ad perfectiorem obedientiam eſt, vt inferiores Prælati habeant illam à ſuis ſuperioribus, & dependentem ab illis, & quia non debet eſſe in omnibus æqualis; ſed maior in maioribus Prælatis, ideo rectè vniuſcuiuſque menſura à ſuperiore præſcribitur.

II. *Obiectio.* Vna verò ſupereſt difficultas, quia ſequitur in Prælatis Societatis infra Generalem conſtitutis, nõ eſſe certam ac definitam iuriſdictionem, ſed arbitrariam iuxta voluntatem Generalis: conſequens videtur abſurdum, tum quia ſequitur Prouinciales, & Rectores non habere iuriſdictionem ordinariam, ſed tantum delegatam; atque ita non eſſe veros Prælatos, nec poſſe ſubdelegare, niſi quatenus hoc eſt in commiſsione ſibi facta expreſſum. Sequela patet, quia iuriſdictio, quæ nõ obtinetur, ex præſcripta lege, non eſt ordinaria, iuxta gloſſam in cap. *cum ab Eccleſiarum.* de officio ordinarij. verb. *Eccleſiaſtica ſententia* addita doctrina Innocentij ibidem numer. 1. Tum etiam, quia res adeò grauis non videtur committenda arbitrio & voluntati alicuius, quia poteſt eſſe occaſio diſſenſionum, & acceptionum perſonarum, & frequentium mutationum in regimine, quod debet eſſe ſtabile, & certum. Et cõfirmatur, nam ex dicta aſſertione ſequitur Prouinciales & Rectores Societatis nihil poſſe niſi quod eis expreſſe conceſſum eſt, & conſequenter ſi occurrat caſus, eis quidem non expreſſe conceſſus, neque etiam denegatus, ſed omiſſus, non habere iuriſdictionem in illo, ſed debere ad Generalem recurrere. Conſequens autem durum eſt, nam & eſt præter communem conſuetudinem talium Prælatorum, & eſt nimia reſtrictio perplexitatibus & difficultatibus expoſita: conuenientius enim videtur, vt quidquid eis non prohibetur, cenſeatur conceſſum, nam facilius eſt præſcribere, quæ prohibentur, quàm quæ conceduntur, cum infinita varietas rerũ & caſuum in huiuſmodi gubernatione poſsit occurrere.

III. *Refellitur obiectio probando dictos prælatos habere ordinariam iuriſdict. in ſub ſtantia, licet non in quantitate.* Reſpondetur inprimis certum eſſe Prouinciales & Præpoſitos locales, ſeu Rectores Societatis habere iuriſdictionem ordinariã, & non tantum delegatam. Probatur, quia ſunt ordinarij paſtores ac veri Prælati, vt conſtat ex iure communi religionũ ſuprà adducto in tract. 8. quod Societati commune eſt, quoad hanc partem. Idem patet ex conſtitutionibus, in quibus hæc munera vocantur prælationes, & dignitates Societatis, & hęc intelliguntur comprehendi in voto, quod profeſsi emittunt, non prætendendi prælationem, aut dignitatem in Societate 10. p. conſtit. §. 6. de qua re lib. 6. c. 7. à n. 13. Non eſt autem vera prælatio, niſi iuriſdictionem habeat ordinariam. In hac porro iuriſdictione duo conſiderari poſſunt, ſcilicet ſubſtantiã eius, vt ſic dicam, & quantitas: ſimpliciter ergo habere iuriſdictionem intrinſecum eſt his muneribus, & hoc ſatis eſt, vt talis iuriſdictio ordinaria ſit. Vnde non ſolùm nõ poteſt Generalis tollere à Prouinciali, vel Rectore iuriſdictionem abſolutè, imo hoc repugnantiam inuoluit, quia de intrinſeca ratione talium munerum eſt iuriſdictio: verum etiam nec poteſt facere, vt Societas ſine propriis Prouincialibus & Prælatis localibus gubernetur, quia hoc pertinet ad primariam inſtitutionem huius religionis, quam ipſe immutare non poteſt. Solùm ergo quoad quantitatem, ſeu extenſionem iuriſdictionis pendent hi Prælati à Generali, quod non repugnat ordinariæ iuriſdictioni: nam hoc ferè modo pendent Epiſcopi à Papa, & multo magis legati, qui tamen ordinariam iuriſdictionem habent, vnde etiam in 4. Congreg generali decr. 28. ſancitum legimus poſſe P. Generalem delegare vicepræpoſitum domus Romanæ, cum ordinaria poteſtate.

IV. *Imo quoad aliquam quantitatẽ illam habẽt.* Sed in hoc etiam addendum eſt, aliquam eſſe quantitatem huius iuriſdictionis, ex natura rei neceſſariò coniunctam cum tali munere, vt eſt illa ſine qua moraliter ac debito modo fieri non poteſt. Deinde vnuſquiſque ex his Prælatis habet in Societate proprias regulas & conſtitutiones ad illũ pertinentes, in quibus poteſtas ſuo muneri attributa declaratur, & illa cenſeri debet poteſtas ordinaria; quia iam eſt certa lege præſcripta, & adiuncta tali muneri. Similiter in Compendio priuilegiorum declaratæ ſunt facultates omnes ad diſpenſandum, vel abſoluendum, vel ad alias gratias concedendas illis commiſſæ, vt in officio Prouincialis adnotatur regula 8. & in officio Præpoſiti reg. 13. & Rectoris 12. Quòd ſi præter has voluerit Generalis plures poteſtates concedere, vel omnibus vel aliquibus Prælatis inferioribus, illæ reuera erunt tantum delegatæ.

V. *Ad obiectionem in n. 2. formaliter reſpondetur.* Ad difficultatem ergo reſpondetur iuriſdictionem horum Prælatorum dupliciter dici poſſe arbitrariam reſpectu Generalis: vno modo, quia non eſt certa lege definita, ac debita, vel quia ſine cauſa auferri poteſt, etiam quantum ad eam partem, quæ ex vi muneris comparatur; & ſic falſum eſt, vt patet ex dictis: vnde reſponſio in forma erit; negando in hoc ſenſu primam ſequelam. Secundò dici poteſt arbitraria, quia ſemper pendet ex voluntate Generalis, qui ex cauſa poteſt illam reſtringere, & ex gratia poteſt illam augere; & hoc eſt quod conſtitutiones intendunt; & inde non fit talem iuriſdictionem non eſſe ordinariam, vt declaratum eſt. Neque hoc habet vllum inconueniens, ſed ad debitam ſubordinationem expedit, nec propterea timeri poſſunt frequentes, aut indebitæ mutationes; cum ea, quæ ad ordinariũ regimen neceſſaria ſunt, certis legibus ſint definita: quæ non facilè, nec ſine graui cauſa mutari debent. Quæ verò extraordinaria ſunt, vel ad ſpecialem fauorem pertinent, ratio poſtulat, vt pendeant ex ſuprema poteſtate gubernatoris.

VI. *Ad confir. ibidem.* Ad vltimam confirmationem fatemur in Societate ad cognoſcendam vniuſcuiuſque Prælati facultatem, vtendum potius eſſe affirmatiua, quã negatiua regula, id eſt, id vnumquemque poſſe, quod ſibi eſt conceſſum; non verò quidquid ſibi non eſt prohibitum: vnde in citatis regulis Præpoſiti, & Recto-

Rectoris dicitur, *quas habeat facultates, partim ex his, quæ ipſi in his regulis conceduntur: partim ex compendio facultatum Societatis intelligat: vt in iis, quas non habet, ſciat ad ſuperiorem recurrere.* Neq; hinc ſequi poteſt aliqua perplexitas, vel difficultas, quin potius vnicuique magis clara & nota erit poteſtas, quam habet, & alioqui poteſtas ipſa ſatis eſt ampla, & facultates non dantur ad ſingulares caſus, ſed per generales regulas ſufficientes, & ſpecialiter in regulis Prouincialis. n. 7. & cum proportione in regulis Præpoſiti. nu. 11. & Rectoris nu. 10. aduertitur vbi neceſſaria fuerit diſpenſatio conſtitutionum, in grauioribus caſibus recurrendum eſſe ad ſuperiorem Prælatum, quod eſt iuri communi conſentaneum, c. *fin.* de officio Archipresbyt. adiuncta gloſſ. verb. *Reſerat.* & cap. *maiores.* de Baptiſmo. Et nihilominus additur, vt ſi abſque graui incommodo non poſſit Generalis reſpõſum expectari, poſſit Prouincialis diſpenſare, & poſtea rationem totius rei reddere Generali, idemque cum proportione de inferioribus reſpectu Prouincialis; & ita omnibus incommodis ſufficienter eſt prouiſum.

VII. *1. Aſſert. bimembris.* Secundò dicendum eſt poteſtatem hanc Prælatorum Societatis extendi ad omnes religioſos eius, & ad omnes actus, ſeu materias ad quas religioſa iuriſdictio, ſiue communi iure, ſiue per priuilegia communia, aut ſpecialia hactenus conceſſa extenditur. *1. Membrũ oſtenditur.* Prior pars quoad profeſſos, ſiue quatuor, ſiue trium votorum extra controuerſiam eſt; quoad reliquos verò religioſos, qui per ſimplicia tantùm vota incorporati ſunt, fuit in dubium reuocata, vt latiùs dictum eſt lib. 3. à principio vſque ad cap. 4. exiſtimarunt enim aliqui, iuriſdictionem religioſam fundari neceſſariò in profeſſione per vota ſolennia, & ideo dixerunt Societatem nullum in eos ius habere, nec Põtificem ex vi votorum huiuſmodi potuiſſe illud conferre, ac proinde ordinariorum iuriſdictioni ſubditos exiſtere, ita refert Gregorius XIII. Pontifex in conſtitutione, *Aſcendente Domino.* *Erronea ſententia circa 1 memb. aſſertionis infringitur.* Veruntamen quatenus hæc ſententia poteſtatem Pontifici negat, eſt error in fide; quia certum eſt Pontificem poſſe ſub protectione, & iuriſdictione ſua ſuſcipere quamlibet perſonam Deo ſpecialiter conſecratam, modo ab Apoſtolica Sede approbato. Item aliàs non potuiſſet Pontifex eximere clericos tantùm per primam tonſuram initiatos, quia illa cæremonia tantum eſt per Eccleſiam inſtituta. Item nõ potuiſſet priuilegium canonis vel fori ad nouitios extendere; quæ omnia & ſimilia ſunt contra receptum vſum Eccleſiæ, & contra ſupremã poteſtatem, quam Pontifex habet in ordine ad ſpiritualia.

VIII. *Oſtenditur veritas oppoſita ex Pontif.* Quatenus verò illa ſententia de facto loquitur, aut procedit ex prædicto errore, aut ex clara ignorantia iuris proprij Societatis, de quo ſine illius notitia loqui non deberet. Itaque expreſſæ ſunt in hoc conceſſiones, & declarationes Pontificum Pauli III. Iulij III. Pij V. & Gregorij XIII. ac Gregorij XIV. Qui dum Societatem eximunt, & ſub protectione ſua illam ſpecialiter ſuſcipiunt, de tota Societate loquuntur, vt omnes ſuos ac veros religioſos complectitur, ſeu ex illis cõſtat. Vnde interdum de *ſociis*, interdum de his, *qui ſub obedientia Præpoſiti militant*, interdum denique *de religioſis Societatis* loquuntur: ergo extendunt hanc iuriſdictionem ad omnes *Cõfirmatur.* etiam ſcholares, quia illi ſunt veri religioſi, vt ſuprà eſt oſtenſum, veraque membra Societatis. Confirmatur, quia quicunque ex his religioſis, ſi apoſtatet à Societate, poteſt ab eadem compelli, tum per cenſuras, tum per violentam detentionem, & incarcerationem, vt conſtat ex eiſdem Bullis, præſertim Pauli III. & Gregorij XIII. ac Pij V. nec ſolùm per ſola ſpecialia priuilegia Societatis, ſed etiam per alia conceſſa mendicantibus, circa ſuos religioſos profeſſos poteſt illos cogere & punire iuxta conceſſionem & communicationem Societati factam à Pio V. cum ſpeciali declaratione, quòd ad omnes etiam ſcholares extendatur. Quæ omnia & alia in Compendio Societatis verb. *Apoſtata*, latè referuntur. Comprehenduntur ergo hi omnes ſub iuriſdictione Societatis.

Dicendum verò ſupererat de nouitiis, ſed de his eadem eſt ratio Societatis, quæ aliarum religionũ: non enim habet in illos propriam iuriſdictionem inuoluntariam (vt vocant) id eſt, directiuam, qua poſſit eos ſpecialiter obligare in conſcientia, vel coactiuam, qua poſſit eos ſimpliciter repugnantes cogere, quia obedientiam non vouerunt, vel ſi fortaſſe eam particulari affectu promiſerunt, Societas illam non acceptauit, neque illos ſibi incorporauit. Quoad iuriſdictionem autem voluntariam ſubduntur aliquo modo Societati, & ſunt capaces gratiarum ſpiritualium, quas Præpoſitus Generalis ſecundùm conceſſionem Sedis Apoſtolicæ poteſt in Societate concedere, vt dicitur in 5. part. conſtit. cap. 1. lit. A. exiſtimoque quoties in Bullis, ſeu priuilegiis fit conceſſio in ordine ad omnes, qui ſub obedientia Societatis viuunt, comprehendi etiam nouitios; cuius exemplum clarum eſt in Bulla vltima Pauli III. de gratiis & facultatibus, & habetur etiam in Compendio, verbo, *Diſpenſatio.* §. 1. Et ratio eſt, quia etiam nouitij viuunt propriè ſub obedientia Societatis, etiamſi non ſub obligatione voti, præſertim cùm fauores ampliandi ſint. de reſeruatis quoad nouitios; tract. 8. l. 2. c. 17. à nu. 11. ſatis dictum eſt. IX. *Quouſque hoc 1 membrum aſſertionis procedat de nouitiis.*

Altera pars aſſertionis certa eſt. Nam inprimis Prælati Societatis habent omnem poteſtatẽ, quaſi Epiſcopalem, quam habent cæteri Prælati religionum in vtroque foro; imò per ſe poſſunt quidquid Epiſcopi poſſunt in clericos & laicos ſibi ſubiectos, tam quoad facultatem abſoluendi & diſpenſandi in irregularitatibus, de quibus in Concilio. Trid. ſeſſ. 24. ca. 6. quàm alias quaſcunque facultates, vt habetur in Compendio Societatis, verbo *Prælati*; §. 3. quamuis hanc gratiam non participent inferiores Prælati, niſi iuxta conceſſionem Generalis: nunc autem indefinitè de Prælatis loquimur. Deinde per communicationem facultatum, & gratiarum factã à Pio V. poſſunt Prælati Societatis æquè principaliter quidquid poſſunt Prælati mendicantium per ſua propria priuilegia, vel per communicationem aliorum, vt in Compendio Societatis latè continetur verbo, *Communicatio.* §. 2. & ſequentibus, & ſpecialiter §. 5. declaratur hanc communicationem, etiã nouitiis fieri poſſe; quod intelligitur quoad gratiarum conceſſionem, non quoad rigoroſam iuriſdictionem, vt iam diximus. Denique ſimilem generalem conceſſionem fecit Societati Gregorius XIV. his verbis; *quin etiam omnes facultates, omnemque iuriſdictionem, quoad ſubditorum punitionem, & correctionẽ pertinet, quibuſcunque ordinibus eorumque generalibus hactenus conceſſas, non ad inſtar ſed æquè principaliter ipſi Societati eiuſque Præpoſito Generali concedimus & elargimur.* Præter hæc habet Societas plures facultates ſibi ſpecialiter factas, vt ex eius Bullis, & Compendio priuilegiorum conſtat; poteſtas autem per eas collata præcipuè reſidet in Præpoſito generali, per quem inferioribus Prælatis communicatur. Eſt ergo in Societate, & in Prælatis eius reſpectiuè tota poteſtas, & iuriſdictio, quę in religioſo ſtatu inuenitur, & ſecundùm ordinarium modum Pontificiæ prouidentiæ inueniri poteſt: ſemper tamen intelligendum eſt, habere hanc iuriſdictionem ſuo inſtituto accõmodatam, nam Prælati eius nihil contra inſtitutũ agere poſſunt (excepta iuſta diſpenſatione quæ dici non poteſt contra inſtitutum) & ideo quoad aliquos actus iuriſdictionem non habent, quã fortaſſe habent X. *2 Membrũ aſſertionis declaratur.* *Limitatio proximè dictorum*

habent aliæ religiones, vt ad dandam facultatem recipiendi eleemoſynam pro ſpirituali miniſterio, vel quippiam ſimile: ſicut etiam è contrario aliqui ſunt actus iuriſdictionis huic inſtituto accommodati, qui in aliis religionibus non exercentur, vt eſt expellere aliquem votis expeditum.

XI. Non cenſeo autem neceſſarium explicare in particulari, poteſtates omnes, quas ratione huius iuriſdictionis Societas habet; quia de his, quæ generales ſunt, vel in quibus cum aliis religionibus Societas communicat, in tract. 8. lib. 2. ſufficienter tactæ ſunt, quæ verò ſunt propriæ, in Compendio Priuilegiorum, & in conſtitutionibus ac regulis ſufficienter declarantur, & in ſequentibus capitibus nonnulla attingemus, explicando magis in particulari vſum huius iuriſdictionis; ex dictis etiam in l. 1. c. 3 & latiùs l. 8. de mediis, quibus Societas vtitur, ad profectum ſuorum ſubditorum, conſtat hanc iuriſdictionem eſſe plenam in foro pœnitentiæ; & in foro etiam exteriori quoad poteſtatem directiuam per leges & præcepta, & per coërciuam, quoad correctionem ſecundum regulam, etiam remota appellatione, & quoad poteſtatem diſpenſandi in his, quæ neceſſaria ſunt. Ac denique quoad alia multa, de quibus latè in Bulla 5. Pauli III. 2. Iulij III. 3. Pij V. & ferè in omnibus Gregorij XIII. Supererat hoc loco dicendum de poteſtate adminiſtratiua bonorum temporalium, id tamen opportunè factum eſt in tract. 8. qui eſt primus huius voluminis l. 2. c. 28.

Vnde ſumatur quæ ſint poteſtates Societatis in particulari.

CAPVT VI.

An Societatis Prælati ad particulare ſubditorum regimen, merito ab illis exigant rationem conſcientiæ.

I. POſt explicationem vniuerſalis regiminis in Societate, dicendum ſequitur de particulari ſubditorum gubernatione, quod ad finem vſque præſentis lib. proſequemur. Id verò præcipuè inſtituimus ad ſatisfaciendum difficultatibus, quas aliqui obijciunt, quæ fortaſſe magis ex ignorantia facti, quàm iuris procedunt, & ideo non deſcendam in particulari ad omnia, quæ circa gubernandos ſubditos in Societate peraguntur, ſed ſolùm ad ea in quib. prædicta difficultas poterit inueniri. Quia verò ordinarium hoc regimen ſemper eſt ſecundùm regulā, ſimul illius rationem reddemus vbi oportebit, & huius occaſione breuem quandam notitiam totius regulæ, in poſtremo capite ſummatim attingemus. Vt autem rem totam comprehēdamus, nec tractata repetamus, tria breuiter ſunt, in quibus totum hoc particulare regimen conſiſtit. Primum eſt receptio perſonarum. Secundum conſeruatio earundem & prouidentia circa illas. Tertium dimiſsio earum, ſi neceſſaria fuerit. De primo membro ſatis dictum eſt à nobis in l. 2. & de tertio in l. 3. c. 9. Tantū igitur ſupereſt vt de ſecūdo membro dicamus, circa quod duo neceſſaria ad huiuſmodi gubernationem & prouidētiam diſtinguere oportet iuxta duplicem poteſtatem in Prælato neceſſariam; directiuam, & coërciuam. Quædam enim pars regiminis conſiſtit in debita directione per præcepta & conſilia (ad quam rem etiam ſpectat conueniens diſtributio onerum, & honorum) altera verò pars poſita eſt in debita correptione & iuſta punitione; de his ergo breuiter dicendum eſt.

De quibus agendum in reliquo libro

II. Vt verò primæ parti ſatisfacere incipiamus, à ratione conſcientiæ ordiemur. Per rationem autem conſcientiæ, intelligimus manifeſtationem ſtatus conſcientiæ propriæ, quam ſubditus facit ſuperiori, vt ab eo intimè cognoſcatur, tam in moribus, quā in affectibus vel propenſionibus ſuis, ex qua vocis interpretatione, ſtatim oritur dubitādi ratio, quia vel hæc manifeſtatio ſuperiori facienda eſt, in confeſſione ſacramentali, vel extra illam. Primum dici non poteſt, aliàs & obligarentur ſubditi, ad confitendum ſuperiori, & confeſsio ſacramentalis ordinaretur ad exteriorem gubernationem, quæ duo abſurda ſunt, & ideo ſupra oſtendimus, eſſe aliena ab inſtituto Societatis: ſecundum autem, & videtur nimis durum ſubditis, & parum vtile Prælatis ad gubernationem. Primum incommodum patet, quia aperire ſuos defectus, & ſecreta cordis, extra ſigillum cōfeſsionis, difficillimum eſt, tum propter infamationem ſui erga ipſummet Prælatum, tum propter periculum, ne Prælatus id aliis manifeſtet, vel bono zelo, & non ſecundum ſcientiam, vel per negligentiam aliquam, ſeu inaduertentiam, aut certè interdum per æmulationem, inuidiam, vindictam, aut alium ſimilem affectum; tum denique propter alia incommoda, quibus exponitur ſubditus, ita ſe manifeſtando Prælatis ſuis quia ob eam cauſam poterit, vel remoueri ab officiis, vel loco mutari, vel aliis ſimilibus modis male tractari; & ideo videtur hic habere locum conſilium Chryſoſtomi hom. 31. ad Hebr. *Non dico tibi vt te prodas, neque apud alium accuſes.* Et augetur 1. difficultas ſeu incommodum; primò quia ſi hæc manifeſtatio vni tantū Prælato eſſet facienda, & cum illo ſolo eſſet ſemper continuanda, ſaltem pro tempore vitę eius, eſſet res vtcunque tolerabilis; tamen hoc in Societate non ſufficit; quia hæc ratio conſcientiæ, non ſoli Generali reddenda eſt; imò pauci ſunt, qui in præſentia poſsint id facere: ab accuſantibus autem, & per ſcriptum nec fit; nec ordinariè fieri expedit. Imò nec ſoli Prouinciali fieri debet; quia non minus indigēt illa notitia, qui proximè gubernant: oportebit ergo pluribus ſuperioribus ſe manifeſtare etiam pro eodem tempore. Augetur ſecundò idem incommodum, nam qui ſuperiores ſunt, breui tempore mutantur, & ipſi etiam ſubditi, ab vna domo in aliam facile tranſmutantur, atque ita neceſſarium erit vnicuique ſubdito paulatim, ſeu ſucceſsiuè, ſe manifeſtare plurimis Prælatis, & fortaſſe intra paucos annos ſe manifeſtare ferè omnibus grauioribus patribus prouinciæ; quod certè eſt aſperum ac difficile. Deinde ſecundum incommodum declaratur, quia teſtimonium hominis in re propria non eſt tanta fide dignum, vt poſsit Prælatus in eo niti ad gubernandum ſubditum, aut enim debet illi credere, tam benè, quam malè de ſe loquenti, & ſic facile poterit ab eo decipi, quia vnuſquiſq; benè de ſe ſentit, & loquitur, imo licèt non ſentiat, frequentius diſsimulat, aut mentitur: vel ſaltem defectus extenuat, & bona exaggerat: vel ſuperior debet credere mala, & non bona, & in hoc iniuriam faceret ipſis ſubditis, & vix poſſet eos commodè gubernare, aut eis vti ad aliqua miniſteria, quia de omnibus haberet minus bonam exiſtimationem quam par eſſet.

Ratio dubitandi per dilemma.

Arguitur contra 1 memb. dilēmatis.

Arguitur contra 2. memb. duplici incommodo.

1. Incōmod.

Alterum incommodum.

Quid circa rationem conſcientiæ in Societate ſtatutum ſit.

III. Circa præſentem difficultatem, puncta quatuor explicanda ſunt: primo quid in hoc Societas obſeruet ſecundum ſuam regulam; ſecundo quam ſit hoc conſentaneum antiquitati religionis, & profeſsioni perfectionis: tertiò ad quod ſecretum inde Prælatus obligetur; quarto denique ad quem finem & vſum hæc notitia ordinetur, & à ſuperiori applicari poſsit; ex quibus etiam conſtabit, quantum differat hæc ratio conſcientiæ à confeſsione ſacramentali, & ſoluentur rationes dubitandi. Circa primū regula Societatis eſt, vt ſtatim ab ipſo ingreſſu omnes

Declaratur 1. punctum

de profeſſis, ac non profeſſis.

omnes ſe aperiant ſuperiori,& deinceps in diſcurſu vitæ,per certa & deſignata tempora,id proſequantur;hoc conſtat ex examine c.4.§.34.35.&36.in quorum primo ſic dicitur; *Re in Domino conſiderata viſum nobis eſt in diuinæ Maieſtatis conſpectu,mirum in modum conferre,vt ſuperioribus ſubditi omnino perſpecti ſint, quo melius regi, & gubernari, & per eos in viam Domini dirigi poſſint,* Deinde in 35.dicitur; *Præterea quanto exactius ſuperiores res omnes internas, & externas ſuorum nouerint, tanto maiori cum diligentia, amore, & ſolicitudine iuuare eos, ipſorumque animas, à variis malis, & periculis, quæ in progreſſu poſſint accidere, conſeruare poterunt.* Et infra, *vt melius ſecundum Dei voluntatem huiuſmodi miſſiones fiant, his & non illis mittendis; vel his ad hoc munus, illis verò ad alia, non ſolùm refert valde, ſed ſummopere, vt ſuperior plenam habeat notitiam propenſionum, ac motionum animi, & ad quos defectus, vel peccata fuerint, vel ſint magis propenſi, & incitati, qui ſub eius cura ſunt, vt eius rei habita ratione, melius ipſos dirigere poſſit, nec ſupra menſuram virium ſuarum in periculis, vel laboribus grauioribus, quàm in Domino ferre ſuauiter poſſit, conſtituat.* Ex quibus rationibus in §. 36. ita concluditur. *Ideo quicunque hanc Societatem in Domino ſequi volet, & in eadem ad maiorem Dei gloriam manere: priuſquam ad primam probationem accedat: vel poſtquam ingreſſus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel poſt examen, intra aliquot menſes (ſi ſuperiori differendum videretur) ſub ſigillo confeſſionis, vel ſecreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipſius conſolationem fuerit, debeat conſcientiam ſuam magna cum humilitate, puritate & charitate manifeſtare, re nulla, qua Dominum vniuerſorum offenderit, celata: & totius anteactæ vitæ rationem integram, vel certè rerum maioris momenti, ſuperiori qui tunc fuerit Societatis, vel cui ex Præpoſitis, vel aliis ex inferioribus ille iniungeret, prout magis conuenire videretur, reddat, vt melius omnibus in Domino proſpiciatur, ipſeque magis in ſpiritu cum gratia vberiori ad maiorem diuinæ bonitatis gloriam proficiat.* Et §. 38. additur ſexto quoque menſe rationem hanc eſſe reddendam, incipiendo ſemper ab vltima, quæ data fuerat; cui non diſſimilis conſtitutio reperitur in regula Monacharum D. Hieronymo attributa cap. 17. & §. 39. additur, ſcholaſticos finitis ſtudiis, rationem vitæ ſuæ reddituros, ab vltima, quam reddiderunt in domo vbi ad ſtudia miſſi ſunt. Et de iiſdem ſcholaribus additur in 4. p. cap. 10. §. 5. Rectorem ſuum magnopere reuereri, ac venerari debere; & infrà, *nihil ei clauſum, ne conſcientiam quidem propriam, tenendo, quàm ei aperire, vt in examine dictum eſt, ſuis conſtitutis temporibus, & ſæpius ſi cauſa id poſceret, oportebit.* De profeſſis autem, & coadiutoribus formatis additur in dicto loco examinis cap. 4. ſingulis annis reddituros eſſe hanc rationem conſcientiæ incipiendo ſemper ab vltima vel crebius, ſi Præpoſito videbitur; quod multum etiam commendatur in 6. p. cap. 1. §. 2. addita etiam illa ratione, *Quo melius in viâ ſalutis, & perfectionis ſe dirigant.* Et in 9. p. cap. 3. §. 19. de Generali dicitur, *cognoſcat quoad eius fieri poterit, conſcientias eorum, qui ſub eius obedientia ſunt, ac præcipuè Præpoſitorum Prouincialium: & aliorum, quibus munera maioris momenti committit.* Denique de eadem re eſt egregius locus 3. part. cap. 1. §. 12. quem infrà expendemus. Ex his ergo ſatis conſtat primum punctum, ſcilicet, quid in hac parte Societas obſeruandum ſtatuit, & ob quam cauſam, & quam fuerit cordi B. P. N. Ignatij inſitum hoc medium. Propter quæ in congregatione 5.ª Generali §. 17. inter ſubſtantialia huius inſtituti ponitur reddendam eſſe ſuperiori conſcientiæ rationem.

Vſum aperiendi conſcientiam ſuperiori extra confeſſionem antiquiſſimum eſſe, & profeſſioni perfectionis maximè conſentaneum.

Hunc autem fuiſſe ſpiritum antiquorum Patrum, & fundatorum religionum, oſtendi facile poteſt. IV. *Suadetur hoc punctū ex Patribus.* Nam in primis Baſil. in reg. 26. ex fuſioribus. *Debet (inquit) viciſſim vnuſquiſque eorum, qui inferiores ſunt, ſiquidem memorabilem vllam facere progreſſionem ſtudent, & ad perfectionem vitæ illius, quæ præceptis D. N. IESV Chriſti eſt conſentanea, peruenire, cùm nullum animi ſui motum apud ſeipſum celatum retinere, tum in ſermone nihil non diligenti ante cura conſideratum proferre, ſed mentis ſuæ arcana aperire fratribus iis, quibus datum illud negotium ſit: vt adhibitis facilitate, & miſericordia ægrotantes curent:* Et reg. 44. ſpecialiter de his, qui extra monaſterium aliquo tempore peregrinati ſunt, explicat, cùm primùm redeunt perfectam rationem reddituros Prælato, non ſolum ſuarum actionum & ſermonū, ſed etiam cogitationum. *Ita enim (inquit) & attentiores eſſe aſſueſcant, qui itineribus ſe dabunt, ſi de reddenda ratione ſoliciti ſint: & nos quamdiu abiuncti illi à nobis permaneant, neutiquam videbimur illorum vitæ curam negligere.* ad idem facit reg. 46. & reg. 227. ex breuioribus, vbi adducit illud Iſaiæ 5. *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris.* Præterea S. Benedictus in cap. 7. ſuæ regulæ, quintum humilitatis gradum eſſe dicit, *Si omnes cogitationes malas cordi ſuo aduenientes, vel mala à ſe abſconſe commiſſa per humilem confeſſionem Abbati non celauerit ſuo.* Et quamuis ibi Turrecremata de confeſſione ſacramentali locum illum intelligere videatur: tamen ſi quis conſideret ipſummet S. Benedictum Sacerdotem non fuiſſe, & illo tempore Abbates ordinariè non fuiſſe presbyteros, facilè intelliget Benedictum, non limitare illud conſilium ad ſacramentalem confeſſionem. Et cap. 46. defectus publicos in congregatione fratrum ait eſſe proponēdos. *Si autem (inquit) peccati cauſa fuerit latens tantùm Abbati, aut ſpiritualibus ſenioribus patefaciat, qui ſcient curare vulnera, non detegere.* Et c. 49. omnia vult proponi Abbati, vt ex voluntate eius fiant.

Præterea Caſſianus l. 4. de inſtitutis renuntiantium c. 9. V. *Ad quod* (inquit, id eſt ad veram humilitatem) *vt facile valeant peruenire, conſequenter inſtituuntur nullas penitus cogitationes prurientes in corde pernicioſe celare, ſed confeſtim vt exortæ fuerint eas ſuo patefacere ſeniori.* Et infra, præter humilitatem maximam huius exercitij, vtilitatem eſſe dicit, quia hoc modo inſtruuntur religioſi, & armantur contra inſidias diaboli: vnde concludit, *Generale namque, & euidens indicium diabolicæ cogitationis eſſe pronuntiant, ſi eam ſeniori confundimur aperire.* Et cap. 39. ponens decem ſigna veræ humilitatis, *Secundum eſt, ſi non ſolum actuum ſuorum, verum etiam cogitationum nihil ſuum celauerit ſeniorem.* At verò Moyſes Abbas apud eundem Caſſianum collat. 2. c. 10. primo loco hoc indicium poſuit, dicens, *Vera diſcretio non niſi vera humilitate conquiritur, cuius humilitatis hæc erit prima probatio, ſi vniuerſa non ſolum, quæ agenda ſunt: ſed etiam quæ cogitantur, ſeniorum reſeruentur examini.* Et in diſcurſu illius cap. egregiè declarat, quantum momenti in hoc negotio ſit, ad vitandas dæmonum fraudes, & ſpiritualem vitam rectè inſtituendam. Et c. 11. exemplo & ſententiis antiquorum id confirmans, concludit, *Et ideo ſemper ſeniorum ſumma cautione ſunt ſectanda veſtigia: atque ad eos cuncta, quæ in noſtris cordibus oriuntur, ſublato confeſſionis velamine, deferenda.*

In his autem Caſſiani & aliorum Patrum ſententiis, VI. *Obiectioni, quæ fieret, occurritur.* obſeruare licet, loqui ferè ſemper de iunioribus religioſis. Vnde reſpondere poteſt aliquis, hæc intel-

& confirmatur adhuc ex Patribus inſtitutum

intelligenda eſſe de nouitiis, vel ad ſummum de nouioribus, qui per ſe non poſſunt, nec ſciunt cogitationes, & actiones ſuas moderari: regulam autem B. Ignatij duriorem eſſe, quæ hoc onus etiam profeſsis, & quantumuis prouectis toto vitæ tempore imponit. Veruntamen licèt hæc manifeſtatio, quoad ſingulos motus, & tentationes magis neceſſaria ſit iunioribus, tamen fidelis conſcientiæ manifeſtatio, proportionata perſonæ ſubditi, & voluntati Prælati, omnibus ratione ſtatus ſui, ſemper à Patribus neceſſaria iudicata eſt, quia hæc non ſolũ ordinatur ad inſtructionem propter vincendas tẽtationes, ſed ad totum ſpirituale regimen animæ, cũ perfecta obedientia, & humilitate, & ad obtinendam à Deo maiorem gratiam mediante ſuperiore. Vnde Eſaias Abbas tomo 2. Biblioth. oratione 8. (qui etiam videatur in orat. 6.) in præceptis ad fratres, qui cum ipſo viuebant. *Aperi* (inquit) *cogitationes tuas patribus tuis, & gratia Dei proteget te.* Et S. Dorotheus doctrina 5. à principio exaggerat, quàm neceſſarium ſit homini habere à quo regatur, nec ſufficientem ſibi exiſtimari. Et inde poſtea concludit, neceſſarium eſſe religioſo omnia occulta ſua manifeſtare, vt à ſapientiori inſtrui & regi poſſit. Et inferiùs refert exemplum vulgare de quodam Abbate, qui dæmonem vidit offerentem fratribus varias potiunculas, & ſolum vnum inuenit, qui ſuam biberit: & poſtea intellexit cauſam eſſe, quia ſolus ille conſcientiam ſuam ſpirituali patri occultabat. *Nam quiſquis* (inquit) *illius præſentit inſidias, accurrit illico, & cogitationes ſuas quaſcunque latentes aperuit Patri, & ſic auxilium inuenit in tempore tentationis, & hac de cauſa, non potuit aduerſus eos iniquus inſidiator. Infelicem illum vnum inuenit, qui ſeipſum regeret, & inſtrueret.* Vnde in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia intelligimus hunc fuiſſe morem antiquorum Patrum, refert enim, ſe vidiſſe in monaſterio quendam monachum habentem libellum, in quo totam ſuam conſcientiam ſcribebat, vt eam poſtea Prælato manifeſtaret, aitque illum fuiſſe morem reliquorum monachorum; quem morem etiam poſteriores religioſos imitatos eſſe, & imitari debere, ſumimus ex S. Bonauent. lib. de ſex alis Seraphin cap. 7. ſatis poſt medium tom. 2. vbi inter alia inquit, *Ad Prælatum pertinet conſcientias ſingulorum agnoſcere.* Et rationes indicans ſubdit, *& de quibuslibet perplexitatibus expedire: pericula peccatorum præuidere, & præcauere, monere fratres vt proficiant, corrigere corrigendum, elucidare dubia, informare ſingulos, qualiter officia ſibi commiſſa congrue adminiſtrent, quo & fratribus, prout conuenit, ſufficiant, & conſcientiam non offendant.* Et paulo antea dixerat, *hæc eſſe de ſubſtantia officij paſtoralis.* Ex quo dicto confirmare poſſumus, quod in fine numeri 3. diximus; in Societate declaratum eſſe, hanc rationem conſcientiæ eſſe de ſubſtantia inſtituti; quia ſi de ſubſtantia officij Rectoris eſt conſcientias ſubditorum agnoſcere, profectò de ſubſtantia ſubditi religioſi eſt, ſuam conſcientiam Rectori manifeſtare; fieri enim humano modo non poteſt, vt ille conſcientiam agnoſcat, niſi is eam manifeſtet. Vt enim dixit Auguſtinus in tractatu de ouibus, cap. 9. *Neque enim homo pater tuus, aut frater tuus intrare poteſt in conſcientiam tuam, quam nouit Deus.* Meritò ergo regula hæc reddendi rationem conſcientiæ ad ſubſtantiam inſtituti pertinere dicitur.

Ad quod ſecretum obligetur ſuperior Societatis in omnibus quæ illi in ratione conſcientiæ manifeſtantur.

VII. Circa tertium de ſecreto obſeruando à Prælato in omnibus, quæ per hanc conſcientiæ rationem illi manifeſtantur, diſtinguere oportet, quo in foro huiuſmodi ratio reddatur. Nam in 4. cap. Examinis de nouitio in Societatem admittendo dicitur. *Priuſquam ad primam probationem accedat, vel poſtquam ingreſſus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel poſt examen, intra aliquot menſes, ſi ſuperiori differendum videretur, ſub ſigillo confeſſionis vel ſecreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipſius conſolationem fuerit, debeat conſcientiam ſuam magna cum humilitate, puritate, & charitate manifeſtare.* Ergo hæc ratio conſcientiæ dari poteſt in confeſsione ſacramentali, quia non poteſt ſub ſigillo confeſsionis aliter committi; quantumcunque enim aliquis præmittat ſe dicere aliquid ſub ſigillo confeſsionis, niſi verè confiteatur ſacramentaliter, & in ordine ad illam loquatur, non obligabit alterum ſub ſigillo, vt in tomo 4. 3. partis oſtendimus, ac docent plurimi relati à Sancio lib. 3. de matrimonio diſp. 13. numero 6. poteſt etiam hæc ratio extra confeſsionem reddi, & optio inter hos duos modos ipſi religioſo committitur, ex vi prædictorum verborum, & ob alia, quæ numer. 10. afferemus.

Manifeſtatio conſcientiæ de vita ſeculari ordinarie fit in confeſſione.

VIII. Secundò ergo ſuppono, hanc conſcientiæ rationem multum differre, quoad materiam à confeſsione ſacramentali; nam materia confeſsionis, tantùm ſunt peccata ab homine commiſſa, hæc verò conſcientiæ manifeſtatio multo plura includit: quia inprimis non tantùm eſſe debet de malis, ſed etiam de bonis, vt expreſſe monemur 3. part. conſtitut. cap. 1. §. 12. ibi, *Nec ſolùm defectus aperiant, ſed etiam pœnitentias, vel mortificationes & deuotiones, ac virtutes omnes, &c.* Quod etiam ſignificauit Baſil. regula 26. ex fuſioribus, dicens; *Hoc enim modo fiet, vt & quod laude dignum ſit in nobis confirmetur, & quod minus probandum congruo remedio ſanetur:* Supponit ergo vtrunque manifeſtandum eſſe. Deinde idem colligitur ex aliis teſtimoniis numero 3. adductis, quatenus dicunt totam animam & conſcientiam manifeſtandam eſſe, in conſcientia enim non ſolum mala, ſed etiam bona ſcripta manent: & ex fine huius manifeſtationis id planè colligitur, vt ſtatim dicam. Præterea ex malis non ſolùm actualia peccata, ſed etiam tentationes, prauæ conſuetudines, vel inclinationes aperiendæ ſunt, & non ſolùm mali actus, ſed etiam imperfectiones, imò etiam occaſiones malæ, vel cuiuſcunque tranſgreſſionis regulæ, etiamſi ex ſe peccatum non ſit; hæc enim omnia ſub conſcientiæ latitudine comprehenduntur, & eorum cognitio ad ſpirituale regimen perſonæ religioſæ neceſſaria eſt; & hoc ſignificant ſubiuncta verba prædictæ conſtitutionis; *voluntate pura optantes ab illis dirigi, ſicubi à rectitudine deflecterent; nolentes ſuo proprio ſenſu duci, niſi conueniat cum iudicio illorum quos Chriſti D. N. loco habent.*

Differentia prima inter manifeſtationem conſcientiæ & confeſſionem.

IX. Vnde etiam differt hæc ratio conſcientiæ à ſacramentali confeſsione in fine intrinſeco, ac per ſe; nam confeſsio ſacramentalis per ſe ſolùm ordinatur ad comparandam remiſsionem peccatorum, & ſatisfaciendum digne Deo pro illis, & conſequenter ad emendationem eorum quatenus propoſitum huius emendæ pars eſt illius neceſſariæ ſatisfactionis: omnis autem alius finis qui huic adiungitur, licet non ſit malus, nec repugnans fini, & circumſtantiis debitis confeſsioni, eſt accidentarius confeſsioni ſacramentali vt ſic. At verò ratio conſcientiæ, de qua nunc agimus, non ita per ſe ordinatur ad remiſsionem peccatorum, quamuis etiam poſsit per modum conſultationis ad illam deſeruire, & ita propter illam fieri; ſed ordinatur præcipuè ad directionem vitæ in futurum, & in tantum requirit manifeſtationem præteritorum actuum, in quantum ad prouidentiam futurorum neceſ-

Differentia.

neceſſaria eſt præteritorum notitia; Et quia hęc directio, non ſolùm ordinatur ad vitandum malum, ſed etiam ad proficiendum in bono, & non tantùm in bono neceſſario, ſed etiam in meliori, & perfectō; ideo non tantum vitiorum, ſed etiam virtutum notitia neceſſaria eſt. Item ad vtrunque multùm refert inclinationes cognoſcere, & tentationes, vel etiam diuinas inſpirationes, & auxilia: rectè ergo hæc omnia ſub materia huius obſeruantiæ comprehenduntur. Accedit præterea, quòd hæc directio non ſolùm poteſt intelligi ex parte ipſius ſubditi, ſed etiam ex parte ipſorum Prælatorum: quia per hanc notitiam conſcientiæ ſubditi maximè iuuari debent, ad gubernandum illum non ſolùm per conſilia, & admonitiones, ſed etiam in miniſterijs, & occupationibus, ita vt illum non conſtituat in periculo cadendi, ſed in ſtatu proficiendi, quod maximè neceſſarium eſt in religionibus, quæ vacant miniſterijs cum proximis: nam in eis faciliùs poſſunt pericula occurrere, niſi Prælatus ſciat ea præuidere, & præcauere, vt Bonauent. num. 6. allatus dixit. quod vix poteſt præſcire, niſi conſcientiam ſubditi cognitam habeat. Vt ergo Prælati Societatis poſsint officia ſibi commiſſa congruè adminiſtrare, ita vt fratribus ſufficiant, vt idem Bonau. loquitur, & conſcientiam non offendant, neceſſarium eſt hoc medium in Societate ſeruari.

X. *Sub quo ſecreto poſſit, aut debeat ſubditus manifeſtare ſuperiori conſcientiam.*

Ad hos autem fines quandò eorum neceſsitas interuenit, neceſſarium eſt, vt hæc ratio, & notitia extra confeſsionem, aut licentia vtendi ea quæ habita eſt ex confeſsione, à ſubdito detur: quia notitia confeſsionis, non poteſt applicari poſtea ad huiuſmodi vſum, eſt enim res ſacratior, & altiori ſecreto claudenda. Et ob hanc cauſam notitia hæc non ſigillaris ſuperiori danda eſt: ad confeſſionem autem ſacramentalem ſecum faciendam compellere illum non debet, nec poteſt. præſertim nunc poſt ſummi Pontif. Clementis VIII. decretum de reſeruatione caſuum pro regularibus. Quæ omnia conſtitutionibus Societatis conſentanea ſunt. Nam in 6 part. cap. 1. § 2. prius dicitur, *Omnes, tam profeſsi, quàm formati coadiutores, ſemel ſingulis annis, & quoties præterea ſuperiori viſum fuerit, ad ſuas conſcientias in confeſsione, vel ſecretò, vel alia ratione eidem aperiendas, propter magnam eius rei vtilitatem, parati eſſe debebunt:* vbi notandum eſt illud relatiuum *eidem*, nam refert *ſuperiorem*: illi ergo eſt hæc ratio reddenda. Modus autem videtur planè conſtitui in arbitrio religioſi (ſtante præſertim prædicto decreto) imò ita demum explicuit P. Claudius in 14. inſtructione pro renouatione ſpiritus cap. 2. numero 2. paulò ante finem, & initio eius inſtructionis; quæ pagin. 154. inter omnes regulas impreſſas anno 1607. inuenitur: iuxta id quod in 4. Congregatione decreto 40. fuerat commendatum. itaque poterit vel communicare ſolam notitiam confeſsionis, ſi modus ille gratior ſibi fuerit: nec neceſsitas alterius notitiæ interueniat: vel extra confeſsionem rationem reddere, ad quam ſaltem exigendam ius habet ſuperior. Et quia hoc poſterius, de reddenda ratione extra confeſsionem, laudabilius dicitur in citata inſtructione, eſtque proinde regulariter obſeruandum, ideò in ipſa regula ſtatim ſubditur: *tum etiam* (ſc. parati eſſe debent) *ad confeſsionem generalem, quæ ab vltima generali inchoetur, ei, quem ſibi ſuperior ſubſtituerit, faciendam:* Vbi aliter fit mentio de confeſsione, quæ non eidem ſuperiori, ſed de eius licentia facienda dicitur, vt in ſuperioribus adnotauimus.

XI. Ex his ergo facilè eſt reſpondere ad tertium punctum propoſitum, de ſecreto à ſuperiore ſeruando. Aut enim rationem conſcientiæ ſumit in confeſsione, vel extra: in priori caſu tenetur ſeruare ſigillum confeſsionis, vt per ſe conſtat: & ideo tunc non poterit vti illa notitia extra confeſsionem, niſi de conſenſu ipſius pœnitentis, iuxta certam doctrinam à nobis, tam in 4. tomo 3. part. diſput. 33. ſect. 1. quam in hoc opere ſæpius traditam; ſolùm oportet diſtinguere, an aliquid dicatur in confeſsione propriè, ac formaliter: an verò ſolum concomitanter, & per accidens: nam illud prius cadit propriè ſub ſigillum confeſsionis; poſterius autem non ita propriè, vt ex doctrina de ſigillo in citato tomo conſtat. In præſenti autem ſi quis in confeſsione integram conſcientiæ ſuæ rationem reddat, multa videtur neceſſario dicturus, quæ non formaliter, ſed concomitanter tantùm ibi dici cenſenda ſint, vt ſunt virtutes, & multa alia, quæ ſupra numer. 8. numerauimus, & quidquid non conduxerit ad manifeſtanda ea peccata de quibus confeſsio fit. Sed in hoc confeſſorem oportet eſſe valde cautum, & potius inclinare ad claudenda omnia ſub ſigillo, quàm aliquid excludendum; quia facile poſſunt ferè omnia reduci ad circumſtantias, vel neceſſarias, vel vtiles, ad declarandum melius peccatum, & poſtulandum remedium illius in futurum & præſumendum eſt à pœnitente hac ratione dici: ideo enim eligit medium confeſsionis, vt ſecretum ſigilli in omnibus obtineat, quantum fieri poteſt. Igitur ſine illius conſenſu nihil eſt reuelandum, ſiue pertineat ad tentationes, quæ non ſunt peccata, ſiue ad naturalem inclinationem ad aliquod vitium, ſiue quidpiam ſimile, cuius reuelatio poſsit eſſe oneroſa pœnitenti. Vnde ſi aliquis vſus talis notitiæ extra confeſsionem ſit neceſſarius: oportet exigere à pœnitente, vt illud extra confeſsionem dicat, vel vt ſolùm concomitanter in ea eſſe dictum declaret; quod ipſe tunc ſecundùm regulam facere tenetur. Quæ neceſsitas exigendi licentiam à pœnitente maximè verum habet, quando ille vſus, vel eſt merè externus, & quaſi politicus, vel habet adiunctam aliquam ſuſpicionem reuelationis, nam ſi eſſet tãtùm ſpiritualis cura, & prouidentia erga ipſum pœnitentem, ſine vllo timore, vel ſuſpicione reuelationis, & alioqui materia non eſt directè, nec proximè pertinens ad confeſsionem peccatorum (de ea enim quæ ſic pertinet iam diximus lib. 8. c. 5.) tunc facilius poteſt ille notitiæ vſus permitti, non requiſita à pœnitente licentia.

Reſponſio ad 3 quæſtionem quando manifeſtatur conſcientia in cõfeſſione.

Non facile putandum manifeſtatã in confeſſione, dici ſ[c]ilicet concomitanter.

Quando autem ratio conſcientiæ redditur extra confeſsionem, non habet locum ſecretum ſigilli, vt per ſe conſtat: nihilominus tamen dicendum eſt oriri inde maximam obligationem ſecreti naturalis, quanta oriri ſolet ex ſecreta conſultatione conſciẽtiæ. Probatur primò, quia hoc eſt moraliter neceſſarium, vt hoc onus; ſeu medium tolerabile & rationabile ſit. Quod ſuadent rationes dubitãdi in principio poſitæ, numero 2. Deinde quia hoc exigit ratio charitatis, & iuſtitiæ, & quia hæc eſt intentio eius, qui ſuam conſcientiam aperit, & eſt iuſta, quia non vult ſe infamare, ſed ſolùm neceſsitati ſuæ ſpirituali prouidere; quod meritò poteſt facere, & debet. Denique in ordinationibus toti Societati communibus, atque ex authoritate 7. Congregationis contractis cap. 1. numer. 17. magna exaggeratione dictum ſecretum commendatur, ac ſuperior illud fortaſſe violans, ſeuere puniendus, etiam officij depoſitione, ſi opus fuerit pronunciatur. & confirmatur à fortiori ex cap. 15. earundem Ordinat. parte 2. vbi ſuperior ſtrictè iubetur ſecretũ ſeruare in defectibus ab altero fraterne delatis, nedum in iis, quos de ſeipſo quis manifeſtat. Eſt tamẽ magna differentia inter hoc ſecretum, & ſigillũ confeſ- XII.

Reſponſio eiuſdem quæſtionis quando manifeſtatio fit extra confeſſionem.

1. diſcrimen inter vtramque manifeſtationem.

confeſsionis. Primò, quia hoc non expedit, quominus liceat ſuperiori loqui poſtea cum ſubdito de rebus ſub tali ſecreto commiſsis, & illum ſecretò reprehendere ſi neceſſe ſit, vel monere ſuæ fragilitatis, vt talem occaſionem vitet, vel talem occupationem non appetat, vel procuret, & ſimilia.

2. diſcrimen.

Deinde poteſt ex illa notitia operari, gerendo erga ſubditum illum prouidentiæ modum, qui ſaluti eius ſpirituali, vel magis neceſſarius, vel vtilior ſit; etiamſi ipſi ſubdito ſit inuoluntarius, quia irrationabiliter reſiſtit. Solùm cauere debet ne illum infamet, aut malam ſuſpicionem de illo generet; quia hoc de ſe repugnat iuſtitiæ, & ſolet aliis ſcandalum parere, & ſubditos reddere difficiliores & timidiores in huiuſmodi ratione ſuæ conſcientiæ reddenda: quanquam in hoc aliqua moderatione opus eſt; nam ſi res ſit moraliter neceſſaria ad ſalutem ſubditi, vt eſt vitare proximam occaſionem alicuius peccati grauis, & alioqui ſuſpicio non eſt cum firma & ſiniſtra opinione aliorum, ſed cum quadam dubitatione, & admiratione; tunc propter ſalutem animæ, contemnendum eſt illud incommodum, aliis remediis impediendo illud, quantum fieri poſſit; quia ſalus animæ præferenda eſt, & ipſe ſubditus hoc velle tenetur, imo tanta eſſe poſſet ſpiritualis neceſsitas, vt etiam infamia contemnenda ſit. Quapropter ſi ſuperior bona intentione; & facta morali diligentia ad prudenter procedendum operetur, rarò in hoc delinquet. Quando verò non ob neceſſitatem, ſed ob maiorem vtilitatem, & perfectionẽ hoc ſit, maiore circunſpectione opus eſt, & regulariter non videtur faciendum, ſine ſubditi conſenſu, quia in his rebus raro eſt vtilius, quod eſt inuoluntarium.

Infamia reſultans ex manifeſtatione extra confeſſionẽ, aliquando non curãda.

XIII. *3 diſcrimen.* Tandem poteſt ſuperior vti hac notitia ad conuenienter gubernandum ſubditum in ordine ad bonum commune totius religionis, tum quia naturale ſecretum non obligat cum diſpendio boni communis: tum etiam, quia ex ipſa regula conſtat, ad hunc finem hoc medium ordinari. Vnde interuenit tacitum pactum, & conſenſus ipſius ſubditi, quando Societatem ingreditur. Tum denique, quia ex hoc vſu, per ſe loquendo, non ſequitur nocumentum particulare ipſius ſubditi: nam licet fortaſſe ob eam cauſam applicetur ad hunc locum, vel miniſterium ei minus gratum, non debet illud tanquam nocumẽtum reputari, ſi communi bono religionis ita expediat, cùm indè nulla ſequatur infamia, neque aliud ſimile incommodum quaſi priuatiuum, vt ſic dicam; ſed ad ſummum carentia negatiua alicuius maioris commodi, vel honoris, qui nec per ſe debet tanti æſtimari, præſertim in perſonis, nec debet comparari cum communi bono. Cauendum eſt autem, ne ratione huius notitiæ aliquid fiat in vindictam, ſeu punitionem delicti, quando illud eſt occultum, & ſolùm per hanc viam ſuperiori ab ipſomet delinquente manifeſtatur: quamuis enim tunc poſsit ſuperior ſecretam etiam pœnitentiam imponere, quæ magis ſit in medicinam, quàm in vindictam: tamẽ publicè punire delictum, nec debet, nec moraliter poteſt, quia eſt cõtra debitum ordinem, vt per ſe conſtat: quomodo autem poſsit remedium adhibere in futurum, iam dictum eſt.

Ad quem finem & vſum ordinetur notitia per rationem conſcientiæ comparata: ſimulque impugnationibus ſatisfit.

XIV. Vltimo ex dictis declaratum eſt, quod quarto loco propoſuimus de vſu, & vtilitate huius ſcientiæ, & quantum diſtet à notitia, quæ per confeſsionem habetur. Soluuntur etiam facile ex dictis rationes dubitandi in principio poſitę. Ad primam enim interrogationem iam dictum eſt, vtroque modo poſſe rationem conſcientiæ reddi: ſcilicet, & in confeſſione, & extra: tamen quando in confeſsione fit, nõ ordinatur ad exteriorem gubernationem, ſed ad perfectam ſatisfactionem delictorum, iudicio ſuperioris imponendam in eodem foro, & ad meliorem directionem, & curationem ſpiritualem, etiam in futurum.

Ad dilemã poſitum in nu. 2. quoad eius 1 mẽb.

Quando autem ſit extra cõfeſsionem, poteſt ordinari ad gubernationem exteriorem, pertinẽtem ad bonum ipſius perſonæ, & religionis cum debita circumſpectione ſecreti famæ, honoris, & conſolationis ipſiuſmet ſubditi, vt explicatum eſt. Vndè ad primum incommodum de difficultate huius manifeſtationis ſuæ conſcientiæ extra confeſsionem reſpondemus cõcedendo eſſe rem difficilem ei, qui non decreuit viam perfectionis profiteri, vel in eo propoſito non fideliter perſeuerat, atque progreditur: tamen ei, qui rectè affectus, & diſpoſitus eſt in deſiderio conſequendi perfectionem, & perfectè moderandi paſsiones omnes, & vitandi omnes occaſiones, vel occupationes, quæ hunc progreſſum impedire poſſunt ſicuti debet qui religioſam vitam profitetur: quærendi denique in omnibus maius Dei, & religionis obſequium, non erit difficile hoc medium amplecti: nam amor finis facile reddit mediũ ad illum conſequendũ neceſſarium, aut condũcens, quantumuis aliàs difficile eſſe videatur. Sic enim Chriſtus D. dixit iugum ſuum ſuaue eſſe; non quia in ſe difficile non ſit, ſed quia verus amor leuem, & ſuauem illum reddit, vt ſignificauit Auguſt. lib. 6. de Muſica, c. 14. Vnde etiam Plutarchus Dialogo de profectu morum: primum fundamentũ virtutis dicit eſſe amoris immenſitatem circa ſtudium philoſophandi, id eſt, virtutem inſequendi. Vnde idem Philoſophus inferius eodem opere hoc medium poſuit inter principia ad proficiendum in virtute; *Omnes* (ait) *æquo ferentes animo reprehenſionem, potiſſimum, ſi ipſos etiam morbi animorum gratia accedant reprehenſores, bonam ſpem exhibent melioris cuiuſdam habitudinis, qui enim ſeſe ingenuè offert corripientibus, peccatum profert, malum fatetur, non paſſus latere aut ignorari; proditque corrigenti, adiunctis etiam precibus: is demum ſpecimen præſtiterit, non contemnendi in Philoſophia progreſſus: nam quiſquis ad bonam frugem ex corruptis moribus peruenire deſiderat, opus habet, authore Diogene, diligenti amico, vel acri feruidoque hoſte, vt peccatum fugiat, aut correptus, aut certè humaniter ac blande curatus.* Si ergo medium hoc non eſt viſum adeò difficile cuidam Philoſopho propter ordinariam virtutem aſſequendam: cur debet videri arduum religioſo propter perfectionem charitatis, & cordis puritatem obtinendam, eo vel maximè quod difficultas hæc ſtatim in principio examinis proponitur iis, qui Societatem ingredi cupiunt, iuxta regulam Magiſtri nouitiorũ capite ſecundo, numero decimoquinto, ſi ergo tunc illam admittunt, & cum hoc onere religionẽ poſteà profitentur, non eſt quod difficultatem cauſentur, cùm de perfectione & veritate actionis dubitare non poſsint.

XV. *Ad membrũ poſterius quoad 1. incommodum.*

Quod autem ad exaggerãdam difficultatem additur de incommodis, quæ ſequi poſſunt ex partẽ ſuperiorum propter eorum imperfectionẽ, vel defectus, nihil obſtat. Primo quia, moraliter ac regulariter loquendo, præſumendum non eſt de Prælato religioſo, vbi religio reformata eſt, & tanta diligentia, & ſolicitudo, quanta ſuprà in ca. 3. n. 15. indicata eſt, adhibetur in prouidẽdis ſuperioribus Prælatis, qui prudentia & charitate maximè præſtent. Apud quos hæc notitia volũtariè data ab ipſo ſubdito, etiamſi de peccatis ſit, non infamat illũ, quia, vt etiam ſapienter animaduertitur in inſtructione P. Clau-

XVI. *Ad 1 exaggerationem circa idem 1. incommodum.*

P. Claudij pro ſuperioribus, capite nono, numero quinto (quod integrum caput pro hac ratione conſcientiæ, quam tractamus, videri debet) plus acquirit beneuolentiæ, & æſtimationis per illam fidelitatem erga ſuperiorem, & per ſigna pœnitentiæ, & emendationis propoſitum, quàm propter commiſſa peccata poſſet amittere, præterita enim peccata per pœnitentiam deleta, etiam apud Deum ipſum non infamant hominem: vnde nec infamare debēt apud ſpiritualem Patrem, qui Deum maximè imitari debet.

XVII. *Prælati ne prodant ſubditum ſe manifeſtātem.*

Ideoque tenentur Prælati ſummo ſtudio animaduertere, vt ratione huius notitiæ nihil faciant, quod iure poſsit ſubditum offendere, & inde occaſionem ſumere ſeſe occultandi, & paulatim fortaſſe in maiora vitia, vel incommoda cadēdi: vt enim refert Caſsianus collat. 2. capite duodecimo; *Occaſionem nobis pernicioſæ verecundiæ, qua cogitationes malas ſtudeamus obtegere, illa præcipuè creat cauſa, quà nouimus quendam in Syriæ partibus, vt credebatur, præcipuum, ſeniorum cuidam fratri cogitationes ſuas ſimplici confeſſione prodenti, poſtmodum quadam indignatione commotum eaſdem grauiter exprobraſſe; vnde fit, vt dum eas in nobis premimus, & ſenioribus erubeſcimus publicare, curationum remedia conſequi nequeamus.* Debent ergo ſuperiores in hoc eſſe cautiſsimi, ne potius vt iudices, quàm vt Patres à ſubditis tractentur. Nam quod Chryſoſtomus dixit, *nō dico tibi vt te prodas*, intelligitur vel in ordine ad iudicium externum, quod ad vindictam tendit, vel in ordine ad illos, qui tali notitia malè vſuri ſunt; ſubditi verò non debent eſſe nimium delicati, vt vel ea omnia, quæ ipſis non placent, iniuſtè fieri cenſeant; vel certè, ſi Prælatum aliquem interdum in hoc errare, aut imprudentem eſſe contingat, ideo cęteros omnes ſimiles eſſe iudicent, aut ob eam tantū cauſam, neceſſariam regulam, & ſanctam conſuetudinem immutandam putent; *Abſit enim* (vt rectè dixit Auguſtinus ad Publicolam epiſt. 154. & habetur in cap. *de occidendis* 23. quæſt. 5. *vt ea quæ propter bonum aut licitum facimus, aut habemus, ſi quid per hæc præter noſtram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur: quid enim eſt in vſu hominum bono, ac licito, vnde non poſſit etiam pernicies irrogari.*

Subditi ne plus nimio circumſpectent ſuum honorem.

XVIII. *Ad 2. exaggerationem*

Alia denique exaggeratio difficultatis ex mutatione ſuperiorum, vel eorum pluralitate, humana quidem eſt, & ſenſibilis, vt ſic dicam, parui tamen momenti apud eos qui ſpiritualiter viuunt, & ſimpliciter, ac confidenter ambulant: talem enim habent conſcientiæ ſtatum; vt non vereantur illam multis perſonis manifeſtare. Quin potiùs hæc ipſa obligatio poteſt hominem reddere cautiorem circa ſtatum conſcientiæ ſuæ, & plurimum etiam conſiliis, & orationibus magis iuuari poterit. Denique ex ipſo vſu, & praxi conſtat minus difficultatis in hoc negotio eſſe, quàm in ſpeculatione, vel apprehenſione appareat, ſi ſermo ſit de his perſonis, quæ rectè volunt in religione procedere. Quod enim aliis difficillima res ſit, non dubitatur, verumtamen difficultas illa non ſolùm vitanda non eſt, verum potiùs meritò eſt intenta, vt ſaltem illa religioſos in officio contineat.

XIX. *Ad alterum incommodū eiuſdem poſterius mē*[illegible]

Ad alterum denique incommodum contra vtilitatem huius medij reſponſum ſatis eſt, ex his quæ diximus. Debet enim Prælatus fidem adhibere ſubdito ſuæ conſcientię rationem reddenti, dum aliud ſibi non conſtiterit; per hoc tamen nō tollitur quin prudenter omnia obſeruet, & dicta illius cum factis eiuſdem, quæ ſuperior alias nouit, vel vidit, conferat; ita enim vix fieri poteſt, vt in re magni momenti decipiatur.

CAPVT VII.

Vtrum fraterna denuntiatio rectè fiat ſecundum regulam, & particulare regimen Societatis.

I. *Debitè facta denuntiatio iuſta eſt.*

AD conuenientem religionis gubernationem nō ſolum neceſſarium eſt, vt Prælatus poſsit delicta, ſeu defectus cognoſcere per propriam & ſpontaneam manifeſtationem vniuſcuiuſque de ſeipſo, ſed etiam per denuntiationem ab vno factam de lapſu alterius. Sicut enim prior manifeſtatio, ad priuatam, & voluntariam directionem vniuſcuiuſque neceſſaria eſt; ita poſterior denuntiatio ad communem correctionem delictorum, & propter eos maximè, qui delicta ſua abſcondere & excuſare procurant, admittenda omninò eſt, in omni bene ordinata communitate. Atque ita hæc, quam inprimis aggredimur, ac fraterna vocatur (nam iudiciaria quantum loci in Societate, habeat, cap. decimotertio explicabitur) in iure & in Euangelio multū commendatur, vt ſtatim videbimus. Quòd ergo hæc denuntiatio iuſte præcipiatur, vel in conſtitutionibus ordinetur, manifeſtum eſt: quia ipſa eſt actio honeſta, & communi bono neceſſaria, dūmodo legitimo prælato, & cum debitis circumſtātiis fiat; vna autem ex debitis circumſtantiis eſt debitus ordo, de quo maximè in præſenti dubitatur.

II. *Proponitur & ponderatur regula Societatis de denuntiatione fraterna.*

Nam regula Societatis hæc eſt: *Ad maiorem in ſpiritu profectum, & præcipuè ad maiorem ſubmiſſionem, & humilitatem propriam contentus eſſe quiſque debet, vt omnes errores & defectus ipſius, & res quæcunque, quæ notatæ in eo, & obſeruatæ fuerint, ſuperioribus per quemuis, qui extra confeſſionem eas acceperit, manifeſtentur.* Habetur in Compendio Conſtit. num. 9. Ex quibus verbis colligi videtur omnes defectus, etiamſi ſint grauia peccata, & omnino occulta, eſſe à quocunque, qui illa certò ſciuerit manifeſtanda ſuperiori, nulla præmiſſa monitione, nec ſpectato fine emendationis, ſed ſolùm intuitu maioris perfectionis, ſubmiſsionis, & humilitatis. Hoc declarant ſingula verba, ſi expendantur: nam finis non alius proponitur niſi, *Ad maiorem ſpiritus profectum*, &c. Materia verbis valde vniuerſalibus declaratur: & ideo cum dictum eſſet *omnes errores, & defectus*, ne quis putaret ſolùm eſſe ſermonem de communibus imperfectionibus religioſorum, additur, *& res quæcunque.* Deinde verò ſubiungitur exceptio notitiæ confeſsionis, per quam firmatur regula, quod quacūque alia via etiam occultiſsima, recognoſcatur, ſuperiori denuncianda ſit. Additur denique vnumquemq; debere eſſe contentum, vt hæc denuntiatio de ſe fiat nulla alia conditione poſtulata. quo ſignificatur nō eſſe neceſſariam præuiam monitionem. Atque ita in examine cap. 4. §. 8. nouitius ingreſſurus Societatem ſtatim interrogatur, an contentus ſit futurus, vt omnes errores, defectus, &c. vt ex tunc præbeat ſuum conſenſum, neque habeat poſtea querelæ occaſionem. Atque in hunc modum videtur interpretari hanc regulam vſus, & praxis Societatis; nam prælati ipſi hanc integram illius obſeruantiam requirunt.

III. *Primum argumentum ex duplici repugnantia regulæ contra euangelium. 1 repugnantia. 2 repug.*

Difficultas autem contra hanc regulam & communem praxim eſt. Primò, quia videtur repugnare Euangelio Matt. 18. vbi Chriſtus Dominus ait; *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum.* ex quib. verbis duo colligunt Doctores communiter. Vnum eſt, ante denuntiationem, quæ infra ſignificatur illis verbis, *Dic Eccleſiæ.* præmittendam eſſe fraternam correctionem ſecretam. Aliud eſt, finem huius negotij eſſe lucrari fratrem, ſcilicet, per emendationē eius,

eius, ideoque ſi crimen fuerit occultum, & emendatum, non eſſe ad denuntiationem procedendũ: vtrumque autem repugnat ſuperiori regulæ. Secundò obſtat textus in cap. *licet Heli.* de Simonia ibi, *ſicut accuſationem præcedere debet legitima inſcriptio: ſic & denuntiationem charitatiua correctio.* & in cap. *cum dilectus.* de accuſat. denunciatio repellenda dicitur, quã ſecreta monitio non præceſsit. Idem habetur in cap. *ſi peccauerit.* 2. q. 1. ex Auguſtino ſerm. 16. de verbis Domini: *Quia ſecretum* (inquit) *fuit quando in te peccauit, ſecretum quære cùm corrigis quod in te peccauit: nam ſi ſolus noſti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor,* & in Conc. Aquiſgran. I. cap. 134. de ſubdito delinquenti dicitur; *hic primum ſecundum Domini præceptum, non ſolum ſemel, ac ſecundo, ac tertio, quinimo crebrius admoneatur,* &c.

Secundum argum. ex iure canonico.

IV.

Tertium argumentum ex Patribus.

Tertiò ne quis fortè dicat hunc ordinem pertinere ad ſæculares, non ad religioſos, qui ſunt velut mortui: dicitur, quia antiqui Patres, & fundatores religionum eundem ordinem ſeruare præcipiunt. Baſil. in epiſt. ad Canonicam, circa finem, *Oportet* (inquit) *eum qui poſt vnam & alteram monitionem obſtinate nihilominus in vitio perſeuerat ad Antiſtitem deferri.* Et in regulis moralibus reg. 52. cap. 2. & 4. pro regula ponit ipſa Chriſti verba Matth. 18. & in regulis fuſius diſputatis reg. 46. *Quidquid eſt* (inquit) *in quo peccetur, id referri ad Antiſtitem debet, ſiue ab eo ipſo qui peccatum admiſit, ſiue ab iis, qui illius conſcij ſunt, ſi illud ipſi curare non poſſint, & mederi eo modo quo præceptum eſt à Domino.* Vnde in regulis breuioribus interrogationi tertiæ, quæ erat, quomodo conuertemus peccantem, reſpondet, *quemadmodum iuſſi ſumus à Domino,* &c. Et interrogationi 25. quæ erat, quid ſit detractio? reſpondet reuelare peccatum alterius in duobus tantùm caſibus licere, ſcilicet vel conſilij cauſa, vel ad vitandum damnum aliorum, extra hos verò ſemper eſſe detractionem. Regulæ etiam 47. 178. 182. 232. ſunt de hac re, & in eis eodem ferè ſenſu explicat Chriſti D. verba; & in conſtitutionibus monaſt. cap. 30. *Si quis,* inquit, *diſciplinam labefactare in animo habeat, & alios de fratribus ſecum comites trahat; hic primò quidem ab eo qui ſanus ſit ſecretò admoneri tãquam parum ſanus debet, ſin arcano curari noluerit, adhibendi ſint de fratribus,* &c. Vbi proſequitur ordinem correctionis. Eodem modo loquitur Auguſtinus in ſua regula, dicens: *Si oculi petulantiam in aliquo veſtrum aduerteritis, ſtatim admonete, ne cœpto progrediatur, ſed de proximo corrigatur: Si autem & poſt admonitionem,* &c. proſequitur ordinem correctionis. Quem tamen paulo inferius immutat, dicens, *ſed antequam aliis demonſtretur, per quos conuincendus eſt ſi negauerit, prius Præpoſito debet oſtendi, ſi admonitus neglexerit, corrigi, ne forte poſſit ſecretius correptus non innoteſcere cæteris.* Vbi ſemper poſtulat vt monitio præcedat, antequam delictum manifeſtetur Prælato, & vt ſecretum ſeruetur quoad fieri poſsit. Accedit tandem auctoritas B. Thomæ, qui, quodlib. 1. art. 16. expreſſe dicit, correctionis ordinem à Chriſto præceptum, etiam in religionibus eſſe ſeruandum, ita vt ſi Prælatus præcipiat ſibi denuntiari delictum occulte ante admonitionem, quando eſt ſpes fructus, non ſit ei obediendum.

V.

4. argum. ex ratione.

Quartò argumentari poſſumus ratione, quia lex ipſa charitatis, etiam ſecluſo Chriſti D. præcepto, poſtulat vt ſine cauſa neceſſaria, nec ſecretum frangatur, nec peccatum occultum proximi alteri reueletur; imò etiam ratio iuſtitiæ vel fidelitatis hoc poſtulat: ſed quando peccatum fratris eſt emendatum, vel moraliter emendandum per ſecretam admonitionem nulla eſt neceſsitas manifeſtandi illud ſuperiori: ergo non poteſt iuſtè fieri, ſicut non poteſt iuſtè manifeſtari alteri fratri, aut amico. Quid enim refert ad iniuriam minuendam, quòd perſona, cui reuelatur peccatum, Prælatus ſit? quin potiùs illa circumſtantia videtur augere iniuriam: quia infamia maior eſt, magiſque inuoluntaria, quia pluris æſtimat ſubditus bonam opinionem apud vnum Prælatum, quàm apud multos alios. Et confirmatur; quia recta ratio poſtulat vt curatio ægroti fiat cum minimo nocumento, & diminutione aliorum bonorum: ergo etiam poſtulat ſpiritualis curatio animæ vt fiat cum minimo nocumẽto famæ: ergo ſi facta iam eſt, iniuſtum eſt denuo infamare, vel ſi fieri poteſt, per ſolam ſecretam admonitionem, non licet medicinam adhibere cum detrimento famæ.

Confirmatio.

VI.

Quid oppoſitæ ſententiæ argumenta aliis atque aliis aduerſarij ſentiant.

Propter hæc, & ſimilia argumenta, nonnulli illicitum putant ſtatutum religionis obligans religioſos ad manifeſtandum Prælato delicta occulta, ante præmiſſam monitionem. Alij verò, vt Bannes 22. quæſt. 33. artic. 4. exiſtimãt eſſe nimium rigoroſam, & non expedire communitati: quia poteſt nimium perturbare fratres inter ſe, quia licet perfecti poſſint patienter tolerare, vt delicta ſua Prælato manifeſtentur: imperfecti nihilominus, vel quicunque non adeò perfecti ſunt, vix poterunt ſine perturbatione id ferre: cumque communitas maiori ex parte ex huiuſmodi hominibus conſtet, non videtur tale ſtatutum eſſe poſſe pro tota communitate accommodatum: vt ergo rem totã ordinatè explicemus, videbimus prius generatim, & abſtrahendo à Societate, an tale ſtatutum licitum ſit, deinde an ſit expediens: ac tãdem totam doctrinam ad regulam & praxim Societatis in c. 9. accommodabimus: quia verò fundamentum totius doctrinæ partim ex Euangelio, partim ex diſcurſu rationis ſumendum eſt, inde initiũ ſumemus: nam licèt hoc tractari ſoleat in 2. 2. q. 33. vbi olim publicè docendo ſententiam noſtram aperuimus, tamen quia illa non verſatur in manibus omnium, non poſſumus hîc prætermittere fundamenta huius materiæ.

Iã habetur à diſput. 8. ſect. 6 de charitate.

Explicatur locus Matth 18. *ſi peccauerit in te,* &c.

VII.

1 diſpoſitio.

Primò ergo dixerunt aliqui Chriſtum Dominum Matth. 18. non fuiſſe locutum in vniuerſum de correctione fraterna in quocunque delicto fratris, nec poſuiſſe ſpeciale præceptum de illa, vel de ordine eius, ſed ſpecialiter locutum fuiſſe de iniuria factâ vnicuique à ſuo proximo, & de modo patienter illam ferendi, & curandi magis animo lucrandi proximum, quàm vindicandi ſeipſum. Fundantur maximè in illo verbo, *ſi peccauerit in te*: nam illud non ſignificat, *coràm te,* vt multi expoſuiſſe videntur, ſed *contra te,* vt proprietas verbi, ſcripturæ vſus, Euangelij contextus, & multi Patres docere videntur. Nã iuxta Latinam proprietatem particula, *in,* talẽ habet ſignificationem, in ſimili contextu, iuxta illud Virgilij Æneid. 1.

Quid meus AEneas in te committere tantum,
Quid Troies potuere?

Nunquam autem ſignificare ſolet, *in te,* id eſt, coràm te, aut te ſciente: non eſt autem cur literam ad improprium ſenſum torqueamus. Sic etiam Geneſ. 39. & Exod. 10. dicitur *peccare in Dominum.* & 1. Reg. 2. *ſi peccauerit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* & Luc. 17. *ſi peccauerit* (inquit) *in te frater tuus, increpa illum, & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi, & ſi ſepties in die peccauerit in te, & ſepties in die conuerſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: dimitte illi.* quæ verba, vel ſunt eadem, vel ſimilia his, quæ Matth. refert, & tamen in illis idem eſt, *peccare in te,* ac iniuriam tibi facere, vt probant verba ſubiũcta, *dimitte illi*: non enim poteſt homo dimittere omnia peccata, quæ coram ſe fiunt, ſed quæ fiunt in ſuam

iniu-

iniuriam. Vnde hunc etiam ſenſum cõfirmant verba, quæ Matth. 18. Petrus ſubiunxit; *Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei,* id eſt, quoties me offendet; intellexerat ergo verbum Chriſti in illo ſenſu: nam propterea ſubiunxit illam interrogationem eiuſque intelligentiam cõfirmauit Chriſtus ſubiecta parabola de Rege, cui ſeruus debebat decem millia talenta, quæ dimiſit ei: ipſe autẽ poſtea vrgebat conſeruum ſibi debitorem, nolens ei remittere: ergo eſt ſermo de peccato in aliquem ex

VIII. quo debitum ratione iniuriæ naſcitur.

Præterea ita intellexit hunc locum Innocentius III. in cap. *nouit.* de iudiciis, ibi; *Et Rex Angliæ ſit paratus ſufficienter oſtendere, quod Rex Francorum peccat in ipſum,* id eſt, offendit ipſum; quamuis gloſſ. ibi dicat Chriſtũ Dominum in alio ſenſu fuiſſe loquutum; quod tamen non probat. Fauet etiam idem Innocentius III. in cap. *cum ex iniuncto.* de hæretic. & Chryſoſtomus qui homil. 70. ad populum ita alludit ad hunc locum, *ſi contra me peccantem, poſtquam me non audierit, ita præcepit auerſari,* &c. & eodem modo exponit Baſilius in regula 232. ex breuioribus, vbi confert verba illa Chriſti Matth. 11. *dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem,* cum illis, *ſi peccauerit in te frater tuus*; ſentiens in vtroque eſſe ſermonem de inferente iniuriam, quã tamen ita dicit eſſe dimittendam, vt tamen admonitione leni, & caſtigatione aduerſus ipſum iniuriæ auctorem vti oporteat. Idem ſentit in regulis fuſius diſputatis reſponſ. 9. Vbi cum dixiſſet non eſſe religioſis litigandum cum his, à quibus iniuriam patiuntur, ſubdit; *Admonendi ſunt tamen qui tales ſunt,* &c. *vt pareamus præcepto Domini, qui dixit, ſi peccauerit in te frater tuus.* Eandem expoſitionem indicant Hilarius & Hieronymus in Matth. & Ambroſius in Lucam, imò & Innocentius III. in cap. *cum ex iniuncto.* de hæret. idem ſignificans, & dicens; *cum aliud ſit fratrem in te peccantem occultè corripere ſecundùm regulam Euangelicam,* illud enim *in te,* idem ſignificat ac contra te. Denique etiam D. Auguſtinus ſermon. 16. de verbis Domini, de iniuria propria illa verba intellexit, dicens; *Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo graui ſeipſum vulnere percuſſit, tu vulnus fratris contemnens, peior es tacendo, quàm ille conuitiando,* & inde colligit non eſſe leue peccatum, peccare in hominem: intelligit ergo peccare in te, idem eſſe, quod peccare contra te. Denique D. Thom ſuper Matth. ita cum gloſſ. exponit, *ſi iniuriam vel contumeliam intulerit tibi.* Et Caietan. ibi ait; *ſi peccauerit in te,* poſitum eſſe ad differentiam peccati in alterum. Probat etiam Abulenſis ibi quæſt. 84. Theophylactus, & Euthymius.

IX. *Ex data interpretatione non colligitur ordo vel præcepti correctionis fraternæ.*

Iuxta hanc ergo interpretationem non ſolum non agitur de omni peccato fratris, ſed etiam colligitur vlterius Chriſtum Dominum hic non egiſſe de modo fraternè corripiendi omnia peccata, ſed de perfecto modo tolerandi iniurias, vt non ſolùm eas non vendicemus, verùm etiam iniuriantem lucrari procuremus. Probatur, quia ibi Chriſtus non agit de omni peccato, ſed ſolùm de iniuria propria: ergo inde non poteſt colligi generale præceptum; quia potius neque in propria iniuria curanda videtur ille ordo à Chriſto Domino præceptus, tũ quia nullum eſt ibi verbum, quod rigorem præcepti præ ſe ferat, ſed tantum cuiuſdam vtilis doctrinæ, vel conſilij; tum etiam, quia Chriſtus Dominus nullum dedit præceptum poſitiuum, niſi ſacramentorum, vt alias conſtat ex materia de legibus: ille autem ordo non eſt ex natura rei neceſſarius, nulla enim euidenti ratione naturali probari poteſt, præſertim quoad teſtium inductionem, quæ ſummam habet difficultatem, & vix poteſt ad praxim reduci, vt ex vſu conſtat: ergo veriſimile non eſt ibi eſſe latum ſpeciale præceptum à Chriſto de huiuſmodi ordine.

Et confirmatur, quia Chriſti D. verba indifferentia ſunt ad iniuriam illatam, tã occultè, quàm publicè: nam abſolutè dixit, *ſi peccauerit in te*: ergo indefinitiuè etiam conſtituit illum ordinem pro quacumque iniuria, ſiue occultè, ſiue publicè fiat, cùm tamen certum ſit non eſſe neceſſarium præmittere correctionem ſecretam, vbi peccatum eſt publicũ. In iniuria autem propria videtur id vtiliter conſuli, ad oſtendendam animi lenitatem, & beneuolentiam erga eum qui iniuriam intulit: non enim eſt corripiendus propter commodum corripiẽtis, ſed propter ipſum, vt ſignificauit Chriſtus, dicens, *lucratus es fratrem tuum.* & expoſuit Auguſtinus ſerm. 16. de verbis Domini. Vnde idem Auguſt. lib. 2. de ſermone Domini in monte, cap. 19. *Raro* (inquit) *& in magna neceſſitate obiurgationes adhibendæ ſunt, ita tamen vt etiam in his ipſis, non nobis, ſed Domino vt ſeruiatur, inſtemus.* Et dum hoc fit *inter te & ipſum ſolum*, aptior eſt modus ad conciliandam amicitiam. Imò etiam ſi petenda ſit ſatisfactio, vel ſolutio debiti à creditore, qui dum eſt in mora ſoluendi, dici poteſt peccare in creditorem; optimus ordo eſt, prius ab eo priuatim petere vt ſoluat, & deinde, ſi neceſſe fuerit, coram vno vel altero amico inſtare apud illum, prius quàm ad petendum coram iudice procedatur, quamuis hic ordo non ſit ſimpliciter neceſſarius, & in præcepto, quando alioqui debitum & tale eſt, vt ante omnem petitionem ſolui debeat, & alioqui probari poteſt in iudicio. Ergo quamuis Chriſtus D. in ordine ad emendationem fratris illum ordinem poſuerit meliorem, non ſequitur illũ conſtituiſſe ſub præcepto. Vnde Bonauent. Luc. 17. in illa verba *ſi peccauerit in te,* &c. *Hic autem ordo* (inquit) *congruitatis eſt, non neceſſitatis, & maximè ſi percipiatur, quod proximus incorrigibilis eſt ad verbum fratrum, & corrigibilis manu forti.* & hanc ſententiam latè confirmare conatus eſt Bernardinus de Areualo in ſpeciali opere de correctione fraterna.

Sed quamuis in his duobus punctis, ſcilicet an correctio ſit de quouis peccato, non verò ſolum de iniurioſo corripienti, & an de correctione ipſa, detur præceptum in verbis Chriſti, magna videatur eſſe diſſenſio, quoad explicationem textus Euangelici; fortaſſe in re ipſa, & quod attinet ad doctrinam moralem, nulla ferè eſt, nec eſſe poteſt; nam in primis circa prius punctum ſuppono non eſſe dubium quin detur naturale præceptum correctionis fraternæ, quod omnes Theologi agnoſcunt cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 33 Richardo, Durando, & aliis in 4. d. 19. Soto in Relect. de tegendo ſecreto, membr. 2. quatuor primis quæſtionibus. Altiſiod. lib. 3. ſumm. Tractat. 21. cap. 1. Summiſtæ omnes verb. *Correctio fraterna.* Canoniſtæ in cap. *nouit.* de iudiciis. cap. *ſi peccauerit.* 2. q. 1. & habetur expreſſe ex Anacleto Papa in cap. *tam Sacerdotes.* 24. quæſt. 3. vbi gloſſa deſtruit textum per fideles Prælatos interpretanda. Facit etiam illud Ambroſij lib. 1. de officiis, cap. 36. *Qui non repellit à ſocio iniuriam ſi poteſt, tam eſt in vitio, quàm ille qui facit,* cap. *non inferenda.* 23. quæſt. 3. Item illud Auguſtin. tract. 7. in Ioan. *Non putes te amare vicinum tuum, quando eum non corripis: non eſt iſta charitas, ſed languor,* cap. *non putet* 23. quæſt. 5. Item illud Gregorij in ca. 5. d. 83. *Conſentire videtur erranti,* qui *ad reſecanda, quæ corrigi debent, non occurrit.* habetur lib. 7. epiſt. 117. Vbi melius dicitur: *Qui corripienda, vt reſecari debeant, non occurrit.* Et in eodem lib. epiſtola 114. *Faciens culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare:* ſed potiſsimum fundatur hoc præceptum in ratione charitatis, & miſericordiæ, quæ obligat ad ſubleuandam proximi miſeriam, peccatum autem eſt maxima miſeria; & correctio ferè eſt vnicum medium, quo poteſt vnus ſubuenire alteri proximo in tali miſeria, & neceſsitate conſti- X. *Statuuntur duo puncta.*

conſtituto; ergo quandiu quiſq; commodè poteſt, & alius indiget, charitas ex ſe inducit talem obligationem.

XI. *Traditur iã 1. Punctum, materiam dicti præcepti non limitare ad ſolam iniuriam corripientis. Id ſuadetur authoritate.*

Ex quo infertur præceptum hoc non limitari ad peccatum iniurioſum corripienti, vt etiam in tractatu de charitate dict. 8. ſect. 2. numero 2. & in tractat. de fide diſputatione 20. ſect. 4. numero 14. dixi, quia fundamentum, & ratio huius obligationis, non reſpicit rationem propriæ iniuriæ, ſed abſolutè neceſsitatem proximi, & hoc eſt etiam certum, & receptum ab omnibus Theologis, ex quo factum eſt, vt ipſi intellexerint verba Chriſti, de quocunque graui lapſu proximi, quod ſecundùm rectam rationem correptionem fraternam poſtulet: veriſimile ergo eſt Chriſtum Dominum voluiſſe, vniuerſalem doctrinam de corrigendis fratribus tradere, quod etiam ſignificant illa verba, *lucratus eris fratrem tuum:* nam hic fructus in omni lapſu graui proximi procurandus eſt, ſi ſperari poteſt, vnde & Origenes tractatu 6. in Matth. generaliter verba Chriſti intelligit de peccatis quibuſcunque, ſiue facta ſint in iniuriam corripientis, ſiue non, quamuis in leuioribus peccatis, & non in grandioribus, ordinem illum ſeruandum putet, ſed fortaſſe per leuiora non intelligit illa tantùm, quæ nos vocamus venialia, ſed illa, quæ faciliùs emendari poſſunt in quibus correctio poteſt per ſecretam monitionem faciliùs operari. Anſelmus etiam in Matth. priùs exponit de iniuria homini facta: deinde addit alteram expoſitionem, & cum ea pertranſit. Exponit verò ſpeciali modo illud *in te*: id eſt, *publicè.* Exiſtimo autem appellare publicum, ne duriuſcula videatur interpretatio, non in rigore iuris, prout publicè dicitur fieri, quod coram multis fit, ſed quod eſt publicum ſeu apertum reſpectu illius in cuius præſentia fit, licet reſpectu aliorum, ſit occultum, quem ſenſum ſignificat idem Anſelmus, dicens, *corrige priuatim, ne videaris alieni criminis proditor potius, quàm corrector,* non eſſet autem proditor ſi peccatum eſſet publicum priori modo. Vocat ergo *publicum* corripienti, & ita eadem eſt expoſitio cum communi Scholaſticorum, *in te*, id eſt, *coram te.* Et eandem ſubdit rationem dicens, *omne enim publicum peccatum contra vnumquemque dicitur fieri; quia publicè peccans proximum ſuum corrumpit.*

XII. *Suadetur præterea ex contextu & intentione Chriſti.*

Nec videtur hæc expoſitio aliena ab intentione Chriſti, ſi ita vno verbo exponamus, *in te*, id eſt, præbens tibi ſcandalum, quantum in ipſo eſt. Nam conſequutio totius cap. hunc videtur ſenſum poſtulare, ſiquidem in præcedenti parte cap. vſque ad illum locum, multum commendauerat, ne ſcandalum aliis tribuamus, & demus occaſionem fratri, vt pereat, propter cuius ſalutem filius hominis in mundum venit, vt ibidem Chriſtus dicit, adducta parabola centum ouium, & concludit, *ſic non eſt voluntas ante patrem veſtrum, qui in cœlis eſt, vt pereat vnus de puſillis iſtis.* Deinde verò conuertit ſermonem ad eum qui ſcandalum præbet, vt oſtendat illius etiam ſalutis ſe curam gerere, eandemque vnumquemque noſtrum eſſe habiturum, etiamſi nobis ipſis ſcandalum dent. Sic ergo ſubdit, *Si autem peccauerit in te frater tuus.* Hic enim ſermo non poteſt habere ad ſuperiora eam conſequutionem, quam particula *autem* ſignificat, niſi in prædicto ſenſu explicetur. Atque in hunc modum connectit textum Chryſoſt. homil. 61. dicens: *Quoniam acri oratione aduerſus ſcandalizantes vſus, multis eos argumentis terruit, ne ſupini, atque deſides hac ratione hi fiant, quibus ſcandala inferuntur, & ne putantes totam in alios culpam eſſe reiectam, & ad mollitiei vitium delabantur, & quaſi omni fauore digni in arrogantiam incidant, perſpice quomodo ipſos etiam comprimit, atque coercet.* Poſtea verò in diſcurſu expoſitionis de corripiente loquitur, tanquam de eo qui paſſus ſit iniuriam; vel quia omnem offenſionem, quæ per ſcandalum datur, iniuriam vocat; vel quia in propria iniuria maxima ratio ſcandali dari ſolet, & tunc etiam perfectio charitatis in corripiendo proximo magis cernitur. Sic etiam idem Chryſoſtomus homilia 1. de verbis Iſaiæ ait, per illa verba adhortatum eſſe Chriſtum, vt id facerent homines, quoties inuicem peccauerint: dicuntur enim peccare inuicem, non ſolùm, quando mutuas iniurias ſibi faciunt, ſed etiam quando inuicem ſibi ſcandalum præbent. Et ad eundem modum exponit ibi Theophylactus, dicens; *Sermonem contra offendiculum dantes, valde extenderat, nunc & eos qui offenduntur corrigit, &c.* Sicque tandem poſſunt cæteri Patres intelligi, nec eſt alienum à modo loquendi ſcripturæ: nam 1. ad Corinth. 8. ait Paulus; *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.* vbi peccare *in fratres*, vocauit eis ſcandalum inferre, cùm ergo materia ſcandali non ſit tantùm propria iniuria, ſed quodlibet peccatum, præſertim graue, non ſine magno fundamento Theologi Chriſti ſermonem ad omne peccatum extenderunt.

XIII. *Licet textus exprimat iniuriam corripientis non excludit alia peccata.*

Eo vel maximè quòd licet demus (quod admodum probabile eſt) Chriſtum loquutũ eſſe de propria iniuria, ſeu læſione, non id fecit vt alia peccata excludat; ſed potiùs, vt à fortiori comprehendat. Nam ſi de ſibi illata iniuria debet quis alium admonere, multo magis de iniuria Dei, vel de proprio ſpirituali nocumento eius, qui grauiter peccat; cur enim magis obligaretur quis ex Chriſti præcepto circa propriam iniuriam, quàm circa alia peccata, cùm admonitio in propria iniuria non reſpiciat commodum proprium, ſed alterius? quin potiùs in propria iniuria poſſet homo habere aliquam excuſationem, tum ne videretur ſeipſum vindicare, tum quia non tenetur quis inimico oſtendere peculiaria ſigna amicitiæ, ſed ſatis eſt non oſtendere odium, nec excludere à generalibus beneuolentiæ ſignis, & operibus. Ergo vel Chriſtus generaliter loquutus eſt de hoc opere admonendi fratrem, vel certè ſi locut⁹ eſt de fratre inferente iniuriam, ſupponit eſſe opus charitatis commune omnibus, atq; adeò à fortiori exercendam cum amico, ſeu fratre, qui non intulit iniuriam, grauiter tamen lapſus eſt, & in eadem neceſsitate conſtitutus, & hoc plenè ſupponit Innocentius III. in dicto cap. *nouit*, cùm ex Chriſti verbis ſubinfert, *licet autem hoc modo procedere valeamus ſuper quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem: præcipuè cum contra pacem peccatur, quæ eſt vinculum charitatis:* ſentit ergo doctrinam eſſe generalem; ergo quod ad rem moralem attinet, parum refert vno vel alio modo illam particulam, *in te*, interpretari.

XIV. *2. Punctum qualiſcunq; fuerit intentio Chriſti, materia ipſa capax eſt præcepti naturalis*

Secundò infero idem ferè dicendum eſſe de alio puncto in quo dicta opinio à communi Theologorum ſententia differre videtur. Nam Theologi etiam fatentur ibi non eſſe latum à Chriſto Domino ſpeciale præceptum poſitiuum diuinum particulare legis gratiæ. ita ſentit Diuus Thom. 2. 2. q. 33. artic. 2. & 7. & hi expoſitores, & Soto dict. relect. membr. q. 4. & optimè probatur rationibus factis in nu. 9. præſertim illa; quòd in lege gratiæ non ſunt præcepta diuina poſitiua, niſi ſacramentorum. Ergo etiamſi concedamus cum multis Theologis Chriſtum Dominum ibi tuliſſe præceptum; nihilominùs fatendum eſt, non addidiſſe nouum, ſed explicuiſſe morale præceptum connaturale ipſi charitati, & dilectioni fraternæ: & è cõuerſo, quãuis verba Chriſti poſsint explicari, vt generalẽ doctrinã continent abſtrahẽdo à rigore præcepti, vel ſuauitate conſilij; tamẽ negare non poſſum⁹, quin materia ipſa includere poſsit præcepti obligationẽ, & maximè quoad ſecre-

ſecretam monitionem, de qua nunc agimus; nam de teſtium inductione maior poſſet eſſe dubitandi ratio. Priorem partem probant rationes in principio factæ, & communis opinio Theologorum, qui ſentiunt ordinem hunc, quoad prætermittendam monitionem ſecretam, eſſe ex ſuo genere materiam ſufficientem ad obligationem ſub mortali; quia nõ infamare proximum eſt materia talis obligationis, cui interdum opponitur, nõ tantùm moraliter ſed etiam formaliter, id eſt, ſine legitima excuſatione inuerſio illius ordinis: ergo è conuerſo ſeruare illũ ordinem eſt etiam materia grauis obligationis, atque ita ſimpliciter docuimus in tract. de charitate, diſput. 8. ſect. 6. num. 2. Auertunt autem omnes hoc præceptum prout ad correctionem fraternam obligat eſſe affirmatiuum, ideoque non obligare pro ſemper, ſed cum determinatis circumſtantiis, quas infrà attingemus, quæ in ſumma explicantur per illum effectum, non infamandi proximum, ſi ad effectum emendationis eius neceſſarium non ſit. Hæc autem explicatio illius præcepti æque habet locum, ſiue dicamus Chriſtum Dominum loquutum fuiſſe de hoc præcepto, ſiue non, quia licet de illo fuerit loquutus, nihil ei addidit, vt morale & naturale erat: ac proinde quem ſenſum poſtulat ex natura rei, eundem admittit in Euangelio eſſe contentum; ergo ad doctrinam moralem, de qua agimus, parum refert, vno, vel alio modo verba Chriſti Domini intelligere.

Probatur dicta capacitas materiæ quoad illam partem, Inter te & ipſum ſolum.

XV. Idem cum proportione dicendum eſt, de poſteriori membro, in quo (vt dixi) difficilius apparet præceptum ex natura rei: quia illa inductio teſtium non videtur ita neceſſaria ad conſeruandam famã proximi, & ſecluſo hoc capite non videtur eſſe aliud ex quo talis obligatio oriatur. Nam quod D. Thomas ait, naturæ ordinem poſtulare, vt non fiat tranſitus ab extremo ad extremum, niſi per mediũ, & ideò non eſſe tranſeundum à monitione ſecretà ad denuntiationem coram Prælato, niſi media teſtium inductione; eſt quidem bona congruentia ad declarandam illius ordinis conuenientiam & honeſtatem; non videtur tamen ſufficiens ratio ad oſtendendam neceſsitatem obligationis. Nihilominus probabile eſt etiam illam eſſe materiam præcepti; præſertim ſi procedendum ſit ad denuntiationẽ publicam, & iudiciariam, de qua Chriſtus loquutus fuiſſe colligitur ex illis verbis, *ſi Eccleſiam non audierit. ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; ſupponunt enim hæc verba excommunicationem latam ab Eccleſia, ad quam non peruenitur niſi per denuntiationem iudiciariam. Ante illam verò poteſt eſſe teſtiũ inductio neceſſaria, tum vt per eos conſtare poſsit Eccleſiæ fraternam correctionem præceſsiſſe, quod neceſſarium eſſe ſignificatur in dict. c. *licet Heli.* de Simonia. quam rationem indicant verba Chriſti, *vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum*; illi enim nõ poſſent eſſe teſtes delicti ex vi illius inductionis; ſed ſolùm teſtes eſſe poſſent præmiſſæ admonitionis; tum etiam vt maior, & debita cautio circa famã proximi adhibeatur.

Probatur deinde quo ad alteram partem, Adhibe vnum vel duos teſtes.

XVI. Vltimò hinc colligo, poſſe non incommodè intelligi Chriſtum D. fuiſſe loquutum de peccato occulto, vt ab Auguſtino intelligitur, quem ſcholaſtici ſequuti ſunt; quia licèt fortaſſe litera non cogat, non tamen repugnat, & alioqui eſt ſenſus accommodatus aliquibus circumſtantiis literæ: cur enim Chriſtus poſtulaſſet monitionem ſecretam in peccato publico, etiamſi ſit iniurioſum corripienti? vix enim poteſt aliqua vtilitas expectari ex tali monitione ſecretò facta, quę non poſsit eadem vel maior ſperari ex monitione facta, ſaltem corã eis, qui delictum viderunt. Quod ergo Chriſtus dixit, *Corripe illum inter te & ipſum ſolum*, indicat illam particulam excluſiuam, etiam ſubintelligẽdam eſſe, cum dixit, *ſi peccauerit in te frater tuus*. Ideo enim dicit *in te*, quia tibi, & non aliis ſcandalum dedit. Vnde Auguſtinus dict. ſermon. 16. de verbis Dom. *Peccauit* (inquit) *in te frater tuus ſi tu ſolus noſti, tum verè in te ſolum peccauit, nam ſi multis audientibus tibi fecit iniuriam, & in illos peccauit, quos teſtes ſuæ iniquitatis effecit.* Poteſt ergo optimè ſermo Chriſti de peccato occulto intelligi: quia in ſolo illo tenetur quis priuatam correctionem præmittere. Quam obligationem ex regula Chriſti colligit Innocentius III. in cap. *cum ex iniuncto.* de hæreticis; ſentit ergo ibi eſſe ſermonem de peccato occulto.

Probabile textum loqui ſolum de peccato occulto.

XVII. Nec tamẽ propterea excluditur, quin etiam correctio fraterna locum habeat circa peccatum publicum, vel ſimpliciter, vel ſecundùm quid, reſpectu duorum, vel trium, quod *probabile* dici ſolet, ſed intereſt multũ quoad ordinem in correctione ſeruandum: quia tunc non eſt tanta neceſsitas, vt prima monitio fiat, *inter te, & ipſum ſolum.* Tamen quia, vt dicitur ex Ariſtotele, maximum in vnoquoque genere eſt menſura cæterorum: iuxta proportionẽ ad omnino occultum, ſeruandus eſt ordo in aliis. Nam ſi peccatum proximi ſit vni, vel alteri notum, quoad hoc poteſt ordo ille habere locum, vt coram aliis non corripiatur, ſaltem à principio: quia quoad hoc habet locum ratio non infamandi proximũ. Interdum etiam erit valde expediens ſolum prius admonere, ſaltem propter pudorem eius, & vt melius accipiat admonitionem, & talis poteſt eſſe cõditio perſonæ, vt poſſet ad hoc charitas obligare, habito reſpectu ad fructum per correctionem intẽtum, qui fortaſſe vno modo obtinebitur, & non alio, quando autem peccatum eſt ſimpliciter publicum, publice corripiendum eſt, iuxta ſententiam Pauli 1. ad Tim. 5. *Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.* In quo etiam ſeruari debet, vt ibi fiat talis correctio, vbi publicum eſt delictũ, non alibi, iuxta rationem charitatis, quæ omnia vel virtute, vel formaliter continentur in verbis Chriſti vno vel alio modo expoſitis. Prædictis verò expoſitionibus ſuppoſitis, ad explicandam & defendendã noſtram regulam accedamus.

Licet de peccato omnino occulto loqueretur Chriſtus ordo eius locũ habet cum proportione.

Oſtenditur regulam Societatis de correctione fraterna, neque doctrinæ Euangelicæ, neque naturali iuri famæ aduerſari.

XVIII. Tota difficultas eſt, qua ratione regula Societatis, omnium defectuum, vel criminum, quantumuis grauium, & occultorum, denunciationem per quemuis, qui extra confeſsionem ea acceperit, contempta monitione ſecreta fieri permittat; & nihilominus verbis Euangelij, *Corrige eum inter te & ipſum ſolum*, Matth. 18. ac naturali præcepto de monitione præmittenda, non aduerſetur? Facile tamen omnia componuntur, ſi aduertamus non eſſe omnino eãdem materiam huius regulæ, atque iuris naturalis, & Euangelij: nam regula procedit ſuppoſita renunciatione, quam expreſſe faciunt omnes, qui Societatem ingrediuntur, renunciando omni iuri famæ, quod dictæ denunciationi paternæ obſtare poſſet, vt mox oſtendemus: volenti autem & conſentienti nulla ſit iniuria. Præceptum verò naturale in hoc caſu (& idem eſt de doctrina Chriſti Matth. 18.) procedit abſolute, nulla ſuppoſita renunciatione, totumq; fundatur in iure famæ, quod quis habet, ne ſe inuito apud alios infametur: ac proinde quandiu quis hoc iure non cedit, tamdiu materia præcepti, eiuſque obligatio ſubſiſtit: eo verò iure per renunciationem ſublato, conſequenter etiam & materia & præceptum eius tollitur. Huic autem iuri quilibet renunciare poteſt efficaciter, ſeu quoad validi-

tatem; vt ita dicam: tum quia vnuſquiſque renunciare poteſt fauori proprio, cap. *ſi de terra*, in fine, de priuileg. tum etiam, quia homo eſt dominus ſuæ famæ: ergo ſi renuntiet, & det alteri facultatem denunciandi ſuperiori ſuum delictum, ſe non admonito, ceſſabit obligatio huius præcepti iuſtitiæ. Hinc enim iuxta receptam doctrinam, peccatũ iniuſtitiæ non eſt bona ſuæ famæ, aut fortunarũ prodigere, neque in aliis conſequenter obligatio reſtituendi conſurgit, ſi ex prodiga illius licentia præciſe, tale aliquod eius bonum auferant. Atqui in Societate iuri famæ apud ſuperiorem, vt patrem, renunciatur illis verbis regulæ ex 4. cap. examinis §. 8 *interrogetur* (is ſcilicet, qui Societatẽ ingredi vult) *an contentus ſit futurus, vt omnes errores & defectus ipſius, & res quaſcumque notatæ in eo, & obſeruatæ fuerint ſuperioribus per quemuis, qui extra confeſſionem eas acceperit manifeſtentur.* Quæ tandem regula, ſeu renunciatio, non vllus ambigendi locus eſſet, declarata fuit in 6. Congregatione generali à decreto 32. vſque ad 34. & Congregat. 6. can. 10. §. 1. his verbis, *licitũ eſt omnibus noſtris manifeſtare ſuperiori, vt patri, quodcunque delictum alterius, ſiue leue, ſiue graue, & hic eſt ſenſus regulæ cum ex illis verbis capitis 4. examinis conſtet, noſtros cedere cuicunque iuri famæ, quod huic manifeſtationi obſtare poſſet, & facultatem facere omnibus deferendi ad ſuperiores, quæcumque ab illis notata fuerint:* Eſt igitur tam expreſſa hodie in Societate talis renunciatio, omnibuſque in illam ingredi volentibus adeò patenter exponitur, vt nullam profecto iniuſtitiam contineat dicta apud ſuperiorem, vt patrem, immediata manifeſtatio.

XIX. *Inſtantia circa proxime dicta.* Verum opponet aliquis, cum ad abſolutam huius regulæ honeſtatem non ſit ſatis, ſi contra iuſtitiam non militet, ſed etiam oporteat, ne vlla alia inhoneſtate laboret (bonum enim abſolutè non niſi ex integra cauſa conſurgit) contingere poterit, vt licèt ex renuntiato iure optimè concludatur, actionem illam manifeſtandi non eſſe iniuſtam, non tamen id ſufficiat, vt ſit vndique licita; quia ſola charitas, ſecluſa ratione iuſtitiæ, poteſt obligare ad nõ infamandum proximum, ſicut in exemplis præcedenti numero adductis, nemo tenetur ex iuſtitia non ſe infamare, & tamen ex charitate propria tenetur non prodigere famam; ſic ergo quantumcũque frater renunciauerit iuri ſuo, teneor ego ex charitate non infamare illum, quando poſſim eidem ſufficienter prodeſſe ſine tali infamia. Nec contendo nunc an in eo caſu ſit culpa mortalis, an venialis tantum, quia iam non eſt iniuria, ſatis enim nobis eſt, quod ſit aliqua culpa, quam non poteſt renunciatio proprij iuris impedire; vt ſi quis velit proprias fortunas in flumen pro ſua tantum prodiga libertate proiicere, charitas obligat, vt illum impediam, ſi commode poſſum. Et quamuis ipſe permittat vt ego proiiciam, contra charitatem agam id faciendo, etiamſi non ſim iniuſtus. Et confirmatur: nam in hoc ſenſu tradunt Doctores, non poſſe aliquem renunciare naturali, & diuino iuri. Abbas in c. *ſi diligenti*, de foro competenti numero 7. ex Bartolo in l. *ius publicum*. ff. de pactis, & in l. *ſi quis in conſcribendo* C. de pactis. Conſtat autẽ hoc ius eſſe diuinum, aut naturale, non ſolùm quatenus ad iuſtitiam ſpectat ratione dominij, quod quiſque habet in ſuam famam, ſed etiam præciſe ratione charitatis; ergo in illud, vt ſic, non cadit renuntiatio, ac proinde ſaltem ex hac parte honeſta eſſe non poterit illa apud ſuperiorem immediata manifeſtatio.

XX. *Expeditur* Ad hanc tamen obiectionem præter illa, quæ c. 9. num. 17. obſeruabimus, reſpondendum, cum renunciatio iuris prædicta, in Societate fuit ob maiorem in ſpiritu profectum, vt regula ipſa præmittit, cumque maior ſit ordinariè hic profectus, cum à ſuperiori ſit emendatio, quàm cùm à priuato (vt inferius latè oſtendemus, vbi etiam de particula *ordinariè* redibit ſermo) non poſſe ordinariè contra charitatem militare immediatam manifeſtationẽ defectus alterius apud ſuperiorem. Imo pro charitate facere, cum maius bonum per talem manifeſtationem intendatur, & ſequatur, vt ſupponimus. Neque enim in Euangelio (quod nulli vnquam maioris profectus viam præcluſit) aut declaratur, aut confertur ius erranti, vt prius à fratre moneatur, quam à patre, ſi velit perfectiori modo corrigi. Atque hoc modo verificari poſſet quod alij ſenſerunt, regulam ſcilicet, quam tractamus, ipſam eſſe regulam charitatis, ſeu in charitate fundari, quatenus videlicet per dictam manifeſtationem bonum (quod charitatis obiectum eſt) non qualecumque, ſed perfectum, ac efficaciori medio, vt infra dicemus, fratri procuratur. Hoc igitur modo non iuſtitia tantum, ſed & ſanctitas regulæ Societatis defenditur, atque etiam commendatur.

Recolenda verò hoc in loco veniunt, quæ circa illam ac circa allatum decretum paternę correctionis in eadem Congregat. 6. & ordinationibus etiam aliis toti Societati communibus in cap. 15. ſunt ſtabilita. Primò enim regula ſolummodo licitum eſſe declarat aliorum defectus manifeſtare, idque etiã non interrogante ſuperiore, vt in citato can. 10. 6. Congregationis num. 3. ſubditur, non tamen obligat per ſe loquendo, nec certè eſſet expediens omnibus imponere hoc onus, imò nec paſſim illud permittere, quia Prælatis eſſet moleſtiſſimum, & fratribus odioſum, poſſetque multum minuere charitatem & fraternam vnionem. Ad ſuperiores ergo ſpectat hanc curam aliquibus committere; & tunc illi tenebuntur iuxta gradum obligationis ſibi impoſitum, quæ in hoc ſuauior eſt, & minor quàm in aliis religionibus: nam (vt credo) in aliis zelatores, ſeu acclamatores (quos vocant) ſub iuramento aſtringuntur acclamare quæ viderint; in Societate verò nulla obligatio ponitur iure ordinario, ſed ſimplex tantum ordinatio; quanquam interdum materia ipſa poterit maiorem obligationẽ ex charitate inducere (imo & ſuperiorem cogere ad ſtricte præcipiendum alicui vt vigilet) vt etiam in n. 4. eiuſdem canonis 10. 6. Congreg. ſtabilitum eſt in hanc formam: *In delictis, quæ vergunt in detrimentum boni communis, aut damnum imminens tertiæ perſonæ (qualia ſunt infectiua aliorum, & nociua bono religionis, &c.) non ſolum poſſe ſed etiam teneri quemque ea manifeſtare ſuperiori, vt patri, vt prouideat ſecreto & prudenter, tam bono ſubditi, quam religionis.* XXI. *Regula prædicta vberior explicatio, & temperamenta, 1 temper.*

Secundo in 7. Congreg. can. 20. & vberius in decreto 12. ſeuerè puniri iubentur, *qui temere, & ex inanibus ſuſpicionibus, vel ex alia quapiam minus probata cauſa, falſum alteri crimen imponunt:* etiamſi (vt neceſſario intelligendum videtur) apud ſuperiorem tantum id faciant, cum reuera incurioſum ſit. Et additur ibidem, *vt caueant ſuperiores, ne faciles delatoribus aures præbeant, diſquirantque ſingula, donec in delatæ rei cognitionem veniant, vt aut innocentem liberent, aut noxium falſumque delatorem pro rei magnitudine puniant.* Imò & ſi verus alias defectus commiſſus fuerit vult Societas vt debito cum amore, & charitate manifeſtetur. XXII. *2 temper.*

Tertiò delator non ſolum ea notitia, quæ ex cõfeſſione ſacramentali immediatè, vel mediatè proceſſit, vti non poteſt, vt ipſa regula monet, ac per ſe notum erat, ſed neque illa etiam, *quæ ſibi ſecreto, & cõſilij petendi gratia vt alter dirigatur, vel iuuetur, communicata fuit.* quæ verba ſunt eiuſdem canonis 10. illius 6. Congr. §. 2. De quibus dubitari poteſt, an dictiones illæ *ſecreto, & conſilij gratia*, diſiunctum, an copulatum ſenſum efficiant; nam coniunctio *&*, non ſemper efficit copulatum. Etenim, ſi hoc in loco copulatum reuera faciant, poterit is, cui conſilij quidem petendi cauſa defectus aliquis communicatus eſt, non XXIII. *3 temper. ac dubium circa illud reſoluitur.*

tamen

tamen ſecretò, aut, è contra communicatus ſecretò eſt, non tamen conſilij, ſed amicitiæ, aut alterius finis humani gratia, ad ſuperiorem immediatè deferre; quòd ſi ſenſum diſiunctum reddant, duplici ex principio prohibetur vſus notitiæ; tum, ſi ſecretò communicata fuit, etiam abſque ordine ad conſilium, vel directionem, &c. tum, ſi cum tali ordine, abſque conditione tamen vlla ſecreti; quod per ſe nihilominus ſeruare teneatur is, qui conſulitur ex alio principio, reuerentia ſcilicet, vt ita dicam, negotij conſcientiæ. Cenſeo tamen ſenſum eſſe copulatum; tum, quia coniunctio *&*, communiter illum ſenſum reddit; tum quia citatus canon 10. §. 1. declarat ampliſsimam iuris renuntiationem, dicendo renunciare nos *cuicumque iuri famæ*. Cùm ergo in bonum ſpirituale animæ conditus ſit, eam ſolùm notitiam excipit, cuius vſus ſpirituali bono alioquin obeſſet, cuiuſmodi eſt vſus notitiæ ex confeſsione, aut ex communicatione gratia conſilij, & directionis; auerterentur ſiquidem homines à quærendo animæ remedio, ſi talis vſus concederetur. Admittit ergo regula vſum notitiæ humano modo communicatæ, atque implicitè irritam facit quamcunque promiſsionem, etiam iuratam de non reuelando ſuperiori cùm id ſit contra bonos mores, imò contra primarium eius finem.

CAPVT VIII.

Præmittitur generalis doctrina denuntiationis, vt oſtendatur quouſque iuxta regulam Societatis locum habeat.

I. *Notatio 1. quid ſit denuntiatio latiſſimè ſumpta.*

VT altiùs explicemus iuſtitiam, & honeſtatem dictæ regulæ, eamque veræ doctrinæ de correctione accommodemus, nonnulla principia generalia præmittenda ſunt, præſertim, quid denuntiatio ſit, & quot modis fieri contingat: nam hoc neceſſarium eſt ad intelligendum quouſque ſecreta monitio præcedere debeat denuntiationem; quam diſtinctionem tradidimus circa crimen hæreſis in diſp. 20. de fide ſect. 4. à n. 2. Et inprimis denuntiatio latiſsimè ſumi poteſt pro manifeſtatione delicti facta Prælato, & ſic comprehendit etiam accuſationem, de qua hic nõ agimus, ſed in c. 12. ad finem nõnihil circa illam attingemus, quia certum eſt ad illam non prærequiri monitionem, nam per eam nõ intenditur per ſe emendatio fratris, ſed vel intereſſe proprium, & vt accuſatori fiat ſatisfactio; vel publica etiam vindicta & punitio delicti; & in ea ſe gerit accuſator, vt actor exigens à iudice punitionem, & ſatisfactionem condignam rei, quam iudex reddere tenetur ſeruato iuſtitiæ ordine; ideoque accuſatio in ſcriptis neceſſariò fieri debet, ſeu inſcriptio debet ad illam præcedere; niſi in rebus leuiſsimis, iuxta legem *leuia* ff. de accuſat. quæ omnia ſimul ad denuntiationem neceſſaria non ſunt: propriùs ergo ſumpta denuntiatione, vt ab accuſatione diſtinguitur, eſt legitima delatio, ſeu manifeſtatio delicti facta ſuperiori, vt ſuo munere, vel prouidentia vtatur ad aliquod damnum emendandum, vel impediendum. Quæ deſcriptio ex dicendis patebit, ne in eius declaratione immoremur. Addit verò Hoſtieñſis in Summa lib. 5. tit. de denuntiationibus, eſſe delationem ſine inſcriptione; ſed licet verum ſit denuntiationem ſæpe fieri legitimè ſine ſcripto, tamẽ aliquando poteſt ſcripturam poſtulare, vt notauit Soto, & ideo non oportet hoc in generali deſcriptione ponere. Meliùs ergo facta aliqua diuiſione, ratio denuntiationis declarabitur.

II. *Notatio 2. quotuplex ſit, ſecundũ quoſdam.*

Solet ergo multipliciter diuidi denuntiatio. Panormit. in c. *nouit*. de iudiciis num. 33. quem ſequitur Soto dicta Relect. membr. 2. q. 5. quatuor genera denuntiationis diſtinguit; ſcilicet, iudicialis, Euangelicæ, canonicæ, & regularis. Adrianus verò in 4. materia de correctione fraterna q. vlt. ad 1. omiſſo vltimo membro alia tria numerat. Innocentius autem in c. *nouit*, de iudiciis, diſtinguit quidem Euangelicam & canonicam denuntiationem, omittit autem iudicialem; & ponit aliam, quam dicit non eſſe actionem, nec denuntiationem propriam, ſed præcedere actionem, vel denuntiationem, non autem declarat, quid ſit, ſed exempla eius dicit eſſe frequẽtia in iure, c. *quapropter*, cap. *ſi quid*. 2. q. 7. in quibus ſolum præcipit Pontifex, vt ſibi manifeſtentur, quæ in Epiſcopis, vel aliis Prælatis notata fuerint. & in c. fin. de accuſationib. fit mentio ſimilis denuntiationis, quæ ſolum videtur eſſe quædam ſimplex delatio ad aures Prælati, vt ipſe inquirat, tamen ſi attentè conſiderentur citata iura, & ſimilia, illa denuntiatio vel iudicialis eſt, vel ad eam reducitur, nam eſt inchoatio quædam, vel excitatio iudicis vt inquirat, & iudicet, quam admonitionem interdũ facit Epiſcopus Principi, aut iudici ſeculari, vt in Authent. vt iudices ſine quoquo ſuffragio fiant. §. *ſi quis autem*, & ſequentibus. Denique Hoſtienſ. in dict. tit. de denuntiationibus, duplicem tantùm diſtinguit denuntiationem, ſcilicet Euangelicam, & iudicialem, quem ſequitur D. Antoninus 3. p. tit. 9. c. 9. & in rigore videtur ſufficiens diuiſio ſi rectè explicetur.

III. *Notatio 3. quotuplex eſſe poßit peccatum denuntiandum.*

Aduerto igitur tertiò peccatum fratris eſſe poſſe, vel iam commiſſum, vel in periculo vt cõmittatur, vel vtrunque ſimul, quia & commiſſum eſt, & eſt in periculo continuationis, vel iterationis, Denuntiatio igitur, de qua agimus, habet pro materia propria peccatum commiſſum, quia correctio non eſt de actu futuro, ſed de iam commiſſo, vnde non dixit Chriſtus, *ſi quis peccaturus ſit*, ſed, *ſi peccauerit in te*. Nihilominus tamen latiùs loquendo de denuntiatione, etiam peccatum futurum, vt eſt in periculo, vel occaſione, denunciari poteſt Prælato, vt præueniat, vel impediat, & hanc aliqui vocant canonicã denuntiationem, quia Euangelica non eſt id quod Chriſtus de peccato commiſſo ſit loquutus, vt nũc expendimus; veruntamen etiam hæc denuntiatio quatenus reſpicit bonum fratris, dici poteſt Euangelica, quia licet non formaliter, virtute tamen in verbis Chriſti continetur; tum quia in moralibus periculum quaſi actus reputatur; tũ maximè, quia eiuſdem charitatis fraternæ actus eſt, & ad idẽ præceptum pertinet, quod per ſe primò obligat ad ſubueniendum proximo ſpiritualem neceſsitatem patienti, non ſolùm autem neceſsitatem patitur, qui iam lapſus eſt, ſed etiam qui in morali periculo cadendi verſatur; ergo ſi moraliter indigeat ſuperioris auxilio, vt vel à periculo tollatur, vel in periculo exiſtens confortetur, opus eiuſdẽ charitatis fraternæ erit, talem ſtatũ fratris Prælato reuelare. Dices, qui in tali periculo ſe conſtituit, eo ipſo peccat: ergo iam lapſus eſt, nec differt hic actus à præcedenti. Reſpondetur primò quidquid ſit de antecedenti, diſtingui conſideratione (vt ſic dicam) præciſiua, quia per ſe primò intenditur, ne peccatum futurum cõſummetur, ſiue periculum ſit cum peccato, ſiue nõ. Vnde ſecũdò dicitur ſæpe poſſe eſſe ſine peccato, vt cum quis graui tentatione vrgetur, vel alia ſimili ratione. Quamuis ergo tunc nõ habeat locum propria correctio fraterna: nihilominus locũ habet delatio ad ſuperiorẽ ex charitate fraterna: & ad hanc (vt ſtatim n. 8. dicam) per ſe non eſt neceſſaria ſecreta monitio: & ideo in Societate reg. 20. ex communibus ita ſtatutum eſt, *qui grauem tentationem alicuius nouerit, ſuperiorem admoneat, vt ei ipſe pro paterna in ſuos cura, ac prouidentia, conuenienti remedio poſſit occurrere.* Talis ergo denuntiatio (ſi ita appelletur) & fraterna, & & Euangelica dici poteſt; nec video cur canonica appel-

Peccati quod timetur delatio eidem venit nomine denuntiationis.

àppellanda ſit, cum non ſit per canones introducta magis quàm denuntiatio delicti commiſsi.

IV.

Notatio 4 duplicis finis denuntiationis unde quidam falſo diſcriminãt inter denunciationẽ canonicam, & Euangelicam.

Eſt autem vlterius aduertendum denuntiationem Euangelicã, ſeu fraternam per ſe primò & ſufficiẽter ordinari ad bonum fratris, ſiue vt reſurgat, ſiue vt præueniatur, ne amplius cadat, vel etiam ne ſimpliciter cadat: vltra hunc verò finem poteſt, & interdum debet intendi per hanc denunciationem bonum tertij, & multo magis bonum commune; vt ſi peccatum fratris vergat in nocumentum iniurioſum proximi, & multo magis ſi in damnum cõmunitatis. Iuxta hos ergo duos fines diſtinguunt aliqui denuntiationem Euangelicam à canonica. Nã prior Euangelica dicitur iuxta illud, *lucratus eris fratrem tuum*; poſterior canonica, fortaſſe quia propter illum finem boni tertiæ perſonæ, vel communitatis, non fit de illa mentio in Euangelio, ſed magis in iure canonico. Veruntamen non multum hęrendum eſt in nominibus, dummodo in re ipſa falſa aliqua differentia non conſtituatur, qualem eſſe illã cenſeo, quam aliqui aſsignant (niſi ſano modo explicetur, vt in n. 7. & 8. attingam: ſcilicet ad hanc poſteriorem, id eſt, canonicam denuntiationem, non oportere ſecretam monitionem præcedere, ſicut in prima, quia in illa non habet locum illa conditio, *ſi peccauerit in te*; quia tunc non peccat frater in te, ſed in alios, quibus nocumentum parat; & bonum innocentis, & præſertim communitatis, præferendũ eſt bono priuatæ perſonæ peccantis.

V.

Arguitur per dilema contra dictũ diſcrimen.

Hæc enim differentia primò non rectè fundatur in Euangelio, vt præcedenti cap. à numer. 11. tractatum eſt, quia illud præceptum nõ limitatur ad peccatum, quod lædit corripientem: deinde nec ſatis ratione fundatur, quia licet bonum innocentis vel commune præferendum ſit, tamen ſi poteſt ſimul ſeruari, bonum & fama peccantis, prodigenda non eſt. Vnde argumentor in hunc modum; quando peccatum proximi vergit in damnum tertij, vel cõmunitatis, aut ego poſſum per meipſum admonitione ſecreta illud impedire, & de hoc habeo ſpẽ moraliter certam; & tunc non eſt cur illum denunciem alteri; neque ibi interuenit bonũ commune, vel innocentis, quod præferendum ſit famæ peccatoris; quia non pugnant inter ſe, ſed ſimul poſſum omnia tueri: ergo tunc æquè teneor per ſecretam monitionem remedium adhibere, ac ſi ſolum intẽderem fratris emendam. Et confirmatur, nã ſi peccatum proximi vergat in meum nocumentum, & ego ſimul cum illius emendatione intendam me indemnem ſeruare, vt licitè poſſum, & interdum debeo, præcipuè ſi nocumẽtum, quod timeo, ſpirituale ſit: nihilominus teneor ſecretam monitionem prẽmittere ſi per illam ſpero vtrumque fructum, vt conſtat ex verbis Chriſti; *ſi peccauerit in te*, etiam in omni rigore intellectis, id eſt, contra te tantum; ergo quando peccatum vergit in detrimentum alterius, ſi vterque fructus per ſecretam monitionem ſperatur, ex eadem obligatione præmittenda erit: quid enim refert, quòd ſit defenſio mea vel alterius innocentis? nam etiam ego in ea re ſum innocens, & ita ex charitate obligor, ſeu inducor ad me defendendum, ſicut alium. Vnde etiam fit vt denũtiatio illa, quando ad eam peruenitur, ſubſtantialiter ſit Euangelica, id eſt, eiuſdem rationis, virtutis, & ordinis; nam quòd aliquis per correctionem intendat defenſionem propriam, ſi non excludat emendationem fratris, non obſtat quominus illa ſit correctio fraterna, & Euangelica: ergo quòd intẽdat defenſionem alterius innocentis ſimul cum emendatione fratris, non eſt extra rationem correctionis fraternæ: ergo denuntiatio etiam ſubſequẽs poteſt dici fraterna, ſeu Euangelica.

VI.

Aut certè tale eſt nocumentum alterius, vt non ſit moralis ſpes, impediendi illud per ſecretam monitionem; & tunc ceſſat quidem obligatio præmittendi illam, tamen, idem eſt, quando peccatum fratris vergit in meum nocumentum, & deſpero me poſſe illud impedire per meam motionem, ſine auxilio Prælati; imò idem eſt licet peccatum nulli homini nocumentum inferat, niſi ipſimet peccanti, nam tunc etiam denunciandus eſt Prælato prætermiſſa monitione ſecreta, de qua fructus nõ ſperatur, quia hæc eſſet tunc otioſa, & aliũde ſpirituale bonum fratris præferẽdum eſt famæ eius: ergo formaliter loquendo, non intercedit talis differentia inter illas duas denuntiationes, quæ Euangelica & canonica appellantur; ergo ob hanc rationem, nec eſt neceſſaria illa diſtinctio, neque illa nomina fundamentum habent.

VII.

Quo ſenſu verificari poſſit diſcrimen expugnatum.

Dico autem *formaliter loquendo*, quia quando peccatum vergit in damnum tertij, difficilius poterit per ſolam correctionem ſecretam emendari, quàm peccatum, quod ſoli nocet peccanti. Item eſt alia differentia, quòd cum peccatum nocet alteri, interuenit ius tertij, cui non poſſum ego cedere, & ideo requiritur ſpes magis certa, magiſque excludens periculum nocumenti, vt monitio priuata omittenda ſit, quàm cum peccatum, vel nemini nocet, vel mihi tantum, qui de meo periculo, vel nocumento melius iudicare poſſum. Ob hanc ergo cauſam in peccatis, quæ vergunt in damnum tertij, frequentiùs licebit à denuntiatione incipere, vel ſæpe etiam erit neceſſarium, maximè quando bonum commune periclitatur, vt eſt in peccato hæreſis, proditionis, &c. Hanc autem differentiam *materialem* voco, quia præceptum charitatis ſemper eſt idem, ſed quia affirmatiuum eſt, requirit ſuam opportunitatem: hæc verò in vna materia, vel vno genere peccati frequentius occurrit, quam in alio.

VIII.

Euentus alius in quo amplius verificari poſſet.

Addo inſuper, quando ita timetur nocumentum tertij, vel boni communis, vt nondum inchoatum ſit, nec peccatum aliquod ſit actu commiſſum à proximo, ex quo illud periculum timeatur, tunc in rigore neceſſarium non eſſe monitionem ſecretam præmittere, ſed poſſe immediatè denunciari rem, ſeu periculum Prælato; quia tunc non infamatur proximus, neque interuenit propria materia correctionis, ſed ſolius defenſionis, & ideo ceſſat ratio prædicti ordinis. Hoc autem ita verum eſt in peccato, quod vel nemini nocere poteſt niſi peccãti, vel ſolum ipſi emendanti, ſicut in peccatis quę aliis nocent. Quia ſi frater nondum peccauit, nec mihi nocuit, verſatur autem in periculo cadendi, aut mihi nocendi, licet ſperem per meam admonitionem poſſe ſufficiens remedium adhibere, nõ teneor, per ſe loquẽdo, ſed poſſum immediatè vti auxilio Prælati: quia ratio facta hic etiam habet locum; non enim infamatur frater, cum nullum eius delictum manifeſtetur, neque actio illa ordinatur ad eius correctionem, vt ordinem correctionis obſeruare neceſſe ſit; & ita nullo modo accommodatur illa differentia, niſi tantum *materialiter*, vt numero præcedenti dixi. Igitur illa differentia inter Euangelicã & canonicam monitionem ex illis finibus deſumpta, parui momenti eſt, neque oportet ob eam cauſam membra multiplicare: quartum verò membrũ de denuntiatione regulari, quod Sotus num. 2. allatus poſuit, cum Panormit. magis habere locum poteſt iuxta dicta in cap. præcedenti numer. 18. de renunciatione iuris, ſiquidem tunc regularis denuntiatio incipit à ſecundo actu, cum Euangelica per ſe loquendo, requirat etiam primum, quanquam Soto hunc ſenſum non intendit, improbamus autem quem intendit. Nam illa etiam denuntiatio regularis, quam affert, ſolum eſt materialis, eo quòd denun-

Quo ſenſu verificari poſſit quod Soto dixit de denuntiatione regulari.

denuntiatio fit in religione, & ſecundùm regulas, vel conſtitutiones eius ; tamen illa etiamſi neceſſariò poſtulet integrum ordinem, ſemper eſt aut Euangelica, ſeu paterna, aut iudicialis denuntiatio.

IX. Eſt ergo ſimpliciter ſufficiens illa bimembris diuiſio denunciationis, in Euangelicam & iudicialē (quam enim admiſimus *religioſam*, charitatis terminis continetur) quæ membra inprimis differre cenſentur ex fine, nam per Euangelicam non intenditur vindicta delicti, ſed emēdatio fratris, & ad ſummum extenditur ad euitanda aliorum nocumenta, iuxta proximè dicta à numer. 4. Iudicialis autem ad hoc tendit, vt delictum puniatur, quatenus expedit bono communi, ne delicta maneant impunita; ſed hoc ſano modo intelligendum eſt, nam etiam denuntiatio iudicialis per ſe primò ordinatur ad bonum fratris, vt ex Euangelio conſtat, *lucratus eris fratrem tuum*, & deficiente hoc fine, præcipitur denūtiatio Eccleſiæ, quam eſſe iudicialem ex dicendis conſtabit. Ratione etiam declaratur, nam intendere vindictam propriū eſt accuſatoris, qui propterea ad probandum delictum obligatur; ergo per denūtiationem non intenditur per ſe ac principaliter ille finis, nec facile quis admitti debet ad petendam vindictam vel punitionem delicti, niſi ad probandum obligetur; ſolùm ergo poteſt eſſe differentia, quòd per denuntiationem paternam, nunquam intenditur vindicta, ſed emendatio: iudicialis autem aliquando extendi poteſt ad intendendam punitionem, quando cenſetur neceſſaria ad bonum cōmune, quod per hanc denuntiationem poteſt quis intendere, quando iuſtis de cauſis non vult ſuſcipere munus accuſatoris.

Approbatur diuiſio denūtiationis in duo membra, & eorū diſcrimina expenduntur.

X. Aſsignatur præterea alia differentia quòd paterna denuntiatio nunquam fit propter proprium cōmodum vel intereſſe denunciantis: altera verò poteſt: exiſtimo tamen hunc finem non neceſſario excludi à denuntiatione Euangelica: quod in præcedenti puncto à num. 4. ſatis probatum videtur, neque eſt alienum à verbo Chriſti, *ſi peccauerit in te*, id eſt, contra te : nam fortaſſe ideo fecit mentionem propriæ iniuriæ (iuxta illam expoſitionem) vt ſignificaret inter Chriſtianos etiam propria nocumēta: quæ repellere, aut reparare ſæpe neceſſariū eſt, media correctione fraterna reparanda eſſe, ſi fieri poſſit. Quod etiam ſignificauit Innocentius III. in cap. *nouit*, de iudiciis, dicens, *cum Dominus dicat in Euangelio, ſi peccauerit in te frater tuus, &c. Et Rex Angliæ ſit paratus ſufficienter oſtendere, quod Rex Francorū peccat in ipſum, & ipſe circa eum in correctione proceſſit ſecundum regulam Euangelicam, & tandem quia nullo modo profecit: dixit Eccleſiæ*, &c. Conſtat autem Regem Angliæ intendiſſe propulſare iniuriam, vel nocumentum, quod à Rege Francorum patiebatur. Itaque hic finis communis eſt, qui via vtriuſque denuntiationis, imò etiā via accuſationis intendi poteſt : diſcrimen tamen eſſe poteſt, quòd in Euangelica denuntiatione, hic finis eſt ſecundarius, in alia, vel in accuſatione poteſt eſſe primarius: imo in his poteſt eſſe vnicus : in fraterna autem denuntiatione nunquam ſeparatur ab emendatione fratris: nam ſi de hac non ſit ſpes, propter ſolum proprium intereſſe, ſtatim proceditur ad denuntiationem iudicialem: vel accuſationem fratris. Quid autem tunc interſit inter hæc duo, non eſt huius loci explicare : ſatis nunc ſit, quòd per accuſationem intentatur propria actio, per denuntiationem verò imploratur potius officium iudicis: vnde in iure ciuili aliquibus perſonis, quibus actio accuſandi denegatur, conceditur denuntiatio, ne remedio careant, vt ſeruo. §. *Sed & maior*. Inſt. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris, & de religioſo idem habetur in cap. *inſinuante*. qui cleric. vel vouent.

Tertia differentia inter prædictas denuntiationes eſt, quod denuntiatio iudicialis verſari poteſt circa delictum præteritum vt ſic, id eſt, ex eo ſolùm, quod commiſſum eſt: quamuis peccator emendatus ſit, & patri ſatisfecerit, quantum debeat, quia ſemper manet reus pœnæ, quam vt luat, denunciari poteſt, ſi communi bono expedit. In quo conuenit hæc denuntiatio cum accuſatione, quamuis Soto ſuprà contrarium ſentiat ſine cauſa : & contra praxim : nam denunciamus hæreticum etiam vt puniatur propter commune bonum, non tamen propriè accuſat, qui ſic denunciat, quia non accipit propriè officium actoris : ſicut enim ad intereſſe proprium denuntiando imploratur aliquando officium iudicis; ita etiam ad vindictam delicti propter commune bonum : in hoc ergo fine conuenit denuntiatio iudicialis cum accuſatione, licet differat in aliis ſolennitatibus: nam accuſatio debet in ſcriptis fieri. cap. *licet Heli*, de Simonia. in denuntiatione verò non eſt ſemper neceſſaria. Accuſator etiam obligatur ad probandum : denuntiator verò non ſemper. Imo Hoſtienſis ſuprà ait, denuntiationem eſſe delationem legitimam ſine inſcriptione, quod permiſsiuè intelligo, nam ſimpliciter neceſſarium non videtur: at vero denuntiatio Euangelica non verſatur circa peccatum commiſſum, eo ſolum quod commiſſum eſt, ſed quatenus aliquo modo pendet in futurum: id eſt, quatenus non eſt emendatum, vel pro eo non eſt ſatisfactum, vel eſt periculum reincidendi, aut alterius nocumēti, quia ſi nihil horum interſit, ceſſat finis principalis talis denuntiationis. XI.

Quarta differentia eſt, quod denuntiatio iudicialis fit ſuperiori, vt iudex eſt, implorando officiū eius: denuntiatio autem Euangelica fit ſuperiori, vt patri, & ideo dici etiam ſolet denuntiatio paterna, quæ correſpondet correctioni fraternæ : nam ſicut hæc fit inter fratres inter ſe, ita quando non ſufficit, fit recurſus ad ſuperiorem, vt pater eſt. Item quia, vt proximè dictum eſt, per hanc denuntiationem per ſe non intenditur vindicta, neque abſoluta coactio, quæ per ſe ſpectat ad officium iudicis, ſed intenditur emendatio cum correctione tantum : ſeu diſciplina ad illam neceſſaria, quæ per ſe pertinet ad officium patris, & ideo per hanc denuntiationem hoc officium maximè imploratur. XII.

Poteſt denique quinta differētia aſsignari, quia per ſe loquendo, non tam eſt neceſſarium vt præcedat monitio fraterna ante iudicialem denuntiationem, ſicut poſtulatur ante denuntiationem Euangelicam, nam ante Euangelicam præciſe, ſeu nulla addita regula alicuius religioſi ſtatus : per ſe requiritur, quando & fratris emendatio, & præuentio omnis periculi, & nocumenti ſufficienter per illam ſperatur: in alia vero non ita. Nam quando oportet illam fieri propter publicam vindictam delicti commiſsi non eſt ſimpliciter neceſſaria monitio ſecreta, etiam apud patrem, quia etiamſi per illam emendandus ſit frater, & cauenda omnia futura incommoda, quantum eſt ex parte illius; nihilominus facienda eſt denuntiatio, vt publico, & cōmuni bono per punitionē ſatisfiat: ergo nulla eſt neceſsitas talis ordinis: ſed ſtatim poteſt ad ſuperiorem recurri, tanquam iudicem, vt tam emendatio, quam vindicatio per illum fiat: quia propter eā rem non magis infamatur proximus, & ita ceſſat neceſsitas illius ordinis. XIII.

Atque hinc ſequitur, (quæ poteſt eſſe ſexta differentia) denūtiationem Euangelicā magis fieri poſſe de peccato multo, quàm iudicialem : nam illa cū tantum fiat Prælato, vt patri, & præcipuè ſit ob bonū peccantis, nec per illā procedi poſsit ad propriā punitio- XIV.

punitionem, fieri poteſt de peccato omnino occulto, vt ſcholaſtici omnes cum Auguſtino docent; imò multi ita intelligunt verbum Chriſti, *ſi peccauerit in te*, vt ſuprà cap. præced. n. 16. declaraui. Denuntiatio autem iudicialis cum eo tendat, vt in foro externo, & per miniſterium iudicis, vt ſic, finis intentus comparetur, regulariter poſtulat, vt ſit de re non omnino occulta; ſed probabili, vel ſaltem improbabili, vt iudex poſsit poſtea iuridicè procedere: quod ſumi poteſt ex cap. vltimo. de calumniatoribus, vbi punitur denunciator, quia probatio inuenta non eſt, niſi ſe ſufficienter purget, quod non calumniandi animo denunciauerit. Dixi autem *regulariter*, quia quando delicta ſunt valde nociua cōmuni bono, veluti hæreſis, proditio patriæ, & ſi quę ſunt eiuſmodi, etiamſi occulta ſint, deferri poſſunt ad aures iudicis, vt ipſe vigilet, vel inquirat quod legitimè potuerit.

XV. Poteſt tamen obiici contra quintam differentiā, quia iura æquè videntur poſtulare præuiam monitionem ad denunciationem iudicialem, ſicut ad paternam, vt colligitur ex cap. *nouit*, de iudiciis. ibi, *In correctione proceſſit ſecundùm regulam Euangelicam*, iuncta gloſſ. dicente, *Alias denuncians non auditur niſi monitione præmiſſa*, quod videtur expreſſum in c. *cum dilectus*, de accuſationibus. ibi *ſi conſtiterit præfatum Epiſcopum de iam dictis exceſſibus non fuiſſe præmonitum ab eiſdem, à denuntiatione repellatis eoſdem*; vbi gloſſa alia iura refert. Et in ca. *licet Heli*, de ſimonia, tam neceſſaria dicitur eſſe præmonitio ad denuntiationem, ſicut inſcriptio ad accuſationem; quæ ſimpliciter neceſſaria eſt, & tamen in his iuribus manifeſtè videtur eſſe ſermo de denuntiatione iudiciali, cum ratione illius iudex procedat ad probationem & punitionē in foro exteriori. Reſpondetur propter vitanda pericula calumniarum, ordinariè & regulariter non admitti ad denuntiandum in foro exteriori eū, qui accuſare poteſt, quando denunciatio ordinatur ad punitionem delicti; quia, per ſe loquendo, expedit vt ſe obliget ad probandum, qui defert alterum ad iudicium vt puniatur. Et hinc fit vt in eodem exteriori foro regulariter non admittatur denuntiatio iudicialis, niſi præcedat monitio: quia ſi denuntiatio ordinatur ad alios fines, via charitatis tenenda erit; ſi verò ordinatur ad vindictam publicam, denuntiatio regulariter non admittitur, vt dixi: nihilominus tamen ex natura rei loquendo, & in foro interiori, quando denuntiatio bona fide & intētione fit, & iudicatur moraliter neceſſaria ad finem intentum publicæ vindictæ, ſiue frater ſecretò emendetur, ſiue non, non eſt neceſſaria ex natura rei præcedens admonitio, vt ratio facta probat. Et hoc modo procedit aſsignata differentia.

CAPVT IX.

Vtrum denuntiatio Euangelica rectè in Societate procedat.

I. Ex his ad noſtrum inſtitutum deſcendentes dicimus quòd vtrumque genus denuntiationis Societati neceſſarium eſt, ſicut omni benè gubernatæ congregationi, in qua & ſingulorum ſalus, & cōmune aliorum exemplum procuranda ſunt, vt conſeruari poſsit, quia nulla eſt tam perfecta congregatio, in qua pro humana fragilitate lapſus aliqui nō inueniantur, quos interdum neceſſe eſt à Prælato, vt à patre corrigi, & emendari: interdum vt à iudice caſtigari & præcaueri, ne in aliorum detrimentū ſerpant. De modo ergo vtendi iudiciali denuntiatione qualiſcunque ille in vſu ſit in hac religione, dicemus c. 13. præmittendo in c. 11. & 12. generalem doctrinam ea de re, hic ſolum de Euangelica diſputamus. Et difficultas præcipua eſt, quando materia eius eſt aliquod graue peccatum; nam in communibus defectibus, qui in viris etiam perfectis inueniuntur, non oportet tam ſcrupuloſe ſeruari dictū ordinem, vt ſcilicet priuata monitio præcedat. Imò poterit etiam ſuperior huiuſmodi defectus ad ſe delatos, & cognitos manifeſtare in publicis reprehenſionibus, & ordinarias pœnitentias imponere, iuxta praxim Societatis, dummodo alicuius momenti non inferant infamiam, ac conſentiat ſecretus delator.

Hæc ergo ſit prima aſſertio, meritò in hac religione ſeruari vt in leuioribus delictis omiſſa priuata monitione, ſtatim ſuperiori manifeſtentur. Huius aſſertionis veritas (præter ceſsionem illam iuris, de qua in cap. 7. n. 18.) conſtat à fortiori, quia ſi iuxta praxim Societatis leues defectus à ſuperiorib. manifeſtantur in publicis reprehenſionibus, ac pœnitentiæ imponuntur, cum inde nulla infamia alicuius momenti creatur, neque detrimentum deferēti, atque eius beneplacitum obtinetur, vt in ordinationibus contractis c. 15. p. 2. n. 6. habetur, multo magis à fortiori licebit talē aliquem defectum ſoli ſuperiori reuelare: dicta verò praxis eſt conformis doctrinæ D. Thomæ 2. 2. q. 33. a. 7. ad 4. vbi ait proclamationes, quæ in capitulis religioſorum fiunt, eſſe de aliquibus leuibus, quæ famæ non derogant, & ideo poſſe ſanctè fieri ſine admonitione præmiſſa, vt in argumento propoſitum fuit. Idem habet Soto dict. Relect. membro 2. quæſt. 4. ad 1. confirm. 2. argumenti. In quo auctore expendo illa verba: *Voco autem graues, non ſolum illas, quæ ſunt peccata mortalia, ſed quæ ſunt contra famam, & honorem proximi, vt ſi quis intraret domos ſuſpectas.* Ex quibus verbis & exemplo colligo, in perſona religioſa omne peccatum mortale, & omnem defectum, qui poſsit ſuſpicionē talis peccati generare, cenſeri rem ſufficienter grauē, & conſequenter (quod ad præſentem aſſertionem facit) omnes defectus, qui huiuſmodi non ſunt, cenſeri leues, & poſſe ſub hac aſſertione comprehendi. Eandem ferè doctrinam habet Abulenſis in cap. 18. Matthæi q. 97. ad 8. vbi omnia peccata venialia leuia cenſet ad hunc effectum nō præmittendi monitionem priuatam; quin potius Theologi communiter docent, peccatum veniale non eſſe materiam præcepti correctionis fraternæ, quia eſt res admodum leuis, & charitas non obligat ad ſubueniēdum proximo in quacunque leui neceſsitate: quod videtur etiam inſinuaſſe Chriſtus Dominus in illis verbis, *lucratus eris fratrem tuum*, vt diſp. quoque 8. de charitate ſect. 2. n. 5. ponderauimus; hæc enim ſupponunt fratrem periiſſe, vt Auguſtinus infert: ergo multo minus erit præceptum ſeruandi ordinem in correctione venialium, atque ex his intelliges quàm recta ſit dicta Societatis ordinatio. II. 1. *Aſſertio.*

Dices, collectionem hanc non eſſe validam, ſæpe enim non tenemur ad exercendum aliquem actum, & tamen ſi exercere volumus, obligamur ad certum modum ſeruandum, vt non teneor orare; ſi tamen oro, debeo orare cum debita reuerentia, & attentione. Sic ergo licèt non tenear fratrem corrigere de veniali lapſu, ſi tamen volo corripere, debeo modeſtis verbis, & cum debito honore illum monere; ergo pari ratione debeo ordinem ſeruare, vt famæ proximi proſpiciam, quæ nonnihil, & inter religioſos non parum lædi ſolet ex manifeſtatione culparum venialium. Quæ obiectio videtur procedere contra aſſertionem poſitam. Cui tacite duo reſpondent D. Thom. & auctores citati. Primum eſt illos leues defectus nō derogare famæ religioſi. Secundum eſt, illam non eſſe denuntiationem, ſed recordationem oblitarum culparum. Quod ita explicat Abulenſis, quia in illis capitulis debet quilibet religioſus dicere ſuas culpas leues, & ſi aliquas omittit ex ignorantia, vel obliuione, alij proclamant III. *Obiectio contra primam dictam.*

eas,

ctas,non tanquam accuſantes,vel denunciantes,ſed reducentes eum ad memoriam culparum ſuarum, quas ipſe ex ſtatuto dicere tenetur.

IV. Sed hæc poſterior videtur & res incerta,& nimia reſtrictio; ſæpe enim moraliter euidens eſt, alium non tacere culpam ſuam propter ignorantiam, & obliuionem, ſed propter verecundiam, vel ne cogatur pœnitentiam agere, & nihilominus fieri poteſt,& fit illa proclamatio,ſæpe etiam alter nõ tenebatur propria obligatione conſcientiæ ſe prodere, ſed ad ſummũ ex regula, & fortaſſe interdũ neque ex præſcripta regula, ſed ex generali conſilio maioris humilitatis,vel pœnitentiæ agendæ, & tunc etiam proclamatio licita eſt. Eſt ergo illa denũtiatio, imò & aliquid amplius eſſe videtur, quia eſt publicatio. Prior ergo ratio videtur præcipua, quia illa moraliter non eſt infamatio alicuius momenti, & ideo oportet, vt recte ſignificabat Soto, culpas ita eſſe leues, vt non inducant in ſuſpicionem grauiorem,quod ego ita explico,vt ſint defectus ordinarij circa regulam,vel opera perfectionis, qui ab omnibus,vel ferè ab omnibus, committi ſolent, quãuis à quibuſdam frequentius, quam ab aliis committantur.Nam ſi ſint defectus extraordinarij;qui licet non ſint peccata mortalia, nec ingerant ſuſpicionẽ illorum,graues inter religioſos computantur,& ſolent impedire grauiora munera, quia plurimũ minuunt exiſtimationem perſonæ; & ideo non facile ſunt in publicum deducendi, ſi alias publici non ſunt,cuiuſmodi eſſet,non ſeruare ſecretum,etiã de rebus leuioribus,deditum eſſe priuatis familiaritatibus,etiam intra religionem. Imò ſi ſint materia detractionis iniuſtæ,exiſtimo aliquando poſſe ſufficere ad grauem,& mortalem lapſum,quia reuera, licet culpa,de qua fit detractio,apud Deum non ſit grauis,nocumentum quod inde reſultat inter homines non eſt leue,& ideo ſufficere poteſt ad mortalem iniuriam; ſed de hoc alias; ac videri interim poteſt Molin. de Iuſtit. tract. 4. tom. 5. diſp. 16. Acclamationes ergo illæ aliarum religionum, & publicæ reprehenſiones in Societate vſitatæ,nullam moralẽ infamiam habent; quia de leuibus tantum & ordinariis defectibus ſunt. Quibus adde eiuſmodi publicas manifeſtationes magis pertinere ad denuntiationem iudicialem,quàm ad fraternam,quantũ eſt ex parte finis,quamuis ex parte materiæ non excedant paternam correctionem. Nam per ſe primò ordinantur ad punitionem, ſeu diſciplinam religioſam,publicamque ſatisfactionem; cuius ſignum eſt,quia fieri debent, etiamſi frater omnino emendatus ſit: & quia non fiunt ab omnibus, ſed ab illis, quibus id in religione incumbit ex officio; quibus etiam tãquam perſonis publicis fides datur: & ideo mirum non eſt quod ad huiuſmodi manifeſtationes ſecreta monitio neceſſaria non ſit,cùm facienda ſit,etiamſi perſona ſit emendata.

V.
2. Aſſertio.

Secundò dicendum eſt etiam in grauibus defectibus ſuperiori manifeſtandis, ad effectum fraternæ emendationis,licitum eſſe in hoc ſtatu religioſo Societatis,omittere priuatam monitionem: hęc etiam aſſertio expreſſa eſt in eodem can. 10. Congregationis ſextæ §. 1. loquimur verò in pręſenti de hoc ſtatu in ſpecie;tum quia de illo inſtitutus eſt ſermo, tum etiam,quia non eſt in animo legem præſcribere vniuerſalem, nec comparationem facere cum aliis religionibus. Nam hæc materia multum pendet ex particularibus circumſtantiis, quibus variatis, ratio obligationis & conuenientiæ multum variari poteſt. Quanquam non poſſumus de hac religione in particulari veritatem hanc, quam ſuo canone definiuit, oſtendere, niſi præmittamus prius, quid de religioſo ſtatu, vt ſic, certum habeatur, ex quo in numer. 15. dicta veritas circa Societatem patebit.

VI.
Probatur poſitam aſſertionem veram eſſe de poſſibili.

Quod ergo in eo ſtatu hæc denuntiatio facta ſuperiori immediatè,licita eſſe poſsit,ac ſæpe de facto liceat,oſtendendum eſt. Ac de poſsibilitate quidem id facile oſtenditur. Nam leges morales reſpiciunt ea,quæ vt plurimum expediunt,& in hac ſaltem religione frequentius expedire immediatum recurſum ad ſuperiorem in citato numer. 15. probabimus; ergo nihil obſtat, quominus de illo recurſu poſsit fieri generalis lex. Et confirmatur, quia mutuus religioſorum conſenſus poteſt licentiam hanc ad inuicem concedere,per quandam veluti renuntiationem mutuam iuris proprij, ob finem melioris correctionis, ſine quo certe fine talis renuntiatio abſoluta prodiga foret; atque adeò contra propriam charitatem: ergo licitè, & ſanctè, vtpote ob illum finem,proponi poteſt regula, quæ ab ingreſſuris religionem quamlibet,vel ſaltem aliquam, exigat illam renuntiationem, ſiquidem non minoris virtutis eſt talis conſenſus præſtitus religioni, quàm qui inter ipſos priuatos religioſos propria authoritate præſtaretur, ad mutandam materiam, vt iam non ſit contra charitatem, hoc eſt, contra bonum temporale famæ, ſed potius pro charitate, hoc eſt, pro bono melioris correctionis prædicta manifeſtatio. Neque authores, qui nobis aduerſantur, negant poſsibilitatem dictæ regulæ, quam ſatis nunc oſtendimus, ſed dari de facto dictam iuris renuntiationem, idque à viris noſtræ Societatis fide digniſsimis ſe accepiſſe teſtantur, quibus nihil aliud erit reſpondendum, quàm offerendo citatum canonem, in quo renuntiatio, de qua loquimur, in regula contineri, manifeſtiſsime declaratur.

VII.
Probatur deinde eſſe veram è facto authoritate quarundam religionum.

Iam quod de facto licitum fuerit, aut etiam licitũ ſit hodie in variis religionibus immediata manifeſtatio,ſuadetur primò auctoritate. Nam Smaragdus Abbas in regula S. Benedicti cap. 24. hanc regulam refert: *Si quis eum quem diſtrictionem monaſterij non ferentem, fugam meditari cognouerit, non ſtatim prodiderit, perditionis illius participem ſe eſſe non dubitet, & tamdiu à conuentu fratrum ſequeſtrandum, quamdiu ille valeat reuocari.* Et cap. 32. ex Paulo & Stephano Abbatibus ſic inquit: *Si quis alterum quacunque parte viderit quodcunque illicitum, vel ſermone vel opere facientẽ, & priori diſtulerit publicare, cognoſcat ſe eſſe nutritorem peccati, & per omnia æqualem peccanti, quia & animæ ſuæ, & illius, quem tegit, eſt duriſſimus inimicus.* Et in cõſtitutionibus prædicatorum diſt. 5. cap. 13. §. 4. dicitur, *ne vitia occultentur Prælato ſuo, quilibet denunciet quæ viderit, vel audierit.* Et cap. 18. §. 6. *ſi quis tale quid* (id eſt, grauiorem culpam) *extra monaſterium commiſerit frater, qui cum eo eſt, ſtudeat eius exceſſum Prælato quantocitius corrigendum intimare.* Et in conſtitutionibus Minorum editis à Guillielmo Farinario, ac probatis in capitulo generali tempore S. Bonauenturæ dicitur; *teneantur fratres per obedientiã exeuntes, in reditu ſuo ſecretè guardiano exceſſus notabiles intimare.* Huiuſmodi ergo lex non eſt vſu aliena à ſtatu religioſo.

VIII.
Item ab authoritate ſcholaſticorum.

Iam ex ſcholaſticis Rich. in 4. d. 19. art. 3. q. 1. ad 2. ſic inquit, *circa regulares perſonas non eſt tanta neceſſitas hũc ordinem obſeruandi, ſicut circa ſeculares: quia regulares, cum cauſa requirit, facilius & liberius à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoueri.* Et in corpore dixit, quamuis frater ſit emendatus per correctionem ſecretam, non eſſe omittendam Prælati denuntiationem, *quia valet*, inquit, *ad præcauendum fratri à recidiuo, nec cedit in famæ fratris præiudicium, ſi talis eſt Prælatus qualis eſſe debet.* Et eum refert ac ſequitur Summa Roſella verb. *Correctio fraterna*, in principio. Et Angelus verb. *Denuntiatio* numer. 10. vbi in hanc ſententiam inter alios refert Auguſtinum quæſt. 1. in Leuit. & habetur 22. quæſt. 5. cap. *hoc videtur.* item Bonauen. Luc. 17. circa illa verba, *ſi peccauerit in te. Prælato* (inquit) *qui vult prodeſſe, etiam nulla præcedente correptione poteſt, & debet*

& debet culpa proximi accuſari extra iudicium, ſi ſit occulta; quæ doctrina ita fuit à S. Bonauent. in ſua religione introducta, vt contrariam docentes grauiter puniret, voceque actiua, & paſsiua priuaret, & ſi pertinaces eſſent, in carcerem coniiceret; vt refertur in lib. *Serena conſcientia.* quæſt. 85. & 100. & Corduba ſuper regulam quæſt. 1. refert idem fuiſſe ſtatutum in capitulo generali tempore eiuſdem Bonauent. Præterea S. Thom. hanc mouens quæſtionem quodlib. 11. art. vlt. quamuis prius abſolutè dicat: *Si ego ſcio, quod frater per me corrigitur, tunc non debeo hoc denunciare Prælato.* ſtatim nihilominus ſubdit, *Si autem videtur, quod hoc melius fiat per Prælatum, & Prælatus nihilominus ſit pius, diſcretus, & ſpiritualis, non habens rancorem, ſeu odium aduerſus illum ſubditum, tunc licitè poteſt hoc denunciari ſibi, & tunc non dicit Eccleſiæ, quia non dicit ei ſicut Prælato* (id eſt, ſicut iudici) *ſed ſicut perſonæ proficienti ad correctionem proximi & emendam.* Et ſubiungit, *quia variæ ſunt conditiones ſubditorum, & Prælatorum, ideo tenendum eſt hoc pro regula, quòd in omnibus iſtis ſeruanda eſt charitas, & quod melius, & magis expedire videtur, & ſi hoc intendat* (*ſcilicet, emendam proximi*) *& ſeruet quantum poteſt bonum charitatis, tunc denunciando non peccat.* Et ſolut. ad 1. *ſi ſtatim aliquis referat Prælato adhibens debitas circumſtantias, & conſiderans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelij.* Et ad 3. *ſi aliquis referat Prælato culpam proximi intendens vel cautelam in futurum, vel aliquid huiuſmodi, quod ad emendam proximi viderit expedire, non peccat.* Hanc doctrinam D. Thom. refert & ſequitur Sylueſt. verbo *Correctio.* q. 7. Tabien. §. 2. Antoni. 2. p. tit. 9. c. 6. §. 4. Gabr. lect. 74. in Canon. lit. V. addens cum Richardo: *Nota quod frater delinquens, non tantùm eſt denunciandus Prælato, vt priuatæ perſonæ, vt emendetur, ſed etiam emendatus vt præſeruetur à recidiuo.* In quo planè ſentit, præuiam monitionem, etiamſi præcedat ſpes emendæ, non eſſe abſolutè neceſſariam, quandoquidem non obſtante fructu eius, procedendum eſt ad denunciationem, per quam poterit etiam idem fructus melius ſperari. Præterea Aſtenſis l. 2. ſummæ tit. 67. art. 6. ex ſententia Gualteri ait, formam & ordinem denunciationis nō eſſe vſquequaque ſeruanda circa regulares perſonas; *& ideo* (inquit) *modus cuiuslibet religionis eſt approbandus, ſi non eſt planè contra Deum, & charitatem fraternam, magiſq; ue attendi debet finis correctionis, ſcilicet emendatio peccantis, quam ordo verborum.* & deinde ferè ſubiungit doctrinam ex D. Thom. citatam. Et eandem fere doctrinam habet Vmbertus ſuper regulam B. Auguſtini cap. 90. Præterea Gerſon 2. p. tract. de Correctione proximi, alphab. 34. lit T. docet quidem admonitionem debere præcedere denuntiationem ex vi præcepti; poſteà verò ponit quatuor exceptiones: prima eſt, quando frater venialiter, non mortaliter peccat, quia ad veniale (inquit) non eſt præceptum. Sed de hac re iam diximus in aſſert. 1. Secunda exceptio eſt, quando non eſt ſpes emendæ per ſecretam monitionem. Tertia quando licèt ſit ſpes, eſt tamē periculum in mora. Quarta quando quis corripere non valet ſine proprio periculo. Inferiùs verò magis explicans ſecundam, & tertiam exceptionem, quæ ad rem præſentem magis facit, ſubiungit regulam ab aliis auctoribus tactam, dicens, *Hic magis debet attendi finis correptionis, ſcilicet emendatio peccantis, quàm forma verborum*, quia, vt Ariſt. ait. 1. Rhetor. cap. 9. ex vtilitate reipublicæ, nō ex verborum inſpectione, lex interpretanda eſt, vnde ſubiungit, *Si quando videatur frater peccans ſalubrius corrigi per alium, qui poteſt, & vult prodeſſe, quàm per ſe, ſecure poteſt ei indicare: vnde etiam Prælato poteſt dici peccatum non præmiſſa monitione, vel ſecreta correctione, non tāquā iudici, ſed tanquam amico peccantis, & quia hic magis poteſt prodeſſe, quā alius.* Imò addit quippiam difficilius, peccatum de quo frater peccans fuit ſecretè correptus, ſeu admonitus, & de quo ſe emendauit, poſſe dici Prælato præcipienti per obedientiam; ita tamē quòd ſi denuncians ſolus nouerat, ſoli Prælato dicat; ſi autem alij nouerāt, ſoli Prælato dicat; ſi autē alij nouerant coram illis, & non coram aliis Prælato reuelet; quod ſemper intelligendum eſt, ſeruata dicta regula, & fine charitatis, ſcilicet vt vel ad cōmune bonum religionis, vel ipſiuſmet peccantis, vt in futurum melius præſeruetur, id cenſeatur neceſſarium, vel ſaltem magis conueniens. Hoc enim nobis præcipuè obſeruādum eſt in citata doctrina, quæ eſt D. Thom. & omnium, & maximè locū habet in religionibus, nempe ad omittendam licitè præuiam monitionem ſecretam, non oportere vt illa reputetur inutilis, ſed ſatis eſſe, vt per Prælatū maior vtilitas, vel circa ſatisfactionem, & emendationem commiſsi, vel circa futurum periculum ſperetur.

Denique confirmari hoc poteſt ex Innocent. III. in c. *qualiter, & quando.* 2. de accuſationibus. vbi cum dixiſſet, *ſicut ante accuſationem legitimam præcedere debet inſcriptio, ſic & denuntiationem charitatiua monitio & inquiſitionem clamoroſa inſinuatio*, ſubdit ſtatim, *Hunc tamen ordinem circa regulares perſonas non credimus vſquequaque ſeruandum quæ cum cauſa requirit facilius, & liberius poſſunt à ſuis adminiſtrationibus amoueri.* ex quo loco videntur plures ex dictis auctoribus illum modū loquendi ſumpſiſſe. Et videntur illa vltima verba ad omnes tres modos inſcriptionis, ſcilicet monitionis, & inquiſitionis referenda, quia ſuper omnes immediatè cadunt: quia nulla eſt ratio, cur ad primum, vel tertium, & non ad ſecundum referatur. Et de aliis quidem dicemus c. 11. & 12. de ſecundo verò, quod ad præſens ſpectat, ratio multiplex reddi poteſt. IX. *Probatur vltimum ex Innocent. 3.*

Prima, quia religioſus ex vi ſui ſtatus profitetur perfectionis viam, & conſequenter etiam emendationem morum per remedia meliora & conueniētiora, & ideo quamuis forte circa ſeculares non ſit facile omittenda præuia correctio, propter ſpē maioris boni, quando ſufficiens emendatio per idem ſperatur: nihilominus in religioſo ſtatu illa exiſtimari debet ratio ſufficiens. Sed obiicit Soto diſt. 94. dub. 3. poſt 3. conc. quia fama ſubditi apud Prælatum, magni ęſtimanda eſt, vt n. 3 indicaui: ergo ſine extrema neceſsitate non eſt prodigenda, ergò nō ſatis eſt quod correctiò melius fieri poſsit per Prælatum, ſed oportet vt aliter fieri nō poſsit. Atque ipſe ſentit, etiam inter religioſos; ſed in hoc contradicit planè D. Thomæ & communi ſententiæ Doctorum, quos n. 7. 8. & 9. retuli. Vnde licet fortaſſe inter ſeculares illa doctrina Soti in praxi regulariter ſit ſecurior, quia ſecularis magis pendet ex huiuſmodi fama, & quia rarò inter eos eſt hic vſus paternæ denuntiationis, & rurſum quia nō ſunt profeſsi viam maioris perfectionis; tamen inter religioſos non eſt dubium, quin ſi Prælatus ſit qualis eſſe debet, hoc liceat non ſolum propter abſolutam neceſsitatem, ſed etiam propter quodlibet maius ſpirituale bonum, cui non eſt fama illa comparanda, præſertim quia illa infamia non eſt tanti momenti, vt ſtatim dicetur in tertia ratione, attigique ſuprà c. 6. n. 12. X. *Ratio 1 pro eadem aſſertione.*

Secunda, quia inter religioſos propter maiorem vnionem inter Prælatum & ſubditum, maioremq; dependentiam ferè in omnibus rebus, & occupationibus vitæ, regulare, ac morale eſt, vt per prouidentiā Prælati perfectior & firmior emendatio ſperetur; quin potius addit Caiet. tom. 1. Opuſc. tract. 31. qui eſt 17. reſponſionum reſp. 5. ad 1. dubium, in religioſis non facile credendum eſſe quando aliquis grauiter labitur eſſe ita emendandum per priuatā correctionem, vt non ſit amplius peccaturus, *Et propterea* (ſubinfert) *tutius eſt in huiuſmodi caſibus Prælato petenti per ſe, vel alium* (addo vel expreſſe, vel tacitè) XI. *1. Ratio.*

& vo-

& volenti ſaluare, non perdere oues ſuas, & curam famæ proximorum ſolito habere, vt paſtorem decet, complices, ſiue non complices ſibi notos reuelare. Et explicari poteſt vis huius rationis in hunc modum, nam vel religioſus peccat per occaſionem aliquam moralem, quam domi vel extra habeat, vel ſine illa: in priori caſu neceſſe eſt Prælatum habere notitiam, quia vix poteſt alius occaſiones huiuſmodi præuenire, & auferre, imò interdum neque ipſemet delinquens poterit occaſiones vitare, quia fortaſſe prælatus ignorãs ipſum in eis conſtituet, & ipſe cogetur obedire. Si autem ſine occaſione labitur, neceſſe eſt vt ſit, vel ex praua conſuetudine, vel ex nimia fragilitate; & in vtroq; euentu moraliter neceſſaria eſt auctoritas Prælati, quia in vtroq; caſu difficilis eſt præſeruatio, & multis indiget remediis, quæ nõ ſolùm poteſt Prælatus conſulere ſicut alius frater, ſed etiam præcipere, & ſecretò cogere, vel ad ſecreta opera pœnitentiæ, vel ad frequentem orationem, & alia huiuſmodi. Video eſſe poſſe alium modum peccandi ex repentina tentatione, aut vehementi occaſione raro contingente, quæ moraliter amplius timeri nõ poteſt, ſed hoc & rarum etiam eſt, & pertinere poteſt ad exceptiones, de quibus infrà nu. 17. præterea licet in eo caſu ceſſet hæc proxima ratio, raro ceſſabunt omnes, quæ maiorem vtilitatem huius denuntiationis, vel reſpectu religioſi, vel reſpectu religionis, oſtendunt, vt ex dicendis conſtabit.

Explicatur vis huius rationis.

XII. *3. Ratio.* Tertia, quia infamia, quę hinc ſequitur religioſo, quàm minima eſt, & ideo non ſolùm propter neceſſarium remedium; ſed etiam propter maius ſpirituale commodum eſt poſtponenda. Nam inprimis ſupponimus Prælatum ſeruaturum ſecretum, & nõ diffamaturum ſubditum ſuum; nam ſi aliud probabiliter timeatur, nullo modo eſt illi reuelandũ delictum. Nam etiam in ſacramentali confeſsione taceri poteſt propriũ delictum ſi infamatio timetur: ergo multo magis cauenda eſt denuntiatio alieni delicti, cum tali diſcrimine, præſertim, quia nõ poteſt ſperari fructus ex notitia illius Prælati, qui nõn valet ſeruare ſecretum. Si autem infamia non tranſcendit ſiniſtram illam opinionem, quæ in Prælato generari videtur, non debet eſſe magni ponderis apud religioſos, nam reuera, ſi emendari vnuſquiſque velit, & condignam pœnitentiam ſui peccati agere, & ſufficientia media ad non reincidendũ adhibere, non ſolùm recuperabit bonum nomen, ſed etiam in bona opinione creſcet apud ſpiritualem & prudentem Prælatum, vt c. 6. n. 16. in ſimili dicebamus. Deinde, quia fama non eſt bonum per ſe amabile, ſed ſolũ quatenus confert ad virtutem, vel ad alia bona naturæ conuenientia ac neceſſaria; ſi ergo illa opinio, ſeu cognitio mei peccati in ſuperiore nõ redundat in aliquod damnum meum, ſed potius in vtilitatem ſpiritualem, & ſimpliciter in maius bonum, profecto non eſt reputanda infamia, quæ ſit verum aliquod malum. Præterea fama religioſi potius eſt religionis, quã ſua, quia ipſe totus non eſt tã ſuus, quàm religionis, vnde ſi iniuriam aliquam patiatur, & per iudicem expediat illam repellere, aut vindicare, non ad ipſum, ſed ad monaſterium, hæc cura ſpectat, iuxta doctrinam Panormitani, Felini, & aliorum in *c. cum dilectus*, de reſcriptis, de qua Nauarr. comment. 2. de Regularibus n. 65. & 66. ergo ſi manifeſtatio peccati perſonæ religioſæ ſit Prælato, ex mandato vel licentia eius, in maius commodum religionis, vel religioſi nõ ſit iniuria religioſo, quia de voluntate principalioris domini, vel diſpenſatoris eius ſit illa qualiſcunque iactura famæ: neque etiam ſit contra ordinem charitatis, quia illa denuntiatio ordinatur ad finem conſentaneum perfectioni charitatis, & eſt medium moraliter vtilius ad illum finem.

Quarta in ſtatu religioſo eſt peculiaris ratio, ob quam regulariter timeri poteſt ne quilibet grauis lapſus in aliorum, vel ſaltem in alicuius ſpirituale damnum vel ſcandalum cedat, propter magnam ſocietatem, & familiaritatem, quæ inter ipſos eſſe ſolet, ex qua prouenit, vt exemplo vnius facilè alij corrumpantur; præſertim, quia illi qui ſimiliores ſunt moribus, vel affectibus, facilius ſolent inter ſe coniungi: atque ita vitium vnius facile in alium redundat. Eſt autem communis doctrina Doctorum; quoties peccatum fratris in aliorum detrimentum vergit, ſine mora denuntiandum eſſe Prælato, ne aliis noceat: ergo regulariter ita fieri poterit in religione propter vitandum aliorum nocumentum: quia ſine Prælati auxilio vix poteſt fieri aut ſperari. Accedit præterea, quòd ex hac vnione, vel potius vnitate corporis prouenit, vt peccatum vnius religioſi in infamiam totius religionis, vel monaſterij cedat, præſertim apud vulgus, quod propter magnã vitæ ſimilitudinem; ſtatim exiſtimat tales eſſe reliquos, qualem vnum aliquem conſpicit, vt optimè dixit Auguſtinus epiſt. 137. & S. Bonauentura ſuper regulam q. 16. Hac ergo ratione quodlibet peccatũ graue religioſi commune eſt detrimentum religionis, ac propterea ad Prælatum, qui boni communis curam gerit, maximè ſpectat huic modo ſubuenire, ac propterea moraliter neceſſarium eſt, vt eius notitiam habeat, vt famæ religionis proſpicere poſſit, quæ multo maioris momenti eſt, quàm fama vnius religioſi circa Prælatum ſuum. XIII. *4. Ratio.*

Vltimò ex omnibus coniecturis, & circumſtantiis hactenus adductis ſimul ſpectatis, colligitur valde expedire ad commune bonum ſtatus religioſi, vt ſinguli eorum intelligant graues lapſus; qui in eis obſeruati fuerint ſuperiori, eſſe ſtatim denunciandos; nam hoc fræno cautiores fiunt, magiſque formidabunt huiuſmodi lapſus, ſaltem, propter timorem ſui nominis erga ſuperiorem, & propter eius correptionem, poſſumuſque exemplo reſeruationis caſuum hoc declarare, quæ ideo ab Eccleſia inuenta eſt pro grauioribus culpis, vt ipſa difficultas & timor accedendi ad ſuperiorem contineret homines. Quod maximè factum eſt in illis peccatis, quæ rempublicam maximè offendunt, aut ſcandalizant: Sic ergo dici poteſt Prælatus religionis, quodammodo reſeruare ſibi emendationem delictorũ in ſuis ſubditis, etiam per ſecretam correctionem, vt illo medio non ſolùm melius emendet lapſos, ſed etiam reliquos contineat ac præſeruet. Vel potius dici poteſt conſideratis conditionibus talis ſtatus ex natura rei hoc munus pertinere ad ipſum Prælatum, eique deferendum eſſe, quia, moraliter loquẽdo, non poteſt aliter communi bono religionis & ſingulorum religioſorum ſaluti, & perfectioni ſatis conſuli, itaque ob magnam diuerſitatem ſtatus religioſi à communi ſtatu fidelium, dici poteſt mutari materia illius ſiue præcepti, ſiue conſilij Euangelici, atque adeo immediate tranſire fraternam monitionem in paternam. XIV. *5. Ratio.*

Ex his autem quæ communia ſunt ſtatui religioſo, ad minimum colligitur morali quadam euidentia (vt exiſtimo) hoc ſæpius eſſe licitum: ſi ergo vlterius conſideremus ea, quæ Societatis propria ſunt, plane concludemus, moraliter loquendo, ſemper ac de facto hoc licere, & expedire, quia ferè in omnibus circumſtantiis, quas conſiderauimus, eſt aliquid ſpeciale in hac religione, propter quod talis Prælatorũ prouidentia in huiuſmodi lapſibus ſubditorum maximè neceſſaria eſt; præcipuè verò propter miniſteria Societatis circa proximos, & varias occaſiones in quibus ratione illorũ miniſteriorum poſſunt religioſi à ſuis Prælatis conſtitui. Item propter maiorem dependentiam, quam ſubditi habent XV. *Rationes hactenus poſitæ max mè locum habẽt in Societate.*

habent à ſuis Prælatis, non ſolùm in muneribus & miniſteriis ſuis, ſed etiam in operibus pœnitentiæ, mortificationis & orationis, quibus in huiuſmodi occaſionibus iuuari debent. Præterea propter ſpecialem quandam communicationem, & fraternam vnionem, quam hæc religio profitetur, ratione cuius peccatum vnius magis poſſet alios infiecre niſi ſumma vigilantia præueniretur. Accedit, quòd iuxta huius religionis inſtitutum neceſſarium eſt ab adoleſcentia, & iuuentute religioſos in ea edúcari & inſtitui: atque ita magna ex parte religioſos eſſe adoleſcentes, in qua ætate magis indigent prouidentia & diſciplina Prælatorum: in illis ergo regulariter hæc notitia Prælatorum neceſſaria eſt; in aliis vero, qui iam ſunt prouectioris ætatis, diuque fuere in religione probati, bonumque ſui ſpecimen dederunt, raro cum diuina gratia erit neceſſarium hoc prouidentiæ genus; tamen quia ſemper in periculis verſamur, & quia non habemus locum fixum & certum, & quia non ſemper domi continemur & includimur, ſed propter ſalutem proximorum per varia loca peregrinamur, ac denique, quia ſuperiorum prouidẽtia ad omnes, generalis eſſe debet, & non omnes ſunt æquè conſtantes, ac firmi; ideo generaliter optimum eſt, vt circa omnes hic modus cuſtodiæ, ac prouidentiæ obſeruetur. Tandem quãto hæc religio magis erga proximos verſatur, tanto magis indiget bono nomine, & fama apud illos, tum vt ipſi proximi maiori cum fiducia & ſecuritate conſcientias ſuas operariis Societatis aperiant; tum vt ex parte ſociorum miniſteria cum maiori fructu, & efficacia peragantur; ad vtrumque autem finem maximè oportet, vt bonum nomen non fictũ & fucatum ſit, ſed in vera ac ſolida virtute fundatum: quod vix aut nullo modo fieri aut conſeruari poteſt, niſi ſuperior ſuorum ſubditorum defectus agnoſcat, vt vnumquemque applicet ad eam rem, cui ſine ſuo detrimento & proximorum ſcandalo poſſit deſeruire, & vt quem infirmum eſſe cognouerit, ad lucrandos alios non applicet, donec ipſe curatus & lucratus ſit; propter hæc ergo & alia fortaſſe, quæ ſexta Congregatio generalis conſiderauit, canonem illum 10. edidit, quo vtraque aſſertio continetur, ita vt iam de illis nobis non ſit integrũ dubitare.

XVI. *Obiectioni ſatisfit.* Dices, ſi intra latitudinem charitatis poſſunt eſſe varij modi aut ordines corripiendi, vel denuntiandi, vt ex hactenus dictis deducitur, certe ille, qui à Chriſto D. eſt traditus, exiſtimandus eſt ex ſuo genere perfectior, námque illa eius verba, aut verum præceptum continent, aut ſaltem conſilium, vt c. 7. n. 9. oſtenſum fuit: ergo propter neutrum titulum præcepti, ſcilicet, vel conſilij poteſt ille ordo dimitti, aut renuntiari, quia vel ſemper (licet non pro ſemper cum ſit affirmatiuũs) obligat, vel perfectio charitatis illum poſtulat. De hac obiectione iterum in cap. ſeq. reſpondendo ad 4. rationem recurret ſermo, nunc dicimus ſiue obligationis ſit ille ordo, ſiue conſilij, non fuiſſe à Chriſto datum niſi ſtante iure cuiuſque proprio in ſua fama: non autem eo renuntiato: regula verò Societatis ſupponit perfectam illius iuris renuntiationem. Neque abſolutè verum eſt, Chriſtum ſemper perfectiſsima docuiſſe, ſed perfectiſsima huic, vel illi perſonarum ſtatui. Nam Apoſtolos multa docuit in ſermone habito in monte, Matth. 5. Turbis verò minora, vt Auguſt. l. 1. de ſermone Domini in monte, & Ambroſ. l. 5. in Lucam c. 6. notarunt, imò & idem ſeruari in eiſdẽ perſonis pro diuerſis temporibus vulgare documentũ eſt, iuxta Pauli methaphoram de lacte & cibo ſolido, Hebr. 5. Ergo eo ipſo quod in ſua Eccleſia Chriſtus D. religioſum ſtatũ eſſe voluit, virtute docuit, quidquid perfectionis in eo optari rationabiliter poteſt.

XVII. *3 Aſſertio, ſeu potius moderatio duarum præcedentium.* Vltimò verò præter illas regulæ moderationes, in c. 7. à n. 21. ponderatas addendum eſt, per hæc omnia non excludi, quin in ſingularibus actibus cõſiderandum ſit, an ceſſet omnino ratio immediatæ delationis ad Prælatum: ceſſare autem poterit, ſi in aliquo particulari caſu contingat, vt penſatis omnibus circumſtantiis, prudenter iudicetur notitiã ſuperioris, nec neceſſariam nec vtiliorem eſſe futuram, ad emẽdationem fratris, ſecuritatem religionis, & alios fines honeſtos, qui per talem denuntiationem intendi poſſunt (quod quia rariſsimum erit: ideo à lege ſeu regula non curatur) nam tũc abſtinendum eſt à tali denuntiatione, ſi lapſus ſit occultus, & nullum offendiculum aliis præbuerit, nec in futurum timeatur. Tunc enim vrget ratio illa charitatis, vt ſubueniatur proximo in maioribus bonis, cum minimo, vel nullo incommodo in bonis inferioris ordinis, ſi fieri poſſit: & hoc ſolum probat communis ſchola Theologorum quando affirmat præceptum correctionis fraternæ obligare etiam ad ſeruandum ordinem eius: ſemper enim intelligunt quando cæteris paribus, in ſpiritualibus bonis ſeruari poteſt, conſeruando proximi famã. Qamuis enim hæc famæ diminutio apud Prælatum prudentem, & qui ſubditum diligit vt filium & ſeruaturus eſt ſecretum, non videatur magna iactura: nihilominus ſi abſque rationabili cauſa fiat, non poteſt excuſari à culpa. *Deferre fratris defectũ ad prælatum abſque fine vtili detrahere eſt.* Quotieſcunque enim occultum peccatum fratris alteri (quicunque ille ſit) ſine iuſta cauſa reuelatur, vitium eſt detractionis, iuxta doctrinam communem, cum D. Th. 2. 2. quæſt. 73. art. 1. & 2. de qua videri poteſt Nauarr. in cap. *inter verba*, concluſ. 6. coroll. 1. & 33. & Soto dict. relect. de tegendo ſecreto membr. 2. dub. 3. Vnde conſtat tale peccatum ex genere ſuo mortale eſſe, in indiuiduo autem facile eſſe poterit veniale in præſenti materia: quia ſupponimus denuntiationem bona intentione fieri, etiamſi fortaſſe non prudenter fiat, quia illa intentio facit vt illa detractio non ſit formalis, ſed tantum materialis, quam frequenter eſſe peccatum veniale, dixit D. Thom. ſuprà, & aliunde nocumentum, ſi quod eſt, multũ minuitur, tum quia reuelatio fit vni tantum perſonæ, & ita corrumpit famam, non in totum, ſed in parte, vt dixit idem D. Thom. dict. art. 1. ad 2. Tum etiam, quia licèt perſona Prælati grauis ſit, tamen ſi ſit talis, qualis eſſe debet, nihil propterea nocebit ſubdito, qui iam ſupponitur perfecte emendatus, vel emendandus per admonitionem eius: quin potius ſemper afferet aliquam vtilitatem ſpiritualem, moraliter loquendo, nam ſaltem impenſius orabit pro illo, quando omnis alia occaſio procurãdi maiorem eius profectum deſit; quod vix poteſt contingere. Quocirca raro poterit hoc ad culpam præſertim mortalem damnari: niſi quando ex parte ſuperioris timetur, quod non recte vtetur illa notitia in bonum ipſius ſubditi, quia, v. g. vel concipiet odium in illum, vel iniuſtam, aut ſaltem imprudentem indignationem, quæ ſolet nimium affligere & inquietum reddere ſubditum. Idemque erit ſi ob fragilitatem, & peculiarem fratris conditionem, ſimilis perturbatio timeatur, etiam ſine culpa ſuperioris, quia ſi de facto denuntiatio non eſt illi profutura, & alioqui non iudicatur neceſſaria ad bonum commune, aut aliorum, quia per admonitionem ſecretam ſperatur prudenter ſufficiens emendatio, non ſolum otioſum, ſed etiam alienum à charitate eſſet talem denuntiationem facere.

CAP.

CAPVT X.

Satisfit obiectionibus in cap. ſeptimo propoſitis.

I. *Regula initio c. 7 allata exponuntur, & commendantur*

Ex hac reſolutione non eſt difficile reſpondere ad obiectiones in cap. 7. factas. Nam in primis in regula Societatis nihil eſt huic doctrinæ contrarium. Nam prima regula ibi citata ſolum loquitur cum ipſis delinquentibus, non cum denuntiantibus, & ab illis ſolùm exigit, *vt contenti ſint*, & per quod verbum non datur aliis licentia, vel faciendi iniurias, vel non ſeruandi in hoc negotio: non ſolùm obligationem, ſed etiam perfectionem charitatis; hoc enim nec rationi, nec religioni conſentaneum eſt, vt per ſe conſtat. Duo ergo intelligo ibi poſtulari: vnum eſt vt religioſus patienter, & ſine perturbatione ſuſtineat quidquid in hoc genere cum ipſo factum fuerit, ſiue prudenter, ſiue ex nimio zelo, non ſecundùm ſcientiam factum ſit: nam hæc præparatio animi digna eſt viris profitentibus perfectionem: neque ob eam alijs licet, quod aliàs non liceret, vt notum eſt. Alterum, vt planè intelligant, & conſentiant lapſus ſuos, quantumuis graues, & occultos manifeſtandos eſſe Prælatis, non ſolum propter neceſsitatem, ſed etiam propter maiorem ſpiritualem profectum ipſorum; nam licet hoc per ſe bonum ſit, & liceat, maximè in ſtatu perfectionis, tamen quia res eſt difficilis, optimum eſt, vt in principio diſtinctè proponatur, & conſenſus per proprij iuris famæ ceſsionem poſtuletur, vt etiam inde conſtet non ſolùm hoc licere ex lege charitatis; ſed etiam fieri ex regula eiuſdem charitatis perfectiſsimæ materiam. Et hoc ſignificant verba illa, *ad maiorem in ſpiritu profectum, &c.* In illis enim tacitè ſupponitur hunc finem maximè eſſe ſpectandum in hac denuntiatione, vnde illo deficiente non eſſet ad illam progrediendum: niſi ratio boni communis illam poſtulet, quæ à multis *Canonica* appellatur, vt cap. 8. num. 4. dixi. Alia verò regula, quæ ad denunciantes loquitur, ſolum petit præparationem animi ad manifeſtandos alios *debito cum amore & charitate.* Per quod verbum, ſicut exigitur manifeſtatio conſentanea *debito cum amore, & charitate*; ita excluditur omnis alius inordinatus affectus, quo manifeſtatio fieret apud ſuperiorem, vt c. 7. n. 21. eſt annotatum. Vnde cum Romæ (vt mihi conſtat) hæc regula à quodam ſcriptore in ſua Summa caſuum conſcientiæ acriter impugnaretur, Gregor. XIII. reregulam petijt, & legit, multumq; illam commendauit, præſertim propter illa verba, *debito cum amore & charitate*, iuſsitq; partem illam illius libri expungi tanquam rem bonis religioſorum moribus contrariam.

II. *Ad 1. arg. in c. 7 n. 3 quoad priorem repugnantiam*

Ad primam ergo obiectionem in cap. 7. ex textu Euangelij, iam reſponſum eſt, ibi non contineri aliam legem niſi charitatis & in tantum ea omnia ſeruanda eſſe, in quantum charitas poſtulat, & ita in Societate ſeruanda eſſe conceditur. Veruntamen ipſa charitas maioris boni quod regula intendit, docet habendam eſſe rationem fratris, non ſolùm quoad emendandum præteritum, ſed etiam quoad cauendum futurum perfecto modo ac magis ſecuro, nec ſolùm conſulendum eſſe eo perfecto modo fratri peccanti; ſed etiam alijs, quibus poteſt nocere, & multo magis bono communi. Deinde dico cum D. Thoma dict. quodlib. ex vi verborum Chriſti ſecretam monitionem poſtulari antequam peccatum dicatur Eccleſiæ, id eſt, Prælato vt iudici, qui excommunicare poſsit contumacem, & conſequenter ex verbis Chriſti colligi non poſſe ante denuntiationem, quæ fit ſuperiori vt patri, eſſe neceſſariam ſecretam monitionem: ergo in rigore verba Chriſti parum vrgent. Vnde ad aliud membrum ſumptũ ex fine hui⁹ præcepti, qui eſt fratrẽ lucrari, ex dictis etiam patet reſponſio: nam ſi id interpretemur de denuntiatione iudiciali, illa propriè non ordinatur, niſi ad præteritum: ſic verò non rectè accommodatur obiectio, quia non agimus de tali denuntiatione: ſi verò generaliùs loquamur de correptione, quam poſtulat charitas, ſic non ordinatur tantùm ad emendandum præteritum, ſed etiam ad cauendum futurum, & ad alios fines boni communis, propter quos expedit ſæpe vt Prælatus habeat notitiam facti commiſsi, etiamſi emendatum ſit, & ad hæc omnia extendi poteſt lucrum fratris; nam ipſe quando religioſus eſt, debet ad perfectionem aſpirare, atq; adeò illi perfectioni proportionatam emendationem amplecti, & communi bono conſulere, vnde hoc totum tanquam lucrum ſuum æſtimare debet.

Quoad repugnantiam poſteriorem.

III. *Ad 2. argu. ex iure can. in eodem num. 3.*

Ad ſecundum probabile ſatis eſt iura omnia, quæ de denuntiatione loquuntur, & ad illam poſtulant vt præcedat charitatiua monitio, quæ etiam à Prælato facta ſecreta eſt in ſuo gradu, vt ſtatim dicemus, loqui de denuntiatione iudiciali, & ſine dubio de illa eſt ſermo in dict. c. *cùm dilectus.* Et idem colligitur ex cap. *qualiter & quando*, & ex his, quæ ibi notantur per Doctores, & per ſe hoc eſt credibile, quia illa iura ſtatuunt ordinem iudicialem & forenſem, quoad omnes vias, quibus in eo procedi poteſt, quas attingemus cap. ſeq. vbi huius etiam ordinis rationem reddemus. Neque obſtat quòd illa iura fundantur in Chriſti verbis, tum quia illud poteſt intelligi per quandam imitationem, non quòd definiat illum eſſe ſenſum verborũ Chriſti: tum etiam, quia, vt dixi in illo c. 7. n. 15. ſatis probabiliter intelligitur illud verbum Chriſti, *dic Eccleſiæ*, de denuntiatione iudiciali: illa ergo iura nõ ſtatuunt aliquod ius poſitiuum (quod notandum eſt) circa denuntiationem paternam, & ideo illis non obſtantibus, ſolus ille ordo eſt in præcepto in tali denuntiatione, quo ſublato charitas offenditur: an verò reſpectu denuntiationis iudicialis præceptum illud & latum ſit, & ſemper obliget, ſequenti capite videbimus.

IV. *Monitio facta à Prælato, ex notitia deferentis, adhuc ſecreta eſt & conformis euangelio.*

Nunc ſolùm aduerto denuntiationem hanc paternam ad hoc proximè ordinari, vt frater ſecretò moneatur, & corripiatur, quanuis non immediatè per ipſum fratrem, ſed per Prælatum: Vnde ſi Prælati monitio non ſufficiat, illa erit ſatis, vt ad denuntiationem iudicialem procedi poſsit, ſi aliæ circumſtantiæ concurrant ad tranſeundum ad tale forum. Quia cùm iura dicunt ante denuntiationem illam debere præcedere monitionem ſecretam, non dicunt illam monitionem neceſſariò debere fieri immediatè ab ipſomet fratre, qui vidit vel nouit delictum, ſed ſolùm quod fiat, ergo ſi per eum facta eſt, qui maximè prodeſſe poſſet, nempe per ſuperiorem, id ſatis eſt. Vnde etiam obiter addo hunc modum corrigendi fratrem media correctione paterna non eſſe alienum à verbo Chriſti, *Corripe eum inter te & ipſum ſolum*, nam intentio horũ verborum ſolum eſt, vt frater occultè peccans occultè cum omni ſecreto, quoad fieri poſsit, corripiatur: Vti autem miniſterio Prælati ad huiuſmodi correptionem propter maius bonum fratris, vel commune, non eſt contra hoc ſecretum, nec excedit modum occultum, quem talis actio ſecundùm rectam rationem acquirit, & ideò in eo caſu particula, *ſolum*, non excludit quemcunque alium, ſed ſolùm alium, qui ad talem correctionem, neque neceſſarius, neque vtilis eſt. vel etiam excludit alium ſimpliciter, ſubditus autem, eiuſque ſuperior, ad hunc effectum non ponunt in numero, vt dialectici loquuntur, atque hoc ſolum ſenſit Auguſtinus citatus in dict. cap. *Si peccauerit*, 2. quæſt. 1. vt indicant

cant illa verba, *Quia ſecretum fuit quando in te peccauit, ſecretum quære cum corrigis, quod in te peccauit: nam ſi ſolus noſti, quia peccauit in te, & cùm vis coram omnibus arguere, non es correptor, ſed proditor*: vbi ſecretam correptionem ſolùm diſtinguit à publica; vnde non excludit tertiam perſonam, ſi neceſſaria ſit, ſed aliàs: & infrà ponit exemplum in Epiſcopo, qui ſolus ſcit delictum, & ideò ſolus corripit: dicitur autem ſolus ſcire, etiamſi per alium ſciat, qui paterne denuntiauit. Vnde ſubdit: *ſunt homines adulteri in domibus ſuis in ſecreto peccantes, aliquando nobis produntur ab vxoribus ſuis, plerunque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus: nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus: vbi contigit malum, ibi moriatur malum.* Ex quo planè conſtat ſecretam correptionem apud Auguſtinum, non excludere denuntiationem paternam, factam Prælato. Concilium denique Aquiſgran. non loquitur de ſubditis, ſed de Prælatis ipſis, quos monet tanta lenitate procedere, vt ſæpius præmoneant, priuſquam ad publicam vindictam procedant. Vnde poſt citata verba, ſubdit, *Et ſi his admonitionibus non ceſſerit, in publica obiurgatione corripiatur.* Poſteaque proſequitur modum vindictæ iuxta qualitatem delicti, & diſpoſitionem delinquentis.

V. *Ad 3. arg. in n. 4.* Maior difficultas eſſe videtur in tertia obiectione; nam Baſilius & Auguſtinus in ea citati de religioſis in particulari loquuntur: imò eis regulam tradunt, & tamen abſolutè eis commendant hunc ordinem prius monendi, quàm res ad Antiſtitem deferatur. Sed poteſt primò reſponderi eos loquutos eſſe de denuntiatione iudiciaria: quod in Auguſtino habet difficultatem, quam ſtatim attingam. In Baſilio verò poteſt facilè ſuſtineri: ſimplicior verò reſponſio eſt, Baſilium inprimis intellexiſſe Chriſti verba de ordine ſeruando in correctione fraterna, & illudmet præceptum nulla alia expoſitione addita ſuis monachis commendaſſe, neque aliquam aliam ſpecialem regulam de hoc dediſſe: quia fortaſſe eo tempore non exiſtimauit aliud eſſe neceſſarium. Non tamen tacuit in illa regula 46. ex fuſioribus, quidquid eſt in quo peccatur, id referre ad Antiſtitem debere: addidit verò limitationem, *ſi illud ipſi curare non poſſint*: cui nos intelligimus æquiualere illam: *cum debito amore & charitate*: nam curatio illa intelligi debet perfecta, & quæ morale periculum in futurum excludat, tum in ipſo fratre, quàm in alijs, & in communi bono, & nomine totius communitatis. Et ideò in alia regula 25. ex breuiorib. expreſsè dixit, conſilij cauſa, & propter bonum aliorum licitum eſſe alteri reuelare peccatum fratris: ſub quib. cauſis comprehenduntur omnes, quæ fuerint conſentaneæ ſtatui religioſo. Atque ita doctrina eadem eſt, & nullo modo contraria, quanuis neceſsitate, & diſcurſu temporum magis fuerit explicata.

VI. *Locus Auguſtini in eodē arg. adductus vrgetur magis.* In Auguſtino illud difficilè videri poteſt, quod ante denuntiationem Prælati poſtulat monitionē ſecretam, & tamen ſtatim conſulit, vt teſtes non inducantur antequam denuntiatio Prælato fiat: *ne fortè* (inquit) *poſſit ſecretius correptus non innoteſcere cæteris.* Nam ſi loquatur de denuntiatione iudiciali, cur non præcedet inductio teſtium, quæ neceſſaria eſt, vt conſtet adhibita eſſe alia conuenientia remedia? Si verò loquitur de denuntiatione paterna, videtur nobis eſſe contrarius. Deinde illa Auguſtini regula, vel fundata eſt in Euangelio, & ſic cur potius, quoad vnam partem, quàm quoad alteram ſeruanda proponitur: vel fundatur ſolùm in congruentia morali, & ſic etiam videtur Auguſtinus ſentire, conſiderato prudenter ordine charitatis ſecundùm ſe, vel neceſſarium, vel ſaltem melius eſſe, etiam inter religioſos, vt monitio priuata præcedat.

Reſpondetur ex Diuo Thom. 2.2. quæſt. 33. artic. 8. ad 4. Auguſtinum partim loquutum eſſe de iudiciali denuntiatione, partim de paterna, & quoad primam velle vt obſeruetur ordo Euangelicus, ita tamen vt ſi poſt monitionem ſecretam inducendi ſint teſtes, quia frater noluit corrigi, primus illorum teſtium ſit Prælatus, quod fit deferendo ad illum delictum, non vt iudicem, ſed vt patrem, vt ſi fortè id ſufficiat, non innoteſcat cæteris: vnde ſubdit, ſi negauerit, tunc alios adhibendos eſſe: vt conuincatur, & puniatur. Vnde iam loquitur de tranſitu ad denuntiationem iudicialem: Ergo ſaltem habemus ex loco Auguſtini totum ordinem iudicialem non eſſe neceſſarium ad denuntiationem paternam: vnde etiam fit, vt ex vi illius præcepti, nec monitio fraterna neceſſaria ſit: quia, vt Diuus Thom. repetit in prædicta ſolutione, cùm dicitur Prælato vt patri, non dicitur Eccleſiæ. Negare autem non poſſumus, quin Auguſtinus ibi conſilium præbeat, priùs ſecretè monendi: ſubintelligit tamen conditionem, ſi ſit ſpes, quod illa ſufficiat ad perfectam correptionem. Et veriſimile eſt in eo ſtatu, & iuxta occurrentes illo tempore circumſtantias Auguſtinum prudenter iudicaſſe, illud medium ſæpè futurum fuiſſe ſufficiens, & ideò illud conſuluiſſe. nihilominus tamen ſi conſideratis alijs circumſtantijs, iudicetur melius ſtatim conuenire Prælatum, propter maiorem efficaciam, vel ſecuritatem, non negat Auguſtinus poſſe ordinem mutari. VII. *Reſponſio.*

Quin potius ſi attentè ibi legatus, ſolùm poſtulat vt frater prius moneatur, quam praua indicia leuioris animi in eo appareant, vt patet ex illis verbis, *Si hanc de qua loquor oculi petulantiam, in aliquo veſtrum aduerteritis ſtatim admonete, ne cœpta progrediatur, ſed de proximo corrigatur.* Et ſubiungit, *Si autem & poſt admonitionem iterum, vel alio quocunque die idipſum eum facere videritis, iam velut vulneratum ſanandum prodat quicunque hoc potuerit inuenire.* Et paulò poſt declarat tunc delictum prodendum eſſe Prælato. Ergo ex mente Auguſtini, quando fratris conſcientia grauiter vulnerata eſſe intelligitur, ſatis conſultum eſt ſtatim ad patrem recurrere, vt ei medeatur: quanuis vbi nondum de lapſu conſtat, ſed ſolùm aliquod leue indicium, quod ex negligentia, aut ex leuitate animi procedere poteſt, non oportet ſtatim ad Prælatum recurrere pro incerto lapſu fratris, ſed fratrem monere. Denique (vt ſuprà numer. 5. & 7. dicebam) licèt hoc arbitrium ſeu conſilium Auguſtini regulariter fortè fuerit expediens eo tempore, & in eo vitæ genere: nunc vbi aliud eſt vitæ inſtitutum, & maiora pericula, maiorque dependentia ſubditorum à Prælato, poteſt frequentiùs expedire etiam in ſimili caſu, in quo ſcilicet *petulantia oculorum erga fœminas in fratre cernitur*, ſtatim Prelatus moneatur, vt radicitus occaſionem auferat. Denique ad Diuum Thomam ibidem citatum reſpondetur ibi loquutum eſſe de denuntiatione iudiciali: alio verò loco à nobis citato ſatis explicuiſſe quid de denuntiatione paterna ſentiendum. VIII. *Reſpondetur amplius.* *Ad D. Thō. in fine eiuſdem n 4.*

Ad quartam rationem concedi poteſt totum quod per eam intenditur, nimirum vbi notitia ſuperioris ad ſpiritualem aliquem fructum neceſſaria non eſt, neque ad commune bonum, tunc non eſſe licitum illi denunciare lapſum fratris: hoc enim ſolum probat diſcurſus ibi factus. Nos autem dicimus in religionis ſtatu, & præſertim in noſtra Societate, per ſe loquendo, & vt in plurimum neceſſariam eſſe, aut ſaltem valde proficuam hanc notitiā ſuperioris, & infamiam, quæ ex illa generatur, ſi frater verè & ex corde emendari velit, eſſe propè nullam, & ideò regulariter ac per ſe loquendo, intercedere ſufficientem rationem ob quam in hoc gene- IX. *Ad 4. arg. in n. 5.*

genere denuntiationis paternæ, præuia monitio prætermittatur.

X. *Inſtantia contra nunc dicta.*

Sed inſtabit aliquis: nam hinc ſequitur hunc ordinem corrigendi ſaltem in ſtatu religioſo eſſe ſimpliciter meliorem; quod videtur abſurdum, cùm Chriſtus D. alium ordinem ſimpliciter docuerit. Circa hanc obiectionem Bannes 22.quæſt.33, arti.8. dub.2. ad primam confirmationem 7. argumenti; tacitè de Societate ſub nomine cuiuſdam religionis agens, exiſtimat inprimis conſtitutionem Societatis in hac parte eſſe iuſtam, eo titulo, quòd religioſi eius renuntient iuri ſuo, quoad famam erga Prælatum. Addit verò vlteriùs maximè attendendum eſſe, ne prædicta conſtitutio, quæ ratione renuntiationis proprij iuris poteſt eſſe iuſta, ſub alia ratione falſa defendatur; videlicet quoniam alio modo nulla communitas poteſt benè gubernari; nam hoc eſſet dicere ordinem correctionis Euangelicum, & naturalem eſſe pernicioſum communitatibus; ac proinde neque in præcepto, neque in conſilio eſſe, quod erroneum eſſet, cum ordo ille, ab ipſo Chriſto traditus ſit, & à Patribus & Theologis ſumma veneratione ſuſceptus. Hæc ferè prædictus author: quæ nihil repugnant his quæ hactenus diximus; neque in his, quæ ſpectant ad naturale ius, poteſt ferè eſſe diuerſitas ſententiarum, nam (vt idem benè ſubiungit) varietas iudiciorum, quæ in hoc eſſe poteſt, non tam circa legis obligationem, quàm circa eius applicationem ad opus verſatur.

XI. *Authoris diuiſio.*

In hoc ergo ſenſu loquendo, addendum nobis ſupereſt temerarium quidem, & contra omnem prudentiam eſſe aſſerere, nullam communitatem poſſe benè gubernari, niſi conſtitutionem habeat, vel vſum denuntiandi Prælato peccata occulta, nulla præuia monitione; nam hoc licet non ſit directè contrarium verbis Chriſti (vt falsò ſupponit Bannes,) quæ multis alijs modis commode explicantur, vt vidimus: eſt tamen præter omnem rationem, & præter omnem vſum Eccleſiæ, & nulla authoritate fundatum. Nihilominus tamen loquendo de communitate religioſa, vere & prudenter dici poteſt, non poſſe æquè bene gubernari & conſeruari, ſi omnes ſubditi perſuadeantur ſe non poſſe licitè denunciare Prælatis lapſus fratrum, niſi tentando priùs illos emendare per ſecretam monitionem: nam (vt Innocentius III. ſignificauit) in religioſo ſtatu habere tantùm curam priuatæ famæ fratris; erga ſolum Prælatum, ſine reſpectu ad maius bonum ſpirituale fratris & ſociorum, ac totius religionis, eſto malum non ſit, non poteſt generaliter loquendo eſſe vtilius ad maiorem perfectionem. Vel ſaltem licet quis nolit admittere in communi de relegioſo ſtatu, quia in illo poteſt eſſe magna varietas, & in aliquo viuendi modo poſſet fortaſſe aliud expedire: nihilominus loquendo de aliqua communitate in particulari optimè & prudenter poteſt quis ſentire & dicere doctrinam illam non eſſe conuenientem ad meliorem gubernationem eius; quin potiùs regulariter in ea expedire vti prudentia Prælati ad emendandum ſubditum, & præuenienda incommoda, quanuis neq; conueniat, neque liceat in particulari alium ordinem ſemper excludere, vt declaratum eſt. Vnde etiam addo per hanc doctrinam nunquam ita excludi monitionem ſecretam, quin poſsit aliquando frater priùs conuenire fratrem, non vt ſua aliquali correptione contentus ſit, ſed vt illum diſponat ad Prælati correptionem, eique perſuadeat ipſi expedire, vt Prælatus conueniens remedium illi malo adhibeat: per hoc enim non impeditur, quominus denuntiatio fiat Prælato vt patri, ſed ſuauiori modo fiat, & ita minus exaſperetur, aut perturbetur.

XII. *Alteri inſtantiæ occurritur.*

Dices, ſi tunc frater pœnitentiam oſtendat, & non repugnet emendationi delicti, ſuperfluum eſſe vltrà progredi. Reſpondetur negando conſequentiam, tum quia etiam poſt emendationem neceſſaria eſſe ſolet prouidentia Prælati, ad tollendas occaſiones in futurum: tum etiam, quia raro poſſumus adeò confidere de præſenti propoſito, aut oſtenſione pœnitentiæ, vt propter commune bonũ, & maiorem profectum ipſius fratris, non ſit ſaltem meliùs & vtilius rem totam ad Prælatum deferre, vt etiam in diſput.8.de charitate ſect.6.à n.11. tradidimus. Quod inde etiam confirmatur: nam ex ſententia ſanctorum Patrum, quos ſuprà cap.6. à n.4. retuli, vnuſquiſque religioſus debet ſtatum conſcientiæ ſuæ Prælato aperire, vt ab eo meliùs dirigatur, quia ſignum eſt illam notitiam apud ſuperiorem non reputari infamiam tanti momenti, vt propter ſpiritualem directionem contemnenda non ſit: meritò ergo in prædicto caſu, vnus frater alium inducit, vt tota res ad Prælatum deferatur, & tunc ſi delinquens conſenſerit negotium (vt dixi) ſuauius & cum maiori fructu tranſigetur: ſi autem repugnauerit, erit rationabiliter inuitus, & eo ipſo timeri poteſt de illius efficaci pœnitentia & conſtanti emendatione, regulariter loquendo, vt dixi, quia in indiuiduo aliquando & rariſsimè decurrere poſſunt rationes & indicia, quæ contrarium perſuadeant, vt in fine capitis præcedentis aduertimus.

XIII. *Primus proceſſus quem tenebit Prælatus, cum ſubdito ſibi paternè delato.*

Iam verò ſupereſt inquirendum, quid poſsit ac debeat Prælatus cum ſubdito agere poſtquam illius lapſum per hanc paternam denuntiationem agnouit. Id quod breuiter dicendum eſt: debere inprimis Prælatum ſecretò monere & corripere ſubditum, qui ſi delictum ſuum agnoſcat, & emendationem promittat, vltra progrediendum non eſt, neque ad vindictam publicam, neque ad aliquam infamiam: poteſt tamen ſuperior (quod ſatis conforme eſt decreto Clementis VIII. de caſibus reſeruatis §.7.ibi, *licet tamen ſuperioribus, &c.*) ſecretam pœnitentiam pro ratione delicti imponere, vel ad ſatisfactionem, vel ad medicinam. ita ferè Soto dict. membr.2.quæſt.4.concl.7. Nauar.in cap.inter verba concluſ.6. num. 230. Ait etiam Soto iure poſſe ſubditum paternè caſtigare, aut flagellare non ad punitionem præteriti, ſed ad terrorem in futurum: ſed difficilè eſt hæc duo ſeparare, nec video cur non poſsit tanquam pater ſecretò caſtigare delictum, quia commiſſum eſt: quanuis verum ſit finem huius caſtigationis præcipuum eſſe terrorem in futurum: poteſt autem etiam eſſe perfecta ſatisfactio pro præterito. Rurſus poteſt Prelatus occaſiones peccandi ſubdito auferre, & ea ratione mutationem aliquam in occupatione vel habitatione, circa eum facere: ita tamen vt nullum ſcandalum vel infamia ſequatur. Si tamen ad eum finem neceſſarium non ſit, nulla ratione debet illum contriſtare, aut ab officio amouere, nec minus quam antea honorare. Vnde Calixtus Papa epiſt.2. cap.*ponderet*. d, 50. *Si aliquis (inquit) lapſus quocunq; modo fuerit, portemus eum, & fraterno corripiamus affectu.* Et infrà. *Porrò ſanctus Dauid de mortiferis criminibus egit pœnitentiam, & tamen in honore permanſit*, & ſimilia multa ex alia Patribus ad hanc rem ſumi poſſunt ex Gratiano dicta diſt. capitulis ſequentibus.

XIV. *Secundus proceſſus.*

Secundò ſi ſubditus poſt ſuperioris correptionem, nec crimen agnoſcat, nec emendationem promittat, & alioqui moraliter conſtet Prælato de delicto: ſaltem per fidem vnius teſtis oculati, omni exceptione maioris, poteſt illum grauiter reprehendere, etiam adhibitis duobus, vel tribus viris grauibus, ſi ad illum cõfundendum, & commouendum expedire cenſuerit. Poteſt etiam minas adhibere, quod explorabit eius vitam, quod de illo nihil

nihil confidet, & ſimilia. Imò iuxta perſonæ qualitatem poterit aliquam religioſam correptionem, vel flagellationem, aut ſimilem pœnitentiam iniungere, aut exequi, ſi ad timorem in futurũ incutiendum opportunum eſſe prudenter iudicauerit; quia ad hæc omnia ſufficit illa probatio, & notitia, & ad illã extenditur munus paternum, etiam ſecluſa iuriſdictione. Sicut pater naturalis poteſt in ſimili euentu caſtigare filium, ſi prudenter ſibi perſuadeat eſſe verum, quod ſibi dictum eſt, etiamſi iuridica, & plena probatio non intercedat. Denique poterit etiam illi præcipere cum omni rigore, & ſi oportuerit ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, vt talem occaſionem euitet, ſcilicet vt non eat in talem locum, vel talis perſonæ familiaritatem fugiat, &c. Quod præceptum poteſt imponere coram denuntiatore & teſtibus, vt ſi oportuerit, poſtea de illius tranſgreſsione conſtet: nam illud pręceptum etiam eſt iuſtum, & ſatis conueniens medium ad impediendũ periculum ſubditi, qui tanto magis in illo verſatur, quanto minus illud agnoſcit, minuſque voluntariè tollere vult. Hæc partim docuit Soto dict. quæſt. 4. concl. 7. partim addidit Bannes 22. quæſt. 33. art. 8. dub. 4. concl. 3. contra eundem Sotum, qui ſine cauſa negat id quod diximus de paterna punitione. Veruntamen hæc omnia ex prudentia pendent, quia nulla lege humana vel prohibita, vel præſcripta ſunt, & ex ſe non excedunt poteſtatem dominatiuam patris: neque cedunt in infamiam notabilem ſubditi, cùm eius delictum non publicetur vltra limites correctionis fraternæ.

XV. *Tertium proceſſus.*

Tertiò ſi his non obſtantibus ſubditus eſt pertinax, & admonitionem nullam admittit, & delictum nec notorium eſt, nec probabile in iudicio, nec vergit directè in damnum communitatis, non habet Prælatus amplius, quod faciat circa delinquentem; ſed oret pro illo, vigilet, & occaſiones, quas potuerit, auferat ſine ſcandalo, aut infamatione ſubditi: quia non poteſt, propter occultum delictum illum infamare, neque ad aliud genus inquiſitionis debet procedere, vt dicemus cap. 12. vbi etiam à nu. 34. exponemus quid agendum ſit, quando delictum eſt probabile, aut directè vergit in damnum communitatis.

CAPVT XI.

De triplici modo procedendi in externo iudicio contra delicta ſubditorum; ac primùm de viſitatione, ſeu generali inquiſitione.

I. *1. Suppoſitio triplicis modi procedendi in iudicio.*

DIximus à cap. 7. de fraterna denuntiatione, ſed priuſquam in particulari declaremus neceſſarium non eſſe in Societate noſtra vſurpari totam iudicialem formam in puniendis ſubditorum delictis, etiam vſque ad eiectionem, quod cap. 13. præſtabimus, generalem doctrinam & frequentiùs in hac materia receptam præmittere neceſſe eſt per tria ſequentia capita: nam inde meliùs intelligitur, an aliquid peculiare in hoc habeat Societas, & qua ratione nitatur. Primò ergo ſupponenda eſt communis illa diſtinctio de triplici modo, quo Prælati & iudices poſſunt procedere in exteriori iudicio ad cognoſcenda vel punienda ſubditorum delicta, quę circa crimen hæreſis attulimus diſp. 20. de fide ſect. 4. ſcilicet per viam accuſationis iudicialis, denunciationis & inquiſitionis, quæ in iure ſæpè diſtinguuntur: vt patet cap. *qualiter, & quando*, 2. cum ſimilibus, de accuſationibus. & cap. *licet Heli.* de ſimonia. Inter quos tres modos potiſsima differentia poſita eſt in inchoando iudicio, ſeu proceſſu: nam in eius medio & fine multum conueniunt, quanuis nonnullæ differentiæ intercedant: vt videbimus.

2. Suppoſitio duplicis formæ, iuris ſcilicet poſitiui, aut naturalis.

Eſt præterea ſupponendum, in his tribus procedendi modis aliquem ordinem & formam poſtulari ex iure poſitiuò Eccleſiaſtico, vel ciuili, quæ à ſecularibus iudicibus ſeruanda eſt: vt iuſtè, & interdum etiam validè procedant: præter hanc autem formam conſiderari poſſe ſolam illam, quæ ex iure naturali & gentium requiritur, & ſufficit vt facti veritate ſufficienter inſpecta poſsit fieri humanum iudicium, ſufficit, inquam, per ſe loquendo, ſeu vbi peculiare ius poſitiuum non obligauerit. Hæc ergo poſterior forma in qua ſine ſtrepitu, & figura iudicij ſecularis, planè & ſimpliciter procedi poteſt ad iuſtitiam ſeruandam, explicanda à nobis eſt, quia in ſtatu religioſo tanquam magis conueniens, eſt conſuetudine recepta, & per canones & Doctores approbata. ita ſignificauit Innocentius III. in dict. cap. *qualiter & quando.* vbi explicato progreſſu iudiciali, concludit, *Hunc tamen ordinem circa regulares perſonas non credimus vſquequaque ſeruandum.* Et Bonifacius VIII. de hac re ſpeciale priuilegium mendicantibus conceſsit, quod refertur in compendio mendicantium verb. *correctio fratrum*, & in lib. *Monumenta ordinis*; conceſsione 499. & in Compendio priuilegiorum Societatis verb. *correctio.* §. 1. adnotarunt etiam Caietanus 2. 2. quæſt. 70. articul. 2. & cum eo Soto lib. 5. de iuſtitia, quæſt. 7. artic. 2. in fine, & congruentias inſinuant, quia in religionibus debet eſſe ſyncera & plana cognitio criminum, & quia ibi ſupplicia non ſunt adeò acerba, eo quòd non ſint tam ad puniendum, quàm ad ſalutem animæ: item in fauorem regularis obſeruantiæ: ac denique, quia per ſe credibile eſt procedere iudices cum maiori charitate, & puriore intentione, & teſtes etiam & alias perſonas, quæ interuenirent, eſſe fide dignas.

Forma iuris naturalis ſufficit religionibus.

His poſitis, inquiſitio in hoc differt ab alijs duabus, quod in ea iudex ipſe incipit, & non alius eum prouocat, deferendo ad aures eius delictum, & poſtulando cognitionem eius, ſed ipſe incipit eam inquirendo, & ideo vocatur hæc via inquiſitionis. Quæ dupliciter fit, ſcilicet in generali, vel in particulari. Inquiſitio generalis ſit in viſitationibus religionum, quæ eſt per ſe iuſta & neceſſaria ad bonũ regimen religionis, & cuiuſcunque reipublicæ, vel communitatis benè inſtitutæ: vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, quia aliàs creſcerent vitia cum libera facultate peccandi, quam multi acciperent: ſi ſuperioris vigilantiam & correctionem non timerent. Et ideò Concilium Trid. ſeſſ. 25. c. 20. de regularibus, pręcipit regularibus Prælatis exemptis vt monaſteria ſibi ſubdita viſitent. & de monaſterijs, quę ſunt ordinum capita, etiam ſtatuit, vt iuxta ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, & cuiuſque ordinis conſtitutiones viſitentur. Et in ſeſſ. 21. c. 8. de reformatione ſtatuerat, vt Epiſcopi viſitent commendata monaſteria, in quibus non viget regularis obſeruantia, quæ alijs monaſterijs, quæ ſunt capita eiuſdem ordinis non ſunt ſubiecta, & iure communi, ac per conſtitutiones omnium religionum huiuſmodi viſitationes commendatæ ſunt. II.

Inquiſitio ſeu viſitatio generalis in religionibus licita eſt.

Vnde conſtat non ſolùm licere, ſed etiam ex debito, & obligatione officij ad eas teneri Prælatos religionum, quibus hæc cura demandata eſt. Vt ſunt ordinariè in noſtra Societate Prouinciales, extraordinariè verò Viſitatores à Generali delegati, vt ſuo nomine & Prouincias & Prouinciales viſitent, cùm ipſe non poſsit, propter innumeras alias, & grauiſsimas occupationes, per ſeipſum Societatem viſitare. Hoc enim reſpectu totius Societatis ad illius munus maximè ſpectat, cùm ſupremam habeat III.

Imò eſt obligatoria.

In Societate pertinet &c.

ſtatio ad Generalem primariò

habeat iuriſdictionem in omnes: regulariter autem id non facit, quia, vt dicitur 8.p.conſtit.c.1.§ 7. *ad communicationem capitis cum ſuis membris confert plurimum, vt Generalis magna ex parte Romæ reſideat, vbi cum alijs omnibus locis Societatis faciliori vtatur commercio.* nam propter magnam dependentiam huius religionis à ſuo capite regulariter neceſſarium eſt, vt firmam aliquam habitationem habeat, & propter ſpecialem dependentiam ipſius à Sede Apoſtolica nullam poteſt habere magis commodam, quàm Romam. Nihilominus tamen prout occaſio, & neceſsitas occurrerit, viſitare poterit loca Societatis, prout ibidem dicitur in Declaratione lit.H. Additur verò ſtatim lit.I. munus viſitandi valde proprium eſſe officij Prouincialis.

Cur ordinariè in tota Societate non fiat per Generalem.

IV. Suppoſita ergo neceſsitate, & legitimo vſu harum viſitationum, dicimus inquiſitionem, quæ ex vi earum fit, quando alia ſpecialis circumſtantia non intercedit præter obligationem proprij muneris, ſolùm poſſe fieri in generali ex parte perſonarum. Tribus enim modis poteſt Prælatus inquirere de delictis. Primò in generali tam ex parte delictorum, quàm perſonarum, vt quando Prælatus viſitans interrogat, an in communitate ſint aliqua crimina, vel an leges & ſtatuta ſeruentur, vel an ſcias aliquem commiſiſſe aliquod crimen, &c. & hic modus inquiſitionis eſt per ſe iuſtus, nullamque aliam circumſtantiam prærequirit, præter ius & actum viſitandi; quia per illum modum interrogandi nulli fit iniuria, & eſt moraliter neceſſarius ad inchoandam viſitationem: nam illa interrogatio non eſt propriè actus iudicialis, ſed generalis gubernationis, & quaſi præambulum quoddam ad iudicium, ſi neceſſarium fuerit. Secundò fit inquiſitio per interrogationem ſpecialem ex parte delicti, generalem verò ex parte perſonarum: vt ſi Prælatus interroget, an ſcias quempiam in hac domo habere proprium, vel noctu exiiſſe, vel ſimilia. Et hæc inquiſitio conuenit cum præcedenti, quòd ſine vlla præcedente infamia perſonæ alicuius fieri poteſt: quia cùm de nulla perſona in particulari fiat interrogatio, nulli fit iniuria, etiamſi infamia non præceſſerit: ideòque quantum ad præſens attinet, vtrumque modum ſub generali inquiſitione comprehendimus, & vterque de ſe licitus eſt: & ita quotidie fit ab Inquiſitoribus, Epiſcopis & alijs viſitatoribus.

1. Modus inquiſitionis, eiuſque iuſtitia.

2. Modus eiuſque vſus licitus.

V. Nihilominus tamen circa hunc ſecundum modum aduertũt authores, non debere vſurpari, præſertim in religionibus, niſi ſpeciale delictum, de quo interrogatur, præceſſerit, vel de illo ſit communis rumor, & ſuſpicio, quamuis de authore nec infamia nec notitia ſit; quia vbi nullus rumor de delicto etiam præceſsit, nonnulla iniuria videtur fieri communitati eo modo interrogando: quia eo ipſo videtur generari ſuſpicio aliquid huiuſmodi in tali communitate factum eſſe. Quam quidem circumſpectionem iuſtam eſſe cenſeo in viſitationibus religionum, præſertim quando peccata, de quibus inquiritur, ſunt grauia & indecentia religioſis: nam ſi ſint ordinarij defectus, qui frequenter, & communiter committi ſolent, etiam à religioſis; vel ſi timetur maius periculum circa aliquem defectum in particulari, nullum eſt inconueniens de illo in particulari interrogare, etiamſi grauis ſit: hac enim ratione Inquiſitores, & Epiſcopi de multis delictis in particulari inquirunt. Denique licet Prælatus in hoc interdum bona intentione procedat, dummodo ad perſonas non deſcendat, non peccabit grauiter: quia illud detrimentum communitatis ferè nullum eſt, nam illa ſuſpicio ferè nullum habet fundamentum, nec minuit probitatem communitatis.

Cautela circa hunc modum.

Admittitur cautela cum temperamento.

VI. Tertiò poteſt inquiſitio fieri in particulari de tali perſona, quæ etiam poteſt fieri in particulari de tali delicto, vt an Petrus furatus fuerit, vel in generali, an commiſerit aliquod delictum graue. Et vterque modus comprehendi ſolet ſub inquiſitione particulari, de qua communis regula eſt non licere huiuſmodi particularem inquiſitionem, niſi de tali perſona præcedat infamia proportionata delicto, de qua regula ſtatim dicemus. Hic ſolùm aduerto, quando hæc inquiſitio non fit occaſione alicuius delicti publici ad vindicandum illud, vel tollendum ſcandalum, vel iniuriam; ſed fit tantùm titulo viſitationis ratione officij, & vſitatæ gubernationis, tunc conſiderandam eſſe perſonam, vel communitatem, ad quam directè ordinatur & inſtituitur viſitatio. Nam ſi viſitatio dirigitur ad totam communitatem, non licet de vno interrogare magis in particulari, quàm de alijs, niſi præcedente infamia proportionata interrogationi, id eſt, vel de tali vitio, ſi de illo fiat interrogatio, vel de vita eius in genere, quòd ſit minus proba, vel religioſa, ſi de vita eius tantùm inquiritur; quia tunc locum habet regula poſita, & omnia fundamenta eius infrà tradenda. At ſi viſitatio inſtituatur in particulari de aliqua perſona ratione ſpecialis muneris, tunc licitum eſt in particulari de illa interrogare; ſine vlla præuia infamia quomodo ſe gerat in ſuo munere, vel aliquid in ea notatum fuerit, non deſcendendo ad particularia, Ratio eſt, quia ſicut in viſitatione communitatis generalis interrogatio neceſſaria eſt, ad inchoandam viſitationẽ, ita cùm viſitatio per ſe inſtituatur de Prouinciali, v. g. neceſſariò inchoanda eſt per particularem interrogationem quoad illius perſonam, generalem verò de moribus, aut officio. Item, quia tunc nulla generatur ſuſpicio de tali perſona; etiamſi de illa in particulari fiat interrogatio, iam enim conſtat illam non fieri propter ſpecialem ſuſpicionem, quæ de illa habetur; ſed quia illa eſt proprium & ſpeciale obiectum, vt ſic dicam, talium viſitationum. De particulari autem vitio eius interrogari non poterit, niſi præcedat infamia propter rationem contrariam.

3. Inquiſitionis modus quouſque liceat.

Atque hinc ſequitur, in huiuſmodi viſitationibus non teneri ſubditum interrogatum etiam ſub iuramento ad manifeſtandum eum, quem deliquiſſe nouit quando adeò occulta eſt perſona, vt nulla infamia laboret. In quo conueniunt omnes Doctores infrà citandi. Et ratio eſt, quia iudex non poteſt de tali perſona iuridicè interrogare: ergo neque alter tenetur reſpondere illam perſonam manifeſtando. Vnde licet Prælatus abſolutè interroget, ſemper ſubintelligitur, an ſubditi ſciant delictum de aliquo qui de tali delicto infamatus ſit. ita ferè Diuus Thomas 2.2. quæſt.33.art. 7.ad 5. & ibi Caietanus, Soto, & alij infrà referendi. Dices, ergo peccat Prælatus ſimpliciter interrogando, quia præbet occaſionem his qui ſunt minus prudentes reuelandi peccata ſecreta & infamandi? Reſpondetur; ita fatetur Nauar. corollar.47.num.179.dict.cap. *Inter verba*, dicens illum modum interrogationis eſſe contra ius, in cap. *qualiter & quando*, de accuſationibus. Vbi Innocentius III. proponit formam ſeruandam in huiuſmodi viſitationibus generalibus; *vt iurent ſubditi, quod ſuper his, vel ſciunt, vel credunt eſſe in ſua Eccleſia reformandum tam in capite, quam in membris, exceptis occultis criminibus, meram & plenam dicant inquiſitori veritatem.* Hoc ergo videtur profectò obſeruandum à viſitatoribus, quando à ſubditis exigunt vt ſtatim reſpondeant, & aliàs non ſunt ſatis inſtructi & prudentes, vt ſciant de quibus poſsint licitè aut debeant reſpondere. Si autem non coarctet, vt ſtatim reſpondeant, non oberit generalis interrogatio, vt frequenter fieri ſolet in delictis generalibus: qui locus

VII. *Non reuelandum iuridicè in viſitationibus ordinariis quod occultum eſt.*

conceditur, vt etiam ignorantes poſsint conſulere alios doctiores, vt prudenter reſpondeant. Similiter, quando ſubditus eſt ſufficienter diſcretus, poteſt abſolutè interrogare, etiamſi ſtatim debeat reſpondere, & ita in ſimili annotauit idem Nauar. corol. 67. n. 434. & 435.

VIII. *1. Obiectio contra proximè dicta*

Sed obiici poteſt, quia ſubditus poteſt licitè denunciare Prælato tale crimen etiamſi non præceſſerit infamia, iuxta dicta in c. 8. ergo Prælatus in generali viſitatione poteſt ei præcipere, vt manifeſtet quemcunque nouerit deliquiſſe, quantumuis occultus & ſine infamia ſit. Reſpondetur negando antecedens intellectum de denuntiatione iudiciali, quæ per hanc generalem viſitationem intenditur; in illo autem cap. loquuti ſumus de paterna, ſecreta, ac priuata denuntiatione facta ſoli prælato. Quapropter oportet attendere non eas confundere, neque ab vna ad aliam tranſitum inordinatum facere. Vnde ſi Prælatus idem depoſito viſitatoris iudicialis munere (vt ſic dicam) poſtulet vel præcipiat ſibi vt patri, & in ordine tantùm ad emendationem ſecretam denunciari ea, quæ ad bonum communitatis, vel cuiuſcunque particularis perſonæ opportuna fuerint, debet inprimis ſubditus cõſiderare an ſit Prælatus ordinarius, ad quem vtrũque munus pertinet, vel ſit tantùm delegatus ad inquirendum vel viſitandum in tali cauſa in ordine ad punitionem delicti. Nam in hoc poſteriori caſu non debet parere: quia in *tali* perſona non habet locum illa duplex conſideratio, ſecus verò ſi eſſet delegatus cum plena commiſsione & ſuperioritate: tunc enim ordinariis Prælatis quoad hoc æquiparatur. Vlteriùs verò debet ſibi perſuadere ſubditus Prælatum verè, & ex animo ita interrogare, & non vt ea notitia vtatur ad viſitationem iuridicam, quam principaliter intendit: nam ſi de hoc non ſit moraliter certus, non debet perſonam manifeſtare: ſuppoſita autem morali fide de recta intentione Prælati, poteſt, & debet illi obedire, quando iuxta dicta in citato c. 8. per talem manifeſtationem maius bonum fratris vel communitatis reuera intenditur.

IX. *2. Obiectio bipartita. Pars prior.*

Dicet vlteriùs aliquis, eſto non poſsit quis iuridicè denunciare delictum fratris, quando non præceſsit infamia regulariter loquendo, tamen in duobus caſibus poteſt. Primus eſt quando delictum vergit in damnum communitatis, & facilè poteſt alios inficere: ob hanc enim cauſam in peccato hæreſis tenetur quis denunciare hæreticum, etiamſi infamatus non ſit: & idem eſt de quolibet alio delicto, quod vergat in damnum communitatis, vel alterius tertij: vt ſumitur ex Diuo Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 7. & Doctores communiter in 4. d. 19. & Soto dicta q. 4. concluſ. 2. Adrianus in 4. materia de Correct. fraterna, & quodlib. 11. ad 4. difficultatem, & Canoniſtæ communiter in cap. *nouit*, de iudiciis, & Nauar. dict. cap. *inter verb.* ſed grauis lapſus in religioſo regulariter, & quaſi ex intrinſeca conditione talis ſtatus, vergit in commune damnum religionis, vel ſaltem aliorum religioſorum, vt ſuprà cap. 9. numero 13. dicebamus: ergo hoc ſatis eſt, vt ſubditus teneatur reſpondere Prælato generaliter interroganti manifeſtando perſonam, etiamſi infamia non laboret. *Pars poſterior.* Alter caſus eſt, quando ſubditus ſecretò monuit delinquentem, & non potuit illum emendare: tunc enim benè poteſt licitè iuridicè denunciare Prælato talem perſonam abſque alia infamia: quia iura citata ad hanc denũtiationem non requirunt infamiam, ſed ſolam præuiam monitionem: ergo in eo caſu tenebitur ſubditus manifeſtare talem perſonam Prælato generaliter interroganti.

X. *Satisfit priori parti.*

Reſpondetur ad priorem partem, non omnia peccata religioſorum cenſenda eſſe ita vergere in commune damnum, vt ea ratione liceat illud ſtatim iuridicè denunciare: multa enim ſunt peccata priuata & occulta, quæ nec ratione obiecti, nec ratione ſcandali vergunt in aliorum damnum. Et quanuis verum ſit in religioſis eſſe maius periculũ infectionis, vel ſcandali, aut infamiæ, propter peculiarem ſtatus cõditionem: hoc tamen non ſatis eſt, vt peccatum ſtatim iuridicè denuncietur, quanuis ſufficiat vt intra latitudinem correctionis fraternæ efficaciſsimum remedium procuretur. Dico autem id non eſſe ſatis in ea præcisè generalitate ſpectatum: nam ſi in indiuiduo ſit periculum inſtans & vrgens contra tertiam perſonam, vel in religionis infamiam & ſcandalum, & denuntiatio paterna aut non credatur ſufficiens, aut ſit periculum in mora, tunc denunciari ſtatim poteſt Prælato vt iudici, modo infrà declarando.

XI. *Satisfit poſteriori.*

In eo autem caſu, & in ſecundo ſuprà poſito, addendum eſt, aliud eſſe reſpondere Prælato interroganti tantùm per viam inquiſitionis: aliud verò eſſe obedire illi præcipienti mihi, vt dẽnũciem quidquid ita ſcio, vt vel aliàs debeam, vel ſaltem poſsim licitè denunciare. Hic loquimur tantùm de priori modo, in quo ſubditus reuelando delictum alicuius perſonæ in particulari magis ſubit officium teſtis, quàm denuntiantis, & ideo non poteſt reuelare eum, qui non laborat infamia, vt ſtatim probabitur. At verò ſi Prælatus non ita interroget, ſed abſolutè præcipiat ſubdito vt ſibi denuntiet quidquid debet, vel poteſt licitè, tunc ſuppoſita capacitate ex parte materiæ præceptum obligabit, quia iuſtum eſt, cùm ſit de re honeſta, & quæ poteſt eſſe vel neceſſaria, vel valde vtilis ad commune bonũ. Et quidem ſi præceptum ſit ſolùm de denuntiatione aliàs debita ex lege charitatis, vel regulæ, erit valde rationabile: quia & ſupponit grauem neceſſitatem talis denuntiationis, & ordinatur etiam ad exonerandam eiuſdem ſubditi conſcientiam: ſi autem ſub præcepto imponatur omnis denuntiatio, quæ aliàs licitè poſſet fieri, valde rigoroſum eſt, & meo conſilio non deberet imponi, quia exponetur ſubditus alicui periculo, & ſæpiùs ſcrupulis, & difficultatibus implicabitur: tamen ſi de facto imponatur, timendum eſt etiam quoad omnem denuntiationem, quæ manifeſtam iniuſtitiam non contineat.

CAPVT XII.

De modo procedendi per viam ſpecialis inquiſitionis, aut iudicialis denuntiationis, aut accuſationis.

I. *1. Aſſertio, quæ probatur authoritate.*

Alius ergo modus inquirendi Prælatorum, quẽ in 1. parte tituli proponimus, eſt interrogando in particulari de tali perſona, an fecerit tale vel tale delictum? Et in hoc proceſſu dicendum primò (eſtque regula generalis pertinens ad obligationem ipſius Prælati etiam regularis) non poſſe Prælatum ita inquirere, niſi ſuppoſita infamia talis perſonæ. ita D. Thom. dict. art. 7. ad vlt. Caietan. ibi, & Soto dict. quæſt. 4. & ibi Corduba in Additionibus. Diuus Antonin. 3. p. tit. 6. cap. 7. §. 8. Summiſtæ omnes verb, *Inquiſitio.* Angelus num. 2. Armilla numer. 11. Sylueſt. *Inquiſitio* 1. quæſt. 3. & *Inquiſitio* 2. quæſtione 1. Doctores Canoniſtæ communiter in cap. *qualiter* 2. de accuſationibus, & in cap. *licet Heli*, de ſimonia, Panorm. in cap. *olim*, de accuſationibus n. 4. Nauar. in cap. *inter verba*, corol. 63. per totum, & ſpecialiter num. 293. Nauarra lib. 2. de reſtitutione c. 4. n. 174. Vmbertus ſuper regulam D. Auguſt. Habeturq; hæc regula in iure in dict. c. *qualiter*, & cap. *cùm oporteat*, & cap. *inquiſitionis*, de accuſationibus, vbi decerni-

cernitur non poſſe iudices procedere ad inquiſitionem particularem, niſi præcedat infamia.

II. *Effugium.* Dices: illud procedere in iudicio ſeculari, non verò in regulari, nam idem Innocentius III. in eodem cap. *qualiter*, in fine dicit non eſſe neceſſarium ſeruare ordinem ibi propoſitum cum perſonis regularibus. Sed contra hoc eſt, primò quia in dicto cap. *licet Heli*, de correctione regulari tractabatur, & tamen Pontifex ait neceſſariam eſſe clamoroſam inſinuationem, id eſt infamiam. Deinde, quia, vt Doctores exponunt, quod Innocentius III. ait de proceſſu circa regulares, intelligitur quoad ſolennitates accidentales iudicij, non quoad ſubſtantialia, quæ ad veritatem & iuſtitiam ſeruandam neceſſaria ſunt, vt ibi notant Panormit. num. 10. & Felin. num. 16. At verò quod ad inquiſitionem particularem præcedat infamia, eſt de ſubſtantialibus iudicij, quod per talem modum inchoatur, & magis ex natura rei neceſſarium, ne innocentes infamentur, quàm ex iure poſitiuo; & ideo iura citata indifferenter de omni iudicio loquuntur, & ita intelligenda ſunt.

III. *Effugium alterum.* Dices rurſum, eſto hoc ſit verum in alijs religionibus, tamen in Societate non videtur habere locum, eo quòd cenſeantur in ingreſſu renunciare iuri ſuo quoad famam, vt ſuperius in cap. 7. num. 18. in 2. modo defendendi regulam viſum eſt. Reſpondetur non habere quidem locum in Societate, quoad fraternam correctionem propter dictam ſaltem renuntiationem iuris; habere tamen quoad iudicialem. Nam in §. 8. cap. 4. examinis, vnde maximè illa renuntiatio clici poteſt, dicitur, *Ad maiorem in Spiritu profectum*, qui eſt finis correctionis fraternæ: non ergo renunciatur in ordine ad punitionem, qui eſt finis inquiſitionis iudicialis. Et ideo neque in Societatis, neque alicuius religionis regula hoc permittitur Prælatis: neque habent aliquod priuilegium, quod eos eximat ab obligatione ſeruandi hunc ordinem in iudicio, vt prædicti authores, præſertim Antoninus, Syluester, & Armilla aduertunt. Dicet in canone 10. Congregationis 6. cũm in §. 4. ageretur de denuntiatione ſecreta, ac facienda Prælato vt patri, ſtatim ſubditur in §. 5. ſi credatur non perfecturam correctionem paternam, teneri delatorem denuntiare iuridicè ergo renuntiatur iuri famæ in Societate etiam in ordine ad iudicialem correctionem, probatur conſequentia, quoniam circa talem renunciationem, iniuria fieret delinquenti, cuius ſecretum delictum in iudicio propalaretur. Reſpondetur falſum eſſe iniuriam fieri reo qui corrigi priuatum non vult, ſi iuridicè deferatur, quia ſibi imputare debet iuridicam manifeſtationem ſui delicti. Supponit autem ad citatum decretum concurrere debere omnia quæ licitam faciant iuridicam delationem.

IV. *1 Exceptio à ſuperiori aſſertione ſeu regula explicatur.* Ab hac verò generali regula excipi ſolent nonnulli caſus. Primus eſt, ſi delictum vergat in cõmune damnum Reipubl. vt maximè eſſe ſolet peccatum hæreſis, de quo hic non loquimur, quia illud Inquiſitoribus ſtatim denunciandum eſt. De qua exceptione videri poteſt Simanquas de Catholicis inſtitut. titul. 19. vbi & alios authores, & optimas ſententias Patrum refert; videri etiam poſſunt quæ diximus tractatu 1. de fide diſpu. 20. ſect. 4. & in tractatu de charitate diſp. 8. ſect. 6. à num. 3. In præſenti autem cenſendum erit delictum contra commune bonum religionis, quando vel directè cõtinet machinationem alicuius grauis nocumenti contra religionem, vel periculum imminet alicuius grauis infamiæ, aut ſcandali religionis. *Obiectio cõtra proximè dicta.* Sed obiiciet aliquis, quia hæc exceptio magis ſpectat ad viam denunciationis, vel inquiſitionis generalis, quàm particularis. In denuntiatione enim, vt ſuprà c. 8. n. 14. inſinuauimus, non requiritur præcedens infamia, ſed monitio: hæc autem in huiuſmodi delictis omitti poteſt, vel etiam debet. In inquiſitione autem generali ex parte iudicis non fit exceptio; tamen ex parte eorũ, qui interrogantur, fit exceptio, vt teneantur particulares perſonas aperire, etiamſi infamatæ non ſint in huiuſmodi delictis. At verò in particulari inquiſitione non videtur habere locum illa exceptio, quomodo enim poteſt in particulari interrogare de perſona, quam omnino ignorat commiſiſſe tale delictum ſolùm propter delicti qualitatem? aliàs poſſet Prælatus viſitans, de quacunque perſona particulari ſuo arbitrio inquirere an machinetur aliquid contra religionem, vel aliquid ſimile, quod abſurdum planè eſt, & ſcandaloſum: ergo qualitas delicti non ſatis eſt, vt Prælatus ex officio procedens per viam inquiſitionis interroget de particulari perſona determinatè. Reſpondeo neceſſarium ſine dubio eſſe vt aliquid præcedat, quod Prælatum moraliter inducat ad huiuſmodi interrogationem. *Reſponſio.* Differentia ergo ſolùm eſſe poteſt, quòd in his delictis aliquid ſufficere poteſt ſine infamia ad interrogandum in particulari, quod in aliis non ſufficit. Quid autem illud ſit, & an pertineat ad ſolum proceſſum per viam inquiſitionis particularis, vel participet aliquid de aliis viis ſeu modis procedendi, ſtatim explicabitur à n. 7.

V. *Secunda quorumdã exceptio ſimpliciter refellitur per dilemma.* Secundò excipi ſolent vitia nimis grauia, & atrocia, vt propter eorum qualitatem poſſit de illis in particulari inquiri abſque præcedente infamia, ita ſignificat Angles quæſt. de correctione fraterna articul. 3. concluſ. 1. in fin. & refert eſſe opinionem communem in dicto cap. *qualiter, & quando.* Adhibetque exemplum in peccato nefando, de quo dicit poſſe inquiri in ſpeciali ſine infamia, quia eſt contagioſum, & atrociſsimum, quodque moraliter non præbet ſpem correctionis. idem dicunt alii de peccato blaſphemiæ, ob eaſdem rationes. Idem de ſacrilegio fornicationis in perſona religioſa. Veruntamen hæc exceptio habet eandem difficultatem, quam præcedens. Et deinde eo modo quo præcedens declarata non debet, nec poteſt admitti tanquam diſtincta à præcedenti. Aut enim ſunt atrocia delicta, quia bono communi nocent, vel directè & ex obiecto, vt proditio, ſeditio, aſſaſſinium, vel indirectè & per redundantiam, vt peccatum graue cum graui ſcandalo, aut cum graui infamia communitatis. Et ſi peccatum dicatur atrox, propter huiuſmodi circumſtantias continetur ſub priori exceptione, & habet idem fundamentum, ſcilicet quia illa non tantum eſt punitio criminis, ſed multo magis defenſio boni communis, cuius maior ratio habenda eſt, quàm famæ delinquentis. Quo argumento inducor ad extendendum hanc exceptionem ad peccata, quæ vergunt in aliquod graue damnum alicuius innocentis, cui alia via ſubueniri non poteſt, quia tunc etiam defenſio innocentis præferenda eſt famæ hominis iniqui. Ac denique idem erit quotieſcunque ſufficiens ratio intercedit ad contemnendam famam proximi propter aliud maius bonum, quod ſæpè licere conſtat ex communi doctrina cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 73. art. 2.

At verò ſi peccatum nullo modo redundet in damnum aliorum, ſola grauitas eius non ſufficit, vt de illo in particulari inquiratur, ſi non præceſsit infamia, vt ſatis graue erat peccatum filiorum Iacob. & tamen Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 33. artic. 7. ad 2. exiſtimat præceſsiſſe infamiam, & fuiſſe publicum, & aliàs non potuiſſe denunciari, ſcilicet patri, vt iudici, & Innocentius III. in cap. *qualiter & quando*, 2. de accuſat. adducit in exemplum illud Geneſ. 18.

Deſcendam & videbo vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. Vbi per clamorem intelligit ſignificatam infamiam, & tamen agebatur de atrociſsimo delicto Sodomorum. Ratio verò eſt, quia atrocitas delicti, non dat licentiam infamandi proximum, ſi aliàs occultum ſit, nec minora incommoda & abſurda inde ſequi poſſent in Republ. Item quia illa inquiſitio tunc ſolùm ordinatur ad punitionem, & propter hunc finem non licet infamare proximum de illo inquirendo; debet ergo ſupponi infamia. Vnde quoad hoc parum refert, quod ſic peccans credatur incorrigibilis, cùm hęc inquiſitio nō ordinetur ad correctionem, ſed ad punitionem, Verum eſt quidem eſſe quædam delicta natura ſua adeò occulta, quæ vix poſſunt corrigi, aut puniri, ſi expectanda eſſet infamia, vt eſt peccatum nefandum, in quibus aliquid diſpenſari poteſt, vt ſic dicam; ſemper tamen neceſſaria eſt aliqualis infamia, vel aliquid quod eius vicem ſuppleat, nimirum nocumentum communitatis, aut alicuius innocentis, vt explicatum eſt numero præcedenti.

VII. Tertiò excipiuntur crimina publica, ſeu notoria.
3. *Exceptio.* hæc poteſt fundari in cap. *licet Heli*, de ſimonia, vbi dicitur, *contra quos (vt de notoriis exceſsibus taceatur) tribus modis procedi poteſt, &c.* vbi gloſſ. & Doctores notant excipi notoria, quia in illis neceſſarium non eſt, aliquem ordinem ex dictis tribus ſeruare, cap. *ad noſtram*.3. de iureiurañ. & ita ſignificat Nauarr. corollar. 48. numero 181. & 184. ſed non eſt exceptio neceſſaria, vel quia ſolùm delictum eſt publicum, & non delinquens, vel vtrumque: in priori caſu poteſt Prælatus incipere inquirendo, vt eſt communior doctrina, licet pauci contradicant, vt Caietan. 2. 2. quæſt. 69. art. 2. Soto 5. de iuſtit. quæſtione 6. art. 2. & dict. Relict. Prædictam verò ſententiam tenent plures alii ſtatim citandi, & videri poteſt Nauar. in dict. cap. *inter verba*, concl. 6. corol. 56. numero 213. & Petr. Nauarra lib. 2. de reſtitutione capite 4. & ſequentibus; Corduba in Summa Hiſpana, cap. 64. Et quanuis de modo inquirendi, quem iudex in eo caſu ſeruare debet, ſit controuerſia inter authores: mihi tamen ea ſententia omnino probanda videtur, quæ negat poſſe Prælatum inquirere de aliqua perſona particulari, de qua infamia talis delicti commiſsi non præceſsit. Quod tenet Syluest. verb. *Correctio* §. 8. Armilla verb. *Accuſatio*. §. 28. Caieta 2. 2. quęſtione 69. art. 2. Soto & Corduba dict. Relect. membr. 2. quæſt. 6. concl. 1. dub. 4. Plures iuris periti, quos refert & ſequitur Nauar. corol. 50. & apertè colligitur ex iuribus ſuprà citatis, quæ docent de occultis delictis non eſſe interrogandum niſi præcedat infamia, & expreſsè habetur in legibus Hiſpaniæ l. 3. tit. 17. partit. 3.

VIII. Sed obiicit Soto ſuprà, nam licet interrogatio
Obiectio Soti contra dictam partē fiat in genere ex parte perſonarum, vel interrogatus tenetur manifeſtare perſonam in particulari, & hoc intendit iudex, quanuis perſona ſit occulta: atque hoc iniuſtum eſt, vel ſolùm intendit ſcire delinquentem in communi; & hoc inutile eſt. Reſpondetur ſenſum interrogationis eſſe an ſciat teſtis, quis cōmiſerit delictum, ita vt illum iuſtè manifeſtare poſsit, & in eo ſenſu non eſt inutilis inquiſitio, quia licet perſona ſit occulta, fieri poteſt vt ſit de illa aliquis rumor ſufficiens vt poſsit manifeſtari, & quod hoc ipſum Prælatus ignoret. Neque etiam eſt iniuſta interrogatio, quia nulli perſonæ ſit iniuria, & interrogatur de eo, quod publicum eſt. Solùm cauendum eſt quod ſuprà capit. præcedent. num. 7. diximus, ne ſubditus ſic interrogatus exponatur periculo imprudenter reuelandi perſonam occultam, ignoranter exiſtimans ſe poſſe, aut debere, ideoque melius faceret Prælatus interrogando diſtinctè de infamia, an ſcilicet nouerint eſſe rumorem, vel murmur contra aliquem de tali delicto, aut nonnulla grauia indicia, quæ generent alicuius ſuſpicionem, iuxta ea quæ ſtatim dicemus in nu. 11. Sic ergo loquendo de publico delicto, illa non eſt exceptio, quia reuera talis inquiſitio particularis non eſt, ſed generalis, vt ſupra dixi cap. præced. numer. 4.

Si autem delictum non ſolùm eſt publicum, ſed etiam delinquens, tunc procedit quod iura dicunt, contra illum poſſe iudicem progredi non ſeruato ordine iuris: illa verò non eſt exceptio, quia præcedit pluſquam infamia, ſcil. publica notitia perſonæ, & in hoc conueniunt omnes in cap. *euidentia*, de accuſationibus & videri poteſt Nauar. ſuprà corol. 48. numero 184. & 185. ſtatim verò occurrebat tractandum, quando dicatur publicum delictum. Dupliciter enim dicitur apud Doctores delictum notorium. Primò notoreitate iuris, & de hoc non eſt ſermo in præſenti, quia agimus de delicto publico ante officium iudicis: notoreitas autem iuris ſequitur poſt officium iudicis per ſententiam eius, vel per confeſsionem rei, aut per ſufficientem probationem teſtium, iuxta cap. vlt. de cohabit. cleric. & mulier. iuncto cap. *cum olim*, de verborum ſignificatione. Alio ergo modo dicitur notorium notoreitate facti; & definitur in eiſdem iurib. eſſe illud, quod per euidentiam rei ita notum eſt, vt nulla tergiuerſatione poſsit celari: de quo dicitur in cap. *euidentia*, de accuſationibus. *Euidentia patrati ſceleris nō indiget clamore accuſatoris.* & 2. quæſt. 1. cap. 17. dicitur, *De manifeſta & nota pluribus cauſa non ſunt quærendi teſtes, &c.* & infrà, *Neq; teſtibus opus erat, neq; tergiuerſatione poterat tegi crimen.* IX. *Publicum delictum dupliciter.*

Quia verò in hoc textu dicitur nota pluribus, eſt communis dubitatio, quot eſſe oporteat illos, quibus notum ſit crimen. Sed, vt 4. tom. 3. p. diſp. 30. ſect. 2. dixi, ſentitque Soto in 4. d. 12. quæſt. 1. art. 6. non poteſt hoc reuocari ad certum numerum perſonarum: quia in vno loco minori poteſt etiam minor numerus ſufficere, quàm in alio; prudenti ergo arbitrio hoc æſtimandum eſt, vt etiam attigi lib. 6. cap. 10. num. 20. ſufficietque vt coram maiori parte viciniæ delictum patratum ſit, & in vniuerſum ſi decem perſonæ illud viderunt, moraliter dici poteſt notorium; quia illud moraliter non poteſt celari. Et quamuis propriè dicatur notorium, ſeu publicum, quando multi viderunt, & euidenter cognouerunt perſonam committentem delictum, tamen in præſenti ſatis erit ſi aliqui viderint à quibus per publicam famam diuulgatum ſit: ita vt per moralem certitudinem pluribus nota ſint: & delictum, & perſona delinquens, & quòd aliqui illam viderint committentem delictum. X. *Primò. Quot perſonæ ſufficiant ad notorium.*

Quartò excipi ſolet caſus, in quo præcedunt ſufficientia indicia perſonæ delinquentis; nam illa cenſentur ſufficiens ad inquirendum in particulari de illo, etiamſi infamia non præceſſerit. ita ſentit Caiet. 2. 2. quęſt. 69. art. 2. & Soto dict. Relect. memb. 2. quæſtione 6. dubio 3. Ratio eſt, quia manifeſta indicia æquipollent infamiæ. Vnde S. Thom. dict. quæſtione 69. artic. 2. ait reum iuridicè interrogari ſi teſtis, infamia, aut manifeſta indicia præceſſerunt. Hanc autem ſententiam improbat Nauar. ſuprà corol. 48. numero 182. Primò, quia illa exceptio nullo iure, vel ſufficiente ratione fundatur; iura enim abſolutè requirunt infamiam ad procedendum via inquiſitionis, & nunquam dicunt indicia æquipollere infamiæ. Nec ratio id ſuadet, quia quantumuis indicia ſint manifeſta, poſſunt eſſe occulta, & paucis nota; ergo adhuc crimen erit occultum: ergo non eſt cur illa indicia æquiparentur infamiæ, nec cur poſsit inquiri de tali crimine, cùm non ſit extra latitudinem occulti. XI. *4. Exceptio.*

Secun-

Secundò indicia quantumuis manifeſta, non faciunt plenam probationem in iudicio, neque æquiualent duobus teſtibus: ſed duo teſtes etiam oculares, & iurati, non ſatis ſunt ad inquirendum de delicto, vt dicitur in cap. *inquiſitionis*, §. 1. de accuſationibus. quod Panormit. intelligit, etiamſi contingat deponere de tali delicto in iudicio, in quo non de veritate delicti, ſed de ſola infamia interrogabatur: ergo multo minus poſſunt ſufficere indicia ſola ad inquirendum. Nec D. Thom. de proceſſu per viam inquiſitionis loquutus eſt, ſed de iuridica interrogatione rei, de qua eſt longè diuerſa ratio. Nam reus legitimè interrogatur quoties poſt accuſationem, vel denunciationem ſemiplena probatio præceſsit: faciunt autem ſemiplenam probationem illa tria, vnus teſtis, infamia, vel vehementia indicia, & quoad hoc tantùm à Diuo Thom. æquiparantur. Dices, ſi infamia non facit maiorem probationem, quàm indicia, cur indicia non ſufficient ad inquirendum, ſicut infamia. Reſpondeo idem poſſe interrogari de vno teſte, vel multo magis de duobus. Dico ergo infamiæ proprium eſſe, vt & teſtis, & accuſatoris vicem ſubeat: nam quatenus veritatem rei aliquo modo oſtendit, habet vicem teſtis, & in hoc conuenit cum iudicijs: quatenus verò infert publicum ſcandalum, & quaſi clamorem petentem iudicium, habet vim denuntiationis: & in hoc ſuperat indicia, & vnum, imò & duos teſtes.

XII.
Iudicium authoris in proximo diſſidio.

Ex quo infero poſſe fortaſſe illas ſententias in cõcordiam redigi, ſi diſtinguamus inter indicia occulta, & publica. Nauarri enim ſententia ſine dubio eſt vera, quando indicia, etiamſi ſint ſufficientia ad vehementem ſuſpicionem efficiendam, paucis tamen nota ſunt: tunc enim licet in notitiam iudicis deueniant, non poteſt de perſona in particulari inquirere, & hoc probant euidenter fundamenta adducta pro opinione Nauarri. At verò ſi indicia ſint publica ſimul cum ipſo delicto, ſufficientia erunt ad inquirendum, & poſſent hoc modo exponi Caiet. & Soto, ſi quidem vocant illa indicia *manifeſtá*. Verum eſt in hac voce poſſe eſſe æquiuocationem, poſſunt enim indicia vocari *manifeſta*, vel quia manifeſtè & ſatis clarè oſtendunt delictum, quo ſenſu loquutus eſt D. Thom. loco citato, & clarius illa vocauit indicia expreſſa, quanuis Caietanus vocem poſtea mutauerit. Alio ergo modo poſſunt dici manifeſta, quia ipſamet omnibus nota ſunt, & ſic de illis dicimus ſufficere ad inchoandam viam inquiſitionis. Veruntamen in hoc ſenſu non eſt hæc propria exceptio à regula propoſita. Nam ſi illa indicia ſufficiunt, ex eo eſt, quia generant publicam infamiam de tali perſona. quod pertinet ad aliam dubitationem, quæ ſcilicet infamia ſatis ſit ad huiuſmodi inquiſitionem, de qua inferiùs dicemus.

XIII.
Vera quadã exceptio cõſurgens ex 4. præcedentib.

Vnum etiam occurrit addendum circa has quatuor exceptiones, quanuis ſingulæ per ſe non ſufficiant ad aliquam propriam exceptionem faciendam; nihilominus ex omnibus ſimul ſumptis poſſe admitti aliquem caſum, in quo poſsit de aliqua perſona in particulari inquiri, etiamſi ſufficiens infamia de illa non procedat, nimirum ſi delictum ſit publicum & enorme, & iudici conſtet eſſe ſufficientia indicia de aliqua perſona, & aliunde iudicet moraliter eſſe neceſſarium ad bonum commune auctorem delicti cognoſcere, vel ad præueniendum aliquod malum, quod in futurum timetur, vel quia delictum pendet in futurum, & vergit in damnum aliorum, vel alicuius innocentis, vel talis conditionis eſt, vt niſi de illo inquiratur cum ſimilib. indicijs, publici vindicari non poſsit & ideò ſerpat, ſeu frequenter fiat, quando enim hæc omnia concurrunt; (quod non raro accidere poteſt) ratio boni communis obligat vt eius cura & prouidentia habeatur, contempta particulari fama vnius perſonæ, tunc enim delictum publicum prouocat ſufficienter iudicem ad inquirendum generaliter, indicia verò quantum eſt de ſe, determinant ad talem perſonam: grauitas autem delicti, & neceſsitas boni communis faciunt, vt in tali delicto indicia habeant ſufficientem rationem accuſatoris; quia naturale præceptum obligans ad non obſcurandam aliquo modo famam proximi non eſt de re adeò intrinſecè mala, quin ex iuſta cauſa deſinat interdum obligare; vel ſolùm obligat, quando ſine debito fine & circumſtantijs fit; vt docet Diuus Thomas 2.2. quæſtione 73. & per ſe facilè conſtat: ſiqua autem ratio iuſta eſſe poteſt ad faciendum aliquid non obſtante fama proximi eſt neceſsitas boni communis: ergo propter illam cenſeri poteſt illa ſufficiens prouocatio iudicis ad inquirendum in particulari, non obſtante fama proximi. Et tunc ſubditus interrogatus tenebitur reuelare perſonam etiamſi infamia non laboret, quia iuſtè interrogatur, & non habet rationabilem cauſam ſe excuſandi, neque probabilem ſenſum in quo poſſit fugere mendacium, ſi veritatem cognitam neget. Mendacium autem illud pernicioſum eſt, vtpote contra bonum commune, & contra obedientiam debitam Prælato in re graui. Et præterea erit periurium, imò etiam tenebitur reuelare, quãuis non poſsit probare delictum, quia tunc ille non interrogatur vt accuſator, ſed vt teſtis, qui tenetur verum teſtimonium dicere, quanuis aliter probare illud non poſsit, niſi ſua fide & iuramento.

Neque hæc exceptio eſt contra iura ſuperiùs citata, quæ requirunt infamiam ad ſpecialem inquiſitionem: tum quia illa expreſsè excipiunt publica delicta, dict. cap. *licet Heli*, & cap. *ad noſtram*, 3. de iureiur. quę licet potiſsimum intelligantur de criminibus notorijs quoad factum & perſonam, tamen extendi poſſunt ad omnia publica, in quib. ſufficiens ratio boni communis intercedit, & aliàs perſona non eſt omnino occulta, quia ſaltem ſunt de illa indicia probabilia: tum etiam, quia regula generalis non excludit ſpecialem exceptionem in caſu raro & ad bonum commune pertinente. Præſertim, quia illa non tam videntur condere ius nouum, quàm explicare naturale, vt in eiſdem decretis indicatur. Et ideò vbi ratio naturalis oſtendit ceſſare regulam illam, quia ceſſat iniuria proximi, non procedunt illa iura. & hanc ſententiam præter auctores citatos indicat Palud. in 4. d. 15. q. vltim. Armilla verb. *Accuſatio*. §. 28. & alij quos refert Petrus Nauarra ſuprà, & faciunt ea, quæ tractat Nauar. ſuprà 50. corol n. 187. 188. & 189. Aragon. 2.2. q. 69. art. 2. & Soto dicta q. 6 circa fin. 3. concl. XIV.

Quinta exceptio additur ab aliquibus niſi iudex procedat ad inquiſitionem ad inſtantiam alicuius: quia tũc ſufficienter prouocatur iudex ad interrogandum de tali perſona, ſignificat Sylueſt. *Inquiſitio* 2. dicto 8. ſed hæc exceptio admittenda non eſt: nam ille qui iudicem prouocat, vel vult ſubire vicem accuſatoris, ac denunciatoris, vel non; ſed tantùm defert crimen ad aures Prælati; vt ipſe ſuo munere fungatur & inquirat. In hoc poſteriori caſu nullo modo licet iudici procedere ad inquiſitionem ſpecialem de tali perſona, ſi non præceſſit infamia, quia eſt expreſsè contra iura citata: quæ negant ſufficere vnius vel duorum teſtimonium ad inquirendum hoc modo. Quin potiùs, ſi delictum ipſum aliàs publicum non eſt, aut famoſum: tũc nec generaliter quoad perſonas, & ſpecialiter quoad tale delictum debet iudex inquirere XV.

5 Exceptio excluditur per dilema.

Poſterius membrum dilematis expenditur.

ſeu

ſeu interrogare, niſi iuxta modum inquiſitionis generalis, ſuperiùs declaratum; quia vnius vel alteri9 perſonæ clamor per ſe non eſt ſufficiens ratio inquirendi. Vnde in legibus Hiſpaniæ lib.8. nouæ recopilationis tit.1. lib.6. ordinatur, vt in eo caſu iudex non audiat denuntiantem, niſi ipſe ad probationem ſe offerat: excipit tamen, niſi delictum noctu aut loco deſertò factum eſſe dicatur, tunc enim commendatur iudici vt veritatem inquirat, non quidem incipiendo ab ſpeciali inquiſitione, ſed prius inquirendo an tale delictum verè factum fuerit. Deinde à quo factum fuerit tale delictum, & poſtea ſi aliquem laborare infamia intellexerit, poterit de illo particulariter interrogare.

XVI. *Expenditur primum mēbr.*

Si autem perſona illa, quæ manifeſtat Prælato alium delinquentem, velit ſuſtinere munus accuſatoris, & denunciantis, tunc procedere quidem poteſt iudex ad interrogandum in particulari de tali perſona; ſed tunc iam non procedit via inquiſitionis, ſed via denunciationis, vel accuſationis; de qua nunc non agimus, & ita illa non eſt exceptio à propoſita regula. *Quo caſu fiſcalis adhibeatur, & denuntians fiat teſtis.* Solet autem interdum, quando perſona, quæ rem manifeſtat iudici, aut Prælato, non vult ſuſtinere munus denunciatoris, nec ſe offerre ad probandum, ſi poteſt eſſe teſtis ſufficiens, & omni exceptione maior ad faciendam ſemiplenam probationem, ſolet, inquam, creari à iudice fiſcalis qui cauſam promoueat, & munus accuſatoris ſuſcipiat, & priorem denuntiatorem vt teſtem præſentet, vt ita fiat ſemiplena probatio, & poſſit procedi ad interrogationem rei, & aliorum teſtiū: tunc autem iam relinquitur via inquiſitionis, & fit tranſitus ad aliam accuſationis. Hoc tamen non fit in omnibus criminibus, ſed in his, quæ contra commune bonum, aut contra religionem, aut fidem vergunt, ex quo capite poſſet hæc exceptio, ſi aliquo modo admittenda eſt, ad ſuperiùs poſitam reuocari.

XVII. *6 Exceptio quorundam Doctorum.*

Vltimò excipiunt omnes, vt videre licet in Soto, Nauarro; & alijs citatis ſuprà, & apud Sancium lib. 3. de matrim. diſputat.13. & 14. caſus illos in quibus non fit inquiſitio ad punitionem inquiſiti, ſed ad alios fines iuſtos, ad quos eſt neceſſaria cognitio talis perſonæ, & qualitatum eius: vt cum inquiritur de impedimento matrimonij inter Petrū, & Mariam; vel de cauſa eius, etiamſi peccaminoſa ſit, vel cum inquiritur de irregularitate, aut inhabilitate ad beneficium, vel ad ſuffragium ferendum, vel cum inquiruntur merita alicuius ad officium, vel miniſterium, &c. in his enim caſibus habet Prælatus ius interrogandi de tali perſona: quia non poteſt aliter conuenienter exercere munus ſuum, quod neceſſarium eſt ad commune bonum, quia plerumq; ipſemet, de quo fit inquiſitio; voluntariè ſe immiſcet tali negotio, & vult aut contrahere, aut ſuffragium ferre, &c. & conſequenter etiam virtute conſentit, vt de ipſo inquiratur, vnde etiam fit vt ipſemet teneatur ſæpè reſpondere, & veritatem aperire. Hæc verò exceptio licet veram doctrinam contineat, propriè non eſt à regula poſita, cùm in ea tantùm fit ſermo de inquiſitione iudiciaria, quæ ad vindictam delicti ordinatur. Aliæ præterea exceptiones fieri ſolent, quas attingit Soto dict.q.6.concl.3. & latiùs Nauar.corol.63. ſed quæ tactæ ſunt ad rem præſentem ſufficiunt, reliquæ verò ex ſequenti aſſertione ſhotoriæ erunt.

XVIII. *2. Aſſertio tripartita*

Secundò verò dicendum eſt, præcedente infamia de debito & de perſona, iuſtè poſſe, imò & debere Prælatum inquirere interrogando in particulari de tali perſona, & obligando ſubditos etiam ſub iuramento ad dicendam veritatem. Eſt certa ſententia omnium, & colligitur planè ex iuribus citatis; nam dum negant, ſine infamia poſſe inquiri hoc modo, cum illa affirmant poſſe. Ratio autem primò, quia tunc infamia meritò ſupplet vicem accuſatoris, quia ipſa vox publica, quæ infamat perſonam, contra eam clamat, poſtulando iuſtitiam, vt indicant iura & verba, & verba illa Domini Gen.18. *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus eſt, deſcendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Secundò quia tunc iudex ratione officij habet ius inquirendi, & ratione infamiæ nullam facit iniuriam tali perſonæ, inquirendo de illa: ergo iuſtè id facit. Tertiò, quia hoc eſt neceſſarium ad bonum commune, aliàs vix poſſent delicta puniri, aut impediri. Quia ratio probat Prælatum non tantùm poſſe, ſed etiam debere ita inquirere: quia tenetur habere curam boni communis, hoc autem medium eſt moraliter neceſſarium ad illud bonū. Vnde ſi Prælatus in ſimili caſu eſſet remiſſus, aliis daret graue ſcandalum, quod eſt magnum argumentum obligationis eius.

Deniq; inde etiam facilè concluditur 3. pars aſſertionis, nimirum obligatio ſubditorum ad veritatem dicendam. XIX. Primò, quia, per ſe loquendo (licèt nonnulli moderni contrarium ſentiant) optima eſt regula: Quoties Prælatus iuſtè interrogat, teneri ſubditum ad reſpondendum, ne detur bellum iuſtum ex vtraq; parte, nulla interueniente ignorantia, neq; alia legitima excuſatione, vt eſt in præſenti; quia ſupponimus ſubditum ſcire ſe iuſtè interrogari, & nullam fieri iniuriam reo veritatem fatendo. Præterea eſſet inutilis & inefficax interrogatio Prælati, ſi non poſſet cogere ſubditum ad veritatem dicendam; non cogit autem per pœnam, imò nec iuſtè poteſt, donec aliàs conſtet ipſum falſum reſpondiſſe: quæ nō erit coactio ad cognoſcendum veritatem, ſed punitio delicti, quæ ſupponit illud aliàs cognitū: ergo vt interrogatio poſſit eſſe efficax ad veritatem inueniendam, neceſſe eſt vt Prælatus poſſit obligare ſubditum in conſcientia. Deniq; tale præceptum eſt de re iuſta, & bono communi neceſſaria: cur ergo non poterit Prælatus illud ita imponere, vt obliget. Omitto caſus ſpeciales, in quibus poteſt quis excuſari, vel ne ſe prodat, ſi ſit complex, vel propter alias rationes extrinſecas, quas nunc tractare neceſſarium non eſt.

XX. *Dubium 1. circa proximam aſſertionem Vnum pronūtiatum pro reſolutione.*

Quæret autem aliquis, primò circa poſitam concluſionem, quænam infamia ſufficiat ad huiuſmodi inquiſitionem. Quam rem latè tractant citati auctores: breuiter tamen dico neceſſarium inprimis eſſe, vt infamia ſit de tali perſona circa tale delictū: itaque non ſatis eſt, quòd religioſus, v.g. malè audiat, vel generatim de vita ſua, vel ſpeciatim de aliquo delicto, vt de illo inquiratur, an commiſerit aliud delictum, cuius auctor ignoratur. ita docent omnes, præſertim Nauar. corolar.51. num.190. referens S.Thomam 2.2.quæſt.70.art.1. & Caietanum ibi, & quæſt.69.art.2. & in opuſc.17. reſponſionum, reſponſ.5. dicentem ſæpe in hoc multum errari, etiam à religioſis Prælatis, Adrian.quodlib.11.quæſt.1. Soto dict.quæſt.6.dub.5. & alij communiter contra Palud.in 4.d.19.quæſt.4. & colligitur ex cap. *cùm oporteat*, ibi, *Niſi ſuper dictis famam ipſius læſam eſſe noueritis.* & cap. *inquiſitionis*, de accuſationibus, ibi, *Nullum eſſe pro crimine, ſuper quo non laborat infamia:* nam illæ particulæ, *ſuper quo, & ſuper quibus*, aperte ſignificant infamiam debere eſſe de eodem crimine, de quo fit inquiſitio. Et ratio eſt manifeſta, quia alia infamia impertinens eſt, quia non accuſat vere, aut ficte talem perſonam de tali crimine, vnde ſicut in via accuſationis, accuſatus de vno crimine non poteſt interrogari de alio, ita nec in via inquiſitionis. Addunt Doctores, niſi crimina ita ſint coniuncta, vt vnum ſit circumſtantia alterius, vel prout hic & nunc factum eſt; generet generalem ſuſpicionem de

de alio; vt ſi Petrus inueniatur mortuus in via, & ſpoliatus, & Ioannes laboret infamia, quod ſpoliauerit illum, conſequenter eſt ſuſpectus de homicidio. In hoc autem & ſimilib. caſibus non fit inquiſitio de delicto ſine infamia de illo: quia licèt non ſit de illo per ſe primò, vt ſic dicam, in illud redundat, quia infamatus de vno delicto, eſt etiam infamatus de circumſtantijs eius, quando aliàs conſtat vel ex natura rei, vel ex euidentia facti, de connexione vnius cum alio.

XXI. *Alterū pronuntiatum.*

Deinde pronuntio infamiam debere eſſe talem vt generet publicam & probabilem ſuſpicionem, & (vt iura loquuntur) clamoroſam inſinuationem. Hæc enim duo, infamia ſcilicet, & clamoroſa inſinuatio, non ſunt duo ita diſtincta, vt vnum poſsit ab alio ſeparari quoad præſentem effectum, licèt aliqui oppoſitum ſignificent, quod ſentit Nauar. corol. 63. numero 299. contra multos, quos refert & ſine fundamento: nam iura, quæ citat, potius probant oppoſitum. Id verò conſtat ex dicto cap. *inquiſitionis*, ibi, *ſuper quo aliqua non laborat infamia, ſeu clamoroſa inſinuatio non præceſſit*, nam illa particula, *ſeu*, indicat illa eſſe æquiualentia: & infrà ſubdit, *cùm inquiſitio fieri debeat ſolummodo ſuper illis de quibus clamores aliqui præceſſerunt.* Vbi nulla fit mentio de infamia, quia clamores indicant illam, atque ita illam includunt, vel ſupponunt, & è conuerſo in dicto capit. *cùm oporteat*, fit mentio ſolius infamiæ, quanuis ſine clamoribus non ſufficiat, quia debet eſſe publica: fit autem publica per publicum rumorem, ſeu clamorem, per quem ſupplet etiam vicem accuſatoris. Vnde hoc modo loquendo de fama, in definitione eius poni ſolet, vt ſit *communis opinio ex ſuſpicione generata, & voce manifeſtata*, quæ ſi ſit de malo, dicitur infamia, vt tradit Bartolus in l. *de minore. §. tormenta.* numer. 7. ff. de quæſtionibus.

XXII. *Quæ communis opinio de malo ſufficiat ad infamiam.*

Circa quas tres particulas breuiter aduertendum eſt, in prima non eſſe certam aliquam regulam ad definiendum: quàm communis debeat eſſe opinio, quæ ad infamiam ſufficiat, ſed prudenti arbitrio eſſe determinandum, vt ait Soto ſupra; quia licet aliqui dicant requiri denarium numerum perſonarum, nullo iure vel neceſſaria ratione id oſtenditur: ipſe vero Soto pro regula aſsignat, quòd tumor ſit ſparſus per maiorem partem viciniæ, aut Collegij, aut vniuerſitatis, in qua quis commoratur, & citat gloſſam vltimam in dicto capit. *inquiſitionis*, quæ requirit maiorem partem viciniæ: quam viciniam rectè exponit Soto cum proportione eſſe intelligendam: nam in religionibus, de quibus agimus, non eſt neceſſarium vt infamia extra monaſterium egrediatur, ſed totum monaſterium, tanquam quædam vicinia reputatur, & meritò; cum enim inquiſitio intra illud tantum fiat, ſatis eſt, quòd in illo ſit ſparſa infamia, vnde ſecus eſſet ſi inquiſitio de religioſo eſſet inter ſeculares, ſeu in populo aliquo facienda, tunc enim neceſſarium eſſet infamiam, etiam ad eos redundaſſe, aliàs non ſolùm religioſo, ſed etiam religioni iniuria fieret. Quod autem debeat eſſe hæc opinio maioris partis viciniæ, nullo iure probatur, ſed ſolùm ait dicta gloſſa; ideò maiorem partem viciniæ requiri quia fama loci requiritur, non fama aliquorum, argumento cap. *illud*, de præſumptionibus, ibi, *quia fama viciniæ magis debet attendi, ſi fama loci habet, &c.* Veruntamen non exiſtimo eſſe neceſſariam maiorem, partem viciniæ, quoad numerum perſonarum, nam in dicto cap. *inquiſitionis*, ſolùm dicitur, *propter dicta paucorum*, non reputari aliquem infamatum, *cuius apud bonos, & graues læſa opinio non exiſtit.* in quibus verbis, ſi rectè attendatur, potiùs inſinuatur, paucos ſufficere, ſi probi & graues ſint: non eſt ergo ſemper neceſſarius maior numerus perſonarum. Quod ſentit Nauar. in dict. corollar. 48. in fine, dicens, non oportere vt fama ſit in aliquo loco, ſed vt ſit communis opinio eorum, ad quos ſpectat hoc ſcire, vt in hac vniuerſitate Conimbricenſi dicetur aliquis ſcholaris bonæ vel malæ famæ in literarum profectu ſi inter magiſtros ſuos vel condiſcipulos habet illam communem opinionem. quæ eſt doctrina Bartoli ſupra numero 10. & 11.

Idem verò Nauar. in commentar. de fama & infamia, numer. 7. 8. & 9. neceſſarium eſſe putat ad famam, vt ſit omnium vel maioris partis eorum, apud quos allegatur eſſe illa, citans Bartolum ſuprà numer. 13. & gloſſam ac eundem Bartolum in lib. 3. §. *eiuſdem*, ff. de teſtibus. Fundamentum eorum eſt: quia communis opinio tunc dicitur eſſe, quando eſt omnium vel maioris partis vniuerſitatis, ad quam ſpectat, ex quibuſdam legibus, quas citant; ſed neque hoc videtur mihi ſatis probari, quia vt aliqua verè dicatur communis opinio, non oportet vt maior pars authorum illam teneat, aliàs quis poſſet niſi temerè aliquam opinionem vocare cōmunem, cum nullus poſsit ita recenſere, & conferre inter ſe authores vtriuſque partis; ergo ad opinionem communem ſatis eſt, quod abſolutè multi authores illam teneant, præſertim ſi ſunt graues. Hinc de eadem re dicunt ſæpè Doctores dari opiniones communes contrarias, quod eſſe non poſſet, ſi ſola maior pars faceret communem opinionem; ſic etiam in præſenti de eadem perſona & ſecundum idem, poſſunt dari duæ famę contrariæ. Quod tenet Felin. in c. *cùm oporteat*, n. 5. in fin. de accuſationibus citans Zochum in cap. *cùm in tua*, de ſponſalibus, & plures alios. XXIII.

Non ergo videtur ſemper ponderandus numerus perſonarum: quare ſi talis opinio ſit apud grauiores, & meliores, licèt non ſint plures numero, dummodo ſint abſolutè multi, exiſtimo ſufficere ad infamiam. Si autem quoad qualitatem perſonarum eſſent cætera paria, probabile eſt requiri opinionem maioris partis, vel quia de hoc, vt dicebam, moraliter conſtare non poteſt, ſufficiet vt vel probabiliter id credatur, vel certè quod cenſeatur eſſe vulgaris opinio, quia hæc facilè diffunditur ad maiorem partem. Addit præterea Nauar. dict. comment, numer. 9. opinionem pauciorum quam decem non ſufficere ad infamiam, etiamſi ſit maior pars illius loci, vel communitatis, vel tota communitas in qua verſatur fama: quod non probat niſi authoritate Panormitani & Ananiæ: ſed planè eſt incredibile in materia de qua tractamus: aliàs ſi in monaſterio eſſent quindecim religioſi, & vnus eſſet diffamatus apud nouem illorum de aliquo delicto, non poſſet ſuperior de illo inquirere, quod eſt contra omnem rationem, vel bonos mores: cur ergo illud credendum eſt, cum nulla ratione vel textu ſit fundatum? Præterea iura ſuprà citata ſolùm requirunt illam infamiam, quæ ſufficit ad publicum ſcandalum communitatis: in eo caſu reuera eſt publicum ſcandalum, & nouum ſequeretur, ſi nullum remedium illi malo adhiberetur: ergo, &c. Oportet igitur vt ad primum reſponſum reuertamur, prudenti ſcil. iudicio opus eſſe, conſiderata qualitate communitatis & conditione perſonarum. XXIV.

Addit etiam Bartolus ſuprà, & cum eo reliqui, conſiderandam eſſe radicem infamiæ, nam oriri potuit ex odio & inimicitia alicuius, vel ex leuibus indicijs, & vulgi ſuſpicione ac locutione, & tunc nō eſt vera infamia, quia non poteſt probari per opinionem generalem, quare ſi de tali radice cōſtet, nō ſufficiet ad inquirendum, ſed oportet, vt ſuſpicio, quæ generauit infamiā, ex iuſta, & probabili cauſa proceſſerit, & inter probos, & nō ſuſpectos homines diuul- XXVI. *De duobus alijs requiſitis ad infamiam poſitis in n. 22.*

diuulgata ſit, vt ex dictis capitulis, *inquiſitionis*, & *qualiter,& quando*, 2. apertè colligitur.

XXVI. *Dubium ſecundum circa eandem aſſertionem.*

Quæri ſecundò poteſt circa eandem ſecundam concluſionem, quomodo debeat iudici de infamia conſtare, vt tunc poſsit iuſtè inquirere; aut enim debet conſtare in iudicio, vel extra: ſi in iudicio, procedemus in infinitum, vnde enim illud aliud iudicium incipiet? oportebit enim alia infamia præcedat; alioqui non poterit ex officio iudex inchoare proceſſum: ſi autem ſufficit vt extra iudicium cognoſcatur, accuſatio extra iudicium facta ſufficiet ad procedendum, ad interrogandū reum vel teſtes iudicialiter, quod eſt falſum. Sequela verò patet, quia fama ſupplet vicem accuſatoris. Item eſt ſimilitudo rationis, quia priuata notitia non videtur ſufficiens ad exercendum officium iudicis, vt ſic. Circa hoc Angelus verb. *Inquiſitio* numero 4, ſentit neceſſarium eſſe, vt infamia deferatur ad iudicem, vt de illa primò iuridicè cognoſcat, & numero 2. ait oportere vt fama deferatur ad iudicem ſedentem pro tribunali, citatque iurisperitos, ſed hoc non poteſt in vniuerſum probari, vt notauit Syluest. verb. *Inquiſitio* 1. quæſtione 8. num. 14. aliàs nunquam poſſent iudices inchoare inquiſitionem ſpecialem, niſi ad petitionem vel denuntiationem alicuius: quod eſt contra iura, & contra bonum regimen Reipubl.

XXVII. *Adæquata dubij reſponſio.*

Illud ergo habet locum quando fama per ſeipſam, ſeu clamor eius non peruenit ad aures iudicis, ſed vnus vel alius illi denuntiant Petrum eſſe infamatum de tali delicto, tunc enim priuſquam de illo inquirere incipiat, neceſſe eſt, vt infamia iuridicè probetur: quia cùm reſpectu iudicis per ſe non ſit publica, oportet vt per publicam probationem de illa conſtet, & hoc probat ratio facta, idemque ſentit Nauar. dict. corollar. 63. in fin. Nec tunc ſequitur proceſſus in infinitum; quia initium tunc ſumitur à via denuntiationis, non à via inquiſitionis; & ita prima cauſa, quæ tunc tractatur, non eſt de ipſo delicto: ſed de infamia delicti, an ſit, necne: & illa ſufficienter probata iuridicè, incipit inquiſitio de delicto, de quo videndus Syluest. *Inquiſitio* 2. dict. 5. Antonin. 3. part. titul. 9. At verò interdum fama per ſeipſam peruenit ad aures Prælati, & clamat contra reum: & de hac loquuntur frequentiùs iura citata, quæ propterea cum infamia coniungunt clamoroſam inſinuationem. Tunc ergo non oportet vt præcedat iudicialis probatio infamiæ, vt ſentit Syluest. & tenet Nauarrus & alij, & probat planè ratio facta; quia aliàs nunquam poſſet Prælatus incipere ex officio ab inquiſitione ſpeciali. Ratio verò à priori eſt, quia in publicis, & euidentibus non eſt neceſſaria ſpecialis probatio: tunc autem infamia eſt per ſe euidens, & publica, & ideò non eſt ſimile quod afferebatur de priuata accuſatione; infamia enim clamat & accuſat publicè, & ideò per ſe ſufficit ad inchoandam inquiſitionem.

XXVIII. *Intereſt inter prælatū & eius delegatum in inquirendo de infamia.*

Vnde fit, ſi Prælatus ordinarius ex officio procedat ad inquiſitionem, ſatis eſſe quod ſit certus de infamia; & tunc ſua aſſertione ſufficienter illam probet & confirmet. Quapropter ſi munus inquirendi deleget alteri, inſtruens illum, & affirmans ſibi conſtare Petrum eſſe infamatum de tali delicto, id ſatis eſſet vt delegatus poſsit immediatè incipere; inquirendo in ſpeciali de delicto talis perſonæ, non inquirendo de infamia, nec probationem eius inueſtigando: quod tamen facere non poſſet ſi delegatio ſimpliciter facta fuiſſet: & delegans nihil de infamia affirmaſſet: tunc enim oporteret delegatū inchoare ab inquiſitione infamiæ, niſi tanta illa eſſet, vt per ſe etiam nota eſſet & euidens delegato; vt, v.g. ſi committeretur delictum inquirendum in tali loco, & delegatus ad illum locum perueniens ſtatim intelligeret per publicum rumorem & ſermonem multorum Petrum eſſe infamatum de tali delicto, ſtatim poſſet inquirere de delicto, & de perſona: quod inſinuatur in cap *cùm oporteat*, de accuſationibus, vbi ſermo eſt de iudice delegato, & illi dicitur, *niſi ſuper prædictis famam ipſius læſam eſſe noueritis, vos ad inquiſitionem illius non ſubitò procedatis*: ergo ſi nouiſſet famam eſſe læſam, ſtatim procedere poſſet. Neq; ibi poſtulatur vt illa notitia ſit per aliud iudicium & probationem in illo: ſufficit ergo quòd ſit publica & moraliter euidens.

Praxis inquiſitionis ſpecialis poſt ſufficientem infamiam.

Suppoſita ergo ſufficiente infamia, & notitia eius, procedere poteſt Prælatus ad inquiſitionem ſpecialem de ſubito, ſiue ſperet eius emendationem, ſiue non: quia iam non intendit principaliter emendationem, ſed punitionem, & remediū ſcandali, quod ex infamia oriri ſolet, vt Antonin. ſupra §. 8. & Syluest. *Inquiſitio* 2. dicto 3. notant. Modus autem procedendi ad prædictam inquiſitionem quanuis in religione non requirat oēs iuris ſubtilitates, tamē eſſe debet ſufficienter iuridica: ita vt faciat publicam fidem, & ideò ſuppoſita infamia examinari debent teſtes coram notario, ſeu ſecretario, quem ipſe Prælatus ex ſuis religioſis ad hoc munus conſtituerit, vt omnes actus inquiſitionis fideliter conſcribat, eiſque ſimul cum ipſo Prælato ſubſcribat, ad eorum probationem. Interrogandi etiam ſunt diſtinctè & clarè per articulos & capitula, quæ ad hunc finem ab ipſo Prælato cùm notario erunt diſtinctè confecta. Et quanuis dixerimus proclamante fama non eſſe neceſſariam aliam probationem eius, hoc maximè intelligendum eſt, vt iudex iuſtè poſsit inquiſitionem incipere, & teſtes ad reſpondendum obligare. Nihilominus tamen optimum eſt nonnullos teſtes ſaltem in principio, non ſolùm de delicto, ſed etiam de infamia interrogare, vt de vtroque magis conuincatur reus. Debent etiam interrogari ſub iuramento, quia aliàs nō facit teſtis ſufficientem fidem in iudicio, quod etiam regulari iudicio verum habet; quia illa conditio, tanquam ſubſtantialis reputatur. Significat verò Syluest. *Inquiſitio* 2. dicto 6. (vbi de reo loquitur, eſt autem eadem ratio de teſtibus) ſufficere vt Prælatus in virtute obedientiæ, vel ſub excommunicatione præcipiat dicere veritatem. Ego tamen conſulerem iuramentum dari, iuxta cap. *cum delicti*; de accuſationibus: niſi recepta conſuetudo religionis alium modum teneret, & iuramentum non eſt tam ſubſtantiale, quin poſsit renuntiari per partes, cap. *tuis*, de teſtibus. Illa autem conſuetudo renuntiationi æquiualet: nam conſuetudo dat ius, & tollit, ac renunciat, quod perinde eſt.

XXIX.

De examine teſtium.

De iuramento.

Præceptum aliud abſque iuramento an ſufficiat.

XXX. *Licet teſtes reum non damnent, interrogari adhuc poteſt iuridicè, ſi dentur indicia vel infamia.*

Poſtea verò procedendum vlteriùs eſt iuxta mērita cauſæ ex teſtium interrogationibus reſultantia. Nam ſi nullus teſtis condemnat reum de delicto, ita vt inſurgat ſaltem ſemiplena probatio, non poteſt reus ipſe legitimè interrogari, & ita vlterius inquirendum eſt ab alijs teſtib⁹, vel non vltra procedēdum: tamen exiſtimo ſufficere infamiam probatam ſufficienter, præſertim ſi accedant indicia grauia, vt citari poſsit, & interrogari reus: quia infamia talis facit ſemiplenam probationem. Nec refert, quòd in hoc proceſſu infamia habeat vicem accuſatoris, & ideo videatur non poſſe ſuſtinere locum teſtis: nam (vt benè ſentit Nauar. corol. 63. nu. 294.) ſub diuerſis rationib. vtrunq; poteſt, præſertim cùm non ſit verus accuſator, ſed fictus. Quatenus ergo antecedit clamando ad iudicē, habet vicē denunciantis: quatenus verò veritati facti aliquod teſtimonium publicum præbet, facit ſemiplenam probationem. Vel aliter, infamia ſecūdùm ſe, & per ſe co-

Infamia ſubit vicem accuſatoris, & teſtis.

ſe cognita accuſat: vt verò per teſtes probata in iudicio, & præſertim indicijs etiam probatis confirmata, facit ſemiplenam probationem. Itaque exiſtente ſemiplena probatione poſt aliquam inquiſitionem, debet citari, vel (vt Sylueſter ait) vocari religioſo modo inquiſitus, & de veritate ſub iuramento interrogari. vt autem ad reſpondendum obligetur, neceſſe eſt vt illi conſtet de legitimo proceſſu contra illum facto & probatione, quæ contra illum reſultat. Debet ergo illi legi vt colligitur ex Diuo Thoma 2.2. quæſtione 69. articul.1. ad 2. & ex Caietano ibidem, Soto dict. membro 2. quæſtione 7. Nauarro in Summa cap. 25. numero 36. & in dict. cap. *inter verba*, in antiquo, corol.64. numero 730. Bernard. Dias in Practica cap.126. numero 4. & ibi Salzedo, qui aduertit ſatis eſſe, vt notarius legat coram reo depoſitiones teſtium tacitis eorum nominibus, neque oportere eorum tranſſumptum dare, nam poteſt cogi ſtatim ad reſpondendum, cùm iam illi ſufficienter conſtet de legitima interrogatione, quam eſſe communem ſtatuit Iul. Clarus l. 5. §.fin.q.45. n.7.& 8.

Reo legendus proceſſus.

Non oportet ei aperire teſtes aut tranſſumptum.

XXXI. *Quid agendum quando reus fatetur delictum.*

Sumpta igitur confeſsione à ſubdito, vel ipſe fatetur delictum, vel negat; ſi confitetur, poſſet in rigore ſtatim contra eum ferri ſententia, nihilominus non eo rigore vtendum eſt, ſed terminus eſt ei concedendus, vt ſi quam habet excuſationem, quæ ſaltem minuat delictum, eam afferre poſsit. De quo videri poteſt Iulius Clarus libro quinto §.fin. quæſtione 65.& Antonius Gomez tom.3. variarum, cap.12. Si autem reus interrogatus neget, procedi vlteriùs debet ad conuincendum illum, tam ratificando priora teſtimonia, quàm alia de nouo examinando ſi neceſſarium viſum fuerit ad moralem certitudinem veritatis: hic enim debet eſſe præcipuus ſcopus in hoc regulari iudicio, in quo non ſunt ita neceſſariæ illæ circumſtantiæ iterum interrogandi, ſeu ratificandi, quando de fide teſtium moraliter conſtat, & hoc præcipuè debet animaduertere Prælatus, ſcilicet vt teſtes ſuſpecti non ſint de inimicitia, aut leuitate, vel de alia occaſione falſitatis, & vt plenè interrogentur de omnibus circumſtantijs, & ob eandem rationem, quanuis in ſecularibus iudicijs (excepta inquiſitione in crimine hæreſis) ſoleant nomina teſtium manifeſtari reo, iuxta cap. *qualiter, & quando*, 2.§. *debet igitur*: de accuſationibus, tamen in noſtro iudicio regulari id non eſt neceſſarium, ſed ſatis eſt dare reo copiam teſtimoniorum, vt poſsit defendere, tacitis nominibus propter vitanda maiora incommoda, & quia in regulari iudicio non eſt neceſſarium omnes has circumſtantias ſeruare, vt dicitur in dict.c. *qualiter & quando*, quod ſi aliqua omitti poteſt, maximè hæc. Vnde etiam in generalibus viſitationibus non ſeruatur, vt notauit Simanquas de Catholic. inſt.tit.64. n.30.

Quid quando negat.

XXXII. *De tortura rei etiam religioſi negantis delictum.*

Addunt Doctores, etiam inter regulares poſſe habere locum torturam, quando ſubditus eſt ſemiplenè, non tamen plenè conuictus; & adhuc negat delictum. ita Bernardus Dias dict.cap. 125. & 126. & ibi Salzedo, Diuus Antonin.3.part. titul.9. cap.7.& 8. Syluest. *Inquiſitio*, 2. dict.9. & Armilla verb. *Inquiſitio*, numero 12. quanuis aliqui ex his non loquantur in ſpecie de regularibus, ſed generatim de clericis, ſub quibus perſonas Eccleſiaſticas, & conſequenter regulares comprehendunt, quia non habent de hoc ſpeciale priuilegium, quæ eſt ratio à priori huius aſſertionis, quia Prælatus habens poteſtatem coerciuam perfectam, habet etiam poteſtatem torquendi ad veritatem comprobandam. ſi aliæ circumſtantiæ neceſſariæ occurrant, & ſpecialiter prohibitus non ſit; ſed Prælatus regularis habet huiuſmodi poteſtatem; vt ſuprà tomo præcedenti oſtendimus, diſputando generatim de poteſtate eius, & nulla eſt de hoc prohibitio poſitiua, ſaltem iure communi, neque etiam iure ſpeciali Societatis (de aliis enim religionibus proprij eorum Prælati videbunt) neque etiam ex natura rei hoc prohibitum eſt magis in religioſo, quàm in clerico, quia ſicut peccatum facit dignam pœna perſonam, etiam ſacram, ita etiam facit dignam torturа. Verum eſt tamen modum torquendi regulares debere eſſe accommodatum ſtatui & conſuetudini eorum, non etiam per violentas actiones inſtar ſecularium, ſed per ſtrictionem carcerem, humicubationes, ſtrictiora ieiunia, & ſimiles corporis afflictiones torquendi ſunt, an autem per laicum fieri poſsit, diximus diſputat.22. de Cenſur. ſection.1.numero 44. Si reus in confeſsione ſua negauit, & per teſtes ſufficienter conuinci non potuit, regulari modo torqueri poteſt, ſi grauitas delicti id exigat. Quod ſi in tormentis veritatem adhuc neget, abſoluendus eſt, ſi autem confiteatur; & poſtea extra tormenta ratificet confeſsionem (quod neceſſarium eſt) debet procedi ad proferendam ſententiam, iuxta ea, quæ tradunt dicti authores, præſertim Bernard.Dias, Iul.Clarus, Simanquas, tit.65. n.74. & ſequentibus, & Greg.Lopez in lib.4. tit.30. partita 7.

Cur etiam in religioſum cadat tortura.

Tortura religioſi qualis.

XXXIII. *Duo teſtes ſufficiunt ad pœnam legis ſi ſint conteſtes.*

Denique, quando delictum plenè probatum eſt, neque eſt neceſſaria, neque iuſtè poteſt adhiberi tortura, per ſe loquendo, quia iam ceſſauit finis eius, vt iidem authores dicunt: eſt autem delictum plenè probatum, quando ad minimum per duos teſtes oculares & conteſtes, & omni exceptione maiores conuictus eſt reus, iuxta illud Chriſti; *In ore duorum, vel trium ſtet omne verbum*, & omnium ſententiam, ac praxim. Duo autem teſtes ſingulares, id eſt, de diuerſis numero factis, aut de diſtinctis temporibus, vel locis, imò nec plures ſufficiunt ad plenam fidem faciendam, vt docet Diuus Thomas 2.2.quæſt.70. articul.2. ad ſecundum, & ibi Caietanus, & Soto 5. de iuſtit.quæſt.7. artic.2. qui aduertit, etiam in religione hoc ſeruandum eſſe, vt teſtes ſingulares non ſufficiant ad condemnationem, licet ſufficiant ad torquendum, vel alio modo exquirendam veritatem: quia (vt dicitur 2. quæſt.1. cap.1.) *nos in quenquam ſententiam* (ſcilicet condemnatoriam) *ferre non poſſumus, niſi aut in conuictum, aut ſponte confeſſum.* Hoc autem intelligendum cenſeo, quoad pœnam integram. Nam quoad aliquam punitionem, vel grauem correptionem, poteſt condemnari; quando præter famam ſatis comprobatam, ſunt aliqua grauia indicia, vel grauis aliquis teſtis: quia licèt tunc non plenè conſtet de delicto, eſt vehemens illius ſuſpicio, vel opinio, quæ ad aliquam pœnam ſatis eſſe debet. Imò in hoc proceſſu per inquiſitionem, quanuis plena probatio obtineatur, mitiùs agendum eſt in pœna imponenda, quàm ſi per accuſationem criminalem proceſſum eſſet: quia cùm reus, neque accuſatus ſit ab aliquo, neque ipſe confeſſus ſit ſuum delictum, iura volunt vt iudex prudenti arbitrio moderetur pœnam, cap *inquiſitionis*, de accuſationibus. conſentiunt citati Doctores Antonin.3.p. titul.9.cap.7. §.6. Syluest. *inquiſitio*, 1.quæſt.vlt. Soto dicto membr.2.q.6. dub.1. Nauar.cap. *inter verba*, in antiquo, corolar.48. numer.582. Anton.Gomez tom.3. variar.cap.1. numer.51.

Quid ſi ſint ſingulares.

Per viam inquiſitionis mitius agitur cum conuicto.

XXXIV. *Appellatio an in religionibus locum habeat.*

Poſt ſententiam ſequi ſolet appellatio in ſeculari foro: in regulari verò audiri non debet, niſi Prælatus manifeſtè, & notabiliter excedat modum in regula præſcriptum, & præſertim in Societate eſt ſpeciale priuilegium Pauli III. vt in ea appellare non licet à regulari correctione: eſt autem vſus vt hoc ſeruetur, quando correctio fit ſecundum ordinationes Societatis, vt conſtat ex Compendio priuilegiorum, verbo *Appellatio*.§.1. Et ita non admittitur

titur appellatio ab ordinaria correptione, reformatione, mandatis, & ſimilibus, de quibus in dicto verbo *Appellatio* §.2. A ſententia autem condemnatoria non negatur niſi ipſamet appellatio ſit manifeſtè friuola, vel iniuſta; plura de hoc appellationis puncto dixi in tract.8.lib.2.c.11.

De modo procedendi in regulari iudicio per viam denunciationis iudicialis.

XXXV.

Duobus modis poteſt hæc via inchoari, primò per ſe & immediatè: quando aliquis incipit cauſam ſumendo munus denunciatoris apud Prælatum, ſeu iudicem. Secundò tranſeundo à denuntiatione Euangelica ad iudicialem: nam finis vnius ſolet eſſe inchoatio alterius, vt in cap.10. in fine inſinuauimus, remittendo in hunc locum exactam declarationem, quæ erit facilis, explicata prius denũtiatione ipſa ſecundum ſe.

Ad denuntiandum iudicialiter non requiritur infamia.

Vt ergo aliquis iuſtè denunciet iudicialiter, neceſſarium non eſt vt præcedat infamia, vt conſtat ex iuribus ſæpè citatis, cap. *inquiſitionis*, cap. *qualiter & quando*, cum ſimilibus, & ex omnibus auctoribus. Ratio verò eſt, quia in via inquiſitionis infamia requiritur, vt ſuppleat vicem accuſatoris; in hac autem via denunciator ſuſtinet vicem accuſatoris, quamuis non omnino ſuſcipiat totum onus illius, quia non ita obligatur ad probandum, ſicut accuſator.

XXXVI.

An requiratur præmonitio ſecreta.

Eſt autem quæſtio, an debeat præcedere monitio fraterna ante hanc denuntiationem, id enim ſignificat iura citata. Et conſequenter eſt dubium, vtrùm ſi per ſolam admonitionem frater corrigatur liceat nihilominus ad hanc denunciationem procedere. Hæc verò dubia ex dictis à c.8. ferè reſoluta ſunt. Aut enim talis denuntiatio ordinatur ſolùm ad emendationem delicti, qui eſt ordinarius, & maximè proprius finis eius, aut ad damnum tertij, vel communis boni nocumentum vitandum.

Reſponſio quando denuntiatio fit ad ſolam emendam cũ ſpe eius.

In priori denuntiatione, quæ Euangelica dicitur, ſi eſt ſpes emendæ, ſine dubio debet præcedere correctio fraterna: nam & naturalis ratio charitatis, & iuſtitiæ id poſtulat, cùm talis denuntiatio (vtpote iudicialis) non fiat ſine magna & publica læſione famæ: quæ tunc neceſſaria non eſt, & hic ordo eſt maximè conſentaneus Euangelio, imò iuxta communiorem opinionem Theologorum cenſetur in eo præceptus, maximè pro huiuſmodi caſu ſpei emendæ, conſeruata fama; & iura canonica etiam hoc diſponunt, præſertim in c. *licèt Heli*, de ſimonia. & notauit gloſſ. in ca.2. de calumniatoribus, ex quo textu mihi colligo, tam neceſſariam eſſe hanc admonitionem, vt ſi denunciator in probatione deficiat, & non oſtendat priùs ſecretè monuiſſe, vix poſſit à calumnia purgari, ideò enim videtur ibi denunciator ab officio & beneficio fuiſſe ſuſpenſus, donec canonicè ſuam purgaret innocentiam, quod nõ calumniandi animo ad talia crimina proponenda proceſsiſſet.

Data reſpõſio valet etiam inter religioſos.

Nec religioſi ab hoc onere eximuntur, quia nullum de hoc habent priuilegium, & alioqui eſt per ſe maximè conſentaneum non ſolùm perfectioni, ſed etiam neceſsitati charitatis. Vnde etiam in Societate pro comperto eſt apud omnes, in ordine ad hanc iudicialem denuntiationem, nullam eſſe renuntiationem famæ, vt iam n.3. attigimus, ſeruandum eſſe hunc ordinem.

XXXVII.

1 Primũ coroll. ex prædicta reſponſione.

2. Coroll. Prælatũ ſe uare debere ordinem Euãgelicũ denuntiato ſecretè.

Atq; hinc ſequitur multò minus poſſe fieri hanc denunciationem poſt monitionem ſecretam, ſi ſuũ effectum conſequuta eſt: nam emendato fratre ceſſat finis talis denuntiationis, & ideo iam non eſſet denuntiatio, ſed grauis detractio. Sequitur etiam Prælatum in huiuſmodi denũtiatione præciſe propter hunc finem facta teneri ad ſeruandum Euãgelicum ordinem & totum illum, quem charitas põſtulauerit. Itaq; facta denuntiatione, non poteſt de ſubdito inquirere, cùm non laboret infamia: debet ergo illum ad ſe vocare, & cum illo de emẽdatione agere.

Quid ſi denuntiatus fatetur.

Quod ſi recognoſcat delictum, & emendationem ac ſatisfactionem offerat, nõ poteſt puniri publicè, quanuis occultè, præſertim inter regulares, poſsit aliquam ſecretam pœnitentiam iniungere: magis in medicinam præſeruatiuam, quàm in vindictam:

Quid ſi neget.

ſi verò reus ſit pertinax, negãdo delictum, adhibendi ſunt vnus vel duo teſtes, vt cõuincatur, ſi delictum non ſit omnino occultum. Atque ſi denuntiator antequam rem ad ſuperiorem deferret ſeruato Euangelico ordine, vnum vel duos teſtes adhibuit, illi prius vocãdi ſunt, ne infamia vlterius creſcat: ſin autem illud fuit prætermiſſum (interdũ enim, vt ſatis conſtat ex ca.9. fieri poteſt ſine culpa) Prælatus arbitrio ſuo prudenti poterit duos viros graues vocare, & ſubditum grauius etiam reprehẽdere, & minus etiam terrere: quia ad hęc omnia habet ius, & propter ſpirituale bonum illa qualiſcunque infamia admittenda eſt. Neceſſarium autem eſt, regulariter loquendo, delictum non eſſe adeò occultum, vt ſolus denuntiator illud nouerit propter periculum calumniæ, quod eſſe poteſt, & ne fortè innocens amplius infametur: oportet ergo vt coucurrant aliqua vehementia indicia, de quibus certè conſtare poſsit, vel certè vt perſona denuntiantis tantæ ſit fidei, integritatis & authoritatis, vt faciat magnam probabilitatem. Cùm enim in hoc progreſſu ſolum commodum ſubditi quæratur, nõ eſt integra probatio exigenda, neque etiam impedit, quod ipſemet denuntians, quoad ſubeat vicem teſtis, vt propter ſolum teſtimonium eius poſsit ſecretum illud remedium adhiberi, ex cap. *in omni*, de teſtibus. dicente, in omni negotio (ſc. cauſa denuntiationis, vt exponit gloſſa) principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota, rectiſsimè habenda eſt pro teſte, quod ex verbis Chriſti D. optimè ibidem colligitur.

XXXVIII.

Quid agendum quando reus conuinci nequit.

Præterea contingere poteſt, vt ſubditus poſt totam hanc diligentiam, quia conuinci non poteſt, pertinax ſit negãdo, & tũc putat Soto dict. membr. 2.q.4.concl.8. nihil poſſe facere Prælatum, niſi monere ſubditum, & orare pro illo. Senſus autem eius eſt non poſſe procedere Prælatum ad inquirendum amplius de ſubdito, qui non laborat infamia, neque etiam poſſe illum publicè punire. Poterit tamen (vt cap.10. numer.13. dixi) pro qualitate ſemiplenæ probationis eum ſeuerè reprehẽdere, & correctionem aliquam ſecretam ad terrorem & medicinam in futurum adhibere. Poteſt etiam miniſterium auferre, quod pendet ex voluntate Prælati, ſi abſque ſcandalo & infamia fieri poſsit, & fuerit neceſſarium ad tollendas illi occaſiones peccandi, non tamen in vindictam commiſsi: & idem eſt de mutatione loci, & ſimilibus.

Quid ſi conuictum pertinax neget, aut etiam delictum defendat, ſeu non promittat emendam.

Contingere vlterius poteſt, vt ſubditus duplici teſtimonio ſufficienter cõuincatur, & nihilominus ipſe ſit pertinax negando, vel certè licèt recognoſcat delictum, illud defendat, & ſatisfactionem, aut emendationem non promittat, neque illius ſpem præbeat, ſed potiùs induratiõnis, ſi aſperiùs cum illo agatur. Et tunc diſſenſio eſt inter Doctores quomodo ſe debeat gerere Prælatus. Panormit. in cap. *nouit*, de iudiciis. nu. 46. dicit, poſſe tunc Prælatum excommunicare, vel alijs cenſuris ligare ſubditum, & beneficio, vel officio priuare; quia poteſt illum tractare ſicut ethnicum & publicanum, iuxta Euangelium, & nu.53. dicit poſſe etiam cogi ad rem reſtituendam, vel ſoluẽdum debitum, ſi de eo conuincatur: & in hoc vltimo oẽs videntur conuenire, ſi probatio eſt ſufficiens, & ſubditus nullam affert ſufficientem excuſationem. Soto etiam dict. concluſ.8. videtur priorem

partem

partem admittere, dum ait in denuntiatione fraterna omnia eſſe agenda propter emendationem fratris: in iudiciali autem contra pertinacem procedendum eſſe via iuris; *etiam ad incarcerationem, & torturam.* Aliis autem videtur tunc non poſſe Prælatum vlteriùs procedere; quia cum delictum ſit occultum, licèt probabile, non debet publicè puniri, quia nullum generauit ſcandalum, & ideo non poſtulat publicam ſatisfactionem, nec tum pertinet talis pœna ad bonum commune. Pœna autem occulta non eſt etiam imponenda niſi propter vtilitatem ſpiritualem ipſius rei: quā etiam hoc iudiciū ad hunc finem ordinatur, vt diximus; ergo ſi nulla eſt ſpes huius fructus, ſed potius timetur maior induratio, ceſſandum omnino eſt à punitione. ita inſinuat Bannes 2.2.q.33.art. 8.dub.4.

XXXIX. Ego verò cenſeo in neutra parte iſtarum eſſe intrinſecam iniuſtitiam, & ideo pendere ex prudenti arbitrio ſeruando leges non ſolùm iuſtitiæ, ſed etiam charitatis. Declaro hoc; nam inprimis ſi delictum eſt probatum per dictos teſtes, præter denunciantem, poteſt Prælatus ſub excommunicatione latæ ſententiæ præcipere ſubdito reo; vt fateatur veritatem, & ſi fuerit contumax, reuera incurrat illam in conſcientia, ita vt denuntiator, & teſtes poſſint illum vt excommunicatum habere, & iuxta antiquum ius tenerentur vitare, licèt hodie propter Extrauag. *Ad euitanda,* non teneantur. Similiter ſi reus confiteatur delictum, nolit tamen emendari, poteſt ſub eadem cenſura cogi ad acceptandum & offerendum ſatisfactionem; quod ſi nolit, incurret eodem modo excommunicationem occultam. Hoc totum ſufficienter probatur ex verbis Chriſti, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, &c.* Et ratio eſt; quia Prælatus in eo caſu habet ius cogendi ſubditum ad emendationem per media ab Eccleſia inſtituta; & à Chriſto inſinuata: illud autem medium huiuſmodi eſt, atque ita docuit Soto lib.5. de Iuſtitia.q.6.art.2. citans D.Thom.Palud.& Caietanum. Addit tamen poſſe hoc facere Prælatum, etiamſi nulla ſit ſpes emendę, ex cap. *tam Sacerdotes* 24. q.3. *vbi dicitur,* inquit, *huiuſmodi incorrigibiles eſſe ab Eccleſia ſeparandos:* ſed illud procedit (vt exiſtimo) quando illa ſeparatio ad aliorum bonum eſt neceſſaria: vel quando per illam ſperatur correctio ipſiuſmet incorrigibilis. Si autem primum neceſſarium non eſt, nec ſecundum ſperatur, non video qua honeſta ratione poſſit inferri illa cenſura: nam licet non appareat contra iuſtitiam, quia ille reuera eſt dignus illa coercitione, repugnaret charitati, quia augetur ſubdito periculum grauiùs peccandi, ſine ſpe fructus. Quia verò moraliter vix poteſt deſperari vterque fructus, quia vexatio ſolet dare intellectum, ideo abſolutè dici poteſt, poſſe Prælatos tentare hoc medium: nam in poteſtate eorum manet auferre vinculum, ſi viderint nocere potiùs, quàm prodeſſe.

XL. *Prælatus poteſt ſecretè delatum & conuictum punire in vindictam.* Eadem ratione cenſeo poſſe Prælatum ſecretè punire ſubditum, etiam in vindictam peccati commiſſi; quia de illo conuictus eſt, in tali foro & modo procedendi: cur ergo non potuit digna & proportionata pœna punire, abſque noua infamia, vel ſcādalo? præſertim inter regulares, vbi ſimpliciter, & de plano proceditur, & nunquam officium iudicis ſeparatur ab officio patris, quanuis non è contra. Item licèt talis pœna non proſit ab ijs per exemplum, quia illis non manifeſtatur, tamen in genere proderit ſcire delicta non debere relinqui impunita, ſi ſufficienter probantur, pręſertim quando ſubditus pertinax, aut incorrigibilis oſtenditur. Item quia licèt videatur talis pœna in præſenti non prodeſſe ipſi reo; tamen moraliter ſemper debet & poteſt ſperari fructus in futurum, nam ſaltem timebit ſimilem pœnam. Vnde confirmatur: nam quando eſt probabilis ſpes, quòd pœna proficiet in præſenti, & inducet ſubditum in meliorem mentem, omnes fatentur poſſe prælatum ſubditum conuictum punire; ſed non debet eſſe melioris conditionis, eo quòd ſe durum & incorrigibilem oſtendat: ergo tunc etiam puniri poteſt. Quæ ratio probat manifeſtè talem pœnam non eſſe contra iuſtitiam. An verò ex charitate ſuſpendenda ſit, prudentia docebit, conſiderata conditione perſonæ, & aliis circumſtantiis.

Nunquam verò licet Prælato ad publicam punitionem procedere, niſi ad commune bonum neceſſarium iudicetur, quia talis pœna non eſt proportionata huic iudicio: interueniente autem neceſſitate boni communis, habebit locum hæc pœna, vt authores citati fatentur: quia bonum commune præfertur particulari famæ. Tunc autem oportet tranſitum facere à via denuntiationis ad viam accuſationis. Nam vel denuntiator, vel alius fiſcalis tanquam miniſter publicus ſumere debet officium accuſatoris, & formare proceſſum, ſicut in via accuſationis, de qua ſtatim, & aliquando tanta & tam grauis eſt neceſſitas communi boni (ſicut eſt in peccato hæreſis, vel proditionis) vt exiſtente tantùm ſemiplena probatione, poſſit hoc fieri, & tūc habet locum, quod Soto ſuprà citatꝰ dixit, poſſe incarcerari reum & torqueri, ſi neceſſe ſit. Tandem verò in ferenda ſententia condemnatoria mitiùs ſemper agendum eſt in hoc progreſſu, quàm in rigoroſa accuſatione, vt ſimiliter dicebam in num.32. niſi ratio boni cōmunis cogat rigorē retinere. Et ita intelligendum puto, quod Soto docet vtroque loco ſupra citato, & Nauar. in antiquo coroll.48.n.583. XLI. *Dicta punitio erit ſecreta niſi fuit tranſitus ad accuſationē.*

Atque hinc facilè intelligitur quomodo procedēdum ſit quando à principio denuntiatio principalius ſit propter commune bonum, ſeu ad euitādum damnum tertij, quàm (vt nu.35.dixi) multi vocant denuntiationem canonicam: tunc enim moraliter loquendo non eſt neceſſaria præuia monitio ſecreta, non quia omittenda ſit, ſi credatur allatura ſufficiens remedium, ſed quia moraliter non poteſt ita ſperari, vt bonum commune vel innocentis illi periculo exponendum ſit: bonum autem commune, vel innocentis pręferendum eſt commodis, & famę nocētis. Et eadem ratione debet tūc Prælatus procedere non reſpiciendo principaliter ad emēdationem ſubditi, ſed ad indemnitatem communitatis, vel innocentis: quia verò proprium bonum ipſius ſubditi, quantumuis delinquentis, nunquam ſeparari debet à bono communi quantum eſt ex parte Prælati, quia vtrumque cadit ſub eius cura, & obligatione, ideo licèt in rigore iuſtitiæ legalis poſſit Prælatus ſtatim per rigorem iuris procedere præmiſſa alterius partis citatione ad examinandos teſtes, & ſumendam rei confeſsionem, &c. Nihilominus ſi Prælatus ſperet per ſe poſſe emendare ſubditum, & illi malo ſufficienter occurrere, ex charitate, & ex paſtorali officio, tenetur illum prius ſecretò corripere, & emendare. Quòd ſi obtineat, non poterit vltrà progredi ad publicum iudicium, vel punitionem: oportet tamen vt de aliorum indemnitate ſit certiſsimus, & quòd delictū non ſit ex illis grauiſsimis, quæ ſtatim ad iudicium deferēda ſunt, vt hęreſis, vel proditio. Atq; ita ſentiunt Soto dict. q.4.concl.7. & Nauar.n.230. Si ſecreta correctio nō obtinet effectum, vel non reputatur ſufficiens, procedendum vlterius eſt iuridicè ad punitionem, & ad ſubueniendum communi bono, vel innocentis, ad quod tenetur Prælatus ex peculiari obligatione iuſtitiæ, ratione ſui officij: & denuncians iuxta ſuperiùs dicta, poterit ſubire officium teſtis, imò & ex charitate, vel obedientia poteſt obligari, niſi habeat legitimam excuſationem. XLII. *Reſolutio eiuſdem dubii in n.35. quando ſit denuntiatio ad vitandū nocumentū aliorum.*

Vltimò intelligitur ex dictis quid dicendum ſit XLIII.

De tranſitu denũtiationis paternæ ad iudicialem illicito.

de tranſitu & denuntiatione paterna ad iudicialem, aliquando enim fieri poteſt, licet non ſemper. Cùm enim illa fiat ſecretò propter ſolam emendationem ſubditi, & ad præcauendum omne malum futurum, obtento hoc fine non permittitur vlterior progreſſus; vt ſupra num.36.dictum eſt. Si autem poſt omnem paternam diligentiam Prælati, ſubditus vel negat, vel incorrigibilis eſt, & alioqui nulla eſt de illo infamia, non poteſt inde moueri Prælatus ad inquirendum de illo, vt ex ſuperiùs dictis eodem num.36.conſtat. Quapropter ſi delictum ſit omnino occultum, & non ſit ex his quæ vergunt in damnum communitatis, nihil amplius poteſt Prælatus facere niſi orare & vigilare, & per ſuam prouidentiam tollere occaſiones peccandi: cùm enim hoc ſecretum, de quo agimus, non ſit confeſſionis ſacramentalis, poteſt illo vti ad omnem effectum, qui poſsit ſubdito prodeſſe abſque infamia eius, vel ſcandalo, etiamſi fortaſſe illi moleſtus ſit.

In tali caſu cogi nequit denuntians, vt iudicialiter denunciet.

Non poterit autem Prælatus ad iudicialem progreſſum tranſitum facere, præſertim inuito ſubdito denunciante, cùm ea non vt iudici, ſed vt patri, & ſecretò loquutus ſit. Neque etiam poteſt in prædicto caſu ſubditum per præceptum cogere, vt quod ſibi dixit vt patri, dicat vt iudici; vel vt tollat ſecreti obligationẽ, tum quia ſi id frequenter faciat, terrebit ſubditos ne ad illum, vt ad Patrem audeant accedere: tum etiam, quia tunc nulla eſt ſufficiens ratio præcipiendi denũtiationem iudicialem, quia ſupponimus delictum eſſe occultum, & nemini nocere niſi ipſi peccanti, & cum illo factam eſſe omnẽ diligentiam, quæ ad ſecretam eius emendationem fieri poſſet: ergo inutilis tunc eſſet iudicialis denũciatio, cum per illam ad meram punitionem progrediendum non ſit, nec cogi poſsit ſubdit⁹ vt propter ſolum hunc finem iudicialiter denunciet in huiuſmodi criminibus. Atque idem cenſeo, etiamſi delictum ſit probabile, nemini autem nociuum: quia tunc etiam non poteſt obligari ſubditus ad denunciandum iudicialiter propter ſolam punitionem, cùm de emendatione deſperetur, quia ille finis eſt valde extrinſecus denunciationi vt ſic, pertinetque ad accuſationem; de qua nunc non agimus.

XLIV.
De tranſitu licito.

Secùs verò erit ſi delictum vergat in damnum communitatis; nam tunc obligari poteſt ſubditus per præceptum Prælati, vt ſibi denunciet iuridicè delictum fratris, vt poſsit communitatem indemnem ſeruare: nam hæc eſt legitima cauſa talis præcepti, & ideo non obſtante ſecreto prioris denuntiationis paternæ, poteſt iuſtè illud imponere. Imò ſi ſubditus ſuo præcepto nolit obedire, poteſt Prælatus iudicialiter procedere, non via inquiſitionis, quia non præceſsit infamia (vt ſupponimus) ſed via denunciationis, creando fiſcalem, qui cauſam aſſumat, & denunciet, & tunc poterit etiam interrogare primum denuntiantem tanquam teſtem, qui tenebitur ſub iuramento veritatem dicere, quia iam legitimè interrogatur, & poſt teſtimonium eius, ſi ſit omni exceptione maius, poterit interrogari reus, ita vt obligetur ad veritatem fatendam, & ita vlterius procedi, iuxta ſuperius dicta à nu.29.

Complex clã denuncians cogi nequit ad hunc tranſitum.

Excuſabitur tamen meritò ab hoc onere ſubditus, qui paternè denunciauit, ſi fuit complex eiuſdem delicti, & ob affectum religionis, vel perfectionis illud Prælato vt patri manifeſtauit, fortaſſe etiam manifeſtando ſeipſum: tunc enim obligari non poteſt, vt alium denunciet iudicialiter, vel contra illum ferat in iudicio teſtimonium: quia nemo tenetur ſe iudicialiter prodere, & prodere complicem eſt moraliter prodere ſeipſum. Nemo etiam tenetur cum graui ſuo detrimento, vel infamia teſtimonium in iudicio contra alium ferre, vt eſt communis ſententia, de qua videri poteſt Couarruu. in Practicis quæſt. cap.18. & D. Thom. cum interpretibus.2.2.quæſt.70.articul.1. Reliqua, quæ ad hunc progreſſum pertinent, ex ſuperiorib. ſumenda ſunt. Et ideò hæc de 2. parte tituli præſentis capitis dicta ſufficiant.

De via accuſationis.

XLV.
Hæc via non petit infamiam vel priuatam monitionẽ.

Hæc via minus eſt in religionibus vſitata, non tamen omnino excluditur, quia poteſt qui iniuriam paſſus eſt apud Prælatum accuſare iniuriantem, quod facere poteſt ſine iniuſtitia, etiamſi non præcedat infamia, quia in hac via non eſt neceſſaria, & nulla præmiſſa correctione, ſiquidem, vt initio capitis 8. dicebamus, non ordinatur ad emendationem fratris, ſed ad iuſtam vindictam.

Iniri poteſt illæſa etiam charitate.

Poteſt etiam fieri ſine peccato contra charitatem, ſi non ex odio, ſed vel ex affectu religionis, ne ſimiles iniuriæ in ea introducantur, vel ex affectu proprij commodi, ſcilicet iuſti honoris, vel boni nominis, &c. talis accuſatio fiat.

Imò & aliquando eſt obligatoria.

Imò ex priori capite poteſt aliquando cadere in obligationem, vt eſt communis ſententia Theologorum in 4.d.39.& 2.2.quæſt.68.& Canoniſtarum in c. *nouit.* de iudicijs; à qua obligatione non liberantur religioſi, cùm non minus teneantur ex charitate commune bonum ſuæ religionis tueri, quàm reliqui.

Inter religioſos ſi aliter ſubuenitur nunquam accuſatio obligat.

Verum eſt tamen (quod Soto Relect. de tegendo ſecreto membr.2.quæſt.5. generatim adnotauit) ſi per denuntiationem ſufficienter ſubueniant communi neceſsitati, excuſari ab onere rigoroſe accuſandi, quia quocunque medio ſufficienti ſatisfaciunt ſuę obligationi: ſi tamen excogitetur caſus in quo denunciatio non ſufficiat: tunc vrgebit obligatio accuſandi, rarò tamen id contingit, & ideo (vt dicebam) non eſt frequens in religionibus huiuſmodi accuſatio. Nam accuſare propter vindictam, & in recompenſationem proprij nocumenti, quanuis per ſe malum non ſit, eſt tamen periculoſum, & regulariter alienum ab his, qui ſtatum religionis profitentur, & ideo à religioſis vitari debet.

Quomodo procedendũ in hac via.

Nihilominus tamen ſi legitimè fiat, debet ſuperior eam acceptare & per Notarium ſcriptam eam recipere: ita enim iura diſponunt, & licet regulares non teneantur ad omnes ſolemnitates iuris, hæc reputatur maximè ſubſtantialis: quia (vt rectè D.Thom.2.2.quæſt.68.art.2.docuit) eſt moraliter neceſſarium, vt conſtet quid accuſator probare teneatur, & ideo etiam in regulari proceſſu non eſt prętermittẽda; poſtquam verò accuſatio formata, & recepta eſt, procedendum eſt in cauſa eodem ferè modo quo de denuntiatione diximus, citando reum, & interrogando illum, prætermiſſa vt minimum ſemiplena probatione, & in reliquis vſque ad ſententiam, quæ in hoc proceſſu ferri debet (per ſe loquendo) ſecundùm integritatem pœnæ.

CAPVT XIII.

Quæ forma iudicii in ſocietate ſeruetur.

I.
Forma denũtiationis, inquiſitionis, & accuſationis iure communi præſcriptæ, verò in Societate locum habet.

HIs generatim à cap.11. hucuſque explicatis, videndum, an Societas iuſtè procedat in puniendis ſubditorum exceſsibus, etiam vſque ad eiectionem, abſq; forma iudiciali communis iuris. Atq; in primis quoad denuntiationem in conſtitutionibus, aut Bullis Pontificijs, nulla talis denuntiatio iudicialis præſcribitur; ſed quoties ſermo incidit de denuntiatione, aut correctione defectuum, ſemper additur, vt fiant omnia *ad maiorem Dei gloriam*, vel *prout charitas exigit*, aut aliquid æquiualens, quod ad fraternam denuntiationem, paternamque correctionem propriè refertur. Similiter, cùm loquuntur de inquiſitione, ſeu interrogatione, ſolùm de paternali (vt ſic dicam) procedunt, ſicut enim ex

parte

parte ſubditi datur denuntiatio facta ſuperiori; vt patri, & non vt iudici, ita poteſt ſuperior interdum interrogare, vt pater, & nō vt iudex, par enim eſt vtriuſque ratio. Ad interrogandum verò hoc modo, faciliùs poteſt habere ius, ſicut etiam è contrario, ſubditus faciliùs poteſt hoc eodem modo, quàm iudicialiter interrogari; quia hæc duo ferè correlatiua ſunt, & ad eundem finem, ac etiam ſeruando ſub eodem ſecreto famam proximi, ordinantur.

II.

Neq; ad paternam correctionem licet Prælato inquirere in particulari abſq; vlla infamia.

Et nihilominus, nulla eſt in Societate regula, quæ det Prælato licentiam ad inquirendum etiam hoc paternali modo de vita alterius ſubditi in particulari, aut de aliquo eius crimine, quando nulla infamia, nec rumor de illa præceſsit, id enim non ſolùm ad perfectionem prouidentiæ illius neceſſarium non eſt; verùm etiam generare poteſt ſuſpicionem ſiniſtram in ſubdito interrogato de alio, de quo bonam opinionem fortè habebat: & ideo nunquam Prælati interrogant, etiam vt patres, de defectibus aliorum, niſi tantùm generaliter, ſi infamia non præceſsit. *Limitatio.* Hoc tamen ſemper intelligitur in defectibus grauioribus, qui generant infamiam; nam in communibus ad inquirendum etiam in particulari, ſufficit quæcumque ſuſpicio, vel occaſio, quæ in patre ſufficiens eſſe ſolet, ad ſimilem prouidentiam paternam filiorum. Denique quod ad accuſationem attinet multo minus eius veſtigium relictum eſt in Societate, in formula quidem generalis congregationis num. 36. deferendus præcipitur, qui informationem de perſona in generalem eligenda obtruſerit; qualis tamen ea delatio, iudicialis ne, an fraterna debeat eſſe, non explicatur: quemadmodum quando in formula congregationis prouincialis num. 24. aliàs 16. priuandus dicitur voce actiua, vel paſsiua, qui de ambitu fuerit conuictus, nulla probationis forma exprimitur, præter ſufficientiam illam, quæ iure naturali in aliqua tali probatione requiretur: vnde tandem concluditur, de toto ordine iudiciali, quàcunque via ex ſupradictis procedatur, nihil peculiare diſpoſitum eſſe à P. N. S. Ignatio in conſtitutionibus ſuis, nec in Pontificijs diplomatis, quibus illas conformari oportebat, præter id, quod de denunciatione ambitionis alterius lib. 6. c. 10. à n. 10. tractatum eſt: vnde videri poſſet in Societate vtendum eſſe iuris communis forma iudiciali, cùm opus eſſet aliqua iudiciali vti.

III.

Ad Generalem cum opus eſt, pro tali aliqua forma recurrendum.

Cæterùm in ſeptima congregatione generali propoſita quidem fuit forma iudicialis à Patribus per eam deputatis, vt habetur in decreto 94. Non cenſuit tamen congregatio pro tunc, decreto vllo eſſe firmandam, ſed iudicio Patris generalis committendam, qui eam prouincialibus communicaret, maximè cùm grauior aliqua neceſsitas id poſtulaſſet. Vnde indicari videtur pro ſingulis caſibus, iudicialem formam requirentibus non illico adhibendam formam iuris communis, ſed recurrendum eſſe ad Generalem. Rurſus in canone 10. §. 5. 6. congreg. iudicis quidem officium aſſumi, ac denuntiationem iudicialem fieri præcipitur, quoties bono communi, aut tertiæ perſonæ non prouideretur ſufficienter per paternam correctionem, quis autem modus ſeu proceſſus tunc adhibendus ſit, ad inſtructionem ea de re remittitur, quæ tamen poſt editum canonem data non eſt.

IV.

1 Obiectio ſeu querela, quod Societas non ſeruet formam iuris

Sed nonnullorum querimoniis ſatisfaciamus, difficilis quippe eis apparet conſuetudo, quam habet Societas expellendi aliquos ex ſuis religioſis, nulla ſeruata forma iudiciali, ſed ex ſola priuata informatione, & interdum (vt aiunt) parte non audita. Nam expulſio à religione eſt grauiſsima omniū pœnarum, quæ à religione infligi poteſt: ergo in illa imponēda maximè ſeruari deberet iudicialis ordo: ſi ergo in ea non ſeruatur, coniectura fit multo minus ſeruari in quibuſcunq; aliis criminibus puniendis, vel pœnis inferendis. Accedit alia querimonia, quia frequentius hæc pœna (& idem eſt de alijs grauibus) imponitur à Generali, qui longè diſtat à reo: & ita non poteſt cauſam per ſeipſum examinare, neque excuſationes eius audire, quod videtur graue onus ſubditorum.

2. Querela, quod diſtet nimium Generalis ad terminandas cauſas.

V.

Prænotatio ad 1 obiectionem.

Ad principalem obiectionem reſpondetur, duobus modis poſſe Societatem aliquem expellere; ſcilicet, aut in pœnam delictorum, aut propter alias cauſas, quæ reddunt perſonam inutilem huic inſtituto, vel minus conuenientem tali religioni, etiamſi delicta non ſint, neque in toto iuſtitiæ rigore puniri poſsint. Ex quibus duobus modis, prior ex ſe eſt inuoluntarius eiiciendo: nam parum refert quòd conſentiat, vel repugnet reus reſpectu pœnæ, ſi aliàs illam meretur. Poſterior autem modus fieri etiam poteſt, aliquando inuito religioſo, ſæpè verò fit ex conſenſu & quaſi conuentione partium. Quādo ergo eiectio fit, in pœnam tantùm, & nullo habito reſpectu, qui per ſe ſufficiat ad excludendam perſonam, ſecluſa ratione pœnæ, tunc nunquam fit, nec poteſt legitimè fieri eiectio, niſi ſeruato ordine regulari in iudicio ferendo de delicto, propter quod talis pœna imponitur. Probatur argumento facto in obiectione. Item quia tunc eiectio eſt pœna iudicialis, ſeu legalis; ſed in huiuſmodi pœnis maximè neceſſarium eſt ſeruare iudicialem ordinem, ſaltem ſubſtantialem, ac in religione præſcriptum: ergo. Item cōſtitutiones Societatis non diſponunt, vt hęc pœna aliter imponatur, nec per indulta Pontificia habet Societas in hoc aliquod ſpeciale priuilegium: ergo debet ſeruare communem ordinem, quem recta ratio requirit ad huiuſmodi pœnas inferendas, etiamſi rigorem iuris communis ſeruare non teneatur.

VI.

De quibus maximè procedat pronunciatum.

Hæc autem aſſertio præcipuè locum habet in profeſsis, nam in cæteris, nunquam eiectio eſt ita pœnalis, ſeu iudicialis, quin ſit etiam conuentionalis, vt infrà num. 7. & 8. explicabimus. & ex hoc capite fieri poteſt vt iudicialis ordo quicunque ille fuerit, non ita neceſſariò expectandus ſit. In profeſsis verò propriè habet locum hæc aſſertio, nam infrà libro 11. cap. 1. oſtendam eos poſſe eiici à Societate propter delicta, & non propter aliam cauſam, illis inuitis. Vt ergo ſic eijciantur, conuinci debent de delicto, procedendo iudicialiter, contra eos, aliquo modo ſufficienti ad ſeruandum ius naturale, vt diximus. Dices, interdùm contingere poſſe vt profeſſus expellatur magis propter indemnitatem religionis, quam propter ſupplicium eius: ergo quando hæc ratio boni communis interuenit, nullus eſt expectandus iudicialis ordo, ſi bonum commune periclitetur. Reſpondetur primò, iam tunc non conſiderari puram rationem pœnæ, de qua aſſertio loquitur, ſed rationem remedij, & cautelæ ad præuenienda mala, & ideò obiectionem non eſſe directè contra aſſertionem. Vnde ſecundò dicitur, tunc quidem ob illam rationem adiunctam, non eſſe neceſſarium eundem iudicialem ordinem, qui abſque illa ſeruandus eſſet; nam tunc propter indicia, vel probabilem denunciationem inquiri poteſt de tali perſona: quod alias non liceret; vt ſupra cap. 12. à num. 20. dictum eſt: nihilominus tamen etiam ſeruandus eſt aliquis ordo iudiciarius, ad illum finem ſufficiens & accommodatus, iuxta ſuperiùs dicta: nam aliqua denunciatio, vel indicia ſaltem talis perſonæ præcedere debent, & ſubſequi ſufficiens probatio; ita vt faciant rem moraliter certam in humano iudicio, & in eo conferant notitiam publicā, id eſt, de qua poſsit publico teſtimonio conſtare. Addendū etiam eſt propter hunc finē vitandi alia mala, ſecluſâ ratione condignæ pœnæ, non

non eſſe aliquem dimittendum; quando alia media ſufficere poſſunt ad vitandum illud malum: quia ceſſat neceſsitas, & abſciſsio membri, non poteſt niſi ex neceſsitate honeſtari: vnde in vniuerſum, ſi ſubditus corrigatur, & probabilis timor recidiui auferatur, non poteſt talis imponi pœna, cùm neceſsitas, ſeu periculum communis detrimenti ceſſauerit.

VII. Secundò dicendum eſt, quando quis excluditur, non in pœnam, nec propter incorrigibilitatem, ſed propter alia commoda religionis, ipſo non repugnante, ſed potius conſentiente, nullus eſt neceſſarius iudicialis ordo: ſed quælibet informatio, ſeu notitia ſecundum prudentiam ſufficiens, ad alia grauia negotia, ad hoc etiam ſatis eſt. Loquimur ſemper de notitia extra confeſsionem habita, nam ſacramentalis non poteſt eſſe principium huiuſmodi actionum. Ratio ergo eſt: quia ad humanos contractus non eſt neceſſaria iuridica probatio, aut notitia; hic autem eſt veluti quidam contractus, cùm fiat ex communi conſenſu vtriuſque partis. Item quia tunc ceſſat omnis ratio iniuriæ, aut violentiæ. Hic autem modus dimiſsionis non habet locum in profeſsis, quia nec religio habet poteſtatem dimittendi illos, niſi cogente cauſa omnino neceſſaria boni communis, vel iuſtitia id exigẽte: neque ipſi poſſunt voluntariè exire cùm omnino abſolutè promiſerint. Exiſtimo etiam in coadiutorib. formatis non eſſe permittendum hunc modum dimiſsionis: quia illi iam non ſunt vllo modo in probatione, ſed ſuo modo in termino: & ideo quamuis poſsit religio illos expellere etiam ſolutis votis, non tamen quaſi ex conuentione, vel pacto cum illis, ſed tantùm ex cauſa ita vrgente, vt poſsit religio etiam inuitos iuſtè compellere ad egreſſum: quia ſtrictiori modo eorum vota ad traditionem acceptauit, vt in ſuperioribus libro 7. cap. 2. viſum eſt. In ſcholaribus ergo approbatis habet locum prędicta aſſertio: nam licet expelli non poſsint ſine cauſa iuſta, interdum poteſt eſſe talis, quæ ſufficiat ad hunc modum expulſionis, & ad alium non obliget, vt conſtat etiam ex ſuperioribus lib. 3. c. 9.

Hoc pronunciatum de profeſſis aut formatis nõ procedit

VIII. Tertiò dicendum eſt, quando aliquis è Societate excluditur in pœnam in pacto, & conuentione fundatam, poſſe expelli abſque iudiciario ordine de plano procedendo ex notitia ſufficiente, & moraliter certa, ac exterius probabili: quod multo magis licet quando cum ratione pœnæ coniungitur reſpectus ad religionis indemnitatem, vel iuſtam vtilitatem in futurum. De hoc modo expulſionis videtur loqui obiectio facta: nam hic eſt qui frequentiùs in vſu habetur, & qui eſt maximè proprius huius religionis: nam alij modi expellendi propter incorrigibilitatem, vel ſcandala, rariores ſunt, & ſuo modo in alijs religionibus vſitati: nec poteſt cum fundamento argui Societas, quod maiori facilitate, aut minus exacta cauſarum examinatione & probatione, quàm in cæteris fiat, aut non ſeruato iuſtitiæ ordine, quem regularis ſtatus patitur, & requirit. Alius ergo vſitatior modus conſideratus eſt in obiectione: oportet tamen aduertere duplicem eſſe pœnam, quandam legalem, & quaſi debitam ex vi delicti per ſe ſpectati; aliam verò conuentionalem; quę debetur ratione delicti ex cõuentione antea facta. In priori exigenda neceſſaria eſt iudicialis probatio, & condemnatio: in poſteriori verò minimè; ſed iuxta conuentionem, quæ inter partes præceſsit; exigi poteſt ſuppoſita rei veritate, eiuſque morali certitudine, & notitia exterius probabili. Quia tota iuſtitia huius pœnæ fundatur in conuentione iuſta; ergo etiam modus exactionis, ex conuentione regulandus eſt: & ſi fuerit illi conformis, erit iuſtus, cùm aliàs intrinſecam iniquitatem non contineat. In pręſenti ergo, eiectio ſcholaris approbati à Societate, principaliter fundatur in pacto & conditione ſub qua intra Societatem admittitur: hæc autem conditio eſt vt quando vel ipſe meruerit, vel Societati ad ſuam indemnitatem neceſſarium fuerit, expelli poſsit, iuxta conſtitutiones: ergo vt iuſtè hoc fiat, nullus alius modus neceſſarius eſt, niſi quem conſtitutiones requirunt: ergo ſi talis conditio ſeruetur, nulla fit iniuria ei, qui dimittitur.

Modus autem ille, in ſumma, in duobus conſiſtit. IX. Primum eſt, vt cauſa dimiſsionis ſit iuſta, & vt ſic dicam, ſatis iuſtificata. Secundum eſt vt de illa ſit ſufficiens & moraliter certa notitia apud ſuperiorem. Ad primum ſpectat vt ſubditus ſemel & iterum de delicto admonitus ſit, vt emendetur, & quòd incorrigibilem ſe oſtendat, vel ſpem moralem afferat emendationis, & cõſequenter vtilitatis ad miniſteria Societatis, & hoc modo intelligo debere eſſe cauſam iuſtificatam. Quod regulariter intelligendũ eſt: nam interdum eſſe poſſet tam enorme delictum, vt ad eiectionem ſtatim ſufficiat, vel ad præcauendam infamiam religionis, vel quia vix poteſt concipi ſpes de ſecuritate talis perſonæ, & aptitudine ad hoc inſtitutum, vt latiùs in ſuperiorib. dictum eſt. Ad ſecundum autem pertinet, vt non facilè credatur vnius vel alterius denunciationi. Et in primis obſeruandum eſt, vt ſi delictum denuncietur ſuperiori vt patri, etiamſi certiſsimè comprobetur, non procedat ad eiectionem, ſed ad ſolam emendationem ſubditi, qui eſt finis illius denunciationis, & ideo quaſi ſub hac lege, vel conditione datur illi talis notitia.

Dimiſsio ſcholarium Societatis duo requirit.

X. Hoc autem limitandum eſt, niſi aliqua magna, & vrgens ratio boni communis eiectionem poſtulet, nam tunc ſufficit quæcunque certa notitia cauſæ: quia & ipſe denuncians tunc tenetur rem prodere, eo modo, quoad ſubueniendum bono communi fuerit neceſſarium, ac ſufficiens. Deinde quando poſt denuntiationem paternam omnis diligentia ad emendationem ſubditi adhibita eſt, & non ſufficit, licitè fit tranſitus ad iudicialem, quia id iam meretur contumacia ſubditi: & ideo, ſi de delicto & contumacia moraliter certò conſtet, ſufficit. Idemq; eſt quando nõ præceſsit paterna denuntiatio, ſed ſuperior ipſe vigilans & obſeruans mores ſingulorum aduertit in aliquo manifeſta indicia aliquorum defectuum: vel ipſi vt iudici per alios deferuntur: vel ipſemet reus confitetur delictum extra confeſsionem, & extra ſecretam & paternam conſultationem: quicunque enim ex his modis ſufficit, dummodo ad notitiam moraliter certam perueniatur. Quis autem debeat eſſe modus huius certitudinis, non eſt per vllam legem, & conſtitutionem præſcriptum, ſed prudentiæ relinquitur, nam pendet ex qualitate teſtium, & ex modo iudiciorũ, vel coniecturarum, & ex qualitate etiam delicti, & alijs circumſtantijs: & propterea non ſolùm permittitur, ſed etiam iniungitur, ſuperiori, vt priuſquam de aliquo eijciendo decernat, maturo conſilio id tractet cum aliquibus prudentibus viris, vt videre eſt tum in inſtructione latiori de demittendis data anno 1604. tum in contractiori, cap. 15. p. 2. Denique etiam monetur, vt priùs reum audiat, & ſi quam habet excuſationem, aut purgationem, illam tribuat. Atq; ita omnis æquitas naturalis in hoc negotio ſeruatur.

Limitatio 2. requiſiti.

XI. Dices, quæ ergo differentia eſt inter hanc eiectionem, cum fit per modum pœnæ legalis, vel conuentionalis: quia in neutra requiritur exactus ordo iuris, ſed de plano procedi poteſt iuxta conſuetudinem regularem: in vtraque autem requiritur ille modus procedendi, & examinandi cauſam, qui ad mora-

Dubium cõſurgens nõ videri eiectionem ſcholaris diſcerni ab alijs.

moralem certitudinem ſufficiat? Reſpondeo inprimis in qualitate cauſæ magnum eſſe diſcrimen, vt in ſuperioribus tractatum eſt. Deinde etiam in certitudine, quę poſtulatur, eſt magna differentia: nam ad pœnam legalem neceſſaria eſt probatio plena, vt in ſuperioribus declaratum eſt, & maximè habet verum in pœna tam graui, qualis eſt eiectio profeſsi à ſua religione. In altera verò conuentionali pœna non eſt neceſſaria tam manifeſta probatio, ſed ſufficit ita probabilis vt prudenter & ſine temeritate iudicari poſsit, ita factum eſſe. In quo etiam eſt conſiderandum, in hac eiectione in conuentione fundata nunquam conſiderari pręcipuè rationem pœnæ, ſed quod magis expedit religioni, & miniſterijs eius; ideòq; ea notitia ordinariè ſufficit ad eiectionem, quæ ſufficit, ad prudenter iudicandum hanc perſonam non eſſe aptam huic inſtituto, vel religionem non poſſe illi ſecurè confidere ſua miniſteria. Denique etiam quoad ordinem, & modum procedendi in huiuſmodi iudicio eſt magna differentia inter has duas cauſas & pœnas: quia in pœna iudiciali ferenda licèt non oporteat rigoroſè ſeruare ius canonicum iudiciale quoad omnia accidentalia, tamen ſeruare oportet ea, quæ ſunt de ſubſtãtia publici iudicij aliquo ex modis in diſcurſu capitis duodecimo declaratis. In poſteriori verò pœna, hoc neceſſarium non eſt, ſed ſufficit moralis diligentia, quæ arbitrio prudentis Prælati adhibenda eſt, ſeruatis legibus iuſtitiæ & charitatis: ſicut in faciendo, vel diſſoluendo aliquo graui contractu adhiberi ſolet.

XII. *Ad 2. querelam in fine eiuſdem n. 6.*

Per hæc ſatisfactum eſt priori querelæ. Altera verò quæ ſubiungitur, potiùs oſtendit ſuauitatem, & maturitatem, quam in his rebus ſeruat Societas. Nam regulariter huiuſmodi cauſæ, ſi quæ ſunt, per immediatos ſuperiores, ſi ſint de rebus communibus, & ordinarijs; vel per Prouinciales, ſi ſunt grauiores terminari poſſunt. Quando autem res eſt grauior, & in vniuerſum, quando aliquis poſt vota emiſſa dimittendus eſt, vltima reſolutio Generali præpoſito reſeruata eſt, non in grauamen, ſed potiùs in fauorem ſubditorum, vt nimirum cum maiori conſilio atque adeò cum maiori difficultate talis pœna, vel tale remedium applicetur. Neque per hoc priuantur ſubditi omni auxilio ad ſuam defenſionem, non ſolùm per literas, recurrendo ad Generalem, quod minus commodum videri poteſt, ſed coram proximioribus Prælatis pro ſe reſpondendo, & omnes cauſas excuſationis allegando, vel (quod efficacius eſſe ſolet) emendationem offerendo. Nam ſi Prouincialis, v.g. per ſeipſum eſſet totum negotium abſoluturus, per hoc cenſeretur ſatisfactum iuri ſubditi: ergo etiamſi totum negotium, quoad reſolutionem, ad ſupremum Prælatum deferendum ſit, remedium illud ſufficit ex parte ſubditi, cùm de re tota habiturus ſit Prælatus integram notitiam prius, quàm ſententiam ſuam proferat, quemadmodum etiam in inſtructione citata in fine n. 12. de dimittendis latè declaratur.

CAPVT XIV.

Vtrùm regula Societatis ad eius conuenientem gubernationem & religioſam directionem apta & ſufficiens ſit.

I. *Ratio præſentis capitis.*

QVoniam humanum regimen benè inſtitutum præter naturalem & diuinam legem, aliquam etiam regulam, & quaſi normam ſibi propriam & accommodatam requirit: ideò in fine huius libri pauca de Societatis regula addenda cenſui. nam licet in ſuperioribus ferè totam viuendi rationem Societatis, & conſequenter conſtitutiones eius explicuerimus, hic tamen oportet ſummatim vniuerſas Societatis regulas, earũq; methodum, ac rationem proponere, & omnes vulgares obiectiones commemorare, vt ſi iam illis ſatisfactum fuerit, loca præ manibus habeantur, vel ſi quid reſiduum fuerit, addatur.

II. *Regula, & ſtatutum, quomodo in aliis religionibus vſurpentur.*

Diximus autem in ſuperioribus tract. 8. c. 1. ſolere in multis regionibus frequenter diſtingui regulam à conſtitutionibus, vel ſtatutis: nam regulam vocant, quæ à primo fundatore orta eſt, vt regula Auguſtini, Benedicti, Franciſci, vel quæ à fundatore alicuius religionis ſumpta eſt ab alio antiquiore, vt fundamentum religionis ſuę, ſicut eſt regula Auguſtini in religione Prædicatorum, vel S. Benedicti in religione S. Bernardi, & multi putant ita ſe habere regulam S. Baſilij ad ordinem Carmelitarum. Conſtitutiones autem dicuntur, quæ à poſteriorib. capitulis, aut Prælatis additæ ſunt. *Quomodo in Societate.* Societas verò nullam antiquam regulam aſſumpſit, quam profiteretur, ſed à ſuo fundatore habuit conſtitutiones à Sede Apoſtolica approbatas per modum propriæ regulæ, (quanquam ferè omnia in eis inueniantur ex vſu antiquorum Patrum, & aliarum religionum) vnde potiùs dicere poſſumus conſtitutiones Societatis eſſe regulam eius, nam illas habuit à ſuo fundatore tanquam propriam viuendi normam, cui conformari debent omnia alia ſtatuta, vel ordinationes ſi quæ fuerint, imò in illis virtute continentur. Præter conſtitutiones verò, ſunt multæ aliæ ordinationes in Societate, quæ generali nomine regularum comprehenduntur. Quod ſi velimus cum proportione applicare diſtinctionem illam de *regula, & conſtitutionibus*, poſſumus in præſenti dicere, regulam Societatis eſſe compendiariam illam rationem & ſummam totius inſtituti, quæ in Bullis Pontificijs 1. Pauli III. & 1. Iulij III. continetur, nam finem & ſubſtantialia media Societatis complectuntur, & ita ipſa Bulla appellatur ibi, *Quæ ad regulæ huius noſtræ obſeruationem faciunt:* Reliquas verò leges omnes nomine ſtatutorum, aut conſtitutionum comprehendi.

De propria regula & conſtitutionibus Societatis.

III. *Capita quindecim regulæ, ſeu inſtituti Societatis.*

Regula ergo hoc modo accepta, quantum ex citatis indultis colligitur, hæc capita continet. Primum, finem Societatis eſſe propriæ perfectioni, & proximorum ſaluti incumbere. Secundum, in Societate varios eſſe debere perſonarum gradus, vt vnuſquiſque poſsit iuxta gratiam à Spiritu ſancto ſibi ſubminiſtratam ad prædictum finem cooperari. Tertium, vnum eſſe debere in Societate Præpoſitum Generalem, ad quem pertineat hos gradus & officia, ac miniſteria omnia diſtribuere: & vniuerſam Societatem regere. Quartum, hanc religionem totam ſpeciali ac proprio modo ſub obedientia Pontificis militare, & ideò ſpeciali voto obedientiæ illi conſecrari, & aſtringi. Quintum, vt profeſsi Societatis ſolenne votum paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ emittant. Sextum, vt nominatim commendatam habeant puerorum, ac rudium in Chriſtiana doctrina inſtructionem. Septimum, vt Societas profeſſa non tantum in particulari, ſed etiam in communi paupertatem profiteatur & obſeruet. Octauum, vt Societas habere poſsit Collegia, quæ proprios habeant reditus ad ſcholares Societatis alendos: quorum Collegiorum, & ſtudentium gubernatio, & bonorum Collegiorum adminiſtratio ad Societatem profeſſam pertinet: ita tamen vt in ſuum emolumentum bona dictorum Collegiorum conuertere non poſsit. Nonũ, vt ſcholares Societatis poſt ſuf-

ficientem probationem in Societatem admittantur per vota ſubſtantialia religionis, iuxta conſtitutiones Societatis emiſſa, id eſt, non ſolennia, ſed ſimplicia, ita vt in poteſtate Societatis maneat ſic admiſſos liberos dimittere, ſi expediens fuerit. Decimum, vt Societas coadiutores ſpirituales, & temporales admittere poſsit per vota etiam ſimplicia, iuxta conſtitutiones Societatis emittenda. Vndecimum, vt in Societate ſint congregationes generales; ad quas perpetuas conſtitutiones condere, declarare, & mutare, & res grauiores tranſigere pertineat. Duodecimum, vt Præpoſitus Generalis per electionem generalis Congregationis creetur: quoad reliqua verò omnia, & prouiſionem omniũ inferiorum Prælatorum poteſtas ſit penes ipſum Generalem. Decimumtertium, vt ſocij etiam profeſsi non teneantur communiter vel in choro officium canonicum canere, aut recitare, ſed tantùm priuatim ſi in ſacris ordinati ſunt. Decimumquartum, vt in exteriori modo viuendi, in veſtitu ſcilicet, victu, &c. conſuetudinem honeſtorum, ac pauperum ſacerdotum retineant. Decimumquintum, vt ad ſolemnem profeſsionem non recipiantur, niſi poſt diuturnas, & diligentiſsimas probationes, per quas vita & doctrina admittendorum explorata fuerit. Hæc eſt ſumma inſtituti, & quaſi regula Societatis, quæ expreſsè quoad hæc omnia capita in dictis indultis Summis Pontificibus propoſita fuit, & ab eiſdem confirmata, & poſtea à Gregorio XIII. XIV. & Paulo V. in ſuis conſtitutionibus exactiſsimè declarata, approbata & defenſa. De ſingulis etiam à nobis eſt in ſuperioribus diſputatum; ita vt quoad hanc partem nihil in præſentiarum addendum ſuperſit.

IV.

Conſtitutiones Societatis poſt allatam regulam, obtinent primũ locum. Earum confirmatio.

Poſt hanc regulam inter leges, ſeu Societatis ſtatuta primum locum obtinent conſtitutiones, quas ſummo conſilio, & non ſine magno Dei lumine diuturnis orationibus impetrato, B. P. N. Ignatius edidit, vt in vita eius lib. 4. cap. 2. Petrus Ribadeneira non minus eleganter, quam fideliter refert, qui etiam addit, eam fuiſſe ſancti viri modeſtiam, vt noluerit conſtitutiones à ſe editas, ratas eſſe ac firmas, donec eas Societas vniuerſa ſuo etiam iudicio comprobaret. Quod factum eſt in prima Congregatione generali poſt eiuſdem Beati Ignatij fœlicem mortem can. 4. his verbis, *Conſtitutiones firmæ, ac ratæ habendæ, & etiam obſeruandæ ſunt, prout in exemplari originali Patris noſtri Ignatii habentur.* Circa quæ verba aduerto, in volumine conſtitutionum in rigore diſtingui conſtitutiones ab examine, & à declarationibus conſtitutionum. In hoc autem canone intelligo *conſtitutionum* nomine omnia illa comprehendi; quia examen, licet extra decem partes conſtitutionum numeretur, quia non tam ad religioſorum regimen, quam ad cognitionem de recipiendis comparandam ordinatur: re tamen vera conſtitutiones continet æquè immobiles, & ad bonum Societatis regimen æquè neceſſarias, & eodem modo obligantes Prælatos vel officiales Societatis, quatenus per eos illud examen mandandum eſt executioni. Declarationes etiam (vt in principio earum, & 6. p. cap. 1. liter. A. dicitur) eiuſdem authoritatis ſunt cum conſtitutionibus, ſolùmque ad maiorem claritatem; & explicationem aliquarum rerum particularium illo modo poſitæ ſunt. Denique illa tria eundem habent authorem Ignatium, ideò æquè rata, ac firma declarantur in prædicto canone. Et ita etiam intelligenda cenſeo multa loca conſtitutionum, & Bullarum Apoſtolicarum, in quibus *conſtitutionum* obſeruantia commendatur, vel aliquid ſecundùm *conſtitutiones* agendum dicitur: ſemper enim conſtitutionum nomine illa omnia comprehenduntur, quia reuera talia ſunt. Sic etiam intelligo 2. canonem 3. Congregationis, vbi Societas ſatis declarauit, quanta reuerentia has conſtitutiones proſequeretur, cùm ſic ſtatuit, *Nullo modo expungendæ ſunt conſtitutiones, quæ ratione temporum, vel alias ob cauſas in praxi non ſunt, ſed potius oportet vt inuiolatæ permaneant, vt quales à ſanctæ memoriæ Reuerend. Patre noſtro Ignatio acceptæ ſint, tales omnino ad poſteros tranſmittantur.* Et quia Beatus Ignatius in vulgari Hiſpana lingua conſtitutiones conſcripſerat (quorum exemplar apud nos habemus) in Latinam, ac communem linguam verti neceſſarium fuit, id tamen non ſolum ſumma diligentia factum eſt, ſed etiam in duabus Congregationibus generalibus, tertia, & quarta: iterum atque iterum recognita verſio eſt emendata, & approbata, vt ex canon. 3. Congregation. 4. conſtat.

Nomine cõſtitutionum veniunt examen & declarationes.

V.

Dictæ conſtitutiones verè ſunt regula Societatis.

Ex his ergo colligimus propriè, & in rigore totum hunc conſtitutionum librum eſſe regulam Societatis, quam Pontifices approbarunt, & confirmarunt ſub nomine *Conſtitutionum*, vt videre licet in dictis indultis Pauli III. & Iulij III. & in conſtitutione, *Quanto fructuoſius*, &, *Aſcendente Domino*, Gregorij XIII. Continent autem hæ conſtitutiones ſi attentè legantur, omnia, quæ ad perfectum regimen huius religionis per proprias conſtitutiones tradi poterant. Dico autem *per proprias conſtitutiones*, hæ namque ſunt, quæ ad res immutabiles pertinent, & vniuerſaliter obſeruari debent, vt in prooemio earum declaratur, ideoque non oportet vt ad particularia nimium deſcendant, tamen in ſuo ordine, & generalitate plenam, & perfectam prouidentiam, cum magna breuitate & ſumma perſpicuitate, ac mirabili methodo coniunctam habent.

VI.

Conſtitutionum diſtributio.

Inprimis enim omni religioni neceſſarium eſt in delectu recipiendorum ſummam curam ac diligẽtiam adhibere: quia niſi ingenium, & conditio perſonæ ad religionem & ad tale inſtitutum religioſum accommodata ſit: creſcet quidem religioſorum multitudo, multum autem eius ſplendor, & perfectio minuetur: & ideo ſancti Patres hanc curam plurimum commendant, vt conſtat ex Baſilio regul. 11. ex fuſioribus, Caſsian. lib. 4. de inſtitut. renunc. Bonauentur. quæſt. 9. & 10. ſuper regulam. Quos Patres imitatus noſter Ignatius primum membrum, ſeu præambulum ſuarum conſtitutionum eſſe voluit, examen recipiendorum, in quo accuratiſsimè hanc diligentiam præſcribit iuxta modum huic inſtituto accommodatum. Et in 1. p. conſtitut. quæ in eorum admiſsione ſeruanda ſunt, ſtatuit. Quoniam verò non ſolum in recipiendo, ſed in retinendo, & conſeruando magna cautela & prudentia neceſſaria eſt, & quia dimiſsio admiſsioni contraria eſt: ideo ſtatim in 2. p. conſt. de his, quæ obſeruanda ſunt in dimittendis illis, qui Societati non inſeruiunt, vel vtiles futuri non ſperantur, copiosè diſponit. In reliquis verò partibus conſtitutionum, ſingulis membris huius corporis ſapientiſsimè prouidet. Et quidem in 3. docet modum regendi, & promouendi eos, qui in probatione verſantur, ſub quibus tam nouitios, quam religioſos ſcholares complectitur, imò cùm vita religioſa, ferè omnibus eodem modo communis, & eiuſdem rationis ſit, in illa parte generatim ſtatuit, de his, quæ ad regimen propriarum perſonarum Societatis, tam in ſpiritu, quàm in corpore, pertinent: quarta verò ea continet, quæ ad profectum in literis, & in vniuerſum ad ſtudia Societatis neceſſaria ſunt. In quinta & ſexta traduntur varij modi, quibus religioſi corpori Societatis per religioſa vota, ſeu profeſsionem vniuntur, & quæ vnuſquiſque in ſuo gradu iam conſtitutus ſeruare debet, & præſertim in ſexta, perfectio votorum Societatis, & regularis obſeruantia, quæ ab his religioſis poſtulatur

Quid in examine tractetur.

dum

dum viuunt, & pietas quæ circa illos iam defunctos exercenda eſt, accuratè declaratur. Septima pars de miniſterijs erga proximos diſſerit. Et quia occaſione talium miniſteriorum, non poteſt Societas non eſſe per varias mundi partes diſperſa, ideo in 8. p. ſumma prouidentia præſcripſit S. Ignatius modum, quo membra huius corporis, & inter ſe, & cum ſuo capite vnionem eſſent ſeruatura: nihil .n. ad illius conſeruationem, & in ſuis miniſterijs efficaciam magis neceſſarium excogitari poterat. Nona pars, tota eſt de ipſo capite ſeu Generali Societatis; in vltima verò, generalia conſilia traduntur, quæ ad totius corporis conſeruationem, & augmentum plurimum conferre poſſunt, & ita nihil videtur relictum, quod ad huius religionis regimen, iuxta ſuum peculiarem finem, & inſtitutum, conferre poſſe videatur.

VII. *Contenta in his conſtitutionibus cõſonant antiquitati.*

In his autem conſtitutionibus, vt n.2. dixi, ferè omnia inueniuntur, ex vſu antiquorum Patrum, & aliarum religionum deſumpta, & licet aliqua noua viſa fuerint, ſecundùm mores & conſuetudines iam receptas in communi ſtatu regularium, reuera ſunt antiquitati conſentanea, & præſertim vitæ & religioni, quam ipſi Apoſtoli, & eorum coadiutores profeſsi ſunt, vt latiſsimè oſtenſum eſt, per totum hunc tractatum explicando ſingula puncta paulò antea in num.3. propoſita, in regula compendiaria (vt ſic dicam) Societatis, & in n.4. ad breuem ſummam redigemus.

De ſummario conſtitutionum.

VIII. Quia verò conſtitutionum omnium obſeruantia, praxis, & comprehenſio, non pretinet ad ſingulos de Societate, ſed ad eos quibus regimen illius commiſſum eſt, ad eos maximè pertinet integrum illorum volumen diligenter euoluere, & præ manibus habere, & cum oportuerit, vel ad earum executionem, vel ad earum rationem reddendam parati ſint: pro alijs verò omnibus ſimplicib. religioſis, ſummarium breue conſtitutionum extractum eſt, quod nomine etiam regularum generalium appellari ſolet: quia in eo generalia capita perfectionis ab omnibus huius inſtituti profeſſoribus ſeruanda proponuntur. Solet autem regula religioſa primùm proponere finem talis ſtatus, & deinde media, quæ tres vel quatuor partes habere poſſunt, iuxta doctrinam D. Thom. 2.2. quæſt.186. art.9. iuncto quodlib.1. art.2. ſcilicet; conſilia pura, ordinationes ſimplices, & præcepta propria: in illo ergo ſummario, imò (vt in ſuperioribus dictum eſt) in omnibus eius regulis, nulla ſunt propria, & rigoroſa præcepta, præter pauca, quæ in conſtitutionibus, vel in generali aliqua congregatione, habentur: quæ ſunt de rebus valde vniuerſalibus, & quæ raro occurrunt, ideoque in ordinaria regula non ponuntur.

IX. *Perſtringuntur regulæ ſummarij.*

Primò ergo, in dicto Compendio, ſiue ſummario poſt præambulum de neceſsitate, & ratione condendi regulam, & conſtitutiones in 2. §. finis Societatis proponitur, qui ſatis à nobis lib.1. cap.2. declaratus eſt, & de cuius perfectione nulla eſt, nec eſſe poteſt controuerſia. In 3. verò & 4. §. ſtatim proponitur generalis ratio & modus viuendi in exterioribus, vbi tria tanguntur. Vnum de habitu communi clericorum, aliud de moderatione in auſteritate vitæ, quoad corporales pœnitentias, non præſcribendo illas in regula ſcripta, ſed per regulã viuam, id eſt, ſuperiorem. Tertium punctum ibi inſinuatum eſt de modo clauſulæ Societatis: non eſt enim inſtituta hæc religio, ad viuendi modum omnino à conſortio hominum ſeiunctum: nec vt religioſi intra clauſtra ſemper degant, ſed vt huc, illucque ſuis temporibus diſcurrant, & inter proximos, ad illos lucrandos verſentur: circa quæ triplex diſputatio principalis occurrebat.

Tria puncta Ordinariũ modum viuendi exteriorum quem regula præſcribit.

Prima de habitu Societatis, quam lib.1. cap.5. expediuimus, cuius rei ſumma eſt, quam Baſilius in regulis breuioribus, ad interrogationem 210. tradit; erat enim interrogatio, *Quis eſt ille, qui traditus eſt ab Apoſtolo habitus ornatus?* Reſponſio verò eſt, *Nempe vſus ad propoſitum cuiuſq; finem accommodatus, cum decorò ac dignitate, habita ratione temporis, loci, perſonæ, vtilitatiſque.* Quare licet idem Baſilius regul.22. ex fuſioribus, Benedictus, Franciſcus, alijque Patres, in ſuis regulis, proprio vnuſquiſque modo religioſum habitum requirat; non ſunt contrarij, nec inter ſe, nec nobis, quia vnuſquiſque iuxta finem à ſe propoſitum locutus eſt. *1 Punctum de habitu Societatis.*

Secunda, de exteriori ratione, ac modo tractandi corpus in victu, ſomno, alijſque auſteritatibus, & pœnitentiis, quam ex profeſſo tractaui eodem lib. 1. cap.9. nuncque illam reduco ad eandem regulam, vt tractatio hæc corporis ſit fini religionis accõmodata, quam etiam ſignificauit Baſil. ſerm.1. de Inſtit. monachor. col.4. dicens, *vt neque corpus delicijs defluat, nec maceratione nimia atteratur, nec, aut varijs perturbationibus reddatur obnoxium, neque, ſi efficiatur morboſus, Dei mandata* (religionis leges & inſtituta interpretor) *exequi non poſſit.* Et ſatis ad rem noſtram accommodatè in reſponſione ad interrogationem 196. ex breuioribus: quæ fuerat, *Quomodo manducat quis, & bibit ad gloriam Dei,* & reſpondet inter alia, *Qui non tanquam ventris mancipium propter voluptatem manducat, ſed tanquam operarius Dei, vt in operibus iis, quæ ſunt ex mandato Chriſti, exequendis eſſe firmior poßit:* ſimiliaque multa habet in regula 19. ex fuſioribus. *2. De moderamine auſteritatum.*

Tertia diſputatio erat de clauſura tam commendata religioſis, quę nulla, vel minima in hac regula præſcribitur: ſed de hac re dicemus ſtatim circa aliàs regulas in fin. numero 12. *3 De clauſura.*

X. *Quid in cæteris ſummarij regulis præſcribatur*

Poſtea verò in eadem ſumma conſtitutionum à §.5. ad 8. de vſu Sacramentorum in Societatis ingreſſu, & progreſſu ſeruando, ſtatuitur. Deinceps vſque ad §. 19. egregia conſilia traduntur, ad quærendam perfectionem, tam in perfecta ſeculi renuntiatione, quàm in abnegatione ſui, tum externa, tum maximè interna, & præterea in ſolidarum virtutum acquiſitione & exercitio, præſertim charitatis, & humilitatis. Et in 14. notari poteſt remedium curandi ſuperbiam, & alia ſimilia vitia, adhibitis contrariis, in vſu & exercitio actionum, quod eſt Baſilij in regula 51. ex fuſioribus. Et ad idem faciunt regula 35. ex eiſdem, & regula 289. ex breuioribus: ſpecialiter verò in §.20. ſtabilitas, non ſolùm in ipſo ſtatu religioſo, ſed etiam in eo gradu eius, in quo vnuſquiſque à ſuperioribus conſtituitur, commendatur. Ad hæc ſpiritualium rerum, & exercitiorum cura §.20. & 22. præſcribitur. Ac deinceps, de perfectione votorum, vſque ad §.4. tractatur, & præcipuè circa obedientiam inſiſtitur, tam in operibus humilioribus, quàm altioribus; & non ſolùm in rebus agendis, ſed etiam in pœnis pro defectibus ſuſtinendis. In particulari verò prohibetur ſcriptio, vel receptio literarum niſi per manus ſuperioris. Quod etiam Auguſtinus in ſua regula ſtatuit cap.4. & cum ſuperioribus claritas, & totius animæ, ac conſcientiæ manifeſtatio ſub debito religioſæ regulæ conſtituitur, tanquam huic inſtituto maximè neceſſara, vt ſuprà in cap.6. viſum eſt. Denique de vnione fraterna, & alijs quæ ad mutuam charitatem, & ad perfectionem iuuare poſſunt, vſque ad finem illius ſummarij ſtatuitur. In quibus nihil occurrit, quod difficultatem habeat, vel nouam explicationem requirat. *Vide Nau. cap. non dicatis nu. 13.*

De

De regulis quæ communes appellantur.

XI. Præter hæc omnia, ſunt in Societate aliæ regulæ, quæ communes dicuntur, non tam ex obiecto, vt præcedentes, quàm ex ſubiecto, ſeu ex parte perſonarum, pro quibus feruntur. Pro omnibus enim religioſis Societatis conſtituuntur, in quo differunt à regulis ſpecialium officiorum, de quib. ſtatim, licèt vtrarumque nullus ſuperior infra Generalem auctor eſſe poſsit, vt in 1. Congregatione decreto 143. habetur; Sed in hoc conueniunt cum regulis generalibus, ſeu ſummario conſtitutionum, quia etiam illud ad omnes pertinet: tamen in materia *circa quam*, videtur eſſe diuerſitas: nam conſtitutiones hactenus inſinuatæ circa generalia quædam principia perfectionis verſantur, & ea conſilia tradunt, quæ ſubſtantiam (vt ita dicam) internæ & externæ perfectionis attingunt; in regulis autem communibus, quæ exteriùs obſeruanda ſunt, & ad communis vitæ ordinem & conuenientem diſpoſitionem pertinent, in particulari ſtatuuntur.

Intereſt inter has regulas, & ſummarium atque ſpeciales.

XII. Videntur autem, in quatuor præcipuas partes diuidi. Nam primùm ordinantur ea, quæ ſpectant ad obſeruantiam ſpiritualium exercitiorum, & diuini cultus, quæ in omni religione primum locum habere debent, & conſonant illis regulis, quæ tradit Baſilius regul. 37. ex fuſioribus. Deinde à regula 5. quæ ad exteriorem decentiam, temperantiam, paupertatem, obedientiam, vnionem animorum, & alias religioſas virtutes, & particulares circumſtantias circa illas obſeruandas, prudentiſsimè & accuratiſsimè diſponuntur. Docetur enim quomodo vnuſquiſque, in toto ordine vitæ, & circa ſeipſum, & circa ſuperioriores, & circa fratres ſuos, ſe gerere debeat: legatur Baſil. epiſt. ad Canonicam, ibi enim multæ ex illis regulis reperientur, præcipuè non ingrediendi cubiculum alterius, nec ſe ingerendi aliorum officijs, vel miniſterijs ſine Superioris ordinatione: legatur etiam regulæ eiuſdem Baſilij 56. 52. 53. & cap. 41. ex fuſius diſputatis, vbi modum ferè eundem dependendi in omnibus à ſuperioribus tradit. Poſtea verò à regula 36. traduntur ea, quæ circa proximorum conuerſationem, & miniſteria ſeruanda ſunt, & omnia ad hoc reuocantur, vt ex voluntate: & arbitrio ſuperiorum, ea tantùm negotia ſuſcipiantur, quæ ad ſpiritualem proximorum fructum, & ædificationem ſine perturbatione, vel detrimento ſpiritualium bonorum religionis, expediri poſſunt. Quibus etiam conſonant, quæ tradit Baſilius regula 312. & 313. ex breuioribus; ac denique à regula 43. de modo egrediendi domo diſponitur, vbi religioſa clauſura in ſua perfectione, iuxta finem inſtituti obſeruanda proponitur. Vt enim dixit Baſil. regula 311. ex breuioribus, religioſa clauſura, non in hoc poſita eſt, vt nunquam ex cella, vel domo religioſus egrediatur, ſed vt non ſine fructu, nec cum periculo morali, nec ſine facultate Prælati: & hæc tria ſunt, quæ in illis regulis intenduntur, ac præcauentur, quantum in generali neceſſarium eſt: in particularib. enim regulis de Sacerdotibus, ſi quid amplius neceſſarium eſt non omittitur, vt videbimus.

Earum diſtributio quadripartita.

De regulis propriis cuiuſq; officii Societatis.

XIII. Præter has ergo generales, & communes regulas, ſunt in Societate pro ſingulis miniſteriis, ſeu officiis, propriæ, ac peculiares regulæ digeſtæ, quod non eſſe nouum ex illis verbis Baſilii intelligimus in regul. 147. ex breuioribus, *vnuſquiſque in munere ſuo regulam propriam conſeruet.* Neque id oneroſum aut graue cenſeri debet, ſed vtiliſsimum, vt vnuſquiſque magna luce, & claritate procedat, ſciatque quomodo muneri ſuo ſatisfacere debeat. Regulæ igitur Præpoſiti Generalis ſunt conſtitutiones ipſæ, & totum inſtitutum, ideoque pro illo peculiares regulę non traduntur, dantur verò Prouincialibus, & omnibus inferioribus Prælatis, de quibus in ſuperioribus ſatis dictum eſt: & quia illi etiam conſilio, & auxilio indigent, & admonitione, pro Miniſtro etiam, conſultoribus, & admonitore propriæ traduntur regulæ; pro quibus videri poteſt regula 48. & 54. ex fuſius diſputatis à Baſilio. Item dantur pro Magiſtris nouitiorum, & præfectis ſpiritualibus, quorum munus quàm ſit graue, & religioni neceſſarium, ſatis indicauit Baſil. ſerm. de Abdicatione rerum, dicens; *Summa vigilantia, acerrimaque animi circumſpectione operam dato, vt aliquem tibi virum inuenias, quem in omnibus deinceps delectæ tibi vitæ ſtudiis certiſſimum ducem ſequare, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere, ſciat demonſtrare*, cuius virtutes & proprietates deinceps latè deſcribit. Et quamuis hæc poſsint ad ſuperiorem, ſeu Prælatum religionis adaptari: tamen cum ipſe non ſemper poſsit per ſeipſum omnibus prouidere, ſicut in adminiſtratione rerum temporalium miniſtris vtitur, ita in ſpiritualium rerum cura illis vti neceſſe eſt, pro nouitiis quidem proprio illorum Magiſtro, pro aliis iam prouectioribus præfectis ſpiritualibus, qui propriis regulis vnicuique ſtatui accommodatis vtantur. Sic etiam Procurator, qui in temporali adminiſtratione inſtrumentum potiſsimum Prælati eſt, ſuas proprias habet regulas, quarum neceſsitas quanta ſit ſatis declarant verba Baſilij reg. 35. ex fuſioribus, vbi attingens hoc munus, ait: *Quam verò difficile ſit virum aliquem nanciſci, qui Chriſti nomen, non aliquo pacto dedecoret, & cum foris ſit di ſciat, qui communis vitæ conſuetudinem tenent: ita congrecum iis, vt cum ſua ipſius profeſſione congreſſio illa aliqua ex parte non diſcrepet, id me tacente, etiam vos intelligitis:* Sic etiam de cæteris miniſteriis, & officiis intelligendum eſt, tam in temporalibus miniſteriis, quàm in literariis, vt Scholaſticorum, quàm etiam in ſpiritualibus erga proximos, vt Sacerdotum & concionatorum, & de quibus hic in particulari dicere non eſt neceſſarium, quia nullam ſpecialem doctrinam requirunt, & quæ notatu digna ſunt, in ſuperioribus, & in locis ſuis opportunius non ſunt prætermiſſa.

Breuis excurſio per regulas ſpeciales cuiuſque officii.

Regulæ ſuperiorum.

Miniſtri conſultorum, & admonitoris.

Magiſtri Nouitiorum & Præfecti ſpiritualis.

Procuratoris.

Scholaſtic. Sacerdot. &c.

De decretis, vel canonibus Societatis, deque ordinationibus Generalium.

XIV. Vltra hæc, adduntur decreta, ſeu canones Congregationum generalium, quamuis enim hic modus Concilij rarius in Societate, quàm in aliis religionibus congregetur, quia cum habeat generalem perpetuum; & omnia, quæ ad inſtitutum pertinent, pleniſsimè diſpoſita & digeſta ſint, raro occurrit neceſsitas faciendi totius religionis conuocationē, quæ ſine aliis magnis incommodis non fit? Quamuis (inquam) hoc ita ſit, nihilominus aliquando fieri neceſſe eſt. Quando ergo fit, authoritatem habet condendi decreta, & leges perpetuas, & declarandi conſtitutiones, vel etiam mutandi, ſi neceſſe ſit, iuxta Bullam 1. Pauli III. & aliam Iulij III. ordinariè verò talia decreta ſunt ad declaranda dubia emergentia, vel ad aliquid addendum, quod iuxta temporum varietatem, vel nouam obſeruationem, ſeu experientiam rerum, neceſſarium, aut conueniens videtur, neque ad hunc locū ſpectat plura de huiuſmodi decretis dicere. Poſſunt autem Generales ſuas ordinationes condere, quæ non

Sola Congregat. Gen. hæc condere valet & mutare.

non exſpirant per mortem eorum donec reuocentur, vt ex declaratione quartæ Congregationis, decreto 19. conſtat, in qua participant perpetuitatem legum. Nihilominus in hoc differunt à decretis Congregationum generalium, quòd poſterior Generalis poteſt ordinationem ſui anteceſſoris reuocare; non tamen poteſt vllus Generalis canones, vel decreta Congregationum generalium abrogare, quia congregatio eſt illi ſuperior, & in hoc ſenſu dicitur in dicta Bulla Iulij III. eſſe proprium generalis Congregationis conſtitutiones condere, vel mutare.

XV. *Vtraq; tamē poteſt præpoſitus declarare efficaciter.*

Et in eodem ſenſu intelligo, eſſe dictum in Congregatione 4. generali can. 21. Præpoſitum Generalem poteſtate ſua ordinaria poſſe conſtitutiones declarare, eius tamen declarationem non habere vim legis vniuerſalis, ſed tantum valere ad praxim bonæ gubernationis, quia ſicut Congregationis generalis eſt leges condere, ita & hoc modo declarare; nomen enim *legis* interpretor eſſe ibi ſtrictè ſumptum, ſicut nomen *conſtitutionis*, pro ſtatuto immutabili, niſi ex poteſtate totius religionis & grauiſſima cauſa: ſic enim non poteſt declaratio generalis habere vim legis, atque hæc interpretatio conſtat ex 7. Congregatione, decreto 76. Nihilominus tamen, ſicut poteſt declarare, ita poteſt ordinare vt ſua declaratio in praxi, & gubernatione ſeruetur, quandiu aliqua Congregatio generalis aliud non declarauerit: alioqui eius declaratio non haberet maiorem efficaciam, quàm data ab homine literato, quod dici non poteſt, quia ſicut in alijs materijs habet poteſtatem præcipiendi ſeu ordinandi, ita etiam in hac. Talis autem ordinatio non ceſſat ipſo facto per mortem Generalis, iuxta decretum 3. eiuſdem 4. Congregationis, & decretum 72. Congregationis 7. quod vniuerſale eſt. Atq; hæc attigiſſe de regulis Societatis ſit ſatis.

Concluditur Societatem regulis ſuis eſſe optimè, ſatiſque inſtructam.

XVI. Ex quibus omnibus (vt quæſtioni præpoſitæ directè reſpondeamus) ſatis conſtat Societatem, optimis & ſufficientibus regulis inſtitutam, & munitam eſſe, ideòque ex hac parte nihil amplius ad eius conuenientem gubernationem, optimamque religioſorum inſtitutionem deſiderari poſſe. Nam ſi perſonas ſpectemus, omnibus gradibus & ordinibus prouiſum eſt: ſi virtutes, nulla prætermiſſa eſt tali religioſo ſtatui accommodata; quæ ſuis peculiaribus legibus, & documentis non fuerit communita: ſi officia, ſingulorum eſt ratio habita, & generatim erga Deum, erga Prælatos, erga ſeipſos, erga proximos, tum domeſticos, tum etiam externos debita officia præſcripta ſunt; & ſpeciatim pro ſingulis miniſterijs, & ſolicitudinibus religionis peculiariter directiones ſtabilitæ ſunt. Quod ſi in legibus, & regulis authoritas poſtuletur, habent profectò regulæ Societatis maximam. Nam inprimis piè credimus non defuiſſe Societati ſpeciale illud auxilium, quod Deus fundatoribus religionum dare ſolet in ſuis regulis condendis, vt de Sancto Benedicto ait Bernardus in Euangelio: *Ecce nos reliquimus omnia*, & de ipſo Bernardo refertur in eius vita lib. 1. cap. 8. & de Sancto Franciſco in eius hiſtoriis, eſtque moraliter neceſſarium; quia non valet humanum ingenium ſuis viribus aſſequi omnia ſubſtantialia, & conuenientia media, ad finem adeò ſupernaturalem, & perfectum. Hoc ergo piè etiam credimus de regulis Societatis, ſaltem prout continent baſes & ſubſtantialia media huius inſtituti: vnde ſuprà etiam lib. 1. cap. 4. de conſtitutionibus, quæ ſunt cæterarum regularum fundamentum, oſtenſum eſt, quam graue habeant ab authore ſuo & à modo, quo illas edidit, prudentiæ, & ſanctitatis, teſtimonium: cui acceſſit quinque Congregationum generalium approbatio, proferens, & oſtēdens totius Societatis conſenſum, plurium iam annorum vſu, & experientia confirmatum, & quòd maius omnibus eſt, Apoſtolica Sedes, ſuprema ſua authoritate illas conſignauit multis doctiſſimis, atque ſanctiſſimis Pontificibus ferè in vnam, eandemque ſententiam concurrentibus, Paulo III. Iulio III. & Pio V. Gregorio XIII. & Gregorio XIV. Paulo V. quam in ſuis diplomatibus grauiſſimis verbis teſtatam reliquerunt. Reliquæ verò regulæ, ſeu ordinationes, quas in Societate diximus eſſe in vſu, vel ab eiſdem congregationibus, & conſtitutionibus fidem habent, vel certè à Præpoſitis Generalibus, qui poſt fundatorem S. Ignatium, quatuor tātùm, cùm hæc ſcribimus, in Societate numerantur; Iacobus Laynez, Franciſcus Borgia, Euerardus Mercurianus, Claudius Aquauiua: omnes vita, doctrina & aliis naturæ dotibus ſatis illuſtres, prudentiaque, ac rectitudine gubernandi inſignes, & tam in condendis, quàm in cognoſcendis, ac ſtabiliendis regulis magnorum virorum conſilio ſemper vſi ſunt: ergo ex parte regularum, & inſtituti, eſt ſine dubio in Societate ſufficiens inſtructio, & ad regendum aptiſſima; ſolùm à Domino efflagitanda eſt, ex parte Prælatorum, vigilantia & charitas, ex parte verò ſubditorum, humilitas, & obedientia, vt religio hæc cum diuinæ gratiæ auxilio, optatum finem conſequatur.

Deinde ex authoritate conditoris, & Pontificum confirmantium.

Atque ex his omnibus (vt opinor,) non ſolùm ſatisfactum eſt omnibus communibus obiectionibus, quæ communiter contra inſtitutum eius fieri ſolent, ſed etiam omnium præcipuarum ac propriarum rerum huius religionis ratio reddita eſt: vnde meritò concludere, ac religioſos noſtros grauiter admonere poſſumus vt hanc regulam, ac viuendi inſtitutionem immutatam, illibatamque retineant: quod profectò, ſine eodem ſpiritu, & ſpeciali gratiæ auxilio, quo ipſa fuit condita, diu fieri non poterit: quia in huiuſmodi rebus non minor, imò quodammodo maior gratia neceſſaria eſt, ad earum conſeruationem, quam ad inchoationem. Non deerit autem diuina gratia, ſi non deſit integra eiuſdem regulæ obſeruantia, quam omnibus hominum ſtatibus, quibus ſpeciali prouidentia Dei propria viuendi norma tradita eſt, commendatam intelligimus in illis verbis Deut. 5. *Hæc eſt via, ambulate in illa, & non declinetis neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram.* XVII. *Exhortatio ad hanc regulam.*

Quapropter ſuſpecti nobis eſſe debent omnes, qui mutationem aliquam in præcipuis rebus huius inſtituti introducere voluerint: etiamſi ſub ſpecie, & nomine eiuſdem Societatis, id ſe intendere profiteantur: non enim mouentur eo ſpiritu, quo Societas ipſa condita fuit, ſed neſcio quo alio peregrino, & fortaſſe non eſt niſi ambitionis ſpiritus, qui omnia ſemper interturbare conatur. Quibus reſpondere poſſumus, quod Bernardus in Apologia ad Gulielmum Abbatem, religioſis à ſua prima inſtitutione deficientibus obiicit: *ſic Macharius vixit: ſic Baſilius docuit: ſic Antonius inſtituit, ſic Patres in AEgypto conuerſati ſunt, ſic deniq; S. Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos ſe ſui vtique ordinis Principes, & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri cenſuerunt.* Res itaque tanta authoritate, & conſideratione ſtabilitæ, & tam diuturna experientia confirmatæ, non facilè mutandæ ſunt: donec plurium annorum contraria experientia doceat, ex aliqua illarum maiora ſequi incommoda: quod de nulla conſtitutione præcipua huius inſtituti, cum minima ſpecie veritatis affirmari poteſt. Reſiſtendum ergo eſt totis conatibus huiuſmodi inquieto ſpiritui: quod ſi qui fuerint eiuſdem Societatis ingrati filij, XVIII. *Dehortatio à mutatione illius.*

qui-

quibus hæc mutatio in deſiderio eſt, aut monendi ſunt, vt mutent affectum ſuum, & ſpiritu humilitatis & obedientiæ cum diuina gratia induantur: ſtatim enim inordinatus ille affectus per ſe cadet: aut ſi huic inſtituto accommodari nolunt, aut non poſſe cauſantur: meliùs eſt vt ipſi de Societate mutentur, quàm vt propter paucorum affectum tota Societas tam graue malum patiatur.

INDEX CAPITVM
LIBRI VNDECIMI.

De iis, qui religioſum ſtatum à Societate mutant.

Cap. I. *VTrùm profeſſus poſſit à Societate expelli, & quas ob cauſas.*

II. *Vtrùm profeſſus in Societate poſſit ad aliam religionem tranſmitti, & quomodo.*

III. *Ad quid teneatur profeſſus è Societate eiectus, vel qui modo alio ab illa deficit, ſeu mutatur.*

LIBER

LIBER VNDECIMVS.

De iis qui religioſum ſtatum à Societate mutant.

Varii modi huius mutationis alii remittuntur.

DVPLEX mutatio ſtatus religioſi poteſt in Societate contingere: vnus eſt quando perſona ita mutatur, vt ex religioſo fiat non religioſus: alter eſt, quando perſeuerante religioſo ſtatu mutatur viuendi modus. Hic poſterior modus communis eſt Societati cum aliis religionibus: Prior vero eſt proprius eius, locumque habet, non in religioſis profeſsis, ſed in cæteris gradibus, qui per vota ſimplicia conſtituuntur, vt ſuprà lib.3.cap.9. viſum eſt. De priori ergo modo mutationis nihil nobis ſupereſt dicendum, quia in ſuperioribus ſatis expoſitæ ſunt cauſæ, ob quas in Societate hæc libertas & facultas retinetur, & quomodo, & quo ordine, & quibus ex cauſis illâ vtendum eſt, & quem effectum habeat circa perſonam eiectam, nam relinquit illam liberam religionis vinculo, & votis. Quare nihil etiam dicendum ſupereſt de obligationibus talis perſonæ, poſt factam mutationem, quia cum religioſa non ſit, nullas obligationes habet, quæ ad præſentem conſiderationem pertineant per ſe loquendo, per accidens vero habere poterit, quia ſi fortè ante ingreſſum in Societate voto aliquo tenebatur, id planè poſt dimiſſonem reuiuiſcet: niſi eius materia iam ceſſauerit, aut lapſu temporis tranſierit obligatio; qua de re extat decretum 132. 1. Congregationis generalis: & canon.22 eiuſdem. An vero maneat tutus in conſcientia, qui dedita opera male vixit, vt liber dimitteretur, in ſuperioribus libro 3. etiam declaratum eſt. Quapropter de his, qui de Societate dimittuntur, nihil nobis dicendum ſupereſt. Alter modus mutationis varios habet modos, & gradus, de quibus ſatis diximus ſuprà in tract.8. libro 3. ex quibus multi, vel nihil habent ſpeciale in Societate, vel in ea locum non habent. Vnus modus eſt inuoluntarius, & iniurioſus religioni, ſcilicet per fugam, vel apoſtaſiam religioſi: & de hoc videnda ſunt dicta in citato loco de religione in communi, quia ſi quid in hoc habet proprium Societas, ibi declaratum eſt, & in ſuperioribus etiam eſt dictum hunc modum habere locum in omnibus gradibus Societatis, etiam in his, qui votis ſimplicibus incorporati ſunt, & eaſdem pœnas incurrere, &c. Alia mutatio eſt, vel ad Epiſcopatum, vel ad beneficium ſeculare, vel ad habitationem perpetuam extra obedientiam religionis: & hæ mutationes non habent locum in Societate ſecundum regulam eius: vnde vel nunquam, vel rariſsimè fiunt: ſi autem ex ſpeciali diſpenſatione fiant: ſequuntur naturam religioſi ſtatus, iuxta dicta in ſuperioribus. Idemque ferè eſt de mutatione per tranſitum ad alias religiones; & ſi quid habet ſpeciale, ſupra in communi doctrina tactum eſt, & ex dicendis hic accipi poterit: quare in his mutationibus immorari non eſt neceſſe. Eſt ergo alia mutatio per dimiſsionem, ſeu eiectionem ab ipſa religione per poteſtatem, ſeu iuriſdictionem eius, quæ ſolùm contingit in profeſsis, nam alii ſolent liberi dimitti, vt dictum eſt. Si autem aliquando dimittantur ligati, eandem proportionem ſeruabunt: & ideo de ſola dimiſsione profeſſorum ſupereſt nobis dicendum: & poterit res paucis expediri: quia præter ea, quæ communia ſunt religioſo ſtatui, quæ hîc repetenda ſunt, pauca ſunt ſpecialia puncta, quæ aliqua declaratione indigeant.

Quæ mutatio hoc in lib. tractanda.

CAPVT I.

Vtrum profeſſus poſſit à Societate expelli, & quas ob cauſas.

CErtum inprimis eſt, in aliquibus caſibus poſſe profeſſum quatuor votorum à Societate expelli, vt in multis locis conſtitutionum declaratur. Nam 2. p. conſtitut. cap.1. §.1. *Quamuis cauſas ad dimiſſionem dignas eò grauiores eſſe oporteat, quo quis arctiùs Societatis corpori coniunctus eſt: quantumlibet tamen quiſque coniunctus, in quibuſdam caſibus ſeparari ab ea poſſe & debere.* Quod de ſeparatione, per dimiſsionem in declaratione exponitur, & ad profeſſos quatuor votorum in ſpecie extenditur, *Cuiuſcunque gradus* (dicitur ibi) *& dignitatis in Societate ſint.* Adeo, vt 9.p. conſtit. cap.4. §.7. de ipſomet Generali idem dicatur; poteſt enim inprimis à generalatu deponi iuſtis de cauſis: deinde vero ſi cauſæ obligent, etiam à Societate excludi. ex quibus conſtitutionibus conſtat, cum profeſsio & vota in Societate fiant, iuxta conſtitutiones eius, nihil fieri contra iuſtitiam, aut cõtra pactum in profeſsione incluſum, eiiciendo profeſſum iuſtis de cauſis, iuxta conſtitutiones, quia Societas ſub hac conditione, & non alias, ſe obligat ad profeſſos ſuos retinendos. Nec verò in eo genere contractus, eſt inæqualitas, vel iniuſtitia aliqua, vt à fortiori conſtat ex ſuperiùs dictis de ſcholaribus lib.3. cap.2. num.4. & ex his quæ ſuprà tract.8. lib.3. in genere diximus de poteſtate eiiciendi profeſſos in quacunque religione. Denique hæc libertas Societatis ad eiiciendos profeſſos ſuos, generatim approbata eſt à Pontificib. Societatem, & conſtitutiones eius approbantibus, & confirmantibus, & ſpecialiter à Gregorio XIII. loco ſtatim citando in n.6. I.

1 Aſſertio.

Secundo dicendum eſt, poſſe Societatem expellere aliquem profeſſum, non ſolum propter nimiam contumaciam & incorrigibilitatem: ſed etiam II.

2 Aſſertio bipart.

iam propter graue crimen, quod in ſcandalum, vel infamiam Societatis verteretur. Prior pars cõmunis eſt omnib. religionibus;ideóq; ſatis patet ex his, quæ in communi diximus. Poſterior verò poſita eſt ad explicandum, quid in hoc habeat peculiare Societas: ſine dubio enim habet ampliorem in hoc genere facultatem, maioremq́; libertatem, quàm regulariter aliæ religiones habeant. Probatur ergò primò ex 2.part.conſti.c.2. vbi præter incorrigibilitatem, aliæ ponũtur cauſæ ob quas dimitti poſſunt religioſi Societatis. Et quanuis illæ præcipuè videantur habere locum in his, qui in probationib. verſantur; tamen reuera ſermo generalis eſt, vt conſtat ex præced.cap.primo 2.partis conſt.§.1.in fin.vbi ita concluditur: *quantumlibet ſit coniunctus Societati, in quibuſdam caſibus ſeparari ab ea poſſet, ac deberet, vt ſequenti ca. videbitur:* ergo doctrina illius cap.2.ad omnes de Societate, quantumuis illi coniunctos ac profeſſos, extenditur. Eſt autem conſiderandum, cauſas in illo cap. 2. numeratas ad duo capita reuocari. Prius eſt impedimentum aliquod antecedens primum Societatis ingreſſum, per mendacium, vel iniuſtam taciturnitatem in examine, & probationibus occultatum. Hoc autem impedimentum poteſt eſſe duplex, ſubſtantiale, & accidentale. Si ergo ſit ex ſubſtantialibus, non eſt dubium quin ſtatim ac detegitur, etiam poſt profeſsionem emiſſam, eiicienda ſit talis perſona à tota Societate. Sed illa non eſt omiſsio, de qua nunc loquimur, quia iuxta doctrinam à nobis ſupra lib.2. cap.1. datam, illa profeſsio non eſt valida: tunc ergo non eiicitur verus profeſſus, ſed fictus & apparens, nec dimittitur cum votis, ſed ſine illis, quia illa nunquam habuit.

Vnde conſtet prior pars.

Impedimentum antecedens ingreſſum duplex.

De ſubſtantiali impedimento.

III. *Accidentale impedimentum quouſque ſufficiat ad eiectionem.*

At verò ſi impedimentum ſit accidentarium, tunc non obſtitit, quominus profeſsio valida fuerit, & ideo maturiùs conſiderandum eſt, an eam ob cauſam debeat eiici profeſſus. Quod enim poſſit, videtur colligi ex dicto cap.2.§.3.& 5. quia illa doctrina, vt dixi, generalis eſt: tamen, quia moraliter difficillimum eſt, etiamſi in principio huiuſmodi defectus occultetur, tanto tempore, & per tot, tamque diuturnas probationes non detegi, & cognoſci à Societate: ideo quando tales defectus (vt ſunt, v.g. antiquus morbus, ingens æs alienum, & ſimiles) non cognoſcuntur publicè vſque ad profeſſionem factam, moraliter præſumitur Societatem illos non ignoraſſe, ſed diſsimulaſſe propter aliquod maius bonum. Quod ſi ita contigerit, non habebit iam Societas ius dimittendi talem perſonam propter illam cauſam, quia voluntariè conſenſit in eius profeſsionem, illa non obſtante. Poſito autem caſu in quo ceſſet præſumptio, & re vera conſtet defectum latuiſſe vſque ad factam profeſſionem, tunc vlteriùs duo ponderanda ſunt: vnum eſt, an res ſit adeò grauis, vt meritò cenſeatur Societas inuoluntariè admiſiſſe talem profeſsionem cum abſoluta obligatione retinendi talem perſonam, non obſtante tali defectu: aliud eſt an defectus ille, qui fortaſſe fuiſſet ſufficiens ad non admittendam talem perſonam, ſatis etiam moraliter ſit ad prudenter dimittendam illam: quia *turpius eiicitur, quam non admittitur hoſpes,* etiamſi fortaſſe per aliquam piam, vel indiſcretam deceptionem admiſſus ſit. Ponderandum ergo eſt, quid maioris momenti ſit, vel ſcandalum, aut rumor, qui ex huiuſmodi eiectionibus oriri ſolet, vel damnum Societatis in retinenda tali perſona: ſi enim hoc damnum non ſit magni momenti, nec redundet in res ſpirituales, aut in decentem famam, aliud remedium videretur adhibendum: quanquam in rigore poteſtas dimittendi non deſit, qua etiam vti licebit, & expediet, ſi nocumentum Societatis grauius ſit. Quæ omnia ſunt conſentanea declarationibus illius c.2. litera B.

IV. *Impedimentum poſt ingreſſum dupliciter.*

Poſterius caput cauſarum huius dimiſsionis eſſe poteſt vitium aliquod, aut peccatum poſt ingreſſum in Societatem commiſſum. In quo eſt vlterius animaduertendum, fieri poſſe, vt hoc peccatũ ſit ante ſolennem profeſsionem intra Societatem commiſſum, vel poſt illam. Quando eſt prioris modi, minoris eſt conſiderationis: tum quia iam ſupponitur emendatum: (nam ſi adhuc duraret, non poſſet dici ſolùm ante profeſsionem commiſſum, ſed etiam poſt, nam ipſa perſeuerantia peccatum nouum eſt: eſſet ergo antea inchoatum, poſtea verè quaſi conſummatum, quod non minueret, ſed augeret cauſam eiectionis propter duritiam & inſurdeſcentiam): tum etiam, quia tale peccatum ſupponitur in ipſa profeſsione extinctum, ac planè dimiſſum, & ideo ſi non reincidatur in illud, nec ſit morale periculum recidiui, quod auferri non poſsit intra Societatem, non eſt ſufficiens cauſa eiectionis, nec poteſt iuſtè puniri talis perſona, regulariter loquendo. Quod ſi contingat tale delictum eſſe occultum vſque ad profeſsionem factam, & ita licet fortè quoad Deum fuerit dimiſſum, in foro tamen humano non eſſe vindicatum: poſtea verò publicè detegi, & infamiam, aut ſcandalum oriri cui non poſsit niſi per eiectionem occurri, fieri aliquando poterit, ſed raro (vt exiſtimo) id expediet, aut licebit: quia ſemper poterit præterita culpa aliis modis ita puniri, vt infamia & ſcandalum ſufficienter tollantur; & ideo cum apud Deum iam ſit omnino dimiſſa (vt ſuppono) per profeſsionem, & in futurum non pendeat, non eſt rationabilis cauſa ſeparationis.

1. Si contrahatur ante profeſſionē.

V. *2. Si poſt profeſſionem, etiam tunc valet eiectio.*

De peccato autem commiſſo poſt ipſam profeſſionem, alia ratio eſt, etiamſi emendatum appareat, tum quia per illud maior iniuria ſit Societati profeſſæ, magiſque illius famam & exiſtimationem eleuat, & ideo ſæpè poteſt eſſe neceſſarium ad bonum nomen Societatis conſeruandum, vt ob huiuſmodi cauſam quiſpiam eiiciatur. Tum etiam, quia de tali perſona minor ſpes concipi poteſt, quod verè emendata ſit, aut certè quod in pœnitẽtiam ſtabilem emendata ſit, ita vt ſit perſeueratura inter eas occaſiones, & pericula in quibus profeſſus Societatis neceſſario verſari debet. Et ob hanc ſpecialem rationem exiſtimo Societati permiſſum eſſe, vt maiorem in hoc licentiam habeat, etiam circa profeſſos ſuos, qui & apud proximos, & propter ipſorum bonum magis indiget bono nomine, & quadam maiori fiducia, & veluti ſecuritate ſuorum miniſtrorum, quod nomen maximè conſeruabitnr, ſi omnes intelligant infideles miniſtros eſſe à Societate dimittendos, etiamſi profeſsi ſint: & ad bonum ipſorum profeſſorum eſt maximè conueniens propter pericula, in quibus verſantur, vt in illis cautiores ſint. Quod etiam maximè confirmatur ex his quæ de Præpoſito Generali dicuntur 9.p. conſti.cap. 4.§.7. vbi caſus numerantur, in quibus per Societatem deponi poteſt; *Cuiuſmodi* (inquit) *ſunt peccata mortalia in externum actum prodeuntia, copula carnalis, vulnerare quenquam, reditus Collegiorum vſurpare ad proprios ſumptus, vel extra Societatem donare, vel ſtabilia bona Societatis alienare, vel prauam doctrinam habere.* Propter hæc ergo ſi ſufficientiſsimè conſtent deponendus dicitur: & additur, *Et ſi opus eſt à Societate remouendus, &c.* Quæ limitatio, *ſi opus eſt,* indicat plus requiri ad expellendum illum, quàm ad eum officio priuandum: & meritò, quia maior eſt pœna, maioremque cauſam & pertinaciam requirit. Nihilominus etiam in illa perſona non poſtulatur incorrigibilitas, & pertinacia: ſed prudentiali iudicio Societatis relinquitur, *præ oculis habendo, quod*

Id oſtenditur ratione.

Confirmatur à fortiori de Generali.

ad

ad maiorem Dei gloriam & vniuerſale bonum Societatis fore iudicabitur. Igitur à fortiori in quolibet alio, ſimiles cauſæ ſufficiunt, eademque regula maioris boni vniuerſalis ſeruanda eſt: nam, vt dixit Pelagius Papa c. *Scias* 7. quæſtion. 1. *Plurimorum vtilitas, vnius vtilitati, aut voluntati præferenda eſt.*

VI. *Cõfirmatur tandem ex Greg XIII.*

Tandem id declaratur ex ſpeciali Bulla Gregorij XIII. conceſſa menſe Septembri anni 1582. quæ incipit: *Cùm aliàs, &c.* in qua concedit facultatem Præpoſito Generali, vt poſsit ex cauſis iuſtis quemlibet profeſſum à Societate eiicere, vel vt ad aliam religionem etiam laxiorem tranſeat, facultatem concedere. In qua Bulla primùm omnium perpendendus eſt tenor, & diſcurſus eius. Prius enim proponit dubitationem ſubortam; *an Præpoſitus Societatis valeat profeſſos ex cauſis id exigentibus à Societate emittere, aut eis ſic emiſsis liberum ſit de eius licentia ſe ad quemuis alium ordinem transferre.* Et ratio dubitationis fuerat, quià Paulus III. & Pius IV. ſtatuerunt vt nemo de Societate poſsit ad alium ordinem tranſire (Carthuſienſium excepto) niſi de licentia Romani Pontificis, aut Præpoſiti Generalis Societatis. Vnde per illam exceptionem videbatur iam hæc facultas Præpoſito conceſſa: quia verò non erat directè facta conceſsio, nec ſatis in particulari, nec cum ſufficiente declaratione, ideò fortè oriebatur dubitatio: ad quam Gregorius XIII. non videtur directè voluiſſe reſpondere, ſed nouam facere conceſsionem pro futuro tempore, dicens: *Nos re perpenſa atque diligenter examinatâ Societatis ipſius puritati, atque incremento, emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volentes, ſtatuimus vt deinceps in perpetuum liceat dicto Præpoſito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere, &c.*

VII. *Dicta Gregorii verba quantum operentur.*

Per quæ verba vt ex eorum tenore conſtat, nihil de dubitatione propoſita, quoad poteſtatem, quam antea Præpoſitus habebat, reſpondet, ſed in poſterum eam dubitationem abſtulit, abſolutam facultatem concedendo. Per quod tamen, vt exiſtimo, non intendit negare, quin anteà poteſtatem hanc haberet, ſed quia parum referebat, ab illa quæſtione abſtinuit, & abſolutam facultatem conceſsit. Hæc vero licet nunc clarior, & certior ſit, non tamẽ magis ampla, vt opinor, quoad poteſtatem dimittendi profeſſos in iuſtam pœnam delictorum; nam hæc expulſio iure communi conceſſa eſt. Et ſic in Bulla Pij dicitur iuſtis de cauſis poſſe Præpoſitum quoslibet expellere: & quoad hoc eodem modo intelligi poteſt quod Gregorius dicit, *quos iudicauerit, poſsit è Societate emittere:* nam hoc iudicium ſemper intelligitur debere eſſe iuſtum, atque adeo iuſtis de cauſis fieri debere, vt amplius ſequenti capite intelligetur. Quia verò hoc non limitatur ad pertinaciam, & incorrigibilitatem, ideo in eadem amplitudine concedi cenſetur, qua fuerat in conſtitutionibus declaratum.

CAPVT II.

Vtrum profeſſus in Societate poſſit ad aliam religionem tranſmitti; & quomodo?

I. IN Bulla Gregorii XIII. ſuperiori capite allata non ſolùm concedit Pontifex poteſtatem ad expellendos profeſſos, ſed etiam ad licentiam eis dãdam, vt ad alios ordines, vltra Carthuſienſes, transferri poſsint, iuſtis de cauſis, ſed iudicio Præpoſiti Generalis. Quæ duo, ſcilicet, expulſio, & tranſitus, diuerſa ſunt, nam expulſio, vt ex præcedenti capite conſtare poteſt, habet rationem pœnæ, vnde habet pro cauſa adęquata culpam aliquam grauem, & regulariter incorrigibilem: tranſitus verò non ſemper eſt pœna, & fieri poteſt non propter culpam, ſed ob alias cauſas. Dubitari ergo poteſt an ex vi illius indulti habeat Generalis facultatem concedẽdi profeſſo, qui nihil peccauit, licentiam trãſeundi ad aliam religionem, ipſo nimirum petente & efflagitante, vel ſaltem voluntariè acceptante: nam ſi ipſe nolit ac reſiſtat, certum eſt iure nõ poſſe expelli, nec cogi, vt ad aliam religionem tranſeat, tum quia habet ius perpetuò viuendi in hac religione, & bonis eius fruendi, quo iure ſine culpa vel volũtate ſua priuari non poteſt: tum etiam, quia nemo poteſt compelli vt aliam religionem profiteatur; tranſitus autem ad aliam religionem, nouam in illa profeſsionem requirit, ſeu ad illam ordinatur. De conſenſu autem eius dubitari poteſt propter illa verba Greg. XIII. *Dubitari contingit an Præpoſitus pro tempore exiſtens, valeat etiam profeſſos ex cauſis ſic exigentibus à Societate emittere, aut eis ſic emiſsis liberum ſit de illius licentia ſe ad quemuis alium ordinem transferre?* Et infra: *Nos Societatis puritati, atque incremento & emiſſorum ſaluti conſulere volentes, &c.* & infra: *liceat dicto Præpoſito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere, eoſque de illius licentia, &c.* Ex his enim verbis omnibus colligi videtur Præpoſitum Generalem ſolùm poſſe dare hanc licentiam tranſeundi ad aliam religionem his, quos poſſet à Societate eiicere: nam quæſtio ſolùm mota erat, *de ſic emiſsis*, & ratio facultatis eſt cõſulere *emiſſorum ſaluti*. Et eoſdem emiſſos, ſeu eiectos refert illa particula *eoſque*, in vltimis verbis quib. licentia Præpoſito datur. Cùm ergo nullus profeſſus poſsit à Societate eiici ſine culpa, & facultas hæc trãſeundi ad aliam religionem ſolùm poſsit dari iuſtè eiectis, non videtur poſſe à Generali propter alias cauſas, ſed ſolùm ſuppoſita ſufficiente ratione eiiciendi profeſſum à Societate, etiam inuitum; tunc enim ipſo acceptante poterit ei concedi vt ad aliam religionem tranſeat. *Arguitur circa 1. partem tituli.*

II. *Aſſertio affirm. bipartita.* *Probatur prior pars, quoad trãſitum ad ſtrictiorem religionem.*

Nihilominus probabilius cenſeo poſſe Præpoſitum Generalem dare licentiam profeſſo Societatis tranſeundi ad quamcunque aliam religionem ex iuſta cauſa, etiamſi illa propriam culpam, vel incorrigibilitatem non includat. Quod quidem reſpectu ſtrictioris, aut æqualiter ſtrictæ religionis fundari poſſet in iure communi, quia, vt ſuprà tractat. 8. libro 3. vidimus, tranſitus hic licitus eſt de conſenſu Prelatorum vtriuſque religionis, à qua, & ad quam tranſitur ſine diſpenſatione Papæ, ſolo iure cõmuni quod etiam in Societate locum habet: quanquam nonnulla ratio dubitandi in eius profeſsis oriri poſsit ex quarto voto obedientiæ, quod ſpecialiter Pontifici faciunt: nam per profeſsionem in alia religione neceſſe eſt hoc votum extingui, vt ſuprà vidimus. Ergo ex hoc capite videri poteſt ſpecialiter neceſſaria in his profeſsis Societatis, licentia Pontificis, propter ſpeciale ius illi acquiſitum. Sed nihilominus hæc ratio non vrget ſaltem reſpectû ſtrictioris religionis, quia omnia huiuſmodi vota cenſentur includere conditionem, dummodo maius bonum non impediatur. De æqualiter verò ſtricta religione eſt illa ratio apparentior: ſed nihilominus ſolui poteſt, vel quia commutatio in æquale licita eſt in votis, iure communi, etiamſi talia vota reſpiciant tertiam perſonam, præſertim quando non intenditur commodum ipſius tertiæ perſonæ, ſed potius vouentis, vel Dei obſequium: vel quia hoc votum eſt annexum profeſsioni, & ſequitur conditionem eius: vnde ſi profeſsio eſt commutabilis in æqualem, etiamſi vna ſit quatuor votorum, & alia trium, ſi omnibus penſatis, nihilominus eſt æqualitas, fieri poterit commutatio, & acceſſorium ſequitur naturam principalis. *Item quoad æquè ſtrictam.*

III. At verò reſpectu religionis laxioris aliter probanda

Deinde quo-ad laxiorē. banda eſt concluſio poſita, ex priuilegio ſeu iure ſpeciali Societatis, nam ex communi non licet, vt ſuprà in citato tomo diximus tractando de tranſitu ad religionem in genere. Probari autem poteſt hoc ſpeciale ius, ex Bulla vltima Pauli III. vbi in generali prohibitione tranſeundi ad aliam religionē, additur exceptio; niſi de licentia Præpoſiti, aut ſedis Apoſtolicę. Idem habetur in Bulla vltima Pij IV. vel potius Pij V. vbi illa refertur & confirmatur. Ergo ſicut de licentia Sedis Apoſtolicæ licet tranſitus ad laxiorem religionem, abſque culpa tranſeuntis, ſed ob aliam cauſam, ita in Societate licet de licentia Præpoſiti Generalis, quia æqualiter excipitur eius licentia, & Pontificis.

IV. *Euaſio proximæ probationis.* Reſponderi autem poteſt ibi non fieri directam conceſsionem, ſed obiter illam facultatem poni per modum exceptionis, & ideo intelligendam eſſe ſecundùm commune ius, & cum partitione accommoda: excipiuntur enim Pontifex, & Præpoſitus, ſed cum diſtributione accommoda, vt vtriuſque licentia ſufficiat, quatenus poteſt illam dare ſecundùm ius commune, Pontificis quidem, reſpectu omnium religionum; Præpoſiti autem, in ordine ad ſtrictiorem; vel æqualem. Quæ reſponſio eſt apparens, quia verba ſunt ſecundùm ius interpretanda, maximè quando non concedunt directè priuilegium, ſed ſolùm explicant iuridicam exceptionem: ſicut enim reſpectu Pontificis iuridica eſt, cur non *Remouetur.* etiam reſpectu Præpoſiti Generalis? Ad minimum ergo erat res dubia, & ad tollendam dubitationem Greg. XIII. expreſſam fecit conceſsionem dans facultatem Præpoſito Generali concedendi profeſsis licentiam tranſeundi ad religionem aliam laxiorem, vt illis verbis euidenter exprimitur: *Paris, laxioris, aut ſtrictioris obſeruantiæ ordinem, per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum.* Per quæ vltima verba videtur limitari hoc indultum, vt ſcilicet non poſsit Præpoſitus licentiam generalem concedere tranſeundi ad quemcunque ordinem laxiorem, ſed determinatè ad hunc, vel illum; oportet enim vt ipſe locum præſcribat, & meritò id factum eſt, vt prudenter fiat commutatio; & non detur generalis licentia, quæ magis eſſet in deſtructionem, quam in ædificationem.

V. *Probatur deinde poſterior pars aſſertionis. Primò* Quod autem hæc facultas non extendatur ſolùm ad illos profeſſos, qui propter culpas ſolùm poſſunt à Societate eiici, probatur primò, quia aliàs ferè nullius vtilitatis eſſet hoc priuilegium, quod eſt manifeſtè contra intentionem concedentis expreſſam illis verbis: *Nos repenſata, atq; diligenter examinata, Societatis ipſius puritati, ac incremento, emiſſorumq; ſaluti pro tempore conſulere volentes; &c.* Sequela autem patet, quia religioſus omnino eiectus inuoluntariè à ſua religione, ſuo iure videtur poſſe quamcunque religionem laxiorem ingredi, vt in ſuperiorib. tractatum eſt, tract. 8. l. 2. quia ſi poteſt tutus manere in ſeculo, cur non ingredi quamcunque religionem? Sed *Secundò.* quia hoc non eſt ita certum, probatur Secundò, Quia Gregorius nullam ibi fecit mentionem culpæ, aut peccati, ſed tantum dixit: *liceat Præpoſito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere.* Verbum autem *iudicandi*, non reſtringitur ad iudicium punitiuum, ſeu vindicatiuum, ſed de ſe indifferens eſt, & magis indicat iudicium prudentiale ex quibuſcunque iuſtis cauſis.

VI. *Tertiò expōderatione verborum Pontificis* Deinde expendenda ſunt illa verba, *Societatis puritati, atque incremento, emiſſorumque ſaluti conſulere volentes.* Nam primum illorum videtur reſpicere delicta, & peccata quæ in his perſonis eſſe poſſunt: nam puritas religionis in carentia talium peccatorum & perſonarum delinquentium conſiſtit: tamen ſecundùm verbum, ſcilicet *incrementum*, etiam poteſt reſpicere alias cauſas: nam ſæpè expedit ad incrementum religionis dare licentiam alicui, qui licet malus non ſit, eſt tamen parum vtilis, vel parum quietus, aut in perfectione remiſſus. Vltima deniq; particula, magis hanc cauſam amplificat: nam fieri ſæpè poteſt, vt licèt aliquis culpas non commiſerit eiectione dignas, maiorem ſpiritualem profectum ſperet ex tranſitu ad aliam religionem, quæ licet in ſe laxior ſit; ſibi eſt magis proportionata propter minorem repugnantiam cum natura, vel minorem actionem externam, vel alias ſimiles cauſas: ergo facultas hæc ad hos caſus extenditur, vt ſit intentioni Pontificis proportionata. Denique licèt Pontifex de emiſsis loquatur, & de eorum tranſitu; non ideò neceſſe eſt, vt de ſolis inuoluntariè, & propter peccata eiectis loquatur, quia etiam illi, quibus licentia datur tranſeundi ad aliam religionem, ipſis etiam volentibus & petentibus dicuntur propriè, & iuxta vſitatum modum loquendi à Societate emiſsi: nam hoc verbum non dicit neceſſariò vim ex parte emittentis, aut repugnantiam ex parte emiſsi; nec etiam dicit ordinem ad culpam, ſed ſolùm ad cauſam poteſtati proportionatam. Nec ēt neceſſe eſt, vt emiſsio & tranſitus ſint actus reipſa diſtincti, & quòd præcedat emiſsio: poſtea verò ſequatur tranſitus iam emiſsi: ſed fieri optimè poteſt, vt ſimul ac per modum vnius emiſsio, id eſt, exitus à Societate propter tranſitum, & non alius concedatur: & è conuerſo tranſitus propter emiſſionem præcipuè permittatur.

Ex quibus omnibus ampliùs conſtat, non ſolùm quod in fine ſuperioris capitis promiſimus, ſcilicet, VII. quas ob cauſas fieri poſsit hæc expulſio, ſed etiam *Reſoluitur 2. pars titul.* quis modus in ea ſeruandus ſit. Nam ſi ſit expulſio *profeſſum ex* punitiua, & inuoluntaria, requirit delicta propor- *culpa eiectū* tionata, iuxta exigentiam conſtitutionum, vt præ- *non poſſe* cedenti capite declaratum eſt, & tunc non eſt ne- *inuitum* ceſſe vt exitus à Societate concedatur cum tranſitu *tranſmitti.* ad aliam religionem: nullus enim cogi poteſt ad hunc tranſitum: nec aliqua religio inuitum aliquē recipiet: cum tamen conditio neceſſaria ad hunc tranſitum, ſit alterius religionis conſenſus, vt in eadem Bulla Greg. exprimitur: tunc ergo cum Societas habet ius, & cauſas expellendi profeſſum, etiam reluctantem, & ille nō vult tranſitum ad aliam religionem acceptare, poterit Societas illum cogere, vt exeat, non tamen abſolutè præcipere, vt religionem aliam ingrediatur: ſed ſemel dimiſſus poterit in ſeculo manere, ſicut alii expulſi, vt ſtatim dicetur capite ſequenti à nu. 5. Si autem ille acceptet tranſitum ad religionem laxiorem, poterit Societas illum permittere, quod eſt peculiare priuilegiū eius: adeò vt cæteris religionibus prohibeat ibi expreſsè Pontifex participationem eius, per viam generalis communicationis priuilegiorum. Hinc etiam poteſt Societas delinquentem profeſſum non *Poteſt tamen indirectè cogi.* excludere, ſed aliter intra ſuam religionem punire, & conſequenter illi optionem dare, vt vel in tali pœnitentia intra Societatem maneat, vel ad talem religionem etiam auſteriorem, vel magis ſolitariam tranſeat, nam in hoc nullam facit iniuriam, nec iniquam coactionem: nam habet ius puniendi delictum illo modo intra ſuum ordinem, & poteſt iuſtè nolle concedere libertatem viuendi in ſeculo propter vitanda ſcandala, vel infamiam religionis, vel maius malum ipſius religioſi: ergo concedendo illam optionem; potius benignè agit, quam ſeuerè.

At verò quando non ſubſunt cauſæ, nec delicta VIII. ad expellendum profeſſum inuitum: nullo modò *Nequit profeſſus etiam* poteſt Societas illum à ſe expellere, vt in ſeculo ma- *volens dimitti ad ſeculum ſine cauſa.* neat, etiamſi ipſe conſentiat: quia nec iure communi eſt hæc poteſtas in religionibus, vt ſuprà viſum eſt, nec per hanc Bullam, vel aliàs data eſt, ſpecialiter

ter Societati; nam in omnibus fit mentio de tranſitu ad aliam religionẽ, non de exitu ſimpliciter. Item quia alio modo facta eſſet irrationabilis talis eiectio, & in detrimẽtum ſtatus religioſi: quod ſi ſubſit cauſa diſpenſandi, ad Pontificem pertinebit. Nec etiam poteſt in eo caſu Societas cogere profeſſum ſuum, vt ad aliam tranſeat religionem ſi nolit, quia nec abſolutè poteſt directè cogere, vt à fortiori patet ex dictis in proximo puncto num. præce. nec indirectè ſub aliqua conditione oneroſa, quę excedat ſuum regularem viuendi modum, quia nullum habet ius illam imponendi.

Nec etiam volentem ad aliam religionem tranſmitti.

IX. Igitur ſolùm poteſt licentiam dare ei, qui vult tranſire ad aliam religionem. Hanc verò reſpectu ſtrictioris facilè poteſt dare: exiſtimo tamen practicè, & ad hunc finem nullam debere iudicare ſtrictiorem, vel ſeueriorem, rebus vt nunc ſtantibus, præter Carthuſiam, quia nec Pontifices aliam excipiunt, nec facilè inueniri poterit, ſi omnia ſpectentur, quæ ſuprà de rigore regulæ Societatis lib. 1. c. 9. explicauimus. Ad dandam ergo licẽtiam tranſeundi ad quamcunque aliam religionem, magna cauſa neceſſaria eſt, tantòq; maior, quanto religio minus fuerit perfecta, vel ſtricta. Quia in hoc conſulẽdum in primis eſt religioni, quæ detrimentum patitur, dum priuatur quodam membro iam conſummatò & perfecto, & omnibus laboribus & expenſis cum illo conſumptis. Deinde etiam bono ipſius religioſi, ne detur illi occaſio, vt deterius, aut minus perfectè viuat. Igitur optima cauſa erit, & ferè vnica, ſi ad miniſteria Societatis quiſpiam iudicetur inutilis, quia ſc. eſt inhabilis, vel quia non applicatur, nec moraliter applicari poteſt, ſine maiori ſuo detrimento: tunc enim ex conſenſu vtriuſq; partis poterit fieri diuortium per tranſitum prædictum: & ad hoc eſt ſufficiens auctoritas in Societate à Gregor. XIII. conceſſa.

Volenti trãſire quæ cauſa ſufficiat ad permittendum.

X. In quibus autem perſonis Societatis ſit hæc auctoritas, ex eiſdẽ reſcriptis Pontificiis manifeſtum eſt. Nam ſolus Præpoſitus Generalis in eis nominatur, eique facultas hæc conceditur: nullus ergo alius Præpoſitus, ſiue Prouincialis, ſiue localis iure ordinario hanc habet poteſtatẽ, quia verò in prædictis Bullis non reſtringitur hæc facultas, vt neceſſariò debeat per ipſum Generalem immediatè exerceri, ita vt delegabilis non ſit: ideò non eſt dubium, quin poſſit illam aliis delegare, vt expreſsè ſupponitur 2. parte conſtit. c. 1. lit. C. vbi additur, rarius eſſe hanc poteſtatem communicandam inferioribus Præpoſitis, & non niſi in ſpeciali, & poſtquam res ad Generalem eſſet delata, & graui conſiderationi expenſa foret.

In Generali reſidet facultas eiiciendi vel tranſmittẽdi profeſſum ex cauſa.

Hanc facultatem delegare poteſt

XI. Solùm dubitari poteſt, an Societas tota habeat hanc poteſtatem, id eſt, an Congregatio generalis illam habeat, ſiue cogatur viuente Generali, ſiue ſede vacante. Et ratio dubitandi eſt, quia in prædictis Bullis nunquam datur hæc poteſtas Societati, ſed Præpoſito. In contrarium autem eſt, quia non videtur dari Præpoſito, niſi in quantum ſuo modò repræſentat Societatem, & ab illa proximè habet poteſtatem. Quia enim communiter ſuprema Societatis iuriſdictio per illum exercetur, & hæc facultas datur ad ordinarium regimen, ideo illius facta videtur mentio, illique conceditur poteſtas: tamen intentio Pontificis fuiſſe videtur illam dare Societati principaliter, cùm ipſa ſit Generali ſuperior. Confirmatur, quia in eo caſu, in quo Generalis congregatio poſſet Prępoſitum ſuum à munere deponere, & à Societate expellere, poteſt vtrumque facere per ſeipſam, & antequam alium Generalem eligat, ergo etiam poterit Præpoſito ſic eiecto facultatem concedere tranſeundi ad aliam religionem. Item ſi in Congregatione generali coram ipſomet Præpoſito tractaretur de alterius profeſſi eiectione, vel tranſitu ad aliam religionem, non videtur poſſe Prępoſitus contra ſententiam Congregationis illum expellere, aut talem facultatem dare, quia cùm congregatio ſit ſuperior, veriſimile nõ eſt, datam eſſe hanc poteſtatem Præpoſito, ita vt illa vti poſſit contra voluntatem ſui ſuperioris. Item cum principaliter ſit data in bonum Societatis, non videtur eius vſus conceſſus contra voluntatem totius Societatis. Igitur Præpoſitus in illis locis Societatem repræſentat. Vnde videtur fieri conſequens in poteſtate Congregationis generalis eſſe, hanc poteſtatẽ limitare Præpoſito, vt nimirum illa vti non poſſit ſine conſilio, vel etiam ſine ſuffragio vnius, vel plurium, aut alio ſimili modo. Quia ita intelligitur hæc poteſtas conceſſa Præpoſito, vt principalius ſit conceſſa toti Societati, quæ non niſi in Congregatione generali exiſtit, vel repræſentatur: ergò poteſt dicta Societas, ſi iudicauerit ſibi expedire, ſibi poteſtatem illam reſeruare, vel aliquem modum, aut limitationem illi addere.

Arguitur reſidere etiã in congreg. gener.

Huic autem vltimę illationi videntur obſtare illa verba Greg. XIII. *Statuimus vt deinceps in perpetuum liceat dicto Præpoſito, &c.* Nam iuxta eorum vim nullus inferior Pontifice poteſt Præpoſitum hac poteſtate priuare, nec ponere modum, quem Pontifex non poſuit. Quis enim poteſt voluntatem Pontificis limitare, aut impedire? ipſe autem abſolutè & ſine reſtrictione ait: ſe concedere Præpoſito hanc poteſtatem in perpetuum: ergo nunquam poteſt illa priuari, nec immutari, niſi per alium Summum Pontificem. Dicere autem, ſubintelligi ſubordinationem & dependentiam à Societate, propterea quod congregatio ſit ſupra Generalem, voluntarium eſt, ideoque improbabile, vtpote contra abſolutam formam verborum: & ſine ſufficiente ratione, ſiquidem non obſtante illa ſubiectione Generalis ad congregationem, potuit Pontifex concedere abſolutè & ſimpliciter hanc facultatem huic dignitati Præpoſiti, quia licet in caſu poſſit habere ſuperiorem intra Societatem, ſcilicet quando generalis congregatio actu coacta eſt; tamen regulariter & ordinariè illum non habet. Pontifex autem videtur attendiſſe ad ordinarium modum gubernandi, & ad dignitatem illius muneris Præpoſiti generalis. Ergo licet Præpoſitus Generalis à Societate emanet, & poteſtatem habeat ordinariam, nihilominus poſtquam ſemel electus eſt, aliquam poteſt habere facultatem à Summo Pontifice, qua non poteſt priuari per ipſam Societatem, quandiu Generalis eſt, ſeu niſi munere Præpoſiti priuetur. De qua re eſt optimum exemplum in Bulla eiuſdem Gregorii XIII. conceſſa anno 1575. die 3. Maij quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem*, in qua diſtinctè concedit plures facultates Societati & Præpoſito eius, & poſtea concedit, vt aliæ perſonæ Societatis non poſſint vti gratiis conceſsis Societati, niſi per Generalem Præpoſitum, & de eius beneplacito. Vbi ſine dubio loquitur de propria perſona & munere Generalis: nec poſſet vniuerſa Societas immutare hunc modum gaudendi priuilegijs & gratijs à Pontifice præſcriptum; quia Pontifex voluit hanc poteſtatem eſſe penes Generalem: idem ergo in præſenti dicendum eſt. XII.

Ergo quod attinet ad hoc vltimum punctum, ſeu illatum: non poteſt Præpoſitus per Societatem priuari poteſtate ſibi à Pontifice conceſſa ad expellendum profeſſum, vel dandi ei facultatem tranſeundi ad aliam religionem iuſtis de cauſis. Quod verò ſpectat ad ſuperiora puncta, ex quibus illatum colligebatur, conſequenter videtur probabile ſoli Generali hoc datum eſſe, quia verba XIII.

Reſolutio circa diſputata in n. 11. & 12.

indulti hoc ſonant, & interpretatio de repræſentatione Societatis in ipſo Generali; eſt noua & inuſitata, vt patet ex alia Bulla citata, & multis ſimilibus. Vnde quandiu Præpoſitus viuit, probabile eſt. Congregationem etiam generalem non poſſe id facere ſine conſenſu eius, propter rationem factam, quia illi data eſt poteſtas. At verò generalatu vacante probabile eſt congregationem habere poteſtatem: quia Capitulum ſuccedit loco Prælati in omnibus poteſtatibus ordinariis eius: & hæc poteſtas iam competit iure ordinario Prælato Societatis. Quidquid verò ſit de hoc ſcholaſtico rigore, ſecurius eſt, non vti tali poteſtate ante electionem Generalis. Nam de vicario Generali, qui ad gubernandam Societatem eligitur mortuo Prępoſito, dicitur in eius reg. 9. non poſſe aliquem profeſſum à Societate emittere: & ibidem ſignificatur rem hanc adeò grauem reputari, vt tentanda non ſit in eo caſu ante electionem noui Generalis. Vnde fit tandē; vt in eo caſu, in quo Præpoſitus ipſe deponendus & expellendus eſſet, depoſitio ab officio præcedere debeat, non verò fieri poſsit à Societate expulſio; donec alius Præpoſitus electus ſit, cuius authoritate, & iudicio, ſimul cum tota congregatione, ſi oportuerit, id fiat.

Eiectio Vnius Generalis ſupponit electionem alterius.

CAPVT III.

Ad quid teneatur profeſſus à Societate eiectus; vel qui quouis modo ab illa deficit, ſeu mutatur.

I. *Abſoluti omnino à Votis, huc non pertinent.*

HÆc quæſtio in coadiutoribus formatis moraliter loquendo locum non habet: quia hi poſſunt expelli liberè ab obligatione votorum, & ſi aliquando eiiciantur, ita vt in ſeculo manere poſsint (quod rarò accidit) votorum vinculis liberantur, quicquid ſit de iis votis, quæ fortè in ſeculo nuncupauerant, vt de ſcholaribus tractatum eſt li. 3. ca. 4. à n. 23. quo fit vt nulla ſpeciali obligatione poſtea teneantur: quia votorum diſſolutio (vt ſupponimus,) valida eſt, quibus ſublatis, non eſt vnde maneat ſpecialis obligatio. Itaque in eo caſu eadem ratio de his eſt, quæ de ſcholaribus approbatis. Si autem contingeret huiuſmodi coadiutorem formatum expelli ſine abſolutione ab obligatione votorum, vel cùm onere ingrediendi religionem, vel ſimpliciter & abſolutè, ſic eadem de illo ratio eſt, quæ de profeſſo trium votorum; nam quoad obligationem eadem eſt in votis ſimplicibus, quandiu manent, quæ in ſolennibus.

II. *Reſolutio quæſtionis in duplici caſu.*

Veniendo ergo ad profeſſum Societatis dupliciter poteſt expelli à Societate; primò cum onere ingrediendi religionem aliam, vel redeundi ad Societatem, ſi illam non profiteatur: ſecundò expellendo illum ſine ſpe receptionis, & ſine ſpeciali obligatione, præter eam, quæ ex profeſsione ex natura rei naſcitur. Prior caſus nullam habet difficultatem: ſupponimus enim inprimis, quòd licèt religioſus dum eiicitur, non poſsit à ſuis ſuperioribus obligari ad ingrediendum religionem aliam, vt ſupra probatum eſt tractat. 8. libro 3. eſtque eadem ratio de profeſſo Societatis. Nihilominus per modum pacti mutui poteſt ab hoc obligari: cùm enim profeſſus eiicitur propter ſua demerita condemnari poteſt, vt vel talem, tantam, ac tam diuturnam pœnam in Societate ſuſtineat, vel ſi malit, talem, vel talem religionem profiteatur. Si ergo ipſe hanc poſteriorem conditionem potius quàm priorem acceptet, tenebitur ſine dubio, vel illam implere, vel ad Societatem reuerti. quia ſententia fuit iuſta (vt ſupponitur) & illam religioſus acceptauit, eamque implere ſpecialiter promiſit: Quocirca ſi ille conditionem impleat, & cum effectu religionem aliam profiteatur, ceſſat omnis ſuperior obligatio, & ſolum tenetur ad ſeruandum id, quod denuo profeſſus eſt, ſiue ſit ſtrictior ſiue laxior religio; quia commutatio eſt legitimè facta: ſolum poſſet dubitari de quarto voto profeſſorum Societatis, & de aliis votis ſimplicibus eorum. Veruntamen idem dicendum eſt: nam cùm duæ profeſsiones ſint repugnantes; ſi poſterior valida eſt, extinguit priorem, & conſequenter, quidquid illi annexum eſt; item propter alia quæ ſtatim dicam.

1 Caſus de profeſſo eiecto acceptāte conditionem profitendi alibi.

Si autem talis eiectus conditionem non ſeruet, ſiue omnino non ingrediendo aliam religionem, ſiue poſt ingreſſum, illam relinquendo ante profeſſionem, tenebitur ad Societatem redire: quòd ſi ſubterfugiat, iam non vt eiectus, ſed vt apoſtata & fugitiuus iudicand[9] eſt; quia non fuit abſolutè eiectus, ſed ſub conditione; illa verò non impleta; eiectio eſt nulla; quia conditionalis, non impleta conditione, nihil ponit in eſſe; ergo eo ipſo, quòd incipit eſſe in mora; incipit eſſe transfuga, & apoſtata, & conſequenter tenetur omnibus obligationibus ſuæ religionis, & cenſuris apoſtatarum, de quibus ſuprà in genere dictum eſt. III.

Non implens conditionē, nec rediens, apoſtata eſt.

Dices, ſi ille redeat ad religionem, grauiter puniendus eſt: & fortaſſe perpetuo carcere includendus, vel alia ſimili pœna afficiendus: nemo autem tenetur ſeipſum tam graui pœnæ offerre: ergo poteſt fugere, & non redire ad religionem. Quod maximè videtur procedere; quando bona fide aliam religionem probauit, & iuſtis de cauſis illam non eſt auſus profiteri, quia tunc iam videtur feciſſe quod in ſe eſt ad bonum proſequendum (vt ſic dicam,) ſe autem tradere, vt grauibus pœnis affligatur duriſsimum eſt, nec videtur ad hoc obligandus. Reſpondeo religioſum ſic ſeu ſub tali conditione eiectum ſemper teneri ad ſtatum religioſum, nec poſſe tuta conſcientia in ſeculo manere; & ideo teneri religionem ſuſceptam, & in conditione poſitam, atque acceptatam profiteri, quod moraliter ac regulariter loquendo, ſemper poterit: ſi autem reuera habet legitimas cauſas non profitendi, tenebitur eas proponere Prælatis Societatis, vt facultatem faciat aliam religionem faciliorem ingrediendi, quod ſemper facient: alioqui tenebitur ad Societatem redire, niſi reuera timeat graues corporales pœnas diuturnas, vt carcerem perpetuum, & ſimiles, nam tunc ad prouidentiam Prælatorum pertinebit ita reum cuſtodire, vt redire ad ſuam obedientiam, & correctionem cogatur: obligare enim illum, vt ipſe ſe tradat, certus de huiuſmodi pœnis difficilè eſt. Quia verò pœnæ ordinariæ, non ſunt adeò graues, neque excedunt modum diſciplinæ religioſæ: quæ magna ex parte pendet ex bona diſpoſitione peccatoris: nam ſi voluntariè emendetur, & ſatisfaciat religioni, facilè aliæ pœnæ temperantur: ideo regulariter etiam verum eſt hunc teneri in eo caſu ad religionem redire. IV.

Supereſt dicendum de alio caſu, quando profeſſus abſolutè dimittitur. In quo inprimis locum habent omnia quæ de obligatione ad caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſeruādam dicta ſunt tractat. 8. libro 3. in communi de eiectis à religione, quia eſt eadem proportionalis ratio. In Societate vero ſunt ſpeciales difficultates de aliis votis: quæ profeſsi emittunt, inprimis de voto obedientiæ ad ſummum Pontificem in miſsionibus, nam profeſſio integra manet: ergo & votum illud, & obligatio eius: talis enim eſt, vt extra religionem impleri poſsit. Idem eſt de votis ſimplicibus, præſertim de voto V.

2. Caſus de profeſſo abſolutè eiecto.

voto non ambiendi, nec acceptandi dignitatem extra Societatem: nam hoc per ſe eſt optimum, & poteſt in quocunque ſtatu ſeruari, & votum abſolutè factum eſt: vnde etiam durat poſt eiectionem. De aliis autem votis ſimplicibus minor eſt difficultas: nam materia eorum manifeſtè requirit actualem vitam, & coniunctionem in Societate, & ideo eorum obligatio ceſſat, vel ſuſpenditur in eo ſtatu.

Eius vota ſimplicia ceſſant.

Veruntamen idem dicendum cenſeo de aliis duobus votis; imò generaliter de voto obedientiæ exiſtimo non poſſe profeſſum eiectum ex vi illius obligari ad miniſteria Societatis; vt ad docendam doctrinam Chriſtianam, ad audiendas confeſsiones, & ſimilia. Nam religioſus eiectus non tenetur ſeruare regulam; vt ſupra tractat. 8. lib. 3. ſuo loco dixi: ergo nec profeſſus Societatis regulam Societatis: ergo nec poteſt obligari ratione voti ad ſeruandam illam, ſed occupari in his miniſteriis ſolum eſt ratione regulę, & in tantum poſſunt præcipi, in quantum ſunt ſecundum regulam: ergo talia præcepta non habent locum circa eiectum quandiu extra Societatem manet.

VI.

Imò, & quartum votum ſolemne.

Ita ergo dicendum cenſeo de obedientia Pontifici præſtanda circa miſsiones; nam illa etiam promittitur ſecundum regulam & conſtitutiones Societatis: qui ergo iam non agit vitam ſecundum regulam, neque ad id tenetur, non poterit obligari ad implendum illud votum durante illo ſtatu: quia reuera ceſſauit materia eius. Confirmatur, quia ita neceſſariò interpretanda eſt intentio vouentium, & inſtituentium talia vota: tum quia nemo promittit ſuſtinere onera religionis niſi in ipſa religione, & adiutus ſpiritu, prouidentia, authoritate, & aliis auxiliis eius, quæ omnia maximè neceſſaria ſunt in re adeò difficili, & ardua, vt eſt obedire in huiuſmodi miſsionibus. Tum ex illo generali principio, quod nulla promiſsio obligat, quando tanta fit mutatio in ſtatu promittentis, vt veriſimile non ſit eius intentionem fuiſſe pro illo ſtatu ſe obligare; de quo tractat. 6. libro 4. de voto, cap. 19. multa diximus: talis autem mutatio in præſenti caſu manifeſtè procedit, nam longè alia eſt conditio religioſi actu vniti ſuæ religioni, qui vt membrum eius mouetur: vel ſeparati, qui nec à religione mouetur, nec in eius finem tendit. Atque hic diſcurſus æque probat de voto ſimplici non quærendi, vel acceptandi prælationem, nam vſus eius erat accommodatus religioni, durante vnione ad illam; mutato autem ſtatu minimè. Vnde etiam tunc ceſſat ratio talis voti in conſtitutione expreſſa; quæ mentem eius, & intentionem declarat. Eſt autem ratio in 10. p. Conſtitutionum §. 6. *Vt perpetuo felix ſtatus Societatis conſeruetur.* Poſtquam autem aliquis à Societate eiectus eſt, nihil ad ſtatum eius refert, quod dignitatem ambiat, vel accipiat. Item *ne Societas his hominibus, qui ad propoſitum ſibi finem ſunt ei neceſſarii priuetur.* At hic eiectus nec Societati neceſſarius eſt, nec illo priuabitur, etiamſi Pręlatus fiat, quia iam priuata ſupponitur. Item *vt vnuſquiſque videat qua ratione animarum ſaluti iuxta noſtræ profeſſionis humilitatem, & ſubmiſſionem inſeruire poſsit.* At eiectus iam non tenetur ad hunc finem aſpirare, nec illi incumbere. Ceſſat ergo in his eiectis talium votorum obligatio, vel potiùs neceſſarius vſus, quandiu in eo ſtatu permanent: nam ſi contingat iterum in Societatem recipi, vota integra manent, & ſtatim obligare incipiunt.

Dicta vota reuiuiſcunt ſi profeſſus reuocetur.

VII.

Quæ obligationis durēt in profeſſo mutato ad alium ſtatum.

Ex his infertur idem dicendum eſſe de omnibus translatis à Societate in alium ſtatum altiorē; nam de tranſitu ad aliam religionem per profeſsionem eius, dictum iam eſt: idem ergo eſt ſi profeſſus Societatis fiat Epiſcopus, vel Cardinalis, non enim tenetur ampliùs voto obedientię circa miſsiones, nec voto non ambiendi, aut non acceptandi altiorem dignitatem, propter eaſdem rationes, vt etiam ſupra tetigi de his votis tractando. Solumque manet ex votis ſimplicibus illud, quod per ſe, & ex materia ſua ad hoc ordinatur, vt in eo ſtatu obliget, vt ibi etiam expoſuimus: vnde fit vt de his translatis à Societate ad Epiſcopatum, vel altiorem dignitatem nihil nobis dicendum ſuperſit, præter ea, quæ communia ſunt omnib. religioſis Epiſcopis, & quæ de illo ſpeciali voto diximus. Nec etiam de translatis ad aliam religionem, quia facto tranſitu legitimè, & validè, ille perinde reputatur, ac ſi in Societate nunquam extitiſſet.

VIII.

Conditiones legitimi tranſitus ad aliam religionem.

Vt autem talis tranſitus legitimè fiat, oportet vt iuxta priuilegia Societatis ſeruentur, quæ autem illa ſint, attigimus ſuprà in libro 3. tractantes de votis ſcholarium, & ſumma eſt vt tranſitus non fiat ſine licentia obtenta Præpoſiti Societatis ordine Carthuſienſium duntaxat accepto, iuxta Bullam Pauli III. anni 1549. *Licet debitum*, vbi ingreſſus aliter factus irritatur, & perſona vt apoſtata condemnatur; & latiùs confirmarunt Pius IV. & V. in Bulla anni 1565 *AEquum reputamus.* Idem autem Pius V. viuæ vocis oraculo, & Gregorius XIII. in Bulla anni 1584. *Dilecte, fili*, circa ſuperiorem exceptionem de tranſitu ad Carthuſianos limitationem addiderunt, vt nimirum ſemel liceret, non aut bis, aut ſæpiùs, ſine conſenſu Societatis Præpoſiti. Quā gratiam ita Societatis voluit Gregorius eſſe propriam, vt per viam communicationis non poſſet ab aliis religionibus participari. Cum licentia autē Præpoſiti fieri poteſt hic tranſitus etiam à profeſsis: non ſolum ad arctiorem, ſed etiam ad laxiorem religionem iuſtis de cauſis, vt idem Greg. XIII. declarauit in Bulla anni 1582. *Cùm alias*; poſt quem tranſitum, ſi profeſsio ſubſequatur in alia religione, liber (vt diximus) manet profeſſus Societatis ab omnib. aliis votis ſpecialiter in Societate emiſsis, ſicut manet liber ab obedientia Societatis. Si autem non ſequatur profeſsio, redeundum illi neceſſariò eſt ad Societatem, nam omnia vota, omniſq; eorum obligatio integra manet: nec de hoc tranſitu plura hic dicere neceſſe eſt.

IX.

Apoſtata nullas obligationes religionis ex ſe exuunt.

Vltimò colligitur ex dictis per contrariam rationem longè aliter iudicandum eſſe de profeſſo apoſtata, vel etiam ſine peccato apoſtaſiæ extra Societatem, & cum exemptione etiam ab obedientia eius ex diſpenſatione Pontificis commorante. In vtroque enim omnium votorum obligatio integra perſeuerat, & de apoſtaſia quidem id patet, quia ligatus manet omnibus votis, & iure actu ſubiectus Societati, ad quam redire tenetur. Item quia omnis apoſtata tenetur, etiam pro illo tempore ad obſeruationem regulę, quantum in ſe eſt, quia non debet iniquitas ei patrocinari, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo multo magis tenetur ad ſpecialia vota ſeruanda, quæ ſecundùm regulam fecit. Denique rationes factæ de eiecto non militant in profugo, imò ſi attentè conſiderentur & applicentur contra apoſtatas conuincunt.

X.

Quid de manentibus extra Societatem de licentia Papæ.

De aliis verò extra Societatem manentib. de licentia Papæ, etiamſi in eius palatio, & ſub immediata obedientia eius viuere contingat, certum eſt profeſsionem, & ſtatum antiquum in eis manere integra: ergo & omnis obligatio votorum quantū in ſe eſt. Quod addo; quia ſi talis perſona ſit exempta ab obedientia Societatis, protunc non tenebitur, ex vi quarti voti obedire Generali in miſsionibus, ſicut non tenetur in aliis rebus. Votum tamen ipſius de obediendo Pontifici in miſsionibus integrum, & ſpeciale manet. Atque eadem ratione perſeuerat votum non ambiendi dignitatē intra, vel extra Societatem, nec acceptandi illam extra

Socie-

Societatem, niſi præcipiatur, quia obligatio horum votorum non pendet ex actuali obedientia ad Præpoſitos Societatis, ſed per ſe, & rectè obligat in tali materia, quæ in illo etiam vitæ genere locum habet. Item talis perſona adhuc eſt membrum Societatis, ſubſtantialiter (vt ſic dicam) illi coniunctus, licet quoad actualem vſum aliquo modo ſeparata ſit, illud tamen ſufficit, vt in eo locum habeant rationes omnes horum votorum, & præſertim ea, quæ reſpicit conſeruationem Societatis *in ſua puritate, & felici ſtatu*, qui maximè perturbari poſſet, ſi tales perſonæ poſſent in ea dignitatem ambire, ſine violatione ſui voti. Imò facilè poſſent illo modo dicta vota eludi procurando priùs exemptionem à Societate, & poſtea ambiendo: non eſt ergo dubium quin maneat tunc integra obligatio. Neq; difficultas alicuius momenti circa hoc occurrit. Atq; hæc de toto religioſo ſtatu, atque inſtituto Societatis Ieſu, ſi non quantum eius dignitas, atq; excellentia poſtulabant, certè quantum ingenii mei vires aſſecutæ ſunt, tractanda occurrerunt; ad laudem & gloriam eiuſdem IESV, qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum, Amen.

INDEX

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Primus numerus paginam, ſecundus marginalem eiuſdem paginæ numerum deſignat.

A.

Abbas.

ABBATIS nomine veniunt in iure prælati omnes religionum. 113.2

Abbates regulares quidam ſunt benedicti, quidam non benedicti. 168.2

Huiuſmodi benedictio eſt veluti quoddam ornamentum illius dignitatis, & iterari non poteſt. ibid.

Per hanc benedictionem datur poteſtas ad aliquos actus ordinis exercendos, vt ad benedicendum. ibid.

Vide in verb. *Ordines.*

Abbates regulares benedicere poſſunt ſacras veſtes & corporalia, & quo iure hanc poteſtatem habeant? 174 2. & ſeq.

Quibus Abbatibus ſeu prælatis hæc poteſtas concedatur? 175.9 10.11

Vide in verb. *Benedictio.*

Abbatiſſæ cur per electionem monialium creentur, & non potiùs ab Epiſcopis conſtituantur? 60.2

In Abbatiſſam eligi non poteſt niſi monialis eiuſdem monaſterij. In caſu verò neceſſitatis, poteſt eligi ex alio monaſterio eiuſdem ordinis. 77.7

Quæ cauſa ſit ſufficiens vt Abbatiſſa eligi poſſit ex alio monaſterio eiuſdem ordinis? ibid.

In Abbatiſſam vt aliqua monialis eligatur debet haberè ætatis annos ſaltem 40. & religionis 8. poſt expreſſam in ea profeſſionem. ibid.8

Hæc verò conditio ſubſtantialis non eſt; & quãdo obſeruari debeat? ibid.

Si ea ſeruari nequeat, quantæ ætatis & antiquitatis in religione debeat eſſe monialis eligenda? vel an aſſumi debeat ex alio monaſterio eiuſdem ordinis? vel certè poſtulanda ſit diſpenſatio à Summo Pontifice? 78.10

Quænam è duabus concurrentibus, quarum altera habet tantùm annos ætatis acquiſitos, altera verò tantum annos antiquitatis, ſit potiùs eligenda in Abbatiſſam? ibid.

In Abbatiſſas an eligi poſſint illegitimæ? 79.12 & ſeq.

An poſſint eligi corruptæ, vt viduæ, &c. 80.16

Abbatiſſarum electrices debent eſſe profeſſæ tacitè, vel expreſsè. ibid.18

Vtrùm conuerſæ poſſint eligere? & quæ ætas ad huiuſmodi ſuffragium ferendum requiratur? ib.

Abbatiſſis ecluſo priuilegio aliquo non competit poteſtas ad ferendas cenſuras. 94.10

An ſaltem eis competat minor aliqua poteſtas ad imponendas alias pœnas, quæ ſpirituales non ſunt, ad ſpirituales tamen accedunt? ibid.

Abbatiſſæ vtrum ſaltem ex priuilegio habeant, aut habere poſſint poteſtatem ſpiritualem, tum ad pœnas ſpirituales imponendas, tum ad conferenda beneficia? ibid. 11

An habeant ſaltem aliquod Dominium quodammodo ſpirituale, non ſolùm in moniales, ſed etiam in alias perſonas, vt in clericos, qui interdum eis ſubijciuntur? Et quodnam huiuſmodi Dominium eſſe poſſit? 95 13.

Abbatiſſæ licèt per ſe non poſſint, poterunt tamen per ſuos officiales (quos habere poſſunt) excommunicare, &c. Hanc tamen poteſtatem, non ipſæ, ſed Summus Pontifex talibus officialibus conferet. ibid.15

Abbatiſſa an, & qua ratione obligare poſſit ſubditas ſuas in conſcientia? 119.7. & ſeq.

Abſolutio.

Abſolutio duplex tantùm eſt, à peccatis ſcilicet, & à cenſuris, vel pœnis Eccleſiaſticis. 119.1

Abſoluendi poteſtatem ordinariam & immediatam habent omnes prælati regulares tam infimi, quàm medij & ſupremi in ſuos ſubditos religioſos. 120.2.3

Poſſunt dicti prælati, imo pro caſibus non reſeruatis tenentur ſub graui obligatione delegare alteri, cui religioſi liberè confiteantur. ibid.4

An teneantur aſſignare in qualibet domo duos vel tres confeſſarios pro caſibus non reſeruatis, ita vt ſinguli confeſſarij poſſint omnes religioſos eius domus abſolvere? 121.6.7

Abſoluendi poteſtas prædictis confeſſarijs commiſſa, cenſenda eſt tantùm delegata & non ordinaria. ibid. 8

An ſuperior poſſit dictam poteſtatem abſoluendi pluribus delegare: & qua moderatione id debeat facere? ibid,10

Cætera vide in verb. *Confeßio*, & *Confeſſor.*

Priuilegia ad abſoluendum, vide in verb. *Priuilegiũ.*

Abſolutio in articulo mortis, vide in verb. *Articulus mortis.*

Abſolutio à cenſuris, vide in verb. *Cenſura*, & *Excommunicatio.*

Abſolutio à caſibus reſeruatis, vide *Caſus reſeru.* & *Bullæ Cœnæ.*

Abſoluere peregrinos religioſos, quis poſſit? vide verb. *Peregrinus.* Nouitios etiã quis? vide *Nouitius.*

Abſoluo, verbum, aliquando in iure idem valet atque diſpenſare. 143.16

Abſolutio in quo differat à diſpenſatione? 640.48

Abſoluere miſſos ad triremes, vt in articulo mortis, poſſunt religioſi Societatis ex priuileg. viuæ voc. orac. accedente tamen licentia ſuorum ſuperiorum. 633.19

Abſoluere Apoſtatas à religione nemo poteſt niſi eorum ſuperiores: ſi tamen detur neceſſitas, & ad eos non poſſint recurrere, abſolui poſſunt à quolibet confeſſore, cum onere tamen comparendi. 431.21

Abſtinentia.

Abſtinentia qua potius ratione ſit medium ad conſeruandam caſtitatem. 455.5. & ſeq.

Acquiſitio bonorum.

Acquiſitio bonorum monaſterio de ſe bona eſt; & ad prælatum poteſtas acquirendi monaſterio ſpectat. 155.5

Alij religioſi de licentia prælati acquirere poſſunt monaſterio, non tamen ſine illa; nec ſibi etiam cum illa. ibid.

Acquirere alteri monaſterio, vel aliud monaſterium ſuæ religioni, an & quomodo poſſint prælati regulares? 156.6

Cætera vide in verb. *Bona.*

Accuſatio.

Accuſatio ad quem finem dirigatur? 721.33

Accuſatio licitè poteſt, imò aliquando debet fieri in religione; nec requirit præuiam admonitionem ſecretam. 724.44

Quomodo huiuſmodi accuſatio intendenda & proſequenda ſit? ibid.

Actiua vita, vide *Vita actiua.*

Actus.

Actus interior cùm prodit in exteriorem eſt magis meritorius, & vnde hoc illi proueniat? 300.24 & ſeq.

Adminiſtratio bonorum religionis, vide verb. *Bona temporalia.*

Admonitor

Admonitor Præpoſiti generalis Societatis quod habeat munus; & quomodo illud obire debeat? 679.9

Quomodo, & à quibus ſit eligendus? 685.4

Adulatio.

Adulatio quàm pernicioſa? 714.2

Alienatio.

Alienatio bonorum immobilium religionis, an & à quibus prælatis fieri poſſit iuxta ius antiquum? 163.18 & ſeq.

Alienare iure communi poſteriori poſſunt prælati regulares bona etiam immobilia, & mobilia pretioſa religionis, cum certis tamen conditionibus. 159.1. & ſeq.

Quænam ſint ea bona? 162.16. & ſeq.

Quæ deinde ſint conditiones requiſitæ ad eorum alienationem? ibid. 17. & ſeq.

Qua certitudine conſtare debeant dictæ conditiones? 160.7. & 8

Alienationem ſine dictis conditionibus eſſe irritam. 163.20

Alienare ne poſſit prælatus bona immobilia monaſterij accedente ſolo conſenſu capituli, aut conuentus; an requiratur etiam conſenſus alicuius prælati ſuperioris? 161.13

Quomodo præſtari debeat huiuſmodi ſuperioris prælati conſenſus? 162.14. & 15

Alienare bona conuentuum qua ratione poſſint aut non poſſint prælati regulares iuxta ſua ſtatuta & priuilegia. 159.1. & 2

Alienare omnia mobilia Collegiorum & domorũ ſuæ religionis poteſt Præpoſitus generalis Societatis per ſua ſtatuta. Et quid poſſit circa immobilia ſimul cum Societate, ſeu congregatione generali? 166.13

Vide etiam in verb. *Bona.*

Alienantes bona Eccleſiaſtica alienari prohibita, quas pœnas incurrant? 164.21

Ambitio.

Ambitio dignitatum omnibus, & maximè religioſis pernitioſa. 560.2. & 4

Ambientes dignitatem, verb. *Dignitas*, & verb. *Profeſſi Societatis.*

Amicitia.

Amicitiæ particulares religioſis Societatis virari præcipiuntur, & ſunt religioſæ charitati contrariæ. 609.14. & ſeq.

Quænam ſint huiuſmodi amicitiæ reprehenſibiles, & vnde dignoſci poſſint? 610.18

Amor.

Amor virtute conciliatur. ibid. 1

Amor Dei perficitur cùm ad amandum & benefaciendum proximo oſtenditur. 300.25

Anachoreta.

Anachoretæ antiqui, vt Paulus, & alij, an fuerint veri religioſi? 280.12

Animarum curâ.

Animarum cura, ſeu regimen, ars eſt artium. 404.2

Quantam prudentiam requirat? 570.5. & 6

Apoſtaſia, & Apoſtata.

Apoſtaſia à religione committitur fugiendo à religione animo non redeundi, ſiue id fiat habitu retento, ſiue dimiſſo. 181.13. & 14

Quantum ſit peccatum? ibid. 11

An differat ſpecie à fuga quæ ſolum fit ad tempus? ibid. 15

Licèt non differat ſpecie, eſt tamen circumſtantia neceſſariò aperienda in confeſſione, in omni opinione. 181.16

Apoſtata à religione, retento tamẽ habitu, iure cõmuni excommunicationem non incurrit. 182.17

Poteſt tamen eam incurrere iure particulare religionis, ibid.

Apoſtata à religione eſt quodãmodo irregularis ad ordines ſacros; etiã Epiſc. accipiẽdos. 184.28. & 30

Suſpiciens verò illos ordines in tali ſtatu pœnam ſuſpenſionis à ſuſcepto ordine incurrit. 182.18

Apoſtata ſit nec ne, qui à religione fugit retento habitu, & cum animo aliquando redeundi? 183.24 & 188.14. & 15

Item an ſit Apoſtata qui fugit dimiſſo habitu; ſed cum animo redeundi? 182.20. & ſeq.

Quæ mora facta in ſeculo à religioſo fugitiuo ſufficiat vt ille cenſeatur Apoſtata & pœnas Apoſtatarum incurrat? 184.25

Apoſtata etiã eſt ille qui relinquit habitũ ſuæ religionis vt in ſæculo permanenter viuat, q̃uis ſimul habeat animũ ingrediẽdi in aliã religionẽ. 183.24

Quid ſi ſtatim vbi dimittit habitum ſine licentia ſui ſuperioris aliam religionem validè ingrediatur? ibid. 238.12. & ſeq.

Quid ſi inualidè aut illicitè ob defectum neceſſariæ alicuius conditionis? 213.21

Quæ conditiones neceſſariæ ſint ad validum aut licitum tranſitum in aliam religionem? Vide verb. *Religioſus ad aliam religionem tranſiens.*

Apoſtaſia conſummatiſſima committitur relinquen-

quendo & religionem & habitum, animo non redeundi. 184.26
Apoſtaſia cenſetur conſummari, vbi primum religioſus animo non redeundi ſepta monaſterij egreditur. ibid.27
Antequam conſummetur non incurrunrur pœnæ Apoſtatis impoſitæ. ibid.
Apoſtata à religione eſſe non poteſt, qui non eſt verus religioſus. 185.1
Secus ſi ſit verè religioſus, quamuis vota ſolennia non ſit profeſſus, ſed tantùm ſimplicia. ibid, 2.3. & ſeq.
Apoſtata non eſt qui ſine peccato à religione recedit, quamuis alioqui ad talem receſſum peccaminosè, ſecluſa tamen fraude, vi, &c. cauſam dederit, aut ex malo fine in illum conſenſerit. 186.7
Ab Apoſtaſia autem ſecurus non eſt, qui ex inſtituto malè vixit vt dimitteretur à religione. ibid.
Apoſtatæ à religione Societatis, præter pœnas iuris incurrunt excommunicationem reſeruatam Generali eiuſdem Societatis; idque quanuis habitum non dimittant, vel etiam ſi ad aliam religionem tranſeant. 187.8
Non ſunt verò cenſendi Apoſtatæ huiuſmodi religioſi, ſi retento habitu ad breue tempus in ſæculo viuant, animo redeundi. ibid.
Vbi verò cenſuram Apoſtaſiæ incurrerint, ab ea non poſſunt, etiam per bullam Cruciatæ, abſolui, niſi à ſuis ſuperioribus. ibid.9
Quas deinde obligationes religionis retineant? 739.9
Apoſtatæ quas pœnas incurrant iure communi? 184.28
Quas iure nouo ſeu ſpeciali? 187.11.& 12
An eas incurrant ipſo facto ante ſententiam, vel poſt illam? 188.16
An pœnæ iure communi Apoſtatis impoſitæ ab omnibus religioſis, an ſolum à monachis incurrantur? 191.29
Apoſtatæ & fugitiui à religione poſſunt puniri à ſuis ſuperioribus iuxta ſuas regulas, vel ad arbitrium prudentis. 188.16
Apoſtatæ à quibus & quomodo poſſint abſolui, vide verb. *Abſolutio.*
Apoſtata non eſt religioſus qui extra clauſtrum habitat cum licentia, etiam inualida ſuperioris. 214 13
Apoſtata an peccet contra votum paupertatis bona in ſeculo acquirendo? 189.21
Apoſtatarum bona ſine turpi negotiatione acquiſita, an, & quomodo pertineant ad religionem; & quomodo illis vti poſſint Apoſtatæ ante reditum ad monaſterium? ibid.
Apoſtatarum bona contra iuſtitiam acquiſita proprio Domino reſtituenda ſunt. ibid.20
An ſi ſit incertus Dominus poſſint ab ipſis Apoſtatis erogari pauperibus inconſulto ſuperiore?
Aut ſaltem poſſit prælatus eis modum præſcribere in dictis bonis diſtribuendis? ibid.
Apoſtatarum bona turpiter, non tamen contra iuſtitiam acquiſita, an, & quãdo pertineant ad Cameram Apoſtolicam, non verò ad monaſterium? 190.22.& ſeq.
Apoſtaſiæ cooperari dando conſilium, auxilium, &c. peccatum eſt mortale. 192.1
Recipere verò Apoſtatam vel occultare in domo aliquando excuſatur à peccato cooperationis; & quando? ibid.2

Apoſtaſiæ cooperans excommunicatione Pontifici reſeruata ipſo facto incurri. Excipiuntur tamen receptatores Apoſtatarum reſpectu quorũ hæc cenſura declarationem admittit, & quam? 197.26
Apoſtaſiæ cooperari quis cenſeatur, eò quod illam non impedit? 192.3
Apoſtaſiæ cooperans inducendo religioſum vt religionem deſerat, an aliquam reſtitutionem religioni debeat? ibid.4.& ſeq. vſq; ad fin. cap.
Qui per vim aut fraudem religioſum abduxit à religione, an, & quid teneatur reſtituere ipſi religioſo? 194.10.& ſeq.
Et quid ipſi religioni? ibid.13.& ſeq.
Qui per vim ad Apoſtaſiam concurrit, auertendo religioſum à ſua religione non tenetur, imò nec poteſt, propria auctoritate per ſimilem vim illum reducere. 193.8
An poſſit auctoritate ipſius religionis? ibid.
Cooperans religioſo volenti apoſtatare, nihil reſtituere tenetur. 197.26

Apoſtoli.

Apoſtoli fuere primi clerici regulares. 203.3.& ſeq. & 275 6
Apoſtolorum nomen quo fundamento, & occaſione religioſis Societatis Ieſu in Luſitania, & in India orientali fuerit accommodatum? 358.7

Appellatio.

Appellare an poſſint religioſi à ſententijs & præceptis ſuorum prælatorum? 98.1. vſq; ad fin. cap.
Appellationis effectus quis ſit? 99.6
Appellatio à ſententia an habeat locum in Societate? 721.33

Articulus mortis.

In articulo mortis non poteſt Sacerdos ordinarius abſoluere à reſeruatis moribundum, ſi adſit ſuperior, vel alius, qui habeat poteſtatem abſoluendi à reſeruatis. 135.14
In articulo mortis poteſt quilibet confeſſor ordinarius religionis abſoluere religioſum mendicantem ab omnibus caſibus & cenſuris, & concedere ei indulgentiam plenariam. 133.8 & ſeq.
Vide verb. *Mendicantes.*
In articulo mortis poteſt abſoluere à cenſuris quilibet clericus etiam non ordinatus in ſacris. 636. 32

Aſſiſtentes Societatis.

Aſſiſtentes Præpoſito Generali Societatis, quot ſint, quod munus, & quod ſuffragium habeant? 726.6
A quibus poſſint aut debeant eligi? 685.4
Omnes Societatis religioſi tenentur manifeſtare Generali, quoſcunq; ſciuerint Aſſiſtentium munus procurare. 670.16

Auguſtinus.

Auguſtinus poſt Baptiſmum & ante reditum in Africam religioſæ vitæ modum iniuit, non tamen propriè religioſus fuit. 339.2.& ſeq. vſque 9.& 343.18
Poſt reditum verò in Africam, etiam ante preſbyteratum verè fuit religioſus, & Monachorum inſtitutor. 341.10.& ſeq.
Regulam religioſam ſcripſit, & quam? 343.14
An regulam ſcripſerit pro Canonicis regularibus, an pro Eremitis? ibid.15.& ſeq.
Vide etiam in verb. *Canonici regulares, & Eremitæ.*

B.

Baptiſmus.

BAptiſmum an, vbi, & qua ratione religioſi ex vi ſuorum priuilegiorũ miniſtrare poſſint. 645.3

Baptiſmum infidelibus adultis, aut paruulis infidelium an poſſint miniſtrare religioſi virtute ſuorum priuilegiorum? 646.7.&8

S. Baſilius, & eius religio.

A ſancto Baſilio regulas & præclara inſtituta religionis edita fuiſſe. 322.6
Huius inſtituti & religionis antiquitas. ibid.
Finis huius inſtituti, ac media ad illum conſequendum. 323.7.&ſeq.

Benedictio.

Benedictiones aliquæ ita ſunt propriæ Epiſcoporum, vt nec per Pontificem committi poſſunt ſimplici ſacerdoti, & quænam illæ ſint? 173.1
Benedicere ſacras veſtes & corporalia poſſunt Abbates regulares, & quo iure hanc poteſtatem habeant? 174.2
Benedictiones, quæ vnctionem chriſmatis requirunt, an poſſint à dictis Abbatibus conferri? 175.8
An dicta poteſtas benedicendi poſſit conſuetudine præſcribi? ibid.
Ad quas res benedicendas extendatur dicta poteſtas? ibid.9.&11
Quibus prælatis hæc poteſtas concedatur? ibid. 9.10 & 176.11
Benedictiones nuptiales conferre ſub graui cenſura religioſis interdicitur. 649.20
An religioſi Societatis propter ſua priuilegia in aliquo caſu, aut loco eas conferre poſſint. ibid. & num.21
Abbates benedicti, vide verb. *Abbas.*

S. Benedictus & Benedictinorum ordo.

S. Benedicti religio, quando & quomodo cœperit? 324.4
Quod inſtitutum ſeu profeſſio eius? ibid.5
Alia monaſteria, quæ ante Benedictum non pauca erant in Occidente eius regulam ſunt amplexata. ibid.6.&325.7
Obligationes quæ religioſis Benedictinis iure communi imponuntur, quomodo intelligantur, & an comprehendant etiam alios religioſos? 333.11.&12
Benedictinæ familiæ viri inſignes; & cur variè numerentur? 326.10
Benedictino ab ordine an manarit Cluniacenſis? 327. initio.
An Ciſtertienſis & alij? ibid.3.&ſeq.

Beneficium & Beneficiatus.

Beneficiũ regulare in quo differat à ſeculari? 267.2
Beneficium regulare, non tamen religioni pleno iure ſubiectum, non poteſt à ſolo prælato religionis conferri religioſo, ſed ſimul & præcipuè ab Epiſcopo facienda eſt talis collatio. 272.22
Non tamen opus eſt ſpeciali diſpenſatione ad huiuſmodi collationem religioſo faciendam, ib.
Vtrum ad alia beneficia ſit neceſſaria diſpenſatio? Et à quo concedi poſſit, ſi neceſſaria ſit? 266 per tot. cap.19
Beneficium ſeculare etiam curatum haberi non poteſt à religioſo. qui relicta propria religione ad aliam diuerſi ordinis tranſijt. 253.12
Beneficiatus regularis habens beneficium regulare ſuæ religioni pleno iure ſubiectum, an teneatur ad omnem religioſam obſeruantiam, ſicut cæteri ſimplices religioſi? 268.6
Cuinam acquirat, ſuæne Eccleſiæ, an religioni, an vtrique? ibid. 8. vſq; ad 17
Quomodo expendere poſſit aut debeat bona quæ Eccleſiæ acquirit? 269.10
An rediens ad monaſterium poſſit ſecum ad illud deferre peculium, & omnia bona mobilia, quæ Eccleſiæ acquiſierat? ibid.11
Retinere, & adminiſtrare non poteſt bona quæ monaſterio acquirit. 270.17
An, & quam obligationem habeat obediendi prælatis ſuis, tum in alijs, tum in adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ? ibid.18.&ſeq.
Vtrum poſſit reuocari ad monaſterium pro arbitrio ſui ſuperioris, ſine aliqua ſpeciali cauſa? 271.20
Non poteſt dictus beneficiarius ſine ſocio ſuæ religionis habitare. 272.26
Beneficiarius regularis habens beneficium regulare, non tamen ſuæ religioni pleno iure ſubiectum, an ad aliquam obſeruantiam regulæ, votorum, & ſubordinationis ad prælatos regulares obligetur? ibid.24.&ſeq.
Omnia acquirit ſuæ Eccleſiæ. ibid.
Non poteſt talis beneficiatus arbitrio prælati ſui regularis reuocari ad monaſterium, & à beneficio amoueri. ibid.23
Beneficiarius regularis habens beneficium ſeculare, ab omni obſeruantia regulæ, & ſubordinatione reſpectu prælatorum ſuæ religionis eſt exemptus? nec tenetur ſecum habere ſocium ſuæ religionis. 273.28
Statim verò incipit eſſe ſub ſpeciali obedientia Epiſcopi. 207.6

Bernardus, & eius religio.

D. Bernardi religio quæ? eius regula, origo, perfectio. &c. 231.3.&ſeq.
D. Bernardus neq; inſtitutor, neq; ſupremus prælatus totius Ciſtertienſis ordinis fuit. 324.6

Birrus.

Birrus eſt quoddam veſtimenti genus proprium olim clericorum. 374.4

Bona.

Bonorum temporalium monaſterij adminiſtratio, primariò competit ipſi communitati, & mediante ipſa prælato, in quem ipſa transferre poteſt hanc ſuam poteſtatem, 154.2
Hæc poteſtas non eſt poteſtas iuriſdictionis, ſed reducitur ad dominatiuam. ibid.
De facto in prælatum fuit translata initio religionum. 155.3
& à iure communi approbata. ibid.4
Bonorum monaſterij acquiſitio, vide ver. *Acquiſitio.*
Bonorum monaſterij alienatio, vide verb. *Alienatio,* & verb. *Donatio.*
Bonorum monaſterij conſeruatio qua ratione, & ſub qua obligatione ad prælatum & officiales illius, & ad alios etiam ſubditos pertineat? 156.7
Quos pecuniæ monaſterij ſumptus, in quibus rebus, & ſub qua obligatione prælati regularium facere poſſint & debeant? ibid.9
Qua æquitate ſibi & alijs teneatur prælatus ſubuenire de bonis monaſterij? 157.10
Bona mobilia monaſterij expendere & conſumere quatenus poſſit aut debeat prælatus regularis? 158.16.&17
Bona immobilia monaſterij quomodo adminiſtrari debeant à prælato? ibid.18.&19
Bona monaſteriorum ſemper fuerunt Eccleſiaſtica, ac proinde diſpoſitioni ſacrorum canonum ſubiecta. 159.20
Bona immobilia Collegiorum Societatis alienari, mutari, ac diſſolui non poſſunt à ſolo Generali, ſed vlterius requiritur conſenſus ipſius Societatis. 164.3

Quo-

Quomodo huiuſmodi conſenſus Societatis haberi poſſit ſufficienter; an per ſe ſufficiat ſine cõſenſu Generalis? 165.5
Qua ex cauſa fieri poſſit dicta alienatio? ibid.7
An à Generali ſimul cum Societate poſſint ſuper abundantia bona immobilia vnius Collegij applicari alteri? ibid.8.&166.9
Explicantur indulta & priuilegia Apoſtolica confirmantia & ampliantia ſtatuta Societatis quoad poteſtatem alienandi, mutandi, contrahendi ſuper bona mobilia, & immobilia ipſius Societatis. ibid.11.&ſeq. vſq; ad fin.cap.
Bonorũ mobilium Societatis alienatio, vide verb. *Alienatio.*
Bona religioſorum beneficiariorum, vide verb. *Beneficiarius.*
Bona ab Apoſtatis extra religionem acquiſita, vide verb. *Apoſtata.*
Bona Epiſcopi regularis, vide verb. *Epiſcopus.*
Bona religioſi tranſeuntis ad aliam religionem; vide verb. *Religioſus ad aliam religionem tranſiens.*
Bona religioſi expulſi, vide verb. *Religioſus expulſus.*
Bona à Clerico regulari, etiam in clauſtris degenti, per turpem negotiationem, vel contra Canones acquiſita, an pertineant ad religionem, vel ad Cameram Apoſtolicam? 191.30
Bona ſua diſtribuere promittunt omnes qui in Societate recipiuntur, & hanc promiſſionẽ faciunt antequã per vota Societati incorporẽtur. 461.17
Quomodo hæc promiſſio intelligenda, & quos effectus habeat? ibid.&18
Huiuſmodi bona, quibus, quando; & an abſolutè diſtribuenda ſint, ſine conditione, ſi perſeuerauerit, &c. 462.19
Bona ſua pauperibus potius, quàm conſanguineis diſtribuere, quibus maximè rationibus religioſis expediat? ibid.2.&ſeq.
Bona ſcholaſticorum Societatis ab ipſis ſcholaſticis ſunt in pauperes diſtribuenda. ibid.
An & qua ratione in conſanguineos etiam ea poſſint diſtribuere? ibid.2.&463.4
Quo ſuperioris conſenſu, & conſilio. ibid.4.&5
An poſſint etiam Societati ea applicare, & ad id quoque induci? 464.6.&7
Ante omnia ex his bonis debita ſoluenda ſunt. ibid.6.
An bona ſua, ſaltem in vſus pios, diſtribuere licitè poſſint religioſi non profeſſi Societatis abſq; directione & conſenſu ſuperiorum? 465.3
An validè ſaltem ea diſtribuere valent abſq; tali conſenſu ſuperioris? 467.11.&12
Bona ſua in vſus profanos vt poſſint diſtribuere religioſi non profeſſi Societatis, vltra conſenſum ſuperioris adhibere tenentur conſilium duorum aut trium patrum, quos ſuperior approbauerit. 466.10.
At verò in vſus pios pro ſua deuotione ea diſtribuere poſſunt, cum conſenſu tamen ſuperioris. 465.3.&10.
Vtrùm diuiſi à Societate, qui vota tantum ſimplicia in ea emiſerunt, poſſint deferre ſecum bona, quæ ipſi Societati donauerant? 157.21

Bulla Cœnæ.

A caſibus occultis bullæ Cœnæ, etiam hæreſis, non poſſunt abſoluere Epiſcopi, propter reuocationem factam in eadem bulla Cœnæ. 138.10
Prælati religionum mendicantium per ſua priuilegia abſoluere poſſunt ſuos ſubditos religioſos ab omnibus caſibus bullæ Cœnæ etiam à relapſu in hæreſim. 139.1.&2
Facultas ad abſoluendum à caſibus bullæ Cœnæ, quando cenſenda ſit reuocari per ipſam bullam Cœnæ? 140.6.&ſeq.
Facultas generalis ad abſoluendum ab omnibus caſibus reſeruatis Papæ, cur non comprehendat caſus bullæ Cœnæ. 142.8
Ab omnibus caſibus bullæ Cœnæ abſoluere poſſunt religioſi Societatis de licentia ſui Generalis in terris infidelium, & partibus remotiſſimis, à quibus facilè adiri non poteſt Sedes Apoſtolica. 632.16
An etiam ſub hac generali conceſſione comprehendatur caſus hæreſis? ibid.&17
Qua ratione poſſint religioſi Societatis abſoluere raptores bonorum naufragantium; & extra Hiſpaniam, legentes libros prohibitos. 633 18
Vide verb. *Caſus reſeruati*, & verb. *Cenſura.*

Bulla Cruciatæ.

Bulla Cruciatæ vti non poſſunt religioſi ad effectum eligendi confeſſorem; quemadmodum nec alijs bullis, vt Trinitatis, &c. ad eundem effectum, ſine licentia ſuorum ſuperiorum. 122.3 vſq; ad 8
Poſſunt tamen vti prædictis bullis de licentia ſuorum ſuperiorum. ibid.9
Bulla Cruciatæ vti poſſunt Nouitij ad effectum eligendi confeſſorem, etiam ſine licentia ſuperiorum religionis. 124.10

C.

Canonici regulares.

Canonici regulares vnde dicti. 1.1
Canonicis regularibus olim non licebat tranſire ad religiones Monachales, & cur ita? 224 2.&ſeq.
An Monachi, ſaltem laici, tranſire poſſint ad Canonicos regulares. 225.9.&ſeq.
Canonici regulares in quo differant à Clericis regularibus. 310.6.&ſeq.
Canonici regulares vnde ortum habuerint, & quæ ſint proprietates illius ſtatus? ibid.
Regula Auguſtini ſcripta non fuit pro Canonicis regularibus, ſed pro Eremitis tantùm. 343.15 &ſeq.
Poſtea verò Canonicis regularibus ab eodem Auguſtino fuit accommodata. ibid.&ſeq.
Canonicorum regularium ſtatum non inchoatum, ſed reformatum fuiſſe ab Auguſtino probabile. 303.3.&376.7
Eoſque eſſe à tempore Apoſtolorum in Eccleſia aliqui ſenſerunt. ibid.
Canonicorum regularium quod ſint genera? 311.12
Canonici nomine quid veniat? 310 6.&ſeq.

Capilli.

Capillos nutrire an liceat monialib. 318.4.&5

Capitulum.

Solum capitulum, ſiue congregatio generalis religioſorum infra Papam habet poteſtatem condendi ſtatuta religionis. 85.4
Et an ad hoc indigeat conſenſu generalis, vel præſidentis? 86.8
Capitulum vniuerſale religioſorum eſt ſupra ipſum generale. ibid.
Capitulum verò Eccleſiæ Cathedralis non eſt ſuprà Epiſcopum, nec Concilium generale ſupra Papam. ibid.
Capitulum generale religioſorum ſede vacante ante electionem Generalis, an poſſit leges condere? 87.9.&10

Capitulum generale religioſorum tantum poteſt, quantum ei vniuerſa religio per ſuas conſtitutiones concedit. ibid.10

Capitulum generale religioſorum, pro tota religione, & prouinciale pro tota prouincia an, & quos caſus poſt decretum Clementis VIII. reſeruare poſſit. 131.15

Capitulum Eccleſiæ Cathedralis ſede vacante poteſt Diœceſanas leges condere. 87.9

Cardinalis.

Cardinalis religioſus quas obligationes ſuæ religionis retineat. 266.4

Carmelitarum ordo.

Carmelitarum regula à D. Baſilio traxit originem. 3.6.

Carmelitarum ordo ab Elia manauit 351.1

Carthuſienſium ordo.

Carthuſienſium origo, & inſtitutum 329.1.& 2

Quis talis inſtituti author? ibid.2.3

Quæ & qualis eius approbatio ab Eccleſia. 331.9

Eorum obſeruantia. 329.2

An liceat illis in omni caſu abſtinere à carnibus? 330.4

Comparatur hæc religio in perfectione cum alijs. ibid.7

Carthuſienſium clauſura quanta. ibid.6

Tranſitus à quauis religione ad Carthuſiam licitus eſt, & ob quam maximè rationem. ibid.

An liceat etiam à Carthuſia ad aliam religionem tranſire? ibid.7.& 8.& 221.15

Carthuſianorum regula à nulla antecedenti traxit originem. 3.6.

Caſtitas.

Caſtitas coniugalis ſufficit ad ſtatum religionis. 288.19

Quomodo ſit materia conſilij? ibid.18.& ſeq.

Caſtitatis votum militarium ordinum, præter Maltenſem, non eſt ſolemne, nec dirimit præcedens matrimonium ratum, aut futurum impedit. 290 28.

In quibuſdam verò participat ſolemnitatem. ibid.29

Simplex caſtitatis votum quòd in Societate emittitur, quantum extendatur, & vtrum in eo, durante ſtatu religionis, ſaltem à Pontifice diſpenſari poſſit? 448.1

Huiuſmodi votum à principio Societatis impediebat quidem, non tamen irritabat matrimonium ſubſequens. ibid.3.& ſeq.

De facto tamen iam illud irritat, perſonamque inhabilem reddit ad contrahendum ex decreto Gregorij XIII. 449.8.& ſeq.

Idque maximè fuit expediens. 450.9

An ſcholaſtici Societatis, qui iam votum caſtitatis emiſerant ante decretum Gregorij, per illud decretum ſubſequens redderentur, aut reddi poſſent inhabiles ad matrimonium? ibid.11

Ad caſtitatis votum perfectiſſimè ſeruandum quibus medijs vtatur Societas? 454. per totum cap 3.

Caſtitatis perfectio à Societate intenta omnium eſt maxima. ibid.1

Ad caſtitatem ſeruandam media accommodatiſſima, quæ? ibid. per totum cap.3

Peccatum contra caſtitatem opere conſummatum, non cenſetur tantùm copula, ſed etiam pollutio. 131.12

Vbi reſeruatur quodlibet peccatum externum in hac materia, etiamſi non ſit conſumatum (quæ reſeruatio datur in Societate) requiritur & ſufficit ad reſeruationem incurrendam, vt detur opus externum, quod ex ſe ſit mortale; vt ſunt verbi gratia tactus impudici, &c. ſi verò actio ipſa externa de ſe ſit leuis, quamuis actus internus ſit mortale peccatum, non erit reſeruatum. ibid.

Caſus reſeruati.

Caſus reſeruandi poteſtatem ordinariam habent Prælati religionum erga ſuos ſubditos relioſos. 129.1

Hanc verò poteſtatem limitauit Clemens VIII. ita vt vndecim tantum caſus poſſint reſeruari. 131.14

Aſſignantur, & explicantur prædicti vndecim caſus. 129.2.vſq; ad 13

Peccata venialia reſeruari propriè non poſſunt. ibid 3.

Peccata mortalia merè interna, etiamſi reſeruari poſſunt, ex vſu tamen eccleſiæ non reſeruantur. ibid.

Congregatio, ſeu Capitulum generale religionis pro tota religione, & Prouinciale pro tota prouincia non prohibetur à Clemente VIII. plures caſus, quàm prædictos vndecim reſeruare, ſed ſolùm Prælati religionis ea prohibitione inhibentur. 131.15

Non poterit tamen Congregatio ſeu Capitulum prouinciale caſus alios reſeruare, ſi forte per ſua ſtatuta ad ſimiles actus poteſtatem non habeat, vt contingit in Societate. ibid.

Vtrùm prælati licèt prohibeantur à Clemente VIII. plures caſus reſeruare, poſſint nihilominus cenſuras reſeruare? 132.17

A caſibus reſeruatis religioſos iure ordinario abſoluere nemo poteſt extra ſuam religionem, niſi ſolus Summus Pontifex. ibid.1

A caſibus reſeruatis abſolui non poſſunt religioſi ab habentibus iuriſdictionem delegatam à Papa per generalia priuilegia ad abſoluendum omnes fideles. ibid.

A caſibus reſeruatis abſolui non poſſunt religioſi à confeſſoribus ſuæ religionis, niſi de licentia ſui ſuperioris ad hoc ſpecialiter conceſſa, vel aliter ex regula, aut ex vſu tali muneri confeſſoris annexa. 133.6

Poſſunt Prælati religionis quibus ſubditorum peccata reſeruantur, eos à reſeruatis abſoluere, vel eam iuriſdictionem alteri committere. 135. 16.& 17

Fieri tamen poteſt vt alicui Prælato religionis committatur à ſuperiori poteſtas tantum delegata ad abſoluendum de aliquo certo peccato reſeruato, & tunc hanc poteſtatem alteri ſubdelegare non poteſt. ibid.

A quibus caſibus & cenſuris reſeruatis Pontifici Prælati regulares poſſint ſuos ſubditos religioſos abſoluere? vide verb. *Cenſura.*

Pertita facultate à ſuperiore ad abſoluendum de aliquo reſeruato, & ab eo iniuſtè negata, no poteſt ordinarius confeſſor de illo abſoluere pœnitentem. 136.21

Quid in eo caſu facere poſſit pœnitens ſi vrgeat neceſſitas communicandi ad vitandam infamiam vel ſcandalum? ibid.22.& 23

An caſus reſeruati Summo Pontifici, à quibus Prælati religionum poſſunt per ſua priuilegia ſubditos abſoluere, reſeruari poſſint à prælatis ſuperioribus ita vt inferiores prælati ab eis non poſ-

poſſint abſoluere? 146.15
Quando prælatus aſſignat confeſſarium pro ſuis ſubditis, aut ei concedit facultatem abſoluendi à reſeruatis, non ei delegat eo ipſo facultatem abſoluendi à reſeruatis Summo Pontifici. ibid. 18
Et quando cenſendus ſit eam facultatem concedere? ibid.
A quonam poſſit abſolui prælatus ſupremus religionis de caſibus Summo Pontifici reſeruatis? 148.7.& 8.
An Epiſcopus ſaltem in aliquo caſu poſſit abſoluere religioſos à caſibus reſeruatis Summo Pontifici. 147.per totum cap 23
Ab omnibus caſibus Papæ reſeruatis quoties nõ patet aditus ad Summum Pontificem, vel commiſſarium eius, niſi cum magna difficultate & mora, poteſt abſoluere quilibet confeſſor cum onere comparendi coram Pontifice vel habente iuriſdictionem ab illo circa tales caſus reſpectu talis perſonæ. 148.5
Semel in vita poſſunt religioſi minores, & omnes alij, qui cum illis communicant in priuilegijs, abſolui à confeſſario ſuæ religionis de omnibus peccatis, & cenſuris reſeruatis. 135.17
Idem priuilegium eiſdem conceditur pro articulo mortis; & quid operetur cum in articulo mortis nulla ſit reſeruatio? 133.8.& ſeq.
Debet verò confeſſor eſſe approbatus vel expoſitus à prælato religionis ad audiendas confeſſiones ſuorum ſubditorum. ibid.7
Vide etiam in verb. *Mendicantes.*
Religioſi, præciſis priuilegijs, abſoluere non poſſunt à caſibus Epiſcopo reſeruatis; quemadmodum nec parochi. 631.10
Quantum verò poſſint religioſi, præſertim Societatis, per ſua priuilegia circa caſus, etiam Pontifici reſeruatos? Vide verb. *Pœnitentiæ ſacramentum.*
Vſum reſeruandi aliquot caſus, qui in Societate datur, eſſe inſtituto Societatis, & rationi conſentaneum 601.2.&3
Nimiam non eſſe talem reſeruationem. 602.5 & ſeq.
Qui caſus in particulari reſeruentur in Societate? ibid.
In Societate ſola generalis Congregatio habet poteſtatem reſeruandi peccata. ibid. 4
Caſus reſeruandi vſus, quàm varius in diuerſis religionibus fuerit? ibid.6
Superior in rigore poteſt cogere vt ſubditus incidens in reſeruatum ſibi confitearur. 603.8
Non ramen id ſemper expetit: & quomodo in hoc ſe gerere debeat ſuperior, quando facultas per confeſſarium ordinarium poſtulatur? 603 9.&10
Quid ſi per alium Sacerdotem? 604.11
Quod etiam ſit munus confeſſarij, cui facultas ad abſoluendum in eo caſu conceditur? ibid.10 in fine.
Priuilegia regularibus prælatis conceſſa ad abſoluendum à caſibus Pontificijs ſuos religioſos, vide verb. *Priuilegium & Prælatus.*
Peregrini religioſi à quibus, & quo modo abſolui poſſint à reſeruatis, vide verb. *Peregrini.*
Nouitij à quo poſſint abſolui de reſeruatis, vide verb. *Nouitij.*
Cætera pro caſibus reſeruatis, vide in ſequenti verb. *Cenſura.*

Cenſura.

An, & quas cenſuras prælati religionis imponere poſſint ſuis ſubditis? 93.4.& ſeq.
Vide etiam in verb. *Prælatus regularis.*
Cenſuras reſeruare poſſunt prælati regulares, non obſtante decreto Clementis VIII. prohibente reſeruationem plurium caſuum, quàm eorum vndecim, quos reſeruare prælatis religionum permittit. 132.17
A cenſuris à iure, imo & ab homine per ſententiam generalem, non reſeruatis abſoluere poteſt ordinarius monaſterij confeſſor eo ipſo quod habet iuriſdictionem ad abſoluendum de peccatis mortalibus. 137.1.&3
Ab omnibus cenſuris non reſeruatis, tam à iure, quàm ab homine per ſententiam generalem abſoluere iure ordinario poſſunt prælati religionũ ſuos ſubditos religioſos. ibid.1.&2
Poſſunt etiam eoſdem abſoluere à cenſura ſpecialiter ab homine, niſi lata ſit à ſuperiore ſuo, vel ab Epiſcopo, in caſibus in quibus excommunicare poteſt religioſos exemptos. ibid 3.&.4
An per ſua priuilegia aliquid amplius poſſint circa cenſuram ſpecialem ab homine, etiam erga nouitios? 153.5.& ſeq.
Quæ ſatisfactio præmittenda ſit ante huiuſmodi abſolutionem? 154 7
A cenſuris in religione reſeruatis poteſt abſoluere prælatus, ad quem reſeruatio facta eſt, & à fortiori prælatus ſuperior. 138.6
Licentia data generaliter à prælato ad abſoluendum à cenſuris, non extenditur ad reſeruatas. ib.
A cenſuris Papæ in iure reſeruatis, à quibus Epiſcopi iure ordinario ſuos ſubditos poſſunt abſoluere, poſſunt etiam abſoluere prælati religioſi ſuos ſubditos. ibid.8
Non poſſunt tamen ab ijs abſoluere, à quibus Epiſcopi ex commiſſione ſpeciali, & tanquam legati Sedis Apoſtolicæ, poſſunt. ibid.9
Poterunt ramen ex proprijs priuilegijs, quæ conſulenda ſunt.
Poſſent verò prælati regulares abſoluere ab omnibus caſibus occultis bullæ Cœnæ, etiam hæreſis, conceſſis à Tridentino Epiſcopis, niſi hæc conceſſio per eandem bullam reuocata eſſet. ibid.9 10.&139.11
Per priuilegia religionum, præſertim mendicantium poſſunt prælati regulares abſoluere ſuos ſubditos ab omnibus cenſuris à iure vel ab homine latis, etiam bullæ Cœnæ, excepto tantum caſu Simoniæ in ſuſceptione, vel collatione ordinis admiſſæ. ibid. 12. iuncto integro cap.21
Quibus prælatis religionis ſit cmomiſſa prædicta poteſtas abſoluendi, infimis ne, an ſolum ſupremis, vel etiam medijs? 154. per rorum cap.22
Per priuilegia religionum non tollitur propriè reſeruatio cenſurarum & caſuum pontificiorum, quamuis prælati religionis ab eis poſſint ſuos ſubditos abſoluere. 146.16
A cenſura extra confeſſionem abſoluere an poſſint qui habent priuilegium, vt auditis confeſſionibus pœnitentium, eos à cenſuris & caſibus reſeruatis abſoluant? 634.24.& ſeq.
Vtrum per tale priuilegium poſſit eos abſoluere, non tantum in foro conſcientiæ, ſed etiam in externo? 635.30
Abſolute à cenſura in foro conſcientiæ, quid ſit? Et an abſolutio à cenſura extra confeſſionẽ poſſit eſſe tantum in foro conſcientiæ? 636.31.& 32

Et quid operetur abſolutio cenſuræ pro foro externo, ſupra abſolutionem pro foro conſcientiæ? ibid.34
Facultas generalis abſoluendi à cenſuris, vtrum intelligenda ſit pro foro tantum conſcientiæ an etiam pro externo. ibid.33.vſq; ad 37
In articulo mortis quilibet Clericus poteſt abſoluere à cenſuris, quamuis non ſit ordinatus in ſacris. ibid.32
Quid poſſint religioſi, præſertim Societatis circa abſolutionem à cenſuris, etiam Summo Pontifici reſeruatis; vide in verb. *Pœnitentia ſacramentum.*

Charitas.

Charitas fraterna & concordia inter fratres maximè procuranda in religione. 606 3.& 4
Quibus medijs vtraq; foueatur & promoueatur in Societate? ibid. & cap.7.& 8
Charitas in Deum qua ratione in Societate promoueatur? 605.1
Vide etiam in verb. *Proximus.*

Chorus.

Chorum & cantum ordinarium cur Societas non habeat? 369.13.& 384.3.& ſeq.
Chori & cantus Eccleſiaſtici ordinarius vſus miniſterio prædicationis præponendus non eſt. ibid. 6
Neque ex eius defectu præciſe Societas iudicari poteſt minus perfecta, quàm aliæ habentes chorum. 385 8.& 9
Chori & cantus Eccleſiaſtici vſus non tam ordinatur ad propriam perfectionem & contemplationem canentium, quàm ad deuotionem audientium. ibid.8

Chriſtus.

Chriſtus Dominus cur communem viuendi rationem in terris habuerit? Et qua ratione id intelligendum ſit? 388.7.& 8

Ciſtertienſis ordo.

Ciſtertienſis ordinis origo, regula, &c. 324.3. & ſeq.

Clauſtrum, & Clauſura.

Clauſuram ſeruare tenentur religioſi, non ſolum ex regula, ſed ex rigoroſo præcepto obligante iuxta materiæ capacitatem. 77.5
Explicatur quæ ſit materia grauis in clauſura ſufficiens ad peccandum mortaliter contra illius præceptum. ibid.6.& ſeq.
Clauſuræ violatio poteſt eſſe venialis ex leuitate materiæ. 78.9.& 10
Quin etiam poteſt ab omni culpa excuſari ſi fiat ex iuſta cauſa. 79.11.& 178.1
Egredi clauſtro ſine licentia prælati, ſaltem petita: animo tranſeundi ad aliam religionem ſtrictiorem, an ſit illicitum: 219.4.vſq; ad 7
Contra quas virtutes peccet violator clauſuræ. 178.1
Ad licitum exitum è clauſtro qualis licentia ſufficiat? 25.12
Huiuſmodi licentia non eſt per modum diſpenſationis in iure communi, quæ vt ſit valida requirat iuſtam cauſam. ibid.7
Vt verò ſit licita, ex qua cauſa concedi debeat? 213.8.& ſeq.
Quid de licentia ad viuendum extra clauſtrum vide infrà,
Prælatus vt licitè clauſtro egredi poſſit nulla eget licentia ex vi iuris communis. 25.14
Quæ verò licentia requiratur iuxta particularia iura religionum, id ex regulis ſingularum penſandum eſt. ibid.15
Furtiuè noctu è clauſtro egredi, non ſolum ille cenſetur, qui inſcio aut inuito prælato egreditur, ſed etiam qui eo iniquè conſentiente egreditur; & reſeruationem incurrit, vbi furtiua egreſſio nocturna reſeruatur. 130.4
Imò & ipſe prælatus ſit iniquè egrediens eandem incurrit reſeruationem. ibid.
Clauſtra religioſorum ingredi, vnde & quantum fœminis prohibeatur? 28.9
Cùm illis permittitur ingredi in Eccleſiam, an nomine *Eccleſia* intelligatur etiam ſacriſtia? 26.2
Clauſtra religioſorum ingrediendi licentia, quam olim aliquæ graues fœminæ habebant, omnino eſt reuocata, paucis tantummodo exceptis; quales ſunt reginæ, filiæ earum, & monaſteriorum fundatrices, pro quibus nihil derogatum eſt. 27 5.& 6.
Inſuper fœminis prædictis, pro quibus ea facultas derogata eſt, ſub excommunicatione latæ ſententiæ prohibetur, ne prætextu facultatis religioſorum Clauſtra ingrediantur. ibid.
Aliæ verò fœminæ, quæ talem facultatem nunquam habuerunt, vel ſi habuerunt non ingrediebantur prætextu illius, prædicta prohibitione non comprehenduntur. ibid.6.& 7
At per alia poſteriora decreta ſub eadem pœna cautum eſt ne cum prætextu aut ſine illo monaſteria virorum ingrediantur. 130.9
Clauſtra fratrum minorum ingredi poſſunt fœminæ cauſa alicuius diuini officij: quæ facultas ad omnia alia religioſorum clauſtra extendi poteſt. 28.9
Religioſi fœminas in clauſtra admittentes, præter alias pœnas per ſententiam ferendas incurrunt ipſo facto excommunicationem reſeruatam Summo Pontifici & ſuſpenſionem non reſeruatam. ibid.10
Clauſura monialium, tam quoad ipſas moniales, quàm quoad alias perſonas ne earum monaſteria ingrediantur. Vide in verb. *Monialis.*
Viuere extra clauſtrum an liceat religioſo de licentia ſuperioris, & qui ſuperior hanc licentiam dare poſſit? 26.2.& ſeq.
Peccat mortaliter Prælatus dans licentiam religioſo ad viuendum extra clauſtrum ſine cauſa rationabili. 213.7
Quæ cenſeatur cauſa rationabilis? 298.17
An ea licentia ſine cauſa rationabili ſit valida? 230.1.10.& 11
Et an relinquat ſubditum tutum in conſcientia? 214.12.& ſeq.
Quid ſi talis licentia concedatur à Summo Pontifice? ibid.15.& 16
An religioſus teneatur; vel poſſit obedire prælato ſine iuſta cauſa habitationem extra clauſtrũ præcipiendi? ibid.12
Licentia habitandi perpetuò extra clauſtrum concedi non poteſt religioſis irreuocabiliter à prælato. 215.18
Religioſus extra clauſtrum habitans de licentia ſuperiorum, quomodo paupertatis votum ſeruare poſſit & debeat? ibid.19.& 20

Clericus.

Clericus ſecularis poteſt eligi in Epiſcopum ad Eccleſiã regularem, quæ Cathedralis ſit. 52.12.in fin.
Clericorum regularium ſtatus propriè religioſus incepit in Apoſtolis fuitque à Chriſto inſtitutus:

tus: & nunquàm interruptus fuiſſe videtur in Eccleſia. 303 3.& 4 305.14.& ſeq.
Eius antiquitas comparatione ſtatus Monachalis. ibid.11.& 376.6.& ſeq.
Et quis eorum ſit perfectior? 305.17.& ſeq.
In quo differant? 303.6.& ſeq.
Clericorum regularium propriè religioſorum alij Canonici, alij ſimplices presbyteri. 310.5.& ſeq.
Quomodo hi ab illis diſcriminentur? ibid.8 & ſeq.
Rurſus clericorum ſimplicium religio in quot membra diuidi poſſit? 311.14
Clericorum regularium, impropriè tamen religioſorum congregationes aliquæ aſſignantur. 309.1
Clericorum religio eſt illa, quæ per ſe ordinatur ad perficiendos ſacerdotes, vt ſacerdotes ſunt. 379.8

Cluniacenſis ordo.

Cluniacenſis ordinis origo, regula, inſtitutor, &c. 323.1.& ſeq.

Coadiutores Societatis.

Coadiutores ſpirituales Societatis, quinam ſint, quis eorum gradus in Societate, & ad quid in ea admittantur? 407.12
Conuenienter hos coadiutores in Societate admitti. 582.2.& 3
Eorundem coadiutorum iam formatorum vota, quibus Societati incorporantur, ſimplicia ſunt. 583.1
Quid illis votis deſit, quominus ſolennia ſint? ibid.2.& ſeq.
Ea non dirimite præcedens matrimonium ratum. 586.9.& 10
Vide verb. *votum.*
An dicti Coadiutores ſpirituales conuenientur ad ſolennem profeſſionem non admittanter? 585 4 & ſeq.
In quo hic gradus ſpiritualium coadiutorum, eorumque vota differant à gradu, & votis ſcholarium? 586.10.& ſeq.
In quo gradu & votis tria tantùm vota profeſſorum? 587.13.14
Coadiutores ſpirituales formati incapaces ſunt Dominij & hæreditatis. 586.10
Coadiutores ſpirituales formati debent eſſe ſacerdotes. 587.12
Coadiutores ſpirituales dimitti poſſunt à Societate. 585.6
Eorum tamen dimiſſio grauiores requirit cauſas; quàm ſcholarium: & quænam illæ eſſe poſſin? 586.1
Coadiutores temporales Societatis, quem gradum in ea habeant, & ad quid admittantur? 587.12
Cur ita appellentur, & an conuenienter? 587.1
Horum coadiutorum iam formatorum vota, habita proportione, non differunt à votis Coadiutorum ſpiritualium formatorum. ibid.1.& 8
Quæ neceſſitas & conuenientia fuerit huius gradus coadiutorum temporalium in Societate? ibid.2.& ſeq.
Quo numero recipiendi ſint? 589.6
Quæ dotes & conditiones in eis requirantur? ibid.7
Quàm ſit perfectus hic gradus; & quomodo ad alios gradus Societatis comparetur? ibid.8
Coadiutores temporales ad profeſſionem ſolennem nunquam admittuntur, & cur? ibid.
Quàm ſit aptus hic gradus ad perfectionem acquirendam? ibid.9
Coadiutorum formatorum incorporatio in Societate per vota ſimplicia, in quo differat ab incorporatione ſcholaſticorum? 435.8
Coadiutores formati expulſi à Societate, an aliquas retineant obligationes? 738.1

Cœnobitica vita.

Cœnobitica vita cur ſic dicatur & quàm ſit in Eccleſia ad perfectionem conueniens? 278.1.in fine, &c.
Perfectior ne ſit, an ſolitaria? 281.14

Collegia Societatis.

Collegia Societatis mutari aut diſſolui, qua poteſtate poſſint? 166.13.& ſeq.
Qua ex cauſa? 165.7
Vide in verb. *Alienatio.*
Collegia Societatis, & domos probationis conuenienter habere annuos redditus quibus ſuſtententur. 483.ferè per totum cap.11
Quibus modis dicta Collegia acquirere poſſint? 485.9.& ſeq.
Horum redditunm, & bonorum adminiſtratio eſt penes Societatem profeſſam per ſe, vel per Generalem ſuum. ibid.7.
Collegia Societatis non ſuccedunt ipſo iure in bona religioſorum in ea profitentium; & cur ita fuerit ſtatutum? ibid.9
An admittere poſſint eleemoſynas & donationes cum obligatione Miſſarum, &c. ibid.10
Vide etiam in verb. *Bona.*
Communitas religioſa, vide verb. *Religio.*

Confeſſio, & Confeſſor.

Confeſſorem eligere non poſſunt religioſi per bullam Cruciatæ, nec per alias. 266.3.& ſeq.
Confiteri de peccatis venialibus, & de mortalibus iam confeſſis validè poſſunt religioſi cuilibet ſacerdoti, licet in hoc faciant contra regulam. 255.1.
Confiteri verò de mortalibus iure ordinario, & ſecluſo priuilegio, non poſſunt niſi Confeſſariis à ſuis ſuperioribus deputatis. ibid.
Religioſi peregrini quibus ſacerdotibus poſſint, ac debeant confiteri. vide verb. *Peregrinus.*
Nouitij quibus poſſint confiteri? vide verb. *Nouitijs.*
Confeſſores priuilegiati habentes iuriſdictionem à Summo Pontifice, an poſſint audire confeſſionem religioſi, abſque licentia prælatorum illius? 257.12.& ſeq.
Iuriſdictio in foro pœnitentiæ à Summo Pontifice religioſis conceſſa ad audiendas confeſſiones omnium fidelium, an, & à quibus religioſis limitari poſſit? 264.13
Confitendi frequentia quanta in Societate. 599.1
Confeſſionum generalium vſus, qui in Societate præcipitur, conueniens ſit necne? 600.2.& ſeq.
Ad Confeſſiones iterandas vtrum, & qua ratione obligari quis poſſit? ibid.4.& ſeq.
Regula Societatis, qua præcipitur, vt qui confitetur alteri, quàm ordinario ſuo confeſſori, debeat poſtea eidem ſuo confeſſori eadem peccata confiteri, non inducit proprium onus comparendi, ſed tantùm ſimplicem directionem regulæ. 601.5.& 6
Vtrùm hæc regula ſit conueniens? 7.8.& ſeq.
Hanc regulam non ſolùm intelligi de mortalibus, ſed etiam de venalibus. ibid.10

Confeſſarij à ſuperioribus regularibus in quolibet conuentu deputandi, vide verb. *Abſolutio.*

Confiteri ſuperiori in varijs religionibus vſitatum fuiſſe idq; per ſe malum non eſſe. 605.17

Quid circa hoc obſeruetur in Societate. ibid.18

Superior in rigore poteſt cogere vt ſubditus incidens in reſeruatum ſibi confiteatur. 603.8

Vide verb. *Caſus reſeru.*

An in aliquo caſu liceat ſuperiori vti notitia confeſſionis ad dirigendum ſubditum. 604.12 &13

Quid in hoc Societas obſeruet? ibid.14

Qua ratione debeat ſuperior non vtendo notitia confeſſionis, peccatis nihilominus ſubditorum occurrere, cum morale periculum eorum per ſolam notitiam confeſſionis agnouerit? ibid. 15

Confeſſarij Societatis quibus priuilegijs fruantur ad audiendas confeſſiones fidelium, eoſq; à caſibus & cenſuris reſeruatis abſoluendos, vide verb. *Pœnitentia ſacramentum.*

Congregatio; vide etiam verb. *Capitulum.*

Congregatio religionis vt ſit legitima ad electionem ſui Generalis, quas requirat conditiones? 67.1

Congregationes Societatis, tam generales, quàm prouinciales, & Procuratorum, quam poteſtatem habeant, & ad quem præcipuè finem cogantur? 675.3

Specialiter de poteſtate Congregationis generalis. 671.à 2.ad 5

Congregatio generalis Societatis, quid poſſit circa dimiſſionem profeſſorum, aut licentiam eis concedendam ad tranſitum in alias religiones? 737.11.& ſeq.

Congregatio generalis an poſſit limitare Præpoſiti generalis facultates ipſi Præpoſito à Summo Pontifice conceſſas, quales ſunt, poteſtas ad dimittendos profeſſos, &c. ibid.

Congregatio prouincialis Societatis propriæ iuriſdictionis poteſtatem non habet. 602.4.& 675.5.

Neque poteſt caſus reſeruare pro ſua prouincia. 132.1.

Coniuges, vide etiam verb. *Matrimonium.*

Quando coniuges propter adulterium alterius ſeparantur, licèt adulter non poſſit alium obligare vt ſibi cohabitet, poteſt tamen ab illo obligari ad cohabitandum. 203.9

Diſſoluto matrimonio rato per profeſſionem alterius coniugis reuocantur donationes abſolutæ inter eos factæ; non tamen ſi dictum matrimonium per diſpenſationem diſſoluatur. 248.10

Coniux qui poſt matrimonium ratum ingreſſus eſt religionem an teneatur redire ad alterũ coniugem, niſi ſtatim poſt annum profeſſionem emittat? 400.23

Et ſi ingrediatur Societatem an debeat diſpenſari in biennio nouitiatus, vt ſtatim expleto vno anno nouitiatus profeſſionem emittat? 454.13

Si Coniugatus poſt conſummatum matrimonium, ex ſolo conſenſu vxoris, ſine alijs iuris circumſtantijs, ingrediatur religionem (excepta religione Societat.) validam profeſſionem emittet; poterit tamen quoad vſum talis profeſſionis impediri, & ab vxore ad cohabitandum reuocari, ſi illa velit. 400 22

Coniugatus ingrediens Societat. poſt matrimonium conſummatum, & in ea profitens, profeſſionem inualidè facit, voto tamen caſtitatis manet ligatus. 441.7

Conſcientiæ ratio.

Conſcientiæ ratio, quæ in Societate poſtulatur, quid ſit? 690.2

Quid circa illam in Societate ſtatutum ſit? ibid.2

Ad quod ſecretum obligetur ſuperior in ijs quæ in ratione conſcientiæ illi manifeſtantur? 693.11 & ſeq.

Superior obligare non poteſt, vt ratio conſcientiæ ſibi in confeſſione reddatur, poteſt tamen vt extra confeſſionem. ibid.10

De quibus reddenda ſit conſcientiæ ratio? 692 8

Ad quem finem huiuſmodi ratio conſcientiæ ordinetur? 690.3

Quando, in quibus, & quomodo poteſt ſuperior vti notitia rerum ſibi in ratione conſcientiæ manifeſtatarum? 693 11.& ſeq.

Conſcientiam ſuperiori aperire, etiam extra confeſſionem, ſanctis olim patribus receptiſſimum fuit. 691.4.& ſeq.

Eſt ſignum non mediocris progreſſus in virtutibus faciendi, ſi integrè aperiatur. 695.15

Eſt etiam vnum è potiſſimis medijs, quibus ad perfectionem caſtitatis Societas iuuatur. 455.3 & 4

Conſecratio Virginum.

Conſecrari ſolæ virgines ſanctimoniales ſolebant. 315.6

An etiam in aliquo caſu non virgines? 316.7 & ſeq.

Conſecratio virginum ſanctimonialium à ſolo Epiſcopo conſecrato peragenda. 317.11

Vide verb. *Velum.*

Conſilium.

Conſilia Dei reijcere ex errore intellectus prauè de illis ſentientis, aut ex prauo affectu in res diuinas, quia ſcilicet conſilia Dei ſunt; eſt peccatum mortale, aliàs nec veniale. 15.21.& 22

Conſilium aliorum, ab omnibus, maximè ijs, qui curam animarum gerunt, audiendum eſt. 571.6

Conſtitutio.

Conſtitutio religionis, & regula quomodo differant? 2.5

Conſtitutiones integras & regulam totam nulla religio propria auſteritate mutare poteſt? ibid.

Conſtitutiones cuiuſque religionis, quæ approbatæ ſunt à Summo Pontifice, præualent iuri communi in ipſa religione, ſecus ſi non ſint approbatæ. 81.21

Conſtitutiones condendi poteſtatem non ſolùm habet Societas, ſed etiam vt eo ipſo, quòd eas condiderit, confirmatæ à Sede Apoſtolica cenſeantur. Et quid hoc priuilegium importet. 373 12.

Conſtitutiones Societatis à S. Ignatio editæ, quando cœperint habere vigorem & auctoritatem ad obligandum. 728.4

Quid nomine Conſtitutionum Societatis comprehendatur? ibid.4.& 5

Conſtitutionum Societatis materia, & diſpoſitio. ibid. 5.& 6

Earum ſummarium quid maximè contineat? 729.9.10

Conſuetudo.

Conſuetudo in religione Societatis nunquam intelligitur introducere grauem obligationem, niſi fundetur in expreſſo præcepto obedientiæ. 594 3

Con-

Conſultor.

Conſultores prælatorum Societatis quot ſint, & quod ſuffragium habeant in conſultatione? 583.6

Conſolatio an, & quàm neceſſaria ſit, vt prælati religionis præcepta poſſint imponere, aut leges condere; vide in verb. *Lex.*

Contemplatio.

Contemplatio nobilior cùm ſit actione, ad eam nilominus ordinatur, & qua ratione? 295.20

Contemplatiua vita, Vide *vita Actiua & Contemplatiua.*

Contemptus.

Contemptus regulæ religioſæ quando ſit peccatum mortale. 15.22.& ſeq.

Contemptus conſiliorum an, & quando ſit peccatum mortale, vide ſuprà verb. *Conſilium.*

Contentio, & Contentioſus.

Contentio, proprijque iudicij tenaitas in defendendis opinionibus, quando ſit reprehenſibilis & vitanda? 608. 8. & ſeq.

Nimis contentioſus incurrabilis eſt. ibid.12

Conuerſæ, vide *Monialis.*

Conuerſus.

Conuerſi qui propriam profeſſionem non emiſerunt in ſua religione, tranſire poſſunt ad aliam etiam laxiorem. 223.1

Vide etiam verb. *Donatus.*

Correctio.

Explicatur locus Matth. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Et vtrùm Chriſtus ibi ſpeciale præceptū correctionis impoſuerit? 696.7

Dari præceptum naturale correctionis fraternæ indubitatum eſt apud Theologos. 697.10

Eius materia eſt, non ſolùm peccatum corripienti iniurioſum, ſed quodcunq; aliud, ex cuius correctione fructus ſperatur. 698 11

Vtrùm verba illa Matth 18. *Adhibe vnum, vel duos teſtes*, contineant præceptum, vel tantum conſilium? 699.15

Et vtrùm Chriſtus Dominus dicto loco Matth. egerit tantùm de peccato publico, an etiam de occulto? ibid.16

Quis correptionis ordo ſeruandus ſit in peccato publico, ſeu probabili? ibid.17

Correctio qua lenitate, & charitate temperanda? 607.6

Vide verb. *Reprehenſio.*

Correctionis fraternæ obligatio non ſolum extenditur ad ſubueniendum proximo, iam lapſo, ſed etiam in morali labendi periculo conſtituto, ne labatur. 701 3

Quæ forma publicæ correctionis in religionibus ſeruanda ſit? 712.1

Correctionis iudicialis ſtrepitus in religionibus ſeruari neceſſe non eſt? & quare? ibid.

Correctionis iudicialis forma certa, adhuc in Societate ſpeciali iure ſtatuta non eſt. 725.2

Cætera pro Correctione, vide verb. *Denuntiatio.*

Crimen.

Criminis occulti, & publici varius gradus. 577 18

Crimen notorium dupliciter dicitur, vel notoreitate iuris, vel notoreitate facti. Et quando vtraque notoreitas detur? 716.9.10

D.

Debita.

Debita in ſeculo contracta an impedire poſſint ingreſſum in Societatem, quemadmodum in quamlibet aliam religionem? 438.16

Ea poſſe ac debere ſolui à religioſo Societatis non profeſſo habente aliquot bona. ibid.

Denunciatio.

Denunciatio quid & quotuplex ſit. 701.1. & ſeq.

Monitio ſecreta ante denunciationem paternam eſt materia grauis, ſufficiens ad obligationem ſub mortali, niſi legitima cauſa ab ea præmittenda excuſet. 699.14

Vtrum Chriſtus Dominus Matth. 18. ſpeciale præceptum impoſuerit tam de ſubſtantia, quàm de ordine correctionis & denunciationis? ibid. & ſeq.

Explicatur totus locus Matth. 18. *Si peccauerit in te, &c.* 696.7.& ſeq.

Vtrum regula Societatis ſecretam monitionem ad denunciationem ſuperiori, vt patri, faciendam, non prærequirens iuſta ſit? 695.3 & ſeq.

Dictam regulam neque præcepto naturali, neque doctrinæ Euangelicæ repugnare. 699.18. & ſeq.

Hanc denunciationem ex vi regulæ Societatis extendi ad omnes defectus, quantumuis graues, & occultos, quos quis extra confeſſionem accepit. 700.22

Non ſolum crimen in confeſſione cognitum, ſed etiam illud quod quis ſecreto, & conſilij ſalutaris petendi gratia reuelauit, ſuperiori Societatis denunciari non poteſt. ibid.23

In Societate ſuperiore non cogente non datur regulariter obligatio denunciandi aliorum defectus prætermiſſa monitione ſecreta, poteſt tamen licitè ſeruatis debitis circumſtantijs prætermitti. ibid. 21

Denunciandum eſt ſuperiori non tantum crimen iam commiſſum, ſed etiam quod in proximo periculo eſt vt committatur. ibid.

Neque tunc regulariter monitionem ſecretam præmittere opus eſt. 701.3.8

Qui fructus per denunciationem paternam, ſeu Euangelicam intendatur? aut intendi poſſit? 702.4.& 9.

Vtrum ſecreta monitio præmittenda ſit tantum in peccato quod ſolum nocet peccanti, an etiam quando peccatum vergit in damnum tertij, vel communitatis? Et quid in hoc obſeruandum ſit? 704. 15. & ſeq.

Facilius omittenda eſt monitio quando peccatum vergit in damnum alterius, vel communitatis, quàm cùm ſolum in damnum peccantis, vel corripientis. 702.7

Denunciatio paterna quæ fit in Societate abſque præuia monitione, ad quid proximè ordinetur? 709.4

Quibus circumſtantijs veſtiri debeat huiuſmodi denunciatio in Societate vt licita & honeſta ſit? Et quomodo in hoc peccari poſſit mortaliter, aut venialiter. 430,17

Denunciatio Euangelica, & iudicialis in quo differant? 703.9 & ſeq.

Quid per iudicialem denunciationem intendatur? ibid.9, & 10

Denunciatio iudicialis in quo differat ab accuſatione? ibid. 10. & 11

Ante denunciationem iudicialem per ſe loquendo præ-

do prævia monitio non poſtulatur; ſecus ante Euangelicam. ibid. 13. 15

Denunciatio Euangelica fieri poteſt de peccato omnino occulto, non ita tamen iudicialis regulariter. 704.14

Vt ad denunciationem de crimine aliquo faciendam aliquis obligetur quàm certam notitiam criminis habere debeat? 576. 11. 12

Denunciare ſuperiori regulari, imò & publicare in Capitulis religionis defectus leues religioſorum, nulla prævia monitione facta, licitum eſt. 704. 2. & ſeq.

Quinam ſint eiuſmodi defectus leues? 705. 4

In religionibus monitionem ſecretam omitti poſſe, etiam in grauibus defectibus, procedendo ſtatim ad denunciationem prælato, vt patri, faciendam. ibid. 6

Item de facto ita obſeruatum eſſe, & grauium Doctorum authoritate munitum. ibid. 7. & ſeq.

Huiuſmodi monitionem ſæpius omitti poſſe in Societate, quàm in alijs religionibus, etiam ſeclusa renuntiatione iuris famæ. 707. 15

Aliquando expedire in religione fratrem ſecretò admonere non tantum de crimine ab ipſo patrato, ſed etiam de denunciatione illius prælato facienda, ſicque admonitum, immo & iam emendatum illum ad prælatum deferre. 711. 11 in fine, & 12

Quid poſſit, aut debeat Prælatus agere cum ſubdito cuius crimen per denunciationem paternam agnouit? ibid. 13. & ſeq.

Denunciatio iudicialis, vt fiat neceſſarium non eſt vt præcedat infamia 722. 34

Vtrùm denunciationem iudicialem propter bonum delinquentis faciendam præcedere debeat monitio fraterna? ibid. 35

Vtrum verò ſi frater monitus ſecretò tunc corrigatur, liceat nihilominus ad denunciationem procedere? ibid. 35. & 36

Vt forte ſubditus nondum diffamatus iudicialiter denunciaretur Prælato ad finem tantum maioris emendæ, & punitio neceſſaria non eſt ad bonum commune, Prælatus ea denunciatione vti non poteſt vt iudiciali, ſed vt Euangelica: & quid præterea facere poſſit, ſubdito fatente, aut negante crimen de quo denunciatur? ibid. 36 & ſeq.

Vtrùm quando denunciatio iudicialis principaliùs fit propter bonum commune, ſeu ad euitandum damnum tertij, neceſſaria ſit prævia monitio? 723. 41

Et quomodo in eo caſu procedere debeat Prælatus? ibid.

Denunciatio quando, & quomodo tranſire poſſit ad accuſationem? ibid. 40

A denunciatione paterna quando, & quomodo fieri poſſit tranſitus ad iudicialem? ibid. 42. 43

Et quando denuncians paternè obligari à ſuperiori queat, aut nequeat ad denunciandum iudicialiter? ibid.

Denunciatio, quam profeſſi religioſi Societatis ex vi voti facere tenentur de procurantibus dignitatem, vide verbo. *Profeſſus.*

Dignitas.

Dignitatem non ambiendi directè, vel indirectè votum ſimplex emittunt profeſſi Societatis. 560. 2

Sub qua forma? ibid. 1

Id eſſe maximè conueniens. ibid. 2. & ſeq.

In rariſſimo caſu ceſſare poſſe materiam huius voti, eo quòd maius bonum ſit prælationem procurare? 561. 7. & 8

Quæ actiones ex vi huius voti ſint prohibitæ? 562. 9. & ſeq.

Dignitatis nomine quid veniat in dicto voto? 563. 13. & ſeq.

Quam pœnam incurrat huius voti violator? ibid. 16. & ſeq.

Votum non ambiendi dignitates extrà Societatem quod profeſſi Societatis emittunt an obliget etiam illos, qui iam dignitatem aliquam extra Societatem obtinent, & extra eius obedientiam viuunt? 572. 12. & ſeq.

Votum non acceptandi dignitatem extra Societatem quod profeſſi Societatis emittunt, quam materiam habeat, & c. vide verb. *Epiſcopatus.*

Ex vi huius voti an teneatur profeſſus Societatis non acceptare etiam Summum Pontificatum abſque præcepto ad id obligantem? 571. 11 vſq; ad 15

Dignitatem extra Societatem, præter Summum Pontificatum, acceptare non poteſt vllus religioſus Societatis etiam non profeſſus ſine licentia ſui Generalis, quam nec ipſe dare poteſt niſi Sedis Apoſtolicæ præcepto compulſus. 573. 17

Quod ſi dignitas offeratur ipſi Generali, nec ille eam acceptare poteſt, abſq; licentia Societatis, quam ipſa etiam dare non poteſt niſi præcepto Summi Pontificis adſtricta. ibid.

Dictos religioſos, etiam non profeſſos, grauiter obligare ad non acceptandam dignitatem abſq; legitima licentia. ibid. 19

Et ſi acceptent nullam eſſe talem acceptationem. ibid. 20

Erit autem valida: ſi Generalis, etiam non coactus à Summo Pontifice licentiam det. Et vtrum etiam tunc ſit licita? ibid.

Dimiſſio, & dimiſſi è Religione.

Conueniens eſſe religioni Societatis habere poteſtatem dimittendi. 421. 5

Dimitti poſſe religioſos non profeſſos è Societate, ſi minus idonei ſint nullam habet iniuſtitiam, neq; eſt contra charitatem. 420. 4. & 5

Neque eſt inconueniens quod multi è Societate dimitti poſſint. 421. 7. & ſeq.

Quæ cauſæ ſufficiant ad dimittendum è Societate? 444. 11. & ſeq.

Quàm iuſtificata, & certa debeat eſſe cauſa dimiſſionis Scholaſtici approbati? 726. 9. & ſeq.

Propter parentum indigentiam dimittere poteſt Societas non profeſſos. 457. 13

An ad id teneatur? ibid. 14. & 15

Dimiſſio coadiutorum formatorum è Societate grauiores requirit cauſas, quàm ſcholaſticorum. Et quænam illæ eſſe poſſint? 586. 11

An, & cur Societas ſcholaſticos dimittat votis ſolutos? 421. 16

Cætera pro ſolutione votorum in dimiſſione religioſi non profeſſi è Societate, vide verb. *Votum.*

Vtrum Societas, eiuſve prælati poſſint pro ſua libertate, & abſque iuſta cauſa validè dimittere non profeſſos? 443. 7. & ſeq.

Laudabile regulariter non eſt ſuæ dimiſſioni conſentire, etiam quando Societas conſenſum religioſi expectat ad eum dimittendum. ibid. 15

Licitè tamen talis religioſus conſentire poteſt. ibid.

Dimiſ-

Dimiſſio tam profeſſorum, quàm non profeſſorum è Societate, an fieri poſſit abſque iudiciali proceſſu in probandis delictis, vel cauſis, ob quas dimiſſio fieri poſſit? 725.3.& ſeq.
Dimiſſio religioſi profeſſi è Societate, vide verb. *Profeſſus.*
Dimiſſio religioſorum profeſſorum, vniuerſim è ſuis religionibus, vide verb. *Religioſus.*

Diſcordia.

Diſcordia in religionibus quàm pernicioſa? 606.4
Diſcordia in opinionibus, & rerum gerendarum iudicio qua ratione vitanda ſit, ne charitati officiat? 608.8.& ſeq.
Vide verb. *Opinio.*

Diſpenſatio.

Diſpenſatio in quo differat ab abſolutione? 640. 48
In quo item differat à licentia ſuperioris? 113.45
Vtrùm aliquando licentia inuoluat aliquam rationem diſpenſationis? ibid.46
Diſpenſatio non requirit diſtinctionem inter diſpenſatum, & diſpenſantem. 118.4
Diſpenſandi poteſtatem ordinariã habent omnes prælati religionum exemptarum erga ſuos ſubditos religioſos. 102.1
An poſſint diſpenſare cum ſuis ſubditis in omnibus caſibus, in quibus Epiſcopi poſſunt cum ſuis ſubditis; Et quanta ſit huiuſmodi poteſtas? ibid.2. vſq; ad 9
An ratione ſuorum priuilegiorum habeant maiorem poteſtatem diſpenſandi cum ſuis ſubditis, quàm Epiſcopi cum ſuis? ibid. 9
Diſpenſationis materia ad quatuor capita reducitur: & an in omnibus poſſint prælati Regulares cum ſuis ſubditis diſpenſare? 105.10.& ſeq
Vtrùm poſſint dicti prælati diſpenſare cum ſuis ſubditis in omnibus votis, an aliqua ſint excipienda? ibid.10
Vtrùm ſpecialiter diſpenſare poſſint in votis peculiaribus ſuæ religionis, ſeu ſtatus, præter tria ſubſtantialia? 109.27. vſq; ad 39
Diſpenſatio in voto ſine iuſta cauſa ſemper eſt inualida, etiam ſi concedatur à Summo Pontifice. 223.21
Vide etiam in verb. *Votum.*
Diſpenſare ne poſſint Prælati regulares in ſuorum ſubditorum irregularitatibus; & quænam illæ ſint? 105.11
An poſſint religioſi exempti diſpenſari ab Epiſcopis in irregularitatibus reſeruatis, in quibus ſpeciali iure, & ſecluſis religioſorum priuilegijs, ſoli Epiſcopi poſſunt diſpenſare. ibid.12
Et an ad huiuſmodi diſpenſationem ſit neceſſaria licentia prælati regularis, vel ſaltem ne ab eo prohibeatur? 106.13
An poſſit religioſus diſpenſari in irregularitatibus, aut in alijs materijs ab Epiſcopo, ſi eius prælatus regularis ſimilem habeat poteſtatem in ſuis priuilegijs? ibid.2.14.& ſeq.
Vtrùm, & in quibus præceptis Eccleſiaſticis poſſint prælati regulares diſpenſare cum ſuis ſubditis? 107.18.& ſeq.
An poſſint in omnibus, & ſolis præceptis Eccleſiaſticis diſpenſare in quibus Epiſcopi iure communi diſpenſare poſſunt? ibid.
An etiam in ijs, in quibus ex ſolo iure ſpeciali Epiſcopi diſpenſare poſſunt? ibid.
An ſecluſis priuilegijs poſſint diſpenſare in interſtitijs ordinum cum ſuis ſubditis? ibid.
Diſpenſare in regula an poſſint ſuperiores regulares cum ſuis ſubditis? 109.25
In regulis ſubſtantialibus ſuæ religionis, qua tales ſunt, diſpenſare non poſſunt dicti prælati. 112.41
Poſſunt tamen diſpenſare in eiſdem pro aliquibus caſibus, aut perſonis in particulari. ibid.
Diſpenſatio in regulis religionis conceſſa à prælatis ſine iuſta cauſa, valida non eſt. ibid.42.
Et ſic diſpenſatus non excuſabitur, à culpa & pœna annexa, niſi bona fides eum excuſet. ibid. 43.& 44
Quomodo, & à quo ſit puniendus? 113.45
Erit tamen valida diſpenſatio, ſiue in regula, ſiue in qualibet ordinatione, etiam ſine iuſta cauſa, ſi concedatur ab ipſo conditore, aut à potente eam condere, vel abrogare. 112.42
Diſpenſare in lege poteſt ſæpe, qui non poteſt eam tollere; in voto autem ſecùs contingit; & vnde hæc differentia proueniat? 111.36
Superiores regulares tantum diſpenſare poſſunt, quantum ex iure communi, priuilegio, aut regula eis conceſſum eſt. 113.1
Diſpenſandi poteſtas duplex eſſe poteſt in prælatis religionis; altera dominatiua, altera iuriſdictionis. Et vndenam vtraque proueniat? 114.7.& 8.in fin.
Prælatæ, & prælati non exempti ſolam habent dominatiuam, quæ reſultat ex voto obedientiæ ſubditorum. ibid.7.& 10
An dicenda ſit propriè poteſtas diſpenſatiua; & quantum extendatur? 115.8
Prælati verò exempti vtranque poteſtatem habent diſpenſandi. ibid.9
Vtrùm Abbates antiqui non exempti aliquam iuriſdictionem habuerint ad diſpenſandum? ibid.11
Quibus religionis prælatis conceſſa ſit iuriſdictionalis diſpenſandi poteſtas? 116.12 & ſeq.
Quanta ſit in ſingulis huiuſmodi poteſtas ex vi iuris communis? 117.14
Quanta ex vi iuris ſpecialis? ibid 15.& ſeq.
Cum quibus perſonis prælati religionum diſpenſare poſſint? ibid.14
An poſſint diſpenſare cum ſe ipſis in omnibus, in quibus poſſunt cum ſubditis? 118.5.& 6
An & in quibus materijs poſſint prælati regulares diſpenſare cum nouitijs ſecluſis priuilegijs. 119. 8.& 9
An poſſint etiam diſpenſare cum familiaribus & famulis ſecluſis priuilegijs? ibid. 10

Diſtributio, ſeu Diſtributiua Iuſtitia æquitas.

Diſtributio bonorum Monaſterij, qua æquitate facienda à prælato in victu, veſtitu, &c. 157.10
Diſtributiuæ Iuſtitiæ æquitas in muneribus religionis diſtribuendis ſub graui obligatione à ſuperioribus religionis ſeruanda eſt. 610 18

Diuortium, Vide verbo *Coniuges.*

Docendi vſus, & Doctrina.

Docendi actus, an, & qua ratione ſpectet etiam ad vitam contemplatiuam? 294.16
Vſus docendi Societatis, non ſolum maiores literas, ſed etiã prima linguarum rudimenta, quam laudabile? 379.7
Doctrinæ nouitas plerumque vitanda, antiquitas amplectenda & illuſtranda. 520.8
Docere pueros Chriſtianam doctrinam poſſunt nouitij Societatis, quamuis primam tonſuram non habeant, neq; id prædicatio cenſetur. 626.31

Cætera pro doctrina Chriſtiana pueros edocenda, vide verb. *Puerorum inſtitutio.*
Vide etiam in verb. *Studia.*

D. Dominicus, vide verb. *Prædicatorum ordo.*

Domus profeſſa Societatis.

Domus profeſſæ Societatis habere non poſſunt vlla iura, aut annuos redditus, etiam Sacriſtiæ tantum, aut fabricæ applicatos; neque vlla alia bona immobilia, præter illa quæ ad habitationem, & conuenientem aliquam recreationem neceſſaria ſunt. 476.1.2 6
Quàm latè pateat huiuſmodi incapacitas habendi? 477.3
Quid nomine redditum, & poſſeſſionum, quæ à domibus profeſſis haberi non poſſunt, intelligatur? 479 10
Quæ præterea ſint bona immobilia ad habitationem, vel recreationem pertinentia, quæ haberè permittuntur? 429.12
Domus profeſſæ Societat. non ſolum habere nequeunt ius ciuile ad annuos redditus, & prædicta bona ſtabilia, ſed nec etiã ius naturale. 465.6
An ſi quis alteri leget, vel donet aliquid cum onere dandi ſingulis annis penſionem alicui domui profeſſæ Societat. vel eius fabricæ, talis domus eam accipere poſſit? Et quid veniat nomine fabricæ? 429 7.& 9
Domibus profeſſis Societat. non ſolum prohibetur dominium bonorum immobilium, ſed etiam vſus fructus. ibid.13
Hoc verò non tollit, quominus in aliqua aliena poſſeſſione habere poſſint vſum facti: habere autem non poſſunt ius vtendi. ibid.
Domibus profeſſis Societat. applicari non poſſunt aliqui redditus Collegiorum, aut domorum probationis. 166.10
Hoc tamen non tollit poſſe Collegia, in aliqua domorum profeſſarum neceſſitate, illis per aliquam eleemoſynam ſubuenire. ibid. & 481.8
Poſſeſſio domui profeſſæ Societ. legata ſub conditione, vt perpetuò ſub dominio, vel vſufructu Societatis profeſſæ conſeruetur, acceptari non poteſt ſub ea conditione. 480.14
An verò tale legatum ſit validum, & illa conditio habeatur pro non adiecta; ac proinde acceptari poſſit à Societate conuenienter ad ſuum inſtitutum? ibid. 14. & 15
An alia legata ſine ſimili conditione relicta acceptari poſſint à domibus profeſſis? ibid.16
In domibus profeſſis Societat. earumve Eccleſiijs, admitti non poteſt obligatio ad aliqua miniſteria ſpiritualia obeunda. 467.2
Domorum profeſſarum Societat. paupertas, in quo excedatur, & excedat paupertatem minorum? 535.4
An dicta paupertas profeſſarum domorum Societ. conueniens ſit? 480. per totum c. 10
Domus profeſſæ Societatis cur ſint paucæ numero? 482.11
Domus profeſſæ Societ. ſunt tanquam caſtra, vnde profeſſi, ad glorioſam conuerſionis animarum expeditionem prodeunt. ibid.12

Donatio.

Donationes de bonis monaſterij ſolo titulo liberalis facere non poſſunt prælati illius. 129.11
Alias verò grauitas, titulo miſericordiæ, vel gratitudinis, vel ad conciliandam aliorum gratiam in bonum monaſterij, vel ad ædificationem proximorum facere poteſt prælatus de bonis religionis. 157.12. & ſeq.
Donationes turpes de bonis Monaſterij faciendo quantum prælatus peccet? ibid.
Donatio abſoluta facta inter ſponſos de præſenti reuocatur diſſoluto matrimonio rato per profeſſionem alterius? Non tamen ſi per diſpenſationem illud matrimonium diſſoluatur. 250.20

Donatus.

Donati an abſolui poſſint per priuilegia religionis à caſibus pontificijs, quemadmodum alij religioſi? Et quinam veniant nomine Donati? 151.10
Vide etiam verb. *Conuerſi.*

E.

Eccleſia.

Eccleſiæ ſuæ ſemper Deus prouidit peculiares defenſores, quoties inſectatores aliqui eam impugnare inſtituerunt. 370.5
Eccleſiam Catholicam veram & diuinam fidem continere, quibus argumentis fiat euidenter credibile? 372.9
Eccleſia particularis dupliciter poteſt dici, & eſſe Collegiata. 311.11

Educatio.

Educatio puellarum in Monaſterijs Monialium, an ex ſola prælati facultate licita ſit, & cum quibus conditionibus? 43.21

Electio, & Elector.

Prælatus ſupremus in qualibet religione per legitimam electionem eſt creandus. 60.2
Quomodo huiuſmodi dignitas prælati ſupremi religionis per electionem incipere potuerit? ibid.3. & ſeq.
Vt electio prælati regularis ſit valida, aliquæ conditiones iure diuino & naturali concurrere debent in perſona eligenda, & quænam illæ ſint? 61 5
Aliæ etiam conditiones requiruntur ex iure poſitiuo; & quænam ſint? 62.7
Quæ ætas requiratur in perſona eligenda in Generalem religionis? ibid.
Quæ antiquitas in religione? 64.16
Quæ profeſſio? an ſcilicet ſufficiat tacita, an requiratur expreſſa, & in eadem religione? 62 8 & ſeq.
An caſu, quo in vna religione non reperitur perſona idonea ad generalatum, aſſumi poſſit religioſus alterius religionis? 63.11
An prælatus infra generalem aſſumi poſſit ex diuerſa prouincia, vel monaſterio? 76.3
An, & qua ratione debeat eſſe eiuſdem habitus cum ijs quibus præeſſe debet? 77.5. & 6
Si quis vacante Generali prælatura; è ſeculari fiat religioſus, & profiteatur vt in prælatum eligatur, talis perſonæ electio irritanda eſt. 28.9
Non irritabitur tamen ſi perſona aliunde ſit digna & benè inſtructa. ibid.
Quod ſi tempore vacaturæ non ſit profeſſus, ſit tamen tempore electionis, benè poterit eligi. 68.6
Perſona eligenda in prælatum religionis, non opus eſt vt ſit ſacerdos, ſed ſatis eſt ſi poſt electionem debito tempore ordinetur. 65.20. & ſeq.
Regulariter quidem loquendo aliquem ſacrum ordinem habere debet; neceſſarium tamen non eſt vt habeat, niſi tantũ primam tonſurã. 66.22.23

Vt

Vt electio alicuius perſonæ in prælatum ſit valida, opus eſt vt talis perſona non ſit totaliter irregularis. ibid. 24
Quid ſit perſona ſi partialiter irregularis? ibid. 26.
Quantum impediatur dicta electio per defectum natalium perſonæ eligendæ, quoad ortum illegitimum? 67.28. & 79.12
Item quomodo impediatur per defectum originis ex radice infecta hæreſi aut infamia? 67. 28
Electores alicuius Prælati religionis, vt legitimi ſint, quatuor præcipuè habere debent conditiones: prima, vt ſint religioſi eiuſdem religionis. ibid. 1
Et ſi eligendus ſit prouincialis, aut ſuperior localis, vt electores ſint eiuſdem prouinciæ, aut conuentus, niſi iure ſpeciali, aut conſuetudine in hac parte iuri communi derogatum ſit. 80.17
Secunda, vt ſint profeſſi tacitè vel expreſsè in eadem religione. 67.2. & 80.18
Tertia, vt ſint clerici, & in ſacris conſtituti. 68.4 & ſeq.
Vtrum ordinatus in ſacris ante legitimam ætatem ſit inhabilis ad electionem? ibid. 7
Hæc tertia conditio omnino requiritur ad valorem electionis. 69.8
Qua ætate eſſe debeant electores? 80.18
Quarta denique conditio eſt, vt elector non ſit excommunicatus vitandus, aut aliqua pœna Eccleſiaſtica à facultate eligendi impeditus. 69.9. & 81.20
Inhabilitas verò vnius vel alterius electoris non vitiat totam electionem, ſi alij non conſenſerunt: ſecus ſi inhabilem, cuius defectum ſupplere non poterant, voluntariè admiſerunt. ibid.
Electio prælati religionis, vt legitima ſit tres conditiones antecedentes requirit. Prima, vt conuocentur antecedenter omnes, qui habent ius eligendi, ſi commodè hoc fieri poſſit. 70.2
Hæc verò commoditas magis ſpectanda eſt ex parte ipſius religionis, quàm electorum, & quomodo facienda ſit conuocatio? Sufficiet tamen, & requiritur omnino, ad valorem electionis, vt ſaltem duæ partes electorum conuocentur. ibid. 5
Ipſi verò ſuffragatores non tenentur conuenire; vnde, ſi vocatis omnibus, maior illorum pars voluntariè deſit, electio validè fiet. ibid. 2. & 5
Si autem aliquis electorum abſens contemnatur, & non vocetur, iniuſtè id fiet, at electio erit valida: poterit tamen irritari ad petitionem illius, niſi ille iure ſuo cedat, aut conſenſum adhibeat. 71.6
Si verò elector præſens ſit, & inuitus non admittatur ad ſuffragia, electio ipſo facto eſt irrita. 72 14
Secunda conditio, vt electio ſit legitima, eſt, vt electio peragatur præſentibus inter ſe electoribus in forma congregationis, ſiue vniuerſitatis: Eſtque hæc conditio ſubſtantialis. 71.5
Si aliquis electorum vocatus ſe excuſat, allegans ſe eſſe iuſtè impeditum, debet probare impedimentum & tunc poterit vices ſuas committere alicui ex alijs electoribus. ibid. 6
Tertia denique conditio eſt, vt aſſumantur tres de congregatione, qui cunctorum vota exquirant. ibid. 7
Vtrum aſſumendi ſint per vota, aut alio modo? ibid.
An ſit de ſubſtantia electionis vt hi tres commiſſarij, ſint de Congregatione electorum? ibid. 8
Et vt tres tantum, non plures, neque pauciores? ibid. 8. & 72.10
Solennitas electionem prælati regularis concomitans triplex includit præceptum. Primum vt ab illis tribus commiſſarijs ſuffragia ſecretè, & ſigillatim exquirantur, & inſcriptis redigantur: Et quomodo hoc præceptum ſit intelligendum? ibid. 9. & 10
An ſit de eſſentia electionis vt ſuffragia in ſcriptis redigantur? 73.13
An etiam, vt ferantur ſigillatim, & omnia, nullo excepto ſuſcipiantur? ibid. 14
Secundum præceptum concomitans formam electionis eſt vt poſtquam omnia ſuffragia ſuſcepta fuerint, mox in communi publicentur. Quomodo id intelligendum, & an pertineat ad eſſentiam? ibid. 15
Publicatio ſuffragiorum ante conſummatam electionem, eam irritam reddit, etiam ſi vnum tantum publicetur. 72.11. & 12
An, tam dicti Commiſſarij, quàm ſuffragatores, teneantur ſub præcepto nunquam, etiam poſt electionem, ſuffragia reuelare? ibid. 12
Tertium præceptum eſt, vt habita collatione ſuffragiorum, is eligatur, in quem omnes, vel maior & ſanior pars capituli conſentit: Quomodo id intelligendum? qualis ſit illa collatio? & à quibus facienda? 71.8. & ſeq.
An habenda ſit ratio non tantum numeri ſuffragiorum, ſed etiam qualitatum? 74.18. & 19
Maior pars ſuffragiorum non ſufficit, niſi etiam ſit ſanior, & qua ratione ſanior ſit præſumenda? 75.22. & 23
Si maior pars eligat indignum, electio alterius partis minoris erit valida. ibid. 22
Quænam ſit electio poſt collationem facienda? an ſit de ſubſtantia vt ſtatim poſt collationem fiat? & quomodo ſit facienda? ibid. 24
Poſt electionem conſummatam requiritur confirmatio illius. Ad quem ſpectet hæc confirmatio? qua neceſſitate requiratur & an ſemper debeat eſſe ſpecialis? 73.15
Electionis prælatorum forma iure communi præſcripta ſeruanda eſt à religioſis, niſi aliter diſponatur per eorum conſtitutiones à Summo Pontifice approbatas 81.21
Poteſtas eligendi prælatos tam regulares, quàm ſeculares à Summo Pontifice manat. 76.1
In electione Monialium quæ forma ſeruanda ſit? 81.21
Pro electione Abbatiſſæ vide verb. *Abbatiſſa.*
Electio ſuperiorum Societatis infra Generalem per ſolum definitiuum generalis iudicium pauciſſimis incommodis expoſitam, & ſimpliciter conuenientiſſimam eſſe. 681.5
Quot habeat commoda huiuſmodi electio? 682 11. & ſeq.
Electio ſuperiorum religionis infra Generalem ad plura ſuffragia communitatis quot habeat pericula, & incommoda? 681.6. & 7
Item electio eorumdem ſuperiorum per ſuffragia aliquorum tantum definitorum non ita expediens eſt, vt æquiparanda ſit electioni per ſolum Generalis iudicium: Multaque habet incom-

incommoda præſertim in Socie. ibid. 8. & ſeq.

Electores Præpoſiti Generalis Societatis ſub excommunicatione latæ ſententiæ manifeſtare iubenter quoſcunque ſciuerint affectaſſe, vel tunc affectare munus Generalis, illud directè vel indirectè procutando. Et quomodo hoc præceptum ſit intelligendum. 576.15. & 16

Eleemoſina.

Eleemoſynas facere, quantum poſſit, & debeat Prælatus regularis de bonis Monaſterij? 157.12 & 13

Elias.

Elias vitam actiuam & contemplatiuam exercuit ſedemque in monte Carmelo fixam habuiſſe probabile. 352.2. & ſeq.

Succeſſorem tam in ſede, quàm in ratione viuendi habuit Eliſæum. 354.13. & 14

Ædiculam ſiue oratorium fertur in Carmelo ædificaſſe. 353.9

Vide etiam in verbo *Carmelitarum ordo.*

Emptio, & Venditio.

Emptio & venditio mobilium bonorum non prohibetur religioſis, ſed tantum ea quæ fit per modum negotiationis. 158.16

Epiſcopatus, & Epiſcopus.

Epiſcoporum poteſtas ordinaria ad quænam extendatur? 103.3. vſq; ad 8

Eam non eſſe de iure diuino. 145 10

Epiſcopo ſubiecta ſunt omnia loca ſacra ſui territorij, niſi probentur exempta. 312.5

Epiſcopi vtrum in aliquo caſu poſſint abſoluere religioſos exemptos? 147. per totum c. 23

Epiſcopus religioſus manet aſtrictus votis caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, & quos effectus in eo habeant. 254 c.16. & ſeq.

Epiſcopus regularis violans votum caſtitatis grauius peccat quàm quilibet alius ſacerdos regularis, non tamen ita grauius vt ſit circumſtantia neceſſariò aperienda in confeſſione. 255.5

Votum paupertatis quoad vinculum non pugnat cum ſtatu Epiſcopali, imo potius illum perficit. ibid. 6

Epiſopus religioſus non ſolùm manet aſtrictus voto paupertatis quoad vinculum, ſed etiam quoad aliquem vſum regulæ ſuæ accommodatum. 256.9

Epiſcopus religioſus quæ bona poſſit poſſidere & acquirere? 257.12

Epiſcopus religioſus habet ius ſuccedendi in bonis paternis; & quando de facto in illis ſuccedat? ibid.13

Epiſcopus religioſus acquirit ſuæ Eccleſiæ. 258.18

Epiſcpus tantum titulatis cui acquirat. 262.5

Epiſcopus religioſus retinere non poteſt peculium nec cætera, quæ in religione acquiſiuit, ſed omnia religioni ſunt relinquenda. 259.22

Epiſopus regularis tranſiens ad alium Epiſcopatum, an deferre poſſit bona, quæ in priori Epiſcopatu acquiſiuit? ibid.23 & ſeq.

Epiſcopus regularis minorem facultatem habet extendendi bona, quæ in Epiſcopatu acquirit, quàm Epiſopus ſecularis: ſæpiuſque & grauius illo peccat in multis caſibus, & quinam illi ſint? 261.29. & 30

Facultas extendendi bona Epiſcopo regulari ſine cauſa, & illicitè à Summo Pontifice conceſſa, nulla eſt: ſecus ſi ſit conceſſa Epiſcopo ſeculari. ibid.30

Epiſcopus regularis per nullam conſuetudinem acquirere poteſt ius teſtandi de bonis quæ poſſidet; ſecus dicendum de Epiſcopo ſæculari. ibid.

Quomodo in Epiſcopo regulari maneat vinculum voti paupertatis cum libero vſu rerum? ibid.31

Epiſcopus regularis retinet vinculum voti obedientiæ, at ſoli Summo Pontifici obedire tenetur ex vi illius. 262.1. & ſeq.

An teneatur ad aliquam obſeruantiam regulæ, ſeu ſtatuti ſeu religionis? 263.6. & ſeq.

In Epiſcopo regulari, præter vota ſubſtantialia religionis manent etiam alia ſpecialia ſuæ religionis, quæ ſtatui Epiſcopali non repugnant. Et quem effectum obligationis in eo habeant? ibid.7. & ſeq.

Epiſcopus regularis tenetur ad habitum ſuæ religionis geſtandum. ibid.9

Vtrum ſub excommunicatione, vt alij religioſi, & ſine rocheto? 264 10. & ſeq.

Epiſcopus regularis non tenetur ad ieiunia, & pœnitentias regulæ ſuæ religionis. ibid.15. & ſeq.

Epiſcopus regularis an gaudeat priuilegijs, & indulgentijs ſuæ religionis? 266.1. & ſeq.

Epiſcoporum eſt proprium aliorum profectum procurare; Et qua virtute ad hoc munus pollere debeant? 266.4. & 8

Epiſcopi ſtatus cur ſit perfectionis acquiſitæ, & non acquirendæ, vt religioſi? 382.5

Vtrum peccent mortaliter Epiſcopi non intendentes perfectionem charitatis per opera conſiliorum. 17.29

Epiſcopus qua ratione miniſterium ſuum optimè obibit? 570.6

Epiſcopus ad gradum ſcholaſticorum Societatis per vota ſimplicia admitti non poteſt ſine Pontificis licentia. 457.11

Epiſcopatum procurare an ſit licitū? 438.2. & ſeq.

Epiſcopatum habere poſſunt religioſi abſque ſpeciali diſpenſatione. 272.26

Epiſcopatum non acceptare per ſe loquendo licitum, & laudabile eſt. 585.8. & ſeq.

Vtrum validum & conveniens ſit votum, quod profeſſi Societatis emittunt de non acceptando Epiſcopatu, niſi accedente ſuperioris præcepto ad id obligante. 564. per totum c. 8

Non ſolum autem qui obligatur ad acceptandum Epiſcopatum, quando ſuperior expreſſe iubet, ſed etiā quando charitas id poſtulat. 567.15

Vtrum liceat aliquando non expectare rigoroſum ſuperioris præceptum, ſed ſufficiat ſimplex tantum illius ordinatio? ibid.16 & ſeq.

Epiſcopus Societatis quam obligationem habeat audiendi conſilia Præpoſiti generalis Societatis: Vide verb. *Profeſſus.*

Epiſtola.

Epiſtolas ſuperiorum ad inferiores, aut inferiorum ad ſuperiores malitioſe impedire, retardare, aut aperire, qua ratione in religionibus ſit peccatum reſeruatum, aut reſeruari permittatur à Clemente VIII. 131 13

Communicatio per Epiſtolas maximè fouet charitatem inter religioſos. Et quid in hoc Societas obſeruet? 617.21

Eremita, & Eremitica vita.

Eremitica vita propriè vix hodie in Eccleſia inuenitur. 280 9

Neque Eremitæ, ſi qui hodie extant, veri ſint religioſi. ibid.10

An

An ſaltem perſonæ Eccleſiaſticæ, & gaudeant priuilegio fori? ibid.
Poſſe ab illis condi teſtamentum. ibid.
Cùm vita ſolitaria, ſeu Eremitica preſſe ſumpta compatibilis eſt ſtatus religionis quoad ſubſtantiam. ibid. 7. 8
Vtrùm antiqui ſancti Anachoretæ, vt Paulus, Antonius, &c. verè fuerint religioſi? ibid. 12
Eremitarum in Africa inſtitutor, an fuerit D. Auguſtinus? 343. 16. & ſeq.
An pro huiuſmodi Eremitis regulam ſcripſerit, vel pro Canonicis regularibus? ibid. 17
Horum Eremitarum in Africa progreſſus. 344. 20
Eremitæ qui Diui Auguſtini appellantur, formam Ordinis mendicantis, qualis nunc eſt, ab Innocentio IV. & Alexandro IV. acceperunt. 345. 2
Ordo ille Eremitarum, quem Auguſtinus inſtituit, an durauerit vſque ad Innocentium IV. ibid. 2. & 3.
An Eremitæ, quos Innocentius IV. in ordinem redegit, fuerint ex illis Auguſtinianis? ibid. 4
An Eremitæ Auguſtiniani cùm nouã formam ordinis acceperunt fuerint ita immutati, vt potiùs noua religio fuerit inſtituta, quàm antiqua inſtaurata? 348. 15
An dicta religio Auguſtini fuerit olim ab Eccleſia approbata? 350. 30. & ſeq.
Cur poſt Alexandrum IV. denuo fuerit approbata? 351. 34
Eremitæ Auguſtiniani an fuerint quotquot Monachi poſt Auguſtinum, vſque ad Benedictum extiterunt? 346. 10. & ſeq.
Eremitæ Auguſtiniani non fuerunt à Guilhelmo reformati. ibid. 6
Quomodo potuerint nihilominus à Guillielmo vocari Guillielmitæ? ibid. 8
Nec item hos Eremitas à Ioanne Bono fuiſſe inſtitutos. ibid. 9
Inter Eremitas & Monachos, an aliqua fuerint diſcrimina, & quæ? 347. 11. & 14
An omnes Eremitæ Africani regulam Auguſtini profeſſi fuerint? ibid. 12

Eſſeni.

Eſſeni dicuntur religioſi illi, qui tempore D. Marci floruerunt. 387. 5. prope fin.

Euchariſtia.

Euchariſtiæ ſacræ frequens vſus maximè confert ad caſtitatem conſeruandam. 456. 10
Qua frequentia in Societate à non ſacerdotibus ſuſcipiatur? 599. 11
Qua olim ab antiquis religioſis; quæq; maximè religioſis conuenit? ibid. 10. 12. 13
Euchariſtiam miniſtrare nemo poteſt, niſi ad id habeat iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. 611. 1
Euchariſtiam miniſtrare, an, quando, & qua ratione poſſint religioſi Societatis ex priuilegio? ibid. 2
Euchariſtiam miniſtrare tempore paſchali peregrinis, aut iter agentibus an liceat religioſis Societatis. ibid. 8. & ſeq.
Euchariſtiam miniſtrare extra ſuas Eccleſias an poſſint religioſi Societ. 643. 11. & 12
Euchariſtiam quibuſcunque fidelibus miniſtrare in articulo mortis non poſſunt religioſi abſque parochorum facultate: & quomodo hoc ſit intelligendum. ibid. 11. vſq; ad 14

Examen conſcientiæ.

Examen conſcientiæ ſemel, aut ſæpius quotidie facere ſancti olim Patres conſueuere ac docuere. 661. 5
Illud bis in die facere tenentur ex regula Societatis religioſi. 583. 4
Examen & Probatio eorum qui admittendi ſunt in religionem, vide verb. *Probatio.*

Excommunicatio.

Prælati religionum per ſua priuilegia abſoluere poſſunt ſuos ſubditos etiam nouitios, ab excommunicatione ſpeciali ab homine. 153. 5. & ſeq.
Vide cætera in verb. *Cenſuras* & verb. *Prælatus.*
Vbi tamen duo ſunt ſacerdotes religioſi, alter prælatus, & alter ſubditus, & ambo ſunt excommunicati occulti, poteſt prælatus excommunicatus abſoluere ſubditum; & deinde à ſubdito ipſe abſolui. 149. 10
Si verò ambo ſint publici excommunicati, tunc prælatus poteſt & debet eligere confeſſorem extra religionem, à quo abſoluatur, & deinde abſoluere ſubditum. ibid. 11. & 12
Et ſi nullus detur ſacerdos extra religionem, ſolùm in articulo mortis ſe poſſunt ad inuicem abſoluere. ibid.

Exercitia ſpiritualia.

Quid nomine exercitiorum ſpiritualium intelligatur? ibid. 1. 2
Exercitiorum ſpiritualium liber à S. Ignatio editus auctoritate Apoſtolica examinatus & approbatus maximè commendatur. 650. 2
Huius libri doctrina vera eſt, & magna ex parte ad fidem pertinens ibid. 4
Variæ illius propoſitiones obſcuræ explicantur, & approbantur. ibid. 5. & ſeq.
Varij item termini & propoſitiones eiuſdem libri circa internas illuminationes & inſpirationes defenduntur, & applicantur. 656. 30
Methodum & diſpoſitionem illius optimam eſſe, doctrinamque eiuſdem ad finem intentum profectus animarum maximè accommodatam. 661. 2
Satis per eam omnibus vitæ ſpiritualis ſtatibus prouiſum eſſe. 663. 9
Exercitiorum ſpiritualium vſus, qualis in Societate ſeruetur, illumque fini & inſtituto huius religionis maximè eſſe conuenientem. 665. 8
Exercitijs mentalibus, quibus, & quanto tempore religioſi Societatis ex vi regulæ vacare debeant. 635. per totum cap. 1
Vide in verb. *Oratio.*
Exercitia ſpiritualia Societatis hominibus ſecularibus, etiam perditiſſimis tradere, non ſolum irreprehenſibile, ſed maximè laudabile, & conueniens eſſe. 666. 12. & ſeq.
Ea verò ſumere, non tantum religioſis, ſed etiam ſecularibus maximè vtile. 767. 15

Exilium.

Exilij pœna, an, & qua ratione prælati religionis punire poſſint ſuos ſubditos? 97. 8. & 9
Expulſi à religione, vide verb. *Dimiſſio.* & verb. *Religioſus expulſus.*

Extrema vnctio.

Extremam vnctionem miniſtrare in caſu neceſſitatis omnibus fidelibus, ſpeciali ratione poſſunt religioſi Societ. Extra talem verò caſum nõ poſſunt ſub pœna excommunicationis. 647. 1
Suis autem religioſis & familiaribus hoc ſacramentum miniſtrare liberè poſſunt. ibid. 10

Quinam cenſendi ſint familiares ad hunc defe-
ctum? ibid. 11. & ſeq.
An omnes ſacerdotes ſimplices Societatis ad hoc miniſterium ſint idonei, an aliqua ſpecialis conditio ſeu approbatio vltra ſacerdotium requiratur? 648.17

F.

Fama.

IN Societate fit renunciatio iuris famæ, quod obſtare poſſet, ne omnes defectus & crimina ſuperiori, vt patri manifeſtarentur, per quemuis qui ea extra confeſſionem agnouerit, prætermiſſa monitione ſecreta. 699.18
Hæc autem renunciatio iuris famæ non fit in ordine ad denunciationem iudicialem, ſed tantum ad Euangelicam, & paternam. 715 3

Familiares & famuli.

Familiarium nomine quid veniat in iure. 647.14. & 648.15
Familiaribus Societatis poſſunt religioſi eiuſdem Societatis ſacramenta miniſtrare, quæ, & qua ratione? ibid. 10. & ſeq.
An omnes ſacerdotes Societatis hæc ſacramenta liberè miniſtrare poſſint, an aliqua conditio, vel approbatio Epiſcopi requiratur? 648.17. & 18.

Fides.

Fidem Catholicam veram eſſe, quibus argumentis fiat euidenter credibile? 372.9
Qua ratione ſe occultare liceat ad prædicandam fidem? 703.12. & 13

Finis.

Ex fine, vt bonitas & perfectio actionis, ita & ſtatus religioſi deſumitur. 360.1
Finis generalis ad quem omnes religiones ordinantur eſt perfectio charitatis. Et quomodo ad hunc generalem particulares earundem fines ordinentur, & comparentur? 275.1
An & qua ratione poſſit eſſe particularis finis intentus alicuius religionis proximorum ſalutem procurare? 361.5. vſq; ad 8
Religionum diſtinctio ex finibus deſumenda. 276 3. & ſeq.
Varij gradus, & modi huius diſtinctionis. ibid.
Finis formaliter diuerſus ſufficit ad quamlibet religionem diuerſificandam, quamuis materialiter idem ſit. ibid. 4. & 363.9

Fœmina.

Fœminas qua moderatione & circumſpectione Societas tractet? 670.15. & ſeq.
Fœminas alloquendi egregia forma, ab auguſtino, vt referunt, tradita. 671.18
Fœminæ ingredientes clauſtra religioſorum, vide verb. *Clauſtrum* & *Clauſura.*

Forum.

Cenſuræ abſolutio in foro conſcientiæ, quid ſit, & in quo differat ab abſolutione in foro externo? Explicanturq; huiuſmodi fora. 636.31
S. Franciſcus Minorum Fundator, vide in verb, *Minorum ordo.*

S. Franciſcus Xauerius.

S. Franciſcus Xauerius ob ſingularem prædicationis, & vitæ ſuæ rationem nomen Apoſtolorum ſibi, & ſuæ religioni promeruit in Luſitania, & India Orientitali. 368.7
Fugitiuus Religioſus, vide verb. *Religioſus Fugitiuus.*

Furtum.

Vbi reſeruatur peccatum furti de rebus monaſterij, non tantùm intelligitur furtum de rebus ad vſum particularem alicuius religioſi nondum applicatis, ſed etiam de iam applicatis. 131.11

G.

Generalis religionis.

GEnerales religionum per electionem ſunt creandi, & cur de facto ita creentur? 61.2
An etiam primi cuſuſq; religionis generales potuerint verè creari per electionem; & an de facto ita creati ſint aliqui? ibid. 3. & 4
Generalium electio, vt legitima ſit, quas conditiones requirat? vide verb. *Electio.*
Generales religionum, quinam ſint perpetui; & qui temporales? & horum quàm varia duratio in ſingulis religionibus? 82.4
Generalis totius religionis, an, & quomodo obligetur ſtatutis latis in Capitulo, ſeu Congregatione generali? 89.18
An etiam ligetur legibus à ſe conditis, ſi eas poſſit condere? ibid. 19
Præpoſitus generalis Societatis perpetuus eſt; idque maximè Societati conueniens eſſe. 678. cap. 2.
Poteſtatem habet conſtituendi reliquos ſuperiores Societatis ſibi inferiores. 680.1
Vtrùm poſſit hanc poteſtatem alteri delegare; an per ſeipſum ſaltem prouinciales debeat eligere? ibid. 2
Quanta & qualis ſit eius poteſtas in ſuos ſubditos; & ad quos præcipuè actus extendatur? 685 6
Vtrùm hæc poteſtas ei conferatur immediatè à Congregatione generali, à qua eligitur; an à Summo Pontifice? ibid. 7. & 687.10. & ſeq.
Vtrùm Congregatio generalis eam poſſit reſtringere? ibid. 8.14
Præpoſitus Generalis Societatis poteſt condere ordinationes communes toti religioni: & quem vigorem, & ſtabilitatem habeant mortuo conditore? 730.14
Habet poteſtatem interpretandi conſtitutiones Societatis; & quantùm valeat eius interpretatio? 731.15
Præpoſitus Generalis Societatis quam poteſtatem habeat ad dimittendos profeſſos, vel eis licentiam concedendam ad tranſitum ad alias religiones? 735. c. 2. fere per totum.
Vtrùm huiuſmodi poteſtas ad dimiſſionem profeſſorum limitari vel reſeruari poſſit à Congregatione generali? 737.11
Quid poſſit Generalis Societatis in adminiſtratione bonorum Societatis. vide verb. *Alienatio*, & verb. *Bona.*

Gradus.

Gradus in Societate, quando, & ſub qua obligatione acceptandus à religioſis non profeſſis? 507. per totum cap. 17.
Vide verb. *Promiſſio.*
Gradus perſonarum Societatis quot ſint; & quæ inter illos diſtinctio? 589. per totum cap. 4
Gradus literarij, vt Doctoratus, &c. vide verb. *Studia.*

Gratia.

Cùm Deus certo alicui miniſterio aliquem deſtinat, gratiam ſpecialem & accommodatam ad tale miniſterium confert. 380.9
Grati-

Gratia à Pontifice motu proprio conceſſa, ſubreptitia cenſeri non poteſt. 418.9

Grandimontenſis ordo.

Grandimontenſis ordinis fundator quis? 331.2
Quando cœperit, & ſub qua regula? 324.3. & 4.

S. Gregorius magnus.

S. Gregorius magnus an fuerit Monachus Benedictinus? 325.8.& ſeq.

S. Guillielmus.

S. Guillielmus an fuerit reformator Eremitarum Diui Auguſtini. 346.6
An verus religioſus? ibid.7

H.

Habitus.

Habitus Monachalis antiquitas & cauſa. 17.1 & 2
Habitum ſuæ religionis proprium non mutare ſub mortali religioſi tenentur. 19.4
Idque ex Iure præſertim poſitiuo; & quodnam ſit hocius? ibid.6.& 182.18
Poteſt tamen hæc mutatio habitus eſſe venialis ex leuitate materiæ: & quæ ſit cenſenda materia leuis? 20.9.& 11
Quod peccatum ſit partem tantum habitus mutare? ibid.11
Quando cenſeatur quis ſufficienter habitum dimittere, ad effectum incurrendi cenſuram dimiſſioni annexam? 183.25
Habitum proprium ſuæ religionis occultare alium ſuperinduendo, peccatum mortale non eſt ex obiecto. 20.12
Habitum religioſum mutare ad tempus ex iuſta cauſa licitum eſt. ibid.13
vel etiam ex diſpoſitione; quam tamen ſolus Papa directè poteſt concedere. ibid.15.& 16
Habitu ſe nudare non eſt prohibitum religioſis iure communi aut naturali: ſed tantùm ex peculiari regula prohibitum eſſe poteſt. 21.18
Habitum religioſum dimittens intra ſepta monaſterij non incurrit excommunicationem donec extra monaſterium habitu dimiſſo exiſtat. 184.27
Habitum alicuius religionis, etiam per vnum tantum diem aſſumpſiſſe eſt impedimentum ſubſtantiale ad ingrediendũ in Societatem: & quare ita fuerit inſtitutum? 398.17.& ſeq.
Habitum peculiarem cur Societas non habeat, niſi ſolum clericalem? Neque id eſſe reprehenſione dignum. 374.4.& 5
Debet tamen habitus Societatis ad vſum loci in quo viuitur eſſe accommodatus. ibid.5
Habitum auſterum, & aſperum cur Societas non habeat? 391.16
Habitus decentia, & munditia qualis competat clerico religioſo? ibid.
Vide etiam in verb. *Apoſtatâ.*

Hæreſis.

Abſolutio ab hæreſi vtrum comprehendatur ſub generali clauſula abſoluendi ab omnibus caſibus Bullæ Cœnæ? 632.16
Ab hæreſi abſoluere poteſt Generalis Societatis, eamq; poteſtatem aliquibus profeſſis committere. ibid 16
Quibuſnam eam committat, & qua moderatione ea vtendum ſit? 633.17
Vide etiam in verbo *Bullæ Cœnæ.*

Hieronymitarum ordo.

Hieronymitarum ordinis origo, regula, & perfectio. 332.7.& ſeq.
Cur hæc religio ſancti Hieronymi nuncupetur? ibid. 8.& 9
Eius progreſſus in Hiſpania & Luſitania. ibid. 10
Similis ordo D. Hieronymi in Italia ſub diuerſo generali: & quis eius inſtitutor? ibid.
Aliæ denique Congregationes in Italia eiuſdem nominis, ſed non inſtituti. ibid.12

Homicidium.

Homicidium, an, quomodo, & quando impediat ingreſſum in Societatem. vide verb. *Impedimentum.*

Honor.

Honorum contempus, quantum, & qua ratione in Societate procuretur? 615.7.& ſeq.

Horæ Canonicæ.

Horas Canonicas anteponendi, vel poſtponendi priuilegium Societati Ieſu conceſſum quomodo intelligendum? 576.10. & ſeq.
Miſſam ante Horas Canonicas dicendi priuilegium iiſdem religioſis conceſſum, quid operetur? 598.4.& ſeq.

Hoſpes, & Hoſpitalitas.

Hoſpites religioſi an obligentur legibus particularibus Monaſterij ſui ordinis, ſi in eo aliquandiu commorentur? 89.21.& ſeq.
Vide etiam verb. *Peregrinus.*
Hoſpitalitas quàm exactè in Societate ſeruetur erga proprios religioſos? Et quidem in hoc ab antiquis religionũ fundatoribus ſit maximè commendatum? 611.8.& ſeq.

Humilitas.

Humilitatis ſupremus gradus in ſubmiſſione intellectus conſpicitur. 616.9
Varij alij gradus illius. 655.25
Humilitas quà ſpecialis eſt virtus moralis, in quo conſiſtat? ibid.24
Humilitas quantum, & quibus medijs in Societate procuretur? 616.9.& ſeq.
Humilitas Chriſti, maximè in ingreſſu religionis, proponenda, & imitanda eſt. ibid.10

I.

Ieſſæi.

Ieſſæi nuncupati olim Catholici à nomine Ieſu, ſicut & Chriſtiani à Chriſto. 357.5

Ieſu nomen.

Ieſu nomen quo fundamento & proprietate Societati accommotatum. ibid.5
A quo, & quando? 358.8
Ieſu nomen ſignificat Saluatorem, ac medicum. 383.5

Ieſuatorum religio.

Ieſuatorum religio, quæ, eius inſtitutor, regula, &c. 333.12. & 386

S. Ignatius Societatis fundator.

S. Ignatij fundatoris Societatis humilitas in proprio nomine occultando. 359.1
Eodem ferè tempore natus eſt, quo Lutherus inſanire in Eccleſiam Dei cœpit. 369.3.& 5

Illegitimi.

Illegitimi non poſſunt eligi in prælatos religionis. 67.28 & 709.12
An illegitimæ poſſint eligi in Abbatiſſas, vide verb. *Abbatiſſa.*

Impedimentum.

Impedimentum irritans profeſſionem an poſſit à qualibet religione inſtitui? 402. cap. 2. n. præſertim 6.

Impedimenta ſubſtantialia ingreſſum in Societate irritantia ſunt quinque. Quænam illa ſint, quomodo intelligenda; & an conuenienter indirecta? 393. cap. 1. per totum,

Hæc impedimenta quamcunque incorporationem in Societate ipſo facto irritam reddunt. 401 27. & ſeq.

Dato quod ipſo facto non irritent an impeditus peccet mortaliter ea occultando; & an poſt ingreſſum ad ſe manifeſtandum, vel ad egrediendum? ibid.

Solus Summus Pontifex poteſt in his impedimentis diſpenſare. ibid. 28

An maneat ligatus aliquo vinculo qui vota cum aliquo ex dictis impedimentis in Societate emittit? ibid. 30

Quid ſi ea emiſit ſuum impedimentum ignorans; illud tamen ſciente, & conſentiente prælato religionis? 402. 31

Impedimentum ob defectum originis ſubſtantiale non eſt ad ingreſſum in Societatem. ibid. 1

Vtrùm conuenienter fuerit inductum? ibid. 2

An potuerit à Congregatione generali induci vt ſubſtantiale, & irritans ipſo facto? ibid. 3. & ſeq.

Impedimenta accidentalia, quæ reddunt perſonam minus idoneam vt in Societate admittatur, quæ ſint; & quàm prudenter inducta? 407. 12

Imperare.

Imperandi effectus eſt maximè reprehenſibilis, & odioſus. 607. 4

Incorrigibilis, vide verb. *Religioſus expulſus.*

Indulgentia.

Indulgentia plenaria mendicantibus conceſſa in articulo mortis, vide in verbo *Mendicantes.*

Infamia.

Infamia delinquentis ſubit vicem non ſolùm accuſatoris, ſed etiam teſtis. 715. 2

Infamia ſufficienter probata efficit ſemiplenam probationem, præſertim ſi accedant grauia indicia. ibid

Cætera vide verb. *Inquiſitio.*

Infirmus.

Infirmis qua charitate in religione condolendum, & ſubueniendum. 610. 4. & 5

Quid in hoc præſtet Societas? 611. 7

Inhabilitas.

Inhabilitare aliquas perſonas ad officia, collegia, vel religionem aliquam an ſit licitum? 402. 1

Inobedientia.

Inobedientiæ peccatum quibus modis committatur, & quibus virtutibus aduerſetur? 491. 3. & 492. 5

Vide etiam in verbo *Obedientia.*

Inquiſitio.

Inquiſitio iudicialis in quo differat ab accuſatione, & denunciatione? 709. 2

Duplicem eſſe Inquiſitionem, generalem & ſpecialem. ibid.

Inquiſitio generalis in religionibus non ſolùm licita, ſed etiam ex obligatione officij à Prælatis facienda eſt. ibid. 3

Quibus modis inquiri poſſit de delictis, & quando cuilibet eorum liceat, aut expediat? ibid. 4. & ſeq.

In inquiſitionibus generalibus, ſeu viſitationibus quando quis interrogatur, etiam ſub iuramento, vt manifeſtet eum; quem deliquiſſe nouit, non tenetur eum manifeſtare, ſi delinquens nulla laborat infamia. 713. 7

Vtrùm licitè poſſit eum manifeſtare? ibid. 8. & ſeq.

An peccet viſitator, ſeu Inquiſitor, qui abſolutè interrogat abſtrahendo à delinquente occulto, vel non occulto, præſertim quando interrogat ſubditos indoctos? ibid.

Inquiſitio ſpecialis fieri non poteſt, niſi perſonæ, de qua inquiritur, præcedat infamia? 714. 1

Excipiuntur, & explicantur aliqui caſus de crimine vergente in damnum commune; vel admodum graui & atroci; vel denique publico, & notorio. 715. 4. & ſeq.

Vtrùm poſſit fieri Inquiſitio in particulari; quando dantur aliqua indicia perſonæ delinquentis, quæ tamen nulla laborat infamia? 716. 11. 12.

Vtrùm poſſit iudex ſpecialiter inquirere ad inſtantiam alicuius, quamuis non detur infamia? 718 15. & 16

Vtrùm inquiſitio criminum, inhabilitatum, &c. quæ non fit ad punitionem, ſed ad alios fines, vt ad prouiſionem beneficij, &c. poſſit fieri in particulari, quin præcedat infamia eorum de quibus inquiritur? ibid. 17

Inquiſitio particularis præcedente infamia non ſolùm poteſt, ſed etiam debet fieri à prælato, interrogando in particulari de tali perſona. ibid. 18

Et ſubditus interrogatus regulariter tenetur in conſcientia veritatem aperire. ibid. 19

Quæ infamia requiratur vt inquiſitio particularis fieri poſſit? ibid. 20. & ſeq.

Quomodo huiuſmodi infamia iudici conſtare debeat? 720. 26

Inquiſitionis ſpecialis praxis quomodo in religione procedere debeat? ibid. 29. & ſeq.

Quomodo inquirendi teſtes? ibid.

Quando interrogandus reus? ibid. 30

Quando ſi hic fateatur, aut neget? ibid. 31. & ſeq.

Intellectus.

Intellectus qua ratione iuuet voluntatem ad actus ſtudioſos? 499. 12. & 13

Interſtitia.

An prælati regulares diſpenſare poſſint in interſtitijs ordinum cum ſuis ſubditis? 167. 21. & ſeq.

Diſpenſatio in interſtitijs an competat Epiſcopo ordinanti, vel potiùs dimiſſorias concedenti? ibid.

Ioannes Bonus.

Ioannes Bonus quis fuerit? Et an ſub regula Auguſtini Eremitas inſtituerit? 346. 9

Irregularitas.

Irregularitatem non poſſunt prælati religionis imponere ſuis ſubditis. 93. 7

An, & quantum poſſint prælati regulares diſpenſare in irregularitatibus cum ſuis ſubditis? Vide verbo *Diſpenſatio.*

An per priuilegia & indulta concedentia poteſtatem ad abſoluendum ab irregularitate & pœnis Eccleſiaſticis, poſſit priuilegiatus diſpenſare in irregularitate? 142. 13

Iubilæum.

Iubilæa quando cenſenda ſunt extendi ad religioſos quoad effectum eligendi confeſſorem? 123. 7. & 8.

Iudex, vide verb. *Inquiſitio.*

Iuramentum.

Iuramentum falſum in iudicio eſt vnum è peccatis quod reſeruari permittitur à Clem. VIII. requiritur autem ad incurrendam reſeruationem vt religioſus iuſtè interrogetur, & vt iudicium ſit legitimum. 130.7

Cùm aliquis ſub iuramento interrogatur de his quæ ſcit, non ſolùm poteſt iurare ſe ſcire ea quæ vidit, ſed etiam quæ indubitanter credit, propter auctoritatem humanam. 576.12

Iuriſdictio.

Iuriſdictionis poteſtas quotuplex ſit? 84.1

Quænam ſit ordinaria, & quæ delegata? 56.8

Iuriſdictio quaſi Epiſcopalis quænam dicatur? 57.13.& 14.

Iuriſdictio Epiſcopalis ordinaria ad quænam extendatur? 103.3.& ſeq.

Quomodo participetur à prælatis religionum habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem? ibid.

Iuriſdictionem Eccleſiaſticam poteſt Summus Pōtifex de poteſtate abſoluta conferre laico in perſonas Eccleſiaſticas. 63.15

Non verò de poteſtate ordinaria. ibid.

Iuriſdictio inferioris prælati quomodo pendeat & reſtringi poſſit à ſuperiore prælato, vide in verb. *Prælatus religionis.*

Iuriſdictio poteſt acquiri conſuetudine. 96.3 in fine.

Iuriſdictio in foro pœnitentiæ, quam religioſi habent à Summo Pontifice ad audiendas omnium fidelium confeſſiones, an, & à quibus prælatis religionis limitari poſſit? 128.13

Iuriſdictio Societatis in ſuos religioſos, vide verb. *Societas.*

Cætera vide in verb. *Prælatus.*

L.

Laicus.

Laici religionis, quantumuis ſuperiores ſint, poteſtatem Eccleſiaſticam non habent, ad ferendas cenſuras, &c. 94.10

Laicis poteſt Summus Pontifex de potentia abſoluta poteſtatem Eccleſiaſticam conferre in perſonas Eccleſiaſticas, quamuis non de potentia ordinaria. 63.15

Vide etiam in verb. *Conuerſus*, & *Donatus.*

Lectio ſpiritualis.

Lectio ſpiritualis quàm vtilis ad meditationem & orationem, 294.15

In lectione ſpirituali Deus nobiſcum loquitur, in oratione nos illum alloquimur. ibid.

Lectioni ſpirituali quanto tempore, & quo fine vacare debeant religioſi Societatis? 393.5

Lex.

Leges diuinæ poſitiuæ, aut naturales obligant grauiter aut leuiter iuxta capacitatem materiæ, non ita tamen ſemper accidit in legibus humanis. 4.4

Leges, & præcepta humana quas debeant habere conditiones, vt obligare poſſint in conſcientia? id eſt, quam poteſtatem ſupponant in ſuperiore; quam conuenientiam in materia; quam intimationem, promulgationem, &c. 87.11. vſque ad 17

An neceſſaria ſit aliqua conſultatio ad hoc vt ſuperior præcepta poſſit imponere aut leges condere? 86.6

Vide etiam Verb. *Prælatus*, & verb. *Præceptum.*

Libri.

Libros citò, & ante maturam ſcientiam ſcribere leuis eſt inſania ex D. Hieronymo. 517.4

Libri obſcœna continentes quàm pernicioſi legentibus. 531.6.& 7

Libri quo delectu legendi ſint? ibid.

Liber Exercitiorum ſpiritualium Societatis, vide verb. *Exercitia ſpiritualia.*

Licentia.

Licentia in quo differat à diſpenſatione. 113.45

Licentia neceſſaria religioſi ad egrediendum è Clauſtro, vide verb. *Clauſtrum.* & verb. *Monialis.*

Ad tranſeundum ad aliam religionem, vide verbo. *Religioſus tranſiens ad aliam religionem.*

Litania, vide verb. *Oratio.*

Ludus.

Ludi aliàs ex iure non prohibiti; ſpecialiter religioſis non prohibentur. 46.2

M.

Maltenſes milites, vide verb. *Militares ordines,*

B. Maria Virgo.

Vtrùm B. Virgo Maria iter in Bethleem pedes confecerit, an aſinæ inſidens? 653.17

Matrimonium.

Matrimonium conſummatum quâ ratione ſit impedimentum ad ingreſſum Societatis? 399.22. & ſeq. & 437.10

Matrimonium ratum non diſſoluitur per vota ſimplicia Societatis. 400.23. & 451. per totum cap 2.

An dirimatur per eadem ſubſequens matrimonium? vide verb. *Caſtitas.*

Validè tamen fient talia vota poſt matrimonium ratum etiam repugnante ſponſa: quæ tamen poterit petere ſuum ius, & ſponſus obligabitur ad cohabitandum. 400.24

Sic rediens ad ſponſam quas obligationes defeſat, niſi illi vota irritentur? ibid.

Cùm quibus conditionibus poſt matrimonium ratum admitti poſſit aliquis in Societatem? ibid.

Vt quis in Societate admittatur poſt matrimonium ratum, ſtatim finito nouitiatu emittere debet profeſſionem. 454.12

An in eo caſu tranſigendum ſit integrum biennium nouitiatus Societatis, ān vnus tantùm annus? ibid.13

Quid ſi vota ſimplicia eiuſdem Societatis antecedens matrimonium ratum irritarent; expectandnm ne eſſet integrum nouitiatus biennium antequam emitterentur, an vnus tantùm annus? 399.22

Matrimonij ſacramentum miniſtrare non poſſunt religioſi Societatis abſque parochi facultate. 649.19

Vtrùm in aliquo ſaltem loco, vel caſu poſſint virtute ſuorum priuilegiorum? ibid. 20 & 21

Pro Matrimonio etiam vide in verb. *Coniux.* & *Ordo.*

Meditatio, vide *Oratio.*

Mendicans.

Vt religio ſit mendicans quid requiratur? 308.11 & ſeq.

Quot ſint modi religionis mendicantis? ibid.13 & ſeq.

Mendicantes, & eorum nouitij habent priuilegium vt ſemel in vita abſoluantur ab aliquo

confeſſore ſuæ religionis de omnibus caſibus & cenſuris reſeruatis, imò & vt diſpenſentur in qualibet irregularitate, excepto homicidio & mutilatione voluntaria. 133.7
Debet tamen talis confeſſor eſſe ex approbatis à ſuperiore ad audiendas religioſorum monaſterij confeſſiones. ibid.
Mendicantibus conceditur vt in articulo mortis quilibet legitimus confeſſor eos abſoluere poſſit ab omnibus caſibus & cenſuris ac ſi eſſet Summus Pontifex. ibid.8.& ſeq.
Idem confeſſor auctoritate Pontificia eis poteſt concedere indulgentiam plenariam. ibid.
Hæc probabilius concedi poſſunt eidem religioſo quoties in periculo moriendi conſtituitur. 134.12
Hoc priuilegium tam quoad abſolutioné quàm quoad indulgentiam extenditur ad nouitios mendicantium. 133 9
Semel ita abſolutus in periculo mortis, ſi euadat, poteſt iterum recurrente alio periculo mortis eodem modo abſolui. 135.13
Quid hoc priuilegium quoad abſolutionem operetur, cùm in articulo mortis nulla ſit reſeruatio? ibid.14.& 15
Mendicare, an, qua ratione, & quando debeant religioſi & nouitij Societatis? 472.15

Metus.

Metus cadens in virum conſtantem an irritet vota ſimplicia, per quæ Scholaſtici Societatis religioſi conſtituuntur? 528.6

Militares ordines.

Militaris ordo vera religio eſſe poteſt. 377.1.& ſeq.
Quomodo in eo ſtatu tendatur ad perfectionem? 284.9 & ſeq.
Militares ordines qui nunc exiſtunt an ſint veræ religiones? ibid. 1.& ſeq.
Clerici, qui has religiones profitentur, non dubium quin veri ſint religioſi. ibid.1
Item milites Maltenſes veri ſunt religioſi. 285.5 & ſeq.
Maltenſes votum ſolenne caſtitatis emittunt; & hoc votum matrimonium dirimit. ibid.6
Milites alij à Maltenſibus verum ſtatum religionis habent. 286.9.& ſeq.
Votum emittunt caſtitatis coniugalis; & quomodo hoc votum ad Chriſti conſilia, & verum ſtatum religionis pertinere poſſit? 287.16.& ſeq.
Hoc votum ſolenne non eſt, nec dirimit matrimonium. 290.28.& 29
Huiuſmodi milites coniugati religioſum quidem habent ſtatum, non tamen vſum. 289.26
Sunt autem perſonæ Eccleſiaſticæ, & gaudent priuilegio canonis, & fori. ibid.
Eorum religio approbata eſt à Summo Pontifice; nec ſine tali approbatione, talis aliqua religio inſtitui poteſt. 290.27

Minimi.

Minimorum regula à nulla antiquiori originem traxiſſe dicitur. 3.6

Miniſteria ſpiritualia.

Vtrùm pro miniſterijs ſpiritualibus ſtipendium accipere, quacunque ratione id fiat in Societate ſit contra votum paupertatis, an aliquando tantùm contra regulam? 474.6
An ſaltem Generalis diſpenſare poſſit in conſtitutione prohibente dictum ſtipendium accipere? 476.13
Pro miniſterijs ſpiritualibus ſtipendia non accipere, quàm ſit perfectum, & glorioſum? 469.c.7. n. præſertim 11.& 12
Vide etiam in verb. *Paupertas.*

Minorum ordo.

Minorum ordinis fundator S. Franciſcus. Qua ætate eum inſtituerit, & quo anno? 336,1
Hæc religio fuit approbata priùs quàm Prædicatorum viuæ vocis oraculo? poſterius autem per, Pontificia diplomata. ibid.2
Ad quem finem ordinetur? ibid.
Maximè eminet in paupertate, & eſt proprijſſimè mendicans. 337.3.& 4
Confertur cum ordine Prædicatorum. ibid,4
Quàm ſit auſtera? ibid.5
Diuerſæ ex ea familiæ deriuatæ, & quæ huius diuerſitatis cauſa? 337.6
Hæc diuerſitas vnitatem religionis non tollit, ſed potius eius perfectionem arguit. ibid.7
Quæ difficultates verſentur circa huius religionis paupertatem? ibid.8
Pecuniæ ab illis non acceptandæ regula diſcutitur & explicatur. 338.9
An contractum mutui celebrare poſſint Minoritæ? ibid.10
Obligatio ad paupertatem nudæ regulæ, abſque vlla declaratione & modificatione à quibuſdam eorum acceptata, quomodo temperanda? ibid. 11
Regulæ Minorum quando cenſeantur obligare ſubditum? 8.7
Minores religioſi ſi ad aliam religionem tranſeant, & poſt profectionem in illa fugiant ad ſeculum. vel ad aliam laxiorem religionem, eo ipſo primæ ſuæ religioni Minorum ſubijciuntur, vt poſſit contra eos tanquam Apoſtatas procedere. 242.31
Non ita tamen ſi ſe ad æqualem ſaltem religionem conferant. ibid.32

Miſſa.

Miſſam dicere qua frequentia, decentia, & deuotione debeant ſacerdotes Societatis? 597.2
Miſſas pro fundatoribus, aliiſve cauſis in Societate dici ſolitas, quando teneantur eius religioſi dicere ſub graui; & quando ex vi tantùm regulæ? ibid.3
Miſſam ante diuinum officium dicendi priuilegium religioſis Societatis conceſſum, quomodo intelligendum; & quid operetur? ibid.4.& ſeq.
Priuilegium dicendi Miſſam per horam ante auroram, vel poſt meridiem Societati conceſſum quomodo intelligendum? 598.6.& 7
Miſſam audire ſingulis diebus debent ex regula omnes religioſi Societatis, qui ſacerdotes non ſunt. 599 9

Modeſtia.

Modeſtia in omnibus ſenſibus, præcipuè in oculis, vnum eſt ex medijs ad caſtitatem neceſſarijs. 549.7

Monachalis religio & Monachus.

Monachalis religio in quibus conueniat cum clericali, & in quibus differat? 210.5.& ſeq.
Vtriuſq; antiquitas quanta? 304.11.& ſeq.
Monachalis religionis diuiſio in mendicantem, & monachalem preſsè, qualis ſit? ibid.c.8
Quas vtrunque membrum diuiſionis habeat proprietates; & quomodo differant? ibid.2.& ſeq.
Hanc diuiſionem non eſſe adæquatam. n. 7. nec fieri in membra ſimpliciter oppoſita. 307.10

Mona-

Monachalis religionis preſſe ſumptæ quot ſint modi? 309.16
Monachorum nomine an & quando veniant exteri omnes religioſi? 304.10
Monachi olim omnes erant laici; eiſque preſidebat quidam presbyter. 343.19
Monachatus origo in Oriente. 321.1 & ſeq.
Monachatus quale vitæ genus fuerit ante Baſilium. ibid. 2
Monachatus origo in Occidente poſterior quàm in Oriente. 323.1. initio.

Monialis.

Monialium clauſura de ſe non ſpectat ad ſubſtantiam ſtatus religioſi. 28.1
Poteſt tamen Eccleſia non admittere aliquam fœminam ad profeſſionem religioſam, niſi ſub clauſura in monaſterio voueat. ibid 3
Vnde prouenire poſſit rigoroſa obligatio clauſuræ, qua moniales aſtringuntur? ibid. 4. & ſeq.
Si obligatio clauſuræ in monialibus oriatur ex aliquo voto, quantum extendetur? 29.10
Moniales omnes profeſſæ omnino prohibentur à Concilio Trident. ne monaſterio egrediantur, niſi interueniente legitima cauſa exeundi ab Epiſcopo approbanda. 31.13
Quæ ſit legitima cauſa exeundi? 35.2.3. & 14
Varij caſus circa hoc expediuntur. ibid. 4. & ſeq.
Aliquando talis eſt neceſſitas exeundi, vt prælati licentia expectanda non ſit; & quænam cenſeatur ſufficiens neceſſitas? 36.12
Hæc clauſura monialium maximè præcepta eſt propter caſtitatem? 318.3
Moniales vtrum aliquando exire poſſint è clauſtro petita licentia, & non obtenta? 36.12. & 16
Cum monialibus ſolus Papa propriè diſpenſare poteſt in clauſura. Et quid Epiſcopi, ſiue ordinarij, & proprij earum prælati poſſint in concedenda illis licentia ad egrediendum. ibid. 13
Vtrùm huiuſmodi licentia ab illis ſine legitima cauſa data valeat, & moniales excuſet à culpa & cenſura? 37.14
Si detur cauſa legitima exeundi, & Epiſcopus nolit eam approbare, monialis Epiſcopo ſubiecta exire non poteſt: exempta verò de licentia ſui prælati poteſt. ibid. 16
Quid ſi è contrario Epiſcopus cauſam approbet, & proprius prælatus nolit licentiam dare? ibid.
Moniales omnes in his, quæ ad clauſuram ſpectant, Epiſcopis ſubijciuntur. 320 11
Prohibitio Tridentini, ne moniales à monaſterijs egrediantur, ſolas profeſſas comprehendit. 32 15
Quas pœnas incurrant huiuſmodi prohibitionem, & clauſuram violantes? 38.17
Hæc clauſura monialium extenditur adeò, vt ne ad Eccleſiam quidem, in quam ſæculares intrant, egredi poſſint. 34.23
Monialis nouitia ſemel monaſterio egrediens an interrumpat, vel amittat nouitiatum? 32.16
Moniales conuerſæ ad quam clauſuram teneantur? 32.17
Vtrùm, quot, & ad quid in monaſterijs poſſint nunc admitti, & eſſe conuerſæ profeſſæ? ibid. 19. & ſeq.
Conuerſæ non profeſſæ admitti non poſſunt vt intra monaſteria degant. ibid. 18
Extra monaſteria tamen eas habere prohibitum non eſt iure communi aut naturali. 96.21. in fine.
Monialium clauſura quantum extendatur quoad externas perſonas, ne in earum monaſteria ingredi poſſint? 38. c. 10
Pueri ante vſum rationis introduci poſſunt in monaſteria monialium. ibid. 2
Vtrùm & amentes? ibid 3. & 4
Quis ſit terminus clauſuræ in quem ſeculares ingredi, & à quo moniales egredi prohibentur? 39.7 & 8
Quis poſſit diſpenſare, vel facultatem dare ad ingrediendum monaſteria monialium? ibid. 10. & ſeq.
An valeat licentia Epiſcopi ſine legitima cauſa conceſſa? ibid. 10
Quæ ſit legitima cauſa ad hanc licentiam concedendam? 42 16 & 17
Vtrùm præter licentiam prælati requiratur etiam conſenſus Abbatiſſæ? 41 12
Cui poſſit delegari poteſtas ad concedendam dictam facultatem? ibid. 14
Licentia ad ingrediendum dicta monaſteria debet dari in ſcriptis, alioqui erit inſufficiens ad vitandam culpam & excommunicationem. 42 15 in fine.
In caſibus neceſſitatis repentinis, quando abeſt prælatus, poteſt Abbatiſſa vti Epicheia in admittendis ſecularibus intra monaſterium. ibidem 17
Monialium famulæ, an, qua neceſſitate, & cum quibus conditionibus concedi poſſint à prælatis vt ſint & habitent intra monaſteria? ibid. 18. & ſeq.
In monaſterijs monialium an educari poſſint puellæ, aut aliæ graues fœminæ in eis commorari, ex ſola prælatorum facultate? 43.21 & 22
Monialium monaſteria ne ipſi quidem prælati poſſunt ingredi, niſi in caſibus neceſſitatis. 44 23
Monialium monaſteria adire viſitandi, & colloquendi gratia, & ſi olim fuerit iure communi prohibitum, hodie tamen ita cenſendum non eſt, 45.26. & 27
Frequentia tamen adeundi iure eſt prohibita. ibid. 27
Ad eas verò epiſtolas mittere prohibitum non eſt iure communi. ibid. 28
Moniales furtiuè alloqui eſt peccatum mortale, præſertim ſi fiat per loca inuſitata: idque etiam ſi collocutio neque ex prauo fine habeatur, neq; in ſe mala ſit. ibid. 27
Moniales nulli confeſſori poſſunt confiteri, niſi de licentia ſuorum prælatorum. 125. 15. in fine.
Moniales ex vi iuris communis tranſire poſſunt ad religionem ſtrictiorem: indigent tamen licentia ad exeundum de ſuo monaſterio. 223. 1
Moniales ab initio, quamuis Epiſcopis ſubiectæ, monaſterijs nihilominus virorum erant ſubordinatæ, quorum regulam, & viuendi modum imitabantur. 312.5
In eas tamen non cadit diſtinctio laicarum, & clericalium, quemadmodum in alios religioſos. 313.7

Cadere tamen aliquo modo poteſt mendicantium,& non mendicantium, canonicarum, militarium, &c. idq; e qua ratione? ibid. 8
Item diſtinctio per reſpectum ad prælatum, Epiſcopum, vel regularem. 314 9
Monialium religio inſtitui non poteſt niſi ſub aliqua regula à Summo Pontifice approbata. ibidem 10
Monialium antiquitas quanta? ibid. 11
Moniales à quo recipi poſſint in monaſterium? quo numero, & qua dote? ibid. 1
Non oportet eſſe virginem quæ recipitur. ibid. 2
Quid ſi ſciatur eſſe corrupta? ibid.
Annus in nouitiatu explendus. 315. 3
Libertas ingredientium exploranda: Dos quando tradenda monaſterio: & in cuius manibus profeſſio facienda? ibid. 4
Monialium paupertas quæ? 318. 1. & ſeq.
Qua ratione habere poſſint penſiones, eiſque vti? ibid. 2
Monialium caſtitas ex voto. ibid. 3
An eis liceat nutrire comam? ibid. 4. & 5
Monialium obedientia ad prælatum & prælatam quæ? ibid. 6. & ſeq.
Abbatiſſa poteſt eas obligare in conſcientia virtute voti obedientiæ ſeruatis debitis conditionibus. 319. 9. & 10
Quam obligationem habeant ad regulam? ibidem 11
Monialium, aliarumve fœminarum curam cur Societas non ſuſceperit? 670. 15. & ſeq.
Cætera pro monialibus, vide in verb. *Abbatiſſa*.

Monitio ſecreta, vide verb. *Correctio*, & *Denunciatio*.

Mortis articulus, vide *Articulus mortis*.

Moribundus.

Moribundi quot pericula & tentationes patiantur? 671. 1
Moribundi qua cura, & modo iuuandi ſint? Eamque curam eſſe maximè propriam Societatis; & ſtatui religioſo conſentaneam. ibid. 2
Moribundos inducere ad condenda teſtamenta munus eſt confeſſarij 672. 4
Non tamen ea illis conficere, conficiendiſve aſſiſtere. ibid 3
Moribundum inducere vt propriæ potius religioni legatum aliquod relinquat, quàm alijs, licitum ſimpliciter eſt religioſis, minimè tamen expediens. Et in particulari religioſis Societatis hoc per ſuas conſtitutiones prohibetur. ibid. 4 & ſeq.
Moribundum in confectione teſtamenti retrahere à reſtitutionibus debitis, aut legatis matricibus Eccleſijs relinquendis: eoſve inducere vt legata, vel debita, aut malè ablata incerta, ſibi aut religioſis ſui ordinis relinquant, omnibus religioſis in iure prohibetur. In duobus autem tantùm caſibus ea prohibitio viget: & quinam illi ſint? ibid. 6

Mortificatio.

Mortificatio ſenſuum quantum in Societatis inſtituto eius religioſis commendetur? 617. 14

Multitudo

Multitudo hominum, etiam religioſorum, inurbanior, & imperfectior plerumque eſt, quàm paucitas. 402. 2
Vide *Rarum*.

Munus.

Cùm Deus ſpeciale alicui munus confert, ſpecialem ſimul gratiam donat ad illud implendum. 380. 9

N.

Negotiatio.

NEgotiatio religioſis non prohibita quænam ſit? 669. 12

Notorium, vide *Crimen*.

Nouitas doctrinæ, vide *Doctrina*.

Nouitiatus, & *Nouitius*.

Nouitij an obligentur præceptis prælatorum religionis? 89. 17
Cum nouitijs, an, & in quibus diſpenſare poſſint prælati religionis ſecluſis priuilegijs? 119. 8. & 9
An poſſint cum eis diſpenſare in interſtitijs ad ordines: aut vt ordinentur extra tempora per particulare priuilegium quod habent ad diſpenſandum in hoc cum ſuis religioſis? ibid.
Nouitij an ordinari poſſint à prælatis regularibus habentibus poteſtatem ad aliquos ordines ſuis religioſis conferendos? 170. 12. & 13
Nouitij confiteri poſſunt ſacerdoti regulari habenti iuriſdictionem à Summo Pontifice, niſi talis ſacerdos eam iuriſdictionem à ſuis prælatis expreſsè limitationem habeat ne ad nouitios extendatur. 128. 12. & 13
Non tamen confiteri poſſunt, iuxta probabiliorem ſententiam, ſacerdoti habenti ſolùm iuriſdictionem Epiſcopalem, ſiue ordinariam, ſiue delegatam. ibid. 14
Nouitij à quo poſſint abſolui de reſeruatis? 132. 1
Nouitij poſſunt abſolui per ſuperiores ſiue religionis ab omnibus caſibus, cenſuris & pœnis Pontificijs ante vel poſt ingreſſum commiſſis. 150. 5
An ea abſolutio quoad cenſuras detur ad reincidentiam ſi religionem poſtea aut non ingrediantur, aut non profiteantur? ibid. 6
Explicantur duo priuilegia, per quæ nouitij à ſuis ſuperioribus abſolui & diſpenſari poſſunt. 151. 8. & 9
Nouitij mendicantium, qua ratione ſemel in vita, & iterum in morte abſolui poſſint ab omnibus caſibus: & quam tunc indulgentiam conſequi valeant. vide verb. *Mendicans*.
Nouitius animo ficto religionem ingrediens, id eſt, cum deliberatione non perſeuerandi in ea, peccat mortaliter, teneturque ad reſtituendas expenſas, & damna religionis inde prouenientia, nec protunc validum agit nouitiatum. 73. 15
At probabile eſt, ſi poſtea propoſitum mutet, tale propoſitum retrotrahi, validamque euadere probationem. ibid. 16
Nouitij ſubijciuntur prælatis religionis quoad iuriſdictionem voluntariam, & non aliter. 689. 9
Nouitius in fauorabilibus venit etiam nomine religioſi. 623. 18
Nouitius presbyter cum ſola approbatione ordinarij deputari poteſt à ſuperioribus religionis ad confeſſiones audiendas, per eadem priuilegia, per quæ cæteri religioſi profeſſi deputantur. ibid.
Nouitius Societatis quomodo poſſit & debeat teſtamentum condere? 470. 6
Eſſentia nouitiatus Societatis quid includat? 415. 15

Nouitiatus Societatis per integrum biennium durans conforme eſt tum antiquorum religioſorum probationibus, tum maximè fini Societatis. 408.2.& ſeq.
Vt quis admittatur ad nouitiatum Societatis, non requiritur ſuſceptio habitus, ſed tantum libera ſuperioris voluntas illum recipientis. 410.6
Imò totùs nouitiatus cum ſolis ſecularibus veſtibus tranſigi poteſt. ibid.
Neceſſarium non eſt integrum biennium nouitiatus in Societate ad valorem profeſſionis, ſed ſufficit vnus tantùm annus moraliter cum profeſſione continuatus. ibid. 7. & 411. 11
Per dilationem profeſſionis in Societate non interrumpitur moraliter probatio nouitiatus. 410.8
Raram debere eſſe diſpenſationem in dicto biennio nouitiatus; & quis poſſit eam concedere? 411.10
Annus integer nouitiatus an requiratur ad validam incorporationem in religione per vota ſimplicia, quemadmodum requiritur ad ſolennem profeſſionem? 435.2.& ſeq.
Obſeruantiæ quibus nouitij Societatis iuuantur, vt cum maiori libertate, & notitia inſtituti de ſtatu ſuo deliberent. 412. 2. & ſeq.
Has obſeruantias non eſſe ſubſtantiales, ſed tantùm conducentes. ibid. 2. & 4
Experientiæ quibus nouitij Societatis probantur. 413 5
Locum, aut domum ſeparatam pro nouitiatu magis expedire cùm in alijs religionibus, tum maximè in Societate. 414.12
Vota quæ nouitij Societatis ſolent emittere, vide *Votum*.
Nouitiorum Societatis bona, vide verb. *Bona.*
Pro nouitiatis Societatis, vide etiam in verb. *Probatio.*
Nouitia monialis ſemel egrediens ex ſuo monaſterio, an interrumpat, vel emittat nouitiatum? 32.16

O.

Obedientia.

Obedientiæ votum non tantùm obligat ſubditum ad obediendum ſuperiori actu imperanti, ſed etiam ad perſiſtendum in proxima ſubiectione, vt mandari poſſit. 24.8
Obedientiæ perfectio quoad executionem quanta eſſe debeat; & quænam ſit in Societate? 490. 3. & ſeq.
Obedientia quas excuſationes admittat, aut reijciat? ibid.5
Qua voluntatis alacritate & integritate obediendum? 495.19.& ſeq.
Obedientia formalis tunc datur, quando quis rem præceptam facit, quia præcepta eſt: & materialis, quando rem præceptam ex alijs motiuis facit. Et idem cum proportione de inobedientia iudicandum. 491.3
Ad impletionem tamen præcepti non requiritur formalis obedientia, ſed ſatis eſt materialis. ibid.3.& 5
Quando ſit peccatum generale contra obedientiam, & quando ſpeciale? ibid.
Qui non vult obedire prælato, vt oſtendat ſe eum nihili facere, peccat mortaliter. 16.22
Obedientiæ actus vt habeat honeſtatem religionis, id eſt, obſeruationis voti; neceſſariò præſupponit præceptum ſuperioris. 492.7.& ſeq.
An verò vt habeat honeſtatem obedientiæ, quatenus eſt ſpecialis virtus, ſatis ſit voluntatem ſuperioris exequi quamuis nullum intercedat præceptum? Et vtrùm omnis voluntas ſuperioris habeat rationem præcepti? 120.10. & ſeq.
In quibus materijs expediat præceptum ſuperioris expectare, & in quibus præuenire, ad nutum promptè obediendi? 565.20
Obedientia purior, & ſecurior eſt illa, quæ ſequitur imperium alterius contra propriam inclinationem, præſertim circa vitam, vel honorem. 496. 21
Obedientiam facilitat amor, tum in rem præceptam, tum in ſuperiorem præcipientem. ibid. 21. & 22
Obedientia in ſuperiore Chriſtum agnoſcens à Patribus commendatur. 497.3
Explicatur, & approbatur ratione. 499 14 & ſeq.
Obedientia cœca auctoritate commendatur. 497. 4 & ſeq.
Declaratur ratione, in quonam conſiſtat eius perfectio? 503.26
Obedientiæ perelegans deſcriptio. 498.8
Vtrùm in omni dubio an res præcepta ſit peccatum; poſſit ſubditus ſuperiori præcipienti obedire? 501.18.& ſeq.
An etiam debeat? 503.24
Obedientiæ gradus ex D. Bonau. ibid. 24.& 25
Obedientiæ exempla admiranda, & miraculoſa? 505.32
Quid per illa intenderit Spiritus ſanctus? & qua ratione à ſanctis proponantur vt imittanda? 505.33
Obedientiæ perfectione maximè Societas eminet, & ab alijs diſtinguitur religionibus. 363.11 & 366.7
Obedientiæ votum in Societate non obligat in quacunque materia præcepta, licet honeſta ſit, ſed tantum in materia conformi ad finem eiuſdem Societatis: & quænam ea cenſenda ſit? 488.16
An ex vi illius obligari poſſint etiam non profeſſi ad prædicandum inter infideles Indos, Turcas, &c. 488 16.& 17
Votum obedientiæ ad Summum Pontificem, quod profeſſi Societatis ſpecialiter emittunt, obligat ad aliquid amplius, quàm votum obedientiæ quod in alijs religionibus emittitur. 550.21
Ad quidnam obliget tale votum, & quænam ſit materia illius? 547.4.vſq; ad 16
Hoc votum addit obligationem intenſiuam ſupra commune votum obedientiæ, quod in Societate fit. 552 28 & ſeq.
Vtrum addat etiam extenſiuam, quoad nouam materiam? ibid.32 & ſeq.
Hoc votum eſt ſolenne 553.38
In quo eius ſolennitas conſiſtat? ibid.39

Officium.

Officium aliquod Eccleſiaſticum aſſumpturus ſcire prius debet illius obligationes, ac deliberare an poſſit illis ſatisfacere. 406.8
Officium, ſiue munus, vide *Munus.*
Officium canonicum, ſiue diuinum, vide in verb. *Horæ Canonicæ.*

Opinio.

Opinionum diuerſitas an ſit contraria charitati; illius officiat? 608.8
Quid hac in re in Societate præcipiatur, cùm in eius regula prohibetur ne doctrinæ differentes admittantur. ibid.9.& ſeq.
Cætera vide verb. *Contentio.*

Oratio.

Orare tantùm pro ſalute proximorum, abſque externa actione, qua ipſi immediatè iuuentur, & moueantur, ad perfectam proximi charitatem non ſufficit. 301.27
Orationis & contemplationis interruptio propter actiones ad bonum ſpirituale proximi non minuit, ſed potius auget propriam perfectionem. ibid. 28
Oratio eſt medium efficax ad conſeruandam caſtitatem. 454.2
In oratione quanta requiratur reuerentia, & vnde ea oriri ſoleat? 651.7
Oratio mentalis quàm frequens eſſe debeat religioſis Societatis; præſertim profeſſis? 593.6. & ſeq.
Vtrùm oratio mentalis ſit potius opus intellectus, an voluntatis? 650.5.& ſeq.
Eſt optima diſpoſitio ad illuminationes diuinas. 657.33
Orandi ac meditandi artem, & vtiliſſimam eſſe, & prudentiſſimè à S. Ignatio Societatis Ieſu fundatore iuuentam. 661.2
Orationis & meditationis perfectio, etiam mediocris, non niſi multo vſu orandi, exercitioque virtutum comparatur. 666.11
Ad orationem aliquam vocalem quotidie priuatim recitandam non tenentur religioſi Societatis; niſi aliunde ad id obligentur, & quòd ordinati ſint in ſacris. 594.1.& 2
Tenentur tamen ad Litanias quotidie in communi publicè dicendas: non tamen ſub obligatione præcepti; ſed tantùm ſimplicis ordinationis. ibid.3
Vtrum ſub hac qualicunque obligatione eas priuatim recitare teneantur, quando eas in communi non dicunt? 595.4
Orationes vocales, tam ordinariæ, quàm extraordinariæ, quæ religioſis Societatis iniunguntur, pro defunctis, vel fundatoribus, vel alijs etiam cauſis, ſub qua obligatione recitandæ? ibid.5
Quomodo huic obligationi ſatisfaciendum ſit: & quæ circumſtantiæ in his orationibus ſeruandæ? ibid.6
An ſi pro certo tempore præſcriptæ in eo non dicantur, poſtea ſub eadem obligatione dicendæ ſint? 596.7
Ordinationes Societatis, vide verb. *Generalis*, *Ordo*, id eſt, religio, vide ſub ſpecialibus vocabulis.

Ordo Sacramentum.

Ordo ſacer non dirimit antecedens matrimonium ratum. 400.24
Ordinatus in ſacris poſt matrimonium ratum, non conſummatum, ſuſpenditur, niſi profeſſionem faciat in aliqua religione approbata: quam conditionem non implet emittendo tantùm vota ſimplicia ſcholaſticorum Societatis. 434.5
Aliqui ordines conferri poſſunt ab aliquibus prælatis regularibus: & quinam ſint hi prælati? 168 1.& ſeq. vſq; ad 4.& 171.16.17.& 172.23
An hoc priuilegium ordinandi communicetur alijs prælatis? 173 27.& 28
Quos ordines conferre poſſint dicti prælati iure antiquo? 170.15.& 172.24
Quos ex nouo iure ſpeciali. 172.23.& 25
Qui ordinari poſſint à dictis prælatis, ex vi iuris antiqui; & quo in loco? 169.5 & 6
An ſaltem de licentia ordinarij loci ex vi eiuſdem iuris poſſint dicti prælati ordinare extra ſua monaſteria? ibid.6.7.& 11
An ex eodem iure poſſint ordinare ſubditos alterius prælati de illius licentia? ibid. 7.8.& 9
Vtrum dicti prælati regulares validè ordinent ex vi illius iuris, ſi formam eius excedant, vt ordinando non ſubditos, aut extra ſuum monaſterium. ibid.
Quinam ordinari poſſint à dictis prælatis ex vi noui iuris ſpecialis, præſertim ſi prælatus ordinans ſit mitratus? 171.10.& ſeq.
Ordinum interſtitia, vide verb. *Interſtitia.*

Otioſitas.

Otioſitas caſtitatis inimica. 455.6

P.

Papa.

Papa in ijs, quæ ad doctrinam pertinent errare non poteſt ex Chriſti inſtitutione, promiſſione, & conceſſione. 427 5.& ſeq.
Papa in approbanda aliqua religione errare non poteſt. 375.12.& 427.7
Vnde dignoſcendum ſit Papam non ex falſa informatione, neque vt priuatum Doctorem, ſed vt Pontificem aliquid definire. 428.9
Vide etiam in verb. *Gratia.*

Parentes.

Parentum indigentiam, an, & quomodo impediat ne quis admittatur in Societate, etiam per vota ſimplicia? 457.13
Patres docere tenentur filios ſuos doctrinam Chriſtianam. 544.6

Patrinus.

Patrini docere tenentur doctrinam filios ſuos ſpirituales. ibid.

Patronus.

Patronus alicuius monaſterij non habet ius eligendi eius prælatum. 81.19
Electioni tamen factæ præbet aſſenſum. ibid.

Parochus.

Parochi docere tenentur filios ſuos ſpirituales doctrinam Chriſtianam. 544.6

Pauper, & Paupertas.

Pauperibus potiùs, quàm conſanguineis bona eroganda eſſe. 463.2.& ſeq.
Paupertas religioſa, moduſque communis viuendi mutuam charitatem, & vnionem conciliat. 610 2.& 3
Paupertatis optimus vſus eſt ita ſuperflua abijcere, vt neceſſaria non deſint. 472.15
Paupertatem maximè conuenientem eſſe ad expeditam verbi Dei prædicationem. 481.6 8.& 9
Diſpenſari non poteſt cum religioſo, vt vtatur re aliqua vt propria. 461.16
Solenne paupertatis votum habet duos effectus; alterum naturalem, qui eſt obligare ad non habendum, vel non vtendum re aliqua vt propria; alte-

alterum legalem quod eſt reddere perſonã perpetuò inhabilem ad dominium & proprietatem bonorum temporalinm. 257.10

Paupertatem perfectam, etiam quoad carentiam dominij in communi profitetur Societas profeſſa. 366.5

Quanto rigore & perfectione huiuſmodi paupertas in ea obſeruetur? ibid. 5. & 6

Cætera pro paupertate Societatis profeſſæ propriæ, vide verb. *Domus profeſſa Societatis.*

Qui paupertatis modus in Collegijs Societatis ſeruandus ſit, tam in adminiſtrandis, quàm in acquirendis bonis. 484.7. & ſeq.

Paupertatis votum quod ſcholaſtici Societatis emitunt, non eos ſtatim priuat dominio & proprietate ſuorum bonotum, 457.2

Eſt tamen ſufficientiſſimum ad omnem perfectionem acquirendam. 460.12. & ſeq.

Ex vi huius voti tenentur ſcholaſtici omne dominium ſuorum bonorum abdicare, cùm primùm ſuperiore viſum fuerit. 457.3. & 462.20

Neq; etiam poſſunt vſum, aut poſſeſſionem habere alicuius rei vt propriæ. 457.4

An aliquod dominium de nouo acquirere poſſint abſque licentia ſuperioris, vel cum illa? ibid. 4. & 5

Cùm capacitate ad habendum dominium ſtare poteſt paupertas ſubſtantialis, & perfectio religionis. 376.8. & ſeq.

Imò & cum ipſo actuali dominio & proprietate. 459.11. & ſeq.

Quem paupertatis vſum obſeruent religioſi Societatis ex vi regulæ quoad eſculenta munera miſſilia, veſtitum, libros, & communicationem denique dandi, accipiendi, mutuandi, &c. 469. per totum c. 7

Qui vſus circa eadem obſeruandus ſit ex vi voti? 470 8. ferè per totum.

Paupertatis vſus in rebus omnibus ſpiritualibus ſine ſtipendio adminiſtrandis, quantus, & qualis in Societate? ibid. 8. & ſeq.

An accipere huiuſmodi ſtipendium, quacunque ratione accipiatur, ſit contra votum paupertatis; an aliquando ſit tantum contra regulam? 574.6. & ſeq.

Habere aliquid ſub claui, an ſit tantum contra regulam, vel ſit etiam ſemper contra votum paupertatis, quoties clauis vſus ſine facultate habetur? ibid. 4. & ſeq.

Obſeruantiæ paupertatis maximè proſpiciendum eſt in religione; & quas ob cauſas? 465.5

Paupertatis non relaxandæ votum, quod profeſſi Societatis emittunt, quo fine fuerit vltra profeſſionem adiunctum? 557.6

Quæ eius materia? ibid. 7. 8. & 18

Cur ſoli profeſſi quatuor votorum illud emittant? ibid. 8

Ad quid obligentur profeſſi ex vi huius voti? 558.9. & ſeq.

Quando poſſit ceſſare illius materia? ibid. 11

Quid fieri poſſit in dubio an melius ſit paupertatem relaxare? ibid. 12

An obliget etiam hoc votum ad non acceptandam paupertatis relaxationem à Summo Pontifice præceptam, vel conceſſam? 559.13. & ſeq.

Vtrum poſſit Pontifex hoc votum, aut aliud ſimile ſubſtantiæ religionis annexam, irritare? ibid. 14.

Paupertatis votum quomodo ſeruandum religioſo Epiſcopo, Beneficiario, Expulſo, Apoſtatæ, aut extra Clauſtrum de licentia ſuperiorum viuenti? Vide in verbis *Epiſcopus, Beneficiarius, Religioſus, Expulſus, Apoſtata, Clauſtrum.*

Peccatum.

Peccati grauitas, aut leuitas, quando eſt contra legem diuinam aut naturalem, penſanda ſemper eſt ex leuitate, aut grauitate materiæ. 4.4

Ex negligentia vitandi peccata venialia ratò datur periculum proximum peccandi mortaliter: aliquando tamen datur; & quando? 15.18

Penſio, & Penſionarius.

Penſionarius regularis non eximitur iugo & obedientiæ ſuæ religionis, niſi tantum quoad adminiſtrationem penſionis: & ſuo monaſterio acquitit. 272.28. in fine.

Penſiones qua ratione haberi, & expendi poſſint à monialibus? 318.2

Peregrinatio, & Peregrinus.

Peregrinationes an, & quibus maximè religioſis conueniant? 413 7

Peregrini religioſi an obligentur particularibus legibus eius prouinciæ, vel domus, in qua ad tempus commorantur? 90.21. & ſeq.

An etiam ipſe Generalis religionis, vel prouincialis, quando accedit ad aliquam particularem domum ſibi ſubiectam, teneatur ſe conformate cum particularibus illius legibus, ſicut cæteri peregrini religioſi? 91.24

Peregrini religioſi, ſiue hoſpites, qui ad tempus commorantur in aliqua domo ſuæ religionis, diſpenſari non poſſunt à ſuperiore locali talis domus. 117.1

Peregrini religioſi ei tantum ſacerdoti poſſunt & debent confiteri, quem eorum regula, & prælati deſignauerint. 126.1. & ſeq.

Secluſa verò ſpeciali directione regulæ, vel prælatorum, ſi peregrinentur cum ſacerdote eiuſdem religionis, ei ſolùm confiteri debent. ibid. 2

Et ſi peruenerint ad aliquem conuentum ſui ordinis, in quo per aliquod tempus ſint hoſpites, confiteri debent prælato monaſterij, vel alteri de illius licentia, vel confeſſori conuentuali, qui eſt quaſi ordinarius illius loci. ibid.

Vel certè, ſi maluerint, poterunt etiam confiteri ſocio ſacerdoti ſuæ religionis cum quo peregrinantur. ibid. 4

Dum verò religioſus peregrinus extra ſua monaſteria verſatur, nec habet ſocium ſacerdotem, poteſt eligere confeſſorem ſecularem, vel regularem? ibid 5. & 127.8

An ſacerdos ab eo eligendus in confeſſorem debeat habere aliàs iuriſdictionem? ibid. 6

Vel ſaltem debeat eſſe approbatus ab Epiſcopo? ibid. 7

An facultas quæ conceditur religioſis peregrinis, vt poſſint eligere confeſſorem, ſit cum onere iterum confitendi eadem peccata ſuo confeſſori ordinario; præcipuè in religionibus in quibus eſt aliqua regula præſcribens huiuſmodi peccatorum repetitionem apud confeſſorem ordinarium? ibid. 9

Peregrini religioſi abſolui poſſunt, & debent à caſibus reſeruatis iuxta propria religionum ſtatuta,

ſub onere comparendi coram ſuperiore, vbi ad illum redierint. 133.4

Quod ſi in aliqua religione nihil circa hoc regula, aut conſuetudine determinatum ſit, ſed ſoleat peti facultas, ea neceſſariò petenda eſt à ſuperiore: & ſi contingat aliquando, propter naturalem obliuionem, ea non petita diſcedere; habenda eſt pro conceſſa, cum onere tamen comparendi: vel etiam poteſt abſolui directè à non reſeruatis,& indirectè à reſeruatis. ſed illud probabilius eſt. ibid.5

Peregrini religioſi quando commorantur in domibus ſuæ religionis abſolui poſſunt de caſibus Papæ reſeruatis à prælatis illarum, ſicut cæteri eorum ſubditi. 150.2

Religioſi Societatis cum peregrinantur, an,& qua ratione prædicare, & confeſſiones audire poſſint in diœceſibus vbi approbati non ſunt? 620.5. & 630.6

Perfectio.

Perfectionem aliquo modo procurare & intendere tenentur religioſi ſub mortali. 13.10

Huic autē obligationi ſatisfacient intendendo,& procurando ſeruare vota, & ſi qua ſunt alia præcepta religionis propria obligantia ad mortale. ibid. 11

Propoſitum non habere ſeruandi vniuerſim ea, ad quæ in particulari religioſus nō tenetur ſub mortali, peccatum mortale non eſt, quamuis ſit periculoſum. ibid.12

Perfectio propria prius procuranda, quàm proximorum. 540. c.2. n. præſertim.9

Pœna.

Pœnarum nomine quid intelligatur in priuilegijs, in quibus conceditur facultas ad abſoluendum à cenſuris, & pœnis? 638.41

Pœna Eccleſiaſtica quænam ſit? 639.46

Quas pœnas ſiue ſpirituales ſiue temporales prælati religionis imponere poſſint ſuis ſubditis religioſis? vide verb. *Prælatus.*

Pœna triremium an ſit conueniens religioſis? 96.4 & ſeq.

An religioſi obligari poſſint à ſuis prælatis ad aliquas pœnas in ſe ipſis actiuè exequendas? 98.10

Pœnitentia.

Pœnitentia antiquorum Monachorum à varijs Patribus commendatur. 381.2

Pœnitentias ordinarias ex obligatione nullas habet Societas. 386.3

Cur eas non habeat? 387.5. 6. 7.& 390.12

Quas vtilitates hæc moderatio pœnitentiarum ſecum afferat? 490.13. & 14

Nullam arguit imperfectionem in Societate ordinariarū pœnitentiarum defectus. 392.18.& 19

Pœnitentijs tamen corporalibus vti debet Societas: idque quo conſilio, menſura, & obligatione? 387.4

Pœnitentiæ corporales ad ſanctitatem formaliter non ſpectant, multum tamen ad illam conducunt. ibid. 18

Pœnitentiæ corporales,non proprio,ſed ſuperioris arbitrio faciendæ. 390.13. in fine.

Pœnitentiæ, ſeu pœnæ pro delictis impoſitæ, vide verb. *Pœna.*

Pœnitentiæ Sacramentum.

Pœnitentiæ Sacramentum miniſtrare ex priuilegio poſſunt omnes confeſſores Societatis quibuſcunque Chriſti fidelibus vndecunque ad ſe venientibus, eoſque ab omnibus caſibus, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis abſoluere, exceptis tantum in Bulla cœnæ contentis. 628.1

Qua ratione ſingulæ huius priuilegij clauſulæ intelligendæ ſint? 443.8

Vtrùm per dictum priuilegium poſſint confeſſarij Societatis audire confeſſiones, etiam regularium ad ſe venientium? ibid.9. & ſeq.

Hoc priuilegio non tantùm in Eccleſijs Societatis, ſed etiam in quolibet alio loco vti poſſunt prædicti religioſi. ibid.

Vtrùm hoc priuilegium dictis Sacerdotibus communicetur dependenter à ſuperioribus eiuſdem Societatis: & an reſtringi poſſit ab eiſdem? 629.2

Vtrùm per illud abſoluere poſſint à caſibus Epiſcopo reſeruatis? 631.11

Vtrùm ſuperiore ſubditis prohibente,ne aliquarum perſonarum confeſſiones audiant, non ſolùm licitus vſus, ſed etiam iuriſdictio ad abſoluendum cenſeatur ablata? 630.7

Pœnitentiæ Sacramentum vbique miniſtrare poſſunt ſacerdotes Societatis cùm peregrinantur, ſi ſemel ab aliquo Ordinario ſint approbati, & proprius loci Epiſcopus abſit. 443.9

Cætera vide in verbo *Abſolutio*, & *Confeßio*, & *Confeſſor.*

Poteſtas.

Poteſtas iuriſdictionis, & poteſtas dominatiua, inter ſe diuerſæ ſunt, & vnde vtraque in prælatis religionis oriatur? 51.7. & ſeq. & 486.2

Vnam poſſe eſſe ſine alia, itemque vnam ab alia iuuari: & quomodo? 487.5

Cætera vide verb. *Iuriſdictio & Prælatus.*

Præceptum.

Præcepta humana vt obligent in conſcientia, quas conditiones habere debent? 87.11. vſq; ad 17

Præcepta à ſuperioribus abſolutè impoſita quantùm obligent; grauiter ne, an leuiter? 90.25

Quando cenſeantur grauiter obligare? ibid.26

Præceptum quando imponitur ſub pœna excommunicationis ferendæ, apud religioſos eſt ſignum grauiter obligare. ibid.26

Quibus ex cauſis religioſi excuſentur ab obſeruatione præceptorum ſuorum ſuperiorum? 91.27

An præceptum ſuperioris regularis obligare poſſit etiam cum periculo vitæ? ibid.28. & 29

Et quando cenſendus ſit ſuperior obligare velle non obſtante graui periculo? 29 31

An & quomodo ſuperiores præceptis & ordinationibus à ſe latis obligentur? 89 20

An omnis voluntas ſuperioris ſit præceptum? 512. 10. & ſeq.

Cætera pro præceptis prælatorum regularium, & poteſtate ad ea imponenda, Vide in verb. *Prælatus.*

Prædicatio, & Prædicator.

Prædicandi munus eſt proprium Epiſcoporum: aliorum verò non niſi de eorum, vel Pontificis licentia. 619.1 & 2

Prædicandi vbique locorum priuilegium religioſis à ſuperiore ad id munus deputatis conceſſum. 620 3

An, & quod beneplacitum Epiſcoporum, & parochorum requiratur ad vſum talis priuilegij? ibid. & ſeq.

An dictum priuilegium ſolis religioſis profeſſis Socie-

Societatis, an etiam cæteris, etiam nouitijs concedatur? 621.10.& ſeq.
Qui ſuperior poteſtate ordinaria dictos religioſos ad prædicandum deputare, & approbare poſſit? 623.21
An debeat præcedere examen de vita & moribus vt validè & licitè eos deputet? 624.22
Prædicandi munus poteſt committi clericis adhuc in ſacris non ordinatis. 621.12
Vtrùm etiam laicis? ibid. 13.& 14
Prædicare publicè quid ſit; & in quo diſtinguatur à miniſterio docendi catechiſmum, & doctrinam Chriſtianam? 626.32.& ſeq.
Prædicare an, & qua ratione ſit actus iuriſdictionis? 622.14.& ſeq.
Prædicandi actio mulieribus iure humano, non diuino eſt interdicta. ibid. 13
Prædicandi vſum in plateis, & alijs locis profanis, indecentem non eſſe, ſed potius & conuenientem, & antiquiſſimum. 625.25.& ſeq.
Prædicandi actio vt rectè & honeſtè fiat, quas conditiones, & circumſtantias habere debet. 628 38
Prædicare non licet in alijs Eccleſijs eo tempore quo Epiſcopus in aliqua prædicat, vel coram ſe prædicare facit. 626.29
An hæc prohibitio comprehendat etiam religioſos Societatis habentes priuilegium omni tempore, & loco prædicandi? ibid.
Prædicandi verbum Dei obligatio quænam ſit in Societate? 628.37
Prædicator vt idoneus ſit, non tantum ſcientia, ſed etiam virtute eminere debet. 628.19.& 20
Prædicator doctrinam captui auditorum accommodare debet. 627.35
Prædicator qua prudentia, & moderatione vitia debet reprehendere? ibid.36
Prædicator prius ſibi, deinde alijs debet conſulere. 376.6
Prædicatori ſtudendum eſt non popularem auram captare, ſed populum verbo & exemplo ædificare. 627.34
Prædicatori qua ratione ſe occultare liceat ad prædicandam fidem? 669.13

Prædicatorum ordo.

Prædicatorum ordinis fundator S. Dominicus. 436 2
Hic ordo prius cæteris ſolenni ritu fuit approbatus à Sede Apoſtolica. ibid.3
Eſt perfectiſſimi inſtituti. ibid. 4.& ſeq.
Enumeratione iuris Canonici eſt primus mendicantium. 435.1
Trium votorum ſubſtantialium in hac religione perfectio, & ad ea cuſtodienda obſeruantiæ. 437.8
Variatio in paupertate, quam hæc religio ſubijt, redditus in communi, quos prius reliquerat, admittendo, rationem mendicantis ab ea non ſuſtulit. ibid.10
Auguſtini regulam profitetur, additis proprijs conſtitutionibus. ibid. 12
Illæ autem per ſe nō obligant ad culpam. 438.15
Imò nec ad pœnam, niſi nunc ex vſu aliud ſit introductum. 9.9
Viri inſignes huius religionis. 336.14
Duo religioſæ vitæ ordines ſub illius regula à D. Dominico inſtitutæ ibid.13
Perſecutionibus ſæpe infeſtati Dominicani caput ſemper altius extulerunt. ibid.14

In perfectione cum alijs religionibus comparatio. ibid.15.

Prælatio, & Prælatus.

Prælati in religione quot, & quinam ſint? 54.1.& 2
Quæ eorum poteſtas ad neceſſariam gubernationem neceſſaria? 49.1
Vide etiam verb. *Poteſtas.*
Prælatus ſupremus, ſeu generalis religionis quis ſit: & an in eadem religione plures generales eſſe poſſint. 54.3.& 4
Prælati medij, ſeu Prouinciales religionis, quinam ſint: & an præter generalem, prouincialem, & ſuperiores locales, dentur alij intermedij habentes etiam iuriſdictionem: 403 5.& 6
Prælati omnes religionis, etiam locales habent iuriſdictionem tàm in foro pœnitentiæ, quàm in exteriori. 55.7
Vtrum eam habeant ordinariam, vel delegatam? ibid.
Prælati religionis habent iuriſdictionem ordinariam quaſi Epiſcopalem. ibid. 9
Quænam & quanta ſit huiuſmodi iuriſdictio, quaſi Epiſcopalis? 57.13.& 14
Prælati omnes religionis, tam mediati, quàm immediati, iuriſdictionem immediatam habent in omnes religioſos ſibi ſubiectos: Et quænam ſit huiuſmodi iuriſdictionis immediatio. 58.15.& 16
Prælati maiores quantum excedant inferiores prælatos ſibi ſubordinatos, quoad extenſionem iuriſdictionis? ibid.17.& ſeq.
Quæ & quanta ſit dependentia in iuriſdictione prælatorum inferiorum à ſuperioribus. Et è contra quanta independentia ſuperiorum ab inferioribus prælatis? ibid. 19
Prælatus ſuperior varijs modis poteſt reſtringere iuriſdictionem tam ordinariam quàm delegatam inferioris prælati. 59.22
Huiuſmodi verò reſtrictio ordinariæ iuriſdictionis requirit iuſtam cauſam, vt licitè fiat. ibidem 23
Non tamen vt validè. ibid. 24
Quòd ſi aliunde contineat intolerabilem errorem contra bonos mores, nulla erit. ibid.
Reſtrictio ſine iuſta cauſa facta quibus virtutibus aduerſetur? ibid.23
Reſtrictio iuriſdictionis delegatæ ſine vlla cauſa licitè fieri poteſt à ſuperiore. ibid 24
Pro reſtrictione poteſtatis per priuilegium à Summo Pontifice conceſſæ. Vide verb. *Priuilegium.*
Prælatus ſuperior an poſſit inferiorem Prælatum officio priuare: & qua ratione id licitè, aut validè fieri poſſit? 60.25.& 26
Prælati inferiores Generali poſſunt per electionem creari; non tamen id eſt ita neceſſarium in eis ſicut in Generali. 76.1
Prælatorum, qui per electionem non creantur, prouiſio quas conditiones requirat in perſona perficienda: à quo, & qua forma facienda? 81.22
Prælatorum regularium electio quas ſolemnitates, & conditiones tam in perſona eligenda, quàm in electoribus requirat? Vide in verbo *Electio.*
Prælatus diuerſæ prouinciæ debet ſe conformare in habitu, ſaltem exteriori, cum ijs quibus præeſt. 77.6
Nulla prælatio in Eccleſia Dei eſt perpetua iure diuino, ita vt nō poſſit quis inuitus ea priuari, præter ſolum Summum Pontificatum. 81.2

Prælati religionum an iure communi ſint, vel poſſint eſſe perpetui. ibid.2.& 3
Quid ſentiendum ſecundum ſpecialia iura? 82.4
An conuenienter introductum fuerit ne ſuperiores locales eſſent perpetui? ibid.5.& 6
Quando expediat creari potius Prælatos ad tempus, quam perpetuos? 84.7
Quando potius perpetuos, vel admodum diuturnos? ibid. 8
Præſtet ne prælationem temporalem eſſe pro tempore definito, an indefinito? ibid.9
Prælatus regularis poteſt obligare ſubditũ in conſcientia per legem vel præceptum ſuum, idque non tantùm titulo voti obedientiæ, ſed etiam iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. 85.2.& 3
Prælati omnes regulares poſſunt obligare per præceptum, non tamen omnes id poſſunt per leges aut ſtatuta condendo illa. ibid.4
Qua conſultatione & conſilio imponendum ſit præceptum, & an peccet Prælatus conſultationem omittendo. ibid. 6
An deficiente conſultatione, vbi ea ex ſtatutis religionis prærequiritur, præceptum impoſitum ſit nullum? 86.7
Cætera pro obligatione per præceptum, vide verb. *Præceptum*.
Qui Prælati religionis poſſint leges & ſtatuta còndere, & per ea obligare? 85 4.& 5
Qua conſultatione & conſilio Prælatus poſſit, aut debeat ſtatuta condere? 86 8
Prælati religionis in qua materia poſſint obligare ſubditos per poteſtatem iuriſdictionis, & quantum huiuſmodi illorum poteſtas extendatur? 87.11
An illis potuerit conferri maior poteſtas Eccleſiaſtica in ſuos ſubditos, quàm Epiſcopi habeant in ſuos? ibid.12
Prælati religionis an, & quomodo obligentur ſuis legibus, & præceptis? 89.20
Prælati religionis poteſtatem coërciuam habent in ſuos ſubditos. 92.1
Quanta ſit huiuſmodi poteſtas in ſuperioribus, ex vi voti obedientiæ ſubditorum? ibid. 2
Quanta etiam ſit & quotuplex ratione iuriſdictionis Eccleſiaſticæ? ibid 3
An extendatur ad coërcendos ſubditos per cenſuras? ibid.4
Per eam non poteſt imponi interdictum locale. ibid. 5
An imponi poſſint cenſuræ, quæ communitatibus imponuntur, vt interdictum perſonale, aut ſuſpenſio capituli? ibid.
An, & quanta poteſtas cenſurandi ſuperioribus localibus conceſſa ſit? 93 6
An alias pœnas ſpirituales, præter cenſuras, prælati religionis imponere poſſint ſuis ſubditis? ibid. 7.8.& 9
Prælatus religionis an, & quando debeat punire, & iudicare ſubditos ſecundum ius commune? ibid. 8
Prælatus religionis quas pœnas temporales imponere poſſit ſuis ſubditis? 96. per totum cap. 10
Non poteſt eos relaxare brachio ſeculari. ibid. 1.& 2.
Nec punire pœna mutilationis, aut publicæ flagellationis per plateas. ibid.3
Poteſt tamen pœna triremium? ibid.
An talis pœna triremium ſit conueniens? ibid. 4. & ſeq.
Poteſt etiam pœna exilij, intra ipſam religionem, relegando ſubditum ad aliquam domum ſuæ religionis. 97 8
Non verò extra religionem, eijciendo illum à religione, & ſimul relegando. ibid.9
Quas deniq; alias corporales pœnas ſubditis ſuis imponere; & ad eas in ſe ipſis actiuè exequendas obligare poſſit? 98 10
Denegare non debet ſuis ſubditis recurſum ad prælatos ſuperiores, ſi ad eos recurrere velint, vt pœnæ ſibi impoſitæ ab eis vel tollantur, vel leniantur. 99.6
Prælatorum religionis poteſtas ad ſoluendum in foro pœnitentiæ. Vide verb. *Abſolutio*, *Bulla cœna*, *Caſus reſeruati*, *Cenſura*, & *Excommunicatio*.
Prælatorum religionis poteſtas ad diſpenſandum in votis, irregularitatibus, præceptis iuris communis, & regulis, vide verb. *Diſpenſatio*, & *Irregularitas*.
Poteſtas inferiori prælato conceſſa eo ipſo concedi cenſetur ſuperiori, niſi aliud exprimatur. 117.16 & 143.2
Prælatorum nomine quinam veniant in priuilegijs? 143.1.4.5.6
Prælati ſupremi religionis, à quo poſſint abſolui de caſibus Summo Pontifici reſeruatis? 149.7.8
An, & qui Prælati regulares poſſint ordines aliques conferre?
Vide etiam verb. *Ordo*.
Prælati religionum tenentur, per ſe loquendo, quærere, & reducere ad religionem Apoſtatas, & fugitiuos. Et quomodo huic obligationi ſatisfaciant? 189.17
An, & quando excuſetur prælatus ab huiſmodi obligatione? ibid.18
An teneatur reuocare fugitiuum, quem poſtea eiecturus eſt? ibid. 19
Qui Prælati religionis expellere poſſint religioſum incorrigibilem? 201.17
Prælati ſub mortali tenentur concedere licentiam petenti eam ad tranſeundum ad ſtrictiorem religionem. 227.17 & 245.34
Hoc tamen non habet locum in Prælatis Societatis Ieſu. ibid. 35
Qui Prælati concedere poſſint licentiam religioſis, vt tranſeant ad religionem laxiorem? 102,16
Vide verbo *Religioſus tranſiens ad aliam religionem*.
Prælati regulares quomodo gaudeant, & vti valeant priuilegijs ſibi vel religioni conceſſis? Vide verb. *Priuilegium*.
Prælati Societatis Ieſu quam poteſtatem habeant in ſubditos: 486.2.& 3
Quàm ſit ampla hæc poteſtas tam voluntaria, quàm inuoluntaria? 689.10
Quot titulis diuerſis ſubditos obligare poſſint? 587.4
Quanta & qualis poteſtas ſpecialiter reſideat in Præpoſito Generali Societatis. Vide verb. *Generalis*.
Quanta in alijs prælatis inferioribus? 688. cap. 5
Hæc poteſtas prælatorum inferiorum eſt dependens, & communicata à Generali. ibid. 1
Eſt autem ordinaria in prouincialibus, & rectoribus. ibid. 3. & ſeq.
Sub ea comprehenduntur non tantum profeſſi, ſed

ſed etiam cæteri religioſi non profeſſi Societatis. ibid. 7. & 8

Prælati Societatis iuriſdictionem vſumq; illius habent independentem à ſuffragijs conſultorum vel aſſiſtentium. 676 6

An ſit conueniens tantam poteſtatem penes illos eſſe? ibid 7. & ſeq.

Prælati Societatis poſſunt concedere facultatem ſuis religioſis, qui habent tantum vota ſimplicia, vt tranſeant ad aliam religionem, etiam laxiorem; non tamen eos ad id poſſunt cogere. 243 36

Prælati Societatis poſſunt dare licentiam profeſſis ſuæ religionis, vt tranſeant, etiam ad religiones laxiores, non tamen per modum diſpenſationis, ſed propter tales culpas, vt expediat eos à Societate eijcere. ibid. 40

Non poſſunt tamen eos abſolutè cogere ad talem tranſitum. 244. 42

Prælati Societatis omnes ſunt æquales in poteſtate diſpenſandi in votis ſuorum ſubditorum. 111. 37

Prælati Societatis, infra Generalem, quanto tempore in officio durare poſſint. 684. 19 & ſeq.

Pro electione, & alijs facultatibus, ac poteſtate Prælatorum Societatis. Vide verb. *Electio*, & *Generalis*.

Præmonſtratenſis Ordo.

Præmonſtratenſis ordinis origo, regula, &c. 331. 6

Priuilegium.

Priuilegium cur aliquando concedatur in materia aliàs licita, vel iure communi conceſſa; & quid circa illam operetur? 107 19 & 109 26

Priuilegia religionum mendicantium, quàm ampla, & ad quas diſpenſationes, & abſolutiones extendantur? 107. 9

Priuilegium & poteſtas inferiori prælato religionis conceſſa, eo ipſo concedi cenſetur eius ſuperiori, niſi aliud exprimatur. 117. 16. & 143. 2

Priuilegia ad abſoluendum à caſibus & cenſuris reſeruatis conceſſa, valent etiam ſi reſeruatio poſt conceſſionem fiat. 54. 3

Priuilegia religionibus conceſſa vt poſſint ſuos ſubditos abſoluere à peccatis & cenſuris omnibus reſeruatis non reuocantur per bullam Cœnæ. ibid. 5

Priuilegium ad abſoluendum de reſeruatis, an proſit etiam illis, qui ſpe, & fiducia talium priuilegiorum reſeruata committunt? 141. 10. & 11

Priuilegijs quæ prælatis religionum ad ſubditos abſoluendos conceduntur, an vti poſſint vicarij, qui abſentibus proprijs prælatis, loco eorum manent: 144 6. & ſeq.

Priuilegia, & facultates, quas prælati regulares habent ad abſoluendos ſubditos, eas alijs delegare poſſunt. ibid. 8

Priuilegia Societatis conceduntur Generali, & mediante illo prælatis inferioribus: & vtrùm hi etiam alijs committere poſſint vices ſuas? 145 13

An Prælati ſuperiores reſtringere poſſint inferioribus prælatis priuilegia, quæ abſolutè prælatis religionis fuere conceſſa? ibid. 14. & ſeq.

An Congregatio generalis Societatis poſſit limitare Præpoſito generali facultates ipſi generali immediatè à Summo Pontifice conceſſas? 737. 11. & ſeq.

Priuilegium Societati conceſſum ad prædicandum vbique; & ad audiendas omnium fidelium confeſſiones, eoſque ab omnibus caſibus & cenſuris, exceptis bullæ Cœnæ, abſoluendos. Vide verb. *Prædicatio*, & *Pœnitentia Sacramentum*.

Priuilegia aliquarum religionum, quibus conceditur, ne eorum religioſi ad alias religiones etiam ſtrictiores tranſire poſſint, quomodo intelligenda? 236. 1. & ſeq.

Vide etiam in verb. *Gratia*.

Probatio admittendorum in religionem.

Probatio admittendorum in religionem interrogando, & examinando eos, quomodo fieri debeat: & quàm expediens ſit? 404. 2. vſq; ad 6

Probandorum obligatio quanta ſit ad veritatem interroganti aperiendam: Et an decipientes grauiter examinatorem, inualidè in religionem admittantur? 405. 5

Probatio prima in Societate, quænam ſit; quàm conueniens, & conformis iuri, & antiquæ religioſorum conſuetudini? 406. 7

Tempore primæ probationis quid præſtare debeat nouitius Societatis? ibid. 8. & ſeq.

Tertius Probationis annus ante profeſſionem quo præſertim fine exigatur in Societate? 541. 5

Non eſſe talem probationem omnino neceſſariam ad valorem profeſſionis. ibid. 3

Quid circa huius probationis annum agentes obſeruandum ſit? ibid. 4

Proceſſus Iudicialis, vide verb. *Inquiſitio*.

Profeſſi, & Profeſſio.

Profeſſionis nomine quid veniat in iure? 434. 3. & ſeq.

Profeſſio ſolennis quotuplex fiat in Societate; & quid vnaquæq; ſpecialiter importet? 543. 3

An conuenienter differatur per longum & indeterminatum tempus? 535. per totum cap. 1

Ad profeſſionem quatuor votorum ſolennium in Societate quæ antiquitas religionis iure ordinario requiratur? 536 7

Quæ etiam ad profeſſionem ſolennem trium votorum? ibid. 9. & 537 10. & 583 7

Emitti poteſt profeſſio quatuor votorum ex diſpenſatione ſtatim poſt biennium, imò etiã poſt ſolum primum annum nouitiatus. 537. 11

Quæ aliæ conditiones iure ordinario, & ſecluſa diſpenſatione requirantur in perſona ad profeſſionem quatuor votorum admittenda? 536. 4 & ſeq.

An & quam profeſſionem emittere debeant in Societate, qui habent Maioratus? ibid. 4

Profeſſionis quatuor votorum ſolennium, quæ fit in Societate, forma ſubſtantialis quæ, & quomodo intelligenda? 554. 1. & ſeq.

In cuius manibus facienda ſit talis profeſſio? Et quis habeat poteſtatem acceptandi, & admittendi ad illam, iure ordinario? ibid. 4

Quis iure delegato? ibid.

Profeſſionem quatuor votorum in Societ. quæ ſolennitates accidentales comitentur & conſequantur? 555. 7

Profeſſi Societatis poſt ſolennem profeſſionem alia quædam vota ſimplicia emittunt, & an conuenienter? 556 1 & ſeq.

Non poteſt à generali diſpenſari cum illis ne ea emittant. 110 34

Talia item vota neque diſpenſari, neque irritari poſſunt, tam quoad ſubſtantiam, quàm quoad vſum, per ſuperiores Societatis. ibid. 30 & ſeq.

Profeſſi Societatis inter alia vota ſimplicia, quæ poſt ſolennem ſuam profeſſionem emittunt, vnum eſt, ſi eligantur in Epiſcopos, audituros ſe eſſe conſilia Præpoſiti generalis Societatis; eaq; ſequuturos ſi meliora iudicauerint. Et quo pacto hoc votum intelligatur? 569.1.& ſeq.
Quæ vtilitates ex hoc voto ſequantur? ibid 4
In qua materia obliget? 571.8
Si profeſſus promoueatur ad pontificatum, an teneatur hoc voto? 573.16
Quid ſi ad Cardinalatum? ibid.
Profeſſi Societatis peculiari etiam voto aſtringuntur ad non procurandam dignitatem intra, vel extra Societatem: Quomodo, & quantum hoc votum obliget: & cætera ad illud pertinentia. Vide verb. *Dignitas*.
Profeſſi Societatis emittunt inter alia votum manifeſtandi Societati, vel eius Generali ſubditos illius procurantes dignitatem aliquam. 574.1
Hoc votum intelligitur tam de procurantibus dignitatem intra Societatem, quàm extra illam. ibid. 2
Eſſe hoc votum vtile, & honeſtum. ibid. & ſeq.
Non obligantur profeſſi ex vi huius voti denunciare niſi tantùm alios Societatis profeſſos dignitatem procurantes. 575.7
Non obligantur etiam ad faciendam denunciationem iudicialem, aut paternam determinatè, ſed tantùm alteram ex illis, quam licitè potuerint, vel maluerint. ibid. 9
Quæ notitia delicti requiratur, vt profeſſus ex vi huius voti teneatur ad dictam denunciationem faciendam? ibid.10.& ſeq.
An teneatur ex vi dicti voti denunciare crimen præteritum etiam iam omnino emendatum? ibid. 14
Quando cenſeatur crimen emendatum? 577. 17
An hoc votum obliget quando delictum occultum eſt? ibid.18.& ſeq.
Quando denunciatio facienda eſt an debeat profeſſus præmittere ſecretam monitionem. ibidem 31
An monitione præmiſſa adhuc facienda ſit denunciatio? 580.31
Non tenentur profeſſi Societatis, imo nec poſſunt denunciare ambitionem eorum, qui eam ſub ſecreto, & gratia tantum conſilij ſalutaris poſtulandi illis manifeſtarunt. 580.30
Profeſſi trium tantum votorum conuenienter in Societate admittuntur; Et cur quartum votum ſolenne obedientiæ ad Summum Pontificem non emittant? 582 3.& 4
Cur vota horum profeſſorum ſint ſolennia, & non ſimplicia ſicut aliorum Coadiutorum ſpiritualium? 583.5
Gradus horum profeſſorum non eſt per ſe intentus in Societate, ſed propter aliquas ſpeciales cauſas admiſſus. ibid. 6
Quod de ſe ſpecimen præbere debeant qui ad hanc profeſſionem trium votorum promouendi ſunt? ibid. 7
Profeſſi trium votorum in Societate ad quæ miniſteria admittantur, & à quibus excludantur? 584 8. & ſeq.
Profeſſi trium votorum Societatis, debent eſſe ſacerdotes; & veniunt etiam aliquando nomine Coadiutorum ſpiritualium. 587.13
Dicti profeſſi trium votorum emittere etiam debent quinq; ſimplicia vota, quæ profeſſi quatuor votorum emittunt. ibid. 14
Profeſſis Societatis tempus orandi non limitatur; & qua ratione id eis concedatur? 591 3
Profeſſorum Societatis paupertas, vide in verb. *Domus profeſſa*.
Profeſſi Societatis quibus in caſibus habitare poſſunt in Collegijs, aut redditibus eorum iuuari, vel ſuſtentari? 483.13
Profeſſi Societatis an ex vi ſolennis profeſſionis teneantur ad horas Canonicas dicendas? 596 8
Profeſſi Societatis an per aliquot ſaltem dies ſpecialiter ex vi voti obligentur ad doctrinam Chriſtianam pueros edocendam? 545.11.& 12
Profeſſi Societatis iuſtè ab ea expelli poſſunt. 733.1
Quas ob cauſas? ibid. 2. & ſeq.
Quam poteſtatem circa hoc habeat Societas, vel eius Generalis. Vide verb. *Congregatio, & Generalis*.
Profeſſum dimittere vt in ſæculo viuat, abſque culpa ſufficiente ad eiectionem, nullo modo poteſt Societas: ſed ſi neceſſaria ſit diſpenſatio, à Summo Pontifice poſtulanda eſt. 736.8
Profeſſus Societatis expulſus, vel tranſiens ad aliam religionem, quas obligationes, cum aliàs, tum votorum deferat, aut deferre poſſit? 738.2
Profeſſus Societatis expulſus cum onere ingrediendi aliam religionem, an teneatur ad Societatem redire, vel eius prælatis ſe preſentare; ſi in alia religione non perſeuerauerit? ibid. 4
Profeſſus Societatis ad alium ſtatum translatus, vt ad Epiſcopatum, Cardinalatum, &c. quas votorum obligationes retineat? 739.7
Vide ſuprà, & verb. *Dignitas, & Epiſcopus*.
Profeſſus Societatis Apoſtata quas retineat obligationes? ibid. 9
Profeſſus Societatis cui conceditur licentia tranſeundi ad aliam religionem non tenetur eam acceptare. 244 42
An verò, & qua ratione profeſſus Societatis tranſire, aut tranſmitti poſſit ad aliam religionem, vide verb. *Religioſus ad aliam religionem tranſiens*.

Promiſſio.

Promiſſio ingrediendi Societatem, quam ſcholaſtici approbati, ſimul cum tribus ſubſtantialibus votis faciunt, verum eſt votum. 506.2
Idque illi ſtatui maximè conueniens. ibid. 4, & ſeq.
Obligat hæc promiſſio ad acceptandum quemcunque gradum in Societate, quem Præpoſitus generalis deſignauerit, non tamen ad eum procurandum. 507.5
Si ſcholaſticus approbatus admittatur à generali ad gradum Coadiutorum temporalium, an teneatur acceptare ex vi dictæ promiſſionis? 508.7
An qui iam in vno gradu eſt conſtitutus obligari poſſit ex eadem promiſſione vt tranſeat ad alium? 509 11
Vt aliquis obligetur ad acceptandum gradum in Societate, non opus eſt vt hoc illi præcipiatur in virtute obedientiæ, ſed tandum vt id ab eo abſolutè, & efficaciter ratione dictæ promiſſionis exigatur. ibid. 13 & ſeq.
Quando quis hanc promiſſionem implere teneatur? 510 15.& ſeq.

Proxi-

Proximus.

Proximorum ſalutem procurare qua ratione ſit proprium Epiſcoporum? 361.4.& 8
Quàm excellens munus ſit huiuſmodi procuratio? ibid.
Proximorum ſalus an, & qua ratione poſſit eſſe finis alicuius religionis. 362 5.& 8
Proximos inſtruere & regere ars eſt artium. 404.2
Proximorum ſalutem quibus medijs Societas procuret? 367.10.& ſeq. & 275 per totum lib. 9
Societatis in proximos beneficentia, & charitas. 277.9
Proximis in ratione viuendi ſe debet ad exemplum Chriſti accommodare, qui eos velit Chriſto lucrifacere. 310.7
Cum proximis familiariter agere, neque à ſtatu perfectionis, neque à Societatis inſtituto alienum eſt, ſed potiùs maximè conueniens. 667.2 & ſeq.
Pro cura proximorum, quam Societas habet, vide etiam verb. *Puerorum inſtitutio.*

Prudentia.

Prudentia quàm neceſſaria ſit prælatis, & gubernatoribus? 570.5.& 6

Puerorum inſtitutio.

Puerorum in primis literarum rudimentis inſtitutio, quàm vtilis & conueniens reipublicæ? 527.2
Pueris magis expedit in literis inſtitui à Magiſtris religioſis. ibid 3.& ſeq.
Vtrum etiam ipſis religioſis expediat hoc munus ſuſpicere? 528.6.& ſeq.
Pueros inſtituere ars eſt, qua nulla ſublimior. 527.4
Puerorum cura & in literis inſtitutio à multis ex ſanctis antiquis ſuſcepta. 528.7.& 8
Puerorum in literis inſtitutionem conuenienter à Societate ſuſceptam eſſe. 527. cap.5. num.præſertim 13.& 14
Quibus medijs eos in moribus ac literis formet? 531. per totum cap.6
Qui libri pueris prælegendi? ibid.6.& ſeq.
Puerorum in Chriſtiana doctrina inſtitutio ad quas perſonas ſpecialiter pertineat? 544 6
Quàm vtilis ſit hæc inſtitutio? 545 8.& 9
Meritò à Societate ſpecialiter ſuſceptam eſſe. 544 7.& ſeq.
An ad eam per aliquot ſaltem dies profeſſi Societatis ex vi voti obedientiæ ſpecialiter obligentur? 545.11.& 12
Quam commendatam ſuis religioſis Societas velit? 546.13
Patres, patrini, & parochi doctrinam Chriſtianam docere tenentur filios ſuos paruulos, ſiue naturales. ſiue ſpirituales. 544.6

R.

Recreatio.

VTrùm recreatio quæ religioſis Societatis conceditur ad loquendum quotidie per vnam horam poſt prandium, & aliam poſt cœnam, vtilis ſit & conueniens? 612.1 vſq ad 20
Qua verborum circumſpectione tranſigenda? 614.20
Recreatio aliqua moderata conuenit religioſis, præſertim ijs qui mentalibus exercitijs occupantur. 612.13 & ſeq.

Recurſus.

Recurſus ad prælatos ſuperiores vſque ad Summum Pontificem, vt ab eis tollantur, aut leniantur pœnæ, vel præcepta ab inferioribus prælatis impoſita religioſis nunquam denegandus. 99.6
Non licet tamem ſimilis recurſus ad prælatos alios externos. Neque eorum interceſſiones permittendæ ſunt in religione, quamuis eas procurare ex natura rei non ſit illicitum, 100.8

Redditus annui.

Redditus annui an aliqua ratione haberi poſſint à domibus profeſſis Societatis? 476.1.6.& ſeq. Vide verb. *Domus profeſſa.*
Reddituum nomine quid veniat? 479.10

Regimen.

Regimen Monarchicum quo Societas vtitur non admittendo ordinariè ſuffragia deciſiua, ſed tantum conſultiua optimum eſſe. 439.5.& 677.10 & ſeq.
Regimen Societatis eſt Monarchicum habens aliquid admiſtum Ariſtocratici. 674.1
Ad quot ſubordinatos & ordinarios ſuperiores reducatur; & quinam illi ſint? ibid. 2
Quod modis Ariſtocraticum participet? ibid.3

Regula.

Regulæ acceptio & ſignificatio multiplex. 1.1
Regulæ approbatæ quatuor tantum numerabantur: Quænam illæ ſint; Et quæ religiones ſub ſingulis illarum hodie militent? 2.2
Regula & conſtitutio quomodo differant? ibid.5
Regulam totam, aut conſtitutiones ſimul ſumptas nulla religio propria auctoritate mutare poteſt. ibid.
Regula habet rationem veræ legis ex iuriſdictione ab Eccleſia ipſi religioni, vel prælatis religioſis regulam condentibus conceſſa & non ex mutuà religioſorum conuentione. 3.1
Regula religioſa plus obligat, quàm conſilium. 4 2
Quantum eſt de ſe obligare poteſt ad mortale, ſi materia ſit grauis, & voluntas inſtituentium concurrat. ibid.3
Poteſt item obligare ſolum ad veniale, licèt materia ſit grauis, ſi inſtituens id ſolum intendit. ibid. 4
Quin etiam poteſt obligare ad ſolam pœnam, & non ad culpam; qui modus ſemper inuoluit aliquam obligationem in conſcientia. 5.6
Quænam ſit hæc obligatio? 6.13
Regula religioſa quatuor modis obligare poteſt. 5.8
Regula religioſa quando intelligatur obligare ſub mortali, aut veniali; vel etiam ad ſolam pœnam. 5.8.& ſeq. & 7. per totum c.3
Regula religioſa nunquam cenſenda eſt obligare ad mortale, niſi contineat materiam voti, aut aliquo ſpeciali ſigno talis obligatio à per ſe ſignificetur. 8.6
Regula in qua expreſſa aliqua obligatio non declaratur; obligat ſub veniali, niſi ex conſuetudine aliud conſtet. ibid.8
Regulis aliquando miſcentur conſilia; & qua ratione diſcernenda ſint? ibid.
Quid ea conſilia regulis admiſta operentur? 9 10
Regulæ tranſgreſſio per ſe loquendo ſine vlla culpa eſſe poteſt, licèt per accidens frequenter incurratur. ibid. 12
Regulam frangere cum animo illam conculcandi, aut profanandi, ex ira, aut odio contra ſuam reli-

religionem, vel perſonas eius, eſt peccatum mortale. 15.22
Regulæ ſubijci nolle, quia eam ſibi in particulari minus vtilem iudicat religioſus, quamuis ſit periculoſum, ex ſuo tamen genere peccatum mortale non eſt. 16.23
Habere propoſitum non ſeruandi regulam quæ ad mortale non obliget, quando, & quodnam peccatum ſit? 13.12.vſq; ad 16
Regula obligans ſub mortali ſupponit votum obedientiæ; an & inducat diuerſam obligationem ab obligatione voti? 109.28
Regula approbata à pontifice, ſtatuens aliquid contra ius commune, derogat illud: ſecus ſi non ſit approbata. 72.10. in fine.
Regulæ religioſæ maior, vel minor auſteritas vnde metienda ſit? 386.2
Regula S. Franciſci obligat ſub mortali quando apponitur verbum *Præcipio*. Quod tamen in tribus tantum caſibus ponitur. 8.7
Cur ſolum dicta regula ita obliget? ibid.
Regula Societatis eſt propria illius & à nulla antiquiori traxit originem. 3.6
Nec ad mortale, nec ad veniale obligat, ſed tantum ad pœnam à ſuperiore jmponendam. 7.14 & 10.10
Ipſa nullam pœnam taxat, & quare? 6.14
Eſt tamen regula Societatis ſimpliciter ſtricta, & rigoroſa. 392.17
Ad diſtinguatur à Conſtitutionibus eiuſdem religionis? 727.2
Quindecim capitibus præcipuis tota regula, & inſtitutum Societatis continetur, & quænam illa ſint? ibid 3
Regulæ Societatis, quæ *Communes* appellantur, in quo differant à ſummario conſtitutionũ? 730.11
Earum materia, & diſpoſitio. ibid. 12
Regulas particularium officiorum proprias Societas conuenienter inſtituit, Et quænam ſint officia quorum propriæ dantur regulæ? ibid. 13
Regulæ Præpoſiti generalis Societatis ſunt ipſæ Conſtitutiones, & totum inſtitutum Societatis. ibid.
Diſpenſare in regula, vide verb. *Diſpenſatio*.

Religio.

Religio eſt ſtatus ad perfectionem tendens, & ab Eccleſia appropatus. 356.2
Religionis ſubſtantia in quo conſiſtat? 276.3
Non requirit ſummam perfectionem votorum, aut aliorum mediorum, ſed tantum ſuo fini proportionatam. 287.14
Specialiter quoad votum caſtitatis quæ perfectio ad ſubſtantiam religionis ſufficiat? ibid. 16 & ſeq.
Quæ cenſeantur eſſe de ſubſtantia, præter tria vota ſubſtantialia? 103 4
Religionum finis, vide in verb. *Finis*.
Religionum diſtinctio vnde deſumenda? 276.3. ad 6
Vnde item deſumenda vnitas? ibid. 8. & ſeq.
Vide etiam in verb. *Finis*.
Religio diuerſa non eſt, vbi non eſt diuerſa profeſſio. 77.4
Religionum varietas ab hæreticis impugnatur. 275.1
Contra eos defenditur. 277.13
Huius varietatis conuenientia, auctoritate Eccleſiæ munitur; vnde tanquam de fide habenda eſt. 275.2
Ratio dictæ varietatis quæ? 276.12
Religio tripliciter diuidi poteſt in actiuam, Contemplatiuam, ac Miſtam. 293.6. & ſeq.
Explicatur hæc diuiſo. 377.1
Quomodo religio miſta efficiat membrum diſtinctum? 293 13
Religio miſta per ſe intendit actionem & contemplationem tanquam finem: cum quo ſtat vt poſſit vnam ad alterum ordinare. 295.18
Talis tamen religio magis dicitur actiua, quàm contemplatiua. ibid. 9
Religio contemplatiua perfectior eſt religione purè actiua. ibid. 1
An etiam Religione miſta? ibid. 2. & ſeq.
Religio miſta eſt perfectior & commodatior contemplatiua. 296.8.30
Non tamen ſecurior. 301.29
Quomodo pars actiua non minuat perfectionem contemplatiuæ? 299 19. & ſeq.
Religionũ maior vel minor perfectio vnde diſcerni debeat? 302.32. & 180.8. & ſeq.
Religio integra, & perfecta conſtitui poteſt per vota tantum ſimplicia. 543.1
Imò poteſt eſſe perfectior alia religione quæ per ſolennia vota conſtituatur. 430.18
Religionis ſtatus per vota ſimplicia an dici debeat de iure humano, & ſtatus per vota ſolennia de iure diuino, ita vt in hoc maximè differant hi ſtatus? 423.4. & 5
Religio, ſiue Religioſa communitas, an, & quo ſuſuperiore indigeat, vt gubernetur, & conſeruetur? 49.1
An indigeat ſuperiore habente poteſtatem iuriſdictionis, an ſolum poteſtatem dominatiuam? ibid. à 2. ad 6
Religiones quando inceperint eſſe exemptæ ab Epiſcopis. 42.11.16
Religio eo ipſo quod eſt exempta à ſolo Papa habet iuriſdictionem, & non ab Epiſcopis. 105.11
Religio non poteſt cedere in perpetuum iure quod habet ad reuocandum religioſos expulſos, quando expedierit. 203.8
An religio teneatur recipere iterum à ſe expulſos? 204.13. & 14
Religionem ingredi volentes vero animo profitendi in ea, abſolui poſſunt à ſuperioribus illius ab omnibus caſibus & cenſuris, etiam Pontificijs; ac ſi iam eſſent veri religioſi: reincidunt tamen in eaſdem pœnas, ſi mox ingredi noluerint. 150.5. & 5
Religio habens poteſtatem condendi ſibi ſtatuta poteſt condere ſtatuum contrarium iuri canonico vel etiam naturali, concedenti, vt vocant; ſeu (quod idem eſt) contrarium illi negatiuè: non tamen prohibenti, ſeu illi contrarium poſitiuè. 403.5.
Religio per ſpecialia ſua ſtatua poteſt inſtituere impedimenta ſubſtantialia ad profeſſionem, ſeu ad valorem illius, licèt iure communi neceſſariæ non ſint. ibid. n. præſertim 6
Religionis bonum non multitudine, & quantitate perſonarum, ſed in qualitate ſitum eſt. 434.1.2
Qui delectus & diligentia adhibenda in admittendis perſonis ad religionem? ibid.
Sub qua obligatione? ibid. 3
Religioſo capax hæreditatis ad quã religioſus tranſit ſuccedit in bonis paternis talis religioſi, ſi parentes eius decedant poſt tranſitum ad illam, ſecus ſi ante illum. 258.17

Qui

Qui aliquem auertit à religione, an teneatur ad aliquam reſtitutionem? 192.4. & ſeq. & præcipuè à num. 21
Vide etiam verb. *Apoſtata.*
Religionem ingredi volens, ſi prælatos eius grauiter decipiat, occultando proprios defectus, quorum interrogatur, grauiter peccat. Et an validè cum tali deceptione recipiatur? 405.5
Religionem fictè ingrediens, vide verb. *Nouitius.*
Religionem aliquam in particulari alijs ingrediendam ſuadere, an, & qua ratione expediat? 664 4.& 5
Religionis Prælati, Vide verb. *Prælatus.*
Religio Soietatis Ieſu, vide verbo *Societatis Ieſu religio.*
Cætera vide in verbis ſequentibus. *Relig.*

Religioſus.

Religioſi tenentur ſub mortali habere propoſitum progrediendi in via perfectionis. 13.10
Huic autem obligationi ſatisfaciant habendo propoſitum ſeruandi vota, & ſi qua ſunt alia præcepta ſub mortali in religione. ibid. 11
Ad habendum verò propoſitum ſeruandi cætera non tenentur ſub mortali. ibid. 12
Quòd ſi regulæ tantùm obligent ad pœnam, & religioſus habeat propoſitum eas non ſeruandi, ſed tantùm ſuſtinendi pœnam, nec venialiter peccabit ex obiecto. 14.14
At ſi propoſitum habeant nec pœnam omnino ſuſtinendi, peccabit mortaliter. ibid. 13
Si verò regula ad veniale tantùm obligat, propoſitum violandi illam, ſecluſo contemptu & periculo peccandi mortaliter, veniale ſolum eſt. ibid. 16
Religio non magis obligantur præceptis, quàm non religioſi. 47.1
Regulariter tamen loquendo grauius peccant, quando cum perfecta deliberatione peccant, leuius autem cum ex ſubreptione. ibid. 6
Quanta ſit ea maior grauitas in peccato religioſi? ibid. 7
Religioſus an teneatur ad opera religionis, ſaltem ad obediendum prælato, non ſolùm ex vi regulæ, aut voti, ſed etiam ex iuſtitia ratione traditionis & pacti in profeſſione incluſi? ibid. 9
Religioſus an poſſit habere curam animarum, miniſtrando in parochiali Eccleſia: idq; an debeat eſſe de licentia ſui prælati? 103 5
An poſſit habere beneficium? Vide verb. *Beneficium.*
Religioſi quouſque puniri poſſint à ſuis prælatis? 96. per totum cap. 10
Vide etiam verb. *Prælatus.*
Religioſis qui caſus reſeruentur, aut reſeruati permittantur, vide *Caſus reſeruati.*
Religioſi quouſq; abſolui poſſint de caſibus & cenſuris à ſuis prælatis, vide in verb. *Bulla cœna, Caſus reſeruati, Cenſura, & Excommunicatio.*
Religioſi an vti poſſint bulla Cruciatæ ad effectum eligendi confeſſorem, vide *Bulla Cruciata.*
Religioſi exempti an poſſint in aliquo caſu abſolui ab Epiſcopis? 147. per totum c.23
Religioſi qui iuxta ſuam regulam non prohibentur confiteri de caſibus non reſeruatis cuicunque habenti alias iuriſdictionem in eo foro, poſſunt de illis confiteri. & abſolui à quibuſcunque religioſis habentibus generalem facultatem à Summo Pontifice ad audiendas omnium confeſſiones. 124.12
Secus omnino dicendum, ſi iuxta ſuam regulam prohibentur cuicunque confiteri. 125.13. & ſeq.
Religioſi quo pauciores, eo æſtimatiores, & obſeruantiores. 404.2
Religioſi literis addiſcendis aptiores ſunt; & quare? 514.8
Religioſi eiuſdem ordinis mutua ſeruitute, ſubiectione & obſequio ſe proſequi debent in charitate, & humilitate. 607.4
Ad religioſum iniuria affectum non ſpectat vindictam apud iudicem poſtulare: ſed ſpectat tantum ad religionem? 707.12
Religioſus viuens extra clauſtrum de licentia ſui ſuperioris, tenetur ſeruare ſuam regulam pro loci & temporis opportunitate. 83.6. & 739.10
Religioſorum clauſura, & cætera ad clauſtrum eorum pertinentia, vide in verb. *Clauſtrum, & Clauſura.*
Religioſi profeſſi Societatis, vide verb. *Profeſſus.*
Religioſus fieri poteſt Epiſcopus; nec illi per ſe illicitum eſt Epiſcopatum deſiderare. 252.1. & 2
Religioſus tranſiens ad Epiſcopatum deferre non poteſt peculium, nec cætera quæ in religione acquiſiuit, ſed religioni ea debet relinquere. 259. 22.
Cætera pro religioſis Epiſcopis, vide in verb. *Epiſcopus.*
Religioſus peregrinus, vide verb. *Peregrinus.*
Religioſus Beneficiarius, vide in verb. *Beneficium, & Beneficiarius.*
Religioſus factus Cardinalis quas obligationes religionis retineat? 266.4
Religioſus tranſiens ad ſæculum ex legitima diſpẽſatione in votis, non poteſt ſecum deferre, quæ religioni abſolutè donauerat. 249.18
Succedit tamen in bonis paternis, ſi pater eius decedat poſtquam ipſe ad ſæculum tranſijt. 259. 20.

Religioſus expulſus aut expellendus à ſua religione.

Religioſi profeſſi incorrigibiles iuſtè expelli poſſunt à religione. 197.2
Quando cenſendi ſint incorrigibiles? 199.10
Religioſi profeſſi expulſio ad bonum religionis potius, quam ipſius religioſi ordinatur. 198.5. & 8
Ad hanc expulſionem non requiritur actualis contumacia, ſed ſufficit incorrigibilitas. 199.7.8
Quæ cauſæ requirantur vt expulſio ſit iuſta? ibidem 9. & ſeq.
Religioſi expulſio iuſta in foro externo nunquam eſt contra iuſtitiam in interno. 200.12
Et rarò admodum erit contra charitatem. 201. 16.
Religioſum profeſſum iuſta de cauſa expellere à ſuâ religione poteſt primò Summus Pontifex: Deinde corpus ipſius religionis, niſi hac poteſtate à ſummo Pontifice priuetur. ibid. 17. & 18
Eſt etiam hæc poteſtas in Generalibus religionũ iure ordinario, non ita tamen in alijs prælatis inferioribus, ſed poteſt illis ſpecialiter, vel generaliter committi. ibid. 19
An, & in quibus religionibus, præter conſenſum prælati, requiratur etiam conſenſus aliquorum adiunctorum, vt dicta expulſio ſit valida? ibid. 20
Religioſus profeſſus quantumuis expellatur ſemper manet ligatus votis ſubſtantialibus religionis. 202.1

Dein-

Deinde tenetur ſe emendare, & dignum facere, qui iterum ad ſuam religionem admittatur. ibid. 4

Tenetur etiam, quantum in ſe fuerit, in eam iterum recipi; & quandocunque recipiatur in eam ingredi, niſi iam aliam religionem ſit ingreſſus. 203.5. & ſeq.

Religio non poteſt cedere in perpetuum iure quod habet ad reuocandum expulſos, quando expedierit. ibid. 8

An teneatur eos recipere? 204.13 14

Qui prælati eiuſdem religionis eos poſſint recipere? 205.15

Religioſi expulſi à quibus prælatis iterum admitti poſſint ad religionem? ibid.

Religioſi expulſi cùm iterum admittuntur an nouam profeſſionem emittere debeant? ibid. 16

An ad eundem gradum antiquitatis & præeminentiæ ſint reſtituendi? ibid. 17

Religioſi expulſi, qui clerici non ſunt, an poſſint puniri propter ſua delicta à iudicibus ſecularibus? 96.1

An poſſint relaxari brachio ſeculari à ſuis prælatis? ibid. 1

Religioſi expulſi iam non ſunt ſubditi prælatorum religionis: nec eis tenentur obedire. ibidem 19

An ſaltem ex aliquo pacto manere poſſint obligati prælatis religionis? ibid.

Religioſus expulſus à ſua religione poteſt ſtatim ſuo arbitrio in aliam religionem ſtrictiorem, vel ſaltem æquè ſtrictam ingredi, non verò laxiorem. 205.18

Quando poſſit etiam in laxiorem? ibid. 19

Religioſus expulſus à ſua religione, & in aliam ingrediens, an debeat nouam profeſſionem emittere? ibid. 16

Religioſus expulſus non tenetur abſolutè aliam religionem ingredi, licet in ſuam non recipiatur. 206.20

An poſſit ad id obligari à ſuis ſuperioribus? ibid.

Quid ſi ante primum ingreſſum in religionem vouerat abſolutè ingredi religionem? ibid. 21

Religioſus expulſus an teneatur ſpecialiter obedire Epiſcopo ratione voti obedientiæ; vel ratione ſtatus religioſi? ibid. 2. & ſeq.

Cui Epiſcopo debeat obedire? 208.7

An ſe illi præſentare teneatur? 207.6

In quibus illi debeat obedire? 208.10. & ſeq. & præſertim 18

Religioſus expulſus an teneatur ad regulam ſuæ religionis, ad recitandum diuini officium, licèt non ſit ordinatus in ſacris; habitum geſtandum, pœnitentias, clauſuram, &c. an ſaltem ad id poſſit obligari ab Epiſcopo? 209.11

Religioſus expulſus habitum ſuæ religionis geſtare non poteſt; & an alium certum habitum geſtare teneatur, ſaltem ex præcepto Epiſcopi? ibid. 14

Religioſus expulſus poteſt ſuo arbitrio mutare domicilium ab vna diœceſi in aliam; & eligere Epiſcopum cui ſe ſubijciat. 210.16

Religioſus expulſus cui acquirat, & ſub cuius dominio ſint eius bona? 211.19. & ſeq. & 259. 9

Religioſi profeſſi Societatis, an, à quo, & ex quibus cauſis expelli poſſint, & cætera ad ſpecialem eorum expulſionem pertinentia, vide verb. *Congregatio Generalis*, & *Profeſſus*.

Religioſorum non profeſſorum Societatis expulſio; ſeu dimiſſio, & quidquid ad illam pertinet, vide verb. *Dimiſſio*, & *Dimiſſus*.

Religioſus fugitiuus.

Religioſus fugiens à monaſterio per aliquod tempus notabile, etiamſi non fugiat animo apoſtatandi, & manendi in ſæculo, peccat tamen mortaliter contra iuſtitiam, & religionem. 178.2.

Poteſt tamen talis transfuga excuſari à culpa, ſi fugiat ex iuſta cauſa. Et quæ cenſeatur cauſa iuſta? ibid. 4. & ſeq.

An religioſus, qui cum manifeſta iniuria vexatur ab inferiori prælato, poſſit licitè in aliquo caſu fugere ad prælatum ſuperiorem? 102. 14. 15. & 179. 4

An ſpecialiter ad Summum Pontificem ſe conferre poſſit? 102.16

Et quid obſeruari debeat, vt ad ſuperiorem aliquando talis fuga liceat? 179.4

Religioſus damnatus ad perpetuum carcerem an poſſit licitè fugere? 98.10. & 11

Religioſus damnatus vt fama paulatim pereat, an licitè fugere, & comedere poſſit? ibid. 11

Religioſi fugitiui per aliquod tempus, ſine animo tamen apoſtatandi an aliquas certas pœnas incurrant? 180.9.10

Religioſi fugitiui cum animo non redeundi ad religionem, etiam ſi habitum retineant ſunt verè apoſtatæ. 181.12

Qualenam peccatum committant? ibid. 11

Religioſi fugientes à religione relicto habitu, licèt fugiant cum animo redeundi, incurrunt excommunicationem; & in confeſſione circumſtantiam dimiſſionis habitus aperire tenentur. 182.19

Si verò retento habitu fugiant excommunicationem non incurrunt iure communi. 187.11

Fugitiui à religione quinam cenſendi ſint? ibidem 10

Religioſi fugitiui, qui apoſtatæ non ſunt, in quibus puniri poſſint vt apoſtatæ? 188.16

Religioſi fugitiui an ſint à prælatis religionis quærendi, & reducendi? 189.17

Religioſi fugientes à monaſterio, inconſulto prælato, ſed cum animo tranſeundi ad religionem perfectiorem, an ſit peccatum graue? 219 4

Cætera pro religioſo fugitiuo, Vide verb. *Apoſtata*.

Religioſus tranſiens ad aliam religionem.

Religioſis ex natura rei, & ſecluſo iure humano, licitum eſt relicta propria religione ad ſtrictiorem aliam propria auctoritate tranſire. 216. per totum c. 8

Non ita tamen ad laxiorem, vel æqualem. 218.1

Quæ religio cenſenda ſit perfectior, vt ad illam liceat tranſire? 220.8. & ſeq.

Religioſis eſto ſit licitum tranſire ad aliam religionem, an ſit expediens, & conſulendum? 218.2

Nec laudandi, nec facile ſunt admittendi, qui ad aliam religionem tranſire volunt. 398.17

Religioſus habens facultatem tranſeundi ad religionem laxiorem, eo ipſo eam habet ad tranſeundum ad aliam religionem ſtrictiorem illa ad quam habet facultatem. 217.4. & ſeq.

Religioſus tranſiturus ad aliam religionem an expectare debeat conſenſum ſui prælati? 219.5 & ſeq.

Religioſis non tantum ex natura rei, ſed etiam ex vi iuris communis licitum eſt tranſire ad religio-

gionem arctiorem, de licentia tamen, ſaltem petita, ſui prælati. 223.1.& ſeq.
Ea verò licentia petita neceſſaria eſt ſub graui præcepto. 227.17
Peccabit verò mortaliter prælatus eam negans. ibid.
An talis licentia ſit ita neceſſaria, vt ſine illa trãſitus ſit irritus? ibid.18.& ſeq.
Quando autem dubitatur an religio, ad quam tranſeundum eſt ſit arctior necne, non ſufficit ſola licentia petita, ſed requiritur obtenta. 229.27
Quòd ſi prælatus eam nolit concedere, ad ſuperiorem vtriuſque religionis ſpectabit dubium definire, & quiſnam ſit huiuſmodi ſuperior? ibid.28
A quo, quando & quomodo ſit dicta licentia poſtulanda, vt ſolum petita ſufficiat? ibid.29.& ſeq.
Dicta licentia petita, iuſtè tamen à ſuperiore negata vti non poteſt licitè religioſus. 230.32
In petitione huius licentiæ tenetur religioſus exprimere cum puritate, & veritate cauſam, qua mouetur ad tranſeundum ad aliam religionem. ibid.
Religioſus tranſiens ad aliam religionem ſtrictiorem ſine vlla licentia ſui ſuperioris, ex vi iuris communis non eſt apoſtata. 239.15
An talis ſit non tranſeundo ad ſtrictiorem, vel ſuppoſitis indultis ſuæ religionis, quibus prohibetur hic tranſitus ſine licentia in re obtenta? ibid.16.& ſeq.
Priuilegia religionum, quibus conceditur, ne religioſi earum, etiam ad ſtrictiorem aliam, tranſire poſsint ſine facultate obtenta quomodo intelligenda? 236.1
An, & qua ratione talis tranſitus prohiberi poſsit à Summo Pontifice? ibid.3.& ſeq.
Religioſis qua ratione liceat tranſitus ad religiones ſtrictiores attentis priuilegiis ſuarum religionũ? ibid.c.12.per totum.
An religio priuilegiata ne ab ea fiat tranſitus ad alias ſine legitima facultate obtenta, tale priuilegium amittat, ſi nimis relaxetur? 238.14
Prælatus religionis priuilegiatæ, ne ab ea fiat tranſitus ad arctiorem abſque facultate obtenta tenetur facultatem concedere ad hunc tranſitum religioſo eam petenti. 237.9
Religioſus expulſus à ſua religione, poteſt ſtatim ſuo arbitrio ad aliam religionem ſtrictiorem, vel ſaltem ęquè ſtrictam tranſire, non verò ad laxiorem. 205.18
Quando poſsit etiam ad laxiorem. ibid.19
Religioſus expulſus non tenetur ad aliam religionem tranſire: Et an ad id poſsit à ſuis ſuperioribus obligari? 196.20
Quid ſi ante ingreſſum in religionem votum religionis abſolutè emiſerat? ibid.24
Religioſus non poteſt tranſire ad religionem ęqualis perfectionis ſine facultate ſui prælati in re ipſa obtenta. 230.1
Quis hanc facultatem dare poſsit? ibid.2.& ſeq.
Huiuſmodi licentia à Summo Pontifice abſque iuſta cauſa conceſſa, illicita eſt, ſed tamen valida. 231.6.& ſeq.
Quid ſi ab aliis prælatis concedatur? 232.9
Religioſis an, & ex qua facultate liceat tranſitus ad religionem laxiorem? 233.13
Diſpenſatio ſine iuſta cauſa ad tranſeundum ad religionem laxiorem, etiam à Summo Pontifice conceſſa, illicita, & inualida eſt. ibid.14
Et profeſsio ſubſecuta irrita. ibid.15
Quis dictam licentiam ex cauſa concedere poſſit? ibid.16
Quæ ſit cauſa iuſta huius licentiæ, ſeu diſpenſationis? 235.21
Religioſus vtrum aliquando teneatur poſtulare diſpenſationem ad tranſeundum ad religionem laxiorem? 223.22.23
Conuerſi, & Conuerſæ, qui profeſsionem in ſua religione non emiſerunt, tranſire licitè poſſunt ad aliam etiam laxiorem. ibid.1
Religioſis quibuslibet trãſire licet ad Carthuſiam. 330.6
An liceat etiam ipſis Carthuſienſibus tranſire ad alias religiones. ibid.7.& 8
Religioſus, cui aſsignatur certum tempus, intra quod aliam religionem ad quam vult tranſire, ingrediatur, quam obligationem habeat redeũdi ad propriam religionem, ſi propoſitum mutet, aut intra præfixum terminum ingredi non poſsit? 240.22.& ſeq.
An poſsit manere in ſæculo per totum aſsignatum tempus, ſi ſtatim, vbi à propria religione egreditur, ad aliam admittatur? 241.18.& ſeq.
Religioſis Societatis IESV, qui velint ad Carthuſiam tranſire, conceduntur tres menſes intra quos illam ingrediantur: ſi autem ad alias religiones de licentia ſuperioris ſint tranſituri, certum etiam tempus ab eodem ſuperiore præfigitur, intra quod ingrediantur. 240.22
Eiſdem verò præcipitur ſub excommunicatione ipſo facto, vt niſi intra præfixum terminum ingrediantur, ad propriam religionem redeant: Excommunicationem tamen non incurrent ſi præfixo tempore tranſacto breuem aliquam moram fecerint, antequam redeant. ibidem 23.& 24.
An & quantum dicti religioſi peccent manendo in ſæculo per totum præfixum tempus, ſi ante, vel poſt egreſſum à propria religione mutauerunt propoſitum ingrediendi aliam, vel certè intellexerunt non eſſe ad illam admittendos. 241.25.& ſeq.
Prȩterea ſi dicti religioſi in ea religione, ad quam tranſierunt non perſeuerent nec profiteantur, tenentur ſub eadem pœna ad propriam religionem redire, quæ etiam eos iterum admittere tenetur. 242.29.& 30
Si verò in religione, ad quam tranſierunt, profeſsionem fecerint, & ab ea poſtea ad ſeculum, vel ad laxiorem religionem fugiant, eo ipſo iterum iuriſdictioni Societatis ſubiacent, vt contra eos, tanquam Apoſtatas procedere poſsit. ibid.31
Non ita tamen ſi ſe ad æqualem religionem conferant. ibid.32
Vide etiam in verb. *Profeſſus, & Scholaſtici.*
Religioſus profeſſus Societatis an, & quib. ex cauſis de licentia ſui Generalis tranſire poſsit ad aliam religionem etiam laxiorem? 735.à 1.ad 9
An poſsint directè in aliquo caſu cogi ad hunc tranſitum? ibid.2.7.& 739.5
An ſaltem indirectè? 736.7.738.2
Vide etiam verb. *Prælatus.*
Religioſus Societatis, qui vota tantum ſimplicia emiſit, ſi votis liberetur ſub conditione, vt in aliã religionem tranſeat, & ille poſtea nolit eam ingredi, Apoſtata non eſt: & quomodo cogi, aut puniri poſsit? 243.37
Religioſus tranſiens ad aliam religionem, nulla bona eorum quæ acquiſiuit in priori religione ſecũ transferre poteſt, niſi de licentia ſuperioris primæ religionis. 244.1.& ſeq.
Veſtem tamen deferre poteſt ſine onere reſtituẽdi eam; An etiam manu ſcripta, vel inſtrumenta exquiſita alicuius artis, quam exercebat? 245.8.& ſeq.
Religioſus tranſiens ad aliam religionem, an ſaltem deferre poſsit bona, quæ ratione ſui iure hæ-

reditatis primæ religioni obuenerunt? 246.1.& ſeq.
Quid, ſi non iure hæreditatis obuenerunt, ſed ex mera liberalitate ipſius religioſi ea abſolutè religioni donantis, vel legantis? 248.10.& ſeq.
Quid ſi religioſus non abſolutè ea donauit, vel legauit, ſed tantum ſub conditione, niſi poſtea religionem mutet? 249.16.& ſeq.
Quid, ſi tranſitus fiat ad religionem eiuſdem ordinis, ſeu inſtituti? 254.16
Religio capax hæreditatis ad quam aliquis religioſus tranſit ſuccedit in bonis paternis talis religioſi, ſi parentes eius decedant poſt tranſitum ad illam; ſecus ſi ante illum. 258.17
Quid ſi religio non ſit capax hæreditatis; aut religioſus tranſeat ad ſeculum? ibid.& ſeq.
Religioſus tranſiens ad aliam religionem eo ipſo amittit omnes prærogatiuas antiquitatis, loci, prælationis, &c. quæ ei competebāt ratione profeſsionis in priori religione. 251.1
Ratione tamen profeſsionis omiſſæ in ſecunda religione, ad quam tranſiit, per ſe loquendo eſt capax omnium prærogatiuarum ſicut cæteri religioſi eiuſdem religionis. ibid.2
Si verò tranſitus fuit à religione aliqua mendicanti ad non mendicantem, eo ipſo eſt incapax multarum prærogatiuarū, & quænam illæ ſint? ibid.à n.3.ad 7
Nullus religioſus licitè transferri poteſt ad aliam religionem diuerſi ordinis, ſiue inſtituti, niſi vt in clauſtro ſub obedientia maneat: Neque vlla beneficia ſæcularia, etiam curata, habere poteſt. 252.8.& ſeq.
Secus dicendum ſi ad religionem eiuſdem ordinis tranſeat. 253.14
Poteſt verò religioſo translato concedi facultas viuendi extra clauſtrum, ſicut cæteris religioſis. 254.17
Poteſt etiam religioſus translatus eſſe vicarius Epiſcopi. ibid.18
Pro voto tranſeundi aut non tranſeundi ad aliam religionem, vide *Votum.*

Reprehenſio.

Reprehendere alios ſolius ſuperioris eſt munus, nō aliorum. Cum charitate tamen monere omnibus competit, etiam ſuperioribus. 607.5.6
Reprehenſio lenitate temperanda eſt. ibid.6

Reſeruatio caſuum, vide *Caſus reſeruati.*

Reus.

Reos morte, & ſuppliciis liberare, veniam apud iudicem impetrando, officium eſt charitatis, & religioſis maximè conueniens. 673.10
Qua ratione hoc officium ſit obeundum, & an illud in particulari Societas obeat? ibid.11
Reus quando interrogari poſsit, cùm proceditur via ſpecialis inquiſitionis? 693.30
Reus ad hoc vt teneatur iudici reſpondere, debet illi prius legi proceſſus, vt illi conſtet de legitimo proceſſu, & probatione contra illum facta. ibid.

S.

Sacerdotium.

Sacerdotalis ſtatus perfectio. 382 4
Sacerdotes ſunt quaſi cor, & ſtomachus Eccleſiæ ex Chryſoſt. ibid.

Sapientia, vide *Scientia.*

Scholaſtici approbati Societatis.

Scholaſtici Societatis in quo gradu ſint in illa, & ad quid admittantur, & ordinentur. 368.12
Scholaſticos iuuenes bonis literis in Societate imbui, priuſquam ad eius miniſteria applicentur conueniens neceſſarium eſt. 417.2.3
Nec minus neceſſarium vt in ea per vota ſimplicia incorporentur. 418.4.5
Per hanc incorporationem ipſi Societati obligātur, non verò Societas ipſis. 419.6.7
Et his non obſtantibus talis incorporatio licita & ſancta eſt. 420.2.& ſeq.
Et verum ſtatum religionis conſtituit. 423. c.3. per totum; & 429.12
Nec ſine errore in fide dici poteſt dictos ſcholaſticos Societatis non eſſe verè ac propriè religioſos. 427.à n.5.& 12
Nec ſolùm hodie verè & propriè ſunt religioſi, ſed etiam ab initio confirmatæ Societatis tales fuerunt. 426.1.& ſeq.
Gaudent priuilegio fori, & exemptione religionis. 429.13
Gaudent etiam priuilegiis profeſſorum eiuſdem Societatis. ibid.1
Ipſique Societati per vota ſimplicia ſufficienter traduntur, & ſubiiciuntur. ibid.14.& ſeq.& 689. 7.8.
Scholaſticorum Societatis incorporatio per vota ſimplicia in qua differat ab incorporatione Coadiutorum formatorum per vota etiam ſimplicia in eadem Societate? 435.8
An hæc incorporatio dicenda ſit profeſsio, aut nomine illius venire poſsit? ibid. c. 6.ferè per totum.
An requirat 16. annum ætatis expletum, & integrum etiam nouitiatus annum, vt valida ſit? ib.2. & ſeq.
Quas alias requirat conditiones ex parte Scholaſtici incorporandi? 436.6.& ſeq.
Quas etiam ex parte religionis, ſeu prælati ad illam Scholaſticum admittentis? 438. c. 7. per totum.
Scholaſticis Societatis dicta vota ſimplicia religionis ante legitimam ætatem, vel per vim aut metum emittentibus, quinquennium tantum conceditur ad reclamandum. 427.6.& 441.6
Hoc autem intelligitur niſi interfuerit ignorantia, aut impotentia petendi ſuum ius. ibid.
Vtrum in eis habeat locum tacita profeſsio, ſeu incorporatio? 440.c.8. totum.
Scholaſticorum Societatis ingreſſus & incórporatio in Societate, an, & quomodo impediatur propter parentum indigentiam? 437.13
Quomodo item per ſeruitutem? ibid.8
Scholaſticorum Societatis gradus perfectione ab vlterioribus, ſiue profeſſorum, ſiue Coadiutorū formatorum, perfectione ſuperatur. 506.5
Scholaſtici Societatis an veniant in iure nomine profeſſorum, Regularium, & Religioſorum. 433. 3.& ſeq.
Scholaſtici iuniores quo fine per biennium ad minimum à reliquis ſeparentur? 541.5
Scholaſtici Societatis ad nullam religionem præter Carthuſiam, liberè poſſunt tranſire, propter priuilegium Societati conceſſum. 430.17
Sed neque id poſſent tali priuilegio ſecluſo. ibidem 18
Scholaſtici Societatis neque ad ſæculū liberè poſſunt redire, neque ſi redeant, ab aliquo Epiſcopo in votis diſpenſari, aut etiam per bullam Cruciatæ abſolui poſſunt. 431.21.22
Scholaſtici Societatis quomodo de ſuis bonis diſponere poſsint? Vide in verb. *Bona, Paupertas, & Teſtamentum.*
Scholaſticorum Societatis ſtudia, & ſcientiæ, vide verb. *Studia.*
Pro votis ſimplicibus, quibus dicti Scholaſtici Societati incorporantur, vide etiam verb. *Votum.*
Eorundem Scholaſticorum dimiſsio, vide verb. *Dimiſſio, & Dimiſſus.*

Scientia.

Scientia ſeu ſapientia vera, cum iuſtitia eſt coniuncta, illamque ſupponit. 514.8
Scientia, maximè Sacrarum Scripturarum, vt benè addiſcatur, iuſtitia ſimul ac animi puritas procuranda eſt. ibid.& 521.12
Scientiæ oſtentatio aliquando honeſta, & vtilis ad ſalutem proximorum eſſe poteſt: & quando? 415.15
Vide etiam in verb. *Studia.*

Scrupulus.

Ad ſcrupulos tollendos documenta. 664.3

Seculares.

Cum ſecularibus familiaritas, qua ratione, menſura, & circumſpectione à religioſis admittenda? 668.7

Senſus.

Senſuum cuſtodia, maximè oculorum, ad caſtitatem ſeruandam neceſſaria. 456.7
Senſuum mortificatio, vide *Mortificatio.*

Seruitus.

Seruitus quomodo impediat ingreſſum in Societatem? 457.8

Sigillum.

Sigilli & manus falſificatio quæ, & quando ſit peccatum reſeruatum in religione? 130.8.9.10
Officiales monaſterij vti poſſunt particularibus & diſtinctis ſigillis. ibid.8

Simonia.

An à Simonia in ordinum ſuſceptione commiſſa abſoluere poſsint prælati regulares ſuos ſubditos? 141.9

Societatis IESV Religio.

Societatem IESV eſſe verè ac propriè religionem de fide eſt. 356.2
In quo hæc religio à cæteris differat? 357.3
Varia illi nomina ab imperitis accommodata. ibid.4.& ſeq.
Quòd illi nomen proprium, à quo, qua occaſione, fundamento & proprietate inditum? ibidem.5
Et præcipuè à num.8.13
Hoc eius nomen à calumniatoribus defenditur. 358.à 9.ad 14
Societatis finis intentus quis? 360.2.& ſeq.
Quo pacto perfectio propria & proximorum ſit proprius finis illius? 363.9.& ſeq.
Perfectionem propriam quibus mediis Societas procuret? 365.2.à 1.ad 9.& lib.8.per totum.
Quibus proximorum ſalutem? 367.10.& ſeq. & lib.9.per totum.
Quo affectu & fructu? 371.6.& ſeq.
Societas à S.Ignatio fundata. 369.2
Idque indubitato Spiritus ſancti inſtinctu, qui præcipuus huius religionis eſt auctor. 370.& ſeq.
Quo pacto id intelligendum? 376.13
Quos in eâ effectus Spiritus ſanctus operetur? 370.4.& ſeq.præcipuè n.7.
Conuenienter ad neceſsitates Eccleſiæ fuit fundata hæc religio. 369.5
Quam copioſa gratia credendum eſt à Deo præueniri? 383.10
Societas perſecutionibus non ſolùm infracta, ſed aucta & erectior. 372.8
Longe lateque breui dilatata, & ſanguine Martyrum fundata, & decorata. ibid.
Societas eſt religio clericorum, non ſolùm ratione habitus clericalis, ſed ratione proprij inſtituti. 374.cap.5.per totum.
Eſtque quoad ſubſtantiam antiquiſsima, 375.6.7
Et vna ex perfectiſsimis Eccleſiæ religionibus. 381.3.& ſeq.
Societas eſt religio miſta, participans æqualiter actiuam & contemplatiuam. 377.2.& ſeq.
Quomodo in ea actio cum contemplatione cohæreat? 380.10
Societas brachium dextrum Sedis Apoſtolicæ à Clemente VIII. appellata. 382.5
Societas cur vitam communem, & ab extraordinariis auſteritatibus alienam inſtituerit? 387.5.& ſeq.& præſertim n.9.& 12.
Quantum in hac vitæ ratione Chriſtum, & Apoſtolos imitetur? 388.2. à 7.ad 10. & 389. numero 15.
Quomodo in hoc vitæ genere regulam ſimpliciter ſtrictam & rigoroſam profiteatur? 392.17
Societatis bonum non in multitudine & quantitate perſonarum, ſed in qualitate poſitum eſt. 404.2
Societas prius fuit vera religio, quàm in ea eſſet ſolennis profeſsio; imò priuſquam in ea fierent vota auctoritate Pontificia. 61.4
Societatem ingreſſuri quo delectu, & diligẽtia examinandi, & admittendi? 404.2.& ſeq.
Societatem ingreſſuri tenentur veritatem aperire ad interrogationes quæ illis fieri ſolent: ſub qua obligatione: & an grauiter interrogantem decipientes, valide recipiantur? 405.5.& ſeq.
Societatis in ſuos poteſtas & iuriſdictio quæ & quãta ſit? 684.1
Quanta & qualis reſideat in Congregationibus ac prælatis illius? Vide in verb. *Congregatio Generalis, & Prælatus.*
Societatis inſtitutum nunquam immutari debere quoad ſubſtantialia. 731.17.18
Quibus modis contingere poteſt religioſam Societatis ſtatum immutari. 719.lib.11.in proœm.
Societatis Profeſsi, Coadiutores, Scholaſtici, Domus, Collegia, &c. Vide in propriis verbis.
Solitarius, vide *Eremita, & Eremitica vita.*

Spiritus.

Spiritus dignoſcere neceſſarium, eſt iis, qui ad perfectionem tendunt. 657.32
Ad eos dignoſcendos regulæ. ibid.35.& ſeq.
Non quilibet dictis regulis vti poteſt, ſed tantum viri ſpirituales, & ſapientes. 659.41
Spirituum nomine quid intelligatur? ibid.

Spiritus ſanctus.

Spiritus ſanctus principalis fuit auctor Societatis. 370.4
Quomodo id intelligendum? 374.13
Quos in ea effectus operetur? ibid. num.præſertim 7.

Sponſus, vide *Coniuges.*

Status.

Ad ſtatum conſtituendum quæ ſtabilitas requiratur? 425.10
Statum aliis eligendum determinare, vel ſuadere, an & qua ratione expediat? 665.& 4.5
Status religionis per vota ſimplicia conſtitutus an dici debeat de iure humano, & ſtatus per vota ſolennia de iure diuino? 423.4.5

Status religionis per vota ſimplicia poteſt eſſe perfectior ſtatu per vota ſolennia. 430.18

Statutum.

A religione habente poteſtatem condendi ſtatuta condi poteſt ſtatutum contrarium negatiuè iuri canonico, vel etiam naturali; non tamen poſitiue. 403.5
Vide etiam in verb. *Conſtitutio* & *Regula.*

Stipendium.

Stipendij acceptio pro miniſteriis ſpiritualibus, vide *Miniſteria ſpiritualia,* & *Paupertas.*

Studia.

Studium literarum, maximè ſacrarum, vtile & cõueniens eſt omnibus religionibus, & Societati, aliiſque ſalutem proximi procurantibus neceſſarium: neque impedit ſpiritus profectum. 368.11. & 465.2.3. & ſeq.
Studiis literarum aptiores ſunt religioſi, quàm ſeculares. 514.8
Studium literarum tria impediunt; quænam illa ſint, & quomodo illis occurrendum? 483.3. in fine.
Studium ac peritia literarum humaniorum, linguarum, ac liberalium artium, maximè conuenit Euangelicis prædicatoribus, neque ſtatui religioſo repugnat. 516. cap. 2. per totum, præcipuè verò religioſis Societatis eſt neceſſarium. 517.5. & ſeq.
Studia Societatis conuenienti modo & ordine inſtituta eſſe. 518.1. & ſeq.
Studia literarum quo fine proſequenda. 519.4. & ſeq.
Quis ordo in eis ſeruandus? 518.1.2
Quibus mediis Societas ſuorum ſcholaſticorum ſtudia promoueat? 521. 11. & ſequentibus.
Studiis literarum infeſtiſsimi quinam fuerint, & quanto cum Chriſtianæ reipub. detrimento? 523.1
Studia publica & vniuerſitates habere, & in eis docere an Societati, & religioſo ſtatui conueniat? ibid. 3. & ſeq.
Quæ diſciplinæ à religioſis ibi tradendæ? ibidem 4.
Conuenienter inſtitui poteſt religio, quæ ad finem docendi in vniuerſitatibus ordinetur. 524.7
Quin etiam ex antiquis religioſis multi hãc docendi curam ſuſceperunt. ibid. 5. & 6
In ſtudiis, ſeu vniuerſitatibus, quæ per Societatem non adminiſtrantur, eius religioſi acceptare poſſunt cathedras, non tamen eas procurare, opponendo ſe, &c. 525.9
Et in iis etiam (nec dum in ſuis) gradus Doctoratus, & alios poſſunt accipere: cum certis tamen conditionibus. ibid. 10. & ſeq.
Vniuerſitates admittere poteſt Generalis Societatis ſolo ſuo conſenſu; eas vero diſſoluere, non ſine conſenſu Congregationis Generalis. 167.6

Superior, vide *Prælatus.*

Suſpenſio.

Suſpenſio clericis impoſita ob concubinatum vera cenſura non eſt, & poteſt tolli per ſolam pœnitentiam. 142.15

T.

Temperantia.

Temperantiæ medium quod? 388.6
Qua ratione hoc medium in victu dignoſci poſſit? 665.2
Quantum iuuet ad caſtitatem? 455.5

Tentatio.

Tentationes dæmonum grauius oppugnant proficientes in via illuminatiua, quàm incipientes in purgatiua. 651.8.9
Tentationes grauiſsimas patiuntur moribundi. 671.1

Teſtamentum.

Teſtamentum validum condere poſſunt religioſi Societatis ſolenniter non profeſsi abſque licentia ſuperioris, qui tamen illud irritare poterit, ſi velit. 468.13
Nec ſolùm viuente teſtatore, ſed etiam poſt eius mortem poteſt ſuperior teſtamentum eius ſine licentia factum irritare, eique tunc ſuccedetur ab inteſtato. ibid. 14
Teſtamentum condentes ſine licentia ſuperioris quantum peccent dicti religioſi Societatis. ibid. 13.15
Quid facere poſsint dicti religioſi in caſu neceſsitatis abſente ſuperiore, à quo facultas teſtandi poſtuletur? ibid. 13. & 14
An etiam, & quantum peccet nouitius Societatis condens teſtamentum, poſt expletum primum annum nouitiatus, abſque licentia ſuperioris? ibid. 16
Teſtamentum moribundis conficere, eiſve conficiendis aſsiſtere, regulariter iuxta ſuas regulas non poſſunt religioſi Societatis. 672.3
Vide etiam verb. *Moribundus.*

Teſtis.

Teſtes in regulari iudicio publicandi non ſunt. 717.13
An ſufficiant ſingulares in eodem iudicio ad plenam probationem. 721.32
Vide etiam verb *Inquiſitio.*

Theatini.

Theatinorum religio quem habet fundatorem, & quam ſimilitudinem cum Societate? 357.4

Tortura.

Tortura etiam habet locum in religioſis, quando reus interrogatus poſt ſemiplenam probationem delictum negat. 721.32
Tranſitus religioſi ad aliam religionem, vide verb. *Religioſus ad aliam religionem tranſiens.*

Triremes.

Triremium pœna an ſit conueniens pro religioſis? 97.4
Damnati ad triremes qua ratione abſolui poſsint à confeſſariis Societatis? 633.19

V.

Velum.

Velum ſanctimonialium quotuplex? 315. à 5. & 15.
Velum conſecrationis olim ſolis virginibus dari poterat. ibid. 6
An in aliquo caſu etiam corruptis? 316.7. & ſeq.
An corrupta poſsit illud procurare? 317.11
Quo tempore, & ætate dandum? ibid. 13
A quo prælato? ibid. 12
An veli cõſecratio aliquam ſpiritualem gratiam conferat? ibid. 14

Venatio.

Venatio religioſis prohibita peccatum mortale nõ eſt ſecluſo ſcandalo. 46.2

Virgines, vide in verb. *Conſecratio, Monialis*, & *Velum*.

Virtus.

Virtus amorem conciliat. 610.1
Virtutes veræ & ſolidæ quænam ſint. 614.2
Maximè in Societate commendantur, & quare? 615.3
Quibus mediis in Societate procurentur? ibid. 4. & ſeq.
Virtutum gradus varij numerantur, & explicantur. 655.25

Viſitatio.

Quibus prælatis in Societate ex officio incumbat viſitare domos, & Collegia? 738.3
Cætera vide verb. *Inquiſitio.*

Vita.

Quæ ſit perfectior, vita ſolitaria, an cœnobitica? 281.14
Quæ antiquior? 282.19
Vtra vita ſit perfectior actiua, an contemplatiua, an ex vtraque miſta? 291. cap 5. per totum.
Vtra tutior? ibid. 2
Quomodo hæc membra inter ſe diſtinguantur, & quid vnumquodque ſibi peculiare includat? ibid. cap. 5. à principio.
Vita miſta à multis Patribus commendatur. 297.11
Et ſimpliciter perfectior cæteris iudicatur. ibidem 2.8
Vide etiam in verb. *Religio.*
Vita actiua vt oritur ex contemplatiua eſt ſigillum & conſummatio perfectionis. 391.15
Vita actiua an præcedere debeat contemplatiuam, an è contra? 541.6. & ſeq.

Vnctio extrema, vide *Extrema vnctio.*

Vnio.

Vnio & charitas inter fratres quibus mediis in Societate concilietur & foueatur? 607. cap. 7. & 8. per omnia.

Vnitas.

Vnitas pluralitati præfertur. 277.8
Vnitas religionis vnde deſumenda? vide verb. *Religio, & Finis.*

Vniuerſates, vide in verb. *Studia.*

Voluntas.

Voluntas qua ratione pendeat ab intellectu? 499. 12. 13.

Votum.

Vota reſeruata Pontifici æquè ſunt indiſpenſabilia à prælatis regularibus, atque ab Epiſcopis. 105.|10
Quam verò poteſtatem ad diſpenſandum in votis ſubditorum habent prælati regulares, vide in verb. *Diſpenſatio.*
Votum religionis arctioris, quod religioſus profeſſus emittit, non eſt ſimpliciter votum religionis, nec reſeruatum. ibid. 10
Votum ſimplex religionis arctioris extinguitur per profeſsionem in qualibet religione etiam laxiori. 206.2
Votum tranſeundi ad religionem perfectiorem irritari non poteſt à ſuperiore religioſi vouentis. 219.5
Votum non tranſeundi ad aliam religionem quando & quomodo obliget? 217.7. & ſeq.
An addat aliquod vinculum ſupra profeſsionem? ibid. 8. & 9
Vota perſonalia religioſorum tolli poſſunt à prælatis eorum, non ita tamen vota ſtatus, & quæ ſint vota ſtatus? 110.33.37
Vtrùm poſsit ſummus Pontifex votum aliquod ſubſtantiæ religionis annexum irritare? 559.14
Vota ſubſtantialia religionis quomodo obligent religioſum factum Epiſcopum? vide verb. *Epiſcopus.*
Voti religioſi obligatio eſt diuerſa ab obligatione regulę tale votum fieri obligantis. 109.28
Vota ſimplicia ſufficiunt ad verum ſtatum & traditionem religioſam, ſi ita acceptentur ab Eccleſia. 186.5. & 543.1
Votum quo aliquis tertiæ perſonæ obligatur non extinguitur per profeſsionem ſi tertiæ perſonæ præiudicet. 336.16
Vota ſimplicia per quæ religioſi Societatis IESV finito nouitatus biennio religioni incorporantur, non extinguitur eo ipſo quòd illis concedatur licentia tranſeundi ad aliam religionem, extinguentur tamen per profeſsionem, quando eam emiſerint. 243.37
Imò neque per profeſsionem extinguentur, niſi legitima facultas à ſuperioribus Societatis eis concedatur ad talem tranſitum. 80.16
Quæ votorum obligatio & perfectio ſufficiat ad ſubſtantiam ſtatus religioſi conſtituendam? 287.16
Vota caſtitatis, paupertatis & obedientiæ, qua vigilantia, rigore & perfectione in Societate obſeruentur? 365.4
Vota quæ nouitij Societatis in nouitiatu emittunt, quantum obligent, & quanta cum conſideratione illis ſit danda facultas ad ea emittenda? 411.10
Vota ſimplicia ſcholaſticorum Societatis verum & proprium ſtatum religioſum conſtituunt. 423. c. 3. per totum.
Neque id negari poteſt ſine errore in fide. 427.5
Nec ſolùm hodie, ſed ſemper ab initio confirmatæ Societatis verum religioſum ſtatum conſtituerunt. 426.1
An talis ſtatus per vota ſimplicia dicendus ſit de iure humano, ſiue Pontificio, ſtatus verò per vota ſolennia de iure diuino ita vt maxime in hoc differant hi ſtatus? 423.4.5
Vota ſimplicia ſcholaſticorum Societatis ex diſpoſitione Pontificis irritant profeſsionem in qualibet alia religione (excluſa Carthuſia) abſque licentia ſuperiorum Societatis pòſtea factã. 431.19
An etiam ſecluſa diſpoſitione Pontificis? ibid.
Irritant etiam ſubſequens matrimonium. 450.8
An etiam antecedens matrimonium ratum? vide *Matrimonium.*
Quælibet vota in ſæculo emiſſa commutari poſſunt in dicta vota ſimplicia Societatis. 431.23
Et quidem vota incompoſsibilia cum ſtatu & votis ſimplicibus Societatis in ſæculo emiſſa, nõ ſolum commutari poſſunt in illa vota ſed etiam ex vi ingreſſus in Societatẽ ſuſpenduntur. 432.24
An idem dicendum ſit de compoſsibilibus? ibid. & 25
An vota per dictum ingreſſum in Societatem ſuſpenſa reuiuiſcant, ſi religioſus ab ea eiiciatur? ibid. 24

Vota ſimplicia ſcholaſticorum Societatis, vt voués valide per ea Societati incorporetur, & fiat religioſus, emitti debent publice. 438.1

Et coram aliquo habente poteſtatem incorporandi in Societate. ibid.& 3

Et coram aliis etiam tanquam teſtibus, quamuis hoc non ſit de ſubſtantia. 440.in fine.

Quæ forma neceſſariò ſeruanda in emittendis dictis votis? ibid.

An forma à Societate præſcripta quoad omnes particulas ſit ſubſtantialis? ibid.

Defectus ſubſtantialis in emiſsione horum votorum ſuppleri poteſt de conſenſu ſuperioris in publica renouatione votorum, quam ſexto quoque menſe faciunt religioſi Societatis non profeſsi, neque formati. 441.4

Vota ſimplicia ſcholaſticorum Societatis an aliquãdo poſsint eſſe nulla & quomodo validari poſſint? ibid.

Vota ſimplicia ſcholaſticorum Societatis quibus modis diſſolui poſsint? ibid.1.& ſeq.

Ab Epiſcopis, & prælatis etiam Societatis ſunt indiſpenſabilia. 111.38

Solus Papa in eis poteſt diſpenſare, ſicut in quolibet alia profeſsione. 442.3.4

Irritari verò poſſunt iure ordinario à Societate, & eius Præpoſito Generali; ab aliis vero non niſi ex commiſsione Generalis, vel Societatis. 443.6

Vtrùm id liberè & ſine iuſta cauſa valide fieri poſsit? ibid.7.& ſeq.

Vide etiam verb. *Dimiſſio.*

Vota Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ, vide in verb. *Caſtitas, Paupertas, Obedientia.*

Promiſsio, quam ſcholaſtici Societatis vltra tria vota ſubſtantialia faciunt, an ſit votum, & ad quid obliget? vide *Promiſſio?*

Vota, quæ profeſsi Societatis poſt profeſsionem ſuam emittunt, quàm ſint conuenientia? 528.2

Hæc vota non ſunt ſolennia, ſed tantum ſimplicia. 580.c.11.per totum.

Cætera pro his votis in particulari, vide in verb. *Dignitas, Epiſcopus, & Profeſſus.*

Vota religionum militarium, vide verb. *Militares ordines.*

FINIS.

ALEPH 1785490 02-28587 v.4